

Holy Bible

Aionian Edition®

**Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre
Kikuyu Bible**

AionianBible.org

The world's first Holy Bible untranslation

100% free to copy and print

also known as "The Purple Bible"

Holy Bible Aionian Edition ©
Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre
Kikuyu Bible

CC Attribution ShareAlike 4.0, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 2/21/2024

Source copyright: CC Attribution ShareAlike 4.0

Biblica, Inc., 2013

Original work available for free at www.biblica.com and open.bible

Formatted by Speedata Publisher 4.19.2 (Pro) on 5/4/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc

<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern public domain translation in every language

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Kikuyu at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Kĩambĩrĩria	11
Thaama	144
Alawii	256
Ndari	341
Gũcookerithia	454
Joshua	550
Atiirĩrĩri	619
Ruthu	683
1 Samũeli	692
2 Samũeli	775
1 Athamaki	846
2 Athamaki	934
1 Maũndũ	1018
2 Maũndũ	1096
Ezara	1191
Nehemia	1217
Esiteri	1256
Ayubu	1279
Thaburi	1346
Thimo	1508
Kohelethu	1567
Rwĩmbo	1588
Isaia	1599
Jeremia	1742
Macakaya	1899
Ezekieli	1912
Danieli	2055
Hosea	2098
Joeli	2118
Amosi	2126
Obadia	2142
Jona	2145
Mika	2150
Nahumu	2162
Habakuku	2167
Zefania	2173
Hagai	2179
Zekaria	2184
Malaki	2207

NEW TESTAMENT

Mathayo	2217
Mariko	2303
Luka	2357
Johana	2450
Atũmwo	2519
Aroma	2611
1 Akorinitho	2653
2 Akorinitho	2692
Agalatia	2718
Aefeso	2732
Afilipi	2745
Akolosai	2755
1 Athesalonike	2764
2 Athesalonike	2772
1 Timotheo	2777
2 Timotheo	2788
Tito	2796
Filemona	2801
Ahibirania	2803
Jakubu	2832
1 Petero	2842
2 Petero	2853
1 Johana	2860
2 Johana	2870
3 Johana	2872
Judasi	2874
Kũguũrĩrio	2877

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Ngai aarĩkia kũrutũrũra mũndũ ũcio-rĩ, akĩga akerubi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni,
o na rũhiũ rwa njora rwarĩĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe,
nĩ ũndũ wa kũgitĩra njĩra ya gũthĩ mũtĩ-inĩ ũcio wa muoyo.*

Kĩambĩrĩria 3:24

Kĩambĩrĩria

1 Kĩambĩrĩria-inĩ kĩa maũndũ mothe, Ngai nĩombire igũrũ na thĩ. **2** Hĩndĩ ñyo thĩ ndĩarĩ ũrĩa yatarĩ na ndĩarĩ na kĩndũ, nayo nduma yarĩ igũrũ rĩa kũrĩa kũriku, nake Roho wa Ngai aareerete igũrũ rĩa maaĩ. **3** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe ũtheri,” na gũkĩgĩa ũtheri. **4** Ngai akĩona atĩ ũtheri ũcio warĩ mwega, nake akĩgayũkania ũtheri na nduma. **5** Ngai agĩta ũtheri ũcio “mũthenya,” nayo nduma akĩmĩta “ũtukũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ, na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa mbere. **6** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe warĩ mũnene gatagatĩ ka maaĩ ũgayũkanie maaĩ na marĩa mangĩ.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩkĩra warĩ ũcio na akĩgayũkania maaĩ marĩa maarĩ thĩ ya warĩ ũcio na maaĩ marĩa maarĩ igũrũ rĩaguo. Na gũgĩtuĩka o ũguo. **8** Ngai agĩta warĩ ũcio “matu mairũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa keerĩ. **9** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Maaĩ marĩa marĩ thĩ ya matu mairũ nĩ mongane handũ hamwe na kũgĩe thĩ nyũmũ.” Na gũgĩtuĩka o ũguo. **10** Ngai agĩta kũrĩa kũmũ “thĩ,” namo maaĩ marĩa maacookanĩrĩire akĩmeeta “maria.” Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **11** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩ ñmere mĩmera: Mĩmera ñrĩa ñciaraga mbeũ, na mĩtĩ ñrĩa ñciaraga matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ, kũringana na mĩthemba yayo.” Na gũgĩtuĩka o ũguo. **12** Thĩ ñkĩmera mĩmera: Mĩmera ñgũciara mbeũ kũringana na mĩthemba yayo, na mĩtĩ ñgũciara matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ kũringana na mĩthemba yayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **13** Nakuo gũkĩgĩa

hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ūcio ũgĩtuĩka mũthenya wa gatatũ. **14** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe imũrĩ wariĩ-inĩ wa matu mairũ cia kũgayũkania mũthenya na ũtukũ, na irekwo ituĩke imenyithania cia imera, na mũthenya na mũaka. **15** Na ituĩke imũrĩ wariĩ-inĩ ũcio wa matu mairũ, itũmage thĩ kũgĩage na ũtheri.” Na gũgĩtuĩka o ũguo. **16** Ngai nĩombire imũrĩ igĩrĩ nene. Kĩmũrĩ kĩrĩa kĩnenanene, nĩkĩo riũa, kĩarage mũthenya; nakĩo kĩmũrĩ kĩrĩa kĩninanini, nĩkĩo mweri, kĩarage ũtukũ. O na ningĩ akĩũmba njata. **17** Ngai agĩciiga wariĩ-inĩ wa matu mairũ itũmage thĩ kũgĩe ũtheri, **18** ciarage mũthenya na ũtukũ, na igayũkanagie nduma na ũtheri. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **19** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ūcio ũgĩtuĩka mũthenya wa kana. **20** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Maaĩ nĩmaiyũrwo nĩ ciũmbe irĩ muoyo, nacio nyoni nĩciũmbũkagĩre igũrũ rĩa thĩ gũtuĩkania wariĩ wa matu mairũ.” **21** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba ciũmbe iria nene cia iria-inĩ na kĩũmbe o gĩothe kĩrĩ muoyo na kĩongoyaga, ikĩiyũra maaĩ-inĩ kũringana na mũthemba yacio, na nyoni o yothe ĩrĩ mathagu kũringana na mũthemba wayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **22** Ngai agĩcirathima akiuga atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre maaĩ-inĩ marĩa marĩ maria-inĩ, nacio nyoni nĩcingĩhe thĩ.” **23** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. Ūcio ũgĩtuĩka mũthenya wa gatano. **24** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩgĩe ciũmbe irĩ muoyo kũringana na mũthemba yacio: mahiũ, na ciũmbe iria ithiiagĩra thĩ, na nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mũthemba wayo.” Na gũgĩtuĩka o

ũguo. **25** Ngai akĩũmba nyamũ cia gĩthaka kũringana na mĩthemba yacio, na mahiũ kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe iria ithiiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **26** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩtũũmbei andũ na mũhianĩre witũ, mahaanane na ithuĩ, nao maathage thamaki cia iria na nyoni cia rĩera-inĩ, na mahiũ ma thĩ yothe, na maathage ciũmbe ciothe iria ithiiagĩra thĩ.” **27** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba mũndũ **28** Ngai akĩmarathima, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre thĩ na mũmĩtoorie. Athagai thamaki cia iria na nyoni cia rĩera-inĩ, na mwathage ciũmbe ciothe irĩ muoyo iria ithiiagĩra thĩ.” **29** Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩndamũhe mĩmera yothe ya thĩ ĩrĩa ĩciaraga mbeũ, na mũtĩ o wothe ũrĩa ũciaraga matunda marĩ mbeũ thĩinĩ. ĩyo ĩgĩtuĩka irio cianyu. **30** Na kũrĩ nyamũ ciothe cia gũkũ thĩ, na nyoni ciothe cia rĩera-inĩ, o na ciũmbe ciothe iria ithiiagĩra thĩ, na kĩndũ o gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ ya muoyorĩ, ndaacihe mĩmera mĩruru yothe ĩtuĩke irio ciacio.” Na gũgĩtuĩka o ũguo. **31** Ngai akĩona atĩ kĩndũ kĩrĩa gĩothe oombĩte kĩarĩ kĩega mũno. Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuĩka mũthenya wa gatandatũ.

2 Igũrũ na thĩ ikĩrĩka na ũgemu wacio wothe. **2** Naguo mũthenya wa mũgwanja wakinya, Ngai agĩkorwo arĩkĩtie wĩra ũcio aarutaga; nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩhurũka mũthenya ũcio wa mũgwanja kuuma wĩra-inĩ wake wothe. **3** Nake Ngai akĩrathima mũthenya ũcio wa mũgwanja na akĩwamũra, tondũ nĩ mũthenya ũrĩa we aahurũkire kuuma wĩra-inĩ wothe ũrĩa aarutĩte wa ũũmbi. **4** ũcio

nĩguo ũhoro ũrĩa wĩgĩ igũrũ na thĩ rĩrĩa ciombirwo. Rĩrĩa Jehova Ngai ombire thĩ na igũrũ-rĩ, **5** gũtiarĩ kahinga o na kamwe ga gĩthaka koonekete thĩ kana mũmera wa gĩthaka ũkamera. Nĩ tondũ Jehova Ngai ndoirĩtie mbura thĩ na gũtiarĩ mũndũ wa kũrĩma mũgũnda, **6** no tũrũũĩ twoimaga na thĩ na tũkaihũgia thĩ igũrũ guothe. **7** Nake Jehova Ngai akĩũmba mũndũ kuuma rũkũngũ-inĩ rwa thĩ, na akĩmũhuhĩra mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ make, nake mũndũ ũcio akĩgĩa na muoyo. **8** Ningĩ Jehova Ngai nĩathondekete mũgũnda mwena wa irathĩro, o kũu Edeni; na kũu nĩkuo aigire mũndũ ũcio oombĩte. **9** Nake Jehova Ngai agĩtũma thĩ ĩmere mĩtĩ ya mĩthemba yothe na ikũre. Yarĩ mĩtĩ mĩega ikĩoneka na maitho na yaciaraga matunda mega ma kũrĩa. Gatagatĩ ka mũgũnda ũcio nĩ haarĩ na mũtĩ wa muoyo, na mũtĩ wa ũmenyo wa gũkũũrana wega na ũũru. **10** Na nĩ kwarĩ rũũĩ rwathereraga ruumĩte Edeni rũkaihũgia mũgũnda ũcio; ruoima Edeni rũkagayũkana rũgatuĩka njũũĩ inya. **11** Rũũĩ rwa mbere rwĩtagwo Pishoni; na nĩruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wothe wa Havila, kũrĩa kũrĩ thahabu. **12** (Thahabu ya bũrũri ũcio nĩ njega; ningĩ kũu no kũrĩ maguta manungi wega metagwo bendora, na tũhiga twa goro twĩtagwo onigithi.) **13** Rũũĩ rwa keerĩ rwĩtagwo Gihoni; naruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wothe wa Kushi. **14** Rũũĩ rwa gatatũ rwĩtagwo Hidekela naruo rũgeragĩra mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Ashuri. Naruo rũũĩ rwa kana rwĩtagwo Farati. **15** Jehova Ngai akĩoya mũndũ ũcio oombĩte, akĩmũiga mũgũnda-inĩ ũcio wa Edeni aũrĩmage na aũmenyagĩrĩre. **16** Nake Jehova Ngai agĩatha mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “No ũrĩe maciaro ma

mūtī o wothe ūrī mūgūnda ūyū; 17 no rīrī, ndūkanarīe maciaro ma mūtī ūrīa wa ūmenyo wa gūkūūrana wega na ūūru, nīgūkorwo rīrīa ūkaamarīa, ti-itherū no gūkua ūgaakua.” 18 Ningī Jehova Ngai akiuga atīrī, “Ti wega mūdū ūyū aikare arī wiki. Nīngūmūmbīra mūteithia ūrīa ūmwagīrīire.” 19 Na rīrī, Jehova Ngai nī oombīte nyamū ciothe cia gīthaka na nyoni cia rīera-inī kuuma tīrī-inī. Agīcīrehe kūrī mūdū ūcio one marīitwa marīa egūcitua; na ūrīa mūdū ūcio aatuire kīūmbe o gīothe kī muoyo, rīu rīgītūika rīitwa rīakīo. 20 Nī ūndū ūcio mūdū ūcio akīhe mahiū mothe marīitwa, o na nyoni cia rīera-inī na nyamū ciothe cia gīthaka. No Adamu ndooneirwo mūteithia ūmwagīrīire. 21 Nī ūndū ūcio Jehova Ngai agītūma mūdū ūcio akome toro mūnene mūno; na rīrīa aakomete, Jehova Ngai akīruta rūbaru rūmwe rwa mūdū ūcio na agīcookia nyama hau rwarī. 22 Hīndī ūyo Jehova Ngai akīūmba mūdū-wa-nja kuuma rūbaru rūrīa aarutīte kūrī mūdū ūcio na akīrehe mūdū-wa-nja ūcio kūrī we. 23 Mūdū ūcio akiuga atīrī, “Hī! Rīu-rī, rīrī nī ihīndī kuuma mahīndī makwa, na nyama cia mwīrī wakwa. Arīitagwo mūdū-wa-nja, tondū aarutirwo kuuma kūrī mūdū mūrūme.” 24 Gīkī nīkīo gītūmaga mūdū mūrūme atige ithe na nyina, na anyiitane na mūtumia wake, nao magatuīka mwīrī ūmwe. 25 Acio eerī, mūdū ūcio na mūtumia wake, maarī njaga, na matiaconokaga.

3 Na rīrī, nyoka yarī na wara mūingī gūkīra nyamū ciothe cia gīthaka iria Jehova Ngai oombīte. Nyoka ūyo ikīūria mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Ti-itherū Ngai nī oigire mūtikanarīe maciaro kuuma mūtī o wothe wa mūgūnda

ũyũ?” 2 Mündũ-wa-nja ũcio agĩcookeria nyoka ãyo atĩrĩ,
“No tũrĩe matunda ma mĩtĩ ãrĩa ãrĩ mũgũnda ũyũ, 3 no
Ngai aatwĩrire atĩrĩ, ‘Mũtikanaarĩe matunda ma mũtĩ ũrĩa
ũrĩ gatagatĩ ka mũgũnda ũyũ, na mũtikanaũhutie, nĩguo
mũtigakue.” 4 No nyoka ãkĩra mündũ-wa-nja ũcio atĩrĩ,
“Ti-itherũ mũtingĩkua. 5 No Ngai nĩoĩ atĩ rĩrĩa mũkaarĩa
matunda macio, maitho manyu nĩmakahingũka, mũtuĩke
o ta Ngai, mũmenyage wega na ũũru.” 6 Rĩrĩa mündũ-wa-
nja ũcio onire atĩ matunda ma mũtĩ ũcio maarĩ mega ma
kũrĩa, na ma kwendeka makĩonwo na maitho, o na ma
kwĩrĩrĩrio nĩ ũndũ wa kũũhĩgia mündũ, agĩtua mamwe,
akĩrĩa. Agĩcooka akĩhe mũthuuri wake, ũrĩa maarĩ nake,
nake akĩrĩa. 7 Hĩndĩ ãyo maitho mao eerĩ makĩhingũka, nao
makĩmenya atĩ maarĩ njaga; nĩ ũndũ ũcio magĩtumania
mathangũ ma mũkũyũ, magĩthondekera kĩndũ gĩa
kũhumbĩra njaga yao. 8 Hwai-inĩ rĩrĩa riũa rĩarurĩte-rĩ,
mündũ ũcio na mũtumia wake makĩigua makinya ma
Jehova Ngai agĩceera kũu mũgũnda-inĩ, nao makĩhitha
mĩtĩ-inĩ ya mũgũnda nĩguo Jehova Ngai ndakamone. 9
No Jehova Ngai agĩta mündũ ũcio, akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrĩ
ha?” 10 Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ngũiguire ũgĩceera
mũgũnda-inĩ ndeetigĩra tondũ nyuma njaga; nĩ ũndũ
ũcio ndeetha.” 11 Nake Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ
ũkwĩrĩre atĩ ũrĩ njaga? Kaĩ ũrĩite matunda ma mũtĩ ũrĩa
ndagwaathire ngĩkwĩra ndũkanaũrĩe?” 12 Mündũ ũcio
akiuga atĩrĩ, “Mündũ-wa-nja ũrĩa waheire ndũũranie
nake nĩwe ũũheire matunda mamwe ma mũtĩ ũcio, na nĩ
ndarĩa.” 13 Nake Jehova Ngai akĩũria mündũ-wa-nja ũcio
atĩrĩ, “Atĩ nĩ atĩa wĩkĩte?” Mündũ-wa-nja ũcio akiuga atĩrĩ,

“Nĩ nyoka iheenirie na nĩ ndarĩa matunda macio.” **14** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai akĩra nyoka atĩrĩ, “Tondũ nĩwikite ũguo-rĩ, “Wee ũrogwatwo nĩ kĩrumi gũkĩra mahiũ mothe na gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthaka! Ūrĩthiiga na nda, na ũrĩrĩaga rũkũngũ matukũ mothe ma muoyo waku. **15** Na nĩngūtũma kũgĩe ũthũ gatagatĩ gaku na mũndũ-wa-nja ũyũ, na gatagatĩ ka rũciaro rwaku na rwake; nake nĩagakũhehenja mūtwe, nawe nĩukamũgũtha ndiira ya kũgũrũ gwake.” **16** Ningĩ akĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Nĩngũkũingĩhĩria ruo mũno hĩndĩ ya gũciara; ũrĩciaraga ciana na ruo. Merirĩria maku marĩkoragwo marĩ harĩ mũthuuriguo, nake nĩarĩgwathaga.” **17** Ningĩ Ngai akĩra Adamu atĩrĩ, “Tondũ nĩwathĩkĩire mūtumia waku, na warĩa matunda ma mūtĩ ũrĩa ndagwaathire, ngĩkwĩra atĩ, ‘Ndũkanarĩe,’ “Thĩ nĩyarumwo nĩ ũndũ waku; ũrĩrĩaga irio ciayo na ruo rwa mĩnoga matukũ mothe ma muoyo waku. **18** Īrĩgũciaragĩra mĩigua na mahiũ ma nyeki-inĩ, nawe ũrĩrĩaga mĩmera ya mũgũnda. **19** Ūrĩrĩaga irio cia thithino ya mĩnoga yaku, o nginya rĩrĩa ũgaacooka tĩiri-inĩ, tondũ nokuo warutĩtwo; tondũ wee ũrĩ rũkũngũ na ũgaacooka o rũkũngũ-inĩ.” **20** Adamu agĩta mūtumia wake Hawa, tondũ nĩwe watuĩkire nyina wa arĩa othe matũũraga muoyo. **21** Jehova Ngai agĩthondekera Adamu na mūtumia wake nguo cia njũũa, akĩmahumba. **22** Nake Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩatuĩkĩte o ta ũmwe witũ, akamenya wega na ũũru. Ndagĩrĩire gwĩtĩkĩrio atue matunda ma mūtĩ wa muoyo o namo, amarĩe nake atũũre nginya tene.” **23** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai akĩmũingata kuuma Mũgũnda wa Edeni

athiĩ akarĩmage tĩĩri-inĩ kũrĩa aarutĩtwo. **24** Ngai aarĩkia kũrutũrũra mũndũ ũcio-rĩ, akĩga akerubi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni, o na rũhiũ rwa njora rwarĩrĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe, nĩ ũndũ wa kũgitĩra njĩra ya gũthĩĩ mũtĩ-inĩ ũcio wa muoyo.

4 Nake Adamu agĩkoma na mũtumia wake Hawa, nake akĩgĩa nda, agĩciara Kaini. Nake akiuga atĩrĩ, “Ndĩkũgĩa na mwana wa kahĩĩ nĩ ũndũ wa gũteithio nĩ Jehova.”

2 Thuutha ũcio agĩciara Habili, mũrũ wa nyina. Habili aarĩ mũrĩithi wa mbũri nake Kaini aarĩ mũrĩmi. **3**

Maikarĩte kwa ihinda-rĩ, Kaini akĩrehe maciaro mamwe ma mũgũnda marĩ igongona kũrĩ Jehova. **4** No Habili akĩrehe marigithathi mamwe marĩa manoru ma rũũru

rwake. Nake Jehova agĩkenio nĩ Habili na igongona rĩake, **5** no ndaakenirio nĩ Kaini na igongona rĩake. Nĩ ũndũ ũcio

Kaini akĩrakara mũno, na agĩtukia gĩthiithi. **6** Nake Jehova Ngai akĩũria Kaini atĩrĩ, “Ūrakarĩte nĩkĩ? Na nĩ kĩĩ gĩtũmĩte

ũtukie gĩthiithi? **7** Ūngĩka ũrĩa kwagĩrĩire-rĩ, no wage gwĩtikĩrĩka? No ũngĩaga gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire-rĩ, mehia

makuoheirie mũrango-inĩ waku makĩenda gũgwatha; no wee no nginya ũmatorie.” **8** Thuutha ũcio Kaini akĩĩra

mũrũ wa nyina Habili atĩrĩ, “Nĩtumagare tũthĩĩ mũgũnda.” Na rĩrĩa maarĩ kũu mũgũnda, Kaini agĩtharĩkĩra mũrũ wa

nyina Habili, akĩmũũraga. **9** Nake Jehova akĩũria Kaini atĩrĩ, “Arĩ ha mũrũ-wa-nyũkwa Habili?” Nake akĩmũcookeria

atĩrĩ, “Nĩĩ ndiũĩ, kaĩ arĩ nĩĩ mũmenyereri wa mũrũ-wa-maitũ?” **10** Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa wĩkĩte? Ta

thikĩrĩria! Thakame ya mũrũ-wa-nyũkwa nĩĩrangaĩra ĩrĩ tĩĩri-inĩ. **11** Na rĩrĩ, nĩũgwatĩtwo nĩ kĩrumi na ũkaingatwo

mūgūnda ūrīa waathamirie kanua kaguo kwamūkīra thakame ya mūrū-wa-nyūkwa kuuma guoko-inī gwaku. **12** Rīrīa ūrīūrīmaga-rī, ndūgacooka gūgūciarīra maciaro maguo. Ūgūtuīka mūdū ūtakindagīria, wa kūrūrūrāga gūkū thī.” **13** Nake Kaini akīra Jehova atīrī, “Iherithia rīakwa nī inene gūkīra ūrīa ingīhota gwītiiria. **14** Ūmūthī ūyū nūranyingata kuuma mūgūnda ūyū na ndūūre hithītwo ūthiū waku; ngūtuīka mūdū ūtakindagīria, wa kūrūrūrāga gūkū thī, na ūrīa wothe ūkaanyona nīakanjūrāga.” **15** No Jehova akīmwīra atīrī, “Aca, ti ūguo; mūdū o na ūrīkū angīkoooraga Kaini, nīakarīhio maita mūgwanja.” Jehova agīcōoka agīkīra Kaini rūūri nīgeetha ūrīa wothe ūngīmuona ndakamūūrāge! **16** Nī ūndū ūcio Kaini akīehera akiuma harī Jehova, na agītūūra būrūri-inī wa Nodu, mwena wa irathīro rīa Edeni. **17** Kaini agīkoma na mūtumia wake, na akīgīa nda, agīciara Enoku. Hīndī īyo Kaini nīakaga itūūra inene, na aarīkia kūrīaka, akīrīta Enoku o ta ūrīa mūrīū eetagwo. **18** Nake Enoku agīciarīwo Iradu, nake Iradu aarī ithe wa Mehujaeli, nake Mehujaeli aarī ithe wa Methushaeli, nake Methushaeli aarī ithe wa Lameku. **19** Lameku ūcio akīhikia andū-a-nja eerī, ūmwe eetagwo Ada na ūrīa ūngī eetagwo Zila. **20** Ada agīciara Jabali; na nīwe ithe wa andū arīa matūūrāga hema-inī na marīithagia mahiū. **21** Mūrū-wa nyina eetagwo Jubali; nake nīwe ithe wa andū arīa othe mahūūrāga inanda cia mūgeeto na makahuha mītūrīrū. **22** Zila o nake aarī na mūrīū, nake eetagwo Tubali-Kaini, na nīwe waturāga indo cia mīthemba yothe cia gīcango na cia kīgera. Tubali-Kaini aarī na mwarī wa nyina wetagwo Naama. **23** Lameku

akĩira atumia ake atĩrĩ, “Ada na Zila, taa thikĩrĩriai; inyuĩ atumia a Lameku, ta iguai ciugo ciakwa. Nĩnjũragĩte mũndũ nĩ ũndũ wa kũndiihia, ngooraga mũndũ mwĩthĩ nĩ ũndũ wa kũnguraria. **24** Angĩkorwo Kaini arĩhagĩrio maita mũgwanja-rĩ, Lameku nake akarĩhĩrio maita mĩrongo mũgwanja na mũgwanja.” **25** Nake Adamu agĩkoma na mũtumia wake rĩngĩ, nake agĩciara kaana ga kahĩ, na agĩgatua Sethi, akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩaheete mwana ũngĩ handũ ha Habili, ũrĩa Kaini ooragire.” **26** Sethi o nake aarĩ na mũriũ wake, nake akĩmũtua rĩitwa Enoshu. Hĩndĩ ĩyo nĩrĩo andũ mambĩrĩirie gũkaĩra rĩitwa rĩa Jehova.

5 Ũyũ nĩguo ũhoru ũrĩa wandĩkitwo wĩgĩ njjarwa cia Adamu. Hĩndĩ ĩrĩa Ngai oombire mũndũ-rĩ, amũũmbire na mũhianĩre wa Ngai. **2** Ngai aamoombire mũndũ mũrũme na mũndũ-wa-nja na akĩmarathima. Na aarĩkia kũmomba, akĩmeeta “mũndũ.” **3** Adamu aakinyia mĩaka igana na mĩrongo ĩtatũ-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wamũtũkĩtie na wa mũhianĩre wake; nake akĩmũtua Sethi. **4** Na thuutha wa Sethi gũciarwo-rĩ, Adamu agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana manana, na akĩgĩa na ciana ĩngĩ cia aanake na cia airĩtu. **5** Mĩaka yothe ĩrĩa Adamu aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo ĩtatũ, agĩcooka agĩkua. **6** Sethi aakinyia mĩaka igana na ĩtano-rĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Enoshu. **7** Na thuutha wa Enoshu gũciarwo-rĩ, Sethi agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana manana na mũgwanja na akĩgĩa na ciana ĩngĩ cia aanake na cia airĩtu. **8** Mĩaka yothe ĩrĩa Sethi aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na ikũmi na ĩrĩ, agĩcooka agĩkua. **9** Enoshu aakinyia mĩaka mĩrongo kenda-rĩ, akĩgĩa

na mūriū wetagwo Kenani. **10** Na thuutha wa Kenani gūciarwo-rī, Enoshu agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na ikūmi na ītano, na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **11** Mīaka yothe īrīa Enoshu aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na ītano, agīcooka agīkua. **12** Kenani aakinyia mīaka mīrongo mūgwanja-rī, akīgīa na mūriū wetagwo Mahalaleli. **13** Na thuutha wa Mahalaleli gūciarwo-rī, Kenani agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na mīrongo īna, na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **14** Mīaka yothe īrīa Kenani aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na ikūmi, agīcooka agīkua. **15** Mahalaleli aakinyia mīaka mīrongo ītandatū na ītano-rī, akīgīa na mūriū wetagwo Jaredi. **16** Na thuutha wa Jaredi gūciarwo-rī, Mahalaleli agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na mīrongo ītatū, na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **17** Mīaka yothe īrīa Mahalaleli aatūūrire muoyo yarī mīaka magana manana na mīrongo kenda na ītano, agīcooka agīkua. **18** Jaredi aakinyia mīaka igana na mīrongo ītandatū na īrī-rī, akīgīa na mūriū wetagwo Enoku. **19** Na thuutha wa Enoku gūciarwo-rī, Jaredi agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana, na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **20** Mīaka yothe īrīa Jaredi aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na mīrongo ītandatū na īrī, agīcooka agīkua. **21** Enoku aakinyia mīaka mīrongo ītandatū na ītano-rī, akīgīa na mūriū wetagwo Methusela. **22** Na thuutha wa Methusela gūciarwo-rī, Enoku agītūūra atwaranaga na Ngai mīaka magana matatū, akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **23** Mīaka yothe īrīa

Enoku aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana matatũ na mĩrongo ĩtandatũ na ĩtano. **24** Enoku agĩtwarana na Ngai nginya akĩagwo tondũ Ngai nĩamuoire. **25** Methusela aakinyia mĩaka igana na mĩrongo ĩnana na mũgwanjarĩ, akĩgĩa na mũriũ wetagwo Lameku. **26** Na thuutha wa Lameku gũciarwo-rĩ, Methusela agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana mũgwanja na mĩrongo ĩnana na ĩĩrĩ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **27** Mĩaka yothe ĩrĩa Methusela aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo ĩtandatũ na kenda, agĩcooka agĩkua. **28** Lameku aakinyia mĩaka igana na mĩrongo ĩnana na ĩĩrĩ-rĩ, akĩgĩa mwana wa kahĩ. **29** Nake agĩgatua Nuhu, akiuga atĩrĩ, “Nĩarĩtũhooragĩria ruo rwa wĩra na mĩnoga ya moko maitũ rĩrĩa tũkũrĩma, tondũ Jehova nĩarumire thĩ.” **30** Thuutha wa Nuhu gũciarwo-rĩ, Lameku agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana matano na mĩrongo kenda na ĩtano, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **31** Mĩaka yothe ĩrĩa Lameku aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana mũgwanja na mĩrongo mũgwanja na mũgwanja, agĩcooka agĩkua. **32** Nuhu aakinyia ũkũrũ wa mĩaka magana matano-rĩ, akĩgĩa na ariũ ake na nĩo Shemu, na Hamu na Jafethu.

6 Rĩrĩa andũ maambĩrĩirie kũingĩha thĩ na magĩciarĩrwo airĩtu-rĩ, **2** ariũ a Ngai makĩona atĩ airĩtu a andũ maarĩ athaka, nao makĩhikia o ũrĩa mũndũ ethuuragĩra. **3** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Roho wakwa ndegũtũũra agianaga na mũndũ nginya tene, tondũ mũndũ nĩ wa gũkua; matukũ make marĩkoragwo marĩ mĩaka igana na mĩrongo ĩĩrĩ.” **4** Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio, o na thuutha ũcio, rĩrĩa Anefili

matũũraga gũkũ thĩ, nĩrĩo ariũ a Ngai maakomire na airĩtu a andũ na magĩciara ciana nao. Ciana icio nĩcio ciarĩ njamba cia tene na andũ arĩa maarĩ igweta. **5** Jehova akĩona ũrĩa waganu wa andũ waingĩhite gũkũ thĩ, na atĩ merirĩria ma meciiria ma ngoro ciao maarĩ mooru hĩndĩ ciothe. **6** Jehova akĩnyitwo nĩ kĩaha nĩ ũndũ wa kũũmba mũndũ gũkũ thĩ, na ngoro yake ikĩiyũrwo nĩ ruo. **7** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngũniina andũ, o arĩa nĩ ndombire, mathire kuuma thĩ, andũ na nyamũ, na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ, o na nyoni cia rĩera-inĩ, nĩgũkorwo ndĩ na kĩaha nĩ ũndũ wa gũciũmba.” **8** No Nuhu agĩtikĩrĩka maitho-inĩ ma Jehova. **9** Ũyũ nĩguo ũhoru wa Nuhu. Nuhu aarĩ mũndũ mũthingu, ũtaarĩ na ũcuuke kũrĩ andũ a hĩndĩ yake, na nĩatwaranaga na Ngai. **10** Nuhu aarĩ na ariũ atatũ: nĩo Shemu, na Hamu na Jafethu. **11** Thĩ nayo yarĩ thũku maitho-inĩ ma Jehova na yaiyũrĩtwo nĩ maũndũ ma ũhinya. **12** Ngai nĩonire ũrĩa thĩ yathũkĩte, nĩgũkorwo andũ othe a thĩ nĩmathũkĩtie mĩthĩre yao. **13** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩira Nuhu atĩrĩ, “Nĩndũite itua kũniina andũ aya othe, nĩgũkorwo thĩ nĩ iyyũrĩtwo nĩ maũndũ ma ũhinya nĩ ũndũ wao. Ti-itherũ nĩngũmaniinanĩria hamwe na thĩ. **14** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, wĩyakĩre thabina ya mĩtĩ ya mĩthithinda; na ũthondeke tũnyũmba thĩinĩ, na ũmĩhake rami thĩinĩ na nja. **15** Na ũkũmĩaka ũũ: Ũraihi wa thabina ũkorwo ũrĩ buti magana mana na mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa buti mĩrongo mũgwanja na ithano na buti mĩrongo ĩna na ithano, kũraiha na igũrũ. **16** Ũmĩgite igũrũ, no ũtigie buti ĩmwe na nuthu mwena wa igũrũ wa thingo. Wĩkĩre mũrango mwena-

inĩ wa thabina, na ūmĩake ĩrĩ na ngoroba ya thĩ, na ya gatagatĩ, na ya igũrũ. **17** Nĩngũrehe mũiyũro wa maaĩ gũkũ thĩ wa kũniina kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo gũkũ thĩ, kũmbe o gĩothe kĩrĩ na mĩhũmũ ya muoyo thĩinĩ wakĩo. Indo ciothe irĩ thĩ nĩkũniinwo. **18** No nĩngũthondeka kĩrĩkanĩro nawe. Wee nĩũgatoonya thabina, wee mwene na ariũ aku na mũtumia waku, na atumia a ariũ aku. **19** Ningĩ nĩũkaingĩria ciũmbe cia mĩthemba yothe thĩinĩ wa thabina, o mũthemba ciũmbe igĩrĩ, wa njamba na wa nga, nĩguo itũũre muoyo, o hamwe nawe. **20** O mũthemba wa nyoni, na o mũthemba wa nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, nĩgooka kũrĩ we igĩrĩ igĩrĩ nĩguo itũũre muoyo. **21** Nĩũkamaatha mĩthemba yothe ya irio iria irĩagwo, ũciige irĩ irio ciaku na ciacio.” **22** Nuhu agĩka maũndũ mothe o ta ũrĩa Ngai aamwathĩte eeke.

7 Ningĩ Jehova akĩira Nuhu atĩrĩ, “Toonya thabina thĩinĩ, wee na nyũmba yaku yothe, tondũ nĩnyonete ũrĩ mũthingu rũciaro-inĩ rũrũ. **2** Na ũtoonye thĩinĩ na nyamũ mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe ĩrĩa ĩtarĩ thaahu, o njamba na nga yayo, na igĩrĩ igĩrĩ cia mĩthemba yothe ĩrĩa ĩrĩ thaahu, o njamba na nga yayo, **3** o na ningĩ ũtoonye na nyoni mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe, o njamba na nga yayo, nĩgeetha mĩthemba yacio ĩtũũrio muoyo thĩ yothe. **4** Thikũ mũgwanja kuuma rĩu, nĩnguuria mbura, yure gũkũ thĩ matukũ mĩrongo ĩna mũthenya na ũtukũ, na niine ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo iria nĩ ndombire, ithire thĩ.” **5** Nake Nuhu agĩka ũrĩa wothe Mwathani aamwathĩte eeke. **6** Nuhu aarĩ na mĩaka magana matandatũ rĩrĩa mũiyũro ũcio wa maaĩ

waiyūrire thĩ. **7** Nake Nuhu na ariū ake na mūtumia wake na atumia a ariū ake magĩtoonya thabina morĩre mūiyūro ūcio wa maaĩ. **8** Nyamū igĩrĩ igĩrĩ iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu cia nyoni o na cia ciūmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, **9** njamba na nga-rĩ, igĩũka kūrĩ Nuhu igĩtoonya thabina, o ta ūrĩa Ngai aathĩte Nuhu. **10** Na thuutha wa matukū mūgwanja mūiyūro wa maaĩ ūkĩiyūra thĩ. **11** Na rĩrĩ, mūthenya wa ikūmi na mūgwanja, mweri wa keerĩ, mwaka ūrĩa Nuhu akinyirie mĩaka magana matandatū-rĩ, mūthenya ūcio nĩguo ithima cia maaĩ ciothe cia kūrĩa kūrĩku ciatuthũkire, nacio ihingo cia mūiyūro wa igūrū ikĩhingūrwo. **12** Nayo mbura ĩkiura thĩ matukū mĩrongo ĩna, mūthenya na ūtukū. **13** Mūthenya o ro ūcio nĩguo Nuhu na ariū ake, Shemu, na Hamu na Jafethu, hamwe na mūtumia wake na atumia a ariū ake atatū maatoonyire thabina. **14** Nao maarĩ na mĩthemba yothe ya nyamū cia gĩthaka, o nyamū kūrĩngana na mĩthemba wayo, na mahiū mothe kūrĩngana na mĩthemba yamo, na ciūmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ kūrĩngana na mĩthemba yacio, na nyoni ciothe kūrĩngana na mĩthemba yacio, na kĩndũ gĩothe kĩrĩ mathagu. **15** Ciūmbe ciothe iria irĩ mĩhūmū ya muoyo igĩũka kūrĩ Nuhu igĩtoonya thabina igĩrĩ igĩrĩ. **16** Nyamū iria ciatoonyire thĩinĩ ciarĩ njamba na nga cia mĩthemba yothe ya indo iria irĩ muoyo, o ta ūrĩa Ngai aathĩte Nuhu. Nake Jehova akĩmũhingĩrĩria thĩinĩ. **17** Handũ ha matukū mĩrongo ĩna, mūiyūro ūcio ūgĩthĩ na mbere kuongerereka thĩ, na o ūrĩa maaĩ macio maingĩhaga makĩoya thabina ĩyo na igūrū mũno na ĩkĩreera igūrū rĩa maaĩ. **18** Maaĩ macio makĩambatĩra na makĩongerereka

mũno gũkũ thĩ, nayo thabina ikĩreera maaĩ igũrũ. **19** Maaĩ macio makĩambatĩra mũno igũrũ wa thĩ, nacio irĩma ciothe iria ndaaya na igũrũ gũkũ mũhuro wa matu guothe ikĩhumbĩrwo nĩmo. **20** Maaĩ macio maambatire makĩhumbĩra irĩma na makĩria ma buti mĩrongo iĩrĩ. **21** Kĩndũ gĩothe kĩaĩrĩ muoyo na gĩathiiaga gũkũ thĩ gĩgĩkua, nyoni, na mahiũ na nyamũ cia gĩthaka, na ciũmbe ciothe iria ciahunjĩte thĩ, o na andũ othe. **22** Kĩndũ gĩothe kĩaĩrĩ thĩ nyũmũ na kĩaĩrĩ na mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ makĩo gĩgĩkua. **23** Kĩndũ gĩothe kĩaĩrĩ muoyo gũkũ thĩ guothe gĩkĩniinwo biũ; andũ na nyamũ na ciũmbe iria ithiiagĩra thĩ na nyoni cia rĩera-inĩ ikĩniinwo ciothe gũkũ thĩ. No Nuhu watigarire hamwe na andũ arĩa maarĩ nake thĩinĩ wa thabina. **24** Maaĩ macio magĩkara mahumbĩrite thĩ matukũ igana rĩmwe na mĩrongo itano.

8 No rĩrĩ, Ngai nĩaririkanire Nuhu o hamwe na nyamũ ciothe cia gĩthaka o na mahiũ marĩa mothe aarĩ namo thĩinĩ wa thabina, na agĩtũma rũhuho rũhurutane gũkũ thĩ, namo maaĩ makĩambĩrĩria kũhũa. **2** Nacio ithima cia kũrĩa kũriku na ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingwo, nayo mbura igĩtiga kuura. **3** Namo maaĩ magĩthiĩ makĩhũũaga, magĩthiraga thĩ. Thuutha wa matukũ igana na mĩrongo itano-rĩ, maaĩ magĩkorwo manyihanyiihĩte, **4** naguo mũthenya wa ikũmi na mũgwanja wa mweri wa mũgwanja, thabina ikĩrũgama irĩma-inĩ cia Ararati. **5** Maaĩ macio magĩthiĩ na mbere na kũhũa o nginya mweri wa ikũmi, na mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi-rĩ, tũcũmbĩrĩ twa irĩma tũkĩambĩrĩria kuoneka. **6** Na thuutha wa matukũ mĩrongo ina, Nuhu akĩhingũra ndirica iĩa

aakīte thabina-inī, 7 na akīrekereria ihuru na nja, narīo rīgītūūra rīumbūkaga kūdū na kūdū o nginya rīrīa maaī maahūire thī. 8 Ningī akīrekereria ndutura īthīī īkarore kana maaī nīmahūite gūkū thī. 9 No ndutura īyo ndīonire handū ha kūumba tondū thī yothe yayūrītwo nī maaī; nī ūndū ūcio īgīcooka thabina-inī kūrī Nuhu. Nake agītambūrūkia guoko akīmīoya, akīmītoonyia thabina thīīnī kūu we aarī. 10 Ningī agīeterera matukū mangī mūgwanja, na maathira akīrekereria ndutura rīngī yume nja ya thabina. 11 Rīrīa ndutura īyo yamūcookereire hwaī-inī-rī, yakuuīte ithangū rīa mūtamaiyū na mūkanye wayo, rīatuītwo o hīndī īyo! Nuhu agīkīmenya atī maaī nīmahūite thī. 12 Nuhu agīeterera matukū mangī mūgwanja, agīcooka akīrekereria ndutura īyo yume nja rīngī, no hīndī īno ndīigana kūmūcookerera. 13 Na rīrī, mūthenya wa mbere, mweri wa mbere wa mwaka ūrīa Nuhu akinyirie mīaka magana matandatū na ūmwerī, mūthenya ūcio nīguo maaī maahūire biū gūkū thī. Nake Nuhu akīeheria kīrīa kīagitīte thabina, agīkīona atī thī nīyanarīte. 14 Gūgīkinya mūthenya wa mīrongo īīrī na mūgwanja wa mweri wa keerī-rī, thī nīyanarīte biū. 15 Ningī Ngai akīīra Nuhu atīrī, 16 “Uma thabina, wee na mūtumia waku, na ariū aku na atumia ao. 17 Hingūrīra mīthemba yothe ya ciūmbe iria irī muoyo icio ūrī nacio: irī nyoni, na nyamū, na ciūmbe iria ithiagīra thī, nīgeetha ciongerereke thī, na iciarane cingīhe gūkū thī.” 18 Nī ūndū ūcio Nuhu akiuma thabina hamwe na ariū ake, na mūtumia wake, na atumia a ariū ake. 19 Nyamū ciothe na ciūmbe ciothe iria ithiagīra thī, na

nyoni ciothe, na kīndū o gīothe gīthiagīra gūkū thī, ciothe cikiuma thabina, mūthemba o mūthemba. **20** Nake Nuhu agīakīra Jehova kīgongona, na akīoya nyamū imwe cia iria ciothe itarī thaahu, na nyoni iria itarī thaahu, akīrutīra Ngai igongona rīa njino ho. **21** Nake Jehova agīkenio nī mūtatarīko ūcio, akiuga atīrī na ngoro yake: “Ndirī hīndī ngaacooka kūrūma thī rīngī nī ūndū wa mūndū, o na gūtūika merirīria ma ngoro yake nī mooru kuuma ūnini-inī wake. Na ndirī hīndī ngaacooka kūniina ciūmbe ciothe iria irī muoyo ta ūguo njikīte. **22** “Mahinda mothe marīa thī īgūtūūra-rī, kūrīkoragwo na hīndī ya kūhaanda na ya magetha, na hīndī ya heho na ya ūrugarī, na hīndī ya themithū na ya gathano, na mūthenya na ūtukū.”

9 Hīndī īyo Ngai akīrathima Nuhu na ariū ake, akīmeera atīrī, “Ciaranai na mūingīhe na mūiyūre thī. **2** Nyamū ciothe cia thī, na nyoni cia rīera-inī, ciothe nī irīmwtigagīra na imakage nī inyuī, ciūmbe ciothe iria ithiagīra thī, na thamaki ciothe cia iria-inī; nīndacineana moko-inī manyu. **3** Kīndū gīothe gītūūruga muoyo na gīthiaga-rī, gīgūtūika irio cianyu. O ta ūrīa ndamūheire mīmera īrīa mīruru mūrīāge, rīu nī ndamūhe indo ciothe ituīke irio cianyu. **4** “No rīrī, mūtikanarīe nyama irī na thakame, tondū thakame nīyo muoyo. **5** Na ti-itherū nīngarīhanīria gūitwo gwa thakame yanyu. Ndīmīrīhanīrie o na kuuma kūrī nyamū o na īrīkū. Nake mūndū angīita thakame ya mūndū ūngī, o nake nīakarīhio thakame īyo. **6** “Mūndū o wothe ūgaita thakame ya mūndū ūngī, thakame yake o nayo īgaitwo nī mūndū;

nĩgũkorwo Ngai ombire mũndũ na mũhianĩre wake. **7** No inyuĩ-rĩ, ciaranai na mũingĩhe; muongerereke thĩ na mũiyũre kuo.” **8** Ningĩ Ngai akĩira Nuhu hamwe na ariũ ake atĩrĩ, **9** “Rĩu nĩ nĩngũthondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa na inyuĩ, na njiaro cianyu iria igooka thuutha wanyu, **10** o na hamwe na kũmbe gĩothe kĩrĩ muoyo kĩa iria mũraarĩ nacio; nĩcio nyoni, na mahiũ o na nyamũ cia gĩthaka ciothe iria cioimire thabina hamwe na inyuĩ, ici nĩcio ciũmbe ciothe irĩ muoyo gũkũ thĩ. **11** Nĩndathondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa na inyuĩ: Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ muoyo wothe ũkaaniinwo na mũiyũro wa maaĩ; gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ gũkaagĩa mũiyũro wa maaĩ wa kũniina thĩ.” **12** Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndĩrarĩkanĩra na inyuĩ na ciũmbe ciothe irĩ muoyo irĩ hamwe na inyuĩ, kĩrĩkanĩro kĩa njiarwa ciothe iria igooka: **13** Nĩndekĩra mũkũnga-mbura wakwa matu-inĩ, na nĩguo ũgũtuĩka kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro gatagatĩ gakwa na andũ a thĩ. **14** Hĩndĩ ĩrĩa yothe ngaarehe matu igũrũ rĩa thĩ, nago mũkũnga-mbura woneke matu-inĩ macio, **15** nĩndĩririkanaga kĩrĩkanĩro gĩakwa gatagatĩ kanyu na nĩ, na gatagatĩ ga ciũmbe cia mũthemba yothe iria itũũraga muoyo. Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ maaĩ magatuĩka mũiyũro wa kũniina mũoyo yothe. **16** Rĩrĩa rĩothe mũkũnga-mbura ũrĩonekaga itu-inĩ-rĩ, ndĩwonaga ngaririkana kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩa gũtũũra nginya tene gatagatĩ ka Ngai na ciũmbe cia mũthemba yothe iria itũũraga muoyo gũkũ thĩ.” **17** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩira Nuhu atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndathondeka gatagatĩ gakwa na kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo gũkũ thĩ.” **18** Ariũ a Nuhu arĩa

moimire thabina maarĩ Shemu, na Hamu na Jafethu. (Hamu nĩwe warĩ ithe wa Kaanani). **19** Acio atatũ nĩo maarĩ ariũ a Nuhu, na kuuma kũrĩ o gũkiuma andũ arĩa othe maahurunjirwo thĩ yothe. **20** Nuhu aarĩ mũrĩmi, na nĩahaandire mũgũnda wa mĩthabibũ. **21** Rĩrĩa aanyuire ndibei ya mĩthabibũ ĩyo, akĩrĩo, na agĩkoma thĩinĩ wa hema yake atehumbĩrĩte. **22** Hamu, ithe wa Kaanani, nĩonire njaga ya ithe, na akĩra ariũ a nyina eerĩ arĩa maarĩ nja. **23** No Shemu na Jafethu makĩoya nguo makĩgĩrĩra ciande; magĩthĩĩ na kĩhutaatĩ, makĩhumbĩra njaga ya ithe. Mothiũ mao maahũgũkĩte na kũngĩ nĩguo matikoone njaga ya ithe wao. **24** Rĩrĩa Nuhu aarĩũkirwo na akĩmenya ũrĩa mũriũ wake ũrĩa mũnini aamwĩkĩte-rĩ, **25** akiuga atĩrĩ, “Kaanani aronyiitwo nĩ kĩrumi! Agaatuĩka ngombo ya kũhinyĩrĩrio biũ nĩ ariũ a nyina.” **26** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Shemu! Kaanani arotuĩka ngombo ya Shemu. **27** Ngai aroaramia mĩhaka ya Jafethu; Jafethu arotũura hema-inĩ cia Shemu, na Kaanani arotuĩka ngombo yake.” **28** Thuutha wa mũiyũro wa maaĩ gũthira-rĩ, Nuhu aatũũrĩre muoyo mĩaka magana matatũ na mĩrongo ĩtano. **29** Mĩaka yothe ĩrĩa Nuhu aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo ĩtano, agĩcooka agĩkua.

10 Ũyũ nĩguo ũhoru wa njiarwa cia Nuhu, nĩo Shemu, na Hamu, na Jafethu, arĩa o ene maagĩire na ariũ thuutha wa mũiyũro wa maaĩ. **2** Ariũ a Jafethu nĩ aya: Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **3** Ariũ a Gomeri nĩ aya: Ashikenazu, na Rifathu, na Togarima. **4** Ariũ a Javani nĩ aya: Elishahu, na Tarishishi,

na Kitimu, na Rodanimu. **5** (Kuuma kūrī o gūkiuma andū arīa matūūruga ndwere-inī cia iria, o andū na rūgongo rwao kūrīngana na mīhīrīga yao, mabūrūri-inī mao, na o andū na rūthiomi rwao.) **6** Nao ariū a Hamu nī aya: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani. **7** Ariū a Kushi nī aya: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Nao ariū a Raama nī: Sheba, na Dedani. **8** Kushi nīwe warī ithe wa Nimurodi, ūrīa wakūrīre agītūika njamba ya hinya ya ita gūkū thī. **9** Aarī mūguūmi warī hinya mbere ya Jehova; na nīkīo kwīragwo atīrī, “O ta Nimurodi, mūguūmi ūrī hinya mbere ya Jehova.” **10** Matūūra ma mbere ma ūthamaki wake maarī Babeli, na Ereku, na Akadi na Kaline, kūu Shinaru. **11** Kuuma būrūri ūcio wa Shinaru agīthī būrūri wa Ashuri, nakuo kūu agīaka matūūra ma Nineve, na Rehobothu-Iru, na Kala, **12** na Reseni, itūūra rīrī gatagatī ka Nineve na Kala; rīu nīrīo rīarī itūūra inene. **13** Nake Miziraimu nīwe warī ithe wa Aludi, na Aanami, na Alehabi, na Anafituhi, **14** na Apathirusi, na Akasuluhi (Afilisti moimire kuuma harī o), na Akafitori. **15** Kaanani nīwe warī ithe wa Sidoni irigithathi rīake, na Ahiti, **16** na Ajebusi, na Aamori, na Agirigashi, **17** na Ahivi, na Ariki, na Asiniti, **18** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. Thuutha ūcio mīhīrīga ya Kaanani ikīhurunjūka, **19** mīhaka ya Akaanani yoimīte Sidoni īrorete Gerari īgakinya Gaza, ningī īkarora Sodomu, na Gomora, na Adima, na Zeboimu, o nginya Lasha. **20** Acio nīo ariū a Hamu kūrīngana na mīhīrīga yao, na thiomi ciao, marī ng’ongo ciao, na mabūrūri-inī mao. **21** Shemu o nake nīaciarīrwo ariū ake. Mūrū wa nyina na

Shemu ūrīa warī mūkūrū eetagwo Jafethu. Shemu nīwe warī ithe wa rūruka ruothe rwa ariū a Eberi. **22** Ariū a Shemu nī aya: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludi, na Aramu. **23** Nao ariū a Aramu nī aya: Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki. **24** Arafakasadi nīwe warī ithe wa Shela, nake Shela aarī ithe wa Eberi. **25** Eberi nake nīaciariirwo ariū eerī: Ūmwe eetagwo Pelegu, tondū hīndī yake thī nīyagayūkanire; mūrū wa nyina eetagwo Jokitani. **26** Jokitani nīwe warī ithe wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **27** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **28** na Obali, na Abimaeli, na Sheba, **29** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe nīo maarī ariū a Jokitani. **30** Rūgongo rūrīa maatūūruga ruoimīte Mesha rūgathiī rūrorete Sefari, kūu mwena wa irathīro wa būrūri ūrīa ūrī irīma. **31** Acio nīo ariū a Shemu kūrīngana na mīhīrīga yao, na thiomī ciao, marī ng’ongo ciao na mabūrūri-inī mao. **32** Īyo nīyo mīhīrīga ya ariū a Nuhu kūrīngana na njiaro ciao, marī mabūrūri-inī mao. Kuuma kūrī o, ndūrīrī ikīhurunjūka thī yothe thuutha wa mūiyūro wa maaī.

11 Hīndī ĩyo ya tene-rī, andū othe a thī maarī na rūthiomī rūmwe na mwario o ūmwe. **2** Na rīrīa andū maathiiaga na mwena wa irathīro, magīkinya werū-inī ūrīa mwaraganu wa Shinaru, na magītūūra kuo. **3** Nao makīrana atīrī, “Ūkai tūūmbe maturubarī na tūmacine wega.” Magītūmīra maturubarī handū ha mahiga, na rami handū ha thimiti. **4** Ningī magīcooka makiuga atīrī, “Ūkai, rekei twīyakīre itūūra inene, rīna mūthiringo mūraaya na igūrū, ūkinye o matu-inī, nīgeetha twīgīre igweta, na nīguo tūtikaanahurunjwo thī yothe.” **5** No rīrī,

Jehova agĩkũrũka oke one itũũra rĩu na mũthiringo ũcio andũ acio maakaga. **6** Jehova akiuga atĩrĩ na ngoro yake, “Angĩkorwo na ũndũ wa ũrũmwe wa kwaria rũthiomi rũmwe andũ aya nĩmambĩrĩria gwĩka ũũ-rĩ, gũtirĩ ũndũ makaabanga gwĩka ũkaamarema. **7** Ũkai, tũikũrũke tũkahĩngĩcanie rũthiomi rwao, nĩgeetha matigacooke kũiguithania mĩario mũndũ na ũrĩa ũngĩ.” **8** Nĩ ũndũ ũcio, kuuma hau Jehova akĩmahurunja thĩ yothe, nao magĩtiga gwaka itũũra rĩu inene. **9** Na nĩkĩo itũũra rĩu rĩetirwo Babeli, tondũ nĩkuo Jehova aahĩngĩcanĩirie rũthiomi rwa andũ a thĩ yothe. Kuuma kũu, Jehova akĩmahurunja thĩ yothe. **10** Ũyũ nĩguo ũhoro wa Shemu. Mĩaka ĩrĩ thuutha wa mũiyũro wa maaĩ-rĩ, rĩrĩa Shemu aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana rĩmwe-rĩ, nĩguo aatuĩkire ithe wa Arafakasadi. **11** Shemu aatũũrire muoyo mĩaka magana matano thuutha wa gũtuĩka ithe wa Arafakasadi, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **12** Nake Arafakasadi aakinyia mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtano, agĩtuĩka ithe wa Shela. **13** Na thuutha wa gũtuĩka ithe wa Shela, Arafakasadi agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana mana na ĩtatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **14** Nake Shela aakinyia mĩaka mĩrongo ĩtatũ, agĩtuĩka ithe wa Eberi. **15** Na thuutha wa gũtuĩka ithe wa Eberi, Shela agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana mana na ĩtatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **16** Nake Eberi aakinyia mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩna, agĩtuĩka ithe wa Pelegu. **17** Na thuutha wa gũtuĩka ithe wa Pelegu, Eberi agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana mana na mĩrongo ĩtatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **18**

Nake Pelegu aakinyia mīaka mīrongo itatū, agītuika ithe wa Reu. **19** Na thuutha wa gūtuika ithe wa Reu, Pelegu agītūūra muoyo mīaka īngī magana meerī na kenda na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **20** Nake Reu aakinyia mīaka mīrongo itatū na īirī, agītuika ithe wa Serugu. **21** Na thuutha wa gūtuika ithe wa Serugu, Reu agītūūra muoyo mīaka īngī magana meerī na mūgwanja na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **22** Nake Serugu aakinyia mīaka mīrongo itatū, agītuika ithe wa Nahoru. **23** Na thuutha wa gūtuika ithe wa Nahoru, Serugu agītūūra muoyo mīaka īngī magana meerī na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **24** Nake Nahoru aakinyia mīaka mīrongo īirī na kenda, agītuika ithe wa Tera. **25** Na thuutha wa gūtuika ithe wa Tera, Nahoru agītūūra muoyo mīaka īngī igana na ikūmi na kenda, na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **26** Thuutha wa Tera gūkinyia mīaka mīrongo mūgwanja, agītuika ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. **27** Ūyū nīguo ūhoru wa Tera. Tera nīwe warī ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. Nake Harani agītuika ithe wa Loti. **28** Ithe wao Tera arī o muoyo-rī, Harani nīakuire arī būrūri-inī wa Uri-kwa-Akalidei, kūrīa aaciarīirwo. **29** Aburamu na Nahoru o eerī nīmahikanirie. Mūtumia wa Aburamu eetagwo Sarai, nake mūtumia wa Nahoru eetagwo Milika; Milika aarī mwarī wa Harani. Harani nīwe warī ithe wa Milika na Isika. **30** Na rīrī, Sarai aarī thaata; ndaarī na ciana. **31** Nake Tera akīoya mūrīū wake Aburamu, na Loti mūrū wa mūrūwe Harani, na Sarai mūtumia wa mūrīū wake Aburamu; nao makiumagara hamwe moime būrūri

wa Uri-kwa-Akalidei mathiĩ Kaanani. No rĩrĩa maakinyire bũrũri wetagwo Harani, magĩtũũra kuo. **32** Tera agĩtũũra muoyo mĩaka ĩngĩ magana meerĩ na ĩtano, na agĩkuĩra kũu Harani.

12 Nake Jehova nĩeerĩte Aburamu atĩrĩ, “Thaama uume bũrũri wanyu na ũtĩge andũ anyu, na nyũmba ya thoguo, ũthiĩ bũrũri ũrĩa ngaakuonia. **2** “Niĩ nĩngagũtua rũrĩrĩ rũnene, na nĩngakũrathima; nĩngatũma rĩitwa rĩaku rĩgĩe igweta, nawe nĩũgatuĩka kĩrathimo. **3** Nĩngarathima arĩa magaakũrathima, na ũrĩa o wothe ũgaakũruma na niĩ nĩngatũma anyiitwo nĩ kĩrumi; nao andũ othe a thĩ nĩmakarathimwo nĩ ũndũ waku.” **4** Nĩ ũndũ ũcio Aburamu akiumagara agĩthiĩ, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte; nake Loti agĩthiĩ nake. Aburamu aarĩ na mĩaka mĩrongo mũgwanja na ĩtano rĩrĩa oimire Harani. **5** Nake nĩathiire na mũtumia wake Sarai, na Loti, mũriũ wa mũrũ wa nyina, na indo ciothe iria maagĩte nacio, na andũ arĩa maagĩte nao kũu Harani, na makiumagara marorete bũrũri wa Kaanani, na magĩkinya kuo. **6** Aburamu agĩtuĩkanĩria bũrũri ũcio agĩkinya handũ haarĩ na mũtĩ mũnene wa More kũu Shekemu. Hĩndĩ ĩyo Akaanani nĩo maatũũraga bũrũri ũcio. **7** Nake Jehova akiumĩrĩra Aburamu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Bũrũri ũyũ nĩguo ngaathe rũciaro rwaku.” Nĩ ũndũ ũcio Aburamu agĩakĩra Jehova kĩgongona hau, o we Jehova ũcio wamuumĩrĩire. **8** Kuuma hau agĩthiĩ erekeire irĩma iria irĩ mwena wa irathĩro wa itũũra rĩa Betheli, na akĩamba hema yake, Betheli ĩgĩkorwo ĩrĩ mwena wa ithũĩro na itũũra rĩa Ai rĩrĩ mwena wa irathĩro. Hau nĩho aakiire Jehova kĩgongona na agĩkaĩra rĩitwa rĩa

Jehova. **9** Thuutha-inĩ Aburamu akiumagara rĩngĩ agĩthiĩ na mbere na rũgendo arorete Negevu. **10** Na rĩrĩ, nĩ kwagiire ng'aragu bũrũri ũcio, nake Aburamu agĩkũrũka athiĩ Misiri agaikare kuo kwa ihinda, tondũ ng'aragu nĩ yarĩ nene mũno. **11** Arĩ o hakuhi gũtoonya Misiri-rĩ, akĩira mĩtumia wake Sarai atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ ũrĩ mũndũ-wa-nja kĩĩrorerwa. **12** Na rĩrĩ, andũ a Misiri makuona mekuuga atĩrĩ, ‘Ũyũ nĩ mĩtumia wake,’ tondũ ũcio manjũrage no wee makũreke ũtũũre muoyo, makuoe. **13** Nĩ ũndũ ũcio wee uga atĩ ũrĩ mwarĩ wa baba, nĩgeetha ũhonokie muoyo wakwa na manjĩke wega nĩ ũndũ waku.” **14** Rĩrĩa Aburamu aakinyire Misiri, andũ a Misiri makĩona atĩ mĩtumia wake aarĩ kĩĩrorerwa biũ. **15** Nao anene a Firaũni mamuona, makĩmũgaathĩrĩria kũrĩ Firaũni, na makĩmuoya makĩmũtwara nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. **16** Nake Firaũni agĩtuga Aburamu nĩ ũndũ wa Sarai, na Aburamu akĩgĩa na mbũri na ng'ombe, na ndigiri cia njamba na cia nga, ndungata cia arũme na cia airĩtu, na ngamĩira. **17** No Jehova akĩnyamaria Firaũni na nyũmba yake na mĩrimũ mĩũru nĩ ũndũ wa Sarai, mĩtumia wa Aburamu. **18** Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtũmanĩra Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ ũnjĩkĩte? Nĩ kĩĩ kĩagiririe ũnjĩire atĩ ũyũ nĩ mĩtumia waku? **19** Nĩ kĩĩ gĩatũmire uuge, ‘Ũyũ nĩ mwarĩ wa baba,’ na nĩkĩo ndaamuoire atuĩke mĩtumia wakwa? Mĩtumia waku nĩwe ũyũ! Muoye mũthiĩ!” **20** Hĩndĩ ĩyo Firaũni agĩathana akĩira andũ ake ũrĩa megwĩka Aburamu, nao makĩmumagaria arĩ na mĩtumia wake na indo ciothe iria aarĩ nacio.

13 Nĩ ũndũ ũcio Aburamu akĩambata akiuma Misiri agĩthiĩ Negevu, arĩ na mūtumia wake na indo ciothe iria aarĩ nacio, na Loti agĩthiĩ hamwe nake. **2** Aburamu nĩatongete mũno na ũtonga wa mahiũ, na wa betha, na wa thahabu. **3** Kuuma kũu Negevu nĩathiire kũndũ na kũndũ o nginya agĩkinya Betheli, o harĩa aambĩte hema yake rĩa mbere gatagatĩ ka Betheli na Ai, **4** na hau nĩho aakĩte kĩgongona ihinda rĩa mbere. Na Aburamu agĩkaĩra rĩtwa rĩa Jehova ho. **5** Na rĩrĩ, Loti, ũrĩa matwaranaga na Aburamu, o nake aarĩ na ndũuru cia mbũri, na cia ng'ombe, na ndungata nyingĩ. **6** Nĩ ũndũ ũcio bũrũri ũcio ndũngĩahotire kũmaigania ũrĩthio marĩ hamwe, nĩ tondũ indo ciao ciarĩ nyingĩ mũno, ũndũ matangĩahotire gũikarania hamwe. **7** Na nĩ kwagĩire ngũĩ gatagatĩ ka arĩithi a Aburamu na arĩithi a Loti. Akaanani na Aperizi o nao maatũũraga o bũrũri-inĩ ũcio hĩndĩ ĩyo. **8** Nĩ ũndũ ũcio Aburamu akĩra Loti atĩrĩ, “Nĩtũtuge kũgĩa na ngũĩ gatagatĩ gaitũ nawe, kana gatagatĩ ka arĩithi aku na arĩithi akwa, nĩ tondũ tũrĩ andũ a nyũmba ĩmwe. **9** Githĩ bũrũri ũyũ wothe ndũrĩ mbere yaku? Reke tũtigane. Wathĩ mwena wa ũmotho, na niĩ ngũthiĩ mwena wa ũrĩo; wathĩ mwena wa ũrĩo, na niĩ ngũthiĩ mwena wa ũmotho.” **10** Loti nĩatiirire maitho, akĩbaara, akĩona atĩ kĩaragana gĩothe kĩa Jorodani kĩarĩ na maaĩ maingĩ, gĩgakĩhaana o ta mũgũnda ũrĩa wa Jehova, na o ta bũrũri wa Misiri, ũrĩa ũng'etheire Zoari. (Hĩndĩ ĩyo nĩ mbere ya Jehova kũnũha Sodomu na Gomora.) **11** Nĩ ũndũ ũcio Loti agĩthuurĩra kĩaragana kĩa Jorodani gĩothe na akiumagara erekeire irathĩro. Andũ acio eerĩ magĩtigana: **12** Aburamu agĩtũura

būrūri wa Kaanani, nake Loti agītūūra matūūra-inĩ ma kīaragana kũ, akĩamba hema ciake hakuhĩ na Sodomu. **13** Na rĩrĩ, andũ a Sodomu maarĩ aaganu, na makehagĩria Jehova mũno. **14** Aburamu na Loti maatigana-rĩ, Jehova akĩira Aburamu atĩrĩ, “Ta tiira maitho maku na igūrũ ũrĩ o hau ũrĩ, ũrore mwena wa gathigathini na gũthini, irathĩro na ithũiro. **15** Būrūri ũrĩa wothe ũkuona nĩngũkũhe ũtuĩke waku, na wa rūciaro rwaku nginya tene. **16** Nĩngaatũma rūciaro rwaku rūngĩhe o ta rŭkũngũ rwa thĩ, na kũngĩkorwo kŭrĩ mũndũ ũngĩhota gũtara rŭkũngũ rwa thĩ-rĩ, o na rūciaro rwaku no rŭgĩtarĩke. **17** Ũkĩra ũthiĩ, ũtuĩkanie būrūri ũyũ ũraihu waguo na wariĩ waguo, tondũ nĩngũkũhe guo.” **18** Nĩ ũndũ ũcio Aburamu akĩambũra hema ciake, agĩthiĩ gũtũūra hakuhĩ na mĩtĩ ĩrĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure kũu Heberoni, na agĩakĩra Jehova kĩgongona hau.

14 Ihinda-inĩ rĩu, Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasar, na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, **2** nĩmathiire ita kŭrĩa na Bera mũthamaki wa Sodomu, na Birisha mũthamaki wa Gomora, na Shinabu mũthamaki wa Adima, na Shemeberi mũthamaki wa Zeboimu na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari). **3** Athamaki acio othe a gĩkundi gĩa keerĩ nĩmacookanĩrĩire hamwe Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu (na nokuo Iria rĩa Cumbĩ). **4** Ihinda rĩa mĩaka ikũmi na ĩrĩ maatũire matungatagĩra Mũthamaki Kedorilaomeri, no mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩtatũ makĩregana na watho wake. **5** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩna-rĩ, Mũthamaki Kedorilaomeri na athamaki

arĩa maarĩ hamwe nake magĩthiĩ makĩhoota Arefai kũu Ashiterothu-Karinaimu, na Azuzi kũu Hamu, na Aemi kũu Shave-Kiriathaimu, **6** nao Achori makĩmahootera bũrũri-inĩ wa irĩma wa Seiru, o nginya Eli-Parani gũkuhĩ na werũ. **7** Ningĩ athamaki acio makĩgarũrũka, magĩthiĩ Eni-Mishipatu (na nokuo Kadeshi), magĩtooria rũgongo ruothe rwa Amaleki, o hamwe na Aamori arĩa maatũũraga kũu Hazazoni-Tamaru. **8** Ningĩ mũthamaki wa Sodomu, na mũthamaki wa Gomora, na mũthamaki wa Adima, na mũthamaki wa Zeboimu, na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari) magĩthiĩ makĩhaarĩria ita rĩa rĩa mbaara o kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu, **9** mahũũrane na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, na Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasaru, athamaki acio ana mahũũrane na athamaki acio angĩ atano. **10** Na rĩrĩ, Gĩtuamba kũu gĩa Sidimu kĩaĩyũrite marima ma rami, na rĩrĩa athamaki a Sodomu na Gomora mooraga-rĩ, andũ amwe ao makĩgũa kuo nao arĩa angĩ makĩũrĩra irĩma-inĩ. **11** Athamaki acio ana magĩtunyana indo ciothe cia Sodomu na Gomora o na irio ciakuo ciothe; magĩcooka magĩthiĩra. **12** Ningĩ magĩtaha Loti, mũriũ wa mũrũ wa nyina na Aburamu, na indo ciake, tondũ aatũũraga kũu Sodomu. **13** Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wahonokete gũtahwo-rĩ, agĩũka na akĩra Aburamu ũrĩa Mũhibirania ũhoru ũcio. Na rĩrĩ, Aburamu aatũũraga hakuhĩ na mĩtĩ irĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure ũrĩa Mũamori, mũrũ wa nyina na Eshikoli na Aneri, na othe maarĩ rũmwe na Aburamu. **14** Rĩrĩa Aburamu aiguire atĩ mũndũ ũcio wao nĩanyitĩtwo agatahwo-rĩ, agĩta andũ

magana matatũ na ikũmi na anana arĩa maarutĩtwo kũrũa mbaara na maaciarĩrwo gwake mũciĩ, makĩngatithia thũ icio o nginya Dani. **15** Ūtukũ-rĩ, Aburamu akĩgayania andũ ake mamatharĩkĩre, nake akĩmahoota na akĩmaingatithia nginya Hoba, itũũra rĩrĩ gathigathini wa Dameski. **16** Aburamu agĩcookithia indo ciothe iria ciatahĩtwo, na Loti mũndũ ũcio wao, na indo ciake ciothe, hamwe na andũ-anja na andũ arĩa angĩ. **17** Aburamu acooka kuuma kũhoota Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ rũmwe nake-rĩ, mũthamaki wa Sodomu agĩthĩ kũmũtũnga Gĩtuamba-inĩ gĩa Shave (na no kĩo gĩitagwo Gĩtuamba-kĩa-Mũthamaki). **18** Nake Melikisedeki mũthamaki wa Salemu akĩrehe mĩgate na ndibei. We aarĩ mũthĩnjĩri wa Mũrungu Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. **19** Na akĩrathima Aburamu, akiuga atĩrĩ, “Aburamu arorathimwo nĩ Mũrungu Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, o we Mũmbi wa igũrũ na thĩ. **20** Ningĩ Mũrungu Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno arogaathwo, o ũcio ũraneanire thũ ciaku moko-inĩ maku.” Nake Aburamu akĩhe Melikisedeki gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe iria aatunyĩte athamaki arĩa ana. **21** Nake mũthamaki wa Sodomu akĩra Aburamu atĩrĩ, “Niĩ nengera o andũ tu, ũrigie na indo ituĩke ciaku.” **22** No Aburamu akĩra mũthamaki ũcio wa Sodomu atĩrĩ, “Nĩnyambararĩtie guoko gwakwa na igũrũ na ngehĩta na mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova Mũrungu Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, Mũmbi wa igũrũ na thĩ, **23** atĩ ndingĩtikĩra kuoya kĩndũ o na kĩmwe gĩaku, o na karũrigi kana kamũkwa ga kĩaatũ, nĩgeetha ndũkanoige atĩrĩ, ‘Nĩ niĩ ndatongirie Aburamu.’ **24** Ndingĩtikĩra kuoya kĩndũ, o tiga kĩrĩa kĩrĩtwo nĩ andũ

akwa, na igai rīa andū arīa tūrathiīte nao, na nīo Aneri, na Eshikoli, na Mamure. Acio nīmooe rūgai rwao.”

15 Thuutha wa maūndū macio, ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Aburamu na kīoneki, akīmwīra atīrī: “Aburamu, ndūgetigīre. Nīi nī nīi ngo yaku, na nī nīi kīheo gīaku kīnene.” **2** No Aburamu akīmūūria atīrī, “Mwathani Jehova, hihī nī kīi ūkūūhe, kuona atī ndirī mwana, na ūrīa ūkaagaya mūciī ūyū wakwa nī Eliezeri wa Dameski?” **3** Ningī Aburamu akiuga atīrī, “Nīwagīte kūūhe ciana; nī ūndū ūcio ndungata ya mūciī wakwa nīyo īkaangaya.” **4** Hīndī īyo ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Aburamu, akīrwo atīrī, “Aca, Eliezeri tiwe ūgaakūgaya, no mūrūguo ūrīa ūkoima mūthiimo waku nīwe ūgaakūgaya.” **5** Akiumia Aburamu nja, akīmwīra atīrī, “Ta tiira maithe ūrore igūrū na ūtare njata, angīkorwo ti-itherū no ūcitare.” Ningī akīmwīra atīrī, “Ūguo nīguo rūciaro rwaku rūkaigana.” **6** Aburamu agīitīkia Jehova. Nake Jehova agīkenio nī wītīkio ūcio, akīmūtua mūthingu. **7** Ningī akīmwīra atīrī, “Nī nīi Jehova ūrīa wakūrutire būrūri wa Uri-kwa-Akalidei, nīgeetha ngūhe būrūri ūyū ūtuīke igai rīaku.” **8** No Aburamu akīmūūria atīrī, “Mwathani Jehova, ūngīimenyithia nakī atī nīūgatuīka igai rīakwa?” **9** Nī ūndū ūcio Jehova akīmwīra atīrī, “Ta ndeehera moori, na mbūri, na ndūrūme, na o īmwe yacio īkorwo īrī na mīaka ītatū, o hamwe na ndutura, na gīcui kīa ndirahūgī.” **10** Aburamu akīrehera Jehova indo icio ciothe, agīciatūrania njatū igīrī, na agīciara mūhari, o rwatū rūkaringana na rwatū rūrīa rūngī; no nyoni-rī, aaciūraga ndaaciatūranirie. **11** Nacio nderi ikīharūrūkīra nyama icio,

no Aburamu agĩcingata, agĩciũmbũra. **12** Riũa rĩgĩthũa-rĩ, Aburamu agĩkoma toro mũnene, nayo nduma nene na ya kũmakania ikĩmũnyiita. **13** Ningĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya na ma atĩ njiaro ciaku nĩgatũũra irĩ ageni bũrũri ũtarĩ wacio, na nĩgatuuo ngombo na inyariirwo mĩaka magana mana. **14** No nĩngaherithia rũrĩrĩ rũu igatungata irĩ ngombo, na thuutha ũcio nĩkoima kuo irĩ na ũtonga mũingĩ. **15** No wee-rĩ, ũgaakua na thayũ, na ũgaathikwo ũrĩ na ũkũrũ mwega. **16** Rũciaro-inĩ rwa kana-rĩ, njiaro ciaku nĩigacooka gũkũ, nĩgũkorwo mehia ma Aamori matikinyĩte harĩa ho.” **17** Na rĩrĩ, riũa rĩathũa na kwagĩa nduma-rĩ, hakĩoneka nyũngũ ya mwaki yatoogaga ĩrĩ na kĩmũrĩ gĩkĩrĩrĩmbũka gĩgĩtuĩkanĩria gatagatĩ ka njatũ icio. **18** Mũthenya ũcio, Jehova akĩrĩkanĩra na Aburamu kĩrĩkanĩro, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndahe njiaro ciaku bũrũri ũyũ, kuuma rũũĩ rwa Misiri nginya rũũĩ rũrĩa rũnene rwa Farati: **19** bũrũri wa Akeni, na wa Akenizi, na wa Akadimoni, **20** na wa Ahiti, na wa Aperizi, na wa Arefai, **21** na wa Aamori, na wa Akaanani, na wa Agirigashi, na wa Ajebusi.”

16 Na rĩrĩ, Sarai mũtumia wa Aburamu ndaamũciarĩire ciana. No nĩ aarĩ na mũirĩtu Mũmisiri wamũtungatagĩra wetagwo Hagari; **2** tondũ ũcio Sarai akĩra Aburamu atĩrĩ, “Jehova nĩagirĩtie ngĩe na ciana. Thiĩ ũkome na ndungata yakwa ya mũirĩtu; hihi kwahoteka ngĩe na rũciaro nĩ ũndũ wake.” Nake Aburamu agĩĩtikania na ũrĩa Sarai oigire. **3** Nĩ ũndũ ũcio, thuutha wa Aburamu gũkorwo atũũrĩte Kaanani mĩaka ikũmi-rĩ, mũtumia wake Sarai akĩoya Hagari Mũmisiri ũrĩa warĩ ndungata yake ya

mũirĩtu, akĩmũneana kũrĩ mũthuriwe atũike mũtumia wake. **4** Nake Aburamu agĩkoma na Hagari, nake akĩgĩa nda. Na rĩrĩa aamenyire atĩ nĩagĩite nda-rĩ, akĩambĩrĩria kũnyarara Sarai mwathi wake. **5** Hĩndĩ ĩyo Sarai akĩira Aburamu atĩrĩ, “Ũũru ũyũ ũrathĩĩnia-rĩ, ũrogũcookerera arĩ we. Ndaneyire ndungata yakwa moko-inĩ maku, na rĩu tondũ nĩmenyete atĩ ĩrĩ na nda, no kũnyarara. Jehova arotũtuithania nĩ nawe.” **6** Aburamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku ĩrĩ moko-inĩ maku. Īka nayo ũrĩa ũkuona kwagĩrĩre.” Nake Sarai akĩnyamaria Hagari mũno; nĩ ũndũ ũcio Hagari akĩmũũrĩra. **7** Mũraika wa Jehova agĩkora Hagari hakuĩ na handũ haatherũkaga maaĩ werũ-inĩ; gathima kau kaarĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra ĩrĩa ya gũthĩ Shuri. **8** Mũraika akĩmũũria atĩrĩ, “Hagari ndungata ya Sarai, uuma kũ na wathĩ kũ?” Hagari akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kũũrĩra ndĩroorĩra Sarai ũrĩa mwathi wakwa.” **9** Ningĩ mũraika wa Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kũrĩ mũtumia ũcio mwathi waku na ũmwĩnyihĩrie.” **10** Ningĩ mũraika agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngaingĩhia njiaro ciaku ũndũ itagaatarĩka.” **11** Mũraika wa Jehova ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ: “Rĩu ũrĩ na nda, na nĩũgaciara kaana ga kahĩ, na ũgaagatua Ishumaeli. Nĩgũkorwo Jehova nĩaiguĩte ũhoru wa mũnyamaro yaku. **12** Mũrũguo agaatuĩka wa mbũrũrũ ta ndigiri ya gĩthaka; guoko gwake gũgookagĩrĩra andũ othe, nao andũ othe mamũũkagĩrĩre: agaatuũra na ũthũ na ariũ a ithe othe.” **13** Nake Hagari akĩhe Jehova ũcio wamwarĩrie rĩĩtwa rĩĩrĩ: “Wee nĩwe Ngai ũrĩa ũnyonaga,” nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, “Rĩu nĩ ndĩkuona Ũrĩa ũnyonaga.” **14** Nĩkĩo gĩthima kũ gĩetirwo Biri-Lahai-Roi, na kĩrĩ o ho,

kūu gatagatī ga Kadeshi na Beredi. **15** Nī ūndū ūcio Hagari agīciarīra Aburamu mwana wa kahī, nake Aburamu agītua kaana kau aaciarīrwo Ishumaeli. **16** Aburamu aarī wa mīaka mīrongo ĩnana na ĩtandatū rīrīa Hagari aamūciarīire Ishumaeli.

17 Na rīrī, rīrīa Aburamu aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo kenda na kenda-rī, Jehova nīamuumīrīire, akīmwīra atīrī, “Nī nī nī Mūrungu Mwene-Hinya-Wothe; tūūra ūnjathīkagīra, na ūtarī na ūcuuke. **2** Na nī nīngūtūūria kīrīkanīro gatagatī gakwa nawe, na nīngaingīhia mūigana waku mūno.” **3** Aburamu agīturumithia ūthiū wake thī, nake Ngai akīmwīra atīrī, **4** “Hakwa-rī, gīkī nīkīo kīrīkanīro gīakwa nawe: Wee nīūgatuīka ithe wa ndūrīrī nyingī. **5** Ndūgūcooka gwītwo Aburamu; ūrīitagwo Iburahīmu, nīgūkorwo nīngūtūite ithe wa ndūrīrī nyingī. **6** Nīngūtūma ūciare mūno; na ndūme ūtuīke ithe wa ndūrīrī nyingī, nao athamaki nīmakoima thīnī waku. **7** Nīngūthondeka kīrīkanīro gīakwa kīrī kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene gatagatī gakwa nawe na njiaro ciaku iria igooka thuutha waku, na nginya njiarwa ciaku cia thuutha, nīguo ndūke Ngai waku na Ngai wa njiaro iria igooka thuutha waku. **8** Nīngakūhe būrūri ūyū wothe wa Kaanani, kūrīa ūrī mūgeni rīu, ūtūūre ūrī igai rīaku na rīa njiaro ciaku iria igooka thuutha waku; na nīngatuīka Ngai wao.” **9** Nīngī Ngai agīcooka akīra Iburahīmu atīrī, “Wee-rī, no nginya ūmenyagīrīre kīrīkanīro gīakwa, wee na njiaro iria igooka thuutha waku, harī njiarwa na njiarwa iria igooka. **10** Gīkī nīkīo kīrīkanīro gīakwa nawe na njiaro iria igooka thuutha waku, kīrīkanīro kīrīa

ūrīmenyagīrira: Arūme othe thīinī wanyu nīmarīruaga.

11 Mūrīruaga nīguo ūndū ūcio ūtuīke kīmenyithia gīa kīrīkanīro gatagatī gakwa nawe. **12** Harī njiarwa iria igooka thuutha, mūdū mūrūme wothe thīinī wanyu no nginya arue arī na ūkūrū wa thikū inyanya, kūrutia arīa maciarītwo thīinī wa nyūmba yaku kana arīa magūrītwo na mbeeca kuuma kūrī andū a kūngī-arīa matarī a rūciaro rwaku. **13** Mūdū ūcio, wagūciarītwo nyūmba-inī yaku kana wakūgūrwo na mbeeca ciaku-rī, no nginya arue. Kīrīkanīro gīakwa kīa mīrī yanyu gīgūtūika kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene. **14** Mūdū mūrūme wothe ūtarī mūrūu, ūrīa ūtaruithītio mwīrī wake-rī, nīakeherio harī andū ao; ūcio ndahingītie kīrīkanīro gīakwa.” **15** Ningī Ngai akīra Iburahīmu atīrī, “Ha ūhoru wa Sarai mūtumia waku-rī, ndūgūcooka kūmwīta Sarai; arīitagwo Sara. **16** Nīngūmūrathima, na ti-itherū nīngūkūhe mwana wa kahī ūciarītwo nīwe. Nīngūmūrathima nīguo atuīke nyina wa ndūrīrī; athamaki a ndūrīrī makoima harīwe.” **17** Iburahīmu agīturumithia ūthiū wake thī, agīcooka agītheka, akīyūria na ngoro atīrī, “Mūdū ūrī na mīaka igana nīegūciara mwana wa kahī? Sara no aciare mwana arī na mīaka mīrongo kenda?” **18** Nake Iburahīmu akīra Ngai atīrī, “Naarī korwo Ishumaeli atūūra arathimagwo nīwe!” **19** Nake Ngai akīmūcookeria atīrī, “Ī nīguo, no mūtumia waku Sara nīagagūciarīra kahī, na nīugaagatua Isaaka. Nīngathondeka kīrīkanīro nake gīa gūtūūra tene na tene harī njiaro ciake iria igooka thuutha wake. **20** Na ha ūhoru wa Ishumaeli, nīndakūigua: Ti-itherū nīngūmūrathima; nīngūtūma aciarane, aingīhe mūno.

Nĩagatuĩka ithe wa aathani ikũmi na eerĩ, na nĩngamũtua rũrĩrĩ rũnene. **21** No kĩrĩkanĩro gĩakwa ngaathondeka na Isaaka, ũrĩa Sara egũgũciarĩra mwaka ũyũ ũgũũka, ihinda-inĩ ta rĩrĩ tũrĩ.” **22** Ngai aarĩkia kwaria na Iburahĩmu, akĩambata, akĩmũtiga. **23** Mũthenya o ro ũcio, Iburahĩmu akĩoya mũriũ wake Ishumaeli, na arĩa othe maciarĩrwo gwake, o na arĩa magũrĩtwo na mbeeca ciake, mũndũ mũrũme wothe wa nyũmba yake, akĩmaruithia, o ta ũrĩa Ngai aamwĩrĩte. **24** Iburahĩmu aarĩ wa mĩaka mĩrongo kenda na kenda rĩrĩa aaruire, **25** nake mũriũ wake Ishumaeli aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩtatũ. **26** Iburahĩmu na mũriũ wake Ishumaeli maaruire hamwe mũthenya o ro ũcio. **27** Na mũndũ mũrũme wothe thĩinĩ wa nyũmba ya Iburahĩmu, arĩa maciarĩrwo gwake, kana mũndũ wagũrĩtwo kuuma kũrĩ mũndũ wa kũngĩ, maaruanĩire hamwe nake.

18 Mũthenya ũmwe Jehova nĩ oimĩrĩire Iburahĩmu rĩrĩa aikarĩte mũromo-inĩ wa hema yake hakuhĩ na mĩtĩ ĩrĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure, ihinda rĩa mĩarahō. **2** Na rĩrĩ, Iburahĩmu aatiira maithe-rĩ, akĩona andũ atatũ marũgamĩte o hakuhĩ nake. Rĩrĩa aamoonire, akĩhiũha akiuma mũromo-inĩ wa hema yake, agĩthĩĩ kũmatũnga, na agĩturumithia ũthiũ wake thĩ. **3** Akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, angĩkorwo nĩndetikĩrĩka maithe-inĩ maku, ndũkahĩtũke ndungata yaku. **4** Reke tũũ tũnini tũrehwo, na inyuĩ inyuothe mwĩthambe magũrũ na mũhurũke kĩruru-inĩ kĩa mũtĩ ũyũ. **5** Na niĩ thĩĩ ndĩmũrehere kĩndũ gĩa kũrĩa, nĩgeetha mũcookwo nĩ hinya, kuona atĩ nĩmwagĩũka kwa ndungata yanyu, nĩguo

mūcooke mwĩthĩire.” Makĩmūcookeria atĩrĩ, “Nĩ wega mūno, ĩka o ũguo woiga.” 6 Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akĩhiũha agĩthĩi hema-inĩ kũrĩ Sara, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ibaba ithatũ cia mũtu ũrĩa mũhinyu wega, ũũkande na ũruge mĩgate naihenya.” 7 Ningĩ Iburahĩmu agĩteng’era rũũru-inĩ, agĩthuura njaũ njega na njororo, akĩmĩnengera ndungata, nayo ĩkĩmĩthĩnja naihenya. 8 Ningĩ Iburahĩmu akĩmarehera iria imata na iria rĩa mwĩtha, na nyama cia njaũ ĩyo yathĩnjĩtwo, agĩciiga hau mbere yao. Nake akĩrũgama hakuhĩ nao mũtĩ-inĩ rĩrĩa maarĩaga. 9 Maarĩkia kũrĩa makĩmũũria atĩrĩ, “Sara mũtumia waku-rĩ, arĩ kũ?” Iburahĩmu akĩmacookeria atĩrĩ, “Arĩ kũũrĩa hema thĩinĩ.” 10 Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngooka kũrĩ we rĩngĩ hĩndĩ o ta ĩno mwaka ũyũ ũroka, na Sara mũtumia waku nĩagaciara kaana ga kahĩ.” Nake Sara nĩathikagĩrĩria arĩ hau mũromo-inĩ wa hema ĩrĩa yarĩ thuutha wa Iburahĩmu. 11 Na rĩrĩ, Iburahĩmu na Sara maarĩ akũrũ na magatindĩka mĩaka yao ma, nake Sara akahĩtũkia mĩaka ya gũciara. 12 Nĩ ũndũ ũcio, Sara agĩthekera, akĩyũria atĩrĩ, “Thuutha wa gũkũra ũũ-rĩ, na mwathi wakwa nĩ mũkũrũ-rĩ, no ngĩgĩe na gĩkeno kũ?” 13 Nake Jehova akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma Sara atheke na eyũrie, ‘Ti-itherũ no ngĩe na mwana ndĩ mũkũrũ ũguo?’ 14 Kaĩ kũrĩ ũndũ ũngĩrema Jehova? Mwaka ũyũ ũroka-rĩ, nĩngacooka ihinda rĩrĩa rĩamũre, nake Sara nĩagaciara kaana ga kahĩ.” 15 Sara agĩtigĩra mũno, nĩ ũndũ ũcio akĩheenania, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndinatheka.” Nowe Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ ma nĩwatheka.” 16 Rĩrĩa andũ acio mookĩrire mathĩ-rĩ,

makierekera na Sodomu, nake Iburahĩmu agĩtwarana nao amoiagarie. **17** Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩyũria atĩrĩ, “No hithe Iburahĩmu ũrĩa ndĩrenda gwĩka? **18** Ti-itherũ Iburahĩmu nĩagatuĩka rũrĩrĩ rũnene na rwa hinya, na ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo nĩ ũndũ wake. **19** Nĩgũkorwo nĩndĩmũthuurĩte nĩgeetha onagĩrĩrie ciana ciake, na nyũmba yake, na arĩa magooka thuutha wake, kũrũmagia mĩthĩire ya Jehova na ũndũ wa gwĩkaga ũrĩa kwagĩrĩire, na kĩhooto, nĩgeetha Jehova akaahingĩria Iburahĩmu ũrĩa aamwĩrĩire.” **20** Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Mũkayo wĩgĩĩ Sodomu na Gomora nĩ mũnene mũno, naguo wĩhia wao nĩ mũũru mũno. **21** Nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩngũikũrũka thĩĩ nyone kana ũũru ũrĩa mekĩte nĩũigana ikaya rĩrĩa rĩnginyĩire. Na aakorwo tiguorĩ, nĩngũmenya ũrĩa ngwĩka.” **22** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makiuma hau magĩthĩĩ merekeire Sodomu, no Iburahĩmu agĩtigwo arũgamĩte mbere ya Jehova. **23** Nake Iburahĩmu agĩkuhĩrĩria Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ arĩa athingu ũkũmaniinanĩria hamwe na arĩa aaganu? **24** ĩ kũngĩkorwo kũrĩ na andũ mĩrongo ĩtano athingu itũũra-inĩ rĩu inene? Ti-itherũ no ũrĩniine na ndũrĩhonokie nĩ ũndũ wa andũ acio mĩrongo ĩtano athingu marĩ kuo? **25** Ũroaga gwĩka ũndũ ta ũcio, wa kũũraganĩria arĩa athingu hamwe na arĩa aaganu, arĩa athingu na arĩa aaganu ũmataranĩrie ũndũ ũmwe. Ũroaga gwĩka ũndũ ta ũcio! Mũtuanĩri ciira wa thĩ yothe-rĩ, githĩ ndagĩrĩrwo nĩ gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire?” **26** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩtano athingu kũu itũũra rĩu inene rĩa Sodomu-rĩ, nĩngũhonokia kũndũ kũu guothe nĩ ũndũ wao.” **27** Ningĩ Iburahĩmu akĩaria rĩngĩ,

akiuga atĩrĩ: “Rĩu tondũ nĩngĩũmĩrĩirie nginya ndaaria na Mwathani, o na gũtuĩka ndĩ o rũkũngũ na mũhurĩ, atĩrĩ, **28** ĩ hangĩaga andũ atano a acio mĩrongo ĩtano athingu? Nĩ ũngĩniina itũũra rĩu inene rĩothe nĩ ũndũ wa kwaga acio atano?” Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩna na atano kuo, ndikũrĩniina.” **29** O rĩngĩ Iburahĩmu akĩmwarĩria akĩmũũria atĩrĩ, “Ĩ ũngĩkora andũ mĩrongo ĩna tu kuo?” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio mĩrongo ĩna-rĩ, ndikũrĩniina.” **30** Ningĩ Iburahĩmu akiuga atĩrĩ, “Mwathani aroaga kũrakara, no areke njarie. ĩ ũngĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndikũrĩniina ingĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo.” **31** Iburahĩmu akiuga atĩrĩ, “Rĩu tondũ nĩngĩũmĩrĩirie nginya ndaaria na Mwathani-rĩ, ĩ kũngĩoneka o andũ mĩrongo ĩrĩ kuo?” Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio mĩrongo ĩrĩ, ndikũrĩniina.” **32** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Mwathani aroaga kũrakara no areke njarie rĩngĩ rĩmwe. ĩ kũngĩoneka o andũ ikũmi kuo?” Nake Jehova agĩcookia, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio ikũmi-rĩ, ndikũrĩniina.” **33** Rĩrĩa Jehova aarĩkirie kwaria na Iburahĩmu, agĩĩthĩra, nake Iburahĩmu agĩcooka mũciĩ.

19 Nao araika acio eerĩ magĩkinya Sodomu hwaĩ-inĩ, nake Loti aikarĩte kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. Rĩrĩa aamoonire-rĩ, agĩũkĩra nĩguo amatũnge, na agĩturumithia ũthiũ wake thĩ. **2** Akĩmeera atĩrĩ, “Aathi akwa, ndamũthaitha ũkai mũtoonye nyũmba ya ndungata yanyu. No mwĩthambe magũrũ na mũraarĩrĩre, na rũciinĩ tene mũrooke gũthiĩ na mbere na rũgendo rwanyu.” No-o makĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, ithuĩ tũkũraara nja

kĩhaaro-inĩ.” **3** Nowe Loti akĩmaringĩrĩria na hinya mũno mathiĩ gwake mũciĩ, nginya magĩtikĩra. Magĩthiĩ nake, magĩtoonya nyũmba gwake. Nake akĩmathondekera irio, akĩruga mĩgate ĩtaarĩ ndawa ya kũmbia, nao makĩrĩa.

4 Matanathiĩ gũkoma-rĩ, arũme othe a kuuma ituri ciothe cia itũũra rĩu rĩa Sodomu, arĩa ethĩ na arĩa akũrũ, makĩrigiicĩria nyũmba ya Loti. **5** Nao magĩita Loti, makĩmũũria atĩrĩ, “Andũ arĩa mookire gwaku ũtukũ ũyũ-rĩ, marĩ-kũ? Marehe na gũkũ nja, tũkome nao.” **6** Loti akiuma na nja amatũnge, na akĩhinga mũrango, **7** akĩmeera atĩrĩ, “Aca, arata akwa; mũtigeke ũndũ ũcio wa waganu. **8** Atĩrĩrĩ, ndĩ na airĩtu akwa eerĩ matarĩ maakoma na mũndũ mũrũme. Rekei ndĩmarehe na gũkũ nja, na inyuĩ mwĩke o ũrĩa mũkwenda nao. No mũtigeke ũndũ o na ũrĩkũ kũrĩ andũ aya, tondũ mokĩte gwakwa na no nginya ndĩmagĩtĩre.” **9** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ehera.” Na makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ookire gũkũ arĩ mũgeni, na rĩu arenda gũtũciirithia! Wee nĩwe tũgwĩka ũũru gũkĩra acio!” Magĩkĩrĩrĩria kũhatĩrĩria Loti, na magĩkuhĩrĩria nĩguo moinange mũrango. **10** No ageni acio maarĩ thĩinĩ magĩtambũrũkia moko, makĩguucia Loti, makĩmũcookia nyũmba na makĩhinga mũrango. **11** Magĩcooka makĩhũũra andũ acio maarĩ nja ya mũrango wa nyũmba, ethĩ na akũrũ, na ũtumumu nĩgeetha mage kuona mũrango. **12** Andũ acio eerĩ makĩũria Loti atĩrĩ, “Ũrĩ na andũ angĩ aku gũkũ, ta arĩa mahikĩtie airĩtu aku, aanake kana airĩtu aku, kana mũndũ ũngĩ waku o wothe ũrĩ itũũra-inĩ rĩrĩ inene? Moimagarie muume gũkũ, **13** tondũ nĩtũkwananga kũndũ gũkũ. Mũkayo ũrĩa ũkaĩrwo Jehova

okĩrĩre andũ a gũkũ nĩ mũnene mũno, na nĩatũtũmĩte tũũke tũrĩanange.” **14** Nĩ ũndũ ũcio Loti akiumagara, agĩthĩĩ akĩaria na athoni ake, arĩa maarĩ mahikie airĩtu ake. Akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhĩkei muume kũndũ gũkũ, nĩ ũndũ Jehova arĩ hakuhĩ kwananga itũũra rĩrĩ inene!” No athoni ake magĩciiria nĩ itherũ aamaringaga. **15** Rũciinĩ ruoro rũgĩtema-rĩ, araika acio makĩhĩkahĩka Loti, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhĩke! Oya mũtumia waku na airĩtu aku eerĩ arĩa marĩ gũkũ, kana mũniinanĩrio na itũũra rĩrĩ rĩkĩherithio.” **16** Rĩrĩa Loti aahindahindire-rĩ, andũ acio makĩmũnyiita guoko, na moko ma mũtumia wake na ma airĩtu ake eerĩ, na makĩmoimagaria o wega nginya nja ya itũũra rĩu inene, nĩgũkorwo Jehova nĩamaiguĩrĩire tha. **17** Na maarĩkia kũmaruta nja ya itũũra, ũmwe wao akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩthareĩ mũhonokie mĩoyo yanyu! Mũtikehũgũre, na mũtikarũgame handũ o na ha gũkũ kĩaragana-inĩ gĩkĩ! Ũrĩrai irĩma-inĩ, kana mũniinwo!” **18** No Loti akĩmeera atĩrĩ, “Aca, aathi akwa, ndamũthaitha! **19** Tondũ ndungata yanyu nĩ itĩkĩrĩkĩte maitho-inĩ manyu, na nĩmũnyonetie ũtugi mũnene wa kũhonokia muoyo wakwa, no ndingĩhota kũũrĩra irĩma-inĩ; mwanangĩko ũyũ nĩũkũngorerera, na nĩngũkua. **20** Ta rorai, haarĩa harĩ na itũũra rĩrĩ hakuhĩ ingĩũrĩra, na nĩ inini. Rekei njũrĩre kuo, nĩ itũũra inini mũno, githĩ tigu? Naguo muoyo wakwa nĩũkũhonoka.” **21** Nake mũraika akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ wega mũno, nĩngũkũiguĩra ihooya rĩu o narĩo; Ndikũharaganĩa itũũra rĩu warĩa ũhoru warĩo. **22** No rĩrĩ, ũrĩra kuo na ihenya, nĩ ũndũ gũtirĩ ũndũ ingĩka nginya ũkinye kuo.” (Nĩkĩo itũũra rĩu rĩitagwo Zoari.) **23** Loti agĩkinya Zoari-rĩ,

riūa nīrārīkītie kūratha. **24** Nake Jehova akiurīria Sodomu na Gomora mwaki wa ūbiriti uumīte igūrū kūrī Jehova. **25** Nake akīharagania matūūra macio manene, na kīaragana kīu gīothe, o hamwe na arīa othe maatūire matūūra-inī macio manene, o na mīmera yothe ya būrūri ūcio. **26** No mūtumia wa Loti nīehūgūrīre na thuutha, nake agītūika gītugī gīa cumbī. **27** Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene-rī, Iburahīmu agīūkīra na agīcooka handū harīa aarūgamīte mbere ya Jehova. **28** Agīcūthīrīria mwena wa Sodomu na Gomora, būrūri wothe wa kīaragana kīu, nake akīona ndogo ndumanu yambatīte na igūrū kuuma būrūri-inī ūcio, īhaana ta ndogo yumīte icua-inī. **29** Nī ūndū ūcio, rīrīa Jehova aanangire matūūra macio manene ma kīaragana kīu, nīaririkanire Iburahīmu, na akīruta Loti mwanangīko-inī ūcio waharaganirie matūūra macio manene kūrīa Loti atūire. **30** Thuutha ūcio Loti akiuma Zoari, agīthī gūtūūra kīrīma-inī arī hamwe na airītu ake eerī, tondū nīetigīrīre gūikara Zoari. We na airītu ake eerī magītūūra ngurunga-inī. **31** Mūthenya ūmwe-rī, mūirītu ūrīa warī mūkūrū akīra ūrīa warī mūnini atīrī, “Ithe witū nī mūkūrū, na gūtīrī mūdū mūrūme ūrī hakuhī wa gūkoma na ithuī, ta ūrīa arī mūtugo kūdū guothe gūkū thī. **32** Reke tūhe ithe witū ndibei anyue nīgeetha tūkome nake, na tūtūurie rūciaro rwitū na ūndū wa ithe witū.” **33** Ūtukū ūcio magītūma ithe wao anyue ndibei, na mūirītu ūrīa mūkūrū agītoonya na agīkoma nake. Nowe Loti ndaamenyire rīrīa mūirītu aakomire kana rīrīa ookīrīre. **34** Mūthenya ūyū ūngī, mūirītu ūrīa mūkūrū akīra ūrīa mūnini atīrī, “Hwaī ūtukū nī nī ndīrakomire

na ithe witū. Reke tūmūhe ndibei rīngī anyue ūtukū wa ūmūthī, nawe ūthī ūkome nake, nīgeetha tūtūurie rūciaro rwitū na ūndū wa ithe witū.” **35** Nī ūndū ūcio magītūma ithe wao anyue ndibei ūtukū ūcio o naguo, nake mūrītu ūrīa warī mūnini agītoonya agīkoma nake. O rīngī Loti ndaamenyire rīrīa mūrītu aakomire kana rīrīa ookīrīre. **36** Nī ūndū ūcio airītu acio eerī a Loti makīgīa nda na ithe wao. **37** Mūrītu ūrīa mūkūrū agīciara kahī na agīgatua Moabi, na nīwe ithe wa andū a Moabi gwata ūmūthī. **38** Mūrītu ūrīa mūnini o nake agīciara kahī, nake agīgatua Beni-Ami, na nīwe ithe wa Aamoni arīa marī kuo nginya ūmūthī.

20 Na rīrī, Iburahīmu nōimire kūu aarī, agīthī mwena wa Negevu, na agītūūra gatagatī ga Kadeshi na Shuri. Gwa kahinda nīatūūrire Gerari **2** na arī kūu Iburahīmu oigaga atīrī ha ūhoru wa mūtumia wake Sara, “Ūyū nī mwarī wa baba.” Tondū ūcio Abimeleku mūthamaki wa Gerari agītūmanīra Sara na akīmuoya. **3** No rīrī, Ngai akīumīrīra Abimeleku ūtukū na kīroto, akīmwīra atīrī, “Wee-rī, no ta ūkuīte tondū mūdū-wa-nja ūcio woete nī mūtumia wene.” **4** No Abimeleku ndaakoretwo akuhīrīrie Sara, nī ūndū ūcio akīūria atīrī, “Mwathani, no wanange rūrīrī rūtehītie? **5** Githī ti we wanjīrīre, ‘Ūyū nī mwarī wa baba?’ Na ningī o nake Sara githī ndoigire atīrī, ‘Ūyū nī mūrū wa baba?’ Njīkīte ūndū ūcio na ūrūngīrīru wa ngoro na moko matarī ūcuuke.” **6** Ningī Ngai akīmwīra atīrī kīroto-inī, “Īī, nīnjūūī ūrekīte ūguo na ūrūngīrīru wa ngoro, na nīkīo ndīrakūgirīrie ūnjīhīrie. Nīkīo itanareka ūmūhutie. **7** Rīu-rī, cookeria mūdū ūcio mūtumia wake, nīgūkorwo nī

mūnabii, nake nīegūkūhooera, na nīūgūtūūra muoyo. No waga kūmūcookia-rī, ūmenye ti-itherū wee nīūgūkua, na andū aku othe nīmegūkua.” 8 Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, Abimeleku agītūmanīra anene ake othe, na aarīkia kūmeera maūdū marīa mothe meekīkīte, andū acio magītīgīra mūno. 9 Abimeleku agīcooka agīta Iburahīmu na akīmūūria atīrī, “Nī atīa ūguo ūtwīkīte? Nī atīa ngwīhīrie, nīguo ūndeherere nī na ūthamaki wakwa ūūru mūnene ūguo? Ūnjīkīte maūdū mataagīrīre gwīkwo.” 10 Ningī Abimeleku akīūria Iburahīmu atīrī, “Nī kī gīatūmire wīke ūguo?” 11 Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, “Ndeirire atīrī, ‘Kūdū gūkū andū matītigīrīte Ngai, na nīmekūnjūraga nī ūndū wa mūtumia wakwa.’ 12 O na kūrī ūguo, ti-itherū nī mwarī wa-baba, mūrītu wa baba; no tūtīrī a nyina ūmwe, nīkīo aatuīkire mūtumia wakwa. 13 Na rīrīa Ngai aandutire kuuma nyūmba-inī ya baba thiī ngorūūrage, ndeerire mūtumia wakwa atīrī, ‘Ūū nīguo ūrīnyonagia wendo waku: Kūrīa guothe tūrīthiia, uugage atīrī ūhoro-inī ūnjīgī, “Ūyū nī mūrū wa baba.”’” 14 Iburahīmu aarīkia kwaria, Abimeleku akīruta ng’ondu na ng’ombe, na ngombo cia arūme na cia andū-a-nja, na agīcihe Iburahīmu, na akīmūcookeria Sara mūtumia wake. 15 Ningī Abimeleku akīmwīra atīrī, “Būrūri wakwa ūrī mbere yaku; tūūra harīa hothe ūngīenda.” 16 Nake Abimeleku akīra Sara atīrī, “Nīngūhe mūrū-wa-thoguo cekerī 1,000 cia betha ituīke cia kūrīhīria ihītia rīrīa ūhītīirio mbere ya andū aya othe mūrī nao; we ndūrī ūūru wīkīte.” 17 Nake Iburahīmu akīhooya Ngai, nake Ngai akīhonia Abimeleku, na mūtumia wake, na ngombo

ciake cia airĩtu nĩguo mahote gũciara ciana rĩngĩ, **18** nĩgũkorwo Jehova nĩahingĩte nda cia andũ-a-nja othe a nyũmba ya Abimeleku, makaaga kũgĩa ciana, nĩ undũ wa Abimeleku kuoya Sara mũtumia wa Iburahĩmu.

21 Nake Jehova agĩtuga Sara o ta ũrĩa oigĩte, na Jehova akĩhingĩria Sara kĩrĩkanĩro kĩrĩa aamwĩrĩire. **2** Sara akĩgĩa nda, na agĩciarĩra Iburahĩmu kaana ga kahĩ ũkũrũ-inĩ wake, o ihinda rĩrĩa Jehova aamwĩrĩte. **3** Iburahĩmu agĩtua kaana kau ga kahĩ aaciarĩrwo nĩ Sara, Isaaka. **4** Na rĩrĩa mũriũ ũcio wake Isaaka akinyirie thikũ inyanya-rĩ, Iburahĩmu akĩmũruithia, o ta ũrĩa Ngai aamwathĩte. **5** Iburahĩmu aarĩ na mĩaka igana rĩmwe rĩrĩa mũriũ wake Isaaka aaciarirwo. **6** Sara akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩatũmĩte theke, na mũndũ o wothe ũrĩguaga ũhoru ũcio nĩarĩthekaga hamwe na nĩ.” **7** Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Nũũ ũngĩerire Iburahĩmu atĩ Sara nĩakongithia ciana? No rĩrĩ, nĩndĩmũciarĩire kaana ga kahĩ ũkũrũ-inĩ wake.” **8** Nako kaana kau gagĩkũra na gagĩtigithio kuonga; naguo mũthenya ũrĩa Isaaka aatigithirio kuonga-rĩ, Iburahĩmu akĩrugithia iruga inene. **9** No Sara akĩona atĩ mũriũ wa Hagari ũrĩa Mũmisiri aaciarĩire Iburahĩmu aarĩ na kĩnyũrũri. **10** Nake akĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Ingata ngombo ĩno ya mũndũ-wa-nja hamwe na mũriũ, tondũ mũriũ ũcio wa ngombo ĩyo ya mũndũ-wa-nja ndakagayana igai na mũriũ wakwa Isaaka.” **11** Naguo ũhoru ũcio ũgĩthĩnia Iburahĩmu mũno tondũ wakoniĩ mũriũ. **12** No Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gũthĩnĩka mũno nĩ undũ wa kĩmwana kũu, na ndungata ĩyo yaku ya mũndũ-wa-nja. Thikĩrĩria ũrĩa wothe Sara egũkwĩra, tondũ rũciaro

rūrīa rūgeetanio nawe rūkoima harī Isaaka. **13** O na ningĩ nĩngatũma mũriũ wa ndungata ĩyo ya mũndũ-wanja atuĩke rūrĩrĩ rũnene, tondũ nĩ rũciaro rwaku.” **14** Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene Iburahĩmu akĩoya irio na mondo ya rũũa ĩrĩ na maaĩ, na agĩcinengera Hagari. Akĩmũigĩrĩra ciande-inĩ ciake, agĩcooka akĩmumagaria hamwe na kĩmwana kũ. Nake Hagari agĩthĩĩra, na agĩturĩrwo nĩ njĩra arĩ kũu werũ-inĩ wa Birishiba. **15** Na rĩrĩa maaĩ marĩa maarĩ rũũa-inĩ maathirire-rĩ, Hagari akĩga kĩmwana kũ rungu rwa kĩhinga kĩmwe. **16** Nake agĩthiithiia, agĩkara thĩ handũ hataarĩ haraihu, ta ha rĩkia rĩa mũguĩ, tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Ndingĩrorera kĩmwana gĩakwa gĩgĩkua.” Na aikarĩte hau hakuhĩ, akĩambĩrĩria kũgirĩka. **17** Nake Ngai akĩigua kĩmwana kũ gĩkĩrĩra, nake mũraika wa Ngai agĩta Hagari arĩ kũu igũrũ akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩragũthĩĩnia Hagari? Tiga gwĩtigĩra; Ngai nĩaiguĩte kĩrĩro gĩa kĩmwana kũ kĩrĩ o hau kĩrĩ. **18** Tiira kĩmwana kũ na igũrũ, na ũkĩnyĩitĩrĩre na guoko, nĩgũkorwo nĩngagĩtua rūrĩrĩ rũnene.” **19** Hĩndĩ ĩyo Ngai akĩmũhingũra maithe, nake akĩona gĩthima kĩa maaĩ. Agĩthĩ ho, akĩiyũria rũũa maaĩ, na akĩhe kĩmwana kũ kĩnyue. **20** Ngai nĩakorirwo hamwe na kĩmwana kũ o ũrĩa gĩakũraga. Gĩatũũrĩre werũ-inĩ, na gĩgĩtuĩka mũrathi na ũta. **21** Hĩndĩ ĩyo aatũũraga Werũ-inĩ wa Parani-rĩ, nyina akĩmwethera mũtumia kuuma Misiri. **22** Ihinda-inĩ rĩ Abimeleku na Fikolu mũnene wa mbũtũ ciake cia ita makĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Ngai arĩ hamwe nawe maũndũ-inĩ mothe marĩa wĩkaga. **23** Rĩu-rĩ, wĩhĩte ũrĩ mbere ya Ngai atĩ ndũkanjuukanĩrĩra, kana ũcuukanĩre ciana

ciakwa, o na kana njiaro ciakwa. Nyonagia ūtugi niĩ na bŭrŭri ūyŭ we ūtŭŭraga ūrĩ mŭgeni o ta ūrĩa niĩ nguonetie ūtugi.” **24** Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩndehĩta.” **25** Ningĩ Iburahĩmu agĩtetia Abimeleku nĩ ūndũ wa gĩthima kĩa maaĩ kĩrĩa ndungata cia Abimeleku ciamŭtunyĩte. **26** No Abimeleku akiuga atĩrĩ, “Ndiũ nũ wĩkĩte ūndũ ūcio. Wee ndwanjĩrĩre, na ndaigua ūhoru ūcio ūmũthĩ.” **27** Nĩ ūndũ ūcio Iburahĩmu akĩrehe ng’ondũ na ng’ombe akĩhe Abimeleku, nao andũ acio eerĩ makĩgĩa na kĩrĩkanĩro. **28** Iburahĩmu akĩamũra mĩatĩ mŭgwanja kuuma rŭŭru-inĩ rwake. **29** Nake Abimeleku akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Mĩatĩ ĩno mŭgwanja-rĩ, wamĩamũra kuuma rŭŭru-inĩ nĩkĩ?” **30** Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ītikĩra kuoya mĩatĩ ĩno mŭgwanja kuuma kŭrĩ niĩ, ĩtuĩke ūira atĩ nĩ niĩ ndenjire gĩthima gĩkĩ.” **31** Tondũ ūcio handũ hau hagĩtwo Birishiba tondũ hau nĩ ho andũ acio eerĩ mehĩĩre mwĩhĩtwa. **32** Thuutha wa kŭrĩkanĩra kĩrĩko kũu kũu Birishiba, Abimeleku na Fikolu mŭnene wa mbŭtũ ciake cia ita, magĩcooka bŭrŭri wa Afilisti. **33** Nake Iburahĩmu akĩhaanda mŭtĩ wa mŭbinde kũu Birishiba, na agĩkaĩra rĩtwa rĩa Jehova, o we Mŭrungu Ūrĩa-Ūtŭŭraga-Tene-na-Tene, arĩ handũ hau. **34** Nake Iburahĩmu agĩikara bŭrŭri-inĩ ūcio wa Afilisti ihinda iraaaya ma.

22 Thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Ngai nĩageririe Iburahĩmu. Ngai akĩmwĩta atĩrĩ, “Iburahĩmu!” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Niĩ ūyŭ haha.” **2** Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mŭriũ waku, o we ūrĩa wa mŭmwe Isaaka, ūrĩa wendete, ūthĩ rŭgongo rwa Moria, na ūmŭrute ta igongona rĩa njino kuo kĩrĩma-inĩ kĩmwe kĩa iria

ngaakuonia.” **3** Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, Iburahĩmu agĩũkĩra, agĩtandĩka ndigiri yake. Akĩoya ndungata ciake igĩrĩ na mũriũ wake Isaaka. Aarĩkia gwatũra ngũ cia kũigana igongona rĩa njino-rĩ, akiumagara erekeire handũ harĩa Ngai aamwĩrĩte. **4** Mũthenya wa gatatũ, Iburahĩmu agĩtiira maitho na akĩona handũ hau harĩ o kũraya. **5** Akĩira ndungata ciake atĩrĩ, “Ikaragai haha na ndigiri ĩno, na nĩ na kĩmwana gĩakwa tũthĩ haarĩa tũkahoe Ngai, na tũcooke tũmũcookerere.” **6** Iburahĩmu agĩkĩoya ngũ icio cia igongona rĩa njino, agĩciigĩrĩra mũriũ wake Isaaka, nake agĩkuua mwaki na kahiũ. Na rĩrĩa o eerĩ mathiiga hamwe, **7** Isaaka akĩaria, agĩta ithe Iburahĩmu atĩrĩ, “Baba!” Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũyũ, mũrũ wakwa.” Isaaka akiuga atĩrĩ, “Ndĩrona tũrĩ na mwaki na ngũ! No rĩrĩ, gatũrũme ka igongona rĩa njino karĩ ha?” **8** Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Ngai we mwene nĩekũheana gatũrũme ka igongona rĩa njino.” Nao eerĩ magĩthĩ na mbere marĩ hamwe. **9** Maakinya handũ harĩa Ngai aamwĩrĩte-rĩ, Iburahĩmu agĩaka kĩgongona ho na akĩara ngũ igũrũ rĩakĩo. Agĩcooka akĩoha mũriũ wake Isaaka na akĩmũkomia kĩgongona-inĩ kũ igũrũ rĩa ngũ. **10** Ningĩ akĩoya kahiũ, agĩtambũrũkia guoko gwake, oorage mũriũ. **11** No mũraika wa Jehova akĩmwĩta kuuma igũrũ, akiuga atĩrĩ, “Iburahĩmu! Iburahĩmu!” Nake Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.” **12** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkahutie kĩmwana kũ na guoko gwaku, na ndũgagĩke ũndũ o na ũrĩkũ. Rĩu nĩndamenya atĩ nĩwĩtigĩrĩte Ngai, tondũ ndũnarega kũruta mũrũguo, o we mũrũguo waku wa mũmwe, arĩ igongona.” **13** Nake

Iburahĩmu agĩtiira maitho, na hau kĩhinga-inĩ akĩona ndũrũme ãnyitĩtwo hĩa nĩ mĩrita. Agĩthĩ ho, akĩoya ndũrũme ãyo na akĩmĩruta ãrĩ igongona rĩa njino handũ ha mũriũ. **14** Nĩ ãndũ ũcio Iburahĩmu agĩta handũ hau Jehova-Nĩarĩheanaga. Na nginya ũmũthĩ kuugagwo atĩrĩ, “Kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova-rĩ, nĩarĩtũheaga.” **15** Nake mũraika wa Jehova arĩ igũrũ, agĩta Iburahĩmu hĩndĩ ya keerĩ, **16** akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Nĩndĩhĩtĩte na nĩ mwene, atĩ tondũ nĩwĩkĩte ãndũ ũyũ na ndũnarega kũndutĩra mũrũguo, o mũrũguo waku wa mũmwe-rĩ, **17** tithetũ nĩngakũrathima na ndũme njiaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ na ta mũthanga ũrĩa ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Njiaro ciaku nĩ ikegwatĩra matũũra marĩa manene ma thũ ciacio, **18** na nĩ ãndũ wa rũciaro rwaku, ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo, tondũ wee nĩũnjathĩkĩire.” **19** Nake Iburahĩmu agĩcookerera ndungata ciake, magĩthĩ hamwe marorete Birishiba. Nake Iburahĩmu agĩtũũra kũu Birishiba. **20** Thuutha wa maũndũ macio Iburahĩmu agĩkinyĩrwo nĩ ũhoro, akĩrwo atĩrĩ, “Milika o nake nĩagĩte na ciana; nĩaciarĩre mũrũ-wa-nyũkwa Nahoru ciana: **21** Uzu nĩwe wa irigithathi, na mũrũ wa nyina nĩ Buzu, na Kemueli (ithe wa Aramu), **22** na Kesedu, na Hazo, na Pilidashu, na Jidilafu, na Bethueli.” **23** Bethueli nĩwe watũkire ithe wa Rebeka. Acio nĩo ariũ arĩa anana Milika aaciarĩre Nahoru, mũrũ wa nyina na Iburahĩmu. **24** Thuriya yake, ãrĩa yetagwo Reuma, o nayo yarĩ na ariũ ake, nĩo Teba, na Gahamu, na Tahashu na Maaka.

23 Sara aatũũrĩre muoyo agĩkinyia mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo ãrĩ na mũgwanja. **2** Nake aakuĩrĩre Kiriathu-

Ariba (na nokuo Hebironi), bŭrŭri-inĩ wa Kaanani; nake Ibrahĩmu agĩthĩ, agĩcakaĩra Sara na akĩmŭrĩrĩra. **3** Ningĩ Ibrahĩmu agĩũkĩra akiuma hau mwĩrĩ wa mŭtumia wake warĩ, agĩthĩ akĩarĩria Ahiti akĩmeera atĩrĩ, **4** “Nĩ ndĩ mŭgeni na mŭgendi gũkũ kwanyu. Nyenderiai handũ gũkũ ha gũthikana nĩgeetha hote gũthika mŭtumia wakwa ũrĩa ũkuĩte.” **5** Nao Ahiti magĩcookeria Ibrahĩmu atĩrĩ: **6** “Mũthuuri ũyũ, ta tũthikĩrĩrie. Wee ũrĩ mũthamaki ũrĩ hinya gatagatĩ-inĩ gaitũ. Thika mŭtumia waku mbĩrĩra-inĩ ĩmwe ya iria njega ciitũ. Gũtirĩ mŭndũ witũ ũngĩkũgĩria mbĩrĩra ya gũthika mŭtumia waku.” **7** Ibrahĩmu agĩũkĩra akĩinamĩrĩra mbere ya Ahiti, andũ acio ene bŭrŭri. **8** Akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmwĩtikĩrĩte thike mŭtumia wakwa-rĩ, gũthikĩrĩriei, na mũthaithanĩrĩre kŭrĩ Efironi mŭrũ wa Zoharu, **9** nĩguo anyenderie ngurunga ya Makipela, ĩrĩa yake ĩrĩ mũthia-inĩ wa gũthaka gĩake. Mũurĩe anyenderie na thogora ũrĩa ũmĩigana, ĩtuĩke handũ hakwa ha gũthikana gũkũ kwanyu.” **10** Nake Efironi ũcio Mũhiti aikarĩte thĩ o hau gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa angĩ; tondũ ũcio agĩcookeria Ibrahĩmu akĩiguagwo nĩ Ahiti othe arĩa mookĩte kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu rĩake. **11** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, mwathi wakwa, thikĩrĩria; nĩndakũhe gũthaka kũu, na nĩndakũhe ngurunga ĩyo ĩrĩ thĩinĩ wakĩo. Ndakũhe andũ akwa makĩonaga. Thika mŭtumia waku.” **12** O rĩngĩ Ibrahĩmu akĩinamĩrĩra mbere ya andũ acio ene bŭrŭri, **13** na akĩarĩria Efironi andũ acio makĩiguaga, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ītikĩra gũũthikĩrĩria. Nĩngũrĩha thogora wa gũthaka kũu. Amũkĩra mbeeca kuuma kŭrĩ nĩ, nĩgeetha hote gũthika mŭtumia wakwa

kuo.” 14 Efironi agĩcookeria Iburahĩmu atĩrĩ, 15 “Ta thikĩrĩria, mwathi wakwa; gĩthaka kũ kĩngiuma cekeri magana mana ma betha, no rĩrĩ, kũ nĩ kĩ gatagatĩ gaku na nĩ? Thiĩ ũthike mĩtumia waku.” 16 Iburahĩmu agĩĩtikĩra thogora wa Efironi na akĩmũthimĩra betha iria aagwetete andũ a Ahiti othe makĩguaga; cekeri magana mana cia betha cia mũigana wa gĩthimo kĩa onjorithia. 17 Nĩ ũndũ ũcio, gĩthaka kĩa Efironi kũ kĩarĩ Makipela hakuhĩ na Mamure-gĩthaka na ngurunga ĩyo, na mĩtĩ yothe ĩrĩa yarĩ mĩhaka-inĩ ya gĩthaka kũ ikĩgarũrĩrwo 18 Iburahĩmu mbere ya Ahiti othe arĩa mookĩte kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. 19 Thuutha wa ũguo, Iburahĩmu agĩthika Sara mĩtumia wake ngurunga-inĩ ĩyo yarĩ gĩthaka-inĩ kĩa Makipela hakuhĩ na Mamure (ĩrĩa ĩrĩ Hebironi), bũrũri-inĩ wa Kaanani. 20 Nĩ ũndũ ũcio gĩthaka kũ na ngurunga ĩyo yarĩ kuo ikĩgarũrĩrwo Iburahĩmu nĩ Ahiti irĩ handũ ha gũthikanaga.

24 Na rĩrĩ, Iburahĩmu aarĩ mũkũrũ na agatindĩka mĩaka. Nake Jehova nĩamũrathimĩte maũndũ-inĩ make mothe. 2 Nake akĩra ndungata ĩrĩa yarĩ nene mũciĩ-inĩ wake, o ĩrĩa yarũgamĩrĩire indo ciothe iria aarĩ nacio atĩrĩ, “Ta iga guoko gwaku rungu rwa kĩero gĩakwa. 3 Nĩngwenda wĩhĩte na rĩitwa rĩa Jehova, o we Ngai wa igũrũ na Ngai wa thĩ, atĩ ndũgethera mũrũ wakwa mĩtumia kuuma kũrĩ airĩtu a Akaanani aya ndũũraga thĩinĩ wao, 4 no nĩũgathiĩ bũrũri-inĩ wakwa na kũrĩ andũ a nyũmba iitũ, na wethere mũrũ wakwa Isaaka mĩtumia kũu.” 5 Ndungata ĩyo ikĩmũuria atĩrĩ, “Ĩ mũndũ-wa-nja ũcio angĩkaarega gũũka na nĩ bũrũri-inĩ ũyũ? Ngaacookia mũrũguo bũrũri

ūrĩa woimire?” **6** Iburahĩmu akĩmwĩra atĩrĩ, “Menyerera, ndũkanacookie mũrũ wakwa kũu! **7** Jehova, o we Ngai wa igũrũ ūrĩa wandutire kuuma nyũmba ya baba na kuuma bũrũri ūrĩa ndaciarĩrwo na akĩjarĩria na akĩnjĩra na mwĩhĩtwa atĩrĩ, ‘Rũciaro rwaku nĩngarũhe bũrũri ũyũ’ we nĩwe ũgaatũma mũraika wake mbere yaku nĩguo ũkoonera mũrũ wakwa mĩtumia kuuma kuo. **8** Mũndũ-wa-nja ũcio angĩkaarega gũũka nawe-rĩ, ndũkoohwo nĩ mwĩhĩtwa ũyũ wakwa; no ndũkanacookie mũrũ wakwa kũu.” **9** Nĩ ũndũ ũcio ndungata ĩyo ĩkĩga guoko kwayo rungu rwa kĩero kĩa Iburahĩmu ũcio mwathi wayo, na ĩkĩhĩta na mwĩhĩtwa harĩ we kũringana na ũhoru ũcio. **10** Ndungata ĩyo ĩgĩcooka ĩkĩoya ngamĩira ikũmi cia mwathi wayo na ĩkiumagara ĩkuĩte mĩthemba yothe ya indo njega kuuma kũrĩ mwathi wayo. ĩgĩthĩ ĩgĩkinya itũũra rĩria Nahoru aatũũraga mwena wa gathigathini-ithũiro wa Mesopotamia. **11** Nayo ĩgĩtũma ngamĩira ikome nja ya itũũra hakuhĩ na gĩthima kĩa maaĩ; kwarĩ kĩhwaĩ-inĩ rĩria andũ-a-nja maathiiaga gũtaha maaĩ. **12** ĩgĩcooka ĩkĩhooya, ĩkiuga atĩrĩ, “Wee Jehova, Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, tũma ngaacĩre ũmũthĩ na ũtuge mwathi wakwa Iburahĩmu. **13** Rora, ndũgamĩte haha gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, nao airĩtu a ene itũũra nĩ maroka gũtaha maaĩ. **14** Kũrotuĩka atĩrĩ, atĩ rĩria ndĩrĩra mũirĩtu atĩrĩ, ‘Ndakũhooya, he ndigithũ yaku nyue maaĩ,’ nake oige atĩrĩ, ‘Nyua na nĩngũtahĩra o na ngamĩira ciaku,’ reke ũcio atuĩke nĩwe ũthuurĩre ndungata yaku Isaaka. Na ũndũ ũcio ũtũme nĩ menye atĩ nĩũtugĩte mwathi wakwa.” **15** ĩtanarĩkia kũhooya-rĩ, Rebeka agĩũka akuuĩte

ndigithũ kīande-inĩ. Aarĩ mũirĩtu wa Bethueli mũrũ wa Milika, ũrĩa warĩ mũtumia wa Nahoru mũrũ wa nyina na Iburahĩmu. **16** Mũirĩtu ũcio aarĩ mũthaka mũno, mũirĩtu gathirange; gũtirĩ mũndũ mũrũme wakomete nake. Agĩikũrũka gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, akĩiyũria ndigithũ yake maaĩ, agĩcooka akĩambata rĩngĩ. **17** Nayo ndungata ĩyo ĩkĩhiũha ĩkamũtũnge, na ĩkĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaitha, he tũũĩ tũnini twa kũnyua kuuma ndigithũ-inĩ yaku.” **18** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Mwathi wakwa, nyua,” nake akĩruta ndigithũ mũtwe na ihenya, akĩmĩnyiita na moko, na akĩmũhe maaĩ. **19** Na aarĩkia kũmũhe maaĩ ma kũnyua, agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Nĩngũtahĩra ngamĩra ciaku, o nacio o nginya ciigania kũnyua.” **20** Agĩkĩonoreria maaĩ marĩa maarĩ ndigithũ yake mũharatĩ-inĩ na ihenya, agĩcooka agĩteng’era gĩthima-inĩ gũtaha maaĩ mangĩ, agĩtaha ma kũigana ngamĩra ciake ciothe. **21** Mũndũ ũcio akĩmwĩrorera atekwaria, nĩguo amenye kana Jehova nĩagacĩrithĩtie rũgendo rwake kana ndaarũgacĩrithĩtie. **22** Rĩrĩa ngamĩra ciarĩkirie kũnyua maaĩ-rĩ, mũndũ ũcio akĩruta gĩcũhĩ kĩa iniũrũ gĩa thahabu kĩa ũritũ wa nuthu cekeri, na bangiri igĩrĩ cia thahabu cia ũritũ wa cekeri ikũmi, akĩmwĩkĩra. **23** Agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũrĩ mwarĩ wa ũ? Ndagũthaitha ta njĩra atĩrĩ, mũciĩ gwa thoguo-rĩ, he handũ tũngĩrarĩrĩa?” **24** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mwarĩ wa Bethueli, mũriũ ũrĩa Milika aaciariire Nahoru.” **25** Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Tũrĩ na riya na nyeki nyingĩ, o na handũ wee ũngĩrarĩrĩa.” **26** Mũndũ ũcio akĩnamĩrĩa thĩ, akĩhooya Jehova, **27** akiuga atĩrĩ, “Jehova arogaathwo, o we Ngai

wa Iburahĩmu mwathi wakwa, o ũcio ũtatigĩte kuonania ũtugi na wĩhokeku wake kũrĩ mwathi wakwa. Hakwarĩ, Jehova nĩandongoretie rũgendo-inĩ, akanginyia kwa andũ a nyũmba ya mwathi wakwa.” 28 Nake mũirĩtu ũcio agĩteng’era, agĩthiĩ akĩhe andũ a nyũmba ya nyina ndeto icio. 29 Na rĩrĩ, Rebeka aarĩ na mũrũ wa nyina wetagwo Labani, nake akiumagara ahiũhĩte, agĩthiĩ kũrĩ mũndũ ũcio hau gĩthima-inĩ kĩa maaĩ. 30 Rĩrĩa onire gĩcũhĩ kũ kĩa iniũrũ na bangiri irĩ moko-inĩ ma mwarĩ wa nyina, na aigua Rebeka akiuga ũrĩa mũndũ ũcio aamwĩrite-rĩ, agĩthiĩ kũrĩ mũndũ ũcio, akĩmũkora arũgamĩte harĩ ngamĩira ciake hakuhĩ na gĩthima kĩa maaĩ. 31 Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthiĩ mũciĩ, wee ũrathimĩtwo nĩ Jehova. Ūrũgamĩte haha nja nĩkĩ? Nĩhaarĩirie nyũmba yaku na handũ ha ngamĩira.” 32 Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio agĩtoonya nyũmba, nacio ngamĩira ikĩaũrwo mĩrigo. Ngamĩira ikĩreherwo riya na nyeki, nake mũndũ ũcio na andũ arĩa aarĩ nao makĩreherwo maaĩ ma gwĩthamba magũrũ. 33 Ningĩ akĩreherwo irio, nowe akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndingĩrĩa, itambĩte kũmwĩra ũndũ ũrĩa ũndehete gũkũ.” Nake Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩtwĩre.” 34 Nake agĩkiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ndungata ya Iburahĩmu.” 35 “Jehova nĩarathimĩte mwathi wakwa mũno, na nĩ atongete mũno. Nĩamũheete ng’ondu na ng’ombe, betha na thahabu, ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja, na ngamĩira o na ndigiri. 36 Nake Sara mũtumia wa mwathi wakwa nĩamũciarĩre kĩmwana arĩ o mũkũrũ, nake nĩakĩheete indo ciake ciothe. 37 Nake mwathi wakwa agĩtũma ndĩhĩte akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ndũkanethere mũriũ wakwa mũtumia kuuma kũrĩ airĩtu

a Akaanani, a gũkũ bũrũri ũyũ ndũũraga, **38** no ũthĩĩ kũrĩ nyũmba ya baba na kũrĩ mũhĩrĩga wakwa, na ũrutĩre mũriũ wakwa mũtumia kuo.’ **39** “Ningĩ ngĩũria mwathi wakwa atĩrĩ, ‘Í mũndũ-wa-nja ũcio angĩrega gũũka na niĩ?’ **40** “Nake akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Jehova ũrĩa ndũire thiiaga mbere yake, nĩagatũma mũraika wake athĩĩ nawe, na atũme rũgendo rwaku rũgaacĩre, nĩgeetha ũkaarutĩra mũriũ wakwa mũtumia kuuma kũrĩ mũhĩrĩga wakwa na kuuma kũrĩ andũ a nyũmba ya baba. **41** Ningĩ wathĩĩ kũrĩ mũhĩrĩga wakwa-rĩ, nĩũkohorwo kuuma kũrĩ mwĩhĩtwa wakwa; o na mangĩkaarega kũmũnengerana kũrĩ we, nĩũkohorwo kuuma kũrĩ mwĩhĩtwa ũcio wakwa.” **42** Agĩthĩĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Ūmũthĩ rĩrĩa nginyire gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, njugire atĩrĩ, ‘Wee Jehova Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, ũngĩenda, ndagũthaiha, gaacĩrithia rũgendo rũrũ njũkĩte. **43** Ta kĩone, nũngĩĩ haha gĩthima-inĩ kĩa maaĩ; mũirĩtu angĩũka gũtaha maaĩ na niĩ ndĩmwĩre atĩrĩ, “Ítikĩra nyue tũũĩ tũnini kuuma ndigithũ-inĩ yaku,” **44** nake angĩnjĩra atĩrĩ, “Nyua na nĩngũtahĩra ngamĩra ciaku o nacio,” nĩagĩtuĩke nĩwe mũndũ-wa-nja ũrĩa Jehova athuurĩire mũriũ wa mwathi wakwa.’ **45** “Itanarĩkia kũhooya ũguo na ngoro-rĩ, Rebeka oka arĩ na ndigithũ yake kĩande. Nake aikũrũka gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, aataha maaĩ na niĩ ndamwĩra atĩrĩ, ‘Ndagũthaiha he maaĩ nyue.’ **46** “Aaruta ndigithũ yake kĩande o naihenya anjĩra atĩrĩ, ‘Nyua, na nĩngũnyuithia o na ngamĩra ciaku.’ Nĩ ũndũ ũcio ndanyua maaĩ na ahe ngamĩra o nacio. **47** “Na niĩ ndamũũria atĩrĩ, ‘Ūrĩ mwarĩ wa ũ?’ “Nake anjookeria atĩrĩ, ‘Ndĩ mwarĩ wa

Bethueli mūrū wa Nahoru, ūrīa Milika aamūciarīre.’
 “Na niī ndakīmwikīra gīcūhī iniūrū, na bangiri moko,
48 ndacooka ndainamīrīra ndahooya Jehova. Ndagatha
 Jehova, o we Ngai wa Iburahīmu mwathi wakwa, ūrīa
 ūndongoretie na njīra īrīa njagīrīru nyonere mūrū wa
 mwathi wakwa mwarī wa mūrīū wa mūrū wa nyina nake.
49 Na rīrī, angīkorwo nī mūkuonania ūtugi na wīhokeku
 kūrī mwathi wakwa, njīrai; na angīkorwo tiguu, mūnjīre
 nīgeetha na niī menye na kūrīa ngūrora.” **50** Labani na
 Bethueli magīcookia atīrī, “Ūndū ūyū uumīte kūrī Jehova;
 ithuī tūngīgīkwīra atīa? **51** Rebeka nīwe ūyū; muoe
 mūthīi agatuīke mūtumia wa mūrīū wa mwathi waku, o
 ta ūrīa Jehova oigīte.” **52** Rīrīa ndungata ya Iburahīmu
 yaiguire ūrīa moigire, ikīnamīrīra, īgīturumithia ūthiū
 wayo thī mbere ya Jehova. **53** Ningī ndungata īyo ikīruta
 thahabu, na mathaga ma betha na nguo, na īgīcihe
 Rebeka; īgīcooka ikīhe Labani mūrū wa nyina, o na nyina,
 iheo cia goro. **54** Ndungata īyo na andū arīa yarī nao
 makīrīa na makīnyua, na makīraara kūu ūtukū ūcio. Na
 rīrīa mookīrīre mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, īkiuga
 atīrī, “Rekei ndīthīre kūrī mwathi wakwa.” **55** No Labani
 mūrū wa nyina na mūrītu, o na nyina, makiuga atīrī,
 “Reke mūrītu ūyū aikare na ithuī ta matukū ikūmi;
 mūcooke mūthīi.” **56** No yo ikīmeera atīrī, “Tigai kūngiria
 thīi, kuona atī Jehova nīagacīrithītie rūgendo rwakwa.
 Rekei ndīthīre kūrī mwathi wakwa.” **57** Nao makiuga
 atīrī, “Rekei twīte mūrītu tūmūrīe ūhoro ūcio.” **58** Nī
 ūndū ūcio magīta Rebeka, makīmūrīa atīrī, “Nīgūthīi
 na mūdū ūyū?” Nake akiuga atīrī, “Nīngūthīi.” **59**

Nĩ ũndũ ũcio magĩtikĩria Rebeka mwarĩ wa nyina ũcio ethiire, hamwe na mĩmũrori, na ndungata ya Iburahĩmu na andũ ake. **60** Nao magĩkĩrathima Rebeka makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ wa maitũ, ũroingĩha ũtuĩke nyina wa ngiri maita ngiri, naruo rũciaro rwaku rũroĩgwatĩra ihingo cia thũ ciao.” **61** Nake Rebeka na ndungata ciake, cia andũ-a-nja, makĩihaarĩria na makĩhaica ngamĩira, na magĩthiĩ na mũndũ ũcio. Nĩ ũndũ ũcio ndungata ĩyo ĩkĩoya Rebeka ĩgĩthiĩra. **62** Na rĩrĩ, Isaaka nĩoimĩte Biri-Lahai-Roi, nĩ ũndũ aatũũraga Negevu. **63** Hwaĩ-inĩ ũmwerĩ, nĩathiire na kũu mũgũnda-inĩ agecũũranganie, na aatiira maitho, akĩona ngamĩira ciũkĩte. **64** O nake Rebeka agĩtiira maitho akĩona Isaaka. Akiuma ngamĩira igũrũ, **65** na akĩũria ndungata ĩyo atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũrĩ kũũria mũgũnda ũroka gũtũtũnga nũũ?” Ndungata ĩyo ĩgĩcookia atĩrĩ, “Nĩ mwathi wakwa.” Nake Rebeka akĩoya taama wake akĩhumbĩra. **66** Nayo ndungata ĩyo ĩkĩira Isaaka ũrĩa wothe yekĩte. **67** Nake Isaaka agĩtoonyia Rebeka hema-inĩ ya nyina Sara, akĩmũhikia. Nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩka mũtumia wake, na akĩmwenda; nake Isaaka akĩhoorerio ihooru rĩa gĩkuũ kĩa nyina.

25 Thuutha ũcio Iburahĩmu nĩ aahikirie mũtumia ũngĩ, wetagwo Keturu. **2** Nake akĩmũciarĩra ariũ atandatũ, na nĩo Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku na Shua. **3** Jokishani nĩwe warĩ ithe wa Sheba na Dedani; nacio njiaro cia Dedani nĩcio ciarĩ Aashuri, na Aletushi na Aleumi. **4** Nao ariũ a Midiani maarĩ Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida na Elidaha. Acio othe maarĩ njiaro cia Keturu. **5** Nake Iburahĩmu

akĩgaĩra Isaaka indo ciothe iria aarĩ nacio. **6** No arĩ o muoyo-rĩ, akĩhe ariũ a thuriya ciake iheo, agĩcooka akĩmeheranĩria na mũriũ Isaaka magĩthiĩ na kũu bũrũri wa irathĩro. **7** Mĩaka yothe ĩrĩa Iburahĩmu aatũũire muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo mũgwanja na ĩtano. **8** Iburahĩmu agĩtuĩkana na agĩkua arĩ mũthuri mũniaru, arĩ mũkũrũ na akaingĩhia mĩaka, agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte. **9** Nao ariũ ake, Isaaka na Ishumaeli, makĩmũthika ngurunga-inĩ ya Makipela hakuhĩ na Mamure, gĩthaka-inĩ kĩa Efironi mũrũ wa Zoharu ũrĩa Mũhiti, **10** gĩthaka kĩrĩa Iburahĩmu aagũrĩte kuuma kũrĩ Ahiti. Hau nĩho Iburahĩmu aathikirwo hamwe na Sara mũtumia wake. **11** Thuutha wa gĩkuũ kĩa Iburahĩmu-rĩ, Ngai nĩarathimire mũriũ Isaaka ũrĩa watũũraga hakuhĩ na Biri-Lahai-Roi. **12** Ũyũ nĩguo ũhoro wa Ishumaeli mũrũ wa Iburahĩmu, ũrĩa waciariwo Iburahĩmu nĩ Hagari ũrĩa Mũmisiri, ndungata ya Sara. **13** Maya nĩmo marĩitwa ma ariũ a Ishumaeli, maandĩkitwo kũringana na ũrĩa maarũmanĩrĩre gũciarwo: Irigithathi rĩa Ishumaeli rĩarĩ Nebaiothu, rĩkarũmĩrĩrwo nĩ Kedari, na Adubeeli, na Mibisamu, **14** na Mishima, na Duma, na Masa, **15** na Hadadi, na Tema, na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. **16** Acio nĩo maarĩ ariũ a Ishumaeli, na macio nĩmo marĩitwa ma aathani ikũmi na eerĩ a mĩhĩrĩga yao kũringana na kũrĩa maatũũraga na kambĩ ciao. **17** Mĩaka yothe ĩrĩa Ishumaeli aatũũire muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja. Agĩcooka agĩtuĩkana agĩkua, na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte. **18** Njaro cia Ishumaeli igĩtũũra kuuma Havila nginya

Shuri, gūkuhĩ na mūhaka wa Misiri werekeire būrūri wa Ashuri. Nao magītūūra na rūmena na ariū arĩa angĩ othe a ithe wao. **19** Ūyū nĩguo ūhoru wa Isaaka mūrū wa Iburahĩmu. Iburahĩmu nĩwe waciarire Isaaka, **20** nake Isaaka aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩna rĩrĩa aahikirie Rebeka, mwarĩ wa Bethueli ūrĩa Mūsuriata wa Padani-Aramu, na aarĩ mwarĩ wa nyina na Labani ūrĩa Mūsuriata. **21** Isaaka agĩthaita Jehova nĩ ūndũ wa mūtumia wake tondũ aarĩ thaata. Nake Jehova akĩgua mahooya make, na Rebeka mūtumia wake akĩgĩa nda. **22** Natuo twana tūu tūkĩgianĩra kūu nda yake, nake akĩyūria atĩrĩ, “Ūndũ ūyū ūrekĩka kūrĩ nĩ nĩkĩ?” Nĩ ūndũ ūcio agĩthĩ gĩtuĩria ūhoru harĩ Jehova. **23** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndūrĩrĩ igĩrĩ irĩ nda yaku, na andũ a mĩthemba ĩrĩ kuuma nda yaku nĩmagatigithanio; gĩthemba kĩmwe nĩgĩgakĩria kĩrĩa kĩngĩ hinya, na ūrĩa mūkūrũ nĩagatungatĩra ūrĩa mūnini.” **24** Na rĩrĩa ihinda rĩake rĩakinyire rĩa gūciara, agĩkorwo nĩ tūhĩi twa mahatha aarĩ natuo nda. **25** Karĩa kaambire gūciarwo kaarĩ gatune na mwĩrĩ wako wothe wahaanaga ta nguo ya maguoya; tondũ ūcio magĩgatua Esaũ. **26** Thuutha ūcio mūrū wa nyina agĩciarwo guoko gwake kũnyiitĩte ndiira ya Esaũ; tondũ ūcio agĩtuuo Jakubu. Isaaka aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩtandatũ rĩrĩa Rebeka aaciarire twana tūu. **27** Natuo tūmwana tūu tūgĩkūra, nake Esaũ agĩtuĩka mūguĩmi mūũgĩ, mūndũ wa werũ, no Jakubu aarĩ mūndũ mūhooreri, waikaraga hakuhĩ na mūciĩ. **28** Isaaka eendete Esaũ tondũ nĩ eendete nyama cia ūguĩmi, no Rebeka eendete Jakubu. **29** Mūthenya ūmwe Jakubu nĩarugaga gĩtoero kĩa ndengũ ndune, nake Esaũ agĩũka kuuma werũ-

inĩ ahũtĩĩ mũno. **30** Akĩĩra Jakubu atĩĩ, “Ta he gĩtoero kũũ ũraruga! Ndĩ mũhũtu mũno!” (Nĩkĩo gĩatũmire acooke gwĩtwo Edomu.) **31** Jakubu akĩmũcookeria atĩĩ, “Amba ũnyenderie ũrigithathi waku!” **32** Nake Esaũ akiuga atĩĩ, “Ngirie gũkua, ũrigithathi ũyũ ũkaang’una na kĩ?” **33** No Jakubu akĩmwĩra atĩĩ, “Amba wĩhĩte kũĩrĩ niĩ.” Nake akĩĩhĩta na mwĩhĩtwa, akĩenderia Jakubu ũrigithathi wake. **34** Nake Jakubu akĩhe Esaũ mũgate na gĩtoero kĩa ndengũ. Nake akĩĩra na akĩnyua, agĩcooka agĩũkĩra agĩĩthĩĩra. Tondũ ũcio Esaũ akĩnyarara ũrigithathi wake.

26 Na rĩĩ, nĩ kwagĩire ng’aragu ĩngĩ bũrũri-inĩ ũcio, tiga ĩrĩa ya mbere ya hĩndĩ ya Iburahĩmu, nake Isaaka agĩthĩĩ Gerari kũĩrĩ Abimeleku mũthamaki wa Afilisti. **2** Jehova akiumĩĩra Isaaka, akĩmwĩra atĩĩ, “Ndũgaikũrũke ũthĩĩ Misiri; tũũra bũrũri o ũrĩa ndĩrĩkwĩra ũtũũre. **3** Ikara bũrũri-inĩ ũyũ kwa ihinda, na nĩngũkorwo hamwe nawe na nĩngũkũrathima. Nĩngũkorwo nĩwe na njiaro ciaku ngũhe mabũrũri maya mothe na hingie mwĩhĩtwa ũrĩa ndehĩtĩre kũĩrĩ thoguo Iburahĩmu. **4** Nĩngatũma njiaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ na nĩngamahe mabũrũri maya mothe, na nĩ ũndũ wa rũciaro rwaku, ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo, **5** tondũ Iburahĩmu nĩanjathĩkĩire na akĩrũmia ũrĩa ndendaga, akĩrũmĩĩra maathani makwa, na matũiro makwa ma kũrũmĩĩrwo, na mawatho makwa.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Isaaka agĩĩkara o kũũ Gerari. **7** Rĩrĩa andũ a kũũ maamũririe ũhoru wa mũtumia wake-rĩ, we akiuga atĩĩ, “Nĩ mwarĩ wa baba,” tondũ nĩetigĩrĩre kuuga, “Nĩ mũtumia wakwa.” Eeciiririe atĩĩ, “Andũ a gũkũ mahota kũnjũraga nĩ ũndũ wa Rebeka,

tondũ aarĩ mũthaka.” 8 Na thuutha wa Isaaka arĩkĩtie gũikara kũu kahinda karaihu-rĩ, Abimeleku mũthamaki wa Afilisti nĩacũthĩrĩrie nja na ndirica, nake akĩona Isaaka akĩhambata mũtumia wake Rebeka. 9 Nĩ ũndũ ũcio Abimeleku agĩtũmanĩra Isaaka, akĩmũũria atĩrĩ, “Titherũ ũyũ nĩ mũtumia waku! Nĩ kĩĩ gĩatũmire uuge atĩ, ‘Ūyũ nĩ mwarĩ wa baba?’” Isaaka akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tondũ ndeciiririe ndahota kũũragwo nĩ ũndũ wake.” 10 Ningĩ Abimeleku akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũguo ũtwĩkĩte? Ĩ mũndũ mũrũme ũmwe wa gũkũ angĩrakorirwo akomete na mũtumia waku, nawe ũgĩtũme tũnyitwo nĩ ihĩtia?” 11 Nĩ ũndũ ũcio Abimeleku akĩruta watho kũrĩ andũ othe, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩthĩĩnia mũndũ ũyũ kana mũtumia wake no kũũragwo akooragwo.” 12 Nake Isaaka akĩhaanda irio bũrũri ũcio, na mwaka o ro ũcio akĩgetha maita igana, tondũ Jehova nĩamũrathimire. 13 Nake Isaaka agĩtonga, naguo ũtonga wake ũgĩthĩĩ o ũkĩingĩhaga o nginya agĩtonga mũno. 14 Aarĩ na ndũũru nyingĩ cia mbũri na cia ng’ombe, na ndungata nyingĩ, o nginya Afilisti makĩmũiguĩra ũiru. 15 Tondũ ũcio, ithima iria ciothe ndungata cia ithe cienjete hĩndĩ ya ithe Iburahĩmu-rĩ, Afilisti magĩcithika, magĩciyũria tĩri. 16 Ningĩ Abimeleku akĩĩra Isaaka atĩrĩ, “Ūkĩra ũthĩĩ, ũtweherere, tondũ nĩũgĩite na hinya mũno gũtũkĩra.” 17 Nĩ ũndũ ũcio Isaaka agĩthaama, akĩehera kũu, agĩthĩĩ kwamba hema Gĩtuamba-inĩ kĩa Gerari, na agĩtũũra kuo. 18 Isaaka agĩthikũria ithima iria cienjetwo hĩndĩ ya ithe Iburahĩmu, o icio Afilisti maathikĩte thuutha wa Iburahĩmu gũkua, na agĩciĩta marĩĩtwa o marĩa ithe

aacihete. **19** Na rĩrĩ, ndungata cia Isaaka nĩcienjire kũu gĩtuamba-inĩ na igĩkora gĩthima kĩa maaĩ mega kuo. **20** No rĩrĩ, arĩithi a Gerari makĩnegenania na arĩithi a Isaaka, makĩmeera atĩrĩ, “Maaĩ maya nĩ maitũ!” Nake agĩĩta gĩthima kũu Eseku, tondũ nĩmakararanirie nake. **21** Ningĩ ndungata icio ciake ikĩenja gĩthima kĩngĩ, no-o nakĩo makĩnegenanĩria, nake Isaaka agĩgĩĩta Sitina. **22** Nake agĩthaama kũu, agĩthiĩ akĩenja gĩthima kĩngĩ, na matianegenanirie na mũndũ. Nake agĩgĩĩta Rehobothu, akiuga atĩrĩ, “Rĩu Jehova nĩatũheete ũikaro mũiganu, na nĩtũgũtheeremera bũrũri-inĩ ũyũ.” **23** Agĩcooka akiuma kũu, agĩthiĩ Birishiba. **24** Ũtukũ ũcio aakinyire kũu, Jehova akĩmuumĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ niĩ Ngai wa thoguo Iburahĩmu. Ndũkanetigĩre, tondũ ndĩ hamwe nawe; nĩngũkũrathima na nyingĩhie njiaro ciaku nĩ ũndũ wa Iburahĩmu ndungata yakwa.” **25** Isaaka agĩaka kĩgongona kũu, na agĩkaĩra rĩitwa rĩa Jehova. Akĩamba hema yake o kũu, nacio ndungata ciake ikĩenja gĩthima o kuo. **26** Hĩndĩ ĩyo Abimeleku agĩthiĩ kũrĩ Isaaka oimĩte Gerari, marĩ na Ahuzathu ũrĩa wamũtaaraga, na Fikolu mũnene wa ita ciake. **27** Isaaka akĩmooria atĩrĩ, “Muoka kũrĩ niĩ nĩkĩ, kuona atĩ nĩmwathũũrĩre na mũkĩnyingata?” **28** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩtuonete hatarĩ nganja atĩ Jehova arĩ hamwe nawe, na nĩ ũndũ ũcio tuoiga atĩrĩ, ‘Nĩ kwagĩrĩire tũgĩe na mwĩhĩtwa wa ũiguano gatagatĩ gaitũ’: ĩĩ, gatagatĩ gaitũ nawe. Reke tũgĩe na kĩrĩkanĩro nawe, **29** atĩ ndũgatwĩka ũũru, o ta ũrĩa o na ithuĩ tũtaagũthĩnirie, no hĩndĩ ciothe twagwĩkaga wega, na tũgĩkumagaria ũthiĩ na thayũ. Na rĩu nĩũrathimĩtwo nĩ Jehova.” **30** Isaaka

akĩmarugithĩria iruga, nao makĩrĩa na makĩnyua. **31** Mũthenya ũyũ ũngĩ, rũciinĩ tene, andũ acio na Isaaka makĩhĩtanĩra mwĩhĩtwa mũndũ na ũrĩa ũngĩ. Isaaka agĩcooka akĩmoimagaria, magĩthĩra, makĩmũtiga na thayũ. **32** Mũthenya o ro ũcio maathiire, ndungata cia Isaaka igĩũka, ikĩmwĩra ũhoru wa gĩthima kĩrĩa cienjete, ikiuga atĩrĩ, “Nĩtwakinyĩra maaĩ!” **33** Nake agĩta gĩthima kũ Shiba, na nginya ũmũthĩ itũũra rĩu rĩtũũraga rĩitagwo Birishiba. **34** Esaũ aakinyia mĩaka mĩrongo ĩna, akĩhikia Judithi mwarĩ wa Beeri ũrĩa Mũhiti, o na ningĩ akĩhikia Basemathu mwarĩ wa Eloni ũrĩa Mũhiti. **35** Nao magĩtuĩka kĩhumo gĩa kĩa kũrĩ Isaaka na Rebeka.

27 Rĩria Isaaka aakũrĩre na maitho make makĩaga hinya ũndũ atangĩahotire kuona-rĩ, agĩtũmanĩra Esaũ mũriũ wake ũrĩa mũkũrũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa.” Nake Esaũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.” **2** Isaaka akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu nĩ ndĩ mũkũrũ na ndiũ mũthenya ũrĩa ingĩkua. **3** Rĩu-rĩ, oya indo ciaku cia ũguĩmi; ũta na mĩguĩ yaku, na uumagare ũthĩ werũ-inĩ ũkanguĩmĩre nyamũ cia gĩthaka. **4** Thondekera irio njega iria nyendete na ũndehere ndĩe, nĩgeetha ngũrathime na kĩrathimo gĩakwa itanakua.” **5** Na rĩrĩ, Rebeka agĩkorwo nĩathikĩrĩrie Isaaka akĩhe mũriũ Esaũ ũhoru ũcio. Na rĩrĩa Esaũ aathiire werũ-inĩ kũguĩma nyamũ nĩguo amĩinũkie-rĩ, **6** Rebeka akĩra mũriũ Jakubu atĩrĩ, “Nĩ ndaigua thoguo akĩra Esaũ mũrũ wa nyũkwa atĩrĩ, **7** ‘Ndehere nyamũ ya kũguĩma na ũthondekere irio njega ndĩe, nĩgeetha ngũrathime na kĩrathimo gĩakwa ndĩ mbere ya Jehova itanakua.’ **8** Rĩu, wee mũrũ wakwa-rĩ, thikĩrĩria wega na wĩke ũrĩa

ngũkwĩra: **9** Thiĩ rūũru-inĩ rwa mbũri ũndehere tũũri twĩrĩ twa mbũri tũrĩa twega biũ, nĩguo thondekere thoguo irio njega, o ta ũrĩa endaga ithondekwo. **10** Ūcooke ũcioe ũcitwarĩre thoguo arĩe nĩgeetha akũrathime na kĩrathimo gĩake atanakua.” **11** No Jakubu akĩira nyina Rebeka atĩrĩ, “Esaũ mũrũ wa maitũ nĩ wa mwĩrĩ ũrĩ guoya, na mwĩrĩ wakwa ndũrĩ guoya. **12** Īĩ baba angĩhaambata? Ingĩonekana ngĩmũheenia na niĩ ndĩreherere kĩrumi handũ ha kĩrathimo.” **13** Nyina akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, reke kĩrumi kũu kĩnjookerere, wee ĩka o ũrĩa ndĩrakwĩra; thiĩ ũndehere tũũri tũu.” **14** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩthiĩ, akĩgĩra tũũri, na agĩtũrehere nyina, nake agĩthondeka irio njega o ta iria ithe eendete. **15** Ningĩ Rebeka akĩoya nguo iria ciarĩ njega cia Esaũ mũriũ wake ũrĩa mũkũrũ iria aarĩ nacio nyũmba agĩcihumba Jakubu mũriũ wake ũrĩa mũnini. **16** Agĩcooka akĩhumbĩra moko make na ngingo kũrĩa gũtaarĩ guoya na njũũa cia tũũri tũu. **17** Agĩcooka akĩnengera Jakubu mũriũ wake irio icio ciarĩ njega na mũgate ũrĩa aathondekete. **18** Nake Jakubu agĩthiĩ kũrĩ ithe, akiuga atĩrĩ, “Baba.” Nake Isaaka agĩcookia atĩrĩ, “Niĩ ũyũ, mũrũ wakwa; wee nĩwe ũ?” **19** Jakubu akĩira ithe atĩrĩ, “Nĩ niĩ Esaũ mũriũ waku wa irigithathi. Njĩkĩte o ta ũrĩa ũnjĩrĩre. Ndagũthaitha wĩtiire ũrĩe nyama imwe cia ũguĩmi wakwa nĩgeetha ũndathime na kĩrathimo gĩaku.” **20** Nake Isaaka akĩũria mũriũ atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, kaĩ waciona narua atĩa?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ tondũ Jehova Ngai waku nĩaheire ũhootani.” **21** Ningĩ Isaaka akĩira Jakubu atĩrĩ, “Ta ũka hakuhĩ mũrũ wakwa, nĩguo ngũhambate menye kana ti-

itherũ nĩwe Esaũ mũrũ wakwa kana tiguu.” 22 Nĩ ùndũ ùcio Jakubu agĩkuhĩrĩria ithe Isaaka, nake akĩmũhambata, akiuga atĩrĩ, “Mũgambo nĩ wa Jakubu, no moko nĩ ma Esaũ.” 23 Na ndaigana kũmũkũũrana tondũ moko make maarĩ na guoya ta ma mũrũ wa nyina Esaũ; nĩ ùndũ ùcio akĩmũrathima. 24 O rĩngĩ akĩmũũria atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩwe mũrũ wakwa Esaũ?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ nĩ nĩ.” 25 Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa ndehere nyama imwe cia ùguĩmi waku ndĩe nĩgeetha ngũrathime na kĩrathimo gĩakwa.” Jakubu akĩmũrehera nake akĩrĩa, na akĩmũrehera ndibei na akĩnyua. 26 Nĩngĩ ithe Isaaka akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, ũka haha ùũmumunye”. 27 Nake agĩthĩĩ harĩ we na akĩmũmumunya. Rĩrĩa Isaaka aigũire kĩheera kĩa nguo ciake, akĩmũrathima, akiuga atĩrĩ, “Hĩ, kĩheera kĩa mũrũ wakwa nĩ ta kĩheera gĩa gĩthaka kĩrĩa kĩrathimĩtwo nĩ Jehova. 28 Ngai arokũhe ime rĩa igũrũ o na ùnoru wa thĩ, na ùingĩ wa ngano na wa ndibei ya mũhahano. 29 Ndũrĩrĩ irogũtungatagĩra nayo mĩhĩrĩga ya andũ ikũinamagĩrĩre. Tuĩka mwathi wa ariũ a thoguo, nao ariũ a nyũkwa marokũinamagĩrĩra. Arĩa mangĩkũruma na kĩrumi marocookerewo nĩkĩo, nao arĩa magaakũrathima marorathimagwo.” 30 Na rĩrĩ, Isaaka aarĩkia kũmũrathima na Jakubu aarĩkia kuuma harĩ ithe o ro ùguo-rĩ, mũrũ wa nyina Esaũ agĩũka kuuma kũguĩma. 31 O nake agĩthondeka irio njega na agĩcirehere ithe. Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Baba, wĩtiire ũrĩe nyama imwe cia ùguĩmi wakwa nĩgeetha ùndathime na kĩrathimo gĩaku.” 32 Nake ithe Isaaka akĩmũũria atĩrĩ, “We nĩwe ũ?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩĩ Esaũ,

mūrū waku wa irigithathi.” 33 Isaaka agĩkĩinaina mūno akĩūria atĩrĩ, “Nūū ũcio ũngĩ ũkũguĩmĩte, na andehera nyama? Ndacirĩa o ro rĩu ũtanooka, na ndamūrathima, na ti-itherū nĩ mūrathime.” 34 Rĩrĩa Esaũ aigũire ciugo cia ithe, agĩtumũka na kĩrĩro kĩnene na kĩa ruo, akĩira ithe atĩrĩ, “Ndaathima! O na nĩ baba ndaathima!” 35 No ithe akĩmwĩra atĩrĩ, “Mūrū wa nyũkwa okire na wara, aheenia, na oya kĩrathimo gĩaku.” 36 Esaũ akiuga atĩrĩ, “Githĩ nĩ ma nĩkĩo etagwo Jakubu? Arĩ kũũheenia maita maya meerĩ; nĩoire ũrigithathi wakwa, na rĩu nĩoya kĩrathimo gĩakwa!” Agĩcoka akĩūria ithe atĩrĩ, “Ndũnandigĩria kĩrathimo o na kĩmwe?” 37 Isaaka agĩcookeria Esaũ atĩrĩ, “Ndĩmũtuire mwathi waku na andũ ao othe ndaamatua ndungata ciake, na ndamũhe ngano na ndibei ya mũhiano imũtũuragie. Nĩ ũndũ ũcio nĩ atĩa ingĩhota gũgwĩkĩra, mūrū wakwa?” 38 Esaũ akĩūria ithe atĩrĩ, “Baba, ndũrĩ na kĩrathimo o na kĩmwe ũndigĩirie? Ndaathima o na nĩ, baba!” Na hĩndĩ ĩyo Esaũ akĩrĩra anĩrĩire. 39 Nake ithe Isaaka akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ũgaatũũraga kũraiho na ũnoru wa thĩ, kũraiho na ime rĩrĩa riumaga igũrũ. 40 ũgaatũũragio nĩ rũhiũ rwa njora na nĩũgatungataga mūrū wa nyũkwa. No rĩrĩ, rĩrĩa ũkaaremwo nĩgũkirĩrĩria-rĩ, nĩũkeruta icooki rĩake ngingo, ũrĩte.” 41 Esaũ agĩthũura Jakubu nĩ ũndũ wa kĩrathimo kũ aheirwo nĩ ithe. Nake akiuga na ngoro atĩrĩ, “Matukũ ma gũcakaĩra baba makiriĩ gũkinya; maathira nĩguo ngooraga mūrū wa maitũ Jakubu.” 42 Rĩrĩa Rebeka eerirwo ũrĩa Esaũ mũriũ ũcio wake mũkũrũ oigĩte, agĩtũmanĩra Jakubu mũriũ wake ũrĩa mũnini, akĩmwĩra atĩrĩ, “Esaũ mūrū wa nyũkwa arehooreria marakara na gwĩciiria ũrĩa

egūkūūruga. **43** Rīu mūrū wakwa-rī, īka o ūrīa ngūkwīra. Thiī o ro rīu ūūrīre Harani, kwa mūrū wa maitū Labani. **44** Nawe ūikare nake kwa ihinda nginya mang'ūrī ma mūrū wa nyūkwa mahūahūe. **45** Rīrīa mūrū wa nyūkwa agaatika gūkūrakarīra, na ariganīrwo nī ūrīa wamwīkire-rī, nīngagūtūmanīra ūcooke mūciī. Ingīkūrwo nī inyuī mūrī eerī mūthenya o ro ūmwe nīkī?" **46** Ningī Rebeka akīra Isaaka atīrī, "Nīnogetio nī mūtūūrīre nī ūndū wa andū-a-nja aya a Ahiti. Jakubu angīhikania kuuma kūrī andū-a-nja aya a Ahiti a būrūri ūyū-rī, ta andū-a-nja aya Esaū ahikītie-rī, hatirī bata wa gūtūūra muoyo."

28 Tondū ūcio, Isaaka agīta Jakubu akīmūrathima na akīmwatha, akīmwīra atīrī, "Ndūkanahikie mūdū-wa-nja wa kuuma gūkū Kaanani. **2** Ūkīra ūthī Padani-Aramu, kwa nyūmba ya Bethueli ithe wa nyūkwa. Wīcarīrie mūtumia kuuma kūrī airītu a Labani, mūrū wa nyina na nyūkwa. **3** Ngai Mwene-Hinya-Wothe arokūrathima na atūme ūciarane mūno na ūingīhe o nginya ūgaatuīka rūrīrī rwa andū aingī. **4** Ngai arokūhe kīrathimo kīrīa aaheire Iburahīmu hamwe na njiaro ciaku, nīgeetha wīgwatīre būrūri ūyū ūratūūra rīu ūrī ta mūgeni, o būrūri ūyū Ngai eerīre Iburahīmu." **5** Isaaka akīra Jakubu athī, nake agīthī Padani-Aramu kwa Labani mūrū wa Bethueli ūrīa Mūsuriata, mūrū wa nyina na Rebeka, nyina wa Jakubu na Esaū. **6** Na rīrī, Esaū nīamenyire atī Isaaka nīarathimīte Jakubu na akamūtūma Padani-Aramu akahikanie kuo, na atī rīrīa aamūrathimire nīamwathire, akīmwīra atīrī, "Ndūkanahikie mūdū-wa-nja wa kuuma gūkū Kaanani." **7** O na akīmenya atī Jakubu nīathīkīre ithe na nyina na

nĩathiite Padani-Aramu. **8** Ningĩ Esaũ agĩkũũrana atĩ andũ-a-nja acio a Ahiti matiakenagia ithe, Isaaka; **9** nĩ ũndũ ũcio, agĩthĩ gwa Ishumaeli na akĩhikia Mahalathu, mwarĩ wa nyina na Nebaiothu, mũirĩtu wa Ishumaeli mũriũ wa Iburahĩmu, akĩmuongerera harĩ atumia arĩa angĩ aarĩ nao. **10** Jakubu oima Birishiba aathiire erekeire Harani. **11** Na aakinya handũ hana-rĩ, akĩraarĩra ho tondũ riũa nĩ rĩathũite. Akĩoya ihiga rĩmwe hau, agĩtiira narĩo mũtwe nĩguo akome. **12** Nake akĩroota, akĩona ngathĩ iturumĩte thĩ, na mũthia wayo ũgakinya igũrũ matu-inĩ, nao araka a Ngai mambataga magĩkũrũkaga nayo. **13** Jakubu akĩona Jehova arũgamĩte igũrũ rĩa ngathĩ iyo akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jehova, Ngai wa thoguo Iburahĩmu na Ngai wa Isaaka. Bũrũri ũyũ ũkomete nĩngakũhe, wee hamwe na njiaro ciaku. **14** Njiaro ciaku ikaingĩha ta rũkũngũ rwa thĩ, na nĩũgatambũrũka na mwena wa ithũiro, na mwena wa irathĩro, na wa gathigathini, o na wa gũthini. Andũ a mĩhĩrĩga yothe ya thĩ nĩmakarathimwo nĩ ũndũ waku, na nĩ ũndũ wa rũciaro rwaku. **15** Na nĩ ndĩ hamwe nawe, na nĩndĩkũmenyagĩrĩra kũrĩa guothe ũrĩthiiga, na nĩngagũcookia bũrũri ũyũ. Ndigagũtiganĩria nginya ngaahingia maũndũ marĩa ndakwĩrĩra.” **16** Rĩrĩa Jakubu ookĩrĩre, agĩciiria atĩrĩ, “Ti-itherũ Jehova arĩ handũ haha, na ndiikũũ.” **17** Agĩkĩgua guoya, akiuga atĩrĩ, “Kaĩ handũ haha nĩ ha kũmakania-ĩ! Haha nĩho nyũmba ya Ngai; na gĩkĩ nĩkĩo kĩhingo kĩa igũrũ-kwa-Ngai.” **18** Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, Jakubu akĩoya ihiga rĩrĩa etiirĩte narĩo mũtwe, akĩrĩrũgamia ta gĩtugĩ, akĩrĩitĩrĩria maguta. **19** Agĩcooka agĩta handũ hau Betheli, o na gũtuĩka mbere

īyo itūūra rīu rīetagwo Luzu. **20** Ningī Jakubu akīhīta na mwīhīta, akiuga atīrī, “Ngai angīkorwo hamwe na nī, na aamenyerere rūgendo-inī rūrū ndīrathiī, na aaheage irio cia kūrīa na nguo cia kwīhumba, **21** nīguo ngaacooka nyūmba-inī ya baba na thayū-rī, Jehova nīagatuīka Ngai wakwa, **22** narīo ihiga rīrī ndaarūgamia ta gītugī rīgaatuīka nyūmba ya Ngai, na kīrīa o gīothe ūkaahe, nīngakūhe gīcunjī gīa ikūmi.”

29 Thuutha ūcio Jakubu agīthiī na mbere na rūgendo rwake, agīkinya būrūri wa andū a mwena wa irathīro. **2** Na rīrī, akīona gīthima werū-inī, na ndūuru ithatū cia mbūri ikomete hakuhī nakīo, tondū cianyuithagio maaī kuuma gīthima-inī kīu. Narīo ihiga rīrīa rīakunīkīte mūromo wa gīthima kīu rīarī inene mūno. **3** Na ndūuru ciothe ciarīkia kūrūrūngana hau, arīithi nao maagaragaragia ihiga rīkeherio mūromo-inī wa gīthima, makahe ndūuru maaī. Magacooka magacookia ihiga handū harīo mūromo-inī wa gīthima. **4** Jakubu akīūria arīithi acio atīrī, “Ariū a baba, muumīte kū?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Tuumīte Harani.” **5** Akīmooria atīrī, “Nī mūūī Labani mūrū wa Nahoru?” Nao magīcookia “Īī, nī tūmūūī.” **6** Ningī Jakubu akīmooria atīrī, “No mwega?” Makiuga atīrī, “Īī, nī mwega. Na rīrī, mwarī Rakeli-rī, nīwe ūūrīa ūroka na ng’ondū.” **7** Nake Jakubu akīmeera ūū, “Atīrīrī, rīūa rīrī o igūrū; na ti ihinda rīa gūcookanīrīria ndūuru. Heei ng’ondū maaī, mūcooke mūthīī mūgacirīithie.” **8** Nao makīmūcookeria atīrī, “Tūtingīka ūguo o nginya ndūuru ciothe icookanīrīrio, narīo ihiga rīgaragario kuuma mūromo wa gīthima, tūcooke tūhe ng’ondū maaī.”

9 O akīmaragīria-rī, Rakeli agīkinya na ng’ondu cia ithe, tondū aarī mūrīithi. 10 Rīrīa Jakubu onire Rakeli mwarī wa Labani, mūrū wa nyina na nyina, na ng’ondu cia Labani, agīthiī, akīgaragara ihiga, akīrīeheria mūromo-inī wa gīthima na akīhe ng’ondu cia mamawe maaī. 11 Ningī Jakubu akīmumunya Rakeli, na akīrīra anīrīire. 12 Jakubu nīeerīte Rakeli atī nī metainwo na ithe, na atī aarī mūrū wa Rebeka. Nī ūndū ūcio Rakeli agīteng’era akīra ithe ūhoru ūcio. 13 Labani aarīkia kūigua ūhoru wa Jakubu, mūrū wa mwarī wa nyina, akīhiūha agīthiī kūmūtūnga. Akīmūhībīria akīmumunya, na akīmūtware mūciī, na arī kūu mūciī Jakubu akīhe Labani ūhoru ūcio wothe. 14 Nake Labani akīmwīra atīrī, “Ti-itherū, ūrī wa mūthiimo wakwa na thakame yakwa.” Thuutha wa Jakubu gūikara nake mweri mūgima, 15 Labani akīmūūria atīrī, “Ūrīndutagīra wīra o ūguo tūhū tondū ūrī wa mbarī ciitū? Njīra mūcaara ūrīa ūkwenda.” 16 Na rīrī, Labani aarī na airītu eerī; ūrīa mūkūrū eetagwo Lea, nake ūrīa mūnini eetagwo Rakeli. 17 Lea aarī na maitho mataarī na hinya, no Rakeli oombītwo arī kīrorerwa na aarī mūthaka. 18 Jakubu eendete Rakeli, nake akiuga atīrī, “Nīngūgūtungatīra mīaka mūgwanja, ūndīhe na kūūhe Rakeli, mwarīguo ūrīa mūnini.” 19 Labani agīcookia atīrī, “Nī kaba ndīmūheanīte kūrī we gūkīra ndīmūhe mūndū ūngī. Ikara gūkū na nī, ūndungate.” 20 Nī ūndū ūcio Jakubu agītungata mīaka mūgwanja nīguo aheo Rakeli, no harī we yarī o ta matukū manini nī ūndū wa ūrīa aamwendete. 21 Mīaka īyo yathira Jakubu akīra Labani atīrī, “Rīu kīhe mūtumia wakwa ndīmūhīkie,

tondũ nĩndĩrarĩkirie ihinda rĩakwa rĩa gũtungata.” 22 Nĩ ũndũ ũcio Labani agĩkũngania andũ a kũu othe, akĩmarugĩra iruga. 23 No rĩrĩa hwaĩ-inĩ wakinyire-rĩ, akĩoya mwarĩ Lea, akĩmũnengera Jakubu, nake Jakubu agĩkoma nake. 24 Ningĩ Labani akĩheana Zilipa, ndungata yake ya mũirĩtu kũrĩ mwarĩ ĩmũtungatagĩre. 25 Na gwakĩa rũciinĩ-rĩ, Jakubu akĩona atĩ aheetwo Lea! Tondũ ũcio Jakubu akĩũria Labani atĩrĩ, “Hĩ nĩ atĩa ũũ wanjĩka? Githĩ ndiragũtungatagĩra nĩ ũndũ wa Rakeli? Ũũheenetic nĩkĩ?” 26 Labani akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti mũtugo witũ gũkũ kũheana mũirĩtu ũrĩa mũnini ahike mbere ya ũrĩa mũkũrũ: 27 Rĩkia kiumia kĩa mũirĩtu ũyũ wahikia, na nĩtũgũcooka tũkũhe o na ũcio ũngĩ mũnini, nawe ũndutĩre wĩra mũaka ĩngĩ mũgwanja.” 28 Nake Jakubu agĩka o ũguo. Akĩrĩkia kiumia kĩa Lea, nake Labani akĩmũnengera mwarĩ Rakeli atuĩke mũtumia wake. 29 Labani akĩheana Biliha, ndungata yake ya mũirĩtu, kũrĩ Rakeli ĩmũtungatagĩre. 30 Jakubu agĩkoma na Rakeli o nake, na akĩenda Rakeli gũkĩra Lea. Na akĩrutĩra Labani wĩra mũaka ĩngĩ mũgwanja. 31 Rĩrĩa Jehova onire atĩ Lea ndendeetwo-rĩ, akĩhingũra nda yake, no Rakeli aarĩ thaata. 32 Lea akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ. Nake agĩgatua Rubeni, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Jehova nĩonete mũnyamaro yakwa. Ti-itherũ, rĩu mũthuri wakwa nĩekũnyenda.” 33 Na akĩgĩa nda rĩngĩ, na rĩrĩa aaciare kahĩ, akiuga atĩrĩ, “Tondũ Jehova nĩaiquire atĩ ndirĩ mwende-rĩ, nĩheete gaka o nako.” Nake agĩgatua Simeoni. 34 O rĩngĩ akĩgĩa nda na rĩrĩa aaciare kahĩ, akiuga atĩrĩ, “Ihinda rĩrĩ mũthuri wakwa no ekwĩohania na nĩ tondũ nĩndĩmũciarĩire ihĩ ithatũ.” Nĩ ũndũ ũcio

agĩgatua Lawi. **35** Agĩcooka akĩgĩa nda rĩngĩ, agĩciara kahĩĩ kangĩ, akiuga atĩrĩ, “Ihinda rĩrĩ nĩ ngũgocca Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Juda. Agĩcooka akĩrũgama kũgĩa ciana.

30 Rĩrĩa Rakeli onire atĩ ndaraciarĩra Jakubu ciana-rĩ, akĩiguĩra mwarĩ wa nyina ũiru. Nĩ ũndũ ũcio akĩra Jakubu atĩrĩ, “He ciana kana ngue!” **2** Jakubu akĩrakario nĩ Rakeli akĩmũũria atĩrĩ, “Kaarĩ niĩ ndĩ ithenya rĩa Ngai ũrĩa ũkũimĩte ciana?” **3** Rakeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Biliha ndungata yakwa ya mũirĩtu ĩrĩ haha; koma nayo nĩgeetha ĩnjarĩre ciana, na niĩ ngĩe na nyũmba na ũndũ wayo.” **4** Nĩ ũndũ ũcio akĩmũhe Biliha ndungata yake ya mũirĩtu ĩrĩ ta mũtumia wake. Jakubu agĩkoma nayo, **5** nake Biliha akĩgĩa nda, akĩmũciarĩra kahĩĩ. **6** Rakeli akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩandĩhĩria na nĩaiguĩte gũthaitana gwakwa, na nĩaheete kahĩĩ.” Na tondũ ũcio, agĩgatua Dani. **7** Biliha ndungata ĩyo ya Rakeli ĩkĩgĩa nda ĩngĩ, na ĩgĩciarĩra Jakubu kahĩĩ ga keerĩ. **8** Nake Rakeli akiuga atĩrĩ, “Nĩ ngoretwo na kũgiana kũnene na mwarĩ wa maitũ, na nĩ hootanĩte.” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Nafitali. **9** Na rĩrĩa Lea onire atĩ nĩarũgamĩte kũgĩa ciana-rĩ, akĩoya Zilipa ndungata yake ya mũirĩtu akĩmũhe Jakubu ĩrĩ ta mũtumia wake. **10** Nake Zilipa, ndungata ĩyo ya Lea, ĩgĩciarĩra Jakubu kahĩĩ. **11** Nake Lea akiuga atĩrĩ, “Hĩ, kaĩ ũyũ nĩ mũnyaka-ĩ!” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Gadi. **12** Zilipa ndungata ĩyo ya Lea ĩgĩciarĩra Jakubu kahĩĩ ga keerĩ. **13** Ningĩ Lea akiuga atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ mũkenu-ĩ! Andũ-a-nja marĩnjĩtaga ‘mũkenu.’” Nĩ ũndũ ũcio agĩgatua Asheri. **14** Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kũgetha ngano-rĩ, Rubeni agĩthĩĩ mũgũnda-inĩ na akĩona

mīmera ya mandarīki, na akīrehera nyina Lea. Nake Rakeli akīra Lea atīrī, “Ndagūthaitha he mandarīki mamwe ma mūrūguo.” **15** Nake Lea akīmūcookeria atīrī, “Kaī arī ūndū mūnini kūndunya mūthuuri wakwa? Rīu ningī nīūkuoya mandarīki ma mūriū wakwa o namo?” Rakeli akīmwīra atīrī, “He mandarīki ma mūrūguo, nake Jakubu akome nawe ūmūthī.” **16** Na rīrīa Jakubu ookire hwaī-inī oimīte mūgūnda-rī, Lea agīthī kūmūtūnga. Akīmwīra atīrī, “No nginya ūkome na nīi, tondū nīngūgūrire na mandarīki ma mūriū wakwa.” Nī ūndū ūcio agīkoma nake ūtukū ūcio. **17** Nake Ngai akīgua mahooya ma Lea, nake akīgīa nda na agīciarīa Jakubu kahī ga gatano. **18** Ningī Lea akiuga atīrī, “Ngai nīaheete kīheo nī ūndū wa kūheana ndungata yakwa ya mūirītu kūrī mūthuuri wakwa.” Nī ūndū ūcio agīgatua Isakaru. **19** Lea agīcooka akīgīa nda īngī, na agīciarīa Jakubu, kahī ga gatandatū. **20** Ningī Lea akiuga atīrī, “Ngai ekūhe kīheo kīa goro mūno. Rīu mūthuuri wakwa nīarīheega gītīo tondū ndīmūciarīire ihīi ithathatū.” Nī ūndū ūcio agīgatua Zebuluni. **21** Thuutha ūcio agīciara mūirītu na akīmūtua Dina. **22** Thuutha ūcio Ngai akīirikana Rakeli, akīmūigua, na akīhingūra nda yake. **23** Nake akīgīa nda na agīciara kahī, akiuga atīrī, “Ngai nīanjehereria thoni.” **24** Nake agīgatua Jusufu, akiuga atīrī, “Ngai arohe kahī kangī!” **25** Thuutha wa Rakeli gūciara Jusufu, Jakubu akīra Labani atīrī, “Ndekereria ndīthīire, nīguo njooke būrūri witū. **26** Nengera atumia akwa na ciana ciakwa, arīa ngūtungatīire nī ūndū wao, na nīi ndīthīire. Wee nīūū wīra ūrīa ngūrūtīire.” **27** No Labani akīmwīra atīrī, “Angīkorwo

nīnjītikīrīkīte maitho-inī maku-rī, ndagūthaiha ikaranga. Nīmenyete na ūndū wa ūragūri atī Jehova nīandathimīte nī ūndū waku.” **28** Agīthīi na mbere, akiuga atīrī, “Njīra mūcaara ūrīa ūkwenda na nī ngūkūrīha.” **29** Jakubu akīmūcookeria atīrī, “Wee nīūū ūrīa ngūrūtīire wīra na ūrīa menyereire mahiū maku nginya makaingīha. **30** Kīrīa kīnini warī nakīo itaanoka nīkīingīhīte mūno, nake Jehova nīakūrathimīte kūrīa guothe ngoretwo. No rīrī, ngeekīra nyūmba yakwa ūndū rī?” **31** Labani akīmūūria atīrī, “Ūkwenda ngūhe kī?” Jakubu akīmūcookeria atīrī, “Ndūkaha kīndū o na kī. Korwo no ūnjīkīre ūndū ūyū ūmwe tu, no thiī na mbere na kūrīithia ndūūru ciaku na gūcimenyerera: **32** Naguo ūndū ūcio nī ūyū: Njītikīria thiī ndūūru-inī ciaku ciothe ūmūthī, na njeherie thīnī wacio ng’ondu iria ciothe irī maara kana irī maroro, na ndūrūme ciothe iria njirū na mbūri ciothe iria irī maara na irī maroro. Icio nīcio igūtūika mūcaara wakwa. **33** Naguo wīhokeku wakwa nīguo ūkaanjarīrīria thuutha-inī, rīrīa rīothe ūngūka kuona mūcaara ūrīa ūndīhīte. Mbūri o yothe ītarī maara kana maroro, kana ndūrūme o yothe ītarī njirū, ingīgaakorwo nacio, igaatuīka nī cia ūici.” **34** Nake Labani akiuga atīrī, “Nīndetikīra; reke gūtūike o ro ūguo woiga.” **35** Mūthenya o ro ūcio-rī, Labani akīeheria thenge ciothe iria ciarī maara na iria ciarī na maroro, na mīgoma yothe īrīa yarī maara na īrīa yarī na maroro (iria ciothe ciarī na handū herū), na ndūrūme ciothe iria ciarī njirū agīcineana kūrī ariū ake macirīthagie. **36** Nīngī agīcieheranīria na iria ingī na ūraihi wa rūgendo rwa mīthenya ītatū gatagatī gake na Jakubu. Nake Jakubu

agĩthiĩ na mbere kũrĩithia ndũũru iria ingĩ cia Labani ciatigarire. **37** No rĩrĩ, Jakubu agĩtema thanju njigũ cia mũribina, na mũrothi, na cia mũarimaũ, agĩciĩkĩra mĩcoora mĩerũ na ũndũ wa kũnũra igoko agatũma werũ wa thĩinĩ wa thanju icio wonekane. **38** Agĩcooka akĩiga thanju icio oonũrĩte mĩtaro-inĩ yothe ĩrĩa yanyuuagĩrwo maaĩ, nĩgeetha ikoragwo irĩ mbere ya mbũri rĩrĩa cioka kũnyua maaĩ. Rĩrĩa ndũũru icio ciakorwo irĩ na mũrukĩ na cioka kũnyua maaĩ-rĩ, **39** igakĩhaicanĩra hau mbere ya thanju icio. Thuutha ũcio igaciara tũũri tũrĩ na manyaga, kana maara, kana marooro. **40** Jakubu akĩamũrania tũũri tũu kuuma rũũru-inĩ rwa Labani, na tũgetindia, no agatũma icio ingĩ ing'ethere iria ciarĩ na maroro na iria njirũ cia Labani. Nĩ ũndũ ũcio agĩthondekera ndũũru ciake mwene, na ndaacituranĩre na cia Labani. **41** Hĩndĩ ĩrĩa yothe mbũri iria ciarĩ na hinya ciagĩa na mũrukĩ-rĩ, Jakubu aigaga thanju icio mĩtaro-inĩ ya maaĩ mbere yacio, nĩgeetha cihacanĩre hakuhĩ na thanju icio; **42** no ingĩakorirwo nĩ iria itaarĩ na hinya, ndaigaga thanju icio ho. Nĩ ũndũ ũcio mbũri iria ciarĩ mocu igĩtuĩka cia Labani, na iria ciarĩ hinya igĩtuĩka cia Jakubu. **43** Nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo, mũndũ ũcio ti Jakubu agĩkĩrĩrĩa kũgĩa na indo nyingĩ, akĩgĩa na mahiũ maingĩ, na ndungata cia airĩtu na cia arũme, o na ngamĩra na ndigiri.

31 Jakubu nĩaguire ariũ a Labani makiuga atĩrĩ, “Jakubu nĩoete indo iria ciothe iraarĩ cia baba na ũtonga ũrĩa wotho arĩ naguo eyoneire kuuma indo-inĩ cia baba.” **2** Ningĩ Jakubu akĩona atĩ Labani ndaamwendete ta ũrĩa aamwendete mbere ĩyo. **3** Nake Jehova akĩra Jakubu

atĩrĩ, “Cooka bũrũri wa maithe manyu na kũrĩ andũ anyu, na nĩndĩrĩkoragwo hamwe nawe.” 4 Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩtũmanĩra Rakeli na Lea mathiĩ kũrĩ we kũu werũ-inĩ kũrĩa mahiũ make maarĩ. 5 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnyonete atĩ wendo wa thoguo harĩ niĩ ti ta ũrĩa ararĩ naguo hau mbere, no Ngai wa baba nĩakoretwo hamwe na niĩ. 6 Inyuĩ eerĩ nĩmũũĩ atĩ ndutĩire thoguo wĩra na hinya wakwa wothe, 7 no thoguo nĩaheenetic na akagarũra mũcaara wakwa maita ikũmi. No rĩrĩ, Ngai ndarĩ aamwĩtikĩria anjike ũũru. 8 Thoguo angĩoigire atĩrĩ, ‘Mbũri iria irĩ maara nĩcio mũcaara waku,’ hĩndĩ ĩyo mahiũ mothe magaciara tũũri tũrĩ na maara; na angĩoigire atĩrĩ, ‘Iria irĩ marooro nĩcio mũcaara waku,’ namo mahiũ magaciara tũũri tũrĩ na marooro. 9 Nĩ ũndũ ũcio, Ngai nĩatunyĩte thoguo mahiũ make na akamaheana kũrĩ niĩ. 10 “Ihinda rĩrĩa mahiũ maahaicanaga, rĩmwe nĩndarootire kĩroto na ndarora na igũrũ ngĩona atĩ thenge iria ciahacaga mahiũ ciarĩ na manyaga, na ciarĩ na maara, o na ciarĩ na marooro. 11 Nake mũraika wa Ngai akĩnjarĩria ndĩ kĩroto-inĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Jakubu.’ Na niĩ ngĩcookia atĩrĩ, ‘Niĩ ũyũ haha.’ 12 Nake akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ta tiira maitho na igũrũ wone atĩ thenge iria ciothe irahaica mahiũ nĩ iria irĩ na manyaga, na iria irĩ na maara, na iria irĩ na marooro; nĩgũkorwo nĩnyonete maũndũ marĩa mothe Labani agwĩkĩte. 13 Nĩ niĩ Ngai wa Betheli, kũrĩa waitĩrĩirie gĩtugĩ maguta, na nokuo wehĩtĩire na mwĩhĩtwa nĩ ũndũ wakwa. Rĩu uma bũrũri ũyũ narua ũcooke bũrũri ũrĩa waciariĩrwo.” 14 Nake Rakeli na Lea makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ-rĩ, no anga tũrĩ na kĩndũ

kana igai indo-inĩ cia baba? **15** Githĩ ndatũtuaga o ta tũrĩ andũ a kũngĩ? To gũtwendia aatwendirie, no rĩu nĩarĩkĩtie kũhũthĩra indo iria twagũrirwo nacio. **16** Ti-itherũ ũtonga ũrĩa wothe Ngai atunyĩte baba nĩ witũ na ciana ciitũ. Nĩ ũndũ ũcio ĩka ũrĩa wothe Ngai akwĩrĩte wĩke.” **17** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩhaarĩria, akĩgĩrĩra ciana ciake na atumia ake igũrũ rĩa ngamĩra, **18** na akiumagaria mahiũ make mothe mathiĩ mbere yake hamwe na indo ciake ciothe iria aagĩte nacio kũu Padani-Aramu, nĩguo athiĩ kũrĩ ithe Isaaka o kũu bũrũri wa Kaanani. **19** Hĩndĩ ĩyo, Labani aathiĩte kwenja ng’ondũ ciake guoya-rĩ, Rakeli akĩya ngai cia ithe cia mĩhianano. **20** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩheenia Labani ũcio Mũsuriata tondũ ndaamwĩrire nĩ kũũra aroora. **21** Nake akĩũra na kĩrĩa gĩothe arĩ nakĩo, na aringa Rũũĩ rwa Farati, akĩerekera bũrũri wa irĩma wa Gileadi. **22** Mũthenya wa ĩtatũ kuuma Jakubu oora, Labani akĩrwo atĩ Jakubu nĩorĩte. **23** Agĩkĩoya andũ a nyũmba yao, akĩingatana na Jakubu matukũ mũgwanja na akĩmũkinyĩra kũu bũrũri wa irĩma wa Gileadi. **24** No Ngai akiumĩrĩra Labani ũcio Mũsuriata kĩroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya wĩre Jakubu ũndũ o na ũrĩkũ, ũrĩ mwega kana ũrĩ mũũru.” **25** Na rĩrĩ, Jakubu aambĩte hema yake kũu bũrũri wa irĩma wa Gileadi rĩrĩa Labani aamũkinyĩrire, nake Labani na andũ a nyũmba yao makĩamba hema ciao kuo. **26** Nake Labani akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ wĩkĩte? Nĩũũheeneticie, na ũgathĩ na airĩtu akwa ta andũ matahĩtwo mbaara-inĩ. **27** Nĩ kĩĩ gĩatũmire ũre na hithe, na ũũheenie? Waregire kũnjĩra nĩkĩ, nĩguo ngumagarie na gĩkeno na gũkũinĩra nyĩmbo na ihembe na inanda cia

mūgeeto? **28** O na ndwarekire mumunye ciana cia ciana ciakwa, kana njugire airitu akwa ūhoru. Nīwīkīte ūndū wa ūrimū. **29** Ndī na hinya wa gūkūgera ngero; no rīrī, ūtukū wa ira Ngai wa thoguo aranjīrīre atīrī, ‘Menya wīre Jakubu ūndū, ūrī mwega kana ūrī mūūru.’ **30** Rīu-rī, nīumagarīte nī ūndū nīūrerirīria gūcooka nyūmba-inī ya thoguo. No rīrī, ūrakīiyire ngai ciakwa nīkī?” **31** Jakubu agīcookeria Labani atīrī, “Nīndetigīrīre tondū ndeciirīrie wahota kūndunya airitu aku na hinya. **32** No rīrī, ūrīa ūgūkora arī na ngai ciaku-rī, ndegūtūūra muoyo. Tuīria wone kana kūrī kīndū gīaku ndī nakīo andū aya aitū marī ho; na wakīona-rī, ūkīoe.” No Jakubu ndooī atī Rakeli nīaiyīte ngai icio. **33** Nī ūndū ūcio Labani agītoonya hema ya Jakubu, na hema ya Lea, o na hema ya ndungata iria igīrī cia andū-a-nja, no ndaigana kuona kīndū. Oima hema ya Lea, agītoonya ya Rakeli. **34** Rakeli oete ngai icio cia mīhianano na agacikia matandīko-inī ma ngamīira thīinī na akamaikarīra. Labani akiururia kīrīa gīothe kīarī hema-inī īyo na ndaigana kuona kīndū. **35** Nake Rakeli akīra ithe atīrī, “Mwathi wakwa, ndūkandakarīre nī ūndū ndinakūrūgamīra; nīgūkorwo nī maūndū ma andū-a-nja ndī namo.” Nī ūndū ūcio akiururia no ndaigana kuona ngai icio. **36** Jakubu agīkīrakara na agītetia Labani, akīmūūria atīrī, “Ihītia rīakwa nī rīrīkū? Nī rīhia rīrīkū njīkīte rītūmīte ūnyingatithie ūguo? **37** Rīu tondū nīwoiruria indo ciakwa ciothe-rī, nī kīi wona kīa indo cia gwaku mūcīi? Kīige haha mbere ya andū aya anyu na mbere ya andū akwa nīguo matūtūithanie ciira. **38** “Ngūrūtīire wīra mīaka mīrongo īrī. Ng’ondu ciaku na mbūri ciaku itirī

ciahuna, na ndirĩ ndarĩa ndũrũme cia mahiũ maku. **39** Ningĩ ndirĩ ndakũrehera iria ciatambuuragwo nĩ nyamũ cia gĩthaka; no nĩ niĩ ndaarĩhaga ngathiĩ hathara. Ningĩ-rĩ, nĩwandĩhagia ĩrĩa yothe yaiywo kũrĩ mũthenya kana kũrĩ ũtukũ. **40** Ũguo nĩguo ndũũrite: Ndaarugagwo nĩ ũrugarĩ wa mũthenya na ngarĩo nĩ heho ya ũtukũ, naguo toro ũkĩnjũrĩra. **41** Ũguo nĩguo ndũũrite gwaku mũciĩ handũ-inĩ ha mũaka ĩyo mũrongo ĩrĩ. Ndakũrutĩre wĩra mũaka ikũmi na ĩna nĩ ũndũ wa airĩtu aku eerĩ, na mũaka ĩtandatũ nĩ ũndũ wa mahiũ maku; no rĩrĩ, wagarũrire mũcaara wakwa maita ikũmi. **42** Korwo Ngai wa baba, o we Ngai wa Iburahĩmu na nĩwe wĩtigĩrĩtwo nĩ Isaaka, ndaraakoragwo hamwe na niĩ-rĩ, ti-itherũ ũngĩranyumagaririe moko matheri. No Ngai nĩonete gũthĩnĩka gwakwa na wĩra wa moko makwa, na nĩkĩo arakũrũithirie ũtukũ wa ira.” **43** Nake Labani agĩcookeria Jakubu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atumia aya aku nĩ airĩtu akwa, ciana ici o nacio nĩ ciana ciakwa, namo mahiũ maya-rĩ, no mahiũ makwa. Kĩrĩa gĩothe ũroona nĩ gĩakwa. No rĩrĩ, nĩ atĩa ingĩhota gwĩka airĩtu aya akwa kana njĩke ciana ici maciarĩte ũmũthĩ? **44** Rĩu gĩũke, reke tũgĩe na kĩrĩkanĩro niĩ nawe, na ũreke gĩtuĩke mũira gatagatĩ gaitũ.” **45** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩoya ihiga na akĩrĩhaanda ta gĩtugĩ. **46** Akĩĩra andũ a nyũmba yake atĩrĩ, “Cookanĩrĩriai mahiga.” Nĩ ũndũ ũcio makĩũngania mahiga makĩmaiganĩrĩra hĩba, magĩcooka makĩrĩanĩra irio hau hakuhĩ na hĩba ĩyo. **47** Labani akĩmĩta Jagari-Sahadutha, nake Jakubu akĩmĩta Galeedi. **48** Labani akiuga atĩrĩ, “Ũmũthĩ hĩba ĩno nĩ mũira gatagatĩ gakwa nawe.” Kĩu nĩkĩo gĩatũmire hetwo

Galeedi. **49** O na ningĩ hagiĩtwo Mizipa, tondũ oigire atĩrĩ, “Jehova arotũmenyagĩrĩra rĩrĩa tũraihanĩrĩrie. **50** Wee ũngĩgaathĩnia airĩtu akwa kana ũmahikĩrĩrie atumia angĩ, o na hangĩgakorwo hatarĩ mũndũ ũngĩ-rĩ, ririkana atĩ Ngai nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe.” **51** Ningĩ Labani akĩra Jakubu atĩrĩ, “Ĩno nĩ hĩba, na gĩkĩ nĩ gĩtugĩ kĩrĩa ndahaanda gatagatĩ gaku na nĩ. **52** Hĩba ĩno nĩ mũira, na gĩtugĩ gĩkĩ nĩ mũira, atĩ ndigakĩra hĩba ĩno njũke mwena waku ngũgere ngero, na atĩ nawe ndũgakĩra hĩba ĩno, kana ũkĩre gĩtugĩ gĩkĩ ũũke mwena wakwa ũngere ngero. **53** Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Nahoru, o we Ngai wa ithe wao-rĩ, arotũtuithania ciira.” Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩhĩta na mwĩhĩtwa rĩtwa-inĩ rĩa ũcio Wĩtigĩrĩtwo nĩ ithe Isaaka. **54** Jakubu akĩruta igongona kũu bũrũri-inĩ ũcio wa irĩma, na agĩta andũ a nyũmba yake marĩanĩre. Na marĩkia kũrĩa-rĩ, makĩraara o kũu. **55** Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, Labani akĩmumunya ciana cia ciana ciake o na airĩtu ake, akĩmoigĩra ũhoru na akĩmarathima. Agĩcooka akĩmatiga agĩcooka gwake mũciĩ.

32 Jakubu nĩathiire na mbere na rũgendo rwake, na agĩtũngwo nĩ araike a Ngai. **2** Na rĩrĩa Jakubu aamoonire, akiuga atĩrĩ, “Ĩno nĩ mbũtũ ya Ngai!” Nĩ ũndũ ũcio agĩta handũ hau Mahanaimu. **3** Ningĩ Jakubu agĩtũma andũ mathiĩ mbere yake kũrĩ mũrũ wa nyina Esaũ kũu Seiru, bũrũri-inĩ wa Edomu. **4** Akĩmataara, akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũgũthiĩ kwĩra mwathi wakwa Esaũ: ‘Ndungata yaku Jakubu ĩkuuga atĩrĩ, ndĩraikaraga na Labani, na ngoretwo kuo nginya rĩu. **5** Ndĩ na ng’ombe na ndigiri, na ng’onde na mbũri, ndungata cia arũme

na cia andũ-a-nja. Na rĩu ndagũtũmĩra ndũmĩrĩri, we mwathi wakwa, nĩgeetha njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku.” **6** Rĩrĩa atũmwo maacookire kũrĩ Jakubu makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũrathiire kũrĩ mũrũ wa nyũkwa Esaũ, na rĩu nĩarooka gũgũtũnga, na arĩ na andũ magana mana.” **7** Jakubu akĩmaka mũno na akĩnyamarĩka, akĩgayania andũ arĩa aarĩ nao ikundi igĩrĩ, o na ndũũru cia mbũri na ndũũru cia ng’ombe o na ngamĩra nacio. **8** Agĩciiria atĩrĩ, “Esaũ angĩũka atharĩkĩre gĩkundi kĩmwe-rĩ, gĩkundi kũu kĩngĩ no kĩũre.” **9** Ningĩ Jakubu akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Wee Ngai wa baba Iburahĩmu, o Wee Ngai wa baba Isaaka, Wee Jehova ũrĩa wanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Cooka bũrũri waku na wa andũ anyu, na nĩngatũma ũgaacĩre,’ **10** ndirĩ mwagĩrĩru wa kuonio ũtugi ũyũ wothe na wĩhokeku ũrĩa ũnyonetie nĩ ndungata yaku. Ngĩringa Jorodani-rĩ, ndaarĩ o na rũthanju rwakwa rwiki, no rĩu nduĩkĩte ikundi igĩrĩ. **11** Ndagũthaitha honokia kuuma moko-inĩ ma mũrũ wa maitũ Esaũ, nĩgũkorwo nĩndĩretigĩra ndagoke gũũtharĩkĩra, nĩ hamwe na ciana ici, na manyina maacio. **12** No nĩ uugĩte atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩngatũma ũgaacĩre na ndũme njiaro ciaku cingĩhe ta mũthanga wa iria-inĩ, ũrĩa ũtangĩtarĩka.’” **13** Akĩraara hau ũtukũ ũcio, na kuuma kũrĩ kĩrĩa aarĩ nakĩo, agĩthuurĩra mũrũ wa nyina Esaũ kĩheo gĩkĩ; **14** mbũri magana meerĩ cia mĩgoma na thenge mĩrongo ĩrĩ, ng’ondu magana meerĩ na ndũrũme mĩrongo ĩrĩ, **15** ngamĩra mĩrongo ĩtatũ cia mĩgoma na njaũ ciacio, ng’ombe mĩrongo ĩna na ndegwa ikũmi, na ndigiri mĩrongo ĩrĩ cia mĩgoma na ikũmi cia njamba. **16** Agĩcinengera ndungata ciake, o rũũru mwanya, na

akĩra ndungata icio ciake atĩrĩ, “Thiagai mbere yakwa, na mütigithũkanie rūuru na rūuru rūrĩa rūngĩ.” **17** Ningĩ agĩtaara ũrĩa wamatongoretie, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩrĩa mūrũ wa maitũ Esaũ arĩgūtũnga na akũurie atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ waũ? Na wathiĩ kũ? Na ũhiũ ũyũ wothe ũrĩ mbere yaku nĩ waũ?’ **18** Nawe nĩrĩmũcookeria ũmwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ cia ndungata yaku Jakubu. Nĩ kĩheo gĩa kũhe mwathi wakwa Esaũ, na Jakubu arĩ thuutha witũ agĩũka.’” **19** Agĩcooka agĩtaara wa keerĩ na wa gatatũ, na arĩa othe marũmagĩrĩa ndũuru icio, akĩmeera atĩrĩ, “Ũguo nĩguo mūrĩraga Esaũ mwamūtũnga. **20** Na mütikanaage kũmwĩra atĩrĩ, ‘Jakubu ndungata yaku arĩ thuutha witũ agĩũka.’” Tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Ngũmũhooreria na iheo ici ngūtũma mbere yakwa; thuutha-inĩ ndamuona-rĩ, hihi ahota kũnyamũkĩra.” **21** Nĩ ũndũ ũcio iheo icio Jakubu aaheanĩte igĩthiiga mbere yake, nowe akĩraara kũu kambĩ ũtukũ ũcio. **22** Na ũtukũ o ro ũcio, Jakubu agĩũkĩra, akĩoya atumia ake eerĩ, na ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja, na ariũ ake ikũmi na ũmwe, na akĩmaringĩria iringĩro rĩa Jaboku. **23** Aarĩkia kũmaringia, akĩringia indo iria ciothe aarĩ nacio. **24** Nake Jakubu agĩtigwo arĩ o wiki, na hagĩũka mũndũ maagianire nake o nginya gũgĩthererũka. **25** Na rĩrĩa mũndũ ũcio onire atĩ ndangĩmũhoota-rĩ, akĩmũhutia ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, nakuo kũgũrũ kwa Jakubu gũgĩthenyũkĩra hau gĩtina-inĩ, o makĩgianaga na mũndũ ũcio. **26** Na mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndĩthĩire tondũ nĩ gwathererũka.” No Jakubu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndingĩreka ũthĩĩ ũtandathimĩte.” **27** Nake mũndũ ũcio akĩmũuria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?” Jakubu akĩmũcookeria

atĩrĩ, “Njĩtagwo Jakubu.” **28** Ningĩ mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu, no ũrĩtagwo Isiraeli, tondũ nĩũgianĩte na Ngai o na andũ, na ũkahootana.” **29** Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaiha, njĩra rĩitwa rĩaku.” Nowe akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūranjũũria rĩitwa rĩakwa nĩkĩ?” Agĩcooka akĩmũrathĩma marĩ o hau. **30** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩta handũ hau Penieli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩnyonete Ngai ũthiũ kwa ũthiũ, na akahonokia muoyo wakwa.” **31** Narĩo riũa rĩkĩmũrathĩra akĩhĩtũka hau Penieli, na nĩathuaga nĩ ũndũ nĩathenyũkĩtwo nĩ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ. **32** Nĩ tondũ ũcio, nginyagia ũmũthĩ ũyũ andũ a Isiraeli matirĩaga mũkiha ũrĩa ũnyitanĩte na ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, tondũ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ kwa Jakubu rĩahutiĩrio hakuhĩ na mũkiha ũcio.

33 Na rĩrĩ, Jakubu agĩtiira maitho, akĩona Esaũ agĩũka arĩ na andũ ake magana mana; nĩ ũndũ ũcio akĩgayania ciana kũrĩ Lea na Rakeli na kũrĩ ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja. **2** Akĩiga ndungata cia andũ-a-nja na ciana ciacio mbere, nake Lea na ciana ciake makĩrũmĩrĩra, nake Rakeli na Jusufu makĩrigia thuutha. **3** Nake we mwene akĩmatongoria, na rĩrĩa aakuhĩrĩrie mũrũ wa nyina, akĩinamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ maita mũgwanja. **4** No Esaũ akĩhanyũka agatũnge Jakubu na akĩmũnyĩta, akĩmũhĩmbĩria, akĩmũmumunya. Nao makĩrĩranĩra. **5** Ningĩ Esaũ agĩtiira maitho akĩona atumia na ciana. Akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Andũ aya mũrĩ nao nĩ a ũ?” Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Ici nĩ ciana iria Ngai aheete ndungata yaku nĩ ũndũ wa ũtugi wake.” **6** Hĩndĩ ĩyo ndungata icio cia andũ-a-nja na ciana ciacio igĩkuhĩrĩria

na makĩnamĩrĩra. **7** Lea na ciana ciake makĩrũmĩrĩra, magĩũka na makĩnamĩrĩra. Marigĩrĩrio, Jusufu na Rakeli magĩũka, o nao makĩnamĩrĩra. **8** Esaũ akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmi gĩa kũndũmĩra ikundi icio ndatũnga?” Nake Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩgeetha njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku, wee mwathi wakwa.” **9** No Esaũ akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũ, nĩ ndĩ na indo cia kũnjigana. Ikara na icio ũrĩ nacio wee mwene.” **10** Jakubu akiuga atĩrĩ, “Aca, ndagũthaitha! Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, amũkĩra kĩheo gĩkĩ kuuma kũrĩ nĩ. Nĩ ũndũ kuona ũthiũ waku no ta kuona ũthiũ wa Ngai, tondũ nĩ wanyamũkĩra na gĩkeno. **11** Ndagũthaitha itĩkĩra kĩheo kũũreheirwo, tondũ Ngai nĩanjĩkĩte wega, na ndĩ na indo cia kũnjigana.” Na tondũ Jakubu nĩamũringĩrĩrie-rĩ, Esaũ agĩciĩtikĩra. **12** Ningĩ Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthiĩ; nĩngũtwarana nawe.” **13** No Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩoĩ atĩ twana tũtũ tũtirĩ na hinya, na no nginya menyerere ng’ondũ na ng’ombe iria irongithia. Ingĩtwarwo na ihenya o na mũthenya ũmwe, nyamũ ciothe no ikue. **14** Nĩ ũndũ ũcio mwathi wakwa nĩathiiage mbere ya ndungata yake, na nĩ thĩ o kahora kũringana na mũthiĩre wa ikundi ici, o na wa ciana, nginya rĩrĩa ngaakinya kwa mwathi wakwa kũu Seiru.” **15** Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “No kĩreke ngũtigĩre ndungata imwe ciakwa.” Jakubu akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgwĩka ũguo nĩkĩ? Reke nĩ njĩtikĩrĩke maitho-inĩ ma mwathi wakwa.” **16** Nĩ ũndũ ũcio Esaũ akĩhũndũka mũthenya o ro ũcio agĩthiĩ arorete Seiru. **17** Nowe Jakubu, agĩthiĩ Sukothu, kũrĩa eyakĩire nyũmba, na agĩthondeka ciugũ cia mahiũ make. Nĩkĩo handũ hau hetagwo Sukothu. **18**

Thuutha wa Jakubu kuuma Padani-Aramu, agĩkina o wega itũũra-inĩ rĩrĩa inene rĩa Shekemu kũu Kaanani, na akĩamba hema hakuhĩ na itũũra rĩu inene. **19** Nake akĩgũra gĩcunji kĩa mũgũnda na betha igana rĩmwe kuuma kũrĩ ariũ a Hamoru ithe wa Shekemu, harĩa aambire hema yake. **20** Agĩaka kĩgongona handũ hau, na agĩgĩta Eli-Elohe-Isiraeli.

34 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe, Dina mũirĩtu ũrĩa Lea aaciarĩre Jakubu, nĩathiire gũceerera andũ-a-nja a bũrũri ũcio. **2** Na rĩrĩa Shekemu mũrũ wa Hamoru ũrĩa Mũhivi, mũnene wa gĩcigo kũu aamuonire, akĩmũnyiita, agĩkoma nake na hinya. **3** Na ngoro yake ikĩguucĩrĩrio nĩ Dina mwarĩ ũcio wa Jakubu, na akĩenda mũirĩtu ũcio na akĩmwarĩria wega. **4** Nake Shekemu akĩra ithe Hamoru atĩrĩ, “Njarĩrĩria harĩ ithe wa mũirĩtu ũyũ atuĩke mũtumia wakwa.” **5** Rĩrĩa Jakubu aigũre atĩ mwarĩ Dina nĩarĩkĩtie gũthũkio-rĩ, na tondũ ariũ ake maarĩ gĩthaka-inĩ na mahiũ make, agĩkira na ũhoro ũcio o nginya rĩrĩa mainũkire. **6** Hĩndĩ iyo Hamoru ithe wa Shekemu agĩthĩ kwaria na Jakubu. **7** Nao ariũ a Jakubu nĩmainũkĩte kuuma mĩgũnda-inĩ maigua ũrĩa gwekĩkĩte. Nao makĩyũrwo nĩ kĩaha na mang’ũrĩ, tondũ Shekemu nĩekĩte ũndũ wa thoni thĩnĩ wa Isiraeli, nĩ gũkoma na mwarĩ wa Jakubu, ũndũ ũrĩa ũtagĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. **8** No Hamoru akĩmeera atĩrĩ, “Ngoro ya mũrũ wakwa Shekemu nĩguucĩrĩrio nĩ mwarĩ wanyu. Ndamũthaita itĩkĩrai amũhikie atuĩke mũtumia wake. **9** Rekei tũhikanagie; mũtũheage airĩtu anyu na inyuĩ tũkamũheaga airĩtu aitũ. **10** Inyuĩ no mũtũre hamwe na ithuĩ; bũrũri ũyũ gũtirĩ handũ mũrigĩrĩrio.

Tūūrai kuo, mwonjorithagie kuo, na mwīgīire na indo ciaguo.” **11** Ningī Shekemu akīira ithe wa Dina na ariū a ithe atīrī, “Rekei njītikīrīke maitho-inī manyu na nīngūmūhe o kīrīa gīothe mūngīnjītia. **12** Njītai rūrācio rwa mūhiki na kīheo kīrīa ingīrehe, o mūigana ūrīa mūngīenda, na nīngūrīha o kīrīa gīothe mūngīnjītia. No ndamūthaitha mūūhe mūrītu ūyū atuīke mūtumia wakwa.” **13** Na tondū mwarī wa nyina Dina nīarīkītie gūthūkio-rī, ariū a Jakubu rīrīa maaragia na Shekemu na ithe Hamoru, magīcookia ūhoru ūcio na njīra ya maheeni. **14** Makīmeera atīrī, “Tūtingīka ūndū ta ūcio; tūtingīheana mwarī witū kūrī mūdū ūtarī mūruu. Ūndū ūcio no ūtuīke wa gūtūnyararithia. **15** Tūkūmwītikīria tondū wa gītūmi o kīmwe tu; inyuī mūtūke ta ithuī na ūndū wa kūrūithia arūme anyu othe. **16** Hīndī ūyo nīmūrīhikāgia airītu aitū na nītūrīhikāgia airītu anyu. Nītūgūtūūrania na inyuī na tūtūke andū amwe. **17** No angīkorwo mūtīgūwītīkīra kūrūa-rī, tūkuoya mwarī witū twīthīire.” **18** Ūhoru ūcio ūkīoneka ūrī mwega nī Hamoru na mūrīū Shekemu. **19** Tondū nīwe warī mūtīie mūno kūrī andū othe a nyūmba ya ithe, mwanake ūcio ndaateire ihinda rīa gwīka ūrīa moigire, tondū nīakenetio nī mwarī wa Jakubu. **20** Nī ūndū ūcio Hamoru na mūrīū Shekemu magīthīī kīhingo-inī gīa itūūra rīao inene makaarie na andū ao a itūūra rīu. **21** Nao makiuga atīrī, “Andū aya nī arata aitū; rekei matūūre būrūri-inī witū na monjorithagie kuo; būrūri ūyū nī mūnene wa kūmaigana. Ithuī no tūhīkie airītu ao, nao no mahīkie airītu aitū. **22** No andū acio mangītīkīra gūtūūrania na ithuī ta rūrīrī rūmwe angīkorwo arūme

aitū othe nīmekūrua, o ta ūrīa o maruīte. **23** Githī mahiū mao, na indo ciao ciothe, o na nyamū iria ingī ciao ciothe itigūgītuīka ciitū? Nī ūndū ūcio rekei tūmetīkīre, na nī megūtūūrania na ithuī.” **24** Arūme arīa othe maathiīte kīhingo-inī gīa itūūra rīu inene magītīkīania na Hamoru na mūriū Shekemu, na arūme othe a itūūra rīu makīrua. **25** Thuutha wa mīthenya ītatū, hīndī īrīa othe maarī na ruo ariū eerī a Jakubu, Simeoni na Lawi, ariū a nyina na Dina, makīoya hiū ciao cia njora magītharīkīra itūūra rīu hīndī īrīa rītekūūaga makīūraga arūme othe. **26** Ningī makīūraga Hamoru na mūriū Shekemu na rūhiū rwa njora, na makīruta Dina nyūmba-inī ya Shekemu, magīthīira. **27** Ariū arīa angī a Jakubu magīkinya kūu ciimba ciarī, na magītahīra indo cia itūūra rīu mwarī wa ithe wao aathūkīirio. **28** Nao magītaha ndūūru cia mbūri na cia ng’ombe na ndigiri, na indo iria ingī ciao ciothe iria ciarī itūūra-inī rīu inene, na iria ciarī mīgūnda-inī. **29** Na magīkuua ūtonga wothe wa itūūra, na atumia othe na ciana, magītaha indo ciothe iria ciarī nyūmba-inī icio. **30** Nake Jakubu akīira Simeoni na Lawi atīrī, “Nīmwandehera thīina nī ūndū wa gūtūma menwo nī Akaanani na Aperizi, andū arīa matūūraga būrūri ūyū. Ithuī tūrī anini tūgītarwo, na mangīnyitana manjūkīrīre na matharīkīre-rī, nī na nyūmba yakwa no tūniinwo.” **31** Nao makīmūcookeria atīrī, “Nīkūraagīrīire atue mwarī wa maitū ta mūmaraya?”

35 Thuutha wa ūguo Ngai akīira Jakubu atīrī, “Ambata, ūthī Betheli ūgatūūre kuo, na wakīre Ngai kīgongona kuo, o we ūrīa wakuumīrīire rīrīa woragīra mūrū wa

nyũkwa Esaũ.” 2 Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩĩra andũ a nyũmba yake, na arĩa othe maarĩ nao, atĩrĩ, “Eheriai ngai cia mĩhianano iria mūrĩ nacio, na mwĩtherie inyuĩ ene, na mwĩkĩre nguo ingĩ. 3 Mũcooke mũũkĩre, mũreke tũthiĩ twambate Betheli, ngaakĩre Ngai kĩgongona kuo, ũrĩa wanjĩtikire mũthenya ũrĩa ndaarĩ thĩĩna-inĩ, na ũrĩa ũkoretwo na niĩ kũrĩa guothe ndanathiĩ.” 4 Nĩ ũndũ ũcio makĩnengera Jakubu ngai cia mĩhianano iria maarĩ nacio, na irengeeri iria ciarĩ matũ mao, nake Jakubu agĩcithika gĩtina-inĩ kĩa mũgandi kũu Shekemu. 5 Nao makiumagara, magĩthiĩra, namo matũũra marĩa maamathiũrũrũkĩrie makĩnyiitwo nĩ guoya wa Ngai, nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ o na ũmwe wamaingatithirie. 6 Jakubu na andũ arĩa othe aarĩ nao magĩkinya Luzu (na nĩkuo Betheli), bũrũri-inĩ wa Kaanani. 7 Agĩaka kĩgongona kũu, na agĩĩta handũ hau Eli-Betheli, tondũ hau nĩho Ngai aamwĩguũrũrie rĩrĩa ooragĩra mũrũ wa nyina. 8 Nake Debora mũreri wa Rebeka agĩkua na agĩthikwo gĩtina-inĩ kĩa mũgandi mũhuro wa Betheli. Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩitwo Aloni-Bakuthu. 9 Thuutha wa Jakubu gũcooka kuuma Padani-Aramu, Ngai akĩmuumĩrĩra rĩngĩ na akĩmũrathima. 10 Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩĩtwa rĩaku nĩ Jakubu, no ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu rĩngĩ; ũrĩĩtagwo Isiraeli.” Nĩ ũndũ ũcio akĩmwĩta Isiraeli. 11 Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩĩ nĩ niĩ Ngai Mwene-Hinya-Wothe; ciaranai na mũingĩhe. Rũrĩrĩ na gĩkundi kĩa ndũrĩrĩ nĩikoima harĩwe, na athamaki nĩmakoima mwĩrĩ-inĩ waku. 12 Bũrũri ũrĩa niĩ ndaheire Iburahĩmu na Isaaka, o nawe nĩngakũhe guo, na nĩngaheana bũrũri ũyũ kũrĩ njiaro ciaku iria

igooka thuutha waku.” **13** Hĩndĩ ĩyo Ngai akĩambata akĩmweherera kuuma handũ hau aamwaragĩria. **14** Jakubu akĩhaanda gĩtugĩ kĩa ihiga handũ hau Ngai aarĩtie nake, agĩgĩitĩrĩria ndibei; agĩcooka agĩgĩitĩrĩria maguta. **15** Jakubu agĩta handũ hau Ngai aamwarĩirie Betheli. **16** Thuutha ũcio Jakubu na andũ ake makiuma Betheli magĩthĩ na mbere na rũgendo. Na matigairie hanini makinye Efiratha-rĩ, Rakeli akĩambĩrĩria kũrũmwo na agĩkorwo arĩ na thĩina mũingĩ mũno. **17** Na tondũ aarĩ na thĩina mũingĩ mũno wa gũciara, mũmũciarithia akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, tondũ ũrĩ na kahĩ kangĩ.” **18** Na atanatuĩkana, tondũ nĩ gũkua aakuaga, agĩtua kahĩ kau Beni-Oni. No ithe agĩgatua Benjamini. **19** Nĩ ũndũ ũcio Rakeli agĩkua na agĩthikwo mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Efiratha (na nokuo Bethlehemu.) **20** Jakubu akĩhaanda gĩtugĩ igũrũ rĩa mbĩrĩra yake, na nginya ũmũthĩ ũyũ gĩtugĩ kũ nĩkĩo kĩonanagia mbĩrĩra ya Rakeli. **21** Isiraeli agĩthĩ o na mbere na rũgendo na akĩamba hema yake mwena ũrĩa ũngĩ wa Migidali-Ederi. **22** Hĩndĩ ĩyo Isiraeli aatũũraga bũrũri ũcio-rĩ, Rubeni agĩthĩ, agĩkoma na Biliha, thuriya ya ithe, nake Isiraeli akĩigua ũhoru ũcio. Jakubu aarĩ na ariũ ikũmi na eerĩ: **23** Ariũ a Lea maarĩ: Rubeni irigithathi rĩa Jakubu, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni. **24** Ariũ a Rakeli maarĩ: Jusufu na Benjamini. **25** Ariũ a Biliha ndungata ya mũirĩtu ya Rakeli maarĩ: Dani na Nafitali. **26** Ariũ a Zilipa ndungata ya mũirĩtu ya Lea maarĩ: Gadi na Asheri. Acio nĩo maarĩ ariũ a Jakubu, arĩa aaciarĩrwo arĩ kũu Padani-Aramu. **27** Na Jakubu agĩkinya mũciĩ kũrĩ ithe Isaaka kũu Mamure, hakuhi

na Kiriathu-Ariba (nĩkuo Heberoni), kũrĩa Iburahĩmu na Isaaka maatũũrĩte. **28** Isaaka aatũũrĩre muoyo mĩaka igana na mĩrongo ĩnana. **29** Agĩcooka agĩtuĩkana agĩkua na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte, arĩ mũkũrũ na arĩ na mĩaka mĩingĩ. Nao ariũ ake Esaũ na Jakubu makĩmũthika.

36 Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoru wa Esaũ (na nowe Edomu). **2** Esaũ ahikirie atumia ake kuuma kũrĩ andũ-a-nja a Kaanani: Ada aarĩ mwarĩ wa Eloni ũrĩa Mũhiti, na Oholibama mwarĩ wa Ana ũrĩa warĩ mwarĩ wa Zibeoni ũrĩa Mũhivi, **3** o na ningĩ Basemathu ũrĩa warĩ mwarĩ wa Ishumaeli na mwarĩ wa nyina na Nebaiothu. **4** Ada agĩciarĩra Esaũ Elifazu, na Basemathu agĩciara Reueli, **5** nake Oholibama agĩciara Jeushu, na Jalamu na Kora. Acio nĩo maarĩ ariũ a Esaũ, arĩa aaciarĩrwo kũu Kaanani. **6** Na rĩrĩ, Esaũ akĩoya atumia ake na ariũ ake na airĩtu ake na andũ othe a nyũmba yake, o na mahiũ make na nyamũ iria ingĩ ciake, na indo ciothe iria aagĩte nacio kũu Kaanani, na agĩthĩ bũrũri waraihanĩrĩrie na mũrũ wa nyina Jakubu. **7** Indo ciao ciarĩ nyingĩ mũno ũndũ matangĩahotire gũikarania hamwe; bũrũri ũrĩa maatũũraga ndũngĩahotire kũmaigana eerĩ nĩ ũndũ wa mahiũ mao. **8** Nĩ ũndũ ũcio Esaũ (na nowe Edomu) agĩthĩ gũtũura bũrũri wa irĩma wa Seiru. **9** ũyũ nĩguo ũhoru wa Esaũ ithe wa andũ a Edomu kũu bũrũri-inĩ wa irĩma wa Seiru. **10** Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Esaũ: nĩ Elifazu, mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ, na Reueli, mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ. **11** Ariũ a Elifazu nĩ aya: nĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Gatamu, na Kenazu. **12**

Elifazu mūrū wa Esaū o nake nĩ aarĩ na thuriya yetagwo Timina, ĩrĩa yamũciarĩire Amaleki. Acio nĩo maarĩ ariũ a mūrū wa Ada mūtumia wa Esaū. **13** Ariũ a Reueli nĩ aya: nĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Acio nĩo maarĩ ariũ a mūrū wa Basemathu mūtumia wa Esaū. **14** Ariũ a Esaū arĩa aaciarĩrwo nĩ Oholibama mūtumia wake mwarĩ wa Ana ũrĩa warĩ mwarĩ wa Zibeoni: nĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora. **15** Nao aya nĩo maarĩ anene thĩinĩ wa njiaro cia Esaū: Ariũ a Elifazu irigithathi rĩa Esaū: Anene maarĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Kenazu, **16** na Kora, na Gatamu, na Amaleki. Acio nĩo anene arĩa Elifazu aaciarĩire kũu Edomu; maarĩ a mūrū wa Ada. **17** Ariũ a Reueli mūrū wa Esaū: Anene maarĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Aya nĩo anene arĩa Reueli aaciarĩire kũu Edomu; maarĩ a mūrū wa Basemathu mūtumia wa Esaū. **18** Ariũ a Oholibama mūtumia wa Esaū: Anene maarĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora. Aya nĩo anene arĩa maaciarirwo nĩ Oholibama mūtumia wa Esaū mwarĩ wa Ana. **19** Aya nĩo maarĩ ariũ a Esaū (na nowe Edomu), na acio nĩo maarĩ anene ao. **20** Aya nĩo maarĩ ariũ a Seiru ũrĩa Mũhori arĩa maatũuraga bũrũri ũcio: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, **21** na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Ariũ acio a Seiru nĩo maarĩ anene a Ahuri kũu Edomu. **22** Ariũ a Lotani maarĩ: Hori, na Homani. Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani. **23** Ariũ a Shobali maarĩ: Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu. **24** Ariũ a Zibeoni maarĩ: Aia, na Ana. Ũyũ nĩwe Ana ũrĩa wonire ithima cia maaĩ mahiũ werũ-inĩ rĩrĩa arĩithagia ndigiri cia ithe Zibeoni. **25** Ciana cia Ana ciarĩ: Dishoni, na Oholibama

mwarĩ wa Ana. **26** Ariũ a Dishoni maarĩ: Hemudani, na Eshibani, na Itharani, na Cherani. **27** Ariũ a Ezeri maarĩ: Bilihani, na Zaavani, na Akani. **28** Ariũ a Dishani maarĩ Uzu, na Arani. **29** Aya nĩo maarĩ anene a Ahori: nĩ Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, **30** na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Acio nĩo maarĩ anene a Ahori, kũringana na ikundi ciao kũu bũrũri wa Seiru. **31** Aya nĩo maarĩ athamaki arĩa maathamakaga Edomu o mbere ya Isiraeli gũtanagĩa na mũthamaki o na ũmwe: **32** Bela mũrũ wa Beori nĩwe watuĩkire mũthamaki wa Edomu. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Dinihaba. **33** Rĩrĩa Bela aakuire, Jobabu mũrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **34** Rĩrĩa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma bũrũri wa Atemani agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **35** Rĩrĩa Hushamu aakuire, Hadadi mũrũ wa Bedadi, ũrĩa wahootire Midiani kũu bũrũri wa Moabi, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Avithu. **36** Rĩrĩa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **37** Rĩrĩa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu, kũu gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Farati, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **38** Rĩrĩa Shauli aakuire, Baali-Hanani mũrũ wa Akibori agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **39** Rĩrĩa Baali-Hanani mũrũ wa Akibori aakuire, Hadadi agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Pau, na mũtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũrĩa warĩ mwarĩ wa Mezahabu. **40** Aya nĩo maarĩ anene kuuma kũrĩ njiaro cia Esaũ, kũringana na marĩitwa mao, na mĩhĩrĩga, na ng'ongo ciao: Timina, na

Aliva, na Jethethu, **41** na Oholibama, na Ela, na Pinoni, **42** na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, **43** na Magidieli, na Iramu. Acio n̄o maarĩ anene a Edomu, k̄uringana na k̄urĩa maatũũraga b̄urũri-inĩ ũrĩa watuĩkĩte wao. Esaũ ũcio n̄ĩwe warĩ ithe wa andũ a Edomu.

37 Jakubu n̄iatũũrire b̄urũri-inĩ ũrĩa ithe aakarĩte, n̄ĩguo b̄urũri wa Kaanani. **2** Ũyũ n̄ĩguo ũhoru wa Jakubu. Jusufu arĩ mwanake m̄unini wa m̄ĩaka ikũmi na m̄ũgwanja aarĩithagia mb̄uri marĩ na ariũ a ithe, na ariũ a Biliha, na ariũ a Zilipa, atumia a ithe, nake agĩtwarĩra ithe wao ũhoru m̄ũuru ũkoniĩ ariũ a ithe. **3** Na r̄ĩrĩ, Isiraeli n̄ĩendeete Jusufu ḡũkĩra ariũ arĩa angĩ ake othe, tondũ aamũciarire arĩ m̄ũkũrũ; na n̄ĩamũtumithĩirie kanjũ ya goro ng'emie wega m̄ũno. **4** Na r̄ĩrĩa ariũ a ithe moonire atĩ ithe n̄ĩamwendete k̄ũmakĩra-rĩ, makĩmũmena na matingĩamwarĩirie kiugo o na k̄ĩmwe k̄ĩega. **5** Ũtukũ ũmwe Jusufu n̄ĩarootire k̄ĩroto, na r̄ĩrĩa eerire ariũ a ithe ũhoru wakĩo, makĩmũmena makĩria. **6** Akĩmeera atĩrĩ, “Thikĩrĩriai ũhoru wa k̄ĩroto ḡĩkĩ ndootete: **7** Tũrohaga itĩia cia ngano tũrĩ m̄ũgũnda-inĩ, na o r̄ĩmwe ḡĩtĩia ḡĩakwa k̄ĩrehaanda na igũrũ, nacio itĩia cianyu irathiũrũrũkĩria ḡĩakwa, na irakĩĩnamĩrĩra.” **8** Ariũ a ithe makĩmũũria atĩrĩ, “Anga n̄ĩũrenda ḡũtũthamakĩra? Anga ti-itherũ n̄ĩũgatwatha?” Nao magĩkĩrĩrĩria k̄ũmũmena n̄ĩ ũndũ wa k̄ĩroto k̄ĩu ḡĩake, na n̄ĩ ũndũ wa ciugo ciake. **9** Ningĩ Jusufu akĩroota k̄ĩroto k̄ĩngĩ, na akĩra ariũ a ithe ũhoru wakĩo. Akĩmeera atĩrĩ, “Thikĩrĩriai, n̄ĩndĩrarootire k̄ĩroto k̄ĩngĩ, na ihinda r̄ĩrĩ, ndĩrarootire riũa, na mweri, na njata ikũmi na ĩmwe ikĩnyinamĩrĩra.” **10** R̄ĩrĩa eerire ithe o na ariũ a

ithe ūhoru ūcio, ithe akīmūkūma, akīmūūria atīrī, “Nī kīroto kīa mūthemba ūrīkū kīu ūrotete? Anga nyūkwa, na niī, na ariū a thoguo nītūgooka, na tūinamīrīre thī mbere yaku?” **11** Ariū a ithe nīmamūiguīrīre ūiru, no ithe agīkara agīciiragia ūhoru wa irooto icio. **12** Na rīrī, ariū a ithe nīmathiite kūrīithia mbūri cia ithe wao gūkuhī na Shekemu, **13** nake Isiraeli akīra Jusufu atīrī, “O ta ūrīa ūūī, ariū a thoguo nīmararīithia mbūri gūkuhī na Shekemu. Ūka, nīngūgūtūma kūrī o.” Nake akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Ūguo noguo.” **14** Nī ūndū ūcio Isiraeli akīmwīra atīrī, “Thīī ūkarore kana ariū a thoguo marī o ho o wega, o ūndū ūmwe na mbūri, na ūnjookerie ūhoru.” Nake akīmūtūma kuuma Gītuamba-inī kīa Heberoni. Rīrīa Jusufu aakinyire Shekemu, **15** mūdū ūmwe akīmuona akīūrūra mīgūnda-inī, akīmūūria atīrī, “Nī kīī ūracaria?” **16** Nake Jusufu agīcookia atīrī, “Nī ariū a baba ndīracaria. No ūnjīre kūrīa mararīithia mbūri ciao?” **17** Mūdū ūcio akīmūcookeria atīrī, “Nīmoimīte gūkū. Ndīraiguire makiuga atīrī, ‘Rekei tūthī Dothani.’” Nī ūndū ūcio Jusufu akīrūmīrīra ariū a ithe, na akīmakora hakuhī na Dothani. **18** No makīmuona arī haraaya, na ataanakinya harīa maarī, magīciirīra kūmūūraga. **19** Makīrana atīrī, “Mūroti ūrīa nīokīte! **20** Ūkai; rekei tūmūūrage na tūmūikie irima rīmwe rīa maya, na tuuge atī nī nyamū njūru īmūrīite. Nītūkīone ūrīa irooto icio ciake ikaahinga.” **21** No rīrīa Rubeni aiguire ūguo, akīgeria kūhonokia Jusufu kuuma moko-inī mao. Akiuga atīrī, “Rekei tūtige kūmūūraga. **22** Mūtigaite thakame. Mūikie irima-inī rīrī rī gūkū werū-inī, no mūtikamwīke ūūru.” Rubeni oigaga ūguo nīgeetha

amūhonokie kuuma kūrī o, nīguo amūcookie kūrī ithe. **23** Na rīrīa Jusufu aakinyire harī ariū a ithe, makīmūruta kanjū yake īrīa eekīrīte, o īrīa yarī ya goro na ng'emie wega mūno. **24** Makīmūnyiita, makīmūikia irima rīu. Na rīrī, irima rīu rīarī rīūmū; rītiarī na maaī. **25** Magīcooka magīkara thī kūrīa irio ciao, magītiira maitho makīona gīkundi kīnene kīa Aishumaeli gīgīūka kiumīte Gileadi. Ngamīra ciao ciakuithītio mahuti manungi wega, na ūbani, na ūūkī-wa-ngoma ūrīa wītagwo manemane, na maikūrūkīte mathī matware indo icio Misiri. **26** Juda akīra ariū a ithe atīrī, “Nī uumithio ūrīkū tūkuona tūngīūruga mūrū wa ithe witū na tūhithe gīkuū gīake? **27** Rekei tūmwenderie Aishumaeli aya, no tūtikamwīke ūūru na moko maitū, tondū ūyū nī mūrū wa ithe witū, tūrī a mūthiimo ūmwe na thakame o īmwe.” Nao ariū a ithe magītīkīra. **28** Nī ūndū ūcio hīndī īrīa onjorithia acio Amidiani maahītūkagīra hau, ariū a ithe makīruta Jusufu irima, na makīmwendia cekeri mīrongo īrī cia betha kūrī Aishumaeli acio, nao makīmūtwarā Misiri. **29** Rīrīa Rubeni aacookire irima-inī na akīona atī Jusufu ndaarī ho, agītembūranga nguo ciake. **30** Agīcooka kūrī ariū a ithe akīmeera atīrī, “Kamwana karīa gatirī ho! Nī ngwīka atīa?” **31** Nao makīoya kanjū ya Jusufu, magīthīnja mbūri na magītobokia kanjū īyo thīnī wa thakame īyo. **32** Magīcooka makīoya kanjū īyo yagemetio, makīmītwarīra ithe wao makīmwīra atīrī, “Kanjū īno nī kūmīona tūramīonire. Mīrore wega wone kana hihi nī kanjū īrīa ya mūrūguo.” **33** Nake akīmīmenya, akiuga atīrī, “Nī kanjū ya mūrū wakwa! Nyamū njūru nīmūrīte. Ti-

itherũ Jusufu nĩarĩkĩtie kũũragwo, agatambuurwo icunjĩ.”

34 Ningĩ Jakubu agĩtembũranga nguo ciake, agĩkĩra nguo ya ikũnia, na agĩcakaĩra mũriũ matukũ maingĩ. **35** Ariũ ake othe na airĩtu ake magĩũka kũmũhooreria, no akĩrega kũhoorerio, akiuga atĩrĩ, “Aca! Ngathiĩ mbĩrĩra kũrĩ mũrũ wakwa ngĩrĩraga.” Nĩ ũndũ ũcio ithe agĩthiĩ na mbere kũmũrĩrĩra. (Sheol h7585) **36** Nao Amidiani acio makĩendia Jusufu kũu Misiri kũrĩ Potifaru, ũmwe wa anene a Firaũni, nake aarĩ mũrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni.

38 Ihinda-inĩ rĩu-rĩ, Juda agĩtiga ariũ a ithe agĩkũrũka agĩthiĩ gũikara na mũndũ wa Adulamu wetagwo Hira. **2** Juda arĩ kũu agĩcemanĩa na mwarĩ wa Mũkaanani wetagwo Shua. Akĩmũhikia na agĩkoma nake; **3** nake akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ, gagĩtuuo Eri. **4** Akĩgĩa nda ĩngĩ, agĩciara kahĩ kangĩ gagĩtuuo Onani. **5** O na ningĩ agĩciara kahĩ kangĩ, agĩgatua Shela. Aagaciariĩre kũu Chezibu. **6** Maagimara Juda akĩgũrĩra Eri ũrĩa warĩ irigithathi rĩake, mũtumia wetagwo Tamaru. **7** No Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmũũraga. **8** Nake Juda akĩra Onani atĩrĩ, “Koma na mũtumia wa mũrũ wa nyũkwa, ũmũhingĩrie ũrĩa wagĩrĩrwo nĩkũmwĩka ũrĩ mũrũ wa nyina na mũthuri wake, nĩguo ũciarĩre mũrũ wa nyũkwa rũciaro.” **9** Nake Onani nĩamenyaga atĩ rũciaro rũu rũtigatuĩka rwake; nĩ ũndũ ũcio o akoma na mũtumia wa mũrũ wa nyina, agaita mbeũ ya ũciari thĩ, nĩguo ndagaciariĩre mũrũ wa nyina rũciaro. **10** ũndũ ũcio eekire warĩ mũũru maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ũcio o nake akĩũragwo nĩ Jehova. **11** Juda akĩra Tamaru mũtumia wa

mūriū atīrī, “Thiī ūtūūre ūrī wa ndigwa gwa thoguo mūciī nginya mūrū wakwa Shela agimare.” Tondū eeciiririe atīrī, “O nake Shela ahota gūkua ta ariū a nyina.” Nī ūndū ūcio Tamaru agīthiī gūtūūra mūciī gwa ithe. **12** Thuutha wa ihinda iraya, mūtumia wa Juda, mwarī wa Shua, agūkua. Na kahinda ka macakaya gaathira na Juda athirwo nī kīeha, akīambata agīthiī Timina kūrī andū arīa meenjaga ng’ondū ciake guoya, na agīthiī hamwe na mūrata wake, Hira wa Adulamu. **13** Na rīrīa Tamaru eerirwo atīrī, “Ithe wa mūthuuriguo erekeire Timina kwenja ng’ondū ciake guoya,” **14** akīruta nguo ciake cia mūtumia wa ndigwa, akīhumbīra na taama nginya ūthiū nīguo ndakae kūmenyeka, agīkara thī itoonyero-inī rīa Enaimu, rīrīa rīarī njīra-inī ya gūthiī Timina. Nīgūkorwo nīonire atī, o na gūtūika Shela aarī mūndū mūgima, Juda ndaheanīte Tamaru kūrī we atūike mūtumia wake. **15** Rīrīa Juda aamuonire-rī, agīciiria atī Tamaru aarī mūmaraya tondū nīehumbīrite ūthiū. **16** Na tondū ndooī atī aarī mūtumia wa mūriū, agīthiī harī we mūkīra-inī wa njīra, akīmwīra atīrī, “Ūka, itīkīra ngome nawe.” Mūtumia ūcio akīmūūria atīrī, “Na nī kī ūkūūhe nīguo ngome nawe?” **17** Juda akīmūcookeria atīrī, “Nīngūgūtūmīra koori kuuma rūūru-inī rwakwa.” Mūtumia ūcio akīmūūria atīrī, “Nīūkūndīgīra kīndū gīa kūrūgamīrīra kīranīro gīaku nginya rīrīa ūgaakaneana?” **18** Juda akīmūūria atīrī, “Ūkwenda ngūtīgīre kī gīa kūrūgamīrīra?” Mūtumia ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ndigīra gīcūhī kīa rūūri rwaku na rūrīgī rwakīo, o na rūthanju rūu rūrī guoko-inī gwaku.” Nī ūndū ūcio Juda agītīgīra mūtumia ūcio indo icio na

agĩkoma nake; na Tamaru akĩgĩa nda yake. **19** Mũtunia ũcio aarĩkia gwĩthĩira, akĩaũra taama wake, akĩhumba nguo ciake cia mũtunia wa ndigwa rĩngĩ. **20** Rĩrĩa Juda atũmire mũratawe ũcio wa kũu Adulamu na koori nĩgeetha acookerio indo icio cia kũrũgamĩrĩra kuuma kũrĩ mũtunia ũcio-rĩ, ndamuonire. **21** Nake akĩũria andũ arĩa maatũũraga kũu atĩrĩ, “Arĩ ha mũmaraya ũrĩa ũraarĩ haha mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩĩ Enaimu?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Haha hatirĩ hakorwo na mũmaraya.” **22** Nĩ ũndũ ũcio agĩcooka kũrĩ Juda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndinamuona. Hamwe na ũguo-rĩ, andũ arĩa matũũraga hau moigire atĩrĩ, ‘Haha hatirĩ hakorwo na mũmaraya.’” **23** Nake Juda akiuga atĩrĩ, “Nĩakĩrekwo aikare na kĩrĩa arĩ nakĩo, kana tũtuĩke a gũthekererwo. Ningĩ-rĩ, nĩngũmũtũmĩire koori gaka, no ndũnamuona.” **24** Thuutha wa mũeri ĩtatũ, Juda akĩrwo atĩrĩ, “Tamaru mũtunia wa mũrũguo nĩehĩtie, akahũũra ũmaraya, na nĩ ũndũ ũcio arĩ na nda.” Juda akiuga atĩrĩ, “Mumiei mũmũrehe, acinwo akue!” **25** Na rĩrĩa oimagio-rĩ, agĩtũma ndũmĩrĩri kũrĩ ithe wa mũthuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndĩ na nda ya mũndũ ũrĩa mwene indo ici.” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ta rora kana no ũmenye nũũ mwene gĩcũhĩ gĩkĩ kĩ na mũhũuri, na rũrigi rũrũ, o na rũthanju rũrũ.” **26** Juda agĩcimenya, na akiuga atĩrĩ, “Mũtunia ũyũ nĩ mũthingu kũngĩra; ekĩte ũguo nĩgũkorwo ndiamũheanire kũrĩ mũrũ wakwa Shela.” Juda ndaacookire gũkoma nake rĩngĩ. **27** Rĩrĩa ihinda rĩake rĩakinyire rĩa gũciara-rĩ, kwarĩ na tũhĩĩ twĩrĩ twa mahatha nda yake. **28** Na rĩrĩa aaciaraga-rĩ, kamwe gatuo gagĩcomora guoko; nake mũmũciarithia akĩoya uthi

mūtune, akīwoherera guoko-inĩ gwako, na akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe woima mbere.” **29** No rĩrĩa aacookirie guoko na thĩinĩ, mūrũ wa nyina akiuma, nake mūciarithania akiuga atĩrĩ, “Githĩ nĩguo weturĩra njĩra!” Nake agĩtuuo Perezu. **30** Nake mūrũ wa nyina ūrĩa warĩ na uthi mūtune guoko-inĩ gwake akiuma, nake agĩtuuo Zera.

39 Na rĩrĩ, Jusufu nĩaikūrũkirio o nginya būrũri wa Misiri. Nake Potifaru, Mūmisiri ūmwe wa anene a Firaũni, na mūrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni, akīmũgũra kuuma kūrĩ Aishumaeli arĩa maamūtwarĩte kũu. **2** Nake Jehova aarĩ hamwe na Jusufu, nake akĩgaacĩra, na agĩtũũra nyũmba-inĩ ya Mūmisiri ūcio mwathi wake. **3** Na rĩrĩa mwathi wake onire atĩ Jehova aarĩ hamwe nake, na atĩ Jehova nĩatũmĩte Jusufu agaacĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga-rĩ, **4** Jusufu agĩtikĩrika maitho-inĩ make na agĩtuũka wa kũmũtungatĩra. Potifaru akīmũtua mūrori wa nyũmba yake na akĩmwĩhokera ūmenyereri wa kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo. **5** Kuuma hĩndĩ ĩrĩa aamũtuire mūrori wa nyũmba yake na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo, Jehova akĩrathima nyũmba ya Mūmisiri ūcio nĩ ūndũ wa Jusufu. Kĩrathimo kĩa Jehova kĩarĩ igũrũ wa indo ciothe cia Potifaru, iria ciarĩ nyũmba o na iria ciarĩ mũgũnda. **6** Nĩ ūndũ ūcio agĩtigĩra Jusufu indo ciothe iria aarĩ nacio acimenyagĩrĩre; rĩrĩa rĩothe Jusufu aarĩ mūrũgamĩrĩri-rĩ, Potifaru ndarũmbũyanagia na kĩndũ o nakĩ tiga o irio iria aarĩaga. Na rĩrĩ, Jusufu aarĩ mũthaka na wa mwĩrĩ mwega, **7** na thuutha wa ihinda, mūtumia wa mwathi wake akĩmwĩrĩrĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ūkome na nĩ!” **8** No Jusufu akĩrega. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mūrori-

rĩ, mwathi wakwa ndarũmbũyanagia na kĩndũ o nakĩ kĩa nyũmba, indo iria ciothe arĩ nacio nĩanjĩhokeire ndĩcimenyagĩrĩre. **9** Gũtirĩ mũndũ ũngĩ mũnene nyũmba ĩno ũngĩrĩte. Mwathi wakwa ndangĩrĩrĩrie kĩndũ o nakĩ, tiga wee wiki, tondũ ũrĩ mũtumia wake. Ndaakĩhota atĩa gwĩka ũndũ ta ũyũ wa waganu njĩhĩrie Ngai?” **10** Na o na gũtuĩka nĩaringagĩrĩria Jusufu mũthenya o mũthenya akome nake-rĩ, Jusufu nĩaregire gũkoma nake o na kana gũkorwo hamwe nake. **11** No mũthenya ũmwe Jusufu nĩaingĩrĩre nyũmba kũruta wĩra wake, na gũtiarĩ ndungata o na ĩmwe ya nyũmba yarĩ kũu thĩinĩ. **12** Mũtumia ũcio akĩnyiita nguo ya Jusufu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na niĩ!” No Jusufu agĩtiga nguo yake guoko-inĩ kwa mũtumia ũcio, akiuma nyũmba akĩũra. **13** Na rĩrĩa mũtumia ũcio onire atĩ Jusufu nĩatiga nguo yake guoko-inĩ gwake na oora-rĩ, **14** agĩita ndungata cia nyũmba yake, agĩciĩra atĩrĩ, “Ta kĩonei Mũhibirania ũyũ aarehirwo kũrĩ ithuĩ nĩgeetha atũnyarare! Egũũkĩte haha nĩguo akome na niĩ, na niĩ ndakaya. **15** Na rĩrĩa aigua ngĩkaya ndeithio, aatiga nguo yake haha, oima nyũmba na oora.” **16** Nake agĩkara na nguo ĩyo nginya rĩrĩa mwathi wa Jusufu aainũkire. **17** Nake mũtumia ũcio akĩmũhe rũgano rũu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngombo ĩrĩa ya Mũhibirania, ĩrĩa watũreheire ĩgũũkĩte kũrĩ niĩ kũnyarara. **18** No rĩrĩa njugire mbu ndeithio, yatiga nguo ĩno harĩ niĩ, yoima nyũmba na yora.” **19** Rĩrĩa mwathi wa Jusufu aiguire rũgano rũu aaheirwo nĩ mũtumia wake, rĩrĩa aamwĩrĩre, “Ūguo nĩguo ngombo yaku ĩnjĩkire,” agĩcinwo nĩ marakara. **20** Nake mwathi wa Jusufu akĩnyiita Jusufu akĩmũikia njeera, kũndũ kũrĩa

gwaikagio andũ arĩa oohe a mũthamaki. No hĩndĩ ĩyo Jusufu aarĩ kũu njeera-rĩ, **21** Jehova aarĩ hamwe nake; akĩmũtuga na agĩtũma etĩkĩrike maitho-inĩ ma mũnene wa njeera. **22** Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa njeera agĩtua Jusufu mũrori wa arĩa othe moohetwo njeera, na agĩtuuo mũmenyereri wa maũndũ mothe marĩa meekagwo kũu. **23** Mũnene ũcio wa njeera ndaarũmbũyagia ũndũ o na ũmwe wa marĩa maamenyagĩrwo nĩ Jusufu, tondũ Jehova aarĩ hamwe na Jusufu na akĩmũhe ũgaacĩru maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga.

40 Thuutha ũcio-rĩ, mũndũ ũrĩa watwaragĩra mũthamaki ndibei, na mũndũ ũrĩa wathondekagĩra mũthamaki wa Misiri mĩgate-rĩ, makĩhĩrĩa mwathi wao, ũcio mũthamaki wa Misiri. **2** Firaũni mũthamaki ũcio akĩrakario nĩ anene acio ake eerĩ, mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate, **3** na akĩmahingĩrithia nyũmba ya mũnene wa arĩa arangĩri njeera, o ĩrĩa Jusufu oheetwo. **4** Mũnene wa arangĩri akĩmaneana kũrĩ Jusufu amarorage, nake Jusufu akĩmatungatĩra. Na thuutha wa gũikara kĩoho-inĩ kwa ihinda-rĩ, **5** o ũmwe wa acio eerĩ, ũrĩa watwaragĩra mũthamaki ndibei na mũthondeki wa mĩgate ya mũthamaki wa Misiri, o acio maahingĩrwo njeera, makĩroota irooto ũtukũ ũmwe, na o kĩroto kĩarĩ na mũtaũrĩre wakĩo. **6** Rĩrĩa Jusufu aathiire kũrĩ o rũciĩnĩ rwa mũthenya ũyũ ũngĩ-rĩ, akĩona marĩ na kĩa. **7** Nĩ ũndũ ũcio akĩũria anene acio a Firaũni, o acio moohetwo hamwe nake nyũmba-inĩ ya mwathi wake, atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte mũtukie ithiithi cianyu ũmũthĩ?” **8** Nao

makīmūcookeria atīrī, “Ithuĩ ithuerĩ nītūrotete irooto, na gūtīrī mūdū wa gūcītaūra.” Jusufu akīmooria atīrī, “Githĩ ūtaūri ti wa Ngai? Njīrai irooto cianyu.” **9** Nĩ ūndū ūcio mūnene wa arīa maatwaragīra mūthamaki ndibei akīra Jusufu kīroto gīake. Akīmwīra atīrī, “Kīroto-inĩ gīakwa ndīronire mūthabībū ūrī mbere yakwa, **10** na ūraarī na hongē ithatū. Nacio iraaruta kīro o ūguo iracanūka, nacio imanjīka cia thabībū irerua. **11** Na nī ndīrakorwo nyiitīte gīkombe kīa Firaūni na guoko, ndīrooya thabībū icio, ndīraacihīra gīkombe-inĩ kīa Firaūni, na ndīramūnengera.” **12** Jusufu akīmwīra atīrī, “Ūtaūri wakīo nĩ ūyū: Hongē icio ithatū nĩ mīthenya itatū. **13** Mīthenya itatū itanathira-rī, Firaūni nīegūgūtūgīria na agūcookie wīra-inĩ waku, na ūcooke kūnengagīra Firaūni gīkombe gīake, o ta ūrīa wekaga rīrīa warī mūmūhei ndibei. **14** No rīrīa maūdū maku makaagaacīra-rī, ūkandirikana ūnjigūre tha, ūngweete harī Firaūni, ūndute gūkū njeera. **15** Tondū nīkūnyiitwo ndaanyiitirwo na hinya, ngīrutwo būrūri wa Ahibirania, na ningī o na gūkū gūtīrī ūndū mūuru ndeekīte wa gūtūma njikio njeera.” **16** Na rīrīa mūnene wa arīa athondeki mīgate onire atī Jusufu nīataūra kīroto kū wega-rī, akīra Jusufu atīrī, “O na nī nīndīrarootete: Ndīrakuūte ikabū ithatū cia mīgate na mūtwe. **17** Gīkabū kīrīa kīrarigītie igūrū kīraarī na mīgate ya mīthemba yothe ithondekeirwo Firaūni; no nacio nyoni iramīrīaga īrī o gīkabū-inĩ ndīgīkuūte na mūtwe.” **18** Jusufu akīmwīra atīrī, “Ūtaūri wakīo nĩ ūyū: Ikabū icio ithatū nĩ mīthenya itatū. **19** Mīthenya itatū itanathira-rī, Firaūni nīagūtīnithia mūtwe na akwambithie mūtī

igūrũ. Nacio nyoni nĩkarĩa nyama cia mwĩrĩ waku.” 20 Na rĩrĩ, mũthenya wa gatatũ warĩ wa kũririkana gũciarwo kwa Firaũni, nake akĩrugithĩria anene ake iruga inene. Nake akĩririkana mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate mbere ya anene arĩa angĩ ake: 21 Agĩcookia mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei wĩra-inĩ wake, nĩgeetha acooke gũtwarĩra Firaũni gĩkombe rĩngĩ. 22 No rĩrĩ, mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate-rĩ, akĩmũcuria mũtĩ igūrũ o ta ũrĩa Jusufu aamerĩte ũtaũri-inĩ wake. 23 No mũnene ũcio wa arĩa maatwaragĩra Firaũni ndibei ndaigana kũririkana Jusufu; nĩariganĩrwo nĩwe.

41 Na rĩrĩ, mĩaka ĩrĩ mĩgima yathira-rĩ, Firaũni akĩroota kĩroto: Akĩona arũgamĩte rũteere-inĩ rwa Rũũĩ rwa Nili; 2 na rĩrĩ, gũkiumĩra ng’ombe mũgwanja njega na noru kuuma thĩinĩ wa rũũĩ rũu, na igĩitĩka kũrĩa nyeki ithanjĩ-inĩ. 3 Thuutha wacio rĩ, hakiumĩra ng’ombe ingĩ mũgwanja, njong’i na hĩnju, kuuma rũũĩ rũu rwa Nili, na ikĩrũgama mwena-inĩ harĩa icio ingĩ ciarũgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia rũũĩ. 4 Na rĩrĩ, ng’ombe icio njong’i na hĩnju ikĩrĩa ng’ombe iria mũgwanja njega na noru. Hĩndĩ ĩyo Firaũni akĩũrwo nĩ toro. 5 Nĩngĩ Firaũni agĩkoma rĩngĩ na akĩroota kĩroto gĩa keerĩ: Magira mũgwanja mega ma ngano, maiyũrĩte ngano, maakũraga kamũtĩ-inĩ kamwe ka ngano. 6 Thuutha wamo gũgĩthethũka magira mangĩ mũgwanja ma ngano mahĩnju, mahaana ta macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. 7 Magira macio mahĩnju ma ngano makĩmeria magira marĩa mũgwanja maarĩ mega na maiyũrĩte ngano. Hĩndĩ

īyo Firaūni akīūrwo nī toro, agīūkīra agīkora nī kūroota ekūrootaga. **8** Rūciinī agītangīka meciiria, na nī ūndū ūcio agītūmanīra andū-ago othe na andū arīa oogī a Misiri. Firaūni akīmeera irooto ciake, no gūtīrī wao o na ūmwe wahotire kūmūtaūrīra. **9** Hīndī īyo mūnene wa arīa maamūtwaragīra ndibeī akīra Firaūni atīrī, “Ūmūthī nīndaririkanio mahītia makwa. **10** Hīndī īmwe-rī, Firaūni nīarakarītio nī ndungata ciake; na nī hamwe na mūnene wa arīa athondeki mīgate-rī, agītuhithia njeera nyūmba-inī ya mūnene wa arangīri. **11** Ūtukū ūmwe-rī, o ūmwe witū akīroota kīroto, na o kīroto kīarī na ūtaūri wakīo mwanya. **12** Na rīrī, kūu njeera twarī na mwanake Mūhibirania, ndungata ya mūnene wa arangīri. Na ithuī tūkīmwīra irooto ciitū, nake agītūtaūrīra; akīhe o mūndū ūtaūri wa kīroto gīake. **13** Namo maūndū magīkīka o ta ūrīa aatūtaūrīire. Nī ngīcookio wīra-inī wakwa, nake mūndū ūcio ūngī agīcuurio mūtī igūrū.” **14** Nī ūndū ūcio Firaūni agītūmanīra Jusufu, nake akīrutwo kūu njeera narua. Na aarīkia kwīyenja na kūruta nguo iria arī nacio na gwīkīra ingī-rī, agīthīī mbere ya Firaūni. **15** Nake Firaūni akīra Jusufu atīrī, “Ndirarootire kīroto na gūtīrī mūndū ūrahota gūgītaūra. No nīnjiguīte gūkīrwo atīrī, wee ūngīrwo kīroto no ūhote gūgītaūra.” **16** Jusufu agīcookeria Firaūni atīrī, “Nī mwene ndingīhota, no Ngai nīekūhe Firaūni macookio marīa arenda.” **17** Hīndī īyo Firaūni akīra Jusufu atīrī, “Kīroto-inī gīakwa-rī, ndīrarūgamīte hūgūrūrū-inī cia Rūūī rwa Nili, **18** rīrīa haroimīrīre ng’ombe mūgwanja njega na noru kuuma rūūī, na iraitīka kūrīa kūu ithanjī-inī. **19** Thuutha wacio

kūracooka kūroimīra ng’ombe ingī mūgwanja hinyaru, njong’i mūno na hīnju. Ndirī ndona ng’ombe njong’i ta icio būrūri-inī wothe wa Misiri. **20** Nacio ng’ombe icio hīnju na njong’i irarīa ng’ombe iria mūgwanja noru iria iroimīrīte mbere. **21** No rīrī, o na ciarīkia gūcirīa-rī, gūtīrī mūdū ūngīramenyire atī nīrarīte; tondū ironekaga irī o njong’i o ta mbere. Hīndī ūyo ndīrokīra. **22** “Ningī irooto-inī ciakwa-rī, nīndīronire magira mūgwanja mega ma ngano na maiyūrīte ngano, magīkūūra kamūtī-inī ka ngano. **23** Thuutha wamo, magira mangī mūgwanja marathethūka, marī mahoochu na macinītwo nī rūhuho rwa mwena wa irathīro. **24** Namō magira macio mahīnju marameria magira marīa mūgwanja mega. Ndīraheire andū-ago ūhoro ūcio, no gūtīrī o na ūmwe ūrahotire kūndaūrīra irooto icio.” **25** Nake Jusufu akīra Firaūni atīrī, “Irooto cia Firaūni cierī no kīroto kīmwe. Ngai nīaguūrīrie Firaūni ūrīa akirī gwīka. **26** Ng’ombe iria mūgwanja njega nī mīaka mūgwanja, na magira marīa mūgwanja mega ma ngano nī mīaka mūgwanja; kīroto kīu no kīmwe. **27** Nacio ng’ombe icio mūgwanja hīnju na njong’i iria cioimīrīre thuutha nī mīaka mūgwanja, na no taguo magira marīa mūgwanja matarī ngano macinītwo nī rūhuho rwa mwena wa irathīro: ūyo nī mīaka mūgwanja ya ng’aragu. **28** “Na o ta ūrīa ndeera Firaūni: Ngai nī oneetie Firaūni ūrīa akirī gwīka. **29** Nīgūgūkorwo na mīaka mūgwanja ya būthi mūnene būrūri wothe wa Misiri, **30** no nīgūgūcooka kūrūmīrīrwo nī mīaka mūgwanja ya ng’aragu. Naguo būthi ūcio wothe wa Misiri nīūkariganīra, nayo ng’aragu nīkananga būrūri

ũyũ. **31** Bũthi wa bũrũri ndũkaririkanwo, tondũ ng'aragu
 ĩrĩa ĩgacooka kũgĩa nĩgakorwo ĩrĩ nene mũno. **32** Gĩtũmi
 kĩa Firaũni aheo kiroto kũu maita meerĩ, nĩ tondũ Ngai
 nĩatuĩte nĩegwĩka ũndũ ũcio, na ekũwĩka o narua. **33**
 “Rĩu Firaũni nĩacarie mũndũ ũũĩ gũkũũrana maũndũ na
 mũndũ mũũgĩ, amũtue mũrũgamĩrĩri wa bũrũri wa Misiri.
34 O na ningĩ Firaũni nĩagĩthũure atabarĩri a bũrũri a
 kuoyaga gĩcunjĩ gĩa ithano kĩa magetha ma Misiri mĩaka-
 inĩ ĩyo mũgwanja ya bũthi. **35** Nao nĩmacookanĩrĩrie irio
 icio ciothe cia mĩaka ĩyo mĩega ĩrooka, na ngano ĩyo
 ĩkorwo watho-inĩ wa Firaũni, ĩgwo matũũra-inĩ ĩrĩ irio. **36**
 Nacio irio icio ciagĩrĩire kũigwo irĩ mũthiithũ wa bũrũri,
 ikaahũthĩrwo hĩndĩ ĩrĩa ya mĩaka mũgwanja ya ng'aragu
 ĩrĩa ĩkaagĩa Misiri, nĩgeetha bũrũri ndũkanathũkio nĩ
 ng'aragu ĩyo.” **37** Firaũni na anene ake makĩona mũbango
 ũcio ũrĩ mweka. **38** Nĩ ũndũ ũcio Firaũni akĩmoooria
 atĩrĩ, “No tuone mũndũ ũngĩ ta ũyũ, mũndũ ũrĩ na
 roho wa Ngai thĩinĩ wake?” **39** Firaũni agĩkĩra Jusufu
 atĩrĩ, “Kuona atĩ Ngai nĩakũmenyithĩtie maũndũ maya
 mothe-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩ ũngĩkũũrana maũndũ na
 mũũgĩ ta we. **40** Wee nĩwe ũkũrũgamĩrĩra nyũmba
 yakwa ya ũthamaki, na andũ akwa othe mariathĩkagĩra
 watho waku. ũndũ ngũgũkĩra naguo no atĩrĩ, nĩ nĩ
 nĩ Mũthamaki.” **41** Nĩ ũndũ ũcio Firaũni akĩra Jusufu
 atĩrĩ, “Kuuma rĩu nĩndagũtua mũrũgamĩrĩri wa bũrũri
 wothe wa Misiri.” **42** Ningĩ Firaũni akĩruta gĩcũhĩ gĩake
 kĩa mũhũũri kuuma kĩara gĩake agĩgũkĩra kĩara-inĩ kĩa
 Jusufu. Agĩcooka akĩmũhumba nguo cia gatani njega,
 na kĩrengeri gĩa thahabu ngingo. **43** Ningĩ agĩtũma

akuuo na ngaari yake ya ita, arĩ mũndũ wa keerĩ harĩ we wathani-inĩ, nao andũ magĩthĩĩ makĩanagĩrĩra marĩ mbere yake atĩrĩ, “Eherai njĩra-inĩ!” Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtua Jusufu mũrũgamĩrĩri wa bũrũri wothe wa Misiri. **44** Ningĩ Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Nĩ niĩ Firaũni, no rĩrĩ, hatarĩ na rũtha rwaku, gũtirĩ mũndũ ũgeeka ũndũ atarĩ na rũtha rwaku gũkũ Misiri guothe.” **45** Nake Firaũni agĩta Jusufu Zafenathu-Panea, na akĩmũhe Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu, atuĩke mũtumia wake. Nake Jusufu agĩtuĩkania bũrũri wothe wa Misiri. **46** Jusufu aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩtatũ rĩrĩa atonyire ũtungata-inĩ wa Firaũni mũthamaki wa Misiri. Nake Jusufu akĩehera mbere ya Firaũni, agĩtuĩkania bũrũri wothe wa Misiri. **47** Na rĩrĩ, ihinda rĩa mĩaka ĩyo mũgwanja ya bũthi, bũrũri ũcio ũgĩciara maciaro maingĩ mũno. **48** Nake Jusufu agĩcookanĩrĩria irio ciothe cia bũrũri wa Misiri iria ciagiire kuo mĩaka ĩyo mũgwanja ya bũthi, na agĩciigithia matũũra-inĩ marĩa manene. O itũũra inene akaiga irio iria ciakũragio mĩgũnda-inĩ ĩrĩa yarĩthiũrũrũkĩirie. **49** Jusufu agĩkĩigithia ngano nyingĩ mũno, o ta mũthanga wa iria-inĩ; yarĩ nyingĩ mũno, o nginya agĩtiga kũiga maandĩko ma mũigana wayo tondũ ndĩngĩathimĩkire. **50** Mĩaka ya ng’aragu ĩtaanakinya-rĩ, Jusufu nĩaciarĩrwo tũhĩ twĩrĩ nĩ Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu. **51** Jusufu agĩta irigithathi rĩake Manase, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Ngai nĩatũmĩte ndiganĩrwo nĩ thĩina wakwa wothe na nyũmba ya baba yothe.” **52** Nako kahĩ ga keerĩ, agĩgeeta Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Ngai nĩatũmĩte ngĩe na maciaro bũrũri-inĩ wa mĩnyamaro

yakwa.” 53 Nayo mīaka mūgwanja ya būthi kūu Misiri ĩgĩthira, 54 na mīaka mūgwanja ya ng’aragu ĩkĩambĩrĩria, o ta ũrĩa Jusufu oigĩte. Kwarĩ na ng’aragu mabūrũri-inĩ marĩa mangĩ mothe, no būrũri wa Misiri wothe warĩ na irio. 55 Na rĩrĩa andũ a Misiri othe maambĩrĩrie kũigua ng’aragu-rĩ, magĩkaĩra Firaũni amahe irio. Nake Firaũni akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ kūrĩ Jusufu na mwĩke ũrĩa ekũmwĩra.” 56 Rĩrĩa ng’aragu yagĩire būrũri wothe-rĩ, Jusufu akĩhingũra makũmbĩ ma irio, akĩenderia andũ a Misiri ngano, nĩgũkorwo ng’aragu yarĩ nene mũno Misiri guothe. 57 Namo mabūrũri mothe magĩũka Misiri kūrĩ Jusufu kũgũra ngano, tondũ ng’aragu ĩyo yarĩ nene mũno thĩ yothe.

42 Rĩrĩa Jakubu aamenyire atĩ Misiri nĩ kwarĩ na ngano, akĩira ariũ ake atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũikare o ro ũguo mũcũthanĩrĩrie?” 2 Agĩthĩĩ na mbere akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjiguĩte atĩ Misiri kūrĩ na ngano. Ikūrũkai kuo mũgatũgũrĩre irio, nĩgeetha tũtũure muoyo tũtigakue.” 3 Nao ariũ ikũmi a ithe na Jusufu magĩikūrũka, magĩthĩĩ kũgũra ngano Misiri. 4 No Jakubu ndaatũmire Benjamini mũrũ wa nyina na Jusufu athĩĩ na arĩa angĩ, tondũ nĩetigagĩra ndakone mũtino. 5 Nĩ ũndũ ũcio ariũ a Isiraeli magĩthĩĩ marĩ hamwe na arĩa angĩ maathĩite kũgũra ngano Misiri, tondũ būrũri wa Kaanani o naguo warĩ na ng’aragu. 6 Na rĩrĩ, Jusufu nĩwe warĩ mwathi wa būrũri wa Misiri na nĩwe wendagĩria andũ othe a būrũri ngano. Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa ariũ a ithe maakinyire kuo-rĩ, makĩmũinamĩrĩra, magĩturumithia mothiũ mao thĩ. 7 Na rĩrĩa Jusufu onire ariũ a ithe, o ro rĩmwe akĩmamenya, no

agĩtua ndamooĩ na akĩmaarĩria arĩ na ũũru, akĩmooria atĩrĩ, “Mumĩte kũ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tuumĩte bũrũri wa Kaanani tũgooka kũgũra irio.” **8** O na gũtuĩka Jusufu nĩamenyire ariũ a ithe-rĩ, o matiigana kũmũmenya. **9** Ningĩ akĩririkana irooto ciake iria aarootete imakoniĩ, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ athigaani! Mũũkĩte kũrora bũrũri witũ kũrĩa ũtarĩ mũgitĩre.” **10** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, mwathi witũ! Ndungata ciaku ciũkĩte o kũgũra irio tu. **11** Ithuĩ ithuothe tũrĩ ariũ a mũthuumi ũmwe. Ithuĩ ndungata ciaku tũrĩ andũ ehokeku, tũtirĩ athigaani.” **12** Nake Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “Aca! Mũũkĩte kũrora bũrũri witũ kũrĩa ũtarĩ mũgitĩre.” **13** No makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata ciaku ciarĩ andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuumi ũmwe, ũrĩa ũtũũraga bũrũri wa Kaanani. ũrĩa mũnini biũ nĩwe ũrĩ na baba rĩu, na ũmwe witũ ndarĩ ho.” **14** Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “No ta ũrĩa ndamwĩra: Inyuĩ mũrĩ athigaani! **15** Na ũũ nĩguo mũkũmenyeka atĩ mũrĩ andũ a ma: Ti-itherũ, o ta ũrĩa Firaũni atũũraga muoyo-rĩ, mũtingiuma kũndũ gũkũ nginya ũrĩa mũnini wanyu oke. **16** Tũmai ũmwe wanyu athiĩ agĩre mũrũ wa thoguo ũcio ũngĩ; inyuĩ aya angĩ nĩ mũgũikio njeera nĩgeetha ciugo cianyu icio mwarĩtie irorwo kana nĩ ũhoro wa ma. Mũngĩkorwo ũguo muugĩte tiguorĩ, o ta ũrĩa Firaũni atũũraga muoyo, inyuĩ mũrĩ athigaani!” **17** Nake akĩmaikia othe njeera, magĩkara kuo mũthenya itatũ. **18** Mũthenya wa itatũ Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “Tondũ ndĩ mwĩtigĩri Ngai-rĩ, ikai ũũ nĩguo mũtũũre muoyo: **19** Angĩkorwo mũrĩ andũ ehokeku, itĩkĩrai ũmwe wanyu aikare gũkũ njeera, na inyuĩ arĩa angĩ mũthiĩ mũtwarĩre andũ anyu

ngano nĩ ũndũ wa ng'aragu írĩa marĩ nayo. **20** No rĩrĩ, no nginya mundehere mūrũ wa thoguo ũcio mūnini biũ, nĩgeetha ciugo cianyu ciitĩkĩrĩke kũna atĩ nĩ cia ma, na nĩguo mūtigakue.” Nao magĩka o ũguo. **21** Nao makĩrana atĩrĩ, “Ti-itherũ tũraherithio nĩ ũndũ wa mūrũ wa ithe witũ. Nĩtuonire ũrĩa aarĩ na thĩina rĩrĩa atũthaihaga tũhonokie muoyo wake, no tũkĩrega kũmũigua; na no kĩo tũnyiitwo nĩ thĩina ũyũ.” **22** Rubeni akĩmacookeria atĩrĩ, “Githĩ ndiamwĩrire mūtikehĩrie kamwana kau? No inyuĩ mũkĩrega gũũthikĩrĩria! Rĩu no nginya tũrĩhio thakame yake.” **23** No matiamenyaga atĩ Jusufu nĩaiguaga ũrĩa moigaga, tondũ we aatũmagĩra mūtabuti akĩmaarĩria. **24** Jusufu akĩmahutatĩra akĩmeherera, akĩambĩrĩria kũrĩra; ningĩ agĩcooka agĩthĩ akĩmaarĩria rĩngĩ. Akĩnyiitithia Simeoni akĩeherio harĩo na akĩohwo makĩonaga. **25** Jusufu agĩathana makũnia mao maiyũrio ngano, na betha cia o mũndũ icookio ikũnia-inĩ rĩake, na maheo rĩngu wa rũgendo. Thuutha wa gwĩkĩrwo maũndũ macio, **26** makĩigĩrĩra ndigiri ciao mĩrigo ĩyo ya ngano na makĩumagara. **27** Harĩa maarũgamire mararĩre-rĩ, ũmwe wao agĩtumũra ikũnia rĩake ahe ndigiri yake irio, nake akĩona betha ciake hau mũromo-inĩ wa ikũnia rĩake. **28** Akĩira ariũ a ithe atĩrĩ, “Haiya, nĩnjookeirio betha ciakwa; ĩ ici haha ikũnia-inĩ rĩakwa.” Ngoro ciao ikĩnyiitwo nĩ ihooru na makĩrorana makĩinainaga, makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ Ngai atwĩkĩte?” **29** Na rĩrĩa maakinyire kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri wa Kaanani-rĩ, makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe monete. Makĩmwĩra atĩrĩ, **30** “Mũndũ ũrĩa mwathi wa bũrũri ũcio aatwarĩrie na ũũru

mūingĩ na agītūtua ta twathiite gūthigaana būrūri ūcio. **31** No ithuĩ tūkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ithuĩ tūrĩ andũ ehokeku; tūtĩrĩ athigaani. **32** Twarĩ andũ ikūmi na eerĩ, ariũ a mūthuuri ūmwe. Ūmwe ndarĩ ho, na ūrĩa mūnini biũ arĩ na ithe witũ kũu Kaanani.’ **33** “Ningĩ mūdũ ūcio mwathi wa būrūri agītũwĩra atĩrĩ, ‘Gĩkĩ nĩkĩo gĩgūtũma menye kana mūrĩ andũ ehokeku: Ndigĩrai mūrũ wa thoguo ūmwe gũkũ, muoe irio mūthiĩ mūcitwarĩre andũ a nyũmba cianyu acio marĩ na ng’aragu. **34** No mūndehere mūrũ wa thoguo ūrĩa mūnini biũ na noguo ngaamenya atĩ mūtĩrĩ athigaani, mūrĩ andũ ehokeku. Hĩndĩ ĩyo nĩngamũcookeria mūrũ wa thoguo, na nĩmũgetikĩrio kuonjorithagia būrūri-inĩ ũyũ.” **35** Na rĩrĩa moonoragia makũnia mao-rĩ, o mūdũ agĩkora kiohe kĩa betha ciake ikũnia-inĩ rĩake! Nao na ithe wao mona ciohe icio cia mbeeca, makĩmaka. **36** Ithe wao Jakubu akĩmeera atĩrĩ, “Mūrĩ kũũniinĩra ciana ciakwa. Jusufu ndarĩ ho, na Simeoni ndarĩ ho, na rĩu mūrenda kuoya Benjamini. Maūdũ maya mothe nĩ nĩ mokĩrĩire!” **37** Hĩndĩ ĩyo Rubeni akĩira ithe atĩrĩ, “Nĩũkooraga ariũ akwa eerĩ ingĩkaaga gũcookia Benjamini harĩwe. Reke akorwo ūmenyereri-inĩ wakwa, na nĩngamũcookia.” **38** No Jakubu akiuga atĩrĩ, “Mūrũ wakwa ndegũikũrũka athiĩ na inyuĩ; mūrũ wa nyina nĩ mũkuũ na nowe wiki ũtigarĩte. Angĩnyitwo nĩ mūtino mūna rũgendo-inĩ rũu mūrathĩrĩ, mwatũma mbuĩ ici ciakwa ithiĩ mbĩrĩra-inĩ na kĩahe.”

(Sheol h7585)

43 Na rĩrĩ, ng’aragu ĩyo ikĩneneha mūno būrūri-inĩ wa Kaanani. **2** Nĩ ūndũ ūcio rĩrĩa maarĩire ngano yothe ĩrĩa maagũrĩte Misiri ĩgĩthira-rĩ, ithe wao akĩmeera atĩrĩ,

“Cookai Misiri rīngī mūgatūgūrīre irio ingī nini.” **3** No Juda akīmwīra atīrī, “Mūndū ūcio aatwīhītīire agītīwīra atīrī, ‘Mūtikoona ūthiū wakwa rīngī tīga mūrū wa thoguo ūcio ūngī akorirwo arī hamwe na inyuī.’ **4** Akorwo nīūgūtūtūma hamwe na mūrū wa ithe witū Benjamini, nītūgūikūrūka tūthiī tūkūgūrīre irio. **5** No akorwo ndūkūmūtūma na ithuī, tūtīgūikūrūka, tondū mūndū ūcio aatwīrīre atīrī, ‘Mūtikoona ūthiū wakwa rīngī tīga no mūrū wa thoguo akorirwo arī hamwe na inyuī.’” **6** Nake Isiraeli akīmooria atīrī, Mwandehereire thīina ūyū nīkī, na ūndū wa kwīra mūndū ūcio atī nī mūrī na mūrū wa ithe wanyu ūngī? **7** Makīmūcookeria atīrī, “Mūndū ūcio aatūūragia ciūria itūkoniī ithuī ene o na cia nyūmba ciitū abarīrīire mūno. Agītūūria atīrī, ‘Ithe wanyu arī o muoyo? Nī mūrī na mūrū wa thoguo ūngī?’ Ithuī no gūcookia twacookagia ciūria ciake. Tūngāmenyire atīa atī no oige, ‘Thiīi mūrehe mūrū wa thoguo gūkū?’” **8** Ningī Juda akīra Isiraeli ithe atīrī, “Njītīkīria thīi na kamwana gaka, na nītūgūthiī o ro rīmwe, nīgeetha wee na ithuī na ciana ciitū tūtūūre muoyo, na tūtīgakue. **9** Nīi mwene nīngūmūrūgamīrīra wega; na nī nīi ūkōoria ūhorō wake. Ingīkaaga kūmūcookia kūrī wee, na ndīmūrūgamie mbere yaku-rī, nī ngaacookererwo nī ihītīa rīu matukū ma muoyo wakwa wothe. **10** Ūrīa kūrī nī atī, korwo tūtīnatīndīrīra ūhorō ūyū tūngīthiīte rīa keerī na tūgacooka.” **11** Nake Isiraeli, ithe wao akīmeera atīrī, “Kūngīkorwo no nginya athiī-rī, īkai ūū: Īkīrai maciaro marīa mega mūno ma būrūrī ūyū mondo-inī cianyu, mūikūrūkīrie mūndū ūcio marī kīheo, na mahuti manini marīa manungi wega na kaūūkī kanini, na ūbani na

ũũkĩ-wa-ngoma ũrĩa wĩtagwo manemane, na njothi na rothi. **12** Na mũkuue betha maita meerĩ, tondũ no nginya mũcookie betha iria ciacooketio mũromo-inĩ ya makũnia manyu. No gũkorwo ũndũ ũcio wekirwo na mahĩtia. **13** Oyai mũrũ wa thoguo o nake, mũcooke kũrĩ mũndũ ũcio o narua. **14** Nake Ngai Mwene-Hinya-Wothe arotũma mũiguĩrwo tha nĩ mũndũ ũcio, nĩgeetha etĩkĩre mũcooke na mũrũ wa thoguo wanyu ũcio ũngĩ o na Benjamini. Hakwa-rĩ, akorwo nĩ ngũkuĩrwo-rĩ, nĩ nguĩrwo.” **15** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩoya iheo icio na betha maita meerĩ, na magĩthiĩ na Benjamini. Magĩkũrũka na ihenya Misiri na makĩneana kũrĩ Jusufu. **16** Rĩrĩa Jusufu onire Benjamini arĩ hamwe nao-rĩ, akĩira mũnene wa nyũmba yake atĩrĩ, “Twara andũ aya gwakwa mũciĩ, ũthĩnje na ũthondeke irio cia mũarahō; tondũ nĩ mekũrianĩra na nĩ mũarahō.” **17** Nake mũndũ ũcio agĩka o ta ũrĩa Jusufu aamwĩrite, na akĩmatwara kwa Jusufu mũciĩ. **18** Nao andũ acio nĩmamakire maatwarwo gwake mũciĩ. Magĩciiria atĩrĩ, “Twarehwo gũkũ nĩ ũndũ wa betha iria ciacookirio makũnia-inĩ maitũ hĩndĩ ya mbere. Arenda gũtũtharĩkĩra atũtoorie na atũtue ngombo ciake, na oe ndigiri ciitũ.” **19** Tondũ ũcio makĩambata magĩthiĩ kũrĩ mũnene wa nyũmba ya Jusufu, makĩmwarĩria marĩ hau mũromo-inĩ wa nyũmba. **20** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Twagũthaitha mwathi witũ, nĩ tuokire gũkũ hĩndĩ ya mbere kũgũra irio. **21** No harĩa twarũgamire tũrarĩrĩre-rĩ, twatumũra makũnia maitũ o mũndũ agĩkora betha yake, o ũrĩa yoheetwo ĩrĩ mũromo-inĩ wa ikũnia. Nĩ ũndũ ũcio nĩ twacooka nacio. **22** Na ningĩ nĩtuoka na betha ingĩ cia

kūgūra irio. Tūtiūi nūū wekīreire betha ciitū makūnia-inī maitū.” **23** Nake akīmeera atīrī, “Gūtīrī na thīna, tigai gwītigīra. Ngai wanyu, o we Ngai wa ithe wanyu, nīwe wamūheire kīgīna makūnia-inī manyu; betha cianyu nīndacīamūkīire.” Agīcooka akīmarehera Simeoni. **24** Ningī mūnene ūcio wa nyūmba ya Jusufu akīmatwara mūcīi kwa Jusufu, akīmahe maaī ma gwīthamba magūrū, na akīhe ndigiri ciao gīa kūrīa. **25** Nao makīhaarīria iheo ciao cia kūhe Jusufu ooka mīaraho, tondū nīmaiguīte atī nīmekūrīa irio kuo. **26** Rīrīa Jusufu ookire mūcīi-rī, makīmūhe iheo iria maarehete kūu nyūmba-inī, na makīnamīrīra, magīturumithia mothiū mao thī mbere yake. **27** Nake akīmahooya ūhoru, akīmooria, “Mūkūrū ūrīa mwaheire ūhoru wake-rī, nī mūhoru? Arī o muoyo?” **28** Makīmūcookeria atīrī, “Ndungata yaku ūcio ithe witū arī o muoyo na ndarī na ūūru.” Nao makīnamīrīra mamūhe gītīo. **29** Na aaroranga akīona mūrū wa nyina Benjamini, ūrīa maaciaranīrwo nake; akīmooria atīrī, “Ūyū nīwe mūrū wa thoguo ūrīa mūnini biū, ūrīa mwaheire ūhoru wake?” Agīcooka akīmwīra atīrī, “Mūrū wakwa, Ngai arogūtuga.” **30** Na rīrī, aigua ta ekumwo nī ngoro nī kuona mūrū wa nyina Benjamini-rī, Jusufu agīkiuma na ihenya agīthīi gūcaria handū angīrīrīra. Nake agīthīi kanyūmba gake ga thīinī akīrīrīra kuo. **31** Na aarīkia gwīthamba ūthiū akiuma, akīyūmīrīria, akiuga atīrī, “Igai irio metha-inī.” **32** Makīgīra Jusufu irio ciake arī wiki, na ariū a ithe marī oiki, nao andū a Misiri marī oiki, tondū andū a Misiri matingārīanīre na Ahibirania tondū warī thaahu harīo. **33** Andū acio maaikarītio mbere

yake kuringana na ukuru wao, kuuma irigithathi nginya uria warĩ münini biũ; nao makirorana o mündũ na mündũ nĩ kugega. **34** Riria maihurirwo irio kuuma metha-inĩ ya Jusufu-rĩ, rwiga rwa Benjamini rwarĩ maita matano gũkĩra rwa arĩa angĩ. Nao makiria na makinyuanira nake mategwitigira.

44 Nake Jusufu agiatha münene wa nyumba yake, akimwira atiri, “Iyuria makunia ma andũ aya irio nyingĩ o ta uria mangihota gũkuua, na wikire betha ya mündũ o mündũ mũromo-inĩ wa ikunia riake. **2** Ningĩ wikire gikombe giakwa kiria kia betha mũromo-inĩ wa ikunia ria uria münini biũ wao, hamwe na betha cia ngano yake.” Nake münene ũcio agĩka o uria Jusufu aamwirire. **3** Rũciini gwakia-rĩ, andũ acio makiumagario hamwe na ndigiri ciao. **4** Matanathiĩ kũraya na itũura riu inene-rĩ, Jusufu akiira münene wa nyumba yake atiri, “Rũmirira andũ acio o riu, na wamakinyira ũmoorie atiri, ‘Mwaraha wega na ũuru niki? **5** Githĩ gikombe giki tikio mwathi wakwa anyuuaga nakio na akaragura nakio? Ũndũ ũyũ mwikite nĩ ũndũ mũuru mũno.” **6** Na riria aamakinyirire-rĩ, agĩcookera ciugo icio kũri o. **7** Nao makimũuria atiri, “Mwathi witũ ekwaria maũndũ ta macio niki? Ithui ndungata ciaku tũroaga gwika ũndũ ta ũcio! **8** Ithui o na nĩtũragũcookeirie betha iria twakorire mũromo-inĩ ya makunia maitũ kuuma bũruri wa Kaanani; nĩ kii kĩngĩtũma tuiye betha kana thahabu kuuma nyumba ya mwathi waku? **9** Ndungata o na imwe yaku yakorwo iri nakio-rĩ, no igũkua, na ithui aya angĩ tũtuĩke ngombo cia mwathi witũ.” **10** Nake akiuga atiri, “Nĩ wega, nĩgũtuĩke

o ũguo mwoiga. Ūrĩa ũgũkorwo nakĩo nĩwe ũgũtuĩka ngombo yakwa; inyuĩ arĩa angĩ mũtirĩ na ũcuuke.” **11** O mũndũ o mũndũ agĩkũrũkia ikũnia rĩake thĩ na ihenya na akĩrĩtumũra. **12** Nake mũnene ũcio wa nyũmba ya Jusufu akĩambĩrĩria gũcaria gĩkombe, ambĩrĩrie harĩ ũrĩa mũkũrũ wao na akĩrĩkĩrĩria harĩ ũrĩa mũnini biũ. Nakĩo gĩkombe kũu gĩkĩoneka ikũnia-inĩ rĩa Benjamini. **13** Nao moona ũguo-rĩ, magĩtembũranga nguo ciao. Magĩcooka makĩhaicia mĩrigo yao ndigiri igũrũ magĩcooka na thuutha kũu itũũra-inĩ inene. **14** Jusufu aarĩ o kũu nyũmba rĩrĩa Juda na ariũ a ithe maatoonyire kuo. Nao makĩgũithia thĩ mbere yake. **15** Jusufu akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũyũ mwĩkĩte? Kaĩ mũtooĩ atĩ mũndũ ta nĩ no ahote kũmenya maũndũ na njĩra ya ũragũri?” **16** Juda akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ atĩa tũngĩra mwathi witũ? Tũngiuga atĩa? Tũngĩhota atĩa kuonania atĩ tũtũhĩtie? Ngai nĩwe ũguũrĩtie mahĩtia ma ndungata ciaku. Rĩu ithuĩ tũrĩ ngombo cia mwathi witũ, ithuothe ũndũ ũmwe na ũrĩa ũkorirwo na gĩkombe kũu.” **17** No Jusufu akiuga atĩrĩ, “Ndĩroaga gwĩka ũndũ ta ũcio! Mũndũ ũrĩa ũkorirwo na gĩkombe kũu nowe ũgũtuĩka ngombo yakwa. Inyuĩ aya angĩ, cookai kũrĩ ithe wanyu na thayũ.” **18** No Juda agĩthiĩ harĩ we, akiuga atĩrĩ, “Ndagũthaitha mwathi wakwa, ĩtĩkĩria ndungata yaku yarĩrie mwathi wakwa. Ndũkarakarĩre ndungata yaku o na gũtuĩka ũiganaine na Firaũni we mwene. **19** Mwathi wakwa, wee woririe ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Nĩ mũrĩ ithe wanyu kana mũrũ wa thoguo wanyu ũngĩ?’ **20** Na ithuĩ tũgĩgũcookeria atĩrĩ, ‘Tũrĩ na ithe witũ mũthuari mũkũrũ mũno, na kũrĩ

kamwana kanini aaciariirwo ũkũrũ-inĩ wake. Mũrũ-wa-nyina na kamwana kau nĩ mũkuũ, na nowe wiki wa ariũ a nyina ũtigariite, na ithe nĩamwendete mũno.’ 21 “Hĩndĩ ĩyo ũkĩira ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Thiĩ mũmũikũrũkie mũmũrehe ndĩmwĩonere.’ 22 Na ithuĩ tũkĩira mwathi witũ atĩrĩ, ‘Kamwana kau gatingiuma harĩ ithe; kangiuma harĩ we, ithe no gũkua angĩkua.’ 23 No wee werire ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Tiga mũũkire na mũrũ wa thoguo ũcio mũnini biũ, mũtikooona ũthiũ wakwa rĩngĩ.’ 24 Na twainũka kũrĩ ndungata yaku ũcio ithe witũ, tũkĩmwĩra ũrĩa wee mwathi witũ woigĩte. 25 “Nĩngĩ ithe witũ agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Cookai, mũthiĩ mũgũre irio ingĩ nini.’ 26 No ithuĩ tũkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Tũtingĩkũrũka kuo. No gũkorirwo nĩtũgũthiĩ na mũriũ waku ũyũ mũnini biũ. Tũtingĩona ũthiũ wa mũndũ ũcio tiga mũriũ waku ũyũ akorirwo na ithuĩ.’ 27 “Nayo ndungata yaku ũcio ithe witũ agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Inyuĩ nĩmũũĩ atĩ mũtumia wakwa Rakeli aanjarĩire ariũ eerĩ. 28 Ũmwe wacio nĩathiire na ndacooke, na nĩ ngiuga atĩrĩ, “Titherũ nĩatambuuriitwo nĩ nyamũ!” Na kuuma hĩndĩ ĩyo ndirĩ ndamuona rĩngĩ. 29 Mũngĩoya ũyũ ũngĩ nake akoone mũtino-rĩ, mwatũma mbuĩ ici ciakwa ithiĩ mbĩrĩra na kĩeha.’ (Sheol h7585) 30 “Na rĩrĩ, kamwana gaka kangĩaga gũthiĩ na nĩ tũgacooka kũrĩ ndungata yaku ũcio baba, o baba ũcio muoyo wake wohanĩtio na muoyo wa kamwana gaka-rĩ, 31 oone atĩ kamwana gaka tũtirĩ nako, no gũkua agaakua. Ithuĩ ndungata ciaku tũgĩkũrũkie mbuĩ cia ithe witũ mbĩrĩra-inĩ na kĩeha. (Sheol h7585) 32 Nĩ ndungata yaku-rĩ, nĩnderutĩire kũrĩ baba gũkamenyerera. Ngiuga atĩrĩ, ‘Ingĩkaaga gũgacookia kũrĩ we-rĩ, nĩngacookererwo

nĩ ihĩtia rĩĩrĩ ndĩ mbere ya baba, matukũ mothe ma muoyo wakwa!’ 33 “Na rĩu ndagũthaitha ũreke nĩ ndungata yaku ndigwo gũkũ nduĩke ngombo ya mwathi wakwa handũ ha kamwana gaka, na wĩtikĩrie kamwana gaka kainũke na ariũ a ithe. 34 Ingĩhota atĩa kũinũka kũrĩ baba itarĩ na kamwana gaka? Aca! Ndũkareke ngoone kĩa kĩa kĩa kĩngĩnyiita baba.”

45 Hĩndĩ ĩyo Jusufu akĩremwo nĩ kwĩyũmĩrĩria mbere ya arĩa othe maamũtungataga, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Andũ othe nĩmehere harĩ nĩ!” Tondũ ũcio, hatiarĩ mũndũ o na ũmwe warĩ na Jusufu rĩrĩa emenyithanirie kũrĩ ariũ a ithe. 2 Na akĩrĩra anĩrĩire o nginya andũ a Misiri makĩmũigua, o na andũ a nyũmba ya Firaũni makĩigua ũhoru wa kĩrĩro kũ. 3 Jusufu akĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jusufu! Baba arĩ o muoyo?” No ariũ a ithe matiahotire kũmũcookeria, nĩgũkorwo nĩmamakĩte mũno marĩ mbere yake. 4 Ningĩ Jusufu akĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Ta nguhĩrĩria.” Meeka ũguo-rĩ, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ mũrũ wa thoguo Jusufu, ũrĩa mwendirie Misiri! 5 Na rĩu, mũtigathĩnĩke kana mwĩrakarĩre nĩkũnyendia gũkũ, tondũ nĩ Ngai wandũmire njũke mbere yanyu nĩgeetha honokie mĩoyo. 6 Handũ-inĩ ha mĩaka ĩrĩ rĩu gũkoretwo na ng’aragu bũrũri-inĩ, na mĩaka ĩtano ĩgũũka gũtigũkorwo na kũrĩma kana kũgetha. 7 No Ngai aandũmire mbere yanyu nĩguo ndũme matigari manyu matũũre gũkũ thĩ, na honokie mĩoyo yanyu na kũhonokania kũnene. 8 “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ti inyuĩ mwandũmire gũkũ, no nĩ Ngai. Na nĩanduĩte ta ithe wa Firaũni, na mwathi wa nyũmba yake yothe o na mwathi

wa bŭrŭri wothe wa Misiri. **9** Na rŭu hiŭhai mŭcooke kŭrŭ baba mŭmwŭire atŭrŭ, ‘Ŭŭ nŭguo mŭrŭguo Jusufu ekuuga: Ngai nŭanduŭite mwathi wa bŭrŭri wa Misiri guothe. Ikŭrŭka ŭŭke kŭrŭ niŭ; ndŭgaikare. **10** Ŭgŭtŭŭra bŭrŭri wa Gosheni na ŭkorwo ŭrŭ hakuhŭ na niŭ, wee na ciana ciaku, na ciana cia ciana ciaku, na ndŭŭru ciaku cia mbŭri na cia ng’ombe, na kŭrŭa gŭothe ŭrŭ nakŭo. **11** Kŭu nŭkuo ndŭrŭgŭteithagŭria tondŭ kŭrŭ na mŭaka ŭngŭ itano ya ng’aragu ŭtigarŭite. Kwaga ŭguo wee na nyŭmba yaku na andŭ arŭa othe makwŭgŭi nŭmŭgŭtuŭka athŭnŭiki.’ **12** “Inyŭi nŭmŭreyonera, o na Benjamini mŭrŭ wa maitŭ akeyonera, atŭ ni niŭ mwene ndŭramwarŭria. **13** Na mwŭire baba ŭhoru wa gŭtŭo kŭrŭa gŭothe heetwo gŭkŭ Misiri, na ŭrŭa wothe mwŭoneire, na mŭikŭrŭkie baba gŭkŭ narua.” **14** Ningŭ akŭhŭmbŭria mŭrŭ wa nyina Benjamini na akŭrŭra, o nake Benjamini akŭmŭhŭmbŭria akŭrŭraga. **15** Na akŭmumunya ariŭ a ithe othe na akŭmahŭmbŭria akŭrŭraga. Thuutha ŭcio ariŭ a ithe makŭaranŭria nake. **16** Na rŭrŭa ŭhoru ŭcio waiguirwo nyŭmba-inŭ ya ŭthamaki ya Firaŭni, atŭ ariŭ a ithe na Jusufu nŭmokŭite-rŭ, Firaŭni na anene ake othe magŭkena. **17** Firaŭni akŭrŭra Jusufu atŭrŭ, “Ŭra ariŭ a thoguo atŭrŭ, ‘Ŭkai ŭŭ: Igŭrŭrai nyamŭ cianyu mŭrigo mŭcooke bŭrŭri wa Kaanani, **18** na mŭndehere ithe wanyu na andŭ a nyŭmba cianyu. Na niŭ nŭngamŭhe kŭndŭ kŭrŭa kwega mŭno bŭrŭri-inŭ wa Misiri, na mŭkenagŭre ŭnoru wa bŭrŭri ŭyŭ.’ **19** “Ningŭ nŭwathŭrŭrio ŭmeere atŭrŭ: ‘Ŭkai ŭŭ: Oyai makaari mamwe kuuma gŭkŭ Misiri ni ŭndŭ wa ciana na atumia anyu, mŭgŭire ithe wanyu mŭŭke. **20** Na mŭtigatindanŭre na indo cianyu tondŭ maŭndŭ

mothe marĩa mega mũno ma Misiri megũtuĩka manyu.”

21 Nĩ ùndũ ùcio ariũ a Isiraeli magĩĩka o ro ũguo. Jusufu akĩmahe makaari o ta ũrĩa Firaũni aathanĩte na agĩcooka akĩmahe rĩĩgu wa rũgendo rwao. **22** Ningĩ akĩhe o mũndũ o mũndũ wao nguo njerũ, no Benjamini-rĩ, akĩmũhe betha magana matatũ, na nguo ithano cia kũgarũrĩra. **23** Na indo ici nĩcio aatũmĩire ithe: Ndigiri ikũmi ikuuĩte indo iria njega mũno cia Misiri, na ndigiri ingĩ ikũmi cia mĩgoma ikuuĩte ngano na mĩgate na rĩĩgu wake wa rũgendo. **24** Agĩcooka akiumagaria ariũ a ithe, na magĩthĩĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikanegenanie mũrĩ njĩra-inĩ!” **25** Nĩ ùndũ ùcio makĩambata makiuma Misiri, magĩthĩĩ magĩkinya kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri-inĩ wa Kaanani. **26** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu arĩ o muoyo! Na nĩwe mwathi wa bũrũri wothe wa Misiri.” Jakubu akĩgegeara; akĩaga kũmetĩkia. **27** No rĩrĩa maamwĩire maũndũ marĩa mothe Jusufu aamerĩte, na rĩrĩa onire makaari marĩa Jusufu aatũmĩte ma kũmũkuua mamũtware Misiri-rĩ, roho wa Jakubu ithe wao ũkĩarahũka. **28** Nake Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Nĩndetĩkia! Mũrũ wakwa Jusufu arĩ o muoyo. Nĩngũthĩĩ ngamuone itanakua.”

46 Nĩ ùndũ ùcio Isiraeli akiumagara na indo ciothe iria aarĩ nacio, na aakinya Birishiba-rĩ, akĩrutĩra Ngai wa ithe Isaaka magongona. **2** Nake Ngai akĩarĩria Isiraeli na kĩoneki ũtukũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jakubu! Jakubu!” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩĩ ũyũ haha.” **3** Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩĩ Ngai, Ngai wa thoguo. Ndũgetigĩre gũikũrũka ũthĩĩ Misiri, tondũ nĩngagũtua rũrĩrĩ rũnene mũno kũu. **4** O na nĩngũikũrũkania nawe kũu Misiri, na ti-itherũ nĩ

ngagũcookia gũkũ rĩngĩ. Nakuo guoko kwa Jusufu kuo kwene nĩkuo gũgaakũhinga maitho wakua.” 5 Hĩndĩ ĩyo Jakubu akiuma Birishiba, nao ariũ a Isiraeli magĩkuua ithe wao Jakubu na ciana ciao na atumia ao na makaari marĩa Firaũni aatũmĩte ma kũmũkuua. 6 O na ningĩ magĩthiĩ na mahiũ mao na indo iria ciothe maagĩte nacio marĩ kũu Kaanani, na Jakubu na rũciaro rwake ruothe magĩthiĩ Misiri. 7 Aathiire Misiri na ariũ ake na tũmwana twa ariũ ake, agĩthiĩ na airĩtu ake na tũirĩtu twa airĩtu ake, ũguo nĩ kuuga rũciaro rwake ruothe. 8 Maya nĩmo marĩitwa ma ariũ a Isiraeli (Jakubu na njiaro ciake) arĩa maathiire Misiri: Rubeni irigithathi rĩa Jakubu. 9 Ariũ a Rubeni maarĩ: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi. 10 Ariũ a Simeoni maarĩ: Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Zoharu, na Shauli mũrũ wa mũtumia ũrĩa Mũkaanani. 11 Ariũ a Lawi maarĩ: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. 12 Ariũ a Juda maarĩ: Eri, na Onani, na Shela, na Perezu, na Zera (no Eri na Onani nĩmakuĩrĩire bũrũri wa Kaanani.) Nao ariũ a Perezu maarĩ: Hezironi na Hamuli. 13 Ariũ a Isakaru maarĩ: Tola, na Puya, na Jashubu, na Shimuroni. 14 Ariũ a Zebuluni maarĩ: Seredi, na Eloni, na Jahaleeli. 15 Acio nĩo ariũ arĩa Lea aaciariĩre Jakubu kũu Padani-Aramu, hamwe na mwarĩ Dina. Ariũ acio na airĩtu ake othe maarĩ mĩrongo ĩtatũ na atatũ. 16 Ariũ a Gadi maarĩ: Zifioni, na Hagi, na Shuni, na Eziboni, na Eri, na Arodi, na Areli. 17 Nao Ariũ a Asheri maarĩ: Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarĩ wa nyina aarĩ Sera. Ariũ a Beria maarĩ: Heberi na Malikieli. 18 Icio nĩcio ciana iria ciaciariĩrwo Jakubu nĩ Zilipa, ũrĩa Labani aaheete mwarĩ

Lea; ciothe ciarĩ ciana ikũmi na ithathatũ. **19** Ariũ a Rakeli mũtumia wa Jakubu maarĩ: Jusufu na Benjamini. **20** Nake Jusufu arĩ kũu Misiri, nĩaciarĩrwo Manase na Efiraimu nĩ Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩringai wa Onu. **21** Nao ariũ a Benjamini maarĩ: Bela, na Bekeru, na Ashibeli, na Gera, na Naamani, na Ehi, na Roshu, na Mupimu, na Hupimu, na Aradi. **22** Acio nĩo ariũ a Rakeli arĩa maaciarĩrwo Jakubu othe maarĩ andũ ikũmi na ana. **23** Mũriũ wa Dani aarĩ: Hushimu. **24** Nao Ariũ a Nafitali maarĩ: Jahazeeli, na Guni, na Jezeri, na Shilemu. **25** Acio nĩo ariũ arĩa maaciarĩrwo Jakubu nĩ Biliha ũrĩa Labani aaheete mwarĩ Rakeli, othe maarĩ mũgwanja. **26** Andũ othe arĩa maathiire na Jakubu Misiri, arĩa maarĩ a njiaro ciake tũtegũtara atumia a ariũ ake, maarĩ andũ mĩrongo ĩtandatũ na atandatũ. **27** Hamwe na ariũ arĩa eerĩ a Jusufu arĩa aaciarĩire Misiri, andũ a nyũmba ya Jakubu arĩa maathiire Misiri maarĩ mĩrongo mũgwanja. **28** Nake Jakubu agĩtũma Juda athĩĩ mbere yake kũrĩ Jusufu nĩgeetha athĩrĩrwo njĩra ya gũthĩĩ Gosheni. Rĩrĩa maakinyire bũrũri wa Gosheni, **29** Jusufu akĩhaarĩria ngaari yake ya mbarathi, na agĩthĩĩ Gosheni gũtũnga ithe Isiraeli. Na Jusufu aakinya o ũguo harĩ ithe, akĩmũhĩmbĩria na akĩrĩra ihinda inene. **30** Nake Isiraeli akĩra Jusufu atĩrĩ, “Rĩu no ngĩkue, kuona atĩ nĩndeyonera nĩĩ mwene atĩ ũrĩ o muoyo.” **31** Hĩndĩ ĩyo Jusufu akĩra ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe atĩrĩ, Nĩngwambata thĩĩ njarie na Firaũni, ndĩmwĩre atĩrĩ, Ariũ a baba, na nyũmba ya baba, arĩa maratũũraga bũrũri wa Kaanani, nĩmokĩte kũrĩ nĩ. **32** Andũ acio nĩ ariĩthi; marĩithagia mahiũ, na mokĩte na

ndũuru ciao cia mbũri na cia ng'ombe, na indo ciothe ciao. **33** Na rĩria Firaũni arĩmwĩta na amũurie atĩrĩ, “Inyuĩ mũrutaga wĩra ũrĩkũ?” **34** mwagĩrĩrwo mũmũcookerie atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tũtũũraga tũrĩithagia mahiũ kuuma ũnini witũ, o ta ũrĩa maithe maitũ meekaga.” Hĩndĩ ĩyo nĩmũgetĩkĩrio mũtũũre mwena wa Gosheni, tondũ arĩithi othe moonagwo marĩ thaahu nĩ andũ a Misiri.

47 Jusufu agĩthĩ akĩira Firaũni atĩrĩ, “Baba na ariũ a baba hamwe na ndũuru ciao cia mbũri na cia ng'ombe na indo ciao ciothe nĩmokĩte kuuma bũrũri wa Kaanani, na rĩu marĩ Gosheni.” **2** Ningĩ agĩthuura ariũ a ithe atano na akĩmatwara mbere ya Firaũni. **3** Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “Mũrutaga wĩra ũrĩkũ?” Nao magĩcookeria Firaũni atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tũrĩ arĩithi, o ta ũrĩa maithe maitũ maarĩ.” **4** Ningĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũũkĩte gũikara gũkũ kwa ihinda, tondũ ng'aragu ĩno nĩ nene kũu Kaanani, na ndũuru cia ndungata ciaku nĩ ciagĩte ũrĩithio. Nĩ ũndũ ũcio twagũthaita wĩtikĩrie ndungata ciaku itũũre Gosheni.” **5** Firaũni akĩira Jusufu atĩrĩ, “Thoguo na ariũ a thoguo mokĩte kũrĩ we, **6** na bũrũri wa Misiri ũrĩ mbere yaku; he thoguo na ariũ a thoguo mwena ũrĩa mwega mũno wa bũrũri ũyũ. Reke maikare Gosheni. Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩũũĩ amwe ao marĩ na ũũgĩ wa mwanyarĩ, matue arũgamĩrĩri a mahiũ makwa.” **7** Ningĩ Jusufu akĩrehe ithe Jakubu mbere ya Firaũni. Na Jakubu aarĩkia kũrathima Firaũni-rĩ, **8** Firaũni akĩmũuria atĩrĩ, “Ūrĩ na mĩaka ĩigana?” **9** Nake Jakubu akĩira Firaũni atĩrĩ, “Mĩaka yakwa ya kũũrũra nĩ igana rĩmwe na mĩrongo ĩtatũ.

Mĩaka yakwa ikoretwo ĩrĩ mĩnini na ya mĩtangĩko, na ndũigana mĩaka ya kũũrũũra kwa maithe makwa.” **10** Jakubu agĩcooka akĩrathima Firaũni na akĩehera akiuma hau Firaũni aarĩ. **11** Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩhe ithe na ariũ a ithe ũtũũro kũu Misiri na akĩmahe mĩgũnda mwena ũrĩa mwega mũno wa bũrũri ũcio, rũgongo rwa Ramesese o ta ũrĩa Firaũni aathanĩte. **12** Ningĩ Jusufu nĩaheaga ithe na ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe othe irio kũringana na mũigana wa ciana ciao. **13** Na rĩrĩ, gũtiarĩ irio mwena ũcio wothe, tondũ ng’aragu yarĩ nene mũno; na Misiri na Kaanani cieri nĩ ciahinyĩrĩrĩkĩte nĩ ũndũ wa ng’aragu ĩyo. **14** Jusufu akĩũngania mbeeca iria ciothe ingĩonekire bũrũri wa Misiri na wa Kaanani, irĩ irĩhi rĩa ngano ĩrĩa andũ maagũraga, nake agĩcitwara nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Firaũni. **15** Na rĩrĩa mbeeca cia andũ a Misiri na cia andũ a Kaanani ciathirire-rĩ, andũ a Misiri othe magĩthiĩ kũrĩ Jusufu, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe irio. Tũngĩgĩkua ũtwĩroreire nĩkĩ? Mbeeca ciitũ nĩithirĩte biũ.” **16** Nake Jusufu akĩmacookeria atĩrĩ, “Ndeherai mahiũ manyu, na nĩngũmwenderia irio nĩ ũndũ wa mo tondũ mbeeca nĩ thiru.” **17** Nĩ ũndũ ũcio magĩtwarĩra Jusufu mahiũ mao, nake akĩmakũũranĩria irio na mbarathi ciao, na ng’ondu na mbũri ciao, na ng’ombe na ndigiri ciao. Nake Jusufu akĩmateithĩrĩria mwaka ũcio wothe na irio, magĩcikũũrania na mahiũ mao mothe. **18** Naguo mwaka ũcio wathira-rĩ, magĩũka kũrĩ we mwaka ũyũ ũngĩ, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtingĩhota kũhitha mwathi witũ ũndũ, kuona atĩ mbeeca ciitũ nĩithirĩte, na mahiũ maitũ rĩu nĩ maku, na gũtirĩ kĩndũ gĩtigaire kĩa mwathi witũ

tiga mĩrĩ iitũ na ithaka ciitũ. **19** Tũngĩgĩkua ũtwĩroreire nĩkĩ, ithuĩ na ithaka ciitũ hamwe? Tũgũranĩrie hamwe na ithaka ciitũ, ũtũhe irio, na ithuĩ na ithaka ciitũ tũtuĩke ngombo cia Firaũni. Tũhe mbeũ nĩgeetha tũtũũre muoyo, tũtigakue, na nĩguo bũrũri witũ ndũkanangĩke.” **20** Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩgũrĩra Firaũni bũrũri wothe wa Misiri. Nao andũ a Misiri makĩendia ithaka ciao, mũndũ o mũndũ, nĩ ũndũ ng’aragu nĩyamahatĩrĩrie mũno. Naguo bũrũri wothe ũgĩtuĩka wa Firaũni. **21** Nake Jusufu agĩgĩtua andũ ngombo kuuma mwena ũmwe wa Misiri nginya ũrĩa ũngĩ. **22** No rĩrĩ, ndaigana kũgũra ithaka cia athĩnjĩri-ngai akuo, tondũ o maarĩ na igai maaheagwo nĩ Firaũni, na maarĩ na irio cia kũmaigana kuuma kũrĩ igai rĩu Firaũni aamaheaga. Kĩu nĩkĩo gĩatũmire mage kwendia ithaka ciao. **23** Nake Jusufu akĩira andũ acio atĩrĩ, “Rĩu tondũ ũmũthĩ nĩndamũgũra hamwe na ithaka cianyu mũtuĩke a Firaũni-rĩ, mbeũ cianyu nĩcio ici; oyai mũkahaande mĩgũnda. **24** No rĩrĩa mũkaagetha, mũkaahe Firaũni gĩcunjĩ gĩa gatano. Icunjĩ icio ingĩ inya harĩ ithano no mwĩgĩre irĩ mbeũ cia kũhaanda na irio cianyu ene na cia nyũmba cianyu, na cia ciana cianyu.” **25** Nao makiuga atĩrĩ, “Nĩwahonokia mĩoyo iitũ. Tũroogĩtikĩrĩka maitho-inĩ ma mwathi witũ; ithuĩ tũgũtũũra tũrĩ ngombo cia Firaũni.” **26** Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩruta watho ũkonĩ ithaka cia Misiri, na nĩtũũre nginya ũmũthĩ, atĩ gĩcunjĩ gĩa gatano kĩa magetha nĩ kĩa Firaũni. No ithaka cia athĩnjĩri-ngai akuo itaatuĩkire cia Firaũni. **27** Nao andũ a Isiraeli magĩtũũra Misiri bũrũri-inĩ wa Gosheni. Makĩgĩa na indo kuo na magĩciarana, makĩingĩha mũno. **28** Jakubu

aikarire Misiri mīaka ikūmi na mūgwanja, nayo mīaka yake ĩrĩa aatūũire muoyo yarĩ mīaka igana rĩmwe na mĩrongo ĩna na mūgwanja. **29** Na rĩrĩa ihinda rĩa Isiraeli rĩa gũkua rĩakuhĩrĩrie-rĩ, agĩtūmanĩra mūriũ wake Jusufu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, iga guoko gwaku rungu rwa kĩero gĩakwa, na ũnjĩire atĩ nĩũkanjĩka maũndũ ma ũtugi na ma wĩhokeku. Ndũkanaathike gũkũ Misiri, **30** no rĩrĩa ngaahurũka hamwe na maithe makwa, ũkanguua, ũndute Misiri, ũgaathike o harĩa mathikĩtwo.” Nake Jusufu akiuga atĩrĩ, “Nĩngeeka o ũguo woiga.” **31** Nake Isiraeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhĩte na mwĩhĩtwa.” Nake Jusufu akĩhĩta harĩ we na mwĩhĩtwa, nake Isiraeli akĩhooya enyĩtĩrĩire mũthĩgi wake.

48 Thuutha-inĩ ũcio Jusufu akĩrwo atĩrĩ, “Thoguo nĩ mūrũaru.” Nĩ ũndũ ũcio akĩoya ariũ ake eerĩ, Manase na Efiraimu, agĩthĩ kũmũrora. **2** Na rĩrĩa Jakubu eerirwo atĩrĩ, “Mūrũguo Jusufu nĩoka gũkuona,” Isiraeli akĩyũmĩrĩria, agĩikara thĩ ũrĩrĩ-inĩ. **3** Jakubu akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ngai Mwene-Hinya-Wothe nĩanyumĩrĩire ndĩ Luzu bũrũri-inĩ wa Kaanani, na akĩndathima, **4** akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Nĩngatũma ũciarane na ũingĩhe. Nĩngagũtua kĩrĩndĩ kĩa andũ, na nĩngaheana bũrũri ũyũ kũrĩ njiaro ciaku iria igooka thuutha waku ũtuĩke wacio tene na tene.’ **5** “Rĩu-rĩ, ariũ aku eerĩ arĩa maaciarĩrwo gũkũ Misiri itanooka kũrĩ we-rĩ, megũtuuo ta marĩ akwa; Efiraimu na Manase meegũtuũka akwa, o ta ũrĩa Rubeni na Simeoni marĩ akwa. **6** Ciana iria ingĩ ũngĩciarĩrwo thuutha wao nĩ ciaku; kũrĩa makagaya mageetanagio na marĩtwa ma ariũ a ithe

wao. 7 Na rĩrĩa ndacookaga kuuma Padani, ngĩnyitwo nĩ kĩaha gĩa gũkuĩrwo nĩ Rakeli kũu bũrũri-inĩ wa Kaanani tũrĩ o rũgendo-inĩ, hakuhĩ na Efiratha. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũthika hau mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Efiratha” (na nokuo Bethlehemu). 8 Na rĩrĩa Isiraeli onire ariũ a Jusufu, akĩũria atĩrĩ, “Aya nĩ a?” 9 Jusufu akĩra ithe atĩrĩ, “Nĩ ariũ akwa arĩa Ngai aaheete ndĩ gũkũ”. Nake Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Mareharehe harĩ nĩ ndĩmarathime.” 10 Na rĩrĩ, maitho ma Isiraeli nĩmoorĩte nĩ gũkũra, na ndoonaga wega. Jusufu agĩkĩrehe ariũ ake hakuhĩ na Isiraeli, nake Jakubu akĩmamumunya na akĩmahĩmbĩria. 11 Isiraeli akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ndieciragia nĩngona ũthiũ waku rĩngĩ, na rĩu Ngai nĩanjĩtĩkĩrĩtie nyone o na ciana ciaku.” 12 Nake Jusufu akĩmaruta maru-inĩ ma Isiraeli, akĩnamĩrĩria ũthiũ akĩtuturumithia thĩ. 13 Jusufu akĩoya ariũ ake eerĩ, Efiraimu arĩ mwena wake wa ũrĩo aamwerekeirie guoko-inĩ kwa ũmotho gwa Isiraeli, na Manase arĩ mwena wake wa ũmotho aamwerekeirie guoko-inĩ kwa ũrĩo gwa Isiraeli, akĩmarehe hakuhĩ nake. 14 No Isiraeli agĩtambũrũkia guoko gwake kwa ũrĩo agĩkũigĩrĩra mĩtwe wa Efiraimu, o na gũtuĩka nĩwe warĩ mũnini, na akĩhĩtũkania moko make, akĩgĩrĩra guoko gwake kwa ũmotho mĩtwe-inĩ wa Manase, o na gũtuĩka Manase nĩwe warĩ irigithathi. 15 Nĩngĩ akĩrathima Jusufu, akiuga atĩrĩ, “Ngai ũrĩa maithe makwa Iburahĩmu na Isaaka maatungatagĩra, Ngai ũrĩa ũkoretwo arĩ mũrĩithi wakwa mĩtũũrĩre-inĩ wakwa wothe nginya ũmũthĩ, 16 na Mũraika ũrĩa ũũhonoketie kuuma mĩtino-inĩ yothe, arorathima imwana ici. Iroetanagio na rĩitwa rĩakwa, na ciĩtanagio na marĩitwa ma maithe

makwa, Iburahĩmu na Isaaka, na maroingĩha mũno gũkũ thĩ.” 17 Na rĩrĩa Jusufu onire atĩ ithe aigĩrĩre guoko gwake kwa ũrĩo mũtwe-inĩ wa Efiraimu-rĩ, ndaakenire; akĩnyiita guoko gwa ithe akweherie kuuma mũtwe-inĩ wa Efiraimu, akũigĩrĩre mũtwe-inĩ wa Manase. 18 Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, baba ũyũ nĩwe irigithathi; mũigĩrĩre guoko gwaku kwa ũrĩo mũtwe.” 19 No ithe akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Nĩnjũũĩ ũguo mũrũ wakwa, nĩnjũũĩ. O nake nĩagatuĩka rũrĩrĩ, na nĩakaneneha. No rĩrĩ, mũrũ wa nyina ũrĩa mũnini nĩakaneneha kũmũkĩra, nacio njiaro ciake ituĩke gĩkundi kĩa ndũrĩrĩ.” 20 Akĩmarathima mũthenya ũcio, akiuga atĩrĩ, “Isiraeli akaarathimanaga akĩgwetaga rĩitwa rĩaku akoiga atĩrĩ: ‘Ngai arotũma ũtuĩke o ta Efiraimu na Manase.’” Nĩ ũndũ ũcio akĩgweta Efiraimu mbere ya Manase. 21 Ningĩ Isiraeli akĩira Jusufu atĩrĩ, “Ndĩ hakuhĩ gũkua, no Ngai nĩegũkorwo hamwe na inyuĩ, na nĩakamũcookia bũrũri-inĩ wa maithe manyu. 22 Nawe, ũrĩ ta mwathi wa ariũ a thoguo-rĩ, nĩndakũhe rũgongo rwa bũrũri ũrĩa ndaatunyire Aamori na rũhiũ rwakwa rwa njora na ũta wakwa.”

49 Ningĩ Jakubu agĩtũmanĩra ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ: “Cookanĩrĩrai haha nĩgeetha ndĩmwĩre ũrĩa gũgekĩka kũrĩ inyuĩ matukũ-inĩ marĩa magooka. 2 “Ũnganai na mũthikĩrĩrie, inyuĩ ariũ a Jakubu; thikĩrĩriai Isiraeli ithe wanyu. 3 “Rubeni, ũrĩ irigithathi rĩakwa, ũhoti wakwa, kĩonithania kĩa mbere kĩa hinya wakwa; ũkĩrĩte arĩa angĩ na gũtũka, ũkamakĩra na hinya. 4 Wagagĩte ta maaĩ, na nĩ ũndũ ũcio ndũgũcooka gũkĩra arĩa angĩ, tondũ nĩwahaicire ũrĩrĩ wa thoguo, ũgĩthaahia ũrĩrĩ

wakwa. **5** “Simeoni na Lawi nĩ a nyina ũmwe, hiũ ciao
cia njora nĩ indo cia mbaara cia ũhinya. **6** Ngoro yakwa
ndũkanatoonye ndundu-inĩ yao, ndũkananyiitane na
kĩũngano kĩa, nĩgũkorwo nĩmooragĩte andũ marakarĩte,
na magatemanga ndegwa magũrũ macithuithie o ũrĩa
mangĩendire. **7** Marakara mao mahiũ mũno, na mang’ũrĩ
mao matarĩ tha, maronyiitwo nĩ kĩrumi. Ngaamaharagania
thĩinĩ wa Jakubu na ndĩmahurunjĩre thĩinĩ wa Isiraeli. **8**
“Juda, ariũ a thoguo nĩmagagũkumia; nakuo guoko gwaku
nĩgũgatooria thũ ciaku; ariũ a thoguo nĩmagakũinamĩrĩra.
9 Juda, we ũrĩ kĩaana kĩa mũrũũthi, mũrũ wakwa; we
ũcookaga kuuma ũguĩmi-inĩ ũhũũnĩte ũguĩmi waku. O ta
mũrũũthi-rĩ, ethunaga na agakoma thĩ, o ta mũrũũthi
wa mũgoma-rĩ, nũũ ũngĩthĩgĩrĩria kũmwarahũra? **10**
Rũthanju rwa ũthamaki rũtikoima harĩ Juda, o na kana
rũthanju rwa ũnene rũthenge gatagatĩ-inĩ ka magũrũ
make, o nginya agooka ũrĩa mwene ruo, o we ũrĩa
ũgaathĩkagĩrwo nĩ thĩ. **11** Akoohagĩrĩra ndigiri yake
mũthabibũ-inĩ, nayo njaũ yake ya ndigiri amĩohagĩrĩre
rũhonge-inĩ rũrĩa rwega mũno. Agaathambagia nguo
ciake na ndibei, na kanjũ ciake na ũtune wa thabibũ. **12**
Maitho make makaira gũkĩra ndibei, namo magego make
merũhe gũkĩra iria. **13** “Zebuluni agaatũũra hũgũrũrũ-inĩ
cia iria, na atuĩke handũ hega ha gũikaragwo nĩ marikabu;
mĩhaka yake ĩgaakinya o Sidoni. **14** “Isakaru nĩ ndigiri
ĩrĩa ĩrĩ hinya ĩkomete gatagatĩ ka mĩrigo ĩrĩ. **15** Rĩrĩa
akoona ũrĩa ũhurũko wake ũrĩ mwega, na ũrĩa bũrũri
wake wagĩrĩte-rĩ, no rĩo akainamĩrĩria kĩaande gĩaake akuue
mĩrigo, na etĩkĩre kũruta wĩra ũtarĩ mũcaara. **16** “Dani

agaaciirĩra andũ ake na kihooto, arĩ ta mũhĩrĩga ũmwe wa Isiraeli. 17 Dani agaatuĩka ta nyoka ĩrĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra, atuĩke ta nduĩra ĩrĩ gacĩra-inĩ, ĩrĩa ĩrũmaga ndiira cia mbarathi, na tondũ ũcio mũmĩtwarithia akagũa na ngara. 18 “Wee Jehova-rĩ, njetereire kũhonokania gwaku. 19 “Gadi nĩagatharĩkĩrwo nĩ ikundi cia atunyani, nowe nĩagacitharĩkĩra aciingatithie. 20 “Irio cia Asheri nĩ cia kũguna mwĩrĩ; na akaaheanaga irio njega ingĩkenia mũthamaki. 21 “Nafitali nĩ ta thiiya ya mũgoma ĩrekereirio, ĩrĩa ĩciaraga tũthiia tũthaka. 22 “Jusufu nĩ mũthabibũ ũrĩa ũciaraga, mũthabibũ ũrĩa ũciaraga ũrĩ hakuhĩ na gĩthima, ũrĩa hongwe ciaguo itambagĩrĩra rũthingo. 23 Aikia a mĩguĩ nĩmamũtharĩkĩire marĩ na marũrũ; makĩmũikĩria mĩguĩ marĩ na ũũru mũingĩ. 24 No ũta wake ndwenyenyekire, moko make marĩ hinya magĩikara merũmĩtie nĩ ũndũ wa guoko kwa Mwene-Hinya wa Jakubu, na nĩ ũndũ wa Mũrĩithi, o we Ihiga rĩa Isiraeli, 25 nĩ ũndũ wa Ngai wa thoguo, ũrĩa ũgũteithagia, na tondũ wa Mwene-Hinya-Wothe, ũrĩa ũkũrathimaga na irathimo cia igũrũ, na irathimo cia kũrĩa kũriku mũhuro wa thĩ, o na irathimo cia nyondo na cia nda. 26 Irathimo cia thoguo nĩ makĩria ma irathimo cia irĩma iria cia tene, na nĩ makĩria ma ũtonga wa tũrĩma tũrĩa tũkũrũ. Ici ciothe nĩirekwo ihurũke mũtwe-inĩ wa Jusufu, o thiithi-inĩ wa ũcio ũhaana ta mwana wa mũthamaki harĩ ariũ a ithe. 27 “Benjamini ahaana ta njũũĩ ĩrĩa ngoroku; kĩroko-inĩ atambuuraga kĩrĩa aguĩmĩte, hwaĩ-inĩ akagayania kĩrĩa atahĩte.” 28 ĩyo yothe nĩyo mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩĩrĩ ya Isiraeli, na ũguo nĩguo ithe wao aameerire rĩrĩa aamarathimaga, akĩhe o

mündũ kĩrathimo kĩrĩa kĩa mwagĩrĩire. **29** Ningĩ Jakubu akĩmahe mawatho maya: “Ndĩ hakuhĩ gũkua. Mũgaathika harĩa maithe makwa mathikĩtwo, ngurunga-inĩ ĩrĩa ĩrĩ gĩthaka-inĩ kĩa Efironi ũrĩa Mũhiti, **30** ngurunga ĩrĩa ĩrĩ gĩthaka-inĩ kĩa Makipela hakuhĩ na Mamure kũu Kaanani, ĩrĩa Iburahĩmu aagũranĩirie na gĩthaka kũu, ĩrĩ handũ ha gũthikana, kuuma kũrĩ Efironi ũrĩa Mũhiti. **31** Hau nĩho Iburahĩmu na mũtumia wake Sara maathikirwo, na no ho Isaaka na Rebeka mũtumia wake maathikirwo, na no ho ndaathikire Lea. **32** Gĩthaka kũu na ngurunga ĩyo ciagũrirwo kuuma kũrĩ Ahethi.” **33** Nake Jakubu aarĩkia kũhe ariũ ake ũhoru ũcio-rĩ, agĩthuna magũrũ make arĩ o gĩtanda-inĩ, agĩtuĩkana, agĩcookanĩrĩrio kũrĩ andũ ao arĩa maakuĩte.

50 Nake Jusufu agĩkĩgũithia thĩ mbere ya ithe, akĩmũrĩrĩa na akĩmũmumunya. **2** Ningĩ agĩcooka agĩatha athondekani arĩa maarĩ ndungata ciake mathondeke mwĩrĩ wa ithe Isiraeli nĩguo ndũkabuthe. Nĩ ũndũ ũcio athondekani makĩmũthondeka, **3** handũ ha ihinda rĩa thikũ mĩrongo ĩna, tondũ rĩu nĩrĩo ihinda rĩrĩa rĩabatarainie rĩa kũũthondeka. Nao andũ a Misiri makĩmũcakaĩra matukũ mĩrongo mũgwanja. **4** Namo matukũ ma kũmũcakaĩra maathira-rĩ, Jusufu akĩra kĩa kĩa Firaũni atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ manyu-rĩ, njarĩrĩriai kũrĩ Firaũni. Mwĩrei atĩrĩ, **5** ‘Baba nĩatũmire ndĩhĩte na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Ndĩ hakuhĩ gũkua; na ndakua ũgaathika mbĩrĩa-inĩ ĩrĩa nĩ mwene ndeyenjeire bũrũri-inĩ wa Kaanani.” Rĩu rekei nyambate thĩ ngathike baba; na nĩngũcooka hũndũke.” **6** Nake

Firaūni akīmūtūmanīra, akīmwīra atīrī, “Ambata, ūthiī ūgathike thoguo, o ta ūrīa aatūmire wīhīte.” 7 Nī ūndū ūcio Jusufu akīambata agīthiī gūthika ithe. Nao anene othe a Firaūni magīthiī nake, andū a gītīo othe a kīama kīa Firaūni o na andū arīa atīku a Misiri othe, 8 o hamwe na andū othe a nyūmba ya Jusufu, na ariū a ithe, na arīa othe maarī a nyūmba ya ithe. No ciana ciki na ndūuru ciao cia mbūri na cia ng’ombe ciatigītwo Gosheni. 9 Thigari cia ngaari cia ita na cia mbarathi o na cio igīthiī nake. Kīarī gīkundi kīnene mūno kīa andū. 10 Nao maakinya ihuhīro-inī rīa ngano rīa Atadi, hakuhi na Jorodani, makīrīra manīrīre marī na ruo; na hau Jusufu agīcakaīra ithe matukū mūgwanja. 11 Na rīrīa Akaanani arīa maatūūraga kūu moonire macakaya macio hau ihuhīro-inī rīa ngano rīa Atadi, makīirana atīrī, “Andū a Misiri marī na igongona rīa macakaya ma kīeha.” Na nīkīo handū hau hakuhi na Jorodani heetagwo Abeli-Miziraimu. 12 Nī ūndū ūcio ariū a Jakubu magīka o ūrīa aamaathīte: 13 Makīmūkuua makīmūtware būrūri wa Kaanani, na makīmūthika ngurunga-inī īrīa yarī gīthaka-inī kīa Makipela, hakuhi na Mamure, īrīa Ibrahīmu aagūranīirie na gīthaka kīu kīrī handū ha gūthikanwo kuuma kūrī Efironi ūrīa Mūhiti. 14 Thuutha wa gūthika ithe-rī, Jusufu agīcooka Misiri hamwe na ariū a ithe na arīa othe maathiīte nake gūthika ithe. 15 Na rīrīa ariū a ithe moonire atī ithe wao nīakua, makiuga atīrī, “Ī angīkorwo Jusufu nīatūūire atūiguagīra ūūru, na atūrīhie maūru marīa mothe twamwīkire?” 16 Nī ūndū ūcio magītūmana kūrī Jusufu makiuga atīrī, “Thoguo

atanakua nīatigire oiga atīrī: **17** ‘Ūū nīguo mūkeera Jusufu: ndagūthaitha ūrekere ariū a thoguo mehia na mahītia marīa meekire nī ūndū nīmagwīkire ūūru mūno.’ Na rīu twagūthaitha wohera ndungata cia Ngai wa thoguo mehia macio.” Na rīrīa ndūmīrīri yao yamūkinyīre, Jusufu akīrīra. **18** Ariū a ithe magīcooka magīthī kūrī we, makīgūithia thī mbere yake, makiuga atīrī, “Tūrī ngombo ciaku.” **19** No Jusufu akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra. Kai nī akīrī nī Ngai? **20** Inyuī mwaciirīte kūnjīka ūūru, no Ngai aanjiirīre ūndū mwega nīguo akinyanīrie ūrīa kūrekīka rīu, ūhoru wa kūhonokia mīoyo ya andū aingī. **21** Nī ūndū ūcio-rī, mūtigetīgīre. Nīndīmūheaga irio cianyu na cia ciana cianyu.” Nake akīmōmīrīria na akīmarīria wega. **22** Jusufu agīkara Misiri, hamwe na andū othe a nyūmba ya ithe. Aatūūrire muoyo mīaka igana rīmwe na ikūmi, **23** na akīona rūciaro rwa gatātū rwa ciana cia Efiraīmu. O na ciana cia Makiru mūrū wa Manase ciaciarwo nīciaigīrīrwo maru-inī ma Jusufu. **24** Ningī Jusufu akīra ariū a ithe atīrī, “Ndī hakuhī gūkua. No rīrī, ti-itherū Ngai nīagooka kūmūrora amūteithie na amūrute kuuma būrūri ūyū, amūtware būrūri ūrīa erīire Ibrahīmu, na Isaaka na Jakubu na mwīhītwa.” **25** Nake Jusufu agītūma ariū a Isiraēli mehīte na mwīhītwa, akīmeera atīrī, “Ti-itherū Ngai nīagooka kūmūteithia, na hīndī ūyo yakinya no nginya mūgaakuua mahīndī makwa kuuma kūndū gūkū.” **26** Nī ūndū ūcio Jusufu agīkua, arī na ūkūrū wa mīaka igana rīmwe na ikūmi. Thuutha wa kūmūthondeka ndakabuthe, makīmūiga ithandūkū-inī rīa gūthikwo narīo o kūu Misiri.

Thaama

1 Maya nīmo marītwa ma ariū a Isiraeli arīa maathiire būrūri wa Misiri hamwe na Jakubu, o mūdū na andū a nyūmba yake: **2** Nao nī Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda; **3** Isakaru, na Zebuluni na Benjamini; **4** Dani na Nafitali; Gadi na Asheri. **5** Njiaro cia Jakubu ciothe ciarī mīrongo mūgwanja; nowe Jusufu, aarī būrūri wa Misiri o na mbere iyo. **6** Na rīrī, Jusufu na ariū a ithe othe, na rūciaro rūu ruothe rwa ihinda rūu magīkua, **7** no andū a Isiraeli magīciarana na makīingīha mūno, magītuīka aingī makīria, o nginya makīiyūra būrūri ūcio. **8** Na rīrī, mūthamaki ūngī ūtooī ūhoru wa Jusufu akīambīrīria gūthamaka kūu būrūri wa Misiri. **9** Nake akīira andū ake atīrī, “Onei, andū a Isiraeli nīmaingīhīte mūno makīria, magatūkīria hinya. **10** Gīūkei, no nginya tūmathīī na wara nīguo matikae kūingīha mūno gūkīra ūū, tondū kūngīgīa mbaara, no manyiitane na thū ciitū na marūe na ithuī, na macooke moore moime būrūri ūyū.” **11** Nī ūndū ūcio andū a Misiri makīmaigīra arori a ngombo mamahinyīrīrie na ūndū wa kūmarutithia wīra wa hinya, nao andū a Isiraeli magīaka Pithomu na Ramesese marī matūūra manene ma kūigwo indo cia Firaūni. **12** No o ūrīa maathiire na mbere kūhinyīrīrio-rī, noguo maaciaranire na makīiyūra būrūri-inī ūcio; nī ūndū ūcio andū a Misiri makīambīrīria gwītīgīra andū a Isiraeli mūno, **13** na makīmahinyīrīria na wīra matekūmaiguīra tha. **14** Andū a Misiri magītūma mūtūūrīre wa andū a Isiraeli ūgīe na ruo rūkīru nī ūndū wa wīra mūrītū wa gūthondeka maturubarī na thimiti, hamwe na mawīra ma mīthemba yothe mīgūnda-inī;

andũ a Misiri maamahinyagĩrĩria matekũmaiguĩra tha mawĩra-inĩ mao mothe. **15** Mũthamaki wa bũrũri wa Misiri akĩra Shifira na Pua, aciarithania arĩa maateithagia atumia a Ahibirania, atĩrĩ, **16** “Rĩrĩa mũrĩteithagia atumia a Ahibirania makĩgĩa ciana, na mwamarora marĩ gĩtanda-inĩ gĩa kũgĩra mwana-rĩ, mũngĩona nĩ kahĩ kooragei, no kangĩkorwo karĩ kairĩtu, mũkareka gatũũre muoyo.” **17** Na rĩrĩ, aciarithania acio tondũ nĩmetigĩrĩte Ngai, matiigana gwĩka ũrĩa mũthamaki wa bũrũri wa Misiri aamerĩte meke; makĩreka tũhĩ tũu tũtũũre muoyo. **18** Nake mũthamaki ũcio wa bũrũri wa Misiri agĩta aciarithania acio, akĩmooria atĩrĩ, “Mwĩkĩte ũũ nĩkĩ? Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũreke tũhĩ tũtũũre muoyo?” **19** Nao aciarithania acio magĩcookeria Firaũni atĩrĩ, “Atumia a Ahibirania matihaana ta atumia a Misiri; o nĩ ahiũ magĩaga ciana aciarithania matanakinya.” **20** Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩgĩtanahĩra aciarithania acio, nao andũ a Israeli makĩongerereka o na makĩngĩha makĩria. **21** Na rĩrĩ, tondũ aciarithania acio nĩmetigĩrĩte Ngai, akĩmahe ciana ciao kũmbe. **22** Nake Firaũni agĩatha andũ ake othe atĩrĩ: “Kahĩ o gothe gaaciarwo nĩ Mũhibirania no nginya mũgagaikia Rũũ rwa Nili, no mũreke kairĩtu o gothe gatũũre muoyo.”

2 Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa nyũmba ya Lawi nĩahikirie mũtumia wa mũhĩrĩga wa Alawii, **2** nake akĩgĩa nda, agĩciara kahĩ. Rĩrĩa onire kaarĩ kaana gathaka-rĩ, agĩkahitha nyũmba mĩeri ĩtatũ. **3** No rĩrĩa aaremwo nĩgũkahitha rĩngĩ-rĩ, agĩgathondekera gĩkabũ gĩa ithanjĩ na agĩgĩthinga na rami. Agĩcooka agĩkomia kaana kau

thĩinĩ wakĩo, agĩkahitha mathanjĩ-inĩ kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Nili. **4** Mwarĩ wa nyina na kaana kau aarũgamaga haraaya nĩguo one ũndũ ũrĩa ũngĩgakora. **5** Na rĩrĩ, mwarĩ wa Firaũni agĩkũrũka Nili nĩguo agethambe, nacio ndungata ciake ciaceerangaga kũu hũgũrũrũ-inĩ cia rũũĩ rũu. Nake akĩona gĩkabũ kũu kũu ithanjĩ-inĩ, na agĩtũma ngombo yake ya mũirĩtu ikĩgĩire. **6** Agĩkunũra gĩkabũ kũu na akĩona kaana kau. Agĩkaiguĩra tha tondũ nĩkarĩraga. Nake akiuga atĩrĩ, “Gaka nĩ kaana kamwe ga twana twa Ahibirania.” **7** Nake mwarĩ wa nyina na kaana kau akĩũria mwarĩ wa Firaũni atĩrĩ, “Ngacarie mũtumia ũmwe Mũhibirania akũrerere kaana gaka?” **8** Nake agĩcookia atĩrĩ, “ĩ, thĩ.” Nake mũirĩtu ũcio agĩthĩ, akĩgĩira nyina wa kaana kau. **9** Mwarĩ wa Firaũni akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya kaana gaka ũkanderere, nĩndĩrikũrĩhaga.” Nĩ ũndũ ũcio mũtumia ũcio akĩoya kaana kau agĩkarera. **10** Rĩrĩa kaana kau gaakũrire-rĩ, agĩgatwarĩra mwarĩ wa Firaũni nako gagĩtuĩka ta mũriũ. Agĩgeeta Musa, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ ndakarutire maaĩ-inĩ.” **11** Thuutha wa Musa gũtuĩka mũndũ mũgimari, mũthenya ũmwe nĩathiire gũceera harĩa andũ ao maarĩ, nake akĩmabaara makĩrutithio wĩra na hinya. Ningĩ akĩona Mũmisiri akĩhũura Mũhibirania, ũmwe wa andũ ake mwene. **12** Nake acũthĩrĩria mĩena yothe na ndone mũndũ-rĩ, akĩũraga Mũmisiri ũcio, na akĩmũthika mũthanga-inĩ. **13** Mũthenya ũyũ ũngĩ akiumagara na akĩona Ahibirania eerĩ makĩrũa. Akĩũria ũrĩa wogitanĩte atĩrĩ, “Ūraringa Mũhibirania wanyu nĩkĩ?” **14** Nake mũndũ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ wagũtuire mwathi na mũtuithania wa maciira maitũ? Anga nĩũreciiria

kūnjūruga o ta ūrĩa ūrooragire Mūmisiri?” Nake Musa agĩtigĩra na agĩciiria atĩrĩ, “Ūrĩa ndĩrekire no nginya ūkorwo nĩumenyekete.” **15** Rĩrĩa Firaũni aiguire ūhoru ūcio, akĩgeria kũuragithia Musa, nowe Musa akĩũrĩa Firaũni agĩthĩ gũtũura Midiani, kũrĩa aikarire thĩ hakuhĩ na gĩthima. **16** Na rĩrĩ, Jethero mũthĩnjĩri-ngai wa Midiani aarĩ na airĩtu ake mũgwanja, nao magĩũka gũtaha maaĩ na kũiyũria mĩharatĩ manyuithie rũuru rwa mbũri rwa ithe wao. **17** Arĩithi amwe nĩmookire na makĩngata airĩtu acio, no Musa agĩũkĩra, akĩmateithũra na akĩhe ūhiũ wao maaĩ. **18** Rĩrĩa airĩtu acio maainũkire kũrĩ ithe wao Reuelirĩ, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma mũcooke narua ũguo ũmũthĩ?” **19** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mūmisiri ũmwe nĩatũteithũrĩre kũrĩ arĩithi; o na nĩwe ũtũtahĩre maaĩ na atũheera mbũri ciitũ maaĩ.” **20** Jethero akĩmooria atĩrĩ, “Na akĩrĩ kũ?” “Mūmũtigire nĩkĩ? Thĩĩ mūmwĩte, oke arĩanĩre na ithuĩ.” **21** Nake Musa agĩtikĩra gũikara kwa mũndũ ūcio, nake akĩmũhe mwarĩ wetagwo Zipora amũhikie. **22** Zipora agĩciara kaana ga kahĩ, nake Musa agĩgeeta Gerishomu, tondũ oigire atĩrĩ, “Nduĩkĩte mũgeni bũrũri wene.” **23** Thuutha wa ihinda iraaaya-rĩ, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri nĩakuire. Andũ a Isiraeli magĩcaaya nĩ ũndũ wa ūkombo, na makĩrĩrĩa Ngai; nakĩo kĩrĩro kĩao atĩ mateithio nĩ ũndũ wa ūkombo gĩgĩkinyĩra Ngai. **24** Nake Ngai akĩigua gũcaaya kwao nake akĩririkana kĩrĩkanĩro gĩake na Ibrahĩmu, na Isaaka na Jakubu. **25** Nĩ ũndũ ūcio Ngai akĩona gũtangĩka kwa andũ a Isiraeli, nake akĩrũmbũiya ūhoru wao.

3 Na rīrī, Musa nī kūrīithia arīithagia rūūru rwa mbūri rwa mūthoni-we Jethero, mūthīnjīri-ngai wa Midiani, nake agītongoria rūūru rūu rwa mbūri mwena ūūrīa ūngī wa werū kūraya ma, na agīkinya Horebu, kīrīma-inī kīa Ngai. **2** Arī kūu-rī, akiumīrīrwo nī mūraika wa Jehova arī nīnīmī-inī cia mwaki ikiuma kīhinga-inī. Musa akīona atī o na gūtūika kīhinga nīgīakanaga-rī, gītiahīaga. **3** Nī ūndū ūcio Musa agīciiria atīrī, “Nīngūthīī ho nīgeetha nyone ūndū ūyū mūgeni, menye kīrīa kīragiria kīhinga kīhīe.” **4** Rīrīa Jehova onire atī nīathīī hau gūcūthīrīria, Ngai akīmwīta arī kīhinga-inī, “Musa! Musa!” Nake Musa agītīka, akiuga atīrī, “Nīī ūyū haha.” **5** Nake Ngai akīmwīra atīrī, “Ndūgakuhīrīrie haha. Ruta iraatū ciaku magūrū, nīgūkorwo handū hau ūrūgamīte nī handū hatheru.” **6** Ningī akīmwīra atīrī, “Nīī nī nīī Ngai wa thoguo, Ngai wa Iburahīmu, Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu.” Kahinda kau Musa akīhitha ūthīū wake, tondū nīetīgīrīre kūrora Ngai. **7** Jehova akiuga atīrī; “Tī-itherū nīnyonete mīnyamaro ya andū akwa kūu būrūri wa Misiri. Nīnjigūite kīrīro kīao nī ūndū wa arūgamīrīri a ngombo arīa mamahinyagīrīria, na nīngūrūmbūiya ūhoro wa kūnyamarīka kwao. **8** Nī ūndū ūcio nīnjikūrūkīte nīgūo ndīmateithūre kuuma moko-inī ma andū a Misiri, ndīmarute būrūri ūcio, ndīmatware būrūri mwega na mwariī, būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī, kūrīa gūtūūragwo nī Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. **9** Na rīu kīrīro kīa andū a Isiraēli nīkīnginyīire, na nīnyonete ūrīa andū a būrūri wa Misiri maramahinyīrīria. **10** Nī ūndū ūcio, thīī. Ndīragūtūma kūrī Firaūni ūkarute

andũ akwa a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri.” **11** No Musa akĩũria Ngai atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ũ wa gũthĩĩ kwa Firaũni ngarute andũ a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri?” **12** Nake Ngai agĩcookia atĩrĩ, “Ndĩrĩkoragwo hamwe nawe. Naguo ũndũ ũyũ nĩguo ũgaatuĩka kĩmenyithia gĩa atĩ nĩ nĩ ngũtũmĩte: Rĩrĩa ũkaaruta andũ a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri, nĩmũkahooyagĩra Ngai kĩrĩma-inĩ gĩkĩ.” **13** Musa akĩra Ngai atĩrĩ, “Ingĩthĩĩ kũrĩ andũ a Isiraeli ndĩmeere atĩrĩ, ‘Nĩ Ngai wa maithe manyu wandũma kũrĩ inyuĩ,’ nao manjũurie atĩrĩ, ‘Ngai ũcio etagwo atĩa?’ ngaamacookeria atĩa?” **14** Ngai akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ NDŪIRE O TA ŪRĨA NDŪIRE. Īra andũ a Isiraeli atĩrĩ, Ūrĩa wĩtagwo ‘Nĩ NDŪIRE nĩwe ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ.’” **15** Ningĩ Ngai agĩcooka akĩra Musa atĩrĩ, “Īra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka na Ngai wa Jakubu nĩandũmĩte kũrĩ inyuĩ.’ Rĩrĩ nĩrĩo rĩitwa rĩakwa nginya tene, rĩitwa rĩrĩa ndĩrĩrikanagwo narĩo kuuma njjarwa na njjarwa. **16** “Thĩĩ, ũcookanĩrĩrie athuuri a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Jehova, Ngai wa maithe manyu o we Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu nĩanyumĩrĩire akanjĩra atĩrĩ: Nĩndorete na ngoona maũndũ marĩa mwĩkitwo kũu bũrũri wa Misiri, **17** na nĩndũite nĩngũmũruta kuuma mĩnyamaro-inĩ yanyu kũu bũrũri wa Misiri, ndĩmũtware bũrũri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ.’ **18** “Athuuri acio a Isiraeli nĩmagagũthikĩrĩria. Ningĩ wee na athuuri acio nĩmũgathiĩ kũrĩ mũthamaki wa bũrũri wa Misiri na mũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania,

nīarītie na ithuī. Nī ūndū ūcio twītīkīrie tūthīī rūgendo rwa mīthenya itatū werū-inī tūkarutīre Jehova Ngai witū magongona.’ **19** No nīnjūūī atī mūthamaki ūcio wa būrūri wa Misiri ndakamwītīkīria mūthīī, tiga guoko gwakwa kwa hinya kūmūhatīrīrie gwīka ūguo. **20** Nī ūndū ūcio nīngatambūrūkia guoko gwakwa hūūre andū a Misiri na maūndū mothe ma magegania marīa ngeeka thīīnī wao. Thuutha ūcio, nīakamwītīkīria mūthīī. **21** “Na nīngatūma mwītīkīrīke nī andū a Misiri, nīgeetha rīrīa mūkoimagara, mūtikanathīī moko matheri. **22** Mūndū-wa-nja o wothe Mūisraeli nīakahooya mūndū wa itūūra rīake, na ahooe mūndū-wa-nja o wothe matūūranagia nake gwake nyūmba indo cia betha na thahabu o na nguo, iria mūkaahumba ciana cianyu cia aanake na cia airītu. Na nī ūndū ūcio nīmūgataha andū acio a Misiri.”

4 Musa akīmūcookeria atīrī, “Ī mangīrega kūnjītīkia kana kūnjigua, na manjīire atīrī, ‘Jehova ndakuumīrīire?’” **2** Nake Jehova akīmūūria atīrī, “Nī kīī kīū ūrī nakīo guoko?” Nake agīcookia atīrī, “Nī rūthanju.” **3** Jehova akīmwīra atīrī, “Rūikie thī.” Musa akīrūikia thī, naruo rūgītūika nyoka, nake akīmūūrīra. **4** Nake Jehova akīmwīra atīrī, “Tambūrūkia guoko ūmīnyiite mūting’oe.” Nī ūndū ūcio Musa agītambūrūkia guoko akīmīnyiita, nayo ikīgarūrūka, īgītūika rūthanju guoko-inī gwake. **5** Nake Jehova akiuga atīrī, “Ūndū ūyū nīguo wa gūtūma metīkie atī Jehova, o we Ngai wa maithe mao Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu nīakuumīrīire.” **6** Ningī Jehova akiuga atīrī, “Ikia guoko nguo-inī yaku.” Nī ūndū ūcio Musa agīikia guoko nguo-inī yake, na

rĩrĩa aakũrutire kwarĩ na mangũ, gũkeerũha ta ira. **7** Jehova agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Cookia guoko nguo-inĩ yaku.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩcookia guoko nguo-inĩ, na rĩrĩa aakũrutire kwagarũrũkĩte gũkahaanana na mwĩrĩ ũcio ũngĩ wake. **8** Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Mangĩaga gũgwĩtikia na kũrũmbũiya kĩa kĩa mbere, no gũkorwo nĩmagetĩkia gĩa keerĩ. **9** No mangĩaga gwĩtikia ciama ici cierĩ kana mage gũkũigua-rĩ, ũgaataha maaĩ kuuma Rũũ rwa Nili na ũmaite thĩ. Maaĩ macio ũgaataha kuuma rũũ nĩmagatuĩka thakame maitwo thĩ.” **10** Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Wee, Mwathani, nĩũũ niĩ ndirĩ ndatuĩka mũndũ mwaria wega, kuuma o tene o na kuuma wambĩrĩria kwaria na niĩ ndungata yaku. Niĩ ndirĩ mĩtũkĩ ya mĩario, na ndĩ rũrĩmĩ rũritũ.” **11** Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũũ waheire mũndũ kanua? Nũũ ũtũmaga mũndũ aage kũigua kana aremwo nĩ kwaria? Nũũ ũtũmaga mũndũ one kana atuĩke mũtumumu? Githĩ ti niĩ, Jehova? **12** Na rĩrĩ, thiĩ; nĩngakũhotithia kwaria na ngũrute ũrĩa ũkoiga.” **13** No Musa akiuga atĩrĩ, “Mwathani, ndagũthaitha tũma mũndũ ũngĩ akaarie.” **14** Namu marakara ma Jehova makĩrĩrĩmbũkĩra Musa, akĩmũũria atĩrĩ, “Ĩ mũrũ wa nyũkwa Harũni, ũrĩa Mũlawii-rĩ, ndangĩaria? Nĩnjũũ no aarie wega. Arĩ njĩra-inĩ agĩũka gũgũtũnga, na nĩegũkena akuona. **15** Ũrĩmwaragĩria na ũkamwĩra ũrĩa ekuuga, na nĩngamũhotithia inyuĩ eerĩ kwaria, na ndĩmũrute ũrĩa mũgeeka. **16** Nĩakaarĩria andũ handũ haku, na agaatuĩka taarĩ we kanua gaku, nawe ũtuĩke ta ũrĩ Ngai harĩ we. **17** No oya rũthanju rũrũ nĩguo ũhotage kũringa ciama naruo.” **18** Nake Musa agĩcooka kwa Jethero mũthoni-

we, akimwira atiri, “Njitikiria njooke bururi wa Misiri kuri andu aitui, ngarore kana ni kuri matuire muoyo.” Jethero akiuga atiri, “Thii, ndakuhoea thayu.” **19** Na riri, Jehova nariirie Musa ari o kuu Midiani, akimwira atiri, “Cooka bururi wa Misiri, nigukorwo andu othe ari meendaga gukuuraga nimakuite.” **20** Ni undu ucio Musa akioya mutumia wake na ariu ake, akimahaicia ndigiri na makambiriria rugendo rwa gucooka bururi wa Misiri. Nake akioya rathanju rwa Ngai akirunyiita na guoko. **21** Jehova akira Musa atiri, “Wacooka bururi wa Misiri-ri, tigiira ni weka moriru mothe maria nguhotithitie gwika mbere ya Firauni. No ningomia ngoro yake nigeetha ndagetikirie andu mathii. **22** Ningi wire Firauni atiri, ‘Uu ni guo Jehova ekuuga: Isiraeli niwe muriu wakwa wa irigithathi, **23** na nindakwiri atiri, “Reke muriu wakwa athii akaahoe.” No niwaregire kumwitikiria athii; ni undu ucio ningooraga muriu waku wa irigithathi.” **24** Mari handu haria maraririire mari rugendo-ini-ri, Jehova akumira Musa, na aari hakuhi kumura. **25** No Zipora akioya kahiga kaari kogi ta kahi, akiruithia muriu, na akihutithia gikonde kuu nyariri cia Musa. Agicooka akimwira atiri, “Ti-itheru uri muthuuri wakwa wa thakame.” **26** Ni undu ucio Jehova agitigana nake. (Hindi iyo mutumia ucio wake oigire “uri muthuuri wakwa wa thakame” aaragia ugoro wa irua.) **27** Nake Jehova akira Haruni atiri, “Thii weru-ini ugathaagane Musa.” Ni undu ucio Haruni agitunga Musa kirima-ini kia Ngai, akimuhimbiria. **28** Nake Musa akira Haruni uria wotho Jehova amutumite akoige, o na ningi ugoro wa

ciama ciothe iria aamwathite aringe. **29** Musa na Harūni magĩcookanĩrĩria athuuri a Isiraeli othe, **30** nake Harūni akĩmeera ũrĩa wothe Jehova eerĩte Musa. O na ningĩ Musa akĩringa ciama mbere yao; **31** nao magĩtĩkia. Na rĩrĩa maiguire atĩ Jehova nĩameciirĩtie na akona mĩnyamaro yao-rĩ, makĩnamĩrĩra, magĩthathaiya.

5 Thuutha-inĩ Musa na Harūni nĩmathiire kūrĩ Firaūni, makĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, oigĩte ũũ: ‘Reke andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makagĩe na gĩathĩ gĩakwa werũ-inĩ.’” **2** Nake Firaūni akĩmooria atĩrĩ, “Jehova nĩwe ũ, atĩ ndĩmwathĩkĩre na ndekererie andũ a Isiraeli mathiĩ? Nĩ ndiũ Jehova na ndikũrekereria andũ a Isiraeli mathiĩ.” **3** Ningĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Ngai wa Ahibirania nĩatwarĩirie. Nĩ ũndũ ũcio twĩtikĩrie tũthiĩ rũgendo rwa mĩthenya ĩtatũ werũ-inĩ tũkarutĩre Jehova Ngai witũ magongona, kwaga ũguo no atũrehithĩrie mĩthiro kana atũniine na rũhiũ rwa njora.” **4** No mũthamaki wa bũrũri wa Misiri akĩmooria atĩrĩ, “Musa na Harūni, nĩ kĩĩ kĩratũma mũrute andũ wĩra-inĩ wao? Cookai wĩra-inĩ wanyu!” **5** Nake Firaūni akiuga atĩrĩ, “Ta rorai, andũ a bũrũri rĩu nĩmaingĩhĩte, na inyuĩ nĩmũragiria marute wĩra.” **6** Mũthenya o ũcio Firaūni agĩatha arũgamĩrĩri a ngombo o na nyabaara cia andũ, akĩmeera atĩrĩ, **7** “Mũtigacooke kũhe andũ a Isiraeli nyeki ya gũthondeka maturubarĩ; nĩmathiĩ magecarĩrie nyeki o ene. **8** No mũmeere atĩ no nginya mathondeke maturubarĩ mũigana o ta wa mbere; mũtikamanyiihĩrie gĩthimo. Nĩ igũũta; nĩkĩo mararĩra makoiga atĩrĩ, ‘Nĩtũrekwo tũthiĩ tũkarutĩre Ngai witũ igongona.’” **9** Maritũhĩriei wĩra nĩgeetha makoragwo

makiruta wira hindĩ ciothe, na mütige gũthikĩrĩria ũhoro wa maheeni.” 10 Nao arũgamĩrĩri a ngombo na nyabaara cia andũ magĩthiĩ makĩira andũ atĩrĩ, “Firaũni ekuuga ũũ: ‘Ndigũcooka kũmũhe nyeki rĩngĩ. 11 Thiĩ mũgecarĩrie nyeki yanyu kũrĩa guothe mũrĩmĩona, no wira wanyu ndũkũnyihanyihio o na hanini.’” 12 Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩhurunjũkĩra bũrũri wa Misiri guothe kũngania makoni ma ngano mamatũmĩre ta nyeki. 13 Arũgamĩrĩri a ngombo makĩmahinyĩrĩria mũno, makameeraga atĩrĩ, “Rĩĩkiai wira ũrĩa mwagĩrĩrwo wa o mũthenya, o ta ũrĩa mwekaga rĩrĩa mwaheagwo nyeki.” 14 Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara arĩa maathuurĩtwo nĩ anene a ngombo a Firaũni magakĩhũũragwo, makoorio atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kiragiririe mũhingie mũigana wa maturubarĩ ma ira kana ma ũmũthĩ, ta ũrĩa mũrekaga mbere?” 15 Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara magĩthiĩ kũrĩ Firaũni kũmũthaita, makĩmũũria atĩrĩ: “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte wĩke ndungata ciaku maũndũ maya? 16 Ndungata ciaku itiraheo nyeki, na no tũrerwo, ‘Thondekai maturubarĩ!’ Ndungata ciaku nĩrahũũrwo, no andũ aku nĩo marĩ na mahĩtia.” 17 Nake Firaũni agĩcookia atĩrĩ, “Igũũta ici! Inyuĩ mũrĩ igũũta! Nĩkĩo mũraikara mũkiugaga atĩrĩ, ‘Nĩtũrekwo tũkarutĩre Jehova igongona.’ 18 Cookai wira-inĩ. Mũtikũheo nyeki, na no nginya mũthondeke mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo.” 19 Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara makĩmenya atĩ maarĩ thĩĩnainĩ rĩrĩa meerirwo atĩrĩ, “Mũtikũnyihĩrio mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo gũthondeka o mũthenya.” 20 Rĩrĩa moimire harĩ Firaũni-rĩ, magĩkora Musa na Harũni

arĩa maameteraire, **21** nao anyabara acio makĩmeera atĩrĩ, “Jehova aromuona na amũtuĩre ciira! Mũtũmĩte tũtuĩke kĩndũ kĩnungu kũrĩ Firaũni na anene ake, na mũkamane rũhiũ rwa njora moko-inĩ mao matũũrage.” **22** Musa agĩcooka kũrĩ, Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ kĩ gĩtũmĩte ũrehithĩrie andũ aya thĩĩna? Gĩkĩ nĩkĩo gĩatũmire ũndũme? **23** Kuuma rĩrĩa ndaathĩire kũrĩ Firaũni kũmwarĩria thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩaku, nĩareheire andũ aya thĩĩna, nawe ũkaaga gũteithũra andũ aku o na hanini.”

6 Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Rĩu nĩũkuona ũrĩa ngwĩka Firaũni: Nĩ tondũ wa guoko gwakwa kũrĩ hinya-rĩ, nĩakamarekereria mathĩĩ; na ningĩ nĩ tondũ wa guoko gwakwa kũrĩ hinya, nĩakamaingata moime bũrũri wake.” **2** Ngai agĩcooka akĩĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ niĩ Jehova. **3** Nĩ niĩ ndoimĩrĩire Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu ndĩ Mũrungu Mwene-Hinya-Wothe, no matiamenyire na rĩĩtwa rĩu rĩakwa Jehova. **4** O na nĩndathondekire kĩrĩkanĩro gĩakwa nao atĩ nĩngamahe bũrũri wa Kaanani, kũrĩa maatũũraga marĩ ageni. **5** Na makĩria-rĩ, nĩnjiguĩte gũcaaya kwa andũ a Isiraeli, arĩa matuĩtwo ngombo nĩ andũ a Misiri, na nĩndirikanĩte kĩrĩkanĩro gĩakwa nao. **6** “Nĩ ũndũ ũcio, ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Niĩ nĩ niĩ Jehova, na nĩngamwaũra icooki rĩu mũigĩrĩrwo nĩ andũ a Misiri. Nĩngamuohora mũtĩge gũcooka gũtuĩka ngombo ciao, na nĩngamũkũũra ndambũrũkĩtie guoko na cĩiko nene cia ũtuanĩri ciira. **7** Ngaamuoya ta andũ akwa kĩũmbe, na nduĩke Ngai wanyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ niĩ Jehova Ngai wanyu ũrĩa wamũrutire icooki-inĩ rĩa andũ a

Misiri. **8** Na nĩngamūtware bũrũri ũrĩa ndeeraniire na mwĩhĩtwa nyambararĩtie guoko atĩ nĩngaahe Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu. Nĩguo ngũmũhe mũwĩgwatĩre ũtuĩke wanyu. Nĩĩ nĩ nĩ Jehova.” **9** Musa agĩkĩheana ũhoru ũcio kũrĩ andũ a Isiraeli, no matiamũiguire nĩ ũrĩa maakuĩte ngoro nĩkũhinyĩrĩrio nĩ ũkombo. **10** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **11** “Thĩĩ wĩre Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri arekererie andũ a Isiraeli moime bũrũri wake.” **12** No Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Angĩkorwo andũ a Isiraeli matingĩnjigua-rĩ, nĩkĩ kĩngĩtũma Firaũni anjigwe, kuona njaragia ngĩtondoiraga?” **13** Ngai nĩacookire akĩaria na Musa na Harũni ũhoru wĩgĩ andũ a Isiraeli na Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri na akĩmaatha marute andũ a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri. **14** Aya nĩo maarĩ atongoria na nyũmba ciao: Ariũ a Rubeni ũrĩa irigithathi rĩa Isiraeli maarĩ Hanoku na Palu, na Hezironi, na Karimi. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Rubeni. **15** Ariũ a Simeoni maarĩ Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Sohari, na Shauli ũrĩa warĩ mũriũ wa mũtumia Mũkaanani. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Simeoni. **16** Maya nĩmo maarĩ marĩtwa ma ariũ a Lawi kũringana na maandĩko mao: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. Lawi aatũũrĩre muoyo mĩaka 137. **17** Ariũ a Gerishoni kũringana na mbarĩ ciao maarĩ Libini na Shimei. **18** Ariũ a Kohathu maarĩ Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli. Kohathu aatũũrĩre muoyo mĩaka 133. **19** Ariũ a Merari maarĩ Mahali na Mushi. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Lawi kũringana na maandĩko mao. **20** Amuramu nĩahikirie mwarĩ wa nyina na ithe wetagwo Jokebedi, ũrĩa wamũciarĩire Harũni na Musa.

Amuramu aatũũrĩre muoyo mĩaka 137. **21** Ariũ a Iziharu maarĩ Kora, na Nefegu, na Zikiri. **22** Ariũ a Uzieli maarĩ Mishaeli, na Elizafani, na Sithiri. **23** Harũni nĩahikirie Elisheba, mwarĩ wa Aminadabu, o ũrĩa warĩ mwarĩ wa nyina na Nahashoni, nake akĩmũciarĩra Nadabu na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **24** Ariũ a Kora maarĩ Asiri, na Elikana, na Abiasafu. Acio nĩo mbarĩ cia Akora. **25** Eleazaru mũrũ wa Harũni nĩahikirie mũirĩtu ũmwe wa Putieli, nake akĩmũciarĩra Finehasi. Acio nĩo maarĩ atongoria a nyũmba cia Alawii, o mbarĩ o mbarĩ. **26** Harũni o ũcio, marĩ na Musa, nĩo meerirwo nĩ Jehova atĩrĩ, “Rutai andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri kũringana na ikundi ciao.” **27** Nĩo maarĩirie Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, ũhoru wa kũruta andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri. Maarĩ Musa o ũcio na Harũni. **28** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa Jehova aarĩirie Musa arĩ kũu bũrũri wa Misiri-rĩ, **29** aamwĩrĩre atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Jehova. ĩra Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri ũrĩa wothe ngũkwĩra.” **30** No Musa akĩĩra Jehova atĩrĩ, “Kuona njaragia ngĩtondoiraga-rĩ, Firaũni angĩkĩnjigua nĩkĩ?”

7 Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “We ngũtuĩte ta Ngai harĩ Firaũni, nake mũrũ wa nyũkwa Harũni egũtuĩka mũnabii waku. **2** Wee ũriugaga ũrĩa wothe ndĩgwathaga, nake mũrũ wa nyũkwa Harũni nĩwe ũrĩrĩraga Firaũni arekererie andũ a Isiraeli moime bũrũri wake. **3** No nĩngũtũma ngoro ya Firaũni yũme, na o na ndaingĩhia ciamu ciakwa na morirũ gũkũ bũrũri wa Misiri-rĩ, **4** ndakamũigua. Ningĩ nĩngatambũrũkia guoko gwakwa kũu bũrũri wa Misiri, na ndute ikundi cia andũ akwa a Isiraeli

moime kuo na ūndũ wa ciĩko nene cia ūtuanĩri ciira. **5** Nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngataambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre bũrũri wa Misiri na ndute andũ a Isiraeli moime kuo.” **6** Musa na Harũni magĩĩka o ūrĩa Jehova aamaathĩte meke. **7** Musa aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩnana nake Harũni mĩaka mĩrongo ĩnana na ĩtatũ hĩndĩ ĩrĩa maaragia na Firaũni. **8** Jehova akĩĩra Musa na Harũni atĩrĩ, **9** “Rĩrĩa Firaũni arĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ringai kĩama,’ nawe Musa wĩre Harũni atĩrĩ, ‘Oya rũthanju rwaku, ūrũikie thĩ o hau mbere ya Firaũni,’ naruo rũtuĩke nyoka.” **10** Nĩ ūndũ ūcio Musa na Harũni magĩthĩĩ kũrĩ Firaũni, nao magĩĩka o ta ūrĩa maathĩtwo nĩ Jehova. Harũni agĩĩkia rũthanju rwake thĩ mbere ya Firaũni na anene ake, naruo rũgĩtuĩka nyoka. **11** Nake Firaũni agĩĩta andũ arĩa oogĩ o na ago, na aringi ciama a Misiri, nao magĩĩka o ũguo magĩtũmĩra maũgĩ mao ma ũgo. **12** O mũndũ agĩĩkia rũthanju rwake thĩ na rũgĩtuĩka nyoka. No rũthanju rwa Harũni rũkĩmeria thanju ciao. **13** No rĩrĩ, ngoro ya Firaũni ikĩũma nake akĩirega kũmaigua, o ta ūrĩa Jehova oigĩte. **14** Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Ngoro ya Firaũni ndĩngĩororoa; nĩaregete kũrekereria andũ mathĩĩ. **15** Nĩũgathĩĩ kũrĩ Firaũni rũciinĩ agĩthĩĩ rũũĩ. Weterere mũcemanie nake hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Nili, na ūthĩĩ na rũthanju rũrĩa rwagarũrũkĩte rũgatuĩka nyoka. **16** Ūcooke ūmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, nĩandũmĩte ngwĩre ūũ: Rekereria andũ akwa mathĩĩ nĩgeetha makandungatĩre marĩ werũ-inĩ. No nginya rĩu nĩũregete gũthikĩrĩria. **17** Jehova ekuuga atĩrĩ: Ūndũ ūyũ nĩguo ūgũtũma ūmenye atĩ nĩ nĩ nĩ

Jehova: Ngũgũtha maaĩ ma Rũũĩ rwa Nili na rũthanju rũrũ rũrĩ guoko-inĩ gwakwa, namo magarũrũke matuĩke thakame. **18** Thamaki iria irĩ thĩinĩ wa Rũũĩ rwa Nili nĩigũkua, naruo rũũĩ rũnunge; andũ a Misiri maremwo nĩ kũnyua maaĩ maruo.” **19** Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Oya rũthanju rwaku na ũtambũrũkie guoko igũrũ rĩa maaĩ ma bũrũri wa Misiri, na igũrũ rĩa tũrũũĩ, na mĩtaro, na tũmaria o na kũrĩa guothe kũhingĩrĩrie maaĩ nakuo guothe gũtuĩke thakame. Thakame ikaiyũra kũndũ guothe bũrũri wa Misiri, o na kũu ndoo-inĩ cia mĩtĩ na mĩtũngi-inĩ ya mahiga.” **20** Musa na Harũni magĩĩka o ũrĩa Jehova aathanĩte. Agĩĩambararia rũthanju rwake arĩ mbere ya Firaũni na anene ake, nake akĩgũtha maaĩ ma Rũũĩ rwa Nili, namo maaĩ mothe makĩgarũrũka magĩtuĩka thakame. **21** Thamaki iria ciarĩ Rũũĩ rwa Nili igĩkua, naruo rũũĩ rũkĩnunga ũũru mũno, nginya andũ a bũrũri wa Misiri makĩremwo nĩ kũnyua maaĩ maruo. Bũrũri wa Misiri wothe ũkĩiyũra thakame. **22** No aringi ciama a bũrũri wa Misiri magĩĩka maũndũ o ta macio na ũndũ wa maũgĩ mao ma ũgo, nayo ngoro ya Firaũni ikĩũma; akĩrega kũigua Musa na Harũni, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. **23** Handũ ha kũigua-rĩ, akĩhũndũka agĩthĩ nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki, na ndaigana kũrũmbũiya ũhoro ũcio ngoro-inĩ yake. **24** Nao andũ othe a Misiri makĩenja ithima gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Nili nĩguo mone maaĩ ma kũnyua, tondũ matingĩahotire kũnyua maaĩ ma rũũĩ rũu. **25** Mĩthenya mũgwanja nĩyahĩtũkire thuutha wa Jehova kũgũtha maaĩ ma Nili.

8 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Thĩĩ kũrĩ Firaũni ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova oigĩte ũũ: Rekereria andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makandungatĩre. **2** Ũngĩrega kũmarekereria mathiĩ, nĩngũhũũra bũrũri waku wothe na mũthiro wa ciũra. **3** Rũũĩ rwa Nili rũkũiyũra ciũra. Igũũka ciambate o nginya nyũmba yaku ya ũthamaki o na nyũmba yaku ya toro o nginya ũrĩrĩ waku igũrũ, itoonye nyũmba cia anene aku, o na irũgĩrĩre andũ aku o ene, ikorwo kuo o na mariiko-inĩ maku na mĩharatĩ-inĩ ya gũkandĩrwo mũtu. **4** Ciũra icio ikũrũgĩrĩre na irũgĩrĩre andũ aku o na anene aku.” **5** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Tambũrũkia guoko gwaku na rũthanju igũrũ rĩa tũrũũĩ, na mĩtaro, na tũmaria, ũtũme ciũra ciũke bũrũri-inĩ wa Misiri.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Harũni agĩtambũrũkia guoko gwake igũrũ rĩa maaĩ ma bũrũri wa Misiri, nacio ciũra ikiumĩra ikĩiyũra bũrũri. **7** No aringi ciama a bũrũri wa Misiri magĩka maũndũ o ta macio na ũndũ wa maũgĩ mao ma ũgo, o nao magĩtũma ciũra ciũke bũrũri wa Misiri. **8** Firaũni agĩta Musa na Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Hooyai Jehova anjeherie na ehererie andũ akwa ciũra ici, na nĩngũrekereria andũ anyu mathiĩ makarutĩre Jehova magongona.” **9** Musa akĩra Firaũni atĩrĩ, “Wee nĩwe ngũhe gĩtĩio gĩa gũtua ihinda rĩa gũkũhoera, wee na anene aku o na andũ aku nĩguo inyuĩ na nyũmba cianyu mwehererwo nĩ ciũra, itigare o iria irĩ thĩinĩ wa Rũũĩ rwa Nili.” **10** Firaũni akiuga atĩrĩ, “Mũkaahooera rũciũ.” Nake Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩgũtuĩke ũguo woiga, nĩgeetha ũmenye atĩ gũtirĩ mũndũ ũhaana ta Jehova Ngai witũ. **11** Ciũra nĩcigũkweherera na ciehere nyũmba ciaku,

cieherere anene aku na andũ aku; itigare o iria irĩ rūũĩ-inĩ rwa Nili.” **12** Na rĩrĩa Musa na Harũni mehereire Firaũni, Musa agĩkaĩra Jehova ũhoro wĩgiĩ ciũra iria aarehithĩirie Firaũni. **13** Nake Jehova agĩka o ũrĩa Musa aahooete. Ciũra iria ciarĩ nyũmba, na iria ciarĩ nja na iria ciarĩ mĩgũnda igĩkua. **14** Ikĩũnganio ikĩgwo irũndo, nacio ikĩnungia bũrũri. **15** No rĩrĩa Firaũni onire atĩ marĩkũhoorerwo nĩ thĩina-rĩ, akĩũmia ngoro na akĩrega kũigua Musa na Harũni, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. **16** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Tambũrũkia rũthanju rwaku ũgũthe rũkũngũ rũrĩa rũrĩ thĩ,’ na bũrũri-inĩ wothe wa Misiri-rĩ, rũkũngũ rũu rũgũtuĩka rwagĩ.” **17** Nao magĩka ũguo; na rĩrĩa Harũni aatambũrũkirie guoko anyiitĩte rũthanju-rĩ, agũtha rũkũngũ nago, rwagĩ rũgĩtambĩrĩa andũ na nyamũ. Rũkũngũ ruothe bũrũri-inĩ wa Misiri rũgĩtuĩka rwagĩ. **18** No hĩndĩ ĩrĩa aringi a ciama a bũrũri wa Misiri maageririe kũrehe rwagĩ na maũgĩ mao ma ũgo-rĩ, nĩmaremirwo. Naruo rwagĩ rũgĩtambĩrĩa andũ na nyamũ. **19** Aringi acio a ciama makĩira Firaũni atĩrĩ, “Ūyũ nĩ hinya wa kĩara kĩa Ngai.” No Firaũni akĩũmia ngoro akĩrega kũigua, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. **20** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ūkĩra rũciinĩ tene, uumĩrĩre Firaũni agĩthiĩ Rũũĩ rwa Nili, ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Rekereria andũ akwa mathiĩ nĩgeetha makandungatĩre. **21** Ũngĩaga kũreka mathiĩ-rĩ, ngũkũrehera mĩrumbĩ ya ngi, ndehere anene aku na andũ aku, o na ndĩcirehe nyũmba-inĩ cianyu. Nyũmba cia andũ a Misiri ikũiyũra ngi, o na ningĩ ciyũre thĩ kũrĩa guothe marĩ. **22** “No rĩrĩ, mũthenya ũcio ngeeka ũndũ ũrĩ ngũrani bũrũri-inĩ

wa Gosheni, kūrīa andū akwa matūūraga; gūtikagīa na mīrumbī ya ngi kūu, nīgeetha ūmenye atī nī, Jehova, ndī būrūri-inī ūyū. **23** Nīngēkīra ngūūrani gatagatī ka andū akwa na aku. Rūciū nīrō kīama gīkī gīgekīka.”

24 Na ūguo noguo Jehova eekire. Ngi mīrumbī mīnene ikīiyūra nyūmba ya ūthamaki ya Firaūni na igītoonya nyūmba cia anene ake, naguo būrūri wa Misiri wothe ūkīanangwo nī ngi icio. **25** Nīngī Firaūni agīta Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Thīī mūkarutīre Ngai wanyu iruta gūkū būrūri-inī.” **26** No Musa akīmwīra atīrī, “Gūtingīagīrīra gwīka ūguo. Magongona marīa tūkūrūtīra Jehova Ngai witū nī mekuoneka marī magigi nī andū a Misiri. Tūngīkīruta magongona marī magigi maitho-inī mao-rī, githī matigūtūhūūra na mahiga nyuguto?

27 No nginya tūthī rūgendo rwa mīthenya ītatū werū-inī tūkarutīre Jehova Ngai witū magongona, o ta ūrīa atwathīte.” **28** Firaūni akiuga atīrī, “Nīngūmūrekereria mūthī mūkarutīre Jehova Ngai wanyu magongona werū-inī, no mūtigathiī kūrāya mūno. Na rīu, hooerai.” **29** Musa agīcookia atīrī, “Ndaarīkia kuuma harīwe, nīngūhooya Jehova, na rūciū ngi nīkoima kūrī Firaūni na anene ake, na andū ake. No ūkīmenyerere atī Firaūni ndageke ūndū wa kūheenania rīngī, na ūndū wa kwaga kūrekereria andū mathīī makarutīre Jehova magongona.” **30** Musa agīkiuma harī Firaūni, akīhooya Jehova, **31** nake Jehova agīka ūrīa Musa aamūhoire; nacio ngi ikīeherera Firaūni, na anene ake, na andū ake, na gūtīrī ngi yatigarire. **32** No rīrī, o na ihinda rīrī Firaūni akīūmia ngoro yake akīrega kūrekereria andū mathīī.

9 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Thiĩ kũrĩ Firaũni ũkamwĩre atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania ekuuga ũũ: “Rekereria andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makandungatĩre.” **2** Ũngĩrega kũmarekereria, na ũthiĩ na mbere kũmarigĩrĩria-rĩ, **3** guoko kwa Jehova nĩgũkũrehithĩria ũhiũ waku ũrĩa ũrĩ ũrĩthio-inĩ mũthiro mũũru mũno kũrĩ mbarathi cianyu na ndigiri, na ngamĩra, na ng’ombe cianyu, na ng’onde na mbũri. **4** No Jehova nĩagekĩra ngũũrani gatagatĩ ka ũhiũ wa andũ a Isiraeli na andũ a Misiri, nĩgeetha gũtikagĩe nyamũ ya Mũisiraeli ĩgũkua.” **5** Jehova agĩtua ihinda, na akiuga atĩrĩ, “Rũciũ Jehova nĩageeka ũndũ ũyũ gũkũ bũrũri-inĩ.” **6** Na mũthenya ũyũ ũngĩ Jehova agĩgĩka o ũguo: ũhiũ wothe wa andũ a Misiri ũgĩkua, no gũtirĩ nyamũ o na ĩmwe ya Mũisiraeli yakuire. **7** Firaũni agĩtũma andũ magatuĩrie ũhoru, nao makĩona atĩ gũtiarĩ nyamũ o na ĩmwe ya andũ a Isiraeli yakuĩte. No rĩrĩ, ngoro yake ndĩororoire na ndaigana kũrekereria andũ mathiĩ. **8** Ningĩ Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, “Oyai ngundi cia mbiro kuuma riiko rĩrĩa inene, nake Musa amĩkie igũrũ mbere ya Firaũni. **9** Mbiro ĩyo nĩgatuĩka rũkũngũ rũhinyu, naruo rũiyũre bũrũri wothe wa Misiri, rũcooke rũtuĩke mahũha ma ironda mĩĩrĩ-inĩ ya andũ na ya nyamũ bũrũri-inĩ ũcio wothe.” **10** Nĩ ũndũ ũcio magĩkĩoya mbiro kuuma riiko inene, makĩrũgama mbere ya Firaũni. Musa akĩmĩkia igũrũ, namo mahũha ma ironda makiumĩra mĩĩrĩ-inĩ ya andũ o na ya nyamũ. **11** Aringi ciama a Misiri matingĩahotire kũrũgama mbere ya Musa nĩ ũndũ wa mahũha marĩa maarĩ namo, hamwe na andũ othe

a bŭrŭri wa Misiri. **12** No Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni, akĩrega kũigua Musa na Harũni, o ta ũrĩa Jehova eerĩte Musa. **13** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ūkĩra rŭciinĩ tene, ũkarũgame mbere ya Firaũni ũmwĩre atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga: Rekereria andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makahooe, **14** kana ihinda rĩrĩ ngŭtũmĩre mĩthiro yakwa yothe ya hinya, we o hamwe na anene aku na andũ aku, nĩguo ũmenye atĩ gŭtirĩ ũngĩ ũhaana ta nĩ gŭkũ thĩ guothe. **15** Nĩgũkorwo nginya rĩu nĩingĩhotete gŭtambŭrũkia guoko gwakwa, ngakũhũura na ngahũura andũ aku na mũthiro ũrĩa ũngĩmũniinĩte inyuothe thĩ. **16** No ngŭrũgamĩtie nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kĩũmbe, atĩ nguonie hinya wakwa, na atĩ rĩitwa rĩakwa rĩhunjio thĩ yothe. **17** No wĩyũmĩtie kũhinyĩrĩria andũ akwa na ũkagiria mathiĩ. **18** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, rŭciũ ihinda ta rĩrĩ ngoiria mbura ya mbembe njũru mũno, itarĩ yoirĩ ingĩ tayo gŭkũ bŭrŭri wa Misiri kuuma rĩrĩa Misiri kwambĩrĩrie gŭtũũrwo nginya rĩu. **19** Gĩathane rĩu atĩ ũhiũ waku na indo ciothe iria ũrĩ nacio mŭgũnda itoonyio handũ ingĩgitia, tondũ mbura ĩyo ya mbembe yoirĩra mũndũ o wothe ũrĩ nja kana nyamũ itarehetwo mũciĩ o yothe na ĩrĩ kũu mŭgũnda no ĩgũkua.” **20** Anene acio a Firaũni arĩa meetigĩrĩte kiugo kĩa Jehova makĩhiũha gũtoonyia ngombo ciao na ũhiũ wao nyũmba thĩinĩ. **21** No arĩa mateetigĩrĩre kiugo kĩa Jehova maatigire ngombo ciao na ũhiũ wao mĩgũnda-inĩ. **22** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Tambŭrũkia guoko ũkũroretie matu-inĩ nĩgeetha mbura ya mbembe yure bŭrŭri wa Misiri guothe; yurĩre andũ, na nyamũ na yurĩre

kĩndũ gĩothe kĩrakũra mĩgũnda-inĩ ya bũrũri wa Misiri.”

23 Rĩrĩa Musa aatambũrũkirie rũthanju arũroretie matu-inĩ, Jehova agĩtũma kũgĩe na marurumĩ hamwe na mbura ya mbembe, naruo rũheni rũkĩhenũka thĩ. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akiuria mbura ya mbembe kũu bũrũri wa Misiri;

24 mbura ya mbembe ĩgĩkiura, naruo rũheni rũkĩhenũka kũndũ guothe. Nĩkĩo kĩarĩ kĩhuhũkanio kĩrĩa kĩũru mũno kĩonekanĩte bũrũri wothe wa Misiri kuuma wambĩrĩria gũtũũrwo nĩ andũ. **25** Mbura ĩyo ya mbembe ĩkiura bũrũri wothe wa Misiri, ĩkiurĩra kĩndũ gĩothe kĩarĩ mũgũnda, andũ o hamwe na nyamũ; ĩgĩthũkia kĩndũ gĩothe kĩarĩ mũgũnda na ĩgĩkahũra mĩtĩ yothe. **26** Kũndũ kũrĩa mbura ĩyo ya mbembe ĩtoirire no bũrũri wa Gosheni, kũrĩa andũ a Isiraeli maarĩ. **27** Nake Firaũni agĩta Musa na Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Ihinda rĩrĩ nĩnjĩhĩtie. Jehova nĩwe wa ma; nĩ na andũ akwa nĩtũhĩtĩtie. **28** Hooyai Jehova, nĩgũkorwo nĩtũiganĩtie marurumĩ na mbura ya mbembe iria tuonete. Nĩngũmũrekereria mũthĩĩ; mũtigũikara gũkũ rĩngĩ.” **29** Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndoima itũũra rĩrĩ inene, nĩngũtambũrũkia moko hooe Jehova. Marurumĩ nĩmegũthira, na gũtigũkorwo na mbura ĩngĩ ya mbembe, nĩgeetha ũmenye atĩ thĩ nĩ ya Jehova. **30** No nĩnjũũĩ atĩ wee na anene aku mũtirĩ mũretigĩra Jehova Ngai.” **31** (Ũguta na cairi nĩciathũkirio, nĩ ũndũ cairi nĩyarutĩte magira, naguo ũguta ũkaruta kĩro. **32** No rĩrĩ, ngano o na guthemethu itiathũkirio, tondũ itiarĩ ngũrũ.) **33** Hĩndĩ ĩyo Musa akĩehera harĩ Firaũni na akiuma nja ya itũũra inene. Agĩtambũrũkia moko amaroretie na kũrĩ Jehova; marurumĩ na mbura ya mbembe igĩthira, na

gūtiacookire kuura. **34** Rīrīa Firaūni onire atī mbura ya mbembe na marurumī nīciathira akīhīa rīngī; we na anene ake makīūmia ngoro ciao. **35** Nī ūndū ūcio ngoro ya Firaūni yarī nyūmū na ndangārekereirie andū a Isiraeli mathiī, o ta ūrīa Jehova aarītie na kanua ka Musa.

10 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Thiī kūrī Firaūni, nīgūkorwo nīnyūmītie ngoro yake na ngoro cia anene ake nīgeetha ninge ciama ici ciakwa gatagatī-inī kao; **2** nīguo mūkeeraga ciana cianyu na ciana ciacio ūrīa ndokīrīire andū a Misiri, na ūrīa ndaringire ciama ciakwa gatagatī-inī kao, nīguo mūmenye atī nī nī nī Jehova.” **3** Nī ūndū ūcio Musa na Harūni magīthiī kūrī Firaūni makīmwīra atīrī, “Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga ūū: ‘Ūgūikara nginya rī ūregete kūnjīnyihīria? Rekereria andū akwa mathiī, nīgeetha makandungatīre. **4** Warega kūmarekereria-rī, rūciū nīngarehithia ngigī būrūri ūyū wanyu. **5** Ikaiyūra thī, imīhumbīre yage kuoneka. Nīkarīa kīrīa gīothe gītīgītio nī mbura ya mbembe, o na irīe mītī yothe īrīa īrakūra mīgūnda-inī yanyu. **6** Ikaiyūra nyūmba ciaku, na cia anene aku, na cia andū othe a Misiri, ūndū maithe manyu kana maguuka manyu matarī mona kuuma rīrīa mambīrīrie gūtūura būrūri ūyū nginya rīu.” Nake Musa akīgarūrūka akīeherera Firaūni. **7** Anene a Firaūni makīmwīra atīrī, “Nī nginya rī mūdū ūyū egūtūura arī mūtego harī ithui? Rekereria andū aya mathiī, nīgeetha makahooe Jehova Ngai wao. Ndūramenya atī būrūri wa Misiri nīwanangītwo?” **8** Musa na Harūni magīcookio kūrī Firaūni. Nake akīmeera atīrī, “Thiī mūkahooe Jehova Ngai wanyu; no rīrī, nī arīkū megūthiī?” **9** Musa akīmūcookeria

atĩrĩ, “Tũgũthĩĩ na andũ aitũ arĩa ethĩ o na arĩa akũrũ, tũthĩĩ na aanake na airĩtu aitũ, na tũthĩĩ na ũhiũ witũ wothe, tondũ tũrathĩĩ gũkũngũĩra Jehova na iruga inene.”

10 Firaũni akiuga atĩrĩ, “Hĩ! Kaĩ Jehova arogĩkara na inyuĩ ingĩmũrekereria mũthĩĩ na atumia anyu na ciana cianyu-ĩ! Hatĩrĩ nganja mũrĩ na muoroto mũũru. **11** Aca! Thĩĩĩ o arũme oiki, mũthĩĩ mũhooe Jehova, nĩgũkorwo ũguo nĩguo mũkoretwo mũkĩenda.” Nao Musa na Harũni makĩingatwo, makĩehera mbere ya Firaũni. **12** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku igũrũ rĩa bũrũri wa Misiri nĩgeetha ngigĩ ciũke ciyũre bũrũri ũyũ wothe, nacio irĩe kĩndũ gĩothe kĩrakũra mĩgũnda-inĩ, kĩrĩa gĩothe gĩatigirio nĩ mbura ya mbembe.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtambũrũkia rũthanju rwake igũrũ rĩa bũrũri wa Misiri, nake Jehova agĩtũma rũhuho ruumĩte irathĩro rũhurutane kũu bũrũri ũcio mũthenya wothe na ũtukũ wothe. Gũgĩkinya rũciinĩ rũhuho rũu nĩ rwarehete ngigĩ. **14** Nacio ngigĩ icio ikĩhithũkĩra bũrũri wa Misiri wothe na igĩkara kũndũ guothe bũrũri-inĩ irĩ nyingĩ mũno. Mbere ĩyo gũtiagĩte mũthiro wa ngigĩ ta ũcio na gũtikagĩa ũngĩ ta ũcio. **15** Ikĩhumbĩra thĩ yothe o nginya ikĩira. Ikĩrĩa kĩrĩa gĩothe gĩatigarĩtio nĩ mbura ya mbembe, kĩrĩa gĩothe gĩakũraga mĩgũnda o na matunda marĩa maarĩ mĩtĩ-inĩ. Gũtirĩ kĩndũ kĩigũ gĩatigarire mũtĩ-inĩ kana mũmera bũrũri-inĩ wothe wa Misiri. **16** Nake Firaũni agĩĩta Musa na Harũni narua, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩirie Jehova Ngai wanyu, o na inyuĩ nĩndĩmwĩhĩirie. **17** Rũu ndekerai mehia makwa o rĩngĩ na mũhooe Jehova Ngai wanyu anjehererie mũthiro ũyũ mũũru.” **18** Hĩndĩ ĩyo

Musa akīherera Firaūni agīthiī akīhooya Jehova. **19** Nake Jehova akīgarūra rūhuho, akīrūtua rūhuho rūnene rwa kuuma ithūiro, naruo rūkīumbūra ngigī icio, rūgīcitwara Iria-inī Itune. Gūtīrī gākigī o na kamwe gaatigarire būrūri wa Misiri. **20** No Jehova akīūmia ngoro ya Firaūni, nake akīrega kūrekereria andū a Isiraeli mathiī. **21** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Tambūrūkia guoko ūkūroretie igūrū matu-inī nīgeetha nduma ūyūre būrūri wa Misiri, nduma ūngīhutīka.” **22** Nī ūndū ūcio Musa agītambūrūkia guoko akūroretie igūrū matu-inī, nayo nduma nene ūkīyūra būrūri wa Misiri mīthenya ītatū. **23** Gūtīrī mūdū ūngīahotire kuona ūrīa ūngī kana oime gwake handū ha mīthenya ītatū. No andū a Isiraeli, othe kūrīa maikaraga kwarī na ūtheri. **24** Ningī Firaūni agīta Musa, akīmwīra atīrī, “Thiī mūkahooe Jehova. O na atumia anyu na ciana no mathiī na inyuī; no rīrī, mūtige ndūuru cianyu cia mbūri na cia ng’ombe.” **25** No Musa akīmwīra atīrī, “No nginya ūtwītīkīrie tūkarutīre Jehova Ngai witū magongona na maruta ma njino. **26** Ūhiū witū no nginya tūthiī nago; gūtīrī o na ihūngū tūgūtiga na thuutha. No nginya tūhūthīre imwe ciacio tūkīhooya Jehova Ngai witū, na tūtingīmenya nī irikū irībatarania mahooya-inī nginya tūkinye kūu.” **27** No Jehova akīūmia ngoro ya Firaūni, nake akīrega kūmarekereria mathiī. **28** Firaūni akīira Musa atīrī, “Uma, ūnjeherere! Wīmenyerere ndūkanooke mbere yakwa rīngī! Mūthenya ūrīa ūkoona ūthiū wakwa, no gūkua ūgaakua.” **29** Musa akīmūcookeria atīrī, “O ta ūguo woiga, ndigooka mbere yaku rīngī.”

11 Na rĩrĩ, Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Nĩngũrehere Firaũni na bũrũri wa Misiri mũthiro ũngĩ ũmwe. Thuutha ũcio, nĩakamũrekereria mũthiĩ mume gũkũ, na rĩrĩa ageeka ũguo, nĩkũmũingata akaamũingata biũ. **2** Īra arũme othe, o hamwe na andũ-a-nja mahooe andũ a matũũra mao indo cia betha na cia thahabu.” **3** (Jehova agĩtũma andũ acio metĩkĩrĩke nĩ andũ a Misiri, na Musa we mwene aarĩ mũtĩku mũno kũu bũrũri wa Misiri nĩ anene a Firaũni o na andũ arĩa angĩ.) **4** Nĩ ũndũ ũcio Musa akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Kũrĩ ta ũtukũ gatagatĩ nĩngatuĩkania bũrũri wa Misiri wothe. **5** Mwana wothe wa kahĩ wa irigithathi gũkũ bũrũri wa Misiri nĩagaakua, kwambĩrĩria irigithathi rĩa Firaũni, rĩrĩa rĩkaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene, nginya irigithathi rĩa ngombo ya mũirĩtu, ũrĩa ũrutaga wĩra gĩthĩ-inĩ, na marigithathi mothe ma ng’ombe o namo. **6** Nĩgũkaagĩra kĩrĩro kĩnene bũrũri wa Misiri wothe, kĩrĩro kĩũru gĩtarĩ gĩakorwo kuo, na gĩtakagĩra kuo rĩngĩ o na rĩ. **7** No gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, gũtirĩ ngui ĩgaakũgĩra mũndũ, kana ĩkũgĩre nyamũ.’ Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ Jehova nĩekĩrĩte ngũũrani harĩ andũ a Misiri na andũ a Isiraeli. **8** Anene aya aku othe magooka kũrĩ nĩ, manyinamĩrĩre makiugaga atĩrĩ, ‘Thiĩ, we mwene o na andũ arĩa makũrũmĩrĩire!’ Thuutha ũcio nĩngathiĩ.” Hĩndĩ ĩyo Musa, acinĩtwo nĩ marakara, akĩeherera Firaũni. **9** Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Firaũni nĩakarega gũkũigua, nĩgeetha morirũ makwa gũkũ bũrũri wa Misiri mongerereke.” **10** Musa na Harũni nĩmaringire morirũ maya mothe mbere ya Firaũni, no Jehova akĩũmia

ngoro ya Firaūni, na ndaigana kũrekereria andũ a Isiraeli moime bũrũri-inĩ wake.

12 Jehova akĩira Musa na Harũni marĩ kũu bũrũri wa Misiri atĩrĩ, **2** “Mweri ũyũ nĩguo ũgũtuĩka mweri wa mbere harĩ inyuĩ, ũtuĩke mweri wa mbere wa mwaka wanyu. **3** Īrai andũ othe a Isiraeli atĩ mũthenya wa ikũmi mweri ũyũ, o mũndũ akanyitĩra andũ a nyũmba yake gatũrũme; o nyũmba gatũrũme kamwe. **4** Nyũmba ĩngĩgakorwo ĩrĩ nini mũno, ũndũ ĩtangĩniina gatũrũme kamwe-rĩ, nĩmanyiitanĩre gatũrũme kamwe na nyũmba ĩrĩa mahakanĩte nayo, marĩkĩtie gwĩtara mũigana wao meturanĩre. Rorai na mũtue wega nĩ tũtũrũme tũigana tũkabatarania kũringana na mũrĩire wa o mũndũ. **5** Nyamũ iria mũgũthuura no nginya ikorwo ĩrĩ tũtũrũme twa ũkũrũ wa mwaka ũmwe, na itarĩ na kaũũgũ, na mũgaaciruta kuuma harĩ ng’ondu kana mbũri. **6** Cimenyererei nginya mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri, hĩndĩ ĩrĩa andũ othe a Isiraeli magaacithĩnja hwaĩ-inĩ. **7** Hĩndĩ ĩyo makooya thakame ĩmwe ya tũtũrũme tũu, nao mamĩhake hingĩro-inĩ cia igũrũ na cia mĩena ya mũrango wa nyũmba ĩrĩa makaarĩra tũtũrũme tũu. **8** Ũtukũ o ũcio makaarĩa nyama icio ihĩhĩtio na mwaki, marĩianĩrie na nyeni ndũrũ na mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũimbia. **9** Mũtikanaarĩe nyama ĩrĩ njĩthĩ kana itherũkĩtio na maaĩ, no ihĩhio na mwaki, mũtwe, na magũrũ o na nyama cia nda. **10** Mũtikanaatigie imwe ciacio ikinyĩrie rũciinĩ; iria ingĩtigara nginya rũciinĩ, no nginya mũgaacicina. **11** Ũũ nĩguo mũkaarĩa nyama icio: mũkorwo mwĩhotorete mĩcibi yanyu njohero, na iraatũ cianyu

irĩ magũrũ, na mĩtirima yanyu ĩrĩ moko. Mũgaacirĩa naihenya; ĩyo nĩyo Bathaka ya Jehova. **12** “O ũtukũ ũcio nĩngatuĩkanĩria bũrũri wa Misiri, na nĩngooraga marigithathi mothe ma andũ na ma nyamũ, na nĩngatuĩra ngai cia bũrũri wa Misiri ciothe ciira. Nĩĩ nĩ nĩĩ Jehova. **13** Thakame ĩyo ĩgaatuĩka rũũri rwanyu nyũmba-inĩ iria mũgaakorwo mũrĩ, na rĩrĩa ngoona thakame-rĩ, no kũmũhĩtũka ngaamũhĩtũka. Gũtirĩ mũthiro ũkamũhutia hĩndĩ ĩrĩa ngaahũũra bũrũri wa Misiri. **14** “Mũthenya ũcio nĩmũrĩũririkanaga; ũkũngũyagĩrei harĩ njjarwa iria igooka ũrĩ wa gĩathĩ kĩa Jehova, ũrĩ ũndũ wathanĩtwo wa gũtũũra. **15** Ihinda rĩa mũthenya mũgwanja, mũkaarĩaga mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũimbia. Mũthenya wa mbere mũkeeheria ndawa ya kũimbia kuuma nyũmba cianyu, nĩgũkorwo mũndũ o wotho ũngĩrĩa kĩndũ kĩrĩ ndawa ya kũimbia kuuma mũthenya wa mbere nginya wa mũgwanja-rĩ, nĩakaingatwo eherio harĩ andũ a Isiraeli. **16** Gĩai na kĩũngano gĩtheru mũthenya wa mbere, na mũgĩe na kĩngĩ mũthenya wa mũgwanja. Mũtikarute wĩra o na ũrĩkũ mũthenya ĩyo, tiga o wa kũhaarĩria irio cia kũrĩio nĩ mũndũ wotho, ũguo noguo mũngĩka. **17** “Kũngũĩrai Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Ndawa ya Kũimbia, tondũ nĩ mũthenya ũyũ kũmbe ndamũrutire mũrĩ ikundi kuuma bũrũri wa Misiri. Kũngũĩrai mũthenya ũyũ ũrĩ ũndũ wathanĩtwo wa gũtũũra nginya njjarwa iria igooka. **18** Mweri wa mbere mũrĩrĩaga mĩgate ĩtarĩ na ndawa ya kũimbia, kwambĩrĩria hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna, nginya hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ũmwe. **19** Handũ ha matukũ mũgwanja, gũtikoneke

ndawa ya kũmbia mĩgate nyũmba-inĩ cianyu. Na rĩrĩ, mũndũ o wothe ũngĩrĩa kĩndũ kĩrĩ na ndawa ya kũmbia nĩakaingatwo athengio mũingĩ-inĩ wa Isiraeli, arĩ mũgeni, kana aciarĩtwo arĩ Mũisiraeli. **20** Mũtikanarĩe kĩndũ gĩĩkĩrĩtwo ndawa ya kũmbia. Kũrĩa guothe mũgaatũũra, mũkaarĩaga mĩgate ĩtarĩ ndawa ya kũmbia.” **21** Nake Musa agĩĩta athuuri a Isiraeli othe, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ o narua mũgathuure nyamũ nĩ ũndũ wa nyũmba cianyu na mũthĩnje gatũrũme ka Bathaka. **22** Oyai kĩohe kĩa mahuti ma mũthobi, mũgĩtobokie karaĩ-inĩ karĩ na thakame, mũcooke mũmĩhake hingĩro ya igũrũ ya mũrango, o na mũena yeerĩ ya hingĩro cia mũrango. Gũtikagĩe mũndũ o na ũmwe wanyu ũkuuma nja ya nyũmba yake nginya rũciinĩ. **23** Hĩndĩ ĩrĩa Jehova arĩtuĩkania bũrũri nĩguo orage andũ a Misiri-rĩ, nĩarĩona thakame ĩyo ĩrĩ igũrũ na mũena ya hingĩro cia mũrango, nake ahĩtũke mũromo wa nyũmba ĩyo, na nĩakagĩria mũniinani atoonye nyũmba cianyu amũũrage. **24** “Athĩkĩrai ũrutani ũyũ taarĩ watho wa gũtũũra wathĩkagĩrwo nĩ inyuĩ na njiaro cianyu. **25** Rĩrĩa mũgaatoonya bũrũri ũrĩa Jehova akaamũhe ta ũrĩa eranĩire-rĩ, mũkaamenyagĩrĩra gĩathĩ gĩkĩ. **26** Na rĩrĩa ciana cianyu ikamũũria atĩrĩ, ‘Gĩathĩ gĩkĩ kiugĩte atĩa harĩ inyuĩ?’ **27** Mũgaaciĩra atĩrĩ, ‘Nĩ igongona rĩa Bathaka rĩa kũrutĩra Jehova, ũrĩa waagararire nyũmba cia andũ a Isiraeli kũu bũrũri wa Misiri, na akĩhonokia andũ a nyũmba ciitũ hĩndĩ ĩrĩa ooragire andũ a Misiri.” Nao andũ makĩnamĩrĩria mothiũ mao, makĩhooya. **28** Andũ a Isiraeli magĩgĩka o ũrĩa Jehova aathire Musa na Harũni. **29** O ũtukũ gatagatĩ Jehova akĩũraga marigithathi mothe kũu

būrūri wa Misiri, kwambīrīria irigithathi rīa Firaūni, ūrīa waikaragīra gītī kīa ūnene, nginya irigithathi rīa mūdū muohe ūrīa warī njeera na marigithathi ma mahiū mothe.

30 Firaūni na anene ake othe o na andū a Misiri othe, magīūkīra kūrī o ūtukū, nakuo gūkīgīa kīrīro kīnene kūu būrūri wa Misiri, nīgūkorwo gūtīarī nyūmba ītaarī na mūdū wakuīte. **31** O ūtukū ūcio, Firaūni agītā Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Ūkīrai! Ehererai andū akwa, inyuī o na andū a Isiraeli othe! Thiīi mūgatungatīre Jehova o ta ūrīa mūūrītīe. **32** Oyai ndūūru cianyu cia mbūri na cia ng’ombe o ta ūrīa mūroigīte na mūthiī. Na mūdathime o na nīi.” **33** Nao andū a Misiri makīhīka andū acio moime būrūri ūcio na ihenya, nīgūkorwo moigire atīrī, “Kwaga ūguo, tūgūkua ithuothe!” **34** Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīoya kīmere kīao gītānekīrwo ndawa ya kūimbia, na magīgīkuua na ciande, nayo mīharatī yoohereirwo nguo-inī. **35** Nao andū a Isiraeli magīka o ta ūrīa meerītītwo nī Musa na makīhooya andū a Misiri mamahe indo cia betha na cia thahabu, o na nguo. **36** Jehova agītūma andū acio metīkīrike nī andū a Misiri nao makīmahe kīrīa gīothe meetīrie; nī ūndū ūcio magītaha indo cia andū a Misiri. **37** Andū a Isiraeli makīambīrīria rūgendo kuuma Ramesese magīthīi Sukothu. Arūme arīa metwaraga na magūrū maarī ta 600,000 hategūtārwo atumia na ciana. **38** Na andū angī aingī nīmathiire na makīambatania nao, hamwe na ndūūru nene cia mahiū ma mbūri na ng’ombe. **39** Kīmere kīrīa maarutīte būrūri wa Misiri nīkīo maatūmīrīre gūthondeka mīgāte ītarī ndawa ya kūimbia. Kīmere kīu gītīarī na ndawa ya kūimbia tondū

nīkūingatwo maingatirwo būrūri wa Misiri, na matiigana kūgĩa na ihinda rĩa kūhaarīria irio ciao. **40** Ihinda rīrĩa andũ a Isiraeli maatūūrire būrūri wa Misiri nĩ mĩaka 430. **41** Harĩa mĩaka ĩyo 430 yathirīire-rĩ, mūthenya o ro ūcio, nĩguo ikundi ciothe cia andũ a Jehova cioimire būrūri wa Misiri. **42** Tondũ ūtukũ ūcio nĩguo Jehova aikarire eiguĩte nĩguo amarute būrūri wa Misiri-rĩ, na ūtukũ ūyũ nao andũ a Isiraeli othe nĩmarīikaraga meiguĩte nĩguo matīage Jehova njarwa-inĩ ciothe iria igooka. **43** Jehova akīra Musa na Harūni atīrĩ, “Maya nĩmo mawatho ma Bathaka: “Gūtīrĩ mūgeni ūngīrĩa Bathaka ĩyo. **44** Ngombo o yothe ūgūrīte no ĩrīe Bathaka ĩyo thuutha wa kūmīruithia, **45** no mūrārīrīri kana mūruti wīra wa mūcaara ndakanamīrīe. **46** “No nginya ĩrīagīrwo thīnĩ wa nyūmba o ĩmwe, mūtikanoimie nyama o na ĩrīkũ nja ya nyūmba. Mūtikanoine ihīndĩ o na rīmwe rīayo. **47** Mūingĩ wothe wa Isiraeli no nginya ūkūngūire Bathaka. **48** “Mūgeni ūtūūrīte thīnĩ wanyu na nīekwenda gūkūngūira Bathaka ya Jehova, no nginya aruithie arūme othe a nyūmba yake; thuutha ūcio nīrīo angīkūngūira Bathaka ta mūdũ ūciarīrwo būrūri-inĩ. Gūtīrĩ mūdũ mūrūme ūtarĩ mūrūu ūngīrĩa Bathaka. **49** Watho o ūcio noguo ūgwatha arĩa maciarītwo marĩ a būrūri, o na ageni arĩa matūūranagia na inyuĩ.” **50** Andũ a Isiraeli othe magīka o ūrĩa Jehova aathīte Musa na Harūni. **51** Na mūthenya o ro ūcio, Jehova akīruta andũ a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri na ikundi ciao.

13 Nake Jehova akīra Musa atīrĩ, **2** “Nyamūrīra marigithathi mothe ma twana twa tūhī. Maciaro ma

mbere ma nda o yothe gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli nĩ makwa, marĩ ma mũndũ kana ma nyamũ.” **3** Nake Musa akĩĩra andũ atĩrĩ, “Ririkanagai mũthenya ũyũ, mũthenya ũrĩa mwoimire bũrũri wa Misiri, mũkiuma bũrũri wa ũkombo, tondũ Jehova nĩamũrutire kuo na guoko kwa hinya. Mũtikarĩage kĩndũ kĩrĩ na ndawa ya kũmbia. **4** Ũmũthĩ, mweri-inĩ ũyũ wa Abibu, nĩguo mũroimagara mũthĩ. **5** Rĩrĩa Jehova akaamũkinyia bũrũri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Ahivi, na Ajebusi bũrũri ũrĩa eehĩtĩre mbere ya maithe manyu ma tene atĩ nĩakamũhe bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ-rĩ, mũkaamenyagĩrĩra gĩathĩ gĩkĩ mweri-inĩ ũyũ: **6** Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũkaarĩaga mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia na mũthenya wa mũgwanja mũthondeke iruga inene nĩ ũndũ wa Jehova. **7** Rĩĩagai mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia ihinda rĩa mĩthenya ĩyo mũgwanja; gũtikoneke kĩndũ kĩrĩ na ndawa ya kũmbia gatagatĩ kanyu, kana ndawa ya kũmbia yoneke handũ o hothe mĩhaka-inĩ yanyu. **8** Mũthenya ũcio o mũndũ ere mũriũ atĩrĩ, ‘Ndĩreka ũũ tondũ wa ũrĩa Jehova aanjikĩire rĩrĩa ndoimire bũrũri wa Misiri.’ **9** Kũmenyerera mũthenya ũyũ nĩkuo kũrĩtuĩkaga ta rũũri guoko-inĩ gwaku, na kĩrĩkania ũthiũ-inĩ waku, atĩ watho wa Jehova nĩũrĩkaraga iromo-inĩ ciaku. Nĩgũkorwo Jehova nĩakũrutire bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya. **10** No nginya mũrũmie watho ũyũ mwathane ihinda rĩaguo rĩakinya, mwaka o mwaka. **11** “Thuutha wa Jehova kũmũkinyia bũrũri wa Akaanani na amũhe guo, o ta ũrĩa eeranĩire na mwĩhĩtwa kũrĩ inyuĩ o na maithe manyu ma tene-rĩ, **12** nĩmũkahe Jehova maciaro

ma mbere ma nda ciothe. Marigithathi ma njamba mothe ma ūhiũ wanyu nĩ ma Jehova. **13** Mũgaakũũraga irigithathi o rĩothe rĩa ndigiri na gatũrũme, no mũngĩaga kũrikũũra-rĩ, mũriune ngingo. Kũũragai marigithathi mothe manyu ma aanake. **14** “Matukũ-inĩ marĩa magooka, rĩrĩa mũrũguo agaakũũria atĩrĩ, ‘Ūũ nĩ kuuga atĩa?’ mwĩre atĩrĩ, ‘Jehova aatũrutire bũrũri wa Misiri, agĩtũruta bũrũri wa ũkombo, na guoko gwake kwa hinya. **15** Rĩrĩa Firaũni omirie mũtwe akĩrega gũtũrekereria-rĩ, Jehova nĩooragire marigithathi ma bũrũri wa Misiri mothe, andũ o na nyamũ. Ūndũ ũcio nĩguo ũtũmaga ndutĩre Jehova igongona rĩa njamba ciothe iria ciambaga kuuma nda, na ngakũũra mũriũ wakwa wothe wa irigithathi. **16** Naguo ũndũ ũcio ũrĩtuĩkaga ta rũuri guoko-inĩ gwaku, o na ũtuĩkage kĩonania gĩkĩrĩtwo ũthiũ-inĩ waku, atĩ Jehova nĩatũrutire bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya.” **17** Rĩrĩa Firaũni aarekereirie andũ a Isiraeli mathiĩ-rĩ, Ngai ndaamatongoreirie njĩra-inĩ ya kũhĩtũkĩra bũrũri wa Afilisti, o na gũtuĩka ĩyo nĩyo yarĩ njĩra ĩrĩa nguhĩ. Nĩgũkorwo Ngai oigire atĩrĩ, “Mangĩcemanĩa na mbaara-rĩ, maahota kwĩricũkwo, macooke bũrũri wa Misiri.” **18** Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩgĩtongoria andũ acio mathiũrũrũkĩre njĩra ya werũ-inĩ merekeire Iria Itune. Andũ a Isiraeli maambatire makiuma bũrũri wa Misiri meeohete indo cia mbaara. **19** Musa nĩakuuire mahĩndĩ ma Jusufu, nĩ ũndũ Jusufu nĩehĩtithĩtie ariũ a Isiraeli na mwĩhĩtwa. Oigĩte atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai nĩakamũteithia, na inyuĩ hĩndĩ ĩyo no nginya mũgaakuua mahĩndĩ makwa kuuma kũndũ gũkũ.” **20** Thuutha wa kuuma Sukothu maambire

kambĩ ciao Ethamu ndeere-inĩ cia werũ. **21** Mũthenya, Jehova aathiiaga mbere yao arĩ gĩtugĩ-inĩ gĩa itu gĩa kũmooneneria njĩra, na ũtukũ-rĩ, aathiiaga mbere yao arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki amamũrikĩire njĩra, nĩgeetha mahote gũthiĩ mũthenya o na ũtukũ. **22** Gĩtugĩ gĩa itu mũthenya kana gĩtugĩ kĩa mwaki ũtukũ, gũtirĩ kĩaheraga handũ hakĩo mbere ya andũ acio.

14 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Ĩra andũ a Isiraeli macooke na thuutha, na mambe hema gũkuhĩ na Pi-Hahirothu, gatagatĩ ka Migidoli na iria. Nĩmambe hema hũgũrũrũ-inĩ cia iria, kũng’ethanĩra na Baali-Zefoni. **3** Firaũni nĩageciiria atĩrĩ, ‘andũ a Isiraeli marĩ na kĩrigiicano no kũũrũra marorũra bũrũri-inĩ, mahingĩrĩrio nĩ werũ.’ **4** Na nĩngomia ngoro ya Firaũni, nake nĩakamaingatithia. No niĩ mwene nĩngegĩra na riiri nĩ ũndũ wa Firaũni na mbũtũ yake yothe ya ita, nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩka o ũguo merĩtwo. **5** Rĩrĩa mũthamaki wa bũrũri wa Misiri eerirwo atĩ andũ acio nĩmorĩte-rĩ, Firaũni na anene ake makĩiricũkwo ũhoru ũcio, magĩkiuga atĩrĩ, “Hĩ! Tweka atĩa? Twarekereria andũ a Isiraeli mathiĩ na ithuĩ tuorĩrwo nĩ ũtungata wao?” **6** Nĩ ũndũ ũcio akiuga ngaari yake ya ita ĩhaarĩrio, na agĩthiĩ na mbũtũ yake ya ita. **7** Agĩthiĩ na ngaari cia ita 600 iria njega mũno, o hamwe na ngaari cia ita iria ingĩ ciothe cia bũrũri wa Misiri, ciothe irũgamĩrĩrwo nĩ anene. **8** Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, na nĩ ũndũ ũcio akĩrũmĩrĩra andũ a Isiraeli na ihenya arĩa moimagarĩte makinyũkĩtie na ũcamba. **9** Andũ a Misiri,

hamwe na mbarathi ciothe cia Firaūni na ngaari cia ita, na andū arīa mathiiaga mahaicīte mbarathi, na thigari, makīrūmīrīra andū a Isiraeli na ihenya makīmakinīyīra harīa maambīte hema rūteere-inī rwa iria, hakuhī na Pi-Hahirothu kūng’ethera Baali-Zefoni. **10** Firaūni akuhīrīria-rī, andū a Isiraeli makīhūgūra, makīona andū a Misiri mamoiimīte thuutha makīmaka mūno, magīkaīra Jehova. **11** Makīra Musa atīrī, “Nī mbīrīra gūtaarī būrūri wa Misiri, nīguo ūtūrehe tūkuīre gūkū werū-inī? Nī atīa ūū ūtwīkīte ūgatūruta būrūri wa Misiri? **12** Githī tūtiakwīrire tūrī o būrūri wa Misiri atī ūtigane na ithuī, ūreke tūtungatīre andū a būrūri wa Misiri? Kūngīarī wega tūtungatīre andū a Misiri kūrī gūkuīra werū-inī!” **13** Musa agīcookeria andū acio atīrī, “Tigai gwītīgīra. Mwīhaandei wega, na nīmūkuona ūhonokio ūrīa Jehova ekūmūrehere ūmūthī. Andū a Misiri aya mūrōna ūmūthī, mūtikamona rīngī. **14** Jehova nīekūmūrūrīra, mūbatie o gūikara mūhooreire.” **15** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ūrangaīra nīkī? Īra andū a Isiraeli mathiī na mbere. **16** Oya rūthanju rwaku, na ūtambūrūkie guoko igūrū wa iria ūgayanie maaī nīgeetha andū a Isiraeli matuīkanīrie iria-inī, mathiīrīire thī nyūmū. **17** Nīngūūmia ngoro cia andū a Misiri nīgeetha o nao mamarūmīrīre. Na nīngēgīra riiri nī ūndū wa Firaūni na mbūtū yake ya ita, o na nī ūndū wa ngaari ciake cia ita, o na andū ake arīa mathiiaga mahaicīte mbarathi. **18** Nao andū a Misiri nīmakamenya atī nī nī nī Jehova hīndī ĩyo ngegīra riiri nī ūndū wa Firaūni, na ngaari ciake cia ita na andū ake arīa mathiiaga mahaicīte mbarathi.” **19** Hīndī ĩyo mūrāika wa Ngai ūrīa wathiiaga atongoretie

mbūtū ya thigari cia Isiraeli, akīehera agīcooka thuutha wao. Gītugī gīa itu nakīo gīkiuma hau mbere, gīkīrūgama thuutha wao, **20** gīkīgīa gatagatī ga thigari cia Misiri na cia Isiraeli. Ūtukū wothe itu rīu rīgīkīra nduma mwena ūmwe, na ūtheri mwena ūrīa ūngī; nī ūndū ūcio gūtīrī andū makuhīrīrie arīa angī ūtukū wothe. **21** Ningī Musa agītambūrūkia guoko igūrū wa iria, na ūtukū wothe Jehova agītīndīka iria na thuutha na ūndū wa rūhuho rwa kuuma mwena wa irathīro, na agītūma hau hatūike thī nyūmū. Maaī macio makīgayūkana, **22** nao andū a Isiraeli makīringa iria mahītūkīire thī nyūmū, maaī marūgamīte mwena wao wa ūrīo na wa ūmotho. **23** Nao andū a Misiri makīmarūmīrīra na ihenya, nacio mbarathi ciothe cia Firaūni na ngaari cia ita, na andū arīa mathiiaga mahaicīte mbarathi makīmarūmīrīra nginya iria-inī. **24** Rūciinī ruoro rūgītema-rī, Jehova agīcūthīrīria mbūtū ya ita ya andū a Misiri arī gītugī-inī kīa mwaki na gīa itu, nake akīmīrigiica. **25** Agītūma magūrū ma ngaari ciao cia ita macomoke nīgeetha makorwo na thīina wa gūcitwarithia. Nao andū a Misiri makiuga atīrī, “Nītūūrei twehere harī andū aya a Isiraeli! Jehova nīwe ūramarūrīra kūrī andū a Misiri.” **26** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Tambūrūkia guoko igūrū wa iria nīgeetha maaī macooke mahubanīrie andū a Misiri na ngaari ciao cia ita, na andū arīa mathiiaga mahaicīte mbarathi.” **27** Musa agītambūrūkia guoko gwake igūrū wa iria, na gūgīkīa-rī, iria rīgīcooka gūtherera o ta mbere. Nao andū a Misiri makīgeria kūrīrīra, no Jehova akīmahunīria iria-inī thīinī. **28** Maaī magīcookana, magīthika ngaari

cia ita na andū arīa mathiiga mahaicīte mbarathi; nīo mbūtū yothe ya Firaūni irīa yarūmīrīre andū a Isiraeli iria-inī. Gūtīrī o na ūmwe wao wahonokire. **29** No andū a Isiraeli maaringire iria magereire njīra nyūmū, rūthingo rwa maaī rūrūgamīte mwena wao wa ūrīo na wa ūmotho. **30** Mūthenya ūcio Jehova akīhonokia Isiraeli kuuma moko-inī ma andū a Misiri, nao andū a Isiraeli makīionera ciimba cia andū a Misiri kūu hūgūrūrū-inī cia iria. **31** Na rīrīa andū a Isiraeli moonire hinya mūnene ūrīa Jehova onirie andū a Misiri-rī, andū acio magītīgīra Jehova na makīmwiḥoka o na makīihoka Musa ndungata yake.

15 Hīndī iyo Musa na andū a Isiraeli makīinīra Jehova rwīmbo rūrū: “Nīngūinīra Jehova, nīgūkorwo nīwe ūtūgīrītio mūno. Mbarathi amīkītīe iria-inī hamwe na mūmīhaici. **2** Jehova nīwe hinya wakwa na rwīmbo rwakwa; nīwe ūtuīkīte ūhonokio wakwa. Nīwe Ngai wakwa na nīndīmūgoocaga, Nīwe Ngai wa baba na nīndīmūtūgagīria. **3** Jehova nī njamba ya ita; Jehova nīrīo rītwa rīake. **4** Ngaari cia ita cia Firaūni na mbūtū yake aamīkirie iria-inī. Anene arīa ega mūno a Firaūni moorīre maaī-inī ma Iria Itune. **5** Maaī marīa mariku nīmamathikīte; Nao magakīrikīra kūrīa kūrīku ta ihiga. **6** “Wee Jehova, guoko gwaku kwa ūrīo kwarī gwa kūgeganīa, gūkagīa hinya. Wee Jehova, guoko gwaku kwa ūrīo nī gwathuthangire thū. **7** Nī ūndū wa ūnene waku wa mageganīa, nīwakurumanirie arīa magūūkīrīre. Nīwaitūrūrīre marakara maku mahiū; makīmacina taarī mahuti. **8** Na ūndū wa mūrurumo wa mīhūmū ya maniūrū maku-rī, maaī nīmeiganīrīre

hība. Makūmbĩ ma maaĩ makĩrũgama ta rūthingo; maaĩ ma kūrĩa kũriku makĩnyiitana gatagatĩ ka iria. **9** “Thũ nayo yetũite, ĩkoiga atĩrĩ, ‘Nĩngamarũmĩrĩra na ihenya, ndĩmakinyĩre. Ngagayania indo iria matahĩte, ndĩhũũnĩrĩrie nacio. Nĩngũcomora rūhiũ rwakwa rwa njora, nakuo guoko gwakwa kũmaniine.’ **10** No wahuhire rūhuho rũkĩhurutana, narĩo iria rĩkĩmathika, makĩrika ta kĩgera maaĩ-inĩ maingĩ. **11** “Wee Jehova-rĩ, nũũ ũhaana tawe harĩ ngai ciothe? Nũũ ũhaana tawe, wee ũrĩ ũtheru wa magegania, wee wĩtigĩrĩtwo nĩ ũndũ wa riiri waku, wee wĩkaga maũndũ ma magegania? **12** Watambũrũkirie guoko gwaku kwa ũrĩo, nayo thĩ ĩkĩmameria. **13** “Nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga, nĩũgũtongoria andũ arĩa ũkũũrĩte. Nĩũkamatongoria na ũndũ wa hinya waku, ũmatware nginya gĩikaro gĩaku gĩtheru. **14** Ndũrĩrĩ ikaigua, nacio ciinaine; ruo rũnyiite andũ a Filistia. **15** Aathani a Edomu nĩmakamaka mũno, na atongoria a Moabi manyiitwo nĩ kũinaina, andũ a Kaanani makaiyũrwo nĩ maaĩ nda; **16** guoya na kĩmako nĩikamakinyĩrĩra. Na ũndũ wa hinya wa guoko gwakurĩ, makahaana ta ihiga matekwĩnyagunya, nginya andũ aku, Wee Jehova, maringe, nginya andũ arĩa wegũrĩre maringe. **17** ũkaamarehe thĩinĩ na ũmahaande kĩrĩma-inĩ kĩa igai rĩaku, o handũ harĩa, Wee Jehova, wombire hatũike gĩikaro gĩaku, handũ-harĩa-haamũre, harĩa Wee Jehova, wahaandire na moko maku. **18** Jehova agaathamaka tene na tene.” **19** Hĩndĩ ĩrĩa mbarathi cia Firaũni, na ngaari cia ita, na andũ arĩa maathiiaga mahaicĩte mbarathi maatoonyire iria-inĩ-rĩ, Jehova agĩcookania maaĩ ma iria,

makimathika. No riri, andu a Isiraeli maatuikanirie iria-ini mathiirire thi nyumu. **20** Hinda iyo Miriamu uria munabii mundu-wa-nja, mwarĩ wa nyina na Haruni, akioya kihembe gĩa künio, nao atumia othe makimuuma thuutha marĩ na ihembe ciao makinaga. **21** Miriamu akimainira atiri: “Inirai Jehova, nigukorwo nĩwe utuugiritio muno. Mbarathi amikitie iria-ini, hamwe na mumihaici.” **22** Ningi Musa agitongoria Isiraeli kuuma Iria Itune magithi Weru wa Shuri. Magithi rugendo rwa mithenya itatu weru-ini na matekuona maa. **23** Riria maakinyire Mara, matingahotire kunyua maa makuo tondũ maarĩ maruru. (Nikio handu hau hetagwo Mara.) **24** Ni undu ucio andu magitetia Musa, makiuga atiri, “Tukunyua ki?” **25** Nake Musa agikaira Jehova, nake Jehova akimuonia kamuti. Agigaikia maa-ini, namo makigia mucamo mwega. O hau Jehova agiathana, akimathondekera watho na uge wa kurumagirirwo, na akimagereria ho. **26** Akiuga atiri, “Mungithikiriria mugambo wa Jehova Ngai wanyu wega, na mwike maundu maria magiriire maitho-ini make, mungirumbuiya maathani make na mumenyere wathani wake wotheri, ndikamurehera murimu o na umwe wa iria ndareheire andu a Misiri, nigukorwo ni ni Jehova, uria umuhonagia.” **27** Ningi magikinya Elimu, haria haarĩ ithima ikumi na igiri, na mitende mirongo mugwanja, nao makamba hema hau hakuhi na maa.

16 Muingi wotho wa Isiraeli niwoimagararire ukiuma Elimu ugikinya Weru wa Sini, uria uri gatagati ka Elimu na kirima gĩa Sinai, mithenya wa ikumi na itano wa mweri wa keeri thuutha wao kuuma bururi wa Misiri.

2 Kūu werū-inī, mūingī ūcio wothe nīwatetirie Musa na Harūni. 3 Andū a Isiraeli makīmeera atīrī, “Naarī korwo Jehova aatūragiire būrūri wa Misiri na guoko gwake! Kūu twaikaraga tūthiūrūrūkīirie nyūngū cia nyama, na tūkarīaga o kīrīa gīothe twendaga, no inyuī mūtūrehete gūkū werū-inī nīguo mūūrage kīūngano gīkī gīothe na ng’aragu.” 4 Hīndī īyo Jehova akīira Musa atīrī, “Ngūmuurīria mīgate kuuma igūrū ta mbura. Andū mariumaga nja o mūthenya makongania mīgate ya kūmaigana o mūthenya ūcio. Ngūmageria na njīra īyo nyone kana nīmekūrūmīrīra ūrutani wakwa. 5 Mūthenya wa gatandatū-rī, marīharagīria kīrīa mainūkia, nakīo gīkoragwo kīrī maita meerī ma kīrīa monganagia mīthenya īrīa īngī.” 6 Nī ūndū ūcio Musa na Harūni makīira andū othe a Isiraeli atīrī, “Hwaī-inī-rī, nīmūrīmenya atī nī Jehova wamūrutire būrūri wa Misiri, 7 na rūciinī nīmūkona riiri wa Jehova, tondū nīaiguīte ūrīa mūmūtetetie. Ithuī tūkīrī a, atī nīguo mūtūtetie?” 8 O na ningī Musa akīmeera atīrī, “Nīmūkamenya atī ūcio nī Jehova, rīrīa akaamūhe nyama mūrīe hwaī-inī na amūhe mīgate īrīa yothe mūkwenda rūciinī, tondū nīaiguīte ūrīa mūmūtetetie. Ithuī tūkīrī a? Ti ithuī mūratetia, no nī Jehova mūratetia.” 9 Ningī Musa akīira Harūni atīrī, “Īra mūingī wothe wa Isiraeli atīrī, ‘Ūkai mbere ya Jehova, nīgūkorwo nīaiguīte gūteta kwanyu.” 10 Hīndī īrīa Harūni aaragīria mūingī wothe wa Isiraeli-rī, makīrora na mwena wa werū-inī, na kūu makīona riiri wa Jehova ūrī itu-inī. 11 Jehova akīira Musa atīrī, 12 “Nīnjiguīte gūteta kwa andū a Isiraeli. Meere atīrī, ‘Hwaī-inī mūrīrīaga nyama na rūciinī

mũkarĩa mĩgate mũkahũũna. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ, nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.” **13** Hwaĩ-inĩ ũcio gũgũka tũnyoni tũrĩa twĩtagwo tũmakia-arũme tũkĩyũra kambĩ ciao. Naguo rũciinĩ kwarĩ ime rĩathiũrũrũkĩirie kambĩ ciao. **14** Ime rĩaitĩka-rĩ, gũkĩoneka tũthendũ twa gĩthiũrũrĩ tũhaana maaĩ magandie nĩ mbaa, tũgwĩte thĩ kũu werũ-inĩ. **15** Rĩrĩa andũ a Isiraeli maatuonire, makĩũrania atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩĩ?” nĩgũkorwo matiamenyaga nĩ kĩĩ. Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mĩgate ĩrĩa Jehova amũheete mũrĩe. **16** Jehova aathanĩte ũũ: ‘O mũndũ nĩonganie o ĩrĩa ĩkũmũigana. Oyagai o kĩbaba kĩmwe kĩa omeri kĩa o mũndũ wothe ũrĩ hema-inĩ cianyu.” **17** Andũ a Isiraeli magĩka o ta ũrĩa meerirwo; amwe makĩũngania mĩingĩ, na amwe makĩũngania mĩnini. **18** Na rĩrĩa yathimirwo na kĩbaba kĩa omeri, gũkĩoneka atĩ ũrĩa wonganĩtie mĩingĩ-rĩ, ndaarĩ na mĩingĩ makĩria; nake ũrĩa wonganirie mĩnini, ndaarĩ na mĩnini makĩria. O mũndũ oonganĩtie mũigana wa ũrĩa aabataire. **19** Ningĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Gũtikagĩe mũndũ ũkũiga kĩndũ o na kĩnini kĩayo nginya rũciinĩ.” **20** No rĩrĩ, amwe matiigana kũrũmbũiya ũrĩa Musa oigire; makĩĩgĩra ĩmwe yayo nginya rũciinĩ, nayo ĩgĩkorwo ĩyũrĩte igunyũ na ĩkambĩrĩria kũnunga. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩrakario nĩo. **21** O rũciinĩ mũndũ o mũndũ nĩoyaga ĩrĩa abatairio nĩyo, narĩo riũa rĩahiũha ĩgatweka. **22** Mũthenya wa gatandatũ-rĩ, nĩmoonganagia maita meerĩ; ibaba igĩrĩ cia omeri harĩ o mũndũ. Nao atongoria a mũingĩ magĩũka makĩira Musa ũhoro ũcio. **23** Nake Musa akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte, ‘Rũciũ nĩ mũthenya wa kũhurũka, Thabatũ Theru ya

Jehova. Nĩ ũndũ ũcio rugai ĩrĩa yothe mũkwenda kũruga, na mũcamũkie kĩrĩa gĩothe mũkwenda gũcamũkia. Kĩrĩa gĩgũtigara-rĩ, mũkĩige nginya rũciinĩ.” 24 Nĩ ũndũ ũcio makĩiga imwe nginya rũciinĩ, o ta ũrĩa maathĩtwo nĩ Musa, nacio itiigana kũnunga, kana kũgĩa na igunyũ. 25 Musa akĩmeera atĩrĩ, “Cirĩei ũmũthĩ, tondũ ũmũthĩ nĩ mũthenya wa Thabatũ ya Jehova. ũmũthĩ mũtigũciona igwĩte thĩ. 26 Mĩthenya ĩtandatũ nĩguo mũrĩciũnganagia, no mũthenya wa mũgwanja-rĩ, ũcio wa Thabatũ, gũtirĩkoragwo kũrĩ kĩndũ o na kĩ.” 27 No rĩrĩ, andũ amwe makiumagara mũthenya ũcio wa mũgwanja, magĩthĩ gũciũngania, nao matiigana kuona kĩndũ. 28 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Nĩ nginya hĩndĩ ĩrĩkũ mũgũtũũra mũregete kũmenyerera maathani makwa na kũigua ũrutani wakwa? 29 Menyai atĩ Jehova nĩamũheete Thabatũ; na nĩkĩo amũheaga mĩgate ya mĩthenya ĩrĩ mũthenya ũcio wa gatandatũ. Mũndũ o wothe nĩaikarage harĩa arĩ mũthenya ũcio wa mũgwanja; gũtikana gĩe mũndũ ũkumagara.” 30 Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩhurũka mũthenya wa mũgwanja. 31 Andũ a Isiraeli magĩita mĩgate ĩyo mana. Maarĩ merũ ta mbegũ cia korianda, na maacamaga ta tũmĩgate tũthondeketwo na ũũkĩ. 32 Musa akiuga atĩrĩ, “Jehova aathanĩte atĩrĩ; ‘Oyai kĩbaba kĩa omeri ĩmwe ya mana na mũkĩige nĩ ũndũ wa njjarwa iria igooka thuutha, nĩgeetha makoona mĩgate ĩrĩa ndaamũheire mũrĩe mũrĩ werũ-inĩ, rĩrĩa ndamũrutire bũrũri wa Misiri.” 33 Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩira Harũni atĩrĩ, “Oya ndigithũ na wĩkĩre omeri ĩmwe ya mana thĩinĩ wayo. Ningĩ ũcooke ũmĩige mbere ya Jehova ĩgĩrwo njjarwa iria igooka thuutha.” 34 O ta ũrĩa Jehova aathire

Musa-rĩ, Harũni akĩiga mana mbere ya ithandũkũ rĩa Ūira, nĩguo matũũre ho. **35** Andũ a Isiraeli maarĩire mana mĩaka mĩrongo ĩna nginya magĩkinya bũrũri ũrĩa watũũragwo nĩ andũ; maarĩire mana nginya rĩrĩa maakinyire mũhaka-inĩ wa Kaanani. **36** (Omeri ĩmwe ĩigana ta gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe.)

17 Mũingĩ wothe wa Isiraeli ũkiumagara kuuma Werũ wa Sini, ũkoimaga handũ hamwe ũgathiĩ harĩa hangĩ o ta ũrĩa Jehova aathanaga. Makĩamba hema ciao Refidimu, no gũtiarĩ maaĩ ma kũnyuuo nĩ andũ acio. **2** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩnegenia Musa, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe maaĩ ma kũnyua.” Nake Musa akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũranegenia nĩkĩ? Nĩ kĩ gĩgũtũma mũgerie Jehova?” **3** No andũ nĩmanyootire marĩ kũu, nao magĩtetia Musa makĩmũũria atĩrĩ, “Watũrutire bũrũri wa Misiri nĩkĩ, tũũke ũtũũrage na nyoota ithuĩ na ciana ciitũ na ũhiũ witũ?” **4** Nake Musa agĩkaĩra Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Ngwĩka atĩa na andũ aya? Marĩ hakuhĩ kũhũũra na mahiga nyuguto.” **5** Jehova agĩcokeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ mbere ya andũ aya. Thiĩ na athuuri amwe a Isiraeli na ũkuue rũthanju rũrĩa wagũthire Nili naruo. **6** Nĩ ngũrũgama hau mbere yaku, o hau hakuhĩ na rwaro rwa ihiga kũu Horebu. Gũtha ihiga, na maaĩ nĩmekuuma thĩinĩ warĩo nĩguo andũ manyue.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩka ũguo athuuri a Isiraeli makĩonaga. **7** Nake agĩĩta handũ hau Masa na Meriba, tondũ nĩho andũ a Isiraeli maanegenirie na makĩgeria Jehova, makĩũragia atĩrĩ, “ĩi Jehova arĩ hamwe na ithuĩ kana aca?” **8** Andũ a Amaleki nĩmookire makĩhithũkĩra andũ a Isiraeli kũu

Refidimu. **9** Musa akĩira Joshua atĩrĩ, “Thuura andũ amwe aitũ mumagare mũkahũũrane na andũ a Amaleki. Rũciũ ngaarũgama kĩrĩma igũrũ nyiitĩte rũthanju rwa Ngai na guoko.” **10** Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩhũũrana na andũ a Amaleki o ta ũrĩa Musa aathanĩte; nake Musa, na Harũni na Huri makĩhaica kĩrĩma-inĩ. **11** Rĩrĩa rĩothe Musa akoragwo oete moko make na igũrũ-rĩ, andũ a Isiraeli makahootana, no rĩrĩa agũithia moko make, andũ a Amaleki makahootana. **12** Rĩrĩa Musa aanogire moko-rĩ, makĩoya ihiga makĩiga thĩ akĩrĩkarĩra. Harũni na Huri magĩkĩnyiitĩrĩra moko make, o ũmwe akanyiiitĩrĩra guoko kũmwe, na ũcio ũngĩ kũu kũngĩ. Nĩ ũndũ ũcio moko ma Musa magĩkara mambarairio nginya riũa rĩgĩthũa. **13** Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩhoota mbũtũ cia andũ a Amaleki na rũhiũ rwa njora. **14** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Andĩka ũndũ ũyũ ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũrĩ ũndũ wa gũtũũra ũririkanagwo na ũreke Joshua aũigue, tondũ nĩngeheria rĩitwa rĩa Amaleki biũ nao matigacooka kũririkanwo gũkũ thĩ.” **15** Musa agĩaka kĩgongona na agĩgĩta atĩrĩ “Jehova Nĩwe Bendera yakwa.” **16** Akiuga atĩrĩ, “Nĩgũkorwo moko nĩmambarairio na igũrũ kwerekera gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene kĩa Jehova. Jehova arĩhũũranaga na andũ a Amaleki kuuma njjarwa na njjarwa.”

18 Na rĩrĩ, Jethero, ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri ngai wa Midiani na mũthoni-we wa Musa, akĩigua maũndũ mothe marĩa Ngai eekĩire Musa na andũ ake a Isiraeli, na ũrĩa Jehova aarutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri. **2** Thuutha wa Musa gũcookia mũtumia wake Zipora, mũthoni-we Jethero nĩamwamũkĩrĩre, **3** hamwe na ariũ ake eerĩ. Mũriũ

ũmwe eetagwo Gerishomu, nĩgũkorwo Musa oigire atĩrĩ, “Nĩnduĩkĩte mũgeni bũrũri-inĩ wene”; **4** mũriũ ũcio ũngĩ eetagwo Eliezeri, nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, “Ngai wa baba nĩwe warĩ mũteithia wakwa; nĩahonokirie kuuma rũhiũ-inĩ rwa Firaũni.” **5** Jethero, mũthoni-we wa Musa, hamwe na mũtumia wa Musa na ariũ ake, magĩũka kũrĩ we kũu werũ-inĩ, kũrĩa aambĩte hema hakuhĩ na kĩrĩma kĩa Ngai. **6** Jethero nĩamũtũmanĩire akoiga atĩrĩ, “Nĩ, mũthoni-guo Jethero, nĩndĩrooka kũrĩ we tũrĩ na mũtumia waku na ariũ aku eerĩ.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩkiumagara agatũnge mũthoni-we, akĩinamĩrĩra, akĩmũmumunya. Makĩgeithania, na magĩcooka magĩtoonya hema thĩinĩ. **8** Musa akĩhe mũthoni-we ũhoru wothe wa ũrĩa Jehova eekire Firaũni na andũ a Misiri nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli na, akĩmwĩra mathĩina mothe marĩa moonete rũgendo-inĩ, na ũrĩa Jehova aamahonoketie. **9** Jethero nĩakenirio nĩ kũigua maũndũ macio mothe mega marĩa Jehova eekĩire Isiraeli, nĩ ũndũ wa kũhonokia andũ a Isiraeli kuuma guoko-inĩ kwa andũ a Misiri. **10** Jethero akiuga atĩrĩ, “Jehova arogoocwo, ũrĩa wamũteithũrire kuuma guoko-inĩ kwa andũ a Misiri na gwa Firaũni, na agĩteithũra andũ kuuma guoko-inĩ kwa andũ a Misiri. **11** Rũ nĩ nĩmenyete atĩ Jehova nĩ mũnene gũkĩra ngai iria ingĩ ciothe, nĩgũkorwo ũguo nĩguo eekire arĩa maahatĩĩirie Isiraeli metĩite.” **12** Hĩndĩ ĩyo Jethero, mũthoni-we wa Musa, akĩrehe maruta ma njino na magongona mangĩ ma kũrutĩra Ngai, nake Harũni agĩũka marĩ na athuuri othe a Isiraeli nĩguo marĩanĩire irio na mũthoni-we wa Musa, marĩ mbere ya Ngai. **13** Mũthenya ũyũ ũngĩ

Musa agĩkarĩra gĩtĩ nĩguo atuithanie andũ ciira, nao andũ makĩrũgama mamũthiũrũrũkĩirie kuuma rũciinĩ nginya o hwaĩ-inĩ. **14** Rĩrĩa mũthoni-we onire wĩra ũrĩa wothe Musa aarutagĩra andũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ wĩra ũrĩkũ ũyũ ũrarutĩra andũ aya? Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ũrute wĩra wa gũtuithania ciira ũrĩ o wiki, nao andũ aya othe matindage marũngĩ magũthiũrũrũkĩirie kuuma rũciinĩ nginya o hwaĩ-inĩ?” **15** Musa akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tondũ andũ aya marokaga kũrĩ niĩ nĩguo mamenye wendi wa Ngai. **16** Rĩrĩa rĩothe marĩ na ũndũ matekũiguanĩra, ũrehagwo kũrĩ niĩ, na niĩ ngamatuithania na ngamamenyithia uuge wa Ngai na mawatho make.” **17** Mũthoni-we wa Musa akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūrĩa ũreka ti wega. **18** Wee, na andũ aya marooka kũrĩ we nĩmũkwĩnogia na mĩnoga. Wĩra ũyũ nĩ mũritũ mũno makĩria harĩwe; ndũngĩũhota ũrĩ wiki. **19** Rĩu-rĩ, ta thikĩrĩria ngũtaare, na Ngai aroikara nawe. Wee tuĩka mũtũmwo wa Ngai kũrĩ andũ aya, na ũkamũtwaragĩra maũndũ marĩa matekũiguanĩra. **20** Marute uuge wa Ngai na mawatho make, na ũmoonie njĩra njega ya mũtũũrĩre na mawĩra marĩa magĩrĩire kũruta. **21** No rĩrĩ, thuura andũ marĩ na ũhoti kuuma andũ-inĩ aya, andũ etigĩri Ngai, na andũ ehokeku arĩa mathũire kwamũkĩra ihaki, na ũmatue anene a kũrũgamagĩrĩra ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mĩrongo ĩtano, na ikundi cia makũmi. **22** Reke matuĩke a gũtuithania andũ aya ciira mahinda mothe, no makũrehagĩre maciira marĩa maritũ; marĩa mahũthũ makamatuithanagia arĩ o. Ūndũ ũcio nĩũgũkũhũthĩria mũrigo, tondũ nĩmarĩgayanaga nawe.

23 Ūngīka ūguo na Ngai agwathe, nīūrīhotaga gwītiiria mīnoga, na andū aya othe marīnūkaga maiganīire.” 24 Musa nīathikīrīrie mūthoni-we na agīka ūrīa wothe aamūtaarire. 25 Agīthuura andū marī na ūhoti kuuma Isiraeli guothe, akīmatua atongoria a andū acio; akīmatua anene a ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mīrongo ītano, na ikundi cia makūmi. 26 Magītuīka a gūtuithanagia andū ciira hīndī ciothe. Maciira marīa maritū magatwarīra Musa, no marīa mahūthū magatuithanagia arī o. 27 Musa agīcooka akiugīra mūthoni-we ūhoro, nake Jethero agīcooka būrūri wake mwene.

19 Mweri wa gatātū thuutha wa andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri, mūthenya o ūcio-rī, magīkinya Werū wa Sinai. 2 Thuutha wa kuuma Refidimu, magītoonya werū wa Sinai, nao andū a Isiraeli makīamba hema ciao kūu werū-inī, magūrū-inī ma kīrīma kīu kīa Sinai. 3 Ningī Musa akīambata kīrīma-inī harī Ngai, nake Jehova akīmwīta arī kīrīma-inī, akīmwīra atīrī, “Ūū nīguo ūkwīra nyūmba ya Jakubu, na wīre andū a Isiraeli: 4 ‘Inyuī ene nīmweyoneire ūrīa Ndeekire būrūri wa Misiri, o na ūrīa ndahaanire ta ndamūkuuire na mathagu ma nderi, ngīmūrehe harī nī. 5 Na rīrī, mūngīnjathīkīra biū na mūmenyerere kīrīkanīro gīakwa-rī, gatagatī-inī ka ndūrīrī ciothe, inyuī mūgaatuīka andū akwa a goro. O na gūtuīka thī yothe nī yakwa-rī, 6 inyuī mūgaatuīka ūthamaki wakwa wa athīnjīri-Ngai na rūrīrī rwamūre.’ Ciugo icio nīcio ūkwīra andū a Isiraeli.” 7 Nī ūndū ūcio Musa agīcooka, na agīta athuuri arīa matongoragia andū,

akĩmahe ũhoru wothe ũrĩa Jehova aamwathĩte ameere.

8 Nao andũ acio magĩtĩkanĩria hamwe makiuga atĩrĩ, “Nĩtũgwĩka ũrĩa wothe Jehova oigĩte.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩcookeria Jehova ũhoru ũrĩa moigire. **9** Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Nĩngũũka kũrĩ inyuĩ ndĩ thĩinĩ wa itu itumanu, nĩgeetha andũ maanjigwe ngĩaria nawe, nao nĩ megũtũũra makwĩhokete.” Musa agĩcooka akĩira Jehova ũrĩa andũ moigĩte. **10** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Thiĩ kũrĩ andũ ũmatherie ũmũthĩ na rũciũ. Meere mathambie nguo ciao, **11** na makorwo mehaarĩirie mũthenya wa gatatũ, tondũ mũthenya ũcio Jehova nĩagaikũrũka igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai andũ othe makĩonaga. **12** Īkĩra mĩhaka ĩthiũrũrũkĩrie kĩrĩma, na ũmeere ũũ, ‘Mwĩmenyererei mũtikahaice kĩrĩma kana mũhutie magũrũ-inĩ ma kĩa. Ūrĩa wothe ũkaahutia kĩrĩma ti-itherũ nĩakooragwo. **13** Ti-itherũ nĩakahũrwo na mahiga nyuguto, kana arathwo na mĩguĩ; hatĩrĩ guoko gũkaamũhutia. Ndagetikĩrio atũũre muoyo, arĩ mũndũ kana nyamũ.’ No rĩrĩa coro wa rũhĩa rwa ndũrũme ũrĩgamba, no rĩo marĩhaica kĩrĩma igũrũ.” **14** Thuutha wa Musa gũikũrũka oimĩte kĩrĩma-inĩ agĩthiĩ kũrĩ andũ, akĩmatheria, nao magĩthambia nguo ciao. **15** Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhaarĩriei nĩ ũndũ wa mũthenya wa gatatũ. Mũtigakome na andũ-a-nja.” **16** Rũciinĩ rwa mũthenya wa gatatũ, gũkĩgĩa ngwa o na heni, na itu itumanu rĩgĩkara igũrũ rĩa kĩrĩma, gũkĩiguuo mũgambo mũnene wa coro. Andũ othe arĩa maarĩ kambĩ, makĩinaina. **17** Hĩndĩ ĩyo Musa agĩtongoria andũ kuuma kambĩ magacemanie na Ngai, nao makĩrũgama magũrũ-inĩ ma kĩrĩma. **18** Kĩrĩma gĩa

Sinai kīahumbīrītwo nī ndogo, tondū Jehova aikūrūkire igūrū wakio arī mwaki-inī. Nayo ndogo īgītoogororoka kuuma igūrū rīa kīrīma ta ndogo īkuuma riiko-inī inene; nakio kīrīma gīgīthingitha na hinya, **19** naguo mūgambo wa coro ūgīkīrīrīria kūneneha. Nake Musa akīaria, naguo mūgambo wa Ngai ūkīmūcookeria. **20** Jehova agīkūrūka igūrū rīa Kīrīma gīa Sinai na agīta Musa ahaice kūu kīrīma igūrū. Nī ūndū ūcio Musa akīhaica, **21** nake Jehova akīmwīra atīrī, “Ikūrūka na ūkaanie andū matikehatīrīrie kwambata gūūka kuona Jehova, nīguo aingī ao matigakue. **22** O na athīnjīri-Ngai arīa me gūthengerera Jehova, no nginya metherie kana Jehova amahithūkire, amaniine.” **23** Musa akīira Jehova atīrī, “Andū matingīhaica Kīrīma gīa Sinai tondū we mwene nīwatūkaanirie, ūgītīwīra atīrī, ‘Ikīra mūhaka ūthiūrūrūkīrie kīrīma, na ūkāmūre gītūike gītheru.” **24** Jehova akīmūcookeria atīrī, “Ikūrūka, mwambate na Harūni. No athīnjīri-Ngai na andū matikehatīrīrie kwambata mathīi kūrī Jehova kana amahithūkire amaniine.” **25** Nī ūndū ūcio Musa agīkūrūka kūrī andū acio, akīmahe ūhoru ūcio.

20 Nake Ngai akīaria ciugo ici ciothe, akiuga atīrī: **2** “Nī nīi Jehova Ngai waku, ūrīa wakūrutire būrūri wa Misiri, kuuma būrūri wa ūkombo. **3** “Ndūkanagīe na ngai ingī tiga nīi. **4** “Ndūkanethondekere mūhianano mūicūhie wa mūhianīre wa kīndū o gīothe kīrī kūūrīa igūrū kana gūkū thī, kana kīrī maaī-inī marīa marī mūhuro wa thī. **5** Ndūkanacinamīrīre kana ūcihoee, nīgūkorwo nīi, Jehova Ngai waku, ndī Ngai ūrī ūiru, herithagia ciana nī ūndū wa mehia ma maithe mao

nginya rūciaro rwa gatatū na rwa kana rwa andū arĩa maathũire, **6** no ngonania wendo kūrĩ njiarwa ngiri na ngiri cia andū arĩa manyendete na magaathĩkĩra maathani makwa. **7** “Ndũkanagwete rĩitwa rĩa Jehova Ngai waku na itherũ, nĩgũkorwo Jehova ndagatua atĩ mũndũ ndehĩtie ũrĩa ũgwetaga rĩitwa rĩake na itherũ. **8** “Ririkanaga mũthenya wa Thabatũ ũwamũrage. **9** Rutaga wĩra waku wothe mĩthenya ĩtandatũ, **10** no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya Jehova Ngai waku. Mũthenya ũcio ndũkanarute wĩra o na ũrĩkũ, wee mwene, kana mũrũ-guo, kana mwarĩ-guo, kana ndungata yaku ya mũndũ mũrũme, kana ya mũndũ-wa-nja, kana ũhiũ waku, kana mũgeni ũrĩ gwaku mũciĩ. **11** Nĩgũkorwo Jehova ombire igũrũ na thĩ, na iria rĩrĩa inene na indo ciothe iria irĩ kuo, na mĩthenya ĩtandatũ, no akĩhurũka mũthenya wa mũgwanja. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrathima mũthenya ũcio wa Thabatũ, akĩwaamũra. **12** “Tĩia thoguo na nyũkwa, nĩgeetha ũtũre matukũ maingĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai waku egũkũhe. **13** “Ndũkanoragane. **14** “Ndũkanatharanie. **15** “Ndũkanaiye. **16** “Ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyo. **17** “Ndũkanacumĩkĩre nyũmba ya mũndũ ũrĩa ũngĩ. Ndũkanacumĩkĩre mũtumia wa mũndũ ũngĩ, kana ũcumĩkĩre ndungata yake ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, o na kana kĩndũ gĩothe gĩake.” **18** Rĩrĩa andũ maiguire marurumĩ, na makĩona rũheni, na makĩigua coro ũkĩgamba, na makĩona kĩrĩma gĩgĩtoga ndogo, makĩinaina nĩ guoya. Magĩikara o haraaya, **19** na makĩira Musa atĩrĩ, “Twarĩrie arĩ we, na nĩtũgũkũigua, no tĩga kũreka

twarĩrio nĩ Ngai, tũtigakue.” **20** Musa akĩira andũ acio atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra. Ngai okĩte kũmũgeria, nĩgeetha mũtũũre mwĩtigĩrĩte Ngai, mwagage kwĩhia.” **21** Andũ acio magĩgĩkara o haraaya, nowe Musa agĩthengerera harĩa haarĩ nduma ndumanu, harĩa Ngai aarĩ. **22** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ĩra andũ a Isiraeli ũndũ ũyũ: ‘Nĩmweyona inyuĩ ene atĩ ndaaria na inyuĩ ndĩ o igũrũ: **23** Mũtikanathondeke ngai ingĩ cia kũhooyagwo hamwe na nĩ; mũtikanethondekere ngai cia betha kana ngai cia thahabu. **24** “Njakĩrai kĩgongona gĩa tĩiri, na mũrutĩre ng’onde na mbũri na ng’ombe cianyu ho irĩ magongona manyu ma njino na ma ũiguano. Kũria guothe ngaatũma rĩitwa rĩakwa rĩtĩagwo, nĩndĩũkaga kũrĩ inyuĩ na ngamũrathima. **25** Mũngĩnjakĩra kĩgongona kĩa mahiga, mũtigagĩake na mahiga marĩa maacũhie, nĩgũkorwo mũngĩgaatũmĩra kĩndũ gĩa gwacũhia nĩmũgagĩthaahia. **26** Mũtikanahaice kĩgongona gĩakwa na ngathĩ, nĩguo njaga yanyu ndĩkanonekanĩre ho.’

21 “Maya nĩmo mawatho marĩa ũkũhe andũ a Isiraeli: **2** “Ũngĩgũra Mũhibirania arĩ ndungata, agaakũrutĩra wĩra mĩaka ĩtandatũ. No mwaka wa mũgwanja, nĩũkamũrekereria athĩ, na ndagakũrĩha kĩndũ. **3** Angĩgooka arĩ wiki, akaarekererio athĩ arĩ o wiki; no angĩgooka arĩ na mũtumia, makaarekererio mathĩ marĩ hamwe. **4** Mwathi wa ndungata ĩyo angĩmĩhe mũtumia nake mũtumia ũcio amũciarĩre ciana cia aanake na airĩtu, mũtumia ũcio na ciana ciake magaatũka a mwathi ũcio wake, na no ndungata ĩyo ya mũndũ mũrũme ĩkaarekererio ĩthĩ. **5** “No ndungata ĩyo ĩngĩkaaria, ĩmwĩre

atĩrĩ, ‘Nĩnyendete mwathi wakwa, na mĩtumia wakwa na ciana na ndikwenda kũrekererio thiĩ,’ 6 hĩndĩ ĩyo mwathi wa ndungata ĩyo nĩakamĩtwara mbere ya atuithania ciira. Akaamĩtwara mũrango-inĩ, kana hingĩro-inĩ ya mũrango, na amĩtũre gũtũ na mũkuha. Nayo ndungata ĩyo ĩgaatuĩka ya mwathi ũcio matukũ ma muoyo wayo wothe. 7 “Mũndũ angĩendia mwarĩ agatuĩke ndungata, ndĩkarekererio ithiĩ ta ũrĩa ndungata cia arũme ciĩkagwo. 8 ĩngĩaga gũkenia mwathi ũrĩa wamĩthuurĩte, no nginya etĩkĩre ndungata ĩyo ĩkũũrwo. Ndarĩ na kĩhooto gĩa kwendia ndungata ĩyo kũrĩ ageni, tondũ nĩagĩte kwĩhokeka harĩ yo. 9 Angĩmĩũrĩria mũriũ, no nginya amĩtue ta ĩrĩ mwarĩ wake mwene. 10 Mũriũ angĩhikia mĩtumia ũngĩ, ndakaimo ũrĩa wa mbere irio na nguo, na ndakamũime kĩhooto gĩaake ta mĩtumia wake. 11 Angĩaga kũmũhingĩria maũndũ maya matatũ-rĩ, akĩrekererio athiĩ, gũtarĩ na mbeeca ikũrĩhwo. 12 “Mũndũ ũrĩa ũngĩgũtha mũndũ amũũrage, ti-itherũ o nake no akooragwo. 13 No rĩrĩ, angĩkorwo ekĩte ũguo atekwenda-rĩ, no gũtuĩke nĩ Ngai ũtũmĩte ũndũ ũcio wĩkĩke, nake mũndũ ũcio nĩakoorĩra kũndũ kũrĩa ngaathuura. 14 No mũndũ angĩtũmĩra mawara na oorage mũndũ ũrĩa ũngĩ akiendaga-rĩ, mweheriei kĩgongona-inĩ gĩakwa, na mũmũũrage. 15 “Mũndũ ũrĩa ũngĩtharĩkĩra ithe kana nyina no nginya ooragwo. 16 “Mũndũ ũngĩiya mũndũ ũngĩ na hinya akamwendie, kana o na anyiitwo arĩ nake atanamwendia-rĩ, no nginya ooragwo. 17 “Mũndũ ũrĩa ũngĩruma ithe kana nyina no nginya ooragwo. 18 “Andũ mangĩũgitana na ũmwe aringe ũrĩa ũngĩ na ihiga kana na ngundi na aage gũkua, no akome ũrĩrĩ kwa ihinda-rĩ, 19

ũcio mũringani ndagacookererwo nĩ mahĩtia angĩkorwo
ũrĩa waringĩtwo nĩakehota na etware nja na mũtirima
wake. No rĩrĩ, no nginya arĩhe mahinda ma mũndũ ũcio
mũtihie marĩa morĩte na one atĩ nĩahona biũ. **20** “Mũndũ
angĩhũũra ngombo yake ya mũndũ mũrũme kana ya
mũndũ-wa-nja na rũthanju, nayo ngombo ĩyo ĩkue nĩ
ihũũra rĩu-rĩ, no nginya aherithio, **21** no ndangĩherithio
ngombo ĩyo ĩngĩarahũka thuutha wa mũthenya ũmwe
kana ĩĩrĩ, tondũ ngombo ĩyo nĩ kĩndũ gĩake. **22** “Andũ
mangĩkorwo makĩrũa, maringe mũtumia ũrĩ nda, ahune
no ndagĩe na thĩĩna ũngĩ-rĩ, ũrĩa ũmũringĩte nĩakarĩha
kĩrĩa gĩothe mũthuri wa mũtumia ũcio ageetia, igooti
rĩetĩkĩria. **23** No mũtumia ũcio angĩtihio ũũru, muoyo
nĩũrĩhagio na muoyo, na **24** riitho rĩrĩhagio na riitho, na
igego rĩrĩhagio na igego, na guoko kũrĩhagio na guoko,
na kũgũrũ kũrĩhagio na kũgũrũ, na **25** ihĩa rĩrĩhagio na
ihĩa, na itihia rĩrĩhagio na itihia, naruo rũhara rũrĩhagio
na rũhara. **26** “Mũndũ angĩgũtha ndungata ya mũndũ
mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja riitho narĩo rĩthũke-rĩ,
no nginya akaarekereria ndungata ĩyo ĩthĩĩre, ũndũ ũcio
ũtuĩke nĩguo irĩhi rĩa riitho. **27** Na angĩkũũra igego rĩa
ndungata ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja, no
nginya arekererie ndungata ĩyo ĩthĩĩre, ũndũ ũcio ũtuĩke
nĩguo irĩhi rĩa igego. **28** “Ndegwa ĩngĩtheeca mũndũ
mũrũme kana mũndũ-wa-nja na rũhĩa akue, ndegwa ĩyo
no nginya ĩhũũrwo na mahiga nginya ĩkue, na nyama
ciayo itikarĩo. No mwene ndegwa ndangĩũrio. **29** No rĩrĩ,
angĩkorwo ndegwa ĩyo nĩmenyerete gũtheeca andũ na
rũhĩa, na mwene nĩamenyithĩtio ũhoru ũcio nake akaaga

kūmīhingīra, nayo ĩcooke yūrage mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja-rī, ndegwa ĩyo no nginya ihūrwo na mahiga ĩkue, na mwene o nake no nginya ooragwo. **30** Na rīrī, angītūika nī gwītio irīhi-rī, no akūre muoyo wake na kūrīha kīrīa gīothe angītio. **31** Watho ũyū noguo ũrūgamīrīre ndegwa ĩngītheeca mwanake kana mūrītu wa mūdū na rūhīa. **32** Ndegwa ĩngītheeca ngombo ya mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja, mwene no nginya arīhe cekerī mīrongo ĩtatū cia betha kūrī mwathi wa ngombo ĩyo, nayo ndegwa ĩyo no nginya ihūrwo na mahiga. **33** “Mūdū angīkunūra irima, kana enje rīmwe na aage kūrīkunīka, nayo ndegwa kana ndigiri ĩgwe thīnī warīo, **34** mwene irima rūu no nginya arīhe hathara ĩyo; no nginya arīhe mwene nyamū, nayo nyamū ĩyo ĩkuīte ĩtuīke yake. **35** “Ndegwa ya mūdū ĩngītīhia ndegwa ya mūdū ũngī ĩkue, andū acio nīmakendia ndegwa ĩrīa ĩrī muoyo, magayane mbeeca na magayane nyamū ĩyo ĩkuīte. **36** No rīrī, kūngīkorwo nīkūmenyekete atī ndegwa ĩyo nīmenyerete gūtheecana na rūhīa, nake mwene akaaga kūmīhingīra-rī, no nginya mwene arīhe, nyamū ĩrīhio na nyamū ĩngī, na ĩrīa ĩkuīte ĩtuīke yake.

22 “Mūdū angīya ndegwa kana ng’ondū, na amīthīnje kana amīendie-rī, no nginya arīhe ndegwa ithano nī ũndū wa ndegwa ĩyo na ng’ondū inya nī ũndū wa ng’ondū ĩyo. **2** “Mūici angīnyīitwo agītua nyūmba nake agūthwo akue-rī, mūmūgūthi ndarī na ihītīa rīa gūita thakame; **3** no ũndū ūcio ũngīkīka thuutha wa rīūa kūratha, mūdū ūcio wagūthana arī na ihītīa rīa gūita thakame. “Mūici no nginya arīhe kīrīa aiyīte, no angīkorwo ndarī na kīndū,

no nginya endio nĩguo kĩrĩa aiyĩte kĩrĩhwo. **4** “Nyamũ ãrĩa ãiyĩtwo ãngĩonekana ãrĩ muoyo moko-inĩ make, ãrĩ ndegwa kana ndigiri kana ng’onde no nginya arĩhe maita meerĩ.

5 “Mũndũ angĩrĩthia ũhiũ wake mũgũnda wene o na kana arĩthie mũgũnda wene wa mũthabibũ, aũrekererie ũrĩe mũgũnda wa mũndũ ũngĩ-rĩ, no nginya arĩhe na indo iria njega cia mũgũnda wake o na arĩhe na thabibũ iria njega mũno cia mũgũnda wake. **6** “Mwaki ũngĩtuthũka na ũcine ihinga cia mũigua nginya ũkinyĩre itĩĩa cia ngano kana ngano ãrũngĩ, kana ũcine mũgũnda wothe, mwakia wa mwaki ũcio no nginya arĩhe ngano ãyo. **7**

“Mũndũ angĩhithia mũndũ wa itũũra rĩake betha kana indo amũigĩre-rĩ, nacio indo icio ciywo kuuma nyũmba yake, mũici ũcio angĩnyĩtwo no nginya arĩhe indo icio maita meerĩ. **8** No mũici ũcio angĩaga kũnyĩtwo, mwene nyũmba no nginya athĩ mbere ya aciirithania nĩguo kũmenyeke kana nĩwe ũiyĩte indo icio cia mũndũ ũcio ũngĩ. **9** Ha ũhoru o wothe wa mũndũ gũkorwo na kĩndũ na njĩra ãrĩa itagĩrĩre, kĩrĩ ndegwa, kana ndigiri, kana ng’onde, kana nguo, kana kĩndũ kĩngĩ gĩothe kĩũrĩte kĩrĩa mũndũ ũngĩ angĩuga atĩrĩ, ‘Kĩndũ gĩkĩ nĩ gĩakwa,’ andũ acio eerĩ no nginya marehe ũhoru wao mbere ya aciirithania. Mũndũ ũrĩa aciirithania magatua atĩ nĩehĩtie-rĩ, no nginya arĩhe mũndũ ũcio ũngĩ maita meerĩ.

10 “Mũndũ angĩhithia mũndũ wa itũũra rĩake ndigiri, kana ndegwa, kana ng’onde kana nyamũ o yothe amũigĩre, nayo ikue, kana itihio, kana ãywo, hatarĩ mũndũ ũroona-rĩ, **11** ũhoru ũcio wao ũgaatuuo na njĩra ya kwĩhĩta mwĩhĩtwa mbere ya Jehova atĩ ũrĩa ũhithĩtio tiwe ũiyĩte

indo icio. Mwene nake etikire mwihitwa ucio, na hatikagã
ũhoro wa kũrĩhania. **12** No angĩkorwo nyamũ nikũiywo
yaiirwo kuuma kũrĩa yahithitio-rĩ, no nginya mũndũ ucio
arĩhe mwene. **13** Angĩkorwo yatambuurirwo nĩ nyamũ cia
gĩthaka, nĩakonania matigari matuĩke ũira, na ndakaarĩhio
nyamũ ĩyo ĩtambuurĩtwo nĩ nyamũ. **14** “Mũndũ angĩgwatio
nyamũ ya mũndũ ũngĩ, nayo ĩtihio kana ĩkue mwene
atarĩ hakuhĩ, no nginya amĩrĩhe. **15** No nyamũ ĩyo
ĩngĩkorwo ĩrĩ na mwene-rĩ, ũrĩa ũgwatĩtio ndangĩmĩrĩha.
Angĩkorwo nyamũ nĩgũkomborithio yakomborithitio,
mbeeca iria ĩkomboretwo nĩrĩhĩte hathara ĩyo. **16** “Mũndũ
angiuha mũirĩtu gathirange ũtoorĩtio kũhikio, nake
akome nake, no nginya arĩhe rũracio, nake mũirĩtu ucio
atuĩke mũtumia wake. **17** Ithe wa mũirĩtu angĩrega biũ
kũmũheana kũrĩ mũndũ ucio, no nginya mũndũ ucio arĩhe
rũracio rwa airĩtu gathirange. **18** “Mũtigitikĩrie mũndũ-
wa-nja mũrogi atũũre muoyo. **19** “Mũndũ ũngĩgwata
nyamũ no nginya ooragwo. **20** “Mũndũ ũkaarutĩra ngai
ingĩ iruta tiga Jehova nĩakaniinwo. **21** “Mũtigeke mũgeni
ũũru kana mũmũhinyĩrĩrie, nĩgũkorwo o na inyuĩ mwarĩ
ageni bũrũri wa Misiri. **22** “Mũtikanahinyĩrĩrie mũtumia
wa ndigwa kana mwana wa ngoriai. **23** Mũngĩka ũguo
nao mangaĩre, hatirĩ nganja nĩngaigua kĩrĩro kĩa. **24**
Nĩngacinwo nĩ marakara, na nĩngamũũraga na rũhiũ rwa
njora, nao atumia anyu matuĩke a ndigwa na ciana cianyu
ituĩke cia ngoriai. **25** “Ũngĩkombera mũndũ ũmwe wakwa
gatagatĩ-inĩ kanyu mbeeca abatairio nĩcio-rĩ, ndũgatũke
ta mũkombanĩri wa mbeeca; ndũkamũrĩhie uumithio
wacio. **26** Mũndũ ũngĩ angĩkũnengera nguo yake ya

igūrū ĩrūgamĩrĩre thĩĩrĩ, mũcookerie riũa rĩtanathũa, **27** tondũ noyo arĩ nayo ya kwĩhumbĩra. Angĩkĩhumbĩra nakĩ agĩkoma? Angaĩra, nĩngamũigua, nĩgũkorwo ndĩ mũigua tha. **28** “Ndũkanarume Ngai kana ũrume mũnene wa andũ anyu. **29** “Ndũgacerithĩrie maruta kuuma makũmbĩ-inĩ maku kana mahĩhĩro-inĩ maku ma ndibei. “No nginya ũũheage marigithathi ma ariũ aku. **30** Wĩkage o ũguo mwena-inĩ wĩgĩ ng’ombe na ng’onde ciaku. Iria ciaciarwo ũrekage igaikara na manyina mũthenya mũgwanja, mũthenya wa ĩnana ũgacineana kũrĩ nĩ. **31** “Inyũ mũgũtuĩka andũ akwa aamũre. Nĩ ũndũ ũcio mũtikanarĩe nyama cia nyamũ ndamburange nĩ nyamũ cia gĩthaka; ciikagĩriei ngui.

23 “Ndũkanamemerekie ndeto cia maheeni. Ndũgateithĩrĩrie mũndũ mwaganu na ũndũ wa kũrũgamĩrĩra ũira wa maheeni. **2** “Ndũkarũmanĩrĩre na mũingĩ gwĩka ũũru. ũngĩruta ũira igooti-inĩ, ndũkogomie kĩhooto ũkĩnyiitanĩra na mũingĩ, **3** na ndũkonomie kĩmenyano harĩ mũndũ mũthĩĩni ciira-inĩ wake. **4** “ũngĩona ndegwa kana ndigiri ya mũndũ mũrĩ ũthũ nake yũrĩte-rĩ, tigĩrĩra atĩ nĩwamĩcookia kũrĩ we. **5** ũngĩona ndigiri ya mũndũ ũgũthũire ĩgwĩte ikaremererwo nĩ mũrigo wayo-rĩ, ndũkamĩtĩge hau; no nginya ũmũteithie kũmĩũkĩria. **6** “Ndũkanaime andũ anyu arĩa athĩĩni kĩhooto ciira-inĩ wao. **7** Ndũkahutanie na thitango ya maheeni, na ndũkooorage mũndũ ũtarĩ na mahĩtia kana mũndũ mwĩhokeku, nĩgũkorwo ndikarekereria mũndũ mwĩhia. **8** “Ndũkoe ihaki, nĩgũkorwo ihaki nĩrĩtũmaga arĩa monaga matuĩke atumumu, na rĩkoogomia ciugo cia

andũ arĩa athingu. **9** “Ndũkahatĩrĩrie mũgeni; inyuĩ nĩmũũĩ ũrĩa mũgeni aiguga, tondũ mwarĩ ageni bũrũri wa Misiri. **10** “Haandaga irio mĩgũnda yaku mĩaka ĩtandatũ, na ũkagetha irio iria iciarĩte mĩaka ĩyo, **11** no mwaka wa mũgwanja ũkarekaga mũgũnda ũikare ũguo ũtarĩmĩtwo na ũtekũhũthĩrwo. Nao arĩa athĩni gatagatĩ ka andũ anyu makonaga irio kuuma mũgũnda ũcio, nacio nyamũ cia gĩthaka ikarĩĩaga kĩrĩa marĩtigagia. ĩkaga o ũguo na mũgũnda waku wa mĩthabibũ na wa mĩtamaiyũ. **12** “Rutaga wĩra waku mĩthenya ĩtandatũ, no mũthenya wa mũgwanja ndũkanarute wĩra, nĩgeetha ndegwa na ndigiri yaku ihurũke, nayo ngombo ĩrĩa ĩciarĩrwo gwaku, kana mũgeni, o nao magĩage na ihinda rĩa kũnogoka. **13** “Menyagĩrĩra wĩkage maũndũ marĩa mothe ngwĩrĩte. Ndũkanagwete marĩitwa ma ngai ingĩ; ndũkareke maiguuwo makĩgwetwo na kanua gaku. **14** “Gĩagai na gĩathĩ gĩa gũkũngũĩra maita matatũ o mwaka. **15** “Kũngũyagĩra Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ na Ndawa ya Kũimbia; handũ ha mĩthenya mũgwanja ũrĩĩage mĩgate ĩtarĩ na ndawa ya kũimbia, o ta ũrĩa ndagwaathire. ĩkaga ũndũ ũyũ hĩndĩ ĩrĩa ĩtuĩtwo mweri-inĩ wa Abibu, tondũ nĩ mweri-inĩ ũcio woimire bũrũri wa Misiri. “Gũtikanagĩe mũndũ ũrĩũkaga mbere yakwa moko matheri. **16** “Kũngũyagĩra Gĩathĩ kĩa Magetha na maciaro ma mbere ma irio iria ũhaandĩte mĩgũnda yaku. “Kũngũyagĩra Gĩathĩ kĩa Igetha mũthia-inĩ wa mwaka, rĩrĩa ũgũcookanĩrĩria irio ciaku kuuma mũgũnda. **17** “Arũme othe nĩmarĩthiĩaga mbere ya Mwathani Jehova maita matatũ o mwaka. **18** “Ndũkanandutĩre thakame ya

igongona hamwe na kīndū kīrī na ndawa ya kūimbia.
“Maguta ma maruta makwa ma gāthī matikaigwo nginya rūciinī. **19** “Rehaga indo iria njega cia maciaro ma mbere nyūmba-inī ya Jehova Ngai waku. “Ndūkanaruge koori na iria rīa nyina. **20** “Na rīrī, nī nīndīratūma mūraika athiī mbere yanyu, amūrangīre njīra-inī na amūkinyie handū harīa ndīmūhaarīrie. **21** Iguagai na mwathīkagīre ūrīa ekūmwīra. Mūtikanamūkararie tondū ndakamūrekerā ūremi wanyu, nīgūkorwo Rīitwa rīakwa rīrī thīinī wake. **22** Mūngīmūigua kūna ūrīa aroiga, na mwīke ūrīa wothe ngaamwīra, nīngatuīka thū kūrī thū cianyu, na njūkīrīre arīa makaamūūkīrīra. **23** Mūraika wakwa nīagathī mbere yanyu, na amūkinyie būrūri wa Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Akaanani, na Ahivi, na Ajebusi, na nī nīngamaniina biū. **24** Mūtikanainamīrīre ngai ciao, kana mūcihoee, kana mūrūmīrīre mītugo yao. No nginya mūcianange, nayo mīhianano ya ngai ciao cia mahiga mūmiunange tūcunjī. **25** Hooyagai Jehova Ngai wanyu nake, nīarīrathimaga irio cianyu na maaī manyu. Nīndīmweheragīria mīrimū gatagatī-inī kanyu, **26** na gūtīrī mūdū ūkaahuna kana atuīke thaata būrūri-inī wanyu. Nīndīmūkinyagīria matukū marīa mwathīrīrio ma gūtūura muoyo. **27** “Nīngūtūma kīmakania gīakwa mbere yanyu, na ndūme ndūrīrī iria mūrīkoragīrīra inyiitwo nī kīrigiicano. Nīndītūmaga thū cianyu imūūrāgīre. **28** Nīngatūma magi mbere yanyu, maingate Ahivi, na Akaanani na Ahiti mamweherere. **29** No rīrī, ndikamaingata o mwaka ūmwe, tondū būrūri wahota gūcooka gīthaka, nacio nyamū cia gīthaka imūingīhīre

mūno. **30** Ndīmaingataga o kahora o kahora, nginya rīrīa mūkaingīha mūhote kwīnyitīra būrūri ūcio. **31** “Nīngekīra mīhaka yanyu kuuma Iria Itune, ndīmīkūrūkie nginya Iria rīa Afilisti, na kuuma werū-inī nginya Rūūī rwa Farati. Andū arīa maikaraga kūu nīngamaneana moko-inī manyu, na inyuī mūmaingate mamweherere. **32** Mūtikagē na kīrīkanīro nao kana na ngai ciao. **33** Mūtikareke matūūre būrūri-inī wanyu; nī tondū no matūme mūnjīhīrie, nī tondū kūhooya ngai icio ciao ti-itherū nīgūkamūtoonyia mūtego-inī.”

24 Nake Jehova akīira Musa atīrī, “Ambata, ūūke kūrī Jehova, wee na Harūni, na Nadabu, na Abihu, na athuuri mīrongo mūgwanja a Isiraeli, mūinamīrīre mūhooe mūrī haraaya, **2** no Musa wiki ūgaakuhīrīria Jehova; acio angī matigooke hakuhī. Nao andū acio angī a Isiraeli matikambate nawe.” **3** Nake Musa agīthīī na akīira andū ciugo ciothe cia Jehova na mawatho make, nao andū magītīkanīria na mūgambo ūmwe, makiuga atīrī, “Ūrīa wothe Jehova oigīte, nītūgwīka.” **4** Nake Musa akīandīka ūhoru wothe ūrīa Jehova aarītie. Mūthenya ūyū ūngī agīkīra rūciinī tene, agīaka kīgongona magūrū-inī ma kīrīma, na akīrūgamia itugī ikūmi na igīrī cia mahiga irūgamīrīre mīhīrīga ikūmi na īrī ya Isiraeli. **5** Ningī agītūma aanake amwe a Isiraeli, nao makīruta magongona ma njino, na magīthīnja tūtegwa tūrī igongona rīa ūiguano kūrī Jehova. **6** Musa akīoya nuthu ya thakame yatuo akīmīkīra mbakūri-inī, na nuthu īrīa īngī akīmīminjaminjīria kīgongona kīu. **7** Ningī akīoya Ibuku rīa Kīrīkanīro, na akīrīthomera andū. Nao andū

magītikanīria, makiuga atīrī, “Nītūgwīka ūrīa wothe Jehova oigīte; nītūgwathīka.” **8** Musa agīcooka akīoya thakame īyo, akīmīminjaminjīria andū, na akiuga atīrī, “Īno nī thakame ya kīrikanīro kīrīa Jehova aarīkanīire na inyuī kūringana na ciugo ici ciothe.” **9** Musa na Harūni, na Nadabu na Abihu hamwe na athuuri acio mīrongo mūgwanja a Isiraeli makīambata, **10** na makīona Ngai wa Isiraeli. Rungu rwa makinya make haarī handū haakītwo wega na mahiga ma yakuti ya bururu, matherete o ta igūrū rīo rīene. **11** No Jehova ndaigana kūhūūra atongoria acio a Isiraeli; nīmoonire Ngai, na makīrīa na makīnyua. **12** Nake Jehova akīira Musa atīrī, “Ambata, ūuke kūrī nī kīrīma igūrū, na ūikare ho, na nīngūcooka ngūnengere ihengere cia mahiga, irī na maandīko ma watho na maathani marīa nyandīkīte nīguo ūmarutage andū a Isiraeli.” **13** Ningī Musa akiumagara marī na mūteithīrīria wake Joshua, nake Musa akīambata kīrīma-inī kīa Ngai. **14** Akīira athuuri acio atīrī, “Twetererei haha nginya rīrīa tūgaacooka. Harūni na Huri marī hamwe na inyuī, mūdū o wothe ūrīa ūngīgīa na ciira nīathiiage kūrī o.” **15** Rīrīa Musa aambatire kīrīma-inī, itu rīkīhumbīra kīrīma, **16** naguo riiri wa Jehova ūgīkara igūrū rīa Kīrīma gīa Sinai. Kīrīma gīkīhumbīrwo nī itu rīu mīthenya ītandatū, na mūthenya wa mūgwanja Jehova agīita Musa arī itu-inī rīu. **17** andū a Isiraeli moonaga riiri wa Jehova ūtariī ta mwaki wa kūniinana ūrī kīrīma igūrū. **18** Hīndī īyo Musa agītoonya itu-inī o akīambataga kīrīma. Agīkara kūu kīrīma-inī matukū mīrongo īna, ūtukū na mūthenya.

25 Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Ĩra andũ a Isiraeli mandehere iruta. Nĩwe ũkwamũkĩra iruta rĩu handũ hakwa kuuma kũrĩ mũndũ o wothe ũrĩa ngoro yake ikwenda kũheana. **3** Maruta marĩa ũrĩamũkagĩra kuuma kũrĩ o nĩmo maya: thahabu, na betha na gĩcango; **4** na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njega, o na guoya wa mbũri; **5** na njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mūtune, na njũa cia pomboo, na mbaũ cia mũgaa; **6** na maguta ma mūtamaiyũ ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gũthondeka maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba ũrĩa mũnungi wega; **7** na tũhiga twa onigithi, na tũhiga tũngĩ twa goro twa gwĩkĩrwo ebodi-inĩ na gakuo ga gĩthũri. **8** “Ningĩ ũnjakithĩrie handũ haamũre, na nĩ nĩngatũũranagia nao. **9** Thondekai hema ĩno nyamũre, na mwĩkĩre indo cia thĩinĩ kũringana na mũhano ũrĩa ngũkuonia. **10** “Nĩmathondekere ithandũkũ rĩa mbaũ cia mũgaa. Ũraihu warĩo ũkorwo ũrĩ mĩkono ĩrĩ na nuthu, na kwarama kwarĩo gũkorwo kũrĩ mũkono ũmwe na nuthu, na kũraiha na igũrũ kwarĩo gũkorwo nĩ mũkono ũmwe na nuthu. **11** Ithandũkũ rĩu rĩgemio na thahabu therie mĩena yeerĩ nja na thĩinĩ, na mũrĩtirihe na mũcibi wa thahabu mĩena yothe. **12** Rĩtwekerie icũhĩ inya cia thahabu, na ũcioherere magũrũ-inĩ marĩo mana, icũhĩ igĩrĩ mwena ũmwe na icũhĩ igĩrĩ mwena ũrĩa ũngĩ. **13** Ũcooke ũthondeke mĩtĩ mĩraaya ya mũgaa ũmĩgemie na thahabu. **14** Toonyia mĩtĩ ĩyo mĩraaya icũhĩ-inĩ iria irĩ mĩena ya ithandũkũ nĩgeetha rĩkuuĩkage. **15** Mĩtĩ ĩyo mĩraaya ĩrekwo ĩkarage icũhĩ-inĩ cia ithandũkũ rĩrĩ,

na ndikeheragio. **16** Ūcooke wīkīre thīinī wa ithandūkū rīu Ūira, ūrīa ngūkūhe. **17** “Thondeka gītī gĩa tha gĩa thahabu therie, gīkorwo kīrī kīa ūraihi wa mīkono īrī na nuthu, na wariī wa mūkono ūmwe na nuthu. **18** Na ūture makerubi meerī ma thahabu, ūmekīre mīthia-inī ya gītī kīu gĩa tha. **19** Thondeka ikerubi rīmwe rīikare mūthia-inī ūmwe, na ikerubi rīu rīngī rīikare mūthia-inī ūrīa ūngī wa gītī gĩa tha; thondeka makerubi macio maanyiitanīte na gītī gĩa tha mīthia-inī yeerī. **20** Makerubi macio makorwo matambūrūkītie mathagu mamō na igūrū, magathiīka gītī kīu gĩa tha namo. Makerubi macio makorwo maroranīte, na marorete gītī kīu gĩa tha. **21** Igīrīra gītī kīu gĩa tha igūrū rīa ithandūkū, na wīkīre thīinī wa ithandūkū rīu Ūira ūrīa ngūkūhe. **22** Na hau igūrū wa gītī gĩa tha, gatagatī ka makerubi macio meerī marī igūrū wa ithandūkū rīa Ūira nīngacemania nawe ngūhe maathani makwa mothe nī ūndū wa andū a Isiraeli. **23** “Thondeka metha na mbaū cia mūgaa, ūraihi wayo ūkorwo ūrī wa mīkono īrī, na wariī wayo ūkorwo ūrī wa mūkono ūmwe, na kūrāiha na igūrū īkorwo īrī na mūkono ūmwe na nuthu. **24** Ūmīgemie na thahabu therie, na ūmītirihe na mūcibi wa thahabu. **25** Mīthondekere karūbaū gaceke ka wariī wa rūhī gathiūrūrūkīrie metha īyo, na ūgatirihe na mūcibi wa thahabu. **26** Thondekera metha īyo icūhī inya cia thahabu, ūcioherere koonā-inī iria inya o harīa magūrū macio mana marī. **27** Icūhī icio ikorwo irī hakuhī na mūcibi wa karūbaū karīa gaceke, nīgeetha inyiitagīrīre mītī irīa ya gūkuuaga metha īyo. **28** Thondeka mītī mīraaya ya mbaū cia mūgaa, ūmīgemie na

thahabu na ūkuuage metha nayo. **29** Na ūthondeke thaani ciayo, na thaani nene cia thahabu therie na ndigithū, na mbakūri cia gūitaga maruta. **30** Iga mīgate irīa iigagwo mbere yakwa igūrū rīa metha iyo, nayo iikarage hau mbere yakwa mahinda mothe. **31** “Thondeka mūtī wa kūigīrīrwo matawa ma thahabu therie, kīrūgamo o na gītina kīaguo iturwo inyiitanīte; ikombe ciaguo ihaana ta mahūa, na tūkonyo twaguo o na mahūa ikorwo irī kīndū kīmwe inyiitanīte naguo. **32** Honge ithathatū ciumīre mīena-inī ya mūrūgamo wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, ithatū mwena ūmwe na ithatū mwena ūrīa ūngī. **33** Ikombe ithatū iturītwo na mūhiano wa mahūa ma mūrothi irī na tūkonyo na mahūa ikorwo irī rūhonge-inī rūmwe, nacio ithatū ikorwo rūu rūngī; honge icio ciothe ithathatū ikorwo ihaana o ūguo, ciumīte mūtī-inī ūcio wa kūigīrīrwo matawa. **34** Na mūtī-inī ūcio wa kūigīrīra matawa hagīe ikombe inya cia mūhiano wa mahūa ma mūrothi irī na tūkonyo na mahūa. **35** Gakonyo kamwe gakorwo karī rungu rwa honge cia mbere igīrī ciumīte mūrūgamo-inī wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, nako gakonyo ga keerī kagīe rungu rwa honge cia keerī igīrī, nako gakonyo ga gatatū kagīe thī wa honge cia gatatū igīrī, ciothe nī honge ithathatū. **36** Tūkonyo tūu na honge icio ikorwo irī kīndū kīmwe na mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, iturītwo na thahabu therie. **37** “Ningī ūthondeke matawa mūgwanja maguo na ūmaigīrīre igūrū rīaguo nīgeetha mamūrīke hau mbere ya guo. **38** Magathī ma gūtīnia ndaambī na thaani cia mūrārī wa ndaambī ikorwo irī cia thahabu therie. **39** Taranda ya thahabu

therie ihũthĩrwo gũthondeka mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa o na indo icio ciothe. **40** Ũtigĩrĩre atĩ nĩwacithondeka kũringana na mũhianĩre ũrĩa wonirio ũrĩ kĩrĩma-inĩ.

26 “Thondeka hema nyamũre ĩrĩ na itambaya ikũmi cia gũcuurio itumĩtwo na gatani yogothetwo wega ya ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na igemio na makerubi nĩ mũtumi mũũgĩ na wĩra ũcio. **2** Itambaya icio cia gũcuurio ciothe ikorwo ciiganaine, mĩkono mĩrongo ĩrĩ na ĩnana kũraiha na mĩkono ĩna kwarama. **3** Itambaya ithano-rĩ, itumano hamwe, na icio ingĩ ithano itumano hamwe. **4** Kundĩka ciana cia gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa kĩrĩ mũico wa mwena ũmwe, na wĩke o ro ũguo harĩ gĩtambaya kĩa mũico kĩa mwena ũcio ũngĩ. **5** Kundĩka ciana mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ kĩmwe gĩa gũcuurio, na ingĩ mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ kĩa mũico kĩa mwena ũcio ũngĩ, na ũringithanie o kĩaana na kĩrĩa kĩngĩ. **6** Ningĩ ũthondeke ngathĩka mĩrongo ĩtano cia thahabu, na ũcihũthĩre na kuohithania itambaya icio cia gũcuurio nĩguo hema ĩyo nyamũre ĩtuĩke kĩndũ kĩmwe. **7** “Tuma itambaya ikũmi na kĩmwe cia guoya wa mbũri ĩtuĩke hema ya kũhumbĩra hema ĩrĩa nyamũre. **8** Itambaya icio ciothe ikũmi na kĩmwe ikorwo ciiganaine, ikorwo ĩrĩ mĩkono mĩrongo ĩtatũ kũraiha na mĩkono ĩna kwarama. **9** Tumania itambaya ithano cia icio cia gũcuurio ĩtuĩke kĩndũ kĩmwe, nacio icio ingĩ ithathatũ itumano hamwe. Kũnja gĩtambaya gĩa gatandatũ maita meerĩ mwena wa mbere wa hema. **10** Kundĩka ciana mĩrongo ĩtano mũthia-inĩ wa itambaya cia gũcuurio cia mwena ũmwe, ningĩ

wīke o ūguo mūthia-inī wa itambaya icio cia mwena ūrīa ūngī. **11** Ningī ūthondeke ngathīka mīrongo ĩtano cia gīcango, na ūcitoonyie ciana-inī nīgeetha hema ĩyo ĩtuīke kīndū kīmwe. **12** Harī ūraihu wa gītambaya gīa gūcuurio ūrīa ūngītigara, nuthu ya gītambaya kīrīa gītigaire nī gīcunjuure mwena wa thuutha wa hema ĩyo nyamūre. **13** Itambaya cia gūcuurio cia hema ikorwo iraihīte kūrī icio ingī na mūkono ūmwe mīena yeerī; kīrīa gīgūtigara gīcunjuure kīhumbīre mīena ya hema ĩyo nyamūre. **14** Thondekera hema ĩyo kīandarūa kīa njūa cia ndūrūme itoboketio rangi-inī mūtune igatunīha, na igūrū wakīo ūkīhumbīre na njūa cia pomboo. **15** “Thondeka mbaū cia kūrūgama cia mūtī wa mūgaa cia gwaka hema ĩyo nyamūre. **16** O rūbaū-inī rūkorwo rūrī rwa mīkono ikūmi kūrāiha na mūkono ūmwe na nuthu kwarama, **17** mbaū icio igīe na tūhocio tūcomokete tūigananīrie. Thondeka mbaū icio ciothe cia Hema-īrīa-Nyamūre na njīra ĩyo. **18** Thondeka mbaū mīrongo ĩrī cia mwena wa gūthini wa hema ĩyo nyamūre, **19** na ūthondeke itina cia betha mīrongo ĩna cia gūīkarīrwo nī mbaū icio mīrongo ĩrī, o rūbaū rūmwe rūgaīkarīra itina igīrī, o rūmwe rūkorwo rūrī rungu rwa kahocio. **20** Ningī mwena ūcio ūngī, mwena wa gathigathini wa hema ĩyo nyamūre, thondeka mbaū mīrongo ĩrī **21** na itina mīrongo ĩna cia betha o igīrī igaīkarīrwo nī rūbaū rūmwe. **22** Thondeka mbaū ithathatū cia mwena wa na thuutha, nīguo mwena wa mūthia wa ithūīro wa hema ĩyo nyamūre, **23** na ūthondeke mbaū igīrī cia koine cia mwena wa na thuutha. **24** Koine-inī icio cierī no nginya ikorwo irī mbaū igīrī igīrī kuuma

thĩ nginya igũrũ, na ciohanio na mũrĩnga ũmwe; koine
cierĩ igakorwo itariĩ ũguo. **25** Nĩ ũndũ ũcio hegũkorwo na
mbaũ inyanya, na itina ikũmi na ithathatũ cia betha, o
igĩrĩ igaikarĩrwo nĩ rũbaũ rũmwe. **26** “Ningĩ ũthondeke
mĩgamba ya mbaũ cia mũgaa: ĩtano yayo nĩ ũndũ wa
mbaũ cia mwena ũmwe wa hema ĩyo nyamũre, **27** na ĩtano
nĩ ũndũ wa mbaũ cia mwena ũcio ũngĩ, na ĩtano nĩ ũndũ
wa mbaũ cia mwena wa ithũĩro mũthia-inĩ ũrĩa wa na
thuutha wa hema ĩyo nyamũre. **28** Mũgamba wa gatagatĩ
uume mũthia ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ, ũgereire gatagatĩ ka
mbaũ icio. **29** Gemia mbaũ icio na thahabu, na ũthondeke
mĩrĩnga ya thahabu ya kũnyiitĩrĩra mĩgamba ĩyo. O nayo
mĩgamba ĩyo nĩngemio na thahabu. **30** “Aka hema ĩyo
nyamũre kũringana na mũhianĩre ũrĩa wonirio rĩrĩa warĩ
kĩrĩma-inĩ. **31** “Tuma gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa ndigi
cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi
mũtune ta gakarakũ, na cia gatani ĩrĩa yogothetwo wega
na ĩkagemio na makerubi nĩ mũbundi mũũgĩ. **32** Cuuria
gĩtambaya kũu na tũcuurio twa thahabu ikĩngĩ-inĩ inya
cia mũgaa iria igemetio na thahabu, na ikarũgama igũrũ
rĩa njikarĩro inya cia betha. **33** Cuuria gĩtambaya kũu gĩa
gũcuurio na ngathĩka, na ũcooke ũige ithandũkũ rĩa Ũira
thuutha wa gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio. Gĩtambaya kũu
gĩa gũcuurio kĩhakanie Handũ-harĩa-Hatheru na Handũ-
harĩa-Hatheru-Mũno. **34** Igĩrĩra gĩtĩ gĩa tha igũrũ rĩa
ithandũkũ rĩa Ũira thĩinĩ wa Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno.
35 Iga metha nja ya gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio mwena
wa gathigathini wa hema ĩyo nyamũre, nagueo mũtĩ wa
kũigĩrĩra matawa ũũige mwena wa gũthini ũng’ethanĩre

na metha iyo. **36** “Itoonyero-inĩ rĩa hema, thondeka gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa yogothetwo wega, kĩgemetio nĩ mũgemia mũũgĩ. **37** Thondekera gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio tũcuurio twa thahabu na itugĩ ithano cia mũgaa igemetio na thahabu. Na ũcitwekerie itina ithano cia gĩcango.

27 “Aka kĩgongona na mbaũ cia mũgaa, kĩa mĩkono ĩtatũ kũraiha na igũrũ; gĩkorwo kĩiganaine mĩena yothe, mĩkono ĩtano kũraiha na mĩkono ĩtano kwarama. **2** Thondeka hĩa inya, o rũmwe koine-inĩ ĩmwe ya kĩgongona, nĩgeetha hĩa icio na kĩgongona ikorwo irĩ kĩndũ kĩmwe, nakĩo kĩgongona kũu ũkĩgemie na gĩcango. **3** Thondeka indo ciothe cia kĩgongona irĩ cia gĩcango, ũgĩthondekere nyũngũ cia kũrutaga mũhu, na icakũri na mbakũri cia gwĩkĩrwo thakame ya kũminjaminja, na njibe cia kũnyiita nyama, na ngĩo cia mwaki. **4** Thondekera kĩgongona kũu gĩtara, na ningĩ ũthondeke mũkwa wa gĩcango, na ũthondeke mĩrĩnga ya gĩcango, o ũmwe wĩkĩrwo koine-inĩ iria inya cia mũkwa ũcio. **5** Ũige gĩtara kũu rungu wa muoho wa kĩgongona nĩgeetha rũkinye nuthu ya ũraihi wa kĩgongona. **6** Thondeka itugĩ cia mũgaa nĩ ũndũ wa kĩgongona na ũcigemie na gĩcango. **7** Itugĩ icio itoonyio mĩrĩnga-inĩ iyo nĩgeetha ĩgakoragwo ĩkarĩire mĩena-inĩ yeerĩ ya kĩgongona hĩndĩ ya gũgĩkuua. **8** Thondeka kĩgongona kũu na mbaũ nĩguo kĩgĩe na irima gatagatĩ. ũgĩthondeke o ta ũrĩa wonirio rĩrĩa warĩ kĩrĩma-inĩ. **9** “Thondeka nja ya hema ĩrĩa nyamũre; mwena wa gũthini ũkorwo ũrĩ wa mĩkono igana kũraiha na ũgĩe na itambaya

cia gūcuurio cia gatani ūrīa mwogotho wega, **10** ūkorwo na itugī mīrongo īrī na itina mīrongo īrī cia gīcango, irī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha itugī-inī. **11** Mwena wa gathigathini o nago ūkorwo ūrī na mīkono igana kūrāiha na ūgīe na itambaya cia gūcuurio, ūgīe na itugī mīrongo īrī na itina mīrongo īrī cia gīcango, irī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha itugī-inī. **12** “Mwena wa ithūiro wa nja īyo ūkorwo ūrī wa mīkono mīrongo ītano kwarama na ūgīe na itambaya cia gūcuurio na itugī ikūmi na itina ikūmi. **13** Mwena wa irathīro, kwerekera kūrīa riūa rīrathagīra, nja īyo īkorwo īrī ya wariī wa mīkono mīrongo ītano. **14** Itambaya cia gūcuurio ikorwo irī cia ūraihi wa mīkono ikūmi na ītano na ikorwo irī mwena ūmwe wa itoonyero rīa nja īyo, na ikorwo na itugī ithatū na itina ithatū, **15** na itambaya ingī cia gūcuurio cia ūraihi wa mīkono ikūmi na ītano ikorwo mwena ūcio ūngī wa itoonyero, na ikorwo irī na itugī ithatū na itina ithatū. **16** “Nago ūhoro wa itoonyero rīa nja īyo, wīkīre gītambaya gīa gūcuurio gīkorwo kīrī kīa ūraihi wa mīkono mīrongo īrī, kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa yogothetwo wega, wīra wa mūgemia mūūgī, na gīkorwo na itugī inya na itina inya. **17** Itugī ciothe gūthiūrūrūkīria nja īyo, igīe na tūmīkwa na tūcuurio twa betha na itina cia gīcango. **18** Nja īyo īkorwo na ūraihi wa mīkono igana, na mīkono mīrongo ītano kwarama, na īkorwo na itambaya cia gūcuurio cia gatani yogothetwo wega ya mīkono ītano kūrāiha na igūrū, na īrī na itina cia gīcango. **19** Indo iria ingī ciothe cia gūtūmīrwo wīra-inī

wa hema ĩrĩa nyamũre, irĩ cia wĩra o na ũrĩkũ, o hamwe na higĩ cia kwamba hema na cia nja ciothe, nĩikorwo irĩ cia gĩcango. **20** “Atha andũ a Isiraeli makũrehere maguta marĩa makeere wega ma ndamaiyũ hihe ma gũkũheaga ũtheri, nĩgeetha matawa maikarage maakanĩte. **21** Thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa kĩrĩ mbere ya ithandũkũ rĩa Ũira, Harũni na ariũ ake nĩmaigage matawa maakanĩte mbere ya Jehova kuuma hwaĩ-inĩ o nginya rũciinĩ. Ũndũ ũyũ ũtuĩke watho wa kũrũmagĩrĩrwo tene na tene thĩinĩ wa Isiraeli njjarwa-inĩ ciothe iria igooka.

28 “Tũmanĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa oke harĩwe kuuma gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, hamwe na ariũ ake Nadabu na Abihu, na Eleazaru na Ithamaru, nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **2** Tumĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa nguo nyamũre, cia kũmũnenehagia na kũmũtĩithagia. **3** Arĩria mabundi marĩa marĩ na ũũgĩ wa gũtuma, nguo arĩa nĩ heete ũũgĩ maũndũ-inĩ ta macio, nĩguo matumĩre Harũni nguo cia kwĩhumba akĩamũrwo, nĩguo andungatagĩre arĩ mũthĩnjĩri-Ngai. **4** Nacio ici nĩcio nguo iria megũtuma: gakuo ga gĩthũri, na ebodi, na nguo ndaaya, na kanjũ ya taama ng’emie wega, na kĩremba, na mũcibi. Nguo ici nyamũre megũcitumĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa na ariũ ake nĩguo mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **5** Nĩ mahũthĩre thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, hamwe na gatani ĩrĩa njega. **6** “Tuma ebodi ya ndigi cia rangi wa thahabu na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia

rangi mūtune ta gakarakū na ya gatani ĩrĩa yogothetwo wega, wĩra wa mũbundi mũũgĩ. **7** Nĩ wega ebodi ĩyo ĩgĩe na tũmĩkwa twĩrĩ twa kũmĩnyĩitithanĩria ciande-inĩ, tũtumĩrĩrwo mĩthia-inĩ yeerĩ yayo nĩgeetha ndaamĩ ciayo cierĩ inyitane. **8** Naguo mũcibi wayo wa njohero ũrĩa mūtume wega ũkorwo ũhaana tayo na ũrĩ wa gĩcunjĩ kĩmwe na ebodi ĩyo na ũthondeketwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, hamwe na gatani njogothetwo wega. **9** “Oya tũhiga twĩrĩ twa onigithi ũkurure marĩtwa ma ariũ a Isiraeli igũrũ rĩatuo **10** marũmanĩrĩire ũrĩa maaciarirwo, ũkurure marĩtwa matandatũ kahiga-inĩ kamwe, na matandatũ kau kangĩ. **11** Kurura marĩtwa ma ariũ a Isiraeli tũhiga-inĩ tũu twĩrĩ ta ũrĩa mũrengi wa tũhiga twa goro akururaga kahengere ga gwĩkĩra mũhũuri. Ũcooke ũtũtumĩrĩre tũkonyo-inĩ twa thahabu, **12** na ũtuohereere ndaamĩ-inĩ cia kĩande cia ebodi, tũrĩ tũhiga twa kĩrĩkĩania kĩa ariũ a Isiraeli. Harũni nĩarĩkũuaga marĩtwa macio ciande-inĩ ciake matuĩke kĩrĩkĩania mbere ya Jehova. **13** Thondeka tũkonyo tũgemu twa thahabu **14** na irengeeri igĩrĩ cia thahabu therie, ihaana ta mũkanda, nacio ũcinyĩitithanie na tũkonyo tũu. **15** “Thondekithia gakuo ga gĩthũri ga gwĩkagĩrwo ituĩro-inĩ rĩa ciira, nako gatumwo nĩ mūtumi mũũgĩ. Gathondeke ta ebodi: karĩ ka ndigi cia rangi wa thahabu na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū na gatani ĩrĩa yogothetwo wega. **16** Gakuo kau gakorwo kaiganaine mĩena yothetwo ĩna inji kenda kũrũha na inji

kenda kwarama, na koinanirwo maita meerĩ. **17** Ūcooke ūgatumĩrĩre mĩhari ĩna ya tũhiga twa goro. Mũhari wa mbere hakorwo kahiga ka wakiki ūrĩa mūtune, na ka yakuti ĩrĩa ĩhaana ngoikoni, na ka baregethu; **18** mũhari wa keerĩ ūtumĩrĩre kahiga ga thumarati, na ka yakuti ĩrĩa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; **19** mũhari wa gatatũ ūtumĩrĩre kahiga ka wakiki ūrĩa wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; **20** naguo mũhari wa kana ūtumĩrĩrwo kahiga ga thumarati ĩrĩa theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Ūtutumĩrĩre tũkonyo-inĩ tũgemu twa thahabu. **21** Hagĩkorwo harĩ na tũhiga ikũmi na twĩrĩ, o kamwe karũgamĩrĩre marĩitwa ma ariũ a Isiraeli, o kamwe gakururwo rĩitwa rĩa mũhĩrĩga ūmwe wa ĩrĩa ikũmi na ĩĩrĩ ya Isiraeli, o ta ūrĩa kahengere ka mũhũuri gakururagwo. **22** “Thondekera gakuo kau ga gĩthũri irengeeri njogothie cia thahabu therie ihaana ta mũkanda. **23** Gathondekere mĩrĩnga ĩĩrĩ ya thahabu, ūmĩoherere mĩthia-inĩ ĩĩrĩ ya gakuo kau ga gĩthũri. **24** Ohania irengeeri igĩrĩ cia thahabu mĩrĩnga-inĩ hau mĩthia-inĩ ya gakuo ga gĩthũri, **25** nayo mĩthia ĩrĩa ĩngĩ ya irengeeri yohithanio na tũkonyo tũrĩa twĩrĩ, ūmĩnyitithanie na ndaamĩ cia kĩande cia ebodi mwena wa na mbere. **26** Thondeka mĩrĩnga ĩĩrĩ ya thahabu ūmĩnyitithanie na mĩthia ĩrĩa ĩngĩ ĩĩrĩ ya gakuo ga gĩthũri mwena wa na thĩinĩ kũrigania na ebodi. **27** Thondeka mĩrĩnga ĩngĩ ĩĩrĩ ya thahabu na ūmĩnyitithanie magũrũ-inĩ ma ndaamĩ cia kĩande mwena-inĩ wa mbere wa ebodi, hakuhĩ na rũtumo, igũrũ hanini wa mũcibi wa njohero ya ebodi. **28** Mĩrĩnga ya gakuo ga gĩthũri ĩrĩohithanagio na mĩrĩnga ya ebodi na

rūrigi rwa bururu, na inyiitithanio na mūcibi wa njohero, nīgeetha gakuo ga gīthūri gatikarekanie na ebodi. **29** “Rīrīa rīothe Harūni arīitoonyaga Handū-harīa-Hatheru, arīkuuaga marītwa ma ariū a Isiraeli marī gīthūri-inī gīake gakuo-inī ga gīthūri ga ituīro rīa ciira, arī kīririkania gīa gūtūūra mbere ya Jehova. **30** Ningī wīkīre Urimu na Thumimu thīinī wa gakuo kau ga gīthūri, nīgeetha ciikarage gīthūri-inī kīa Harūni rīrīa rīothe arīitoonyaga agathiī mbere ya Jehova. Ūguo nīguo Harūni arīkuuaga ūhoti wa gūtuagīra andū a Isiraeli ciira gīthūri-inī gīake arī mbere ya Jehova. **31** “Tuma nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mūtheri, **32** na īkorwo na harūkīrio ya mūtwe gatagatī kayo. Īkorwo itirihītwo mīthia-inī ta kara ya ngingo gūthiūrūrūkīria iharūkīrio rīu rīa mūtwe, nīgeetha ndīgatarūke. **33** Thondeka tūcunjuura tūtariī ta matunda ma makomamanga twa ndigi cia rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakū gūthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-inī rwa nguo īyo, tūhakanītio na ngengere cia thahabu. **34** Ngengere cia thahabu na makomamanga macio mathiī mahakanītio gūthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-inī rwa nguo īyo ndaaya. **35** Harūni no nginya ehumbage nguo īyo hīndī ciothe rīrīa egūtungata. Ngengere nīrīiguagwo ikīgamba rīrīa egūtoonya Handū-harīa-Hatheru o hau mbere ya Jehova na rīrīa ekuuma ho, nīgeetha ndagakue. **36** “Thondeka gatanji ga thahabu therie, na ūgakurure ta ūrīa mūhūūri ūkururagwo, ūkurure ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRĪRE JEHOVA. **37** Koherere rūrigi rwa rangi wa bururu nīguo ūkanyiitithanie na kīremba, gakorwo

karĩ mwena wa mbere wa kĩremba. **38** Karĩkoragwo karĩ thiithi-inĩ wa Harũni, nake agakuuaga mahĩtia makoniĩ iheo iria theru, iria andũ a Isiraeli mangĩkorwo mamũrĩire Jehova, o na irĩ cia mũthemba o na ũrĩkũ. Gatanji kau gakoragwo karĩ thiithi-inĩ wa Harũni hĩndĩ ciothe nĩgeetha magetĩkĩrĩkaga nĩ Jehova. **39** “Kanjũ nĩtumwo ĩrĩ ya gatani ĩrĩa njega mũno, o na ũtume kĩremba na gatani ĩrĩa njega mũno. Mũcibi ũtumwo nĩ mũgemia ũrĩa mũũgĩ na wĩra ũcio. **40** Tumĩra ariũ a Harũni kanjũ, na mĩcibi, na tũmĩcibi twa kĩongo, cia gũtũma manenehagio na maheagwo gĩtĩo. **41** Warĩkia kũhumba mũrũ wa nyũkwa na ariũ ake nguo icio-rĩ, ũmaitĩrĩrie maguta na ũmaamũre. ũmaamũre nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **42** “Matumithĩrie thuruarĩ cia thĩinĩ cia gatani, cia kũhumbĩra njaga ya mĩĩrĩ yao kuuma njohero nginya ciero-inĩ. **43** Harũni na ariũ ake no nginya maciĩhumbage rĩrĩa rĩothe marĩtoonyaga Hema-ya-Gũtũnganwo kana magĩthengerera kĩgongona marutĩre wĩra Handũ-harĩa-Hatheru nĩgeetha matikahĩtie, nao makue. “Ūyũ nĩũtuĩke watho wa kũrũmagĩrĩrwo tene na tene nĩ Harũni na njiaro ciake.

29 “Na rĩrĩ, ũũ nĩguo ũgwĩka nĩgeetha wamũre Harũni na ariũ ake, nĩguo mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai: Oya gategwa kamwe na ndũrũme igĩrĩ itarĩ kauũgũ. **2** Na kuuma mũtu-inĩ mũhinyu mũno wa ngano ũtarĩ ndawa ya kũimbia, ũthondeke mĩgate na keki itukanĩtio na maguta na tũmĩgate tũhũthũ tũhakĩtwo maguta. **3** ĩkĩra indo icio gĩkabũ-inĩ na ũcinenganĩre ũguo hamwe na ndegwa ĩyo na ndũrũme icio cieri. **4** Ūcooke ũrehe Harũni na ariũ ake

itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gūtũnganwo, ũmathambie na maaĩ. **5** Oya nguo icio, ũhumbe Harũni kanjũ, na nguo ndaaya ya ebodi, na ebodi yo nyene na gakuo ga gĩthũri. Muohe ebodi na mũcibi wayo wa njohero ũrĩa mūtume wega. **6** Mwikĩre kĩremba mūtwe, nako gatanji karĩa kaamũre ũgekĩre kĩremba-inĩ kũ. **7** Oya maguta ma gũitanĩrĩrio ũmũitĩrĩrie mūtwe ũmwamũre. **8** Rehe ariũ ake na ũmahumbe kanjũ, **9** na ũmoche tũmĩcibi twa mūtwe. Ningĩ wohe Harũni na ariũ ake mĩcibi. Ūthĩnjĩri-Ngai nĩ wao ũrĩ watho wa kũrũmagĩrĩrwo tene na tene. Ūguo nĩguo ũkaamũra Harũni na ariũ ake. **10** “Rehe ndegwa ĩyo mwena wa mbere wa Hema-ya-Gūtũnganwo, nake Harũni na ariũ ake mĩigĩrĩre moko mao mūtwe wayo. **11** Ūcooke ũmĩthĩnjĩre mbere ya Jehova o hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gūtũnganwo. **12** Ningĩ woe thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo, ũmĩhake hĩa cia kĩgongona na kĩara gĩaku, ĩyo ĩngĩ ũmĩite gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. **13** Ningĩ woe maguta mothe marĩa mahumbĩire nyama cia nda, na marĩa mahumbĩire ini, na higo cieri na maguta ma cio ũmacinĩre hau kĩgongona-inĩ. **14** No nyama cia ndegwa ĩyo hamwe na rũũa na mahu ũcicinĩre nja ya kambĩ. Rũu nĩ iruta rĩa mehia. **15** “Oya ndũrũme ĩmwe nake Harũni na ariũ ake mamĩigĩrĩre moko mao mūtwe igũrũ wayo. **16** Mĩthĩnje na woe thakame, ũmĩminjaminjĩrie kĩgongona mĩena yothe. **17** Tinangia ndũrũme tũcunjĩ, na ũthambie nyama cia nda, na magũrũ mayo, ũciige hamwe na mūtwe na tũcunjĩ tũu tũngĩ. **18** Ūcooke ũcinĩre ndũrũme ĩyo yothe igũrũ wa kĩgongona. Rũu nĩ iruta rĩa njino rĩa kũrutĩra Jehova, rĩrĩ mũtararĩko mwega

rĩrutĩirwo Jehova, rĩrĩ iruta rĩrutĩirwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. **19** “Oya ndũrũme ĩyo ĩngĩ, nake Harũni na ariũ ake mamĩigĩrĩre moko mao mũtwe. **20** Mĩthĩnje, woe thakame ĩmwe yayo ũmĩhake moni cia matũ ma ũrĩo ma Harũni na ariũ ake o na ciara iria nene cia moko mao ma ũrĩo, na ciara iria nene cia magũrũ mao ma ũrĩo. Ũcooke ũminjaminjĩrie kĩgongona thakame mĩena yothe. **21** Na woe thakame ĩmwe kuuma kĩgongona-inĩ na maguta ma gũitanĩrĩrio ũciminjaminjĩrie Harũni na nguo ciake, na ariũ ake na nguo ciao. Hĩndĩ ĩyo Harũni na ariũ ake hamwe na nguo ciao nĩmagatuĩka aamũre. **22** “Oya maguta mamwe ma ndũrũme ĩyo, maguta ma mũting’oe ũrĩa mũnoru, na maguta marĩa mahumbĩire nyama cia nda, na maguta marĩa mahumbĩire ini, na higo cieri na maguta ma cio, na kĩero kĩa mwena wa ũrĩo. (Īyo nĩyo ndũrũme ya igongona rĩa kwamũrana.) **23** Kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa mĩgate ĩtarĩ mĩĩkĩre ndawa ya kũmbia kĩrĩa kĩrĩ mbere ya Jehova, oya mũgate ũmwe na keki ĩthondeketwo na maguta, na woe kamũgate kahũthũ. **24** Indo ici ciothe cineane moko-inĩ ma Harũni na ariũ ake, ũcooke ũcithũngũthie mbere ya Jehova ĩrĩ Igongona rĩa gũthũngũthio. **25** Ningĩ ũcooke woe indo icio kuuma moko-inĩ mao, ũcicinĩre kĩgongona-inĩ igũrũ hamwe na iruta rĩa njino, ituĩke mũtararĩko mwega harĩ Jehova, rĩrĩ iruta rĩrutĩirwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. **26** Warĩkia kũruta gĩthũri kĩa ndũrũme ĩyo ya kĩamũrano kĩa Harũni, gĩthũngũthie mbere ya Jehova rĩrĩ iruta rĩa gũthũngũthio, nakĩo gĩtuĩke rwĩga rwaku. **27** “Amũra icunjĩ cia ndũrũme ĩyo ya kĩamũrano iria irĩ cia Harũni

na ariũ ake nacio nĩ: gĩthũri kĩrĩa gĩathũngũthĩtio na kĩero kĩrĩa kĩaheanĩtwo. **28** Indo icio ituĩke rwĩga rwa kũheagwo Harũni na ariũ ake nĩ andũ a Isiraeli hĩndĩ ciothe. Nĩrĩo iruta rĩrĩa andũ a Isiraeli marĩrutagĩra Jehova kuuma maruta-inĩ ma ũiguano. **29** “Nguo iria nyamũre cia Harũni igũtuĩka cia njiaro ciake, nĩgeetha magaitagĩrĩrio maguta na makaamũragwo maciĩhumbĩte. **30** Mũriũ ũrĩa ũkamũgaya atuĩke mũthĩnjĩri-Ngai na oke gũtungata thĩinĩ wa Handũ-Harĩa-Hatheru, Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo arĩhumbaga nguo icio mũthenya mũgwanja. **31** “Oya ndũrũme ĩyo ya kĩaamũrano nacio nyama ciayo ũcirugĩre handũ harĩa hatheru. **32** Harũni na ariũ ake marĩrĩagĩra nyama cia ndũrũme ĩyo na mĩgate kuuma gĩkabũ-inĩ o hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **33** Nĩmarĩrĩaga indo icio irutĩtwo cia horohio nĩ ũndũ wa kwamũrwo kwao na gũtherio. No itikanarĩio nĩ mũndũ ũngĩ, nĩ ũndũ nĩ theru. **34** Na rĩrĩ, nyama cia ndũrũme ĩyo ya kĩaamũrano kana mĩgate ingĩtigara nginya rũciinĩ-rĩ, nĩicwino. Itikanarĩio tondũ nĩ theru. **35** “Ĩka Harũni na ariũ ake maũndũ mothe marĩa ngwathĩte, na ũniine mũthenya mũgwanja ũkĩmaamũra. **36** Rutagai ndegwa ĩmwe o mũthenya, ĩrĩ iruta rĩa mehia rĩa kũhorohanĩria. Theria kĩgongona na ũndũ wa gũkĩhoroheria na gũgĩtĩrĩria maguta, ũkĩamũre. **37** Gĩa na horohio ya kĩgongona mũthenya mũgwanja ya gũkĩamũra. Thuutha ũcio kĩgongona kũu nĩgĩgũtuĩka gĩtheru mũno, nakĩo kĩrĩa gĩothe kĩrĩkĩhutagia kĩrĩtuĩkaga gĩtheru. **38** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩndũ kĩrĩa ũrĩrutaga hĩndĩ ciothe kĩgongona-inĩ o mũthenya: tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka

ūkūrū wa mwaka ūmwe. **39** Gatūrūme kamwe gakarutwo rūciinĩ na karĩa kangĩ hwaĩ-inĩ kūrĩ mairia. **40** Gatūrūme ka mbere gakarutanagĩrio na mūtu mūhinyu mūno gĩcunjĩ gĩa ikūmi kĩa eba ūtukanĩtio na maguta ma mūtamaiyū gacunjĩ ka inya ka hini ĩmwe na ndibei gacunjĩ ka inya ka hini ĩmwe, irĩ kĩndũ gĩa kũnyuuo. **41** Ruta gatūrūme kau kangĩ igongona hwaĩ-inĩ kūrĩ mairia, hamwe na iruta rĩa mūtu na rĩa kĩndũ gĩa kũnyuuo o ta cia rūciinĩ, arĩ guo mūtaraĩko mwega, rĩrĩ iruta rĩrutĩirwo Jehova rĩa gūcinwo na mwaki. **42** “Harĩ njiaro iria igooka, iruta rĩrĩ rĩa njino rĩkaarutagwo hĩndĩ ciothe itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gūtūnganwo mbere ya Jehova. Hau nĩho ndĩicemanagia nawe na njaragie nawe; **43** ningĩ hau no ho ndĩicemanagia na andũ a Isiraeli, naho nĩhakaamūrwo nĩ riiri wakwa. **44** “Nĩ ūndũ ūcio nĩngamūra Hema-ĩyo-ya-Gūtūnganwo na kīgongona na nyamũre Harũni na ariũ ake mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **45** Ningĩ nĩngatũũrania na andũ a Isiraeli na nduĩke Ngai wao. **46** Nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova Ngai wao, ūrĩa wamarutire bũrũri wa Misiri nĩgeetha ndũũranagie nao. Nĩ niĩ niĩ Jehova Ngai wao.

30 “Thondeka kīgongona kĩa mbaũ cia mũgaa gĩa gūcinagĩra ūbumba. **2** Nĩgĩkorwo kĩiganaine mĩena yothe mũkono ūmwe kũraiha na mũkono ūmwe kwarama na mĩkono ĩrĩ kũraiha na igūrũ, hĩa ciakĩo ituĩke kĩndũ o ro kĩmwe na kīgongona. **3** Kĩgemie igūrũ, o na mĩena yothe, o na hĩa ciakĩo, na thahabu therie, na ūgĩtirihe na mũcibi wa thahabu ūgĩthiũrũrũkĩrie. **4** Thondekera kīgongona kũu mĩrĩnga ĩrĩ, ūmĩoherere thĩ wa mũcibi ūcio, ĩrĩ

mwena ūmwe, na ĩĩĩ mwena ūĩĩ ūngĩ ĩnyĩitagĩĩĩre mĩĩĩ
ĩĩĩ mĩĩĩraaya ĩtũmagĩĩrwo gũgĩkuua. **5** Thondeka mĩĩĩ
mĩĩĩraaya ya mbaũ cia mũgaa, na ūmĩĩgemie na thahabu.
6 Iga kĩgongona kĩu mbere ya gĩtambaya gĩa gũcuurio
kĩĩĩ kĩĩĩ mbere ya ithandũkũ rĩa Ūira, mbere ya gĩĩĩ
gĩa tha kĩĩĩ kĩĩĩ igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa Ūira, harĩa
ngaacemania nawe. **7** “Harũni no nginya acinĩire ūbumba
mũnungi wega hau igũrũ rĩa kĩgongona o rũciĩĩĩ rĩĩĩ
egũthondeka matawa. **8** No nginya acine ūbumba rĩngĩ
agĩakia matawa hwaĩ-inĩ kũĩĩ mairia, nĩgeetha ūbumba
ũĩkarage ūgĩcinagwo mahinda mothe mbere ya Jehova,
njarwa na njarwa iria igooka. **9** Ndũkanacinĩire ūbumba
wa mũthemba ūngĩ kĩgongona-inĩ gĩkĩ kana ūrutĩire ho
iruta rĩa njino, kana rĩa mũtu, na ndũkanaitĩĩĩire iruta
rĩa kũnyuuo igũrũ rĩakĩo. **10** Harũni nĩarutage horohio
hĩa-inĩ cia kĩgongona kũu o mwaka riita rĩmwe. Horohio
ĩno ya o mwaka no nginya ĩrutagwo na thakame ya
iruta rĩa kũhoroheria mehia, nginya njarwa iria igooka.
Horohio ĩyo nĩ igongona itheru mũno harĩ Jehova.” **11**
Hĩĩĩĩ ĩyo Jehova akĩĩra Musa atĩĩĩ, **12** “Rĩĩĩ ūgũtara
andũ a Isiraeli-rĩ, o mũndũ no nginya arutagĩire Jehova
kĩndũ gĩa gũkũũra muoyo wake rĩĩĩ egũtarwo. Na gũtirĩ
mũthiro ūkaamakora ūkĩmatara. **13** Mũndũ o wothe
ũĩkĩĩraga agathiĩ mwena wa andũ arĩa marĩkĩtie gũtarwo,
nĩarĩrutaga nuthu ya cekeri kũringana na ūĩĩĩ cekeri ya
harĩa haamũire ĩtariĩ ĩĩĩ ĩĩĩ na ūritũ wa geera mĩĩĩrongo
ĩĩĩ. Nuthu ĩyo ya cekeri nĩ iruta kũĩĩ Jehova. **14** Arĩa
othe marĩkĩĩraga magathiĩ mwena wa arĩa marĩkĩtie
gũtarwo, marĩ na ūkũrũ wa mĩĩĩka mĩĩĩrongo ĩĩĩĩ na makĩĩra,

no nginya maheage Jehova iruta rīu. **15** Arīa atongu matirīheanaga makīria ya nuthu ya cekeri, nao arīa athīini matirīheanaga kīndū kīnini gūkīra nuthu ya cekeri hīndī ya kūrūtīra Jehova horohio ya mīoyo yao. **16** Amūkīra mbeeca cia horohio kuuma kūrī andū a Isiraeli nawe ūcihūthīre ūtungata-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. Ūguo ūgaatuīka kīririkano kīa andū a Isiraeli mbere ya Jehova makīrutīra mīoyo yao horohio.” **17** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, **18** “Thondeka kīraī gīa gwīthambagīra gīa gīcango, kīrī na kīgūrū gīakīo gīa gīcango. Ūkīige gatagatī ka Hema-ya-Gūtūnganwo na kīgongona, na ūgīkīre maaī. **19** Harūni na ariū ake marīthambaga moko mao na nyarīrī na maaī macio. **20** Rīrīa rīothe marītoonyaga Hema-ya-Gūtūnganwo, marīthambaga na maaī nīgeetha matigakue. O na ningī rīrīa mathengerera kīgongona nīguo marutīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki, **21** marīthambaga moko na nyarīrī nīgeetha matigakue. Ūndū ūcio ūgaatuīka watho wa kūrūmīrīrwo tene na tene nī Harūni na njiaro ciake, na njiarwa ciao ciothe iria igooka.” **22** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, **23** “Oya mahuti maya manungi wega: cekeri 500 cia manemane rīra ndwekie, nuthu yamo (nacio icio nī cekeri 250) cia ndarathini nungi wega, na cekeri 250 cia karamathi nungi wega, **24** cekeri 500 cia mwīnū, ciothe kūrīngana na cekeri ya handū-harīa-haamūre, na hini ya maguta ma mītamaiyū. **25** Indo ici ūcithondeke ituīke maguta matheru ma gūitanīrīrio matukanītio makanunga wega marutīrwo wīra nī mūthondeki mūūgī wa maguta. Macio matuīke maguta matheru ma gūitanagīrīrio. **26** Ningī

ũhũthĩre maguta macio gũitĩrĩria Hema-ya-Gũtũnganwo, na ithandũkũ rĩa Ũira, **27** na metha na indo ciayo ciothe, na mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa na indo ciagu, na kĩgongona gĩa gũicinĩra ũbumba, na **28** kĩgongona kĩa iruta rĩa njino na indo ciakĩo ciothe, na kĩaĩ na kĩgũrũ gĩaĩo. **29** Nĩũgaciamũra nĩgeetha ituĩke theru mũno makĩria, nakĩo kĩa gĩothe gĩgacihutia nĩgĩgatuĩka gĩtheru. **30** “Itĩrĩria Harũni na ariũ ake maguta ũmaamũre nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **31** Īra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Maya nĩmo maguta makwa marĩa matheru ma gũitanagĩrĩrio ma njiarwa iria igooka. **32** Ndũkanamaitĩrĩrie mũrĩ ya arũme, na ndũkanathondeke maguta mangĩ na mũthondekere ũcio. Nĩ matheru na nĩ wega ũmatuage atĩ nĩ matheru. **33** Mũndũ wothe ũrĩthondekaga maguta manungi wega mahaana ta maya, na mũndũ o wothe ũngĩmaitĩrĩria mũndũ ũtarĩ mũthĩnjĩri-Ngai, nĩakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.” **34** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Oya mahuti manungi wega marĩa metagwo thitakiti, na onuka na garibane, hamwe na ũbani ũrĩa mwega mũno, mothe mathimĩtwo maiganaine, **35** na ũthondekithie magĩe na mũtararĩko mwega wa ũbumba; wĩa ũcio ũrutwo nĩ mũthondeki mũũgĩ wa maguta. Makorwo mekĩrĩtwo cumbĩ, na marĩ matheru na makaamũrwo. **36** Thĩithia mahuti mamwe matuĩke mũtu, naguo ũũige mbere ya ithandũkũ rĩa Ũira thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, harĩa ndĩicemanagia nawe. Ũgaakorwo ũrĩ mũtheru mũno harĩwe. **37** Mũtikanethondekere ũbumba wa mũthemba ũyũ nĩ ũndũ wa inyuĩ ene; ũtuagei mũtheru nĩ ũndũ wa Jehova. **38** Mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa

ũgathondeka ũngĩ taguo nĩguo ekenagie na mũtararĩko wago nĩakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.”

31 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Ta rora wone, nĩthuurĩte Bezaleli mũrũ wa Uri ũrĩa mũriũ wa Huri wa mũhĩrĩga wa Juda, **3** na nĩndĩmũiyũrĩtie na Roho wa Ngai, na ũũgĩ na ũhoti na ũmenyo mawĩra-inĩ ma mũthemba yothe ya moko; **4** ya gũcora mĩcoro ya ũũgĩ indo-inĩ cia thahabu, na betha na gĩcango, na **5** gwacũhia tũhiga twa goro twa gũthecererwo indo-inĩ, na kũruta wĩra wa gũkaaya mbaũ, na kũruta mawĩra ma mũthemba yothe ya ũbundi. **6** O na rĩrĩ, nĩthuurĩte Oholiabu mũrũ wa Ahisamaku, wa mũhĩrĩga wa Dani, nĩguo ateithagie Bezaleli wĩra. Ningĩ nĩheete mabundi mothe ũũgĩ wa gũthondeka indo ciothe iria ngwathĩte: **7** nacio nĩ Hema-ya-Gũtũnganwo, na ithandũkũ rĩa Ũira, na gĩtĩ gĩa tha kĩrĩa kĩrĩ igũrũ rĩarĩo, na indo iria ingĩ ciothe cia hema, **8** nacio nĩ metha na indo ciayo, na mũtĩ wa thahabu therie wa kũigĩrĩrwo matawa na indo ciaguo ciothe, na kĩgongona gĩa gũcinĩra ũbumba, na **9** kĩgongona kĩa iruta rĩa njino na indo ciakĩo, na kĩaĩ na kĩgũrũ gĩaakĩo, **10** o na nguo iria ndume, iria theru cia kwĩhumbwo nĩ Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na nguo cia kwĩhumbwo nĩ ariũ ake rĩrĩa megũtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai, **11** na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mũnungi wega wa Handũ-harĩa-Hatheru. Mathondeke indo icio o ta ũrĩa ngwathĩte.” **12** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **13** “Ĩra andũ a Isiraeli ũũ: ‘No nginya mũrũmagie Thabatũ ciakwa. Rũrũ nĩruo rũgatuĩka rũũri gatagatĩ gakwa na inyuĩ njiarwa iria igooka, nĩguo mũmenye atĩ

nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa ũmũtheragia. **14** “Menyagĩrĩrai Thabatũ tondũ nĩ mũthenya mũtheru harĩ inyuĩ. Mũndũ ũngĩũthaahia no nginya ooragwo; mũndũ ũngĩruta wĩra mũthenya ũcio nĩakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **15** Wĩra nĩurutagwo mĩthenya ĩtandatũ, no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ theru ya Jehova ya andũ kũhurũka. ũrĩa wothe ũkaaruta wĩra mũthenya wa Thabatũ no nginya ooragwo. **16** andũ a Isiraeli nĩmathĩkagĩre Thabatũ, mamĩkũngũyagĩre ĩtuĩke kĩrĩkanĩro gĩa gũtũura njiarwa iria igooka. **17** Rũrũ nĩruo rũgaatuĩka rũuri gatagatĩ gakwa na andũ a Isiraeli nginya tene, nĩgũkorwo Jehova ombire igũrũ na thĩ na mĩthenya ĩtandatũ na mũthenya wa mũgwanja ndaigana kũruta wĩra, akĩhurũka.” **18** Rĩrĩa Jehova aarĩkirie kwaria na Musa kũu igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai, akĩmũnengera ihengere icio igĩrĩ cia ũira, o ihengere icio cia mahiga, o icio ciandĩkĩtwo na kĩara kĩa Ngai.

32 Rĩrĩa andũ moonire atĩ Musa nĩaikarire mũno ataikũrũkĩte kuuma kĩrĩma-inĩ, magĩcookanĩrĩra harĩ Harũni makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, tũthondekere ngai iria irĩtũtongoragia. Ha ũhoro wa mũndũ ũyũ ũgwĩtwo Musa, ũrĩa watũrutire bũrũri wa Misiri, tũtiũĩ ũrĩa oonete.” **2** Harũni akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Rutai icũhĩ cia thahabu iria irĩ matũ ma atumia anyu, na aanake na airĩtu anyu mũndehere.” **3** Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩruta icũhĩ cia thahabu icio ciarĩ matũ-inĩ mao magĩcirehere Harũni. **4** Nake akĩoya indo iria maamũreheire, agĩcitwekia agĩtũmĩra indo cia ũbundi gũcithondeka mũhianano wa njaũ. Nao andũ makiuga atĩrĩ, “Ici nĩcio ngai ciaku, wee

Isiraeli, iria ciakūrutire būrūri wa Misiri.” 5 Rīrīa Harūni onire ũguo, agĩaka kīgongona mbere ya njaũ ĩyo, na akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Rūciũ nīgūgakorwo na gĩathĩ kĩa Jehova.” 6 Nĩ ũndũ ũcio mūthenya ũyũ ũngĩ andũ magĩũkĩra rūciinĩ tene, makĩruta magongona ma njino na ma ũiguano. Thuutha ũcio magĩikara thĩ kūrĩa na kũnyua, magĩcooka magĩũkĩra kũina na gwĩkenia. 7 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ikūrũka, tondũ andũ aku arĩa warutire būrūri wa Misiri nĩmethũkĩtie. 8 Nĩmagarūrũkĩte narua magatiga ũrĩa ndaamathĩte, na nĩmethondekeire mūhianano wa gūtwekio ũhaana njaũ. Nĩmaũinamĩrĩire na makaũrutĩra iruta makiugaga atĩrĩ, ‘Ici nĩcio ngai ciaku, wee Isiraeli, iria ciakūrutire būrūri wa Misiri.’” 9 Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩnyonete andũ aya, nĩ andũ momĩtie ngingo. 10 Rĩu tigana na nĩ nĩgeetha marakara makwa mamarĩrĩmbũkĩre, nĩgeetha ndĩmaniine. Nĩngacooka ngūtue rūrĩrĩ rũnene.” 11 No Musa agĩthaitha Jehova Ngai wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Jehova, ũngĩcinwo nĩ marakara ũũkĩrĩre andũ aku nĩkĩ, o arĩa warutire kuuma būrūri wa Misiri na guoko gwaku kūrĩ ũhoti na ũkĩmaruta kuo na hinya mũnene? 12 Nĩ kĩ kĩngĩtũma andũ a Misiri moige atĩrĩ, ‘Aamarutire būrūri wa Misiri arĩ na muoroto wa kũmeka ũũru amooragĩre irĩma-inĩ, na amaniine mathire gũkũ thĩ? Tĩga kũrakara mũno; wĩricũkwo ndũkarehere andũ aku mwanangĩko. 13 Ririkana ndungata ciaku lburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, arĩa wee wehĩtĩre kūrĩ o na mwĩhĩtwa ũkĩgwetaga, ũkiuga atĩrĩ: ‘Nĩngatũma njiaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ, na nĩngaahe njiaro ciaku būrūri ũyũ wothe ũrĩa ndaamerĩire, naguo

ũgaatuika igai rīao nginya tene.” **14** Hīndī īyo Jehova akīricūkwo, na ndaigana kūrehere andū ake mwanangīko ūrīa oigīte atī nīekūmarehera. **15** Musa akīhūdūka, agīkūrūka kuuma kīrīma igūrū akuuīte ihengere icio igīrī cia Ūira na moko make. Ciarī nyandīke mīena yeerī, mbere na thuutha. **16** Ihengere icio ciarī wīra wa Ngai; maandīko macio maarī maandīko ma Ngai makururītwo ihengere-inī icio. **17** Rīrīa Joshua aiguire inegene rīa andū makiugīrīria akīira Musa atīrī, “Kūrī mbugīrīrio ya mbaara kambī-inī.” **18** Musa akīmūcookeria atīrī, “Ti mīgambo ya ūhootani, na ti mīgambo ya kūhootwo; nī mīgambo ya kūina ndīraigua.” **19** Rīrīa Musa akuhīrīrie kambī, na akīona njaū na ndūrūhī īrīa yarī kūdū kūu, agīcinwo nī marakara, nake agīkia ihengere icio thī, ikiunīkanga icunjī o hau magūrū-inī ma kīrīma. **20** Nake akīnyiita njaū īyo maathondekete, akīmīcina na mwaki, agīcooka akīmīthīa, īgītuika mūtu, akīūikia maaī-inī na agīatha andū a Isiraēli manyue maaī macio. **21** Nake Musa akīūria Harūni atīrī, “Andū aya maragwīkire atīa nīgeetha ūmatoonyie mehīa-inī manene ūū?” **22** Nake Harūni akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Tiga kūrakara, mwathi wakwa; wee nīūūī ūrīa andū aya mendete gwīka ūūru. **23** Maanjīrīre atīrī, ‘Tūthondekere ngai irīa irītūtongoragia. Ha ūhoro wa mūdū ūyū ūgwītwo Musa, ūrīa watūrūtire būrūri wa Misiri-rī, tūtiūī ūrīa oonire.’ **24** Nī ūndū ūcio ngīmeera atīrī, ‘Ūrīa wothe ūrī na mathaga ma thahabu, nīarute.’ Nao makīnengera indo icio cia thahabu, ngīciikia riiko, nacio ikiuma njaū īno!” **25** Musa akīona atī andū nīmakararītie, na atī Harūni nīamarekereirie meke ūrīa

mekwenda, nginya magatuika andũ a gũthekagĩrĩrwo nĩ thũ ciao. **26** Nĩ ũndũ ũcio akĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa kambĩ, akiuga atĩrĩ, “Ūrĩa wothe ũrĩ mwena wa Jehovarĩ, nĩoke haha.” Nao Alawii othe makĩrũgama mwena wake. **27** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, ‘O mũndũ nĩeyohe rũhiũ rwa njora njohero. Hungurai kambĩ ĩno kuuma mwena ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ, o mũndũ nĩoorage mũrũ wa nyina na oorage mũratawe na mũndũ wa itũũra rĩake.’” **28** Alawii magĩka ta ũrĩa maathirwo nĩ Musa, na mũthenya ũcio gũkũragwo andũ ta 3,000. **29** Nake Musa akiuga atĩrĩ, “Nĩmwarĩkia kwamũrĩrwo Jehova ũmũthĩ, nĩgũkorwo nĩmwareganire na ariũ anyu na mũkĩregana na arĩa mũciaraniirwo nao, na Jehova nĩamũrathima ũmũthĩ.” **30** Mũthenya ũyũ ũngĩ Musa akĩra andũ atĩrĩ, “Nĩmwiĩhtie mũno. No rĩu, nĩngwambata kũrĩ Jehova; hihi no kũhoteke ndĩmũrutire horohio nĩ ũndũ wa rĩhia rĩanyu.” **31** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩcooka kũrĩ Jehova, akĩmwĩra atĩrĩ, “Hĩ, kaĩ andũ aya nĩmekĩte rĩhia inene-ĩ! Nĩmethondekeire ngai cia thahabu. **32** No rĩu-rĩ, ndagũthaitha marekere mehia mao; angĩkorwo ndũkũmarekera, o na niĩ tharia ibuku-inĩ rĩrĩa wandĩkite andũ aku.” **33** Nake Jehova agĩcookeria Musa atĩrĩ, “Ūrĩa wothe ũnjĩĩirie, nĩngamũtharia ibuku-inĩ rĩakwa. **34** Rĩu gĩthĩ, ũtongorie andũ acio mathĩ bũrũri ũrĩa ndaaririe ũhoru wago, nake mũraika wakwa nĩakamũtongoria. Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kũmaherithia yakinyarĩ, no ngaamaherithia nĩ ũndũ wa mehia mao.” **35** Nake Jehova akĩhũura andũ acio na mũthiro nĩ tondũ wa ũrĩa meekire na njaũ ĩyo yathondeketwo nĩ Harũni.

33 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Umai handũ haha, wee na andũ arĩa warutire kuuma bũrũri wa Misiri, mwambate bũrũri ũrĩa nderĩire Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu na mwĩhĩtwa ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩngaũhe njiaro ciaku.’ **2** Nĩngũtũma mũraika mbere yanyu na nĩngaingata Akaanani, na Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. **3** Ambatai mũthiĩ bũrũri ũcio ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ. No nĩ ndigathiĩ na inyuĩ, tondũ mũrĩ andũ momĩtie ngingo na ndahota kũmũniinĩra njĩra-inĩ.” **4** Rĩrĩa andũ acio maiguire ciugo icio cia kũmathĩnia ngoro, makĩambĩrĩria gũcakaya na gũtirĩ mũndũ wacookire kwĩhumba mathaga. **5** Nĩgũkorwo Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ andũ momĩtie ngingo. Ingĩtwarana na inyuĩ o na kahinda kanini, ndahota kũmũniina. Rĩu rutai mathaga manyu, na nĩngũmenya ũrĩa ngwĩka na inyuĩ.”” **6** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩrutĩra mathaga mao hau kĩrĩma-inĩ kĩa Horebu. **7** Na rĩrĩ, Musa nĩamenyerete kuoya hema akamĩamba nja ya kambĩ ĩyo handũ haraaya na kambĩ, akamĩita “Hema-ya-Gũtũnganwo.” Mũndũ o wothe ũngĩendire gũtuĩria ũhoro kũrĩ Jehova, aathiiaga hema-inĩ ĩyo ya gũtũnganwo kũu nja ya kambĩ. **8** Na rĩrĩa rĩothe Musa aathiiaga hema-inĩ, andũ othe mookĩraga makarũgama nja ya hema ciao, magacũthĩrĩria Musa nginya rĩrĩa arĩtoonya hema ĩyo. **9** Musa agĩtoonya hema ĩyo, gĩtugĩ gĩa itu gĩaikũrũkaga gĩaikara itoonyero-inĩ Jehova akĩaria na Musa. **10** Rĩrĩa andũ mona gĩtugĩ kũu gĩa itu kĩrũgamĩte itoonyero-inĩ rĩa hema ĩyo, othe maarũgamaga makahooya o mũndũ arĩ itoonyero-inĩ rĩa hema yake. **11** Jehova

agakĩaria na Musa makĩonanaga ũthiũ kwa ũthiũ o ta ũrĩa mũndũ maaragia na mūratawe. Thuutha ũcio Musa agacooka kambĩ, no Joshua mūrũ wa Nuni, mwanake ũrĩa wamũteithagia, ndoimaga hema-inĩ iyo. **12** Musa akĩira Jehova atĩrĩ, “Ūkoretwo ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Tongoria andũ aya,’ no ndũumenyithitie ũrĩa ũkũndũmĩra tũthiĩ nake. Nĩũnjĩrite atĩrĩ, ‘Nĩngũũ na rĩitwa, na wĩ mwĩtikĩriku harĩ niĩ.’ **13** Angĩkorwo nĩũkenetio nĩ niĩ, menyithia njĩra ciaku nĩgeetha ngũmenye na thiĩ na mbere gwĩtikĩrika nĩwe. Ririkana atĩ rũrĩrĩ rũrũ nĩ andũ aku.” **14** Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Mwene nĩngũtwarana na inyuĩ na ndĩmũhe ũhurũko.” **15** Nake Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ndũgũtwarana hamwe na ithuĩ, ndũgatũme tuume haha. **16** Mũndũ o na ũrĩkũ angĩkĩmenya atĩa atĩ nĩũkenetio nĩ niĩ, na ũgakenio nĩ andũ aku, tiga no ũtwaranire na ithuĩ? Nĩ kĩ kĩngĩ kĩngĩonania ngũũrani yakwa na ya andũ aku kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ othe marĩ thĩ ĩno?” **17** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Nĩngwĩka o ũrĩa ũnjũũritie njike, tondũ nĩngenetio nĩwe, na nĩngũũ na rĩitwa rĩaku.” **18** Nĩngĩ Musa akiuga atĩrĩ, “Nyonia riiri waku ũrĩa ũtariĩ.” **19** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũtũma wega wakwa wothe ũhĩtũkĩre mbere yaku, na nĩngwanĩrĩra rĩitwa rĩakwa, Jehova, mbere yaku: Nĩndĩguagĩra tha ũrĩa ndenda kũiguĩra tha, na nĩndĩcaayagĩra ũrĩa ndenda gũcaĩra.” **20** No Jehova akiuga atĩrĩ, “Ndũngĩona ũthiũ wakwa, nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũngĩona ũthiũ wakwa na acooke atũũre muoyo.” **21** Nĩngĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ harĩ handũ hakuhĩ na niĩ, harĩa ũngĩrũgama igũrũ rĩa mwaro rwa

ihiga. **22** Rĩrĩa riiri wakwa ũrĩkorwo ũkĩhĩtũkĩra hau-
rĩ, nĩndĩgũtoonyia mwanya-inĩ wa rwaro rũu rwa ihiga,
ngũhumbĩre na guoko gwakwa nginya hĩtũke handũ hau.
23 Rĩrĩa ndrĩreheria guoko gwakwa, nawe nĩũrĩnyona na
thuutha; no ũthiũ wakwa ndũngĩonwo.”

34 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Icũhia ihengere igĩrĩ
cia mahiga o ta iria cia mbere, na nĩngũciandĩka ciugo iria
ciaandĩkĩtwo ihengere-inĩ iria cia mbere, iria woragire.
2 Wĩhaarĩrie rũciinĩ, ũcooke wambate kĩrĩma gĩa Sinai.
Ūrũgame mbere yakwa hau kĩrĩma igũrũ. **3** Gũtikagĩe
mũndũ ũkwambatania hamwe nawe kana onekane handũ
o hothe kũu kĩrĩma-inĩ; o na gũtikagĩe ndũũru cia mbũri
kana cia ng’ombe ingĩrĩithio kũu mbere ya kĩrĩma.” **4** Nĩ
ũndũ ũcio Musa agĩicũhia ihengere igĩrĩ cia mahiga o
ta iria cia mbere na akĩroka kwambata kĩrĩma gĩa Sinai
rũciinĩ tene, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte; agĩthĩi akuuĩte
ihengere icio igĩrĩ na moko. **5** Nake Jehova agĩikũrũka
arĩ itu-inĩ, akĩrũgama hau harĩ we, na akĩanĩrĩra rĩitwa
rĩake, Jehova. **6** Agĩkĩhĩtũkĩra mbere ya Musa akĩanagĩrĩra
akoiga atĩrĩ, “Jehova, Jehova, Ngai ũrĩa mũcaayanĩri na
mũtugi, ũtahiũhaga kũrakara, ũiyũrĩtwo nĩ wendani
na wĩhokeku, **7** ũtũũragia wendani kũrĩ andũ ngiri na
ngiri, na akohanagĩra waganu, na ũremi, o na mehia.
No rĩrĩ, ndaagaga kũherithia arĩa mehĩtie; nĩaherithagia
ciana na ciana ciacio nĩ ũndũ wa mehia ma maithe
mao, nginya rũciaro rwa gatatũ na rwa kana.” **8** Musa
agĩkĩnamĩrĩra thĩ o rĩmwe, akĩhooya. **9** Akiuga atĩrĩ,
“Wee Mwathani, angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ
maku, ndagũthaita Mwathani twarana na ithuĩ. O na

gūtuika aya nĩ andũ momĩtie ngingo-rĩ, tuohere waganu witũ o na mehia maitũ, na ũtũme tũtuĩke igai rĩaku.” **10** Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgĩa na kĩrĩkanĩro nawe. Nĩndĩrĩkaga morirũ matarĩ mekwo rũrĩrĩ-inĩ o na rũrĩkũ thĩinĩ wa thĩ yothe mbere ya andũ aya aku othe. Andũ arĩa mūtũũranagia nao nĩmakeyonera ũrĩa nĩ, Jehova, ngeeka ũndũ wa kũmakania nĩ ũndũ waku. **11** Athĩkĩra ũrĩa ngũgwatha ũmũthĩ. Nĩngarutũrũra Aamori, na Akaanani, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi na Ajebusi mbere yaku makweherere. **12** Wĩmenyerere ndũkagĩe kĩrĩko na andũ arĩa matũũraga bũrũri-inĩ ũcio ũrathĩ, matigatuĩke mũtego harĩwe. **13** Nĩmũkoinanga igongona ciao, na mũthethere mahiga mao maamũre, na mũtemange itugĩ ciao cia Ashera. **14** Mũtikanahooe ngai ĩngĩ o na ĩrĩkũ, nĩngũkorwo Jehova, ũrĩa rĩtwa rĩake arĩ Mũigua Ūiru, nĩ Ngai ũrĩ ũiru. **15** “Mwĩmenyererei mũtikagĩe kĩrĩko na andũ arĩa matũũraga bũrũri-inĩ ũcio; nĩngũkorwo rĩrĩa maahũra ũmaraya na ngai ciao na magacirutĩra iruta, nĩmarĩmwĩtaga, na inyuĩ nĩmũrĩrĩtaga indo cia magongona macio mao. **16** Na rĩrĩa mũngĩthura airĩtu amwe ao matuĩke atumia a aanake anyu, nao airĩtu acio mahũre ũmaraya na ngai ciao, nĩmakonereria ariũ anyu gwĩka ũguo. **17** “Ndũkanathondeke mĩhianano ya gũtwekio. **18** “Kũngũyagĩra Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũimbia. Handũ-inĩ ha mĩthenya mũgwanja, rĩtagai mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũimbia, o ta ũrĩa ndaamwathire. ĩkagai ũndũ ũyũ ihinda rĩraguo rĩakinya mweri-inĩ wa Abibu, nĩngũkorwo nĩguo mweri ũrĩa mwoimire bũrũri wa Misiri. **19** “Irigithathi rĩa nda o yothe

nĩ rĩakwa, hamwe na marigithathi mothe ma njamba ma mahiũ manyu, marĩ ma kuuma ndũũru-inĩ cia ng'ombe kana cia mbũri. **20** Irigithathi rĩa ndigiri ũrĩrĩkũũraga na gatũrũme, no ũngĩaga kũrĩkũũra, riune ngingo. Nao ariũ aku a marigithathi ũmakũũrage. “Gũtikanagĩe mũndũ o na ũmwe ũrĩũkaga mbere yakwa moko matheri. **21** “Rutaga wĩra mũthenya ĩtandatũ, no mũthenya wa mũgwanja ũhurũkage; o na hĩndĩ ya icimba na ya magetha no nginya ũhurũke. **22** “Kũngũyagĩra Gĩathĩ-gĩa-Ciumia, na maciaro ma mbere ma magetha ma ngano, na Gĩathĩ-gĩa-Gũcookereria irio makũmbĩ-inĩ mũthia-inĩ wa mwaka. **23** Arũme anyu othe no nginya mokage mbere ya Mwathani Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, maita matatũ o mwaka. **24** Nĩngarutũrũra ndũrĩrĩ imweherere, na nĩnganenehia mũhaka ya bũrũri wanyu na gũtirĩ mũndũ ũgaacumĩkĩra bũrũri wanyu rĩrĩa mũrĩkoragwo mũkĩambata maita matatũ o mwaka mbere ya Jehova Ngai wanyu. **25** “Ndũkanandutĩre thakame ya igongona ĩtukanĩte na kĩndũ gĩkĩre ndawa ya kũimbia, na mũtikanareke kĩndũ kĩa igongona rĩa Bathaka kĩaare nginya rũciinĩ. **26** “Rehagai maciaro ma mbere marĩa mega mũno ma mũgũnda yanyu, mũmarehage nyũmba ya Jehova Ngai wanyu. “Mũtikanaruge koori na iria rĩa nyina.” **27** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Andĩka ciugo ici, nĩgũkorwo kũringana na ciugo ici, nĩndagĩa na kĩrĩkanĩro nawe o na Isiraeli.” **28** Musa aikarire na Jehova hau matukũ mũrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, atekũrĩa irio kana akanyua maaĩ. Na agĩkĩandĩka ihengere-inĩ icio ciugo cia kĩrĩkanĩro kũ, na nĩcio Maathani marĩa Ikũmi. **29**

Rĩrĩa Musa aikũrũkire kuuma kĩrĩma gĩa Sinai arĩ na ihengere igĩrĩ cia Ũira moko-inĩ make, ndaamenyaga atĩ ũthiũ wake nĩwakengaga nĩ ũndũ nĩarĩtie na Jehova. **30** Rĩrĩa Harũni na andũ a Isiraeli othe moonire Musa, ũthiũ wake nĩwakengaga, nao magĩtigĩra kũmũkuhĩrĩria. **31** No Musa akĩmeeta; nĩ ũndũ ũcio Harũni na atongoria othe a mũingĩ magĩcooka harĩ we, nake akĩmaarĩria. **32** Thuutha ũcio andũ a Isiraeli othe makĩmũkuhĩrĩria, nake akĩmahe mawatho mothe marĩa Jehova amũheete kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai. **33** Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũmaarĩria, akĩhumbĩra ũthiũ wake na taama wa kwĩhumbĩra ũthiũ. **34** No rĩrĩa rĩothe aatoonyaga harĩ Jehova maranĩrie, nĩarutaga taama ũcio wa kwĩhumbĩra ũthiũ nginya oime ho. Na rĩrĩa oka kũrĩ andũ a Isiraeli na aameera ũrĩa aathĩtwo, **35** makona ũthiũ wake o ũkengete. Nake Musa agacookia taama ũcio wa kwĩhumbĩra ũthiũ nginya rĩrĩa rĩngĩ agaathĩi kwaria na Jehova.

35 Musa nĩonganirie mũingĩ wothe wa andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ, “Maya nĩmo maũndũ marĩa Jehova aamwathĩte mwĩkage: **2** Wĩra nĩũrutagwo mĩthenya ĩtandatũ, no mũthenya wa mũgwanja ũrĩkoragwo ũrĩ mũthenya wanyu mũtheru, Thabatũ ya Jehova ya kũhurũka. ũrĩa ũkaaruta wĩra mũthenya ũcio no nginya ooragwo. **3** Mũtigaakagie mwaki mũthenya ũcio wa Thabatũ kũrĩa guothe mũrĩtũũraga.” **4** Musa akĩira mũingĩ wothe wa andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte: **5** Rutĩrai Jehova maruta kuuma indo-inĩ iria mũrĩ nacio. Mũndũ ũrĩa wothe ũkũigua akĩenda, nĩarehere Jehova iruta rĩa thahabu, na rĩa betha na rĩa gĩcango; **6** na rĩa

ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na
cia rangi mūtune ta gakarakū; o na gatani ĩrĩa njega; na
guoya wa mbūri; **7** njūa cia ndūrūme itoboketio rangi-
inĩ mūtune igatunĩha, na njūa cia pomboo; na mbaū
cia mūgaa; **8** na maguta ma mūtamaiyū ma gwakia
tawa; na mahuti manungi wega ma gwĩkĩrwo maguta-
inĩ ma gūitanĩrĩrio, na ma ūbumba ūrĩa mūnungi wega;
9 na tūhiga twa onigithi na tūhiga tūngĩ twa goro twa
gūtumĩrĩrwo nguo ya ebodi na gakuo ga gĩthūri. **10** “Arĩa
othe marĩ na ūũgĩ wa ūbundi gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩmoke
mathondeke indo ciothe iria Jehova aathanĩte, nacio
nĩ: **11** Hema ĩrĩa nyamūre na hema yayo o na kĩndū gĩa
kūmĩhumbĩra, na ngathĩka cia kūnyiita, na mbaū ciakĩo,
na mĩgamba yakĩo, na itugĩ na itina ciayo; **12** na ithandūkū
rĩa kĩrĩkanĩro hamwe na mĩtĩ yarĩo, na gĩtĩ gĩa tha, hamwe
na gĩtambaya gĩa gūcuurio kĩrĩa gĩa kūhakania; **13** metha
na mĩtĩ yayo, na indo ciayo ciothe, hamwe na mĩgate
ya kūigwo mbere ya Jehova, **14** na mūtĩ wa kūigĩrĩrwo
matawa ma kūmūrĩkaga, hamwe na indo ciaguo, na
matawa hamwe na maguta ma kūmaakia; **15** na kīgongona
kĩa ūbumba na mĩtĩ yakĩo, na maguta ma gūitanĩrĩrio,
na ūbumba mūnungi wega; na gĩtambaya gĩa gūcuurio
mūrango-inĩ wa itoonyero-inĩ rĩa hema ĩyo nyamūre; **16**
na kīgongona kĩa iruta rĩa njino hamwe na gĩtara gĩakĩo
gĩa gĩcango, na mĩtĩ yakĩo, na indo ciakĩo ciothe; na kĩaĩ
gĩa gĩcango na kīgūrũ gĩakĩo; **17** na itambaya cia gūcuurio
cia itoonyero rĩa nja hamwe na itugĩ na itina ciacio na
gĩtambaya gĩa gūcuurio gĩa itoonyero rĩa kuuma nja ya
hema **18** na higĩ cia hema ĩrĩa nyamūre, na cia nja yayo,

na mīkanda yayo; **19** na nguo ndume cia kwīhumbagwo mūdū agītungata arī handū-harīa-haamūre; nīcio nguo iria nyamūre cia Harūni ūrīa mūthīnjīri-Ngai o na cia ariū ake rīrīa megūtungata marī athīnjīri-Ngai.” **20** Naguo mūingī wothe wa andū a Isiraeli ūkīehera harī Musa, **21** na mūdū o wothe ūrīa weyendeire na ngoro yake yahīahīaga, nīokire na akīrehera Jehova kīndū gīa kūmūrūtīra nī ūndū wa wīra wa hema-ya-Gūtūnganwo na mawīra mayo mothe, o na nī ūndū wa nguo iria nyamūre. **22** Arīa maiguire metīkīra ūhorō ūcio, arūme na andū-a-nja o ūndū ūmwe, nīmookire na makīrehe mathaga ma thahabu ma mīthemba yothe: namo nī mbini ng’emie cia gwīkīrwo nguo-inī, na icūhī cia matū, na icūhī cia ciara na mathaga mangī. Othe nīmarehire thahabu yao ītuīke iruta rīa gūthūngūthio harī Jehova. **23** Ūrīa wothe warī na ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mūtune ta gakarakū, kana gatani īrīa njega, kana guoya wa mbūri, kana njūa cia ndūrūme itoboketio rangi-inī mūtune igatunīha, kana njūa cia pomboo, nīacireehire. **24** Andū arīa maarehire iruta rīa betha kana rīa gīcango, maarīrehire rīrī iruta harī Jehova, na ūrīa wothe warī na mbaū cia mūgaa nī ūndū wa wīra ūcio nīacireehire. **25** Mūdū-wa-nja o wothe warī mūūgī wīra-inī wa kuogotha ndigi na moko make, akīrehe kīrīa ogothete, ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mūtune ta gakarakū, kana gatani īrīa njega. **26** Nao andū-a-nja othe arīa meyendeire na nī maarī na ūūgī ūcio, nīmoogothire ndigi cia guoya wa mbūri. **27** Atongoria marehire tūhiga twa onigithi na tūhiga tūngī

twa goro tūtumĩrĩrwo nguo-inĩ ya ebodi na gakuo ga gĩthũri. **28** Nĩmacookire makĩrehe mahuti manungi wega, na maguta ma mĩtamaiyũ ma gwakia tawa, na maguta ma gũitanĩrĩrio o na ma gũthondeka ũbumba ũrĩa mũnungi wega. **29** Andũ a Isiraeli othe, arũme na andũ-a-nja arĩa meyendeire, nĩmareheire Jehova maruta ma kwĩyendera nĩ ũndũ wa wĩra ũrĩa Jehova aamaathĩte na kanua ka Musa marute. **30** Ningĩ Musa akĩira andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Onei, Jehova nĩathuurĩte Bezaleli mũrũ wa Uri ũrĩa mũriũ wa Huri, wa mũhĩrĩga wa Juda, **31** na nĩamũiyũrĩtie na Roho wa Ngai, na ũũgĩ, na ũhoti, na ũmenyo wa mawĩra mothe ma ũbundi **32** nĩgeetha athugunde mĩcoro ya ũũgĩ ya indo-inĩ cia thahabu, na betha, na gĩcango, **33** na gwacũhia tũhiga twa goro twa gũthecererwo indo-inĩ, na kũruta wĩra wa gũkaaya mbaũ, na kũruta mawĩra ma mĩcoro ma mĩthemba yothe ya ũbundi. **34** Na eerĩ, we marĩ na Oholiabu mũrũ wa Ahisamaku wa mũhĩrĩga wa Dani, nĩamaheete ũhoti wa kũruta andũ arĩa angĩ. **35** Nĩamaiyũrĩtie na ũũgĩ wa kũruta mawĩra mothe, marĩ mabundi, na acori, na agemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njega, o na atumi: othe marĩ mabundi moogĩ, na acori oogĩ.

36 “Nĩ ũndũ ũcio Bezaleli, na Oholiabu, na mũndũ o wothe warĩ mũũgĩ na wĩra, arĩa Jehova aheete ũũgĩ na ũhoti wa kũmenya kũruta wĩra ũcio wothe wa gwaka handũ-harĩa-haamũre, makĩruta wĩra ũcio o ta ũrĩa Mwathani aathanĩte ũrutwo.” **2** Ningĩ Musa agĩta Bezaleli na Oholiabu na mũndũ o wothe warĩ mũũgĩ, ũrĩa Jehova

aheete ũhoti, na ũrĩa warĩ na wendo wa gũũka kũruta wĩra ũcio. **3** Nao makĩamũkĩra kuuma kũrĩ Musa maruta mothe marĩa andũ a Isiraeli maarehete ma kũruta wĩra wa gwaka handũ-harĩa-haamũre. Nao andũ magĩthĩĩ o na mbere kũrehe maruta ma kwĩyendera rũciinĩ o rũciinĩ. **4** Nĩ ũndũ ũcio mabundi mothe marĩa maarĩ na ũũgĩ, arĩa maarutaga wĩra wothe wa gwaka handũ-harĩa-haamũre, makĩamba gũtiga wĩra wao, **5** na makĩira Musa atĩrĩ, “Andũ nĩmararehe indo makĩria ya iria ibatarainie wĩra-inĩ ũrĩa Jehova aathanĩte ũrutwo.” **6** Nake Musa akĩruta watho, nao magĩtwara ũhoro ũcio kambĩ-inĩ guothe: “Gũtirĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja ũgũcooka kũrehe iruta rĩngĩ nĩ ũndũ wa handũ-harĩa-haamũre.” Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩrigĩrĩrio gũcooka kũrehe indo ingĩ, **7** tondũ indo iria maarĩ nacio ciarĩ nyingĩ makĩria ma iria ciabatarainie kũruta wĩra ũcio wothe. **8** Andũ othe arĩa maarĩ oogĩ thĩinĩ wa aruti a wĩra magĩthondeka hema nyamũre na itambaya ikũmi cia gũcuurio itumĩtwo na gatani yogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na ikĩgemio na makerubi nĩ mũtumi mũũgĩ wa wĩra ũcio. **9** Itambaya ciothe cia gũcuurio nĩciaiganaine, ciarĩ cia mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ na ĩnana kũraiha, na mĩkono ĩna kwarama. **10** Makĩnyiitithania itambaya ithano hamwe, na magĩĩka o ro ũguo na icio ingĩ ithano. **11** Ningĩ magĩkundĩka ciana cia gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa kĩrĩ mũico-inĩ wa mwena ũmwe, na magĩĩka o ro ũguo harĩ gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa

mwena ūcio ūngĩ. **12** Magĩcooka magĩkundĩka ciana ingĩ mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ kĩmwe gĩa gũcuurio kĩa mwena ūmwe, na ingĩ mĩrongo ĩtano gĩtambaya-inĩ gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa mwena ūcio ūngĩ, o kĩaana kĩringaine na kĩrĩa kĩngĩ. **13** Ningĩ magĩthondeka ngathĩka mĩrongo ĩtano cia thahabu na magĩcihũthĩra kũohithania itambaya icio cia gũcuurio cia mĩena yeerĩ, nĩ ūndũ ūcio hema ĩyo nyamũre ĩgĩtuĩka kĩndũ kĩmwe. **14** Ningĩ magĩtuma itambaya cia gũcuurio ikũmi na kĩmwe cia guoya wa mbũri ĩgĩtuĩka cia kũhumbĩra hema ĩrĩa nyamũre. **15** Itambaya icio ciothe cia gũcuurio ikũmi na kĩmwe nĩciaiganaine; ciarĩ cia mĩkono mĩrongo ĩtatũ kũraiha, na mĩkono ĩna kwarama. **16** Magĩtumithania itambaya ithano cia gũcuurio ĩgĩtuĩka kĩndũ kĩmwe, na cio icio ingĩ ithathatũ ĩgĩtumithanio hamwe. **17** Ningĩ magĩkundĩka ciana mĩrongo ĩtano mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa mwena ūmwe, na magĩka o ũguo mũthia-inĩ wa gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa mũico kĩa mwena ūrĩa ūngĩ. **18** Ningĩ magĩthondeka ngathĩka mĩrongo ĩtano cia gĩcango cia kuohania hema ĩtuĩke kĩndũ kĩmwe. **19** Magĩcooka magĩthondekera hema kĩhumbĩri kĩa njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune igatunĩha, na ĩgũrũ wakĩo hakĩhumbĩrwo na njũa cia pomboo. **20** Ningĩ magĩthondeka buremu cia kũmĩrũgamia cia mbaũ cia mũtĩ wa mũgaa nĩ ūndũ wa hema ĩyo nyamũre. **21** O buremu yarĩ ya mĩkono ikũmi kũraiha, na mũkono ūmwe na nuthu kwarama, **22** natuo tũhocio tũgĩcomoka tũigananĩirie. Maathondekire buremu ciothe cia hema ĩyo nyamũre na njĩra ĩyo. **23**

Ningĩ magĩthondeka buremu mĩrongo ĩĩrĩ cia mwena wa gũthini wa hema ĩyo nyamũre, **24** na magĩthondeka itina mĩrongo ĩna cia betha cia gwĩkĩrwo rungu rwacio; o itina igĩrĩ ikanyiitĩrĩra buremu ĩmwe, rungu rwa kahocio kamwe. **25** Cia mwena ũcio ũngĩ, mwena wa gathigathini wa hema ĩyo nyamũre, magĩthondeka buremu mĩrongo ĩĩrĩ **26** na itina mĩrongo ĩna cia betha, o igĩrĩ igaikarĩrwo nĩ buremu ĩmwe. **27** Ningĩ magĩthondeka buremu ithathatũ cia mwena wa na thuutha, nĩguo mwena wa mũthia wa ithũiro wa hema ĩyo nyamũre, **28** na buremu igĩrĩ igĩthondekwo nĩ ũndũ wa tũkoine-inĩ twa hema ĩyo nyamũre cia mwena wa na thuutha. **29** Koine-inĩ ici cierĩ, buremu ciarĩ igĩrĩ igĩrĩ, kuuma thĩ nginya igĩrũ, ikoohanio na mũrĩnga ũmwe; nacio cierĩ igakorwo ihaanaine. **30** Nĩ ũndũ ũcio haarĩ na buremu inyanya na itina ikũmi na ithathatũ cia betha; o igĩrĩ igaikarĩrwo nĩ buremu ĩmwe. **31** Magĩcooka magĩthondeka mĩgamba ya mbaũ cia mũgaa: ĩtano yayo nĩ ũndũ wa buremu cia mwena ũmwe wa hema ĩyo nyamũre, **32** na ĩtano nĩ ũndũ wa buremu cia mwena ũcio ũngĩ, na ĩtano nĩ ũndũ wa buremu cia mwena wa ithũiro, mũthia-inĩ wa na thuutha wa hema ĩyo nyamũre. **33** Maathondekire mũgamba wa gatagatĩ uumĩte mũthia ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ hau gatagatĩ ga buremu icio. **34** Nĩmagemirie buremu icio na thahabu, na magĩthondeka mĩrĩnga ya thahabu ya kũnyiitĩrĩra mĩgamba ĩyo. Magĩcooka makĩgemia mĩgamba ĩyo na thahabu. **35** Nĩmatumire gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njogoth

wega, na gĩkĩgemio na makerubi nĩ mũbundi mũũgĩ.

36 Makĩmĩthondekera itugĩ inya cia mbaũ cia mĩgaa na magĩcigemia na thahabu. Magĩcooka magĩthondeka tũcuurio twa thahabu, na magĩtwekia itina inya ciacio cia betha. **37** Itoonyero-inĩ rĩa hema makĩrĩthondekera gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njogotho wega, nakĩo kĩagemetio nĩ mũgemia mũũgĩ; **38** na magĩthondeka itugĩ ithano irĩ na tũcuurio twacio. Makĩgemia itugĩ icio na igũrũ na mĩcibi yacio na thahabu, na magĩcithondekera itina ithano cia gĩcango.

37 Bezaleli nĩathondekire ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa mbaũ cia mũgaa, mũigana wa mĩkono ĩrĩ kũraiha, na mũkono ũmwe na nuthu kwarama, na mũkono ũmwe na nuthu kũraiha na igũrũ. **2** Akĩrĩgemia na thahabu therie thĩnĩ na nja, na akĩrĩtiriha na mũcibi wa thahabu mĩena yothe. **3** Nĩarĩtwekeirie icũhĩ inya cia thahabu na agĩciohania na magũrũ marĩo mana, o icũhĩ igĩrĩ mwena ũmwe na icũhĩ igĩrĩ mwena ũrĩa ũngĩ. **4** Ningĩ agĩthondeka mĩtĩ mĩraaya ya mũgaa na akĩmĩgemia na thahabu. **5** Agĩcooka agĩtoonyia mĩtĩ ĩyo mĩraaya mĩrĩngainĩ ĩyo yarĩ mĩena-inĩ ya ithandũkũ ĩrĩ ya kũrĩkuua. **6** Nĩarĩthondekeire gĩtĩ gĩa tha gĩa thahabu, therie kĩa ũraiha wa mĩkono ĩrĩ na nuthu, na wariĩ wa mũkono ũmwe na nuthu. **7** Agĩcooka agĩtura makerubi meerĩ ma thahabu akĩmekĩra mĩthia-inĩ ya gĩtĩ kũ gĩa tha. **8** Nĩathondekire ikerubi rĩmwe rĩikare mũthia-inĩ ũmwe na ikerubi rĩu rĩngĩ rĩikare mũthia-inĩ ũrĩa ũngĩ; mĩthia-inĩ ĩyo yeerĩ akĩmathondeka marĩ kĩndũ kĩmwe na gĩtĩ

gĩa tha. **9** Mathagu ma makerubi macio matambūrūkītio na igūrū, magathiika gītī kīu gĩa tha. Makerubi macio maathondeketo maroranīte, na marorete gītī kīu gĩa tha. **10** Nīmathondekire metha ya mbaū cia mūgaa, ūraiha wayo warī mīkono iirī, na wariī wayo warī mūkono ūmwe, na kūrāha na igūrū kwayo kwarī mūkono ūmwe na nuthu. **11** Ningī makīmīgemia na thahabu therie, na makīmītiriha na mūcibi wa thahabu. **12** Magīcooka makīmīthondekera karūbaū gaceke ka wariī wa rūhī, gagīthiūrūrūkīria metha iyo, na magīgatiriha na mūcibi wa thahabu. **13** Magītwekeria metha iyo mīrīnga īna ya thahabu, na makīmīoherera koine-inī inya ciayo, o harīa magūrū mayo mana maarī. **14** Icūhī icio ciekīrirwo hakuhī na mūcibi wa karūbaū karīa gaceke, nīgeetha īnyiitagīrīre mītī īrīa mīraaya yahūthagīrwo gūkuua metha iyo. **15** Mītī iyo mīraaya ya gūkuua metha yarī ya mbaū cia mūgaa, na ikagemio na thahabu. **16** Ningī magīthondeka indo cia thahabu therie, cia kūigagīrīrwo metha, na nacio nī: thaani, na thaani nene, na mbakūri, na ndigithū cia gūitaga iruta rīa kūnyuuo. **17** Nīmathondekire mūtī wa kūigīrīrwo matawa wa thahabu therie. Mūrūgamo wago na gītina kīaguo igīturwo inyiitanīte o hamwe na ikombe ciaguo na mahūa maguo, na tūkonyo twaguo; ciothe igīkorwo irī kīndū kīmwe naguo. **18** Mūtī ūcio warī na hongē ithathatū ciūmīte mīena-inī ya mūrūgamo wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa; ithatū mwena ūmwe, na ithatū mwena ūrīa ūngī. **19** Ikombe ithatū ciaturītwo ihaana ta mahūa ma mūrōthi, irī na tūkonyo na mahūa, igakorwo rūhongē-inī rūmwe, nacio ithatū igakorwo

rūhonge-inĩ rūu rūngĩ; honge icio ciothe ithathatũ
ciahaanaga ũguo ciumĩte mũtĩ-inĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo
matawa. **20** Na mũtĩ-inĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa haarĩ
na ikombe inya ciathondeketwo ihaana ta mahũa ma
mũrothi, irĩ na tũkonyo na mahũa. **21** Gakonyo kamwe
kaarĩ rungu rwa honge igĩrĩ ciumĩte mūrũgamo-inĩ wa
mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa, nako gakonyo ga keerĩ
kaarĩ rungu rwa honge cia keerĩ igĩrĩ, na gakonyo ga
gatatũ kaarĩ rungu rwa honge cia gatatũ igĩrĩ; ciothe ciarĩ
honge ithathatũ. **22** Tũkonyo na honge ciarĩ kĩndũ kĩmwe
na mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa, iturĩtwo kuuma
thahabu therie. **23** Nĩmathondekire matawa mũgwanja
maguo, o ũndũ ũmwe na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ,
na thaani cia mūrārĩ wa ndaambĩ, cia thahabu therie. **24**
Maahũthĩrire taranda ĩmwe ya thahabu therie gũthondeka
mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa na indo ciaguo ciothe.
25 Nĩmathondekire kĩgongona gĩa gũcinĩra ũbumba na
mbaũ cia mũgaa. Kĩaiganaine mũena yothe, mũigana wa
mũkono ũmwe kũraiha, na mũkono ũmwe kwarama, na
mĩkono ĩrĩ kũraiha na igũrũ. Hĩa ciakĩo ciarĩ kĩndũ kĩmwe
na kĩgongona. **26** Magĩkĩgemia igũrũ na mũena yothe
o na hĩa ciakĩo na thahabu therie na magĩgĩtiriha na
mũcibi wa thahabu ũgĩgĩthiũrũrũkĩria. **27** Magĩthondeka
mĩrĩnga ĩrĩ ya thahabu mũhuro wa mũcibi ũcio, ĩrĩ
mwena ũmwe na ĩrĩ mwena ũrĩa ũngĩ. Mĩrĩnga ĩyo nĩyo
yatoonyagio mũtĩ ĩrĩa mĩraiha yatũmagĩrwo gũgĩkuua. **28**
Magĩcooka magĩthondeka mũtĩ ĩngĩ mĩraaya ya mũgaa na
makĩmĩgemia na thahabu. **29** O na ningĩ magĩthondeka
maguta matheru ma gũitanĩrĩrio na ũbumba mũnungi

wega ūrīa mūtherie, wīra wa mūthondeki mūūgī wa maguta.

38 Nīmakire kīgongona kīa iruta rīa njino kīa mbaū cia mūgaa, kīa mīkono ītatū kūraiha na igūrū; kīaiganaine mīena yothe; mīkono ītano kūraiha na mīkono ītano kwarama. **2** Nīmathondekire hīa inya, o rūmwe koine-inī īmwe ya kīgongona, nī ūndū ūcio hīa icio na kīgongona igītuīka kīndū kīmwe, na makīgemia kīgongona kīu na gīcango. **3** Nīmathondekire indo ciakīo ciothe irī cia gīcango; na nīcio nyūngū, na icakūri, na mbakūri cia wīra wa kūminjaminjīria, na njibe cia nyama, na ngō cia mwaki. **4** Nīmathondekire kīrūtara gīa kīgongona gīa gīcango, gīa kūigwo rungu rwa muoho wakīo, rūkinye nuthu ya ūraiha wa kīgongona. **5** Magītwekia mīrīnga ya gīcango ya kūnyitīrīra mītī īrīa mīraaya ya koine inya cia kīrūtara gīa gīcango. **6** Magīthondeka mītī mīraaya ya mbaū cia mūgaa na magīcigemia na gīcango. **7** Magītoonya itugī icio mīrīnga-inī nīguo ikoragwo mīena-inī ya kīgongona nī ūndū wa gūgīkuua. Maagīthondekire na mbaū, kīrī na ihoro thīinī. **8** Nīmathondekire kīraī gīa gwithambīra gīa gīcango na kīgūrū gīakīo gīa gīcango kuuma icicio-inī cia andū-a-nja arīa maarutaga wīra itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **9** Thuutha ūcio magīthondeka nja ya hema īyo nyamūre. Mwena wa gūthini ūgīkīrwo ūrī wa mīkono igana kūraiha, na warī na itambaya cia gūcuurio cia gatani yogothetwo wega. **10** Itambaya icio ciarī na itugī mīrongo īrī, na itina ciacio mīrongo īrī cia gīcango, na tūcuurio na tūmīkwa twa betha, twīkīrītwo itugī-inī icio. **11** Mwena wa gathigathini

o nague warĩ wa mĩkono igana kũraiha, na warĩ na itugĩ mĩrongo ĩĩĩ na itina ciacio mĩrongo ĩĩĩ cia gĩcango, na warĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha twĩkĩrĩtwo itugĩ-inĩ. **12** Mwena wa ithũĩro wa nja ĩyo warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano kwarama na warĩ na itambaya cia gũcuurio, na itugĩ ikũmi na itina ikũmi na warĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha twĩkĩrĩtwo itugĩ-inĩ. **13** Mwena wa irathĩro o nague warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano kwarama. **14** Itambaya cia gũcuurio ciarĩ cia ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano, na ciarĩ mwena ũmwe wa itoonyero rĩa nja ĩyo, irĩ na itugĩ ithatũ na itina ithatũ; **15** na itambaya cia gũcuurio ciarĩ cia ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano na ciarĩ mwena ũcio ũngĩ wa itoonyero, irĩ na itugĩ ithatũ na itina ithatũ. **16** Itambaya ciothe cia gũcuurio iria ciathiũrũrũkĩirie nja ciarĩ cia gatani yogothetwo wega. **17** Itina cia itugĩ icio ciarĩ cia gĩcango. Tũcuurio na tũmĩkwa tũrĩa twekĩrĩtwo itugĩ-inĩ twarĩ twa betha na igũrũ wacio ciagemetio na betha; Nĩ ũndũ ũcio itugĩ ciothe cia nja ĩyo ciarĩ na tũmĩkwa twa betha. **18** Itambaya cia gũcuurio cia itoonyero rĩa nja ĩyo ciarĩ cia ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njogothetwo wega; wĩra wa mũgemia mũũgĩ. Yarĩ ya mĩkono mĩrongo ĩĩĩ kũraiha, na mĩkono ĩtano kũraiha na igũrũ, o ta ũrĩa itambaya cia gũcuurio cia nja ĩyo ciatarĩ. **19** na ĩgĩkorwo na itugĩ inya na itina inya cia gĩcango. Tũcuurio na tũmĩkwa twacio twarĩ twa betha, na igũrũ wacio ciagemetio na betha. **20** Higĩ ciothe cia hema ĩyo nyamũre na cia nja ĩrĩa yamĩthiũrũrũkĩirie ciarĩ cia gĩcango. **21**

Ūyū nĩguo mũigana wa indo iria ciahũthĩrirwo gwaka hema ĩyo nyamũre, Hema-ĩrĩa-ya-Ūira, iria ciandĩkirwo nĩ Alawii o ta ũrĩa Musa aathanĩte matongoretio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. **22** (Bezaleli mũrũ wa Uri, ũrĩa warĩ mũrũ wa Huri, wa mũhĩrĩga wa Juda, nĩathondekire kĩrĩa gĩothe Jehova aathĩte Musa; **23** nake aarĩ hamwe na Oholiabu mũrũ wa Ahisamaku, wa mũhĩrĩga wa Dani, ũrĩa warĩ mũbundi na mũcori mũũgĩ, na wamenyete kũgemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njega.) **24** Mũigana wa thahabu yothe ĩrĩa yarutirwo kuuma kũrĩ iruta rĩa gũthũngũthio ĩrĩa yahũthĩrirwo kũruta wĩra wothe wa handũ-harĩa-haamũre, yarĩ taranda 29 na cekeru 730, kũringana na cekeru ya handũ-harĩa-haamũre. **25** Betha ĩrĩa yarehirwo nĩ mũingĩ ũrĩa watarirwo hĩndĩ ya itarana yarĩ taranda 100 na cekeru 1,775, kũringana na cekeru ya handũ-harĩa-haamũre, **26** o mũndũ aarutĩte beka ĩmwe, nayo nĩ ũndũ ũmwe na nuthu ya cekeru, kũringana na cekeru ya handũ-harĩa-haamũre, nayo yarutirwo nĩ mũndũ o wothe wakĩraga agathiĩ harĩ arĩa maatarĩtwo, arĩa maarĩ na ũkũrũ wa mũaka mũrongo ĩrĩ na makĩria, nao othe maarĩ arũme 603,550. **27** Taranda icio 100 cia betha ciahũthĩrirwo gũtwekia itina cia handũ-harĩa-haamũre na itina cia itambaya cia gũcuurio; taranda 100 igĩaka itina 100, ũguo nĩ ta kuuga taranda ĩmwe ĩgaaka gĩtina kĩmwe. **28** Nĩmahũthĩrĩre cekeru icio 1,775 gũthondeka tũcuurio twa itugĩ, na kũgemia itugĩ na igũrũ, na gũthondeka tũmĩkwa twacio. **29** Gĩcango kĩrĩa

kīarutītwo kuuma iruta rīa gūthūngūthio kīarī gīa taranda 70 na cekerī 2,400. **30** Maahūthīrīre gīcango kīu na gūthondeka itina cia itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, na gwaka kīgongona gīa gīcango hamwe na kīrūtara gīakīo gīa gīcango na indo ciakīo ciothe, **31** na gwaka itina cia nja īrīa yamīthiūrūrūkīirīe na itina iria cia itoonyero rīayo, na hīgī ciothe cia hema īyo nyamūre, na hīgī cia nja īrīa yamīthiūrūrūkīirīe.

39 Nīmatumire nguo na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, cia kūrutaga wīra nacio handū-harīa-haamūre. Magīcooka magītumīra Harūni nguo theru, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **2** Nīmatumire ebodi na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū, na cia gatani īrīa yogothetwo wega. **3** Nīmahūūrīre thahabu makīmītua tūbaati tūhūthu, magītūtīnangia nguucio cia gūtumanio na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa njega, wīra wa mūbundi mūūgī. **4** Ningī nīmatumire ndaamī cia ciande cia ebodi, nacio ikīohererwo koine-inī igīrī ciayo, nīguo inyitithanio nayo. **5** Naguo mūcibi wayo wa njohero watumītwo wega ūkahaanana nayo, na warī o gīcunjī kīmwe na ebodi, na ūgathondekwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa yogothetwo wega, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **6** Nao magītumīrīra tūhiga twa onigithi tūkonyo-inī twa thahabu, na magītūkurura marītwa ma ariū a Isiraeli, o ta ūrīa mūdū akururaga

kahengere ka mūhūūri. **7** Magĩcooka magĩtuoherera ndaamĩ-inĩ cia ciande cia ebodi tūrĩ twa kĩirikania kĩa ariū a Isiraeli, o ta ūrĩa Jehova aathĩte Musa. **8** Magĩthondeka gakuo ga gwĩkĩrwo ga gĩthūri; karĩ wĩra wa mūbundi mūūgĩ. Magĩgathondeka o ta ebodi ĩyo: karĩ ga thahabu, na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani ĩrĩa yogothetwo wega. **9** Gakuo kau kaiganaine mĩena yothe ĩna, karĩ ka inji kenda kūraiha na inji kenda kwarama, na gakoinanĩrwo maita meerĩ. **10** Ningĩ magĩgatumĩrĩra mĩhari ĩna ya tūhiga twa goro. Mūhari wa mbere magĩtumĩrĩra kahiga ka wakiki ūrĩa mūtune, na ka yakuti ĩrĩa ĩhaana ngoikoni, na ka baregethu; **11** mūhari wa keerĩ magĩtumĩrĩra kahiga ga thumarati, na ka yakuti ĩrĩa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; **12** mūhari wa gatatū magĩtumĩrĩra kahiga ka wakiki ūrĩa wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; **13** mūhari wa kana magĩtumĩrĩra kahiga ga thumarati ĩrĩa theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Natuo tūgĩtumĩrĩrwo tūkonyo-inĩ tūgemie twa thahabu. **14** Tūgĩkorwo tūrĩ tūhiga ikūmi na twĩrĩ, o kamwe gakarūgamĩrĩra rĩmwe rĩa marĩitwa ma ariū a Isiraeli, o kamwe gagakururwo rĩitwa rĩa mūhĩrĩga ūmwe wa ĩrĩa ikūmi na ĩĩrĩ ya Isiraeli, o ta ūrĩa kahengere ka mūhūūri gakururagwo. **15** Nĩmathondekeire gakuo kau ga gĩthūri mĩgathĩ ya thahabu therie, ĩhaana ta mūkanda. **16** Ningĩ magĩthondeka tūkonyo twĩrĩ tūgemie twa thahabu, na mĩrĩnga ĩĩrĩ ya thahabu, na makĩoherera mĩrĩnga ĩyo koine-inĩ igĩrĩ cia gakuo kau ga gĩthūri. **17** Makĩnyitithania mĩgathĩ ĩyo ĩĩrĩ ya thahabu na mĩrĩnga

ĩrĩa yarĩ koine-inĩ cia gakuo kau ga gĩthũri, **18** na mĩthia
ĩrĩa ĩngĩ ya mĩgathĩ makĩmĩnyiitithania na tũkonyo tũu
twĩrĩ twarĩ tũgemie twa thahabu, magĩtuohania na ndaamĩ
cia kĩaande kĩa ebodi mwena wa mbere. **19** Magĩthondeka
mĩrĩnga ĩrĩrĩ ya thahabu na makĩmĩnyiitithania na koine
igĩrĩrĩ cia gakuo ga gĩthũri mũico-inĩ wa na thĩĩnĩ, kũrigania
na ebodi. **20** Magĩcooka magĩthondeka mĩrĩnga ĩngĩ
ĩrĩrĩ ya thahabu na makĩmĩnyiitithania na mwena wa
magũrũ-inĩ ma ndaamĩ cia kĩaande mwena-inĩ wa mbere
wa ebodi, hakuhĩ na rũtumo, igũrũ hanini wa mũcibi
wa ebodi. **21** Makĩohania mĩrĩnga ya gakuo ga gĩthũri
kũrĩrĩ mĩrĩnga ya ebodi na rũrigi rwa rangi wa bururu,
magĩcinyiitithania na mũcibi wa njohero nĩgeetha gakuo
ga gĩthũri gatikarekanie na ebodi, o ta ũrĩa Jehova aathĩte
Musa. **22** Nĩmatumire nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa
bururu mũtheri, nayo yatumĩtwo nĩ mũtumi mũũgĩ. **23**
Yarĩ na harũkĩrio ya gũtoonyeria mũtwe gatagatĩ kayo,
ningĩ ĩgĩtirihwo mĩthia-inĩ ta kara, nĩgeetha ndĩgatarũke.
24 Ningĩ magĩthondeka tũcunjuura tũtariĩ ta matunda
ma makomamanga, twa ndigi cia rangi wa bururu, na
twa ndigi cia rangi wa ndathi, na twa rangi mũtune ta
gakarakũ, na gatani ĩrĩa yogothetwo wega, tũgĩthiũrũka
rũtumo rwa magũrũ-inĩ ma nguo ĩyo ndaaya. **25**
Magĩcooka magĩthondeka ngengere cia thahabu therie
magĩcitumĩrĩra rũtumo-inĩ rũu gatagatĩ ga tũcunjuura
tũu tũhaana matunda ma makomamanga. **26** Ngengere
na tũcunjuura tũu tũhaana matunda ma makomamanga
igĩthiĩ ihakanĩtio gũthiũrũka rũtumo rwa nguo ĩyo
ndaaya; ya kwĩhumbwo nĩ mũndũ agĩtungata, o ta ũrĩa

Jehova aathĩte Musa. **27** Nĩmatumĩire Harũni na ariũ ake kanjũ cia gatani njega, itumĩtwo nĩ mĩtumi mũũgĩ. **28** Makĩmatumĩra iremba cia gatani njega, na tũkũbia twa gatani, na thuruarĩ cia thĩinĩ cia gatani ĩrĩa yogothe wega. **29** Mũcibi warĩ wa gatani ĩrĩa njogthe wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, wĩra wa mũgemia mũũgĩ, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **30** Magĩthondeka gatanji kaamũre ga thahabu therie, na igũrũ rĩako magĩkurura, o ta ũrĩa mũhũũri ũkururagwo, ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRĪRE JEHOVA. **31** Ningĩ makĩoherera gatanji kau na rũrigi rwa rangi wa bururu, magĩkanyitithania na kĩremba, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **32** Nĩ ũndũ ũcio wĩra wothe wa gwaka hema ĩyo nyamũre na Hema-ya-Gũtũnganwo ũkĩrĩka. Andũ a Isiraeli magĩka maũndũ mothe o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **33** Ningĩ makĩrehe hema ĩyo nyamũre kũrĩ Musa: hema na indo ciayo ciothe na ngathĩka ciayo, na buremu, na mĩgamba, na itugĩ na itina ciayo; **34** na kĩhumbĩri kĩa njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mĩtune, igatunĩha, na kĩhumbĩri kĩa njũa cia pomboo, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakanĩa; **35** ithandũkũ rĩa Ūira na mĩtĩ mĩraaya yario, hamwe na gĩtĩ gĩa tha; **36** metha na indo ciayo ciothe, na mĩgate ya kũigwo Mbere ya Jehova; **37** mĩtĩ wa thahabu therie wa kũigĩrĩwo matawa, hamwe na mĩhari ya matawa na indo ciaguo ciothe, o na maguta ma kũmaakĩa; **38** kĩgongona gĩa thahabu, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mũnungi wega, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero-inĩ rĩa hema; **39** kĩgongona gĩa

gĩcango hamwe na kírũtara gĩakĩo gĩa gĩcango na itugĩ
ciakĩo na indo ciakĩo ciothe; na kĩaĩra gĩa gwĩthambĩra
na kĩgũrũ gĩakĩo; **40** itambaya cia gũcuurio cia nja, na
itugĩ ciacio, na itina ciacio, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa
itoonyero rĩa kuuma nja wa hema; na mĩkanda na higĩ
cia nja; na indo ciothe cia hema ĩrĩa nyamũre, na Hema-
ya-Gũtũnganwo; **41** na nguo ndume cia kwĩhumbwo nĩ
mũndũ agĩtungata thĩĩnĩ wa handũ-harĩa-haamũre, nguo
iria theru cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, o na cia ariũ
ake cia kwĩhumba rĩrĩa mekũruta wĩra wa mũthĩnjĩri-
Ngai. **42** Andũ a Isiraeli maarutire wĩra wothe o ta ũrĩa
Jehova aathĩte Musa. **43** Musa akĩona wĩra ũrĩa warutĩtwo
nake akĩona atĩ nĩmaũrutĩte o ta ũrĩa Jehova aathanĩte. Nĩ
ũndũ ũcio Musa akĩmarathima.

40 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ: **2** “Ūgaaka hema
ĩyo nyamũre, nĩo Hema-ya-Gũtũnganwo, mũthenya wa
mbere wa mweri wa mbere. **3** Nĩũkaiga ithandũkũ rĩa ũira
thĩĩnĩ wayo, na ũhakanie ithandũkũ rĩu na gĩtambaya gĩa
gũcuurio. **4** Ningĩ nĩũgatoonyia metha na ũmĩigĩrĩre indo
ciayo, na ũcibange wega. Ningĩ ũtoonyie mũtĩ wa tawa,
na ũũigĩrĩre matawa maguo. **5** Ningĩ ũige kĩgongona gĩa
thahabu gĩa gũcinĩrwo ũbumba mbere ya Ithandũkũ rĩu
rĩa ũira, na wĩkĩre gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero-inĩ
rĩa hema ĩyo nyamũre. **6** “Iga kĩgongona kĩa maruta ma
njino mbere ya itoonyero rĩa hema ĩyo nyamũre, na nĩyo
Hema-ya-Gũtũnganwo; **7** ũige kĩaĩra gĩa gwĩthambĩrwo
gatagatĩ ka Hema-ya-Gũtũnganwo na kĩgongona, na
ũgĩĩkĩre maaĩ. **8** Aka nja ĩmĩthiũrũrũkĩrie, na wĩkĩre
gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero-inĩ rĩa nja ĩyo. **9** “Oya

maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũitĩrĩrie hema ĩyo nyamũre na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wayo; mĩamũre na indo ciayo ciothe, na nĩĩgatuĩka theru. **10** Ningĩ ũitĩrĩrie maguta kĩgongona kĩa maruta ma njino na indo ciakĩo ciothe; wamũre kĩgongona kĩu, nakĩo nĩĩgatuĩka gĩtheru mũno. **11** Itĩrĩria kĩaĩrĩ gĩa gwĩthambĩrwo na kĩgũrũ gĩakĩo maguta, ũciamũre. **12** “Rehe Harũni na ariũ ake itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, na ũmathambie na maaĩ. **13** Ningĩ ũhumbe Harũni nguo iria theru, ũmũitĩrĩrie maguta, na ũmwamũre nĩguo andungatĩre arĩ mũthĩnjĩri-Ngai. **14** Rehe ariũ ake, ũmahumbe kanjũ. **15** Maitĩrĩrie maguta o ta ũrĩa ũitĩrĩrie ithe wao, nĩguo mandungatĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. Gũitĩrĩrio maguta kwao nĩkũmatoonyia ũtungata-inĩ wa ũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũgũtũũra njjarwa-inĩ ciothe iria igooka.” **16** Nake Musa agĩka maũndũ mothe o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte. **17** Nĩ ũndũ ũcio hema ĩyo nyamũre ĩgĩakwo mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, mwaka-inĩ wa keerĩ. **18** Rĩrĩa Musa aakire hema ĩyo nyamũre, nĩagire itina handũ ha cio, na akĩrũgamia buremu, agĩtoonyia mĩgamba na akĩrũgamia itugĩ. **19** Ningĩ agĩtambũrũkia hema igũrũ rĩa hema ĩyo nyamũre na akĩĩgĩrĩra kĩhumbĩri igũrũ rĩa hema o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte. **20** Agĩcooka akĩoya ihengere cia ũira, na agĩciiga thĩinĩ wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro. Akĩnyitithania mĩtĩ ĩrĩa mĩraaya na ithandũkũ, na akĩiga gĩtĩ gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ rĩu. **21** Ningĩ akĩrehe ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro thĩinĩ wa hema ĩyo nyamũre, na agĩĩkĩra gĩtambaya gĩa kũhakanĩa na akĩhakanĩa ithandũkũ rĩa ũira o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte. **22** Musa akĩiga metha

thiini wa Hema-ya-Gütunganwo mwena wa gathigathini wa hema iyo nyamüre, nja ya gītambaya gĩa gūcuurio **23** na akiigirira migate igürü riayo o hau mbere ya Jehova, o ta ürĩa Jehova aamwathite. **24** Akīga mütĩ wa küigirirwo matawa thiini wa Hema-ya-Gütunganwo üng'etheire metha mwena wa gũthini wa hema iyo nyamüre, **25** na agĩakia matawa macio mbere ya Jehova, o ta ürĩa Jehova aamwathite. **26** Musa agĩtoonyia kīgongona gĩa thahabu thiini wa Hema-ya-Gütunganwo hau mbere ya gītambaya gĩa gūcuurio, **27** na agĩcinira ubumba ürĩa münungi wega ho o ta ürĩa Jehova aamwathite. **28** Ningĩ agĩcuuria gītambaya itoonyero-inĩ rĩa hema iyo nyamüre. **29** Ningĩ akīga kīgongona kĩa maruta ma njino hakuhi na itoonyero rĩa hema iyo nyamüre, niyo Hema-ya-Gütunganwo, na akirutira magongona ma njino igürü riakio o na magongona ma ngano, o ta ürĩa Jehova aamwathite. **30** Nĩagire kiraĩ gĩa gwĩthambirwo gatagati ka Hema-ya-Gütunganwo na kīgongona na agĩgĩkĩra maaĩ ma gwĩthamba, **31** nake Musa na Harũni na ariũ ake magitũmĩra maaĩ macio gwĩthamba moko na magürũ. **32** Nĩmethambaga hĩndĩ ciothe magĩtoonya Hema-ya-Gütunganwo kana magĩkuhĩrĩria kīgongona o ta ürĩa Jehova aathite Musa. **33** Ningĩ Musa agĩaka nja gũthiürũka hema iyo nyamüre na kīgongona na agĩkĩra gītambaya gĩa gūcuurio itoonyero rĩa nja iyo. Na nĩ ündũ ũcio Musa akĩrĩkia wĩra ũcio. **34** Hĩndĩ iyo itu rikĩhumbĩra Hema-ya-Gütunganwo, naguo riiri wa Jehova ũkĩiyũra hema iyo nyamüre. **35** Musa ndangĩahotire gũtoonya Hema-ya-Gütunganwo tondũ itu riakarĩte igürü riayo,

naguo riiri wa Jehova ũkaiyũra hema ĩyo nyamũre. **36**
Ng'endo-inĩ ciothe cia andũ a Isiraeli-rĩ, hĩndĩ ĩrĩa yothe
itu rĩoyagwo na igũrũ kuuma hema ĩyo nyamũre, nĩguo
moimagaraga; **37** no itu rĩĩaga kuoywo na igũrũ, nao
makaaga kuumagara, nginya mũthenya ũrĩa rĩkoywo na
igũrũ. **38** Nĩ ũndũ ũcio itu rĩa Jehova rĩaikaraga igũrũ wa
hema ĩyo nyamũre mũthenya, naguo mwaki wakoragwo
itu-inĩ rĩu ũtukũ, rĩgakĩonagwo nĩ nyũmba yothe ya
Isiraeli mahinda mothe ng'endo-inĩ ciao ciothe.

Alawii

1 Nake Jehova agĩta Musa akĩmwarĩria arĩ Hema-inĩ-ya-Gūtũnganwo, akĩmwĩra atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũndũ wanyu o na ũrĩkũ arĩrutagĩra Jehova iruta, nĩarehage maruta ma nyamũ kuuma rũũru-inĩ rwa ng’ombe o na kana rwa mbũri. **3** “Angĩkorwo iruta rĩu nĩ iruta rĩa njino kuuma rũũru-inĩ rwa ng’omberĩ, nĩarutage nyamũ ya njamba ĩtarĩ na kaũũgũ. No nginya amĩneane mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gūtũnganwo nĩgeetha etikĩrĩke harĩ Jehova. **4** Mũndũ ũcio akaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mũtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino, nayo nĩgetikĩrwo handũ-inĩ hake, ĩtuĩke ya kũmũhoroheria. **5** Nake nĩagethĩnjĩra gategwa kau arĩ mbere ya Jehova, nao ariũ a Harũni arĩa athĩnjĩri-Ngai moe na marehe thakame yako, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona mĩena yothe mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gūtũnganwo. **6** Nĩakaruta nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino rũũa na amĩtinangie tũcunjĩ. **7** Ariũ a Harũni ũcio mũthĩnjĩri-Ngai nĩmagaakia mwaki igũrũ rĩa kĩgongona na maare ngũ igũrũ rĩa mwaki ũcio. **8** Ningĩ ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, matandaiye tũcunjĩ tũu twa gategwa, o ro hamwe na mũtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. **9** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagiyo na maaĩ nake mũthĩnjĩri-Ngai acicinĩre ciothe hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **10** “Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino nĩ kuuma rũũru-inĩ, rĩrĩ iruta rĩa ng’onde kana rĩa mbũri, akaaruta nyamũ ya njamba ĩtarĩ na kaũũgũ.

11 Nake akaamĩthĩnja arĩ mbere ya Jehova, hau mwena wa gathigathini wa kĩgongona, nao ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, moe thakame yayo, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona kũ mĩena yothe. **12** Nĩagatinangia nyamũ ĩyo tũcunjĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai atandaiye tũcunjĩ tũu twa nyamũ ĩyo, o ro hamwe na mũtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. **13** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagiwo na maaĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amĩrehe yothe na amĩcinĩre hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **14** “Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino rĩa kũrutĩra Jehova nĩ rĩa nyoni-rĩ, akaaruta ndirahũgĩ, kana kĩaana kĩa ndutura. **15** Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamĩrehe kĩgongona-inĩ, amĩthiore ngingo ĩtinĩke mũtwe, amĩcinĩre kĩgongona igũrũ; nayo thakame yayo ĩitwo hau mwena-inĩ wa kĩgongona. **16** No ambe arute kabutu kayo hamwe na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩnĩ wako, agaikie mwena-inĩ wa irathĩro wa kĩgongona, harĩa mũhu ũitagwo. **17** Nĩakamĩatũrania, na ũndũ wa kũguucia mathagu atekũmĩtinania biũ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amĩcinĩre igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra igũrũ rĩa kĩgongona. Nĩ iruta rĩa njino, rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

2 “Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ arĩrehagĩra Jehova iruta rĩa ngano-rĩ, iruta rĩaake no nginya rĩkorwo rĩrĩ rĩa mũtu ũrĩa mũhinyu mũno. Nĩũitĩrĩrie maguta na awĩkĩre ũbani, **2** acooke aũtwarĩre ariũ a Harũni acio athĩnjĩri-Ngai. Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakarũma ngundi ya mũtu ũcio mũhinyu mũno ũrĩ na maguta hamwe na ũbani ũcio wotho, na

aūcinire igūrū rīa kīgongona ūtuīke gīcunjī gīa kīririkano, ūrī iruta rīa gūcinwo na mwaki, rīrī na mūtaraŕiko mwega wa gūkenia Jehova. **3** Mūtu ūrīa ūrītigaraga wa iruta rīu rīa mūtu nī wa Harūni na ariū ake; nī gīcunjī gītheru mūno kīa iruta rīrīa rīrutīirwo Jehova na mwaki. **4** “Mūngīrehe iruta rīa mūtu rīhīhīirio riiko, nīrīkorwo rīrī rīa mūtu mūhinyu mūno, keki irugītwo itarī na ndawa ya kūimbia, itukanītio na maguta, kana tūmīgate tūhūthū tūtārī na ndawa ya kūimbia tūhakītwo maguta. **5** Angīkorwo iruta rīanyu rīa mūtu nī mūgate ūkarangīirwo igūrū wa rūgīo-rī, no nginya ūthondekwo na mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, na ūtarī na ndawa ya kūimbia. **6** Ūwenyūrango cienyū, ūūitīrīrie maguta; rīu nī iruta rīa mūtu. **7** Igongona rīanyu rīa mūtu rīngīgakorwo nī mūgate ūkarangīirwo igūrū rīa rūgīo-rī, igongona rīu nīrīthondekwo na mūtu ūrīa mūhinyu mūno na maguta. **8** Reherai Jehova iruta rīa mūtu rīthondeketwo na indo icio; rīneanwo kūrī mūthīnjīri-Ngai, nake arītware kīgongona-inī. **9** Mūthīnjīri-Ngai nīakaruta gīcunjī gīa kīririkano kuuma iruta rīu rīa mūtu na arīcinire igūrū rīa kīgongona kīu, rīrī iruta rīa gūcinwo na mwaki, rīrī na mūtaraŕiko mwega wa gūkenia Jehova. **10** Mūtu ūrīa ūrītigaraga wa iruta rīu rīa mūtu nī wa Harūni na ariū ake; nī gīcunjī gītheru mūno kīa iruta rīrīa rīrutīirwo Jehova na mwaki. **11** “Iruta o rīothe rīa mūtu rīrīa mūrīrehagīra Jehova no nginya rīthondekagwo rītārī na ndawa ya kūimbia, nīgūkorwo mūtigaacina ndawa ya kūimbia kana ūūkī mūkīrutīra Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. **12** Indo icio no mūcirutīre Jehova irī iruta rīa maciaro ma mbere,

no itikarutwo kīgongona-inĩ irĩ ta mūtaraŕiko mwega. **13** Nĩ mūgekĩraga cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe ma mūtu. Mūtikanaage gwĩkĩra cumbĩ wa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai wanyu maruta-inĩ manyu ma mūtu; ikĩragai cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe. **14** “Mūngĩkarehere Jehova iruta rĩa mūtu rĩa maciaro ma mbere-rĩ, heanai mūtu wa ngano ya mūgethano irĩ hĩhie na mwaki. **15** Na mwĩkĩre maguta na ũbani igūrũ rĩayo; rĩu nĩ iruta rĩa mūtu. **16** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacina gĩcunjĩ gĩa kĩririkano kĩa ngano thĩye irĩ na maguta hamwe na ũbani wothe, rĩrĩ iruta rĩrutĩirwo Jehova na mwaki.

3 “Iruta rĩa mūndũ rĩngĩkorwo nĩ iruta rĩa ũiguano-rĩ, nake arute nyamũ rũũru-inĩ rwa ng’ombe, irĩ ya njamba kana ya nga, nĩakĩnengere Jehova nyamũ itarĩ na kaũũgũ. **2** Mūndũ ũcio nĩaigĩrĩre guoko gwake igūrũ rĩa mūtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩake, na acooke amĩthĩnjĩre hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gūtũnganwo. Nao ariũ a Harũni, athĩnjĩri-Ngai, nĩmakaminjaminjĩria kīgongona thakame yayo mĩena yothe. **3** Kuuma iruta-inĩ rĩu rĩa ũiguano, nĩakarutĩra Jehova nyama imwe cia gũcinwo na mwaki: nacio nĩ rũambũ rũrĩa ruothe rũhumbĩire nyama cia nda na rũrĩa rũnyitaine nacio, **4** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhĩ na hongwe, na maguta marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio. **5** Nao ariũ a Harũni macicinĩre kīgongona-inĩ igūrũ, ciigĩrĩirwo igūrũ rĩa iruta rĩu rĩa njino rĩrĩa narĩo rĩgĩrĩirwo igūrũ rĩa ngũ irakana, rĩrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mūtaraŕiko mwega wa gũkenia Jehova. **6** “Mūndũ angĩkaaruta nyamũ rũũru-inĩ rwa mbũri, irĩ ya

kūrutīra Jehova iruta rīa ūiguano, nīakaruta ndūrūme kana mwaṭī itarī na kaūūgū. **7** Angīkaaruta gatūrūmerī, nīagakaneana mbere ya Jehova. **8** Nīakaigīrīra guoko gwake igūrū rīa mūtwe wa nyamū ūyo ya iruta rīake, na acooke amīthīnjīre mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo. Nao ariū a Harūni moe thakame yako mamīminjaminjīrie kīgongona kīu mīena yothe. **9** Kuuma harī iruta rīu rīa ūiguano, nīakarutīra Jehova nyama imwe cia gūcinwo na mwaki: nacio nī maguta mako, na mūting’oe wothe ūrīa mūnoru ūtinīrio gītina-inī kīa rūcuthī, na maguta ma rūambū mothe marīa mahumbūire nyama cia nda, na marīa manyiitaine nacio, **10** higo cierī hamwe na maguta marīa macihumbūire hakuhī na hongē, na marīa mahumbūire ini, amarutanīrie na higo icio. **11** Nake mūthīnjīri-Ngai nīagacinīra kīgongona-inī irī irio, rīrī nī iruta rīrutīirwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. **12** “Na angīkorwo iruta rīake nī mbūri, nīamīneane mbere ya Jehova. **13** Nīaigīrīre guoko gwake igūrū rīa mūtwe wayo, na acooke amīthīnjīre mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo. Nao ariū a Harūni moe thakame yayo, mamīminjaminjīrie kīgongona mīena yothe. **14** Kuuma harī kīrīa akaaheana, nīakarutīra Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki: na nī maguta mothe ma rūambū marīa mahumbūirīte nyama ciothe cia nda na marīa manyiitaine nacio, **15** higo cierī na maguta marīa macihumbūire hakuhī na hongē, na maguta marīa mahumbūire ini, amarutanīrie na higo icio. **16** Nake mūthīnjīri-Ngai nīagacinīra kīgongona-inī irī irio, rīrī nī iruta rīa gūcinwo na mwaki, rīrī na mūtatarīko mwega. Maguta mothe nī ma Jehova. **17**

“Ündũ üyũ ũgaatuika watho wa gütũura ũrũmagĩrĩrwo nĩ njiaro iria igooka, kũrĩa guothe mũgaatũura: Mütikanaŕie maguta kana thakame.”

4 Nake Jehova akiĩra Musa atĩrĩ: **2** “Ĩra andũ a Isiraeli ũũ: ‘Rĩrĩa mũndũ o na ũrĩkũ angĩhia atekwenda, na eke ündũ ũrĩa mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova: **3** “Kũngĩkorwo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũitĩrĩrie maguta wĩhĩtie na atũme andũ mahĩtie-rĩ, no nginya arehere Jehova ndegwa ĩtarĩ ngũrũ na ĩtarĩ na kaũũgũ, ĩrĩ iruta rĩa kũhoroheria mehia macio ekĩte. **4** No nginya aneane ndegwa ĩyo mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo arĩ mbere ya Jehova. Nĩakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mũtwe wayo, na acooke amĩthĩnjĩre hau mbere ya Jehova. **5** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũitĩrĩrie maguta nĩakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo amĩtware thĩinĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **6** Na nĩagatobokia kĩara gĩake thakame-inĩ ĩyo, aminjaminje ĩmwe yayo mbere ya Jehova maita mũgwanja, hau mbere ya gĩtambaya kĩrĩa gĩa gũcuurio kĩa handũ-harĩa-haamũre. **7** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakoya thakame ĩmwe ahake hĩa cia kĩgongona kĩa ũbani ũrĩa mũnungi wega kĩrĩa kĩrĩ mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Gütũnganwo. Thakame ya ndegwa ĩyo ĩrĩa ĩgaatigara nĩakamĩita thĩ gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona kĩa iruta rĩa njino hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **8** Nĩakaruta maguta mothe ma ndegwa ĩyo ya igongona rĩa kũhoroherio mehia, namo nĩmo rũambũ rũrĩa ruothe rũhumbĩire nyama cia nda na rũrĩa rũnyiitaine nacio, **9** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhĩ na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini,

amarutanĩrie na higo icio, **10** akaaruta maguta macio o ta ũrĩa marutagwo ndegwa ĩrĩa ĩthĩnjagwo ĩrĩ iruta rĩa ũiguano. Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacinĩra kĩgongona-inĩ kĩa igongona rĩa njino, **11** na rũũa rwa ndegwa ĩyo, na nyama ciayo ciothe hamwe, na mũtwe na mathagiwo, na nyama cia nda na mahu, **12** ũguo nĩ ta kuuga nyama icio ingĩ ciothe cia ndegwa ĩyo, no nginya agaaciruta nja ya kambĩ, acitware handũ hatarĩ thaahu, harĩa mũhu ũitagwo, na acicinĩre na mwaki wa ngũ hau mũhu-inĩ ũcio. **13** “Na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa Isiraeli kĩngĩkehia gĩtekwenda, gĩike ũndũ ũrĩa mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova, o na angĩkorwo kĩrĩndĩ kũu gĩtiũũ ũndũ ũcio, nĩkĩhĩtĩtie. **14** Rĩrĩa gĩkaamenya mehia marĩa gĩĩkite, kĩũngano kũu nĩgĩkaruta gategwa ka igongona rĩa kũhoroherio mehia, kaneanwo mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. **15** Athuuri a kĩrĩndĩ kũu nĩmakagĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mũtwe wa ndegwa ĩyo mbere ya Jehova, nayo ndegwa ĩyo ĩthĩnjĩrwo o ro hau mbere ya Jehova. **16** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũitĩrĩrie maguta nĩakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo amĩtoonyie thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **17** Nĩagatobokia kĩara gĩake thakame-inĩ ĩyo, amĩminjaminje mbere ya Jehova maita mũgwanja hau mbere ya gĩtambaya kĩrĩa gĩa gũcuurio. **18** Nĩakoya thakame ĩmwe ahake hĩa cia kĩgongona kĩrĩa kĩrĩ hau mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Thakame ĩrĩa ĩgaatigara nĩakamĩita thĩ gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona kĩa iruta rĩa njino hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **19** Nĩakamĩruta maguta mayo mothe amacinĩre igũrũ rĩa kĩgongona, **20** na eke ndegwa ĩyo o ta ũrĩa eekire ndegwa

ya iruta rīa kūhoroherio mehia. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akamahoroheria mehia mao, nao nīmakarekerwo.

21 Ningī nīakoimia ndegwa ĩyo amītware nja ya kambī na amīcine o ta ūrīa aacinire ndegwa ĩrīa ya mbere. Rīu nīrīo igongona rīa kūhoroheria mehia ma kīrīndī kīu. **22** “Rīrīa mūtongoria angīhīa atekwenda, na eke ūndū ūrīa mūkananie thīinī wa maathani mothe ma Jehova Ngai wake, nīahītītie. **23** Rīrīa angīmenyithio mehia marīa ekīte, no nginya arehe thenge ĩtarī na kaūūgū ĩrī iruta rīake. **24** Nīakaigīrīra guoko gwake igūrū rīa mūtwe wa thenge ĩyo na acooke amīthīnjīre harīa iruta rīa njino rīthīnjagīrwo hau mbere ya Jehova. Rīrī nīrīo iruta rīa kūhoroherio mehia. **25** Nake mūthīnjīri-Ngai nīakoya thakame ĩmwe ya iruta rīu rīa mehia na kīara gīake, na amīhake hīa cia kīgongona kīa iruta rīa njino, nayo thakame ĩyo ĩngī amīite gītina-inī gīa kīgongona. **26** Ningī nīagacinīra maguta mothe kīgongona-inī igūrū o ta ūrīa aacinire maguta ma iruta rīa ūiguano. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mehia ma mūdū ūcio, nake nīakarekerwo. **27** “Mūdū ūmwe thīinī wa kīrīndī angīhīa atekwenda na eke ūndū ūrīa mūkananie thīinī wa maathani mothe ma Jehova, nīahītītie. **28** Rīrīa angīmenyithio amenye mehia marīa ekīte, no nginya arehe harika ĩtarī na kaūūgū arī iruta rīake nī ūndū wa mehia macio ekīte. **29** Nīakaigīrīra guoko gwake igūrū rīa mūtwe wa harika ĩyo ya iruta rīa kūhoroherio mehia, na amīthīnjīre harīa iruta rīa njino rīthīnjagīrwo. **30** Nake mūthīnjīri-Ngai nīakoya thakame ĩmwe na kīara gīake, na amīhake hīa cia kīgongona kīa iruta rīa njino, nayo thakame ĩyo ĩngī

amĩite gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. **31** Nĩakaruta maguta mothe o ta ũrĩa maguta marutagwo kuuma iruta rĩa ũiguano, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamacinĩra kĩgongona-inĩ igũrũ matuĩke mũtararĩko mweka wa gũkenia Jehova. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mũndũ ũcio, nake nĩakarekerwo. **32** “Angĩkaarehe kagondũ karĩ iruta rĩake rĩa kũhoroherio mehia, nĩakarehe kamwatĩ gatarĩ na kaũũgũ. **33** Nĩakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mũtwe wako, na agathĩnje gatuĩke iruta rĩa kũhoroherio mehia, agathĩnjire harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrwo. **34** Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoya thakame ĩmwe ya iruta rĩu rĩa mehia na kĩara gĩake, nayo amĩhake hĩa cia kĩgongona kĩa iruta rĩa njino, nayo thakame ĩyo ĩngĩ amĩite gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. **35** Nĩakaruta maguta mothe, o ta ũrĩa maguta marutagwo kuuma kũrĩ kagondũ ka iruta rĩa ũiguano, na mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamacinĩra kĩgongona-inĩ, maigĩrĩrwo igũrũ rĩa maruta marĩa marutĩrwo Jehova na mwaki. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaamũhoroheria nĩ ũndũ wa mehia marĩa ekĩte, nake nĩakarekerwo.

5 “Mũndũ angĩaga kũruta ũira rĩrĩa etĩtwo arute ũira igũrũ rĩa ũndũ oonete kana akaigua, mũndũ ũcio nĩehĩtie, na nĩagacookererwo nĩ wĩhia ũcio wake. **2** “Kana mũndũ angĩhutia kĩndũ o nakĩ kĩrĩ thaahu, kĩrĩ kĩimba kĩa nyamũ ya gĩthaka ĩrĩ thaahu kana kĩa ũhiũ ũrĩ thaahu, kana gĩa ciũmbe iria itambaga thĩ ĩrĩ thaahu, o na aakorwo ndooĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio nĩanyiitĩtwo nĩ thaahu na nĩahĩtĩtie. **3** “Kana angĩhutia kĩndũ kĩrĩ thaahu kiumĩte harĩ mũndũ, kĩndũ o nakĩ kĩrĩa kĩngĩmũthaahia, o na akorwo ũndũ ũcio ndaũũĩ-rĩ, hĩndĩ ĩrĩa akaaũmenya,

nāagatuika nīahītītie. 4 “Kana mūdū angīhīta gwīka ūndū o na ūrīkū atawīcirītie wega, ūrī ūndū mwega kana mūūru, ūndū-inī o wothe ūrīa mūdū angīhiūha kwīhīta, o na angīkorwo atekūūmenya-rī, rīrīa akaaūmenya, nāagatuika nīahītītie ūndū-inī ūcio. 5 “Rīrīa mūdū ahītītie na njīra īmwe ya macio-rī, no nginya oimbūre ūndū ūrīa ehītīe naguo, 6 na nī ūndū wa rīlīhia rīu ekīte, no nginya arehere Jehova kamwatī kana mbūri kuuma rūūru-inī, rīrī iruta rīa kūhoroherio mehia; nake mūthīnjīri-Ngai nīakamūhoroheria mehia make. 7 “Angīkorwo ndangīona kagondū, nīakarehera Jehova ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, rīrī irīhi rīa wīhia wake, īmwe īrī ya iruta rīa kūhoroherio mehia na īrīa īngī īrī ya iruta rīa njino. 8 Nīagacirehera mūthīnjīri-Ngai, ūrīa ūkaamba kūruta īrīa ya iruta rīa kūhoroherio mehia. Nīakamīthiora ngingo yunīke no ndakamītinanie, 9 na nīagacooka aminjaminje thakame īmwe ya iruta rīu rīa mehia mwena-inī wa kīgongona, na thakame īyo īngī amīite thī gītina-inī gīa kīgongona. Rīu nīrīo iruta rīa kūhoroherio mehia. 10 Mūthīnjīri-Ngai nīagacooka arute īyo īngī īrī iruta rīa njino o ta ūrīa gūtuītwo, na amūhoroherie mehia marīa ekīte, nake nīakarekerwo. 11 “No rīrī, angīkorwo ndangīona ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, nīakīrute gīcunjī gīa ikūmi kīa eba ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūrī iruta rīa mehia make. Ndakawīkīre maguta kana ūbani, nī ūndū rīu nī iruta rīa kūhoroherio mehia. 12 Nīakaūtwarīra mūthīnjīri-Ngai, nake arūme ngundi yaguo ūtuīke gīcunjī gīa kīririkano acooke aūcinīre kīgongona-inī igūrū rīa maruta marīa marutīirwo Jehova na mwaki. Rīu nīrīo

iruta rīa kūhoroherio mehia. **13** Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mūdū ūcio rīhīa o rīothe rīa macio angīkorwo ekīte, nake nīakarekerwo. Matigari ma iruta rīu magaatuīka ma mūthīnjīri-Ngai, o ta ūrīa gwīkagwo hīndī ya iruta rīa mūtu.” **14** Ningī Jehova akīra Musa atīrī: **15** “Hīndī īrīa mūdū angīhītia na ehie atekwenda wīhīa ūkoniī indo iria nyamūrīre Jehova-rī, nīakarehera Jehova ndūrūme īrī iruta rīa irīhi rīa ihītia kuuma rūūru-inī, ndūrūme ītarī na kaūūgū, īkorwo īrī ya thogora ūrīa mūiganīru wa betha, kūringana na cekeri ya handū-harīa-haamūre. Rīu nīrīo iruta rīa ihītia. **16** No nginya arīhe irīhi nī ūndū wa ūndū ūrīa aagīte kūhingia ūkoniī indo iria nyamūre, na ongerere gīcunjī gīa ithano gīa thogora wa kīndū kīu ararīha, na acinengere mūthīnjīri-Ngai ciothe, ūrīa ūkamūhoroheria na ndūrūme īyo ya iruta rīa mahītia, nake nīakarekerwo. **17** “Mūdū angīhīa eke ūndū ūrīa mūkananie thīinī wa maathani mothe ma Jehova o na angīkorwo ndaraūmenya-rī, nīagacookererwo nī mahītia macio ekīte. **18** Nīakarehera mūthīnjīri-Ngai ndūrūme ya iruta rīa mahītia kuuma rūūru-inī, ndūrūme ītarī na kaūūgū na ya thogora ūrīa wagīrīre. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mūdū ūcio nī ūndū wa mahītia marīa ekīte atekwenda, nake nīakarekerwo. **19** Rīu nīrīo iruta rīa mahītia; ti-itherū mūdū ūcio nīahītīrie Jehova.”

6 Ningī Jehova akīra Musa atīrī: **2** “Mūdū o wothe angīhīa aage kwīhokeka harī Jehova na ūndū wa kūheenia mūdū ūrīa ūngī igūrū rīa kīndū ehokeirwo kana atigīrwo amenyerere, kana kīndū kīyītwo, kana amūheenie, **3** kana

angĩona kĩndũ kĩũrĩte na aheenanie ũhoru wakĩo, kana ehĩte na maheeni, kana eke rĩĩhia o rĩothe rĩrĩa rĩĩhagio nĩ andũ, **4** rĩrĩa angĩkorwo ehĩtie ũguo na atuĩke mũhĩtia-rĩ, no nginya acookie kĩrĩa aiyĩte, kana atunyanĩte, kana kĩrĩa ehokeirwo, kana kĩndũ kĩorĩte agĩkĩona, **5** kana ũndũ wotho ehĩtĩte na maheeni ũhoru-inĩ wakĩo. No nginya agaacookia kĩndũ kĩũ gĩothe o ũrĩa kĩaiganaga, na ongerere gĩcunjĩ gĩa ithano gĩa thogora wakĩo, na ciothe acinengere mwene mũthenya ũrĩa akaaneana iruta rĩake rĩa mahĩtia. **6** Nĩakarehera mũthĩnjĩri-Ngai irĩhi, ũguo nĩ kuuga arute kĩndũ gĩake gĩa kũrutĩrwo Jehova nĩ ũndũ wa mahĩtia make, arute ndũrũme kuuma rũũru-inĩ, ndũrũme ĩtarĩ na kaũũgũ na ya thogora ũrĩa wagĩrĩire. **7** ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mũndũ ũcio mehia hau mbere ya Jehova, nake nĩakarekerwo ũndũ o wotho wa marĩa ekĩte wa gũtũma atuĩke mũhĩtia.” **8** Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, **9** “Atha Harũni na ariũ ake, ũmeere ũũ: ‘Ino nĩyo mĩtabarĩre ya iruta rĩa njino: Iruta rĩa njino rĩrĩraaraga riiko hau kĩgongona-inĩ igũrũ ũtukũ wotho o nginya rũciinĩ, nague mwaki ũikare ũgĩakanaga hau kĩgongona-inĩ. **10** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai nĩakehumba nguo ciake cia gatani, o na nguo cia thĩinĩ cia gatani iriganĩtie na mwĩrĩ wake; nake nĩakeheria mũhu wa iruta rĩũ rĩa njino rĩrĩa rĩcinĩtwo nĩ mwaki wa kĩgongona na aũige mwena-inĩ wa kĩgongona kĩũ. **11** Ningĩ acooke arute nguo icio, ehumbe ingĩ, eherie mũhu ũcio aũtware nja ya kambĩ handũ hatarĩ thaahu. **12** Mwaki ũrĩa ũrĩ kĩgongona-inĩ no nginya ũikare o ũgĩakanaga; ndũkanarekwo ũhore. Hĩndĩ ciothe o rũciinĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩarĩongagĩrĩra ngũ, na

nīarītandayagia iruta rīu rīa njino igūrū rīa mwaki ūcio, na acinīre maguta ma maruta ma ūiguano ho. **13** Mwaki ūcio no nginya ūikare o ūgīakanaga kīgongona-inī hīndī ciothe; ndūkanarekwo ūhore. **14** “Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa mūtu: Ariū a Harūni nīmarīūrehaga mbere ya Jehova, hau mbere ya kīgongona. **15** Mūthīnjīri-Ngai nīarīrūmaga ngundi ya mūtu ūcio mūhinyu mūno ūrī na maguta, hamwe na ūbani wothe ūrī iruta-inī rīu rīa mūtu, na acinīre gīcunjī gīa kīrikano hau kīgongona-inī kīrī mūtaraīko mwea wa gūkenia Jehova. **16** Nake Harūni na ariū ake marīage ūrīa ūrītigaraga, no ūrīagwo ūtarī na ndawa ya kūimbia, na ūrīagīrwo handū hatheru; maūrīagīre nja ya Hema-ya-Gūtūnganwo. **17** Mūtu ūcio ndūkanarugwo na ndawa ya kūimbia; ndīmaheete ūrī gīcunjī kīao kīa maruta marīa njinagīrwo na mwaki. O ta ūrīa iruta rīa kūhoroherio mehia na iruta rīa mahītia marī matheru mūno makīria, no taguo iruta rīrī rīrī itheru mūno makīria. **18** Mūndū mūrūme o wothe wa rūciaro rwa Harūni no aūrīe. Nī gīcunjī gīake kīa hīndī ciothe kīa maruta marīa marīcinagīrwo Jehova na mwaki harī njiarwa iria igooka. Kīrīa gīothe gīkaahutia maruta macio nīgīgatuīka gītheru.” **19** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, **20** “Rīrī nīrīo iruta rīrīa Harūni na ariū ake marīrehagīra Jehova mūthenya ūrīa egūitīrīrio maguta: nī gīcunjī gīa ikūmi kīa eba īmwe ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno, ūrī iruta rīrīa rīrutagwo rīa mūtu, nuthu īmwe rūciinī na īrīa īngī hwaī-inī. **21** Ūūkarange na maguta rūgīo-inī; ūūrehe ūtukanītio wega, na ūneane iruta rīu rīa mūtu rīenyūrangītwo cienyū, rītuīke mūtaraīko

mwega wa gūkenia Jehova. **22** Mūriū ūrīa ūgaacooka ithenya rīake arī mūthīnjīri-Ngai mūitīrīrie maguta nīwe ūkaarīhaarīria. Gīkī nī gīcunjī kīa Jehova kīa hīndī ciothe, nakīo kīrīcinagwo biū. **23** Iruta o rīothe rīa mūtu rīrutītwo nī mūthīnjīri-Ngai rīrīcinagwo biū; rītikanarīo.” **24** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, **25** “Īra Harūni na ariū ake atīrī, Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa kūhoroherio mehia: Iruta rīu rīrīthīnjagīrwo mbere ya Jehova o harīa iruta rīa njino rīthīnjagīrwo; rīrī nī iruta itheru mūno makīria. **26** Nake mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūkaahorohanīria mehia narīo nīwe ūkaarīrīa; na rīrīagīrwo handū harīa hatheru, nja ya Hema-ya-Gūtūnganwo. **27** Kīrīa gīothe gīkaahutia nyama icio gīgaatuīka gītheru, na thakame o yothe īkaaminjūkīra nguo no nginya ūkaamīthambīria handū hatheru. **28** Nayo nyūngū ya rīūmba īrīa īkaaruga nyama icio no nginya yūragwo; no ingīkaarugwo na nyūngū ya gīcango-rī, nyūngū īyo nīgakumuthwo, īcooke īkamūrwo na maaī. **29** Mūndū mūrūme o wothe wa nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai no arīe nyama icio; iruta rīu nī itheru mūno makīria. **30** No iruta o rīothe rīa mehia rīrīa thakame yarīo ītwarītwo thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo, īrī ya kūhorohanīria thīinī wa Handū-Harīa-Hatheru-rī, rītikanarīo; no nginya rīcinwo.

7 “Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa irīhi rīa mahītia, narīo nī itheru mūno makīria: **2** Iruta rīu rīa irīhi rīa mahītia rīgaathīnjagīrwo o harīa iruta rīa njino rīthīnjagīrwo, na thakame yarīo īminjaminjīrio kīgongona mīena yothe. **3** Nake mūthīnjīri-Ngai nīarīrutaga maguta mothe marīo: maguta ma mūting’oe ūrīa mūnoru, na maguta marīa

mahumbĩire nyama cia nda, **4** higo cieri na maguta ma cio marĩa macihumbĩire hakuhĩ na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, marutanagĩrio na higo icio. **5** Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamacinĩra kĩgongona-inĩ, matuĩke iruta rĩrutĩirwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. Rĩu nĩrĩo iruta rĩa irĩhi rĩa mahĩtia. **6** Mũndũ mūrũme o wothe wa nyũmba ya mũthĩnjĩri-Ngai no arĩe nyama cia iruta rĩu, na no nginya rĩrĩrwo handũ hatheru; nĩ iruta itheru mũno makĩria. **7** “Watho wa iruta rĩa kũhoroherio mehia na wa iruta rĩa irĩhi rĩa mahĩtia no ũmwe: nyama ciamo nĩ cia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũkũhorohanĩria nacio. **8** Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũraruta iruta rĩa njino rĩa mũndũ o wothe we no arigie na rũũa. **9** Iruta rĩothe rĩa mũtu rĩrugĩirwo riiko-inĩ kana rĩgakarangwo na rũgĩo kana na kĩbaati nĩ rĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũrĩrĩrutagĩra Jehova, **10** narĩo iruta o rĩothe rĩa mũtu ũtukaniĩtio na maguta kana rĩtarĩ maguta o narĩo nĩ rĩa ariũ othe a Harũni, marĩgayane rĩiganaine. **11** “Ĩno nĩyo mĩtabarĩre ya iruta rĩa ũiguano rĩrĩa mũndũ angĩneana kũrĩ Jehova: **12** “Angĩkorwo ekũruta nĩ ũndũ wa gũcookia ngaatho-rĩ, nĩ arutanĩrie iruta rĩu rĩa gũcookia ngaatho hamwe na tũmĩgate tũrugĩtwo tũtarĩ na ndawa ya kũimbia tũtukaniĩtio na maguta na tũmĩgate tũrĩa tũhũthũ tũrugĩtwo tũtarĩ na ndawa ya kũimbia tũrĩ tũhake maguta, na tũmĩgate twa mũtu ũrĩa mũhinyu mũno, ũkimanĩtio wega na ũgatukanio na maguta. **13** Ningĩ hamwe na iruta rĩake rĩa ũiguano rĩa gũcookia ngaatho-rĩ, nĩakarĩrutanĩria na tũmĩgate tũrugĩtwo na ndawa ya kũimbia. **14** Nĩakarehe o kĩndũ kĩmwe kĩmwe kĩrĩ iruta, kĩheo kĩheanĩtwo harĩ Jehova; nĩ kĩa mũthĩnjĩri-

Ngai ũrĩa ũminjaminjaga thakame ĩyo ya iruta rĩu rĩa ũiguano. **15** Nyama icio cia iruta rĩu rĩaake rĩa ũiguano rĩa gũcookia ngaatho no nginya irĩo mũthenya o ro ũcio ikaarutĩrwo Jehova; ndakanatigie gĩcunjĩ o na kĩmwe gĩkinyie rũciinĩ. **16** “No rĩrĩ, angĩkorwo iruta rĩaake riunanĩte na ũndũ wa mwĩhĩtwa ehĩtĩte, kana nĩ rĩa kwĩyendera-rĩ, iruta rĩu rĩaakarĩo mũthenya o ro ũcio akaarĩruta, no kĩrĩa gĩothe gĩgaatigara no kĩrĩo mũthenya ũyũ ũngĩ. **17** Nyama ciothe cia igongona rĩu ĩngĩtigara ĩkinyie mũthenya wa gatatũ-rĩ, no nginya ĩcinwo na mwaki. **18** Nyama cia iruta rĩa ũiguano ingĩrĩo mũthenya wa gatatũ-rĩ, iruta rĩu rĩtigitĩkĩrĩka. Mũndũ ũcio ũrĩrutĩte agaatarwo ta atarutĩte kĩndũ, tondũ ti rĩtheru; ũrĩa wothe ũkaarĩa o na kanini karĩo nĩagacookererwo nĩ wĩhia ũcio. **19** “Nyama iria ingĩhutania na kĩndũ o ro gĩothe kĩrĩ na thaahu itikanarĩo; no nginya icinwo na mwaki. No nyama icio ingĩ mũndũ o ro wothe ũtethaahĩtie no acirĩe. **20** No mũndũ o wothe wĩthaahĩtie angĩkaarĩa nyama cia iruta rĩu rĩa ũiguano rĩrutĩrwo Jehova-rĩ, mũndũ ũcio no nginya akaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **21** Mũndũ o wothe angĩkaahutia kĩndũ kĩrĩ na thaahu, arĩ thaahu uumĩte harĩ mũndũ, kana nyamũ ĩrĩ na thaahu, kana kĩndũ o ro gĩothe kĩũru biũ kĩrĩ na thaahu, na acooke arĩe nyama o yothe ya iruta rĩu rĩa ũiguano rĩrutĩrwo Jehova-rĩ, mũndũ ũcio no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.” **22** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **23** “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũtikanarĩe maguta o na marĩkũ, ma ng’ombe kana ma ng’ondu, o na kana ma mbũri. **24** Mũngĩgaakora nyamũ ĩkuĩte, kana ĩkooragwo nĩ nyamũ cia gĩthaka,

maguta mayo no mahũthĩrwo na ũndũ ũngĩ o wothe, no mũtikanamarĩe. **25** Mũndũ o wothe angĩrĩa maguta ma nyamũ ĩrutĩrwo Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki, no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **26** Na kũrĩa guothe mũgaatũũra-rĩ, mũtikanarĩe thakame ya mũthemba o na ũrĩkũ, ĩrĩ ya nyoni kana ya nyamũ. **27** Mũndũ o wothe angĩkaarĩa thakame, no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao.” **28** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **29** “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũndũ o wothe ũngĩrehere Jehova iruta rĩa ũiguano, akaarehe gĩcunjĩ kĩaario kĩrĩ igongona rĩake mwene kũrĩ Jehova. **30** Kĩrĩa akaaruta agaakĩrehe na moko make we mwene gĩtuĩke iruta rĩa kũrutĩrwo Jehova na gũcinwo na mwaki; nĩakarehe maguta, hamwe na gĩthũri, na agĩthũngũthie mbere ya Jehova gĩtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio. **31** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagaacinĩra maguta macio kĩgongona-inĩ, no gĩthũri gĩtuĩke kĩa Harũni na ariũ ake. **32** No nginya mũheage mũthĩnjĩri-Ngai kĩero kĩa ũrĩo kĩa maruta manyu ma ũiguano kĩrĩ kĩheo kĩanyu kũrĩ o. **33** Mũriũ wa Harũni ũrĩa ũrahorohanĩria na thakame na maguta ma iruta rĩu rĩa iruta rĩa ũiguano-rĩ, nĩakaheo kĩero kĩa mwena wa ũrĩo kĩrĩ rwĩga rwake. **34** Kuuma harĩ iruta rĩa ũiguano rĩa andũ a Isiraeli, nĩnjoete gĩthũri kĩrĩa gĩthũngũthĩtio, na kĩero kĩrĩa kĩneanĩtwo kũrĩ niĩ, ngacihe Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na kũrĩ ariũ ake ituĩke rwĩga rwao rwa hĩndĩ ciothe kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli.” **35** Gĩkĩ nĩkĩo gĩcunjĩ kĩa maruta marĩa maarutagĩrwo Jehova macinĩtwo na mwaki, kĩrĩa kĩaagairwo Harũni na ariũ ake mũthenya ũrĩa maamũrirwo matungatagĩre Jehova marĩ athĩnjĩri-Ngai. **36** Mũthenya ũrĩa maaitĩriio maguta,

Jehova nĩathanire atĩ andũ a Isiraeli mamaheage nyama icio hĩndĩ ciothe ituĩke rwĩga rwao nginya njjarwa iria igooka. **37** Īno nĩyo mĩtabarĩre ya maruta ma njino, na ma mũtu, na ma kũhoroherio mehia, na ma mahĩtia, na ma kĩamũrano, na ma ũiguano, **38** marĩa Jehova aaheire Musa arĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, mũthenya ũrĩa aathire andũ a Isiraeli marehagĩre Jehova maruta mao kũu Werũ-inĩ wa Sinai.

8 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Rehe Harũni na ariũ ake, na nguo ciao, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ndũrũme igĩrĩ, na gĩkabũ kĩa mĩgate ĩrugĩtwo ĩtarĩ na ndawa ya kũimbia, **3** ũcooke ũcookanĩrĩrie kĩũngano gĩothe kĩa andũ a Isiraeli mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo.” **4** Musa agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte, nakĩo kĩũngano kũu gĩgĩcookanĩrĩra mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **5** Nake Musa akĩira kĩũngano kũu atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte gwĩkwo” **6** Nake Musa akĩrehe Harũni na ariũ ake hau mbere, akĩmathambia na maaĩ. **7** Agĩcooka akĩhumba Harũni kanjũ, na akĩmuoha mũcibi, na akĩmũhumba nguo ĩrĩa ya igũrũ ndaaya, na akĩmwĩkĩra ebodi. Ningĩ akĩmuherera ebodi na mũcibi wa njohero ũrĩa watumĩtwo wega; nĩ ũndũ ũcio ũkĩohererwo harĩ we, akĩmũhotoro naguo. **8** Agĩcooka akĩmwĩkĩra gakuo ga gĩthũri, na gakuo-inĩ kau agĩkĩra Urimu na Thumimu. **9** Ningĩ akĩoha Harũni kĩremba mũtwe, na agĩkĩra gathuuma ga thahabu, nako nĩ tanji nyamũre, akĩmĩkĩra mwena wa mbere wa kĩremba o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **10** Ningĩ Musa akĩoya

maguta marĩa ma gũitanĩrĩrio na akĩmaitĩrĩria Hema-ĩrĩa-Nyamũre na kĩrĩa gĩothe kĩarĩ thĩinĩ wayo, na nĩ ũndũ ũcio agĩciamũra. **11** Nĩaminjaminjĩirie kĩgongona kũu maguta mamwe ma macio maita mũgwanja, agĩitĩrĩria kĩgongona kũu maguta hamwe na indo ciakĩo ciothe, na mbakũri hamwe na mĩrũgamo yakĩo, agĩciamũra. **12** Nĩaitĩrĩrie Harũni maguta mamwe mũtwe akĩmũitĩrĩria maguta nĩgeetha amwamũre. **13** Ningĩ akĩrehe ariũ a Harũni hau mbere na akĩmahumba kanjũ, akĩmooha mĩcibi na akĩmekĩra tũkũbia mũtwe, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **14** Ningĩ akĩneana ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, nake Harũni na ariũ ake makĩgĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mũtwe wa ndegwa ĩyo. **15** Musa agĩthĩnja ndegwa ĩyo, na akĩoya thakame ĩmwe yayo na kĩara gĩake, akĩmĩhaka hĩa ciothe cia kĩgongona nĩgeetha atherie kĩgongona. Agĩcooka agĩita thakame ĩyo ĩngĩ gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. Nĩ ũndũ ũcio agĩkĩamũra nĩguo akĩhoroherie. **16** Ningĩ Musa akĩoya maguta mothe marĩa maahumbĩire nyama cia nda, na marĩa maahumbĩire ini, na higo cieri na maguta ma cio, akĩmacinĩra kĩgongona-inĩ. **17** No ndegwa ĩyo, hamwe na rũũa rwayo na nyama ciayo na mahu mayo agĩcicinĩra nja ya kambĩ, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **18** Agĩcooka akĩneana ndũrũme ya iruta rĩa njino, nake Harũni na ariũ ake makĩgĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mũtwe wa ndũrũme ĩyo. **19** Musa agĩcooka agĩthĩnja ndũrũme ĩyo, na akĩminjaminjĩria thakame yayo mĩena yothe ya kĩgongona. **20** Agĩcooka agĩtinangia ndũrũme ĩyo icunjĩ, na agĩcina mũtwe na icunjĩ icio na maguta. **21** Musa nĩathambirie nyama cia nda na mathagiro na maaĩ,

na ag̃icin̄ira ndūrūme ĩyo yothe k̄igongona-in̄i, ĩg̃itūika iruta r̄ia njino r̄ir̄i na mūtaraŕiko mwega, nar̄io n̄i iruta r̄irut̄iirwo Jehova r̄ia g̃ūcinwo na mwaki, o ta ūr̄ia Jehova aath̄ite Musa. **22** Ning̃i Musa ak̄ineana ndūrūme ĩyo ĩng̃i, n̄iyo ndūrūme ya k̄iamūrano, nake Har̄uni na ariū ake mak̄iig̃ir̄ira moko mao ig̃ūrū r̄ia mūtwe wayo. **23** Musa ag̃ith̄inja ndūrūme ĩyo, na ak̄ioya thakame ĩmwe yayo ak̄im̄ihaka moni ya g̃ūtū kwa ūr̄io kwa Har̄uni, na k̄iara g̃iake k̄ir̄ia k̄inene g̃ia guoko gwake kwa ūr̄io, na k̄iara g̃iake k̄ir̄ia k̄inene g̃ia k̄ug̃ūrū gwake kwa ūr̄io. **24** Ning̃i Musa ak̄irehe ariū a Har̄uni hau mbere, na ak̄imahaka thakame ĩmwe moni cia matū mao ma ūr̄io, na ciara ciao iria nene cia moko mao ma ūr̄io, na ciara ciao iria nene cia mag̃ūrū mao ma ūr̄io. Ning̃i ak̄iminjamin̄j̄iria k̄igongona thakame m̄iena yothe. **25** Ag̃icooka ak̄ioya maguta, maguta ma m̄uting'oe m̄unoru, na maguta mothe mar̄ia mahumb̄ire nyama cia nda, na mar̄ia mahumb̄ire ini, na higo cieri na maguta ma cio, o na k̄iero k̄ia mwena wa ūr̄io. **26** Ning̃i kuuma g̃ikabū-in̄i k̄ia m̄igate ĩr̄ia yarug̃itwo ĩtar̄i ndawa ya k̄uimbia, k̄ir̄ia k̄iar̄i hau mbere ya Jehova, ak̄ioya kam̄ugate, na kam̄ugate kang̃i kaarug̃itwo na maguta, na kam̄ugate kang̃i kah̄uth̄i; ag̃it̄uig̃ir̄ira ig̃ūrū r̄ia icun̄j̄i cia maguta macio na k̄iero-in̄i k̄i k̄ia ūr̄io. **27** Indo icio ciothe ag̃iciig̃ir̄ira moko-in̄i ma Har̄uni na ma ariū ake, ag̃icith̄ung̃uth̄iria mbere ya Jehova itūike iruta r̄ia g̃uth̄ung̃uth̄io. **28** Ning̃i Musa ag̃icooka ag̃icioya kuuma moko-in̄i mao, ag̃icicin̄ira k̄igongona-in̄i ig̃ūrū r̄ia iruta r̄ia njino, ir̄i iruta r̄ia k̄iamūrano r̄ir̄i na mūtaraŕiko mwega, n̄ir̄io iruta r̄irut̄iirwo Jehova r̄ia

gūcinwo na mwaki. **29** Musa agīcooka akīoya gīthūri kīrī rwīga rwake thīinī wa ndūrūme īyo ya kīamūrano, agīgīthūngūthīria mbere ya Jehova gītuīke iruta rīa gūthūngūthio, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **30** Ningī Musa akīoya maguta mamwe ma macio ma gūitanīrīrio, na thakame īmwe kuuma kīgongona-inī agīciminjaminjīria Harūni hamwe na nguo ciake, na ariū ake hamwe na nguo ciao. Nī ūndū ūcio akīamūra Harūni na nguo ciake, na ariū ake na nguo ciao. **31** Ningī Musa akīira Harūni na ariū ake atīrī, “Rugīrai nyama icio itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo na mūcirīire o hau hamwe na mīgate kuuma gīkabū-inī kīa iruta rīa kīamūrano, o ta ūrīa njathanīte ngoiga atīrī, ‘Harūni na ariū ake nīmacirīiage.’ **32** Ningī mūcooke mūcine nyama na mīgate īrīa īgūtigara. **33** Mūtikehere itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo ihinda rīa mīthenya mūgwanja, nginya matukū manyu ma kwamūrwo mahinge, nī ūndū kwamūrwo kwanyu gūgaikara mīthenya mūgwanja. **34** Ūrīa gwīkītwo ūmūthī, gwathanīttwo nī Jehova nīguo mūhoroherio. **35** No nginya mūikare itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo mīthenya mūgwanja, mūthenya na ūtukū, nīguo mūhingie ūrīa Jehova arenda, nīguo mūtigakue; nīgūkorwo ūguo nīguo njathīttwo.” **36** Nī ūndū ūcio Harūni na ariū ake magīika maūndū marīa mothe Jehova aathīte Musa mekwo.

9 Mūthenya wa īnana wakinya, Musa agīita Harūni na ariū ake, na athuuri a Isiraeli. **2** Akīira Harūni atīrī, “Oya njaū ya ndegwa ya iruta rīaku rīa kūhoroherio mehia na ndūrūme ya iruta rīaku rīa njino, cierī itigakorwo na

kaūūgū, ūcineane hau mbere ya Jehova. **3** Ūcooke wīre andū a Isiraeli atīrī: ‘Oyai thenge ya iruta rīa kūhoroherio mehia, na gacaū na gatūrūme, twerī twa ūkūrū wa mwaka ūmwe na tūtārī na kaūūgū, tūtuīke iruta rīa njino, **4** na muoye ndegwa na ndūrūme cia iruta rīa ūiguano irutwo igongona mbere ya Jehova, hamwe na iruta rīa mūtu ūtukānītio na maguta. Nīgūkorwo ūmūthī Jehova nīekūmuumīrīra.” **5** Nao magītwara indo icio Musa aathanīte irutwo mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo, nakīo kīūngano kīa andū a Isiraeli gīothe gīgīkuhīrīria, gīkīrūgama hau mbere ya Jehova. **6** Musa agīcooka akīmeera atīrī, “Ūū nīguo Jehova aathanīte mwīke, nīguo riiri wa Jehova ūmuumīrīre.” **7** Musa akīira Harūni atīrī, “Ūka kīgongona-inī ūrute igongona rīaku rīa kūhoroherio mehia na iruta rīaku rīa njino, wīhoroherie wee mwene na ūhoroherie andū aya; ūcooke ūrute igongona rīa indo iria andū marehete ūmahoroherie, o ta ūrīa Jehova aathanīte.” **8** Nī ūndū ūcio Harūni agīūka kīgongona-inī, agīthīnja gacaū ka iruta rīa kūhoroherio mehia, nī ūndū wake mwene. **9** Ariū ake makīmūrehere thakame īyo, nake agītobokia kīara gīake thakame-inī īyo, akīmīhaka hīa cia kīgongona; nayo thakame īyo īngī akīmīita hau gītina-inī gīa kīgongona. **10** Agīcooka agīcinīra maguta hau kīgongona igūrū, na higo cierī na maguta marīa mahumbīire ini, ma kuuma iruta-inī rīu rīa kūhoroherio mehia, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa; **11** nacio nyama cia iruta rīu na rūūa agīcicinīra nja ya kambī. **12** Ningī agīthīnja iruta rīa njino. Nao ariū ake makīmūnengera thakame īyo, nake akīmīminjaminjīria kīgongona mīena

yothe. **13** Nao makīmūnengera iruta rīu rīa njino gīcunjī kīmwe gwa kīmwe, o hamwe na mūtwe, nake agīcicinīra kīgongona-inī. **14** Ningī agīthambia nyama cia nda na mathagirowo na agīcicinīra igūrū rīa iruta rīa njino hau kīgongona-inī. **15** Ningī Harūni akīrehe iruta rīrīa rīarī rīa kūrūtīrwo andū. Akīoya thenge īrīa ya kūrūtīrwo andū īrī iruta rīa kūmahoroheria mehia akīmīthīnja akīmīruta nī ūndū wa iruta rīa kūhoroheria mehia, o ta ūrīa ekīte īyo ya mbere. **16** Harūni akīrehe iruta rīu rīa njino akīrīruta o ta ūrīa gwatuītwo. **17** Agīcooka akīrehe iruta rīa mūtū, akīrūma ngundi yaguo, na akīūcinīra igūrū rīa kīgongona hamwe na iruta rīa njino rīa rūciinī. **18** Ningī agīthīnja ndegwa na ndūrūme irī iruta rīa ūiguano nī ūndū wa andū. Ariū ake makīmūnengera thakame yacio, nake akīmīminjaminjīria kīgongona mīena yothe. **19** No maguta ma ndegwa, na ma ndūrūme, na ma mūting’oe mūnoru, na ma rūambū, na higo cieri na maguta marīa mahumbūire ini, **20** icio magīciigīrīra ithūri-inī, nake Harūni agīcinīra maguta macio kīgongona-inī. **21** Harūni agīcooka agīthūngūthia ithūri icio na kīero kīa mwena wa ūrīo mbere ya Jehova īrī iruta rīa gūthūngūthio, o ta ūrīa Musa aathanīte. **22** Ningī Harūni akīambararia moko make amaroretie na kūrī andū akīmarathima. Na tondū nīarīkītie kūruta iruta rīu rīa kūhoroherio mehia, na iruta rīa njino, na iruta rīa ūiguano, agīkūrūka kuuma kīgongona-inī. **23** Musa na Harūni magīthīi magītoonya Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. Rīrīa moimire nja, makīrathima andū; naguo riiri wa Jehova ūkiumīrīra andū othe. **24** Mwaki ūkiuma harī Jehova ūgīcina iruta rīu rīa

njino na maguta marīa maarī kīgongona-inī. Na rīrīa andū othe maawoonire makīanīrīra nī gūkena, makīnamīrīra maturumithītīe mothiū mao thī.

10 Na rīrī, ariū a Harūni, nīo Nadabu na Abihu, nīmoire ngīo ciao cia ūbani, magīciīkīra mwaki na makīongerera ūbani; na makīrehe mwaki ūteetīkīrītīo mbere ya Jehova, ūrīa wareganīte na watho wa Jehova. **2** Nī ūndū ūcio mwaki ūkiuma kūrī Jehova, ūkīmaniina, nao magīkuīra o hau mbere ya Jehova. **3** Ningī Musa akīra Harūni atīrī, “Ūndū ūyū nīguo Jehova aaririe, rīrīa oigire atīrī: “Gatagatī-inī ka andū arīa marīthengagīrīra, nīndīrīionanagia ndī mūtheru; nīndīrītīagwo mbere ya andū othe.” Nake Harūni agīkira ki. **4** Musa agīta Mishaeli na Elizafani, ariū a Uzieli, ithe mūnini wa Harūni, akīmeera atīrī, “Ūkai haha, muoye ciimba cia ariū a ithe wanyu, mūciumie nja ya kambī haraihu na itoonyero rīa handū-harīa-haamūre.” **5** Nī ūndū ūcio magīūka, makīmakuua, marī o na kanjū ciao, makīmatwara nja ya kambī, o ta ūrīa Musa aathanīte. **6** Ningī Musa akīra Harūni na ariū ake Eleazaru na Ithamaru atīrī, “Mūtikanareke njuīrī cianyu ciikare itarī njanūre, kana mūtembūrānge nguo cianyu, nīguo mūtīgakue, na mūtūme Jehova arakarīre kīrīndī gīkī gīothe. No rīrī, rekei andū a nyūmba yanyu, nyūmba yothe ya Isiraeli, macakaīre acio Jehova aniinīte na mwaki. **7** Mūtikehere itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo nīguo mūtīgakue, tondū nīmūtīrīrīrio maguta ma Jehova.” Nī ūndū ūcio magīka o ta ūrīa Musa aameerire. **8** Ningī Jehova akīra Harūni atīrī, **9** “Wee na ariū aku-rī, mūtikananyue ndibei kana kīndū o gīothe kīngītūma mūndū arīo

rĩrĩa rĩothe mũrĩtoonyaga Hema-ya-Gũtũnganwo, nĩguo mũtigakue. Ũndũ ũcio nĩ ũtuĩke watho mwandĩke wa gũtũũra nginya njiarwa-inĩ iria igooka. **10** No nginya mũkũũranage indo iria nyamũre na iria itarĩ nyamũre, o na iria irĩ thaahu na iria itarĩ thaahu, **11** na no nginya mũrutage andũ a Isiraeli watho wothe wa kũrũmagĩrĩrwo, ũrĩa Jehova aamaheire na kanua ka Musa.” **12** Ningĩ Musa akĩira Harũni na ariũ ake arĩa maatigaire, nĩo Eleazaru na Ithamaru, atĩrĩ, “Oyai iruta rĩu rĩa mũtu rĩatigarĩte kuuma harĩ maruta marĩa maarutĩrwo Jehova ma gũcinwo na mwaki, mũrĩrĩe rĩthondeketwo rĩtarĩ na ndawa ya kũimbia, mũrĩire hau mwena-inĩ wa kĩgongona, nĩ ũndũ nĩ iruta rĩtheru mũno makĩria. **13** Mũrĩrĩire handũ hatheru, tondũ nĩ rwĩga rwaku na rwa ariũ aku kuuma maruta-inĩ marĩa marutĩrwo Jehova ma gũcinwo na mwaki; tondũ ũguo nĩguo njathĩtwo. **14** No wee, na ariũ aku na airĩtu aku no mũrĩe gĩthũri kĩrĩa gĩathũngũthĩtio, na kĩero kĩrĩa kĩaheanĩtwo. Mũcirĩire handũ hatarĩ thaahu; icio nĩwe ũheetwo hamwe na ciana ciaku ituĩke rwĩga rwanyu rwa maruta ma ũiguano ma andũ a Isiraeli. **15** Kĩero kĩu kĩarutĩtwo, na gĩthũri kĩu gĩathũngũthĩtio, no nginya irehanĩrio na maguta ma maruta ma gũcinwo na mwaki, na ithũngũthio mbere ya Jehova, ituĩke igongona rĩa gũthũngũthio. Rũrũ nĩruo rwĩga rwaku na rwa ciana ciaku hĩndĩ ciothe, o ta ũrĩa Jehova aathanĩte.” **16** Rĩrĩa Musa oorĩrĩrie ũhoru wa mbũri irĩa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na akĩmenya atĩ nĩyarĩkĩtie gũcinwo biũ-rĩ, akĩrakarĩra Eleazaru na Ithamaru, ariũ a Harũni arĩa maatigaire, akĩmooria atĩrĩ,

17 “Nĩ kĩ kĩgiririe mūrĩre iruta rĩu rĩa kũhoroheria mehia handũ-harĩa-haamũre? Nĩ iruta itheru mũno makĩria; mwaheirwo iruta rĩu rĩa kweheragia mahĩtia ma kĩrĩndĩ rĩrĩa mũkũmahoroheria hau mbere ya Jehova. 18 Kuona atĩ thakame yayo ndĩnatoonyio thĩinĩ wa Handũ-hau-Hatheru-rĩ, nĩmũkwagĩrĩrwo nĩkũrĩra mbũri ĩyo Handũ-hau-Haamũre, o ta ũrĩa ndaathanire.” 19 Harũni agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūmũthĩ nĩmarutire igongona rĩao rĩa kũhoroherio mehia, na iruta rĩao rĩa njino hau mbere ya Jehova, no maũndũ ta macio o na nĩ manangora. Ingĩkũrĩite iruta rĩu rĩa kũhoroherio mehia ũmũthĩ-rĩ, ũndũ ũcio nĩũngĩkenirie Jehova?” 20 Hĩndĩ ĩrĩa Musa aigũire ũhoru ũcio-rĩ, akĩganĩra.

11 Nake Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, 2 “Īrai andũ a Isiraeli ũũ, ‘Gatagatĩ-inĩ ka nyamũ ciothe iria irĩ bũrũri-inĩ-rĩ, ici nĩcio mũngĩrĩa: 3 No mūrĩe nyamũ o yothe ĩrĩ mahũngũ marekanĩtie gatagatĩ biũ na ĩcookagia ithagumia. 4 “Nĩ kũrĩ nyamũ imwe icookagia o ithagumia tu, na ingĩ irĩ o mahũngũ marekanĩtie; icio mũtikanacirĩe. Ngamĩra o na aakorwo nĩcookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ mayo matirekanĩtie; ĩyo ĩrĩ thaahu harĩ inyuĩ. 5 Gĩkami o na aakorwo nĩgĩcookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ makĩo matirekanĩtie; kĩu kĩrĩ thaahu harĩ inyuĩ. 6 Mbũkũ o na aakorwo nĩcookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ mayo matirekanĩtie; ĩyo ĩrĩ thaahu harĩ inyuĩ. 7 Nayo ngũrwe o na akorwo mahũngũ mayo nĩmarekanĩtie biũ-rĩ, ndĩcookagia ithagumia; ĩyo ĩrĩ thaahu harĩ inyuĩ. 8 Mũtikanarĩe nyama ciacio kana mũhutie ciimba ciacio; icio irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 9 “Harĩ ciũmbe ciothe iria

itũũraga maaĩ-inĩ ma iria na ma tũrũũ-rĩ, no mũrĩe ciothe iria irĩ mathagu manyiitaine na nĩ irĩ ngaracũ mwĩrĩ. **10** No ciũmbe ciothe iria irĩ iria-inĩ kana tũrũũ-inĩ, na itirĩ mathagu manyiitaine o hamwe na ngaracũ mwĩrĩ, irĩ imwe cia iria ithiiga irĩ hamwe, kana irĩ ciothe cia iria irĩ muoyo kũu maaĩ-inĩ; no nginya mũcithũũre biũ. **11** Na tondũ no nginya mũcithũũre-rĩ, mũtikanaĩe nyama ciacio, na no nginya mũthũũre ciimba ciacio biũ. **12** Kĩndũ o gĩothe gĩtũũraga maaĩ-inĩ na gĩtirĩ mathagu manyiitaine kana ngaracũ mwĩrĩ, nĩciagũthũũrwo nĩ inyuĩ biũ. **13** “Ici nĩcio nyoni iria mwagĩrĩrwo nĩgũthũũra na mũtangĩria tondũ nĩ thũũre; nacio nĩ nderi, na ndiyũ, na ndiyũ iria njirũ, **14** na hũngũ ĩria ndune, na mũthemba o wothe wa hũngũ iria njirũ, **15** na mahuru mothe, **16** na ndundu ĩria ĩrĩ rũhĩa, na ndundu ĩria ĩgambaga, na nyoni ya iria-inĩ ĩria ĩrĩ mathagu maraaya, na mũthemba o wothe wa rwĩgĩ, **17** na gatundu karĩa kanini, na nyoni ya iria-inĩ ĩria ĩrĩ ngingo ndaaya, na ndundu ĩria nene, **18** na ndundu ĩria njerũ, na ndundu ya werũ-inĩ, na hũngũ ya iria-inĩ, **19** na karoga-ngunũ, na mĩthemba yothe ya cũcũ-wa-njoka, na hudihuda, o na rũhuhu. **20** “Tũnyamũ tuothe tũria tũmbũkaga na tũthiagĩra thĩ na magũrũ mana nĩ mwagĩrĩrwo nĩ gũtũthũũra mũno. **21** No nĩ kũrĩ tũnyamũ tũmwe tũrĩ mathagu na tũthiiga na magũrũ mana tũria mũngĩria; natuo nĩ tũria tũrĩ na magũrũ marĩ nyunĩro ma gũtũteithia kũrũga. **22** Thĩinĩ wa tuo no mũrĩe mĩthemba yothe ya ngigĩ, na ndararĩki, na ngiria, o na kana ndaahi. **23** No tũnyamũ tũu tũngĩ tuothe tũrĩ mathagu na tũrĩ na magũrũ mana no nginya

mūtūthūūre mūno. **24** “Nīmūgethaahia na maūndū maya; ūrīa wothe ūngīhutia ciimba ciatuo agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **25** Mūndū o wothe ūkooya kīimba gīatuo no nginya athambie nguo ciake, na nīagatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **26** “Nyamū o yothe ĩrekanītie mahūngū no matirekanītie biū, kana ĩrīa ĩtacookagia ithagumia, ĩyo ĩrī thaahu harī inyuī; mūndū o wothe ūkaahutia kīimba kīa ĩmwe yacio nīakanyiitwo nī thaahu. **27** Harī nyamū ciothe iria ithiiaga na magūrū mana-rī, iria ikinyaga na ithu irī thaahu harī inyuī; mūndū ūrīa wothe ūkaahutia ciimba ciacio agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **28** Mūndū o wothe ūngīoya ciimba ciacio no nginya athambie nguo ciake, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. Icio irī thaahu harī inyuī. **29** “Harī nyamū ciothe iria ithiagīra thī, ici nīcio irī thaahu harī inyuī: mūrūngūru na mbā, na njagathi iria nene cia mīthemba yothe, **30** na gīthenyūka, na kīgurumūki, na njagathi, na gīcagathi kīrīa kīa mahiga-inī, na kīmbu. **31** Harī iria ciothe ithiagīra thī, ici irī thaahu harī inyuī. Mūndū o wothe ūngīcihutia ikuīte-rī, agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **32** Rīrīa ĩmwe yacio ĩngīkua na ĩgūire kīndū, kīndū kīu o na kīngīkorwo kīrī kīa wīra ūrīkū, nīgīkanyiitwo nī thaahu, o na aakorwo gīthondeketwo na mbaū, kana gītambaya, kana rūūa kana ikūnia. Nīkīrindwo maaī-inī; gīgaakorwo kīrī na thaahu o nginya hwaī-inī, na nīgīgacooka gīthirwo nī thaahu. **33** Nyamū ĩmwe ya icio ĩngīgūa thīinī wa nyūngū ya rīūmba-rī, kīndū kīrīa gīothe kīrī thīinī wayo nīgīkanyiitwo nī thaahu, na no nginya mūūrage nyūngū ĩyo. **34** Irio o

ciothe ingĩrĩĩo no ikorwo irĩ na maaĩ moimĩte nyũngũ-
inĩ ta ĩyo irĩ na thaahu, na kĩndũ o gĩothe gĩa kũnyuuo
kiumĩte thĩinĩ wayo kĩrĩ na thaahu. **35** Kĩndũ o gĩothe
kĩngĩkaagwĩrwo nĩ kĩimba kĩmwe gĩacio, nĩgĩkanyitwo nĩ
thaahu; riiko kana nyũngũ ya kũruga no nginya ciũragwo.
Indo icio irĩ na thaahu, nacio indo icio nĩigatuĩka thaahu
harĩ inyuĩ. **36** No rĩrĩ, gĩthima kana irima rĩa maaĩ, icio
itingĩnyitwo nĩ thaahu, no mũndũ o wothe ũkaahutia
kĩimba kĩmwe kĩa indo icio irĩ thaahu nĩakanyitwo nĩ
thaahu. **37** Kĩimba kĩngĩkaagwĩra mbeũ o na irĩkũ cia
kũhaandwo, itikanyitwo nĩ thaahu. **38** No mbeũ icio
ingĩkorwo irindĩtwo maaĩ-inĩ, nakĩo kĩimba gĩcigũire,
mbeũ icio irĩ na thaahu harĩ inyuĩ. **39** “Nyamũ ĩrĩa
mwĩtikĩrĩtio kũrĩa ĩngĩkua, mũndũ o wothe ũkaahutia
kĩimba kĩa agaatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-
inĩ. **40** Mũndũ o wothe ũngĩrĩa nyama cia kĩimba kũ
no nginya athambie nguo ciake, nake agaatinda arĩ na
thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Mũndũ o wothe ũngĩoya kĩimba
kũ no nginya athambie nguo ciake, nake atiinde arĩ
na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **41** “Kĩũmbe gĩothe kĩrĩa
gĩtambaga thĩ nĩgĩthũũre; ti gĩa kũrĩĩo. **42** Mũtikanaarĩe
kĩũmbe gĩothe kĩrĩa gĩtambaga thĩ, kana gĩthiiga na
nda, kana na magũrũ mothe mana, kana magũrũ maingĩ;
icio mũcithũũre mũno. **43** Mũtikanethaahie na kũmbe o
na kĩmwe gĩacio. Mũtikaneĩkĩre thaahu nĩ ũndũ wacio
kana mũreke imũgwatie thaahu. **44** Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai
wanyu; mwĩamũrei na mwĩtherie, tondũ nĩ ndĩ mũtheru.
Mũtikanethaahie na kũmbe o gĩothe kĩrĩa gĩtambaga
thĩ. **45** Nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa wamũrutire kuuma bũrũri

wa Misiri nduīke Ngai wanyu; nĩ ũndũ ũcio mwītheriei, tondũ nĩ ndĩ mūtheru. **46** “Macio nĩmo mawatho marĩa makoniĩ nyamũ, na nyoni, na kīndũ gĩothe kīrĩ muoyo kīrĩa gĩthiagĩra maaĩ-inĩ, na kīũmbe o ro gĩothe kīrĩa gītambaga thĩ. **47** No nginya mūkũũranage nyamũ iria irĩ thaahu na iria itarĩ thaahu, na mūkũũranage ciũmbe iria irĩ muoyo ingĩrĩo na iria itangĩrĩo.”

12 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Ĩra andũ a Isiraeli ũũ: ‘Mũndũ-wa-nja angĩgĩa nda aciare kahĩ, nĩagaikara arĩ na thaahu mĩthenya mūgwanja o ta ũrĩa aikaraga arĩ na thaahu ihinda rĩake rĩa mweri. **3** Na mũthenya wa kanana wakinya, kahĩ kau nĩgakaaruithio. **4** Nake mũndũ-wa-nja ũcio no nginya eterere mĩthenya mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ nĩguo atherio thaahu wa kuura thakame. Ndakanahutie kīndũ kīamũre kana atoonye handũ-harĩa-haamũre o nginya matukũ ma gũtherio gwake mathire. **5** No angĩciara mwana wa kairĩtu, agaaikara arĩ na thaahu ciumia igĩrĩ, o ta ũrĩa aikaraga arĩ na thaahu ihinda rĩake rĩa mweri. Ningĩ no nginya eterere mĩthenya mĩrongo ĩtandatũ na ĩtandatũ nĩguo atherio thaahu wa kuura thakame. **6** “Hĩndĩ ĩrĩa matukũ make ma gũtherio, marĩ ma kahĩ kana ma kairĩtu, makahingarĩ, nĩakarehera mũthĩnjĩri-Ngai gatũrũme ka mwaka ũmwe hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, karĩ iruta rĩa njino, na atware gatutura kana ndirahũgĩ ya iruta rĩa kũhoroherio mehia. **7** Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacirutĩra hau mbere ya Jehova nĩguo amũhoroherie, nake mũndũ-wa-nja ũcio nĩagathirwo nĩ thaahu wa kuuma gwa thakame. “Macio nĩmo mawatho ma mũndũ-

wa-nja ūrīa ūciarīte kahī kana kairītu. **8** Angīkorwo ndangīhota kūruta gatūrūme, nīakaruta ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, kamwe ka iruta rīa njino na karīa kangī ka iruta rīa kūhoroherio mehia. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaamūhoroheria, nake mūdū-wa-nja ūcio nīagathera.”

13 Ningī Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **2** “Hīndī rīa mūdū o wothe angīgīa na handū haimbu, kana mūtūnda, kana handū hakaragacūku ngoothi-inī yake, harīa hangītūika mūrimū wa ngoothi ūngīgwatanio-rī, no nginya atwarwo kūrī Harūni, ūrīa mūthīnjīri-Ngai, kana kūrī ūmwe wa ariū ake ūrīa mūthīnjīri-Ngai. **3** Nake mūthīnjīri-Ngai arore kīronda kīu kīrī ngoothi-inī yake, na angīkorwo njuīrī ya handū hau harūaru nīgarūrūkīte ikerūha, na kīronda kīu kīonwo kīrikīire thīinī wa mwīrī gūkīra harīa ngoothi yakinya-rī, ūcio nī mūrimū wa ngoothi ūngīgwatanio. Nake mūthīnjīri-Ngai aarīkia kūmūrora, nīagacooka atue atī mūdū ūcio arī na thaahu. **4** Angīkorwo kīmeni kīu arī nakīo ngoothi-inī yake nīkīerūhīte na gītīrikīire ngoothi-inī, nayo njuīrī yaho ndīerūhīte-rī, mūthīnjīri-Ngai nīakaiga mūdū ūcio mūrūaru handū mwanya mīthenya mūgwanja. **5** Mūthenya wa mūgwanja, mūthīnjīri-Ngai nīakamūrora na angīkoona atī kīronda gītīgarūrūkīte na gītīthegeete-rī, nīakamūiga handū mwanya mīthenya īngī mūgwanja. **6** Mūthenya wa mūgwanja mūthīnjīri-Ngai, nīakamūrora o rīngī, na angīkorwo kīronda kīu nīkīrathira na gītīthegeete ngoothi-inī-rī, mūthīnjīri-Ngai nīagatua atī mūdū ūcio ndarī na thaahu; īyo no mītūnda. Mūdū ūcio no

nginya athambie nguo ciake, nake n̄agathera, athirwo n̄i thaahu. **7** No m̄t̄unda ūcio ūnḡithegea ngoothi-in̄i yake thuutha wa kw̄ionania har̄i m̄th̄inj̄iri-Ngai, n̄iguo atūike ndar̄i na thaahu, no nginya acooke k̄ur̄i m̄th̄inj̄iri-Ngai r̄inḡi. **8** M̄th̄inj̄iri-Ngai ūcio n̄iakam̄rora, na anḡikorwo m̄t̄unda ūthegeete ngoothi-in̄i, n̄iakam̄tua at̄i ar̄i na thaahu; ūcio n̄i m̄rim̄u wa ngoothi ūr̄ia ūnḡigwatanio. **9** “R̄ir̄ia m̄nd̄u o wothe anḡiḡia na m̄rim̄u wa ngoothi ūnḡigwatanio-r̄i, no nginya atwarwo har̄i m̄th̄inj̄iri-Ngai. **10** M̄th̄inj̄iri-Ngai n̄iakam̄rora, na hanḡikorwo har̄i na hand̄u haimbu hakeer̄uha ngoothi-in̄i hagat̄uma njūir̄i yer̄uhe, na anḡikorwo hand̄u hau haimbu n̄ihat̄ur̄ik̄ite hakaḡia k̄ironda-r̄i, **11** ūcio n̄i m̄rim̄u wa ngoothi ūtanḡihona, nake m̄th̄inj̄iri-Ngai n̄iagatua at̄i m̄nd̄u ūcio ar̄i na thaahu. Ndakam̄uga hand̄u mwanya, tond̄u m̄nd̄u ūcio n̄iar̄ik̄itie k̄uḡia na thaahu. **12** “No r̄ir̄i, m̄rim̄u ūcio ūnḡihunja ngoothi-in̄i yake yothe, na har̄ia hothe m̄th̄inj̄iri-Ngai anḡihota kuona oone at̄i m̄rim̄u ūcio ūiȳur̄ite ngoothi-in̄i ya m̄nd̄u ūcio m̄r̄uaru kuuma m̄twe nginya maḡur̄u-r̄i, **13** m̄th̄inj̄iri-Ngai ūcio n̄iakam̄rora, na aakorwo m̄rim̄u ūcio n̄i ūiȳur̄ite mw̄ir̄i wake wothe, n̄iagatua at̄i m̄nd̄u ūcio ndar̄i na thaahu. Kuona at̄i n̄ier̄uh̄ite k̄und̄u guothe-r̄i, ndar̄i na thaahu. **14** No h̄ind̄i ir̄ia yothe m̄nd̄u ūcio anḡionwo ar̄i na ironda-r̄i, n̄iagatūika ar̄i na thaahu. **15** R̄ir̄ia m̄th̄inj̄iri-Ngai anḡiona k̄ironda-r̄i, n̄iagatua at̄i m̄nd̄u ūcio ar̄i na thaahu. K̄ironda k̄iu k̄ir̄i na thaahu; m̄nd̄u ūcio ar̄i na m̄rim̄u ūnḡigwatanio. **16** No k̄ironda k̄iu k̄inḡigar̄ur̄uka k̄ier̄uhe, no nginya m̄nd̄u

ũcio athiĩ harĩ mũthĩnjĩri-Ngai. **17** Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakamũrora, na aakorwo ironda nĩcierũhĩte-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio mũrũaru ndarĩ na thaahu, nake nĩagatuĩka ndarĩ na thaahu. **18** “Rĩrĩa mũndũ angĩgĩa na ihũha ngoothi-inĩ yake na rĩcooke rĩhone, **19** naho hau ihũha rĩraarĩ haimbe na herũhe, kana hagĩe na kameni gatune-rĩ, no nginya athiĩ akeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai. **20** Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakarora handũ hau, na hangĩoneka nĩ harikĩire gũkĩra ngoothi, na njuĩrĩ ciaho ikerũha, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu. Nĩ mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio ũtuthũkĩte harĩa ihũha rĩu rĩraarĩ. **21** No, mũthĩnjĩri-Ngai angĩrora handũ hau one hatirĩ na njuĩrĩ njerũ thĩinĩ waho, na hatirikĩire gũkĩra ngoothi, na nĩhahohete-rĩ, hĩndĩ ĩyo mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũiga handũ mwanya ihinda rĩa mũthenya mũgwanja. **22** Kũngĩkorwo kironda kĩa ihũha rĩu nĩkĩrathegea ngoothi-inĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ mũrimũ ũngĩgwatanio. **23** No handũ hau hangĩkorwo hatigarũrũkĩte na hatithegeete, kũu no kĩrema kĩa ihũha, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu. **24** “Mũndũ angĩgĩa na ihĩa ngoothi-inĩ yake, narĩo ihĩa rĩu rĩgĩe na kironda gĩtunĩhe kana kĩerũhe-rĩ, **25** mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakarora handũ hau, na angĩkorwo njuĩrĩ ciaho nĩcierũhĩte, na hakorwo hakĩoneka harikĩire gũkĩra ngoothi-rĩ, ũcio nĩ mũrimũ ũngĩgwatanio ũtũrĩkĩire ihĩa-inĩ rĩu. Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio. **26** No mũthĩnjĩri-Ngai angĩkaarora one atĩ hatirĩ na njuĩrĩ

njerũ kīrema-inĩ kīu na ti harikīru gũkīra ngoothi yake na nīhahohete-rĩ, thuutha ũcio mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũiga handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. **27** Mũthenya wa mũgwanja mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũrora rĩngĩ, naguo mũrimũ ũcio ũngĩkorwo nĩũrathegea ngoothi-inĩ-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio. **28** No handũ hau hangĩkorwo hatigarũrũkĩte, na hatithegeete ngoothi-inĩ, no nīhahohete, ũcio nĩ ũimbu wa ihĩa rĩu, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu; kīu no kīrema kĩa ihĩa. **29** “Mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja angĩkorwo na kīronda mũtwe kana kīreru-rĩ, **30** mũthĩnjĩri-Ngai nĩakarora kīronda kīu, na kīngĩoneka kīrikĩire gũkīra ngoothi, nayo njuĩrĩ yaho ĩkorwo nĩ ya rangi wa ngoikoni, na ĩkorwo ĩrĩ njeke, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu; ũcio nĩ ũhere, nĩ mũrimũ wa mangũ ma mũtwe kana ma kīreru. **31** No hĩndĩ ĩrĩa mũthĩnjĩri-Ngai angĩrora kīronda kĩa mũthemba ũcio, na gĩkorwo ti kīrikīru gũkīra ngoothi, na hatirĩ njuĩrĩ njirũ thĩinĩ wakĩo, hĩndĩ ĩyo mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaiga mũndũ ũcio mũrũaru handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. **32** Mũthenya wa mũgwanja, mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakarora kīronda kīu rĩngĩ na angĩkorwo ũhere ũcio ndũthegeete na hatirĩ njuĩrĩ cia rangi wa ngoikoni, na gĩtikuoneka kīrikĩire gũkīra ngoothi-rĩ, **33** no nginya mũndũ ũcio enjwo tiga o harĩa harũaru, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũiga handũ mwanya mĩthenya ĩngĩ mũgwanja. **34** Mũthenya wa mũgwanja, mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakarora ũhere ũcio o rĩngĩ, na angĩkorwo

ndũthegeete ngoothi-inĩ na ndũkuoneka ũrikĩire gũkĩra ngoothi-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩagatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu. No no nginya athambie nguo ciake, na nĩagatuĩka ndarĩ na thaahu. **35** No, ũhere ũcio, ũngĩthegea ngoothi-inĩ thuutha wa mũndũ ũcio gũtuuo atĩ ndarĩ na thaahu-rĩ, **36** mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakamũrora na angĩkorwo ũhere ũcio nĩũthegeete ngoothi-inĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ũcio ndakabataro nĩkũrora njuĩrĩ cia rangi wa ngoikoni; mũndũ ũcio arĩ na thaahu. **37** No mũthĩnjĩri-Ngai angĩkoona atĩ hatirĩ na ũgarũrũku na nĩhamerete njuĩrĩ njirũ, ũhere ũcio nĩũhonete. Mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu, nake Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũtua ndarĩ na thaahu. **38** “Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja angĩgĩa na tũmeni twerũ ngoothi-inĩ-rĩ, **39** mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatũrora, na tuo tũngĩkorwo ti twerũ mũno-rĩ, ũcio nĩ mũtũnda ũtangĩrwaria mũndũ ũtuthũkĩte ngoothi-inĩ; mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu. **40** “Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ angĩmunyũka njuĩrĩ na agĩe na kĩhara-rĩ, ũcio ndarĩ na thaahu. **41** Angĩkorwo amunyũkĩte njuĩrĩ ĩrutĩtie na thiithi akagĩa kĩhara kĩa na mbere, ũcio ndarĩ na thaahu. **42** No angĩkorwo arĩ na kĩronda gĩtune kĩhara-inĩ kana thiithi-inĩ wake-rĩ, ũcio nĩ mũrimũ ũngĩgwatanio ũratuthũka kĩhara-inĩ kana thiithi-inĩ wake. **43** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũrora, na angĩkorwo kĩronda kũ kĩimbĩte kĩhara-inĩ kana thiithi-inĩ nĩ gĩtune gĩkahaana ta mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatanio-rĩ, **44** mũndũ ũcio nĩ mũrũaru na arĩ na thaahu. Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũtua arĩ na thaahu nĩ ũndũ wa kĩronda kũ kĩrĩ mũtwe wake. **45** “Mũndũ ũrĩ na mũrimũ ta ũcio ũngĩgwatanio-rĩ, no

nginya ehumbe nguo ndarūku, na arekererie njuīrī yake, na ahumbīre kanua gake, athiī akīanagīrīra akiugaga atīrī, ‘Ndī na thaahu! Ndī na thaahu!’ **46** Rīrīa rīothe mūdū ūcio arī na mūrīmū ūcio, arīkoragwo arī na thaahu. No nginya atūūrage wiki, na no nginya atūūrage nja ya kambī. **47** “Nguo o na īrīkū īngīguma, īrī ya guoya wa ng’ondū kana ya gatani, **48** kana ya taama o wothe ūtumītwo na ndigi njogothē kana taama wa gatani, kana guoya wa ng’ondū, kana rūūa o ruothe, kana kīndū o gīothē gīthondeketwo na rūūa-rī, **49** na angīkorwo ūgumu ūcio ūrī nguo-inī, kana rūūa-inī, kana taama-inī wa ndigi njogothē, kana taama-inī o wothe mūtume, kana kīndū-inī o gīothē gītumītwo na rūūa-rī, ūgumu ūcio ūngīkorwo na rangi ta wa nyeki nduru kana mūtune, ūcio nī ūgumu ūrathegea, na no nginya wonio mūthīnjīri-Ngai. **50** Mūthīnjīri-Ngai nīakarora ūgumu ūcio, na aige kīndū kīu kīrī na ūgumu handū mwanya mīthenya mūgwanja. **51** Mūthenya wa mūgwanja nīakarora kīndū kīu, na angīkorwo ūgumu ūcio nīūthegeete nguo-inī, kana ndigi-inī njogothē, kana taama-inī mūtume, kana rūūa-inī, rūrī rwa kūrūtīrwo wīra o na ūrīkū, ūcio nī ūgumu wa kwananga; kīndū kīu kīrī na thaahu. **52** No nginya acine nguo īyo, kana ndigi icio njogothē, kana taama ūcio mūtume na guoya wa ng’ondū kana gatani, kana kīndū kīngī gīothē kīa rūūa rūrīa rūgwatie ūgumu ūcio, nī ūndū ūgumu ūcio nī wa kwananga; kīndū kīu no nginya gīcinwo. **53** “No rīrī, rīrīa mūthīnjīri-Ngai angīrora kīndū kīu, ūgumu ūcio ūkorwo ndūthegeete nguo-inī īyo, kana ndigi-inī icio njogothē kana taama-inī ūcio mūtume, kana kīndū kīa rūūa-rī, **54**

nāgaathana kīndū kīu kīgwatītio ūgumu gīthambio. Ningī nāgakāiga handū mwanya mīthenya īngī mūgwanja. **55** Thuutha wa kīndū kīu kīgwatie ūgumu gūthambio-rī, mūthīnjīri-Ngai nāgakīrora, na angīkorwo ūgumu ūcio ndūrī ūndū ūgarūrūkīte, o na gūtuika ndūthegeete-rī, kīndū kīu kīrī na thaahu. Nīgīcinwo na mwaki, o na aakorwo ūgumu ūnyitīte mwena ūmwe kana ūrīa ūngī. **56** Hīndī īrīa mūthīnjīri-Ngai angīrora kīndū kīu na akore ūgumu ūcio ūnyihanyihīte thuutha wa kīndū kīu gūthambio-rī, nāgatembūra nguo īyo eherie hau he na ūgumu kuuma nguo-inī īyo, kana rūūa-inī, kana ndigi-inī icio njogothē, kana taama-inī ūcio mūtume. **57** No ūgumu ūcio ūngīcooka woneke nguo-inī, kana harī ndigi icio njogothē, kana taama ūcio mūtume, kana kīndū kīa rūūa, ūgumu ūcio nīgūthegea ūrathegea, na kīrīa gīothē kīrī na ūgumu ūcio no nginya gīcinwo na mwaki. **58** Nguo īyo, kana ndigi icio njogothē, kana taama mūtume, kana kīndū kīa rūūa kīrīa gīthambītio gīkaniinwo ūgumu ūcio no nginya gīthambio rīngī, na nī gīgaathirwo nī thaahu.” **59** Macio nīmo mawatho marīa makoniī indo inyitītwo nī ūgumu, irī cia guoya wa ng’ondū, kana taama wa gatani, kana ndigi njogothē, kana taama mūtume, kana kīndū o gīothē kīa rūūa, nīmo mawatho ma gūtua kana indo icio irī na thaahu kana itirī na thaahu.

14 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Maya nīmo mawatho makoniī mūndū mūrūaru hīndī yake ya gūtherio thaahu, rīrīa aarehwo kūrī mūthīnjīri-Ngai: **3** Mūthīnjīri-Ngai nāakoima nja ya kambī amūrore. Angīkorwo mūndū ūcio nīahonete mūrīmū ūcio wa kūgwatanio wa ngoothi, **4**

mũthĩnjĩri-Ngai nĩagaathana areherwo nyoni igĩrĩ irĩ muoyo na itarĩ na thaahu, na kamũtĩ ka mũtarakwa, na rĩrigi rwa rangi wa gakarakũ, na mũthobi irehwo nĩ ũndũ wa mũndũ ũcio ũgũtherio. **5** Mũthĩnjĩri-Ngai acooke aathane atĩ nyoni ĩmwe yacio ĩthĩnjĩrwo igũrũ rĩa nyũngũ ya rĩũmba ĩrĩ na maaĩ matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo. **6** Ningĩ acooke oe nyoni ĩyo ĩrĩ muoyo, amĩtobokie, hamwe na kamũtĩ kau ka mũtarakwa, na rĩrigi rũu rwa gakarakũ na mũthobi thĩinĩ wa thakame ya nyoni ĩyo ĩthĩnjĩrwo igũrũ wa maaĩ macio matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo. **7** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaminjĩria mũndũ ũcio ũratherio mũrimũ ũcio ũngĩgwatanio thakame ĩyo maita mũgwanja, na acooke oige atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu. Ningĩ acooke arekererie nyoni ĩyo ĩngĩ ĩrĩ muoyo yũmbũke ĩthĩ werũ-inĩ. **8** “Mũndũ ũcio ũtheretio no nginya athambie nguo ciake, no nginya enjwo njuĩrĩ yake yothe na ethambe na maaĩ nĩguo athirwo nĩ thaahu. Thuutha ũcio, no atoonye kambĩ; no rĩrĩ, no nginya aikare nja ya hema yake mĩthenya mũgwanja. **9** Mũthenya wa mũgwanja no nginya enjwo njuĩrĩ yake yothe; no nginya enjwo mũtwe, na nderu, na ngobe, na njuĩrĩ iria ingĩ ciake ciothe. Na no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, nake nĩagathirwo nĩ thaahu. **10** “Mũthenya wa kanana wakinya, no nginya atwarĩre mũthĩnjĩri-Ngai tũtũrũme twĩrĩ na kamwatĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, na ciothe ikorwo itarĩ na kaũũgũ, atware hamwe na icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ya mũtu mũhinyu ũtukaniĩtio na maguta nĩ ũndũ wa iruta rĩa mũtu, na kabakũri kamwe ka maguta. **11** Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa

ũgaatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu nĩagatwara mũndũ ũcio ũratherio hamwe na maruta make mbere ya Jehova hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **12** “Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakoya gatũrũme kamwe gatuo, akarute karĩ iruta rĩa mahĩtia, hamwe na kabakũri kau ka maguta; nĩagacithũngũthĩria hau mbere ya Jehova ituĩke iruta rĩa gũthũngũthio. **13** Nĩagathĩnjĩra gatũrũme kau handũ harĩa hatheru, harĩa iruta rĩa kũhoroherio mehia na iruta rĩa njino ithĩnjagĩrwo. O ta ũrĩa iruta rĩa kũhoroherio mehia rĩrĩ rĩa mũthĩnjĩri-Ngai-rĩ, no taguo iruta rĩa mahĩtia rĩrĩ rĩake, rĩu nĩ iruta itheru mũno makĩria. **14** Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakoya thakame ĩmwe ya iruta rĩu rĩa mahĩtia na amĩhake moni ya gũtũ kwa ũrĩo kwa mũndũ ũcio ũratherio, na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa guoko gwake kwa ũrĩo, na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo. **15** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacooka oe maguta mamwe marĩa marĩ kabakũri-inĩ amaitĩrĩre rũhĩ rwake rwa mwena wa ũmotho, **16** acooke atobokie kĩara gĩa ke kĩa muoroto kĩa ũrĩo maguta-inĩ macio marĩ rũhĩ rwake, aminjaminje maguta mamwe ma macio marĩ kĩara gĩa ke mbere ya Jehova maita mũgwanja. **17** Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakoya maguta mamwe ma marĩa matigaire rũhĩ rwake amahake moni ya gũtũ kwa ũrĩo kwa mũndũ ũcio ũratherio, na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa guoko gwake kwa ũrĩo, na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo, igũrũ rĩa thakame ĩyo ya iruta rĩa mahĩtia. **18** Namo maguta macio mangĩ marĩ rũhĩ rwake, mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamahaka mũtwe wa mũndũ ũcio ũratherio nĩguo amũhoroherie hau mbere ya Jehova. **19** “Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaruta

igongona rĩa kũhoroherio mehia ahoroherie mũndũ ũcio ũratherio thaahu wake. Thuutha ũcio, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagathĩnja iruta rĩa njino **20** na arĩrutĩre kĩgongona-inĩ, hamwe na iruta rĩa mũtu nĩguo amũhoroherie, nake athirwo nĩ thaahu. **21** “No rĩrĩ angĩkorwo mũndũ ũcio nĩ mũthĩni na ndangĩhota kũruta indo icio, no nginya arute gatũrũme kamwe gatũike iruta rĩa mahĩtia rĩa gũthũngũthio nĩguo rĩmũhoroherie, hamwe na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ya mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, rĩtũike iruta rĩa mũtu, na kabakũri ka maguta, **22** na ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ, o iria angĩhota kũruta, ĩmwe ĩtũike ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ĩrĩa ĩngĩ ya iruta rĩa njino. **23** “Mũthenya wa kanana wakinya no nginya acirehe kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai hau itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo nĩgeetha athererio hau mbere ya Jehova. **24** Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoya gatũrũme kau ka iruta rĩa mahĩtia, hamwe na kabakũri ka maguta, acithũngũthĩrie mbere ya Jehova itũike iruta rĩa gũthũngũthio. **25** Nĩagathĩnja gatũrũme ka iruta rĩa mahĩtia na acooke oe thakame ĩmwe yako amĩhake moni ya gũtũ kwa ũrĩo kwa mũndũ ũcio ũratherio, na amĩhake kĩa kĩa kĩnene gĩa guoko gwake kwa ũrĩo na kĩa kĩa kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo. **26** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagekĩra maguta mamwe rũhĩ rwa mwena wake wa ũmotho, **27** na aminjaminje maguta mamwe ma macio marĩ rũhĩ rwake na kĩa kĩa muoroto gĩa guoko gwake kwa ũrĩo, hau mbere ya Jehova, maita mũgwanja. **28** Maguta mamwe ma macio marĩ rũhĩ rwake amahake o harĩa aahakĩte thakame ya iruta rĩa mahĩtia, moni-inĩ ya

gütũ kwa ũrĩo kwa mũndũ ũcio ũratherio, na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa guoko gwake kwa ũrĩo na kĩara kĩrĩa kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo. **29** Namo maguta macio mangĩ marĩ rũhĩ rwake, mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamahaka mũtwe wa mũndũ ũcio ũratherio, nĩguo amũhoroherie hau mbere ya Jehova. **30** Ningĩ nĩakaruta igongona rĩa ndirahũgĩ kana tũtutuura, o iria mũndũ ũcio angĩhota kũruta, **31** imwe irĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia na ĩyo ĩngĩ irĩ iruta rĩa njino, o hamwe na iruta rĩa mũtu. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mũndũ ũcio ũratherio hau mbere ya Jehova.” **32** Macio nĩmo mawatho makoniĩ mũndũ o wothe ũrĩa ũrĩ na mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatano, na ndangĩhota kũruta iruta rĩrĩa rĩathanĩtwo rĩa gũtherio gwake. **33** Ningĩ Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, **34** “Rĩrĩa mũgaakinya bũrũri wa Kaanani, ũrĩa ngũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, na niĩ njĩkĩre ũgumu ũgũthegea nyũmba thĩinĩ bũrũri-inĩ ũcio-rĩ, **35** mwene nyũmba ĩyo no nginya athiĩ akeere mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, ‘Nĩnyonete kĩndũ kĩaana ta ũgumu thĩinĩ wa nyũmba yakwa.’ **36** Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩagaathana indo ciothe irutwo nyũmba ĩyo atanatoonya kũrora ũgumu ũcio, nĩgeetha gũtikagĩe kĩndũ o na kĩmwe kĩrĩ nyũmba ĩyo kĩngĩtuuo atĩ kĩrĩ na thaahu. Thuutha wa ũguo mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatoonya arore nyũmba ĩyo. **37** Nĩakarora ũgumu rũthingo-inĩ, na aakorwo rũrĩ na tũrima twa rangi ta wa nyeki nduru kana wa rangi mũtune tũhaana ta tũtoonyete thĩinĩ wa rũthingo-rĩ, **38** mũthĩnjĩri-Ngai ũcio nĩakoima nja ya nyũmba ĩyo na acooke amĩhinge gwa kahinda ka mũthenya mũgwanja. **39** Mũthenya wa mũgwanja

wakinya, mūthīnjīri-Ngai nīagacooka athīi arore nyūmba
īyo. Angīona ūgumu ūcio nīūthegeete thingo-inī, **40**
nīagaathana mahiga marīa marī na ūgumu mamomorwo
na mateo handū hatarī hatheru na kūu nja ya itūūra. **41**
Nīagaathana thingo ciothe ikūrūrwo mwena wa na thīinī,
namo makūrūro macio mateo kīara-inī na kūu nja ya
itūūra. **42** Ningī moe mahiga mangī make namo mathenya
macio mamomoretwo, na macooke moe rīūmba rīerū
mathinge nyūmba īyo narīo. **43** “Ūgumu ūcio ūngīcooka
woneke rīngī nyūmba-inī īyo, thuutha wa mahiga macio
kūmomorwo, na thingo icio gūkūrūrwo na igathiingwo
rīngī-rī, **44** mūthīnjīri-Ngai nīagacooka athīi amīrore
rīngī, na angīona ūgumu ūcio nīūthegeete nyūmba-
inī īyo, ūcio nī ūgumu wa kwananga; nyūmba īyo īrī
na thaahu. **45** No nginya īmomorwo: mahiga mayo, na
mbaū, na thingo ciothe, nacio indo icio itwarwo handū
hatarī hatheru na kūu nja ya itūūra. **46** “Mūdū o wothe
ūngītoonya nyūmba īyo hīndī īyo īrī hinge nīakanyiitwo
nī thaahu o nginya hwaī-inī. **47** Mūdū o wothe ūngīkoma
kana arīire irio nyūmba īyo, no nginya athambie nguo
ciake. **48** “No rīrī, mūthīnjīri-Ngai angīūka kūmīrora
akore atī ūgumu ūcio ndūthegeete thuutha wa nyūmba
īyo gūthingwo rīngī-rī, nīagatua atī nyūmba īyo ndīrī na
thaahu, nīgūkorwo ūgumu ūcio nīūthirīte. **49** Nīgeetha
atherie nyūmba īyo, nīakoya nyoni igīrī, na kamūtī ka
mūtarakwa, na rūrigi rwa rangi wa gakarakū, na mūthobi.
50 Nīagathīnjīra nyoni īmwe ya icio igūrū rīa nyūngū ya
rīūmba īrī na maaī matahītwo o hīndī īyo. **51** Acooke
oe kamūtī ka mūtarakwa, na mūthobi, na rūrigi rwa

rangi wa gakarakū na nyoni ĩyo ĩrĩ muoyo, acitobokie thĩinĩ wa thakame ĩyo ya nyoni ĩyo thĩnje, na maaĩ-inĩ macio matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo, aminjaminjĩrie nyũmba ĩyo maita mũgwanja. **52** Nĩagatheria nyũmba ĩyo na thakame ya nyoni ĩyo, na maaĩ macio matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo, na nyoni ĩyo ĩrĩ muoyo, na kamūtĩ kau ka mūtarakwa, na mũthobi ũcio, na rũrigi rũu rwa rangi wa gakarakū. **53** Acooke arekererie nyoni ĩyo ĩrĩ muoyo yũmbũke ĩthĩĩ na kũu werũ-inĩ, nja ya itũũra. Ũguo nĩguo akaahoroheria nyũmba ĩyo, nayo nĩgathirwo nĩ thaahu.” **54** Macio nĩmo mawatho makoniĩ mũrimũ o ro wothe wa ngoothi ũrĩa ũngĩgwatanio, na ũhere, **55** na ũgumu ũrĩ nguo-inĩ kana thĩinĩ wa nyũmba, **56** na handũ haimbu, na handũ harĩ na mūtũnda, kana handũ hakaragacũku, **57** nĩguo kũmenyekage rĩrĩa kĩndũ gĩtarĩ na thaahu na rĩrĩa kĩrĩ na thaahu. Macio nĩmo mawatho makoniĩ mĩrimũ ya ngoothi ĩrĩa ĩngĩgwatanio, na makoniĩ ũgumu.

15 Nake Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, **2** “Arĩriai andũ a Isiraeli, mũmeere ũũ: ‘Rĩrĩa mũndũ mũrũme o wothe angĩkorwo akiura kuuma njaga-inĩ yake, kuura kũu nĩ thaahu. **3** Mũndũ ũcio arĩkoragwo arĩ na thaahu hĩndĩ ĩrĩa angĩkorwo akiura hĩndĩ ciothe, o na kana angĩtiga kuura. Kuura kũu arĩ nakuo kũrĩtũmaga athaaha na njĩra ici: **4** “Ũrĩrĩ o wothe mũndũ ũcio ũkuura angĩkomera nĩkanyitwo nĩ thaahu, na kĩndũ o gĩothe kĩrĩa angĩkarĩra nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu. **5** Mũndũ ũrĩa ũngĩhutia ũrĩrĩ ũcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **6** Mũndũ o wothe ũngĩkarĩra kĩndũ gĩkarĩrwo

nĩ mũndũ ũcio ũroira, no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **7** “Mũndũ o wothe ũngĩhutia mũndũ ũcio ũroira no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **8** “Mũndũ ũcio ũroira angĩtuĩra mũndũ ũtarĩ na thaahu mata-rĩ, mũndũ ũcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **9** “Matandĩko mothe marĩa mũndũ ũcio ũroira angĩkarĩra akuuĩtwo nĩ nyamũ, nĩmakanyiitwo nĩ thaahu, **10** nake mũndũ o wothe ũngĩhutia kĩndũ o na kĩmwe gĩkarĩre nĩ mũndũ ũcio, nĩakanyiitwo nĩ thaahu o nginya hwaĩ-inĩ; ũrĩa wothe ũngĩũngania indo icio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **11** “Mũndũ ũcio ũkuura angĩhutia mũndũ atethambĩte moko na maaĩ, mũndũ ũcio ahutia no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **12** “Nyũngũ ya rĩũmba ĩrĩa mũndũ ũcio angĩhutia, no nginya yũragwo, na kĩndũ gĩothe kĩa mbaũ no nginya gĩkamũrwo na maaĩ. **13** “Rĩrĩa mũndũ ũcio angĩhonio mũrimũ ũcio wa kuura, nĩageterera mĩthenya mũgwanja nĩguo ambĩrĩrie gũtherio gwake; no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo, nake nĩagathirwo nĩ thaahu. **14** Mũthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahũgĩ igĩrĩ kana tūtutuura twĩrĩ, athĩ mbere ya Jehova hau itoonyero rĩa Hema-ya-Gūtũnganwo na acinengere mũthĩnjĩri-Ngai. **15** Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagaciruta igongona, ĩmwe ĩrĩ iruta rĩa

kūhoroherio mehia na ĩrĩa ĩngĩ irĩ iruta rĩa njino. Ũguo nĩguo akaahoroheria mũndũ ũcio hau mbere ya Jehova, nĩ ũndũ wa kuura gwake. **16** “Rĩrĩa mũndũ mūrũme angiumwo nĩ hinya wa arũme, no nginya ethambe mwĩrĩ wotho na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **17** Nguo o yotho kana rũũa ingĩitĩkĩrwo nĩ hinya wa arũme handũ, no nginya ithambio na maaĩ, na itiinde irĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **18** Rĩrĩa mũndũ mūrũme akomania na mũndũ-wa-nja, nake oimwo nĩ hinya wa arũme, o eerĩ no nginya methambe na maaĩ, nao matiinde marĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **19** “Rĩrĩa mũndũ-wa-nja ekuura ihinda-inĩ rĩake rĩa mweri, nĩagaikara mĩthenya mũgwanja arĩ na thaahu, nake mũndũ o wotho ũngĩmũhutia, atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **20** “Kĩndũ o gĩotho angĩkomera ihinda-inĩ rĩake rĩa mweri nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu, na kĩndũ o gĩotho angĩkarĩra nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu. **21** Mũndũ o wotho ũngĩhutia ũrĩrĩ wake no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, nake atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **22** Mũndũ o wotho ũngĩhutia kĩndũ o gĩotho aikarĩire no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, nake atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **23** Kĩndũ kũ kĩngĩkorwo nĩ ũrĩrĩ, kana o kĩndũ kĩngĩ mũndũ-wa-nja ũcio aikarĩire, hĩndĩ ĩyo mũndũ wotho angĩkihutia, nĩagatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **24** “Mũndũ mūrũme angĩkoma nake na ahutio nĩ thakame ya ihinda rĩake rĩa mweri, nĩagaikara arĩ na thaahu mĩthenya mũgwanja; nguo ũrĩrĩ o wotho angĩkomera nĩũkanyitwo nĩ thaahu. **25** “Rĩrĩa mũndũ-wa-nja angiura

thakame ategūtighīria mīthenya mīngī ihinda rītārī
rīake rīa mweri, kana kuura kūngī gūkīrīte ihinda rīake
rīa mweri, nīagaikara arī na thaahu rīrīa rīothe ekuura
ūguo, o ta ūrīa akoragwo arī na thaahu ihinda-inī rīake
rīa mweri. **26** Ūrīrī wothe ūrīa angīkoma rīrīa rīothe
ekuura ūguo, nīūkanyitwo nī thaahu, o ta ūrīa ūrīrī wake
ūkoragwo na thaahu ihinda-inī rīake rīa mweri, na kīrīa
gīothe angīkarīra nī gīkaanyitwo nī thaahu, o ta ūrīa
gūkoragwo ihinda-inī rīake rīa mweri. **27** Mūndū o wothe
angīchutia nīakanyitwo nī thaahu; nake no nginya
athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, na
atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **28** “Aarīkia gūtiga
kuura, nīageterera mīthenya mūgwanja, na thuutha
ūcio nīagathirwo nī thaahu. **29** Mūthenya wa kanana
wakinya, no nginya arute ndirahūgī igīrī kana tūtutuura
twīrī, acirehere mūthīnjīri-Ngai hau itoonyero rīa Hema-
ya-Gūtūnganwo. **30** Mūthīnjīri-Ngai nīakaruta īmwe īrī
iruta rīa kūhoroherio mehīa, nayo īyo īngī īrī iruta rīa
njino. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaamūhoroheria
hau mbere ya Jehova nī ūndū wa thaahu wa kuura kūu
gwake. **31** “No nginya mwehanīrīrie andū a Isiraeli na
indo iria ingīmagwatia thaahu, nīgeetha matikanakue
marī na thaahu nī ūndū wa gūthaahia gīkaro gīakwa
kīrīa kīrī gatagatī kao.” **32** Macio nīmo mawatho marīa
makoniī mūndū ūrīa ūkuura, na ma mūndū o wothe ūrīa
ūnyititwo nī thaahu nī ūndū wa kuumwo nī hinya wa
arūme, **33** na ma mūndū-wa-nja nī ūndū wa ihinda rīake
rīa mweri, na ma mūndū mūrūme kana mūndū-wa-nja

ūrĩa ũkuura, na ma mündũ mūrũme ũrĩa ũngĩkoma na mündũ-wa-nja ũrĩa ũrĩ na thaahu.

16 Nake Jehova akĩarĩria Musa thuutha wa gĩkuũ kĩa ariũ arĩa eerĩ a Harũni arĩa maakuire rĩrĩa mookire magĩkuhĩrĩria mbere ya Jehova. **2** Jehova akĩira Musa atĩrĩ: “Ĩra mūrũ wa nyũkwa Harũni ndagatoonyage o rĩrĩa enda Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, hau thuutha wa gĩtambaya gĩa gũcuuria kĩrĩa kĩrĩ mbere ya gĩtĩ gĩa tha kĩrĩa kĩrĩ igũrũ wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro ndakae gũkua, tondũ hau nĩho ndiyumagĩria ndĩ thĩinĩ wa itu hau igũrũ wa gĩtĩ gĩa tha. **3** “Ũũ nĩguo Harũni arĩtoonyaga harĩa haamũre: arĩtoonyaga na gategwa ka iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ndũrũme ĩmwe ya iruta rĩa njino. **4** Nĩarĩhumbaga kanjũ ya gatani ĩrĩa nyamũre, na thuruarĩ cia thĩinĩ cia gatani iriganie na mwĩrĩ wake, nĩarĩhotoraga mũcibi ũrĩa wa gatani, na akeoha kĩremba kĩrĩa gĩa gatani. Icio nĩcio nguo iria nyamũre; nĩ ũndũ ũcio no nginya ethambe na maaĩ mbere ya gũcĩhumba. **5** Nĩakoya thenge igĩrĩ cia iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ndũrũme ya iruta rĩa njino kuuma kũrĩ kĩrĩndĩ kĩa andũ a Isiraeli. **6** “Harũni nĩakaruta ndegwa ĩyo ĩrĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia make mwene nĩguo ehoroherie we mwene na nyũmba yake. **7** Ningĩ nĩakoya thenge icio cierĩ acineane hau mbere ya Jehova itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **8** Nĩagacuukĩra thenge icio cierĩ mĩtĩ, ũmwe nĩ wa Jehova, naguo ũcio ũngĩ nĩ wa mbũri ya kũrekererio ikuuithĩtio mehia. **9** Harũni nĩakaruta thenge ĩrĩa ĩkaagũĩrwo nĩ mũtĩ wa mwena wa Jehova, amĩrute ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia. **10** No thenge ĩrĩa ĩkaagũĩrwo nĩ

mūtī itūike ya kūrekererio ikuuithītio mehia nīkaneanwo mbere ya Jehova ĩrī muoyo, itūike ya kūhorohanīria, na ūndū wa kūmīrekereria ĩthiire werū-inī, ĩrī yo ya kūrekererio ikuuithītio mehia. **11** “Harūni nīakarehe ndegwa ĩyo itūike ya iruta rīa mehia make mwene, nīguo ehoroherie we mwene na nyūmba yake, na nīagathīnja ndegwa ĩyo nī ūndū wa iruta rīa kūhoroherio mehia make mwene. **12** Nīakoya rūgīo rwa ūbani rūiyūrītio makara ma mwaki marutītwo kīgongona-inī mbere ya Jehova, na ngundi igīrī cia ūbani mūhinyu ūrīa ūtararīkaga wega, na acitware na kūu thuutha wa gītambaya gīa gūcuurio. **13** Nīagekīra ūbani ūcio mwaki-inī mbere ya Jehova, nayo ndogo ya ūbani ūcio nīgathiika gītī kīu gīa tha, kīu kīrī igūrū rīa ithandūkū rīa Ūira, nīguo ndagakue. **14** Ningī nīakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo na kīara gīake, amīminjaminje mwena wa mbere wa gītī kīu gīa tha; ningī nīakaminjaminja ĩmwe yayo na kīara gīake maita mūgwanja hau mbere ya gītī kīu gīa tha. **15** “Ningī nīagathīnja thenge ĩrīa ya iruta rīa kūhoroherio mehia makoniī andū acio, na atware thakame yayo thuutha wa gītambaya gīa gūcuurio, eke nayo o ta ūrīa eekire thakame ya ndegwa ĩyo: amīminjaminje igūrū rīa gītī kīu gīa tha o na mbere yakīo. **16** Ūguo nīguo akaahoroheria Handū-harīa-Hatheru-Mūno tondū wa thaahu na ūremi wa andū a Isiraeli, kūringana na mehia mao mothe. Na ūguo noguo ageeka nī ūndū wa Hema-ya-Gūtūnganwo, ĩrīa ĩrī gatagatī kao na thaahu wao. **17** Gūtīrī mūdū o na ūrīkū ūgaakorwo thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo kuuma ihinda rīrīa Harūni agaathīī kūhoroheria Handū-

harĩa-Hatheru-Mũno nginya hĩndĩ ĩrĩa akoima ho, arĩkĩtie kwĩhoroheria we mwene, na akahoroheria nyũmba yake na akahoroheria kĩrĩndĩ gĩothe gĩa Isiraeli. **18** “Ningĩ nĩakoima athiĩ kĩgongona-inĩ kĩrĩa kĩrĩ hau mbere ya Jehova akĩhoroherie. Nĩakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo, na thakame ĩmwe ya thenge, amĩhake hĩa ciothe cia kĩgongona kũ. **19** Nĩakaminjaminja thakame ĩmwe na kĩara gĩake igũrũ rĩakĩo maita mũgwanja, agĩtherie na akĩamũre nĩguo gĩthirwo nĩ thaahu wa andũ a Isiraeli. **20** “Harũni aarĩkia kũhoroheria Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na Hema-ya-Gũtũnganwo na kĩgongona kũ, nĩakarehe thenge ĩrĩa ĩrĩ muoyo. **21** Nĩakaigĩrĩra moko make meerĩ igũrũ rĩa mũtwe wa thenge ĩyo ĩrĩ muoyo, na oimbũrĩre hau igũrũ rĩayo waganu wothe na ũremi wa andũ a Isiraeli, oimbũre mehia mao mothe, amacookererie igũrũ rĩa mũtwe wayo. Nĩakarekereria thenge ĩyo ĩĩthĩire werũ-inĩ ĩmenyereirwo nĩ mũndũ ũrĩa ũthuurĩirwo wĩra ũcio. **22** Thenge ĩyo nĩgakuuithio mehia mao mothe, ĩmatware kũndũ kũrĩa gũtatũragwo nĩ Andũ; nake mũndũ ũcio nĩakarekereria thenge ĩyo na kũu werũ-inĩ. **23** “Harũni nĩagacooka atoonye Hema-ya-Gũtũnganwo arute nguo icio cia gatani iria eekĩrĩre mbere ya gũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, nake acitige kuo. **24** Nĩagethamba mwĩrĩ na maaĩ, arĩ handũ hatheru na acooke ehumbe nguo ciake cia ndũire. Acooke oime nja na erutĩre iruta rĩa njino nĩ ũndũ wake mwene, na arute iruta rĩa njino nĩ ũndũ wa andũ, nĩguo ehoroherie we mwene na ahoroherie andũ arĩa angĩ. **25** Ningĩ nĩagacinĩra maguta ma iruta rĩa kũhoroherio mehia igũrũ rĩa kĩgongona. **26** “Mũndũ

ũcio ũrekaġĩrĩria thenge ĩyo ya ġũkuuithio mehia no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ; thuutha ũcio acooke atoonye kambĩ. **27** Ndegwa ĩyo na thenge, iria cia iruta rĩa kũhoroherio mehia, iria thakame yacio yatwarĩtwo Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno ya kũhorohanĩria, no nginya ciumio nja ya kambĩ; njũa ciacio na nyama, na mahu ciothe icinwo ihĩe biũ. **28** Mũndũ ũrĩa ũgacicina no nginya agaathambia nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ; thuutha ũcio no acooke atoonye kambĩ. **29** “Ũndũ ũyũ ũġũtuĩka watho mwandĩke wa kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe nĩ inyuĩ: Mũthenya wa ikũmi mweri-inĩ wa mũġwanja no nginya mwĩimage irio, na mũtikarutage wĩra o na ũrĩkũ, arĩ mũndũ ũciarĩrwo bũrũri wanyu, kana arĩ mũgeni ũrĩa ũtũũranagia na inyuĩ, **30** tondũ mũthenya ũcio nĩmũkahoroherio, nĩguo mũtherio. Hĩndĩ ĩyo nĩmũġatherio kuuma kũrĩ mehia manyu mothe mũrĩ hau mbere ya Jehova. **31** ĩyo nĩ Thabatũ ya kũhurũka, na no nginya mwĩimage irio; ũyũ nĩ watho mwandĩke wa kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe. **32** Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũitĩrĩrie maguta na akaamũrwo ġũcooka ithenya rĩa ithe ta mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene nĩwe ũkaahoroheria andũ. Nĩakehumbaga nguo iria nyamũre cia gatani **33** na ahoroherie Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na Hema-ya-ġũtũnganwo, na kĩgongona, na athĩnjĩri-Ngai, na andũ othe a mũingĩ wa Isiraeli. **34** “Ũndũ ũyũ ũġũtuĩka watho mwandĩke wa kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe nĩ inyuĩ; horohio ĩrĩrutagwo riita rĩmwe o mwaka nĩ ũndũ wa mehia mothe ma andũ a Isiraeli.” Na ġũġĩkwo o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa ġwĩkagwo.

17 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria Harũni, na ariũ ake na andũ othe a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte: **3** Mũndũ o wothe Mũisiraeli ũrĩrutaga igongona rĩa ndegwa, kana rĩa gatũrũme, kana rĩa mbũri thĩinĩ wa kambĩ kana nja ya kambĩ, **4** handũ ha kũrĩrehe itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, arĩrute rĩrĩ igongona rĩa kũrutĩrwo Jehova hau mbere ya Hema-ĩrĩa-Nyamũre ya Jehova-rĩ, mũndũ ũcio nĩagatuuo arĩ na mahĩtia ma gũita thakame; mũndũ ũcio nĩaitĩte thakame, na no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **5** Ũndũ ũyũ nĩwagũtũma andũ a Isiraeli matwaragĩre Jehova magongona marĩa rĩu mararutĩrwo werũ-inĩ. No nginya mamarehagĩre mũthĩnjĩri-Ngai, ũguo nĩ kuuga kũrĩ Jehova, hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, marutwo marĩ maruta ma ũiguano. **6** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaminjaminja thakame kĩgongona-inĩ kĩa Jehova hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, na acine maguta marĩ mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **7** Matikanacooke o na rĩ kũruta magongona mao o na marĩkũ kũrĩ mĩhianano ya mbũri ĩrĩa mahũũraga ũmaraya nayo. Ũyũ nĩ watho mwandĩke wa kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe kũrĩ o, na kũrĩ njjarwa iria igooka.’ **8** “Meere atĩrĩ: ‘Mũisiraeli o wothe, kana mũgeni o na ũrĩkũ ũtũũranagia nao, ũkaaruta iruta rĩa njino, kana arute igongona, **9** na ndarĩtware hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo arĩrutĩre Jehova-rĩ, mũndũ ũcio no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **10** “Mũisiraeli wothe kana mũgeni o wothe ũtũũranagia nao ũkaarĩa thakame o yothe, nĩngahũgũkĩra mũndũ ũcio ũrĩite

thakame, na nīngamūingata kuuma kūrī andū ao. **11** Nīgūkorwo muoyo wa kīūmbe ūrī thīnī wa thakame, na nīyo ndīmūheete mwīhorohagīrie nayo kīgongonainī; thakame nīyo īhorohagīria muoyo wa mūdū. **12** Nī ūndū ūcio ngwīra andū a Isiraeli atīrī, “Gūtīrī mūdū o na ūmwe thīnī wanyu wagīrīrwo nī kūrīa thakame, o na mūgeni ūrīa ūtūūranagia na inyuī ndakanarīe thakame.” **13** “Mūisiraeli o wothe, kana mūgeni o wothe ūtūūranagia na inyuī, ūkaaguīma nyamū kana nyoni o yothe īngīrīo, no nginya agaita thakame yayo thī, acooke amīthike na tīiri, **14** tondū muoyo wa kīūmbe gīothe nī thakame yakīo. Nīkīo nīrīrīte andū a Isiraeli atīrī, “Mūtikanarīe thakame ya kīūmbe o gīothe, tondū muoyo wa kīūmbe nī thakame yakīo; mūdū o wothe ūngīmīrīa no nginya aingatwo.” **15** “Mūdū o wothe, arī wa gūciarīrwo būrūri wanyu kana arī mūgeni, angīkaarīa nyamū īkuīte kana ītambuurangītwo nī nyamū cia gīthaka-rī, no nginya agaathambia nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde na thaahu nginya o hwaī-inī; thuutha ūcio nīagathirwo nī thaahu. **16** No angīkaaga gūthambia nguo ciake na aage gwīthamba-rī, nīagacookererwo nī ūūru ūcio wake.”

18 Nake Jehova akīira Musa atīrī, **2** “Arīria andū a Isiraeli, ūmeere atīrī: ‘Nī nī nī Jehova Ngai wanyu. **3** Mūtikaneeke maūdū marīa andū a Misiri, kūrīa mwtūūraga, meekaga, na mūtikaneeke maūdū marīa meekagwo būrūri wa Kaanani, kūrīa ndīramūtware. Mūtīkarūmīrīre mīthīre yao. **4** No nginya mwathīkagīre mawatho makwa na mūmenyagīrīre gwathīkīra kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo. Nī nī nī Jehova Ngai

wanyu. 5 Tũurai mūrūmītie kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na mawatho makwa, nīgūkorwo mūdū ūrīa ūrīimathīkagīra nīarītūurio muoyo nīmo. Nī nī nī Jehova. 6 “Gūtīrī mūdū o na ūrīkū ūgaathengerera mūdū wa nyūmba yake nīguo makomanie; nī nī nī Jehova. 7 “Ndūkanakorithie thoguo nī ūndū wa gūkoma na nyūkwa. Ūcio nī nyūkwa; ndūkanakome nake. 8 “Ndūkanakome na mūtumia wa thoguo; ūguo nī gūconorithia thoguo. 9 “Ndūkanakome na mwarī wa nyūkwa, kana mwarī wa thoguo ūrīa mūciarītwo nī ithe ūmwe kana mwarī wa nyūkwa ūrīa mūtārī a ithe ūmwe. 10 “Ndūkanakome na mwarī wa mūrūguo kana mwarī wa mwarīguo; ūguo nī gwīconorithia. 11 “Ndūkanakome na mwarī wa mūdū-wa-nja wa thoguo, ūrīa ūciarītwo nī thoguo; ūcio no ta mwarī wa nyūkwa. 12 “Ndūkanakome na mwarī wa nyina na thoguo; ūcio nī mūdū wa nyūmba ya thoguo. 13 “Ndūkanakome na tataguo, ūcio nī mūdū wa nyūmba ĩmwe na nyūkwa. 14 “Ndūkanakorithie mūrū wa nyina na thoguo, na ūndū wa gūthengerera mūtumia wake nīguo mūkomanie; ūcio nī tataguo. 15 “Ndūkanakome na mūtumia wa mūrūguo. Ūcio nī mūtumia wa mūrūguo; ndūkanakome nake. 16 “Ndūkanakome na mūtumia wa mūrū wa nyūkwa; ūguo nīgūconorithia mūrū wa nyūkwa. 17 “Ndūkanakome na mūdū-wa-nja ūcooke ūkome na mwarī. Ndūkanakome na mwarī wa mūrū, kana mwarī wa mwarī; acio nī andū a nyūmba yake. Ūcio nī waganu. 18 “Ndūkanahikie mwarī wa nyina na mūtumia waku atuīke mūrū wa mūtumia waku, ūkomage nake mūtumia waku arī muoyo.

19 “Ndūkanathengerere mūdū-wa-nja mūkomanie rīrīa arī na thaahu wa hīndī yake ya mweri. 20 “Ndūkanakome na mūtumia wa mūdū ūngī, ndūgethaahie nake. 21 “Mūtikananeane ciana cianyu irutīrwo Moleku igongona, mūtikanathaahie rītwa rīa Ngai wanyu. Nīī nī nīī Jehova. 22 “Ndūkanakome na mūdū mūrūme ta ūrīa mūdū akomaga na mūdū-wa-nja; ūndū ūcio ūrī magigi. 23 “Ndūkanakome na nyamū nawe wīthaahie nayo. Mūdū-wa-nja ndakanetware harī nyamū akome nayo; gwīka ūguo nī waganu mūkīru njano. 24 “Mūtikanethaahie na ūndū o na ūmwe wa macio, tondū ūguo nīguo ndūrīrī iria ngūingata imweherere ciethaahirie. 25 O naguo būrūri nīwathaahirio; nī ūndū ūcio ngūherithīria mehia maguo, naguo būrūri ūcio ūgītahīka arīa maatūūraga kuo. 26 No inyuī, no nginya mūrūmie kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho makwa. Andū arīa maciarīrwo būrūri wanyu, kana ageni arīa matūūranagia na inyuī, matikaneke ūndū o na ūrīkū wa macio marī magigi, 27 nīgūkorwo maūdū macio mothe nīmo meekagwo nī andū arīa maatūūraga būrūri ūcio mbere yanyu, naguo būrūri ūcio ūkīnyiitwo nī thaahu. 28 O na inyuī mūngīgwatia būrūri ūcio thaahu, nīūkamūtahīka o ta ūrīa watahīkire arīa maatūūraga kuo mbere yanyu. 29 “Mūdū o wothe ūngīka ūndū o na ūmwe wa maūdū macio marī magigi, andū ta acio no nginya maingatwo kuuma kūrī andū ao. 30 Rūmiai maūdū marīa ndīmwathīte na mūtikanarūmīrīre mītugo īyo īrī magigi, īrīa yekagwo mūtaanoka, na mūtikanethaahie nayo. Nīī nī nīī Jehova Ngai wanyu.”

19 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria kũngano gĩothe kĩa Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Tuĩkai atheru tondũ niĩ, Jehova Ngai wanyu, ndĩ mũtheru. **3** “O mũndũ wanyu no nginya atĩie nyina na ithe, na no nginya mũrũmagie Thabatũ ciakwa. Niĩ nĩ niĩ Jehova Ngai wanyu. **4** “Mũtikanandirike, mũhooyage mĩhianano kana mwĩthondekere ngai cia kĩgera gĩtweketio. Niĩ nĩ niĩ Jehova Ngai wanyu. **5** “Rĩrĩa mũkũrutĩra Jehova igongona rĩa ũiguano, rĩrutagei na njĩra ĩrĩa ĩngĩtũma igongona rĩu rĩanyu rĩitĩkĩrĩke. **6** Igongona rĩu mũrĩrĩage o mũthenya ũcio rĩarutwo, kana mũthenya ũyũ ũngĩ; kĩndũ o gĩothe kĩa rĩo kĩngĩtigara gĩkinyie mũthenya wa gatatũ, no nginya gĩcinwo kihĩe biũ. **7** Kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩa rĩo kĩngĩkaarĩo mũthenya wa gatatũ, igongona rĩu ti rĩtheru na rĩtigitĩkĩrwo. **8** Mũndũ o wotho ũngĩrĩrĩa mũthenya wa gatatũ, nĩagacookerwo nĩ ũũru ũcio ekĩte, tondũ nĩathaahĩtie kĩndũ kĩa rĩarutĩrwo Jehova kĩrĩ gĩtheru; mũndũ ũcio no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **9** “Rĩrĩa mũkũgetha irio bũrũri-inĩ wanyu, mũtikanagethe nginya ndeere-inĩ cia mĩgũnda yanyu, o na mũtikanonganie rĩitĩki rwa magetha manyu. **10** Mũtigacookage rĩngĩ kũhaara mĩgũnda-inĩ yanyu ya mĩthabibũ, o na mũtikahaarage thabibũ iria igũite thĩ. Citigagĩriei andũ arĩa athĩni na arĩa ageni. Niĩ nĩ niĩ Jehova Ngai wanyu. **11** “Mũtikanaiye. “Mũtikanaheenanie. “Mũndũ ndakanaheenie ũrĩa ũngĩ. **12** “Mũtikanehĩte na maheeni mũkĩgwetaga rĩitwa rĩakwa, na nĩ ũndũ ũcio mũthaahie rĩitwa rĩa Ngai wanyu. Niĩ nĩ niĩ Jehova. **13** “Mũtikaheenie mũndũ ũrĩa ũngĩ, muoe indo ciake

kana mūmūtunye indo ciake. “Mūtikanaikarie mūcaara wa mūruti wa wīra ūkinyie rūciū. **14** “Mūtikanarume mūndū ūtaiguaga, kana mūigīre mūtumumu kīndū gīa kūmūhīnga, no mwītīgagīrei Ngai wanyu. Niī nī niī Jehova. **15** “Mūtikanoogomie kīhoo; ndūkanacaīre mūndū tondū nī mūthīni kana mūndū mūnene ūrī igweta, no tuagīrai mūndū ūrīa ūngī ciira na kīhoo. **16** “Mūtikanorūre mūgīcambanagia gatagatī-inī ka andū anyu. “Mūtikaneke ūndū ūngīrehere mūndū ūrīa ūngī ūgwati. Niī nī niī Jehova. **17** “Ndūkanathūre mūrū wa thoguo ngoro-inī yaku. Kaanagia mūndū ūrīa ūngī maūndū ūtekūhithīrīra nīgeetha ndūkanagwatanīre nake mahītia-inī make. **18** “Ndūkanerīhīrie kana ūtume mūndū wanyu ūthū, no endaga mūndū ūrīa ūngī o ta ūrīa wīyendete wee mwene. Niī nī niī Jehova. **19** “Rūmagiai uuge wakwa. “Ndūkanaciarithanie nyamū itarī cia kīruka kīmwe. “Ndūkanahaande mūgūnda waku mbeū mīthemba īrī. “Ndūkanehumbe nguo itumītwo na ndigi mīthemba īrī itahaanaine. **20** “Mūndū mūrūme angīkoma na mūndū-wa-nja ngombo, nake aakorwo nīmūūrie nī mūndū ūngī, no ndakūūrītwo kana akarekererio, no nginya maherithio ta ūrīa kwagīrīre. No matikooragwo, tondū mūndū-wa-nja ūcio ndatigīte gūtūika ngombo. **21** Nake mūndū mūrūme ūcio-rī, no nginya arute ndūrūme, amītware itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo itūike iruta rīa kūrūtīrwo Jehova rīa kūhoroherio mahītia. **22** Mūthīnjīri-Ngai nīakahoroheria mūndū ūcio na ndūrūme īyo ya iruta rīa mahītia, īrutīrwo hau mbere ya Jehova nī ūndū wa rīhīa rīu ehītie, nake nīakarekerwo rīhīa rīake.

23 “Rĩrĩa mũgaatoonya bũrũri ũcio wa Kaanani, na mũhaande mĩtĩ ya mĩthemba yothe ĩciaraga maciaro-rĩ, nĩ mũgaatua atĩ maciaro macio marĩ na thaahu. Ihinda rĩa mĩaka ĩtatũ nĩmũkamatua atĩ marĩ na thaahu, na matikanarĩo. 24 Mwaka wa kana, maciaro mothe mayo nĩmagatuĩka matheru, matuĩke maruta ma kũgocithia Jehova. 25 No mwaka wa gatano, no mũrĩe maciaro mayo. Ũguo nĩguo magetha manyu makoongerereka. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu. 26 “Mũtikanarĩe nyama ĩrĩ na thakame thĩnĩ wayo. “Mũtigekage maũndũ ma kũragũra kana ma kũrogana. 27 “Mũtikanenje njuĩrĩ cianyu thikĩrĩrio-inĩ kana mũrenge mĩthia ya nderu cianyu. 28 “Mũtikanetemange mĩĩrĩ yanyu nĩ ũndũ wa andũ arĩa akuũ, kana mwĩkĩre marũuri mĩĩrĩ-inĩ yanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova. 29 “Ndũkanaagithie mwarĩguo gĩtĩo na ũndũ wa kũmũrekereria atuĩke mũmaraya, kana ũndũ ũcio ũtũme bũrũri ũgarũrũkĩre ũmaraya, na ũiyũrwo nĩ waganu. 30 “Menyagĩrĩrai Thabatũ ciakwa, na mũtĩĩage handũ hakwa harĩa haamũre. Nĩ nĩ nĩ Jehova. 31 “Mũtikanatuĩrie maũndũ kũrĩ andũ arĩa marĩ maroho ma kũragũra kana arogi, nĩgũkorwo nĩmakamũgwatia thaahu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu. 32 “Rũgamagĩrai andũ arĩa akũrũ, mũmatĩĩage; heagai andũ arĩa akũrũ gĩtĩo, na mwĩtigagĩre Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova. 33 “Hĩndĩ ĩrĩa mũgeni aatũũrania na inyuĩ bũrũri-inĩ wanyu, mũtikanamwĩke ũũru. 34 Mũgeni ũrĩa ũtũũranagia na inyuĩ no nginya atuagwo taarĩ mũndũ ũciarĩrwo bũrũri wanyu. Mwendei ta ũrĩa mwĩendete inyuĩ ene, nĩgũkorwo o na inyuĩ mwarĩ ageni bũrũri wa Misiri. Nĩ nĩ nĩ

Jehova Ngai wanyu. **35** “Mūtihakūthagīre ithimi itarī cia kīhoto rīrīa mūgūthima ūraihi, kana ūritū, kana ūingī. **36** Hūthagīrai ithimi cia kīhoto, na mahiga ma gūthima ma kīhoto, na eba ya kīhoto, na hini ya kīhoto. Nii nī nīi Jehova Ngai wanyu ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri. **37** “Rūmagiai irīra ciakwa cia watho ciothe na mawatho makwa mothe, na mūmarūmagīrīre. Nii nī nīi Jehova.”

20 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Īra andū a Isiraeli atīrī: ‘Mūisiraeli o wothe kana mūgeni o wothe ūrīa ūtūūraga būrūri wa Isiraeli ūkaaheana ūmwe wa ciana ciake kūrī ngai ĩrīa ĩtagwo Moleku, no nginya akooragwo. Mūingī wothe nī ūkaamūhūūra na mahiga nyuguto. **3** Nīngahūgūkīra mūdū ūcio, na nīngamūingata kuuma kūrī andū ao; tondū wa kūheana ciana ciake kūrī Moleku, nīathaahītie handū hakwa harīa haamūre na agathaahia rīitwa rīakwa itheru. **4** Mūingī ūcio wa andū ūngīkaaga kūherithia mūdū ūcio ūheanīte ūmwe wa ciana ciake kūrī Moleku, mage kūmūūraga-rī, **5** nīngahūgūkīra mūdū ūcio, hamwe na andū a nyūmba yake, na ndīmaingate kuuma kūrī andū ao, we mwene na arīa othe mamūrūmagīrīra na kūhūūra ūmaraya na Moleku. **6** “Nīngahūgūkīra mūdū ūrīa ūtuīragia maūdū kuuma kūrī andū arīa marī na maroho ma kūragūra na kuuma kūrī arogi, nīguo ahūūre ūmaraya na ūndū wa kūmarūmīrīra, na nīngamūingata kuuma kūrī andū ao. **7** “Mwīyamūrei mūtūike atheru tondū nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu. **8** Rūmagiai irīra ciakwa cia watho na mūcirūmagīrīre. Nii nī nīi Jehova, ūrīa ūmūtheragia. **9** “Mūdū o wothe ūngīruma ithe kana

arume nyina, no nginya ooragwo. Nĩarumĩte ithe kana akaruma nyina, na thakame yake nĩkamũcookerera. **10** “Mũndũ mūrũme angĩtharia na mūtumia wa mũndũ ũngĩ, atharie na mūtumia wa mũndũ wa itũũra rĩake, itharia icio cierĩ, mũndũ mūrũme ũcio na mūtumia, no nginya mooragwo. **11** “Mũndũ mūrũme angĩkoma na mūtumia wa ithe, nĩaconorithĩtie ithe. Mũndũ mūrũme ũcio na mūtumia ũcio eerĩ no nginya mooragwo; thakame yao nĩkamacookerera. **12** “Mũndũ mūrũme angĩkoma na mūtumia wa mūrĩũ, eerĩ no nginya mooragwo. Ũndũ ũcio mekĩte nĩ waganu ũkĩrĩte njano; thakame yao nĩkamacookerera. **13** “Mũndũ mūrũme angĩkoma na mũndũ mūrũme ũngĩ ta ũrĩa mũndũ akomaga na mũndũ-wa-nja-rĩ, andũ acio eerĩ nĩmekĩte ũndũ ũrĩ magigi. No nginya mooragwo; thakame yao nĩkamacookerera. **14** “Mũndũ mūrũme angĩhikia mũndũ-wa-nja na ahikie nyina, ũcio nĩ waganu. Mũndũ mūrũme ũcio na andũ-a-nja acio eerĩ no nginya macinwo na mwaki, nĩgeetha gũtikanakorwo na waganu thĩinĩ wanyu. **15** “Mũndũ mūrũme angĩkoma na nyamũ-rĩ, no nginya mũndũ ũcio ooragwo, na no nginya mũũrage nyamũ ĩyo. **16** “Mũndũ-wa-nja angĩtwarĩrĩa harĩ nyamũ nĩguo akome nayo-rĩ, nĩmũkooraga mũndũ-wa-nja ũcio hamwe na nyamũ ĩyo. No nginya mũndũ-wa-nja ũcio ooragwo na nyamũ ĩyo yũragwo; thakame yake nĩkamũcookerera, na thakame ya nyamũ ĩyo ĩmĩcookerere. **17** “Mũndũ mūrũme angĩhikia mwarĩ wa ithe, arĩ mwarĩ wa ithe kana wa nyina, na makomanie, icio nĩ njono. No nginya maingatwo mehere kuuma kũrĩ andũ ao. Nĩaconorithĩtie

mwarĩ wa ithe. Na nĩagacookererwo nĩ ũũru ũcio ekĩte.

18 “Mũndũ mūrũme angĩkoma na mũndũ-wa-nja hĩndĩ yake ya mweri, nĩaguũria riurĩro rĩake, o nake mũndũ-wa-nja ũcio agakĩguũria riurĩro rĩa thakame yake. Andũ acio eerĩ nĩmakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **19** “Ndũkanakome na tataguo kana mwarĩ wa nyina na thoguo, nĩ ũndũ gwĩka ũguo nĩ gũconorithia mũndũ ũrĩa mūrĩ rūrĩra; inyuĩ eerĩ nĩmũgacookererwo nĩ ũũru ũcio mwĩkĩte. **20** “Mũndũ angĩkoma na tatawe-rĩ, nĩaconorithĩtie mamawe. Nĩmagacookererwo nĩ ũũru ũcio mekĩte; magaakua matarĩ magĩa mwana. **21** “Mũndũ angĩhikia mūtumia wa mūrũ wa nyina ũcio nĩ thaahu, nĩaconorithĩtie mūrũ wa nyina. Megūtũũra matarĩ magĩa mwana. **22** “Rũmagiai irĩra ciakwa ciothe cia watho, na mawatho makwa mũmarũmagĩrĩre, nĩguo mūtũũre bũrũri ũrĩa ndĩramũtwara, na nĩgeetha ndũkanamũtahĩke. **23** Mũtikanatũũre kũringana na mĩtugo ya ndũrĩrĩ iria ngũingata imweherere. Ndacimenire nĩ tondũ nĩciekire maũndũ macio mothe. **24** No niĩ ngĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩmũkegwatĩra bũrũri wao; nĩngamũhe guo ũtuĩke igai rĩanyu, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ.” Niĩ nĩ niĩ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamwamũrĩre kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ. **25** “Nĩ ũndũ ũcio no nginya mũkũũranage nyamũ iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu, na nyoni iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu. Mũtikanethaahie na nyamũ kana nyoni o na irĩkũ, kana kĩndũ o gĩothe gĩthiagĩra thĩ, iria ciothe ndaamũranirie tondũ irĩ thaahu harĩ inyuĩ. **26** No nginya mũtuĩke atheru harĩ niĩ, tondũ niĩ, Jehova, ndĩ mũtheru, na nĩndĩmwanũranĩtie na ndũrĩrĩ iria ingĩ mũtuĩke akwa

kĩũmbe. 27 “Mũndũ mūrũme kana mũndũ-wa-nja ũrĩ maroho marĩa maragũraga kana mũrogi thĩinĩ wanyu, no nginya makooragwo. Mũmahũũre na mahiga nyuguto. Thakame yao nĩkamacookerera.”

21 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Arĩria athĩnjĩri-Ngai, nĩo ariũ a Harũni, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũthĩnjĩri-Ngai ndakanethaahie nĩ ũndũ wa mũndũ wao ũkuĩte, 2 tiga no akorirwo arĩ mũndũ wa nyũmba yake, ta nyina kana ithe, kana mũriũ kana mwarĩ, kana mūrũ wa nyina, 3 kana mwarĩ wa nyina ũtarĩ mũhiku ũrĩa ateithagia nĩ ũndũ ndarĩ na mũthuumi, nĩ ũndũ wake-rĩ, no ethaahie. 4 Ndakanethaahie nĩ ũndũ wa athoni ake, na nĩ ũndũ ũcio anyiitwo nĩ thaahu. 5 “Athĩnjĩri-Ngai matikanenjwo mĩtwe, kana marengerere mĩthia ya nderu ciao kana metemange mĩrĩ yao nĩ ũndũ wa gũkuĩrwo. 6 No nginya makorwo marĩ atheru harĩ Ngai wao, na matikanathaahie rĩtwa rĩa Ngai wao. Tondũ nĩo matwaragĩra Jehova indo iria arutĩrwo irĩ iruta rĩa njino, nĩcio irio cia Ngai wao, no nginya makorwo marĩ atheru. 7 “Athĩnjĩri-Ngai matikanahikie andũ-a-nja arĩa methaahĩtie na ũmaraya, kana arĩa matiganĩte na athuumi ao, tondũ athĩnjĩri-Ngai nĩ atheru harĩ Ngai wao. 8 Matuagei atheru, tondũ nĩo marutagĩra Ngai wanyu irio iria arutĩrwo igongona. Matuagei atheru, tondũ nĩ Jehova ndĩ mũtheru, o nĩ ũrĩa ũmũtheragia. 9 “Mwarĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai angĩthaahia na gũtuĩka mũmaraya, nĩaconorithĩtie ithe; no nginya acinwo na mwaki. 10 “Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ka ariũ-a-ithe, na ũitĩrĩrio maguta mĩtwe na akaamũrwo nĩguo ehumbage nguo cia ũthĩnjĩri-Ngai,

ndakanarekererie njuĩrĩ yake ĩikare ĩtarĩ njanũre kana atembũrange nguo ciake. **11** Ndakanatoonye handũ harĩ kĩimba. Ndakanethaahie o na aakorwo nĩ ũndũ wa ithe kana nyina, **12** o na ndakanoime handũ-harĩa-haamũre ha Ngai wake, kana ahathaahie, tondũ nĩamũrĩtwo, agaitĩrĩrio maguta ma Ngai wake. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **13** “Mũndũ-wa-nja ũrĩa akaahikia no nginya agaakorwo arĩ mũirĩtu gathirange. **14** Ndakanahikie mũtumia wa ndigwa, kana mũtumia matiganĩte na mũthuriwe, kana mũndũ-wa-nja wĩthaahĩtie na ũmaraya, no akaahikia mũirĩtu gathirange wa andũ ao, **15** nĩgeetha ndakanathaahie rũciaro rwake gatagatĩ ka andũ ao. Nĩ nĩ nĩ Jehova, ũrĩa ũmũtheragia.” **16** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **17** “Ĩra Harũni atĩrĩ: ‘Harĩ njiarwa iria igooka, gũtirĩ mũndũ wa njiaro ciaku ũrĩ na kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria nĩguo arutĩre Ngai wake irio cia igongona. **18** Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũrĩ na kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria: mũndũ mũtumumu kana gĩthua, kana mũndũ mũthũku ũthiũ, kana ũrĩ na wonje, **19** mũndũ mwonju kũgũrũ kana guoko, **20** mũndũ ũrĩ iguku kana mũhomu, mũndũ ũrĩ na kaũũgũ ka riitho, kana mũndũ ũrĩ na ironda iratogota kana iroira, kana mũthũku nyee. **21** Gũtirĩ mũndũ wa njiaro cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩ kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria nĩguo atware maruta marĩa marutĩrwo Jehova ma njino. Ũcio ũrĩ na kaũũgũ ndakanakuhĩrĩrie atĩ nĩguo arute irio icio cia Ngai wake cia igongona. **22** We no arĩe irio iria theru mũno cia Ngai wake, o na irio iria theru; **23** no rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũũgũ ũcio wake, ndakanakuhĩrĩrie gĩtambaya gĩa gũcuurio kana athengerere kĩgongona, nĩgeetha ndagathaahie

handũ hau hakwa harĩa haamũre. Nĩ nĩ niĩ Jehova, ũrĩa ũmatheragia.” 24 Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩira Harũni na ariũ ake ũguo, o na akĩira andũ a Isiraeli othe.

22 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 2 “Ĩra Harũni na ariũ ake matĩage maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli maanyamũrĩre, nĩgeetha matikanathaahie rĩtwa rĩakwa itheru. Nĩ nĩ niĩ Jehova. 3 “Meere atĩrĩ, ‘Njjarwa iria igooka thuutha, mũndũ o na ũrĩkũ wa njiaro cianyu angĩgakorwo ethaahĩtie, nake akuhĩrĩrie maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli maamũrĩre Jehova, mũndũ ũcio no nginya aingatwo, ehere mbere yakwa. Nĩ nĩ niĩ Jehova. 4 “Mũndũ wa njiaro cia Harũni angĩkorwo arĩ na mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatano, kana mwĩrĩ wake ũkoira, ndakaarĩa indo iria theru irutĩtwo cia maruta, nginya agaathirwo nĩ thaahu. Ningĩ nĩakanyiitwo nĩ thaahu angĩkaahutia kĩndũ gĩthaahie nĩ kĩimba, kana ahutie mũndũ o wothe ũrĩa uumĩtwo nĩ hinya wa arũme, 5 o na kana angĩhutia kĩndũ o gĩothe kĩrĩa gĩtambaga thĩ kĩrĩa kĩngĩmũgwatia thaahu, kana ahutie mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩtũma anyiitwo nĩ thaahu, o na thaahu ũcio ũngĩkorwo nĩ ũrĩkũ. 6 Mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩndũ o na kĩrĩkũ ta kũ nĩakanyiitwo nĩ thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Ndakanarĩe kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩa maruta marĩa maamũre, no akorirwo ethambĩte mwĩrĩ na maaĩ. 7 Rĩũa rĩathũa nĩagathirwo nĩ thaahu, na thuutha ũcio no arĩe maruta marĩa maamũre, tondũ nĩcio irio ciake. 8 Ndakanarĩe nyama cia nyamũ ĩkuĩte, kana nyama cia nyamũ ĩtambuurĩtwo nĩ nyamũ cia gĩthaka, nĩguo ndakae gũthaahio nĩcio. Nĩ nĩ niĩ Jehova. 9 “Athĩnjĩri-Ngai

nīmarūmagie mawatho makwa nīgeetha matikahītagie, nao makue nī ūndū wa kwaga gūtīia mawatho macio. Nīi nī nīi Jehova ūrīa ūmatheragia. **10** “Gūtīrī mūndū o na ūrīkū ūtarī wa nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai wagīrīrwo nī kūrīa maruta marīa matheru, o na mūgeni wa mūthīnjīri-Ngai, kana mūruti wa wīra gwake o nao matigacirīe. **11** No mūthīnjīri-Ngai angīgūra ngombo na mbeeca, kana ngombo ĩciarīrwo gwake mūciī, ngombo ĩyo no ĩrīe irio ciake. **12** Mwarī wa mūthīnjīri-Ngai angīhikio nī mūndū ūtarī mūthīnjīri-Ngai, ndakanarīe kīndū o na kīmwe kīa maruta macio matheru. **13** No mwarī wa mūthīnjīri-Ngai angītūika mūtumia wa ndigwa, kana matigane na mūthuuriwe na ndarī ciana, nake acooke agaikare gwa ithe o ta rīrīa aarī mwīthī, no arīe irio icio nyamūre cia ithe. No mūndū ūtetīkīrītio, ndakanarīe kīndū o na kīmwe gīacio. **14** “Mūndū o wothe angīrīa maruta matheru atekūmenya, no nginya acookerie mūthīnjīri-Ngai kīndū kīu kīamūre arīite na ongerere gīcunjī gīa gatano gīa thogora wakīo. **15** Athīnjīri-Ngai matikanathaahie maruta marīa matheru marīa andū a Isiraeli marutagīra Jehova, **16** na ūndū wa kūmetīkīria marīe maruta macio matheru, na ūguo ūtūme mūcookererwo nī mahītia marīa mūngīrīhio. Nīi nī nīi Jehova ūrīa ūmatheragia.” **17** Nīngī Jehova akīira Musa atīrī, **18** “Arīria Harūni na ariū ake, na warīrie andū a Isiraeli othe, ūmeere atīrī: ‘Mūndū o na ūrīkū thīinī wanyu, arī Mūisiraeli kana arī mūgeni ūtūūruga Isiraeli, angīkaarutīra Jehova kīheo kīa iruta rīa njino nī ūndū wa kūhingia mwīhītwa, kana kīrī kīa iruta rīa kwīyendera, **19** no nginya akaaruta njamba ĩtarī na kaūgū kuuma kūrī

ng'ombe, kana ng'onde, kana mbūri, nīgeetha kīheo kīu gītīkīrīke handū-inī hanyu. **20** Mūtikanarehe kīndū o na kīrīkū kīrī na kaūūgū, tondū gītigeetikīrīka handū-inī hanyu. **21** Rīrīa mūdū arīrutaga kīndū kiumīte rūrū-inī rwake rwa ng'ombe kana rwa mbūri, kīrī kīa iruta rīa ūiguano rīa kūrūtīrwo Jehova, nīguo ahingie mwīhītwa wa mwanya, kana kīa iruta rīa kwīyendera, no nginya gīkoragwo gītārī na kaūūgū kana kameni nīguo gītīkīrīke. **22** Mūtikanarutīre Jehova nyamū ndumumu kana ndihie, kana īrathua, kana kīndū o gīothe kīrī na mbatata, kana kīrī na ironda iratogota kana iroira. Mūtikanagīrīre o na īmwe ya icio kīgongona-inī ītuīke ya iruta rīa gūcinwo na mwaki harī Jehova. **23** No rīrī, no mūrute ndegwa, kana ng'onde nyonju kana homu, īrī ya igongona rīa kwīyendera, no īyo ndīngītīkīrwo ītuīke ya kūhingia mwīhītwa. **24** Mūtikanarutīre Jehova nyamū īrīa ītihītio nyee, kana īkamendereka, kana ndarūre, kana hakūre. Mūtikanarute magongona ta macio būrūri-inī wanyu, **25** na mūtikanamūkīre nyamū ta icio kuuma kūrī mūdū mūgeni atī nīguo mūcirute ituīke irio cia Ngai wanyu. Nyamū ta icio itingītīkīrīka handū-inī hanyu, nī ūndū nī nyonju, na irī na ūūgū.” **26** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, **27** “Rīrīa gacaū, kana gatūrūme, kana koori gaaciarwo, karīkaraga na nyina mīthenya mūgwanja. Kuuma mūthenya wa kanana na thuutha ūcio, nīgagetīkīrīka gatuīke iruta rīa gūcinwo na mwaki harī Jehova. **28** Mūtikanathīnje ng'ombe kana ng'onde hamwe na mwana wayo mūthenya ūmwe. **29** “Rīrīa mūkūruta igongona rīa gūcookeria Jehova ngaatho, rīrutagei na

njira ya gütüma rītīkīrīke nī ündū wanyu. **30** No nginya rīrīo mūthenya o ro ūcio rīarutwo; mūtikanatigie kīndū kīarīo gīkinyie rūciinī. Nī nī nī Jehova. **31** “Rūmagiai maathani makwa na mūmarūmagīrīre. Nī nī nī Jehova. **32** Mūtikanathaahie rītwa rīakwa itheru. No nginya andū a Isiraeli mamenyage atī ndī mūtheru. Nī nī nī Jehova ūrīa ūmūtheragia, **33** na ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri ndūike Ngai wanyu. Nī nī nī Jehova.”

23 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Arīria andū a Isiraeli, ūmeere atīrī: ‘Ici nīcio ciathī ciakwa iria ciathanītwo, o iria ciathanītwo cia Jehova, iria mūkaahunjanīria ūhoru wacio atī nī ciūngano theru. **3** “Kūrī na mīthenya itandatū rīrīa mūngīruta wīra, no mūthenya wa mūgwanja nī Thabatū ya kūhurūka, mūthenya wa kīūngano gītheru. Mūtikanarute wīra o na ūrīkū; kūrīa guothe mūgaatūra, īyo nī Thabatū ya Jehova. **4** “Ici nīcio ciathī iria ciathanītwo cia Jehova, nīcio ciūngano iria theru, iria mūrīhunjanagīria mahinda ma cio makinya. **5** Bathaka ya Jehova irīambagīrīria hwaī-inī kwaira, mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri wa mbere. **6** Mūthenya wa ikūmi na itano, wa mweri ūcio nīguo gīathī kīa Jehova kīa Mīgate itarī Mīkīre Ndawa ya Kūimbia kīrīambagīrīria, na kwa ihinda rīa mīthenya mūgwanja no nginya mūrīage mīgate itarī na ndawa ya kūimbia. **7** Mūthenya wa mbere mūgīe na kīūngano gītheru, na mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. **8** Mīthenya mūgwanja rutagīrai Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. Na mūthenya wa mūgwanja, mūgīage na kīūngano gītheru, na mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga.” **9** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **10**

“Arīria andū a Isiraeli, ūmeere atīri: ‘Rīrīa mūgaatoonya būrūri ūcio ngūmūhe na mūgethe magetha maguo, nīmūkarehere mūthīnjīri-Ngai kīohe kīa mbere kīa ngano īrīa mūkaagetha. **11** Nake athūngūthie kīohe kīu mbere ya Jehova nīguo gītīkīrīke handū-inī hanyu; mūthīnjīri-Ngai agagīthūngūthia mūthenya ūrīa ūrūmīrīire Thabatū. **12** Mūthenya ūcio mūgaathūngūthia kīohe kīu, no nginya mūkaarutīra Jehova iruta rīa njino rīa gatūrūme ka ūkūrū wa mwaka ūmwe gatarī na kaūūgū, **13** hamwe na iruta rīarīo rīa mūtu wa gīthimi gīa icunjī igīrī cia ikūmi cia eba īmwe ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, nīrīo iruta rīrutīirwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki, rīrī na mūtatarīko mwega, na iruta rīa kūnyuuu, rīrī gacunjī kamwe ka inya ka hini īmwe ya ndībei. **14** Mūtikanarīe mūgate o na ūrīkū, kana ngano ya kūhīhīo, kana ya mūgethano, o nginya mūthenya ūrīa mūkaarehera Ngai wanyu iruta rīrī. Ūndū ūyū ūtuīke watho mwandīke wa gūtūūra nginya kūrī njiarwa iria igooka, kūrīa guothe mūgaatūūra. **15** “Kuuma mūthenya ūrīa ūrūmīrīire Thabatū, mūthenya ūrīa mwatwarire kīohe kīa iruta rīa gūthūngūthio, mūgatara ciumia ingī mūgwanja. **16** Mūtare matukū mīrongo ītano kuuma mūthenya ūrīa ūrūmīrīire Thabatū ya kūhingithia mūgwanja, mūcooke mūrūtīre Jehova iruta rīa mūtu wa ngano ya mūgethano. **17** Kuuma kūrīa guothe mūtūūruga, mūrehe mīgate īrīrī īthondeketwo na tūcunjī twīrī twa ikūmi twa eba īmwe ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno, īrugītwo na ndawa ya kūmbia, ītuīke ya iruta rīa gūthūngūthio rīa maciaro ma mbere marutīirwo Jehova. **18** Rutanīriai mīgate īyo na tūtūrūme

mūgwanja, o kamwe karī na ūkūrū wa mwaka ūmwe, na tūtārī na kaūūgū, na gategwa kamwe, na ndūrūme igīrī. Nacio igaatuīka iruta rīa njino rīrutīirwo Jehova, hamwe na maruta macio ma mūtu na ma kūnyuuo, rīrīrī nī iruta rīa gūcinwo na mwaki, rīrī na mūtārārīko mwega wa gūkenia Jehova. **19** Mūcooke mūrute thenge ĩmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia, na tūtūrūme twīrī, o kamwe karī na ūkūrū wa mwaka ūmwe, twa iruta rīa ūiguano. **20** Mūthīnjīri-Ngai nīagathūngūthia tūtūrūme tūu tweerī mbere ya Jehova, tūtūike iruta rīa gūthūngūthio, hamwe na mīgate ĩyo ya maciaro ma mbere. Macio nī maruta matheru marutīirwo Jehova nī ūndū wa mūthīnjīri-Ngai. **21** Mūthenya o ro ūcio, nīmūkahunjanīria kīūngano gītheru, na mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. Ūyū nīguo ūgaatuīka watho mwandīke wa gūtūūra nginya harī njjarwa iria igooka, o kūrīa guothe mūgaatūūra. **22** “Rīrīa mūkaagetha irio būrūri-inī wanyu, mūtikanagethe nginya ndeere-inī cia mīgūnda yanyu, o na mūtikanonganie rūitīki rwa magetha manyu. Rūtīgagīriei andū arīa athīni na arīa ageni. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.” **23** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, **24** “Īra andū a Isiraeli atīrī: ‘Mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja-rī, nīmūrīgīaga na mūthenya wa kūhurūka, kīūngano gītheru, na ūrīrikanagwo na ūndū wa kūhuha tūrumbeta. **25** Mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga, no mūrutagīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki.’” **26** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, **27** “Mūthenya wa ikūmi wa mweri ūyū wa mūgwanja, nīguo Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia. Mūgīage na kīūngano gītheru na mwīimage irio,

na mūrutagīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. **28** Mūtikanarute wīra mūthenya ūcio, tondū nīguo Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia, hīndī īrīa mūrahoroherio mehia mbere ya Jehova-Ngai wanyu. **29** Mūdū o na ūrīkū ūrīa ūtakeima irio mūthenya ūcio nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao. **30** Mūdū o wothe ūkaaruta wīra mūthenya ūcio nīngamūniina kuuma thīinī wa andū ao. **31** Mūtikanarute wīra o na ūrīkū. Ūyū ūgūtuīka watho mwandīke wa gūtūūra nginya harī njjarwa iria igooka, o kūrīa guothe mūgaatūūra. **32** Īyo nī Thabatū yanyu ya kūhurūka, na no nginya mwīime irio. Kuuma hwaī-inī wa mūthenya wa kenda wa mweri o ro ūcio nginya hwaī-inī wa mūthenya ūcio ūngī, nīmūrīmenyagīrīra Thabatū yanyu.” **33** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **34** “Īra andū a Isiraēli atīrī: ‘Mūthenya wa ikūmi na ītano wa mweri wa mūgwanja nīguo Gīathī kīa Jehova gīa Ithūnū gīkaambīrīria, na gīgaaikara mīthenya mūgwanja. **35** Mūthenya wa mbere nī wa kīūngano gītheru; mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. **36** Mīthenya mūgwanja mūkaarutagīra Jehova maruta ma gūcinwo na mwaki, nāguo mūthenya wa īnana-rī, mūgīe na kīūngano gītheru, na mūrūtīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. Mūthenya ūcio nīguo wa kūhinga kīūngano; mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. **37** (“Ici nīcio ciathī cia Jehova iria ciathanītwo, iria mūkaahunjanīria irī ciūngano theru cia kūrehere Jehova maruta ma gūcinwo na mwaki, na nīmo maruta ma njino, na maruta ma mūtu, na magongona na maruta ma kūnyuuo marīa marībataranagia o mūthenya. **38** Maruta maya nī ma kuongererwo harī marīa mangī ma Thabatū cia Jehova na

nyongerera ya iheo cianyu na kīrīa gīothe mwīranīire na mwīhītwa, na maruta mothe ma kwīyendera marīa mūrutagīra Jehova.) 39 “Nī ūndū ūcio, kwambīrīria mūthenya wa ikūmi na ītano wa mweri wa mūgwanja, mwarīkia kūgetha irio būrūri-inī, nī mūgaakūngūira gīathī kīu kīa Jehova mīthenya mūgwanja. Mūthenya wa mbere nī wa kūhurūka, na mūthenya wa īnana o nagueo no wa kūhurūka. 40 Mūthenya wa mbere nīmūkooya maciaro marīa mega mūno ma mītī, na mathīgī ma mītende, na hongē cia mītī īrīa īrī na mathangū maingī, na cia mītī īrīa īmeraga tūrūū-inī, na mūkene mūrī mbere ya Jehova Ngai wanyu mīthenya mūgwanja. 41 Kūngūyagīrai ūndū ūyū arī gīathī kīa Jehova mīthenya mūgwanja o mwaka. Ūndū ūyū nī ūtuīke watho mwandīke wa gūtūira nginya harī njjarwa iria igooka; kūngūyagīrai ūndū ūcio mweri-inī wa mūgwanja. 42 Ikaragai ithūnū-inī mīthenya mūgwanja. Andū a Isiraeli arīa othe maciarīrwo Isiraeli magaaikaraga ithūnū-inī, 43 nī ūndū ūcio njjaro cianyu nīikamenya atī nī nī ndaatūmire andū a Isiraeli maikare ithūnū-inī hīndī īrīa ndaamarutire būrūri wa Misiri. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.” 44 Nī ūndū ūcio Musa akīanīrīra kūrī andū a Isiraeli ūhoro wa ciathī icio ciathanītwo cia Jehova.

24 Ningī Jehova akīira Musa atīrī, 2 “Atha andū a Isiraeli makūrehere maguta marīa makeere wega ma ndamaiyū hihe ma gūkūheaga ūtheri, nīgeetha matawa maikarage maakanīte hīndī ciothe. 3 Nja ya gītambaya gīa gūcuurio kīrīa kīrī mbere ya ithandūkū rīa Ūira o kūu Hema-inī-ya-Gūtūnganwo-rī, Harūni nīamenyagīrīre matawa macio

mbere ya Jehova kuuma hwaĩ-inĩ o nginya rūciinĩ, hĩndĩ ciothe. Ũndũ ũyũ ũgaatuĩka watho mwandĩke wa gūtũura wa njiarwa iria igooka. **4** Matawa macio marĩ mbere ya Jehova, o macio maigĩrĩrwo mūtĩ-inĩ wa matawa wa thahabu ĩrĩa therie no nginya mamenyagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe. **5** “Oya mũtu ũrĩa mũhinyu mũno, ũthondeke mĩgate ikũmi na ĩrĩ, o mũgate ũmwe ũrugwo na tũcunjĩ twĩrĩ twa ikũmi twa eba ĩmwe. **6** Ũcooke ũmĩare mĩhari ĩrĩ, o mũhari mĩgate ĩtandatũ, ũmĩgĩrĩre igũrũ rĩa metha ya thahabu therie hau mbere ya Jehova. **7** Na o mũhari-inĩ nĩhaigwo ũbani ũrĩa mũtherie ũtuĩke gĩcunjĩ gĩa kĩririkano ũrũgamĩrĩre mĩgate ĩyo, na ũtuĩke iruta rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. **8** Mĩgate ĩyo nĩ ĩigagwo mbere ya Jehova hĩndĩ ciothe, o Thabatũ o Thabatũ, ĩrũgamagĩrĩre andũ a Isiraeli, ĩtuĩke kĩrĩkanĩro gĩa gūtũura. **9** Mĩgate ĩyo nĩ ya Harũni na ariũ ake, nao mamĩrĩagĩre handũ hatheru, nĩ tondũ mĩgate ĩyo nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno harĩ rwĩga rwao rwa maruta marĩa marutĩrwo Jehova ma gũcinwo na mwaki.” **10** Na rĩrĩ, mũrũ wa mūtumia Mũisraeli, no ithe aarĩ Mũmisiri, nĩathiire gũceerera andũ a Isiraeli, nake mũndũ ũcio na Mũisraeli makĩrũa marĩ kũu kambĩ. **11** Ũcio mũrũ wa mūtumia Mũisraeli nĩarumire Rĩitwa rĩa Ngai na kĩrumi; nĩ ũndũ ũcio makĩmũtwarĩra Musa. (Nyina wa mũndũ ũcio eetagwo Shelomithu, mwarĩ wa Dibiri ũrĩa Mũdani.) **12** Makĩmũikia thĩinĩ, makĩmũrangĩra nginya rĩrĩa mangĩamenyire wega wendi wa Jehova. **13** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ: **14** “Twara mũrumani ũcio nja ya kambĩ. Andũ arĩa othe maamũiguire akĩrumana mamũigĩrĩre moko mūtwe, nakĩo

kĩũngano gĩothe kímũhũũre na mahiga nyuguto. **15** Īra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũrĩkũ angĩkaaruma Ngai wake, no nginya agaacookererwo nĩ ũũru ũcio ekĩte: **16** Mũndũ o na ũrĩkũ ũkaaruma rĩitwa rĩa Jehova no nginya akooragwo. Kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli no nginya gĩkaamũhũũra na mahiga nyuguto. Aakorwo arĩ mũgeni kana arĩ mũndũ ũciarĩirwo bũrũri-inĩ wanyu, rĩrĩa akaaruma Rĩitwa rĩu rĩa Jehova, no nginya akooragwo. **17** “Mũndũ o na ũrĩkũ angĩkooraga mũndũ ũngĩ, no nginya nake akooragwo. **18** Mũndũ o na ũrĩkũ angĩũraga nyamũ ya mũndũ ũrĩa ũngĩ, no nginya akaamĩrĩha, nyamũ ĩrĩhwo na nyamũ ĩngĩ. **19** Mũndũ o na ũrĩkũ angĩgatihia ũrĩa ũngĩ, o ũrĩa ekanĩte no nginya nake ekwo o ũguo: **20** Mũndũ oina mũndũ ũrĩa ũngĩ ihĩndĩ, nake akoinwo ihĩndĩ, riitho rĩrĩhagio na riitho, igege rĩrĩhagio na igege. O ũrĩa mũndũ atihĩtie mũndũ ũngĩ, o nake atihio o ro ũguo. **21** Mũndũ ũrĩa ũkooraga nyamũ nĩakamĩrĩha, no ũrĩa ũkooraga mũndũ ũrĩa ũngĩ no nginya akooragwo. **22** Mũrĩkoragwo na watho o ro ũmwe ũkoniĩ mũgeni na mũndũ ũrĩa ũciarĩirwo bũrũri wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.” **23** Nake Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli, nao magĩtwara mũndũ ũcio warumĩte Ngai nja ya kambĩ, makĩmũhũũra na mahiga nyuguto. Nao andũ a Isiraeli magĩka o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

25 Nake Jehova akĩra Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Hĩndĩ ĩrĩa mũgaatoonya bũrũri ũrĩa ngaamũhe-rĩ, bũrũri ũcio guo mwene no nginya ũkaagĩaga na Thabatũ ĩrĩa yamũrĩirwo Jehova. **3** Mũkaahaandaga mĩgũnda yanyu mĩaka ĩtandatũ,

na mūcehage mīgūnda yanyu ya thabibū mūkamīcehaga
mīaka ĩtandatū mūgīcookanagīrīria maciaro mayo. **4**
No mwaka wa mūgwanja wakinya, būrūri ūcio nīūkagīa
na Thabatū ya kūhurūka, Thabatū yamūrīirwo Jehova;
mūtikanahaande kīndū mīgūnda kana mūcehe mīthabibū
yanyu. **5** Irio iria ikeemeria, nīcio cia maitīka-rī,
mūtikanacigetthe kana mūgethe thabibū cia mīthabibū
yanyu ĩyo ĩtarī mīrutīre wīra. Būrūri ūcio no nginya
ūkaagīa na mwaka wa kūhurūka. **6** Kīrīa gīothe būrūri
ūcio ūgaaciara mwaka-inī ūcio wa Thabatū gīgaatuīka
irio cianyu, inyuī ene na cia ndungata cianyu cia arūme
na cia andū-a-nja, na cia aruti anyu a wīra wa mūcaara,
na mūraarīrīri ūrīa mūikaranītie nake, **7** o hamwe na
mahiū manyu na nyamū cia gīthaka iria itūūraga būrūri
wanyu. Kīrīa gīothe būrūri ūcio ūgaaciara no kīrīio. **8**
“Tarai Thabatū mūgwanja cia mīaka, mīaka mūgwanja
maita mūgwanja, nīguo Thabatū icio mūgwanja cia mīaka
ihinge mīaka mīrongo ĩna na kenda. **9** Ningī mūcooke
mūhuhe karumbeta kīndū guothe mūthenya wa ikūmi
wa mweri wa mūgwanja; Mūthenya wa Kūhoroherio
Mehia, mūkaahuha karumbeta kīndū guothe būrūri-inī
wanyu. **10** Amūrai mwaka ūcio wa mīrongo ĩtano, na
mūhunjanīrie ūhoru wa kūohorwo kwa andū othe arīa
matūūraga būrūri ūcio wothe. Mwaka ūcio ūgaatuīka wa
Jubili nī ūndū wanyu; o mūndū wanyu nīagacooka kūrīa
ithaka cia nyūmba yao irī, na kūrīa andū a mūhīrīga wao
marī. **11** Mwaka ūcio wa mīrongo ĩtano ūgaatuīka wa
Jubili kūrī inyuī; mūtikanahaande na mūtikanagetthe
kīrīa gīkūrītie kīo kīene, kana mūgethe mīthabibū ĩrīa

itarĩ mĩrutĩre wĩra. **12** Nĩgũkorwo ĩyo nĩ Jubilii, na nĩyo ĩgaatuĩka theru kũrĩ inyuĩ; rĩĩagai o kĩrĩa gĩkũrĩtie mĩgũnda-inĩ. **13** “Mwaka-inĩ ũyũ wa Jubilii, o mũndũ no nginya acooke gĩthaka-inĩ gĩake. **14** “Mũngĩkenderia mũndũ wa bũrũri wanyu mũgũnda kana mũgũre mũgũnda kũrĩ we, mũtikanaheenanie mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **15** Mũrĩgũraga mũgũnda wa mũndũ wa bũrũri wanyu kũringana na ũrĩa mĩaka ĩthirĩte thuutha wa Jubilii. Nake mwendia akaawendagia kũringana na mĩaka ĩrĩa ĩgakorwo ĩtigarĩte ya magetha. **16** Mĩaka ĩngĩkorwo ĩtigarĩte mĩingĩ, mũkongerera thogora, na mĩaka ĩngĩkorwo ĩtigarĩte mĩnini, mũkanyihia thogora, nĩ ũndũ kĩrĩa arakwenderia nĩ mũigana wa magetha. **17** Mũtikanaheenanie mũndũ na ũrĩa ũngĩ, no mwĩtigagĩre Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu. **18** “Rũmagĩrĩrai kĩrĩra kĩa watho wakwa na mwĩmenyagĩrĩre nĩguo mwathĩkagĩre mawatho makwa, na inyuĩ nĩ mũgaatũura bũrũri ũcio mũrĩ na thayũ. **19** Naguo bũrũri ũcio nĩũgaciaraga maciaro maguo, na inyuĩ nĩmũkarĩĩaga mũkahũuna na mũtũure kuo mũrĩ na thayũ. **20** Mwahota kũũria atĩrĩ, “Tũkaarĩa kĩ mwaka wa mũgwanja aakorwo tũtikahaanda kana tũgethe?” **21** Nĩngamũtũmĩra kĩrathimo mwaka-inĩ ũcio wa gatandatũ nĩguo mĩgũnda yanyu ĩgaaciara maciaro ma kũmũigana mĩaka ĩtatũ. **22** Mũkĩhaanda mwaka-inĩ wa kanana, mũkaarĩĩaga irio iria mwaigĩte mũthiithũ, na mũgaacirĩa nginya mũgethe maciaro ma mwaka wa kenda. **23** “Mĩgũnda ndĩkanendio biũ, tondũ bũrũri nĩ wakwa na inyuĩ mũrĩ o ageni kuo, na nĩ nĩ ndĩmũkomborithĩtie. **24** Bũrũri wothe ũrĩa mwĩnyiitĩire ũgaatuĩka wanyu, no

nginya kũgĩe na mweke wa gũkũũraga mĩgũnda ĩyo. **25**
“Mũndũ wa bũrũri wanyu angĩthĩĩna na endie gĩcunjĩ
kĩa mũgũnda wake, mũndũ ũrĩa wa hakuhĩ mũno wa
nyũmba yake nĩagooka na akũũre mũgũnda ũcio mũndũ
wao eendetie. **26** No rĩrĩ, mũndũ angĩkorwo ndarĩ na
mũndũ wa kũmũkũũrĩra mũgũnda, na we mwene atonge
agĩe na indo ciiganĩte kũũkũũra, **27** nĩwe ũgaatua thogora
kũringana na mĩaka ĩrĩa mĩthiru kuuma rĩrĩa aawendirie,
na acooke mbeeca icio ingĩ kũrĩ mũndũ ũrĩa eendeirie;
thuutha ũcio no acooke mũgũnda-inĩ wake. **28** No angĩaga
kũgĩa na indo cia kũmũrĩha-rĩ, gĩcunjĩ kĩrĩa eendirie
gĩgũtũũra kĩrĩ kĩa mũgũri nginya Mwaka wa Jubili.
Gĩgaacookio hĩndĩ ya Jubili, na hĩndĩ ĩyo no acooke
gĩthaka-inĩ gĩake. **29** “Mũndũ angĩkeendia nyũmba ĩrĩ
itũũra-inĩ inene rĩirigĩre, nĩarĩkoragwo arĩ na kĩhooto gĩa
kũmũkũũra ihinda rĩa mwaka mũgima kuuma amiendia.
Thĩinĩ wa ihinda rĩu no amĩkũũre. **30** ĩngĩaga gũkũũrwo
mwaka ũmwe ũtanathira, nyũmba ĩyo ĩrĩ itũũra-inĩ inene
rĩirigĩre nĩĩgatuĩka ya mũmĩgũri na njiaro ciake nginya
tene. Nyũmba ĩyo ndĩgaacookerio mwene Mwaka wa
Jubili. **31** No nyũmba cia tũtũũra-inĩ tũrĩa tũtarĩ tũirigĩre,
irĩtuagwo ta mĩgũnda ya kũndũ gũtarĩ kũirige. Icio no
ikũũrwo, na nĩ igaacookio Mwaka wa Jubili. **32** “Alawii
hĩndĩ ciothe nĩ marĩ na kĩhooto gĩa gũkũũraga nyũmba
ciao iria irĩ matũũra-inĩ ma Alawii, marĩa megwatĩire. **33**
Nĩ ũndũ ũcio indo cia Alawii no ikũũrwo, ũguo nĩ ta kuuga
atĩ, nyũmba nyendie itũũra-inĩ o rĩothe rĩao, nĩĩgacookio
Mwaka wa Jubili, tondũ nyũmba iria irĩ matũũra-inĩ
ma Alawii nĩcio igai rĩao thĩinĩ wa andũ a Isiraeli. **34**

No ithaka cia ūrīithio cia matūūra mao itikanendio; icio nī ciao nginya tene. **35** “Mündū wa būrūri wanyu angīthīina nginya aremwo nī kwīrūgamīrīra gatagatī kanyu, mūteithagiei o ta ūrīa mūngīteithia mūgeni kana mündū ūrarīrīire kwanyu, nīgeetha ahote gūtūūrania na inyuī. **36** Mūtikanamūrīhie uumithio o na ūrīkū, no mwītīgagīre Ngai wanyu, nīgeetha mündū wa būrūri wanyu ahote gūtūūrania na inyuī. **37** Mūtikanamūkombere mbeeca nīguo acookie na maciaro, kana mūmwenderie irio nīguo muone uumithio. **38** Nī nī nī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri nīguo ndīmūhe būrūri wa Kaanani na ndūike Ngai wanyu. **39** “Mündū wa būrūri wanyu angīthīina arī gatagatī kanyu, nake eyendie harī inyuī, mūtikanamūrutithie wīra ta ngombo. **40** Mūkaamūtua ta mūruti wa wīra wa mūcaara kana ta mündū ūrarīrīire kwanyu; mündū ūcio akaamūrūtīra wīra nginya Mwaka wa Jubilii. **41** Thuutha ūcio mündū ūcio na ciana ciake nīmakarekererio, nake acooke kūrī andū a mūhīrīga wake, na gīthaka-inī kīa maithe make ma tene. **42** Tondū andū a Isiraeli nī ndungata ciakwa, iria ndaarutire būrūri wa Misiri, matikanendio matūike ngombo. **43** Mūtikamaathage mūtekūmaiguīra tha, no mwītīgagīrei Ngai wanyu. **44** “Ngombo cianyu cia arūme na cia andū-a-nja iriumaga ndūrīrī-inī iria imūrīgiicīrie; kuuma kūrī ndūrīrī icio no mūgūrage ngombo. **45** O na ningī no mwīgūrīre ngombo kuuma kūrī andū arīa mararīrīire kwanyu na kuuma kūrī andū a mīhīrīga yao arīa maciarīrwo būrūri wanyu, nao matūike indo cianyu. **46** Andū acio no mūmeegaīre kūrī ciana cianyu matūike

igai rĩrĩa mũmagaĩire, na no mũmatue ngombo rĩrĩa rĩothe marĩ muoyo, no mũtikanaathe andũ anyu a Isiraeli mũtekũmaiguĩra tha. **47** “No rĩrĩ, mũgeni kana mũndũ ũrĩa ũrarĩrĩire kwanyu angĩtonga arĩ gatagatĩ kanyu, nake mũndũ wa bũrũri wanyu athĩĩne na eyendie kũrĩ mũgeni ũrĩa ũtũũranĩtie na inyuĩ, kana kũrĩ mũndũ wa mũhĩrĩga wa mũndũ ũcio mũgeni-rĩ, **48** mũndũ ũcio no arĩkoragwo arĩ na kĩhooto gĩa gũkũũrwo thuutha wa kwĩyendia. Mũndũ wa nyũmba yao no amũkũũre: **49** Ithe mũnini kana ithe mũkũrũ, kana mũrũ wa ithe, kana mũndũ wa rũrĩra rwa mũhĩrĩga wao no amũkũũre; kana we mwene angĩgaacĩra, no ekũũre. **50** Mũndũ ũcio na mũmũgũri magaatara ihinda rĩrĩa rĩthiru kuuma mwaka ũrĩa eyendirie nginya rĩrĩa Mwaka wa Jubiliĩ ũgaakinya. Thogora wa kũrekererio gwake ũkaaringana na irĩhi rĩa mũndũ wa mũcaara thĩinĩ wa mũaka ĩyo. **51** Angĩkorwo nĩ mũaka mũingĩ ĩtigarĩte, nĩakarĩha gĩcunjĩ kĩnene gĩa thogora ũrĩa aagũrĩtwo nague. **52** No angĩkorwo no mũaka mũnini ĩtigarĩte Mwaka wa Jubiliĩ ũkinye, ĩyo noyo agaataara arĩhe gũkũũranio gwake kũringana na ũrĩa kwagĩrĩire. **53** Agaatuuo ta mũndũ wa mũcaara mwaka o mwaka; na no nginya mũmenyagĩrĩre atĩ mũmũgũri ndarĩmwathaga atekũmũiguĩra tha. **54** “O na angĩaga gũkũũrwo na njĩra ĩmwe ya icio, we na ciana ciake no nginya makaarekererio Mwaka wa Jubiliĩ wakinya, **55** nĩgũkorwo andũ a Isiraeli nĩ ndungata ciakwa. Acio nĩ ndungata ciakwa, iria ndaarutire bũrũri wa Misiri. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.

26 “Mūtikanethondekere mīhianano kana mwīrūgamirie mūhianīre wa kīndū kana ihiga rīamūre rīa kūhooywo, mūtikaige ihiga rīacūhie būrūri-inī wanyu atī nīguo mūrīnamagīrīre. Nīī nī nīī Jehova Ngai wanyu.

2 “Menyagīrīrai Thabatū ciakwa na mūtīīage handū hakwa harīa haamūre. Nīī nī nīī Jehova.

3 “Mūngīrūmīrīra kīrīra kīa watho wakwa na mūmenyagīrīre gwathīkagīra maathani makwa, **4** nīngamuuragīria mbura imera ciayo ciakinya, na mīgūnda wanyu nīrīciaraga irio, nayo mītī ya mīgūnda wanyu īciarage maciaro mayo. **5** Mūrīhūūraga ngano wanyu mūgakinyīria magetha ma thabibū, namo magetha ma thabibū magakinyīria hīndī ya mahaanda, na mūrīrīāga irio mūkahūūna, na mūtūūre būrūri wanyu mūrī na thayū. **6** “Nīngatūma būrūri wanyu ūgīe na thayū, na mūrīkomaga gūtarī mūdū ūngītūma mwītīgīre. Nīnganiina nyamū njūru ciehere būrūri-inī wanyu. Nacio itigacooka kuoneka būrūri-inī wanyu. **7** Nīmūkaingatithia thū cianyu, na mūcihoote mbaara-inī.

8 Andū atano anyu makaahūūra andū igana, nao andū anyu igana makaahūūra andū ngiri ikūmi, nacio thū nī mūgaacihoota mūciūrage na rūhiū rwa njora. **9** “Nīngamuonia ūtugi wakwa, na ndūme mūciarane na mūingīhe, na nīngatūūria kīrīkanīro gīakwa na inyuī. **10** Mūgaakoragwo o mūkīrīa magetha ma mwaka mūthiru nginya rīrīa mūkaamaruta nja nīguo mūgīe na handū ha kūiga magetha marīa maragethwo. **11** Ngaiga gīikaro gīakwa gatagatī kanyu, na ndikamūthūūra. **12** Ngaathiiaga ndī gatagatī kanyu, nduīke Ngai wanyu, na

inyuĩ mĩtuĩke andũ akwa. **13** Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri, nĩguo mĩtuge gũtuĩka ngombo cia andũ a Misiri; ndoinangire macooki ma ngingo cianyu ngĩtũma mũhotage gũthĩ mwĩhaandĩte wega. **14** “No mũngĩkaaga kũnjigua, mwage kũhingia maathani macio mothe, **15** na mũngĩrega kĩrĩra gĩakwa kĩa watho na mũthũũre mawatho makwa, na mwage kũhingia maathani makwa, na nĩ ũndũ ũcio mũthũkie kĩrĩkanĩro gĩakwa-rĩ, **16** Nĩ na nĩ nĩngamwĩka maũndũ maya: Nĩngamũrehere kĩmako, na ndĩmũrehere ndwari cia kũmũniina na ũndũ wa kũhiũha kwa mĩrĩ kũrĩa gũkaamũte maitho, na gũtũme mũũrwo nĩ hinya. Mũkaahaanda mbeũ tũhũ, nĩ ũndũ ikaarĩagwo nĩ thũ cianyu. **17** Nĩngamũrũithia ndĩmũũkĩrĩre nĩguo mũhootwo nĩ thũ cianyu; arĩa mamũthũire nĩo makaamwathaga, na mũkooraga hatarĩ mũndũ ũmũingatithĩtie. **18** “Angĩkorwo o na mwekwo maũndũ macio mũtikanjigua-rĩ, ngaakĩrĩrĩria kũmũherithia nĩ ũndũ wa mehia manyu maita mũgwanja. **19** Nĩnganiina rũng’athio rwa mwĩtĩo wanyu, na ndũme matu matuĩke ta cuuma, nayo thĩ yũme ĩtuĩke ta gĩcango. **20** Mũkaahũthĩra hinya wanyu o tũhũ, tondũ tĩri wanyu ndũkagethwo kĩndũ, kana mĩtĩ ya bũrũri wanyu ĩciare maciaro mayo. **21** “Nĩngĩ mũngĩthĩ na mbere na mĩthĩre ya kũnemera, na mwage kũnjigua, nĩngakĩrĩrĩria kũmũingĩhĩria mahũũra mangĩ maita mũgwanja o ũrĩa mehia manyu magĩrũrwo nĩ kũherithio. **22** Nĩngamũrehere nyamũ cia gĩthaka imũũkĩrĩre, nacio imũtunye ciana cianyu, na iniine ng’ombe cianyu, o na

itūme mūigana wanyu ūnyiihe ūū atī barabara cianyu ciage andū. **23** “Ningī kūngikorwo o na mwekwo maūndū macio no mūkaarega kūnjookerera na mūgīthī na mbere kūnjūkīrīra-rī, **24** nī na nī nīngamūūkīrīra, na nīngakīrīrīria kūmūhūūra nī ūndū wa mehia manyu maita mangī mūgwanja. **25** Nīngamūrehithīria rūhiū rwa njora rūrīhīrie kīrīkanīro kīrīa mūthūkītie. Muorīra matūūra-inī marīa manene manyu, nīngamūrehithīria mūthiro thīinī wanyu, na ndīmūrekererie moko-inī ma thū cianyu. **26** Rīrīa ngaamwehereria makūmbī manyu ma irio, andū-a-nja ikūmi makaarugagīra mīgate yanyu riiko rīmwe, nao macooke kūmūrehera mīgate ūyo ūthimītwo na ratiri. Mūkaamīrīaga na mūtihūūne. **27** “Ningī kūngikorwo o na mwekwo maūndū macio mūtikanjigua-rī, no mūthī o na mbere kūnjūkīrīra, **28** nī na nī nīngamūūkīrīra na marakara na nī mwene ngīrīrīrie kūmūherithia maita mangī mūgwanja nī ūndū wa mehia manyu. **29** Mūkaarīaga nyama cia ariū na aarī anyu. **30** Ningī nīngananga kūndū kwanyu kūrīa gūtūūgīru, na ndemange magongona manyu ma ūbani na njooke njigīrīrie ciimba cianyu igūrū rīa mīhianano ūyo yanyu ūtarī muoyo, na ndīmūthūūre. **31** Matūūra manyu marīa manene nīngamananga na handū hanyu harīa haamūre ndīhoonūhe, o na ndigakenio nī mūtararīko mwega wa maruta manyu. **32** Nīngonūha būrūri ūcio, nginya thū cianyu iria itūūruga kuo igege. **33** Nīngamūharaganā ndūrīrī-inī na njomore rūhiū rwakwa rwa njora ndīmūingatithie. Naguo būrūri wanyu ndīūnūhe, namo matūūra manyu marīa manene

ndīmanange. **34** Thuutha ūcio, būrūri ūcio nīūgakenera mīaka ya Thabatū hīndī īyo yothe ūgaakorwo ūkirīte ihooru, na inyuī mūrī būrūri-inī wa thū cianyu; naguo būrūri nīūkahurūka, na ūkenere thabatū ciagu. **35** Ihinda rīrīa būrūri ūcio ūgaakorwo ūkirīte ihooru, nīūkahurūka kūrīa wagīte kūrūka hīndī ya Thabatū iria mwatūrīte kuo. **36** “Nao arīa anyu magaatigara, nīngatūma ngoro ciao inyitwo nī guoya marī mabūrūri-inī macio ma thū ciao, o nginya ithangū rīabarabario nī rūhuho rīgatūma moore. Nao makooraga o ta ūrīa mūdū ooragīra rūhiū rwa njora, na nīmakagūūaga o na gūtārī mūdū ūmaingatithītie. **37** Makaahīnganaga makīūra o ta andū maroorīra rūhiū rwa njora o na gūtārī mūdū ūmaingatithītie. Nī ūndū ūcio mūtīkahota gwītīiria thū cianyu. **38** Mūgaathirīra kūu ndūrīrī-inī; būrūri wa thū cianyu ūkaamūrīa ūmūniine. **39** Nao andū anyu arīa magaatigara nīmakoorwo nī hinya marī kūu būrūri-inī ūcio wa thū ciao nī ūndū wa mehīa mao; o na ningī nī ūndū wa mehīa ma maithe mao, nī makoorwo nī hinya. **40** “No mangīkoimbūra mehīa mao na mehīa ma maithe mao, o na mehīa ma kūnemera na ma kūnjūkīrīra, **41** kūrīa gwatūmire ndīmookīrīre nginya ngīmatwarīthīa būrūri wa thū ciao, thuutha ūcio rīrīa ngoro icio ciao nyūmū ikenyīhīa na cītīkīre ihūūra rīa mehīa mao-rī, **42** nīngarīrikana kīrīkanīro gīakwa na Jakubu, na kīrīkanīro gīakwa na Isaaka, na kīrīkanīro gīakwa na Iburahīmu, na ndīrikane būrūri ūcio. **43** Nīgūkorwo būrūri ūcio nīūgatiganīrio nīo, naguo nīūgakenera Thabatū ciagu rīrīa ūgaakira ihooru ūtarī

nao. Nĩmakarĩhio mehia mao nĩ ũndũ nĩmaregire mawatho makwa na magĩthũũra kĩrĩra gĩakwa kĩa watho.

44 No rĩrĩ, o na gũtariĩ ũguo, hĩndĩ ĩyo marĩ bũrũri-inĩ wa thũ ciao, ndikamarega kana ndĩmathũũre biũ ũndũ ũngĩtũma ndĩmaniine biũ, thũkie kĩrĩkanĩro gĩakwa nao.

Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao. **45** No nĩ ũndũ wao, nĩngaririkana kĩrĩkanĩro gĩakwa na maithe mao, arĩa ndaarutire bũrũri wa Misiri mbere ya ndũrĩrĩ nĩgeetha ndũike Ngai wao. Nĩ nĩ nĩ Jehova.” **46** Icio nĩcio irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, na matũiro ma ciira na mawatho marĩa Jehova aarĩkanĩire na andũ a Isiraeli Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, akĩra Musa amamenyithanie kũrĩ andũ a Isiraeli.

27 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũndũ o wothe angĩkeehĩta mwĩhĩtwa wa mwanya wa kwamũrĩra Jehova andũ, na ũndũ wa kũruta indo iria ciiganĩire iruta rĩu, **3** nĩũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme wa kuuma mĩaka mĩrongo ĩrĩ nginya mĩaka mĩrongo ĩtandatũ rĩkorwo rĩrĩ cekeri mĩrongo ĩtano cia betha, kũringana na cekeri ya handũ-harĩa-haamũre, **4** na aakorwo nĩ mũndũ-wa-nja, ũgaatua irĩhi rĩkorwo rĩrĩ cekeri mĩrongo ĩtatũ. **5** Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma mĩaka ĩtano nginya mĩrongo ĩrĩ, ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme rĩtũike nĩ cekeri mĩrongo ĩrĩ, na irĩhi rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekeri ikũmi. **6** Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma mweri ũmwe nginya mĩaka ĩtano, ũgaatua irĩhi rĩa kahĩ rĩtũike nĩ cekeri ithano cia betha, na irĩhi rĩa kairĩtu nĩ cekeri ithatũ cia betha. **7** Aakorwo nĩ mũndũ wa mĩaka mĩrongo ĩtandatũ kana makĩrĩa, ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme rĩtũike nĩ cekeri ikũmi na ithano, na

rĩa mündũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi. **8** Angĩkorwo mündũ ũrĩa wĩhĩtĩte mwĩhĩtwa nĩ mũthĩĩni mũno ndaangĩhota kũrĩha irĩhi rĩrĩa rĩtuĩtwo, nĩagatwara mündũ ũcio kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, ũrĩa ũgaatua irĩhi rĩrĩa mündũ ũcio wĩhĩtĩte mwĩhĩtwa angĩhota kũrĩha. **9** “Angĩkorwo kĩndũ kĩrĩa eeraniĩre na mwĩhĩtwa nĩ nyamũ ĩngĩtĩkĩrĩka ĩrĩ iruta kũrĩ Jehova, nyamũ ta ĩyo ĩheanĩtwo kũrĩ Jehova ĩrĩtuĩkaga nĩ nyamũre. **10** Ndakanamĩkũũranie kana amĩgarũranie, aige ĩrĩa njega ithenya rĩa ĩrĩa njũru, kana aige ĩrĩa njũru ithenya rĩa ĩrĩa njega; angĩgakũũrania nyamũ ĩyo na ĩngĩ, cieri ĩyo ya mbere na ĩyo ya gũkũũranio nĩgatuĩka nyamũre. **11** Angĩkorwo kĩndũ kũ ehĩtĩte kũruta nĩ nyamũ ĩrĩ na thaahu, ĩrĩa ĩtangĩtĩkĩrĩka ĩrĩ iruta kũrĩ Jehova, nyamũ ĩyo no nginya ĩtwarĩtwo mũthĩnjĩri-Ngai, **12** ũrĩa ũgaatua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai agaatua, ũcio nĩguo ũgaatuĩka thogora wayo. **13** Angĩkorwo mwene no ende gũkũũra nyamũ ĩyo, no nginya ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũrĩa ũtuĩtwo. **14** “Mündũ angĩamũra nyũmba yake ĩrĩ kĩndũ kĩamũrĩtwo Jehova, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua itua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai agaatua, ũcio nĩguo ũgaatuĩka thogora wayo. **15** Mündũ ũrĩa wamũrĩte nyũmba yake angĩmĩkũũra-rĩ, no nginya ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano gĩa thogora wayo, nayo nyũmba ĩyo nĩgatuĩka yake rĩngĩ. **16** “Angĩkorwo mündũ nĩakamũrĩra Jehova gĩcunjĩ kĩa mũgũnda wa nyũmba yao, thogora wago ũgaatuuo kũringana na mbeũ iria ingĩhaandwo, nacio nĩ cekerĩ mĩrongo ĩtano cia betha, iria arĩ kĩbaba kĩmwe kĩa omeri ya mbeũ cia cairi.

17 Angĩkaamũra mũgũnda wake Mwaka-inĩ wa Jubili, thogora ũrĩa ũtuĩtwo nĩguo ũgaatuĩka thogora wago. 18 No angĩamũra mũgũnda wake thuutha wa Jubili, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora kũringana na mĩaka ĩrĩa ĩtigarĩte Jubili ĩrĩa ĩngĩ ĩgĩgaakinya, nago thogora wago nĩũkanyihanyihio. 19 Mũndũ ũcio wamũrĩte mũgũnda wake angĩenda kũũkũura, nĩakongerera gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora wago, mũgũnda ũcio ũcooke ũtuĩke wake rĩngĩ. 20 No rĩrĩ, angĩkorwo ndegũkũura mũgũnda ũcio, kana aakorwo nĩawendeirie mũndũ ũngĩ, mũgũnda ũcio ndũrĩ hĩndĩ ũgaakũũrwo o na rĩ. 21 Rĩrĩa mũgũnda ũcio ũkaarekererio Mwaka-inĩ wa Jubili, nĩũgatuĩka mwamũre, o ta mũgũnda wamũrĩrwo Jehova; ũgaatuĩka mũgũnda wa athĩnjĩri-Ngai. 22 “Nĩngĩ mũndũ angĩkaamũrĩra Jehova mũgũnda ũrĩa agũrĩte, na ti mũgũnda wa nyũmba yao, 23 mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora wago nginya Mwaka wa Jubili, nake mũndũ ũcio nĩakarĩha irĩhi rĩu mũthenya ũcio taarĩ kĩndũ kĩamũrĩrwo Jehova. 24 Mwaka-inĩ wa Jubili, mũgũnda ũcio nĩũgacookerera mwene ũrĩa wamwendeirie, ũrĩa warĩ mwene mũgũnda ũcio. 25 Thogora wotho ũrĩtuagwo kũringana na cekeri ya handũ-harĩa-haamũre, nacio nĩ geera mĩrongo ĩrĩ harĩ cekeri ĩmwe. 26 “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩamũrĩra Jehova irigithathi rĩa nyamũ, nĩ ũndũ marigithathi mothe nĩ ma Jehova; arĩ ndegwa, kana ng’ondũ, icio nĩ cia Jehova. 27 Angĩkorwo nĩ nyamũ ĩmwe ya iria irĩ thaahu, no amĩgũre na thogora ũrĩa ĩtuĩrĩrwo, ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũcio. Aakorwo ndekũmĩkũura, nyamũ ĩyo nĩkeendio na

thogora ũrĩa ũtuĩtwo. **28** “No gũtirĩ kĩndũ kĩa mũndũ kĩrĩa aamũrĩire Jehova, arĩ mũndũ, kana nyamũ, kana mũgũnda wa nyũmba yao, kĩngĩendio kana gĩkũũrwo; indo ciothe ciamũrĩirwo Jehova nĩ nyamũre harĩ Jehova. **29** “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ wamũrĩirwo kũũragwo ũngĩkũũrwo; no nginya ooragwo. **30** “Gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe cia kuuma mũgũnda, arĩ ngano ya mũgũnda kana maciaro ma mĩtĩ, nĩ kĩa Jehova; gĩcunjĩ kũ kĩaamũrĩirwo Jehova. **31** Mũndũ angĩgakũũra gĩcunjĩ gĩake gĩa ikũmi, no nginya akongerera gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũrĩa ũtuĩtwo. **32** Gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩothe kĩa rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, nyamũ ya ikũmi yothe ĩrĩa ihĩtũkagĩra rungu rwa rũthanju rwa mũrĩithi nĩkamũrĩirwo Jehova. **33** Mũndũ ndagathuure ĩrĩa njega kana ĩrĩa njũru, kana akũũranie. Angĩgakũũrania nyamũ ĩyo na ĩngĩ, cieri, ya mbere na ĩyo ya gũkũũranio, nĩ igaatuĩka nyamũre, na icio itingĩkũũrwo.” **34** Macio nĩmo maathani marĩa Jehova aaheire Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai makoniĩ andũ a Isiraeli.

Ndari

1 Na rĩrĩ, Jehova akĩarĩria Musa arĩ Hema-inĩ ya Gūtũnganwo kũu Werũ-inĩ wa Sinai mũthenya wa mbere wa mweri wa keerĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri. Akĩmwĩra atĩrĩ: **2** “Tara kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli, ũmatare na mbarĩ ciao, na nyũmba ciao ũrĩa itariĩ, mũndũ mũrũme o mũndũ mũrũme andĩkwo rĩitwa rĩake. **3** Wee mũrĩ na Harũni mũtare ikundi cia arũme othe arĩa marĩ Isiraeli, arĩa makinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩhota gũthiĩ ita-inĩ. **4** Mũndũ ũmwe kuuma o mũhĩrĩga, na akorwo arĩ mũtongoria wa nyũmba yao, nĩo mekũmũteithia. **5** Maya nĩmo marĩitwa ma andũ arĩa marĩmũteithagĩrĩria: kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, nĩ Elizuru mũrũ wa Shedeuru; **6** kuuma mũhĩrĩga wa Simeoni, nĩ Shelumieli mũrũ wa Zurishadai; **7** kuuma mũhĩrĩga wa Juda, nĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu; **8** kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru, nĩ Nethaneli mũrũ wa Zuaru; **9** kuuma mũhĩrĩga wa Zebulun, nĩ Eliabu mũrũ wa Heloni; **10** kuuma ariũ a Jusufu: kuuma Efiraimu, nĩ Elishama mũrũ wa Amihudu; kuuma Manase, nĩ Gamalieli mũrũ wa Pedazuru; **11** kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini, nĩ Abidani mũrũ wa Gideoni; **12** kuuma mũhĩrĩga wa Dani, nĩ Ahiezeri mũrũ wa Amishadai; **13** kuuma mũhĩrĩga wa Asheri, nĩ Pagieli mũrũ wa Okirani; **14** kuuma mũhĩrĩga wa Gadi, nĩ Eliasafu mũrũ wa Deueli; **15** kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali, nĩ Ahira mũrũ wa Enani.” **16** Acio nĩo andũ arĩa maathuurirwo kuuma kũrĩ kĩrĩndĩ gĩa Isiraeli, marĩ atongoria a mũhĩrĩga ya maithe mao ma tene.

Nĩo maarĩ atongoria a mũhĩrĩga ya Isiraeli. **17** Musa na Harũni makĩoya andũ acio maaheetwo marĩitwa mao. **18** Magĩcooka magĩita kĩrĩndĩ gĩothe hamwe mũthenya wa mbere wa mweri wa keerĩ. Andũ makĩonania rũruka rwao kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao, nao arũme arĩa maakinyĩtie mũaka mũrongo ĩrĩ na makĩria makĩandĩkwo, o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, **19** o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. Nĩ ũndũ ũcio akĩmatara marĩ kũu Werũ-inĩ wa Sinai: **20** Kuuma njiaro-inĩ cia Rubeni, mũriũ wa irigithathi wa Isiraeli: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mũaka mũrongo ĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ na nyũmba ciao. **21** Kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni maarĩ andũ 46,500. **22** Kuuma njiaro-inĩ cia Simeoni: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mũaka mũrongo ĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩ ita-inĩ, magĩtarwo na makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ na nyũmba ciao. **23** Kuuma mũhĩrĩga wa Simeoni maarĩ andũ 59,300. **24** Kuuma njiaro-inĩ cia Gadi: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mũaka mũrongo ĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **25** Kuuma mũhĩrĩga wa Gadi maarĩ andũ 45,650. **26** Kuuma njiaro-inĩ cia Juda: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mũaka mũrongo ĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **27** Kuuma mũhĩrĩga wa Juda maarĩ andũ 74,600. **28** Kuuma

njiaro-inĩ cia Isakaru: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **29** Kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru maarĩ andũ 54,400. **30** Kuuma njiaro-inĩ cia Zebuluni: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ kana makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **31** Kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni maarĩ andũ 57,400. **32** Kuuma kũrĩ ariũ a Jusufu: Kuuma njiaro-inĩ cia Efiraimu: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **33** Kuuma mũhĩrĩga wa Efiraimu maarĩ andũ 40,500. **34** Kuuma njiaro-inĩ cia Manase: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **35** Kuuma mũhĩrĩga-inĩ wa Manase maarĩ andũ 32,200. **36** Kuuma njiaro-inĩ cia Benjamini: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kũringana na maandĩko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **37** Kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini maarĩ andũ 35,400. **38** Kuuma njiaro-nĩ cia Dani: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthĩĩ ita-inĩ, makĩandĩkwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake,

kūringana na maandiko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **39** Kuuma mũhĩrĩga wa Dani maarĩ andũ 62,700. **40** Kuuma njiaro-inĩ cia Asheri: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mũaka mũrongo ĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ, makĩandikwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kūringana na maandiko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **41** Kuuma mũhĩrĩga wa Asheri maarĩ andũ 41,500. **42** Kuuma njiaro-inĩ cia Nafitali: Arũme othe arĩa maakinyĩtie mũaka mũrongo ĩrĩ kana makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ, makĩandikwo o mũndũ o mũndũ na rĩitwa rĩake, kūringana na maandiko ma mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **43** Kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali maarĩ andũ 53,400. **44** Acio nĩo andũ arĩa maatarirwo nĩ Musa na Harũni na atongoria arĩa ikũmi na eerĩ a Isiraeli, o ũmwe wao arũgamĩrĩre nyũmba yake. **45** Andũ othe a Isiraeli arĩa maakinyĩtie mũaka mũrongo ĩrĩ kana makĩria, arĩa mangĩahotire gũthiĩ ita-inĩ, magĩtarwo kūringana na nyũmba ciao. **46** Andũ acio othe marĩ hamwe maarĩ 603,550. **47** No rĩrĩ, andũ a nyũmba ya mũhĩrĩga wa Lawi matiataranĩirio hamwe na andũ arĩa angĩ a Isiraeli. **48** Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, **49** “Mũtigatare andũ a mũhĩrĩga wa Lawi kana mũmataranĩrie na andũ arĩa angĩ a Isiraeli. **50** Handũ ha ũguo-rĩ, amũrai Alawii matuĩke arori a hema ya Ũira, mamenyagĩrĩre indo ciothe ciayo, na kĩndũ o gĩothe kĩa hema ĩyo. Nĩo marĩkuuaga hema ĩyo o na indo ciothe ciayo; na mamĩmenyagĩrĩre na mamĩthiũrũrũkagĩrie na hema ciao. **51** Rĩrĩa rĩothe hema ĩyo ĩgũthaamio, Alawii acio nĩo marĩmĩambũraga, na rĩrĩa rĩothe hema ĩyo ĩkwambwo-rĩ, Alawii acio nĩo marĩmĩambaga. Mũndũ

ũngĩ o na ũrĩkũ angĩkamĩkuhĩrĩria nĩakooragwo. **52** Andũ a Isiraeli marĩambaga hema ciao kũringana na ikundi ciao, o mũndũ kambĩ-inĩ yake harĩa bendera yake ĩrĩ. **53** No rĩrĩ, Alawii marĩambaga hema ciao mathiũrũrũkĩirie hema ya Ũira nĩgeetha kĩrĩndĩ kũ kĩa Isiraeli gĩtigakorererwo nĩ mang'ũrĩ ma Ngai. Alawii nĩo marĩhokagĩrwo ũmenyereri wa hema ĩyo ya Ũira.” **54** Nao andũ a Isiraeli magĩĩka maũndũ macio o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

2 Nake Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, **2** “Andũ a Isiraeli nĩmambage hema ciao irigiĩcĩirie Hema-ya-Gũtũnganwo no irĩ haraaya nayo, o mũndũ arĩ harĩa bendera yake ĩrĩ ĩrĩa ĩrĩ na marũuri ma nyũmba yao.” **3** Mwena wa irathĩro, kũrĩa riũa rĩrathagĩra-rĩ, nĩho ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Juda ikaamba hema harĩa bendera yao ĩrĩ. Mũtongoria wa andũ a Juda nĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu. **4** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 74,600. **5** Mũhĩrĩga wa Isakaru ũkaamba hema ciao mariganĩtie na andũ a Juda. Mũtongoria wa andũ a Isakaru nĩ Nethaneli mũrũ wa Zuaru. **6** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 54,400. **7** Mũhĩrĩga wa Zebuluni nĩguo ũgaacookerera. Mũtongoria wa andũ a Zebuluni nĩ Eliabu mũrũ wa Heloni. **8** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 57,400. **9** Andũ othe arĩa maagaĩirwo gũikara kambĩ ya Juda, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 186,400. Acio nĩo makaamba kuumagara. **10** Mwena wa gũthini nĩho ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Rubeni igaakorwo, harĩa bendera yao ĩrĩ. Mũtongoria wa andũ a Rubeni nĩ Elizuru mũrũ wa Shedeuru. **11** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 46,500. **12** Mũhĩrĩga wa Simeoni ũkaamba hema ciao mariganĩtie na Rubeni. Mũtongoria

wa andũ a Simeoni nĩ Shelumieli mũrũ wa Zurishadai. **13** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 59,300. **14** Mũhĩrĩga wa Gadi nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Gadi nĩ Eliasafu mũrũ wa Deueli. **15** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 45,650. **16** Andũ othe arĩa magaiirwo gũikara kambĩ ya Rubeni, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 151,450. Acio nĩo magaatuĩka a keerĩ kuumagara. **17** Nayo Hema-ya-Gũtũnganwo na kambĩ ya Alawii moimagare marĩ gatagatĩ ga kambĩ icio ingĩ. Makoimagara marũmanĩrĩire kũringana na ũrĩa hema cia kambĩ ciao ciambĩtwo, o kambĩ ĩrĩ handũ hayo nyene o harĩa bendera yao ĩrĩ. **18** Mwena wa ithũiro nĩkuo ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Efiraimu igũkorwo, o harĩa bendera yao ĩrĩ. Mũtongoria wa andũ a Efiraimu nĩ Elishama mũrũ wa Amihudu. **19** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 40,500. **20** Mũhĩrĩga wa Manase nĩguo ũkũrigania nao. Mũtongoria wa andũ a Manase nĩ Gamalieli mũrũ wa Pedazuru. **21** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 32,200. **22** Mũhĩrĩga wa Benjamini nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Benjamini nĩ Abidani mũrũ wa Gideoni. **23** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 35,400. **24** Andũ othe arĩa maagaiirwo gũikara kambĩ ya Efiraimu, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 108,100. Acio nĩo marĩthiiga marĩ a gatatũ. **25** Mwena wa gathigathini nĩkuo ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Dani igũkorwo, harĩa bendera yao ĩrĩ. Mũtongoria wa andũ a Dani nĩ Ahiezeri mũrũ wa Amishadai. **26** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 62,700. **27** Mũhĩrĩga wa Asheri ũkaamba hema ciao mariganĩtie nao. Mũtongoria wa andũ a Asheri nĩ Pagieli mũrũ wa Okirani. **28** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 41,500. **29** Mũhĩrĩga

wa Nafitali nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Nafitali nĩ Ahira mūrũ wa Enani. **30** Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 53, 400. **31** Andũ othe arĩa magaiirwo gũikara kambĩ ya Dani nĩ andũ 157,600. Acio nĩo magaakorwo marĩ a mũthia kuumagara, marĩ harĩa bendera ciao irĩ. **32** Acio nĩo andũ a Isiraeli, arĩa maatarirwo kũringana na nyũmba ciao. Arĩa othe maarĩ kambĩ-inĩ kũringana na ikundi ciao-rĩ, maarĩ andũ 603,550. **33** No rĩrĩ, Alawii matiataranĩirio na andũ arĩa angĩ a Isiraeli, ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **34** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩka maũndũ mothe marĩa Jehova aathĩte Musa, na tondũ ũcio maambire hema harĩa bendera ciao ciarĩ, na ũguo noguo moimagarire, o mũtongoria na andũ a mũhĩrĩga wake na nyũmba yake.

3 ũyũ nĩguo ũhoru wa njiaro cia Harũni na Musa hĩndĩ irĩa Jehova aaririe na Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai. **2** Marĩitwa ma ariũ a Harũni maarĩ Nadabu ũrĩa warĩ irigithathi, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **3** Macio nĩmo marĩitwa ma ariũ a Harũni, nao maarĩ athĩnjĩri-Ngai aitĩrĩrie maguta, arĩa maamũrĩtwo matungatage marĩ athĩnjĩri-Ngai. **4** Na rĩrĩ, Nadabu na Abihu nĩmakuire marĩ mbere ya Jehova rĩrĩa maarutaga igongona na mwaki ũtarĩ mwĩtikĩrie mbere yake Werũ-inĩ wa Sinai. Matiarĩ na ciana cia aanake; nĩ ũndũ ũcio, Eleazaru na Ithamaru nĩo maatungataga marĩ athĩnjĩri-Ngai hĩndĩ irĩa yothe ithe wao Harũni aarĩ muoyo. **5** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **6** “Rehe andũ a mũhĩrĩga wa Lawi ũmaneane kũrĩ Harũni mũthĩnjĩri-Ngai, nĩguo mamũteithagie. **7** Marĩrutaga wĩra wa kũmũtungatĩra, na matungatagĩre kĩrĩndĩ kũu

gĩothe hau Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo na ũndũ wa kũruta wĩra wa hema ĩyo. **8** Nao marĩmenyagĩrĩra indo ciothe cia Hema-ya-Gũtũnganwo, mahingagie maũndũ marĩa magĩrĩire nĩ gwĩkwo nĩ andũ a Isiraeli na ũndũ wa kũruta wĩra wa hema ĩyo. **9** Neana Alawii acio kũrĩ Harũni na ariũ ake; nĩo andũ a Isiraeli arĩa mekũneanwo kũrĩ we biũ. **10** Amũra Harũni na ariũ ake matungatage marĩ athĩnjĩri-Ngai; mũndũ ũngĩ o wothe ũrĩa ũrĩkuhagĩrĩria harĩa haamũre no nginya ooragwo.” **11** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **12** “Nĩ nĩ nĩ thuurĩte Alawii kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli ithenya rĩa marigithathi ma arũme arĩa marigithathĩtwo nĩ andũ-a-nja othe a Isiraeli. Alawii nĩ akwa, **13** nĩgũkorwo marigithathi mothe nĩ makwa. Hĩndĩ ĩrĩa ndooragire marigithathi mothe ma Misiri, noguo ndeyamũrĩire marigithathi mothe ma Isiraeli, marĩ ma mũndũ kana ma nyamũ. Macio nĩ makwa kũmbe. Nĩ nĩ nĩ Jehova.” **14** Ningĩ Jehova akĩra Musa kũu Werũ-inĩ wa Sinai atĩrĩ, **15** “Tara Alawii kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. Tara arũme othe arĩa makinyĩtie mweri ũmwe na makĩria.” **16** Nĩ ũndũ ũcio, Musa akĩmatara o ta ũrĩa aathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova. **17** Maya nĩmo marĩitwa ma ariũ a Lawi: Nĩ Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **18** Maya nĩmo marĩitwa ma mbarĩ cia Agerishoni: Nĩ Libini na Shimei. **19** Mbarĩ cia Akohathu ciarĩ: Amuramu, na Iziharu na Heberoni, na Uzieli. **20** Mbarĩ cia Amerari: ciarĩ Mahali na Mushi. Ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Alawii, kũringana na nyũmba ciao. **21** Gerishoni aarĩ na mbarĩ cia Alabini na Ashimei; ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Agerishoni. **22** Arũme arĩa othe maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria

arĩa maatarirwo maarĩ andũ 7,500. **23** Mbarĩ icio cia Agerishoni ciarĩ ciambe hema ciao mwena wa ithũĩro, thuutha wa Hema-ĩrĩa-Nyamũre. **24** Mũtongoria wa nyũmba cia Agerishoni aarĩ Eliasafu mũrũ wa Laeli. **25** Hau Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo-rĩ, Agerishoni nĩo maarĩ na wĩra wa kũmenyerera Hema-ĩyo-Nyamũre na hema, na ciandarũa cia kũmĩhumbĩra, na gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, **26** na itambaya cia gũcuurio cia kũirigĩra nja, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa nja ĩrĩa ĩthiũrũkĩirie Hema ĩyo nyamũre na kĩgongona na mĩhĩndo, na indo ciothe iria ikonainie na wĩra wacio. **27** Kohathu aarĩ na mbarĩ cia Aamuramu, na Aiziharu, na Aheberoni, na Auzieli; icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Akohathu. **28** Arũme arĩa othe maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria maarĩ andũ 8,600. Wĩra wa Akohathu warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre. **29** Mbarĩ cia Akohathu ciarĩ ciambage hema mwena wa gũthini wa Hema-ĩrĩa-Nyamũre. **30** Mũtongoria wa nyũmba cia mbarĩ cia Akohathu aarĩ Elizafani mũrũ wa Uzieli. **31** Wĩra wao warĩ wa kũmenyerera ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro, na metha, na mũtĩ ũrĩa wa kũigĩrĩrwo matawa, na igongona, na indo cia gũtũmĩrwo harĩa haamũre, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakania, o na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩrĩre wacio. **32** Mũtongoria mũnene wa Alawii aarĩ Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Nĩwe waturwo mũrũgamĩrĩri wa arĩa maamenyagĩrĩa harĩa haamũre. **33** Merari aarĩ na mbarĩ cia Amahali na Amushi; icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Merari. **34** Arũme arĩa othe maatarirwo arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na

makīria maarī andū 6,200. **35** Mūtongoria wa nyūmba
cia mbarī ya Merari aarī Zurieli mūrū wa Abihaili; nao
maarī maambage hema mwena wa gathigathini wa Hema-
īrīa-Nyamūre. **36** Amerari maamūrirwo mamenyagīrīre
buremu ya hema īrīa yaamūrītwo, na mīgīko yayo, na
itugī, na itina ciacio, o na indo ciothe ciayo cia wīra,
na indo ciothe ciakonainie na mūhūthīrīre wacio, **37** o
na mamenyagīrīre itugī iria ciirigīte nja yayo hamwe
na itina ciacio, na higī cia hema na mīhīndo yayo. **38**
Musa na Harūni na ariū ake maarī mambage hema ciao
mwena wa irathīro wa Hema-īyo-Nyamūre, mang’etheire
irathīro, o hau mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo. Wīra
wao warī wa kūmenyerera harīa haamūre ithenya rīa
andū a Isiraeli. Mūdū ūngī o wothe ūngākūhīrīrie hau
haamūre aarī ooragwo. **39** Alawii arīa othe maatarirwo ta
ūrīa Jehova aathīte Musa na Harūni kūringana na mbarī
ciao, hamwe na arūme othe arīa maakinyītie mweri
ūmwe na makīria, maarī andū 22,000. **40** Nake Jehova
akīira Musa atīrī, “Tara marigithathi ma arūme othe ma
andū a Isiraeli arīa makinyītie mweri ūmwe na makīria,
na wandīke marītwa mao. **41** Nyamūrīra Alawii handū
ha marigithathi mothe ma andū a Isiraeli; o naguo ūhiū
wa Alawii ūwaamūre handū ha marigithathi mothe ma
mahiū ma andū a Isiraeli. Nīī nī nīī Jehova.” **42** Nī ūndū
ūcio Musa agītara marigithathi mothe ma andū a Isiraeli,
o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **43** Marigithathi mothe
ma arūme arīa maakinyītie mweri ūmwe na makīria,
maandīkwo na marītwa mao, maarī andū 22,273. **44**
Ningī Jehova akīira Musa atīrī, **45** “Amūra Alawii handū

ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, naguo ũhiũ wa Alawii ũwaamũre handũ ha mahiũ mao. Alawii megũtuĩka akwa. Niĩ nĩ niĩ Jehova. **46** Gũkũũra marigithathi macio 273 ma andũ a Isiraeli, acio makĩrĩte mũigana wa Alawii-rĩ, **47** oya cekeri ithano irũgamĩrĩre o mũndũ, kũringana na cekeri ya handũ-harĩa-haamũre, ĩrĩa ũritũ wayo ũrĩ gera mĩrongo ĩĩrĩ. **48** Mbeeca icio cia gũkũũra andũ a Isiraeli acio makĩrĩte-rĩ, cinengere Harũni na ariũ ake.” **49** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩũngania mbeeca cia gũkũũra andũ acio maakĩrĩte mũigana wa andũ arĩa maakũũrĩtwo nĩ Alawii. **50** Kuuma kũrĩ marigithathi ma andũ a Isiraeli, akĩũngania betha ya ũritũ wa cekeri 1,365 kũringana na cekeri ya handũ-harĩa-haamũre. **51** Musa akĩnengera Harũni na ariũ ake mbeeca icio ciakũũrĩte andũ, o ta ũrĩa aathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova.

4 Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ: **2** “Thĩinĩ wa Alawii-rĩ, tarai rũhonge rwa Akohathu kũringana na mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **3** Mũtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo ĩtatũ nginya mĩaka mĩrongo ĩtano arĩa mokaga gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **4** “Ūyũ nĩguo wĩra wa Akohathu thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo: wĩra wao nĩ kũmenyerera indo iria theru mũno. **5** Rĩrĩa kambĩ ĩgũthaama-rĩ, Harũni na ariũ ake marĩtoonyaga thĩinĩ wa hema ĩyo makaruta gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakania na makahumbĩra ithandũkũ rĩa Ūira nakĩo. **6** Ningĩ marĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũua cia pomboo, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũtheri igũrũ rĩacio, na matoonyie mĩtĩ ya kũrĩkuua handũ hayo. **7** “Nao maare gĩtambaya

kĩa rangi wa bururu igūrũ rĩa metha ya mĩgate ãrĩa ãigagwo mbere ya Jehova, na mamĩgĩrĩre thaani, na thaani, nene na mbakũri, na ndigithũ cia magongona ma kũnyuu; na mĩgate ãrĩa ãigagwo hau hĩndĩ ciothe ãikare o hau igūrũ. **8** Macooke maigĩrĩre gĩtambaya kĩa rangi wa gakarakũ igūrũ rĩa indo icio na ningĩ mahumbĩre gĩtambaya kũ na njũũa cia pomboo, na matoonyie mĩtĩ ya kũrĩkuua handũ hayo. **9** “Ningĩ moe gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, mahumbĩre mũtĩ ũrĩa wa kũigĩrĩrwo matawa marĩa mamũrĩkaga, hamwe na matawa maguo, na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na thaani cia mũrarĩ wa ndaambĩ, na ndigithũ cia gwĩkĩrwo maguta ma matawa macio. **10** Ningĩ makũnje mũtĩ ũcio na indo ciaguo ciothe ciohetwo na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo, na macigĩrĩre igūrũ rĩa gĩkuui gĩacio. **11** “Nĩ maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igūrũ rĩa kĩgongona gĩa thahabu, na makĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo, na matoonyie mĩtĩ ãrĩa ya gũgĩkuua handũ hayo. **12** “Ningĩ moe indo ciothe iria ihũthagĩrwo ũtungata-inĩ wa handũ-harĩa-haamũre, macikũnje na gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, macihumbĩre na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo, na macigĩrĩre igūrũ rĩa gĩkuui gĩacio. **13** “Ningĩ nĩ marute mũhu kuuma kĩgongona-inĩ gĩa gĩcango, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi igūrũ rĩakĩo. **14** Ningĩ maigĩrĩre indo ciothe iria ihũthagĩrwo gũtungata kĩgongona-inĩ, nacio nĩ hamwe na ngĩo cia mwaki, na njibe, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminjĩria. Igūrũ rĩakĩo nĩ maare gĩthii kĩa njũũa cia pomboo na matoonyie mĩtĩ ya gũgĩkuua handũ hayo. **15** “Thuutha wa Harũni

na ariũ ake kũrĩkia kũhumbĩra indo ciothe theru o na indo ciothe nyamũre, na rĩrĩa andũ a kambĩ mehaarĩria gũthaama-rĩ, ariũ a Akohathu nao moke makuue indo icio. No matikanahutie indo icio nyamũre matigakue. Akohathu acio nĩo magaakuua indo iria irĩ thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **16** “Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩwe ũrĩmenyagĩrĩra maguta ma gwakia tawa, na ũbumba ũrĩa ũnungaga wega, na mũtu ũrĩa ũrutagwo hĩndĩ ciothe, o na maguta marĩa maitanagĩrĩrio. Nĩwe ũrĩmenyagĩrĩra Hema-ĩyo-Nyamũre irĩ yothe na indo iria ciothe irĩ thĩinĩ wayo, nĩcio indo iria nyamũre ciĩkĩrĩtwo kuo, na indo cia wĩra.” **17** Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, **18** “Menyererai mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Akohathu matikaneherio kuuma kũrĩ Alawii. **19** Nĩguo matũũre muoyo na matikae gũkua rĩrĩa mangĩkuhĩrĩria indo iria theru mũno-rĩ, mekagĩrei ũũ: Harũni na ariũ ake nĩo marĩtoonyaga handũ harĩa hatheru, na makagaĩra o mũndũ wĩra wake na kĩrĩa egũkuua. **20** No ariũ a Kohathu matikanatoonye thĩinĩ kuona indo iria theru o na hanini, nĩguo matigaakue.” **21** Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **22** “Tara Agerishoni o nao kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. **23** Ũtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo ĩtatũ nginya mĩaka mĩrongo ĩtano arĩa mokaga gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **24** “Ũyũ nĩguo ũtungata wa mbarĩ cia Agerishoni rĩrĩa mekũruta wĩra na gũkuua mĩrigo: **25** Nĩo marĩkuuaga itambaya cia gũcuurio cia Hema-ĩrĩa-Nyamũre, na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo cia kũmĩhumbĩra, o na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo cia kũmĩhumbĩra na igũrũ, na itambaya

cia gūcuurio cia itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, **26** na itambaya cia gūcuurio iria cia kūirigīra nja īrīa īthiūrūrūkīirie Hema-īyo-Nyamūre na kīgongona, na gītambaya gīa gūcuurio gīa itoonyero-inī, na mīhīndo na indo ciothe itūmagīrwo ūtungata-inī wayo. Agerishoni acio nīo marīrutaga wīra wothe ūrīa wagīrīire kūrutwo na indo icio. **27** Ūtungata wao wothe, ūrī wa gūkuua mīrigo kana wa kūruta wīra ūngī, ūrīrutagwo ūtongoretio nī Harūni na ariū ake. Nī inyuī mūrīmagayagīra wīra wao wa kīrīa gīothe marīkuuaga. **28** Ūcio nīguo ūtungata wa mbarī ya Agerishoni Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. Wīra wao ūrīrutagwo ūtongoretio nī Ithamaru mūrū wa Harūni, ūrīa mūthīnjīri-Ngai. **29** “Tara Amerari kūringana na mbarī na nyūmba ciao. **30** Tara arūme othe a ūkūrū wa kuuma mīaka mīrongo ītatū nginya mīaka mīrongo ītano arīa mokaga gūtungata wīra-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. **31** Ūyū nīguo wīra wao ūrīa marīrutaga magītungata Hema-inī-ya-Gūtūnganwo: wīra wao nī gūkuuaga buremu cia Hema-īyo-Nyamūre, na mīgīiko yayo, na itugī na itina ciacio, **32** o ūndū ūmwe na itugī iria ciirigīte nja hamwe na itina ciacio, na higī cia hema na mīhīndo, na indo ciothe ciacio na kīndū gīothe gīkonainie na kūruta wīra ūcio. Gayagīra o mūndū indo iria agīrīrwo nī gūkuua. **33** Ūcio nīguo ūtungata wa mbarī ya Amerari rīrīa marīrutaga wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo, matongoretio nī Ithamaru mūrū wa Harūni, ūrīa mūthīnjīri-Ngai.” **34** Na rīrī, Musa, na Harūni, na atongoria a kīrīndī nīmatarire Akohathu acio kūringana na mbarī na nyūmba ciao. **35** Arūme othe a ūkūrū

wa kuuma mīaka mīrongo itatū nginya mīaka mīrongo itano arīa mookire gūtungata wīra-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo, **36** matarītwo na mbarī ciao, maarī andū 2,750 **37** Ūcio nīguo warī mūigana wa andū othe arīa maarī a mbarī cia Akohathu arīa maatungataga thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. Musa na Harūni maamatarire kūringana na ūrīa Jehova aathīte Musa. **38** Agerishoni maatarirwo kūringana na mbarī na nyūmba ciao. **39** Arūme othe a ūkūrū wa kuuma mīaka mīrongo itatū nginya mīaka mīrongo itano arīa mookire gūtungata wīra-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo, **40** matarītwo na mbarī na nyūmba ciao, maarī andū 2,630. **41** Ūcio nīguo warī mūigana wa mbarī cia Agerishoni arīa maatungataga thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. Musa na Harūni maamatarire kūringana na watho wa Jehova. **42** Amerari maatarirwo kūringana na mbarī na nyūmba ciao. **43** Arūme othe a ūkūrū wa kuuma mīaka mīrongo itatū nginya mīaka mīrongo itano arīa mookire gūtungata wīra-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo, **44** matarītwo na mbarī ciao, maarī andū 3,200. **45** Ūcio nīguo warī mūigana wa mbarī cia Amerari. Musa na Harūni maamatarire kūringana na ūrīa Jehova aathīte Musa. **46** Nī ūndū ūcio, Musa na Harūni na atongoria a Isiraēli magītara Alawii othe kūringana na mbarī ciao na nyūmba ciao. **47** Arūme othe a ūkūrū wa kuuma mīaka mīrongo itatū nginya mīaka mīrongo itano arīa mookire kūruta wīra wa gūtungata na gūkuua Hema-ya-Gūtūnganwo, **48** mūigana wao warī andū 8,580. **49** Kūringana na watho wa Jehova ūrīa aathīte Musa, mūdū o mūdū nīagayagīrwo wīra wake, na akeerwo kīrīa

egũkuua. Ūguo nĩguo maatarirwo, o ta ūrĩa Jehova aathĩte Musa.

5 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Atha andũ a Isiraeli maingate kuuma kambĩ-inĩ yao mũndũ o wothe ūrũarĩte mũrimũ wa ngoothi ūrĩa ūngĩgwatanio, kana mũndũ ūrĩ na handũ o na ha he kuura, kana mũndũ ūrĩ na thaahu nĩ ūndũ wa kũhutia kĩimba. **3** Ingata arũme o na andũ-a-nja; ūmaingate nja ya kambĩ nĩguo matigathaahie kambĩ yao kũrĩa niĩ ndũuranagia na inyuĩ.” **4** Ūguo noguo andũ a Isiraeli meekire; makĩruta andũ acio nja ya kambĩ. Magĩka o ūrĩa Jehova aathĩte Musa gwĩkwo. **5** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **6** “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Rĩrĩa mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja angĩhĩtĩria mũndũ ūrĩa ūngĩ na njĩra o yothe, na nĩ ūndũ ūcio aage kwĩhokeka harĩ Jehova-rĩ, mũndũ ūcio nĩ mũhĩtia, **7** na no nginya oimbũre mehia marĩa ekĩte. No nginya arute irĩhi rĩothe nĩ ūndũ wa mahĩtia macio make, na ongerere gĩcunjĩ gĩa ithano kũrĩ irĩhi rĩu, anengere mũndũ ūcio ahĩtĩrie. **8** No mũndũ ūcio angĩkorwo ndarĩ na mũndũ wa nyũmba yao ūrĩa ūngĩrĩhwo nĩ ūndũ wa ihĩtia rĩu, irĩhi rĩu rĩrĩtuĩkaga rĩa Jehova, na no nginya rĩnengerwo mũthĩnjĩri-Ngai rĩrĩ hamwe na ndũrũme ya kũrutwo igongona rĩa horohio nĩ ūndũ wake. **9** Maruta mothe maamũre marĩa andũ a Isiraeli marĩrehagĩra mũthĩnjĩri-Ngai-rĩ, marĩtuĩkaga make. **10** Iheo cia o mũndũ iria nyamũre nĩ ciake we mwene, no kĩrĩa angĩhe mũthĩnjĩri-Ngai, gĩgaatuĩka kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ūcio.” **11** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **12** “Arĩria andũ a Isiraeli, ūmeere atĩrĩ: ‘Mũtumia wa mũndũ angĩhĩngĩcania mĩthĩire yake,

atuĩke ti mwĩhokeku harĩ we **13** na ũndũ wa gũkoma na mũndũ ũngĩ, na ũndũ ũcio ũhithwo mũthuriwe na thaahu wake wage kũmenyeka (tondũ hatirĩ mũira wa kũmuumbũra, na ndaakorereirwo agĩka ũndũ ũcio-rĩ), **14** na mũthuriwe aigũire mũtumia wake ũiru na amwĩkũũire atĩ nĩethaahĩtie, kana amũiguĩre ũiru na amwĩkũũire o na akorwo atethaahĩtie, **15** hĩndĩ ĩyo nĩatware mũtumia wake harĩ mũthĩnjĩri-Ngai. Ningĩ no nginya atware gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu wa cairi nĩ ũndũ wa mũtumia wake. Ndagaitĩrĩrie mũtu ũcio maguta kana awĩkĩre ũbumba, nĩ ũndũ rĩu nĩ iruta rĩa mũtu rĩrutagwo nĩ ũndũ wa ũiru, iruta rĩa mũtu rĩa kĩirikano, rĩa kũririkanania ihĩtia rĩu. **16** “Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatwara mũtumia ũcio amũrũgamie mbere ya Jehova. **17** Acooke oe maaĩ maamũre marĩ ndigithũ-inĩ ya rĩũmba, na ahakũre rũkũngũ hau thĩ ya Hema-ĩrĩa-Nyamũre arwĩkĩre maaĩ-inĩ macio. **18** Mũthĩnjĩri-Ngai aarĩkia kũrũgamia mũtumia ũcio mbere ya Jehova, nĩakamuohora njuĩrĩ yake, acooke amũnengere iruta rĩu rĩa kĩirikano rĩa mũtu nĩ ũndũ wa ũiru arĩnyiite na moko, nake mũthĩnjĩri-Ngai we mwene akorwo anyiitĩte maaĩ macio marũrũ marĩa marehaga kĩrumi. **19** Mũthĩnjĩri-Ngai acooke ehĩtithie mũtumia ũcio, amwĩre atĩrĩ, “Angĩkorwo hatirĩ mũndũ ũngĩ ũkomete nawe, na ndũhĩngĩcanĩtie mĩthĩire yaku ũgethaahia hĩndĩ ĩrĩa ũrĩ na mũthuri-rĩ, maaĩ maya marũrũ marĩa marehaga kĩrumi maroaga gũgwĩka ũũru. **20** No angĩkorwo nĩũhĩngĩcanĩtie mĩthĩire yaku ũrĩ na mũthuri na ũgethaahia nĩ ũndũ wa gũkoma na mũndũ ũngĩ tiga mũthuri-guo-rĩ,” **21** hĩndĩ ĩyo mũthĩnjĩri-Ngai

nīakehītithia mūtumia ūcio na mwīhītwa ūyū ūrehanagīra kīrumi, oige atīrī, “Jehova arotūma andū anyu makūrume na magūkaane, rīrīa agaatūma kīero gīaku kīhinyare na nda yaku īimbe. **22** Namo maaī maya marehaga kīrumi marotoonya mwīrī waku, nayo nda yaku īimbe na kīero gīaku kīhinyare.” “Nake mūtumia ūcio acooke oige atīrī, “Ameni, nīgūtūike ūguo.” **23** “Mūthīnjīri-Ngai nīakandīka irumi icio ibuku-inī rīa gīkūnjo, acooke acithambīrie maaī-inī macio marūrū. **24** Nīagatūma mūtumia ūcio anyue maaī macio marūrū marehaga kīrumi, namo maaī macio mamūtoonye na matūme aigue ruo rūnene mūno. **25** Mūthīnjīri-Ngai acooke oe iruta rīu rīa mūtu nī ūndū wa ūiru kuuma moko-inī ma mūtumia ūcio, arīthūngūthie mbere ya Jehova, na acooke arīrehe kīgongona-inī. **26** Ningī mūthīnjīri-Ngai ūcio arūme ngundi īmwe ya mūtu ūcio ūrutītwo ūrī wa kīririkano na aūcinīre igūrū rīa kīgongona; thuutha ūcio atūme mūtumia ūcio anyue maaī macio. **27** Angīkorwo nīethaahītie na ti mwīhokeku harī mūthuurīwe-rī, rīrīa akaanyuithio maaī macio marehaga kīrumi, nī makaamūtoonya matūme aigue ruo rūnene mūno, na nda yake īimbe na kīero gīake kīhinyare, nake atuīke thaahu kūrī andū ao. **28** No rīrī, angīkorwo mūtumia ūcio ndethaahītie na akorwo nī mūthingurī, ndagatuuo mūhītia, na nīakahota kūgīa na ciana. **29** “Ūyū nīguo watho wa ūiru rīrīa mūtumia angīhīngīcānia mīthīire yake, ethaahie o arī na mūthuuri, **30** kana rīrīa mūndū mūrūme angīnyītwo nī ūiru nī ūndū nīegwīkūūa mūtumia ūcio wake. Mūthīnjīri-Ngai arīmūrūgamāgia mbere ya Jehova na arūmīrīre watho ūcio wothe. **31**

Mũthuuriwe nĩagatuuu ndarĩ na ihĩtia o na rĩrĩkũ, no mũtunia ũcio nĩwe ũgaacookererwo nĩ mehia make.”

6 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũndũ mūrũme kana mũndũ-wa-nja angĩenda kwĩhĩta mwĩhĩtwa wa mwanya, ũrĩ mwĩhĩtwa wa kwĩyamũrĩra Jehova atuĩke Mũnaziri, **3** no nginya atige kũnyua ndibei o na indo iria ingĩ ngagatu cia kũnyua, na ndakananyue thiki ĩthondeketwo kuuma kũrĩ ndibei kana kĩndũ kĩngĩ kĩgagatu gĩa kũnyua. Ndakananyue maaĩ ma thabibũ, kana arĩe thabibũ, kana thabibũ iria nyũmithie. **4** Hĩndĩ ĩrĩa yothe arĩkoragwo arĩ Mũnaziri, ndakanarĩe kĩndũ gĩa kuuma he mũthabibũ, irĩ mbegũ kana makoni. **5** “Ihinda rĩothe rĩa mwĩhĩtwa ũcio wa kwĩyamũra, ndakanenjwo mũtwe. No nginya aikarage arĩ mũtheru o nginya ihinda rĩake rĩa kwĩyamũrĩra Jehova rĩthire; no nginya areke njuĩrĩ cia mũtwe wake ikũre iraihe. **6** Ihinda rĩu rĩothe eyamũrĩre Jehova ndakanakuhĩrĩrie kĩimba. **7** O na ithe, kana nyina, kana mūrũ wa nyina, kana mwarĩ wa nyina angĩkua, ndakanethaahie nĩ ũndũ wao, tondũ arĩ na rũuri rwa kwĩyamũrĩra Ngai mũtwe. **8** Ihinda rĩothe rĩa kwĩyamũra gwake arĩkoragwo aamũrĩrwo Jehova. **9** “Mũndũ angĩkua gĩkuũ kĩa narua arĩ ho, naguo ũndũ ũcio ũthaahie njuĩrĩ ĩrĩa aamũrĩte, no nginya enjwo mũtwe mũthenya wake wa gũtherio, na nĩguo wa mũgwanja. **10** Ningĩ mũthenya wa ĩnana no nginya atware ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ harĩ mũthĩnjĩri-Ngai hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **11** Nake mũthĩnjĩri-Ngai arute ĩmwe ĩtuĩke igongona rĩa kũhoroherio mehia, nayo ĩyo ĩngĩ ĩtuĩke nĩ iruta rĩa njino

nĩguo ahoroherio, nĩ ũndũ nĩehĩtie nĩgũkorwo arĩ hamwe na kĩimba. Mũthenya o ro ũcio no nginya aamũrĩre Jehova mũtwe wake rĩngĩ. **12** No nginya eyamũrĩre Jehova ihinda rĩu rĩa kwĩyamũra, na no nginya arute gatũrũme ka mwaka ũmwe gatuĩke ka igongona rĩa mahĩtia. Mĩthenya ĩrĩa mĩhĩtũku ndĩgũtarwo, tondũ nĩathaahirio ihinda rĩrĩa eyaamũrĩte. **13** “Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo watho wa Mũnaziri ihinda rĩake rĩa kwĩyamũrĩra Ngai rĩathira. Nĩakarehwo itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **14** Hau nĩho akaarehe maruta make harĩ Jehova, namo nĩ: gatũrũme ka mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ gatuĩke ka iruta rĩa njino, na kamwatĩ ka mwaka ũmwe karĩ igongona rĩa kũhoroheria mehia, na ndũrũme ĩmwe ĩtarĩ na kaũũgũ ĩrĩ iruta rĩa ũiguano, **15** hamwe na maruta ma mũtu na maruta ma kũnyuuo, na gĩkabũ kĩa mĩgate ĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, na keki cia mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukaniĩtio na maguta, na tũmĩgate tũhũthũ tũhakĩtwo maguta. **16** “Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaiga indo icio mbere ya Jehova, na acooke arute igongona rĩa kũhoroheria mehia o na iruta rĩa njino. **17** Nĩakarehe gĩkabũ kũ mĩgate ĩtarĩ mĩimbie na arute ndũrũme ĩyo ĩrĩ igongona rĩa ũiguano kũrĩ Jehova, hamwe na igongona rĩayo rĩa mũtu na rĩa indo cia kũnyuuo. **18** “Nĩngĩ hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, Mũnaziri no nginya enjwo njuĩrĩ ĩrĩa aamũrĩte. Nĩakoya njuĩrĩ ĩyo na amĩkie mwaki-inĩ ũrĩa ũrĩ rungu rwa igongona rĩu rĩa ũiguano. **19** “Thuutha wa Mũnaziri ũcio kwenjwo njuĩrĩ yake ya kwĩyamũra, mũthĩnjĩri-Ngai nĩ akoya kĩande gĩtherũkĩtio kĩa ndũrũme ĩyo, na keki na tũmĩgate tũrĩa tũhũthũ

kuuma gĩkabũ-inĩ kũu, cieri itarĩ ndawa ya kũimbia. **20** Mũthĩnjĩri-Ngai acooke acithũngũthie mbere ya Jehova, ituĩke igongona rĩa gũthũngũthio; nĩ nyamũre, na nĩ cia mũthĩnjĩri-Ngai, hamwe na gĩthũri kĩrĩa gĩthũngũthitio, o na kiero kĩrĩa kĩrutitwo. Thuutha ũcio Mũnaziri no anyue ndibei. **21** “Ũcio nĩguo watho wa Mũnaziri ũrĩa wĩhĩtaga kũrutĩra Jehova indo kũringana na ũrĩa eyaamũrite, hamwe na kĩrĩa kĩngĩ gĩothe angĩhota kũruta. No nginya ahingie mwĩhĩtwa ũrĩa ehĩtite, kũringana na watho wa Mũnaziri.” **22** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **23** “Ĩra Harũni na ariũ ake atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo mũrĩrathimaga andũ a Isiraeli. Meragei atĩrĩ: **24** ““Jehova arokũrathima, na akũmenyagĩrĩre; **25** Jehova arotũma ũthiũ wake ũkwarĩre, na agũkinyagĩrie wega wake; **26** Jehova arogũtiirĩra gĩthiithi gĩake, na akũhe thayũ.” **27** “Nĩ ũndũ ũcio athĩnjĩri-Ngai nĩmarĩgwetaga rĩitwa rĩakwa kũrĩ andũ a Isiraeli, na nĩ nĩndĩmarathimaga.”

7 Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũhaanda Hema-ĩrĩa-Nyamũre, nĩamĩtĩrĩrie maguta o na akĩmĩamũrĩra Jehova hamwe na indo ciayo ciothe. Ningĩ agĩtĩrĩria kĩgongona maguta, na agĩkĩamũra hamwe na indo ciakĩo ciothe. **2** Ningĩ atongoria a Isiraeli, atongoria a nyũmba ciao arĩa maarĩ atongoria a mĩhĩrĩga arĩa maarũgamĩrĩire andũ arĩa maatarĩtwo, makĩrehe maruta. **3** Maareheire Jehova iheo ikuuĩtwo nĩ ngaari ithathatũ cia ng’ombe irĩ hambĩre, hamwe na ndegwa ikũmi na igĩrĩ, ndegwa ĩmwe ĩkarutwo nĩ o mũtongoria, na ngaari ĩmwe ĩkarutwo nĩ atongoria eerĩ. Indo icio nĩcio maarehire mbere ya Hema-ĩrĩa-Nyamũre. **4** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ: **5** “Ītikĩra indo

icio kuuma kūrī o, nīguo ihūthīrwo wīra-inī wa Hema-
ya-Gūtūnganwo. Ūciheane kūrī Alawii o ta ūrīa wīra
wa mūdū o mūdū ūkūbatara.” **6** Nī ūndū ūcio Musa
akīoya ngaari icio na ndegwa icio agīciheana kūrī Alawii.
7 Aaheire Agerishoni ngaari igīrī na ndegwa inya, o ta
ūrīa wīra wao wabataraga, **8** ningī akīhe Amerari ngaari
inya na ndegwa inyanya, o ta ūrīa wīra wao wabataraga.
Othe maatongoragio nī Ithamaru mūrū wa Harūni, ūrīa
mūthīnjīri-Ngai. **9** No Musa ndaigana kūhe Akohathu
kīndū o nakī, tondū wīra wao warī wa gūkuuaga indo iria
nyamūre na ciande ciao, nīgūkorwo ūcio nīguo warī wīra
ūrīa meehokeirwo. **10** Rīrīa kīgongona gāitīrīrio maguta,
atongoria nīmarehire maruta mao nīguo kīamūrwo,
na makīmaiga mbere ya kīgongona kīu. **11** Nī ūndū
Jehova nīeerīte Musa atīrī, “O mūthenya, mūtongoria
ūmwe arīrehaga maruta make nī ūndū wa kwamūrwo
gwa kīgongona.” **12** Mūdū ūrīa warehire maruta make
mūthenya wa mbere aarī Nahashoni mūrū wa Aminadabu
wa mūhīrīga wa Juda. **13** Indo iria aarutire ciarī thaani
īmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīmwe rīa mīrongo
ītātū, na mbakūri īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya
ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, cierī kūringana na
gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe yayūrītio
mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī
iruta rīa mūtu; **14** na thaani īmwe nene ya thahabu ya
ūritū wa cekeri ikūmi, īiyūrītio ūbumba; **15** na gategwa
kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka
mwaka ūmwe, Nī ūndū wa iruta rīa njino; **16** na thenge
īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **17** na ndegwa

igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu. **18** Mũthenya wa keerĩ Nethaneli mũrũ wa Zuaru, mũtongoria wa Aisakaru, nake akĩrehe maruta make. **19** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekeri igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekeri mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekeri ya harĩa haamũre, na o ĩmwe yaiyũritio mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukaniĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; **20** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekeri ikũmi, ĩiyũritio ũbumba; **21** na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **22** na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **23** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Nethaneli mũrũ wa Zuaru. **24** Mũthenya wa gatatũ Eliabu mũrũ wa Heloni, mũtongoria wa andũ a Zebuluni, nake akĩrehe maruta make. **25** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekeri igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekeri mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekeri ya harĩa haamũre, na o ĩmwe yaiyũritio mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukaniĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; **26** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekeri ikũmi, ĩiyũritio ũbumba; **27** na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na

gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nĩ ūndũ wa iruta rĩa njino; **28** na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **29** na ndegwa igĩrĩ, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ūiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Eliabu mūrũ wa Heloni. **30** Mũthenya wa kana, Elizuru mūrũ wa Shedeuru, mūtongoria wa andũ a Rubeni, nake akĩrehe maruta make. **31** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ūritũ wa cekeri igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya kũminjaminjĩria ya betha ya ūritũ wa cekeri mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekeri ya harĩa haamũre, na o ĩmwe yaiyũritio mũtu ūrĩa mũhinyu mũno ūtukanĩtio na maguta, ūrĩ iruta rĩa mũtu; **32** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ūritũ wa cekeri ikũmi, ĩiyũritio ūbumba; **33** na gategwa kamwe, na ndūrūme ĩmwe, na gatūrūme ka mwaka ūmwe, nĩ ūndũ wa iruta rĩa njino; **34** na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **35** na ndegwa igĩrĩ, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ūiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Elizuru mūrũ wa Shedeuru. **36** Mũthenya wa gatano, Shelumieli mūrũ wa Zurishadai, mūtongoria wa andũ a Simeoni, nake akĩrehe maruta make. **37** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ūritũ wa cekeri igana rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ūritũ wa cekeri mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekeri ya harĩa haamũre, na o ĩmwe ĩiyũritio mũtu ūrĩa mũhinyu mũno ūtukanĩtio na maguta, ūrĩ iruta rĩa mũtu; **38** na thaani ĩmwe nene

ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **39** na gategwa kamwe, na ndūrūme ĩmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nĩ ūndū wa iruta rĩa njino; **40** na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kūhoroherio mehia; **41** na ndegwa igĩrĩ, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ūiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Shelumieli mūrū wa Zurishadai. **42** Mūthenya wa gatandatū Eliasafu mūrū wa Deueli, mūtongoria wa andū a Gadi, nake akĩrehe maruta make. **43** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rĩa mĩrongo ĩtatū, na mbakūri ĩmwe ya betha ya kūminjaminjĩria ya ūritū wa cekeri mĩrongo mūgwanja, cierĩ kūringana na gĩthimo gĩa cekeri ya harĩa haamūre, na o ĩmwe iyyūrītio mūtu ūrĩa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrĩ iruta rĩa mūtu; **44** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **45** na gategwa kamwe, na ndūrūme ĩmwe, na gatūrūme ka mwaka ūmwe, nĩ ūndū wa iruta rĩa njino; **46** na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kūhoroherio mehia; **47** na ndegwa igĩrĩ, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ūiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Eliasafu mūrū wa Deueli. **48** Mūthenya wa mūgwanja Elishama mūrū wa Amihudu, mūtongoria wa andū a Efiraimu, nake akĩrehe maruta make. **49** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ya betha ya ūritū wa cekeri igana rĩa mĩrongo ĩtatū, na mbakūri ĩmwe ya betha ya kūminjaminjĩria ya ūritū wa cekeri mĩrongo mūgwanja, cierĩ kūringana na gĩthimo gĩa cekeri ya harĩa haamūre,

na o ïmwe ïiyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio
na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **50** na thaani ïmwe nene
ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, ïiyūrītio ūbumba;
51 na gategwa kamwe, na ndūrūme ïmwe, na gatūrūme
kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **52** na
thenge ïmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **53** na
ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na
tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona
rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Elishama
mūrū wa Amihudu. **54** Mūthenya wa kanana Gamalieli
mūrū wa Pedazuru, mūtongoria wa andū a Manase, nake
akīrehe maruta make. **55** Indo iria aarutire ciarī thaani
ïmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo ïtatū
na mbakūri ïmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū
wa cekeri mīrongo mūgwanja, cierī kūringana na gīthimo
gīa cekeri ya harīa haamūre, na o ïmwe ïiyūrītio mūtu
ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa
mūtu; **56** na thaani ïmwe nene ya thahabu ya ūritū wa
cekeri ikūmi, ïiyūrītio ūbumba; **57** na gategwa kamwe, na
ndūrūme ïmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī
ūndū wa iruta rīa njino; **58** na thenge ïmwe ya igongona
rīa kūhoroherio mehia; **59** na ndegwa igīrī, na ndūrūme
ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka
ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria
ciarutirwo nī Gamalieli mūrū wa Pedazuru. **60** Mūthenya
wa kenda, Abidani mūrū wa Gideoni, mūtongoria wa
andū a Benjamini, nake akīrehe maruta make. **61** Indo iria
aarutire ciarī thaani ïmwe ya betha ya ūritū wa cekeri
igana rīa mīrongo ïtatū, na mbakūri ïmwe ya betha ya

kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o ĩmwe ĩyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **62** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, ĩyūrītio ūbumba; **63** na gategwa kamwe, na ndūrūme ĩmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **64** na thenge ĩmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **65** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Abidani mūrū wa Gideoni. **66** Mūthenya wa ikūmi Ahiezeri mūrū wa Amishadai, mūtongoria wa andū a Dani, nake akīrehe maruta make. **67** Indo iria aarutire ciarī thaani ĩmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo ĩtatū, na mbakūri ĩmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o ĩmwe ĩyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **68** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, ĩyūrītio ūbumba; **69** na gategwa kamwe, na ndūrūme ĩmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **70** na thenge ĩmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **71** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Ahiezeri mūrū wa Amishadai. **72** Mūthenya wa ikūmi na ūmwe, Pagieli mūrū wa Okirani, mūtongoria wa andū a Asheri, nake akīrehe maruta make. **73** Indo iria

aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekeri igana rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekeri mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekeri ya harĩa haamũre, na o ĩmwe ĩiyũritio mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; **74** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekeri ikũmi, ĩiyũritio ũbumba; **75** na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **76** na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **77** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Pagieli mũrũ wa Okirani. **78** Mũthenya wa ikũmi na ĩĩrĩ Ahira mũrũ wa Enani, mũtongoria wa andũ a Nafitali, nake akĩrehe maruta make. **79** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekeri igana rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekeri mĩrongo mũgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekeri ya harĩa haamũre, na o ĩmwe ĩiyũritio mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; **80** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekeri ikũmi, ĩiyũritio ũbumba; **81** na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **82** na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **83** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Ahira mũrũ wa Enani. **84** Maya nĩmo

maarĩ maruta ma atongoria a andũ a Isiraeli nĩ ũndũ wa kwamũrwo gwa kĩgongona rĩrĩa gĩaitagĩrĩrio maguta: ciarĩ thaani cia betha ikũmi na igĩrĩ na mbakũri cia betha cia kũminjaminjĩria ikũmi na igĩrĩ na thaani nene cia thahabu ikũmi na igĩrĩ. **85** Thaani o ĩmwe ya betha yarĩ na ũritũ wa cekeri igana rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũri o ĩmwe ya kũminjaminjĩria yarĩ na ũritũ wa cekeri mĩrongo mũgwanja. Thaani cia betha ciothe ciarĩ na ũritũ wa cekeri ngiri igĩrĩ na magana mana, kũringana na gĩthimo gĩa cekeri ya harĩa haamũre. **86** Thaani iria nene ikũmi na igĩrĩ cia thahabu ciyũrĩtio ũbumba ciarĩ na ũritũ wa cekeri ikũmi o ĩmwe, kũringana na gĩthimo gĩa cekeri ya harĩa haamũre. Thaani icio nene cia thahabu ciothe ciarĩ na ũritũ wa cekeri igana rĩa mĩrongo ĩrĩ. **87** Mũigana wotha wa nyamũ cia kũrutwo igongona rĩa njino warĩ tũtegwa ikũmi na twĩrĩ, na ndũrũme ikũmi na igĩrĩ na tũtũrũme ikũmi na twĩrĩ twa mwaka ũmwe, hamwe na maruta ma cio ma mũtu. Thenge ikũmi na igĩrĩ ciarutirwo irĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia. **88** Mũigana wa nyamũ ciothe cia igongona rĩa ũiguano ciarĩ ndegwa mĩrongo ĩrĩ na inya, na ndũrũme mĩrongo ĩtandatũ, na thenge mĩrongo ĩtandatũ, na tũtũrũme mĩrongo ĩtandatũ twa mwaka ũmwe. Macio nĩmo maarĩ maruta ma kwamũrwo gwa kĩgongona thuutha wa kĩaĩkia gũitĩrĩrio maguta. **89** Rĩrĩa Musa atoonyire Hema-ya-Gũtũnganwo kwaria na Jehova-rĩ, nĩaiguire mũgambo ũkĩmwarĩria kuuma gatagatĩ ka makerubi marĩa meerĩ maarĩ igũrũ rĩa gĩtĩ gĩa tha, igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa Ũira. Nake Jehova akĩmwarĩria.

8 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria Harũni, ũmwĩre atĩrĩ, ‘Hĩndĩ ĩrĩa ũrĩbangaga matawa marĩa mũgwanja, mabangage nĩguo ũtheri wamo waragĩre mwena wa na mbere wa mĩtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa.” **3** Harũni agĩka o ta ũguo; akĩbanga matawa macio amaroretie mwena ũrĩa ũtheri wamo watheragĩra hau mbere ya mĩtĩ ũcio maaigagĩrĩrwo, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa gwĩkwo. **4** Mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa wathondeketwo ũũ: wathondeketwo na thahabu ya gũturwo, kuuma gĩtina-inĩ kĩaguo o nginya kũrĩa mahũa maguo maarĩ. Mũhianĩre wa mĩtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa wathondeketwo o ta ũrĩa mũhianĩre waguo wonetio Musa nĩ Jehova. **5** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ: **6** “Oya Alawii ũmeherie kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ a Isiraeli, ũmatherie mathirwo nĩ thaahu. **7** Ũkĩmatheria ũgeekaga ũũ: Maminjaminjĩrie maaĩ ma kũmatheria thaahu; macooke menje njuĩrĩ cia mĩĩrĩ yao kũndũ guothe na mathambie nguo ciao, nĩguo metherie. **8** Ningĩ ũreke moe gategwa hamwe na iruta rĩako rĩa mĩtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nawe ũcooke woe gategwa kangĩ ga keerĩ ga kũrutwo igongona rĩa kũhoroherio mehia. **9** ũrehe Alawii acio mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo, na ũcooke wĩte kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli hamwe. **10** ũrehe Alawii acio mbere ya Jehova, nao andũ a Isiraeli mamaigĩrĩre moko mĩtwe. **11** Nake Harũni arutĩre Jehova Alawii acio hau mbere yake taarĩ igongona rĩa gũthũngũthio rĩrutĩtwo nĩ andũ a Isiraeli, nĩguo maikarage mehaarĩirie kũruta wĩra wa Jehova. **12** “Thuutha ũcio Alawii maigĩrĩre moko mao mĩtwe ya ndegwa icio, ũcirutĩre Jehova, ĩmwe ĩtuĩke

ya igongona rĩa kũhoroherio mehia na ĩyo ĩngĩ ĩtuĩke iruta rĩa njino, nĩgeetha Alawii mahoroherio. **13** Reke Alawii marũgame mbere ya Harũni na ariũ ake, na ũcooke ũmarutĩre Jehova taarĩ igongona rĩa gũthũngũthio. **14** Ũguo nĩguo ũkaamũra Alawii, ũmeherie kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ a Isiraeli, nao Alawii acio matuĩke akwa. **15** “Warĩkia gũtheria Alawii acio na kũmaruta matuĩke ta igongona rĩa gũthũngũthio-rĩ, nĩmarutage wĩra wao Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. **16** Acio nĩo andũ a Isiraeli arĩa mekũheanwo kũrĩ nĩ biũ. Ndĩmeyoeire marĩ akwa ithenya rĩa marigithathi ma ciana cia tũhĩ kuuma kũrĩ mũtumia o wothe Mũisiraeli. **17** Irigithathi o rĩothe rĩa njamba gũkũ Isiraeli, kana nĩ rĩa mũndũ kana nĩ rĩa nyamũ-rĩ, nĩ riakwa. Rĩrĩa ndooragire marigithathi mothe kũu bũrũri wa Misiri-rĩ, hĩndĩ ĩyo nĩguo ndaamaamũrire matuĩke akwa mwene. **18** Na nĩ nĩ njoete Alawii ithenya rĩa marigithathi mothe ma ciana cia tũhĩ thĩinĩ wa Isiraeli. **19** Thĩinĩ wa andũ a Isiraeli othe-rĩ, nĩheanĩte Alawii matuĩke iheo kũrĩ Harũni na ariũ ake, na marutage wĩra Hema-inĩ-ino-ya-Gũtũnganwo handũ ha andũ a Isiraeli, na mamahorohagĩrie nĩgeetha andũ a Isiraeli matikae kũniinwo na mũthiro hĩndĩ ĩrĩa mangĩkuhĩrĩria handũ-harĩa-haamũre.” **20** Musa, na Harũni marĩ na kĩrĩndĩ kũ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli magĩka Alawii o ta ũguo Jehova aathĩte Musa. **21** Alawii acio magĩtheria na magĩthambia nguo ciao. Harũni nake agĩcooka akĩmaruta ta igongona rĩa gũthũngũthio mbere ya Jehova, na akĩmahoroheria nĩguo amatherie. **22** Thuutha ũcio, Alawii magĩtoonya Hema-inĩ-ĩyo-ya-Gũtũnganwo marutage wĩra

wao marūgamīrīrwo nī Harūni na ariū ake. Magīka Alawii acio o ta ūrīa Jehova aathīte Musa gwīkwo. **23** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, **24** “Ūndū ūyū nīguo ūkonī Alawii: Atīrī, arūme othe arīa mahingītie mīaka mīrongo īrī na ītano na makīria nīo marīūkaga kūruta wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo, **25** no mahingia mīaka mīrongo ītano-rī, no nginya mahurūke kuuma wīra ūcio wao wa gūtungata, matigacooke kūruta wīra. **26** No rīrī, no mateithagīrīrie ariū a ithe wao rīrīa mekūruta wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo, no-o ene matikarute wīra ūcio. Ūguo nīguo ūrīgayagīra Alawii wīra ūrīa marīrutaga.”

9 Nake Jehova akīarīria Musa kūu Werū-inī wa Sinai mweri-inī wa mbere wa mwaka wa keerī thuutha wa andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri, akīmwīra atīrī, **2** “īra andū a Isiraeli makūngūyagīre Gīathī-kīa-Bathaka ihinda rīrīa rītuītwo. **3** Kūngūyagīrai gīathī kīu ihinda rīrīa rītuītwo, hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri ūyū, kūrīngana na mawatho makīo mothe na mūtabarīre wakīo.” **4** Nī ūndū ūcio Musa akīira andū a Isiraeli makūngūire Gīathī-kīa-Bathaka. **5** Nao magīka o ro ūguo kūu Werū-inī wa Sinai hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri wa mbere. Andū a Isiraeli magīka maūndū mothe o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **6** No amwe ao matingīakūngūire Gīathī-kīa-Bathaka mūthenya ūcio nī ūndū nīmagwatītwo nī thaahu nī ūndū wa kūhutania na kīimba kīa mūndū. Nī ūndū ūcio magīka kūrī Musa na Harūni mūthenya o ro ūcio **7** makīira Musa atīrī, “Nī tūnyīitītwo nī thaahu nī ūndū wa kūhutania na kīimba kīa mūndū, no nī kī gīgūtūma tūgīrio kūneana

indo cia kūrūtīra Jehova tūrī hamwe na andū a Isiraeli arīa angī ihinda rīrīa rītūtītwo?” **8** Musa akīmacookeria atīrī, “Etererai nyambe ndūirie ūhoru wa ūrīa Jehova egwathana ūhoru wanyu.” **9** Jehova agīcooka akīra Musa atīrī, **10** “Īra andū a Isiraeli atīrī: ‘Rīrīa mūdū wanyu o na ūrīkū kana njiaro cianyu marī na thaahu nī ūndū wa kūhutania na kīimba kīa mūdū, kana akorwo arī rūgendo-inī-rī, mūdū ūcio o nake no akūngūire Gīathī-kīa-Bathaka ya Jehova. **11** Marīkūngūyagīra gīathī kīu hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na ĩna wa mweri wa keerī. Marīrīaga gatūrūme na mīgate ĩtarī mīkīre ndawa ya kūimbia na nyeni ndūrū. **12** Matikanatigie gacunjī o na kamwe karaare nginya rūciinī kana moine ihīndī rīako o na rīmwe. Rīrīa megūkūngūira Gīathī-kīa-Bathaka ĩyo no nginya marūmagīrīre mūtabarīre wakīo wothe. **13** No mūdū angīkorwo ndarī na thaahu, na ndathīite rūgendo, na aage gūkūngūira Gīathī-kīa-Bathaka, mūdū ūcio nīakaingatwo athengio kuuma kūrī andū ao, nī ūndū ndaareheire Jehova indo iria arutagīrwo ihinda rīrīa rītūtītwo. Mūdū ūcio nīagacookerewo nī mehia make mwene. **14** “Mūgeni ūikaranītie na inyuī na ende gūkūngūira Gīathī-kīa-Bathaka ya Jehova-rī, no nginya eke ūguo kūringana na watho na mūtabarīre wakīo. No nginya mūgīage na mītabarīre ya mūthemba ūmwe kūrī mūgeni na kūrī mūdū ūrīa ūciarīirwo būrūri wanyu.” **15** Mūthenya ūrīa Hema-īrīa-Nyamūre, o Hema-īyo-ya-Ūira yaambirwo-rī, itu rīkīmīhumbīra. Kuuma hwaī-inī nginya rūciinī itu rīu rīarī igūrū rīa Hema-īyo-Nyamūre na itu rīu rīkoonagwo rīhaana ta mwaki. **16** Ūguo nīguo

gwathiire na mbere gũikara; itu rĩkamĩhumbĩra ũtukũ na rĩkoonagwo rĩhaana ta mwaki. **17** Hĩndĩ ĩrĩa yothe itu rĩu rĩeheraga kuuma harĩ hema ĩyo, andũ a Isiraeli makoimagara magathiĩ; na rĩrĩ, itu rĩu rĩarũgamĩra handũ, andũ a Isiraeli makaamba hema ciao ho. **18** Jehova aathana-rĩ, andũ a Isiraeli makoimagara magathiĩ, na aathana rĩngĩ makaamba hema ciao. Hĩndĩ ĩrĩa yothe itu rĩu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre, maikaraga o hau kambĩ. **19** Hĩndĩ ĩrĩa itu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre kahinda karaaya-rĩ, andũ a Isiraeli magaathĩkĩra Jehova na makaaga kuumagara. **20** Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre o matukũ manini; no Jehova aathana makaamba hema, na ningĩ aathana, makoimagara magathiĩ. **21** Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga o kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciinĩ, na itu rĩehera rũciinĩ-rĩ, makoimagara magathiĩ. Kana nĩ mũthenya kana nĩ ũtukũ, hĩndĩ o yothe itu rĩu rĩehera nao makoimagara magathiĩ. **22** Itu rĩu rĩngĩaikarire igũrũ rĩa hema ĩyo mũthenya ĩĩrĩ, kana mweri, kana mwaka, andũ a Isiraeli maikaraga kũu kambĩ, na matingĩoimagarire mathĩĩ, no itu rĩu rĩehera makoimagara magathiĩ. **23** Jehova aathana makaamba hema, na ningĩ Jehova aathana makoimagara magathiĩ. Maathĩkagĩra watho wa Jehova kũringana na ũrĩa aathaga Musa.

10 Jehova akĩra Musa atĩrĩ: **2** “Thondeka tũrumbeta twĩrĩ, ũtũthondeke na betha ndure, tũhũthagĩrwo gwĩtaga kĩrĩndĩ hamwe, o na twa gwĩta andũ moime kambĩ moimagare mathĩĩ. **3** Hĩndĩ ĩrĩa tũrumbeta tweerĩ twahuhwo hamwe, kĩrĩndĩ gĩothe gĩkongana harĩwe hau

itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gūtũnganwo. **4** Angĩkorwo no karumbeta kamwe kahuhwo-rĩ, atongoria, nĩo anene a mbarĩ cia Isiraeli, nĩo marĩũnganaga harĩwe. **5** Rĩrĩa karumbeta kahuhwo na mũgambo mũnene, mĩhĩrĩga ĩrĩa ĩĩkarĩte mwena wa irathĩro ĩkoimagara. **6** Karumbeta ga keerĩ kahuhwo na mũgambo mũnene, andũ a kambĩ cia mwena wa gũthini makoimagara. Mũgambo ũcio mũnene nĩguo kĩmenyithia gĩa kuumagara. **7** Nĩgeetha kĩrĩndĩ kĩũngane-rĩ, huhagai tũrumbeta, no ti na mĩhuhire ta ĩyo ĩngĩ. **8** “Ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, nĩo marĩhuhaga tũrumbeta tũu. Ũndũ ũcio ũtuĩke watho wa gũtũurio nĩ inyuĩ na njjarwa iria igooka. **9** Rĩrĩa mũgũthĩĩ mbaara ĩrĩ bũrũri wanyu kĩũmbe mũkarũe na thũ iria imũhinyagĩrĩria-rĩ, huhagai tũrumbeta na mũgambo mũnene. Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai wanyu nĩakamũririkana na amũhonokie kuuma kũrĩ thũ cianyu. **10** Ningĩ mahinda manyu ma gũkena, nĩmo ma ciathĩ cianyu iria njathane, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, nĩ mũrĩhuhaga tũrumbeta nĩ ũndũ wa maruta ma njino na maruta ma ũiguano, na nĩmo magaatũika kĩririkano kĩanyu mbere ya Ngai wanyu. Nĩĩ nĩ nĩĩ Jehova Ngai Wanyu.” **11** Mũthenya wa mĩrongo ĩĩrĩ wa mweri wa keerĩ mwaka-inĩ wa ĩĩrĩ, itu nĩrĩeherire kuuma hema-inĩ ĩrĩa nyamũre ya Ũira. **12** Nao andũ a Isiraeli makiumagara kuuma Werũ wa Sinai magĩthĩĩ kuuma handũ hamwe nginya harĩa hangĩ, o nginya rĩrĩa itu rĩu rĩarũgamire Werũ-inĩ wa Parani. **13** Nao makiumagara, arĩ riita rĩa mbere, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **14** Ikundi cia kambĩ ya Juda nĩcio cioimagarire mbere, irũmĩrĩire bendera yao. Nake Nahashoni mũrũ

wa Aminadabu nĩwe warĩ mūtongoria wao. **15** Nethaneli mūrũ wa Zuaru nĩwe warĩ mūtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Isakaru, **16** nake Eliabu mūrũ wa Heloni nĩwe warĩ mūtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Zebuluni. **17** Ningĩ Hema-ĩrĩa-Nyamũre ikĩambũrwo, nao Agerishoni na Amerari, arĩa maamĩkuuaga, makiumagara. **18** Nacio ikundi cia kambĩ ya Rubeni ikĩrũmĩrĩra ikundi cia Juda, irũmĩrĩire bendera yao. Elizuru mūrũ wa Shedeuru nĩwe warĩ mūtongoria wao. **19** Shelumieli mūrũ wa Zurishadai nĩwe warĩ mūtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Simeoni, **20** nake Eliasafu mūrũ wa Deueli nĩwe warĩ mūtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Gadi. **21** Nao Akohathu makiumagara makuuĩte indo iria nyamũre. Hema-ĩrĩa-Nyamũre yarĩ ikorwo yaambĩtwo matanakinya. **22** Nacio ikundi cia kambĩ ya Efiraimu ikĩrũmĩrĩra ikundi cia Rubeni, irũmĩrĩire bendera yao. Elishama mūrũ wa Amihudu nĩwe warĩ mūtongoria wao. **23** Gamalieli mūrũ wa Pedazuru nĩwe warĩ mūtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Manase, **24** nake Abidani mūrũ wa Gideoni nĩwe warĩ mūtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Benjamini. **25** Kũrigĩrĩria-rĩ, ikundi cia kambĩ ya Dani ikiumagara irĩ thuutha wa icio ingĩ ciothe, ikiumagara irũmĩrĩire bendera yao. Ahiezeri mūrũ wa Amishadai nĩwe warĩ mūtongoria wao. **26** Pagieli mūrũ wa Okirani nĩwe watongoragia gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Asheri, **27** nake Ahira mūrũ wa Enani nĩwe watongoragia gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Nafitali. **28** Ūguo nĩguo ikundi cia andũ a Israeli ciarũmanĩrĩire ikiumagara. **29** Na rĩrĩ, Musa akĩra Hobabu mūrũ wa Reueli ũrĩa Mũmidiani

ũrĩa warĩ mũthoni-we atĩrĩ, “Nĩtũroimagara tũthĩĩ kũrĩa Jehova aatwĩrĩre ũhoru wakuo atĩrĩ, ‘Nĩngamũhe kũndũ kũu.’ Ũka tũthĩĩ nawe, na nĩtũgũgwĩka maũndũ mega, nĩ ũndũ Jehova nĩerĩire Isiraeli maũndũ mega.” 30 Hobabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, ndigũũka; no ngũcooka bũrũri witũ na kũrĩ andũ aitũ.” 31 No Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaitha ndũgatũtĩge. Wee nĩũũĩ kũndũ kũrĩa tũngĩamba hema ciitũ gũkũ werũ-inĩ, na no ũtuĩke maitho maitũ. 32 Ũngĩtwarana na ithuĩ-rĩ, nĩtũrĩkũgayagĩra kĩrĩa gĩothe kĩega Jehova arĩtũheaga.” 33 Nĩ ũndũ ũcio makiumagara moimĩte hau kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova, magĩthĩĩ rũgendo rwa mĩthenya ĩtatũ. Narĩo ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩgĩthĩĩ rĩmatongoretie mĩthenya ĩyo ĩtatũ, nĩguo rĩkamacarĩrie handũ ha kũhurũka. 34 Narĩo itu rĩa Jehova rĩakoragwo igũrũ rĩao o mũthenya makiumagara kuuma kambĩ. 35 Hĩndĩ ĩrĩa yothe ithandũkũ rĩoimagario, Musa akoiga atĩrĩ, “Jehova, arahũka! Thũ ciaku irohurunjũka; thũ ciaku irokũũrĩa.” 36 Hĩndĩ ĩrĩa rĩaigwo thĩ, akoiga atĩrĩ, “Jehova cookerera ngiri ici cia Isiraeli itangĩtarĩka.”

11 Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli magĩteta nĩ ũndũ wa moritũ mao, nakuo gũteta kwao gũkĩiguuo nĩ Jehova, na rĩrĩa aamaiguire, agĩakanwo nĩ marakara, naguo mwaki ũkiuma kũrĩ Jehova, ũgĩakana gatagatĩ kao, na ũgĩcina ndeere imwe cia kambĩ. 2 Rĩrĩa andũ acio maakaĩire Musa, Musa akĩhooya Jehova, naguo mwaki ũcio ũkĩhora. 3 Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩttwo Tabera, tondũ mwaki ũcio woimĩte kũrĩ Jehova nĩwakanĩte gatagatĩ kao. 4 Kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩarũmanĩrĩire nao makiuma bũrũri wa

Misiri gĩkĩambĩrĩria kwĩrirĩria irio cia mĩthemba ãngĩ, na o rĩngĩ andũ a Isiraeli makĩambĩrĩria kũrĩra, makiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo tũrĩ na nyama cia kũrĩa! 5 Nĩtũkũririkana thamaki iria twarĩaga kũu bũrũri wa Misiri tũtekũgũra, o na marengi ma mĩthemba mĩthemba, na itũngũrũ cia mahuti, na itũngũrũ iria ndungu, o na itũngũrũ thumu. 6 No rĩu, tũtirĩ na wendo wa kũrĩa; na tũtirĩ kĩndũ o nakĩ tuonaga, tigi o mana maya moiki!” 7 Mana macio maahaanaga ta mbegũ cia mũtĩ ũrĩa wĩtagwo korianda, na mũhianĩre wamo watariĩ ta bedola. 8 Andũ maathiiaga makamongania, magacooka makamathĩa na gĩthĩ kĩa moko, kana makamahũrĩra ndrĩ-inĩ na mũũthĩ. Maamarugaga na nyũngũ kana magathondeka tũmĩgate. Na maacamaga ta kĩndũ gĩthondeketwo na maguta ma mũtamaiyũ. 9 Rĩrĩa kwagĩa ime ũtukũ kũu kambĩ-inĩ, mana macio makagũanĩra narĩo. 10 Musa nĩaiguire andũ a nyũmba ciothe makĩrĩra, o mũndũ arĩ mũromo-inĩ wa hema yake. Nake Jehova nĩarakarire mũno makĩria, na Musa agĩthĩnĩka. 11 Akĩũria Jehova atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũrehere ndungata yaku thĩna ũyũ? Nĩ atĩa njĩkĩte ũkaaga gũgũkenia nĩguo ũnjigĩrĩre mũrigo wa andũ aya othe? 12 Kaĩ arĩ nĩ ithe wao? Kaĩ arĩ nĩ ndaamaciarire? Nĩ kĩ kĩratũma ũnjĩre ndĩmakuue na moko makwa, ta ũrĩa mũreri wa mwana akuuaga kaana ka rũkenge, ndĩmatware bũrũri ũrĩa werĩire maithe mao ma tene na mwĩhĩtwa? 13 Ingĩruta nyama cia kũhe andũ aya othe kũ? Marandĩrĩra makiugaga atĩrĩ, ‘Tũhe nyama tũrĩe!’ 14 Ndingĩhota gũkuua andũ aya othe ndĩ nyiki; mũrigo ũyũ nĩ mũritũ mũno kũrĩ nĩ.

15 Angikorwo ũguo nĩguo ũkũnjĩka-rĩ, njũraga o ro rĩu, angikorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe, na ndũkareke nyone mwanangĩko wakwa mwene.” 16 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ: “Ndehere athuuri mĩrongo mũgwanja a Isiraeli arĩa wee ũũĩ atĩ nĩ atongoria na anene thĩinĩ wa andũ aya. Ũmarehe Hema-inĩ-ya-Gūtũnganwo, nĩguo marũgame hau hamwe nawe. 17 Nĩĩ na nĩĩ nĩngũikũrũka ngwarĩrie ho, njoe Roho ũrĩa ũrĩ naguo na ndĩmekĩre Roho ũcio. Nao nĩmarĩgũteithagia gũkuua mũrigo wa andũ aya nĩgeetha ndũkaũkuuage ũrĩ wiki. 18 “Nĩngĩ wĩre andũ atĩrĩ, ‘Mwĩtheriei, mwĩhaarĩrie nĩ ũndũ wa rũciũ, rĩrĩa mũkaarĩa nyama. Jehova nĩaramũiguire rĩrĩa mũrarĩraga, mũkiugaga atĩrĩ, “Naarĩ korwo tũrĩ na nyama cia kũrĩa! Maũndũ maitũ maarĩ mega rĩrĩa twarĩ bũrũri wa Misiri!” Rĩu-rĩ, Jehova nĩekũmũhe nyama, na nĩmũgũcirĩa. 19 Na rĩrĩ, mũtigũcirĩa o mũthenya ũmwe, kana mĩthenya ĩĩrĩ, kana ĩtano, kana ikũmi, kana mĩthenya mĩrongo ĩĩrĩ, 20 no mũgũcirĩa mweri mũgima, o nginya ciume na maniũrũ manyu, na inyuĩ mũcinyire, nĩ ũndũ nĩmũregete Jehova ũrĩa ũrĩ hamwe na inyuĩ, na mũkarĩra mũrĩ mbere yake, mũkiugaga atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũmire tuume bũrũri wa Misiri?”” 21 No Musa akĩira Jehova atĩrĩ, “Andũ arĩa ndĩ nao haha nĩ ngiri magana matandatũ arĩa maretwara na magũrũ, nawe woiga atĩ, ‘Nĩngũmahe nyama cia kũrĩa mweri mũgima!’ 22 Andũ aya o na mangĩthĩnjĩrwo ndũũru cia mbũri na cia ng’ombe-rĩ, no imaignane? O na mangĩtegerwo thamaki ciothe cia iria-inĩ-rĩ, no imaignane?” 23 Jehova agĩcookeria Musa atĩrĩ, “Anga hinya wa guoko kwa Jehova nĩũnyiihĩte? Rĩu wee, nĩũkuona

kana ũrĩa njugĩte nĩũkahingio kana ndũkahingio.” 24 Nĩ ũndũ ũcio Musa akiuma nja, akĩira andũ acio ũrĩa Jehova oigĩte. Nake agĩcookanĩrĩria athuuri amwe ao mĩrongo mũgwanja, akĩmarũgamia marigiicĩirie Hema ĩyo. 25 Nake Jehova agĩkũrũka na itu akĩaria na Musa, akĩoya Roho ũrĩa warĩ thĩinĩ wa Musa, na agĩkĩra Roho ũcio thĩinĩ wa athuuri acio mĩrongo mũgwanja. Rĩrĩa Roho okire igũrũ rĩao-rĩ, makĩratha mohoro, no matiacookire gwĩka ũguo hĩndĩ ĩngĩ. 26 No rĩrĩ, andũ eerĩ, nĩo Elidadi na Medadi, nĩmatigĩtwo kambĩ. Nao nĩmandĩkitwo hamwe na athuuri acio angĩ no matiathiĩte Hema-inĩ ĩyo. No rĩrĩ, Roho nĩ okire igũrũ rĩao, nao makĩratha mohoro marĩ kũu kambĩ. 27 Mwanake ũmwe agĩteng’era akĩira Musa atĩrĩ, “Elidadi na Medadi nĩmararatha mohoro kũu kambĩ.” 28 Joshua mũrũ wa Nuni, ũrĩa wateithagia Musa kuuma arĩ mũnini, akĩarĩria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Musa, mwathi wakwa, makaanie!” 29 No Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kaĩ ũkũigua ũiru nĩ ũndũ wakwa? Nĩ ĩngĩenda andũ othe a Jehova makorwo marĩ anabii, na atĩ Jehova amekĩre Roho wake!” 30 Thuutha ũcio Musa na athuuri acio a Isiraeli magĩcooka kambĩ. 31 Na rĩrĩ, rũhuho rũkiuma harĩ Jehova, rũkĩrehe tũmakia-arũme kuuma iria-inĩ. Rũgĩtũgũithia tũthiũrũrũkĩirie mĩena yothe ya kambĩ buti ithatũ kuuma thĩ, handũ ha itĩina rĩa rũgendo rwa mũthenya mũgima mbarĩ ciothe. 32 Mũthenya ũcio wothe na ũtukũ, na mũthenya ũcio ũngĩ wothe, andũ acio makiumagara makĩũngania tũmakia-arũme. Gũtirĩ mũndũ wonganirie thuutha wa homeri ikũmi. Ningĩ magĩtwanĩka gũthiũrũrũkĩria kambĩ yothe. 33 No rĩrĩ, rĩrĩa

nyama icio ciarĩ tũnua-inĩ twao, o na itarĩ ndanuke-rĩ, marakara ma Jehova magĩakanĩra andũ acio, akĩmahũura na mũthiro mũnene. **34** Tondũ ũcio handũ hau hagĩtwo Kibirothu-Hataava, nĩ ũndũ hau nĩho maathikire andũ arĩa maaiguĩte thuti ya irio ingĩ. **35** Kuuma Kibirothu-Hataava, andũ acio nĩmathiire rũgendo, magĩkinya Hazerothu, magĩikara kuo.

12 Nao Miriamu na Harũni magĩtetia Musa, nĩ ũndũ wa mũtumia wake Mũkushi, nĩgũkorwo Musa nĩ ahikĩtie Mũkushi. **2** Ningĩ nao mooragia atĩrĩ, “Anga Jehova angĩaria o na Musa wiki? Githĩ o na ithuĩ to atwarĩrie?” Nake Jehova akĩigua ndeto icio. **3** (Na rĩrĩ, Musa aarĩ mũndũ mwĩnyiihia mũno, mwĩnyiihia gũkĩra andũ arĩa angĩ othe gũkũ thĩ). **4** O rĩmwe Jehova akĩira Musa na Harũni na Miriamu atĩrĩ, “Inyuĩ atatũ umai mũũke Hema-inĩ ĩyo-ya-Gũtũnganwo.” Nĩ ũndũ ũcio othe atatũ makiuma magĩthiĩ ho. **5** Ningĩ Jehova agĩkũrũka arĩ thĩinĩ wa gĩtugĩ gĩa itu, akĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa Hema ĩyo, na agĩta Harũni na Miriamu. Na eerĩ magĩthiathia harĩ we, **6** nake akĩmeera atĩrĩ, “Thikĩrĩriai ciugo ciakwa: “Rĩrĩa mũnabii wa Jehova arĩ gatagatĩ-inĩ kanyu-rĩ, nĩ nĩndĩmwĩguũragĩria na cioneki, na ngamwarĩria na irooto. **7** No ha ũhoru wa Musa ndungata yakwa ndiikaga ũguo; we nĩ mwĩhokeku thĩinĩ wa nyũmba yakwa yothe. **8** Musa-rĩ, twaranagĩria nake ũthiũ kwa ũthiũ, tũkaaranĩria ũhoru mũtaũku, na ndimwaragĩria na thimo; na nĩwe wonaga ũrĩa Jehova atariĩ. Nĩ kĩ kĩgiririe mwĩtigĩre gũtetia Musa ndungata yakwa?” **9** Nake Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wao, agĩthiĩ akĩmatiga.

10 Rĩrĩa itu rĩu rĩeherire igũrũ rĩa Hema ĩyo, Miriamu agĩkorwo aarũgamĩte o ro hau, arĩ na mangũ, akerũha o ta ira. Nake Harũni ehũgũra akĩona atĩ Miriamu aarĩ na mangũ; **11** nake akĩra Musa atĩrĩ, “Ndagũthaitha, mwathi wakwa, ndũgatũrũithĩrie wĩhia ũcio twĩkĩte na ũrimũ. **12** Ndũkareke ahaane ta kĩhuno kiumĩte nda ya nyina mwĩrĩ wakĩo ũbuthĩte mwena ũmwe.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Ngai, ndagũthaitha, mũhonie!” **14** Nake Jehova agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Korwo ithe nĩamũtuĩrĩire mata ũthiũ-rĩ, githĩ ndangĩaikarire na thoni matukũ mũgwanja? Mũhingĩrĩriei na kũu nja ya kambĩ matukũ mũgwanja; na thuutha ũcio no acookio kambĩ.” **15** Nĩ ũndũ ũcio Miriamu akĩhingĩrĩrio na kũu nja ya kambĩ ĩyo matukũ mũgwanja, nao andũ acio angĩ matiathiire na mbere na rũgendo nginya rĩrĩa Miriamu aacookirio kambĩ. **16** Thuutha ũcio, andũ acio a Isiraeli makiuma Hazerothu magĩthiĩ makĩamba hema ciao Werũ-inĩ wa Parani.

13 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Tũma arũme amwe mathiĩ magathigaane bũrũri wa Kaanani, ũrĩa ngũhe andũ a Isiraeli. Tũma mũtongoria ũmwe wao, kuuma o mũhĩrĩga o mũhĩrĩga wa maithe mao.” **3** Nake Musa agĩathĩkĩra watho wa Jehova, na agĩtũma andũ acio kuuma Werũ wa Parani. Andũ acio othe maarĩ atongoria a andũ a Isiraeli. **4** Maya nĩmo marĩitwa ma atongoria acio: kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, aarĩ Shamua mũrũ wa Zakuri; **5** kuuma mũhĩrĩga wa Simeoni, aarĩ Shafati mũrũ wa Hori; **6** kuuma mũhĩrĩga wa Juda, aarĩ Kalebu mũrũ wa Jefune; **7** kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru, aarĩ Igali mũrũ wa Jusufu;

8 kuuma mūhīrīga wa Efiraimu, aarī Hoshea mūrū wa Nuni; **9** kuuma mūhīrīga wa Benjamini, aarī Paliti mūrū wa Rafu; **10** kuuma mūhīrīga wa Zebuluni, aarī Gadieli mūrū wa Sodi; **11** kuuma mūhīrīga wa Manase (na nīguo mūhīrīga wa Jusufu), aarī Gadi mūrū wa Susi; **12** kuuma mūhīrīga wa Dani, aarī Amieli mūrū wa Gemali; **13** kuuma mūhīrīga wa Asheri, aarī Sethuri mūrū wa Mikaeli; **14** kuuma mūhīrīga wa Nafitali, aarī Nahabi mūrū wa Vofisi; **15** kuuma mūhīrīga wa Gadi, aarī Geuli mūrū wa Maki. **16** Macio nīmo marīitwa ma andū arīa Musa aatūmire magathigaane būrūri ūcio. Nake Musa akīgarūra rīitwa rīa Hoshea mūrū wa Nuni akīmūtua Joshua. **17** Rīrīa Musa aatūmire andū acio magathigaane būrūri wa Kaanani, aameerire atīrī, “Ambatai mūtuīkanīrie Negevu, mūthīi būrūri ūcio ūrī irīma. **18** Tuīriai būrūri ūcio ūrīa ūtariī, muone kana andū akuo marī na hinya kana matirī hinya, o na kana nī aingī kana nī anini. **19** Ningī mūmenye būrūri ūcio matūūruga ūhaana atīa? Nī mwega kana nī mūūru? Matūūruga matūūra ma mūthemba ūrīkū? Nī mairigīre na thingo cia hinya kana ti mairigīre? **20** Tīiri wakuo ūtariī atīa? Nī mūnoru kana nī mūhīnju? Kūrī mītī kana gūtirī? Geriai mūno mūrehe maciaro mamwe ma būrūri ūcio.” (Hīndī īyo nīguo mīthabībū yaambagīrīria kwīrua.) **21** Tondū ūcio makīambata magīthigaana būrūri ūcio kuuma Werū wa Zini nginya Rehobu, merekeire Lebo-Hamathu. **22** Mambatire matuīkanīrie Negevu na magīkinya Hebironi kūrīa Ahimani, na Sheshai, na Talimai, njiaro cia Anaki, maatūūruga. (Itūūra rīa Hebironi rīakītwo mīaka mūgwanja mbere ya itūūra rīa Zoani

gwakwo bŭrŭri-inĩ wa Misiri.) **23** Rĩrĩa maakinyire Kĩanda gĩa Eshikoli, magĩtema rŭhonge rwarĩ na kĩmanjĩka kĩmwe gĩa thabibũ. Andũ eerĩ ao makĩrũkuuanĩra na mŭtĩ, hamwe na makomamanga mamwe, na ngũyũ. **24** Naho handũ hau hagĩtwo Kĩanda gĩa Eshikoli nĩ ũndũ wa kĩmanjĩka kũ gĩa thabibũ kĩrĩa andũ a Isiraeli acio maatemire ho. **25** Matukũ mĩrongo ĩna mathira magĩcooka kuuma gũthigaana bŭrŭri ũcio. **26** Nao magĩcooka kŭrĩ Musa, na Harũni na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kũu Kadeshĩ o kũu Werũ-inĩ wa Parani. Kũu makĩhe Musa na Harũni, na kĩũngano gĩothe ũhoro ũcio na makĩmoonia maciaro ma bŭrŭri ũcio. **27** Makĩhe Musa ũhoro ũyũ: “Nĩtwatoonyire bŭrŭri ũrĩa watŭtũmire, naguo nĩ bŭrŭri ũrĩ bŭthi wa iria na ũũkĩ! Maya nĩmo maciaro maguo. **28** No rĩrĩ, andũ arĩa matũũraga kũu marĩ hinya, na matũũra mao nĩmairigĩre na thingo cia hinya, na nĩ manene mũno. O na ningĩ nĩtuonire njiaro cia Anaki kuo. **29** Aamaleki matũũraga kũu Negevu; Ahiti, na Ajebusi, na Aamori matũũraga bŭrŭri ũrĩa ũrĩ irĩma; Akaanani nao matũũraga ndwere-inĩ cia iria na hũgŭrŭrũ-inĩ cia Rũũrwa Jorodani.” **30** Nake Kalebu agĩkiria andũ acio o hau mbere ya Musa, akiuga atĩrĩ, “Nĩtwagĩrĩrwo nĩ kwambata tũthiĩ twĩnyitĩre bŭrŭri ũcio, nĩ ũndũ no tũhote gwĩka ũguo.” **31** No andũ arĩa maambatĩte nake makiuga atĩrĩ, “Tũtingĩtharĩkĩra andũ acio, marĩ na hinya gũtũkĩra.” **32** Nao makĩhunja ũhoro mũũru kŭrĩ andũ a Isiraeli ũkoniĩ bŭrŭri ũcio maathigaanĩte. Makiuga atĩrĩ, “Bŭrŭri ũcio tŭrathigaanire nĩ bŭrŭri ũgŭtambuura andũ arĩa matũũraga kuo ũkamaniina biũ. Andũ arĩa othe tuonire

kuo nĩ anene mũno. **33** Nĩtuonire Anefilo kuo (njiaro cia Anaki, a kĩruka kĩa Anefilo). Tweyonaga tũhaana ta ndaahi, o nao moonaga tũhaana o ta cio.”

14 Ūtukũ ūcio andũ othe a kĩrĩndĩ gĩa Isiraeli makĩrĩra maanĩrĩre na mũgambo mũnene. **2** Andũ acio othe a Isiraeli makĩnuguna nĩ ūndũ wa Musa na Harũni, na kĩũngano kũ gĩothe gĩkĩmeera atĩrĩ, “Naarĩ korwo twakuĩrĩre Misiri! Kana werũ-inĩ ūyũ! **3** Nĩ kĩ gĩgĩtũma Jehova atũrehe bũrũri ūyũ atũrekererie tũũragwo na rũhiũ rwa njora? Atumia aitũ na ciana ciitũ megĩtũka a gũtahwo. Githĩ wega ti tũcooke bũrũri wa Misiri?” **4** Nao makĩrĩrana mũndũ na ūrĩa ūngĩ atĩrĩ, “Twagĩrĩrwo nĩ tũthuure mũtongoria tũcooke bũrũri wa Misiri.” **5** Hĩndĩ ĩyo Musa na Harũni makĩgũithia maturumithĩtie mothiũ mao thĩ mbere ya kĩũngano kũ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kĩrĩa kĩagomanĩte hau. **6** Joshua mũrũ wa Nuni na Kalebu mũrũ wa Jefune, arĩa maarĩ hamwe na arĩa maathiĩte gũthigaana bũrũri ūcio magĩtembũranga nguo ciao. **7** Makĩrĩra kĩũngano kũ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Bũrũri ūrĩa twatuĩkanĩrie na tũkũthigana, nĩ bũrũri mwega mũno makĩria. **8** Jehova angĩkorwo nĩakenetio nĩ ithuĩ, nĩegũtũtongoria tũtoonye bũrũri ūcio, bũrũri ūcio ūiyũrĩte bũthi wa iria na ūũkĩ, na nĩegũtũthe guo ūtuĩke witũ. **9** No rĩrĩ, mũtikaremere Jehova. Na mũtigitigĩre andũ a bũrũri ūcio, nĩ ūndũ tũkũmameria biũ. Ūgitĩri wao nĩ mweherie, no Jehova arĩ hamwe na ithuĩ. Mũtikametigĩre.” **10** No kĩũngano kũ gĩothe gĩkĩaria ūhoro wa kũmahũũra na mahiga nyuguto. Hĩndĩ ĩyo riiri wa Jehova ūkĩumĩrĩra andũ othe a Isiraeli

hau Hema-inĩ ya Gütŭnganwo. **11** Nake Jehova akĩũria Musa atĩrĩ, “Andũ aya megütũũra maanyararĩte nginyarĩ? Megütũũra maregete kũnjĩtikia nginyarĩ, o na ningĩte ciana nyingĩ ũguo gatagatĩ kao? **12** Nĩngũmahũũra na mũthiro ndĩmaniine, no wee ngũgũtua rũrĩrĩ rũnene na rũrĩ na hinya kũmakĩra.” **13** Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Andũ a Misiri nĩmakaigua ũhoru ũcio! Nĩwe warutire andũ aya makiuma gatagatĩ kao na ũndũ wa ũhoti waku. **14** Nao nĩmakeera aikari a bũrũri ũyũ ũhoru ũcio. Nĩmaiguĩte atĩ Wee, O Wee Jehova-rĩ, ũkoragwo na andũ aya, na atĩ Wee Jehova, wanonwo ũthiũ kwa ũthiũ, na atĩ itu rĩaku rĩkaraga igũrũ rĩao, o na atĩ Wee ũthiiaga mbere yao thĩinĩ wa gĩtugĩ kĩa itu mũthenya na ũrĩ thĩinĩ wa gĩtugĩ kĩa mwaki ũtukũ. **15** Ũngũũraga andũ aya othe o ro rĩmwe-rĩ, ndũrĩrĩ iria ciiguĩte ũhoru ũyũ waku nĩikoiga atĩrĩ, **16** ‘Jehova nĩaremirwo nĩgũkinyia andũ aya bũrũri ũrĩa aamerĩire na mwĩhĩtwa; nĩ ũndũ ũcio akĩmooragĩra werũ-inĩ.’ **17** “Na rĩrĩ, hinya wa Mwathani ũrokĩonekana o ta ũrĩa ugĩte, atĩrĩ: **18** ‘Jehova ndahiũhaga kũrakara, aiyũrĩtwo nĩ wendo, na nĩohanagĩra mehia na ũremi. No ndaagaga kũherithia mũndũ ũrĩa wĩhĩtie; nĩaherithagia ciana nĩ ũndũ wa mehia ma maithe nginya rũciaro rwa gatatũ na rwa kana.’ **19** Kũringana na wendo waku mũnene-rĩ, ohera andũ aya mehia mao, o ta ũrĩa wanamarekera kuuma hĩndĩ ĩrĩa moimire bũrũri wa Misiri nginya rĩu.” **20** Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndamarekera o ta ũguo woria. **21** No rĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, na ti-itherũ o ta ũrĩa riiri wa Jehova ũiyũrĩte thĩ yothe-rĩ, **22** gũtirĩ o na ũmwe wa andũ

arĩa moonire riiri wakwa na ciama iria ndaringĩire kũu bũrũri wa Misiri o na gũkũ werũ-inĩ, no makĩnemera na makĩĩngeria maita ikũmi-rĩ, **23** gũtirĩ o na ũmwe wa acio ũkoona bũrũri ũcio nderĩire maithe mao ma tene na mwĩhĩtwa. Gũtirĩ o na ũmwe wao wa arĩa maanyararĩte ũkaawona. **24** No tondũ ndungata yakwa Kalebu arĩ na roho wa mũthemba ũngĩ na nĩanũmagĩrĩra na ngoro yake yothe, nĩngamũtwara bũrũri ũcio aathiĩte, nacio njiaro ciake nĩikaũgaya. **25** Na tondũ andũ a Amaleki na a Kaanani matũũraga cianda-inĩ-rĩ, rokai kũgarũrũka mumagare mũrorete na werũ-inĩ, mũthiĩ na njĩra ya Iria Itune.” **26** Nake Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ: **27** “Nĩ nginya hĩndĩ irĩkũ kĩrĩndĩ gĩkĩ kĩaganu gĩgũtũũra kĩĩnugunagĩra? Nĩnjiguĩte mateta ma anugunĩki aya a Isiraeli. **28** Nĩ ũndũ ũcio meere atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩ ngũmwĩka o maũndũ macio njiguĩte mũkĩaria. **29** Ciimba cianyu ikaagũa werũ-inĩ ũyũ, inyuĩ arĩa othe mũrĩ na ũkũrũ wa mũaka mũrongo iĩrĩ na makĩria arĩa mwatarirwo hĩndĩ ya itarana na arĩa manugunĩte nĩ ũndũ wakwa. **30** Gũtirĩ o na ũmwe wanyu ũgatoonya bũrũri ũcio ndehĩtire nyambararĩtie guoko atĩ nĩũgatuĩka wanyu, tiga o Kalebu mũrũ wa Jefune, na Joshua mũrũ wa Nuni. **31** No ha ũhoru wa ciana cianyu iria mwoigire atĩ nĩ igaatahwo-rĩ, nĩngamakinyia kuo makenagĩre bũrũri ũcio mũregete. **32** No inyuĩ-rĩ, ciimba cianyu ikaagũa werũ-inĩ ũyũ. **33** Ciana cianyu igũtuĩka arĩithi gũkũ werũ-inĩ mũaka mũrongo ĩna, igĩthĩnĩkaga nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka kwanyu, nginya rĩrĩa kĩimba kĩanyu kĩa mũthia

gĩkaagũa werũ-inĩ. **34** Mĩaka mĩrongo ĩna, o mwaka ũmwe ũrũgamĩrĩre mũthenya ũmwe wa mũthenya mĩrongo ĩna ĩrĩa mwathigaanire bũrũri ũcio, mĩaka ĩyo nĩyo mũgaathĩnĩka nĩ ũndũ wa mehia manyu, na mũmenye ũũru wa gũũkĩrĩrwo nĩ niĩ.’ **35** Nĩ Jehova nĩ niĩ njarĩtie, na ti-itherũ nĩngeeka maũndũ macio kũrĩ kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe kĩaganu, kĩrĩa gĩcookanĩrĩrie hamwe kĩnjũkĩrĩre. Gĩgaathĩrĩa werũ-inĩ ũyũ; gũkũ nĩkuo gĩgaakuĩra.” **36** Nĩ ũndũ ũcio, andũ arĩa Musa aatũmĩte magathigaane bũrũri ũcio wa Kaanani, o acio macookire na magĩtũma kĩrĩndĩ gĩothe kĩnugunĩre Musa nĩkũmemerekia ũhoru mũũru wa bũrũri ũcio, **37** andũ acio mamemerekirie ũhoru ũcio mũũru wa bũrũri ũcio makĩhũũrwo na mũthiro, magĩkuĩra hau mbere ya Jehova. **38** Harĩ andũ arĩa maathiĩte gũthigaana bũrũri ũcio, no Joshua mũrũ wa Nuni, na Kalebu mũrũ wa Jefune maatigarire. **39** Rĩrĩa Musa aaheire andũ othe a Isiraeli ũhoru ũcio, makĩgirĩka mũno. **40** Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene makĩambata marorete bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma. Makiuga atĩrĩ, “Nĩtwĩhĩtie, nĩtũkwambata tũthĩĩ nginya kũrĩa Jehova aatwĩrĩre.” **41** No Musa akĩmooria atĩrĩ, “Mũraremera watho wa Jehova nĩkĩ? ũndũ ũyũ ndũngĩgaacĩra! **42** Mũtikambate tondũ Jehova ndarĩ hamwe na inyuĩ. Nĩmũkũhootwo nĩ thũ cianyu, **43** nĩgũkorwo andũ a Amaleki na Akaanani nĩmakarũa na inyuĩ kũu. Nĩ ũndũ nĩ mũhutatĩre Jehova, nake ndegũkorwo hamwe na inyuĩ, na nĩmũkũũragwo na rũhiũ rwa njora.” **44** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa mwĩiro wao, makĩambata marorete bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma o na gũkorwo Musa ndoimire kambĩ o na kana ithandũkũ rĩa

kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩkiuma kambĩ. **45** No rĩrĩ, andũ a Amaleki na Akaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũcio ũrĩ irĩma, magĩikũrũka, makĩmatharĩkĩra, na makĩmahũũra mamaikũrũkĩtie o nginya Horoma.

15 Nake Jehova akiĩra Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Thuutha wa gũtoonya bũrũri ũrĩa ngũmũhe ũtuĩke mũciĩ wanyu, **3** na mũrutĩre Jehova maruta ma njino kuuma rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, matuĩke mũtararĩko wa gũkenia Jehova, marĩ maruta ma njino, kana magongona, nĩ ũndũ wa mĩhĩtwa ya mwanya, kana maruta ma kwĩyendera kana maruta ma ciathĩ-rĩ, **4** ũrĩa ũrĩrehaga iruta rĩake, arĩrutagĩra Jehova iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe ya maguta. **5** Harĩ o gatũrũme ka iruta rĩa njino kana igongona, haaragĩria gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe ya ndibei ĩrĩ iruta rĩa kũnyuuo. **6** “Igongona rĩa ndũrũme-rĩ, haarĩria igongona rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe ya maguta, **7** na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe ya ndibei ĩrĩ iruta rĩa kũnyuuo. Rĩrutei rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova. **8** “Rĩrĩa mũkũhaarĩria gategwa nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino kana igongona, nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa wa mwanya kana iruta rĩa ũiguano rĩrutĩirwo Jehova-rĩ, **9** rehagai hamwe na ndegwa ĩyo iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na nuthu ya hini ĩmwe ya maguta. **10** O na ningĩ rehagai nuthu ya hini ĩmwe ya ndibei ĩrĩ iruta rĩa kũnyuuo. Narĩo igongona rĩu rĩgatuĩka iruta rĩa njino rĩrĩ

mūtaraŕiko wa gūkenia Jehova. **11** Ndegwa kana ndūrūme o yothe, kana gatūrūme kana koori o gothe, irihaaragīrio o ro ūguo. **12** Īkagai ūguo harī o ĩmwe yacio ya iria ciothe mūrīharagīria. **13** “Mūndū wothe ūciarīrwo kwanyu no nginya ekage maūndū macio ūguo rīrīa arīrehaga iruta rīa gūcinwo na mwaki rīrī mūtaraŕiko wa gūkenia Jehova. **14** Nī ūndū wa njiarwa iria igooka, rīrīa rīothe mūgeni kana mūndū ūngī o wothe ūtūūranītie na inyuī arīrutaga iruta rīa gūcinwo na mwaki rīrī mūtaraŕiko wa gūkenia Jehova-rī, no nginya ekage o ta ūrīa inyuī mwīkaga. **15** Kīrīndī gīkī kīrīkoragwo na watho o ūmwe wanyu na harī mūgeni ūrīa ūtūūranītie na inyuī; ūyū nī watho wa gūtūūra nī ūndū wa njiarwa iria igooka. Inyuī na mūgeni mūrīkoragwo mūrī o ūndū ūmwe maitho-inī ma Jehova. **16** Mawatho mamwe na mwathanīre ūmwe nīguo ūrīhūthagīrwo harī inyuī na harī mūgeni ūrīa ūtūūranītie na inyuī.” **17** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, **18** “Arīria andū a Isiraeli, ūmeere atīrī: ‘Rīrīa mūgatoonya būrūri ūrīa ndīramūtware, **19** na mūrīe irio cia būrūri ūcio, heanai imwe ciacio irī iruta harī Jehova. **20** Nī mūkaaruta tūmīgate kuuma mūtu-inī wanyu ūrīa mūgaathīa rīa mbere na mūtūheane tūrī iruta kīhuhīro-inī kīa ngano. **21** Nīmūkaheanaga iruta rīrī rīa mūtu ūrīa mūgathīa rīa mbere kūrī Jehova njiarwa-inī cianyu ciothe iria igooka thuutha. **22** “Na rīrī, mūngīkaaga kūrūmīrīra rīathani o na rīmwe rīa maya Jehova aaheire Musa mūtekwenda-rī, **23** rīathani o rīothe Jehova aamūheire na kanua ka Musa kuuma mūthenya ūrīa Jehova aamaheanire na kūrūmīrīra nginya njiarwa iria igooka, **24** na ūndū ūcio

ũngĩkorwo wĩkĩtwo mũtekwenda, kĩrĩndĩ gĩtekũmenya ũhoro ũcio, hĩndĩ ĩyo kĩrĩndĩ gĩothe nĩgĩkaruta gategwa gatuĩke igongona rĩa njino rĩna mũtararĩko wa gũkenia Jehova, hamwe na maruta ma mũtu na ma kũnyuu, marĩa matuĩtwo, na thenge ya igongona rĩa kũhoroheria mehia. **25** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakahoroheria kĩrĩndĩ kũ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli, na nĩmakarekerwo, nĩgũkorwo ũndũ ũcio ndwarĩ wa rūtũrĩko, na nĩ ũndũ wa kũrutĩra Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩa mahĩtia mao, na iruta rĩa kũhoroherio mehia. **26** Kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli na ageni arĩa matũũranagia nao nĩmakarekerwo, nĩ ũndũ andũ othe mehĩtie matekwenda. **27** “No kũngĩkorwo no mũndũ ũmwe wĩhĩtie atekwenda, no nginya arehe kaharika ka mwaka ũmwe ka igongona rĩa kũhoroherio mehia. **28** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakahoroheria mũndũ ũcio wĩhĩtie atekwenda hau mbere ya Jehova na aarĩkia kũhoroherio, nĩakarekerwo. **29** Watho o ro ũmwe nĩguo ũrĩhũthagĩrwo harĩ mũndũ o wotho ũkehia atekwenda, arĩ Mũisiraeli ũciarĩrwo kwanyu kana arĩ mũgeni. **30** “No mũndũ ũrĩa ũkehia na rūtũrĩko akĩendaga, arĩ wa gũciarĩrwo kwanyu kana arĩ mũgeni, ũcio nĩarumĩte Jehova, na mũndũ ũcio no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **31** Nĩ ũndũ nĩ amenete kiugo kĩa Jehova na akoina maathani make, mũndũ ũcio ti-itherũ no nginya aingatwo biũ naguo wĩhia wake nĩũkamũcokerera.” **32** Hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli maarĩ werũ-inĩ, kũrĩ mũndũ wonirwo akiuna ngũ mũthenya wa Thabatũ. **33** Arĩa maamuonire akiuna ngũ makĩmũtwara kũrĩ Musa na Harũni, o na kũrĩ kũngano kũ gĩothe gĩa Isiraeli, **34** na

makīmūhingira nĩ ūndũ gūtiamenyekaga ūrĩa agĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. **35** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Mũndũ ūcio no nginya akue. Kĩũngano gĩothe kĩa Isiraeli no nginya kīmūhũire na mahiga nyuguto nja ya kambĩ.” **36** Nĩ ūndũ ūcio kũngano kũ gĩkĩmūtware nja ya kambĩ gĩkĩmūhũira na mahiga nyuguto agĩkua, o ta ūrĩa Jehova aathĩte Musa. **37** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **38** “Arĩria andũ a Isiraeli, ūmeere atĩrĩ: ‘Njarwa-inĩ ciothe iria igooka, nĩmūgatumagĩrĩra ciohe cia ndigi koine-inĩ ka nguo cianyu, o kiohe gĩkohererwo na rūrīgi rwa rangi wa bururu. **39** Ciohe icio nĩcio mūrĩroraga nĩguo mūrirkanage maathani mothe ma Jehova, nĩguo mūmathĩkagĩre, mūtikanahũire ūmaraya na ūndũ wa kūrũmĩrĩra merĩrĩria ma ngoro o na kana maito manyu. **40** Ningĩ nĩmũkarirkanaga gwathĩkagĩra maathani makwa mothe na mūtũike andũ mamūrĩrwo Ngai wanyu. **41** Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ūrĩa wamūrutire būrũri wa Misiri nĩguo ndũike Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.”

16 Na rĩrĩ, Kora mūrũ wa Iziharu, mūrũ wa Kohathu, ūrĩa warĩ mūrũ wa Lawi, marĩ na andũ amwe a mūhĩrĩga wa Rubeni nĩo Dathani na Abiramu, ariũ a Eliabu, na Oni mūrũ wa Pelethu, magĩtuĩka a kũng’athia. **2** Nao magĩũkĩrĩra Musa. Hamwe nao haarĩ arũme a Isiraeli 250, atongoria mooĩkaine a kĩrĩndĩ kũ arĩa maathuurĩtwo marĩ a kĩaama. **3** Nao magĩũka marĩ gĩkundi makararie Musa na Harũni, makĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmwĩtũgĩrĩtie mũno! Kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe nĩ gĩtheru, mũndũ o mũndũ, nake Jehova arĩ hamwe nao. Nĩ kĩ gĩtũmĩte mwĩtũgĩrie

igūrũ rĩa kĩũngano gĩkĩ kĩa Jehova?” 4 Rĩrĩa Musa aiguire ũguo-rĩ, akĩgũa, agĩturumithia ũthiũ thĩ. 5 Ningĩ agĩcooka akĩira Kora na arũmĩrĩri ake othe atĩrĩ: “Rũciinĩ, Jehova nĩakonania nũũ wake na nũũ mũtheru, na nĩakareka mũndũ ũcio amũkuhĩrĩrie. Mũndũ ũrĩa agaathuura, ũcio nĩwe akaareka amũkuhĩrĩrie. 6 Wee Kora na arũmĩrĩri aku othe, ũũ nĩguo mũgeeka: mũkoya ngĩo cia gũcinĩra ũbumba, 7 na rũciũ mũciĩkĩre mwaki na ũbumba mũrĩ mbere ya Jehova. Mũndũ ũrĩa Jehova agaathuura-rĩ, ũcio agaatuĩka nĩwe mũtheru. Inyuĩ Alawii nĩmwĩtũgĩrĩtie mũno!” 8 Ningĩ Musa akĩira Kora atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai inyuĩ Alawii! 9 Anga mũtiganĩire nĩ Ngai wa Isiraeli kũmwamũrania na kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩngĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli, akamũrehe hakuhĩ nake nĩgeetha mũrutage wĩra hema-inĩ ĩrĩa nyamũre ya Jehova, na mũrũgamage mbere ya kĩrĩndĩ mũgĩtungatagĩre? 10 Inyuĩ hamwe na Alawii othe a thiritũ yanyu nĩamũrehetete hakuhĩ nake, no rĩu mũrageria kuoya wĩra wa ũthĩnjĩri-Ngai o nago. 11 Wee na arũmĩrĩri aku othe mũnganĩte hamwe mũũkĩrĩre Jehova. Harũni nũũ atĩ nĩguo mũnugune nĩ ũndũ wake?” 12 Musa agĩcooka agĩta Dathani na Abiramu, ariũ a Eliabu. No-o makiuga atĩrĩ, “Tũtigũũka! 13 Anga ti kũiganu atĩ nĩwatũrutire bũrũri warĩ bũthi wa iria na ũũkĩ ũũke ũtũuragĩre werũ-inĩ ũyũ? Rĩu ningĩ ũrenda gũtwatha? 14 Ningĩ-rĩ, ndũrĩ ũratũkinyia bũrũri ũrĩ na bũthi wa iria na ũũkĩ, kana ũgatũhe igai rĩa ithaka na mĩgũnda ya mĩthabibũ. Nĩ ũgũkũura andũ aya maitho ũmaheenie? Aca, tũtigũũka!” 15 Nake Musa akĩrakara mũno, akĩira Jehova atĩrĩ, “Ndũgetĩkĩre maruta mao.

Nĩ ndioete o na ndigiri kuuma kũrĩ o, o na ndihĩĩirie mũndũ wao o na ũmwe.” **16** Ningĩ Musa akĩira Kora atĩrĩ, “Wee na arũmĩrĩri aku othe mũgooka mbere ya Jehova rũciũ, wee, nao, na Harũni. **17** O mũndũ nĩakoya rũgĩo rwake na arwĩkĩre ũbumba, ngĩo ciothe nĩ 250, na mũcirehe mbere ya Jehova. Wee, na Harũni, o na inyũĩ mũrehe ngĩo cianyu.” **18** Nĩ ũndũ ũcio o mũndũ akĩoya rũgĩo rwake, akĩrwĩkĩra mwaki na ũbumba, na makĩrũgama mbere ya Musa na Harũni itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **19** Rĩrĩa Kora aarĩkirie gũcookereria arũmĩrĩri ake othe nĩguo makararie Musa na Harũni marũngĩ itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo-rĩ, riiri wa Jehova ũkiumĩrĩra kĩũngano kũu gĩothe. **20** Nake Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, **21** “Mwĩyamũraniei na kĩũngano gĩkĩ nĩguo ndĩkĩniine o ro rĩmwe.” **22** No Musa na Harũni makĩĩgũithia magĩturumithia mothiũ mao thĩ makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Wee Ngai, Ngai wa Maroho ma andũ othe, kaĩ ũngĩrakarĩra kĩũngano gĩkĩ gĩothe hĩndĩ ĩrĩa arĩ o mũndũ ũmwe wĩhĩtie?” **23** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **24** “Ĩra kĩũngano gĩothe atĩrĩ, ‘Eherai kuuma hema-inĩ cia Kora na Dathani na Abiramu.’” **25** Musa agĩũkĩra, agĩthĩ kũrĩ Dathani na Abiramu, nao athuuri a Israeli makĩmũrũmĩrĩra. **26** Nake agĩkaania kĩũngano kũu, agĩkĩra atĩrĩ, “Ehererai hema cia andũ aya aaganu! Mũtikahutie kĩndũ o na kĩmwe kĩa, nĩguo mũtikaniinwo nĩ ũndũ wa mehia mao mothe.” **27** Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩeherera hema icio cia Kora na Dathani na Abiramu. Dathani na Abiramu nĩ moimĩte makarũgama na atumia ao, na ciana cia ngenge itoonyero-inĩ rĩa hema ciao.

28 Ningĩ Musa akiuga atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ nĩguo ũgūtũma mũmenye atĩ Jehova nĩwe ũndũmĩte njike maũndũ maya mothe, na atĩ rĩtĩarĩ ithugunda rĩakwa: 29 Andũ aya mangĩkua gĩkuũ kĩa ndũire-rĩ, o na kana mone maũndũ o ta marĩa makoraga andũ othe-rĩ, nĩmũkũmenya atĩ ti Jehova ũndũmĩte. 30 No Jehova angĩrehe ũndũ ũngĩ mwerũ biũ, nayo thĩ yathamie kanua kayo ĩmamerie hamwe na indo ciao ciothe, na mathiĩ mbĩrĩra-inĩ marĩ muoyo, nĩmũkamenya atĩ andũ aya nĩ manyararĩte Jehova.” (Sheol h7585) 31 Na rĩrĩ, Musa aarĩkia kuuga ũguo wothe, thĩ ĩgĩatũka hau maarĩ. 32 Nayo thĩ ĩgĩathamia kanua kayo ĩkĩmameria, hamwe na andũ ao na arũmĩrĩri othe a Kora, na indo ciao ciothe. 33 Nao magĩkũrũka mbĩrĩra marĩ muoyo hamwe na indo ciao ciothe; nayo thĩ ĩkĩmahumbĩra, magĩkua, magĩthengio kĩrĩndĩ-inĩ kũu. (Sheol h7585) 34 Nĩ ũndũ wa kĩrĩro kĩa, andũ othe a Isiraeli arĩa maamarigiicĩirie makĩũra, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “O na ithuĩ thĩ nĩgūtũmeria!” 35 Naguo mwaki ũkiuma kũrĩ Jehova ũgĩcina andũ acio 250 arĩa maarehete ũbumba. 36 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 37 “Ĩra Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, oe ngĩo icio cia gũcinĩrwo ũbumba, acieherie hau irahĩra, na ahurunje makara macio handũ haraaya, nĩ ũndũ ngĩo icio nĩ nyamũre, 38 ngĩo icio cia andũ acio makuĩte nĩ ũndũ wa mehia mao. Ngĩo icio nĩĩturwo ituĩke mabati ma kũhumbĩra kĩgongona, nĩ ũndũ nĩciarehetwo mbere ya Jehova, na igatuĩka nyamũre. Nacio nĩ ituĩke kĩmenyithia harĩ andũ a Isiraeli.” 39 Nĩ ũndũ ũcio Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩoya ngĩo icio cia gĩcango ciarehetwo nĩ andũ

acio maacinĩtwo, nake agĩciturithia ituĩke cia kũhumbĩra kĩgongona, **40** agĩka o ta ũrĩa Jehova aathĩrĩre Musa. Ũndũ ũyũ warĩ wa kũririkania andũ a Isiraeli atĩ gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ, tiga wa rũciaro rwa Harũni, wagĩrĩrwo nĩ gũũka gũcina ũbumba mbere ya Jehova, kana atuĩke ta Kora na arũmirĩri ake. **41** Mũthenya ũyũ ũngĩ, kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩgĩtetia Musa na Harũni, gĩkĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ nĩ mũũragĩte andũ a Jehova.” **42** Na rĩrĩa kĩũngano kũu gĩecookanĩrĩrie gĩũkĩrĩre Musa na Harũni, o na gĩkĩerekera na kũrĩa Hema-ya-Gũtũnganwo yarĩ-rĩ, o rĩmwe itu rĩkĩhumbĩra hema ĩyo, naguo riiri wa Jehova ũkĩonekana. **43** Nao Musa na Harũni magĩthĩ hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo, **44** nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **45** “Ehererai mume kĩũngano-inĩ gĩkĩ nĩguo ndĩkĩniine o ro rĩmwe.” No-o makĩgũithia thĩ, na magĩturumithia mothiũ mao thĩ. **46** Ningĩ Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Oya rũgĩo rwaku ũrwikĩre ũbumba hamwe na mwaki wa kuuma kĩgongona-inĩ, na ũthĩ narua kĩũngano-inĩ kũu ũkĩhoroherie. Mang’ũrĩ moimĩte kũrĩ Jehova; mũthiro nĩwambĩrĩrie kũmaniina.” **47** Nĩ ũndũ ũcio Harũni agĩka o ta ũrĩa Musa aamwĩrĩre, agĩteng’era agĩtoonya thĩinĩ wa kĩũngano kũu. Mũthiro nĩwarĩkĩtie kwambĩrĩria thĩinĩ wa andũ, no Harũni akĩruta ũbumba akĩmahoroheria. **48** Akĩrũgama gatagatĩ ka andũ arĩa maarĩ muoyo na arĩa maakuĩte, naguo mũthiro ũgĩthira. **49** No andũ 14,700 magĩkua nĩ ũndũ wa mũthiro ũcio, kuonganĩrĩria na andũ arĩa maakuĩte nĩ ũndũ wa Kora. **50** Thuutha ũcio Harũni agĩcooka kũrĩ Musa itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, tondũ mũthiro ũcio nĩwathirĩte.

17 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, wĩtie thanju ikũmi na igĩrĩ, rũmwe kuuma kũrĩ o mũtongoria wa mĩhĩrĩga ya maithe mao. Andĩka rĩitwa rĩa o mũndũ rũthanju-inĩ rwake. **3** Rũthanju rwa Lawi ũrwandĩke rĩitwa rĩa Harũni, nĩ ũndũ no nginya kũgĩe na rũthanju rũmwe rwa mũtongoria wa o mũhĩrĩga wa maithe mao ma tene. **4** Igaai thanju icio thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo hau mbere ya ithandũkũ rĩa Ũira, harĩa ndũnganaga nawe. **5** Rũthanju rwa mũndũ ũrĩa niĩ ngaathuura nĩrũgũthundũka, na niĩ ndiyehererie kũnuguna gũkũ ũnugunagĩrwo hĩndĩ ciothe nĩ andũ a Isiraeli.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli, nao atongoria ao makĩmũnengera thanju ikũmi na igĩrĩ, o rũmwe kuuma mũtongoria wa o mũhĩrĩga wa maithe mao ma tene, naruo rũthanju rwa Harũni rwarĩ hamwe nacio. **7** Nake Musa akĩiga thanju icio mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Ũira. **8** Mũthenya ũyũ ũngĩ-rĩ, Musa agĩtoonya thĩinĩ wa Hema-ya-Ũira akĩona atĩ rũthanju rwa Harũni, rũrĩa rwarũgamĩrĩire nyũmba ya Lawi, to gũthundũra rwathundũrĩte, no nĩ rwathuunĩte rũkaruta kĩro, na rũgaciara ndothi. **9** Nake Musa akĩruta thanju icio nja, kuuma hau mbere ya Jehova, agĩciiga mbere ya andũ a Isiraeli othe. Nao magĩcirora, o mũndũ akĩoya rũthanju rwake mwene. **10** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Cookia rũthanju rwa Harũni hau mbere ya Ithandũkũ rĩa Ũira, rũigwo rũrĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ acio aremi. Ũndũ ũyũ nĩguo ũkaaniina kũnuguna kwao kũrĩ niĩ, nĩgeetha matigakue.” **11** Nake Musa agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte. **12** Andũ a Isiraeli makĩira Musa atĩrĩ,

“Nītūgūkua! Ithuothe nītūūrīte! **13** Mūdū o wothe o na ūngīkuhīrīria Hema-īyo-Nyamūre ya Jehova nīegūkua. Kaī tūgūgīkua ithuothe?”

18 Nake Jehova akīira Harūni atīrī, “Wee, na ariū aku, na andū a nyūmba ya thoguo, nī inyuī mūrīcookagīrīrwo nī mahītia marīa mangīkwo makoniī handū-harīa-haamūre, na wee na ariū aku inyuī nī inyuī mūrīcookagīrīrwo nī mahītia marīa mangīkwo makoniī wīra wa ūthīnjīri-Ngai. **2** Rehe Alawii a mbarī yanyu, a mūhīrīga wa maithe manyu, nīguo manyiitane na inyuī na mamūteithagīrīrie rīrīa wee na ariū aku mūgūtungata mbere ya Hema-ya-Ūira. **3** Acio nīwe marīathīkagīra na marutage wīra wothe wa Hema īyo, no matikanakuhīrīrie indo cia handū hau haamūre kana kīgongona, kana wee hamwe nao mūkue. **4** Marīrutithanagia wīra na inyuī na mamenyagīrīre Hema-ya-Gūtūnganwo, marutage wīra wothe wa Hema īyo na gūtīkagīe na mūdū ūngī o wothe ūngīkuhīrīria harīa mūrī. **5** “Nī wīra wanyu kūmenyerera handū hau haamūre o na kīgongona, nīguo mang’ūrī ma Jehova matikanakinyīre andū a Isiraeli rīngī. **6** Nī mwene nīthuurīte Alawii athiritū anyu kuuma thīnī wa andū a Isiraeli matuīke kīheo kīanyu, maamūrīrwo Jehova nīguo marutage wīra wa Hema-ya-Gūtūnganwo. **7** No rīrī, no wee na ariū aku mūrītungataga ta athīnjīri-Ngai maūdū-inī mothe ma kīgongona, na mūtungatage o na mwena ūcio ūngī wa gītambaya kīu gīa kūhakanīa. Nī nīndamūhe ūtungata wa ūthīnjīri-Ngai ta kīheo. Mūdū ūngī o wothe ūngīkuhīrīria handū hau haamūre no nginya ooragwo.” **8** Nīngī Jehova akīira Harūni atīrī, “Nī mwene nīngūtūite

mūmenyereri wa maruta marīa ndehagīrwo; maruta mothe maamūre marīa andū a Isiraeli marīndutagīra nī ndakūhe wee na ariū aku matuīke gīcunjī gīaku na rūgai rwaku rwa mahinda mothe. **9** Wee ūrīheagwo gīcunjī kīa maruta marīa maamūre mūno marīa matarī ma gūcinwo na mwaki. Kuuma kūrī iheo ciothe iria andū a Isiraeli marīndutagīra irī maruta maamūre mūno, marī ma mūtu, kana ma kūhoroherio mehia, kana maruta ma mahītia, gīcunjī kīu nī gīaku na ciana ciaku. **10** Rīāga gīcunjī kīu ta kīndū kīamūre mūno; mūndū mūrūme o wothe wa nyūmba yaku nīagakīrīāga. Wee no nginya ūtuage atī gīcunjī kīu nī kīamūre. **11** “O na ningī ici no ciaku: kīrīa gīothe kīamūrītwo kuuma iheo ciothe cia gūthūngūthio cia andū a Isiraeli. Icio nīndakūhe wee, na ariū aku, na airītu aku, ituīke rūgai rwaku rwa hīndī ciothe. Mūndū o wothe wa nyūmba yaku ūtarī na thaahu no acirīe. **12** “Nīndakūhe maguta mothe marīa mega mūno ma mūtamaiyū na ndibei yothe īrīa njega mūno ya mūhīhano, na ngano īrīa maheaga Jehova īrī maciaro ma mbere ma magetha mao. **13** Maciaro mothe ma būrūri ma mbere marīa marīrehagīra Jehova marītuīkaga maku. Mūndū o wothe wa nyūmba yaku ūtarī thaahu no amarīe. **14** “Kīndū gīothe kīrī Isiraeli kīrīa kīamūrīrwo Jehova nī gīaku. **15** Marigithathi mothe, marī ma andū kana ma nyamū, marīa marīrutagīrwo Jehova nī maku. No rīrī, no nginya ūkūūrithagie irigithathi rīothe rīa kahī, na ūkūūrithagie irigithathi rīa njamba rīa nyamū iria irī thaahu. **16** Marigithathi macio marī ma mweri ūmwe, no nginya ūkaamakūūrithia na thogora wa gūkūūrana

ũrĩa ũtuĩtwo wa cekeri ithano cia betha, kũringana na
 cekeri ya handũ-harĩa-haamũre, ĩrĩa ĩrĩ na ũritũ wa geera
 mĩrongo ĩrĩ. **17** “No mũtikanakũũrithie marigithathi
 ma ndegwa, kana ma ng’ondũ, kana ma mbũri; icio nĩ
 nyamũre. Thakame yacio nĩminjaminjagwo kĩgongona-
 inĩ igũrũ, na maguta ma cio macinwo na mwaki nĩguo
 matũike igongona rĩ na mũtararĩko wa gũkenia Jehova. **18**
 Nyama ciacio nĩ ciaku, o ta ũrĩa gĩthũri kĩa igongona rĩa
 gũthũngũthio na kĩero kĩa ũrĩo irĩ ciaku. **19** Kĩrĩa gĩothe
 kĩa mũragĩrwo Jehova nĩ andũ a Isiraeli kĩrĩ kĩa mũre
 nĩndakũhe wee mwene, na ariũ aku, na airĩtu aku, kĩrĩ
 rũgai rwaku rwa hĩndĩ ciothe. Nĩkĩo kĩrĩkanĩro gĩa tene na
 tene gĩa cumbĩ mbere ya Jehova kũrĩ wee na njiaro ciaku.”
20 Ningĩ Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Wee ndũgakorwo na
 igai bũrũri-inĩ wao, kana ũgĩe na rũgai thĩinĩ wao; niĩ nĩ
 niĩ rũgai rwaku o na igai rĩaku thĩinĩ wa andũ a Isiraeli. **21**
 “Nĩndahe Alawii icunjĩ ciothe cia ikũmi thĩinĩ wa Isiraeli,
 arĩ rĩo igai rĩao nĩ ũndũ wa wĩra ũrĩa marutaga rĩrĩa
 megũtungata Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. **22** Kuuma rĩu
 andũ a Isiraeli matigakuhagĩrĩrie Hema-ya-Gũtũnganwo,
 kana macookererwo nĩ mehia mao, nao makue. **23** Alawii
 nĩo marĩrutaga wĩra Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo na nĩo
 marĩcookagĩrĩrwo nĩ mahĩtia marĩa meekĩrwo hau. Ũyũ
 nĩ watho wa gũtũũrio nĩ njiaro iria igooka. Matikagĩa na
 igai thĩinĩ wa andũ a Isiraeli. **24** Handũ ha ũguo-rĩ, ngũhe
 Alawii icunjĩ cia ikũmi iria andũ a Isiraeli marehaga irĩ
 maruta kũrĩ Jehova ituĩke igai rĩao. Nĩkĩo ndoigire igũrũ
 rĩao atĩrĩ: ‘Matikagĩa na igai thĩinĩ wa andũ a Isiraeli.’” **25**
 Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **26** “Arĩria Alawii, ũmeere atĩrĩ:

‘Rĩrĩa mwamũkĩra icunjĩ cia ikũmi kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli iria ndĩmũheete arĩ cio igai rĩanyu-rĩ, no nginya mũrehege gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩa gĩcunjĩ kũu, kĩrĩ iruta kũrĩ Jehova. 27 Maruta manyu marĩtuĩkaga ta ngano ĩrĩa ĩrutĩtwo kĩhuhĩro-inĩ, kana ndibei ĩrĩa ĩrutĩtwo kĩhuhĩro-inĩ. 28 Ũguo nĩguo o na inyuĩ mũrĩrutagĩra Jehova iruta kuuma kũrĩ icunjĩ cia ikũmi iria mũrĩamũkagĩra ciumĩte kũrĩ andũ a Isiraeli. Kuuma kũrĩ icunjĩ icio cia ikũmi, no nginya mũnengagĩre Harũni mũthĩnjĩri-Ngai gĩcunjĩ kĩa Jehova. 29 No nginya mũkarutagĩra Jehova gĩcunjĩ kĩrĩa kĩega mũno na kĩrĩa kĩamũre mũno kĩa indo ciothe iria mũheetwo.’ 30 “Ĩra Alawii atĩrĩ, ‘Rĩrĩa mwaruta gĩcunjĩ kĩrĩa kĩega mũno-rĩ, kĩrĩtuĩkaga ta iruta rĩanyu riumĩte kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kana kĩhuhĩro-inĩ kĩa ndibei. 31 Inyuĩ na andũ a nyũmba cianyu no mũrĩre icio ingĩ handũ o hothe, nĩgũkorwo ũcio nĩ mũcaara wanyu nĩ ũndũ wa wĩra wanyu kũu Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. 32 Nĩ ũndũ wa kũruta gĩcunjĩ kũu kĩega mũno gĩacio, mũtigaatuĩrwo mahĩtia nĩ ũndũ wa ũndũ ũyũ; na ningĩ mũtigathaahia maruta marĩa maamũre ma andũ a Isiraeli, na nĩ ũndũ ũcio mũtigaakua.”

19 Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, 2 “Ũndũ ũyũ nĩ wa kũrũmĩrĩrwo thĩinĩ wa watho ũrĩa Jehova aathanĩte: ĩra andũ a Isiraeli makũrehere moori ndune ĩtarĩ kaũũgũ kana kameni, na ĩtarĩ yekĩrwo icooki. 3 Mũmĩnengere Eleazaru, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai; ĩtwarwo nja ya kambĩ, na ĩthĩnjĩrwo hau mbere yake. 4 Nake Eleazaru, ũcio mũthĩnjĩri-Ngai, oe thakame na kĩara gĩake, na amĩminjaminje maita mũgwanja amĩroretie na mwena wa mbere wa Hema-ya

Gūtūnganwo. **5** Nayo moori ĩyo ĩcinwo yothe akĩonaga, ũguo nĩ kuuga rūũa rwayo, na nyama, na thakame, o na taatha wayo. **6** Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio oe rŭkũ rwa mũtarakwa, na mũthobi, na guoya wa rangi wa gakarakũ, aciikie igŭrũ wa moori ĩyo ĩrahĩa. **7** Thuutha wa ũguo mũthĩnjĩri-Ngai ũcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ. Thuutha ũcio no acooke kambĩ, no arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **8** Mũndũ ũrĩa ũrĩcinaga moori ĩyo no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, na o nake atiinde arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. **9** “Mũndũ ũtarĩ na thaahu acooke ahakũre mũhu ũcio wa moori ĩyo na aũige handũ hatarĩ na thaahu nja ya kambĩ. Mũhu ũcio ũigagwo nĩ kĩrĩndĩ kĩa andũ a Isiraeli, nĩgeetha ũhũthagĩrwo maaĩ-inĩ ma kũniina thaahu; ũcio nĩguo wa gũtheranagia kuuma mehia-inĩ. **10** Mũndũ ũrĩa ũrĩhakũraga mũhu wa moori ĩyo, no nginya athambie nguo ciake, o nake atiinde arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. Ũndũ ũyũ nĩ watho wa gũtũũra harĩ andũ a Isiraeli na ageni arĩa matũũranagia nao. **11** “Mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩimba kĩa mũndũ o na ũrĩkũ arĩkaraga arĩ na thaahu mũthenya mũgwanja. **12** No nginya etherie na maaĩ mũthenya wa gatatũ, na mũthenya wa mũgwanja; hĩndĩ ĩyo athirwo nĩ thaahu. No angĩaga gwĩtheria mũthenya wa gatatũ na wa mũgwanja, ndagaathirwo nĩ thaahu. **13** Mũndũ o wotho ũngĩhutia kĩimba kĩa mũndũ o na ũrĩkũ na aage gwĩtheria, ũcio nĩathaahĩtie Hema-ĩrĩa-Nyamũre ya Jehova. Mũndũ ũcio no nginya aingatwo oime Isiraeli. Tondũ ndaminjaminjĩrio maaĩ ma kũniina thaahu, mũndũ

ũcio arĩ na thaahu; thaahu wake ndũthirĩte. **14** “Ūyũ nĩguo watho wa kũrũmĩrĩrwo rĩrĩa mũndũ akuĩra hema-inĩ: Mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩtoonya hema ĩyo, mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa ũgaakorwo thĩinĩ wayo-rĩ, nĩakanyiitwo nĩ thaahu mĩthenya mũgwanja, **15** nakĩo kĩndũ o gĩothe kĩa nyũmba gĩgaakorwo gĩtarĩ gĩkunike nĩgĩkanyiitwo nĩ thaahu. **16** “Mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩ na kũu nja ũngĩhutia mũndũ ũragĩtwo na rũhiũ rwa njora kana mũndũ ũkuĩte gĩkuũ kĩa ndũire, kana mũndũ o wothe ũngĩhutia ihĩndĩ rĩa mũndũ kana mbĩrĩra, ũcio nĩakanyiitwo nĩ thaahu mĩthenya mũgwanja. **17** “Nĩ ũndũ wa mũndũ ũrĩ na thaahu, ikĩra mũhu wa moori ĩrĩa yacinĩtwo ĩrĩ ya gũtherania ndigithũ-inĩ, naguo ũitĩrĩrio maaĩ matahĩtwo o hĩndĩ ĩyo. **18** Nake mũndũ ũtarĩ na thaahu nĩoe mũthobi aũtobokie maaĩ-inĩ macio, na aminjaminjĩrie hema ĩyo na indo ciayo ciothe, na andũ arĩa maarĩ kũu thĩinĩ. Ningĩ no nginya aminjaminjĩrie mũndũ ũrĩa wothe ũhutĩtie ihĩndĩ rĩa mũndũ, kana mbĩrĩra, kana mũndũ ũragĩtwo, kana mũndũ ũkuĩte gĩkuũ kĩa ndũire. **19** Mũndũ ũrĩa ũtarĩ na thaahu nĩakaminjaminjĩria mũndũ ũcio ũrĩ na thaahu maaĩ macio mũthenya wa gatatũ na wa mũgwanja, naguo mũthenya wa mũgwanja nĩguo akamũtheria. Nake mũndũ ũcio ũgũtherio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, naguo hwaĩ-inĩ ũcio nĩagakorwo athirĩtwo nĩ thaahu. **20** No rĩrĩ, mũndũ ũrĩ na thaahu angĩaga gwĩtheria, no nginya aingatwo kuuma kũrĩ kĩrĩndĩ, nĩ ũndũ nĩathaahĩtie handũ-harĩa-haamũre ha Jehova. Nĩgũkorwo ndaminjaminjĩrio maaĩ ma kũniina thaahu, nĩ ũndũ ũcio arĩ na thaahu. **21** Ūyũ nĩ watho wao

wa gütũūra. “Mündũ ũcio wakũminjaminjanĩria maaĩ macio ma kũniina thaahu no nginya o nake athambie nguo ciake, na mündũ o wothe ũngĩhutia maaĩ macio ma kũniina thaahu nĩagatinda arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. 22 Kĩndũ gĩothe mündũ ũrĩ na thaahu akaahutia nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu, na mündũ ũrĩa ũngĩhutia kĩndũ kũ nĩagatinda arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ.”

20 Na rĩrĩ, mweri wa mbere, kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩgĩkinya kũu Werũ-inĩ wa Zini, na gĩgĩkara Kadeshi. Nake Miriamu agĩkuĩra kũu na agĩthikwo o ro kuo. 2 Na rĩrĩ, handũ hau hatiarĩ maaĩ ma kũnyuuo nĩ kĩrĩndĩ, nao andũ acio makũngana, magĩũkĩrĩra Musa na Harũni. 3 Makĩnegenia Musa, makiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo nĩtwakuire rĩrĩa ariũ a ithe witũ maakuire marĩ mbere ya Jehova! 4 Nĩ kĩĩ gĩatũmire mũrehe kĩrĩndĩ kĩa Jehova werũ-inĩ ũyũ, nĩguo ithuĩ na mahiũ maitũ tũkuĩre gũkũ? 5 Mwatũrutire bũrũri wa Misiri nĩkĩ, mũgĩtũrehe kũndũ gũkũ kũũru ũũ? Gũkũ gũtirĩ ngano kana ngũyũ, kana thabibũ, kana makomamanga. O na gũtirĩ maaĩ ma kũnyua!” 6 Musa na Harũni makiuma hau kũngano kĩarĩ, magĩthĩ nginya o itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo makĩgũithia na magĩturumithia mothiũ mao thĩ, naguo riiri wa Jehova ũkĩmoimĩrĩra. 7 Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 8 “Oya rũthanju rwaku, nawe na mũrũ wa nyũkwa Harũni mũcokanĩrĩrie kĩrĩndĩ kũ hamwe. Arĩria rwaro rũrũ rwa ihiga makwĩroreire, na nĩrũkuuma maaĩ. Nawe ũrutĩre kĩrĩndĩ maaĩ rwaro-inĩ rũrũ rwa ihiga, nĩgeetha kĩnyue hamwe na mahiũ ma kĩo.” 9 Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya rũthanju akĩrũruta hau mbere ya Jehova,

o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **10** Nake Musa na Harūni magĩcokanĩrĩria kĩrĩndĩ kũ hamwe hau mbere ya rwaro rwa ihiga, na Musa akĩmeera atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai, inyuĩ aremi aya, no nginya tũmũrutĩre maaĩ kuuma rwaro-inĩ rũrũ rwa ihiga?” **11** Musa agĩcooka akĩoya guoko gwake na igũrũ, akĩgũtha rwaro rũu rwa ihiga na rũthanju rwake maita meerĩ. Maaĩ makĩbororoka, nakĩo kĩrĩndĩ kũ gĩkĩnyua, o na mahiũ makĩo makĩnyua. **12** No Jehova akĩĩra Musa na Harūni atĩrĩ, “Tondũ mũtinanjĩtikia nĩguo muonanie atĩ nĩ ndĩ mũtheru, mũtũme heo gĩtĩo maithe-inĩ ma andũ a Isiraeli, inyuĩ mũtigaakinyia kĩrĩndĩ gĩkĩ bũrũri ūrĩa ndĩmaheete.” **13** Macio nĩmo maarĩ maaĩ ma Meriba, kũrĩa andũ a Isiraeli maatetanirie na Jehova na kũrĩa eyonanirie atĩ nĩ mũtheru thĩinĩ wao. **14** Musa agĩtũma andũ kuuma Kadeshi mathiĩ kũrĩ mũthamaki wa Edomu, makamwĩre atĩrĩ: “Mũrũ wa nyũkwa Isiraeli oiga atĩrĩ: Wee nĩũũĩ mathiĩna marĩa mothe tũkoretwo namo. **15** Maithe maitũ ma tene nĩmaikũrũkire magĩthiĩ bũrũri wa Misiri, na ithuĩ tũgĩtũũra kuo mĩaka mĩingĩ. Andũ a Misiri nĩmatũhiinyĩrĩirie mũno ithuĩ ene o na maithe maitũ, **16** no rĩrĩa twakaĩire Jehova-rĩ, nĩaiguire kĩrĩro giitũ nake agĩtũma mũraika agĩtũruta kũu bũrũri wa Misiri. “Na rĩu tũrĩ gũkũ Kadeshi, itũũra rĩrĩa rĩ mũthia-inĩ wa bũrũri waku. **17** Ndagũthaitha ũtwĩtikĩrie tũtuĩkanĩrie bũrũri waku. Tũtikũgerera mĩgũnda-inĩ ya irio, kana ya mĩthabibũ, kana tũnyue maaĩ ma gĩthima o na kĩmwe. Tũkũgerera njĩra ĩrĩa nene ya mũthamaki, na tũtigũkerũra na mwena wa ũrĩo o na kana wa ũmotho, o nginya tũtuĩkanie bũrũri waku.” **18** No

Edomu akīmūcookeria atīrī: “Ndūgūtuīkanīria gūkū; na ūngīgeria-rī, tūkuumagara tūmūtharīkīre na rūhiū rwa njora.” **19** Andū a Isiraeli acio makīmūcookeria atīrī, “Ithuī tūkūgerera o njīra īrīa nene, na ithuī ene kana mahiū maitū tūngīnyua maaī manyu-rī, nītūkūrīha. Tūrenda o tūtuīkanie tūthiīte na magūrū tu hatarī ūndū ūngī.”

20 Ningī Edomu agīcookia atīrī: “Aca, mūtīgūtuīkanīria gūkū.” Hīndī īyo Edomu akiumagara akamatharīkīre, arī mbūtū nene īna hinya mūingī. **21** Tondū Edomu ndaametīkīririe matuīkanīrie būrūri wao-rī, andū a Isiraeli makīhūndūka, magītigana nao. **22** Kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli gīkiuma kūu Kadeshi na magīkinya Kīrīma-inī kīa Horu. **23** Marī kūu Kīrīma-inī kīa Horu, hakuhī na mūhaka wa Edomu, Jehova akīira Musa na Harūni atīrī, **24** “Rīu Harūni nīegūkua. Ndegūtoonya būrūri ūrīa ngūhe andū a Isiraeli, nī ūndū inyuī eerī nīmwaremeire watho wakwa kūu maaī-inī ma Meriba. **25** Oya Harūni na mūriū Eleazaru, ūmatware Kīrīma-igūrū kīa Horu. **26** Ūrute Harūni nguo ciake, ūcihumbe mūriū Eleazaru, nī ūndū Harūni nīegūkua, na egūkuīra o ro kūu.”

27 Musa agīka o ta ūrīa Jehova aamwathīte; makīambata Kīrīma-inī kīa Horu makīonagwo nī kīrīndī kīu gīothe. **28** Musa akīruta Harūni nguo ciake, agīcihumbe mūriū Eleazaru. Nake Harūni agīkuīra kūu kīrīma igūrū. Nake Musa na Eleazaru magīikūrūka makiuma kūu kīrīma igūrū, **29** na rīrīa kīrīndī kīu kīamenyire atī Harūni nīakuīte, andū othe a nyūmba ya Isiraeli makīmūcakaīra mīthenya mīrongo itatū.

21 Na rĩrĩ, rĩrĩa mũthamaki Mũkaanani wa Aradi, ũrĩa watũũraga Negevu, aiguire atĩ Isiraeli nĩokagĩra njĩra ya Atharimu, agĩthiĩ agĩtharĩkĩra andũ a Isiraeli, na agĩtaha amwe ao. **2** Nao andũ Isiraeli makĩhĩta na mwĩhĩtwa ũyũ harĩ Jehova makiuga atĩrĩ: “Ũngĩneana andũ aya moko-inĩ maitũ-rĩ, nĩtũkananga matũũra mao marĩa manene biũ.” **3** Nake Jehova akĩigua ihooya rĩa andũ a Isiraeli na akĩneana andũ acio a Kaanani kũrĩ o. Nao makĩananga andũ acio biũ hamwe na matũũra mao; nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtuo Horoma. **4** Nao andũ a Isiraeli makĩnyiita rũgendo kuuma Kĩrĩma kĩa Horu magereire njĩra ya gũthiĩ Iria Itune, nĩguo mathiũrũrũke bũrũri wa Edomu. No andũ acio magĩthethũka marĩ njĩra-inĩ; **5** nao magĩũkĩrĩra Ngai o na Musa na mĩario makiuga atĩrĩ, “Mwatũrutire bũrũri wa Misiri tũũke tũkuire gũkũ werũ-inĩ nĩkĩ? Gũkũ gũtirĩ irio! Na gũtirĩ maaĩ! O na nĩtũthũire irio ici itarĩ kĩene!” **6** Nake Jehova akĩmatũmĩra nyoka ciarĩ na thumu; ikĩrũma andũ a Isiraeli, na aingĩ ao magĩkua. **7** Andũ acio magĩthiĩ kũrĩ Musa makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtwehirie rĩrĩa twaaririe tũgĩũkĩrĩra Jehova hamwe nawe. Hooya nĩguo Jehova atwehererie nyoka ici.” Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩhoera andũ acio. **8** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Thondeka nyoka ũmĩcuurie gĩtugĩ igũrũ; mũndũ o wothe ũrĩrũmagwo-rĩ, aamĩrora nĩarĩtũũraga muoyo.” **9** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩthondeka nyoka ya gĩcango, akĩmĩcuuria gĩtugĩ igũrũ. Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa mũndũ o wothe aarũmwo nĩ nyoka na aarora nyoka ĩyo ya gĩcango, agatũũra muoyo. **10** Andũ a Isiraeli makĩumagara, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Obothu. **11**

Ningĩ makiuma Obothu magĩthiĩ Iye-Abarimu, makĩamba hema ciao werũ-inĩ ũrĩa ũng’ethanĩire na Moabi mwena wa irathĩro. **12** Kuuma kũu magĩthiĩ na mbere, makĩamba hema ciao Kĩanda kĩa Zeredi. **13** Moimagara kuuma kũu makĩamba hema kũrigania na Rũũ rwa Arinoni, kũu werũ ũrĩa ũthiĩte nginya bũrũri wa Aamori; nĩgũkorwo Rũũ rwa Arinoni nĩruo rwarĩ mũhaka wa Moabi na Aamori. **14** Na nĩkĩo Ibuku rĩa Mbaara cia Jehova riugĩte atĩrĩ: “... Wahebu thĩinĩ wa Sufa, na mĩkuru, Arinoni **15** na igaragaro-inĩ cia mĩkuru ĩrĩa ithiĩte o nginya kũu Ari, na ĩgatwarana na mũhaka wa Moabi.” **16** Kuuma kũu magĩthiĩ na mbere nginya kũu Biri, gĩthima-inĩ harĩa Jehova erire Musa atĩrĩ, “Cookereria andũ hamwe na nĩngũmahe maaĩ.” **17** Hĩndĩ ĩyo Isiraeli makĩina rwĩmbo rũrũ: “Therũka maaĩ, wee gĩthima gĩkĩ! Inyuĩ na inyuĩ inai ũhoru wakĩo, **18** ũhoru wa gĩthima kĩrĩa anene menjete, kĩrĩa gĩathikũririo nĩ andũ arĩa marĩ igweta, andũ arĩa marĩ igweta marĩ na njũgũma cia ũnene na mĩthĩgi yao.” Ningĩ makiuma werũ-inĩ magĩthiĩ Matana, **19** kuuma Matana magĩthiĩ Nahalieli, kuuma Nahalieli magĩthiĩ Bamothu, **20** na kuuma Bamothu magĩthiĩ kĩaanda kĩa Moabi, kũrĩa gacũmbĩrĩ ka Pisiga kang’etheire werũ ũrĩa ũtarĩ kĩndũ. **21** Isiraeli nĩatũmire andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori makamwĩre atĩrĩ: **22** “Twĩtĩkĩrie tũtuĩkanĩrie bũrũri wanyu. Tũtigũtoonya mĩgũnda yanyu ya irio, kana ya mĩthabibũ, kana tũnyue maaĩ kuuma gĩthima o na kĩmwe. Tũkũgerera njĩra ĩrĩa nene ya mũthamaki o nginya tũtuĩkanie bũrũri wanyu.” **23** No Mũthamaki Sihoni akĩgiria andũ a Isiraeli mahĩtũkĩre

būrūri wake. We onganirie mbūtū ciake ciothe cia ita, akiumagara agĩthiĩ werū-inĩ agatharĩkĩre andũ a Isiraeli. Rĩrĩa aakinyire Jahazu-rĩ, akĩhũũrana na andũ a Isiraeli.

24 No andũ a Isiraeli makĩmooraga na hiũ cia njora na magĩtunya mũthamaki ũcio būrūri wake kuuma Arinoni nginya Jaboku, no maakinyire o mũhaka-inĩ wa andũ a Amoni, tondũ warĩ mũirige na hinya mũno. **25** Isiraeli agĩtunya Aamori matũũra mothe mao marĩa manene na magĩtũũra kuo, o hamwe na Heshiboni na tũtũũra tuothe tũrĩa twarigainie nakuo. **26** Heshiboni nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene rĩa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa warũite na mũthamaki wa Moabi ũrĩa waathanaga mbere ĩyo, na akamũtunya būrūri wake wothe o nginya Arinoni. **27** Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga aini a marebeta moige atĩrĩ: “Ūkaai Heshiboni nĩgeetha rĩakwo rĩngĩ; itũũra inene rĩa Sihoni nĩrĩcokererio. **28** “Mwaki nĩwoimire kũu Heshiboni, rũrĩrĩmbĩ rũkiuma itũũra inene rĩa Sihoni. Ūkĩniina itũũra rĩa Ari Moabi, o atũũri a kũrĩa gũtũũgĩru kwa Arinoni. **29** Kaĩ ũrĩ na haaro, wee Moabi-ĩ! Inyuĩ andũ a Kemoshu! Kaĩ mũrĩ aanange-ĩ. Nĩarekereirie ariũ ake magatuĩka eethari, o na airĩtu ake akĩmarekereria matahwo nĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori. **30** “No ithuĩ nĩtũmang’auranĩtie; Heshiboni kwanangĩtwo guothe nginya o Diboni. Tũmamomoretete tũgakinya Nofa, itũũra rĩrĩa rĩkuhanĩrĩirie na Medeba.” **31** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũũra būrūri ũcio wa Aamori. **32** Thuutha wa Musa gũtũma andũ magathigaane Jazeri, andũ a Isiraeli magĩtunyana tũtũũra tũrĩa twarigiicĩirie itũũra rĩu, na makĩingata Aamori arĩa maarĩ kuo. **33** Ningĩ

makĩgarũrũka, makĩambata na njĩra marorete Bashani, nake Ogu mũthamaki wa Bashani na mbũtũ ciake ciothe cia ita makiumagara makahũũrane na Isiraeli kũu Edirei. **34** Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Ndũkamwĩtigĩre, nĩ ũndũ nĩndĩmũneanĩte moko-inĩ maku, hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita, o na bũrũri wake. Mwĩke o ũrĩa wekire Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni.” **35** Nĩ ũndũ ũcio makĩũraga Mũthamaki Ogu hamwe na ariũ ake, o na mbũtũ ciake ciothe cia ita, mategũtigia mũndũ o na ũmwe muoyo. Nao andũ a Isiraeli makĩgwatĩra bũrũri wake.

22 Ningĩ andũ a Isiraeli makĩnyiita rũgendo marorete werũ wa Moabi na makĩamba hema ciao hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani mũrĩmo wa itũũra rĩa Jeriko. **2** Na rĩrĩ, Balaki mũrũ wa Ziporu nĩonete maũndũ marĩa mothe Isiraeli meekĩte Aamori, **3** nao andũ a Moabi magĩĩtigĩra mũno nĩ ũndũ nĩ kwarĩ na andũ aingĩ mũno. Ti-itherũ, andũ a Moabi maiyũrĩtwo nĩ guoya nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli. **4** Andũ a Moabi makĩĩra athuuri a Midiani atĩrĩ, “Mũingĩ ũyũ ũkũrĩa indo ciothe iria itũrigicĩirie, o ta ũrĩa ndegwa irĩĩaga nyeki ya gĩthaka.” Nĩ ũndũ ũcio Balaki mũrũ wa Ziporu, ũrĩa warĩ mũthamaki wa Moabi ihinda rĩu, **5** agĩtũmanĩra Balamu mũrũ wa Beori, ũrĩa warĩ Pethori, hakuhĩ na Rũũĩ rwa Farati, kũu bũrũri wao. Balaki akĩmwĩra atĩrĩ: “Harĩ na andũ mokĩte moimĩte bũrũri wa Misiri; nao maiyũrĩte bũrũri ũyũ wothe, na maikarĩte o hakuhĩ na nĩ. **6** Ndagũthaitha ũka ũnumĩre andũ aya manyiitwo nĩ kĩrumi, nĩ ũndũ marĩ na hinya mũno kũngĩra. Ũngĩmaruma kwahoteka ndĩmahoota

na ndimarutūrũre moime bũrũri ũyũ. Nĩ ũndũ nĩnjũũ atĩ arĩa warathima nĩmarathimagwo, nao arĩa waruma nĩ manyiitagwo nĩ kĩrumi.” 7 Nao athuuri a Moabi na a Midiani magĩthĩ makuuĩte irĩhi rĩa kũragũrĩwo. Maakinya kũrĩ Balamu, makĩmũhe ũhoru ũrĩa Balaki oigĩte. 8 Nake Balamu akĩmeera atĩrĩ, “Raraai gũkũ ũmũthĩ, na nĩngamũcookeria macookio marĩa Jehova ekũhe.” Nĩ ũndũ ũcio anene a Moabi makĩraarania nake. 9 Nake Ngai agĩkora Balamu akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ aya mũrĩ nao nĩ a?” 10 Balamu agĩcookeria Ngai atĩrĩ, “Balaki mũrũ wa Ziporu, mũthamaki wa Moabi, nĩwe ũrandeheire ndũmĩrĩri ĩno: 11 ‘Kũrĩ andũ moimĩte bũrũri wa Misiri makaiyũra bũrũri ũyũ wothe. Ndagũthaiha ũũke ũnumĩre o manyiitwo nĩ kĩrumi, no gũkorwo no hũũrane nao ndĩmaingate moime bũrũri ũyũ!’” 12 No Ngai akĩra Balamu atĩrĩ, “Ndũgũthĩ nao. Ndũkarume andũ acio, tondũ nĩ andũ arathime.” 13 Rũciinĩ rũrũ rũngĩ, Balamu agĩũkĩra, akĩra anene acio a Balaki atĩrĩ, “Cookai bũrũri wanyu kũmbe, nĩ ũndũ Jehova nĩarega kũnjĩtikĩria tũthĩ na inyuĩ.” 14 Nĩ ũndũ ũcio anene a Moabi magĩcooka kũrĩ Balaki makĩmwĩra atĩrĩ, “Balamu nĩarega gũũka na ithuĩ.” 15 Ningĩ Balaki agĩtũma anene angĩ aingĩ makĩria na maarĩ igweta gũkĩra acio a mbere. 16 Nao magĩthĩ kũrĩ Balamu makĩmwĩra atĩrĩ: “Ũũ nĩguo Balaki mũrũ wa Ziporu ekuuga: Ndũgetĩkĩre ũndũ o na ũrĩkũ ũgirie ũũke kũrĩ niĩ, 17 tondũ nĩngũkũrĩha wega mũno, na njĩke ũrĩa wothe ũngiuga. Ndagũthaiha ũka ũnumĩre andũ aya.” 18 No Balamu akĩmacookeria atĩrĩ, “O na Balaki angĩthe nyũmba yake ya ũnene ĩyũrĩtio betha na thahabu-

rĩ, ndingĩka ũndũ o na ũrĩkũ, mũnene kana mũnini, wagararĩte watho wa Jehova Ngai wakwa. **19** Na rĩrĩ, raraai gũkũ ũmũthĩ, o ta ũrĩa acio angĩ mareekire, na nĩngũtuĩria ũndũ ũrĩa ũngĩ Jehova ekũnjĩra.” **20** Ũtukũ ũcio Ngai nĩakorire Balamu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tondũ andũ aya nĩ mokĩte gũgwĩta, thĩĩ nao, no wĩke o ũrĩa wiki ngũkwĩra.” **21** Balamu agĩũkĩra rũciinĩ, agĩtandĩka ndigiri yake, na agĩthĩĩ na anene acio a Moabi. **22** No Ngai nĩarakarire mũno athĩĩ, na mũraika wa Jehova akĩrũgama njĩra nĩguo amũgirĩrĩrie gũthĩĩ. Balamu aahaicĩte ndigiri yake, na ndungata ciake igĩrĩ ciarĩ hamwe nake. **23** Na rĩrĩa ndigiri yoonire mũraika wa Jehova arũngĩ njĩra, acomorete rũhiũ rwa njora, na arũnyiitĩte na guoko, ikĩgarũrũka, igĩtoonya mũgũnda. Nake Balamu akĩmĩhũũra nĩguo icooke njĩra. **24** Nake mũraika wa Jehova akĩrũgama njĩra-inĩ yarĩ njeke gatagatĩ ka mĩgũnda ĩrĩ ya mĩthabibũ, na o mũgũnda warĩ mũirige. **25** Rĩrĩa ndigiri yoonire mũraika wa Jehovarĩ, ikĩhatĩrĩria rũthingo-inĩ, ikĩhinyĩrĩria kũgũrũ kwa Balamu rũthingo-inĩ rũu. Nĩ ũndũ ũcio akĩmĩhũũra rĩngĩ. **26** Ningĩ mũraika wa Jehova agĩthĩĩ mbere akĩrũgama handũ haarĩ haceke hataarĩ na handũ ha kwĩgarũrĩra, na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. **27** Rĩrĩa ndigiri yoonire mũraika wa Jehova hau, igĩkoma thĩ Balamu arĩ o igũrũ rĩayo, nake akĩrakara akĩmĩhũũra na rũthanju rwake. **28** Nake Jehova agĩtumũra kanua ka ndigiri, nayo ikĩũria Balamu atĩrĩ, “Nĩatĩa ngwĩkĩte tondũ wahũũra maita maya matatũ?” **29** Balamu akĩmĩcookeria atĩrĩ, “Wee ũndũite kĩrimũ! Korwo nyuma na rũhiũ rwa njora guoko-inĩ, ingĩakũraga o ro rũu.” **30** Nayo ndigiri ikĩũria Balamu

atĩrĩ, “Githĩ niĩ ti niĩ ndigiri yaku, ĩrĩa ũtũire ũhaicaga nginya ũmũthĩ? Nĩmenyerete gũgwĩka ta ũũ?” Balamu akiuga atĩrĩ, “Aca.” **31** Nake Jehova akĩhingũra maitho ma Balamu, nake akĩona mũraika wa Jehova arũngĩĩ njĩra-inĩ acomorete rūhiũ rwa njora. Nĩ ũndũ ũcio akĩnamĩrĩra na akĩgũithia, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ. **32** Mũraika wa Jehova akĩmũuria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũma ũhũure ndigiri yaku maita macio matatũ? Njũkĩte haha ngũhingĩrĩrie nĩ ũndũ mũthiĩre yaku nĩ ya ũremi maitho-inĩ makwa. **33** Ndigiri ĩnyonire, yanjeherera maita macio matatũ. Korwo ndĩnanjeherera, hatĩrĩ nganja nĩngĩgũkũũragĩte, no yo nĩngĩamĩhonokia.” **34** Balamu akĩĩra mũraika ũcio wa Jehova atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie. Ndikũũĩ atĩ nĩũkũrũgamĩte njĩra-inĩ ũhingĩrĩrie. Na rĩrĩ, ũngĩkorwo ndũkeneterĩ, nĩngũhũndũka.” **35** Mũraika ũcio wa Jehova akĩĩra Balamu atĩrĩ, “Thiĩ na andũ acio, no uuge o ro ũrĩa ngũkwĩra.” Nĩ ũndũ ũcio Balamu agĩthiĩ na anene acio a Balaki. **36** Rĩrĩa Balaki aigũire atĩ Balamu nĩarooka, agĩthiĩ kũmũtũnga itũũra-inĩ rĩa Moabi, mũhaka-inĩ wa Arinoni, o kũu mũhaka wa bũrũri wake. **37** Balaki akĩũria Balamu atĩrĩ, “Githĩ ndiagũtũmanĩire ũũke narua? Nĩ kĩĩ kĩagiririe ũũke? Anga ndingĩhota gũkũrĩha?” **38** Balamu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩndagũũka. No rĩrĩ, niĩ no njuge o ũrĩa ngwenda? Nĩ ngwaria o ũrĩa Ngai angĩnjĩra njarie.” **39** Hĩndĩ ĩyo Balamu na Balaki magĩthiĩ Kiriathu-Huzothu. **40** Balaki akĩruta igongona rĩa ng’ombe na ng’ondu, na akĩhe Balamu na anene arĩa maarĩ nake nyama imwe. **41** Kwarooka gũkĩa-rĩ, Balaki akĩoya Balamu

makĩambata nginya Bamothu-Baali, na marĩ kũu Balamu akĩona gĩcunjĩ kĩmwe kĩa andũ acio.

23 Nake Balamu akĩira Balaki atĩrĩ, “Njakĩira igongona mũgwanja haha, na ũhaarĩrie ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja.” **2** Balaki agĩka o ũrĩa Balamu oigĩte, na igũrũ rĩa o kĩgongona-inĩ makarutĩra igongona rĩa ndegwa ĩmwe na ndũrũme ĩmwe. **3** Ningĩ Balamu akĩira Balaki atĩrĩ, “Wee ikara haha hakuhĩ na iruta rĩaku nyambe thiĩ keheri-inĩ. Hihi Jehova nĩegũũka acemanie na nĩ. Ũndũ ũrĩa wothe ekũnguũrĩria nĩngũkwĩra.” Nake agĩthiĩ handũ hatheri hatũũgĩru. **4** Ngai agĩcemanie nake hau, nake Balamu akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩhaarĩrie igongona mũgwanja, na o kĩgongona-inĩ ngaruta ndegwa ĩmwe na ndũrũme ĩmwe.” **5** Nake Jehova agĩkĩra ndũmĩrĩri yake kanua ka Balamu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kũrĩ Balaki ũmũhe ndũmĩrĩri ĩno.” **6** Tondũ ũcio Balamu agĩcooka kũrĩ Balaki, akĩmũkora arũngĩ hakuhĩ na igongona rĩake, marĩ hamwe na anene othe a Moabi. **7** Nake Balamu akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ: “Balaki andehithĩtie kuuma bũrũri wa Aramu, mũthamaki wa Moabi akanduta kuuma irĩma-inĩ cia mwena wa irathĩro. Akoiga atĩrĩ, ‘Ūka ũnumĩre Jakubu; ũka ũthitange Isiraeli.’ **8** Ndaakĩhota atĩa kũruma arĩa Ngai atarumĩte? Ndaakĩhota atĩa gũthitanga arĩa Jehova atathitangĩte? **9** Kuuma tũcũmbĩrĩ twa ndwaro cia mahiga nĩndĩramoona, kuuma kũrĩa gũtũũgĩru nĩndĩramoona. Ndĩrona andũ matũũraga meikarĩtie, nao matiĩtaraga atĩ o nĩ amwe a ndũrĩrĩ. **10** Nũũ ũngĩhota gũtara rũkũngũ rwa Jakubu, kana atare gĩcunjĩ kĩa inya kĩa Isiraeli? Rekei ngue gĩkuũ kĩa arĩa athingu, na marigĩrĩrio

makwa-rĩ, marotuĩka ta mao!” **11** Balaki akĩũria Balamu atĩrĩ, “Wanjĩka atĩa? Ngũrehire ũnumĩre thũ ciakwa, no ndũrĩ ũreka ũndũ o tiga kũmarathima!” **12** Balamu akĩmũũria atĩrĩ, “Githĩ ndiagĩrĩrwo njarie o kĩrĩa Jehova ekĩrĩte kanua-inĩ gakwa?” **13** Ningĩ Balaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthĩi nawe handũ hangĩ harĩa ũkũmoona; ũkũmoona o gĩcunjĩ kĩmwe kĩa, no ti othe hamwe. Na ũrĩ hau ũnumĩre andũ acio.” **14** Nĩ ũndũ ũcio akĩmũtwara gĩthaka-inĩ gĩa Zofimu, gacũmbĩrĩ ga Kĩrĩma kĩa Pisiga, naho hau agĩaka igongona mũgwanja, na o kĩgongona-inĩ agĩthĩnjĩra ndegwa ĩmwe na ndũrũme ĩmwe. **15** Balamu akĩra Balaki atĩrĩ, “Wee ikara haha hakuhĩ na iruta rĩaku nyambe thĩi ngacemanie nake haarĩa.” **16** Jehova agĩcemanie na Balamu, agĩkĩra ndũmĩrĩri kanua gake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooa kũrĩ Balaki ũmũhe ndũmĩrĩri ĩno.” **17** Tondũ ũcio Balamu agĩcooka kũrĩ Balaki na akĩmũkora arũngĩi hakuhĩ na iruta rĩake, marĩ hamwe na anene a Moabi. Balaki akĩmũũria atĩrĩ, “Jehova oiga atĩa?” **18** Balamu agĩcooka akĩria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ: “Arahũka, wee Balaki na ũigue; Thikĩrĩria, wee mũrũ wa Ziporu. **19** Ngai ti mũndũ, atĩ nĩguo aheenanie, o na ti mũrũ wa mũndũ, atĩ nĩguo ericũkwo. No oige ũndũ na ndawĩke? No eranĩre ũndũ na ndaũhingie? **20** Nĩ njathĩtwo ndathimane; nake arathimanĩte-rĩ, ndingĩhota kũgarũra ũndũ ũcio. **21** “Gũtirĩ mũtino wonekete harĩ Jakubu, gũtirĩ ihooru rĩonetwo thĩinĩ wa Isiraeli. Jehova Ngai wao arĩ hamwe nao; kayũ ka mũthamaki karĩ thĩinĩ wao. **22** Ngai nĩamarutire bũrũri wa Misiri; marĩ na hinya o ta ndegwa ya gĩthaka. **23** Gũtirĩ ũrogi

ũngĩũraga Jakubu, gũtirĩ ũragũri ũngĩthũkia Isiraeli. Rĩu ha ũhoru wa Jakubu na wa Isiraeli kũrĩranagwo atĩrĩ, ‘Ta kĩonei ũrĩa Ngai ekĩte!’ **24** Andũ acio maarahũkaga ta mũrũũthi wa nga; mookagĩra ta mũrũũthi wa njamba, ũrĩa ũtangĩhurũka ũtarĩite kĩrĩa ũnyiiĩte, na ũkanyua thakame ya kĩrĩa ũragĩte.” **25** Ningĩ Balaki akĩra Balamu atĩrĩ, “Ndũkamarume o na atĩa, na ndũkamarathime o na atĩa!” **26** Balamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Githĩ ndiakwĩire no nginya njĩke ũrĩa wothe Jehova oigĩte?” **27** Ningĩ Balaki akĩra Balamu atĩrĩ, “Ũka tũthĩ ngũtware handũ hangĩ. Hihi Ngai no agwĩtikĩrie ũnumĩre andũ aya ũrĩ hau.” **28** Balaki akĩoya Balamu akĩmũtwara kĩrĩma igũrũ kĩa Peoru, kũng’ethera Werũ ũrĩa ũtarĩ kĩndũ. **29** Nake Balamu akĩmwĩra atĩrĩ, “Njakĩra igongona mũgwanja haha, na ũhaarĩrie ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja.” **30** Balaki agĩka o ta ũrĩa Balamu oigĩte, na o kĩgongona-inĩ agĩthĩnjĩra ndegwa ĩmwe na ndũrũme ĩmwe.

24 Na rĩrĩ, rĩrĩa Balamu onire atĩ Jehova nĩakenaga nĩ kũrathima Isiraeli-rĩ, ndaacockire kũrũmĩrĩra ũragũri ta ũrĩa ekaga mahinda macio mangĩ, no ehũgũrĩre akĩrora werũ-inĩ. **2** Rĩrĩa Balamu eroreire akĩona ũrĩa Isiraeli maambĩte hema kũringana na mĩhĩrĩga yao-rĩ, akĩyũrwo nĩ Roho wa Ngai, **3** nake akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ: “Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Balamu mũrũ wa Beori, ndũmĩrĩri ya mũndũ ũrĩa riitho rĩake rĩonaga wega, **4** ndũmĩrĩri ya mũndũ ũrĩa ũiguaga ciugo cia Ngai, ũrĩa wonaga kĩoneki kuuma kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe, ũrĩa ũgũũaga agakoma thĩ, namo maitho make makahingũka: **5** “Kaĩ hema ciaku, wee Jakubu, nĩ thaka-ĩ, o na ciikaro ciaku

igagithakara, wee Isiraeli-ĩ! **6** “Igĩtambũrũkĩte o ta cianda, ikahaana ta mĩgũnda ĩrĩ hũgũrũrũ cia rũũĩ-inĩ, itariĩ ta mĩtĩ ya thubiri ĩhaandĩtwo nĩ Jehova, o na ta mĩtarakwa ĩrĩ hakuhĩ na maaĩ. **7** Maaĩ makaiyũra ndoo ciao nginya maitĩke; o nayo mbegũ yao ĩgakorwo na maaĩ maingĩ. “Mũthamaki wao akaaneneha gũkĩra Agagi; ũthamaki wao nĩũgaatũgĩrio. **8** “Ngai aamarutire bũrũri wa Misiri; marĩ na hinya ta wa ndegwa ya gĩthaka. Matambuuraga ndũrĩrĩ iria imathũire, na makoinanga mahĩndĩ ma cio tũcunjĩ; macitheecaga na mĩguĩ yao. **9** O ta mũrũũthi, methunaga magĩkoma, o ta mũrũũthi wa mũgoma, nũũ ũngĩgeria kũmaarahũra? “Arĩa makũrathimaga marorathimwo, nao arĩa makũrumaga maronyiitwo nĩ kĩrumi!” **10** Nake Balaki agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wa Balamu. Akĩhũra hĩ ciake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagwĩtire ũnumĩre thũ ciakwa, no wee ũcirathimĩte maita macio matatũ. **11** Na rĩrĩ, ũkĩra o rĩu ũinũke! Ndoigĩte nĩngũkũrĩha wega mũno, no Jehova nĩagirĩtie ũrĩhwo.” **12** Balamu agĩcookeria Balaki atĩrĩ, “Githĩ ndierire andũ arĩa wandũmĩire atĩrĩ, **13** ‘O na Balaki angĩthe nyũmba yake ya ũthamaki ĩiyũrĩtio betha na thahabu, ndingĩhota gwĩka ũndũ wakwa mwene, mwega kana mũũru, njagarare watho wa Jehova; no nginya njuge ũrĩa Jehova oigĩte?’ **14** Na rĩrĩ, niĩ nĩngũcooka o kũrĩ andũ aitũ, no ũka, ngũmenyithie ũrĩa andũ aya mageeka andũ aku matukũ marĩa magooka.” **15** Ningĩ akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ: “Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Balamu mũrũ wa Beori, ndũmĩrĩri ya mũndũ ũrĩa riitho rĩake rĩonaga wega, **16** ndũmĩrĩri ya mũndũ ũrĩa ũiguaga ciugo cia Ngai, ũrĩa ũrĩ na ũmenyo uumĩte kũrĩ ũrĩa-ũrĩ-

Igūrū-Mūno, ūrīa wonaga kīoneki kuuma kūrī Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūgūūaga agakoma thī, namo maitho make makahingūka, ekuuga ūū: **17** “Nīndīramuona, no ti rīu; nīndīmūcūthīrīrie, no ndarī hakuhī. Njata nīikoima kūrī Jakubu; njūgūma ya ūnene yume kūrī Isiraeli. Nīakahehenja mothiū ma Moabi, na ahehenje, mahīndī ma mītwe ya ariū othe a Shethu. **18** Edomu nīgūkahootwo; Seiru, thū yake, nīakahootwo, no Isiraeli agakīrīrīria kūgīa na hinya. **19** Mwathani mūnene akoima kūrī Jakubu na aanange andū arīa magaakorwo matigaire a itūūra inene.” **20** Ningī Balamu akīona Amaleki, na akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atīrī: “Amaleki nīwe warī wa mbere harī ndūrīrī, no marīgīrīrio-inī nīakanangwo.” **21** Ningī akīona Akeni, na akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atīrī: “Gīikaro gīaku nī kīgītīre, gītara gīaku gīakītwo thīinī wa rwaro rwa ihiga; **22** no rīrī, inyuī andū a Akeni nīmūkanangwo hīndī irīa Ashuri makaamūtaha.” **23** Ningī akīaria ndūmīrīri yake, akiuga atīrī: “Hī! Nūū ūngītūūra muoyo rīrīa Ngai areka ūguo? **24** Meeri nīigooka ciumīte hūgūrūrū-inī cia Kitimu; nīigatooria Ashuri o na Eberi, no rīrī, o nacio nīikaanangwo.” **25** Nake Balamu agīgīūkīra, akīinūka gwake mūcīi, nake Balaki agīthīi na njīra ciake.

25 Hīndī irīa andū a Isiraeli maikaraga Shitimu-rī, arūme a Isiraeli makīambīrīria gūtharia na andū-a-nja a Moabi, **2** arīa mameetaga magongona-inī ma ngai ciao. Andū acio a Isiraeli makīrīa na makīnamīrīra mbere ya ngai icio. **3** Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīnyiitanīra nao kūhooya ngai ya Baali ya Peori. Namo marakara ma Jehova makīmarīrīmbūkīra. **4** Jehova akīira Musa atīrī,

“Oya atongoria othe a andũ aya, ũmooorage na ũmaanike mũthenya barigici mbere ya Jehova, nĩguo marakara mahiũ ma Jehova matigakinyĩrĩre andũ a Isiraeli.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩra aciirithania a Isiraeli atĩrĩ, “O mũndũ wanyu no nginya oorage arũme anyu arĩa manyiitanĩire na andũ a Moabi kũhooya Baali ya Peori.” **6** O hĩndĩ ĩyo mũndũ mũrũme Mũisiraeli akĩrehe mũndũ-wa-nja Mũmidiani mũciĩ gwake akĩonagwo nĩ Musa na kĩũngano kũ gĩothe gĩa Isiraeli, o hĩndĩ ĩrĩa maarĩragĩra itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **7** Rĩrĩa Finehasi mũrũ wa Eleazaru, mũrũ wa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, onire ũndũ ũcio-rĩ, akiuma kĩũngano-inĩ kũ, akĩoya itimũ, **8** akĩrũmĩrĩra Mũisiraeli ũcio nginya hema-inĩ yake. Akĩmatheeca na itimũ rĩu, akĩmatũrĩkania eerĩ, itimũ rĩu rĩgĩtũrĩkania Mũisiraeli ũcio o na rĩgĩtheeca mũndũ-wa-nja ũcio. Hĩndĩ ĩyo mũthiro ũcio wokĩrĩire andũ a Isiraeli ũgĩthira; **9** no andũ arĩa maakuire nĩ ũndũ wa mũthiro ũcio maarĩ andũ 24,000. **10** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **11** “Finehasi, mũrũ wa Eleazaru, mũrũ wa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩatũmĩte marakara makwa meherere andũ a Isiraeli; nĩ ũndũ nĩahĩahĩire ngoro o ta ũrĩa ndaiguire nĩ ũndũ wa gĩtĩo gĩakwa thĩinĩ wao, na nĩ ũndũ ũcio o na ndahĩahĩa ndiamaniinire. **12** Nĩ ũndũ ũcio ĩra Finehasi atĩrĩ, nĩ ngũthondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa gĩa thayũ nake. **13** We na njiaro ciake nĩ makagĩa na kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra kĩa ũthĩnjĩri-Ngai, nĩ ũndũ nĩahĩahĩire ngoro nĩ ũndũ wa gĩtĩo kĩa Ngai wake, na akĩhoroheria andũ a Isiraeli.” **14** Mũisiraeli ũcio woragirwo marĩ na mũndũ-wa-nja Mũmidiani eetagwo Zimuri mũrũ wa Salu, mũtongoria

wa nyumba ya Asimeoni. **15** Nake mündü-wa-nja ũcio Mūmidiani woragirwo, eetagwo Kozibi mwarĩ wa Zuru, mūnene wa mūhĩrĩga thĩinĩ wa nyumba ĩmwe ya Amidiani. **16** Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, **17** “Tua andũ a Midiani thũ cianyu na ũmoorage, **18** tondũ nĩmamũtuire thũ ciao rĩrĩa maamũheenirie ũhoro-inĩ wa kũhoera kũu Peori na wa mwarĩ wa nyina wao Kozibi, mwarĩ wa mūtongoria Mūmidiani, mündü-wa-nja ũrĩa woragirwo rĩrĩa mũthiro wokire nĩ ũndũ wa Peori.”

26 Na rĩrĩ, thuutha wa mũthiro ũcio Jehova akĩĩra Musa na Eleazaru mūrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, **2** “Tarai kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kũringana na nyumba ciao, andũ arĩa othe maakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, arĩa mangĩhota gũthĩ ita-inĩ marĩ mbūtũ cia Isiraeli.” **3** Nĩ ũndũ ũcio, Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩarĩria andũ a Isiraeli kũu werũ-inĩ wa Moabi hakuhĩ na Rũũ rwa Jorodani mūrĩmo wa Jeriko, makĩmeera atĩrĩ, **4** “Tarai andũ arĩa makinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.” Aya nĩo andũ a Isiraeli arĩa moimire bũrũri wa Misiri: **5** Njaro cia Rubeni, irigithathi rĩa Isiraeli ciarĩ ici: kuuma kũrĩ Hanoku, nĩ mbarĩ ya Ahanoku; kuuma kũrĩ Palu, nĩ mbarĩ ya Apalu; **6** kuuma kũrĩ Hezironi, nĩ mbarĩ ya Ahezironi; kuuma kũrĩ Karimi, nĩ mbarĩ ya Akarimi. **7** Icio nĩcio mbarĩ cia Rubeni; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 43,730. **8** Mūrũ wa Palu arĩ Eliabu, **9** nao ariũ a Eliabu maarĩ Nemueli, na Dathani, na Abiramu. Dathani na Abiramu nĩo maarĩ anene a kĩrĩndĩ, na nĩo maaremeire Musa na Harũni na maarĩ amwe a arũmĩrĩri

a Kora rĩrĩa maaremeire Jehova. **10** Nayo thĩ ĩgĩathamia kanua kayo ĩkĩmameria hamwe na Kora, ũrĩa arũmĩrĩri ake maakuire rĩrĩa mwaki wacinire arũme arĩa 250. Nao magĩtuĩka kĩonereria gĩa gũkaania arĩa angĩ. **11** No rĩrĩ, rũciaro rwa Kora rũtiathirire. **12** Nacio njiaro cia Simeoni kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici: kuuma kũrĩ Nemueli, nĩ mbarĩ ya Anemueli; kuuma kũrĩ Jamini, nĩ mbarĩ ya Ajamini; kuuma kũrĩ Jakini, nĩ mbarĩ ya Ajakini; **13** kuuma kũrĩ Zera, nĩ mbarĩ ya Azera; kuuma kũrĩ Shauli, nĩ mbarĩ ya Ashaulu. **14** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Simeoni; nao maarĩ andũ 22,200. **15** Nacio njiaro cia Gadi kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici: kuuma kũrĩ Zefoni, nĩ mbarĩ ya Azefoni; kuuma kũrĩ Hagi, nĩ mbarĩ ya Ahagi; kuuma kũrĩ Shuni, nĩ mbarĩ ya Ashuni; **16** kuuma kũrĩ Ozini, nĩ mbarĩ ya Aozini; kuuma kũrĩ Eri, nĩ mbarĩ ya Aeri; **17** kuuma kũrĩ Arodi, nĩ mbarĩ ya Aarodi; kuuma kũrĩ Areli, nĩ mbarĩ ya Aareli. **18** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Gadi; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 40,500. **19** Eri na Onani, maarĩ ariũ a Juda, no maakuĩrĩire Kaanani. **20** Nacio njiaro cia Juda kũringana na mbarĩ ciao nĩ ici: kuuma kũrĩ Shela, nĩ mbarĩ ya Ashela; kuuma kũrĩ Perezu, nĩ mbarĩ ya Aperezuz; kuuma kũrĩ Zera, nĩ mbarĩ ya Azera. **21** Nacio njiaro cia Perezu ciarĩ ici: kuuma kũrĩ Hezironi, nĩ mbarĩ ya Ahezironi; kuuma kũrĩ Hamuli, nĩ mbarĩ ya Ahamuli. **22** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Juda; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 76,500. **23** Nacio njiaro cia Isakaru kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kũrĩ Tola, nĩ mbarĩ ya Atola; kuuma kũrĩ Puva nĩ mbarĩ ya Apuva; **24** kuuma kũrĩ Jashubu, nĩ mbarĩ ya Ajashubu; kuuma kũrĩ Shimuroni,

nĩ mbarĩ ya Ashimuroni. **25** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Isakaru; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 64,300. **26** Nacio njiaro cia Zebuluni kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kũrĩ Seredi, nĩ mbarĩ ya Aseredi; kuuma kũrĩ Eloni nĩ mbarĩ ya Aeloni, na kuuma kũrĩ Jahaleeli, nĩ mbarĩ ya Ajahaleeli. **27** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Zebuluni; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 60,500. **28** Nacio njiaro cia Jusufu kũringana na mbarĩ ciao kuuma kũrĩ Manase na Efiraimu ciarĩ ici: **29** Njiaro cia Manase: kuuma kũrĩ Makiru, nĩ mbarĩ ya Amakiru (Makiru nĩwe warĩ ithe wa Gileadi); kuuma kũrĩ Gileadi nĩ mbarĩ ya Agileadi. **30** Ici nĩcio njiaro cia Gileadi: kuuma kũrĩ Iezeri, nĩ mbarĩ ya Aiezeli; kuuma kũrĩ Heleku, nĩ mbarĩ ya Aheleku; **31** kuuma kũrĩ Asirieli, nĩ mbarĩ ya Aasirieli; kuuma kũrĩ Shekemu, nĩ mbarĩ ya Ashekemu; **32** kuuma kũrĩ Shemida, nĩ mbarĩ ya Ashemida; kuuma kũrĩ Heferi, nĩ mbarĩ ya Aheferi. **33** (Zelofehadi mũrũ wa Heferi ndaarĩ na aanake, no airĩtu atheri, namo marĩtwa mao maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza.) **34** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Manase, arĩa maatarirwo maarĩ andũ 52,700. **35** Ici nĩcio njiaro cia Efiraimu kũringana na mbarĩ ciao: kuuma kũrĩ Shuthela, nĩ mbarĩ ya Ashuthela; kuuma kũrĩ Bekerĩ, nĩ mbarĩ ya Abekerĩ; kuuma kũrĩ Tahani nĩ mbarĩ ya Atahani. **36** Ici nĩcio ciarĩ njiaro cia Shuthela; kuuma kũrĩ Erani, nĩ mbarĩ ya Aerani. **37** Ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Efiraimu; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 32,500. Icio nĩcio njiaro cia Jusufu kũringana na mbarĩ ciao. **38** Nacio njiaro cia Benjamini kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kũrĩ Bela, nĩ mbarĩ ya Abela; kuuma kũrĩ Ashibeli, nĩ mbarĩ ya

Aashibeli; kuuma kūrī Ahiramu, nĩ mbarĩ ya Aahiramu; **39** kuuma kūrī Shefufamu, nĩ mbarĩ ya Ashefufamu; kuuma kūrī Hufamu, nĩ mbarĩ ya Ahufamu. **40** Nacio njiaro cia Bela kuuma kūrī Aridi na Naamani ciarĩ ici: kuuma kūrī Aridi, nĩ mbarĩ ya Aaridi; na kuuma kūrī Naamani nĩ mbarĩ ya Anaamani. **41** Ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Benjamini; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 45,600. **42** Nacio njiaro cia Dani kūrīngana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kūrī Shuhamu nĩ mbarĩ ya Ashuhamu. Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ ya Dani. **43** Acio othe maarĩ a mbarĩ cia Ashuhamu: na arĩa maatarirwo maarĩ andũ 64,400. **44** Nacio njiaro cia Asheri kūrīngana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kūrī Imuna, nĩ mbarĩ ya Aimuna; kuuma kūrī Ishivi, nĩ mbarĩ ya Aishivi; kuuma kūrī Beria, nĩ mbarĩ ya Aberia; **45** nao aya nĩo maarĩ a njiaro cia Beria: kuuma kūrī Heberi, nĩ mbarĩ ya Aheberi; na kuuma kūrī Malikieli, nĩ mbarĩ ya Amalikieli. **46** (Asheri aarĩ na mwarĩ wetagwo Sera.) **47** Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Asheri; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 53,400. **48** Nacio njiaro cia Nafitali kūrīngana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kūrī Jahazeeli, nĩ mbarĩ ya Ajahazeeli; kuuma kūrī Guni, nĩ mbarĩ ya Aguni; **49** kuuma kūrī Jezeri, nĩ mbarĩ ya Ajezeri; kuuma kūrī Shilemu, nĩ mbarĩ ya Ashilemu. **50** Ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Nafitali; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 45,400. **51** Mũigana wa arũme acio othe a Isiraeli maarĩ andũ 601,730. **52** Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **53** “Bũrũri ũyũ nĩguo makagaĩrwo ũtuĩke igai rĩao kūrīngana na mũigana wa marĩtwa mao. **54** Andũ arĩa aingĩ ũmagaĩre igai inene, nao arĩa maanyiiha ũmagaĩre igai inini; o mũhĩrĩga ũheo igai rĩaguo kūrīngana na mũigana wa

andũ arĩa maandikĩtwo. **55** Na ũmenyerere wega atĩ, bũrũri ũyũ ũkaaheanwo na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ. Kĩrĩa o gĩkundi gĩkaagaya gĩkaringana na marĩtwa ma mĩhĩrĩga ya maithe mao ma tene. **56** O igai rĩkaheanwo na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ kũrĩ ikundi iria nene na iria nini.”

57 Aya nĩo Alawii arĩa maatarirwo kũringana na mbarĩ cia: kuuma kũrĩ Gerishoni, nĩ mbarĩ ya Agerishoni; kuuma kũrĩ Kohathu, nĩ mbarĩ ya Akohathu; kuuma kũrĩ Merari, nĩ mbarĩ ya Amerari. **58** O nacio ici ciarĩ mbarĩ cia Alawii: mbarĩ ya Alibini, na mbarĩ ya Ahebironi, na mbarĩ ya Amahali, na mbarĩ ya Amushi, na mbarĩ ya Akora. (Kohathu aarĩ guka wa Amuramu; **59** nake mĩtumia wa Amuramu eetagwo Jokebedi, wa rũciaro rwa Lawi, waciariĩrwo Alawii kũu bũrũri wa Misiri. Nake Jokebedi agĩciarĩra Amuramu Harũni, na Musa, na mwarĩ wa nyina wao Miriamu. **60** Harũni nĩwe warĩ ithe wa Nadabu na Abihu na Eleazaru na Ithamaru. **61** No Nadabu na Abihu nĩmakuire rĩrĩa maarutĩire Jehova igongona na mwaki ũtaarĩ mwĩtĩkĩrie.) **62** Alawii othe arũme a ũkũrũ wa mweri ũmwe na makĩria arĩa maatarirwo maarĩ andũ 23,000. Matiataranĩirio hamwe na andũ a Isiraeli arĩa angĩ tondũ matiagaire kĩndũ hamwe na andũ arĩa angĩ. **63** Acio nĩo maatarirwo nĩ Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai rĩrĩa maatarĩire andũ a Isiraeli werũ-inĩ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani, mũrĩmo ũyũ wa Jeriko. **64** Hatiarĩ o na ũmwe wa arĩa matarĩtwo nĩ Musa na Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, hĩndĩ rĩrĩa maatarĩire andũ a Isiraeli werũ-inĩ wa Sinai. **65** Nĩ ũndũ Jehova nĩeerĩte andũ a Isiraeli atĩ ti-itherũ no nginya makuĩre

werū-inī, na gūtīrī o na ūmwe wao watigarire, tiga no Kalebu mūrū wa Jefune, na Joshua mūrū wa Nuni.

27 Na rīrī, airītu acio a Zelofehadi mūrū wa Heferi mūrū wa Gileadi, mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase maarī a mbarī cia Manase mūrū wa Jusufu. Marīitwa ma airītu acio maarī Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. Nīmathiire, magīkuhīrīria **2** itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, makīrūgama mbere ya Musa, na Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na mbere ya atongoria, o na kīūngano gīothe gīa Isiraeli, makiuga atīrī, **3** “Ithe witū aakuīrīire werū-inī. Ndaarī ūmwe wa arūmīrīri a Kora, arīa manyiitanire mokīrīre Jehova, no aakuire nī ūndū wa mehia make mwene na ndaarī na aanake. **4** Nī kīī gīgūtūma rīitwa rīa awa rīniinwo mbarī-inī yao, nī ūndū atī ndaarī na mwanake? Tūhei igai hamwe na andū a nyūmba ya ithe witū.” **5** Nī ūndū ūcio Musa agītwarīra Jehova ūhoro ūcio wao, **6** nake Jehova akīmwīra atīrī, **7** “Ūguo airītu a Zelofehadi maroiga nī kīhooto. Ti-itherū nī wega ūmaheanīrie igai rīao na andū a nyūmba ya ithe wao, o narīo igai rīa ithe wao ūmahe. **8** “Īra andū a Isiraeli atīrī, ‘Mūndū angīkua na ndatige mwana wa kahīī, mwarī nīaheo igai rīake. **9** Angīgakorwo atarī na mūirītu-rī, heagai ariū a nyina igai rīake. **10** Angīgakorwo atarī na ariū a nyina-rī, heagai ariū a nyina na ithe igai rīake. **11** Angīkorwo ithe ndaarī na ariū a nyina-rī, heagai mūndū wa mbarī yao ūrīa marī a igai rīake, nīguo rītuīke rīake. Ūndū ūcio ūgūtūika watho wa kūrūmagīrīrwo nī andū a Isiraeli, o ta ūrīa Jehova aathire Musa.” **12** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Ūkīra wambate kīrīma-inī gīkī,

kūu rūgongo rwa Abarimu, wīrorere būrūri ūrīa heete andū a Isiraeli. **13** Warīkia kūwona, we nīūgūkua o ta ūrīa Harūni mūrū wa nyūkwa aakuire, na ūcookanīrīrio na andū anyu, **14** nīgūkorwo rīrīa kīrīndī kīanemeire hau maaī-inī ma Werū wa Zini, wee na Harūni inyuī eerī mūtiathīkīire watho wakwa, nīmwigire kūdīithia nīguo muonanie atī ndī mūtheru mbere ya maitho mao.” (Maaī macio nī marīa ma Meriba Kadeshi, Werū-inī wa Zini.) **15** Musa akīira Jehova atīrī, **16** “Jehova-Ngai wa maroho ma andū othe, nīagīthuure mūdū atuīke mūrōri wa kīrīndī gīkī, **17** atwaranage nakīo gīkiumagara na gīkīnūka, ūrīa ūrīgītongoragia gīgīthī na gīgīcooka, nīguo kīrīndī gīkī kīa Jehova gītigatuīke ta ng’ōndu itarī na mūrīithi.” **18** Nī ūndū ūcio Jehova akīira Musa atīrī, “Oya Joshua mūrū wa Nuni, mūdū ūrī na roho thīinī wake, na ūmūigīrīre guoko gwaku. **19** Mūrūgamie mbere ya Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na mbere ya kīūngano gīothe ūmūtue mūtongoria wao hau mbere yao. **20** Ūmūhe ūhoti ūmwe waku, nīgeetha kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli kīmwithīkagīre. **21** Nake arūgamage mbere ya Eleazaru ūcio mūthīnjīri-Ngai, ūrīa ūrīmūtuīragīria ūhoro na ūndū wa kūūria Urimu mbere ya Jehova. Rīrīa aathana, hamwe na kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli makoimagara, ningī aathana rīngī makainūka.” **22** Musa agīka o ta ūguo Jehova aamwathīte. Akīoya Joshua, na akīmūrūgamia mbere ya Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai o na mbere ya kīūngano kīu gīothe. **23** Ningī akīmūigīrīra moko make na akīmūtua mūtongoria wao o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

28 Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “He andũ a Isiraeli watho ũyũ, ũmeere atĩrĩ: ‘Menyagĩrĩrai muone atĩ nĩ mwandehere irio cia maruta makwa ma gũcinwo na mwaki ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire, irĩ mūtaraĩko mwega wa kũngenia.’ **3** Meere atĩrĩ, ‘Rĩrĩ nĩrĩo iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩa mũrĩrehagĩra Jehova: nĩ tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tũtarĩ na kaũũgũ, rĩtũike igongona rĩa kũrutagwo rĩa njino hĩndĩ ciothe o mũthenya. **4** Haaragĩriai gatũrũme kamwe rũciinĩ, na karĩa kangĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia, **5** hamwe na iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ĩmwe ya maguta mahihĩtwo kuuma kũrĩ ndamaiyũ. **6** Rĩu nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe rĩrĩa rĩaathanirwo Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, rĩrĩ mūtaraĩko mwega, igongona rĩrutĩirwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. **7** Nakĩo kĩndũ gĩa kũnyuuo kĩrĩa kĩrĩrutanaagĩrio na igongona rĩu kĩrĩkoragwo kĩrĩ gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ĩmwe ya ndibei ngagatu harĩ o gatũrũme kamwe. Itagĩrai Jehova iruta rĩu rĩa kũnyuuo handũ-harĩa-haamũre. **8** Haragĩriai gatũrũme ga keerĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia hamwe na iruta rĩa mũtu o na iruta rĩa kĩndũ gĩa kũnyuuo o ta ũrĩa mũharagĩria rĩa rũciinĩ. Rĩu nĩrĩo igongona rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ na mūtaraĩko mwega wa gũkenia Jehova. **9** “‘Mũthenya wa thabatũ-rĩ, rutagai iruta rĩa tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tũtarĩ na kaũũgũ, hamwe na kĩndũ kĩa iruta rĩa kũnyuuo, na iruta rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta. **10** Rĩrĩ nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa kũrutagwo

o mũthenya wothe wa Thabatũ, hamwe na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, na iruta rĩa kĩndũ kĩarĩo gĩa kũnyuuo. **11** “Kĩambĩrĩria kĩa o mweri-rĩ, rutagĩrai Jehova igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ na ndũrũme ĩmwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tuothe tũtarĩ na kaũũgũ. **12** Harĩ o ndegwa hagĩage na iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na maguta; na harĩ ndũrũme hagĩe iruta rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; **13** na harĩ o gatũrũme hagĩage na iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta. Rĩrĩ nĩ igongona rĩa njino, rĩrĩ na mũtararĩko mwega, rĩrutĩirwo Jehova na ũndũ wa gũcinwo na mwaki. **14** Harĩ o ndegwa nĩ harĩkoragwo na iruta rĩa kũnyuuo rĩa nuthu ya hini ĩmwe ya ndibei; na harĩ ndũrũme, nĩ gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe; na harĩ o gatũrũme, nĩ gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe. Rĩu nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa o mweri rĩrĩa rĩrĩrutagwo o karũgamo ka mweri, mwaka wothe. **15** Hamwe na igongona rĩa njino rĩu rĩa hĩndĩ ciothe na kĩndũ kĩarĩo gĩa kũnyuuo, Jehova nĩarĩrutagĩrwo thenge ĩmwe ĩrĩ ya igongona rĩa kũhoroheria mehia. **16** “Mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere nĩrĩo mũrĩkoragwo na Bathaka ya Jehova. **17** Mũthenya wa ikũmi na ĩtano wa mweri ũcio nĩguo mũrĩgĩaga na gĩathĩ; mũthenya mũgwanja mũrĩage mĩgate ĩtarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia. **18** Mũthenya wa mbere mũgĩage na kũngano kĩa mũre na mũtikarutage wĩra wa ndũire. **19** Rehaĩrai Jehova iruta rĩa gũcinwo na

mwaki, igongona rĩa njino rĩa tūtegwa twĩrĩ, na ndūrũme ĩmwe na tūtūrũme mūgwanja o kamwe ka ũkūrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **20** Harĩ o ndegwa ĩmwe haaragĩriai iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; harĩ ndūrũme gĩcunjĩ kĩa igĩrĩ gĩa ikũmi; **21** na harĩ o gatūrũme gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi. **22** Na mūrutage thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũmũhoroheria mehia. **23** Haaragĩriai icio hamwe na maruta ma rũciinĩ ma njino marĩa ma hĩndĩ ciothe. **24** Ũguo nĩguo mūrĩharagĩria irio cia gũcinwo na mwaki o mũthenya matukũ mūgwanja nĩguo ituĩke mūtatarĩko mwegwa wa gũkenia Jehova; rĩrĩharagĩrio hamwe na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe na iruta rĩarĩo rĩa kũnyuu. **25** Mũthenya wa mūgwanja mūgĩage na kĩũngano kĩamũre, na mūtikarutage wĩra wa ndũire. **26** “Mũthenya wa kūruta maciaro ma mbere, rĩrĩa mũrehagĩra Jehova maruta ma ngano ya mūgethano hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Ciumia-rĩ, gĩagai na kĩũngano kĩamũre, na mūtikarutage wĩra wa ndũire. **27** Rehagai igongona rĩa njino rĩa tūtegwa twĩrĩ, na ndūrũme ĩmwe, na tūtūrũme mūgwanja o kamwe ka ũkūrũ wa mwaka ũmwe, rĩtuĩke mūtatarĩko mwegwa wa gũkenia Jehova. **28** Na harĩ o ndegwa hakorwo na iruta rĩa mũtu rĩa icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo ndūrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi, **29** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatūrũme ga tũu mūgwanja. **30** Mũcirutanĩrie na thenge ĩmwe ya kũmũhoroheria mehia. **31** Haaragĩriai icio hamwe na indo ciacio cia kũnyuu, hamwe na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ

ciothe na maruta marĩo ma mũtu. Na mũmenyagĩrĩre nyamũ icio itikanakorwo na kaũũgũ.

29 “Mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja, gĩagai na kĩũngano kĩamũre na mũtikarute wĩra wa ndũire. Nĩ mũthenya wanyu wa kũhuhaga tũrumbeta. **2** Haaragĩriai igongona rĩa njino, rĩa gategwa kamwe na ndũrũme ĩmwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ, irĩ ta mũtararĩko mwegwa wa gũkenia Jehova. **3** Na harĩ o ndegwa ĩyo hakorwo na iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo ndũrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **4** na o gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu mũgwanja. **5** Mũcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũmũhoroheria mehia. **6** Icio nĩ cia kuongererwo harĩ magongona ma njino ma o mweri, na ma o mũthenya, hamwe na maruta macio ma mũtu na ma indo cia kũnyuuo o ta ũrĩa ũtuĩtwo. Macio nĩ maruta marutĩirwo Jehova macinĩtwo na mwaki, marĩ na mũtararĩko wa kũnunga wega. **7** “Mũthenya wa ikũmi wa mweri ũyũ wa mũgwanja, gĩagai na kĩũngano gĩtheru. No nginya mwĩimage irio na mũtikarute wĩra. **8** Rehagai igongona rĩa njino rĩna mũtararĩko mwegwa wa gũkenia Jehova rĩa gategwa kamwe na ndũrũme ĩmwe, na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **9** Hamwe na ndegwa ĩyo haragĩriai iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo ndũrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **10**

na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu mũgwanja. **11** Mũcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroheria mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa horohio, na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mũtu, na maruta mao ma kũnyuuo. **12** “Mũthenya wa ikũmi na ĩtano mweri wa mũgwanja, gĩagai na kĩũngano kĩamũre na mũtikarute wĩra wa ndũire. Kũngũirai Jehova na gĩathĩ mũthenya mũgwanja. **13** Rehagai maruta ma gũcinwo na mwaki marĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova, igongona rĩa njino rĩa tũtegwa ikũmi na tũtatũ, na ndũrũme igĩrĩ, na tũtũrũme ikũmi na tũna o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **14** Harĩ o ndegwa icio ikũmi na ithatũ-rĩ, haragĩriai iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukaniĩtio na maguta; harĩ o ndũrũme ĩmwe ya icio igĩrĩ, irutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **15** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu ikũmi na tũna. **16** Mũcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mũtu na iruta rĩa kũnyuuo. **17** “Mũthenya wa keerĩ, haaragĩriai tũtegwa ikũmi na twĩrĩ, na ndũrũme igĩrĩ, na tũtũrũme ikũmi na tũna o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **18** Hamwe na ndegwa na ndũrũme, na tũtũrũme tũu, haaragĩriai maruta macio ma mũtu na maruta ma kũnyuuo kũringana na mũigana ũrĩa ũtuĩtwo. **19** Mũcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa

njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mũtu na iruta rĩa kũnyuuo. 20 “Mũthenya wa gatatũ-rĩ, haaragĩriai ndegwa ikũmi na ĩmwe, na ndũrũme igĩrĩ, na tũtũrũme ikũmi na tũna o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. 21 Hamwe na ndegwa, na ndũrũme, na tũtũrũme tũu, mũhaaragĩriei maruta macio ma mũtu, na maruta ma kũnyuuo kũringana na mũigana ũrĩa ũtuĩtwo. 22 Mũcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mũtu na iruta rĩa kũnyuuo. 23 “Mũthenya wa kana-rĩ, haaragĩriai ndegwa ikũmi, na ndũrũme igĩrĩ, na tũtũrũme ikũmi na tũna o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. 24 Hamwe na ndegwa, na ndũrũme, na tũtũrũme tũu, haaragĩriai maruta macio ma mũtu na maruta ma kũnyuuo kũringana na mũigana ũrĩa ũtuĩtwo. 25 Mũcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mũtu na iruta rĩa kũnyuuo. 26 “Mũthenya wa gatano, haaragĩriai ndegwa kenda, na ndũrũme igĩrĩ, na tũtũrũme ikũmi na tũna o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. 27 Hamwe na ndegwa na ndũrũme, na tũtũrũme tũu, haaragĩriai maruta macio ma mũtu na maruta ma kũnyuuo kũringana na mũigana ũrĩa ũtuĩtwo. 28 Mũcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa kũnyuuo. 29 “Mũthenya wa gatandatũ-rĩ, haaragĩriai ndegwa inyanya,

na ndūrūme igĩrĩ, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **30** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragĩriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kũnyuuo kũringana na mūigana ūrĩa ūtuĩtwo. **31** Mūcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mūtu na iruta rĩa kũnyuuo. **32** “Mūthenya wa mūgwanja, haaragĩriai ndegwa mūgwanja, na ndūrūme igĩrĩ, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **33** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragĩriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kũnyuuo kũringana na mūigana ūrĩa ūtuĩtwo. **34** Mūcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mūtu na iruta rĩa kũnyuuo. **35** “Mūthenya wa kanana-rĩ, gĩagai na kĩũngano na mūtikarute wĩra wa ndũire. **36** Rehagai iruta rĩa gūcinwo na mwaki rĩrĩ mūtatarĩko mweka wa gūkenia Jehova, igongona rĩa njino rĩa ndegwa ĩmwe, na ndūrūme ĩmwe, na tūtūrūme mūgwanja o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **37** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragĩriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kũnyuuo kũringana na mūigana ūrĩa ūtuĩtwo. **38** Mūcirutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mūtu na iruta rĩa kũnyuuo. **39** “Hamwe na mwĩhĩtwa na maruta manyu

ma kwīyendera-rī, haaragīriai indo icio nī ūndū wa Jehova ciathī-inī cianyu iria ciathanītwo: na nīcio maruta manyu ma njino, na maruta ma mūtu, na maruta ma kūnyuuu, na maruta ma ūiguano.” 40 Musa akīira andū a Isiraeli maūndū marīa mothe Jehova aamwathīte.

30 Musa akīira atongoria a mīhīrīga ya Isiraeli atīrī: “Ūū nīguo Jehova aathanīte: 2 Rīrīa mūndū angīhīta mwīhītwa harī Jehova kana ehīte mwīhītwa wa kwīhinga mūhingo na ūndū wa kīranīro, ndakanericūkwo, na no nginya eke maūndū marīa mothe ehītīte. 3 “Rīrīa mūrītu ūrī gwa ithe mūciī angīhīta mwīhītwa kūrī Jehova, kana ehinge na mūhingo na ūndū wa kīranīro, 4 nake ithe aigue ūhoru wa mwīhītwa ūcio wake, kana kīranīro kīu, no aage kūmwīra ūndū hīndī īyo, mīhītwa yake yothe, na kīranīro kīrīa gīothe ehingīte nakīo we mwene, nīgatūūra. 5 No ithe angīmūkaania aigua ūhoru wa mīhītwa īyo, hatirī o na kīmwe kīa mīhītwa īyo yake, kana cīranīro icio ehingīte nacio we mwene, igatūūra; nake Jehova nīakamūrekerā nī ūndū ithe nīamūgirītie eke ūndū ūcio. 6 “No angīhika arīkītie kwīhīta, kana thuutha wa kwīranīra ūndū na kanua gake ateciirītie ūhoru wa kīranīro kīu ehingīte nakīo, 7 nake mūthuuriwe aigue ūhoru ūcio na aage kūmwīra ūndū, hīndī īyo mīhītwa yake kana cīranīro icio ehingīte nacio we mwene nīgatūūra. 8 No mūthuuriwe angīmūkaania rīrīa aigua ūhoru wa mīhītwa īyo, nīakeheria mwīhītwa ūcio ūmuohete, kana kīranīro kīrīa ehingīte nakīo we mwene ateciirītie, nake Jehova nīakamūrekerā. 9 “Mwīhītwa o wothe kana ūndū ūrīa mūtumia wa ndigwa kana mūtumia

ūrĩa ūtiganĩte na mũthuuriwe angĩkorwo ehĩtĩte nĩatũũre aũrũmĩtie. **10** “Mũtumia ūrĩ na mũthuuriwe angĩhĩta kana ehinge we mwene na kĩĩranĩro kĩa mwĩhĩtwa, **11** nake mũthuuriwe aigue ūhoru ūcio, no aage kũmwĩra ūndũ kana aage kũmũgĩria, hĩndĩ ĩyo mũhĩtwa yake yothe, kana cĩĩranĩro iria ehingĩte nacio we mwene, nĩĩgatũũra. **12** No mũthuuriwe angĩregana na ūhoru ūcio hĩndĩ ĩyo aũigua-rĩ, hatĩrĩ o na kĩmwe kĩa mũhĩtwa kana cĩĩranĩro iria ciumĩte kanua gake igaatũũra. Mũthuuriwe nĩareganĩte nacio, nake Jehova nĩakamũrekerera. **13** Mũthuuriwe no etĩkĩre kana aregane na mwĩhĩtwa o wotho ūrĩa angĩhĩta kana kĩĩranĩro kĩrĩa eraniire na mwĩhĩtwa gĩa kwĩrega we mwene. **14** No mũthuuriwe angĩaga kũmwĩra ūndũ igũrũ rĩa ūhoru ūcio mũthenya o mũthenya, nĩetĩkĩrĩte mũhĩtwa yake kana cĩĩranĩro iria imuohete. Nĩetĩkĩrĩte maũndũ macio nĩ ūndũ wa kwaga kũmwĩra ūndũ rĩrĩa aigua ūhoru ūcio. **15** No angĩrega maũndũ macio thuutha hanini, aarĩkia kũmaigua, nĩwe ūngĩcookererwo nĩ mahĩtia ma mũtumia wake.” **16** Macio nĩmo mawatho marĩa Jehova aaheire Musa makoniĩ mũndũ na mũtumia wake, na makoniĩ ithe na mwarĩ ūrĩa ūrĩ gwake mũcĩĩ.

31 Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ: **2** “Rĩhĩria andũ a Isiraeli harĩ andũ a Midiani. Na thuutha ūcio nĩũgũcooka ūkue.” **3** Nĩ ūndũ ūcio Musa akĩĩra andũ acio atĩrĩ, “Andũ amwe anyu nĩmeohe indo ciao cia mbaara mathĩĩ makahũũrane na andũ a Midiani nĩguo marĩhĩrie Jehova kũrĩ o. **4** Tũmai andũ 1,000 kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga wa Isiraeli mbaara-inĩ.” **5** Nĩ ūndũ ūcio andũ 12,000 meeohete indo cia mbaara, o 1,000 kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga, makĩneanwo

kuuma mihiriga ya Isiraeli. **6** Musa akimatuma mbaara-ini, o 1,000 kuuma hari o muhiriga, hari hamwe na Finehasi muru wa Eleazaru uria muthinjiri-Ngai, uria wakuire indo cia handu-haria-haamure, o na turumbeta twa kuhwwo. **7** Nao makihurana na andu a Midiani o ta uria Jehova aathite Musa, na makuraga arume othe. **8** Gatagati ka aria mooragire ni Evi, na Reemu, na Zuru, na Huri, na Reba, athamaki aria atano a Midiani. O na ningi nimooragire Balamu muru wa Beori na ruhiu rwa njora. **9** Nao andu a Isiraeli magitaha andu-a-nja a Midiani na ciana, na magikua nduru ciothe cia andu a Midiani cia ng'ombe na cia mburi, na magitaha indo iria ingi ciothe. **10** Magicina matura mothe kuria andu a Midiani maaturuite, o undu umwe na kambu ciao. **11** Magikua indo ciothe iria maatahite na iria maatunyanite hamwe na andu na nyamu, **12** na magitwara andu aria matahitwo na indo icio maatunyanite, na iria maatahite kuri Musa na kuri Eleazaru uria muthinjiri-Ngai na kuri kungano kia andu a Isiraeli ku kambu hari weru-ini wa Moabi, higururu-ini cia Ruri rwa Jorodani murimo wa Jeriko. **13** Musa, na Eleazaru uria muthinjiri-Ngai na atongoria othe a kirindi magithi kumatunga nja ya kambu. **14** Musa akirakarira anene a mbutu icio cia ita na atongoria a mbutu cia o ngiri, ngiri, na atongoria a mbutu cia o igana, igana, aria moimite mbaara-ini. **15** Akimooria atiri, "Kai mwitikirite andu a nja othe mature muoyo? **16** Acio no maarumiri mataaro ma Balamu, na no maatumire andu a Isiraeli matirike Jehova uhoru-ini uria wekikire ku Peori, nago undu ucio ukirehithiria andu a Jehova

mũthiro. **17** Nĩ ũndũ ũcio, ũragai tũhĩĩ tuothe. Na ningĩ mũũrage mũndũ-wa-nja wothe ũrĩ wakoma na mũndũ mũrũme, **18** no mwĩhonokerie mũirĩtu o wothe ũrĩa ũtarĩ wakoma na mũndũ mũrũme. **19** “Inyuothe arĩa mũũragĩte mũndũ o wothe kana mũkahutia mũndũ o wothe mũũrage no nginya mũikare nja ya kambĩ mũthenya mũgwanja. Mũthenya wa ĩtatũ na wa mũgwanja, no nginya mwĩtherie inyuĩ ene na arĩa mũtahĩte. **20** Theriai nguo ciothe, o ũndũ ũmwe na kĩndũ gĩothe gĩthondeketwo na rũũa, kana guoya wa mbũri kana mbaũ.” **21** Ningĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩira thigari iria ciathiĩte mbaara-inĩ atĩrĩ, “Watho ũrĩa Jehova aaheire Musa uugĩte atĩrĩ: **22** Thahabu, na betha, na gĩcango, na kĩgera, na ibati, na rũbũũa **23** na kĩndũ o gĩothe kĩngĩhota gwĩtiiria mwaki, no nginya kĩhĩtũkagĩrio mwaki-inĩ nĩgeetha gĩthirwo nĩ thaahu. No rĩrĩ, no nginya gĩcooke gĩtherio na maaĩ marĩa ma kũniina thaahu. Nakĩo kĩndũ gĩothe gĩtangĩtiiria mwaki no nginya kĩhĩtũkĩrio maaĩ-inĩ macio. **24** Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, thambiai nguo cianyu na inyuĩ nĩ mũgaathirwo nĩ thaahu. Thuutha ũcio no mũtoonye kambĩ.” **25** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **26** “Wee na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na atongoria a nyũmba cia kĩrĩndĩ gĩkĩ no nginya mũtare andũ othe na nyamũ iria ciatahirwo. **27** Gayaniai indo cia iria ndahe gatagatĩ ga thigari iria ciathiĩte mbaara-inĩ na kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩngĩ. **28** Kuuma kũrĩ thigari iria ciarũire mbaara, rutai gĩcunjĩ kĩa Jehova, kĩndũ kĩmwe thĩinĩ wa indo magana matano, marĩ andũ, kana ng’ombe, kana ndigiri, kana ng’ondu, o na kana mbũri. **29** Oya gĩcunjĩ gĩkĩ

kuuma harĩ nuthu ya igai rĩao mũkĩnengere Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai kĩrĩ gĩcunjĩ kĩa Jehova. **30** Kuuma kũrĩ nuthu ya gĩcunjĩ kĩa andũ a Isiraeli, thuura kĩndũ kĩmwe kuuma harĩ o gĩkundi kĩa mĩrongo ĩtano, kĩrĩ kĩa andũ, kana ng'ombe, kana ndigiri, kana ng'onde, kana mbũri o na kana nyamũ ingĩ. Cinengere Alawii arĩa wĩra wao ũrĩ kũmenyerera Hema-ĩrĩa-Nyamũre ya Jehova.” **31** Nĩ ũndũ ũcio Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai magĩka o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **32** Indo cia gũtahwo cia iria ciatigarĩte kuuma kũrĩ indo iria ciatunyanĩtwo nĩ thigari ciarĩ ng'onde 675,000, **33** na ng'ombe 72,000, **34** na ndigiri 61,000 **35** na andũ-a-nja 32,000 arĩa mataakomete na mũndũ mũrũme. **36** Nuthu ya igai rĩa andũ arĩa maarũite mbaara-inĩ ciarĩ: ng'onde 337,500, **37** na kuuma harĩ icio Jehova akĩrutĩrwo ng'onde 675; **38** nacio ng'ombe ciarĩ 36,000 na kuuma harĩ icio Jehova akĩrutĩrwo ng'ombe 72; **39** nacio ndigiri ciarĩ 30,500, na kuuma harĩ icio Jehova akĩrutĩrwo ndigiri 61; **40** andũ maarĩ 16,000, na kuuma kũrĩ o Jehova akĩrutĩrwo andũ 32. **41** Musa akĩnengera Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai gĩcunjĩ kĩa Jehova, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **42** Nuthu ĩrĩa yarĩ ya andũ a Isiraeli, ĩrĩa Musa aamũranĩtie na arĩa maathiite mbaara-inĩ, **43** nuthu ĩrĩa yaheirwo kĩrĩndĩ ciarĩ ng'onde 337,500, **44** nacio ng'ombe ciarĩ 36,000, **45** nacio ndigiri ciarĩ 30,500, **46** nao andũ maarĩ 16,000. **47** Kuuma kũrĩ nuthu ĩrĩa yaheirwo andũ a Isiraeli, Musa agĩthuura mũndũ ũmwe kuuma kũrĩ andũ mĩrongo ĩtano, na nyamũ ĩmwe kuuma kũrĩ nyamũ mĩrongo ĩtano, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte, na agĩcihe Alawii arĩa wĩra wao warĩ kũmenyerera Hema-

ĩrĩa-Nyamũre ya Jehova. **48** Ningĩ anene arĩa matongoragia mbütũ cia ita, acio maathaga ikundi cia o ngiri ngiri, na ikundi cia o igana igana, magĩthĩ harĩ Musa, **49** nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndungata ciaku nĩitarĩte thigari iria twathaga na hatirĩ o na ũmwe ũtarĩ ho. **50** Nĩ ũndũ ũcio nĩtwarehe indo ici cia thahabu ituĩke iruta riitũ kũrĩ Jehova iria o ũmwe witũ eegwatĩire, nacio nĩ icũhĩ cia moko na bangiri cia moko, na icũhĩ cia ciara, na cia matũ, na mĩgathĩ ya ngingo, nĩguo twĩhoroherie mbere ya Jehova.” **51** Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩamũkĩra thahabu ĩyo kuuma kũrĩ o, indo icio ciothe ciaturĩtwo wega. **52** Thahabu yotho ĩrĩa yoimire kũrĩ anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana ĩrĩa Musa na Eleazaru maatwarĩire Jehova kĩrĩ kĩheo, yarĩ ya ũritũ wa cekerĩ 16,750. **53** O mũthigari nĩetahĩire indo ciake. **54** Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩamũkĩra thahabu ĩyo kuuma kũrĩ anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana magĩcirehe Hema-inĩ ya Gũtũnganwo ituĩke kĩririkania harĩ andũ a Isiraeli mbere ya Jehova.

32 Na rĩrĩ, andũ a mĩhĩrĩga ya Rubeni na Gadi, arĩa maarĩ na ndũũru nene cia ng’ombe na cia mbũri, nĩmoonire atĩ mabũrũri ma Jazeri na Gileadi maarĩ mega na mahiũ mao. **2** Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ kũrĩ Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, o na kũrĩ atongoria a kĩrĩndĩ, makiuga atĩrĩ, **3** “Atarothu, na Diboni, na Jazeri, na Nimura, na Heshiboni, na Eleale, na Sebamu, na Nebo, o na Beoni, **4** bũrũri ũyũ Jehova aatooririe andũ akuo mbere ya andũ a Isiraeli, nĩ kũndũ kwegu kwa mahiũ, na

ithuĩ ndungata ciaku tũrĩ na mahiũ.” **5** Makiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩtwĩtikĩrĩkĩte harĩ inyuĩ-rĩ, rekei bũrũri ũyũ ũheo ndungata cianyu ũtuĩke witũ. Mũtigatũme tũringe Rũũĩ rwa Jorodani.” **6** Musa akĩũria andũ a Gadi na a Rubeni atĩrĩ, “Andũ anyu no mathiĩ ita-inĩ mamũtĩge mũĩkarĩte gũkũ? **7** Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũũrage ngoro cia andũ a Isiraeli nĩguo matikaringe rũũĩ matoonye bũrũri ũrĩa Jehova amaheete? **8** Ũguo noguo maithe manyu meekire hĩndĩ ĩrĩa ndaamarekirie kuuma Kadeshi-Barinea mathiĩ magathigaane bũrũri ũcio. **9** Thuutha wa kwambata, magĩkinya kĩaanda kĩa Eshikoli na makĩĩrorera bũrũri ũcio-rĩ, nĩmatũmire andũ a Isiraeli makue ngoro makĩaga gũtoonya bũrũri ũrĩa Jehova amaheete. **10** Jehova agĩcinwo nĩ marakara mũthenya ũcio, akĩĩhĩta na mwĩhĩtwa ũyũ: **11** ‘Nĩ ũndũ nĩmagĩte kũnũmĩrĩra na ngoro ciao kũna, hatĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa ũkũrũ wa mũaka mũrongo ĩrĩ na makĩria wa arĩa moimire bũrũri wa Misiri ũkoona bũrũri ũrĩa nderĩire Iburahĩmu na Isaaka, o na Jakubu na mwĩhĩtwa, **12** gũtirĩ o na ũmwe tiga Kalebu mũrũ wa Jefune, ũrĩa Mũkenizi, na Joshua mũrũ wa Nuni, nĩ ũndũ nĩmarũmĩrĩire Jehova na ngoro ciao kũna.’ **13** Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wa Isiraeli, nake agĩtũma morũũre werũ-inĩ mũaka mũrongo ĩna, o nginya rĩrĩa rũciaro rũu ruothe rwehĩtie maithe-inĩ make rwathirire. **14** “Na rĩrĩ, mũrĩ haha inyuĩ, inyuĩ rũciaro rũrũ rwa ehia, mũcookete ithenya rĩa maithe manyu nĩguo mũtũme Jehova akĩrĩrĩrie kũrakarĩra Isiraeli. **15** Mũngĩgarũrũka mũtĩge kũmũrũmĩrĩra-rĩ, nake Jehova nĩegũtiganĩria andũ aya othe gũkũ werũ-inĩ rĩngĩ, na

inyuĩ mĩtuĩke gĩtũmi gĩa kũmaniinithia.” **16** Nao magĩthĩĩ kũrĩ Musa makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũkwenda gwakĩra ũhiũ witũ ciugũ gũkũ, na twakĩre andũ-a-nja aitũ na ciana matũũra manene. **17** No rĩrĩ, nĩtwĩhaarĩirie kuoya indo ciitũ cia mbaara na tũthĩĩ mbere ya andũ a Isiraeli nginya tũmakinyie kwao. Hĩndĩ ĩyo, andũ-a-nja aitũ na ciana maikarage matũũra manene mairigĩre na hinya, nĩgeetha magitĩrwo kuuma kũrĩ atũũri a bũrũri ũyũ. **18** Tũtigacooka mĩciĩ iitũ o nginya hĩndĩ ĩrĩa Mũisiraeli o wothe akaamũkĩra igai rĩake. **19** Ithuĩ tũtikaamũkĩra igai hamwe nao mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jorodani, nĩ ũndũ igai riitũ tũrĩ narĩo mwena wa irathĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani.” **20** Nake Musa akĩmeera atĩrĩ, “Mũngĩka ũguorĩ, na mwĩohe indo cianyu cia mbaara mbere ya Jehova nĩguo mũkarũe, **21** na inyuothe mũngĩthĩĩ mwĩohete indo cia mbaara, mũringe Rũũĩ rwa Jorodani mũrĩ mbere ya Jehova o nginya rĩrĩa akaingata thũ ciake ciume mbere yake, **22** hĩndĩ ĩrĩa bũrũri ũcio ũgaakorwo ũtooretio mbere ya Jehova, hĩndĩ ĩyo no mũcooke mĩciĩ yanyu na muohorwo kuuma kĩranĩro kĩanyu kũrĩ Jehova o na kũrĩ Isiraeli. Naguo bũrũri ũyũ nĩũgatuĩka wanyu maitho-inĩ ma Jehova. **23** “No mũngĩkaaga gwĩka ũguo, nĩmũkehĩria Jehova; na mũmenye na ma atĩ mehia manyu nĩmakamũcookerera. **24** Akĩrai andũ-a-nja anyu na ciana matũũra manene na ciugũ cia ndũũru cianyu, no hingjai ũguo mweranĩra.” **25** Andũ a Gadi na a Rubeni makĩra Musa atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku nĩtũgwĩka o ta ũguo mwathi witũ aathana. **26** Ciana ciitũ na atumia aitũ megũikara gũkũ matũũra-inĩ manene ma Gileadi, ũndũ

ũmwe na ndũũru ciitũ cia mbũri na cia ng'ombe. **27** No ithuĩ ndungata ciaku-rĩ, o mũndũ eyohete indo ciake cia mbaara, nĩtũkũringa mũrĩmo ũũrĩa tũkarũe tũrĩ mbere ya Jehova, o ta ũguo mwathi witũ oiga.” **28** Nake Musa akĩruta watho nĩ ũndũ wao, akĩarĩria Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na atongoria a nyũmba cia mĩhĩrĩga ya andũ a Isiraeli, **29** akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo andũ a Gadi na a Rubeni nĩmekũringa Jorodani, o mũndũ wao eyohete indo cia mbaara, marĩ hamwe na inyuĩ marĩ mbere ya Jehova-rĩ, hĩndĩ ĩrĩa bũrũri ũcio ũgatoorio mbere yanyu, nĩmũkamahe bũrũri wa Gileadi ũtuĩke wao. **30** No mangĩaga kũringa hamwe na inyuĩ meeohete indo ciao cia mbaara, no nginya metĩkĩre igai rĩao hamwe na inyuĩ bũrũri wa Kaanani.” **31** Andũ a Gadi na a Rubeni makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata ciaku nĩ igwĩka o ta ũguo Jehova oigĩte. **32** Nĩtũkũringa tũrĩ mbere ya Jehova tũtoonye bũrũri wa Kaanani twĩohete indo cia mbaara, no kũndũ kũrĩa ithuĩ tũkaagaya-rĩ, gũgaakorwo kũrĩ mbarĩ ĩno ya Jorodani.” **33** Musa akĩhe andũ a Gadi na a Rubeni na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase mũrũ wa Jusufu, bũrũri ũrĩa wothe wathamakagwo nĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori, na ũrĩa wothe wathamakagwo nĩ Ogu mũthamaki wa Bashani, akĩmahe bũrũri ũcio wothe, na matũũra manene makuo o na ng'ongo iria ciamarigiicĩirie. **34** Andũ a Gadi nĩmakire Diboni, na Atarothu, na Aroeri, **35** na Atarothu-Shofani, na Jazeri, na Jogibeha, **36** na Bethi-Nimira, na Bethi-Harani, maarĩ matũũra manene mairigĩre na hinya na magĩakĩra ndũũru ciao cia mbũri ciugũ. **37** Nao andũ a Rubeni magĩaka Heshiboni, na

Eleale, na Kiriathaimu rīngī, **38** o ūndū ūmwe na Nebo na Baali-Meoni (marīitwa macio nīmagarūrirwo) na Sibima. Nao makīhe matūūra macio manene maakire marīitwa mangī. **39** Nacio njiaro cia Makiru mūrū wa Manase igīthīi Gileadi, magīkwīnyitīra na makīingata Aamori arīa maarī kuo. **40** Nī ūndū ūcio Musa akīheana Gileadi kūrī andū a Makiru, acio njiaro cia Manase, nao magītūūra kuo. **41** Na rīrī, Jairu wa rūciaro rwa Manase, akīnyitīra tūtūūra twa Gileadi na agītwīta Havothu-Jairu. **42** Nake Noba akīnyitīra Kenathu, na tūtūūra tūrīa twagūthiūrūrūkīrie agītwīta Noba, o ta ūrīa we eetagwo.

33 Maya nīmo matīina ma rūgendo rwa andū a Isiraeli rīrīa moimire būrūri wa Misiri marī ikundi matongoretio nī Musa na Harūni. **2** Musa nīandīkire matīina ma rūgendo rwao o ta ūrīa aathītwo nī Jehova. Maya nīmo matīina ma rūgendo rwao. **3** Andū a Isiraeli moimagarire kuuma Ramesese mūthenya wa ikūmi na itano mweri wa mbere, mūthenya ūrīa warūmīrīire Bathaka. Makiumagara momīrīirie, makīonagwo nī andū othe a Misiri, **4** arīa maathikaga marigithathi mao mothe, marīa Jehova ooragīte gatagatī kao; nīgūkorwo Jehova nīatuīrīire ngai ciao ciira. **5** Andū a Isiraeli moima Ramesese, maambire hema Sukothu. **6** Moima Sukothu, magīthīi makīamba hema ciao Ethamu, ndeere-inī cia werū. **7** Moima Ethamu, maacookire na thuutha magīthīi Pi-Hahirothu, mwena wa irathīro wa Baali-Zefoni, makīamba hema ciao hakuhī na Migidoli. **8** Moima Pi-Hahirothu, magītuīkanīria iria-inī gatagatī, magīkinya werū-inī, na maarīkia gūthīi rūgendo rwa mīthenya itatū werū-inī ūcio wa Ethamu,

makĩamba hema ciao Mara. **9** Moima Mara maathiire Elimu, kũrĩa kwarĩ na ithima ikũmi na igĩrĩ, na mĩtende mĩrongo mũgwanja, na makĩamba hema kuo. **10** Moima Elimu magĩthiĩ makĩamba hema ciao hakuhĩ na Iria Itune. **11** Moima Iria Itune, magĩthiĩ makĩamba hema ciao werũ-inĩ wa Sini. **12** Moima werũ ũcio wa Sini, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Dofika. **13** Moima Dofika, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Alushu. **14** Moima Alushu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Refidimu, handũ hataarĩ na maaĩ ma kũnyuuo nĩ andũ. **15** Moima Refidimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Werũ-inĩ wa Sinai. **16** Moima kũu Werũ-inĩ wa Sinai, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kibirothu-Hataava. **17** Moima Kibirothu-Hataava magĩthiĩ makĩamba hema ciao Hazerothu. **18** Moima Hazerothu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Rithima. **19** Moima Rithima, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Rimoni-Perezu. **20** Moima Rimoni-Perezu magĩthiĩ makĩamba hema ciao Libina. **21** Moima Libina, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Risa. **22** Moima Risa, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kahelatha. **23** Moima Kahelatha, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kĩrĩma-inĩ gĩa Sheferu. **24** Moima Kĩrĩma-inĩ gĩa Sheferu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Harada. **25** Moima Harada, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Makelothu. **26** Moima Makelothu magĩthiĩ makĩamba hema ciao Tahathu. **27** Moima Tahathu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Tera. **28** Moima Tera, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Mithika. **29** Moima Mithika, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Hashimona. **30** Moima Hashimona, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Moserothu. **31** Moima Moserothu, magĩthiĩ

makĩamba hema ciao Bene-Jaakani. **32** Moima Bene-Jaakani, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Horu-Hagidigadi. **33** Moima Horu-Hagidigadi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Jotibatha. **34** Moima Jotibatha, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Abirona. **35** Moima Abirona, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Ezioni-Geberi. **36** Moima Ezioni-Geberi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kadeshi, Werũ-inĩ wa Zini. **37** Moima Kadeshi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, mũhaka-inĩ wa Edomu. **38** O ta ũrĩa aathĩtwo nĩ Jehova-rĩ, Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩambata Kĩrĩma kĩa Horu, harĩa aakuĩrĩre mũthenya wa mbere wa mweri wa gatano, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩna kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri. **39** Harũni aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana rĩa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ rĩrĩa aakuĩrĩre kũu Kĩrĩma kĩa Horu. **40** Nake Aradi mũthamaki wa Kaanani ũrĩa watũũraga Negevu ya Kaanani, akĩigua atĩ andũ a Isiraeli maarĩ njĩra magĩthiĩ kuo. **41** Moima Kĩrĩma kĩa Horu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Zalimona. **42** Moima Zalimona, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Punoni. **43** Moima Punoni, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Obothu. **44** Moima Obothu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Iye-Abarimu, mũhaka-inĩ wa Moabi. **45** Moima Iyimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Diboni-Gadi. **46** Moima Diboni-Gadi, magĩthiĩ makĩamba hema ciao Alimoni-Dibilathaimu. **47** Moima Alimoni-Dibilathaimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao irĩma-inĩ cia Abarimu hakuhĩ na Nebo. **48** Moima irĩma-inĩ cia Abarimu, magĩthiĩ makĩamba hema ciao werũ-inĩ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jeriko. **49** Maambire hema hũgũrũrũ-

inĩ cia Rũũ rwa Jorodani kuuma Bethi-Jeshimothu nginya Abeli-Shitimu, kũu werũ-inĩ wa Moabi. **50** Kũu werũ-inĩ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jeriko, nĩkuo Jehova erĩire Musa atĩrĩ, **51** “Arĩria andũ a Isiraeli, na ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mũkaaringa Rũũ rwa Jorodani mũtoonye Kaanani-rĩ, **52** mũkaaingata andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũcio, mehere mbere yanyu. Mũkaananga mĩhianano yao yothe ĩrĩa mĩcũhie, na mĩhianano yao ĩrĩa ya gũtwekio, o na mũmomore mahooero mao mothe ma kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru. **53** Mwĩnyĩĩrei bũrũri ũcio ũtuĩke wanyu na mũtũũre kuo, nĩgũkorwo nĩ ndĩmũheete bũrũri ũcio ũtuĩke wanyu. **54** Mũkaagayania bũrũri ũcio na ũndũ wa kũũcukĩra mĩtĩ, kũringana na mĩhĩrĩga yanyu. Kũrĩ gĩkundi kĩnene mũheane igai inene, na gĩkundi kĩnini mũkĩhe igai inini. Kĩrĩa gĩkaamagũĩra na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ nĩkĩo gĩgaatuĩka kĩa. Nĩmũgakũgayania kũringana na mĩhĩrĩga ya maithe manyu ma tene. **55** “No mũngĩkaaga kũingata atũũri a bũrũri ũcio-rĩ, arĩa mũgeetĩkĩria matigwo magaatuĩka ngaracũ cia kũmũtũraga maitho, o na matuĩke mĩigua ya kũmũtheecaga mbaru. Nao nĩmakamũthĩnagia kũu bũrũri ũcio mũgaatũũra. **56** Na rĩrĩ, ũndũ ũrĩa ndaciĩrĩire kũmeka-rĩ, ũtuĩke nĩguo ngaamwĩka inyuĩ.”

34 Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, **2** “Atha andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mũgaatoonya Kaanani-rĩ, bũrũri ũcio mũkaagaĩrwo ũtuĩke igai rĩanyu ũgaakorwo na mĩhaka ĩno: **3** “Mwena wanyu wa gũthini ũkoima Werũ-inĩ wa Zini kũrigania na mũhaka wa Edomu. Mwena wa irathĩro,

mũhaka wanyu wa mwena wa gũthini ũkaambĩrĩria mũthia-inĩ wa Iria rĩa Cumbĩ, **4** ũtuĩkanĩirie mwena wa gũthini ũrorete Mwanywa wa Akirabimu, ũthiĩte na mbere o nginya Zini, na ũikũrũke na mwena wa gũthini wa Kadeshi-Barinea. Ningĩ ũcooke ũkinye Hazoru-Adari, na uumĩrĩre Azimoni, **5** kũrĩa ũkaarigiicũka, ũnyitane na karũũĩ ka Misiri, na ũrĩkĩrie Iria-inĩ. **6** “Mũhaka wanyu wa mwena wa ithũĩro ũgaakorwo ũrĩ hũgũrũrũ cia Iria rĩrĩa Inene. Ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wanyu wa mwena wa ithũĩro. **7** “Naguo mũhaka wanyu wa mwena wa gathigathini uumĩte Iria rĩrĩa Inene ũgaakinya Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, **8** na kuuma Kĩrĩma kĩa Horu ũgaakinya Lebo-Hamathu. Ningĩ mũhaka ũcio ũgaakinya Zedadi, **9** ũthiĩ na mbere nginya Zifironi, na ũgaathirĩra Hazoru-Enani. Ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wanyu wa mwena wa gathigathini. **10** “Na rĩrĩ, mũhaka wanyu wa mwena wa irathĩro, ũkoima Hazoru-Enani ũkinye Shefamu. **11** Mũhaka ũcio ũgaakũrũka kuuma Shefamu nginya Ribila, mwena wa irathĩro wa Aini, na ũthiĩ na mbere ũtwaranĩte na hurũrũka cia mwena wa irathĩro wa Iria rĩrĩa rĩa Kinerethu. **12** Ningĩ mũhaka ũcio ũikũrũkanie na Rũũĩ rwa Jorodani, ũrĩkĩrie Iria-inĩ rĩa Cumbĩ. “Ũcio nĩguo ũgaatuĩka bũrũri wanyu, na mũhaka yaguo mũena yothe.” **13** Musa agĩatha andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ: “Mũkaagaya bũrũri ũcio na ũndũ wa kũũcukĩra mĩtĩ ũtuĩke igai rĩanyu Jehova nĩathanĩte akoiga ũkaaheeo mũhĩrĩga ĩrĩa kenda na nuthu, **14** Tondũ nyũmba cia mũhĩrĩga wa Rubeni, na mũhĩrĩga wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra igai

rĩa. **15** Mĩhĩrĩga ĩyo yeerĩ na nuthu nĩrĩkĩtie kwamũkĩra magai mayo mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani ya Jeriko, kwerekera irathĩro rĩa riũa.” **16** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **17** “Maya nĩmo marĩtwa ma andũ arĩa makaamũgayania bũrũri ũcio ũtuĩke igai rĩanyu: nĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na Joshua mũrũ wa Nuni. **18** Na ũthuure mũtongoria ũmwe kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga nĩgeetha mateithĩrĩrie kũgayania bũrũri ũcio. **19** Maya nĩmo marĩtwa mao: nĩ Kalebu mũrũ wa Jefune, kuuma mũhĩrĩga wa Juda; **20** na Shemueli mũrũ wa Amihudu, kuuma mũhĩrĩga wa Simeoni; **21** na Elidadi mũrũ wa Kisiloni, kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini; **22** na Buki mũrũ wa Jogili, ũrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Dani; **23** na Hanieli mũrũ wa Efodi, ũrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Manase mũrũ wa Jusufu; **24** na Kemueli mũrũ wa Shifitani, ũrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Efiraimu mũrũ wa Jusufu; **25** na Elizafani mũrũ wa Paranaki, ũrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Zebulun; **26** na Palitieli mũrũ wa Azani, ũrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru; **27** na Ahihudu mũrũ wa Shelomi, ũrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Asheri; **28** na Pedaheli mũrũ wa Amihudu, ũrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali.” **29** Acio nĩo andũ arĩa Jehova aathanire makaagaĩra andũ a Isiraeli magai mao kũu bũrũri wa Kaanani.

35 Na rĩrĩ, kũu werũ-inĩ wa Moabi gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa itũũra rĩa Jeriko, Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Atha andũ a Isiraeli mahe Alawii matũũra mao ma gũtũũraga kuuma kũrĩ igai rĩrĩa andũ a

Isiraeli makegwatīra. Na macooke mamahe ithaka cia kūrīithia mahiū mao gūkuhī na matūūra macio. **3** Nao Alawii nīmakaagīa na matūūra ma gūtūūra, na magīe na kūdū gwa kūrīithagia ng’ombe ciao, na mbūri, o na ūhiū ūrīa ūngī wao. **4** “Nacio ithaka cia kūrīithia mahiū mao iria ithiūrūrūkīrie matūūra marīa mūkaahe Alawii, igaatambūrūka buti 1,000 na magana matano kuuma rūthingo-inī rwa itūūra. **5** Kuuma nja ya itūūra-rī, mūthime buti 3,000 mwena wa irathīro, na buti 3,000 mwena wa gūthini, na buti 3,000 mwena wa ithūiro, na buti 1,000 mwena wa gathigathini, narīo itūūra rīgīe gatagatī. Gīcunjī kīu kīa būrūri nīkīo gīgaatuīka ūrīithio wa matūūra macio. **6** “Matūūra matandatū ma macio mūkaahe Alawii magaatuīka ma kūrīrwo, kūrīa mūdū ūraganīte angīūrīra. Hamwe na macio matandatū, mahei matūūra mangī mīrongo ĩna na meerī. **7** Matūūra mothe marīa mūkaahe Alawii no nginya magaakorwo marī mīrongo ĩna na manana, hamwe na ithaka cia kūrīithia mahiū mao. **8** Matūūra marīa mūkaahe Alawii kuuma kūrī būrūri ūcio andū a Isiraeli makegwatīra, makaahanwo kūrīngana na ūrīa igai rīa o mūhīrīga rīigana: Oyai matūūra maingī kuuma kūrī mūhīrīga ūrīa ūrī na matūūra maingī, na muoe matūūra manini kuuma kūrī mūhīrīga ūrīa ūrī matūūra manini.” **9** Ningī Jehova akīra Musa atīrī: **10** “Arīria andū a Isiraeli, ūmeere atīrī: ‘Rīrīa mūkaaringa Rūū rwa Jorodani mūtoonye būrūri wa Kaanani-rī, **11** nīmūgathuura matūūra mamwe matuīke matūūra manene manyu ma kūrīrwo, kūrīa mūdū ūraganīte ataciirīre gwīka ūguo angīūrīra. **12** Macio

magaatuika kũndũ gwa kũũrĩrwo kuuma kũrĩ mũndũ
ũrĩa ũrĩhanagĩria, nĩgeetha mũndũ ũrĩa ũthitangĩrwo
kũũragana ndagakue ataambĩte gũciirithio mbere ya
kĩrĩndĩ. **13** Matũũra macio matandatũ mũkaaheana nĩmo
magaatuika matũũra manyu manene ma kũũrĩrwo. **14**
Heanai matũũra matatũ mwena ũyũ wa Rũũĩ rwa Jorodani
na matatũ kũu Kaanani matuĩke matũũra manene ma
kũũrĩrwo. **15** Matũũra macio matandatũ magaaatuika
kũndũ gwa kũũrĩrwo nĩ andũ a Isiraeli, na ageni, o na andũ
arĩa angĩ matũũraga thĩinĩ wao, nĩgeetha mũndũ ũraganĩte
ataciirĩre gwĩka ũguo ooragĩre kuo. **16** “Mũndũ angĩgũtha
ũrĩa ũngĩ na kĩndũ gĩa kĩgera, nake ũcio wagũthwo akue-
rĩ, ũcio ũgũthanĩte nĩ mũũragani; mũũragani ũcio no
nginya ooragwo. **17** Kana mũndũ o wothe ũngĩkorwo na
ihiga rĩngĩũragana guoko, nake agũthe mũndũ narĩo,
mũndũ ũcio akue-rĩ, ũcio ũgũthanĩte nĩ mũũragani;
mũũragani ũcio no nginya ooragwo. **18** Kana mũndũ
o wothe ũngĩkorwo na mũtĩ ũngĩũragana guoko, nake
agũthe mũndũ naguo acooke akue-rĩ, ũcio ũgũthanĩte
nĩ mũũragani; mũũragani ũcio no nginya ooragwo. **19**
Mũrĩhanĩria wa thakame no nginya oorage mũũragani
ũcio; angĩmũtũnga no nginya amũũrage. **20** Mũndũ o
wothe angĩkorwo aciirĩre rũmena na athinĩkanie ũrĩa
ũngĩ, kana amũikĩrie kĩndũ akĩendaga nake mũgũthwo
akue, **21** kana amũgũthe ngundi arakarĩte amũũrage,
mũndũ ũcio no nginya ooragwo; ũcio nĩ mũũragani.
Mũrĩhanĩria wa thakame no nginya aooraga mũũragani
ũcio rĩrĩa angĩmũtũnga. **22** “No rĩrĩ, mũndũ angĩkorwo
atarĩ na rũmena, na o rĩmwe athinĩkanie mũndũ ũngĩ

kana amũikĩrie kĩndũ atekwenda, **23** kana amũgũithĩrie ihiga rĩngĩmũũraga atekũmuona, nake mũndũ ũcio akue, no tondũ ti thũ yake na ningĩ ndaciirĩire kũmũgera ngerorĩ, **24** hĩndĩ ĩyo kĩũngano kũu no nginya kĩmũtuithanie ciira na mũrĩhanĩria wa thakame kũringana na mawatho maya. **25** Kĩũngano kũu no nginya kĩgitĩre mũndũ ũcio ũthitangĩrwo kũũragana kuuma kũrĩ mũrĩhanĩria wa thakame, na kĩmũcookie itũũra rĩu inene rĩa kũũrĩrwo rĩrĩa oorĩire. Nake no nginya aikare kuo o nginya rĩrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene agaakua, o ũcio waitĩrĩrio maguta marĩa maamũre. **26** “No rĩrĩ, mũthitangwo ũcio ũraganĩte angĩgaathĩ nja ya itũũra rĩu inene rĩa kũũrĩrwo rĩrĩa oorĩire, **27** nake mũrĩhanĩria wa thakame amũkore na kũu nja ya itũũra rĩu inene, mũrĩhanĩria ũcio wa thakame no oorage mũndũ ũcio mũthitange, na ndatuĩrwo ihĩtia rĩa kũũragana. **28** Mũndũ ũcio mũthitange no nginya aikare thĩinĩ wa itũũra rĩu rĩake inene rĩa kũũrĩrwo o nginya rĩrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene agaakua; thuutha wa gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene, no acooke gĩthaka-inĩ kĩrĩa eegwatĩire. **29** “Maya nĩmo megũtuĩka mawatho manyu ma kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe njiarwa-inĩ iria igooka, o kũrĩa mũgaatũũra. **30** “Mũndũ o wothe angĩũraga mũndũ no nginya alooragwo ta mũũragani, no no nginya hagĩe na ũira wa aira aingĩ. No gũtirĩ mũndũ o na ũ ũkooragwo nĩ ũndũ wa ũira wa mũndũ ũmwe. **31** “Mũtikanamũkĩre indo cia gũkũũra muoyo wa mũũragani, ũrĩa wagĩrĩrwo nĩ gũkua. Ti-itherũ ũcio no nginya ooragwo. **32** “Mũtikanamũkĩre indo cia gũkũũra muoyo wa mũndũ o wothe ũrĩa ũũrĩire itũũra inene

rĩa kũũrĩrwo, atĩ nĩguo mũmwĩtikĩrie acooke agatũũre mũgũnda-inĩ wake mbere ya gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. **33** “Mũtikanathaahie bũrũri ũrĩa mũrĩ. Ũiti wa thakame nĩ ũthaahagia bũrũri, na horohio ndĩngĩrutĩrwo bũrũri ũrĩa thakame ĩrĩkĩtie gũitwo, tiga no ĩrutirwo na thakame ya mũndũ ũcio wamĩitire. **34** Mũtikanathaahie bũrũri ũrĩa mũtũũraga na kũrĩa nĩ ndũũraga, nĩ ũndũ nĩ Jehova ndũũraga gatagatĩ ka andũ a Isiraeli.”

36 Atongoria a nyũmba cia mbarĩ ya Gileadi mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase, arĩa maarĩ a mbarĩ cia njiaro cia Jusufu, nĩmathiire na makĩaria marĩ mbere ya Musa na atongoria arĩa matongoragia nyũmba cia andũ a Isiraeli. **2** Makiuga atĩrĩ, “Rĩrĩa Jehova aathire mwathi wakwa aheane bũrũri ũtuĩke igai rĩa andũ a Isiraeli na ũndũ wa gũcuukĩra mĩtĩ-rĩ, Jehova nĩagwathire ũheane igai rĩa mũrũ wa ithe witũ Zelofehadi kũrĩ airĩtu ake. **3** Na rĩrĩ, mangĩkaahikio nĩ andũ a mĩhĩrĩga ĩyo ĩngĩ ya andũ a Isiraeli, hĩndĩ ĩyo igai rĩa nĩrĩkeherio igai-inĩ rĩa maithe maitũ rĩonganĩrĩrio na igai rĩa mũhĩrĩga ũrĩa makaahikĩra. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, gĩcunjĩ kĩa igai rĩrĩa twagaĩrwo nĩrĩkeherio. **4** Rĩrĩa mwaka wa Jubili wa andũ a Isiraeli ũgaakinya-rĩ, igai rĩa nĩrĩkonganiĩrĩrio na igai rĩa mũhĩrĩga ũrĩa makaahikĩra, narĩo igai rĩa rĩeherio kuuma kũrĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa maithe maitũ.” **5** Nake Musa, kũringana na watho wa Jehova, agĩatha andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ, “Ũguo mũhĩrĩga wa njiaro cia Jusufu ũroiga nĩ ũndũ wa kĩhooto. **6** Ũũ nĩguo Jehova athanĩte nĩ ũndũ wa airĩtu a Zelofehadi: No mahikĩre

mündū o wothe ūrīa mangīendera, angīkorwo mekūhika thīinī wa mūhīrīga wa ithe wao. **7** Gūtirī igai thīinī wa Isiraeli rīkoima mūhīrīga ūmwe rītuīke rīa mūhīrīga ūngī, nīgūkorwo Mūisiraeli o wothe nīagatūūria gīthaka kīa mūhīrīga kīrīa maagaire kuuma kūrī maithe mao ma tene. **8** Mūrītu o wothe ūkaagaya gīthaka mūhīrīga-inī o wothe wa Isiraeli, no nginya ahikīre mündū wa nyūmba ya mūhīrīga wa ithe, nīgeetha Mūisiraeli o wothe atūūre enyiitīire igai rīa maithe. **9** Gūtirī igai rīkoima mūhīrīga ūmwe rītuīke rīa mūhīrīga ūngī, nīgūkorwo o mūhīrīga wa andū a Isiraeli ūrītūūragia gīthaka kīrīa ūgaīte.” **10** Nī ūndū ūcio airītu acio a Zelofehadi magīka o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **11** Airītu a Zelofehadi, nīo Mahala, na Tiriza, na Hogila, na Milika, na Noa, maahikirio nī ariū a mūrū wa nyina na ithe wao. **12** Maahikire thīinī wa mbarī cia njiaro cia Manase mūrū wa Jusufu, narīo igai rīao rīgīkara mbarī-inī na mūhīrīga-inī wa ithe wao. **13** Macio nīmo mawatho na matuīro ma kūrūmīrīrwo marīa Jehova aathire Musa eere andū a Isiraeli marī kūu werū wa Moabi hūgūrūrū-inī cia Rūūī rwa Jorodani mūrīmo ūrīa ūngī wa Jeriko.

Gũcookerithia

1 Ūyũ nĩguo ũhoro ũrĩa Musa aarĩirie andũ a Isiraeli othe kũu werũ-inĩ mwena wa irathĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani, na kũu nĩkuo Araba, kũng'ethera Sufi, gatagatĩ ka Parani na Tofeli, na Labani, na Hazerothu na Dizahabu. **2** (Kuuma Horebu gũthiĩ Kadeshi-Barinea, kugerera njĩra ya kĩrĩma gĩa Seiru, nĩ rũgendo rwa mĩthenya ikũmi na ũmwe.)

3 Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩna kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ũmwe-rĩ, Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli akĩmeera ũrĩa wothe Jehova aamwathĩte ameere. **4** Ūndũ ũyũ wekĩkire thuutha wake gũkorwo atooretie Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa wathamakaga Heshiboni, na ningĩ nĩatooretie Ogu mũthamaki wa Bashani, ũrĩa wathamakaga Ashitarothu arĩ kũu Edirei. **5** Musa arĩ kũu mwena wa irathĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani bũrũri-inĩ wa Moabi, nĩambĩrĩirie gũtaarĩria ũhoro wa watho ũyũ, akiuga atĩrĩ: **6** Jehova Ngai witũ aatwĩrĩre tũrĩ kũu Horebu atĩrĩ, “Ihinda rĩrĩa mũikarĩte kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩrĩiganĩte. **7** Thariai kambĩ mũthiĩ bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Aamori; mũthiĩ kũrĩ ndũrĩrĩ iria ciothe iriganĩtie cia Araba, na irĩma-inĩ, na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũiro, na Negevu o na gũtwarana na hũgũrũrũ cia iria, gũthiĩ o nginya bũrũri wa Akaanani, o na kũu Lebanoni, o nginya rũũĩ rũrĩa rũnene rwa Farati. **8** Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũheete bũrũri ũyũ. Thiĩi kuo mwĩgwatĩre bũrũri ũcio Jehova eehĩtire na mwĩhĩtwa akiuga nĩakaũhe maithe manyu Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, o na aũhe njiaro ciao iria igooka thuutha wao.” **9** Hĩndĩ ĩyo ndaamwĩrĩre atĩrĩ,

“Wira wa kumūrora nĩ mūrītū mūno, ndingĩuhota ndĩ o nyiki. **10** Jehova Ngai wanyu nĩamũingĩhĩtie mūno nginya ūmũthĩ mūrĩ aingĩ o ta njata cia igūrũ. **11** Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, aromũingĩhia maita ngiri, na amūrathime o ta ūrĩa eeranĩire! **12** No rĩrĩ, ingĩhota atĩa gũkuua mathĩina manyu, na mĩrigo yanyu, o na maciira manyu ndĩ o nyiki? **13** Thuurai andũ oogĩ, na amenyi maũndũ, o na atĩku kuuma kūrĩ mĩhĩrĩga yanyu ndĩmatue anene mamūrorage.” **14** Inyuĩ mwanjookeirie atĩrĩ, “Ūndũ ūcio watua nĩ ūgwĩka nĩ mwegā.” **15** Nĩ ūndũ ūcio ngĩoya atongoria a mĩhĩrĩga yanyu, acio maarĩ oogĩ na atĩku, ngĩmatua a kũmwathaga, marĩ atongoria a ikundi cia andũ ngiri ngiri, na cia igana igana, na cia mĩrongo ĩtano na cia ikũmi, matuĩke anene a mĩhĩrĩga. **16** Na nĩndathire atuithania ciira anyu ihinda-inĩ rĩu ngĩmeera atĩrĩ: Thikagĩrĩriai maciira gatagatĩ-inĩ ka ariũ a ithe wanyu, na mũmatuithanagie na kĩhoo, kana nĩ ciira ūrĩ gatagatĩ ka Mũisraeli na Mũisraeli ūngĩ, kana Mũisraeli na mũndũ wa kũngĩ. **17** Mũtikanathutũkanie mũgĩtua ciira; thikagĩrĩriai andũ arĩa anene na arĩa anini o ūndũ ūmwe. Mũtikanetigĩre mũndũ o na ūrĩkũ, nĩgũkorwo ūtuanĩri ciira nĩ wa Ngai. Ndehagĩrai ciira ūrĩa wothe wamūrītũhĩra, na nĩndũthikagĩrĩria. **18** Na hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra maũndũ mothe marĩa mwgĩrĩrwo nĩ gwĩka. **19** Ningĩ o ta ūrĩa Jehova Ngai witũ aatwathire-rĩ, nĩtwoimire Horebu, tũgĩthĩ twerekeire bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori tũtuĩkanĩirie werũ-inĩ ūcio mūnene na wa gwĩtigĩrwo, o ūcio mweyoneire, na nĩ ūndũ ūcio tũgĩkinya Kadeshi-Barinea. **20** Hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra atĩrĩ,

“Nīmūkinyīte būrūri ūrīa ūrī irīma wa Aamori, ūrīa Jehova Ngai witū aratūhe. **21** Atīrīrī, Jehova Ngai wanyu nīamūheete būrūri ūcio. Ambatai mūthīi mūwīgwatīre ūtuīke wanyu, o ta ūrīa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwīrire. Mūtikanetigīre; kana mukue ngoro.” **22** Ningī inyuī, inyuothe mūgīūka harī nī mūkīnjīra atīrī, “Reke tūtūme andū mathīi mbere iitū magatūthigaanīre būrūri ūcio, matūcookerie ūhorō ūkonīi njīra īrīa twagīrīrwo kūgerera na matūūra marīa tūgūkora.” **23** Rīciiria rīu ngīona rī-rīega; nī ūndū ūcio ngīthuura andū ikūmi na eerī thīinī wanyu, o mūhīrīga hakiuma mūndū ūmwe. **24** Makiumagara makīambata būrūri ūcio, wa irīma, magīkinya Gītuamba kīa Eshikoli na magītuīria ūhorō wakīo. **25** Nīmakuire matunda mamwe ma būrūri ūcio, magītūrehere, na magītūcookeria ūhorō atīrī, “Būrūri ūcio Jehova Ngai witū araatūhe nī mwege.” **26** No inyuī mūtiendaga kwambata mūthīi kuo; nī mwaremeire rīathani rīa Jehova Ngai wanyu. **27** Mūkīnugunīka mūrī thīinī wa hema cianyu, mūkiuga atīrī, “Jehova nīatūthūire; nīkīo aatūrutire būrūri wa Misiri oke atūneane moko-inī ma Aamori nīguo matūniine. **28** Tūngīgīthīi na kū? Ariū a ithe witū nīmatūmīte tūūrwo nī hinya tondū maroīga atīrī, ‘Andū acio marī na hinya gūtūkīra, na nī araihu kūrī ithuī; matūūra mao nī manene mūno, na mairigīrwo na thingo ikinyīte o matu-inī. O na nītūronire ariū a Anaki kuo.’” **29** Nī na nī ngīmwīra atīrī, “Mūtīkamake, na mūtīkametigīre. **30** Jehova Ngai wanyu, ūrīa ūrathīi amūtongoretie, nīekūmūrūrīra, o ta ūrīa aamūrūrīire kūu būrūri wa Misiri mūkīionagīra

na maitho manyu, **31** na kũu werũ-inĩ kũu nĩmuonire Jehova Ngai wanyu ũrĩa aamũtwaraga amũkuuĩte, o ta ũrĩa mũndũ athiiaga akuuĩte mũriũ, akĩmũkuua kũrĩa guothe mwagereire nginya mũgĩkinya gũkũ.” **32** No o na muonete ũguo-rĩ, mũtiigana kwĩhoka Jehova Ngai wanyu, **33** ũrĩa wathiiaga amũtongoretie mũrĩ rũgendo-inĩ rwanyu arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki ũtukũ, na arĩ itu-inĩ mũthenya, na akamũcaragĩria kũrĩa mũngĩamba hema o na akamuonagia njĩra ĩrĩa mũkũgera. **34** Rĩrĩa Jehova aaguire ũrĩa mwoigire, akĩrakara na akĩhĩta, akiuga atĩrĩ: **35** “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa rũciaro rũrũ rwaganu ũkoona bũrũri ũcio mwega ũrĩa ndehĩtire atĩ nĩngaũhe maithe manyu ma tene, **36** tiga o Kalebu mũrũ wa Jefune. Nĩakawona, na nĩngamũhe bũrũri ũcio aakinyĩte na magũrũ make, marĩ na njiaro ciake, tondũ nĩarũmĩrĩire Jehova na ngoro yake kũna.” **37** O na nĩ Jehova nĩandakarĩire akĩnjĩra atĩrĩ, “O nawe ndũgatoonya bũrũri ũcio. **38** No ndungata yaku, Joshua mũrũ wa Nuni nĩakaũtoonya. Mũmagĩrĩrie, tondũ nĩwe ũgaatongoria Isiraeli mathĩi makaũgae. **39** Na rĩrĩ, andũ anyu arĩa anini arĩa mwoigire atĩ nĩmagatahwo, na ciana cianyu o icio itakũũranĩte wega na ũũru, nĩgatoonya bũrũri ũcio. Nĩngaũheana kũrĩ o, nao megwatĩre ũtuĩke wao. **40** No inyuĩ-rĩ, hũndũkai, mumagare mũthĩi na njĩra ya werũ-inĩ mũrorete Iria Itune.” **41** Hĩndĩ ĩyo mũkĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩtũhĩtĩirie Jehova. Nĩtũkwambata tũkarũe, o ta ũrĩa Jehova Ngai witũ aatwathĩte.” Nĩ ũndũ ũcio inyuĩ inyuothe o mũndũ o mũndũ akĩioha indo ciake cia mbaara, mwĩciirĩtie atĩ nĩ ũndũ mũhũthũ kwambata

mũthĩĩ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma. **42** No Jehova akĩnjĩira atĩrĩ, “Meere ũũ, ‘Tigai kwambata mũkarũe, tondũ ndigũkorwo hamwe na inyuĩ. Nĩmũgũtoorio nĩ thũ cianyu.’” **43** Nĩ ũndũ ũcio na nĩ ngĩmwĩra, no mũtiigana kũnjigua. Nĩmwaremeire watho wa Jehova, na nĩ ũndũ wa rũnano rwanyu mũkĩambata mũgĩthĩĩ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma. **44** Nao Aamori arĩa maatũũraga kũu irĩma-inĩ makĩmũtharĩkĩra, makĩmũingata ta mĩrumbĩ ya njũkĩ, nao makĩmũhũũra kuuma Seiru o nginya Horoma. **45** Mwacookire mũgũka mũkĩrĩraga mbere ya Jehova, no ndaigana kũrũmbũiya kĩrĩro kĩanyu, na akĩrega kũmũthikĩrĩria. **46** Na nĩ ũndũ ũcio mũgũikara kũu Kadeshi matukũ maingĩ, ihinda rĩu rĩothe mwaikarire kuo.

2 Thuutha ũcio tũkĩhũndũka, tũkiumagara tũrorete na werũ-inĩ, tũgĩthĩĩ na njĩra ĩrĩa yerekeire Iria Itune, o ta ũrĩa Jehova anjĩrĩte. Tũkĩũrũra bũrũri ũcio ũrĩ irĩma wa Seiru ihinda iraya. **2** Nake Jehova agĩcooka akĩnjĩira atĩrĩ, **3** “Nĩmũrũũrĩte bũrũri ũyũ ũrĩ irĩma ihinda rĩa kũigana; rĩu garũrũkai mũrorete mwena wa gathigathini. **4** Atha andũ, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũrĩ hakuĩ gũtuĩkanĩria bũrũri wa ariũ a ithe wanyu, njiaro cia Esaũ, arĩa matũũraga Seiru. Nĩmekũmwĩtigĩra, no inyuĩ mwĩmenyererei mũno. **5** Mũtikamoogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri wao o na hanini, o na handũ mũngĩkinyithia kũgũrũ. Nĩheete Esaũ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma wa Seiru ũtuĩke wake mwene. **6** Irio iria mũrĩrĩĩaga na maaĩ marĩa mũrĩnyuuaga mũrĩmarĩhaga na betha.” **7** Jehova Ngai wanyu nĩamũrathimĩte wĩra-inĩ wothe wa moko manyu. Nĩamũmenyereire rũgendo-inĩ rwanyu werũ-inĩ ũyũ

mūnene. Mīaka īyo mīrongo īna īthirīte, Jehova Ngai wanyu akoretwo hamwe na inyuĩ, na mūtirĩ mwaga kīndũ o na kī. **8** Nĩ ūndũ ūcio tūgīkihītūkīra kūu kwa ariũ a ithe witũ, njiaro cia Esaũ, acio maatũire kūu Seiru. Nītwatigire barabara ya gūthiĩ Araba ĩrĩa yumīte Elathu na Ezioni-Geberi, tūkīnyiita barabara ya werũ ya gūthiĩ Moabi. **9** Ningĩ Jehova akīnjĩra atĩrĩ, “Ndūgathĩnie andũ a Moabi kana ūmogite nĩguo mūrũe, nĩgūkorwo ndikūmũhe būrũri wao o na hanini. Nĩndīkītīe kūheana Ari kūrĩ njiaro cia Loti gūtuĩke igai rĩa.” **10** (Aemi nĩo maatũūraga kuo tene, andũ maarĩ hinya na aingĩ mũno, na makaraiha ta ariũ a Anaki. **11** O nao andũ acio maatuĩtwo Arefai, o ta Anaki, no andũ a Moabi maameetaga Aemi. **12** Aahori tene maatũūraga Seiru, no njiaro cia Esaũ ikīmarutūrũra, makiuma kuo. Njiaro cia Esaũ ikīniina Aahori, ikīmeeheria mbere yao, na magītũūra kuo ithenya rĩa, o ta ūrĩa andũ a Isiraeli meekire būrũri-inĩ ūrĩa Jehova aamaheire megwatĩre ūtuĩke wao.) **13** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Rĩu ūkĩrai mūrīnge Kĩanda gĩa Zeredi.” Nĩ ūndũ ūcio tūgīkĩringa karũũĩ kau. **14** Mīaka mīrongo ĩtatũ na ĩnana nĩyathirire kuuma hĩndĩ ĩrĩa tuoimire Kadeshi-Barinea nginya rĩrĩa twaringire Kĩanda kũ gĩa Zeredi. Ihinda-inĩ rĩu rūciaro ruothe rwa andũ arĩa maathiiaga ita rūgīkorwo rūthirīte kũu kambĩ-inĩ, o ta ūrĩa Jehova aamerīte na mwĩhītwa. **15** Guoko kwa Jehova nĩ kwamokĩrĩire nginya hĩndĩ ĩrĩa aamaniinire biũ, magĩthira kũu kambĩ-inĩ. **16** Na rĩrĩ, rĩrĩa mūndũ wa mūthia gatagatĩ-inĩ ka andũ acio arĩa maathiiaga ita aakuire-rĩ, **17** Jehova akīnjĩra atĩrĩ, **18** “Ūmūthĩ

nīmūkūhītūkīra Ari, būrūri-inī wa Moabi. **19** Mwakinya kūrī Aamoni, mūtīkamathīīnie kana mūmoogite nīguo mūrūe, nīgūkorwo ndikūmūhe būrūri o na ūmwe wa Aamoni. Nīndīūheanīte kūrī njiaro cia Loti ūtuīke igai rīao.” **20** (O naguo ūcio watuītwo ta būrūri wa Arefai, arīa matūūrīte kuo, no Aamoni maametaga Azamuzumi. **21** Maarī andū marī hinya na aingī na makaraiha ta Aanaki. Jehova nīamaniinire makīeherera Aamoni, nao makīmaingata magītūūra kuo ithenya rīao. **22** Ūguo noguo Jehova eekīre njiaro cia Esaū arīa maatūūrīte Seiru, hīndī īrīa aaniinire Aahori mehere mbere yao. Nīmamarutūrūrire, na nīo matūūruga kuo ithenya rīao nginya ūmūthī. **23** Nao Aavi arīa maatūūruga tūtūūra-inī gūthī o nginya Gaza, nīmaniinirwo nī Akafitori arīa moimīte Kafitori, nao magītūūra kuo ithenya rīao.) **24** “Umagarai mūrīnge Kīanda kīa Arinoni. Na atīrī, nīneanīte Sihoni ūrīa, Mūamori mūthamaki wa Heshiboni, na būrūri wake moko-inī manyu. Ambīrīriai kūrūa nake, mwīgwatīre būrūri ūcio. **25** Mūthenya ūyū wa ūmūthī nīngwambīrīria gūtūma andū a ndūrīrī ciothe iria itūire gūkū thī inyiitwo nī guoya na kīmako nī ūndū wanyu. Ciaigua ūhoru wanyu nīkūinaina na inyiitwo nī kīgīrīko kīnene nī ūndū wanyu.” **26** Tūrī werū-inī wa Kedemothu nīndatūmire andū kūrī Sihoni mūthamaki wa Heshiboni ngīmūūria tūgīe na thayū, na ngīmūwīra atīrī, **27** “Twītīkīrie tūtuīkanīrie būrūri waku. Tūkūrūmīrīra barabara īrīa nene tūtīkwahūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. **28** Twenderiei irio cia kūrīa na maaī ma kūnyua, tūrīhe na betha. No rīrī, ūtwītīkīrie tūtuīkanīrie

kūu na magūrū, **29** o ta ūrĩa njiaro cia Esaũ iria itũūruga Seiru, na andũ a Moabi arĩa matũūruga Ari maatwĩkire, nginya tũringe Rũũ rwa Jorodani tũkinye bũrũri ūrĩa Jehova Ngai witũ araatũhe.” **30** No Sihoni mũthamaki wa Heshiboni nĩaregire tũtuĩkanĩrie kuo. Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩatũmire roho wake ũng’athie, na akĩũmia ngoro yake, nĩgeetha amũneane moko-inĩ manyu, o ta ūrĩa ekĩte rĩu. **31** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩndambĩrĩria kũneana Sihoni na bũrũri wake kũrĩ inyuĩ. Ambĩrĩriai kũmahũura mũmatoorie, nĩgeetha mwĩgwatĩre bũrũri ũcio wake.” **32** Hĩndĩ irĩa Sihoni oimagarire na mbũtũ yake yothe nĩguo acemanie na ithuĩ mbaara-inĩ kũu Jahazu, **33** Jehova Ngai witũ nĩamũneanire moko-inĩ maitũ na ithuĩ tũkĩmũhũura, tũkĩmũūruga hamwe na ariũ ake na mbũtũ yake yothe. **34** Hĩndĩ ĩyo tũkĩnyiita matũūra make mothe tũkĩmaananga biũ, o na tũkĩniina arũme, na andũ-a-nja, o na ciana. Tũtiatigirie mũndũ o na ũmwe. **35** No mahiũ na indo iria twaatahire kuuma matũūra macio twanyitire nĩtweyoeire tũgĩthĩ nacio. **36** Kuuma Aroeri mũthia-inĩ wa kĩanda kĩa Arinoni, na kuuma itũūra rĩrĩa rĩarĩ kĩanda-inĩ kũu, nginya o Gileadi, gũtirĩ itũūra o na rĩmwe rĩatũkĩririe hinya. Jehova Ngai witũ nĩaneanire matũūra mothe kũrĩ ithuĩ. **37** No kũringana na watho wa Jehova Ngai witũ, mũtiigana gũkuhĩrĩria bũrũri o na ūrĩkũ wa Aamoni, kana mũgĩkuhĩrĩria bũrũri ūrĩa wariganĩtie na Rũũ rwa Jaboku, o na kana bũrũri ūrĩa ũthiũrũrũkĩrie matũūra marĩa marĩ irĩma-inĩ.

3 Nĩtwacookire tũkĩgarũrũka na tũkĩambata na njĩra tũrorete Bashani, nake Ogu mũthamaki wa Bashani

akiumagara na mbūtū ciake ciothe cia ita oke ahūūrane na ithuī kūu Edirei. **2** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Ndūkamwītīgīre, nī ūndū nīndīmūneanīte hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita na būrūri wake moko-inī maku. Mwīke o ūrīa wekire Sihoni mūthamaki wa Aamori, ūrīa waathanaga Heshiboni.” **3** Nī ūndū ūcio Jehova Ngai witū akīneana Ogu mūthamaki wa Bashani moko-inī maitū na mbūtū yake yothe. Tūkīmooraga na tūtīatīgirie mūdū o na ūmwe. **4** Ihinda-inī rīu tūkīmatunya matūūra mao mothe. Gūtīrī itūūra o na rīmwe rīa matūūra mao mīrongo ītandatū tūtaamatunyire, marīa maarī būrūri-inī ūcio wothe wa Arigobu, ūthamaki-inī wa Ogu kūu Bashani. **5** Matūūra macio mothe maarī mairīgīre na hinya, na thingo ndaaya na igūrū, na ihingo ciarī na mīgīko, na ningī no kwarī tūtūūra tūingī tūtaarī tūirīgīre. **6** Nītwamanangire biū, o ta ūrīa tweekīte Sihoni mūthamaki wa Heshiboni, tūkīananga matūūra mothe manene, o na tūkīniina arūme na andū-a-nja o na ciana. **7** No mahiū mothe na indo iria twatahire kuuma matūūra macio mao manene nītwacioire tūgīthīi nacio. **8** Nī ūndū ūcio ihinda-inī rīu nītwatunyanire būrūri ūrīa warī irathīro rīa Rūūī rwa Jorodani, kuuma kūrī athamaki acio eerī a Aamori, naguo uumīte kīanda kīa Arinoni nginya kīrīma-inī kīa Herimoni. **9** (Kīrīma kīa Herimoni gīitagwo Sirioni nī Asidoni; nao Aamori magīitaga Seniru.) **10** Nītwatahire matūūra mothe marīa maarī kūdū kwaraganu, na Gileadi guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka na Edirei, matūūra ma kūrīa Ogu aathanaga kūu Bashani. **11** (No Ogu mūthamaki wa Bashani wiki watigarire harī matigari ma

Arefai. Gītanda gīake kīarī gīa cuuma, na kīarī na ūraihi wa makīria ma buti ikūmi na ithatū, na wariī wa buti ithathatū. Gītanda kīu kīrī o kīu Raba kwa Aamoni.) **12** Naguo būrūri ūrīa twatunyanire hīndī ūyo-rī, nīndagaīre andū a Rubeni na a Gadi būrūri ūrīa warī gathigathini wa Aroeri kūnyiitana na kīanda kīa Arinoni, hamwe na nuthu ya būrūri ūrīa ūrī irīma wa Gileadi, o hamwe na matūūra makuo. **13** Nakuo kūrīa kūngī guothe gwatigaire kīu Gileadi o na Bashani guothe, kūrīa Ogu aathanaga, ngīkūhe nuthu ya mūhīrīga wa Manase. (Būrūri wothe wa Arigobu kīu Bashani hīndī īmwe wetagwo būrūri wa Arefai. **14** Jairu, wa rūciaro rwa Manase, nīegwatīre būrūri wothe wa Arigobu o nginya mūhaka-inī wa Ageshuru na Amaakathi; nakuo gūgītanio nake, nī ūndū ūcio Bashani gwītagwo Havothu-Jairu o nginya ūmūthī.) **15** Na nīndaheanire Gileadi kūrī Makiru. **16** No andū a Rubeni na a Gadi ndaamaheire būrūri ūrīa uumīte Gileadi ūgaikūrūka nginya kīanda kīa Arinoni (mūhaka warī gatagatī ga kīanda kīu), ūgacooka ūgakinya rūūī-inī rwa Jaboku, arī ruo mūhaka wa Aamoni. **17** Mūhaka wakuo wa mwena wa ithūīro warī Rūūī rwa Jorodani kīu Araba, kuuma Kinerethu nginya Iria-inī rīa Araba (nīrīo Iria rīa Cumbī), mūhuro wa iharūrūka cia Pisiga. **18** Hīndī ūyo nīndamwathire ngīmūwīra atīrī, “Jehova Ngai wanyu nīamūheete būrūri ūyū mūwīgwatīre. No andū anyu arīa marī na hinya, arīa meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mūrīmo ūrīa ūngī mbere ya andū a Isiraeli ariū a ithe wanyu. **19** No rīrī, atumia anyu, na ciana cianyu, o na ūhiū wanyu (nīnjūūī nī mūrī na ūhiū mūingī) no

maikare matũũra-inĩ marĩa ndĩmũheete, **20** nginya rĩrĩa Jehova akaahe ariũ a thoguo ũhurũko ta ũrĩa amũheete inyuĩ, nao makorwo meyoire bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmahe, mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani. Thuutha ũcio-rĩ, o mũndũ wanyu no acooke handũ harĩa ndĩmũheete mwĩgwatĩre hatũke hanyu.” **21** Ningĩ ngĩatha Joshua ngĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩwĩoneire na maitho maku ũrĩa wothe Jehova Ngai wanyu ekĩte athamaki acio eerĩ. Ũguo noguo Jehova ageeka mothamaki marĩa mothe marĩ kũndũ kũu mũrathĩĩ. **22** Ndũkanametigĩre; Jehova Ngai wanyu nĩwe ũrĩmũrũagĩrĩra.” **23** Hĩndĩ ĩyo nĩndathaire Jehova ngĩmwĩra atĩrĩ: **24** “We Mwathani Jehova, nĩwambĩrĩrie kuonia ndungata yaku ũnene waku na hinya wa guoko gwaku. Nĩ ũndũ-rĩ, nĩ ngai ĩrĩkũ igũrũ kana thĩ ĩngĩka ciĩko cia hinya ta iria wee wĩkaga? **25** Reke ninge kũndũ kũu mũrĩmo wa Rũũ rwa Jorodani ngeyonere bũrũri mwega, bũrũri ũcio mwega ũrĩ irĩma o na bũrũri wa Lebanoni.” **26** No nĩ ũndũ wanyu-rĩ, Jehova nĩandakarĩire na ndangĩathikĩrĩrie. Jehova akiuga atĩrĩ, “Reke ũhoro ũcio ũkinye hau, ndũkanjarĩrie rĩngĩ ũndũ wĩgĩĩ ũhoro ũcio. **27** Ambata gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma kĩa Pisiga wĩrorere mwena wa ithũiro, na wa gathigathini, na wa gũthini, o na wa irathĩro. Wĩrorere bũrũri ũcio na maitho maku, nĩ ũndũ ndũkũringa rũũ rũrũ rwa Jorodani. **28** No rĩrĩ, taara Joshua, na ũmũũmĩrĩrie, na ũmwĩkire hinya, nĩgũkorwo nĩwe ũgaatongoria andũ aya maringe mathĩĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, na atũme magae bũrũri ũcio ũkuona.” **29** Nĩ ũndũ ũcio tũgĩkara kũu gĩtuamba-inĩ hakuhĩ na Bethi-Peori.

4 Atĩrĩrĩ, inyũĩ andũ a Isiraeli, iguai watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ngũmũruta. Marũmagĩrĩrei nĩgeetha mũtũũre muoyo na nĩguo mũthĩĩ mũtoonye mwĩgwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aramũhe. **2** Mũtikanongerere ũrĩa ngũmwatha kana mũrutarute, no rũmagiai maathani ma Jehova Ngai wanyu marĩa ngũmũhe. **3** Nĩmweyoneire na maitho manyu ũrĩa Jehova eekire kũu Baali-Peori. Jehova Ngai wanyu nĩaniinire gatagatĩ-inĩ kanyu ũrĩa wothe warũmagĩrĩra Baali ya Peori, **4** no arĩa othe anyu maarũmĩrĩire Jehova Ngai wanyu, marĩ muoyo nginya ũmũthĩ. **5** Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũruĩte watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho ta ũrĩa Jehova Ngai wakwa aanjathire, nĩgeetha mũmarũmagĩrĩre bũrũri-inĩ ũcio mũgũtoonya mũwĩgwatĩre. **6** Menyagĩrĩrai maathani macio wega, nĩgũkorwo ũguo nĩguo ũkoonania ũũgĩ na ũmenyo wanyu kũrĩ ndũrĩrĩ iria irĩguaga ũhoru wa watho ũyũ wa kũrũmĩrĩrwo, ciugage atĩrĩ, “Ti-itherũ rũrĩrĩ rũrũ rũnene nĩ rũũgĩ na nĩ andũ marĩ na ũmenyo wa maũndũ.” **7** Nĩ rũrĩrĩ rũrĩkũ rũngĩ rũnene ũũ, rũrĩ na ngai ciao irĩ hakuhĩ nao ta ũrĩa Jehova Ngai witũ akoragwo hakuhĩ na ithuĩ rĩrĩa rĩothe tũkũmũhooya? **8** Nĩngĩ nĩ rũrĩrĩ rũrĩkũ rũngĩ rũnene ũũ rũrĩ na watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho ma kĩhooto ta maya ndĩramũhe ũmũthĩ? **9** Mwĩmenyererei, na mũikare mwĩguĩte nĩgeetha mũtikanariganĩrwo nĩ maũndũ marĩa muonete na maitho manyu, kana mũreke mehere ngoro-inĩ cianyu matukũ marĩa mothe mũgũtũũra muoyo. Marutagei ciana cianyu o na ciana cia ciana cianyu iria igooka thuutha. **10** Ririkanai mũthenya ũrĩa mwarũgamire

mbere ya Jehova Ngai wanyu kũu Horebu, rĩrĩa anjĩĩrie atĩrĩ, “Cookanĩrĩria andũ mbere yakwa nĩguo maigue ciugo ciakwa, nĩgeetha mamenye kwĩindigĩra rĩrĩa rĩothe megũtũũra muoyo bũrũri ũcio, na marute ciana ciao maũndũ macio.” **11** Nĩmwakuhĩrĩirie na mũkĩrũgama magũrũ-inĩ ma kĩrĩma hĩndĩ ĩrĩa kĩarĩrĩmbũkaga mwaki wakinyĩte o igũrũ, gũkĩgĩa na matu mairũ na nduma ndumanu. **12** Hĩndĩ ĩyo Jehova nĩamwarĩirie arĩ thĩinĩ wa mwaki ũcio. Nĩmwaiguire mũgambo, no gũtirĩ kĩndũ muonire; mũgambo noguo warĩ ho. **13** Nĩamũmenyithirie ũhoru wa kĩrĩkanĩro gĩake, na nĩmo Maathani marĩa Ikũmi, marĩa aamwathire mũrũmagĩrĩre, na agĩcooka akĩmaandĩka ihengere-inĩ igĩrĩ cia mahiga. **14** Na rĩrĩ, Jehova nĩanjathire o ihinda rĩu ndĩmũrute watho ũcio wa kũrũmagĩrĩrwo, o na mawatho marĩa mũrĩrũmagĩrĩra mũrĩ bũrũri ũcio mũraringa Rũũĩ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre. **15** Mũthenya ũrĩa Jehova aamwarĩirie o kũu Horebu arĩ thĩinĩ wa mwaki, mũtionire mũhianĩre o na ũrĩkũ. Nĩ ũndũ ũcio mwĩmenyagĩrĩrei mũno, **16** nĩgeetha mũtikanethũkie na gwĩthondekera mũhianano mũicũhie, mũhiano wa kĩndũ o gĩothe, ũthondeketwo ũrĩ mũhianĩre wa mũndũ mũrũme kana wa mũndũ-wa-nja, **17** kana wa nyamũ o yothe ĩrĩ gũkũ thĩ, kana wa nyoni o yothe ĩrĩa yũmbũkaga rĩera-inĩ, **18** kana mũhianĩre wa nyamũ o na ĩrĩkũ ĩtambaga thĩ, kana mũhianĩre wa thamaki o na ĩrĩkũ ĩrĩa ĩrĩ maaĩ-inĩ marĩa marĩ mũhuro wa thĩ. **19** Na rĩrĩa mwarora igũrũ, muona riũa, kana mweri na njata, arĩ cio mbũtũ ciothe cia igũrũ, mũtikanaguucĩrĩrio mũcinamĩrĩre, kana mũhooe indo iria Jehova Ngai wanyu aagaĩire ndũrĩrĩ iria ciothe irĩ

gũkũ thĩ. **20** No inyuĩ-rĩ, Jehova nĩamũrutire icua-inĩ rĩu rĩa gũtwekia igera akĩmũruta bũrũri wa Misiri, nĩgeetha mũtuĩke andũ ake kũmbe, o ta ũrĩa mũtariĩ rĩu. **21** Jehova nĩandakarĩire nĩ ũndũ wanyu, na akĩhĩta na mwĩhĩtwa akiuga atĩ ndikaringa Rũũĩ rwa Jorodani, ndonye bũrũri ũcio mwega ũrĩa Jehova Ngai wanyu aramũhe ũrĩ igai rĩanyu. **22** Nĩĩ ngaakuĩra bũrũri ũyũ; ndikaringa Rũũĩ rwa Jorodani; no inyuĩ mũkirie kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ mwĩgwatĩre bũrũri ũcio mwega. **23** Mwĩmenyererei mũtikariganĩrwo nĩ kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu kĩrĩa aarĩkanĩire na inyuĩ; mũtikanethondekere mũhianano wa kĩndũ o gĩothe kĩrĩa Ngai akaananĩtie. **24** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ mwaki ũniinanaga, na nĩ Ngai ũrĩ ũiru. **25** Thuutha wa kũgĩa na ciana, o na ciana cia ciana cianyu, na mũkorwo mũtũũrĩte bũrũri ũcio ihinda iraa, mũngĩgacooka mwĩthũkie mwĩthondekere mũhianano mũicũhie wa mũthemba o na ũrĩkũ, na mwĩke maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wanyu, mũtũme arakare-rĩ, **26** ũmũthĩ ndeeta igũrũ na thĩ ituĩke aira atĩ nĩmũkaniinwo o narua kuuma bũrũri ũcio mũraringa Rũũĩ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre. Mũtigatũũra kũndũ kũu ihinda iraa na hatĩrĩ nganja nĩ mũkaaniinwo. **27** Jehova nĩakamũharagania kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ, na no andũ anini anyu magaatigara gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ iria Jehova akaamũharaganĩria. **28** Mũrĩ kũu, nĩmũkahooyaga ngai ithondeketwo nĩ andũ cia mĩtĩ na cia mahiga, o iria itangĩhota kuona, kana ciigue, kana irĩe, o na kana ciigue mũrukĩ. **29** No mũngĩgaacaria Jehova Ngai wanyu mũrĩ kũu, nĩmũkamuona, angĩkorwo nĩmũkamũrongoria na

ngoro cianyu ciothe na muoyo wanyu wothe. **30** Rĩrĩa mũgaakorwo mūrĩ mathĩina-inĩ na maũndũ maya mothe mekĩke kūrĩ inyuĩ, nĩmũgacookerera Jehova Ngai wanyu na mũmwathĩkĩre matukũ-inĩ ma thuutha. **31** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ Ngai ũrĩ-tha; ndakamũtiganĩria, kana amũniine, kana ariganĩrwo nĩ kĩrĩkanĩro gĩake na maithe manyu ma tene kĩrĩa aarĩkanĩire nao na mwĩhĩtwa. **32** Na rĩrĩ, ũriai ũhoro wa matukũ marĩa mahĩtũku, o marĩa maarĩ mbere yanyu, kuuma mũthenya ũrĩa Ngai ombire mũndũ gũkũ thĩ; ũriai kuuma gĩturi kĩmwe kĩa igũrũ nginya kĩrĩa kĩngĩ. Nĩ kūrĩ kwahaana ũndũ mũnene ta ũyũ, kana nĩ kūrĩ kwaiguĩka ũndũ ũngĩ taguo? **33** Nĩ kūrĩ andũ angĩ marĩ maigua mũgambo wa Ngai akĩaria arĩ thĩinĩ wa mwaki, ta ũrĩa inyuĩ mũiguĩte, na magatũũra muoyo? **34** Nĩ kūrĩ ngai yanageria kwĩyoera rũrĩrĩ ĩrũrutĩte thĩinĩ wa rũrĩa rũngĩ, na ũndũ wa magerio, na kũringa ciama, na morirũ, na kũhũũrana mbaara, na gwĩka maũndũ na njara ĩrĩ na hinya na guoko gũtambũrũkĩtio; o na kana ciĩko ingĩ nene na cia gwĩtigĩrwo ta maũndũ marĩa mothe Jehova Ngai wanyu aamwĩkĩire kũu bũrũri wa Misiri mũkĩĩonagĩra na maitho? **35** Muonirio maũndũ macio nĩgeetha mũmenye atĩ Jehova nĩwe Ngai; tiga o we wiki gũtirĩ ũngĩ. **36** Nĩatũmire mũigie mũgambo wake kuuma igũrũ nĩguo amũrute. Nakuo thĩ akĩmuonia mwaki wake mũnene, na mũkĩigua ciugo ciake ikiuma mwaki-inĩ ũcio. **37** Tondũ nĩendeete maithe manyu ma tene, na agĩthuura njiaro iria igooka thuutha wao, nĩamũrũtĩre bũrũri wa Misiri na hinya mũnene, na agĩtwarana na inyuĩ, **38** nĩgeetha amũingatĩre ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya kũmũkĩra,

amũrehe bũrũri wacio, amũhe guo ũtuĩke igai rĩanyu, ta ũrĩa gũtariĩ ũmũthĩ. **39** Menyai na mũnyiite na ngoro cianyu ũmũthĩ atĩ Jehova nĩwe Ngai kũu igũrũ na gũkũ thĩ. Gũtirĩ ũngĩ. **40** Rũmiai watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na maathani make marĩa ngũmũhe ũmũthĩ, nĩgeetha muonage maũndũ mega inyuĩ ene na ciana cianyu iria igooka thuutha wanyu, na nĩguo mũtũũre matukũ maingĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe nginya tene. **41** Hĩndĩ ĩyo Musa akĩamũra matũũra matatũ manene mwena wa irathĩro wa Jorodani, **42** marĩa mũndũ o na ũrĩkũ ũragĩte mũndũ angĩoriire angĩkorwo oragĩte mũndũ wa itũũra rĩake atathugundĩte, na atarĩ na rũthũũro. Nĩangĩoriire itũũra rĩmwe rĩa macio ahonokie muoyo wake. **43** Matũũra macio nĩmo maya: Bezeri kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu, nĩ ũndũ wa andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni; na Ramothu kũu Gileadi, nĩ ũndũ wa andũ a mũhĩrĩga wa Gadi; na Golani kũu Bashani, nĩ ũndũ wa mũhĩrĩga wa Manase. **44** Ũyũ nĩguo watho ũrĩa Musa aaheire andũ a Isiraeli maũrũmagĩrĩre. **45** Ici nĩcio irĩkanĩro na watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa Musa aamaheire rĩrĩa moimire bũrũri wa Misiri, **46** na maarĩ gĩtuamba-inĩ gũkuhĩ na Bethi-Peori, irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani, bũrũri-inĩ wa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni, nĩwe wahootirwo nĩ Musa na andũ a Isiraeli hĩndĩ ĩrĩa moimaga bũrũri wa Misiri. **47** Nĩmegwatiire bũrũri wake na makĩngwatĩra bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani, athamaki acio eerĩ a Aamori a kũu irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani. **48** Bũrũri ũcio uumĩte Aroeri, mũthia-inĩ wa kĩaanda kĩa Arinoni

ũgakinya kīrīma-inī kīa Sirioni (na nīkīo Herimoni), **49** na ũkanyīita Araba guothe mwena wa irathīro rīa Rūūī rwa Jorodani, o nginya iria rīa Araba, mūhuro wa iharūrūka cia Pisiga.

5 Musa nīetire andū a Isiraeli othe, akīmeera atīrī: Inyuī Aisiraeli, ta kīigwei irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ngūmwīra ũmūthī mūkīiguaga. Mūmeerute na mūtīgīrīre nī mwamarūmīrīra. **2** Jehova Ngai witū nīarīkanīire kīrīkanīro na ithuī kūu Horebu. **3** Jehova ndarīkanīire kīrīkanīro gīkī na maithe maitū oiki, no nīarīkanīire na ithuī, ithuothē arīa tūrī muoyo ũmūthī. **4** Jehova aaranīirie na inyuī ũthiū kwa ũthiū arī thīinī wa mwaki kīrīma igūrū. **5** (Hīndī īyo nīi ndarūgamīte gatagatī kanyu na Jehova nīguo ndīmwīre ũhoro wa Jehova, nī tondū nīmwetigagīra mwaki ũcio, na mūtiigana kwambata kīrīma igūrū.) Nake akīmwīra atīrī: **6** “Nī nīi Jehova Ngai waku, ũrīa wakūrutire būrūri wa Misiri, kuuma būrūri wa ũkombo. **7** “Ndūkanagīe na ngai īngī tīga nīi. **8** “Ndūkanethondekere mūhianano mūicūhie wa mūhianīre wa kīndū o gīothē kīrī kūrīra igūrū, kana gūkū thī, kana kīrī maaī-inī marīa marī mūhuro wa thī. **9** Ndūkanacinamīrīre kana ũcihooe, nīgūkorwo nīi Jehova Ngai waku ndī Ngai ũrī ũiru, herithagia ciana nī ũndū wa mehīa ma maithe mao nginya rūciaro rwa gatātū na rwa kana rwa andū arīa maathūire, **10** no nī ngonania wendo kūrī njīarwa ngiri na ngiri cia andū arīa manyendete na magaathīkīra maathani makwa. **11** “Ndūkanagwete rīitwa rīa Jehova Ngai waku na itherū, nīgūkorwo Jehova ndagatua atī

mündũ ndehĩtie ũrĩa ũgwetaga rĩitwa rĩake na itherũ.

12 “Menyagĩrĩra mũthenya wa Thabatũ ũwamũrage, o ta ũrĩa Jehova Ngai waku agwathĩte. **13** Rutaga wĩra waku wothe mũthenya ĩtandatũ, **14** no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya Jehova Ngai waku. Mũthenya ũcio ndũkanarute wĩra o na ũrĩkũ, wee mwene, kana mũrũguo, kana mwarĩguo, kana ndungata yaku ya mündũ mũrũme kana ya mündũ-wa-nja, kana ndegwa yaku, kana ndigiri yaku kana nyamũ o na ĩrĩkũ yaku, kana mũgeni ũrĩ gwaku mũciĩ, nĩgeetha ndungata yaku ya mündũ mũrũme o na ya mündũ-wa-nja o nacio ihurũke o tawe.

15 Ririkanaga o nawe warĩ ngombo bũrũri wa Misiri, na atĩ nĩ Jehova Ngai waku wakũrutire kuo na njara ĩrĩ hinya na guoko kwa ũhoti gũtambũrũkĩtio. Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai waku agwathĩte ũmenyagĩrĩre mũthenya wa Thabatũ. **16** “Tĩia thoguo na nyũkwa o ta ũrĩa Jehova Ngai waku agwathĩte, nĩgeetha ũtũũre matukũ maingĩ, na maũndũ maku magĩrĩre bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova Ngai waku egũkũhe. **17** “Ndũkanoragane. **18** “Ndũkanatharanie. **19** “Ndũkanaiye. **20** “Ndũkanaigĩrĩre mündũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoy. **21** “Ndũkanacumĩkĩre mũtumia wa mündũ ũrĩa ũngĩ. Ndũkanerĩrĩre nyũmba ya mündũ ũrĩa ũngĩ kana gĩthaka gĩake, kana ndungata yake ya mündũ mũrũme kana ya mündũ-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, kana kĩndũ o nakĩ kĩa mündũ ũrĩa ũngĩ.”

22 Macio nĩmo maathani marĩa Jehova aarĩirie ũngano wanyu wothe na mũgambo mũnene kĩrĩma-inĩ kũ arĩ thĩĩnĩ wa mwaki, o na itu-inĩ, o na nduma ndumanu; na ndoongereire ũndũ ũngĩ. Agĩcooka akĩmaandĩka ihengere-

inĩ igĩrĩ cia mahiga, akĩnengera. **23** Rĩrĩa mwaiguire mũgambo ũkiuma nduma-inĩ ĩyo, na kĩrĩma gĩgĩakanaga mwaki, athuuri na atongoria a mĩhĩrĩga yanyu yothe nĩmookire kũrĩ nĩ. **24** Mũkiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai witũ nĩatuonetie riiri wake na ũnene wake, na nĩtũiguĩte mũgambo wake ũkiuma mwaki-inĩ. Ũmũthĩ nĩtwonete atĩ mũndũ no atũũre muoyo o na Ngai aarĩtie nake. **25** No rĩrĩ, tũgũkua nĩkĩ? Mwaki ũyũ mũnene ũũ nĩ ũgũtũniina, na nĩtũgũkua tũngĩigua mũgambo wa Jehova Ngai witũ hĩndĩ ĩngĩ. **26** Nĩ ũndũ-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ ũrĩ muoyo ũrĩ waigua mũgambo wa Ngai ũrĩa ũtũũraga muoyo akĩaria arĩ thĩnĩ wa mwaki ta ũrĩa ithuĩ tũiguĩte, na agatũura muoyo? **27** Wee thĩ ũkuhĩrĩrie, ũigue ũrĩa wothe Jehova Ngai witũ ekuuga. Ũcooke ũũke ũtwĩre ũrĩa wothe Jehova Ngai witũ egũkwĩra. Nĩtũkũigua na twathĩke.” **28** Jehova nĩamũiguire rĩrĩa mwanjaragĩria, nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩnjiguĩte ũrĩa andũ aya makwĩrite. Ũhoru ũcio wothe maarĩtie nĩ mwega. **29** Naarĩ korwo magĩa na ngoro ya gũtũma meĩndigagĩre na matũũre marũmĩtie maathani makwa hĩndĩ ciothe, nĩguo matũũre monaga maũndũ mega o ene o na ciana ciao nginya tene! **30** “Thĩ ũmeere macooke hema-inĩ ciao. **31** No wee-rĩ, ikara haha harĩ nĩ nĩgeetha ngũhe ũhoru wa maathani mothe, na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩwo, na mawatho marĩa ũrĩmarutaga nĩguo mamarũmagĩrĩre marĩ bũrũri ũrĩa ngũmahe mawĩgwatĩre ũtuĩke wao.” **32** Nĩ ũndũ ũcio, mwĩmenyererei nĩguo mwĩkage ũrĩa Jehova Ngai wanyu amwathĩte; mũtikarore na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. **33** Thiiagai na mĩthĩire irĩa yothe Jehova Ngai

wanyu amwathĩte, nĩguo mūtũũre muoyo na mũgaacĩre, na nĩguo mūtũme matukũ manyu maingĩhe ma gūtũũra bũrũri ũcio mũkegwatĩra.

6 Na rĩrĩ, maya nĩmo maathani, na watho wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho marĩa Jehova Ngai wanyu aanjathire ndĩmũrute nĩgeetha mũmamenyagĩrĩre mũrĩ bũrũri ũcio mũkũringa Rũũĩ rwa Jorodani mũthĩĩ mũkawĩgwatĩre ũtuĩke wanyu. **2** Nĩgeetha inyuĩ na ciana cianyu, na ciana ciao iria igooka thuutha mwĩtigagĩre Jehova Ngai wanyu rĩrĩa rĩothe mũgūtũũra muoyo, na ũndũ wa kũmenyerera watho wake wothe wa kũrũmĩrĩrwo, na maathani marĩa mothe ngũmũhe, na nĩguo mūtũũre mũkenete matukũ maingĩ. **3** Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, thikĩrĩria na ũmenyagĩrĩre gwathĩkaga nĩgeetha ũtũũre wonaga maũndũ mega, na ningĩ nĩgeetha mũingĩhe mũno mũrĩ bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, o ta ũrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩire. **4** Atĩrĩrĩ, wee Isiraeli, thikĩrĩria: Jehova Ngai witũ, we wiki nowe Jehova. **5** Endaga Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na hinya waku wothe. **6** Maathani maya ndĩrakũhe ũmũthĩ ũreke matũũre ngoro-inĩ yaku. **7** Ũmarutage ciana ciaku na kĩyo. Aragia ũhoru wamo rĩrĩa ũikarĩte gwaku mũcĩĩ na rĩrĩa ũgũthĩĩ na njĩra, o na rĩrĩa ũkomete na rĩrĩa wokĩra. **8** Mohagĩrĩre guoko-inĩ gwaku marĩ imenyithia, na ũmohagĩrĩre ũthiũ-inĩ waku. **9** Maandĩke hingĩro-inĩ cia mĩrango ya nyũmba ciaku, o na ũmaandĩke ihingo-inĩ ciaku. **10** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Jehova Ngai waku agaagũkinyia bũrũri ũcio erĩire maithe maku na mwĩhĩtwa: akĩrĩra Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, atĩ

nīagakūhe būrūri ūrī na matūūra manene, mega, ūtaakīte wee mwene, **11** na akūhe nyūmba ciyūrīte indo njega cia mīthemba yothe, no tiwe mwene ūciyūrītie kuo, na ithima ūteenjete wee mwene, na mīgūnda ya mīthabibū na ya mītamaiyū īrīa ūtaahandīte wee mwene; hīndī īyo warīa na wahūūna, **12** ūkaamenyerera ndūkanariganīrwo nī Jehova, ūrīa wakūrutire būrūri wa Misiri, agīkūruta būrūri wa ūkombo. **13** Wītīgagīre Jehova Ngai waku, ūmūtungatīre o we wiki, na rīrīa ūkwīhīta ūgwetage rītwa rīake. **14** Ndūkanarūmīrīre ngai ingī, ngai cia andū arīa makūrīgiicīrie; **15** nīgūkorwo Jehova Ngai waku, ūrīa ūrī gatagatī-inī kanyu, nī Ngai ūrī ūiru, na marakara make nīmagagūūkīrīra magūcine, na makūniine biū ūthire būrūri-inī ūcio. **16** Mūtikanagerie Jehova Ngai wanyu ta ūrīa mwekire kūu Masa. **17** Mūtikanaage kūmenyerera maathani ma Jehova Ngai wanyu, na irīkanīro, na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo, marīa akūheete ūrūmagīrīre. **18** Īkaga maūndū marīa moonagwo nī Jehova magīrīre na mega, nīgeetha ūtūūre wonaga maūndū mega, nīguo ūthīi ūkegwatīre būrūri ūcio mwega ūrīa Ngai eerīre maithe manyu ma tene na mwīhītwa, **19** atī nīakaingata thū cianyu ciothe ciehere mbere yaku, o ta ūrīa Jehova oigīte. **20** Matukū-inī ma thuutha, rīrīa mūrūguo agaakūūria atīrī, “Gītūmi kīa irīkanīro icio, na kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo na mawatho marīa Jehova Ngai aamwathīte mūrūmagīrīre, nī kīi?” **21** Ūkaamūcookeria atīrī: “Ithuī twarī ngombo cia Firaūni kūu būrūri wa Misiri, no Jehova agītūruta būrūri ūcio wa Misiri na ūndū wa guoko gwake kwa hinya. **22**

Nītweyoneire na maitho maitū Jehova akīringa ciama na agīka maūndū ma kūgegania, maūndū manene mūno na ma kūmakania, akīmeeka kūu būrūri wa Misiri, o na kūrī Firaūni na andū a nyūmba yake yothe. **23** No nīatūrutire kuuma kūu nīgeetha atūrehe gūkū nīguo atūhe būrūri ūyū eerīre maithe maitū ma tene na mwīhītwa. **24** Nake Jehova agītawatha twathīkagīre kīrīra kīa watho wothe wa kūrūmīrīrwo, na twītīgagīre Jehova Ngai witū, nīgeetha tūgaacagīre hīndī ciothe, na tūtūūre muoyo o ta ūrīa gūtariī ūmūthī. **25** Na ithuī tūngīmenyerera gwathīkīra watho ūyū wothe tūrī mbere ya Jehova Ngai witū, o ta ūrīa atwathīte-rī, ūcio nī ūgaatuīka ūthingu witū.”

7 Rīrīa Jehova Ngai waku agaagūkinyia būrūri ūrīa ūratoonya ūkawīgwatīre na aingate ndūrīrī nyingī ikweherere, nacio nī Ahiti, na Agirigashi, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi na Ajebusi, ndūrīrī mūgwanja nene na irī hinya gūgūkīra-rī, **2** na rīrīa Jehova Ngai waku agaacineana kūrī we nawe ūkorwo ūcitooretie, hīndī īyo no nginya ūgaciniina biū. Ndūkanagīe na kīrīkanīro nacio na ndūkanaciiguīre tha. **3** Mūtikanagūrane nacio. Mūtikanaheane airītu anyu kūrī aanake ao kana aanake anyu mahikie airītu ao, **4** nīgūkorwo nīmakagarūra aanake anyu matige gūcooka kūnūmīrīra, na matuīke a gūtungatīra ngai ingī, namo marakara ma Jehova nīmakamūūkīrīra, mamūcine na mamūniine o narua. **5** Ūū nīguo mūkaameeka: Mūkoinanga igongona ciao, na mūharaganie mahiga ma igongona ciao, na mūtemange itugī ciao cia Ashera, o na mūcine mīhianano yao na mwaki. **6** Nīgūkorwo inyuī

mūrī rūrīrī rwamūrīrwo Jehova Ngai wanyu. Jehova Ngai wanyu aamūthurire kuuma ndūrīrī-inī ciothe cia thī mūtūike rūrīrī rwake, rūrīrī rūrī bata mūno harī we. 7 Jehova ndaamwendire na akīmūthuura tondū mwarī aingī gūkīra ndūrīrī iria ingī, nīgūkorwo nī inyuī mwarī anini mūno gūkīra andū arīa angī othe. 8 No nī ūndū wa Jehova kūmwenda na kūmenyerera mwīhītwā ūrīa eehītīre maithe manyu ma tene, nīkō aamūrutire na guoko gwake kūrī hinya, na akīmūkūūra akīmūruta būrūri wa ūkombo, kuuma hinya-inī wa Firaūni mūthamaki wa būrūri wa Misiri. 9 Nī ūndū ūcio kīmenyei atī Jehova Ngai wanyu nīwe Ngai; o we Mūrungu ūrīa mwīhokeku, ūmenyagīrīra kīrīkanīro gīake kīa wendo kūrī njiaro ngiri cia andū arīa mamwendete, na makamenyerera maathani make. 10 No rīrī, arīa mamūthūire nīakerīhīria na njīra ya kūmaniina biū makīonaga; ndakagīa thieya kwīrīhīria harī andū arīa mamūthūire, makīonaga. 11 Nī ūndū ūcio, mwīmenyererei mūrūmagīrīre maathani na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ngūmūhe ūmūthī. 12 Mūngīrūmbūiya mawatho macio na mūmamenyerere mūmarūmīrīre, nake Jehova Ngai wanyu nīarīigaga kīrīkanīro gīake kīa wendo na inyuī, o ta ūrīa eehītire mbere ya maithe manyu. 13 Nīarīmwendaga na amūrathimaga na atūmage mūingīhage. Nīarīrathimaga maciaro ma nda cianyu, na maciaro ma mīgūnda yanyu, marī ma ngano, na ma ndībei ya mūhīhano, na ma maguta, na ma njaū cia ndūūru cianyu na ma tūtūrūme twa ndūūru cia ng'onda cianyu kūu būrūri-inī ūrīa eehītire harī maithe manyu atī nīakamūhe. 14 Inyuī

nīmūkarathimwo gūkīra rūrīrī rūngī o ruothe; gūtīrī mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja wanyu ūkaaga mwana, o na kana ūhiū wanyu o wothe wage gūciara. **15** Jehova nīakamūgitīra kuuma kūrī mīrimū yothe. Ndakamūrehithīria mīrimū mīūru ta īrīa muoī rīrīa mwarī kūu būrūri wa Misiri, no rīrī, nīakamīrehithīria andū arīa othe mamūthūire. **16** No nginya mūkaaniina ndūrīrī ciothe iria Jehova akaarekereria acineane kūrī inyuī; mūtikanaciguīre tha kana mūtungatīre ngai ciacio, nīgūkorwo ūndū ūcio no ūtuīke mūtego kūrī inyuī. **17** Mwahota kwīra atīrī, “Ndūrīrī ici irī na hinya gūtūkīra. Tūngīhota atīa gūciingata?” **18** No mūtikanaciītīgīre; ririkanagai wega ūrīa Jehova Ngai wanyu eekire Firaūni, o na ūrīa eekire būrūri wa Misiri guothe. **19** Nīmweyoneire na maitho manyu maūdū manene marīa andū acio maageririo namo, o na ciama iria ciaringirwo, na maūdū ma kūgegania marīa meekirwo; ningī mūririkane ūrīa Jehova Ngai wanyu aamūrutire būrūri wa Misiri na guoko kwa hinya na gūtambūrūkītio. Ūguo noguo Jehova Ngai wanyu ageeka ndūrīrī ocio ciothe mūretigīra rīu. **20** O na ningī, Jehova Ngai wanyu nīagatūma magi ma mboora gatagatī ga cio, nginya o na matigari ma cio marīa makaamwīhitha makorwo mathirīte. **21** Mūtikamakio nīcio, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu, ūrīa ūrī hamwe na inyuī, nī Mūrungu mūnene na wa gwītīgīrwo. **22** Jehova Ngai wanyu nīakarutūrūra ndūrīrī ocio ciehere mbere yanyu hanini o hanini. Mūtigetīkīrio mūciniine o rīmwe, nīguo nyamū cia gīthaka itikamūingīhīre imūrīgiicīrie. **23** No Jehova Ngai wanyu nīakaneana ndūrīrī ocio kūrī

inyuĩ, atũme igĩe na kĩrigiicano kĩnene o nginya iniinwo.

24 Athamaki ao nĩakamaneana moko-inĩ manyu, na inyuĩ nĩmũkaniina marĩitwa mao biũ mehere gũkũ thĩ mũhuro wa riũa. Gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũmwĩtiiria; nĩ mũkaamaniina. **25** Mĩhiano ya ngai ciao nĩmũkamĩcina na mwaki. Mũtikanacumĩkĩre betha na thahabu iria ciĩkĩrĩtwo igũrũ riayo, kana mũmĩoe ĩtuĩke yanyu, mũtikaguucĩrĩrio nĩyo mũheeneke, nĩgũkorwo nĩrĩ magigi kũrĩ Jehova Ngai wanyu. **26** Ndũkanarehe kĩndũ kĩrĩ thaahu nyũmba-inĩ yaku, nĩgeetha ndũkaamũrwo hamwe na kĩndũ kũ mũniinwo. Kĩrege biũ na ũgĩthũũre, nĩgũkorwo nĩgĩtuĩtwo gĩa kũniinwo.

8 Maathani maya mothe ndĩramũhe ũmũthĩ ma kũrũmĩrĩra mamenyagĩrĩrei nĩgeetha mũtũũre, na mũingĩhe, na mũtoonye mwĩgwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova erĩre maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa. **2** Ririkanai ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamũtongoririe njĩra-inĩ yothe kũu werũ-inĩ mĩaka ĩyo mĩrongo ĩna, akĩenda mwĩnyiihie na amũgerie nĩguo amenye maũndũ marĩa maarĩ ngoro-inĩ cianyu, kana hihi nĩmũkamenyagĩrĩra maathani make kana aca. **3** Nĩatũmire mwĩnyiihie, na akĩreka mũhũte agĩcooka akĩmũhũũnia na mana, marĩa mũtaamenyete kana makamenywo nĩ maithe manyu, nĩgeetha amũrute atĩ ti irio ciki ingĩtũũria mũndũ muoyo, no nĩ kiugo o gĩothe kĩrĩa kĩngiuma kanua ka Jehova. **4** Nguo cianyu itiigana gũtuĩka kana magũrũ manyu makĩimba ihinda-inĩ rĩu rĩa mĩaka mĩrongo ĩna. **5** Kĩmenyei na ngoro cianyu atĩ o ta ũrĩa mũndũ ahũũraga mũriũ akĩmũrũnga, ũguo noguo Jehova Ngai wanyu amũhũũraga. **6** Menyagĩrĩrai

maathani ma Jehova Ngai wanyu, mūthiage na njīra
ciake na mūmwītigagīre. **7** Nīgūkorwo Jehova Ngai
wanyu aramūtware būrūri mwega mūno, būrūri ūrī
tūrūūī, na ūrī tūrīa twa maaī, na ithima cia maaī
megūtherera kūu cianda-inī o na irīma-inī; **8** būrūri
ūrī na ngano na cairi, na ūrī na mīthabibū na mīkūyū,
na mīkomamanga, ningī nī būrūri ūrī na maguta ma
mītamaiyū na ūūkī; **9** nī būrūri ūtakanyiihia irio, na
inyuī mūtīrī kīndū mūkaaga, būrūri ūrīa mahiga maguo
arī igera, na no mwenje icango irīma-inī ciagu. **10**
Rīrīa mūkaarīa mūhūūne, mūkaagooca Jehova Ngai
wanyu nī ūndū wa būrūri ūcio mwega amūheete. **11**
Mwīmenyagīrīrei mūtikanariganīrwo nī Jehova Ngai
wanyu, mwage kūmenyerera maathani make na mawatho
make, na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo ūrīa
ndīramūhe ūmūthī. **12** Kwaga ūguo, mwarīa mwahūūna,
na mwaka nyūmba njega na mūcitūūre, **13** na rīrīa
ndūūru cianyu cia ng'ombe na cia mbūri ikaaneneha,
nacio betha na thahabu ciongerereke, na indo ciothe iria
mūrī nacio ikorwo ciongererekete mūno-rī, **14** hīndī īyo
ngoro cianyu nīikaagīa na mwītīō, na nīmūkariganīrwo
nī Jehova Ngai wanyu, o we ūrīa wamūrutire būrūri wa
Misiri, akīmūruta būrūri wa ūkombo. **15** Nīamūtongoririe
mūgītūīkanīria werū ūcio mūnene na wa kūmakania,
būrūri ūcio mūng'aru ūtarī maaī, na warī na nyoka
njūru, o na tūng'aurū. Nīamūrutīire maaī ihiga-inī rīa
nyaigī. **16** Nīamūheire mana mūrīire kūu werū-inī, marīa
maihe manyu mataamenyete ūhoru wamo, nīguo atūme
mwīnyiihie, na akīmūgeria nīgeetha thuutha-inī maūndū

manyu makaagĩrĩra. **17** Mwahota gũkeĩra atĩrĩ, “Ūhoti witũ na hinya wa moko maitũ nĩcio ituoneire ũtonga ũyũ.” **18** No rĩrĩ, ririkanagai Jehova Ngai wanyu, nĩgũkorwo nĩwe ũmũheaga ũhoti wa kwĩgĩra na ũtonga, na nĩ ũndũ ũcio agakĩhingia kĩrĩkanĩro gĩake, kĩrĩa aarĩkanĩire na maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa, o ta ũrĩa gũtariĩ ũmũthĩ. **19** Mũngĩkariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu mũrũmĩrĩre ngai ingĩ, mũcihohe na mũciinamĩrĩre, ngũmumbũrĩra mũthenya wa ũmũthĩ atĩ ti-itherũ no mũkaaniinwo. **20** Mũkaaniinwo o ta ndũrĩrĩ iria Jehova aaniinire agĩcieheria mbere yanyu, nĩ ũndũ wa kwaga gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu.

9 Ta thikĩrĩria wee Isiraeli. Rĩu ũrorete kũringa Rũũĩ rwa Jorodani ũthĩ ũgatunye ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya gũgũkĩra, bũrũri ũrĩ na matũũra manene mũno mathiũrũrũkĩirio na thingo ikinyĩte o igũrũ. **2** Andũ akuo marĩ hinya na nĩ araihu, nĩo Aanaiki! Nĩũũĩ ũhoru wao, na nĩũiguĩte gũkĩrwo atĩrĩ: “Nũũ ũngĩhota gwĩtiiria andũ a Anaki?” **3** No menya wega ũmũthĩ atĩ Jehova Ngai waku nĩwe ũkũringa athĩ mbere yaku ahaana ta mwaki wa kũniinana. Nĩakamaniina; amatoorie mbere yaku. Nawe nĩũkamarutũrũra ũmaniine biũ o narua, o ta ũrĩa Jehova aakwĩrĩire. **4** Jehova Ngai waku aarĩkia kũmaingata mehere mbere yaku-rĩ, ndũkaneĩire atĩrĩ, “Jehova andehete gũkũ ndĩgwatĩre bũrũri ũyũ nĩ ũndũ wa ũthingu wakwa.” Aca, ti ũguo, no nĩ tondũ wa waganu wa ndũrĩrĩ icio, nĩkĩo Jehova egũciingata ciehere mbere yaku. **5** Ti ũthingu waku o na kana ũrũngĩrĩru waku ũgũtũma ũkegwatĩre bũrũri wacio; no nĩ tondũ wa waganu

wa ndūrīrī icio-rī, Jehova Ngai waku nīekūmarutūrūra mehere mbere yaku nīguo ahingie ūrīa eehītire kūrī maithe maku, nīo Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu. **6** Nī ūndū ūcio, kīmenye atī ti ūthingu waku ūtūmīte Jehova Ngai waku akūhe būrūri ūcio mwega ūwīgwatīre ūtuīke waku, nīgūkorwo inyuī mūrī andū momītīe ngingo. **7** Ririkanaga na ndūkanariganīrwo nī ūrīa warakaririe Jehova Ngai waku kūu werū-inī. Kuuma mūthenya ūrīa woimire būrūri wa Misiri nginya rīrīa mwakinyire gūkū, mūkoretwo mūkīremera Jehova. **8** Mūrī kūu Horebu nīmwatūmire marakara ma Jehova maarahūke akīrakara nginya akienda kūmūniina. **9** Rīrīa ndaambatire kīrīma-inī nganengerwo ihengere cia mahiga, ihengere iria ciandīkītwo kīrīkanīro kīrīa Jehova aarīkanīire na inyuī, nīndaikarire kūu kīrīma igūrū matukū mīrongo ĩna, mūthenya na ūtukū; ndiarīire irio kana ngīnyua maaī. **10** Jehova nīanengerire ihengere igīrī cia mahiga ciandīkītwo na kīara kīa Ngai. Ciandīkītwo maathani mothe marīa Jehova aamwarīirie kūu kīrīma-inī arī thīinī wa mwaki, mūthenya ūrīa mwagomanīte. **11** Hīndī ĩrīa matukū macio mīrongo ĩna, mūthenya na ūtukū, maathirire-rī, Jehova nīanengerire ihengere icio igīrī cia mahiga, ihengere icio cia kīrīkanīro. **12** Jehova agīcooka akīnjīra atīrī, “Ikūrūka narua uume gūkū nī ūndū andū aku arīa warutire būrūri wa Misiri nīmethūkītīe. Nīmagarūrūkīte o na ihenya magatiganīria maathani marīa ndamaathire na nīmethondekeire mūhianano wa gūtwekio.” **13** Ningī Jehova akīnjīra atīrī, “Andū aya nīndīmoonete, ngoona atī nī andū momītīe ngingo mūno! **14** Ndekereria, nīguo

ndĩmaniine na tharie rĩtwa rĩao gũkũ thĩ mũhuro wa riũa. Thuutha wa ũguo njooke ngũtue rũrĩrĩ rũrĩ hinya na rũrĩ na andũ aingĩ kũmakĩra.” **15** Nĩ ũndũ ũcio ngĩhũndũka ngĩkũrũka kuuma kĩrĩma igũrũ o gĩkĩrĩrĩmbũkaga mwaki. Nacio ihengere icio igĩrĩ cia kĩrĩkanĩro ciarĩ moko-inĩ makwa. **16** Rĩrĩa ndaacũthĩrĩrie, nĩndonire atĩ nĩmwehĩrie Jehova Ngai wanyu; nĩ mwethondekeire mũhianano wa gũtwekio ũhaana ta njaũ. Nĩmwagarũrũkĩte o narua mũgatiga kũrũmĩrĩra njĩra rĩra Jehova aamwathĩte mũrũmagĩrĩre. **17** Nĩ ũndũ ũcio ngĩnyĩta ihengere icio igĩrĩ ngĩcirekania kuuma moko-inĩ makwa, nacio ikĩenyũkanga icunjĩ mũkĩionagĩra na maitho manyu. **18** Ningĩ ngĩgũithia thĩ mbere ya Jehova matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ; ndiigana kũrĩa irio kana ngĩnyua maaĩ, nĩ ũndũ wa mehia marĩa mothe mwekĩte, mũgeeka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, mũgĩtũma arakare. **19** Nĩndetigagĩra marakara na mang’ũrĩ ma Jehova, nĩgũkorwo nĩamũrakarĩre o kũigana ũndũ angĩamũniinire. No Jehova nĩathikĩrĩrie o rĩngĩ. **20** Nake Jehova nĩarakarĩre Harũni o kũigana ũndũ angĩamũniinire, no ihinda rĩu, nĩndahoeire Harũni o nake. **21** Ningĩ ngĩcooka ngĩoya kĩndũ kũ kĩanyu kĩa wĩhia, nakĩo nĩkĩo njaũ ĩyo mwathondekete, na ngĩmĩcina na mwaki. Ngĩcooka ngĩmĩthethera ngĩmĩthĩa ĩgĩtuĩka mũtutu mũhinyu ta rũkũngũ, naruo rũkũngũ rũu ngĩrũikia karũũ gaathereraga koimĩte kĩrĩma-inĩ. **22** O na ningĩ nĩmwarakaririe Jehova mũrĩ kũu Tabera, na Masa, na Kĩbirothu-Hataava. **23** Na rĩrĩa Jehova aamũtũmire kuuma Kadeshi-Barinea, aamwĩrĩre atĩrĩ, “Ambatai mũthĩĩ

mūkegwatīre būrūri ūrīa ndīmūheete.” No nī mwaremeire watho wa Jehova Ngai wanyu. Mūtiigana kūmwīhoka kana kūmwathīkīra. **24** Kuuma rīrīa ndamūmenyire, mūtūūruga mūremeire Jehova. **25** Nīndegūithirie thī mbere ya Jehova matukū macio mīrongo īna, mūthenya na ūtukū, tondū Jehova nīoigīte atī nīekūmūniina. **26** Ngīhooya Jehova, ngīmwīra atīrī, “Wee Mwathani Jehova, tiga kūniina andū aya aku, o aya igai rīaku kīumbe arīa wakūūrire na ūndū wa hinya waku mūnene, ūkīmaruta būrūri wa Misiri na guoko gwaku kwa hinya. **27** Ririkana ndungata ciaku Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu. Tiga kūrora ūmū wa ngoro cia andū aya, na waganu wao, o na mehia mao. **28** Kwaga ūguo, būrūri ūrīa wee watūrutire ūkoiga atīrī, ‘Tondū Jehova ndangīahotire kūmakinyia būrūri ūrīa aamerīire, na nī tondū nīamamenete-rī, nīkīo aamatwarire werū-inī amooragīre kuo.’ **29** No andū aya nī aku, o igai rīaku kīumbe, arīa warutire kūu na ūndū wa hinya waku mūnene, na guoko gwaku gūtambūrūkītio.”

10 Hīndī īyo Jehova akīnjīra atīrī, “Acūhia ihengere igīrī cia mahiga ihaana ta iria cia mbere, ūcooke wambate gūkū kūrī nī kīrīma-inī. Na ūcooke ūthondeke ithandūkū rīa mbaū. **2** Nīngwandīka ciugo iria ciaandīkītvo ihengere-inī iria cia mbere, iria woragire. Nawe nīūgūcooka ūciīkīre thīinī wa ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro.” **3** Nī ūndū ūcio ngīgīthondeka ithandūkū rīu na mbaū cia mūtī wa mūgaa, na ngīcūhia ihengere igīrī cia mahiga ihaanaine na iria cia mbere, ngīambata kīrīma-inī nguūite ihengere icio igīrī na moko. **4** Jehova akīandīka Maathani macio Ikūmi ihengere-inī icio, o ta ūrīa maandīkītvo

hĩndĩ ya mbere, o marĩa aamwarĩirie kũu kĩrĩma-inĩ arĩ thĩĩnĩ wa mwaki, mũthenya ũrĩa mwagomanĩte. Jehova agĩcooka akĩĩnengera ihengere icio. **5** Na nĩ ngĩcooka ngĩgarũrũka, ngĩkũrũka, ngiuma kĩrĩma igũrũ, ngĩkĩra ihengere icio ithandũkũ-inĩ rĩu ndaathondekete o ta ũrĩa Jehova aanjathĩte, na nĩho irĩ o na rĩu. **6** (Andũ a Isiraeli nĩmathiire rũgendo moimĩte ithima-inĩ cia andũ a Jaakani, magĩkinya Mosera. Kũu nĩkuo Harũni aakuĩĩre, na nokuo aathikirwo; nake mũriũ Eliazaru agĩtuĩka mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩake. **7** Kuuma kũu magĩthĩ nginya Gudugoda, na magĩcooka magĩthĩ magĩkinya Jotibatha, bũrũri ũrĩ tũrũũ. **8** Ihinda-inĩ rĩu Jehova nĩamũrire mũhĩrĩga wa Lawi ũkuuage ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na ũrũgamage mbere ya Jehova, ũtungatage na ũrathimanage ũkĩgwetaga rĩitwa rĩake, o ta ũrĩa meekaga ũmũthĩ. **9** Kũu nĩkĩo gĩtũmi kĩa Alawii gũkorwo matarĩ na igai rĩao kĩũmbe gatagatĩ ka ariũ a ithe wao; Jehova nĩwe igai rĩao, o ta ũrĩa Jehova Ngai wanyu aameerire.) **10** Nĩndaikarire kũu kĩrĩma-inĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, o ta ũrĩa ndeekĩte hĩndĩ ya mbere, na ihinda rĩĩrĩ o narĩo Jehova nĩanjigũire. Ndwarĩ wendo wake amũniine. **11** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũgatongorie andũ aya kũrĩa megũthĩĩ, nĩguo mathĩĩ megwatĩre bũrũri ũrĩa nderĩire maithe mao na mwĩhĩtwa atĩ nĩngamahe.” **12** Na rĩrĩ, wee Isiraeli, nĩ ũndũ ũrĩkũ Jehova Ngai waku endaga wĩke, tĩga o wĩtigagĩre Jehova Ngai waku, na ũthiĩage na njĩra ciake ciothe, na ũmwendage, na ũtungatagĩre Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe o na muoyo waku wothe, **13** na ũmenyagĩrĩre maathani ma Jehova, na kĩrĩra

kĩa watho wake wa kūrūmīrīrwo ūrīa ngūkūhe ūmūthī nīguo maūdū maku magīrīre? **14** Jehova Ngai waku nīwe mwene igūrū, o na igūrū rīrīa rīrī kūrāya kūu matu-inī, o na thī no yake na indo ciothe iria irī kuo. **15** No rīrī, o na kūrī ūguo, Jehova nīakenirio nī maithe manyu ma tene na akīmeenda, na akīmūthuura inyuī njiaro ciao harī ndūrīrī iria ingī ciothe, o ta ūrīa gūtariī ūmūthī. **16** Nī ūndū ūcio, ruithiai ngoro cianyu na mūtigacooke kūūmia ngingo cianyu rīngī. **17** Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīwe Ngai wa ngai iria ingī, na Mwathani wa aathani, o we Mūrungu ūrīa mūnene, ūrīa ūrī hinya mūno na wa kūmakania, ūrīa ūtathutūkanagia, na ndoyaga mahaki. **18** Nīarūagīrīra ciira wa ciana cia ngoriai na wa atumia a ndigwa, na nīendaga mūdū wa kūngī, akamūheaga irio na nguo. **19** O na inyuī no nginya mwendage andū a kūngī, nīgūkorwo o na inyuī mwatūūire mūrī andū a kūngī būrūri-inī wa Misiri. **20** Wītīgagīre Jehova Ngai waku na ūmūtungatagīre. Wīnyīitanagīe nake, na ūkīhīta ūgwetage rīitwa rīake. **21** Ūcio nowe ūrīgocaga; na nīwe Ngai waku, ūrīa wagwīkīre maūdū macio manene na ma kūmakania marīa weyoneire na maitho maku. **22** Maithe manyu ma tene arīa maikūrūkire magīthī būrūri wa Misiri maarī andū mīrongo mūgwanja, na rīu Jehova Ngai waku nīakūingīhītie o ta njata cia matu-inī.

11 Endaga Jehova Ngai waku na ūmenyagīrīre maūdū marīa endaga, arī kīrīra kĩa watho wake wa kūrūmīrīrwo, na mawatho make, na maathani make hīndī ciothe. **2** Ririkana ūmūthī atī ciana ciaku itionire na itiamenyire kūherithania kwa Jehova Ngai waku: o na itionire ūnene

wake na guoko gwake kūrīa kūrī hinya, o na guoko gwake gūtambūrūkītio; **3** o na ciama iria aaringire, na maūndū marīa eekire kūu būrūri wa Misiri, na kūrī Firaūni mūthamaki wa būrūri wa Misiri, na būrūri wake wothe; **4** na ūrīa eekire mbūtū cia ita cia būrūri wa Misiri, na mbarathi ciao, na ngaari ciao cia ita, na ūrīa aamahubīkanirie na maaī ma Iria Itune hīndī ūyo maathingatanīte nao, na ūrīa Jehova aamarehithīrie mūthiro wa gūtūūra. **5** Ciana cianyu ticio cionire ūrīa aamwīkīire mūrī kūu werū-inī, nginya rīrīa mwakinyire gūkū; **6** o na ūrīa eekire Dathani na Abiramu, ariū a Eliabu ūrīa Mūrubeni, rīrīa thī yamaathamīrie kanua kayo marī gatagatī ka andū a Isiraeli othe, thī ikīmameria hamwe na nyūmba ciao, na hema ciao, na kīrīa gīothe maarī nakīo. **7** No nī maitho manyu meeyoneire maūndū macio mothe manene marīa Jehova ekīte. **8** Nī ūndū ūcio menyagīrīrai maathani mothe marīa ndīramūhe ūmūthī, nīgeetha mūgē na hinya wa gūtoonya na wa gūtunyana būrūri ūrīa mūraringa Rūūī rwa Jorodani mūkawīgwatīre, **9** na nīgeetha mūgaatūūra matukū maingī būrūri ūcio Jehova eehītire na mwīhītwa atī nīakahe maithe manyu ma tene na njiaro ciao, būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī. **10** Būrūri ūrīa mūrathīī mūkaūtunyane ndūhaana ta būrūri wa Misiri, kūrīa muumīte, kūrīa mwahaandaga mbegū cianyu na mūgaciunithagīria maaī na magūrū taarī mūgūnda wa mboga. **11** No rīrī, būrūri ūrīa mūraringa Rūūī rwa Jorodani mūkegwatīre nī būrūri ūrī irīma na cianda iria inyuuaga maaī ma mbura kuuma igūrū. **12** Nī būrūri ūmenyagīrīrwo nī Jehova Ngai wanyu; maitho

ma Jehova Ngai wanyu maikaraga maũcũthĩrĩrie kuuma
kĩambĩrĩria kĩa mwaka nginya mũthia waguo. **13** Nĩ
ũndũ ũcio mũngĩathĩkĩra maathani marĩa ndĩramũhe
ũmũthĩ mũrĩ na wĩhokeku, na mwendage Jehova Ngai
wanyu, na mũmũtungatagĩre na ngoro cianyu ciothe
na muoyo wanyu wothe-rĩ, **14** hĩndĩ ĩyo nĩngoiria
mbura bũrũri wanyu kĩmera kĩayo gĩakinya, mbura ya
mũringo na ya gũkũria irio, nĩgeetha mũgaacookagĩrĩria
ngano yanyu, na ndibei ya mũhahano na maguta. **15**
Nĩngatũma kũgĩe na nyeki ithaka-inĩ nĩ ũndũ wa ng'ombe
cianyu, na mũkarĩaga mũkahũna. **16** Mwĩmenyagĩrĩrei
mũtikanaguucĩrĩrio, mũgarũrũke mũhooe ngai ingĩ na
mũciinamĩrĩre. **17** Mũngĩkaguucĩrĩrio, marakara ma
Jehova nĩmakamũũkĩrĩra mamũcine, na nĩakahinga igũrũ
nĩgeetha gũtikoire nayo thĩ yage kũruta maciaro, na inyuĩ
nĩmũgathira o narua mwehere bũrũri ũcio mwega Jehova
aramũhe. **18** Igaai ciugo ici ciakwa ngoro-inĩ cianyu
na meciiria-inĩ manyu; ciohagĩrĩrei moko-inĩ manyu
irĩ imenyithia, na mũciohagĩrĩre mothiũ-inĩ manyu. **19**
Cirutagei ciana cianyu, na mũciaragie rĩrĩa mũikarĩte
kwanyu mĩciĩ na rĩrĩa mũrathĩĩ na njĩra, na rĩrĩa mũkomete
na rĩrĩa muokĩra. **20** Ciandĩkei hingĩro-inĩ cia mĩrango
ya nyũmba cianyu o na mũciandĩke ihingo-inĩ cianyu,
21 nĩgeetha matukũ manyu na matukũ ma ciana cianyu
maingĩhe kũu bũrũri-inĩ ũcio Jehova eehĩtĩre na mwĩhĩtwa
atĩ nĩakahe maithe manyu ma tene; maingĩhe o ta matukũ
marĩa igũrũ rĩgũtũũra rĩ igũrũ wa thĩ. **22** Mũngĩmenyerera
wega maathani maya mothe ndĩramũhe mũmarũmagĩrĩre,
mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthiage na njĩra ciake

ciothe na mūikarage mwīgwatanītie nake-rī, **23** hīndī
īyo Jehova nīakaingata ndūrīrī icio ciothe ciehere mbere
yanyu, na inyuī mwīgwatīre kūdū kūu kwa ndūrīrī
nene na irī hinya kūmūkīra. **24** Kūdū guothe kūrīa
mūgaakinyithia makinya manyu gūgaatuīka kwanyu;
būrūri wanyu ūkoima werū-inī ūkinye Lebanoni, na
uume Rūūī rwa Farati ūkinye iria-inī rīa mwena wa
ithūīro. **25** Gūtīrī mūdū ūkaahota kūmwītiiria. O ta ūrīa
aamwīrīre, Jehova Ngai wanyu nīagatūma mwītīgīrwo
nī andū a būrūri wothe kūrīa guothe mūgaathī. **26**
Atīrīrī, ūmūthī ndīramūīgīra kīrathimo mbere yanyu na
ngamūīgīra kīrumi, **27** ndīramūīgīra kīrathimo angīkorwo
nīmūgwathīkīra maathani ma Jehova Ngai wanyu marīa
ndīramūhe ūmūthī; **28** na ngamūīgīra kīrumi angīkorwo
nīmūrīagaga gwathīkīra maathani ma Jehova Ngai wanyu
mūgatiga gūthī na njīra īrīa ngūmwatha ūmūthī, na
ūdū wa kūrūmīrīra ngai ingī, iria mūtooī. **29** Rīrīa
Jehova Ngai wanyu akaamūkinyia būrūri ūrīa mūrathī
mūkawīgwatīre, nīmūkanīrīra ūhoru wa kīrathimo kūu
kīrīma-inī kīa Gerizimu, nakīo kīrumi mūheanīre ūhoru
wakīo kīrīma-inī kīa Ebalī. **30** O ta ūrīa mūūī, irīma
icio irī kūu mūrīmo wa Rūūī rwa Jorodani, mwena wa
ithūīro wa njīra kwerekera na kūrīa rīūa rīthūagīra,
gūkuhī na mītī īrīa mīnene ya More, kūu būrūri wa
andū a Kaanani arīa matūūrāga Araba gūkuhī na Giligali.
31 Mūrī hakuhī kūrīnga Rūūī rwa Jorodani mūtoonye
mūkegwatīre būrūri ūcio Jehova Ngai wanyu aramūhe.
Rīrīa mūgaakorwo mūwoete na mūgatūūra kuo-rī, **32**

menyagĩrĩrai gwathĩkĩra kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ndĩramũhe ũmũthĩ.

12 Ici nĩcio irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa mwagĩrĩrwo nĩ kũmenyerera mũmarũmagĩrĩre mũrĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu amũheete mũwĩgwatĩre, rĩrĩa rĩothe mũgũtũũra bũrũri-inĩ ũcio. **2** Mũkaananga biũ kũndũ guothe kũu igũrũ wa irĩma iria ndaaya na tũrĩma na rungu rwa mũtĩ o wotho mũruru kũrĩa ndũrĩrĩ icio mũkegwatĩra bũrũri wacio ihooyagĩra ngai ciacio. **3** Mũkoinanga igongona ciacio, na mũharaganie mahiga mao marĩa maamũre, na mũcine itugĩ cia Ashera ciacio; mũtemange mĩhianano ya ngai ciao, na mũtharie marĩtwa ma cio mehere kũndũ kũu. **4** Mũtikanahoe Jehova Ngai wanyu ta ũrĩa ndũrĩrĩ icio ihooyaga ngai ciacio. **5** No rĩrĩ, no nginya mũgaacaria handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura thĩinĩ wa mĩhĩrĩga yanyu yothe, nĩguo haamũrĩrwo rĩtwa rĩake, harĩ gĩikaro gĩake. Hau nĩho mũrĩthiiga; **6** na nĩho mũrĩtwaraga maruta manyu ma njino na magongona manyu, na icunjĩ cianyu cia ikũmi na maruta ma mwanya, na kĩrĩa gĩothe mũrĩrutaga kĩa mĩhĩtwa yanyu, o na maruta manyu ma kwĩyendera, na marigithathi ma ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia ng'onda. **7** Mũrĩ hau mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyuĩ na andũ a nyũmba cianyu nĩmũkarĩiaga na mũgakenera maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu, nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyu nĩamũrathimĩte. **8** Mũtikaneke ta ũrĩa tũreka tũrĩ gũkũ ũmũthĩ, o ũrĩa mũndũ aroona kwagĩrĩire, **9** tondũ mũtirĩ mũraakinya ũhurũko-inĩ kana igai-inĩ rĩrĩa

Jehova Ngai wanyu aramũhe. **10** No nĩmũkaringa Rũũĩ rwa Jorodani mūtũũre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtũike igai rĩanyu, na nĩakamũhurũkia harĩ thũ cianyu ciothe iria imũthiũrũrũkĩirie, nĩgeetha mūtũũre mũtarĩ na ũgwati. **11** Hĩndĩ ĩyo handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura haamũrwo ha gũtũũria Rĩĩtwa rĩake, nĩho mũgaatwaraga indo ciothe iria ngũmwatha mũtwarage: nacio nĩ maruta manyu ma njino, na magongona manyu, na icunjĩ cianyu cia ikũmi na maruta manyu ma mwanya, na indo ciothe njega iria mwĩrĩire Jehova na mwĩhĩtwa. **12** Na mũrĩ hau, mũkenage mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyuĩ ene, na ariũ anyu, na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu arĩa matarĩ na mĩgũnda kana igai rĩao ene. **13** Mwĩmenyererei mũtikanarũire magongona manyu ma njino handũ harĩa hothe mũngĩenda. **14** Marutagĩrei o handũ harĩa Jehova agaathuura mũhĩrĩga-inĩ ũmwe wa mĩhĩrĩga yanyu, nĩho mũgeekagĩra maũndũ marĩa mothe ndĩmwathĩte. **15** No rĩrĩ, no mũthĩnjĩre nyamũ cianyu itũũra-inĩ rĩanyu o rĩothe na mũrĩe nyama nyingĩ o ũrĩa mũngĩenda, o taarĩ nyama cia thwariga kana cia thiiya, mũrĩe kũringana na kĩrathimo kĩrĩa Jehova Ngai wanyu amũheete. Andũ othe, arĩa marĩ na thaahu o na arĩa matarĩ, no marĩe nyama icio. **16** No mũtikanarĩe thakame; mĩitagei thĩ o taarĩ maaĩ. **17** Mũtikanarĩire matũũra-inĩ manyu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu, na ndibei ya mũhĩhano, na maguta, kana marigithathi ma ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia ng'ondũ, kana kĩndũ o gĩothe mwĩhĩtĩte

kūrutaga, kana maruta manyu ma kwīyendera, o na kana maruta ma mwanya. **18** Handū ha gwīka ūguo-rī, mūrīrīagīra indo icio mbere ya Jehova Ngai wanyu mūrī handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura, inyuī ene, na ariū anyu na airītu anyu, na ndungata cianyu cia arūme na cia andū-a-nja, na Alawii a kuuma matūūra-inī manyu, na nīmūrīkenagīra maūndū mothe marīa mūrīkaga na moko manyu mūrī mbere ya Jehova Ngai wanyu. **19** Menyererai mūtikanarekererie Alawii hīndī īrīa yothe mūgūtūūra būrūri ūcio wanyu. **20** Rīrīa Jehova Ngai waku agaakwaramīria būrūri waku o ta ūrīa aakwīrīire, nawe wende kūrīa nyama na uuge atīrī, “Nīngwenda nyama,” hīndī īyo no ūrīe nyama nyingī o ūrīa ūngīenda. **21** Kūngīkorwo handū harīa Jehova Ngai waku athuurīte haamūrīrwo Rīitwa rīake nī hakūraihīrīrie-rī, no ūthīnje nyamū kuuma ndūūru-inī ciaku cia ng’ombe na cia ng’ondu iria Jehova akūheete, ta ūrīa ngwathīte, na ūrī o kūu matūūra-inī maku, no ūrīe nyama nyingī o ūrīa ūngīenda. **22** Rīa nyama icio o ta ūrīa ūngīrīa nyama cia thwariga kana cia thīiya. Andū arīa marī na thaahu na arīa matarī no marīe nyama icio. **23** No ūmenyerere ndūkanarīe thakame, tondū thakame nīyo muoyo, ndūkanarīanīrie muoyo ūcio na nyama. **24** Ndūkanarīe thakame; mīite thī o ta maaī. **25** Ndūkanamīrīe, nīguo maūndū maku magīrīre, o na ma ciana ciaku iria igooka thuutha waku, tondū ūrīkoragwo ūgīka maūndū marīa magīrīire maitho-inī ma Jehova. **26** No rīrī, nīūkoya indo ciaku iria nyamūre na kīndū kīrīa gīothe wīhītīte atī nīūkaruta, ūthīi handū harīa Jehova agaathuura. **27** Rutīra magongona maku

ma njino, ma nyama na ma thakame kīgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai waku. Thakame ĩyo ya magongona macio maku no nginya ĩttwo hau mwena-inĩ wa kīgongona kĩa Jehova Ngai waku, no nyama no ũcirĩe. **28** Menyerera wathĩkĩre mawatho maya mothe ndĩragwatha, nĩgeetha maũndũ maku na ma ciana ciaku iria igooka thuutha waku maagagĩrĩre hĩndĩ ciothe, tondũ ũrĩkoragwo ũgĩka wega na ũrĩa kwagĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova Ngai waku. **29** Jehova Ngai waku nĩakeheria mbere yaku ndũrĩrĩ iria ũkirĩĩ kũhithũkĩra ũcitunye bũrũri. No rĩrĩa ũgaacingata na ũtũũre bũrũri wacio, **30** na ciarĩkia kũniinwo ciehere mbere yaku, wĩmenyerere ndũkanategwo na ũndũ wa gũtuũria ũhoru wa ngai ciacio ũkĩũria atĩrĩ, “Ĩ ndũrĩrĩ ici itungatagĩra ngai ciacio atĩa? Tũgwĩka o ta ũrĩa ciĩkaga.” **31** Ndũkanahooe Jehova Ngai waku na njĩra icio ciacio, nĩ ũndũ ikĩhooya ngai icio ciacio, nĩciĩkaga maũndũ mothe marĩa marĩ magigi marĩa Jehova athũire. O na nĩicinaga ariũ ao na airĩtu ao na mwaki marĩ magongona ma ngai ciacio. **32** Tigĩrĩra atĩ nĩ weka maũndũ mothe marĩa ngwathĩte; ndũkanongerere ũndũ kana ũrutarute.

13 Mũnabii kana mũroti wa irooto angĩkeyumĩria thĩinĩ wanyu, nake amwĩre ũhoru wa kĩaama kana wa ũrirũ, **2** naguo ũhoru ũcio aarĩtie wa kĩaama kana wa ũrirũ wĩkĩke-rĩ, acooke oige atĩrĩ, “Nĩtũrũmĩrĩrei ngai ingĩ (ngai iria mũtooĩ) mũreke tũcihooe,” **3** mũtikanathikĩrĩrie ndeto cia mũnabii ũcio, kana cia mũroti ũcio wa irooto; Jehova Ngai wanyu nĩkũmũgeria aramũgeria amenye kana nĩmũmwendete na ngoro cianyu ciothe na mũoyo wanyu yothe. **4** Jehova Ngai wanyu nĩwe mũrĩrũmagĩrĩra,

na nīwe mūrītīgagīra. Menyagīrīrai maathani make na mūmathīkagīre; mūtungatagīrei na mwīgwatanagie nake. **5** Mūnabii ūcio kana mūroti ūcio no nginya ooragwo, tondū nīahunjītie ūhoru wa kūremera Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri, akīmūkūūra kuuma būrūri wa ūkombo; nīageretie kūmūgarūra mwehere njīra irīa Jehova Ngai wanyu aamwathire mūrūmagīrīre. No nginya mūniine ūūru ūcio wehere gatagatī-inī kanyu. **6** Mūrū wa nyūkwa ūrīa mūciaranīrwo, kana mūrūguo kana mwarīguo, kana mūtumia waku ūrīa wendete, kana mūrātuguo ūrīa mumīranītīe ngoro nake angīkūheenereria, akwīre atīrī, “Nītūthīi tūkahoe ngai ingī” (ngai iria wee kana maithe manyu matoōi, **7** ngai cia andū arīa mamūthiūrūrūkīrie, marī gūkuhī, kana marī kūrāya, kuuma mwena ūmwe wa būrūri nginya ūrīa ūngī), **8** ndūkanetikīre ūhoru ūcio wake, kana ūmūthikīrīrie. Ndūkanamūiguire tha. Ndūkanamūtige arī muoyo kana ūmūhithīrīre. **9** No nginya ūkaamūūrāga. Guoko gwaku nīkwo gūgaakorwo kūrī kwa mbere ūhoru-inī ūcio wa kūmūūrāga, gūcooke kūrūmīrīrwo nī moko ma andū arīa angī othe. **10** Mūhūūrei na mahiga nyuguto nginya akue, nī ūndū nīageretie kūmūgarūra amūrute njīra-inī ya Jehova Ngai wanyu ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri, kuuma būrūri wa ūkombo. **11** Hīndī iyo andū othe a Isiraeli nīmakaigua ūhoru ūcio nao nīmagetīgīra, na gūtīrī mūndū gatagatī kanyu ūgeeka ūndū mūūru ta ūcio rīngī. **12** Mūngīkaigua ūhoru ūkīheanwo ūkoniī itūūra rīmwe rīa marīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe mūtūūre kuo-rī, **13** atī andū aaganu nīmeyumīrītīe thīinī wanyu

na makahītithia andũ a itũũra rĩao njĩra, makameera atĩrĩ, “Nĩtũthĩĩ tũkahooe ngai ingĩ” (ngai iria inyuĩ mũtooĩ), **14** hĩndĩ ĩyo no nginya mũkooĩrĩria ũhoro ũcio, na mũũthuthuurie na mũũtuĩrie wega biũ. Mũngĩona nĩguo kũrĩ na kũmenyeke wega atĩ ũndũ ũcio ũrĩ magigi ũguo nĩwĩkĩkĩte thĩĩnĩ wanyu-rĩ, **15** no nginya mũkooiraga andũ arĩa othe matũũraga itũũra rĩu na rũhiũ rwa njora. Itũũra rĩu nĩmũkarĩniina biũ, mũniine andũ a rĩo o na mahiũ makuo. **16** Mũgaacookanĩrĩria indo ciothe iria ndahe cia itũũra rĩu handũ hamwe o kũu gatagatĩ ga kĩhaaro gĩa itũũra, mũcine itũũra rĩu biũ hamwe na indo ciarĩo cia gũtahwo, ituĩke igongona rĩa njino rĩrutĩirwo Jehova Ngai wanyu. Rĩgaatũũra rĩrĩ rĩanange nginya tene, na rĩtigaakwo rĩngĩ. **17** Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa indo icio ituĩrĩirwo kũniinwo gĩgaakorwo kĩrĩ moko-inĩ manyu, nĩgeetha Jehova atige gũcinwo nĩ marakara make mahiũ; nake acooke amũiguĩre tha, na amwĩke maũndũ ma ũtugi, na atũme mũingĩhe, o ta ũrĩa erĩire maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa, **18** nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu na kũmenyerera maathani make mothe marĩa ngũmũhe ũmũthĩ, na gwĩka maũndũ marĩa magĩrĩire maithe-inĩ make.

14 Inyuĩ nĩ inyuĩ ciana cia Jehova Ngai wanyu. Mũtikanetemange kana mwenjwo ihara ũthiũ-inĩ nĩ ũndũ wa mũndũ mũkuũ, **2** nĩgũkorwo mũrĩ andũ mamũrĩirwo Jehova Ngai wanyu. Kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ, Jehova nĩamũthuurĩte mũtuĩke andũ ake a bata. **3** Mũtikanarĩe kĩndũ o nakĩ kĩrĩ thaahu. **4** Ici nĩcio nyamũ iria mwagĩrĩirwo kũrĩa: nĩ ndegwa, na ng' Ondu, na mbũri,

5 na thwariga, na thiiya, na thwara, na mbūri ya werū, na ndoo, na ngondi, o na ng'ondū cia irīma-inī. 6 No mūrīe nyamū o yothe irī mahūngū maatūku na makarekania na nīicookagia ithagumia. 7 No rīrī, harī nyamū iria īcookagia ithagumia kana irī mahūngū maatūku marekanītie biū, mūtikanarīe ngamīira, kana mbūkū, kana ikami. O na gūtuīka nīicookagia ithagumia, mahūngū ma cio ti maatūku, icio irī thaahu harī inyuī. 8 Nayo ngūrwe, o na akorwo mahūngū mayo nīmarekanītie biū-rī, ndīcookagia ithagumia; īyo irī thaahu harī inyuī. Mūtikanarīe nyama ciacio kana mūhutie ciimba ciacio. 9 Thīinī wa nyamū ciothe iria itūūruga maaī-inī, no mūrīage irīa yothe irī mathagu manyiitaine na irī ngaracū mwīrī. 10 No irīa yothe itarī tūthagu na ngaracū, mūtikanamīrīe; nīgūkorwo irī thaahu harī inyuī. 11 No mūrīe nyoni o yothe irīa itarī thaahu. 12 No ici mūtikanarīe: nderi, na ndiyū, na ndiyū iria njirū, 13 na hūngū irīa ndune na mūthemba o wothe wa hūngū iria njirū, 14 na mūthemba o wothe wa mahuru 15 na ndundu irīa irī rūhīa, na ndundu irīa īgambaga, na nyoni ya iria-inī irīa irī mathagu maraaya, na mūthemba o wothe wa rwīgī, 16 na gatundu karīa kanini, na ndundu irīa nene, o na ndundu irīa njerū, 17 na ndundu ya werū, na rwīgī rūnene rūrīa rūrīaga thamaki, na nyoni ya iria-inī irīa irī ngingo ndaaya, 18 na karoga-ngunū, na mīthemba yothe ya cūcū-wa-njoka, na hudihuda, o na rūhuhu. 19 Tūnyamū tuothe tūrīa tūrī mathagu tūmbūkaga tūrī gītutu tūrī thaahu harī inyuī, mūtikanatūrīe. 20 No nyamū yothe irī mathagu na ndrīrī thaahu no mūmīrīe. 21 Mūtikanarīe kīndū o na kīrīkū

kĩrĩa mũgaakora gĩkuĩte. No mũkĩhe mũndũ wa kũngĩ ũrĩa ũtũũraga itũũra-inĩ o rĩothe rĩa matũũra manyu, nake no akĩrĩe, kana ũkĩenderie mũrũrĩrĩ. No inyuĩ mũrĩ andũ maamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu. Mũtikanaruge koori na iria rĩa nyina. **22** Menyererai mũrutage gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa maciaro mothe ma mĩgũnda yanyu mwaka o mwaka. **23** Rĩagĩrai gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu, na ndibei yanyu ya mũhĩhano, na maguta manyu, na marigithathi manyu ma ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia mbũri mbere ya Jehova Ngai wanyu mũrĩ handũ harĩa agaathuura ha gũtũũria Rĩitwa rĩake, nĩgeetha mwĩrute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu hĩndĩ ciothe. **24** No rĩrĩ, handũ hau hangĩkorwo nĩ haraihu mũno, na Jehova Ngai wanyu nĩamũrathimĩte na mũtingĩhota gũkuua gĩcunjĩ kĩanyu gĩa ikũmi mũtware handũ hau (nĩ ũndũ handũ hau Jehova agaathuura ha gũtũũria Rĩitwa rĩake nĩhamũrai hĩrĩrie mũno-rĩ), **25** hĩndĩ ĩyo mũgaakũũrania gĩcunjĩ kĩanyu gĩa ikũmi na betha, na inyuĩ mũtware betha ĩyo handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura. **26** Hũthĩrai betha ĩyo na kũgũra kĩa gĩothe mũngĩenda: ng'ombe, kana ng'ondu, kana ndibei o na kana kĩndũ kĩgagatie gĩa kũnyua, kana o kĩndũ gĩothe kĩa mũngĩenda. Ningĩ inyuĩ na andũ a nyũmba cianyu mũkaarĩra indo icio o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu mũkenete. **27** Na mũtikanarekererie Alawii arĩa matũũraga matũũra-inĩ manyu, nĩgũkorwo matirĩ gĩthaka kana igai rĩao ene. **28** Na rĩrĩ, o mĩaka ĩtatũ yathira, mũrutage icunjĩ cia ikũmi cia uumithio wanyu wothe wa mwaka ũcio, mũgaaciga kũu matũũra-inĩ manyu, **29** nĩgeetha Alawii (arĩa matarĩ agaĩre gĩthaka

kana igai rīao ene), na andū a kūngī, na ciana cia ngoriai, na atumia a ndigwa arīa matūūraga matūūra-inī manyu, magookaga makarīa na makahūūna, nīguo Jehova Ngai wanyu amūrathimage wīra-inī wothe wa moko manyu.

15 Na rīrī, mīaka mūgwanja yathira, no nginya mūkarekanagīra mathiirī. **2** Ūndū ūcio mūrīwīkaga ūū: mūkombithania o wothe nīarīrekanagīra thiiirī o wothe ūrīa akombeire Mūisiraeli ūrīa ūngī. Ndakarandūra Mūisiraeli ūrīa ūngī thiiirī kana mūrū wa ithe, nī ūndū ihinda rīa Jehova rīa kūrekanīra mathiirī nīrīhunjanīrio. **3** No mūrāndūre mūndū wa kūngī thiiirī, no rīrī, no nginya mūrēkanīre thiiirī o wothe ūrīa mūrū wa thoguo arī naguo. **4** No rīrī, gūtiagīrīire gūkorwo na mūndū mūthīni thīini wanyu, nīgūkorwo mūrī būrūri-inī ūcio Jehova Ngai wanyu ekūmūhe mūwīgwatīre ūtuīke igai rīanyu-rī, nīakamūrathima mūno, **5** angīkorwo nīmūgwathīkīra Jehova Ngai wanyu biū, o na mūmenyagīrīre kūrūmagīrīra maathani maya mothe ngūmūhe ūmūthī. **6** Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīakamūrathima ta ūrīa eeranīre, na nīmūgakombagīra ndūrīrī nyingī, no inyuī mūtigaakombaga harī cio. Nīmūgaathaga ndūrīrī nyingī, no cio itikamwathaga. **7** Kūngīgaakorwo na mūndū mūthīni gatagatī-inī ka ariū a ithe wanyu itūūra-inī o rīothe kūu būrūri-inī ūcio Jehova Ngai wanyu ekūmūhe-rī, mūtikanamūmīrie ngoro, kana mūtuīke akarī kūrī mūrū wa ithe wanyu ūcio mūthīni. **8** No rīrī, nī kaba mūmūtambūrūkīrie guoko, na mūmūkombithie kīrīa gīothe akaabatario nīkīo. **9** Mwīmenyererei mūtikanagīe na meciiria mooru, mūkoiga

atĩrĩ: “Mwaka wa mũgwanja, mwaka ũrĩa wa kũrekanĩra mathiirĩ ũrĩ hakuhi,” nĩguo mũtikagĩe na ngoro njũru, mwage gũtaanahĩra mũrũ wa ithe wanyu ũrĩa ũbataire, kana mwage kũmũhe kĩndũ. Nake hĩndĩ ĩyo no akaĩre Jehova nĩ ũndũ wanyu, na inyuĩ nĩmũkonwo mwĩhĩtie.

10 Heagai mũndũ ta ũcio na ũtaana, na mwĩkage ũndũ ũcio na ngoro itarĩ na ũũru; na nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, Jehova Ngai wanyu nĩarĩmũrathimaga mawĩra-inĩ manyu mothe, o na maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga. **11** Nĩkũrĩkoragwo na andũ athĩni hĩndĩ ciothe bũrũri-inĩ. Nĩ ũndũ ũcio ngũmwatha mũtuĩke ataana kũrĩ ariũ a ithe wanyu, na kũrĩ andũ arĩa athĩni o na abatari arĩa marĩkoragwo bũrũri-inĩ wanyu. **12** Mũrũ wa ithe wanyu Mũhibirania, arĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, angĩyendia kũrĩ we na agũtungatĩre mĩaka ĩtandatũ-rĩ, mwaka wa mũgwanja wakinya no nginya ũkaamũrekereria athĩ. **13** Na rĩrĩa ũkaamũrekereria, ndũkanareke athĩ moko matheri. **14** Nĩũkamũhe indo na ũtaana kuuma rũũru-inĩ rwaku, o na kuuma kĩhũrĩro-inĩ gĩaku kĩa ngano o na kĩhihĩro-inĩ kĩa ndibei. ũkaamũhe indo kũringana na ũrĩa Jehova Ngai waku akũrathimĩte. **15** Ririkanaga atĩ o na we warĩ ngombo kũu bũrũri wa Misiri, no Jehova Ngai waku agĩgũkũũra. Kĩu nĩkĩo gĩatũma ngũhe rĩathani rĩu ũmũthĩ. **16** No rĩrĩ, ndungata yaku ĩngĩgakwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndikwenda gũgũtiga,” nĩ ũndũ nĩkwendete na ĩkenda andũ a nyũmba yaku, na nĩ ũndũ nĩyonaga gwaku gwĩ kwega-rĩ, **17** hĩndĩ ĩyo nĩũgakĩnyiita mũkuha, ũmĩtũrĩkie gũtũ ĩrĩ hau mũrango-inĩ, ĩtuĩke ndungata yaku mũtũũrĩre wayo wothe. ũguo noguo

ũgeeka ndungata yaku ya mündũ-wa-nja. **18** Ndũkone taarĩ ũndũ ũrĩ hinya kũrekereria ndungata yaku ithĩ, nĩ ũndũ ũtungata ũrĩa ĩgũtungatĩire mĩaka ĩyo ĩtandatũ nĩ ta maita meerĩ ma mũcaara wa mündũ wa kwandĩkwo. Nake Jehova Ngai waku nĩarĩkũrathimaga maũndũ-inĩ mothe marĩa ũrĩkaga. **19** Rutagĩra Jehova Ngai waku marigithathi mothe ma njamba kuuma ndũũru-inĩ ciaku cia ng'ombe na cia mbũri. Ndũkanatware marigithathi maku ma ndegwa wĩra-inĩ, na ndũkanamure marigithathi maku ma ng'onde guoya. **20** O mwaka, wee na andũ a nyũmba yaku nĩmũgacirĩĩagĩra mbere ya Jehova Ngai waku handũ harĩa agaathuura. **21** Nyamũ ĩngĩgakorwo ĩrĩ na kaũũgũ, ĩkorwo ĩgĩthua kana ĩrĩ ndumumu, kana ĩkorwo na ũũgũ o na ũrĩkũ-rĩ, mũtikanamĩrutĩre Jehova Ngai wanyu igongona. **22** Mũkaamĩrĩra o kũu matũũra-inĩ manyu. No ĩrĩio nĩ arĩa marĩ na thaahu na arĩa matarĩ na thaahu, o taarĩ thiiya kana thwariga maraarĩa. **23** No mũtikarĩĩage thakame; mĩitagei thĩ o ta maaĩ.

16 Menyagĩrĩrai mweri wa Abibu na mũkũngũyagĩre Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, nĩ ũndũ mweri-inĩ wa Abibu nĩguo aamũrutire bũrũri wa Misiri kũrĩ ũtukũ. **2** Nĩmũgathĩnjĩra Jehova Ngai wanyu igongona rĩa Bathaka rĩa nyamũ kuuma rũũru-inĩ rwanyu rwa mbũri kana rwa ng'ombe, mũcithĩnjĩre handũ harĩa Jehova agaathuura ha gũtũũria Rĩitwa rĩake. **3** Mũtikanamĩrĩanĩrie na mĩgate mĩkĩre ndawa ya kũimbia, no ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũrĩe mĩgate ĩtarĩ mĩimbie, arĩ yo mĩgate ya mĩnyamaro, nĩ ũndũ mwoimire bũrũri wa Misiri na ihenya, na nĩgeetha matukũ-inĩ mothe ma muoyo

wanyu mūrirkanage mūthenya ūcio mwoimire būrūri wa Misiri. **4** Ihinda rīa mīthenya mūgwanja mūtikanakorwo mūrī na ndawa ya kūimbia būrūri-inī wanyu wothe. Mūtikanareke nyama o ciothe cia iria mūkūruta igongona hwaī-inī wa mūthenya wa mbere iraare nginya rūciinī. **5** Mūtikanathīnjire igongona rīa Bathaka itūūra-inī o rīothe kūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, **6** tiga o harīa agaathuura ha gūtūūria Rīitwa rīake. Hau nīho mūkaarutīra igongona rīa Bathaka hwaī-inī rīrīa riūa rīthūaga, rītuīke rīa kūririkana ihinda rīrīa mwoimire būrūri wa Misiri. **7** Mūkaarīhīhīria na mūrīrīire handū hau Jehova Ngai wanyu agaathuura. Ningī kwarooka gūkīa mūcooke hema-inī cianyu. **8** Ihinda rīa mīthenya itandatū mūkaarīaga mīgate itarī mīimbie, naguo mūthenya wa mūgwanja mūgīe na kīūngano kīamūrīrwo Jehova Ngai wanyu, na mūtikarute wīra o na ūrīkū. **9** Taragai ciumia mūgwanja kuuma mwambīrīria kūgetha ngano īrīa itarī ngethe. **10** Mūcooke mūkūngūire Gīathī gīa Ciumia nī ūndū wa Jehova Ngai wanyu, na ūndū wa kūruta maruta ma kwīyendera maringaine na irathimo iria Jehova Ngai wanyu amūrathimīte nacio. **11** Na mūkenagīre Jehova Ngai wanyu mūrī handū harīa agaathuura ha gūtūūria Rīitwa rīake, inyuī, na ariū anyu, na airītu anyu, na ndungata cianyu cia arūme na cia andū-a-nja, na Alawii arīa marī matūūra-inī manyu, na andū a kūngī, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndigwa arīa matūūranagia na inyuī. **12** Ririkanai atī mwarī ngombo kūu būrūri wa Misiri, na mūrūmagīrīre wega irīra icio cia watho wa kūrūmīrīrwo. **13** Kūngūyagīrai Gīathī gīa

Ithünũ mĩthenya mũgwanja thuutha wa gũcookereria maciario marĩa moimĩte ihuhĩro-inĩ cianyu cia ngano, na ihihĩro-inĩ cianyu cia ndibei. **14** Kenagĩrai Gĩathĩ kũu kĩanyu, inyuĩ, na ariũ anyu, na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii, na andũ a kũngĩ, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndigwa arĩa matũũraga matũũra-inĩ manyu. **15** Kũngũyagĩrai Gĩathĩ kũu kĩamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja mũrĩ handũ hau Jehova agaathuura. Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩakamũrathima magetha-inĩ manyu mothe, na mawĩra-inĩ mothe ma moko manyu, nakĩo gĩkeno kĩanyu nĩgĩkaiganĩra. **16** Arũme othe anyu no nginya makeyumĩria mbere ya Jehova Ngai wanyu maita matatũ o mwaka marĩ handũ hau agaathuura: hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mĩimbie, na ya Gĩathĩ gĩa Ciumia, na ya Gĩathĩ gĩa Ithünũ. Gũtikanagĩe mũndũ ũkoimĩra mbere ya Jehova moko matheri: **17** O ũmwe wanyu no nginya akarehaga kĩheo kĩringaine na ũrĩa Jehova Ngai wanyu amũrathimĩte. **18** Mũgaathuura aciiri, o na anene a o mũhĩrĩga kuuma mũhĩrĩga-inĩ yothe yanyu o itũũra-inĩ o rĩothe Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, nao nĩmagatuagĩra andũ ciira wega. **19** Mũtikanahotomie ciira kana mũgĩe na gũthutũkania. Mũtikanamũkĩre ihaki, nĩgũkorwo ihaki nĩrĩtũmaga maitho ma mũndũ mũũgĩ matuĩke matumumu, na rĩkoogomia ciugo cia mũndũ ũrĩa mũthingu. **20** Rũmagĩrĩrai kĩhooto kĩo giiki, nĩgeetha mũtũũre muoyo na mwĩgwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe. **21** Mũtikanahaande gĩtugĩ kĩa Ashera mwena-inĩ wa kĩgongona kĩrĩa mũgaathondekera Jehova

Ngai wanyu, **22** na mütikanaake ihiga rĩa kũhooyagwo, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩathũire maũndũ macio.

17 Mütikanarutĩre Jehova Ngai wanyu igongona rĩa ndegwa kana rĩa ng'onde ĩrĩ na kaũũgũ kana ũũgũ, nĩgũkorwo ũndũ ũcio ũrĩ thaahu harĩ Jehova. **2** Mũndũ mūrũme kana mũndũ-wa-nja ũtũũranagia na inyuĩ itũũra-inĩ rĩmwe rĩa kũrĩa Jehova ekũmũhe, angĩoneka agĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wanyu na ũndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro gĩake, **3** na agakararia rĩathani rĩakwa akahooya ngai ingĩ, na agaciinamĩrĩra kana akainamĩrĩra riũa, kana mweri, kana njata cia matu-inĩ, **4** na mũmenyithio ũhoru ũcio-rĩ, hĩndĩ ĩyo no nginya mũgaatuĩria ũhoru ũcio wega. Kũngĩkorwo ũhoru ũcio nĩ wa ma, na hakorwo na ũira atĩ ũndũ ũcio ũrĩ thaahu nĩwĩkĩtwo thĩinĩ wa Isiraeli, **5** oyai mũndũ mūrũme kana mũndũ-wa-nja ũcio wĩkĩte ũndũ ũcio mũũru mũmũtware kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩanyu inene na inyuĩ mũmũhũre na mahiga nyuguto nginya akue. **6** Na ũndũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ, mũndũ no oragwo, no gũtirĩ mũndũ ũkooragwo na ũndũ wa ũira wa mũndũ ũmwe. **7** Moko ma aira acio no nginya makorwo marĩ ma mbere ũhoru-inĩ ũcio wa kũmũũraga, na thuutha ũcio marũmĩrĩrwo nĩ moko ma andũ arĩa angĩ othe. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **8** Kũngĩkaagĩa maciira magooti-inĩ manyu mũtangĩhota gũtua, marĩ ma ũiti wa thakame, o na ma gũtuithania mũndũ na mũndũ ũrĩa ũngĩ, kana mũndũ ũhũũrĩte ũrĩa ũngĩ, matwaragei handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura. **9** Thĩĩ kũrĩ Alawii arĩa athĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ mũtuithania ciira

ũrĩa ũrĩ wĩra-inĩ ihinda rĩu. Mũmorie ũhoro ũcio nao mamuonie ũrĩa ciira ũcio wagĩrĩre gũtuu. **10** No nginya mwĩke kũringana na matua marĩa makaamũhe mũrĩ handũ hau Jehova agaathuura. Menyagĩrĩrai mwĩkage ũrĩa wothe marĩmwathaga mwĩke. **11** Īkagai kũringana na watho ũrĩa mamũrutĩte, na mũrũmĩrĩre matua mao marĩa mekũmũhe. Mũtikanehũgũre mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho, mũtigane na ũrĩa mamwĩrĩte. **12** Mũndũ ũrĩa ũngĩonania kũnyarara mũtuithania ciira kana mũthĩnjĩri-Ngai, ũrĩa ũrũgamaga agĩtungatĩra Jehova Ngai wanyu, no nginya ooragwo. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere Isiraeli. **13** Andũ othe nĩmakaigua ũhoro ũcio nao metigĩre, na matigacooka gũkorwo marĩ na kĩnyararo rĩngĩ. **14** Rĩrĩa mũgaathiĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, na mũkorwo mũwĩgwatĩire na mũgaatũũra kuo, na muuge atĩrĩ, “Rekei tũgĩe na mũthamaki witũ ta ndũrĩrĩ iria ciothe itũthiũrũrũkĩirie,” **15** Menyererai wega mũgaathuura mũthamaki ũrĩa Jehova Ngai wanyu amwamũrĩire. No nginya akoima gatagatĩ-inĩ ka ariũ a ithe wanyu. Mũtigathuure mũndũ wa kũngĩ atuĩke mũthamaki wanyu, mũndũ ũtarĩ mũrũ wa thoguo Mũisraeli. **16** Mũthamaki ũcio, o nake ndakaneingĩhĩrie mbarathi, kana atũme andũ macooke bũrũri wa Misiri makamũgĩrĩire ingĩ, nĩgũkorwo Jehova amwĩrĩte atĩrĩ, “Mũtikanacooke na thuutha, mũgere njĩra ĩyo rĩngĩ.” **17** Nake ndakanahikie atumia aingĩ, nĩguo ngoro yake ndikanagarũrũke. Ningĩ ndakaneingĩhĩrie betha na thahabu. **18** Rĩrĩa agaakarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũthamaki, akoya ibuku rĩa gĩkũnjo, eyandĩkire watho ũyũ, aũrutĩte ibuku-inĩ rĩrĩa riumĩte harĩ athĩnjĩri-

Ngai, arĩ o Alawii. **19** Narĩo ibuku rĩu nĩaikarage narĩo, arĩthomage matukũ marĩa mothe egũtũũra muoyo nĩguo erutage gwĩtigĩra Jehova Ngai, na arũmagĩrĩre wega ciugo ciothe cia watho ũyũ na irĩra cia watho wa kũrũmagĩrĩrwo, **20** na ndagetuage mwega gũkĩra ariũ a ithe agarũrũke mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho atigane na watho. Hĩndĩ ĩyo, we na njiaro ciake nĩmagathamaka ihinda iraaaya ũthamaki-inĩ wake kũu Isiraeli.

18 Athĩnjĩri-Ngai, arĩa Alawii, hamwe na mũhĩrĩga ũcio wothe wa Lawi, matikagĩa na gĩthaka kana igai hamwe na andũ a Isiraeli arĩa angĩ. Magaatũũragio nĩ indo iria irutĩirwo Jehova cia igongona rĩa njino, nĩgũkorwo rĩu nĩrĩo igai rĩao. **2** Matikagaya igai gatagatĩ ka ariũ a ithe wao; nĩgũkorwo Jehova nĩwe igai rĩao, o ta ũrĩa aamerĩre. **3** Indo ici nĩcio athĩnjĩri-Ngai magĩrĩrwo nĩ kũheagwo ciumĩte kũrĩ andũ arĩa marĩrutaga igongona rĩa ndegwa kana rĩa ng'ondũ: nĩ guoko, na thĩĩa cierĩ, na nyama cia nda. **4** No nginya mũmaheage maciaro ma mbere ma ngano yanyu, na ma ndibei yanyu ya mũhĩhano, na maguta, o na guoya wa mbere wa ng'ondũ cianyu cienjwo, **5** nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩamathuurĩte hamwe na njiaro ciao kuuma harĩ mĩhĩrĩga yanyu yothe, nĩgeetha marũgamage magatungataga thĩinĩ wa Rĩĩtwa rĩa Jehova hĩndĩ ciothe. **6** Mũlawii angĩthaama, oime kũrĩa atũũraga itũũra-inĩ rĩmwe rĩa matũũra manyu thĩinĩ wa Isiraeli, na oke endete mũno gũkinya handũ harĩa Jehova agaathuura-rĩ, **7** no atungate thĩinĩ wa rĩĩtwa rĩa Jehova Ngai wake, o ta Alawii arĩa angĩ arĩa matungataga hau mbere ya Jehova. **8** Nake akaagaĩrwo indo ciiganaine na

cia arĩa angĩ, o na gũtuĩka nĩamũkĩrĩte mbeeca ciumanĩte na kwendia indo cia nyũmba yao. **9** Rĩrĩa mũgaathĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, mũtikanerute maũndũ ma kwĩgerekania na mũthĩire ĩrĩa ĩrĩ magigi ya ndũrĩrĩ iria irĩ kuo. **10** Rekei gũtikanoneke mũndũ thĩinĩ wanyu ũkũruta igongona rĩa gũcina mũriũ kana mwarĩ, kana ũkũragũra, kana ũkũrogana, kana mũtuĩria wa nyoni ya mũndũ, kana mũndũ-mũgo, **11** kana mũrogani wa ithitũ, kana mũndũ ũrĩ na maroho ma kũragũra, kana mũrogi, o na kana mũndũ ũkaragũra na maroho ma andũ akuũ. **12** Mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ macio nĩonagwo arĩ magigi nĩ Jehova, na nĩ ũndũ wa maũndũ macio marĩ magigi, nĩkĩo Jehova Ngai wanyu ekũrutũrũra ndũrĩrĩ icio ciehere mbere yanyu. **13** Inyuĩ no nginya mũtuĩke andũ matarĩ ũcuuke mbere ya Jehova Ngai wanyu. **14** Ndũrĩrĩ iria mũgaatunya bũrũri-rĩ, nĩithikagĩrĩria arogi na andũ arĩa maragũraga. No inyuĩ, Jehova Ngai wanyu ndamwĩtikĩrĩtie gwĩka ũguo. **15** Jehova Ngai wanyu nĩakamũtũmĩra mũnabii o ta nĩ kuuma harĩ ariũ a thoguo. No nginya mũmũiguage. **16** Nĩgũkorwo ũguo nĩguo mworirie Jehova Ngai wanyu mũrĩ kũu Horebu mũthenya ũrĩa muonganĩte, rĩrĩa mwoigire atĩrĩ, “Ndũkareke tũigwe mũgambo wa Jehova Ngai witũ, kana tuone mwaki ũcio mũnene rĩngĩ, nĩgeetha tũtigakue.” **17** Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ: “Ũguo moiga nĩ wega. **18** Nĩngamarahũrĩra mũnabii o tawe oime thĩinĩ wa ariũ a ithe wao; na nĩngekĩra ciugo ciakwa kanua gake, nake nĩakameera ũrĩa wothe ngaamwatha. **19** Mũndũ o wothe ũkaarega kũigua ciugo ciakwa iria mũnabii ũcio akaaria thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa-

rĩ, nĩ mwene nĩ nĩ ngamũũria ũhoru ũcio. **20** No rĩrĩ, mũnabii ũrĩa ũkaaria ũndũ o na ũrĩkũ na mwĩgerero akĩgwetaga rĩtwa rĩakwa, oige ũndũ itamwathĩte, kana mũnabii ũrĩa ũkaaria akĩgwetaga rĩtwa rĩa ngai ingĩ, no nginya akooragwo.” **21** Mwahota kwĩyũria atĩrĩ, “Tũngĩkĩmenya atĩa rĩrĩa ndũmĩrĩri ĩtaarĩtio nĩ Jehova?” **22** Ũndũ ũrĩa mũnabii angĩaria rĩtwa-inĩ rĩa Jehova, naguo ũndũ ũcio wage kuoneka kana kũhinga, ĩyo nĩ ndũmĩrĩri ĩtaarĩtio nĩ Jehova. Mũnabii ũcio aarĩtie na mwĩgerero. Mũtikanamwĩtigĩre.

19 Rĩrĩa Jehova Ngai wanyu agaakorwo aniinĩte ndũrĩrĩ iria ekũmũhe bũrũri wacio, na rĩrĩa na inyuĩ mũgaakorwo mũrĩkĩtie kũingata ndũrĩrĩ icio, na mũgaatũũra matũũra ma cio na nyũmba ciacio, **2** hĩndĩ ĩyo nĩmũkamũra matũũra matatũ marĩ handũ gatagatĩ ka bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre. **3** Mũgaathondeka barabara cierekeire matũũra macio, naguo bũrũri ũcio Jehova ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, mũwatũre icunjĩ ithatũ, nĩgeetha mũndũ o wothe ũngĩũraga mũndũ oragĩre kuo. **4** Ũyũ nĩguo watho ũkonĩ mũndũ ũrĩa ũngĩũraga mũndũ ũngĩ na oorĩre kuo nĩguo ahonokie muoyo wake, nake nĩ mũndũ ũrĩa ũngĩũraga mũndũ wa itũũra rĩake ataciĩrĩre gwĩka ũndũ ũcio, na akorwo ndaamũthũire mbere ĩyo. **5** Ta rĩrĩa mũndũ angĩthĩ mũtitũ marĩ na mũndũ wa itũũra rĩake makoine ngũ, na akĩhiũria ithanwa ateme mũtĩ-rĩ, ithanwa rĩrũke, rĩrũũge, rĩringe mũndũ ũcio wa itũũra rĩake, rĩmũũrage. Mũndũ ũcio no orĩre itũũra rĩmwe rĩa macio nĩguo ahonokie muoyo wake. **6** Angĩaga gwĩka ũguo-rĩ, mũrĩhanĩria

wa thakame ahota gũthingatana nake arĩ na marakara amũnyiite, angĩkorwo itũũra rĩa kũũrĩrwo nĩrĩrahĩrĩrie mũno, amũũrage o na gũtuĩka ndagĩrĩire kũũragwo nĩ ũndũ ndaathũire mũndũ ũcio mbere ĩyo. **7** Kĩu nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa gĩatũma ndĩmwathe mwĩyamũrĩre matũũra manene matatũ ma kũũrĩrwo. **8** Jehova Ngai wanyu angĩkongerera mĩhaka ya bũrũri wanyu o ta ũrĩa erĩire maithe manyu na mwĩhĩtwa, amũhe bũrũri wothe ũrĩa aamerĩire, **9** nĩ ũndũ wa ũrĩa mũgaakorwo mũmenyereire wega maathani maya ndĩramwatha ũmũthĩ, atĩ mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthiage na njĩra ciake hĩndĩ ciothe, hĩndĩ ĩyo nĩmũkamũra matũũra mangĩ matatũ ma kũũrĩrwo. **10** Mũgeeka ũguo nĩgeetha gũtikanaitwo thakame ya mũndũ ũtarĩ na ũũru bũrũri-inĩ wanyu, ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, na ningĩ nĩgeetha mũtikagĩe na mahĩtia ma gũita thakame. **11** No mũndũ angĩkorwo athũire mũndũ wa itũũra rĩake, nake amuoherie njĩra-inĩ, amũtharĩkĩre amũũrage, acooke orĩre itũũra-inĩ rĩmwe rĩa macio-rĩ, **12** athuuri a itũũra rĩake nĩmakamũtũmanĩra, arehwo kuuma kũu itũũra-inĩ, mamũneane kũrĩ mũrĩhanĩria wa thakame nĩguo ooragwo. **13** Mũtikanamũiguĩre tha. No nginya mũniine wĩhia wa ũiti wa thakame ĩtarĩ na ũũru bũrũri-inĩ wa Isiraeli, nĩgeetha maũndũ manyu magĩrĩre. **14** Mũndũ ndakaneherie ihiga rĩa mũhaka rĩa mũndũ ũrĩa mariganĩtie, rĩrĩa rĩahaandirwo nĩ arĩa maarĩ mbere wanyu igai-inĩ rĩrĩa mũkaamũkĩra bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre. **15** Mũira ũmwe ti mũiganu wa gũtũma mũndũ atuĩrwo nĩ ũndũ wa ngero kana wa

ihītia rīrīa angīkorwo ekīte. No nginya ūhoru ūtuuo nī wa ma na ūndū wa ūira wa andū eerī kana atatū. **16** Mūira ūrī na rūthūūro angīrūgama gūthitangīra mūdū ngero, **17** andū acio eerī magīte na ngarari, no nginya marūgame harī Jehova, mbere ya athīnjīri-Ngai na aciirithania arīa magaakorwo makīruta wīra ihinda-inī rū. **18** Aciirithania acio no nginya matūrie ūhoru na kīyo, na mūira ūcio angōneka nī wa maheeni, nīaraigīrīra mūrū wa ithe kīgeenyorī, **19** hīndī ūyo mūmwīke o ta ūrīa aciirīre gwīka mūrū wa ithe. No nginya mūniine ūūru ūcio thīnī wanyu. **20** Andū arīa angī nīmakaigua ūhoru ūcio nao metigīre, nago ūndū ūcio mūūru ndūgacooka gwīkwo rīngī thīnī wanyu. **21** Mūtikanaigue tha; muoyo uumage muoyo, na riitho riumage riitho, na igego riumage igego, na guoko kuumage guoko, o na kūgūrū kuumage kūgūrū.

20 Rīrīa mūgaathī kūrūa na thū cianyu na muone irī na mbarathi na ngaari cia ita na mbūtū cia ita nyingī gūkīra cianyu, mūtikanaciitigīre, nī ūndū Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri, agaakorwo hamwe na inyuī. **2** Rīrīa mūgaakorwo mūkuhīrīrie gūthī mbaara, mūthīnjīri-Ngai nīagakuhīrīria mbūtū cia ita na aciarīrie. **3** Aciire atīrī, “Thikīrīria wee Isiraeli, ūmūthī nī ūgūthī mbaara-inī ūkarūe na thū ciaku. Ndūgakue ngoro kana wītigīre na ndūkamake kana ūinaine ūrī mbere yacio. **4** Nīgūkorwo Jehova Ngai waku nīwe ūgūtwarana nawe nīguo akūrūrīre kūrī thū ciaku, akūhootanīre.” **5** Anene nao nīmakooria mbūtū ya ita atīrī: “Nī harī mūdū wakīte nyūmba njerū na ndamīrugūrītie? Nīarekwo acooke mūciī, ndagakuire mbaara-inī, nake mūdū ūngī atuīke

wa kũmĩrugũria. **6** Nĩ harĩ mũndũ ũhaandĩte mũgũnda wa mĩthabibũ na ndambĩrĩrie gũkenera matunda maguo? Nĩarekwo ainũke ndagakuĩre mbaara-inĩ nake mũndũ ũngĩ atuĩke wa gũkenera matunda macio. **7** Nĩ harĩ mũndũ marĩkanĩire na mũndũ-wa-nja atĩ nĩekũmũhikia na ndamũhikĩtie? O nake nĩ ainũke ndagakuĩre mbaara-inĩ nake mũndũ-wa-nja ũcio ahikio nĩ mũndũ ũngĩ.” **8** Ningĩ anene nĩmagacooka morie atĩrĩ, “Nĩ harĩ mũndũ ũretigĩra kana agakua ngoro? Ũcio nĩarekwo ainũke nĩgeetha ariũ a ithe o nao matigakue ngoro.” **9** Rĩrĩa anene makaarĩkia kwarĩria mbũtũ cia ita-rĩ, nĩmagathuura anene a ita a gũtongoria mbũtũ icio. **10** Rĩrĩa mũkaambata mũkahũũre itũũra inene, mũkaamba kũũria andũ a rĩo metĩkĩre kũgĩe thayũ. **11** Mangĩgetĩkĩra na mahingũre ihingo ciao-rĩ, andũ a itũũra rĩu othe magaatũika a kũrutithio wĩra na hinya, mamũrutagĩre wĩra. **12** Mangĩkaarega kũgĩe thayũ na mambĩrĩrie kũrũa na inyuĩ, mũgaathiũrũkĩria itũũra rĩu. **13** Rĩrĩa Jehova Ngai wanyu akaarĩneana moko-inĩ manyu-rĩ, mũkooraga arũme othe arĩa marĩ thĩinĩ warĩo. **14** No ha ũhoru wa andũ-a-nja, na ciana, na mahiũ, o na kĩndũ kĩrĩa kĩngĩ gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wa itũũra rĩu, no mũcitahe ituĩke cianyu. Na rĩrĩ, no mũhũthĩre indo icio Jehova Ngai wanyu amũheete kuuma kũrĩ thũ cianyu. **15** Ũguo nĩguo mũgeeka matũũra manene mothe marĩa marĩ kũraya na kũrĩa mũrĩ no ti ma ndũrĩrĩ iria irĩ gũkuhĩ na inyuĩ. **16** No rĩrĩ, thĩinĩ wa matũũra manene ma ndũrĩrĩ marĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe matuĩke igai rĩanyu, mũtikanatigie kĩndũ o nakĩ, kĩhahagia kana kĩrĩ muoyo. **17** Mũkaamaniina biũ; andũ a Ahiti, na Aamori, na

Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi o ta ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamwathĩte. **18** Kwaga ũguo nĩmakamũruta kũrũmĩrĩra maũndũ mothe marĩ magigi marĩa mekaga makĩhooya ngai ciao, na inyuĩ nĩmũkehĩria Jehova Ngai wanyu. **19** Mũngĩgaakorwo mũthiũrũrũkĩirie itũũra ihinda iraaya, mũkĩrĩhũũra nĩguo mũrĩtahe, mũtikanathũkangie mĩtĩ yarĩo na kũmĩtemanga na ithanwa, nĩ ũndũ no mũrĩe matunda mayo. Mũtikanamĩteme. Mĩtĩ ya gĩthaka ikĩrĩ andũ, atĩ nĩguo mũmĩthiũrũrũkĩirie? **20** No rĩrĩ, no mũteme mĩtĩ ĩrĩa mũkũmenya atĩ ti ya matunda, na mũmĩtũmĩre gwithondekera mwĩgitio wa rũirigo nginya itũũra rĩu rĩrarũa na inyuĩ rĩgwe.

21 Mũndũ angĩkooneka oragĩtwo, na akorwo akomete gĩthaka-inĩ kũu bũrũri ũcio Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre, na kwage kũmenyeka mũndũ ũrĩa ũmũũragĩte-rĩ, **2** athuuri anyu na aciirithania nĩmakomagara magathime itĩina rĩa kuuma harĩa mwĩrĩ ũrĩ nginya matũũra-inĩ marĩa marĩ hakuhĩ nague. **3** Ningĩ athuuri a itũũra rĩrĩa rĩkuhĩrĩirie mũno na harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmakanyiita moori ĩtarĩ yarutithio wĩra na ĩtarĩ yohwo icooki, **4** nao mamĩikũrũkie gĩtuamba-inĩ gĩtarĩ kĩarĩmwo kana gĩkahaandwo, na kĩrĩ na karũũĩ gegũtherera. Nĩmakoinĩra moori ĩyo ngingo kũu gĩtuamba-inĩ kũu. **5** Nao athĩnjĩri-Ngai, o acio ariũ a Lawi, nĩmakeyumĩria nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩamathuurĩte nĩguo matungatage na makarathimana makĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova na magatuithanagia maciira ma andũ arĩa marĩ na ngarari o na ma andũ maangĩrũa. **6** Ningĩ athuuri othe a itũũra rĩrĩa rĩkuhĩrĩirie

mũno harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmagethamba moko igũrũ rĩa moori ĩyo yunĩtwo ngingo o kũu gĩtuamba-inĩ, 7 na moige atĩrĩ, “Moko maitũ timo maaitire thakame ĩno, o na kana maitho maitũ makĩona ũndũ ũcio ũgĩkwo. 8 Ītĩkĩra horohio ĩno nĩ ũndũ wa andũ aku a Isiraeli, arĩa Wee Jehova ũkũũrĩte, na ũtĩge kũmatua ahĩtia ũndũ-inĩ wa thakame ĩno ya mũndũ ũtarĩ na ũũru.” Nayo thakame ĩyo ĩtĩtwo nĩkahoroherio. 9 Nĩ ũndũ ũcio nĩmũgetheria ihĩtia-inĩ rĩu rĩa gũita thakame ya mũndũ ũtarĩ na ũũru, kuona atĩ nĩmwĩkĩte ũndũ ũrĩa wagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova. 10 Rĩrĩa mũngĩthĩĩ kũrũa na thũ cianyu, nake Jehova Ngai wanyu acirekererie moko-inĩ manyu mũcitahe-rĩ, 11 mũngĩcooka muone thĩinĩ wa andũ acio atahe harĩ na mũndũ-wa-nja mũthaka na ũmwe wanyu aguucĩrĩrio nĩwe, no amũhikie atuĩke mũtumia wake. 12 Nĩakamũinũkia gwake mũcĩĩ acooke atũme enjwo mũtwe na arenge ndwara 13 na arute nguo iria eekĩrĩte rĩrĩa aatahagwo. Thuutha wa gũikara gwake mũcĩĩ na acakaĩre ithe na nyina ihinda rĩa mweri mũgima-rĩ, hĩndĩ ĩyo no athĩĩ harĩ we, atuĩke mũthuri wake nake atuĩke mũtumia wake. 14 Angĩkaaga gũkenio nĩwe, nĩakamwĩtĩkĩria athĩĩ o kũrĩa guothe angĩenda. Ndakanamwendie kana amũtue ngombo, kuona atĩ nĩamwagithĩtie gĩtĩio. 15 Mũndũ angĩkorwo na atumia eerĩ, na akorwo endete ũmwe na akaaga kwenda ũcio ũngĩ, na eerĩ mamũciarĩre ciana cia ihĩĩ, no mwana wa irigithathi akorwo nĩ wa mũtumia ũrĩa atendete-rĩ, 16 angĩkorwo akĩgaĩra ariũ ake indo, ndakanaheane kĩhooto kĩa irigithathi kũrĩ mũriũ wa mũtumia ũrĩa eendete, handũ ha kũhe mũriũ ũrĩa arĩ we

irigithathi kũna, mũriũ ũcio wa mũtumia ũrĩa atendete. **17** No nginya onanie atĩ mũriũ ũcio wa mũtumia ũcio atendete nĩwe irigithathi na ũndũ wa kũmũhe indo maita meerĩ thĩinĩ wa indo iria ciothe arĩ nacio. Mũriũ ũcio nĩwe kionereria kĩa mbere kĩa hinya wa ithe. Kĩhooto kĩa mwana wa irigithathi nĩ gĩake. **18** Mũndũ angĩkaagĩa na mũriũ ũtangĩigua na mũremi, ũtaathĩkaagĩra ithe na nyina, na ũtangĩmaigua o na mamũhũũra-rĩ, **19** ithe na nyina nĩmakamũnyiita mamũtware kũrĩ athuuri hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra. **20** Nao meere athuuri atĩrĩ, “Mũriũ ũyũ witũ ndatũiguaga na nĩ mũremi, ndangĩtathĩkĩra. Atũũraga arĩ mũmaramari na arĩ mũrĩũ.” **21** Hĩndĩ ĩyo andũ othe a itũũra nao nĩmakamũhũũra na mahiga nyuguto nginya akue. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. ũhoro ũcio nĩũkaiguuo nĩ andũ a Isiraeli othe nao meetigĩre. **22** Mũndũ angĩhĩa wĩhia ũngĩtũma ooragwo, nake ooragwo na mwĩrĩ wake ũcuurio mũtĩ igũrũ-rĩ, **23** mũtikanareke mwĩrĩ ũcio ũraare mũtĩ igũrũ ũtukũ ũcio wothe. Tigĩrĩrai nĩ mwamũthika mũthenya o ro ũcio, tondũ mũndũ o na ũrĩkũ mũcuurie mũtĩ-inĩ nĩ mũrume nĩ Ngai. Mũtikanathaahie bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu.

22 ũngĩkoona ndegwa kana ng’onde ya mũrũ wa ithe wanyu yũrĩte, ndũkamĩtiganĩrie, no tigĩrĩra wona nĩwamĩcookia kũrĩ we. **2** Mũrũ wa ithe wanyu ũcio angĩkorwo ndaikaraga hakuhĩ nawe, kana ũngĩkorwo ndũmũĩ, ũkaamĩtwara gwaku mũciĩ nginya rĩrĩa agooka kũmĩcaria; hĩndĩ ĩyo ũmũcookerie. **3** ũgeeka o ũguo, ũngĩkoona ndigiri ya mũrũ wa thoguo, kana kabuti gake,

kana o kīndū gīothe atete, ndūkanetue ta ūtacionete. 4 Ūngīkoonā ndigiri ya mūrū wa thoguo, kana ndegwa yake igūite njīra-inī, ndūkanamītiganīrie; mūteithīrīrie kūmīrūgamia. 5 Mūndū-wa-nja ndakanehumbe nguo cia arūme, kana mūndū mūrūme ehumbe nguo cia andū-a-nja, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīathūire mūndū o wothe wīkaga ūguo. 6 Ūngīgaakorerera gītara kīa nyoni mūkīra-inī wa njīra, kīrī mūtī igūrū kana kīrī thī, nayo nyoni īyo īkorwo īkomereirie tūcui twayo kana matumbī, ndūkanoe nyoni īyo na tūcui twayo. 7 No woe tūcui, no no nginya ūkaarekereria nyina yūmbūke, nīgeetha wonage maūndū mega na ūtūire hīndī ndaaya. 8 Hīndī īrīa ūngīaka nyūmba njerū, ūkaamīkīra rūirigo rūmīthiūrūrūkīirie igūrū nīgeetha ndūkarehithīrie andū a nyūmba yaku ūūru wa ūiti wa thakame, mūndū angīkaagūa kuuma nyūmba igūrū. 9 Ndūkahaande mbegū cia mīthemba īrī mūgūnda waku wa mīthabibū; ūngīgeeka ūguo nīūgathaahia mīmera īrīa ūhaandīte, o na maciaro ma mūgūnda ūcio wa mīthabibū. 10 Ndūkanarīmīthie ndegwa na ndigiri ciohanītio mūraū ūmwe. 11 Ndūkanehumbe nguo cia guoya wa ng'ondū na cia gatani ciogothanītio hamwe. 12 Ohagīrīra ciohe cia ndigi mīthia-inī īrīa īna ya kabuti karīa wīhumbaga. 13 Mūndū angīhikia mūtumia na thuutha wa gūkoma nake acooke amūthūire, 14 na aarie ndeto cia kūmūcambia, nake amūthūkīrie rīitwa, oige atīrī, “Ndahikirie mūtumia ūyū, no rīrī, ndamūkuhīrīria ndionire imenyithia cia atī nī mūirītu gathirange,” 15 hīndī īyo ithe na nyina nīmagatwara maūndū ma kuonania atī nī mūirītu gathirange harī athuuri hau

kĩhingo-inĩ gĩa itũũra. **16** Ithe wa mũirĩtu nĩakeera athuuri atĩrĩ, “Ndaheanire mũirĩtu wakwa ahikio nĩ mũndũ ũyũ, no rĩrĩ, rĩu nĩamũthuurĩte. **17** Nĩamũcambĩtie akoiga atĩrĩ, ‘Ndiakorire mwarĩguo arĩ mũirĩtu gathirange.’ No rĩrĩ, ici nĩcio imenyithia cia kuonania atĩ mũirĩtu wakwa arĩ mũirĩtu gathirange.” Hĩndĩ ĩyo aciari a mũirĩtu ũcio nĩmagatambũrũkia gĩtambaya kũu mbere ya athuuri a itũũra, **18** nao athuuri acio nĩmakanyiita mũndũ ũcio mamũherithie. **19** Nĩmakamwĩtia thĩnjo ya cekeri igana rĩmwe cia betha, macineane kũrĩ ithe wa mũirĩtu, nĩ ũndũ mũndũ ũcio nĩacambĩtie mũirĩtu gathirange wa Isiraeli. Mũirĩtu ũcio agaathĩ na mbere gũtuĩka mũtumia wake; ndakanamũte matukũ mothe marĩa egũtũũra muoyo. **20** No rĩrĩ, kũngĩgaatuĩka atĩ thitango ĩyo nĩ ya ma, na kwage kĩmenyithia gĩa kuonania atĩ mũirĩtu ũcio aarĩ gathirange, **21** nĩakarehwo mũrango-inĩ wa nyũmba ya ithe, nao arũme a itũũra rĩake nĩmakamũhũũra na mahiga nyuguto nginya akue. Nĩekĩte ũndũ wa thoni thĩinĩ wa Isiraeli nĩkũhũũra ũmaraya arĩ o nyũmba gwa ithe. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **22** Mũndũ mũrũme angĩnyitwo akomete na mũtumia wa mũndũ ũngĩ, o eerĩ, mũndũ mũrũme ũcio na mũtumia ũcio, no nginya makue. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere Isiraeli. **23** Mũndũ angĩcemanía na mũirĩtu gathirange itũũra-inĩ orĩtio ahikio, na mũndũ ũcio akome nake, **24** nĩmũkamanyiita eerĩ, mũmoimagarie kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu, mũmahũũre na mahiga nyuguto nginya makue; mũirĩtu ũcio akooragwo tondũ aarĩ thĩinĩ wa itũũra na ndoigire mbu nĩguo ateithio, nake mũndũ mũrũme ũcio

akooragwo tondũ wa gũthũkia mĩtumia wa mũndũ ũngĩ. No nginya mũniine ũũru wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **25** No rĩrĩ, mũndũ mũrũme angĩcemanía na mũirĩtu ũrĩitio ahikio arĩ na kũu nja ya itũũra, na amũnyiite na hinya, mũndũ mũrũme ũcio wĩkĩte ũguo nowe wiki ũgaakua. **26** No rĩrĩ, mũirĩtu ũcio mũtikanamwĩke ũndũ; ndeekĩte rĩhia rĩa gũtũma ooragwo. Ũndũ ũcio nĩ ta wa mũndũ ũrĩa ũtharĩkagĩra akooraga mũndũ wa itũũra rĩake, **27** nĩgũkorwo mũndũ ũcio aacemanirie na mũirĩtu ũcio na kũu nja ya itũũra, o na gũtuĩka mũirĩtu ũcio ũrĩitio nĩoigire mbu, hatiarĩ na mũndũ wakũmũteithũra. **28** Mũndũ angĩgacemanía na mũirĩtu gathirange ũtoorĩtio ahikio, amũnyiite na hinya nao mamenyeke-rĩ, **29** mũndũ ũcio nĩakarĩha ithe wa mũirĩtu ũcio cekeri mĩrongo ĩtano cia betha. Mũndũ ũcio no nginya ahikie mũirĩtu ũcio, nĩgũkorwo nĩamũthũkĩtie. Ndakanamũte matukũ mothe marĩa egũtũũra muoyo. **30** Mũndũ mũrũme ndagĩrĩirwo nĩkũhikia mĩtumia wa ithe; ndakanacoronithie ũrĩrĩ wa ithe.

23 Gũtirĩ mũndũ mũhakũre na ũndũ wa kũhinywo kana gũtinio kĩga gĩake gĩa ũciari ũgaatoonya kĩũngano-inĩ kĩa Jehova. **2** Gũtirĩ mwana ũciarĩtwo kuuma ũhiki-inĩ mũgirie, kana mũndũ o wothe wa rũciaro rwake ũgaatoonya kĩũngano-inĩ kĩa Jehova, o nginya rũciaro rwa ikũmi. **3** Gũtirĩ Mũamoni kana Mũmoabi, kana mũndũ o wothe wa rũciaro rwake, ũgaatoonya kĩũngano-inĩ kĩa Jehova, o nginya rũciaro rwa ikũmi. **4** Nĩgũkorwo matiigana gũũka kũmũtũnga na mĩgate na maaĩ mũrĩ njĩra mũkiuma bũrũri wa Misiri, na ningĩ nĩmarĩhire

Balamu mūrū wa Beori kuuma Pethori kūu Mesopotamia nīguo oke amūrume. **5** O na kūrī o ro ūguo-rī, Jehova Ngai wanyu ndaigana gūthikīrīria Balamu, no aagarūire kīrumi kīu gīgītuīka kīrathimo harī inyuī, nī ūndū Jehova Ngai wanyu nīamwendete. **6** Mūtikanagē kīrīko gīa gūtūūra ūrata nao hīndī īrīa yothe mūgūtūūra muoyo. **7** Mūtikanamene Mūedomu nīgūkorwo nī mūrū wa ithe wanyu. Mūtikanamene Mūmisiri, nī ūndū nīmwatūire mūrī ageni būrūri wake. **8** Andū a rūciaro rwa gatātū arīa magaaciarwo nīo, no matoonye kīūngano-inī kīa Jehova. **9** Hīndī īrīa mūngīamba kambī mūng'ethanīire na thū cianyu, mūtikahutanie na kīndū kīrī thaahu. **10** Mūndū mūrūme ūmwe thīinī wanyu angīkorwo nīathaahīte nī ūndū wa ūndū ūrīa ūmūkorete ūtukū, nīakoima na kūu nja ya kambī aikare kuo. **11** No rīrī, gwatua gūtuka nīethambe, na rīua rīgīthūa no acooke kambī-inī. **12** Thondekai handū nja ya kambī harīa mūrīthiiga gwīteithia. **13** Harī indo cianyu cia wīra-rī, gīagai na kīndū gīa gūcimbaga nakīo, na rīrīa mūndū athī gwīteithia, akenja irima agathika kīoro gīake. **14** Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīaceraceeraga kūu kambī-inī yanyu nīguo amūgītīre na aneane thū cianyu kūrī inyuī. Kambī yanyu no nginya ītuīke theru, nīgeetha ndakanoone ūndū ūtagīrīire gatagatī-inī kanyu, nake amweherere. **15** Ngombo īngīgakorwo yūrīire gwaku, ndūkanamīneane kūrī mwathi wayo. **16** Reke ītūūre gatagatī kanyu kūrīa guothe īngīenda na itūūra-inī o rīothe rīrīa īngīthuura. Ndūkanamīhinyīrīrie. **17** Gūtīrī Mūisiraeli, mūndū mūrūme kana mūndū-wa-nja, ūgaatuīka mūmaraya wa ihooero. **18** Mūtikanarehe thīinī

wa nyũmba ya Jehova Ngai wanyu mbeeca ithũkũmĩtwo na njĩra ya ũmaraya wa andũ-a-nja kana wa arũme irĩ cia kũhingia mwĩhĩtwa o na ũrĩkũ, nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyu nĩathũire maũndũ macio meerĩ. **19** Ndũkanarĩhie mũrũ wa ithe wanyu uumithio wa kĩndũ ũmũheete, ũrĩ wa mbeeca kana irio kana wa kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩngĩrehe uumithio. **20** No ũrĩhie mũndũ wa kũngĩ uumithio wa kĩndũ ũmuohoreire, no ti mũrũ wa ithe wanyu Mũisiraeli, nĩgeetha Jehova Ngai wanyu amũrathimage maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga bũrũri-inĩ ũrĩa mũrathĩ mũwĩgwatĩre. **21** Ũngĩkeehĩta mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova Ngai waku, ndũgekĩre mũhũthia kũhingia mwĩhĩtwa ũcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai waku ndarĩ hĩndĩ atagakũũria ũndũ ũcio, na nĩũgatuuo nĩwĩhĩtie. **22** No ũngĩaga kwĩhĩta mwĩhĩtwa, ndũgaakorwo wĩhĩtie. **23** ũndũ ũrĩa wothe mĩromo yaku iriugaga no nginya ũũhingagie, nĩ ũndũ wehĩtire mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova Ngai waku na kanua gaku wĩyendeire. **24** Ũngĩtoonya mũgũnda wa mĩthabibũ wa mũndũ ũngĩ, no ũrĩe thabibũ nginya ũhũũne, no ndũgekĩre o na ĩmwe kĩondo-inĩ gĩaku. **25** Ũngĩtoonya mũgũnda wa ngano wa mũndũ ũngĩ, no ũbute magira mayo na moko, no ndũkanagethe ngano ĩyo yake.

24 Mũndũ angĩhikia mũtumia na age gũkenio nĩwe nĩ ũndũ wa kũmuona na ũndũ ũtagĩrĩire, nake mũndũ ũcio amwandĩkĩre marũa ma ndigano, amũnengere na amũingate oime gwake mũciĩ, **2** na thuutha wa kuuma gwake mũciĩ, mũtumia ũcio atuĩke mũtumia wa mũndũ ũngĩ, **3** nake mũthuriwe ũcio wa keerĩ age kũmwenda, na amwandĩkĩre marũa ma ndigano, amũnengere na

amũingate oime gwake mũciĩ, kana mũthuri ũcio wa
keerĩ akue, **4** mũthuri wake ũrĩa warĩ wa mbere, ũrĩa
wamũingatire, ndetĩkĩrĩtio kũmũhikia rĩngĩ thuutha wa
gũkorwo arĩkĩtie gũthũkio. Ũcio ũngĩtuĩka ũndũ ũrĩ
thaahu maitho-inĩ ma Jehova. Mũtikanarehe wĩhia bũrũri-
inĩ ũcio Jehova Ngai wanyu aramũhe ũtuĩke igai rĩanyu. **5**
Mũndũ angĩkorwo no hĩndĩ arahikanirie, ndakanatũmwo
mbaara-inĩ kana aheo wĩra ũngĩ o wothe. Ihinda rĩa
mwaka mũgima, nĩarekwo aikare mũciĩ ambe akenie
mũtumia wake ũcio ahikĩtie. **6** Ndũkanoe mahiga meerĩ
ma gĩthĩ ma mũndũ ũrĩ na thĩrĩ waku, o na kana ũthĩ
na ihiga rĩa igũrũ riiki atĩ nĩguo rĩrũgamĩrĩre thĩrĩ ũcio,
nĩ ũndũ gwĩka ũguo no ta kuoya muoyo wa mũndũ ũcio.
7 Mũndũ angĩnyĩitwo aiyĩte mũrũ wa ithe Mũisiraeli
akamũtua ta ngombo kana akamwendia, mũici ũcio
no nginya ooragwo. No nginya mũniine ũũru wehere
gatagatĩ-inĩ kanyu. **8** Ha ũhoro wa mĩrimũ ya mangũ,
mwĩmenyagĩrĩrei mũno gwĩka o ũrĩa athĩnjĩri-Ngai, o acio
Alawii, makaamũruta. No nginya mũrũmĩrĩre wega ũrĩa
ndĩmathĩte. **9** Ririkanai ũrĩa Jehova Ngai wanyu eekire
Miriamu mũrĩ njĩra-inĩ mwarĩkia kuuma bũrũri wa Misiri.
10 Hĩndĩ rĩa ũngĩkombithia mũndũ wa itũũra kĩndũ o
gĩothe, ndũkanatoonye nyũmba yake, ũgĩre kĩrĩa eranĩire
atĩ nĩakaruta kĩrũgamĩrĩre. **11** Ikara nja ũreke mũndũ ũcio
ũkombithĩtie kĩndũ akũrehere kĩrĩa eranĩire hau nja. **12**
Mũndũ ũcio angĩkorwo arĩ mũthĩni, ndũkanaraarie kũ
eeranĩire. **13** Mũcookerie kabuti gake riũa rĩtanathũa
nĩgeetha ehumbe agĩkoma. Hĩndĩ iyo nĩagagũcookeria
ngaatho, naguo ũndũ ũcio nĩũkonwo ũrĩ gĩko kĩa ũthingu

maitho-inĩ ma Jehova Ngai waku. **14** Ndũkanahinyirĩrie mũndũ wa kũrĩhwo ũrĩa mũthĩĩni na mũbatari, arĩ mũrũ wa ithe wanyu Mũisiraeli kana mũndũ wa kũngĩ ũtũũraga itũũra rĩmwe rĩa matũũra manyu. **15** Mũrĩhe mũcaara wake wa o mũthenya riũa rĩtanathũa, nĩ ũndũ nĩ mũthĩĩni na mũcaara ũcio nĩguo ehokete. Kwaga ũguo, aahota gũkaĩra Jehova igũrũ rĩaku, nawe woneke wĩhĩtie harĩ Jehova. **16** Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ũndũ wa mahĩtia ma ciana ciao, kana ciana ciũragwo nĩ ũndũ wa mahĩtia ma maithe; o mũndũ arĩkuaga nĩ ũndũ wa mehia make mwene. **17** Ndũkanaagithie mũndũ wa kũngĩ kana mwana wa ngoriai kĩhooito ciira-inĩ, kana woe kabuti ka mũtumia wa ndigwa karũgamĩrĩre thiiĩ. **18** Ririkanaga warĩ ngombo bũrũri wa Misiri, na Jehova Ngai waku nĩagũkũũrĩre ũkiuma kuo. Nĩkĩo ndĩragwatha wĩkage ũguo. **19** Rĩrĩa ũkũgetha mũgũnda waku, ũngĩriganĩrwo nĩ gĩtĩĩ, ndũgagĩcookere. Gĩtigĩre mũndũ wa kũngĩ, na mwana wa ngoriai, na mũtumia wa ndigwa, nĩgeetha Jehova Ngai waku akũrathimage wĩra-inĩ wothe wa moko maku. **20** Hĩndĩ ĩrĩa ũkũhũrũra ndamaiyũ kuuma mĩtĩ-inĩ yaku, tigaga gũcookera hongwe ciaguo riita rĩa keerĩ. Tigagĩria andũ a kũngĩ, na ciana cia ngoriai, na mũtumia wa ndigwa matigari. **21** Hĩndĩ ĩrĩa ũkũgetha thabibũ mũgũnda waku wa mĩthabibũ, ndũgacooke kũhaara rĩngĩ iria ciatigwo. Tigagĩra mũndũ wa kũngĩ, na ciana cia ngoriai, na mũtumia wa ndigwa matigari. **22** Ririkanaga atĩ warĩ ngombo bũrũri wa Misiri. Nĩkĩo ndĩragwatha wĩkage ũguo.

25 Hangĩgĩa ngarari gatagatĩ ka andũ eerĩ, nĩmatware ciira ũcio igooti-inĩ, nao atuithania a ciira mamatuithanie, marekererie mũndũ ũrĩa ũtarĩ na mahĩtia, nake ũrĩa ũrĩ na mahĩtia mamũtuĩre itua. **2** Kũngĩoneka atĩ ũrĩa ũrĩ na mahĩtia nĩagĩrĩire kũhũũrwo, mũtuithania wa ciira nĩagaathana akome ahũũrwo iboko iringaine na mahĩtia make, mũciiri ũcio akĩonaga, **3** no rĩrĩ, ndakamũhũũrithie iboko makĩria ya mĩrongo ĩna. Angĩhũũrwo makĩria ya iboko icio, mũrũ wa thoguo aahota kuoneka arĩ mũmene maitho-inĩ maku. **4** Ndũkanoohe ndegwa kanua hĩndĩ ĩrĩa ĩkũranga ngano ĩkĩmĩhũũra. **5** Mũndũ na mũrũ wa nyina mangĩkorwo matũũranagia hamwe, na ũmwe wao akue atarĩ na mwana wa kahĩ, mũtumia ũcio wake ndakanahike nja ya nyũmba ĩyo. Mũrũ ũcio wa nyina na mũthuriwe nĩakamuoya amũhikie, na amũhingĩrie bata wake o ta mũrũ wa nyina na mũthuriwe. **6** Mwana wa mbere wa kahĩ ũrĩa agaaciara nĩwe ũgaatũũria rĩitwa rĩa ũcio ũkuĩte, nĩgeetha rĩitwa rĩake rĩtikanathario rĩehere Isiraeli. **7** No rĩrĩ, mũndũ angĩkorwo ndekwenda kũhikia mũtumia wa mũrũ wa nyina, mũtumia ũcio nĩagathĩ kũrĩ athuuri hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra, ameere atĩrĩ, “Mũrũ wa nyina na mũthuri wakwa nĩaregete gũtũũria rĩitwa rĩa mũrũ wa nyina gũkũ Isiraeli. Nĩaregete kũhingia bata ũrĩa mũrũ wa nyina na mũthuri wa mũtumia agĩrĩrwo nĩ kũhingia.” **8** Hĩndĩ ĩyo athuuri acio a itũũra rĩake nĩmageta mũndũ ũcio mamwarĩrie. Mũndũ ũcio angĩgwatĩria kuuga atĩrĩ, “Ndirenda kũmũhikia,” **9** mũtumia ũcio wa mũrũ wa nyina nĩakambata athĩ harĩ we o hau harĩ athuuri acio, amũrute kĩraatũ kĩmwe

gĩake, acooke amũtuĩre mata ũthiũ, amwĩre atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũndũ ũrĩa warega gwaka nyũmba ya mũrũ wa nyina ekagwo.” **10** Rũciaro rwa mũndũ ũcio kũu Isiraeli rũgeetagwo Nyũmba ya Mũndũ Ũrutĩtwo Kĩraatũ. **11** Andũ eerĩ mangĩkorwo makĩrũa, nake mũtumia wa ũmwe wao oke gũteithũra mũthuri wake kuuma kũrĩ ũcio maraarũa nake, nake amũnyiite kĩga gĩake gĩa ũciari, **12** nĩagatinio guoko kũu gwake. Ndakanaiguĩrwo tha. **13** Mũtigaakoragwo na mahiga ma gũthima meerĩ mataiganainie ũritũ mondo-inĩ cianyu, rĩmwe iritũ na rĩngĩ ihũthũ. **14** Mũtigakoragwo na igeri igĩrĩ itaiganaine nyũmba-inĩ cianyu, kĩmwe kĩnene na kĩmwe kĩnini. **15** No nginya mũkoragwo na ithimi na igeri iria ciagĩrĩire na cia kwĩhokwo, nĩgeetha matukũ manyu maingĩhe ma gũtũra bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe. **16** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩathũire mũndũ o wothe wĩkaga maũndũ macio, mũndũ o wothe wĩkaga maũndũ matarĩ ma wĩhokeku. **17** Ririkanaga ũrĩa Aamaleki maamwĩkire mũrĩ njĩra-inĩ rĩrĩa mwoimire bũrũri wa Misiri. **18** Hĩndĩ rĩra mwarĩ anogu na mũgathirwo nĩ hinya, nĩmacemanirie na inyuĩ rĩrĩa mwarĩ rũgendo-inĩ na makĩũraga andũ othe arĩa maarigĩtie na thuutha; makĩaga gwĩtigĩra Ngai. **19** Hĩndĩ rĩra Jehova Ngai wanyu akaamũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ iria ciothe imũrigiicĩirie bũrũri-inĩ ũrĩa ekũmũhe mũwĩgwatĩre ũtuĩke igai rĩanyu-rĩ, mũkaaniina kĩndũ o gĩothe kĩngĩtũma Aamaleki maririkanwo gũkũ thĩ guothe. Mũtikanariganĩrwo nĩ ũndũ ũcio.

26 Rĩrĩa ũgaatoonya bũrũri ũrĩa Jehova Ngai waku egũkũhe ũrĩ igai, na ũwĩgwatĩre na ũtũre kuo, **2** nĩũkoya

maciaro mamwe ma mbere ma kīrīa gīothe ūgaakūria tīiri-inī wa būrūri ūcio Jehova Ngai arakūhe na ūmekire kīondo. Ūcooke ūthīi handū harīa Jehova Ngai waku agaathuura ha gūtūuria Rīitwa rīake, **3** wīre mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūrī wīra-inī hīndī īyo atīrī, “Nīndoiga ūmūthī ndī mbere ya Jehova Ngai wakwa atī nīndīkītie gūkinya būrūri ūrīa Jehova eerīire maithe maitū ma tene na mwīhīitwa atī nīagatūhe.” **4** Nake mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakamūkīra kīondo kīu kuuma moko-inī maku, akīige hau mbere ya kīgongona kīa Jehova Ngai waku. **5** Ningī nīūkoiga ūrī hau mbere ya Jehova Ngai waku atīrī: “Baba aarī Mūsuriata watūūraga orūūraga, nake agīkūrūka agīthīi būrūri wa Misiri marī na andū mataarī aingī, nao magītūūra kuo na magītūika rūrīrī rūnene rūrī hinya na rwa andū aingī. **6** No andū a Misiri nīmatūnyamaririe na magītūma tūthīnīke, na magītūrutithia wīra wa hinya. **7** Hīndī īyo tūgīkaīra Jehova, o we Ngai wa maithe maitū, nake Jehova akīigua mūgambo witū, na akīona mītangīko iitū, na wīra mūrītū na ūrīa twahiinyagīrīrio. **8** Nī ūndū ūcio Jehova agītūruta būrūri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya, na gūtambūrūkītio, akīhūthīra maūndū manene ma kūmakania, na akīringa ciama, o na agīka maūndū ma magegania. **9** Nīatūrehire kūndū gūkū na agītūhe būrūri ūyū, būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī; **10** na rīrī, nīndarehe maciaro ma mbere ma tīiri ūrīa, Wee Jehova, ūheete.” Nawe ūkīige kīondo kīu mbere ya Jehova Ngai waku na ūinamīrīre mbere yake. **11** Wee mwene, na Alawii, o na andū a kūngī arīa marī thīinī wanyu, nīmūgakenera maūndū mothe mega

marīa Jehova Ngai wanyu amūheete na akahe andū a nyūmba cianyu. **12** Rīrīa ūgaakorwo ūrīkītie kwamūra gīcunjī gīa ikūmi kīa maciaro maku mothe mwaka-inī wa gatatū, mwaka ūcio wa kūrutwo gīcunjī gīa ikūmi, nīūgakīheana kūrī Alawii, na kūrī mūdū wa kūngī, na kūrī mwana wa ngoriai, o na kūrī mūtumia wa ndigwa, nīgeetha marīe mahūūne marī kūu matūūra-inī manyu. **13** Ūcooke wīre Jehova Ngai waku atīrī, “Nīndīkītie kūruta gīcunjī kīrīa kīamūre kuuma nyūmba-inī yakwa, na nī ndīkīheanīte kūrī Mūlawii, na kūrī mūdū wa kūngī, na kūrī mwana wa ngoriai, na kūrī mūtumia wa ndigwa o ta ūrīa wothe wathanīte. Nditiganīrie maathani maku o na kana ngariganīrwo nī rīmwe rīamo. **14** Ndirīte gīcunjī o na kīmwe gīa kīrīa kīamūre hīndī ya macakaya, kana ngeheria o na kīmwe gīakīo rīrīa ndaarī mūthaahu, o na kana ngarutīra arīa akuū kīmwe gīakīo. Nīnjathīkīire Jehova Ngai wakwa, nīnjīkīte o ta ūrīa wothe ūnjathīte. **15** Kīrore ūrī o kūu igūrū, o kūu gītūūro gīaku gītheru, ūrathime andū aku a Isiraeli na būrūri ūyū ūtūheete o ta ūrīa werīre maithe maitū ma tene na mwīhītwa, būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī.” **16** Jehova Ngai waku egūgwatha ūmūthī ūrūmagīrīre irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho; ūmenyerere kūmaathīkīra na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe. **17** Nīumbūrīte ūmūthī atī Jehova nīwe Ngai waku, na atī nīūrīthiiga na njīra ciake, na nīūrīathīkagīra irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo, na maathani make, o na mawatho, na atī nīūrīmwathīkagīra. **18** Nake Jehova nīoimbūrīte ūmūthī atī wee ūrī rūrīrī rwake, rūrīrī rwa bata mūno o ta ūrīa eeranīire, na nī

ũrĩmenyagĩrĩra maathani make mothe. **19** Nĩoimbũrĩte atĩ nĩagagũtũũgĩria, ũgĩe na ngumo na gĩtĩio gũkĩra ndũrĩrĩ ciothe iria oombĩte, na nĩũgatuĩka rũrĩrĩ rũtheru kũrĩ Jehova Ngai waku, o ta ũrĩa eeranĩire.

27 Musa na athuuri a Isiraeli nĩ maathire andũ, makĩmeera atĩrĩ: “Rũmiai maathani maya mothe ndĩramũhe ũmũthĩ. **2** Mwarĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani mũtoonye bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũherĩ, mũkaahaanda mahiga manene na mũmathinge na rĩũmba. **3** Mũkaandĩka igũrũ rĩamo ciugo ciothe cia watho ũyũ mwarĩkia kũringa mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ mũtoonye bũrũri ũcio Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, o ta ũrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩire. **4** Na mwarĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani, mũkaahaanda mahiga macio kĩrĩma-inĩ kĩa Ewali, ta ũrĩa ndĩramwatha ũmũthĩ, na mũmathinge na rĩũmba. **5** Ningĩ mũgaakĩra Jehova Ngai wanyu kĩgongona, kĩgongona kĩa mahiga. Mũtikanahũthĩre kĩndũ o gĩothe gĩa kĩgera mahiga-inĩ macio. **6** Mũgaakĩra Jehova Ngai wanyu kĩgongona na mahiga moimĩte mũgũnda, na mũrutĩre Jehova Ngai wanyu maruta ma njino igũrũ wakĩo. **7** Mũkarutĩra indo cia magongona ma ũiguano o hau, mũcirĩe mũgĩkenagĩra o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu. **8** Na nĩmũkandĩka ciugo ciothe cia watho ũyũ mahiga-inĩ macio mũkaahaanda na ndemwa ikuoneka wega.” **9** Nake Musa na athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, makĩra andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Ta kirai, inyuĩ andũ a Isiraeli, na mũthikĩrĩrie! Rĩu nĩmũtuĩkĩte andũ a Jehova Ngai wanyu. **10** Athĩkĩrai Jehova Ngai wanyu na mũrũmĩrĩre

maathani make na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo ūrīa ndīramūhe ūmūthī.” **11** Mūthenya o ro ūcio, Musa agīatha andū acio, akīmeera atīrī: **12** Mwarīkia kūrīnga Rūūi rwa Jorodani, mīhīrīga īno nīkarūgama kīrīma igūrū kīa Gerizimu īrathime andū: Nī mūhīrīga wa Simeoni, na wa Lawi, na wa Juda, na wa Isakaru, na wa Jusufu na wa Benjamini. **13** Nayo mīhīrīga īno nīkarūgama kīrīma igūrū kīa Ebalī yanīrīre irumi: Nī mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Asheri, na wa Zebuluni, na wa Dani na wa Nafitali. **14** Nao Alawii nīmakoiga ciugo na mūgambo mūnene, meere andū othe a Isiraēli atīrī: **15** “Kūgwatwo nī kīrumi-rī, nī mūdū ūrīa ūicūhagia mūhianano kana agatwekia mūhianano, kīndū kī magigi harī Jehova, wīra wa moko ma mūbundi, na akahaanda kīndū kīu na hitho.” **16** “Kūgwatwo nī kīrumi-rī, nī mūdū ūrīa ūtatīaga ithe kana nyina.” **17** “Kūgwatwo nī kīrumi-rī, nī mūdū ūrīa weheragia ihiga rīa mūhaka wake na mūdū wa itūūra.” **18** “Kūgwatwo nī kīrumi-rī, nī mūdū ūrīa ūhītithagia mūtumumu njīra.” **19** “Kūgwatwo nī kīrumi-rī, nī mūdū ūrīa ūtaciiragīra mūdū wa kūngī, kana mwana wa ngoriai, kana mūtumia wa ndigwa na kīhooto.” **20** “Kūgwatwo nī kīrumi-rī, nī mūdū ūrīa ūkomaga na mūtumia wa ithe, nīgūkorwo nī ūrīrī wa ithe aagīire gītīo.” **21** “Kūgwatwo nī kīrumi-rī, nī mūdū ūrīa ūngīkoma na nyamū o yothe.” **22** “Kūgwatwo nī kīrumi-rī, nī mūdū ūrīa ūkomaga na mwarī wa nyina, kana na mwarī wa ithe.” **23** “Kūgwatwo nī kīrumi-rī, nī mūdū ūrīa ūkomaga na nyina wa mūtumia wake.” **24** “Kūgwatwo nī kīrumi-rī, nī mūdū ūrīa ūragaga mūdū

wa itũūra rĩake na hito.” 25 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa wamũkagĩra ihaki nĩguo oorage mũndũ ũtarĩ na ihĩtia.” 26 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũtarĩrũmagia ciugo cia watho ũyũ na ũndũ wa gũcihingia.”

28 Ũngĩathĩkĩra Jehova Ngai waku kũna na ũmenyerere maathani make mothe marĩa ngũkũhe ũmũthĩ, Jehova Ngai waku nĩagagũtũũgĩria igũrũ rĩa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. 2 Irathimo ici ciothe nĩ igagũkinyĩra na itwaranage nawe ũngĩathĩkĩra Jehova Ngai waku: 3 Nĩũkarathimĩrwo kũu itũūra-inĩ inene, na ũrathimĩrwo mĩgũnda-inĩ. 4 Ũciari wa nda yaku nĩũkarathimwo, o na ũrathimĩrwo maciaro ma mũgũnda waku na maciaro ma mahiũ maku, nĩmo njaũ cia ng’ombe ciaku na tũũri twa ndũũru ciaku cia mbũri. 5 Kĩondo gĩaku o na ndĩrĩ yaku ya gũkandĩra mũtu nĩĩkarathimwo. 6 Nĩũrĩrathimagwo rĩnũkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ o na riumagarĩro-inĩ. 7 Jehova nĩarĩtũmaga thũ iria ingĩarahũka igũũkĩrĩre ihootagĩrwo mbere yaku. Irĩkũhithũkagĩra na njĩra ĩmwe, no irĩkũũragĩra na njĩra mũgwanja. 8 Jehova nĩagatũma kĩrathimo kũu makũmbĩ-inĩ maku o na ũndũ-inĩ o wothe ũngĩka na moko maku. Jehova Ngai waku nĩagakũrathimĩra bũrũri-inĩ ũcio arakũhe. 9 Jehova nĩagakũhaanda agũtue rũrĩrĩ rwake rũtheru o ta ũrĩa aakwĩrĩre na mwĩhĩtwa, ũngĩmenyerera maathani ma Jehova Ngai waku na ũthiige na njĩra ciake. 10 Hĩndĩ ĩyo nacio ndũrĩrĩ ciothe cia gũkũ thĩ nĩcikoona atĩ wĩtanĩtio na rĩtwa rĩa Jehova, nacio nĩigagwĩtigĩra. 11 Jehova nĩagakũhe ũgaacĩru mũingĩ, akũgaacĩrithie ũciari-inĩ wa nda yaku, na maciaro-inĩ ma ũhiũ waku,

na maciaro-inĩ ma mĩgũnda yaku, kũu bũrũri-inĩ ũrĩa erĩire maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa atĩ nĩagakũhe.

12 Jehova nĩakahingũra igũrũ, o kũu kũrĩ nyũmba cia mũthiithũ wa indo iria aheanaga, nĩguo oirĩrie bũrũri waku mbura hĩndĩ yayo yakinya, na arathime wĩra wothe wa moko maku. Nĩũgakombagĩra ndũrĩrĩ nyingĩ indo, no wee ndũgakomba kuuma kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ.

13 Jehova agaagũtua wa gũtongoria, no ti wa kũrigia. Ũngĩrũmbũiya maathani ma Jehova Ngai waku marĩa ndĩrakũhe ũmũthĩ, na ũmenyerere ũmarũmĩrĩre, ũrĩkoragwo hĩndĩ ciothe ũrĩ wa mbere na ndũgatuĩka wa kũrigagia.

14 Ndũkanehũgũre mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho ũtigane na rĩathani o na rĩmwe rĩa maya ndĩrakũhe ũmũthĩ, kana ũrũmagĩrĩre ngai ingĩ na ũcitungatagĩre.

15 No rĩrĩ, ũngĩaga gwathĩkĩra Jehova Ngai waku, na wage kũrũmĩrĩra wega maathani make mothe na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo iria ndĩrakũhe ũmũthĩ, irumi ici ciothe nĩigagũkinyĩrĩra:

16 Nĩũkanyitwo nĩ kĩrumi ũrĩ itũũra-inĩ inene o na ũnyitwo nĩ kĩrumi ũrĩ mĩgũnda-inĩ.

17 Kĩondo gĩaku na ndĩrĩ yaku ya gũkandĩrwo mũtu nĩkanyitwo nĩ kĩrumi.

18 Ũciari wa nda yaku nĩũkanyitwo nĩ kĩrumi, o na irio cia mũgũnda waku, na mahiũ maku, ma njaũ cia ng'ombe na tũũri twa ndũũru ciaku cia mbũri.

19 Nĩũkanyitwo nĩ kĩrumi rĩnũkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ, na ũnyitwo nĩ kĩrumi ũkiumagara.

20 Jehova nĩagakũrehithĩria irumi, na kĩrigiicano, na ikũũma ũndũ-inĩ ũrĩa wothe ũrĩkaga na guoko gwaku, nginya akũniine ũthire na ihenya nĩ ũndũ wa wĩhia ũrĩa wĩkĩte wa kũmũtiganĩria.

21 Jehova nĩagakũhũũra na mĩrimũ nginya akũniine wehere bũrũri

ũrĩa ũratoonya ũwĩgwatĩre. **22** Jehova nĩagakũhũũra na mũrimũ wa kũhũrũrũka mwĩrĩ, na wa kũhiũha mwĩrĩ, na wa kũrugĩka, na agũcine na ũrugarĩ mũingĩ, na kwaga mbura, na mbaa na mbuu, maũndũ macio makũhũũre nginya makũniine. **23** Matu marĩa marĩ igũrũ wa mũtwe waku nĩmagatuĩka gĩcango, nakuo thĩ waku gũtuĩke kĩgera. **24** Jehova nĩagatũma mbura ya bũrũri waku ĩtuĩke rũkũngũ na mũtutu; ĩgaakuurĩra yumĩte igũrũ nginya ũniinwo. **25** Jehova nĩagatũma ũhootwo nĩ thũ ciaku. Ũgaacihithũkĩra na njĩra ĩmwe, no ũciũrĩre na njĩra mũgwanja, na nĩ ũgaatuĩka kĩndũ kĩ magigi harĩ mothamaki mothe ma thĩ. **26** Ciimba ciaku igaatuĩka irio cia nyoni ciothe cia rĩera-inĩ na cia nyamũ cia gũkũ thĩ, na gũtikagĩa mũndũ wa gũcihahũra ciũre. **27** Jehova nĩagakũhũũra na mahũha marĩa ma bũrũri wa Misiri, na mĩrimũ ya ngaai, na ironda iratogota, na ũhere, na ndũkahona. **28** Jehova nĩagakũhũũra na ũgũrũki na ũtumumu, na kĩrigiicano kĩa meciiria. **29** Nĩũgathĩ ũkĩhambatagĩria kũrĩ mũthenya barigici ta mũndũ mũtumumu arĩ nduma-inĩ. Ndũkagaacĩra ũndũ-inĩ o wothe ũgeeka; mũthenya o mũthenya nĩũkahinyagĩrĩrio na ũgatunywo indo ciaku, hatarĩ mũndũ ũngĩgũteithũra. **30** Nĩ ũkaagĩa kĩrĩiko na mũndũ-wa-nja gĩa kũmũhikia, no mũndũ ũngĩ nĩakamuoya akome nake. Nĩũgaka nyũmba no ndũkamĩtũũra. Nĩũkahaanda mũgũnda wa mĩthabibũ no ndũkambĩrĩria gũkenera maciaro mayo. **31** Ndegwa yaku nĩĩgathĩnjwo ũkĩonaga na maitho maku, no ndũkamĩrĩa. Ũgaatunywo ndigiri yaku na hinya na ndĩgacookio. Ng'onde ciaku nĩikaneanwo kũrĩ thũ ciaku na gũtirĩ

mündũ ũgaaciteithũkia. **32** Aanake aku na airĩtu aku nĩmakaneanwo kũrĩ rũrĩrĩ rũngĩ, namo maitho maku mathire hinya ũkĩmacũthĩrĩria mũthenya o mũthenya, na ndũkahota gwĩka ũndũ na guoko gwaku. **33** Rũrĩrĩ ũtooĩ nĩrũkarĩa irio cia bũrũri iria ũrutĩire wĩra, na gũtirĩ kĩndũ ũkaagĩa nakĩo, tiga o kũhinyĩrĩrio gũkĩru matukũ maku mothe. **34** Maũndũ marĩa ũkoona nĩ magaatũma ũgũrũke. **35** Jehova nĩakahũũra maru maku na magũrũ maku na mahũha marĩ ruo matangĩhona, namo mahunje kuuma makinya maku nginya ruototia rwa mũtwe waku. **36** Jehova nĩagagũtwara hamwe na mũthamaki ũrĩa wĩrũgamĩirie agwathage kũrĩ rũrĩrĩ ũtooĩ kana rũkamenywo nĩ maithe manyu. Ũrĩ kũu nĩũkahooyaga ngai ingĩ, ngai cia mũtĩ na cia mahiga. **37** Ũgaatuĩka kĩndũ kĩ magigi, na kĩndũ gĩa gũthekererwo na kũnyararwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe kũu Jehova agaagũtwara. **38** ũkaahaanda mbegũ nyingĩ mũgũnda-inĩ no ũkaagetha o tũnini, nĩ ũndũ nĩĩkarĩo nĩ ngigĩ. **39** ũkaahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ na ũmĩrĩmĩre, no ndũkanyua ndibei yayo kana ũtue thabibũ, nĩ ũndũ igunyũ nĩigacirĩa. **40** ũgaakorwo na mũtĩ ya mũtamaiyũ bũrũri-inĩ waku wothe, no ndũkahũthĩra maguta mayo, nĩ ũndũ ndamaiyũ nĩigaitĩka thĩ. **41** ũkaagĩa na aanake na ũgĩe na airĩtu no ndũgatũũra nao, nĩ ũndũ nĩmagatahwo mathiĩ ũkombo-inĩ. **42** Mĩrumbĩ ya ngigĩ nĩĩkegwatĩra mũtĩ yaku yothe na irĩe irio cia bũrũri waku. **43** Mũndũ wa kũngĩ ũrĩa ũtũũranagia na inyuĩ agaakĩrĩrĩria kwambatĩra igũrũ rĩaku, na we ũkĩrĩrĩrie o kũnyiiha. **44** Nĩ agagũkombagĩra nowe ndũkamũkombagĩra. Agaatuĩka wa gũtongoria nawe ũtuĩke wa kũrigia. **45** Irumi ici

ciothe nīigagūkinyīrīra. Nīigathingatana nawe igūtoorie nginya ikūniine, nī tondū ndwathīkīire Jehova Ngai waku, na ndūmenyereire maathani na irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo iria aakūheire. **46** Igaatuīka kīmenyithia na igegania harīwe, o na harī njiaro ciaku nginya tene. **47** Tondū ndūigana gūtungatīra Jehova Ngai waku ūrī na gīkeno na ūcanjamūkīte hīndī ya ūgaacīru, **48** tondū ūcio ūgaatungatīra thū ciaku iria Jehova agaagūtūmīra igūūkīrīre, ūrī mūhūtu na ūnyootīi, na ūrī njaga na ūrī mūthīnīku mūno. Nīagagwīkīra icooki rīa kīgera ngingo nginya akūniine. **49** Jehova nīagakūrehithīria rūrīrī ruumīte kūraya, rūgūūkīrīre, kuuma ituri-inī cia thī, rūmbūkīte o ta nderi, rūrīrī ūtangīmenya rwario rwa ruo, **50** rūrīrī rwa gwītīgīrwo, rūtangītīa andū akūrū kana rūiguīre andū ethī tha. **51** Nīmakarīa njaū cia mahiū maku, na marīe maciaro ma būrūri waku nginya makūniine. Matigagūtīgīria ngano, kana ndibei ya mūhīhano, kana maguta, o na kana magūtīgīre njaū o na īmwe ya ndūuru cia ng'ombe ciaku kana tūūri twa rūūru rwa mbūri ciaku, nginya ūthīnīke biū. **52** Nīmakarigiicīria matūūra mothe manene guothe būrūri-inī waku, o nginya thingo icio ndaihu ciakītwo na hinya na wīhokete imomoke. Nīmakarigiicīria matūūra manene mothe marīa marī būrūri-inī ūrīa Jehova Ngai waku egūkūhe. **53** Tondū wa thīina ūrīa ūkaareherwo nī thū yaku hīndī ya kūrīgīicīrio, nī ūkaarīa maciaro ma nda, ūrīe nyama cia ariū na airītu arīa Jehova Ngai waku akūheete. **54** O na mūdū ūrīa mūhooreri mūno na ūrī tha gatagatī-inī kanyu ndakaiguīra mūrū wa nyina tha, kana mūtumia wake ūrīa

endete, kana ciana ciake iria itigaire, **55** na ndarĩ mũndũ o na ũmwe wao akaahe nyama cia ciana ciake icio araarĩa. Icio nocio kĩndũ kĩrĩa agaakorwo atigĩtie nĩ ũndũ wa thĩina ũrĩa thũ yaku ĩgaakũrehere hĩndĩ ĩrĩa ĩkaarigiicĩria matũũra maku manene mothe. **56** Mũndũ-wa-nja ũrĩa mũhooreri mũno na ũrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu, ũcio ũrĩ tha mũno na mũhooreri nginya ndangĩũmĩrĩria kũhutia thĩ na ikinya rĩake, nĩakaima mũthuriwe ũrĩa endete, na mũriũ kana mwarĩ, **57** njogu ĩrĩa yumĩte nda yake na ciana iria agaciara. Nĩgũkorwo no ende gũcirĩa na hitho hĩndĩ ĩyo ya kũrigiicĩrio na ya thĩina ũrĩa thũ ciaku ĩgaakũrehere kũu matũũra-inĩ manene manyu. **58** Ũngĩaga kũrũmĩrĩra wega ciugo ciothe cia watho ũyũ, iria ciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩ, na wage gũtĩia rĩitwa rĩrĩ rĩrĩ riiri na rĩa gwĩtigĩrwo, rĩa Jehova Ngai waku, **59** Jehova nĩagakũrehithĩria mĩthiro ya kũmakania, wee na njiaro ciaku, na thĩina mũnene na wa ihinda iraaya, o na mĩrimũ mĩũru na ya gũikara mũno. **60** Nĩagakũrehithĩria mĩrimũ yothe ya bũrũri wa Misiri ĩrĩa wetigĩrĩte, nayo nĩgakwĩgwatĩrĩa. **61** O na ningĩ Jehova nĩagakũrehithĩria mĩrimũ ya mĩthemba yothe o na mathĩina marĩa matarĩ maandĩke lbuku-inĩ rĩrĩ rĩa Watho, nginya ũniinwo. **62** Inyuĩ mwarĩ aingĩ ta njata cia igũrũ, mũgaatigara o andũ anini mũgĩtarwo, nĩ ũndũ wa kwaga gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu. **63** O ta ũrĩa Jehova aakeneire kũmũgaacĩrithia na kũmũingĩhia, noguo agaakena akĩmũharagania na akĩmũniina. Nĩmũkamunywo mweherio bũrũri ũrĩa mũrathĩ mũwĩgwatĩre. **64** Ningĩ Jehova nĩagakũhurunja ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, kuuma gĩturi kĩmwe gĩa thĩ nginya

kĩrĩa kĩngĩ. Ũrĩ kũu ũkaahooyaga ngai ingĩ, ngai cia mĩtĩ na cia mahiga, iria wee o na maithe manyu mũtooĩ. **65** Ũrĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ icio ndũkoona ũndũ mwega, kana wone handũ ha kũhurũkia ikinya rĩa kũgũrũ gwaku. Mũrĩ kũu Jehova nĩagatũma ũtangĩke meciiria na maitho mage kuona, o na ũũrwo nĩ hinya. **66** Ũgaatũũra na wagagu, ũiyũrĩtwo nĩ guoya ũtukũ na mũthenya, ũtarĩ na ma ya ũtũũro waku. **67** Rũciinĩ ũkoiga atĩrĩ, “Naarĩ korwo nĩ hwaĩ-inĩ!” Naguo hwaĩ-inĩ ũkoiga atĩrĩ, “Naarĩ korwo nĩ rũciinĩ!” Tondũ wa kĩmakania kĩrĩa gĩgaakorwo kĩmũiyũrĩte ngoro cianyu, na maũndũ marĩa maitho manyu makeyonera. **68** Jehova akaamũcookia bũrũri wa Misiri na meeri, rũgendo rũrĩa ndoigire mũtikandarũthĩ rĩngĩ. Mũrĩ kũu nĩkuo mũkeneana mũgũrwo nĩ thũ cianyu, mũrĩ ngombo cia arũme na cia andũ-a-nja, no gũtirĩ mũndũ ũkaamũgũra.

29 Ici nĩcio ciugo cia kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aathire Musa arĩkanĩre na andũ a Isiraeli kũu Moabi, hamwe na kĩrĩkanĩro kĩrĩa aarĩkanĩire nao marĩ Horebu. **2** Musa nĩetire andũ a Isiraeli othe, akĩmeera atĩrĩ: Maitho manyu nĩmeyoneire ũrĩa wothe Jehova eekire Firaũni kũu bũrũri wa Misiri, na ũrĩa eekire anene ake othe na bũrũri wake wothe. **3** Nĩmweyoneire na maitho manyu magerio macio manene, o na ciama na maũndũ manene ma kũgegania. **4** No nginya ũmũthĩ Jehova ndamũheete meciiria marĩ na ũmenyo, kana maitho me kuona, kana matũ me kũigua. **5** Ihinda rĩu rĩa mĩaka mĩrongo ĩna ndamũtongoririe werũ-inĩ, nguo cianyu itiigana gũtuĩka, o na kana iraatũ iria ciarĩ magũrũ manyu igĩtarũka. **6** Mũtiigana kũrĩa

irio, kana mūkinyua ndibei kana kīndū kīngī o gīothe kīgagatu. Ndeekire ūndū ūcio nīgeetha mūmenye atī nī nī nī Jehova Ngai wanyu. **7** Rīrīa mwakinyire gūkū, Sihoni mūthamaki wa Heshiboni, na Ogu mūthamaki wa Bashani nīmookire kūhūūrana na ithuī, no nītwamatooririe. **8** Nītwegwatīire būrūri wao na tūkūheana ūtuīke igai rīa andū a mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase. **9** Rūmīrīrai wega ciugo cia kīrīkanīro gīkī, nīguo mūgaacīre maūndū-inī mothe marīa mūrīkaga. **10** Inyuī inyuothe mūrūgamīte ūmūthī mbere ya Jehova Ngai wanyu, na atongoria anyu, na atongoria a mīhīrīga yanyu, na athuuri anyu, na anene anyu, na arūme arīa angī othe a Isiraeli, **11** hamwe na ciana cianyu, na atumia anyu, na andū a kūngī arīa matūūruga kambī-inī cianyu, arīa mamunagīra ngū na makamūtahīra maaī. **12** Mūrūgamīte haha nīguo mūgīe na kīrīkanīro na Jehova Ngai wanyu, kīrīkanīro kīrīa Jehova ekūgīa na inyuī ūmūthī, na akīhūūre mūhūūri na ūndū wa mwīhītwā, **13** na agīkīre hinya kūna atī mūrī andū ake ūmūthī, na atī atuīke Ngai wanyu, o ta ūrīa aamwīrīire, na ningī o ta ūrīa eehītire kūrī maithe manyu Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu. **14** Ndirathondeka kīrīkanīro gīkī na mwīhītwā na inyuī inyuiki, **15** o inyuī mūrūgamīte haha na ithuī ūmūthī mbere ya Jehova Ngai witū, no nī hamwe na arīa matarī haha ūmūthī. **16** Inyuī ene nīmūūī ūrīa twatūūruga būrūri wa Misiri na ūrīa twatuīkanīirie mabūrūri-inī tūgūka gūkū. **17** Gatagatī-inī kao nīmuonire mīhianano yao īrī thaahu, na ngai cia kūhooywo cia mītī na cia mahiga, na cia betha na cia thahabu. **18** Menyererai

wega hatigakorwo mündū mūrūme kana mündū-wa-nja, kana andū a nyūmba ĩmwe kana mūhīrīga gatagatī-inī kanyu ūmūthī, ūngīgīa na ngoro ya kūhutatīra Jehova Ngai witū athīi akahooe ngai cia ndūrīrī icio; menyerera wega gūtīkagīe mūri mūrūrū gatagatī kanyu ūngīciara maciaro marūrū ta nyongo. **19** Rīrīa mündū ta ūcio aigua ciugo cia mwīhītwa ūyū, eītagīria kīrathimo, na nī ūndū ūcio ageciiria atīrī, “Ndikona ūgwati o na ingīkīrīria gūthīi na nīra yakwa mwene.” Ūndū ūcio nīūkarehe mwanangīko būrūri ūrīa ūrī maaī, o na ūrīa mūng’aru. **20** Jehova ndarī hīndī akenda kūmūrekerā; marakara make na kīyo gīake nīkarīrīmbūkīra mündū ūcio. Irumi ciothe iria ciandīkītwo ibuku-inī rīrīrī nīikamūkinyīrīra, nake Jehova nīakahuura rītwa rīake rīehere gūkū thī. **21** Jehova nīakamwamūra kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli, anyiitwo nī mwanangīko, kūringana na irumi ciothe cia kīrīkanīro kīrīa kīandīke thīinī wa Ibuku rīrīrī rīa Watho. **22** Ciana cianyu iria ikaamūrūmīrīra njiaro-inī iria igooka thuutha, o na ageni arīa magooka moimīte mabūrūri ma kūrāya nīmakona mathīina marīa makorete būrūri o na mīrimū īrīa Jehova ahūūrīte būrūri nayo. **23** Būrūri wothe ūgaatuīka kūndū gūtangīkūra kīndū, kūiyūrīte cumbī na ūbiriti, gūtīrī kīndū gīkahaandwo na gūtīrī rīya rīgaakūra kuo, kana kīndū kīmere kuo. Gūkahaana ta mwanangīko wa matūūra ma Sodomu na Gomora, na Adima o na Zeboimu, marīa Jehova aaharaganirie arī na marakara mahiū. **24** Ndūrīrīrī ciothe ikooria atīrī, “Nī kī gītūmīte Jehova eke būrūri ūyū ūguo? Marakara maya mahiū ūū, nī ma kī?” **25** Narīo icookio rīgaakorwo rīrī atīrī, “Nī

tondũ andũ aya nĩmatiganĩirie kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, Ngai wa maithe mao, kĩrĩkanĩro kĩrĩa aagĩire nao rĩrĩa aamarutire bũrũri wa Misiri. **26** Nĩmamwehereire magĩthiĩ kũhooya ngai ingĩ na magĩcinamĩrĩa, ngai matooi, na ngai Jehova ataamaheete. **27** Nĩ ũndũ ũcio marakara ma Jehova makĩrĩrĩmbũkĩra bũrũri ũyũ, akĩũkinyĩria irumi iria ciothe ciandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩ. **28** Ningĩ Jehova, arĩ na marakara mahiũ na mang'ũrĩ manene, nĩamamunyire kuuma bũrũri wao akĩmaikia bũrũri ũngĩ, ta ũrĩa gũtariĩ rĩu.” **29** Maũndũ ma hitho nĩ ma Jehova Ngai witũ, no maũndũ marĩa maguĩrie nĩ maitũ na ciana ciitũ nginya tene, nĩguo tũrũmagĩrĩre ciugo ciothe cia watho ũyũ.

30 Rĩrĩa irathimo na irumi ici ciothe njigĩte mbere yaku igaagũkinyĩrĩa, nawe ũciamũkĩre ngoro-inĩ yaku kũrĩa guothe Jehova Ngai waku agaakũhurunjĩra ndũrĩrĩ-inĩ, **2** na rĩrĩa wee mwene na ciana ciaku ũgaacookerera Jehova Ngai waku na ũmwathĩkĩre na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe, kũringana na ũrĩa wothe ngũgwatha ũmũthĩ-rĩ, **3** hĩndĩ iyo Jehova Ngai waku nĩagagũcookeria irathimo ciaku na akũiguĩre tha, na nĩagagũcookanĩrĩria rĩngĩ, akũrute ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũrĩa aakũhurunjĩre. **4** O na ũngĩgaakorwo ũthaamĩirio bũrũri ũrĩa ũrĩ kũraya mũno gũkũ thĩ, Jehova Ngai waku nĩagagũcookanĩrĩria, akũrute kuo agũcookie bũrũri-inĩ waku. **5** Nĩagagũcookia bũrũri ũrĩa warĩ wa maithe maku, na we nĩũkawĩgwatĩra. Nĩagatũma ũgaacĩre na ũingĩthe gũkĩra maithe maku. **6** Jehova Ngai waku nĩakarũithia ngoro yaku na arũithie ngoro cia njiaro ciaku, nĩgeetha ũmwendage na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe, nĩguo ũtũũre muoyo.

7 Jehova Ngai waku nĩagakinyĩria irumi ici ciothe kũrĩ thũ ciaku iria igũthũire na ikũnyariiraga. 8 Nĩũgacooka gwathĩkĩra Jehova rĩngĩ, na ũrũmĩrĩre maathani make, o maya ndĩrakũhe ũmũthĩ. 9 Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai waku nĩagatũma ũtheereme mũno wĩra-inĩ wothe wa moko maku na maciaro-inĩ ma nda yaku, o na njaũ cia mahiũ maku na maciaro ma mĩgũnda yaku. Jehova nĩagakena rĩngĩ nĩ ũndũ waku, na atũme ũgaacĩre, o ta ũrĩa aakenire nĩ ũndũ wa maithe maku, 10 ũngĩgaathĩkĩra Jehova Ngai waku, na ũmenyagĩrĩre maathani make na irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo ũrĩa wandĩkĩtwo lbuku-inĩ rĩrĩ rĩa Watho, na ũcookerere Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe. 11 Na rĩrĩ, ũrĩa ndĩragwatha ũmũthĩ ti ũndũ ũrĩ hinya, ũngĩkũrema, kana ũndũ ũtangĩhota gwĩka. 12 Ndũrĩ igũrũ matu-inĩ, atĩ no ũrie atĩrĩ, “Nũũ ũkwambata igũrũ, aũgĩre atũrehere, na awanĩrĩre kũrĩ ithuĩ nĩguo tũwathĩkĩre?” 13 O na ndũrĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria, atĩ no ũrie atĩrĩ, “Nũũ ũkũringa iria, aũgĩre atũrehere, na awanĩrĩre kũrĩ ithuĩ nĩguo tũwathĩkĩre?” 14 Aca, ti ũguo, kiugo kĩrĩ hakuhĩ mũno nawe; kĩrĩ o kanua-inĩ gaku na ngoro-inĩ yaku, nĩguo ũgĩathĩkĩre. 15 Atĩrĩrĩ, ũmũthĩ ũyũ nĩndaiga ũhoru wa gũtũũra muoyo na wa ũgaacĩru mbere yaku, o na wa gĩkuũ na wa mwanangĩko. 16 Nĩgũkorwo ndagwatha ũmũthĩ wendage Jehova Ngai waku, na ũthiiage na njĩra ciake, na ũmenyagĩrĩre maathani make, na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho; hĩndĩ ĩyo nĩũgatũũra muoyo na ũingĩhe, nake Jehova Ngai waku nĩagakũrathima ũrĩ bũrũri-inĩ ũrĩa ũratoonya ũwĩgwatĩre. 17 No ngoro yaku

ĩngĩkagarũrũka wage gwathĩka, na ũguucĩrĩrio, ũinamĩrĩre ngai ingĩ ũcihooe, **18** ngũkwĩra na ma ũmũthĩ atĩ no ũkaaniinwo. Ndũgatũũra matukũ maingĩ bũrũri-inĩ ũrĩa ũraringa Rũũĩ rwa Jorodani ũũtoonye na ũwĩgwatĩre. **19** ũmũthĩ ndeeta igũrũ na thĩ ituĩke aira atĩ nĩnjigĩte mbere yaku ũhoru wa gũtũũra muoyo na wa gĩkuũ, na wa irathimo na wa irumi. Na rĩrĩ, thuura muoyo, nĩguo wee na ciana ciaku mũtũũre muoyo, **20** na nĩguo mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthikagĩrĩrie mũgambo wake, na mũnyiitane nake. Nĩgũkorwo Jehova nĩwe muoyo waku, na nĩagakũhe mũaka mũingĩ ya gũtũũra bũrũri-inĩ ũrĩa eehĩtĩre atĩ nĩakaũhe maithe maku, nĩo Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu.

31 Nake Musa akiumagara agĩthĩĩ akĩarĩria andũ othe a Isiraeli na ciugo ici akĩmeera atĩrĩ, **2** “Rĩu ndĩ na ũkũrũ wa mũaka igana na mũrongo ĩrĩ, na ndingĩhota kũmũtongoria rĩngĩ. Jehova nĩanjĩrĩte atĩrĩ, ‘Wee ndũkũringa Rũũĩ rwa Jorodani.’ **3** Jehova Ngai wanyu we mwene nĩakaringa arĩ mbere yanyu. Nĩakaniina ndũrĩrĩ icio mbere yanyu na inyuĩ nĩmũkegwatĩra bũrũri wacio. Joshua o nake nĩakaringa arĩ mbere yanyu ta ũrĩa Jehova oigire. **4** Nake Jehova nĩakameka o ta ũrĩa eekire Sihoni na Ogu, athamaki a Aamori, arĩa aaniinire hamwe na bũrũri wao. **5** Jehova nĩakamaneana kũrĩ inyuĩ, na inyuĩ no nginya mũkaameeka ũrĩa wothe ndĩmwathĩte. **6** Gĩai na hinya na mũũmĩrĩrie. Mũtigitigĩre kana mũmake nĩ ũndũ wao, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ egũthĩĩ hamwe na inyuĩ; ndakamũtiga kana amũtirike.” **7** Nake Musa agĩta Joshua, akĩmwĩra arĩ mbere ya andũ othe

a Isiraeli atĩrĩ, “Gĩa na hinya, nĩgũkorwo no nginya ũthiĩ na andũ aya bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova eehĩtĩre kũrĩ maithe mao ma tene atĩ nĩakamahe, nawe no nginya ũkaaũgayania gatagatĩ-inĩ kao, ũtuĩke igai rĩao. **8** Jehova mwene nĩegũthiĩ mbere yaku na nĩarĩkoragwo hamwe na we; ndarĩ hĩndĩ agaagũtiga kana agũtirike. Ndũkanetigĩre, o na kana ũkue ngoro.” **9** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩandĩka watho ũcio, agĩcooka akĩũnengera athĩnjĩri-Ngai, ariũ a Lawi, arĩa maakuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, o na akĩũnengera athuuri othe a Isiraeli. **10** Ningĩ Musa akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “O mũthia-inĩ wa mĩaka mũgwanja, mwaka-inĩ ũrĩa ũtuĩtwo wa kũrekanĩra mathiirĩ, hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Ithũnũ-rĩ, **11** nĩrĩo andũ othe a Isiraeli mariumagĩra mbere ya Jehova Ngai wanyu handũ harĩa we mwene agaathuura, nĩmũrĩmathomagĩra watho ũyũ mũrĩ mbere yao makĩguaga. **12** Cookanagĩrĩria andũ othe hamwe: arũme, na andũ-a-nja, na ciana, na andũ a kũngĩ arĩa matũũraga matũũra-inĩ manyu, nĩgeetha mathikĩrĩrie na merute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu, na marũmagĩrĩre ciugo cia watho ũyũ. **13** Ciana ciao iria itooĩ watho ũyũ, no nginya ciũigũe, na ciĩrute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu rĩrĩa rĩothe mũgũtũũra bũrũri ũcio mũraringa Rũũ rwa Jorodani mũthiĩ mũkawĩgwatĩre.” **14** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũthenya wa gũkua gwaku ũrĩ hakuhĩ. Īta Joshua mũũke nake na mũrũgame Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, nĩho ngũnengerera Joshua wĩra.” Nĩ ũndũ ũcio Musa na Joshua magĩũka makĩrũgama Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. **15** Hĩndĩ ĩyo Jehova akiumĩra Hema-inĩ ĩyo arĩ thĩinĩ wa gĩtugĩ gĩa

itu, narĩo itu rĩu rĩkĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa Hema.

16 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Wee nĩkũhurũka hamwe na maithe maku, nao andũ aya ihinda rĩtarĩ kũraihi nĩmekũhũra ũmaraya na ngai cia kũngĩ cia bũrũri ũrĩa mũratoonya. Nĩmakandirika na mathũkie kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaathondekete nao. **17** Mũthenya ũcio nĩngamarakarĩra na ndĩmatirike; nĩngamahitha ũthiũ wakwa, nao nĩmakaniinwo. Nĩmagakorwo nĩ mĩanangĩko mĩingĩ na moritũ maingĩ, nao mũthenya ũcio nĩ makooria atĩrĩ, ‘Githĩ mĩanangĩko ĩno ndĩtũkorete nĩ ũndũ Ngai ndakoretwo hamwe na ithuĩ?’ **18** Na hatarĩ nganja nĩngamahitha ũthiũ wakwa mũthenya ũcio, nĩ ũndũ wa waganu wao wothe wa gũcookerera ngai ingĩ. **19** “No rĩrĩ, wĩyandĩkĩre rwĩmbo rũrũ, na ũrũrute andũ a Isiraeli, na ũreke marũine, nĩguo rũtuĩke ũira wakwa wa kũmookĩrĩra. **20** Ndaarĩkia kũmatoonyia bũrũri ũcio ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, bũrũri ũcio nderĩire maithe mao ma tene, na rĩrĩa makaarĩa na mahũũne na matheereme, nĩmakagarũrũkĩra ngai ingĩ macihooe, maamene na mathũkie kĩrĩkanĩro gĩakwa. **21** Na rĩrĩa mĩanangĩko mĩingĩ na moritũ maingĩ makaamakora, rwĩmbo rũrũ nĩrũgatuĩka ũira wa kũmookĩrĩra, nĩ ũndũ njiaro ciao itikariganĩrwo nĩruo. Nĩnjũũĩ ũrĩa maciĩrĩire gwĩka, o na itarĩ ndĩramatoonyia bũrũri ũrĩa ndamerĩire na mwĩhĩtwa.” **22** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩandĩka rwĩmbo rũu o mũthenya ũcio, na akĩrũruta andũ a Isiraeli. **23** Jehova nĩaheire Joshua mũrũ wa Nuni rĩathani rĩrĩ: “Gĩa na hinya na ũũmĩrĩrie, nĩgũkorwo nĩwe ũgũkinyia andũ a Isiraeli bũrũri ũrĩa ndamerĩire na mwĩhĩtwa, na Nĩĩ

mwene nīngūkorwo ndī hamwe nawe.” **24** Thuutha wa Musa kūrīkia kwandīka ciugo cia watho ūcio ibuku-inī kuuma kīambīrīria nginya mūthia, **25** nīaheire Alawii arīa maakuuaga ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova watho ūyū, **26** akīmeera atīrī, “Oyai Ibuku rīrī rīa Watho mūrīige mwena-inī wa ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wanyu. Rīgūtūūra hau rīrī ūira wa kūmūūkagīrīra. **27** Nīgūkorwo nīnjūūī ūrīa mūrī aremi na mūkoomia ngingo. Angīkorwo mūkoretwo mūremeire Jehova ndī muoyo na ndī hamwe na inyuī-rī, mūgaakīrīrīria kūrema atīa ndakua! **28** Cookanīrīriai athuuri othe a mīhīrīga yanyu, na anene anyu othe mbere yakwa, nīgeetha njarie ciugo ici makīiguagīra, na njīte igūrū na thī irute ūira wa kūmookīrīra. **29** Nīgūkorwo nīnjūūī ndaarīkia gūkua inyuī nī mūgethūkia biū, na mūgarūrūke mūtige gūthīī na njīra īrīa ndīmwathīte. Matukū marīa magooka mwanangīko nīūkamūkora, nī ūndū nīmūgeeka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, mūtūme arakario nī kīrīa mūthondekete na moko manyu.” **30** Nake Musa agīcookera ciugo ici cia rwīmbo rūrū kuuma kīambīrīria nginya mūthia, akīiguagwo nī kīūngano gīothe gīa Isiraeli:

32 Ta thikīrīria, wee igūrū, ngūhe ūhorō; o na we thī-rī, ta igua ciugo cia kanua gakwa. **2** Reke ūrutani wakwa uure ta mbura, nacio ciugo ciakwa igwe ta ime, ituīke ta rūthuthuū rūkiurīra nyeki ya mūmerano, o na ituīke ta mbura nyingī īkiurīra mīmera mīthī. **3** Nīngūhunjia ūhorō wa Rītwa rīa Jehova. Hī, kīgoocei ūnene wa Ngai witū! **4** We nīwe Rwaro rwa Ihiga, mawīra make nī makinyanīru, nacio njīra ciake ciothe nī cia kīhooto. Nī

Ngai mwĩhokeku na ndahĩtagia, nĩ mũrũngĩrĩru, na nĩ wa kĩhoo. **5** Nĩmethaahĩtie harĩ we; ũndũ wa thoni nĩ atĩ ti ciana ciake rĩngĩ, no nĩ rũciaro rũremi na rwaganu. **6** Ũũ nĩguo mũngĩrĩha wega wa Jehova, inyuĩ andũ aya akĩĩgu na mwagĩte ũũgĩ? Githĩ tiwe Ithe wanyu, o we Mũmbi wanyu, ũrĩa wamũmbire na agĩtũma mwĩhaande wega? **7** Ririkana matukũ ma tene; wĩciirie ũhoru wa njiaro iria ihĩtũkĩte. ũria thoguo na nĩegũkwĩra, O na athuuri anyu na nĩmegũgũtaarĩria. **8** Rĩrĩa ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno aaheire ndũrĩrĩ igai rĩacio, rĩrĩa aagayanirie iruka ciothe cia andũ, nĩekĩrĩire andũ othe mĩhaka, kũringana na mũigana wa ariũ a Isiraeli. **9** Nĩ gũkorwo igai rĩa Jehova nĩ andũ ake, Jakubu nĩwe igai rĩake rĩrĩa eegaĩire. **10** Aamuonire arĩ kũndũ werũ-inĩ, werũ ũtarĩ kĩndũ, ũgambagwo nĩ nyamũ. Nake akĩmũgĩtĩra na akĩmũmenyerera; aamũrangagĩra o ta kũma kĩa riitho rĩake, **11** o ta ũrĩa nderi yarahũraga tũcui twayo gĩtara-inĩ kĩayo, ĩkareera igũrũ rĩa tũcui twayo, ĩtambũrũkĩtie mathagu mayo nĩguo ituo, na ĩgatũkuua mathagu-inĩ mayo. **12** Jehova o we wiki nĩwe wamũtongoririe; gũtiarĩ ngai ng'eni yarĩ hamwe nake. **13** Atũmire ahaice kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru bũrũri-inĩ, na akĩmũhũũnia na matunda ma mĩgũnda. Nĩamũheire ũũkĩ uumĩte ihiga-inĩ, na akĩmũhe maguta moimĩte ihiga-inĩ rĩa nyaigĩ; **14** akĩmũhe ngorono na iria kuuma ndũũru-inĩ cia ng'ombe, na cia mbũri na tũtũrũme tũnoru. o na mbũri na ndũrũme iria njega mũno cia Bashani, na ngano ĩrĩa njega mũno. Nĩwanyuire thakame ĩrĩ mũhũyũ ya thabibũ, nĩyo ndibei yacio. **15** Jeshuruni nake aanorire, agĩikia haati; aahũũnire, agĩtunguha, na

agĩkenga mwĩrĩ. Agĩgĩtigana na Ngai ũrĩa wamũmbire, na akĩrega Rwaro rwa Ihiga, o ruo Mũhonokia wake.

16 Nĩmatũmire aigue ũiru nĩ ũndũ wa ngai icio ciao ng'eni, na makĩmũrakaria na mĩhianano yao ĩrĩ magigi.

17 Nĩmarutĩire ndaimono magongona, iria itarĩ Ngai: ngai iria matooi, ngai iria cieyumĩrĩtie o ica-ikuhĩ, ngai iria iteetigĩrĩtwo nĩ maithe manyu. **18** Nĩwatiganĩirie Rwaro rwa Ihiga, rũrĩa rwagũciarire; ũkĩrganĩrwo nĩ Mũrungu ũrĩa wagũciarire. **19** Jehova nĩonire ũndũ ũcio nake akĩmarega nĩ ũndũ nĩarakarĩtio nĩ ariũ ake na airĩtu ake.

20 Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũmahitha ũthiũ wakwa, nyone ũrĩa marigĩrĩrio mao magaakorwo matariĩ; nĩgũkorwo nĩ rũciaro rũremi, ciana itaangĩihokeka. **21** Manjiguithirie ũiru nĩ ũndũ wa ngai itarĩ bata, na makĩndakaria na ngai ciao itarĩ kĩene. Ngaamaiguithia ũiru na rũrĩrĩ hatarĩ; ngaatũma marakario nĩ rũrĩrĩ rũtarĩ na ũmenyo. **22** Nĩ gũkorwo mwaki nĩwakĩtio nĩ mang'ũrĩ makwa, ũrĩa wakanaga ũgakinya mũhuro wa kwa ngoma. Nĩũkaniina thĩ na magetha mayo, na ũmundie itina cia irĩma mwaki. (Sheol h7585) **23** “Nĩngamombĩrĩra mĩtino na mĩguĩ yakwa ndĩmĩhũthĩre ngĩmahũũra nayo. **24** Nĩngamarehithĩria ng'aragu ya kũmahinyaria, ndĩmarehithĩrie gĩthĩna gĩa kũmaniina na mũthiro wa kũmooraga; Ngaamarehithĩria nyamũ cia gĩthaka irĩ magego moogĩ, ndĩmarehithĩrie ũrũrũ wa ndũira iria inyororokaga rũkũngũ-inĩ. **25** Rũhiũ rwa njora nĩrũkaniina ciana ciao njĩra-inĩ ya itũũra; kĩmako gĩaamaiyũra marĩ kwao mĩciĩ. Aanake na airĩtu nĩmagathira, o hamwe na ngenge, na andũ arĩa marĩ na mbuĩ. **26** Ndoigire nĩngamaharagania, na tharie

kūririkanwo kwao kuuma kūrī andū, **27** no nīndetigīrire kīnyararo gīa thū, nīguo mūmuku ndakaage gūtaūkīrwo, oige atīrī, ‘Guoko gwitū nīgūtooranītie; Jehova tiwe wīkīte ūū wothe.’” **28** Nī rūrīrī rūteciiragia, matirī na gūkūūrana thīinī wao. **29** Naarī korwo maarī oogī mahote kūmenya ūguo na makūūrane ūrīa ūhoro wao wa kūrigīrīria ūgaakorwo ūtariī! **30** Mūndū ūmwe angīhota atīa gūteng’eria andū ngiri, kana andū eerī matūme andū ngiri ikūmi moore, tīga makorirwo meendetio nī Rwaro rwa Ihiga, tīga Jehova akorirwo amatiganīirie? **31** Nī gūkorwo ihiga rīao rītihaana ta Rwaro rwa Ihiga riitū, o ta ūrīa o na thū ciitū ciūī. **32** Mūthabibū wao uumīte mūthabibū-inī wa Sodomu, na ūkoima mīgūnda-inī ya Gomora. Thabibū ciayo ciyūrīte thumu, nacio ikūmba ciacio ikarūra. **33** Ndibei yacio nī ūrūrū wa nduīra, o guo thumu ūrīa mūūru mūno wa nduīra. **34** “Githī ndikoretwo njigīte ūndū ūyū wega ngaikara ndūmenyereire mūthiithū-inī wakwa? **35** Kūrīhanīria nī gwakwa; nī nī ngaarīhanīria. Ihinda rīakinya, kūgūrū kwao nī gūgaatenderūka; mūthenya wao wa mwanangīko ūrī hakuhī, naguo mūtino wao ūhiūhīte ūmakore.” **36** Jehova nīagaciirithia andū ake, na aigūire ndungata ciake tha, rīrīa akoona nīmathirītwo nī hinya, na gūtirī o na ūmwe wao ūtigarīte, arī ngombo kana atarī ngombo. **37** Nake nī akoiga atīrī, “Rīu ngai ciao ikīrī ha, ihiga rīu meehithaga harī rīo, **38** ngai iria ciarīāga maguta ma magongona mao, na ikanyua ndibei ya indo iria ciarutagwo cia kūnyuuo? Reke cigūkīre imūteithie! Reke imūhe kīgītio! **39** “Rīu menyai atī nī mwene nī nī

Ngai! Gūtiri ngai ũngĩ tiga niĩ. Nĩ niĩ njūraganaga na niĩ ndũuranagia muoyo, nĩndiihanĩtie na nĩngũhonia, na gūtiri o na ũmwe ũngĩhonokania kuuma guoko-inĩ gwakwa. **40** Nguoya guoko gwakwa na igūrũ njuge atĩrĩ: O ta ũrĩa ndũuraga muoyo nginya tene, **41** rĩrĩa ngaanoora rūhiũ rwakwa rwa njora rūkahenia na ndĩrũnyiite na guoko gwakwa ngĩtua ciira, nĩngerĩhĩria kūrĩ thũ ciakwa, na ndĩrĩhĩrie kūrĩ arĩa maathũire. **42** Nĩngatũma mĩguĩ yakwa ĩnyue thakame ĩrĩĩo, Naruo rūhiũ rwakwa rwa njora rūrĩage nyama: ĩyo nĩ thakame ya arĩa moragĩtwo na arĩa matahĩtwo, na mĩtwe ya atongoria a thũ.” **43** Inyuĩ ndũrĩrĩ, kenai hamwe na andũ ake, nĩgũkorwo nĩakarĩhanĩria thakame ya ndungata ciake; acirĩhĩrie harĩ thũ ciake, na ahoroherie bũrũri wake, o na andũ ake. **44** Musa nĩmookire na Joshua mūrũ wa Nuni, na makĩaria ciugo ciothe cia rwĩmbo rūrũ andũ makĩiguaga. **45** Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũhe andũ a Isiraeli ũhoro ũcio, **46** akĩmeera atĩrĩ, “Ciugo ici ciothe ndaamwĩra ũmũthĩ itarĩ na itherũ, rekei ciikare ngoro-inĩ cianyu, nĩgeetha mũgaatha ciana cianyu gwathĩkĩra wega ciugo icio ciothe cia watho ũyũ. **47** To ciugo o ũguo harĩ inyuĩ, no nĩcio muoyo wanyu. Nĩngatũma mūtũũre matukũ maingĩ bũrũri ũrĩa mũraringa Rũũĩ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre.” **48** Mũthenya o ro ũcio Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **49** “Ambata, ũkinye mwambato wa Abarimu o, kũu kĩrĩma kĩa Nebo bũrũri-inĩ wa Moabi, kũng’ethanĩra na Jeriko, wĩrorere Kaanani, bũrũri ũrĩa ndĩrahe andũ a Isiraeli ũtuĩke igai rĩao. **50** Kĩrĩma kũu ũkũhaica nĩkĩo ũgaakuĩra, nawe ũcookanĩrĩrio hamwe na andũ anyu, o ta ũrĩa mūrũ

wa nyūkwa Harūni aakuĩrĩire kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, nake agĩcookanĩrĩrio hamwe na andũ arĩa manakua. **51** Gĩtũmi kĩa ũguo nĩ tondũ inyuĩ eerĩ nĩmwagire kũnjĩtikia mũrĩ mbere ya andũ a Isiraeli o kũu maaĩ-inĩ ma Meriba Kadeshi werũ-inĩ wa Zini tondũ mũtiigana kũrũgamĩrĩra ũtheru wakwa harĩ andũ a Isiraeli. **52** Nĩ ũndũ ũcio, nĩ ũkuona bũrũri ũcio ũrĩ o haraaya; no ndũgatoonya bũrũri ũcio ndĩrahe andũ a Isiraeli.”

33 Gĩkĩ nĩkĩo kĩrathimo kĩrĩa Musa mũndũ wa Ngai aarathimire andũ a Isiraeli atanakua. **2** Akiuga atĩrĩ: “Jehova nĩokire kuuma Sinai, na akĩmathererũkĩra kuuma Seiru; akĩmaarĩra kuuma kĩrĩma gĩa Parani. Ookire na ikundi cia arĩa atheru kuuma gũthini, akiuma iharũrũka-inĩ cia irĩma ciake. **3** Ti-itherũ wee nĩwe wendete andũ; arĩa othe atheru marĩ guoko-inĩ gwaku. Othe mainamagĩrĩra magũrũ-inĩ maku, makaamũkĩra ũrutani kuuma harĩwe, **4** watho ũrĩa twaheirwo nĩ Musa, nĩguo igai rĩa ũngano wa Jakubu. **5** Nĩwe warĩ mũthamaki wa Jeshuruni, rĩrĩa atongoria a andũ moonganĩte, marĩ hamwe na mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **6** “Rubeni arotũura na ndagakue, o na kana andũ ake manyiie.” **7** Na ha ũhoru wa Juda akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova, thikĩrĩria kĩrĩro kĩa Juda; mũrehe kũrĩ andũ ake. Nĩarũagĩrĩra maũndũ make na guoko gwake. Wee-rĩ, tuĩka wa kũmũteithia akĩrũa na thũ ciake.” **8** ũndũ wĩgĩ Lawi oigire atĩrĩ: “Thumimu yaku na Urimu yaku nĩ cia mũndũ ũrĩa ũkenagio nĩwe. Nĩwamũgeririe arĩ kũu Masa; ũkĩmũrũithia kũu maaĩ-inĩ ma Meriba. **9** ũhoru wa ithe na nyina oigire atĩrĩ, ‘Ndirameciiria.’ Ndaigana kũmenya ariũ a ithe, kana

akĩrũmbũiya ciana ciake mwene, no nĩamenyereire kiugo gĩaku, na akĩgitĩra kĩrĩkanĩro gĩaku. **10** Nĩarutaga Jakubu kĩrĩra kĩa watho waku, na akaruta Isiraeli watho waku. Nĩarutagĩra ũbumba mbere yaku, na akarutĩra magongona ma njino marĩ magima kĩgongona-inĩ gĩaku. **11** Rathima ũmenyi wake wa wĩra, Wee Jehova, na ũkenagĩre wĩra wa moko make. Gũtha njohero cia arĩa mekũmũũkĩrĩra; ringa thũ ciake itigacooke kwarahũka rĩngĩ.” **12** Ũndũ wĩgĩĩ Benjamini oigire atĩrĩ: “Reke ũrĩa wendetwo nĩ Jehova ahurũke atarĩ na ũgwati harĩ we, nĩgũkorwo amũgitagĩra mũthenya wothe, nake ũrĩa Jehova endete ahurũkaga gatagatĩ-inĩ ga ciande ciake.” **13** Ũndũ wĩgĩĩ Jusufu oigire atĩrĩ: “Jehova arorathima bũrũri wake na ime rĩega rĩa kuuma igũrũ, na maaĩ ma kũrĩa kũriku marĩa marĩ na thĩ; **14** hamwe na indo iria njega mũno ireehagwo nĩ riũa, na kĩrĩa kĩega mũno kĩngiuma kũrĩ mweri; **15** aũrathime na iheo iria thuuranĩre cia irĩma-inĩ cia tene, na maciaro ma tũrĩma twa tene na tene; **16** hamwe na iheo iria njega mũno cia thĩ, na indo iria ciyũrĩte kuo, na ũtugi ũrĩa waikarĩte kĩhinga-inĩ kĩrĩa kĩaĩaga. Maũndũ maya mothe maroikara mũtwe-inĩ wa Jusufu, maroikara ũthiũ-inĩ wa mũriũ wa mũthamaki arĩ harĩ ariũ a ithe. **17** Ũnene-inĩ wake ahaana ta ndegwa ya irigithathi; hĩa ciake igakĩhaana ta cia ndegwa ya gĩthaka-inĩ. Nĩagatheeca ndũrĩrĩ na cio, o na ndũrĩrĩ iria irĩ ituri cia thĩ. ũguo nĩguo kũrĩ makũmi-inĩ ma ngiri ma Efiraimu; ũguo noguo kũrĩ harĩ ngiri na ngiri cia Manase.” **18** Ũndũ wĩgĩĩ Zebuluni oigire atĩrĩ: “Kena, wee Zebuluni, ũkiumagara, nawe Isakaru ũkene ũrĩ hema-inĩ ciaku. **19** Nĩmagatũmanĩra

andũ moke irĩma-inĩ marutĩre magongona ma ũthingu kuo; nĩmakaarĩa indo nyingĩ cia iria-inĩ, na marĩe mĩthithũ irĩa mĩhithe mũthanga-inĩ.” 20 Ũndũ wĩgĩĩ Gadi oigire atĩrĩ: “Kũrathimwo nĩ ũrĩa ũkwaramia mĩhaka ya Gadi! Gadi atũũraga kuo ta mũrũũthi, atambuura guoko kana mũtwe. 21 Ethuurĩire bũrũri ũrĩa mwega mũno; akĩgĩrwo gĩcunjĩ kĩa mũtongoria. Rĩrĩa anene a andũ moonganire, nĩ eekire maũndũ ma kĩhootho kĩa Jehova, na matua makoniĩ Isiraeli.” 22 Ũndũ wĩgĩĩ Dani oigire atĩrĩ: “Dani nĩ kĩaana kĩa mũrũũthi, kĩguthũkĩte kiumĩte Bashani.” 23 Ũndũ wĩgĩĩ Nafitali oigire atĩrĩ: “Nafitali nĩaingĩhĩrwo nĩ ũtugi wa Jehova, na aiyũrĩtwo nĩ kĩrathimo gĩake; nĩakagaya mwena wa gũthini o nginya iria-inĩ.” 24 Ũndũ wĩgĩĩ Asheri oigire atĩrĩ: “Mũriũ ũrĩa mũrathime gũkĩra arĩa angĩ othe nĩ Asheri; ariũ a ithe maroomwendaga, na arothambagia nyarĩrĩ ciake na maguta. 25 Hingĩro cia ihingo ciaku igaakorwo irĩ cia kĩgera na cia gĩcango, naguo hinya waku ũkaaiganana na matukũ maku. 26 “Gũtirĩ ngai ũhaana ta Mũrungu wa Jeshuruni, o we ũgeragĩra igũrũ oke agũteithie, na agaĩkarĩra matu onanie ũnene wake. 27 Ngai ũrĩa ũtũũraga tene na tene nĩwe kĩhitho gĩaku, namo moko make matũũraga nginya tene na tene marĩ mũhuro waku. Nĩakarutũrũra thũ yaku yehere mbere yaku, akiugaga atĩrĩ, ‘Mĩniine!’ 28 Nĩ ũndũ ũcio Isiraeli agaatũũra arĩ wiki atarĩ na ũgwati; gĩthima kĩa Jakubu nĩkĩgitĩre o kũu bũrũri wa ngano, na ndibei ya mũhihano, kũrĩa ime rĩa igũrũ rĩtataga. 29 Kũrathimwo-rĩ, nĩwe Isiraeli! Nũũ ũkĩhaana ta we, rũrĩrĩ rũhonoketio nĩ Jehova? Nĩwe ngo yaku na mũgũteithia, na nowe rũhiũ

rwaku rwa njora rūrī riiri. Thū ciaku nīkaaigua guoya irī mbere yaku, nawe nīūkarangīrīria kūdū gwacio kūrīa gūtūūgīru.”

34 Thuutha wa ūguo Musa akīambata kīrīma kīa Nebo oimīte werū-inī ūrīa mwaraganu wa Moabi, agīkinya gacūmbīrī ka Pisiga, kūng’ethera Jeriko. Arī hau, Jehova akīmuonia būrūri wothe wa Kaanani, kuuma Gileadi nginya Dani, **2** na Nafitali guothe, na būrūri wa Efiraimu na wa Manase, na būrūri wothe wa Juda wothe nginya iria-inī rīa mwena wa ithūiro, **3** na akīmuonia kūu Negevu na rūgongo ruothe kuuma Gītuamba kīa Jeriko, na Itūūra inene rīa Mīkīndū, gūthīi o nginya Zoari. **4** Ningī Jehova akīmwīra atīrī, “Ūyū nīguo būrūri ūrīa nderīire Iburahīmu, na Isaaka na Jakubu na mwīhītwa rīrīa ndoigire atīrī, ‘Nīngaūhe njiaro cianyu.’ Nīndareke ūwone na maitho maku, no ndūkūringa ūtoonye kuo.” **5** Nake Musa, ndungata ya Jehova agīkūira kūu Moabi, o ta ūrīa Jehova oigīte. **6** Nake akīmūthika kūu Moabi gītuamba kīrīa kīang’etheire Bethi-Peori, no nginya ūmūthī gūtīrī mūdū ūūi harīa mbīrīra yake irī. **7** Musa aarī na ūkūrū wa mīaka igana rīa mīrongo īrī agīkua, na maitho make matiorītwo nī hinya kana akoorwo nī hinya wa mwīrī. **8** Nao andū a Isiraeli magīcakaīra Musa kūu werū-inī ūrīa mwaraganu wa Moabi ihinda rīa matukū mīrongo ītatū, nginya matukū ma kūmūrīrīra na kūmūcakaīra magīthira. **9** Na rīrī, Joshua mūrū wa Nuni nīaiyūrītwo nī roho wa ūūgī, tondū Musa nīamūigīrīire moko make. Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīmūthikīrīria, na magīka ūrīa Jehova aathīte Musa. **10** Kuuma hīndī īyo, gūtīrī

kwagĩa mūnabii ũngĩ ta Musa kũu Isiraeli, ũrĩa Jehova aamenyanĩte nake ũthiũ kwa ũthiũ, **11** na ũrĩa waringire ciamama na agĩka maũndũ ma magegania marĩa Jehova aamūtũmĩte ageeke kũu bũrũri wa Misiri, na kũrĩ Firaũni, na kũrĩ anene ake othe, na kũrĩ bũrũri wake wothe. **12** Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũrĩ wonania hinya mūnene kana ageeka ciĩko cia kũmakania ta iria Musa eekire maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe.

Joshua

1 Na rĩrĩ, thuutha wa gĩkuũ kĩa Musa ndungata ya Ngai, Jehova akĩĩra Joshua mūrũ wa Nuni, ũrĩa watungatagĩra Musa, atĩrĩ: **2** “Musa ndungata yakwa nĩakuĩte. Na rĩrĩ, wee na andũ aya othe, mwĩhaarĩriei kũringa Rũũĩ rwa Jorodani mũtoonye bũrũri ũrĩa ngũmũhe, o ũcio ngũhe andũ a Isiraeli. **3** Na rĩrĩ, handũ o hothe harĩa mũgaakinya na makinya manyu nĩngamũhe, o ta ũrĩa ndeerire Musa. **4** Bũrũri wanyu ũgaatambũrũka kuuma werũ-inĩ o nginya Lebanoni, na kuuma rũũĩ rũrĩa rũnene rwa Farati, nĩguo bũrũri wothe wa Ahiti, o nginya Iria-inĩ rĩrĩa Inene rĩa mwena wa ithũĩro. **5** Gũtikagĩa mũndũ ũkaahota gũgwĩtiiria matukũ mothe ma muoyo waku. O ta ũrĩa ndaarĩ na Musa, ũguo noguo ngũkorwo hamwe nawe; ndigagũtiganĩria kana ngũtirike. **6** “Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie, nĩgũkorwo nĩwe ũgũtongoria andũ aya mathĩĩ makagae bũrũri ũrĩa ndehĩtire na mwĩhĩtwa kũrĩ maithe mao atĩ nĩngamahe. **7** Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie mũno. Menyagĩrĩra gwathĩkagĩra watho wothe ũrĩa ndungata yakwa Musa aagwathire wĩkage; ndũkanagarũrũke na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho ũũtĩge, nĩgeetha ũgĩĩage na ũhootani kũrĩa guothe ũrĩthĩiiga. **8** Ciugo cia lbuku rĩrĩ rĩa Watho itikanatige kwario nĩ kanua gaku; no wĩcũũranagie ũhoru warĩo mũthenya na ũtukũ, nĩgeetha ũmenyagĩrĩre gwĩka maũndũ marĩa mothe maandĩkitwo thĩĩnĩ warĩo. Hĩndĩ ĩyo nĩ ũkaagaacĩra, na ũgĩe na ũhootani. **9** Githĩ ti-nĩ ngwathĩte? Wee gĩa o na hinya na ũmĩrĩrie. Ndũkanetigĩre o na kana; ũũrwo nĩ hinya, nĩgũkorwo Jehova Ngai waku arĩ hamwe

nawe kūrīa guothe ūrīthiiga.” **10** Nī ūndū ūcio Joshua agīatha anene arīa maaroraga andū atīrī: **11** “Tuīkanīriai kambī-inī mūkīiraga andū atīrī, ‘Haarīriai rīngu mūige, nī ūndū mīthenya itatū kuuma ūmūthī yathira nīguo mūkaaringa Rūūi rwa Jorodani nīgeetha mūthīi mūtoonye na mwigwatire būrūri ūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe ūtuīke wanyu.” **12** Ningī Joshua akīarīria andū a mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, akīmeera atīrī, **13** “Ririkanai watho ūrīa mwaheirwo nī Musa ndungata ya Jehova, akiuga atīrī, ‘Jehova Ngai wanyu nīamūheete ūhurūko na nīamūheete būrūri ūyū.’ **14** Atumia anyu, na ciana cianyu, na ūhiū wanyu no maikare būrūri ūrīa mwaheirwo nī Musa mwena wa irathīro rīa Rūūi rwa Jorodani, no arūme othe anyu othe arīa njamba cia ita meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mūrīmo ūūrīa ūngī matongoretie ariū a ithe wanyu. No nginya mūgateithie ariū a ithe wanyu. **15** nginya rīrīa Jehova akaamahe ūhurūko o ta ūrīa amūheete inyuī, na nginya rīrīa o nao makegwatīra būrūri ūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmahe. Thuutha ūcio, no mūcooke mūgaikare būrūri wanyu inyuī ene, ūrīa mwaheirwo nī Musa ndungata ya Jehova mwena wa irathīro wa Jorodani, ūcio ūrorete mwena ūrīa riūa rīrathagīra.” **16** Hīndī ūyo magīcookeria Joshua, makīmwīra atīrī, “Nītūgwīka ūrīa wothe ūgūtawatha na nī tūgūthīi kūrīa guothe ūgūtūtūma. **17** O ta ūrīa twaathīkīire Musa maūndū-inī mothe-rī, ūguo noguo tūrīgwathīkagīra. No rīrī, Jehova Ngai waku arokorwo hamwe nawe o ta ūrīa aarī hamwe na Musa. **18** Mūndū wothe ūkaaremera uuge waku na arege gwathīkīra

maündũ mothe marĩa ũkaamatha, no nginya mündũ ũcio akooragwo. No rĩrĩ, gĩa na hinya na ũũmĩrĩrie!”

2 Nake Joshua mũrũ wa Nuni agĩtũma athigaani eerĩ kuuma Shitimu na hitho; akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũbaare bũrũri ũcio, na makĩria Jeriko.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthiĩ, magĩtoonya nyũmba ya mũmaraya wetagwo Rahabu, magĩkara kuo. **2** Nake mũthamaki wa Jeriko akĩrwo atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ andũ amwe a Isiraeli mokire gũkũ ũtukũ ũyũ gũthigaana bũrũri ũyũ ũrĩa ũhaana.” **3** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Jeriko agĩtũmana kũrĩ Rahabu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Andũ acio mokire gwaku nyũmba marutũrũre na nja, tondũ mokĩte gũthigaana bũrũri ũyũ wothe.” **4** No rĩrĩ, mündũ-wa-nja ũcio nĩarĩkĩtie kuoya andũ acio eerĩ na akamahitha. Nake akiuga atĩrĩ, “ĩ nĩguo, andũ acio nĩmegũkĩte gwakwa, no ndinamenya kũrĩa mekuumĩte. **5** Hwaĩ-inĩ rĩrĩa kĩhingo gĩa itũũra inene kĩhingagwo-rĩ, andũ acio nĩmathiire. Ndinamenya na kũrĩa mathiire. Marũmĩrĩrei na ihenya. Mwahota kũmakinyĩra.” **6** (No rĩrĩ, nĩamatwarĩte nyũmba igũrũ, na akamahitha rungu rwa ũguta ũrĩa aarĩte kũu nyũmba igũrũ). **7** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio maatũmĩtwo nĩ mũthamaki makiumagara, makĩmarũmĩrĩra na njĩra ĩrĩa ĩthiiga mariũko-inĩ ma Rũũĩ rwa Jorodani, na rĩrĩa andũ acio mamarũmĩrĩre moimire na nja o ũguo-rĩ, kĩhingo gĩkĩhingwo. **8** Athigaani acio eerĩ matanakoma, mündũ-wa-nja ũcio akĩambata kũu nyũmba igũrũ, **9** na akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjũũĩ atĩ Jehova nĩamũheete bũrũri ũyũ, na atĩ nĩtũnyiiitĩtwo nĩ guoya mũnene nĩ ũndũ wanyu, o nginya ithuothe andũ arĩa tũtũũraga bũrũri ũyũ tũkaiyũrwo nĩ maaĩ nda nĩ ũndũ

wanyu. **10** Nītūiguīte ūrīa Jehova aahūithirie maaī ma Iria Itune nī ūndū wanyu rīrīa mwoimire būrūri wa Misiri, na ūrīa mwekire Sihoni na Ogu, athamaki arīa eerī a Aamori o kūu mwena wa irathīro wa Rūūī rwa Jorodani, arīa mwaninire biū. **11** Rīrīa twaiguire ūhoru ūcio, ngoro ciitū nīciarīngīkire na ūmīrīru wa mūdū o mūdū akīūrwo nī hinya nī ūndū wanyu, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīwe Ngai wa kūu igūrū o na wa gūkū thī. **12** Na rīrī, ndamūthaitha mwīhīte na mwīhīta mūkīgwetaga rīitwa rīa Jehova atī nīmūkaiguīra andū a nyūmba iitū tha, na mūmīke wega, tondū o na nī nīndamūiguīra tha na ndamwīka wega. Na mūnyonie ūndū ūcio na kīmenyithia kīa ma **13** kīa atī nīmūkahonokia baba na maitū, na ariū a baba o na aarī a baba, na andū ao othe ciana ciao ciothe, na atī nīmūgatūhonokia kuuma harī gīkuū.” **14** Nao andū acio makīmūmīrīria, makīmwīra atīrī, “Ithuī tūrokua tūngīkaaga kūhonokia mīoyo yanyu! Waga kuuga ūrīa tūreeka, nītūkaamwīka maūdū ma ūtugi na ma kīhoto rīrīa Jehova agaatūhe būrūri ūyū.” **15** Nī ūndū ūcio akīmaikūrūkia na mūkanda, akīmoimīria ndirica tondū nyūmba īrīa aikaraga yaakītwo rūthingo-inī rwa itūūra rīu inene. **16** Na rīrī, nīameerīte atīrī, “Thīī kūrīa irīma-inī nīgeetha andū acio mamūrūmīrīre matikamuone. Mwīhithei kūu mīthenya ītatū o nginya makorwo macookete, mūcooke mwīthīire.” **17** Nao andū acio makīira mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Mwīhīta ūyū watwīhītithia ndūgatūcookerera kana ūtwīke ūūru, **18** o tiga wīkire ūū: rīrīa tūgaatoonya būrūri ūyū-rī, ūgaakorwo wohereire rūrigi rūrū rūtune ndirica-inī o īno watūharūrūkīria,

nawe ũkorwo ũrehete thoguo na nyũkwa, na ariũ a thoguo, na andũ anyu othe gũkũ gwaku nyũmba. **19** Mũndũ o wothe ũkoima nja ya nyũmba yaku athiĩ na kũu barabara-inĩ-rĩ, thakame yake ikamũcookerera we mwene; no ithuĩ tũtigacookererwo nĩ ũũru nĩ ũndũ wake. No ũhoru wa mũndũ o wothe ũgaakorwo nyũmba hamwe nawe, thakame yake nĩĩgatũcookerera angĩgeekwo ũũru nĩ guoko kwa mũndũ o na ũrĩkũ. **20** No rĩrĩ ũngĩaria ũhoru ũyũ witũ twĩ naguo, tũtigacookererwo nĩ ũũru ũkonĩĩ mwĩhĩtwa ũrĩa watwĩhĩtithia.” **21** Nake agĩcookia, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩndetĩkĩra; nĩgũtuĩke o ta ũguo mwoiga.” Nĩ ũndũ ũcio agĩkĩmoigĩra ũhoru, nao magĩthiĩ. Na akĩoherera rũrigi rũu rũtune hau ndirica-inĩ. **22** Maarĩkia kuumagara-rĩ, magĩthiĩ irĩma-inĩ na magĩkara kuo mĩthenya itatũ, nginya rĩrĩa andũ arĩa maamarũmĩrĩire maahũndũkire. Andũ acio maamacarĩtie kũu njĩra-inĩ iyo yothe kũrĩa maathiĩrĩire, no matiigana kũmona. **23** Thuutha wa ũguo Hĩndĩ iyo nao andũ acio eerĩ makĩambĩrĩria gũcooka. Magĩikũrũka moimĩte na irĩma-inĩ, makĩringa Rũũĩ rwa Jorodani, magĩkinya harĩ Joshua mũrũ wa Nuni, na makĩmũhe ũhoru wa maũndũ marĩa mothe maamakorete. **24** Makĩra Joshua atĩrĩ, “Titherũ Jehova nĩatũheete bũrũri ũcio wothe, akaũneana moko-inĩ maitũ; andũ othe a kũu nĩmaiyrĩtwo nĩ guoya mũnene nĩ ũndũ witũ.”

3 Rũciĩnĩ tene Joshua na andũ othe a Isiraeli makiuma hau Shitimu, magĩthiĩ nginya Jorodani, na matanaringa mũrĩmo ũcio ũngĩ magĩkara hau. **2** Thuutha wa mĩthenya itatũ-rĩ, anene magĩthiĩ kũndũ guothe gĩkaro-inĩ kũu,

3 magĩatha andũ, makĩmeera atĩrĩ: “Rĩrĩa mũrĩona ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu, na muone athĩnjĩri-Ngai, o acio Alawii, marĩkuuĩte-rĩ, mumagare muume harĩa mũrĩ na mũrĩrũmĩrĩre. 4 Hĩndĩ ĩyo nĩguo mũrĩmenya njĩra ĩrĩa mũrĩĩgera, nĩgũkorwo mũtirĩ mwagera njĩra ĩyo rĩngĩ. No rĩrĩ, gatagatĩ-inĩ kanyu na ithandũkũ rĩu, nĩhagĩe itĩina ta rĩa mĩkono ngiri igĩrĩ; mũtikarĩkuhĩrĩrie.” 5 Nake Joshua akĩira andũ acio atĩrĩ, “Mwĩtheriei, nĩgũkorwo rũciũ Jehova nĩageeka maũndũ ma magegania gatagatĩ-inĩ kanyu.” 6 Nake Joshua akĩira athĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Oyai ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro mũthĩĩ mbere ya andũ aya.” Nĩ ũndũ ũcio makĩrĩoya, magĩthĩĩ mbere yao. 7 Nake Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩngwambĩrĩria gũgũtũũgĩria maitho-inĩ ma andũ othe a Isiraeli, nĩguo mamenye atĩ ndĩrĩkoragwo hamwe nawe o ta ũrĩa ndaarĩ hamwe na Musa. 8 ĩra athĩnjĩri-Ngai arĩa megũkuua ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro atĩrĩ: ‘Mwakinya hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani, mũthĩĩ mũrũgame Jorodani thĩinĩ.’” 9 Nake Joshua akĩira andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Ũkai haha mũigwe ciugo cia Jehova Ngai wanyu. 10 Ũhoru ũyũ nĩguo ũrĩmũmenyithia atĩ Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo arĩ hamwe na inyuĩ, na atĩ hatĩrĩ nganja nĩakamũingatĩra Akaanani, na Ahiti, na Ahivi, na Aperizi, na Agirigashi, na Aamori, na Ajebusi. 11 Atĩrĩrĩ, ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa Mwathani wa thĩ yothe nĩrĩkũringa Rũũĩ rwa Jorodani mbere yanyu. 12 Na rĩrĩ, thuurai andũ ikũmi na eerĩ kuuma mĩhĩrĩga-inĩ ya Isiraeli, o mũhĩrĩga mũndũ ũmwe. 13 Na rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa makuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, o

we Mwathani wa thĩ yothe, marĩtoboka thĩinĩ wa Rũũ rwa Jorodani-rĩ, maaĩ maruo marĩa maratherera maikũrũkĩte nĩmarĩtinĩka na meyũmbe hĩba.” **14** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa andũ moimagarire makiuma kambĩ nĩguo maringe Rũũ rwa Jorodani, athĩnjĩri-Ngai arĩa maakuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro magĩthĩ mbere yao. **15** Na rĩrĩ, nĩgũkorwo Rũũ rwa Jorodani nĩrũiyũraga mũno rũgakĩra hũgũrũrũ ciaguo hĩndĩ ya magetha. No rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa maakuuĩte ithandũkũ rĩu maakinyire Rũũ rwa Jorodani, namo magũrũ mao magĩtoboka hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ, **16** maaĩ marĩa moimaga mwena wa na igũrũ wa rũũ magĩtiga gũtherera maikũrũkĩte; makĩyũmba hĩba kũndũ kũraya mũno nginya itũũra-inĩ rĩetago Adamu rĩrĩa rĩ gũkuhĩ na Zarethani, namo maaĩ marĩa maathereraga marorete Iria-inĩ rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbĩ) magĩtinĩka biũ. Nĩ ũndũ ũcio andũ makĩringa mang’etheire Jeriko. **17** Athĩnjĩri-Ngai arĩa maakuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova makĩrũgama mehaandĩte wega kũndũ kũmũ gatagatĩ ka Rũũ rwa Jorodani, nao andũ a Isiraeli othe makĩhĩtũka makĩringagĩra thĩ nyũmũ o nginya rĩrĩa rũrĩrĩ rũu ruothe rwarĩkirie kũringa rũũ rũu rwa Jorodani.

4 Rĩrĩa andũ othe a rũrĩrĩ rũu maarĩkirie kũringa Rũũ rwa Jorodani, Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, **2** “Thuura andũ ikũmi na eerĩ kuuma gatagatĩ-inĩ ka andũ aya o mũhĩrĩga mũndũ ũmwe, **3** na ũmeere moe mahiga ikũmi na meerĩ kuuma gatagatĩ ka Rũũ rwa Jorodani handũ harĩa athĩnjĩri-Ngai maarũgamĩte, mamakuue maringe namo mũrĩmo mũkamaige harĩa mũrĩraara ũtukũ ũyũ.” **4** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩta andũ acio ikũmi

na eerī arīa aathuurīte kuuma kūrī andū a Isiraeli, o mūhīrīga mūdū ūmwe, **5** akīmeera atīrī, “Thiīi mbere ya ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wanyu, mūthīi o gatagatī ka Rūūi rwa Jorodani. Mūdū o mūdū kūrīngana na mūigana wa mīhīrīga ya Isiraeli, oe ihiga rīmwe arīgīrīre kīande, **6** rūtūike rūūri gatagatī-inī kanyu. Mahinda marīa magooka, rīrīa ciana cianyu ikaamūūria atīrī, ‘Gītūmi kīa mahiga maya nī kīi?’ **7** Mūgaaciīra atī gūtherera kwa maaī ma Jorodani nī gwatīnithirio mbere ya ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova. Hīndī īrīa ithandūkū rīu rīaringaga Jorodani-rī, maaī ma Rūūi rwa Jorodani nīmatīnithirio. Mahiga maya megūtūika kīrīrikania gīa kūrīrikanagia andū a Isiraeli ūhorō ūcio nginya tene.” **8** Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli magīka o ta ūrīa maathītwo nī Joshua. Makīoya mahiga ikūmi na meerī kuuma gatagatī ka Rūūi rwa Jorodani, kūrīngana na mūigana wa mīhīrīga ya andū a Isiraeli, o ta ūrīa Jehova eerīte Joshua; nao magīkuua mahiga macio nginya kambī yao, makīmaiga kuo. **9** Nake Joshua akīhaanda mahiga macio ikūmi na meerī, akīmaiganīrīra hau gatagatī ka Rūūi rwa Jorodani harīa athīnjīri-Ngai arīa maakuūite ithandūkū rīa kīrīkanīro maarūgamīte. Namo marī ho nginya ūmūthī. **10** Nīgūkorwo athīnjīri-Ngai arīa maakuūite ithandūkū rīa kīrīkanīro maikarire marūngīi hau gatagatī ka Rūūi rwa Jorodani nginya hīndī īrīa andū meekire maūdū marīa mothe Jehova aathīte Joshua, na magīkwo o ta ūrīa Musa aathīte Joshua mekwo. Nao andū magīkīhiūha, makīringa mūrīmo, **11** na andū othe maarīkia kūrīnga o ūguo, ithandūkū rīa Jehova o narīo na

athĩnjĩri-Ngai makĩringa makĩonagwo nĩ andũ othe. **12** Andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase makĩringa mũrĩmo, meeohete indo cia mbaara, marĩ mbere ya andũ a Isiraeli, o ta ũrĩa Musa aamaathĩte. **13** Andũ ta 40,000 methagathagĩte na meeohete indo cia mbaara makĩringa mũrĩmo ũcio, marĩ mbere ya Jehova, magĩkinya werũ-inĩ wa Jeriko. **14** Mũthenya ũcio, Jehova agĩtũũgĩria Joshua maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe; nao makĩmwĩtigĩra matukũ mothe marĩa aatũũrire muoyo, o ta ũrĩa meetigĩrĩte Musa. **15** Ningĩ Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, **16** “Atha athĩnjĩri-Ngai arĩa makuuĩte ithandũkũ rĩa ũira mambate moimĩre Rũũĩ rwa Jorodani.” **17** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩatha athĩnjĩri-Ngai acio, akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mumĩre Jorodani.” **18** Nao athĩnjĩri-Ngai makĩambata, makiuma rũũĩ makuuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. Maarĩkia gũkinyithia magũrũ mao thĩ nyũmũ o ũguo-rĩ, maaĩ ma Rũũĩ rwa Jorodani magĩcookana handũ hamo, ningĩ makĩiyũra hũgũrũrũ ciaru o ta mbere. **19** Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa mbere, andũ acio makĩambata, makiuma Jorodani na makĩamba kambĩ mwena wa irathĩro wa Jeriko, o kũu Giligali. **20** Nake Joshua akĩga mahiga marĩa ikũmi na meerĩ maarutĩtwo Rũũĩ rwa Jorodani kũu Giligali. **21** Akĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Mahinda marĩa magooka, rĩrĩa njiaro cianyu ikooria maithe ma cio atĩrĩ, ‘ĩ gĩtũmi kĩa mahiga maya nĩ kĩĩ?’ **22** Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenyithia ciana cianyu ũhoru, mũmeere atĩrĩ, ‘Andũ a Isiraeli maaringire Rũũĩ rwa Jorodani rũhũite rũgatuĩka thĩ nyũmũ.’ **23** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu

nīahūithirie maaī ma Jorodani mbere yanyu nginya rīrīa mwarikire kūringa. Jehova Ngai wanyu eekire Rūūī rwa Jorodani o ta ūrīa eekire Iria Itune rīrīa aarīhūithirie mbere iitū nginya rīrīa twarīkirie kūringa. **24** Eekire ūguo nīgeetha andū othe a thī mamenye atī guoko kwa Jehova kūrī hinya mūno, na nīgeetha mūtūūre mwītīgīrīte Jehova Ngai wanyu nginya tene.”

5 Na rīrī, rīrīa athamaki othe a Aamori arīa maarī kūu mwena wa ithūīro wa Rūūī rwa Jorodani, na athamaki othe a andū a Kaanani arīa maarī kūu ndwere-inī cia iria maiguire ūrīa Jehova aahūithītie maaī ma Jorodani mbere ya andū a Isiraeli nginya tūkīrīkia kūringa mūrīmo ūrīa ūngī, ngoro ciao ikīyūrwo nī guoya, na matiacookire kūgīa na ūūmīrīru wa kūng’ethanīra na andū a Isiraeli. **2** Hīndī īyo Jehova akīira Joshua atīrī, “Thondeka tūhiū twa mahiga ma nyaigī, ūroke kwerūhia ūhorō wa irua harī andū a Isiraeli.” **3** Nī ūndū ūcio Joshua agīthondeka tūhiū twa mahiga ma nyaigī na akīruithia arūme a Isiraeli kūu Gibeathi-Haaralothu. **4** Na rīrī, kīrīa gīatūmire Joshua aruithanie nī rīrī: arūme arīa othe mooimire būrūri wa Misiri, o acio othe maakinyītie mīaka ya gūthī mbaara-rī, nīmakuīrīire werū-inī marī rūgendo-inī thuutha wa kuuma būrūri wa Misiri. **5** Arūme othe arīa mooimire būrūri wa Misiri nīmaruīte, no andū othe arīa maaciarīirwo werū-inī marī rūgendo-inī rwa kuuma būrūri wa Misiri matiaruīte. **6** Andū a Isiraeli moorūūire werū-inī mīaka mīrongo īna nginya rīrīa andū othe arīa maakinyītie mīaka ya gūthī mbaara rīrīa moimaga būrūri wa Misiri maakuire, tondū nīmaregire gwathīkīra

Jehova. Nĩgũkorwo Jehova nĩameerire na mwĩhĩtwa atĩ matikoona bũrũri ũrĩa eerĩire maithe mao na mwĩhĩtwa atĩ nĩagatũhe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ. **7** Nĩ ũndũ ũcio akĩarahũra ariũ ao ithenya rĩao, na acio nĩo maaruithirio nĩ Joshua. Maakoretwo matarĩ aruu nĩ ũndũ matiaruithĩtio marĩ rũgendo-inĩ. **8** Na rĩrĩa maarĩkirie kũruithia arũme a rũrĩrĩ rũu ruothe, magĩkara o kũu maakĩte kambĩ-inĩ o nginya andũ acio makĩhona. **9** Ningĩ Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Ūmũthĩ nĩguo ndeheria rũmena rwa andũ a Misiri kuuma kũrĩ inyuĩ.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwe Giligali nginya ũmũthĩ. **10** Hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri ũcio, o maambĩte hema kũu Giligali werũ-inĩ wa Jeriko, andũ a Isiraeli magĩkũngũira Gĩathĩ kĩa Bathaka. **11** Mũthenya ũrĩa warũmĩrĩire Bathaka-rĩ, mũthenya oro ũcio, makĩrĩa maciaro mamwe ma bũrũri ũcio; mĩgate ĩtarĩ mĩĩkire ndawa ya kũimbia, na ngano hĩhie. **12** Maarĩa irio cia bũrũri ũcio-rĩ, mana makĩrooka kwaga mũthenya ũyũ ũngĩ; andũ a Isiraeli matiacookire kuona mana rĩngĩ, no rĩrĩ, mwaka ũcio nĩmarĩire maciaro ma Kaanani. **13** Rĩrĩa Joshua aarĩ hakuhĩ na Jeriko, agĩtiira maitho akĩona mũndũ warũgamĩte mbere yake acomorete rũhiũ njora, akarũnyiita na guoko. Nake Joshua agĩthĩ o harĩa aarĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ mwena witũ kana ũrĩ mwena wa thũ ciitũ?” **14** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ndirĩ mwena wanyu o na kana wa thũ cianyu, no njũkĩte ndĩ mũnene wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova.” Nake Joshua akĩgũũithia, agĩturumithia ũthiũ thĩ, akĩhooya, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee, Mwathi wakwa, nĩ ndũmĩrĩri ĩrĩkũ ũkwenda kũũhe nĩ

ndungata yaku?” **15** Nake mūnene ūcio wa mbūtū ya ita rīa Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Amba ūrute iraatū ciaku magūrū, nĩgũkorwo handū hau ūrũgamĩte nĩ haamũre.” Nake Joshua agĩika o ta ūguo.

6 Rĩu-rĩ, itũūra rĩu rĩa Jeriko rĩahingĩtwo biũ nĩ ūndũ wa andũ a Isiraeli. Gūtĩrĩ mũndũ woimaga nja kana agatoonya kuo. **2** Nake Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Nĩneanĩte itũūra rĩrĩ rĩa Jeriko moko-inĩ maku, o hamwe na mũthamaki wakuo, o na njamba cia hinya ciakuo. **3** Thiũrũrũkai itũūra rĩu inene hamwe na andũ anyu othe a ita riita rĩmwe. Mwĩke ūguo mĩthenya ĩtandatũ. **4** Na athĩnjĩri-Ngai mũgwanja matongorie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro, makuuĩte macoro mũgwanja mathondeketwo na hĩa cia ndũrũme. Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, mũgaathiũrũrũka itũūra rĩu maita mũgwanja, nao athĩnjĩri-Ngai mathiĩ makĩhuhaga macoro. **5** Rĩrĩa mũkaigua mahuha macoro na mũgambo mūnene, ĩra andũ othe makaanĩrĩra na rĩanĩrĩra inene mũno; naruo rũthingo rwa itũūra rĩu nĩrũkamomoka, nao andũ othe matoonye itũūra rĩu, o mũndũ athiĩte na mbere na kũrĩa arorete.” **6** Nĩ ūndũ ūcio, Joshua mũrũ wa Nuni agĩta athĩnjĩri-Ngai, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na mũreke athĩnjĩri-Ngai mũgwanja thĩinĩ wanyu makuue macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme, matongorie ithandũkũ rĩu.” **7** Nake agĩatha andũ akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩi mbere! Mũthiĩ mũthiũrũrũkĩirie itũūra, andũ arĩa meeohete indo cia mbaara matongorie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova.” **8** Rĩrĩa Joshua aarĩkirie kwarĩria andũ, na athĩnjĩri-Ngai acio mũgwanja maakuuĩte macoro marĩa

mūgwanja ma hĩa cia ndūrūme magĩthiĩ marĩ mbere ya Jehova, makĩhuhaga macoro mao, narĩo ithandūkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩkĩmarũmĩrĩra. **9** Nacio thigari iria ciarĩ na indo cia mbaara igĩthiĩ itongoretie athĩnjĩri-Ngai acio maahuhaga macoro, nacio thigari ingĩ ikĩrũmĩrĩra ithandūkũ rĩa kĩrĩkanĩro kuuma na thuutha. Hĩndĩ ĩyo yothe macoro no maahuhagwo. **10** No rĩrĩ, Joshua nĩathĩte andũ akameera atĩrĩ, “Mũtikananĩrĩre na mūgambo wa mbaara, o na kana mũreke mĩgambo yanyu ĩguo, o na mũtikoige ũndũ o na ũrĩkũ nginya mũthenya ũrĩa ngamwĩra mwanĩrĩre. Hĩndĩ ĩyo nĩguo mũkaanĩrĩra!” **11** Nĩ ũndũ ũcio akiuga ithandūkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩkuuo, rĩthiũrũrũkio itũũra-inĩ rĩu inene, riita rĩmwe. Andũ magĩcooka kambĩ na makĩraara kuo ũtukũ ũcio. **12** Rũciinĩ rũrũ rũngĩ, Joshua agĩũkĩra tene, nao athĩnjĩri-Ngai makĩoya ithandūkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. **13** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa mūgwanja makuuĩte macoro mūgwanja ma hĩa cia ndūrūme magĩthiĩ na mbere, makinyũkĩtie matongoretie ithandūkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova o makĩhuhaga macoro. Thigari iria ciarĩ na indo cia mbaara ikĩmatongoria, nacio thigari ingĩ ikĩrũmĩrĩra ithandūkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma na thuutha, o macoro makĩgambaga. **14** Nĩ ũndũ ũcio mũthenya wa keerĩ magĩthiũrũrũka itũũra rĩu inene riita rĩmwe, magĩcooka kambĩ. Meekire ũguo mũthenya ĩtandatũ. **15** Mũthenya wa mūgwanja-rĩ, magĩũkĩra ruoro rũgĩtema na magĩthiũrũrũka itũũra rĩu maita mūgwanja o ta ũrĩa meekaga mũthenya ĩyo ĩngĩ, tiga atĩ mũthenya ũcio, maathiũrũrũkire itũũra rĩu inene maita mūgwanja.

16 Nao makĩrĩthiũrũrũka riita rĩa mũgwanja-rĩ, rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai maahuhire macoro, Joshua akĩra andũ atĩrĩ, “Anĩrĩrai mũno! Nĩgũkorwo Jehova nĩamũheete itũũra rĩrĩ! 17 Itũũra rĩrĩ inene na kĩndũ kĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ warĩo nĩikwamũrĩrwo Jehova, cianangwo. No Rahabu ũrĩa mũmaraya wiki, na andũ arĩa othe marĩ hamwe nake thĩinĩ wa nyũmba yake, mekũhonokio, tondũ nĩahithire athigaani arĩa twatũmĩte. 18 Na rĩrĩ, mwĩmenyererei mũtikahutie indo icio ciamũrĩtwo cia kũniinwo, nĩgeetha mũtikerehere mwanangĩko nĩ ũndũ wa kuoya kĩndũ o na kĩrĩkũ gĩacio. Mũngĩcihutia nĩmũgatũma kambĩ ya Isiraeli itũũke ya kũniinwo, na mũmĩrehere thĩina. 19 Betha yothe na thahabu, na indo cia gĩcango na kĩgera, nĩ nyamũrĩre Jehova na no nginya ciigwo kĩgĩina-inĩ gĩake.” 20 Rĩrĩa coro wahahirwo, andũ makĩanĩrĩra, na rĩrĩa andũ maaiguire mũgambo wa coro, makĩanĩrĩra rĩanĩrĩra inene, naruo rũthingo rũkĩmomoka; nĩ ũndũ ũcio o mũndũ o mũndũ agĩtoonya itũũra rĩu, na makĩrĩtunyana. 21 Nao makĩamũrĩra Jehova itũũra rĩu, na makĩananga kĩndũ o gĩothe kĩa kĩa kĩa muoyo kuo na rũhiũ rwa njora, arũme na andũ-a-nja, andũ ethĩ na akũrũ, na ng’ombe, na ng’ondu, na ndigiri. 22 Joshua akĩra andũ arĩa eerĩ maathiĩte gũthigaana bũrũri ũcio atĩrĩ, “Thĩi mũtoonye nyũmba ya mũtumia ũrĩa mũmaraya, mũmuumie nja hamwe na andũ ao othe, o ta ũrĩa mwamwĩrĩre na mwĩhĩtwa.” 23 Nĩ ũndũ ũcio aanake acio maarĩ athigaani magĩtoonya na makiumia Rahabu na nja, hamwe na ithe na nyina, na ariũ a nyina na andũ ao othe. Magĩkiumia andũ a nyũmba yake othe, makĩmaiga handũ kũu nja ya kambĩ ya Isiraeli.

24 Magĩcooka magĩcina itũũra rĩu inene rĩothe, na kĩrĩa gĩothe kĩaĩ thĩĩnĩ warĩo, no betha na thahabu, na indo cia gĩcango na cia kĩgera, magĩciiga kĩgĩĩna-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova. 25 No rĩrĩ, Joshua nĩahonokirie Rahabu ũrĩa mũmaraya, hamwe na andũ a nyũmba yake na andũ ao othe, tondũ nĩahithire andũ arĩa Joshua aatũmĩte magathigaane Jeriko nake atũũranagia na andũ a Isiraeli nginya ũmũthĩ. 26 Ihinda o ro rĩu, Joshua akĩhĩtithia andũ acio na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi maitho-inĩ ma Jehova-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkaageria gwaka itũũra rĩrĩ inene rĩa Jeriko rĩngĩ: “Mũndũ ũrĩa ũgaaka mĩthingi ya itũũra rĩrĩ, nĩagakuĩrwo nĩ mũriũ wake wa irigithathi; na akĩrũgamia ihingo cia itũũra rĩrĩ, akuĩrwo nĩ mũriũ wake wa kĩhinga-nda.” 27 Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩkorwo arĩ hamwe na Joshua, nayo ngumo yake ikĩhunja kũndũ guothe bũrũri ũcio.

7 No rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmagire kwĩhokeka ũhoroinĩ ũkonĩ indo iria ciamũrĩtwo cia kũniinwo; nake Akani mũrũ wa Karimi, mũrũ wa Zimuri, mũrũ wa Zera, wa mũhĩrĩga wa Juda, nĩoire imwe ciacio. Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wa Isiraeli. 2 Ningĩ Joshua agĩtũma andũ kuuma Jeriko mathĩ Ai, itũũra rĩakuhanĩrĩrie na Bethi-Aveni mwena wa irathĩro wa Betheli, akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũthĩ mũgathigaane bũrũri ũcio.” Nĩ ũndũ ũcio andũ acio magĩthĩ na magĩthigaana Ai. 3 Nao magĩcooka kũrĩ Joshua na makĩmwĩra atĩrĩ, “Hatirĩ bata wa andũ othe mambate makahũũre itũũra rĩa Ai. Reikia andũ 2,000 kana ithatũ makarĩtunyane; tiga kũnogia andũ othe,

nīgūkorwo no andū anini marī kuo.” 4 Nī ūndū ūcio no andū ta 3,000 maambatire, no magītoorio nī andū a Ai, 5 nao andū acio a Ai makīūruga ta andū mīrongo ĩtatū na atandatū a Isiraeli. Nīmaingatire andū a Isiraeli kuuma kīhingo-inī gīa itūūra rīu makīmakinia o kūrīa kwenjagwo mahiga, na makīmahūrīra kūu igaragaro-inī. Ihūūra rīu rīgītūma ngoro cia andū a Isiraeli iringīke, na makīiyūrwo nī maaī nda. 6 Nake Joshua agītembūranga nguo ciake, akīgūithia thī, agīturumithia ūthiū wake thī mbere ya ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova, agīkara hau nginya hwaī-inī. Nao athuuri a Isiraeli magīka o ta ūguo na makīhurīria rūkūngū mītwe. 7 Nake Joshua akiuga atīrī, “Hī, Mwathani Jehova, nī kī gīatūmire ūrehe andū aya mūrīmo ūyū wa Rūū rwa Jorodani nīguo ūtūneane moko-inī ma Aamori, matūniine? Naarī korwo nītwaganīire tūtūre mūrīmo ūrīa ūngī wa Rūū rwa Jorodani! 8 Wee Mwathani, ingīkiuga atīa, kuona atī Isiraeli nīmatooretio nī thū ciao? 9 Andū a Kaanani na andū arīa angī a būrūri ūyū nīmarīgua ūhoru ūcio, nao matūthiūrūrūkīrie, matūniine biū, meherie rīitwa rīitū gūkū thī. Nawe ūgaagīka atīa nī ūndū wa rīitwa rīu rīaku inene?” 10 Nake Jehova akīra Joshua atīrī, “Ūkīra! Ūkwīgūithia ūturumithītie ūthiū waku thī nīkī? 11 Isiraeli nīmehītie; nīmathūkītie kīrīkanīro gīakwa kīrīa ndamaathire marūmagīrīre. Nīmoete indo imwe iria ciamūrītwo cia kūniinwo; nīmaiīte, na makaheenania, o na magaciaganīria hamwe na indo ciao o ene. 12 Kūu nīkīo gītūmi kīrīa kīgīrītie andū a Isiraeli meetirie thū ciao; na nīkīo marorīra thū ciao tondū nīmatuīkīte a

kūniinwo. Na nī ndigūcooka gūkorwo hamwe na inyuĩ o tiga mūniinire kīndū kīu kīamūrītwo gīa kūniinwo kīehere thīinī wanyu. **13** “Ūkīra, ūthīi ūtherie andū acio. Thīi ūmeere atīrī, ‘Mwītheriei mwīhaarīrie nī ūndū wa rūciū; nīgūkorwo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī: Nī harī kīndū kīamūre gīa kūniinwo kīrī thīinī wanyu, inyuĩ Isiraeli. Mūtingīhota gwītiiria thū cianyu o nginya rīrīa mūgaakīeheria kiume thīinī wanyu. **14** “Tondū ūcio rūciū kīroko mūkeyumīria inyuĩ ene o mūhīrīga, o mūhīrīga. Na rīrī, mūhīrīga ūrīa Jehova agaathuura nīūkeyumīria o mbarī, o mbarī; nayo mbarī rīrīa Jehova agaathuura nīkeyumīria o nyūmba, o nyūmba; nayo nyūmba rīrīa Jehova agaathuura nīkeyumīria o mūdū, o mūdū. **15** Mūdū ūrīa ūkūnyitwo na indo icio ciamūrītwo cia kūniinwo nīagacinwo na mwaki hamwe na indo ciake ciothe. Nīgūkorwo nīathūkītie kīrīkanīro kīa Jehova, na nīekīte ūndū wa thoni thīinī wa Isiraeli!” **16** Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, Joshua akīra andū a Isiraeli moimīre o ta ūrīa mīhīrīga yao yatarīi, nago mūhīrīga wa Juda ūgīthuurwo. **17** Mbarī cia Juda ikiumīra, nake agīthuurwa mbarī ya Azera. Agīcooka akiumīria mbarī cia Azera mbere kūringana na nyūmba ciao, nake Zabedi agīthuurwo. **18** Nake Joshua akiumīria nyūmba yake mūdū o mūdū, nake Akani mūrū wa Karimi, mūrū wa Zimuri, mūrū wa Zera, wa mūhīrīga wa Juda, agīthuurwo. **19** Nake Joshua akīra Akani atīrī, “Mūrū wakwa, gooca Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, na ūmūkumie. Njīra ūrīa wīkīte na ndūkaahithe.” **20** Nake Akani agīcookia akīra Joshua atīrī, “Ti-itherū nīnjīhīrie

Jehova Ngai wa Isiraeli. Na ũũ nĩguo njĩkĩte: **21** Rĩrĩa ndonire kabuti gathaka koimĩte Babuloni, na cekeri magana meerĩ cia betha, na gĩkama gĩa thahabu kĩa ũritũ wa cekeri mĩrongo ĩtano thĩinĩ wa indo iria twatahĩte, nĩndaciĩrĩrĩrie na ngĩcioya, na ithikĩtwo thĩ kũu hema-inĩ yakwa, nayo betha ĩrĩ rungu wacio.” **22** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtũma andũ, nao makĩhanyũka magĩthiĩ nginya hema-inĩ yake, na magĩkora indo icio ihithĩtwo thĩinĩ wa hema ĩyo, nayo betha ĩyo yaigĩtwo rungu rwacio. **23** Nao andũ acio makĩruta indo icio kuuma hema-inĩ ĩyo, magĩcitwarĩra Joshua o hamwe na andũ a Isiraeli othe, nao magĩciaragania thĩ mbere ya Jehova. **24** Nake Joshua, hamwe na Isiraeli othe, makĩnyiita Akani mũrũ wa Zera, na makĩoya betha ĩyo, na kabuti, na gĩkama gĩa thahabu, na ariũ ake na airĩtu ake, na ng’ombe ciake, na ndigiri na ng’ondũ ciake, na makĩoya hema yake o na indo ciothe iria arĩ nacio, magĩcitwara Gĩtuamba kĩa Akori. **25** Nake Joshua akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtũrehere thĩina ũyũ? Wee nawe ũmũthĩ nĩũkuonio thĩina nĩ Jehova.” Nao andũ a Isiraeli othe makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, na maarĩkia kũhũũra acio angĩ na mahiga, makĩmacina. **26** Magĩcooka makĩhũmbĩra Akani na hĩba nene mũno ya mahiga, namo mahiga macio marĩ o ho nginya ũmũthĩ. Nake Jehova agĩthirwo nĩ marakara marĩa maamũcinĩte. Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩcooka gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Akori o nginya ũmũthĩ.

8 Ningĩ Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ndũgetigĩre na ndũgakue ngoro. Thiĩ na mbũtũ yothe ya ita, mwambate mũgatharĩkĩre itũũra rĩa Ai. Nĩgũkorwo nĩneanĩte

mũthamaki wa Ai moko-inĩ manyu, hamwe na andũ ake, na itũũra rĩake rĩu inene na bũrũri wake. 2 Īkai itũũra rĩa Ai na mũthamaki warĩo o ta ũrĩa mwekire itũũra rĩa Jeriko na mũthamaki warĩo, o tiga atĩrĩ, no muoye indo iria mũgũtaha, o na mahiũ matuĩke manyu. Oheriai andũ a itũũra rĩu inene na mwena wa na thuutha.” 3 Nĩ ũndũ ũcio Joshua na mbũtũ yothe ya ita makiumagara magatharĩkĩre Ai. Nake agĩthuura andũ 30,000 arĩa maarĩ njamba mũno akĩmatũma mathiĩ kũrĩ ũtukũ, 4 akĩmeera atĩrĩ: “Ta thikĩrĩriai wega. Inyuĩ mũkuoheria andũ a itũũra rĩu inene na mwena warĩo wa na thuutha. Mũtigaikare haraaya narĩo. Inyuothe mũikare mwĩguĩte. 5 Nĩ na arĩa othe tũrĩ nao tũgũthengerera itũũra rĩu inene kuuma na mbere na rĩrĩa andũ acio mariumagara gũtũhũura o ta ũrĩa meekire hĩndĩ ya mbere-rĩ, tũmoorĩre. 6 Nao matũingatithie o nginya tũmaguucĩrĩrie biũ moime itũũra rĩu inene, nĩgũkorwo mariuga atĩrĩ, ‘Nĩ ithuĩ maroorĩra ta ũrĩa meekire rĩa mbere.’ Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa tũrĩmoorĩra-rĩ, 7 inyuĩ na inyuĩ mũkĩre muume kũrĩa mũmooheirie, mũtharĩkĩre itũũra rĩu inene na mũrĩtunyane. Jehova Ngai wanyu nĩekũrĩneana moko-inĩ manyu. 8 Na rĩrĩ, mwarĩkia kwĩgwatĩra itũũra rĩu inene-rĩ, mũrĩcine. Īkai o ta ũrĩa Jehova aathanĩte gwĩkwo. Mũtigĩrĩre nĩ mweka ũguo ndamwatha.” 9 Nake Joshua akĩmeera moimagare, nao magĩthiĩ harĩa maathiiaga kuoheria andũ a itũũra rĩu, na makĩhitha metereire gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũiro wa Ai, no Joshua araaniririe na andũ arĩa angĩ ũtukũ ũcio. 10 Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, Joshua agĩcookanĩrĩria andũ ake, nake we mwene

hamwe na atongoria a Isiraeli makimatongoria marorete Ai. **11** Mbütü yothe ya ita ñrĩa yarĩ hamwe nake ñgĩthĩ yambatĩte, ñgĩkuhĩrĩria itũũra rĩu inene mariumĩte na mbere. Nao makĩamba hema mwena wa gathigathini wa Ai, na hagĩkorwo nĩ haarĩ gĩtuamba gatagatĩ kao na itũũra rĩu inene. **12** Joshua nĩakoretwo oete andũ ta 5,000 na akamaiga moheirie andũ kũu gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũĩro wa itũũra rĩu inene. **13** Magĩgĩatha thigari ciikare ciĩhaarĩirie o andũ handũ hao, iria ciothe ciarĩ kambĩ igĩkara mwena wa gathigathini wa itũũra rĩu inene, na iria cioheirie andũ mwena wa ithũĩro warĩo. Naguo ũtukũ ũcio Joshua agĩthĩĩ kũraara kũu gĩtuamba-inĩ. **14** Rĩrĩa mũthamaki wa Ai onire ũndũ ũcio, agĩũkĩra na ihenya rũciinĩ tene, akiumagara na ihenya hamwe na andũ othe a itũũra rĩu inene nĩguo agacemanie na Isiraeli marũe mbaara handũ hana haang'ethanĩire na Araba. No rĩrĩ, ndaigana kũmenya atĩ nĩmehithĩirwo na mwena wa thuutha wa itũũra rĩu inene. **15** Nake Joshua na andũ a Isiraeli othe magĩitua ta mahũũrĩtwo magatoorio, nao makĩũra marorete na werũ-inĩ. **16** Nao andũ othe a itũũra rĩa Ai magĩitwo nĩguo mamarũmĩrĩre, nao magĩteng'eria Joshua makĩguucĩrĩrio makiuma itũũra rĩao. **17** Gũtirĩ mũndũ mũrũme o na ũmwe wa Ai kana Betheli ũtoimire gũthĩĩ gũkinyĩra andũ a Isiraeli. Magĩtiga itũũra rĩu rĩtaahingĩtwo magĩteng'eria andũ a Isiraeli. **18** Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ambararia itimũ rĩu ũnyitĩte na guoko, ũrĩrorie mwena wa Ai, nĩgũkorwo nĩngũneana itũũra rĩu inene moko-inĩ manyu.” Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩambararia itimũ rĩake akĩrĩroria Ai. **19** Na

rĩrĩ, Joshua aarĩkia gwĩka ũguo, arũme arĩa moohetie andũ magĩũkĩra narua, magĩteng'era na ihenya, magĩtoonya itũũra rĩu na makĩrĩtunyana, ningĩ makĩrĩgwatia mwaki o narua. **20** Na rĩrĩa andũ acio a Ai maarorire na thuutha na makĩona ndogo yumĩte itũũra rĩu yambatĩte na igũrũ-rĩ, nao makĩaga mweke wa gwĩthara na mwena o na ũrĩkũ, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli arĩa morĩte marorete werũ-inĩ nĩmagarũrũkĩre acio maamateng'eragia. **21** Rĩrĩa Joshua na Isiraeli othe moonire atĩ andũ ao arĩa mooheirie andũ thuutha wa itũũra nĩmarĩtunyanĩte, na makĩona ndogo ĩgĩtoga kuuma itũũra, makĩgarũrũka na makĩũraga andũ acio a Ai. **22** Nao andũ arĩa maamohetie makiuma itũũra rĩu inene matharĩkĩre. Andũ a Ai magĩgĩĩkĩrwo gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, makĩmagĩa mbere na thuutha. Andũ a Isiraeli makĩmaniina, na matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo, kana makĩreka o na ũmwe ahonoke. **23** No nĩmanyĩitire mũthamaki wa Ai arĩ muoyo, makĩmũtwarĩra Joshua. **24** Rĩrĩa andũ a Isiraeli maarĩkirie kũũraga andũ othe a Ai arĩa maarĩ gĩthaka-inĩ na kũu werũ-inĩ, kũrĩa maamateng'ereirie-rĩ, na rĩrĩa andũ acio othe maarĩkirie kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, andũ a Isiraeli othe magĩcooka Ai na makĩũraga andũ arĩa othe maarĩ kuo. **25** Andũ arĩa mooragirwo mũthenya ũcio maarĩ andũ 12,000, arũme na andũ-a-nja; nao nĩo andũ othe a itũũra rĩa Ai. **26** Nĩgũkorwo Joshua ndaigana gũthuna guoko kũrĩa kwambararĩtie itimũ rĩake nginya rĩrĩa aarĩkirie kũniina andũ arĩa othe maatũũraga Ai. **27** Nao andũ a Isiraeli magĩkuuĩra ũhiũ na indo iria maatahĩte kuuma itũũra rĩu inene, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Joshua. **28** Nĩ ũndũ

ũcio Joshua agĩcina Ai na akĩritua hĩba ya mwanangĩko ya gũtũũra, gũgĩtuĩka kũndũ gũkirĩte ihooru nginya ũmũthĩ. **29** Joshua agĩcooka agĩcuuria mũthamaki ũcio wa Ai mũtĩ igũrũ, akĩreka aikare ho o nginya hwaĩ-inĩ. Riũa rĩgĩthũa-rĩ, Joshua agĩathana atĩ mwĩrĩ ũcio ũrutwo mũtĩ igũrũ, ũikio hau itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra rĩu, magĩcooka makĩũigĩrĩra hĩba nene ya mahiga, nayo rĩrĩ o ho nginya ũmũthĩ. **30** Thuutha wa ũguo Joshua agĩakĩra Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, kĩgongona o kũu kĩrĩma-inĩ kĩa Ebali, **31** o ta ũrĩa Musa ndungata ya Jehova aathĩte andũ a Isiraeli. Aagĩakire o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo thĩinĩ wa Ibuku rĩa Watho wa Musa, kĩgongona kĩrĩ kĩa mahiga matarĩ maicũhie, hatarĩ indo cia wĩra cia kĩgera ikũhũthĩrwo ho. Igũrũ rĩakĩo makĩrutĩra Jehova maruta ma njino na magongona ma ũiguano. **32** Nake Joshua akĩandĩka watho wa Musa igũrũ rĩa mahiga macio, aandĩkire andũ a Isiraeli marĩ ho makĩionagĩra. **33** Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli othe, na andũ a kũngĩ na ene bũrũri o ũndũ ũmwe, hamwe na athuuri ao, na anene na atuithania ciira, makĩrũgama mũena yeerĩ ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova mang'etheire athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii na nĩo maarĩkuuaga. Nuthu ya andũ yarũgamĩte mbere ya kĩrĩma kĩa Gerizimu, na nuthu ĩyo ĩngĩ ĩkarũgama mbere ya kĩrĩma kĩa Ebali, o ta ũrĩa Musa ndungata ya Jehova aathanĩte mbere ĩyo rĩrĩa aarutanire ũhoru wa kũrathimaga andũ a Isiraeli. **34** Thuutha ũcio, Joshua agĩthoma ciugo ciothe cia Watho, agĩthoma irathimo o na agĩthoma irumi, o ta ũrĩa kwaandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Watho. **35** Gũtirĩ kiugo o na kĩmwe kĩa iria ciothe Musa

aathanĩte Joshua ataathomeire kiũngano kũu gĩothe kĩa Isiraeli, o hamwe na andũ-a-nja na ciana na andũ o kũngĩ arĩa maatũũranagia nao.

9 Na rĩrĩa athamaki othe arĩa maarĩ mwena wa ithũĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani maiguire maũndũ macio, na arĩa maarĩ bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na arĩa maarĩ ituamba-ini ciikũrũko cia irĩma cia mwena wa ithũĩro, na kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Iria rĩrĩa Inene guothe o nginya Lebanoni (nĩo athamaki a andũ a Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi), **2** magĩcookanĩrĩa hamwe nĩguo mahũũrane na Joshua na Isiraeli. **3** No rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Gibeoni maaiguire ũrĩa Joshua ekĩte itũũra rĩa Jeriko o na rĩa Ai, **4** magĩĩka ũndũ wa wara. Magĩthĩ marĩ ta andũ matũmĩtwo marĩ na ndigiri ciao ikuuithĩtio makũnia matarũkangu, na mondo ngũrũ mũno cia ndibei irĩ nduĩkangu na igatumwo. **5** Nao arũme acio meekĩrĩte iraatũ ciarĩ ndarũku, ciarĩ na iraka, na makehumba nguo ngũrũ. Irio ciao ciothe iria meekuũire rĩngu ciarĩ nyũmũ na ikagĩa mbuu. **6** Nao magĩthĩ kũrĩ Joshua kambĩ-inĩ o kũu Giligali, makĩmwĩra atĩrĩ we mwene hamwe na andũ a Isiraeli, “Tũũkĩte kuuma bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ; tondũ ũcio gĩai kĩrĩkanĩro na ithuĩ.” **7** Nao andũ a Isiraeli makĩra Ahivi acio atĩrĩ, “Hihi no gũkorwo mũtũũraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ, tũngĩhota atĩa kũgĩa kĩrĩkanĩro na inyuĩ?” **8** Nao magĩcookeria Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ ndungata ciaku.” Ningĩ Joshua akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ a, na muumĩte kũ?” **9** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tuumĩte bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ, tũũkĩte nĩ ũndũ wa

ngumo ya Jehova Ngai wanyu. Nīgūkorwo nītūiguīte ūhoru wake: o na maūndū mothe marīa eekire būrūri wa Misiri, **10** na ūrīa wothe eekire athamaki arīa eerī a Aamori kūu irathīro rīa Rūūī rwa Jorodani, nao nī Sihoni mūthamaki wa Heshiboni, na Ogu mūthamaki wa Bashani, ūrīa wathamakaga Ashitarothu. **11** Nao athuuri atongoria aitū na andū arīa othe matūūruga būrūri witū nīmatwīre atīrī, ‘Kuuai irio nī ūndū wa rūgendo rwanyu, mūthīī mūcemanie na andū acio, na mūmeere atīrī, “Ithuī tūrī ndungata cianyu; gāi kīrīkanīro na ithuī.”’ **12** Irio ici ciitū cia rīngu ciarī hiū mūthenya ūrīa tuoimire gwitū tūke kūrī inyuī. No rīu ta kīonei ūrīa ciūmīte na ikagīa mbuu. **13** Nacio mondo ici ciarī njerū tūgīciyūria ndibei, no rīu ta kīonei ūrīa ituīkangīte. Nacio nguo ciitū na iraatū nīikūrīte nī ūndū wa rūgendo kūraiha mūno.” **14** Nao andū a Isiraeli makīrora irio imwe cia andū acio, no matiigana kūhooya kīrīra kuuma harī Jehova. **15** Nake Joshua akīgīa kīrīkanīro gīa thayū nao atī areke matūūre muoyo, nao atongoria a kīūngano kīu kīa andū a Isiraeli magīkīra ūhoru ūcio hinya na mwīhītwa. **16** Mīthenya itatū thuutha wa kūgīa na kīrīkanīro kīu na andū acio a Gibeoni, andū a Isiraeli makīigua atī andū acio maahakanīte nao, na maatūūruga o hakuhī nao. **17** Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makiumagara, na mūthenya wa gatatū magīkinya matūūra-inī mao manene, na nīmo: Gibeoni, na Kefira, na Beerothu, na Kiriathu-Jearimu. **18** No andū a Isiraeli matiigana kūmahūūra, nī ūndū atongoria a kīūngano kīao nīmehītīte na mwīhītwa makīgwetaga rītwa rīa Jehova Ngai wa Isiraeli. Nakīo

kĩungano kũu gĩothe gĩkĩnuguna nĩ ùndũ wa atongoria
acio, **19** no atongoria acio othe makĩmacookeria atĩrĩ,
“Nĩtwĩhĩtite na mwĩhĩtwa tũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova
Ngai wa Isiraeli, na tondũ ùcio tũtingĩmahutia. **20**
Ūrĩa tũngĩmeeka nĩ atĩrĩ: Nĩ tũkũreka matũũre muoyo,
nĩgeetha tũtikanacookererwo nĩ marakara nĩ ùndũ wa
kuuna mwĩhĩtwa ūrĩa twehĩtire nĩ ùndũ wao.” **21** O na
ningĩ makĩmeera atĩrĩ, “Rekei matũũre muoyo, no matuĩke
a kuunaga ngũ na a gũtahagĩra kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe gĩa
Isiraeli maaĩ.” Nĩ ùndũ ùcio atongoria makĩiga kĩrĩko kĩa
kũrĩ andũ acio a Gibeoni. **22** Ningĩ Joshua agĩĩta andũ acio
a Gibeoni akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire mũtũheenie
rĩrĩa mwoigire atĩrĩ, ‘Tũtũũraga kũndũ kũraya mũno na
inyuĩ,’ o rĩrĩa mũtũũraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ? **23**
Tondũ ùcio nĩmwagwatwo nĩ kĩrumi, na inyuĩ mũtigatiga
gũtuĩka ndungata cia kuuna ngũ na gũtahagĩra nyũmba
ya Ngai wakwa maaĩ.” **24** Nao magĩcookeria Joshua
makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku nĩtwerirwo o
wega ūrĩa Jehova Ngai waku aathire ndungata yake
Musa akamũhe bũrũri ũyũ wothe, na atĩ aniine andũ
othe arĩa matũũraga kuo mehere mbere yanyu. Nĩ ùndũ
ùcio tũgĩtigĩra mũno, tweciria ūrĩa mũngĩtũũraga, na
nĩkĩo twekire ùndũ ùcio. **25** Na rĩrĩ, rĩu tũrĩ moko-inĩ
maku. Twĩke ùndũ ūrĩa wothe ũkuona ūrĩ mweka na wa
kĩhoo.” **26** Nĩ ùndũ ùcio Joshua akĩmahonokia kuuma
kũrĩ andũ a Isiraeli, na matiamoragire. **27** Mũthenya o
ro ùcio Joshua agĩtua andũ acio a Gibeoni oini a ngũ na
atahĩri mũingĩ wa Isiraeli maaĩ, o na atahĩri kĩgongona

kĩa Jehova maaĩ o harĩa hothe Jehova angĩathuurire. Ūguo nĩguo matũire nginya ũmũthĩ.

10 Na rĩrĩa, Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu aiguire atĩ Joshua nĩarĩkĩtie gũtunyana itũũra rĩa Ai na akarĩananga o biũ, na ageeka Ai na mũthamaki warĩo o ta ũrĩa ekĩte itũũra rĩa Jeriko na mũthamaki warĩo, na atĩ andũ a Gibeoni nĩmagĩte kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na Isiraeli na atĩ maatũũraga hakuhĩ nao-rĩ. **2** Nake, we na andũ ake makĩmaka mũno nĩ ũndũ wa ũhoru ũcio, nĩgũkorwo Gibeoni rĩarĩ itũũra inene na rĩa bata, o ta rĩmwe rĩa matũũra marĩa maakoragwo marĩ ma ũthamaki; na rĩarĩ inene gũkĩra Ai, o na ningĩ andũ a rĩo othe maarĩ njamba cia ita. **3** Nĩ ũndũ ũcio Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu agĩtũmanĩra Hohamu mũthamaki wa Hebironi, na Piramu mũthamaki wa Jaramuthu, na Jafia mũthamaki wa Lakishi, o na Debiri mũthamaki wa Egiloni, **4** akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũũke mũndeithie kũhũura Gibeoni, nĩ ũndũ nĩmagĩte kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na Joshua na andũ a Isiraeli.” **5** Nao athamaki acio atano a Aamori, nao nĩ athamaki a Jerusalemu, na Hebironi, na Jaramuthu, na Lakishi, na Egiloni, magĩcookanĩrĩra hamwe. Makĩambata na mbũtũ ciao ciothe cia ita, nao makĩamba hema ciao mang’etheire itũũra rĩa Gibeoni, makĩrĩtharĩkĩra. **6** Nao andũ a Gibeoni magĩtũmanĩra Joshua o kũu Giligali kambĩ-inĩ yake, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgatiganĩrie ndungata ciaku. Ambata, ũũke gũkũ narua nĩguo ũtũhonokie! Tũteithie nĩ ũndũ athamaki othe a Aamori arĩa matũũraga bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma nĩmacookanĩrĩire matũũkĩrĩre.” **7**

Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩambata akiuma Giligali arĩ na ita rĩake rĩothe hamwe na njamba ciake cia ita iria irĩ hinya. **8** Nake Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Ndũkametigĩre, nĩ ũndũ nĩndĩmaneanĩte moko-inĩ maku. Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wao ũkũhota gũgwĩtiiria.” **9** Thuutha wa gũthiĩ ũtukũ wothe kuuma Giligali, Joshua akĩmahithũkĩra o rĩmwe. **10** Nake Jehova akĩmarehere kĩrigiicano mbere ya Isiraeli, nao makĩmatoria o biũ kũu Gibeoni. Ningĩ andũ a Isiraeli makĩmateng’eria na njĩra ĩrĩa yathiĩte yambatĩte nginya Bethi-Horoni, magĩthiĩ makĩmooragaga o nginya Azeka na Makeda. **11** Hĩndĩ ĩyo moragĩra andũ a Isiraeli maikũrũkĩte kuuma Bethi-Horoni marorete Azeka-rĩ, Jehova akĩmagũithĩria mahiga manene ma mbura kuuma igũrũ, nao andũ aingĩ makĩũragwo nĩ mahiga macio ma mbura o na gũkĩra arĩa mooragĩtwo nĩ andũ a Isiraeli na rũhiũ rwa njora. **12** Mũthenya ũrĩa Jehova aaneanire Aamori kũrĩ a Isiraeli-rĩ, Joshua akĩarĩria Jehova, andũ a Isiraeli makĩiguaga, akĩmwĩra atĩrĩ: “We riũa-rĩ, rũgama o ũguo wĩhaande igũrũ rĩa Gibeoni, O nawe mweri-rĩ, rũgama o ro ũguo wĩhaande igũrũ rĩa Gĩtuamba kĩa Aijaloni.” **13** Nĩ ũndũ ũcio riũa rĩkĩrũgama o ro ũguo, naguo mweri ũkĩrũgama, o nginya rĩrĩa rũrĩrĩ rũu rwerĩhĩirie harĩ thũ ciao, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Jasharu. Riũa rĩarũgamire o kũu matu-inĩ gatagatĩ na rĩkĩamba gũtiga gũthũa handũ ha mũthenya mũgima. **14** Gũtirĩ kwagĩa mũthenya ũngĩ ta ũcio mbere ĩyo kana thuutha ũcio, mũthenya ũrĩa Jehova aacookirie mahooya ta macio. Ti-itherũ Jehova nĩwe warũagĩrĩra andũ a Isiraeli! **15** Nake Joshua agĩcooka

hamwe na andũ othe a Isiraeli kambĩ-inĩ kũu Giligali. **16** Na rĩrĩ, athamaki acio atano nĩmoorĩte na magathĩĩ makehitha thĩinĩ wa ngurunga kũu Makeda. **17** Rĩrĩa Joshua eerirwo atĩ athamaki acio nĩmonetwo mehithĩte ngurunga-inĩ kũu Makeda, **18** akiuga atĩrĩ, “Garagariai mahiga manene mũhinge mũromo wa ngurunga ĩyo na mũige arangĩri ho. **19** No inyuĩ mūtigatithie. Teng’eriai thũ cianyu, mũcitharĩkĩre mũcirutĩtie na thuutha, na mũtikareke itoonye matũũra macio manene, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩacineanĩte moko-inĩ manyu.” **20** Nĩ ũndũ ũcio Joshua hamwe na andũ a Isiraeli makĩmaniina biũ, hakuhi kwage mũndũ o na ũmwe ũgũtigara, no anini arĩa maatigarire nĩmahotire kũũrĩra matũũra mao manene marĩa maarĩ mairigĩre. **21** Mbũtũ yothe ya ita ĩgĩgĩcooka kambĩ kũrĩ Joshua o kũu Makeda na thayũ, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wacookire kwaria kiugo gĩa gũũkĩrĩra andũ a Isiraeli. **22** Joshua agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Hingũrai mũromo wa ngurunga-inĩ na mũndehere athamaki acio atano.” **23** Nĩ ũndũ ũcio magĩĩka o ũguo, makĩruta athamaki acio atano kuuma ngurunga-inĩ, na nĩo athamaki a Jerusalemu, na Hebironi, na Jaramuthu, na Lakishi o na Egiloni. **24** Athamaki acio marĩkia kũrehwo harĩ Joshua, agĩĩta andũ othe a Isiraeli na akĩra anene a ita arĩa mathĩite nake atĩrĩ, “Ūkai haha, mũkinye athamaki aya ngingo.” Nĩ ũndũ ũcio makiumĩra, magĩkinya athamaki acio ngingo. **25** Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Mūtigetigĩre kana mũkue ngoro. Gĩai na hinya na mũũmĩrĩrie. Ūũ nĩguo Jehova arĩkaga thũ cianyu ciothe iria mũrĩrũaga nacio.” **26** Nake Joshua akĩringa athamaki

acio akĩmooraga, agĩcooka akĩmacuuria igũrũ rĩa mĩtĩ
ĩtano, nao magĩtinda macunjurĩte mĩtĩ-inĩ ĩyo nginya
hwaĩ-inĩ. **27** Riũa rĩgĩthũa-rĩ, Joshua agĩathana, nayo mĩĩrĩ
ya andũ acio ĩgĩcuurũrio kuuma mĩtĩ-inĩ, ĩgĩikio ngurunga
ĩrĩa meehithĩte; na hau mũromomo-inĩ wa ngurunga ĩyo
hakiĩgwo mahiga manene mũno, namo matũire ho o na
ũmũthĩ. **28** Mũthenya ũcio, Joshua agĩtunyana itũũra
rĩa Makeda; akĩniina mũthamaki na itũũra rĩu na rũhiũ
rwa njora, na akĩniina andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ warĩo
biũ. Ndaatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo; na agĩka
mũthamaki wa Makeda o ta ũrĩa eekire mũthamaki wa
Jeriko. **29** Ningĩ Joshua na Isiraeli rĩothe arĩa maarĩ hamwe
nake makiuma kũu Makeda magĩthĩĩ nginya itũũra rĩa
Libina na makĩrĩtharĩkĩra. **30** Nake Jehova akĩneana itũũra
rĩu o narĩo na mũthamaki warĩo moko-inĩ ma andũ a
Isiraeli. Nake Joshua akĩniina itũũra rĩu na andũ arĩa
maarĩ kuo na rũhiũ rwa njora. Ndaigana gũtigia mũndũ o
na ũmwe thĩinĩ warĩo arĩ muoyo. Nake agĩka mũthamaki
warĩo o ta ũrĩa eekire mũthamaki wa Jeriko. **31** Ningĩ
Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake makiuma
kũu Libina magĩthĩĩ nginya Lakishi; makĩrĩng'ethera,
makĩrĩtharĩkĩra. **32** Nake Jehova akĩneana Lakishi kũrĩ
Isiraeli, nake Joshua akĩrĩtunyana mũthenya wa keerĩ.
Itũũra rĩu akĩrĩniina na rũhiũ rwa njora o hamwe na
andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ warĩo, o ta ũrĩa eekire Libina.
33 O hĩndĩ ĩyo, nake Horamu mũthamaki wa Gezeri
nĩokĩte gũteithia Lakishi, no Joshua akĩmũhoota hamwe
na mbũtũ yake, o nginya gũkĩaga mũndũ watigarire
muoyo. **34** Ningĩ Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe

nake makiuma kũu Lakishi magĩthĩĩ nginya Egiloni; makĩrĩng'ethera makĩrĩtharĩkĩra. **35** Nao magĩtunyana itũũra rĩu mũthenya o ro ũcio, na makĩrĩniina biũ na rũhiũ rwa njora, na makĩniina andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ warĩo, o ta ũrĩa meekĩte Lakishi. **36** Ningĩ Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake, makĩambata kuuma Egiloni magĩthĩĩ nginya Hebironi, makĩrĩtharĩkĩra. **37** Magĩtunyana itũũra rĩu, na makĩrĩniina na rũhiũ rwa njora hamwe na mũthamaki warĩo, na tũtũũra twarĩo, na arĩa othe maarĩ thĩinĩ watuo. Matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo. Nao makĩrĩananga biũ hamwe na arĩa othe maarĩ thĩinĩ warĩo, o ta ũrĩa meekĩte Egiloni. **38** Ningĩ Joshua na Isiraeli othe arĩa maarĩ nake makĩhũndũka, magĩtharĩkĩra Debiri. **39** Magĩtunyana itũũra rĩu, na mũthamaki warĩo, na tũtũũra twarĩo, makĩmaniina na rũhiũ rwa njora. Makĩananga arĩa maarĩ thĩinĩ warĩo biũ. Matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo. Nao magĩka Debiri na mũthamaki warĩo o ta ũrĩa meekĩte Libina na mũthamaki warĩo, na noguo meekĩte Hebironi. **40** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtooria mwena ũcio wothe, naguo bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, o na Negevu, na ituamba-inĩ cia irĩma cia mwena wa ithũĩro, o na kũu ciikũrũko-inĩ cia irĩma, hamwe na athamaki othe akuo. Ndaatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo. Nĩanangire arĩa othe maarĩ na mĩhũmũ, o ta ũrĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli aathanĩte. **41** Joshua akĩmatooria kuuma Kadeshi-Barinea nginya Gaza na kuuma mwena ũcio wothe wa Gosheni nginya Gibeoni. **42** Athamaki acio othe hamwe na mabũrũri mao-rĩ, Joshua aamahootire na itharĩkĩra rĩmwe, nĩ ũndũ

Jehova, Ngai wa Isiraeli nīwe warūagīrīra Isiraeli. **43** Nake Joshua agīcooka hamwe na andū othe a Isiraeli kambī-inī kūu Giligali.

11 Na rīrī, rīrīa Jabini mūthamaki wa Hazoru aiguire ūhoru wa maūndū macio, agītūma ūhoru kūrī Jobabu mūthamaki wa Madoni, kūrī athamaki a Shimuroni na Akishafu, **2** o na kūrī athamaki a mwena wa gathigathini arīa maarī irīma-inī, o kūu Araba mwena wa gūthini wa Kinerethu, o na ituamba cia mwena wa ithūiro, o na kūu Nafothu-Dori mwena wa ithūiro; **3** na kūrī Akaanani arīa matūire mwena wa irathīro na wa ithūiro; na kūrī Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ajebusi o kūu būrūri ūcio wa irīma; o na kūrī Ahivi kūu mūhuro wa Herimoni rūgongo rwa Mizipa. **4** Nao magīuka na mbūtū ciao ciothe cia ita, na gīkundi kīnene kīa mbarathi na ngaari cia ita, maarī mbūtū nene mūno, makaingīha o ta mūthanga ūrīa ūrī hūgūrūrū-inī cia iria. **5** Athamaki acio othe magīturanīra mbūtū ciao, na makīamba kambī hamwe gūkuhī na maaī ma Meromu, nīgeetha mahūūrane na Isiraeli. **6** Nake Jehova akīra Joshua atīrī, “Ndūkametigīre, tondū rūciū ihinda ta rīrī nīngamaneana othe kūrī Isiraeli, moragītwo. Mūgaatinia mbarathi ciao mītari ithue, na mūcine ngaari ciao cia ita na mwaki.” **7** Nī ūndū ūcio Joshua na mbūtū yake yothe ya ita, makīmakorerera o rīmwe kūu maaī ma Meromu, makīmatharīkīra, **8** nake Jehova akīmaneana moko-inī ma Isiraeli. Nao makīmahoota makīmaingatithia o nginya Sidoni irīa Nene, makīmakinia Misirefothu-Aimu, o na makīmakinia Gītuamba kīa Mizipa kīrīa kīrī mwena wa irathīro, o nginya hakīaga mūndū watigirwo

arĩ muoyo. **9** Joshua akĩmeeke o ta ũrĩa Jehova aathanĩte: Agĩtinia mbarathi ciao mĩtari, na agĩcina ngaari ciao cia ita na mwaki. **10** Ningĩ Joshua akĩhũndũka na agĩtunyana itũũra rĩa Hazoru na akĩũraga mũthamaki warĩo na rũhiũ rwa njora. (Hazoru nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene mothamaki-inĩ macio). **11** Nao makĩũraga andũ arĩa othe maarĩ kuo na rũhiũ rwa njora. Makĩmaniina biũ na matiigana gũtigia kĩndũ o na kĩmwe kĩarĩ na mĩhũmũ, nake agĩcina Hazoru na mwaki. **12** Nake Joshua agĩtunyana matũũra macio mothe ma ũthamaki na athamaki a mo, na akĩmooraga na rũhiũ rwa njora. Akĩmaniina biũ, o ta ũrĩa Musa ndungata ya Jehova aathanĩte. **13** No rĩrĩ, Isiraeli matiigana gũcina itũũra o na rĩmwe rĩa marĩa maakĩtwo ihumbu-inĩ, o tiga itũũra rĩa Hazoru, rĩrĩa Joshua aacinire. **14** Andũ a Isiraeli nĩmekuuĩire indo ciothe iria maatahire, na mahiũ ma matũũra macio, no makĩũraga andũ othe na rũhiũ rwa njora o nginya makĩmaniina biũ, na matiigana gũtiga mũndũ o na ũmwe warĩ na mĩhũmũ. **15** O ta ũrĩa Jehova aathire ndungata yake Musa-rĩ, ũguo noguo nake Musa aathire Joshua; nake Joshua agĩka o ta ũguo; gũtirĩ ũndũ o na ũmwe atekire wa maũndũ marĩa Jehova aathĩte Musa mekwo. **16** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe: nĩguo bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na bũrũri wothe wa Negevu, na mwena wa Gosheni wothe, na ituamba cia irĩma cia mwena wa ithũĩro, na bũrũri wa Araba, na irĩma cia kũu Isiraeli o na ituamba ciacio, **17** na kuuma kĩrĩma kĩa Halaku, kĩrĩa kĩrorete mwena wa Seiru, nginya Baali-Gadi kũu Gĩtuamba kĩa Lebanoni mũhuro wa kĩrĩma kĩa Herimoni. Akĩnyiita athamaki ao othe,

na akĩmahũũra, akĩmooraga. **18** Joshua nĩarũire mbaara na athamaki acio othe ihinda irayya. **19** Na tiga o Ahivi arĩa maatũũraga Gibeoni, gũtirĩ itũũra inene o na rĩmwe rĩagĩire kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na andũ a Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩtunyana matũũra macio mothe na ũndũ wa kũrũa mbaara nao. **20** Nĩgũkorwo nĩ Jehova we mwene watũmire, momie ngoro ciao nĩguo makarũe mbaara na andũ a Isiraeli, nĩgeetha amaniine biũ, amaniine o kũmaniina atekũmaiguĩra tha, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **21** O hĩndĩ ĩyo Joshua agĩthĩĩ akĩniina andũ a Anaki kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma: kuuma Hebironi, na Debiri na Anabu, na kuuma bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Juda, na kuuma bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Isiraeli. Joshua akĩmaniina biũ hamwe na matũũra mao. **22** Na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa Anaki bũrũri ũcio wa Isiraeli; no itũũra rĩa Gaza, na rĩa Gathu, na rĩa Ashidodi nĩ gwatigarire andũ amwe ao. **23** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa, nake akĩũhe andũ a Isiraeli ũtuĩke igai rĩao na ũgaywo kũringana na ũrĩa mĩhĩrĩga yagayanĩtio. Naguo bũrũri ũkĩhoorera, gũkĩaga mbaara.

12 Na rĩrĩ, aya nĩo athamaki a bũrũri arĩa maahootirwo nĩ andũ a Isiraeli na makĩnyĩitĩra bũrũri wao wa mwena wa irathĩro mũrĩmo ũcio ũngĩ wa Jorodani, kuuma mũkuru wa Rũũĩ rwa Arinoni nginya kĩrĩma kĩa Herimoni, o hamwe na mwena wothe wa irathĩro wa Araba: **2** Athamaki acio nĩ Sihoni wa Aamori, ũrĩa wathamakaga Heshiboni. Aathanaga kuuma itũũra rĩa Aroeri rĩrĩa rĩrĩ rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, o na kuuma itũũra rĩrĩa rĩarĩ

gatagatĩ ka mũkuru ũcio o na nuthu ya Gileadi nginya Rũũĩ rwa Jaboku, rũrĩa rũrĩ mũhaka-inĩ wa Aamoni. **3** O na nĩathanaga mwena wa irathĩro wa Araba, kuuma Iria rĩa Kinerethu nginya iria rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbĩ), nginya Bethi-Jeshimothu, na ningĩ gũthĩĩ na mwena wa gũthini agakinya mũhuro wa kĩaanda kĩa iharũrũka cia Pisiga. **4** Ningĩ andũ a Isiraeli magĩtunyana bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani, ũmwe wa matigari ma andũ a Refaimu arĩa maatũũraga kũu Ashitarothu na Edirei. **5** Aathanaga Kĩrĩma kĩa Herimoni, na Saleka, na Bashani guothe, o nginya mũhaka-inĩ wa andũ a Geshuru, na wa Maaka, na nuthu ya Gileadi o nginya mũhaka-inĩ wao na Sihoni mũthamaki wa Heshiboni. **6** Musa ndungata ya Jehova hamwe na andũ a Isiraeli nĩmamatooririe. Nake Musa ndungata ya Jehova akiheana bũrũri wao kũrĩ andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, gũtuĩke igai rĩa. **7** Acio nĩo athamaki a bũrũri ũrĩa Joshua na andũ a Isiraeli maatooririe kũu mwena wa ithũĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani, kuuma Baali-Gadi, Gĩtuamba-inĩ kĩa Lebanoni, nginya Kĩrĩma kĩa Halaku, kĩrĩa kĩrorete na mwena wa Seiru (mabũrũri mao nĩmaheanĩtwo nĩ Joshua kũrĩ mĩhĩrĩga ya Isiraeli matuĩke magai mao kũringana na ũrĩa mĩhĩrĩga yao yagayanĩtio, **8** bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na ituamba cia mwena wa ithũĩro, na Araba, na kũrĩa kũrĩ ciikũrũko cia irĩma, na kũu werũ-inĩ, o na Negevu, nĩ mo mabũrũri ma Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi): **9** mũthamaki wa Jeriko, ũmwe, na mũthamaki wa Ai (hakuhĩ na Betheli), ũmwe, **10** na mũthamaki wa Jerusalemu, ũmwe, na mũthamaki wa

Hebironi, ūmwe, **11** na mūthamaki wa Jaramuthu, ūmwe, na mūthamaki wa Lakishi, ūmwe, **12** na mūthamaki wa Egiloni, ūmwe, na mūthamaki wa Gezeri, ūmwe, **13** na mūthamaki wa Debiri, ūmwe, na mūthamaki wa Gederi, ūmwe, **14** na mūthamaki wa Horoma, ūmwe, na mūthamaki wa Aradi, ūmwe, **15** na mūthamaki wa Libina, ūmwe, na mūthamaki wa Adulamu, ūmwe, **16** na mūthamaki wa Makeda, ūmwe, na mūthamaki wa Betheli, ūmwe, **17** na mūthamaki wa Tapua, ūmwe, na mūthamaki wa Heferi, ūmwe, **18** na mūthamaki wa Afeku, ūmwe, na mūthamaki wa Lasharoni, ūmwe, **19** na mūthamaki wa Madoni, ūmwe, na mūthamaki wa Hazoru, ūmwe, **20** na mūthamaki wa Shimuroni Meroni, ūmwe, na mūthamaki wa Akishafu, ūmwe, **21** na mūthamaki wa Taanaka, ūmwe, na mūthamaki wa Megido, ūmwe, **22** na mūthamaki wa Kedeshi, ūmwe, na mūthamaki wa Jokineamu itūūra rī kūu Karimeli, ūmwe, **23** na mūthamaki wa Dori (kūu Nafothu-Dori), ūmwe, na mūthamaki wa Goimu kūu Giligali, ūmwe, **24** na mūthamaki wa Tiriza, ūmwe; athamaki acio othe maarī mīrongo itatū na ūmwe.

13 Na rīrī, rīrīa Joshua aarī mūdū mūkūrū na mīaka yake īkaingīha-rī, Jehova akīmwīra atīrī, “Ūrī mūkūrū mūno, na no gūtigarīte būrūri mūnene mūno wa kwīgwatīrwo ūtuīke wanyu. **2** “Ūyū nīguo būrūri ūrīa ūtigarīte: nī ng’ongo ciothe cia Afilisti na cia Ageshuru: **3** kuuma Rūūī rwa Shihoru mwena wa irathīro wa būrūri wa Misiri, o nginya būrūri wa Ekironi ūrīa ūrī mwena wa gathigathini, ūrīa wonagwo ūrī būrūri wa Akaanani (nīguo būrūri wa aathani arīa atano a Afilisti arīa maathanaga kūu Gaza,

na Ashidodi, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi, nĩguo bũrũri wa Aavimu); 4 kuuma gũthini, bũrũri wothe wa andũ a Kaanani, kuuma Ara kwa Asidoni gũthĩĩ nginya Afeku, rũgongo rwa Aamori, 5 na bũrũri wa a Gebali; na Lebanoni guothe nginya mwena wa irathĩro, kuuma Baali-Gadi mũhuro wa kĩrĩma kĩa Herimoni nginya Lebo-Hamathu. 6 “Andũ othe arĩa matũũraga bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma kuuma Lebanoni nginya Misirefothu-Maimu, na nĩo Asidoni othe, nĩ nĩĩ ngaamaingata mehere mbere ya andũ a Isiraeli. Nawe ũtigĩrĩre nĩwagaĩra Isiraeli bũrũri ũcio ũtuĩke igai rĩao o ta ũrĩa ngwathĩte, 7 na ũũgae ũtuĩke igai harĩ mĩhĩrĩga ĩyo kenda, hamwe na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase.” 8 Nuthu ĩyo ĩngĩ ya andũ a mũhĩrĩga wa Manase, na wa Rubeni na wa Gadi nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra igai rĩrĩa Musa aamaheete kũu mwena wa irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani, ta ũrĩa we Musa ndungata ya Jehova aamaheete. 9 Naguo mũhaka ũcio woimĩte Aroeri rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũũra rĩrĩa rĩarĩ gatagatĩ ka mũkuru ũcio, hamwe na werũ ũrĩa mũtũũgĩru kũu Medeba, nginya o Diboni, 10 na matũũra mothe ma Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa wathamakaga Heshiboni, nginya o mũhaka wa Aamoni. 11 Ningĩ ũgakinya Gileadi, bũrũri wa andũ a Geshuru na Maaka, o na kĩrĩma kĩa Herimoni guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka, 12 ũguo nĩ kuuga ũthamaki wothe wa Ogu kũu Bashani, ũrĩa waathanaga Ashitarothu na Edirei, nake ũcio nĩwe warĩ wa mũico wa matigari ma Arefaimu. Musa nĩamatooretie na agataha bũrũri wao. 13 No rĩrĩ, andũ a Isiraeli matiigana kũingata andũ

a Geshuru na Maaka; nĩ ũndũ ũcio matũũraga hamwe na andũ a Isiraeli nginya ũmũthĩ. **14** No ndaigana kũhe Alawii igai, kuona atĩ maruta mothe ma njino marĩa maarutagĩrwo Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩmo maarĩ igai rĩa, o ta ũrĩa aamerĩire. **15** Nake Musa akĩgaĩra mũhĩrĩga wa Rubeni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ: **16** Bũrũri ũrĩa uumĩte Aroeri rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũũra rĩrĩa rĩarĩ gatagatĩ ka mũkuru ũcio, na kũrĩa guothe gũtũũgĩru kũhĩtũka Medeba, **17** nginya Heshiboni na matũũra marĩo marĩa maarĩ werũ-inĩ ũcio mũtũũgĩru, na nĩmo Diboni, na Bamothu Baali, na Bethi-Baali-Meoni, na **18** Jahazu, na Kedemothu, na Mefaathu, na **19** Kiriathaimu, na Sibima, na Zerethu-Shaharu rĩrĩa rĩrĩ kĩrĩma igũrũ kĩrĩa kĩarĩ kũu gĩtuamba kũu, **20** na Bethi-Peoru, na iharũrũka cia Pisiga, na Bethi-Jeshimothu, **21** o na matũũra mothe marĩa maarĩ werũ-inĩ ũcio mũtũũgĩru o hamwe na ũthamaki wothe wa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni. Musa nĩamũtooretie na agatooria anene a Midiani, na Evi, nao nĩ Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, anene maanyiitanĩte na Sihoni arĩa maatũire bũrũri ũcio. **22** Hamwe na arĩa mooragĩrwo mbaara-inĩ, andũ a Isiraeli nĩmooragĩte Balamu mũrũ wa Beori ũrĩa warĩ mũragũri na rũhiũ rwa njora. **23** Mũhaka wa mũhĩrĩga wa Rubeni warĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani. Matũũra macio hamwe na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Rubeni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **24** Ũyũ nĩguo bũrũri ũrĩa Musa aaheete mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ: **25** Nĩ bũrũri wa

Jazeri, na matũũra mothe ma Gileadi, na nuthu ya bũrũri wa andũ a Amoni o nginya Aroeri, gũkuhĩ na Raba; **26** na kuuma Heshiboni nginya Ramathu-Mizipe na Betonimu, na kuuma Mahanaimu o nginya bũrũri wa Debiri; **27** na kũu gĩtuamba-inĩ, na Bethi-Haramu, na Bethi-Nimira, na Sukothu, na Zafoni hamwe na kũu kũngĩ gwathanagwo nĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni (mwena wa irathĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani, bũrũri ũrĩa ũkinyĩte mũthia-inĩ wa Iria rĩa Kinerethu). **28** Matũũra macio hamwe na tũtũũra twamo nĩmo maatuĩkire igai rĩa mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **29** Ũyũ nĩguo bũrũri ũrĩa Musa aaheete nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya nyũmba ya njiaro cia Manase, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ: **30** Nĩ bũrũri ũrĩa uumĩte o Mahanaimu, hamwe na Bashani guothe, kũrĩa guothe gwathanagwo nĩ Ogu mũthamaki wa Bashani, o na matũũra mothe ma Jairu kũu Bashani, namo mothe nĩ matũũra mĩrongo ĩtandatũ, **31** nuthu ya Gileadi, na Ashitarothu na Edirei (matũũra ma mũthamaki ma Ogu marĩa maarĩ kũu Bashani). Kũu nĩkuo kwarĩ kwa njiaro cia Makiru mũrũ wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya ariũ a Makiru, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **32** Rĩĩrĩ nĩrĩo igai rĩrĩa Musa aaheanĩte hĩndĩ ĩrĩa aarĩ kũu werũ-inĩ wa Amoabi mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani, mwena wa irathĩro wa Jeriko. **33** No rĩrĩ, mũhĩrĩga wa Lawi ndwaheirwo igai nĩ Musa; Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩwe igai rĩa, o ta ũrĩa aamerĩire.

14 Maya nĩmo mabũrũri marĩa andũ a Isiraeli maheirwo matuĩke igai rĩa bũrũri-inĩ wa Kaanani, ũrĩa Eleazaru

mũthĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na atongoria a mbarĩ cia mĩhĩrĩga ya Isiraeli maamagaĩire. **2** Magai mao maagairwo na njĩra ya gũcuukĩra mĩtĩ kũrĩ o mĩhĩrĩga ĩyo kenda na nuthu, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa, **3** nĩgũkorwo Musa nĩaheete mĩhĩrĩga ĩrĩ na nuthu igai rĩao mwena wa irathĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani. No rĩrĩ, ndaaheete Alawii igai hamwe na andũ acio angĩ, **4** nĩgũkorwo ariũ a Jusufu nĩmatuĩkĩte mĩhĩrĩga ĩrĩ, nĩyo mũhĩrĩga wa Manase, na wa Efiraimu. Alawii matiigana kũgaĩrwo ithaka tiga o matũũra ma gũtũũra, na ithaka iria ciarigiicĩirie matũũra macio cia kũrĩithagia ndũũru ciao cia mbũri na ng'ombe. **5** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩgayania bũrũri ũcio o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **6** Na rĩrĩ, andũ a mũhĩrĩga wa Juda magĩthĩĩ kũrĩ Joshua kũu Giligali, nake Kalebu mũrũ wa Jefune ũrĩa Mũkenizi akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ ũhoru ũrĩa Jehova eerire Musa mũndũ wa Ngai ũkoniĩ nĩ nawe tũrĩ kũu Kadeshi-Barinea. **7** Nĩ ndaarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩna hĩndĩ ĩrĩa Musa ndungata ya Jehova aandũmire kuuma Kadeshi-Barinea thĩĩ ngathigaane bũrũri ũcio. Nĩndamũcookeirie ũhoru o ta ũrĩa warĩ ngoro-inĩ yakwa, **8** no rĩrĩ, ariũ a ithe witũ arĩa twaambatanĩtie nao nĩmatũmire ngoro cia andũ ciyũrwo nĩ guoya. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, nĩ nĩ ndarũmĩrĩire Jehova Ngai wakwa na ngoro yakwa yothe. **9** Nĩ ũndũ ũcio, Musa akĩĩhĩta na mwĩhĩtwa mũthenya o ro ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ti-itherũ bũrũri ũcio makinya maku marakinyangire ũgaatuĩka igai rĩaku na rĩa ciana ciaku nginya tene, nĩ ũndũ nĩũrũmĩrĩire Jehova Ngai wakwa na ngoro yaku yothe.’ **10** “Na rĩrĩ, o ta ũrĩa Jehova

eraniire nĩageeka-rĩ, nĩandũũrĩtie muoyo mĩaka mĩrongo ĩna na ĩtano kuuma hĩndĩ ĩrĩa aarĩirie Musa akĩmũhe ũhoru ũcio, hĩndĩ ĩyo yothe Isiraeli moorũũraga werũ-inĩ. Na rĩrĩ, ndĩ haha ũmũthĩ, ndĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩnana na ĩtano! **11** Ndĩ na hinya ũmũthĩ o ta ũrĩa ndarĩ naguo mũthenya ũrĩa Musa aandũmire; ndĩ na hinya wa gũthiĩ mbaara-inĩ o ta ũrĩa ndaarĩ naguo hĩndĩ ĩyo, hinya wa gũthiĩ rũgendo kana wa kũinũka mũciĩ. **12** Tondũ ũcio rĩu kĩihe bũrũri ũyũ wa irĩma, o ũrĩa Jehova aaririe ũhoru wago mũthenya ũcio. Wee mwene nĩwaiguire mũthenya ũcio atĩ andũ a Anaki maarĩ kũndũ kũu, namo matũũra mao maarĩ manene na makairigĩrwo na hinya mũno, na rĩrĩ, Jehova angĩkorwo hamwe na nĩ andeithie-rĩ, nĩngũmaingata o ta ũrĩa oigire.” **13** Nake Joshua agĩkĩrathima Kalebu mũrũ wa Jefune, na akĩmũhe Hebironi gũtuĩke igai rĩake. **14** Nĩ ũndũ ũcio Hebironi gũtũũire kũrĩ gwa Kalebu mũrũ wa Jefune ũcio Mũkenizi kuuma hĩndĩ ĩyo, nĩ ũndũ nĩarũmĩrĩire Jehova Ngai wa Isiraeli na ngoro yake yothe. **15** (Hebironi gwetagwo Kiriathu-Ariba nĩ ũndũ gwetanĩtio na Ariba, ũrĩa warĩ mũndũ mũnene mũno gũkĩra arĩa angĩ othe thĩinĩ wa andũ a Anaki). Naguo bũrũri ũkĩhoorera, gũkĩaga mbaara.

15 Naguo bũrũri ũrĩa wagaĩrwo mũhĩrĩga wa Juda, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ, wakinyĩte o mũhaka-inĩ wa bũrũri wa Edomu, o na ũgakinya werũ-inĩ wa Zini gĩturi-inĩ kĩa mwena ũcio wa gũthini. **2** Mũhaka wao wa mwena wa gũthini wambĩrĩire gĩcongoco-inĩ kĩa mwena wa gũthini kĩa Iria rĩa Cumbĩ, **3** mũhaka ũcio ũkahĩtũkĩra mwena wa gũthini wa Mwanya wa Akirabimu,

ũgathiĩ na mbere o nginya Zini, na ũkambatĩrĩra na mwena wa gũthini wa Kadeshi-Barinea. Ningĩ ũgathiĩ wĩgiritanĩtie na Hezironi, ũkambata ũgakinya Adari, ningĩ ũkarigiicũka ũgakinya Karika. **4** Ningĩ wacookete ũgathiĩ o ro ũguo nginya Azimoni, ũkoimĩrĩra karũũĩ ka bũrũri wa Misiri, ũkarĩkĩrĩria iria-inĩ. Ũyũ nĩguo mũhaka wao wa mwena wa gũthini. **5** Mũhaka wa mwena wa irathĩro warĩ Iria rĩa Cumbĩ nginya mũthia wa Rũũĩ rwa Jorodani. Naguo mũhaka wa mwena wa gathigathini wambĩrĩirie gĩcongoco-inĩ kĩa iria mũthia-inĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani, **6** ũkambatĩrĩra nginya Bethi-Hogila, na ũgathiĩ ũhĩtũkĩire mwena wa gathigathini wa Bethi-Araba, na ũkambata ũgakinya Ihiga-inĩ rĩa Bohani mũrũ wa Rubeni. **7** Ningĩ mũhaka ũcio wacookete ũkambata nginya Debiri uumĩte Gĩtuamba kĩa Akori, ũgacooka ũkerekerera gathigathini o nginya itũũra-inĩ rĩa Giligali, rĩrĩa rĩang'ethanĩire na Mwanya wa Adumimu, mwena wa gũthini wa mũkuru ũcio. Wacookete ũgathiĩ na mbere ũgakinya maaĩ-inĩ ma Eni-Shemeshu, na ũkoimĩrĩra o kũu Eni-Rogeli. **8** Ningĩ ũkambatania na Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu ũikũrũkanĩtie na kĩharũrũka kĩa mwena wa gũthini wa itũũra inene rĩa Mũjebusi (na nĩrĩo Jerusalemu). Kuuma hau ũkambata nginya gacũmbĩrĩ ga karĩma karĩa karĩ mwena wa ithũiro wa Gĩtuamba kĩa Hinomu o kũu mũthia wa gathigathini wa Gĩtuamba kĩa Refaimu. **9** Kuuma gacũmbĩrĩ ga karĩma mũhaka ũcio werekeire gĩthima kĩa maaĩ ma Nefitoa, ũkiumĩrĩra matũũra-inĩ ma kĩrĩma kĩa Efironi, na ũgaikũrũka ũgakinya Baala (na nokuo Kiriathu-Jearimu). **10** Ningĩ mũhaka ũcio ũkarigiicũka

na mwena wa ithũiro uumĩte Baala ũgakinya Kĩrĩma kĩa Seiru, ũgacooka ũgaaikũrũkania na kĩharũrũka kĩa mwena wa gathigathini wa kĩrĩma gĩa Jearimu (nĩkĩo Kesaloni), ũgathiĩ na mbere ũikũrũkĩte nginya Bethi-Shemeshu, na ũgakĩra nginya Timina. **11** Ningĩ mũhaka ũcio ũkoima hau, ũgathiĩ nginya kĩharũrũka-inĩ kĩa mwena wa gathigathini wa Ekironi, ũkehiũria werekeire Shikeroni, ũkahĩtũka, ũgathiĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Baala, na ũgakinya Jabuneeli. Mũhaka ũcio wathirĩire o iria-inĩ. **12** Naguo mũhaka wa mwena wa ithũiro wegiritanĩtie na hũgũrũrũ cia Iria rĩrĩa Inene. Īyo nĩyo mĩhaka ĩrĩa yathiũrũrũkiirie andũ a mũhĩrĩga wa Juda, o ta ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ. **13** O ta ũrĩa Jehova aamwathĩte-rĩ, Joshua nĩahaire Kalebu wa Jefune igai thĩinĩ wa mũhĩrĩga wa Juda, akĩheo Kiriathu-Ariba, na nokuo Hebironi. (Ariba nĩwe warĩ ithe wa Anaki). **14** Nake Kalebu akĩingata Anaki arĩa atatũ kuuma Hebironi, nĩo Sheshai, na Ahimani, na Talimai, arĩa njiaro cia Anaki. **15** Ningĩ agĩcooka agĩthĩĩ kũrũa na andũ arĩa maatũũraga itũũra inene rĩa Debiri (kũrĩa tene gwetagwo Kiriathu-Sefari.) **16** Nake Kalebu akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ugũtharĩkĩra na atunyane Kiriathu-Sefari, ũcio nĩwe ngũhe mwarĩ wakwa Akisa, amũhikie.” **17** Nake Othinieli mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebu, nĩwe watunyanire itũũra rĩu; nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe mwarĩ Akisa atuĩke mũtumia wake. **18** Mũthenya ũmwe rĩrĩa Akisa aathiire kũrĩ Othinieli-rĩ, akĩringĩrĩria Akisa ahooe mũgũnda kũrĩ ithe Kalebu. Aarĩkia kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake, Kalebu akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkwenda ngwĩkĩre atĩa?” **19** Nake akĩmũcookeria

atĩrĩ, “Ndagũthaiha ũndathime. Tondũ nĩũũheete bũrũri wa Negevu, he ithima cia maaĩ o nacio.” Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe ithima cia mwena wa rũgongo na cia mwena wa kĩanda. **20** Rĩĩrĩ nĩrĩo igai rĩa mũhĩrĩga wa Juda, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ. **21** Matũũra marĩa maarĩ mũthia wa gũthini ma mũhĩrĩga wa Juda thĩinĩ wa Negevu kwerekera mũhaka wa Edomu maarĩ maya: Kabizeeli, na Ederi, na Jaguri, **22** na Kina, na Dimona, na Adada, **23** na Kedeshi, na Hazoru, na Ithinani, **24** na Zifu, na Telemu, na Bealothu, **25** na Hazoru-Hadata, na Keriothu-Hezironi (na norĩo Hazoru), **26** na Amamu, na Shema, na Molada, **27** na Hazoru-Gada, na Heshimoni, na Bethi-Peletu, **28** na Hazoru-Shuali, na Birishiba, na Biziothia, **29** na Baala, na Iimu, na Ezemu, **30** na Elitoladi, na Chesili, na Horoma, **31** na Zikilagi, na Madimana, na Sanisana, **32** na Lebaothu, na Shilihimu, na Aini, na Rimoni; mothe nĩ matũũra mĩrongo ĩrĩ na kenda na tũtũũra twamo. **33** Namo matũũra marĩa maarĩ ituamba-inĩ cia irĩma cia mwena wa ithũĩro: maarĩ Eshitaoli, na Zora, na Ashina, **34** na Zanoa, na Eni-Ganimu, na Tapua, na Enamu, **35** na Jaramuthu, na Adulamu, na Soko, na Azeka, **36** na Shaaraimu, na Adithaimu, na Gederu (kana Gederothaimu); mothe maarĩ matũũra ikũmi na mana na tũtũũra twamo. **37** Zenani, na Hadasha, na Migidali-Gadi, **38** na Dilani, na Mizipe, na Jokitheeli, **39** na Lakishi, na Bozikathu, na Egiloni, **40** na Kaboni, na Lahamasu, na Kitilishu, **41** na Gederothu, na Bethi-Dagoni, na Naama, na Makeda; mothe maarĩ matũũra ikũmi na matandatũ na tũtũũra twamo. **42** na Libina, na Etheri, na Ashani, **43**

na Ifita, na Ashina, na Nezibu, **44** na Keila, na Akizibu, na Maresha; mothe maarĩ matũũra kenda na tũtũũra twamo. **45** Na Ekironi na mĩcĩĩ ĩrĩa yarĩthiũrũrũkĩirie, na tũtũũra twamo; **46** ningĩ itũũra rĩa Ekironi, nginya iria-inĩ na kũrĩa guothe gwakuhĩrĩirie Ashidodi, hamwe na tũtũũra twakuo; **47** o na Ashidodi na mĩcĩĩ ĩrĩa yarĩthiũrũrũkĩirie, na tũtũũra twarĩo; na Gaza na mĩcĩĩ ĩrĩa yarĩthiũrũrũkĩirie, na tũtũũra twa rĩo, nginya karũũĩ ka bũrũri wa Misiri, na hũgũrũrũ cia Iria rĩrĩa Inene. **48** Namo matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma nĩ: Shamiru, na Jatiri, na Soko, **49** na Dana, na Kiriathu-Sana (na no kuo Debiri), **50** na Anabu, na Eshitemo, na Animu, **51** na Gosheni, na Holoni, na Gilo; mothe maarĩ matũũra ikũmi na rĩmwe na tũtũũra twamo. **52** Na Araba, na Duma, na Eshani, **53** na Janimu, na Bethi-Tapua, na Afeka, **54** Humuta, na Kiriathu-Ariba (na no kuo Heberoni), na Zioru; mothe maarĩ matũũra kenda na tũtũũra twamo. **55** Maoni, na Karimeli, na Zifu, na Juta, **56** na Jezireeli, na Jokideamu, na Zanoa, **57** na Kaini, na Gibeaa, na Timina; mothe maarĩ matũũra ikũmi na tũtũũra twamo. **58** Na Halihuli, na Bethi-Zuru, na Gedoru, **59** na Maarathu, na Bethi-Anothu, na Elitekoni; mothe maarĩ matũũra matandatũ na tũtũũra twamo. **60** Kiriathu-Baali (na nĩkuo Kiriathu-Jearimu), na Raba; matũũra meerĩ na tũtũũra twamo. **61** Nakuo kũu werũ-inĩ matũũra maarĩ: Bethi-Araba, na Midini, na Sekaka, **62** na Nibushani, na itũũra inene rĩa Cumbĩ, na Eni-Gedi; mothe maarĩ matũũra matandatũ na tũtũũra twamo. **63** No rĩrĩ, andũ a Juda matiahotire kũingata Ajebusi, arĩa

maatũũraga Jerusalemu; na Ajebusi matũũranagia na andũ a Juda kũu Jerusalemu nginya ũmũthĩ.

16 Bũrũri ũrĩa wagaĩrwo ciana cia Jusufu wambĩrĩrie kuuma Jorodani o kũu Jeriko, mwena wa irathĩro wa maaĩ ma Jeriko, ũkambata kuuma kũu Jeriko, ũgatuĩkanĩria kũu werũ-inĩ nginya bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma ũgakinya Betheli. **2** Wacookete ũgathiĩ na mbere kuuma Betheli (na nokuo Luzu), ũkaringa ũgakinya bũrũri wa Aariki o kũu Atarothu, **3** ningĩ ũgaikũrũka na mwena wa ithũĩro, ũgakinya mũhaka-inĩ wa bũrũri wa Ajafileti, nginya rũgongo rwa Bethi-Horoni ya Mũhuro, na ũgacooka ũgathiĩ ũgakinya Gezeri, ũkarĩkĩrĩria iria-inĩ. **4** Nĩ ũndũ ũcio Manase na Efiraimu, njiaro cia Jusufu, ikĩĩgwatĩra igai rĩao. **5** ũyũ nĩguo warĩ bũrũri wa Efiraimu, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ: mwena wa irathĩro, mũhaka wa igai rĩao woimĩte Atarothu-Adari ũgathiĩ nginya Bethi-Horoni ya Rũgongo, **6** ũgathiĩ na mbere nginya iria-inĩ. Kuuma Mikemethathu mwena wa gathigathini, ũkarigiicũka na mwena wa irathĩro ũgakinya Taanathu-Shilo, ũkahitũkĩra kuo ũrorete na mwena wa irathĩro wa Janoa. **7** ũgacooka ũgaikũrũka kuuma Janoa nginya Atarothu na Naara, ũkahutia Jeriko, na ũkoimĩrĩra Rũũĩ rwa Jorodani. **8** Kuuma Tapua mũhaka ũcio ũgathiĩ ũrorete na mwena wa ithũĩro, ũgakinya mũkuru wa Kana, na ũkarĩkĩrĩria iria-inĩ. Rĩĩrĩ nĩrĩo rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Efiraimu, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **9** Bũrũri ũcio wothe warĩ hamwe na matũũra mothe na tũtũura twamo tũrĩa Efiraimu maagaĩrwo thĩinĩ wa igai rĩa andũ a mũhĩrĩga wa Manase. **10** No andũ

a mūhīrīga wa Efiraimu matiigana kūrūtūrūra andū a Kaanani arīa maatūūruga Gezeri; nginya ūmūthī andū a Kaanani matūūranagia hamwe na andū a Efiraimu, nao magītuīka ndungata marutage wīra o ūrīa mangīathwo marute.

17 Rīrī nīrīo rīarī igai rīa mūhīrīga wa Manase arī we irigithathi rīa Jusufu, na rīa Makiru, ūrīa warī irigithathi rīa Manase. Makiru nīwe warī ithe wa andū a Gileadi, arīa maaheirwo Gileadi na Bashani nī ūndū andū a Makiru maarī njamba cia hinya. **2** Nī ūndū ūcio igai rīrī nīrīo rīarī rīa andū acio angī a Manase, na nīo mbarī cia Abiezeri, na cia Heleku, na cia Aisiraeli, na cia Shekemu, na cia Heferi, o na cia Shemida. Icio nīcio ciarī njiaro iria ingī cia arūme cia Manase mūrū wa Jusufu kūringana na mbarī ciao. **3** No rīrī, ZELOFEHADI mūrū wa Heferi, mūrū wa Gileadi, mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase ndaarī na ciana cia aanake o tiga cia airītu, nao marīitwa mao maarī Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. **4** Nao airītu acio magīthī kūrī Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na kūrī Joshua mūrū wa Nuni, o na kūrī atongoria makīmeera atīrī, “Jehova nīathire Musa atī o na ithuī tūheo igai hamwe na ariū a ithe witū.” Nī ūndū ūcio Joshua akīmahe igai mariganītie na ariū a ithe wao o ta ūrīa Jehova aathanīte. **5** Igai rīa gīthaka kīa Manase rīarī thanju ikūmi tūtegūtara Gileadi na Bashani iria ciarī mwena wa irathīro wa Rūūī rwa Jorodani, **6** Na tondū airītu acio a mūhīrīga wa Manase nīmaheirwo igai hamwe na ariū a mūhīrīga ūcio, būrūri wa Gileadi ūgītuīka wa njiaro iria ingī cia Manase. **7** Naguo būrūri wa Manase

woimite o kuu Asheri nginya Mikemethathu mwena wa irathiro wa Shekemu. Mũhaka wagereire mwena wa gũthini kuuma kuu ũgakinya kwa andũ arĩa maatũũraga Eni-Tapua. **8** (Bũrũri wa Tapua warĩ wa Manase, no itũũra rĩa Tapu, rĩrĩa rĩarĩ mũhaka-inĩ wa Manase, rĩarĩ rĩa andũ a Efiraimu). **9** Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthiĩ na mbere ũrorete mwena wa gũthini ũgĩkinya mũkuru wa karũũ ga Kana. Kuu kwarĩ na matũũra ma Efiraimu o hamwe na matũũra ma Manase, no mũhaka wa Manase warĩ mwena wa gathigathini wa mũkuru ũcio, na warĩkĩrĩrie o iria-inĩ. **10** Mwena wa gũthini bũrũri warĩ wa Efiraimu, nago mwena wa gathigathini warĩ wa Manase. Bũrũri wa Manase wakinyite iria-inĩ, na ũkahakana na bũrũri wa Asheri mwena wa gathigathini, na Isakaru mwena wa irathiro. **11** Kuu Isakaru na Asheri, Manase no aarĩ na matũũra, namo nĩ Bethi-Shani, na Ibleamu, na andũ a Dori, na Endori, na Taanaka na Megido, hamwe na mĩciĩ rĩa yamathiũrũkĩrie (rĩa gatatũ mũtaratara-inĩ nĩ Nafothu). **12** No rĩrĩ, andũ a Manase matiahotire kũingata andũ arĩa maatũũraga matũũra macio, nĩgũkorwo andũ a Kaanani nĩmehotorete gũtũũra rũgongo rũu. **13** No rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Isiraeli maagiire hinya mũno, makĩhatĩrĩa andũ acio a Kaanani, makamarutithagia wĩra na hinya o ta ũrĩa mangĩamaathire, no matiigana kũmaingata moime kuu biũ. **14** Ningĩ andũ a Jusufu makĩũria Joshua atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũtũhe o igai rĩmwe na gĩcunjĩ o ro kĩmwe kĩrĩ igai riitũ? Tũrĩ andũ aingĩ na Jehova nĩatũrathimĩte mũno.” **15** Nake Joshua akĩmacookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo mũingĩhĩte-rĩ, na angĩkorwo bũrũri ũrĩa ũrĩ

irĩma wa Efiraimu nĩ mūnini mūno harĩ inyuĩ-rĩ, ambatai mūthiĩ kūrĩa mūtītū-inĩ na mwĩthererie būrūri inyuĩ ene kūu būrūri-inĩ wa Aperizi na wa Arefaimu.” **16** Andũ a Jusufu makīmūcookeria atĩrĩ, “Būrūri ūrĩa wa irima ndūngītūigana, nao andũ a Kaanani arĩa othe matūūruga werū-inĩ marĩ na ngaari cia ita cia igera, o ūndũ ūmwe na arĩa marĩ Bethi-Shani na matūūra makuo, na arĩa matūūruga gĩtuamba-inĩ kĩa Jezireeli.” **17** No Joshua akĩra nyūmba ya Jusufu, nĩo Efiraimu na Manase, atĩrĩ, “Inyuĩ mūrĩ aingĩ mūno na mūkagĩa na hinya mūno. Mūtingĩheo o igai rĩmwe, **18** no nīmūkūheo mūtītū wa būrūri ūrĩa ūrĩ irĩma o nago. Gūtheriei, nginya o kūrĩa guothe ūkinyĩte gūgaatuĩka kwanyu; o na akorwo andũ a Kaanani marĩ na ngaari cia ita cia igera, o na makorwo marĩ na hinya mūno-rĩ, no mūhote kūmaingata.”

18 Nakĩo kĩūngano gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩkĩūngana kūu Shilo na gĩkĩamba Hema-ya-Gūtūnganwo kuo, tondũ nĩmarĩkĩtie gĩtooria būrūri ūcio ūgakorwo ūrĩ rungu rwao, **2** no nĩ gwatigarire mĩhĩrĩga mūgwanja ya Isiraeli rĩrĩa itegwatĩre igai rĩayo. **3** Nĩ ūndũ ūcio Joshua akĩūria andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ mūgweterera mūtegūthiĩ kwĩgwatĩra būrūri ūrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamūheire? **4** Thuurai andũ atatū kuuma kūrĩ o mūhĩrĩga, na nĩ nĩngūmatūma magatuĩrie ūrĩa būrūri ūcio ūtariĩ na maandĩke ūhoru wago, wa ūrĩa ūngĩgaĩrwo o mūhĩrĩga. Thuutha ūcio macooke moke kūrĩ nĩ. **5** Na inyuĩ nīmūkagayania būrūri ūcio icunjĩ mūgwanja. Mūhĩrĩga wa Juda ūgaikara o kūu būrūri wago mwena wa gūthini, nayo nyūmba ya Jusufu iikare būrūri wayo mwena wa

gathigathini. **6** Mwarikia kwandika ūrĩa ng’ongo icio mūgwanja ingāyano-rĩ, mūndehere ūhoro o haha, na niĩ ndīmūcuukĩre mītĩ ndĩ mbere ya Jehova Ngai witũ. **7** No rĩrĩ, Alawii matikagaya igai gatagatĩ kanyu, nīgũkorwo igai rĩao nĩ gūtungatĩra Jehova na wĩra wa ūthĩnjĩri-Ngai. Nao andũ a Gadi, na a Rubeni, na nuthu ya mūhĩrĩga wa Manase nĩmarĩkĩtie kwĩgwatĩra igai rĩao kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, kũria Musa ndungata ya Jehova aamaheire.” **8** Nao andũ acio makĩambĩrĩria kuomagara magatuĩrie bũrũri ūcio. Nake Joshua akĩmaatha, akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mūgatuĩrie ūrĩa bũrũri ūcio ūtariĩ na mwandike ūhoro waguo. Thuutha ūcio mūcooke kũrĩ niĩ, na niĩ ndīmūcuukĩre mītĩ o gũkũ Shilo ndĩ mbere ya Jehova.” **9** Nĩ ūndũ ūcio andũ acio makiumagara magĩtuĩkania bũrũri ūcio, na makĩandika ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ūrĩa bũrũri ūcio watariĩ, o itũũra, maũgaĩte icunjĩ mūgwanja, na magĩcooka kũrĩ Joshua kambĩ-inĩ, o kũu Shilo. **10** Nake Joshua akĩmacuukĩra mītĩ o kũu Shilo mbere ya Jehova, na hau nĩho aagaĩre andũ a Isiraeli bũrũri ūcio kũringana na ūrĩa mĩhĩrĩga yao yagayanĩtio. **11** Na rĩrĩ, Joshua aacuukĩra bũrũri ūcio mītĩ-rĩ, wa mbere wagwĩrĩire mūhĩrĩga wa Benjamini, kũringana na ūrĩa mbarĩ ciao ciatariĩ. Bũrũri ūrĩa maagaĩrwo warĩ gatagatĩ ka mūhĩrĩga wa Juda na wa Jusufu: **12** Naguo mūhaka wa mwena wa gathigathini waambĩrĩrie Rũũ rwa Jorodani, ūkahitũkĩra kĩharũrũka-inĩ kĩa mwena wa gathigathini wa Jeriko, ūrorete mwena wa ithũiro ūgakinya bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma, ūkoimĩrĩra werũ wa Bethi-Aveni. **13** Kuuma kũu ūgakĩrania ūrorete

na mwena wa kiharūrūka kĩa gũthini kĩa Luzu (na norĩo Betheli) na ũgaikūrūka nginya Atarothu-Adari gũkuhĩ na kĩrĩma kĩa mwena wa gũthini wa itũūra rĩa Bethi-Horoni ya Mũhuro. **14** Kuuma kĩrĩma kĩrĩa kĩng'etheire Bethi-Horoni mwena wa gũthini, mũhaka ũcio ũkarigiicũka na mwena wa na gũthini ũgereire na mwena wa ithũĩro, ũkiumĩrĩra Kiriathu-Baali (na norĩo Kiriathu-Jearimu), itũūra rĩmwe rĩa andũ a Juda. Ũguo nĩguo mũhaka ũcio watariĩ mwena wa ithũĩro. **15** Naguo mwena wa gũthini mũhaka waambĩrĩrie gĩturi-inĩ kĩa Kiriathu-Jearimu, ũgathiĩ ũrorete mwena wa ithũĩro, ũkoimĩrĩra gĩthima-inĩ kĩa maaĩ ma Nefitoa. **16** Ningĩ mũhaka ũcio waikūrūkĩte o nginya magūrũ-inĩ ma kĩrĩma kĩrĩa kĩang'etheire Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, gathigathini wa Gĩtuamba kĩa Refaimu. Naguo ũgĩkūrūka na kĩaanda gĩa Gĩtuamba kĩa Hinomu, wĩgiritanĩtie na kiharūrūka kĩa mwena wa gũthini wa itũūra inene rĩa Ajebusi, ũgĩkūrūka nginya Eni-Rogeli. **17** Mũhaka ũcio wacookete ũkegonya na mwena wa gathigathini, ũgathiĩ nginya Eni-Shemeshu, na ũgathiĩ na mbere nginya Galilothu, itũūra rĩrĩa rĩng'etheire Mwanya wa Adumimu, ũgaikūrūka nginya Ihiga-inĩ rĩa Bohani mūrũ wa Rubeni. **18** Mũhaka wathiite na mbere nginya kiharūrūka-inĩ gĩa gathigathini kĩa Bethi-Araba na ũgaikūrūka nginya Araba. **19** Ningĩ ũgacooka ũkarora kiharūrūka kĩa mwena wa gathigathini kĩa Bethi-Hogila, na ũkoimĩrĩra gĩcongoco-inĩ kĩa mwena wa gathigathini kĩa Iria rĩa Cumbĩ, o kũu mũthia-inĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani mwena wa gũthini. Ũcio nĩguo warĩ mũhaka wa mwena wa gũthini. **20** Rũũĩ rwa Jorodani

nĩruo rwarĩ mũhaka wa mwena wa irathĩro. Ĩyo nĩyo yarĩ mĩhaka ĩrĩa yathiũrũrũkĩte igai rĩa mbarĩ cia Benjamini mĩena ĩyo yothe. **21** Mũhĩrĩga wa Benjamini, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ, warĩ na matũũra maya: Jeriko, na Bethi-Hogila, na Emeki-Keziza, **22** na Bethi-Araba, na Zemaraimu, na Betheli, **23** na Avimu, na Para, na Ofira, **24** Kefari-Amoni, na Ofini, na Geba; mothe maarĩ matũũra ikũmi na meerĩ na tũtũũra twamo. **25** O na ningĩ warĩ na Gibeoni, na Rama, na Beerothu, **26** na Mizipe, na Kefira, na Moza, **27** na Rekemu, na Iripeeli, na Tarala, **28** na Zela, na Elefu, na Itũũra inene rĩa Ajebusi (na nĩrĩo, Jerusalemu), na Gibeathi, na Kiriathu; mothe maarĩ matũũra ikũmi na mana na tũtũũra twamo. Rĩu nĩrĩo rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Benjamini kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ.

19 Mũtĩ wa keerĩ wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Simeoni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. Igai rĩao rĩarĩ thĩĩnĩ wa bũrũri wa Juda. **2** Igai rĩu rĩao rĩarĩ na matũũra maya: Birishiba (kana Shiba), na Molada, **3** na Hazari-Shuali, na Bala, na Ezemu, **4** na Elitoladi, na Bethulu, na Horoma, **5** na Zikilagi, na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susa, **6** na Bethi-Lebaothu, na Sharuheni; mothe maarĩ matũũra ikũmi na matatũ na tũtũũra twamo. **7** Matũũra marĩa mangĩ maarĩ Aini, na Rimoni, na Etheri, na Ashani, matũũra mana na tũtũũra twamo, **8** hamwe na tũtũũra tũrĩa tũngĩ tuothe twathiũrũrũkĩirie matũũra macio o nginya Baalathu-Biri (norĩo Rama ya kũu Negevu). Rĩu nĩrĩo rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa andũ a Simeoni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **9** Igai rĩu mũhĩrĩga wa Simeoni wagaĩrwo rĩarutirwo kuuma igai rĩa andũ

a Juda, nĩ ũndũ gĩcunjĩ kĩa Juda kĩarĩ kĩnene gũkĩra ũrĩa maabataire. Nĩ ũndũ ũcio andũ a mũhĩrĩga wa Simeoni makĩgwatĩra igai rĩao thĩinĩ wa bũrũri wa Juda. **10** Mũtĩ wa gatatũ wagũĩrĩire mũhĩrĩga wa Zebuluni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ: Mũhaka wa igai rĩao wathiĩte nginya Saridi. **11** Mũhaka ũcio ũkĩambata ũrorete na mwena wa ithũĩro ũgĩkinya Marala, ũkĩhutia Dabeshethu na ũgĩtambũrũka ũgĩkinya karũũĩ karĩa kaarĩ hakuhĩ na Jokineamu. **12** ũgĩcooka ũkĩrigiicũka na mwena wa irathĩro kuuma Saridi werekeire mwena ũrĩa riũa rĩrathagĩra, ũrorete bũrũri wa Kisilothu-Taboru, na ũkerekera Daberathu, ũkambata ũgakinya Jafia. **13** Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthĩĩ na mbere ũrorete mwena wa irathĩro, ũgĩkinya Gathi-Heferi na Ethi-Kazini; ũkiumĩrĩra Rimoni, na ũkĩrigiicũka mwena wa Nea. **14** Kuuma hau mũhaka ũcio ũgĩthiũrũrũka na mwena wa gathigathini, ũgĩkinya Hanathoni, na ũkĩrĩkĩrĩra gĩtuamba-inĩ kĩa Ifita-Eli. **15** Matũũra marĩa maanyiitĩtwo nĩ mũhaka ũcio maarĩ Katathu, na Nahalali, na Shimuroni, na Idala, na Bethlehemu. Mothe maarĩ matũũra ikũmi na meerĩ na tũtũũra twamo. **16** Matũũra macio na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa Zebuluni, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **17** Mũtĩ wa kana wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Isakaru kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **18** Bũrũri wao warĩ na matũũra maya: Jezireeli, na Kesulothu, na Shunemu, **19** na Hafaraimu, na Shioni, na Anaharathu, **20** na Rabithu, na Kishioni, na Ebezu, **21** na Remethu, na Eni-Ganimu, na Eni-Hada, na Bethi-Pazezu. **22** Mũhaka wahutĩtie Taboru, na Shahazuma, na Bethi-Shemeshu,

na ūkarīkīrīria Jorodani. Mothe maarī matūūra ikūmi na matandatū na tūtūūra twamo. **23** Matūūra macio na tūtūūra twamo nīmo maarī igai rīa mūhīrīga wa Isakaru, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi. **24** Mūtī wa gatano wagwīrīire mūhīrīga wa Asheri, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi. **25** Būrūri wao warī na matūūra maya: Helikathu, na Hali, na Beteni, na Akishafu, **26** na Alameleki, na Amadi, na Mishali. Mwena wa ithūiro mūhaka wahutītie Karimeli na Shihoru-Libunathu. **27** Ūgacooka ūkarigiicūka ūrorete na mwena wa irathīro, ūgakinya Bethi-Dagoni, ūkahutia Zebuluni na Gītuamba kīa Ifita-Eli, ūgacooka ūkerekera mwena wa gathigathini ūgakinya Bethi-Emeki na Neieli, ūhītūkīire Kabuli mwena wa ūmotho. **28** Mūhaka ūcio ūgīthīi nginya Abudoni, na Rehobu, na Hamoni, na Kana, ūgīkinya Sidoni īrīa Nene. **29** Mūhaka ūcio ūgīcōoka ūkīrigiicūka werekeire Rama, ūgīthīi nginya itūūra inene rīrīa rīirige na hinya rīa Turo, ūgīcōoka ūkīrigiicūka ūgīkinya Hosa, na ūkiumīrīra iria rīrīa rīrī gūkuhī na Akizibu, **30** o na matūūra ma Uma, na Afeku, na Rehobu. Macio maarī matūūra mīrongo īrī na meerī na tūtūūra twamo. **31** Matūūra macio hamwe na tūtūūra twamo nīmo maarī igai rīa mūhīrīga wa Asheri, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi. **32** Mūtī wa gatandatū wagwīrīire mūhīrīga wa Nafitali, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi: **33** Mūhaka wao woimire Helefu o kūu mūtī-inī ūrīa mūnene thīinī wa Zaananimu, ūkīhītūkīra Adami-Nekebu na Jabineeli, ūgīkinya Lakumu, na ūkīrīkīrīra Jorodani. **34** Mūhaka ūcio ūkīrigiicūka ūrorete mwena wa ithūiro ūhītūkīire Azinothu-Taboru,

na ūkiũmĩrĩra Hukoku. Nĩwahutĩtie Zebuluni mwena wa gũthini, na ūkahutia Asheri mwena wa ithũĩro, na ūkahutia Jorodani mwena wa irathĩro. **35** Matũũra marĩa maarĩ mairigĩre na hinya maarĩ Zidimu, na Zeri, na Hamathu, na Rakathu, na Kinerethu, **36** na Adama, na Rama, na Hazoru, **37** na Kedeshi, na Edirei, na Eni-Hazoru, **38** na Ironi, na Migidali-Eli, na Horemu, na Bethi-Anathu, na Bethi-Shemeshu. Mothe maarĩ matũũra ikũmi na kenda na tũtũũra twamo. **39** Matũũra macio na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Nafitali, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **40** Mũtĩ wa mũgwanja wagwĩrĩire mũhĩrĩga wa Dani, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **41** Bũrũri wa igai rĩa warĩ na matũũra maya: Zora, na Eshitaoli, na Iri-Shemeshu, **42** na Shaalabini, na Aijaloni, na Ithila, **43** na Eloni, na Timina, na Ekironi, **44** na Eliteke, na Gibethoni, na Baalathu, **45** na Jehudu, na Bene-Beraka, na Gathi-Rimoni, **46** na Me-Jarikoni, na Rakoni, hamwe na gĩcunjĩ kĩrĩa kĩng'etheire Jopa. **47** (No rĩrĩ, andũ a Dani nĩmaremirwo nĩ kwĩgwatĩra bũrũri wao; nĩ ũndũ ũcio makĩambata magĩtharĩkĩra itũũra rĩa Leshemu, makĩrĩtunyana na makĩũraga andũ arĩa maatũũraga kuo na rũhiũ rwa njora, narĩo rĩgĩgĩtuĩka rĩa. Nao magĩtũũra kũu Leshemu. Makĩrĩtua Dani o ta ũrĩa ithe wao eetagwo.) **48** Matũũra macio na tũtũũra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Dani, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **49** Rĩrĩa maarĩkirie kũgaya bũrũri ũcio kũringana na ũrĩa icunjĩ ciaheanĩtwo-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhe Joshua mũrũ wa Nuni igai gatagatĩ-inĩ kao, **50** o ta ũrĩa Jehova aathanĩte. Nao maamũheire

itũũra rĩrĩa oorĩtie aheo narĩo nĩ Timuna-Sera o kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu. Nake agĩaka itũũra rĩu agĩtũũra kuo. **51** Maya nĩmo mabũrũri marĩa Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na atongoria a mbarĩ cia mĩhĩrĩga ya Isiraeli maaheanire na njĩra ya gũcuuka mĩtĩ kũu Shilo o mbere ya Jehova itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. Na nĩ ũndũ ũcio makĩrĩkia kũgaya bũrũri ũcio.

20 Nake Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, **2** “Ĩra andũ a Isiraeli mathuure matũũra manene ma kũũrĩrwo, marĩa ndamũheire ũhoru wamo rĩrĩa ndaaririe na Musa, **3** nĩgeetha mũndũ o wothe ũrĩa ũngĩũraga mũndũ na njĩra ya mũtino na atekwenda-rĩ, no orĩre kuo na agĩe na ũgitĩri kuuma kũrĩ mũrĩhĩria wa thakame ĩrĩa ĩitĩtwo. **4** “Rĩrĩa orĩra itũũra rĩmwe rĩa macio manene-rĩ, nĩarĩrũgamaga kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene, nake akoiga ũrĩa ekĩte arĩ mbere ya athuuri a itũũra rĩu inene. Nao makamwĩtikĩria atũũre itũũra rĩu rĩao na makamũhe handũ atũũranie nao. **5** Nake mũrĩhĩria wa thakame ĩyo ĩitĩtwo angĩmuuma thuutha, matikaneane mũndũ ũcio mũthitange, tondũ oragĩte mũndũ wa itũũra rĩake atekwenda na ataciirĩire gwĩka ũguo. **6** Mũndũ ũcio nĩarekwo aikare itũũra rĩu inene nginya hĩndĩ ĩrĩa akaarũgama mbere ya andũ monganĩte aciirithio, kana nginya rĩrĩa gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene ũcio ũratungata hĩndĩ ĩyo gĩgaakinya. Thuutha ũcio no acooke mũcĩĩ gwake o itũũra-inĩ rĩrĩa oimĩte akĩũra.” **7** Nĩ ũndũ ũcio makĩamũra Kedeshi itũũra rĩrĩa rĩrĩ kũu Galili bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Nafitali, na Shekemu itũũra

rĩa bŭrŭri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, na Kiriathu-Ariba (na nĩkuo Hebironi) itũũra rĩa bŭrŭri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Juda. **8** Naguo mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani mŭrĩmo wa Jeriko magĩthuura Bezeri kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu mũhĩrĩga-inĩ wa Rubeni, na Ramothu kũu Gileadi mũhĩrĩga-inĩ wa Gadi, na Golani thĩinĩ wa Bashani mũhĩrĩga-inĩ wa Manase. **9** Mũndũ o wothe Mũisiraeli o na kana mũndũ wa kũngĩ ũtũũranagia nao ũrĩa ũngĩũraga mũndũ ataciĩire gwĩka ũguo no oorĩre matũũra-inĩ macio manene maathuurĩtwo nĩguo ndakooragwo nĩ mŭrĩhanĩria wa thakame ĩyo ĩtĩtwo atanarũgama mbere ya andũ monganĩte aciirithio.

21 Na rĩrĩ, atongoria a nyũmba cia Alawii magĩthĩ kŭrĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na kŭrĩ Joshua mŭrũ wa Nuni, o na kŭrĩ atongoria a nyũmba cia mĩhĩrĩga ĩrĩa ĩngĩ ya Isiraeli **2** kũu Shilo bŭrŭri wa Kaanani makĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩathanire na kanua ka Musa atĩ tũkaaheo matũũra ma gũtũũra, marĩ na kũndũ gwa kŭrĩithagĩria mahiũ maitũ.” **3** Nĩ ũndũ ũcio, andũ a Isiraeli makĩhe Alawii matũũra o hamwe na kũndũ gwa kŭrĩithio kuuma magai-inĩ mao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte: **4** Na rĩrĩ, mĩtĩ yacuukwo-rĩ, mũtĩ wa mbere wagwĩrĩire mbarĩ ya Akohathu, kŭringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ. Alawii arĩa maarĩ a rŭciaro rwa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai maaheirwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma mũhĩrĩga ya Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini. **5** Acio angĩ a rŭciaro rwa Kohathu maaheirwo matũũra ikũmi kuuma mbarĩ ya mũhĩrĩga wa Efiraimu, na wa Dani, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. **6** Njiaro cia Gerishoni ciaheirwo

matũũra ikũmi na matatũ kuuma mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase kũu Bashani. **7** Njiaro cia Merari, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ, ciaheirwo matũũra ikũmi na meerĩ kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni. **8** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩkĩhe Alawii matũũra macio na kũndũ kũrĩa kwamathiũrũkĩirie kũrĩ ũrĩithio wao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Musa. **9** Kuuma mũhĩrĩga wa Juda na wa Simeoni andũ a Isiraeli makĩheana matũũra maya magwetetwo na marĩtwa **10** (matũũra maya maaheirwo njiaro cia Harũni arĩa maarĩ a mbarĩ cia Akohathu cia mũhĩrĩga wa Alawii, nĩ ũndũ nĩo magwĩrĩrwo nĩ mũtĩ wa mbere): **11** Magĩkĩmahe Kiriathu-Ariba (na no kuo Hebironi), hamwe na kũndũ kũrĩa gwathiũrũkĩirie gwa kũrĩithĩrio mahiũ kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Juda. (Ariba nĩwe warĩ ithe wa Anaki). **12** No rĩrĩ, mĩgũnda na tũtũura tũrĩa twathiũrũkĩirie itũũra rĩu inene nĩmaheete Kalebu mũrũ wa Jefune gũtuĩke igai rĩake. **13** Nĩ ũndũ ũcio njiaro cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai magĩcihe Hebironi (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na ikĩheo Libina, **14** na Jatiri, na Eshitemoa, **15** na Holoni, na Debiri, **16** na Aini, na Juta, na Bethi-Shemeshu, o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; matũũra mothe maarĩ kenda kuuma kũrĩ mũhĩrĩga ĩyo ĩĩrĩ. **17** Na kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini makĩheo Gibeoni, na Geba, **18** na Anathothu, na Alimoni o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana. **19** Matũũra mothe ma athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ njiaro cia Harũni,

maarĩ ikũmi na matatũ o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio. **20** Nacio mbarĩ icio ingĩ ciatigarĩte cia Kohathu cia mũhĩrĩga wa Alawii ciaheirwo matũũra kuuma kũrĩ mũhĩrĩga wa Efiraimu ta ũũ: **21** Kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Gezeri, **22** na Kibizaimu, na Bethi-Horoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana. **23** Ningĩ kuuma mũhĩrĩga wa Dani makĩheo Eliteke, na Gibethoni, **24** na Aijaloni, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana. **25** Kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase makĩheo Taanaka, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra meerĩ. **26** Matũũra macio mothe ikũmi hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio nĩmo maheirwo mbarĩ icio ingĩ cia Kohathu. **27** Na rĩrĩ, mbarĩ cia Agerishoni cia mũhĩrĩga wa Alawii ciaheirwo ta ũũ: kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, nĩ itũũra rĩa Golani kũu Bashani (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Be-Eshitara, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra meerĩ; **28** kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru, ikĩheo Kishioni, na Deberathu, **29** na Jaramuthu, na Eni-Ganimu, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana; **30** kuuma mũhĩrĩga wa Asheri, ikĩheo Mishali, na Abidoni **31** na Helikathu, na Rehobu hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana; **32** kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali, ikĩheo Kedeshi kũu Galili (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Hamothu-Dori na Karitani, hamwe na

ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra matatū.

33 Matūūra mothe ma mbarī cia Agerishoni maarī ikūmi na matatū hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio. **34** Nacio mbarī cia Amerari (nao nīo Alawii arīa angī maatigaire) makīheo: kuuma mūhīrīga wa Zebuluni, nī itūūra rīa Jokineamu, na Karita, **35** na Dimuna, na Nahalali, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra mana; **36** kuuma mūhīrīga wa Rubeni, ikīheo Bezeri, na Jahazu, **37** na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra mana; **38** kuuma mūhīrīga wa Gadi, ikīheo Ramothu kūu Gileadi (itūūra inene rīa kūūrīrwo nī mūdū ūrīa ūraganīte), na Mahanaimu, **39** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio; mothe maarī matūūra mana. **40** Matūūra mothe marīa maaheirwo mbarī cia Amerari, nao nīo Alawii arīa maatigaire, maarī ikūmi na meerī. **41** Nī ūndū ūcio matūūra ma Alawii thīinī wa būrūri ūrīa wegwatīirwo nī andū a Isiraeli maarī mīrongo ĩna na manana marī mothe, hamwe na ithaka ciamo cia ūrīithio. **42** O itūūra rīarī na ūrīithio ūrīa warīthiūrūrūkīirie; ūguo nīguo matūūra macio mothe maatarī. **43** Nī ūndū ūcio Jehova akīhe Isiraeli ūhurūko mīena yothe, o ta ūrīa eerīte maithe mao na mwīhītwa. Maarīkia kwīgwatīra būrūri ūcio ūgītūika wao, magītūūra kuo. **44** Nake Jehova akīmahe ūhurūko na mīena yothe o ta ūrīa eerīte maithe mao na mwīhītwa. Gūtīrī thū o na ĩmwe yao yahotire kūmeetiiria, nīgūkorwo Jehova nīaciheanīte moko-inī mao. **45** Gūtīrī kīrīkanīro o na kīmwe kīa maūdū marīa mega Jehova aameerīre gītaahingirio; ciīranīro icio ciothe nīciyahingirio.

22 Ningĩ Joshua agĩĩta andũ a Mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi. na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, **2** akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmwĩkĩte maũndũ marĩa mothe Musa ndungata ya Jehova aamwathire, na nĩmũnjathĩkĩire maũndũ-inĩ mothe marĩa ndĩmwathĩte. **3** Matukũ macio mothe mathirĩte o nginya ũmũthĩ-rĩ, mūtĩrĩ mwatiganĩria ariũ a thoguo, no nĩmũrutĩte wĩra ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamũheire. **4** Na rĩrĩ, kuona atĩ Jehova nĩaheete ariũ a thoguo ũhurũko o ta ũrĩa eeranĩire-rĩ, cookai mũthĩĩ mĩcĩĩ kwanyu bũrũri-inĩ ũrĩa Musa ndungata ya Jehova aamũheire mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani. **5** No rĩrĩ, menyerera mũno mũtikanaage kũhingia maathani na watho ũrĩa Musa ndungata ya Jehova aamũheire; akĩmwĩra mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũrũmagie njĩra ciake ciothe, na mwathĩkagĩre maathani make, na mūtũũre mwĩgwatanĩtie nake, na mũmũtungatagĩre na ngoro cianyu ciothe na mĩoyo yanyu yothe.” **6** Nake Joshua akĩmarathima, akĩmeera mathĩĩ, nao magĩthĩĩ, makĩinũka kwao mĩcĩĩ. **7** (Musa nĩaheete nuthu ĩmwe ya mũhĩrĩga wa Manase gĩthaka kũu Bashani, nayo nuthu ĩyo ĩngĩ ya mũhĩrĩga ũcio Joshua akĩmĩhe gĩthaka mwena wa ithũĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani hamwe na ariũ a ithe wao.) Rĩrĩa Joshua aameerire mainũke-rĩ, nĩamarathimire, **8** akĩmeera atĩrĩ, “Cookai mĩcĩĩ kwanyu hamwe na ũtonga wanyu mũnene, wa mahiũ maingĩ, na betha, na thahabu, na icango, na igera, na nguo nyingĩ mũno cia kwĩhumba, na mũthĩĩ mũgayane indo icio mũtahĩte kuuma kũrĩ thũ cianyu na ariũ a ithe wanyu.” **9** Nĩ ũndũ ũcio mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na

nuthu ya Manase magītiga andū a Isiraeli Shilo kūu Kaanani nīguo macooke Gileadi, būrūri wao kīūmbe, ūrīa meegwatīire nague o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **10** Rīrīa maakinyire Gelilothu gūkuhī na Rūūī rwa Jorodani kūu būrūri wa Kaanani-rī, mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase nīmakire kīgongona kīnene biū o kūu hūgūrūrū-inī cia Rūūī rwa Jorodani. **11** Na rīrīa andū a Isiraeli maaiguire atī nīmakīte kīgongona kūu mūhaka-inī wa Kaanani kūu Gelilothu gūkuhī na Rūūī rwa Jorodani mwena wa andū a Isiraeli-rī, **12** kīungano gīothe gīa Isiraeli gīkīūngana Shilo nīguo gīkarūe nao. **13** Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli magītūma Finehasi mūrū wa Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai athī būrūri wa Gileadi; athī kūrī mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi na nuthu ya Manase. **14** O hamwe nake, magītūma atongoria ikūmi o mūtongoria ūmwe akarūgamīrīra mūhīrīga o mūdū ūmwe wa Isiraeli, o ūmwe wao nīwe warī mūnene wa nyūmba ya ithe thīinī wa mbarī cia andū a Isiraeli. **15** Rīrīa maathiire Gileadi, magīthī kūrī mūhīrīga wa Rubeni, na Gadi, na nuthu ya Manase, makīmeera atīrī, **16** “Kīūngano gīothe kīa Jehova gīkūmūūria atīrī, ‘Nī kī gītūmīte mwage kwīhokeka harī Ngai wa Isiraeli? Mwahota atīa kūhutatīra Jehova mūkeyakīra kīgongona nīguo mūkīrīre Jehova mūmūremere? **17** Mehia marīa meekīrwo Peori matitūiganīte? Nginya ūmūthī ūyū tūtīrī twetheria mehia macio, o na gūtūika mūthiro nīwokire igūrū rīa kīrīndī kīa Jehova! **18** Rīu na inyuī nī Jehova mūrahutatīra? “Mūngīremera Jehova ūmūthī, rūciū nake nīakarakarīra kīrīndī gīothe gīa Isiraeli. **19** Angīkorwo

būrūri ūrīa mwīgwatīire nīmūthaahu-rī, ringai mūūke būrūri wa Jehova, kūrīa hema ya Jehova ĩrī, mūgayane būrūri na ithuī. No rīrī, mūtikaremere Jehova kana mūtūremere na ūndū wa kwīyakīra kīgongona kīanyu inyuī ene, o tiga kīgongona kīrīa kīrī kīa Jehova Ngai witū. **20** Rīrīa Akani mūrū wa Zera aagire kwīhokeka maūndū-inī makoniī indo iria ciamūrītwo cia kūniinwo-rī, githī mang’ūrī matiakinyīrīire kīrīndī gīothe gīa Isiraeli? Mūndū ūcio to we wiki wakuire nī ūndū wa mehia make.” **21** Hīndī ĩyo andū a Rubeni, na a Gadi, na a nuthu ya Manase magīcookeria anene a mbarī cia Isiraeli makīmeera atīrī: **22** “Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehova! Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehova! Nīwe ūūī! Narīo Isiraeli nīrīmenye! Angīkorwo ūndū ūyū nī wa ūremi o na kana kwaga gwathīkīra Jehova, mūtīgatūtīgie muoyo ūmūthī. **23** Angīkorwo nītwakīte kīgongona gītū ithuī ene nīguo tūhutātīre Jehova, na tūrutage maruta ma njino na ma mūtu, o na kana tūkarutagīra igongona rīa ūiguano igūrū rīakīo-rī, Jehova aroīyūrīria gītūmi kīa ūhoru ūcio harī ithuī. **24** “Aca! Ithuī twekire ūguo nī ūndū wa gwītīgīra atī mūthenya ūmwe njiaro cianyu ciahota gūkeera ciitū atīrī, ‘Inyuī nī ūhoru ūrīkū mūrī naguo na Jehova Ngai wa Isiraeli? **25** Jehova nīekīrīte mūhaka wa Rūūī rwa Jorodani ūtuīke wa gūtūhakanīa ithuī na inyuī, na andū aya a Rubeni na Gadi! Gūtīrī ūndū mwītāinwo na Jehova.’ Nī ūndū ūcio njiaro cianyu ciahota gūtūma ciitū itige gūcooka gwītīgīra Jehova. **26** “Kīu nīkīo gītūmire tuuge atīrī, ‘Nītwīhaarīrie twīakīre kīgongona, no ti kīa maruta ma njino o na kana magongona mangī.’ **27** No

rĩrĩ, nĩ gĩtuĩke ũira gatagatĩ gaitũ na inyuĩ na njiarwa iria igooka, atĩ tũrĩhooyagĩra Jehova hema-inĩ yake tũrĩ na maruta maitũ ma njino, na magongona na maruta ma ũiguano. Ningĩ matukũ ma thuutha njiaro cianyu itikeera njiaro ciitũ atĩrĩ, ‘Mũtirĩ na igai harĩ Jehova.’ **28** “Na ithuĩ tũkiuga atĩrĩ, ‘Mangĩgaatwĩra ũguo, o na kana meere njiaro ciitũ ũguo-rĩ, nĩtũkamacookeria, tũmeere atĩrĩ: Ta rorai muone mũhianĩre wa kĩgongona kĩa Jehova, kĩrĩa maithe maitũ maakire, gĩtiakirwo nĩ ũndũ wa maruta ma njino na magongona mangĩ, no gĩakirwo nĩguo gĩtuĩke ũira gatagatĩ gaitũ na inyuĩ.’ **29** “Kũroaga gĩtuĩka ũguo, atĩ no tũremere Jehova tũmũhutĩre ũmũthĩ na ũndũ wa gwaka kĩgongona kĩngĩ gĩa keerĩ gĩa kũrutĩra maruta ma njino, na maruta ma mũtu na magongona mangĩ, tĩa o kĩgongona kĩa Jehova Ngai witũ kĩrĩa gĩakĩtwo hema-inĩ yake.” **30** Rĩrĩa Finehasi, mũthĩnjĩri-Ngai hamwe na atongoria a kĩrĩndĩ, o acio atongoria a mbarĩ cia andũ a Isiraeli maaiguire ũrĩa Rubeni, na Gadi, na Manase moigire-rĩ, magĩkena. **31** Nake Finehasi mũrũ wa Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩra Rubeni, na Gadi, na Manase atĩrĩ, “Ūmũthĩ nĩtwamenya atĩ Jehova arĩ hamwe na ithuĩ, tondũ mũtihĩĩrie Jehova ũndũ-inĩ ũyũ. Rĩu nĩmũteithũkĩtie andũ a Isiraeli kuuma guoko-inĩ kwa Jehova.” **32** Nake Finehasi mũrũ wa Eleazaru, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, hamwe na atongoria magĩcooka Kaanani thuutha wa gũcemanĩa na andũ a Rubeni na Gadi kũu Gileadi, nao magĩcookeria andũ a Isiraeli ũhoru. **33** Nĩmakenire nĩ kũigua ũhoru ũcio, na makĩgooca Ngai. Na matiigana gũcooka kwaria ũhoru wa kũrũa nao atĩ

nĩguo maharaganie bũrũri ũrĩa andũ a Rubeni na Gadi matũũraga. **34** Nao andũ a Rubeni na Gadi magĩta kĩgongona kũ ũũ: Mũira Gatagatĩ Gaitũ atĩ Jehova nĩwe Ngai.

23 Thuutha wa ihinda inene gũthira na Jehova agĩkorwo aheete andũ a Isiraeli ũhurũko kuuma kũrĩ thũ ciao ciothe iria ciamathiũrũrũkĩirie, na Joshua agĩkorwo aarĩ mũkũrũ mũno na akaingĩhia mĩaka-rĩ, **2** agĩta andũ a Isiraeli othe, na athuuri ao, na atongoria, na atuithania a maciira, na anene, akĩmeera atĩrĩ: “Rĩu nĩ ndĩ mũkũrũ na ngaingĩhia mĩaka. **3** Inyuĩ ene nĩmwĩoneire maũndũ marĩa mothe Jehova Ngai wanyu ekĩte ndũrĩrĩ ici ciothe Nĩ ũndũ wanyu, nĩgũkorwo nĩ Jehova Ngai wanyu wamũrũrĩre. **4** Ririkanai ũrĩa ndamũgairĩre ndũrĩrĩ iria ciatigarĩte ituĩke igai rĩa mĩhĩrĩga yanyu, hamwe na mabũrũri ma ndũrĩrĩ iria nĩ mwene ndatooririe, kuuma Rũũ rwa Jorodani o nginya Iria rĩrĩa Inene rĩa mwena wa ithũiro. **5** Jehova Ngai wanyu we mwene nĩagaciingata imweherere. Nĩagacieheria mbere yanyu, na inyuĩ nĩmũkegwatĩra bũrũri wao ũtuĩke wanyu, o ta ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamwĩrĩre. **6** “Gĩai na hinya mũno; mũrũmie na mwathĩkagĩre watho wothe ũrĩa wandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa watho wa Musa, mũtekũgarũrũka na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. **7** Mũtikanagwatanĩre na ndũrĩrĩ ici itigaire thĩinĩ wanyu; mũtikanagwete marĩitwa ma ngai ciacio kana mwĩhĩte nacio. Mũtikanacitungatĩre kana mũciinamĩrĩre. **8** No inyuĩ no nginya mũrũmie kwĩgwatania na Jehova Ngai wanyu, o ta ũrĩa mũkoretwo mũgũka nginya ũmũthĩ. **9** “Jehova nĩamũingatiire ndũrĩrĩ

nene na irĩ hinya mũno ikamweherera; na nginya ũmũthĩ ũyũ gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũhotete kũmwĩtiria. **10** Mũndũ ũmwe wanyu atooragia andũ ngiri, Nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyu nĩwe ũmũrũagĩrĩra, o ta ũrĩa eeranĩire. **11** Nĩ ũndũ ũcio mwĩmenyererei mũno nĩguo mwendage Jehova Ngai wanyu. **12** “No rĩrĩ, mũngĩgarũrũka na mũnyitanagĩre na matigari ma ndũrĩrĩ ici itigaire thĩinĩ wanyu na mũhikanie nacio na mũgwatanĩre nacio, **13** hĩndĩ ĩyo na inyuĩ mũmenye wega atĩ Jehova Ngai wanyu ndagacooka kũingata ndũrĩrĩ icio ciehere mbere wanyu. No rĩrĩ, igaatuĩka cia kũmũheenereria o na ituĩke ta mũtego ya kũmũgwatia, na ituĩke iboko cia kũmũhũura, na mũigua ya kũmũtũra maitho, nginya mũthire bũrũri-inĩ ũyũ mwega, ũrĩa Jehova Ngai wanyu amũheete. **14** “Rĩu nĩ ngirie gwĩthĩra na njĩra ĩrĩa andũ othe a thĩ mathiiga. Nĩmũũ na ngoro cianyu ciothe, na maroho manyu atĩ gũtirĩ kĩranĩro o na kĩmwe kĩa maũndũ marĩa mothe mega Jehova Ngai wanyu aamwĩrĩre atahingĩtie. Irĩkanĩro ciothe nĩhingĩtio, na gũtirĩ o na kĩmwe gĩtahingĩte. **15** No rĩrĩ, o ta ũrĩa cĩranĩro ciothe njega iria Ngai eeranĩire ihingĩte-rĩ, ũguo noguo Jehova akaamũrehithĩria ũũru ũrĩa wothe oigĩte nĩakamũrehere, o nginya amũniine mwehere bũrũri-inĩ ũyũ mwega amũheete. **16** Mũngĩthũkia kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu kĩrĩa aamwathire mũrũmagĩrĩre, na mũcooke gũtungatagĩra ngai ingĩ na mũgaciinamĩrĩra-rĩ, marakara ma Jehova nĩmakamũrĩrĩmbũkĩra, na inyuĩ nĩmũgakua narua mũthire bũrũri ũyũ mwega amũheete.”

24 Ningĩ Joshua agĩcookanĩrĩria mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli kũu Shekemu. Agĩĩta athuuri, na atongoria, na atuithania a maciira, na anene a Isiraeli, nao magĩthĩĩ makĩrũgama mbere ya Ngai. **2** Nake Joshua akĩĩra andũ othe atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘Tene mũno maithe manyu, nĩo Tera ithe wa Iburahĩmu na Nahoru, maatũũraga mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũĩ rwa Farati na makahooyaga ngai ingĩ. **3** No nĩndarutire ithe wanyu Iburahĩmu, oime bũrũri ũcio ũrĩ mũrĩmo wa rũũĩ rũu rwa Farati, ngĩmũtongoria kũu Kaanani guothe, na ngĩmũhe njiaro nyingĩ. Nĩndamũheire Isaaka, **4** nake Isaaka ngĩmũhe Jakubu na Esaũ. Nĩndagaĩire Esaũ bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Seiru, no Jakubu na ariũ ake magĩkũrũka magĩthĩĩ Misiri. **5** “Ningĩ ngĩcooka ngĩtũma Musa na Harũni, na ngĩhũũra andũ a Misiri na maũndũ marĩa mothe ndeekire kũu, ngĩcooka ngĩmaruta kuo. **6** Rĩrĩa ndaarutire maithe manyu kũu bũrũri wa Misiri, nĩmwakinyire iria-inĩ, nao andũ a Misiri makĩmarũmĩrĩra na ngaari cia ita, na andũ mahaicĩte mbarathi o nginya Iria Itune. **7** Nao andũ a Isiraeli magĩkaĩra Jehova amateithie, nake agĩkĩra nduma gatagatĩ kanyu na andũ a Misiri; ningĩ agĩtũma iria rĩmakorere, akĩmathika narĩo. Nĩmweyoneire na maitho manyu ũrĩa ndeekire andũ a Misiri. Ningĩ mũgĩcooka mũgĩtũũra werũ-inĩ matukũ maingĩ. **8** “Ningĩ ngĩmũtwara bũrũri wa Aamori arĩa maatũũraga mwena wa irathĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani. Nao makĩrũa na inyuĩ na niĩ ngĩmaneana moko-inĩ manyu. Nĩndamaanangire mamweherere, na inyuĩ mũkĩgwatĩra bũrũri wao ũgĩtuĩka wanyu. **9** Na rĩrĩa Balaki mũrũ wa Ziporu mũthamaki

wa Moabi eeharagĩria kũrũa na Isiraeli-rĩ, nĩatũmanĩire Balamu mũrũ wa Beori nĩguo oke amũrume. **10** No nĩ ndingĩathikĩrĩirie Balamu; nĩ ũndũ ũcio agĩkĩrĩria kũmũrathima maita maingĩ, na nĩ ngĩmũhonokia kuuma moko-inĩ make. **11** “Ningĩ mũkĩringa Rũũ rwa Jorodani na mũgĩkinya Jeriko. Nao andũ a Jeriko makĩrũa na inyuĩ, o ta ũrĩa Aamori, na Aperizi, na Akaanani, na Ahiti, na Agirigashi, na Ahivi, na Ajebusi o nao nĩmarũire na inyuĩ, no nĩ ngĩmaneana moko-inĩ manyu. **12** Ngĩcooka ngĩrekia magi marĩ mboora mathiĩ mbere yanyu, marĩa maamaingatire mamweherere, o hamwe na athamaki arĩa eerĩ a Aamori. Ti inyuĩ mwamaingatire na rũhiũ rwanyu rwa njora kana na ũta wanyu. **13** Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũhe bũrũri mũtaanogeire na matũũra mũtaakĩte; na nĩkũo mũtũũraga, mũkĩrĩaga maciaro ma mĩgũnda ya mĩthabibũ na mĩtamaiyũ ĩrĩa mũtaahaandire.’ **14** “Na rĩrĩ, mwĩtigĩrei Jehova na mũmũtungatagĩre mũtarĩ na ũhinga, na mũrĩ ehokeku kũna. Eheriai ngai iria maithe manyu ma tene maahooyaga kũu mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati, o na kũu bũrũri wa Misiri, na mũtungatagĩre o Jehova. **15** No rĩrĩ, mũngĩona ũhoru ũcio wa gũtungatagĩra Jehova ta ũtamwagĩrĩre-rĩ, thuurai ũmũthĩ ũrĩa mũrĩtungatagĩra, mũmenye kana nĩ ngai iria maithe manyu maatungatagĩra kũu mũrĩmo wa rũũ, kana nĩ ngai cia Aamori arĩa ene bũrũri ũyũ mũtũũraga. No ha ũhoru wakwa mwene na nyũmba yakwa-rĩ, tũrĩtungatagĩra Jehova.” **16** Nao andũ acio magĩcookia makiuga atĩrĩ, “Kũroaga gũtuĩka ũguo, atĩ tũtiganĩrie Jehova atĩ nĩguo tũtungatire ngai ingĩ! **17** Nĩgũkorwo nĩ Jehova Ngai witũ we mwene watũrutire

būrūri wa Misiri hamwe na maithe maitū, tūkiama būrūri ūcio wa ūkombo, na akiringa ciama icio nene ūguo na tūgiciona na maitho maitū. Nīaatūgitirire rūgendo-inī rwitū ruothe kūrīa twagereire, o na tūrī gatagatī ka ndūrīrī ciothe kūrīa twatuīkanīirie. **18** Nake Jehova nīaingatire ndūrīrī icio ciothe ciehere mbere iitū, o hamwe na Aamori arīa maatūūruga būrūri-inī ūcio. Tondū ūcio o na ithuī tūrītungatagīra Jehova, nī ūndū nīwe Ngai witū.” **19** Nake Joshua akīira andū acio atīrī, “Mūtingīhota gūtungatīra Jehova. Jehova nī Ngai Mūtheru; we nī Ngai ūrī ūiru. Ndakamūrekera ūremi wanyu o na kana mehia manyu. **20** Mūngīgaatiganīria Jehova na mūtungatīre ngai cia kūngī, nīakamūgarūrūka na amūrehere mwanangīko amūniine, o na amwīkīte maūndū mega.” **21** No andū acio makīira Joshua atīrī, “Aca! Ithuī tūrītungatagīra Jehova.” **22** Nake Joshua akīmeera atīrī, “Inyuī ene mūrī aira a ūguo mwoiga, atī nīmwathuura gūtungatagīra Jehova.” Nao makīmūcookeria, makīmwīra atīrī, “Ī, ithuī tūrī aira.” **23** Joshua akīmeera atīrī, “Rīu-rī, kīeheriei ngai cia kūngī iria irī thīinī wanyu, na mūheane ngoro cianyu biū harī Jehova Ngai wa Isiraeli.” **24** Nao andū acio makīira Joshua atīrī, “Ithuī tūrītungatagīra Jehova Ngai witū na tūmwathīkagīre.” **25** Mūthenya o ro ūcio Joshua agīthondekera andū kīrīkanīro, na akīmandīkīra kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo na mawatho, marī o kūu Shekemu. **26** Nake Joshua akīandīka maūndū macio Ibuku-inī rīa Watho wa Ngai. Agīcooka akīoya ihiga inene, akīrūrūgamia hau gītina-inī kīa mūtī wa mūgandi hakuhī na handū-harīa-haamūre ha Jehova. **27** Akīira

andũ acio othe atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ! Ihiga rĩrĩ nĩrĩo rĩgũtuĩka mũira witũ wa ũrĩa tuoiga. Nĩrĩguĩte ciugo ciothe iria Jehova atwĩrĩte. Nĩrĩo rĩgũtuĩka mũira wanyu mũngĩkaaga kwĩhokeka harĩ Ngai wanyu.” **28** Nake Joshua agĩcooka akĩra andũ acio mathiĩ, o mũndũ acooke kũrĩa igai rĩake rĩarĩ. **29** Thuutha wa maũndũ macio Joshua mũrũ wa Nuni, ndungata ya Jehova, agĩkua arĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana na ikũmi. **30** Nao makĩmũthika kũu gĩthaka kĩa igai rĩake, o kũu Timinathu-Sera bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu gathigathini wa kĩrĩma kĩa Gaashu. **31** Nao andũ a Isiraeli magĩtungatĩra Jehova matukũ-inĩ mothe ma Joshua na ma athuuri arĩa maatigirwo muoyo Joshua akua, o arĩa maamenyete maũndũ mothe marĩa Jehova ekĩte Nĩ ũndũ wa Isiraeli. **32** Namo mahĩndĩ ma Jusufu, marĩa andũ a Isiraeli maarehete kuuma bũrũri wa Misiri, magĩthikwo kũu Shekemu gacigo-inĩ ga gĩthaka kĩrĩa Jakubu aagũrĩte kuuma kũrĩ ariũ a Hamoru, ithe wa Shekemu. Rĩu nĩrĩo rĩatuĩkire igai rĩa njaro cia Jusufu. **33** Nake Eleazaru mũrũ wa Harũni agĩkua na agĩthikwo kũu Gibe, kũrĩa kwagaĩrwo mũriũ Finehasi, o kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu.

Atiirĩrĩri

1 Thuutha wa Joshua gũkua, andũ a Isiraeli makĩũria Jehova atĩrĩ, “Nĩ a mekwambata mathiĩ mbere magatũhũũranĩre kũrĩ andũ a Kaanani?” **2** Nake Jehova agĩcokia atĩrĩ, “Andũ a Juda nĩo megũthiĩ, tondũ nĩneanĩte bũrũri ũcio moko-inĩ mao.” **3** Hĩndĩ ĩyo andũ a Juda makĩĩra andũ a Simeoni, ariũ a ithe wao, atĩrĩ, “Ũkai mwambatanie na ithuĩ tũtoonye bũrũri ũrĩa twagaĩrwo, tũkahũũrane na andũ a Kaanani, na ithuĩ nĩtũgaacooka tũthiĩ na inyuĩ tũkahũũranĩre igai rĩanyu.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Simeoni magĩthiĩ hamwe nao. **4** Rĩrĩa andũ a Juda maamatharĩkĩire-rĩ, Jehova akĩneana andũ a Kaanani na Aperizi moko-inĩ mao, nao andũ a Juda makĩũraga arũme 10,000 kũu Bezeki. **5** Kũu nĩkuo maakorire Adoni-Bezeki, makĩhũũrana nake, magĩtooria andũ a Kaanani na Aperizi. **6** Adoni-Bezeki akĩũra, no makĩmũteng’eria, makĩmũnyiita, makĩmũtinia ciara iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ. **7** Nake Adoni-Bezeki akiuga atĩrĩ, “Athamaki mĩrongo mũgwanja matinĩtio ciara ciao iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ, moonganagia rũitĩki rwa irio rungu rwa metha yakwa. Na rĩrĩ, Ngai nĩandĩhĩte nĩ ũndũ wa ũrĩa ndeekire.” Nao makĩmũtwara Jerusalemu, na agĩkuĩra kuo. **8** Ningĩ andũ a Juda magĩtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu, o narĩo makĩrĩtunyana, makĩũraga andũ a itũũra rĩu na hiũ cia njora, magĩcokia makĩrĩcina na mwaki. **9** Thuutha wa ũguo, andũ a Juda magĩkũrũka makahũũrane na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Negevu na magũrũ-inĩ ma irĩma cia

mwena wa ithũiro. **10** Ningĩ magĩthiĩ kũhũũrana na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Hebironi (kũrĩa tene gwetagwo Kiriathu-Ariba) maathiĩ makĩhoota Sheshai, na Ahimani, na Talimai. **11** Kuuma kũu magĩthiĩ kũrĩa na andũ arĩa maatũũraga Debiri (kũrĩa tene gwetagwo Kiriathu-Sefari.) **12** Nake Kalebu akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũgũtharĩkĩra na atunyane Kiriathu-Sefari-rĩ, ũcio nĩwe ngũhe mwarĩ wakwa Akisa, amũhikie.” **13** Nake Othinieli, mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebu ũrĩa mũnini, nĩwe watunyanire itũũra rĩu. Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe mwarĩ Akisa atuĩke mũtumia wake. **14** Mũthenya ũmwe Akisa nĩathiire kũrĩ Othinieli, nake akĩringĩrĩria Akisa ahooe mũgũnda kũrĩ ithe Kalebu. Aarĩkia kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake, Kalebu akĩũria mwarĩ atĩrĩ, “Ūkwenda ngwĩkĩre atĩa?” **15** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndagũthaita ũndathime. Tondũ nĩũũheete bũrũri wa Negevu, he ithima cia maaĩ o nacio.” Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe ithima cia mwena wa rũgongo na cia mwena wa kĩaanda. **16** Nacio njiaro cia mũthoni-we wa Musa, ũrĩa Mũkeni, ikĩambata ikiuma Itũũra Inene rĩa Mĩkĩndũ irĩ hamwe na andũ a Juda, igĩthiĩ gũtũũrania na andũ a werũ wa Juda ũrĩa ũrĩ Negevu gũkuhĩ na Aradi. **17** Nao andũ a Juda magĩthiĩ hamwe na andũ a Simeoni ariũ a ithe wao, na magĩtharĩkĩra andũ a Kaanani arĩa maatũũraga Zefathu, nao makĩananga itũũra rĩu inene biũ. Nĩ ũndũ ũcio rĩgĩtwo Horoma. **18** O na ningĩ andũ a Juda magĩtunyana matũũra manene ma Gaza, na Ashikeloni, na Ekironi, o itũũra inene na bũrũri warĩo. **19** Jehova aarĩ hamwe na andũ a Juda. Magĩkĩĩnyiitĩra

būrūri ūrīa ūrī irīma, no matiahotire kūingata andū arīa maatūūruga kūrīa kwaraganu, nīgūkorwo maarī na ngaari cia ita cia igera. **20** Na o ta ūrīa Musa eeranīire, Heberoni kwaheirwo Kalebu, nake akīingata ariū atatū a Anaki kuuma kuo. **21** No rīrī, andū a Benjamini nīmaremīrwo nī kūingata andū a Jebusi arīa maatūūruga Jerusalemu. Andū a Jebusi matūūranagia na andū a Benjamini kūu Jerusalemu nginya ūmūthī. **22** Na rīrī, andū a nyūmba ya Jusufu magītharīkīra Betheli, nake Jehova aarī hamwe nao. **23** Rīrīa maatūmire andū magathigaane Betheli (kūrīa mbere ĩyo gwetagwo Luzu), **24** athigaani acio makīona mūndū akiuma kūu itūūra-inī rīu inene, makīmwīra atīrī, “Tuonie ūrīa tūngītoonya itūūra rīrī inene, na nītūgaagwīka maūndū mega.” **25** Nī ūndū ūcio akīmoonīa, nao makīūruga andū a itūūra rīu inene na rūhiū rwa njora, no makīhonokia mūndū ūcio na nyūmba yake yothe. **26** Mūndū ūcio agīcooka agīthī būrūri wa Ahiti, kūrīa aakire itūūra inene, na akīrīta Luzu, na nīrīo rīitwa rīarīo o na ūmūthī. **27** No andū a Manase matiaingatire andū a Bethi-Shani, kana andū a Taanaka, kana andū a Dori kana andū a Ibileamu, kana andū a Megido na matūūra marīa maamarigīicīrie, tondū andū a Kaanani nīmatuīte itua rīa gūtūūra būrūri ūcio. **28** Na rīrī, rīrīa andū a Isiraeli maagīire na hinya, makīrutithia andū a Kaanani wīra wa hinya, no matiigana kūmaingata biū. **29** O nao andū a Efiraimu matiigana kūingata andū a Kaanani arīa maatūūruga kūu Gezeri, no andū acio a Kaanani maathiire o na mbere gūtūūrania hamwe nao. **30** O nao andū a Zebuluni matiigana kūingata andū a Kaanani arīa

maatūuraga kūu Kitironi kana Nahaloli, arīa maatigaire gatagatī kao; no nīmamarutithirie wīra na hinya. **31** O na andū a Asheri matiigana kūingata andū othe arīa maatūuraga Ako, kana arīa matūuraga Sidoni, kana arīa maatūuraga Ahalabu, kana arīa maatūuraga Akizibu, kana arīa maatūuraga Heliba, kana arīa maatūuraga Afeku, kana arīa maatūuraga Rehobu, **32** na tondū wa ūguo andū a Asheri magītūurania na andū a Kaanani arīa maatūuraga būrūri ūcio. **33** O nao andū a Nafitali matiigana kūingata andū arīa maatūuraga kūu Bethi-Shemeshu, o na kana arīa maatūuraga Bethi-Anathu; no andū a Nafitali o nao maatūuranirie na andū a Kaanani arīa maatūuraga būrūri ūcio, nao andū arīa maatūuraga Bethi-Shemeshu na Bethi-Anathu magītuika andū ao a kūrutithagio wīra wa hinya. **34** Andū a Aamori makīhingīrīria andū a Dani kūu būrūri ūrīa ūrī irīma, makīmagirīrīria gūikūrūka kūrīa kwaraganu. **35** Ningī Aamori nīmatuīte itua rīa gūtūūra Kīrīma-inī kīa Herezu, na kīa Aijaloni, na kīa Shaalubimu, no rīrīa andū a nyūmba ya Jusufu maagīre na hinya, o nao Aamori magītuika a kūrutithio wīra wa hinya. **36** Mūhaka wa Aamori woimīte Ituīkanīrio rīa Akirabimu, ūgakinya Sela na ūkahītūka.

2 Na rīrī, mūraika wa Jehova nīambatire agīkinya Bokimu oimīte Giligali, akiuga atīrī, “Nī nī nī ndaamwambatirie ngīmūruta būrūri wa Misiri na ngīmūtongoria nginya būrūri-inī ūrīa ndeerīre maithe manyu na mwīhītwa atī nīngamahe. Ngiuga atīrī, ‘Nī ndirī hīndī ngaathūkia kīrīkanīro giitū na inyuī, **2** na inyuī mūtikanagīe na kīrīkanīro na andū a būrūri ūyū, no nīmūkoinanga

igongona ciao.’ No inyuĩ mũtiinjathĩkĩire. Mwĩkĩte ũguo nĩkĩ? **3** Nĩ ũndũ ũcio, ndamwĩra atĩrĩ, ndikũmaingata mamweherere; no megũtuĩka ta mũigua ĩmũtheecage mũena, nacio ngai ciao ituĩke mũtego harĩ inyuĩ.” **4** Rĩria mũraika wa Jehova aarĩkirie kwarĩria andũ a Isiraeli maũndũ macio mothe, andũ makĩrĩra manĩrĩire, **5** nao magĩta handũ hau Bokimu. Nao makĩrutĩra Jehova magongona hau. **6** Thuutha wa Joshua kũrekereria andũ a Isiraeli-rĩ, andũ acio magĩthĩi kwĩgwatĩra bũrũri, o mũndũ igai rĩake. **7** Nao andũ acio magĩtungatĩra Jehova matukũ-inĩ mothe ma Joshua na ma athuuri arĩa maatigirwo marĩ muoyo Joshua akua, arĩa meyoneire maũndũ mothe manene marĩa Jehova eekĩire Isiraeli. **8** Nake Joshua mũrũ wa Nuni, ndungata ya Jehova, aakuire arĩ na ũkũrũ wa mũaka igana na ikũmi. **9** Nao makĩmũthika kũu gĩthaka-inĩ gĩake o kũu Timinathu-Heresi bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, mwena wa gathigathini wa Kĩrĩma kĩa Gaashu. **10** Thuutha wa rũciaro rũu ruothe gũkua, gũkĩgĩa na rũciaro rũngĩ rũtooĩ Jehova kana rũkamenya maũndũ marĩa eekĩire Isiraeli. **11** Ningĩ andũ a Isiraeli magĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova na magĩtungatĩra ngai cia Baali. **12** Nao magĩtirika Jehova, Ngai wa maithe mao ũrĩa wamarutĩte bũrũri wa Misiri. Nao makĩrũmĩrĩra na makĩhooya ngai cia mũthemba mũingĩ cia andũ arĩa maamarigiicĩirie, magĩtũma Jehova arakare **13** tondũ nĩmatirikĩte Jehova, magatungatagĩra Baali na Maashitharothu. **14** Nake Jehova akĩrakarĩra andũ a Isiraeli, akĩmaneana kũrĩ atharĩkanĩri arĩa maatahire indo ciao. Akĩmarekereria thũ ciao iria ciamathiũrũrũkĩirie, na

matiacookire gūciitiiria. **15** Rīrīa rīothe andū a Isiraeli maathiiaga kūrūa, guoko kwa Jehova kwamookagīrīra magatooorio, o ta ūrīa eehītīte na mwīhītwa kūrī o. Nao makīnyamarīka mūno. **16** Ningī Jehova akīmaarahūrīra atiiirīri būrūri arīa maamahonokirie moko-inī ma andū acio maamatharīkagīra. **17** No rīrī, o na kūrī ūguo, matiigana kūigua atiiirīri būrūri acio ao, no nīmahūūrire ūmaraya na ūndū wa kūhooya ngai ingī. Matiigana gwīka ta maithe mao, no nīmagarūrūkire narua, magītiga gūthī na mīthiire īrīa maithe mao maathiiaga nayo, nīyo mīthiire ya gwathīkīra maathani ma Jehova. **18** Rīrīa rīothe Jehova aamaarahūragīra mūtiirīri būrūri-rī, Jehova aakoragwo hamwe na mūtiirīri būrūri ūcio, akamahonokagia moko-inī ma thū ciao hīndī īrīa yothe mūtiirīri būrūri ūcio aarī muoyo; nīgūkorwo Jehova nīamaiguagīra tha nī ūndū wa ūrīa macaayaga nī kūhinyīrīrio nī arīa mamanyariiraga. **19** No mūtiirīri būrūri akua, andū magacookerera maūndū mooru makīria kūrī marīa ma maithe mao, makarūmagīrīra ngai ingī, magacihooyaga na magacitungatīra. Makīrega gūtiga mītugo īyo yao mīūru na mīthiire yao ya ūremi. **20** Tondū ūcio, Jehova agīkīrakario mūno nī andū a Isiraeli, akiuga atīrī, “Tondū rūrīrī rūrū nīrūthūkītie kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīire na maithe mao ma tene, na nī rwagīte kūnjigua-rī, **21** ndigūcooka kūrutūrūra rūrīrī o na rūmwe rwa iria Joshua aatigire kuo agīkua. **22** Nīcio ngūhūthīra kūgeria andū a Isiraeli, nīguo menye kana nīmekūrūmia mīthiire ya Jehova, na mathiiage nayo o ta ūrīa maithe mao meekaga.” **23** Jehova nīetīkīririe ndūrīrī icio itigare

kuo, na ndaigana gūcirutūrūra o rīmwe na ūndū wa gūcineana moko-inĩ ma Joshua.

3 Ici nīcio ndūrĩrĩ iria Jehova aatigirie kuo nĩguo ageragie andū a Isiraeli arĩa mataamenyerete ūhoru wa mbaara cia kūu Kaanani. **2** (Eekire ūguo nĩgeetha arute njiaro cia andū a Isiraeli ūhoru wa mbaara tondū njiaro icio itiamenyete ūhoru wa kūrūa mbaara). **3** Ndūrĩrĩ icio nīcio ici: aathani arĩa atano a Afilisti, na Akaanani othe, na Asidoni, na Ahivi arĩa maatūūruga irĩma-inĩ cia Lebanoni kuuma Kĩrĩma kĩa Baali-Herimoni o nginya Lebo-Hamathu. **4** Ciatigirio nĩgeetha igerie andū a Isiraeli, nĩguo monwo kana nĩmarĩathĩkagĩra maathani ma Jehova marĩa aaheete maithe mao ma tene na guoko kwa Musa. **5** Andū a Isiraeli magītūūrania na Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. **6** Nao makĩhikia airĩtu ao, na makĩheana airĩtu ao mahikio nĩ aanake a andū acio, na magītungatĩra ngai ciao. **7** Andū a Isiraeli nĩmekire ūūru maithe-inĩ ma Jehova; makĩriganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao, na magītungatĩra ngai cia Baali na cia Ashera. **8** Namu marakara ma Jehova magĩakanĩra andū a Isiraeli o nginya akĩmarekereria moko-inĩ ma Kushani-Rishathaimu mūthamaki wa Aramu-Naharaimu, ūrĩa andū a Isiraeli maatungatĩre mĩaka ĩnana. **9** No rĩrĩa maarĩrĩre Jehova, akĩmaarahūrĩra mūndū wa kūmahonokia wetagwo Othinieli mūrū wa Kenazu, mūrū wa ithe na Kalebu ūrĩa mūnini, nake akĩmahonokia. **10** Roho wa Jehova agĩũka igūrū rĩake, agĩtuũka mūtiirĩrĩri būrūri wa Isiraeli na agĩthĩi ita-inĩ. Nake Jehova akĩneana Kushani-Rishathaimu mūthamaki wa Aramu moko-inĩ

ma Othinieli, nake akīmūtooria. **11** Nĩ ũndũ ũcio būrūri ũgĩkorwo na thayũ mĩaka mĩrongo ĩna, nginya rĩrĩa Othinieli mūrũ wa Kenazu aakuire. **12** O rĩngĩ andũ a Isiraeli magĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova, na tondũ wa gwĩka ũũru ũcio Jehova akĩhe Egiloni mūthamaki wa Moabi hinya wa gūtooria Isiraeli. **13** Egiloni akĩgĩra andũ a Amoni na Amaleki, makĩũngana hamwe nake magĩtharĩkĩra andũ a Isiraeli, na makĩmatunya Itũura rĩrĩa Inene rĩa Mĩkĩndũ. **14** Andũ a Isiraeli magĩtuĩka ndungata cia Egiloni mūthamaki wa Moabi mĩaka ikũmi na ĩnana. **15** O rĩngĩ andũ a Isiraeli makĩrĩrĩra Jehova, nake akĩmahe mũndũ wa kũmahonokia wetagwo Ehudu, warĩ wa kĩmotho; mūrũ wa Gera ũrĩa Mũbenjamini. Nao andũ a Isiraeli makĩmūtũma na irĩhi rĩa igooti kūrĩ Egiloni mūthamaki wa Moabi. **16** Na rĩrĩ, Ehudu nĩathondekete rūhiũ rwa njora rūũgĩ mĩena yeerĩ, ta rwa buti ĩmwe na nuthu kũraiha rūrĩa oohereire njohero-inĩ yake mwena wa ũrĩo nguo-inĩ thĩinĩ. **17** Nake agĩtwarĩra Egiloni mūthamaki wa Moabi igooti, na rĩrĩ, Egiloni aarĩ mũndũ mũnoru mũno. **18** Thuutha wa Ehudu kũmũnengera igooti, akiumagaria andũ arĩa maarĩkuuĩte, magĩthiĩ. **19** Nowe mwene aakinya mĩhianano-inĩ ĩrĩa yarĩ hakuhĩ na Giligali, akĩhũndũka, agĩthiĩ akĩra mūthamaki ũcio atĩrĩ, “Ndĩ na ndũmĩrĩri yaku ya hito.” Nake mūthamaki akiuga atĩrĩ, “Kirai!” Nao arĩa othe maamūtungatagĩra makĩehera harĩ we. **20** Nake Ehudu akĩmũkuhĩrĩria rĩrĩa aikarĩte arĩ o wiki nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki ya igūrũ, ĩrĩa aikaraga hĩndĩ ya riũa. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndĩ na ndũmĩrĩri yaku kuuma kūrĩ Ngai.” Na rĩrĩa

mũthamaki ookagĩra kuuma gĩtĩ-inĩ kĩrĩa aikarĩire, **21** Ehudu agĩtambũrũkia guoko gwake kwa ũmotho, akĩruta rũhiũ rwa njora kuuma njohero-inĩ yake mwena wa ũrĩo, agĩtheeca mũthamaki ũcio nda. **22** O na mũtĩ waruo ũgĩtoonya na rũhiũ rũkiumanĩra na thuutha. Ehudu ndaacomorire rũhiũ, namo maguta makĩrũhumbĩra. **23** Ningĩ Ehudu agĩthiĩ gĩthaku-inĩ, akĩhinga mĩrango ya nyũmba ĩyo ya igũrũ, akĩmũhingĩrĩria kuo. **24** Ehudu aarĩkia gũthiĩ, ndungata cia mũthamaki igĩũka igĩkora mĩrango ya nyũmba ya igũrũ ĩrĩ mĩhinge, ikiuga atĩrĩ, “No nginya akorwo nĩ gwĩteithia areteithia kanyũmba-inĩ ka na thĩĩnĩ.” **25** Nacio igĩeterera o nginya igĩconoka, no rĩrĩa aagire kũhingũra mĩrango ya nyũmba, ikĩoya hingũro ikĩhingũra mĩrango. Na hau ikĩona mũnene wao agũite thĩ arĩ mũkuũ. **26** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo cieteraire ihingũrĩrowĩ, Ehudu akĩĩyũrĩra. Akĩhĩtũkĩra mĩhianano-inĩ akĩũrĩra Seira. **27** Aakinya kuo akĩhuha karumbeta kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, nao andũ a Isiraeli magĩkũrũkania nake moimĩte irĩma-inĩ, amatongoretie. **28** Akĩmaatha atĩrĩ, “Nũmĩrĩrai, nĩgũkorwo Jehova nĩaneanĩte Moabi thũ yanyu moko-inĩ manyu.” Nĩ ũndũ ũcio magĩkũrũka makĩmũrũmĩrĩra, makĩnyiita mariũko ma Rũũĩ rwa Jorodani marĩa maaringagĩrĩra bũrũri wa Moabi, na matiigana gwĩtikĩria mũndũ o na ũrĩkũ aringe rũũĩ rũu. **29** Na hĩndĩ ĩyo makĩũraga andũ ta 10,000 a Moabi, na othe maarĩ andũ njamba na maarĩ na hinya; na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wahonokire. **30** Mũthenya ũcio andũ a Moabi magĩtuĩka ndungata cia andũ a Isiraeli, naguo bũrũri ũgĩkorwo na thayũ mĩaka mĩrongo ĩnana. **31** Thuutha

wa Ehudu hagĩũka mũndũ wetagwo Shamigari mũrũ wa Anathu, ũrĩa woragire Afilisti magana matandatũ na mũcengi ũrĩa ũtindikaga ndegwa. O nake akĩhonokia andũ a Isiraeli.

4 Thuutha wa Ehudu gũkua-rĩ, andũ a Isiraeli o rĩngĩ magĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. **2** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmarekereria moko-inĩ ma Jabini, mũthamaki wa bũrũri wa Kaanani ũrĩa waathanaga kũu Hazoru. Nake mũnene wa mbũtũ ciake cia mbaara eetagwo Sisera, ũrĩa watũũraga kũu Haroshethu-Hagoyimu. **3** Jabini aarĩ na ngaari cia ita cia igera magana kenda, na nĩahinyĩrĩrie andũ a Isiraeli atarĩ na tha ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩrĩ, nao andũ a Isiraeli magĩkaĩra Jehova amateithie. **4** Na rĩrĩ, Debora, mũnabii mũndũ-wanja, mũtumia wa Lapidothu, nĩwe watongoragia Isiraeli hĩndĩ ĩyo. **5** Nake aarĩ na handũ ha gũciirĩra rungu rwa Mũkĩndũ wa Debora, gatagatĩ ka Rama na Betheli kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, nao andũ a Isiraeli maathiiaga harĩ we nĩgeetha amatuithanie maciira. **6** Debora agĩtũmanĩra Baraka mũrũ wa Abinoamu kuuma Kedeshi ya Nafitali, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli nĩragwatha agakwĩra atĩrĩ, ‘Thiĩ, woe andũ 10,000 a kuuma Nafitali na Zebuluni, na ũmatongorie nginya Kĩrĩma-inĩ kĩa Taboru. **7** Nĩ nĩngũguucĩrĩra Sisera, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Jabini, hamwe na ngaari ciake cia ita na thigari ciake nginya rũũ-inĩ rwa Kishoni, ndĩmũneane moko-inĩ maku.” **8** Nake Baraka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũthiĩ aakorwo nĩgũtwarana hamwe na niĩ; no aakorwo ndũgũtwarana hamwe na niĩ-rĩ, o na niĩ

ndigũthĩi.” **9** Nake Debora akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩngũtwarana nawe. No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũrĩa ũroya ũhoru ũyũ-rĩ, gĩtĩio gĩtigatuĩka gĩaku, nĩgũkorwo Jehova nĩekũneana Sisera moko-inĩ ma mũndũ-wa-nja.” Nĩ ũndũ ũcio Debora agĩtwarana na Baraka nginya Kadeshi, **10** na kũu Baraka agĩĩta andũ a Zebuluni na a Nafitali. Andũ 10,000 makĩmũrũmĩrĩra, o na Debora agĩthĩi hamwe nake. **11** Na rĩrĩ, Heberi ũrĩa Mũkeni nĩeyamũrĩte agatigana na Akeni arĩa angĩ a rũciaro rwa Hobabu, mũthoni-we wa Musa, na akaamba hema yake mũtĩ-inĩ ũrĩa mũnene kũu Zaananimu gũkuhĩ na Kadeshi. **12** Nao andũ makĩhe Sisera ũhoru, atĩ Baraka mũrũ wa Abinoamu nĩambatĩte agakinya Kĩrĩma gĩa Taboru. **13** Sisera agĩcookanĩrĩria ngaari ciake cia ita cia igera magana kenda, hamwe na andũ othe arĩa maarĩ hamwe nake, kuuma Haroshethu-Hagoyimu nginya Rũũ rwa Kishoni. **14** Nake Debora akĩra Baraka atĩrĩ, “Thĩi! ũyũ nĩguo mũthenya ũrĩa Jehova aneanĩte Sisera moko-inĩ maku. Githĩ Jehova tiwe ũthĩite arĩ mbere yaku?” Nĩ ũndũ ũcio Baraka agĩikũrũka oimĩte Kĩrĩma-inĩ gĩa Taboru, arũmĩrĩrwo nĩ andũ 10,000. **15** Rĩrĩa Baraka aamakuhĩrĩrie, Jehova akĩingatithia Sisera hamwe na ngaari ciake cia ita ciothe, na mbũtũ yake yothe, akĩmahũũra na rũhiũ rwa njora, nake Sisera agĩtiganĩria ngaari yake ya ita, akĩũra na magũrũ. **16** No Baraka akĩingatithia ngaari icio cia ita o hamwe na mbũtũ cia ita nginya Haroshethu-Hagoyimu. Nacio thigari ciothe cia Sisera ikĩũragwo na rũhiũ rwa njora; na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe watigarire. **17** No rĩrĩ, Sisera agĩithara na magũrũ, akĩũrĩra hema-inĩ ya Jaeli,

mūtumia wa Heberi ūrĩa Mūkeni, nĩ ūndũ kwarĩ na ūrata gatagatĩ-inĩ ka Jabini mūthamaki wa Hazoru na mbarĩ ya Heberi ūcio Mūkeni. **18** Jaeli akiumagara agatũnge Sisera, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, mwathi wakwa, toonya thĩinĩ. Ndũgetigĩre.” Nĩ ūndũ ūcio agĩtoonya hema thĩinĩ nake Jaeli akĩmũhumbĩra. **19** Sisera akiuga atĩrĩ, “Ndĩ mũnyootu, ndagũthaitha he maaĩ nyue.” Jaeli agĩkunũra mbũthũ ya iria, akĩmũhe anyue, agĩcooka akĩmũhumbĩra. **20** Sisera akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũgama mūrango-inĩ wa hema, na hangĩũka mũndũ akũurie atĩrĩ, ‘Kũrĩ mũndũ ūrĩ gũkũ?’ uuge atĩrĩ, ‘Aca.’” **21** No Jaeli ūcio mūtumia wa Heberi akĩoya higĩ ya hema na nyondo, agĩthiĩ acemete harĩa Sisera aakomete anogete mũno. Akĩhũũrĩrĩra higĩ ĩyo thikĩrĩrio-inĩ, ĩgĩtũrĩkania nginya igĩtoonyerera thĩ, nake agĩkua. **22** Baraka agĩũka aingatithĩtie Sisera, nake Jaeli agĩthiĩ kũmũtũnga. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, nĩngũkuonia mũndũ ūrĩa ūracaria.” Nĩ ūndũ ūcio Baraka agĩtoonya hamwe na Jaeli, na agĩkora Sisera akomete thĩ arĩ mũkuũ nayo higĩ ĩmũtũrĩkanĩtie thikĩrĩrio. **23** Mũthenya ūcio-rĩ, nĩguo Ngai aatooririe Jabini, mūthamaki wa andũ a Kaanani, mbere ya andũ a Isiraeli. **24** Nakuo guoko kwa andũ a Isiraeli gũgĩkĩrĩrĩra kũgĩa na hinya igũrũ rĩa Jabini, mūthamaki wa andũ a Kaanani, nginya makĩmũniina biũ.

5 Mũthenya ūcio Debora na Baraka mūrũ wa Abinoamu makĩina rwĩmbo rūrũ: **2** “Rĩrĩa anene a Isiraeli maatongoria, rĩrĩa andũ meheana meyendeire-rĩ, goocai Jehova! **3** “Iguai ūhoru ūyũ, inyuĩ athamaki! Thikĩrĩriai, inyuĩ aathani! Nĩngũinĩra Jehova, nĩngũina; nĩngũtungĩra Jehova rwĩmbo, o we Ngai wa Isiraeli. **4** “Rĩrĩa Wee

Jehova woimire Seiru, rĩrĩa woimire bũrũri wa Edomu, thĩ nĩyainainire, igũrũ rĩkiura, namo matu magĩita maaĩ.

5 Irĩma nĩciathingithire mbere ya Jehova, o we Ngai wa Sinai, ikĩinaina mbere ya Jehova, Ngai wa Isiraeli.

6 “Matukũ-inĩ ma Shamigari mũrũ wa Anathu, o na matukũ-inĩ ma Jaeli, njĩra nĩciagĩte andũ a kũgerera; agendi maageraga tũcĩra twa mĩkĩra. **7** Tũtũũra tũkĩaga andũ kũu Isiraeli, tũkĩaga andũ, o nginya rĩrĩa nĩ, Debora, ndaarahũkire, ngĩarahũka ngĩtuĩka ta nyina wa Isiraeli. **8** Hĩndĩ irĩa maathuurire ngai ng’eni, mbaara nĩyokire o ihingo-inĩ cia itũũra inene, na gũtionekire ngo kana itimũ harĩ andũ 40,000 kũu Isiraeli. **9** Ngoro yakwa irĩ hamwe na anene a Isiraeli, o hamwe na andũ arĩa merutĩire na kwĩyendera gatagatĩ-inĩ ka andũ. Goocai Jehova. **10** “Inyuĩ mũhaicaga ndigiri njerũ, mũikarĩire matandĩko manyu, na inyuĩ mũthiiga na njĩra, cũraniai, **11** kũrĩ na mĩgambo ya aini itahĩro-inĩ rĩa maaĩ. Mainaga ciĩko cia ũthingu cia Jehova, ciĩko cia ũthingu cia njamba ciake kũu Isiraeli. “Ningĩ andũ a Jehova magĩikũrũka nginya ihingo-inĩ cia itũũra inene. **12** ‘Wee Debora, ũkĩra! Ĩ ndũgĩũkĩre! ũkĩra, ũkĩra, ũkũye rwĩmbo! Arahũka wee Baraka! Wee mũrũ wa Abinoamu-rĩ, wĩnyitĩre mĩgwate yaku.’ **13** “Ningĩ andũ arĩa maatigaire, magĩikũrũka kũrĩ andũ arĩa maarĩ igweta; andũ a Jehova magĩũka kũrĩ nĩ hamwe na andũ arĩa maarĩ hinya. **14** Amwe mookire kuuma Efiraimu, arĩa iruka ciao ciarĩ kũu Amaleki; Benjamini aarĩ hamwe na andũ arĩa maakũrũmĩrĩire. Anene a ita cia mbaara nĩmaikũrũkire kuuma Makiru, nakuo Zebuluni gũkiuma arĩa maanyiitaga rũthanju rwa mũnene wa mbũtũ cia ita. **15** Anene a

Isakaru maarĩ hamwe na Debora; ĩĩ-ni, Isakaru maarĩ na Baraka, mamumĩte thuutha na ihenya o nginya kĩaandai-nĩ. Ng'ongo-inĩ cia Rubeni nĩ kwarĩ na ũhoru mũnene wa gwĩcookera. **16** Nĩ kĩĩ gĩatũmire mũikare mĩaki-inĩ mũiguage mahiũ makĩhuhĩrwo mĩrũri? Ng'ongo-inĩ cia Rubeni nĩ kwarĩ ũhoru mũnene wa gwĩcookera. **17** Gileadi aikarire o kũu mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani. Nake Dani-rĩ, nĩ kĩĩ gĩagĩtũmire atiindage marikabu-inĩ? Asheri aikarire o kũu ndwere-inĩ cia iria, agĩkara icukĩro-inĩ ciake cia marikabu. **18** Andũ a Zebuluni nĩmetwarĩrĩre ũgwati-inĩ wa gĩkuũ; o nake Nafitali agĩka o ũguo kũu gũtũũgĩru werũ-inĩ. **19** “Athamaki magĩũka, makĩrũa; athamaki a Kaanani makĩrũĩra kũu Taanaka, gũkuhĩ na maaĩ ma Megido, no matiakuuire betha, o na kana ndaho. **20** Kũu igũrũ njata nĩciarũire, o kũu njĩra-inĩ ciacio ikĩrũa mbaara na Sisera. **21** Rũũĩ rwa Kishoni nĩ rwamathereririe, rũu rũũĩ rwa tene, Rũũĩ rwa Kishoni. Wee ngoro yakwa wĩtware, na ũgĩe na hinya! **22** Ningĩ mahũngũ ma mbarathi makĩrumia thĩ, iteng'ere, mbarathi ciake irĩ hinya igathiĩ iteng'ere. **23** Nake mũraika wa Jehova akiuga atĩrĩ, ‘Merozu ĩrogwatwo nĩ kĩrumi. Arĩa matũũraga kuo marogwatwo nĩ kĩrumi kĩrĩa kĩũru, nĩ ũndũ matiokire gũteithia Jehova, gũteithia Jehova kũrũa na arĩa marĩ hinya.’ **24** “Jaeli mũtumia wa Heberi ũrĩa Mũkeni, arorathimwo gũkĩra atumia arĩa angĩ, o we mũrathime mũno harĩ atumia arĩa matũũraga hema-inĩ. **25** Sisera aamũhoire maaĩ, nake akĩmũhe iria; akĩmũrehera iria imata na mbakũri ĩngĩnyũĩrwo nĩ andũ arĩa me igweta. **26** Aatambũrũkirie guoko gwake akĩoya

higĩ ya hema, akĩnyiita nyondo ya bundi na guoko kwa ũrĩo. Akĩringa Sisera, akĩmũhehenja mūtwe, akĩmũtheeca na agĩthethera thikĩrĩrio yake. **27** Akĩinama magũrũ-inĩ make, akĩgũa; agĩkoma hau. Akĩinama magũrũ-inĩ make, akĩgũa; o hau ainamire, no ho aagũire arĩ mũkuũ. **28** “Nyina wa Sisera agĩcũthĩrĩria na ndirica; akĩanĩrĩra arĩ gatorica-inĩ kau, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte ngaari yake ya ita ĩikare ũguo ĩtookĩte? inegene rĩa magũrũ ma ngaari cia ita-rĩ, rĩcereirwo kũ?’ **29** Atumia ake arĩa oogĩ mũno makamũcookagĩria; o nake agecookagĩria na ngoro yake atĩrĩ, **30** ‘Githĩ ti gwetha mareetha na makagayana indo cia ndaho: mũirĩtu ũmwe kana eerĩ harĩ o mũndũ, na nguo cia marangi maingĩ itahĩrwo Sisera, nguo cia marangi maingĩ iria ng’emie, nguo iria ng’emie mũno cia ngingo yakwa, icio ciothe nĩ cia gũtahwo?’ **31** “Nĩ ũndũ ũcio thũ ciaku iroothira, Wee Jehova! No arĩa makwendete-rĩ, marotuĩka ta riũa rĩkĩratha rĩrĩ na hinya warĩo.” Naguo bũrũri ũcio ũkĩgĩa na thayũ ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna.

6 Andũ a Isiraeli o rĩngĩ nĩmekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na ihinda rĩa mĩaka mũgwanja Jehova akĩmaneana moko-inĩ ma Amidiani. **2** Na tondũ hinya wa andũ a Midiani nĩwamahatĩrĩrie mũno, andũ a Isiraeli nĩmethondekeire kũndũ gwa kwĩhitha mĩanya-inĩ ya irĩma, na ngurunga-inĩ, na ciĩgitĩro-inĩ iria nũmu. **3** Rĩrĩa rĩothe andũ a Isiraeli maahaandaga irio-rĩ, Amidiani, na Aamaleki, na andũ angĩ a mwena wa irathĩro nĩmatharĩkagĩra bũrũri ũcio. **4** Nao nĩmambĩte hema ciao kũu bũrũri-inĩ, na magĩthũkia irio iria ciarĩ

mīgūnda kūdū guothe o nginya Gaza, na matiigana gūtigīria andū a Isiraeli kīndū o na kīmwe kīrī muoyo, arī ng’ondū kana ng’ombe, o na kana ndigiri. 5 Nīgūkorwo maambataga kuo na mahiū mao na hema ciao mahaana ta ngigī kūingīha. Andū na ngamīra ciao matingītatarīkire; magītharīkīra būrūri ūcio nīgeetha mawanange biū. 6 Amidiani makīnyariira andū a Isiraeli o nginya andū a Isiraeli magīkaīra Jehova amateithie. 7 Na rīrī, hīndī īrīa andū a Isiraeli maarīrīre Jehova nī ūndū wa Amidiani-rī, Jehova 8 akīmatūmīra mūnabii, ūrīa wameerire atīrī, “Ūū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nīī ndamūrutire būrūri wa Misiri, ngīmūruta būrūri wa ūkombo. 9 Nī nīī ndaamūtharire kuuma guoko-inī kwa andū a Misiri, na kuuma guoko-inī kwa arīa othe maamūhinyagīrīria. Ngīmarutūrūra mbere yanyu na ngīmūhe būrūri wao. 10 Ngīmwīra atīrī, ‘Nīī nī nīī Jehova Ngai wanyu; Mūtikanahooe ngai cia Aamori, arīa ene būrūri ūyū mūtūire.’ No inyuī mūtiigana kūnjigua.” 11 Nake mūraika wa Jehova agīūka agīkara thī gītina-inī kīa mūgandi o kūu Ofira, mūgandi wa Joashu ūrīa Mūabiezeri, harīa mūrīū Gideoni aahūragīra ngano kīhīhīro-inī kīa ndibei nīguo amīhithe ndīkonwo nī Amidiani. 12 Nake mūraika ūcio wa Jehova akīumīrīra Gideoni, akīmwīra atīrī, “Jehova arī hamwe nawe, njamba īno īrī hinya.” 13 Nake Gideoni akīmūcookeria atīrī, “No rīrī, mwathi wakwa, angīkorwo Jehova arī hamwe na ithuī-rī, nī kīī gītūmīte maūdū maya mothe matūkore? Makīrī ha morirū make mothe marīa maithe maitū maatwīraga ūhoro wamo atīrī, ‘Githī ti Jehova watwambatirīe agītūruta būrūri

wa Misiri?’ No rīu-rī, Jehova nīatūtiganīirie agatūneana guoko-inī kwa Midiani.” **14** Nake Jehova akīmūgarūrūkīra, akīmwīra atīrī, “Thiī na hinya ūcio ūrī naguo ūkahonokie Isiraēli, ūmarute guoko-inī kwa Midiani. Githī ti nīī ndīragūtūma?” **15** Gideoni akīmūūria atīrī, “No rīrī, Mwathani, ingīkīhota atīa kūhonokia Isiraēli? Mūhīrīga witū nīguo ūtarī hinya thīinī wa Manase, na ningī nī nīī mūnini mūno nyūmba-inī iitū.” **16** Jehova akīmūcookeria atīrī, “Nīī nīngūkorwo ndī hamwe nawe, na nīūkūhūūra Amidiani ūmaniine othe me hamwe.” **17** Nake Gideoni akīmūcookeria atīrī, “Ingīkorwo nīnjītikīrīkīte maitho-inī maku-rī, kīnyonie kīmenyithia atī ti-itherū nīwe ūranjarīria. **18** Ndagūthaitha ndūkae kuuma haha nginya njooke na ndeehe iruta rīakwa na ndīrīige mbere yaku.” Nake Jehova akiuga atīrī, “Nīngweterera nginya ūcooke.” **19** Gideoni agītoonya nyūmba, agīthīnja koori, ningī agīthondeka mīgate ītarī na ndawa ya kūimbia kuuma eba īmwe ya mūtu. Agīkīra nyama icio gīkabū-inī, naguo thathi wacio akīwīkīra nyūngū-inī, agītwarīra mūraika na akīmūgīra hau gītina-inī kīa mūgandi. **20** Nake mūraika wa Ngai akīmwīra atīrī, “Oya nyama na mīgate īyo ītarī na ndawa ya kūimbia, ūciigīrīre ihiga-inī rīrī, na ūciitīrīrie thathi ūcio.” Nake Gideoni agīka ūguo. **21** Nake mūraika wa Jehova akīhutia nyama na mīgate īyo ītaarī na ndawa ya kūimbia na mūthia wa rūthanju rwake. Mwaki ūgīakana uumīte ihiga-inī, ūgīcina nyama icio o hamwe na mīgate īyo. Nake mūraika wa Jehova akībuīria na ndaacookire kuonwo. **22** Rīrīa Gideoni aamenyire atī oima mūraika wa Jehova-rī, akīanīrīra, akiuga atīrī, “īiya

wakwa-ĩ! Mwathani Jehova! Nĩnyonete mũraika wa Jehova ũthiũ kwa ũthiũ!” **23** Nowe Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩa na thayũ! Tiga gwĩtigĩra. Wee-rĩ, ndũgũkua.” **24** Nĩ ũndũ ũcio Gideoni agĩakĩra Jehova kĩgongona hau, agĩgĩta Jehova nĩ Thayũ. Nakĩo gĩtũire kũu Ofira kwa Aabiezeri nginya ũmũthĩ. **25** O ũtukũ ũcio Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ndegwa ya keerĩ kuuma rũũru-inĩ rwa thoguo ya mĩaka mũgwanja. Ũcooke ũgũithie kĩgongona gĩa thoguo kĩa Baali, na ũtemange gĩtugĩ kĩa Ashera kĩrĩa kĩrĩ mwena-inĩ wakĩo. **26** Ũcooke wakĩre Jehova Ngai waku kĩgongona kĩrĩa kĩagĩrĩire hau igũrũ rĩa harĩa hambatĩru. Hũthĩra ngũ cia gĩtugĩ kĩa Ashera kĩrĩa ũtemangire, ũndutĩre ndegwa ĩyo ya keerĩ ĩtuĩke igongona rĩa njino.” **27** Nĩ ũndũ ũcio Gideoni akĩoya ndungata ciake ikũmi, agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwĩrite. No rĩrĩ, tondũ nĩetigagĩra andũ a nyũmba yao na andũ a itũũra rĩu-rĩ, eekire maũndũ macio ũtukũ handũ ha mũthenya. **28** Rũciinĩ kwarooka gũkĩa rĩrĩa andũ a itũũra mookĩrĩre-rĩ, kĩgongona kĩa Baali kĩarĩ kĩmomore, hamwe na gĩtugĩ kĩa Ashera gĩtemangĩrwo hau mwena-inĩ wakĩo, nayo ndegwa ĩyo ya keerĩ ĩrutĩrwo kĩgongona-inĩ kũu kĩerũ gĩakĩtwo! **29** Makĩũrania atĩrĩ, “Nũũ wĩkĩte ũũ?” Rĩrĩa maatuĩrĩre wega, makĩrwo atĩrĩ, “Nĩ Gideoni mũrũ wa Joashu wĩkĩte ũguo.” **30** Andũ acio a itũũra makĩra Joashu atĩrĩ, “Umia mũrũguo na nja. No nginya akue, nĩ ũndũ nĩoinangĩte kĩgongona kĩa Baali na agatemenga gĩtugĩ kĩa Ashera kĩrĩa kĩrĩ mwena-inĩ wakĩo.” **31** Nowe Joashu agĩcookeria kĩrĩndĩ kũu kĩamũrigiicĩrĩre kĩ na ũũru atĩrĩ, “Anga nĩmũkwenda kũrũrĩa Baali? Mũrageria kũmũhonokia? Mũndũ ũrĩa ũkũmũrũrĩa,

ũcio ekũuragwo gũtanakĩa! Angĩkorwo Baali nĩ ngai-rĩ, no ahote kwĩrũrĩra rĩrĩa mũndũ angĩunanga kĩgongona gĩake.” **32** Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ũcio magĩtua Gideoni “Jerubu-Baali,” makiuga atĩrĩ, “Baali nĩarekwo arũe nake we mwene,” nĩ ũndũ nĩoinangĩte kĩgongona kĩa Baali. **33** Na rĩrĩ, Amidiani othe, na Amaleki, na andũ angĩ a mwena wa irathĩro magĩcookanĩrĩria mbũtũ ciao cia ita, makĩringa mũrĩmo wa Jorodani, na makĩamba hema ciao Kĩanda-inĩ kĩa Jezireeli. **34** Hĩndĩ ĩyo Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Gideoni, nake akĩhuha karumbeta, agĩta Aabiezeri mamũrũmĩrĩre. **35** Agĩtũma andũ bũrũri wothe wa Manase, akĩmeera meeche indo cia mbaara, o na agĩtũmana mabũrũri ma Asheri, na Zebuluni, na Nafitali, o nao makĩambata makamatũnge. **36** Nake Gideoni akĩra Ngai atĩrĩ, “Ūngĩkorwo nĩũkũhonokia Isiraeli na guoko gwakwa o ta ũrĩa weranĩire-rĩ, **37** atĩrĩ, nĩngũiga rũũa rwa ng’ondũ kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano. Ime rĩngĩkorwo rũũa-inĩ rwiki na kũu kũngĩ thĩ gũkorwo kũrĩ kũmũ-rĩ, hĩndĩ ĩyo nĩngamenya atĩ nĩũkũhonokia Isiraeli na ũndũ wa guoko gwakwa, o ta ũrĩa uugĩte.” **38** Na ũguo noguo gwatuĩkire. Gideoni akĩroka gũũkĩra rũciinĩ tene mũthenya ũyũ ũngĩ; akĩhiha rũũa rũu ime rũkiuma maaĩ mbakũri ĩmwe. **39** Ningĩ Gideoni akĩra Ngai atĩrĩ, “Ndũkae kũrakario nĩ nĩ. Ngĩrĩrĩria ngũhooe ũndũ ũngĩ ũmwe. Njĩtikĩria o igeria rĩngĩ rĩmwe na rũũa rũrũ. Ihinda rĩrĩ reke rũũa rũrũ rũkorwo rũrĩ rũmũ, nakuo thĩ gũkorwo kũhumbĩirwo nĩ ime.” **40** Ūtukũ ũcio Ngai agĩka o ro ũguo. No rũũa rwiki rwarĩ rũmũ; nakuo thĩ guothe kwarĩ kũhumbĩre nĩ ime.

7 Rūciinī tene, Jerubu-Baali (nīwe Gideoni) na andū ake othe nīmambire hema gīthima-inī kīa Harodī. Kambī ya Amidiani yarī mwena wao wa gathigathini kūu gītuamba-inī, hakuhi na karīma ka More. **2** Jehova akīira Gideoni atīrī, “Ūrī na andū aingī mūno gūkīra arīa ngwenda nīgeetha neane Amidiani moko-inī mao. Nīgeetha Isiraeli matikanjītīire atī nī hinya wao wamahonokia, **3** Na rīrī, anīrīra kūrī andū, ūmeere atīrī, ‘Mündū o wothe ūrainaina nī guoya no ahündūke, ehene Kīrīma-inī kīa Gileadi.’” Nī ūndū ūcio andū 22,000 na igīrī makīehera, magītigara 10,000. **4** No Jehova akīira Gideoni atīrī, “O na rīu andū no aingī mūno. Maikūrūkie maaī-inī, na nīngūgūthuuranīria andū acio ho. Ingiuga atīrī, ‘Ūyū nīegūthīi hamwe nawe,’ ūcio nīwe ūrīthīi nawe; no ingiuga atīrī, ‘Ūyū ndegūthīi hamwe nawe,’ ūcio ndegūthīi nawe.” **5** Nī ūndū ūcio Gideoni agīikūrūkia andū acio maaī-inī. Marī hau Jehova akīmwīra atīrī, “Amūrania arīa mekūnyua maaī na rūrīmī ta ūrīa ngui īnyuuaga na arīa mekūnyua maaī na hī ciao maturītie ndu.” **6** Andū magana matatū makīnyua maaī na hī ciao. Acio angī othe magīturia ndu makīnyua maaī. **7** Jehova akīira Gideoni atīrī, “Nīngūmūhonokia na ūndū wa andū magana matatū arīa manyuire maaī na hī, neane Amidiani moko-inī manyu. Reke andū acio angī othe mathīi, o mündū ainūke gwake.” **8** Nī ūndū ūcio Gideoni akīira andū acio angī a Isiraeli macooke hema-inī ciao, no agītigwo na andū magana matatū, arīa mooire rīigu na tūrumbeta twa acio mainūkire. Na rīrī, kambī ya Amidiani yarī mūhuro wake o kūu kīanda-inī. **9** Ūtukū ūcio Jehova akīira Gideoni atīrī, “Ūkīra, ūikūrūke ūtharīkīre kambī īyo

ya Amidiani, tondū nīndīmīneanīte moko-inī maku. **10** No angīkorwo nīūgwītīgīra gūtharīkīra-rī, gīkūrūke kambī-inī mūrī na Pura ndungata yaku, **11** na ūthikīrīrie ūrīa maroiga. Thuutha ūcio nīūkūgīa na hinya wa gūtharīkīra kambī īyo.” Nī ūndū ūcio Gideoni na Pura ndungata yake magīkūrūka nginya tūnyūmba-inī twa arangīri a kambī īyo. **12** Nao Amidiani, na Aamaleki na andū othe a mwena wa irathīro maikarīte kīanda kīu maingīhīte ta ngigī. Ngamīra ciao itingīatarīkire nī ūndū ciarī nyingī ta mūthanga wa hūgūrūrū-inī cia iria ūrīa ūtangītarīka. **13** Gideoni aakinyire ho o hīndī īrīa mūdū ūmwe eeraga mūratawe ūhoru wa kīroto gīake. Nake oigaga atīrī, “Ndootete kīroto ngoona mūgate wa cairi wa gīthiūrūrī ūūkīte ūkagwīra kambī ya Amidiani. Ūragūthire hema na hinya mūnene mūno, nginya hema īrang’āuka, īragūa.” **14** Mūrata wake akīmūcookeria atīrī, “Ūyū ti ūndū ūngī tiga rūhiū rwa Gideoni mūrū wa Joashu, ūrīa Mūisraeli. Ngai nīaneanīte Amidiani na kambī yao yothe moko-inī make.” **15** Rīrīa Gideoni aiguire ūhoru wa kīroto kīu na ūtaūri wakīo, akīhooya Ngai. Agīcooka nginya kambī-inī ya Israeli akīmeeta akīmeera atīrī, “Ūkīrai! Jehova nīaneanīte kambī ya Amidiani moko-inī manyu.” **16** Akīgayania andū acio magana matatū ikundi ithatū, akīmanengera othe o mūdū karumbeta na nyūngū theri, īrī na kīmūrī thīinī. **17** Nake akīmeera atīrī, “Ndoraai. Mwīke o ūrīa ngwīka. Hīndī īrīa ndīrīkinya mūthia-inī wa kambī, mwīke o ūrīa ndīrīka. **18** Hīndī īrīa nī na arīa othe ndī nao tūrīhuha tūrumbeta twitū, hīndī īyo inyuothe mūthiūrūrūkīrie kambī mūhuhe twanyu na mwanīrīre

atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa Jehova o na wa Gideoni.’” **19** Gideoni na andũ acio igana rĩmwe arĩa maarĩ nake magĩkinya mũthia wa kambĩ o kĩaambĩrĩria-inĩ kĩa ũtukũ gatagatĩ, thuutha hanini wa gũcjenania arangĩri. Makĩhuha tũrumbeta twao na makĩũraga nyũngũ iria ciarĩ moko-inĩ mao. **20** Ikundi icio ithatũ ikĩhuha tũrumbeta, na ikĩũraga nyũngũ. Maanyiitĩte imũrĩ na moko mao ma ũmotho, na makanyiita tũrumbeta twao twa kũhuha na moko mao ma ũrĩo, nao makĩanĩrĩra atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rwa Jehova na rwa Gideoni!” **21** Na rĩrĩa o mũndũ aarũgamire handũ hake gũthiũrũrũkĩria kambĩ-rĩ, Amidiani othe magĩteng’era, magĩkayaga morĩte. **22** Hĩndĩ irĩa tũrumbeta tũu magana matatũ twahuhirwo, Jehova agĩtũma andũ arĩa maarĩ kambĩ-inĩ yothe mahũũrane na hiũ ciao cia njora mũndũ na mũndũ ũrĩa ũngĩ. Nayo mbũtũ ĩyo yothe ikĩũrĩra Bethi-Shita ĩrorete Zerera o nginya mũhaka-inĩ wa Abeli-Mehola gũkuhĩ na Tabathu. **23** Andũ a Isiraeli kuuma Nafitali, na Asheri na Manase guothe nĩmetirwo nao magĩteng’eria Amidiani. **24** Nake Gideoni agĩtũmana bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Ikũrũkai mũhũũrane na Amidiani na mwĩnyiitĩre maaĩ ma Jorodani mbere yao o nginya Bethi-Bara.” Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Efiraimu nĩmetirwo, na makĩnyiitĩra maaĩ ma Rũũĩ rwa Jorodani o nginya Bethi-Bara. **25** O na ningĩ nĩmanyiitire atongoria eerĩ a Midiani, nĩo Orebu na Zeebu. Nao makĩũragĩra Orebu ihiga-inĩ rĩa Orebu, nake Zeebu makĩmũũragĩra kĩhĩhĩro-inĩ kĩa ndibei kĩa Zeebu. Nao magĩthingatana na Amidiani, na magĩtwara mĩtwe

ya Orebu na Zeebu kūrī Gideoni, ūrīa warī mūrīmo ūrīa ūngī wa Rūūī rwa Jorodani.

8 Na rīrī, andū a Efiraimu makīūria Gideoni atīrī, “Nī kīī gītūmīte ūtwīke ūguo? Wagire gūtūwīta ūgīthīī kūhūūrana na Amidiani nīkī?” Nao makīmūtetia mūno. **2** Nowe akīmacookeria atīrī, “Nīatīa nīī njīkīte ngerekanītio na inyuī? Githī kūhaara thabibū cia Efiraimu ti kwegā gūkīra magetha mothe ma thabibū cia Abiezeri? **3** Ngai nīaneanire Orebu na Zeebu, atongoria a Amidiani moko-inī manyu. Nīatīa nīī hotete gwīka ngerekanītio na inyuī?” Maigua ūguo, marakara marīa maamūrakarīire namo magīthira. **4** Gideoni na andū ake magana matatū, o na marī anogu, magīteng’eria thū ciao magīkinya Jorodani na makīringa rūūī rūu. **5** Nake akīira andū a Sukothu atīrī, “Heei ita rīakwa kīndū gīa kūrīa; nī ūndū nī anogu biū, na no ndeng’eretie Zeba na Zalimuna, athamaki a Midiani.” **6** No anene a Sukothu makīmūūria atīrī, “Rīu-rī, ūkīrī ūranyiita Zeba na Zalimuna magakorwo marī moko-inī maku? Tūkūhe thigari ciaku irio nīkī?” **7** Nake Gideoni akīmacookeria atīrī, “Nī ūndū wa ūguo mwoiga, rīrīa Jehova arīneana Zeba na Zalimuna moko-inī makwa, ndīitembūranga mīrī yanyu na mīigua ya werū-inī na mahiū ma nyeki-inī.” **8** Oima kūu akīambata nginya Penieli, akīmooria o ta ūguo oorītie andū a Sukothu, nao magīcookīa o ta ūrīa andū a Sukothu maamūcookeirie. **9** Nī ūndū ūcio akīira andū a Penieli atīrī, “Hīndī īrīa ngaahūndūka hootanīte-rī, nīī nīngamomora mūthiringo ūyū mūraihi na igūrū.” **10** Nao Zeba na Zalimuna maarī kūu Karikori marī na ita rīa andū ta 15,000, acio oiki no-o

maatigaire kuuma kūrī mbūtū ya andū a irathīro; andū 100,000 rīa mīrongo īrī arīa maarūaga na hiū cia njora nī moragītwo. **11** Gideoni akīambata na njīra ya andū arīa maikaraga hema-inī mwena wa irathīro rīa Noba na Jogibeha, akiumīrīra mbūtū īyo hīndī īrīa itegeragīria kūrī na ūgwati. **12** Zeba na Zalimuna, athamaki acio eerī a Midiani, makīūra, nowe akīmateng’eria, akīmanyiita, na akīhoota mbūtū īyo yao yothe. **13** Gideoni mūrū wa Joashu akīhūdūka oimīte mbaara-inī, agereire Ihītūkīro rīa Heresi. **14** Nake akīnyiita mwanake wa Sukothu, na akīmūhooya ūhoru, nake mwanake ūcio akīmwandīkīra marītwa ma anene mīrongo mūgwanja na mūgwanja a Sukothu, na nīo athuuri a itūūra rīu. **15** Hīndī īyo Gideoni agītuka, akīira andū a Sukothu atīrī, “Aya nīo Zeba na Zalimuna, arīa mwanūrūrīrie ūhoru wao, mūkiuga atīrī, ‘Anga nīūkīnyiitīte Zeba na Zalimuna magakorwo marī moko-inī maku? Tūkūhe andū aya aku anogu irio nīkī?’” **16** Agīkīnyiita athuuri acio a itūūra, nake akīherithia andū acio a Sukothu na mīigua ya werū-inī, na mahiū ma nyeki-inī. **17** Ningī akīmomora mūthiringo ūcio mūrāihu na igūrū wa Penieli, na akīūrāga andū a itūūra rīu. **18** Hīndī īyo akīūrīa Zeba na Zalimuna atīrī, “Andū arīa mworagīre kūu Tabori-rī, maahaanaga atīa?” Nao magīcookia atīrī, “Nī andū tawe, o ūmwe wao aahaanaga ta mūrū wa mūthamaki.” **19** Gideoni akīmacookeria atīrī, “Acio maarī ariū a baba, o na ariū a maitū. O ta ūrīa Jehova atūūrāga muoyo-rī, korwo nīmwahonokirie mīoyo yao-rī, ndingīamūūrāga.” **20** Akīgarūrūkīra Jetheri, mūrīū wake wa irigithathi, akīmwīra atīrī, “Moorage!” Nowe

Jetheri ndaigana gūcomora rūhiū rwa njora, tondū aarī o kamwana kanini, na nīetigagīra. **21** Zeba na Zalimuna makīra Gideoni atīrī, “Ūkīra, ūtūūrage arī we. Tondū o ta ūrīa mūdū atarīi noguo hinya wake ūigana.” Nī ūndū ūcio Gideoni agīūkīra, akīmooraga, na akīruta irengeeri iria ciagemetie ngingo cia ngamīra ciao, agīthīi nacio. **22** Andū a Isiraeli makīra Gideoni atīrī, “Tūthamakīre, wee, na mūrūguo, na mūrū wa mūrūguo o nake, nīgūkorwo wee nītūhonoketie, ūgatūruta moko-inī ma Midiani.” **23** Nowe Gideoni akīmeera atīrī, “Nīi ndikūmūthamakīra, o na kana mūrū wakwa. Jehova nīwe ūkūmūthamakīra.” **24** Ningī akīmeera atīrī, “Harī ūndū ūngī ūmwe ngūmūhooya, naguo nī atī o ūmwe wanyu aahe gīcūhī kīmwe gīa gūtū kīa iria aatahire.” (Ūcio warī mūtugo wa Aishumaeli, gwīkīra icūhī cia thahabu matū.) **25** Nao magīcookia atīrī, “Nītūgūciheana tūkenete.” Nī ūndū ūcio makīara nguo thī, na o mūdū agīikia gīcūhī ho kuuma kūrī indo iria aatahīte. **26** Naguo ūritū wa icūhī icio cia thahabu aahooete wakinyire cekeri 1,700, mathaga marīa mangī matatarītwo, na nīmo mīgathī, na nguo cia rangi wa ndathi iria ciehumbugwo nī athamaki a Amidiani, kana mīnyororo īrīa yarī ngingo cia ngamīra ciao. **27** Gideoni agīthondeka thahabu īyo īgītūika ebodi, īrīa aigire kūu Ofira, itūūra rīake. Isiraeli othe makīhūūra ūmaraya na ūndū wa kūmīhooya marī kūu, nayo īgītūika mūtego harī Gideoni na nyūmba yake. **28** Ūguo nīguo andū a Midiani maahootirwo nī andū a Isiraeli, na matiacookire kwambararia mītwe rīngī. Matukū-inī marīa Gideoni aatūūrere muoyo, būrūri ūcio ūkīgīa na thayū mīaka

mĩrongo ĩna. **29** Jerubu-Baali mũrũ wa Joashu nĩacookire gwake mũciĩ gũtũũra kuo. **30** Na aarĩ na ariũ mĩrongo mũgwanja ake mwene, nĩ ũndũ nĩ aarĩ na atumia aingĩ. **31** Nayo thuriya yake ĩrĩa yaikaraga Shekemu, nĩyamũciarĩre mwana wa kahĩĩ, ũrĩa aatuire Abimeleku. **32** Gideoni mũrũ wa Joashu aakuire arĩ mũkũrũ mũno, na agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ ya ithe Joashu kũu Ofira ya Aabiezeri. **33** Gideoni akua-rĩ, andũ a Isiraeli o rĩngĩ nĩmahũũrire ũmaraya na Mabaali. Makĩrũgamia Baali-Berithu ĩtuĩke ngai yao, **34** na matiacookire kũririkana Jehova Ngai wao, ũrĩa wamahonoketie akamaruta moko-inĩ ma thũ ciao ciothe iria ciarĩ mũena-inĩ yao yothe. **35** O na ningĩ nĩmagire gũcookia ngaatho kũrĩ nyũmba ya Jerubu-Baali (nĩwe Gideoni) nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe mega aamekiire.

9 Abimeleku mũrũ wa Jerubu-Baali nĩathiire kũrĩ aa mamawe na andũ othe a mbarĩ ya kũrĩa nyina oimĩte kũu Shekemu, akĩmeera atĩrĩ, **2** “Ũriai atũũri othe a Shekemu atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ ũrĩkũ mwega na inyuĩ. Nĩ mwathwo nĩ ariũ mĩrongo mũgwanja a Jerubu-Baali, kana mũthamakĩrwo nĩ mũndũ ũmwe?’ Ririkanai ndĩ wanyu, tuumĩte mũthiimo ũmwe.” **3** Rĩrĩa aa mamawe meerire atũũri a Shekemu ũhoru ũcio wothe, andũ a Shekemu makĩenda kũrũmĩrĩra Abimeleku nĩ ũndũ nĩmoigire atĩrĩ, “Ũcio nĩ mũrũ wa ithe witũ.” **4** Nao makĩmũhe cekerĩ mĩrongo mũgwanja cia betha irutĩtwo hekarũ-inĩ ya Baali-Berithu, nake Abimeleku agĩcihũthĩra kwandĩka andũ matarĩ kiene na a mbũkĩrĩra, arĩa maatuĩkire arũmĩrĩri ake. **5** Agĩthĩĩ gwa ithe mũciĩ o kũu Ofira na

akĩũragithĩria ariũ a ithe mũrongo mũgwanja ihiga-inĩ rĩmwe, nĩo ariũ a Jerubu-Baali. No Jothamu, mũrũ wa Jerubu-Baali ũrĩa warĩ kĩhinga-nda, nĩahonokire nĩ ũndũ nĩehithire. **6** Nao atũũri othe a Shekemu na a Bethi-Milo makĩũngana mũtĩ-inĩ ũrĩa mũnene o hau gĩtugĩ-inĩ kĩrĩa kĩrĩ Shekemu, magĩtua Abimeleku mũthamaki. **7** Hĩndĩ irĩa Jothamu aaheirwo ũhoru ũcio-rĩ, akĩhaica Kĩrĩma-igũrũ kĩa Gerizimu na akĩanĩrĩra, akĩmeera atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai inyuĩ atũũri a Shekemu, nĩgeetha o nake Ngai amũthikĩrĩrie. **8** Mũthenya ũmwe mũtĩ nĩyoimagarire ĩgaitĩrĩrie ũmwe wayo maguta atuĩke mũthamaki wayo. Nayo ikĩira mũtamaiyũ atĩrĩ, ‘Ūka ũtuĩke mũthamaki witũ.’ **9** “No mũtamaiyũ ũcio ũgĩcookia atĩrĩ, ‘No ndigane na maguta makwa marĩa matũmaga ngai o na andũ matĩo, ngariũnge ũũ na ũũ igũrũ rĩa mũtĩ irĩa ĩngĩ?’ **10** “Thuutha ũcio mũtĩ ĩyo ikĩira mũkũyũ atĩrĩ, ‘Ūka ũtuĩke mũthamaki witũ.’ **11** “No mũkũyũ ũcio ũgĩcookia atĩrĩ, ‘No ndigane na ngũyũ ciakwa njega ũguo na irĩ mũrĩo, ngariũnge ũũ na ũũ igũrũ rĩa mũtĩ irĩa ĩngĩ?’ **12** “Ningĩ mũtĩ ikĩira mũthabibũ atĩrĩ, ‘Ūka ũtuĩke mũthamaki witũ.’ **13** “No mũthabibũ ũcio ũgĩcookia atĩrĩ, ‘No ndigane na ndibei yakwa irĩa ĩkenagia ngai o na andũ, ngariũnge ũũ na ũũ igũrũ rĩa mũtĩ irĩa ĩngĩ?’ **14** “Kũrĩkĩrĩria mũtĩ yothe ikĩira mũtare wa gĩthaka-inĩ atĩrĩ, ‘Ūka ũtuĩke mũthamaki witũ.’ **15** “Naguo mũtare ũcio wa gĩthaka ũkĩira mũtĩ ĩyo atĩrĩ, ‘Kũngĩkorwo ti-itherũ nĩ mũkwenda kũnjitĩrĩria maguta nduĩke mũthamaki wanyu-rĩ, gĩũkei mwĩhithe kĩruru-inĩ gĩakwa; no kũngĩkorwo ti ũguo-rĩ, mwaki ũrokiuma mũtare-inĩ wa gĩthaka ũcine mũtarakwa ya

Lebanoni! **16** “No rĩrĩ, angĩkorwo mwekire ũndũ ũcio na kĩhooto, na mũrĩ na ngoro njega rĩrĩa mwatuire Abimeleku mũthamaki, na angĩkorwo nĩmwĩkĩte Jerubu-Baali na nyũmba yake maũndũ mega, mũkamwĩka ũrĩa agĩrĩrwo nĩ gwĩkwo-rĩ, **17** tondũ baba nĩwe wamũrũĩrĩre, agĩtwarĩrĩria muoyo wake ũgwati-inĩ nĩgeetha amũhonokie moko-inĩ ma Amidiani, **18** (no ũmũthĩ nĩmũũkĩrĩire nyũmba ya baba, mũkooragĩra ariũ ake mĩrongo mũgwanja ihiga-inĩ rĩmwe, na mũgatua Abimeleku, mũrũ wa ngombo yake ya mũirĩtu, mũthamaki wa atũuri a Shekemu tondũ nĩ mũrũ wa ithe wanyu), **19** mũngĩkorwo mwĩkĩte ũndũ ũcio na kĩhooto, na mũrĩ na ngoro njega kũrĩ Jerubu-Baali na nyũmba yake ũmũthĩ-rĩ, Abimeleku arotuĩka gĩkeno kĩanyu, o na inyuĩ mũgĩtuĩke gĩkeno gĩake! **20** No kũngĩkorwo ti ũguo-rĩ, mwaki ũrokiuma harĩ Abimeleku ũmũcine, ũmũniine biũ, atũuri aya a Shekemu na Bethi-Milo, o na mwaki ũrokiuma harĩ inyuĩ atũuri a Shekemu na Bethi-Milo, ũcine Abimeleku, ũmũniine biũ.” **21** Hĩndĩ ĩyo Jothamu agĩthara, akĩũrĩra kũu Biri, nake agĩtũura kuo nĩ ũndũ nĩetigagĩra mũrũ wa ithe, Abimeleku. **22** Thuutha wa Abimeleku gwathana Isiraeli mĩaka ĩtatũ-rĩ, **23** Ngai agĩtũma roho mũũru gatagatĩ ka Abimeleku na atũuri a Shekemu, arĩa meekire maũndũ mooru ma ũhinga kũrĩ Abimeleku. **24** Ngai eekire ũndũ ũyũ nĩgeetha ngero ĩrĩa yagerirwo ariũ mĩrongo mũgwanja a Jerubu-Baali, ya gũitwo thakame yao, ĩrĩhio mũrũ wa ithe wao, Abimeleku, na ĩrĩhio atũuri a Shekemu arĩa maamũteithirie kũũraga ariũ a ithe. **25** Nĩ ũndũ wa kũregana nake-rĩ, atũuri acio a Shekemu nĩmaigire andũ irĩma-inĩ nĩguo mohie na

matunye o mündü ũrĩa wahītūkaga indo ciake, naguo ũhoru ũcio ũkĩmenyithio Abimeleku. **26** Nake Gaali mūrũ wa Ebedi hamwe na ariũ a ithe magĩthaamĩra kũu Shekemu, nao atũũri akuo makĩmwĩhoka. **27** Thuutha wa gũthiĩ mĩgũnda-inĩ na gũcookereria thabibũ na gũcihiha, makĩgĩa na iruga hekarũ-inĩ ya ngai yao. Rĩrĩa maarĩaga na makĩnyuuaga, makĩruma Abimeleku. **28** Nake Gaali mūrũ wa Ebedi akiuga atĩrĩ, “Abimeleku nũũ, na Shekemu nũũ, nĩguo tũtuĩke ndungata ciake? Githĩ ti mūrũ wa Jerubu-Baali, nake Zebuli githĩ tiwe mĩnini wake? Tungatĩrai andũ a Hamoru, ithe wa Shekemu! Tũgũgĩtungatĩra Abimeleku nĩkĩ? **29** Naarĩ korwo andũ aya me rungu rwa wathani wakwa! Hĩndĩ ĩyo nĩ no ndĩmweherie. No njĩre Abimeleku atĩrĩ, ‘Ita ita rĩaku rĩothe!’” **30** Rĩrĩa Zebuli ũcio mwathi wa itũũra aiguirerũrĩa Gaali mūrũ wa Ebedi oigĩte-rĩ, akĩrakario nĩ ũhoru ũcio mũno. **31** Agĩtũmĩra Abimeleku andũ na hitho, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gaali mūrũ wa Ebedi na ariũ a ithe nĩmokĩte gũkũ Shekemu, na nĩmararahũra andũ a itũũra magũũkĩrĩre. **32** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, ũtukũ wakinya wee na andũ aku mũũke mũmoohie mĩgũnda-inĩ. **33** Rũciinĩ tene riũa rĩkĩratha-rĩ, ũthiĩ ũtharĩkĩre itũũra inene. Na rĩrĩa Gaali na andũ ake mariumĩra magũtharĩkĩre-rĩ, ĩka ũrĩa wothe guoko gwaku kũngĩhota gwĩka.” **34** Nĩ ũndũ ũcio Abimeleku marĩ hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita makiumagara ũtukũ, makĩhitha gũkuhĩ na Shekemu marĩ ikundi inya. **35** Nake Gaali mūrũ wa Ebedi nĩoimagarĩte akarũgama itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra inene, o hĩndĩ ĩyo Abimeleku na thigari ciake moimagĩra kũrĩa

meehithite. **36** Rĩrĩa Gaali aamoonire-rĩ, akĩira Zebuli atĩrĩ, “Ta rora, harĩ na andũ maroka maikũrũkĩte kuuma irĩma igũrũ!” Nake Zebuli agĩcookia atĩrĩ, “Wee ũroona ciĩruru cia irĩma taarĩ andũ.” **37** No Gaali akĩaria rĩngĩ, akiuga atĩrĩ: “Ta rora wone andũ maroka maikũrũkĩte moimĩte gatagatĩ ka bũrũri, na mbũtũ ĩrĩa ĩngĩ yũkĩte yumĩte na mwena wa mũtĩ wa mũragũri.” **38** Ningĩ Zebuli akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwĩgaatho waku ũkĩrĩ ha rĩu, wee woigire atĩrĩ, ‘Abimeleku nũũ atĩ nĩguo atwathe?’ Githĩ andũ aya ti o wanyũrũri. Umagara ũkarũe nao!” **39** Nĩ ũndũ ũcio Gaali agĩtongoria atũuri a Shekemu makĩhũũrana na Abimeleku. **40** Abimeleku akĩmũteng’eria, nao andũ aingĩ makĩgũa magurarĩtio makĩũra kũu guothe o nginya itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo. **41** Abimeleku agĩtũũra Aruma, nake Zebuli akĩrutũrũra Gaali hamwe na ariũ a ithe kuuma Shekemu. **42** Mũthenya ũyũ ũngĩ andũ a Shekemu magĩthĩ mĩgũnda-inĩ, nake Abimeleku akĩmenyithio ũhoru ũcio. **43** Nĩ ũndũ ũcio akĩoya andũ ake, akĩmagayania ikundi ithatũ, akĩmaiga moherie andũ mĩgũnda-inĩ. Hĩndĩ ĩrĩa onire andũ acio magĩũka moimĩte itũũra-inĩ rĩrĩa inene, agĩũkĩra amatharĩkĩre. **44** Abimeleku na ikundi iria aarĩ nacio makĩguthũka mbere nginya hau itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra inene, nacio ikundi icio ingĩ igĩrĩ ikĩguthũkĩra arĩa maarĩ mĩgũnda-inĩ, ikĩmooraga. **45** Abimeleku akĩhũũrana na itũũra rĩu inene mũthenya wothe nginya akĩrĩtaha na akĩũraga andũ a rĩo othe. Ningĩ akĩananga itũũra rĩu inene, na akĩrĩtĩrĩa cumbĩ. **46** Rĩrĩa maiguire ũhoru ũcio, andũ arĩa maatũũraga mũthiringo-inĩ wa Shekemu magĩtoonya kĩhitho-inĩ

kīa hinya kīa hekarū ya Eli-Berithu. **47** Rīrīa Abimeleku aiguire atī nīmacookanīrīire kuo-rī, **48** we na andū ake othe makīambata Kīrīma-inī gīa Zalimuna. Akīoya ithanwa, agītema hongē, na agīciigīrīra ciande. Agīatha andū arīa maarī nake, akīmeera atīrī, “Narua! Īkai ūguo muona ndeka!” **49** Nī ūndū ūcio andū acio othe magītema hongē, na makīrūmīrīra Abimeleku. Magīciūmba hība kūnyiitana na kīhitho kīu kīa hinya magīcigwatia mwaki andū marī thīinī. Nī ūndū ūcio andū acio othe maarī thīinī wa mūthiringo ūcio wa Shekemu, ta andū 1,000, arūme na andū-a-nja, o nao magīkua. **50** Abimeleku agīthīi itūūra rīa Thebezu, akīrīrigiicīria na akīrītunyana. **51** No rīrī, thīinī wa itūūra rīu inene nī kwarī na mūthiringo mūrūmu kūrīa arūme othe na andū-a-nja, na andū othe a itūūra rīu inene, moorīire. Makīhingīra thīinī, na makīhaica mūthiringo igūrū. **52** Abimeleku agīthīi mūthiringo-inī ūcio, akīūhithūkīra. No rīrīa akūhīrīrie itoonyero rīa mūthiringo nīguo aūgwatie mwaki-rī, **53** mūtumia ūmwe akīmūgūithīria ihiga rīa gīthīi mūtwe, rīkīmūhehenja mūtwe. **54** Nake agīita mūkuui wake wa indo cia mbaara na ihenya, akīmwīra atīrī, “Comora rūhiū rwaku rwa njora ūnjūrage, nīgeetha matikoigage atīrī, ‘Ooragirwo nī mūndū-wa-nja.’” Nī ūndū ūcio ndungata yake ikīmūtheeca, agīkua. **55** Hīndī rīra andū a Isiraeli moonire atī Abimeleku nīakuīte-rī, makīiinūkīra. **56** Ūguo nīguo Ngai aarīhirie Abimeleku nī ūndū wa waganu ūrīa ekīte ithe, wa kūūraga ariū-a-ithe mīrongo mūgwanja. **57** Ningī Ngai akīrīhia andū a Shekemu nī ūndū wa waganu

wao wothe. Kĩrumi kĩa Jothamu mūrũ wa Jerubu-Baali gĩkĩmacookerera.

10 Thuutha wa Abimeleku, mündũ wa mũhĩrĩga wa Isakaru wetagwo Tola mūrũ wa Pua, mūrũ wa Dodo, akĩarahũka ahonokie Isiraeli. Nake agĩtũũra Shamiru, kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu. **2** Agĩtiirĩra Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ; agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Shamiru. **3** Nake Tola akĩrũmĩrĩrwo nĩ Jairu wa kuuma Gileadi, ũrĩa watiirĩrĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ. **4** Jairu aarĩ na ariũ mĩrongo ĩtatũ arĩa mathiiaga mahaicĩte ndigiri mĩrongo ĩtatũ. Maathaga matũũra mĩrongo ĩtatũ kũu Gileadi, marĩa nginya ũmũthĩ metagwo Havothu-Jairu. **5** Jairu akua aathikirwo kũu Kamonu. **6** O rĩngĩ andũ a Isiraeli nĩmekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Magĩtungatĩra Mabaali na Maashitorethu, na ngai cia Aramu, na ngai cia Sidoni, na ngai cia Moabi, na ngai cia Aamoni, o na ngai cia Afilisti. Na tondũ andũ a Isiraeli nĩmatiganĩrie Jehova na matiacookire kũmũtungatĩra-rĩ, **7** akĩrakario nĩo. Akĩmaneana moko-inĩ ma Afilisti na moko-inĩ ma Aamoni, **8** arĩa maamanyariirire na makĩmahinyĩrĩria mwaka-inĩ ũcio. Nao makĩhinyĩrĩria andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ mwena wa irathĩro wa Rũũĩ rwa Jorodani kũu Gileadi, bũrũri wa Aamori, mĩaka ikũmi na ĩnana. **9** Ningĩ Aamoni makĩringa Rũũĩ rwa Jorodani nĩguo makarũe na andũ a Juda, na andũ a Benjamini, o na nyũmba ya Efiraimu; nakuo Isiraeli gũkĩgĩa na kĩnyariirĩko kĩnene. **10** Ningĩ andũ a Isiraeli magĩkaĩra Jehova makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtwĩhĩtie, tũgatiganĩria Ngai witũ, tũgatungatĩra

Mabaali.” **11** Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa andũ a Misiri na Aamori, na Aamoni, na Afilisti, **12** na Asidoni, na Aamaleki, o na Amaoni maamũhinyĩrĩrie na mũkĩngaira ndĩmũteithie-rĩ, githĩ ndiamũhonokirie kuuma moko-inĩ mao? **13** No inyuĩ nĩmwandiganĩrie na mũgĩtungatĩra ngai ingĩ, tondũ ũcio ndigacooka kũmũhonokia o na rĩ. **14** Thĩĩ mũgakaĩre ngai icio mwĩthuurĩre. Nĩmũhonokagie hĩndĩ ĩrĩa mũranyamarĩka!” **15** No andũ a Isiraeli makĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩtwĩhĩtie. ĩka na ithuĩ o ta ũrĩa ũkuona kwagĩrĩre, no rĩrĩ, twagũthaitha ũtũhonokie rĩu.” **16** Hĩndĩ ĩyo magĩkĩeheria ngai icio cia kũngĩ gatagatĩ-inĩ kao, na magĩtungatĩra Jehova. Nake ndangĩakĩrĩrĩrie rĩngĩ kuona Isiraeli makĩnyariĩrĩka. **17** Rĩrĩa Aamoni meerirwo moe indo cia mbaara na makĩamba hema ciao kũu Gileadi-rĩ, andũ a Isiraeli makĩũngana na makĩamba hema ciao kũu Mizipa. **18** Atongoria a andũ a Gileadi makĩirana atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũkwambĩrĩria kũrũa na Aamoni-rĩ, ũcio nĩwe ũgũtuĩka mũnene wa andũ arĩa matũũraga Gileadi.”

11 Na rĩrĩ, Jefitha aarĩ Mũgileadi warĩ njamba yarĩ hinya. Nake ithe wa Jefitha eetagwo Gileadi, na nyina aarĩ mũmaraya. **2** Mũtumia wa Gileadi o nake akĩmũciarĩra aanake, na rĩrĩa maagimarire makĩingata Jefitha. Nao makiuga atĩrĩ, “Wee ndũkagaya igai thĩinĩ wa nyũmba iitũ, tondũ ũrĩ wa mũtumia ũngĩ.” **3** Nĩ ũndũ ũcio Jefitha akĩũrĩra ariũ a ithe, agĩthĩ gũtũura bũrũri wa Tobu, kũrĩa gĩkundi kĩa andũ matarĩ kĩene kĩamũrigiicĩrie na gĩkĩmũrũmĩrĩra. **4** Thuutha wa ihinda inini, hĩndĩ ĩrĩa Aamoni maahaarĩrie mbaara na Isiraeli, **5** athuuri a

Gileadi magĩthĩĩ kũgĩĩra Jefitha kuuma bũrũri wa Tobu. **6** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, ūtuĩke mũnene witũ wa ita, nĩgeetha tũhũũrane na Aamoni.” **7** Jefitha akĩmeera atĩrĩ, “Githĩ mũtiathũũrire mũkĩnyingata kuuma nyũmba ya baba? Nĩ kĩĩ kĩratũma mũũke kũrĩ nĩĩ rĩu mũrĩ na thĩĩna?” **8** Athuuri a Gileadi makĩmwĩra atĩrĩ, “O na kũrĩ ũguo, nĩtwagũcookerera; twarana na ithuĩ tũkahũũrane na Aamoni, na nĩũgũtuĩka mũnene witũ wa gwathaga andũ othe arĩa matũũraga Gileadi.” **9** Jefitha akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩnjookia ngahũũrane na Aamoni nake Jehova amaneane kũrĩ nĩĩ-rĩ, ti-itherũ nĩĩ nĩngatuĩka mũnene wanyu?” **10** Athuuri acio a Gileadi makĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira witũ; nĩtũgwĩka o ta ũrĩa ũkuuga.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Jefitha agĩthĩĩ hamwe na athuuri a Gileadi, na andũ acio makĩmũtua mũnene na mwathi wao. Nake agĩcookeria ciugo ciake ciothe mbere ya Jehova o kũu Mizipa. **12** Nĩngĩ Jefitha agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Aamoni na kĩũria gĩkĩ: “Nĩ ũhoro ũrĩkũ ũrĩ naguo na ithuĩ nĩgeetha ũtharĩkĩre bũrũri witũ?” **13** Mũthamaki wa Aamoni agĩcookeria andũ a Jefitha atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa Isiraeli maambatire kuuma Misiri, nĩmooire bũrũri wakwa kuuma Arinoni nginya Jaboku, o na nginya Jorodani. Rĩu njookeriai bũrũri ũcio na thayũ.” **14** Nake Jefitha agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ mũthamaki wa Aamoni, **15** akiuga atĩrĩ: “Ūũ nĩguo Jefitha oiga: Isiraeli ndooire bũrũri wa Moabi kana bũrũri wa Aamoni. **16** No rĩrĩa maambatire makiuma Misiri, Isiraeli maatuĩkanĩirie werũ-inĩ nginya Iria Itune, magĩkinya Kadeshi. **17** Nĩngĩ Isiraeli agĩtũma andũ kũrĩ mũthamaki wa Edomu, makamwĩre atĩrĩ,

‘Twītīkīrie tūtuīkanīrie būrūri-inī waku,’ no mūthamaki wa Edomu ndaigana gūthikīrīria. Ningĩ magītūmana kūrī mūthamaki wa Moabi, nake akīrega. Nĩ ūndū ūcio Isiraeli magīkara kūu Kadeshi. **18** “Magīcooka magītūkanīria werū-inī, magīthiūrūrūka būrūri wa Edomu na Moabi, makīgerera mwena wa irathīro wa būrūri wa Moabi, na makīamba hema ciao mūrīmo ūūrīa ūngī wa Arinoni. Nao matiatoonyire būrūri wa Moabi, nīgūkorwo Rūū rwa Arinoni nīruo rwarī mūhaka wakuo. **19** “Ningĩ Isiraeli agītūma andū kūrī Sihoni mūthamaki wa Aamori, ūrīa waathanaga Heshiboni, makīmwīra atīrī, ‘Twītīkīrie tūhītūkīre būrūri-inī waku tūthīi būrūri witū.’ **20** Na rīrī, Sihoni ndaigana kwīhoka Isiraeli mahītūkīre būrūri wake. Akīūngania ita rīake rīothe na akīamba hema kūu Jahazu, na akīhūūrana na Isiraeli. **21** “Nake Jehova, Ngai wa Isiraeli, akīneana Sihoni na andū ake othe moko-inī ma Isiraeli, makīmahoota. Isiraeli makīyoera būrūri wothe wa Aamori arīa maatūūruga būrūri ūcio, **22** magītunyana guothe kuuma Arinoni nginya Jaboku, na kuuma werū-inī nginya Jorodani. **23** “Na rīrī, kuona atī Jehova, Ngai wa Isiraeli nīwe ūingatīte Aamori akameheria mbere ya andū ake Isiraeli-rī, wee ūkīrī na kīhooito kīrīkū gīa kūwīgwatīra? **24** Kaī ūtangīoya kīrīa Kemoshu ngai yaku ikūheete? Ithuī na ithuī twīgwatīre kīrīa gīothe Jehova Ngai witū atūheete. **25** Anga wee nīūkīrīte Balaki mūrū wa Ziporu, mūthamaki wa Moabi? Nĩ kūrī hīndī arī ahaarana na Isiraeli kana akīrūa nao? **26** Handū ha mīaka magana matatū Isiraeli matūūrīte kūu Heshiboni, na Aroeri, na matūūra marīa mothe magūthiūrūrūkīrie, na matūūra

mothe maría marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Arinoni. Nĩ kĩĩ
kĩagiririe ũmeyoere rĩngĩ hĩndĩ ĩyo? 27 Nĩ ndikũhĩtĩrie,
no wee nĩũranjĩka ũũru nĩ ũndũ wa kũndehera mbaara.
Reke Jehova, ũrĩa mũtuithania, atuithanie ciira ũyũ
ũmũthĩ gatagatĩ ka andũ a Isiraeli na Aamoni.” 28 O na
kũrĩ ũguo, mũthamaki wa Amoni ndaigana kũrũmbũiya
ndũmĩrĩri ĩyo aatũmĩrwo nĩ Jefitha. 29 Hĩndĩ ĩyo Roho
wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Jefitha. Akĩringa Gileadi
na Manase, akĩhĩtũkĩra Mizipa ya Gileadi, na kuuma
kũu agĩthĩ gũkora Aamoni. 30 Nake Jefitha akĩhĩta
mũhĩtwa mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Ũngĩneana
Aamoni moko-nĩ makwa-rĩ, 31 o kĩrĩa gĩkoima nja na
mũrango wa nyũmba yakwa kĩndũnge rĩrĩa ngaacooka
hootanĩte kuuma kũrĩ Aamoni, gĩgaatuĩka kĩa Jehova, na
nĩngakĩruta gĩtuĩke igongona rĩa njino.” 32 Nake Jefitha
agĩthĩ kũhũũrana na Aamoni, nake Jehova akĩmaneana
moko-inĩ make. 33 Agĩthũkangia matũũra mĩrongo ĩrĩ
kuuma Aroeri nginya gũkuhĩ na Minithu, o nginya Abeli-
Karamimu. Ũguo nĩguo Isiraeli maatooririe Aamoni. 34
Hĩndĩ ĩrĩa Jefitha aacookire gwake mũcĩ kũu Mizipa-rĩ,
nũũ wagĩũkire kũmũtũnga tiga mwarĩ, akĩmũinagĩra na
akĩhũũraga tũhembe! Nake aarĩ mwana wa mũmwe. Tiga
o we wiki, Jefitha ndaarĩ na kahĩĩ kana kairĩtu. 35 Rĩrĩa
aamuonire-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake agĩkaya, akiuga
atĩrĩ, “Ũũ! Mwarĩ wakwa! Nĩwandua mũndũ mũthĩĩnĩku
na mũnyamarĩku nĩ ũndũ nĩndĩhĩtĩte mũhĩtwa harĩ
Jehova ũrĩa itangĩaga kũhingia.” 36 Nake akĩmũcookeria
atĩrĩ, “Baba, wee nĩweehĩtĩre mũhĩtwa kũrĩ Jehova.
Njĩka o ta ũrĩa weranĩire, kuona atĩ Jehova nĩakũrĩhĩria

harĩ Aamoni thũ ciaku.” 37 Ningĩ akiuga atĩrĩ, “No nĩngũkũũria ũnjĩtikĩrie ũndũ ũyũ ũmwe: Ũũhe mĩeri ĩĩrĩ ngacangacange irĩma-inĩ na ndĩre hamwe na arata akwa, tondũ ndikaahika.” 38 Akĩmwĩra atĩrĩ, “No ũthĩ.” Akĩmwĩtikĩria athĩ mĩeri ĩĩrĩ. We marĩ na airĩtu acio angĩ magĩthĩ irĩma-inĩ, makĩrĩranĩra tondũ ndarĩ hĩndĩ angĩkaahika. 39 Thuutha wa mĩeri ĩyo ĩĩrĩ, agĩcooka kũrĩ ithe, nake akĩmwĩka o ta ũrĩa eehĩtĩte. Nake aarĩ mũĩrĩtu gathirange. Kuumanagia na ũndũ ũcio, ũgĩtuĩka mũtugo wa andũ a Isiraeli, 40 atĩ o mwaka airĩtu a Isiraeli mathiiage nja mĩthenya ĩna kũrĩrikana mwarĩ wa Jefitha ũcio Mũgileadi.

12 Na rĩrĩ, andũ a Efiraimu magĩcookanĩrĩria ikundi ciao cia ita, na makĩringa mũrĩmo wa Zafoni makĩra Jefitha atĩrĩ, “Wathiire kũhũũrana na Aamoni na ndwatwĩtĩre tũthĩ nawe nĩkĩ? Tũgũgũcina hamwe na nyũmba yaku.” 2 Jefitha akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ na andũ akwa tũraarĩ na kĩgiano kĩnene na Aamoni, na o na gũtuĩka nĩndetanire, inyuĩ mũtiahonokirie kuuma moko-inĩ mao. 3 Rĩrĩa ndonire atĩ mũtindeithia-rĩ, ngĩtwarĩrĩra ũgwati-inĩ wa gĩkuũ, ngĩringa mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ ngahũũrane na Aamoni, nake Jehova akĩhotanĩra kũrĩ o. Rĩu-rĩ, mũgĩũkĩte ũmũthĩ kũhũũrana na nĩ nĩkĩ?” 4 Jefitha agĩcookanĩrĩria andũ a Gileadi, makĩhũũrana na andũ a Efiraimu. Nao andũ a Gileadi makĩmahũũra mũno tondũ andũ a Efiraimu nĩmoigĩte atĩrĩ, “Inyuĩ Agileadi aya nĩ kũũra mworire kuuma kũrĩ Efiraimu na Manase.” 5 Nao Agileadi makĩgwatĩra mariũko ma Rũũ rwa Jorodani marĩa maaringĩrĩre kũu Efiraimu, na rĩrĩa rĩothe mũndũ

wa Efiraimu ũrĩa watigaire oiga atĩrĩ, “Reke ninge mūrĩmo ũrĩa ũngĩ,” Nao andũ a Gileadi makamũũria atĩrĩ, “Wee ũrĩ Mũefiraimu?” Nake angĩacookirie oige, “Aca,” **6** makamwĩra atĩrĩ, “Nĩ wega, kiuge, ‘Shibolethu’.” Nake angĩoigire, “Sibolethu,” tondũ ndangĩahotire kũgweta kiugo kũ wega, makamũnyiita na makamũũragĩra kũu mariũko-inĩ ma Rũũĩ rwa Jorodani. Aefiraimu 42,000 makĩũragwo ihinda-inĩ rũ. **7** Jefitha agĩtiirĩra Isiraeli mĩaka itandatũ. Jefitha ũcio Mũgileadi agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo itũũra-inĩ rĩmwe rĩa kũu Gileadi. **8** Thuutha wake, Ibizani wa kũu Bethlehemu agĩtiirĩra Isiraeli. **9** Nake aarĩ na aanake mĩrongo itatũ na airĩtu mĩrongo itatũ. Akĩheana airĩtu ake mahikio nĩ arĩa maarĩ nja ya mũhĩrĩga wake, nao aanake ake akĩmarehere airĩtu mĩrongo itatũ kuuma nja ya mũhĩrĩga wake matuĩke atumia ao. Ibizani agĩtiirĩra Isiraeli mĩaka mũgwanja. **10** Ibizani agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Bethlehemu. **11** Thuutha wake, Eloni ũrĩa Mũzebuluni agĩtiirĩra Isiraeli mĩaka ikũmi. **12** Eloni agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Aijaloni bũrũri-inĩ wa Zebuluni. **13** Thuutha wake, Abidoni mũrũ wa Hileli, kuuma Pirathoni, agĩtiirĩra Isiraeli. **14** Nake aarĩ na aanake mĩrongo ñna na ciana ciao mĩrongo itatũ, nao maakuuagwo nĩ ndigiri mĩrongo mũgwanja. Agĩtiirĩra Isiraeli mĩaka ñana. **15** Abidoni mũrũ wa Hileli agĩcooka agĩkua, agĩthikwo Pirathoni kũu Efiraimu, bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Aamaleki.

13O rĩngĩ andũ a Isiraeli magĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na nĩ ũndũ wa ũguo Jehova akĩmaneana moko-inĩ ma Afilisti handũ ha mĩaka mĩrongo

ina. **2** Mündü ümwe warĩ wa Zora, wetagwo Manoa kuuma mũhĩrĩga wa Adani, aarĩ na mütumia warĩ thaata watũũrite atarĩ na mwana. **3** Mũraika wa Jehova akĩmuumĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūrĩ thaata na ndũrĩ mwana, no nĩũkũgĩa nda ũciare kahĩ. **4** Na rĩrĩ, wĩmenyerere ndũkananyue ndibei kana kĩndũ o gĩothe kĩgagatu, na ndũkanarĩe kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thaahu, **5** tondũ wee nĩũkũgĩa nda na ũciare kahĩ. Gũtirĩ kanyũi gakaahũthĩrwo mütwe-inĩ wake, nĩ ũndũ kahĩ kau gagaatuĩka Mũnaziri wamũrĩrwo Ngai kuuma gũciarwo, na nĩakambĩrĩria kũhonokia Isiraeli kuuma moko-inĩ ma Afilisti.” **6** Hĩndĩ ĩyo mütumia ũcio agĩthĩ kũrĩ mũthuuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mündũ wa Ngai nĩokire kũrĩ niĩ. Ekuonekaga ahaana ta mũraika wa Ngai wa gwĩtigĩrwo mũno. Ndinamũũria kũrĩa oimĩte, nake ndananjĩra rĩitwa rĩake. **7** No nĩanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩũkũgĩa nda na ũciare kahĩ. Nĩ ũndũ wa ũguo, ndũkanyue ndibei kana kĩndũ kĩgagatu, o na ndũkarĩe kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thaahu, tondũ kahĩ kau gagaakorwo karĩ Mũnaziri wa Ngai kuuma gũciarwo nginya mũthenya wako wa gũkua.” **8** Hĩndĩ ĩyo Manoa akĩhooya Jehova: “Mwathani nĩndagũthaitha, reke mündũ ũcio wa Ngai ũgũtũmĩte kũrĩ ithuĩ oke rĩngĩ nĩguo atũrute ũrĩa tũkũrera kahĩ karĩa gagaaciarwo.” **9** Ngai akĩigua Manoa, na mũraika wa Ngai agĩũka rĩngĩ kũrĩ mütumia rĩrĩa aarĩ mũgũnda-inĩ; no mũthuuriwe Manoa ndaarĩ hamwe nake. **10** Nake mütumia akĩhiũha gũthĩ kwĩra mũthuuriwe, “Mündũ ũrĩa wanyumĩrĩre mũthenya ũrĩa ũngĩ-rĩ, arĩ haha!” **11** Manoa agĩũkĩra, akĩrũmĩrĩra mütumia wake. Rĩrĩa aakinyire harĩ mündũ ũcio-rĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “We nĩwe

waririe na mūtumia wakwa?” Nake akiuga atīrī, “Īī, nī nīi.” **12** Nī ūndū ūcio Manoa akīmūūria atīrī, “Hīndī ĩrīa ciugo ciaku ikaahinga-rī, watho wa mūtūūrīre wa kahīi gaka na wīra wako ūgaakorwo ūrī ūrīkū?” **13** Mūraika wa Jehova agīcookia atīrī, “Mūtumia waku no nginya eeke ūrīa wothe ndīmwīrīte. **14** Ndakarīe kīndū o gīothe kiumīte mūthabībū-inī, kana anyue ndibei o yothe, kana kīndū kīngī gīa kūnyua kīgagatu kana arīe kīndū o gīothe kīrī thaahu. No nginya eeke maūndū mothe marīa nīi ndīmwathīte.” **15** Manoa akīira mūraika wa Jehova atīrī, “No twende ūikare nginya tūgūthīnjīre koori.” **16** Mūraika wa Jehova agīcookia atīrī, “O na wangiria thiī, ndikūrīa irio ciaku. No wahaarīria igongona rīa njino-rī, rīu rīrutīre Jehova.” (Manoa ndaigana gūkūūrana atī ūcio aarī mūraika wa Jehova.) **17** Nake Manoa agītuūria ūhoru kuuma kūrī mūraika wa Jehova akīmūūria atīrī, “Wee wītagwo atīa, nīguo tūgaagūtīia hīndī ĩrīa kiugo gīaku gīgaatuīka kīa ma?” **18** Nake agīcookia atīrī, “Nī kīi gīgūtūma ūnjūūrīe rīitwa rīakwa? Ndūngīhota kūrīmenya, nī rīa magegania.” **19** Hīndī ĩyo Manoa akīoya koori hamwe na mūtu wa igongona, agīcirutīra Jehova igūrū rīa ihiga. Nake Jehova agīka ūndū wa magegania o Manoa na mūtumia wake meroreire: **20** O rūrīrīmbī rūkīrīrīmbūkaga kuuma kīgongona-inī rūrorete igūrūrī, mūraika wa Jehova akīambatīra rūrīrīmbī-inī rūu. Nake Manoa na mūtumia wake mona ūguo, makīgūithia magīturumithia mothiū mao thī. **21** Rīrīa mūraika ūcio wa Jehova aagire gūcooka kwīyonithania kūrī Manoa na mūtumia wake, Manoa akīmenya atī ūcio aarī mūraika

wa Jehova. **22** Akĩira mūtumia wake atĩrĩ, “Ithuĩ rĩu no tũgũkua, tondũ nĩtuonete Ngai!” **23** No mūtumia wake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Korwo Jehova nĩegũtuĩte gũtũũragarĩ, ndangĩtikĩrire igongona rĩa njino na igongona rĩa mũtu kuuma moko-inĩ maitũ, o na kana atuonie maũndũ maya mothe kana gũtwĩra ũguo aatwĩra rĩu.” **24** Mūtumia ũcio agĩciara kahĩ na agĩgatua Samusoni. Gagĩkũra, nake Jehova agĩkarathima, **25** nake Roho wa Jehova akĩambĩrĩria gũkaarahũra o hĩndĩ ĩyo kaarĩ kũu Mahane-Dani, gatagatĩ ga Zora na Eshitaoli.

14 Na rĩrĩ, Samusoni agĩkũrũka agĩthĩ Timina, na kũu akĩona mũirĩtu Mũfilisti. **2** Acooka mũciĩ, akĩira ithe na nyina atĩrĩ, “Nĩnyonete mũndũ-wa-nja Mũfilisti kũu Timina; rĩu-rĩ, ngũrĩrai we atuĩke mūtumia wakwa.” **3** Ithe na nyina makĩmũcookeria atĩrĩ, “Kaĩ gũtarĩ mũndũ-wa-nja ũngĩtikĩrĩka gatagatĩ-inĩ ka andũ a mũhĩrĩga wanyu o na kana gatagatĩ-inĩ ka andũ aitũ othe? No nginya ũthĩĩ kwa Afilisti acio mataruaga ũgĩre mūtumia kuo”? No Samusoni akĩira ithe atĩrĩ, “Ngũrĩra ũcio. Ũcio nowe ũnjagĩrĩire.” **4** (Aciari ake matiamenyaga atĩ ũndũ ũcio woimĩte kũrĩ Jehova, ũrĩa wacaragia handũ ha kũrutia Afilisti amokĩre, nĩ ũndũ hĩndĩ ĩyo Afilisti nĩo maathaga Isiraeli.) **5** Samusoni agĩkũrũka Timina marĩ hamwe na ithe na nyina. Na rĩrĩa makuhĩrĩrie mĩgũnda ya mĩthabibũ ya Timina-rĩ, o rĩmwe kĩaana kĩa mũrũũthi gĩgĩũka na kũrĩ we kĩmũraramĩire. **6** Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩake na hinya nginya agĩtarũranga mũrũũthi ũcio na moko matheri o ta ũrĩa angĩtarũranga koori. No ndaigana kwĩra ithe o na kana nyina ũrĩa ekĩte.

7 Nake agĩcooka agĩikũrũka makĩaranĩria na mũndũ-wa-nja ũcio, na akĩmwenda. 8 Thuutha ũcio, rĩrĩa aacookaga akamũhikie-rĩ, agĩkerũra oone kĩimba kĩa mũrũũthi ũcio. Thĩinĩ wakĩo haarĩ na mũrumbĩ wa njũkĩ na ũũkĩ, 9 ũrĩa aatahire na hĩ, agĩthiĩ akĩrĩĩaga. Na rĩrĩa aakinyĩrire aciari ake, akĩmagaĩra ũũkĩ ũcio o nao makĩũrĩa. Nowe ndaigana kũmeera atĩ aarutĩte ũũkĩ ũcio kĩimba-inĩ kĩa mũrũũthi. 10 Na rĩrĩ, ithe agĩikũrũka akoone mũndũ-wa-nja ũcio. Nake Samusoni akĩrugithia iruga kũu, o ta ũrĩa warĩ mũtugo wa ahikania. 11 Na rĩrĩa andũ maamuonire, makĩmũhe aanake mĩrongo ĩtatũ maikare nake. 12 Samusoni akĩmeera atĩrĩ, “Rekei ndĩmũgwatie ndaĩ, muona mwamĩtaũra mĩthenya-inĩ ĩno mũgwanja ya iruga-rĩ, nĩngamũhe nguo cia gatani mĩrongo ĩtatũ na nguo cia kũgarũrĩra mĩrongo ĩtatũ. 13 Mwaremwo nĩ kũmĩtaũra-rĩ, no nginya mũũhe nguo cia gatani mĩrongo ĩtatũ, na nguo cia kũgarũrĩra mĩrongo ĩtatũ.” Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta gĩtũgwatie ndaĩ ĩyo yaku, tũmĩigwe.” 14 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Kuuma nyamũ ndĩani, gũkiuma kĩndũ kĩngĩrĩĩo; kuuma kũrĩ nyamũ ĩrĩ hinya, gũkiuma kĩndũ kĩrĩ mũrĩo.” Na handũ ha mĩthenya ĩtatũ, matiahotete kũmĩtaũra. 15 Naguo mũthenya wa ĩna wakinya, makĩra mũtumia wa Samusoni atĩrĩ, “Heenereria mũthuuriguo nĩguo atũtaũrĩre ndaĩ ĩyo, kana tũgũcine wee na nyũmba ya thoguo nginya mũkue. Anga mũtwĩtĩte gũkũ nĩguo mũtũtunye indo ciitũ?” 16 Nake mũtumia wa Samusoni akĩgũĩthia harĩ we, akĩrĩraga akiugaga atĩrĩ, “Wee nĩũũthũire! Wee ndũnyendete o na atĩa. Ũgwatĩtie andũ aitũ ndaĩ, na nĩũregete kũndaũrĩra ndaĩ ĩyo.” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na baba na

maitũ ndimataũrĩire, wee-rĩ, ngũgĩgũtaũrĩira nĩkĩ?” **17** Akĩrĩira mĩthenya ĩyo yothe mũgwanja ya iruga rĩu, na mũthenya wa mũgwanja Samusoni akĩmumbũrĩira, nĩ ũndũ wa ũrĩa aikarire akĩmũringagĩrĩria. Nake mũtumia ũcio agĩcooka agĩtaarĩria andũ ao ndaĩ ĩyo. **18** Riũa rĩtanathũa mũthenya ũcio wa mũgwanja, andũ a itũũra rĩu makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩrĩ mũrĩo gũkĩra ũũkĩ? Nĩ kĩĩ kĩrĩ hinya gũkĩra mũrũũthĩ?” Nake Samusoni akĩmeera atĩrĩ, “Korwo mũtinarĩma na moori yakwa-rĩ, mũtingĩahota gũtaũra ndaĩ yakwa.” **19** Nake Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Samusoni na hinya mũno. Nake agĩkũrũka nginya Ashikeloni, akĩũraga andũ mĩrongo ĩtatũ akuo, akĩmatunya indo ciao, na akĩheana nguo ciao kũrĩ arĩa maataũrĩte ndaĩ ĩyo. Na akĩambata agĩthĩĩ gwa ithe mũciĩ arakarĩte mũno. **20** Nake mũtumia ũcio wa Samusoni akĩheanwo kũrĩ mũratawe ũrĩa wamũrũgamĩrĩire ũhiki-inĩ wake.

15 Thuutha ũcio, ihinda-inĩ rĩa magetha ma ngano-rĩ, Samusoni akĩoya koori na agĩthĩĩ gũceerera mũtumia wake. Akiuga atĩrĩ, “Ngũthĩĩ ndoonye kanyũmba-inĩ ka mũtumia wakwa.” No ithe wa mũtumia ũcio akĩmũgĩria atoonye kuo. **2** Ithe akĩmwĩra atĩrĩ, “Niĩ ndaarĩ na ma atĩ nĩwamũthũũrĩre biũ, ngĩkĩmũheana kũrĩ mũrataguo. Githĩ mwarĩ wa nyina ũrĩa mũnini ndakĩrĩ mũthaka kũrĩ we? Kĩmuoe ithenya rĩake.” **3** Samusoni akĩmeera atĩrĩ, “Rĩu ndĩ na kĩhooto gĩa kwĩrĩhĩria harĩ Afilisti; ti-itherũ nĩngũmeko ũũru biũ.” **4** Nĩ ũndũ ũcio akĩumagara, akĩnyiita mbwe magana matatũ, agĩciohithania mĩting’oe igĩrĩ igĩrĩ. Agĩcooka akĩoherera gĩcinga harĩ o mĩting’oe

īyo īrī īrī, **5** akīgwatia icinga icio mwaki na akīrekereria mbwe icio ngano-inī ya Afilisti īrīa yarī mīgūnda. Agīcina itīā cia ngano īrīa yarūgamītio mūgūnda na ngano īrīa ītaarī ngethe, na agīcina mīgūnda ya mīthabibū na ya mītamaiyū. **6** Rīrīa Afilisti mooririe atīrī, “Nūū wīkīte ūū?” Makīrwo atīrī, “Nī Samusoni, mūthoniwe wa mūdū ūrīa Mūtimina, tondū mūtumia wake nīaheirwo mūratawe.” Nī ūndū ūcio Afilisti makīambata na magīcina mūtumia ūcio o na ithe nginya magīkua. **7** Nake Samusoni akīmeera atīrī, “Kuona atī nī ūguo mweka, ndikūmūtigithīria nginya ndīrīhīrie kūrī inyuī.” **8** Agīkīmatharīkīra na ūūru mūnene na akīūruga aingī ao. Agīcooka agīkūrūka na agīkara ngurunga-inī ya ihiga rīa Etamu. **9** Nao Afilisti makīambata na makīamba hema kūu Juda, makīaragana gūkuhī na Lehi. **10** Nao andū a Juda makīūria atīrī, “Mūūkīte kūhūūrana na ithuī nīkī?” Nao magīcookia atīrī, “Tūūkīte kūnyiita Samusoni, tūmwīke o ta ūrīa aatwīkire.” **11** Hīndī īyo andū ngiri ithatū kuuma Juda magīkūrūka nginya ngurunga-inī ya ihiga rīa Etamu na makīra Samusoni atīrī, “Kaī wee ūtakūūrānīte atī Afilisti nīo matwathaga? Nī atīa ūtwīkīte?” Nake agīcookia atīrī, “Nī ndīmekīte o ta ūrīa maanjīkire.” **12** Nao makīmwīra atīrī, “Tūūkīte gūkuoha tūkūneane kūrī Afilisti.” Samusoni akiuga atīrī, “Mwīhītei atī ti inyuī mūkūnjūruga.” **13** Nao magīcookia atīrī, “Nītwetīkīra, ithuī no gūkuoha tūgūkuoha tūkūneane kūrī o. Ithuī tūtīgūkūūruga.” Nī ūndū ūcio makīmuoha na mīkanda īrī mīerū na makīmwambatia kuuma rwaro-inī rūu rwa ihiga. **14** Rīrīa aakuhīrīrie Lehi-rī, Afilisti acio magīūka

na kūrī we makīanagīrira. Roho wa Jehova agīūka igūrū rīake na hinya mũno. Mīkanda ĩrĩa oohetwo moko nayo ĩgītuūkanga o ta ũguta mũhiũ, nayo mīhĩndo ĩyo ĩkīgĩa kuuma moko-inĩ make. **15** Akĩona rūkambucu rwa ndigiri rūtaarĩ rūkūrũ, akĩrũhuria na akĩūruga andũ ngiri ĩmwe. **16** Hĩndĩ ĩyo Samusoni akiuga atĩrĩ, “Njūrągĩte andũ na rūkambucu rwa ndigiri hĩba na hĩba. Njūrągĩte andũ ngiri ĩmwe na rūkambucu rwa ndigiri.” **17** Rĩrĩa aarĩkirie kwaria-rĩ, agĩte rūkambucu rūu; naho handũ hau hagĩtwo Ramathu-Lehi. **18** Na tondũ aarĩ mũnyootu mũno, agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Nĩũheete ndungata yaku ũhootani mũnene ũũ. No nginya rĩu ngue nĩ nyoota ngwe moko-inĩ ma andũ arĩa mataruaga?” **19** Hĩndĩ ĩyo Ngai agĩthikũria irima kũu Lehi, rĩkiuma maaĩ. Rĩrĩa Samusoni aanyuire, agĩcookererwo nĩ hinya na akĩarahũka. Nĩ ũndũ ũcio gĩthima kũu gĩgĩtwo Eni-Hakore. Na kĩrĩ o ho kũu Lehi. **20** Samusoni aatiirĩrĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ matukũ-inĩ ma Afilisti.

16 Mũthenya ũmwe Samusoni nĩathiire Gaza, akĩona mũmaraya kuo. Agĩtoonya gwake nĩguo akome nake. **2** Andũ a Gaza makĩrwo atĩrĩ, “Samusoni arĩ gũkũ!” Nĩ ũndũ ũcio magĩthiũrũrũkĩria handũ hau, makĩraara mamuohetie ũtukũ wothe kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. Nao matiigana kwehera ho ũtukũ ũcio, nĩ ũndũ moigĩte atĩrĩ, “Rũciinĩ gwakĩa, nĩtũkaamũūruga.” **3** Nowe Samusoni aakomire kuo nginya ũtukũ gatagatĩ. Agĩcooka agĩũkĩra akĩnyiita mĩrango ya kĩhingo gĩa itũũra rĩu inene, hamwe na itugĩ ciayo cierĩ, agĩcimunyanĩria na igera ciothe. Agĩciigĩrira ciande, agĩcitwara kĩrĩma-igūrũ kĩrĩa

kīng'etheire Hebironi. **4** Thuutha ūcio, nīagīre ūrata na mūdū-wa-nja kūu gītuamba-inī gīa Soreki na rīitwa rīake eetagwo Delila. **5** Nao aathani a Afilisti magīthīi kūrī we, makīmwīra atīrī, “Rora kana wahota kūmūheenereria, akwīre hitho ya hinya ūcio wake mūnene, na ūrīa tūngīmūkīria hinya nīguo tūmuohe, tūmūtoorie. O ūmwe witū nīagakūhe cekerī ngiri īmwe na igana rīmwe cia betha.” **6** Nī ūndū ūcio Delila akīra Samusoni atīrī, “Njīra hitho ya hinya waku mūnene, na ūrīa ūngīohwo na ūtoorio.” **7** Nake Samusoni akīmūcookeria atīrī, “Mūdū o na ūrīkū angīnjoha na nga mūgwanja cia mwogothano itarī nyūmithie-rī, nīi ngwaga hinya nduīke o ta mūdū ūngī o wothe.” **8** Hīndī īyo aathani a Afilisti makīmūrehere nga mūgwanja iria itaarī nyūmithie, nake akīmuoha nacio. **9** Nao andū mehithīte thīinī wa nyūmba-rī, akīmwīra atīrī, “Samusoni, ūrī mūkore nī Afilisti!” Nowe agītuanga nga icio na ūhūthū o ta ūrīa rūrigi rūtuīkaga rwahutia rūrīrīmbī rwa mwaki. Nī ūndū ūcio hitho ya hinya wake ndīamenyekire. **10** Nake Delila akīra Samusoni atīrī, “Nīūnduīte mūdū mūkīgu; ūkaheenia. Ndagūthaita njīra kīrīa ūngīohwo nakīo.” **11** Nake akīmūcookeria atīrī, “Mūdū o na ūrīkū angīnjoha wega na mīhīndo mīerū ītarī yahūthīrwo, nīngwaga hinya nduīke o ta mūdū ūngī o wothe.” **12** Nī ūndū ūcio Delila akīoya mīhīndo mīerū na akīmuoha nayo. Hīndī īyo, andū mehithīte nyūmba thīinī-rī, akīmwīra atīrī, “Samusoni, ūrī mūkore nī Afilisti!” Nowe agītuanga mīhīndo īyo kuuma moko-inī make o ta ūrīa angītuanga uthi. **13** Delila agīcooka akīra Samusoni atīrī, “Nginya rīu ūkoretwo ūkīndua mūdū

mūkīgu, ūkaaheenia. Njīra kīrīa ūngīohwo nakīo.” Nake agīcookia atīrī, “Ūngīogotha makundo maya mūgwanja ma njuīrī ya mūtwe wakwa ndigi-inī, ūciigīrīre mūtambo-inī wa gūtuma taama na ūcirūmie na higī, nī nīngwaga hinya nduīke o ta mūdū ūngī o wothe.” Nī ūndū ūcio rīrīa aakomete-rī, Delila akīoya makundo mūgwanja ma njuīrī cia mūtwe wake, agīciogothania na ndigi, **14** na agīcirūmia na higī. Agīcooka akīmwīta o rīngī, akīmwīra atīrī, “Samusoni, ūrī mūkore nī Afilisti!” Nake Samusoni akīarahūka toro, na akīguucia higī īyo, o na mūtambo ūrīa warī na ndigi. **15** Agīcooka akīmūūria atīrī, “Wahota atīa kuuga atī nīūnyendete, rīrīa ūtangīhoka? Rīrī nī riita rīa gatātū ūnduīte mūdū mūkīgu, na ndūrī wanjīira hitho ya hinya ūcio waku mūnene.” **16** Nī ūndū wa ūrīa aamūgiaga na akamūtindīrīra mūthenya o mūthenya, akīmūnogia o nginya hakuhī gūkua. **17** Nī ūndū ūcio Samusoni akīmwīra maūdū mothe. Akiuga atīrī, “Mūtwe ūyū wakwa ndūrī wenjwo nī ūndū-rī, nī ndūire ndī Mūnaziri wamūrīrwo Ngai kuuma rīrīa ndaciarirwo. Ingīenjwo-rī, hinya wakwa no ūnjeherere, na njage hinya nduīke o ta mūdū ūngī o wothe.” **18** Na rīrīa Delila aamenyire atī nīamwīra maūdū make mothe, agītūmanīra aathani a Afilisti akīmeera atīrī, “Cookai riita rīngī rīmwe, nī ūndū nīanjīrīte maūdū mothe.” Nī ūndū ūcio aathani acio a Afilisti magīcooka makuuīte betha na moko. **19** Nake Delila agītūma Samusoni akome ciero-inī ciake, agīta mūdū ūmwe amwenje makundo mothe mūgwanja ma njuīrī yake, nao makīambīrīria kūmūtooria. Naguo hinya wake ūkīmuuma. **20** Hīndī īyo akīmwīra

atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nake agĩũkĩra kuuma toro, agĩciiria atĩrĩ, “Nĩnguuma nja o ta tene na ndĩiribaribe, ndĩohore.” No rĩrĩ, ndaamenyete atĩ Jehova nĩamwehereire. **21** Hĩndĩ ĩyo Afilisti makĩmũnyiita na hinya, makĩmũkũũra maitho na makĩmũikũrũkia Gaza. Makĩmuoha na mĩnyororo ya gĩcango, na makĩmũiga athĩage ngano arĩ kũu njeera. **22** No rĩrĩ, njuĩrĩ ya mũtwe wake ikĩambĩrĩria gũkũra rĩngĩ, thuutha wa kwenjwo. **23** Na rĩrĩ, aathani a Afilisti makĩũngana nĩguo marutĩre Dagoni ngai yao igongona inene na makũngũire, makiugaga atĩrĩ, “Ngai iitũ nĩĩneanĩte Samusoni thũ iitũ, moko-inĩ maitũ.” **24** Rĩrĩa andũ maamuonire, makĩgooca ngai ĩyo yao makiugaga atĩrĩ, “Ngai iitũ nĩĩneanĩte thũ iitũ moko-inĩ maitũ, thũ ĩrĩa yathũkangirie bũrũri witũ na ikĩũraga andũ aitũ aingĩ.” **25** Na rĩrĩa ngoro ciao ciacanjamũkĩte, makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Rehei Samusoni nĩguo oke atũkenie.” Nĩ ũndũ ũcio makĩruta Samusoni njeera, nake agĩka maũndũ ma mathekania. Rĩrĩa maamũrũgamirie gatagatĩ-inĩ ga itugĩ-rĩ, **26** Samusoni akĩira ndungata ĩrĩa yamũnyiitĩte guoko atĩrĩ, “Njiga harĩa ingĩhota kũhutia itugĩ iria inyiitĩrĩre hekarũ, nĩgeetha ndĩtiiranie nacio.” **27** Na rĩrĩ, hekarũ ĩyo yaiyũrĩte arũme na andũ-a-nja; na aathani othe a Afilisti maarĩ kuo, na nyũmba igũrũ kwarĩ na arũme na andũ-a-nja ta ngiri ithatũ meroreire Samusoni agĩka maũndũ ma kũmakenia. **28** Samusoni akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Mwathani Jehova, ndirikana. Wee Ngai, ndagũthaitha ũnjĩkĩre hinya o ihinda rĩngĩ rĩmwe, na ũreke ndĩrĩhĩrie kũrĩ Afilisti na igũtha rĩmwe nĩ ũndũ wa maitho makwa meerĩ.” **29**

Hĩndĩ ĩyo Samusoni akĩnyiita itugĩ icio cieri cia gatagatĩ iria ciarũgamĩtie hekarũ ĩyo. Agĩtiirania nacio, kĩmwe agĩkĩnyiita na guoko gwake kwa ũrĩo na kĩrĩa kĩngĩ na guoko gwake kwa ũmotho, **30** Samusoni akiuga atĩrĩ, “Reke ngue hamwe na Afilisti!” Agĩcooka agĩcitindĩka na hinya wake wothe, nayo hekarũ ikĩgwĩra aathani acio hamwe na andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ wayo. Nĩ ũndũ ũcio akĩũraga andũ aingĩ agĩkua gũkĩra arĩa ooragire arĩ muoyo. **31** Nao ariũ a ithe na nyũmba yothe ya ithe magĩkũrũka makamũgĩre. Makĩmũkuua makĩmũinũkia na makĩmũthika gatagatĩ ga Zora na Eshitaoli mbĩrĩra-inĩ ya ithe Manoa. Nake aatĩrĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ.

17 Na rĩrĩ, mũndũ wetagwo Mika wa kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu **2** akĩra nyina atĩrĩ, “Cekeri ngiri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha iria cioirwo kuuma kũrĩ we, na iria ndaiguire ũkĩrumanĩra kĩrumi-rĩ, nĩ niĩ ndĩ nacio; nĩ niĩ ndacioire.” Nake nyina akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Jehova arokũrathima.” **3** Rĩrĩa aacookirie cekeri icio ngiri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha kũrĩ nyina-rĩ, nyina akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩndamũrĩra Jehova betha yakwa kũna nĩgeetha mũrũ wakwa athondeke mũhianano mũicũhie na mũhianano wa gũtwekio. Nĩngũgũcookeria.” **4** Nĩ ũndũ ũcio agĩcookia betha ĩyo kũrĩ nyina, nake nyina akĩoya cekeri magana meerĩ cia betha na agĩcineana kũrĩ mũturi wa betha, ũrĩa wacithondekire mũhianano wa gwacũhio na mũhianano wa gũtwekio. Nayo ikĩgwo thĩinĩ wa nyũmba ya Mika. **5** Na rĩrĩ, mũndũ ũcio wetagwo Mika nĩ aarĩ na ihooero, nake agĩthondeka ebodi, na

mīhianano ĩmwe ya gūtwekio na agītua mūriū ũmwe wake mūthĩnjĩri-ngai wake. **6** Matukū-inĩ macio Isiraeli gūtiarĩ mūthamaki; o mūdũ ekaga ũrĩa oonaga kwagĩrĩire. **7** Mūlawii ũmwe mwanake kuuma itũūra rĩa Bethlehemu ya Juda, watũuraga thĩinĩ wa mūhĩrĩga wa Juda, **8** akiuma itũūra-inĩ rĩu agĩthĩ gwetha kūdũ kũngĩ gwa gūtũūra. Arĩ njĩra-inĩ agĩkora nyũmba ya Mika ĩrĩa yarĩ bũrũri-inĩ ũrĩa wa irĩma wa Efiraimu. **9** Mika akĩmũũria atĩrĩ, “Wee uumĩte kũ?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Mūlawii kuuma Bethlehemu ya Juda, na ndĩreetha kūdũ gwa gūtũūra.” **10** Nake Mika akĩmwĩra atĩrĩ, “Tũũrania na nĩ ũtuĩke baba na mūthĩnjĩri-ngai wakwa, na nĩndĩrĩkũheaga cekerĩ ikũmi cia betha o mwaka, na nguo ciaku cia kwĩhumba na irio cia kũrĩa.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Mūlawii ũcio agĩtikĩra gūtũũrania hamwe nake, na mwanake ũcio agĩtuĩka ta ũmwe wa ariū ake. **12** Ningĩ Mika akĩamũra Mūlawii ũcio, nake mwanake ũcio agĩtuĩka mūthĩnjĩri-ngai wake na agĩtũūra gwake mũciĩ. **13** Nake Mika akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya atĩ Jehova nĩekũnjĩka wega, nĩgũkorwo Mūlawii ũyũ nĩatuĩkite mūthĩnjĩri-ngai wakwa.”

18 Na rĩrĩ, matukū-inĩ macio Isiraeli gūtiarĩ na mūthamaki. Na matukū-inĩ macio mūhĩrĩga wa Dani nĩwacaragia kūdũ kwao gwa gūtũūra, tondũ matiegwatiĩre igai rĩao gatagatĩ-inĩ ka mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **2** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Dani magĩthuura njamba cia ita ithano kuuma Zora na Eshitaoli ithĩ igathigaane bũrũri ũcio na ituĩrie ũhoru. Andũ a mūhĩrĩga wa Dani makĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ, mũgatuĩrie ũhoru wa bũrũri ũcio.” Andũ acio magĩtoonya bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa

Efiraimu na magĩkinya mũciĩ wa Mika kũria maararĩire ũtukũ ũcio. **3** Na rĩria maakuhĩirie nyũmba ya Mika, magĩkũũrana mũgambo wa mwanake ũcio Mũlawii; nĩ ũndũ ũcio magĩtoonya kuo makĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ wakũrehire gũkũ? Nĩ kĩĩ ũreka kũndũ gũkũ? Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũkorwo ũrĩ gũkũ?” **4** Nake akĩmeera ũria Mika aamwĩkĩire, akĩmeera atĩrĩ, “We nĩanyandĩkĩte na nĩ ndĩ mũthĩnjĩri-Ngai wake.” **5** Nao magĩcooka makĩmwĩra atĩrĩ, “Twagũthaiha ũtũtuĩrĩrie ũhoru kũrĩ Ngai tũmenye kana rũgendo rwitũ nĩrũkũgaacĩra.” **6** Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Thĩĩ na thayũ. Rũgendo rwanyu nĩ rwĩtikĩrĩku nĩ Jehova.” **7** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio atano makiuma kuo na magĩkinya Laishi, kũria maakorire atĩ andũ maatũũraga na thayũ matarĩ na ũgwati, o ta andũ a Sidoni, mategwĩkũũa na mategwĩtigĩra. Na tondũ bũrũri wao ndwarĩ kĩndũ waagaga, maarĩ atongu. Ningĩ maatũũraga kũraya na andũ a Sidoni, na matiatarainie na mũndũ o na ũrĩkũ. **8** Na rĩria maacookire Zora na Eshitaoli, ariũ a ithe makĩmooria atĩrĩ, “Mũronire atĩa?” **9** Magĩcookia atĩrĩ, “Ūkĩrai tũthĩĩ tũkamatharĩkĩre! Nĩtuonete atĩ bũrũri ũcio nĩ mwega mũno. Anga gũtirĩ ũndũ mũgwĩka? Mũtigatithie gũthĩĩ mũkaũtunyane. **10** Mwakinya kuo, nĩmũgũkorerera andũ mategwĩkũũa ũgwati o na ũrĩkũ. Bũrũri ũcio nĩ mũnene ũria Ngai aneanĩte moko-inĩ manyu, bũrũri ũtagaga kĩndũ o na kĩrĩkũ.” **11** Hĩndĩ ĩyo andũ magana matandatũ a kuuma mũhĩrĩga wa Dani, meeohete indo cia mbaara, makiumagara kuuma Zora na Eshitaoli. **12** Marĩ njĩra-inĩ, makĩamba hema ciao gũkuhĩ na Kiriathu-

Jearimu kũu Juda. Nĩkĩo gĩtũmaga handũ hau he mwena wa ithũiro rĩa Kiriathu-Jearimu heetwo Mahane-Dani nginya ũmũthĩ. **13** Kuuma kũu magĩthĩ na mbere nginya bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu na magĩkinya mũciĩ wa Mika. **14** Ningĩ andũ acio atano arĩa maathigaañite bũrũri ũcio wa Laishi makĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmũũ atĩ nyũmba ĩmwe ya ici ĩrĩ na ebodi, na ngai ingĩ cia nyũmba, na mũhianano mũicũhie, na mũhianano wa gũtwekio? Rĩu nĩmwamenya ũrĩa mũgwĩka.” **15** Nĩ ũndũ ũcio magĩtoonya nyũmba ya mwanake ũcio Mũlawii o kũu mũciĩ kwa Mika na makĩmũgeithia. **16** Nao andũ acio a Dani magana matandatũ meeohete indo cia mbaara makĩrũgama hau kĩhingo-inĩ. **17** Andũ acio atano arĩa maathigaañite bũrũri ũcio magĩtoonya thĩinĩ, makĩoya mũhianano ũrĩa mũicũhie, na ebodi, na ngai icio ingĩ cia nyũmba na mũhianano wa gũtwekio, nake mũthĩnjĩri-Ngai o na andũ acio magana matandatũ meeohete indo cia mbaara maarũgamĩte hau kĩhingo-inĩ. **18** Rĩrĩa andũ acio maatoonyire nyũmba ya Mika na makĩoya mũhianano wa gwacũhio, na ebodi, na ngai icio ingĩ cia nyũmba, na mũhianano wa gũtwekio-rĩ, mũthĩnjĩri-ngai ũcio akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩ atĩa mũreka?” **19** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Kira ki! Ndũkoige ũndũ. ũka ũtwarane na ithuĩ, ũtuĩke ithe witũ na mũthĩnjĩri-Ngai witũ. Githĩ ti wega ũgĩtungatĩra rũrĩrĩ na mũhĩrĩga thĩinĩ wa Isiraeli ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, handũ ha gũtungatĩra nyũmba ya mũndũ ũmwe?” **20** Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũcio agĩkena. Akĩoya ebodi, na ngai iria ingĩ cia nyũmba, na mũhianano ũrĩa mũicũhie, nake agĩthĩ na andũ acio. **21**

Nao makĩhũndũka magĩthiĩ matongoretio nĩ ciana ciao iria nini na mahiũ mao, na indo ciao. **22** Rĩrĩa maakorirwo mathiĩte handũ haraaya kuuma nyũmba ya Mika-rĩ, andũ arĩa maatũũraga hakuhĩ na Mika makĩũngana hamwe na magĩkinyĩra andũ acio a Dani. **23** O andũ acio makĩmoigagĩrĩria-rĩ, andũ a Dani makĩhũgũra makĩũria Mika atĩrĩ, “Kaĩ wona atĩa tondũ weta andũ aku othe marũe?” **24** Akĩmacookeria atĩrĩ, “Muoire ngai iria ndethondekeire, o na mũthĩnjĩri-ngai wakwa, na mwathĩ. Nĩ kĩ kĩngĩ ngĩrĩ nakĩo? Mwakĩhota atĩa kũũria atĩrĩ, ‘Kaĩ wona atĩa?’” **25** Andũ acio a Dani magĩcookia atĩrĩ, “Tiga gũkararania na ithuĩ, kana ũtharĩkĩrwo nĩ andũ amwe arĩa me marakara, nawe hamwe na nyũmba yaku mũũrwo nĩ mũoyo yanyu.” **26** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio a Dani magĩthiĩra, nake Mika, ona atĩ maarĩ na hinya mũnene mũno kũmũkĩra, akĩhũndũka agĩcooka mũciĩ. **27** Ningĩ makĩoya kĩrĩa Mika aathondekete, na mũthĩnjĩri-Ngai wake, magĩthiĩ nginya Laishi, magĩũkĩrĩra andũ maarĩ na thayũ na matekũũaga ũndũ. Makĩmatharĩkĩra na rũhiũ rwa njora na magĩcina itũũra rĩao inene. **28** Gũtiarĩ na mũndũ wa kũmahonokia tondũ maatũũraga kũraihi na Sidoni na matiatarainie na mũndũ o na ũrĩkũ. Itũũra rĩu inene rĩarĩ gĩtuamba-inĩ kĩrĩa kĩarĩ hakuhĩ na Bethi-Rehobu. Andũ acio a Dani magĩaka itũũra rĩu inene rĩngĩ na magĩthaamĩra kuo. **29** Makĩrĩita Dani o ta ithe wao Dani ũrĩa waciarĩtwo nĩ Isiraeli o na gũtuĩka itũũra rĩu inene rĩetagwo Laishi mbere iyo. **30** Andũ a Dani makĩhaandĩra mĩhianano kũu, nake Jonathani mũrũ wa Gerishomu, mũrũ wa Musa, na ariũ ake magĩtuĩka

athĩnjĩri-Ngai mũhĩrĩga-inĩ wa Dani nginya hĩndĩ ĩrĩa andũ acio maatahirwo makĩrutwo bũrũri ũcio. **31** Magĩthĩĩ na mbere kũhũthĩra mĩhianano ĩrĩa Mika aathondekete, ihinda rĩrĩa rĩothe nyũmba ya Ngai yarĩ Shilo.

19 Matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ na mũthamaki. Na rĩrĩ, Mũlawii watũũraga kũndũ kũraya thĩinĩ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu nĩaigire thuriya ya kuuma Bethlehemu kũu Juda. **2** No thuriya ĩyo ĩkĩaga kwĩhokeka kũrĩ we. Nayo ĩkĩmũtiga ĩgĩcooka mũciĩ gwa ithe kũu Bethlehemu ya Juda. Thuutha wa gũkorwo kũu mũeri ĩna, **3** mũthuuri wake agĩthĩĩ kũrĩ we kũmũringĩrĩria acooke. Aathiire na ndungata yake na ndigiri igĩrĩ. Nake mũtumia ũcio akĩmũtoonyia nyũmba ya ithe, na rĩrĩa ithe aamuonire, akĩmũnyiita ũgeni akenete. **4** Mũthoni-we, ithe wa mũirĩtu ũcio, akĩmũringĩrĩria aikare; nĩ ũndũ ũcio agĩkara hamwe nake mũthenya ĩtatũ, arĩaga na akanyua, na agakoma kuo. **5** Mũthenya wa ĩna magĩũkĩra tene na akĩhaarĩria oimagare, no ithe wa mũirĩtu akĩra mũthoni-we ũcio atĩrĩ, “Wĩkenie na kĩndũ gĩa kũrĩa; ũgĩcooke ũgĩthĩĩ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio eerĩ magĩkara thĩ kũrĩa na kũnyua. Thuutha-inĩ ithe wa mũirĩtu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita raara na wĩkenie.” **7** Na hĩndĩ ĩrĩa mũndũ ũcio ookĩrĩre athĩĩ, mũthoni-we akĩmũringĩrĩria araare; nĩ ũndũ ũcio akĩraara ũtukũ ũcio. **8** Rũciinĩ rwa mũthenya wa gatano, okĩra athĩĩ, ithe wa mũirĩtu ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩkenie. Eterera nginya mũarahoh!” Nĩ ũndũ ũcio eerĩ makĩrĩanĩra. **9** Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ ũcio, hamwe na thuriya yake na ndungata yake, mookĩrĩre mathĩĩ, mũthoni-we, ithe wa mũirĩtu ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu ta thĩkĩrĩria,

nĩ hakuhĩ hwaĩ-inĩ raarĩrĩra nĩ ũndũ gũkirie gũtuka. Ikara ũhurũke. Rũciũ rũciinĩ tene no ũũkĩre ũinũke.”

10 No rĩrĩ, tondũ ndendire gũikara ũtukũ ũngĩ, mũndũ ũcio akiuma kuo agĩthĩ erekeire mwena wa Jebusi (na nĩkuo, Jerusalemu), arĩ na ndigiri ciake cieri ciohetwo matandiko na thuriya yake. **11** Rĩrĩa maakuhĩrĩrie Jebusi na kũrĩ hakuhĩ gũtuka-rĩ, ndungata ĩyo ĩkĩra mwathi wayo atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, reke tũtithie gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene rĩa Ajebusi tũraarĩre kuo.” **12** Mwathi wayo agĩcookia atĩrĩ, “Aca. Tũtigũtoonya itũũra inene rĩa andũ ageni, andũ a rĩo ti Aisiraeli. Tũgũthĩ nginya tũkinye Gibeaa.”

13 Nake akiuga o rĩngĩ atĩrĩ, “Nĩtũthĩ tũgerie gũkinya Gibeaa kana Rama na tũrarĩrĩre itũũra rĩmwe rĩamo.”

14 Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ na mbere, narĩo riũa rĩgĩthũa magĩkorwo maakuhĩrĩria Gibeaa, kũu Benjamini. **15** Kũu nĩkuo maatithirie maraarĩrĩre. Nao magĩthĩ magĩkara thĩ kĩhaaro-inĩ kĩnene gĩa itũũra rĩu inene, no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wamanyiitire ũgeni mararĩrĩre gwake. **16** Hwaĩ-inĩ ũcio, mũthuri ũmwe mũkũrũ wa kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, watũũraga Gibeaa, (andũ a kũu maarĩ Abenjamini), agĩũka oimĩte wĩra mĩgũnda-inĩ. **17** Na rĩrĩa aarorire akĩona mũgendi ũcio hau kĩhaaro-inĩ gĩa itũũra inene, mũthuri ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wathĩ kũ na uumĩte kũ?” **18** Agĩcookia atĩrĩ, “Tuumĩte Bethilehemu ya Juda twerekeire kũndũ kũraya thĩinĩ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu kũrĩa ndũũraga. Ndĩrarĩ Bethilehemu ya Juda na rĩu ndĩrathĩ nyũmba ya Jehova. Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũũnyiitĩte ũgeni gwake. **19** Ithuĩ tũrĩ na mahuti na irio cia ndigiri ciitũ na mĩgate na ndĩbei nĩ ũndũ witũ

ithuĩ ndungata ciaku, niĩ, na ndungata yaku ya mũirĩtu, na mwanake ũyũ tũrĩ nake. Tũtikũbatario nĩ kĩndũ o na kĩ.” **20** Nake mũthuari ũcio mũkũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩũnyiitĩtwo ũgeni nyũmba-inĩ ĩno yakwa, reke ngũhe kĩrĩa gĩothe ũbatarĩtio nĩkĩo, no ndũkaraare kĩhaaro.”

21 Nĩ ũndũ ũcio akĩmũtoonyia nyũmba yake na akĩhe ndigiri ciake gĩa kũrĩa. Maarĩkia gwĩthamba magũrũ-rĩ, makĩrĩa na makĩnyua. **22** Na hĩndĩ o ĩyo meekenagia-rĩ, andũ amwe aaganu a itũũra rĩu inene makĩrigiicĩria nyũmba ĩyo. Makĩhũũra mũrango, na makĩgũthũkĩra mũthuari ũcio mũkũrũ ũrĩa warĩ mwene nyũmba ĩyo, makiuga atĩrĩ, “Ruta mũndũ ũcio ũũkire nyũmba yaku nĩguo tũkome nake.” **23** Mwene nyũmba ĩyo akiuma na nja akĩmeera atĩrĩ, “Aca, arata akwa, mũtigeke ũndũ wa waganu ũguo. Kuona atĩ mũndũ ũyũ nĩ mũgeni wakwarĩ, tigai gwĩka ũndũ ũyũ wa thoni ũguo. **24** Thikĩrĩriai, haha harĩ mũirĩtu wakwa gathirange, na thuriya ya mũgeni ũyũ. Nĩngũmaruta na nja kũrĩ inyuĩ rĩu, na no mũmahũthĩre na mũmeke o ũrĩa mũngĩenda. No mũndũ ũyũ-rĩ, mũtikamwĩke ũndũ wa thoni ta ũcio.” **25** No andũ acio matiigana kũmũthikĩrĩria. Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio akĩoya thuriya yake na akĩmĩruta na nja kũrĩ o, nao makĩmĩnyiita na hinya na makĩmĩnyariira ũtukũ wothe, na gwakĩa makĩreka ĩthĩire. **26** Na gũgĩthererũkarĩ, mũndũ-wa-nja ũcio agĩcooka nyũmba kũrĩa mwathi wake aarĩ, akĩgũa thĩ hau mũrango-inĩ, na agĩkoma ho nginya gũgĩkĩa. **27** Na rĩrĩa mwathi wake ookĩrire rũciinĩ na akĩhingũra mũrango wa nyũmba akiuma nja nĩguo ethĩire-rĩ, thuriya yake yakomete hau ĩgwĩte mũromo-inĩ

wa nyūmba, namo moko mayo maarī hingīro-inī. **28** Nake akīmīra atīrī, “Ūkīra; reke tūthīi.” No ndīacookirie. Nake mūndū ūcio agīcooka akīmīoya, akīmīgīrīra igūrū rīa ndigiri yake, makīinūka. **29** Hīndī īrīa aakinyire mūcīi-rī, akīoya kahiū agītīnangia thuriya yake kīga o kīga icunjī ikūmi na igīrī, agīcitūma ng’ongo ciothe cia Isiraeli, **30** na mūndū o wothe ūrīa wonire ūndū ūcio akiuga atīrī, “Ūndū ta ūyū ndūrī wonwo kana ūgīkwo, kuuma mūthenya ūrīa andū a Isiraeli moimire būrūri wa Misiri. Teciriei ūhorō ūcio na mūwīcūūranie, mūtwire ūrīa tūgwīka!”

20 Na rīrī, andū a Isiraeli othe kuuma Dani nginya Birishiba, na kuuma būrūri wothe wa Gileadi magīūka o taarī mūndū ūmwe, makīūngana mbere ya Jehova kūu Mizipa. **2** Atongoria a andū othe a mīhīrīga ya Isiraeli makīrūgama handū hao kūu kīūngano-inī kīa andū a Ngai, marī thigari ngiri magana mana meeohete hiū cia njora. **3** (Nao andū Benjamini makīigua atī andū a Isiraeli nīmambatīte nginya Mizipa.) Hīndī īyo andū a Isiraeli makiuga atīrī, “Ta twīre ūrīa ūndū ūcio mūūru wekīkire.” **4** Nī ūndū ūcio Mūlawii ūcio mūthuuri wa mūtumia ūrīa woragītwo akiuga atīrī, “Nī na thuriya yakwa tuokire Gibeā ya andū a Benjamini tūraarīrīre kuo. **5** Ūtukū ūcio andū a Gibeā nīmaanūmīrīire, na magīthiūrūrūkīria nyūmba, mehaarīrie kūnjūraga. Makīnyiita thuriya yakwa na hinya, nginya īgīkua. **6** Ngīoya thuriya yakwa, ngīmītinaangia icunjī, na ngītūma o gīcunjī o rūgongo rwa igai rīa Isiraeli, nī ūndū nīmekīte ūndū wa thoni na wa gīconoko thīinī wa Isiraeli. **7** Atīrīrī, inyuī andū a Isiraeli inyuothe, kīariei, mūheane itua rīanyu.” **8** Andū

acio othe magĩũkĩra o taarĩ mũndũ ùmwe, makiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ùmwe witũ ùkũinũka. Aca, gũtirĩ o na ùmwe witũ ùgũcooka gwake mũciĩ. **9** No rĩrĩ, ùndũ ùrĩa tũgwĩka Gibe a nĩ ùyũ: Tũkwambata kuo tũmookĩrĩre o ta ùrĩa ùcuuki wa mũtĩ ùgũtuonia. **10** Tũkũruta andũ ikũmi thĩinĩ wa o andũ igana a mũhĩrĩga yothe ya Isiraeli, na andũ igana thĩinĩ wa o andũ ngiri, na andũ ngiri thĩinĩ wa o andũ ngiri ikũmi, nĩguo magĩrĩrĩre mbũtũ cia ita irio. Nĩgeetha rĩrĩa mbũtũ cia ita igaakinya Gibe a ya Benjamini, ikaameka maũndũ maringaine na waganu wa andũ akuo ùrĩa meekĩte thĩinĩ wa Isiraeli.” **11** Tondũ ùcio andũ othe a Isiraeli makĩũngana na makĩnyiitana o ta maarĩ mũndũ ùmwe mahũũre itũũra rĩu inene. **12** Mũhĩrĩga ya Isiraeli igĩtũma andũ mathiĩ kũrĩ mũhĩrĩga wothe wa Benjamini, makamoorie atĩrĩ, “Nĩ ngero ĩrĩkũ ĩno njũru ùũ ĩkĩtwo gatagatĩ-inĩ kanyu? **13** Na rĩrĩ, tũnengerei andũ acio aaganu a Gibe a nĩgeetha tũmoorage tweherie ùũru ùcio thĩinĩ wa Isiraeli.” No andũ a Benjamini matiigana kũigua andũ acio angĩ a Isiraeli. **14** Moimire matũũra-inĩ mao, makĩũngana hamwe kũu Gibe a nĩguo mahũũrane na andũ a Isiraeli. **15** O ro rĩmwe andũ a Benjamini magĩcookanĩrĩria andũ arĩa marũaga na hiũ cia njora 20,060 kuuma matũũra-inĩ mao, mongereirwo harĩ andũ magana mũgwanja arĩa maathuurĩtwo kuuma kũrĩ andũ arĩa maatũũraga kũu Gibe a. **16** Gatagatĩ-inĩ ga thigari icio ciothe nĩ kwarĩ na andũ magana mũgwanja maathuurĩtwo a kĩmotho, na o ùmwe wao nĩahotaga gũikia ihiga na kĩgũtha ùndũ angĩringa rũcuĩrĩ na ndahĩtie. **17** Tiga andũ a Benjamini-rĩ, Isiraeli nĩmacookanĩrĩrie thigari

400 arĩa marũaga na hiũ cia njora, na othe maarĩ andũ a ita. **18** Andũ a Isiraeli makĩambata nginya Betheli na magĩtuĩria ũhoro harĩ Ngai makĩũria atĩrĩ, “Nũũ thĩinĩ witũ ũkwambĩrĩria kũhũũrana na andũ aya a Benjamini?” Nake Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Juda nĩwe ũkwambĩrĩria.” **19** Rũciinĩ rũrũ rũngĩ andũ a Isiraeli magĩũkĩra na makĩamba hema ciao gũkuhĩ na Gibe. **20** Andũ a Isiraeli makiumagara makahũũrane na andũ a Benjamini, na makĩiga andũ o handũ hao mbaara-inĩ marũe nao kũu Gibe. **21** Nao andũ a Benjamini makiuma kũu Gibe na makĩũraga andũ a Isiraeli 22,000 kũu mbaara-inĩ mũthenya ũcio. **22** No andũ a Isiraeli makĩũmanĩrĩria mũndũ na ũrĩa ũngĩ na makĩrũgama handũ hao rĩngĩ o harĩa meigĩte mũthenya wa mbere. **23** Nao andũ a Isiraeli makĩambata makĩrĩrĩra mbere ya Jehova nginya hwaĩ-inĩ, nao magĩtuĩria ũhoro harĩ Jehova atĩrĩ, “Hihi twambate rĩngĩ tũkahũũrane na andũ a Benjamini, aya ariũ a ithe witũ?” Nake Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Ambatai mũkahũũrane nao.” **24** Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli magĩkuhĩrĩria andũ a Benjamini mũthenya wa keerĩ. **25** Mũthenya ũcio, rĩrĩa Abenjamini mookire moimĩte Gibe mahũũrane nao-rĩ, makĩũraga andũ a Isiraeli angĩ 18,000, othe meeohete hiũ cia njora. **26** Ningĩ andũ a Isiraeli, marĩ othe, makĩambata nginya Betheli, na kũu magĩkara kuo makĩrĩra marĩ mbere ya Jehova. Makĩlĩnga kũrĩa irio mũthenya ũcio o nginya hwaĩ-inĩ, na makĩruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano kũrĩ Jehova. **27** Nao andũ a Isiraeli, magĩtuĩria ũhoro harĩ Jehova. (Matukũ-inĩ macio ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai rĩarĩ kũu,

28 nake Finehasi mūrū wa Eleazaru, mūrū wa Harūni, nīwe watungataga mbere yarīo.) Nao makīūria atīrī, “Nītūkambata rīngī tūkahūūrane na Abenjamini ariū a ithe witū, kana tūtige?” Jehova akīmacookeria atīrī, “Thiīi, nī ūndū rūciū nīngamaneana moko-inī manyu.” **29** Nao andū a Isiraeli makīmoheria mathiūrūrūkīirie Gibe. **30** Nao makīambata makahūūrane na andū a Benjamini mūthenya wa gatātū na makīrūgama handū hao nīguo mahūūrane na Gibe o ta ūrīa meekīte hau mbere. **31** Nao Abenjamini makiumīra mamatūnge na makīguucīrīrio kūrāihu na itūūra rīu inene. Makīambīrīria kūhūūra andū a Isiraeli o ta mbere īyo, na andū ta mīrongo ītatū makīrūndīrwo werū-inī na njīra-inī īrīa īthiiga Betheli na īrīa īngī Gibe. **32** Rīrīa andū a Benjamini meeranaga atīrī, “Nītūramahoota o ta mbere,” noguo nao andū a Isiraeli meeranaga atīrī, “Rekei tūcooke na thuutha tūmaguucīrīrie moime itūūra-inī inene moke njīra-inī.” **33** Andū othe a Isiraeli makīehera harīa maarī na makīrūgama handū hao kū Baali-Tamaru, nao andū a Isiraeli arīa meehithīire andū a Benjamini makiumīra kūrīa meehithīte mwena wa ithūiro wa Gibe. **34** Hīndī īyo andū ngiri ikūmi arīa maarī njamba iria thuure cia Isiraeli magītharīkīra Gibe kuuma na mbere. Nayo mbaara yarī nene ūū atī andū a Benjamini matiigana gūkūūrana ūrīa mwanangīko wamakuhīrīirie. **35** Nake Jehova akīhootera andū a Benjamini mbere ya Isiraeli, na mūthenya ūcio andū a Isiraeli makīūruga andū a Benjamini 25,100, arīa meeohete hiū cia njora. **36** Tondū ūcio andū a Benjamini makīona atī nīmaatooretio. Na rīrī, andū a

Isiraeli nĩmoorĩire andũ a Benjamini, nĩ ũndũ nĩmehokete andũ arĩa maigĩte a kuoheria andũ a Benjamini gũkuhĩ na Gibe. **37** Nao andũ acio moohetie andũ makĩguthũka o rĩmwe magĩtoonya Gibe, makĩaragana kuo na makĩhũũra itũũra rĩu inene rĩothe na rũhiũ rwa njora. **38** Nao andũ a Isiraeli nĩ mabangĩte na andũ acio moohetie andũ atĩ matoogie ndogo nene ĩthiĩ na igũrũ yumĩte itũũra rĩu inene, **39** nĩgeetha hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli magarũrũke na macooke mbaara-inĩ. Andũ a Benjamini maakorirwo maambĩrĩria kũũraga andũ a Isiraeli (ta andũ mĩrongo ĩtatũ), nao makiuga atĩrĩ, “Ithuĩ nĩtũramatooria o ta ũrĩa twamekire mbaara-inĩ ya mbere.” **40** No rĩrĩa ndogo yambĩrĩirie kwambata na igũrũ yumĩte itũũra-inĩ rĩu inene-rĩ, andũ a Benjamini makĩhũgũra makĩona ndogo itũũra-inĩ rĩu inene rĩothe yambatĩte na igũrũ matu-inĩ. **41** Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli makĩmagarũrũkĩra nao andũ a Benjamini makĩnyitwo nĩ guoya mũnene, nĩ ũndũ nĩmakũũranire atĩ mwanangĩko nĩwarĩkĩtie kũmakora. **42** Nĩ ũndũ ũcio makĩũrĩra andũ a Isiraeli marorete na werũ-inĩ, no matingĩahotire kũũrĩra mbaara. Nao andũ a Isiraeli arĩa mookire moimĩte matũũra-inĩ makĩmooragĩra kuo. **43** Magĩthiũrũrũkĩria andũ a Benjamini acio, makĩmateng’eria, na makĩmakinyĩra na njĩra hũthũ kũu gũkuhĩ na Gibe mwena wa irathĩro. **44** Andũ a Benjamini ngiri ikũmi na inyanya magĩkua, nao othe maarĩ arũi njamba. **45** Na rĩrĩa maagarũrũkire marorete na werũ-inĩ nginya ihiga-inĩ rĩa Rimoni, andũ a Isiraeli makĩũragĩra andũ 5,000 njĩra-inĩ icio. Nao magĩkĩrĩrĩria kũrũmĩrĩra andũ a Benjamini o nginya

Gidomu na makĩũraga 2,000. **46** Mũthenya ũcio andũ a Benjamini 25,000 arĩa maarũaga na hiũ cia njora makĩũragwo, na othe maarĩ arũi njamba. **47** No andũ magana matandatũ makĩgarũrũka na makĩũrĩra werũ-inĩ o nginya ihiga-inĩ rĩa Rimoni, na magĩkara kuo mĩeri ñna. **48** Nao andũ a Isiraeli magĩcooka nginya bũrũri wa andũ a Benjamini na makĩhũũra matũũra mothe na rũhiũ rwa njora, o gwata nyamũ na kĩndũ o gĩothe kĩngĩ kĩrĩa maakoreire. Na matũũra mothe marĩa maakoreire makĩmacina na mwaki.

21 Andũ acio a Isiraeli nĩmehĩtĩte mwĩhĩtwa marĩ kũu Mizipa makoiga atĩrĩ, “Gũtirĩ o na ũmwe witũ ũkaaneana mũirĩtu wake ahikio nĩ Mũbenjamini.” **2** Andũ acio nĩmathiire Betheli, kũrĩa maikarire mbere ya Ngai o nginya hwaĩ-inĩ, makĩanĩrĩra na mũgambo makĩrĩra na kĩgirĩko kĩnene. **3** Nao makiuga atĩrĩ, “Hĩ! Jehova Ngai wa Isiraeli, nĩ kĩ gĩtũmĩte ũndũ ũyũ woneke Isiraeli? Nĩ kĩ gĩgũtũma mũhĩrĩga ũmwe ũkorwo ũtarĩ ho thĩinĩ wa Isiraeli ũmũthĩ?” **4** Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene andũ magĩaka kĩgongona na makĩruta maruta ma njino o na maruta ma ũiguano. **5** Hĩndĩ ñyo andũ a Isiraeli makĩũria atĩrĩ, “Mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli-rĩ, nũũ ũtokĩte kũngana haha mbere ya Jehova?” Nĩgũkorwo nĩmehĩtĩte mwĩhĩtwa mũrũmu atĩ ũrĩa ũkwaga gũũka kũũngano mbere ya Jehova kũu Mizipa ti-itherũ nĩagĩrĩire kũũragwo. **6** Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli magĩcakaya nĩ ũndũ wa ariũ a ithe wao, andũ a Benjamini, na makiuga atĩrĩ, “Ũmũthĩ mũhĩrĩga ũmwe nĩmweherie kuuma Isiraeli. **7** Tũngĩhota atĩa kuonera arĩa matigarĩte atumia, kuona atĩ

nītwīhītite mwīhītwa mbere ya Jehova atī tūtikaamahe airītu aitū mamahikie?” **8** Magīcooka makīūria atīrī, “Nī mūhīrīga ūrīkū wa Isiraeli ūtokīte kīūngano-inī mbere ya Jehova kūu Mizipa?” Nao makīmenya atī gūtīrī mūdū o na ūmwe kuuma Jabeshi-Gileadi wokīte kambī-inī īyo nī ūndū wa kīūngano kūu. **9** Tondū rīrīa maatarire andū, nīmamenyire atī gūtīrī mūdū o na ūmwe kuuma Jabeshi-Gileadi warī kuo. **10** Nī ūndū ūcio kīūngano kūu gīgītūma andū a kūrūa 12,000 marī na mawatho mathiī nginya Jabeshi-Gileadi na moorage arīa maatūūruga kuo na rūhiū rwa njora, gwata atumia na ciana. **11** Nao makiuga atīrī, “Ūū nīguo mūgwīka, ūragai mūdū mūrūme o wothe na mūdū-wa-nja o wothe ūrīa ūtarī gathirange.” **12** Nao magīkora gatagatī-inī ka andū arīa maatūūruga kūu Jabeshi-Gileadi airītu magana mana arīa mataakomete na mūdū mūrūme, makīmatwara kambī īrīa yarī Shilo kūu Kaanani. **13** Ningī kīūngano gīothe gīgītūma ihooya rīa thayū kūrī andū a Benjamini o hau rwaro-inī rwa ihiga rīa Rimoni. **14** Nī ūndū ūcio andū a Benjamini makīhūdūka ihinda o rīu na makīheo andū-a-nja a Jabeshi-Gileadi arīa matoragītwo. No matingīamaiganire. **15** Nao andū magīcakaīra andū a Benjamini, tondū Jehova nīatūmire hagīe na ithubya mīhīrīga-inī ya Isiraeli. **16** Nao athuuri arīa akūrū a kīūngano makiuga atīrī, “Tondū andū-a-nja a Benjamini nīaniine-rī, tūkuonera arūme arīa matigaire atumia kū?” **17** Makiuga atīrī, “Abenjamini arīa maahonokire no nginya magīe na a kūmagaya, nīguo gūtīkagīe mūhīrīga o na ūmwe wa Isiraeli ūkūnīnūkio. **18** Tūtingīmahe airītu aitū matuīke atumia ao, nīgūkorwo

ithuĩ andũ a Isiraeli nĩtwehĩtĩre mwĩhĩtwa ũyũ: ‘Kũrumwo-
rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũngĩhe Mũbenjamini mũtumia.’ **19**
No rĩrĩ, nĩkũgĩaga gĩathĩ kĩa Jehova o mwaka kũu Shilo,
mwena wa gathigathini wa Betheli, na mwena wa irathĩro
wa njĩra irĩa ithiiaga kuuma Betheli nginya Shekemu,
na mwena wa gũthini wa Lebona.” **20** Nĩ ũndũ ũcio
magĩatha andũ a Benjamini, makĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ
mwĩhithe kũu mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ **21** na mũikare
mũkĩroraga. Rĩrĩa airĩtu a Shilo mariumĩra meturanĩre na
arĩa angĩ rwĩmbo-inĩ-rĩ, mũguthũke kuuma mĩgũnda-inĩ
ya mĩthabibũ, na o mũndũ ehurĩrie mũtumia kuuma kũrĩ
airĩtu acio a Shilo, na mũthiĩ bũrũri wa Benjamini. **22**
Rĩrĩa maithe mao kana ariũ a maithe mao magaatũrehera
thitango, tũkaameera atĩrĩ, ‘Twĩkei wega na kũmateithia,
tondũ tũtiamooneire atumia hĩndĩ ya mbaara, no inyuĩ
mũtirĩ na mahĩtia, tondũ mũtiamahere airĩtu anyu.”
23 ũguo nĩguo andũ a Benjamini meekire. O rĩrĩa airĩtu
maainaga-rĩ, o mũndũ akĩnyiita ũmwe, na akĩmũkuua
agatuĩke mũtumia wake. Hĩndĩ iyo magĩcooka kũrĩ igai
rĩa, magĩaka matũũra mao rĩngĩ, na magĩtũũra kuo.
24 Na ihinda rĩu andũ a Isiraeli makiuma kũndũ kũu,
makĩnũka mũciĩ kũrĩ mĩhĩrĩga yao na nyũmba ciao, o
mũndũ kũrĩ igai rĩake. **25** Matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ
na mũthamaki; o mũndũ ekaga ũrĩa oonaga kwagĩrĩre.

Ruthu

1 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ marĩa atĩrĩrĩrĩ bũrũri maathanaga, nĩ kwagĩire na ng'aragu bũrũri-inĩ, nake mũndũ ũmwe wa Bethlehemu kũu Juda, marĩ na mūtumia wake, na ariũ ake eerĩ, magĩthĩĩ gũikara bũrũri wa Moabi kwa ihinda. **2** Mũndũ ũcio eetagwo Elimeleku, nake mūtumia wake eetagwo Naomi, namo marĩtwa ma ariũ acio ake eerĩ nĩ Mahaloni na Kilioni. Nao maarĩ Aefiratha kuuma Bethlehemu kũu Juda. Nao magĩthĩĩ bũrũri wa Moabi magĩtũũra kuo. **3** Na rĩrĩ, Elimeleku mũthuuri wa Naomi agĩkua, nake Naomi agĩtigwo na ariũ acio ake eerĩ. **4** Nao makĩhikia andũ-a-nja a Moabi, ũmwe eetagwo Oripa, na ũrĩa ũngĩ Ruthu. Thuutha wa gũtũũra kũu ta ihinda rĩa mĩaka ikũmi, **5** Mahaloni na Kilioni o nao magĩkua, nake Naomi agĩtigwo atarĩ na ariũ ake eerĩ, o na kana mũthuuri. **6** Rĩrĩa Naomi aigũire arĩ kũu Moabi atĩ Jehova nĩateithĩtie andũ ake akamahe irio-rĩ, akĩhaarĩria hamwe na atumia acio a ariũ ake oime bũrũri wa Moabi acooke kwao. **7** We na atumia acio eerĩ a ariũ ake makiumagara kuuma kũu maatũũraga, makĩnyiita njĩra nĩguo macooke bũrũri wa Juda. **8** Nake Naomi akĩira atumia acio eerĩ a ariũ ake atĩrĩ, “Cookai, o mũndũ athĩĩ mũciĩ kwa nyina. Jehova aromwĩka maũndũ mega, o ta ũrĩa o na inyuĩ mwekire acio maakuire, o na nĩ mwene. **9** Jehova arotũma o ũmwe wanyu eyonere ũhurũko mũciĩ wa mũthuuri ũngĩ.” Agĩcooka akĩmamumunya, nao makĩrĩra maanĩrĩre, **10** makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũgũcooka nawe kũrĩ andũ anyu.” **11** No Naomi akĩmeera atĩrĩ, “Aarĩ akwa, cookai mũciĩ kwanyu. Mũgũgĩthĩĩ na nĩ nĩkĩ? Nĩngũkĩgĩa na ariũ angĩ

nĩguo macooke matuĩke athuuri anyu? **12** Aarĩ akwa, cookai kwanyu mũciĩ; nĩ ndĩ mũkũrũ mũno wa kũgĩa na mũthuuuri ũngĩ. O na ingĩciiria atĩ harĩ na mwĩhoko harĩ nĩ, na ngĩe na mũthuuuri ũtukũ ũyũ na njiare aanakerĩ, **13** mwakĩmeterera o nginya hĩndĩ ĩrĩa makaagimara? No mũikare mũtahikĩte mũmetereire? Aca, aarĩ akwa. Nĩ ndĩ na ruo kũmũkĩra, nĩgũkorwo guoko kwa Jehova nĩgũtambũrũkĩte gũkanjũkĩrĩra!” **14** Nao maigua ũguo makĩrĩra rĩngĩ. Nake Oripa akĩmumunya nyaciarawe, akĩmuugĩra ũhoru. No Ruthu akĩrũmanĩrĩra na nyaciarawe. **15** Nake Naomi akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, mũtumia wa mũrũ wa nyina na mũthuuriguo nĩahũndũka acooke kũrĩ andũ ao, o na kũrĩ ngai ciake. Cooka mũthĩĩ nake.” **16** No Ruthu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga kũningĩrĩria ngũtuge kana ngarũrũke ndige gũkũrũmĩrĩra. Kũrĩa ũgũthĩĩ nĩkuo ngũthĩĩ, na kũrĩa ũgaatũũra nĩkuo ngaatũũra. Andũ anyu magaatuĩka andũ aitũ, nake Ngai waku atuĩke Ngai wakwa. **17** Kũrĩa ũgaakuĩra nĩkuo ngaakuĩra, na nokuo ngaathikwo. Jehova aronjĩka ũũru makĩria, kũngĩkaagĩa ũndũ o na ũmwe ũgaatũtigithania nĩ nawe, tiga o gĩkuũ giiki!” **18** Rĩrĩa Naomi onire atĩ Ruthu nĩatuĩte itua rĩa gũthĩĩ nake, agĩtiga kũmũringĩrĩria acooke. **19** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio a nja eerĩ magĩthĩĩ nginya magĩkinya Bethlehemu. Rĩrĩa maakinyire Bethlehemu-rĩ, andũ a itũũra rĩu othe makĩgega nĩ ũndũ wao, nao andũ-a-nja makĩũrania atĩrĩ, “Hĩ! ũyũ no akorwo arĩ Naomi?” **20** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Tigai gũcooka kũnjĩta Naomi, njĩtagai Mara, nĩ ũndũ Ngai Mwene-Hinya-Wothe nĩatũmĩte mũtũũrĩre wakwa ũtuĩke wa ruo mũno. **21** Ndoimire gũkũ

njiyũrĩĩre, no Jehova anjookia itarĩ kĩndũ. Mũngĩcooka kũnjĩta Naomi nĩkĩ? Jehova nĩanyariirĩte; Mwene-Hinya-Wothe nĩandehithĩirie mathĩĩna.” 22 Nĩ ũndũ ũcio Naomi agĩcooka kuuma Moabi marĩ hamwe na Ruthu ũcio Mũmoabi, mũtumia wa mũriũ, magĩkinya Bethlehemu hĩndĩ ĩrĩa cairi yaambagĩrĩria kũgethwo.

2 Na rĩrĩ, Naomi nĩarĩ na mũndũ wa mbarĩ yao mwena wa mũthuuriwe, kuuma mũhĩrĩga wa Elimeleku, mũndũ warĩ igweta, wetagwo Boazu. 2 Nake Ruthu ũcio Mũmoabi akĩira Naomi atĩrĩ, “Reke thiĩ mĩgũnda-inĩ ngahaare cairi ĩrĩa ĩtigĩtio; ndĩ thuutha wa mũndũ o wothe ũrĩa ingĩtikĩrĩka maitho-inĩ make.” Nake Naomi akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ, mwarĩ wakwa.” 3 Nĩ ũndũ ũcio akiumagara agĩthiĩ, akĩambĩrĩria kũhaara cairi kũu mĩgũnda-inĩ arĩ thuutha wa arĩa maagethaga. Na gũgĩkinya atĩrĩ, Ruthu ekorire akĩruta wĩra mũgũnda wa Boazu, ũcio warĩ wa mũhĩrĩga wa Elimeleku. 4 O hĩndĩ ĩyo Boazu agĩkinya oimĩte Bethlehemu, na akĩgeithia acio maagethaga, akĩmeera atĩrĩ, “Jehova aroikara na inyuĩ!” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova arokũrathima!” 5 Boazu akĩũria mũrũgamĩrĩri wa acio maagethaga atĩrĩ, “Mũirĩtu ũũrĩa nĩ wa ũ?” 6 Nake mũrũgamĩrĩri akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Mũmoabi ũrĩa wokire na Naomi kuuma bũrũri wa Moabi. 7 Nake oigire atĩrĩ, ‘Ndagũthaitha ũnjĩtikĩrie haare cairi, na nyũnganie ĩrĩa ĩtigĩtio itĩĩa-inĩ ndĩ thuutha wa agethi.’ Nake aathiĩ mũgũnda, na arutĩte wĩra ategũtigithĩria kuuma o rũciinĩ nginya rĩu, tiga o ihinda inini ekũhurũkĩte haarĩa kĩruru-inĩ.” 8 Nĩ ũndũ ũcio Boazu akĩira Ruthu

atĩrĩ, “Mwarĩ wakwa, ta thikĩrĩria, ndũgathiĩ kũhaara cairi mũgũnda ũngĩ, na ndũkae kuuma gũkũ. Ikara gũkũ mũrĩ na ndungata ciakwa cia airĩtu. **9** Ūrorage mũgũnda ũrĩa arũme aya megũkorwo makĩgetha, na ũtwaranage na airĩtu acio. Nĩndakaania arũme aya matigakũhutie. Na rĩrĩa rĩothe ũngĩnyoota, ũthiĩ ũnyue maaĩ kuuma ndigithũ-inĩ iria arũme aya matahĩrĩire.” **10** Rĩrĩa Ruthu aiguire ũguo, akĩnamĩrĩa, agĩturumithia ũthiũ thĩ. Akiuga atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũma njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku na wenda kũnjika maũndũ mega, ndĩ o mũndũ wa kũngĩ?” **11** Boazu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩnjĩrĩtwo maũndũ marĩa mothe wĩkĩte nyaciaraguo kuuma hĩndĩ ĩrĩa mũthuuriguo aakuire, na ũrĩa watiganire na thoguo na nyũkwa, o na bũrũri wanyu, ũgĩũka kũrĩ andũ ũtaamenyanĩte nao mbere ĩyo. **12** Jehova arokũrĩha nĩ ũndũ wa ũguo wĩkĩte. Jehova Ngai wa Isiraeli, o ũrĩa wee ũũkĩte kwĩhitha mathagu-inĩ make, arokũrĩha na irĩhi inene.” **13** Nake Ruthu akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ndĩrookĩrĩrĩa gwĩtikĩrĩka maitho-inĩ maku. Nĩũũhooreretie, na ũkaarĩria ndungata yaku ndeto njega cia tha, o na gũtuĩka nĩ ndirĩ ta ũmwe wa ndungata ciaku cia airĩtu.” **14** Hĩndĩ ya kũrĩa irio yakinya, Boazu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka haha. Oya mũgate ũũtobokie thiki-inĩ ya ndibei.” Rĩrĩa Ruthu aikarire thĩ na agethi, Boazu akĩmũhe cairi hĩhie. Nake akĩrĩa akĩhũũna, o nginya agĩtigia. **15** Na hĩndĩ ĩrĩa ookĩrĩre akahaare-rĩ, Boazu agĩatha andũ ake akĩmeera atĩrĩ, “O na ahaara kũu itĩĩa-inĩ, mũtikamũtetie. **16** O na nĩ kaba mũrutage cairi ĩmwe kuuma itĩĩa-inĩ, mũmĩrekie thĩ nĩ ũndũ wake, mũmũtigĩre nĩguo oke akĩmĩhaaraga, no

mūtikamūtetie.” **17** Nĩ ũndũ ũcio Ruthu akĩhaara kũu mũgũnda ũcio nginya o hwaĩ-inĩ. Agĩcooka akĩhũura cairi ĩrĩa aahaarĩte, ĩgĩkinyia mũigana wa eba ĩmwe. **18** Akĩmĩkuua, agĩcooka itũũra-inĩ, nake nyaciarawe akĩona cairi ĩrĩa yothe aahaarĩte. Ruthu agĩcooka akĩmũrutĩra kĩrĩa aatigĩtie aahũũna, akĩmũnengera. **19** Nyaciarawe akĩmũũria atĩrĩ, “Ũmũthĩ uuma kũhaara kũ? Uuma kũruta wĩra kũ? Kũrathimwo nĩ mũndũ ũcio ũkũmenyire, agwĩka maũndũ mega!” Nake Ruthu akĩhe nyaciarawe ũhoru ũkonĩ mwene mũgũnda ũcio aatindĩte akĩruta wĩra, akiuga atĩrĩ, “Mwene mũgũnda ũcio ngũrutaga wĩra gwake ũmũthĩ-rĩ, etagwo Boazu.” **20** Naomi akĩira mūtumia ũcio wa mũriũ atĩrĩ, “Jehova aromũrathima! We ndatigĩte gwĩka maũndũ ma ũtugi kũrĩ arĩa me muoyo, o na arĩa makuĩte.” Ningĩ Naomi akĩira Ruthu atĩrĩ, “Mũndũ ũcio nĩ wa mbarĩ iitũ; o na nĩ ũmwe wa arĩa mangĩtũmenyerera.” **21** Nake Ruthu ũcio Mũmoabi akiuga atĩrĩ, “O na anjĩĩrire atĩrĩ, ‘Ikara na aruti akwa a wĩra o nginya marĩkie kũgetha cairi yakwa yothe.”” **22** Naomi akĩira Ruthu ũcio mūtumia wa mũriũ atĩrĩ, “Ũndũ ũcio wa gũtwarana na airĩtu ake nĩũgũtuĩka mwega harĩwe, wee mwarĩ wakwa, tondũ mũgũnda-inĩ wa mũndũ ũngĩ wahota kũgerwo ngero.” **23** Nĩ ũndũ ũcio Ruthu agĩikara hakuhĩ na ndungata cia airĩtu cia Boazu akĩhaaraga nginya magetha ma cairi na ma ngano magĩthira. Nake agĩtũũra na nyaciarawe.

3 Mũthenya ũmwe-rĩ, Naomi, nyaciarawe wa Ruthu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ wakwa, githĩ ndiagĩĩrwo ngũcarĩrie mũciĩ waku, kũrĩa wee ũngĩona maũndũ mega? **2** Githĩ Boazu ũcio wee ũkoretwo na ndungata

ciake cia airĩtu ti mũndũ wa rũrĩra rwitũ? Ūtukũ ũyũ nĩguo ekũhuha cairi kĩhuhĩro-inĩ. **3** Wĩthambe na wĩhake maguta mekũnunga wega, ningĩ wĩhumbe nguo ciaku iria njega mũno. Ūcooke ũikũrũke ũkinye kĩhuhĩro-inĩ, no ndũkeyonithie mũndũ ũcio nginya arĩkie kũrĩa na kũnyua. **4** Rĩrĩa arĩkoma, wone harĩa akoma. Ningĩ ũthĩi ho na ũhumbũrie magũrũ make, ũkome ho. Nake nĩegũkwĩra ũrĩa wagĩrĩrwo nĩ gwĩka.” **5** Ruthu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Maũndũ macio mothe wanjĩira no mo ngwĩka.” **6** Nĩ ũndũ ũcio agĩkũrũka agĩkinya kĩhuhĩro-inĩ kũ, na agĩka ũrĩa wothe nyaciarawe aamwĩrite eeke. **7** Na rĩrĩa Boazu aarĩkirie kũrĩa na kũnyua, na agĩkorwo arĩ mũkenu, agĩthĩi agĩkoma mũthia-inĩ biũ wa hĩba ya cairi. Nake Ruthu agĩthĩi acemete, akĩmũhumbũria magũrũ, agĩkoma ho. **8** Ūtukũ gatagatĩ, kĩndũ gĩkĩhahũra Boazu, nake egarũra, agĩkora nĩ mũndũ-wa-nja wakomete magũrũ-inĩ make. **9** Akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩwe ũ?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ ndungata yaku Ruthu. Tambũrũkia gĩcurĩ kĩa nguo yaku ũũhumbĩre, nĩ ũndũ wee nĩwe ũngĩtũmenyerera.” **10** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova arokũrathima mwarĩ wakwa. Ūtugi ũrĩa wonania nĩũkĩrite ũrĩa wonanirie kĩambĩrĩria-inĩ, nĩ ũndũ ndũnenda kũrũmanĩrĩra na aanake, marĩ athĩini kana marĩ itonga. **11** Na rĩrĩ, mwarĩ wakwa, ndũgetigĩre. Nĩngũgwĩkĩra ũrĩa wothe ũkũũhooya. Andũ othe a itũũra rĩrĩ riitũ nĩmooĩ atĩ wee ũrĩ mũndũ-wa-nja ngatha. **12** O na gũtuĩka ndĩ ũmwe wa arĩa mangĩkũmenyerera-rĩ, nĩ harĩ mũndũ ũngĩ ũngĩkũmenyerera wa hakuhĩ kũngĩra. **13** Rĩu kĩaare haha ũtukũ ũyũ, na rũciini gwakĩa angĩkorwo

nīekwenda gūkūmenyerera, nī wega; nīagakūmenyerera. No angīkorwo ndekwenda, o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, nīngakūmenyerera. Kīraare haha nginya rūciū rūciinī.” **14** Nī ūndū ūcio Ruthu agīkoma hau magūrū-inī make nginya rūciinī, no akīroka gūūkīra rūciinī tene kūrī mairia, nake Boazu akīmwīra atīrī, “Ndūkareke kūmenyeke atī nī kūrī mūdū-wa-nja ūrokīte kīhuhīro-inī.” **15** Ningī akīmwīra atīrī, “Rehe nguo ūyo wīgīrīre wanīrīrie.” Rīrīa eekire ūguo, Boazu agītīrīra ibaba ithathatū cia cairi, akīmūgīrīra. Nake Ruthu agīcooka itūūra-inī. **16** Na rīrīa Ruthu aacookire kūrī nyaciarawerī, Naomi akīmūūria atīrī, “Mwarī wakwa, kūraathire atīa?” Nake akīmwīra maūdū marīa mothe Boazu aamwīkīire. **17** Ningī agīcooka akīmwīra atīrī, “Ibaba ici ithathatū cia cairi nīwe ūūheire, na anjīra atīrī, ‘Tiga kūinūkīra nyaciaraguo moko matheri.’” **18** Nake Naomi akīmwīra atīrī, “Eterera o ro ūguo, mwarī wakwa, nginya ūmenye ūrīa ūhorō ūcio ūgūthī, nīgūkorwo mūdū ūcio ndangīhurūka nginya rīrīa aniine ūhorō ūcio ūmūthī.”

4 Na rīrī, Boazu akīambata agīthī nginya kīhingo-inī gīa itūūra, agīkara thī ho. Rīrīa mūdū ūrīa wa mbarī yao, ūrīa Boazu aarītie ūhorō wake ookire-rī, Boazu akīmwīra atīrī, “Mūrata wakwa, ūka haha ūikare thī.” Nī ūndū ūcio agīthī hau agīkara thī. **2** Boazu agīta athuuri ikūmi a itūūra akīmeera atīrī, “Ta ikarai thī haha!” Nao magīka o ūguo. **3** Ningī akīra mūdū ūcio wa mbarī yao atīrī, “Naomi ūrīa ūracookire kuuma būrūri wa Moabi-rī, nīarendia gīthaka kīrīa kīarī kīa Elimeleku, mūdū wa mbarī ciitū. **4** Ndagīciiria ngūhe ūhorō ūcio na ngwīre

ũgũre gĩthaka kũu ũrĩ mbere ya andũ aya maikarĩte
 haha o na mbere ya athuuri a andũ aitũ. Ũngĩkorwo
 nĩũgũgĩkũũra, ũgĩkũũre. No angĩkorwo ndũgwĩka ũguo-rĩ,
 ũnjĩre nĩguo menye. Nĩgũkorwo hatirĩ mũndũ ũngĩ ũrĩ
 na kĩhoo to gĩa gwĩka ũguo tiga wee, na nĩ ngagũcooka.”
 Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgĩkũũra.” **5** Boazu nake akiuga
 atĩrĩ, “Mũthenya ũrĩa ũkaagũra gĩthaka kũu kuuma kũrĩ
 Naomi, na kuuma kũrĩ Ruthu ũrĩa Mũmoabi, nĩũkahikia
 mũtumia wa ndigwa wa mũndũ ũcio wakuire, nĩgeetha
 ũtũũrie rĩtwa rĩa ũcio ũkuĩte o hamwe na indo ciake.” **6**
 Na rĩrĩa mũndũ ũcio wa mbarĩ yao aigũre ũguo-rĩ, akiuga
 atĩrĩ, “Ndikũhota gũgĩkũũra, nĩ ũndũ ndahota gwĩthũkĩria
 ũgai wakwa nĩ mwene. Gĩgĩkũũre arĩ we. Nĩ ndingĩhota
 gwĩka ũguo.” **7** (Matukũ-inĩ ma tene thĩinĩ wa Isiraeli-
 rĩ, mũtugo wa gũkũũra kana gũkũũrania indo nĩguo
 maũndũ mothe marĩkio wega, mũndũ ũmwe wa eene
 ũhoro aarutaga kĩraatũ gĩaake agakĩnengera mũndũ ũcio
 ũngĩ. Kũu Isiraeli ĩno nĩyo yarĩ njĩra ya gwĩkĩra ũira atĩ
 ũndũ ũrĩa mũiguanĩre nĩwarĩkĩrĩra wega biũ.) **8** Nĩ ũndũ
 ũcio mũndũ ũcio wa mbarĩ yao akĩra Boazu atĩrĩ, “Kĩgũre
 wee mwene.” Na akĩruta kĩraatũ gĩaake, akĩmũnengera.
9 Hĩndĩ ĩyo Boazu akĩra athuuri acio na andũ othe
 atĩrĩ, “Ũmũthĩ mũrĩ aira akwa atĩ nĩndagũra indo ciothe
 cia Elimeleku, na cia Kilioni, na cia Mahaloni kuuma
 kũrĩ Naomi. **10** Ningĩ nĩndahikia Ruthu ũrĩa Mũmoabi,
 mũtumia wa ndigwa wa Mahaloni, atuĩke mũtumia
 wakwa, nĩguo ndũũrie rĩtwa rĩa ũcio ũkuĩte hamwe
 na indo ciake, nĩguo rĩtwa rĩaake rĩtikaanoore nyũmba-
 inĩ yao, kana rĩehere maandĩko-inĩ marĩa maigĩtwo ma

itũura. Ũmũthĩ nĩmwatuĩka aira!” **11** Ningĩ athuuri acio, o na andũ arĩa othe maikarĩte hau kĩhingo-inĩ, makiuga atĩrĩ, “Tũrĩ aira. Jehova arotũma mũndũ-wa-nja ũcio ũroka gwaku mũciĩ atuĩke o ta Rakeli na Lea, andũ-a-nja arĩa eerĩ maakire nyũmba ya Isiraeli. Ũromenyeka kũu Efiratha, na ũgĩe igweta inene kũu Bethlehemu. **12** Ciana iria Jehova egũkũhe kuuma kũrĩ mũirĩtu ũcio irotũma nyũmba yaku ihaane ta ya Perezu, ũrĩa Tamaru aaciarĩre Juda.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Boazu akĩhikia Ruthu, agĩtuĩka mũtumia wake. Ningĩ aakoma nake, Jehova agĩtũma Ruthu agĩe nda, na agĩciara kahĩ. **14** Nao andũ-a-nja makĩira Naomi atĩrĩ, “Jehova arogocwo, ũrĩa ũtagũtigĩte ũtarĩ na mũkũmenyereri. Kahĩ kau karogĩa ngumo njega Isiraeli guothe! **15** Kau nĩko gakerũhia mũtũũrĩre waku, na gagũtũũrie ũkũrũ-inĩ waku. Nĩ ũndũ mũtumia wa mũrũguo, ũrĩa ũkwendete na wa bata harĩ we gũkĩra aanake mũgwanja, nĩwe ũgaciarĩte.” **16** Nake Naomi akĩoya kaana kau, agĩkaigĩrĩra ciero-inĩ ciake, agĩkarera. **17** Nao andũ-a-nja arĩa maatũũraga kũu makiuga atĩrĩ, “Naomi arĩ na kahĩ.” Nao magĩgatua Obedi. Nake nĩwe warĩ ithe wa Jesii, ũrĩa warĩ ithe wa Daudi. **18** Ici nacio nĩcio njiaro cia Perezu: Perezu nĩwe warĩ ithe wa Hezironi, **19** nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu, **20** nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni, **21** nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi. **22** nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii, nake Jesii aarĩ ithe wa Daudi.

1 Samūeli

1 Na rīrī, nī kwarī na mūdū ūmwe wa kuuma Ramathaimu, Mūzofimu kuuma būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu, nake eetagwo Elikana mūrū wa Jerohamu, mūrū wa Elihu, mūrū wa Tohu, mūrū wa Zufu, Mūefiraimu. **2** Aarī na atumia eerī; ūmwe eetagwo Hana na ūrīa ūngī eetagwo Penina. Penina aarī na ciana, no Hana ndaarī na ciana. **3** Mwaka o mwaka mūdū ūcio nīambataga kuuma itūūra rīake agathiī Shilo kūhooya na kūrūtira Jehova Mwene-Hinya-Wothe igongona. Shilo nīkuo Hofini na Finehasi, ariū eerī a Eli, maarī athīnjīri-Ngai a Jehova. **4** Rīrīa rīothe mūthenya wa Elikana wakinyaga wa kūruta igongona-rī, nīagayagīra mūtumia wake Penina nyama, hamwe na aanake ake othe o na airītu. **5** No nīaheaga Hana rūgai maita meerī, tondū nīamwendete, nowe Jehova nīamūhingīte nda. **6** Na tondū Jehova nīamūhingīte nda-rī, mūiruwe nīaikaraga akīmūthirikagia nīguo amūng'ūrīkie. **7** Naguo ūndū ūcio ūgīthī na mbere mwaka o mwaka. Rīrīa rīothe Hana aambataga athīi nyūmba ya Jehova-rī, mūiruwe nīamūthirikagia nginya akarīra, akaaga kūrīa irio. **8** Nake Elikana mūthuurīwe akamūūria atīrī, “Hana, ūrarīra nīkī? Ūraaga kūrīa nīkī? Ūkuīte ngoro nīkī? Githī nī ndikīrīte ihīi ikūmi harīwe?” **9** Hīndī ūmwe maarīkia kūrīa na kūnyua marī kūu Shilo-rī, Hana agīūkīra. Na rīrī, Eli, mūthīnjīri-Ngai, aikarīire gītī itoonyero rīa hekarū ya Jehova. **10** Hana akīrīra mūno na akīhooya Jehova, arī na ruo rwa ngoro. **11** Nake akīhīta mwīhīta, akiuga atīrī, “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūngītikīra kūrora thīina wa ndungata

yaku na ūndirikane, na ndūkariganīrwo nī ndungata yaku, no ūmīhe mwana wa kahī-rī, hīndī ūyo na nī nīngamūheana kūrī Jehova matukū mothe ma muoyo wake, na gūtīrī hīndī rwenji rūkaahutia mūtwe wake o na rī.” **12** Na rīrīa aathiiaga na mbere kūhooya Jehova, Eli akīmūbara kanua. **13** Hana aahooyaga na ngoro yake, nacio iromo ciake nīciainainaga, no mūgambo wake ndwaiguīkaga. Eli agīciiria atī nī kūrīo arīttwo, **14** akīmūuria atīrī, “Nī nginya rī ūgūikara ūrī mūrīu? Eheria ndibei ūyo yaku.” **15** Hana akīmūcookeria, akiuga atīrī, “Tiguo mwathi wakwa, nī ndī mūdū-wa-nja ūthīnīkīte mūno. Ndinyūite ndibei kana njoohi; no nī ngoro yakwa ndīraitūrūrīra Jehova. **16** Tiga kuona ndungata yaku ta rīrī mūdū-wa-nja mwaganu; ngoretwo gūkū ngīhooya ndī na ruo rūingī o na kīeha.” **17** Eli akīmūcookeria atīrī, “Thī na thayū, na Ngai wa Isiraeli aroītīkīra gūkūhe kīrīa ūmūhooete.” **18** Nake akiuga atīrī, “Ndungata yaku ūroītīkīrīka maitho-inī maku.” Nake Hana agīthī na akīrīa irio, na ndaacookire gūtuka gīthiithi. **19** Magīkīra mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, makīhooya marī mbere ya Jehova, na magīcooka magīthī kwao mūciī kū Rama. Elikana agīkoma na Hana mūtumia wake, nake Jehova akīmūririkana. **20** Nī ūndū ūcio ihinda rīgīkinya Hana akīgā nda na agīciara kahī. Agīgatua Samūeli, akiuga atīrī, “Nīgūkorwo nī kūhooya ndakahooire harī Jehova.” **21** Rīrīa mūdū ūcio wetagwo Elikana aambatire hamwe na nyūmba yake yothe kūrūtīra Jehova igongona rīa mwaka o mwaka na akahingie mwīhītwa wake-rī, **22** Hana ndaathiire. Eerire mūthuuriwe atīrī, “Kahī gaka gaatiga

kuonga-rĩ, nĩngagatwara na ndĩkaneane kũrĩ Jehova, na gagaatũũraga kũu hĩndĩ ciothe.” 23 Mũthuriwe Elikana akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩka o ũrĩa ũkuona kwagĩrĩire. Ikara gũkũ o nginya rĩrĩa gagaatiga kuonga; we Jehova arotũma kiugo gĩake kĩhinge.” Nĩ ũndũ ũcio mũndũ-wa-nja ũcio agĩkara mũciĩ na agĩkongithia nginya rĩrĩa aagatigithirie kuonga. 24 Gaatiga kuonga, Hana akĩoya kahĩ kau o karĩ kanini, hamwe na ndegwa ya mĩaka ĩtatũ, na eba ĩmwe ya mũtu, na gĩtete kĩa ndibei agĩgatwara nyũmba ya Jehova kũu Shilo. 25 Maarĩkia gũthĩnja ndegwa-rĩ, magĩtwara kahĩ kau kũrĩ Eli, 26 Nake Hana akĩmwĩra atĩrĩ, “Titherũ o ta ũrĩa wee mwathi wakwa ũtũũraga muoyo-rĩ, nĩ nĩ mũndũ-wa-nja ũrĩa warũgamĩte haha hakuhĩ nawe akĩhooya Jehova. 27 Ndahooire heo kahĩ gaka, nake Jehova nĩetĩkĩrite kũũhe kĩrĩa ndamũhooire. 28 Tondũ ũcio o na nĩ nĩndakaamũrĩra Jehova. Matukũ mothe marĩa gegũtũũra muoyo-rĩ, gegũtũũra kaamũrĩrwo Jehova.” Nake akĩhooya Jehova arĩ o hau.

2 Ningĩ Hana akĩhooya, akiuga atĩrĩ: **2** “Gũtirĩ mũndũ o na ũ mũtheru ta Jehova; **3** “Mũtigacooke kwaria na mwĩkĩrĩro ũguo **4** “Mota ma njamba cia ita nĩmoinangĩku, **5** Arĩa maarĩ ahũũnu meyandĩkithagia nĩguo mone irio, **6** “Jehova nĩwe ũrehaga gĩkuũ, na nĩwe ũtũũragia muoyo; (Sheol h7585) **7** Jehova nĩwe ũtũmaga andũ mathĩĩne na arĩa angĩ matonge; **8** Ooyaga mũthĩĩni akamũruta rũkũngũ-inĩ, **9** Nĩakamenyerera makinya ma andũ ake arĩa atheru, **10** arĩa makararagia Jehova nĩmagathuthwo. **11** Nake Elikana akĩinũka mũciĩ gwake Rama, no kahĩ kau gagĩtungatĩra Jehova karĩ harĩ Eli ũcio mũthĩnjĩri-Ngai. **12** Na rĩrĩ,

ariũ a Eli maarĩ andũ aaganu; matiatĩite Jehova. **13** Na rĩrĩ, warĩ mūtugo wa athĩnjĩri-Ngai harĩ andũ, atĩ rĩrĩa mũndũ o wothe aruta igongona, na rĩrĩa nyama ikĩrugwo, ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai yokaga na njibe ya mĩtheece ĩtatũ ĩrĩ guoko-inĩ. **14** Yaikagia njibe ĩyo nyũngũ-inĩ ya kĩgera, kana thaburia-inĩ, kana gĩteng'ũ-inĩ, kana nyũngũ-inĩ ya rĩũmba, nake mũthĩnjĩri-Ngai akeyoera o kĩrĩa gĩothe njibe ĩngĩarutire. Ũguo nĩguo meekaga andũ othe a Isiraeli arĩa mookaga Shilo. **15** Na o na mbere ya maguta gũcinwo-rĩ, ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai nĩyokaga na ĩkeera mũndũ ũrĩa ũraruta igongona atĩrĩ, “He mũthĩnjĩri-Ngai nyama imwe ahĩĩhie; ndegwĩtikĩra nyama nduge kuuma kũrĩ we, tĩga o nyama njĩthĩ.” **16** Mũndũ angĩamwĩrĩre atĩrĩ, “Reke maguta mambe macinwo, ũcooke woe kĩrĩa gĩothe ũkwenda,” ndungata yacookagia atĩrĩ, “Aca, nengera o ro rĩu; kwaga ũguo, ndĩmĩoe na hinya.” **17** Wĩhia ũcio wa aanake a Eli warĩ mũnene mũno maitho-inĩ ma Jehova, nĩgũkorwo nĩmanyararaga magongona marĩa andũ maarutagĩra Jehova. **18** Nowe Samũeli aatungataga mbere ya Jehova arĩ o mwana mũnini, ehumbĩte ebodi ya gatani. **19** O mwaka nyina nĩamũtumagĩra gakanjũ, akamũtwarĩra rĩrĩa megũthĩĩ na mũthuriwe kũruta igongona rĩa mwaka o mwaka. **20** Eli nĩarathimaga Elikana na mũtumia wake, akoiga atĩrĩ, “Jehova arokũhe ciana na mũndũ-wa-nja ũyũ icooke ithenya rĩa mwana ũyũ aahooete, na agĩcooka kũmũheana harĩ Jehova.” Nao magacooka makainũka kwao mũciĩ. **21** Nake Jehova akĩiguĩra Hana tha; akĩgĩa nda agĩciara aanake atatũ na airĩtu eerĩ. Nake mwana ũcio

ti Samūeli agikūrira hau mbere ya Jehova. **22** Na rīrī, Eli aarī mūkūrū mūno, na nīaiguaga maūndū mothe marīa ariū ake meekaga Isiraeli guothe, na ūrīa maakomaga na andū-a-nja arīa maatungataga itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **23** Nī ūndū ūcio akīmooria atīrī, “Nī kīi gītūmaga mwīke maūndū ta maya? Nīndīraigua kuuma kūrī andū othe ūhoru wa ciiko ici cianyu cia waganu. **24** Aca, ariū akwa; ūhoru ūrīa ndīraigua ūkīhunja gatagatī ka andū a Jehova ti mwega. **25** Mūndū angīhīria mūndū ūrīa ūngī-rī, Ngai no amateithūrane; no mūndū angīhīria Jehova-rī, nūū ūngīmūthaithanīrīra?” No rīrī, aanake ake matiigana kūigua magīkaanio nī ithe wao, nīgūkorwo Jehova nīatuīte nīekūmooraga. **26** Nake mwana ūcio ti Samūeli agikūra, akīnenehaga, akīendagwo nī Jehova o na andū. **27** Na rīrī, mūndū wa Ngai nīokire kūrī Eli, akīmwīra atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Githī nīi ndieguūrīrie nyūmba ya thoguo rīrīa maarī Misiri watho-inī wa Firaūni? **28** Ndathuurire thoguo kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli atuīke mūthīnjīri-Ngai wakwa, aambatage kīgongona-inī gīakwa, na acinage ūbumba, na ehumbage ebodi arī mbere yakwa. Ningī nīndaheire nyūmba ya thoguo indo iria ciothe irutagwo nī andū a Isiraeli cia maruta ma gūcinwo na mwaki. **29** Nī kīi gītūmīte mūnyarare igongona rīakwa na iruta, iria ndaathanire irutagwo irī cia gīkaro gīakwa? Nī kīi gītūmīte ūtīie ariū aku kūngīra, mwīnoragie na icunjī iria njega cia iruta o rīothe rīrīa ndutagīrwo nī andū akwa a Isiraeli?’ **30** “Tondū wa ūguo-rī, Jehova, Ngai wa Isiraeli, oigīte atīrī, ‘Nīnderanīire atī nyūmba yaku na nyūmba ya thoguo

nīigūtūūra indungatagīra nginya tene.’ No rīu Jehova oigīte atīrī, ‘Ūndū ūcio ūrondaihīrīria! Arīa mandīite nīndīrīmatīīaga, no arīa maamenete nīmarīmenagwo. **31** Hīndī nīroka rīrīa ngaaniina hinya waku na niine hinya wa andū a nyūmba ya thoguo, nīgeetha gūtikanakorwo na mūdū mūkūrū thīinī wa nyūmba yaku, **32** nawe nīūkona mīnyamaro gīkaro-inī gīakwa. O na gūtūika ūndū mwega nīūgeekwo Isiraeli, thīinī wa nyūmba yaku gūtīrī hīndī gūgaakorwo mūdū mūkūrū. **33** O mūdū waku ūrīa itakeheria kīgongona-inī gīakwa-rī, agaatio no geetha agūtue mūtumumu na maithori, na aiguihagie ngoro yaku kīeha, nacio njiaro ciaku ciothe irīkuuaga o rīrīa ciatūika andū agima. **34** “Naguo ūndū ūrīa ūkūhaana kūrī ariū aku eerī, Hofini na Finehasi, ūgaatūika kīmenyithia kūrī wee na ariū aku, o eerī magaakua mūthenya ūmwe. **35** Na nī nīngethuurīra mūthīnjīri-Ngai mwīhokeku, ūrīa ūgeekaga kūrīngana na ūndū ūrīa ūrī ngoro-inī na meciiria-inī makwa. Nīngahaanda nyūmba yake ītūūre īrūmīte, nake nīagatungataga mbere ya ūrīa wakwa mūitīrīrie maguta hīndī ciothe. **36** Ningī mūdū wothe ūrīa ūgaatigara wa nyūmba yaku, nīagooka amūinamīrīre nī ūndū wa gīcunjī kīa betha na kenyū komū ka mūgate, amūthaithe amwīre atīrī, “Ta he wīra ūmwe wa ūthīnjīri-Ngai nīguo nyonage gīa kūrīa.””

3 Nake mwana ūcio ti Samūeli aatungataga mbere ya Jehova arī harī Eli. Matukū-inī macio kiugo kīa Jehova gītīaiguagwo kaingī, na gūtioneekaga cioneki kaingī. **2** Ūtukū ūmwe Eli, ūrīa maitho make maambīrīrie kwaga hinya akaaga kuona wega, aakomete o harīa aamenyerete.

3 Tawa wa Ngai ndwahorete, nake Samūeli aakomete kūu thīinī wa hekarū ya Jehova, harīa ithandūkū rīa Ngai rīarī. 4 Hīndī īyo Jehova agīta Samūeli. Samūeli agīcookia atīrī, “Nīi ūyū haha.” 5 Nake agīteng’era kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nīi ūyū haha.” No Eli akiuga atīrī, “Nīi ndīitanīte; cooka ūgakome.” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthīi agīkoma. 6 Jehova agītana rīngī, “Samūeli!” Nake Samūeli agīūkīra, agīthīi kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nīi ūyū haha.” Eli akiuga atīrī, “Mūrū wakwa, nīi ndīitanīte; cooka ūgakome.” 7 Hīndī īyo Samūeli ndaakoretwo amenyete Jehova, kana akaguūrīrio kiugo kīa Jehova. 8 Jehova nīetire Samūeli riita rīa gatātū, nake Samūeli agīūkīra agīthīi kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nīi ūyū haha.” Nake Eli akīmenya atī nī Jehova wetaga mwana ūcio. 9 Nī ūndū ūcio Eli akīra Samūeli atīrī, “Thīi ūgakome, na wona aagwīta uuge atīrī, ‘Jehova, aria, nī ūndū ndungata yaku nīithikīrīrie.’” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthīi, na agīkoma harīa aakomaga. 10 Nake Jehova agīūka akīrūgama hau, agītana o ta mahinda macio mangī atīrī, “Samūeli! Samūeli!” Nake Samūeli akiuga atīrī, “Aria, nī ūndū ndungata yaku nīithikīrīrie.” 11 Nake Jehova akīra Samūeli atīrī, “Rora, nīi ndī hakuhī gwīka ūndū thīinī wa Isiraeli ūrīa ūgaatūma matū ma mūndū o wothe ūrīa ūkaūigua mararake. 12 Hīndī īyo maūndū marīa mothe ndoigire ma gūūkīrīra Eli na nyūmba yake nīngamahingia kuuma kīambīrīria nginya mūthia. 13 Nīgūkorwo nīndamwīrire nīngatuīra nyūmba yake ciira nginya tene nī ūndū wa mehia marīa we oī ūhoru wamo; ariū ake nīmetuire andū a kūmeneka, nake akīremwo

nĩ kũmakaania. **14** Nĩ ùndũ ùcio nĩndehĩtĩre igũrũ rĩa nyũmba ya Eli ngiuga atĩrĩ, ‘Waganu wa nyũmba ya Eli ndũrĩ hĩndĩ ũkaahoroherio na igongona kana iruta.’” **15** Samũeli agĩkoma o nginya rũciĩnĩ, na okĩra akĩhingũra mĩrango ya nyũmba ya Jehova. Nĩetigagĩra kwĩra Eli ũhoru wa kĩoneki kũu, **16** no Eli akĩmwĩta, akiuga atĩrĩ, “Samũeli, mũrũ wakwa.” Nake Samũeli agĩcookia atĩrĩ, “Nĩĩ ũyũ haha.” **17** Eli akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ùndũ ũrĩkũ ùcio Jehova arakwĩrĩre? Ndũkae kũũhitha ùndũ ùcio. Ngai arogwĩka ùndũ mũũru makĩria, ũngĩhitha ùndũ o na ũmwe ũrĩa arakwĩrĩre.” **18** Nĩ ùndũ ùcio Samũeli akĩmwĩra maũndũ mothe, na ndaamũhithire ùndũ o na ũmwe. Eli agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ūcio nĩ Jehova; nĩeke ùndũ ũrĩa ekuona wagĩrĩre maitho-inĩ make.” **19** Jehova nĩakoragwo hamwe na Samũeli o ũrĩa aakũraga, na ndaarekire kiugo o na kĩmwe gĩake kũũrĩre thĩ. **20** Nakuo Isiraeli guothe kuuma Dani nginya Birishiba magĩkũũrana atĩ Samũeli aarĩ mũthuure atũike mũnabii wa Jehova. **21** Nake Jehova agĩthĩĩ na mbere kuonekana kũu Shilo, na kũu nĩkuo egũũrĩrie kũrĩ Samũeli na ùndũ wa kiugo gĩake.

4 Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmoimagarire makarũe na Afilisti. Andũ a Isiraeli makĩamba hema ciao kũu Ebeni-Ezeri, nao Afilisti makĩamba ciao kũu Afeku. **2** Afilisti magĩtũma ita rĩa rĩgacemanie na Isiraeli, na o ũrĩa mbaara yathiiaga na mbere-rĩ, noguo Isiraeli maahootagwo nĩ Afilisti, arĩa mooragire andũ ta 4,000 kũu maarũagĩra. **3** Rĩrĩa mbũtũ ciacookire kambĩ-inĩ-rĩ, athuuri a Isiraeli makĩũria atĩrĩ, “Jehova atũma tũhootwo nĩ Afilisti ũmũthĩ nĩkĩ? Nĩ tũgĩrei ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova

kuuma Shilo, nīgeetha tūthiī narīo rītūhonokie kuuma moko-inī ma thū ciitū.” **4** Nī ūndū ūcio andū acio magītūma andū kūu Shilo, nao makīrehe ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūikarīre gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi. Nao ariū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, maarī hamwe na ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Ngai. **5** Rīrīa ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rīakinyire kambī-inī-rī, andū a Isiraeli othe makiugīrīria na mūgambo mūnene o nginya thī ikīinaina. **6** Na rīrīa Afilisti maaguire mbugīrīrio īyo makīūrania atīrī, “Mbugīrīrio īyo īrī kambī-inī ya Ahibirania nī ya kīī?” Hīndī rīa maamenyire atī nī ithandūkū rīa Jehova rīakinyīte kambī-inī-rī, **7** Afilisti magītīgīra makiuga atīrī, “Ngai nīyūkite kambī-inī, ithuī tūrī thīina-inī! Gūtīrī kuoneka ūndū ta ūyū mbere īno. **8** Wūi-īiya-witū-ī! Nūū ūgūtūhonokia moko-inī ma ngai ici irī hinya ūū? Ici nīcio ngai iria ciahūūrire andū a Misiri na mīthiro ya mīthemba yothe werū-inī. **9** Mwīyūmīrīriei, Afilisti aya! Tuīkai arūme ki, kana mūtuo ngombo cia Ahibirania, ta ūrīa matūire marī ngombo cianyu. Tuīkai arūme ki, na mūrūe!” **10** Nī ūndū ūcio Afilisti makīrūa nao, na andū a Isiraeli makīhootwo, nake o mūdū akīūrīra hema-inī yake. Nayo njūragano yarī nene mūno; thigari cia Isiraeli ngiri mīrongo ītatū iria ciathiiaga na magūrū ikīūragwo. **11** Narīo ithandūkū rīa Ngai rīgītahwo, nao ariū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, magīkua. **12** Mūthenya o ro ūcio Mūbenjamini ūmwe akīhanyūka oimīte mbaara-inī, agīthīi nginya Shilo, nguo ciake irī ndembūkangu na aarī na tīiri mūtwe. **13** Na rīrīa aakinyire-rī, agīkora Eli

aikariire giti gake mukira-ini wa njira, acuthiriurie, tondū
ngoro yake yari na guoya ni undu wa ithanduku rya Ngai.
Hindi iria mundu ucio aatoonyire itura-ini, na akiheana
uhoro uria gwekikite-ri, itura riote rigikayuruka. **14**
Riria Eli aiguire mukayuruko ucio akuria atiri, “Gitumi
kia inegene riu ni ki?” Nake mundu ucio agithi narua
hari Eli, **15** uria wari na ukuru wa miaka mirongo kenda
na inana, uria maitho make moorite, akaagaga kuona. **16**
Akira Eli atiri, “No hindi ndooka nyumite mbaara-ini;
ndooru kuuma kuo o umuthi.” Eli akimuria atiri, “Ni
atia gwikikire muru wakwa?” **17** Mundu ucio warehire
uhoro agicookia atiri, “Andu a Israeli nimoorire Afilisti,
nayo mbutu ya ita nyuragitwo muno. O na ariu aku
eeri, Hofini na Finehasi, ni akuu, nario ithanduku rya
Ngai nitahe.” **18** Riria aagwetire ithanduku rya Ngai,
Eli akigua na ngara oimite giti-ini gake hau mwena-ini
wa kihingo. Ngingo yake ikiunika, agikua, ni undu aari
mundu mukuru na akaritua. Aatongoretie Israeli miaka
mirongo ina. **19** Mutumia wa muriu wake Finehasi aari na
nda na aagitie hanini aciare. Na riria aiguire uhoro ucio
wa ati ithanduku rya Ngai niritahitwo, na ati iciciarawe
hamwe na muthuriwe nimakuite-ri, akinyiitwo ni ruo
rwa kurumwo na agiciara, no agitoorio ni ruo rwa giciara.
20 Na riria aakuaga, atumia aria maamuteithagiria
makimwira atiri, “Tiga gukua ngoro; niwaciara kahii.”
No ndacookirie undu o na kana kurumbuiya uhoro o
na uriku. **21** Nake agitua kahii kau Ikabodu, akiuga atiri,
“Riiri niweherete Israeli,” ni undu wa ithanduku rya Ngai
gutahwo, na gukua gwa iciciarawe na muthuriwe. **22**

Akiuga atĩrĩ, “Riiri nĩweherete ũkoima Isiraeli, nĩ ũndũ ithandũkũ rĩa Ngai nĩrĩtahĩtwo.”

5 Na rĩrĩ, Afilisti maarĩkia gũtaha ithandũkũ rĩa Ngai, makĩrĩruta kũu Ebeni-Ezeri, makĩrĩtwara Ashidodi. **2** Magĩcooka magĩtwara ithandũkũ rĩu thĩinĩ wa hekarũ ya ngai yao ĩrĩa yetagwo Dagoni, na makĩrĩiga rĩriganĩtie na Dagoni. **3** Rĩrĩa andũ a Ashidodi mookĩrire rũciinĩ tene mũthenya ũyũ ũngĩ-rĩ, magĩkora Dagoni ĩgũite ĩgakoma na nda hau mbere ya ithandũkũ rĩa Jehova! Makĩoya Dagoni makĩmĩcookia handũ hayo. **4** No mookĩra rũciinĩ rũrũ rũngĩ-rĩ, magĩkora Dagoni ĩgũite ĩgakoma na nda hau mbere ya ithandũkũ rĩa Jehova! Mũtwe na moko mayo meerĩ nĩcioinĩkĩte, ikagũa hau hingĩro-inĩ ya mũrango wa nyũmba; no mwĩrĩ wayo watigarĩte. **5** Nĩkĩo nginya ũmũthĩ gũtirĩ athĩnjĩri-ngai a Dagoni kana andũ angĩ matoonyaga hekarũ ya Dagoni kũu Ashidodi magereire hingĩro-inĩ ĩyo ya mũrango. **6** Nakuo guoko kwa Jehova gũkĩũmĩra andũ a Ashidodi na kũndũ kũrĩa kwariganĩtie nakuo; akĩmarehere mwanangĩko na akĩmahũũra na mĩrimũ ya mahũha. **7** Na rĩrĩa andũ a Ashidodi moonire ũrĩa gwekĩka, makiuga atĩrĩ, “Ithandũkũ rĩa ngai ya Isiraeli rĩtigũikara na ithuĩ gũkũ gwitũ, nĩgũkorwo guoko gwake nĩgũtũũmĩire mũno hamwe na ngai iitũ Dagoni.” **8** Nĩ ũndũ wa ũguo magĩcookanĩrĩria aathani othe a Afilisti, makĩmooria atĩrĩ, “Tũgwĩka atĩa na ithandũkũ rĩrĩ rĩa ngai ya Isiraeli?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Rekei ithandũkũ rĩrĩ rĩa ngai ya Isiraeli rĩthaamĩrio Gathu.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthaamia ithandũkũ rĩu rĩa Ngai wa Isiraeli. **9** No rĩrĩ, maarĩkia kũrĩthaamĩria kuo, guoko kwa Jehova gũgũkĩrĩra

itũura rĩu inene, gũkĩgĩa kĩmako kĩnene. Akĩhũura andũ a itũura rĩu inene, arĩa ethĩ na arĩa akũrũ, akĩmarehere mĩrimũ ya mahũha. **10** Nĩ ũndũ ũcio magĩtwara ithandũkũ rĩu rĩa Ngai Ekironi. Na rĩrĩa ithandũkũ rĩu rĩatoonyaga Ekironi-rĩ, andũ a Ekironi makĩanĩrĩra na mũgambo makiuga atĩrĩ, “Nĩmaarehe ithandũkũ rĩa ngai ya Isiraeli gũkũ gwitũ nĩguo matũũrage ithuĩ hamwe na andũ aitũ.” **11** Nĩ ũndũ wa ũguo magĩcookanĩrĩria aathani othe a Afilisti makĩmeera atĩrĩ, “Cookiai ithandũkũ rĩrĩ rĩa ngai ya Isiraeli rĩehere gũkũ; nĩrĩcookio kũrĩa riumĩte kana rĩtũũrage hamwe na andũ aitũ.” Nĩgũkorwo gĩkuũ nĩkĩaiyũritie itũura rĩu inene kĩmako; guoko kwa Ngai nĩ kwarĩmũire mũno. **12** Nao arĩa mataakuire makĩhũũrwo na mĩrimũ ya mahũha, nakĩo kĩrĩro gĩa itũura rĩu inene gĩgĩkinya o igũrũ kwa Ngai.

6 Na rĩrĩ, ithandũkũ rĩa Jehova rĩarĩkia gũikara bũrũri wa Afilisti mĩeri mũgwanja-rĩ, **2** Afilisti magĩta athĩnjĩri-ngai na aragũri, makĩmooria atĩrĩ, “Tũgwĩka atĩa na ithandũkũ rĩrĩ rĩa Jehova? Twĩrei ũrĩa tũngĩrĩcookia kũrĩa rĩoimĩte.” **3** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Mũngĩkorwo nĩ mũgũcookia ithandũkũ rĩa ngai ya Isiraeli, mũtikarĩcookie rĩrĩ itheri, no nginya mũrĩtũme na kĩndũ gĩa kũrutwo iruta rĩa mahĩtia. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkaahona, na mũmenye kĩrĩa gĩtũmĩte guoko gwake kwage kweherio igũrũ rĩanyu.” **4** Afilisti makĩũria atĩrĩ, “Nĩ iruta rĩrĩkũ rĩa mahĩtia tũngĩmĩrutĩra?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Tũmĩhiano tũtano twa thahabu tũhaana mahũha, na tũtano twa thahabu tũhaana tũbĩa o ta ũrĩa aathani a Afilisti maigana, nĩ ũndũ inyuĩ na aathani anyu mũhũũrĩtwo na mũthiro

mũthemba o ũmwe. **5** Thondekai tũmĩhiano twa mahũha na twa tũbĩa iria irathũkia bũrũri, na mũtĩie ngai ya Isiraeli. No gũkorwo nĩakeheria guoko gwake kuume igũrũ rĩanyu, o na igũrũ rĩa ngai cianyu, o na bũrũri wanyu. **6** Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte mũmie ngoro cianyu ta ũrĩa andũ a Misiri na Firaũni meekire? Rĩrĩa aamahinyĩrĩrie-rĩ, githĩ matiarekereirie andũ a Isiraeli nĩguo mathĩĩ? **7** “Na rĩrĩ, haarĩriai ngaari njerũ, na ng’ombe igĩrĩ njairĩ itarĩ ciohwo icooki. Muoherere ng’ombe icio ngaari-inĩ ĩyo, no mweherie njaũ ciacio mũcihingĩre kiugũ. **8** Oyai ithandũkũ rĩa Jehova mũrĩgĩrĩre igũrũ rĩa ngaari, na mũige gathandũkũ mwena-inĩ warĩo na mũgekĩre indo icio cia thahabu icio mũramĩcookeria irĩ cia iruta rĩa mahĩtia. Rekei rĩthĩĩ, **9** no mũikare mũrĩrorete. Rĩngĩambata rĩkinye bũrũri warĩo, rĩerekeire Bethi-Shemeshu-rĩ, nĩgũgatuĩka atĩ nĩ Jehova ũtũrehereire mũtino ũyũ mũnene ũũ. No kũngĩkorwo ti ũguo, nĩtũkamenya atĩ ti guoko gwake gwatũhũũire, no nĩ ũndũ watũkorire o ũguo.” **10** Nĩ ũndũ ũcio magĩĩka ũguo. Makĩoya ng’ombe icio igĩrĩ magĩcioherera ngaari-inĩ, na makĩhingĩra njaũ ciacio kiugũ. **11** Makĩgĩrĩra ithandũkũ rĩa Jehova igũrũ rĩa ngaari, na hamwe narĩo makĩgĩrĩra gathandũkũ karĩa kaarĩ na tũbĩa tũu twa thahabu na tũmĩhiano tũu twahaanaga mahũha. **12** Ningĩ ng’ombe icio ikĩambata irũngĩrĩrie irorete Bethi-Shemeshu, igĩthĩĩ na njĩra yothe ikĩanagia; itiakerũire na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. Nao aathani a Afilisti magĩcirũmĩrĩra o nginya mũhaka-inĩ wa Bethi-Shemeshu. **13** Hĩndĩ ĩyo andũ a Bethi-Shemeshu nĩ kũgetha maagethaga ngano yao kĩaanda-inĩ, na rĩrĩa

maatiirire maitho makĩona ithandũkũ rĩa Ngai, magĩkena nĩkũrĩona. **14** Nayo ngaari ĩgĩkinya mũgũnda-inĩ wa Joshua wa kũu Bethi-Shemeshu, nayo ĩkĩrũgama hakuhĩ na ihiga inene. Andũ acio magĩatũranga mĩtĩ ya ngaari ĩyo, na makĩrutĩra Jehova ng'ombe icio igongona rĩa njino. **15** Nao Alawii makĩruta ithandũkũ rĩa Jehova hamwe na gathandũkũ ka mĩhiano ĩyo ya thahabu, makĩmĩgĩrĩra igũrũ rĩa ihiga rĩu inene. Mũthenya ũcio andũ a Bethi-Shemeshu makĩruta ng'ombe icio irĩ igongona rĩa njino harĩ Jehova. **16** Aathani acio atano a Afilisti makĩõnera maũndũ macio mothe, na magĩcooka Ekironi mũthenya o ro ũcio. **17** Īno nĩyo mĩhiano ya mahũha ma thahabu ĩrĩa Afilisti maatũmire irĩ igongona rĩa mahĩtia rĩa kũrutĩrwo Jehova: Mũhiano o ũmwe warutagwo nĩ ũndũ wa o itũũra: Ashidodi, na Gaza, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi. **18** Naguo mũigana wa mbĩa cia thahabu waiganaga o ta matũũra ma Afilisti ma aathani acio atano, matũũra macio maairigĩrwo na thingo cia hinya hamwe na tũtũũra twa bũrũri wao. Narĩo ihiga rĩu inene harĩa maigĩrĩire ithandũkũ rĩa Jehova, nĩ mũira nginya ũmũthĩ rĩrĩ kũu mũgũnda-inĩ ũcio wa Joshua wa kũu Bethi-Shemeshu. **19** No Ngai akĩũraga andũ amwe a kũu Bethi-Shemeshu, akĩũraga andũ mĩrongo mũgwanja nĩ ũndũ nĩmarorire ithandũkũ rĩa Jehova thĩinĩ. Andũ makĩrĩra nĩ ũndũ wa ihũũra rĩu inene Jehova aamahũũrĩte narĩo, **20** nao andũ a Bethi-Shemeshu makĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũngĩkĩrũgama mbere ya Jehova, Ngai ũyũ mũtheru? Ithandũkũ rĩkwambatio kũrĩ ũ rĩoima haha?” **21** Ningĩ magĩtũmana kũrĩ andũ a Kiriathu-Jearimu, makĩmeera

atĩrĩ, “Afilisti nĩmacookia ithandũkũ rĩa Jehova. Ikũrũkai mũrĩgĩire mũrĩambatie kwanyu.”

7 Nĩ ũndũ ũcio andũ a Kiriathu-Jearimu magĩthĩĩ, makĩgĩĩra ithandũkũ rĩa Jehova, makĩrĩambatia. Makĩrĩtwara mũciĩ wa Abinadabu kĩrĩma-igũrũ, na makĩamũra mũriũ Eleazaru aikaragie ithandũkũ rĩa Jehova. **2** Ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro nĩrĩaikarire Kiriathu-Jearimu ihinda iraaaya, ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ ĩrĩ yothe, nao andũ othe a Isiraeli magĩcakaya na makĩrongooria Jehova. **3** Nake Samũeli akĩĩra nyũmba yothe ya Isiraeli atĩrĩ, “Mũngĩkorwo nĩmũgũcookerera Jehova na ngoro cianyu ciothe-rĩ, tiganai na ngai ng’eni na Maashitarothu, na mwĩneane kũrĩ Jehova, na mũmũtungatĩre o we wiki, nake nĩakamũkũũra amũrute guoko-inĩ kwa Afilisti.” **4** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtigana na Mabaali na Maashitarothu, magĩtungatĩra Jehova o we wiki. **5** Ningĩ Samũeli akiuga atĩrĩ, “Cookanĩrĩriai Isiraeli othe kũu Mizipa, na nĩ nĩngamũthaitanĩrĩra harĩ Jehova.” **6** Na rĩrĩa maagomanĩte kũu Mizipa, magĩtaha maaĩ makĩmaita mbere ya Jehova. Mũthenya ũcio makĩhinga kũrĩa irio, na makiumbũra mehia mao makiugĩra kũu atĩrĩ, “Nĩ twĩhĩirie Jehova.” Nake Samũeli nĩwe warĩ mũtongoria wa Isiraeli kũu Mizipa. **7** Rĩrĩa Afilisti maaiguire atĩ Isiraeli maagomanĩte kũu Mizipa, aathani a Afilisti makĩambata magĩthĩĩ makamatharĩkĩre. Na rĩrĩa andũ a Isiraeli maaiguire ũhoru ũcio, makĩnyiitwo nĩ guoya nĩ ũndũ wa Afilisti. **8** Makĩĩra Samũeli atĩrĩ, “Ndũgaatige gũkaĩra Jehova Ngai witũ nĩ ũndũ witũ, nĩgeetha atũhonokie

kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti.” **9** Nake Samūeli akīoya kagonda koongaga na agīkarutīra Jehova igongona rīa njino karī kagima o ro ūguo. Agīkaīra Jehova nī ūndū wa Isiraeli, nake Jehova akīmūcookeria ūhoru. **10** Na hīndī īrīa Samūeli aarutaga igongona rīa njino-rī, Afilisti magīkuhīrīria nīguo marūe na Isiraeli. No mūthenya ūcio Jehova akīruruma na marurumī manene mūno ma gūūkīrīra Afilisti, na agītūma mamake mūno o nginya magītoorio mūno mbere ya andū a Isiraeli. **11** Nao andū a Isiraeli makiuma kūu Mizipa naihenya, magīteng’eria Afilisti makīmooragaga kūu njīra-inī, makīmakinia mūhuro wa Bethi-Kari. **12** Ningī Samūeli akīoya ihiga na akīrīhaanda gatagatī ka Mizipa na Sheni. Akīrīta Ebeni-Ezeri, akiuga atīrī, “Nginyagia hau nī Jehova ūtūteithītie.” **13** Nī ūndū ūcio Afilisti magītoorio mūno na matiacookire gūtharīkīra būrūri wa andū a Isiraeli rīngī. Ihinda rīothe rīrīa Samūeli aatūūrire muoyo, guoko kwa Jehova gwatūūrire gūūkīrīre Afilisti. **14** Namo matūūra marīa Afilisti maatahīte kūrī Isiraeli kuuma Ekironi nginya Gathu magīcookerera Isiraeli, nao andū a Isiraeli magīkūūra būrūri ūrīa wariganītie na matūūra macio naguo kuuma kūrī watho wa Afilisti. Na gūkīgīa thayū gatagatī ka Isiraeli na Aamori. **15** Samūeli agīthī na mbere gūtiirīrīra Isiraeli matukū mothe ma muoyo wake. **16** Mwaka o mwaka nīathiūrūrūkaga kuuma Betheli nginya Giligali na Mizipa, agatuithanagia andū a Isiraeli ciira kūndū guothe. **17** No nīacookaga Rama hīndī ciothe, kūrīa mūcīi wake warī, o na kūu agatuithanagia ciira kūrī andū a Isiraeli arī kūu. Nake agīakīra Jehova kīgongona kūu.

8 Rĩrĩa Samũeli aakũrĩre, nĩathuurire ariũ ake matuĩke atĩĩrĩrĩ bũrũri wa Isiraeli. **2** Mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Joeli, nake wa keerĩ eetagwo Abija, nao maatungataga kũu Birishiba. **3** No rĩrĩ, ariũ ake matiathiire na mĩthĩire ta yake. Nĩmagarũrũkire makĩĩrĩrĩria ũtonga ũtarĩ wa ma, na makaamũkagĩra mahaki, na makoogomagia kĩhoooto. **4** Nĩ ũndũ ũcio athuuri othe a Isiraeli makĩũngana, magĩthĩĩ kũrĩ Samũeli o kũu Rama. **5** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũkũrũ, nao ariũ aku matirathĩĩ na mĩthĩire ta yaku; rĩu thuura mũthamaki atũtongoragie o ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe.” **6** No rĩrĩa maamwĩrĩre atĩrĩ, “Tũhe mũthamaki atũtongoragie.” ũndũ ũcio ndwakenirie Samũeli; nĩ ũndũ ũcio akĩhooya Jehova. **7** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Thikĩrĩria ũrĩa wothe andũ aya marakwĩra; tiwe mararega, no nĩ nĩ mararega nduĩke mũthamaki wao. **8** O ta ũrĩa matũire mekaga ũguo kuuma mũthenya ũrĩa ndamambatirie ngĩmaruta bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ, makandiganĩria magatungatĩra ngai ingĩ, ũguo noguo maragwĩka. **9** Na rĩrĩ, kĩmathikĩrĩrie; no ũmataare, ũtĩrĩrithie na ũreke mamenye ũrĩa mũthamaki ũcio ũkaamathamakagĩra ageekaga.” **10** Nake Samũeli akĩra andũ acio maamwĩtagia mũthamaki ũhoru wothe wa Jehova. **11** Akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũthamaki ũrĩa ũkaamũthamakagĩra ageekaga: Nĩakoya ariũ anyu amatue a gũtungataga na ngaari ciake cia ita, na mbarathi, na mahanyũkage mbere ya ngaari ciake cia ita. **12** Amwe ao nĩakamatua aathani a thigari ngiri, na aathani a thigari mĩrongo ĩtano, na arĩa angĩ marĩmage mĩgũnda yake na makamũgethera, o na angĩ mathondekage indo cia

mbaara na cia ngaari ciake cia ita. **13** Nĩakoya airĩtu anyu amatue athondeki a indo iria inungaga wega, na arugi na athondeki a mĩgate. **14** Nĩakoyaga mĩgũnda yanyu, na mĩgũnda ya mĩthabibũ, na ya mĩtamaiyũ ĩrĩa mĩega mũno amihe ndungata ciake. **15** Nĩakoyaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu na gĩa thabibũ cianyu akĩhe anene ake na ndungata ciake. **16** Ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na ng'ombe cianyu iria njega na ndigiri nĩagacioya ituĩke cia kũmũrutagĩra wĩra. **17** Nĩakoyaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa mahiũ manyu, o na inyuĩ ene nĩ mũgaatuĩka ngombo ciake. **18** Mũthenya ũcio wakinya-rĩ, nĩmũgakaya nĩ ũndũ wa mũthamaki ũcio mwĩthuurĩre, nake Jehova ndarĩ ũndũ akaamũcookeria mũthenya ũcio.” **19** No andũ acio makĩrega gũthikĩrĩria Samũeli makiuga atĩrĩ, “Aca! Ithuĩ tũkwenda mũthamaki wa gũtũthamakagĩra. **20** Ningĩ tũtuĩke ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe, tũrĩ na mũthamaki wa gũtũtongoragia na wa gũthiiga mbere iitũ na wa kũrũaga mbaara ciitũ.” **21** Rĩrĩa Samũeli aiguire ũhoro ũrĩa wothe andũ acio moigire-rĩ, akĩucookeria mbere ya Jehova. **22** Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maigwe, ũmahe mũthamaki.” Nake Samũeli akĩira andũ a Isiraeli atĩrĩ, “O mũndũ nĩacooke itũũra-inĩ rĩake.”

9 Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ Mũbenjamini ũmwe, mũndũ warĩ igweta wetagwo Kishu mũrũ wa Abieli, mũrũ wa Zeroru, mũrũ wa Bekorathu, mũrũ wa Afia wa Benjamini. **2** Mũndũ ũcio aarĩ na mũriũ wetagwo Saũlũ, mwanake kĩĩrorerwa na gũtirĩ ũngĩ mangĩaigananirio nake harĩ andũ a Isiraeli, nake aarĩ mũraihu gũkĩra andũ arĩa angĩ othe, kuuma ciande ciake gũthiĩ na igũrũ aakĩrĩte andũ

arĩa angĩ othe. **3** Na rĩrĩ, ndigiri cia Kishu, ithe wa Saũlũ, ikĩũra, nake Kishu akĩira mũriũ Saũlũ atĩrĩ, “Oya ndungata ĩmwe mũthiĩ nayo mũgacarie ndigiri.” **4** Nĩ ũndũ ũcio akĩhĩtũkĩra bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu na bũrũri wa Shalisha, no matiacionire. Magĩthiĩ o na mbere magĩkinya rũgongo rwa Shaalimu no ndigiri icio itiarĩ kũu. Agĩcooka akĩgera rũgongo rwa Benjamini, no matiacionire. **5** Rĩrĩa maakinyire rũgongo rwa Zufu, Saũlũ akĩira ndungata ĩrĩa aarĩ nayo atĩrĩ, “Ūka, reke tũhũndũke; baba ahota gũtiga gwĩciiria ũhoru wa ndigiri ambĩrĩrie gũtũmakĩra.” **6** No ndungata ĩgĩcookia atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, itũũra-inĩ rĩrĩrĩ nĩ kũrĩ mũndũ wa Ngai; na nĩ mũtĩie mũno, na ũrĩa wothe oigaga nĩũhingaga. Nĩtũthiĩ kuo o rĩu. Hihi no atwĩrĩre kũrĩa tũngĩciona.” **7** Saũlũ akĩira ndungata yake atĩrĩ, “Tũngĩthiĩ-rĩ, nĩ kĩ tũngĩhe mũndũ ũcio? Irio nĩ thiru makũnia-inĩ maitũ. Tũtirĩ na kĩheo gĩa gũtwarĩra mũndũ wa Ngai. Nĩ kĩ tũrĩ nakĩo?” **8** Ndungata ĩyo ĩkĩmũcookeria o rĩngĩ, ĩkiuga atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, ndĩ na gĩcunjĩ gĩa kana gĩa cekeri ya betha. Nĩngũmĩhe mũndũ wa Ngai nĩgeetha atwĩrĩre kũrĩa tũngĩciona.” **9** (Tene thĩinĩ wa Isiraeli, mũndũ angĩathiire kũhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ Ngai, oigaga atĩrĩ, “Ūka, tũthiĩ kũrĩ muoni-maũndũ,” nĩ ũndũ ũrĩa wĩtagwo mũnabii matukũ maya hĩndĩ ĩyo eetagwo muoni-maũndũ.) **10** Saũlũ akĩira ndungata yake atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩ tũgĩthiĩ.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthiĩ merekeire itũũra rĩrĩa mũndũ ũcio wa Ngai aarĩ. **11** Na rĩrĩa maambataga kĩrĩma marorete itũũra-inĩ, magĩcemanía na airĩtu amwe magĩthiĩ gũtaha maaĩ, makĩmoooria atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa muoni-maũndũ arĩ gũkũ?” **12** Nao magĩcookia atĩrĩ,

“Ekuo, arĩ hau mbere yanyu. Hiũhai, ooka itũũra-inĩ riiitũ o ũmũthĩ, nĩ ũndũ andũ marĩ na igongona rĩkũrutĩrwo handũ harĩa hatũũgĩru. **13** O mwarĩkia gũtoonya itũũra-rĩ, nĩmũkũmuona atanambata handũ hau hatũũgĩru kũrĩa. Andũ matingĩambĩrĩria kũrĩa nginya arĩkinya, tondũ no nginya arathime igongona; thuutha-inĩ arĩa metĩtwo marĩe. Rĩu ambatai; ihinda rĩrĩ nĩrĩo mũngĩmuona.” **14** Nao makĩambata itũũra-inĩ, na rĩrĩa maatoonyaga kuo-rĩ, makĩona Samũeli agĩũka na kũrĩ o akĩambata athiĩ handũ harĩa hatũũgĩru. **15** Na mũthenya ũmwe mbere ya Saũlũ gũũka-rĩ, Jehova nĩaguũrĩrie Samũeli ũndũ ũyũ akamwĩra atĩrĩ, **16** “Rũciũ ihinda ta rĩrĩ nĩngagũtũmĩra mũndũ kuuma bũrũri wa Benjamini. Mũitĩrĩrie maguta atuĩke mũtongoria wa andũ akwa a Isiraeli; nĩagakũura andũ akwa kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti. Nĩndorete andũ akwa, nĩ ũndũ kĩrĩro kĩa nĩkĩnginyĩre.” **17** Hĩndĩ irĩa Samũeli onire Saũlũ, Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe mũndũ ũrĩa ndĩrakwĩrĩre ũhoru wake; nĩwe ũgaatha andũ akwa.” **18** Saũlũ agĩkuhĩrĩria Samũeli hau itoonyero-inĩ rĩa itũũra, akĩmũũria atĩrĩ, “Ndagũthaitha no ũnjĩrĩre harĩa nyũmba ya muoni-maũndũ irĩ?” **19** Nake Samũeli agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ muoni-maũndũ. Ambata, ũthiĩ mbere yakwa nginya handũ harĩa hatũũgĩru, nĩgũkorwo ũmũthĩ nĩũkũrianĩra na nĩ, na rũciinĩ nĩngakũrekereria ũthiĩ, na ngwĩre maũndũ mothe marĩa me ngoro-inĩ yaku. **20** Ha ũhoru wa ndigiri irĩa wateire mĩthenya itatũ mĩhĩtũku-rĩ, ndũkamake nĩ ũndũ wacio; nĩrĩkĩtie kuoneka. Na nĩ kũrĩ ũ wendi wothe wa Isiraeli werekeirio, angĩkorwo ti kũrĩ wee na nyũmba ya thoguo yothe?” **21**

Nake Saülü agĩcookia atĩrĩ, “Githĩ ndikĩrĩ Mūbenjamini, kuuma mūhĩrĩga ũrĩa mūnini wa Isiraeli? Anga mbarĩ iitũ tiyo nini gũkĩra mbarĩ iria ingĩ cia mūhĩrĩga wa Benjamini? Nĩ kĩĩ gĩgūtũma ũnjĩre ũndũ ta ũcio?” **22** Ningĩ Samūeli akĩrehe Saülü na ndungata yake, akĩmatoonyia nyũmba ĩrĩa yariagĩrwo, na akĩmaikaria thĩ handũ ha andũ arĩa atũku arĩa meetĩtwo; nao othe maarĩ ta andũ mĩrongo ĩtatũ. **23** Samūeli akĩra ũrĩa warugaga atĩrĩ, “Rehe gĩcunjĩ kĩa nyama kĩrĩa ngūnengerire, kĩrĩa ngwĩrĩre ũige handũ mwanya.” **24** Nake ũcio warugaga akĩoya kũgũrũ kũu na kĩrĩa kĩarĩ kũgũrũ-inĩ, agĩkũiga mbere ya Saülü. Samūeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo ũraigĩrwo. Rĩa, tondũ nĩwe ũkũigĩrwo nĩ ũndũ wa ihinda rĩrĩ, kuuma hĩndĩ ĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Nĩnjĩtĩte ageni.’” Nake Saülü akĩrĩanĩra na Samūeli mūthenya ũcio. **25** Maikũrũka kuuma handũ hau hatũũgĩru na maakinya itũũra-inĩ-rĩ, Samūeli akĩaranĩria na Saülü marĩ nyũmba igũrũ. **26** Nao makĩrooka gũũkĩra rũciinĩ tene, nake Samūeli agĩta Saülü kũu nyũmba igũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra wĩhaarĩrie na nĩngũkũrekereria ũthĩ.” Hĩndĩ ĩrĩa Saülü ehaarĩrie, we hamwe na Samūeli makiuma nja. **27** Hĩndĩ ĩrĩa maikũrũkaga makinye mũthia wa itũũra-rĩ, Samūeli akĩra Saülü atĩrĩ, “Ĩra ndungata ĩno ĩthiige mbere iitũ, no wee ũtithie hanini ngũhe ndũmĩrĩri ya Ngai.” Nayo ndungata ĩgĩka o ũguo.

10 Ningĩ Samūeli akĩoya kĩnandũ kĩa maguta, akĩmaitĩrĩria Saülü mūtwe, na akĩmũmumunya, akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ Jehova ndagũitĩrĩrie maguta ũtuĩke mūtongoria wa igai rĩake? **2** Ūmũthĩ twatigana, nĩũgũcemanía na andũ eerĩ hakuhĩ na mbĩrĩra ya Rakeli,

kūu Zeliza mūhaka-inĩ wa Benjamini. Nĩmarĩkwĩra atĩrĩ, ‘Ndigiri iria wathiire gūcaria-rĩ, nĩcionekeke. Na rĩu thoguo nĩatigĩte gwĩciiria ũhoro wacio na nĩamakĩte nĩ ũndũ waku. Aroria atĩrĩ, “Ngwĩka atĩa nĩ ũndũ wa mūrũ wakwa?”” **3** “Ningĩ kuuma kūu nĩũgũthĩ na mbere ũkinye mūtĩ-inĩ ũrĩa mūnene wa Taboru. Nĩũgūcemanĩa na andũ atatũ makĩambata mathĩ kūu Betheli kūrĩ Ngai. Ũmwe arĩkorwo akuuĩte tũuri tūtātũ, ũrĩa ũngĩ mĩgate ĩtatũ, na ũrĩa ũngĩ mondo ya ndibei. **4** Nao makũgeithie na makũhe mĩgate ĩrĩ, ĩrĩa ũrĩamūkĩra kuuma kūrĩ o. **5** “Thuutha ũcio ũthĩ nginya Gibeia ya Ngai, kūrĩa kūrĩ kambĩ ya Afilisti ya arangĩri. Na wakuhĩrĩria itũũra rĩu-rĩ, nĩũgūcemanĩa na mūtongoro wa gĩkundi kĩa anabii maikūrũkĩte makiuma handũ hau hatũũgĩru marĩ na inanda cia kĩnũbi, na tũhembe, na mĩtũrirũ, na inanda cia mũgeeto ikĩgambio mbere yao, na nĩmegũkorwo makĩratha mohoro. **6** Roho wa Jehova nĩegũũka igũrũ rĩaku na hinya, na nĩũkũratha mohoro hamwe nao; nawe nĩũkũgarũrwo ũtuĩke mũndũ ũngĩ. **7** Marũũri macio maarĩkia kũhingio-rĩ, ĩka o ũrĩa guoko gwaku kũngĩhota gwĩka, nĩgũkorwo Ngai arĩ hamwe nawe. **8** “Ikũrũka mbere yakwa nginya Giligali. Ti-itherũ nĩngaikũrũka njũke kūrĩ we ndute magongona ma njino na maruta ma ũiguano. No no nginya weterere mĩthenya mũgwanja nginya njũke harĩ we ngwĩre ũrĩa wagĩrĩrwo nĩ gwĩka.” **9** Na rĩrĩa Saũlũ aahũndũkaga matigane na Samũeli-rĩ, Ngai akĩgarũra ngoro ya Saũlũ, namo marũũri macio mothe makĩhingio mũthenya o ro ũcio. **10** Rĩrĩa maakinyire Gibeia-rĩ, mūtongoro wa anabii ũkĩmũtũnga; nake Roho

wa Ngai agĩũka igũrũ rĩake na hinya, agĩturanĩra nao, na akĩratha mohoro. **11** Rĩrĩa andũ arĩa othe maamũũ maamuonire akĩratha mohoro me hamwe na anabii, makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũyũ wĩkĩkĩte kũrĩ mũrũ wa Kishu? Kaĩ Saũlũ atuĩkĩte wa thiritũ ya anabii?” **12** Mũndũ watũũraga kũu agĩcookia atĩrĩ, “Nake ithe wao nũũ?” Naguo ũndũ ũcio ũgĩtuĩka ũndũ ũngĩtuĩka thimo, gũkooragio atĩrĩ, “Saũlũ o nake nĩ wa gĩkundi kĩa anabii?” **13** Thuutha wa Saũlũ gũtiga kũratha mohoro, agĩthĩ handũ hau hatũũgĩru. **14** Hĩndĩ ĩyo ithe mũnini wa Saũlũ akĩũria Saũlũ na ndungata yake atĩrĩ, “Mũraarĩ kũ?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Gwetha ndigiri, no rĩrĩa twaciagire tũgĩthĩ kũrĩ Samũeli.” **15** Ithe mũnini wa Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Njĩra ũrĩa Samũeli aakwĩrĩre.” **16** Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Nĩatwĩrĩre o wega atĩ ndigiri nĩcionekete.” No ndeerire ithe mũnini ũrĩa Samũeli aamwĩrĩre ũhoru ũkonĩ ũthamaki. **17** Samũeli agĩtũmanĩra andũ a Isiraeli mongane harĩ Jehova kũu Mizipa, **18** akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Nĩ nĩ nĩ ndaarutire Isiraeli, ngĩmambatia kuuma bũrũri wa Misiri, na nĩ nĩ ndaamũkũrĩre kuuma watho-inĩ wa Misiri, na mothamaki-inĩ mothe marĩa maamũhinyagĩrĩria.’ **19** No rĩrĩ, nĩmũregete Ngai wanyu, ũrĩa ũmũhonokagia kuuma kũrĩ mĩnyamaro na mathĩna manyu mothe, na mũkoiga atĩrĩ, ‘Aca, tũhe mũthamaki atũthamakagĩre.’ Nĩ ũndũ ũcio rĩu mwĩneanei mbere ya Jehova ta ũrĩa mĩhĩrĩga yanyu na mbarĩ cianyu itariĩ.” **20** Rĩrĩa Samũeli aarehire mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli hakuhĩ-rĩ, mũhĩrĩga wa Benjamini nĩguo wathuurirwo. **21** Nĩngĩ akĩrehithia mũhĩrĩga wa

Benjamini hau mbere, mbarĩ o mbarĩ, na mbarĩ ya Matiri nĩyo yathuurirwo. Mũthia-inĩ Saũlũ mũrũ wa Kishu agĩthuurwo. No maamwetha matiigana kũmuona. **22** Nĩ ũndũ ũcio magĩtuĩria ũhoru makĩria harĩ Jehova, “Mũndũ ũcio nĩokĩte gũkũ?” Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ĩĩ, ehithĩte harĩa indo ciigĩtwo.” **23** Nao magĩteng’era, makĩmũgĩĩra, na aarũgama gatagatĩ ka andũ-rĩ, nĩwe warĩ mũraihu gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **24** Samũeli akĩĩra andũ othe atĩrĩ, “Nĩmuona mũndũ ũrĩa Jehova athuurĩte? Gũtirĩ mũndũ ũhaana take harĩ andũ aya othe.” Nao andũ makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũũra ihinda iraya!” **25** Samũeli agĩtaarĩria andũ mawatho ma ũthamaki. Nake akĩmaandĩka gĩkũnjo-inĩ akĩmaiga mbere ya Jehova. Ningĩ Samũeli akĩĩra andũ mathĩĩ, o mũndũ gwake mũciĩ. **26** Saũlũ o nake agĩthĩĩ gwake mũciĩ kũu Gibeaa, oimagarĩtio nĩ andũ njamba arĩa ngoro ciao ciahutĩtio nĩ Ngai. **27** No andũ amwe a thogothogo makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aahota atĩa gũtũhonokia?” Makĩmũnyarara na matiigana kũmũrehera iheo. Nowe Saũlũ agĩkĩrĩra ki.

11 Na rĩrĩ, Nahashu ũrĩa Mũamoni nĩambatire agĩthĩĩ akĩrigiicĩria Jabeshi-Gileadi. Nao andũ othe a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano, na ithuĩ nĩ tũrĩgũtungatagĩra.” **2** Nowe Nahashu ũcio Mũamoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩtũkũgĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano na inyũĩ mwetĩkĩra ũndũ ũyũ ũmwe: atĩ ngũũre riitho rĩa ũrĩo rĩa o mũndũ wothe nĩgeetha nyararithie andũ a Isiraeli othe.” **3** Athuuri acio a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe mĩthenya mũgwanja nĩguo tũtũme andũ Isiraeli guothe,

kūngāga mūdū wa gūtūhonokia-rī, nītūkwīneana kūrī we.” 4 Rīrīa andū acio matūmītwo maakinyire Gibe a gwa Saūlū na makīheana ūhorō ūcio kūrī andū-rī, andū othe makīrīra maanīrīire. 5 Na rīrī, Saūlū nīgūcooka aacookaga oimīte mīgūnda-inī, oimīte ndegwa ciake thuutha, akīūria atīrī, “Kaī andū aya moonete ūūru ūrīkū? Nī kī kīratūma marīre?” Nao magīcookera ūhorō ūcio makīmwīra ūrīa andū a Jabeshi moigīte. 6 Rīrīa Saūlū aigūire ūhorō ūcio, Roho wa Ngai agīūka igūrū rīake na hinya mūno, nake agīcinwo nī marakara. 7 Akīnyīta ndegwa igīrī, agīcītinangia icunjī, na agītūma andū Isiraēli guothe nacio, makīanagīrīra atīrī, “Ūū nīguo ndegwa cia mūdū o wothe igwīkwo ūrīa ūtekūrūmīrīra Saūlū na Samūeli.” Naguo guoya woimīte harī Jehova ūkīnyīta andū acio, nao makīumagara ta maarī o mūdū ūmwe. 8 Hīndī irīa Saūlū aamatarire hamwe marī kūu Bezeki, andū a Isiraēli maarī andū ngiri magana matatū na andū a Juda ngiri mīrongo itatū. 9 Nao makīra andū acio maatūmītwo atīrī, “Irai andū acio a Jabeshi-Gileadi atīrī, ‘rūciū ihinda rīrīa rīūa rīgaakorwo rīhiūhīte, nīguo mūkaahonokio.” Rīrīa andū acio maatūmītwo mathiire makīheana ūhorō ūcio kūrī andū a Jabeshi-rī, andū acio makīyūrwo nī gīkeno kīnene. 10 Nao makīra andū a Amoni atīrī, “Rūciū nītūkeneana kūrī inyuī, na inyuī no mūtūwīke ūrīa wothe mūkoona kwagīrīire.” 11 Mūthenya ūyū ūngī Saūlū akīgayania ita rīake akīga andū ikundi ithatū; na hīndī ya ituanīra rīa arangīri rīa gūgīkīa makīhithūka kambī-inī ya Amoni makīmooraga nginya rīrīa rīūa rīakoretwo rīhiūhīte. Arīa maatigarire makīharaganio. Nī ūndū ūcio gūtīarī andū

ao eerĩ maatigĩtwo me hamwe. **12** Andũ acio magĩcooka makĩira Samũeli atĩrĩ, “Nĩ a acio mooragia atĩrĩ, ‘Saũlũ no atũthamakĩre?’ Tũrehere andũ acio tũmoorage.” **13** Nowe Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũũ ũkũũragwo ũmũthĩ, nĩ ũndũ mũthenya ũyũ Jehova nĩahonoketie Isiraeli.” **14** Hĩndĩ ĩyo Samũeli agĩcooka akĩira andũ acio atĩrĩ, “Ūkai, tũthĩĩ Giligali na tũrĩ kũu tũkindĩre ũthamaki.” **15** Nĩ ũndũ ũcio andũ othe magĩthĩĩ Giligali na magĩkindĩra atĩ Saũlũ nĩwe mũthamaki marĩ mbere ya Jehova. Nao marĩ kũu makĩruta maruta ma ũiguano marĩ mbere ya Jehova, nake Saũlũ na andũ othe a Isiraeli magĩkũngũira na njĩra nene.

12 Na rĩrĩ, Samũeli akĩira andũ a Isiraeli othe atĩrĩ, “Nĩndĩkĩtie gũthikĩrĩria ũrĩa wothe mwanjĩĩrire, na nĩndĩmũthuurĩire mũthamaki wa kũmũthamakagĩra. **2** Rĩu mũrĩ na mũthamaki wa kũmũtongoria. Hakwa-rĩ, ndĩ mũkũrũ na ngagĩa na mbuĩ, nao ariũ akwa me hamwe na inyuĩ. Ngoretwo ndĩ mũtongoria wanyu kuuma ndĩ mwĩthĩ nginya ũmũthĩ. **3** Nĩ nũngĩĩ haha. Rutai ũira wa kũnyuna mũtĩ mũrĩ mbere ya Jehova, na mũrĩ mbere ya mũndũ ũyũ wake ũitĩrĩirio maguta. Nũũ ndaanatunya ndegwa yake? Nũũ ndaanatunya ndigiri yake? Nũũ ndaanaheenia? Nũũ ndaanahinyĩrĩria? Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũ ndĩ ndaamũkĩra ihaki nĩguo nyune maitho nĩ ũndũ warĩo? Kũngĩkorwo ndaneeka ũmwe wa maya-rĩ, nĩngũmũcookeria.” **4** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ndũrĩ watũheenia kana ũgĩtũhinyĩrĩria; ndũrĩ woya kĩndũ kuuma guoko-inĩ kwa mũndũ o na ũrĩkũ.” **5** Samũeli akĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira ũhoru-inĩ wanyu, o na

mündũ üyũ aitĩrĩrie maguta nĩ mũira ũmũthĩ, atĩ gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mũngĩnjuukĩra.” Nao makiuga atĩrĩ, “Ĩĩ we nĩ mũira.” **6** Samũeli agĩcooka akĩira andũ atĩrĩ, “Jehova nĩwe waamũrĩre Musa na Harũni, na akĩambatia maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri. **7** Na rĩrĩ, ta rũgamai haha, tondũ nĩngũmũciirithia na ũira mbere ya Jehova nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũthingu marĩa Jehova anamwĩkĩra inyuĩ ene o na maithe manyu. **8** “Rĩrĩa ciana cia Jakubu ciathiire Misiri, nĩmakaĩire Jehova amateithie, nake Jehova agĩtũma Musa na Harũni arĩa maarutire maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmathaamĩria kũndũ gũkũ. **9** “No nĩmariganĩirwo nĩ Jehova Ngai wao; nĩ ũndũ ũcio nĩameendirie guoko-inĩ gwa Sisera, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hazoru, na moko-inĩ ma Afilisti, na mũthamaki wa Moabi ũrĩa warũire nao. **10** Nao magĩkaĩra Jehova makiuga atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhĩtie; nĩtũtiganĩirie Jehova tũgatungatĩra Mabaali na Maashitarothu. No rĩu gĩtũhonokie kuuma moko-inĩ ma thũ ciitũ, na nĩtũrĩgũtungatagĩra.’ **11** Jehova agĩcooka agĩtũma Jerubu-Baali, na Baraka, na Jefitha, na Samũeli, na akĩmũhonokia kuuma moko-inĩ ma thũ cianyu mũena-inĩ yothe; nĩ ũndũ ũcio mũgĩtũũra mũtarĩ na ũgwati. **12** “No hĩndĩ ĩrĩa muonire atĩ Nahashu mũthamaki wa Amoni nĩookaga kũmũhũũra-rĩ, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Aca, tũkwenda mũthamaki wa gũtũthamakagĩra,’ o na gwatuĩka atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe warĩ mũthamaki wanyu. **13** Rĩu ũyũ nĩwe mũthamaki ũrĩa mũthuurĩte, o ũrĩa mwetirie; onei, Jehova nĩarũgamĩtie mũthamaki amũthamakagĩre. **14** Mũngĩtigĩra Jehova, mũmũtungatĩre, na mũmwathĩkĩre,

na mūtikaremere maathani make, na angikorwo inyuĩ
na mūthamaki ūrĩa ūkūmūthamakĩra nīmūrĩrūmagĩrĩa
Jehova Ngai wanyu-rĩ, nĩ wega! **15** No mūngĩaga gwathĩkĩra
Jehova, na mūremere maathani make-rĩ, guoko gwake
nĩgūkamūũkĩrĩa ta ūrĩa guokĩrĩire maithe manyu. **16**
“Na rĩrĩ, rūgamai muone ūndũ ūyũ mūnene Jehova akiriĩ
gwĩka maitho-inĩ manyu! **17** Githĩ rĩu ti hĩndĩ ya magetha
ma ngano? Nĩngũkaĩra Jehova atũme marurumĩ na mbura.
Na inyuĩ nīmūkamenya atĩ nĩ ūndũ mūũru mwekire
maitho-inĩ ma Jehova rĩrĩa mwetirie mūthamaki.” **18**
Nĩngĩ Samūeli agĩkaĩra Jehova, na mūthenya o ro ūcio
Jehova agĩtũma marurumĩ na mbura. Nĩ ūndũ ūcio andũ
othe makĩmaka mūno nĩ ūndũ wa Jehova na wa Samūeli.
19 Nao andũ acio othe makĩra Samūeli atĩrĩ, “Hooya
Jehova Ngai waku nĩ ūndũ wa ndungata ciaku nĩguo
tūtigakue, nĩgũkorwo igūrũ rĩa mehia maitũ mothe
nĩtuongereire ūũru wa gwĩtia mūthamaki.” **20** Samūeli
agĩcookia atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra, inyuĩ nīmwikite ūũru ūyũ
wothe; no rĩrĩ, mūtikanahutatĩre Jehova, no tungatĩrai
Jehova na ngoro cianyu ciothe. **21** Mūtikanagarũrũkĩre
mĩhianano ya kũhooywo ya tũhũ. Ndĩngĩmũguna, o na
ndĩngĩmũhonokia, nĩ ūndũ nĩ ya tũhũ. **22** Nĩ ūndũ wa
rĩtwa rĩake inene, Jehova ndagatirika andũ ake, nĩ ūndũ
Jehova nĩakenirio nĩ kũmũtua andũ ake. **23** No hakwa
nĩ mwene-rĩ, ndĩroaga kwĩhĩria Jehova nĩ ūndũ wa
kwaga kũmũhoera. Na nĩngũmũruta njĩra ĩrĩa njega na
njagĩrĩru. **24** No mwĩtigagĩrei Jehova na mūmũtungatagĩre
mūrĩ na wĩhokeku ngoro-inĩ cianyu ciothe; cūraniai
maũndũ manene marĩa amwĩkĩire. **25** No mūngĩkorwo

nīmūkūrūmanīrīria gwīkaga ūūru-rī, inyuī hamwe na mūthamaki wanyu nīmūkaniinwo biū.”

13 Na rīrī, Saūlū aarī wa mīaka mīrongo itatū rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamakīra Isiraeli mīaka mīrongo ĩna na ĩrī. **2** Saūlū nīathuurire andū ngiri ithatū kuuma Isiraeli; ngiri igīrī magīkara nake kūu Mikimashi na būrūri ūrīa ūrī irīma wa Betheli, nao andū ngiri maarī na Jonathani kūu Gibeā ya Benjamini. Andū arīa angī akīmeera mainūke kwao mīciī. **3** Jonathani agītharīkīra irangīro rīa Afilisti kūu Geba, nao Afilisti makīigua ūhoro ūcio. Hīndī ĩyo Saūlū akīhuhithia karumbeta būrūri wothe, akiuga atīrī, “Ahibirania nī maigue!” **4** Nī ūndū ūcio ūhoro ūyū ūkīguuo Isiraeli guothe, gūkīrwo atīrī, “Saūlū nīatharīkīre irangīro rīa Afilisti, na rīrī, andū a Isiraeli nīmatuīkīte kīndū kīnungu harī Afilisti.” Nao andū magīitwo nīguo mongane na Saūlū kūu Giligali. **5** Nao Afilisti makīūngana nīguo marūe na andū a Isiraeli, marī na ngaari cia ita ngiri ithatū, na atwarithia a ngaari icio ngiri ithatū, nacio thigari ciao ciarī nyingī ta mūthanga ūrīa ūrī hūgūrūrū-inī cia iria. Nao makīambata magīthī makīamba hema ciao kūu Mikimashi, mwena wa irathīro wa Bethi-Aveni. **6** Hīndī ĩrīa andū a Isiraeli moonire atī maarī handū hooru mūno, na ita rīao nīrīahatīrīrio mūno, makīhitha ngurunga-inī na ihinga-inī, na gatagatī ka ndwaro cia mahiga, na thīinī wa marima, o na marima-inī ma maaī. **7** O na Ahibirania amwe nīmaringire mūrīmo wa Jorodani, magīkinya būrūri wa Gadi na Gileadi. Saūlū we mwene aatigītwo Giligali, nacio mbūtū ciothe cia ita iria ciarī hamwe nake nīciainainaga nī guoya.

8 Nake agēterera mīthenya mūgwanja ĩrĩa yatuĩtwo nĩ Samūeli; no Samūeli ndaigana gūũka Giligali, nao andũ a Saũlũ makĩambĩrĩria kũhurunjũka. **9** Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Ndeherai maruta ma igongona rĩa njino na maruta ma ũiguano.” Nake Saũlũ akĩruta igongona rĩa njino. **10** O rĩrĩa aarĩkirie kũruta igongona rĩu, Samūeli agĩkinya, nake Saũlũ agĩthĩĩ kũmũtũnga amũgeithie. **11** Samūeli akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa weka?” Nake Saũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rĩrĩa nyonire atĩ andũ nĩmarahurunjũka, nawe ndũnooka ihinda rĩrĩa rĩatuĩtwo, na atĩ Afilisti nĩmegwĩcookanagĩrĩria kũu Mikimashirĩ, **12** ndeciiria atĩrĩ, ‘Rĩu Afilisti nĩmegũikũrũka moke manjũkĩrĩre gũkũ Giligali, na ndithaithĩte Jehova nĩguo twĩtikĩrĩke nĩwe.’ Nĩ ũndũ ũcio ndaigua nĩnjagĩrĩirwo nĩkũruta igongona rĩa njino.” **13** Samūeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩwĩkĩte ũndũ wa ũkĩgu. Ndũmenyereire rĩathani rĩrĩa Jehova Ngai waku aakũheire; korwo nĩwĩkĩte ũguo-rĩ, nĩangĩahaanda ũthamaki waku thĩĩnĩ wa Isiraeli ũtũũre tene na tene. **14** No rĩu ũthamaki waku ndũgũtũũra; Jehova nĩacarĩtie mũndũ moimĩranĩtie ngoro, na akamũthuura atuĩke mũtongoria wa andũ ake, nĩ ũndũ ndũmenyereire watho wa Jehova.” **15** Hĩndĩ ĩyo Samūeli akiuma Giligali akĩambata Gibeaa ya Benjamini, nake Saũlũ agĩtara andũ arĩa aarĩ nao. Nao maarĩ ta andũ magana matandatũ. **16** Saũlũ na mũriũ Jonathani na andũ arĩa maarĩ nao maikaraga Gibeaa ya Benjamini, rĩrĩa Afilisti maambĩte hema ciao kũu Mikimashi. **17** Nacio ikundi cia atharĩkĩri ikiuma kambĩ-inĩ ya Afilisti irĩ ikundi ithatũ. Kĩmwe gĩkĩerekera mwena wa Ofara gũkuhĩ na Shuali, **18** kĩrĩa

kĩngĩ gĩkĩerekera Bethi-Horoni, na gĩa gatatũ gĩkĩerekera mũhaka-inĩ ũrĩa ũng'etheire Kĩanda gĩa Zeboimu kĩrorete werũ-inĩ. **19** Gũtiarĩ mūturi ũngĩonekire bũrũri wothe wa Isiraeli, tondũ Afilisti moigĩte atĩrĩ, “Mangĩgĩa nake, Ahibirania no mathondeke hiũ cia njora na matimũ!” **20** Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli maikũrũkaga magathiĩ kũrĩ Afilisti, makanoorerwo hiũ ciao cia mĩraũ, na thururu, na mathanwa, na hiũ cia igetha. **21** Thogora wa kũnoora hiũ cia mĩraũ na thururu warĩ cekeri icunjĩ igĩrĩ cia ithatũ, naguo thogora wa kũnoora theeci, na mathanwa, na kũrũnga mĩcengi warĩ cekeri gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ithatũ. **22** Nĩ ũndũ ũcio mũthenya wa mbaara gũtirĩ mũthigari o na ũmwe wa arĩa maarĩ na Saũlũ na Jonathani warĩ na rũhiũ rwa njora kana itimũ guoko-inĩ gwake; Saũlũ na mũriũ Jonathani no-o maarĩ nacio. **23** Na rĩrĩ, gĩkundi gĩa thigari cia Afilisti nĩgĩathiĩte nginya kĩhunguro-inĩ kũu Mikimashi.

14 Mũthenya ũmwe Jonathani mũrũ wa Saũlũ akĩra mwanake ũrĩa wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthĩ kambĩ-inĩ ya Afilisti mũrĩmo ũrĩa ũngĩ.” No ndaigana kwĩra ithe. **2** Saũlũ aikarĩte ndeere-inĩ cia Gibea runguru rwa mũtĩ wa mũkomamanga kũu Migironi. Nao andũ arĩa aarĩ nao maarĩ ta andũ magana matandatũ, **3** ũmwe wao aarĩ Ahija, ũrĩa wehumbĩte ebodi. Aarĩ mũrũ wa Ahitubu mũrũ wa nyina na Ikabodu, mũrũ wa Finehasi, ũrĩa mũrũ wa Eli, mũthĩnjĩri-Ngai wa Jehova kũu Shilo. Gũtiarĩ mũndũ wamenyete atĩ Jonathani nĩathiĩte. **4** Mĩena yeerĩ ya kĩhunguro kĩrĩa Jonathani endaga gũũkĩrĩra nĩguo akinye irangĩro-inĩ rĩa Afilisti nĩ haarĩ na hurũrũka

cia ihiga; ĩmwe yetagwo Bozezi, na ĩrĩa ĩngĩ Senehe. **5** Hurũrũka ĩmwe yarĩ mwena wa gathigathini kũng'ethera Mikimashi, na ĩyo ĩngĩ yarĩ gũthini kũng'ethera Geba.

6 Jonathani akĩira mwanake ũcio wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthiĩ irangĩro-inĩ rĩa andũ acio mataruaga. Hihi no gũkorwo Jehova nĩegwĩka ũndũ nĩ ũndũ witũ. Gũtirĩ kĩndũ kĩngĩgĩria Jehova ahonokanie, andũ marĩ aingĩ, kana marĩ anini.” **7** Mũkuui wake wa indo cia mbaara akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩka maũndũ mothe marĩa wĩciirĩtie gwĩka, ũgĩthiĩ na mbere tondũ nĩ ndĩ hamwe nawe maũndũ-inĩ mothe.” **8** Jonathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũringe mũrĩmo ũrĩa ũngĩ twerekeire harĩ andũ acio tũmeonithie. **9** Mangĩtwĩra atĩrĩ, ‘Etererai hau nginya tũũke kũrĩ inyuĩ,’ tũgũikara o hau tũrĩ na tũtikwambata tũthiĩ kũrĩ o. **10** No mangĩtwĩra atĩrĩ, ‘Ambatai mũũke kũrĩ ithuĩ,’ tũkĩambate, nĩ ũndũ kũu nĩkĩo gĩgũtuĩka kĩmenyithia giitũ atĩ Jehova nĩamaneanĩte moko-inĩ maitũ.” **11** Nao eerĩ makĩonithania irangĩro-inĩ rĩa Afilisti. Nao Afilisti makiuga atĩrĩ, “Hĩ, ta rorai! Ahibirania makiuma marima-inĩ makurumĩte kũrĩa marehithĩte.” **12** Nao andũ a irangĩro-inĩ makĩgũthũkĩra Jonathani na mũkuui wake wa indo cia mbaara makĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũũke kũrĩ ithuĩ na mũtirĩ ũndũ mũtekuona.” Nĩ ũndũ ũcio Jonathani akĩira mũkuui wake wa indo cia mbaara atĩrĩ, “Ambata, ũnyume thuutha; Jehova nĩamaneanĩte guoko-inĩ gwa Isiraeli.” **13** Jonathani akĩambata, agĩthiĩ akurumĩte, na mũkuui wake wa indo cia mbaara amuumĩte thuutha. Nao Afilisti makĩgũmbere ya Jonathani, nake mũkuui wake wa indo cia

mbaara akĩmooraga arĩ thuutha wake. **14** Itharĩkĩra rĩu rĩa mbere rĩa Jonathani marĩ na mũkuui wake wa indo cia mbaara rĩoragire andũ mĩrongo ĩĩrĩ gacigo-inĩ ka nuthu ya ĩka. **15** Hĩndĩ ĩyo kĩmako gĩkĩnyiita andũ othe a ita, arĩa maarĩ kambĩ-inĩ na mĩgũnda-inĩ, o na arĩa maarĩ irangĩro-inĩ, na ikundi cia atharĩkĩri, nayo thĩ ĩgĩthingitha. Kĩmako kũu kĩaarehetwo nĩ Ngai. **16** Arangĩri a Saũlũ arĩa maarĩ Gibeia ya Benjamini makĩona andũ a ita rĩu maharaganĩte mĩena yothe. **17** Hĩndĩ ĩyo Saũlũ akĩĩra andũ arĩa maarĩ nake atĩrĩ, “Tarai andũ a ita mũmenye nũũ ũtarĩ ho.” Rĩrĩa meekire ũguo, magĩkora nĩ Jonathani na mũkuui wake wa indo cia mbaara mataarĩ ho. **18** Saũlũ akĩĩra Ahija atĩrĩ, “Rehe ithandũkũ rĩa Ngai.” (Mahinda macio ithandũkũ rĩu rĩarĩ na andũ a Isiraeli). **19** O hĩndĩ ĩyo Saũlũ aaragĩria mũthĩnjĩri-Ngai-rĩ, ironja rĩrĩa rĩarĩ kambĩ-inĩ ya Afilisti rĩgĩkĩrĩria kũingĩha. Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akĩĩra mũthĩnjĩri-Ngai ũcio atĩrĩ, “Eheria guoko gwaku.” **20** Ningĩ Saũlũ na andũ ake othe makĩũngana, magĩthĩĩ mbaara-inĩ. Magĩkorerera Afilisti marĩ na kĩhĩngĩcano kĩnene, magĩtemangana o ene na hiũ cia njora. **21** Ahibirania arĩa maarĩ na Afilisti mbere ĩyo na arĩa maambĩte magathĩĩ hamwe nao kambĩ-inĩ ciao, makĩgarũrũka magĩcooka mwena wa andũ a Isiraeli arĩa maarĩ hamwe na Saũlũ na Jonathani. **22** Rĩrĩa andũ a Isiraeli arĩa meehithĩte bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu maiguire atĩ Afilisti nĩ kũũra mooraga-rĩ, nao makĩingĩra mbaara-inĩ, makĩmateng’eria. **23** ũguo nĩguo Jehova aahonokirie Isiraeli mũthenya ũcio, nayo mbaara ĩgĩthĩĩ na mbere nginya ĩkĩhĩtũka Bethi-Aveni. **24** Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli maarĩ thĩĩna-inĩ

mūnene mūthenya ūcio, nī ūndū Saūlū nīamehītithītie na mwīhītwa, akameera atīrī, “Kūgwatwo nī kīrumi nī mūndū ūrīa ūkūrīa irio gūtanatuka, iterīhīrie harī thū ciakwa!” Nī ūndū ūcio gūtīrī mūndū o na ūmwe wa ita rīu wacamire irio. **25** Ita rīothe rīgītoonya mūtītū, na kūu nī kwarī na ūūkī handū thī. **26** Rīrīa maatoonyire mūtītū nīmoonire ūūkī ūgītaata, no gūtīrī mūndū o na ūmwe waūcamire na kanua nī ūndū nīmetigagīra mwīhītwa ūcio. **27** No Jonathani ndaiguīte atī ithe nīehītithītie andū na mwīhītwa; nī ūndū ūcio agītambūrūkia rūthanju rūrīa aanyiitīte akīrūtobokia igua-inī rīa ūūkī. Akīūcama na kanua, namo maitho make magīthera. **28** Nake ūmwe wa thigari icio akīmwīra atīrī, “Thoguo nīehītithītie andū aya a ita na mwīhītwa mūrūmu, akoiga atīrī, ‘Kūgwatwo nī kīrumi nī mūndū ūrīa ūkūrīa irio ūmūthī!’ Nīkīo andū aya moorītwo nī hinya.” **29** Jonathani akiuga atīrī, “Baba nīatūmīte būrūri ūgīe na thīina. Ta kīonei ūrīa maitho makwa matherire rīrīa njamire kaūūkī gaka kanini. **30** Githī gūtingiuma wega makīria korwo ūmūthī andū nīmekūrīite indo imwe cia iria matahīte kuuma kūrī thū ciao? Githī rīūruga rīu rīa Afilisti rītingiuma inene makīria?” **31** Mūthenya ūcio, thuutha wa andū a Isiraeli kūhūra Afilisti kuuma Mikimashi nginya Aijaloni, magīkorwo manogeete mūno. **32** Nao makīguthūkīra indo iria maatahīte, makīoya ng’ondu, na ng’ombe, na tūcaū, magīcithīnjīra hau thī, na magīcirīanīria na thakame. **33** Hīndī īyo mūndū ūmwe akīra Saūlū atīrī, “Atīrīrī, ta kīone andū aya nīmehīrie Jehova nī kūrīa nyama irī na thakame.” Nake akiuga atīrī, “Nīmwararara

watho. Garagariai ihiga inene mūrīrehe haha o rīu.” **34** Agĩcooka akīmeera atīrī, “Thiīi kūrī andū, mūmeere atīrī, ‘O mūdū wanyu nīandehere ng’ombe yake na ng’ondū, mūcithhīnjire haha na mūcirīe. Tigai kwīhīria Jehova nī kūrīa nyama irī na thakame.” Nī ūndū ūcio o mūdū akīrehe ndegwa yake ūtukū ūcio na akīmīthhīnjira hau. **35** Nīngī Saūlū agīakīra Jehova kīgongona; rīu nīrīo rīarī ihinda rīake rīa mbere gwīka ūguo. **36** Saūlū akiuga atīrī, “Nītūikūrūkei tūrūmīrīre Afilisti ūtukū, tūmatahe nginya rūciinī, na tūtīgatīgie mūdū o na ūmwe wao arī muoyo.” Nao magĩcookia atīrī, “Īka o ūrīa ūkuona wagīrīire mūno harīwe.” No mūthhīnjīri-Ngai akiuga atīrī, “Rekei tūtūirīe ūhoru kuuma kūrī Ngai o haha.” **37** Nī ūndū ūcio Saūlū akīūria Ngai atīrī, “Nī wega njikūrūke, nūmīrīre Afilisti? Nīūkūmaneana moko-inī ma andū a Isiraēli?” No Ngai ndaigana kūmūcookeria ūhoru mūthenya ūcio. **38** Nī ūndū ūcio Saūlū akiuga atīrī, “Ūkai haha, inyuothe atongoria a ita, tūmenye wīhia ūrīa wīkītuo ūmūthī. **39** Ti-itherū o ta ūrīa Jehova ūrīa ūhonokagia Isiraēli atūūruga muoyo-rī, o na kūngītūika nī Jonathani mūrū wakwa wīkīte ūguo-rī, no nginya akue.” No gūtīrī mūdū o na thīinī wao woigire ūndū. **40** Saūlū agĩcooka akīra andū othe a Isiraēli atīrī, “Inyuī rūgamai haarīa; na nī na Jonathani mūrū wakwa tūrūgame haha.” Nao andū magĩcookia atīrī, “Īka ūrīa ūkuona kwagīrīire.” **41** Hīndī ĩyo Saūlū akīhooya Jehova Ngai wa Isiraēli, akiuga atīrī, “He icookia rīrīa rīagīrīire.” Mītī yacuukwo yagwīrīire Jonathani na Saūlū, nao andū acio makīoneka matiarī na ūcuuke. **42** Saūlū akiuga atīrī, “Tūcuukīrei mītī nī

na Jonathani, mūrū wakwa.” Nake Jonathani akīgwīrwo nī mūtī. **43** Hīndī ĩyo Saŭlū akīra Jonathani atīrī, “Ta njīra nī atīa wīkīte.” Nī ūndū ūcio Jonathani akīmwīra atīrī, “No gūcama njamire kaūūkī kanini na mūthia wa rūthanju rwakwa. Na rīrī, no nginya nī ngue?” **44** Saŭlū akiuga atīrī, “Ngai arothūūra na anjīke ūndū mūūru makīria, kūngīkorwo wee Jonathani ndūgūkua.” **45** No andū acio makīūria Saŭlū atīrī, “Jonathani nīagīrīrwo nī gūkua, arī we ūreheire Isiraeli ūhootani mūnene ūū? Aca, kūroaga gūtuīka ūguo! Ti-itherū, o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, gūtīrī rūcuīrī o na rūmwe rwa mūtwe wake rūkūgūa thī, nīgūkorwo eekire ūguo ūmūthī na ūteithio wa Ngai.” Nī ūndū ūcio andū acio makīhonokia Jonathani, na ndaigana kūūragwo. **46** Hīndī ĩyo Saŭlū agītiga kūingatana na Afilisti, nao magīcooka būrūri-inī wao. **47** Saŭlū aambīrīria gūthamakīra Isiraeli, nīarūire na thū ciao ndwere-inī ciothe: akīrūa na Moabi, na Amoni, na Edomu, na athamaki a Zoba na a Afilisti. Kūrīa guothe eerekagīra, nīamanyariiraga akamaherithia. **48** Akīrūa na ūcamba, akīhoota Aamaleki, na akīhonokia Isiraeli kuuma moko-inī ma arīa maamatahīte indo. **49** Ariū a Saŭlū maarī Jonathani, na Ishivi, na Maliki-Shua. Mwarī wake ūrīa mūkūrū eetagwo Merabu, na ūrīa mūnini eetagwo Mikali. **50** Mūtumia wake eetagwo Ahinoamu mwarī wa Ahimaazu. Mūnene wa ita rīa Saŭlū eetagwo Abineri mūrū wa Neri, nake Neri aarī ithe mūnini wa Saŭlū. **51** Kishu ithe wa Saŭlū, na Neri ithe wa Abineri maarī ariū a Abieli. **52** Matukū-inī mothe ma Saŭlū nī kwarī na mbaara ndūrū cia kūrūa na Afilisti, na rīrīa rīothe Saŭlū

angionire mündũ ũrĩ hinya kana njamba, aamuoyaga, akamũtoonyia ita-inĩ rĩake.

15 Na rĩrĩ, Samũeli akĩra Saũlũ atĩrĩ, “Niĩ nĩ niĩ ndatũmirwo nĩ Jehova ngũitĩrĩrie maguta ũtuĩke mũthamaki wa andũ ake a Isiraeli; nĩ ũndũ ũcio rĩu thikĩrĩria ndũmĩrĩri kuuma kũrĩ Jehova. **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘Nĩngaherithia Aamaleki nĩ ũndũ wa ũrĩa meekire Isiraeli rĩrĩa maamoheirie njĩra-inĩ makĩambata moimĩte bũrũri wa Misiri. **3** Na rĩrĩ, thiĩ ũgatharĩkire Aamaleki, na ũniine biũ kĩrĩa gĩothe marĩ nakĩo. Ndũkamatigie; ũraga arũme na andũ-anja, na ciana na ngenge, na ng’ombe na ng’ondu, na ngamĩra na ndigiri.” **4** Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ agĩta andũ, akĩmacookanĩrĩria kũu Telaimu; nao maarĩ thigari cia magũrũ ngiri magana meerĩ na andũ ngiri ikũmi kuuma Juda. **5** Saũlũ agĩthiĩ itũũra inene rĩa Amaleki, agĩkara ooheirie andũ kĩaanda-inĩ. **6** Ningĩ akĩra Akeni atĩrĩ, “Thiĩ mweherere Aamaleki nĩgeetha ndikamũniinanĩrie nao; nĩ ũndũ inyuĩ nĩmwekire andũ othe a Isiraeli maũndũ mega rĩrĩa maambataga moimĩte Misiri.” Nĩ ũndũ ũcio Akeni acio makĩeherera Aamaleki. **7** Nake Saũlũ agĩtharĩkĩra Aamaleki amarutĩtie kuuma Havila nginya Shuri, o nginya mwena wa irathĩro wa Misiri. **8** Akĩnyiita Agagi mũthamaki wa Aamaleki arĩ muoyo, nao andũ ake othe akĩmaniina biũ na rũhiũ rwa njora. **9** No Saũlũ na ita rĩake makĩhonokia Agagi na ng’ondu imwe cia iria njega, na ng’ombe, na njaũ iria ciarĩ noru, na tũtũrũme, na kĩndũ gĩothe kĩrĩa kĩarĩ kĩega. Indo icio njega makĩaga gũciniina biũ, no kĩndũ gĩothe kĩrĩa gĩtangĩendekire na kĩhinyaru

magĩkĩniina biũ. **10** Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Samũeli, akĩrwo atĩrĩ, **11** “Ndĩ na kĩaha nĩ gũtua Saũlũ mũthamaki, nĩ ũndũ nĩagarũrũkĩte na akaaga kũhingia mawatho makwa.” Samũeli agĩtangĩka na agĩkaĩra Jehova ũtukũ ũcio wothe. **12** Rũciinĩ tene-rĩ, Samũeli agĩũkĩra agĩthĩ agatũnge Saũlũ, no akĩrwo atĩrĩ, “Saũlũ nĩathiĩte Karimeli. Kũu nĩakĩte gĩtugĩ gĩa gũtũma aririkanagwo, na nĩahũndũkĩte agaikũrũka agathĩ Giligali.” **13** Rĩrĩa Samũeli aakinyire harĩ we, Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Jehova arokũrathimal! Nĩhingĩtie mawatho ma Jehova.” **14** No Samũeli akĩmũũria atĩrĩ, “Naguo mwanio ũcio wa ng’ondũ ndĩraigua nĩ wa kĩĩ? Mwanio ũcio ndĩraigua wa ng’ombe-rĩ, ũkĩrĩ wa kĩĩ?” **15** Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Thigari ici nĩcio ciacirutire kwa Aamaleki; magĩtigia ng’ondũ imwe cia iria njega na ng’ombe cia kũrutĩra Jehova Ngai waku igongona, no icio ingĩ nĩtwaciniinire biũ.” **16** Samũeli akĩra Saũlũ atĩrĩ, “Ta thikĩrĩria! Reke ngwĩre ũrĩa Jehova anjĩrĩte ũtukũ ũyũ.” Nake Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Njĩira.” **17** Samũeli akiuga atĩrĩ, “O na gũtuĩka hĩndĩ ĩmwe nĩweiiraga-rĩ, githĩ ndwagĩtuĩkire mũtongoria wa mĩhĩrĩga ya Isiraeli? Jehova nĩagũitĩrĩrie maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli. **18** Nake agĩgũtũma ũthĩ ũkarute wĩra, agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Thĩ ũkaniine andũ acio aaganu biũ; ũrũe na Aamaleki acio nginya ũmaniine biũ.’ **19** Waregire gwathĩkĩra Jehova nĩkĩ? Nĩ kĩĩ gĩatũmire ũguthũkĩre indo cia ndaho, ũgĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova?” **20** Nake Saũlũ akiuga atĩrĩ, “No nĩ nĩndathĩkĩire Jehova; nĩndathiire kũruta wĩra ũrĩa Jehova aandũmire ngarute. Nĩndaniinire Aamaleki biũ, na ngĩrehe Agagi

mũthamaki wao gũkũ. **21** Thigari nĩcio cioire ng'onde na ng'ombe kuuma kũrĩ indo iria ciatahĩtwo, iria ciarĩ njega ikĩamũrĩtwo Ngai, nĩguo irutĩtwo Jehova Ngai waku igongona kũu Giligali.” **22** No Samũeli akĩmũcookeria atĩrĩ, “Anga Jehova nĩakenagio nĩ maruta ma njino na magongona ta ũrĩa akenagio nĩ gwathĩkĩra mũgambo wa Jehova? Gwathĩka nĩ kwega gũkĩra igongona, na kũmũigua nĩ kwega gũkĩra maguta ma ndũrũme. **23** Nĩ ũndũ ũremi ũhaana ta mehia ma ũragũri, nakuo kwaga gwathĩka kũhaana ta wĩhia wa kũhooya mĩhianano. Tondũ nĩuregete kiugo kĩa Jehova, nake nĩakũregete ta mũthamaki.” **24** Nake Saũlũ akĩra Samũeli atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie. Nĩnjagararĩte watho wa Jehova na uuge waku. Nĩ andũ ndeetigĩrire ngĩkĩmaathĩkĩra. **25** Rĩu ndagũthaitha, ndekera mehia makwa, na ũhũndũke ũtwarane na niĩ, nĩgeetha ngahooe Jehova.” **26** No Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndigũcooka hamwe nawe. Nĩuregete kiugo kĩa Jehova, nake Jehova nĩakũregete ũtuĩke mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli!” **27** Rĩrĩa Samũeli aagarũrũkaga athiĩ-rĩ, Saũlũ akĩnyiita ruuno rwa nguo yake, nayo ĩgĩtarũka. **28** Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova nĩatarũra ũthamaki wa Isiraeli kuuma kũrĩ we ũmũthĩ na nĩaũnengera mũndũ ũngĩ wa andũ a itũũra rĩaku, mwega gũgũkĩra. **29** ũrĩa we Riiri wa Isiraeli ndaheenanageria kana akericũkwo; nĩ ũndũ we ti mũndũ, atĩ nĩguo ericũkwo.” **30** Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie, no ndagũthaitha ndĩĩthia harĩ athuuri a andũ akwa na harĩ Isiraeli; cookania na niĩ, nĩgeetha ngahooe Jehova Ngai waku.” **31** Nĩ ũndũ ũcio Samũeli agĩcookania na Saũlũ, nake Saũlũ akĩhooya Jehova. **32** Samũeli agĩcooka

akimwira atiri, “Ndehera Agagi muthamaki wa Aamaleki.” Agagi agiuka kuri we ari na umiriru, agiiragia atiri, “Ti-itheru ruo rwa gikuu niruthengu.” **33** No Samueli akiuga atiri, “O ta uria ruihu rwaku rwa njora rutumite andu-a-nja moorwo ni ciana-ri, noguo nyukwa egikara thini wa andu-a-nja atari na mwana.” Nake Samueli akiragira Agagi mbere ya Jehova kuu Giligali. **34** Samueli agicooka agithi Rama, no Saulu akimbata mucii gwake Gibe itura riake. **35** Nginya muthenya uria Samueli aakuire, ndaathire kuona Saulu ringi, o na gutuika Samueli niamucakayagira. Nake Jehova akigua kicha ni undu niatuite Saulu muthamaki wa guthamaki Isiraeli.

16 Nake Jehova akuria Samueli atiri, “Ni nginya ri ukurira Saulu, nigikorwo nindimuregete ta muthamaki wa Isiraeli? Iyuria ruha rwaku maguta, na umagare, uhi; ndiragutuma uhi kwa Jesii wa itura ria Bethlehemu. Nithurite umwe wa ariu ake atuke muthamaki.” **2** No Samueli akimuria atiri, “Ingithi kuu atia? Saulu niarigua uhoru ucio nake anjura.” Jehova akimwira atiri, “Oya moori, uhi nayo na uge atiri, ‘Njukite kurutira Jehova igongona.’ **3** Na wite Jesii oke igongona-ini ru, na nindirikuonia uria urika. Nawe utiririe maguta mundu uria ndirikuonia.” **4** Samueli agika o ta uria Jehova amwirite eeke. Rira akinyire Bethlehemu, athuri a itura makimutunga makinainaga. Makimuria atiri, “Ukite na thayu?” **5** Samueli akimacookeria atiri, “Ii, njukite na thayu; njukite kurutira Jehova igongona. Mwitheriei, muke hamwe na ni igongona-ini.” Agicooka agitheria Jesii na ariu ake, akimeeta igongona-ini ru. **6**

Rĩrĩa ariũ a Jesii maakinyire-rĩ, Samũeli akĩona Eliabu, agĩiciiria atĩrĩ, “Ti-itherũ, ũrĩa Jehova aitĩrĩrie maguta arũngĩi haha mbere ya Jehova.” 7 No Jehova akĩira Samũeli atĩrĩ, “Tiga kũmũrora gĩthiithi kana ũraihu wake, nĩgũkorwo nĩndĩmũregete, tondũ Jehova ndaroraga maũndũ marĩa mũndũ aroraga. Mũndũ wa gũkũ thĩ aroraga mũndũ gĩthiithi, no Jehova aroraga ngoro thĩĩnĩ.”

8 Ningĩ Jesii agĩita Abinadabu akĩmũhĩtũkĩria mbere ya Samũeli. No Samũeli akiuga atĩrĩ, “O na ũyũ tiwe Jehova athuurĩte.” 9 Ningĩ Jesii akĩhĩtũkithia Shama, no Samũeli akiuga atĩrĩ, “O na ũyũ tiwe Jehova athuurĩte.”

10 Jesii akĩrehe ariũ ake mũgwanja arĩa maahĩtũkĩire harĩ Samũeli, no Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ndathuurĩte aya.” 11 Nĩ ũndũ ũcio akĩũria Jesii atĩrĩ, “Ariũ aku othe marĩ haha?” Jesii agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ harĩ ũrĩa mũnini wao; no arĩ rũũru akĩrĩithia ng’ondũ.” Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũtũmanĩre; tũtingĩikara thĩ atookĩte.” 12 Nĩ ũndũ ũcio agĩtũmana, nake akĩrehwo. Aarĩ mũtune, akaagĩra gĩthiithi na agathakara mũno akĩoneka. Jehova agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ūkĩra ũmũitĩrĩrie maguta; ũyũ nĩwe.” 13 Nĩ ũndũ ũcio Samũeli akĩoya rũhĩa rwa maguta akĩmũitĩrĩria maguta ariũ a nyina makĩonaga; kuuma mũthenya ũcio Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Daudi na hinya. Nake Samũeli agĩcooka agĩthĩ Rama. 14 Na rĩrĩ, Roho wa Jehova nĩeherete kũrĩ Saũlũ, na roho mũũru uumĩte kũrĩ Jehova nĩwamũnyariiraga. 15 Nacio ndungata cia Saũlũ ikĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, nĩ roho mũũru uumĩte kũrĩ Ngai ũrakũnyariira. 16 Reke mwathi witũ aathe ndungata ciake iria irĩ haha icarie mũndũ ũrĩa ũngĩkũhũũrĩa kĩnanda

kīa mūgeeto. Nīarīhūūraga kīnanda rīrīa roho mūūru uumīte kūrī Ngai wagūkora, nawe nūrīiguaga wega.” **17** Nī ūndū ūcio Saūlū akīira ndungata ciake atīrī, “Cariyai mūndū ūūī kūhūūra kīnanda wega na mūmūrehe harī niī.” **18** Ndingata īmwe yake īgīcookia atīrī, “Nīnyonete mūriū ūmwe wa Jesii kuuma Bethlehemu ūūī kūhūūra kīnanda kīa mūgeeto. Nī mūndū mūūmīrīru na nī njamba ya ita. Nīoī kwaria wega na nī mūndū kīrorerwa. Nake Jehova arī hamwe nake.” **19** Nī ūndū ūcio Saūlū agītūma andū kūrī Jesii, akīmwīra atīrī, “Ndūmīra mūrūguo Daudi, ūrīa ūrarīithia ng’ondu.” **20** Nī ūndū ūcio Jesii akīoya ndigiri ikuuīte mīgate, na mondo ya ndibei, na koori, agīcinengera mūrūwe Daudi atwarīre Saūlū. **21** Daudi agīthīī kūrī Saūlū, akīingīra ūtungata-inī wake. Saūlū akīmwenda mūno, nake Daudi agītūka ūmwe wa kūmūkuagīra indo cia mbaara. **22** Ningī Saūlū agītūma ūhoru kūrī Jesii, akīmwīra atīrī, “Ītīkīria Daudi aikare ūtungata-inī wakwa nīgūkorwo nīngenetio nīwe.” **23** Hīndī īrīa yothe roho ūcio mūūru uumīte kūrī Ngai wakoraga Saūlū, Daudi nīoyaga kīnanda gīake kīa mūgeeto na agakīhūūra. Nake Saūlū akahoorera; akaigua wega, naguo roho ūcio mūūru ūkamweherera.

17 Na rīrī, Afilisti nīmoonganirie mbūtū ciao cia mbaara, na magīcicookanīrīria kūu Soko thīinī wa Juda. Makīamba hema ciao Efesi-Damimu, gatagatī ga Soko na Azeka. **2** Saūlū na andū a Isiraēli makīūngana, makīamba hema ciao kīanda-inī kīa Ela, makīhaarīria ūrīa mekūrūa na Afilisti. **3** Afilisti magīikara kīrīma-inī kīmwe, nao andū a Isiraēli magīikara kīrīa kīngī, hagakīgīa kīanda gatagatī

kao. **4** Njamba ïmwe yetagwo Goliathũ, ũrĩa woimĩte Gathu, akiumĩra hau kambĩ-inĩ ya Afilisti. Nake aarĩ na ũraihi wa makĩria ma buti kenda. **5** Eekĩrĩte ngũbia ya gĩcango mĩtwe, na akehumba nguo ya mbaara ya gĩcango ĩrĩ na ũritũ wa cekeri ngiri ithano; **6** eyohete indo cia kũgitĩra mũthiimo cia gĩcango, na agacuuria kĩberethi gĩa gĩcango gatagatĩ ga ciande ciake. **7** Mũtĩ wa itimũ rĩake waiganaga ta mũtĩ wa mũtumi ngoora, nakĩo kĩgera kĩa mũtwe warĩo kĩarĩ na ũritũ wa cekeri magana matandatũ. Nake mũkuui wa ngo yake akamũthiĩ mbere. **8** Goliathũ akĩrũgama, akĩanĩrĩra kũrĩ itungati cia Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte mũũke mwĩyaare mĩhari ya mbaara? Githĩ niĩ ndikĩrĩ Mũfilisti, na inyuĩ githĩ mũtikĩrĩ ndungata cia Saũlũ? Thuurai mũndũ ũmwe mũreke aikũrũke oke kũrĩ niĩ. **9** Angĩhota kũrũa na niĩ na anjũrage-rĩ, ithuĩ tũgũtuĩka ndungata cianyu; no ndamũtooria na ndĩmũũrage-rĩ, inyuĩ mũgũtuĩka ndungata ciitũ na mũtũtungatagĩre.” **10** Ningĩ Mũfilisti ũcio akiuga atĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩndoogita itungati cia Isiraeli! Heei mũndũ tũrũe nake.” **11** Rĩrĩa maiguire ciugo cia Mũfilisti ũcio, Saũlũ na andũ othe a Isiraeli makĩmaka, magĩitigĩra mũno. **12** Na rĩrĩ, Daudi aarĩ mũrũ wa Mũefiratha wetagwo Jesii, woimĩte Bethlehemu ya Juda. Jesii aarĩ na ariũ anana, na matukũ-inĩ ma Saũlũ aarĩ mũndũ mũkũrũ, agatindĩkanga mĩaka. **13** Ariũ atatũ a Jesii arĩa akũrũ nĩmathiĩte na Saũlũ mbaara-inĩ: Wa mbere eetagwo Eliabu; na wa keerĩ Abinadabu; na wa gatatũ Shama. **14** Daudi nĩwe warĩ mũnini wao. Acio atatũ akũrũ nĩmarũmĩrĩre Saũlũ, **15** no Daudi agathiiaga gwĩ Saũlũ, na agacooka nĩguo

akarĩithie ng'onde cia ithe kũu Bethlehemu. **16** Ihinda rĩa matukũ mĩrongo ĩna Mũfilisti ũcio nĩoimagĩra o rũciinĩ na hwaĩ-inĩ, akarũgama akeyonithania harĩo. **17** Na rĩrĩ, Jesii akĩra mũriũ Daudi atĩrĩ, “Oya eba ĩno ya ngano hĩhie, na mĩgate ĩno ikũmi nĩ ũndũ wa ariũ a nyũkwa, ũhiũhe ũcitware kũu kambĩ-inĩ. **18** Nacio cienyũ ici ikũmi cia ngorono ũcitware kũrĩ mũnene wa gĩkundi kĩa. Ũkĩrore ũrĩa ariũ a nyũkwa matariĩ ũnjookerie ũhoru wao wa kũnyũmĩrĩria. **19** Na rĩrĩ, marĩ hamwe na Saũlũ na andũ othe a Isiraeli kĩaanda-inĩ kĩa Ela makĩrũa na Afilisti.” **20** Kwarooka gũkĩa-rĩ, Daudi agĩtiga mbũri irĩ na mũriĩthi, akĩoya mĩrigo, akiumagara agĩthiĩ, o ta ũrĩa Jesii aamwathĩrĩire. Nake agĩkinya kambĩ-inĩ o rĩrĩa mbũtũ cia ita cioimagaraga ikang'ethanĩre, irĩ na mbugĩrĩrio ya mbaara. **21** Andũ a Isiraeli na Afilisti maaharagĩria ita ciao igaikara ing'ethanĩire. **22** Nake Daudi agĩtiga indo iria aakuũte harĩ mũndũ ũrĩa wamenyagĩrĩra indo, agĩteng'era harĩa ikundi icio cia mbaara ciarĩ na akĩgeithia ariũ a nyina. **23** Rĩrĩa aaragia nao, Goliathũ, njamba ĩyo ya Afilisti kuuma Gathu, ikiumĩra gĩkundi-inĩ kĩaayo ikĩanagĩrĩra ciugo cia kũmoogita o ta ũrĩa yamenyerete, nake Daudi akĩigua. **24** Rĩrĩa andũ a Isiraeli moonire mũndũ ũcio, othe makĩmũrĩra marĩ na guoya mũnene. **25** Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli mooranagia atĩrĩ, “Nĩmũkuona ũrĩa mũndũ ũyũ aikaraga akiumagĩra? Oimagĩra nĩgeetha oogite Isiraeli. Mũthamaki nĩekũheana ũtonga mũingĩ kũrĩ mũndũ ũrĩa ũngĩmũraga. Nĩegũcooka ahe mũndũ ũcio mũirĩtu wake amũhikie, nayo nyũmba ya ithe ndĩgũcooka kũrĩha igooti thĩinĩ wa Isiraeli.” **26** Daudi akĩũria andũ arĩa

maarūngiī hakuhī nake atīrī, “Atī mūdū ūrīa ūkūūrāga Mūfilisti ūyū, na ehererie Isiraeli thoni ici egwīkwo atīa? Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu nake nūū, atī nīguo oogite ita cia Ngai ūrīa ūrī muoyo?” **27** Nao magīcookera ūhorō ūcio maarāgia, makīmwīra atīrī, “Ūguo nīguo gūgwīkwo kūrī mūdū ūrīa ūkūmūūrāga.” **28** Hīndī īrīa Eliabu, mūrū wa nyina ūrīa mūkūrū, aamūiguire akīaria na andū acio-rī, agīcinwo nī marakara nī ūndū wake, akīmūūrīa atīrī, “Nī kīī gītūmīte ūikūrūke gūkū? Na nūū ūratigīire ng’ōndu icio itarī nyingī kūu werū-inī? Nīnjūūī ūrīa ūrī mwītīī, na ūrīa ngoro yaku īrī maramari; ūikūrūkīte gūkū no ūndū wa kwīrorera mbaara.” **29** Daudi akiuga atīrī, “Kāī ndagīka atīa? Anga ndiagīrīrwo nī kwaria?” **30** Nake agīcooka akīhūgūkīra mūdū ūngī na akīmwarīria ūhorō o ro ūcio, nao andū makīmūcookeria ūhorō o ta mbere. **31** Ūhorō ūcio Daudi oigire nīwaiguirwo, ūkīmenyithio Saūlū, nake Saūlū agītūmana ageetwo. **32** Daudi akīra Saūlū atīrī, “Ndūkareke mūdū o na ūmwe akue ngoro nī ūndū wa Mūfilisti ūyū; ndungata yaku nīgūthīī īkarūe nake.” **33** Saūlū akīmūcookeria atīrī, “Ndūngīhota gūthīī kūrūa na Mūfilisti ūyū; wee ūrī o mūdū mūnini, nake atūire arūaga mbaara kuuma arī o mūnini.” **34** No Daudi akīra Saūlū atīrī, “Nīī ndungata yaku ndūire ndīithagia ng’ōndu cia baba. Na rīrīa mūrūūthi kana nduba īngīnyīita na īkuue ng’ōndu kuuma rūūru-inī, **35** ndīmīrūmagīrīra, ngamīgūtha, ngateithūra ng’ōndu īyo kuuma kanua-inī kayo. Na rīrīa yenda kūdūgīrīra ngamīnyīita nderu, ngamīgūtha, ngamīūrāga. **36** Ndungata yaku yanoorāga mūrūūthi na nduba o cīerī; Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu o

nake egũtuĩka o ta ĩmwe yacio, tondũ nĩogĩtĩte ita rĩa Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo. **37** Jehova ũrĩa wahonokirie harĩ gĩthu kĩa mũrũũthi o na gĩthu kĩa nduba-rĩ, nĩekũhonokia guoko-inĩ kwa Mũfilisti ũyũ.” Saũlũ akĩira Daudi atĩrĩ, “Thiĩ, na Jehova arokorwo hamwe nawe.” **38** Hĩndĩ ĩyo Saũlũ akĩhumba Daudi nguo ciake na, akĩmwĩkĩra nguo ya kĩgera na ngũbia ya gĩcango mũtwe. **39** Daudi akĩoha rũhiũ rwake rwa njora igũrũ rĩa nguo icio, na akĩgeria gũkinyũkia, tondũ ndaacimenyerete. No akĩira Saũlũ atĩrĩ, “Ndingĩhota gũthiĩ na indo ici, nĩ ũndũ ndicimenyerete.” Nake agĩciruta. **40** Agĩcooka akĩnyiita rũthanju rwake na guoko, agĩhuura tũhiga tũtano tũnyoroku kuuma karũũ-inĩ, agĩtwĩkĩra kamũhuko-inĩ gake ka mũrĩithi, akĩnyiita kĩgũtha gĩake na guoko, agĩthiĩ, agĩkuhĩrĩria Mũfilisti ũcio. **41** Hĩndĩ ĩyo Mũfilisti ũcio no gũũka ookaga akuhĩrĩrie Daudi, na mũndũ ũrĩa wamũkuuagĩra ngo arĩ mbere yake. **42** Nake akĩrora Daudi, akĩona atĩ aarĩ o mũndũ mũnini, mũtune mwĩrĩ na agathakara, nake akĩmũira. **43** Akĩira Daudi atĩrĩ, “Kaĩ niĩ ndĩ ngui atĩ nĩguo ũgũũke kũrĩ niĩ na thanju?” Nake Mũfilisti ũcio akĩruma Daudi akĩgwetaga ngai ciake. **44** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka haha, na nĩngũhe nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka nyama ciaku!” **45** Daudi akĩira Mũfilisti ũcio atĩrĩ, “Wee ũroka kũrĩ niĩ na rũhiũ rwa njora, na itimũ na kĩberethi, no niĩ ndĩroka kũrĩ we na rĩtwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai ũrĩa mwene ita rĩa Israeli, ũrĩa wee ũnyararithĩtie. **46** Ũmũthĩ Jehova nĩegũkũneana kũrĩ niĩ, na nĩngũkũgũtha ũgwe thĩ, na ngũtinie kĩongo. Ũmũthĩ nĩngũhe nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka

ciimba cia ita rĩa Afilisti, nayo thĩ yothe ĩmenye atĩ nĩ kũrĩ Ngai thĩinĩ wa Isiraeli. **47** Arĩa othe moonganĩte haha nĩmekũmenya atĩ Jehova ndahonokanagia na rũhiũ rwa njora kana itimũ; nĩgũkorwo mbaara nĩ ya Jehova, nĩekũmũneana inyuothe moko-inĩ maitũ.” **48** Na rĩrĩa Mũfilisti ũcio aamũkuhagĩrĩria nĩguo amũtharĩkĩre-rĩ, Daudi agĩteng’era na ihenya erekeire na kũrĩa mbaara yarĩ nĩguo amũtũnge. **49** Agĩkia guoko mondo-inĩ yake akĩruta kahiga kamwe, akĩhiũria kĩgũtha, nake akĩgũtha Mũfilisti ũcio thiithi. Kahiga kau gagĩtoonyerera thiithi-inĩ wake, akĩgũa, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ. **50** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩhoota Mũfilisti ũcio na kĩgũtha na kahiga; ndaarĩ na rũhiũ rwa njora guoko-inĩ gwake akĩgũtha Mũfilisti ũcio na akĩmũũraga. **51** Daudi agĩteng’era, akĩrũgama igũrũ rĩake. Akĩnyiita rũhiũ rwa njora rwa Mũfilisti ũcio akĩrũcomora njora-inĩ. Thuutha wa kũmũũragarĩ, agĩtinia kĩongo gĩake na rũhiũ rũu rwa njora. Rĩrĩa Afilisti moonire atĩ njamba yao nĩ yakua, makĩgarũrũka, makĩũra. **52** Andũ a Isiraeli na Juda makiumĩra maanĩrĩire, makĩingatithia Afilisti nginya itoonyero rĩa Gathu na nginya ihingo-inĩ cia Ekironi. Arĩa moragĩtwo maagwĩte njira-inĩ ĩrĩa ĩthiiga Sharaimu nginya Gathu na Ekironi. **53** Rĩrĩa andũ a Isiraeli maacookire kuuma kũingatithia Afilisti, magĩtaha indo kambĩ-inĩ ciao. **54** Daudi akĩoya mũtwe wa Mũfilisti ũcio, akĩũtwara Jerusalemu, na akĩga indo cia Mũfilisti ũcio cia mbaara hema-inĩ yake mwene. **55** Na rĩrĩa Saũlũ eroreire Daudi agĩthĩ gũtũnga Mũfilisti, akĩũria Abina, mũnene wa mbũtũ cia ita, atĩrĩ, “Mwanake ũyũ nĩ mũriũ waũ?” Abina akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-

itherũ o ta ũrĩa ũtũũraga muoyo wee mũthamaki, niĩ ndiũĩ nĩ waũ.” 56 Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta gĩtuĩrie ũmenye mwanake ũcio nĩ mũriũ waũ.” 57 Na thuutha wa Daudi gũcooka kuuma kũũraga Mũfilistĩrĩ, Abina akĩmuoya na akĩmũtwara mbere ya Saũlũ, o anyiitĩte mũtwe wa Mũfilisti ũcio. 58 Saũlũ akĩmũũria atĩrĩ, “Mwanake ũyũ, ũrĩ mũriũ waũ?” Nake Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Niĩ ndĩ mũrũ wa ndungata yaku Jesii wa Bethlehemu.”

18 Thuutha wa Daudi kũrĩkia kwaria na Saũlũ, Jonathani akiumĩrania ngoro na Daudi, akĩmwenda o ta ũrĩa eyendete we mwene. 2 Kuuma mũthenya ũcio Saũlũ akĩiga Daudi gwake na ndaarekire acooke kũinũka mũciĩ gwa ithe. 3 Nake Jonathani akĩgĩa kĩrĩkanĩro na Daudi nĩ ũndũ nĩamwendete o ta ũrĩa eyendete we mwene. 4 Jonathani akĩruta nguo ĩrĩa ndaaya yake ya igũrũ ĩrĩa eehumbĩte akĩmĩhe Daudi, hamwe na kanjũ yake, na rũhiũ rwake rwa njora, na ũta wake na mũcibi wake. 5 ũrĩa wothe Saũlũ aatũmaga Daudi ageeke, nĩawĩkaga ũkagaacĩra, nginya Saũlũ akĩmũtua mũrũgamĩrĩri mũnene wa mbũtũ cia ita. ũndũ ũcio ũgĩkenia andũ othe, na ũgĩkenia anene a Saũlũ o nao. 6 Rĩrĩa andũ mainũkaga, thuutha wa Daudi kũũraga Mũfilisti ũcio-rĩ, andũ-a-nja makiuma matũũra-inĩ mothe ma Isiraeli makĩinaga na makĩrũgarũgaga, nĩguo magatũnge Mũthamaki Saũlũ marĩ na tũhembe na inanda makĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno. 7 Makĩrũgarũgaga, makĩina atĩrĩ: “Saũlũ nĩeyũragĩire andũ ngiri nyingĩ, nake Daudi akeyũragĩra andũ ngiri makũmi maingĩ.” 8 Saũlũ nĩarakarire mũno; ikũngũiya rĩu rĩkĩmũiguithia

ũiru mũno. Agĩiciiria atĩrĩ, “Marahe Daudi ũhootani wa kũũraga andũ ngiri makũmi maingĩ, no nĩ ngooraga o ngiri nini. Agĩtigĩtie ũndũ ũngĩ ũrĩkũ, tiga kwĩyoera ũthamaki?” **9** Na kuuma hĩndĩ ũyo Saũlũ akĩambĩrĩria kũiguĩra Daudi ũiru na kũmwĩkũũa. **10** Mũthenya ũyũ ũngĩ roho mũũru uumĩte kũrĩ Ngai ũgĩũka na hinya mũno igũrũ rĩa Saũlũ. Nake akĩambĩrĩria kwaria ta mũgũrũki arĩ nyũmba yake thĩinĩ, Daudi aahũũraga kĩnanda kĩa mũgeeto, o ta ũrĩa aamenyerete gwĩka. Saũlũ aarĩ na itimũ guoko, **11** nake akĩmũikĩria, eĩrĩte atĩrĩ, “Ngũtheecithania Daudi na rũthingo.” Nowe Daudi akĩmweherera maita meerĩ akiuma harĩ we. **12** Saũlũ nĩetigĩrĩte Daudi, nĩ ũndũ Jehova aarĩ hamwe na Daudi, no nĩatiganĩirie Saũlũ. **13** Nĩ ũndũ ũcio akĩeheria Daudi harĩ we akĩmũtua mũnene wa thigari ngiri, nake Daudi agatongoragia mbũtũ icio kũu ita-inĩ ciao. **14** ũndũ o wothe ũrĩa ekaga nĩwagaacagĩra, nĩ ũndũ Jehova aarĩ hamwe nake. **15** Rĩrĩa Saũlũ onire ũrĩa Daudi aagacĩire, akĩmwĩtigĩra. **16** No andũ othe a Isiraeli na Juda nĩmendete Daudi nĩ ũndũ nĩamatongoragia kũu ita-inĩ ciao. **17** Saũlũ akĩra Daudi atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ Merabu, mũirĩtu wakwa ũrĩa mũkũrũ. Nĩwe ngũkũhe ũmũhikie; wee ndungatĩra na ũcamba, na ũhũũrane mbaara cia Jehova.” Nĩ ũndũ Saũlũ eĩrĩre atĩrĩ, “Nĩ ndikũmũkĩrĩra na guoko gwakwa. Afilisti nĩ meke ũguo arĩ o!” **18** No Daudi akĩra Saũlũ atĩrĩ, “Nĩ ngĩrĩ ũ, nayo nyũmba yakwa kana mũhĩrĩga wa baba thĩinĩ wa Isiraeli, ũkĩrĩ kĩ, atĩ nĩguo nĩ ndũike mũthoni-we wa mũthamaki?” **19** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa ihinda rĩakinyire rĩa Merabu, mwarĩ wa Saũlũ kũnengerwo Daudi-rĩ, akĩneanwo ahikio nĩ Adirieli

wa Mehola. **20** Na rĩrĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ nĩendeete Daudi, na rĩrĩa meerire Saũlũ ũhoro ũcio, agĩkena. **21** Nake agĩciiria atĩrĩ, “Nĩngũmũhe we, nĩguo atuĩke mũtego harĩ we nĩguo guoko kwa Afilisti kũmũũkĩrĩre.” Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akĩra Daudi atĩrĩ, “Rĩu ũrĩ na mweke wa keerĩ wa gĩtuĩka mũthoni wakwa.” **22** Ningĩ Saũlũ agĩatha ndungata ciake, agĩciiria atĩrĩ, “Arĩriai Daudi keheri-inĩ, mũmwĩre atĩrĩ, ‘Atĩrĩrĩ, mũthamaki nĩakenetio nĩwe na ndungata ciake ciothe nĩkwendete; rĩu gĩtuĩke mũthoni-we.’” **23** Nao magĩcookera ciugo icio kũrĩ Daudi. No Daudi akiuga atĩrĩ, “Mũgwĩciiria nĩ ũndũ mũnini gĩtuĩka mũthoni-we wa mũthamaki? Nĩ ndĩ mũndũ mũthĩni na ndiũikaine.” **24** Rĩrĩa ndungata cia Saũlũ ciamwĩrĩre ũrĩa Daudi oiga-rĩ, **25** Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Ĩrai Daudi atĩrĩ, ‘Mũthamaki ndekwenda irĩhi rĩngĩ o rĩothe rĩa rĩrĩcio o tiga ikonde cia nyama igana cia Afilisti, nĩguo arĩhĩrio kũrĩ thũ ciake.’” Mũbango wa Saũlũ warĩ atĩ Daudi oragwo nĩ Afilisti. **26** Rĩrĩa ndungata cierire Daudi maũndũ macio-rĩ, Daudi agĩkenio nĩ ũhoro wa gĩtuĩka mũthoni-we wa mũthamaki. Nĩ ũndũ ũcio mbere ya ihinda rĩrĩa rĩaheanĩtwo rĩtanathira-rĩ, **27** Daudi na andũ ake makiumagara, makĩũraga Afilisti magana meerĩ. Akĩrehe ikonde ciao cia nyama na agĩcineana ciothe kũrĩ mũthamaki nĩgeetha atuĩke mũthoni-we. Saũlũ agĩcooka akĩmũnengera Mikali mũirĩtu wake nĩguo amũhikie. **28** Rĩrĩa Saũlũ aamenyire atĩ Jehova aarĩ hamwe na Daudi, na atĩ mwarĩ Mikali nĩendeete Daudi rĩ, **29** Saũlũ agĩkĩrĩrĩria kũmwĩtigĩra, nake agĩtũũra arĩ thũ yake matukũ make marĩa maatigaire. **30** Anene a ita cia Afilisti magĩthĩ o na

mbere mbaara-inĩ, na o rĩrĩa rĩothe meekaga ũguo, Daudi agĩthĩĩ na mbere kũgĩa na ũhootani gũkĩra anene acio angĩ a Saũlũ, narĩo rĩitwa rĩake rĩkĩmenyeka mũno.

19 Na rĩrĩ, Saũlũ akĩĩra mũriũ Jonathani na ndungata ciake ciothe moorage Daudi. Nowe Jonathani nĩendeete Daudi mũno, **2** nake akĩmũkunyĩra ũhoru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Baba Saũlũ nĩaracaria mweke wa gũkũũraga. Nĩ ũndũ ũcio ũkemenyerera rũciũ rũciĩnĩ; ũthĩĩ wĩhithe handũ, na ũikare ho. **3** Nĩ nĩngathĩĩ ndũgame hamwe na baba kũu mũgũnda-inĩ, kũu ũgaakorwo ũrĩ. Nĩngaaria nake ũhoru ũgũkonĩĩ na ũrĩa ngaamenya nĩngakwĩra.” **4** Jonathani akĩĩra ithe Saũlũ wega wa Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke mũthamaki aage gwĩka Daudi ndungata yake ũũru; ndakwĩhĩirie, na ũrĩa ekĩte ũkoretwo ũrĩ uumithio mũnene kũrĩ we. **5** Nĩetoonyirie ũgwati-inĩ rĩrĩa ooragire Mũfilisti. Nake Jehova akĩhe Isiraeli guothe ũhootani mũnene mũno, ũkĩĩtonera ũndũ ũcio na ũgĩkena. Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma wĩke mũndũ ũtarĩ na ihĩtia ta Daudi ũũru, ũmũũrage hatarĩ na gĩtũmi?” **6** Saũlũ nĩathikĩrĩirie Jonathani na akĩĩhĩta akiuga ũũ: “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, Daudi ndekũũragwo.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Jonathani agĩta Daudi akĩmwĩra ũhoru ũcio maaragia wothe. Akĩmũtwara kũrĩ Saũlũ, nake Daudi agĩikara na Saũlũ o ta mbere. **8** Nĩ kwagĩire na mbaara rĩngĩ, na Daudi agĩthĩĩ akĩrũa na Afilisti. Nake akĩmahũũra na hinya mũno nginya makĩmũũrĩra. **9** No roho mũũru uumĩte kũrĩ Jehova ũgĩkora Saũlũ rĩrĩa aikarĩte gwake nyũmba arĩ na itimũ rĩake guoko-inĩ. Hĩndĩ ĩyo Daudi aahũũraga kĩnanda kĩa mũgeeto. **10** Saũlũ akĩgeria kũmũthecereria

rũthingo-inĩ na itimũ rĩake, no Daudi akĩmweherera o rĩrĩa aaikagia itimũ rũthingo-inĩ. Ũtukũ ũcio Daudi akĩũra. **11** Saũlũ agĩtũma andũ kwa Daudi makaraangĩre nyũmba yake na mamũũrage gwakĩa. No Mikali, mũtumia wa Daudi, akĩmũkunyĩra ũhoru ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Waga kũũra ũtukũ wa ũmũthĩ, ũhonokie muoyo waku-rĩ, rũciũ nĩũkooragwo.” **12** Nĩ ũndũ ũcio Mikali agĩkũrũkĩria Daudi ndirica-inĩ, nake akĩyũrĩra, akĩhonoka. **13** Ningĩ Mikali akĩoya mũhianano na akĩũiga ũrĩrĩ igũrũ, akĩũhumbĩra na gĩtama na akĩwĩkĩra guoya wa mbũri mũtwe. **14** Hĩndĩ irĩa Saũlũ aatũmire andũ makanyiite Daudi, Mikali akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mũrũaru.” **15** Ningĩ Saũlũ agĩtũma andũ acio macooke makarore Daudi, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrehei kũrĩ nĩ arĩ o ũrĩrĩ wake, nĩguo ndĩmũũrage.” **16** No rĩrĩa andũ maatoonyire kuo, magĩkora no mũhianano warĩ ũrĩrĩ, na ũgekĩrwo guoya wa mbũri mũtwe. **17** Saũlũ akĩra Mikali atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũũheenie ũguo, na ũkarekereria thũ yakwa yũre, nĩgeetha ihonoke?” Mikali akĩmwĩra atĩrĩ, “Aranjĩrĩre atĩrĩ, ‘Reke nĩ ndĩyũrĩre. Ngũgĩkũũraga nĩ ũndũ kĩ?’” **18** Nake Daudi akĩũra, akĩhonoka, na agĩthĩ gwĩ Samũeli kũu Rama, akĩmwĩra ũrĩa wothe Saũlũ aamwĩkĩte. Ningĩ Daudi na Samũeli magĩthĩ Naiothu, magĩkara kuo. **19** ũhoru ũgĩkinyĩra Saũlũ, akĩrwo atĩrĩ, “Daudi arĩ Naiothu, kũu Rama”; **20** nĩ ũndũ ũcio agĩtũma andũ makamũnyĩte. No hĩndĩ irĩa moonire gĩkundi kĩa anabii gĩkĩratha mohoro, matongoretio nĩ Samũeli arũgamĩte hau, Roho wa Ngai agĩkora andũ a Saũlũ, o nao makĩratha mohoro. **21** Saũlũ akĩheo ũhoru ũcio, nake agĩtũma andũ angĩ, nao makĩratha mohoro. Saũlũ agĩtũma andũ riita rĩa

gatatū, o nao makīratha mohoro. **22** Thuutha wa maūndū mothe, o nake we mwene agīthiī Rama na agīkinya irima-inī rīa maaī rīrīa inene kūu Seku. Nake akīūria atīrī, “Samūeli na Daudi marī ha?” Nao makīmwīra atīrī, “Marī Naiothu, kūu Rama.” **23** Nī ūndū ūcio Saūlū agīthiī Naiothu, kūu Rama. No Roho wa Ngai ūkīmūkora, agīthiī akīrathaga mohoro nginya agīkinya Naiothu. **24** Akīaūra nguo ciake cia igūrū, o na ningī akīratha mohoro arī mbere ya Samūeli. Agīkoma ūguo mūthenya ūcio wothe, o na ūtukū. Kūu nīkīo gītūmaga andū moorie atīrī, “Saūlū nake no ūmwe wa anabii?”

20 Na rīrī, Daudi akīūra, akiuma Naiothu kūu Rama agīthiī kūrī Jonathani, akīmūūria atīrī, “Nī atīa njikite? Nī ngero irīkū nī ngerete? Thoguo ndīmūhītīrie atīa atī nīkīo arageria kūnjūraga?” **2** Jonathani akīmūcookeria atīrī, “Kūroaga gūtuīka ūguo; wee ndūgūkua! Atīrīrī, baba ndarī ūndū ekaga o na ūmwe mūnene kana mūnini ataamenyithitie. Egūkīhitha ūndū ta ūcio nīkī? Ūguo ti guo!” **3** No Daudi akīihīta akiuga atīrī, “Thoguo nīoī o wega mūno atī nīnjītīkīrīkīte nīwe, nake nīeīrīte atīrī, ‘Jonathani ndagīrīrwo nī kūmenya ūndū ūyū, ndakae kūnyiitwo nī kīeha.’ No rīrī, ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, na ūrīa wee mwene ūtūūraga muoyo-rī, hatigaire o ikinya rīmwe gatagatī gakwa na gīkuū.” **4** Jonathani akīira Daudi atīrī, “Ūndū o wothe ūngīenda njīke-rī, nīngūgwīkīra.” **5** Nī ūndū ūcio Daudi akīmwīra atīrī, “Atīrīrī, rūciū nī gīathī gīa Karūgamo ka Mweri na nīnjagīrīrwo gūkaarīanīra hamwe na mūthamaki, no reke thiī ngehithe mīgūnda-inī nginya mūthenya wa gatatū

hwaĩ-inĩ. **6** No thoguo angĩnjaga-rĩ, mwĩre atĩrĩ, ‘Daudi nĩarathaithire ndĩmwĩtikĩrie aguthũke Bethlehemu itũũra-inĩ rĩao, nĩ ũndũ nĩ kũrĩ na igongona rĩkũrutwo kuo rĩa mwaka nĩ ũndũ wa mũhĩrĩga wao wothe.’ **7** Angĩkoiga atĩrĩ, ‘Nĩ wega mũno,’ hĩndĩ ĩyo ndungata yaku nĩĩgakorwo na thayũ. No angĩkaarakara-rĩ, nĩũkamenya na ma atĩ nĩatuĩte nĩekũngera ngero. **8** No wee rĩ, onania wendani kũrĩ ndungata yaku, nĩ ũndũ nĩũgĩte kĩrĩkanĩro nayo mbere ya Jehova. Kũngĩkorwo ndĩ na mahĩtia-rĩ, njũraga wee mwene! Ũgũkĩneana kũrĩ thoguo nĩkĩ?” **9** Jonathani akiuga atĩrĩ, “Kũroaga gũtuĩka ũguo! Korwo nĩ kũrĩ kaũndũ o na kanini njũũĩ atĩ baba nĩatuĩte gũkũgera ngero-rĩ, githĩ to ngwĩre?” **10** Daudi akĩmũũria atĩrĩ, “Thoguo angĩgagũcookeria arĩ na marũrũ-rĩ, ngaahero ũhoru nũũ?” **11** Jonathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka, tũthĩĩ na kũu mũgũnda-inĩ.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩĩ kuo me hamwe. **12** Ningĩ Jonathani akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa Jehova o we Ngai wa Isiraeli, ti-itherũ nĩngaaria na baba ihinda ta rĩrĩ mũthenya wa gatatũ! Angĩgakorwo akenetio nĩ wee-rĩ, githĩ to ngũtũmanĩre ngũmenyithie ũhoru ũcio? **13** No baba angĩtua nĩ egũkũgera ngero-rĩ, Jehova aroherithia na anjĩke ũũru makĩria, ingĩkaaga gũkũmenyithia, na ndeke ũthĩĩ na thayũ. Jehova arokorwo hamwe nawe o ta ũrĩa akoretwo arĩ hamwe na baba. **14** No nyonia tha iria itathiraga ta iria cia Jehova matukũ marĩa ngũtũũra muoyo, nĩguo ndikanooragwo, **15** na ndũkaneherie tha ciaku o na rĩ kuuma kũrĩ nyũmba yakwa, o na hĩndĩ ĩrĩa Jehova agaakorwo aniinĩte thũ ciothe cia Daudi gũkũ thĩ.” **16** Nĩ ũndũ ũcio Jonathani akĩgĩa kĩrĩkanĩro

na nyumba ya Daudi, akiuga atiri, “Jehova arorihiria Daudi kuri thu ciake.” 17 Nake Jonathani agituma Daudi akiindire mwihitwa wake ni undu ni amwendete, ningukorwo amwendete o ta uria eyendete we mwene. 18 Ningi Jonathani akira Daudi atiri, “Ruci u ni gathi gya Karugamo ka Mweri. Wee nukoneka nduri ho, ni undu gitiki giaku gigaakorwo kiri githeri. 19 Muthenya wa gatatu gwatua gutuka-ri, ugaathi handu haria wehithite hinda iria thina uyū waambiriurie, na weterere hau ihigaini ria Ezeli. 20 Ningaikia miguu itatu mwena-ini wario, taari wathi ngwigeri. 21 Ningi ningatuma kahii ndikeere atiri, ‘Thii ugacarie miguu iyo.’ Ingigakeera atiri, ‘Miguu iri mwena uyū waku; mirehe haha,’ hinda iyo ugooka, ni undu ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo, nduri uuru ukoona; no thayu. 22 No ingikeera kahii kau atiri, ‘Miguu iri mbere yaku,’ hinda iyo no nginya uthii, ni undu Jehova niakurekereirie uthii. 23 Naguo uhoru uria twaranirie nawe-ri, ririkana, Jehova niwe mura gatagati gaku naye nginya tene.” 24 Ni undu ucio Daudi akihitha kuu mugunda-ini, na hinda iria gathi gya Karugamo ka Mweri giakinyire-ri, muthamaki agikara thi arie irio. 25 Agikara thi handu haria aamenyere, kurigania na ruthingo, ang’ethanire na Jonathani, nake Abineri agikara thi kurigania na Saulu, no handu ha Daudi haarithatheri. 26 Saulu ndoigire undu muthenya ucio, ni undu eeciiririe atiri, “No nginya gukorwo kuri undu wikikite kuri Daudi akanyitwo ni thaahu; ti-itheru ari na thaahu.” 27 No muthenya uyū ungi, muthenya wa keeri wa mweri ucio, handu ha Daudi haarithatheri ringi. Hinda iyo

Saŭlŭ akĩŭria mŭriŭ Jonathani atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩgirĩtie mŭrŭ wa Jesii oke iruga-inĩ ira na ũmũthĩ?” **28** Jonathani agĩcookia atĩrĩ, “Daudi nĩarathaithire ndĩmwĩtikĩrie athiĩ Bethlehemu. **29** Aranjĩrĩre atĩrĩ, ‘Reke thiĩ, nĩ ũndũ andũ a nyũmba iitũ marĩ na igongona kũu itũũra-inĩ, na mŭrŭ wa baba nĩanjathĩte ngorwo ho. Ingĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe-rĩ, reke thiĩ ngoone ariũ a baba.’ ũndũ ũcio nĩguo ũgirĩtie oke metha-inĩ ya mũthamaki.” **30** Marakara ma Saŭlŭ magĩakanĩra Jonathani, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mŭrŭ wa mŭtumia mwaganu na mŭremi! Githĩ ndiũĩ atĩ wee nĩũnyĩtanĩte na mŭrŭ wa Jesii nĩguo agũconorithie na aconorithie nyũkwa ũrĩa wagũciarire? **31** Hĩndĩ ĩrĩa yothe mŭrŭ wa Jesii egũtũũra muoyo gũkũ thĩ, wee ndũkehaanda kana ũthamaki waku wĩhaande. Rĩu mŭtũmanĩre oke kũrĩ nĩĩ, tondũ no nginya akue!” **32** Jonathani akĩŭria ithe atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ooragwo? Nĩ atĩa ekĩte?” **33** No Saŭlŭ akĩmũikĩria itimũ rĩake nĩguo amũũrage. Nake Jonathani akĩmenya atĩ ithe nĩatuĩte itua rĩa kũũraga Daudi. **34** Jonathani agĩũkĩra, akiuma metha-inĩ arĩ mŭrakaru mũno; na mũthenya ũcio wa keerĩ wa mweri ũcio, ndaarĩre irio nĩ ũndũ aarĩ na kĩeha nĩ ũrĩa ithe ekĩte Daudi ciĩko cia kũmũconorithia. **35** Rũciinĩ rŭrũ rŭngĩ Jonathani akiumagara, agĩthiĩ kũu mŭgũnda agacemanie na Daudi. Nake agĩthiĩ na kahĩĩ kanini; **36** akĩĩra kahĩĩ kau atĩrĩ, “Teng’era ũgacarie mĩguĩ ĩrĩa ngũikia.” Na rĩrĩa kahĩĩ kau gaateng’eraga-rĩ, agĩkia mŭguĩ mbere yako. **37** Hĩndĩ ĩrĩa kahĩĩ kau gaakinyire harĩa mŭguĩ wa Jonathani wagwĩte-rĩ, Jonathani agĩgeeta agĩkeera atĩrĩ, “Githĩ mŭguĩ ndũrĩ mbere yaku?” **38** Ningĩ akĩanĩrĩra agĩkeera atĩrĩ, “Hiũha!

Hanyūka! Ndūkarūgame!” Kahīi kau gakīoya mūguī ūcio, gagīcooka kūrī mwathi wako. **39** (Kahīi kau gatiṛī ūndū kaamenyaga ūhorō-inī ūcio; tiga Jonathani na Daudi maamenyaga ūhorō ūcio.) **40** Ningī Jonathani akīnengera kahīi kau indo ciake cia mbaara, agīkeera atīṛī, “Kuuu, thiī na indo ici ūcicookie itūūra-inī.” **41** Thuutha wa kahīi kau gūthiī-rī, Daudi agīūkīra akiuma mwena wa gūthini wa ihiga rīu, akīnamīṛīra maita matatū mbere ya Jonathani, agīturumithagia ūthiū wake thī. Magīcooka makīmumunyana o eerī, makīṛīranīra, no Daudi nīwe warīṛire mūno makīria. **42** Jonathani akīra Daudi atīṛī, “Thiī na thayū, tondū nītwehītire na mwīhītwa tūtūūrie ūrata gatagatī gaitū thiinī wa rīitwa rīa Jehova, tūkiuga atīṛī, ‘Jehova nīwe mūira gatagatī gakwa nawe, na gatagatī ka njiaro ciaku na njiaro ciakwa nginya tene.’” Daudi agīūkīra agīthiīra, nake Jonathani agīcooka itūūra-inī.

21 Na rīṛī, Daudi agīthiī Nobu, kūrī Ahimeleku ūṛīa mūthīnjīri-Ngai. Ahimeleku aamūtūnga akīinaina, akīmūūria atīṛī, “Kaī ūṛī wiki nīkī? Nī kīī mūtārī na mūndū ūngī?” **2** Daudi agīcookeria Ahimeleku ūcio mūthīnjīri-Ngai atīṛī, “Nī mūthamaki ūnjathīte ngeke ūndū mūna na akanjīra atīṛī, ‘Mūndū o na ū ndakamenye ūndū ūṛīa ngūtūmīte na ūṛīa ngwathīte.’ No andū akwa-rī, nī ndīmerīte tūcemanie handū hana. **3** Na rīṛī, nī kīī ūṛī nakīo gīa kūrīa? He mīgate ītano, kana o kīṛīa gīothe ūngīhota kuona.” **4** No mūthīnjīri-Ngai ūcio agīcookeria Daudi atīṛī, “Ndirī na mīgate īṛīa īhūthīirwo kūrīo, no rīṛī, haha nī harī mīgate īṛīa mīamūre, angīkorwo andū acio matihutanītie na andū-a-nja.” **5** Daudi agīcookia

atĩrĩ, “Ti-itherũ tũtikoretwo hamwe na andũ-a-nja, o ta ũrĩa arĩ mũtugo witũ rĩrĩa rĩothe ngumagara. Indo cia andũ aya nĩ theru o na gũtuĩka marĩ mawĩra-inĩ matarĩ maamũre. Ũmũthĩ indo ciao itikĩrĩ nyamũre makĩria!” **6** Nĩ ũndũ ũcio mũthĩnjĩri-Ngai ũcio akĩmũnengera mĩgate ĩyo mĩamũre, nĩgũkorwo hau hatiarĩ na mĩgate ĩngĩ tiga mĩgate ĩrĩa yaigagwo mbere ya Jehova, na nĩyeheretio mbere ya Jehova mũthenya ũcio, na hakaigwo mĩgate ĩngĩ mĩhiũ. **7** Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, haarĩ na mũndũ ũmwe warĩ ndungata ya Saũlũ, aahingĩrĩrio hau mbere ya Jehova; nake eetagwo Doegu ũrĩa Mũedomu, ũrĩa warĩ mũnene wa arĩithi a Saũlũ. **8** Daudi akĩũria Ahimeleku atĩrĩ, “Kaĩ ũtarĩ na itimũ kana rũhiũ rwa njora haha? Ndinooka na rũhiũ rwakwa rwa njora kana kĩndũ kĩngĩ kĩa mbaara, nĩ ũndũ wĩra wa mũthamaki uuma wa ihenya.” **9** Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rwa Goliathũ, Mũfilisti ũrĩa woragĩire Gĩtuamba-inĩ kĩa Ela, rũrĩ haha; naruo ruohetwo na taama rũkaigwo thuutha wa ebodi. Angĩkorwo nĩũkũrwenda-rĩ, ruoe; gũtirĩ na rũhiũ rũngĩ rwa njora tiga o rũu.” Daudi akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ rũhiũ rũngĩ taruo; kĩrũnengere.” **10** Mũthenya ũcio Daudi akĩũrĩra Saũlũ, agĩthĩ kũrĩ Akishi mũthamaki wa Gathu. **11** No ndungata cia Akishi ikĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti Daudi, ũrĩa mũthamaki wa bũrũri? Githĩ tiwe mainagĩra nyĩmbo-inĩ ciao atĩrĩ: “Saũlũ nĩeyũragĩire andũ ngiri nyingĩ, na Daudi akeyũragĩra andũ ngiri makũmi maingĩ?” **12** Nake Daudi akĩiga ũhoro ũcio ngoro-inĩ na agĩitĩgĩra Akishi mũthamaki wa Gathu mũno. **13** Nĩ ũndũ ũcio akĩgũrũkithia mbere yao; na rĩrĩa aarĩ moko-inĩ

mao, agĩtua ta mũndũ mũgũrũki, akĩharaga mĩrango ya kĩhingo, agĩtaga rũta rũikũrũkanĩtie na nderu ciake. **14** Akishi akĩira ndungata ciake atĩrĩ, “Ta rorai mũndũ ũyũ! Nĩ mũgũrũku! Mwakĩmũrehe kũrĩ nĩ nĩkĩ? **15** Kaĩ nyiihĩtie agũrũki atĩ nĩguo mũndehere mũndũ ũyũ haha eke maũndũ ta maya mbere yakwa? Mũndũ ũyũ no nginya oke nyũmba yakwa?”

22 Na rĩrĩ, Daudi akiuma Gathu na akĩũrĩra ngurunga-inĩ ya Adulamu. Rĩrĩa ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe maiguire ũguo-rĩ, magĩkũrũka kũrĩ we. **2** Ariũ othe maarĩ na mĩnyamaro, kana thĩrĩ kana makaaga kũiganĩra makĩũngana harĩ we, nake agĩtuĩka mũtongoria wao. Aarĩ na andũ ta magana mana. **3** Kuuma kũu, Daudi agĩthĩ Mizipa kũu Moabi, akĩũria mũthamaki wa Moabi atĩrĩ, “Nĩũgwĩtikĩria baba na maitũ moke maikare nawe nginya rĩrĩa ngaamenya ũria Ngai ekũnjikĩra?” **4** Nĩ ũndũ ũcio akĩmatigĩra mũthamaki wa Moabi, nao magĩkara nake ihinda rĩothe rĩrĩa Daudi arĩ kĩhitho-inĩ. **5** No mũnabii Gadi akĩira Daudi atĩrĩ, “Tiga gũikara kĩhitho-inĩ. Thĩ bũrũri wa Juda.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi akiuma kũu agĩthĩ mũtitũ wa Herethu. **6** Na rĩrĩ, Saũlũ akĩigua atĩ Daudi na andũ ake nĩmonetwo. Nake Saũlũ aikarĩte thĩ gĩtina-inĩ kĩa mũtĩ wa mũbinde Kĩrĩma-inĩ kĩa Gibe a anyiĩtie itimũ rĩake na guoko, nao anene ake othe marũgamĩte mamũthiũrũrũkĩrie. **7** Nake Saũlũ akĩmeera atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩriai, andũ a Benjamini! Anga mũrũ wa Jesii nĩakamũhe mĩgũnda ya irio na ya mĩthabibũ inyuothe? Anga nĩakamũtua anene a ita a kũrũgamĩrĩra andũ ngiri, na a kũrũgamĩrĩra andũ magana? **8** Kĩu nĩkĩo gĩtũmĩte

inyuothe mūciire kūnjūkīrīra? Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūngīnjīrīra rīrīa mūrū wakwa egūthondeka kīrīkanīro na mūrū wa Jesii. Gūtīrī o na ūmwe wanyu wīciirītie ūhorō wakwa kana akanjīrīra atī mūrū wakwa nīaikīrīrie ndungata yakwa īikare īnjoheirie, ta ūrīa īreeka ūmūthī.”

9 No Doegu ūrīa Mūedomu, ūrīa warūgamīte hamwe na anene a Saūlū, akiuga atīrī, “Nīndonire mūrū wa Jesii okīte kūrī Ahimeleku mūrū wa Ahitubu kūu Nobu. **10** Ahimeleku nīamūtūrīrie ūhorō harī Jehova; agīcooka akīmūhe irio, na rūhiū rwa njora rwa Goliathū ūrīa Mūfilisti.” **11** Ningī mūthamaki agītūmanīra mūthīnjīri-Ngai Ahimeleku mūrū wa Ahitubu, na nyūmba ya ithe yothe, arīa maarī athīnjīri-Ngai kūu Nobu, nao othe magīūka kūrī mūthamaki. **12** Saūlū akīmwīra atīrī, “Ta thikīrīria rū, mūrū wa Ahitubu.” Nake agīcookia atīrī, “Ī, mwathi wakwa.” **13** Saūlū akīmwīra atīrī, “Nī kī gītūmīte mūciirīre kūnjūkīrīra, wee na mūrū wa Jesii, nawe ūkamūhe mīgate, o na rūhiū rwa njora, na ūkamūtūrīria ūhorō harī Jehova, nīgeetha aanemere na aikare anjoheirie, ta ūrīa ekīte ūmūthī?”

14 Ahimeleku agīcookeria mūthamaki atīrī, “Nūū thīnī wa ndungata ciaku ciothe mwathīki ta Daudi, mūthoniwe wa mūthamaki, mūrōri wa arangīri aku, na nīatīkīte mūno thīnī wa nyūmba yaku? **15** Mūthenya ūcio nīguo warī wa mbere wa kūmūtūrīria ūhorō harī Jehova? Aca tiguō! Reke mūthamaki ndageciirīrie ndungata yaku kana mūdū o na ūrīkū wa nyūmba ya ithe, nīgūkorwo ndungata yaku ndīrī ūndū o na ūmwe yūi wa maūdū maya mothe.” **16** No mūthamaki akīmwīra atīrī, “Ti-itherū, wee Ahimeleku nīūgūkua, wee na andū othe a

nyumba ya thoguo.” 17 Ningi mũthamaki agĩatha thigari iria ciamũrũgamĩĩre, agĩciĩra atĩrĩ: “Hũgũkaai mũũrage athĩnjĩri-Ngai a Jehova nĩ ũndũ o nao nĩmanyiitaniĩre na Daudi. Nĩmamenyire nĩ kũũra ooraga, na matiigana kũnjĩra.” No anene a mũthamaki makĩrega gũtambũrũkia guoko moorage athĩnjĩri-Ngai a Jehova. 18 Mũthamaki agĩcooka agĩatha Doegu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Hũgũka ũũrage athĩnjĩri-Ngai.” Nĩ ũndũ ũcio Doegu ũcio Mũedomu akĩhũgũka akĩmooraga. Mũthenya ũcio akĩũraga andũ mĩrongo ĩnana na atano arĩa meehumbĩte ebodi ya gatani. 19 Agĩcooka akĩhũũra Nobu, itũũra rĩu rĩa athĩnjĩri-Ngai, na rũhiũ rwa njora, akĩũraga arũme na andũ-a-nja, ciana ciarĩo o na ngenge, na ng’ombe ciarĩo, na ndigiri o na ng’ondu. 20 No Abiatharu, mũrũ ũmwe wa Ahimeleku mũrũ wa Ahitubu, akĩhonoka, akĩũra, na akĩrũmĩrĩra Daudi. 21 Akĩra Daudi atĩ Saũlũ nĩoragĩte athĩnjĩri-Ngai a Jehova. 22 Nake Daudi akĩra Abiatharu atĩrĩ, “Mũthenya ũcio, rĩrĩa Doegu ũcio Mũedomu aarĩ kuo-rĩ, nĩndamenyire atĩ no nginya ere Saũlũ. Nĩ niĩ ndehithĩrie nyumba yotho ya thoguo gĩkuũ. 23 Ikara hamwe na niĩ; ndũgetigĩre; mũndũ ũrĩa ũracaria muoyo waku, o na wakwa o naguo nĩaraũcaria. Ũrĩ hamwe na niĩ ũrĩ mũmenyerere.”

23 Na rĩrĩ, Daudi akĩrwo atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, Afilisti nĩmararũa na itũũra rĩa Keila, na magatunyana ngano ĩrĩa ĩrĩ mahuhĩro-inĩ.” 2 Nake agĩtũria ũhoru harĩ Jehova, akĩũria atĩrĩ, “Nĩnjagĩrĩrwo nĩgũthĩĩ gũtharĩkĩra Afilisti acio?” Nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thĩĩ ũgatharĩkĩre Afilisti nĩguo ũhonokie Keila.” 3 No andũ a

Daudi makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ Juda nĩtũretigĩra. Githĩ tũtigũgĩtigĩra makĩria twathĩ Keila tũkarũe na mbũtũ cia Afilisti!” **4** O rĩngĩ Daudi agĩtuĩria ũhoru harĩ Jehova, nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ikũrũka ũthĩ Keila, nĩ ũndũ nĩngũneana Afilisti guoko-inĩ gwaku.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake magĩthĩ Keila, makĩrũa na Afilisti, na makĩmataha mahiũ mao. Akĩrehera Afilisti hathara nene, na akĩhonokia andũ a Keila. **6** (Na rĩrĩ, Abiatharu mũrũ wa Ahimeleku nĩokĩte akuuĩte ebodi rĩrĩa aikũrũkire, akĩũrĩra kũrĩ Daudi kũu Keila.) **7** Saũlũ akĩrwo atĩ Daudi nĩathĩte Keila, nake akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩamũneanĩte kũrĩ niĩ, nĩgũkorwo Daudi nĩehingĩrĩrie na ũndũ wa gũtoonya itũũra rĩrĩ na ihingo na mĩgĩiko.” **8** Nake Saũlũ agĩta mbũtũ ciake ciothe mathĩ mbaara, nĩguo maikũrũke Keila makahingĩrĩrie Daudi na andũ ake. **9** Hĩndĩ ĩrĩa Daudi aamenyire atĩ Saũlũ nĩaciĩrĩre kũmwĩka ũũru-rĩ, akĩira Abiatharu mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Rehe ebodi ĩyo.” **10** Daudi akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova, Ngai wa Israeli, ndungata yaku nĩ ĩiguĩte hatarĩ nganja atĩ Saũlũ nĩarooka Keila aniine itũũra rĩrĩ nĩ ũndũ wakwa. **11** Hihi aikari a Keila nĩmekũneana kũrĩ we? Hihi Saũlũ nĩegũikũrũka gũkũ, ta ũrĩa ndungata yaku ĩiguĩte? Wee Jehova, Ngai wa Israeli, menyithia ndungata yaku ũhoru.” Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩegũikũrũka.” **12** O rĩngĩ Daudi akĩũria atĩrĩ, “Hihi aikari a Keila nĩmekũneana, niĩ na andũ akwa, kũrĩ Saũlũ?” Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩmegũkũneana.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake, andũ ta magana matandatũ, makiuma Keila, na magĩkara magĩcangacangaga kũndũ na kũndũ. Rĩrĩa Saũlũ eerirwo atĩ Daudi nĩorĩte akoima

Keila, ag̃tiga g̃thiĩ kuo. **14** Nake Daudi ag̃ikara ciĩhitho cia werũ-inĩ na irĩma-inĩ cia Werũ wa Zifu. O mũthenya Saũlũ nĩamũcaragia, no Ngai ndaaneanire Daudi moko-inĩ make. **15** Rĩrĩa Daudi aarĩ Horeshu kũu Werũ wa Zifu, akĩmenya atĩ Saũlũ okĩte nĩguo amũũrage. **16** Nake Jonathani mũrũ wa Saũlũ ag̃ithiĩ kũrĩ Daudi kũu Horeshu na akĩmũteithia kwĩyũmĩrĩria thĩinĩ wa Ngai. **17** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, Baba Saũlũ ndagakũhutia na guoko gwake. Wee nĩũgathamakĩra Isiraeli, na nĩ ndũike mũnini waku. O na Baba Saũlũ, nĩoĩ ũguo.” **18** Nao eerĩ makĩgĩa kĩrĩkanĩro mbere ya Jehova. Thuutha ũcio Jonathani akĩinũka, no Daudi ag̃itigwo kũu Horeshu. **19** Nao andũ a Azifu makĩambata mag̃ithiĩ kũrĩ Saũlũ kũu Gibeaa makĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ Daudi ndehithite gatagati-inĩ gaitũ ciĩhitho-inĩ cia gũkũ Horeshu, kĩrĩma-igũrũ kĩa Hakila, mwena wa gũthini wa Jeshimoni? **20** Na rĩrĩ, wee mũthamaki, ikũrũka ũũke o rĩrĩa rĩothe ũngĩenda gũũka, na ithuĩ nĩ igũrũ riitũ kũmũneana kũrĩ mũthamaki.” **21** Saũlũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Jehova aromũrathima nĩ ũndũ wa kwĩnĩjĩria. **22** Thiĩ mũkehaarĩrie makĩria. Tuĩriai nĩ kũ Daudi amenyerete gũthiiga, na nũũ ũmuonete kuo. Njĩrĩtwo atĩ nĩ mũndũ mwara mũno. **23** Tuĩriai ũhoro wa kũrĩa guothe ehithaga na mũndehere ũhoro mũkinyanĩru. Na nĩ nĩngũcooka thiĩ na inyuĩ; angĩkorwo arĩ kũndũ gũkũ-rĩ, nĩngamũcaria mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Juda.” **24** Nĩ ũndũ ũcio makiumagara mag̃ithiĩ kũu Zifu, magĩkinya mbere ya Saũlũ. Na rĩrĩ, Daudi na andũ ake maarĩ kũu Werũ-inĩ wa Maoni, kũu Araba mwena wa gũthini wa Jeshimoni. **25** Nake Saũlũ na andũ ake

makĩambĩrĩria kũmacaria, na rĩrĩa Daudi eerirwo ũhoro ũcio, agĩkũrũka agĩthiĩ rwaro-inĩ rwa ihiga, agĩkara kũu Werũ-inĩ wa Maoni. Rĩrĩa Saũlũ aigũire ũhoro ũcio-rĩ, o nake agĩthiĩ kũu Werũ-inĩ wa Maoni aingatithĩtie Daudi na ihenya. **26** Saũlũ aagerete mwena ũmwe wa kĩrĩma, nake Daudi na andũ ake makagerera mwena ũrĩa ũngĩ, mahiũhĩte nĩguo morĩre Saũlũ. Na rĩrĩa Saũlũ na thigari ciake maakuhagĩrĩria Daudi na andũ ake nĩguo mamanyiite-rĩ, **27** hagĩũka mũndũ watũmĩtwo kũrĩ Saũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka na ihenya! Afilisti nĩmatharĩkĩire bũrũri.” **28** Hĩndĩ ĩyo Saũlũ agĩtiga kũrũmĩrĩra Daudi, agĩthiĩ agacemanie na Afilisti. Nĩkĩo metaga handũ hau Sela-Hamalekothu. **29** Nake Daudi akĩambata akiuma kũu agĩthiĩ gũtũũra ciĩhitho-inĩ cia Eni-Gedi.

24 Na rĩrĩ, thuutha wa Saũlũ gũcooka kuuma kũingatithia Afilisti, akĩrwo atĩrĩ, “Daudi arĩ Werũ-inĩ wa Eni-Gedi.” **2** Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akĩoya andũ ngiri ithatũ arĩa athuure kuuma Isiraeli guothe magĩthiĩ gũcaria Daudi na andũ ake gũkuhĩ na ndwaro cia mahiga kũrĩa gũtũũragwo nĩ Mbũri cia Werũ. **3** Nake agĩkinya ciugũ-inĩ cia ng’onde iria ciarĩ njĩra-inĩ; naho nĩ haarĩ na ngurunga, nake Saũlũ agĩtoonya thĩinĩ ageteithie. Daudi na andũ ake maarĩ kũu thĩinĩ mũno, ngurunga-inĩ. **4** Nao andũ a Daudi makĩmwĩra atĩrĩ, “Ũyũ nĩguo mũthenya ũrĩa Jehova aaririe ũhoro waguo, agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Nĩnganeana thũ yaku moko-inĩ maku ũmĩike ũrĩa ũkwenda.’” Nake Daudi agĩkuruma atekuonwo, agĩthiĩ agĩtinia gĩcũrĩ kĩa nguo ya Saũlũ. **5** Thuutha-inĩ, Daudi akĩigua ngoro ikĩmũciirithia nĩ ũndũ wa gũtinia gĩcũrĩ kĩa nguo ya Saũlũ. **6** Akĩra

andũ ake atĩrĩ, “Jehova arongiria njĩke ũndũ ta ũcio kũrĩ mwathi wakwa, ũcio mũitĩrĩrie maguta wa Jehova, kana ndĩmwĩke ũũru na guoko gwakwa; nĩ ũndũ nĩwe mũitĩrĩrie maguta wa Jehova.” 7 Aarĩkia kwaria ciugo icio, Daudi agĩkaania andũ ake, na ndaamarekire mookĩrĩre Saũlũ. Nake Saũlũ akiuma ngurunga-inĩ, na agĩthĩra. 8 Nĩngĩ Daudi akiuma ngurunga-inĩ ĩyo, akĩanĩrĩra agĩta Saũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mwathi wakwa, mũthamaki!” Rĩrĩa Saũlũ eehũgũrĩre, Daudi akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ thĩ. 9 Akĩra Saũlũ atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga ũthikĩrĩrie andũ rĩrĩa mekuuga atĩrĩ, ‘Daudi nĩeciiragĩria gũgwĩka ũũru?’ 10 Ũmũthĩ nĩweyonera na maitheo maku ũrĩa Jehova egũkũneanĩte moko-inĩ makwa kũu ngurunga-inĩ. Kũrĩ andũ amwe maniingĩrĩrie ngũũrage, no ndakũhonokia; ndoiga atĩrĩ, ‘Ndikuoya guoko gwaka njĩke mwathi wakwa ũũru, nĩ ũndũ nĩwe mũitĩrĩrie maguta wa Jehova.’ 11 Baba, ta kĩone, rora gĩcunjĩ gĩkĩ kĩa nguo yaku, gĩkĩ kĩrĩ guoko-inĩ gwakwa! Ndinirie gĩcunjĩ kĩa nguo yaku, no ndinakũũraga. Rĩu menya na ũkũũrane atĩ nĩ ndirĩ na ihĩtia rĩa gwĩka ũũru kana rĩa ũremi. Nĩ ndikũhĩtĩrie, no wee nĩũranjaria ũnjũrage. 12 Jehova arotũtuithania ciira nĩ nawe. Na Jehova arondĩhĩria maũru marĩa wee ũnjĩkĩte, no guoko gwakwa gũtigakũhutia. 13 O ta ũrĩa kũrĩ thimo yugaga atĩrĩ, ‘Waganu uumaga o harĩ arĩa aaganu,’ nĩ ũndũ ũcio guoko gwakwa gũtigakũhutia. 14 “Mũthamaki wa Isiraeli oimĩte gwake ookĩrĩre ũ? Nũũ ũingatithĩtie? Nĩ ngui nguũ? Kana nĩ thuya? 15 Jehova arotũtuithania na atue ciira gatagatĩ gaitũ. Aroeciiria ũhoro wakwa na aũrũgamie; arondũrĩra na aahonokie

kuuma guoko-inĩ gwaku.” **16** Rĩrĩa Daudi aarĩkirie kuuga ũguo-rĩ, Saŭlũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūcio nĩ mũgambo waku, Daudi mũrũ wakwa?” Nake akĩrĩra aanĩrĩire. **17** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũthingu kũngĩra. Nĩũnjĩkĩte wega, no niĩ ngagwĩka ũũru. **18** Nĩwarĩkia o rĩu kũnjĩra ũndũ mwega ũnjĩkĩte; Jehova nĩekũũneanĩte moko-inĩ maku, no wee ndũnanjũraga. **19** Rĩrĩa mũndũ ona thũ yake-rĩ, nĩarekaga ĩthĩ atamĩkĩte ũũru? Jehova arogwĩka maũndũ mega nĩ ũndũ wa ũrĩa ũnjĩkĩte ũmũthĩ. **20** Nĩnjũũĩ atĩ ti-itherũ nĩũgatuĩka mũthamaki, na atĩ ũthamaki wa Isiraeli nĩũkehaanda moko-inĩ maku. **21** Rĩu wĩhĩte harĩ niĩ na rĩitwa rĩa Jehova atĩ ndũkaniina njiaro ciakwa kana rĩitwa rĩakwa rĩthire kuuma nyũmba-inĩ ya baba.” **22** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩhĩta harĩ Saŭlũ. Nake Saŭlũ agĩcooka mũcĩ, no Daudi na andũ ake makĩambata magĩthĩ kĩhitho-inĩ.

25 Na rĩrĩ, Samũeli agĩkua, nao andũ othe a Isiraeli makĩũngana makĩmũrĩrĩra; makĩmũthika mũcĩ gwake kũu Rama. Nake Daudi agĩkũrũka agĩthĩ Werũ wa Maoni. **2** Mũndũ ũmwe wa kũu Maoni, ũrĩa warĩ na indo kũu Karimeli, aarĩ mũtongu mũno. Aarĩ na mbũri ngiri ĩmwe na ng’ondũ ngiri ithatũ, iria aamuraga guoya kũu Karimeli. **3** Nake eetagwo Nabali, na mũtumia wake eetagwo Abigaili. Aarĩ mũtumia mũũgĩ na mũthaka, no mũthuriwe, ũrĩa warĩ Mũkalebu, aarĩ mũũru na mũkarĩ maũndũ-inĩ make. **4** Daudi arĩ werũ-inĩ nĩaiguire atĩ Nabali nĩ ng’ondũ aramuraga guoya. **5** Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma aanake ikũmi akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũthĩ kũrĩ Nabali kũu Karimeli na mũmũgeithie mwĩtanĩtie na niĩ. **6** Mwĩrei atĩrĩ; ‘Ūrotũũra mĩaka mĩingĩ! Ūrogĩa

na ūgima, wee na nyūmba yaku! O na kīrīa gīothe ūrī
nakīo kīroogīa na ūhooreri! 7 “Na rīrī, ndīraigua atī nī
hīndī ya kūmura ng’ondu guoya. Rīrīa arīithi aku maarī
hamwe na ithuī, tūtiamekire ūūru, na ihinda rīrīa rīothe
maarī Karimeli gūtīrī kīndū o na kīmwe kīao kīorire. 8
Ūrīa ndungata ciaku na nīgūkwīra. Nī ūndū wa ūguo īka
aanake acio akwa maūndū mega, nīgūkorwo tūūkīte hīndī
ya gīkeno. Ndagūthaita ūhe ndungata ciaku na mūrūguo
Daudi kīrīa gīothe ūngīmoonera.” 9 Rīrīa andū a Daudi
maakinyire-rī, makīhe Nabali ndūmīrīrī īyo ya Daudi. Nao
magīcooka magīeterera. 10 Nabali agīcookeria ndungata
cia Daudi atīrī, “Daudi nūū? Mūrū wa Jesii ūyū nī ūrīkū?
Ndungata nyingī nīiroora ikoima kūrī aathani acio matukū
maya. 11 Nī kīī kīngītūma njoe mīgate yakwa, na maaī,
na nyama iria thīnjīire andū akwa a kūmura ng’ondu
guoya, ndīcihe andū itooī kūrīa moimīte?” 12 Andū acio
a Daudi makīhūdūka, magīcooka na thuutha. Hīndī
īrīa maakinyire, makīheana ūhorō ūcio wothe. 13 Daudi
akīira andū ake atīrī, “Mwīohei hiū cianyu cia njora!” Nao
makīioha hiū ciao cia njora, o nake Daudi akīioha rwake.
Andū ta magana mana makīambata hamwe na Daudi, nao
andū magana meerī magītīgwo maīkarītīe indo. 14 Na rīrī,
ūmwe wa ndungata cia Nabali akīira Abigaili mūtumia wa
Nabali atīrī, “Daudi nīaratūmīte ndungata ciake kuuma
werū-inī irehere mwathi witū ngeithi, nake araciruma.
15 No andū acio nīmatwīkire wega. Matiatwīkire ūūru,
ihinda rīothe rīrīa twarī kūu mīgūnda-inī hakuhī nao,
na gūtīrī kīndū kīorire. 16 Ūtukū na mūthenya maarī ta
rūthingo rwatūrigiicīirie hīndī ciothe rīrīa twarīithagia

ng'onde ciitũ gũkuhĩ nao. **17** Rĩu-rĩ, wĩciirie wone ũrĩa wagĩrĩrwo nĩ gwĩka, nĩ ũndũ mwanangĩko nĩũkuhĩrĩrie mwathi witũ na nyũmba yake yothe. Nĩ mũndũ mwaganu ũũ atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩmwarĩria.” **18** Abigaili ndaateire ihinda. Akĩoya mĩgate magana meerĩ, na mondo igĩrĩ cia ndĩbei, na ng'onde ithano ĩrĩ thĩnje, na ibaba ithano cia ngano hĩhie, na imanjĩka igana cia thabibũ nyũmũ, na ikũmba magana meerĩ cia ngũyũ, agĩciigĩrĩra ndigiri igũrũ. **19** Ningĩ akĩira ndungata ciake atĩrĩ, “Thiigai mbere; nĩngũmũrũmĩrĩra.” No ndeerire mũthuriwe Nabali ũhoro ũcio. **20** Na rĩrĩa aathiiaga ahaicĩte ndigiri yake agereire mũkuru warĩ kĩrĩma-inĩ, Daudi na andũ ake magĩũka maikũrũkĩte na kũrĩa aarĩ, agĩcemanía nao. **21** Daudi aakoretwo oiga atĩrĩ, “Warĩ wĩra wa tũhũ, nĩ ngarorera mũndũ ũcio indo ciake kũu werũ-inĩ, nĩgeetha gũtikagĩe kĩndũ o na kĩmwe gĩake gĩkũũra. Nake andĩhĩte wega na ũũru. **22** Ngai aroherithia Daudi, na amwĩke ũũru makĩria, ingĩgaatigia mũndũ mũrũme o na ũmwe muoyo ũrĩa ũmũkonĩ rũciũ rũciinĩ!” **23** Rĩrĩa Abigaili onire Daudi, akĩhiũha kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake na akĩinamĩrĩra mbere ya Daudi aturumithĩtie ũthiũ thĩ. **24** Akĩgũithia magũrũ-inĩ make, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa, reke ũũru ũyũ ũnjookerere ndĩ nyiki. Ndagũthaitha, reke ndungata yaku ĩkwarĩrie; ũthikĩrĩrie ũrĩa ndungata yaku ĩrenda kuuga. **25** Mwathi wakwa aroaga kũrũmbũiya mũndũ ũcio mwaganu ti Nabali. Ahaana o ta rĩĩtwa rĩake, rĩĩtwa rĩake riugĩte mũndũ mũkĩĩgu, na akoragwo arĩ o mũkĩĩgu. No nĩ ndungata yaku-rĩ, ndionire andũ acio mwathi wakwa aatũmĩte. **26** “Na rĩrĩ, kuona atĩ

wee mwathi wakwa, Jehova nīakweheranīirie na ūiti wa thakame, na kwaga kwīrīhīria na moko maku-rī, ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūrāga muoyo na ūrīa wee ūtūūrāga muoyo-rī, thū ciaku na arīa othe mangīenda gwīka mwathi wakwa ūūru marohaana ta Nabali. **27** Na ūreke kīheo gīkī, kīrīa ndungata yaku ĩreheire mwathi wakwa, kīnengerwo andū arīa makūrūmīrīire. **28** Ndagūthaitha ūrekere ndungata yaku ihītia rīayo, nīgūkorwo no nginya Jehova agaatūma nyūmba ya mwathi wakwa ĩtuīke ya ūthamaki wa gūtūūra, tondū arūaga mbaara cia Jehova. Gūtikanoneke ūndū mūūru thīinī waku hīndī ĩrīa yothe ūgūtūūra muoyo. **29** O na kūngīkorwo kūrī mūdū ūgūthingatīte akūrute muoyo-rī, muoyo wa mwathi wakwa nīgakorwo wohanītio wega na kīohe kīa arīa marī muoyo nī Jehova Ngai waku. No mīoyo ya thū ciaku nīakamīkia kūrāihu ta ĩkītio na kīgūtha. **30** Rīrīa Jehova agaakorwo ekīte mwathi wakwa maūdū mothe mega marīa eeranīire mamūkonī, na akorwo agūtūite mūtongoria wa gūtongorāgia Isiraeli-rī, **31** mwathi wakwa ndakanakorwo arī na mūrigo wa kūmūrītūhīra thīinī wa thamiri yake nī ūndū wa gūtithia thakame hatarī na gītūmi kana akorwo erīhīirie. Na hīndī ĩrīa Jehova akaarehera mwathi wakwa ūhootani-rī, ūkaaririkana ndungata yaku.” **32** Daudi akīra Abigaili atīrī, “Jehova, Ngai wa Isiraeli, arogocwo, ūcio ūgūtūmire ūmūthī ūūke ūcemanie na nī. **33** Ūrorathimwo nī ūndū wa itua rīaku rīega na kūngiria ndigaite thakame ūmūthī, na ndikerīhīrie na moko makwa. **34** Tiga nī ūguo-rī, ti-itherū o ta ūrīa Jehova, Ngai wa Isiraeli, atūūrāga

muoyo, ūcio ūgiririe ngūgere ngero, korwo ndūnooka na ihenya kūdūnga-rī, gūtīrī mūdū mūrūme o na ūmwe ūkonī Nabali ūngākorwo arī muoyo gūgīkīa.”

35 Ningī Daudi akīamūkīra kīrīa aamūreheire kuuma guoko-inī gwake, na akīmwīra atīrī, “Inūka na thayū. Nīndaigua ūhoru waku na nīndetīkīra ihooya rīaku.” **36** Rīrīa Abigaili aathiire kūrī Nabali, akīmūkora arī nyūmba thīinī arugithītie iruga ta rīa mūthamaki. Ngoro yake yarī njanjamūku na aarī mūrīū mūno. Nī ūndū ūcio ndarī ūndū aamwīrire nginya rīrīa gwakīire. **37** Ningī rūciinī gwakīa, rīrīa Nabali aarīūkirwo, mūtumia wake akīmwīra maūdū macio mothe; ngoro yake īgīkīra, akīhaana ta ihiga. **38** Thuutha wa mīthenya ta ikūmi, Jehova akīgūtha Nabali, nake agīkua. **39** Hīndī īrīa Daudi aaguire atī Nabali nīakuīte, akiuga atīrī, “Jehova arogoocwo, ūrīa ūndūrīire mbaara iitū na Nabali nī ūndū wa kūūnyarara. Nīagirīrīirie ndungata yake ndīgeeke ūūru, na agacookereria Nabali ūūru wake we mwene.” Daudi agīcooka agītūmanīra Abigaili, akīmūūria atuīke mūtumia wake. **40** Ndungata ciake igīthīī Karimeli, ikīra Abigaili atīrī, “Daudi nīatūtūmīte kūrī we tūgūtware ūgatuīke mūtumia wake.” **41** Akīnamīrīra, agīturumīthia ūthīū thī, akīmeera atīrī, “Nī ndungata yanyu ya mūdū-wa-nja ndī haha, nīndīhaarīirie gūtungatīra na gūthambia magūrū ma ndungata cia mwathi wakwa.” **42** Abigaili akīhaica ndigiri na ihenya, agīthīī na airītu ake atano a kūmūtungataga, agītwarana hamwe na andū acio maatūmītwo nī Daudi, agītūika mūtumia wake. **43** Daudi nīahikītie Ahinoamu wa Jezireeli, nao eerī maarī atumia

ake. **44** No Saülũ nãaheanĩte mwarĩ Mikali, mũtumia wa Daudi, kũrĩ Palitieli wa Laishi, ũrĩa warĩ wa kuuma Galimu.

26 Na rĩrĩ, andũ a Zifu magĩthĩĩ kũrĩ Saülũ kũu Gibea makĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ Daudi ndehithĩte karĩma ka Hakila, karĩa kang’etheire Jeshimoni?” **2** Nĩ ũndũ ũcio Saülũ agĩikũrũka nginya Werũ wa Zifu, arĩ na andũ ake ngiri ithatũ a Isiraeli arĩa maathuurĩtwo, mathĩĩ magacarie Daudi kuo. **3** Saülũ akĩamba hema ciake njĩra-inĩ hakuhĩ na kĩrĩma kĩa Hakila kĩrĩa kĩng’etheire Jeshimoni, nowe Daudi agĩikara kũu werũ-inĩ. Rĩrĩa onire atĩ Saülũ nĩamũrũmĩrĩire kũu-rĩ, **4** agĩtũma athigaani na akĩmenya atĩ ti-itherũ Saülũ nĩakinyĩte kuo. **5** Nake Daudi akiumagara agĩthĩĩ harĩa Saülũ aambĩte hema. Akĩona harĩa Saülũ na Abineri mũrũ wa Neri, mwathi wa mbũtũ cia ita, maakomete. Saülũ aakomete thĩinĩ wa kambĩ, nacio mbũtũ cia ita ikaamba hema ikamũthiũrũkĩria. **6** Daudi agĩcooka akĩũria Ahimeleku ũrĩa Mũhiti, na Abishai mũrũ wa Zerua, mũrũ wa nyina na Joabu, atĩrĩ, “Nũũ ũgũikũrũkania na nĩ kambĩ-inĩ harĩa Saülũ arĩ?” Abishai akiuga atĩrĩ, “Nĩtũgũthĩĩ nawe.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na Abishai magĩthĩĩ kũrĩ ita rĩu ũtukũ, nake Saülũ aarĩ kũu kambĩ thĩinĩ akomete toro, na itimũ rĩake rĩhaandĩtwo hakuhĩ na mũtwe wake. Nake Abineri na thigari maakomete makamũthiũrũkĩria. **8** Abishai akĩira Daudi atĩrĩ, “Ũmũthĩ Ngai nĩaneanĩte thũ yaku moko-inĩ maku. Na rĩrĩ, reke ndĩmũthecithanie na thĩ na itimũ rĩakwa, itheeca o rĩmwewe; ndikũmũtheeca keerĩ.” **9** No Daudi akĩira Abishai atĩrĩ, “Tiga kũmũniina! Nũũ

ũngĩtambũrũkia guoko ookĩrĩre ũrĩa mũitĩrĩrie maguta wa Jehova, na atuĩke ndehĩtie?” **10** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ, o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, Jehova we mwene nĩwe ũkũmũhũũra; kana ihinda rĩake rĩkinye, agĩkue, kana athĩĩ mbaara-inĩ, agathirĩre kuo. **11** No Jehova arongiria ndambũrũkie guoko kũrĩ ũrĩa mũitĩrĩrie maguta wa Jehova, ndĩmũũkĩrĩre. Na rĩrĩ, oya itimũ na mbũthũ ya maaĩ icio irĩ hakuhĩ na mūtwe wake, twĩthĩire.” **12** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩoya itimũ na mbũthũ ya maaĩ icio ciarĩ hakuhĩ na mūtwe wa Saũlũ, magĩthĩĩ. Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wonire kana akĩmenya ũhoru ũcio, o na gũtirĩ mũndũ wokĩrĩre. Othe maarĩ toro, nĩgũkorwo Jehova nĩatũmĩte manyiitwo nĩ toro mũnene. **13** Daudi agĩcooka akĩringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, akĩrũgama kĩrĩma-igũrũ handũ haraaya; naho nĩ haarĩ itĩĩna inene gatagatĩ kao. **14** Nake akĩanĩrĩra, agĩĩtana kũrĩ ita rĩu rĩa Saũlũ, na kũrĩ Abineri mũrũ wa Neri, akĩũria atĩrĩ, “Anga ndũkũnjookeria, Abineri?” Abineri akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe ũ ũreta mũthamaki?” **15** Daudi akiuga atĩrĩ, “Githĩ ndũrĩ mũndũ mũrũme? Ningĩ-rĩ, nũũ ũtariĩ ta we thĩĩnĩ wa Isiraeli? Nĩ kĩĩ kĩagiria ũrangĩre mũthamaki, ũcio mwathi waku? Nĩ harĩ mũndũ ũgũũkĩte kũniina mũthamaki ũcio mwathi waku. **16** ũguo wee wĩkĩte ti ũndũ mwega. Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyorĩ, wee na andũ aku mwagĩrĩrwo nĩ kũũragwo, nĩ ũndũ mũtiinarangĩra mwathi wanyu, ũcio mũitĩrĩrie maguta wa Jehova. Ta rorai hau mũrĩ. Itimũ rĩa mũthamaki na mbũthũ yake ya maaĩ iria ciuma hakuhĩ na mūtwe wake irĩ ha?” **17** Saũlũ akĩmenya mũgambo wa Daudi, akĩũria

atĩrĩ, “Ūcio nĩ mũgambo waku, Daudi, mũrũ wakwa?” Daudi agĩcookia atĩrĩ, “ĩĩ nĩguo, wee mũthamaki, mwathi wakwa.” **18** Agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩratũma mwathi wakwa aingatithie ndungata yake? Nĩ atĩa njĩkĩte, na nĩ ũũru ũrĩkũ nyonetwo naguo? **19** Atĩrĩrĩ, reke mũthamaki mwathi wakwa athikĩrĩrie ũhoru wa ndungata yake. Angĩkorwo Jehova nĩwe ũkũringĩrĩrie ũnjũkĩrĩre-rĩ, aroĩtikĩra igongona. No angĩkorwo nĩ andũ mekĩte ũguo-rĩ, marogwatwo nĩ kĩrumi marĩ mbere ya Jehova! Nĩmanyinatĩte, njeherere gĩcunjĩ gĩakwa harĩ igai rĩa Jehova, na makoiga atĩrĩ, ‘Thĩĩ ũgatungatĩre ngai ingĩ.’ **20** Na rĩrĩ, ndũkareke thakame yakwa ĩĩtĩke thĩ haraaya na harĩa Jehova arĩ. Mũthamaki wa Isiraeli oimagarĩte agacarie thuya, ta ũrĩa mũndũ aguĩmaga ngware irĩma-inĩ.” **21** Nake Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ nĩnjĩhĩtie. Cooka, wee Daudi, mũrũ wakwa. Nĩ ũndũ nĩ wonire muoyo wakwa ũrĩ wa goro ũmũthĩ, ndikaageria gũkũgera ngero rĩngĩ. Ti-itherũ nĩnjĩkĩte ta mũndũ mũkĩngu, na ngahĩtia makĩria.” **22** Nake Daudi agĩcookia atĩrĩ, “ĩ rĩrĩrĩ itimũ rĩa mũthamaki. Reke ũmwe wa aanake acio aku oke arĩgĩire. **23** Jehova nĩwe ũrĩhaga o mũndũ nĩ ũndũ wa ũthingu wake, na wĩhokeku wake. Jehova nĩegũkũneanĩte moko-inĩ makwa ũmũthĩ, no nĩ ndingĩtambũrũkia guoko njũkĩrĩre ũrĩa mũitĩrĩrie maguta wa Jehova. **24** Ti-itherũ o ta ũguo nĩ nyonete muoyo waku ũrĩ wa goro ũmũthĩ, Jehova arotũma muoyo wakwa o naguo woneke ũrĩ wa goro, na aahonokie kuuma mathĩĩna-inĩ mothe.” **25** Saũlũ agĩcooka akĩra Daudi atĩrĩ, “Ūrorathimwo, wee mũrũ wakwa, Daudi; nĩũgeeka maũndũ manene, na ti-itherũ

nūkahootana.” Nĩ ūndũ ūcio Daudi agĩthiĩ, nake Saũlũ akĩhũndũka, akĩinũka.

27 No rĩrĩ, Daudi agĩciiria atĩrĩ, “Mũthenya ūmwe nĩndĩrĩniinwo nĩ guoko gwa Saũlũ. Ūndũ ūrĩa mweka ingĩka nĩ kũũrĩra bũrũri wa Afilisti. Hĩndĩ ĩyo Saũlũ nĩagatiga kũnjaria kũndũ o na kũ thĩinĩ wa Isiraeli, na nĩ nĩngohonokia guoko-inĩ gwake.” **2** Nĩ ūndũ ūcio Daudi na andũ magana matandatũ arĩa maarĩ nake makiuma, magĩthiĩ kũrĩ Akishi mũrũ wa Maoku, mũthamaki wa Gathu. **3** Daudi na andũ ake magĩtũũrania na Akishi kũu Gathu. Mũndũ o mũndũ aarĩ na andũ a nyũmba yake, na Daudi aarĩ na atumia ake eerĩ: Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigaili wa Karimeli, mũtumia wa ndigwa wa Nabali. **4** Rĩrĩa Saũlũ eerirwo atĩ Daudi nĩorĩre Gathu, ndaacookire kũmũcarĩa rĩngĩ. **5** Ningĩ Daudi akĩra Akishi atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, reke heo handũ itũũra-inĩ rĩmwe rĩa bũrũri ũyũ, ngatũũre kuo. Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ndungata yaku itũũre itũũra rĩa ũthamaki hamwe nawe?” **6** Nĩ ūndũ ūcio Akishi akĩmũhe Zikilagi mũthenya o ro ūcio, narĩo rĩtũire rĩrĩ rĩa athamaki a Juda kuuma hĩndĩ ĩyo. **7** Daudi agĩkara bũrũri wa Afilisti mwaka ūmwe na mĩeri ĩna. **8** Na rĩrĩ, Daudi na andũ ake makĩambata magĩthiĩ magĩtharĩkĩra andũ a Geshuru, na Agirizi na Aamaleki. (Kuuma tene andũ acio maatũũraga thĩinĩ wa bũrũri ūrĩa ũthiĩte ũgakinya Shuri na Misiri.) **9** Rĩrĩa rĩothe Daudi aatharĩkagĩra kũndũ, ndaatigagia mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja muoyo, aamoragaga agataha ng’ondũ na ng’ombe, na ndigiri na ngamĩra, na nguo. Thuutha ūcio agacooka agathĩĩ kũrĩ Akishi. **10** Rĩrĩa

Akishi aamũuria atĩrĩ, “Uuma gũtharĩkĩra kũ ũmũthĩ?” Daudi akamwĩra atĩrĩ, “Nyuma gũtharĩkĩra Negevu kũu Juda,” kana “Gũtharĩkĩra Negevu ya Jerameeli,” kana “Gũtharĩkĩra Negevu ya Akeni.” **11** Ndaatigirie mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja muoyo nĩguo matwarwo Gathu, nĩ ũndũ eeciiririe atĩrĩ, “Maahota gũtũcuukanĩrĩra moige atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Daudi ekĩte.’” Na ũcio nĩguo warĩ mũtugo wake hĩndĩ ĩrĩa yothe aatũũrĩre bũrũri wa Afilisti. **12** Nake Akishi nĩehokete Daudi na akeĩraga atĩrĩ, “Nĩatuĩkĩte kĩndũ gĩthũũre kũrĩ andũ ake a Isiraeli, na egũtuĩka ndungata yakwa nginya tene.”

28 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio Afilisti makĩũngania mbũtũ ciao makarũe na Isiraeli. Akishi akĩĩra Daudi atĩrĩ, “No nginya ũmenye atĩ wee na andũ aku nĩmũgatwarana na niĩ ita-inĩ.” **2** Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩyo nĩguo ũrĩĩonera ũrĩa ndungata yaku ĩngĩhota gwĩka.” Akishi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũguo nĩ wega, na niĩ nĩngũgũtua mũnangĩri wa hĩndĩ ciothe.” **3** Hĩndĩ ĩyo Samũeli nĩakuĩte, na Isiraeli othe makamũcakaĩra na makamũthika itũũra-inĩ rĩake rĩa Rama. Saũlũ, nake nĩaingatĩte ago na aragũri makoima bũrũri ũcio. **4** Afilisti makĩũngana na magĩthĩĩ makĩamba hema ciao kũu Shunemu, nake Saũlũ agĩcookanĩrĩria andũ a Isiraeli othe na akĩamba hema kũu Giliboa. **5** Hĩndĩ ĩrĩa Saũlũ, onire mbũtũ ya ita ya Afilisti, agĩtigĩra; ngoro yake ĩkĩiyũrwo nĩ guoya. **6** Nake agĩtuĩria ũgoro kuuma kũrĩ Jehova, no Jehova ndaigana kũmũcookeria na irooto kana Urimu, o na kana anabii. **7** Saũlũ agĩcooka akĩĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Njarĩriai mũndũ-wa-nja mũragũri, nĩguo

thiĩ ngatuĩrie ũhoro kuuma kūrĩ we.” Nao makiuga atĩrĩ, “Nĩ kūrĩ mūrāgūri ũmwe kūu Eni-Dori.” **8** Nĩ ūndũ ũcio Saŭlũ agĩkĩgarūra nĩguo ndakamenyeke, akĩhumba nguo ingĩ, na we na andũ eerĩ magĩthiĩ ũtukũ kūrĩ mūndũ-wa-nja ũcio. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagūrĩra na roho, na ũndehere mūndũ ũrĩa ngũgweta.” **9** No mūndũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩũũ ũrĩa Saŭlũ ekĩte, nĩaniinĩte ago na aragūri kuuma būruri ũyũ. Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte wambĩre muoyo wakwa mũtego ũndehere gĩkuũ gĩakwa?” **10** Saŭlũ akĩhĩta harĩ we na rĩitwa rĩa Jehova, akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũūruga muoyo-rĩ, ndũkũherithio nĩ ūndũ wa ūndũ ũyũ.” **11** Ningĩ mūndũ-wa-nja ũcio akĩmũuria atĩrĩ, “Nĩ mūndũ ũrĩkũ ngũkũrehithĩria?” Akiuga atĩrĩ, “Rehe Samũeli.” **12** Hĩndĩ rĩa mūndũ-wa-nja ũcio onire Samũeli, agĩkayūrũrũka na mũgambo mūnene, akĩra Saŭlũ atĩrĩ, “Waheenia nĩkĩ? Wee nĩwe Saŭlũ!” **13** Mũthamaki nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra. Nĩ kĩĩ ũroona?” Mūndũ-wa-nja ũcio akiuga atĩrĩ, “Ndĩrona roho uumĩte na thĩ.” **14** Akĩuria atĩrĩ, “Ahaana atĩa?” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ mūndũ mũkũrũ ũraambata ehumbĩte nguo ndaaya.” Hĩndĩ iyo Saŭlũ akĩmenya atĩ ũcio aarĩ Samũeli, akĩnamĩrĩra, agĩkoma na nda, agĩturumithia ũthiũ thĩ. **15** Samũeli akĩuria Saŭlũ atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ũũthĩnie, ũkandehithia gũkũ?” Saŭlũ akiuga atĩrĩ, “Ndĩ mũnyamarĩku mũno. Afilisti nĩmararũa na niĩ, na Ngai nĩanjehereire, akaaga kũnjookeria ũhoro na njĩra ya anabii, kana ya irooto. Nĩ ūndũ ũcio ndagwĩta ũnjĩire ũrĩa ngwĩka.” **16** Samũeli akiuga atĩrĩ, “Ūgũkĩnjũuria nĩkĩ, kuona atĩ rĩu Jehova

nīakwehereire na agatuika thū yaku? **17** Jehova nīekīte o ta ūrīa oigire na kanua gakwa. Jehova nīagūtunyīte ūthamaki uume moko-inī maku, na akaūnengera mūdū wa itūūra rīaku, nīwe Daudi. **18** Nī ūndū wee ndwathīkīire Jehova, kana ūgīkinyīria Amaleki mang'ūrī make mahiū, nīkīo Jehova agwīkīte ūguo ūmūthī. **19** Jehova nīegūkūneana, wee hamwe na Isiraeli, kūrī Afilisti, na rūciū wee na ariū aku mūgaakorwo mūrī hamwe na nī. Jehova nīagacooka aneane mbūtū cia ita cia Isiraeli kūrī Afilisti.” **20** O hīndī īyo Saūlū akīgūa, agītambūrūkia thī aiyūrītwo nī guoya nī ūndū wa ūhorō ūcio wa Samūeli. Hinya wake ūgīthira, tondū ndaarīte kīndū mūthenya ūcio wothe o na ūtukū. **21** Hīndī īrīa mūdū-wa-nja ūcio okire kūrī Saūlū na akīona ūrīa aamakīte, akīmwīra atīrī, “Atīrīrī, ndungata yaku ya mūdū-wa-nja nīgwathīkīire. Ndatwarīrīria muoyo wakwa ūgwati-inī, ndeeka ūrīa ūnjīrīre njīke. **22** Rīu ndagūthaitha, thikīrīria ndungata yaku, ūreke ngūhe tūirio nīguo ūrīe ūgīe na hinya ūhote gūthī rūgendo.” **23** Nake akīrega, akiuga atīrī, “Ndikūrīa.” No andū ake makīnyiitanīra hamwe na mūdū-wa-nja ūcio, makīmūringīrīria, nake akīmaigua. Agīūkīra hau thī agīīkarīra ūrīrī. **24** Mūdū-wa-nja ūcio nī aarī na njaū noru kūu nyūmba, īrīa aathīnjire o narua. Akīoya mūtu, akīūkanda na akīruga mīgate ītarī na ndawa ya kūimbia. **25** Agīcooka agītwarīra Saūlū na andū ake, nao makīrīa. Na ūtukū o ro ūcio magīūkīra magīthī.

29 Na rīrī, Afilisti magīcokanīrīria mbūtū ciao cia ita kūu Afeku, nao Isiraeli makīamba hema hakuhī na gīthima kīrīa kīarī kūu Jezireeli. **2** Na rīrīa aathani a Afilisti

maahītūkaga na ikundi ciao cia magana na cia ngiri, Daudi na andũ ake maathiiaga marĩ thuutha hamwe na Akishi.

3 Anene acio a ita rĩa Afilisti makĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũhoro wa Ahibirania aya?” Akishi agĩcookia atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti Daudi, ũrĩa warĩ mũnene wa Saũlũ mũthamaki wa Isiraeli? Akoretwo arĩ hamwe na nĩ makĩria ma mwaka ũmwe na kuuma mũthenya ũrĩa oimire gwa Saũlũ, nginyagia ũmũthĩ, ndirĩ ndamuona na ihĩtia.”

4 No anene a mbūtũ cia ita cia Afilisti makĩmũrakarĩra, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩra mũndũ ũyũ ahũndũke nĩguo acooke handũ harĩa wamũheire. Ndegũthĩ hamwe na ithuĩ mbaara-inĩ ndakae gũtũgarũrũka rĩrĩa tũrarũa. Nĩ ũndũ ũngĩ ũrĩkũ mũndũ ũyũ angĩika maiguithanie na mwathi wake, tiga kũũraga andũ aitũ?”

5 Githĩ ũyũ ti Daudi ũrĩa mainĩire nyĩmbo-inĩ ciao ũũ: “Saũlũ nĩeyũragĩire andũ ngiri nyingĩ, nake Daudi akooraga ngiri makũmi maingĩ?”

6 Nĩ ũndũ ũcio Akishi agĩta Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, nĩũkoretwo ũrĩ mwĩhokeku, na no njigue wega tũgĩtungata hamwe nawe ita-inĩ. Kuuma mũthenya ũrĩa wokire kũrĩ nĩ nginya rĩu, ndirĩ ndoona ihĩtia rĩaku, no anene aya a mbūtũ cia ita matingĩgwĩtikĩra.

7 Hũndũka ũthĩ na thayũ; ndũgeeke ũndũ ũngĩrakaria anene a Afilisti.”

8 Daudi akĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa njĩkĩte? Nĩ atĩa wonete mũũru na ndungata yaku kuuma mũthenya ũrĩa ndookire kũrĩ we nginya rĩu? Nĩ kĩ gĩkũgĩria thiĩ ngarũe na thũ cia mũthamaki, mwathi wakwa?”

9 Akishi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ ũkoretwo ũrĩ mwega maitho-inĩ makwa ta mũraika wa Ngai; no rĩrĩ, anene a mbūtũ cia ita rĩa

Afilisti moigite atiri, 'Ucio ndangitikirio atwarane na ithu kuu mbaara-ini.' 10 Riu rooka guukira rucini tene, hamwe na ndungata cia mwathi waku iria muukite nacio, na muume guku rucini gugithereruka." 11 Ni undu ucio Daudi na andu ake makirooka guukira rucini tene nigu macooke bururi-ini wa Afilisti, nao Afilisti makambata magithi Jezireeli.

30 Na riri, Daudi na andu ake maakinyire Zikilagi muthenya wa gatatu. Nao Amaleki magikorwo ni matharikire Negevu na Zikilagi. Nimahurite Zikilagi na makaricina, 2 na nimatahite andu-a-nja aria othe maar kuo, andu ethi o na aria akuru. Matiigana kura munda o na umwe, no nimamakuire magithi nao. 3 Riria Daudi na andu ake mookire Zikilagi, maakorire ricinitwo na mwaki, na atumia ao na ariu ao na airitu ao magatahwo. 4 Ni undu ucio Daudi na andu ake makirira maanire nginya makaga hinya wa kurira ringi. 5 Atumia a Daudi eer ni matahitwo, Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigaili uria wari mutumia wa ndigwa wa Nabali kuuma Karimeli. 6 Daudi akinyarika muno ni undu andu nimacire kumuhura na mahiga; o munda ari na maruru ngoro ni undu wa aanake na airitu ake. No Daudi akigia na hinya thini wa Jehova Ngai wake. 7 Daudi agicooka akira Abiatharu, muthinjiri-Ngai, muru wa Ahimeleku atiri, "Ndeehera ebodi." Nake Abiatharu akimurehera ebodi, 8 nake Daudi agituria uhoru kuri Jehova, akuria atiri, "Nyingatithie mbutu iyo ituharikiire? Ningumikinyira?" Akimucokeria atiri, "Mirumire, hatar nganja nukumikinyira na nukuhota

gūcookia kīrīa gītahe.” 9 Daudi na andū magana matandatū arīa maarī hamwe nake magīkinya Mūkuru wa Besori, harīa amwe ao maatigirwo thuutha, 10 nīgūkorwo andū ta magana meerī maarī anogu mūno, makīremwo nī kūringa mūkuru ūcio. No Daudi na andū magana mana magīthī na mbere kūmarūmīrīra. 11 Nao magīkorerera Mūmisiri werū-inī, makīmūtware kūrī Daudi. Makīmūhe maaī ma kūnyua na irio cia kūrīa, 12 na kīenyū kīa ngūyū hihe na imanjīka igīrī cia thabibū nyūmithie. Akīrīa agīcookwo nī hinya, nī ūndū ndaarīte irio kana akanyua maaī handū ha mīthenya ītatū, ūtukū na mūthenya. 13 Daudi akīmūūria atīrī, “We ūrī wa ū na uumīte kū?” Agīcookia atīrī, “Ndī Mūmisiri, ngombo ya mūndū Mūamaleki. Mwathi wakwa aandiganīrie ndarūara, mīthenya ītatū īthirīte. 14 Nītwatharīkīire Negevu ya Akerethi, na rūgongo rwa būrūri wa Juda, na Negevu ya Kalebu, na tūgīcina Zikilagi.” 15 Daudi akīmūūria atīrī, “Wahota kūdongoria ūnjikūrūkie kūrī mbūtū īyo īraatharīkīire?” Mūndū ūcio agīcookia atīrī, “Wīhīte na mwīhītwa mbere ya Ngai atī ndūkūnjūruga, kana ūneane kūrī mwathi wakwa, na nīngūgūtware, tūikūrūke tūthī kūrīa marī.” 16 Agītongoria Daudi, magīkūrūka, nao makīmakora kūu, maharaganīte būrūri-inī ūcio, makīrīa na makīnyua, magīkenagia nī ūndū wa ūrīa maatahīte indo nyingī kuuma būrūri wa Afilisti, na kuuma Juda. 17 Daudi akīmahūūra kuuma hwaī-inī kūrī mairia nginya hwaī-inī wa mūthenya ūyū ūngī, na gūtīrī mūndū o na ūmwe worire, tīga o aanake magana mana arīa maahaicire ngamīra ciao makīūra. 18 Daudi agīcookia

indo ciothe iria Aamaleki maakuuîte, o hamwe na atumia ake eerĩ. **19** Gūtĩrĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩagire: mũndũ mwĩthĩ kana mũkũrũ, kamwana kana kairĩtu, indo iria ciothe ciatahĩtwo kana kĩndũ o gĩothe kĩrĩa maakuuîte. Daudi agĩcookithia indo ciothe. **20** Nake akĩoya ndũũru ciothe cia mbũri na ng'ombe, nao andũ ake magĩcitwara mbere ya mahiũ marĩa mangĩ, makiugaga atĩrĩ, “Ici nĩ indo iria Daudi aatahĩte.” **21** Ningĩ Daudi agĩkina harĩ andũ arĩa magana meerĩ arĩa maanogete mũno makaremwo nĩ kũmũrũmĩrĩra na magatigwo thuutha hau mũkuru-inĩ wa Besori. Magĩũka gũthagaana Daudi na andũ arĩa maarĩ nake. Rĩrĩa Daudi na andũ ake maakuhĩrĩrie, akĩmageithia. **22** No andũ arĩa othe aaganu na arĩa a haaro thĩinĩ wa arũmĩrĩri a Daudi makiuga atĩrĩ, “Tondũ matiathiire hamwe na ithuĩ-rĩ, tũtikũgayana nao indo cia gũtahwo iria tũcookithĩtie. No rĩrĩ, o mũndũ no oe mũtumia wake na ciana athĩ.” **23** Daudi agĩcookia atĩrĩ, “Aca, ariũ a baba, mũtingĩka ũguo na indo iria Jehova atũheete. Nĩatũgitĩire na akaneana mbũtũ iria ciatũũkĩrĩire moko-inĩ maitũ. **24** Nũũ ũngĩthikĩrĩria ũguo mũroiga? Igai rĩa mũndũ ũrĩa watigirwo akĩrora indo rĩkũiganana na rĩa ũrĩa waikũrũkire agĩthĩ mbaara-inĩ. Othe mekũgayana o ũndũ ũmwe.” **25** Daudi agĩtua ũndũ ũcio ũtuĩke kĩrĩra na watho wa kũrũmagĩrĩrwo kũu Isiraeli kuuma mũthenya ũcio nginya ũmũthĩ. **26** Rĩrĩa Daudi aakinyire Zikilagi, agĩtũmĩra athuuri a Juda arĩa maarĩ arata ake indo imwe cia iria ciatahĩtwo, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩheo kĩanyu harĩ indo iria itahĩtwo kuuma kũrĩ thũ cia Jehova.” **27** Agĩcitũmĩra arĩa maarĩ Betheli, na

Ramothu-Negevu, na Jatiri; **28** na arĩa maarĩ Aroeri, na Sifimothu, na Eshitemoa, **29** na Rakali; na arĩa maarĩ matũũra ma Ajerameeli, na Akeni; **30** o na arĩa maarĩ Horoma, na Bori-Ashani, na Athaki, **31** na Heberoni; na arĩa maarĩ kũndũ guothe kũrĩa Daudi na andũ ake moorũũrĩte.

31 Na rĩrĩ, Afilisti makĩhũũrana na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmoorĩra, na aingĩ ao makĩũragĩrwo kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. **2** Afilisti makĩhatĩrĩria Saũlũ na ariũ ake mũno, na makĩũraga ariũ acio ake, Jonathani, na Abinadabu, na Malikishua. **3** Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno mũno, na rĩrĩa aikia a mĩguĩ maamũkinyĩrire, makĩmũguraria mũno. **4** Nake Saũlũ akĩira mũkuui wake wa indo cia mbaara atĩrĩ, “Comora rũhiũ rwaku rwa njora ũũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matigooke maathece na maanyararithie.” No rĩrĩ, mũkuui ũcio wake wa indo cia mbaara agĩtigĩra mũno, akĩrega gwĩka ũguo; nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akĩoya rũhiũ rwake rwa njora, akĩrũgwĩra. **5** Rĩrĩa mũkuui wake wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ nĩakua-rĩ, o nake akĩgwĩra rũhiũ rwake rwa njora, agĩkua. **6** Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ, na ariũ ake atatũ, na mukuui wake wa indo cia mbaara, na andũ ake othe magĩkua hamwe mũthenya o ro ũcio. **7** Rĩrĩa andũ a Isiraeli arĩa maarĩ mwena ũcio ũngĩ wa kĩaanda na arĩa maarĩ mũrĩmo wa Jorodani moonire atĩ mbũtũ ya ita ya Isiraeli nĩyoora, na atĩ Saũlũ na ariũ ake nĩmakuĩte-rĩ, magĩtiganĩria matũũra mao makĩũra. Nao Afilisti magĩthĩ magĩtũũra kuo. **8** Mũthenya ũyũ ũngĩ, Afilisti magĩthĩ kũbora ciimba, magĩkora Saũlũ na ariũ ake atatũ makuĩte

kūu Kīrīma-inĩ kīa Giliboa. **9** Nao makīmūtīnia mūtwe na makīoya indo ciake cia mbaara, magīcooka magītūma andū mathiĩ būrūri wothe wa Afilisti makaanīrīre ūhoro ūcio thīinĩ wa hekarū ya mīhianano yao ya kūhooywo, na kūrī andū ao. **10** Makīga indo cia Saūlū cia mbaara thīinĩ wa hekarū ya Ashitarothu, na mwīrī wake makīwoherera rūthingo-inĩ rwa Bethi-Shani. **11** No rīrīa andū a Jabeshi-Gileadi maaiguire ūrīa Afilisti meekīte Saūlū-rī, **12** njamba ciao cia ita igīthiĩ ūtukū wothe nginya Bethi-Shani. Makīruta mwīrī wa Saūlū na ya ariū ake atatū kuuma rūthingo-inĩ rwa Bethi-Shani, na magīthiĩ nayo Jabeshi, magīcooka makīmīcinīra kuo. **13** Magīcooka makīoya mahīndī macio mao na makīmathika gītina-inĩ kīa mūtī wa mūbinde kūu Jabeshi, na makīhinga kūrīa irio mīthenya mūgwanja.

2 Samūeli

1 Na rĩrĩ, thuutha wa gĩkuũ gĩa Saũlũ, Daudi agĩkorwo aacooka kuuma kũhoota Aamaleki na agĩkara kũu Zikilagi mĩthenya ĩĩrĩ. **2** Mũthenya wa ĩtatũ-rĩ, hagĩũka mũndũ oimĩte kambĩ-inĩ ya Saũlũ, arĩ na nguo ndembũkangu na rũkũngũ mũtwe. Hĩndĩ ĩrĩa aakinyire harĩ Daudi, akĩngũithia thĩ nĩguo amũhe gĩtĩo. **3** Daudi akĩmũũria atĩrĩ, “Wee uumĩte kũ?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kũũra njũrĩte, ngoima kambĩ-inĩ ya andũ a Isiraeli.” **4** Daudi akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ gwĩkĩkĩte atĩa? Ta njĩira.” Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Andũ nĩmorĩte makoima mbaara-inĩ. Na andũ aingĩ nĩmooragĩtwo. Nake Saũlũ na mũriũ Jonathani nĩmakuĩte.” **5** Ningĩ Daudi akĩũria mwanake ũcio wamũreheire ũhoru ũcio atĩrĩ, “Ũmenyete atĩa atĩ Saũlũ na mũriũ Jonathani nĩmakuĩte?” **6** Mwanake ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrakorirwo ndĩ hau kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa, na hau nĩho ndĩronire Saũlũ, etiranĩtie na itimũ rĩake, akirĩĩ gũkororerwo nĩ ngaari cia ita na ahaici a mbarathi. **7** Rĩrĩa eehũgũrĩre, akĩnyona, na akĩnjĩta, na nĩĩ ngĩmũũria atĩrĩ, ‘Ũngĩenda ngwĩkĩre atĩa?’ **8** “Nake akĩnjũũria atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ ũ?’ “Ngĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Nĩĩ ndĩ Mũamaleki.’ **9** “Ningĩ akĩnjĩira atĩrĩ, ‘Ũka haha ũnjũrage! Nĩĩ ndĩ na ruo rũnene mũno rwa gĩkuũ, no ndĩ o muoyo.’ **10** “Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩĩ harĩ we, ngĩmũũraga, tondũ nĩndamenyire atĩ arĩkĩtie kũgũa ndekũhona. Ngĩruta thũmbĩ ĩrĩa yarĩ mũtwe wake, na mũrĩnga ũrĩa warĩ guoko gwake, na nĩcio indo iria ndarehera mwathi wakwa.” **11** Hĩndĩ ĩyo Daudi na andũ othe arĩa maarĩ nake makĩnyiita nguo ciao, magĩcitembũranga. **12** Nao magĩcakaya, na

makĩrĩra, o na makĩihinga kũrĩa irio nginya hwaĩ-inĩ, nĩ ũndũ wa Saũlũ na mũriũ Jonathani, o na nĩ ũndũ wa mbũtũ cia ita cia Jehova, na nyũmba ya Isiraeli, tondũ nĩmooragĩtwo na rũhiũ rwa njora. **13** Daudi akĩũria mwanake ũcio wamũreheire ũhoru atĩrĩ, “Wee uumĩte kũ?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũriũ wa mũndũ wa kũngĩ, Mũamaleki.” **14** Daudi akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩragiririe wĩtigĩre gũtambũrũkia guoko gwaku ũũrage mũitĩrĩrie maguta wa Jehova?” **15** Ningĩ Daudi agĩĩta ũmwe wa andũ ake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ, ũmũũrage!” Nake akĩmũringa, agĩkua. **16** Nĩgũkorwo Daudi aamwĩĩre atĩrĩ, “Thakame yaku ĩrogũcookerera. Kanua gaku we mwene nĩko kaaruta ũira wa gũgũũkĩrĩra, rĩrĩa uugire atĩrĩ, ‘Nĩndĩrooragire mũitĩrĩrie maguta wa Jehova.’” **17** Nake Daudi agĩcakaĩra Saũlũ na mũriũ Jonathani, **18** na agĩathana atĩ andũ a Juda marutwo icakaya rĩrĩ rĩĩtagwo rwĩmbo rwa ũta (narĩo rĩandĩkĩtwo lbuku-inĩ rĩa Jasharu): **19** “Wee Isiraeli, riiri waku ũũragĩtwo irĩma-inĩ ciaku. **20** “Ũhoru ũyũ ndũkaheanwo Gathu, **21** “Atĩrĩrĩ, inyuĩ irĩma cia Giliboa, **22** Kuuma kũrĩ thakame ya arĩa moragĩtwo, **23** “Saũlũ na Jonathani, **24** “Inyuĩ airĩtu a Isiraeli, **25** “Hĩ, kaĩ andũ arĩa njamba nĩmagwĩĩre mbaara-inĩ-ĩ! **26** Nĩ ndĩ na kĩeha nĩ ũndũ waku Jonathani, wee mũrũ wa baba; **27** “Hĩ, kaĩ andũ arĩa njamba nĩmagwĩte-ĩ!

2 Na rĩrĩ, thuutha wa ihinda rĩu, Daudi agĩtuĩria ũhoru harĩ Jehova, akĩũria atĩrĩ, “Nyambate thĩĩ itũũra-inĩ rĩmwe rĩa matũũra ma Juda?” Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ambata.” Nake Daudi akĩũria atĩrĩ, “Nĩ rĩrĩkũ ngũthĩĩ?” Nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thĩĩ Hebironi.” **2** Nĩ ũndũ ũcio Daudi

akĩambata agĩthiĩ Hebironi na atumia ake eerĩ, Ahinoamu ũrĩa Mũjezeeli, na Abigaili ũrĩa warĩ mütumia wa ndigwa wa Nabali ũrĩa woimĩte Karimeli. **3** Ningĩ Daudi agĩthiĩ hamwe na andũ arĩa aarĩ nao, o mündũ na andũ a nyũmba yake, nao magĩtũũra Hebironi, na matũũra-inĩ makuo. **4** Hĩndĩ ĩyo andũ a Juda magĩũka Hebironi, magĩtĩrĩria Daudi maguta kuo, atuĩke mũthamaki wa nyũmba ya Juda. Rĩrĩa Daudi eerirwo atĩ andũ a Jabeshi-Gileadi nĩo maathikire Saũlũ-rĩ, **5** agĩtũma andũ kũrĩ andũ a Jabeshi-Gileadi makameere atĩrĩ, “Jehova aromũrathima nĩ ũndũ nĩmuonanĩtie ũtugi kũrĩ mwathi wanyu Saũlũ na ũndũ wa kũmũthika. **6** Jehova aromuonia ũtugi na wĩhokeku wake, o na nĩ nĩngũmwĩka maũndũ mega ta macio nĩ ũndũ nĩmwĩkĩte ũndũ ũcio. **7** Na rĩrĩ, ũmĩrĩriai mũtuĩke njamba, nĩgũkorwo Saũlũ mwathi wanyu nĩakuĩte, nao andũ a nyũmba ya Juda nĩmanjitĩrĩrie maguta nduĩke mũthamaki wao.” **8** Mahinda macio, Abineri mũrũ wa Neri, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Saũlũ, nĩoete Ishi-Boshethu mũrũ wa Saũlũ akamũtwara Mahanaimu. **9** Akĩmũtua mũthamaki wa Gileadi, na wa Aashuri, na Jezireeli, na wa Efiraimu, na Benjamini, na wa Isiraeli guothe. **10** Nake Ishi-Boshethu mũrũ wa Saũlũ aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩna hĩndĩ ĩrĩa aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli, agĩthamaka mĩaka ĩrĩ. No rĩrĩ, nyũmba ya Juda yarũmĩrĩire Daudi. **11** Ihinda rĩrĩa Daudi aarĩ mũthamaki kũu Hebironi agĩthamakĩra nyũmba ya Juda, rĩarĩ mĩaka mũgwanja na mĩeri ĩtandatũ. **12** Abineri mũriũ wa Neri, hamwe na andũ a Ishi-Boshethu mũrũ wa Saũlũ, makiuma Mahanaimu magĩthiĩ Gibeoni. **13** Joabu mũrũ wa Zerua

na andũ a Daudi makiumagara, magĩtũngana nao karia-
inĩ ka Gibeoni. Gĩkundi kĩmwe gĩgĩkara thĩ mwena ũmwe
wa Karia kau na gĩkundi kũ kĩngĩ gĩgĩkara mwena ũcio
ũngĩ. **14** Hĩndĩ ĩyo Abineri akĩra Joabu atĩrĩ, “Nĩ tueo
aanake amwe mokĩre marũe marĩ mbere iitũ.” Joabu
agĩcookia atĩrĩ, “Ũguo nĩ wega, nĩ meeke ũguo.” **15**
Nĩ ũndũ ũcio makĩrũgama magĩtarwo, andũ ikũmi na
eerĩ a Abenjamini na Ishi-Boshethu mũrũ wa Saũlũ, na
ikũmi na eerĩ a Daudi. **16** Hĩndĩ ĩyo o mũndũ akĩnyiita
mũndũ ũrĩa merekanĩre mũtwe, akĩmũtheeca na rũhiũ
mbaru-inĩ ciake, nao makĩgũanĩra thĩ o ro hamwe. Nĩ
ũndũ ũcio kũndũ kũu gũgĩtwo Helikathu-Hazurimu, na
gwĩ kũu Gibeoni. **17** Mbaara ikĩrũra mũno mũthenya
ũcio, nake Abineri na andũ a Isiraeli makĩhootwo nĩ
andũ a Daudi. **18** Nao ariũ atatũ a Zerua maarĩ ho:
Nao nĩ Joabu, na Abishai, na Asaheli. Na rĩrĩ, Asaheli
aarĩ mũhũthũ magũrũ, akagĩa ihenya o ta thwariga. **19**
Nake agĩteng’eria Abineri atekũgarũrũka na mwena wa
ũrĩo kana wa ũmotho, amũingatithĩtie. **20** Nake Abineri
akĩrora na thuutha wake, akĩũria atĩrĩ, “Asaheli, kaarĩ
we?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ nĩ niĩ.” **21** Nake Abineri
akĩmwĩra atĩrĩ, “Garũrũka na mwena wa ũrĩo kana wa
ũmotho; ũnyiite mwanake ũmwe na ũmũtunye indo ciake
cia mbaara.” No Asaheli ndaigana gũtiga kũmũhanyũkia.
22 O rĩngĩ, Abineri agĩkaania Asaheli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga
kũndeng’eria! Kĩrĩa kĩngĩtũma ngũũrage, nĩ kĩĩ? Ingĩhota
atĩa kũng’ethanĩra na mũrũ wa nyũkwa Joabu?” **23** No
Asaheli ndaatigire kũmũhanyũkia; nĩ ũndũ ũcio Abineri
agĩtheeca Asaheli nda na mũthia wa itimũ rĩake, narĩo

itimũ rĩkiumanĩra na mũgongo. Nake akĩgũa hau agĩkua o hĩndĩ ĩyo. Na mũndũ o wothe aakinya hau Asaheli aagwĩte akuĩte, akarũgama ho. **24** No Joabu na Abishai magĩteng'eria Abineri, narĩo riũa rĩgĩthũa-rĩ, magĩkinya kĩrĩma-inĩ kĩa Ama, kĩrĩa kĩrĩ hakuhĩ na Gia, njĩra ya gũthĩĩ werũ-inĩ wa Gibeoni. **25** Hĩndĩ ĩyo andũ a Benjamini magĩcookanĩrĩra hamwe, makĩrũmĩrĩra Abineri. Nao magĩthondeka gĩkundi thĩinĩ wao, makĩrũgama igũrũ rĩa kĩrĩma. **26** Abineri agĩta Joabu aanĩrĩire, akĩmũũria atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rũgũtũũra rũniinanaga nginya tene? Anga ndũramenya atĩ ũhoro ũyũ ũkaarigĩrĩria na ũrũrũ? Ũgũikara nginya rĩ ũterĩte andũ aku matige gũteng'eria ariũ a ithe wao?” **27** Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Ngai atũũraga muoyo, korwo ndũnaaria-rĩ, andũ aya mangĩathĩĩ o na mbere gũteng'eria ariũ a ithe wao nginya rũciinĩ.” **28** Nĩ ũndũ ũcio Joabu akĩhuha karumbeta, nao andũ othe makĩrũgama; matiacookire kũhanyũkia Isiraeli kana kũrũa rĩngĩ. **29** Ũtukũ ũcio wothe Abineri na andũ ake magĩtuĩkanĩria Araba. Makĩringa Jorodani, magĩthĩĩ na mbere matuĩkanĩrie Bithironi guothe, na magĩkinya Mahanaimu. **30** Nake Joabu agĩtiga gũteng'eria Abineri, akĩhũndũka agĩcookanĩrĩria andũ ake othe. Andũ ikũmi na kenda a Daudi makĩoneka matiarĩ ho, Asaheli atatarĩtwo. **31** No andũ a Daudi nĩmooragĩte andũ a Benjamini magana matatũ ma mĩrongo ĩtandatũ arĩa maarĩ na Abineri. **32** Nao makĩoya Asaheli, makĩmũthika mbĩrĩra-inĩ ya ithe kũu Bethlehemu. Ningĩ Joabu na andũ ake magĩthĩĩ ũtukũ wothe, magĩkinya Hebironi gũgĩkĩa.

3 Na rĩrĩ, mbaara gatagatĩ ka nyũmba ya Saũlũ na nyũmba ya Daudi nĩyatũũrĩre ihinda iraaya. Daudi agĩkĩrĩrĩria kũgĩa hinya; nayo nyũmba ya Saũlũ ĩgĩkĩrĩrĩria kwaga hinya. **2** Nake Daudi nĩagĩire na ciana cia aanake arĩ kũu Hebironi: Mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Amunoni ũrĩa waciarĩtwo nĩ Ahinoamu ũrĩa Mũjezireeli; **3** Mũriũ wa keerĩ eetagwo Kileabu ũrĩa waciarĩtwo nĩ Abigaili ũrĩa warĩ mũtumia wa ndigwa wa Nabali ũrĩa Mũkarimeli; na wa gatatũ aarĩ Abisalomu ũrĩa waciarĩtwo nĩ Maaka mwarĩ wa Talimai mũthamaki wa Geshuru; **4** wa kana aarĩ Adonija ũrĩa waciarĩtwo nĩ Hagithu; wa gatano aarĩ Shefatia ũrĩa waciarĩtwo nĩ Abitali; **5** na wa gatandatũ aarĩ Ithireamu mũrũ wa Egila mũtumia wa Daudi. Acio nĩo maaciarĩrwo Daudi kũu Hebironi. **6** Hĩndĩ ya mbaara ya nyũmba ya Saũlũ na nyũmba ya Daudi, Abineri no kũgĩa aagĩaga na hinya arĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Saũlũ. **7** Na rĩrĩ, Saũlũ nĩ arĩ na thuriya yetagwo Rizipa mwarĩ wa Aia. Nake Ishi-Boshethu akĩũria Abineri atĩrĩ, “Wakomire na thuriya ya baba nĩkĩ?” **8** Abineri nĩarakarire mũno tondũ wa kwĩrwo ũguo nĩ Ishi-Boshethu, nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kaĩ ndĩkĩrĩ mũtwe wa ngui mwena-inĩ wa Juda? Ũmũthĩ ũyũ niĩ ndĩ rũmwe na nyũmba ya thoguo Saũlũ na andũ a nyũmba yake na arata. Niĩ ndirĩ ndaamũneana kũrĩ Daudi. No rĩu ũranjĩra atĩ nĩhĩtĩtie ihĩtia ũhoro-inĩ ũkoniĩ mũndũ-wa-nja ũyũ! **9** Ngai arothũũra, niĩ Abineri, na anjĩke ũũru makĩria, ingĩaga kũhingĩria Daudi ũrĩa Jehova aamwĩrĩire na mwĩhĩtwa, **10** na ndute ũthamaki nyũmba-inĩ ya Saũlũ, na ndũgamie gĩtĩ kĩa Daudi kĩa ũnene igũrũ wa Isiraeli na Juda, kuuma Dani ngĩnya

Birishiba.” **11** Ishi-Boshethu ndaigana kwira Abineri undũ ũngĩ tondũ nĩamwĩtigĩrite. **12** Ningĩ Abineri agĩtũma andũ kũrĩ Daudi makamwĩre atĩrĩ, “Bũrũri ũyũ nĩ waũ? Nĩtũgĩe na kĩrĩkanĩro nawe, na nĩngũgũteithia ngũrehere andũ a Isiraeli othe mwena waku.” **13** Nake Daudi akiuga atĩrĩ, “Ũguo nĩ wega. Nĩtũkũgĩa na kĩrĩkanĩro nawe. No nĩ harĩ undũ ũmwe ngwenda wĩke: ndũkanooke mbere yakwa angĩkorwo ndũkarehe Mikali mwarĩ wa Saũlũ hĩndĩ ĩrĩa ũgooka kũnyona.” **14** Ningĩ Daudi agĩtũma andũ kũrĩ Ishi-Boshethu mũrũ wa Saũlũ makamwĩre atĩrĩ, “Nengera mũtumia wakwa Mikali, ũrĩa ndagũrĩre na ikonde igana rĩmwe cia Afilisti.” **15** Nĩ undũ ũcio Ishi-Boshethu agĩathana Mikali agĩrwo kuuma kũrĩ mũthuriwe Paliteli mũrũ wa Laishi. **16** No rĩrĩ, mũthuriwe, agĩtwarana nake, agĩthĩĩ amũrũmĩrĩire akĩrĩraga nginya Bahurimu. Hĩndĩ ĩyo Abineri akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka mũciĩ!” Nĩ undũ ũcio agĩcooka mũciĩ. **17** Nake Abineri akĩaranĩria na athuri a Isiraeli akĩmeera atĩrĩ, “Kwa ihinda nĩmũkoretwo mwĩrĩrĩrie gũtua Daudi mũthamaki wanyu. **18** Mũtigĩke ũguo rĩu! Nĩgũkorwo Jehova nĩerire Daudi atĩrĩ, ‘Na undũ wa ndungata yakwa Daudi nĩngahonokia andũ akwa a Isiraeli kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti na kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciao ciothe.’” **19** Nake Abineri nĩacookire akĩaranĩria na andũ a Benjamini. Agĩcooka agĩthĩĩ Hebironi akeere Daudi maundũ mothe marĩa Isiraeli na nyũmba yothe ya Benjamini meendaga gwĩka. **20** Rĩrĩa Abineri, ũrĩa warĩ na andũ mĩrongo ĩrĩ ookire kũrĩ Daudi kũu Hebironi, Daudi akĩmũrugithĩria iruga hamwe na andũ ake. **21** Hĩndĩ ĩyo Abineri akĩra Daudi atĩrĩ, “Reke thĩĩ

o ro rīu ngacookanīrīrie andū a Isiraeli othe nī ūndū wa mūthamaki mwathi wakwa, nīgeetha marīkanīre nawe, na nīguo ūthamakagīre o kūrīa guothe ngoro yaku īīrīrīrie.” Nī ūndū ūcio Daudi agītūma Abineri athīī, nake agīthīī na thayū. **22** Hīndī o īyo andū a Daudi, na Joabu magīcooka kuuma mbaara-inī, na magīūka na indo nyingī iria maatahīte. No Abineri ndaarī hamwe na Daudi kūu Hebironi, tondū Daudi nīamwīrīte athīī, nake agīthīī na thayū. **23** Rīrīa Joabu na thigari ciothe iria ciarī hamwe nake maakinyire-rī, akīrwo atī Abineri mūrū wa Neri nīokīte kūrī mūthamaki, na atī mūthamaki nīarekire athīī, nake agīthīī na thayū. **24** Nī ūndū ūcio Joabu agīthīī kūrī mūthamaki akīmūūria atīrī, “Nī atīa ūguo weka? Ta kīone, Abineri nīokire kūrī wee. Ūrekire athīī nīkī? Rīu nīagīthīire! **25** Wee nīūūī atī Abineri mūrū wa Neri egūūkīte gūkūheenia na gūthigaana mīthīire yaku, na amenye maūndū marīa mothe ūreka.” **26** Hīndī rīrīa Joabu oimire harī Daudi, agītūma andū makinyīre Abineri, nao makīmūcookia kuuma gīthima-inī gīa Sira. No Daudi ndaigana kūmenya ūhorō ūcio. **27** Na rīrī, rīrīa Abineri aacookire Hebironi, Joabu akīmūtware keheri-inī kīhingo-inī, ta ekwenda kwaria nake na hithe. Na marī hau, akīmūtheeca nda agīkua, nīguo arīhīrie thakame ya mūrū wa nyina Asaheli. **28** Thuutha ūcio, rīrīa Daudi aigūire ūhorō ūcio, akiuga atīrī, “Nīī na ūthamaki wakwa tūtīrī na ihītia nginya tene mbere ya Jehova ūhorō-inī wa thakame ya Abineri mūrū wa Neri. **29** Thakame yake īrocookerera Joabu na nyūmba ya ithe yothe! Nayo nyūmba ya Joabu ndīkanaage mūndū ūmwe ūrī na kīronda

gĩkuura thakame, kana mangũ, kana mũndũ ũrĩthiiga na mĩtĩ, kana mũndũ ũũragĩtwo na rūhiũ rwa njora, kana mũndũ wagĩte irio.” **30** (Joabu na Abishai mũrũ wa nyina mooragire Abineri tondũ nĩooragĩte Asaheli mũrũ wa nyina wao mbaara-inĩ kũu Gibeoni.) **31** Hĩndĩ ĩyo Daudi akĩra Joabu na andũ othe arĩa aarĩ nao atĩrĩ, “Tembũrangai nguo cianyu na mwĩhumbe makũnia, na mũthiĩ mũgĩcakayaga mbere ya Abineri.” Nake Daudi ũcio mũthamaki agĩthiĩ arũmĩriire ndayaya ĩrĩa yakuuĩte kĩimba. **32** Nao magĩthika Abineri kũu Heberoni, nake mũthamaki akĩrĩra aanĩriire hau mbĩrĩra-inĩ ya Abineri. O nao andũ othe makĩrĩra. **33** Mũthamaki akĩina icakaya rĩrĩrĩ nĩ ũndũ wa Abineri: “Abineri nĩaragĩrĩrwo nĩgũkua ta andũ arĩa moinaga watho? **34** Moko maku matiarĩ moohe, namo magũrũ maku matiarĩ moohe na nyororo. Wagũire o ta mũndũ ũrĩa ũgũũaga mbere ya andũ arĩa aaganu.” Nao andũ othe makĩrĩra rĩngĩ nĩ ũndũ wake. **35** Ningĩ andũ othe magĩũka na makĩringĩrĩria Daudi arĩe irio gũtanatuka, no Daudi akĩhĩta na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Ngai arothũũra, o na anjike ũũru makĩria, ingĩcama irio kana kĩndũ kĩngĩ riũa rĩtanathũa!” **36** Nao andũ acio othe maakĩona ũrĩa gwathiĩ magĩkena; ti-itherũ, maũndũ mothe marĩa mũthamaki eekire nĩmamakenirie. **37** Nĩ ũndũ ũcio andũ othe na Isiraeli guothe makĩmenya mũthenya ũcio atĩ mũthamaki ndaarĩ na itemi ũhoroinĩ wa gĩkuũ kĩa Abineri mũrũ wa Neri. **38** Ningĩ mũthamaki akĩra andũ ake atĩrĩ, “Kaĩ mũtaramenya atĩ mũndũ mũnene na ũrĩ igweta mũno nĩarĩkĩtie gũkua ũmũthĩ thĩinĩ wa Isiraeli? **39** Na rĩrĩ, ũmũthĩ, o na gũkorwo

ndimūtīrīrie maguta nduīke mūthamaki, ndirī na hinya, nao ariū a Zerua marī na hinya mūno kūngīra. Jehova arorīhia mwīki ūūru kūringana na ciiko ciake njūru!”

4 Na rīrī, hīndī īrīa Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū aaguire atī Abineri nīakuīrīre kūu Hebironi-rī, akūrwo nī hinya, nao andū othe a Isiraeli makīmaka. **2** Nake mūrū wa Saūlū aarī na andū eerī arīa maarī atongoria a ikundi cia gūtharīkanīra. Ūmwe eetagwo Baana na ūcio ūngī Rekabu; maarī ariū a Rimoni ūrīa Mūbeerothi wa mūhīrīga wa Benjamini; Beerothu gūtaragwo ta gīcunjī kīa Benjamini, **3** tondū andū a Beerothu nīmoorīre Gitaimu na matūūrīte kuo ta andū a kūngī nginyagia ūmūthī. **4** (Jonathani mūrū wa Saūlū aarī na mūrīū wonjete magūrū meerī. Aarī na ūkūrū wa mīaka ītano rīrīa ūhoro wa Saūlū na Jonathani wamakinyīre kuuma Jezireeli. Nake mūreri wake akīmūkuua, akīūra; no rīrīa aahiūhīte akīūra-rī, mwana ūcio akīgūa agītuīka kīonje. Rīitwa rīake rīarī Mefiboshethu.) **5** Nake Rekabu na Baana, ariū a Rimoni ūrīa Mūbeerothi, magīthī marorete nyūmba-inī ya Ishi-Boshethu, na magīkinya kuo rīrīa gūkoragwo kūrī ūrugarī mūthenya, rīrīa aahurūkīte mīaraho. **6** Nao makīngīra nyūmba ya thīinī metuīte ta meendaga gūkuua ngano, makīmūtheeca nda. Nake Rekabu na mūrū wa nyina Baana makīūra. **7** Maingīrīre nyūmba hīndī īrīa aakomete gītanda-inī nyūmba yake ya toro. Maarīkia kūmūtheeca na kūmūūruga, magītinia mūtwe wake. Makīūkuua, magīthī ūtukū wothe magerete njīra ya Araba. **8** Magītwarīra Daudi mūtwe wa Ishi-Boshethu kūu Hebironi, makīra mūthamaki atīrī, “Ī ūyū mūtwe wa Ishi-Boshethu mūrū

wa Saülũ, thũ yaku, ũrĩa wagheragia gũkũũraga. Ũmũthĩ nĩguo Jehova arĩhĩria mwathi wakwa mũthamaki gwĩ Saülũ na rũciaro rwake.” **9** Nake Daudi agĩcookeria Rekabu na Baana, mũrũ wa nyina, ariũ a Rimoni ũrĩa Mũbeerothi atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa ũhonoketie kuuma mathĩĩna-inĩ mothe, **10** rĩrĩa mũndũ aanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Saülũ nĩakuĩte’, agĩciiria atĩ nĩ ũhoro mwega andehera, ndamũnyiitire ngĩmũũragĩra kũu Zikilagi. Kĩu nĩkĩo kĩheo kĩrĩa ndamũheire nĩ ũndũ wa ndũmĩrĩri iyo yake! **11** Akĩrĩ makĩria atĩa, hĩndĩ ĩrĩa andũ aaganu moragĩte mũndũ ũtarĩ na ihĩtia thĩĩnĩ wa nyũmba yake akomete ũrĩrĩ-inĩ wake, githĩ ndiagĩrĩrwo nĩ gwĩtia thakame yake kuuma moko-inĩ manyu na ndĩmweherie muume thĩ!” **12** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩatha andũ ake, nao makĩmooraga. Makĩmatinia moko na magũrũ, na magĩcuuria mĩrĩ yao hau karia-inĩ kũu Heberoni. No rĩrĩ, makĩoya mũtwe wa Ishi-Boshethu na makĩũthika mbĩrĩra-inĩ ya Abineri kũu Heberoni.

5 Na rĩrĩ, mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli ĩgĩthĩ kũrĩ Daudi kũu Heberoni ĩkĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a mũthiimo waku na thakame yaku. **2** Ihinda rĩrĩa Saülũ aarĩ mũthamaki witũrĩ, wee nĩwe watongoragia mbũtũ cia Isiraeli ĩgĩthĩ ita. Nake Jehova agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Wee nĩũgatuĩka mũrĩithi wa andũ akwa a Isiraeli, na ũtuĩke mwathi wao.’” **3** Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maathĩte Heberoni kũrĩ Mũthamaki Daudi, mũthamaki nĩagĩire na kĩrĩkanĩro nao mbere ya Jehova o kũu Heberoni, nao magĩtĩrĩria Daudi maguta mũtwe atuĩke mũthamaki wa Isiraeli. **4** Daudi aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩtatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki,

na agĩthamaka mĩaka mĩrongo ĩna. **5** Aathamakĩire Juda mĩaka mũgwanja na mĩeri ĩtandatũ arĩ Hebironi, na agĩthamaka Isiraeli guothe mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ arĩ Jerusalemu. **6** Mũthamaki na andũ ake magĩthĩĩ Jerusalemu magatharĩkĩre Ajebusi, arĩa matũũraga kuo. Nao Ajebusi makĩĩra Daudi atĩrĩ, “Ndũgũtoonya gũkũ; tondũ andũ arĩa megũkũgirĩrĩria ũtoonye nĩ arĩa atumumu na cionje.” Tondũ meĩraga atĩrĩ, “Daudi ndangĩhota gũtoonya kuo.” **7** No rĩrĩ, Daudi nĩatunyanire kĩĩhitho kĩa hinya gĩa Zayuni, na nĩkĩo gĩĩtagwo itũũra inene rĩa Daudi. **8** Mũthenya o ro ũcio Daudi akiuga atĩrĩ, “Mũndũ wothe ũngĩtooria Ajebusi no agerire mũtaro-inĩ wa maaĩ nĩguo akinyĩre andũ acio ‘mathuaga na atumumu’ o acio thũ cia Daudi.” Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga moige atĩrĩ, “Andũ atumumu na arĩa mathuaga’ matigatoonya nyũmba ya ũthamaki.” **9** Nake Daudi agĩtũũra kĩĩhitho-inĩ kũu kĩa hinya, agĩgĩtua itũũra inene rĩa Daudi. Nake Daudi agĩakĩrĩra itũũra rĩu inene kuuma Milo arĩcoocketie na thĩĩnĩ. **10** Daudi agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya tondũ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe nake. **11** Na rĩrĩ, Hiramũ mũthamaki wa Turo agĩtũmĩra Daudi andũ, hamwe na mĩgogo ya mĩtarakwa, na atharamara, na aaki na mahiga, nao magĩakĩra Daudi nyũmba ya ũthamaki. **12** Nake Daudi akĩmenya atĩ Jehova nĩamũhaandĩte atũike mũthamaki wa Isiraeli na agatũũgĩria ũthamaki wake nĩ ũndũ wa andũ ake a Isiraeli. **13** Aarĩkia kuuma Hebironi, Daudi nĩagĩire na thuriya ingĩ na akĩhikia atumia kũu Jerusalemu, na agĩciarĩrwo aanake na airĩtu angĩ. **14** Maya nĩmo marĩĩtwa ma ciana iria aaciarĩire kũu Jerusalemu:

Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, **15** na Ibiharu, na Elishua, na Nefegu, na Jafia, **16** na Elishama, na Eliada, na Elifeleti. **17** Hīndī ĩrīa Afilisti maaiguire atī Daudi nīaitīrīrio maguta agatuīka mūthamaki wa Isiraeli, makīambata magīthīī na mbūtū ciao ciothe makamūcarie, no Daudi aigua ũhoru ũcio agīkūrūka agīthīī kīhitho-inī kīa hinya. **18** Na rīrī, Afilisti nīmokīte na makeyaragania gītuamba-inī kīa Refaimu; **19** nī ũndū ũcio Daudi agītuīria ũhoru kūrī Jehova, akīmūūria atīrī, “Thīī ngatharīkīre Afilisti? Nīūkūmaneana kūrī nīī?” Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thīī, nīgūkorwo ti-itherū nī ngūneana Afilisti kūrī we.” **20** Nī ũndū ũcio Daudi agīthīī Baali-Perazimu, na agītooreria Afilisti kuo. Akiuga atīrī, “O ta ũrīa maaī moinaga, noguo Jehova aharaganītie thū ciakwa mbere yakwa.” Nī ũndū ũcio handū hau hagītwo Baali-Perazimu. **21** Nao Afilisti magītiganīria mīhianano yao kūu, nake Daudi na andū ake makīmīoya magīthīī nayo. **22** Afilisti nīmambatire o rīngī makīaragania Gītuamba-inī kīa Refaimu; **23** nī ũndū ũcio Daudi agītuīria ũhoru harī Jehova, nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Tiga kwambata ũthīī ũrūngīrīrie, no thiūrūrūka ũmoime na thuutha, ũmatharīkīre ũmarutītie na mbere ya mītī ya mīkūngūgū. **24** Rīrīa ũrīigua mūkubio uumīte igūrū rīa mītī ya mīkūngūgū-rī, thīī narua, tondū ũguo nīkuonania atī Jehova nīathiīte mbere yaku nīguo ahūūre mbūtū cia Afilisti.” **25** Nī ũndū ũcio Daudi agīka o ta ũrīa Jehova aamwathīte, akīhūra Afilisti amarutītie Gibeoni, o nginya Gezeri.

6 O rīngī, Daudi agīcookanīrīria andū arīa maarī njamba a Isiraeli othe, nao maarī ngiri mīrongo ītatū. **2** Daudi arī hamwe na andū acio ake othe magīthīī moimīte Baala kūu Juda makambatie ithandūkū rīa Ngai marīrute kuo, ithandūkū rīrīa rīītanītio na Rīītwa Rīake, naguo ūguo nī ta kuuga Rīītwa rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūikaraga gatagatī ka makerubi marīa marī igūrū rīa ithandūkū rīu. **3** Nao makīīgīrīra ithandūkū rīa Ngai ngaari-inī njerū ya ng’ombe, makīrīruta nyūmba ya Abinadabu, īrīa yarī kīrīma-inī. Nao Uza na Ahio, ariū a Abinadabu, nīo maatongoretie ngaari īyo njerū **4** īrī na ithandūkū rīu rīa Ngai igūrū rīayo, nake Ahio nīwe warītongoretie. **5** Nake Daudi na nyūmba yothe ya Isiraeli maarūūhagia na hinya wao wothe marī mbere ya Jehova, makaina nyīmbo na inanda cia kīnūbi, na inanda cia mūgeeto, na tūhembe, na njingiri na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba. **6** Hīndī īrīa maakinyire kīhuhīro-inī kīa ngano kīa Nakoni, ndegwa ikīhīngwo, Uza agītambūrūkia guoko akanyīitīrīra ithandūkū rīa Ngai tondū ndegwa nī ciahīngītwo. **7** Namo marakara ma Jehova magīakanīra Uza tondū wa gīiko kīu gīa kwaga gītīio; Nī ūndū ūcio Ngai akīmūgūtha akīgūa, agīkuīra hakuī na ithandūkū rīa Ngai. **8** Nake Daudi akīrakara tondū mang’ūrī ma Jehova nīmookīrīire Uza, na nginya ūmūthī handū hau hetagwo Perezu-Uza. **9** Nake Daudi agītīgīra Jehova mūthenya ūcio, akīūria atīrī, “Ngaahota atīa kūinūkia ithandūkū rīrīrī rīa Jehova?” **10** Nake ndetīkīrīre gūtware ithandūkū rīu rīa Jehova kūu aatūire, itūūra-inī inene rīa Daudi. Handū ha ūguo,

aarĩtwarire kwa Obedi-Edomu ũrĩa Mũgiiti. **11** Ithandũkũ rĩu rĩa Jehova rĩgĩkara nyũmba-inĩ ya Obedi-Edomu ũrĩa Mũgiiti mĩeri itatũ, nake Jehova akĩmũrathima hamwe na nyũmba yake yothe. **12** Na rĩrĩ, Mũthamaki Daudi akĩrwo atĩrĩ, “Jehova nĩarathimĩte nyũmba ya Obedi-Edomu na kĩrĩa gĩothe arĩ nakĩo, tondũ wa ithandũkũ rĩa Ngai.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩkũrũka akĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu akĩrĩtwara itũũra inene rĩa Daudi akenete. **13** Na rĩrĩ, andũ acio maakuũite ithandũkũ rĩa Jehova maakinya makinya matandatũ-rĩ, Daudi akĩruta igongona rĩa ndegwa na gacaũ kanoru. **14** Daudi akĩina arĩ mbere ya Jehova na hinya wake wothe, ehumbĩte ebodi ya gatani; **15** nĩ ũndũ ũcio Daudi na nyũmba yothe ya Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa Jehova makĩanagĩrĩra na makĩhuhaga tũrumbeta. **16** Hĩndĩ ĩrĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩatoonyaga itũũra inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ agĩcũthĩrĩria arĩ ndirica-inĩ. Na rĩrĩa onire Mũthamaki Daudi akĩrũga-rũga akĩinaga mbere ya Jehova, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake. **17** Nao makĩrehe ithandũkũ rĩa Jehova na makĩrĩga handũ harĩo thĩinĩ wa hema ĩrĩa Daudi aambĩte nĩ ũndũ warĩo, nake Daudi akĩruta maruta ma njino na ma ũiguano mbere ya Jehova. **18** Aarĩkia kũruta magongona ma njino, na maruta ma ũiguano-rĩ, akĩrathima andũ thĩinĩ wa rĩĩtwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **19** Ningĩ akĩheana mũgate, na gĩkũmba gĩa thabibũ, na gĩcunjĩ kĩa nyama kũrĩ mũndũ o wothe warĩ gĩkundi-inĩ kĩu gĩa Isiraeli, arũme na andũ-a-nja o ũndũ ũmwe. Nao andũ othe makĩinũka mĩcĩi kwao. **20** Hĩndĩ ĩrĩa Daudi aacookire mũcĩi

akarathime andũ a nyũmba yake-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ agĩũka kũmũtũnga, akiuga atĩrĩ, “Kaĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩakĩionanĩtie ũmũthĩ-ĩ, agakĩruta nguo mbere ya ngombo cia airĩtu cia ndungata ciake, o ta ũrĩa mũndũ ũtarĩ thoni angĩũka!” **21** Daudi akĩira Mikali atĩrĩ, “Nyuma mbere ya Jehova ũrĩa wathuurire nĩ handũ ha thoguo kana mũndũ o na ũmwe wa nyũmba yake, hĩndĩ ĩrĩa aathuurire ndũike mũthamaki wa gũthamakĩra andũ a Jehova, nĩo andũ a Isiraeli, na nĩ ũndũ ũcio no nginya nyine ndĩ mbere ya Jehova. **22** O na nĩ ngũkĩrĩrĩria kwĩyagithia gĩtĩio gũkĩra ũũ, na nĩngwĩnyihia maitho-inĩ makwa. No rĩrĩ, ndungata icio cia airĩtu wagweta-rĩ, nĩ nĩgũtĩio ngũtĩio nĩcio.” **23** Nake Mikali mwarĩ wa Saũlũ ndaagĩire ciana nginya mũthenya ũrĩa aakuire.

7 Na rĩrĩ, thuutha wa mũthamaki gũikara nyũmba yake ya ũthamaki, nake Jehova akamũhe ũhurũko agatiga gũũkĩrĩrwo nĩ thũ ciake ciothe iria ciamũrigiicĩirie-rĩ, **2** akĩira mũnabii Nathani atĩrĩ, “Nĩ njikaraga nyũmba ya ũthamaki yaakĩtwo na mĩtarakwa, o rĩrĩa ithandũkũ rĩa Ngai rĩgĩtwo hema-inĩ.” **3** Nathani agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ũndũ ũrĩa ũreciiria, gwĩka ĩka guo tondũ Jehova arĩ hamwe nawe.” **4** Ũtukũ ũcio kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Nathani, akĩrwo atĩrĩ: **5** “Thĩĩ ũkeere ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Anga we nĩwe ũkũnjakĩra nyũmba nĩguo ndĩmĩtũũre? **6** Nĩ ndirĩ ndatũũra nyũmba kuuma mũthenya ũrĩa ndaarutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ. Ndũũraga thiiaga kũndũ na kũndũ ndĩ hema-inĩ arĩ yo gĩtũũro gĩakwa. **7** Kũrĩa guothe ndanathĩĩ

na andũ a Isiraeli othe-rĩ, ndĩ ndooria mūtongoria o na ũmwe wao, arĩa ndaathire marĩithagie andũ akwa a Isiraeli, atĩrĩ, “Mwagĩte kũnjakĩra nyũmba ya mĩtarakwa nĩkĩ?” **8** “Na rĩrĩ, ĩra ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: Ndaakũrutire rũũru-inĩ ngĩgũtigithia kũrũmĩrĩra mahiũ nĩguo ũtuĩke mwathi wa andũ akwa a Isiraeli. **9** Nĩ ngoretwo nawe o kũrĩa guothe wanathĩ, na ngakwehereria thũ ciaku ciothe ikeehera mbere yaku. Rĩu nĩngũtũma rĩitwa rĩaku rĩtuĩke inene, o ta marĩitwa ma andũ arĩa anene mũno a thĩ. **10** Na nĩngaahe andũ akwa a Isiraeli handũ, na ndĩmahaande wega nĩgeetha magĩe na mũciĩ wao kĩũmbe, na matigacooka gũthĩĩnĩka. Andũ aaganu matigacooka kũmahinyĩrĩria rĩngĩ, o ta ũrĩa maatũire meekaga kĩambĩrĩria-inĩ, **11** o na ũrĩa matũire meekaga kuuma rĩrĩa ndathuurire atongoria a gũtongoragia andũ akwa a Isiraeli. Nĩngĩ nĩngakũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ ciaku ciothe. “Jehova egũkwĩra atĩ Jehova we mwene nĩwe ũkaarũgamia nyũmba yaku: **12** Hĩndĩ ĩrĩa matukũ maku magaathira, ũhurũke hamwe na maithe maku, nĩngarahũra mbeũ yaku ĩcooke ithenya rĩaku, ĩrĩa ĩkoima mũthiimo waku wee mwene, na nĩngarũgamia ũthamaki wake. **13** Ũcio nĩwe ũgaaka nyũmba ĩtanĩtio na Rĩitwa Rĩakwa, na nĩngarũgamia gĩtĩ kĩa ũnene wake nginya tene. **14** Nĩngatuĩka ithe, nake atuĩke mũrũ wakwa. Hĩndĩ ĩrĩa ageeka ũũru, ngaamũherithia na rũthanju rwa andũ, na ahũũrwo mahũũra nĩ andũ. **15** No rĩrĩ, wendo wakwa ndũrĩ hĩndĩ ũkeeherio kũrĩ we, ta ũrĩa ndaaweheririe harĩ Saũlũ, ũrĩa ndeheririe mbere yaku. **16** Nyũmba yaku na

ũthamaki waku igūtũūra mbere yakwa nginya tene; o nakĩo gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩgūtũūra kĩrĩ kĩrũmu wega nginya tene.” **17** Nake Nathani akĩira Daudi ciugo ciothe cia ũguũrio ũcio. **18** Nake Mũthamaki Daudi agĩtoonya, agĩkara thĩ mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ: “Nĩ ndikĩrĩ ũ, Wee Mwathani Jehova, nayo nyũmba yakwa-rĩ, ikĩrĩ kĩ, atĩ nĩkĩo ũnginyĩtie nginya haha? **19** Na rĩrĩ, Wee Mwathani Jehova, wonete ũndũ ũcio ta ũrĩ mũnini maito-inĩ maku, nawe ũgacooka kwaria ũhoru wa matukũ marĩa magooka makoniĩ nyũmba ya ndungata yaku. Ningĩ Wee Mwathani Jehova ĩno nĩyo njĩra yaku ĩrĩa waragĩria andũ nayo? **20** “Nĩ atĩa ũngĩ Daudi angĩkwĩra? Nĩgũkorwo Wee Mwathani Jehova, nĩũũ ndungata yaku. **21** Nĩ ũndũ wa kiugo gĩaku, na kũringana na wendo waku, nĩwĩkĩte ũndũ ũyũ mũnene ũguo, na ũkaũmenyithia ndungata yaku. **22** “Wee Mwathani Jehova, kaĩ ũkĩrĩ mũnene-ĩ! Gũtirĩ ũngĩ tawe, na gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga wee, o ta ũrĩa tũiguĩte na matũ maitũ. **23** Na nũũ ũhaana ta andũ aku a Isiraeli, rũrĩrĩ rũmwe gũkũ thĩ rũrĩa Ngai waruo aakũũrĩre rũtuĩke andũ ake, nĩgeetha wĩgĩire igweta, na wĩke maũndũ manene ma magegania na ma gwĩtigĩrwo, na ũndũ wa kũingata ndũrĩrĩ na ngai ciehene mbere ya andũ aku, arĩa wakũũrĩre kuuma bũrũri wa Misiri? **24** Wee nĩũrũgamĩtie andũ aku a Isiraeli matuĩke andũ aku nginya tene, nawe, Wee Jehova nĩũtuĩkĩte Ngai wao. **25** “Na rĩrĩ, Jehova Ngai, tũma kĩranĩro kĩrĩa wĩranĩire gĩkonĩĩ ndungata yaku na nyũmba yake kĩrũme nginya tene. Na wĩke o ta ũguo wĩranĩire, **26** nĩgeetha rĩitwa rĩaku rĩnenehe nginya tene. Ningĩ andũ nĩmakoiga atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe

nīwe Ngai wa Isiraeli!’ Nayo nyūmba ya ndungata yaku Daudi nīkehaanda mbere yaku. **27** “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, nīūguūrīrie ndungata yaku ūndū ūyū, ūkoiga atīrī, ‘Nīngagwakīra nyūmba.’ Nī ūndū ūcio ndungata yaku nīgīite na ūmīrīru wa kūhooya ihooya rīrī. **28** Wee Mwathani Jehova, Wee nīwe Ngai! Ciugo ciaku nīciakwīhokwo, na nīwīrīire ndungata yaku maūndū macio mega. **29** Rīu nīwonete kwagīrīire ūrathime nyūmba ya ndungata yaku, nīgeetha itūūre mbere yaku nginya tene maitho-inī maku; nīgūkorwo Wee Mwathani Jehova nīwe warītie, na nī ūndū wa kīrathimo gīaku, nyūmba ya ndungata yaku itūūre ĩraathimītwo nginya tene.”

8 Thuutha wa mahinda macio-rī, Daudi nīatharīkīire Afilisti na akīmatoria biū, na agītunyana Methegi-Amma kuuma watho-inī wa Afilisti. **2** Ningī Daudi nīatoririe andū a Moabi. Agītūma makome thī na akīmathima na ūraihi wa rūrigi. Aamathima-rī, ithimi igīrī ciao makooragwo, na gīthimi gīa gatātū mageetīkīrio matūūre muoyo. Nī ūndū ūcio andū a Moabi magītūika ndungata cia Daudi na makamūrehagīra igooti. **3** Daudi nīahūūranire na Hadadezeri mūrū wa Rehobu, mūthamaki wa Zoba, rīrīa aathiīte gūcookia būrūri ūrīa aatunyītwo gūkuhī na Rūūī rwa Farati. **4** Nake Daudi akīmūtunya ngaari ciake cia ita ngiri ĩmwe, na andū a gūcitwara ngiri mūgwanja, na thigari cia magūrū ngiri mīrongo ĩrī. Nake agītemenga mbarathi icio cia mbaara magūrū agītūma ithue ciothe tige o igana rīmwe. **5** Rīrīa Asuriata a kuuma Dameski mookire gūteithia Hadadezeri mūthamaki wa

Zoba, Daudi akĩūruga Asuriata ngiri mĩrongo ƙĩrĩ na igĩrĩ.

6 Akĩiga mbūtũ cia kũrangĩra ũthamaki wa Asuriata kũu Dameski. Nao Asuriata magĩtuĩka a gwathagwo nĩwe makamũrehagĩra igooti. Jehova nĩaheaga Daudi ũhootani kũrĩa guothe aathiiaga. **7** Na rĩrĩ, Daudi agĩkuua ngo cia thahabu iria ciarĩ cia atongoria a Hadadezeri agĩcirehe Jerusalemu. **8** Kuuma matũũra ma Teba na Berothai, marĩa maarĩ ma Hadadezeri, Mũthamaki Daudi agĩkuua kuuma kuo indo nyingĩ mũno cia gĩcango. **9** Rĩrĩa Tou mũthamaki wa Hamathu aaguire atĩ Daudi nĩahootete mbūtũ ciothe cia mbaara cia Hadadezeri-rĩ, **10** agĩtũma mũriũ Joramu kũrĩ Mũthamaki Daudi akamũgeithie na amũkũngũire nĩ ũndũ wa kũhoota Hadadezeri, ũrĩa wakoretwo akĩrũa na Tou. Joramu akĩmũrehera indo cia betha na cia thahabu, o na cia gĩcango. **11** Mũthamaki Daudi akĩamũrĩra Jehova indo icio, o ta ũrĩa aamũrĩte betha na thahabu kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe iria aatooretie. **12** Nacio nĩ Edomu na Moabi, na Aamoni na Afilisti, na Amaleki. Ningĩ akĩamũra indo iria aatahĩte kuuma kũrĩ Hadadezeri mũrũ wa Rehobu mũthamaki wa Zoba. **13** Nake Daudi akĩgĩa igweta hĩndĩ ĩrĩa oimire kũūruga andũ a Edomu ngiri ikũmi na inyanya Gĩtuamba-inĩ gĩa Cumbĩ. **14** Nake akĩiga thigari cia kũrangĩra Edomu guothe, nao andũ a Edomu othe magĩtuĩka ndungata cia Daudi. Nake Jehova nĩaheaga Daudi ũhootani kũrĩa guothe aathiiaga. **15** Daudi nĩathamakire Isiraeli guothe, akahũthagĩra kĩhooto, na akahingĩria andũ ake othe maũndũ marĩa maagĩrĩire. **16** Joabu mũrũ wa Zerua nĩwe warĩ mũnene wa ita; nake Jehoshafatu mũrũ wa Ehiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa

maündũ ma ihinda rĩu; **17** nake Zadoku mũrũ wa Ahitubu na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai; nake Seraia aarĩ mwandĩki. **18** Nake Benaia mũrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ mũnene wa Akerethi na Apelethi; nao ariũ a Daudi maarĩ ataari a mũthamaki.

9 Nake Daudi akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũmwe ũtigarĩte wa nyũmba ya Saũlũ ũrĩa ingĩtuga nĩ ũndũ wa Jonathani?” **2** Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na ndungata ya mũciĩ wa Saũlũ yetagwo Ziba. Nao makĩmĩta ithiĩ mbere ya Daudi, nake mũthamaki akĩmĩũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Ziba?” Nayo igĩcookia atĩrĩ, “ĩĩ nĩ nĩ ndungata yaku.” **3** Nake mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũtigarĩte wa nyũmba ya Saũlũ ũrĩa ingĩonia ũtugi wa Ngai?” Nake Ziba agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ na mũrũ wa Jonathani; nake nĩ mwonju magũrũ meerĩ.” **4** Nake mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Arĩ ha?” Ziba akĩmũcookeria atĩrĩ, “Arĩ mũciĩ kwa Makiru mũrũ wa Amieli kũu Lo-Debari.” **5** Nĩ ũndũ ũcio, Mũthamaki Daudi agĩtũmana areehwo kuuma nyũmba ya Makiru mũrũ wa Amieli, kũu Lo-Debari. **6** Rĩrĩa Mefiboshethu mũrũ wa Jonathani, mũrũ wa Saũlũ, ookire harĩ Daudi, akĩnamĩrĩra amũhe gĩtĩo. Nake Daudi akĩmwĩta “Mefiboshethu!” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ ndungata yaku.” **7** Nake Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩngũgũtuga nĩ ũndũ wa thoguo Jonathani. Nĩngũgũcookeria gĩthaka gĩothe kĩrĩa kĩarĩ gĩa gukaguo Saũlũ, nawe ũrĩrĩagĩra irio metha-inĩ yakwa hĩndĩ ciothe.” **8** Nake Mefiboshethu akĩnamĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ndungata yaku ikĩrĩ kĩ, atĩ nĩguo ũrũmbũye ngui nguũ ta nĩ?”

9 Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩtũmanĩra Ziba, ndungata ya Saũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndahe mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku indo ciothe iria ciarĩ cia Saũlũ na cia nyũmba yake. **10** Wee, hamwe na ariũ aku na ndungata ciaku, nĩ inyuĩ mũrĩmũrĩmagĩra mũgũnda, na mũkainũkia magetha, nĩgeetha mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku oonage irio. Nake Mefiboshethu, mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku, arĩĩagĩra irio metha-inĩ yakwa hĩndĩ ciothe.” (Na rĩrĩ, Ziba aarĩ na ariũ ikũmi na atano, na ndungata mĩrongo ĩrĩ.) **11** Ningĩ Ziba akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ndungata yaku nĩgwĩka o ũrĩa wothe mũthamaki, mwathi wakwa, egwatha ndungata yake ĩike.” Nĩ ũndũ ũcio Mefiboshethu aarĩagĩra irio metha-inĩ ya Daudi taarĩ ũmwe wa ariũ a mũthamaki. **12** Mefiboshethu aarĩ na kamwana geetagwo Mika, nao andũ othe a mũciĩ wa Ziba maarĩ ndungata cia Mefiboshethu. **13** Nake Mefiboshethu agĩtũũra Jerusalemu, tondũ aarĩagĩra irio metha-inĩ ya mũthamaki hĩndĩ ciothe, nake arĩ mwonju magũrũ meerĩ.

10 Thuutha wa mahinda macio, mũthamaki wa Aamoni agĩkua, nake Hanuni, mũriũ, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **2** Nake Daudi agĩciiria atĩrĩ, “Nĩnguonania ũtugi kũrĩ Hanuni mũrũ wa Nahashu, o ta ũrĩa ithe aanjikire maũndũ ma ũtugi.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũma andũ kũrĩ Hanuni makamũcakaithie nĩ ũndũ wa gũkuĩrwo nĩ ithe. Rĩrĩa andũ acio maatũmĩtwo nĩ Daudi maakinyire bũrũri-inĩ wa Aamoni-rĩ, **3** andũ arĩa maarĩ igweta a Aamoni makĩũria Hanuni mwathi wao atĩrĩ, “Ūreciiria Daudi nĩ thoguo aratĩa nĩ ũndũ wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithie? Githĩ Daudi ndatũmĩte andũ aya kũrĩ

we nĩgeetha matuĩrie na mathigaane itũũra rĩĩrĩ inene, nĩguo macooke marĩtunyane?” 4 Nĩ ũndũ ũcio Hanuni akĩnyiitithia andũ acio a Daudi, na akĩmenjithia nderu rwere rũmwe, na agĩtinia nguo ciao irima gatagatĩ ka njikarĩro, na akĩmaingata. 5 Hĩndĩ ĩrĩa Daudi eerirwo ũhoru ũcio, agĩtũma andũ makamatũnge tondũ andũ acio nĩmaconorithĩtio mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ikarai kũu Jeriko nginya nderu cianyu ikũre, mũcooke mũũke.” 6 Rĩrĩa Aamoni maamenyire atĩ nĩmatuĩkĩte kĩndũ kĩnungu harĩ Daudi-rĩ, makĩandĩka thigari cia magũrũ cia Asuriata ngiri mĩrongo ĩrĩ kuuma Bethi-Rehobu na Zoba, o na mũthamaki wa Maaka arĩ na andũ ake ngiri ĩmwe, o na ningĩ andũ ngiri ikũmi na igĩrĩ kuuma Tobu. 7 Nake Daudi aigua ũhoru ũcio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. 8 Nao Aamoni makiumagara, makĩara mĩhari ya mbũtũ cia mbaara kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩa inene, nao Asuriata a Zoba na Rehobu, na andũ a Tobu na a Maaka maarĩ oiki kũu werũ-inĩ. 9 Nake Joabu akĩona atĩ thigari nĩciarĩte mĩhari ya mbaara mbere yake o na thuutha wake; nĩ ũndũ ũcio agĩthuura mbũtũ imwe iria ciarĩ njamba mũno kũu Isiraeli, agĩcitũma ikarũe na Asuriata. 10 Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mũrũ wa nyina, na akĩmatũma makarũe na andũ a Amoni. 11 Joabu akiuga atĩrĩ, “Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ũũke ũndeithie; no Aamoni mangĩgũkĩria hinya-rĩ, nĩngũũka ngũteithie. 12 Wĩyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũe na ũcamba nĩ ũndũ wa andũ aitũ na nĩ ũndũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩegwĩka ũrĩa ekuona kwagĩrĩire maithe-inĩ make.” 13 Ningĩ Joabu na mbũtũ ciake magĩtharĩkĩra Asuriata,

nao makĩmoorĩra. **14** Rĩrĩa Aamoni moonire atĩ Asuriata nĩmaroora-rĩ, o nao makĩũrĩra Abishai, magĩtoonya thĩinĩ wa itũũra rĩrĩa inene. Nĩ ũndũ ũcio Joabu agĩcooka agĩtiga kũrũa na Aamoni na agĩthiĩ Jerusalemu. **15** Thuutha wa Asuriata kuona atĩ nĩmatorio nĩ andũ a Isiraeli-rĩ, magĩcookanĩrĩra hamwe rĩngĩ. **16** Hadadezeri aarehithĩtie Asuriata kuuma mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Farati; magĩthiĩ nginya Helamu marĩ hamwe, na Shobaki mũnene wa mbũtũ ya ita ya Hedadezeri, amatongoretie. **17** Rĩrĩa Daudi eerirwo ũhoru ũcio-rĩ, agĩcookanĩrĩra ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũĩ rwa Jorodani na magĩthiĩ nginya Helamu. Nao Asuriata makĩara mĩhari ya thigari cia mbaara igatũngane na Daudi, makĩrũa nake. **18** No rĩrĩ, Asuriata acio makĩũrĩra Isiraeli, nake Daudi akĩũraga andũ magana mũgwanja arĩa maatwarithagia ngaari ciao cia ita, na thigari cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩna. Ningĩ akĩũraga Shobaki mũnene wa mbũtũ ciao, agĩkuĩra kũu. **19** Rĩrĩa athamaki arĩa othe maarĩ ndungata cia Hadadezeri moonire atĩ nĩmahootwo nĩ Isiraeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na andũ a Isiraeli na magĩtuĩka a gwathagwo nĩo. Nĩ ũndũ ũcio Asuriata magĩtigĩra gũcooka gũteithia Aamoni hĩndĩ ĩngĩ.

11 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kĩmera yaakinya ihinda rĩrĩa athamaki maathiiaga mbaara-inĩ-rĩ, Daudi agĩtũma Joabu hamwe na andũ a mũthamaki na mbũtũ ciothe cia mbaara cia andũ a Isiraeli. Makĩananga Aamoni magĩcooka makĩrigiĩcĩria Raba. Nowe Daudi agĩtigwo Jerusalemu. **2** Hwaĩ-inĩ ũmwe-rĩ, Daudi agĩũkĩra akiuma gĩtanda-inĩ gĩake agĩthiĩ gũceeranga kũu igũrũ rĩa nyũmba ya ũthamaki. Arĩ

nyumba igurũ akiona mũndũ-wa-nja agĩthamba. Mũndũ-wa-nja ũcio aarĩ mũthaka mũno, **3** nake Daudi agĩtũma mũndũ agatũrie ũhoru wake. Mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ũcio ti Bathisheba, mwarĩ wa Eliamu mũtũmia wa Uria ũrĩa Mũhiti?” **4** Hĩndĩ ĩyo Daudi agĩtũma andũ makamũgĩre. Mũndũ-wa-nja ũcio agĩũka kũrĩ Daudi, nake agĩkoma nake. (Nĩgũkorwo nĩethereetie ihinda rĩake rĩa mweri), nake agĩgĩcookera gwake mũciĩ. **5** Mũndũ-wa-nja ũcio akĩgĩa nda na agĩtũmanĩra Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndĩ na nda.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũma mũndũ athĩ kũrĩ Joabu amwĩre atĩrĩ: “Ndũmĩra Uria ũrĩa Mũhiti.” Nake Joabu agĩtũma Uria kũrĩ Daudi. **7** Rĩrĩa Uria ookire, Daudi akĩmũũria ũhoru wa ũrĩa Joabu aatarĩ, na ũhoru wa ũrĩa thigari ciatarĩ, na ũrĩa mbaara yathiiaga na mbere. **8** Ningĩ Daudi akĩra Uria atĩrĩ, “Ikũrũka gwaku mũciĩ ũgethambe magũrũ.” Nĩ ũndũ ũcio Uria akiuma nyumba ya ũthamaki, na akĩrũmĩrĩrio kĩheo kuuma kũrĩ mũthamaki. **9** No Uria agĩkoma itoonyero-inĩ rĩa nyumba ya ũthamaki hamwe na ndungata ciothe cia mwathi wake, na ndaigana gũikũrũka athĩ gwake mũciĩ. **10** Rĩrĩa Daudi eerirwo atĩrĩ, “Uria ndaanathĩ mũciĩ,” akĩmũũria atĩrĩ, “Githĩ to hĩndĩ woka kuuma kũraya? Nĩ kĩ kĩragiririe ũthĩ mũciĩ?” **11** Uria akĩra Daudi atĩrĩ, “Ithandũkũ rĩa Jehova, na andũ a Isiraeli na a Juda maikarĩte hema-inĩ, na mwathi wakwa Joabu na andũ a mwathi wakwa maikarĩte kambĩ kũu werũ-inĩ. Ingĩrahotire atĩa gũthĩ mũciĩ gwakwa, ngarĩe na nganyue, na ngome na mũtũmia wakwa? Ti-itherũ o ta ũrĩa ũtũũraga muoyo, ndingĩka ũndũ ta ũcio!” **12** Ningĩ

Daudi akīmwīra atīrī, “Ikara gūkū mūthenya ūngī ūmwe, na rūciū nīngagūtūma ūcooke.” Nī ūndū ūcio Uria agīkara Jerusalemu mūthenya ūcio na ūcio ūngī warūmīrīre. **13** Hīndī ĩrīa Daudi aamwītire, akīrīanīra na akīnyuuanīra nake, ningī Daudi agītūma arīo nī njoohi. No hwaī-inī Uria agīthīi gūkoma mūgeeka-inī wake arī hamwe na ndungata cia mwathi wake; ndaigana gūthīi gwake mūciī. **14** Rūciinī Daudi akīandīkīra Joabu marūa, akīmanengera Uria atware. **15** Marūa macio maandīkītuo atīrī, “Twarā Uria harīa mbaara īhīire mūno. Ūcooke ūmūtiganīrie nīgeetha ooragwo.” **16** Rīrīa Joabu aarigiicīrie itūūra rīrīa inene, akīga Uria harīa aamenyaga nīho haarī agītīri arīa maarī njamba. **17** Hīndī ĩrīa andū a itūūra rīu inene mookire kūrūa na Joabu-rī, andū amwe a mbūtū cia ita cia Daudi makīūrāgwo; o nake Uria ūrīa Mūhiti agīkua. **18** Joabu agītūma mūndū kūrī Daudi akamūhe ūhorō wothe wa mbaara īyo. **19** Nake agīatha mūndū ūcio aatūmire atīrī: “Warīkia kūhe mūthamaki ūhorō ūyū wothe wa mbaara, **20** marakara ma mūthamaki maahota kūrīrīmbūka, nake aahota gūkūūria atīrī, ‘Nī kīi gītūmire mūkuhīrīrie mūno itūūra inene mūkarūe? Kaī mūtooī atī no mamūrathe na mīguī marī rūthingo-inī? **21** Nūū woragire Abimeleku mūrū wa Jerubu-Beshethu? Githī ti mūndū-wa-nja wamūikīrie ihiga rīa gīthīi arī rūthingo-inī igūrū? Githī ti kīo gīatūmire akuīre kūu Thebezu? Nī kīi kīratūmire mūthīi hakuhī mūno na rūthingo?’ Angīgakūūria ūguo-rī, nawe ūkaamūcookeria atīrī, ‘O nayo ndungata yaku, Uria ūrīa Mūhiti nīmūkuū.’” **22** Nake mūndū ūcio akiumagara agīthīi, na aakinya, akīra Daudi

maündũ mothe marĩa Joabu aamũtũmĩte akoige. **23** Nake mũndũ ũcio watũmĩtwo akĩira Daudi atĩrĩ, “Andũ acio maratũkĩririe hinya, marooka kũrũa na ithuĩ werũ-inĩ, no tũrakĩmahũndũra nginya itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra rĩrĩa inene. **24** Hĩndĩ ĩyo aikia a mĩguĩ maraikĩria ndungata ciaku mĩguĩ marĩ rũthingo igũrũ, na andũ amwe a mũthamaki nĩmakuĩte. O na ningĩ ndungata yaku, Uria ũrĩa Mũhiti, nĩĩkuĩte.” **25** Nake Daudi akĩira mũndũ ũcio atĩrĩ, “Thiĩ wĩre Joabu atĩrĩ: ‘Tiga kũigua ũũru nĩ ũhoro ũcio; rũhiũ rũniinaga mũndũ ũmwe o ta ũrĩa rũniinaga ũrĩa ũngĩ. Thiĩ na mbere gũtharĩkĩra itũũra rĩu inene ũrĩanange.’ Wĩre Joabu ũguo nĩgeetha ũmũũmĩrĩrie.” **26** Rĩrĩa mũtũmia wa Uria aigũire atĩ mũthũuriwe nĩakuĩterĩ, akĩmũcakaĩra. **27** Ihinda rĩa gũcakaya rĩathira-rĩ, Daudi akiuga areehwo gwake nyũmba, nake agĩtuĩka mũtũmia wake, na akĩmũciarĩra kahĩ. No rĩrĩ, ũndũ ũcio Daudi ekĩte nĩwarakaririe Jehova.

12 Nake Jehova agĩtũma Nathani kũrĩ Daudi. Na aakinya harĩ we Nathani akĩira Daudi atĩrĩ, “Itũũra-inĩ rĩmwe nĩ kwarĩ na andũ eerĩ, ũmwe aarĩ gĩtonga na ũrĩa ũngĩ aarĩ mũthĩĩni. **2** Mũndũ ũcio warĩ gĩtonga aarĩ na ndũũru nyingĩ cia ng’ondũ na cia ng’ombe, **3** no ũcio warĩ mũthĩĩni ndaarĩ na kĩndũ tiga o kamwatĩ kanini aagũrĩte. Agĩkarera, nako gagĩkũra karĩ hamwe nake na ciana ciake. Kaarĩaga irio ciake, na gakanyuuagĩra gĩkombe gĩaake na gaakomaga gĩthũri-inĩ gĩaake. Nako kaarĩ o ta mwarĩ. **4** “Na rĩrĩ, mũgeni agĩũka gwa gĩtonga kũu, no gĩtonga kũu gĩkĩrega kuoya ng’ondũ ĩmwe yakĩo kana ng’ombe gĩthondekere mũgeni ũcio wokĩte gwakĩo gĩa kũrĩa.

Handũ ha ũguo, gĩkĩoya kamwatĩ karĩa kaarĩ ka mũthĩini na gĩgĩthĩnjĩra mũndũ ũcio wokĩte gwakĩo mũciĩ.” **5** Daudi agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wa mũndũ ũcio, akĩĩra Nathani atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, mũndũ ũcio wĩkĩte ũguo agĩrĩrwo nĩ gũkua! **6** No nginya arĩhe kamwatĩ kau maita mana, tondũ nĩekĩte ũndũ ta ũcio na akaaga kũiguanĩra tha.” **7** Hĩndĩ ĩyo Nathani akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Wee nĩwe mũndũ ũcio! Ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Ndagũitĩrĩrie maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli, na ngĩkũhonokia kuuma guoko-inĩ gwa Saũlũ. **8** Nĩndakũheire nyũmba ya mwathi waku, o na ngĩkũhe atumia a mwathi waku maikare gĩthũri-inĩ gĩaku. Nĩndakũheire nyũmba ya Isiraeli na Juda. Na kũngĩkorwo maũndũ macio maarĩ manini na matiakũiganĩte-rĩ, nĩingĩakũheire maũndũ mangĩ maingĩ. **9** Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũnyarare kiugo kĩa Jehova, ũgeeka ũũru maitho-inĩ make? Nĩwooragithirie Uria ũrĩa Mũhiti na rūhiũ rwa njora, na ũkĩoya mũtumia wake atuĩke mũtumia waku. Wamũragithirie na rūhiũ rwa njora rwa andũ a Amoni. **10** Na nĩ ũndũ ũcio, rūhiũ rwa njora rūtikeehera nyũmba yaku, nĩ ũndũ nĩwaanyararire nĩĩ, na ũkĩoya mũtumia wa Uria ũrĩa Mũhiti atuĩke mũtumia waku.’ **11** “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩngũkũrehithĩria thĩĩna kuuma nyũmba yaku wee mwene. O maitho-inĩ maku nĩngoya atumia aku, ndĩmahe mũndũ wa nyũmba yaku, nake nĩagakoma na atumia acio aku mũthenya barigici. **12** Wekire ũndũ ũcio na hitho, no Nĩĩ ngeeka ũndũ ũyũ mũthenya barigici andũ a Isiraeli othe makĩonaga.” **13** Hĩndĩ ĩyo Daudi akĩĩra Nathani atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩirie Jehova.”

Nathani agĩcookia atĩrĩ, “Jehova nĩakwehereirie mehia maku. Ndũgũkua. **14** No tondũ nĩtũmĩte thũ cia Jehova imũmene mũno nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo-rĩ, mwana ũcio ũciarĩrwo nĩegũkua.” **15** Nathani aarĩkia kũinũka mũciĩ-rĩ, Jehova agĩtũma mwana ũcio mũtumia wa Uria aaciarĩre Daudi arũare. **16** Daudi agĩthaita Ngai nĩ ũndũ wa mwana ũcio. Akĩhinga kũrĩa irio, agĩtoonya nyũmba yake, agĩkoma thĩ ũtukũ ũcio wothe. **17** Nao athuuri a nyũmba yake magĩthĩ hakuhĩ nake nĩguo mamũrũgamie na igũrũ nowe akĩrega, na ndaigana kũrĩanĩra irio nao. **18** Mũthenya wa mũgwanja wakinya-rĩ, mwana ũcio agĩkua. Nacio ndungata cia Daudi igĩtigĩra kũmwĩra atĩ mwana ũcio nĩakuĩte. Tondũ cioigire atĩrĩ, “Rĩrĩa mwana oima muoyo, twarĩrie Daudi na akaaga gũtũthikĩrĩra. Twahota atĩa kũmwĩra atĩ mwana nĩakuĩte? Aahota kwĩgera ngero.” **19** No Daudi akĩona atĩ ndungata ciake nĩciaheehanaga, akĩmenya atĩ mwana ũcio nĩakuĩte. Nake akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ mwana akuĩte?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩakuĩte.” **20** Hĩndĩ ĩyo Daudi agĩũkĩra. Aarĩkia gwĩthamba, akĩhaka maguta na akĩgarũrĩra nguo ciake, agĩthĩ nyũmba ya Jehova, akĩinamĩrĩra, na akĩhooya. Ningĩ agĩcooka agĩthĩ gwake mũciĩ, agĩtia irio, nao andũ ake makĩmũrehere, akĩrĩa. **21** Ndungata ciake ikĩmũũria atĩrĩ, “Ūreka ũguo nĩkĩ? Rĩrĩa mwana ararĩ muoyo nĩũrehingĩte na ũkarĩra, no mwana akua-rĩ, wokĩra na warĩa irio!” **22** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa mwana ararĩ muoyo-rĩ, ndĩrehingaga na ngarĩra. ngĩciiria atĩrĩ, ‘Nũũ ũũĩ? Jehova aahota kũnjiguĩra tha areke mwana ũcio atũũre muoyo.’ **23** No rĩu tondũ nĩakuĩte-rĩ, nĩ kĩĩ gĩgũtũma ndĩhinge? Ndaahota

kūmūriūkia? Nĩ niĩ ngaathiĩ kūrĩ we, no ndangĩcooka kūrĩ niĩ.” 24 Hĩndĩ ĩyo Daudi akĩhooreria mūtumia wake Bathisheba, agĩthiĩ kūrĩ we na agĩkoma nake. Nake agĩciara kahiĩ; nao magĩgatua Solomoni. Nake Jehova agĩkenda; 25 na tondũ Jehova nĩakendete-rĩ, agĩtũma mūnabii Nathani athiĩ agakahe rĩtwa Jedidia. 26 Hĩndĩ ĩyo Joabu akĩhũura Raba itũura rĩa andũ a Amoni, na agĩtunyana kĩhingo kĩa hinya kĩa ũthamaki. 27 Ningĩ Joabu agĩtũma andũ kūrĩ Daudi, akiuga atĩrĩ, “Nĩhũũranĩte na itũura rĩa Raba o na ngatunyana maaĩ marĩo. 28 Na rĩrĩ, cookanĩrĩria ikundi icio ingĩ cia mbūtũ cia ita, nĩguo ithiūrũrũkĩrie itũura rĩu inene irĩngwatĩre. Angĩkorwo ti ũguo nĩngwĩgwatĩra itũura rĩu inene, narĩo rĩitanagio na niĩ.” 29 Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩcookanĩrĩria mbūtũ ciake ciothe cia ita agĩthiĩ Raba, na akĩrĩtharĩkĩra, akĩrĩtunyana. 30 Nake akĩoya thũmbĩ ya mūtwe ya mũthamaki wao, na ũritũ wayo warĩ taranda ĩmwe ya thahabu, na nĩ yagemetio na tũhiga twa goro, nayo ikĩgĩrĩrwo mūtwe wa Daudi. Nake agĩtaha indo nyingĩ mũno kuuma itũura rĩu inene, 31 akĩrutũrũra aikari akuo, akĩmahe wĩra wa gwatũra mbaũ na mĩthumeno, na aruti wĩra na harũ cia igeri na wa mathanwa, na wĩra wa gũthondeka maturubarĩ. Nake eekire ũguo matũura-inĩ mothe ma Aamoni. Thuutha ũcio Daudi na mbūtũ ciake ciothe cia ita magĩcooka Jerusalemu.

13 Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Abisalomu mūrũ wa Daudi aarĩ na mwarĩ wa nyina mũthaka mũno wetagwo Tamaru, nake Amunoni mūrũ wa Daudi akĩmwenda mũno. 2 Amunoni agĩtangĩka nginya agĩtũma nĩ mūrũaru

nĩ ũndũ wa mwarĩ wa ithe Tamaru, nĩgũkorwo aarĩ mũirĩtu gathirange, na nĩonaga arĩ hinya kũmwĩka ũndũ o na ũrĩkũ. **3** Na rĩrĩ, Amunoni aarĩ na mũratawe wetagwo Jonadabu mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi. Jonadabu aarĩ mũndũ mwara mũno. **4** Akĩũria Amunoni atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte wee mũrũ wa mũthamaki woneke o ũkĩhinyĩrĩrĩka rũciinĩ o rũciinĩ? Kaĩ ũtangĩnjĩra gĩtũmi?” Amunoni akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kwenda nyendeete Tamaru, mwarĩ wa nyina na Abisalomu mũrũ wa baba.” **5** Jonadabu akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ ũrĩrĩ na wĩtue atĩ ũrĩ mũrũaru. Rĩrĩa thoguo arĩuka gũkuona, ũmwĩre atĩrĩ, ‘No nyende mwarĩ wa baba Tamaru oke aahe kĩndũ gĩa kũrĩa. Andugĩre irio ngĩonaga, nĩguo ndĩmuone, na ningĩ ndĩe acinyiitĩte na guoko gwake.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Amunoni agĩkoma na agĩtua nĩ mũrũaru. Na rĩrĩa mũthamaki ookire kũmuona, Amunoni akĩmwĩra atĩrĩ, “No nyende mwarĩ wa baba Tamaru oke aathondekere tũmĩgate ngĩonaga, nĩguo ndĩe anyiitĩte na guoko gwake.” **7** Daudi agĩtũmanĩra Tamaru nyũmba-inĩ ya ũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ nyũmba ya mũrũ wa thoguo Amunoni, ũmũthondekere irio.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Tamaru agĩthiĩ nyũmba ya mũrũ wa ithe Amunoni, akĩmũkora akomete. Akĩoya mũtu, akĩũkanda, agĩthondeka mũgate Amunoni akĩmuonaga, na akĩũruga. **9** Agĩcooka akĩoya rũgĩo, akĩmũihũrĩra mũgate, nowe akĩrega kũrĩa. Amunoni akiuga atĩrĩ, “Andũ othe nĩmeherio haha.” Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makiuma nja, makĩmũtiga. **10** Hĩndĩ ĩyo Amunoni akĩĩra Tamaru atĩrĩ, “Ndehera irio haha nyũmba yakwa ya toro, nĩguo ndĩe ũcinyiitĩte na guoko gwaku.” Nake

Tamaru akīoya mūgate ūrīa aathondekete, akīūtwarīra mūrū wa ithe Amunoni nyūmba yake ya toro. **11** No rīrīa aamūtwarīire nīguo arīe, Amunoni akīmūnyiita, akiuga atīrī, “Ūka ngome nawe, mwarī wa baba.” **12** Nake akīmwīra atīrī, “Aca, mūrū wa baba! Tiga kūnyiita na hinya. Ūndū ta ūyū ndwagīrīire gwīkwo Isiraeli! Tiga gwīka ūndū ūyū wa waganu. **13** Ha ūhoro wakwa nago atīa? Thoni ciakwa ingīcitwara nakū? O nawe-rī, ūhoro waku ūgūikara atīa? Ūkuoneka ūhaana ta mūdū ūmwe wa andū arīa aaganu na akīgu thīnī wa Isiraeli. Ndagūthaita aria na mūthamaki; tondū ndangīgīria ūūhīkie.” **14** Nowe akīrega kūmūigua, na tondū aarī na hinya kūmūkīra, akīmūnyiita na agīkoma nake na hinya. **15** Ningī Amunoni akīmūthūūra na rūthūuro rūnene makīria. Ti-itherū, aamūthūūrīre gūkīra ūrīa aamwendete. Amunoni akīmwīra atīrī, “Ūkīra, wehere haha!” **16** Tamaru akīmwīra atīrī, “Aca! Kūnyingata thīī nī ihītia inene makīria gūkīra ūguo wanjīka.” Nowe akīrega kūmūigua. **17** Nake Amunoni agīita ndungata yake, akīmīra atīrī, “Eheria mūdū-wa-nja ūyū haha, na oima ūhinge mūrango.” **18** Nī ūndū ūcio ndungata yake ikīmūikia na nja, na ikīhinga mūrango. Nake Tamaru eehumbīte nguo ndaaya yagemetio na magemio ma goro, tondū airītu arīa gathirange a mūthamaki meehumbaga nguo ta īyo. **19** Tamaru akīitīrīria mūhu mūtwe, na agītarūra nguo īyo ndaaya ng’emie īrīa eehumbīte. Agīcōoka akīgīrīra guoko gwake mūtwe, agīthīī akīrīraga aanīrīire. **20** Nake mūrū wa nyina Abisalomu akīmūūria atīrī, “Kaī muuma na Amunoni, mūrū wa thoguo? Rīu ta

gĩkire, mwarĩ wa maitũ, tondũ we nĩ mũrũ wa thoguo. Tiga kũigua ũũru ngoro nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio.” Nake Tamaru agĩtũũra mũciĩ kwa mũrũ wa nyina Abisalomu, arĩ mũndũ-wa-nja ũrĩ na kĩaha kĩnene. **21** Hĩndĩ ĩrĩa Mũthamaki Daudi aigũire maũndũ macio mothe-rĩ, akĩrakara mũno. **22** Abisalomu ndaigana kwaria na Amunoni ũndũ o na ũrĩkũ, mwega kana mũũru; nĩathũũrĩre Amunoni tondũ nĩaconorithĩtie mwarĩ wa nyina Tamaru. **23** Mĩaka ĩrĩ yathira, hĩndĩ ĩrĩa amuri a ng’ondũ guoya a Abisalomu maarĩ kũu Baali-Hazoru hakuhĩ na mũhaka wa Efiraimu-rĩ, agĩta ariũ a mũthamaki othe mathĩĩ kuo. **24** Abisalomu agĩthĩĩ kũrĩ mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndungata yaku nĩĩtĩte amuri ng’ondũ guoya. Hihĩ mũthamaki na anene ake no moke tũkorwo hamwe.” **25** Mũthamaki agĩcookia atĩrĩ, “Aca, mũrũ wakwa. Tũtiagĩrĩrwo nĩ gũthĩĩ ithuothe; twahota gũtuĩka mũrigo harĩwe.” O na gũtuĩka Abisalomu nĩamũthaithire-rĩ, nĩaregire biũ gũthĩĩ, no akĩmũhe kĩrathimo gĩake. **26** Ningĩ Abisalomu akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ti ũguo-rĩ, ndagũthaitha ũreke mũrũ wa baba Amunoni athĩĩ na ithuĩ.” Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma athĩĩ na inyuĩ?” **27** Nowe Abisalomu akĩmũringĩrĩria, na nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩreka Amunoni mathĩĩ nake, hamwe na ariũ acio angĩ a mũthamaki. **28** Abisalomu agĩatha andũ ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai! Rĩrĩa Amunoni arĩkorwo akenete nĩ kũnyua ndibei akarĩĩo, na inyuĩ ndĩmwĩre atĩrĩ, ‘Ringai agwe thĩ,’ hĩndĩ ĩyo mũũragei. Mũtigitigĩre. Githĩ ti nĩ ndĩmũheete watho ũcio? Ũmĩrĩriai mũtuĩke njamba.” **29** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Abisalomu magĩĩka Amunoni o ta ũrĩa

Abisalomu aamaathĩte. Hĩndĩ ĩyo ariũ othe a mũthamaki magĩũkĩra, makĩhaica nyũmbũ ciao, makĩũra. **30** Marĩ njĩra-inĩ makĩũra-rĩ, ũhoru ũcio ũgĩkinyĩra Daudi, akĩrwo atĩrĩ, “Abisalomu nĩoragĩte ariũ othe a mũthamaki; gũtirĩ o na ũmwe ũtigarĩte.” **31** Nake mũthamaki agĩũkĩra, agĩtembũranga nguo ciake, agĩkoma thĩ; o nacio ndungata ciake ikĩrũgama hakuhĩ nake, na igĩtembũranga nguo ciacio. **32** No Jonadabu mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, tiga gwĩciiria atĩ moragĩte ariũ othe a mũthamaki; no Amunoni wiki ũkuĩte. Ũndũ ũcio ũtũire ũrĩ muoroto wa Abisalomu kuuma mũthenya ũrĩa Amunoni aanyiitire mwarĩ wa nyina Tamaru na hinya. **33** Mũthamaki mwathi wakwa ndagĩrĩrwo nĩkũrũmbũiya ũhoru ũcio wa atĩ ariũ othe a mũthamaki nĩmakuĩte. Amunoni nowe wiki ũkuĩte.” **34** Hĩndĩ ĩyo Abisalomu nĩakoretwo orĩte. Na rĩrĩ, mũndũ ũrĩa warangagĩra itũũra agĩcũthĩrĩria na akĩona andũ aingĩ njĩra-inĩ mwena wake wa ithũiro, maikũrũkĩire mwena-inĩ wa kĩrĩma. Nake mũrangĩri agĩthĩ akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Nĩndĩrona andũ mwena ũũrĩa wa Horonaimu, mwena-inĩ wa kĩrĩma.” **35** Jonadabu akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ta kĩone, ariũ a mũthamaki marĩ haha; o ta ũrĩa ndungata yaku ikwĩrĩre, ũguo noguo gũtarĩi.” **36** Na aarĩkia kwaria o ro ũguo-rĩ, ariũ a mũthamaki magĩũka makĩrĩraga na mũgambo mũnene. O nake mũthamaki na ndungata ciake ciothe makĩrĩra marĩ na ruo rũnene. **37** Nake Abisalomu akĩra agĩthĩ gwa Talimai mũrũ wa Amihudi, mũthamaki wa Geshuru. Nowe Mũthamaki Daudi agĩcakaĩra mũriũ mũthenya o mũthenya. **38** Thuutha wa Abisalomu kũũrĩa

Geshuru, aikarire kuo mīaka itatū. **39** Nayo ngoro ya mūthamaki nīyeriragīria gūthiī kūrī Abisalomu, tondū nīahooreretio ūhoro-inī ūkonīī gīkuū kīa Amunoni.

14 Na rīrī, Joabu mūrū wa Zeruia nīamenyete atī ngoro ya mūthamaki nīyeriragīria kuona Abisalomu. **2** Nī ūndū ūcio, Joabu agītūma mūdū athiī Tekoa akagīire mūdū-wa-nja warī mūūgī, areehwo kuuma kūu. Akīira mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Wītue atī nīuracakaya. Wīhumbe nguo cia macakaya, na ndūkehake maguta o na marīkū. Wītue ta mūdū-wa-nja ūkarīte matukū maingī akīrīrīra mūdū mūkuū. **3** Ūcooke ūthiī kūrī mūthamaki ūmwarīrie ciugo ici.” Nake Joabu akīmwīra ūrīa ekuuga. **4** Rīrīa mūdū-wa-nja ūcio wa kuuma Tekoa aathiire kūrī mūthamaki, akīgūithia, agīturumithia ūthiī thī nīguo amūhe gītīo, akīmwīra atīrī, “Wee mūthamaki, ndeithia!” **5** Nake mūthamaki akīmūūria atīrī, “Nī kīī kīragūthīīnia?” Nake akiuga atīrī, “Ti-itherū nīī ndī mūdū-wa-nja wa ndigwa; mūthuari wakwa nīakuīte. **6** Nīī ndungata yaku ndīrarī na ariū eerī. Nao maroogitana me mūgūnda, na harakīaga mūdū hau wa kūmateithūrana. Ūmwe aragūtha ūrīa ūngī na aramūūraga. **7** Na rīrī, mūhīrīga wothe nīūūkīrīire ndungata yaku; ūkoiga atīrī, ‘Tūnengere mūdū ūrīa ūragīte mūrū wa nyina, nīgeetha tūmūūrage nī ūndū wa muoyo wa mūrū wa nyina ūrīa ooragīte; tūkīniine mūgai o nake.’ Nao mangīka ūguo no mahorie ikara rīrīa rīraakana, na no rīo riiki ndigairie, maniine rītwa rīa mūthuari wakwa, o na maniine njiaro ciake gūkū thī.” **8** Nake mūthamaki akīira mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Inūka, na nīngūruta watho nī ūndū waku.” **9** No mūdū-wa-nja

ũcio wa Tekoa akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, reke ũũru ũcio ũnjookerere hamwe na nyũmba ya baba, na ũreke wee mũthamaki na gĩtĩ gĩaku gĩa ũthamaki wage gũcookererwo nĩ ũũru o na ũrĩkũ.” **10** Nake mũthamaki agĩcookia atĩrĩ, “Mũndũ o na ũ angĩkwĩra ũndũ o na ũrĩkũ, mũrehe kũrĩ nĩ, nake ndagacooka gũgũthĩnia rĩngĩ.” **11** Nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke mũthamaki agwete rĩtwa rĩa Jehova Ngai wake, nĩguo agĩrĩrĩe mũrĩhĩria wa thakame ndakae kũũragana rĩngĩ, nĩgeetha mũriũ wakwa ndakae kũũragwo.” Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo-rĩ, gũtirĩ rũcuĩrĩ o na rũmwe rwa mũtwe wa mũrũguo rũkũgũa thĩ.” **12** Ningĩ mũndũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndungata yaku ikwĩre kiugo wee mũthamaki, mwathi wakwa.” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Kĩarie.” **13** Mũndũ-wa-nja ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte wee ũthondeke ũndũ ta ũyũ wa gũũkĩrĩra andũ a Ngai? Rĩrĩa mũthamaki oiga ũguo-rĩ, githĩ tiwe wĩtũrĩre ciira, nĩgũkorwo mũthamaki ndacooketie mũriũ wake ũrĩa mũingate mũciĩ? **14** Ta ũrĩa maaĩ maitĩkaga thĩ, marĩa matangĩoeke-rĩ, no taguo arĩ o nginya ithuĩ tũkue. No Ngai ndarutaga mũndũ muoyo; handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, athondekaga njĩra nĩgeetha mũndũ ũrĩa mũingate ndakae gũtũũra ta ateetwo biũ agathengio harĩ we. **15** “Na rĩrĩ, njũkĩte gũkwĩra ũhoro ũyũ wee mũthamaki mwathi wakwa tondũ andũ nĩmatũmĩte nĩ ndĩtigĩre. Ndungata yaku ĩciirĩtie atĩrĩ, ‘Nĩ nĩngwarĩria mũthamaki; no gũkorwo nĩegwĩka ũrĩa ndungata yake ikũmũũria; **16** no gũkorwo mũthamaki nĩegwĩtikĩra kũhonokia ndungata

yake kuuma guoko-inĩ kwa mündũ ũrĩa ũrageria gütũniina nĩ hamwe na mũriũ wakwa, matweherie kuuma kũrĩ igai rĩrĩa twaheirwo nĩ Ngai.’ 17 “Na rĩrĩ, ndungata yaku ĩgũkwĩra atĩrĩ, ‘Kiugo gĩaku mũthamaki mwathi wakwa kĩrondeehere ũhurũko, nĩgũkorwo mũthamaki mwathi wakwa ahaana ta mũraika wa Ngai wa gũkũũrana wega na ũũru. Jehova Ngai waku aroikara nawe.” 18 Hĩndĩ ĩyo mũthamaki akĩra mündũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Ndũkaahithe ũndũ o wothe ũrĩa ngũkũũria.” Nake mündũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa nĩakĩarie.” 19 Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Githĩ mütinyiitanĩire na Joabu ũhoru-inĩ ũyũ wothe?” Nake mündũ-wa-nja akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa ũtũũraga muoyo, wee mũthamaki mwathi wakwa, gũtirĩ mündũ ũngĩhũgũra mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho, aregane na ũndũ o wothe ũrĩa mũthamaki mwathi wakwa angiuga. ĩĩ nĩguo, nĩ ndungata yaku Joabu yanjĩĩre njike ũndũ ũyũ, na nĩwe wĩkĩrĩte ciugo ici ciothe kanua-inĩ ka ndungata yaku. 20 Nake Joabu, ndungata yaku nĩwe wĩkĩte ũguo nĩgeetha agarũre ũndũ ũrĩa ũrĩ ho ihinda rĩrĩ. Mwathi wakwa arĩ ũũgĩ ta wa mũraika wa Ngai; nĩamenyaga ũndũ wothe ũrĩa wĩkĩkaga bũrũri-inĩ.” 21 Mũthamaki akĩra Joabu atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩngwĩka ũguo. Thiĩ, ũcookie mwanake ũcio ti Abisalomu.” 22 Joabu akĩgũithia aturumithĩtie ũthiũ thĩ nĩguo amũhe gĩtĩo, na akĩrathima mũthamaki. Joabu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũmũthĩ ndungata yaku nĩyamenya atĩ nĩrĩkĩtie gwĩtĩkĩrĩka maitho-inĩ maku mũthamaki mwathi wakwa, tondũ mũthamaki nĩetĩkĩrĩte ihooya rĩa ndungata

yake.” **23** Hĩndĩ ĩyo Joabu agĩthĩĩ Geshuru, na agĩcookia Abisalomu Jerusalemu. **24** Nowe mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “No nginya athĩĩ mũciĩ gwake mwene; ndakarekwo oone ũthiũ wakwa.” Nĩ ũndũ ũcio Abisalomu agĩthĩĩ mũciĩ gwake na ndaigana kuona ũthiũ wa mũthamaki. **25** Thĩĩnĩ wa Isiraeli guothe gũtiarĩ mũndũ ũngĩ o na ũmwe waganagwo gũthakara ta Abisalomu. Kuuma rūcuĩrĩ rwake rwa mūtwe nginya nyarĩrĩ ciake ndaarĩ na kameni. **26** Rĩrĩa rĩothe eenjaga njuĩrĩ cia mūtwe wake, nĩenjagwo o mwaka wathira rĩrĩa njuĩrĩ yamũritũhĩra mũno, angĩamĩthimire, ũritũ wayo wakoragwo ũrĩ cekeri magana meerĩ, kũringana na gĩthimi kĩa mũthamaki. **27** Nake Abisalomu nĩaciarire aanake atatũ na mũirĩtu ũmwe. Nake mwarĩ eetagwo Tamaru, na aarĩ mũndũ-wa-nja mũthaka. **28** Abisalomu aatũurire mĩaka ĩrĩ Jerusalemu atarĩ oona ũthiũ wa mũthamaki. **29** Ningĩ Abisalomu agĩtũmanĩra Joabu nĩguo amũtũme kũrĩ mũthamaki, no Joabu akĩrega gũthĩĩ kũrĩ we. Ningĩ akĩmũtũmanĩra riita rĩa keerĩ, no akĩrega gũthĩĩ. **30** Hĩndĩ ĩyo akĩira ndungata ciake atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũgũnda wa Joabu ũhakanĩte na wakwa, na arĩ na cairi kuo. Thiĩĩ mũmĩcine na mwaki.” Nĩ ũndũ ũcio ndungata cia Abisalomu ikĩgwatia mũgũnda ũcio mwaki ũkĩhĩa. **31** Hĩndĩ ĩyo Joabu agĩthĩĩ mũciĩ kwa Abisalomu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũma ndungata ciaku icine mũgũnda wakwa?” **32** Nake Abisalomu akĩira Joabu atĩrĩ, “Ndagũtũmanĩire, ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Ūka, nĩguo ngũtũme kwa mũthamaki, ũkamũurie atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũmire nyume Geshuru? Ũngĩrĩ ũndũ mwega korwo nĩkuo ndũũraga o na rĩu!” Rĩu-rĩ, nĩngwenda kuona

ũthiũ wa mũthamaki, na hangĩkorwo nĩ harĩ na ũndũ njikĩte mũũru, nĩakĩnjũrage.” 33 Nĩ ũndũ ũcio Joabu agĩthiĩ kũrĩ mũthamaki, na akĩmũhe ũhoru ũcio. Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩĩta Abisalomu, nake agĩũka, akĩnamĩrĩra aturumithĩtie ũthiũ thĩ mbere ya mũthamaki. Nake mũthamaki akĩmumunya Abisalomu.

15 Na rĩrĩ, thuutha wa maũndũ macio, Abisalomu agĩĩthondekera ngaari cia ita na mbarathi, na andũ mĩrongo ĩtano a gũthiiaga mbere yake mateng’erete. 2 Nake ookĩraga rũciinĩ tene akarũgama mũkĩra-inĩ wa njĩra ĩrĩa yathiiaga kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩrĩa inene. Na rĩrĩa mũndũ o wothe ooka arĩ na mateta ma gũtwarĩra mũthamaki nĩguo atue itua-rĩ, Abisalomu akamwĩta, akamũũria atĩrĩ, “Uumĩte itũũra rĩrĩkũ?” Nake akamũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku yumĩte mũhĩrĩga-inĩ ũmwe wa Isiraeli.” 3 Ningĩ Abisalomu akamwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ mateta maku nĩ ma kĩhooto na nĩ magĩrĩire, no gũtirĩ mũndũ ũthuurĩtwo wa kũrũgamĩrĩra mũthamaki ũngĩgũthikĩrĩria.” 4 Ningĩ Abisalomu akamwĩra atĩrĩ, “Naarĩ korwo ndaatuuu mũciiri wa bũrũri ũyũ! Hĩndĩ ĩyo mũndũ o wothe ũrĩ na mateta kana ciira no ooke kũrĩ nĩ, na nĩ ngatigĩrĩra ciira wake nĩwatuuu na kĩhooto.” 5 Ningĩ hĩndĩ ciothe rĩrĩa mũndũ wothe amũkuhĩrĩria ainamĩrĩre mbere yake, Abisalomu agatambũrũkia guoko, akamũhĩmbĩria na akamũmumunya. 6 Abisalomu ekaga ũguo kũrĩ andũ othe a Isiraeli arĩa mookaga kũrĩ mũthamaki gũcaria kĩhooto, na nĩ ũndũ ũcio akĩguucĩrĩria ngoro cia andũ a Isiraeli. 7 Na rĩrĩ, mĩaka ĩna yathira, Abisalomu akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Njĩtikĩria thĩ Heberoni

nĩgeetha ngahingie mwĩhĩtwa ũrĩa ndeehĩtire harĩ Jehova. **8** Hĩndĩ ĩrĩa ndungata yaku yatũũraga Geshuru kũu Suriata, nĩndehĩtire na mwĩhĩtwa ngiuga atĩrĩ, ‘Jehova angĩkanjookia Jerusalemu, nĩngamũhooya ndĩ kũu Hebironi.’” **9** Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ na thayũ.” Nĩ ũndũ ũcio Abisalomu agĩthiĩ Hebironi. **10** Hĩndĩ ĩyo Abisalomu agĩtũma andũ na hitho mĩhĩrĩga-inĩ yotho ya Isiraeli makoige atĩrĩ, “Rĩrĩa mũrĩigua tũrumbeta twahuhwo, hĩndĩ ĩyo muuge atĩrĩ, ‘Abisalomu nĩwe mũthamaki wa Hebironi.’” **11** Andũ magana meerĩ kuuma Jerusalemu nĩo maathiĩte hamwe na Abisalomu. Meetĩtwo marĩ ageni, na magĩthiĩ matekũmenya nĩ ũũru meekaga, matirĩ ũndũ maamenyaga ũhoroinĩ ũcio. **12** Na hĩndĩ ĩrĩa Abisalomu aarutaga magongona-rĩ, agĩtũmanĩra Ahithofeli ũrĩa Mũgiloni, o ũrĩa waheaga Daudi kĩrĩra, oke kuuma itũũra rĩao rĩa Gilo. Na nĩ ũndũ ũcio ndundu ya gũũkĩrĩra mũthamaki ikĩgĩa na hinya, nao arũmĩrĩri a Abisalomu magĩkĩrĩrĩria kũingĩha. **13** Na rĩrĩ, hagĩũka mũndũ ũmwe watũmĩtwo kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngoro cia andũ othe a Isiraeli irũmĩrĩre Abisalomu.” **14** Hĩndĩ ĩyo Daudi akĩra anene ake othe arĩa aarĩ nao Jerusalemu atĩrĩ, “Ũkai! No nginya tũũre; kwaga ũguo gũtirĩ o na ũmwe witũ ũkũhonoka kũũragwo nĩ Abisalomu. No nginya tũthiĩ o ro rĩu, kana Abisalomu oke narua atũkorerere, atũhubanĩrie na atwanange, na ahũũre itũũra rĩrĩ inene na rũhiũ rwa njora.” **15** Nao anene a mũthamaki makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata ciaku nĩcĩhaarĩrie gwĩka ũndũ o wotho ũrĩa mũthamaki mwathi witũ angĩthuura wĩkwo.” **16** Nake mũthamaki

akiumagara, arūmīrīrwo nĩ andũ a nyũmba yake yothe; no agĩtiga thuriya ikũmi cia kũmenyerera nyũmba ya mũthamaki. **17** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akiumagara, arūmīrīrwo nĩ andũ acio othe, magĩthĩ handũ haraaya, makĩrũgama ho. **18** Nao andũ ake othe makĩmũhĩtũka, hamwe na Akerethi othe, na Apelethi, na Agiti othe magana matandatũ arĩa maatwaranĩte hamwe nake kuuma Gathu, makĩhĩtũka magĩthĩ mbere ya mũthamaki. **19** Mũthamaki akĩũria Itai ũrĩa Mũgiiti atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ũthĩ hamwe na ithuĩ? Cooka ũgaikare hamwe na Mũthamaki Abisalomu. Wee ũrĩ mũndũ wa kũngĩ, mũndũ ũthaamĩte akoima bũrũri wake. **20** Ũrookire o ira. Ingĩgwĩtĩkĩria atĩa wambĩrĩrie kũũrũra na ithuĩ, o rĩrĩa itaramenya kũrĩa ndĩrathĩ? Hũndũka, woe andũ a bũrũri wanyu ũcooke nao. Naguo ũtugi na wĩhokeku iroikara hamwe nawe.” **21** No Itai agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, na o ta ũrĩa wee mũthamaki mwathi wakwa ũtũũraga muoyo-rĩ, harĩa hothe mũthamaki mwathi wakwa angĩkorwo arĩ, o na kũngĩkorwo nĩ gũtũũra muoyo kana gũkua, hau no ho ndungata yaku ĩgaakorwo ĩrĩ.” **22** Nake Daudi akĩira Itai atĩrĩ, “Thĩ na mbere, ũthĩ ũhĩtũkĩte.” Nĩ ũndũ ũcio Itai ũrĩa Mũgiiti agĩthĩ ahĩtũkĩte hamwe na andũ ake othe, na andũ a nyũmba yake arĩa maarĩ hamwe nake. **23** Nao andũ othe a bũrũri ũcio makĩrĩra na mũgambo mũnene rĩrĩa andũ acio othe maahĩtũkaga. Mũthamaki o nake akĩringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa karũũ ga Kidironi, nao andũ othe magĩthĩ merekeire werũ-inĩ. **24** Zadoku o nake aarĩ ho, na Alawii othe arĩa maarĩ hamwe nake

nīo maakuuīte ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Ngai. Nao makīga ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Ngai thī, nake Abiatharu akīruta magongona nginya rīrīa andū othe maarīkirie kuuma itūūra rīu inene. **25** Ningī mūthamaki akīra Zadoku atīrī, “Oya ithandūkū rīa Ngai ūrīcookie itūūra-inī rīu inene. Ingītīkīrīka maitho-inī ma Jehovarī, nīakanjookia na atūme ndīrīone na nyone gīkaro gīake rīngī. **26** No angīkiuga atīrī, ‘Nī ndikenetio nīwe,’ hīndī ūyo nī nīndīhaarīrie; nīanjīke o ūrīa wothe angīona kwagīrīre.” **27** Ningī mūthamaki akīra Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai atīrī, “Githī wee ndūrī muoni-maūndū? Cooka ūthī itūūra-inī rīu inene na thayū, mūrī na mūrūguo Ahimaazu, na Jonathani mūrīū wa Abiatharu. Wee na Abiatharu mūthī na ariū acio anyu eerī. **28** Na nī ngūikara njetereire mariūko-inī kūu werū-inī, o nginya hīndī rīa ūkaandehithīria ūhorō ūnjīre ūrīa maūndū matarīi.” **29** Nī ūndū ūcio Zadoku na Abiatharu magīkuua ithandūkū rīa Ngai, makīrīcookia Jerusalemu na magīkara kuo. **30** No Daudi agīthī na mbere kwambata kīrīma kīa mītamaiyū, o akīrīraga; nīehumbīrīte mūtwe, na aarī magūrū matheri. Andū othe arīa aarī nao-rī, o nao nīmehumbīrīte mītwe, nao maambatire o makīrīraga. **31** Na rīrī, Daudi nīamenyithītio atīrī, “Ahithofeli aarī hamwe na arīa maarī ndundu na Abisalomu.” Nī ūndū ūcio Daudi akīhooya atīrī, “Wee Jehova, garūra kīrīra kīa Ahithofeli, ūgītue ūrimū.” **32** Na rīrīa Daudi aakinyire gacūmbīrī ga kīrīma, harīa andū maahooyagīra Ngai-rī, Hushai ūrīa Mūariki aarī hau kūmūtūnga, atembūrāngīte nguo yake ndaaya, na akeitīrīria tīri mūtwe. **33** Nake Daudi

akimwira atiri, “Ungikorwo nigungithi na ni, ugutuika murigo hari ni. **34** No ungicooka itura-ini ru inene na wire Abisalomu atiri, ‘Ningutuika ndungata yaku wee muthamaki; ndiratuire ndi ndungata ya thoguo mbere iyo, no ru ngutuika ndungata yaku,’ hndi iyo no undeithie guthukia mataaro ma Ahithofeli. **35** Githi Zadoku na Abiatharu aria athinjiri-Ngai matiigukorwo kuu hamwe nawe? Meerage undu o wotho ungigua nyumba-ini ya muthamaki. **36** Ariu ao eri, Ahimaazu muru wa Zadoku, na Jonathani muru wa Abiatharu mari kuu hamwe nao. Matumage kuri ni na undu o wotho ungigua.” **37** Ni undu ucio Hushai murata wa Daudi agicooka, na agikinya Jerusalemu o rira Abisalomu aatoonyaga itura ru inene.

16 Na riri, Daudi aakorirwo ahitukite gacumbiri ga kirima o hanini-ri, agikora Ziba, ndungata ya Mefiboshethu, imwetereire imutunge. Aari na ndigiri igiri ciatandikitwo na igakuu migate magana meeru na imanjika cia thabibu nyumu igana rimwe, na ikumba igana cia nguyu, o na mondo ya ndibei. **2** Nake muthamaki akuria Ziba atiri, “Ni ki gitumite urehe indo ici?” Nake Ziba agicookia atiri, “Ndigiri ni cia gukuu andu a nyumba ya muthamaki, nayo migate na matunda ni cia kurio ni andu, nayo ndibei niyakunyuu ni aria mangirwo ni hinya guku weru-ini.” **3** Muthamaki agicooka akimuria atiri, “Ari ha muru wa muriu wa mwathi waku?” Nake Ziba akiuga atiri, “Akarite Jerusalemu, tonduri arecira atiri, ‘Umuthi nyumba ya Isiraeli nikunjookeria uthamaki wa guka.” **4** Ningi muthamaki akira Ziba atiri, “Indo ciothe iria

iraarĩ cia Mefiboshethu kuuma rĩu nĩ ciaku.” Nake Ziba akiuga atĩrĩ, “Nĩndakwĩnyiihĩria; reke njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku, wee mũthamaki, mwathi wakwa.” 5 Mũthamaki Daudi aakuhĩrĩria Bahurimu-rĩ, mũndũ wa mũhĩrĩga wa nyũmba ya Saũlũ agĩũka oimĩte kuo. Nake eetagwo Shimei mũrũ wa Gera; agĩũka akĩrumanaga. 6 Agĩkĩria Daudi na anene othe a mũthamaki mahiga, o na gũtuũka mbũtũ ciothe cia ita na arangĩri maarĩ mwena wa Daudi wa ũrĩo na wa ũmotho. 7 Shimei akĩrumana, akiuga atĩrĩ, “Thiĩ na kũu, thiĩ na kũu, wee mũiti wa thakame, wee kĩmaramari gĩkĩ! 8 Jehova nĩakũrĩhĩtie, thakame yothe ĩrĩa wanaita ya nyũmba ya Saũlũ, ũrĩa wathanaga ithenya rĩake. Jehova nĩaneanĩte ũthamaki kũrĩ mũrũguo Abisalomu. Wee nĩũkinyĩrĩrwo nĩ mwanangĩko tondũ ũrĩ mũiti wa thakame!” 9 Hĩndĩ ĩyo Abishai mũrũ wa Zeruia akĩũria mũthamaki atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩratũma ngui ĩno nguũ ĩrume mũthamaki mwathi wakwa? Reke ninge mũrĩmo ndĩmũtinie mũtwe.” 10 No mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Tũnyĩitanĩire ũndũ ũrĩkũ nĩ na inyuĩ, inyuĩ ariũ a Zeruia? Angĩkorwo ararumana tondũ Jehova nĩamwĩrĩte atĩrĩ, ‘Ruma Daudi,’ nũũ ũngĩmũũria atĩrĩ, ‘Ūgwĩka ũguo nĩkĩ?’” 11 Ningĩ Daudi akĩra Abishai na anene ake othe atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, ũrĩa uumĩte mũthiimo-inĩ wakwa, nĩwe ũraageria kũnduta muoyo. Githĩ Mũbenjamini ũyũ ndangĩgĩka makĩria ma ũguo! Tiganai nake; rekei arumane, tondũ Jehova nĩwe ũmwĩrĩte eke ũguo. 12 Hihi no gũkorwo Jehova nĩekuona thĩĩna wakwa, na nĩakandĩha na wega nĩ ũndũ wa irumi ici ndĩrarumwo ũmũthĩ.” 13 Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake magĩthĩ na

mbere magereire njira nake Shimei akagera mwena-ini wa kirima ang'ethanire nao, agithii akirumanaga, na akimukagira mahiga, na akamuminjagira tiri. **14** Nake muthamaki na andu othe aria maarĩ nake magikinya kuria maathiiaga manogeete. Na kuu niku Daudi aahurũkire, akĩnogoka. **15** Hĩndĩ iyo Abisalomu na andu othe a Isiraeli magũka Jerusalemu, na Ahithofeli agĩkorwo hamwe nao. **16** Hĩndĩ iyo Hushai uria Mũariki, mũrata wa Daudi, agithii kurĩ Abisalomu, akĩmwira atĩrĩ, “Mũthamaki arotũura nginya tene! Mũthamaki arotũura nginya tene!” **17** Abisalomu akũria Hushai atĩrĩ, “ũyũ nĩguo wendo uria wonetie mũrata waku? Nĩ kĩ kiragiririe ũthii na mũrata waku?” **18** Nake Hushai akĩra Abisalomu atĩrĩ, “Aca, uria ũthuuritwo nĩ Jehova, na agathuurwo nĩ andu aya, na agathuurwo nĩ andu othe a Isiraeli, niĩ ndĩ wake, na njikare nake. **19** Ningĩ-rĩ, njagĩrĩrwo nĩgũtungatira ũũ? Githĩ ndiagĩrĩrwo nĩ gũtungatira mũriũ? O ta uria ndaatungatire thoguo, noguo ngũgũtuungatira.” **20** Abisalomu akĩra Ahithofeli atĩrĩ, “Tũhe ũtaaro waku. Twagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa?” **21** Ahithofeli agĩcookia atĩrĩ, “Koma na thuriya cia thoguo iria aatigire nĩgeetha irorage gĩkaro kĩa mũthamaki. Hĩndĩ iyo andu othe a Isiraeli nĩmakaigua atĩ wee wĩmũthũũre biũ nĩ thoguo, namo moko ma andu aria othe urĩ nao nĩmekũgĩa hinya.” **22** Nĩ ũndũ ũcio makĩambĩra Abisalomu hema nyũmba igũrũ, nake agĩkoma na thuriya cia ithe mbere ya andu othe a Isiraeli. **23** No rĩrĩ, matukũ-inĩ macio mataaro marĩa Ahithofeli aaheanaga maahaanaga ta ma mũndũ

ũhooete kīrīra kūrī Ngai. Ūguo nīguo Daudi na Abisalomu mooyaga mataaro mothe ma Ahithofeli.

17 Ahithofeli akīira Abisalomu atīrī, “Reke thuure andū ngiri ikūmi na igīrī nīguo tūthiī ūtukū o ro ūyū tūgakinyīre Daudi. **2** Na ndīmūtharīkīre o ro rīu arī mūnogu na atarī na hinya. Ndīmūmakie, na andū arīa othe arīa marī hamwe nake moore. Njūrage o mūthamaki we wiki, **3** na hūdūre andū othe macooke kūrī we. Gīkuū kīa mūdū ūcio ūracaria gīgūcookia andū othe harīwe; gūtīrī mūdū ūkūgurara.” **4** Narīo ithugunda rīu rīkīoneka rīrī rīega nī Abisalomu na athuuri othe a Isiraeli. **5** No Abisalomu akiuga atīrī, “Tūmanīrai Hushai ūrīa Mūariki o nake, nīguo tūigwe ūrīa ekuuga.” **6** Na rīrīa Hushai ookire, Abisalomu akīmwīra atīrī, “Ahithofeli nīaheanīte mataaro maya. Nī wega twīke ūguo aroiga? Angīkorwo ti ūguo-rī, tūhe woni waku.” **7** Hushai agīcookeria Abisalomu atīrī, “Itaaro rīrīa Ahithofeli aheanīte ti rīega ihinda-inī rīrīrī. **8** Wee nīūūi thoguo na andū ake; nī andū njamba, na nī njamba ta nduba itunyītwo mwana wayo. Ningī thoguo arī na ūmenyo wa mbaara; ndarī hīndī angīraarania na mbūtū cia ita. **9** O na rīu ahithītwo ngurunga kana akahithwo handū hangī. Angītharīkīra mbūtū ciaku cia ita mbere-rī, ūrīa wothe ūkaigua ūhoro ūcio akoiga atīrī, ‘Mbūtū cia ita cia Abisalomu nīciūragītwo.’ **10** Hīndī īyo o na mūthigari ūrīa njamba, ūrīa ngoro yake īhaana ta ngoro ya mūrūūthi-rī, nīakaringīka nī guoya, tondū Isiraeli othe nīmooī atī, thoguo nī njamba ya ita na atī andū arīa marī nake nī njamba. **11** “Nī ūndū ūcio ngūgūtaara atīrī: Reke andū othe a Isiraeli kuuma

Dani nginya Birishiba, acio aingĩ mũno ta mũthanga wa hũgũrũrũ cia iria, moonganio othe macookanĩrĩre harĩwe, na wee mwene ũmatongorie magĩthĩĩ ita-inĩ. **12** Hĩndĩ ĩyo nĩtũkaamũtharĩkĩra harĩa hothe tũngĩmuona, tũmũmbĩrĩre o ta ũrĩa ime rĩgũaga thĩ. Nĩgũkorwo we mwene o na kana mũndũ o na ũmwe wake gũtirĩ ũgaatigara muoyo. **13** O na ningĩ angĩgatoonya itũũra inene, andũ othe a Isiraeli makaarehe mĩhĩndo itũũra-inĩ rĩu, tũrĩkururie tũrĩtware gĩtuamba-inĩ, o nginya kwage gacunjĩ karĩo kangĩoneka.” **14** Nake Abisalomu na andũ othe a Isiraeli makiuga atĩrĩ, “Ūtaaro wa Hushai ũrĩa Mũariki nĩ mwega gũkĩra wa Ahithofeli.” Nĩgũkorwo Jehova nĩatuĩte atĩ nĩegũthũkia ũtaarani ũcio mwega wa Ahithofeli nĩgeetha arehithĩrie Abisalomu mwanangĩko. **15** Hushai akĩira Zadoku na Abiatharu, acio athĩnjĩri-Ngai, atĩrĩ, “Ahithofeli nĩataarĩte Abisalomu na athuuri a Isiraeli meeke ũna na ũna, no niĩ ndĩmataarĩte meke ũna na ũna. **16** Rĩu tũmana kũrĩ Daudi narua, ũmwĩre atĩrĩ, ‘Ūtukũ ũyũ menya ndũkaraare mariũko-inĩ kũu werũ-inĩ; ringa mũrĩmo na ndũkaage gwĩka ũguo, kwaga ũguo mũthamaki na arĩa othe arĩ nao nĩmekũniinwo.’” **17** Jonathani na Ahimaazu maikaraga Eni-Rogeli. Nayo ndungata ya mũirĩtu nĩyo yarĩ ĩthĩĩ ikamahe ũhoru ũcio, nao mathĩĩ makeere Mũthamaki Daudi, tondũ matingĩetikĩrĩre kuonwo magĩtoonya itũũra-inĩ rĩu inene. **18** No kamwana kanini nĩkamonire na gakĩira Abisalomu. Nĩ ũndũ ũcio andũ acio eerĩ makiumagara na ihenya magĩtoonya nyũmba ya mũndũ kũu Bahurimu. Nake aarĩ na gĩthima hau nja ya mũciĩ wake, nao makĩharũrũka

thĩinĩ wakĩo. **19** Nake mūtumia wa mūdũ ũcio akĩoya kĩndũ gĩa kũhumbĩra, agĩgĩtambũrũkia igũrũ rĩa mũromo wa gĩthima, na akĩanĩka ngano igũrũ rĩakĩo. Na gũtirĩ mūdũ o na ũmwe wamenyire ũhoru ũcio. **20** Na rĩrĩa andũ a Abisalomu mookire kũrĩ mūtumia ũcio kũu nyũmba gwake-rĩ, makĩmũũria atĩrĩ, “Ahimaazu na Jonathani marĩ ha?” Nake mūtumia ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Maringire mũrĩmo ũũrĩa wa karũũ.” Nao andũ acio makĩmacaria no mationire mūdũ; nĩ ũndũ ũcio magĩcooka Jerusalemu. **21** Thuutha wa andũ acio gũthiĩ, Jonathani na Ahimaazu makiuma gĩthima-inĩ, na magĩtwarĩra Mũthamaki Daudi ũhoru ũcio. Makĩmwĩra atĩrĩ, “Wihaarĩrie ũringe rũũ o narua, Ahithofeli nĩ ataanĩte ũna na ũna wa gũgũũkĩrĩra.” **22** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ othe arĩa maarĩ nake magĩũkĩra na makĩringa Rũũ rwa Jorodani. Na gũgĩkĩa gũtirĩ mūdũ ũtaaringĩte Rũũ rwa Jorodani. **23** Na rĩrĩa Ahithofeli onire atĩ mataaro make matiinarũmĩrĩrwo-rĩ, agĩtandĩka ndigiri yake, akĩinũka gwake mũciĩ itũũra-inĩ rĩake. Agĩthondeka maũndũ make, agĩcooka akĩĩita. Nĩ ũndũ ũcio agĩkua na agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ ya ithe. **24** Daudi agĩthiĩ Mahanaimu, nake Abisalomu akĩringa Rũũ rwa Jorodani hamwe na andũ othe a Isiraeli. **25** Abisalomu nĩathuurĩte Amasa atuĩke mũnene wa mbũtũ cia ita ithenya rĩa Joabu. Amasa aarĩ mũriũ wa mūdũ wetagwo Jetheri, Mũisiraeli ũrĩa wahikĩtie Abigaili, mwarĩ wa Nahashu, mwarĩ wa nyina na Zeruia nyina wa Joabu. **26** Andũ a Isiraeli na Abisalomu maambĩte hema ciao bũrũri-inĩ wa Gileadi. **27** Na rĩrĩa Daudi aakinyire Mahanaimu, Shobi mũrũ wa

Nahashu wa kuuma Raba kwa Aamoni, na Makiri mūrū wa Amieli kuuma Lo-Debari, na Barizilai ūrĩa Mūgileadi kuuma Rogelimu **28** makĩrehe indo cia gūkomera, na mbakūri, na indo cia rīumba. Ningĩ makĩrehe ngano na cairi, na mūtu na ngano hĩhie, na mboco na ndengū, **29** na ūūkĩ na ngorono, na ng'onde na maguta mamata ma iria rĩa ng'ombe, nĩgeetha Daudi na andū ake marĩe. Tondū moigire atĩrĩ, “Andū aya nĩahũũtu, na makanoga, na makanyootera gūkū werū-inĩ.”

18 Na rĩrĩ, Daudi akĩũngania andū arĩa maarĩ nake, na agĩthuurā anene a gwatha thigari ngiri ngiri na a gwatha thigari igana igana. **2** Daudi agĩtūma mbūtū icio cia ita ithiĩ ikarūe, gĩcunjĩ gĩa ithatū gĩathagwo nĩ Joabu, na gĩcunjĩ gĩa ithatū gĩathagwo nĩ Abishai mūrū wa nyina na Joabu, mūrū wa Zerua, na gĩcunjĩ kīngĩ gĩa ithatū gĩgaathwo nĩ Itai ūrĩa Mūgiiti. Nake mūthamaki akĩira mbūtū icio cia ita atĩrĩ, “Ti-itherū nĩ mwene nĩngumagarania na inyuĩ.” **3** No andū acio makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ndūgũthiĩ; tūngĩgaakĩrio hinya tūũre-rĩ, matingĩrũmbũiya ūhoru witū. O na nuthu iitū ĩngĩkua-rĩ, matingĩrũmbũiya ūhoru ūcio; no wee ūrĩ bata gūkĩra andū ngiri ikūmi aitū. Rĩu nĩ kaba ūtũteithĩrĩrie ūrĩ gūkū itũũra-inĩ rĩrĩ inene.” **4** Nake mūthamaki agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ngwĩka ūrĩa wothe mūkuona kwagĩrĩire.” Nĩ ūndū ūcio mūthamaki akĩrũgama kĩhingo-inĩ rĩrĩa andū acio othe moimagaraga marĩ ikundi cia andū igana igana, na cia ngiri ngiri. **5** Mūthamaki agĩatha Joabu, na Abishai, na Itai, akĩmeera atĩrĩ, “Menyererai mwanake ūcio ūgwĩtwo Abisalomu nĩ ūndū wakwa.” Nacio mbūtū

ciothe cia ita n̄ciaiguire mūthamaki ak̄iheana watho n̄
ũndũ wa Abisalomu k̄ur̄i o ũmwe wa anene a mbūtũ cia
ita. **6** Mbūtũ icio cia ita ik̄erekera werũ-inĩ ikarũe na
Isiraeli, nayo mbaara ik̄rũrwo mūtītũ-inĩ wa Efiraumu.
7 Kũu n̄kuo mbūtũ cia ita cia Isiraeli ciatooreirio n̄
andũ a Daudi. Nao ar̄ia maakuire mūthenya ũcio maarĩ
aingĩ mũno, maarĩ andũ ngiri m̄irongo ãrĩ. **8** Mbaara
ik̄ihurunjũka bũrũri wothe, naguo mūtītũ ũk̄iniina andũ
aingĩ mūthenya ũcio gũk̄ira ar̄ia maaniinirwo n̄ rũhiũ
rwa njora. **9** Nake Abisalomu aḡicemania na andũ a
Daudi. Nake aahaic̄ite nyũmbũ yake, na r̄r̄ia nyũmbũ
yathiiaḡira rungu rwa honge ndumanu cia mũgandi
mũnene, mūtwe wa Abisalomu ũk̄ihata mūtĩ-inĩ. Nake
aḡitigwo acunjuur̄ite r̄iera-inĩ, nayo nyũmbũ ir̄ia aahaic̄ite
iḡithiĩ o na mbere. **10** Hĩndĩ ir̄ia mũndũ ũmwe wao onire
ũguo, ak̄ira Joabu at̄ir̄i, “N̄indona Abisalomu acunjuur̄ite
mūtĩ-inĩ wa mũgandi.” **11** Joabu ak̄ira mũndũ ũr̄ia
wamw̄ire ũguo at̄ir̄i, “Atĩ k̄ĩ! N̄iwamuona? N̄ĩ k̄ĩ k̄iaḡiria
ũmũgũthe agwe th̄i o ro hau? N̄iinḡiakũhe cekeri ikũmi
cia betha, na m̄ucibi wa mũndũ njamba.” **12** No mũndũ
ũcio aḡicookia at̄ir̄i, “O na inḡithim̄irwo cekeri ngiri
ĩmwe njik̄ir̄irwo guoko, ndinḡitambũrũk̄iria m̄urũ wa
mūthamaki guoko nd̄imw̄ike ũũru. Mūthamaki aagwathire
wee, na Abishai, na Itai tũk̄iguaga, ak̄mw̄ira at̄ir̄i,
'Menyererai mwanake ũcio ũgw̄itwo Abisalomu n̄ ũndũ
wakwa.’ **13** Na inḡitwar̄ir̄irie muoyo wakwa th̄ina-inĩ, na
tondũ ḡutir̄i ũndũ ũhithagwo mūthamaki, no w̄ieherie
ũndigan̄irie.” **14** Joabu akiuga at̄ir̄i, “N̄ĩ ndiḡute mahinda
n̄ ũndũ waku.” N̄ĩ ũndũ ũcio ak̄ioya matimũ matatũ,

agĩthĩ, akĩmũtheeca namo ngoro Abisalomu arĩ o muoyo hau mūtĩ-inĩ wa mũgandi-inĩ ũcio. **15** Nao andũ ikũmi arĩa maakuuagĩra Joabu indo cia mbaara makĩrigicĩria Abisalomu, makĩmũhũũra, makĩmũũraga. **16** Hĩndĩ ĩyo Joabu akĩhuha karumbeta, nacio mbūtũ cia ita igĩtiga gũteng'eria andũ a Isiraeli, tondũ Joabu nĩacirũgamirie. **17** Nao makĩoya Abisalomu, makĩmũikia irima inene kũu mūtĩtũ, na makĩũmba hĩba nene ya mahiga igũrũ rĩake. Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Isiraeli makĩũrĩra kwao mĩcĩ. **18** Hĩndĩ ĩrĩa aarĩ muoyo, Abisalomu nĩeyakĩire gĩtugĩ agĩkĩhaanda Gĩtuamba-inĩ kĩa Mũthamaki kĩrĩ gĩa kĩririkano gĩa, tondũ eeciirĩtie atĩrĩ, “Nĩ ndirĩ na kahĩ kangĩtũũria rĩitwa rĩakwa.” Agĩta gĩtugĩ kũu rĩitwa rĩake, nakĩo gĩitagwo Gĩtugĩ kĩa Abisalomu nginya ũmũthĩ. **19** Na rĩrĩ, Ahimaazu mũrũ wa Zadoku akiuga atĩrĩ, “Reke hanyũke ngatwarĩre mũthamaki ũhoru atĩ Jehova nĩamũhonoketie kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciake.” **20** Joabu akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee tiwe wagĩrĩrwo nĩ gũtwara ũhoru ũcio ũmũthĩ. Reke ũgaatwara ũhoru ihinda rĩngĩ, no ndũgwĩka ũguo ũmũthĩ, tondũ mũrũ wa mũthamaki nĩakuĩte.” **21** Hĩndĩ ĩyo Joabu akĩra Mũkushi ũmwe atĩrĩ, “Thĩĩ ũkeere mũthamaki ũrĩa wonete.” Mũkushi ũcio akĩnamĩrĩra mbere ya Joabu na akĩhanyũka agĩthĩ. **22** Ahimaazu mũrũ wa Zadoku akĩra Joabu rĩngĩ atĩrĩ, “O ũrĩa kũrĩtuĩka, reke nũmĩrĩre Mũkushi ũcio.” No Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, ũkwenda gũthĩ nĩkĩ? Wee ndũrĩ na ũhoru ũrĩa ũngĩheerwo kĩheo.” **23** Nake akiuga atĩrĩ, “O ũrĩa kũrĩtuĩka, nĩngwenda kũhanyũka.” Nĩ ũndũ ũcio Joabu akiuga atĩrĩ, “Kĩhanyũke!” Hĩndĩ

īyo Ahimaazu akīhanyūka agereire werū-inī, akīhītūka Mūkushi. **24** Daudi aaikairīte thī gatagatī ga kīhingo kīa na thīinī na kīa nja-rī, mūrangīri agīthiī kīhingo-igūrū agereire rūthingo-inī. Na rīrīa aacūthīrīrie nja, akīona mūdū ahanyūkīte arī o wiki. **25** Nake mūrangīri agīta mūthamaki na akīmūmenyithia ūhoru ūcio. Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Akorwo arī wiki, akīrī na ūhoru mwega.” Nake mūdū ūcio agīkuhīrīria o gūkuhīrīria. **26** Ningī mūrangīri akīona mūdū ūngī ahanyūkīte, agīta mūrangīri wa kīhingo, akīmwīra atīrī, “Atīrīrī, mūdū ūngī ahanyūkīte arī o wiki!” Nake mūthamaki akiuga atīrī, “No nginya o nake akorwo ararehe ūhoru mwega.” **27** Mūrangīri akiuga atīrī, “Ndīrona mūdū ūcio wa mbere akīhanyūka ta Ahimaazu mūrū wa Zadoku.” Mūthamaki akiuga atīrī, “Ūcio nī mūdū mwega, arooka arī na ūhoru mwega.” **28** Ningī Ahimaazu agīta mūthamaki, akīmwīra atīrī, “Gūtīrī na ūūru!” Akīinamīrīra mbere ya mūthamaki aturumithītie ūthiū thī, akiuga atīrī, “Jehova Ngai waku arogoocwo! Nīaneanīte andū arīa maatambūrūkītie moko mookīrīre mūthamaki mwathi wakwa.” **29** Nake mūthamaki akīūria atīrī, “Mwanake ūcio ti Abisalomu arī o thayū?” Nake Ahimaazu agīcookia atīrī, “Nīnyonire kīrigiicano kīnene rīrīa Joabu ekwendaga gūtūma ndungata ya mūthamaki o na nī, ndungata yaku, no ndinamenya kiuma gīa kīi.” **30** Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Rūgama haha mwena-inī weterere.” Nī ūndū ūcio agīthiī mwena-inī, akīrūgama ho. **31** Hīndī īyo Mūkushi agīkinya, akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa, ta igua ūhoru ūyū mwega! Jehova nīakūhonoketie ūmūthī kuuma

kūrī arīa maragũũkĩrĩire.” **32** Mũthamaki akĩũria Mũkushi atĩrĩ, “Mwanake ũrĩa ti Abisalomu arĩ o thayũ?” Mũkushi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thũ ciothe cia mũthamaki mwathi wakwa, na andũ arĩa othe mangĩũkĩra makũgere ngero marotũika ta mwanake ũcio.” **33** Mũthamaki akĩinaina. Akĩhaica, agĩthĩ nyũmba ya igũrũ ya kĩhingo-inĩ, akĩrĩra. Agĩthĩ akiugaga atĩrĩ, “Ũũĩ mũrũ wakwa Abisalomu! Mũrũ wakwa, mũrũ wakwa Abisalomu! Naarĩ korwo nĩ nĩ ndĩrakuire handũ haku, ũũĩ mũrũ wakwa, mũrũ wakwa!”

19 Nake Joabu akĩrwo atĩrĩ, “Mũthamaki nĩrarĩra agĩcakayaĩra Abisalomu.” **2** Naguo ũhootani wa mũthenya ũcio wa mbũtũ cia ita ciothe ũkĩgarũrũka, ũgĩtuĩka macakaya, tondũ mũthenya ũcio mbũtũ cia ita nĩciaigũire gũkĩrwo atĩrĩ, “Mũthamaki arĩ na kĩa na nĩ ũndũ wa mũriũ.” **3** Mũthenya ũcio andũ magĩcooka itũũra-inĩ inene na hitho, o ta ũrĩa andũ macookaga na hitho maconokete rĩrĩa moorĩte kuuma mbaara-inĩ. **4** Nake mũthamaki akĩhumbĩra ũthĩũ, akĩrĩra na mũgambo mũnene akiugaga atĩrĩ, “Ũũĩ Abisalomu, mũrũ wakwa! Ũũĩ Abisalomu, mũrũ wakwa, mũrũ wakwa!” **5** Hĩndĩ ĩyo Joabu agĩtoonya nyũmba kūrĩ mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩũconorithĩtie andũ aku othe, arĩa marĩkĩtie kũhonokia muoyo waku, na mũoyo ya ariũ aku na ya airĩtu aku, na mũoyo ya atumia aku o na ya thuriya ciaku. **6** Wee wendete arĩa magũthũire, na ũkamena arĩa makwendete. Ũmũthĩ nĩwonanĩtie biũ atĩ ndũrĩ bata na anene a mbũtũ cia ita o na andũ ao. Nĩ nguona atĩ wee gĩkeno gĩaku kĩngĩrĩ rĩrĩa Abisalomu angĩrĩ muoyo ũmũthĩ na ithuothe tũkorwo tũkuĩte. **7** Rĩũ ũkĩra ũthĩ ũkoomĩrĩrie andũ

aku ūmekĩre hinya. Nĩ ngwĩhĩta na rĩtwa rĩa Jehova atĩ aakorwo ndũkuuma ūthĩĩ gũtanatuka, gũtirĩ mũndũ o na ūmwe ūgũkorwo mwena waku. Ūndũ ūyũ ūgũtuĩka mũũru kũrĩ we gũkĩra maũndũ mothe mooru marĩa managũkora kuuma ūrĩ mũnini nginya rĩu.” **8** Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki agĩũkĩra, agĩikarĩra gĩtĩ gĩake kĩhingo-inĩ. Hĩndĩ ĩrĩa andũ meerirwo atĩrĩ, “Mũthamaki aikarĩte kĩhingo-inĩ,” othe magĩũka mbere yake. Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmoorĩte magacooka kwao mĩciĩ. **9** Mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, andũ othe maakararanagia makoiga atĩrĩ, “Mũthamaki nĩwe watũkũũrĩre kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciitũ; nĩwe watũhonokirie kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti. No rĩu nĩorĩte akoima bũrũri-inĩ akĩũrĩra Abisalomu; **10** nake Abisalomu ūrĩa twaitĩrĩrie maguta atũthamakĩre-rĩ, nĩakuĩrĩire mbaara-inĩ. Nĩ ūndũ ūcio mwagĩte kwaria ūhoru wa gũcookia mũthamaki nĩkĩ?” **11** Mũthamaki Daudi nĩatũmanire kũrĩ Zadoku na Abiatharu, athĩnjĩri-Ngai, makeerwo atĩrĩ, “Ūriai athuuri a Juda atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũrigie thuutha harĩ gũcookia mũthamaki nyũmba-inĩ yake ya ūthamaki, kuona atĩ ūrĩa kũraario Isiraeli guothe nĩgũkinyĩire mũthamaki kũrĩa aikaraga? **12** Inyuĩ mũrĩ ariũ a baba, tũrĩ a mũthiimo ūmwe, na thakame ĩmwe. Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma mũtuĩke a kũrigia thuutha kũinũkia mũthamaki?’ **13** Ningĩ mwĩre Amasa atĩrĩ, ‘Githĩ wee ndũrĩ wa mũthiimo wakwa, na thakame yakwa? Ngai arothũũra o na anjike ūũru makĩria, angĩkorwo kuuma rĩu gũthĩĩ na mbere wee tiwe ūgũtuĩka mũnene wa mbũtũ ciakwa cia ita ithenya rĩa Joabu.” **14** Nake mũthamaki akĩguucĩrĩria ngoro cia andũ othe a

Juda ta ciarĩ ngoro ya mündũ ùmwe. Nao magĩtũmana kũrĩ mũthamaki, makiuga atĩrĩ, “Cooka, wee hamwe na andũ aku othe.” **15** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩcooka agĩthĩ agĩkina Jorodani. Na rĩrĩ, andũ a Juda nĩmookĩte Giligali nĩguo matũnge mũthamaki mamũringie Rũũ rwa Jorodani. **16** Nake Shimei mũrũ wa Gera, Mũbenjamini kuuma Bahurimu, agĩkũrũka na ihenya marĩ na andũ a Juda nĩguo magatũnge Mũthamaki Daudi. **17** Nake aarĩ na andũ a Benjamini ngiri ĩmwe, o hamwe na Ziba ndungata ya mũcĩ wa Saũlũ, na ariũ ake ikũmi na atano, na ndungata mĩrongo ĩrĩ. Nao makĩhanyũka nginya Rũũ rwa Jorodani harĩa mũthamaki aarĩ. **18** Makĩringĩra iriũko-inĩ nĩguo maringie andũ a nyũmba ya mũthamaki na meeke o ũrĩa angĩenda. Hĩndĩ ĩrĩa Shimei mũrũ wa Gera aaringire Rũũ rwa Jorodani akĩgũithia thĩ mbere ya mũthamaki, **19** na akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩ atige kũndua mwĩhia. Tĩga kũririkana ũrĩa ndungata yaku yekire mahĩtia mũthenya ũrĩa mũthamaki mwathi wakwa oimire Jerusalemu. Mũthamaki nĩatige kũiga ũhoro ũcio meciiria-inĩ make. **20** Nĩgũkorwo nĩ ndungata yaku nĩnjũũ atĩ nĩnjĩhĩtie, no ũmũthĩ nĩndoka haha ndĩ mündũ wa mbere wa nyũmba yothe ya andũ a Jusufu; ndaikũrũka njũke ndũnge mũthamaki mwathi wakwa.” **21** Nĩngĩ Abishai mũrũ wa Zerua akiuga atĩrĩ, “Githĩ Shimei ndagĩrĩire nĩ kũũragwo nĩ ũndũ wa ũrĩa ekĩte? Nĩarumire mũitĩrĩrie maguta wa Jehova.” **22** Nake Daudi agĩcooka atĩrĩ, “Tũnyiitanĩire ũndũ ũrĩkũ na inyuĩ, inyuĩ ariũ a Zerua? ũmũthĩ nĩguo mũgũtuĩka thũ ciakwa! No kũhoteke mündũ o na ũrĩkũ ooragwo thĩinĩ wa Isiraeli

ũmũthĩ? Githĩ niĩ ndikĩũĩ atĩ ũmũthĩ nĩ niĩ mũthamaki wa Isiraeli?” **23** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩĩra Shimei atĩrĩ, “Wee ndũgũkua.” Nake mũthamaki akĩmũhe ũhoro ũcio na mwĩhĩtwa. **24** Na rĩrĩ, Mefiboshethu, mwana wa mũriũ wa Saũlũ, o nake nĩaikũrũkire agĩthĩ gũtũnga mũthamaki. Nake ndethambĩte magũrũ kana akenja nderu, o na kana akahũũra nguo ciake kuuma mũthenya ũrĩa mũthamaki aathiire nginya mũthenya ũrĩa aacookire arĩ na thayũ. **25** Rĩrĩa ooimire Jerusalemu agatũnge mũthamaki, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Mefiboshethu, nĩ kĩĩ kĩagiririe ũthĩ na niĩ?” **26** Nake akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, nĩgũkorwo niĩ ndungata yaku ndĩ mwonju, ‘Ndoigire atĩrĩ, nĩngũigĩrĩra ndigiri yakwa matandĩko na ndĩmĩhaice, nĩguo hote gũthĩ na mũthamaki’. No Ziba ndungata yakwa akĩngunyanĩra. **27** Na nĩacambĩtie ndungata yaku kũrĩ mũthamaki mwathi wakwa. Mwathi wakwa mũthamaki ahaana ta mũraika wa Ngai; nĩ ũndũ ũcio ĩka ũrĩa ũkuona kwagĩrĩire. **28** Njiaro ciothe cia guka ciagĩrĩrwo nĩ kũũragwo nĩ mũthamaki mwathi wakwa. No wee nĩwaheire ndungata yaku handũ na arĩa marĩĩagĩra metha-inĩ yaku. Nĩ ũndũ ũcio ndĩ na kĩhooito kĩrĩkũ gĩa gũgũkaĩra rĩngĩ mũthamaki wakwa?” **29** Mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma warie makĩria ma ũguo? Ndaathana atĩ wee na Ziba mũgayane mũgũnda.” **30** Mefiboshethu akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Reke oe mĩgũnda yothe, kuona atĩ wee mwathi wakwa nĩũcookete mũciĩ na thayũ.” **31** Ningĩ Barizilai, ũrĩa Mũgileadi agĩikũrũka kuuma Rogelimu akaringe Rũũĩ rwa Jorodani me hamwe na mũthamaki, na amumagarie

njira-ini ya kuuma kuu. **32** Na riri, Barizilai aari muthuuri mukuru muno wa miaka mirongo inana. Niwe waheaga muthamaki irio hinda iria aikarite Mahanaimu, tondū aari mūdū mūtongu muno. **33** Nake muthamaki akira Barizilai atiri, “Nituringe murimo nawe, tuthi ukare hamwe na ni Jerusalemu, na nindirikuheaga irio.” **34** Nowe Barizilai agicookeria muthamaki atiri, “Ni miaka ingi igana atia ni ngutuura muoyo nigu nyambate thi Jerusalemu hamwe na muthamaki? **35** Riu ndi na ukuru wa miaka mirongo inana. No menye utiganu wa undu mwega na muru? Ndungata yaku yahota gucama kiria iraria na kiria iranyua? No hote kugua miganbo ya arume na ya andu-a-nja makina? Ni ki kingituma ndungata yaku ituke murigo ungi kuri muthamaki mwathi wakwa? **36** Ndungata yaku nikuringa Ruri rwa Jorodani hamwe na muthamaki handu ha itina inini, no ni ki kingituma muthamaki andihe ni na njira iyo? **37** Reke ndungata yaku icooke, nigeetha ngaakura itura-ini riakwa hakuhi na mbirira ya baba na maitu. No riri, ndungata yaku Kimhamu niringe hamwe na muthamaki mwathi wakwa. Miki o uria ukuona kwagiriire.” **38** Muthamaki akiuga atiri, “Kimhamu nekuringa hamwe na ni, na ningumwika o uria ungoni kwagiriire. Na uria wotho ungienda kuuma kuri ni ni ngugwika.” **39** Ni undu ucio andu othe makiringa Ruri rwa Jorodani, nake muthamaki agicooka akiringa. Muthamaki akimumunya Barizilai na akimurathima, nake Barizilai agicooka gwake muci. **40** Riria muthamaki aaringire murimo agikinya Giligali, Kimhamu akiringa hamwe nake. Nacio mbutu

ciothe cia ita cia Juda na nuthu ya mbütü cia ita cia Isiraeli ikiringia müthamaki. **41** Thuutha wa kahinda kanini andü othe a Isiraeli nĩmookaga kūrĩ müthamaki makamwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũmire ariũ a baba, andũ a Juda, matũtunye müthamaki na wara, na mamũcookie nyũmba yake kuuma mūrĩmo wa Jorodani, hamwe na andũ ake othe?” **42** Andũ othe a Juda magĩcookeria andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Twekire ũguo tondũ müthamaki nĩ wa nyũmba iitũ. Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũrakario nĩ ũhoru ũcio? Nĩ irio tũrĩite cia müthamaki? Nĩ harĩ kĩndũ twĩyoeire ithuĩ ene?” **43** Ningĩ andũ a Isiraeli magĩcookeria andũ a Juda atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ na icunjĩ ikũmi kūrĩ müthamaki, na hamwe na ũguo-rĩ, tũrĩ na kĩhooito gĩa gũtuĩka a Daudi gũkĩra inyuĩ. Nĩ ũndũ ũcio nĩ kĩĩ gĩgũtũma mütũmene? Githĩ ti ithuĩ twarĩ a mbere kwaria ũhoru wa gũcookia müthamaki witũ?” No andũ a Juda magĩcookia marĩ na ũũru mũingĩ mũno o na gũkĩra andũ a Isiraeli.

20 Na rĩrĩ, kwarĩ mũndũ wa ngũĩ wetagwo Sheba mūrũ wa Bikiri, Mũbenjamini, nake agĩkorwo aarĩ hau. Akĩhuha karumbeta, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirĩ na igai harĩ Daudi, tũtirĩ na handũ harĩ mūrũ wa Jesii! O mũndũ nĩacooke hema-inĩ yake, inyuĩ andũ a Isiraeli!” **2** Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli magĩtiganĩria Daudi, makĩrũmĩrĩra Sheba mūrũ wa Bikiri. No andũ a Juda makĩrũmĩrĩra müthamaki wao kuuma Jorodani nginya Jerusalemu. **3** Rĩrĩra Daudi aacookire gĩikaro kĩa nyũmba yake ya ũthamaki kũu Jerusalemu-rĩ, akĩoya thuriya iria ikũmi aatigĩte imenyagĩrĩre nyũmba ya ũthamaki, makĩigwo nyũmba marangagĩrwo. Nĩamaheaga irio, no

ndaakomire nao. Maatũũraga marĩ ahingĩre na matariĩ ta atumia a ndigwa nginya mũthenya wa gũkua. **4** Nake mũthamaki akĩira Amasa atĩrĩ, “Tũmanĩra andũ a Juda moke kũrĩ niĩ mũira wa matukũ matatũ mataanathira, nawe mwene ũgaakorwo ho.” **5** No rĩrĩa Amasa aathiire gwĩta andũ a Juda, agĩkara ihinda irayya kũrĩ rĩrĩa mũthamaki aamwĩrĩte. **6** Daudi akĩira Abishai atĩrĩ, “Rũ Sheba mũrũ wa Bikiri nĩegũtũgera ngero nene kũrĩ ĩrĩa twagerirwo nĩ Abisalomu. Oya andũ a mwathi waku mũmũteng’erie, kwaga ũguo aahota kuona matũũra mairigĩre oorĩre kuo, na ithuĩ twage kũmuona.” **7** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Joabu, na Akerethi, na Apelethi, na njamba ciothe iria ciarĩ hinya makiumagara matongoretio nĩ Abishai. Nao magĩthĩ moimĩte Jerusalemu, mateng’eretie Sheba mũrũ wa Bikiri. **8** Rĩrĩa maarĩ ihiga-inĩ rĩrĩa inene kũu Gibeoni, Amasa agĩũka kũmatũnga. Joabu eehumbĩte nguo ciake cia mbaara, na akehotora mũcibi na rũhiũ rũrĩ njora thĩinĩ. Rĩrĩa aathiire mbere, rũhiũ rũu rũkiuma njora-inĩ. **9** Joabu akĩira Amasa atĩrĩ, “Ūrĩ mwega, mũrũ wa baba?” Hĩndĩ ĩyo Joabu akĩnyiita Amasa nderu na guoko gwake kwa ũrĩo nĩguo amũmumunye. **10** Amasa ndaatindanĩrĩre na rũhiũ rũrĩa Joabu aanyiitĩte na guoko, nake Joabu akĩmũtheeca nda naruo, namo mara make makiuma makĩgũa thĩ, na ndaigana kũmũtheeca rĩngĩ, nake Amasa agĩkua. Ningĩ Joabu na mũrũ wa nyina Abishai magĩteng’eria Sheba mũrũ wa Bikiri. **11** Ũmwe wa andũ a Joabu akĩrũgama mwena-inĩ wa Amasa, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa wothe ũrĩ mwena wa Joabu na mwena wa Daudi, nĩarũmĩrĩre Joabu!” **12** Nake Amasa eegaragaragia

thakame-inĩ yake arĩ njĩra gatagatĩ, nake mũndũ ũcio akĩona atĩ mbũtũ ciothe cia ita nĩciarũgamaga hau. Rĩrĩa aamenyire atĩ o mũndũ aakinyaga harĩ Amasa akarũgamarĩ, akĩmũkururia kuuma njĩra-inĩ, akĩmũiga gĩthaka-inĩ, na akĩmũhumbĩra na nguo. **13** Amasa aarĩkia kweherio njĩra-inĩ, andũ othe makĩrũmĩrĩra Joabu, magĩteng'eria Sheba mũrũ wa Bikiri. **14** Sheba akĩhĩtũkĩra mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, agĩkina Abeli-Bethi-Maaka, akĩhĩtũkĩra bũrũri-inĩ wothe wa Aberi, arĩa moonganire hamwe na makĩmũrũmĩrĩra. **15** Nacio mbũtũ ciothe cia ita hamwe na Joabu igĩũka na ikĩrigiicĩria Sheba kũu Abeli-Bethi-Maaka. Magĩthondeka kihumbu gĩa tĩiri kũrigania na itũũra, nakĩo gĩkĩambatio nginya rũthingo rwa na nja rwa ũgitĩri wa itũũra. Na rĩrĩa maahũũraga rũthingo nĩguo marũmomore-rĩ, **16** mũndũ-wa-nja ũmwe mũũgĩ agĩtana arĩ thĩinĩ wa itũũra rĩu, akiuga atĩrĩ, “Ta thikĩrĩria! Ta thikĩrĩria! Īrai Joabu oke haha nĩguo njarie nake.” **17** Nake agĩthĩi erekeire harĩ we; nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩmũuria atĩrĩ, “Wee nĩwe Joabu?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Īĩ nĩ nĩ.” Nake akiuga atĩrĩ, “Gĩthikĩrĩrie ũrĩa ndungata yaku ĩkuuga.” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ thikĩrĩrie.” **18** Mũndũ-wa-nja ũcio agĩthĩi na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ, “Tene-rĩ, ciugo ici nĩciaragio, gũkeerwo atĩrĩ ‘Andũ makaahooyaga kĩrĩra kũu Abeli.’ Naguo ũhoru ũgaathirĩra kuo. **19** Ithuĩ-rĩ, tũrĩ andũ a thayũ na ehokeku thĩinĩ wa Isiraeli. Wee ũrageria kwananga itũũra rĩrĩ, na nĩrĩo nyina wa Isiraeli. Nĩ kĩi gĩgũtũma wende kũniina igai rĩa Jehova?” **20** Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Ūhoru ũcio ũrondaihĩrĩria! Ūhoru wa kũniina na kwananga ũrondaihĩrĩria! **21** Ūguo tĩguo ũhoru

ūtariĩ. Mũndũ wĩtagwo Sheba mūrũ wa Bikiri, kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, nĩarĩkĩtie kwambararia guoko ookĩrĩre mũthamaki, ookĩrĩre Daudi. Tũnengerei mũndũ ũcio ũmwe tu, na nĩngũtigana na itũũra rĩrĩ.” Mũndũ-wa-nja ũcio akĩra Joabu atĩrĩ, “Nĩũgũikĩrio mũtwe wake kuuma rũthingo-inĩ.” **22** Hĩndĩ ĩyo mũtumia ũcio agĩthiĩ kũrĩ andũ othe arĩ na mataaro macio make ma ũũgĩ, nao magĩtinia mũtwe wa Sheba mūrũ wa Bikiri, makĩũikĩria Joabu. Nĩ ũndũ ũcio Joabu akĩhuha karumbeta, nao andũ ake makĩharagana kuuma itũũra-inĩ, o mũndũ agĩcooka gwake mũciĩ. Nake Joabu agĩcooka kũrĩ mũthamaki kũu Jerusalemu. **23** Joabu nĩwe warĩ mũnene wa mbũtũ ciothe cia ita cia Isiraeli; nake Benaia mūrũ wa Jehoiada aarĩ mũnene wa Akerethi, o na Apelethi; **24** Adoniramu aarĩ mũtongoria wa kũrutithia wĩra wa hinya; nake Jehoshafatu mūrũ wa Ahiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu; **25** nake Sheva nĩwe warĩ mwandĩki-marũa; Zadoku na Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai; **26** nake Ira, ũrĩa Mũnjairi, aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai wa Daudi.

21 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya wathani wa Daudi, nĩ kwagĩire na ng’aragu ya miaka ĩtatũ ĩrũmanĩrĩire; nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoro harĩ Jehova. Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ ũrekĩka nĩ ũndũ wa Saũlũ o na ũndũ wa nyũmba yake ĩrĩa yaitithagia thakame; nĩ ũndũ wa ũrĩa ooragire andũ a Gibeoni.” **2** Nake mũthamaki agĩta andũ a Gibeoni akĩaria nao. (Na rĩrĩ, andũ acio a Gibeoni matiarĩ amwe na Isiraeli no maarĩ matigari ma Aamori; no andũ a Isiraeli nĩmehĩtĩte atĩ matikamooraga, no Saũlũ nĩ ũndũ

wa kīyo kīrīa aarī nakīo nī ūndū wa Isiraeli na Juda nāgeririe kūmaniina.) **3** Nake Daudi akīūria andū acio a Gibeoni atīrī, “Mūngīenda ndīmwikīre atīa? Nī ūndū ūrīkū ingīka tūiguane nīguo mūrathime igai rīa Jehova?” **4** Nao andū a Gibeoni makīmūcookeria atīrī, “Tūtiagīrīrwo nī kūūria tūheo betha kana thahabu kuuma kūrī Saülū, kana nyūmba yake, o na tūtirī na kīhotoo gīa kūūraga mūndū o na ūmwe thīinī wa Isiraeli.” Daudi akīmooria atīrī, “Nīatīa mūngīenda ndīmwikīre?” **5** Nao magīcookeria mūthamaki atīrī, “Ha ūhoro wa mūndū ūrīa watūniinire na agītūciirīra ūūru nīgeetha tūthire, nīguo tūtikagīe na handū o na ha thīinī wa Isiraeli-rī, **6** reke tūneo arūme mūgwanja a njiaro ciake nīgeetha mooragwo na maraganio mbere ya Jehova kūu Gibe a ya Saülū, ūrīa mūthūure wa Jehova.” Nī ūndū ūcio mūthamaki akiuga atīrī, “Nīngūmaneana kūrī inyuī.” **7** Na rīrī, mūthamaki akīhonokia Mefiboshethu mūrū wa Jonathani, mūrū wa Saülū, nī ūndū wa mwīhītwā ūrīa Daudi na Jonathani mūrū wa Saülū meehītaniire mbere ya Jehova. **8** No mūthamaki agīkuua Arimoni na Mefiboshethu, ariū acio eerī a Aia, mwarī wa Rizipa, arīa aaciarīire Saülū, hamwe na ariū atano a Merabu mwarī wa Saülū, arīa aaciarīire Adirieli mūrū wa Barizilai ūrīa Mūmeholathu; **9** Nake akīmaneana kūrī Gibeoni, arīa maamooragire na makīmaaraganīa kīrīma-inī mbere ya Jehova. Acio othe mūgwanja maagūire hamwe; mooragirwo hīndī ya matukū ma kīambīrīria kīa magetha, o rīrīa magetha ma cairi maambagīrīria. **10** Rizipa mwarī wa Aia akīoya nguo ya ikūnia, na akīmīara hau ihiga igūrū. Kuuma

kĩambĩrĩria kĩa magetha nginya rĩrĩa mbura yoirĩire mĩĩrĩ
ĩyo, ndaarekire ciimba icio ihutio nĩ nyoni cia rĩera-
inĩ mũthenya, kana ihutio nĩ nyamũ cia gĩthaka ũtukũ.
11 Hĩndĩ ĩrĩa Daudi eerirwo ũrĩa Rizipa mwarĩ wa Aia,
thuriya ya Saũlũ, eekĩte-rĩ, **12** agĩthĩĩ, agĩkuua mahĩndĩ
ma Saũlũ o na ma mũriũ Jonathani kuuma kwa andũ a
Jabeshi-Gileadi. Maamarutĩte na hitho kuuma kĩaaro-inĩ
kĩa mũingĩ kũu Bethi-Shani, harĩa Afilisti maamacuurĩtie,
thuutha wa kũuragĩra Saũlũ kũu Giliboa. **13** Daudi agĩkuua
mahĩndĩ ma Saũlũ na ma mũriũ Jonathani kuuma kũu,
na mahĩndĩ ma andũ arĩa moragĩtwo makaaraganio kũu
makĩũnganio. **14** Nao magĩthika mahĩndĩ ma Saũlũ na
ma mũriũ Jonathani mbĩrĩra-inĩ ya Kishu, ithe wa Saũlũ,
kũu Zela thĩinĩ wa Benjamini, na magĩka maũndũ mothe
marĩa mũthamaki aathanĩte. Thuutha ũcio Ngai agĩcookia
mahoooya marĩa maahooetwo nĩ ũndũ wa bũrũri. **15** O
rĩngĩ nĩ kwagĩire mbaara gatagatĩ ka Afilisti na Isiraeli.
Daudi agĩkũrũka agĩthĩĩ hamwe na andũ ake makarũe
na Afilisti, na akĩnoga mũno. **16** Nake Ishibi-Benobu
ũrĩa warĩ ũmwe wa njiaro cia Rafa, ũrĩa mũthia wa
itimũ rĩake warĩ na ũritũ wa cekeri magana matatũ, na
aarĩ na rũhiũ rwa njora rwerũ, ũcio akiuga nĩekũũraga
Daudi. **17** No rĩrĩ, Abishai mũrũ wa Zeruia akĩhonokia
Daudi; akĩgũtha Mũfilisti ũcio akĩgũa, akĩmũũraga. Ningĩ
andũ a Daudi makĩĩhĩta kũrĩ we makiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ
hĩndĩ ũgacooka gũthĩĩ mbaara-inĩ na ithuĩ, nĩgeetha tawa
wa Isiraeli ndũkahorio.” **18** Ningĩ thuutha wa mahinda
macio, makĩgĩa na mbaara ĩngĩ na Afilisti kũu Gobu.
Hĩndĩ ĩyo Sibekai ũrĩa Mũhushathi akĩũraga Safu, ũmwe

wa njiaro cia Rafa. **19** Ningĩ mbaara-inĩ ñngĩ makĩrũa na Afilisti kũu Gobu, Elihanani mũrũ wa Jaare-Oregimu ũrĩa Mũbethilehemu akĩũraga Goliathũ ũrĩa Mũgiiti, ũrĩa warĩ na itimũ rĩarĩ na mũtĩ ũigana ta mũtĩ wa mütumi ngoora. **20** Ningĩ mbaara-inĩ ñngĩ ñrĩa yarĩ kũu Gathu, nakuo kwarĩ na mũndũ mũnene mũno, warĩ na ciara ithathatũ o guoko, na ciara ithathatũ o kũgũrũ, ciothe ciarĩ ciara mĩrongo ñrĩ na inya. O na ningĩ aarĩ wa rũciaro rwa Rafa. **21** Rĩrĩa aanyũrũririe andũ a Isiraeli, Jonathani mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi, akĩmũũraga. **22** Andũ acio ana maarĩ a rũciaro rwa Rafa kũu Gathu nao makĩgũa moko-inĩ ma Daudi na andũ ake.

22 Daudi nĩainĩire Jehova na ciugo cia rwĩmbo rũrũ rĩrĩa Jehova aamũhonokirie kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciake ciothe na kuuma guoko-inĩ gwa Saũlũ. **2** Akiuga atĩrĩ: **3** Ngai wakwa nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na nĩwe rĩũrĩro rĩakwa, **4** Ngayagĩra Jehova, ũrĩa wagĩrĩire kũgocagwo, **5** “Ndiuhũ cia gĩkuũ nĩciathiũrũrũkĩirie; **6** Mĩhĩndo ya mbĩrĩra ñgĩĩthiorokeria; (Sheol h7585) **7** Mĩnyamaro-inĩ yakwa ndakaĩire Jehova; **8** “Thĩ ñkĩinaina na ñgĩthingitha; **9** Ndogo ñkiuma maniũrũ-inĩ make ñkĩambata na ñgũrũ; **10** Aahingũrĩre ñgũrũ agĩkũrũka thĩ; **11** Ombũkire akuuĩtwo nĩ ikerubi; **12** Ehumbĩrĩre na nduma, **13** Kuuma ũkengi ũrĩa warĩ harĩ we, **14** Jehova akĩruruma arĩ kũu ñgũrũ; **15** Aikirie mĩguĩ, akĩharagania thũ, **16** Hĩndĩ ñyo mĩkuru ya iria ñkĩonekana, **17** “Agĩtambũrũkia guoko gwake kuuma o kũu ñgũrũ akĩnyĩita; **18** Andeithũrĩre thũ yakwa ñrĩ hinya, **19** Maanjĩhotoreire mũthenya ũrĩa ndaarĩ na mũtino, **20** Andutire na nja akĩndwara handũ

haariĩ, **21** “Jehova anjĩkĩire maũndũ kũringana na ũthingu wakwa, **22** Nĩgũkorwo nĩnũmĩtie njĩra cia Jehova; **23** Mawatho make mothe marĩ mbere yakwa; **24** Ngoretwo itarĩ na ũcuuke ndĩ mbere yake, **25** Jehova andĩhĩte kũringana na ũthingu wakwa, **26** “Ūrĩ mwĩhokeku harĩ arĩa makwĩhokete, **27** kũrĩ ũrĩa wĩtheragia wĩonanagia ũrĩ mũtheru, **28** Wee ũhonokagia andũ arĩa enyihia, **29** Wee Jehova, nĩwe tawa wakwa, **30** Ndĩ na ũteithio waku no hote gũtharĩkĩra mbũtũ ya ita; **31** “Mũrungu-rĩ, njĩra ciake nĩnginyanĩru; **32** Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ Mũrungu tiga Jehova? **33** Nĩ Mũrungu ũũhotoraga hinya na ũhoti, **34** Atũmaga magũrũ makwa mateng’ere o ta ma thwariga; **35** We nĩwe wonagia moko makwa mũrũire wa mbaara; **36** ũũheaga ngo yaku ya ũhootani; **37** ũnjaramagĩria njĩra ya kũrĩa thiiagĩra, **38** “Ndaingatithirie thũ ciakwa na ngĩcihehenja; **39** Ndacihehenjire biũ, ikĩremwo nĩ gũũkĩra, **40** Wee ũũheaga hinya wa kũrĩa mbaara, **41** Watũmire thũ ciakwa ihũndũke ciũre, **42** Maakaire mateithio, no hatiarĩ na wa kũmahonokia, **43** Ndaamahũũirire makĩhaana ta rũkũngũ rũhinyu rwa thĩ; **44** “Nĩũũhonoketie ngaaga gũtharĩkĩrwo nĩ andũ akwa; **45** andũ a kũngĩ mokaga kũrĩ nĩ menyihĩtie; **46** Othe makuuaga ngoro; **47** “Jehova atũũraga muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo! **48** We nĩwe Mũrungu ũrĩa ũndĩhagĩria, **49** nĩwe ũũhonokagia kuuma kũrĩ thũ ciakwa. **50** Nĩ ũndũ ũcio, Wee Jehova, nĩndĩkũgoocaga ndĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ, **51** Aheaga mũthamaki wake ũhootani mũnene;

23 Ici nĩcio ciugo cia kũrigĩrĩria cia Daudi: **2** “Roho wa Jehova nĩaririe na kanua gakwa; **3** Ngai wa Isiraeli

nīaririe, **4** atuikaga ta ūtheri wa rūciinī riūa rīkīratha,
5 “Githī nyūmba yakwa ti nūngīrīru harī Mūrungu? **6**
No andū arīa aaganu othe magaateo ta mīigua, **7** Ūrīa
wothe ūhutagia mīigua **8** Maya nīmo marītwa ma andū
a Daudi arīa maarī njamba: Joshebu-Bashebethu ūrīa
Mūtakemoni aarī mūnene wa arīa atatū; nake oire itimū
rīake, akīhūūra andū magana manana, na akīmooraga
mbaara-inī īmwe. **9** Mūnini wake eetagwo Eleazaru mūrū
wa Dodai, ūrīa Mūahohi. Arī ūmwe wa arīa atatū maarī
njamba, aarī hamwe na Daudi hīndī irīa moogitire Afilisti
arīa monganīte hamwe kūu Pasi-Damimu marūe mbaara.
Hīndī īyo andū a Isiraeli makīūra, **10** nowe ndoorire,
akīrūgama hau, akīhūūra Afilisti acio nginya guoko gwake
gūkīganda kūnyiitīte rūhiū rwa njora o ro ūguo. Jehova
akīrehe ūhootani mūnene mūthenya ūcio. Nacio mbūtū
cia ita igīcooka kūrī Eleazaru, magatahe indo cia andū arīa
akuū. **11** Ūrīa warūmīrīire aarī Shama mūrū wa Agee ūrīa
Mūharari. Rīrīa Afilisti monganire hamwe handū haarī
mūgūnda waiyūrīte ndengū, ita rīa Isiraeli rīkīmoorīra.
12 No Shama ndoorire, akīrūgama gatagatī ka mūgūnda
ūcio. Akīūgitīra na akīūraga Afilisti acio, nake Jehova
akīrehe ūhootani mūnene. **13** Hīndī ya magetha-rī, andū
atatū thīinī wa arīa mīrongo itatū anene magīkūrūka kūrī
Daudi kūu ngurunga-inī ya Adulamu, hīndī irīa mbūtū
ya Afilisti yambīte hema Gītuamba-inī kīa Refaimu. **14**
Ihinda-inī rīu Daudi aarī kīhitho-inī kīa hinya, nayo
mbūtū ya Afilisti yarī Bethilehemu. **15** Daudi akīrīrīria
maaī, akiuga atīrī, “Naarī korwo kūrī mūdū ūngīndehera
maaī ma kūnyua kuuma gīthima-inī kīrīa kīrī hakuhī na

kihingo kĩa Bethlehemu!” **16** Nĩ ùndũ ùcio andũ acio atātũ maarĩ njamba magĩtuĩkanĩria gatagatĩ-inĩ ga ita rĩa Afilisti, magĩtaha maaĩ gĩthima-inĩ kũu kĩarĩ hakuhĩ na kihingo kĩa Bethlehemu na makĩmatwarĩra Daudi. No Daudi akĩrega kũmanyua; akĩmaita mbere ya Jehova. **17** Daudi akiuga atĩrĩ, “Jehova, ùhoro ùyũ ùrondaihĩrĩria, njage gwĩka ùguo! Githĩ ñno ti thakame ya andũ arĩa megũthiite magetwarĩrĩria ùgwati-inĩ wa gĩkuũ?” Nake Daudi akĩrega kũnyua maaĩ macio. Maũndũ ta macio nĩmo meekagwo nĩ njamba icio ithatũ. **18** Abishai mũrũ wa nyina na Joabu mũrũ wa Zerua aarĩ mũnene wa acio atātũ. Nake akĩoya itimũ rĩake agĩtharĩkĩra andũ magana matatũ, akĩmooraga; nĩ ùndũ ùcio akĩgĩa igweta o ta acio Atatũ. **19** Githĩ ndaakĩgĩre na igweta inene gũkĩra acio Atatũ? Nĩwe watuĩkire mũnene wao, o na gũtuĩka ndaataranĩirio nao. **20** Benaia mũrũ wa Jehoiada aarĩ mũrũ njamba wa kuuma Kabizeeli, ùrĩa wekire maũndũ manene ma ùcamba. Nĩooragire njamba nene igĩrĩ cia ita cia Moabi. Ningĩ nĩatoonyire irima mũthenya warĩ na tharunji, akĩũraga mũrũũthi. **21** Nĩooragire Mũmisiri mũndũ warĩ mũnene mũno. O na gũtuĩka Mũmisiri ùcio nĩanyiitite itimũ na guoko gwake, Benaia aathiire akĩmũtharĩkĩra na njũgũma. Nake akĩhuria itimũ rĩu rĩarĩ guoko-inĩ kwa Mũmisiri ùcio na akĩmũũraga na itimũ rĩu rĩake. **22** Macio nĩmo maũndũ ma ùcamba marĩa meekirwo nĩ Benaia mũrũ wa Jehoiada; o nake aarĩ igweta o ta andũ arĩa atātũ maarĩ njamba. **23** Nĩatĩtwo gũkĩra arĩa Mĩrongo Ītatũ, no ndaataranĩirio na acio Atatũ. Nake Daudi akĩmũtua mũnene wa arĩa maamũrangagĩra.

24 Thiinĩ wa andũ acio Mĩrongo Ītatũ, arĩa angĩ maarĩ: Asaheli mūrũ wa nyina na Joabu, na Elihanani mūrũ wa Dodo wa kuuma Bethlehemu, **25** na Shama ũrĩa Mũharodi, na Erika ũrĩa Mũharodi, **26** na Helezu ũrĩa Mũpaliti, na Ira mūrũ wa Ikeshu kuuma Tekoa, **27** na Abiezeri kuuma Anathothu, na Mebunai ũrĩa Mũhushathi, **28** na Zalimoni ũrĩa Mũahohi, na Maharai ũrĩa Mũnetofathi, **29** na Helebu mūrũ wa Baana ũrĩa Mũnetofathi, na Ithai mūrũ wa Ribai wa kuuma Gibe kũu Benjamini, **30** na Benaia ũrĩa Mũpirathoni, na Hidai wa kuuma tũrũũ-inĩ twa Gaashu, **31** na Abi-Aliboni ũrĩa Mũaribathi, na Azamavethu ũrĩa Mũbahurimu, **32** na Eliahaba ũrĩa Mũshaaliboni, na ariũ a Jasheni, na Jonathani **33** mūrũ wa Shama ũrĩa Mũharari, na Ahiamu mūrũ wa Sharari ũrĩa Mũharari, **34** na Elifeleti mūrũ wa Ahasabai ũrĩa Mũmaakathi, na Eliamu mūrũ wa Ahithofeli ũrĩa Mũgiloni, **35** Herezo ũrĩa Mũkarimeli, na Parai ũrĩa Mũaribi, **36** na Igali mūrũ wa Nathani kuuma Zoba, na mūrũ wa Hagili, **37** na Zeleku ũrĩa Mũamoni, na Naharai ũrĩa Mũbeerothi, ũrĩa wakuuagĩra Joabu mūrũ wa Zerua indo ciake cia mbaara, **38** na Ira ũrĩa Mũithiri, na Garebi ũrĩa Mũithiri, **39** na Uria ũrĩa Mũhiti. Andũ acio othe maarĩ mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja.

24 Nĩngĩ marakara ma Jehova magĩakanĩra Isiraeli, nake agĩkĩra Daudi meciiria nĩguo amokĩrĩre, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ ũgatara andũ a Isiraeli na a Juda.” **2** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩra Joabu na anene a mbũtũ cia ita arĩa maarĩ hamwe nake atĩrĩ, “Thiĩ kũndũ guothe mĩhĩrĩga-inĩ ya Isiraeli kuuma Dani nginya Birishiba na mũtare andũ arĩa mangĩthiĩ mbaara, nĩgeetha menye ũrĩa maigana.”

3 No Joabu agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Jehova Ngai waku angĩrongerera mbūtũ cia ita maita igana, namo maitho ma mũthamaki marokĩionera. No nĩ kĩĩ gĩgūtũma mũthamaki mwathi wakwa ende gwĩka ũndũ ta ũyũ?” **4** No rĩrĩ, mũthamaki, agĩkararia Joabu na anene a mbūtũ cia ita; nĩ ũndũ ũcio makĩehera mbere ya mũthamaki, magĩthĩĩ gūtara andũ a Isiraeli arĩa mangĩathiire mbaara. **5** Nao marĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani, makĩamba hema hakuhĩ na Aroeri, mwena wa gũthini wa itũũra mũkuru-inĩ ũcio, magĩtuĩkanĩria bũrũri wa Gadi magĩkinya Jazeri. **6** Magĩthĩĩ Gileadi na bũrũri-inĩ ũcio wa Tahatimu-Hodishi, magĩkinya Dani-Jaani magĩthiũrũrũka magĩkinya Sidoni. **7** Magĩcooka magĩthĩĩ merekeire kĩirigo kĩa hinya gĩa Turo na matũũra-inĩ mothe ma andũ a Ahivi na ma Kaanani. Marigĩrĩrio-ini magĩthĩĩ Birishiba kũu Negevu ya Juda. **8** Maarĩkia gũthiĩ bũrũri-inĩ wothe, magĩcooka Jerusalemu thuutha wa mĩeri kenda na matukũ mĩrongo ĩĩrĩ. **9** Joabu agĩcookeria mũthamaki ũhoru wa mũigana wa andũ arĩa mangĩathiire mbaara: Thiĩnĩ wa Isiraeli kwarĩ andũ ngiri magana manana andũ marĩ na hinya wa mwĩrĩ na mangĩahotire kũhũthĩra rũhiũ rwa njora, nakuo Juda maarĩ ngiri magana matano. **10** Nake Daudi agĩthĩĩnĩka mũno ngoro thuutha wa gūtara andũ acio a mbaara, akĩira Jehova atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie mũno nĩ ũndũ wa ũguo njĩkĩte. Rĩu, Wee Jehova-rĩ, ndagũthaitha ũnjehererie mahĩtia, nĩĩ ndungata yaku. Nĩnjĩkĩte ũndũ wa ũrimũ mũno.” **11** Daudi atanokĩra rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra mũnabii Gadi, ũrĩa wonagĩra Daudi maũndũ, akĩĩrwo atĩrĩ: **12** “Thiĩ ũkeere Daudi ũũ, ‘Jehova ekuuga

atĩrĩ: Ūrĩ na maũndũ matatũ ma gũthuura. Nawe ũthuuere ũmwe wamo ũrĩa ngũkũherithia naguo.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Gadi agĩthĩĩ kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩũkwenda bũrũri waku ũgĩe ng’aragu mĩaka ĩtatũ? Kana ũũrĩre thũ ciaku mĩeri ĩtatũ igũteng’eretie? Kana kũgĩe matukũ matatũ ma mũrimũ wa mũthiro bũrũri-inĩ waku? Rĩu-rĩ, wĩciirie ũhoru ũcio ũtue itua rĩrĩa ngũcookeria ũcio ũndũmĩte.” **14** Daudi akĩra Gadi atĩrĩ, “Rĩu ndĩ na thĩĩna mũnene mũno. Nĩtũrekwo tũgwĩre moko-inĩ ma Jehova, nĩgũkorwo tha ciake nĩ nyingĩ; no ndũkareke ngwe moko-inĩ ma andũ.” **15** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrehera Isiraeli mũthiro kuuma rũciinĩ rũu nginya ihinda rĩrĩa rĩatuĩtwo; nao andũ ngiri mĩrongo mũgwanja kuuma Dani nginya Birishiba magĩkua. **16** Rĩrĩa mũraika aatambũrũkirie guoko gwake nĩguo aanange Jerusalemu-rĩ, Jehova akĩgua kĩaha nĩ ũndũ wa kĩnyariirĩko kũ akĩra mũraika ũcio wanangaga andũ atĩrĩ, “Tigĩra hau! Eheria guoko gwaku.” Hĩndĩ ĩyo mũraika ũcio wa Jehova aarũgamĩte kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna, ũrĩa Mũjebusi. **17** Rĩrĩa Daudi onire mũraika ũcio woragaga andũ-rĩ, akĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩĩ nĩ nĩ njĩhĩtie o na ngeeka ũũru. Andũ aya matariĩ o ta ng’ondu. Nĩatĩa mekĩte? Reke guoko gwaku kũnjũkĩrĩre nĩĩ na nyũmba yakwa.” **18** Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Gadi agĩthĩĩ kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ambata, ũthĩĩ wakĩre Jehova kĩgongona, hau kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũrĩa Mũjebusi.” **19** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩambata o ta ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Gadi. **20** Rĩrĩa Arauna aacũthĩrĩrie akĩona mũthamaki na andũ ake magĩũka marorete na kũrĩ we, akiuma nja, akĩnamĩrĩra mbere ya

mūthamaki aturumithītie ūthiū thī. **21** Arauna akiuga atīrī, “Nī kīī gīatūma mūthamaki mwathi wakwa oke kūrī ndungata yake?” Nake Daudi akīmūcookeria atīrī, “Ndooka kūgūra kīhuhīro gīaku kīa ngano, nīguo njakīre Jehova kīgongona, nīgeetha mūthiro ūyū ūkorete andū ūthire.” **22** Arauna akīra Daudi atīrī, “Reke mūthamaki mwathi wakwa oe kīrīa gīothe angīenda akīrute igongona. Ici nī ndegwa cia igongona rīa njino, na ici nīcio indo cia kūhuhīra ngano namo macooki ma ndegwa matuīke ngū. **23** Atīrīrī, wee mūthamaki, Arauna nīaheana indo icio ciothe kūrī mūthamaki.” Arauna agīcooka akīmwīra atīrī, “Jehova Ngai waku arogwītīkīra.” **24** Mūthamaki agīcookeria Arauna atīrī, “Aca, no nginya ngūrīhe nī ūndū wakīo. Ndikūrūtīra Jehova Ngai wakwa igongona rīa njino rīa kīndū kīrīa itarīhīire thogora.” Nī ūndū ūcio Daudi akīgūra kīhuhīro kīu kīa ngano na ndegwa icio na cekeri mīrongo ītano cia betha. **25** Daudi agīakīra Jehova kīgongona hau, na akīruta maruta ma njino na maruta ma ūiguano. Hīndī īyo Jehova agīcookia mahooya nī ūndū wa būrūri, nago mūthiro ūrīa warī Isiraēli ūgīthira.

1 Athamaki

1 Hĩndĩ ırĩa Mũthamaki Daudi aakũrire na agatindĩka mĩaka-rĩ, ndaiguaga ũrugarĩ o na mamũhumbĩra na nguo. **2** Nĩ ũndũ ũcio ndungata ciake ikĩmwĩra atĩrĩ, “Reke tũcarie mũirĩtu mwĩthĩ gathirange, atungatagĩre mũthamaki na ũndũ wa kũmũmenyerera, na akomage hamwe nake nĩguo mũthamaki, mwathi witũ, aiguage ũrugarĩ.” **3** Magĩetha mũirĩtu mũthaka Isiraeli guothe, makĩona Abishagi ũrĩa Mũshunami, na makĩmũrehe kũrĩ mũthamaki. **4** Mũirĩtu ũcio aarĩ mũthaka mũno; nake akĩmenyerera mũthamaki na akĩmũtungatĩra, no mũthamaki ndaigana gũkoma nake. **5** Na rĩrĩ, Adonija, ũrĩa nyina aarĩ Hagithu, akĩyũmĩria, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ ngũtuĩka mũthamaki.” Nĩ ũndũ ũcio agĩthagathaga ngaari cia ita na mbarathi, na andũ mĩrongo ĩtano mathiige mateng’erete marĩ mbere yake. **6** (Ithe ndaamũkaanĩtie ũndũ, kana akamũũria atĩrĩ, “Wĩkĩte ũna na ũna nĩkĩ?” Nĩngĩ aarĩ mũndũ mũthaka mũno, na nĩwe waciarĩtwo thuutha wa Abisalomu.) **7** Nake Adonija akĩrĩkanĩra na Joabu mũrũ wa Zerua, na Abiatharu mũthĩnjĩri-Ngai, nao magĩtĩkĩra kũmũteithĩrĩria. **8** No Zadoku mũthĩnjĩri-Ngai, na Benaia mũrũ wa Jehoiada, na Nathani ũrĩa mũnabii, na Shimei, na Rei, na arangĩri arĩa a mwanya a Daudi matianyĩitanĩire na Adonija. **9** Nake Adonija akĩruta igongona rĩa ng’ondũ, na ng’ombe, na njaũ iria noru Ihiga-inĩ rĩa Zohelethu, hakuĩ na Eni-Rogeli. Nake agĩta ariũ a ithe othe, na nĩo ariũ a mũthamaki, na andũ othe a Juda arĩa maarĩ anene a nyũmba ya ũthamaki, **10** no ndaigana gwĩta Nathani ũrĩa mũnabii, kana Benaia,

kana arangĩri arĩa a mwanya, o na kana mūrũ wa ithe Solomoni. **11** Nake Nathani akĩũria Bathisheba, nyina wa Solomoni atĩrĩ, “Nĩũiguĩte atĩ Adonija mūrũ wa Hagithu nĩatuĩkĩte mũthamaki, Daudi mwathi witũ atekũmenya? **12** Na rĩrĩ, reke ngũtaare ũrĩa ũngĩhota kũhonokia muoyo waku na muoyo wa mūrũguo Solomoni. **13** Ũkĩra ũthĩĩ kũrĩ Mũthamaki Daudi ũmwĩre atĩrĩ, ‘Mũthamaki mwathi wakwa, githĩ ndwehĩtĩre kũrĩ nĩ, ndungata yaku ũkĩnjĩra atĩrĩ: “Ti-itherũ Solomoni mūrũguo nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha wakwa, na nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩakwa gĩa ũthamaki?” Rĩu-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmĩte Adonija atuĩke mũthamaki?’ **14** Ũrĩ o kũũ ũkĩaria na mũthamaki, na nĩ njũke ndoonye kuo nĩguo njĩkĩre hinya ũguo ũkũmwĩra.” **15** Nĩ ũndũ ũcio Bathisheba agĩthĩĩ kuona mũthamaki ũcio mũkũrũ kanyũmba gake ga thĩĩnĩ, kũrĩa aatungatagĩrwo nĩ Abishagi ũrĩa Mũshunami. **16** Bathisheba akĩĩnamĩrĩra, agĩturia ndu mbere ya mũthamaki. Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Ũkwenda atĩa?” **17** Akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, wee mwene nĩwehĩtĩre harĩ nĩ ndungata yaku na rĩĩtwa rĩa Jehova Ngai waku, ũkiuga atĩrĩ: ‘Solomoni mūrũguo nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha wakwa, na nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene.’ **18** No rĩrĩ, Adonija nĩatuĩkĩte mũthamaki, na wee mũthamaki mwathi wakwa ndũmenyete ũhoru ũcio. **19** Nĩarutĩte igongona inene rĩa ng’ombe nyingĩ, na njaũ noru, na ng’ondũ, na ageeta ariũ a mũthamaki othe, na Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Joabu ũrĩa mũnene wa mbũtũ cia ita, no ndetĩte Solomoni ndungata yaku. **20** Mũthamaki mwathi wakwa, andũ a Isiraeli othe

nīwe macūthīrīrie, nīguo ūmamenyithie nūū ūgaikarīra gītī kīa ūnene thuutha waku wee mūthamaki, mwathi wakwa. **21** Kwaga ūguo-rī, rīrīa mūthamaki mwathi wakwa agaakoma ahurūke hamwe na maithe make, niī na mūrū wakwa Solomoni tūgaatuuo ta andū ageri ngero.” **22** Hīndī īrīa aaragia na mūthamaki, Nathani ūrīa mūnabii agīkinya. **23** Nao makīra mūthamaki atīrī, “Mūnabii Nathani arī haha.” Nī ūndū ūcio Nathani agīthī mberē ya mūthamaki, akīnamīrīra, agīturumithia ūthiū thī. **24** Nathani akīūria atīrī, “Wee mūthamaki mwathi wakwa-rī, nīūtuīte atī Adonija nīwe ūgaatuīka mūthamaki thuutha waku, na atī nīwe ūgaikarīra gītī gīaku kīa ūnene? **25** Ūmūthī nīaikūrūkīte na akaruta igongona inene rīa ng’ombe nyingī, na njaū noru, na ng’ondu. Na ageeta ariū a mūthamaki othe, na anene a thigari othe, na Abiatharu ūrīa mūthīnjīri-Ngai. Rīu nī kūrīa maraarīa na makanyua marī hamwe nake, makiugaga atīrī, ‘Mūthamaki Adonija arotūūra nginya tene!’ **26** No rīrī, niī ndungata yaku, na Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Benaia mūrū wa Jehoiada, na ndungata yaku Solomoni ndanatwīta. **27** Ūndū ūyū-rī, nī mūthamaki mwathi wakwa wīkīte atamenyithītie ndungata ciake nūū ūgūikarīra gītī kīa ūnene kīa mūthamaki mwathi wakwa thuutha wake?” **28** Hīndī īyo Mūthamaki Daudi akiuga atīrī, “Ītai Bathisheba oke.” Nī ūndū ūcio Bathisheba agīūka harī mūthamaki, akīrūgama mberē yake. **29** Nake mūthamaki akīhīta, akiuga atīrī: “O ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, ūrīa wanaahonokia kuuma mathīna-inī mothe, **30** ti-itherū ūmūthī nīguo ngūhingia ūrīa ndehītire kūrī we

na rīitwa rīa Jehova Ngai wa Isiraeli, ngīkwīra atīrī:
Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatuīka mūthamaki thuutha
wakwa, na nīwe ūgaikarīra gītī gīakwa kīa ūnene handū
hakwa.” **31** Nake Bathisheba akīnamīrīra, agīturumithia
ūthiū thī, na agīturia ndu mbere ya mūthamaki, akiuga
atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa Daudi arotūūra nginya
tene!” **32** Mūthamaki Daudi akiuga atīrī, “Ītai Zadoku ūrīa
mūthīnjīri-Ngai, na Nathani ūrīa mūnabii, na Benaia mūrū
wa Jehoiada moke.” Rīrīa mookire mbere ya mūthamaki,
33 akīmeera atīrī, “Thiīi na ndungata cia mwathi wanyu na
mūhaicie Solomoni mūrū wakwa igūrū rīa nyūmbū yakwa,
mūmūikūrūkie nginya Gihoni. **34** Mūrī kūu, mūreke
Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai na Nathani ūrīa mūnabii
mamūitīrīrie maguta atuīke mūthamaki wa Isiraeli. Ningī
mūhuhe karumbeta, na mwanīrīre atīrī, ‘Mūthamaki
Solomoni arotūūra nginya tene!’ **35** Ningī mūcooke
mwambate nake, oke aikarīre gītī gīakwa kīa ūnene, na
athamake handū hakwa. Nīndīmūthuurīte aathanage
Isiraeli na Juda.” **36** Benaia mūrū wa Jehoiada agīcookeria
mūthamaki atīrī, “Ameni! Jehova, Ngai wa mūthamaki
mwathi wakwa arotūma gūtuīke guo. **37** O ta ūrīa Jehova
akoretwo arī hamwe na mūthamaki mwathi wakwa,
aroikara hamwe na Solomoni na atūme wathani wake
ūnenehe gūkīra wathani wa mūthamaki mwathi wakwa
Daudi!” **38** Tondū ūcio Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na
Nathani ūrīa mūnabii, na Benaia mūrū wa Jehoiada,
hamwe na Akerethi na Apelethi, magīikūrūka, makīhaicia
Solomoni nyūmbū ya Mūthamaki Daudi, makīmumagaria
nginya Gihoni. **39** Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai akīruta

rũhĩa rwa maguta kuuma hema-inĩ ãrĩa nyamũre na agĩĩrĩria Solomoni. Ningĩ makĩhuha karumbeta, nao andũ othe makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki Solomoni arotũũra nginya tene!” **40** Andũ othe makĩambata mamũrũmĩrĩre, makĩhuhaga mĩtũrirũ me na gĩkeno kĩnene, nginya thĩ ãgĩthingitha nĩ mũrurumo. **41** Adonija na ageni othe arĩa maarĩ hamwe nake makĩigua mũrurumo ũcio rĩria maarĩ hakuhi kũrĩkia iruga rĩao. Rĩria maiguire mũgambo wa karumbeta, Joabu akĩũria atĩrĩ, “Inegene rĩu rĩothe rĩrĩ itũũra-inĩ nĩ rĩa kĩĩ?” **42** O akĩaragia-rĩ, Jonathani mũrũ wa Abiatharu ũria mũthĩnjĩri-Ngai agĩkinya. Adonija akĩmwĩra atĩrĩ, “Toonya thĩinĩ. Mũndũ wa bata tawe no nginya akorwo nĩ ũhoru mwega aatũrehere.” **43** Jonathani agĩcookia atĩrĩ; “Aca ti ũguo! Mũthamaki Daudi mwathi witũ nĩatuĩte Solomoni mũthamaki. **44** Mũthamaki nĩoimagarĩtie Solomoni hamwe na Zadoku ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na Nathani ũria mũnabii, na Benaia mũrũ wa Jehoiada, na Akerethi na Apelethi, na nĩmahaicĩtie Solomoni nyũmbũ ya mũthamaki, **45** na rĩrĩ, Zadoku ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na Nathani ũria mũnabii nĩmamũitĩrĩrie maguta kũu Gihoni atuĩke mũthamaki. Kuuma hau nĩmambatĩte makiugagĩrĩria, narĩo itũũra rĩothe rĩkamaamũkĩria. Rĩu nĩrĩo inegene rĩria mũraigua. **46** O na ningĩ, Solomoni nĩaikarĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene gĩa ũthamaki. **47** Ningĩ atongoria a ũthamaki nĩmokĩte gũcookeria Mũthamaki Daudi, mwathi witũ, ngaatho, makoiga atĩrĩ: ‘Ngai waku arotũma rĩitwa rĩa Solomoni rĩgĩe na ngumo gũkĩra rĩaku, naguo ũthamaki wake ũroneneha gũkĩra waku!’ Nake mũthamaki nĩainamĩrĩra

na aakĩgooca arĩ o gĩtanda-inĩ, **48** oiga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli arogoocwo, ũrĩa wĩtĩkĩrĩtie maitho makwa meyonere mwana ũmwe wakwa agĩkarĩra gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene ũmũthĩ.’” **49** Hĩndĩ ĩyo ageni othe a Adonija makĩmaka, magĩũkĩra, magĩthiĩra, o mũndũ na njĩra yake. **50** No rĩrĩ, Adonija, nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Solomoni, agĩthiĩ akĩĩnyitĩrĩra hĩa cia kĩgongona. **51** Hĩndĩ ĩyo Solomoni akĩmenyithio atĩrĩ, “Adonija nĩaretigĩra Mũthamaki Solomoni, na nĩenyitĩrĩre hĩa cia kĩgongona. Aroiga atĩrĩ, ‘Mũthamaki Solomoni nĩehĩte harĩ nĩ ũmũthĩ anjĩre atĩ ndekũũraga ndungata yake na rũhiũ rwa njora.’” **52** Solomoni agĩcookia atĩrĩ, “Angĩona atĩ nĩ mũndũ wagĩrĩre, gũtirĩ rũcuĩrĩ rwake rwa mũtwe rũkaagũa thĩ; no angĩoneka na ũũru no agaakua.” **53** Ningĩ Mũthamaki Solomoni agĩtũma andũ, nao makĩmũkũrũkia kuuma kĩgongona-inĩ. Adonija akĩnamĩrĩra harĩ Mũthamaki Solomoni, nake Solomoni akĩmwĩra atĩrĩ, “Inũka gwaku mũciĩ.”

2 Rĩrĩa ihinda rĩa Daudi rĩakuhĩrĩrie rĩa gũkua-rĩ, agĩatha mũriũ Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ, **2** “Rũ ndĩ hakuhĩ gũthiĩ na njĩra ĩrĩa ĩgeragwo nĩ andũ othe a thĩ; nĩ ũndũ ũcio-rĩ, gĩa na hinya, wonanie atĩ ũrĩ mũndũ mũrũme ki, **3** na ũmenyagĩrĩre ũrĩa Jehova Ngai waku endaga: Ũthiige na njĩra ciake, na ũmenyagĩrĩre irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na maathani make, na mawatho make na maũndũ marĩa endaga, o ta ũrĩa maandĩkitwo Watho-inĩ wa Musa, nĩgeetha ũgaacĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa ũrĩkaga na kũrĩa guothe ũrĩthiiga, **4** nĩgeetha Jehova atũũrie kĩranĩro kĩrĩa aanjĩrĩre, akiuga ũũ: ‘Njaro ciaku

ingĩkaamenyerera mūtũūrĩre wacio, na ithiiage irĩ na wĩhokeku mbere yakwa na ngoro ciao ciothe, na meciiria macio mothe, gwaku gũtikaga mũndũ wa gũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli.’ 5 “Rĩu wee mwene nĩũĩ ũrĩa Joabu mūrũ wa Zeruia aanjĩkire, na ũrĩa eekire anene eerĩ a mbūtũ cia ita cia Isiraeli, nĩo Abineri mūrũ wa Neri, na Amasa mūrũ wa Jetheri. Nĩamooragire, agĩita thakame yao hĩndĩ ya thayũ, o taarĩ hĩndĩ ya mbaara, nayo thakame ĩyo ikĩgĩa mũcibi-inĩ wake wa njohero, na iraatũ-inĩ cia magũrũ make. 6 ĩka ũrĩa ũkuona kwagĩrĩire kũringana na ũũgĩ waku, no ndũkanareke mūtwe ũcio wake ũrĩ mbuĩ ũkinye mbĩrĩra-inĩ na thayũ. (Sheol h7585) 7 “No ariũ a Barizilai wa Gileadi ũmatugage wega, na ũreke matuĩke amwe a arĩa mũrĩrĩaga nao metha-inĩ yaku. Nĩo mandũgamĩrĩire rĩrĩa ndooragĩra mūrũ wa thoguo Abisalomu. 8 “Na ũririkane Shimei mūrũ wa Gera, ũrĩa Mũbenjamini kuuma Bahurimu, arĩ gũkũ nawe, na nĩwe wanumire na irumi ndũrũ mũthenya ũrĩa ndaathiiaga Mahanaimu. Rĩrĩa ookire kũndũnga hau Jorodani, nĩndehĩtĩre kũrĩ we na rĩĩtwa rĩa Jehova, ngĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ndigakũũraga na rũhiũ rwa njora.’ 9 No rĩrĩ, tĩga kuona ta atarĩ na ihĩtia. Wee ũrĩ mũndũ mũũgĩ; nĩũkamenya ũrĩa ũkaamwĩka. Ndũkanareke mūtwe ũcio wake ũrĩ mbuĩ ũgaathikwo ũtarĩ na thakame.” (Sheol h7585) 10 Na rĩrĩ, Daudi akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo thĩinĩ wa Itũũra inene rĩa Daudi. 11 Aathamakĩire Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩna: mĩaka mũgwanja aathamakire arĩ Hebironi, nayo mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ agĩthamaka arĩ Jerusalemu. 12 Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa ithe

Daudi, naguo wathani wake ũkĩhaanda, ũkĩrũma biũ. **13** Na rĩrĩ, Adonija mũrũ wa Hagithu, agĩthiĩ harĩ Bathisheba nyina wa Solomoni. Bathisheba akĩmũuria atĩrĩ, “Ũũkite na thayũ?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “ĩ, ndooka na thayũ.” **14** Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ndĩ na ũndũ ngũkwĩra.” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩra.” **15** Agĩkiuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa wee ũũ-rĩ, ũthamaki ũyũ warĩ wakwa. Andũ a Isiraeli othe nĩ nĩ meetagĩrĩra nduĩke mũthamaki wao. No maũndũ makĩgarũrũka, naguo ũthamaki nĩũthiĩte kũrĩ mũrũ wa Baba; tondũ ũheanĩtwo kũrĩ we nĩ Jehova. **16** Na rĩrĩ, ndĩ na ihooya ngwenda gũkũhooya, na ndũkarege.” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “No ũrĩhooye.” **17** Agĩthiĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “ĩtikĩra kũuria Mũthamaki Solomoni, nĩ ũndũ wee ndangĩkũregera, aahe Abishagi ũrĩa Mũshunami atuĩke mũtumia wakwa.” **18** Bathisheba agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩ ngũkwarĩrĩra harĩ mũthamaki.” **19** Rĩrĩa Bathisheba aathiire kũrĩ Mũthamaki Solomoni akamũhe ũhoru wa Adonija-rĩ, mũthamaki agĩũkĩra na igũrũ akĩmũtũnga, akĩmũinamĩrĩra, na agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene. Akĩrehithĩria nyina gĩtĩ kĩa ũnene, nake nyina akĩmũikara guoko gwake kwa ũrĩo. **20** Nake nyina akiuga atĩrĩ, “Ndĩ na kaũndũ kanini ngwenda gũkũhooya, na ndũkae kũrega.” Mũthamaki akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maitũ, ũria ndikũrega.” **21** Nĩ ũndũ ũcio nyina akiuga atĩrĩ, “Reke Abishagi ũrĩa Mũshunami ahikio nĩ mũrũ wa thoguo Adonija.” **22** Mũthamaki Solomoni akĩra nyina atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ũrie Abishagi ũrĩa Mũshunami ahikio nĩ Adonija? Ndũkĩmũũrĩrie ũthamaki o naguo, o na ti we ũkĩrĩ mũkũrũ kũrĩ niĩ, ĩ-ni, ũgĩtuĩke wake, na wa Abiatharu

ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na wa Joabu mŭrũ wa Zeruia!” **23**
 Hĩndĩ ĩyo Mũthamaki Solomoni akĩhĩta na rĩtwa rĩa
 Jehova, akiuga ũũ: “Ngai arooherithia o na anjĩhĩre mũno,
 aakorwo Adonija ndekũrĩha na muoyo wake nĩ ũndũ wa
 ũndũ ũcio orĩtie! **24** Na rĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova
 atũũraga muoyo, o we ũtũmĩte ngaacĩre ũthamaki-inĩ
 wa baba, Daudi, na agetĩkĩra nduĩke wa rŭciaro rwa
 nyũmba ya ũthamaki, o ta ũrĩa eranĩire-rĩ, Adonija
 no ekũũragwo ũmũthĩ!” **25** Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki
 Solomoni agĩatha Benaia mŭrũ wa Jehoiada, nake agĩthĩ
 akĩgũtha Adonija, akĩmũũraga. **26** Mũthamaki akĩra
 Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Cooka mŭgũnda-
 inĩ gwaku kũu Anathothu. Wee wagĩrĩrwo nĩ gũkua,
 no ndigũkũũraga rĩu, tondũ nĩwakuuaga ithandũkũ rĩa
 Mwathani Jehova hĩndĩ ya baba Daudi, na nĩwagwatanĩire
 na baba moritũ-inĩ make mothe.” **27** Nĩ ũndũ ũcio
 Solomoni akĩeheria Abiatharu atige gũtuĩka mũthĩnjĩri-
 Ngai wa Jehova, nakĩo kiugo kĩa Jehova kĩrĩa aarĩirie kũu
 Shilo, gĩkonĩ nyũmba ya Eli, gĩkĩhinga. **28** Rĩrĩa ũhoro
 ũcio wakinyĩire Joabu, ũrĩa waciirĩire gwĩka ũũru marĩ
 na Adonija, o na gũtuĩka ndaanyiitanĩire na Abisalomu,
 akĩũrĩra hema-inĩ ya Jehova na akĩnyitĩrĩra hĩa cia
 kĩgongona. **29** Mũthamaki Solomoni akĩrwo atĩ Joabu
 orĩire hema-inĩ ya Jehova na aarĩ hakuhĩ na kĩgongona.
 Hĩndĩ ĩyo Solomoni agĩatha Benaia mŭrũ wa Jehoiada
 atĩrĩ, “Thĩĩ, ũmũũrage!” **30** Nĩ ũndũ ũcio Benaia akĩingĩra
 hema ĩyo ya Jehova akĩra Joabu atĩrĩ, “Mũthamaki oiga
 atĩrĩ, ‘Uma na nja!’” No Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Aca,
 ngũkũira haha.” Benaia agĩcookeria mũthamaki ũhoro,

akimwira atiri, “Joabu anjira una na una.” **31** Hindi iyo muthamaki agiatha Benaia, akimwira atiri, “Ika o uguo oiga. Muurage na umuthike, nigeetha ni na nyumba ya baba tuthirwo ni ihitia ria thakame iria yaitirwo tuhū ni Joabu. **32** Jehova niegutuma acookererwo ni thakame iria aaitire, tondū niatharikire andū eerī, na akimooraga na rūhiū rwa njora, baba Daudi atooi akimooraga marī eerī, Abineri mūrū wa Neri, ūria warī mūnene wa mbūtū cia ita cia Isiraeli, na Amasa mūrū wa Jetheri, ūria warī mūnene wa mbūtū cia ita cia Juda, nao maarī andū ega na arūngirū kūmūkira. **33** Ihitia riu ria gūita thakame yao rirookerera Joabu na njaro ciake nginya tene. No kūrī Daudi na njaro ciake, na nyumba yake na ūthamaki wake, thayū wa Jehova ūrogia kūrī o nginya tene.” **34** Ni ūndū ūcio Benaia mūrū wa Jehoiada agithi akigūtha Joabu akimūuraga, nake agithikwo mūgūnda-ini wake kuu werū-ini. **35** Muthamaki akinenehia Benaia mūrū wa Jehoiada akimūtua mūnene wa mbūtū cia ita handū ha Joabu, na agicookia Zadoku atuike muthinjiri-Ngai ithenya ria Abiatharu. **36** Ningi muthamaki agitūmana Shimei eetwo, akimwira atiri, “Wakire nyumba Jerusalemu na utūre kuo, no ndukanathii kūdū kūngi. **37** Mūthenya ūria ūkoima kuo ūringe Mūkuru wa Kidironi, ūmenye wega no ūgaakua; nayo thakame yaku niigagūcookerera wee mwene.” **38** Shimei agicookeria muthamaki atiri, “Uguo woiga ni wega. Ndungata yaku niigwika o ta ūria muthamaki mwathi wakwa oiga.” Nake Shimei agikara Jerusalemu ihinda iraaya. **39** No miaka itatū yathirari, ngombo igiri cia Shimei ikiura igithi kwa Akishi,

mūrū wa Maaka, mūthamaki wa Gathu, nake Shimei akīrwo atīrī, “Ngombo ciaku irī Gathu.” **40** Kūigua ūguorī, Shimei agītandīka ndigiri yake, agīthiī kwa Akishi kūu Gathu gwetha ngombo ciake. Nī ūndū ūcio Shimei agīthiī na agīcookia ngombo ciake kuuma Gathu. **41** Rīrīa Solomoni eerirwo atī Shimei nōimīte Jerusalemu agathiī Gathu na agacooka-rī, **42** mūthamaki agītūmanīra Shimei, akīmwīra atīrī, “Githī ndiakwīhītithirie na rītwa rīa Jehova na ngīgūkaania, ngīkwīra atīrī, ‘Mūthenya ūrīa ūkoimagara ūthiī handū hangī, ūmenye kūna no ūgaakua?’ Nawe hīndī īyo ūkīnjookeria atīrī, ‘Ūguo woiga nī wega. Nī nīngwathīka.’ **43** Rīu-rī, nī kī gītūmīte wage kūhingia mwīhītwa waku harī Jehova, na wathīkīre watho ūrīa ndaakūheire?” **44** Ningī mūthamaki akīra Shimei atīrī, “Wee nīūūi ngoro-inī yaku ūūru ūrīa wothe wekire baba Daudi. Rīu Jehova nīegūtūma ūcookererwo nī ūūru waku. **45** No Mūthamaki Solomoni nīekūrathimwo, nakīo gītī kīa ūnene wa Daudi gītūūre gīkīgītīre mbere ya Jehova nginya tene.” **46** Hīndī īyo mūthamaki agīatha Benaia mūrū wa Jehoiada, nake agīthiī akīgūtha Shimei akīmūūraga. Ūthamaki naguo ūkīhaanda ūrūmīte biū moko-inī ma Solomoni.

3 Nake Solomoni akīgīa ngwatanīro na Firaūni, mūthamaki wa būrūri wa Misiri, na akīhikia mwarī. Akīmūrehe itūūra inene rīa Daudi, nginya rīrīa aarīkirie gwaka nyūmba yake ya ūthamaki, na hekarū ya Jehova, na rūthingo rūrīa rwathiūrūrūkīirie Jerusalemu. **2** Na rīrī, andū no maarutagīra magongona kūdū kūrīa gūtūūgīru, tondū gūtīarī hekarū yaakīrwo rītwa rīa Jehova hīndī

īyo. **3** Solomoni nīonanirie wendo wake kūrī Jehova nī ūndū wa gūthīī na mīthiire ya kīrīra na watho wa ithe Daudi, tiga rīrī, nīarutagīra magongona na agacinīra ūbumba kūndū kūrīa gūtūūgīru. **4** Mūthamaki agīthīī Gibeoni kūruta magongona, nīgūkorwo kūu nīkuo kūndū kūrīa gūtūūgīru gwekīrīrwo mūno, na Solomoni akīrutīra magongona ngiri īmwe ma njino kīgongona-inī kīu. **5** Nakuo kūu Gibeoni Jehova akiumīrīra Solomoni ūtukū kīroto-inī, nake Ngai akīmwīra atīrī, “Hooya o kīrīa gīothe ūngiēnda ngūhe.” **6** Nake Solomoni agīcookia atīrī, “Nīwonirie baba Daudi ndungata yaku ūtugi mūnene, tondū aarī mwīhokeku harī we, na aarī mūthingu, na mūrūngīrīru ngoro-inī. Nīūthiite na mbere kūmuonia ūtugi ūcio mūnene, na nīmūheete mūrīū wa gūikarīra gītī gīake kīa ūnene ūmūthī. **7** “Na rīrī, Wee Jehova Ngai wakwa nītuūte ndungata yaku mūthamaki handū ha baba Daudi. No nīī ndī o mwana mūnini na ndirī na ūmenyo wa kūruta wīra wakwa. **8** Ndungata yaku īrī haha gatagatī ka andū aya wee wīthuurīire, nao nī andū aingī matangīgereka na matangītarīka. **9** Nī ūndū ūcio he ndungata yaku ngoro īrī na ūmenyo wa gūthamakīra andū aku, na gūkūūrana wega na ūūru. Tondū-rī, nūū ūngīhota gūthamakīra andū aya aku aingī ūū?” **10** Jehova nīakenire nī ūndū wa Solomoni kūmūūria ūndū ūcio. **11** Nī ūndū ūcio Ngai akīmwīra atīrī, “Kuona ūguo nīguo wahooya, na ndūnahooya ūingīhīrio matukū ma gūtūūra muoyo, kana ūtonga waku wee mwene, o na kana thū ciaku iniinwo, no wahooya ūmenyo wa kūrūgamīrīra kīhooterī, **12** nīngwīka o ūguo wahooya. Nīngūkūhe ngoro ī

na ũũgĩ na gũkũũrana, nĩguo gũtuĩke atĩ gũtirĩ kwagĩa mũndũ ũngĩ tawe, na gũtirĩ hĩndĩ gũkaagĩa ũngĩ tawe. **13** O na ningĩ nĩngũkũhe maũndũ marĩa ũtanahooya, na nĩmo ũtonga hamwe na gĩtĩo, nĩgeetha matukũ marĩa mothe ũgũtũũra muoyo, gũtikanagĩe mũthamaki ũngĩ ũiganaine nawe. **14** Na ũngĩthiiaga na mĩthĩre yakwa, na wathĩkaagĩre kĩrĩra na watho wakwa, ta ũrĩa thoguo Daudi eekire, nĩngakũhe matukũ maingĩ ma gũtũũra muoyo.” **15** Hĩndĩ ĩyo Solomoni agĩũkĩra toro, akĩmenya atĩ kũ kĩarĩ kĩroto. Agĩcooka Jerusalemu, agĩthĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na akĩruta igongona rĩa njino na rĩa ngwatanĩro. Ningĩ akĩrugithĩria andũ othe a nyũmba ya mũthamaki iruga. **16** Thuutha ũcio andũ-a-nja eerĩ a maraya magĩũka kũrĩ mũthamaki, makĩrũgama mbere yake. **17** Ũmwe wao akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, mũndũ-wa-nja ũyũ na niĩ tũkaraga nyũmba ĩmwe. Na nĩndĩraciarire mwana arĩ ho. **18** Mĩthenya ĩtatũ thuutha wa gũciara mwana, mũndũ-wa-nja ũyũ o nake araciara mwana. Tũraarĩ o ithuĩ eerĩ; gũtirarĩ mũndũ ũngĩ thĩinĩ wa nyũmba ĩyo, tĩa o ithuĩ ithuerĩ. **19** “Ũtukũ-rĩ, mũndũ-wa-nja ũyũ arakomera mwana wake, arakua. **20** Nĩ ũndũ ũcio arookĩra ũtukũ gatagatĩ, areheria mwana wakwa harĩ niĩ, rĩrĩa niĩ ndungata yaku ndĩrarĩ toro. Aramũiga gĩthũri-inĩ gĩake, na araiga mũrũwe gĩthũri-inĩ gĩakwa arĩ mũkuũ. **21** Rũciinĩ rũrũ rũngĩ, ngĩũkĩra nĩguo nyongithie mwana wakwa, ndĩrona nĩ mũkuũ! No rĩrĩa ndĩramũrorire wega na ũtheri wa rũciinĩ, ndĩrona atĩ ũcio ti mwana ũrĩa ndaciarĩte.” **22** Mũndũ-wa-nja ũcio ũngĩ akiuga atĩrĩ, “Aca! Ũyũ ũrĩ muoyo nĩwe mwana wakwa; ũyũ mũkuũ nĩwe

waku.” No ūcio wa mbere akĩrega biũ, akiuga atĩrĩ, “Aca! Ũyũ mũkuũ nĩwe waku, na ũyũ ũrĩ muoyo nĩwe wakwa.” Nĩ ūndũ ūcio magĩkararania mbere ya mũthamaki. **23** Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ũyũ aroiga atĩrĩ, ‘Mwana wakwa nĩwe ũrĩ muoyo na waku nĩwe mũkuũ,’ o rĩrĩa ũrĩa ũngĩ aroiga atĩrĩ, ‘Aca! Ũyũ mũkuũ nĩwe waku, na wakwa nĩ ũyũ ũrĩ muoyo.’” **24** Ningĩ mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ndeherai rūhiũ rwa njora.” Nĩ ūndũ ūcio makĩrehera mũthamaki rūhiũ rwa njora. **25** Nake agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Mwana ũyũ ũrĩ muoyo nĩatinanio maita meerĩ, nuthu iheo mũndũ-wa-nja ũmwe, na nuthu iyo iingĩ iheo mũndũ-wa-nja ūcio ũngĩ.” **26** Mũndũ-wa-nja ũrĩa mwana wake aarĩ muoyo akĩringwo nĩ tha nĩ ūndũ wa mwana wake, akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ndagũthaita mwathi wakwa, mũnengere mwana ũyũ ũrĩ muoyo, tiga kũmũũraga!” No ūcio ũngĩ akiuga atĩrĩ, “Ndegũtuĩka waku kana wakwa. Nĩatinanio maita meerĩ!” **27** Nake mũthamaki agĩtua ciira atĩrĩ, “Nengerai mũndũ-wa-nja ũyũ wa mbere mwana ũyũ ũrĩ muoyo. Mũtikamũũrage; nĩwe nyina.” **28** Rĩrĩa andũ othe a Isiraeli maiguire ũrĩa mũthamaki aatua ciira ūcio, magĩtigĩra mũthamaki tondũ nĩmoonire aarĩ na ũũgĩ mũingĩ kuuma kũrĩ Ngai wa gũtua ciira na kĩhooto.

4 Nĩ ūndũ ūcio Solomoni agĩthamaka Isiraeli guothe. **2** Aya nĩo maarĩ anene ake: Azaria mũrũ wa Zadoku aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai; **3** nao Elihorefu na Ahija, ariũ a Shisha, nĩo maarĩ aandĩki-marũa; na Jehoshafatu mũrũ wa Ahiludu, ũrĩa waandĩkaga maũndũ ma ihinda rĩu; **4** nake Benaia mũrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita; nao Zadoku na Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai; **5**

nake Azaria mūrū wa Nathani nīwe warī mūrūgamīrīri wa anene a ng'ongo; nake Zabudu mūrū wa Nathani aarī mūthīnjīri-Ngai na mūtaari wa mūthamaki; **6** nake Ahisharu aarī mūrūgamīrīri wa nyūmba ya mūthamaki; nake Adoniramu mūrū wa Abida aarī mūrūgamīrīri wa arīa maarutithagio wīra na hinya. **7** Ningī Solomoni aarī na abarūthi ikūmi na eerī arīa marūgamīrīire ng'ongociothe cia Isiraeli, na nīo maarehaga irio cia kūrīio nī mūthamaki na andū a nyūmba ya ūthamaki. O ūmwe wao aarehaga irio cia kūigana mweri ūmwe thīinī wa mwaka. **8** Maya nīmo marīitwa ma abarūthi acio: Beni-Huri nīwe warūgamīrīire būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu; **9** na Beni-Dekeri akarūgamīrīra Makazu, na Shaalubimu, na Bethi-Shemeshu, na Eloni-Bethihanani; **10** nake Beni-Hesedi akarūgamīrīra Arubothu (Soko na būrūri wothe wa Heferi warī wake); **11** na Beni-Abinadabu akarūgamīrīra Nafathu-Dori (nake nīwe wahikītie Tafathu mwarī wa Solomoni); **12** na Baana mūrū wa Ahiludu akarūgamīrīra Taanaka, na Megido, na Bethi-Shani guothe kūrigania na Zarethani mūhuro wa Jezireeli, kuuma Bethi-Shani nginya Abeli-Mehola kūng'ethera Jokimeamu; **13** Nake Beni-Geberi akarūgamīrīra Ramothu-Gileadi (itūūro cia Jairu mūrū wa Manase kūu Gileadi ciarī ciake, o hamwe na ng'ongo cia Arigobu kūu Bashani, o na matūūra manene makuo mīrongo itandatū maarigiicīirio na thingo, na maarī na ihingo ciarī na mīgīiko ya gīcango); **14** o nake Ahinadabu mūrū wa Ido akarūgamīrīra Mahanaimu; **15** na Alimaazu akarūgamīrīra Nafitali (nake aahikītie Basemathu mwarī wa Solomoni); **16** na Baana mūrū

wa Hushai akarūgamīrīra Asheri na Alothu; **17** nake Jehoshafatu mūrū wa Parua akarūgamīrīra Isakaru; **18** nake Shimei mūrū wa Ela akarūgamīrīra Benjamini; **19** na Geberi mūrū wa Uri akarūgamīrīra Gileadi (būrūri wa Sihoni mūthamaki wa Aamori, na būrūri wa Ogu mūthamaki wa Bashani). Nowe wiki warī barūthi wa gwatha rūgongo rūu. **20** Andū a Juda na a Isiraeli maarī aingī mūno ta mūthanga wa iria-inī. Maarīaga, na makanyua, na magakena. **21** Nake Solomoni nīathamakīire mothamaki mothe kuuma Rūūi rwa Farati nginya būrūri wa Afilisti, o nginya mūhaka-inī wa Misiri. Mabūrūri macio nīmamūrehagīra igooti na magītūūra maathagwo nī Solomoni matukū make mothe. **22** Mahūthīro ma Solomoni ma o mūthenya maarī maya: kori mīrongo itatū cia mūtu ūrīa mūhinyu mūno, na kori mīrongo itandatū cia mūtu, **23** ng'ombe ikūmi cia gūtuīrwo, na ng'ombe mīrongo īrī cia rūūru, na ng'ondu na mbūri igana rīmwe, na thiiya, na thwariga, na thwara, o na nyoni iria noru cia mūciī iria irīagwo. **24** Nīgūkorwo nīwe wathamakagīra mothamaki mothe marīa maarī ithūiro rīa Rūūi rwa Farati kuuma Tifisa nginya Gaza, na nī kwarī na thayū mīena yothe. **25** Rīrīa rīothe Solomoni aarī muoyo-rī, Juda na Isiraeli, kuuma Dani nginya Birishiba, maatūūraga na thayū o mūndū mūgūnda-inī wake wa mīthabibū na mīkūyū. **26** Solomoni aarī na ciugū cia mbarathi cia ita ngiri inya, na mbarathi ngiri ikūmi na igīrī. **27** Nao anene a ng'ongo, o mūndū mweri wake nīarehagīra Mūthamaki Solomoni mahūthīro ma kūmūigana hamwe na arīa othe mookaga metha-inī yake. Ningī magatigīrīra atī gūtīrī

kĩndũ o na kĩmwe kĩagaga. **28** Ningĩ nĩmarehaga igeri ciao cia cairi na nyeki, cia kũrĩio nĩ mbarathi cia ita na mbarathi icio ingĩ handũ harĩa haagĩrĩire. **29** Ngai nĩahaire Solomoni ũũgĩ na ũmenyi mũingĩ mũno wa maũndũ, na ũtaũku waingĩhĩte ta mũthanga ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **30** ũũgĩ wa Solomoni warĩ mũnene gũkĩra ũũgĩ wa andũ othe a mwena wa irathĩro, o na ũgakĩra ũũgĩ wothe wa andũ a Misiri. **31** Aarĩ mũũgĩ gũkĩra mũndũ ũngĩ o wothe, gwata Ethani ũrĩa Mũezara, na aarĩ mũũgĩ gũkĩra Hemani, na gũkĩra Kalikoli, na Darida, ariũ a Maholu. Ngumo yake ĩgĩtaamba kũrĩ ndũrĩrĩ iria ciothe ciathiũrũrũkĩirie kũu. **32** Nĩaathugundire thimo ngiri ithatũ, na nyĩmbo ciake ciarĩ ngiri ĩmwe na ithano. **33** Nĩataaragĩria ũhoru wa mũkũrĩre wa mũmera, kuuma mũtarakwa wa Lebanoni o nginya mũthobi ũrĩa ũkũraga thingo-inĩ. Ningĩ nĩarutanaga ũhoru wa nyamũ na nyoni, na nyamũ iria itaambaga thĩ, na thamaki. **34** Andũ a ndũrĩrĩ ciothe nĩmookaga gũthikĩrĩria ũũgĩ wa Solomoni matũmĩtwo nĩ athamaki othe a thĩ, arĩa maiguĩte ũhoru wa ũũgĩ wake.

5 Rĩrĩa Hiramũ mũthamaki wa Turo aiguirĩ atĩ Solomoni nĩaitĩrĩirio maguta agatuĩka mũthamaki handũ ha ithe Daudi-rĩ, agĩtũma ndungata ciake kũrĩ Solomoni, tondũ we nĩmatũire marĩ ũrata na Daudi. **2** Nake Solomoni agĩcookeria Hiramũ ndũmĩrĩri ĩno: **3** “Wee nĩũkũmenya atĩ tondũ wa mbaara iria ciothe cianakora baba, Daudi, ciumĩte mũena yothe, we ndaahotire gwaka hekarũ ĩĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩa Jehova Ngai wake, o nginya rĩrĩa Jehova aigire thũ ciake rungu rwa makinya make. **4**

No rīu Jehova Ngai wakwa nīaheete ūhurūko mīena yothe, na gūtīrī na thū kana ūgwati. **5** Nī ūndū ūcio nīnduīte atī nīngwaka hekarū ītanītio na Rīitwa rīa Jehova Ngai wakwa, o ta ūrīa Jehova eerire baba Daudi rīrīa oigire atīrī, ‘Mūriū waku ūrīa ngaikarīria gītī kīa ūnene handū haku-rī, nīwe ūgaaka hekarū ītanītio na Rīitwa rīakwa.’ **6** “Nī ūndū ūcio athana nīguo ndemerwo mītarakwa ya Lebanoni. Andū akwa nīmarīrutithanagia wīra na andū aku, na nīndīrīkūrīhaga mūcaara wa andū aku o ta ūrīa ūngiuga. Wee nīūūī atī tūtīrī na andū marī na ūmenyo wa gwatūra mbaū ta andū a Sidoni.” **7** Rīrīa Hiramū aiguire ndūmīrīri ya Solomoni, agīkena mūno, akiuga atīrī, “Ūmūthī Jehova arogocwo, nīgūkorwo nīaheete Daudi mūriū mūūgī wa gwatha rūrīrī rūrū rūnene.” **8** Nī ūndū ūcio Hiramū agītūmana kūrī Solomoni, akīmwīra atīrī: “Nīnyīitīte ndūmīrīri īrīa wandūmīire, na nīngwīka ūrīa wothe ūkwenda harī kūrehithia mīgogo ya mītarakwa na ya mīthengera. **9** Andū akwa nīmekūmīikūrūkia kuuma Lebanoni nginya iria-inī, na nīngūmīikūrūkia na iria yohanītio hamwe o nginya harīa ūkuuga. Nīngamīohoranīria hau, nawe ūmīoe, ūthīī nayo. Nawe ūkīhingīrie wendi wakwa na ūndū wa kūhe nyūmba yakwa ya ūthamaki irio.” **10** Ūguo nīguo Hiramū aathiire na mbere gūtwarīra Solomoni mīgogo ya mītarakwa na ya mīthengera īrīa endaga. **11** Nake Solomoni nīaheaga Hiramū ngano ya kūrīio gwake mūcīi ya kori ngiri mīrongo īrī, hamwe na mbathi ngiri mīrongo īrī cia maguta ma mītamaiyū mahihe wega. Solomoni agīthīī na mbere gwīka Hiramū ūguo mwaka

o mwaka. **12** Jehova nĩahaire Solomoni ũũgĩ, o ta ũrĩa
aamwĩrĩire. Na gũkĩgĩa na thayũ gatagatĩ ka Hiram na
Solomoni, nao eerĩ magĩthondeka kĩrĩkanĩro kĩa ũiguano.
13 Mũthamaki Solomoni akĩandĩkithia aruti wĩra 30,000 na
hinya kuuma Isiraeli guothe. **14** Aamatũmaga marĩ ikundi
cia andũ ngiri ikũmi o mweri, mathiĩ ituanĩra rĩa wĩra
kũu Lebanoni; nĩ ũndũ ũcio magaikaraga mweri ũmwe
Lebanoni, na mĩeri iĩrĩ kwao mũciĩ. Adoniram na nĩwe warĩ
mũrũgamĩrĩri wa andũ acio marutithagio wĩra na hinya.
15 Solomoni nĩ aarĩ na andũ 70,000 a gũkuua mĩrigo,
na aicũhia a mahiga 80,000 kũu irĩma-inĩ, **16** o ũndũ
ũmwe na anyabara 3,300 a kũrũgamĩrĩra wĩra ũcio, na
magatongoria aruti acio a wĩra. **17** Mũthamaki agĩathana,
nao makĩenja mahiga manene na mega, na maicũhĩtio
marĩ ma gwaka mũthingi wa hekarũ. **18** Mabundi ma
Solomoni, na ma Hiram, na andũ a Gebali, nĩmarengire
na makĩhaarĩria mbaũ o na mahiga nĩ ũndũ wa gwaka
hekarũ.

6 Mwaka-inĩ wa magana mana na mĩrongo ĩnana, thuutha
wa andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, o mwaka-
inĩ wa ĩna wa Solomoni gũthamakĩra Isiraeli, mweri-
inĩ wa Zivu, naguo nĩguo mweri wa keerĩ-rĩ, Solomoni
akĩambĩrĩria gwaka hekarũ ya Jehova. **2** Hekarũ ĩrĩa
Mũthamaki Solomoni aakĩire Jehova yarĩ na ũraihi wa
mĩkono mĩrongo ĩtandatũ, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo
iĩrĩ, na ũraihi wa na igũrũ wa mĩkono mĩrongo ĩtatũ.
3 Gĩthaku kĩa mwena wa mbere wa nyũmba ĩyo nene
ya hekarũ nĩkĩongereire wariĩ wa hekarũ, nakĩo kĩarĩ
kĩa mĩkono mĩrongo iĩrĩ, na gĩgacomoka mĩkono ikũmi

kuuma na mwena wa mbere wa hekarū. **4** Nake agĩakĩra hekarū ndirica ngundeeru cia na igūrū. **5** Nĩakithirie tũnyũmba twa mĩena-inĩ, tũgĩthiūrūrūkĩria hekarū yothe tũnyiitanĩte na thingo cia nyũmba ĩrĩa nene ya hekarū na cia handũ-harĩa-haamũre ha na thĩinĩ. **6** Ngoroba ya thĩ mũno yarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtano, na ya gatagatĩ yarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtandatũ, na ya gatatũ yarĩ na wariĩ wa mĩkono mũgwanja. Nĩathondekire mbako ithiūrūrūkĩrie mwena wa na nja wa hekarū, nĩgeetha mbaũ iria ndungu cia mwako itigatoonyio thingo-inĩ cia hekarū. **7** Hekarū ĩgĩakwo-rĩ, mahiga marĩa maicũhĩrio kware no mo maahũthĩrwo, na gũtiarĩ nyondo, kana ithanwa, kana kĩndũ kĩngĩ gĩa kĩgera kĩaiguirwo hau mwako-inĩ wa hekarū hĩndĩ ĩrĩa yothe yaakagwo. **8** Mũromo wa gũtoonya ngoroba ya thĩ warĩ mwena wa gũthini wa hekarū; ningĩ nĩ haarĩ na ngathĩ ya kwambata ngoroba ya gatagatĩ na kuuma hau ĩgathiĩ ngoroba ya gatatũ. **9** Nĩ ũndũ ũcio agĩaka hekarū na akĩmĩrĩkia, akĩmĩgita na mĩgamba na mbaũ cia mĩtarakwa. **10** Na nĩakĩrĩire tũnyũmba twa rwere tũthiūrūkĩrie hekarū, ũraiha wa o kamwe warĩ mĩkono ĩtano kũraiha na igūrū, natuo twanyiitithanĩtio na hekarū na mĩgamba ya mĩtarakwa. **11** Kiugo kĩa Jehova nĩgĩakinyĩire Solomoni, akĩrwo atĩrĩ: **12** “Ha ũhoru wa hekarū ĩno ũraaka-rĩ, ũngĩrũmĩrĩra uuge wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na ũrũmie mawatho makwa mothe, o na ũmenyerere maathani makwa na ũmathĩkagĩre, nĩngakũhingĩria kĩranĩro kĩrĩa ndaaheire thoguo Daudĩ. **13** Na nĩngatũũrania na andũ a Isiraeli, na ndigatiganĩria andũ akwa a Isiraeli.” **14** Nĩ

ündũ ũcio Solomoni agĩaka hekarũ na akĩmĩrĩkia. **15** Nake akĩhumbĩra thingo cia thĩinĩ na mbaũ cia mĩtarakwa, ciarĩtwo kuuma thĩ ya hekarũ nginya igũrũ, nakuo thĩ ya hekarũ gũkĩarwo mbaũ cia mũthengera. **16** Mwena wa thuutha wa hekarũ akĩgayania mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ na mbaũ cia mĩtarakwa kuuma thĩ nginya igũrũ, nĩgeetha hekarũ-inĩ hagĩe handũ haamũre thĩinĩ, hatũike Harĩa-Hatheru-Mũno. **17** Ũraihi wa nyũmba ĩrĩa nene yarĩ mbere ya kanyũmba kau warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩna kũraiha. **18** Hekarũ thĩinĩ kwahumbĩrĩtwo na mbaũ cia mĩtarakwa, ciicũhĩtio magemio mahaana tũbũũthũ na mahũa macanũku. Indo ciothe ciarĩ cia mĩtarakwa; gũtiarĩ ihiga o na rĩmwe rĩonekaga. **19** Thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre, hekarũ thĩinĩ nĩathondekire handũ ha kũigĩrĩra ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. **20** Hau thĩinĩ haamũre, ũraihi waho warĩ mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ, na mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ kũraiha na igũrũ. Nake nĩagemirie mwena wa thĩinĩ na thahabu therie, na ningĩ akĩgemia kĩgongona kũu na mbaũ cia mĩtarakwa. **21** Solomoni aahumbĩrĩre hekarũ thĩinĩ na thahabu therie, na agĩkĩrania irengeeri cia thahabu mbere ya itoonyero rĩa hau thĩinĩ haamũre harĩa haagemetio na thahabu. **22** Nĩ ũndũ ũcio akĩgemia thĩinĩ guothe na thahabu. Ningĩ nĩagemirie kĩgongona kĩrĩa kĩarĩ thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre na thahabu. **23** Hau thĩinĩ haamũre, agĩthondeka makerubi meerĩ na mbaũ cia mĩtamaiyũ, ikerubi o rĩmwe rĩarĩ rĩa mĩkono ikũmi kũraiha na igũrũ. **24** Ikerubi rĩa mbere rĩarĩ na ithagu rĩa mĩkono ĩtano kũraiha, na rĩu rĩngĩ mĩkono ĩtano; ũguo nĩ kuuga mĩkono

ikūmi kuuma mūthia wa ithagu rīmwe nginya mūthia wa
ithagu rīrīa rīngī. **25** Ikerubi rīa keerī o narīo rīarī rīa
mīkono ikūmi; makerubi macio meerī nīmaiganaine na
makahaanana. **26** Ūraihi wa o ikerubi rīmwe warī wa
mīkono ikūmi. **27** Nīaigire makerubi macio kanyūmba
ga thīinī mūno ka hekarū, matambūrūkītie mathagu
mamo. Ithagu rīa ikerubi rīmwe rīaturumīte rūthingo
rūmwe, narīo ithagu rīa ikerubi rū rīngī rīgaturuma
rūthingo rūu rūngī. Na mathagu mamo magaturumanīra
gatagatī ga kanyūmba. **28** Nīaagemirie makerubi macio
na thahabu. **29** Thingo-inī iria ciathiūrūrūkīrie hekarū,
thīinī wa tūnyūmba twa thīinī na twa na nja, agīcūhia
magemio ma makerubi, na ma mītī ya mītende, na ma
mahūa macanūku. **30** Ningī akīhumbīra thī ya tūnyūmba
twa thīinī na twa nja ya hekarū na thahabu. **31** Narīo
itoonyero rīa hau thīinī haamūre agīthondeka mīrango ya
mbaū cia mītamayiū, nacio buremu ciayo ciarī na mīena
ītano. **32** Na mīrango-ini yeerī ya mbaū cia mītamayiū
agīcūhia magemio ma makerubi, na ma mītī ya mītende
na ma mahūa macanūku, na akīgemia makerubi na
mītī ya mītende na thahabu hūūre. **33** O ūndū ūmwe
nīathondekire buremu irī na mīena īna cia mītamayiū cia
itoonyero rīa nyūmba īrīa nene. **34** Ningī agīthondeka
mīrango īrī ya mbaū cia mīthengera, o mūrango warī
na icunjī igīrī ciekūnjaga wahingūrwo. **35** Nīacūhirie
makerubi, na mītī ya mītende, na mahūa macanūku
igūrū rīa mīrango īyo, na akīmīgemia na thahabu hūūre
īigananiirie wega maicūhio-inī macio. **36** Na nīaakire
nja ya thīinī na mīhari ītatū ya mahiga maicūhie na

mũhari ũngĩ ũmwe wa mĩgamba mĩicũhie ya mĩtarakwa. **37** Mũthingi wa hekarũ ĩyo ya Jehova wakirwo mwaka wa ĩna wa mweri wa Zivu. **38** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe mweri-inĩ wa Bulu, nĩguo mweri wa ĩnana, nĩguo hekarũ yarĩkire hamwe na maũndũ mayo mothe kũringana na ũrĩa yerĩtwo yakwo. Aikarire ihinda rĩa mĩaka mũgwanja akĩmĩaka.

7 No rĩrĩ, Solomoni aambĩrĩria gwaka nyũmba yake ya ũthamaki-rĩ, aaniinire mĩaka ikũmi na ĩtatũ kũrĩkia kũmĩaka. **2** Nĩakire nyũmba ĩngĩ ya ũthamaki yetagwo Nyũmba ya ũthamaki ya Mũtitũ wa Lebanoni, na yarĩ ya mĩkono igana kũraiha, na mĩkono mĩrongo ĩtano kwarama, na mĩkono mĩrongo ĩtatũ kũraiha na igũrũ. Ningĩ yarĩ na mĩhari ĩna ya itugĩ cia mĩtarakwa iria cianyitĩrĩre mĩgamba ya mĩtarakwa. **3** Nyũmba ĩyo yagitirwo na mbaũ cia mĩtarakwa iria ciarĩ igũrũ wa mĩgamba ĩrĩa yagĩrĩrwo igũrũ wa itugĩ, mĩgamba yothe yarĩ mĩrongo ĩna na ĩtano, o mũhari warĩ na mĩgamba ikũmi na ĩtano. **4** Ndirica ciayo ciekĩrĩtwo igũrũ, igagĩkĩrwo ithatũ ithatũ, ing'ethanĩire. **5** Mĩrango yothe yarĩ na buremu cia mĩena ĩna; yekĩrĩtwo mwena wa na mbere ĩtatũ ĩtatũ, ĩng'ethanĩire. **6** Nĩathondekire gĩthaku kĩa mũhari wa itugĩ, kĩa ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩtano, na warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtatũ. Mbere yakĩo haarĩ na gĩthaku kĩngĩ, na mbere ya gĩthaku kũ gĩa keerĩ haarĩ na itugĩ, na hakagitwo igũrũ. **7** Nĩakire nyũmba ya gĩtĩ kĩa ũnene, na Nyũmba ya Gũciĩrĩra, kũrĩa aatuithanagĩria ciira. Nake akĩmĩkĩra mbaũ cia mĩtarakwa kuuma thĩ nginya igũrũ. **8** Nayo nyũmba yake ya gũikara ya ũthamaki,

yaakĩtwo mwena wa na thuutha, na yaakĩtwo o ta ĩyo ĩngĩ. Ningĩ Solomoni nĩakire nyũmba ĩngĩ ta ĩyo ya ũthamaki, akĩmĩakĩra mwarĩ wa Firaũni ũrĩa aahikĩtie. **9** Mĩako ĩyo yothe, kuuma mwena wa nja nginya nja ĩrĩa nene, na kuuma mũthingi nginya rwembeya-inĩ, yaakĩtwo na mahiga marĩa mega mũno matinĩtio na gĩthimo, na makarengererwo na mũthumeno mwena wa na thĩinĩ na wa na nja. **10** Mĩthingi yaakĩtwo na mahiga manene ma mũthemba mweka, mamwe ma mĩkono ikũmi, na mamwe ma mĩkono ĩnana. **11** Igũrũ gwakĩtwo na mahiga marĩa mega mũno matinĩtio na gĩthimo, na mbaũ cia mĩtarakwa. **12** Nayo nja ĩrĩa nene yathiũrũrũkĩirio na rũthingo rwa mĩhari ĩtatũ ya mahiga maicũhie, na mũhari ũmwe wa mĩgamba mĩrengerere ya mĩtarakwa, o ta ũrĩa nja ya hekarũ ya Jehova yatarĩ, na gĩthaku kĩayo. **13** Mũthamaki Solomoni nĩatũmanire Turo nĩgeetha areherwo Huramu, **14** ũrĩa nyina aarĩ mũtumia wa ndigwa wa mũhĩrĩga wa Nafitali, nake ithe aarĩ wa Turo, nake aarĩ mũturi wa icango. Nake Huramu aarĩ mũũgĩ mũno, na akamenya maũndũ mothe ma ũthondeki wa indo cia gĩcango. Nĩookire kũrĩ Mũthamaki Solomoni, na akĩruta mawĩra mothe marĩa aaheirwo. **15** Nĩathondekire itugĩ igĩrĩ cia gĩcango, o kĩmwe kĩarĩ na ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩnana, na rũrigi rũrĩa rũngĩathiũrũrũkĩirie gĩtugĩ kĩmwe rwarĩ rwa mĩkono ikũmi na ĩrĩ. **16** Ningĩ nĩathondekire ciongo cia gĩcango gĩtwekie cia kũigĩrĩra igũrũ rĩa itugĩ icio, o kĩongo kĩmwe kĩarĩ na ũraihi wa mĩkono ĩtano. **17** Irengereri igathĩkanĩtio ta mĩnyororo igĩcuurio nĩguo igemie ciongo cia itugĩ icio, irengereri mũgwanja igekĩrwo

kiongo-inĩ kĩmwe. **18** Nĩathondekire makomamanga mĩhari ĩrĩ ĩkĩrigiicĩria irengeeri icio ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo cia kũgemia ciongo iria ciarĩ igũrũ rĩa itugĩ. O kiongo agĩgĩka o ũguo. **19** Ciongo iria ciarĩ igũrũ wa itugĩ cia gĩthaku ciathondeketwo na mũhianĩre wa mahũa ma itoka, na ciarĩ na ũraihi wa mĩkono ĩna. **20** Ciongo cia itugĩ icio cieri, igũrũ rĩa harĩa hahaanaga ta mbakũri harĩa haariganĩtie na irengeeri iria ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo, haarĩ na makomamanga magana meerĩ mekĩrĩtwo mĩhari mĩhari magathiũrũrũkĩria ciongo icio. **21** Nĩahaandire itugĩ icio gĩthaku-inĩ kĩa hekarũ. Gĩtugĩ kĩa mwena wa gũthini agĩgĩta Jakini, nakĩo kĩa mwena wa gathigathini agĩgĩta Boazu. **22** Ciongo iria ciarĩ igũrũ wa itugĩ icio ciathondeketwo na mũhianĩre wa mahũa ma itoka. Nĩ ũndũ ũcio wĩra wa itugĩ ũkĩrĩka. **23** Ningĩ agĩaka itangi rĩa gĩthiũrũrĩ rĩa kĩgera gĩtwekie inene mũno rĩrĩa rĩetagwo Karia, rĩarĩ rĩa mĩkono ikũmi kuuma mwena ũmwe wa rũtirihho nginya ũrĩa ũngĩ, na mĩkono ĩtano kũraiha na igũrũ. Itangi rĩu rĩathimwo na rũrigi gĩthiũrũrĩ kĩarĩo kĩarĩ kĩa mĩkono mĩrongo ĩtatũ. **24** Mũhuro wa rũtirihho nĩrĩathiũrũrũkĩirio na magemio maahaanaine na tũbũũthũ, o mũkono ũmwe tũbũũthũ ikũmi. Tũbũũthũ tũu twaigĩtwo mĩhari ĩrĩ tũgĩtwekanĩrio na Karia kau, tũgĩtuĩka kĩndũ kĩmwe nako. **25** Nako Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩa mĩhiano ya ndegwa ikũmi na igĩrĩ; ithatũ ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatũ ikarora mwena wa ithũiro, na ithatũ ikarora mwena wa gũthini, na ithatũ ikarora mwena wa irathĩro. Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩacio, nacio ciĩga cia na

thuutha cia ndegwa icio n̄cio ciarorete na k̄u th̄in̄i.
26 Ũtungu wa Karia kau waiganaine na warī wa rūh̄i.
 Rūtiriho rwako rwatarī ta rūtiriho rwa ḡikombe, kana
 ta ḡitoka ḡicanūku. Karia kau kaiganaḡira maāi mbathi
 ngiri iḡir̄i. **27** Ninḡi aḡiaka makaari ik̄ūmi ma ḡicango
 manḡaguucirio; o ḡikaari k̄imwe k̄iar̄i k̄ia ūraihi wa
 m̄ikono ĩna, na warī wa m̄ikono ĩna, na ūraihi wa na
 iḡūrū wa m̄ikono ĩtatū. **28** Makaari macio maak̄itwo ta
 ũū: maar̄i na icunj̄i cia m̄iena inyitithan̄itio na buremu.
29 Iacunj̄i iria ciar̄i gatagat̄i ka buremu, o na buremu cio
 nyene, ciar̄i na m̄ihiano ya m̄irūūthi, na ya ndegwa, na ya
 makerubi. Mwena wa iḡūrū na wa m̄uhuro wa m̄ihiano
 ya m̄irūūthi na ya ndegwa n̄i gwek̄ir̄itwo magemio ma
 mah̄ua mature. **30** O ḡikaari k̄iar̄i na magūrū mana ma
 ḡicango, maar̄i na igera cia ḡicango cia k̄ugath̄ikania
 k̄ugūrū na k̄ugūrū k̄ur̄ia k̄unḡi, na o k̄imwe k̄iar̄i na k̄ir̄a
 k̄ianyit̄ir̄iirwo n̄i ituḡi inya iria ciatwekan̄irio na mah̄ua
 mature mwena o mwena. **31** Mwena wa th̄in̄i wa ḡikaari
 k̄u kwar̄i na m̄uromo war̄i na buremu ya ḡithiūr̄ir̄i ya
 m̄ukono ūmwe k̄ur̄ika. M̄uromo ūcio war̄i wa ḡithiūr̄ir̄i,
 na hamwe na njikar̄iro yaguo yar̄i ya m̄ukono ūmwe na
 nuthu. Ḡuthiūr̄ir̄ik̄ir̄ia m̄uromo wak̄io n̄i ha kurur̄itwo
 magemio. Iacunj̄i cia m̄iena ya ḡikaari k̄u n̄iciaiganaine
 m̄iena yothe ĩna, na itiar̄i cia ḡithiūr̄ir̄i. **32** Magūrū macio
 mana meek̄ir̄itwo rungu rwa icunj̄i cia m̄iena, nacio igera
 cia k̄ugath̄ikania magūrū cianyitithan̄itio na ḡikaari k̄u.
 Naguo warī wa o k̄ugūrū war̄i wa m̄ukono ūmwe na
 nuthu. **33** Magūrū macio maathondeketwo ta magūrū
 ma ngaari ya ita, nacio igera cia k̄ugath̄ikania k̄ugūrū na

kūgūrū kūrīa kūngī, na mībara, na mīrīnga ya kūgūrū, na tūgera twa gīthiūrūrī tūrīa tūkoragwo gatagatī ga kūgūrū, ciothe ciathondeketwo na kīgera gītwekie. **34** O gīkaari nī kīarī na nyiitīro inya, o koine-inī nyiitīro ĩmwe, icomokete kuuma gīkaari-inī. nīgūkorwo **35** Mwena wa na igūrū wa gīkaari kīu wathiūrūrūkīrio na mūcibi wa wariī wa nuthu ya mūkono kūrika. Itugī na icunjī cia mīena nīcianyitīthanītio na mwena wa na igūrū wa gīkaari kīu. **36** Nake Huramu agīkurura mīhiano ya makerubi, na ya mīrūūthi, na ya mītī ya mīkīndū mīena-inī ya itugī, na icunjī-inī cia mīena harīa hothe hangīonekire, na hagathiūrūrūkīrio na mahūa mīena yothe. **37** Ūguo nīguo aathondekire makaari macio ikūmi. Mothe maatwekeirio handū hamwe, na makahaanana biū na makaiganana. **38** Ningī nīathondekire irai ikūmi cia gīcango, o kīmwe kīaiganagīra maaī mbathi mīrongo ĩna, na kīarī kīa mīkono ĩna kwarama, o kīrai kīmwe gīkaigīrīrwo gīkaari-inī kīmwe gīa icio ikūmi. **39** Nīaigire ikaari ithano ciacio mwena wa gūthini wa hekarū, na ikaari ithano mwena wa gathigathini. Nīaigīrīre Karia mwena wa gūthini, agīkaiga koine-inī ya gūthini ya mwena wa irathīro wa hekarū. **40** Ningī Huramu nīathondekire irai, na icakūri, na mbakūri cia kūminjaminjīria. Nī ūndū ūcio Huramu akīrīkia wīra wothe ūrīa aaheetwo arute nī Mūthamaki Solomoni thīinī wa hekarū ya Jehova: **41** itugī icio igīrī; na ciongo icio igīrī ciahaanaga ta mbakūri irī igūrū wa itugī icio; na irengeeri iria igīrī ciagathīkanītio ta mīnyororo iria ciagemetie ciongo icio ciarī igūrū wa itugī; **42** na makomamanga 400 ma irengeeri iria igīrī ciagathīkanītio

ta mĩnyororo (mĩhari ĩĩĩ ya makomamanga o harĩ kĩrengeri kĩmwe ĩkagemia ciongo icio ciahana ta mbakũri iria ciarĩ igũrũ wa itugĩ); **43** na makaari ikũmi na irai ciamo ikũmi; **44** na Karia na mĩhiano ya ndegwa ikũmi na igĩĩ rungu rwako; **45** o na nyũngũ, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminjĩria. Indo icio ciothe Huramu aathondekeire Mũthamaki Solomoni cia hekarũ ya Jehova ciarĩ cia gĩcango gĩkumuthe gĩkahenia. **46** Mũthamaki aatwekithagĩria indo icio kũrĩa gwathondekagĩrwo indo cia rĩũmba kũu werũ-inĩ wa Jorodani gatagatĩ ga Sukothu na Zarethani. **47** Solomoni ndaathimire indo icio tondũ ciarĩ nyingĩ mũno; ũritũ wa gĩcango ndwamenyekanire ũrĩa waiganaga. **48** Ningĩ Solomoni nĩathondekithirie indo ciothe iria ciarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova: Aathondekire kĩgongona gĩa thahabu; na metha ya thahabu ya kũigĩrĩa mĩgate ĩria yaigagwo mbere ya Jehova; **49** na mĩtĩ ya kũigĩrĩrwo matawa ya thahabu therie (ĩtano ĩkaigwo mwena wa ũrĩo, na ĩtano ĩkaigwo mwena wa ũmotho, mwena wa mbere wa nyũmba ya na thĩinĩ); na wĩra wa magemio wa mahũa ma thahabu, na matawa, na mĩhato; **50** na irai cia thahabu therie, na magathĩ ma kũrenga ndaambĩ, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na thaani, na ngĩo cia mwaki; na icũhĩ cia thahabu cia mĩrango ya kanyũmba karĩa kaarĩ thĩinĩ mũno, Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, o na icũhĩ cia thahabu cia mĩrango ya nyũmba ĩrĩa nene ya hekarũ. **51** Rĩrĩa wĩra wothe ũrĩa Mũthamaki Solomoni aarutaga wa gwaka hekarũ ya Jehova wathirire-rĩ, akĩrehithia indo iria ithe Daudi aamũrĩte, nĩcio betha,

na thahabu, na indo cia nyumba, agĩciiga harĩa haigagwo igĩĩna cia hekarũ ya Jehova.

8 Ningĩ Mũthamaki Solomoni agĩĩta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mĩhĩrĩga, na anene a nyumba cia andũ a Isiraeli moke kũrĩ we Jerusalemu, nĩguo maambatie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma Zayuni, Itũũra rĩrĩa inene rĩa Daudi. **2** Nao andũ othe a Isiraeli magĩũka hamwe kũrĩ Mũthamaki Solomoni hĩndĩ ya gĩathĩ kĩa mweri wa Ethanimu, nĩguo mweri wa mũgwanja. **3** Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maakinyire-rĩ, athĩnjĩri-Ngai makĩoya ithandũkũ rĩu, **4** nao makĩambatia ithandũkũ rĩa Jehova hamwe na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo ciothe iria nyamũre ciarĩ thĩĩnĩ wayo. Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii magĩciambatia, **5** nake Mũthamaki Solomoni na kũngano gĩothe gĩa Isiraeli kĩrĩa gĩacemanĩtie harĩ we kĩrĩ mbere ya ithandũkũ rĩu, gĩkĩruta igongona rĩa ng'onde nyingĩ na ng'ombe nyingĩ mũno, ũũ atĩ itingĩandĩkirwo mũigana wacio kana itarĩke. **6** Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka makĩrehe ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova handũ harĩo thĩĩnĩ wa hekarũ, Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, makĩrĩga rungu rwa mathagu ma makerubi. **7** Makerubi macio maatambũrũkĩtie mathagu mamu igũrũ rĩa harĩa haigĩtwo ithandũkũ rĩu, na makahumbĩra ithandũkũ, o na mĩtĩ yarĩo ya kũrĩkuua. **8** Mĩtĩ ĩyo yarĩ mĩraihu mũno, ũndũ mĩthia yayo yoonagwo nĩ mũndũ arĩ mbere ya Handũ-harĩa-Hatheru, no ndĩonekaga nĩ mũndũ arĩ nja ya Handũ-harĩa-Hatheru; na ĩrĩ o ho nginya ũmũthĩ. **9** Thĩĩnĩ wa ithandũkũ rĩu gũtiarĩ na kĩndũ kĩngĩ tiga o ihengere iria igĩrĩ cia mahiga iria Musa aigĩte ho rĩrĩa aarĩ Horebu,

kūrīa Jehova aarīkanīire kīrīkanīro na andū a Isiraeli maarīkia kuuma būrūri wa Misiri. **10** Rīrīa athīnjīri-Ngai meetherire makiuma Handū-harīa-Hatheru, itu rīkīyūra hekarū ya Jehova. **11** Nao athīnjīri-Ngai matingāhotire kūruta wīra wao nī ūndū wa itu rīu, nīgūkorwo riiri wa Jehova nīwaiyūrīte hekarū yake. **12** Ningī Solomoni akiuga atīrī, “Jehova oigīte atī nīarīkaraga thīinī wa itu rīrīa itumanu; **13** no rīrī, ti-itherū nīngwakīire hekarū kīrorerwa, handū haku ha gūtūūra nginya tene.” **14** O hīndī ūyo kīūngano gīothe gīa Isiraeli kīrūgamīte o hau, mūthamaki agīkīhūgūkīra, agīkīrathima. **15** Ningī akiuga atīrī: “Jehova arogocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ūrīa ūhingītīe na guoko gwake mwene ūrīa eerīire baba, Daudi, na kanua gake mwene. Nīgūkorwo oigire atīrī, **16** ‘Kuuma mūthenya ūrīa ndaarutire andū akwa a Isiraeli kuuma Misiri, ndirī ndathuura itūūra inene thīinī wa mūhīrīga o na ūmwe wa Isiraeli, atī nīguo njakīrwo hekarū īitanītio na Rīitwa rīakwa kuo, no nīndathuurire Daudi athamakīre andū akwa Isiraeli.’ **17** “Baba Daudi nīatuīte na ngoro yake gwaka hekarū īitanītio na Rīitwa rīa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. **18** No Jehova eerire baba, Daudi, atīrī, ‘Tondū nīwatuīte na ngoro yaku kūnjakīra hekarū īitanītio na Rīitwa rīakwa-rī, nī wekire wega nī gwīciiria ūguo ngoro-inī yaku. **19** No rīrī, wee tiwe ūgwaka hekarū ūyo, no nī mūrūguo, ūrīa uumīte mūthiimo-inī waku na thakame-inī yaku, ūcio nīwe ūgaaka hekarū īitanītio na Rīitwa rīakwa.’ **20** “Jehova nīatūūrītīe kīrīkanīro kīu, na rīu nīnjookete ithenya rīa baba Daudi, na ngaikārīra gītī kīa ūnene gīa Isiraeli, o ta ūrīa Jehova eeranīire, na nīnjakīte

hekarũ ĩrĩa ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli.

21 Hau nĩho thondekete handũ ha kũiga ithandũkũ rĩrĩa rĩ na kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩire na maithe maitũ, rĩrĩa aamarutire bũrũri wa Misiri.” **22** Hĩndĩ ĩyo Solomoni akĩrũgama mbere ya kĩgongona kĩa Jehova, o hau mbere ya kũngano gĩothe kĩa Isiraeli, agĩtambũrũkia moko make na igũrũ, **23** akiuga atĩrĩ: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gũtirĩ Ngai ũngĩ ũhaana tawe kũu igũrũ kana gũkũ thĩ, o wee ũhingagia kĩrĩkanĩro kĩa wendo harĩ ndungata ciaku iria irũmagĩrĩra njĩra yaku na ngoro ciacio ciothe. **24** Wee nĩũhingĩirie baba, Daudi ndungata yaku kĩrĩkanĩro gĩaku; ũndũ ũrĩa weranĩire na kanua gaku nĩũhingĩtie na guoko gwaku, o ta ũrĩa kũhaana ũmũthĩ. **25** “Na rĩrĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hingĩria baba, Daudi ndungata yaku ciĩranĩro iria wamwĩrĩire rĩrĩa woigire atĩrĩ, ‘Ndũkaaga mũndũ wa gũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Isiraeli arĩ mbere yakwa, angĩkorwo ariũ aku nĩmarĩthiiaaga na mĩthĩire yagĩrĩire mbere yakwa, o ta ũrĩa wee ũtũire ũthiiaaga mbere yakwa.’ **26** Na rĩrĩ, Wee Ngai wa Isiraeli, reke kiugo gĩaku kĩrĩa werĩire baba, Daudi ndungata yaku, kĩhinge. **27** “No kũhoteke Ngai atũũre gũkũ thĩ? Igũrũ, o na kũrĩa igũrũ mũno-rĩ, wee ndũngĩiganĩra kuo. Hekarũ ĩno njakĩte-rĩ, githĩ ndĩkĩrĩ nini makĩria! **28** No o na kũrĩ ũguo-rĩ, thikĩrĩria ihooya rĩa ndungata yaku, ĩgĩthaithana ĩiguĩrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gũkaya na ihooya rĩrĩa ndungata yaku ĩrakũhooya ĩrĩ mbere yaku ũmũthĩ. **29** Maitho maku maroikara marorete hekarũ ĩno ũtukũ na mũthenya, o handũ haha wee woigire atĩrĩ, ‘Rĩĩtwa rĩakwa rĩrĩkoragwo ho,’ nĩgeetha ũiguage ihooya

rĩrĩa ndungata yaku ĩrĩhooyaga ĩrorete handũ haha. **30** Igua gũthaithana kwa ndungata yaku na kwa andũ aku a Isiraeli rĩrĩa mekũhooya marorete handũ haha. Ũigwe ũrĩ kũu igũrũ, o kũu gĩkaro gĩaku, na watũigua ũgatũrekeru.

31 “Rĩrĩa mũndũ angĩhĩtĩria mũndũ wa itũũra rĩake na gũtuĩke no nginya ehĩte, nake oke ehĩtĩre hau mbere ya kĩgongona gĩaku hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **32** hĩndĩ ĩyo nĩ ũkaigua ũrĩ kũu igũrũ na ũtue itua. Ũtuithanie ndungata ciaku ciira, ũrĩa mũhĩtia atuĩrwo ciira na acookererwo nĩ mahĩtia make marĩa ekĩte. Nake ũrĩa ũtehĩtie ũmũtue ndehĩtie, na nĩ ũndũ ũcio wonanie atĩ ti mwĩhia. **33** “Rĩrĩa andũ aku a Isiraeli mahootwo nĩ thũ nĩ ũndũ nĩmakũhĩtĩrie, nao magũcookerere na moimbũre rĩitwa rĩaku, na mahoe magĩgũthaithaga marĩ hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **34** hĩndĩ ĩyo nĩũkamaigua ũrĩ kũu igũrũ, na ũrekere andũ aku a Isiraeli mehia mao na ũmacookie bũrũri ũrĩa waheire maithe mao. **35** “Rĩrĩa igũrũ rĩkaahingwo na mbura yage kuura tondũ wa ũrĩa andũ aku makũhĩtĩrie-rĩ, mangĩkaahooya marorete handũ haha na moimbũre rĩitwa rĩaku, na magariũrũke matigane na mehia mao, tondũ nĩũmanyamarĩtie-rĩ, **36** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ, na ũrekere ndungata ciaku, andũ aku a Isiraeli, mehia mao. Marute mũtũũrĩre ũrĩa mwagĩrĩru, na ũmoirĩrie mbura bũrũri-inĩ ũcio waheire andũ aku ũtuĩke igai rĩao. **37** “Kũngĩkaagĩa ng’aragu kana mũthiro bũrũri-inĩ, kana mĩgũnda ĩhĩe nĩ mbaa kana mbuu, kana gũũke ngigĩ kana ngũnga, kana thũ imarigiicĩrie itũũra-inĩ rĩmwe rĩao, na mwanangĩko o na ũrĩkũ kana mũrimũ ũngĩgooka-rĩ, **38** na rĩrĩa mũndũ o na ũrĩkũ wa andũ aku a

Isiraeli angikaahooya kana athaithane, o mündũ aamenya mĩnyamaro ĩrĩa arĩ nayo ngoro-inĩ yake, na atambũrũkie moko make amerekeirie hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **39** hĩndĩ ĩyo ũkaigua ũrĩ kũu igũrũ gĩikaro-inĩ gĩaku, ũmarekere, na ũtuĩre o mündũ itua kũringana na ũrĩa wothe ekĩte, tondũ we nĩũĩ ngoro yake, (nĩgũkorwo nowe wiki ũũĩ ngoro cia andũ othe), **40** nĩgeetha matũũre magwĩtigĩrĩte matukũ mothe marĩa megũtũũra bũrũri ũrĩa waheire maithe maitũ. **41** “Ha ũhoru wa mündũ wa kũngĩ ũrĩa ũtarĩ wa andũ aku a Isiraeli, no nĩoimĩte bũrũri wa kũraya nĩ ũndũ wa Rĩitwa rĩaku, **42** tondũ andũ nĩmakaigua ngumo ya Rĩitwa rĩaku inene, na ũhoru wa ciiko cia guoko gwaku kũrĩ hinya gũtambũrũkĩtio, rĩrĩa agooka ahooe erekeire hekarũ ĩno, **43** hĩndĩ ĩyo nĩũkamaigua ũrĩ o kũu igũrũ, gĩikaro-inĩ gĩaku, na mündũ ũcio wa kũngĩ ũkamũhingĩria ũrĩa wothe agakũhooya, nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye rĩitwa rĩaku na magwĩtigĩre o ta ũrĩa andũ aku a Isiraeli magwĩtigĩrĩte, na mamenye atĩ nyũmba ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku. **44** “Rĩrĩa andũ aku maathiĩ mbaara-inĩ kũrũa na thũ ciao, o kũrĩa ũngĩmatũma, nao mahooe Jehova merekeire itũũra rĩrĩ inene ũthuurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku, **45** hĩndĩ ĩyo ũkaigua mahooya na gũthaithana kwao ũrĩ kũu igũrũ na ũmatirĩrĩre ũhoru-inĩ ũcio wao. **46** “Rĩrĩa makwĩhĩria, nĩgũkorwo gũtirĩ mündũ ũtehangia, nawe ũmarakarĩre ũmaneane kũrĩ thũ, nacio imatahe imatware bũrũri wacio, ũrĩ kũraya kana ũrĩ gũkuhĩ; **47** nao mangĩcookera ngoro-inĩ ciao marĩ o kũu bũrũri ũrĩa maatahĩrwo, na merire, na

magũthaithe marĩ o kũu bũrũri wa acio mamatooretie, na moige atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhĩtie, na nĩtwĩkĩte mahĩtia, na tũgeka maũndũ ma waganu’; **48** na mangĩgagũcookerera na ngoro ciao ciothe, na mĩoyo yao, marĩ bũrũri wa thũ ciao iria ciamatahire, nao mahooe merekeire bũrũri ũrĩa waheire maithe mao, na merekeire itũũra rĩrĩa inene rĩrĩa ũthuurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩaku-rĩ; **49** hĩndĩ ĩyo ũrĩ o kũu igũrũ, gĩkaro-inĩ gĩaku, ũkaigua ihooya rĩao na mathaithana mao, na ũmatirĩrĩre ũhoru-inĩ ũcio wao. **50** Na ũkarekera andũ aku, o acio makwĩhĩtie; ũmarekere mahĩtia marĩa mothe magwĩkĩte, na ũtũme acio mamatooretie mamaiguĩre tha; **51** tondũ nĩ andũ aku na igai rĩaku, o andũ arĩa warutire bũrũri wa Misiri, ũkĩmaruta kuuma mwaki-inĩ ũcio mũhiũ wa gũtwekia kĩgera. **52** “Ūrohingũra maitho maku na ũigue mathaithana ma ndungata yaku na ma andũ aku a Isiraeli, ningĩ wĩtikĩre kũmathikagĩrĩria rĩrĩa rĩothe maagũkaĩra. **53** Nĩgũkorwo nĩwe wamathuurire kuuma thĩinĩ wa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ matuĩke igai rĩaku kĩũmbe, o ta ũrĩa woimbũrĩre na kanua ka ndungata yaku Musa, hĩndĩ ĩrĩa wee, Mwathani Jehova, warutire maithe maitũ kuuma bũrũri wa Misiri.” **54** Rĩrĩa Solomoni aarĩkirie mahooya macio mothe na gũthaitha Jehova-rĩ, agĩũkĩra, akĩehera mbere ya kĩgongona kĩa Jehova, harĩa aaturĩtie ndu aambararĩtie moko make na igũrũ. **55** Akĩrũgama na akĩrathima kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ: **56** “Jehova arogoocwo, ũrĩa ũheete andũ ake a Isiraeli ũhurũko o ta ũrĩa eranĩire. Gũtirĩ kiugo o na kĩmwe gĩa ciĩranĩro ciothe iria njega iria eeranĩire na

kanua ka ndungata yake Musa gĩtahingĩte. **57** Jehova Ngai witũ aroikara hamwe na ithuĩ o ta ũrĩa aarĩ hamwe na maithe maitũ; aroaga gũtũtiganĩria o na kana gũtũtirika. **58** Arotũma ngoro ciitũ imũcookerere, tũthiige na njĩra ciake ciothe, na tũmenyagĩrĩre maathani make, na kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho make marĩa aaheire maithe maitũ. **59** Na rĩrĩ, ciugo ici ciakwa, iria hooete ndĩ mbere ya Jehova, irokuhĩrĩria Jehova Ngai witũ mũthenya na ũtukũ, nĩguo atiiragĩrĩre maũndũ ma ndungata yake na andũ ake a Isiraeli, kũringana na mabataro ma o mũthenya, **60** nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye atĩ Jehova nĩwe Ngai, na gũtirĩ ũngĩ take. **61** No ngoro cianyu no nginya ciĩheane biũ kũrĩ Jehova Ngai witũ, mũtũũrage kũringana na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na gwathĩkĩra maathani make, ta ũrĩa kũrĩ rĩu.” **62** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki na andũ othe a Isiraeli makĩruta magongona hau mbere ya Jehova. **63** Solomoni nĩarutĩire Jehova igongona rĩa ũiguano ta ũũ: ng’ombe ngiri mĩrongo ĩrĩ na igĩrĩ, na ng’ondu na mbũri ngiri igana rĩa mĩrongo ĩrĩ. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki na andũ a Isiraeli othe makĩamũra hekarũ ya Jehova. **64** Mũthenya o ro ũcio mũthamaki nĩamũrĩre gĩcigo gĩa gatagatĩ kĩa nja ĩrĩa ĩrĩ mbere ya hekarũ ya Jehova, na akĩrutĩra igongona rĩa njino ho, na rĩa mũtu na rĩa maguta ma igongona rĩa ũiguano, tondũ kĩgongona gĩa gĩcango kĩrĩa kĩarĩ mbere ya Jehova gĩtingĩaianĩire magongona ma njino, na magongona ma mũtu na maguta ma magongona ma ũiguano. **65** Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkorwo na gĩathĩ hĩndĩ ĩyo arĩ hamwe na andũ a Isiraeli, maarĩ kĩũngano

kīnene, andū kuuma Lebo-Hamathu nginya Karūūi ka Misiri. Magīkūngūira gīathī kīu mbere ya Jehova Ngai witū mīthenya mūgwanja, na mīthenya īngī mūgwanja, yothe yarī mīthenya ikūmi na īna. **66** Mūthenya ūria warūmīrīire akīira andū acio mainūke. Makīrathima mūthamaki magīcooka makīinūka makenete na maiguīte wega ngoro, nī ūndū wa maūndū mothe mega marīa Jehova ekīte nī ūndū wa ndungata yake Daudi na nī ūndū wa andū ake a Isiraeli.

9 Rīria Solomoni aarīkirie gwaka hekarū ya Jehova o na nyūmba ya ūthamaki, na akīhingia maūndū marīa mothe erirīrie gwīka-rī, **2** Jehova akīmuumīrīra hīndī ya keerī, o ta ūria aaumumīrīire arī Gibeoni. **3** Jehova akīmwīra atīrī: “Nīnjiguīte kūhooya na gūthaithana kūrīa ūhooete ūrī mbere yakwa; nīnyamūrīte hekarū īno, īria wee wakīte, nīgeetha ndūme Rīitwa rīakwa rītūūre kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa nīrīkoragwo kuo hīndī ciothe. **4** “No wee mwene-rī, ūngīthiiaaga mbere yakwa na wīhokeku wa ngoro na ūrūngīrīru ta ūria thoguo Daudi ekaga, na wīkage ūria ngwathīte, na ūmenyagīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na mawatho makwa-rī, **5** Nīngahaanda gītī gīaku kīa ūnene thīinī wa Isiraeli nginya tene, o ta ūria nderīire thoguo Daudi rīria ndoigire atīrī, ‘Ndūkaaga mūndū wa gūikarīra gītī kīa ūnene kīa Isiraeli o naarī.’ **6** “No wee kana ariū aku mūngīkagarūrūka mūtigane na nīi, na mwage kūmenyerera maathani na kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo kīria nīi ndīmūheete na mūthīi mūgatungatīre ngai ingī na mūcihooe-rī, **7** hīndī īyo nīngeheria andū a Isiraeli būrūri

ũyũ ndĩmaheete na ndiganĩrie hekarũ ñno nyamũrĩte
ĩĩtanio na Rĩĩtwa rĩakwa. Bũrũri wa Isiraeli ũgaatuĩka wa
kuunagwo thimo, na kĩndũ gĩa gũthekererwo nĩ andũ
othe. **8** Na o na gũtuĩka hekarũ ñno nĩ ya kũgegania-rĩ, arĩa
othe makaahĩtũkagĩra ho nĩmakamakaga na manyũrũrie
moige atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte Jehova eke bũrũri ũyũ na
hekarũ ñno ũndũ ta ũyũ?’ **9** Andũ nĩmagacookia moige
atĩrĩ, ‘Nĩ tondũ nĩmatiganĩrie Jehova Ngai wao, ũrĩa
warutire maithe mao bũrũri wa Misiri, makahĩmbĩria
ngai ingĩ, na magacihooya na magacitungatĩra; nĩkĩo
Jehova amareehithĩirie mwanangĩko ũyũ wothe.’” **10**
Thuutha wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ, o ihinda rĩrĩa Solomoni
aakire nyũmba icio cierĩ; na nĩcio hekarũ ya Jehova na
nyũmba ya ũthamaki, **11** Mũthamaki Solomoni nĩaheire
Hiramu mũthamaki wa Turo matũũra mĩrongo ĩrĩ kũu
Galili, tondũ Hiramũ nĩamũreheire mĩtarakwa yothe,
na mĩthengera, na thahabu iria aabatairio nĩcio. **12** No
hĩndĩ ĩrĩa Hiramũ oomire Turo nĩguo akoone matũũra
marĩa aaheetwo nĩ Solomoni, ndaakenirio nĩmo. **13**
Nake akĩũria Solomoni atĩrĩ, “Mũrũ wa baba, nĩ matũũra
matariĩ atĩa maya ũũheete?” Akĩmatua Bũrũri wa Kabuli,
na noguo metagwo o na ũmũthĩ. **14** Na rĩrĩ, Hiramũ
nĩarĩkĩtie gũtũmĩra Mũthamaki Solomoni taranda igana
rĩa mĩrongo ĩrĩ cia thahabu. **15** ũyũ nĩguo ũhoru wa ũrĩa
Mũthamaki Solomoni aarutithirie andũ wĩra na hinya
matekwĩyendera wa gwaka hekarũ ya Jehova na nyũmba
ya ũthamaki, na mbenji, na rũthingo rwa Jerusalemu, na
Hazoru, na Megido, na Gezeru. **16** Firaũni mũthamaki wa
Misiri nĩatharĩkĩire na akĩnyiita Gezeru. Agĩgũcina na

mwaki, na akĩũraga andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kuo, na agĩcooka agĩkũhe mwarĩ, mūtumia wa Solomoni, arĩ kĩheo kĩa ũhiki. **17** Nake Solomoni agĩaka Gezeru rĩngĩ. Nĩakire Bethi-Horoni ya mũhuro, na **18** Baalathu, na Tadimori rĩa werũ-inĩ, thĩinĩ wa bũrũri wake, **19** o na ningĩ nĩakire matũũra manene ma kũiga indo ciake na matũũra ma ngaari ciake cia ita na ma mbarathi ciake, na kĩrĩa gĩothe eerirĩrie gwaka Jerusalemu, na Lebanoni, na bũrũri wothe ũrĩa aathanaga. **20** Andũ othe arĩa maatigaire kuuma kũrĩ Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi (andũ acio matiarĩ andũ a Isiraeli), **21** ũguo nĩ kuuga njiaro ciao iria ciatigarĩte bũrũri-inĩ, iria andũ a Isiraeli mataaniinĩte, acio nĩo maandĩkithirio nĩ Solomoni matũũke ngombo ciake cia kũrutithio wĩra na hinya, na noguo gũtũire nginya ũmũthĩ. **22** No Solomoni ndaature mũndũ o na ũmwe wa Isiraeli ngombo; nĩo maarĩ andũ ake a kũrũa mbaara, na atongoria a thirikari yake, na anene ake, na atongoria a thigari, na aathi a ngaari cia ita, na atwari a cio. **23** Ningĩ nĩ kwarĩ atongoria a anene 550 arĩa maarutithagia mawĩra mothe ma Solomoni na makarũgamĩrĩra aruti wĩra. **24** Rĩrĩa mwarĩ wa Firaũni aambatire kuuma itũũra inene rĩa Daudi agĩthĩĩ gũikara nyũmba ya ũthamaki rĩra Solomoni aamwakĩire, hĩndĩ ĩyo nĩguo Solomoni aathondekire mbenji cia kũmĩnyitĩrĩra. **25** Solomoni aarutaga magongona ma njino na ma ũiguano kĩgongona-inĩ kĩrĩa aakĩire Jehova maita matatũ o mwaka, agacinaga ũbumba mbere ya Jehova hamwe namo, na nĩ ũndũ ũcio akahingia watho wa hekarũ. **26** Ningĩ Mũthamaki

Solomoni agĩaka marikabu nyingĩ kũu Ezioni-Geberi, gũkuhĩ na Elothu kũu Edomu, hũgũrũrũ-inĩ cia Iria Itune. **27** Nake Hiram agĩtũma andũ ake, atwarithia a marikabu arĩa maamenyete ũhoru wa iria, nĩguo matungatage marikabu-inĩ marĩ na andũ a Solomoni. **28** Magĩthiĩ nginya Ofiri, na makĩrehe taranda magana mana ma mĩrongo iĩrĩ cia thahabu, iria maatwarĩire Mũthamaki Solomoni.

10 Rĩrĩa Mũthamaki mũndũ-wa-nja wa Sheba aiguire ngumo ya Solomoni na ũhoru wa ngwatanĩro yake na rĩitwa rĩa Jehova-rĩ, agĩũka kũmũgeria na ũndũ wa kũmũũria ciũria nditũ. **2** Agĩkina Jerusalemu arũmĩrĩrwo nĩ andũ aingĩ mũno, na ngamĩira ikuuĩte mahuti marĩa manungi wega, na thahabu nyingĩ mũno, na tũhiga twa goro, agĩthiĩ harĩ Solomoni, akĩaria nake maũndũ mothe marĩa maarĩ meciiria-inĩ make. **3** Nake Solomoni agĩcookia ciũria ciake ciothe; gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mũthamaki aaremĩrwo nĩkũmũtaarĩria. **4** Rĩrĩa mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba onire ũũgĩ wothe wa Solomoni o na nyũmba ya ũthamaki iĩrĩa aakĩte, **5** na irio iria ciarĩ metha-inĩ yake, na ũrĩa anene ake maikaraga metha-inĩ, na ũrĩa ndungata iria ciatungataga ciehumbĩte, na arĩa maamũheaga gĩa kũnyua, o na magongona ma njino marĩa aarutagĩra hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩkĩgega mũno. **6** Akĩira Mũthamaki Solomoni atĩrĩ, “Ūhoru ũrĩa ndaiguire ndĩ bũrũri wakwa ũkonĩ maũndũ marĩa wĩkĩte, o na ũũgĩ waku, nĩ ũhoru wa ma kũna. **7** No ndietikirie maũndũ macio nginya rĩrĩa ndĩrokire gũkũ, na ndĩreyonera na maitho makwa niĩ mwene. Ti-itherũ, o

na ndierĩtwo nuthu ya maũndũ macio. Ūhoro wa ũũgĩ waku o na ũtonga waku, nĩikĩrĩte mũno makĩria ũrĩa wothe ndaiguĩte. **8** Kaĩ gũkenana nĩ andũ aku-ĩ! Ningĩ gũkenana nĩ anene aku arĩa marũgamaga mbere yaku hĩndĩ ciothe makaiguaga ũũgĩ waku! **9** Jehova Ngai waku arogoocwo, ũrĩa ũkenetio nĩwe, agagũikarĩria gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli. Tondũ wa wendo wa Jehova wa tene na tene kũrĩ Isiraeli, nĩagũtuĩte mũthamaki, nĩgeetha ũtũũrie kĩhooto na ũthingu.” **10** Agĩkĩhe mũthamaki taranda igana rĩa mĩrongo ĩrĩ, cia thahabu, na mahuti marĩa manungi wega maingĩ mũno, na tũhiga twa goro. Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ kũrĩ kwarehwo mahuti manungi wega ta marĩa Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba aaheire Mũthamaki Solomoni. **11** (Marikabu cia Hiramunĩ ciarehire thahabu kuuma Ofiri, o na ikĩrehe mĩrigo mĩnene ya mĩthandari na tũhiga twa goro kuuma kuo. **12** Mũthamaki aahũthĩrĩre mĩthandari ĩyo gwaka itugĩ cia gũtiĩrĩra hekarũ ya Jehova na cia nyũmba ya ũthamaki, na gũthondekera aini inanda cia mũgeeto o na cia kĩnũbi. Kuuma mũthenya ũcio gũtirĩ kwarehwo kuuma na nja kana gũkooneka mĩthandari mĩingĩ ũguo.) **13** Mũthamaki Solomoni nĩaheire mũthamaki ũcio mũndũ-wa-nja wa Sheba indo nyingĩ cia ũtaana wake na kĩrĩa kĩngĩ gĩothe eerĩrĩrie na aahooire. Thuutha ũcio Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio akiumagara hamwe na ndungata ciake agĩcooka bũrũri wake mwene. **14** Ũritũ wa thahabu ĩrĩa Solomoni aamũkagĩra o mwaka warĩ wa taranda magana matandatũ ma mĩrongo ĩtandatũ, **15** ĩtataranĩirio na igooti rĩa athũgũri na onjorithia na ya kuuma kũrĩ athamaki

a Arabia, othe, na abarũthi a bũrũri. **16** Mũthamaki Solomoni agĩthondeka ngo nene magana meerĩ cia thahabu hũũre; o ĩmwe yathondeketwo na ũritũ wa beka magana matandatũ cia thahabu. **17** Ningĩ agĩthondeka ngo nini magana matatũ cia thahabu hũũre; o ĩmwe yathondeketwo na ũritũ wa mina ithatũ cia thahabu. Mũthamaki agĩciiga Nyũmba ya Ũthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni. **18** Ningĩ mũthamaki agĩthondeka gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩnene mũno, kĩgemetio mwena wa na thĩinĩ na mũguongo na mwena wa na nja gĩkagemio na thahabu therie. **19** Gĩtĩ kũ kĩa ũnene kĩarĩ na ngathĩ ya makinya matandatũ, na thuutha wakĩo igũrũ kĩarĩ gĩa gĩthiũrũri. Mĩena-inĩ yeerĩ ya gĩtĩ kũ kĩarĩ na handũ ha kũigĩrĩra moko, na nĩ haarĩ na mũhiano ya mũrũũthi ĩrũgamĩte mũena-inĩ yeerĩ ya moko macio. **20** Mũhiano ĩngĩ ikũmi na ĩrĩ ya mũrũũthi yarũgamĩtio ngathĩ-inĩ ĩyo ya makinya matandatũ. O ikinya rĩa ngathĩ rĩarĩ na mũhiano wa mũrũũthi o mwena. Gũtirĩ gĩtĩ kĩngĩ ta kũ gĩathondeketwo mbere ĩyo gĩa ũthamaki ũngĩ o na ũrĩkũ. **21** Indo ciothe iria Mũthamaki Solomoni aanyuuagĩra ciarĩ cia thahabu, na indo ciothe cia nyũmba iria ciarĩ Nyũmba ya Ũthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni ciarĩ cia thahabu therie. Gũtiarĩ kĩndũ gĩathondeketwo na betha, nĩgũkorwo betha yatuagwo kĩndũ gĩtarĩ bata mũno matukũ-inĩ macio ma Solomoni. **22** Mũthamaki aarĩ na marikabu nyingĩ cia wonjoria iria-inĩ, hamwe na marikabu cia Hiramũ. O riita rĩmwe thĩinĩ wa mũaka ĩtatũ, nĩciacookaga ikuuĩte thahabu, na betha, na mũguongo, na ngĩma, na nũgũ. **23** Mũthamaki Solomoni aarĩ na

ūtonga na ũũgĩ mũingĩ gũkĩra athamaki arĩa angĩ othe a thĩ. **24** Andũ a thĩ yothe nĩmacaragia ũrĩa mangĩona Solomoni nĩguo maigue ũũgĩ ũrĩa Ngai eekĩrĩte ngoro-inĩ yake. **25** Andũ arĩa mookaga kũmuona mwaka o mwaka nĩmamũrehagĩra iheo; indo cia betha, na cia thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungi wega, na mbarathi, na nyũmbũ. **26** Solomoni nĩacookanĩrĩrie ngaari cia ita na mbarathi; aarĩ na ngaari cia ita 1,400, na mbarathi 12,000 iria aigĩte matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingĩ hakuhĩ nake kũu Jerusalemu. **27** Mũthamaki nĩatũmire betha cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, mĩtarakwa nayo yarĩ mũingĩ o ta mũtĩ ya mĩkũyũ ĩrĩa ĩrĩ magũrũ-inĩ ma irĩma. **28** Mbarathi cia Solomoni cioimaga bũrũri wa Misiri na Kilikia. Onjorithia a mũthamaki macigũraga kuuma Kilikia. **29** Ngaari ĩmwe ya ita maamĩgũraga kuuma Misiri, ĩkoima cekeri magana matandatũ cia betha, nayo mbarathi ĩmwe ĩkoima cekeri igana rĩa mũrongo ĩtano. Nao nĩmaciendagĩria athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

11 Mũthamaki Solomoni nĩendire andũ-a-nja aingĩ a kũndũ kũngĩ o hamwe na mwarĩ wa Firaũni, nĩahikirie atumia a Amoabi, na a Amoni, na a Aedomu, na a Asidoni, na a Ahiti. **2** Moimĩte ndũrĩrĩ-inĩ iria Jehova eerĩte Isiraeli atĩrĩ, “Mũtikanahikanie nao, tondũ ti-itherũ nĩmakagarũra ngoro cianyu irũmĩrĩre ngai ciao.” No rĩrĩ, Solomoni agĩkĩrĩrĩria kũmeenda. **3** Aarĩ na atumia magana mũgwanja kuuma nyũmba cia ũthamaki, na thuriya magana matatũ, nao atumia acio ake makĩmũhĩtithia. **4** O ũrĩa Solomoni aathiire agĩkũraga, noguo atumia

ake maaguucagĩrĩria ngoro yake kũrũmĩrĩra ngai ingĩ,
nake akĩaga kũheana ngoro yake kũna kũrĩ Jehova Ngai
wake, ta ũrĩa ngoro ya ithe Daudi yatarĩ. **5** Akĩrũmĩrĩra
Ashitorethu ngai ya nga ya andũ a Sidoni, na Moleku ngai
ĩrĩa meneku ya Aamoni. **6** Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩka
ũũru maithe-inĩ ma Jehova; ndaarũmĩrĩre Jehova kũna ta
ũrĩa ithe Daudi eekĩte. **7** Solomoni nĩakĩire Kemoshu ngai
ĩrĩa meneku ya Moabi, na Moleku ngai ĩrĩa meneku ya
Aamoni handũ hatũũgĩru, o kũu karima-inĩ karĩa karĩ
mwena wa irathĩro wa Jerusalemu. **8** Eekire o ũguo kũrĩ
atumia arĩa angĩ ake othe a kũngĩ, arĩa maacinaga ũbumba
na makarutĩra ngai ciao magongona. **9** Jehova nĩarakaririo
nĩ Solomoni tondũ ngoro yake nĩyahutatĩire Jehova, o we
Ngai wa Isiraeli, ũrĩa wamuumĩrĩre maita meerĩ. **10** O na
gũtuĩka nĩakaanĩtie Solomoni kũrũmĩrĩra ngai ingĩ-rĩ,
Solomoni ndaigana kũrũmia watho wa Jehova. **11** Nĩ ũndũ
ũcio Jehova akĩra Solomoni atĩrĩ, “Kuona atĩ ũguo nĩguo
wonete arĩ wega, na nĩũregete kũrũmĩrĩra kĩrĩkanĩro
gĩakwa na kĩrĩra kĩa watho wakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo kĩrĩa
ngwathĩte-rĩ, ti-itherũ nĩngagũtunya ũthamaki ndĩũrute
kũrĩ we, ndĩũnengere ũmwe wa ndungata ciaku. **12** No
rĩrĩ, nĩ ũndũ wa thoguo Daudi-rĩ, ndigwĩka ũndũ ũcio
hĩndĩ ĩrĩa we ũrĩ muoyo. No nĩngaũtunya mũrũguo.
13 No ndikamũtunya ũthamaki wothe, no nĩngamũhe
mũhĩrĩga ũmwe nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa,
na nĩ ũndũ wa Jerusalemu, itũũra rĩrĩa thuurĩte.” **14**
Nake Jehova akĩarahũrĩra Solomoni thũ, nĩyo Hadadi ũrĩa
Mũedomu, wa rũciaro rwa ũthamaki wa Edomu. **15** Mbere
ĩyo rĩrĩa Daudi aarũaga na Edomu, Joabu mũnene wa

ita, ũrĩa wathiĩte gũthika arĩa maakuĩte-rĩ, nĩooragire arũme othe kũu Edomu. **16** Joabu na andũ a Isiraeli othe maikarire kũu mĩeri ĩtandatũ, nginya rĩrĩa maaniinire arũme othe kũu Edomu. **17** No Hadadi arĩ o kahĩ-rĩ, akĩũrĩra bũrũri wa Misiri marĩ hamwe na anene amwe a Edomu arĩa maatungatĩire ithe. **18** Nao makiuma Midiani magĩthĩ Parani. Ningĩ makĩoya andũ angĩ kũu Parani, magĩthĩ bũrũri wa Misiri, kũrĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri, ũrĩa waheire Hadadi nyũmba, na gĩthaka, na akĩmũhe irio. **19** Firaũni nĩakenirio mũno nĩ Hadadi o nginya akĩmũhe mwarĩ wa nyina na Tahapenesi, mũtumia wa mũthamaki, nĩguo amũhikie atuĩke mũtumia wake. **20** Mwarĩ wa nyina na Tahapenesi akĩmũciarĩra kahĩ geetagwo Genubathu karĩa kaarereirwo nyũmba-inĩ ya mũthamaki nĩ Tahapenesi. Genubathu agĩtũũrania na ciana cia Firaũni kuo. **21** Hadadi arĩ kũu Misiri akĩigua atĩ Daudi nĩahurũkĩte hamwe na maithe make, na atĩ Joabu mũnene wa ita o nake nĩarĩkĩtie gũkua. Hĩndĩ ĩyo Hadadi akĩĩra Firaũni atĩrĩ, “Njĩtikĩria thĩĩ, nĩguo njooke bũrũri witũ.” **22** Firaũni akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ wagĩte gũkũ atĩ nĩguo ũcooke bũrũri wanyu?” Hadadi agĩcookia atĩrĩ, “Gũtirĩ, no njĩtikĩria thĩĩ!” **23** Nake Ngai akĩarahũra thũ ĩngĩ ya gũũkĩrĩra Solomoni, nayo nĩ Rezoni mũrũ wa Eliada, ũrĩa worĩte akoima kũrĩ mũnene wake, Hadadezeri mũthamaki wa Zoba. **24** Akĩyũnganĩria andũ, na agĩtuĩka mũtongoria wa gĩkundi kĩa aremi rĩrĩa Daudi aaniinire ita cia Zoba; aremi acio magĩthĩ Dameski, magĩtũũra kuo, na makĩoya wathani. **25** Rezoni aarĩ thũ ya Isiraeli rĩrĩa rĩothe Solomoni aatũũrĩre muoyo, akĩongerera

thĩina ũrĩa warehetwo nĩ Hadadi. Nĩ ũndũ ũcio Rezoni agĩathana kũu Suriata na nĩathũire Isiraeli mũno. **26** Ningĩ Jeroboamu mūrũ wa Nebati akĩremera mũthamaki. Aarĩ ũmwe wa anene a Solomoni, Mũefiraimu wa kuuma Zereda, na nyina eetagwo Zerua na aarĩ mūtumia wa ndigwa. **27** Ũũ nĩguo aaremeire Mũthamaki: Solomoni nĩathondekete mbenji na agacookereria rũthingo rwa itũũra inene rĩa ithe Daudi. **28** Na rĩrĩ, Jeroboamu aarĩ mũndũ mũhoti, na rĩrĩa Solomoni onire mūrutĩre wake wa wĩra ũrĩa warĩ mweka, akĩmũtua mūrũgamĩrĩri wa aruti wĩra othe a nyũmba ya Jusufu. **29** Ihinda-inĩ rĩu, Jeroboamu oimaga Jerusalemu, nake Ahija mũnabii wa Shilo agĩcemanía nake, ehumbĩte nguo njerũ. Nao eerĩ maarĩ oiki kũu gĩthaka-inĩ, **30** nake Ahija akĩoya nguo ĩyo njerũ eehumbĩte, akĩmĩtarũra icunjĩ ikũmi na igĩrĩ. **31** Hĩndĩ ĩyo akĩira Jeroboamu atĩrĩ, “Wĩyoere icunjĩ ikũmi, nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, oigĩte: ‘Atĩrĩrĩ, nĩngweheria ũthamaki guoko-inĩ gwa Solomoni, na nĩngũkũhe mĩhĩrĩga ikũmi. **32** No nĩ ũndũ wa ndungata yakwa Daudi na itũũra inene rĩa Jerusalemu, rĩrĩa thuurĩte kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli, nĩngũmũtigĩria mũhĩrĩga ũmwe. **33** Ngwĩka ũguo, nĩ tondũ nĩmandiganĩirie, makainamĩrĩra Ashitorethu ngai ya nga ya Asidoni, na Kemoshu ngai ya andũ a Moabi, na Moleku ngai ya andũ a Amoni, na magatiga gũthĩĩ na njĩra ciakwa, o na makarega gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire maitho-inĩ makwa, o na matirũmagia irĩra ciakwa na mawatho ta ũrĩa Daudi ithe wa Solomoni ekaga. **34** “No rĩrĩ, ndikweheria ũthamaki wothe guoko-inĩ gwa

Solomoni; n̄ndīmūtuīte mwathani matukū-inī mothe ma muoyo wake, n̄ ūndū wa Daudi ndungata yakwa, ūrīa ndathuurire o we warūmirie maathani makwa na irīra ciakwa. **35** N̄ngeheria ūthamaki moko-inī ma mūriū na ngūhe mīhīrīga ikūmi. **36** N̄ngaaha mūriū mūhīrīga ūmwe, n̄geetha ndungata yakwa Daudi itūūrie tawa mbere yakwa h̄ndī ciothe kūu Jerusalemu, itūūra rīrīa inene kūrīa ndathuurire ndūūrie Rīitwa rīakwa kuo. **37** No wee-rī, n̄ngakuoya, na n̄ūgathamaka maūndū-inī mothe marīa ngoro yaku ikeerirīria; n̄ūgatuīka mūthamaki wa Isiraeli. **38** Ūngīka ūrīa wothe ngūgwatha, na ūthiige na njīra ciakwa, na wīkage ūrīa kwagīrīre maitho-inī makwa na ūndū wa kūrūmia irīra ciakwa na maathani makwa, o ta ūrīa ndungata yakwa Daudi yekaga-rī, n̄ndīrīkoragwo hamwe nawe. Nyūmba yaku n̄ngamītua ya ūthamaki ya gūtūūra, o ta ūrīa ndaakire nyūmba ya Daudi na n̄ngakūhe Isiraeli. **39** N̄nganyariira njiaro cia Daudi, no ndigacinyariira nginya tene.” **40** Solomoni n̄ageririe kūrāga Jeroboamu, nowe Jeroboamu akīūrīra būrūri wa Misiri kwa Mūthamaki Shishaka, na agīikara kuo nginya rīrīa Solomoni aakuire. **41** Maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Solomoni, ūrīa wothe eekire, na ūūgī ūrīa onanirie-rī, githī matiandīkītvo ibuku-inī rīa ciīko cia Solomoni? **42** Solomoni aathamakīire Isiraeli rīothe arī Jerusalemu mīaka mīrongo īna. **43** Agīcooka akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo itūūra inene rīa ithe Daudi. Nake mūriū Rehoboamu agītuīka mūthamaki ithenya rīake.

12 Rehoboamu nĩathiire Shekemu, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli othe nĩmathiite kuo makamūtue mũthamaki.

2 Rĩrĩa Jeroboamu mūrũ wa Nebati aiguire ũhoro ũcio (aarĩ o Misiri, kūrĩa oorĩire eherere Mũthamaki Solomoni), akiuma Misiri, akĩinũka. **3** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũmanĩra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli magĩthiĩ kūrĩ Rehoboamu makĩmwĩra atĩrĩ: **4** “Thoguo nĩatũigĩrĩire icooki iritũ, no rĩu tũhũthĩrie wĩra ũcio mũritũ na icooki rĩu iritũ rĩrĩa aatũigĩrĩire, na nĩtũrĩgũtungatagĩra.” **5** Rehoboamu akĩmacookeria atĩrĩ, “Thiĩ mũgaacooka kūrĩ niĩ thuutha wa mĩthenya ĩtatũ.” Nĩ ũndũ ũcio andũ magĩthiĩra. **6** Thuutha ũcio Mũthamaki Rehoboamu akĩhooya kĩrĩra kūrĩ athuuri arĩa maatungatagĩra ithe Solomoni rĩrĩa aarĩ muoyo. Akĩmoooria atĩrĩ, “Mũngĩndaara njookerie andũ aya atĩa?” **7** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūmũthĩ ũngĩtĩkĩra gũtuĩka ndungata ya andũ aya na ũmatungatĩre, na ũmacookerie na njĩra njagĩrĩru-rĩ, megũtũũra marĩ ndungata ciaku hĩndĩ ciothe.” **8** No Rehoboamu akĩregana na ũtaaro ũrĩa athuuri acio maamũheire, na akĩhooya kĩrĩra kuuma kūrĩ aanake a riika rĩake, arĩa maamũtungatagĩra. **9** Akĩmoooria atĩrĩ, “Inyuĩ mũngĩndaara atĩa? Andũ aya maranjĩra atĩ, ‘Tũhũthĩrie icooki rĩrĩa thoguo aatũigĩrĩire’ Ingĩmacookeria atĩa?” **10** Aanake acio a riika rĩake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Cookeria andũ acio makwĩrĩte atĩ, ‘Thoguo nĩatũigĩrĩire icooki iritũ, nowe tũhũthĩrie icooki rĩu,’ ũmeere atĩrĩ, ‘kaara gakwa ka mũira nĩ gatungu gũkĩra njohero ya baba. **11** Baba aamũigĩrĩire icooki iritũ; niĩ nĩngũrĩritũhia makĩria.

Baba aamũhũũraga na iboko; no niĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng'aurũ.” **12** Thuutha wa mĩthenya ãtatũ Jeroboamu na andũ othe magĩcooka kũrĩ Rehoboamu, o ta ũrĩa mũthamaki oigĩte atĩrĩ, “Mũgaacooka kũrĩ niĩ thuutha wa mĩthenya ãtatũ.” **13** Mũthamaki agĩcookeria andũ acio ũhoru ehĩte mũno. Akĩregana na ũtaaro ũrĩa aaheetwo nĩ athuuri, **14** akĩrũmĩrĩra ũtaaro wa aanake, akiuga atĩrĩ, “Baba nĩamũritũhĩirie icooki, no niĩ nĩngũrĩritũhia makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko; niĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng'aurũ.” **15** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki ndaigana gũthikĩrĩria andũ acio, tondũ maũndũ macio meekĩkire moimĩte kũrĩ Jehova, nĩguo kiugo kĩhingio kĩrĩa Jehova eerire Jeroboamu mũrũ wa Nebati na kanua ka Ahija ũrĩa Mũshiloni. **16** Rĩrĩa andũ othe a Isiraeli moonire atĩ mũthamaki ũcio nĩarega kũmathikĩrĩria, magĩcookeria mũthamaki atĩrĩ: “Tũrĩ na igai rĩrĩkũ harĩ Daudi, na nĩ gĩcunjĩ kĩrĩkũ tũrĩ nakĩo harĩ mũrũ wa Jesii? Cooka hema-inĩ ciaku wee Isiraeli! Wee Daudi-rĩ, menyerera nyũmba yaku wee mwene.” Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli makĩinũka. **17** No andũ a Isiraeli arĩa maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, Rehoboamu agĩthĩ na mbere kũmathamakĩra. **18** Mũthamaki Rehoboamu agĩtũma Adoniramũ ũrĩa warĩ mũrũgamĩrĩri wa andũ arĩa maarutithagio wĩra na hinya, no andũ a Isiraeli makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, agĩkua. No Rehoboamu agĩithara, akĩhaica ngaari-inĩ yake ya ita, akĩũrĩra Jerusalemu. **19** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli matũire maremeire nyũmba ya Daudi nginya ũmũthĩ. **20** Rĩrĩa andũ a Isiraeli othe

maaiguire atĩ Jeroboamu nĩacookete kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmũtũmanĩra oke kũngano-inĩ, na makĩmũtua mũthamaki wa Isiraeli guothe. Mũhĩrĩga wa Juda noguo wiki warũmĩrĩire nyũmba ya Daudi. **21** Rĩrĩa Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akĩũngania andũ othe a nyũmba ya Juda na a mũhĩrĩga wa Benjamini andũ 180,000 a kũrũa mbaara nĩgeetha makarũe na nyũmba ya Isiraeli, nĩguo macookerie Rehoboamu mũrũ wa Solomoni ũthamaki. **22** No rĩrĩ, kiugo kĩa Ngai gĩgĩkinyĩra Shemaia mũndũ wa Ngai akĩrwo atĩrĩ: **23** “Thiĩ wĩre Rehoboamu mũrũ wa Solomoni mũthamaki wa Juda, na nyũmba ya Juda yothe o na ya Benjamini na andũ arĩa angĩ othe, ũmeere atĩrĩ, **24** ‘Jehova ekuuga ũũ: Tigai kwambata mũkahũũrane na ariũ a ithe wanyu, andũ a Isiraeli. O mũndũ wanyu wothe nĩacooke mũciĩ, nĩgũkorwo nĩ niĩ njĩkĩte ũndũ ũyũ.” Nĩ ũndũ ũcio magĩathĩkĩra kiugo kĩa Jehova, magĩcooka mũciĩ o ta ũrĩa Jehova aathanĩte. **25** Nake Jeroboamu akĩirigĩra itũũra rĩa Shekemu na rũthingo rwa hinya thĩinĩ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, agĩtũũra kuo. Kuuma kũu agĩthĩ agĩaka itũũra rĩa Penieli. **26** Jeroboamu agĩciiria atĩrĩ, “Ūthamaki wahota gũcookerera nyũmba ya Daudi. **27** Andũ aya mangĩambata mathĩĩ makarute magongona hekarũ-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu-rĩ, nĩmagacooka gwathĩkĩra mwathi wao Rehoboamu mũthamaki wa Juda. Nĩmakanjũraga na macookerere Mũthamaki Rehoboamu.” **28** Thuutha wa kũhooya ũtaaro, mũthamaki nĩathondekire mĩhianano ĩrĩ ya njaũ cia thahabu. Akĩra andũ atĩrĩ, “Ūhoro wa kwambataga Jerusalemu nĩũkũmũritũhĩra mũno. Atĩrĩrĩ Isiraeli, ici ngai cianyu, iria ciamũrutire

būrūri wa Misiri.” **29** Mūhianano ūmwe akīūiga Betheli, na ūrīa ūngī akīūiga Dani. **30** Naguo ūndū ūyū ūgītuika mehia; nīgūkorwo andū nīmathiiaga o nginya Dani kūhooya mūhianano ūrīa warī kūu. **31** Jeroboamu nīakire mahooero kūdū kūrīa gūtūūgīru, na agīthuura athīnjīri-ngai a kuuma kūrī andū a mīthemba yothe, o na gūtūika matiarī Alawii. **32** Akīambīrīria gīathī mūthenya wa ikūmi na ītano mweri-inī wa īnana, ūtuīke ta gīathī kīrīa kīagomanagwo Juda, na akīrutīra magongona kīgongona-inī. Eekire ūguo kūu Betheli, akīrutīra mīhianano īyo ya njaū aathondekete magongona. Ningī kūu Betheli akīiga athīnjīri-ngai kūdū kūu gūtūūgīru aathondekete. **33** Mūthenya wa ikūmi na ītano mweri-inī wa īnana, mweri ūrīa eethuurīire we mwene, akīruta magongona kīgongona-inī kīrīa aakīte kūu Betheli. Nī ūndū ūcio akīambīrīria gīathī kūu nī ūndū wa andū a Isiraeli, na akīambata kīgongona-inī kūruta magongona.

13 Na rīrī, mūdū ūmwe wa Ngai nī oimire Juda arī na ndūmīrīri ya Ngai, agīthī Betheli, agīkora Jeroboamu arūgamīte kīgongona-inī arute igongona. **2** Akīanīrīra, agīkīrīra kīgongona kūu na ndūmīrīri ya Jehova, agīkīra atīrī, “Wee kīgongona gīkī, kīgongona gīkī! Jehova ekuuga ūū, ‘Nyūmba ya Daudi nīgūgaciarwo kaana ga kahī, nako gageetwo Josia. Nako nīgakaruta athīnjīrī-Ngai a gūkū gūtūūgīru igongona haha igūrū rīaku, o acio marutagīra magongona haha, na mahīndī ma andū nīmagacinīrwo igūrū rīaku.” **3** Mūthenya o ro ūcio, mūdū ūcio wa Ngai akīheana kīmenyithia, akiuga atīrī: “Gīkī nīkīo kīmenyithia kīrīa Jehova onanītie: Kīgongona

nīgīgwatūkana, naguo mūhu ūrīa ūrī igūrū rīakīo ūitike.”

4 Rīrīa Mūthamaki Jeroboamu aaiguire ūrīa mūdū ūcio wa Ngai aanīrīire agokīrīra kīgongona kīu kīarī Betheli, agītambūrūkia guoko gwake arī kīgongona-inī, akiuga atīrī, “Mūnyiitei!” No rīrī, guoko kūu aatambūrūkīrie mūdū ūcio gūkionja, na ndangāhotire gūgūthuna rīngī.

5 Nakīo kīgongona kīu gīgīatūkana, naguo mūhu wakīo ūgīitika, kūringana na kīmenyithia kīrīa mūdū ūcio wa Ngai aheanīte na ūndū wa ndūmīrīri ya Jehova. **6** Ningī mūthamaki akīra mūdū ūcio wa Ngai atīrī, “Thaithanīra harī Jehova Ngai waku, na ūūhooere nīguo guoko gwakwa kūhonio.” Nī ūndū ūcio, mūdū ūcio wa Ngai agīthaita Jehova, nakuo guoko kwa mūthamaki gūkīhona na gūgīcooka o ūrīa kwarī mbere. **7** Mūthamaki akīra mūdū ūcio wa Ngai atīrī, “Ūka tūthīi mūciī ūkarīe, na nīngūkūhe kīheo.” **8** No mūdū ūcio wa Ngai agīcookeria mūthamaki atīrī, “O na korwo no ūhe nuthu ya indo ciaku-rī, nīi ndingīthīi nawe, o na ndingīrīa irio kana nyue maaī gūkū. **9** Nīgūkorwo nīnjathītwo nī kiugo kīa Jehova, ngeerwo atīrī, ‘Ndūkanarīe irio, kana ūnyue maaī, o na kana ūcookere njīra īrīa wagereire ūgīthīi.’” **10** Nī ūndū ūcio akīgera njīra īngī na ndaacookeire īrīa aagereire agīthīi Betheli. **11** Na rīrī, nī kwarī mūnabii mūkūrū watūūruga Betheli, nao ariū ake magīūka makīmwīra maūdū marīa mothe mūdū ūcio wa Ngai eekīte kūu mūthenya ūcio. O na ningī makīhe ithe wao ūhoro ūrīa eerire mūthamaki. **12** Ithe wao akīmooria atīrī, “Agereire njīra īrīkū?” Nao ariū ake makīmuonia njīra īrīa mūdū ūcio wa Ngai woimīte Juda aagereire. **13** Nī ūndū ūcio

akĩra ariũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao marĩkia kũmũtandĩkĩra ndigiri akĩmĩkarĩra **14** na akĩrũmĩrĩra mũndũ ũcio wa Ngai. Akĩmũkora aikarĩte thĩ rungu rwa mũtĩ wa mũgandi, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũndũ wa Ngai ũrĩa uumĩte Juda?” Mũndũ ũcio wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ “Ĩĩ nĩ niĩ.” **15** Nĩ ũndũ ũcio mũnabii ũcio mũkũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthĩ mũciĩ ũkarĩe.” **16** Mũndũ ũcio wa Ngai akiuga atĩrĩ, “Ndingĩcooka na thuutha tũthĩ nawe, o na ningĩ ndingĩrĩa irio kana nyuanĩre maaĩ nawe gũkũ. **17** Tondũ nĩnjĩrĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova atĩrĩ, ‘Ndũkanarĩe irio kana ũnyue maaĩ kũu o na kana ũcookere njĩra ĩrĩa wagereire ũgĩthĩ.’” **18** Mũnabii ũcio mũkũrũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na niĩ ndĩ mũnabii tawe. Mũraika nĩanjarĩirie na kiugo kĩa Jehova anjĩra atĩrĩ: ‘Mũgĩre mũcooke nake gwaku mũciĩ nĩguo arĩe irio na anyue maaĩ.’” (No nĩkũmũheenia aamũheenagia). **19** Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio wa Ngai agĩcooka nake gwake mũciĩ, akĩrĩa na akĩnyua. **20** Maikarĩte o metha-inĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra mũnabii ũcio mũkũrũ ũrĩa wacooketie mũnabii wa kuuma Juda na thuutha. **21** Akĩanĩrĩa, akĩra mũndũ ũcio wa Ngai ũrĩa woimĩte Juda atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩũreganĩte na kiugo kĩa Jehova, na ũkaaga kũrũmia watho ũrĩa waathirwo nĩ Jehova Ngai waku. **22** No nĩũcookete na thuutha, na ũkarĩa irio na ũkanyua maaĩ kũndũ kũrĩa aakwĩrĩre ndũkaarĩe na ndũkanyue kĩndũ kuo. Nĩ ũndũ ũcio mwĩrĩ waku ndũgaathikwo mbĩrĩra-inĩ ya maithe maku.’” **23** Rĩrĩa mũndũ ũcio wa Ngai aarĩkirie kũrĩa na kũnyua-rĩ, mũnabii ũrĩa wamũcookerie na thuutha akĩmũtandĩkĩra ndigiri yake. **24** Na agĩthĩ

na njira-rĩ, agĩtũngana na mũrũũthi ũkĩmũũraga, naguo mwĩrĩ wake ũkĩgũa thĩ hau njira-inĩ, nayo ndigiri na mũrũũthi cieri ikĩrũgama hau mwĩrĩ warĩ. **25** Andũ amwe arĩa maahĩtũkagĩra hau makĩona mwĩrĩ ũgũite hau thĩ, na mũrũũthi ũrũgamĩte o hau mwĩrĩ warĩ, nao magĩthĩĩ makĩheana ũhoru ũcio itũũra-inĩ inene rĩrĩa mũnabii ũcio mũkũrũ aatũũraga. **26** Rĩrĩa mũnabii ũrĩa wamũcookietie na thuutha kuuma rũgendo-inĩ rwake aiguire ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Ũcio nĩ mũndũ ũrĩa wa Ngai ũrĩa ũrareganire na kiugo kĩa Jehova. Jehova nĩamũneanĩte kũrĩ mũrũũthi ũrĩa ũmũtambuurĩte na ũkaamũũraga, o ta ũrĩa kiugo kĩa Jehova kĩamwĩrĩte.” **27** Mũnabii ũcio mũkũrũ akĩra ariũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao magĩka o ũguo. **28** Nake akiumagara agĩthĩĩ, agĩkora mwĩrĩ ũgũithĩtio njira-inĩ, na mũrũũthi na ndigiri irũgamĩte o hau warĩ. Mũrũũthi ndwarĩte mwĩrĩ ũcio kana ũgatambuura ndigiri. **29** Nĩ ũndũ ũcio mũnabii ũcio akĩoya mwĩrĩ wa mũndũ ũcio wa Ngai, akĩũigĩrĩra igũrũ rĩa ndigiri, akĩũcookia itũũra-inĩ rĩake inene nĩgeetha amũcakaĩre na amũthike. **30** Nake akĩiga mwĩrĩ ũcio mbĩrĩra-inĩ yake mwene, nao makĩmũcakaĩra makiugaga atĩrĩ, “Ũũĩ mũrũ wa baba-ĩ!” **31** Aarĩkia kũmũthika, akĩra ariũ ake atĩrĩ, “Rĩrĩa ngaakua, mũgaathika mbĩrĩra-inĩ ĩno harĩa mũndũ ũyũ wa Ngai athikĩtwo; mũkaiga mahĩndĩ makwa hau mwena-inĩ wa mahĩndĩ make. **32** Nĩgũkorwo ũhoru ũrĩa aaheanire uumanĩte na kiugo kĩa Jehova wa gũũkĩrĩra kĩgongona kĩrĩa kĩrĩ Betheli o na mahooero mothe marĩa maarĩ kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru thĩinĩ wa matũũra ma Samaria-rĩ, ti-itherũ ũndũ ũcio no nginya ũkaahingio.” **33** O na

thuutha wa maündũ macio-rĩ, Jeroboamu ndaatiganire na njĩra ciake cia waganu, no aathiire na mbere kwamũra athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, kuuma kũrĩ andũ a mĩthemba yothe. Mũndũ o wothe ũngĩendire gũtuĩka mũthĩnjĩri-ngai, nĩamwamũraga nĩ ũndũ wa kũndũ kũu gũtũũgĩru. **34** Macio nĩmo maarĩ mehia ma nyũmba ya Jeroboamu marĩa maatũmire ĩgwe na ĩniinwo biũ yeherio gũkũ thĩ.

14 Ihinda-inĩ rĩu, Abija mũrũ wa Jeroboamu akĩrwara, **2** nake Jeroboamu akĩra mũtumia wake atĩrĩ, “Wĩgarũre nĩgeetha ndũkae kũmenyeka atĩ nĩwe mũtumia wa Jeroboamu. Ũcooke ũthĩ Shilo. Ahija ũrĩa mũnabii nĩkuo arĩ, ũrĩa wanjĩrĩre atĩ nĩ nĩngatuĩka mũthamaki wa andũ aya a Isiraeli. **3** Kuu mĩgate ikũmi, na tũmĩgate tũngĩ tũnini na kĩhembe kĩa ũũkĩ, ũthĩ kũrĩ we. Nĩegũkwĩra ũrĩa ũhoru wa kamwana gaka ũgaikara.” **4** Nĩ ũndũ ũcio mũtumia wa Jeroboamu agĩka ũguo eerirwo na agĩthĩ mũciĩ kwa Ahija kũu Shilo. Na rĩrĩ, Ahija ndoonaga; nĩorĩte maithe nĩ gũkũra. **5** Nowe Jehova nĩeerĩte Ahija atĩrĩ, “Mũtumia wa Jeroboamu nĩarooka gũkũũria ũhoru wa mũriũ nĩ ũndũ nĩ mũrũaru, nawe ũmũcookerie ũna na ũna. Aakinya-rĩ, egwĩtua taarĩ mũndũ ũngĩ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa Ahija aagũire mũkinyo wa magũrũ make arĩ mũrango-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Toonya, mũtumia wa Jeroboamu. Ũretua tiwe nĩkĩ? Nĩndũmĩtwo kũrĩ we na ũhoru ũtarĩ mwega. **7** Thĩ, kũrĩ Jeroboamu ũmwĩre atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩ ndakũnenehirie kuuma gatagatĩ ka andũ, ngĩgũtua mũtongoria wa andũ akwa a Isiraeli. **8** Ndaatunyanire ũthamaki kuuma kũrĩ

nyumba ya Daudi, ngikunengera, no wee ndukoretwo
uhaana ta ndungata yakwa Daudi, uria watuire arumitie
maathani makwa, na akanumirira na ngoro yake yothe,
agekaga o uria wiki wagirire maitho-ini makwa. **9**
Wee niwikite maundu maingi mooru, gukira andu aria
othe makoretwo mari mbere yaku. Niwithondekeire
ngai ingi, o na mihianano ya kuhooyo ithondeketwo
na kigera. Niutumite ndakare na ukaahutatira. **10** “Ni
undu wa ugo-ri, ningurehere nyumba ya Jeroboamu
mwanangiko. Ningwehereria Jeroboamu mwana o wotho
wa kahii thini wa Israeli, ari ngombo kana atari ngombo.
Ningacina nyumba ya Jeroboamu o ta uria mundu
acinaga mai nginya magathira. **11** Ngui nikaaria andu
a Jeroboamu aria magaakira itura-ini inene, nacio
nyoni cia riera-ini irie aria magaakira miguinda-ini.
Jehova nigo oigite!’ **12** “No wee-ri, cooka mucii. O
wakinya itura-ini inene-ri, noguo mwana ucio arikua.
13 Israeli othe nimakamucakira na mamuthike. Ucio
nowe wiki wa Jeroboamu ugaathikwo, tondū nowe wiki
thini wa nyumba ya Jeroboamu, Jehova, Ngai wa Israeli,
onete undu mwega thini wake. **14** “Jehova we mwene
nikarugamia muthamaki ungi wa guthamakira Israeli
uria ukaaniina nyumba ya Jeroboamu. Umuthi nigo
muthenya! Ati atia? Ii, aminiine o ro ru. **15** Nake Jehova
nikahura Israeli, nginya mahaane ta ithanji rirainaina
riri maa-ini. Niamunya andu a Israeli kuuma bururi
uyū mwega uria aaheire maithe mao, na amahurunje
murimo uria ungi wa Rūi rwa Farati, tondū nimarakaririe
Jehova ni undu wa gwithondekera itugi cia Ashera. **16**

Nĩagatiganĩria andũ a Isiraeli nĩ ũndũ wa mehia marĩa Jeroboamu ekĩte, na ningĩ agatũma Isiraeli meehie.” 17 Nake mūtumia wa Jeroboamu agĩũkĩra, agĩthiĩ Tiriza. Rĩrĩa aakinyire mũromo-inĩ wa nyũmba, kahĩĩ kau gagĩkua. 18 Nao magĩgathika, na andũ a Isiraeli othe magĩgacakaĩra, o ta ũrĩa Jehova oigĩte na kanua ka ndungata yake Ahija, ũrĩa mũnabii. 19 Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jeroboamu, mbaara ciake, na ũrĩa aathanire, nĩmandĩke ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli. 20 Aathamakire mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ, agĩcooka akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũriũ Nadabu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. 21 Rehoboamu mũrũ wa Solomoni nĩwe warĩ mũthamaki wa Juda. Aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩna na ũmwe rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na mũgwanja, itũũra-inĩ inene rĩrĩa Jehova aathuurĩte kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, nĩgeetha Rĩĩtwa rĩake rĩtũũre kuo. Nyina eetagwo Naama, na aarĩ Mũamoni. 22 Nao andũ a Juda nĩmekire maũndũ ma waganu maitho-inĩ ma Jehova. Nĩ ũndũ wa mehia marĩa meekire, nĩmarahũrire marakara make, akĩigua ũiru nĩ ũndũ nĩmehĩtie, gũkĩra ũrĩa maithe mao meehĩtie. 23 Ningĩ magĩĩthondekera kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na mahiga maamũre, na itugĩ cia Ashera, o harĩa hothe haarĩ karĩma karaihu, na rungu rwa mũtĩ o wothe waramĩtie honge. 24 O na nĩ kwarĩ maraya ma arũme mahooero-inĩ kũu bũrũri-inĩ; andũ acio magĩika maũndũ mothe marĩa maarĩ magigi ma ndũrĩrĩ iria Jehova aaingatĩte mbere ya andũ a Isiraeli matanoka kuo. 25 Mwaka-inĩ wa ĩtano wa Mũthamaki Rehoboamu-rĩ,

Shishaka mūthamaki wa Misiri agītharīkīra Jerusalemu.

26 Nake agīkuua igīina cia hekarū ya Jehova na igīina cia nyūmba ya ūthamaki. Aakuuire indo ciothe o hamwe na ngo ciothe cia thahabu iria Solomoni aathondekithītie.

27 Nī ūndū ūcio Mūthamaki Rehoboamu agīthondeka ngo ingī cia gīcango handū ha icio cia mbere, agīcinengera anene a arangīri arīa maikaraga itoonyero-inī rīa nyūmba ya ūthamaki. **28** Rīrīa rīothe mūthamaki aathiiaga hekarū-inī ya Jehova, arangīri acio maathiiaga nake makuuīte ngo icio, na thuutha ūcio magacicookia nyūmba-inī ya arangīri. **29** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī mothe makonīi wathani wa Rehoboamu na ūrīa wothe eekire-rī, githī matiangīkītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Juda? **30** Hīndī ciothe nī gwakoragwo na mbaara gatagatī ka Rehoboamu na Jeroboamu. **31** Nake Rehoboamu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao thīinī wa itūūra inene rīa Daudi. Nyina eetagwo Naama, na aarī Mūamoni. Nake mūriū Abija agītuika mūthamaki ithenya rīake.

15 Mwaka wa ikūmi na īnana wa ūthamaki wa Jeroboamu mūrū wa Nebati-rī, nīguo Abija aatuīkire mūthamaki wa Juda, **2** na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ītatū. Nyina eetagwo Maaka mwarī wa Abisalomu. **3** Nīekire mehia marīa mothe ithe eekīte mbere yake; ndeyamūrīire Jehova Ngai wake na ngoro yake yothe, ta ūrīa ngoro ya ithe Daudi yatarīi. **4** No rīrī, nī ūndū wa Daudi, Jehova Ngai wake akīmūhe tawa kūu Jerusalemu na ūndū wa gūtua mūriū mūthamaki ithenya rīake, na gūtūma itūūra rīa Jerusalemu rīrūme. **5** Nīgūkorwo Daudi nīekīte ūrīa

kwagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova, na ndaagire kũrũmia watho o na ũmwe wa Jehova matukũ-inĩ mothe ma muoyo wake, tiga ũhoro-inĩ wa Uria ũrĩa Mũhiti. **6** Na rĩrĩ, gwatũũraga mbaara gatagatĩ ka Rehoboamu na Jeroboamu hĩndĩ ĩrĩa yothe Abija aarĩ muoyo. **7** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Abija na ũrĩa wothe eekire-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Juda? Na nĩ kwarĩ mbaara gatagatĩ ka Abija na Jeroboamu. **8** Nake Abija akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo thĩinĩ wa itũũra inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Asa agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **9** Mwaka wa mĩrongo ĩrĩ wa ũthamaki wa Jeroboamu mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, nĩguo Asa aatuĩkire mũthamaki wa Juda, **10** nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna na ũmwe. Cũwe wake eetagwo Maaka mwarĩ wa Abisalomu. **11** Asa nĩekire ũrĩa kwagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. **12** Nĩaingatire maraya ma arũme ma mahooero-inĩ moime bũrũri ũcio, na akĩeheria mĩhianano yothe ya kũhooyagwo ĩrĩa maithe make maathondekete. **13** O na nĩeherie cũwe wake Maaka atige gũtuĩka mũthamaki-mũndũ-wa-nja, tondũ nĩathondekete gĩtugĩ kĩa Ashera, kĩndũ kĩrĩ magigi mũno. Asa agĩkĩmomora, agĩgĩcinĩra kĩaanda-inĩ gĩa Kidironi. **14** O na gũtuĩka ndaathengirie mahooero marĩa maarĩ kũndũ gũtũũgĩru-rĩ, ngoro ya Asa nĩyerutĩire Jehova mũtũũrĩre-inĩ wake wothe. **15** Nĩarehire kũu hekarũ ya Jehova betha, na thahabu, na indo iria ciothe we mwene hamwe na ithe maamũrĩte. **16** Gwatũire mbaara gatagatĩ ka Asa na Baasha mũthamaki wa Isiraeli, hĩndĩ

yothe ya wathani wao. **17** Baasha mūthamaki wa Isiraeli nīambatire agĩkĩrĩra Juda na agĩaka rūthingo rwa hinya kũu Rama, nĩgeetha agirĩrĩrie andũ matikoime kana matoonye bũrũri wa Asa mūthamaki wa Juda. **18** Ningĩ Asa akĩruta betha na thahabu ciothe iria ciatigarĩte kĩgĩina-inĩ kĩa hekarũ ya Jehova na kĩa nyũmba yake ya ũthamaki. Nake agĩciĩhokera anene ake macitwarĩre Beni-Hadadi mũrũ wa Taburimoni, mũrũ wa Hezioni, mūthamaki wa Suriata, ũrĩa waathanaga Dameski. **19** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke hakorwo harĩ na kĩrĩko gĩitũ nawe, o ta ũrĩa haarĩ kĩrĩko gatagatĩ ka baba na thoguo. Ta kĩone, kĩheo kĩa betha na thahabu nĩkĩo ndagũtũmĩra. Rĩu tharia kĩrĩko kĩanyu na Baasha mūthamaki wa Isiraeli nĩguo atigane na nĩ.” **20** Beni-Hadadi agĩtĩkĩra ũhoru wa Mūthamaki Asa, agĩtũma anene a ikundi cia thigari ciake makahũũre matũũra ma Isiraeli. Nake agĩtooria Ijoni, na Dani, na Abeli-Bethi-Maaka, na Kinerethu guothe, hamwe na Nafitali. **21** Hĩndĩ ĩrĩa Baasha aigũire ũhoru ũcio, agĩtiga gwaka Rama, agĩthĩ gũikara Tiriza. **22** Ningĩ Mūthamaki Asa akĩruta watho kũu Juda guothe, gũtirĩ mũndũ watigĩrĩrwo, nao magĩkuua mahiga na mbaũ iria Baasha aahũthagĩra Rama. Indo icio nĩcio Mūthamaki Asa aakire nacio Geba kũu Benjamini, o na agĩaka kũu Mizipa. **23** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ mothe makonĩ wathani wa Asa, marĩa mothe aahingirie, na ũrĩa wotho eekire, o na matũũra marĩa aakire-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Juda? Na rĩrĩ, Asa aakũra akĩrwara magũrũ. **24** Hĩndĩ ĩyo Asa akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo hamwe nao thĩinĩ

wa itũura inene rĩa ithe Daudi. Nake mũriũ Jehoshafatu agĩtuika mũthamaki ithenya rĩaake. **25** Nadabu mũrũ wa Jeroboamu aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli mwaka wa keerĩ wa Asa mũthamaki wa Juda, nake agĩthamakĩra Isiraeli mĩaka iĩrĩ. **26** Nĩekire maũndũ ma waganu maitho-inĩ ma Jehova, akĩrũmĩrĩra mũthĩire ya ithe na mehia make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie. **27** Baasha mũrũ wa Ahija wa nyũmba ya Isakaru nĩaciĩrĩre kũmũũkĩrĩra, nake akĩmũuragĩra kũu Gibethoni, itũura rĩa Afilisti, rĩrĩa Nadabu na Isiraeli othe marĩrigiicĩirie. **28** Baasha ooragire Nadabu mwaka wa gatatũ wa Asa mũthamaki wa Juda na agĩtuika mũthamaki ithenya rĩaake. **29** Aambĩrĩria gũthamaka-rĩ, nĩooragire andũ a nyũmba ya Jeroboamu othe. Ndaatigĩirie Jeroboamu mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo, no aamaniinire othe, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa aaririe na kanua ka ndungata yake Ahija ũrĩa Mũshiloni, **30** nĩ ũndũ wa mehia marĩa Jeroboamu ekĩte na agĩtũma Isiraeli mehie, na nĩ ũndũ nĩarakarĩtie Jehova, Ngai wa Isiraeli. **31** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Nadabu, na marĩa mothe eekire-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **32** Gwatũire mbaara gatagatĩ ka Asa na Baasha mũthamaki wa Isiraeli hĩndĩ yothe ya wathani wao. **33** Mwaka wa gatatũ wa Asa, mũthamaki wa Juda-rĩ, nĩguo Baasha mũrũ wa Ahija aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli guothe arĩ kũu Tiriza, na agĩthamaka mĩaka mĩrongo iĩrĩ na ĩna. **34** Nĩekire maũndũ ma waganu maitho-ini ma Jehova, akĩrũmĩrĩra mũthĩire ya Jeroboamu, na mehia make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie.

16 Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinya kũrĩ Jehu mũrũ wa Hanani gĩa gũũkĩrĩra Baasha, akĩrwo atĩrĩ, **2** “Ndakũrutire kuuma rũkũngũ-inĩ ngĩgũtua mũtongoria wa andũ akwa a Isiraeli, no wee ũkĩrũmĩrĩra mĩthĩire ya Jeroboamu, na ũgĩtũma andũ akwa a Isiraeli meehie, makĩndakaria nĩ ũndũ wa mehia mao. **3** Nĩ ũndũ ũcio ngirie kũniina Baasha na nyũmba yake, na nĩngatũma nyũmba yaku ĩtuĩke ta ĩrĩa ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati. **4** Ngui nĩikarĩa andũ a Baasha arĩa magaakuĩra itũũra-inĩ inene, nacio nyoni cia rĩera-inĩ irĩe arĩa magaakuĩra mĩgũnda-inĩ.” **5** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Baasha, na ũrĩa eekire o na marĩa aahingirie-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **6** Baasha akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo kũu Tiriza. Nake mũriũ Ela agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **7** O na ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinya kũrĩ mũnabii Jehu, mũrũ wa Hanani, gĩkoniĩ Baasha na nyũmba yake, tondũ wa waganu wake wotho ũrĩa eekĩte maitho-inĩ ma Jehova, akamũrakaria nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa eekĩte, na nĩ ũndũ wa kũhaana ta nyũmba ya Jeroboamu, o na ningĩ tondũ wa kũmĩniina. **8** Mwaka wa mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtandatũ wa Asa, mũthamaki wa Juda, nĩguo Ela mũrũ wa Baasha aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli, agĩthamaka arĩ Tiriza mĩaka ĩĩrĩ. **9** Nake Zimuri, ũmwe wa anene ake, ũrĩa waathaga nuthu ya ngaari ciake cia ita, agĩciirĩra ũrĩa ekũmũũkĩrĩra. Hĩndĩ ĩyo Ela aarĩ Tiriza, akĩnyua njoohi mũciĩ kwa Ariza ũrĩa warĩ mũrori wa nyũmba ya ũthamaki kũu Tiriza. **10** Zimuri agĩtoonya kuo, akĩmũgũtha, akĩmũũraga mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩĩrĩ

na mūgwanja wa Asa mūthamaki wa Juda. Nake agītuika mūthamaki ithenya rīake. **11** Ambīrīria gūthamaka o ro ūguo, na agīkarīra gītī kīa ūnene-rī, akīūruga andū a nyūmba ya Baasha othe. Ndaatigirie mūdū mūrūme o na ūmwe, arī mūdū wao kana mūrata. **12** Nī ūndū ūcio Zimuri akīniina nyūmba yothe ya Baasha, kūringana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio na kanua ka mūnabii Jehu gīa gūūkīrīra Baasha. **13** Nī ūndū wa mehia marīa mothe Baasha na mūrīū Ela meekīte na magatūma andū a Isiraeli mehie, na makīrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli, nī ūndū wa mīhianano yao ya kūhooywo ītaarī kīene. **14** Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Ela na ūrīa wothe eekire-rī, githī matiandīkītvo ibuku-inī rīa maūdū ma athamaki a Isiraeli? **15** Mwaka wa mīrongo īirī na mūgwanja wa Asa mūthamaki wa Juda, Zimuri nīathamakire kūu Tiriza mīthenya mūgwanja. Mbūtū cia ita ciakīte kambī hakuhī na Gibethoni, itūūra rīa Afilisti. **16** Nao andū a Isiraeli maarī kūu kambī makīigua atī Zimuri nīaciirīre mūthamaki na akamūūruga. Mūthenya o ro ūcio, marī o kūu kambī makīanīrīra atī Omuri ūrīa warī mūnene wa ita nīwe mūthamaki wa Isiraeli. **17** Hīndī īyo Omuri na andū a Isiraeli othe arīa maarī hamwe nake makīehera Gibethoni na makīrigiicīria itūūra inene rīa Tiriza marītahe. **18** Hīndī īrīa Zimuri onire atī itūūra inene nīrīanyitvo-rī, agītoonya gīikaro-inī gīa kwīgitīra kīa nyūmba ya ūthamaki, agīgīcina na mwaki arī kuo thīinī. Nī ūndū ūcio agīkua, **19** nī ūndū wa mehia marīa eekīte, ageeka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, na gūthīi na mīthīire ya Jeroboamu o na mehia marīa

eekĩte agatũma Isiraeli meehie. **20** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Zimuri, o na maũndũ ma ũremi marĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **21** Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli magĩatũkana ikundi igĩrĩ, nuthu ĩmwe makĩrũmĩrĩra Tibini mũrũ wa Ginathu atuĩke mũthamaki, nayo nuthu ĩyo ĩngĩ makĩrũmĩrĩra Omuri. **22** No rĩrĩ, arũmĩrĩri a Omuri magĩtooria arũmĩrĩri a Tibini mũrũ wa Ginathu; Nĩ ũndũ ũcio Tibini agĩkua, nake Omuri agĩtuĩka mũthamaki. **23** Mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ũmwe wa Asa mũthamaki wa Juda, nĩguo Omuri aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli, nake agĩthamaka mĩaka ikũmi na ĩrĩ, ĩtandatũ yayo aathamakire arĩ Tiriza. **24** Nake akĩgũra karĩma ga Samaria kuuma kũrĩ Shemeru na taranda igĩrĩ cia betha, na agĩaka itũũra inene hau karĩma igũrũ, akĩrĩta Samaria, arĩtanĩtie na Shemeru ũrĩa wakoretwo arĩ mwene karĩma kau. **25** No rĩrĩ, Omuri nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, akĩhĩa makĩria ya andũ othe arĩa maarĩ mbere yake. **26** Nĩathiire na mĩthĩire yothe ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, na mehĩa-inĩ make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie; nĩ ũndũ ũcio makĩrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli nĩ ũndũ wa ngai ciao cia mĩhianano yao ya kũhooywo ĩtarĩ kĩene. **27** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Omuri, ũrĩa eekire na marĩa ahingirie-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **28** Omuri akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo Samaria. Nake mũriũ Ahabu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **29** Mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ĩnana wa Asa, mũthamaki wa Juda,

Ahabu mūrū wa Omuri agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli, nake agĩthamakĩra Isiraeli arĩ Samaria mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩĩrĩ. **30** Ahabu mūrū wa Omuri nĩekire maũndũ maingĩ mooru maitho-inĩ ma Jehova, makĩria ya mũndũ o wothe wa arĩa maarĩ mbere yake. **31** We to kuona onire gwĩka mehia ta ma Jeroboamu mūrū wa Nebati arĩ kaũndũ kanini, no-o na nĩahikirie Jezebeli mwarĩ wa Ethibaali mũthamaki wa Asidoni, na akĩambĩrĩria gũtungata na kũhooya Baali. **32** Nĩathondekeire Baali kĩgongona thĩinĩ wa hekarũ ya Baali ĩrĩa aakire kũu Samaria. **33** Ningĩ Ahabu nĩathondekire gĩtugĩ kĩa Ashera, na agĩka maũndũ maingĩ mooru gũkĩra ũrĩa athamaki othe a Isiraeli arĩa maarĩ mbere yake meekĩte ma gũtũma Jehova Ngai wa Isiraeli arakare. **34** Ihinda-inĩ rĩa Ahabu, Hieli wa kuuma Betheli nĩacookereirie itũũra rĩa Jeriko. Aahaandire mũthingi wakuo na thogora wa gũkuĩrwo nĩ mũriũ wake wa irigithathi Abiramu, nacio ihingo ciakuo agĩciaka na thogora wa gũkuĩrwo nĩ mũriũ wake Segubu ũrĩa warĩ mũnini, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Joshua mūrū wa Nuni.

17 Na rĩrĩ, Elija ũrĩa Mũtishibi kuuma Tishibi, thĩinĩ wa Gileadi, akĩĩra Ahabu atĩrĩ, “O ta ũrĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli, atũũraga muoyo, ũrĩa nĩ ndungatagĩra-rĩ, mĩaka ĩrĩa ĩgũũka gũtigũcooka kũgĩa ime kana mbura, tiga na ũndũ wa kiugo gĩakwa.” **2** Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija akĩĩrwo atĩrĩ, **3** “Ūkĩra uume gũkũ, werekere mwena wa irathĩro, ũkehithe mũkuru-inĩ wa Kerithu mwena wa irathĩro wa Jorodani. **4** Ūrĩnyuuaga maaĩ karũũ-inĩ kau, na nĩnjathĩte mahuru

makūrehagīre irio kuo.” 5 Nĩ ūndũ ūcio Elija agīka o ta ūrĩa Jehova aamwīre. Agīthiĩ mūkuru-inĩ wa Kerithu, mwena wa irathĩro wa Jorodani, na agīkara kuo. 6 Mahuru maamūtwaragīra mūgate na nyama rūciinĩ, na makamūtwarīra mūgate na nyama hwaĩ-inĩ, nake akanyuuaga maaĩ ma karūũ kau. 7 Thuutha ūcio, karūũ kau gakīhūa tondũ gūtikoretwo kūrĩ na mbura būrūri ūcio. 8 Hīndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gīgīkinyīra Elija rīngĩ, akīrwo atīrĩ, 9 “Thiĩ o rīmwe nginya Zarefathu kũu Sidoni ūgaikare kuo. Nīnjathĩte mūtumia wa ndigwa wa kũu akūheage irio.” 10 Nĩ ūndũ ūcio agīthiĩ Zarefathu. Hīndĩ ĩrĩa aakinyire kīhingo-inĩ gĩa itūūra, agīkora mūtumia wa ndigwa hau akīūngania tūkũ. Akīmwīta, akīmūūria atīrĩ, “Wahota kūndehera tūũ tūnini na gīkombe nīgeetha nyue?” 11 Mūtumia ūcio agītua gūthiĩ kūmūgīrīra maaĩ-rĩ, akīmwīta, akīmwīra atīrĩ, “Ndagūthaita ndehera kīenyũ kĩa mūgate ndīe.” 12 Mūtumia ūcio akīmūcookeria atīrĩ, “Ti-itherũ o ta ūrĩa Jehova Ngai waku atūūruga muoyo-rĩ, nīĩ ndirĩ na mūgate no kamūtu kanini karĩ ndigithũ-inĩ na tūguta tūnini tūrĩ cuba-inĩ. Na rīu ndīrongania tūkũ tūtũ ndware mūciĩ, nīgeetha ngaruge irio ciakwa na mwana wakwa, nīguo tūrīe tūcooke tūkue.” 13 Elija akīmwīra atīrĩ, “Tiga gwītīgīra. Thiĩ mūciĩ na wīke o ro ūguo woiga. No wambe ūndugīre kamūgate kanini kuumanagia na kīrĩa ūrĩ nakĩo, ūndehere ūcooke wīthondekere wee na mwana waku. 14 Tondũ ūũ nīguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Ndigithũ ndīrĩ hīndĩ ĩgathira mūtu namo maguta matirĩ hīndĩ magathira cuba-inĩ, nginya mūthenya ūrĩa Jehova akaheana mbura būrūri-inĩ ūyũ.’”

15 Nake agĩthĩ agĩka o ũguo Elija aamwĩrire. Nĩ ũndũ ũcio o mũthenya nĩ kwarĩ na irio cia Elija, na cia mũtumia ũcio na nyũmba yake. 16 Nĩgũkorwo ndigithũ ndĩathiraga mũtu nayo cuba ndĩathiraga maguta, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Elija. 17 Thuutha ũcio mũriũ wa mũtumia ũcio mwene mũcĩĩ akĩrwara. Nake akĩhĩrwo mũno makĩria, nginya agĩtiga kũhĩhia. 18 Mũtumia ũcio akĩra Elija atĩrĩ, “Nĩ ũhoru ũrĩkũ ũrĩ naguo na niĩ, wee mũndũ wa Ngai? Kaĩ wokire kũndirikania mehĩa makwa, na ũũrage mũrũ wakwa?” 19 Nake Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nengera mũrũguo,” akĩmũruta moko-inĩ make, akĩmũtwara kanyũmba ka igũrũ karĩa aikaraga, akĩmũkomia ũrĩrĩ-inĩ wake. 20 Nake agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova Ngai wakwa, kaĩ ningĩ warehere mũtumia ũyũ wa ndigwa mũtino, ũyũ njikarĩte ndĩ mũgeni gwake, na ũndũ wa kũreka mũriũ wake akue?” 21 Nake agĩtambũrũkia igũrũ rĩa kahĩĩ kau maita matatũ na agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova Ngai wakwa, reke muoyo wa kahĩĩ gaka ũgacookerere!” 22 Jehova akĩigua gũkaya kwa Elija, naguo muoyo wa kahĩĩ kau ũgĩgacookerera, gagĩcooka muoyo. 23 Elija akĩoya mwana ũcio akĩmũikũrũkia kuuma kanyũmba ka igũrũ, akĩmũnengera nyina, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta kĩrore, mũrũguo arĩ muoyo!” 24 Nake mũtumia ũcio akĩra Elija atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya atĩ ũrĩ mũndũ wa Ngai, na atĩ kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kiumĩte kanua gaku nĩ kĩa ma.”

18 Thuutha wa ihinda iraya, mwaka-inĩ wa gatatũ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija, akĩrwo atĩrĩ, “Ūkĩra

ũthiĩ ũkeyonanie harĩ Ahabu, na thuutha wa ũguo nĩnguuria mbura bũrũri-inĩ ũyũ.” 2 Nĩ ũndũ ũcio Elija agĩthiĩ kwĩonania kũrĩ Ahabu. Na rĩrĩ, ng’aragu yarĩ nene mũno kũu Samaria, 3 nake Ahabu nĩatũmanĩire Obadia ũrĩa warĩ mũrũgamĩrĩri wa nyũmba yake ya ũthamaki. (Obadia aarĩ mwĩtikia weheanĩte mũno kũrĩ Jehova. 4 Rĩrĩa Jezebeli ooragithagia anabii a Jehova, Obadia nĩoete anabii igana rĩmwe akamahitha ngurunga-inĩ igĩrĩ, o ĩmwe andũ mĩrongo ĩtano, na akamaheaga irio na maaĩ.) 5 Ahabu akĩra Obadia atĩrĩ, “Thiũrũrũka bũrũri wothe ũthiĩ ithima-inĩ ciothe, na ituamba-inĩ. No gũkorwo tuona handũ harĩ nyeki ĩngĩtũũria mbarathi na nyũmbũ muoyo, nĩguo tũtikoorage nyamũ o na ĩmwe iitũ.” 6 Nĩ ũndũ ũcio makĩgayana bũrũri ũcio o eerĩ o mũndũ kũrĩa egũtuĩkanĩria, Ahabu agĩthiĩ mwena ũmwe na Obadia agĩthiĩ mwena ũrĩa ũngĩ. 7 Rĩrĩa Obadia aathiiaga-rĩ, agĩtũngana na Elija. Obadia akĩmũmenya, akĩĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ thĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩwe, mwathi wakwa Elija?” 8 Nake agĩcookia atĩrĩ, “ĩĩ nĩ nĩ, thĩ ũkeere Ahabu mwathi waku atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’” 9 Obadia akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ njĩkĩte ũũru ũrĩkũ, nĩguo ũũneane nĩ ndungata yaku moko-inĩ ma Ahabu njũragwo? 10 Ti-itheru o ta ũrĩa Jehova Ngai waku atũũraga muoyo-rĩ, gũtirĩ rũrĩrĩ kana ũthamaki mwathi wakwa atarĩ aatũmana ũgacario. Na rũrĩrĩ kana ũthamaki o wothe woiga ndũrĩ kuo, nake akehĩtithia andũ akuo moige na ma atĩ matikuonete. 11 Na rĩu ũranjĩra thĩ kũrĩ mwathi wakwa ngamwĩre atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’ 12 Nĩ ndiũĩ kũrĩa Roho wa Jehova angĩgũtwara

twatigana nawe. Ingithiĩ njĩire Ahabu ũguo na acooke akwage-rĩ, nĩekũnjũraga. No niĩ ndungata yaku ndũire hooyaga Jehova kuuma ndĩ o mũnini. **13** Wee mwathi wakwa-rĩ, kaĩ ũtarĩ waigua ũrĩa ndeekire rĩrĩa Jezebeli ooragaga anabii a Jehova, ũrĩa ndaahithire anabii a Jehova igana rĩmwe ngurunga-inĩ igĩrĩ, o ĩmwe anabii mĩrongo ĩtano, na ngamaheaga irio na maaĩ? **14** Na rĩu ũranjĩra thiĩ kũrĩ mwathi wakwa ngamwĩre atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’ Nĩekũnjũraga!” **15** Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “O ta ũrĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe ũrĩa ndungatagĩra atũũraga muoyo-rĩ, ti-itherũ nĩngwĩonithania niĩ mwene kũrĩ Ahabu ũmũthĩ.” **16** Nĩ ũndũ ũcio Obadia agĩthiĩ gũtũnga Ahabu akĩmwĩra ũhoro ũcio, nake Ahabu agĩthiĩ gũtũnga Elija. **17** Rĩrĩa Ahabu onire Elija, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩwe, wee mũnyariiri wa Isiraeli?” **18** Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndinyariirite Isiraeli. No wee na nyũmba ya thoguo, nĩ inyuĩ mwĩkĩte ũguo. Nĩmwatiganĩirie maathani ma Jehova na mũkĩrũmĩrĩra Baali. **19** Rĩu tũmana andũ moime Isiraeli guothe, moke tũcemanie nao Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. Na ũrehe anabii arĩa a Baali magana mana ma mĩrongo ĩtano na anabii a Ashera magana mana, arĩa marĩagĩra metha-inĩ ya Jezebeli.” **20** Nĩ ũndũ ũcio Ahabu agĩtũmana Isiraeli guothe na agĩcookanĩrĩria anabii Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. **21** Elija agĩthiĩ mbere ya andũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mũthanganagĩria njira igĩrĩ? Angĩkorwo Jehova nĩwe Ngai-rĩ, mũrũmĩrĩrei, no angĩkorwo Baali nĩwe Ngai-rĩ, mũkĩmũrũmĩrĩre we.” No andũ acio matiamũcookeirie ũndũ o na ũmwe. **22** Hĩndĩ ĩyo Elija akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nyiki no niĩ ndigĩtwo

ndĩ mūnabii wa Jehova, no Baali arĩ na anabii magana mana ma mĩrongo ĩtano. **23** Tũreherei ndegwa igĩrĩ. Reke methuurĩre ndegwa ĩmwe, na mamĩtinangie icunjĩ, macooke mamĩgĩrĩre ngũ igũrũ, no matigaakie mwaki. Na niĩ haarĩrie ndegwa ĩyo ĩngĩ, na ndĩmĩgĩrĩre ngũ igũrũ, na ndigwakia mwaki. **24** Ningĩ mūcooke mũkaĩre rĩitwa rĩa ngai wanyu, na niĩ ngaĩre rĩitwa rĩa Jehova. Na ngai ũrĩa ũgũcookia mahooya na ũndũ wa kũrehe mwaki-rĩ, ũcio nĩwe Ngai.” Nao andũ othe makiuga atĩrĩ, “Ūguo woiga nĩ wega.” **25** Elija akĩra anabii a Baali atĩrĩ, “Thuurai ndegwa ĩmwe, mwambĩrĩrie kũmĩhaarĩria, tondũ nĩ inyuĩ mũkĩrĩ aingĩ. Mũkaĩre rĩitwa rĩa ngai wanyu, na mũtigaakie mwaki.” **26** Tondũ ũcio makĩoya ndegwa ĩrĩa maaheirwo makĩmĩhaarĩria. Magĩkaĩra rĩitwa rĩa Baali kuuma rũciinĩ nginya mĩaraho, makĩanĩrĩra makiugaga atĩrĩ, “Wee Baali tũiguel!” No matiigana gũcookerio, tondũ gũtiarĩ mũndũ wa kũmacookeria. Nao makĩrũgarũga, makĩinaga, na magĩthiũrũrũkaga kĩgongona kũ maathondekete. **27** Mĩaraho yakinya-rĩ, Elija akĩambĩrĩria kũmanyũrũria, akĩmeera atĩrĩ, “Anĩrĩrai mũno! Ti-itherũ we akĩrĩ ngai! No gũkorwo e na maũndũ areciiria, kana e na mĩhang’o, kana agathiĩ rũgendo. No gũkorwo nĩakomete na no nginya okĩrio.” **28** Tondũ ũcio makĩanĩrĩra mũno, na magĩitemanga na hiũ cia njora na matimũ, nginya thakame ĩkĩambĩrĩria kũnyũrũrũka, tondũ ũcio nĩguo warĩ mũtugo wao. **29** Na rĩrĩ, mĩaraho yahĩtũka-rĩ, magĩthiĩ o na mbere na ũrathi wao wa matũhũhũ nginya ihinda rĩa igongona rĩa hwaĩ-inĩ. No gũtiarĩ na macookio, na gũtiarĩ o na ũmwe wa kũmacookeria, na gũtiarĩ o na

ũmwe wa kũmarũmbũiya. **30** Ningĩ Elija akĩira andũ othe atĩrĩ, “Okokaai hakuhĩ na nĩ” Nao andũ acio magĩthĩĩ hakuhĩ nake. Elija agĩcookereria kĩgongona kĩa Jehova tondũ nĩgĩathũkangĩtio. **31** Elija akĩoya mahiga ikũmi na meerĩ kũringana na mĩhĩrĩga ya njarwa cia Jakubu, ũrĩa wakinyĩrwo nĩ kiugo kĩa Jehova akĩrwo atĩrĩ, “Ūrĩtagwo Isiraeli.” **32** Nake agĩaka kĩgongona na mahiga macio rĩitwa-inĩ rĩa Jehova, na akĩenja mũtaro mwarĩĩ ũngĩganĩra ibaba igĩrĩ cia mbegũ, ũkĩrigiicĩria kĩgongona kũu. **33** Akĩara ngũ, agĩtinangia ndegwa ĩyo icunjĩ, na akĩmĩigĩrĩra ngũ igũrũ. Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Iyũriai mĩtũngi ĩna mĩnene maaĩ, mũmaitĩrĩrie igũrũ rĩa iruta na igũrũ rĩa ngũ.” **34** Akĩmeera atĩrĩ, “Ĩkai ũguo rĩngĩ,” nao magĩika o ro ũguo. Akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Ĩkai ũguo riita rĩa gatatũ,” nao magĩika ũguo riita rĩa gatatũ. **35** Namo maaĩ macio magĩtherera gũthiũrũrũka kĩgongona, o na makĩiyũra mũtaro. **36** Ihinda rĩa kũruta igongona-rĩ, mũnabii Elija agĩokooka hau mbere na akĩhooya atĩrĩ: “Wee Jehova Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, reke kũmenyeke ũmũthĩ atĩ Wee nĩwe Ngai thĩinĩ wa Isiraeli, na ningĩ atĩ nĩ ndĩ ndungata yaku na njĩkĩte maũndũ maya mothe o ta ũrĩa ũnjathĩte. **37** Njigua, Wee Jehova, njigua, nĩgeetha andũ aya mamenye atĩ Wee Jehova nĩwe Ngai, na atĩ nĩũkũgarũra ngoro ciao igũcookerere.” **38** Naguo mwaki wa Jehova ũgĩkũrũka ũgĩcina igongona, na ngũ icio, na mahiga, o na tĩĩri, ningĩ ũkĩng’aria maaĩ marĩa maarĩ mũtaro. **39** Hĩndĩ ĩrĩa andũ othe moonire ũndũ ũcio, makĩgũa, magĩturumithia mothiũ thĩ, makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Jehova nĩwe

Ngai! Jehova nīwe Ngai!” 40 Nake Elija agĩatha andũ acio akĩmeera atĩrĩ, “Nyiitai anabii acio a Baali. Mũtikareke o na ũmwe wao oore!” Nao makĩmanyiita, nake Elija akiuga maikũrũkio gĩtuamba-inĩ gĩa Kishoni mooragĩrwo kuo. 41 Nake Elija akĩra Ahabu atĩrĩ, “Thiĩ ũrĩe na ũnyue tondũ kũrĩ na mũhũyũko wa mbura nene.” 42 Nĩ ũndũ ũcio Ahabu agĩthiĩ, akĩrĩa na akĩnyua, nowe Elija akĩambata Kĩrĩma igũrũ gĩa Karimeli, akĩnamĩrĩra nginya thiĩ, agĩtoonyia mũtwe gatagatĩ ka maru make. 43 Nake akĩra ndungata yake atĩrĩ, “Thiĩ ũcũthĩrĩrie iria-inĩ,” nayo ikĩambata igĩcũthĩrĩria. Īkiuga atĩrĩ, “Hatirĩ kĩndũ.” Nake Elija akĩmĩra ĩcooke ho rĩngĩ na rĩngĩ maita mũgwanja. 44 Riita rĩa mũgwanja ndungata ĩyo ikĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ harĩ na gatu kanini kaigana guoko kwa mũndũ karoimĩra kuuma iria-inĩ.” Nĩ ũndũ ũcio Elija akĩmĩra atĩrĩ, “Thiĩ ũkeere Ahabu atĩrĩ, ‘Ohania ngaari yaku ya ita, ũikũrũke ũtanahingĩrĩrio nĩ mbura.’” 45 Hĩndĩ ĩyo igũrũ rĩgĩthimba nĩ ũndũ wa matu, na rũhuho rũkĩhurutana, gũkiura mbura nene, nake Ahabu akĩhaica ngaari yake agĩthiĩ Jezireeli. 46 Naguo hinya wa Jehova ũgũka igũrũ rĩa Elija, akĩhotoro akĩrũmia nguo yake na mũcibi, akĩhanyũka e mbere ya Ahabu, o nginya Jezireeli.

19 Na rĩrĩ, Ahabu akĩra Jezebeli ũrĩa wothe Elija eekĩte, o na ũrĩa ooragithĩtie anabii othe a Baali na rũhiũ rwa njora. 2 Nĩ ũndũ ũcio Jezebeli agĩtũmĩra Elija mũndũ akamwĩre atĩrĩ, “Ngai ciakwa iroothũũra o na ikĩrĩrĩrie gũthũũra, angĩkorwo ihinda ta rĩrĩ rũciũ, ndigatũma muoyo waku ũhaane ta wa ũmwe wa anabii acio ũrooragire.” 3 Elija agĩtigĩra akĩũra nĩguo ahonokie muoyo wake. Aakinya

Birishiba kũu Juda, agĩtiga ndungata yake kuo, 4 nowe mwene, agĩthiĩ rũgendo rwa mũthenya ũmwe na kũu werũ-inĩ. Agĩkinya mũtĩ-inĩ wa mwethia, agĩkara thĩ kĩruru-inĩ kĩaguo, akĩhooya akue. Akiuga atĩrĩ, “Jehova, nĩnyonete mathiĩna ma kũnjigana. Oya muoyo wakwa; niĩ ndirĩ mwega gũkĩra maithe makwa ma tene.” 5 Agĩkoma toro hau rungu rwa mũtĩ ũcio. O rĩmwe mũraika akĩmũhutia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra ũrĩe.” 6 Akĩhũgũra, na hau mũtwe-inĩ wake haarĩ na mũgate wahĩhĩtio na makara mahiũ, na nĩ haarĩ na ndigithũ yarĩ na maaĩ. Akĩrĩa na akĩnyua, agĩcooka agĩkoma rĩngĩ. 7 Mũraika ũcio wa Jehova akĩmũkora hĩndĩ ya keerĩ, akĩmũhutia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra ũrĩe nĩgũkorwo rũgendo rũrĩa rũrĩ mbere yaku nĩ rũraihu mũno.” 8 Nĩ ũndũ ũcio agĩũkĩra akĩrĩa na akĩnyua. Akĩgĩa na hinya nĩ ũndũ wa irio icio, agĩthiĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, nginya agĩkinya Horebu, kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai. 9 Kũu agĩthiĩ agĩtoonya ngurunga, akĩraara ho. Nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩkĩmũkinyĩra, akĩũrio atĩrĩ, “Elija, ũreka atĩa haha?” 10 Nake agĩcookia atĩrĩ, “Niĩ ngoretwo ndĩ na kĩyo kĩnene nĩ ũndũ wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andũ a Isiraeli nao nĩmaregete kĩrĩkanĩro gĩaku, makamomora igongona ciaku, na makoorage anabii aku na rũhiũ rwa njora. No niĩ nyiki ndigarĩte, na rĩu o na niĩ nĩmarageria kũnjũraga.” 11 Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Uma ũthiĩ ũrũgame kĩrĩma-inĩ mbere ya Jehova, nĩgũkorwo Jehova akiriĩ kũhĩtũkĩra ho.” Hĩndĩ ĩyo rũhuho rũnene rwa hinya rũgĩatũranga irĩma na rũgĩthethera mahiga mbere ya Jehova, no Jehova ndaarĩ rũhuho-inĩ rũu. Thuutha wa rũhuho gũkĩgĩa

gĩthingithia, no Jehova ndaarĩ gĩthingithia-inĩ kũu. **12** Thuutha wa gĩthingithia gũgũka mwaki, no Jehova ndaarĩ mwaki-inĩ ũcio, na thuutha wa mwaki ũcio gũgũka mũgambo mũceke, mũhooreru. **13** Rĩrĩa Elija aiguire mũgambo ũcio, akĩguucia nguo yake akĩhumbĩra ũthiũ, na akiuma akĩrũgama mũromo-inĩ wa ngurunga. Hĩndĩ ĩyo mũgambo ũkĩmũũria atĩrĩ, “Elija, ũreka atĩa haha?” **14** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ngoretwo ndĩ na kĩyo kĩnene nĩ ũndũ wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andũ a Isiraeli nao nĩmaregete kĩrĩkanĩro gĩaku, makamomora igongona ciaku, na makoora anabii aku na rũhiũ rwa njora. No nĩ nyiki ndigarĩte, na rĩu o na nĩ nĩmarageria kũnjũraga.” **15** Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra ũcookere o njĩra rĩa wokĩire, ũthiĩ nginya Werũ wa Dameski. Wakinya kuo-rĩ, ũitĩrĩrie Hazaeli maguta atuĩke mũthamaki wa Suriata. **16** Ūcooke ũitĩrĩrie Jehu mũrũ wa Nimushi maguta atuĩke mũthamaki wa Isiraeli, na ũitĩrĩrie Elisha mũrũ wa Shafatu wa kuuma Abeli-Mehola maguta nĩguo atuĩke mũnabii ithenya rĩaku. **17** Jehu nĩakooraga ũrĩa wothe ũkaahonoka rũhiũ rwa njora rwa Hazaeli, nake Elisha nĩakooraga ũrĩa wothe ũkaahonoka rũhiũ rwa njora rwa Jehu. **18** Na rĩrĩ, nĩndĩtigĩirie ngiri mũgwanja thĩinĩ wa Isiraeli, othe arĩa matarĩ maaturĩria Baali ndu, na matarĩ maamĩmunya.” **19** Nĩ ũndũ ũcio Elija akiuma kũu, agĩthiĩ agĩkora Elisha mũrũ wa Shafatu. Aaciimbaga na ndegwa ikũmi na igĩrĩ ciohanĩtio na macooki igĩrĩ igĩrĩ, nowe aatwarithagia icooki rĩa ikũmi na meerĩ. Elija agĩthiĩ harĩ we na akĩmũikĩria nguo yake ya igũrũ. **20** Nake Elisha agĩtiganĩria ndegwa ciake akĩrũmĩrĩra Elija.

Akīmwīra atīrī, “Njītikīria ngoigīre baba na maitū ūhorō, njooke njūke tūthīi nawe.” Nake Elija akīmūcookeria atīrī, “Cooka, kā arī atīa ndagwīka?” **21** Nī ūndū ūcio Elisha akīmūtiga, agīcooka. Akīoya ndegwa icio ciake cia macooki, agīcithīnja. Agīakia mwaki na mīraū, akīruga nyama, agīcihe andū makīrīa. Thuutha ūcio akiumagara, akīrūmīrīra Elija, agītuīka mūteithia wake.

20 Na rīrī, Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata agīcookanīrīria mbūtū ciake ciothe cia ita, agītwarana hamwe na athamaki mīrongo ītatū na eerī, marī na mbarathi na ngaari cia ita, akīambata akīrigicīria itūūra rīa Samaria na akīrītharīkīra. **2** Agītūma andū mathīi itūūra rīu inene kūrī Ahabu mūthamaki wa Isiraeli, makamwīre atīrī, “Beni-Hadadi ekuuga ūū: **3** ‘Betha na thahabu ciaku nī ciakwa, nao atumia aku na ciana ciaku, arīa ega mūno, nī akwa.’” **4** Nake mūthamaki wa Isiraeli akīmūcookeria atīrī, “O ūguo uugīte, wee mūthamaki mwathi wakwa-rī, nī mwene ndī waku, na kīrīa gīothe ndī nakīo nī gīaku.” **5** Nao andū acio maatūmītwo magīcooka rīngī makiuga atīrī, “Beni-Hadadi ekuuga ūū: ‘Ndaatūmanire ngīenda betha ciaku, na thahabu, na atumia aku, o na ciana ciaku. **6** No ihinda ta rīrī rūciū nīngatūma anene akwa moke moiruurie nyūmba ya ūthamaki na nyūmba cia anene aku. Nīmagataha indo ciothe iria cia bata, macikuue.’” **7** Mūthamaki wa Isiraeli agīta athuuri othe a būrūri ūcio, akīmeera atīrī, “Githī mūtirona atī mūdū ūyū nī haaro aracaria! Rīrīa aatūmanire agītītia atumia akwa na ciana ciakwa, na betha na thahabu ciakwa-rī, nī ndiamūgiririe.” **8** Athuuri na

andũ othe makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga kũmũthikĩrĩria, na ndũgetĩkĩre maũndũ macio mothe arenda.” **9** Nake agĩcookeria andũ acio maatũmĩtwo nĩ Beni-Hadadi, akĩmeera atĩrĩ, “Ĩrai mũthamaki, mwathi wakwa atĩrĩ, ndungata yaku nĩgwĩka maũndũ marĩa woririe rĩa mbere, no ũndũ ũyũ ũrenda rĩu ndingĩwĩtikĩra.” Magĩthĩĩ magĩcookeria Beni-Hadadi ũhoru ũcio. **10** Ningĩ Beni-Hadadi agĩtũma ũhoru rĩngĩ kũrĩ Ahabu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngai iroothũura na ikĩrĩrĩrie gũthũura, kũngĩtigara rũkũngũ Samaria rũiganu rwa kũhe andũ akwa o mũndũ ngundi ĩmwe.” **11** Mũthamaki wa Isiraeli agĩcookia atĩrĩ, “Mwĩrei ũũ: ‘Mũndũ ũrĩa ũreyooha indo cia mbaara ndaagĩrĩrwo nĩ gwĩtĩta ta mũndũ ũrĩa ũraciruta.’” **12** Hĩndĩ rĩa Beni-Hadadi aigũire ũhoru ũcio rĩrĩa we na athamaki acio manyuuaga me hema-inĩ ciao, agĩatha andũ ake akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhaarĩriei gũtharĩkĩra Samaria.” Nĩ ũndũ ũcio makĩhaarĩria gũtharĩkĩra itũura rĩu inene. **13** Ihinda rĩu mũnabii agĩũka kũrĩ Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩũrona ita rĩrĩ inene ũũ? Nĩngũrĩneana moko-inĩ maku ũmũthĩ, nĩgeetha ũmenye atĩ nĩ nĩ niĩ Jehova.’” **14** Nake Ahabu akĩũria atĩrĩ, “No nũũ ũgwĩka ũguo?” Nake mũnabii ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Anene ethĩ arĩa matongoragia mbũtũ cia bũrũri nĩo megwĩka ũguo.” Ningĩ akĩũria atĩrĩ, “Na nũũ ũkaambĩrĩria mbaara?” Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwe ũkaamĩambĩrĩria.” **15** Nĩ ũndũ ũcio Ahabu agĩta anene arĩa ethĩ 232 arĩa maatongoragia mbũtũ cia bũrũri. Ningĩ agĩcookanĩrĩria andũ acio angĩ a andũ a Isiraeli othe maarĩ 7,000.

16 Nao makiumagara mīaraho hīndī īrīa Beni-Hadadi na athamaki acio mīrongo ītatū na eerī arīa maarī rūmwe nake, maanyuuaga njoohi marī hema-inī ciao.

17 Anene acio ethī maatongoragia mbūtū cia būrūri nīo maathiire mbere. Hīndī īyo Beni-Hadadi nīatūmīte andū a gūthigaana, nao makīmūrehere ūhorō atīrī, “Nī kūrī na andū marooka moimīte Samaria.” **18** Nake akiuga atīrī, “Angīkorwo mokīte na thayū-rī, manyiitei marī muoyo; angīkorwo nī mbaara ya marehe-rī, manyiitei marī muoyo.” **19** Anene acio ethī atongoria a mbūtū cia būrūri makiumagara kuuma itūūra-inī marūmīrīrwo nī mbūtū ya ita, **20** na o mūdū akīūruga thū yake. Nī ūndū ūcio Asuriata makīūra maingatithītio nī andū a Isiraeli. No Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata akīūra ahaicīte mbarathi me na andū amwe ake arīa ahaici a mbarathi. **21** Mūthamaki wa Isiraeli akīmatindīka na agītooria mbarathi na ngaari cia ita, akīūruga Asuriata aingī mūno. **22** Thuutha ūcio mūnabii agīkora mūthamaki wa Isiraeli, akīmwīra atīrī, “Wīhaarīrie wega, na wone ūrīa kwagīrīire nī gwīkwo, tondū kīmera kīrīa gīgūka mūthamaki wa Suriata nīagagūtharīkīra rīngī.” **23** Ihinda-inī rīu anene a mūthamaki wa Suriata makīmūtaara atīrī, “Ngai cia andū a Isiraeli nī ngai cia irīma-inī. Kīu nīkīo gīatūmire matūkīrie hinya. No tūngīhūrana nao werū-inī, ti-itherū nītūkamakīria hinya. **24** Īka atīrī: Eheria athamaki othe kuuma mbūtū-inī ciao, na ūmakūūranie na anene angī. **25** No nginya warahūre ita ta rīrīa wateire, mbarathi o harī mbarathi, na ngaari ya ita harī o ngaari ya ita, nīgeetha tūhote kūrūa na

Isiraeli werū-inī. Ti-itherū hīndī īyo nī tūgaakorwo tūrī na hinya kūmakīra.” Mūthamaki agītīkiania nao na agīka o ūguo. **26** Kīmera kīrīa kīarūmīrīre gīakinyarī, Beni-Hadadi agīcookanīrīria Asuriata, magīthī Afeki makarūe na andū a Isiraeli. **27** Rīrīa andū a Isiraeli o nao maacookanīrīrio na makīneo indo ciothe, makiumagara magatūngane nao. Andū a Isiraeli makīamba hema ciao ing’ethanīre nao matarī ta tūrūuru twīrī twa mbūri. Hīndī īyo Asuriata maiyūrīte būrūri ūcio wothe. **28** Mūdū wa Ngai agīka, akīra mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Tondū Asuriata mareciiria Jehova nī ngai wa irīma-inī na ti ngai wa ituamba-inī-rī, nīngūneana mbūtū īno nene ūū moko-inī maku, nawe ūmenye atī nī nī Jehova.’” **29** Ihinda rīa mīthenya mūgwanja maikarire mambīte hema ciao mang’ethanīre, na mūthenya wa mūgwanja makīambīrīria mbaara. Andū a Isiraeli makīūruga thigari 100,000 cia magūrū cia Asuriata, mūthenya ūmwe. **30** Acio angī makīūrīra itūra inene rīa Afeki, kūrīa rūthingo rwagwīrīre andū ao 27,000. Nake Beni-Hadadi akīūrīra itūra inene akīhitha kanyūmba ga thīnī. **31** Anene ake makīmwīra atīrī, “Ta rora, nītūguīte atī athamaki a nyūmba ya Isiraeli nī marī tha. Twītīkīrie tūthī kūrī mūthamaki wa Isiraeli twīhotorete nguo cia makūnia njohero na twīrigiicīrie mīhīndo mītwe iitū. No gūkorwo nīagetīkīra kūhonokia muoyo waku.” **32** Makīhōtora nguo cia makūnia njohero, na makīrigiicīria mīhīndo mītwe yao, magīthī kūrī mūthamaki wa Isiraeli, makīmwīra atīrī, “Ndungata yaku Beni-Hadadi egūkīra atīrī, ‘Ndagūthaitha reke ndūre

muoyo.” Nake mūthamaki akīmooria atīrī, “Arī o muoyo? Ūcio-rī, nī mūrū wa baba.” **33** Andū acio makīigua ūguo meerwo taarī kīmenyithia kīega, makīgwatīria kiugo gīake, makiuga atīrī, “Ī nīguo, Beni-Hadadi nī mūrū wa thoguo.” Mūthamaki akiuga atīrī, “Thiīi mūmūrehe.” Rīrīa Beni-Hadadi oimīrire, Ahabu akīmūingīria ngaari-inī yake ya ita. **34** Beni-Hadadi akīira Mūthamaki Ahabu atīrī, “Nīngūgūcookeria matūūra marīa baba aatunyire thoguo, nawe ūthondeke kūdū kwa wonjoria thīinī wa Dameski, o ta ūrīa baba eekīte Samaria.” Nake Ahabu akiuga atīrī, “Kūngīgīa na kīrīkanīro kīa ūiguano witū nawe, nīngūrekereria ūthiī.” Nī ūndū ūcio magīthondeka kīrīkanīro kīa ūiguano, akīmwīkīria athiī. **35** Na ūndū wa kiugo kīa Jehova, mūdū ūmwe wa ariū a anabii nīerire mūdū wa thiritū yake atīrī, “Ngūtha na mūtī waku wa mbaara,” no mūdū ūcio akīrega. **36** Nī ūndū ūcio mūnabii akīmwīra atīrī, “Tondū ndūnathīkīra Jehova-rī, wathīi wandiga o ūguo nīūkūūrāgwo nī mūrūūthi.” Na thuutha wa mūdū ūcio gūthiī-rī, agīkorwo nī mūrūūthi, ūkīmūūrāga. **37** Nīngī mūnabii akīona mūdū ūngī, akīmwīra atīrī, “Ndagūthaitha ngūtha,” nake mūdū ūcio akīmūgūtha na akīmūtīihia. **38** Mūnabii agīthiī, akīrūgama mūkīra-inī wa njīra etereire mūthamaki. Ehumbīrīte maitho na gītambaya kīa mūtwe nīguo ndakamenyeke. **39** Na rīrīa mūthamaki aahītūkaga-rī, mūnabii ūcio akīmwīta, akīmwīra atīrī, “Nī ndungata yaku ndīrathīite harīa mbaara īneneheire, nake mūdū ūmwe arooka kūrī nī arī na mūdū mūtahe, aranjīra atīrī, ‘Rangīra mūdū ūyū, na angīūra, wee nīwe ūkooragwo handū hake, kana

ūrīhe taranda ĩmwe ya betha.’ 40 Hĩndĩ ĩrĩa ndungata yaku yagĩire na mĩhang’o ya haha na harĩa mũndũ ũcio akĩũra.” Mũthamaki wa Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩrĩo ituĩro rĩaku, o ta ũguo wee mwene woiga.” 41 Hĩndĩ ĩyo mũnabii akĩeheria gĩtambaya maitho-inĩ na ihenya, nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũmenya atĩ nĩ ũmwe wa anabii. 42 Akĩira mũthamaki atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩũrekereirie mũndũ ũrĩa nĩ ndĩratuĩte atĩ no nginya akue. Nĩ ũndũ ũcio wee nĩwe ũgũkua handũ hake, nao andũ aku mooragwo handũ ha andũ ake.’” 43 Mũthamaki wa Isiraeli agĩthĩ Samaria nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki athitĩtie gĩthiithi na arĩ mũrakaru.

21 Na rĩrĩ, thuutha ũcio gũkĩgĩa na ũndũ wakonĩ mũgũnda wa mĩthabibũ wa Nabothu ũrĩa Mũjezireeli. Mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ warĩ kũu Jezireeli, hakuhĩ na nyũmba ya ũthamaki ya Ahabu mũthamaki wa Samaria. 2 Nake Ahabu akĩira Nabothu atĩrĩ, “He mũgũnda waku wa mĩthabibũ haandage mboga, tondũ ũrĩ hakuhĩ na nyũmba yakwa ya ũthamaki. Nĩngũgũkũũranĩria na mũgũnda ũngĩ wa mĩthabibũ mwega gũkĩra ũyũ, kana ũngĩona arĩ wega, no ngũhe mbeeca ciiganĩte thogora wago.” 3 No Nabothu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova arogiria ngũhe igai rĩa maithe makwa.” 4 Nĩ ũndũ ũcio Ahabu akĩinũka athitĩtie gĩthiithi na arĩ mũrakaru, tondũ Nabothu ũrĩa Mũjezireeli nĩamwĩrire atĩrĩ, “Ndingĩkũhe igai rĩa maithe makwa.” Agĩkoma ũrĩrĩ wake ang’athĩtie na akĩrega kũrĩa irio. 5 Nake Jezebeli mũtumia wake akĩingĩra akĩmũuria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtukie gĩthiithi? Ũrarega kũrĩa irio nĩkĩ?” 6 Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ tondũ njĩĩrire

Nabothu ūrīa Mūjezireeli atīrī, ‘Nyenderia mūgūnda waku wa mīthabibū, kana ūngīona kwagīrīre, ngūhe mūgūnda ūngī wa mīthabibū handū haguo.’ No anjīra atīrī, ‘Ndingīkūhe mūgūnda wakwa wa mīthabibū.’” 7 Jezebeli mūtumia wake akīmwīra atīrī, “Ūguo nīguo ūgwīka arī we mūthamaki wa Isiraeli? Ūkīra ūrīe! Kena. Nī nī ngūkūhe mūgūnda wa mīthabibū wa Nabothu ūcio Mūjezireeli.” 8 Nī ūndū ūcio akīandīka marūa na rīitwa rīa Ahabu, na akīmahūūra mūhūuri wake, akīmatūma kūrī athuuri na anene arīa maatūūranagia na Nabothu itūūra-inī rīake inene. 9 Marūa-inī macio aandīkīte ūū: “Anīrīrai mūthenya wa kwīhinga kūrīa irio, na mūīkarīrie Nabothu handū ekuoneka, gatagatī ka andū. 10 No mūige imaramari igīrī imūng’etheire, mūciīre irute ūira wa atī nīarumīte Ngai na akaruma mūthamaki. Mūcooke mūmuumie nja ya itūūra mūmūhūre na mahiga nyuguto nginya akue.” 11 Nī ūndū ūcio athuuri na anene arīa maatūūraga itūūra-inī inene rīa Nabothu magīka o ta ūrīa Jezebeli aathanīte marūa-inī macio aamaandīkīre. 12 Makīanīrīra mūthenya wa kwīhinga kūrīa irio, na magīkarīria Nabothu handū ekuoneka, gatagatī-inī ka andū. 13 Ningī imaramari igīrī igīkara imūng’etheire, na ikīruta thitango ya gūūkīrīra Nabothu mbere ya andū, ikiuga atīrī, “Nabothu nīarumīte Ngai, na akaruma mūthamaki.” Nī ūndū ūcio makīmuumia nja ya itūūra inene, makīmūhūūra na mahiga nyuguto nginya agīkua. 14 Magīcooka magītware ūhoro kūrī Jezebeli, makīmwīra atīrī, “Nabothu nīmūhūre na mahiga nyuguto na nī mūkuū.” 15 Jezebeli aarīkia kūigua atī Nabothu nīahūrītwo

na mahiga nyuguto agakua-rĩ, akĩira Ahabu atĩrĩ “Ūkĩra wĩgwatĩre mũgũnda wa mĩthabibũ wa Nabothu ũrĩa Mũjezireeli ũcio araregete gũkwenderia. Ndarĩ muoyo, nĩakuĩte.” **16** Hĩndĩ ĩrĩa Ahabu aiguire atĩ Nabothu nĩakuĩte, agĩũkĩra, agĩikũrũka akegwatĩre mũgũnda wa mĩthabibũ wa Nabothu. **17** Na rĩrĩ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija ũrĩa Mũtishibi akĩrwo atĩrĩ, **18** “Ikũrũka ũgatũnge Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, ũrĩa wathanaga Samaria. Rĩu arĩ mũgũnda-inĩ wa mĩthabibũ wa Nabothu kũrĩa athĩite kwĩgwatĩra mũgũnda ũcio ũtuĩke wake. **19** Mwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Githĩ ndũũragĩte mũndũ na ũkaamũtunya indo ciake?’ Ningĩ ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Handũ harĩa ngui iracũnĩire thakame ya Nabothu-rĩ, hau no ho ngui igaacũnĩra thakame yaku, ĩ, yaku wee mwene!’” **20** Nake Ahabu akĩira Elija atĩrĩ, “Wee thũ yakwa, anga nĩwangora!” Nake Elija agĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩndagũkora, tondũ nĩwĩrutĩire gwĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova. **21** ‘Na rĩrĩ, nĩngũkũrehere mwanangĩko. Nĩngũniina njiaro ciaku, na niinĩre Ahabu ciana ciothe cia arũme thĩinĩ wa Isiraeli, arĩ ngombo kana ũrĩa ũtarĩ ngombo. **22** Nĩngatũma nyũmba yaku ĩhaane o ta ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, na ta ya Baasha mũrũ wa Ahija, tondũ nĩũndakarĩtie na ũgatũma Isiraeli mehie.’ **23** “Naguo ũhoro ũkonĩĩ Jezebeli, Jehova ekuuga ũũ: ‘Ngui nĩĩgatambuurangĩra Jezebeli rũthingo-inĩ rwa Jezireeli.’ **24** “Andũ a Ahabu arĩa magaakuĩra itũũra-inĩ, makaarĩio nĩ ngui. Nao arĩa magaakuĩra mĩgũnda-inĩ makaarĩio nĩ nyoni cia rĩera-inĩ.” **25** (Na rĩrĩ, gũtirĩ kuoneka mũndũ ta Ahabu werutĩire gwĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova,

aringĩrĩirio nĩ mūtumia wake Jezebeli. **26** Mītugo yake yarĩ mĩũru mũno nĩ ũndũ wa kūrũmĩrĩra mĩhianano ya kũhooywo ta ũrĩa Aamori meekaga, arĩa Jehova aingatire akĩmeheria mbere ya Isiraeli.) **27** Hĩndĩ ĩrĩa Ahabu aiguire ciugo icio, agĩtarũranga nguo ciake, akĩĩhumba nguo ya ikũnia na akĩĩhinga kũrĩa irio. Aakomaga ehumbĩte nguo ya ikũnia na agathiiaga enyihĩtie. **28** Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija ũrĩa Mũtishibi, akĩũrio atĩrĩ: **29** “Nĩwonete ũrĩa Ahabu enyihĩtie mbere yakwa? Tondũ we nĩenyihĩtie, ndikarehe mwanangĩko ũyũ matukũ-inĩ make, no nĩngaũrehere nyũmba yake matukũ-inĩ ma mũriũ.”

22 Na rĩrĩ, kwa ihinda rĩa mĩaka ĩtatũ gũtiarĩ na mbaara gatagatĩ ga Suriata na Isiraeli. **2** No mwaka-inĩ wa gatatũ, Jehoshafatu mũthamaki wa Juda agĩikũrũka, agĩthiĩ gũceerera mũthamaki wa Isiraeli. **3** Mũthamaki wa Isiraeli nĩakoretwo eera anene ake atĩrĩ, “Githĩ mũtiũũ atĩ Ramothu-Gileadi nĩ itũũra riitũ, na gũtirĩ ũndũ tũreka wa kũrĩoya rĩngĩ kuuma kũrĩ mũthamaki wa Suriata?” **4** Nĩ ũndũ ũcio akĩũria Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩũgũthiĩ na nĩ tũkahũũranĩre itũũra rĩa Ramothu-Gileadi?” Nake Jehoshafatu agĩcookeria mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Nĩ nawe tũrĩ ũndũ ũmwe, andũ akwa no ta andũ aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” **5** No Jehoshafatu agĩcooka akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Amba ũtuĩrie na ũmenye ũtaaro wa Jehova.” **6** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩcookanĩrĩria anabii hamwe, nao maarĩ anabii ta magana mana, akĩmooria atĩrĩ, “Thiĩ ngahũũranĩre itũũra rĩa Ramothu-Gileadi,

kana ndigathii?” Makimūcookeria atīrī, “Thiī, nīgūkorwo Jehova nīekūneana itūūra rīu moko-inī ma mūthamaki.” 7 Nowe Jehoshafatu akīūria atīrī, “Kaī gūkū gūtarī mūnabii wa Jehova ūrīa tūngītūiria ūhoru kuuma kūrī we?” 8 Mūthamaki wa Isiraeli agīcookeria Jehoshafatu atīrī, “Nī kūrī mūdū ūmwe ūrīa ūngītūtuīrīria ūhoru kuuma kūrī Jehova, no nīndīmūthūire tondū gūtīrī hīndī andathagīra ūndū mwega, no maūdū mooru hīndī ciothe. Nake nīwe Mikaya mūrū wa Imula.” No Jehoshafatu agīcookia atīrī, “Mūthamaki ndagīrīrwo nī kuuga ūguo.” 9 Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīta ūmwe wa anene ake, akīmwīra atīrī, “Ndehera Mikaya mūrū wa Imula narua.” 10 Hīndī īyo mūthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda mehumbīte nguo ciao cia ūthamaki na magaīkarīra itī ciao cia ūnene hau kīhuhīro-inī kīa ngano, itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra rīa Samaria, nao anabii othe maarī ho makīratha me mbere yao. 11 Na rīrī, Zedekia mūrū wa Kenaana nīathondekete hīa cia kīgera, nake akiuga atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Ici nīcio mūgatheeca Asuriata nacio nginya mūmaniine.’” 12 Nao anabii acio angī othe maarathaga o ūndū ūmwe, makoīga atīrī, “Tharīkīra Ramothu-Gileadi na nīūgūtooria, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.” 13 Mūdū ūrīa watūmīttwo ageete Mikaya akīmwīra ūū, “Atīrīrī, anabii arīa angī othe maarītie o ta mūdū ūmwe, nao mararathīra mūthamaki ūhootani. Reke kiugo gīaku gītīkanie na kīao, na warie ūndū mwega.” 14 Nowe Mikaya akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, nīī ngūmwīra o ūrīa

Jehova ekunjira.” 15 Hinda iria aakinyire-ri, muthamaki akimuria atiri, “Mikaya, tuthi tukahuranire itura ria Ramothu-Gileadi, kana tutigathi?” Nake Mikaya akimucokeria atiri, “Rithariki na uhootane, tondū Jehova nekurineana moko-ini ma muthamaki.” 16 Muthamaki akimwira atiri, “Ni maita maigana gutura ngwihithagia ndukae kunjira uhoru ūngi, tiga uhoru wa ma thini wa ritwa ria Jehova?” 17 Nake Mikaya akimucokeria atiri, “Ndironire andu a Isiraeli othe mahurunjuki ire irima-ini ta ng’ondū itari na murithi, nake Jehova aroiga atiri, ‘Andu aya matiri na mwathi. O mundu nirekwo ainuke gwake na thayu.’” 18 Nake muthamaki wa Isiraeli akira Jehoshafatu atiri, “Githi ndikwiri atiri ndari hinda angindathira uhoru mwega, tiga o uria muru?” 19 Mikaya agithi na mbere, akiuga atiri, “Ni undu ucio thikiria kiugo kia Jehova: Ndironire Jehova aikaire giti giake kia unene ari na mbutu yothe ya iguru irugamite imuthiurukirie mwena wa urio na wa umotho. 20 Nake Jehova akuria atiri, ‘Nuu ukuheeneria Ahabu ni guo athariki Ramothu-Gileadi, nigeetha athi agakure kuo?’ “Umwe akiuga uu, na uria ūngi uu. 21 Marigirio-ini roho umwe ukumira, ukirugama mbere ya Jehova, ukiuga atiri, ‘Ni ni ngumuheeneria.’ 22 “Jehova akuria atiri, ‘Ukumuheeneria aia?’ “Naguo ukiuga atiri, ‘Niguthi nguthi nduike roho wa maheeni tunua-ini twa anabii ake othe.’ “Jehova akiuga atiri, ‘Wee nukuhota kumuheeneria. Thi ugeeke uguo.’ 23 “Ni undu ucio Jehova nekiri roho wa maheeni tunua-ini twa anabii aya aku othe. Jehova niagwathiri mwanangiko.” 24

Hĩndĩ ĩyo Zedekia mũrũ wa Kenaana agĩkuhĩrĩria na akĩgũtha Mikaya rũhĩ rwa ũthiũ. Akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ roho wa Jehova aragereire kũ rĩrĩa aroimire kũrĩ niĩ, nĩguo aarie nawe?” **25** Mikaya agĩcookia atĩrĩ, “Nĩũkamenya mũthenya ũrĩa ũgaathĩi kwĩhitha kanyũmba ka na thĩinĩ.” **26** Mũthamaki wa Isiraeli agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Oyai Mikaya mũmũcookie kũrĩ Amoni mwathi wa itũũra inene, na kũrĩ Joashu mũrũ wa mũthamaki, **27** na muge atĩrĩ, ‘Mũthamaki ekuuga ũũ: Mũndũ ũyũ nĩaikio njeera na ndakaheo kĩndũ gĩa kũrĩa tĩa mũgate na maaĩ, nginya rĩrĩa ngaacooka na thayũ.’” **28** Mikaya akiuga atĩrĩ, “Ũngĩgaacooka na thayũ-rĩ, no gũtuĩkire atĩ Jehova ndaarĩtie na niĩ.” Agĩcoka akiuga atĩrĩ, “Iguai ũhoro wakwa, inyuĩ andũ aya inyuothe!” **29** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda makĩambata nginya Ramothu-Gileadi. **30** Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩngũtoonya mbaara-inĩ ndĩĩgarũrite ndikamenyeke, no wee wĩkĩre guo cia ũthamaki.” Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akĩĩgarũra ndakamenyeke na agĩtoonya mbaara-inĩ. **31** Na rĩrĩ, mũthamaki wa Suriata nĩathĩte anene ake mĩrongo ĩtatũ na eerĩ a ngaari cia ita, akoiga atĩrĩ, “Mũtikarũe na mũndũ o na ũmwe, mũnene kana mũnini, tĩa o mũthamaki wa Isiraeli.” **32** Rĩrĩa anene a mbũtũ cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magĩciiria atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩwe mũthamaki wa Isiraeli!” Nĩ ũndũ ũcio makĩgarũrũka mamũtharĩkĩre, no rĩrĩa Jehoshafatu aakaire-rĩ, **33** anene acio a ngaari cia ita makĩona atĩ ũcio ti mũthamaki wa Isiraeli, magĩtĩa kũmũingatithia. **34**

No mündũ ũmwe akĩgeeta ũta wake, agĩikia mũguĩ o ro ũguo, naguo ũkĩratha mũthamaki wa Isiraeli o gatagatĩ-inĩ ka magathĩkanĩrio ma nguo yake ya mbaara. Nake mũthamaki akĩira mũtwarithia wa ngaari yake ya ita atĩrĩ, “Garũra ngaari ũndute mbaara-inĩ. Nĩndagurario.”

35 Nayo mbaara ikĩneneha, igĩthĩ na mbere mũthenya wothe, nake mũthamaki agĩikara anyiitĩrĩrwo ngaari-inĩ yake ya ita ang’etheire Asuriata. Nayo thakame ikiura kuuma kĩronda gĩake hau aagurarĩtio, igĩitĩka ngaari-inĩ ya ita, na hwaĩ-inĩ ũcio agĩkua. **36** Riũa rĩgĩthũa, gũkĩanĩrĩrwo kũrĩ mbũtũ cia ita, ikĩrwo atĩrĩ, “O mündũ nĩainũke itũũra rĩake; o mündũ nĩacooke bũrũri wake!” **37** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩkua na agĩtwarwo Samaria, makĩmũthika kuo. **38** Nao magĩthambĩria ngaari iyo ya ita karia-inĩ ga Samaria, (harĩa maraya meethambagĩra), nacio ngui igĩcũna thakame yake, o ta ũrĩa kiugo kĩa Jehova kĩoigĩte. **39** Namo maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Ahabu, hamwe na maũndũ marĩa we eekire, na nyũmba ya ũthamaki irĩa aakithirie na ikĩgemio na mĩguongo, o na matũũra marĩa airigire na thingo cia hinya, githĩ maũndũ macio matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **40** Ahabu akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũriũ Ahazia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **41** Jehoshafatu mũrũ wa Asa aatuĩkire mũthamaki wa Juda mwaka-inĩ wa ĩna wa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli. **42** Jehoshafatu aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo itatũ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na itano. Nyina eetagwo Azuba mwarĩ wa Shilihi.

43 No maündũ-inĩ mothe, aarũmĩrĩire mĩthĩire ya ithe Asa na ndarĩ hĩndĩ aatiganire nayo; nĩekire maündũ marĩa magĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova. O na kũrĩ ũguo-rĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtieheririo, nao andũ magĩthĩĩ na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba kuo. 44 Ningĩ Jehoshafatu magĩkara marĩ na thayũ na mũthamaki wa Isiraeli. 45 Maündũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoshafatu, na maündũ marĩa aahingirie, o na ũhootani wake mbaara-inĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maündũ ma athamaki a Juda? 46 Nake akĩniina bũrũri-inĩ arũme arĩa maahũũraga ũmaraya na arũme arĩa angĩ mahooero-inĩ, arĩa maatigaire kuo kuuma hĩndĩ ya ũthamaki wa ithe Asa. 47 Hĩndĩ ĩyo gũtiarĩ mũthamaki Edomu; mũnini wa mũthamaki nĩwe waathanaga. 48 Nake Jehoshafatu nĩakire marikabu nyingĩ cia wonjoria, cia gũthĩĩ kũgĩra thahabu Ofiri, no itiigana gũthĩĩ, tondũ nĩcioinĩkangĩire kũu Ezioni-Geberi. 49 Hĩndĩ ĩyo Ahazia mũrũ wa Ahabu akĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Ītĩkĩria andũ akwa matherere hamwe na andũ aku,” nowe Jehoshafatu akĩrega. 50 Nake Jehoshafatu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo hamwe nao itũũra-inĩ rĩa ithe Daudĩ. Nake mũriũ Jehoramu agĩthamaka ithenya rĩake. 51 Ahazia mũrũ wa Ahabu aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria mwaka-inĩ wa ikũmi na mũgwanja wa Jehoshafatu, mũthamaki wa Juda, nake agĩthamakĩra Isiraeli mĩaka ĩrĩ. 52 Nake agĩka maündũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, tondũ nĩarũmĩrĩire mĩthĩire ya ithe na nyina na mĩthĩire ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, ũrĩa watũmire Isiraeli mehie. 53 Nake agĩtungatĩra Baali,

akĩmĩnamĩrĩra akĩmĩhooya, na akĩrakaria Jehova Ngai wa
Isiraeli o ta ũrĩa ithe eekĩte.

2 Athamaki

1 Na rĩrĩ, thuutha wa gĩkuũ kĩa Ahabu, andũ a Moabi makĩrega gwathĩkĩra Isiraeli. **2** Na rĩrĩ, Ahazia nĩagwĩte kuuma ndirica-inĩ ya nyũmba yake ya igũrũ kũu Samaria, akagurario. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma andũ, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũkoorie Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi, kana hihi nĩngũhona nguraro ici.” **3** No mũraika wa Jehova akĩĩra Elija ũrĩa Mũtishibi atĩrĩ, “Ambata, ũthĩĩ ũtũngane na andũ acio matũmĩtwo nĩ mũthamaki wa Samaria, ũmoorie atĩrĩ, ‘Nĩ Ngai gũtarĩ thĩinĩ wa Isiraeli nĩguo mũthĩĩ mũkahooe ũhoru kuuma kũrĩ Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi?’ **4** Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga ũũ: ‘Ndũkuuma gĩtanda-inĩ hau ũkomete. Ti-itherũ nĩũgũkua!’” Nĩ ũndũ ũcio Elija agĩthĩĩ. **5** Rĩrĩa andũ acio maatũmĩtwo maacookire kũrĩ mũthamaki, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũma mũcooke?” **6** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ harĩ na mũndũ ũũkire gũtũtũnga, aatwĩra atĩrĩ, ‘Cookai kũrĩ mũthamaki ũrĩa ũmũtũmĩte, mũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekũũria atĩrĩ: Nĩ Ngai gũtarĩ thĩinĩ wa Isiraeli nĩguo ũtũme andũ makahooe ũhoru kuuma kũrĩ Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Nĩ ũndũ ũcio ndũkuuma gĩtanda-inĩ hau ũkomete. Ti-itherũ nĩũgũkua!’” **7** Nake mũthamaki akĩmooria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio ũũkire kũmũtũnga na aamwĩra ũguo-rĩ, ekũhaanaga atĩa?” **8** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ mũndũ wĩhumbĩte nguo ya guoya, na akeoha mũcibi wa ngoothi njohero.” Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ūcio oima Elija ũrĩa Mũtishibi.” **9** Nake agĩtũmĩra Elija mũnene wa thigari arĩ na gĩkundi gĩake kĩa andũ mĩrongo ĩtano; mũnene ũcio akĩambata kũrĩ Elija, ũrĩa waikarĩte gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma,

akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũndũ wa Ngai, mũthamaki ekuuga atĩrĩ, ‘Ikũrũka!’” **10** Nake Elija agĩcookeria mũnene ũcio atĩrĩ, “Akorwo ndĩ mũndũ wa Ngai-rĩ, mwaki nĩũikũrũke uume igũrũ, ũgũcine hamwe na andũ aya aku mĩrongo ĩtano!” Hĩndĩ o ĩyo mwaki ũgĩikũrũka kuuma igũrũ, ũgĩcina mũnene ũcio hamwe na andũ ake. **11** Ningĩ mũthamaki agĩtũmĩra Elija mũnene ũngĩ wa thigari arĩ na andũ ake mĩrongo ĩtano. Nake mũnene ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũndũ wa Ngai, mũthamaki ekuuga atĩrĩ, ‘Ikũrũka narua!’” **12** Nake Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Akorwo ndĩ mũndũ wa Ngai-rĩ, mwaki nĩũikũrũke uume igũrũ, ũgũcine hamwe na andũ aya aku mĩrongo ĩtano!” Hĩndĩ ĩyo mwaki wa Ngai ũgĩikũrũka kuuma igũrũ, ũgĩcina mũnene ũcio hamwe na andũ ake mĩrongo ĩtano. **13** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩtũma mũnene wa gatatũ na andũ ake mĩrongo ĩtano. Mũnene ũcio wa gatatũ akĩambata, agĩturia ndu mbere ya Elija. Akĩmũthaitha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũndũ wa Ngai, reke muoyo wakwa na wa andũ aya mĩrongo ĩtano wonwo ũrĩ kĩndũ kĩrĩ bata nĩwe, ithuĩ ndungata ciaku!” **14** Kĩone, mwaki nĩũikũrũkĩte kuuma igũrũ, na ũgacina anene acio eerĩ a mbere hamwe na andũ ao. No rĩrĩ, reke muoyo wakwa wonwo ũrĩ kĩndũ kĩrĩ bata nĩwe!” **15** Nake mũraika wa Jehova akĩĩra Elija atĩrĩ, “Ikũrũkania hamwe nake, na ndũkamwĩtigĩre.” Nĩ ũndũ ũcio Elija agĩũkĩra, agĩkũrũkania nake nginya kũrĩ mũthamaki. **16** Nake akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Nĩ Ngai gũtarĩ thĩinĩ wa Isiraeli wa kũhooywo ũhoro nĩwe, atĩ nĩkĩo ũgũtũma andũ makahooe ũhoro kũrĩ Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Tondũ nĩwĩkĩte ũguo-

rĩ, ndũrĩ hĩndĩ ũkoima gĩtanda-inĩ kũu ũkomeire. Ti-itherũ nĩũgũkua!” 17 Nĩ ũndũ ũcio agĩkua, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Elija. Na tondũ Ahazia ndaarĩ na mwana wa kahĩ-rĩ, Joramu nĩwe watuĩkire mũthamaki itherya rĩake mwaka-inĩ wa keerĩ wa Jehoramũ mũrũ wa Jehoshafatu mũthamaki wa Juda. 18 Maũndũ marĩa mangĩ mothe makoniĩ wathani wa Ahazia, na marĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma ihinda rĩa athamaki a Isiraeli?

2 Hĩndĩ ĩrĩa Jehova aarĩ hakuhĩ kuoya Elija amũtware igũrũ arĩ thĩinĩ wa kĩhuhũkanio kĩa rũhuho-rĩ, Elija na Elisha maarĩ njĩra-inĩ makiuma Giligali. 2 Nake Elija akĩra Elisha atĩrĩ, “Ikara haha; tondũ Jehova nĩandũmĩte thĩĩ Betheli.” Nowe Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo na o ta ũrĩa ũtũũraga muoyo-rĩ, nĩ ndigũgũtiga” Nĩ ũndũ ũcio magĩkũrũka magĩthĩĩ Betheli. 3 Hĩndĩ ĩyo thiritũ ya anabii a kũu Betheli magĩũka kũrĩ Elisha, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũmenyete atĩ Jehova nĩekuoya mwathi waku amweherie harĩwe ũmũthĩ?” Nake Elisha akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ nĩnjũũĩ, no mũtikaarie ũhoru ũcio.” 4 Ningĩ Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “Elisha, ikara haha; tondũ Jehova nĩandũmĩte thĩĩ Jeriko.” Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo na o ta ũrĩa wee ũtũũraga muoyo-rĩ, nĩ ndigũgũtiga.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩĩ Jeriko. 5 Nao andũ a thiritũ ya anabii a kũu Jeriko magĩkora Elisha makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũmenyete atĩ Jehova nĩekuoya mwathi waku amweherie harĩwe ũmũthĩ?” Nake Elisha akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ nĩnjũũĩ, no mũtikaarie ũhoru

ũcio.” 6 Ningĩ Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikara haha, tondũ Jehova nĩandũmĩte thiĩ Jorodani.” Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, na o ta ũrĩa wee ũtũũraga muoyo-rĩ, niĩ ndigũgũtiga.” Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, o eerĩ magĩthiĩ na mbere na rũgendo. 7 Nao andũ mĩrongo ĩtano a thiritũ ya anabii magĩthiĩ makĩrũgama haraaya, marorete harĩa Elija na Elisha maarũngĩ, hau rũũĩ-inĩ rwa Jorodani. 8 Nake Elija akĩruta nguo yake ya igũrũ, akĩmĩkũnja, akĩgũtha maaĩ nayo. Namo maaĩ makĩgayũkana mwena wa ũrĩo na wa ũmotho, nao eerĩ makĩringĩra thi nyũmũ. 9 Rĩrĩa maarĩkirie kũringa-rĩ, Elija akĩra Elisha atĩrĩ, “Njĩra atĩrĩ, nĩatĩa ingĩgwĩkĩra itaaneherio harĩwe?” Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngwenda kũgaya hinya wa roho waku maita meerĩ.” 10 Nake Elija akiuga atĩrĩ, “Ũndũ ũcio wahooya nĩ ũndũ mũritũ, no rĩrĩ, wanyona ngĩeherio harĩwe-rĩ, niũgũtuĩka waku, no Waga kũnyona ndũgũtuĩka waku.” 11 Na rĩrĩ, rĩrĩa maatwaranĩte makĩaragia, o rĩmwe ngaari yarĩrĩmbũkaga mwaki na mbarathi ciarĩrĩmbũkaga mwaki ikiumĩra na ikĩmatigithũkania eerĩ, na Elija akĩambata igũrũ arĩ thiĩnĩ wa kĩhuhũkanio kĩa rũhuho. 12 Elisha ona ũguo agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Ũũĩ baba-ĩ! Ũũĩ baba-ĩ! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!” Nake Elisha ndaacookire kũmuona rĩngĩ. Hĩndĩ ĩyo akĩaũra nguo ciake, agĩcitembũranga. 13 Nake akĩoya nguo ya igũrũ ĩrĩa yagwĩte kuuma harĩ Elija na agĩthiĩ akĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani. 14 Ningĩ akĩoya nguo ĩyo ya igũrũ yagwĩte ĩkoima harĩ Elija, akĩgũtha maaĩ nayo. Akĩũria atĩrĩ, “Rĩu akĩrĩ ha Jehova, Ngai wa

Elija?” Na rĩrĩa aagũthire maaĩ, makĩgayũkana maita meerĩ mwena wa ũrĩo na mwena wa ũmotho, nake akĩringa. **15** Andũ a thiritũ ya anabii kuuma Jeriko arĩa maacũthĩrĩrie makiuga atĩrĩ, “Roho wa Elija rĩu ũrĩ igũrũ rĩa Elisha.” Nao magĩthiĩ kũmũtũnga, makĩinamĩrĩra thĩ mbere yake. **16** Nao makiuga atĩrĩ, “Ta kĩrore, ithuĩ ndungata ciaku tũrĩ na andũ marĩ hinya mĩrongo ĩtano. Metĩkĩrie mathiĩ magacarie mwathi waku. No gũkorwo Roho wa Jehova amuoire aamũtwara kĩrĩma-inĩ kana gĩtuamba-inĩ.” Nake Elisha akĩmacookeria atĩrĩ, “Aca, tigai kũmatũma.” **17** No makĩmũringĩrĩria o nginya agĩconoka, akĩremwo nĩ kũrega. Nĩ ũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Matũmei.” Nao magĩtũma andũ mĩrongo ĩtano, arĩa maamwethire mĩthenya ĩtatũ, no matiigana kũmuona. **18** Na rĩrĩa maacookire kũrĩ Elisha, ũrĩa waikaraga Jeriko, akĩmeera atĩrĩ, “Githĩ ndiamwĩre mũtigathiĩ?” **19** Andũ a itũũra rĩu inene makĩira Elisha atĩrĩ, “Mwathi witũ, itũũra rĩrĩ rĩrĩ handũ hega, o ta ũrĩa ũreyonera, no maaĩ marĩo nĩ marũrũ, naguo bũrũri ndũgĩaga kĩndũ.” **20** Nake akiuga atĩrĩ, “Ndeherai mbakũri njerũ, na mũmĩkĩre cumbĩ.” Nĩ ũndũ ũcio makĩmũrehere. **21** Nake agĩthiĩ gĩthima-inĩ, agĩkia cumbĩ maaĩ-inĩ, akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ, ‘Nĩndathondeka maaĩ maya. Matigacooka kũrehe gĩkuũ kana matũme bũrũri wage kũgĩa kĩndũ rĩngĩ.” **22** Namo maaĩ macio matũire marĩ mega nginya ũmũthĩ, kũringana na kiugo kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Elisha. **23** Nake Elisha akiuma kũu, agĩthiĩ Betheli. Na rĩrĩa aarĩ njĩra-inĩ agĩthiĩ-rĩ, imwana imwe ikiuma itũũra-inĩ, ikĩmũnyũrũria, ikiuga atĩrĩ, “Ambata nakũu, wee kĩhara gĩkĩ! Ambata nakũu,

wee kīhara gīkī!” **24** Nake akīhūgūra, agīcirora, agīciruma na kīrumi rītwa-inī rīa Jehova. Nacio nduba igīrī ikiuma gīthaka-inī, igītambuura imwana mīrongo ĩna na igīrī ciacio. **25** Nake agīthiī Kīrīma-inī gīa Karimeli, na kuuma kūu agīcooka Samaria.

3 Na rīrī, Joramu mūrū wa Ahabu agītuīka mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria mwaka-inī wa ikūmi na ĩnana wa Jehoshafatu, mūthamaki wa Juda, nake agīathana mīaka ikūmi na ĩrī. **2** Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, no ti ta ūrīa ithe na nyina meekīte. We nīheririe ihiga rīrīa rīamūrīrwo Baali rīrīa rīakītwo nī ithe. **3** No rīrī, nīarūmīrīre mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa eehirie na agītūma andū a Isiraeli o nao meehie, na ndaigana kūmatiga. **4** Na rīrī, Mesha mūthamaki wa Moabi nīarīthagia ng’ondu na nīarī atwaragīre mūthamaki wa Isiraeli tūtūrūme 100,000 na guoya wa ndūrūme 100,000. **5** No rīrīa Ahabu aakuire, mūthamaki wa Moabi akīremera mūthamaki wa Isiraeli. **6** Nī ūndū ūcio ihinda rīu Mūthamaki Joramu, akiuma Samaria na agīcookanīrīria andū a Isiraeli othe. **7** Ningī agītūmīra Jehoshafatu mūthamaki wa Juda ndūmīrīri ĩno: “Mūthamaki wa Moabi nīanjūkīrīre akanemera. Nīūgūthiī na nī tūkahūūrane na Moabi?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Ī, nīngūthiī nawe, nī nawe tūrī ūndū ūmwe, andū akwa no ta andū aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” **8** Jehoshafatu akīmūūria atīrī, “Tūkūgera njīra ĩrīkū tūkamatharīkīre?” Joramu akīmūcookeria atīrī, “Tūkūgera njīra ya werū-inī wa Edomu.” **9** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli akiumagara, marī

na mūthamaki wa Juda, na wa Edomu. Thuutha wa gūthiūrūrūka mīthenya mūgwanja-rī, thigari itiarī na maaī ma kūnyua kana maaī ma nyamū iria maarī nacio. **10** Mūthamaki wa Isiraeli akīūria atīrī, “Ūū nīatīa! Kaī Jehova atwītīte tūrī athamaki atatū hamwe nīgeetha atūneane kūrī Moabi?” **11** Nowe Jehoshafatu akīūria atīrī, “Kaī gūkū gūtārī mūnabii wa Jehova ūrīa ūngītūtūirīria ūhorō harī Jehova?” Nake mūtongoria ūmwe wa mūthamaki wa Isiraeli agīcookia atīrī, “Elisha mūrū wa Shafatu arī gūkū. Nīwe waitagīrīria Elija maaī moko.” **12** Jehoshafatu akiuga atīrī, “Kiugo kīa Jehova kīrī hamwe nake.” Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli marī na Jehoshafatu na mūthamaki wa Edomu magīikūrūka kūrī Elisha. **13** Elisha akīra mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Ndī na ūhorō ūrīkū nawe? Thiī kūrī anabii a thoguo na anabii a nyūkwa.” Nake mūthamaki wa Isiraeli akīmūcookeria atīrī, “Aca, tūtingīthiī nī ūndū nī Jehova ūtwītīte ithuī athamaki atatū nīguo atūneane kūrī Moabi.” **14** Elisha akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe atūūrāga muoyo, ūrīa nī ndungatagīra, tiga nī ūndū wa gūconokera Jehoshafatu mūthamaki wa Juda-rī, nī ndingīakwīhūgūrīra o na kana nyone ta wī ho. **15** No rīrī, ndeherai mūhūūri wa kīnanda kīa mūgeeto.” O rīrīa mūhūūri wa kīnanda aahūrāga-rī, guoko kwa Jehova gūkīgīa igūrū rīa Elisha **16** nake akiuga atīrī, “Ūū nīguo Jehova ekuuga: Enjai mītaro īiyūre gītūamba gīkī. **17** Nīgūkorwo Jehova ekuuga ūū: Mūtikuona rūhuho kana mbura, no rīrī, gītūamba gīkī nīgīkūiyūra maaī, na inyuī, na ng’ombe cianyu na nyamū icio ingī cianyu mūmanyue.

18 Ũndũ ũyũ nĩ mũhũthũ maitho-inĩ ma Jehova; na ningĩ nĩekũneana Moabi moko-inĩ manyu. 19 Nĩmũkang' aũrania itũũra rĩothe rĩirigĩrwo na rũthingo rwa hinya, na itũũra rĩothe inene. Nĩmũgatema mūtĩ wothe mwega, na mũthike ithima ciothe, na mũthũkangie mĩgũnda yothe mĩega na mahiga.” 20 Rũciinĩ rũrũ rũngĩ, ta ihinda rĩrĩa rĩrutagwo igongona, maaĩ magĩtherera kuuma mwena wa Edomu! Naguo bũrũri ũcio ũkĩiyũra maaĩ. 21 Na rĩrĩ, andũ a Moabi othe nĩmaiguĩte atĩ athamaki acio nĩmokĩte kũrũa nao; nĩ ũndũ ũcio mũndũ mũrũme wothe, mwĩthĩ na mũkũrũ, ũrĩa ũngĩahotire gũkuua indo cia mbaara, agĩitwo na makĩigwo mũhaka-inĩ. 22 Rĩrĩa mookĩrere rũciinĩ tene-rĩ, riũa nĩrĩarĩte maaĩ-inĩ macio igũrũ. Andũ a Moabi marĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ makĩona maaĩ maarĩ matune ta thakame. 23 Nao makĩirana atĩrĩ, “Ĩrĩa nĩ thakame! Athamaki acio no nginya makorwo nĩmarũite na makoorangana o ene. Andũ a Moabi, nĩtũthĩĩ tũgatahe indo!” 24 No rĩrĩa andũ a Moabi mookire kũu kambĩ-inĩ cia Isiraeli-rĩ, Isiraeli makĩarahũka na makĩhũũrana nao o nginya andũ a Moabi makĩũra. Nao andũ a Isiraeli magĩtharĩkĩra bũrũri ũcio na makĩũraga andũ a Moabi. 25 Nao makĩananga matũũra, na o mũndũ agĩikia ihiga mũgũnda-inĩ wothe ũrĩa warĩ mwega, o nginya ĩkĩiyũra mahiga. Ningĩ magĩthika ithima ciothe, na magĩtema mūtĩ o wothe mwega. Itũũra rĩa Kiriharesethu no rĩo rĩatigarire rĩtarĩ imomore mahiga, no arũme maarĩ na igũtha o narĩo makĩrĩrigiicĩria, makĩrĩtharĩkĩra. 26 Rĩrĩa mũthamaki wa Moabi onire atĩ mbaara nĩyamũhatĩrĩria-rĩ, agĩthĩĩ na andũ magana mũgwanja marĩ na hiũ cia

njora makarūe na mūthamaki wa Edomu, no matiahotire.
27 Hīndī ŷyo akōya mūriū wake wa irigithathi, o we ūrīa ūngīathamakire ithenya rīake, akīmūruta arī igongona igūrū rīa rūthingo rwa itūūra rīu inene. Nao andū a Isiraeli makīrakara mūno; makīmweherera, magīcooka būrūri wao.

4 Na rīrī, mūtumia wa mūdū ūmwe wa thiritū ya anabii agīkaīra Elisha, akīmwīra atīrī, “Ndungata yaku, mūthuuri wakwa, nīakuīte, na wee nīūūī atī araarī mwītīgīri Jehova. No rīrī, mūdū ūrīa araarī na thiirī wake nīarooka kūiyīra tūmwana twakwa tweerī tūtūike ngombo ciake.”
2 Elisha akīmūūria atīrī, “Ingīhota gūgūteithia atīa? Ta njīira atīrī, nī kī ūrī nakīo nyūmba gwaku?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Ndungata yaku ndīrī na kīndū o nakī, tiga o tūguta tūnini.” 3 Elisha akiuga atīrī, “Thīī kūrī andū a itūūra rīaku othe ūhooe ndigithū itarī kīndū. Ūhooe ndigithū nyingī. 4 Ūcooke ūtoonye nyūmba yaku thīinī hamwe na ariū aku, na ūhinge mūrango. Ūītīrīre maguta ndigithū-inī icio ciothe, na o ūrīa yayūra ūkamīga mwena-inī.” 5 Nake akīmūtiga, na thuutha ūcio mūtumia ūcio akīhingīra nyūmba hamwe na ariū ake. Nao makamūrehagīra ndigithū, nake agīthīī na mbere gūitīrīra maguta. 6 Rīrīa ndigithū ciothe ciaiyūrire, akīira mūriū atīrī, “Ndehere ndigithū īngī.” No mūriū akīmūcookeria atīrī, “Hatīrī ndigithū īngī itigarīte.” Namo maguta magīthira. 7 Agīthīī akīira mūdū wa Ngai ūhoro ūcio, nake akīmwīra atīrī, “Thīī wendie maguta ūrīhe mathiirī maku. We na ariū aku-rī, mūtūūrio nī kīrīa gīgūtigara.” 8 Na rīrī, mūthenya ūmwe Elisha agīthīī

Shunemu, na kũu nĩ kwarĩ na mũtunia warĩ mũtongu, ũrĩa wamũringĩrĩrie mathiĩ gwake akarĩe irio. Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa rĩothe aahĩtũkagĩra hau nĩatoonyaga kuo akarĩa irio. **9** Mũtunia ũcio akĩira mũthuuriwe atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ mũndũ ũyũ ũhĩtũkagĩra gũkũ gwitũ kaingĩ nĩ mũndũ mũtheru wa Ngai. **10** Reke twake kanyũmba kanini nyũmba-igũrũ na tũige gĩtanda, na metha, na gĩtĩ, na tawa nĩ ũndũ wake. Nĩgeetha aikarage ho rĩrĩa ooka gũkũ gwitũ.” **11** Mũthenya ũmwe rĩrĩa Elisha ookire-rĩ, akĩambata kanyũmba-inĩ gake na agĩkoma kuo. **12** Akĩira Gehazi ndungata yake atĩrĩ, “Ĩta mũtunia ũcio Mũshunami.” Nĩ ũndũ ũcio akĩmwĩta nake akĩrũgama mbere yake. **13** Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩra mũtunia ũcio atĩrĩ, ‘Nĩwĩthĩnĩtie mũno nĩ ũndũ witũ. Na rĩrĩ, ũngĩenda gwĩkĩrwo atĩa? No tũkwarĩrĩrie harĩ mũthamaki kana harĩ mũnene wa mbũtũ ya ita?’” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ndĩrĩ na thĩina, ndũũranagia na andũ aitũ.” **14** Ningĩ Elisha akĩũria Gehazi atĩrĩ, “Mũtunia ũyũ angĩkĩrwo atĩa?” Gehazi akiuga atĩrĩ, “Ndarĩ mwana wa kahĩ, na mũthuuriwe nĩ mũkũrũ.” **15** Hĩndĩ ĩyo Elisha akiuga atĩrĩ, “Mwĩte.” Nĩ ũndũ ũcio Gehazi akĩmwĩta, nake mũtunia ũcio akĩrũgama mũromo-inĩ. **16** Nake Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ihinda ta rĩrĩ mwaka ũyũ ũgũũka-rĩ, nĩũkanyĩita mwana waku wa kahĩ na moko maku.” Nake akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Aca, mwathi wakwa, tiga kũheenia ndungata yaku, wee mũndũ wa Ngai!” **17** No rĩrĩ, mũtunia ũcio akĩgĩa nda, na mwaka ũcio ũngĩ ihinda o ta rĩũ agĩciara kahĩ, o ta ũrĩa Elisha aamwĩrĩte. **18** Mwana ũcio agĩkũra, na mũthenya ũmwe akiumagara, agĩthĩ kũrĩ ithe, ũrĩa

warĩ hamwe na agethi. **19** Nake akĩira ithe atĩrĩ, “Wũi mūtwe-ĩ! Wũi mūtwe-ĩ!” Nake ithe akĩira ndungata atĩrĩ, “Mũkuue ũmūtwarĩre nyina.” **20** Na thuutha wa ndungata kũmũkuua na kũmūtwarĩra nyina-rĩ, mwana ũcio agĩkara magũrũ-inĩ ma nyina nginya mĩarahō, agĩcooka agĩkua. **21** Nyina agĩthiĩ, akĩmũkomia ũrĩrĩ-inĩ wa mũndũ wa Ngai, agĩcooka akĩhinga mũrango, agĩthiĩ. **22** Nake agĩta mũthuuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaitha ũndũmĩre ndungata ĩmwe na ndigiri, nĩguo thiĩ kũrĩ mũndũ wa Ngai na ihenya na njooke.” **23** Nake akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgũthiĩ kũrĩ we ũmũthĩ nĩkĩ, na ti Karũgamo ka Mweri kana Thabatũ?” Nake akiuga atĩrĩ, “Hatĩrĩ na thiĩna.” **24** Agĩtandĩka ndigiri, na akĩira ndungata yake atĩrĩ, “Teng’eria ndigiri, na ndũgaathiĩ kahora tiga ngwĩrĩre.” **25** Nĩ ũndũ ũcio akĩambĩrĩria rũgendo, agĩkinya kũrĩ mũndũ wa Ngai Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. Nake mũndũ wa Ngai rĩrĩa aamuonire arĩ o haraihu akĩira ndungata yake Gehazi atĩrĩ, “Ta cũthĩrĩria! Ūrĩa nĩ mūtumia ũrĩa Mũshunami! **26** Hanyũka ũmũtũnge na ũmũũrie atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ mwega? Ĩ mũthuuri waku no mwega? Mwana waku no mwega?’” Nake mūtumia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega.” **27** Mūtumia ũcio aakinya harĩ mũndũ wa Ngai kĩrĩma-inĩ, akĩmũnyiita magũrũ. Nake Gehazi agĩũka kũmweheria, no mũndũ wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Tigana nake! Arĩ na ruo rũnene mũno ngoro, no Jehova nĩahithĩte ũhoro ũyũ akaaga kũũmenyithia gĩtũmi kĩa guo.” **28** Nake mūtumia ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee mwathi wakwa, nĩndakũũritie ũhe kahĩ? Githĩ ndiakwĩrĩre, ‘Ndũkarahũre mwĩhoko wakwa?’” **29** Nake Elisha akĩira Gehazi atĩrĩ,

“Wiohe mūcibi njohero na ūkuue rūthanju rwakwa na guoko, ūhanyūke. Ūngīcemanía na mūndū o wothe ndūkamūgeithie, na mūndū o wothe angīkūgeithia ndūkamūcookerie. Ūthīi ūigīrīre rūthanju rwakwa ūthiū-inī wa kamwana kau.” **30** Nowe nyina wa mwana akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, na o ta ūrīa wee ūtūūruga muoyo-rī, niī ndigūgūtiga.” Nī ūndū ūcio Elisha agīūkīra, akīmūrūmīrīra. **31** Na rīrī, Gehazi agīthīi arī mbere yao, akīgīrīra rūthanju ūthiū-inī wa kahīi kau, no gatiagambire kana kwīnyagunya. Nī ūndū ūcio Gehazi akīhūndūka agatūnge Elisha, na akīmwīra atīrī, “Kamwana gatiinokīra.” **32** Rīrīa Elisha aakinyire nyūmba, agīkora kamwana gakomete gītanda-inī gīake karī gakuū. **33** Nake agītoonya thīinī, akīhingīra na mūrango marī o eerī nako, akīhooya Jehova. **34** Ningī akīhaica ūrīrī, agīkomera kamwana kau, kanua gwa kanua, maitho kwa maitho, na moko kwa moko. Na rīrīa eetambūrūkītie igūrū rīako, mwīrī wa kamwana kau ūkīgīa ūrugarī. **35** Nake Elisha agīūkīra, akīehera, akīūrūūranga kanyūmba thīinī, agīcooka gītanda-inī, agīitambūrūkia rīngī igūrū rīako. Kamwana kau gagīathimūra maita mūgwanja, na gakīhingūra maitho. **36** Nake Elisha agīta Gehazi, akīmwīra atīrī, “Īta mūtumia ūcio Mūshunami.” Nake akīmwīta. Rīrīa mūtumia ookire-rī, Elisha akīmwīra atīrī, “Oya mūrūguo.” **37** Nake agītoonya, akīgūithia thī magūrū-inī make, akīinamia ūthiū thī. Agīcooka akīoya mwana wake, akiuma. **38** Nake Elisha agīcooka Giligali, nakuo kūu būrūri-inī ūcio nī kwarī na ng’aragu. Rīrīa thiritū ya anabii yacemanagia nake, akīira ndungata

yake atĩrĩ, “Hagĩra nyũngũ nene ũrugĩre andũ aya irio.”

39 Hĩndĩ ĩyo ũmwe wa anabii agĩthĩĩ mũgũnda gwetha nyeni, agĩkora rũũngũ rwa gĩthaka. Agĩtua maciaro maruo, akĩmaiyrũria ruuno-inĩ rwa nguo yake ya igũrũ. Acooka akĩmatinangĩria nyũngũ-inĩ ĩyo yarugaga irio, o na gũtuĩka gũtirĩ mũndũ wamenyire ciarĩ kĩĩ. **40** Andũ acio makĩhũrĩrwo irio icio, no rĩrĩa maambĩrĩirie gũcirĩa-rĩ, magĩkaya makiuga atĩrĩ, “Wũi mũndũ wa Ngai, nyũngũ-inĩ ĩno he na gĩkuũ!” Nao makĩremwo nĩ gũcirĩa. **41** Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Rehei mũtu.” Nake akĩwikĩra nyũngũ-inĩ ĩyo, akiuga atĩrĩ, “Ihũrĩra andũ marĩe.” Na hakĩaga kĩndũ kĩngĩmathũkia irio-inĩ icio. **42** Na rĩrĩ, hagĩũka mũndũ oimĩte Baali-Shalisha, akĩrehera mũndũ wa Ngai mĩgate mĩrongo ĩrĩ ya cairi, ĩrĩa yarugĩtwo na maciaro ma mbere ma ngano, na igira cia ngano ya mũgethano. Nake Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Mĩnengere andũ marĩe.” **43** Nayo ndungata yake ĩkĩmũũria atĩrĩ, “Ndaahota atĩa kũhe andũ igana rĩmwe mĩgate ĩno?” No Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mĩnengere andũ marĩe. Nĩgũkorwo Jehova ekuuga ũũ: ‘Mekũrĩa na matigie.’” **44** Nake akĩnengera andũ, makĩrĩa na ĩgĩtigara, kũringana na kiugo kĩa Jehova.

5 Na rĩrĩ, Naamani aarĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Suriata. Aarĩ mũndũ mũnene maitho-inĩ ma mwathi wake na aarĩ mũndũ watĩkĩte mũno, tondũ Jehova nĩamũhũthĩrĩte kũhe andũ a Suriata ũhootani. Aarĩ mũthigari njamba, no aarĩ na mangũ. **2** Na rĩrĩ, mbũtũ cia Suriata nĩciathiĩte nja na igataha mũirĩtu mũnini kuuma Isiraeli, nake aatungatagĩra mũtumia wa Naamani. **3** Nake mũirĩtu ũcio akĩra mwathi wake mũndũ-

wa-nja atĩrĩ, “Naarĩ korwo mwathi wakwa Naamani no one mūnabii ũrĩa ũrĩ Samaria! No amūhonie mangũ make.” 4 Naamani agĩthiĩ kūrĩ mūthamaki mwathi wake na akĩmwĩra ũrĩa mūirĩtu ũcio woimĩte Isiraeli oigĩte. 5 Nake mūthamaki ũcio wa Suriata akĩmūcookeria atĩrĩ, “Geria ũthiĩ. Nĩngūtũmĩra mūthamaki wa Isiraeli marũa.” Nĩ ũndũ ũcio Naamani akiumagara na agĩkuua taranda ikũmi cia betha, na cekeri 6,000 cia thahabu, na nguo cia magarũrĩra ikũmi. 6 Marũa marĩa atwarĩire mūthamaki wa Isiraeli maandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩndatũma ndungata yakwa Naamani na marũa maya kūrĩ we, nĩgeetha ũmūhonie mangũ make.” 7 Rĩrĩa mūthamaki wa Isiraeli aathomire marũa macio-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Ngai? Ndaahota kũũraga na gũcookia muoyo rĩngĩ? Nĩ kĩĩ gĩgūtũma mũndũ ũyũ atũme mũndũ kūrĩ nĩ atĩ ahonio mangũ make? Ta kĩone, arageria kũnjũgita!” 8 Rĩrĩa Elisha mũndũ wa Ngai aigũire atĩ mūthamaki wa Isiraeli nĩatembũrangĩte nguo ciake-rĩ, akĩmūtũmĩra ndũmĩrĩri ĩno: “Nĩ kĩĩ gĩgūtũma ũtembũrange nguo ciaku? Reke mũndũ ũcio oke kūrĩ nĩ, na nĩekũmenya atĩ nĩ kūrĩ mūnabii thĩinĩ wa Isiraeli.” 9 Nĩ ũndũ ũcio Naamani agĩthiĩ hamwe na mbarathi ciake na ngaari cia ita o nginya mũromo-inĩ wa nyũmba ya Elisha. 10 Nake Elisha akĩmūtũmĩra mũndũ amwĩre atĩrĩ, “Thiĩ wĩthambe maita mũgwanja rũũ-inĩ rwa Jorodani, na mwĩrĩ waku nĩũkũhonio, na nĩũgũthera.” 11 No Naamani agĩthiĩ arakarĩte, akiuga atĩrĩ, “Ngwĩciiragia atĩ ti-itherũ mūnabii nĩekuuma nja oke kūrĩ nĩ, na arũgame akaĩre rĩitwa rĩa Jehova Ngai wake, acooke

athūngūthie guoko gwake igūrū rīa handū hau harūaru, aahonie mangū. **12** Githī njūūī cia Dameski, na Abana, o na Faripari ti njega gūkīra maaī o mothe ma Isiraeli? Githī ndingīthambire thīnī wacio therio?” Nī ūndū ūcio akīhūndūka, agīthī arakarīte mūno. **13** Ndungata cia Naamani igīthī harī we ikīmwīra atīrī, “Ithe witū, korwo mūnabii akwīrire wīke ūndū mūnene gūkīra ūyūrī, githī ndūngīwīkire? Githī to wīke makīria ūndū ūyū aakwīra, ‘Wīthambe, ūtherio!’” **14** Nī ūndū ūcio Naamani agīkūrūka, agītobokia Jorodani maita mūgwanja, o ta ūrīa mūndū wa Ngai aamwīrīte, naguo mwīrī wake ūkīhona, ūgīthera ūkīhaana ta wa kaana kanini. **15** Hīndī īyo Naamani na arīa othe maamūteithagia magīcooka kūrī mūndū wa Ngai. Nake akīrūgama mbere yake, akiuga atīrī, “Rīu nīndamenya atī gūtīrī Ngai ūngī thī yothe tiga gūkū Isiraeli. Ndagūthaita wītīkīre kuoya kīheo kuuma kūrī ndungata yaku.” **16** Nake mūnabii akīmūcookeria atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova ūrīa ndungatagīra atūūruga muoyo-rī, nī ndingītīkīra kuoya kīndū o na kī.” Na rīrī, o na gūtūka Naamani nīamūringīrīrie mūno-rī, nīaregire. **17** Nake Naamani akiuga atīrī, “Angīkorwo ndūngīoyarī, ndagūthaita ūreke nī ndungata yaku heo tīrī ūrīa wothe ūngīkuuo nī nyūmbū igīrī, nīgūkorwo ndungata yaku ndīrī hīndī īgacooka kūruta maruta ma njino kana magongona kūrī ngai īngī, tiga o Jehova. **18** No rīrī, Jehova arorekera ndungata yaku ūndū-inī o ūyū ūmwe: Rīrīa mūthamaki mwathi wakwa arītōonyaga hekarū ya Rimoni amīnamīrīre etiranītie na guoko gwakwa, na nī nyīnamīrīre ho-rī, rīrīa ngainamīrīra ndī hekarū-

inĩ ya Rimoni, Jehova arorekera ndungata yaku nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo.” **19** Hĩndĩ ĩyo Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ na thayũ.” Thuutha wa Naamani gũkorwo athiĩte itĩĩna-rĩ, **20** Gehazi, ndungata ya Elisha mũndũ wa Ngai, agĩciiria atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩahũthĩria Naamani ũcio Mũsuriata maũndũ nĩ kũrega kwamũkĩra indo iria ekũmũreheire. Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo-rĩ, nĩ nĩ ngũhanyũka ndĩmũkinyĩre nĩguo njoe kĩndũ kuuma harĩwe.” **21** Tondũ ũcio Gehazi akĩhiũha nĩguo akinyĩre Naamani. Rĩrĩa Naamani aamuonire ahanyũkĩte arorete na kũrĩ we-rĩ, akiuma ngaari-inĩ ya ita nĩguo amũtũnge. Akĩmũũria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega?” **22** Nake Gehazi agĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ, maũndũ mothe nĩ mega. Mwathi wakwa aandũma ngwĩre atĩrĩ, ‘Aanake eerĩ kuuma thiritũ-inĩ ya anabii mooka kũrĩ nĩ o rĩu, moimĩte bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu. Ndagũthaiha ũmahe taranda ĩmwe ya betha, na nguo cia magarũrĩra meerĩ.” **23** Nake Naamani akiuga atĩrĩ, “Ĩtikĩra woe taranda igĩrĩ.” Agĩthaiha Gehazi aciĩtikĩre, ningĩ akĩoha taranda igĩrĩ cia thahabu agĩciĩkĩra mĩhuko-inĩ ĩrĩ hamwe na nguo cia magarũrĩra meerĩ. Nake akĩnengera ndungata ciake igĩrĩ, igĩkuua, igĩthĩ mbere ya Gehazi. **24** Rĩrĩa Gehazi aakinyire kĩrĩma-inĩ, agĩtia ndungata indo icio, agĩciiga nyũmba. Nake akiugĩra ndungata icio ũhoro, nacio igĩthĩra. **25** Thuutha ũcio agĩtoonya nyũmba akĩrũgama mbere ya mwathi wake Elisha. Nake Elisha akĩmũũria atĩrĩ, “Gehazi uuma kũ?” Nake Gehazi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku ndĩrĩ kũndũ igũthiĩte.” **26** Nowe Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ roho wakwa nduuma hamwe nawe rĩrĩa

mündũ ũcio oimire ngaari-inĩ ya ita agũtũnge? Nĩ ihinda rĩa kuoya mbeeca, kana kwamũkĩra nguo, na mĩgũnda ya mĩtamaiyũ na ya mĩthabibũ, na ndũuru cia mbũri na ng'ombe, na ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja? **27** Mangũ ma Naamani nĩwe mekwĩgwatĩrĩra na njiaro ciaku nginya tene.” Hĩndĩ ĩyo Gehazi akĩehera harĩ Elisha arĩ na mangũ na akerũha, akahaana o ta ira.

6 Na rĩrĩ, thiritũ ya anabii ikĩra Elisha atĩrĩ, “Rora, handũ haha tũgomanaga nawe nĩ hanini mũno. **2** Twĩtikĩrie tũthiĩ Jorodani, o mündũ witũ akuue ĩtugĩ kuo; na ũtwĩtikĩrie twake handũ ha gũtũũraga kũu.” Nake akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩi.” **3** Ningĩ ũmwe wao akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita wĩtikĩre gũthiĩ na ndungata ciaku.” Nake Elisha agĩcookia atĩrĩ, “ĩ, nĩtũgũthiĩ na inyuĩ.” **4** Nake Elisha agĩthiĩ hamwe nao. Nao magĩthiĩ Jorodani na makĩambĩrĩria gũtema mĩtĩ. **5** Na rĩrĩ ũmwe wao aatemaga mũtĩ-rĩ, ithanwa rĩkĩgũa maaĩ-inĩ. Nake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, riuma rĩa kũhooya!” **6** Nake mündũ wa Ngai akĩũria atĩrĩ, “Rĩagũa ha?” Na rĩrĩ aamuonirie handũ hau, Elisha agĩtinia kamũtĩ, agĩgaikia ho, narĩo ithanwa rĩkĩrera maaĩ igũrũ. **7** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ithanwa.” Nake mündũ ũcio agĩtambũrũkia guoko, akĩrĩoya. **8** Na rĩrĩ, mũthamaki wa Suriata aarĩ na mbaara na andũ a Isiraeli. Thuutha wa kũrĩkanĩra na anene ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ngwamba kambĩ handũ hana na hana.” **9** Mündũ wa Ngai agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhũũge, na ndũkagerere handũ hana tondũ andũ a Suriata nĩho maraikũrũkĩra.” **10** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩtũma andũ

magatuirie ũhoru wa handũ hau mũndũ wa Ngai aarĩtie ũhoru waho. Mahinda maingĩ Elisha nĩeragĩra mũthamaki wa Isiraeli kũndũ kũrĩa aagĩrĩrwo nĩ kwĩmenyerera, nake agaikaraga ehũũgĩte. **11** Ũndũ ũcio ũkĩrakaria mũthamaki wa Suriata mũno. Nake agĩta anene ake na akĩmeera atĩrĩ, “Ngwenda kũmenya kuuma kũrĩ inyuĩ ũũ, nũũ witũ ũrĩ mwena wa mũthamaki wa Isiraeli?” **12** Nake ũmwe wa anene ake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, gũtirĩ o na ũmwe witũ ũrĩ mwena wake. No rĩrĩ, Elisha ũrĩa mũnabii kũu Isiraeli nĩwe wĩraga mũthamaki wa Isiraeli ciugo nginya iria waragia ũrĩ nyũmba yaku ya toro.” **13** Nake mũthamaki agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatuirie kũrĩa arĩ, nĩguo ndũme andũ mamũnyiite.” Nake mũthamaki agĩcookerio ũhoru akĩrwo atĩrĩ, “Elisha arĩ Dothani.” **14** Nake mũthamaki agĩtũma mbarathi na ngaari cia ita, na mbũtũ yarĩ na hinya kũu. Igĩthĩ ũtukũ, ikĩrigiicĩria itũũra rĩu. **15** Na rĩrĩa ndungata ya mũndũ wa Ngai yokĩrire, ikiuma nja rũciinĩ tene, ikĩona atĩ mbũtũ ya ita, na mbarathi, na ngaari cia ita nĩciarigiicĩirie itũũra. Nayo ndungata ikĩũria atĩrĩ, “Wũi, mwathi wakwa-ĩ, tũgwĩka atĩa?” **16** Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo arĩa marĩ mwena witũ nĩ aingĩ gũkĩra arĩa marĩ mwena wao.” **17** Nake Elisha akĩhooya atĩrĩ, “Wee Jehova, mũhingũre maitho nĩguo oone.” Nake Jehova akĩhingũra maitho ma ndungata ĩyo, nayo ikĩrora, ikĩona kũu irĩma-inĩ kũiyũire mbarathi na ngaari cia ita irĩ na mwaki, ciothe irigiicĩirie Elisha. **18** Na rĩrĩa thũ ciake ciaikũrũkaga irorete kũrĩ we-rĩ, Elisha akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Hũũra andũ aya na ũtumumu.” Nĩ ũndũ

ūcio Jehova akīmahūūra na ūtumumu, o ta ūrīa Elisha aahooete. **19** Elisha akīmeera atīrī, “Ĩno tiyo njīra, o na rīrīrī tirio itūūra. Nūmīrīrai, na nīngūmūtwarā kūrī mūdū ūrīa mūrācarīa.” Nake akīmatwarā ngīnyā Samarīa. **20** Maarīkīa kūngīrā itūūra rīu inene, Elisha akiuga atīrī, “Jehova hīngūra andū aya maitho nīgeetha mone.” Nake Jehova akīmahīngūra maitho, nao makīona, magīkora marī thīnī wa Samarīa. **21** Rīrīa mūthamakī wa Isīraelī aamoonire-rī, akīūra Elisha atīrī, “Baba ndīmoorage? Nī wega ndīmoorage?” **22** Nake Elisha akīmūcookerīa atīrī, “Ndūkamoorage. No ūūrage andū arīa wīnyītīire na rūhīū rwaku rwa njora kana ūta? Mahe irio na maaī, marīe na manyue, macooke mathīī kūrī mwathi wao.” **23** Nī ūndū ūcio akīmāthondekera iruga inene, nao maarīkīa kūrīa na kūnyua, akīmōigīrā ūhoro nao magīcooka kūrī mwathi wao. Nī ūndū ūcio mbūtū cia ita cia Surīata īgītīga gūtharīkīrā būrūrī wa Isīraelī rīngī. **24** Na rīrī, thuutha ūcio Benī-Hadadī mūthamakī wa Surīata agīcookanīrīrīa mbūtū ciake cia ita ciothe, īgīthīī, īkīrīgīcīrīa Samarīa īrītunyane. **25** Na gūkīgīa na ng’aragu nene mūno itūūra rīu inene. Kūrīgīcīrīo kwarīo gūgīkara ihīnda irāaya ūū atī mūtwe wa ndīgīrī wendagīo cekerī mīrongo īnana cia betha, nakīo kībaba kīmwe kīa mai ma ndutura gīkeendio cekerī ithano. **26** Na rīrīa mūthamakī wa Isīraelī aahītūkagīrā rūthingo īgūrū-rī, mūtumīa ūmwe akīmūkaīra, akīmwīra atīrī, “Mūthamakī, mwathi wakwa, ndeithīa!” **27** Nake mūthamakī akīmūcookerīa atīrī, “Angīkorwo Jehova ndangīgūteithīa-rī, nīī īngīkūrūtīra ūteithīo kū? Nī kuuma kīhuhīro-īnī kīa ngano, kana

nĩ kuuma kĩhĩhĩro-inĩ kĩa ndibei?” 28 Ningĩ agĩcooka akĩmũuria atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩragũthĩnia?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ aranjĩire atĩrĩ, ‘Ruta mūrũguo nĩgeetha tũmũrĩe ũmũthĩ, naruo rũciũ tũkaarĩa mũriũ wakwa.’ 29 Nĩ ũndũ ũcio tũraruga mũriũ wakwa na tũramũria. Mũthenya ũyũ ũngĩ ndĩramwĩra atĩrĩ, ‘Ruta mūrũguo nĩgeetha tũmũrĩe,’ no aramũhitha.” 30 Na rĩria mũthamaki aagũire ciugo cia mũtumia ũcio-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. O agĩthiagĩra rũthingo igũrũ-rĩ, andũ magĩcũthĩrĩria, makĩona atĩ eehumbĩte nguo ya ikũnia thĩinĩ. 31 Nake akiuga atĩrĩ, “Ngai aronjĩka ũũru, na akĩrĩrĩrie kũnjĩka ũũru, angĩkorwo mũtwe wa Elisha mũrũ wa Shafatu nĩũgũkorwo ũnyitaine na mwĩrĩ wake ũmũthĩ!” 32 Na rĩrĩ, Elisha aikarĩte gwake nyũmba arĩ hamwe na athuuri. Nake mũthamaki agĩtũma mũndũ athiige mbere yake, no mũndũ ũcio ataanakinya, Elisha akĩra athuuri acio atĩrĩ, “Hĩ! ĩĩ nĩmũrona ũria mũũragani ũyũ andũmĩire mũndũ oke andinie mũtwe? Atĩrĩrĩ, mũndũ ũcio ooka-rĩ, mũhinge mũrango, na mũũnyitĩrĩre ndakaingĩre. Githĩ mũkubio wa magũrũ ma mwathi wake ndũrĩ o thuutha wake?” 33 O akĩaria nao-rĩ, mũndũ ũcio watũmĩtwo agĩkũrũka, agĩkinya harĩ we. Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Mwanangĩko ũyũ uumĩte kũrĩ Jehova. Nĩ kĩ kĩngĩtũma njeterere Jehova makĩria ma ũguo?”

7 Elisha akiuga atĩrĩ, “Thikĩrĩria kiugo kĩa Jehova. Jehova ekuuga ũũ: Ihinda ta rĩrĩrĩ rũciũ-rĩ, kĩbaba kĩmwe kĩa mũtu mũhinyu gĩkeendio cekeri ĩmwe, nacio ibaba igĩrĩ cia cairi ikeendio cekeri ĩmwe hau kĩhingo-inĩ gĩa Samaria.” 2

Nake mūnene ūrīa wateithagia mūthamaki akīra mūndū wa Ngai atīrī, “O na Jehova angīhingūra ndirica cia igūrūrī, ūndū ūcio wahoteka?” Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Nīūkawona na maitho maku, no ndūkaarīa o na kī!” **3** Na rīrī, nī kwarī na andū ana maarūarīte mangū, maaikaraga itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra inene. Makīrana atīrī, “Nī kī gīgūtūma tūikare haha nginya tūkue? **4** Tūngiuga atīrī, ‘Nītūgūthiī thīinī wa itūūra,’ o nakuo kūrī na ng’aragu, na no tūgūkua. Na tūngīkara haha, no tūgūkua. Nī ūndū ūcio rekei tūthī kūu kambī-inī ya Asuriata, twīneane kūrīo. Mangītūhonokia, tūgītūure muoyo; mangītūūruga, tūgīkue.” **5** Hwaī-inī gūkīra magīūkīra, magīthīi kambī-inī ya Asuriata. Nao maakinya nyumīrīra ya kambī, magīkora gūtīarī mūndū o na ūmwe kuo, **6** nīgūkorwo Jehova nīatūmīte andū a ita rīa Asuriata maigue mūkubio wa ngaari cia ita, na wa mbarathi, na wa mbūtū nene; nī ūndū ūcio makīrana atīrī, “Atīrīrī, mūthamaki wa Israeli nīakomborete athamaki a Ahiti na a Misiri nīguo matūtharīkīre!” **7** Nī ūndū ūcio magīūkīra, makīūra hwaī-inī na mairia, magītiga hema ciao, o na mbarathi, na ndigiri. Magītiga kambī o ro ūguo yarī, na makīūra nīguo mahonokie mīoyo yao. **8** Andū arīa maarī na mangū magīkinya nyumīrīra ya kambī, na magītoonya hema-inī īmwe. Makīrīa na makīnyua, na magīkuua betha, na thahabu, o na nguo, magīthīi magīcihitha. Magīcooka rīngī magītoonya hema īngī, makīoya indo iria ciarī kuo o nacio magīcihitha. **9** Magīcooka makīrana atīrī, “Rīu tūtireka wega. Mūthenya ūyū nī wa kūheana ūhoru mwega, na ithuī no gūkira

tũkirĩte nague. Tũngĩeterera nginya gũkĩe, no tũherithio. Rekei tũthĩĩ o ro rĩu, tũkaheane ũhoro ũyũ nyũmba-inĩ ya mũthamaki.” **10** Nao magĩthĩĩ magĩĩta arangĩri a ihingo cia itũũra, makĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũgũthĩĩte kambĩ-inĩ ya Asuriata, na gũtirĩ mũndũ ũrĩ kuo, gũtirĩ o na mũgambo wa mũndũ, no mbarathi na ndigiri ciohetwo, nacio hema igatigwo o ro ũrĩa ciatarĩĩ.” **11** Nao arangĩri a ihingo makĩanĩrĩra ũhoro ũcio, nague ũgĩkinyĩra nyũmba ya mũthamaki. **12** Nake mũthamaki agĩũkĩra ũtukũ, na akĩra anene ake atĩrĩ, “Nĩngũmwĩra ũrĩa Asuriata matwĩkĩte. Nĩmamenyete tũrĩ na ng’aragu, nĩ ũndũ ũcio nĩkĩo matigĩte kambĩ, makeehitha kũu gĩthaka-inĩ, magĩciiria atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩmekuuma itũũra-inĩ na hĩndĩ ĩyo tũmanyiite mĩgwate marĩ muoyo na tũtoonye itũũra-inĩ inene.’” **13** Nake ũmwe wa anene ake agĩcookia atĩrĩ, “Tũma andũ amwe mathĩĩ na mbarathi ithano iria itigaire itũũra-inĩ. ũhoro wao githĩ ndũgũkĩhaana o ta wa Isiraeli othe arĩa marĩ gũkũ thĩĩnĩ. ĩĩ-nĩ, megũkorwo mahaana o ta Isiraeli aya othe makiriĩ gũthira. Nĩ ũndũ ũcio reke tũmatũme magatuĩrie ũrĩa kũhaana.” **14** Nĩ ũndũ ũcio magĩthũura ngaari igĩrĩ cia ita na mbarathi ciacio, nake mũthamaki akĩmatũma marũmĩrĩre mbũtũ cia ita cia Asuriata. Nake agĩatha atwarithia akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatuĩrie ũrĩa kũhaana.” **15** Makĩmarũmĩrĩra o nginya Jorodani, magĩkora njĩra ĩiyũrĩte nguo na indo iria Asuriata maatete marĩ ihenya-inĩ makĩũra. Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa maatũmĩtwo makĩhũndũka na magĩcookeria mũthamaki ũhoro ũcio. **16** Hĩndĩ ĩyo andũ makiumagara, magĩthĩĩ na magĩtaha indo kambĩ-inĩ ya Asuriata. Nĩ

ũndũ ũcio kībaba kīmwe kīa mūtu kīendagio cekeri ĩmwe, na ibaba igĩrĩ cia cairi ciendagio cekeri ĩmwe o ta ũrĩa Jehova oigĩte. **17** Na rĩrĩ, mūthamaki aigĩte mūnene ũrĩa wamūteithagia akorwo arĩ mūrūgamĩrĩri wa kīhingo, nao andũ makīmūrangĩrĩria hau kīhingo-inĩ, agĩkua, o ta ũrĩa mūdũ wa Ngai oigĩte rĩrĩa mūthamaki aathiite gwake mūciĩ. **18** Ũndũ ũcio wekĩkire o ta ũrĩa mūdũ wa Ngai eerĩte mūthamaki: “Ihinda o ta rĩrĩ rūciũ, kībaba kīmwe kīa mūtu gĩkeendio cekeri ĩmwe, nacio ibaba igĩrĩ cia cairi ikeendio cekeri ĩmwe kīhingo-inĩ gĩa Samaria.” **19** Mūnene ũcio eerĩte mūdũ wa Ngai atĩrĩ, “O na Jehova angĩhingũra ndirica cia igūrũ-rĩ, ũndũ ũcio wahoteka?” Nake mūdũ wa Ngai aamūcookeirie atĩrĩ, “Nĩūkawona na maitho maku, no ndũkaarĩa o na kī!” **20** Ũguo noguo gwekĩkire kūrĩ mūnene ũcio, nĩgũkorwo andũ maamūrangĩrĩrie hau kīhingo-inĩ, agĩkua.

8 Na rĩrĩ, Elisha akĩra mūtumia ũrĩa aariūkĩirie mwana atĩrĩ, “Thiĩ hamwe na andũ a nyũmba yaku mūgaikare kwa ihinda kūrĩa mūngĩhota gũikara, tondũ Jehova nĩatuĩte kũgĩe ng’aragu bũrũri-inĩ ũyũ, ĩrĩa ĩkũniina mĩaka mūgwanja.” **2** Nake mūtumia ũcio agĩka o ta ũrĩa mūdũ wa Ngai oigĩte. We mwene na andũ a nyũmba yake magĩthiĩ na magĩkara bũrũri wa Afilisti mĩaka mūgwanja. **3** Na rĩrĩ, mĩaka mūgwanja yathirarĩ, akiuma bũrũri wa Afilisti, agĩthiĩ kūrĩ mūthamaki kūmũthaita nĩ ũndũ wa nyũmba na gĩthaka gĩake. **4** Mūthamaki aaragia na Gehazi, ndungata ya mūdũ wa Ngai, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta njĩra maũndũ mothe manene marĩa Elisha aaneka.” **5** O rĩrĩa Gehazi eeraga mūthamaki

ūrĩa Elisha aariũkirie mũndũ-rĩ, mũtumia ūrĩa wariũkiirio mũriũ nĩ Elisha agĩũka gũthaita mũthamaki nĩ ūndũ wa nyũmba na gĩthaka gĩake. Nake Gehazi akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, ũyũ nĩwe mũtumia ũcio, na mũriũ ūrĩa wariũkirio nĩ Elisha nĩwe ũyũ.” **6** Nake mũthamaki akĩũria mũtumia ũhoru ũcio, nake akĩmũhe ũhoru. Ningĩ mũthamaki akĩĩra mũnene ũmwe wake ũhoru wa mũtumia ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũcookerie kĩrĩa gĩothe kĩarĩ gĩake, hamwe na uumithio wothe wa gĩthaka gĩake, kuuma mũthenya ūrĩa oimire bũrũri ũyũ o nginya rĩu.” **7** Na rĩrĩ, Elisha agĩthiĩ Dameski, nake Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata aarĩ mũrũaru. Rĩrĩa mũthamaki eerirwo atĩrĩ, “Mũndũ wa Ngai nĩokĩte nginya gũkũ,” **8** akĩĩra Hazaeli atĩrĩ, “Oya kĩheo, ũthiĩ ũtũnge mũndũ wa Ngai. Tuĩria ũhoru harĩ Jehova na ūndũ wake; mũũrie atĩrĩ, ‘Nĩ nĩngũhona ndwari ĩno?’” **9** Nĩ ūndũ ũcio Hazaeli agĩthiĩ gũtũnga Elisha, akuuĩte kĩheo kĩa indo iria njega cia Dameski, ikuuĩtwo nĩ ngamĩra mĩrongo ĩna. Hazaeli agĩthiĩ, akĩrũgama mbere ya Elisha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũguo Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata nĩwe wandũma ngũũrie atĩrĩ, ‘Nĩ nĩngũhona ndwari ĩno?’” **10** Nake Elisha agĩcookia atĩrĩ, “Thiĩ ũmwĩre atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩũkũhona’; no Jehova nĩanguũrĩrie atĩ no egũkua.” **11** Elisha akĩmũkũũrĩra maitho amũrorete nginya Hazaeli agĩconoka. Nake mũndũ wa Ngai akĩambĩrĩria kũrĩra. **12** Nake Hazaeli akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩratũma mwathi wakwa arĩre?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ūndũ nĩnjũũĩ ũũru ūrĩa ũkaarehere andũ a Isiraeli. Nĩũgacina ciĩgitĩro ciao iria nũmu, na ũũrage aanake ao na rũhiũ rwa

njora, ūtungumanie twana twao thĩ, na ūtarũre nda cia andũ-a-nja arĩa marĩ nda.” **13** Nake Hazaeli akĩmũũria atĩrĩ, “Ndungata ĩno yaku ĩtariĩ ta ngui-rĩ, yahota atĩa gwĩka ūndũ mũnene ũguo?” Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova nĩanyonetie atĩ nĩũgatuĩka mũthamaki wa Suriata.” **14** Ningĩ Hazaeli agĩtigana na Elisha agĩcooka kũrĩ mwathi wake. Rĩrĩa Beni-Hadadi aamũũririe atĩrĩ, “Elisha akwĩrĩre atĩa?” Hazaeli akĩmũcookeria atĩrĩ, “Anjĩrĩre ti-itherũ nĩũkũhona.” **15** No mũthenya ũyũ ũngĩ Hazaeli akĩoya taama mũritũ, akĩũtobokia maaĩ-inĩ, akĩhumbĩra mũthamaki ũthiũ naguo, o nginya agĩkua. Nake Hazaeli agĩthamaka ithenya rĩake. **16** Mwaka-inĩ wa ĩtano wa wathani wa Joramũ mũrũ wa Ahabũ mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Jehoramũ mũrũ wa Jehoshafatu akĩambĩrĩria gũthamaka Juda. **17** Jehoramũ aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ĩnana. **18** Nĩathiire na mĩthiire ya athamaki a Isiraeli, o ta ũrĩa nyũmba ya Ahabũ yekĩte, nĩgũkorwo aahikirie mwarĩ wa Ahabũ. Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. **19** No rĩrĩ, nĩ ūndũ wa ndungata yake Daudi, Jehova ndeendaga kwananga Juda. Nĩeranĩire atĩ nĩegũtũũria tawa nĩ ūndũ wa Daudi na njiaro ciake nginya tene. **20** Mahinda ma Jehoramũ-rĩ, andũ a Edomu nĩmaremeire Juda na makĩgĩa na mũthamaki wao ene. **21** Nĩ ūndũ ũcio Jehoramũ agĩthiĩ Zairũ hamwe na ngaari ciake ciothe cia ita. Andũ a Edomu makĩmũrigiicĩria hamwe na anene a ngaari ciake cia ita, no agĩũkĩra na akĩũra ũtukũ; narĩo ita rĩake, o na kũrĩ o ũguo, rĩkĩũra rĩgĩcooka mũciĩ. **22** Nginyagia ũmũthĩ andũ

a Edomu matũũraga maremeire Juda. Andũ a Libina o nao makĩrega watho wa Juda o ihinda-inĩ rĩu. **23** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoramu, na marĩa mothe eekire, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma mahinda ma athamaki a Juda? **24** Nake Jehoramu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo hamwe nao itũũra-inĩ rĩa Daudi. Nake mũriũ Ahazia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **25** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩĩrĩ wa wathani wa Joramu mũrũ wa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Ahazia mũrũ wa Jehoramu mũthamaki wa Juda nĩguo ambĩrĩirie gũthamaka. **26** Ahazia aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mwaka ũmwe. Nyina eetagwo Athalia, mwarĩ wa mwana wa Omuri mũthamaki wa Isiraeli. **27** Nake Ahazia agĩthĩĩ na mĩthĩire ya nyũmba ya Ahabu, na agĩĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova o ta ũrĩa nyũmba ya Ahabu yekĩte, nĩgũkorwo nĩmatarainie na nyũmba ya Ahabu nĩ ũndũ wa kũhikania kuo. **28** Ahazia nĩmathiire na Joramu mũrũ wa Ahabu nĩguo makarũe na Hazaeli mũthamaki wa Suriata kũu Ramothu-Gileadi. Nao Asuriata makĩguraria Joramu; **29** nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Joramu akĩhũndũka, agĩthĩĩ Jezireeli nĩguo akahonie nguraro iria aagurarĩtio nĩ Asuriata kũu Ramothu makĩrũa na Hazaeli mũthamaki wa Suriata. Hĩndĩ ĩyo Ahazia mũrũ wa Jehoramu mũthamaki wa Juda agĩĩkũrũka, agĩthĩĩ Jezireeli akarore Joramu mũrũ wa Ahabu, tondũ nĩagurarĩtio.

9 Na rĩrĩ, mũnabii Elisha agĩĩta mũndũ ũmwe wa thiritũ ya anabii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thinĩkĩra nguo yaku ya igũrũ

mūcibi-inĩ, na ũkuue mbũthũ ĩno ya maguta, ũthiĩ nginya Ramothu-Gileadi. **2** Wakinya kũu, ũcarie Jehu mūrũ wa Jehoshafatu, mūrũ wa Nimushi. Ũthiĩ kūrĩ we, ũmūtigithanie na andũ a thiritũ yake, ũmũingĩrie kanyũmba ga thĩinĩ. **3** Ũcooke woe mbũthũ ya maguta ũmũitĩrĩrie mūtwe na uuge atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Ndagũitĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli.’ Ũcooke ũhingũre mūrango ũre; ndũgaikare!” **4** Nĩ ũndũ ũcio mwanake ũcio mūnabii agĩthiĩ nginya Ramothu-Gileadi. **5** Rĩrĩa aakinyire kuo, agĩkora anene a mbūtũ cia ita maikarĩte hamwe. Akĩira mūnene wao atĩrĩ, “Mūnene, ndĩ na ndũmĩrĩri yaku.” Nake Jehu akĩũria atĩrĩ, “Ithuothe-rĩ, nĩ ũrĩkũ ũrĩ na ndũmĩrĩri yake?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwe mūnene, ndũmĩrĩri nĩ yaku.” **6** Jehu agĩũkĩra, akĩingĩra nyũmba. Nake mūnabii agĩitĩrĩria Jehu maguta mūtwe, akiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: ‘Ndagũitĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa andũ a Jehova a Isiraeli. **7** Wee-rĩ, nĩũkaniina nyũmba ya Ahabu mwathi waku nĩgeetha ndĩrĩhĩrie thakame ya anabii ndungata ciakwa, na thakame ya ndungata cia Jehova ciothe ĩrĩa yaitirwo nĩ Jezebeli. **8** Nyũmba yothe ya Ahabu nĩgathira biũ. Nĩnganiina nyũmba yothe ya Ahabu na ndĩmũniinire arũme othe, arĩa ngombo na arĩa matarĩ ngombo thĩinĩ wa Isiraeli. **9** Nyũmba ya Ahabu ngaamĩtua o ta nyũmba ya Jeroboamu mūrũ wa Nebati, na ta ya Baasha mūrũ wa Ahija. **10** Ha ũhoru wa Jezebeli-rĩ, agaatambuurangwo nĩ ngui arĩ mũgũnda-inĩ wa Jezireeli, na gũtirĩ mũndũ ũkaamũthika.” Nake akĩhingũra mūrango akĩũra. **11** Hĩndĩ ĩrĩa Jehu ooimire nja kūrĩ anene a thiritũ yake,

mündũ ùmwe wao akĩmũũria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega? Mũgũrũki ùcio egũũkĩte kũrĩ we nĩkĩ?” Nake Jehu agĩcookia atĩrĩ, “Wee nĩũũ mündũ ùcio o na maũndũ marĩa aaragia.” **12** Nao makiuga atĩrĩ, “Tiga gũtũheenia, twĩre ma.” Jehu akiuga atĩrĩ, “Anjĩira ũũ: ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndagũitĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli.’” **13** Nao makĩhiũha kuoya nguo ciao cia igũrũ, magĩciara ngathĩ-inĩ cia nyũmba arũgame ho, magĩcooka makĩhuha karumbeta na makĩanĩrĩra atĩrĩ, “Jehu nĩwe mũthamaki!” **14** Nĩ ũndũ ùcio, Jehu mũrũ wa Jehoshafatu, mũrũ wa Nimushi, agĩciirĩra gũũkĩrĩra Joramu. (Hĩndĩ ĩyo Joramu na Isiraeli yothe maagitagĩra Ramothu-Gileadi, kuuma kũrĩ Hazaeli mũthamaki wa Suriata. **15** No Mũthamaki Joramu nĩacookete Jezireeli akahonie ironde iria aagurarĩtio nĩ Asuriata, rĩrĩa maarũaga na Hazaeli mũthamaki wa Suriata.) Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmwetĩkĩra ũguo, mũtikareke mündũ o na ùmwe oime itũũra-inĩ athĩĩ akaheane ũhoru ùcio Jezireeli.” **16** Ningĩ Jehu akĩhaica ngaari yake ya ita, agĩthĩĩ Jezireeli, tondũ nĩkuo Joramu aahurũkĩte, na Ahazia mũthamaki wa Juda nĩaikũrũkĩte agathĩĩ kũmũrora. **17** Hĩndĩ ĩrĩa mũrori wa itũũra aarũgamĩte mũthiringo-inĩ mũraiũ na igũrũ kũu Jezireeli, akĩona mbũtũ cia ita cia Jehu igĩũka, agĩĩtana, akiuga atĩrĩ, “Nĩndĩrona mbũtũ cia ita igĩũka.” Nake Joramu agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Ethai mündũ wa mbarathi, ùmũtũme athĩĩ acitũnge, aciũrie atĩrĩ, ‘Mũũkĩte na thayũ?’” **18** Nake mündũ ùcio akĩhaica mbarathi, agĩthĩĩ gũtũnga Jehu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũthamaki ekũũria: ‘Wee-rĩ, ũũkĩte na thayũ?’”

Nake Jehu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūrĩ na ũhoru ũrĩkũ na thayũ? Nyuma thuutha.” Nake mŭrori wa itũũra agĩcookia ũhoru, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa twatũma nĩakinya harĩo, na ndaracooka na gũkũ.” **19** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩtũma mũndũ wa keerĩ wa mbarathi. Aakinya kũrĩ o akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo mũthamaki eekũũria: ‘Mũũkĩte na thayũ?’” Nake Jehu agĩcookia atĩrĩ, “Ūrĩ na ũhoru ũrĩkũ na thayũ? Nyuma thuutha.” **20** Nake mŭrori wa itũũra agĩcookia ũhoru, akiuga atĩrĩ, “Nĩakinya harĩo, no-o nake ndaracooka na gũkũ. Mũtwarĩre wa ngaari ya ita nĩ ta mũtwarĩre wa Jehu mŭrũ wa Nimushi; atwarithagia ta mũgũrũki.” **21** Nake Joramũ agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Ohererai mbarathi ngaari-inĩ yakwa ya ita.” Na ciohererwo, Joramũ mũthamaki wa Isiraeli na Ahazia mũthamaki wa Juda makiumagara, o mũndũ arĩ ngaari-inĩ yake ya ita, magatũnge Jehu. Magĩcemanía nake kamũgũnda-inĩ karĩa kaarĩ ka Nabothũ ũrĩa Mũjezireeli. **22** Rĩrĩa Joramũ onire Jehu, akĩmũũria atĩrĩ, “Jehu, ũũkĩte na thayũ?” Nake Jehu agĩcookia atĩrĩ, “Kũngĩgĩa na thayũ atĩa, ũhooi wa mĩhianano wothe na ũrogi wa nyũkwa, Jezebeli, ũingĩhĩte ũũ?” **23** Joramũ akĩgarũrũka akĩũra, akiugaga atĩrĩ, “Ahazia, kũrĩ na njikanĩrĩrio!” **24** Hĩndĩ iyo Jehu akĩruta ũta wake, akĩratha Joramũ gatagatĩ ga ciande. Naguo mũguĩ ũgĩtheeca ngoro yake, agĩtungumana ngaari-inĩ yake. **25** Nake Jehu akĩĩra Bidikari mũnene wa ngaari yake ya ita atĩrĩ, “Muoe ũmũikie mũgũnda-inĩ ũrĩa warĩ wa Nabothũ ũrĩa Mũjezireeli. Ririkana rĩrĩa nĩi nawe twatwaraga ngaari cia ita tũrĩ thuutha wa ithe Ahabu, rĩrĩa Jehova aaririe ũrathi ũyũ ũmũkonĩi, akiuga

ũũ: **26** 'Mũthenya wa ira nĩndĩronire thakame ya Nabothu na thakame ya ariũ ake, nĩguo Jehova ekuuga, na ti-itherũ nĩngatũma ũmĩrĩhĩre mũgũnda-inĩ o ũyũ, nĩguo Jehova ekuuga.' Rĩu kĩmuoe, ũmũikie mũgũnda-inĩ ũcio, kũringana na kiugo kĩa Jehova." **27** Hĩndĩ ĩrĩa Ahazia mũthamaki wa Juda onire ũrĩa kwahaana, akĩũra na njĩra ya Bethi-Hagani. Nake Jehu akĩmũhanyũkia, akĩanagĩrĩa atĩrĩ, "Mũũragei o nake!" Nao makĩmũgurarĩria arĩ ngaari-inĩ yake ya ita erekeire Guri hakuhĩ na Ibileamu, no akĩũrĩa Megido, agĩkuĩra kuo. **28** Nacio ndungata ciake ikĩmũkuua na ngaari ya ita, ikĩmũtwara Jerusalemu, na makĩmũthika hamwe na maithe make mbĩrĩa-inĩ yake, itũũra-inĩ rĩa Daudi. **29** (Ahazia aatuĩkĩte mũthamaki wa Juda mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe wa wathani wa Joramũ mũrũ wa Ahabu). **30** Ningĩ Jehu agĩthĩĩ Jezireeli. Na rĩrĩa Jezebeli aaiguire ũguo-rĩ, akĩhaka maitho make rangi na akĩgemia njuĩrĩ yake, agĩcũthĩrĩa nja arĩ ndirica-inĩ. **31** Rĩrĩa Jehu aatoonyaga kĩhingo-inĩ, Jezebeli akĩmũũria atĩrĩ, "Ũũkĩte na thayũ, Zimuri, wee mũũragi wa mwathi waku?" **32** Nake Jehu akĩrora na igũrũ ndirica-inĩ, agĩtana akĩũria atĩrĩ, "Nũũ ũrĩ mwena wakwa? Nũũ?" Nao andũ eerĩ kana atatũ maarĩ ahakũre makĩmũrora arĩ thĩ. **33** Nake Jehu akiuga atĩrĩ, "Mũikie thĩ!" Nĩ ũndũ ũcio makĩmũikia akĩgũa thĩ, nayo thakame ĩmwe yake ĩkĩminjũkĩra rũthingo o hamwe na mbarathi iria ciamũrangagĩrĩa thĩ na magũrũ ma cio. **34** Jehu agĩtoonya nyũmba ya ũthamaki thĩinĩ akĩrĩa na akĩnyua. Nake akiuga atĩrĩ, "Menyererai mũndũ-wa-nja ũcio mũrume, na mũmũthike tondũ araarĩ mwarĩ wa

mũthamaki.” **35** No rĩrĩa maathiire nja makamũthike, matiakorire kĩndũ o na kĩmwe kĩa mwĩrĩ wake, tiga o ihĩndĩ rĩa mūtwe wake, na magũrũ, na moko make. **36** Nao makĩhũndũka, makĩra Jehu ũhoro ũcio, nake akiuga atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kiugo kĩa Jehova kĩrĩa aaririe na kanua ka ndungata yake Elija ũrĩa Mũtishibi, akiuga atĩrĩ: Nguĩ nĩikaarĩa mwĩrĩ wa Jezebeli kamũgũnda-inĩ ka Jezireeli. **37** Nakĩo kĩimba kĩa Jezebeli gĩgaatuĩka o ta rũrua kĩrĩ thĩ kamũgũnda-inĩ ka Jezireeli, nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ ũkaahota kuuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩ Jezebeli.”

10 Na rĩrĩ, Samaria kwarĩ na ariũ a nyũmba ya Ahabu mĩrongo mũgwanja. Nĩ ũndũ ũcio Jehu akĩandĩka marũa akĩmatũma Samaria kũrĩ anene a Jezireeli, na athuuri, na areri a ciana cia Ahabu, akĩmeera atĩrĩ, **2** “Tondũ mũrĩ na ciana cia mwathi wanyu, na ningĩ mũrĩ na ngaari cia ita na mbarathi, na itũũra inene rĩirigĩre na thingo cia hinya, o na indo cia mbaara-rĩ, marũa maya maamũkinyĩra-rĩ, **3** thurai mũriũ ũrĩa mwega na mwagĩrĩru mũno wa mwathi wanyu, na mũmũikarĩrie gĩtĩ kĩa ũnene gĩa ithe. Mũcooke mũrũrĩre nyũmba ya mwathi wanyu.” **4** No-o makĩmaka makiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo athamaki eerĩ matiigana kũmũtooria-rĩ, ithuĩ twakĩhota atĩa?” **5** Nĩ ũndũ ũcio ũrĩa warĩ mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na mwathi wa itũũra, na athuuri, na areri a ciana magĩtũmĩra Jehu ndũmĩrĩri ĩno: “Ithuĩ tũrĩ ndungata ciaku, na nĩtũgwĩka ũrĩa wothe ũkuuga. Tũtiigũtua mũndũ o na ũmwe mũthamaki; wee ĩka o ũrĩa ũngĩona kwagĩrĩre.” **6** Nake Jehu akĩmaandĩkĩra marũa ma keerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo mũrĩ mwena

wakwa na nīmūkūnjathīkīra, ūragai ariū a mwathi wanyu, mūgooka na ciongo ciao gūkū Jezireeli ihinda o ta rīrī rūciū.” Na rīrī, ariū a mūthamaki mīrongo mūgwanja maarī na atongoria a itūūra arīa maamareraga. **7** Na rīrīa marūa maakinyire, andū acio makīnyiita ariū acio mīrongo mūgwanja a mūthamaki na makīmooraga othe. Magīkīra ciongo ciao ikabū-inī, magīcitwarīra Jehu o kūu Jezireeli. **8** Rīrīa mūdū ūrīa watūmītwo aakinyire, akīra Jehu atīrī, “Nīmarehe ciongo cia ciana cia mūthamaki.” Nake Jehu agīathana, akiuga atīrī, “Ciigei irūndo igīrī itoonyero-inī rīa itūūra o nginya rūciinī.” **9** Rūciinī rūrū rūngī Jehu akiumagara. Akīrūgama mbere ya andū othe, akiuga atīrī, “Inyuī mūtihītītie. Nī nī nī ndaciirīre ndundu ya gūūkīrīra mwathi wakwa na ngīmūūruga, no nū ūragīte andū aya othe? **10** Menyai ūū, atī gūtīrī kiugo o na kīmwe kīarītio nī Jehova igūrū rīa nyūmba ya Ahabu gītakahingio. Jehova ekīte o ūrīa oigīte na kanua ka ndungata yake Elija.” **11** Nī ūndū ūcio Jehu akīūruga andū othe a nyūmba ya Ahabu arīa maatigaire kūu Jezireeli, o ūndū ūmwe na atongoria ake othe, na arata ake a hakuhī, o na athīnjīri-ngai ake, na gūtīrī mūdū wahonokire. **12** Jehu agīcooka akiumagara, agīthīi Samaria. Aakinya Bethi-Ekedi ya Arīithi-rī, **13** agītūngana na andū amwe arīa maatarainie na Ahazia mūthamaki wa Juda akīmooria atīrī, “Inyuī mūrī a?” Nao magīcookia atīrī, “Ithuī tūrī a nyūmba ya Ahazia, na tūūkīte kūgeithia mbarī ya mūthamaki, na ya mūtumia wa mūthamaki.” **14** Nake agīathana atīrī, “Nīmanyiitwo marī muoyo!” Nī ūndū ūcio makīmatwara marī muoyo makīmooragīra gīthima-inī

kīa Bethi-Ekedi, maarī andū mīrongo ĩna na eerī. Gūtīrī mūndū o na ūmwe wahonokire. **15** Nake aarīkia kuuma kūu, agīkora Jehonadabu mūrū wa Rekabu, o nake okīte kūmūtūnga. Nake Jehu akīmūgeithia, akīmūūria atīrī, “Wee ūrī na ūiguano na niī, o ta ūrīa ndī na ūiguano nawe?” Nake Jehonadabu akīmūcookeria atīrī, “Ī ndī naguo.” Nake Jehu akiuga atīrī, “Kūngīkorwo nī ūguorī, rehe guoko.” Nī ūndū ūcio Jehonadabu agīka ūguo, nake Jehu akīmūteithīrīria kūhaica ngaari-inī ya ita. **16** Nake Jehu akīmwīra atīrī, “Ūka tūthiī nawe ūkeonere ūrīa ndīrutaniīrie na kīyo nī ūndū wa Jehova.” Nake akīmūkuua na ngaari yake ya ita. **17** Rīrīa Jehu aakinyire Samaria-rī, akīūraga andū othe a nyūmba ya Ahabu arīa maatigaire, akīmaniina kūringana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Elija. **18** Ningī Jehu agīcookereria andū othe hamwe, akīmeera atīrī, “Ahabu aatungatīire Baali o hanini; no Jehu ekūmūtungatīra makīria. **19** Na rīrī, tūmanīrai anabii othe a Baali, na atungati othe ayo, o na athīnjīri-ngai ayo othe. Tigīrīrai atī gūtīrī o na ūmwe ūtarī ho, tondū nīngūrutīra Baali igongona inene. Mūndū wothē ūkwaga gūūka, ndegūtūūra muoyo.” Nowe Jehu ekaga ūguo arī na wara wa kūūraga atungati othe a Baali. **20** Nake Jehu akiuga atīrī, “Ītanai kīūngano gīa gūtīiithia Baali.” Nī ūndū ūcio magīkīanīrīra kīūngano kīu. **21** Nake agīcooka agītūma ūhorō kūndū guothe Isiraēli, nao atungati othe a Baali magīūka; na gūtīrī o na ūmwe watīrīre. Makīgomana hekarū-inī ya Baali o nginya ikīiyūra kuuma mwena ūmwe nginya ūrīa ūngī. **22** Nake Jehu akīira mūikaria wa harīa nguo ciaigagwo

atĩrĩ, “Rehere ndungata ciothe cia Baali nguo.” Nĩ ũndũ ũcio agĩcirehere nguo. **23** Hĩndĩ ĩyo Jehu na Jehonadabu mūrũ wa Rekabu magĩtoonya hekarũ ya Baali. Jehu akĩira ndungata cia Baali atĩrĩ, “Rorai mĩena yothe muone atĩ gũtirĩ ndungata cia Jehova irĩ haha hamwe na inyuĩ, o tiga ndungata cia Baali.” **24** Nĩ ũndũ ũcio magĩtoonya marute magongona, na maruta ma njino. Na rĩrĩ, Jehu nĩagĩte arũme mĩrongo ĩnana kũu nja akameera atĩrĩ: “Ũmwe wanyu angĩrekereria mũndũ wa arĩa ngũneana moko-inĩ manyu oore-rĩ, we egũkua ithenya rĩa mũndũ ũcio.” **25** Rĩrĩa Jehu aarĩkirie kũruta igongona rĩa njino-rĩ, agĩatha arangĩri na anene ao atĩrĩ, “Toonyai thĩinĩ mũmoorage; mũtikareke mũndũ o na ũmwe wao oore.” Nĩ ũndũ ũcio makĩmooraga na hiũ cia njora. Nao arangĩri na anene ao magĩkia mĩrĩ yao nja, magĩcooka magĩtoonya ihooero rĩa na thĩinĩ rĩa hekarũ ya Baali. **26** Nao makĩruta ihiga rĩrĩa rĩamũre nja ya hekarũ ya Baali na makĩrĩcina. **27** Makĩmomora ihiga rĩrĩa rĩamũre rĩa Baali, na magĩtharia hekarũ ya Baali makĩmĩtua kĩoro o na nginya ũmũthĩ. **28** Nĩ ũndũ ũcio Jehu akĩniina biũ ũhooi wa Baali thĩinĩ wa Isiraeli. **29** No rĩrĩ, ndaatiganire na mehia ma Jeroboamu mūrũ wa Nebati, marĩa aatũmire Isiraeli meehie ma kũhooya mĩhianano ya njaũ ya thahabu kũu Betheli na Dani. **30** Nake Jehova akĩira Jehu atĩrĩ, “Tondũ nĩwĩkite wega, ũkahingia ũrĩa kwagĩrĩire maitho-inĩ makwa, na ũgeeka nyũmba ya Ahabu ũrĩa ndaatanyĩte kũmekarĩ, njiaro ciaku igũtũura ithamakagĩra Isiraeli nginya rũciaro rwa kana.” **31** No Jehu ndaigana kũmenyerera kũiga watho wa Jehova, Ngai wa Isiraeli, na ngoro yake

yothe. Ndaigana gūtigana na mehia ma Jeroboamu, marĩa atūmĩte andũ a Isiraeli mehie. **32** Matukũ-inĩ macio, Jehova nĩambĩrĩrie kũnyihia mĩhaka ya Isiraeli. Hazali nĩatooririe andũ a Isiraeli bũrũri-inĩ wao wothe **33** mwena wa irathĩro wa Jorodani na bũrũri-inĩ wothe wa Gileadi, (Bũrũri wa Gadi na Rubeni na Manase), kuuma Aroeri gũtwarana na mũkuru wa Arinoni, kũgerera Gileadi nginya Bashani. **34** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehu-rĩ, na marĩa mothe eekire, na marĩa mothe ahingirie-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **35** Nake Jehu akĩhurũka na maithe make na agĩthikwo Samaria. Nake mũriũ Jehoahazu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **36** Narĩo ihinda rĩrĩa Jehu aathamakĩre Isiraeli kũu Samaria rĩarĩ mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩnana.

11 Rĩrĩa Athalia nyina wa Ahazia onire atĩ mũriũ nĩakuarĩ, agĩthĩ na mbere kũũraga andũ othe a nyũmba yothe ya ũthamaki. **2** No rĩrĩ, Jehosheba, mwarĩ wa Mũthamaki Jehoram na mwarĩ wa nyina na Ahazia, akĩoya Joashu mũrũ wa Ahazia akĩmweheria kuuma kũrĩ ariũ a mũthamaki arĩa maakirie kũũragwo. Akĩmũiga hamwe na mũreri wake kanyũmba ga gũkoma, akĩmũhitha kuuma kũrĩ Athalia; nĩ ũndũ ũcio Joashu ndaigana kũũragwo. **3** Aikarire ahithĩtwo hamwe na mũreri wake thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova mĩaka ĩtandatũ ĩrĩa Athalia aathamakire bũrũri ũcio. **4** Mwaka-inĩ wa mũgwanja, Jehoiada agĩtũmanĩra anene a ikundi arĩa maathaga thigari igana rĩmwe, thĩinĩ wa andũ arĩa meetagwo Akari, na arangĩri nao magĩũka kũrĩ we kũu hekarũ-inĩ ya

Jehova. Nake akĩgĩa kĩrĩkanĩro nao na akĩmehĩtithĩria kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. Agĩcooka akĩmoonĩa mũriũ wa mũthamaki. **5** Akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Mũgwĩka ũũ: Inyuĩ arĩa othe mũgaakorwo mũrĩ wĩra mũthenya wa thabatũ-rĩ, gĩcunjĩ kĩmwe kĩanyu gĩa ithatũ gĩkaarangĩra nyũmba ya ũthamaki, **6** nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩrangĩre Kĩhingo gĩa Suri, ningĩ gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩkorwo kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩrĩ thuutha wa arangĩri arĩa mateithanagia kũrangĩra hekarũ, **7** na inyuĩ andũ arĩa makoragwo thĩinĩ wa ikundi icio ingĩ igĩrĩ, arĩa matakoragwo wĩra mũthenya wa thabatũ-rĩ, othe makaarangĩra hekarũ nĩ ũndũ wa mũthamaki. **8** Mũikare mũthiũrũrũkĩirie mũthamaki, o mũndũ anyiitĩte indo ciake cia mbaara na guoko. Mũndũ o na ũrĩkũ angĩkaamũkuhĩrĩria no nginya ooragwo. Mũikare hakuhĩ na mũthamaki o harĩa hothe angĩthĩ.” **9** Nao anene a ita arĩa maathaga ikundi cia andũ igana rĩmwe magĩĩka o ta ũrĩa Jehoiada, mũthĩnjĩri-Ngai aathanĩte. O mũnene akĩoya andũ ake, arĩa maathiiaga wĩra mũthenya ũcio wa thabatũ na arĩa moimagĩra wĩra hĩndĩ ĩyo, othe magĩũka kũrĩ Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai. **10** Nake akĩhe anene acio matimũ na ngo iria ciarĩ cia Mũthamaki Daudi, iria ciakoragwo hekarũ-inĩ ya Jehova. **11** Nao arangĩri, o mũndũ arĩ na indo ciake cia mbaara, magĩthiũrũrũkĩria mũthamaki hau hakuhĩ na kĩgongona, na magĩthiũrũrũkĩria hekarũ kuuma mwena wa gũthini nginya mwena wa gathigathini wayo. **12** Jehoiada akĩrehe mũrũ wa mũthamaki akĩmwĩkĩra thũmbĩ, akĩmũnengera lbuku rĩa Kĩrĩkanĩro, na akĩmwanĩrĩa atĩ nĩwe mũthamaki. Makĩmũitĩrĩria maguta, nao andũ

makihũura hĩ na makianĩrĩra makiugaga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũura nginya tene!” **13** Rĩrĩa Athalia aaiguire inegene rĩa andũ na arangĩri, agĩthĩ kũrĩ andũ hekarũ-inĩ ya Jehova. **14** Agĩcũthĩrĩria na akĩona mũthamaki arũgamĩte gĩtugĩ-inĩ o ta ũrĩa mūtugo warĩ. Nao anene na ahuhi tũrumbeta maarũgamĩte hakuhĩ na mũthamaki, nao andũ othe a bũrũri magakena makĩhuhaga tũrumbeta. Nake Athalia agĩtembũranga nguo ciake cia igũrũ, na akianĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ungumania! Ungumania!” **15** Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai agĩatha anene a ita a thigari igana igana arĩa maarĩ arũgamĩrĩri a mbũtũ, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrutũrũrei, mũmũrehe arĩ gatagatĩ ga thigari, na mũndũ o wothe ũngĩmuuma thuutha, ooragwo.” Nĩgũkorwo mũthĩnjĩri-Ngai nĩoigĩte atĩrĩ, “Ndakooragĩrwo hekarũ-inĩ ya Jehova.” **16** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyitĩra harĩa mbarathi ciatoonyagĩra igĩthĩ nja cia nyũmba ya ũthamaki, makĩmũragĩra hau. **17** Nake Jehoiada akĩgĩa na kĩrĩkanĩro gatagatĩ ka Jehova, na mũthamaki, o na andũ, atĩ o nĩmegũtuĩka andũ a Jehova. Ningĩ agĩcooka agĩthondeka kĩrĩkanĩro gatagatĩ ka mũthamaki na andũ. **18** Nao andũ othe a bũrũri magĩthĩ hekarũ-inĩ ya Baali na makĩmĩtharia. Makiunanga igongona na mĩhianano, na makĩũragĩra Matani ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. Ningĩ Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai akĩga arangĩri hau hekarũ-inĩ ya Jehova. **19** Nake agĩthĩ na anene a ita arĩa maarũgamagĩrĩra ikundi cia thigari igana igana, na Akari, na arangĩri, o hamwe na andũ othe a bũrũri, na marĩ hamwe makĩruta mũthamaki hekarũ-inĩ ya Jehova makĩmũtwara nyũmba ya

ũthamaki matoonyeire kihingo-inĩ kĩa arangĩri. Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki. **20** Nao andũ othe a bũrũri magĩkena. Narĩo itũũra rikĩhoorera, tondũ Athalia nĩarĩkĩtie kũũragwo na rũhiũ rwa njora nyũmba-inĩ ya ũthamaki. **21** Joashu aarĩ wa mĩaka mũgwanja rĩrĩa aambĩrĩrie gwathana.

12 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mũgwanja wa Jehu, Joashu agĩtuĩka mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna. Nyina eetagwo Zibia; na oimĩte Birishiba. **2** Joashu nĩekire maũndũ marĩa magĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova mĩaka ĩrĩa yothe Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai aamũtaarire. **3** No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwa kũrutĩra magongona gũtieheririo; andũ mathiire na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba kuo. **4** Joashu akĩra athĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Cookanĩrĩriai mbeeca iria ciothe irehagwo irĩ cia maruta marĩa maamũre ma hekarũ ya Jehova, na mbeeca iria irutagwo cia gwĩtara, na mbeeca iria ciamũkagĩrwo kuuma mĩhĩtwa-inĩ ya andũ o na mbeeca iria irehagwo hekarũ na ũndũ wa kwĩyendera. **5** ĩtikĩriai mũthĩnjĩri-Ngai o wothe aamũkagĩre mbeeca kuuma kũrĩ ũmwe wa aigi a kĩgĩina, na mũreke ihũthĩrwo na gũcookereria hekarũ kũrĩa guothe ĩngĩkorwo ĩrĩ tharũku.” **6** Na rĩrĩ, o na gũkinyĩria mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ wa Mũthamaki Joashu, athĩnjĩri-Ngai magĩkorwo matiacookereirie hekarũ. **7** Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Joashu agĩta Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ mũtaracookereria hekarũ kũrĩa ĩtharũkĩte? Mũtigatee mbeeca ingĩ kuuma kũrĩ aigi kĩgĩina, no cineanei nĩguo

icookererie hekarū kūrīa ītharūkīte.” **8** Nao athīnjīri-Ngai magītīkīra atī matikūngania mbeeca ingī kuuma kūrī andū, na atī o ene tio megūcookereria hekarū. **9** Nake Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai akīoya ithandūkū na agītūra ngunīko yarīo irima. Akīrīiga mwena wa ūrīo wa mūdū agītoonya hekarū ya Jehova. Athīnjīri-Ngai arīa maarangagīra itoonyero magīkīra mbeeca ciothe ithandūkū-inī iria ciarehagwo hekarū-inī ya Jehova. **10** Hīndī īrīa yothe moonaga mbeeca nīciaingīha ithandūkū-inī, mwandīki-marūa wa mūthamaki na mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene mookaga, magatara mbeeca iria ciakoragwo irehetwo hekarū-inī ya Jehova na magaciīkīra mīhuko. **11** Rīrīa mūigana wa mbeeca wahinga, makanengera andū arīa maathuurītwo matuīke arori a wīra wa hekarū. Mbeeca icio ciarīhaga aruti a wīra wa hekarū ya Jehova na andū a wīra wa mbaū, na aaki, **12** na arīa maakaga na mahiga, na aicūhia a mahiga. Maagūraga mbaū na mahiga maicūhie nī ūndū wa gūcookereria hekarū ya Jehova kūrīa yatharūkīte na makarīha mahūthīro mothe ma gūcookereria hekarū. **13** Mbeeca iria ciarehagwo hekarū-inī itiahūthagīrwo na gūthondeka irāī cia betha, kana magathī ma gūthima ndaambī, kana mbakūri cia kūminjaminja, kana tūrumbeta, kana kīndū o gīothe gīa thahabu kana gīa betha nī ūndū wa hekarū ya Jehova. **14** Mbeeca icio ciarīhaga aruti a wīra arīa maarutaga wīra wa gūcookereria hekarū. **15** Matioragia mathabu ma mbeeca kuuma kūrī andū arīa maanengerete mbeeca marīhe aruti a wīra, tondū andū acio maarī ehokeku biū. **16** Mbeeca cia maruta ma mahītia, na maruta ma

mehia itiarehagwo hekarū-inĩ ya Jehova, icio ciarĩ cia athĩnjĩri-Ngai. **17** Ihinda-inĩ o rĩu Hazaeli mũthamaki wa Suriata akĩambata agĩthiĩ agĩtharĩkĩra Gathu na akĩritaha. Ningĩ akĩhũndũka, agĩthiĩ gũtharĩkĩra Jerusalemu. **18** No rĩrĩ, Joashu mũthamaki wa Juda akĩoya indo ciothe iria ciatheretio ikaamũrwo nĩ maithe make, nao nĩ Jehoshafatu, na Jehoramu na Ahazia, athamaki a Juda o na iheo iria we mwene aamũrĩte, o na thahabu iria ciakoretwo kĩgĩĩna-inĩ kĩa hekarū ya Jehova, o na iria ciarĩ nyũmba ya ũthamaki, agĩcineana itwarĩrwo Hazaeli mũthamaki wa Suriata, nake agĩthiĩ, agĩtiga gũtharĩkĩra Jerusalemu. **19** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Joashu, na ũrĩa wothe eekire-rĩ, githĩ matandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **20** Nao anene ake makĩmũciirĩrĩra ndundu mamũũkĩrĩre, makĩmũũragĩra Bethi-Milo, njĩra-inĩ ya gũthiĩ Sila. **21** Nao anene arĩa maamũũragire nĩ Jozakaru mũrũ wa Shimeathu, na Jehozabadu mũrũ wa Shomeru. Joashu agĩkua na agĩthikwo hamwe na maithe make itũũra-inĩ rĩa Daudi. Nake mũriũ Amazia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

13 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo iĩrĩ na itatũ wa wathani wa Joashu mũrũ wa Ahazia mũthamaki wa Juda, Jehoahazu mũrũ wa Jehu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩathana mĩaka ikũmi na mũgwanja. **2** Nĩekire maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova nĩ ũndũ wa kũrũmĩrĩra mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie, nake ndaigana kũmatiga. **3** Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩcinwo nĩ marakara

nĩ ũndũ wa Isiraeli, nake akĩmaneana ihinda iraaya moko-inĩ ma Hazaeli mũthamaki wa Suriata, na Beni-Hadadi mũriũ wake. **4** Nake Jehoahazu agĩthaitha Jehova, nake Jehova akĩmũigua tondũ nĩonete ũrĩa mũthamaki wa Suriata aahinyagĩrĩria Isiraeli. **5** Nake Jehova akĩhe Isiraeli mũhonokia, akĩmaruta kuuma watho-inĩ wa Suriata. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũũra mĩciĩ-inĩ yao o ta tene. **6** No rĩrĩ, matiigana gũtigana na mehia ma nyũmba ya Jeroboamu, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie; na magĩthiĩ na mbere namo, o na ningĩ gĩtugĩ kĩa Ashera gĩgĩtũũra kĩrũgamĩte kũu Samaria. **7** Gũtirĩ kĩndũ gĩatigarĩtio gĩa ita rĩa Jehoahazu, tiga andũ arĩa maathiiaga mahaicĩte mbarathi mĩrongo ĩtano, na ngaari ikũmi cia ita, na thigari cia magũrũ 10,000, nĩgũkorwo mũthamaki wa Suriata nĩathũkĩtie icio ingĩ agĩcitua o ta rũkũngũ rwa kĩhuhĩro-inĩ. **8** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoahazu, na ũrĩa wothe eekire, na maũndũ marĩa aahingirie-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **9** Nake Jehoahazu akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo Samaria. Nake mũriũ Jehoashu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **10** Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja wa Joashu mũthamaki wa Juda, Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩaka ikũmi na ĩtandatũ. **11** Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na ndaatiganire na mehia o na mamwe ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie; aathiire na mbere namo. **12** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ

makoniĩ wathani wa Jehoashu, na ũrĩa wotho eekire, na maũndũ marĩa aahingirie, o na mbaara yake na Amazia mũthamaki wa Juda-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma Athamaki a Isiraeli? **13** Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, nake Jeroboamu agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene. Jehoashu aathikirwo kũu Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. **14** Na rĩrĩ, Elisha aarĩ mũrũaru mũrimũ ũrĩa wamũuragire. Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩkũrũka, agĩthĩ kũmuona na akĩmũrĩra. Akiuga atĩrĩ, “Wũi baba-ĩ! Wũi baba-ĩ! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!” **15** Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Oya ũta o na mũguĩ.” nake agĩka o ũguo. **16** Nake akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Oya ũta na moko maku,” nake aarĩkia kuoya, Elisha akĩgĩrĩra mũthamaki moko. **17** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Hingũra ndirica ya irathĩro,” Nake akĩmĩhingũra. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikia mũguĩ!” Nake akĩũikia. Elisha akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mũguĩ wa Jehova wa ũhootani, wa kũhoota Asuriata! Nĩũkahoota Asuriata kũu Afeki na ũmaniine biũ.” **18** Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mũguĩ,” Nake mũthamaki akĩmĩoya. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta mũgũthithie thĩ.” Nake akĩmĩgũthithia thĩ maita matatũ, agĩtiga. **19** Nake mũndũ wa Ngai akĩrakara nĩ ũndũ wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkwagĩrĩrwo nĩ kũmĩringithia maita matano kana matandatũ; ũguo nĩguo ũngĩgaatooria andũ a Suriata na ũmaniine biũ. No rĩu ũkaamahoota o maita matatũ tu.” **20** Nake Elisha agĩkua na agĩthikwo. Na rĩrĩ, atharĩkĩri a kuuma Moabi maahũthĩrite gũtoonya bũrũri-inĩ o kĩambĩrĩria kĩa mwaka. **21** Hĩndĩ ĩmwe andũ amwe a Isiraeli magĩthika mũndũ-rĩ, o rĩmwe makĩona

ũrĩa warĩ mũthamaki. **6** No rĩrĩ, ndaigana kũũraga ariũ a oragani acio, kũringana na ũrĩa kwandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Musa harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ũndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo nĩ ũndũ wa maithe mao; o mũndũ arĩkuaga nĩ ũndũ wa mehia make mwene.” **7** Ningĩ nĩwe wahootire 10,000 cia andũ a Edomu kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Cumbĩ, na agĩtunyana itũũra rĩa Sela mbaara-inĩ, akĩrĩtua Jokitheeli, rĩitwa rĩrĩa rĩitagwo nginya ũmũthĩ. **8** Hĩndĩ ĩyo Amazia agĩtũma andũ kũrĩ Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũrũ wa Jehu, mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ “Ūka tũng’ethanĩre ũthiũ kwa ũthiũ.” **9** No rĩrĩ, Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Amazia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: “Mahiũ ma nyeki-inĩ ma kũu Lebanoni nĩmatũmĩire mũtarakwa ndũmĩrĩri o kũu Lebanoni makĩwĩra atĩrĩ, ‘Heana mwarĩguo ahikio nĩ mũrũ wakwa.’ Hĩndĩ ĩyo nyamũ ya gĩthaka kũu Lebanoni ĩgĩũka ĩkĩrangĩrĩria mahiũ macio ma nyeki-inĩ na makinya mayo. **10** Ti-itherũ nĩũtooretie Edomu, na rĩu nĩũtuĩkĩte mwĩtĩĩ. Wĩgaathe nĩ ũndũ wa ũhootani waku, no ikara mũciĩ! Nĩ kĩĩ gĩgĩtũma wĩrehere thĩĩna, wĩniinithie we mwene, o hamwe na andũ a Juda?” **11** O na kũrĩ ũguo, Amazia ndaigana gũthikĩrĩria; nĩ ũndũ ũcio Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩmũtharĩkĩra. We na Amazia mũthamaki wa Juda makĩng’ethanĩra kũu Bethi-Shemeshu thĩĩnĩ wa Juda. **12** Andũ a Juda makĩhũũrwo nĩ andũ a Isiraeli, na o mũndũ akĩũrĩra gwake mũciĩ. **13** Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩnyĩita Amazia mũthamaki wa Juda mũrũ wa Joashu mũrũ wa Ahazia, o

kūu Bethi-Shemeshu. Ningĩ Jehoashu agĩthiĩ Jerusalemu na akĩmomora rūthingo rwa Jerusalemu, kuuma Kĩhingo-inĩ kĩa Efiraimu nginya Kĩhingo gĩa Koine, handũ ha buti ta magana matandatũ kũraiha. **14** Nake akĩoya thahabu yothe na betha na indo ciothe iria ciarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova na iria ciarĩ igĩĩna-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki. Ningĩ agĩtaha andũ na agĩcooka Samaria. **15** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoashu, na marĩa eekire, na marĩa aahingirie, o hamwe na mbaara yake ĩrĩa maarũire na Amazia mũthamaki wa Juda-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **16** Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. Nake mũriũ Jeroboamu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **17** Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda aatũũrĩre muoyo mĩaka ikũmi na ĩtano thuutha wa gĩkuũ kĩa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli. **18** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ ma wathani wa Amazia, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **19** Nao andũ makĩgĩa ndundu ya kũmũũkĩrĩra kūu Jerusalemu, nake Amazia akĩũrĩra Lakishi, no magĩtũma andũ mamũrũmĩrĩre kūu Lakishi, na makĩmũũragĩra kuo. **20** Nĩacookirio akuuĩtwo na mbarathi, agĩthikwo Jerusalemu hamwe na maithe make, itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. **21** Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Juda makĩoya Azaria arĩ na mĩaka ikũmi na ĩtandatũ, makĩmũtua mũthamaki ithenya rĩa ithe Amazia. **22** Nĩwe waakire Elathu rĩngĩ, na akĩrĩcookeria Juda thuutha wa Amazia kũhurũka na maithe make. **23** Mwaka-inĩ wa

ikūmi na itano wa wathani wa Amazia mūrū wa Joashu mūthamaki wa Juda, Jeroboamu mūrū wa Jehoashu, mūthamaki wa Isiraeli agĩtuika mūthamaki kūu Samaria, na agĩthamaka mĩaka mĩrongo ĩna na ũmwe. **24** Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na ndaatiganire na mehia o na mamwe ma Jeroboamu mūrū wa Nebati marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie. **25** Nĩwe wacookirie mĩhaka ya Isiraeli kuuma Lebo-Hamathu nginya Iria-inĩ rĩa Araba kũringana na kiugo kĩa Jehova Ngai wa Isiraeli kĩrĩa kĩarĩtio nĩ ndungata yake Jona mūrū wa Amitai, ũrĩa warĩ mūnabii kuuma Gathi-Heferi. **26** Jehova nĩonete ruo rŭnene rwa andũ othe a Isiraeli, arĩa maarĩ ngombo na arĩa mataarĩ ngombo, akĩona ũrĩa maathĩĩnikĩte, na gũtiarĩ mũndũ o na ũmwe wa kũmateithia. **27** Na tondũ Jehova ndoigĩte atĩ nĩegũtharia rĩitwa rĩa Isiraeli gũkũ thĩ-rĩ, nĩamahonokirie na guoko kwa Jeroboamu mūrū wa Jehoashu. **28** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jeroboamu, ũrĩa wothe eekire, o na mbaara iria aahootanire, o na ũrĩa aatunyanĩire Isiraeli matũũra ma Dameski na Hamathu, marĩa maarĩ ma Juda tene-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **29** Jeroboamu nĩahurũkire hamwe na maithe make, o acio maarĩ athamaki a Isiraeli. Nake mũriũ Zekaria agĩtuika mūthamaki ithenya rĩake.

15 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na mũgwanja wa ũthamaki wa Jeroboamu mūthamaki wa Isiraeli, Azaria mūrū wa Amazia mūthamaki wa Juda, akĩambĩrĩria gũthamaka. **2** Nake aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka ikūmi na ĩtandatũ rĩrĩa aatuĩkire mūthamaki, nake agĩthamaka

arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtano na ĩĩrĩ. Nyina eetagwo Jekolia, na oimĩte Jerusalemu. **3** Nake nĩekire maũndũ marĩa maarĩ magĩrĩru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Amazia eekĩte. **4** No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtieheririo; andũ maathiire o na mbere kũrutĩra magongona o na gũcinĩra ũbumba kuo. **5** Jehova nĩahũũrĩre mũthamaki na mangũ o nginya mũthenya ũrĩa aakuire, na aatũũrĩre nyũmba arĩ wiki. Jothamu mũrũ wa mũthamaki akĩrũgamĩrĩra nyũmba ya ũthamaki, na agaathaga andũ a bũrũri ũcio. **6** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Azaria, na ũrĩa wothe eekire, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **7** Azaria akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo hakuhĩ nao itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Jothamu agĩtuĩka mũthamaki ithubya rĩake. **8** Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na ĩnana wa Azaria mũthamaki wa Juda, Zekaria mũrũ wa Jeroboamu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩeri ĩtandatũ. **9** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa maithe make meekĩte. Ndaigana gũtiga mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũmĩte Isiraeli mehie. **10** Shalumu mũrũ wa Jabeshi nĩaciirĩire gũũkĩrĩra Zekaria. Akĩmũtharĩkĩra mbere ya andũ, akĩmũũraga, nake agĩtuĩka mũthamaki ithubya rĩake. **11** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Zekaria, mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **12** Nĩ ũndũ ũcio kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩirio Jehu nĩkĩahingire, kĩrĩa kĩoigĩte atĩrĩ: “Njaro ciaku nĩgaikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene wa Isiraeli nginya rũciaro rwa kana.” **13**

Na rĩrĩ, Shalumu mūrũ wa Jabeshi aatuĩkire mũthamaki mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na kenda wa ũthamaki wa Uzia mũthamaki wa Juda, nake agĩthamaka mweri ũmwe kũu Samaria. **14** Menahemu mūrũ wa Gadi akiuma Tiriza, agĩthiĩ Samaria. Agĩtharĩkĩra Shalumu mūrũ wa Jabeshi kũu Samaria, akĩmũũraga, na agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **15** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Shalumu, na ndundu ya gũũkanĩrĩra ĩrĩa aatongoretie, mandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **16** Hĩndĩ ĩyo Menahemu, arutĩtie Tiriza agĩtharĩkĩra Tifisa, na akĩũraga mũndũ wothe warĩ itũũra, rĩu inene thĩinĩ o na arĩa maarĩ hakuhĩ narĩo, tondũ nĩmaregire kũhingũra ihingo ciao. Akĩhũũra Tifisa, na agĩtarũra nda cia andũ-a-nja arĩa maarĩ na nda. **17** Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na kenda wa Azaria mũthamaki wa Juda, Menahemu mūrũ wa Gadi agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli, na agĩthamaka Samaria mĩaka ikũmi. **18** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Hĩndĩ ya wathani wake wothe, ndaigana gũtigana na mehia ma Jeroboamu mūrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie. **19** Hĩndĩ ĩyo Puli mũthamaki wa Ashuri agĩtharĩkĩra bũrũri ũcio, nake Menahemu akĩmũhe taranda ngiri ĩmwe cia betha nĩguo amũteithĩrĩrie kũrũmia ũthamaki wake wega. **20** Menahemu agĩĩtia mbeeca icio na hinya kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli. Mũndũ o wothe gĩtonga aarĩ arute cekeri mĩrongo ĩtano cia betha, nĩguo iheo mũthamaki wa Ashuri. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Ashuri akĩehera, na ndaikarire bũrũri ũcio rĩngĩ. **21** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Menahemu, na ũrĩa

eekire-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **22** Menahemu akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũriũ Pekaia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩaake. **23** Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtano wa ũthamaki wa Azaria mũthamaki wa Juda, Pekaia mūrũ wa Menahemu agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩaka ĩrĩ. **24** Pekaia agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Ndaigana gũtiga mehia ma Jeroboamu mūrũ wa Nebati marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie. **25** Ũmwe wa anene ake, Peka mūrũ wa Remalia, agĩciĩrĩra ndundu ya kũmũũkĩrĩra. Arĩ na andũ mĩrongo ĩtano kuuma Gileadi, agĩthĩ, akĩũraga Pekaia hamwe na Arigobu na Arieahi, kũu Samaria, kĩirigo-inĩ gĩa kwĩgitĩra kĩa nyũmba ya ũthamaki. Nĩ ũndũ ũcio, Peka akĩũraga Pekaia na agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩaake. **26** Maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Pekaia, na ũrĩa wothe eekire-rĩ, mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **27** Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtano na ĩrĩ wa Azaria mũthamaki wa Juda, Peka mūrũ wa Remalia agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩaka mĩrongo ĩrĩ. **28** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Ndaigana gũtigana na mehia ma Jeroboamu mūrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie. **29** Hĩndĩ ya Peka mũthamaki wa Isiraeli, nĩguo Tigilathu-Pileseru, mũthamaki wa Ashuri, ookire agĩtunyana Ijoni, na Abeli-Bethi-Maaka, na Janoa, na Kadeshi na Hazoru. Nĩatunyanire Gileadi, na Galili, hamwe na bũrũri wothe wa Nafitali na agĩthaamĩria andũ aakuo Ashuri. **30** Ningĩ Hoshea mūrũ wa Ela

agĩciirira ndundu ya gũũkĩrira Peka mũrũ wa Remalia. Nake akĩmũtharĩkĩra na akĩmũũraga, agĩcooka agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩĩrĩ wa ũthamaki wa Jothamu mũrũ wa Uzia. **31** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Peka, na ũrĩa wothe eekire-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **32** Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Peka mũrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, Jothamu mũrũ wa Uzia mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. **33** Aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ĩtandatũ. Nyina eetagwo Jerusha mwarĩ wa Zadoku. **34** Nĩekire maũndũ marĩa maagĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova o ta ũrĩa ithe Uzia eekĩte. **35** No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtieheririo; andũ maathiire o na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba kuo. Jothamu agĩaka rĩngĩ kĩhingo kĩa rũgongo kĩa hekarũ ya Jehova. **36** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jothamu, na ũrĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **37** (Matukũ-inĩ macio Jehova akĩambĩrĩria gũtũma Rezini mũthamaki wa Suriata, na Peka mũriũ wa Remalia, mokĩrĩre Juda.) **38** Nake Jothamu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo hamwe nao itũũra inene rĩa Daudi, na norĩo itũũra rĩa ithe. Nake mũriũ Ahazu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

16 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na mũgwanja wa ũthamaki wa Peka mũrũ wa Remalia, Ahazu mũrũ wa Jothamu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka.

2 Ahazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ĩtandatũ. Nake ndaigana gwĩka maũndũ magĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova Ngai wake, ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. 3 Aathiiaga na mĩthĩire ya athamaki a Isiraeli, o na akĩruta mũriũ arĩ igongona rĩa njino, akĩrũmĩrĩra njĩra iria irĩ magigi cia ndũrĩrĩ iria Jehova aingatire ciehere mbere ya Isiraeli. 4 Nĩaarutĩire magongona na agĩcinĩra ũbumba kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na tũcũmbĩrĩ-inĩ twa irĩma, o na rungu rwa mĩtĩ ĩrĩa mĩruru. 5 Hĩndĩ ĩyo Rezini mũthamaki wa Suriata, na Peka mũrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, makiumagara makahũũrane na Jerusalemu, na makĩrigiicĩria Ahazu, no matiamũtoorie. 6 Hĩndĩ ĩyo Rezini mũthamaki wa Suriata agĩtunyana itũũra rĩa Elathu, akĩrĩcookeria Suriata, na akĩingata andũ a Juda. Andũ a Edomu magĩthaamĩra Elathu, na matũire kuo nginya ũmũthĩ. 7 Ahazu agĩtũma andũ kũrĩ Tigilathu-Pilesuru mũthamaki wa Ashuri makamwĩre atĩrĩ, “Nĩ nĩ ndungata na ngombo yaku. Ambata, ũũke ũũhonokie kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Suriata na mũthamaki wa Isiraeli, arĩa maratharĩkĩra.” 8 Nake Ahazu agĩkuua betha na thahabu iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na igĩĩna-inĩ iria cia nyũmba ya ũthamaki, na agĩcitũma irĩ iheo kũrĩ mũthamaki wa Ashuri. 9 Mũthamaki wa Ashuri agĩtĩkĩra na ũndũ wa gũtharĩkĩra itũũra rĩa Dameski na akĩrĩtunyana. Agĩthaamia atũũri akuo akĩmatwara Kiri na akĩũraga Rezini. 10 Hĩndĩ ĩyo Mũthamaki Ahazu agĩthĩĩ Dameski gũtũngana na Tigilathu-Pilesuru mũthamaki wa Ashuri. Nake akĩona

kīgongona kūu Dameski, agītūmīra Uria mūthīnjīri-Ngai mūcoro wa kīgongona kīu o na mwakīre wakīo o ta ūrīa gīakītwo. **11** Nī ūndū ūcio Uria ūrīa mūthīnjīri-Ngai agīaka kīgongona kūringana na ūrīa wothe aatūmīrwo, gīcoretwo nī Mūthamaki Ahazu kuuma Dameski, na agīkīrīkia mbere ya Mūthamaki Ahazu gūcooka. **12** Rīrīa mūthamaki aacookire kuuma Dameski na akīona kīgongona kīu, agīkuhīrīria na akīrutīra igongona igūrū rīakīo. **13** Akīruta igongona rīake rīa njino na rīa mūtu, na agītīrīria indo iria irutagwo cia kūnyuuo na akīminjaminjīria kīgongona kīu thakame ya maruta ma ūiguano. **14** Nakīo kīgongona gīa gīcango kīrīa kīarī mbere ya Jehova, agīkīruta mwena wa na mbere wa hekarū, kuuma gatagatī-inī ga kīgongona kīu kīerū na hekarū ya Jehova, agīkīga mwena wa gathigathini wa kīgongona kīu kīerū. **15** Hīndī īyo Mūthamaki Ahazu akīhe Uria ūrīa mūthīnjīri-Ngai mawatho maya: “Igūrū rīa kīgongona kīu kīnene kīerū, rutagīra ho iruta rīa njino rīa rūciinī, na iruta rīa mūtu rīa hwaī-inī, na iruta rīa mūthamaki rīa njino, na iruta rīake rīa mūtu, na iruta rīa njino rīa andū othe a būrūri, na iruta rīao rīa mūtu na iruta rīao rīa kūnyuuo. Na ūminjaminjagīrie kīgongona thakame yothe ya maruta ma njino na ya magongona. No kīgongona gīa gīcango, ndīrīkīhūthagīra na gūtūrīa ūhoru kuuma kūrī Jehova.” **16** Nake Uria ūrīa mūthīnjīri-Ngai agīka o ta ūrīa Mūthamaki Ahazu aamwathīte. **17** Mūthamaki Ahazu akīeheria icunjī cia mwena-inī, na akīeheria irāī kuuma makaari-inī macio. Akīeheria itangi rīrīa rīetagwo Karia igūrū rīa mīhianano ya ndegwa cia gīcango iria

ciakanyiitiriire, na agikaigirira itina-ini cia mahiga. **18** Njeheririe githaku gia Thabatũ kiria giakitwo hekaru-ini, na agithaamia itoonyero ria athamaki hau nja ya hekaru ya Jehova, nigu akenie muthamaki wa Ashuri. **19** Ha uhoru wa maundu maria mangi makoni wathani wa Ahazu, na uria eekire-ri, githi matiandikitwo ibuku-ini ria mahinda ma athamaki a Juda? **20** Nake Ahazu akihurika hamwe na maithe make, na agithikwo hamwe nao Itũura-ini inene ria Daudi. Nake muriũ Hezekia agituika muthamaki ithenya riake.

17 Na riri, mwaka wa mirongo iri wa Ahazu muthamaki wa Juda, Hoshea muru wa Ela agituika muthamaki wa Isiraeli kuu Samaria, nake agithamaka miaka kenda. **2** Agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, no ti ta uria athamaki a Isiraeli aria maarĩ mbere yake meekite. **3** Shalimaneseru muthamaki wa Ashuri akimbata agatharikire Hoshea, uria warĩ ndungata ya Shalimaneseru na namurhaga igooti. **4** No muthamaki wa Ashuri namenyire ati Hoshea aari mukunyaniri, nigukorwo niatumite andũ kuri Soo muthamaki wa Misiri, na niatigite kurha igooti ria muthamaki wa Ashuri ta uria ekaga mbere mwaka o mwaka. Ni undũ ucio Shalimaneseru akimunyiita, na akimuhingira njeera. **5** Muthamaki wa Ashuri agitharikira bururi wothe, agikinya Samaria na akiririgiiciria miaka itatu. **6** Mwaka-ini wa kenda wa wathani wa Hoshea nigu muthamaki wa Ashuri aatunyanire Samaria, agithaamiria andũ a Isiraeli bururi wa Ashuri. Akimahe utũuro kuu Hala na Gozani, Rũũ-ini rwa Haboru, na matũura-ini ma Amedi. **7** Maundu macio

mothe meekikire nĩ ũndũ andũ a Isiraeli nĩmehĩirie Jehova Ngai wao, ũrĩa wamarutĩte bũrũri wa Misiri moime watho-inĩ wa Firaũni mũthamaki wa Misiri. Nao makĩnamĩrĩra ngai ingĩ, magĩcihooya, **8** na makĩrũmĩrĩra mĩtugo ya ndũrĩrĩ iria ciaingatĩtwo nĩ Jehova ciehere mbere yao, o na makarũmĩrĩra mĩtugo ĩrĩa yambĩrĩirio nĩ athamaki a Isiraeli. **9** Nao andũ a Isiraeli magĩka maũndũ na hito ma gũũkĩrĩra Jehova Ngai wao marĩa mataagĩrĩire. Kuuma mũthiringo-inĩ wa kũrangĩra nginya itũũra rĩrĩa rĩairigĩrwo rũthingo rwa hinya, makĩakĩra kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwa kũrutĩra magongona matũũra-inĩ mao mothe. **10** Nĩmahaandire mahiga maamũre o na itugĩ cia Ashera, kũndũ kũrĩa guothe gũtũũgĩru o na rungu rwa mĩtĩ ĩrĩa mĩruru. **11** Nĩmacinagĩra ũbumba handũ hothe hatũũgĩru, o ta ũrĩa ndũrĩrĩ iria Jehova aaingatĩte ciehere mbere yao ciekaga. Magĩka maũndũ ma waganu ma kũrakaria Jehova. **12** Nĩmahooire mĩhianano o na gũtuĩka Jehova nĩoigĩte atĩrĩ, “Mũtikaneke ũguo.” **13** Nake Jehova agĩkaania andũ a Isiraeli na andũ a Juda na ũndũ wa anabii ake othe na andũ arĩa moonaga maũndũ, akĩmeera atĩrĩ: “Garũrũkai mũtigane na njĩra cianyu cia waganu. Rũmagiai maathani na irĩra cia watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, kũringana na watho wothe ũrĩa ndaathire maithe manyu maathĩkagĩre, na ũrĩa ndaamũreheire na tũnua twa anabii ndungata ciakwa.” **14** No matiigana kũnjigua, no momirie ngoro ciao o ta ũrĩa maithe mao meekire, arĩa mateehokire Jehova Ngai wao. **15** Nao makĩrega irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na kĩrĩkanĩro kĩrĩa aarĩkanĩire na maithe

mao, na mīkaana ĩrĩa aamaheete. Nao maarūmĩrĩire mĩhianano ĩtarĩ kĩene, nao magĩtuĩka kĩndũ gĩtarĩ bata. Meegerekanirie na ndūrĩrĩ iria ciamarigiicĩirie, o na gũtuĩka Jehova nĩamathĩte, akoiga atĩrĩ, “Mũtigeke ta ũrĩa ndūrĩrĩ icio ciĩkaga,” nao magĩka maũndũ marĩa Jehova aamagirĩtie gwĩka. **16** Nĩmatiganĩirie maathani mothe ma Jehova Ngai wao, na magĩthondekera mĩhianano ĩrĩrĩ ya gũtwekio ĩhaana ta njaũ, na magĩthondeka gĩtugĩ kĩa Ashera. Nao makĩinamĩrĩra ciũmbe ciothe cia igũrũ, na makĩhooya Baali. **17** Ningĩ makĩruta airĩtu na aanake ao marĩ magongona ma njino. Nĩmarathaga ũhoru na makaragũra, na makĩĩheana gwĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, makĩmũrakaria. **18** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrakara mũno nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli, o nginya akĩmeheria mbere yake. No mũhĩrĩga wa Juda watigirwo. **19** O nao andũ a Juda matiarūmĩrĩire maathani ma Jehova Ngai wao. Maarūmĩrĩire mĩtugo ĩrĩa yambĩrĩirio nĩ andũ a Isiraeli. **20** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrega andũ a Isiraeli othe, akĩmaherithia na akĩmaneana moko-inĩ ma thũ, o nginya akĩmaingata mehere mbere yake. **21** Na rĩrĩa aamũranirie andũ a Isiraeli na nyũmba ya Daudi-rĩ, nĩguo maatuire Jeroboamu mũrũ wa Nebati mũthamaki wao. Nake Jeroboamu akĩguucĩrĩria andũ a Isiraeli matige kũrũmĩrĩra Jehova, agĩtũma meehie rĩhĩa inene. **22** Andũ a Isiraeli makĩrũmĩrĩra mehĩa mothe ma Jeroboamu, na matiigana gũcooka gũtigana namo, **23** nginya rĩrĩa Jehova aameheririe mbere yake o ta ũrĩa aamerĩte na kanua ka ndungata ciake ciothe cia anabii. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩeherio bũrũri wao, magĩthaamĩrio Ashuri, na

no kuo marĩ. **24** Nake mũthamaki wa Ashuri akĩruta andũ Babuloni, na Kutho, na Ava, na Hamathu na Sefarivaimu, akĩmahe matũũra ma Samaria ithenya rĩa andũ a Isiraeli. Makĩĩgwatĩra Samaria, na magĩkara matũũra-inĩ makuo. **25** Hĩndĩ ĩrĩa maambĩrĩirie gũikara kuo matiahooyaga Jehova; nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmatũmĩra mĩrũũthi kuo, ĩkĩũraga andũ amwe. **26** Nake mũthamaki wa Ashuri agĩkinyĩrio ũhoru akĩrwo atĩrĩ: “Andũ arĩa wathaamirie ũkĩmatwara matũũra-inĩ ma Samaria matiũĩ ũrĩa ngai ya bũrũri ũcio yendaga. Nĩmatũmĩre mĩrũũthi ĩrĩa ĩramooraga, tondũ andũ nĩmarigĩtwo nĩ kĩĩ ngai ĩyo yendaga.” **27** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki wa Ashuri agĩathana atĩrĩ: “Reke mũthĩnjĩri-Ngai ũmwe wa arĩa maatahirwo kuuma Samaria acooke agatũũre kuo, nĩgeetha arute andũ ũrĩa ngai ya bũrũri ũcio yendaga.” **28** Nĩ ũndũ ũcio mũthĩnjĩri-Ngai ũmwe wa arĩa maatahĩtwo kuuma Samaria agĩthĩĩ gũtũũra Betheli, akĩmaruta kũhooya Jehova. **29** No rĩrĩ, o rũrĩrĩ rũgĩĩthondekera ngai ciaruo matũũra-inĩ mothe marĩa maatũũraga, magĩciiga mahooero-inĩ marĩa maathondeketwo nĩ andũ a Samaria kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru. **30** Andũ a kuuma Babuloni magĩthondeka mũhianano wetagwo Sukothu-Benothu, nao andũ a Kutho magĩthondeka Nerigali, nao andũ a Hamathu magĩthondeka Ashima; **31** nao andũ a Aavi magĩthondeka Nibihazu na Tarataka, nao andũ a Sefariri maacinaga ciana na mwaki irĩ ta magongona kũrĩ Adarameleki na Anameleku, ngai cia Sefarivaimu. **32** Nĩmahoooyaga Jehova, no ningĩ magĩthuura andũ a mĩthemba yothe yao matuĩke aruti wĩra ta athĩnjĩri-Ngai mahooero-inĩ ma

kündũ kũrĩa gũtũũgĩru. **33** Nĩmahooyaga Jehova, na no maatungatagĩra ngai ciao, kũringana na mĩtugo ya ndũrĩrĩ cia kũrĩa maarutĩtwo. **34** Nginyagia ũmũthĩ matũire marũmĩtie mĩtugo yao ya tene. Nao matihooyaga Jehova kana gwathĩkĩra irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na matũiro marĩa matũitwo, na watho na maathani marĩa Jehova aaheire njiaro cia Jakubu, ũrĩa aatuire Isiraeli. **35** Rĩrĩa Jehova aarĩkanĩire kĩrĩkanĩro na andũ a Isiraeli-rĩ, aamaathire atĩrĩ: “Mũtikanahooe ngai ingĩ, kana mũciinamĩrĩre, kana mũcitungatĩre, kana mũcirutĩre igongona. **36** No Jehova ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri na hinya mũnene na atambũrũkĩtie guoko gwake, ũcio nowe wiki mwagĩrĩrwo nĩkũhooyaga. Nĩwe mũrĩnamagĩrĩra, na nĩwe mũrĩrutagĩra magongona. **37** Hĩndĩ ciothe no nginya mũmenyagĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na matũiro marĩa matũitwo, na mawatho, o na maathani marĩa aamwandĩkĩire. Mũtikanahooe ngai ingĩ. **38** Mũtikariganĩrwo nĩ kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na inyuĩ, na mũtikanahooe ngai ingĩ. **39** No rĩrĩ, mũhooyage Jehova Ngai wanyu; tondũ nĩwe ũkaamũkũũra guoko-inĩ gwa thũ cianyu ciothe.” **40** No rĩrĩ, matiigana kũnjigua, no maathiire o na mbere na mĩtugo yao ya tene. **41** O na rĩrĩa andũ acio mahooyaga Jehova, no maatungatagĩra ngai ciao cia mĩhianano. Nginyagia ũmũthĩ ciana ciao na ciana cia ciana ciao ithiiaga na mbere gwĩka o ta ũrĩa maithe mao meekaga.

18 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ĩtatũ wa Hoshea mũrũ wa Ela mũthamaki wa Isiraeli, nĩguo Hezekia mũrũ wa Ahazu mũthamaki wa Juda aambĩrĩrie gũthamaka. **2** Aarĩ wa

mīaka mīrongo īrī na ītano rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo īrī na kenda. Nyina eetagwo Abija mwarī wa Zekaria. **3** Nake agīka maūndū marīa magīrīire maito-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Daudi eekīte. **4** Nīeheririe kūndū kūrīa gūtūūgīru, akīhehenja mahiga marīa maamūrīirwo ngai cia mīhianano, na agītemenga itugī cia Ashera. Nayo nyoka ya gīcango īrīa yathondeketwo nī Musa akīmiunanga tūcunjī, nīgūkorwo nginyagia ihinda rūu andū a Isiraeli nīmamīcinagīra ūbumba. Nayo yetagwo Nehushitani. **5** Nake Hezekia agītūūra ehokete Jehova, Ngai wa Isiraeli. Gūtīarī mūndū ūngī take harī athamaki othe a Juda, mbere yake kana arīa mookire thuutha wake. **6** Nīatūūrire arūgamīte wega harī Jehova na ndaigana gūtiga kūmūrūmīrīra; na nīatūūire arūmītie maathani ma Jehova marīa aaheire Musa. **7** Nake Jehova aarī hamwe nake; nake Hezekia akīgaacīra maūndū-inī mothe marīa ekaga. Ningī nīareganire na watho wa mūthamaki wa Ashuri, na akīrega kūmūtungata. **8** Nīatooririe Afilisti kuuma mūthiringo-inī wa arangīri nginya itūūra-inī rīrīa rīairigītwo na rūthingo rwa hinya, o nginya Gaza na matūūra makuo. **9** Mwaka-inī wa īna wa ūthamaki wa Hezekia, na nīguo warī mwaka wa mūgwanja wa Hoshea mūrū wa Ela mūthamaki wa Isiraeli, Shalimaneseru mūthamaki wa Ashuri nīathiire kūrūa na itūūra rīa Samaria na akīrīrigiicīria. **10** Na thuutha wa mīaka ītatū Ashuri magītunyana Samaria. Nī ūndū ūcio itūūra rīa Samaria rīgītahwo mwaka-inī wa ītandatū wa ūthamaki wa Hezekia, na warī mwaka wa kenda wa

ũthamaki wa Hoshea mũthamaki wa Isiraeli. **11** Nake mũthamaki wa Ashuri agĩthaamĩria andũ a Isiraeli kũu Ashuri, akĩmahe ũtũũro Hala, kũu Gozani ndwere-inĩ cia Rũũĩ rwa Haboru na matũũra-inĩ ma Amedi. **12** Ũndũ ũcio wekĩkire nĩ ũndũ nĩmagĩte gwathĩkĩra Jehova Ngai wao, no magĩthũkia kĩrĩkanĩro gĩake, na ũrĩa wothe Musa ndungata ya Jehova aamaathĩte. Matiathikĩrĩrie maathani macio kana makĩmahingia. **13** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩna wa ũthamaki wa Hezekia, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharĩkĩra matũũra mothe manene ma Juda marĩa mairigĩirwo na thingo cia hinya, na akĩmatunyana. **14** Nĩ ũndũ ũcio Hezekia mũthamaki wa Juda agĩtũmĩra mũthamaki wa Ashuri ũrĩa warĩ kũu Lakishi ndũmĩrĩri ĩno: “Nĩhĩtĩtie. Njeherera na nĩngũkũrĩha kĩrĩa gĩothe ũngĩnjĩtia.” Nake mũthamaki wa Ashuri agĩtia Hezekia mũthamaki wa Juda taranda magana matatũ cia betha, na taranda mĩrongo ĩtatũ cia thahabu kĩa hinya. **15** Nĩ ũndũ ũcio Hezekia akĩmũhe betha iria ciothe cionekire hekarũ-inĩ ya Jehova na igĩĩna-inĩ ciothe cia nyũmba ya ũthamaki. **16** Ihinda-inĩ rĩu, Hezekia mũthamaki wa Juda akĩruta thahabu ĩrĩa yagemetie mĩrango na itugĩ cia mĩrango ya hekarũ ya Jehova na akĩmĩhe mũthamaki wa Ashuri. **17** Mũthamaki wa Ashuri agĩtũma mwathi ũrĩa mũnene wa mbũtũ ciothe cia ita, na mũrũgamĩrĩri wa anene arĩa angĩ, na mwathi wa mbũtũ cia mbaara, marĩ na mbũtũ nene ya ita kuuma Lakishi mathĩĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia kũu Jerusalemu. Magĩkinya Jerusalemu na makĩrũgama mũtaro-inĩ wa Karia ka Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthĩĩ Mũgũnda-inĩ wa Mũthambia Nguo. **18** Magĩtũmanĩra

mũthamaki; nake Eliakimu mūrũ wa Hilikia mūrũgamĩrĩri wa nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũrĩa mwandĩki-marũa, na Joa mūrũ wa Asafu ũrĩa warĩ mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu, makiumagara mathiĩ kũrĩ o. **19** Nake mũnene wa mbũtũ cia ita akĩmeera atĩrĩ, “ĩrai Hezekia atĩrĩ: “Mũthamaki ũrĩa mũnene, o we mũthamaki wa Ashuri, ekuuga atĩrĩ: Ūrutĩte ũmĩrĩru ũcio ũrĩ naguo kũ? **20** Wee uugaga ũrĩ na hinya wa mbũtũ cia ita, na nĩũũĩ kũrĩa, no waragia o ciugo cia tũhũ. Nũũ ũcio wĩhokete atĩ nĩguo ũnemere? **21** Atĩrĩrĩ, wee wĩhokete andũ a Misiri acio mahaana ta kamũrangi koinĩkangu, karĩa gathecaga mũndũ guoko, gakamũguraria etiirania nako! Ūguo nĩguo Firaũni mũthamaki wa Misiri ahaana kũrĩ arĩa othe mamwĩhokaga. **22** O na ũngĩnjĩra atĩrĩ, “Ithuĩ twĩhokete Jehova Ngai witũ”, githĩ tiwe wehereirio kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na igongona iria ciarĩ kuo nĩ Hezekia, akĩra andũ a Juda na Jerusalemu atĩrĩ, “No nginya mũhooyagĩre mbere ya kĩgongona gĩkĩ kĩrĩ Jerusalemu?” **23** “Rĩu-rĩ, ũka ũkeiguithanie na mwathi wakwa, mũthamaki wa Ashuri: Nĩngũkũhe mbarathi ngiri igĩrĩ angĩkorwo ũrĩ na andũ mangĩcitwarithia! **24** Wakĩhota gũtooria o na mũnene ũrĩa mũnini mũno thĩinĩ wa anene a mwathi wakwa, o na gũtuũka wĩhokete ngaari cia ita na andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi a Misiri? **25** Na ningĩ-rĩ, njũkĩte gũtharĩkĩra na kwananga kũndũ gũkũ iterĩtwo nĩ Jehova? Jehova we mwene nĩwe wanjĩrĩre njũke hũũre bũrũri ũyũ, na ndĩwanange.” **26** Nake Eliakimu mūrũ wa Hilikia, na Shebina, na Joa makĩra mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita atĩrĩ, “Twagũthaita arĩria ndungata ciaku na rũthiomi

rwa Asuriata, tondū nītūrūū. Tiga gūtwarīria na rūthiomi rwa Kīhibirania, andū aya marī rūthingo-inī makīguaga.”

27 No mūnene ūcio wa mbūtū cia ita agīcookia atīrī, “Kaī ndatūmirwo nī mwathi wakwa kūrī mwathi wanyu na kūrī inyuī ndīmwire maūdū maya, na ti kūrī andū aya maikarīte rūthingo igūrū, o aya makaarīa kīoro kīao na manyue mathugumo mao o ene o ta ūrīa inyuī mūgeeka?”

28 Ningī mūnene wa mbūtū cia ita akīrūgama, akīanīrīra na rūthiomi rwa Kīhibirania, akiuga atīrī: “Thikīrīriai ndūmīrīri ya mūthamaki ūrīa mūnene, mūthamaki wa Ashuri! **29** Mūthamaki ekuuga ūū: Mūtigetīkīrie Hezekia amūheenie. Ndangīhota kūmūhonokia kuuma guoko-inī gwakwa. **30** Mūtigetīkīrie Hezekia amūringīrīrie kwīhoka Jehova hīndī rīria ekuuga atīrī, ‘Ti-itherū Jehova nīegūtūhonokia; itūūra rīrī rītikaneanwo guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri.’ **31** “Mūtigathikīrīrie Hezekia. Mūthamaki wa Ashuri ekuuga ūū: Rekei tūiguane, na mūūke kūrī nīi. Mweka ūguo o ūmwe wanyu nīakarīaga kuuma kūrī mūtī wake wa mūthabibū na mūkūyū, na anyuuage maaī ma gīthima gīake, **32** nginya rīrīa ngooka ndīmūtware būrūri ūrīa ūhaana ta wanyu, būrūri ūrī ngano na ndibei ya mūhīhano, būrūri ūrī irio na mīgūnda ya mīthabibū, būrūri ūrī mītī ya mītamaiyū na ūūkī. Thuurai muoyo no ti gīkuū! “Mūtigathikīrīrie Hezekia, nīgūkorwo nīaramūhītithia rīrīa ekuuga atīrī, ‘Jehova nīegūtūhonokia.’ **33** Nī kūrī ngai ya būrūri o na ūrīkū rīri yahunokia būrūri wayo kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri? **34** Ngai cia Hamathu na Aripadi irī kū? Ngai cia Sefarivaimu, na Hena na Iva irī kū? Nīihonoketie Samaria

kuuma guoko-inĩ gwakwa? **35** Nĩ ngai ĩrĩkũ harĩ ngai ciothe
cia mabũrũri macio yanahonokia bũrũri wayo kuuma kũrĩ
nĩ? Gwakĩhoteka atĩa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma
guoko-inĩ gwakwa?” **36** No andũ acio magĩkĩra ki, na matĩrĩ
ũndũ maamũcookeirie, tondũ mũthamaki nĩamathĩte,
akameera atĩrĩ, “Mũtikamũcookerie ũndũ.” **37** Hĩndĩ ĩyo
Eliakimu mũrũ wa Hilikia ũrĩa mũrori wa maũndũ ma
nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũrĩa mwandĩki-marũa,
na Joa mũrũ wa Asafu ũrĩa mwandĩki wa maũndũ ma
ihinda rĩu, magĩthĩĩ kũrĩ Hezekia, matembũrangĩte nguo
ciao, na makĩmwĩra ũrĩa mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita
oigĩte.

19 Rĩrĩa Mũthamaki Hezekia aigũire ũguo,
agĩtembũranga nguo ciake na akĩhumba nguo ya ikũnia,
agĩthĩĩ, agĩtoonya hekarũ ya Jehova thĩĩnĩ. **2** Agĩtũma
Eliakimu ũrĩa warĩ mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya
ũthamaki, na Shebina ũrĩa mwandĩki-marũa, na athĩnjĩri-
Ngai arĩa atongoria, othe mehumbĩte nguo cia makũnia,
mathĩĩ kũrĩ Isaia mũrũ wa Amozu, ũrĩa mũnabii. **3**
Makĩmwĩra atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Hezekia ekuuga: Mũthenya
wa ũmũthĩ nĩ mũthenya wa mũnyamaro, na ikũũmana, na
gĩconoko, o ta ihinda rĩa ciana rĩa gũciarwo rĩakinya na
hinya wa gũciara ũkaaga. **4** No gũkorwo Jehova Ngai
waku nĩekũigua ciugo ciothe cia mũnene wa mbũtũ cia
ita, ũrĩa mwathi wake, mũthamaki wa Ashuri, atũmĩte
oke anyũrũrie Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, na amũkũũme nĩ
ũndũ wa ũhoru ũcio Jehova Ngai waku aigũite. Nĩ ũndũ
ũcio hoera matigari marĩa matigaire muoyo.” **5** Rĩrĩa
anene a Mũthamaki Hezekia maakinyire kũrĩ Isaia-rĩ, **6**

Isaia akĩmeera atĩrĩ, “Ĩrai mwathi wanyu atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Tiga gwĩtigĩra nĩ ũndũ wa ũrĩa ũiguĩte ciugo icio atungati a mũthamaki wa Ashuri manumĩte nacio. 7 Ta thikĩrĩria! Nĩ nĩngwĩkĩra roho wa mũthemba mũna thĩinĩ wake, nĩguo rĩrĩa arĩgua ũhoru mũna-rĩ, acooke bũrũri wake, na arĩ kũu ndũme ooragwo na rũhiũ rwa njora.” 8 Rĩrĩa mũnene wa mbũtũ cia ita aiguiru atĩ mũthamaki wa Ashuri nĩomĩte Lakishi, akĩehera Jerusalemu, agĩthĩ agĩkora mũthamaki akĩrũa mbaara na Libina. 9 Na rĩrĩ, Senakeribu agĩkinyĩrwo nĩ ũhoru wa atĩ Tirihaka, ũrĩa Mũkushi mũthamaki wa Misiri, nĩoimagarĩte, oke arũe nake. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ Hezekia marĩ na ũhoru ũyũ: 10 “Ĩrai Hezekia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: Ndũgetikĩrie Ngai ũcio wĩhokete akũheenie rĩrĩa ekuuga atĩrĩ, ‘Jerusalemu ndĩngĩneanwo kũrĩ mũthamaki wa Ashuri.’ 11 Ti-itherũ nĩũiguĩte ũrĩa athamaki a Ashuri mekĩte mabũrũri-inĩ mothe, ũrĩa maamaniinire biũ. Inyuĩ mũngĩhonoka atĩa? 12 Na rĩrĩ, ngai cia ndũrĩrĩ iria cianiinirwo nĩ maithe maitũ ma tene, ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezufu, na andũ a Edeni arĩa maarĩ Telasaru-rĩ, nĩciamahonokirie? 13 Mũthamaki wa Hamathu na kana mũthamaki wa Aripadi, kana mũthamaki wa itũũra inene rĩa Sefarivaimu kana wa Hena, o na kana wa Iva-rĩ, arĩ ha?” 14 Hezekia akĩnyiita marũa kuuma kũrĩ andũ arĩa maatũmĩtwo, na akĩmathoma. Agĩcooka akĩambata hekarũ-inĩ ya Jehova, akĩmatambũrũkia mbere ya Jehova. 15 Nake Hezekia akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, o wee ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene

gatagatĩ ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igũrũ rĩa mothamaki mothe ma thĩ. Wee nĩwe wombire igũrũ na thĩ. **16** Tega matũ maku Wee Jehova, ũigue; hingũra maitho maku Wee Jehova, wone; ũigue ciugo cia Senakeribu iria atũmĩte cia kũruma Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo. **17** “Ti-itherũ Jehova, athamaki a Ashuri nĩmanangĩte biũ ndũrĩrĩ na mabũrũri macio. **18** Na nĩmaikĩtie ngai ciao mwaki-inĩ na magacithũkangia, tondũ itiarĩ ngai, no ciarĩ mĩtĩ na mahiga, ciathondeketwo na moko ma andũ. **19** Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai witũ, tũhonokie kuuma guoko-inĩ gwake, nĩgeetha mothamaki mothe ma thĩ mamenye atĩ Wee Jehova, o Wee wiki, nĩwe Ngai.” **20** Hĩndĩ ĩyo Isaia mũrũ wa Amozu agĩtũma ndũmĩrĩri kũrĩ Hezekia, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Nĩnjiguĩte mahooya maku makoniĩ Senakeribu mũthamaki wa Ashuri. **21** Ũyũ nĩguo ũhoru ũrĩa Jehova aarĩtie wa kũmũũkĩrĩra: “Mũirĩtu Gathirange, Mwarĩ wa Zayuni, nĩakũmenete na agakũnyarara. Mwarĩ wa Jerusalemu arainia mũtwe rĩrĩa wee ũroora. **22** Ũcio ũrumĩte na ũkamenereria nũũ? Ningĩ-rĩ, nũũ ũgũthũkĩre na mũgambo, na ũgakũũrĩra maitho na mwĩtĩo? Wee ũgookĩrĩra ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli! **23** Ũtũmĩte andũ aku moke marume Jehova. Na ũkoiga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa ngaari ciakwa nyingĩ cia ita-rĩ, nĩnyambatĩte ngakinya tũcũmbĩrĩ twa irĩma, o kũu igũrũ mũno Lebanoni. Nĩndemete mĩtarakwa yakuo ĩrĩa mĩraiho mũno, o na mĩthengera ĩrĩa mĩega mũno. Nĩnginyĩte mũthia wakuo kũrĩa kũraya mũno, kũrĩa kũrĩ na mĩtitũ ĩrĩa mĩega mũno. **24** Nĩnyenjete ithima mabũrũri ma kũngĩ, na

nganyua maaĩ kuo. Nĩhũithĩtie tũrũũ twa Misiri na makinya ma magũrũ makwa.” 25 “Kaĩ ũtaiguĩte? Kuuma tene nĩndamũrĩte ũndũ ũcio, matukũ-inĩ macio ma tene nĩndabangĩte ũndũ ũcio, na rĩu nĩndũhingĩtie, atĩ wee nĩtũmĩte matũũra manene marĩa mairigĩre na thingo cia hinya matũĩke hĩba cia mahiga. 26 Andũ akuo maagithĩtio hinya, magegearĩte na magaconorithio. Mahaana mĩmera ĩrĩ mũgũnda, makoorora o ta thuuna nduru, kana ta nyeki ĩmerete nyũmba igũrũ, ĩrĩa yũmaga ĩtanakũra. 27 “No nĩnjũũ kũrĩa ũkaraga, na ngamenya ũgũka na ũgĩthiĩ, o na ũrĩa ũndakaragĩra. 28 Tondũ nĩũndakarĩire, na rũng’athio rwaku nĩrũkinyĩire matũ makwa, nĩngũgwĩkĩra gĩcũhĩ gĩakwa iniũrũ, na matamu makwa ndĩmohe kanua-inĩ gaku, na nĩngatũma ũcookere njĩra o ĩyo wokĩire.’ 29 “Gĩkĩ nĩkĩo gĩgaakorwo kĩrĩ kĩmenyithia gĩaku, wee Hezekia: “Mwaka-inĩ ũyũ ũkũrĩa irio cia maitĩka, naguo mwaka wa keerĩ ũrĩe kĩrĩa gĩgaathundũka kuuma harĩ mo. No mwaka-inĩ wa gatatũrĩ, nĩũkahaanda na ũgethe, ũhaande mĩgũnda ya mĩthabibũ, na ũrĩe maciaro mayo. 30 Na o rĩngĩ matigari ma nyũmba ya Juda nĩmagaikũrũkia mĩri na thĩ, na maciare maciaro na igũrũ. 31 Nĩgũkorwo Jerusalemu nĩgũkoima matigari ma andũ, nakuo Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni kuume gĩkundi kĩa arĩa mahonokete. Kĩyo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩkĩo gĩkaahingia ũguo. 32 “Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga ũũ igũrũ rĩa mũthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene, kana arathũkie mũguĩ kuo. Ndagooka mbere ya rĩo na ngo, kana arĩrigiicĩrie na ihumbu cia tĩri, arĩũkĩrĩre. 33 Njĩra ĩrĩa

ookiire-rĩ, no yo agaacookera; ndagatoonya itũũra rĩĩĩ inene, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **34** Nĩngagitĩra itũũra rĩĩĩ inene na ndĩrĩhonokie, nĩ ũndũ wakwa, na nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa.” **35** Ũtukũ o ro ũcio mũraika wa Jehova agĩthiĩ akĩũraga andũ 185,000 kũu kambĩ ya Ashuri. Rĩrĩa andũ mookĩrĩre rũciinĩ tene, magĩkora kũu no ciimba theri! **36** Nĩ ũndũ ũcio Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharia kambĩ agĩthiĩ. Agĩcooka Nineve agĩkara kuo. **37** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe, rĩrĩa aahooyaga arĩ hekarũ-inĩ ya ngai yake Nisiroku, ariũ ake eerĩ Adarameleki na Sharezeru makĩmũũraga na rũhiũ rĩa njora, na makĩũrĩra bũrũri wa Ararati. Nake mũriũ Esari-Hadoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

20 Matukũ-inĩ macio Hezekia akĩrwara, na aarĩ hakuhiĩ gũkua. Mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu agĩthiĩ kũrĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Thondeka maũndũ ma mũciĩ waku, tondũ nĩũgũkua, ndũkũhona.” **2** Hezekia akĩhũgũra ũthiũ wake, akĩrora rũthingo-inĩ, na akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, **3** “Wee Jehova, ririkana ũrĩa ngoretwo ngĩthiĩ na mũthiire ya kwĩhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothe, na ngeeka ũrĩa kwagĩrĩire maitho-inĩ maku.” Nake Hezekia akĩrĩra mũno. **4** Isaia atanakinya nja ya gatagatĩ-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩkĩmũkinyĩra, akĩrwo atĩrĩ: **5** “Cooka, ũkeere Hezekia mũtongoria wa andũ akwa atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ũũ: Nĩnjiguĩte ihooya rĩaku, na ngoona maithori maku; nĩngũkũhonia. Mũthenya wa ĩtatũ kuuma rĩu nĩũkambata ũthiĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. **6** Nĩngũkuongerera mĩaka ikũmi na ĩtano ya gũtũũra muoyo. Na nĩngũkũhonokia hamwe na itũũra

rĩĩĩ inene kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri. Nĩngũgĩĩra itũũra rĩĩĩ inene nĩ ũndũ wakwa, na nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa.” 7 Nĩngĩ Isaiia akiuga atĩĩ, “Thondekai gĩkũmba kĩa ngũyũ.” Nao magĩĩka o ũguo, na magĩkĩĩgĩĩra ihũha-inĩ rĩũ, nake Hezekia akĩhona. 8 Hezekia nĩoorĩtie Isaiia atĩĩ, “Kĩmenyithia gĩgaakorwo kĩĩ kĩĩkũ kĩa atĩ Jehova nĩekũũhonia, na atĩ nĩngambata thĩĩ hekarũ-inĩ ya Jehova mũthenya wa gatatũ kuuma ũmũthĩ?” 9 Nake Isaiia akĩmũcookeria atĩĩ, “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia kĩĩra Jehova egũkũhe, kĩa atĩ Jehova nĩegwĩka ũndũ ũcio akwĩĩire: Ũkwenda kĩĩruru gĩthĩĩ mbere makinya ikũmi, kana gĩcooke thuutha makinya ikũmi?” 10 Nake Hezekia akiuga atĩĩ, “Kĩĩruru gũthĩĩ na mbere makinya ikũmi nĩ ũndũ mũhũthũ, nĩ kaba kĩĩruru gĩcooke na thuutha makinya ikũmi.” 11 Nake mũnabii Isaiia agĩkaĩra Jehova, nake Jehova agĩtũma kĩĩruru gĩcooke na thuutha makinya macio ikũmi marĩa gĩaikũrũkĩte ngathĩ-inĩ ya Ahazu. 12 Ihinda-inĩ rĩũ-rĩ, Merodaki-Baladani mũrũ wa Baladani mũthamaki wa Babuloni nĩatũmĩire Hezekia marũa na kĩheo, tondũ nĩaiguĩte ũhoru wa ndwari ya Hezekia. 13 Hezekia akĩamũkĩra andũ arĩa maatũmĩtwo, na akĩmoonia indo ciothe iria aigĩte makũmbĩ make, akĩmoonia betha, na thahabu, na mahuti marĩa manungi wega, na maguta marĩa mega mũno, na indo ciake cia mbaara, na indo ciothe iria ciarĩ igĩĩna-inĩ ciake. Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kana kĩarĩ ũthamaki-inĩ wake wothe Hezekia ataamoonirie. 14 Hĩndĩ ĩyo mũnabii Isaiia agĩthĩĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia akĩmũũria atĩĩ, “Andũ acio moĩga atĩa, na mekuumĩte

kū?” Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Moimĩte bũrũri wa kũraya, megũkĩte kuuma bũrũri wa Babuloni.” **15** Nake mũnabii akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ monire nyũmba-inĩ yaku ya ũthamaki?” Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Monire indo ciothe nyũmba-inĩ yakwa ya ũthamaki. Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩrĩ igĩĩna-inĩ ciakwa itanamonia.” **16** Nake Isaia akĩĩra Hezekia atĩrĩ, “Ta igua kiugo kĩa Jehova: **17** Titherũ ihinda nĩrĩgakinya, rĩrĩa indo ciothe iria irĩ thĩinĩ wa nyũmba yaku ya ũthamaki, na indo iria ciothe maithe maku matũire maigĩte nginya ũmũthĩ, ĩgaakuuo itwarwo Babuloni. Gũtirĩ o na kĩmwe gĩgaatigara, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Na andũ amwe a rũciaro rwaku, o arĩa moimĩte mũthiimo-inĩ na thakame-inĩ yaku, o arĩa wee ũgũciara, nĩmagathaamio, na nĩmakaahakũrwo nĩguo matungatage nyũmba-inĩ ya mũthamaki wa Babuloni.” **19** Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova kĩrĩa waria nĩ kĩega,” Tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Githĩ gũtigũkorwo na thayũ na ũgitĩri matukũ-inĩ mothe ma muoyo wakwa?” **20** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Hezekia, na marĩa mothe eekire, na ũrĩa aathondekire Karia, o na mũtaro wa kũrehe maaĩ itũũra-inĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **21** Nake Hezekia akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũriũ Manase agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

21 Na rĩrĩ, Manase aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩathana arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtano na ĩtano. Nyina eetagwo Hefiziba. **2** Agĩĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, akĩrũmĩrĩra mĩtugo ĩrĩ magigi ya ndũrĩrĩ iria Jehova aaingatĩte ciehere

mbere ya Isiraeli. **3** Nĩakire rĩngĩ kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, o kũrĩa ithe Hezekia aanangĩte; ningĩ agĩaka igongona cia Baali na agĩaka itugĩ cia Ashera, o ta ũrĩa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli eekĩte. Nĩainamĩrĩire mbũtũ cia igũrũ ciothe na agĩcihooya. **4** Agĩaka magongona thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, o ĩrĩa Jehova oigĩte ũhoro wayo atĩrĩ, “Thĩinĩ wa Jerusalemu nĩkuo ngaatũũria rĩitwa rĩakwa.” **5** Thĩinĩ wa nja cieriĩ cia hekarũ ya Jehova, agĩaka igongona cia mbũtũ ciothe cia igũrũ. **6** Nake akĩruta mũriũ wake arĩ igongona rĩa njino, na nĩaragũraga na agatuĩria nyoni, na akarogana, na agathiiaga kũrĩ andũ arĩa marĩ maroho ma kũragũra. Agĩaka maũndũ maingĩ mooru maitho-inĩ ma Jehova, nginya akĩmũrakaria. **7** Nĩooire mũhianano mũicũhie ũrĩa aathondekete wa gĩtugĩ kĩa Ashera, akĩũiga hekarũ thĩinĩ, o nyũmba ĩyo Jehova eerĩte Daudi na mũriũ Solomoni ũhoro wayo atĩrĩ, “Nĩngatũũria rĩitwa rĩakwa nginya tene thĩinĩ wa hekarũ ĩno na thĩinĩ wa Jerusalemu, kũrĩa thuurĩte kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli. **8** Ndirĩ hĩndĩ ĩngĩ ngaatũma magũrũ ma andũ a Isiraeli morũũre, moime bũrũri ũrĩa ndaaheire maithe mao ma tene, mamenyagĩrĩre mekage maũndũ marĩa mothe ndĩmathĩte, na marũmie Watho ũrĩa maaheirwo nĩ Musa ndungata yakwa.” **9** No andũ acio matiigana kũigua. Manase akĩmahĩtithia, nĩ ũndũ wa ũguo magĩka maũndũ mooru gũkĩra ndũrĩrĩ iria Jehova aaniĩire mbere ya andũ a Isiraeli. **10** Jehova oigire na tũnua twa ndungata ciake cia anabii atĩrĩ: **11** “Manase mũthamaki wa Juda nĩekĩte mehia marĩ magigi. Ageeka maũndũ mooru gũkĩra Aamori arĩa maarĩ mbere yake, na agatongoria

andũ a Juda kwĩhia nĩ ũndũ wa kũhooya mĩhianano yake. **12** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: Nĩngũrehere Jerusalemu na Juda mwanangĩko ũrĩa ũgaatũma andũ arĩa makaigua ũhoro ũcio mararakwo nĩ matũ mao. **13** Nĩngatambũrũkĩria Jerusalemu rũrigi rwa gũthima rũrĩa rwahũthĩrirwo rwa gũũkĩrĩa Samaria na kabirũ karĩa kahũthĩrirwo gũũkĩrĩa nyũmba ya Ahabu. Nĩngaherithia na niine andũ a Jerusalemu o ta ũrĩa mũndũ ahuuraga thaani, akamĩkurumania. **14** Nĩngatiganĩria matigari ma igai rĩakwa, na ndĩmaneane kũrĩ thũ ciao. Magaatahwo na matunywo indo ciao nĩ thũ ciao ciothe, **15** tondũ nĩmekĩte maũndũ mooru maitho-inĩ makwa, makaandakaria, kuuma mũthenya ũrĩa maithe mao moimire Misiri nginyagia ũmũthĩ.” **16** Ningĩ Manase nĩaitire thakame nyingĩ mũno ya andũ matehĩtie, ikĩiyũra Jerusalemu kuuma gĩturi kĩmwe nginya kĩrĩa kĩngĩ, tũtegũtara mehia marĩa aatũmĩte andũ a Juda meehie, nĩ ũndũ wa ũguo magĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. **17** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Manase, na marĩa mothe eekire, hamwe na mehia marĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkitwo mabuku-inĩ ma mahinda ma athamaki a Juda? **18** Manase akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo mũgũnda-inĩ wake wa ũthamaki, nĩguo mũgũnda wa Uza. Nake mũriũ Amoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **19** Amoni aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka Jerusalemu mĩaka ĩrĩ. Nyina eetagwo Meshulemethu mwarĩ wa Haruzu; oimĩte Jotiba. **20** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta

ūrĩa ithe Manase eekĩte. **21** Nĩathiire na mĩthiĩre yothe ya ithe; akĩhooya mĩhianano ĩrĩa ithe aahooyaga, na akĩmĩnamĩrĩra. **22** Agĩtigana na Jehova, Ngai wa maithe make, na ndaigana kũrũmĩrĩra Jehova. **23** Anene a Amoni makĩmũciĩrĩra ndundu, na makĩũragĩra mũthamaki kũu nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. **24** Nao andũ a bũrũri makĩũraga arĩa othe maathugundĩte gũũkĩrĩra Mũthamaki Amoni na magĩtua mũriũ Josia mũthamaki ithenya rĩake. **25** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Amoni, na ũrĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **26** Nake agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ yake mũgũnda-inĩ wa Uza. Nake mũriũ Josia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

22 Na rĩrĩ, Josia aarĩ wa mĩaka ĩnana rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ũmwe. Nyina eetagwo Jedida mwarĩ wa Adaia; oimĩte Bozikathu. **2** Nake agĩĩka ũrĩa kwagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova, na agĩthiĩ na mĩthiĩre yothe ya ithe Daudi atekwĩhũgũra mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. **3** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩnana wa wathani wake, Mũthamaki Josia agĩtũma Shafani mũrũ wa Azalia mũrũ wa Meshulamu, ũrĩa warĩ mwandĩki-marũa, athiĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. Akĩmwĩra atĩrĩ: **4** “Ambata, ũthiĩ kũrĩ Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na ũmwĩre ahaarĩrie mbeeca iria irehetwo hekarũ-inĩ ya Jehova, iria arangĩri a mĩrango monganĩtie kuuma kũrĩ andũ. **5** Nao maciĩhokere andũ arĩa mathuurĩtwo a kũrũgamĩrĩra wĩra wa hekarũ. Andũ acio ũtigĩrĩre nĩ marĩha aruti a wĩra arĩa macookagĩrĩria hekarũ ya Jehova, **6** nao nĩ atharamara, na andũ a

gwaka, na aaki a mahiga. Na ningĩ ūtigĩrĩre nĩmagũra mbaũ na mahiga maicũhie ma gũcookereria hekarũ. 7 No rĩrĩ, to nginya maheane mathabu ma mbeeca iria meehokeirwo, tondũ mararuta wĩra ūcio na kwĩhokeka.”

8 Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ūrĩa mũnene akĩra Shafani ūcio mwandĩki marũa atĩrĩ, “Nĩnyonete Ibuku rĩa Watho thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova.” Akĩrĩnengera Shafani nake akĩrĩthoma. **9** Nake Shafani ūcio mwandĩki-marũa agĩthĩ kũrĩ mũthamaki na akĩmũhe ūhoru ūcio, akĩmwĩra atĩrĩ: “Anene aku nĩmarĩhĩte mbeeca iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nĩmacĩhokeire kũrĩ aruti a wĩra na arũgamĩrĩri a hekarũ.” **10** Ningĩ Shafani ūcio mwandĩki-marũa akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Hilikia ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩanengera ibuku.” Nake Shafani akĩrĩthomera mũthamaki. **11** Rĩrĩa mũthamaki aaiguire ciugo cia Ibuku rĩu rĩa Watho-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. **12** Akĩruta mawatho maya kũrĩ Hilikia ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Ahikamu mũrũ wa Shafani, na Akiboru mũrũ wa Mikaia, na kũrĩ Shafani ūcio mwandĩki-marũa, na kũrĩ Asaia ūrĩa mũrori wa maũndũ ma mũthamaki, akĩmeera atĩrĩ: **13** “Thĩĩ mũkanduĩrĩrie ūhoru kũrĩ Jehova, na mũtuĩrĩrie andũ, o na Juda yothe, ūrĩa kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩ rĩonekete. Marakara ma Jehova nĩ maingĩ, marĩa maraakana nĩ ūndũ witũ, tondũ maithe maitũ matiaathĩkĩire ūhoru wa ibuku rĩrĩ; na matiekire kũringana na ūhoru ūrĩa wothe wandĩkitwo thĩinĩ warĩo ūrĩa ūtũkonĩ.” **14** Hilikia ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Ahikamu, na Akiboru, na Shafani, na Asaia magĩthĩ kwaria na Hulida ūrĩa mũnabii mũndũ-wa-nja ūrĩa warĩ mũtumia wa Shalumu mũrũ wa Tikiva, mũrũ wa

Harihasi ūrīa warī mūmenyereri wa nguo cia mūthamaki, Hulida aatūūruga Jerusalemu, rūgongo rwa keerī. **15** Nake akīmeera atīrī, “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Īrai mūdū ūrīa ūmūtūmīte kūrī nī atīrī, **16** ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Nīngūrehithia mwanangīko kūdū gūkū na kūrī andū akuo kūrīngana na maūdū marīa mothe mandīkītītwo ibuku-inī rīrīa mūthamaki wa Juda athomete. **17** Tondū nīmandirikīte, na magacinīra ngai ingī ūbumba, na makaandakaria nī ūndū wa mīhianano yothe īrīa mathondekete na moko mao, marakara makwa nīmakaniire kūdū gūkū, na matingīhoreka.’ **18** Īrai mūthamaki wa Juda, ūrīa ūmūtūmīte mūūke mūtuīrie ūhorō kūrī Jehova atīrī, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī ūhorō wīgī ciugo iria ūiguīte: **19** Tondū ngoro yaku nīyaherire na ūkīnyihīria Jehova rīrīa waiguire ūhorō ūrīa njarītie wa gūkīrīra kūdū gūkū o na andū akuo, atī nīmakanyitwo nī kīrumi na mwanangīko, na tondū nīwatembūrāngire nguo ciaku na ūkīrīra ūrī mbere yakwa-rī, nīngūiguīte, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **20** Nī ūndū ūcio nīngagūcookanīrīria hamwe na maithe maku, na nīgathikwo na thayū. Maitho maku matikoona mwanangīko ūrīa ngaarehe kūdū gūkū.’” Nī ūndū ūcio magīcookeria mūthamaki ūhorō ūcio.

23 Hīndī īyo mūthamaki agītūmanīra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu moongane hamwe. **2** Nake akīambata agīthī hekarū-inī ya Jehova arī hamwe na andū a Juda, na andū a Jerusalemu, na athīnjīri-Ngai, na anabii, andū othe kuuma ūrīa mūnini mūno nginya ūrīa mūnene mūno. Mūthamaki agīthoma ciugo ciothe cia Ibuku rīa Kīrīkanīro,

rĩrĩa rĩonekete thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova makĩiguaga. **3** Nake mũthamaki akĩrũgama hau gĩtugĩ-inĩ, akĩerũhia kĩrĩkanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩrĩra Jehova, na arũmie maathani make, na mawatho make, o na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na ngoro yake yothe, na muoyo wake wothe, nĩguo ahingie ciugo cia kĩrĩkanĩro iria ciaandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩu. Hĩndĩ ĩyo andũ othe makĩĩranĩra atĩ nĩmarĩhingagia kĩrĩkanĩro kũu. **4** Nake mũthamaki agĩatha Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na athĩnjĩri-Ngai arĩa maarĩ anini ake, na aikaria a mĩrango, mathengie kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova indo ciothe iria ciathondekeirwo Baali na Ashera, na mbũtũ yothe ya igũrũ, agĩcicinĩra nja ya Jerusalemu mĩgũnda-inĩ ya Gĩtuamba gĩa Kidironi, na agĩtwara mũhu wacio Betheli. **5** Nake akĩeheria athĩnjĩri-ngai cia mĩhianano arĩa maamũrĩtwo nĩ athamaki a Juda macinagĩre ũbumba kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru thĩinĩ wa matũũra ma Juda na matũũra marĩa maarigiicĩirie Jerusalemu, arĩa maacinagĩra Baali ũbumba, na riũa, na mweri, na njata iria nene, o na mbũtũ ciothe cia igũrũ. **6** Nake akĩruta gĩtugĩ kĩa Ashera kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩgĩtwara Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi nja ya Jerusalemu, na agĩgĩcinĩra kuo. Agĩgĩthĩa, gĩgĩtuĩka ta rũkũngũ, akĩhurunjĩra rũkũngũ rũu rwakĩo mbĩrĩra-inĩ cia andũ arĩa mataarĩ na igweta. **7** Ningĩ agĩcooka akĩmomora nyũmba cia ihooero cia maraya ma arũme, iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nokuo atumia maatumagĩra macuka ma Ashera. **8** Josia akĩrehe athĩnjĩri-Ngai othe kuuma matũũra-inĩ mothe ma Juda, na agĩtharia kũndũ

kūrĩa gütũũgĩru, kuuma Geba nginya Birishiba kūrĩa athĩnjĩri-ngai maacinagĩra ũbumba, akĩmomora igongona iria ciarĩ ihingo-inĩ, o na itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Joshua, mūnene wa itũūra rĩrĩa inene, kĩrĩa kiarĩ mwena wa ũmotho wa kĩhingo gĩa itũūra rĩu inene. **9** O na gwatuĩka athĩnjĩri-ngai a kũndũ kūrĩa gütũũgĩru matiatungataga kĩgongona-inĩ kĩa Jehova kũu Jerusalemu-rĩ, nĩmarĩaga mĩgate ĩtarĩ mĩmbie hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ. **10** Nĩathũkirie Tofeti ĩrĩa yarĩ Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ mũndũ ũngĩarutire mũriũ kana mwarĩ arĩ igongona rĩa njino kũrĩ Moleku. **11** Akĩeheria mbarathi iria athamaki a Juda maamũrĩre riũa kuuma itoonyero-inĩ rĩa hekarũ ya Jehova. Nacio ciarĩ nja hakuhĩ na kanyũmba ka mūnene wetagwo Nathani-Meleku. Josia agĩcooka agĩcina ngaari cia ita iria ciamũrĩrwo riũa. **12** Ningĩ akĩmomora igongona iria ciakĩtwo nĩ athamaki a Juda nyũmba igũrũ hakuhĩ na kanyũmba ka igũrũ ka Ahazu, na igongona iria ciakĩtwo nĩ Manase kũu nja cierĩ cia hekarũ ya Jehova. Agĩcieheria kuuma hau, agĩcihehenja tũcunjĩ, na agĩte rũkũngũ rũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi. **13** Mũthamaki agĩcooka agĩthũkia kũndũ kūrĩa gütũũgĩru kūrĩa kwarĩ mwena wa irathĩro wa Jerusalemu, mwena wa gũthini wa Kĩrĩma gĩa Kũniinanĩrwo, kūrĩa Solomoni mũthamaki wa Isiraeli aakĩire Ashithorethu ngai ya mũndũ-wa-nja ĩrĩ thaahu ya Asidoni, na kūrĩa aakĩire Kemoshu ngai ĩrĩ thaahu ya Moabi, o na kwa Moleku ngai ĩrĩ magigi ya andũ a Amoni. **14** Josia akĩhehenja mahiga marĩa maamũre, na akĩmomora mĩhianano ya itugĩ cia Ashera, na agĩkũhumbĩra na

mahĩndĩ ma andũ. **15** O nakĩo kĩgongona kĩrĩa kĩarĩ Betheli, handũ harĩa hatũũgĩru haathondeketwo nĩ Jeroboamu mũrũ wa Nebati, ũrĩa watũmire Isiraeli meehie, kĩgongona kũu na handũ hau hatũũgĩru, agĩcimomora. Agĩcina handũ hau hatũũgĩru, akĩhathĩa nginya hagĩtuĩka mũtu, na agĩcina gĩtugĩ kĩa Ashera o nakĩo. **16** Ningĩ Josia akĩroranga kũu, na rĩrĩa onire mbĩrĩra iria ciarĩ mwena-inĩ wa kĩrĩma, agĩthikũrithia mahĩndĩ kuuma mbĩrĩra-inĩ, akĩmacinĩra kĩgongona-inĩ nĩguo agĩthaahie, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio nĩ mũndũ wa Ngai ũrĩa warathĩte maũndũ macio matanekĩka. **17** Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Mbĩrĩra ĩrĩa ndĩrona nĩ ya ũ?” Nao andũ a itũũra rĩu inene makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ mbĩrĩra ya mũndũ wa Ngai ũrĩa woimĩte Juda, na akĩaria maũndũ ma gũũkĩrĩra kĩgongona kĩa Betheli, o maũndũ marĩa warĩkia gwĩka ihiga rĩu.” **18** Nake akiuga atĩrĩ, “Tiganai nayo. Mũtigitĩkĩrie mũndũ o naũ aringithie mahĩndĩ make.” Nĩ ũndũ ũcio matiahutirie mahĩndĩ make o na ma mũnabii ũrĩa woimĩte Samaria. **19** O ta ũrĩa Josia eekĩte Betheli, Josia nĩheririe na agĩthaahia mahoero ma kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru marĩa maakĩtwo nĩ athamaki a Isiraeli matũũra-inĩ ma Samaria marĩa marakarĩtie Jehova. **20** Josia akĩũragĩra athĩnjĩri-ngai othe a kũndũ kũu gũtũũgĩru igũrũ rĩa igongona icio, na agĩcinĩra mahĩndĩ ma andũ igũrũ rĩacio. Agĩcooka agĩthiĩ Jerusalemu. **21** Mũthamaki akĩruta watho ũyũ kũrĩ andũ othe, akĩmeera atĩrĩ, “Kũngũirai Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo lbuku-inĩ rĩrĩ rĩa Kĩrĩkanĩro.” **22** Na gũtiarĩ na Bathaka ĩngĩ yakũngũĩrwo ta ĩyo kuuma hĩndĩ ya

atiirĩrĩrĩ bũrũri arĩa matongoragia Isiraeli kana matukũ-inĩ mothe ma athamaki a Isiraeli na athamaki a Juda.

23 Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩnana wa Mũthamaki Josia, Bathaka ĩyo ya Jehova nĩyakũngũĩrwo kũu Jerusalemu.

24 Ningĩ Josia nĩheririe aragũri, na andũ arĩa maarĩ na maroho ma kũragũra, na ngai cia kũhooya nacio mĩciĩ-inĩ, na ngai cia mĩhianano, na indo iria ingĩ ciothe irĩ magigi cionekire kũu Juda na Jerusalemu. Eekire ũguo ahingie watho ũrĩa waandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩa Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai onire hekarũ-inĩ ya Jehova.

25 Mbere na thuutha wa Josia gũtiarĩ mũthamaki ũngĩ take, wacookereire Jehova ta ũrĩa eekire: na ngoro yake yothe na muoyo wake wothe, na hinya wake wothe, kũringana na watho wothe wa Musa. **26** No rĩrĩ, Jehova ndaigana kũgarũrũka atige marakara make mahiũ, marĩa maakanaga ma gũũkĩrĩa Juda, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe Manase eekĩte ma kũmũrakaria. **27** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngweheria Juda o nayo mbere yakwa, o ta ũrĩa ndeheririe Isiraeli, na nĩngarega Jerusalemu, itũũra inene rĩrĩa ndeethurĩre, na ndege hekarũ ĩno, ĩrĩa ndoigire ũhoru wayo atĩrĩ, ‘Kũu nĩkuo Rĩĩtwa rĩakwa rĩgaatũũra.’” **28** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Josia, na marĩa eekire, githĩ matandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **29** Hĩndĩ ĩrĩa Josia aarĩ mũthamaki-rĩ, nĩguo Firaũni-Neko mũthamaki wa Misiri aambatire Rũũĩ-inĩ rwa Farati agateithie mũthamaki wa Ashuri. Nake Mũthamaki Josia agĩthĩ kũmũtũnga mbaara-inĩ, no rĩrĩ, Neko akĩrĩa nake, akĩmũũragĩra kũu Megido. **30** Nacio ndungata cia Josia

igĩkuua mwĩrĩ wake na ngaari ya ita kuuma Megido, ikĩũrehe Jerusalemu, na ikĩmũthika mbĩrĩra-inĩ yake. Nao andũ a bũrũri makĩoya Jehoahazu mũrũ wa Josia, makĩmũitĩrĩria maguta, makĩmũtua mũthamaki ithenya rĩa ithe. **31** Jehoahazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka Jerusalemu mĩeri ĩtatũ. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia, na oimĩte Libina. **32** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa maithe make meekĩte. **33** Firaũni Neko nĩamuohire na mĩnyororo kũu Ribila, bũrũri wa Hamathu, nĩguo ndakae gwathana Jerusalemu, na akĩhatĩrĩria andũ a Juda marute igooti rĩa taranda igana rĩmwe cia betha, na taranda ĩmwe ya thahabu. **34** Firaũni Neko agĩtua Eliakimu mũriũ wa Josia mũthamaki ithenya rĩa ithe Josia, na akĩgarũra rĩitwa rĩa Eliakimu akĩmũtua Jehoiakimu, no agĩkuua Jehoahazu akĩmũtwara Misiri, na kũu nĩkuo aakuĩrĩire. **35** Jehoiakimu akĩrĩha Firaũni Neko betha na thahabu iria eetĩtie. Nĩgeetha ahote gwĩka ũguo, agĩtia andũ a bũrũri igooti na hinya, agĩkĩũngania betha na thahabu kuuma kũrĩ andũ a bũrũri kũringana na ũhoti wao. **36** Jehoiakimu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina etagwo Zebida mwarĩ wa Pedaia; nake oimĩte Ruma. **37** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova o ta ũrĩa maithe make meekĩte.

24 Hĩndĩ ya ũthamaki wa Jehoiakimu-rĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni agĩtharĩkĩra bũrũri, na Jehoiakimu agĩtuĩka ndungata yake mĩaka ĩtatũ. No

Jehoiakimu akīgarūrūka, akīremera Nebukadinezaru. **2** Jehova agītūma mbūtū cia gūtahana cia kuuma Babuloni, na Suriata, na Moabi, na Amoni ikahūūrane nake. Agīcitūma ikaanange Juda, kūringana na ūrīa kiugo kīa Jehova gīatariī, kīrīa kīarītio nī ndungata ciake cia anabii. **3** Ti-itherū maūdū macio meekīkire Juda kūringana na watho wa Jehova, nīguo ameherie moime mbere yake tondū wa mehia ma Manase na ūrīa wothe eekīte, **4** o hamwe na gūita thakame ya andū matehītie. Nīgūkorwo nīaiyūrītie Jerusalemu na thakame ya andū matehītie, nake Jehova ndaigana kūmarekera. **5** Ha ūhoru wa maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Jehoiakimu, na marīa mothe eekire, githī matiandīkītuo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **6** Jehoiakimu akīhurūka na maithe make. Nake mūriū Jehoiakini agītūka mūthamaki ithenya rīake. **7** Mūthamaki wa Misiri ndaigana kuuma būrūri wake rīngī, tondū mūthamaki wa Babuloni nīatunyanīte būrūri wothe ūrīa warī wa mūthamaki wa Misiri kuuma Karūū ka Misiri nginya Rūū rwa Farati. **8** Jehoiakini aarī wa mīaka ikūmi na īnana rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka Jerusalemu mīeri ītatū. Nyina eetagwo Nehushita mwarī wa Elinathani, kuuma Jerusalemu. **9** Nake agīka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe eekīte. **10** Hīndī īyo anene a Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni magīūka nginya Jerusalemu, makīrigiicīria itūūra rīu, **11** nake Nebukadinezaru we mwene agīūka nginya itūūra-inī rīu inene, hīndī īyo anene ake maarīrigiicīrie. **12** Nake Jehoiakini mūthamaki wa Juda, na nyina, na ndungata

ciake, na andũ arĩa maarĩ igweta, na anene ake othe makĩĩneana kũrĩ Nebukadinezaru. Mwaka-inĩ wa ĩnana wa wathani wa Babuloni nĩguo aanyitire Jehoiakini. **13** Nebukadinezaru nĩarutire mĩthiithũ yothe kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova na nyũmba-inĩ ya ũthamaki, agĩkuua indo ciothe cia thahabu iria Solomoni mũthamaki wa Isiraeli aathondekeire hekarũ ya Jehova, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. **14** Agĩkuua andũ othe a Jerusalemu akĩmatwara ithaamĩrio: anene othe, na arũi a mbaara, na mabundi mothe, o na aturi; othe maarĩ andũ 10,000. No andũ arĩa maarĩ athĩĩni mũno a bũrũri ũcio no-o maatigirwo. **15** Nebukadinezaru agĩtwara Jehoiakini arĩ mũgwate nginya Babuloni. Ningĩ agĩcooka agĩkuua nyina wa mũthamaki kuuma Jerusalemu nginya Babuloni, na atumia ake, na anene ake, o na atongoria ake a bũrũri. **16** Ningĩ mũthamaki wa Babuloni agĩthaamĩria mbũtũ yothe ya ita nginya Babuloni; ita rĩothe rĩa andũ 7,000 arĩa arũi, na me hinya na mangĩhota kũrũa, na mabundi na aturi 1,000. **17** Agĩcooka agĩtua Matania, mama-we wa Jehoiakini, mũthamaki ithenya rĩaake, na akĩgarũra rĩitwa rĩaake, akĩmũtua Zedekia. **18** Zedekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ũmwe rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia, na oimĩte Libina. **19** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa Jehoiakimu eekĩte. **20** Maũndũ macio mothe meekirwo Jerusalemu na Juda nĩ tondũ wa marakara ma Jehova, na mũthia-inĩ akĩmaingata mehere mbere yake. Nake Zedekia akĩremera mũthamaki wa Babuloni.

25 Nĩ ũndũ ũcio, mwaka-inĩ wa kenda wa ũthamaki wa Zedekia, mũthenya wa ikūmi, wa mweri wa ikūmi, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni agĩthiĩ kũhũũrana na Jerusalemu arĩ na ita rĩake rĩothe. Nake akĩamba hema nja ya itũũra rĩu inene, na agĩaka indo cia kũmũteithia gũtharĩkĩra itũũra mĩena yothe yariĩ. **2** Narĩo itũũra rĩkĩrigiicĩrio nginya mwaka wa ikūmi na ũmwe wa Mũthamaki Zedekia. **3** Na rĩrĩ, mũthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng'aragu ikĩneneha itũũra-inĩ, o nginya gũkĩaga irio cia kũrĩĩo nĩ andũ. **4** Hĩndĩ ĩyo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rũkĩmomorwo, nayo mbũtũ yothe ya ita ikĩũra ũtukũ ĩgereire kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩarĩ gatagatĩ ga thingo cieri hakuhĩ na mũgũnda wa mũthamaki, o na gũtuĩka andũ a Babuloni nĩmarigiicĩirie itũũra rĩu inene. Nayo ikĩũra ĩrorete Araba, **5** no mbũtũ ya ita ya Babuloni ĩgĩteng'eria mũthamaki, ikĩmũkinyĩra werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe nĩciamũranĩtio nake na ikahurunjũka. **6** Nayo mbũtũ ya ita ikĩnyĩita mũthamaki ũcio, na agĩtwarwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila kũrĩa aatuĩrĩrwo ciira. **7** Makĩũraga ariũ a Zedekia o hau mbere yake, magĩcooka makĩmũkũũra maithe, makĩmuoha na bĩngũ cia gĩcango, na makĩmũtwara Babuloni. **8** Mũthenya wa mũgwanja wa mweri wa ĩtano mwaka-inĩ wa ikūmi na kenda wa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, Nebuzaradani mũnene wa arangĩri a mũthamaki, ndungata nene ya mũthamaki wa Babuloni, agĩũka Jerusalemu. **9** Agĩcina hekarũ ya Jehova, na nyũmba ya ũthamaki, o na nyũmba ciothe cia Jerusalemu. Agĩcina nyũmba yothe yariĩ ya bata.

10 Nayo mbütü yothe ya ita ya Babuloni, ìtongoretio nĩ münene wa arangĩri a mũthamaki ikĩmomora thingo iria ciathiürürükĩirie Jerusalemu. **11** Nebuzaradani münene wa arangĩri nĩathaamirie andũ arĩa othe maatigaire kũu itũũra-inĩ inene, hamwe na kĩrĩndĩ kũu kĩngĩ, na arĩa othe maathiite kũrĩ mũthamaki wa Babuloni. **12** No münene ũcio wa ita agĩtigia andũ amwe a arĩa athĩĩni mũno a bũrũri ũcio, nĩguo marutage wĩra mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ na mĩgũnda-inĩ ĩrĩa ĩngĩ. **13** Andũ a Babuloni nĩmoinangire itugĩ cia gĩcango, na metha cia kũigĩrĩra indo, na Karia ga gĩcango, iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na magĩkuua icango icio magĩcitwara Babuloni. **14** Ningĩ magĩkuua nyũngũ, na icakũri, na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na mbakũri, na indo ciothe cia icango iria ciahũthagĩrwo wĩra-inĩ wa hekarũ, magĩthiĩ nacio. **15** Münene ũcio wa thigari cia mũthamaki nĩakuuire ngĩo cia mwaki na mbakũri cia kũminjaminjĩria, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu therie kana betha. **16** Nakĩo gĩcango kuuma itugĩ iria igĩrĩ, na gĩa Karia, na kĩa makaari marĩa Solomoni aakĩte marĩ ma hekarũ ya Jehova, gĩtingĩathimĩkire nĩ kũingĩha. **17** Gĩtugĩ o kĩmwe kĩarĩ kĩa ũraihi wa buti mĩrongo ĩĩrĩ na mũgwanja. Nakĩo kĩongo gĩakĩo kĩrĩa kĩarĩ igũrũ rĩa gĩtugĩ kĩmwe gĩacio kĩarĩ kĩa buti inya na nuthu kũraiha na igũrũ, na kĩagemetio na gĩgathiürürükĩrio na mũkwa na makomamanga ma gĩcango. Gĩtugĩ kũu kĩngĩ na mũkwa wakĩo nĩkĩahaanaine na kũu kĩngĩ. **18** Münene ũcio wa arangĩri nĩanyiitire Seraia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa münene, na Zefania ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai wa keerĩ, na arangĩri arĩa atatũ maarangagĩra

mīrango. **19** Harī arīa angī maatigaire kūu itūūra-inī inene, akīnyiita mūnene ūrīa warūgamīrīire andū a mbaara, na andū atano arīa mataaraga mūthamaki. Ningī agīkuua mwandīki-marūa ūrīa mūnene na nowe warī mūrōri mūnene wa wandīkithia wa andū a būrūri ūcio, na andū ake mīrongo itandatū arīa maakorirwo itūūra-inī rīu inene. **20** Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri akīmakuua othe, akīmatwara kūrī mūthamaki wa Babuloni kūu Ribila. **21** Nake mūthamaki wa Babuloni akīmooragithīria kūu Ribila, būrūri wa Hamathu. Nī ūndū ūcio andū a Juda magītwarwo ithaamīrio, kūrāya na būrūri wao. **22** Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agīthuura Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani akīmūtua mūrōri wa andū arīa maatigirwo Juda. **23** Rīrīa anene a mbūtū cia ita othe na andū ao maiguire atī mūthamaki wa Babuloni nīathuurīte Gedalia atuīke barūthi, magīthī kūrī Gedalia kūu Mizipa, nao nīo, Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johanani mūrū wa Karea, na Seraia mūrū wa Tanihumethu ūrīa Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, na andū ao. **24** Gedalia akīhīta mwīhīta wa kūmoomīrīria hamwe na andū ao, akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra anene a Babuloni. Ikarai būrūri-inī na mūtungatagīre mūthamaki wa Babuloni, na nīmūgūikara wega.” **25** No rīrī, mweri-inī wa mūgwanja, Ishumaeli mūrū wa Nethania, mūrū wa Elishama ūrīa warī wa thakame ya ūthamaki, agīūka na andū ikūmi, akīūrāga Gedalia o hamwe na andū a Juda, na andū a Babuloni arīa maarī nake kūu Mizipa. **26** Nī ūndū wa ūguo andū othe kuuma ūrīa mūnini mūno nginya ūrīa

mūnene mūno, hamwe na atongoria a mbūtū cia ita, makīūrīra Misiri nī ūndū wa gwītīgīra andū a Babuloni. **27** Mwaka-inī wa mīrongo itatū na mūgwanja kuuma rīrīa Jehoiakini mūthamaki wa Juda aatwarirwo būrūri ūngī, mwaka-inī o ūrīa Evili-Merodaki aatuīkire mūthamaki wa Babuloni, nī ohorithirie Jehoiakini kuuma njeera, mūthenya wa mīrongo īrī na mūgwanja mweri-inī wa ikūmi na īrī. **28** Akīmwarīria na ūhooreri na akīmūhe gītī gīa kūmūtīīthia gūkīra athamaki acio angī maarī nao kūu Babuloni. **29** Nī ūndū ūcio Jehoiakini akīruta nguo ciake cia njeera, na agītūūra arīagīra metha-inī ya mūthamaki matukū mothe marīa aatūūrire muoyo. **30** Mūthamaki ūcio nīaheaga Jehoiakini indo cia kūmūteithia cia o mūthenya, matukū mothe marīa aatūūrire muoyo.

1 Maũndũ

1 Njiaro cia Adamu ciarĩ Sethi, na Enoshu, **2** na Kenani, na Mahalaleli, na Jaredi, **3** na Enoku, na Methusela, na Lameku, na Nuhu. **4** Ariũ a Nuhu maarĩ: Shemu, na Hamu, na Jafethu. **5** Ariũ a Jafethu maarĩ: Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **6** Ariũ a Gomeri maarĩ: Ashikenazu, na Difatha, na Togarima. **7** Ariũ a Javani maarĩ: Elisha, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. **8** Ariũ a Hamu maarĩ: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani. **9** Ariũ a Kushi maarĩ: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Ariũ a Raama maarĩ: Sheba, na Dedani. **10** Kushi nĩwe warĩ ithe wa Nimurodi ũrĩa wakũrĩre agĩtuĩka njamba ya ita ĩrĩ hinya thĩinĩ wa thĩ. **11** Miziraimu nĩwe warĩ ithe wa andũ a Ludimu, na Anamini, na Lehabimu, na Nafituhimu, **12** na Pathirusimu, na Kasuluhimu (nĩwe warĩ kĩhumo kĩa Afilisti), o na Kafitorimu. **13** Kaanani nĩwe warĩ ithe wa **14** Sidoni, mũriũ wake wa irigithathi, na Ahiti, na Ajobusi, na Aamori, na Agirigashi, **15** na Ahivi, na Aariki, na Asini, **16** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. **17** Ariũ a Shemu maarĩ: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludu, na Aramu. Ariũ a Aramu maarĩ: Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki. **18** Arafakasadi nĩwe warĩ ithe wa Shela, nake Shela aarĩ ithe wa Eberi. **19** Eberi aarĩ na ariũ eerĩ: Ũmwe eetagwo Pelegu, tondũ hĩndĩ yake nĩrĩo thĩ yagayũkanirio; na mũrũ wa nyina eetagwo Jokitani. **20** Jokitani nĩwe warĩ ithe wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **21** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **22** na Ebalu, na Abimaeli, na Sheba, **23** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio

othe maarĩ ariũ a Jokitani. **24** Shemu, na Arafakasadi, na Shela, **25** na Eberi, na Pelegu, na Reu, **26** na Serugu, na Nahoru, na Tera, **27** na Aburamu (na nĩwe Iburahĩmu). **28** Ariũ a Iburahĩmu maarĩ: Isaaka na Ishumaeli. **29** Ici nĩcio njiaro ciao: Nebaiothu nĩwe warĩ irigithathi rĩa Ishumaeli, nao ariũ ake arĩa angĩ maarĩ Kedari, na Adibeeli, na Mibisamu, **30** na Mishima, na Duma, na Masa, na Hadadi, na Tema, **31** na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. Acio nĩo maarĩ ariũ a Ishumaeli. **32** Ariũ a Ketura, ũrĩa warĩ thuriya ya Iburahĩmu, maarĩ: Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku, na Shua. Ariũ a Jokishani maarĩ: Sheba na Dedani. **33** Ariũ a Midiani maarĩ: Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida, na Elidaa. Acio othe maarĩ a rũciaro rwa Ketura. **34** Iburahĩmu nĩwe warĩ ithe wa Isaaka. Ariũ a Isaaka maarĩ: Esaũ na Isiraeli. **35** Ariũ a Esaũ maarĩ: Elifazu, na Reueli, na Jeushu, na Jalamu, na Kora. **36** Ariũ a Elifazu maarĩ: Temani, na Omari, na Zefi, na Gatamu, na Kenazu; na Amaleki, ũrĩa waciariwo nĩ Timina. **37** Ariũ a Reueli maarĩ: Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. **38** Ariũ a Seiru maarĩ: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. **39** Ariũ a Lotani maarĩ: Hori na Homamu. Nake Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani. **40** Ariũ a Shobali maarĩ: Alivani, na Manahathu, na Ebalí, na Shefo, na Onamu. Ariũ a Zibeoni maarĩ: Aia na Ana. **41** Mũriũ wa Ana aarĩ: Dishoni. Ariũ a Dishoni maarĩ: Hemudani, na Eshibani, na Ithirani, na Kerani. **42** Ariũ a Ezeri maarĩ: Bilihani, na Zaavani, na Akani. Ariũ a Dishani maarĩ: Uzu, na Arani. **43** Nao aya nĩo maarĩ athamaki arĩa maathamakaga Edomu mbere

ya Isiraeli gũthamakĩrwo nĩ mũthamaki o na ũmwe: Nĩ Bela mŭrũ wa Beori, narĩo itũũra rĩake inene rĩetagwo Dinihaba. **44** Rĩrĩa Bela aakuire, Jobabu mŭrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **45** Rĩrĩa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma bŭrũri wa Atemani agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **46** Rĩrĩa Hushamu aakuire, Hadadi mŭrũ wa Bedadi ũrĩa wahootire Midiani kũu bŭrũri wa Moabi, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Avithu. **47** Rĩrĩa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **48** Rĩrĩa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu kũu gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Farati, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **49** Rĩrĩa Shauli aakuire, Baali-Hanani mŭrũ wa Akibori agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **50** Rĩrĩa Baali-Hanani aakuire, Hadadi agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Pau, na mũtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũrĩa warĩ mwarĩ wa Me-Zahabu. **51** Hadadi o nake agĩkua. Anene a Edomu maarĩ: **52** Timina, na Aliva, na Jethethu, na Oholibama, na Ela, na Pinoni, **53** na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, **54** na Magidieli, na Iramu. Acio nĩo maarĩ anene a Edomu.

2 Aya nĩo maarĩ ariũ a Isiraeli: Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni, **2** na Dani, na Jusufu, na Benjamini, na Nafitali, na Gadi, na Asheri. **3** Ariũ a Juda maarĩ: Eri, na Onani, na Shela. Acio atatũ maaciarĩrwo Juda nĩ mũtumia Mũkaanani, mwarĩ wa Shua. Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmũũraga. **4** Tamaru,

mūtumia wa mūrū wa Juda, akīmūciarīra Perezu na Zera. Ariū othe a Juda maarĩ atano. **5** Ariū a Perezu maarĩ: Hezironi na Hamula. **6** Ariū a Zera maarĩ: Zimuri, na Ethani, na Hemani, na Kalikoli, na Darida; othe maarĩ atano. **7** Mūriū wa Karimi aarĩ: Akaru, ūrĩa wareheire Isiraeli thĩina nĩ ūndũ wa kuuna watho na kuoya indo iria ciarĩ nyamũre. **8** Mūriū wa Ethani aarĩ: Azaria. **9** Ariū arĩa maaciarĩrĩrwo Hezironi maarĩ: Jerameeli, na Ramu, na Kalebu. **10** Ramu nĩwe warĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, ūrĩa warĩ mūtongoria wa andũ a Juda. **11** Nahashoni nĩwe warĩ ithe wa Salimoni, nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, **12** nake Boazu nĩwe warĩ ithe wa Obedi, ūria warĩ ithe wa Jesii. **13** Jesii nĩwe warĩ ithe wa Eliabu, irigithathi rĩake; nake Abinadabu aarĩ wa keerĩ, na Shimea wa gatatũ, **14** na Nethaneli wa kana, nake Radai wa gatano, **15** na Ozemu wa gatandatũ, nake Daudi aarĩ wa mūgwanja. **16** Nao aarĩ a nyina maarĩ Zeruia na Abigaili. Ariū a Zeruia maarĩ atatũ, na nĩo Abishai, na Joabu, na Asaheli. **17** Abigaili nĩwe warĩ nyina wa Amasa, na ithe wa Amasa aarĩ Jetheri ūrĩa Mūishumaeli. **18** Kalebu mūrū wa Hezironi nĩagĩire ciana na mūtumia wake Azuba (o na ningĩ na Jeriothu). Ariū a mūtumia ūcio maarĩ: Jesheri, na Shobabu, na Aridoni. **19** Hĩndĩ irĩa Azuba aakuire, Kalebu akĩhikia Efiratha, ūrĩa wamūciarĩire Huru. **20** Huru nĩwe warĩ ithe wa Uri, nake Uri nĩwe warĩ ithe wa Bezaleli. **21** Thuutha ūcio, Hezironi agĩkoma na mwarĩ wa Makiru ūrĩa warĩ ithe wa Gileadi (Hezironi aarĩ wa mĩaka mĩrongo itandatũ akīmūhikia), nake akīmūciarĩra Segubu. **22** Segubu nĩwe warĩ ithe

wa Jairu, ũrĩa warĩ na matũũra mĩrongo ĩĩrĩ na matatũ kũu Gileadi. **23** (No rĩrĩ, Geshuru na Aramu magĩtunyana matũũra ma Havothu-Jairu, o hamwe na Kenathu na ciikaro iria ciarĩthiũrũrũkĩirie, namo maarĩ matũũra mĩrongo ĩtandatũ.) Aya othe nĩo maarĩ njiaro cia Makiru, o we ithe wa Gileadi. **24** Thuutha wa Hezironi gũkua arĩ kũu Kalebu-Efiratha-rĩ, Abija mũtumia wa Hezironi akĩmũciarĩra Ashuru, ithe wa Tekoa. **25** Ariũ a Jerameeli, ũrĩa warĩ irigithathi rĩa Hezironi, maarĩ: Ramu ũrĩa warĩ irigithathi rĩake, na Buna, na Oreni, na Ozemu, na Ahija. **26** Jerameeli aarĩ na mũtumia ũngĩ wetagwo Atara, nake nĩwe warĩ nyina wa Onamu. **27** Ariũ a Ramu, ũrĩa warĩ irigithathi rĩa Jerameeli, maarĩ: Maazu, na Jamini, na Ekeri. **28** Ariũ a Onamu maarĩ: Shamai na Jada. Nao ariũ a Shamai maarĩ: Nadabu na Abishuri. **29** Mũtumia wa Abishuri eetagwo Abihaili, ũrĩa wamũciarĩire Ahabani na Molidi. **30** Ariũ a Nadabu maarĩ: Seledi na Apaimu. No rĩrĩ, Seledi aakuire atarĩ na ciana. **31** Mũrũ wa Apaimu aarĩ: Ishi, ũrĩa warĩ ithe wa Sheshani. Nake Sheshani nĩwe warĩ ithe wa Ahalai. **32** Ariũ a Jada, mũrũ wa nyina na Shamai, maarĩ: Jetheri na Jonathani. Jetheri aakuire atarĩ na ciana. **33** Ariũ a Jonathani maarĩ: Pelethu na Zaza. Acio nĩo maarĩ njiaro cia Jerameeli. **34** Sheshani ndaarĩ na aanake, no airĩtu. Aarĩ na ndungata ya kuuma Misiri yetagwo Jariha. **35** Sheshani akĩhe Jariha ndungata ĩyo yake mwarĩ ĩmũhikie, nake akĩgĩa mwana wetagwo Atai. **36** Atai nĩwe warĩ ithe wa Nathani, nake Nathani nĩwe warĩ ithe wa Zabadi, **37** nake Zabadi nĩwe warĩ ithe wa Efilali, nake Efilali nĩwe warĩ ithe wa Obedi, **38** nake Obedi nĩwe

warĩ ithe wa Jehu, nake Jehu nĩwe warĩ ithe wa Azaria, **39** nake Azaria nĩwe warĩ ithe wa Helezu, nake Helezu nĩwe warĩ ithe wa Eleasa, **40** nake Eleasa nĩwe warĩ ithe wa Sisimai, nake Sisimai nĩwe warĩ ithe wa Shalumu, **41** nake Shalumu nĩwe warĩ ithe wa Jekamia, nake Jekamia nĩwe warĩ ithe wa Elishama. **42** Ariũ a Kalebu, ũrĩa warĩ mūrũ wa nyina na Jerameeli, maarĩ: Meshia irigithathi rĩake, na nĩwe warĩ ithe wa Zifu, na mūrũ Maresha ũrĩa warĩ ithe wa Heberoni. **43** Ariũ a Heberoni maarĩ: Kora, na Tapua, na Rekemu, na Shema. **44** Shema nĩwe warĩ ithe wa Rahamu, na Rahamu nĩwe warĩ ithe wa Jorikeamu. Rekemu aarĩ ithe wa Shama. **45** Mūrũ wa Shama aarĩ Maoni, nake nĩwe warĩ ithe wa Bethi-Zuru. **46** Nake Efa, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Harani, na Moza, na Gazezi. Nake Harani nĩwe warĩ ithe wa Gazezi. **47** Ariũ a Jahadai maarĩ: Regemu, na Jothamu, na Geshani, na Peleti, na Efa, na Shaafu. **48** Nake Maaka, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Sheberi na Tirihana. **49** Ningĩ nowe waciarire Shaafu ũrĩa warĩ ithe wa Madimana, na Sheva ithe wa Makibena na Gibeia. Mwarĩ wa Kalebu eetagwo Akisa. **50** Acio nĩo maarĩ njiaro cia Kalebu. Ariũ a Huru, irigithathi rĩa Efiratha, maarĩ: Shobali ithe wa Kiriathu-Jearimu, **51** na Salima ithe wa Bethlehemu, na Harefu ithe wa Beth-Gaderi. **52** Njiaro cia Shobali, ithe wa Kiriathu-Jearimu, ciarĩ: Haroe, na nuthu ya Amanahathi, **53** na mĩhĩrĩga ya Kiriathu-Jearimu ĩrĩa yatariĩ ta ũũ: Aithiri, na Aputhi, na Ashumathi, na Amishirai. Kuuma kūrĩ acio gũkĩgĩa njiaro cia Azorathi na Aeshitaoli. **54** Njiaro cia Salima ciarĩ: Bethlehemu ũrĩa Mũnetofathi, na Aatirothu-Bethi-

Joabu, na nuthu ya Amanahathi, na Azori, **55** na mihiriga ya aandiki-marua aria maatuuraga Jabez uria yatarii ta uu: Atirathi, na Ashimeathi, na Asukathi. Aya nio Akeni aria moimite hari Hamathu, ithe wa nyumba ya Rekabu.

3 Aya nio maariri arii a Daudi aria maaciarirwo Heberoni: Irigithathi rirari Amunoni muru wa Ahinoamu wa kuuma Jezireeli; nake wa keeri aari Danieli muru wa Abigaili wa kuuma Karimeli; **2** nake wa gatatu aari Abisalomu muru wa Maaka mwariri wa Talimai muthamaki wa Geshuru; nake wa kana aari Adonija muru wa Hagithu; **3** nake wa gatano aari Shefatia muru wa Abitali; nake wa gatandatuu aari Ithireamu uria aaciarirwo ni mutumia wake Egila. **4** Acio atandatuu maaciarirwo Daudi kuu Heberoni, kuria aathamakire miaka mugwanja na mieri itandatuu. Daudi aathamakire ari Jerusalemu miaka mirongo itatuu na itatuu, **5** nacio ici nicio ciana ciake iria ciaciarirwo kuu: Shimea, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni. Acio ana maaciarirwo ni Bathisheba mwariri wa Amieli. **6** Ningi ni kwariri na Ibiharu, na Elishua, na Elifeleti, **7** na Noga, na Nefegu, na Jafia, **8** na Elishama, na Eliada, na Elifeleti; othe maariri kenda. **9** Acio othe maariri arii a Daudi, arii a thuriya ciake matataritwo. Nake Tamaru niwe wari mwariri wa ithe wao. **10** Muriu wa Solomoni eetagwo Rehoboamu, nake muriu eetagwo Abija, nake Asa aari muriu wa Abija, nake Jehoshafatu aari muriu wa Asa, **11** nake Jehoram aari muriu wa Jehoshafatu, nake Ahazia aari muriu wa Jehoram, nake Joashu aari muriu wa Ahazia, **12** nake Amazia aari muriu wa Joashu, nake Azaria aari muriu wa Amazia, nake Jothamu aari muriu

wa Azaria, **13** nake Ahazu aarĩ mūriũ wa Jothamu, nake Hezekia aarĩ mūriũ wa Ahazu, nake Manase aarĩ mūriũ wa Hezekia, **14** nake Amoni aarĩ mūriũ wa Manase, nake Josia aarĩ mūriũ wa Amoni. **15** Ariũ a Josia maarĩ: Johanani irigithathi rĩake, nake wa keerĩ aarĩ Jehoiakimu, nake wa gatatũ aarĩ Zedekia, nake wa kana aarĩ Shalumu. **16** Arĩa maathamakire thuutha wa Jehoiakimu maarĩ: mūriũ Jekonia na Zedekia. **17** Njiaro cia Jekonia, ũrĩa watahĩtwo, ciarĩ: Mūriũ Shealitieli, **18** na Malikiramu, na Pedaia, na Shenazaru, na Jekamia, na Hoshama, na Nedabia. **19** Ariũ a Pedaia maarĩ: Zerubabeli na Shimei. Ariũ a Zerubabeli maarĩ: Meshulamu na Hanania; Shelomithu aarĩ mwarĩ wa nyina wao. **20** Nĩ kwarĩ na ariũ angĩ atano, nao nĩ: Hashuba, na Oheli, na Berekia, na Hasadia, na Jushabu-Hesedi. **21** Njiaro cia Hanania ciarĩ: Pelatia, na Jeshai, na ningĩ nĩ kwarĩ na ariũ a Rifaia, na a Arinani, na a Obadia, o na a Shekania. **22** Njiaro cia Shekania ciarĩ: Shemaia na ariũ ake: Hatushu, na Igali, na Baria, na Nearia, na Shafati; othe maarĩ atandatũ. **23** Ariũ a Nearia maarĩ: Elioenai, na Hizikia, na Azirikamu; othe maarĩ atatũ. **24** Ariũ a Elioenai maarĩ: Hodavia, na Eliashibu, na Pelaia, na Akubu, na Johanani, na Delaia, na Anani; othe maarĩ mūgwanja.

4 Njiaro cia Juda ciarĩ: Perezu, na Hezironi, na Karimi, na Huru, na Shobali. **2** Reaia mūrũ wa Shobali nĩwe warĩ ithe wa Jahathu, nake Jahathu nĩwe warĩ ithe wa Ahumai na Lahadi. Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Azorathi. **3** Ariũ a Etamu maarĩ: Jezireeli, na Ishima, na Idibasha. Mwarĩ wa nyina wao eetagwo Hazeleliponi. **4** Penueli nĩwe warĩ

ithe wa Gedori, nake Ezeri nīwe warī ithe wa Husha. Ici nīcio ciarī njiaro cia Huru ūrīa irigithathi rīa Efiratha, na ithe wa Bethlehemu. **5** Ashuri ithe wa Tekoa aarī na atumia eerī, nīo Hela na Naara. **6** Naara akīmūciarīra Ahuzamu, na Heferi, na Temeni, na Haahashatari. Icio nīcio ciarī njiaro cia Naara. **7** Ariū a Hela maarī: Zerethi, na Zoharu, na Ethinani, **8** na Kozu, ūrīa warī ithe wa Anubu, na Hazobeba, na wa mīhīrīga ya Ahariheli mūrū wa Harumu. **9** Jabez aarī mūtīku mūno gūkīra ariū a nyina. Nyina nīwe wamūtuire Jabez, tondū oigire atīrī, “Ndaamūciarire na ruo.” **10** Nake Jabez agīkaīra Ngai wa Isiraeli, akiuga atīrī, “Naarī korwo wandathima na ūnjaramīrie mīhaka ya būrūri wakwa! Reke guoko gwaku gūkorwo hamwe na nī, na ūngitīre harī ūūru nīguo ndikanakorwo na ruo.” Nake Ngai akīigua ihooya rīake. **11** Kelubu, mūrū wa nyina na Shuha, nīwe warī ithe wa Mehuru, ūrīa warī ithe wa Eshitoni. **12** Eshitoni nīwe warī ithe wa Bethi-Rafa, na Pasea, na Tehina ūrīa warī ithe wa Iri-Nahashu. Acio nīo maarī andū a Reka. **13** Ariū a Kenazu maarī: Othinieli na Seraia. Ariū a Othinieli maarī: Hathathu, na Meonothai. **14** Meonothai nīwe warī ithe wa Ofara. Seraia nīwe warī ithe wa Joabu ūrīa ithe wa andū a Ge-Harashimu. Gwetagwo ūguo nī ūndū andū akuo maarī mabundi. **15** Ariū a Kalebū, mūrū wa Jefune, maarī: Iru, na Ela, na Naamu. Mūrū wa Ela eetagwo: Kenazu. **16** Ariū a Jehaleleli maarī: Zifu, na Zifa, na Tiria, na Asareli. **17** Ariū a Ezara maarī: Jetheru, na Meredi, na Eferi, na Jaloni. Mūtumia ūmwe wa Meredi nīwe waciarire Miriamu, na Shamai, na Ishiba ūrīa warī ithe wa Eshitemoa. **18**

(Mūtumia wake wa kuuma Judea agĩciara Jeredi ũrĩa ithe wa Gedori, na Heberi ithe wa Soko, na Jekuthieli ithe wa Zanoa.) Acio nĩo maarĩ ciana cia Bithia mwarĩ wa Firaũni ũrĩa wahikĩtio nĩ Meredi. **19** Ariũ a mūtumia wa Hodia (mwarĩ wa nyina na Nahamu) maarĩ: Ithe wa Keila ũrĩa Mũgarimi, na Eshitemoa ũrĩa Mũmaakathi. **20** Ariũ a Shimoni maarĩ: Amunoni, na Rina, na Beni-Hanani, na Tiloni. Njiaro cia Ishi nĩ: Zohethu na Beni-Zohethu. **21** Nao ariũ a Shela mūrũ wa Juda maarĩ: Eri ithe wa Leka, na Laada ithe wa Maresha, na mbarĩ cia arĩa maathondekaga gatani ĩrĩa njega kũu Bethi-Ashibe, **22** na Jokimu, na andũ a Kozeba, na Joashu na Sarafi arĩa maathanaga bũrũri wa Moabi, na Jashubi-Lehemu. (Ūhoro ũyũ ũrutĩtwo maandĩko-inĩ ma tene mũno.) **23** Acio nĩo moombaga indo cia rĩũmba, nao maatũũraga Netaimu na Gedera; maikaraga kũu, marutagĩre mũthamaki wĩra. **24** Njiaro cia Simeoni nĩ: Nemueli, na Jamini, na Jaribu, na Zera, na Shauli; **25** Shalumu aarĩ mũriũ wa Shauli, nake Mibisamu aarĩ mũriũ wa Shalumu, nake Mishima aarĩ mũriũ wa Mibisamu. **26** Njiaro cia Mishima ciarĩ: Mũriũ Hamueli, na Zakuri mũriũ wa Hamueli, na Shimei mũriũ wa Zakuri. **27** Shimei aarĩ na ariũ ikũmi na atandatũ na airĩtu atandatũ, no ariũ a nyina matiarĩ na ciana nyingĩ; nĩ ũndũ ũcio mbarĩ yao ndĩongererekire ta ya andũ a Juda. **28** Nao maatũũraga Birishiba, na Molada, na Hazari-Shuali, **29** na Biliha, na Ezemu, na Toladi, **30** na Bethueli, na Horoma, na Zikilagi, **31** na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susimu, na Bethi-Biri, na Shaaraimu. Macio nĩmo maarĩ matũũra mao nginya rĩrĩa Daudi aathamakaga. **32**

Matũūra matano marĩa maamarigiicĩirie maarĩ: Etamu, na Aini, na Rimoni, na Tokenina Ashani, **33** na tũtũūra tũnini tũrĩa twarigiicĩirie matũūra macio o nginya Baalathu. Macio nĩmo maarĩ ũtũũro wao. Nao nĩmaigaga maandiko ma njjarwa. **34** Meshobabu, na Jamuleki, na Josha mũrũ wa Amazia, **35** na Joeli; na Jehu mũrũ wa Joshibia, mũrũ wa Seraia, mũrũ wa Asieli; **36** o na Elioenai, na Jaakoba, na Jeshohaia, na Asaia, na Adieli, na Jesimieli, na Benaia; **37** na Ziza mũrũ wa Shifi, mũrũ wa Aloni, mũrũ wa Jedaia, mũrũ wa Shimuri, mũrũ wa Shemaia. **38** Andũ acio marĩitwa mao magwetetwo hau igũrũ nĩo maarĩ atongoria a mbarĩ ciao. Nyũmba ciao nĩciongererekire mũno, **39** nao magĩthiĩ mĩhaka-inĩ ya Gedori mwena wa irathĩro wa gĩtuamba kũ gũcaria ũrĩithio wa mahiũ mao. **40** Nĩmoonire kũndũ kũnoru kũrĩ ũrĩithio mwega, bũrũri warĩ mwariĩ, ũrĩ na thayũ na ũkahoorera. Na rĩrĩ, andũ a Hamu amwe nĩo maatũũraga kuo mbere. **41** Andũ arĩa marĩitwa mao maandikĩtwo mookĩte kuo matukũ-inĩ ma Hezekia mũthamaki wa Juda. Nao magĩtharĩkĩra andũ a Hamu ciikaro-inĩ cia andũ acio o na cia Ameunimu arĩa maatũũraga kuo, na makĩmaniina biũ o ta ũrĩa gũtariĩ nginya ũmũthĩ. Nao magĩtũũra ciikaro-inĩ cia andũ acio tondũ kwarĩ na ũrĩithio mwega wa mahiũ mao. **42** Nao andũ magana matano a nyũmba ya Simeoni, matongoretio nĩ Pelatia, na Nearia, na Refaia na Uzieli, ariũ a Ishi, magĩtharĩkĩra bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Seiru. **43** Nao makĩũraga Aamaleki arĩa meetharĩte magatigara, nao matũire kuo nginya ũmũthĩ.

5 Ariũ a Rubeni ũrĩa irigithathi rĩa Isiraeli (nĩwe warĩ irigithathi, no rĩrĩa aathaahirie ũrĩrĩ wa ithe, ũrigithathi wake waheirwo ariũ a Jusufu mūrũ wa Isiraeli; nĩ ũndũ ũcio, ndangĩandĩkirwo maandĩko-inĩ ma njiarwa kũringana na ũrigithathi wake, **2** o na gũtuĩka Juda nĩwe warĩ hinya gũkĩra ariũ a ithe, na mūtongoria oimĩte gwake-rĩ, ũrigithathi watuĩkire wa Jusufu); **3** ariũ a Rubeni, irigithathi rĩa Isiraeli, maarĩ: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi. **4** Njiaro cia Joeli ciarĩ: Mũriũ Shemaia, na mũriũ Gogu, na mũriũ Shimei, **5** na mũriũ Mika, na mũriũ Reaia, na mũriũ Baali, **6** na mũriũ Beera, ũrĩa watahirwo agĩthaamio nĩ Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri. Beera nĩwe warĩ mūtongoria wa andũ a Rubeni. **7** Andũ ao kũringana na mbarĩ ciao, mandĩkĩtwo kũringana na maandĩko ma njiarwa ciao maarĩ aya: Jeieli ũrĩa mūnene, na Zekaria, **8** na Bela mūrũ wa Azazi, mūrũ wa Shema, mūrũ wa Joeli. Maatũũraga rũgongo rũrĩa ruumĩte Aroeri nginya Nebo na Baali-Meoni. **9** Maikarire bũrũri mwena wa irathĩro nginya rũteere-inĩ rwa werũ ũrĩa ũtambũrũkĩte nginya Rũũ rwa Farati, tondũ mahiũ mao nĩmaingĩhire mũno marĩ kũu Gileadi. **10** Hĩndĩ ya wathani wa Saũlũ nĩmarũire na Ahagari, na makĩmahoota; nao makĩnyitĩra ciikaro cia Ahagari acio rũgongo-inĩ ruothe rwa mwena wa irathĩro wa Gileadi. **11** Nao andũ a Gadi maatũũire mariganĩtie na andũ a Rubeni kũu bũrũri wa Bashani, o nginya Saleka: **12** Joeli nĩwe warĩ mūnene kũu Bashani, mūnini wake aarĩ Shafamu, akarũmĩrĩrwo nĩ Janai, na Shafati. **13** Andũ ao kũringana na nyũmba ciao maarĩ: Mikaeli, na

Meshulamu, na Sheba, na Jorai, na Jakani, na Zia, na Eberi, othe maarĩ andũ mũgwanja. **14** Acio nĩo maarĩ ariũ a Abihaili mūrũ wa Huru, mūrũ wa Jaroa, mūrũ wa Gileadi, mūrũ wa Mikaeli, mūrũ wa Jeshishai, mūrũ wa Jahido, mūrũ wa Buzi. **15** Ahi mūrũ wa Abidieli, mūrũ wa Guni nĩwe warĩ mūtongoria wa nyũmba yao. **16** Nao andũ a Gadi maatũũraga Gileadi, kũu Bashani na matũũra-inĩ marĩa maakuhĩrĩrie kuo, o na kũrĩa guothe ũrĩithio wa Sharoni wakinyĩte. **17** Ũhoro ũyũ wothe nĩ wandĩkirwo maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao hĩndĩ ĩrĩa Jothamu mũthamaki wa Juda na Jeroboamu mũthamaki wa Isiraeli maathamakaga. **18** Andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, maarĩ na andũ 44,760 mehaarĩrie gũthĩĩ mbaara-inĩ: andũ marĩ na hinya wa mwĩrĩ, na mangĩahotire kũhũthĩra ngo, na rũhiũ rwa njora, na mooĩ gũikia mĩguĩ na ũta, na maarutĩtwo kũrũa mbaara. **19** Nao makĩhithũkĩra Ahagari, na Ajeturi, na Anafishi, na Anodabu. **20** Nĩmateithirio kũmahũũra, nake Ngai akĩneana Ahagari moko-inĩ mao, marĩ hamwe na arĩa othe maamateithagia, tondũ nĩmamũkaĩire marĩ mbaara-inĩ. Nĩamacookeirie mahooya mao, nĩ ũndũ nĩmamwĩhokete. **21** Magĩtaha mahiũ ma Ahagari acio: ngamĩra 50,000, na ng'onde 250,000, na ndigiri 2,000, ningĩ nĩmatahire andũ 100,000, **22** na angĩ aingĩ makĩũragwo, tondũ Ngai nĩwe wamarũagĩrĩra. Nao magĩikara bũrũri ũcio o nginya hĩndĩ ĩrĩa maatahirwo rĩngĩ. **23** Andũ a nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase maarĩ aingĩ mũno; maatũũrĩre bũrũri ũcio kuuma Bashani nginya Baali-Herimoni, ũguo nĩ kuuga nginya Seniru (nĩkĩo Kĩrĩma kĩa Herimoni). **24** Aya nĩo

maarĩ atongoria a nyũmba ciao: Eferi, na Ishi, na Elieli, na Azirieli, na Jeremia, na Hodavia, na Jahadieli. Maarĩ atongoria a nyũmba ciao, na njamba cia ita, na andũ marĩ igweta. **25** No matiarĩ ehokeku harĩ Ngai wa maithe mao, tondũ nĩmeheanĩte kũrĩ ngai cia andũ a bũrũri ũcio, arĩa Ngai aaniinĩte mehere mbere yao. **26** Nĩ ũndũ ũcio Ngai wa Isiraeli akĩarahũra roho wa Puli mũthamaki wa Ashuri (ũguo nĩ kuuga Tigilathu-Pileseru, mũthamaki wa Ashuri), ũrĩa watahire andũ a Rubeni, na andũ a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, akĩmatwara ithaamĩrio. Akĩmathaamĩria Hala, na Habori, na Hara, na rũũĩ-inĩ rwa Gozani, kũrĩa matũire nginya ũmũthĩ.

6 Ariũ a Lawi maarĩ: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **2** Ariũ a Kohathu maarĩ: Amuramu, na Iziharu, na Heberoni, na Uzieli. **3** Ciana cia Amuramu ciarĩ: Harũni, na Musa, na Miriamu. Ariũ a Harũni maarĩ: Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **4** Eleazaru nĩwe warĩ ithe wa Finehasi, na Finehasi nĩwe warĩ ithe wa Abishua, **5** na Abishua nĩwe warĩ ithe wa Buki, na Buki nĩwe warĩ ithe wa Uzi, **6** na Uzi nĩwe warĩ ithe wa Zerahia, na Zerahia nĩwe warĩ ithe wa Meraiothu, **7** na Meraiothu nĩwe warĩ ithe wa Amaria, na Amaria nĩwe warĩ ithe wa Ahitubu, **8** na Ahitubu nĩwe warĩ ithe wa Zadoku, na Zadoku nĩwe warĩ ithe wa Ahimaazu, **9** na Ahimaazu nĩwe warĩ ithe wa Azaria, na Azaria nĩwe warĩ ithe wa Johanani, **10** na Johanani nĩwe warĩ ithe wa Azaria (ũrĩa watungataga arĩ mũthĩnjĩri-Ngai thĩinĩ wa hekarũ irĩa Solomoni aakire kũu Jerusalemu), **11** na Azaria nĩwe warĩ ithe wa Amaria, na Amaria nĩwe warĩ ithe wa Ahitubu, **12**

na Ahitubu nīwe warī ithe wa Zadoku, na Zadoku nīwe warī ithe wa Shalumu, **13** na Shalumu nīwe warī ithe wa Hilikia, na Hilikia nīwe warī ithe wa Azaria, **14** na Azaria nīwe warī ithe wa Seraia, na Seraia nīwe warī ithe wa Jehozadaku. **15** Jehozadaku nīathaamirio hīndī ĩrīa Jehova aarekereirie andū a Juda na a Jerusalemu matahwo nī Nebukadinezaru. **16** Ariū a Lawi maarī: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **17** Maya nīmo marītwa ma ariū a Gerishoni: Libini na Shimei. **18** Ariū a Kohathu maarī: Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli. **19** Ariū a Merari maarī: Mahili na Mushi. Icio nīcio mbarī cia Alawii ciandīkitwo kūringana na maithe mao: **20** Ariū a Gerishoni maarī: mūriū Libini, nake Jehathu aarī mūriū wa Libini, nake Zima aarī mūriū wa Jehathu, **21** nake Joa aarī mūriū wa Zima, nake Ido aarī mūriū wa Joa, nake Zera aarī mūriū wa Ido, nake Jeatherai aarī mūriū wa Zera. **22** Njiaro cia Kohathu ciarī: mūriū Aminadabu, nake Kora aarī mūriū wa Aminadabu, nake Asiru aarī mūriū wa Kora, **23** nake Elikana aarī mūriū wa Asiru, nake Ebiasafu aarī mūriū wa Elikana, nake Asiru aarī mūriū wa Ebiasafu, **24** nake Tahathu aarī mūriū wa Asiru, nake Urieli aarī mūriū wa Tahathu, nake Uzia aarī mūriū wa Urieli, nake Shauli aarī mūriū wa Uzia. **25** Njiaro cia Elikana ciarī: Amasai na Ahimothu, **26** nake mūriū aarī Elikana, nake Zofai aarī mūriū wa Elikana, nake Nahathu aarī mūriū wa Zofai, **27** nake Eliabu aarī mūriū wa Nahathu, nake Jerohamu aarī mūriū wa Eliabu, nake Elikana aarī mūriū wa Jerohamu, nake Samūeli aarī mūriū wa Elikana. **28** Ariū a Samūeli maarī: Joeli irigithathi, na mūriū wa keerī

aarĩ Abija. **29** Njiaro cia Merari ciarĩ: Mahili, nake mūriũ aarĩ Libini, nake Shimei aarĩ mūriũ wa Libini, nake Uza aarĩ mūriũ wa Shimei, **30** nake Shimea aarĩ mūriũ wa Uza, nake Hagia aarĩ mūriũ wa Shimea, nake Asaia aarĩ mūriũ wa Hagia. **31** Aya nĩo andũ arĩa Daudi aatuire arũgamĩrĩri a ũini nyũmba-inĩ ya Jehova thuutha wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro gũkinya kũu. **32** Maatungataga na ũini Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo o nginya rĩrĩa Solomoni aakire hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu. Nao maarutaga wĩra wao kũringana na mawatho marĩa maatuĩtwo. **33** Aya nĩo andũ arĩa maarutaga wĩra, hamwe na ariũ ao: Kuuma kũrĩ Akohathu maarĩ: Hemani ũrĩa mūini, mūrũ wa Joeli, mūrũ wa Samũeli, **34** mūrũ wa Elikana, mūrũ wa Jerohamu, mūrũ wa Elieli, mūrũ wa Toa, **35** mūrũ wa Zufu, mūrũ wa Elikana, mūrũ wa Mahathu mūrũ wa Amasai, **36** mūrũ wa Elikana, mūrũ wa Joeli, mūrũ wa Azaria, mūrũ wa Zefania, **37** mūrũ wa Tahathu, mūrũ wa Asiru, mūrũ wa Ebiasafu, mūrũ wa Kora, **38** mūrũ wa Iziharu, mūrũ wa Kohathu, mūrũ wa Lawi, mūrũ wa Isiraeli; **39** na Asafu, mũthiritũ wa Hemani, ũrĩa watungataga mwena wake wa ũrĩo: Asafu aarĩ mūrũ wa Berekia, mūrũ wa Shimea, **40** mūrũ wa Mikaeli, mūrũ wa Baaseia, mūrũ wa Malikija **41** mūrũ wa Ethini, mūrũ wa Zera, mūrũ wa Adaia, **42** mūrũ wa Ethani, mūrũ wa Zima, mūrũ wa Shimei, **43** mūrũ wa Jahathu, mūrũ wa Gerishoni, mūrũ wa Lawi; **44** na kuuma kũrĩ athiritũ ao, Amerari, arĩa maatungataga marĩ mwena wake wa ũmotho, maarĩ: Ethani mūrũ wa Kishi, mūrũ wa Abudi, mūrũ wa Maluku, **45** mūrũ wa Hashabia, mūrũ wa Amazia, mūrũ wa Hilikia,

46 mūrū wa Amuzi, mūrū wa Bani, mūrū wa Shemeri, 47
mūrū wa Mahali, mūrū wa Mushi, mūrū wa Merari, mūrū
wa Lawi. 48 Alawii arīa maarī a thiritū yao maagaīrwo
mawīra marīa mangī mothe ma hema īrīa nyamūre, o
īyo nyūmba ya Ngai. 49 No Harūni na njiaro ciake nō
maarutaga magongona kīgongona-inī kīa igongona rīa
njino, na kīgongona-inī gīa gūcinīrwo ūbumba, na wīra
wothe warutagwo ūkonainie na Handū-hau-Hatheru-
Mūno, nī ūndū wa kūhoroheria andū a Isiraeli mehia,
kūringana na ūrīa Musa ndungata ya Ngai yaathanīte.
50 Ici nīcio njiaro cia Harūni: Mūriū aarī Eliazaru, nake
mūriū wake aarī Finehasi, nake Abishua aarī mūriū wa
Finehasi, 51 nake Buki aarī mūriū wa Abishua, nake Uzi
aarī mūriū wa Buki, nake Zerahia aarī mūriū wa Uzi, 52
nake Meraiothu aarī mūriū wa Zerahia, nake Amaria aarī
mūriū wa Meraiothu, nake Ahitubu aarī mūriū wa Amaria,
53 nake Zadoku aarī mūriū wa Ahitubu, nake Ahimaazu
aarī mūriū wa Zadoku. 54 Na rīrī, gūkū nīkuo kūdū kūrīa
maagaīrwo kūrī būrūri wao (nakuo kwagaīrwo njiaro cia
Harūni iria ciarī cia mbarī ya Kohathu, tondū igai rīa
mbere rīarī rīao): 55 Maaheirwo Hebironi kūu Juda, o
hamwe na ūrīithio ūrīa warigicīirie. 56 No mīgūnda na
matūūra marīa maakuhīrīirie itūūra inene maaheirwo
Kalebu mūrū wa Jefune. 57 Nī ūndū ūcio njiaro cia Harūni
ciaheirwo Hebironi (itūūra inene rīa kūūrīra) na Libina,
na Jatiri, na Eshitemoa, 58 na Hileni, na Debiri, 59 na
Ashani, na Juta, na Bethi-Shemeshu, hamwe na ūrīithio
wamo. 60 Na kuuma mūhīrīga wa Benjamini maaheirwo
Gibeoni, na Geba, na Alemethu, na Anathothu, hamwe na

ūrīithio wamo. Matūūra marīa maagaīrwo mūhīrīga ya Akohathu mothe maarī ikūmi na matatū. **61** Njiaro icio ingī cia Kohathu ciaheirwo matūūra ikūmi, kuuma kūrī nuthu ya mūhīrīga wa Manase. **62** Njiaro cia Gerishoni, mbarī o mbarī ciagaīrwo matūūra ikūmi na matatū kuuma kūrī mūhīrīga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na kuuma kūrī gīcunjī kīa mūhīrīga wa Manase ūrīa ūrī Bashani. **63** Njiaro cia Merari, mbarī o mbarī, ciagaīrwo matūūra ikūmi na meerī kuuma kūrī mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni. **64** Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli makīhe Alawii matūūra macio na ūrīithio wamo. **65** Kuuma mūhīrīga wa Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini makīmahe matūūra macio magwetetwo. **66** Mbarī imwe cia Akohathu ciaheirwo matūūra nī mūhīrīga wa Efiraimu matuūke būrūri wao. **67** Kuuma būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itūūra rīa kūrīra), na Gezeri, **68** na Jokimeamu, na Bethi-Horoni, **69** na Aijaloni, na Gathi-Rimoni, hamwe na ūrīithio wamo. **70** Na kuuma nuthu ya mūhīrīga wa Manase-rī, andū a Isiraēli makīheana matūūra ma Aneri na Bileamu, hamwe na ūrīithio wamo, kūrī mbarī iria ingī cia Akohathu. **71** Agerishoni maagaīrwo matūūra maya: Kuuma nuthu ya mūhīrīga wa Manase makīheo Golani kūu Bashani, o na Ashitarothu, hamwe na ūrīithio wamo; **72** Kuuma mūhīrīga wa Isakaru makīheo Kadeshi, na Daberathu, **73** na Ramothu, na Anemu, hamwe na ūrīithio wamo; **74** Kuuma mūhīrīga wa Asheri makīheo Mashali, na Abidoni, **75** na Hukoku, na Rehobu, hamwe na ūrīithio wamo; **76** Na kuuma mūhīrīga wa Nafitali makīheo Kadeshi kūu Galili,

na Hamoni, na Kiriathaimu, hamwe na ūrīithio wamo. **77** Amerari (Alawii arīa angī) maagaīrwo matūūra maya: Kuuma mūhīrīga wa Zebuluni makīheo Jokineamu, na Karita, na Rimono, na Taboru, hamwe na ūrīithio wamo; **78** kuuma mūhīrīga wa Rubeni mūrīmo wa Jorodani mwena wa irathīro wa Jeriko, makīheo Bezeri werū-inī, na Jahaza, **79** na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na ūrīithio wamo; **80** na kuuma mūhīrīga wa Gadi makīheo Ramothu o kūu Gileadi, na Mahanaimu, **81** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ūrīithio wamo.

7 Ariū a Isakaru maarī: Tola, na Pua, na Jashubu, na Shimuroni; othe maarī ana. **2** Ariū a Tola maarī: Uzi, na Refaia, na Jerieli, na Jahamai, na Ibisamu, na Shemueli; nao maarī atongoria a nyūmba ciao. Hīndī ya wathani wa Daudi, njiaro cia Tola iria ciaandīkītwo maandīko-inī ma njjarwa ciao marī andū a kūrūa mbaara maarī 22,600. **3** Mūriū wa Uzi aarī: Izirahia. Ariū a Izirahia maarī: Mikaeli, na Obadia, na Joeli, na Ishia. Othe atano maarī anene a andū ao. **4** Kūringana na maandīko ma njjarwa cia nyūmba ciao, maarī na arūme mehaarīrie kūrūa mbaara 36,000, nīgūkorwo maarī na atumia aingī na ciana nyingī. **5** Andū ao arīa maangīarūire mbaara kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isakaru, kūringana na maandīko ma njjarwa ciao, maarī 87,000 marī othe. **6** Ariū atatū a Benjamini maarī: Bela, na Bekeru, na Jediaeli. **7** Ariū a Bela maarī: Eziboni, na Uzi, na Uzieli, na Jerimothu, na Iri; othe maarī atano, na maarī atongoria a nyūmba ciao. Maandīko ma njjarwa ciao moonanagia arūme a kūrūa mbaara maarī 22,034. **8** Ariū a Bekeru maarī: Zemira, na Joashu, na

Eliezeri, na Elioenai, na Omuri, na Jeremothu, na Abija, na Anathothu, na Alemethu. Acio othe maarĩ ariũ a Bekeri. **9** Maandiko ma njiarwa ciao moonanagia atongoria a nyũmba, na arũme a kũrũa mbaara 20,200. **10** Mũriũ wa Jediaeli aarĩ: Bilihani. Ariũ a Bilihani maarĩ: Jeushu, na Benjamini, na Ehudu, na Kenaana, na Zethani, na Tarishishi, na Ahishaharu. **11** Ariũ acio othe a Jediaeli maarĩ atongoria a nyũmba ciao. Nĩ kwarĩ na arũme 17,200 a kũrũa mehaarĩrie gũthiĩ mbaara-inĩ. **12** Nao andũ a Shupimu na a Hupimu maarĩ a rũciaro rwa Iru, nao Ahushimu maarĩ a rũciaro rwa Aheri. **13** Ariũ a Nafitali maarĩ: Jahazieli, na Guni, na Jezeri, na Shalumu; aya maarĩ a rũciaro rwa Biliha. **14** Njiaro cia Manase ciarĩ: Asirieli, ũrĩa aaciarĩrwo nĩ thuriya yake ĩrĩa yarĩ Mũaramiti. Ningĩ thuriya ĩyo ĩkĩmũciarĩra Makiru, ũrĩa warĩ ithe wa Gileadi. **15** Makiru aahikanirie kuuma kwa Ahupimu na Ashupimu. Mwarĩ wa nyina eetagwo Maaka. ũrĩa ũngĩ wa rũciaro rwake eetagwo Zelofehadi, nake aaciarĩte o airĩtu. **16** Mũtumia wa Makiru, Maaka nĩaciarire mwanake na akĩmũtua Pereshu. Mũrũ wa nyina na Pereshu eetagwo Shereshu, na ariũ a Shereshu maarĩ Ulamu na Rakemu. **17** Mũriũ wa Ulamu eetagwo: Bedani. Acio nĩo maarĩ ariũ a Gileadi mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase. **18** Mwarĩ wa nyina Hamolekethu nĩaciarire Ishihodi, na Abiezeri, na Mahala. **19** Ariũ a Shemida maarĩ: Ahiani, na Shekemu, na Liki, na Aniamu. **20** Njiaro cia Efiraimu ciarĩ: Shuthela na mũriũ Beredi, na Tahathu mũriũ wa Beredi, na Eleada mũriũ wa Tahathu, na Tahathu mũriũ wa Eleada, na mũriũ Zabadi, na Shuthela mũriũ wa Zabadi,

21 na Zabadi aarĩ mūriū wa Tahathu, nake Shuthela aarĩ mūriū wa Zabadi. Ezeri na Eleadi mooragirwo nĩ andũ arĩa maaciarĩirwo Gathi hĩndĩ ĩrĩa maathiĩte gūtaha mahiū mao. 22 Ithe wao Efiraimu nĩamacakāĩre mĩthenya mĩingĩ, nao andũ ao magĩũka kũmũhooreria. 23 Ningĩ agĩkoma na mūtumia wake rĩngĩ, nake akĩgĩa nda agĩciara kahĩ. Nake agĩgatua Beria, tondũ nĩ gwakoretwo na mūtino thĩinĩ wa nyũmba yake. 24 Mwarĩ wa Efiraimu eetagwo Sheera, ũrĩa waakire Bethi-Horoni ya kĩaanda na ya rũgongo, na agĩaka Uzeni-Sheera. 25 Refa aarĩ mūriū wa Efiraimu, na mūriū eetagwo Resefu, na Tela mūriū wa Resefu, na Tahani mūriū wa Tela, 26 na Ladani mūriū wa Tahani, na Amihudu mūriū wa Ladani, na Elishama mūriū wa Amihudu, 27 na Nuni mūriū wa Elishama, na Joshua mūriū wa Nuni. 28 Ithaka na ciikaro ciao ciarĩ Betheli, na matũūra marĩa maakĩrigicĩirie, na nĩ Naara mwena wa irathĩro, na Gezeri na matũūra makuo ma mwena wa ithũĩro, na Shekemu na matũūra makuo, nginya Gaza na matũūra makuo. 29 Kũrigania na mĩhaka ya Manase maarĩ na Bathi-Shani, na Taanaka, na Megido, na Dori, hamwe na matũūra makuo. Njiaro cia Jusufu mūrũ wa Isiraeli nĩcio ciaikaraga matũūra macio. 30 Ariū a Asheri maarĩ: Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarĩ wa nyina wao eetagwo Sera. 31 Ariū a Beria maarĩ: Heberi na Malikieli ũrĩa warĩ ithe wa Birizaitu. 32 Heberi nĩwe warĩ ithe wa Jefileti, na Shomeri, na Hothamu, na mwarĩ wa nyina wao eetagwo Shua. 33 Ariū a Jefileti maarĩ: Pasaka, na Bimihali, na Ashavathu. Acio maarĩ ariū a Jefileti. 34 Ariū a Shomeri maarĩ: Ahi, na Rohaga, na Jehuba, na

Aramu. **35** Ariũ a mūrũ wa nyina na Helemu maarĩ: Zofa, na Imuna, na Sheleshu, na Amali. **36** Ariũ a Zofa maarĩ: Sua, na Harineferi, na Shuali, na Beri, na Imura, **37** na Bezeri, na Hodi, na Shama, na Shilisha, na Ithirani, na Beera. **38** Ariũ a Jetheri maarĩ: Jefune, na Pisipa, na Ara. **39** Ariũ a Ula maarĩ: Ara, na Hanieli, na Rizia. **40** Acio othe maarĩ njiaro cia Asheri; nĩo maarĩ atongoria a nyũmba ciao, na andũ athuure, na njamba cia ita, na atongoria arĩa maarĩ igweta. Mũigana wa andũ arĩa maangĩathiire mbaara kũringana na maandĩko ma njjarwa ciao maarĩ 26,000.

8 Benjamini nĩwe warĩ ithe wa Bela, mũriũ wake wa irigithathi; Ashibeli aarĩ mũriũ wa keerĩ, nake Ahara wa gatatũ, **2** nake Noha wa kana, nake Rafa wa gatano. **3** Ariũ a Bela maarĩ: Adari, na Gera, na Abihudi, **4** na Abishua, na Naamani, na Ahoa, **5** na Gera, na Shefufani, na Huramu. **6** Aya nĩo maarĩ njiaro cia Ehudu, arĩa maarĩ atongoria a nyũmba cia arĩa maatũũraga Geba, na nĩo maathaamĩirio Manahathu: **7** Naamani, na Ahija, na Gera ũrĩa wamathaamirie, na nĩwe warĩ ithe wa Uza na Ahihudu. **8** Shahraimu nĩaciarĩrwo ciana kũu Moabi thuutha wa gũte atumia ake Hushimu na Baara. **9** Mũtumia wake Hodeshu akĩmũciarĩra ciana ici: Jobabu, na Zibia, na Meshu, na Malikamu, **10** na Jeuzu, na Shakia, na Mirima. Acio nĩo maarĩ ariũ ake, na maarĩ atongoria a nyũmba ciao. **11** Mũtumia wake Hushimu akĩmũciarĩra Ahitubu na Elipaali. **12** Ariũ a Elipaali maarĩ: Eberi, na Mishamu, na Shemedi (ũrĩa wakire Ono, o na Lodi na matũũra marĩa maakũrigiicĩirie), **13** na Beria, na Shema

arĩa maarĩ atongoria a nyũmba cia arĩa maatũũraga Aijaloni, na nĩo maingatire andũ arĩa maatũũraga Gathu. **14** Ahio, na Shashaka, na Jeremothu, **15** na Zebadia, na Aradi, na Ederi, **16** na Mikaeli, na Ishipa, na Joha maarĩ ariũ a Beria. **17** Zebadia, na Meshulamu, na Hiziki, na Heberi, **18** na Ishimerai, na Izilia, na Jababu maarĩ ariũ a Elipaali. **19** Jakimu, na Zikiri, na Zabedi, **20** na Elienai, na Zilethai, na Elieli, **21** na Adaia, na Beraia, na Shimirathu maarĩ ariũ a Shimei. **22** Ishipani, na Eberi, na Elieli, **23** na Abidoni, na Zikiri, na Hanani, **24** na Hanania, na Elamu, na Anithothija, **25** na Ifĩdeia, na Penueli maarĩ ariũ a Shashaka. **26** Shamusherai, na Sheharia, na Athalia, **27** na Jaareshia, na Elija, na Zikiri maarĩ ariũ a Jerohamu. **28** Aya othe maarĩ atongoria a nyũmba o na anene, ta ũrĩa maandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njjarwa ciao, na maaikaraga Jerusalemu. **29** Jeieli ithe wa Gibeoni aatũũraga Gibeoni. Mũtumia wake eetagwo Maaka, **30** na mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarũmĩrĩrwo nĩ Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, **31** na Gedori, na Ahio, na Zekeri, **32** na Mikilothu ũrĩa warĩ ithe wa Shimea. O nao maaikaraga hakuhĩ na andũ ao kũu Jerusalemu. **33** Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ. Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani **34** Mũriũ wa Jonathani: eetagwo Meribu-Baali, na nĩwe warĩ ithe wa Mika. **35** Ariũ a Mika maarĩ: Pithoni, na Meleku, na Tarea, na Ahazu. **36** Ahazu aarĩ ithe wa Jehoda, nake Jehoda aarĩ ithe wa Alemethu, na Azamavethu, na Zimuri; nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. **37** Moza aarĩ ithe wa Binea; nake Rafa aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa

aarĩ mũriũ wa Rafa, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa. **38** Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩĩtwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nĩo maarĩ ariũ a Azeli. **39** Ariũ a Esheku, mũrũ wa nyina, maarĩ: Ulamu irigithathi rĩake, na Jeushu wa keerĩ, na Elifeleti wa gatatũ. **40** Ariũ a Ulamu maarĩ njamba cia ita, na nĩmamenyete gũtũmĩra ũta. Maarĩ na ariũ aingĩ o na ciana cia ciana ciao, na othe maarĩ 150. Acio othe nĩo maarĩ njiaro cia Benjamini.

9 Andũ a Isiraeli othe nĩmandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njiarwa marĩa maarĩ mbuku-inĩ ya athamaki a Isiraeli. Andũ a Juda nĩmatahĩtwo magatwarwo Babuloni nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka. **2** Na rĩrĩ, andũ arĩa maambire gũcoka gũikara mĩgũnda-inĩ yao o kũu matũũra-inĩ mao, maarĩ andũ amwe a Isiraeli, na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarũ. **3** Andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu kuuma Juda, na Benjamini, na Efiraimu, na Manase maarĩ: **4** Uthai mũrũ wa Amihudu, mũrũ wa Omuri, mũrũ wa Imuri, mũrũ wa Bani wa rũciaro rwa Perezu mũrũ wa Juda. **5** Andũ a Shiloni maarĩ: Asaia ũrĩa warĩ irigithathi, na ariũ ake. **6** Kuuma Zera aarĩ: Jeueli. Andũ othe a kuuma Juda maarĩ 690. **7** Andũ a Benjamini maarĩ: Salu mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Hodavia, mũrũ wa Hasenua; **8** na Ibineia mũrũ wa Jerohamu; Ela mũrũ wa Uzi, mũrũ wa Mikiri; na Meshulamu mũrũ wa Shefatia, mũrũ wa Reueli, mũrũ wa Ibinija. **9** Andũ a kuuma Benjamini, ta ũrĩa maandĩkitwo maandĩko-inĩ ma njiarwa ciao, maarĩ 956. Arĩme acio othe maarĩ atongoria a nyũmba ciao. **10** Athĩnjĩri-Ngai maarĩ: Jedaia, na Jehoiaribu, na Jakini; **11**

na Azaria mūrū wa Hilikia, mūrū wa Meshulamu, mūrū wa Zadoku, mūrū wa Meraiothu, mūrū wa Ahitubu ūrĩa warĩ mūmenyereri mūnene wa nyūmba ya Ngai; **12** na Adaiia mūrū wa Jerohamu, mūrū wa Pashuru, mūrū wa Malikija; na Maasai mūrū wa Adieli, mūrū wa Jahazera, mūrū wa Meshulamu, mūrū wa Meshilemithu, mūrū wa Imeri. **13** Athinjiri-Ngai arĩa maarĩ atongoria a nyūmba ciao maarĩ 1,760. Maarĩ arūme maarĩ na ūhoti, na nĩ meehokeirwo gūtungata nyūmba-inĩ ya Ngai. **14** Alawii maarĩ: Shemaia mūrū wa Hashubu, mūrū wa Azirikamu, mūrū wa Hashabia ūrĩa Mūmerari, **15** na Bakabakari, na Hereshi, na Galali, na Matania mūrū wa Mika, mūrū wa Zikiri, mūrū wa Asafu; **16** na Obadia mūrū wa Shemaia, mūrū wa Galali, mūrū wa Jeduthuni; na Berekia mūrū wa Asa, mūrū wa Elikana, arĩa maaikaraga matūūra-inĩ ma Anetofathi. **17** Arangiri a ihingo maarĩ: Shalumu, na Akubu, na Talimoni, na Ahimani na ariū a nyina, na Shalumu mūnene wao, **18** acio maigĩtwo kihingo-inĩ kĩa mūthamaki mwena wa irathĩro, nginya ihinda-inĩ rīu. Acio nĩo maarĩ arangiri a ihingo a gĩkundi kĩa Alawii. **19** Shalumu mūrū wa Kore, mūrū wa Ebiasafu, mūrū wa Kora, na athiritū ake arangiri a ihingo kuuma nyūmba yake ya Akohathu. Acio nĩo meehokeirwo ūrangiri wa itoonyero rĩa hema o ta ūrĩa maithe mao meehokeirwo ūrangiri wa itoonyero rĩa Gĩikaro kĩa Jehova. **20** Mahinda ma mbere Finehasi mūrū wa Eleazaru nĩwe warūgamagĩrĩa arangiri a ihingo, nake Jehova aarĩ hamwe nake. **21** Zekaria mūrū wa Meshelemia nĩwe warĩ mūrangiri wa itoonyero rĩa Hema-ya-Gūtunganwo. **22** Arĩa othe maathuurĩtwo

matūike aranḡiri a ihingo maarĩ 212. Marĩitwa mao nĩmandĩkirwo maandĩko-inĩ ma njjarwa ciao, matũũra-inĩ mao. Aranḡiri a ihingo maigirwo o mũndũ harĩa ehokeirwo nĩ Daudi na Samũeli ũrĩa muoni-maũndũ. **23** O ene na njiaro ciao nĩo maarũgamagĩrĩra ũranḡiri wa ihingo cia nyũmba ya Jehova, nyũmba ĩrĩa yetagwo Hema. **24** Aranḡiri a ihingo maarĩ mĩena yothe ĩna: irathĩro, na ithũiro, na gathigathini, na gũthini. **25** Ariũ a ithe wao a matũũra mao nĩmookaga rĩmwe na rĩmwe magateithania mawĩra nao ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja. **26** No anene arĩa ana maaroraga aranḡiri a ihingo, arĩa maarĩ Alawii, nĩmehokeirwo kũmenyerera tũnyũmba na igĩina cia nyũmba ya Ngai. **27** Maikaraga ũtukũ wotho hakuhĩ na nyũmba ya Ngai nĩgeetha mamĩrangagĩre; na nĩo maamenyagĩrĩra cabi ya kũmĩhingũra o rũciinĩ. **28** Amwe ao maarĩ amenyereri a indo iria ciatũmagĩrwo ũtungata-inĩ wa hekarũ; nĩmacitaraga ikĩrutwo na igĩcookio nyũmba thĩinĩ. **29** Angĩ maaheetwo wĩra wa kũmenyereri indo cia nyũmba na indo iria ingĩ ciothe ciakoragwo handũ-harĩa-haamũre, o hamwe na mũtu, na ndibei, na maguta, na ũbani, na mahuti marĩa manungi wega. **30** No athĩnjĩri-Ngai amwe nĩo maarutaga wĩra wa gũtukania mahuti macio manungi wega. **31** Mũlawii wetagwo Matithia, irigithathi rĩa Shalumu ũrĩa Mũkoora, nĩwe wehokeirwo wĩra wa gũthondeka mĩgate ya maruta. **32** Ariũ a ithe amwe ao a mũhĩrĩga wa Kohathu nĩo marũgamagĩrĩra ũthondeki wa mĩgate ya kũigĩrĩrwo metha-inĩ hĩndĩ ya thabatũ. **33** Arĩa maarĩ aini, na atongoria a nyũmba cia Alawii, maaikaraga tũnyũmba-inĩ kũu hekarũ thĩinĩ na

matiarutaga mawīra mangī tondū maarī a kūmenyerera wīra ūcio wao mūthenya na ūtukū. **34** Acio othe maarī atongoria a nyūmba cia Alawii, na anene o ta ūrīa maandikītwo ibuku-inī rīa njiarwa ciao, nao maatūūraga Jerusalemu. **35** Jeieli ithe wa Gibeoni aatūūraga Gibeoni. Mūtumia wake eetagwo Maaka, **36** na mūriū wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarūmīrīrwo nī Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, **37** na Gedori, na Ahio, na Zekaria, na Mikilothu. **38** Mikilothu nīwe warī ithe wa Shimeami. O nao maikaraga hakuhī na andū ao kūu Jerusalemu. **39** Neri aarī ithe wa Kishu, nake Kishu aarī ithe wa Saūlū, nake Saūlū aarī ithe wa Jonathani, na Maliki-Shua, na Abinadabu, na Eshi-Baali. **40** Mūriū wa Jonathani eetagwo Meribu-Baali, na nīwe warī ithe wa Mika. **41** Ariū a Mika maarī: Pithoni, na Meleku, na Taharea, na Ahazu. **42** Ahazu aarī ithe wa Jara, nake Jara aarī ithe wa Alemethu, na Azimavethu, na Zimuri, nake Zimuri aarī ithe wa Moza. **43** Moza aarī ithe wa Binea, nake Refaia aarī mūriū wa Binea, nake Eleasa aarī mūriū wa Refaia, nake Azeli aarī mūriū wa Eleasa. **44** Azeli aarī na ariū atandatū, na maya nīmo marīitwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nīo maarī ariū a Azeli.

10 Na rīrī, Afilisti nīmarūire na Isiraeli; nao andū a Isiraeli makīmoorīra, na aingī ao makīūragīrwo Kīrīma-inī kīa Giliboa. **2** Afilisti makīhatīrīria Saūlū na ariū ake mūno, na makīūraga ariū ake Jonathani, na Abinadabu, na Maliki-Shua. **3** Na rīrī, mbaara nīyaneneheire Saūlū mūno, na hīndī rīa aikia a mīguī maamūkinyīrīre,

makīmūguraria. **4** Nake Saūlū akīira mūkuui wa indo ciake cia mbaara atīrī, “Comora rūhiū rwaku rwa njora ūūthece naruo, nīguo andū aya mataruaga matigooke kūnyararithia.” No mūdū ūcio mūkuui wa indo ciake cia mbaara agītīgīra mūno, akīrega gwīka ūguo; nī ūndū ūcio Saūlū akīoya rūhiū rwake rwa njora, akīrūgwīra. **5** Rīrīa mūkuui wa indo cia mbaara onire atī Saūlū nīakua, o nake akīgwīra rūhiū rwake rwa njora, agīkua. **6** Nī ūndū ūcio Saūlū na ariū ake atatū magīkua, nao andū othe a nyūmba yake magīgīkua o hamwe. **7** Rīrīa andū a Isiraeli othe arīa maarī kīanda moonire atī ita nīrīorīte, na atī Saūlū na ariū ake nīmakuīte-rī, magītiganīria matūūra mao, makīūra; nao Afilisti magīthiī magīikara kuo. **8** Mūthenya ūyū ūngī, Afilisti magīthiī gūcuuma ciimba, magīkora Saūlū na ariū ake makuīte kūu Kīrīma-inī kīa Giliboa. **9** Makīmūbora, na magīkuua mūtwe wake, na indo ciake cia mbaara; magīcooka magītūma andū mathiī būrūri wothe wa Afilisti makaanīrīre ūhoru ūcio kūrī mīhianano yao ya kūhooywo, na kūrī andū ao. **10** Makīiga indo cia Saūlū cia mbaara thīinī wa hekarū ya ngai ciao, naguo mūtwe wake makīwoherera kūu hekarū ya Dagoni. **11** No rīrīa andū a Jabeshi-Gileadi maaiguire ūhoru wa maūdū marīa mothe Afilisti meekīte Saūlū-rī, **12** njamba ciao cia ita igīthiī, igīkuua mīrī ya Saūlū na ya ariū ake, ikīmīrehe Jabeshi. Magīcooka magīthika mahīndī mao gītina-inī kīa mūtī ūrīa mūnene kūu Jabeshi, na makīhinga kūrīa irio mīthenya mūgwanja. **13** Saūlū aakuire nī ūndū ndaarī mwīhokeku kūrī Jehova; ndaamenyereire kiugo kīa Jehova, o na nīahooire kīrīra kuuma kūrī mūrīgūri

atĩ amũtongorie, **14** no ndahooire kĩrĩra kũrĩ Jehova. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmũũraga, na akĩneana ũthamaki kũrĩ Daudi mũrũ wa Jesii.

11 Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Isiraeli magĩcookanĩrĩra harĩ Daudi kũu Hebironi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a mũthiimo na thakame yaku. **2** Ihinda rĩrĩa rĩhĩtũkĩte, o na Saũlũ arĩ o mũthamaki, wee nĩwe ũratongoragia Isiraeli mbaara-inĩ ciao. Nake Jehova Ngai waku agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Nĩwe ũkaarĩithia andũ akwa Isiraeli, na nĩũgatuĩka mwathi wao.’” **3** Nĩ ũndũ ũcio athuuri othe a Isiraeli magĩthĩrĩ Hebironi kũrĩ Mũthamaki Daudi, nake Daudi akĩgĩa na kĩrĩkanĩro nao mbere ya Jehova o kũu Hebironi, nao magĩitĩrĩria Daudi maguta mũtwe atuĩke mũthamaki wa Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova eranĩire na kanua ga Samũeli. **4** Daudi hamwe na andũ a Isiraeli othe magĩthĩrĩ gũtharĩkĩra Jerusalemu, o kũu gwetagwo Jebusi. Nao Ajebusi arĩa maatũũraga kũu **5** makĩĩra Daudi atĩrĩ, “Ndũngĩtoonya gũkũ.” No rĩrĩ, Daudi nĩagĩtunyanire gĩikaro kũu kĩairigĩrwo na thingo cia hinya gĩa Zayuni, Itũũra Inene rĩa Daudi. **6** Daudi oigĩte atĩrĩ, “Ũrĩa wothe ũgũtongoria mbaara ya kũhũũra Ajebusi nĩwe ũgaatuĩka mũnene wa thigari ciothe.” Joabu mũrũ wa Zeruia nĩwe waambire kwambata, na nĩ ũndũ ũcio nĩwe watuĩkire mũnene wa thigari. **7** Daudi agĩgĩtũũra gĩikaro kũu kĩairigĩrwo na rũthingo rwa hinya, na nĩ ũndũ ũcio gĩgĩtwo Itũũra Inene rĩa Daudi. **8** Nake agĩaka itũũra inene rĩthiũrũrũkĩirie gĩikaro kũu, kuuma benji-inĩ nginya rũthingo-inĩ rũrĩa rwakĩrigĩciĩrie, nake Joabu agĩcookereria mĩena ĩrĩa ĩngĩ ya itũũra rĩu inene. **9** Daudi

agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na ũhoti mũingĩ, tondũ Jehova Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe nake. **10** Aya nĩ maarĩ anene a andũ arĩa njamba a Daudi, o ene hamwe na andũ a Isiraeli othe, nĩmatirĩrĩire ũthamaki wake na hinya nĩguo ũtheereme bũrũri wothe, o ta ũrĩa Jehova eeranĩire. **11** Maya nĩmo marĩtwa ma andũ acio maarĩ njamba a Daudi: Jashobeamu ũrĩa Mũhakimoni nake aarĩ mũtongoria wa anene; nĩwe woire itimũ rĩake ahũũrane na andũ 300, nake akĩmooraga mbaara-inĩ ĩmwe. **12** Mũnini wake eetagwo Eleazaru mũrũ wa Dodo ũrĩa Mũahohi, ũmwe wa andũ atatũ arĩa maarĩ njamba. **13** Nake aarĩ hamwe na Daudi kũu Pasi-Damimu hĩndĩ ĩrĩa Afilisti moonganĩte marũe nao. Maarĩ handũ haarĩ mũgũnda waiyũire cairi, nacio thigari ikũũrĩa Afilisti. **14** No-o nĩmaregeire gatagatĩ ka mũgũnda ũcio. Makĩũgitĩra, na makĩũraga Afilisti, nake Jehova akĩmahe ũhootani mũnene. **15** Anene atatũ a acio mĩrongo ĩtatũ, nĩmaikũrũkire magĩthiĩ kũrĩ Daudi ihiga-inĩ rĩrĩa rĩarĩ ngurunga-inĩ ya Adulamu, hĩndĩ ĩrĩa mbũtũ ya Afilisti yaambĩte hema Kĩanda kĩa Refaimu. **16** Hĩndĩ ĩyo Daudi aarĩ kĩhitho-inĩ kĩrũmu nayo mbũtũ ya Afilisti yarĩ Bethlehemu. **17** Daudi akĩĩrĩrĩria maaĩ, akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo kũrĩ mũndũ ũngĩndehera maaĩ ma kũnyua kuuma gĩthima-inĩ kĩrĩa kĩrĩ hakuhĩ na kĩhingo kĩa Bethlehemu!” **18** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio atatũ magĩtuĩkanĩria gatagatĩ ka ita rĩa Afilisti, magĩtaha maaĩ gĩthima-inĩ kũ kĩarĩ hakuhĩ na kĩhingo kĩa Bethlehemu, na makĩmatwarĩra Daudi. No Daudi akĩrega kũmanyua; akĩmaita mbere ya Jehova. **19** Akiuga atĩrĩ, “Ngai arogiria njĩke ũguo! No ngĩnyue thakame ya andũ aya mathiĩrĩire

ũgwati-inĩ wa gĩkuũ?” Tondũ nĩmathiĩrĩire ũgwati-inĩ wa gĩkuũ nĩguo mamarehe-rĩ, Daudi akĩrega kũmanyua. Maũndũ ta macio nĩmo meekagwo nĩ njamba icio ithatũ.

20 Abishai mūrũ wa nyina na Joabu nĩwe warĩ mūnene wa acio Atatũ. Nake akĩoya itimũ rĩake, agĩtharĩkĩra andũ magana matatũ, akĩmooraga, nĩ ũndũ ũcio akĩgĩa igweta o ta acio Atatũ. **21** Nĩatĩkire mūno gũkĩra acio angĩ Atatũ na agĩtuĩka mwathi wao o na gũtuĩka ndaataranĩirio nao. **22** Benaia mūrũ wa Jehoiada aarĩ mūrũĩ njamba wa kuuma Kabizeeli, ũrĩa wekire maũndũ manene ma ũcamba. Nĩooragire njamba nene igĩrĩ cia ita cia Moabi. Ningĩ nĩatoonyire irima mũthenya warĩ na tharunji, na akĩūruga mūrũũthi. **23** Na nĩooragire Mūmisiri warĩ wa ũraihu wa buti mūgwanja na nuthu. O na gũtuĩka Mūmisiri ũcio nĩanyiitĩte itimũ rĩaiganaga ta mūtĩ wa mūtumi ngoora, Benaia akĩmũtharĩkĩra na njũgũma. Akĩhuria itimũ kuuma guoko-inĩ kwa Mūmisiri ũcio, na akĩmũūruga na itimũ rĩu rĩake. **24** Macio nĩmo maũndũ ma ũcamba marĩa mekirwo nĩ Benaia mūrũ wa Jehoiada. O nake aarĩ igweta o ta andũ arĩa atatũ maarĩ njamba. **25** Nĩatĩitwo gũkĩra arĩa Mĩrongo Ītatũ, no ndaataranĩirio na acio Atatũ. Nake Daudi akĩmūtua mūnene wa arĩa maamũrangagĩra. **26** Andũ arĩa maarĩ njamba maarĩ: Asaheli mūrũ wa nyina na Joabu, na Elihanani mūrũ wa Dodo wa kuuma Bethlehemu, **27** na Shamothu ũrĩa Mũharori, na Helezu ũrĩa Mūpeloni, **28** na Ira mūrũ wa Ikeshu kuuma Tekoa, na Abiezeri kuuma Anathothu, **29** na Sibekai ũrĩa Mũhushathi, na Ilai ũrĩa Mũahohi, **30** na Maharai ũrĩa Mūnetofathi, na Helebu mūrũ wa Baana

ūrĩa Mūnetofathi, **31** na Ithai mūrũ wa Ribai, wa kuuma Gibeaa kũu Benjamini, na Benaia ūrĩa Mūpirathoni, **32** na Hurai kuuma tūrũũ-inĩ twa Gaashu, na Abieli ūrĩa Mūaribathi, **33** na Azamavethu ūrĩa Mūbahurimu, na Eliahaba ūrĩa Mūshaaliboni, **34** na ariũ a Hashemu ūrĩa Mūgizoni, na Jonathani mūrũ wa Shage ūrĩa Mūharari, **35** na Ahiamu mūrũ wa Sakaru ūrĩa Mūharari, na Elifali mūrũ wa Uri, **36** na Heferi ūrĩa Mūmekerathi, na Ahija ūrĩa Mūpeloni, **37** na Hezoro ūrĩa Mūkarimeli, na Naarai mūrũ wa Ezibai, **38** na Joeli mūrũ wa ithe na Nathani, na Mibihari mūrũ wa Hagari, **39** na Zeleku ūrĩa Mūamoni, na Naharai ūrĩa Mūberothi, ūrĩa wakuuagĩra Joabu mūrũ wa Zerua indo cia mbaara, **40** na Ira ūrĩa Mūithiri, na Garebu ūrĩa Mūithiri, **41** na Uria ūrĩa Mūhiti, na Zabadi mūrũ wa Ahalai, **42** na Adina mūrũ wa Shiza ūrĩa Mūrubeni, ūrĩa warĩ mūnene wa Arubeni, arĩ na andũ mĩrongo itatũ arĩa maarĩ nake, **43** na Hanani mūrũ wa Maaka, na Joshafatu ūrĩa Mūmithini, **44** na Uzia ūrĩa Mūashiterathi, na Shama na Jeieli, ariũ a Hothamu ūrĩa Mūaroeri, **45** na Jediaeli mūrũ wa Shimuri, o na Joha mūrũ wa ithe ūrĩa Mūtizi, **46** na Elieli ūrĩa Mūmahavi, na Jeribai na Joshavia, ariũ a Elinaamu, na Ithima ūrĩa Mūmoabi, **47** na Elieli, na Obedi, na Jaasieli ūrĩa Mūmezobai.

12 Aya nĩo andũ arĩa mookire kūrĩ Daudi arĩ kũu Zikilagi, hĩndĩ irĩa aangatĩtwo akehera maitho-inĩ ma Saũlũ mūrũ wa Kishu (maarĩ amwe a njamba cia ita iria ciamũteithirie mbaara-inĩ; **2** Nao maakuuaga mota na nĩmooĩ gũikia mĩguĩ, na gũikia mahiga na kĩgũtha, na guoko kwa ūrĩo kana kwa ūmotho; maarĩ a mbarĩ ĩmwe na Saũlũ kuuma

mũhĩrĩga wa Benjamini), nao maarĩ: **3** Ahiezeri ũrĩa warĩ mũnene wao na Joashu, ariũ a Shemaa ũrĩa Mũgibeaa; na Jezieli, na Peleti, ariũ a Azimavethu; na Beraka, na Jehu ũrĩa Mũanathothu, **4** na Ishimaia ũrĩa Mũgibeoni, mũndũ warĩ njamba thĩinĩ wa andũ arĩa Mĩrongo Ītatũ, nake aarĩ mütongoria ũmwe thĩinĩ wa acio Mĩrongo Ītatũ; na Jeremia, na Jahazieli, na Johanani, na Jozabadu ũrĩa Mũgederathi, **5** na Eluzai, na Jerimothu, na Bealia, na Shemaria, na Shefatia ũrĩa Mũharufi; **6** na Elikana, na Ishia, na Azareli, na Joezeru, na Jashobeamu arĩa maarĩ a mbarĩ ya Kora; **7** na Joela, na Zebadia, ariũ a Jerohamu kuuma Gedori. **8** Agadi amwe nĩmagarũrũkire magĩcooka mwena wa Daudi o kũu werũ-inĩ kĩihitho-inĩ gĩake. Maarĩ njamba cia ita irĩ ũrũme ciehaarĩrie gũthĩ mbaara, na nĩmooĩ kũhũthĩra ngo na itimũ. Mothiũ mao maahaanaga ta mothiũ ma mĩrũũthi, na maarĩ ihenya ta thwariga irĩ irĩma-inĩ. **9** Ezeri nĩwe warĩ mũnene wao, na Obadia aarĩ mũnini wake; nake Eliabu aarĩ wa gatatũ, **10** na Mishimana aarĩ wa kana, na Jeremia aarĩ wa gatano, **11** na Atai aarĩ wa gatandatũ, na Elieli aarĩ wa mũgwanja, **12** na Johanani aarĩ wa kanana, na Elizabadu aarĩ wa kenda, **13** na Jeremia aarĩ wa ikũmi, na Makabanai aarĩ wa ikũmi na ũmwe. **14** Agadi acio maarĩ anene a mbũtũ cia ita; ũrĩa warĩ mũnini mũno wao aarũaga mbaara ĩrĩa ĩngĩarũirwo nĩ andũ igana, nake ũrĩa warĩ mũnene mũno wao aarũaga mbaara ĩrĩa ĩngĩarũirwo nĩ andũ ngiri ĩmwe. **15** Nĩo maaringire Rũũ rwa Jorodani mweri wa mbere rĩrĩa rwaiyũrĩte nginya rũkoina hũgũrũrũ ciaruo ciothe, na makĩingatithia andũ arĩa othe maaikaraga cianda-inĩ cia mwena wa irathĩro

na mwena wa ithũiro. **16** Andũ amwe a kuuma Benjamini na angĩ a kuuma Juda o nao magĩũka kũrĩ Daudi kũu kũhitho-inĩ gĩake. **17** Daudi agĩthĩ kũmatũnga, akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo mũrooka kũrĩ nĩ na thayũ kũndeithiarĩ, nĩndĩhaarĩrie kũmwamũkĩra tũtuĩke kĩndũ kĩmwe; no angĩkorwo mũũkĩte kũngunyanĩra kũrĩ thũ ciakwa o rĩrĩa itarenda haaro-rĩ, Ngai wa maithe maitũ arorora ũndũ ũcio na amũtuĩre ciira.” **18** Hĩndĩ ĩyo Roho agĩkũrũkĩra Amasai, mũnene wa arĩa Mĩrongo Ītatũ, akiuga atĩrĩ: “Tũrĩ aku, wee Daudi! Tũrĩ hamwe nawe, wee mũrũ wa Jesii! Ūrogaacĩra, ũgaacĩre ki, na arĩa magũteithagia marogaacĩra, nĩgũkorwo Ngai waku nĩegũgũteithia.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩmaamũkĩra na akĩmatua atongoria a mbũtũ ciake cia gũtharĩkĩra thũ. **19** Andũ amwe a Manase nĩmagarũrũkire magĩthĩ mwena wa Daudi rĩrĩa aathiire na Afilisti kũhũũrana na Saũlũ. (Daudi na andũ ake matiateithirie Afilisti, tondũ thuutha wa kwaranĩria, aathani ao nĩmamũingaire. Maamwĩrire atĩrĩ, “Tũkaarĩha na mũoyo iitũ angĩgatũtiganĩria acookerere mwathi wake Saũlũ.”) **20** Hĩndĩ ĩrĩa Daudi aathiire Zikilagi, aya nĩo andũ a Manase arĩa maagarũrũkire magĩthĩ mwena wake: Adina, na Jozabadu, na Jediaeli, na Mikaeli, na Jozabadu, na Elihu, na Zilethai, atongoria a ikundi cia ngiri kũu Manase. **21** Nĩmateithirie Daudi kuuma kũrĩ mbũtũ iria ciamũtharĩkĩire, nĩgũkorwo othe maarĩ njamba cia ita irĩ ũrũme, na maarĩ anene a ita ciake. **22** Mũthenya o mũthenya andũ nĩmookaga gũteithia Daudi, o nginya akĩgĩa na mbũtũ nene, o ta mbũtũ ya Ngai. **23** Ūyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa mehaarĩrie gũthĩ mbaara

arĩa maathiire Heberoni kũrĩ Daudi nĩgeetha magarũre ũthamaki wa Saũlũ, maũngere Daudi, o ta ũrĩa Jehova oigĩte: **24** andũ a Juda arĩa meehaarĩirie kũrũa mbaara maakuĩte ngo na matimũ, maarĩ 6,800; **25** andũ a Simeoni arĩa njamba cia ita meehaarĩirie kũrũa mbaara, maarĩ 7,100; **26** andũ a Alawii maarĩ 4,600; **27** amwe ao maarĩ Jehoiada, mũtongoria wa nyũmba ya Harũni ũrĩa warĩ na andũ 3,700, **28** na Zadoku, mwanake mũnini warĩ njamba ya ita ĩrĩ ũrũme, ũrĩa warĩ na anene a thigari mĩrongo ĩĩrĩ na eerĩ kuuma nyũmba yake; **29** andũ a Benjamini, na nĩo maarĩ a mbarĩ ĩmwe na Saũlũ, maarĩ 3,000; aingĩ ao maatũũrite maathĩkagĩra nyũmba ya Saũlũ, o nginya hĩndĩ ĩyo; **30** andũ a Efiraimu, njamba cia ita irĩ ũrũme na irĩ ngumo mĩhĩrĩga-inĩ yao, maarĩ 20,800; **31** andũ a nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, arĩa maagwetetwo na mariĩtwa nĩguo mathĩ matue Daudi mũthamaki, maarĩ 18,000; **32** andũ a Isakaru, arĩa maarĩ na ũmenyo wa mahinda, na makamenya ũrĩa Isiraeli magĩĩrwo nĩ gwĩka, maarĩ anene 200 arĩa maathaga andũ othe a nyũmba ciao; **33** andũ a Zebuluni, thigari iria ciamenyereite mbaara, na nĩmehaarĩirie kũrũa mbaara me na mĩthemba yothe ya indo cia mbaara, nĩguo mateithie Daudi marĩ na ngoro ĩmwe, nao maarĩ 50,000; **34** andũ a Nafitali maarĩ anene 1,000 hamwe na andũ 37,000 arĩa makuũite ngo na matimũ; **35** andũ a Dani arĩa mehaarĩirie kũrũa mbaara, maarĩ 28,600; **36** andũ a Asheri, thigari iria ciamenyereite mbaara na mehaarĩirie kũrũa mbaara, maarĩ 40,000; **37** na kuuma mwena wa irathĩro wa Jorodani, andũ a Rubeni, na Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, marĩ na

mīthemba yothe ya indo cia mbaara, maarī 120,000. **38** Acio othe maarī andū a kūrūa arīa meerutīte gūtungata marī ita-inī. Magīūka Hebironi marī na ngoro ĩmwe ya gūtua Daudi mūthamaki wa Isiraeli guothe. Andū a Isiraeli arīa angī othe o nao maarī na rīciiria o rīmwe rīa gūtua Daudi mūthamaki. **39** Andū acio maikarire kūu na Daudi mīthenya ĩtatū makīrīa na makīnyua, nīgūkorwo andū a nyūmba ciao nīmaheanīte irio nī ūndū wao. **40** O na ningī andū arīa maatūūraga hakuhī nao kuuma Isakaru, na Zebuluni, na Nafitali nīmarehire irio ikuuītvo nī ndigiri, na ngamīira, na nyūmbū, na ndegwa. Nī kwarehetwo mūtu mūingī, na ngūmba cia ngūyū na cia thabibū nyūmū, na ndibei, na maguta, na ng’ombe, na ng’ondu, nīgūkorwo kwarī na gīkeno kūu Isiraeli.

13 Daudi nīmagīire ndundu na anene ake a ita, arīa maathaga ikundi cia thigari ngiri na ikundi cia thigari igana. **2** Ningī agīcooka akīira kīūngano gīothe gīa Isiraeli atīrī, “Mūngīona kwagīrīire na angīkorwo nī kwenda kwa Jehova Ngai witū, nī tūtūme ūhoru kūndū na kūndū kūrī ariū a ithe witū arīa angī marī kūndū guothe ng’ongo-inī cia Isiraeli, o na kūrī athīnjīri-Ngai na Alawii arīa me hamwe nao matūūra-inī mao na ūrīithio-inī wao, moke manyiitanīre na ithuī. **3** Nītūrehei ithandūkū rīa kīrīkanīro rīa Ngai witū tūrīcookie kūrī ithuī, nīgūkorwo tūtiatuīragia ūhoru harī rīo hīndī ya ūthamaki wa Saūlū.” **4** Kīūngano gīothe gīgītikīra gwīka ūguo tondū andū othe nīmoonire ūndū ūcio nīwagīrīire. **5** Nī ūndū ūcio Daudi agīcookanīrīria andū a Isiraeli othe kuuma Rūūī rwa Shihoru kūu Misiri nginya Lebo-Hamathu,

makagĩire ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu. **6** Daudi na andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ nake magĩthĩĩ Baala kũu Juda (nĩkuo Kiriathu-Jearimu) makagĩire ithandũkũ rĩa Jehova Ngai ũrĩa ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi, o ithandũkũ rĩu rĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaake. **7** Makĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Abinadabu rĩkũũtũwo na ikaari rĩerũ, rĩtongoretio nĩ Uza na Ahio. **8** Daudi na andũ a Isiraeli othe magĩkũngũĩra na hinya wao wothe marĩ mbere ya Ngai, makĩinaga na inanda cia mũgeeto na cia kĩnũbi, na tũhembe, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na tũrumbeta. **9** Hĩndĩ irĩa maakinyire kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano gĩa Kidoni, Uza agĩtambũrũkia guoko nĩguo anyiitĩrĩre ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro, tondũ ndegwa nĩchahĩngirwo. **10** Na rĩrĩ, marakara ma Jehova nĩmakanĩire Uza, akĩmũgũtha, akĩgũa tondũ nĩanyiitire ithandũkũ rĩu na guoko. Nĩ ũndũ ũcio Uza agĩkuĩra o hau mbere ya Ngai. **11** Nake Daudi akĩrakara tondũ mang'ũrĩ ma Jehova nĩmookĩrĩire Uza, nĩ ũndũ ũcio handũ hau hetagwo Perezu-Uza nginya ũmũthĩ. **12** Daudi agĩĩtigĩra Ngai mũthenya ũcio, akĩũria atĩrĩ, “Ngaahota atĩa kũrehe ithandũkũ rĩrĩ rĩa Ngai kũrĩ nĩrĩ?” **13** Tondũ ũcio Daudi ndaathiire na ithandũkũ rĩu Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Handũ ha ũguo, aarĩtwarire kwa Obedi-Edomu ũrĩa Mũgiiti. **14** Ithandũkũ rĩu rĩa Ngai rĩaikarire na andũ a nyũmba ya Obedi-Edomu gwake mũciĩ mĩeri itatũ, nake Jehova akĩrathima andũ a mũciĩ wake, o na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo.

14 Na rĩrĩ, Hiramũ mũthamaki wa Turo, nĩatũmĩire Daudi andũ, marĩ na mĩgogo ya mĩtarakwa, na aaki a mahiga

na a mbaũ, nĩguo mamwakĩre nyũmba ya ũthamaki.

2 Nake Daudi nĩamenyire atĩ Jehova nĩamũhaandĩte atuĩke mũthamaki wa Isiraeli, na atĩ ũthamaki wake nĩwatũũgĩrĩtio mũno nĩ ũndũ wa andũ ake a Isiraeli.

3 Daudi nĩahikirie atumia angĩ arĩ kũu Jerusalemu, nake agĩtuĩka ithe wa aanake na airĩtu angĩ. **4** Maya nĩmo marĩitwa ma ciana ciake iria ciaciariĩrwo kũu: Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, **5** na Ibiharu, na Elishua, na Elipeleti, **6** na Noga, na Nefegu, na Jafia, **7** na Elishama, na Beeliada, na Elifeleti. **8** Na rĩrĩa Afilisti maaiguire atĩ Daudi nĩaitĩrĩrio maguta agatuĩka mũthamaki wa Isiraeli guothe-rĩ, makĩambata, magĩthiĩ na mbũtũ ciao ciothe makamũcarie, nake Daudi aigua ũhoru ũcio akiumagara, agĩthiĩ akahũũrane nao. **9** Na rĩrĩ, Afilisti nĩmookĩte magatharĩkĩra Gĩtuamba kĩa Refaimu; **10** nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoru kũrĩ Ngai, akĩmũũria atĩrĩ, “Thiĩ ngatharĩkĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana moko-inĩ makwa?” Nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thiĩ, nĩngũmaneana moko-inĩ maku.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake makĩambata, magĩthiĩ nginya Baali-Perazimu, na akĩmatorereria kuo. Nake akiuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa maaĩ moinaga, noguo Ngai aharaganĩtie thũ ciakwa na guoko gwakwa.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩitwo Baali-Perazimu. **12** Afilisti magĩtiganĩria ngai ciao kũu, nake Daudi agĩathana ngai icio icinwo na mwaki. **13** Afilisti nĩmatharĩkĩre Gĩtuamba kũu rĩngĩ; **14** nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoru harĩ Ngai rĩngĩ, nake Ngai akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga kwambata, no mathiũrũrũkĩrie, na ũmatharĩkĩre ũmarutĩtie na mbere

ya mĩtĩ ya mĩkũngũgũ. **15** Rĩrĩa ũrĩgua mũkubio uumĩte igũrũ rĩa mĩtĩ ĩyo ya mĩkũngũgũ-rĩ, thĩĩ ũkarũe, tondũ ũguo nĩkuonania atĩ Ngai arĩ mbere yaku akĩhũũra ita rĩa Afilisti.” **16** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩka o ta ũrĩa Ngai aamwathĩte, nao makĩhũũra mbũtũ cia Afilisti, o kuuma Gibeoni nginya Gezeri. **17** Nĩ ũndũ ũcio ngumo ya Daudi ĩkĩhunja o bũrũri o bũrũri, nake Jehova agĩtũma ndũrĩrĩ ciothe imwĩtigĩre.

15 Daudi aarĩkia gwaka nyũmba ciake mwene kũu Itũũra Inene rĩa Daudi, nĩahaarĩirie handũ ha kũiga ithandũkũ rĩa Ngai, na akĩrĩambĩra hema. **2** Ningĩ Daudi akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ ũngĩ wagĩrĩrwo nĩ gũkuua ithandũkũ rĩa Ngai tiga o Alawii, tondũ nĩo Jehova aathuurire makuuage ithandũkũ rĩu rĩa Jehova na mamũtungatagĩre nginya tene.” **3** Daudi nĩacookanĩrĩirie andũ othe a Isiraeli hamwe kũu Jerusalemu nĩguo marehe ithandũkũ rĩa Jehova handũ harĩa aarĩthondekeire. **4** Nĩacookanĩrĩirie njiaro cia Harũni na Alawii ta ũũ: **5** Kuuma kũrĩ njiaro cia Kohathu, Urieli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 120; **6** kuuma kũrĩ njiaro cia Merari, Asaia nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 220; **7** kuuma kũrĩ njiaro cia Gerishoni, Joeli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 130; **8** kuuma kũrĩ njiaro cia Elizafani, Shemaia nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 200; **9** kuuma kũrĩ njiaro cia Hebironi, Elieli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 80; **10** kuuma kũrĩ njiaro cia Uzieli, Aminadabu nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 112. **11** Ningĩ Daudi agĩta Zadoku na Abiatharu arĩa athĩnjĩri-Ngai, na Urieli, na Asaia, na

Joeli, na Shemaia, na Elieli, na Aminadabu arĩa Alawii. **12** Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ inyuĩ anene a nyũmba cia Alawii; inyuĩ ene na Alawii arĩa angĩ no nginya mwĩtherie na mwambatie ithandũkũ rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli nginya handũ harĩa ndĩrĩthondekeire. **13** Nĩ ũndũ inyuĩ, Alawii, mũtiarĩambatirie ihinda rĩa mbere, nĩkĩo Jehova Ngai witũ aatũũkĩrĩire na marakara. Tũtiigana gũtuĩria ũhoru wa ũrĩa tũngĩekire kũrĩ we, kũringana na ũrĩa gwatuĩtwo.” **14** Nĩ ũndũ ũcio, athĩnjĩri-Ngai na Alawii magĩtheria nĩgeetha maambatie ithandũkũ rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. **15** Nao Alawii magĩkuua ithandũkũ rĩa Ngai na mĩtĩ mĩraaya mamĩgĩrĩire ciande, o ta ũrĩa Musa aathanĩte kũringana na kiugo kĩa Jehova. **16** Daudi akĩira atongoria a Alawii mathuure ariũ a ithe wao matuĩke aini, nao maine nyĩmbo cia gĩkeno makĩhũũraga inanda cia kĩnũbi, na cia mũgeeto, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba. **17** Nĩ ũndũ ũcio Alawii magĩthuura Hemani mũrũ wa Joeli; kuuma harĩ ariũ a ithe, na magĩthuura Asafu mũrũ wa Berekia; na kuuma harĩ ariũ a ithe Amerari magĩthuura Ethani mũrũ wa Kushaia; **18** na ningĩ hamwe nao magĩthuura ariũ a ithe matuĩke anini ao wathani-inĩ. nao nĩ: Zekaria, na Jaazieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Benaia, na Maaseia, na Matithia, na Elifelehu, na Mikineia, na Obedi-Edomu, na Jeieli, arĩa arangĩri ihingo. **19** Hemani, na Asafu na Ethani maarĩ aini na maahũũrithanagia thaani cia gĩcango; **20** Zekaria, na Azieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Maaseia, na Benaia maarĩ a kũhũura inanda cia kĩnũbi, kũringana na Alamothu. **21** Nake

Matithia, na Elifelehu, na Mikineia, na Obedi-Edomu, na Jeieli, na Azazia maarĩ a kũhũũra inanda cia mũgeeto, matongoretie kũringana na Sheminithu (ũguo nĩ ta kuuga mũgambo ũkũruruma). **22** Kenania ũrĩa mũtongoria wa Alawii nĩwe warũgamĩrĩire ũini; ũcio nĩguo warĩ wĩra wake tondũ aarĩ na ũũgĩ wa guo. **23** Berekia na Elikana nĩo maarĩ a kũrangĩra mĩrango nĩ ũndũ wa ithandũkũ rĩu. **24** Athĩnjĩri-Ngai, nĩo Shebania, na Joshafatu, na Nethaneli, na Amasai, na Zekaria, na Benaia, na Eliezeri maarĩ a kũhuha tũrumbeta mbere ya ithandũkũ rĩa Ngai. Obedi-Edomu na Jehia o nao maarĩ arangĩri a mĩrango nĩ ũndũ wa ithandũkũ rĩu. **25** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na athuuri a Isiraeli, na anene a ikundi cia ngiri, magĩthĩ kwambatia ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu makenete. **26** Tondũ Ngai nĩateithĩtie Alawii arĩa maakuuaga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova-rĩ, ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja nĩciarutirwo igongona. **27** Hĩndĩ ĩyo Daudi eehumbĩte nguo ya igũrũ ndaaya ya gatani ĩrĩa njega, na noguo Alawii othe arĩa makuuĩte ithandũkũ rĩu mehumbĩte, o na aini na Kenania ũrĩa warĩ mũtongoria wa ũini. O na ningĩ Daudi nĩehumbĩte ebodi ya gatani. **28** Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova makĩanagĩrĩra, makĩhuhaga macoro na tũrumbeta, na makĩhũũrithanagia thaani iria ihũũrithanagio na ikagamba, na makĩhũũraga inanda cia kĩnũbi na cia mũgeeto. **29** Hĩndĩ ĩrĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩatoonyaga Itũũra Inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ nĩacũthĩrĩirie arĩ ndirica-inĩ.

Na rĩrĩa onire Mũthamaki Daudi akĩina akĩrũgarũgaga, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake.

16 Alawii makĩrehe ithandũkũ rĩa Ngai, makĩrĩtoonyia thĩinĩ wa hema ĩrĩa yaambĩtwo nĩ Daudi nĩ ũndũ warĩo, na makĩrutĩra Ngai maruta ma njino na maruta ma ũiguano. **2** Daudi aarĩkia kũruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano-rĩ, akĩrathima andũ acio thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova. **3** Ningĩ akĩhe andũ a Isiraeli othe, arũme na andũ-a-nja o mũndũ mũgate, na gĩcunjĩ kĩa nyama, na ngũmba ya thabibũ nyũmũ. **4** Nĩathuurire Alawii amwe matungatage mbere ya ithandũkũ rĩa Jehova, na mathaithanagĩre andũ, na macookagie ngaatho, na magoocage Jehova, Ngai wa Isiraeli, nao nĩo: **5** Asafu ũrĩa warĩ mũnene wao, na mũnini wake aarĩ Zekaria, agacookwo nĩ Jeieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Matithia, na Eliabu, na Benaia, na Obedi-Edomu, na Jeieli. Acio maarĩ a kũhũũraga inanda cia kĩnũbi na inanda cia mũgeeto, nake Asafu agambagie thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, **6** nao athĩnjĩri-Ngai, Benaia na Jahazieli, maarĩ a kũhuha tũrumbeta hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai. **7** Mũthenya ũcio ũndũ wa mbere, ũrĩa Daudi eekire nĩ kũnengera Asafu na athiritũ ake thaburi ĩno ya gũcookeria Jehova ngaatho: **8** Cookeriai Jehova ngaatho, kaĩrai rĩitwa rĩake; menyithaniai ndũrĩrĩ-inĩ ũrĩa ekĩte. **9** Mũinĩrei, mũmũinĩre mũkĩmũgoocaga, mũheane ũhoru wa cĩiko ciake ciothe cia magegania. **10** Mwĩrahei nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩake itheru; ngoro cia arĩa marongoragia Jehova nĩ ikene. **11** Mathaai Jehova o na hinya wake; mũmaathage

ũthiũ wake hĩndĩ ciothe. **12** Ririkanai magegania marĩa ekĩte, na ciama ciake, na matuĩro ma ciira marĩa atuĩte, **13** inyuĩ njiaro cia Isiraeli ndungata yake, o inyuĩ ciana cia Jakubu, inyuĩ andũ ake arĩa athuurĩte. **14** Jehova nĩwe Ngai witũ; matuĩro make ma ciira marĩ thĩ yothe. **15** Nĩaririkanaga kĩrĩkanĩro gĩake nginya tene, nĩkĩo kiugo kĩrĩa aathanire, kĩrũmagĩrĩrwo nĩ njiarwa ngiri, **16** kĩrĩkanĩro kĩrĩa aarĩkanĩire na Iburahĩmu, na noguo mwĩhĩtwa ũrĩa eehĩtire harĩ Isaaka. **17** Nĩagĩkĩrĩre hinya harĩ Jakubu kĩrĩ kĩrĩa gĩake kĩa watho wa kũrũmagĩrĩrwo, agĩgĩkĩra hinya kũrĩ Isiraeli kĩrĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene, akiuga atĩrĩ: **18** “Wee nĩwe ngaathe bũrũri wa Kaanani, ũtuĩke igai rĩrĩa ũkaagaya.” **19** Hĩndĩ ĩrĩa maarĩ o anini magĩtarwo, o anini biũ, na maarĩ ageni kuo-rĩ, **20** moorũũraga kuuma rũrĩrĩ rũmwe nginya rũrĩa rũngĩ, na kuuma ũthamaki-inĩ ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ. **21** Ndarĩ mũndũ o na ũmwe etĩkĩrĩrie amanyariire; nĩarũithirie athamaki nĩ ũndũ wao, akĩmeera atĩrĩ: **22** “Mũtikanahutie andũ arĩa akwa aitĩrĩrie maguta; mũtikaneke anabii akwa ũũru.” **23** Inĩrai Jehova, inyuĩ andũ a thĩ yothe; mũhunjagie ũhonokio wake mũthenya o mũthenya. **24** Umbũrai riiri wake kũrĩ ndũrĩrĩ, mumbũre mawĩko make ma magegania kũrĩ andũ othe. **25** Nĩgũkorwo Jehova nĩ mũnene, na nĩ wa kũgocwo mũno; nĩwe wa gwĩtigĩrwo gũkĩra ngai ciothe. **26** Nĩgũkorwo ngai ciothe cia ndũrĩrĩ nĩ mĩhianano, no Jehova nĩwe wombire igũrũ. **27** Riiri na ũnene irĩ mbere yake; hinya na gĩkeno itũũraga gwake. **28** Tũũgĩriai Jehova, inyuĩ mĩhĩrĩga ya ndũrĩrĩ, mũtũũgĩrie Jehova nĩ ũndũ wa riiri na hinya wake, **29** Tũũgĩriai Jehova, nĩ ũndũ

wa riiri ūrĩa wagĩrĩire rĩitwa rĩake. Mũreherei maruta na mũũke mbere yake; mũhooe Jehova thĩinĩ wa riiri wa ūtheru wake. **30** Inainai mūrĩ mbere yake, inyuĩ andũ a thĩ yothe! Thĩ ihaandĩtwo ikarũma; ndĩngĩenyenyeka. **31** Igūrũ nĩ rĩkene, thĩ nĩicanjamũke; nakuo ndūrĩrĩ-inĩ nĩ kuugwo atĩrĩ, “Jehova nĩwe ūthamakaga!” **32** Iria nĩ rĩrurume, na indo iria ciothe irĩ thĩinĩ warĩo; mĩgũnda nĩkenerũrũke na indo iria ciothe irĩ thĩinĩ wayo! **33** Hĩndĩ ĩyo mĩtĩ ya mĩtitũ nĩkaina; ĩine nĩ gũkena ĩrĩ mbere ya Jehova, nĩgũkorwo nĩarooka gũciirithia thĩ. **34** Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo nĩ mweга; wendo wake ūtũũraga nginya tene. **35** Anĩrĩrai muuge atĩrĩ, “Tũhonokie, Wee Ngai Mũhonokia witũ; tũcookanĩrĩrie na ūtũkũre kuuma kũrĩ ndūrĩrĩ, nĩguo tũcookagĩrie rĩitwa rĩaku itheru ngaatho, nĩgeetha twĩrahage nĩ ūndũ wa ūgooci waku.” **36** Jehova arogocwo, o we Ngai wa Isiraeli, kuuma tene na tene, nginya tene na tene. Nao andũ othe makiuga atĩrĩ, “Ameni” na “Goo cai Jehova.” **37** Daudi agĩtiga Asafu na athiritũ ake hau mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova nĩguo matungatage kuo hĩndĩ ciothe, kũringana na mabata ma o mũthenya. **38** O na ningĩ agĩtiga Obedi-Edomu na athiritũ ake mĩrongo ĩtandatũ na anana matungatage hamwe nao. Obedi-Edomu mūrũ wa Jeduthuni marĩ na Hosa maarĩ arangĩri a kĩhingo. **39** Daudi agĩtiga Zadoku ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ hau mbere ya hema ĩrĩa nyamũre, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũu Gibeoni, **40** nĩguo marutagĩre Jehova maruta ma njino kĩgongona-inĩ kĩa maruta ma njino hĩndĩ ciothe, rũciinĩ na hwaĩ-inĩ, kũringana na ūrĩa

kwandik̄two watho-inĩ wa Jehova ūrĩa aaheete andũ a Isiraeli. **41** Arĩa maarĩ hamwe nao nĩ Hemani na Jeduthuni, na arĩa angĩ maarĩ athuure na makagwetwo na mariĩtwa nĩgeetha macookagĩrie Jehova ngaatho, makiugaga atĩrĩ, “Tondũ wendo wake ūtũũraga nginya tene.” **42** Hemani na Jeduthuni nĩo meehokeirwo kũhuha tũrumbeta, na kũhũũrithania thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, o na kũhũũraga inanda iria ingĩ cia kũina rwĩmbo rwamũre. Ariũ a Jeduthuni nĩo maaheirwo wĩra wa kũrangĩra kĩhingo. **43** Hĩndĩ ĩyo andũ othe magĩthĩ o mũndũ gwake mũciĩ, nake Daudi agĩcooka mũciĩ akarathime andũ a nyũmba yake.

17 Thuutha wa Daudi gũikara nyũmba yake ya ūthamaki kwa ihinda, akĩira mũnabii Nathani atĩrĩ, “Nĩ njikaraga nyũmba ya ūthamaki yakĩtwo na mũtarakwa, o rĩrĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩigĩtwo hema-inĩ.” **2** Nathani agĩcookeria Daudi atĩrĩ, “Ūndũ ūrĩa ūreciiria gwĩka-rĩ, wĩke, nĩgũkorwo Ngai arĩ hamwe nawe.” **3** Ūtukũ ūcio kiugo kĩa Ngai gĩgĩkinyĩra Nathani, akĩrwo atĩrĩ: **4** “Thĩĩ ūkeere ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ūũ: Wee tiwe wa kũnjakĩra nyũmba ya gũtũũra. **5** Nĩ ndirĩ ndatũũra nyũmba kuuma mũthenya ūrĩa ndaarutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri nginya ūmũthĩ. Ndũũraga hema-inĩ, thaamaga kuuma handũ hamwe ngathĩ harĩa hangĩ, ngoima gũikaro kĩmwe ngathĩ kĩrĩa kĩngĩ. **6** Kũrĩa guothe ndaanathĩ na andũ a Isiraeli othe-rĩ, ndĩ ndooria mũtongoria o na ūmwe wa arĩa ndaathire mariĩthagie andũ akwa atĩrĩ, “Mwagĩte kũnjakĩra nyũmba ya mũtarakwa nĩkĩ?”” **7** “Na rĩrĩ, ĩra ndungata yakwa

Daudi atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ:
Ndaakũrutire rũũru-inĩ, ngĩgũtigithia kũrũmĩrĩra mahiũ
nĩguo ũtuĩke mwathi wa andũ akwa a Isiraeli. **8** Nĩngoretwo
nawe kũrĩa guothe wanathiĩ, na ngakwehereria thũ ciaku
ciothe ikehera mbere yaku. Rĩu nĩngũtũma rĩtwa rĩaku
rĩtuĩke inene o ta marĩtwa ma andũ arĩa anene mũno
a thĩ. **9** Na nĩngaahe andũ akwa a Isiraeli handũ na
ndĩmahaande wega nĩgeetha magĩe na mũciĩ wao kũmbe,
na matigacooka gũthĩnĩka. Andũ aaganu matigacooka
kũmahinyĩrĩria rĩngĩ, ta ũrĩa meekaga kĩambĩrĩria-inĩ **10**
na matũire meekaga kuuma rĩrĩa ndathuurire atongoria
a gũtongoragia andũ akwa a Isiraeli. O na nĩngatooria
thũ cianyu ciothe. “Na ningĩ ngũkwĩra atĩ Jehova we
mwene nĩwe ũgũgwakĩra nyũmba: **11** Hĩndĩ ĩrĩa matukũ
maku magaathira nawe ũthiĩ ũgatũũranie na maithe
manyu, nĩngarũgamia mũndũ wa rũciaro rwaku athamake
ithenya rĩaku, agaakorwo arĩ ũmwe wa ariũ aku, na
nĩngahaanda ũthamaki wake. **12** Ũcio nĩwe ũkaanjakĩra
nyũmba, na nĩngahaanda gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nginya
tene. **13** Nĩngatuĩka ithe, nake nĩagatuĩka mũrũ wakwa.
Ndiheberia wendo wakwa harĩ we, ta ũrĩa ndehereirie
ũrĩa warĩ mbere yaku. **14** Nĩngamũtua mwathi wa nyũmba
yakwa na ũthamaki wakwa nginya tene; gĩtĩ gĩake kĩa
ũnene gĩkehaanda nginya tene.” **15** Nathani akĩmenyithia
Daudi ũhoru wa ũguũrio ũcio wothe. **16** Nake Mũthamaki
Daudi agĩtoonya, agĩkara thĩ mbere ya Jehova, akiuga
atĩrĩ: “Nĩ ndĩkĩrĩ ũ, Wee Jehova Ngai, nayo nyũmba
yakwa-rĩ, ĩkĩrĩ kĩ, atĩ nĩkĩo ũnginyĩtie nginya haha? **17**
Na ta ũndũ ũcio ũrĩ o mũnini maithe-inĩ maku, Wee

Ngai-rĩ, nĩwarĩtie ũhoro wa matukũ marĩa magooka makoniĩ nyũmba ya ndungata yaku. Na rĩu Wee Jehova Ngai, ũnyonete ta ndĩ mũndũ ũmwe wa arĩa atũũgĩrie mũno. **18** “Nĩ atĩa ũngĩ Daudi angĩkwĩra nĩ ũndũ wa gũtĩia ndungata yaku? Nĩgũkorwo nĩũũ ndungata yaku, Wee Jehova. **19** Nĩ ũndũ wa ndungata yaku na kũringana na wendo waku-rĩ, nĩwĩkĩte ũndũ ũyũ mũnene na ũgatũma cĩĩranĩro ici nene imenyeke. **20** “Gũtirĩ ũngĩ ũhaana tawe, Wee Jehova, na gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga Wee, o ta ũrĩa tũiguĩte na matũ maitũ. **21** Na nũũ ũhaana ta andũ aku a Isiraeli, rũrĩrĩ rũmwe gũkũ thĩ rũrĩa Ngai waruo aakũũrĩre rũtuĩke andũ ake, nĩgeetha wĩgĩire igweta, na wĩke maũndũ manene na ma magegania ma gwĩtigĩrwo, nĩ ũndũ wa kũingata ndũrĩrĩ ciehere mbere ya andũ aku arĩa wakũũrĩre kuuma bũrũri wa Misiri? **22** Watũmire andũ aku a Isiraeli matuĩke andũ aku mwene nginya tene, nawe, Wee Jehova, nĩũtuĩkĩte Ngai wao. **23** “Na rĩrĩ, Jehova, tũma kĩĩranĩro kĩrĩa weranĩire gĩkoniĩ ndungata yaku na nyũmba yake kĩrũme nginya tene. Na wĩke o ta ũguo wĩranĩire, **24** nĩgeetha kĩĩranĩro kũ kĩĩhaande, narĩo rĩĩtwa rĩaku rĩnenehe nginya tene. Ningĩ andũ nĩmakoiga atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, nĩwe Ngai wa andũ a Isiraeli!’ Na nyũmba ya ndungata yaku Daudi nĩĩkehaanda mbere yaku.” **25** “Wee Ngai wakwa, nĩũguũrĩrie ndungata yaku atĩ nĩũkamĩakĩra nyũmba. Nĩ ũndũ ũcio ndungata yaku nĩĩgĩite na ũmĩrĩru wa gũkũhooya. **26** Wee Jehova, nĩwe Ngai! Nĩwĩrĩire ndungata yaku maũndũ maya mega. **27** Rĩu nĩwonete kwagĩrĩire ũrathime nyũmba ya ndungata yaku, nĩgeetha ĩtũũre

nginya tene maitho-inĩ maku; nĩgũkorwo, Wee Jehova nĩmĩrathimĩte, na ĩgũtũũra ĩrĩ ndaathime nginya tene.”

18 Thuutha wa mahinda macio, Daudi nĩatharĩkĩire Afilisti na akĩmatororia biũ, na agĩtunyana Gathu na matũũra marĩa maarĩrigiicĩirie kuuma watho-inĩ wa Afilisti. **2** O na ningĩ Daudi nĩahootire andũ a Moabi, na magĩtuĩka a gwathwo nĩwe, makamũrutagĩra igooti. **3** Ningĩ Daudi nĩahũũranire na Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, akĩmũingata akĩmũkinyia Hamathu, rĩrĩa mũthamaki ũcio aathiiaga gũtũma wathani wake ũrũme wega ndwere-inĩ cia Rũũĩ rwa Farati. **4** Daudi akĩmũtunya ngaari ciake cia ita ngiri ĩmwe, na andũ a gũcitwara ngiri mũgwanja, na thigari cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩĩrĩ. Nake agĩtemenga mbarathi icio cia mbaara magũrũ, agĩcithuithia ciothe tiga o igana rĩmwe. **5** Rĩrĩa Asuriata a kuuma Dameski mookire gũteithia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, Daudi akĩũraga Asuriata 22,000. **6** Akĩiga mbũtũ ciake cia kũrangĩra ũthamaki wa Asuriata kũu Dameski, nao Asuriata magĩtuĩka a gwathagwo nĩwe na makamũrutagĩra igooti. Jehova nĩaheire Daudi ũhootani kũrĩa guothe aathiiaga. **7** Daudi nĩatunyanire ngo cia thahabu iria ciarĩ na anene a Hadadezeri, na agĩcitwara Jerusalemu. **8** Kuuma matũũra ma Teba na Kuni marĩa maarĩ ma Hadadezeri, Daudi agĩtunyana gĩcango kĩingĩ mũno kĩrĩa Solomoni aahũthĩrĩre gũthondeka Karia ga gĩcango, na itugĩ, na mĩthemba mĩingĩ ya indo cia gĩcango. **9** Rĩrĩa Tou, mũthamaki wa Hamathu, aigũire atĩ Daudi nĩahootete mbũtũ ciothe cia mbaara cia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba-rĩ, **10** agĩtũma mũriũ Hadoramu

kūrī Mūthamaki Daudi akamūgeithie na amūkūngūire nĩ ūndũ wa kūhoota Hadadezeri ūrĩa wakoretwo akĩrũa na Tou. Hadoramu agĩtwarĩra Daudi indo cia mĩthemba mĩingĩ ithondeketwo na thahabu na betha na gĩcango.

11 Mūthamaki Daudi akĩamūrĩra Jehova indo icio o ta ūrĩa aamūrĩte betha na thahabu iria aatahĩte kuuma kūrī andũ a ndūrĩrĩ ici ciothe: Edomu, na Moabi, na kuuma kūrī Amoni na Afilisti, na Amaleki. **12** Abishai mūrũ wa Zerua nĩooragire andũ a Edomu 18,000 o kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Cumbĩ. **13** Nake akĩiga mbūtũ cia kũrangĩra kũu Edomu nao andũ a Edomu othe magĩtuĩka a gwathagwo nĩ Daudi. Jehova nĩaheire Daudi ūhootani kūrĩa guothe aathiiaga. **14** Daudi nĩathamakire Isiraeli guothe, akahũthagĩra kĩhooto, na akahingĩria andũ ake othe maũndũ marĩa maagĩrĩire. **15** Joabu mūrũ wa Zerua nĩwe warĩ mũnene wa ita, nake Jehoshafatu mūrũ wa Ahiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu. **16** Zadoku mūrũ wa Ahitubu, na Ahimeleku mūrũ wa Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai, nake Shavisha nĩwe warĩ mwandĩki-marũa; **17** Benaia mūrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ mũnene wa Akerethi na Apelethi; nao ariũ a Daudi nĩo maarĩ atongoria na anene a gũikaranagia na mūthamaki.

19 Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Nahashu mūthamaki wa Amoni agĩkua, nake mūrĩũ agĩtuĩka mūthamaki ithenya rĩake. **2** Nake Daudi agĩĩciiria atĩrĩ, “Nĩngwĩka Hanuni mūrũ wa Nahashu maũndũ mega ma ūtugi tondũ ithe nĩanjĩkire maũndũ mega ma ūtugi.” Nĩ ūndũ ūcio Daudi agĩtũma andũ kūrĩ Hanuni makamũcakaithie nĩ ūndũ wa gũkuĩrwo nĩ ithe. Rĩrĩa andũ acio maatũmĩtwo

nĩ Daudi maakinyire kũrĩ Hanuni o kũu bũrũri wa Amoni nĩguo mamũcakaithie-rĩ, **3** andũ arĩa maarĩ igweta a Amoni makĩũria Hanuni atĩrĩ, “Ūreciiria Daudi nĩ thoguo aratĩia nĩ ũndũ wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithie? Githĩ andũ ake matiũkĩte kũrĩ we matuĩrie na mathigaane bũrũri nĩguo macooke maũtunyane?” **4** Nĩ ũndũ ũcio Hanuni akĩnyitithia andũ acio a Daudi, akĩmenjithia nderu, nacio nguo ciao igĩtinio irima gatagatĩ ka njikarĩro, na akĩmaingata. **5** Rĩrĩa mũndũ ũmwe aakinyĩirie Daudi ũhoro wa andũ acio-rĩ, Daudi agĩtũma andũ makamatũnge, tondũ andũ acio nĩmaconorithĩtio mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ikarai kũu Jeriko nginya nderu cianyu ikũre, mũcooke mũũke.” **6** Rĩrĩa andũ a Amoni maamenyire atĩ nĩmatuĩkĩte kĩndũ kĩnungu harĩ Daudi-rĩ, Hanuni na andũ a Amoni makĩneana betha taranda ngiri ĩmwe cia gũkombora ngaari cia ita na atwarithia a cio kuuma Mesopotamia, na Aramu-Maaka, na Zoba. **7** Magĩkombora ngaari cia ita ngiri mĩrongo ĩtatũ na igĩrĩ na atwarithia a cio, hamwe na mũthamaki wa Maaka na mbũtũ ciake, arĩa mookire makĩamba hema hakuhĩ na Medeba; hĩndĩ ĩyo andũ a Amoni nao magĩcookanĩrĩrio kuuma matũũra-inĩ mao, magĩthĩĩ kũrũa mbaara. **8** Nake Daudi aigua ũhoro ũcio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. **9** Nao andũ a Amoni makiumagara, makĩarania mbũtũ cia mbaara kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩao inene, nao athamaki arĩa mookĩte mbaara, magĩkorwo maarĩ oiki kũu werũ-inĩ. **10** Joabu nĩonire atĩ thigari nĩciaranĩtio mbere yake o na thuutha wake; nĩ ũndũ ũcio agĩthuura mbũtũ imwe iria njega mũno kũu Isiraeli, agĩcitũma ikarũe na Asuriata.

11 Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mũrũ wa nyina. Nao akĩmatũma makarũe na andũ a Amoni.

12 Joabu akiuga atĩrĩ, “Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ũũke ũndeithie; no Aamoni mangĩgũkĩria hinya, nĩngagũteithia. **13** Wĩyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũe na ũcamba nĩ ũndũ wa andũ aitũ, na nĩ ũndũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩegwĩka ũrĩa ekuona kwagĩrĩire maitho-inĩ make.” **14** Nake Joabu arĩ na mbũtũ ciake agĩtharĩkĩra Asuriata, nao makĩmũũrĩra. **15** Rĩrĩa Aamoni moonire atĩ Asuriata nĩmaroora-rĩ, o nao makĩũrĩra Abishai mũrũ wa nyina magĩtoonya itũũra thĩinĩ. Nĩ ũndũ ũcio Joabu agĩcooka Jerusalemu. **16** Thuutha wa Asuriata kuona atĩ nĩmatorio nĩ andũ a Isiraeli, magĩtũma andũ makarehithie Asuriata a kuuma mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Farati matongoretio nĩ Shofaku ũrĩa warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hadadezeri. **17** Rĩrĩa Daudi eerirwo ũhoro ũcio, agĩcookanĩrĩria ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũĩ rwa Jorodani, nake akĩmakinyĩra na akĩga mbũtũ ciake imang’etheire. Daudi akĩhaarĩria mbũtũ ciake nĩguo itũngane na Asuriata acio mbaara-inĩ, nao Asuriata makĩrũa nake. **18** No rĩrĩ, Asuriata makĩũrĩra Isiraeli, nake Daudi akĩũraga atwarithia a ngaari ciao cia ita ngiri mũgwanja, na thigari ciao cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩna. Ningĩ akĩũraga Shofaku, mũnene wa mbũtũ ciao. **19** Hĩndĩ ĩrĩa ndungata cia Hadadezeri cionire atĩ nĩmahootwo nĩ Isiraeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na Daudi, nao magĩtuĩka a gwathagwo nĩwe. Nĩ ũndũ ũcio Asuriata matiacookire gwĩtikĩra gũteithia Aamoni rĩngĩ.

20 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kĩmera yakinya, ihinda rĩrĩa athamaki maathiiaga mbaara, Joabu agĩtongoria mbūtũ cia ita. Nake akĩananga bũrũri wa Aamoni, na agĩthiĩ Raba akĩrĩrigiicĩria, no Daudi agĩtigwo Jerusalemu. Joabu agĩtharĩkĩra Raba agĩtiga aarĩananga. **2** Daudi akĩruta mũthamaki wao thũmbĩ mũtwe, nayo yarĩ na ũritũ wa taranda ĩmwe ya thahabu, na nĩyagemetio na tũhiga twa goro, nayo ĩkĩigĩrĩrwo mũtwe wa Daudi. Nake agĩtaha indo nyingĩ mũno kuuma itũũra rĩu inene, **3** na akĩrutũrũra aikari akuo, akĩmahe wĩra wa gwatũra mbaũ na mũthumeno, na kũruta wĩra na harũ cia igeri na mathanwa. Ũguo nĩguo Daudi eekire matũũra mothe ma Amoni. Thuutha ũcio Daudi na mbūtũ ciake ciothe cia ita magĩcooka Jerusalemu. **4** Mahinda macio-rĩ, gũkĩgĩa mbaara ya kũrũa na Afilisti kũu Gezeri. Hĩndĩ ĩyo Sibekai ũrĩa Mũhushathi akĩũraga Sipai, ũmwe wa njiaro cia Refai, nao Afilisti magĩtoorio biũ. **5** Mbaara-inĩ ĩngĩ makĩrũa na Afilisti, nake Elihanani mũrũ wa Jairu akĩũraga Lahami mũrũ wa nyina na Goliathũ, ũrĩa Mũgiiti, ũrĩa warĩ na itimũ rĩarĩ na mũtĩ waiganaga ta mũtĩ wa mũtumi ngoora. **6** Nĩngĩ mbaara-inĩ ĩngĩ ĩrĩa yarũũirwo Gathu, kwarĩ na mũndũ mũnene mũno, warĩ na ciara ithathatũ o guoko, na ciara ithathatũ o kũgũrũ, ciothe ciarĩ ciara mĩrongo ĩĩrĩ na inya. O nake aarĩ wa rũciaro rwa Rafa. **7** Rĩrĩa aanyũrũririe andũ a Isiraeli, Jonathani mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi, akĩmũũraga. **8** Acio nĩo maarĩ a rũciaro rwa Rafa wa kũu Gathu, nao makĩũragwo nĩ Daudi na andũ ake.

21 Na rĩrĩ, Shaitani nĩookĩrĩire andũ a Isiraeli, na akĩarahũra Daudi nĩguo atarithie andũ a Isiraeli. **2** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩira Joabu na anene a mbũtũ cia ita atĩrĩ: “Thiĩ mũgatare andũ a Isiraeli kuuma Birishiba nginya Dani, mũcooke mũndehere ũhoru nĩguo menye ũrĩa maigana.” **3** Nowe Joabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova aroingĩhia mbũtũ ciake cia ita maita igana. Mwathi wakwa mũthamaki, githĩ othe matirĩ watho-inĩ waku? Nĩ kĩ gĩgũtũma mwathi wakwa ende gwĩka ũguo? Nĩ kĩ gĩgũtũma ahĩtithie Isiraeli?” **4** No rĩrĩ, mũthamaki agĩkararia Joabu; nĩ ũndũ ũcio Joabu akiuma hau agĩthĩ Isiraeli guothe, na agĩcooka Jerusalemu. **5** Joabu akĩmenyithia Daudi mũigana wa andũ arĩa maangĩarũire mbaara ta ũũ: Isiraeli guothe kwarĩ na andũ 1,100,000 arĩa maangĩahotire kũhũthĩra rũhiũ rwa njora, thĩĩnĩ wao haarĩ na andũ 470,000 kuuma Juda. **6** No rĩrĩ, Joabu ndaatarire andũ a Lawi na a Benjamini, tondũ watho ũcio wa mũthamaki nĩwamũiguithĩtie ũũru mũno. **7** O na ningĩ watho ũcio warĩ mũũru maitho-inĩ ma Ngai; nĩ ũndũ ũcio akĩherithia Isiraeli. **8** Hĩndĩ ĩyo Daudi akĩira Ngai atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie mũno nĩ gwĩka ũndũ ũyũ. Rĩu ndagũthaitha ũnjehererie mahĩtia, niĩ ndungata yaku. Nĩnjĩkĩte ũndũ wa ũrimũ mũno.” **9** Nake Jehova akĩira Gadi ũrĩa woonagĩra Daudi maũndũ atĩrĩ, **10** “Thiĩ ũkeere Daudi ũũ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ũrĩ na maũndũ matatũ ma gũthuuru. Nowe ũthuuru ũmwe wamo ũrĩa ngũkũherithia nago.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Gadi agĩthĩ kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Thuura ũndũ ũmwe wa maya: **12** Ũthuuru mĩaka ĩtatũ ya ng’aragu, kana

mīeri itatū ya kūniinwo nī thū ciaku igūthingatīte na hiū ciao cia njora, kana mīthenya itatū ya rūhiū rwa njora rwa Jehova, naguo nī atī kūgīe na mīthenya ya mūthiro būrūri-inī, rīrīa mūraika wa Jehova akaaniinana Isiraeli guothe.’ Na rīrī, tua itua ūnjīire ūrīa ngūthīi gūcookeria ūrīa ūndūmīte.” **13** Daudi akīra Gadi atīrī, “Rīu nīi ndī na thīina mūno. Nī kaba nīi ngwe moko-inī ma Jehova, tondū tha ciake nī nyingī mūno; no ndūkareke ngwe moko-inī ma andū.” **14** Nī ūndū ūcio Jehova akīrehera Isiraeli mūthiro, na andū a Isiraeli 70,000 magīkua. **15** Nake Ngai agītūma mūraika akanange Jerusalemu. No rīrīa mūraika ekaga ūguo-rī, Jehova akīona ūndū ūcio na akīgua kīeha nī ūndū wa kīnyariirīko kīu, nake akīra mūraika ūcio wanangaga andū atīrī, “Tigīra hau! Eheria guoko gwaku.” Hīndī ūyo mūraika ūcio wa Jehova aarūgamīte kīhuhīro-inī kīa ngano kīa Arauna ūrīa Mūjebusi. **16** Nake Daudi akīrora igūrū akīona mūraika wa Jehova arūngīi gatagatī ka igūrū na thī acomorete rūhiū rwa njora, arūnyitīte na guoko gwake gūtambūrūkīirio Jerusalemu. Nake Daudi na athuuri, mehumbīte nguo cia makūnia, makīgūa magīturumithia mothiū mao thī. **17** Daudi akīūria Ngai atīrī, “Githī ti nīi ndaathanire atī arūi a mbaara matarwo? Nīi nī nīi njīhītie o na ngeeka ūūru. Andū aya matariī o ta ng’ondu. Nī atīa mekīte? Wee Jehova Ngai wakwa, reke guoko gwaku kūnjūkīrīre nīi na nyūmba yakwa, no rīrī, ndūkareke mūthiro ūyū ūikare na andū aku.” **18** Nake mūraika wa Jehova agīatha Gadi eere Daudi aambate athīi agaakīre Jehova kīgongona o kūu kīhuhīro-inī kīa ngano kīa Arauna ūrīa Mūjebusi. **19** Nī ūndū ūcio Daudi

akĩambata agĩathĩkĩra kiugo kũu Gadi aarĩtie thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova. **20** Hĩndĩ ĩrĩa Arauna aakonyoraga ngano-rĩ, akĩihũgũra akĩona mũraika ũcio; nao ariũ ake ana arĩa maarĩ nake makĩhitha. **21** Nake Daudi agĩkuhĩrĩria, na rĩrĩa Arauna aarorire akĩmuona, akiuma kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano, akĩinamĩrĩria mũtwe wake mbere ya Daudi, na agĩturumithia ũthiũ thĩ. **22** Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Njĩtikĩria njakĩre Jehova kĩgongona haha kĩhuhĩro-inĩ gĩkĩ gĩaku kĩa ngano, nĩguo mũthiro ũyũ ũkorete andũ ũthire. Nyenderia o ũrĩa thogora wakĩo ũigana.” **23** Arauna akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Kĩoe! Reke mũthamaki mwathi wakwa eeke ũndũ ũrĩa ũngĩmũkenia. Na rĩrĩ, nĩngũkũhe ndegwa ici irutwo igongona rĩa njino, ihũũri ici cia ngano ituĩke ngũ, ngano nayo ituĩke ya igongona rĩa mũtu. Icio ciothe nĩngũkũhe.” **24** Nowe Mũthamaki Daudi agĩcookeria Arauna atĩrĩ, “Aca, no nginya ndĩhe thogora wakĩo ũrĩa ũigana. Ndingĩrutĩra Jehova kĩndũ gĩaku, kana ndute igongona rĩa njino na kĩndũ kĩrĩa itarutĩire thogora.” **25** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩrĩha Arauna cekeru magana matandatũ cia thahabu nĩ ũndũ wa handũ hau. **26** Daudi agĩakĩra Jehova kĩgongona handũ hau, na akĩruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano. Agĩkaĩra Jehova, nake Jehova akĩmwĩtika na njĩra ya mwaki uumĩte igũrũ, ũgĩakana kĩgongona-inĩ kũu kĩa maruta ma njino. **27** Ningĩ Jehova akĩarĩria mũraika ũcio nake agĩcookia rũhiũ rwake njora. **28** Hĩndĩ ĩyo, rĩrĩa Daudi onire atĩ Ngai nĩamũiguĩte arĩ kũu kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũcio Mũjebusi-rĩ, akĩrutĩra magongona hau. **29** Hema ya Jehova ĩrĩa nyamũre ĩrĩa Musa aathondekeire werũ-inĩ,

na kīgongona kĩa maruta ma njino, hĩndĩ ĩyo ciarĩ harĩa hatũũgĩru o kũu Gibeoni. **30** No rĩrĩ, Daudi ndangĩathiire mbere yakĩo gũtuĩria ũhoru harĩ Ngai tondũ nĩetigagĩra rũhiũ rwa njora rwa mũraika ũcio wa Jehova.

22 Hĩndĩ ĩyo Daudi akiuga atĩrĩ, “Nyũmba ya Jehova Ngai ĩgaakwo haha, o na kīgongona gĩa kũrutagĩrwo maruta ma njino nĩ Isiraeli.” **2** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩathana atĩ ageni othe arĩa maatũũraga Isiraeli macookanĩrĩrio, nake agĩthuura kuuma thĩinĩ wao mabundi a mahiga, nĩgeetha mahaarĩrie na maicũhie mahiga ma gwaka nyũmba ya Ngai. **3** Nake akĩruta igera nyingĩ cia gũthondeka mĩcumarĩ ya mĩrango ya ihingo na ya kũnyiitithania indo cia nyũmba thĩinĩ, na gĩcango kiingĩ gĩtangĩthimĩka. **4** Ningĩ akĩruta mĩgogo ya mĩtarakwa ĩtangĩtarĩka, nĩgũkorwo andũ a Sidoni na a Turo nĩmareheire Daudi mĩgogo mĩingĩ. **5** Daudi akiuga atĩrĩ, “Mũriũ wakwa Solomoni nĩ mwĩthĩ na ndarĩ na ũũgĩ wa kũigana, nayo nyũmba ĩrĩa ĩgwakĩrwo Jehova yagĩrĩrwo nĩgũkorwo ĩrĩ na ũthaka mũnene na ngumo na riiri maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ ciothe. Nĩ ũndũ ũcio nĩ ngũhaarĩria mwako wayo.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩhaarĩria maũndũ ma mwako ũcio na njĩra nene atanakua. **6** Ningĩ agĩta mũriũ Solomoni akĩmwatha aakĩre Jehova Ngai wa Isiraeli nyũmba. **7** Daudi akĩira Solomoni ũũ: “Mũrũ wakwa, ndũire nyendaga gwaka nyũmba ĩtanĩtio na rĩitwa rĩa Jehova Ngai wakwa. **8** No rĩrĩ, kiugo gĩkĩ kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩa, ngĩrwo atĩrĩ, ‘Wee nĩũitĩte thakame nyingĩ na ũkarũa mbaara nyingĩ. Ndũgwaka nyũmba ĩtanĩtio na rĩitwa rĩakwa, nĩ ũndũ nĩũitithĩtie thakame nyingĩ gũkũ thĩ, maitho-inĩ makwa.

9 No nĩũkagĩa na mũriũ ũrĩa ũgaatuĩka mũndũ wa thayũ na wa kũhoorera, na nĩngamũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ ciake mũena yothe. Rĩitwa rĩake ageetwo Solomoni, na hĩndĩ ya ũthamaki wake nĩngaahe Isiraeli thayũ na ũhurũko. 10 Ūcio nĩwe ũgaaka nyũmba ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa. Agaatuĩka mũrũ wakwa, na nĩ nduĩke ithe. Ningĩ nĩngahaanda gĩtĩ kĩa ũnene wake kũu Isiraeli nginya tene.’ 11 “Na rĩrĩ, mũrũ wakwa, Jehova aroikara nawe, na ũrogaacĩra na wake nyũmba ya Jehova Ngai waku, ta ũrĩa oigire nĩũgeeka. 12 Jehova arokũhe ũbaarĩrĩri na ũmenyo rĩrĩa agaakũnengera ũthamaki wa Isiraeli, nĩgeetha ũrũmie watho wa Jehova Ngai waku. 13 Hĩndĩ ĩyo wee nĩũkagaacĩra, ũngĩgatuĩka wa kũmenyagĩrĩra kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo o na watho ũrĩa Jehova aaheire Musa nĩ ũndũ wa Isiraeli. Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie. Ndũgetigĩre kana ũkue ngoro. 14 “Nĩndutĩte wĩra mũnene wa kũhaarĩria mwako wa hekarũ ya Jehova, ngaigithia taranda 100,000 cia thahabu, na taranda 1,000,000 cia betha, na icango nyingĩ na igera nyingĩ itangĩthimĩka, na mbaũ na mahiga. Nawe no wongerere ingĩ. 15 Ūrĩ na aruti wĩra aingĩ: aicũhia a mahiga, na aaki a mahiga, na aaki a mbaũ, o hamwe na andũ marĩ na ũũgĩ wa kũruta wĩra o wotho 16 wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa igera, na mabundi maingĩ makĩria. Rĩu kĩambĩrĩrie wĩra, nake Jehova aroikara hamwe nawe.” 17 Hĩndĩ ĩyo Daudi agĩatha atongoria othe a Isiraeli mateithie mũriũ Solomoni. 18 Akĩmeera atĩrĩ, “Githĩ Jehova Ngai wanyu ndarĩ hamwe na inyuĩ? Na githĩ ndamũheete ũhurũko mũena yothe? Nĩgũkorwo nĩaneanĩte atũũri a

būrūri ūyū moko-inĩ makwa, na rīu būrūri ūrī watho-
inĩ wa Jehova na andũ ake. **19** Rīu mwīheanei ngoro na
muoyo mūcarie Jehova Ngai wanyu. Ambīrīriai gwaka
handũ-harīa-haamūre ha Jehova Ngai, nīgeetha mūrehe
ithandūkū rīa Jehova rīa kīrīkanīro na indo iria nyamūre
cia Ngai itoonyio hekarū ĩrīa ĩgwakwo nĩ ūndũ wa Rītwa
rīa Jehova.”

23 Na rīrī, rīrīa Daudi aakūrire na agīkorwo arī na
mīaka mīingī-rī, agītua mūriū Solomoni mūthamaki wa
gūthamakīra Isiraeli. **2** Ningī agīcookanīrīria atongoria
othe a Isiraeli hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii. **3**
Alawii arīa maakinyītie mīaka mīrongo ĩtatū kana makīria
magītarwo, nao arūme othe maarī 38,000. **4** Daudi akiuga
atīrī, “Thīinī wa aya, 24,000 nĩ marūgamagīrīre wīra wa
hekarū ya Jehova, nao 6,000 matuīke anene na atuithania
a ciira. **5** Nao andũ 4,000 matuīke arangīri a ihingo, nao
acio angī 4,000 matuīke a kūgoocaga Jehova marī na
inanda cia ūini iria heanīte nĩ ūndũ wa wīra ūcio kīūmbe.”
6 Daudi nīagayanirie Alawii acio ikundi kūringana na
ariū a Lawi na nīo Gerishoni, na Kohathu, na Merari.
7 Ariū a Gerishoni maarī: Ladani na Shimei. **8** Ariū a
Ladani maarī: Jehieli na nīwe warī mūtongoria wao, na
Zethamu, na Joeli; othe maarī atatū. **9** Ariū a Shimei
maarī: Shelomothu, na Hazieli, na Harani, othe maarī
atatū. Acio nīo maarī atongoria a nyūmba cia Ladani.
10 Na ariū a Shimei maarī: Jahathu, na Ziza, na Jeushu,
na Beria. Acio nīo maarī ariū a Shimei; othe maarī ana.
11 Jahathu nīwe warī mūtongoria wao, nake Ziza aarī
mūnini wake, no Jeushu na Beria matiarī na ariū aingī;

nĩ ũndũ ũcio maatarirwo ta maarĩ a nyũmba ĩmwe, na makĩheo wĩra ũmwe. **12** Ariũ a Kohathu maarĩ: Amuramu, na Iziharu, na Heberoni, na Uzieli: othe maarĩ ana. **13** Ariũ a Amuramu maarĩ: Harũni na Musa. Harũni nĩamũrirwo hamwe na njiaro ciake nginya tene, nĩgeetha maamũrage indo iria theru mũno, na marutagĩre Jehova magongona, na mamũtungatagĩre, na marathimanage thĩinĩ wa rĩitwa rĩake nginya tene. **14** Ariũ a Musa, mũndũ wa Ngai, maataranĩirio na mũhĩrĩga wa Lawi. **15** Ariũ a Musa maarĩ: Gerishomu na Eliezeri. **16** Njiaro cia Gerishomu nĩ: Shebueli nĩwe warĩ mũtongoria wao. **17** Njiaro cia Eliezeri nĩ: Rehabia na nĩwe warĩ mũtongoria wao. Eliezeri ndaarĩ na ariũ angĩ, no ariũ a Rehabia maarĩ aingĩ mũno. **18** Ariũ a Iziharu maarĩ: Shelomithu na nĩwe warĩ mũtongoria wao. **19** Ariũ a Heberoni maarĩ: Jeria na nĩwe warĩ mũtongoria wao, na Amaria aarĩ wa keerĩ, na Jahazieli aarĩ wa gatatũ, na Jekameamu aarĩ wa kana. **20** Ariũ a Uzieli maarĩ: Mika na nĩwe warĩ mũtongoria wao, nake Ishia aarĩ mũnini wake. **21** Ariũ a Merari maarĩ: Mahali na Mushi. Ariũ a Mahali maarĩ: Eleazaru na Kishu. **22** Eleazaru aakuire atarĩ na aanake; aarĩ o na airĩtu. Makĩhikio nĩ ariũ a mũrũ wa nyina na ithe wao Kishu. **23** Ariũ a Mushi maarĩ: Mahali, na Ederi, na Jeremothu; othe maarĩ atatũ. **24** Acio nĩo maarĩ njiaro cia Lawi kũringana na nyũmba ciao: na nĩo maarĩ atongoria a nyũmba ciao ta ũrĩa marĩitwa mao maandĩkitwo, na maatarirwo mũndũ o mũndũ, ũguo nĩ kuuga aruti a wĩra arĩa maarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria, arĩa maatungataga hekarũ-inĩ ya Jehova. **25** Nĩgũkorwo Daudi nĩoigĩte atĩrĩ, “Kuona

atĩ Jehova Ngai wa Isiraeli nĩaheete andũ ake ũhurũko, na nĩokĩte gũtũũra Jerusalemu nginya tene-rĩ, **26** Alawii matigũcooka kũbatario nĩgũkuuaga hema ĩrĩa nyamũre kana kĩndũ o nakĩ kĩa iria ihũthagĩrwo cia gũtungata thĩinĩ wayo.” **27** Kũringana na ciugo cia Daudi cia mũthia, Alawii arĩa maarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ kana makĩria nĩmatarirwo. **28** Wĩra wa Alawii warĩ wa gũteithia njjaro cia Harũni ũtungata-inĩ wa hekarũ ya Jehova ta ũũ: kũrũgamĩrĩra nja cia hekarũ na tũnyũmba twa ithaku-inĩ, na gũtherithia indo iria nyamũre, na kũruta mawĩra marĩa mangĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Ngai. **29** Nĩo maarĩ arũgamĩrĩri a mĩgate ĩrĩa yaigagwo metha-inĩ, na maruta ma mũtu wa ngano, na tũmĩgate tũrĩa tũtarĩ na ndawa ya kũimbia, na wĩra wa gũkanda na kũruga mĩgate, na mawĩra mothe ma gũthima ũingĩ na mũigana wa indo. **30** Ningĩ marũgamage o rũciinĩ gũcookeria Jehova ngaatho na kũmũgocaa. Ningĩ magekaga ũguo o hwaĩ-inĩ, **31** na rĩrĩa rĩothe maruta ma njino mangĩarutĩrwo Jehova, mĩthenya ya Thabatũ, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, na ciathĩ iria ingĩ ciathanĩtwo. No nginya matungatage mbere ya Jehova mahinda mothe marĩ mũigana ũrĩa ũtuĩtwo, ningĩ na njĩra ĩrĩa maathĩtwo marutage nayo. **32** Na nĩ ũndũ ũcio Alawii magĩthĩĩ na mbere kũruta wĩra ũrĩa mehokeirwo wa Hema-ya-Gũtũnganwo, na wa Handũ-harĩa-Hatheru, matongoretio nĩ ariũ a ithe wao a rũciaro rwa Harũni, nĩ ũndũ wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova.

24 Ici nĩcio ciarĩ ikundi cia ariũ a Harũni: Ariũ a Harũni maarĩ Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **2**

No rĩrĩ, Nadabu na Abihu nĩmakuire ithe wao atakuĩte, na matiarĩ na ciana cia aanake; nĩ ũndũ ũcio Eleazaru na Ithamaru magĩtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai. **3** Zadoku wa rūciaro rwa Eleazaru na Ahimeleku wa rūciaro rwa Ithamaru nĩo maateithĩrĩrie Daudi kũmagayania ikundi, nĩ ũndũ wa mũtaratara wa ũtungata ũrĩa maathuurĩrwo. **4** Atongoria arĩa aingĩ moimĩte njiaro-inĩ cia Eleazaru gũkĩra arĩa moimĩte njiaro-inĩ cia Ithamaru, nao makĩganyio ta ũũ: kuuma njiaro-inĩ cia Eleazaru kwarĩ na atongoria a nyũmba ikũmi na atandatũ, na kuuma njiaro-inĩ cia Ithamaru kwarĩ na atongoria a nyũmba anana. **5** Maamagayanirie na kĩhooto na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ, nĩgũkorwo nĩ haarĩ na anene a handũ-harĩa-haamũre, na anene a nyũmba ya Ngai gatagatĩ-inĩ ka njiaro icio cia Eleazaru na cia Ithamaru. **6** Shemaia mũrũ wa Nethaneli, ũrĩa mwandĩki-marũa Mũlawii, nĩandĩkire marĩtwa mao arĩ mbere ya mũthamaki na anene aya: Zadoku ũrĩa-mũthĩnjĩri-Ngai, na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu, na atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai na cia Alawii. Nyũmba ĩmwe ĩgathuurwo kuuma kũrĩ Eleazaru, na ĩrĩa ĩngĩ ĩgathuurwo kuuma kũrĩ Ithamaru. **7** Mũtĩ wa mbere wagũire kũrĩ Jehoiaribu, na wa keerĩ kũrĩ Jedaia, **8** na wa gatatũ kũrĩ Harimu, na wa kana kũrĩ Seroimu, **9** na wa gatano kũrĩ Malikija, na wa gatandatũ kũrĩ Mijamini, **10** na wa mũgwanja kũrĩ Hakozi, na wa kanana kũrĩ Abija, **11** na wa kenda kũrĩ Jeshua, na wa ikũmi kũrĩ Shekania, **12** na wa ikũmi na ũmwe kũrĩ Eliashibu, na wa ikũmi na ĩrĩrĩ kũrĩ Jakimu, **13** na wa ikũmi na ĩtatũ kũrĩ Hupa, na wa ikũmi na ĩna kũrĩ Jeshebeabu, **14** na wa ikũmi na ĩtano

kūrī Biliga, na wa ikūmi na itandatū kūrī Imeri, **15** na wa ikūmi na mūgwanja kūrī Heziri, na wa ikūmi na inana kūrī Hapizezu, **16** na wa ikūmi na kenda kūrī Pethahia, na wa mīrongo iirī kūrī Jehezekeli, **17** na wa mīrongo iirī na ūmwe kūrī Jakini, na wa mīrongo iirī na igirī kūrī Gamuli, **18** na wa mīrongo iirī na itatū kūrī Delaia, na wa mīrongo iirī na ina kūrī Maazia. **19** Ūyū nīguo warī mūtatarata wa ūtungata wao rīrīa maatoonya hekarū ya Jehova, kūrīngana na watho ūrīa maatuirirwo nī ithe wao Harūni, ta ūrīa Jehova Ngai wa Isiraeli aamwathite. **20** Njiaro iria ingī cia Lawi ciarī: kuuma kūrī ariū a Amuramu: nī Shubaeli; na kuuma kūrī ariū a Shubaeli: nī Jehedeia. **21** Kuuma kūrī ariū a Rehabia: nī Ishia na nīwe warī mūtongoria wao. **22** Kuuma kūrī andū a Iziharu: nī Shelomothu; na kuuma ariū a Shelomothu: nī Jahathu. **23** Ariū a Hebironi maarī: Jeria na nīwe warī mūtongoria wao, Amaria aarī wa keerī, nake Jahazieli aarī wa gatātū, na Jekameamu aarī wa kana. **24** Mūrū wa Uzieli: aarī Mika; kuuma ariū a Mika: nī Shamiru. **25** Mūrū wa nyina na Mika: aarī Ishia; kuuma ariū a Ishia: nī Zekaria. **26** Ariū a Merari: maarī Mahali na Mushi. Mūrū wa Jaazia: aarī Beno. **27** Ariū a Merari: kuuma kūrī Jaazia: maarī Beno, na Shohamu, na Zakuri, na Ibiri. **28** kuuma kūrī Mahali: nī Eleazaru, ūrīa ūtaarī na aanake. **29** Kuuma kūrī Kishu: nī mūriū Jerameeli. **30** Nao ariū a Mushi: maarī Mahali, na Ederi, na Jeremothu. Acio nīo maarī Alawii kūrīngana na nyūmba ciao. **31** O nao nīmacuukire mītī o ta ūrīa ariū a ithe wao a rūciaro rwa Harūni meekire, marī mbere ya Mūthamaki Daudi o na mbere ya Zadoku, na Ahimeleku,

na atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai na cia Alawii. Nyũmba cia mũrũ wa nyina ũrĩa mũkũrũ ciekirwo o ta ũrĩa nyũmba cia ũrĩa mũnini mũno ciekirwo.

25 Daudi arĩ hamwe na anene a mbũtũ cia ita nĩamũrire ariũ amwe a Asafu, na Hemani, na Jeduthuni marutage wĩra wa ũrathi makĩhũũraga inanda cia mũgeeto, na cia kĩnũbi, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba. Maya nĩmo marĩitwa ma andũ arĩa maarutaga wĩra ũyũ wa kũina: **2** Kuuma kũrĩ ariũ a Asafu: maarĩ Zakuri, na Jusufu, na Nethania, na Asarela. Ariũ a Asafu maarũgamagĩrĩrwo nĩ Asafu, ũrĩa warathaga ũhoru arũgamĩrĩrwo nĩ mũthamaki. **3** Kuuma kũrĩ ariũ a Jeduthuni: maarĩ Gedalia, na Zeri, na Jeshai, na Shimei, na Hashabia, na Matithia; othe maarĩ atandatũ, marũgamĩrĩrwo nĩ ithe wao Jeduthuni, ũrĩa warathaga ũhoru, akĩhũũraga kĩnanda kĩa mũgeeto, agacookagĩria Jehova ngaatho na akamũgocaga. **4** Kuuma kũrĩ ariũ a Hemani: maarĩ Bukia, na Matania, na Uzieli, na Shubaeli, na Jerimothu, na Hanania, na Hanani, na Eliatha, na Gidaliti, na Romamuti-Ezeri, na Joshibekasha, na Malothi, na Hothiru, na Mahaziothu. **5** Acio othe maarĩ ariũ a Hemani ũrĩa wonagĩra mũthamaki maũndũ. Maaheanĩtwo kũrĩ we kũringana na ciĩranĩro cia Ngai nĩguo mamũtũũgagĩrie. Ngai aaheete Hemani ariũ ikũmi na ana, na airĩtu atatũ. **6** Andũ aya othe maarũgamagĩrĩrwo nĩ maithe mao nĩguo mainage thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia kĩnũbi, na inanda cia mũgeeto, nĩ ũndũ wa ũtungata wa nyũmba ya Ngai. Asafu, na Jeduthuni, na Hemani nao maarũgamagĩrĩrwo nĩ mũthamaki. **7** Hamwe na andũ a

nyumba ciao, arĩa othe maarutitwo na makagĩa na ũũgĩ wa kũinĩra Jehova, othe maarĩ andũ 288. **8** Andũ ethĩ na akũrũ ũndũ ũmwe, na arutani o na arutwo, nĩmacuukire mĩtĩ nĩguo magairwo mawĩra mao. **9** Mũtĩ wa mbere, ũrĩa warĩ wa Asafu, wagwĩrĩire Jusufu, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; wa keerĩ wagwĩrĩire Gedalia, we na andũ a nyumba yao, na ariũ ao, maarĩ andũ 12; **10** wa gatatũ wagwĩrĩire Zakuri, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **11** wa kana wagwĩrĩire Iziri, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **12** wa gatano wagwĩrĩire Nethania, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **13** wa gatandatũ wagwĩrĩire Bukia, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **14** wa mũgwanja wagwĩrĩire Jesarela, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **15** wa kanana wagwĩrĩire Jeshaiya, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **16** wa kenda wagwĩrĩire Matania, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **17** wa ikũmi wagwĩrĩire Shemei, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **18** wa ikũmi na ũmwe wagwĩrĩire Azareli, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **19** wa ikũmi na iĩrĩ wagwĩrĩire Hashabia, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **20** wa ikũmi na itatũ wagwĩrĩire Shubaeli, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **21** wa ikũmi na ina wagwĩrĩire Matithia, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **22** wa ikũmi na itano wagwĩrĩire Jerimothu, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ 12; **23** wa ikũmi na itandatũ wagwĩrĩire Hanania, na ariũ ake, na andũ a nyumba yao, maarĩ andũ

12; **24** wa ikūmi na mūgwanja wagūĩĩire Joshibekasha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **25** wa ikūmi na ĩnana wagūĩĩire Hanani, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **26** wa ikūmi na kenda wagūĩĩire Malothi, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **27** wa mĩrongo ĩĩĩ wagūĩĩire Eliatha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **28** wa mĩrongo ĩĩĩ na ũmwe wagūĩĩire Hothiru, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **29** wa mĩrongo ĩĩĩ na ĩĩĩ wagūĩĩire Gidaliti, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **30** wa mĩrongo ĩĩĩ na ĩtatũ wagūĩĩire Mahaziothu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **31** wa mĩrongo ĩĩĩ na ĩna wagūĩĩire Romamuti-Ezeri, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12.

26 Ikundi cia arangĩri a ihingo: kuuma kũrĩ andũ a Kora maarĩ: Meshelemia mũrũ wa Kore, ũmwe wa ariũ a Asafu. **2** Ariũ a Meshelemia maarĩ: Zekaria, na nĩwe warĩ wa irigithathi, na Jediaeli aarĩ wa keerĩ, na Zebadia aarĩ wa gatatũ, na Jathinieli aarĩ wa kana, **3** na Elamu aarĩ wa gatano, na Jehohanani aarĩ wa gatandatũ, na Eliehoenai aarĩ wa mūgwanja. **4** Ariũ a Obedi-Edomu maarĩ: Shemaia, na nĩwe warĩ wa irigithathi, na Jehozabadu aarĩ wa keerĩ, na Joa aarĩ wa gatatũ, na Sakaru aarĩ wa kana, na Nethaneli aarĩ wa gatano, **5** na Amieli aarĩ wa gatandatũ, na Isakaru aarĩ wa mūgwanja, na Peulethai aarĩ wa kanana, nĩgũkorwo Ngai nĩarathimĩte Obedi-Edomu. **6** Mũriũ Shemaia o nake aarĩ na ariũ ake, arĩa maarĩ atongoria thĩĩnĩ wa nyũmba ya ithe wao, tondũ maarĩ andũ ehoti. **7** Ariũ a Shemaia maarĩ: Othini, na Refaeli,

na Obedi, na Elizabadi, nao andũ a nyũmba yao, Elihu, na Semakia, maarĩ andũ ehoti. **8** Acio othe maarĩ a njiaro cia Obedi-Edomu; o hamwe na ariũ ao, na andũ a nyũmba yao maarĩ andũ ehoti, na maarĩ na hinya wa kũruta wĩra. Njiaro cia Obedi-Edomu othe maarĩ andũ **62**. **9** Meshelemia nĩ aarĩ na ariũ ake na andũ a nyũmba yao, arĩa maarĩ andũ ehoti, othe maarĩ andũ **18**. **10** Ariũ a Hosa ũrĩa Mũmerari maarĩ: Shimuri na nĩwe warĩ mũtongoria wao (o na gũtuĩka tiwe warĩ irigithathi, ithe nĩamũthuurĩte atuĩke mũtongoria wao), **11** Hilikia aarĩ wa keerĩ, nake Tabalia aarĩ wa gatatũ, na Zekaria aarĩ wa kana. Ariũ a Hosa na andũ a nyũmba yao othe maarĩ andũ **13**. **12** Ikundi icio cia arangĩri a ihingo ciĩtanĩtio na anene ao, ciarĩ na mawĩra ma gũtungata thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova o ta andũ arĩa angĩ a nyũmba yao. **13** Andũ ethĩ na andũ akũrũ o ũndũ ũmwe nĩmacuukĩire o kĩhingo mĩtĩ kũringana na nyũmba ciao. **14** Mũtĩ wa Kĩhingo kĩa Irathĩro wagwĩrĩire Shelemia. Ningĩ magĩcuuka mĩtĩ nĩ ũndũ wa mũriũ Zekaria, ũrĩa warĩ mũheani kĩrĩra mũũgĩ, nake akĩgwĩrwo nĩ mũtĩ wa Kĩhingo gĩa Gathigathini. **15** Mũtĩ wa Kĩhingo gĩa Gũthini wagwĩrĩire Obedi-Edomu, nagu o mũtĩ wa nyũmba-ya-kũigwo-into ũkĩgwĩra ariũ ake. **16** Mĩtĩ ya Kĩhingo gĩa Ithũĩro, na Kĩhingo gĩa Shaleketu mwena wa njĩra ya rũgongo, yagwĩrĩire Shupimu na Hosa. Arangĩri maaikaraga metanĩrĩire. **17** O mũthenya gwakoragwo na Alawii atandatũ mwena wa irathĩro, na Alawii ana mwena wa gathigathini, na Alawii ana mwena wa gũthini, na Alawii eerĩ mahinda mothe nyũmba-inĩ ya kũigwo-into. **18** Nayo nja ya mwena wa

ithũiro, Alawii ana maikaraga njĩra-inĩ, na Alawii eerĩ maikaraga kũu nja. **19** Icio nĩcio ciarĩ ikundi cia arangĩri a ihingo arĩa maarĩ a njiaro cia Kora na Merari. **20** Alawii arĩa angĩ nĩo maarũgamagĩrĩra igĩĩna cia nyũmba ya Ngai na igĩĩna cia indo iria nyamũre. **21** Njiaro cia Ladani, arĩa maarĩ Agerishoni na ũndũ wa Ladani, na maarĩ atongoria a nyũmba cia Ladani ũcio Mũgerishoni, maarĩ: Jehieli, **22** na ariũ a Jehieli, na Zethamu, na mũrũ wa nyina Joeli. Acio nĩo maarũgamagĩrĩra igĩĩna cia hekarũ ya Jehova. **23** Kuuma kũrĩ andũ a Amuramu, na Iziharu, na Heberoni, na Uzieli maarĩ: **24** Shubaeli wa rũciaro rwa Gerishomu mũrũ wa Musa, na nĩwe warĩ mũnene wa kũrũgamĩrĩra igĩĩna. **25** Andũ a nyũmba yao kuuma kũrĩ Eliezeri: maarĩ mũriũ Rehabia, na Jeshia aarĩ mũriũ wa Rehabia, na Joramu aarĩ mũriũ wa Jeshia, na Zikiri aarĩ mũriũ wa Joramu, na Shelomithu aarĩ mũriũ wa Zikiri. **26** Shelomithu na andũ a nyũmba yao nĩo maarũgamagĩrĩra igĩĩna ciothe cia indo iria ciarĩ nyamũre nĩ Mũthamaki Daudi, na indo iria ciarĩ nyamũre nĩ atongoria a nyũmba arĩa maarĩ anene a ikundi cia ngiri ngiri na ikundi cia igana igana, na ikaamũrwo nĩ anene arĩa angĩ a mbũtũ cia ita. **27** Indo imwe cia iria ciatahĩtwo mbaara-inĩ maaciamũrĩre wĩra wa gũcookereria hekarũ ya Jehova. **28** Na rĩrĩ, indo ciothe iria ciaamũrĩtwo nĩ Samũeli ũrĩa muoni-maũndũ, na ikaamũrwo nĩ Saũlũ mũrũ wa Kishu, na Abineri mũrũ wa Neri, na Joabu mũrũ wa Zeruia, na indo iria ingĩ ciothe ciaamũrĩtwo-rĩ, ciamenyagĩrĩtwo nĩ Shelomithu na andũ a nyũmba yao. **29** Kuuma kũrĩ andũ a Iziharu: Kenania na ariũ ake nĩmaheirwo mawĩra na kũu nja

ya hekarū matuīke anene na aciirithania a Isiraeli. **30** Kuuma kūrī andū a Hebironi: maarī Hashabia na andū a nyūmba yao, andū ehoti 1,700; nīo maarūgamīrīire wīra wa Jehova wothe kūu Isiraeli mwena wa ithūiro wa Jorodani, o na wīra wa gūtungatīra mūthamaki. **31** Kuuma kūrī andū a Hebironi, Jeria nīwe warī mūnene wao kūrīngana na maandīko ma njiarwa cia nyūmba ciao. Mwaka wa mīrongo ĩna wa ūthamaki wa Daudi nī gwatuīririo maandīko-inī, na gūkīoneka thīinī wao andū ehoti o kūu Jazeri ya Gileadi. **32** Jeria aarī na andū a nyūmba yao 2,700 arīa maarī ehoti na maarī atongoria a nyūmba, nake Mūthamaki Daudi akīmatua arūgamīrīri a andū a Rubeni, na a andū a Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase maūdū-inī mothe marīa maakonainie na Ngai, o na marīa maakonainie na ūhoru wa mūthamaki.

27 Ūyū nīguo mūtatarata wa andū a Isiraeli arīa maarī atongoria a nyūmba, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na ikundi cia o igana igana, na anene ao, arīa maatungatagīra mūthamaki maūdū-inī mothe makonīī ikundi cia mbūtū cia ita iria ciakoragwo wīra-inī mweri o mweri, mwaka wothe. O gīkundi kīarī kīa andū 24,000. **2** Mūrūgamīrīri wa gīkundi kīa mbere kīa mweri wa mbere aarī Jashobeamu mūrū wa Zabidieli. Gīkundi gīake kīarī na andū 24,000. **3** Nake aarī wa rūciaro rwa Perezu, na nīwe warī mūnene wa anene othe a mbūtū cia ita mweri wa mbere. **4** Mūrūgamīrīri wa gīkundi kīa mweri wa keerī aarī Dodai ūrīa Mūahohi; mūtongoria wa gīkundi gīake aarī Mikilothu. Gīkundi gīake kīarī na andū 24,000. **5** Mūnene wa mbūtū cia

ita wa gatatũ, wa mweri wa itatũ aarĩ Benaia mũrũ wa Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Nĩwe warĩ mũnene, na gĩkundi gĩaake kĩaarĩ na andũ 24,000. **6** Benaia ũcio nĩwe warĩ njamba mũno gatagatĩ-inĩ ka arĩa Mĩrongo Itatũ na nĩwe warĩ mũnene wao. Gĩkundi gĩaake kĩaarũgamagĩrĩrwo nĩ mũriũ Amizabadi. **7** Mũnene wa kana, wa mweri wa ĩna, aarĩ Asaheli mũrũ wa nyina na Joabu; mũriũ Zebadia nĩwe wacookire ithenya rĩaake. Gĩkundi gĩaake kĩaarĩ na andũ 24,000. **8** Mũnene wa gatano mweri wa itano, aarĩ Shamuhuthu ũrĩa Mũizirahi. Gĩkundi gĩaake kĩaarĩ na andũ 24,000. **9** Mũnene wa gatandatũ wa mweri wa itandatũ, aarĩ Ira mũrũ wa Ikeshu ũrĩa Mũtekoa. Gĩkundi gĩaake kĩaarĩ na andũ 24,000. **10** Mũnene wa mũgwanja wa mweri wa mũgwanja, aarĩ Helezu ũrĩa Mũpeloni, wa rũciaro rwa Efiraimu. Gĩkundi gĩaake kĩaarĩ na andũ 24,000. **11** Mũnene wa kanana, wa mweri wa ĩnana, aarĩ Sibekai ũrĩa Mũhushathi wa rũciaro rwa Azerahi. Gĩkundi gĩaake kĩaarĩ na andũ 24,000. **12** Mũnene wa kenda wa mweri wa kenda aarĩ Abiezeri ũrĩa Mũanathothu wa rũciaro rwa Abenjamini. Gĩkundi gĩaake kĩaarĩ na andũ 24,000. **13** Mũnene wa ikũmi, wa mweri wa ikũmi, aarĩ Maharai ũrĩa Mũnetofathi wa rũciaro rwa Azerahi. Gĩkundi gĩaake kĩaarĩ na andũ 24,000. **14** Mũnene wa ikũmi na ũmwe, wa mweri wa ikũmi na ũmwe, aarĩ Benaia ũrĩa Mũpirathoni wa rũciaro rwa Aefiraimu. Gĩkundi gĩaake kĩaarĩ na andũ 24,000. **15** Mũnene wa ikũmi na eerĩ, mweri wa ikũmi na ĩĩrĩ, aarĩ Helidai ũrĩa Mũnetofathi, wa kuuma nyũmba ya Othinieli. Gĩkundi gĩaake kĩaarĩ na andũ 24,000. **16** Anene arĩa maathaga mĩhĩrĩga ya Isiraeli maarĩ aya: mũnene wa

mũhĩrĩga wa Rubeni aarĩ Eliezeri mŭrũ wa Zikiri; mŭnene wa mũhĩrĩga wa Simeoni aarĩ Shefatia mŭrũ wa Maaka; **17** mŭnene wa mũhĩrĩga wa Lawi aarĩ Hashabia mŭrũ wa Kemueli; mŭnene wa mũhĩrĩga wa Harũni aarĩ Zadoku; **18** mŭnene wa mũhĩrĩga wa Juda aarĩ Elihu mŭrũ wa ithe na Daudi; mŭnene wa mũhĩrĩga wa Isakaru aarĩ Omuri mŭrũ wa Mikaeli; **19** mŭnene wa mũhĩrĩga wa Zebuluni aarĩ Ishimaia mŭrũ wa Obadia; mŭnene wa mũhĩrĩga wa Nafitali aarĩ Jeremothu mŭrũ wa Azirieli; **20** mŭnene wa mũhĩrĩga wa Aefiraimu aarĩ Hoshea mŭrũ wa Azazia; mŭnene wa nuthu ĩmwe ya mũhĩrĩga wa Manase aarĩ Joeli mŭrũ wa Pedaia; **21** mŭnene wa nuthu ĩrĩa ingĩ ya mũhĩrĩga wa Manase kũu Gileadi aarĩ Ido mŭrũ wa Zekaria; mŭnene wa mũhĩrĩga wa Benjamini aarĩ Jaasieli mŭrũ wa Abineri; **22** mŭnene wa mũhĩrĩga wa Dani aarĩ Azareli mŭrũ wa Jerohamu; Acio nĩo maarĩ anene arĩa maathaga mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **23** Daudi ndaatarire andũ a mĩaka mĩrongo ĩrĩ na arĩa mataakinyĩtie, tondũ Jehova nĩeranĩire atĩ nĩakaingĩhia Isiraeli matuĩke o ta njata cia matu-inĩ. **24** Joabu mŭrũ wa Zeruia nĩambĩĩirie gũtara andũ, no ndaarĩkirie. Mang'ũrĩ nĩmakinyĩire Isiraeli nĩ ũndũ wa itarana rĩu. Naguo mũigana wa itarana rĩu ndwandĩkirwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma Mũthamaki Daudi. **25** Azimavethu mŭrũ wa Adieli nĩwe warũgamagĩrĩra nyũmba iria ciaigagwo indo cia ũthamaki. Jonathani mŭrũ wa Uzia nĩwe warũgamagĩrĩra nyũmba cia kũigwo indo kũu ng'ongo-inĩ, na matũũra-inĩ, na tũtũũra-inĩ, o na mĩthiringo ĩrĩa mĩraiho na igũrũ ya arangĩri. **26** Eziri mŭrũ wa Kelubu nĩwe warũgamagĩrĩra andũ arĩa

maarutaga wīra wa kūrīma mīgūnda. **27** Shimei ūrīa Mūramathi nīwe warūgamagīrīra mīgūnda ya mīthabibū. Zabadi ūrīa Mūshifimi nīwe warūgamagīrīra maciaro ma mīthabibū matanekīrwo mītūngi-inī. **28** Baali-Hanani ūrīa Mūgederi nīwe warūgamagīrīra mītī ya mītamaiyū na ya mīborothandi magūrū-inī ma irīma cia mwena wa irathīro. Joashu nīwe warūgamagīrīra kūrīa kwaigagwo maguta ma mītamaiyū. **29** Shitirai ūrīa Mūsharoni nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe iria ciarīithagio Sharoni. Shafati mūrū wa Adilai nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe iria ciarī cianda-inī. **30** Obili ūrīa Mūishumaeli nīwe warūgamagīrīra ngamīra. Jehedeia ūrīa Mūmeronothu nīwe warūgamagīrīra ndigiri. **31** Jazizi ūrīa Mūhagari nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia mbūri. Acio othe nīo maarī anene arīa marūgamagīrīra indo ciothe cia Mūthamaki Daudi. **32** Jonathani mamawe wa Daudi aarī mūheani kīrīra, mūdū mūmenyi maūdū na mwandīki-marūa. Nake Jehieli mūrū wa Hakimoni nīwe wamenyagīrīra ariū a mūthamaki. **33** Ahithofeli nīwe waheaga mūthamaki kīrīra. Nake Hushai ūrīa Mūariki aarī mūrata wa mūthamaki. **34** Jehoiada mūrū wa Benaia na Abiatharu nīo maacookire ithenya rīa Ahithofeli. Joabu nīwe warī mūnene wa mbūtū cia ita cia mūthamaki.

28 Daudi nīatūmanīre anene othe a Israeli moongane Jerusalemu, nao nīo: anene arīa maarūgamīrīre mīhīrīga, na anene a ikundi iria ciatungatagīra mūthamaki, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na anene a ikundi cia o igana igana, na anene arīa maarūgamīrīre indo ciothe na mahiū ma mūthamaki na ma ariū ake o na anene a

nyumba ya ūthamaki, na andũ arĩa maarĩ njamba, na andũ othe arĩa maarĩ ūrũme wa kūrũa mbaara. **2** Mũthamaki Daudi nĩarũgamire akĩmeera atĩrĩ: “Ta thikĩrĩriai, inyuĩ ariũ a baba na andũ akwa. Nĩndatuĩte na ngoro yakwa gwaka nyumba ĩtuĩke handũ ha kũhurũkio ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, arĩ ho gaturwa ka makinya ma Ngai witũ, na ngĩlhaarĩria kũmĩaka. **3** No Ngai akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Wee ndũgwaka nyumba ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩakwa, tondũ wee ūrĩ mũndũ wa mbaara na nĩũitĩte thakame.’ **4** “No Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩathuurire kuuma kũrĩ nyumba iitũ yothe nduĩke mũthamaki wa Isiraeli nginya tene. Nĩathuurire Juda atuĩke mũtongoria, na kuuma nyumba ya Juda agĩthuurira nyumba ya baba, na kuuma kũrĩ ariũ a baba akĩona kwagĩrĩre aandue nĩ mũthamaki wa Isiraeli yothe. **5** Harĩ ariũ akwa othe, tondũ Jehova nĩaheete ariũ aingĩ-rĩ, nĩathuurĩte mũriũ wakwa Solomoni aikarĩre gĩtĩ kĩa ūthamaki wa Jehova, athamakĩre Isiraeli. **6** Aanjĩrĩre atĩrĩ: ‘Mũriũ waku Solomoni nĩwe ũgaaka nyumba yakwa na nja ciakwa, nĩgũkorwo nĩndĩmũthuurĩte atuĩke mũriũ wakwa na nĩ nduĩke ithe. **7** Nĩngahaanda ūthamaki wake nginya tene angĩtũũra arũmĩtie maathani na mawatho makwa ta ūrĩa kũrekwo ihinda rĩrĩ.’ **8** “Nĩ ūndũ ũcio, rĩu ndamwatha o haha maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe na kĩũngano gĩkĩ kĩa Jehova, o nake Ngai witũ akĩiguaga: Mũmenyerere, na mũrũmagĩrĩre maathani mothe ma Jehova Ngai wanyu, nĩgeetha mwĩgwatĩre bũrũri ũyũ mwega, na mũkaũtigĩra njiaro cianyu ũtuĩke igai rĩao nginya tene. **9** “Nawe mũrũ wakwa Solomoni-rĩ, tũũra ũmenyete Ngai wa thoguo, na ũmũtungatagĩre wĩrutĩire

na ngoro yaku yothe na kwīyendera, nīgūkorwo Jehova
atuīragia ngoro o yothe, na akamenya gītūmi o gīothe
kīa meciiria ma cio. Ūngīmūrongooria no ūmuone; no
ūngīmūtirika, agaakūrega nginya tene. **10** Gīīciirie rīu,
nīgūkorwo Jehova nīwe athuurīte wa gwaka hekarū ĩrī
handū hatheru. Gīa na hinya na ūrute wīra ūcio.” **11**
Hīndī ĩyo Daudi akīnengera mūriū Solomoni mīcoro
ya mwako wa gīthaku kīa hekarū, na nyūmba ciayo,
na nyūmba cia kūigwo indo, na tūnyūmba twayo twa
igūrū, na tūnyūmba twa thīinī, na handū ha kūhoroherio
mehia. **12** Akīmūnengera mīcoro ya mīako yothe ĩrīa
Roho eekīrīte meciiria-inī make ĩkonī nja cia hekarū ya
Jehova, na ya tūnyūmba tuothe tūrīa twamīthiūrūrūkīirie
na tūnyūmba twa kūigwo igīina cia hekarū ya Ngai,
na gwa kūigwo igīina cia indo iria nyamūre. **13** Ningī
akīmūtaarīria wīra wa ikundi cia athīnjīri-Ngai, na wa
Alawii, na wīra wothe wa ūtungata thīinī wa hekarū ya
Jehova, o na wa indo ciothe cia kūhūthagīrwo ūtungata-
inī wayo. **14** Nake akīheana mūigana wa ūritū wa thahabu
ya gūthondeka indo ciothe cia thahabu cia kūhūthagīrwo
ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, na ūritū wa betha
ya gūthondeka indo ciothe cia betha cia kūhūthagīrwo
ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, ta ūū: **15** ūritū
wa thahabu ya gūthondeka mītī ya thahabu ya kūigīrīrwo
matawa na matawa mayo, na ūritū wa o mūtī na matawa
maguo; na ūritū wa betha ya gūthondeka o mūtī wa betha
wa kūigīrīra tawa na matawa maguo, kūringana na ūrīa
mūtī wa kūigīrīra matawa wahūthagīrwo: **16** ūritū wa
thahabu ya gūthondeka metha ya kūigīrīra mīgate ĩrīa

mĩamũre; na ũritũ wa betha ya gũthondeka metha cia betha; **17** na ũritũ wa thahabu therie ya gũthondeka hũũma, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na nyũngũ, ũritũ wa thahabu ya gũthondeka o thaani ya thahabu; na ũritũ wa betha ya gũthondeka o thaani ya betha; **18** na ũritũ wa thahabu therie ya gũthondeka kĩgongona gĩa gũcinĩrwo ũbumba. O na ningĩ akĩmũnengera mũcoro wa ngaari ya ita, ũguo nĩ kuuga ya makerubi ma thahabu marĩa maatambũrũkĩtie mathagu makahumbĩra ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. **19** Daudi akiuga atĩrĩ, “Maũndũ maya mothe ndĩmandĩkĩte ũrĩa ndatongoririo nĩ guoko kwa Jehova kũrĩ igũrũ rĩakwa, na akĩthe ũmenyo wa maũndũ mothe ma mũcoro ũyũ.” **20** Ningĩ Daudi akĩira mũriũ Solomoni atĩrĩ, “Gĩa na hinya na wĩyũmĩrĩrie, na ũrute wĩra ũcio. Ndũgetigĩre na ndũgakue ngoro, tondũ Jehova Ngai, o we Ngai wakwa, arĩ hamwe nawe. Ndagagũtiganĩria kana agũtirike nginya rĩrĩa wĩra wothe ũrĩa ũkaarutwo nĩ ũndũ wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova ũgaathira. **21** Ikundi cia athĩnjĩri-Ngai na Alawii, nĩcĩhaarĩrie nĩ ũndũ wa wĩra wothe wa hekarũ ya Ngai, na mũndũ o wothe ũrĩ na wendo na nĩoĩ wĩra wa ũbundi o wothe nĩagagũiteithia wĩra-inĩ ũyũ. Anene na andũ othe nĩmarĩathĩkagĩra wathani waku wothe.”

29 Ningĩ Mũthamaki Daudi akĩira kĩũngano kũu gĩothe atĩrĩ: “Mũriũ wakwa Solomoni, ũrĩa Ngai athuurĩte, nĩ mwĩthĩ na ndarĩ na ũmenyo wa kũigana. Wĩra ũyũ nĩ mũnene, tondũ nyũmba ĩno ĩhaana ta ya ũthamaki ti ya mũndũ no nĩ ya Jehova Ngai. **2** Nĩnjigithĩtie indo na ũhoti wakwa wothe nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wakwa,

ngaiga thahabu nĩ ūndũ wa gũthondeka indo cia thahabu, na betha nĩ ūndũ wa gũthondeka indo cia betha, na gĩcango nĩ ūndũ wa gũthondeka indo cia gĩcango, na kĩgera nĩ ūndũ wa gũthondeka indo cia kĩgera, na mbaũ nĩ ūndũ wa gũthondeka indo cia mbaũ, o na tũhiga tũrĩa twĩtagwo onigithi tũrĩa tũtheecagĩrĩrwo indo-inĩ, na tũhiga tũrĩa tũhenagia twa kũgemia nyũmba, na tũhiga twa rangi wa mĩthemba mĩingĩ, na tũhiga twa goro twa mĩthemba mĩingĩ, na mahiga ma nyaigĩ ma mũthemba ūrĩa mwega, indo icio ciothe ngaigithia irĩ nyingĩ mũno. **3** Makĩria ma ũguo, harĩ kwĩrutĩra gwakwa igũrũ rĩa hekarũ ya Ngai wakwa nĩngũheana kĩgĩina gĩakwa mwene gĩa thahabu na betha nĩ ūndũ wa hekarũ ya Ngai wakwa, na icio ngũciheana nyongerere kĩrĩa kĩngĩ njigithĩtie nĩ ūndũ wa hekarũ ĩno theru: **4** ngũheana taranda ngiri ithatũ cia thahabu, o thahabu ĩrĩa ya Ofiri, na taranda ngiri mũgwanja cia betha ĩrĩa therie nĩ ūndũ wa kũgemia thingo cia nyũmba, **5** o na nĩ ūndũ wa wĩra wa thahabu na indo cia wĩra wa betha ūrĩa wothe ũkaarutwo nĩ mabundi. Na rĩrĩ, nũũ ũkwĩamũrĩra Jehova ũmũthĩ na kwĩyendera?" **6** Hĩndĩ ĩyo atongoria a nyũmba, na anene a mĩhĩrĩga ya Isiraeli, na anene a ikundi cia ngiri ngiri na anene a ikundi cia igana igana na anene arĩa maarũgamagĩrĩra wĩra wa mũthamaki makĩheana indo na kwĩyendera. **7** Nĩ ūndũ wa wĩra wa hekarũ ya Ngai nĩmaheanire taranda ngiri ithano, na dariki ngiri ikũmi cia thahabu, na taranda ngiri ikũmi cia betha, na taranda ngiri ikũmi na inyanya cia gĩcango, na taranda ngiri igana rĩmwe cia kĩgera. **8** Mũndũ o wothe warĩ na tũhiga

twa goro nīatūheanire thīinī wa kīgīina kīa hekarū ya Jehova kīrīa kīamenyagīrīrwo nī Jehieli ūrīa Mūgerishoni.

9 Andū nīmakenirio nī ūrīa atongoria ao maamūkīire ūhoro ūcio na kwīyendera, tondū nīmarutīire Jehova indo na ngoro yao yothe matekūringīrīrio. Mūthamaki Daudi o nake nīakenire mūno. **10** Daudi nīagoocire Jehova arī mbere ya kīūngano kīu gīothe, akiuga atīrī, “Ūrogocwo wee, o Wee Jehova, Ngai wa ithe witū Isiraeli, kuuma tene nginya tene. **11** Wee Jehova-rī, ūnene, na hinya, na riiri, na wathani, na ūkengi nī ciaku, nīgūkorwo kīndū o gīothe kīrī igūrū na thī nī gīaku. Wee Jehova, ūthamaki nī waku; nīūtūgīrītio, ūkanenehio gūkīra indo ciothe. **12** Ūtonga na gītīio ciumaga kūrī we; Wee nīwe wathaga indo ciothe. Hinya na ūhoti wa gūtūgīria o na kūhe andū othe hinya irī moko-inī maku. **13** Na rīrī, Ngai witū, nītūgūgūcookeria ngaatho, na tūkagooca rītwa rīaku rīrī riiri. **14** “No nī ngīrī ū, nao andū akwa-rī, makīrī a, atī no tūhote kūheana na ūtaana ta ūyū? Indo ciothe ciumaga kūrī we, na kīrīa twakūhe no kīrīa kiumīte moko-inī maku. **15** Ithuī tūrī ageni na agendi maitho-inī maku, o ta ūrīa maithe maitū ma tene othe maatarī. Matukū maitū gūkū thī matarī o ta kīruru, na gūtīrī mwīhoko wa gūtūūra. **16** Wee Jehova Ngai witū, ūingī wa indo ici twaruta cia gūgwakīra hekarū nī ūndū wa Rītwa rīaku Itheru ciumīte guoko-inī gwaku, na ciothe no ciaku. **17** Nī nīnjūū atī Wee Ngai wakwa nīūtūragia ngoro, na nīūkenagio nī ūrūngīrīru wa ngoro. Indo ici ciothe ndīciheanīte na kwīyendera na wīhokeku. Na rīu ndī na gīkeno nī ūndū wa kwīonera ūrīa andū aya aku

marĩ haha makũrutĩire indo na wendo. **18** Wee Jehova, Ngai wa maithe maitũ Iburahĩmu, na Isaaka na Isiraeli, tũũria wendo ũyũ ũrĩ ngoro-inĩ cia andũ aku nginya tene na ũtũme matũũre magwathĩkagĩra. **19** Na ũhotithie mũriũ wakwa Solomoni kwĩrutĩra na ngoro yake yothe, kũmenyagĩrĩra maathani maku, na maũndũ marĩa wee wendaga o na kĩrĩra gĩaku kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo, na ekage maũndũ mothe nĩguo aake mwako wa nyũmba ĩno ĩhaana ta nyũmba ya ũthamaki, ĩrĩa nĩ njigithĩirie indo ciayo.” **20** Ningĩ Daudi akĩra kũngano gĩothe atĩrĩ, “Goocai Jehova Ngai wanyu.” Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩgooca Jehova Ngai wa maithe mao; makĩnamĩrĩra, na makĩgũithia thĩ mbere ya Jehova na mbere ya mũthamaki. **21** Mũthenya ũyũ ũngĩ makĩrutĩra Jehova magongona na makĩmũrutĩra maruta ma njino, ta ũũ: ndegwa ngiri ĩmwe, na ndũrũme ngiri ĩmwe na tũtũrũme ngiri ĩmwe, o hamwe na maruta mao ma indo cia kũnyuuo na magongona mangĩ maingĩ nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli othe. **22** Makĩrĩa na makĩnyua marĩ na gĩkeno kĩnene mũthenya ũcio marĩ hau mbere ya Jehova. Ningĩ makĩamũkĩra Solomoni mũrũ wa Daudi arĩ mũthamaki hĩndĩ ya keerĩ, na makĩmũitĩrĩria maguta mbere ya Jehova atuĩke wa kũmathamakĩra, nake Zadoku atuĩke mũthĩnjĩri-Ngai. **23** Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkarĩra gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩa Jehova, na agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩa ithe Daudi. Nake akĩgaacĩra na agĩathĩkĩrwo Isiraeli guothe. **24** Anene othe, na andũ arĩa maarĩ njamba, hamwe na ariũ a Mũthamaki Daudi othe magĩtikĩra Mũthamaki Solomoni amaathage. **25** Jehova agĩtũũgĩria Solomoni mũno maitho-

inĩ ma andũ a Isiraeli othe, na akĩmũhe ũthamaki ũrĩ na riiri ũtaahetwo mũthamaki ũngĩ wa Isiraeli mbere ĩyo. **26** Daudi mũrũ wa Jesii aarĩ mũthamaki wa Isiraeli guothe. **27** Aathamakĩire Isiraeli mũaka mũrongo ĩna, mũaka mũgwanja yayo agĩthamaka arĩ Hebironi, nayo mũaka mũrongo ĩtatũ na ĩtatũ agĩthamaka arĩ Jerusalemu. **28** Aakuire arĩ mũkũrũ mũno, arĩkĩtie gũkenera gũtũũra gwake matukũ maingĩ, na arĩ mũtongu, na agatĩo. Mũriũ Solomoni nĩwe wathamakire ithenya rĩake. **29** Naho ha maũndũ marĩa makoniĩ wathani wa Mũthamaki Daudi kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩmandikĩtwo thĩinĩ wa maandĩko ma Samũeli ũrĩa warĩ muoni-maũndũ, na maandĩko-inĩ ma Nathani ũrĩa mũnabii na maandĩko-inĩ ma Gadi ũrĩa muoni-maũndũ, **30** hamwe na maũndũ mothe marĩa maakoniĩ ũthamaki wake na ũhoti ũrĩa aarĩ nago, na ũrĩa maũndũ marĩa maamũthiũrũrũkĩirie maatarĩ na ma Isiraeli na mothamaki ma mabũrũri marĩa mangĩ mothe.

2 Maũndũ

1 Solomoni, mŭrũ wa Daudi, nĕhaandire akĩrũma wega ũthamaki-inĩ wake, nĕgũkorwo Jehova Ngai wake aarĩ hamwe nake na akĩmũnenehia mũno makĩria. **2** Nake Solomoni akĩarĩria andũ a Isiraeli othe: akĩarĩria anene a mbũtũ cia o ngiri ngiri, na anene a mbũtũ cia o igana igana, na aciiri, o na atongoria othe a kũu Isiraeli, na atongoria a nyũmba. **3** Nake Solomoni na kũngano kũu gĩothe makĩambata kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũu Gibeoni, nĕgũkorwo Hema-ya-Gũtũnganwo ya Ngai nĩkuo yarĩ, ĩrĩa Musa ndungata ya Jehova aathondekeire kũu werũ-inĩ. **4** Na rĩrĩ, Daudi nĩambatĩtie ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu akarĩga harĩa aarĩthondekeire, tondũ nĩarĩambũire hema kũu Jerusalemu. **5** No kĩgongona gĩa gĩcango kĩrĩa gĩathondeketwo nĩ Bezaleli mŭrũ wa Uri, mŭrũ wa Huru, kĩarĩ Gibeoni mbere ya hema ĩrĩa nyamũre ya Jehova; nĩ ũndũ ũcio Solomoni na kũngano kũu magĩthĩ hau gũtuĩria ũhoro kuuma kũrĩ Jehova. **6** Solomoni akĩambata kĩgongona-inĩ kũu gĩa gĩcango o hau mbere ya Jehova thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, na akĩrutĩra hau igũrũ wakĩo magongona ngiri ĩmwe ma njino. **7** Ũtukũ o ro ũcio-rĩ, Ngai akiumĩrĩra Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ, “Hooya kĩrĩa gĩothe ũkwenda ngũhe.” **8** Solomoni agĩcookeria Ngai atĩrĩ, “Nĩwekĩire baba Daudi maũndũ manene ma ũtugi na nĩũnduĩte mũthamaki ithenya rĩake. **9** Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai, reke ũrĩa werĩire baba Daudi ũhinge, nĕgũkorwo nĩũnduĩte mũthamaki wa andũ aingĩ o ta rũkũngũ rwa thĩ. **10** He ũũgĩ na ũmenyo, nĕguo ndongoragie andũ aya, nĩ ũndũ-rĩ, nũũ

ũngĩhota gwatha andũ aya aku aingĩ ũũ?” **11** Ngai akĩira Solomoni atĩrĩ, “Kuona atĩ ũndũ ũyũ nĩguo wendi wa ngoro yaku na ndũnahoooya ũtonga, kana kũgĩa indo nyingĩ o na kana gĩtĩo, kana gĩkuũ gĩa thũ ciaku, na kuona atĩ ndũnahoooya ũtũũre muoyo matukũ maingĩ, no wahooya ũũgĩ na ũmenyo wa gwathaga andũ akwa arĩa ngũtuĩte mũthamaki wao-rĩ, **12** nĩ ũndũ ũcio nĩũkũheo ũũgĩ na ũmenyo. O na ningĩ nĩngũkũhe ũtonga, na indo nyingĩ o na gĩtĩo, iria itarĩ mũthamaki ũrĩ wakorwo nacio mbere ĩyo, na gũtarĩ mũthamaki ũkaagĩa nacio thuutha waku.” **13** Ningĩ Solomoni agĩthiĩ Jerusalemu oimĩte handũ harĩa hatũũgĩru kũu Gibeoni hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Nake agĩthamakĩra Isiraeli. **14** Solomoni nĩacookanĩrĩrie ngaari cia ita na mbarathi; aarĩ na ngaari cia ita 1,400 na mbarathi 12,000 iria aigĩte matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingĩ hakuhĩ nake kũu Jerusalemu. **15** Mũthamaki nĩatũmire betha na thahabu cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, mĩtarakwa nayo yarĩ mĩingĩ o ta mĩkũyũ ĩrĩa ĩrĩ magũrũ-inĩ ma irĩma. **16** Mbarathi cia Solomoni cioimaga Misiri na kuuma Kilikia, nao onjorithia a mũthamaki maacigũraga kuuma Kilikia. **17** Maagũraga ngaari ĩmwe ya ita kuuma Misiri cekeri 600 cia betha, nayo mbarathi ĩmwe ĩkoima cekeri 150. Ningĩ nĩmacookaga magacitwara ikenderio athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

2 Solomoni nĩathanire gwakwo hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, o na kwĩyakĩra nyũmba yake ya ũthamaki. **2** Nĩandĩkithirie andũ 70,000 a gũkuua mĩrigo, na 80,000 a gwacũhia mahiga irĩma-inĩ, na anyabara 3,600 a

kūmaroraga. **3** Solomoni agītūmīra Hiramū mūthamaki wa Turo ndūmīriri īno: “Ndehithīria mīgogo ya mītarakwa o ta ūrīa wekīire baba Daudi rīrīa wamūrehithīirie mītarakwa ya gwaka nyūmba ya ūthamaki ya gūikaraga. **4** Na rīrī, rīu ndī hakuhī gwaka hekarū ītanītio na Rīitwa rīa Jehova Ngai wakwa na ndīmīamūre ītuīke yake ya gūcinagīra ūbumba ūrīa ūtararīkaga wega mbere yake, o na ya kūigagwo mīgate īrīa mīamūre mahinda mothe, na ya kūrutagīra magongona ma njino o rūciinī, na hwaī-inī, na mīthenya ya Thabatū, na hīndī ya Tūrūgamo twa Mweri na ciathī iria nyamūre cia Jehova Ngai witū. Ūyū nī watho mwandīke wa Isiraeli wa gūtūūra nginya tene. **5** “Hekarū īrīa ngwaka nī nene mūno, tondū Ngai witū nī mūnene gūkīra ngai iria ingī ciothe. **6** No rīrī, nūū ūngīhota kūmwakīra hekarū, kuona atī igūrū, o kūrīa igūrū mūno, ndangīganīra kuo? Nīī ndikīrī ū wa kūmwakīra hekarū, tīga no handū ha gūcinagīra magongona mbere yake? **7** “Tondū ūcio-rī, ndūmīra mūndū mūūgī na wīra wa gwaka indo cia thahabu na betha, na gīcango o na igera na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakū na rangi wa bururu, na mūndū mūūgī na wīra wa gūkurura mīcoro, oke arute wīra Juda na Jerusalemu hamwe na aruti a wīra akwa arīa oogī na wīra, arīa maahaarīirio nī baba Daudi. **8** “O na ningī ūndehithīrie mīgogo ya mītarakwa, na mīthengera, na mīthandari yumīte kūu Lebanoni, tondū nīnjūūī andū aku nī oogī na ūhoru wa gwatūra mbaū. Andū akwa makaarutithanagia wīra na andū aku **9** nīgeetha ūnyonere mbaū nyingī, tondū hekarū īrīa ngwaka no nginya īkorwo īrī nene na īrī

thaka mũno. **10** Nĩngaahe ndungata ciaku iria ciatũũraga mbaũ kori 20,000 cia mũtu wa ngano, na kori 20,000 cia cairi, na mbathi 20,000 cia ndibei, na mbathi 20,000 cia maguta ma mĩtamaiyũ.” **11** Nake Hiramũ mũthamaki wa Turo akĩandĩka marũa agĩcookeria Solomoni ũhoru, akiuga atĩrĩ: “Tondũ wa ũrĩa Jehova endete andũ ake-rĩ, nĩagũtuĩte mũthamaki wao.” **12** Nĩngĩ Hiramũ agĩthĩĩ na mbere, akiuga atĩrĩ: “Jehova Ngai wa Isiraeli arogocwo, o we wombire igũrũ na thĩ! Nĩaheete Mũthamaki Daudi mũriũ mũũgĩ, ũheetwo ũhoti wa gwĩciiria na ũkũũrani wa maũndũ, we nĩwe ũgwakĩra Jehova hekarũ o na eyakĩre nyũmba ya ũthamaki. **13** “Nĩngũgũtũmĩra Hiramũ-Abi, mũndũ mũũgĩ mũno na wĩra, **14** ũrĩa nyina wake oimĩte Dani nake ithe akoima Turo. Nĩarutĩtwo kũruta wĩra wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa kĩgera, na wa mahiga na wa mbaũ, na wa ndigi cia rangi wa ndathi na wa rangi wa bururu na wa ndigi cia rangi mũtune ta gakarakũ, na wa gatani ĩrĩa njega. Nĩarĩkĩtie kwĩmenyeria kũruta wĩra wothe wa gũkurura mĩcoro, na no acore mĩcoro ĩrĩa yothe angĩrwo acore. Nĩakarutithania wĩra na mabundi maku na arĩa a mwathi wakwa, thoguo Daudi. **15** “Rĩu-rĩ, mwathi wakwa nĩagĩtũmĩre ndungata ciake ngano na cairi, na maguta ma mĩtamaiyũ na ndibei iria eranĩre, **16** na ithuĩ nĩtũgũtema mĩgogo yothe ĩrĩa ũbataire kuuma Lebanoni, na tũmĩikũrũkie tũmĩohanĩtie, ĩgereirio iria-inĩ nginya Jopa. Nawe ũgĩcooke ũmĩoe ũmĩtware nginya Jerusalemu.” **17** Nake Solomoni agĩtara ageni othe arĩa maarĩ Isiraeli, thuutha wa itarana rĩrĩa ithe Daudi aataranĩte; na magĩkorwo maarĩ ageni 153,600.

18 Nake akīgaya andū 70,000 ao matuīke akuui a mīrigo, na andū 80,000 ao matuīke aicūhia a mahiga irīma-inī, hamwe na anyabara 3,600 a kūrūgamīrīra andū makīruta wīra.

3 Hīndī īyo Solomoni akīambīrīria gwaka hekarū ya Jehova kūu Jerusalemu Kīrīma-inī kīa Moria, harīa Jehova oimīrīire ithe Daudi. Hau nīho kīhuhīro-inī kīa ngano kīa Arauna ūrīa Mūjebusi, handū harīa Daudi aaheanīte hekarū īgaakwo. **2** Aambīrīirie gwaka mūthenya wa īirī wa mweri wa keerī, mwaka wa īna wa ūthamaki wake. **3** Mūthingi ūrīa Solomoni eenjire nī ūndū wa gwaka hekarū ya Ngai warī mīkono mīrongo ītandatū kūrīiha na mīkono mīrongo īirī kwarama, gūgītūmīrwo mīkono ya gīthimo gīa tene. **4** Nakīo gīthaku kīrīa kīarī hau mbere ya hekarū kīarī kīa mīkono mīrongo īirī kūrīiha, gīkīranītie wariī wa nyūmba īyo, na mīkono mīrongo īirī kūrīiha na igūrū. Mwena wa thīinī wakīo akīūgemia na thahabu īrīa therie. **5** Akīhūūrīra nyūmba īrīa nene mbaū cia mīthengera na agīcīhumbīra na thahabu īrīa njega mūno, na akīmīgemia na mīcoro ya mīkīndū na mīcoro ya irengeeri. **6** Aagemirie hekarū na tūhiga twa goro. Nayo thahabu īrīa aahūthīrīre yarī thahabu ya Paravaimu. **7** Nacio mbaū cia mīratho, na buremu cia mīrango, na thingo, na mīrango ya hekarū, agīcīgemia na thahabu, na agīkururithia mīhiano ya makerubi thingo-inī. **8** Ningī Solomoni agīaka Handū-harīa-Hatheru-Mūno, ūraihi waho waringaine na wariī wa hekarū, mīkono mīrongo īirī kūrīiha na mīkono mīrongo īirī kwarama. Akīgemia thīinī waho na taranda 600 cia thahabu īrīa njega mūno.

9 Ūritū wa mīcumarī ya thahabu warī wa cekeri mīrongo
ītano. Ningī agīcooka akīgemia mīena ya na igūrū ya
hau Hatheru-Mūno na thahabu. **10** Thīinī wa Handū-
harīa-Hatheru-Mūno nīakururithirie makerubi meerī
na akīmagemia na thahabu. **11** Ūraihi wa mathagu ma
makerubi wothe warī mīkono mīrongo īrī. Ithagu rīmwe
rīa ikerubi rīa mbere rīarī rīa mīkono ītano kūrāiha na
rīkahutia rūthingo rwa hekarū, narīo ithagu rīu rīngī o
narīo rīarī rīa mīkono ītano kūrāiha na rīkahutia ithagu
rīa ikerubi rīu rīngī. **12** O narīo ithagu rīmwe rīa ikerubi
rīa keerī rīarī na ūraihi wa mīkono ītano na rīkahutia
rūthingo rūu rūngī rwa hekarū, na ithagu rīu rīngī rīarīo
o narīo rīarī na ūraihi wa mīkono ītano na rīkahutia
ithagu rīa ikerubi rīa mbere. **13** Mathagu ma makerubi
maya maarī na ūraihi wa mīkono mīrongo īrī. Maicūhītio
marūgamīte na magūrū, na mang'etheire nyūmba nene.
14 Solomoni nīathondekire gītambaya gīa gūcuurio kīa
ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na
cia rangi mūtune ta gakarākū na gīa gatani īrīa njega,
na mīhiano ya makerubi nīyatumīrīrwo gītambaya-inī
kīu. **15** Mwena wa mbere wa hekarū agīaka itugī igīrī, na
cierī ciarī na ūraihi wa mīkono mīrongo ītatū na ītano;
o gītugī kīarī na kīongo igūrū rīakīo kīa mūigana wa
mīkono ītano. **16** Nīathondekire irengeeri igathīkanītio,
na agīciigīrīra igūrū rīa itugī icio. Ningī nīathondekire
mīhiano igana rīmwe ya matunda ma makomamanga na
akīmīnyitithania na irengeeri icio ciagathīkanītio. **17**
Aakire itugī icio mwena wa mbere wa hekarū, kīmwe
mwena wa gūthini, na kīrīa kīngī mwena wa gathigathini.

Kĩa mwena wa gũthini agĩgĩta Jakini, na kĩa mwena wa gathigathini agĩgĩta Boazu.

4 Ningĩ Solomoni agĩakithia kīgongona gĩa gĩcango kĩa ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ, na mĩkono ikũmi kũraiha na igũrũ. **2** Agĩcooka agĩaka itangi inene mũno rĩrĩa rĩetago Karia rĩa kĩgera gĩtwekie, na rĩarĩ rĩa gĩthiũrũrĩ, na rĩarĩ rĩa mĩkono ikũmi kuuma mwena ũmwe wa mũromo nginya ũrĩa ũngĩ, na mĩkono ĩtano kũraiha na igũrũ. Rĩathimwo gĩthiũrũrĩ kĩarĩo rĩathiũrũrũkĩirio nĩ rũrigi rwa mĩkono mĩrongo ĩtatũ. **3** Mũhuro wa mũthia warĩo, nĩrĩathiũrũrũkĩirio na magemio mahaanaine na ndegwa, o mũkono ũmwe ndegwa ikũmi. Ndegwa icio ciaigĩtwo mĩhari ĩrĩ itwekanĩirio na Karia kau ikanyĩitana. **4** Nako Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩa mĩhiano ya ndegwa ikũmi na igĩrĩ: ithatũ ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatũ ikarora mwena wa ithũĩro, na ithatũ ikarora mwena wa gũthini, ithatũ ikarora irathĩro. Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩacio, nacio ciĩga cia na thuutha cia ndegwa icio nĩcio ciarorete na kũu thĩĩnĩ. **5** Ũtungu wa Karia kau waiganaine na rũhĩ kwarama, naruo rũtirihoro rwako rwatariĩ ta rũtirihoro rwa gĩkombe, kana ta gĩtoka gĩcanũku. Karia kau kaiganagĩra maaĩ mbathi 3,000. **6** Ningĩ agĩthondeka irai ikũmi cia gwĩthambĩra, na akĩga ithano mwena wa gũthini na ithano mwena wa gathigathini. Indo iria ciahũthagĩrwo nĩ ũndũ wa magongona ma njino ciathambagĩrio thĩĩnĩ wacio, no Karia kau geethambagĩrwo nĩ athĩnjĩri-Ngai. **7** Nĩathondekire mĩtĩ ikũmi ya kũigĩrĩrwo matawa ya thahabu, o ta ũrĩa

mũthondekere wamo watuĩtwo, na akĩmĩiga hekarũ thĩĩnĩ, ĩtano akĩmĩiga mwena wa gũthini na ĩtano mwena wa gathigathini. **8** Agĩcooka agĩthondeka metha ikũmi, agĩciiga thĩĩnĩ wa hekarũ, ithano mwena wa gũthini na ithano mwena wa gathigathini, agĩcooka agĩthondeka mbakũri 100 cia thahabu cia kũminjaminjĩria maaĩ. **9** Nĩathondekire nja ya athĩnjĩri-Ngai, na nja ĩrĩa nene na mĩrango yayo, nayo mĩrango akĩmĩgemia na gĩcango. **10** Akĩiga Karia kau mwena wa gũthini, koine-inĩ ya irathĩro ya mwena wayo. **11** O na nĩathondekire nyũngũ na icakũri na mbakũri cia kũminjaminja maaĩ. Nĩ ũndũ ũcio Huramu akĩrĩkia wĩra wothe ũrĩa aaheetwo arute nĩ Mũthamaki Solomoni thĩĩnĩ wa Hekarũ ya Ngai, naguo nĩ: **12** itugĩ iria igĩrĩ, na ciongo igĩrĩ iria ciahana ta mbakũri irĩ igũrũ wa itugĩ icio; na irengeeri iria igĩrĩ ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo iria ciagemetie ciongo icio ciarĩ igũrũ wa itugĩ; **13** na makomamanga marĩa 400 ma irengeeri iria igĩrĩ ciagathĩkanĩtio ta mĩnyororo (yarĩ mĩhari ĩrĩ ya makomamanga o harĩ kĩrengeri kĩmwe, ĩkagemia ciongo icio ciahana ta mbakũri iria ciarĩ igũrũ wa itugĩ icio); **14** makaari na irarĩ ciamo; **15** Karia na mĩhiano ya ndegwa iria ikũmi na igĩrĩ rungu rwako; **16** nyũngũ, na icakũri, na hũũma cia nyama, na indo ciothe iria ciakonainie nacio. Indo icio ciothe Huramu-Abi aathondekeire Mũthamaki Solomoni cia hekarũ ya Jehova, ciarĩ cia gĩcango gĩkumuthe gĩkahenia. **17** Nake mũthamaki aatwekithagĩria indo icio kũrĩa gwathondekagĩrwo indo cia rĩũmba kũu werũ-inĩ wa Jorodani gatagatĩ ga Sukothu na Zarethani. **18** Indo icio

ciothe ciathondekithirio nĩ Solomoni ciarĩ nyingĩ mũno, ũũ atĩ ũritũ wa gĩcango ndwamenyekire ũrĩa waiganaga. **19** Ningĩ Solomoni nĩathondekithirie indo ciothe iria ciarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai: aathondekire kīgongona gĩa thahabu; na metha cia mĩgate ĩrĩa yaigagwo mbere ya Jehova; **20** na mĩtĩ ya matawa ya thahabu therie hamwe na matawa mayo ma gwakanaga marĩ mbere ya harĩa haamũre o ta ũrĩa gwathanĩtwo; **21** na wĩra wa magemio wa mahũa ma thahabu, na matawa na mĩhato (iria ciathondeketwo na thahabu theri); **22** magathĩ ma kũrenga ndaambĩ, ma thahabu therie, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na thaani na ngĩo cia mwaki; na mĩrango ya thahabu ya hekarũ: na mĩrango ya thĩinĩ ya gũthiĩ Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na mĩrango ya nyũmba ĩrĩa nene ya Hekarũ.

5 Rĩrĩa wĩra wothe ũrĩa Solomoni aarutagĩra hekarũ ya Jehova warĩkire-rĩ, akĩrehe indo iria ciamũritwo nĩ ithe Daudi, nacio nĩ betha na thahabu na indo cia thĩinĩ, agĩciiga harĩa haigagwo mĩthiithũ ya hekarũ ya Ngai. **2** Ningĩ Solomoni agĩta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mĩhĩrĩga, na anene a nyũmba cia andũ a Isiraeli, moke Jerusalemu nĩguo maambatie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma Zayuni, Itũũra rĩrĩa Inene rĩa Daudi. **3** Nao andũ othe a Isiraeli magĩũka hamwe kũrĩ mũthamaki hĩndĩ ya gĩathĩ, mweri-inĩ wa mũgwanja. **4** Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maakinyire, Alawii makĩoya ithandũkũ rĩu, **5** nao makĩambatia ithandũkũ, hamwe na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo ciothe iria nyamũre ciarĩ thĩinĩ wayo. Nao athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii,

magĩciambatia; **6** nake Mũthamaki Solomoni na kũũngano gĩothe kĩa Isiraeli kĩrĩa gĩacemanĩtie harĩ we marĩ mbere ya ithandũkũ rĩu, makĩruta magongona ma ng'onde na ng'ombe nyingĩ mũno, ũũ atĩ itingĩandĩkirwo mũigana wacio kana itarĩke. **7** Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka makĩrehe ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova handũ harĩo harĩa haamũre thĩinĩ wa hekarũ, ũguo nĩ ta kuuga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, makĩrĩiga rungu rwa mathagu ma makerubi. **8** Makerubi macio maatambũrũkĩtie mathagu mamoo igũrũ rĩa harĩa haigĩtwo ithandũkũ rĩu, makahumbĩra ithandũkũ o hamwe na mĩtĩ yarĩo ya kũrĩkuua. **9** Mĩtĩ ĩyo yarĩ mĩraihu mũno ũũ atĩ mĩthia yayo, yumĩte ithandũkũ-inĩ, nĩngĩonekanire nĩ mũndũ arĩ hau mbere ya harĩa haamũre, no ndĩonekaga nĩ mũndũ arĩ nja ya Handũ-harĩa-Hatheru; na ĩrĩ o ho nginya ũmũthĩ. **10** Thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu gũtiarĩ na kĩndũ kĩngĩ tiga o ihengere iria igĩrĩ Musa aagĩte ho rĩrĩa aarĩ Horebu, kũrĩa Jehova aarĩkanĩre kĩrĩkanĩro na andũ a Isiraeli maarĩkia kuuma Misiri. **11** Ningĩ athĩnjĩri-Ngai makĩehera makiuma Handũ-harĩa-Hatheru. Athĩnjĩri-Ngai othe arĩa maarĩ hau nĩmetheretie matekũrũmbũiya ikundi ciao. **12** Nao Alawii othe arĩa maarĩ aini, nĩo Asafu, na Hemani na Jeduthuni na ariũ ao na andũ ao, makĩrũgama mwena wa irathĩro wa kĩgongona, mehumbĩte gatani iria njega, marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia mũgeeto, na cia kĩnũbi. Moimĩtwo thuutha nĩ athĩnjĩri-Ngai **120** makĩhuhaga tũrumbeta. **13** Ahuhi tũrumbeta na aini makĩamũkĩria na mũgambo ũmwe magĩcookeria Jehova ngaatho na makĩmũgooca. Marĩ na tũrumbeta,

na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba na indo iria ingĩ cia ũini, makĩanĩrĩra makĩgooca Jehova na makĩina makiugaga atĩrĩ: “Jehova nĩ mwega; wendo wake ũtũũraga nginya tene.” Hĩndĩ ĩyo hekarũ ya Jehova ikĩiyũra itu, **14** nao athĩnjĩri-Ngai matingĩahotire kũruta wĩra wao nĩ ũndũ wa itu rĩu, nĩgũkorwo riiri wa Jehova nĩwaiyũire hekarũ ĩyo ya Ngai.

6 Ningĩ Solomoni akiuga atĩrĩ, “Jehova oigĩte atĩ arĩkaraga thĩĩnĩ wa itu rĩrĩa itumanu. **2** No rĩrĩ, nĩngwakĩire hekarũ kĩrorerwa, handũ haku ha gũtũũra nginya tene.” **3** O hĩndĩ ĩyo, kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli kĩrũgamĩte hau, mũthamaki agĩkihũgũkĩra na agĩkĩrathima. **4** Ningĩ akiuga atĩrĩ: “Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ũrĩa ũhingĩtie na moko make ũrĩa erĩire baba Daudi na kanua gake mwene. Nĩgũkorwo oigĩte atĩrĩ, **5** ‘Kuuma mũthenya ũrĩa ndaarutire andũ akwa Misiri, ndirĩ ndathuura itũũra inene mũhĩrĩga-inĩ o na ũmwe wa Isiraeli atĩ nĩguo njakĩrwo hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa kuo, o na kana ngaathuura mũndũ o na ũrĩkũ atuĩke wa gũtongoria andũ akwa a Isiraeli. **6** No rĩrĩ, nĩthuurĩte Jerusalemu nĩguo Rĩitwa rĩakwa rĩkarage kuo, na nĩ thuurĩte Daudi athamakĩre andũ akwa a Isiraeli.’ **7** “Baba Daudi nĩatuĩte na ngoro yake gwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. **8** No Jehova eerire baba Daudi atĩrĩ, ‘Tondũ nĩwaatuĩte na ngoro yaku kũnjakĩra hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa-rĩ, nĩ wekire wega nĩ gwĩciiria ũguo ngoro-inĩ yaku. **9** No rĩrĩ, wee tiwe ũgwaka hekarũ ĩyo, no nĩ mũrũguo ũrĩa uumĩte mũthiimo waku na thakame-inĩ yaku, ũcio nĩwe ũkaanjakĩra hekarũ ĩtanĩtio

na Rĩtwa rĩakwa.’ **10** “Jehova nĩatũũrĩtie kĩrĩkanĩro kĩrĩa eeranĩire. Nĩnjookete ithenya rĩa baba Daudi, na rĩu nĩnjikarĩire gĩtĩ gĩa ũthamaki gĩa Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova eeranĩire, na nĩnjakĩte hekarũ ĩrĩa ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. **11** Hau nĩho njigĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩrĩa rĩigĩtwo kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩire na andũ a Isiraeli.” **12** Ningĩ Solomoni akĩrũgama mbere ya kĩgongona kĩa Jehova o hau mbere ya kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli, agĩtambũrũkia moko make. **13** Na rĩrĩ, Solomoni nĩathondekete rũtara rwa gĩcango rwa mĩkono ĩtano kũraiha, na mĩkono ĩtano kwarama, na mĩkono ĩtatũ kũraiha na igũrũ, na akĩrũiga gatagatĩ ka nja ĩyo. Akĩrũgama rũtara-inĩ igũrũ na agĩturia maru mbere ya kĩũngano kũ gĩothe gĩa Isiraeli na akĩambararia moko make na igũrũ. **14** Nake akiuga atĩrĩ: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gũtirĩ Ngai ũngĩ ũhaana tawe, kũu igũrũ kana gũkũ thĩ, o Wee ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩaku kĩa wendo harĩ ndungata ciaku iria irũmagĩrĩra njĩra yaku na ngoro ciao ciothe. **15** Wee nĩũhingĩirie baba Daudi, ndungata yaku, kĩrĩkanĩro gĩaku; ũndũ ũrĩa weranĩire na kanua gaku nĩũhingĩtie na guoko gwaku, o ta ũrĩa kũhaana ũmũthĩ. **16** “Na rĩrĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hingĩria ndungata yaku baba, Daudi, ciĩranĩro iria wamwĩrĩire rĩrĩa woigire atĩrĩ, ‘Ndũkaaga mũndũ wa gũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli arĩ mbere yakwa, angĩkorwo ariũ aku nĩmarĩthiiaga na mĩthĩire yagĩrĩire mbere yakwa kũringana na watho wakwa o ta ũrĩa wee ũtũire ũthiiaga.’ **17** Na rĩrĩ, Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, reke kiugo gĩaku kĩrĩa werĩire ndungata yaku Daudi kĩhinge. **18** “No kũhoteke Ngai

agītūūranie na andū gūkū thī? Igūrū, o na kūrīa igūrū mūno-rī, wee ndūngīiganīra kuo. Hekarū īno njakīte-rī, ndīkīrī nini makīria? **19** No o na kūrī ūguo-rī, thīkīrīria ihooya rīa ndungata yaku, īgīthaithana īiguīrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gūkaya na ihooya rīrīa ndungata yaku īrakūhooya īrī mbere yaku. **20** Maitho maku maroikara marorete hekarū īno mūthenya na ūtukū, o handū haha wee woigire atī nīūgatūma Rīitwa rīaku rīkoragwo ho. Ūroigua ihooya rīrīa ndungata yaku īrīhooyaga īrorete handū haha. **21** Igua gūthaithana kwa ndungata yaku na kwa andū aku a Isiraeli rīrīa mekūhooya marorete handū haha. Ūigue ūrī kūu igūrū, o kūu gīikaro gīaku; na watūigua-rī, ūgatūrekerā. **22** “Rīrīa mūndū angīhītīria mūndū wa itūūra rīake na gūtuīke no nginya ehīte, nake oke ehītīre hau mbere ya kīgongona gīaku kīa hekarū-inī īno-rī, **23** hīndī īyo ūkaigua ūrī o kūu igūrū, na ūtue itua. Tuithania ndungata ciaku ciira, ūtūme ūrīa ūhītīrie ūrīa ūngī acookererwo nī mahītia make marīa ekīte. Nake ūrīa ūtehītīe ūmūtue ndehītīe na ūndū ūcio wonanie atī ti mwīhia. **24** “Rīrīa andū aku a Isiraeli maahootwo nī thū tondū nīmākūhītīrie nao magūcookerere na moimbūre rīitwa rīaku, mahooe magīgūthaithaga marī hekarū-inī īno-rī, **25** hīndī īyo ūkaamaigua ūrī o kūu igūrū na ūrekere andū aku a Isiraeli mehīa mao na ūmacookie būrūri ūrīa wamaheire hamwe na maithe mao. **26** “Rīrīa igūrū rīkaahingwo, na mbura yaage kuura tondū wa ūrīa andū aku makūhītīrie, mangīkaahooya marorete handū haha, na moimbūre rīitwa rīaku na magarūrūke matigane na mehīa mao

tondũ nĩũmanyamarĩtie-rĩ, **27** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ na ũrekere ndungata ciaku, andũ aku a Isiraeli, mehia mao. Marute mũtũũrĩre ũrĩa mwagĩrĩru, na ũmoirĩrie mbura bũrũri-inĩ ũcio waheire andũ aku ũtuĩke igai rĩao. **28** “Kũngĩkaagĩa ng’aragu kana mũthiro bũrũri-inĩ, kana mĩgũnda ĩhĩe nĩ mbaa kana mbuu, kana gũũke ngigĩ kana ngũnga, kana thũ imarigiicĩrie itũũra-inĩ rĩmwe rĩao, na mwanangĩko o na ũrĩkũ kana mũrimũ ũngĩgooka-rĩ, **29** na rĩrĩa mũndũ o na ũrĩkũ wa andũ aku a Isiraeli, angĩkaahooya kana athaithane, nĩ ũndũ wa mũndũ kũmenya mĩnyamaro ĩrĩa arĩ nayo, o na ruo, na atambũrũkie moko make amerekeirie hekarũ-inĩ ĩno, **30** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ gĩikaro-inĩ gĩaku, ũmarekere na ũtuĩre o mũndũ itua kũringana na ũrĩa wothe ekĩte, tondũ we nĩũĩ ngoro yake nĩgũkorwo nowe wiki ũũĩ ngoro cia andũ, **31** nĩgeetha matũũre magwĩtigĩrĩte, na mathiige na mĩthiire yaku rĩrĩa rĩothe marĩtũũraga bũrũri-inĩ ũyũ waheire maithe maitũ. **32** “Ha ũhoru wa mũndũ wa kũngĩ ũrĩa ũtarĩ wa andũ aku a Isiraeli no nĩ oimĩte bũrũri wa kũraya nĩ ũndũ wa ngumo ya rĩĩtwa rĩaku inene na ũhoru wa ciĩko cia guoko gwaku kũrĩ hinya gũtambũrũkĩtio, rĩrĩa agooka ahooe erekeire hekarũ ĩno, **33** hĩndĩ ĩyo ũkaamũigua ũrĩ o kũu igũrũ gĩikaro-inĩ gĩaku, na mũndũ ũcio wa kũngĩ ũkaamũhingĩria o ũrĩa agakũhooya, nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye rĩĩtwa rĩaku na magwĩtigĩre, o ta ũrĩa andũ aku a Isiraeli magwĩtigĩrĩte, na mamenye atĩ nyũmba ĩno njakĩte, ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩaku. **34** “Rĩrĩa andũ aku maathiĩ mbaara-inĩ kũrũa na thũ ciao o kũrĩa

ũngĩmatũma, nao makũhooe merekeire itũũra rĩĩrĩ inene ũthuurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩaku, **35** hĩndĩ ĩyo ũkaigua mahooya mao na gũthaithana kwao ũrĩ kũu igũrũ, na ũmatirĩrĩre ũhoroinĩ ũcio wao. **36** “Rĩrĩa makwĩhĩria, nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũtehangia, nawe ũmarakarĩre ũmaneane kũrĩ thũ, nacio imatahe ĩmatware bũrũri wa kũraya kana wa gũkuhĩ; **37** nao mangĩcookera ngoro-inĩ ciao marĩ o kũu bũrũri-inĩ ũrĩa maatahĩrwo, na merire, na magũthaithe marĩ o kũu maatahĩrwo, na moige atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhĩtie, na nĩtwĩkĩte mahĩtia na tũgeka maũndũ ma waganu’; **38** no mangĩgũcookerera na ngoro ciao ciothe na muoyo wao marĩ o bũrũri-inĩ ũrĩa maatahĩrwo, na mahooe merekeire bũrũri ũrĩa waheire maithe mao, na merekeire itũũra rĩrĩa inene rĩrĩa ũthuurĩte na merekeire hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩaku; **39** hĩndĩ ĩyo ũrĩ o kũu igũrũ gũikaroinĩ gĩaku, ũkaigua ihooya rĩao na mathaithana mao na ũmatirĩrĩre ũhoroinĩ ũcio wao. Na ũkaarekera andũ aku, o acio makwĩhĩirie. **40** “Na rĩrĩ, Ngai wakwa, ũrohingũra maitho maku, o namo matũ maku mathikĩrĩrie mahooya marĩa marĩhooyagĩrwo handũ haha. **41** “Rĩu gũkĩre, Wee Jehova Ngai, na ũũke handũ haku ha kũhurũka, **42** Wee Jehova Ngai, ndũgatiganĩrie ũrĩa waku mũitĩrĩrie maguta.

7 Na rĩrĩ, Solomoni aarĩkia kũhooya-rĩ, mwaki ũkiuma igũrũ ũgĩcina iruta rĩa njino na magongona, naguo riiri wa Jehova ũkĩiyũra hekarũ. **2** Nao athĩnjĩri-Ngai matingĩahotire gũtoonya hekarũ ya Jehova tondũ riiri wa Jehova nĩwaiyũrĩte kuo. **3** Na rĩrĩa andũ a Isiraeli othe moonire mwaki ũkiuma na igũrũ, na riiri wa Jehova

ūrī igūrū rīa hekarū, magīturia maru hau haarītwo mahiga, maturumithītie mothiū mao thī, makīhooya Jehova na makīmūcookeria ngaatho, makiugaga atīrī, “Jehova nī mwegā; wendo wake ūtūūrāga nginya tene.” 4 Ningī mūthamaki na andū othe makīruta magongona marī mbere ya Jehova. 5 Nake Mūthamaki Solomoni akīruta igongona rīa ng’ombe 22,000 na rīa ng’ondu na mbūri 120,000. Nī ūndū ūcio mūthamaki na andū othe makīamūra hekarū ya Ngai. 6 Athīnjīri-Ngai makīīhaarīria kūruta wīra wao, o nao Alawii makīrūgama marī na indo cia Jehova cia ūini, iria Daudi aathondekete cia kūgoocaga Jehova nacio, nī iria aahūthagīra agīcookia ngaatho, akoigaga atīrī, “Wendo wake ūtūūrāga nginya tene.” Athīnjīri-Ngai makīhuha tūrumbeta twao mang’ethanīire na Alawii, nao andū a Isiraēli othe nīmarūgamīte. 7 Nake Solomoni akīamūra kūu gatagatī ka nja, hau mbere ya hekarū ya Jehova, na hau nīho aarutīire magongona ma njino na maguta na magongona ma ūiguano, tondū kīgongona gīa gīcango kīrīa aathondekete gītingīahotire kūiganīra maruta ma njino, na maruta ma mūtu, na ma maguta. 8 Nī ūndū ūcio Solomoni agīkūngūīra gīathī kīu mīthenya mūgwanja, hamwe na andū a Isiraēli othe, nakīo kīarī kīūngano kīnene mūno kīa andū moimīte Lebo-Hamathu nginya o Karūūī-inī ka Misiri. 9 Mūthenya wa īnana makīgīa na kīūngano nī ūndū nīmarīkītie gūkūngūīra Kwamūrwo gwa kīgongona mīthenya mūgwanja, na magīkūngūīra gīathī mīthenya īngī mūgwanja. 10 Mūthenya wa mīrongo īrī na ītatū wa mweri wa mūgwanja, Solomoni akīīra andū mainūke,

nao makiiñuka maiyūrītwo nĩ gĩkeno, na ngoro ciao igacanjamũka nĩ ūndũ wa maũndũ mega marĩa Jehova eekĩire Daudi na Solomoni, na andũ ake a Isiraeli. **11** Rĩrĩa Solomoni aarĩkirie gwaka hekarũ ya Jehova na nyũmba ya ūthamaki, na aarĩkia gwĩka ūrĩa wothe eeciirĩtie gwĩka hekarũ-inĩ ya Jehova o na nyũmba-inĩ yake ya ūthamaki-rĩ, **12** Jehova akĩmuumĩrĩra ūtukũ, akĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩnjiguĩte ihooya rĩaku, na nĩthuurĩte handũ haha hatuĩke hekarũ yakwa ya kũrutagĩrwo magongona. **13** “Rĩrĩa ingĩhinga igũrũ nayo mbura yaage kuura, kana njathe ngigĩ cianange bũrũri kana ndũme mũthiro kũrĩ andũ akwa, **14** andũ acio akwa, o acio metanĩtio na rĩitwa rĩakwa, mangĩkenyihia na maahoe, na marongorie ūthiũ wakwa, na matigane na njĩra ciao cia waganu, hĩndĩ iyo nĩngamaigua ndĩ o igũrũ, na nĩngamarekera mehia mao na honie bũrũri wao. **15** Na rĩrĩ, maitho makwa nĩmekũhingũka, namo matũ makwa maigue mahooya marĩa mahoeirwo handũ haha. **16** Nĩthuurĩte na ngaamũra hekarũ ñno nĩgeetha Rĩitwa rĩakwa rĩtũũre kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa igũtũũra kuo hĩndĩ ciothe. **17** “Na ha ūhoro waku, ũngĩthiia na mũthiĩre ñrĩa yagĩrĩire o ta ūrĩa thoguo Daudi aathiiaga, na wĩkage maũndũ mothe marĩa ngwathĩte, na ũmenyagĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho makwa-rĩ, **18** nĩngahaanda gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene, o ta ūrĩa ndarĩkanĩire na thoguo Daudi rĩrĩa ndamwĩrĩre atĩrĩ, ‘Wee ndũkaaga mũndũ wa gũthamakĩra Isiraeli.’ **19** “No rĩrĩ, ũngĩkahutatĩra na ūtiganĩrie kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na maathani marĩa ngũheete, na ūthiĩ gũtungatĩra ngai ingĩ

na gūcihooya-rī, **20** hīndī īyo nīngamunya Isiraeli kuuma būrūri wakwa, ūrīa ndīmaheete, na ndiganīrie hekarū īno nyamūrīte ītanio na Rīitwa rīakwa. Ngaamītua o kīndū gīa kuunagwo thimo na gīa gūthekererwo nī andū othe. **21** O na gūtuīka hekarū īno nīguo īrī nene, arīa othe makaahītūkagīra ho nīmakamaka na moige atīrī, ‘Nī kīī gītūmīte Jehova eke būrūri ūyū na hekarū īno ūndū ta ūyū?’ **22** Andū nīmagacookia moige, atīrī, ‘Nī tondū nīmatiganīrie Jehova, o we Ngai wa maithe mao, ūrīa wamarutire būrūri wa Misiri, na makīhībīria ngai ingī, magīcihooya na magīcitungatīra, nīkīo amarehithīrie mwanangīko ūyū wothe.’”

8 Thuutha wa mīaka mīrongo īrī, ihinda rīrīa Solomoni aahūthīrīre gwaka hekarū ya Jehova o na nyūmba yake ya ūthamaki-rī, **2** Solomoni nīaakire rīngī matūūra marīa aaheetwo nī Hīramu, na akīmahe andū a Isiraeli matūūre thīinī wamo. **3** Solomoni agīcooka agīthīī Hamathu-Zoba na akīrītaha. **4** Ningī agīcooka agīaka Tadimori kūu werū-inī na matūūra manene mothe marīa aakīte kūu Hamathu ma kūigwo indo. **5** Nīaakire Bethi-Horoni ya Mwena wa Igūrū, na Bethi-Horoni ya Mwena wa Mūhuro rīngī, marī matūūra manene mairige, marī na thingo, na ihingo, na mīgīko ya igerā, **6** o ūndū ūmwe na Baalathu, na matūūra make mothe manene ma kūiga indo, na matūūra make mothe manene ma ngaari cia mbaara na mbarathi ciake, na agīaka kīrīa gīothe eerirīrie kūu Jerusalemu, na Lebanoni, o na kūdū guothe būrūri-inī ūrīa aathanaga. **7** Andū othe arīa maatigaire kuuma kūrī Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi (nao andū acio matiarī

Aisraeli), 8 ũguo nĩ kuuga atĩ, njiaro ciao iria ciatigarĩte bũrũri-inĩ, iria andũ a Israeli mataaninĩte, acio nĩ maandĩkithirio nĩ Solomoni matuĩke ngombo ciake cia kũrutithio wĩra na hinya, na noguo gũtũire nginya ũmũthĩ.

9 No Solomoni ndaatuire andũ a Israeli ngombo cia wĩra wake; acio nĩ maarĩ andũ ake a kũrũa mbaara, o na aathi a anene ake, na aathi a ngaari ciake cia ita, na atwari a ngaari icio. 10 O na ningĩ no-o maarĩ atongoria anene a Mũthamaki Solomoni, maarĩ anene 250 a kũrũgamĩrĩra andũ acio. 11 Solomoni akĩruta mwarĩ wa Firaũni kuuma Itũũra Inene rĩa Daudi, akĩmũrehe nyũmba ya ũthamaki rĩra aamwakĩire, tondũ oigire atĩrĩ, “Mũtumia wakwa ndangĩtũura nyũmba ya Mũthamaki Daudi, mũthamaki wa Israeli, nĩgũkorwo kũndũ kũrĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩtoonyete nĩ gũtheru.” 12 Igũrũ rĩa kĩgongona kĩa Jehova kĩrĩa Solomoni aakĩte mbere ya gĩthaku, hau nĩho Solomoni arutĩire Jehova maruta ma njino, 13 O ta ũrĩa maabataranĩtie kũrutwo o mũthenya nĩ ũndũ wa maruta marĩa Musa aathanĩte ma Thabatũ, na ma Tũrũgamo twa Mweri, na ma ciathĩ ithatũ cia o mwaka, nĩcio Gĩathĩ kĩa Mĩgate itarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũimbia, na Gĩathĩ gĩa Ciumia, na Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. 14 Kũrũmanĩrĩra na wathani ũrĩa watuĩtwo nĩ ithe Daudi, nĩamũrĩre ikundi cia athĩnjĩri-Ngai nĩ ũndũ wa mawĩra mao, o na Alawii nĩguo matongoragie hĩndĩ ya kũgooca na ningĩ mateithagĩrĩrie athĩnjĩri-Ngai kũringana na mabataro ma o mũthenya. Ningĩ nĩamũrĩre ikundi cia arangĩri a ihingo marangagĩre ihingo mwanya mwanya, tondũ ũguo nĩguo Daudi, mũndũ wa Ngai, aathanĩte. 15 Nao

matiatigire kūrūmīrīra watho ūrīa mūthamaki aathīte athīnjīri-Ngai kana Alawii ūndū-inī o wothē hamwe na ūmenyereri wa igīina. **16** Wīra wa Solomoni wothē nīwahingirio kuuma mūthenya ūrīa mūthingi wa hekarū ya Jehova wakirwo nginya īkīrīka. Nī ūndū ūcio hekarū ya Jehova īkīrīkio gwakwo. **17** Ningī Solomoni agīthīi Ezioni-Geberi na Elathu hūgūrūrū-inī cia Edomu. **18** Nake Hiramū akīmūtūmīra marikabu irūgamīrīrwo nī anene ake, andū arīa mooī ūhorō wa iria. Andū acio, hamwe na andū a Solomoni magītwarithia marikabu nginya Ofiri na magīcooka makīrehe taranda 450 cia thahabu, iria maatwarīre Mūthamaki Solomoni.

9 Rīrīa mūthamaki-mūndū-wa-nja wa Sheba aiguire ngumo ya Solomoni, agīūka Jerusalemu kūmūgeria na ciūria nditū. Agīkinya arī na mūtongoro mūnene ma, wa ngamīra ikuuīte mahuti marīa manungi wega, na thahabu nyingī mūno, na tūhiga twa goro, agīthīi harī Solomoni, akīaria nake maūndū mothe marīa maarī meciiria-inī make. **2** Nake Solomoni agīcookia ciūria ciake ciothe; gūtīrī ūndū o na ūmwe aaremīrwo nīkūmūtaarīria. **3** Rīrīa mūthamaki-mūndū-wa-nja ūcio wa Sheba onire ūūgī wa Solomoni, o na nyūmba ya ūthamaki īrīa aakīte, **4** na irio iria ciarī metha-inī yake, na ūrīa anene ake maikaraga metha-inī, na ūrīa ndungata iria ciatungataga ciehumbīte, na ūrīa akuui ikombe mehumbīte nguo ndaaya, na maruta ma njino marīa aarutagīra hekarū-inī ya Jehova, agīkīgega mūno. **5** Akīra mūthamaki atīrī, “Ūhorō ūrīa ndaiguire ndī o būrūrī-inī wakwa ūkonīi maūndū marīa wīkīte o na ūūgī waku nī ma ma. **6**

No ndietikirie ūrĩa moigaga nginya rĩrĩa ndĩrokire na ndĩreyonera na maitho makwa niĩ mwene. Ti-itherũ, ūrĩa ndeerirwo o na ti nuthu ya ūnene wa ūũgĩ waku; nĩũkĩrite mũno makĩria ũhoro ūrĩa ndaiguĩte. **7** Kaĩ gũkena nĩ andũ aku-ĩ! Ningĩ gũkena nĩ anene aku arĩa marũgamaga mbere yaku hĩndĩ ciothe makauguaga ūũgĩ waku! **8** Jehova Ngai waku arogoocwo, ūrĩa ūkenetio nĩwe, na agagũikarĩria gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ūnene ūrĩ mũthamaki wa gũthamaka nĩ ūndũ wa Jehova Ngai waku. Tondũ wa ūrĩa Ngai waku endete Isiraeli, na akeerirĩria kũmanyiitĩrĩra nginya tene-rĩ, nĩagũtuĩte mũthamaki ũmathamakagĩre, nĩgeetha ũtũurie kĩhooto na ũthingu.” **9** Ningĩ akĩhe mũthamaki taranda 120 cia thahabu, na mahuti marĩa manungi wega maingĩ mũno na tũhiga twa goro. Gũtiakoretwo mahuti manungi wega ta macio mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba aaheire Mũthamaki Solomoni. **10** (Nao andũ a Hiram na andũ a Solomoni nĩmarehire thahabu kuuma Ofiri; o na nĩmarehire mĩtĩ ya mĩthandari na tũhiga twa goro. **11** Mũthamaki aahũthĩrĩre mĩthandari ĩyo gwaka ngathĩ cia hekarũ ya Jehova o na cia nyũmba ya ũthamaki, na gũthondekera aini inanda cia mũgeeto o na cia kĩnũbi cia kũhũrwo. Gũtiarĩ indo ta icio cionetwo Juda mbere ĩyo.) **12** Mũthamaki Solomoni nĩaheire mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Sheba kĩrĩa gĩothe eerirĩrie na kĩrĩa eetirie; akĩmũhe indo makĩria ma iria we aamũreheire. Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio akiumagara hamwe na ndungata ciake, agĩcooka bũrũri wake mwene. **13** Ūritũ wa thahabu ĩrĩa Solomoni aamũkagĩra o mwaka warĩ wa taranda 666, **14** ĩtataranĩirio na igooti rĩrĩa rĩarehagwo

nĩ athũgũri na onjorithia. Ningĩ athamaki othe a Arabia na abarũthi a bũrũri nĩmarehagĩra Solomoni thahabu na betha. **15** Mũthamaki Solomoni agĩthondeka ngo nene 200 cia thahabu hũũre; o ĩmwe yathondeketwo na ũritũ wa beka 600 cia thahabu. **16** Ningĩ agĩthondeka ngo 300 cia thahabu hũũre, o ĩmwe yathondeketwo na thahabu ya ũritũ wa beka 300. Mũthamaki agĩciiga Nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni. **17** Ningĩ mũthamaki agĩthondeka gĩtĩ kĩnene kĩa ũthamaki kĩgemetio mwena wa na thĩĩnĩ na mĩguongo, na mwena wa na nja gĩkagemio na thahabu therie. **18** Gĩtĩ kũu kĩa ũnene kĩarĩ na ngathĩ ya makinya matandatũ, na gaturwa ga thahabu ga gũkinyithia magũrũ kanyĩitithanĩtio nakĩo. Mĩena-inĩ yeerĩ ya gĩtĩ kũu yarĩ na handũ ha kũigĩrĩra moko, na nĩ haarĩ na mĩhiano ya mĩrũũthi ĩrũgamĩte mĩena-inĩ yeerĩ ya moko macio. **19** Mĩhiano ikũmi na ĩĩrĩ ya mĩrũũthi yarũgamĩtio ngathĩ-inĩ ĩyo ya makinya matandatũ, narĩo o ikinya rĩa ngathĩ rĩarĩ na mũhiano wa mũrũũthi o mwena. Gũtiarĩ gĩtĩ kĩngĩ ta kũu gĩathondeketwo mbere ĩyo ũthamaki-inĩ ũngĩ o wothe. **20** Indo ciothe iria Mũthamaki Solomoni aanyuuagĩra ciarĩ cia thahabu, na indo ciothe cia nyũmba iria ciarĩ Nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni ciarĩ cia thahabu therie. Gũtiarĩ kĩndũ gĩathondeketwo na betha, nĩgũkorwo betha yatuagwo kĩndũ gĩtarĩ bata mũno matukũ-inĩ macio ma Solomoni. **21** Mũthamaki aarĩ na marikabu nyingĩ cia wonjoria iria ciarũgamagĩrĩrwo nĩ andũ a Hiramũ. Ciacookaga o riita rĩmwe thĩĩnĩ wa mĩaka ĩtatũ, ikuuĩte thahabu, na betha, na mĩguongo,

na ngĩma, na nũgũ. **22** Mũthamaki Solomoni aarĩ na ũtonga na ũũgĩ mũingĩ gũkĩra athamaki arĩa angĩ othe a thĩ. **23** Athamaki othe a thĩ nĩmacaragia ũrĩa mangĩona Solomoni nĩguo maigue ũũgĩ ũrĩa Ngai eekĩrite ngoro-inĩ yake. **24** Andũ arĩa mookaga kũmuona mwaka o mwaka nĩmamũrehagĩra iheo, nacio nĩ indo cia betha na thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungi wega, na mbarathi na nyũmbũ. **25** Solomoni aarĩ na nyũmba 4,000 cia mbarathi na ngaari cia ita, na mbarathi 12,000 iria ciaigĩtwo matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingĩ hakuhĩ nake kũu Jerusalemu. **26** Nake nĩathaga athamaki othe kuuma Rũũ rwa Farati nginya bũrũri wa Afilisti, o nginya mũhaka-inĩ wa bũrũri wa Misiri. **27** Mũthamaki nĩatũmire betha cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, nayo mĩtarakwa yarĩ mũingĩ o ta mĩti ya mĩkũyũ irĩa irĩ magũrũ-inĩ ma irĩma. **28** Mbarathi cia Solomoni ciarehetwo kuuma bũrũri wa Misiri, na kuuma mabũrũri marĩa mangĩ mothe. **29** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Solomoni, kuuma o kĩambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro-rĩ, githĩ matiandĩkitwo maandĩko-inĩ ma Nathani ũrĩa mũnabii, na ũrathi-inĩ wa Ahija ũrĩa Mũshiloni, na cioneki-inĩ cia Ido ũrĩa wonaga maũndũ makoniĩ Jeroboamu mũrũ wa Nebati? **30** Solomoni aathamakĩire Isiraeli rĩothe arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna. **31** Agĩcooka akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo itũũra inene rĩa ithe Daudi. Nake mũriũ Rehoboamu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

10 Rehoboamu nĩathiire Shekemu, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli othe nĩmathiĩte kuo makamũtue mũthamaki. **2** Rĩrĩa Jeroboamu mũrũ wa Nebati aaiguire ũhoru ũcio (tondũ aarĩ bũrũri wa Misiri, kũrĩa oorĩre eherere Mũthamaki Solomoni), akiuma kũu Misiri, akĩinũka. **3** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũmanĩra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na Isiraeli rĩothe magĩthiĩ kũrĩ Rehoboamu, makĩmwĩra atĩrĩ: **4** “Thoguo nĩatũigĩrĩire icooki iritũ, no rĩu tũhũthĩrie wĩra ũcio mũritũ na icooki rĩu iritũ rĩrĩa atũigĩrĩire na nĩtũrĩgũtungatagĩra.” **5** Rehoboamu akĩmacookeria atĩrĩ, “Thiĩ mũgaacooka kũrĩ nĩi thuutha wa mĩthenya ĩtatũ.” Nĩ ũndũ ũcio andũ acio magĩthiĩ. **6** Thuutha ũcio Mũthamaki Rehoboamu akĩhooya kĩrĩra kũrĩ athuuri arĩa maatungatagĩra ithe Solomoni rĩrĩa aarĩ muoyo. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩndaara atĩa nĩguo njookerie andũ acio ũhoru?” **7** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũngĩtuĩka mũtaana kũrĩ andũ acio, na ũmakenie, na ũmacookerie na njĩra njagĩrĩru-rĩ, megũtũũra maarĩ ndungata ciaku hĩndĩ ciothe.” **8** No Rehoboamu akĩregana na ũtaaro ũrĩa athuuri maamũheire, na akĩhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ aanake a riika rĩake arĩa maamũtungatagĩra. **9** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ mũngĩndaara atĩa? Andũ acio maranjĩra ũũ, ‘Tũhũthĩrie icooki rĩrĩa thoguo aatũigĩrĩire.’ Tũngĩmacookeria atĩa?” **10** Aanake acio a riika rĩake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Cookeria andũ acio makwĩrĩte atĩrĩ, ‘Thoguo nĩatũigagĩrĩra icooki iritũ, no wee tũhũthĩrie icooki rĩu,’ ũmeere atĩrĩ, ‘Kaara gakwa ka mũira nĩ gatungu gũkĩra njohero ya baba. **11** Baba aamũigĩrĩire icooki iritũ,

no niĩ nĩngũrĩritũhia makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko, no niĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng'aurũ.” **12** Thuutha wa mĩthenya ĩtatũ Jeroboamu na andũ a Isiraeli othe magĩcooka kũrĩ Rehoboamu, o ta ũrĩa mũthamaki oigĩte, “Nĩmũgacooka kũrĩ niĩ thuutha wa mĩthenya ĩtatũ.” **13** Nake mũthamaki akĩmacookeria ehĩte mũno. Akĩregana na ũtaaro ũrĩa aaheetwo nĩ athuuri, **14** akĩrũmĩrĩra ũtaaro wa aanake, akiuga atĩrĩ, “Baba nĩamũritũhĩirie icooki, no niĩ nĩngũrĩritũhia makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko, no niĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng'aurũ.” **15** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki ndaigana gũthikĩrĩria andũ acio, tondũ maũndũ macio meekĩkire moimĩte kũrĩ Ngai, nĩguo kiugo kĩhingio kĩrĩa Jehova eerire Jeroboamu mũrũ wa Nebati na kanua ka Ahija ũrĩa Mũshiloni. **16** Rĩrĩa andũ a Isiraeli othe moonire atĩ mũthamaki ũcio nĩarega kũmathikĩrĩria, magĩcookeria mũthamaki atĩrĩ: “Tũrĩ na igai rĩrĩkũ harĩ Daudi, na nĩ gĩcunjĩ kĩrĩkũ tũrĩ nakĩo harĩ mũrũ wa Jesii? Cooka hema-inĩ ciaku, wee Isiraeli! Wee Daudi-rĩ, menyerera nyũmba yaku wee mwene!” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli othe makĩinũka. **17** No andũ a Isiraeli arĩa maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, Rehoboamu agĩthiĩ na mbere kũmathamakĩra. **18** Mũthamaki Rehoboamu agĩtũma Adoniramũ ũrĩa warĩ mũrũgamĩrĩri wa andũ arĩa maarutithagio wĩra na hinya; no andũ a Isiraeli makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, agĩkua. No rĩrĩ, Mũthamaki Rehoboamu nĩetharire, akĩhaica ngaari yake ya ita, akĩũrĩra Jerusalemu. **19** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makoretwo maremeire nyũmba ya Daudi nginya ũmũthĩ.

11 Rīrīa Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akīūngania andū a kuuma nyūmba ya Juda na Benjamini, andū a kūrūa mbaara 180,000, nīgeetha makarūe na Isiraeli, nīguo macookerie Rehoboamu ūthamaki. **2** No rīrī, kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra Shemaia mūdū wa Ngai, akīrwo atīrī, **3** “Thīi wīre Rehoboamu mūrū wa Solomoni mūthamaki wa Juda, na wīre andū a Isiraeli othe kūu Juda na Benjamini atīrī, **4** ‘Jehova ekuuga ūū: Tigai kwambata mūkahūūrane na ariū a ithe wanyu. O mūdū wothe wanyu nīacooke mūciī, nīgūkorwo nī nī njikīte ūndū ūyū.” Nī ūndū ūcio magīathīkīra ciugo cia Jehova na magītiganīria ūhoru wa gūthīi kūhithūkīra Jeroboamu. **5** Rehoboamu agītūūra Jerusalemu na agīaka matūūra ma ūgitīri kūu Juda, namo nī maya: **6** Bethlehemu, na Etamu, na Tekoa, **7** na Bethi-Zuru, na Soko, na Adulamu, **8** na Gathu, na Maresha, na Zīfu, **9** na Adoraimu, na Lakishi, na Azeka, **10** na Zora, na Aijaloni, na Hebironi. Maya maarī matūūra manene mairigīrwo na thingo cia hinya kūu Juda na Benjamini. **11** Agīkīra ūgitīri wamo hinya na akīiga anene a mbūtū cia mbaara kuo, o hamwe na mīthiithū ya irio, na maguta ma mītamaiyū, na ndibei. **12** Nīaigire ngo na matimū matūūra-inī macio manene, na agītūma magīe hinya mūno. Nī ūndū ūcio Juda na Benjamini gūgītūika gwake. **13** Nao athīnjīri-Ngai na Alawii kuuma ng’ongo ciao ciothe kūu Isiraeli guothe maarī mwena wake. **14** Nīgūkorwo Alawii nīmatiganīrie ūrīithio wao na indo ciothe, magīūka Juda na Jerusalemu, nīgūkorwo Jeroboamu na ariū ake nīmamagiririe kūruta wīra ta athīnjīri-Ngai a Jehova. **15** Nake agīthuura athīnjīri-ngai

ake mwene nĩ ũndũ wa kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na nĩ ũndũ wa kũrutĩra magongona mĩhianano ya mbũri na ya njaũ ĩrĩa aathondekete. **16** Andũ othe a kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga wa Isiraeli arĩa maahaarĩrie ngoro ciao kũmaatha Jehova, Ngai wa Isiraeli, magĩkĩrũmĩrĩra Alawii nginya Jerusalemu makarutĩre Jehova Ngai wa maithe mao magongona. **17** Makĩongerera ũthamaki wa Juda hinya na makĩnyiiĩrĩra Rehoboamu mũrũ wa Solomoni handũ ha mĩaka ĩtatũ, na ihinda rĩu nĩmathiiaaga na mĩthiĩre ya Daudi na ya Solomoni. **18** Nake Rehoboamu nĩahikirie Mahalathu, ũrĩa warĩ mwarĩ wa mũriũ wa Daudi wetagwo Jerimothu na wa Abihaili mwarĩ wa mũrũ wa Jesii wetagwo Eliabu. **19** Nake akĩmũciarĩra aanake aya: Jeushu, na Shemaria, na Zahamu. **20** Ningĩ akĩhikia Maaka mwarĩ wa Abisalomu, ũrĩa wamũciarĩire Abija, na Atai, na Ziza na Shelomithu. **21** Rehoboamu nĩendire Maaka mwarĩ wa Abisalomu gũkĩra atumia arĩa angĩ othe na gũkĩra thuriya ciake ciothe. Atumia ake othe maarĩ 18 na thuriya 60, ciana cia aanake 28, na cia airĩtu 60. **22** Rehoboamu nĩathuurire Abija mũrũ wa Maaka atuĩke mũriũ mũnene wa ariũ a ithe acio angĩ nĩgeetha akaamũtua mũthamaki. **23** Nĩatũmĩrĩre ũũgĩ, akĩhurunjĩra ariũ ake amwe ng'ongo-inĩ ciothe cia Juda na Benjamini, na akĩmahurunjĩra matũũra-inĩ mothe manene marĩa maarĩ mairigĩre. Nĩamaheire mĩthiithũ mĩiganu, na akĩmacarĩria o mũndũ atumia aingĩ.

12 Thuutha wa Rehoboamu kwĩhaanda ta mũthamaki na gũkorwo agĩte na hinya, we hamwe na Isiraeli yothe nĩmatiganiĩrie watho wa Jehova. **2** Tondũ wa gũkorwo matarĩ ehokeku harĩ Jehova, Shishaka mũthamaki wa

Misiri nīatharīkīire Jerusalemu mwaka wa gatano wa Mūthamaki Rehoboamu. **3** Aarī na ngaari cia mbaara 1,200 na andū arīa mathiiaga mahaicīte mbarathi 60,000, na thigari itangītārīka cia kuuma Alubi, na Asukii, na Akushi arīa mookīte nake kuuma Misiri, **4** agītaha matūūra manene marīa maarī mairigīre ma Juda na agīthīi nginya Jerusalemu. **5** Nake mūnabii Shemaia agīūka kūrī Rehoboamu o na kūrī atongoria a Juda arīa moonganīte kūu Jerusalemu nī ūndū wa gwītīgīra Shishaka, akīmeera atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Nīmūndiganīirie; na nī ūndū ūcio, o na nī ngūmūtiganīria moko-inī ma Shishaka.’” **6** Atongoria a Isiraeli hamwe na mūthamaki makīnyiihia, makiuga atīrī, “Jehova nī wa kīhooito.” **7** Rīrīa Jehova onire atī nīmenyīihītie-rī, ndūmīrīri īno ya Jehova īgīkinyīra Shemaia akīrwo atīrī: “Kuona atī nīmenyīihītie-rī, ndikūmananga no nīngūmahonokia o narua. Mang’ūrī makwa matīgūtīrīrio Jerusalemu na kūhūthīra guoko gwa Shishaka. **8** No rīrī, megūtūika ndungata ciake, nīgeetha mamenye ūtiganu wa kūndungatīra na gūtungatīra athamaki a mabūrūri ma kūngī.” **9** Rīrīa Shishaka mūthamaki wa Misiri aatharīkīire Jerusalemu-rī, agīkuua igīina cia hekarū ya Jehova na igīina cia nyūmba ya ūthamaki. Aakuuire indo ciothe, o hamwe na ngo cia thahabu iria Solomoni aathondekithītie. **10** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Rehoboamu agīthondeka ngo cia gīcango handū ha icio cia mbere, agīcinengera anene a arangīri arīa maaikaraga itoonyero-inī rīa nyūmba ya ūthamaki. **11** Rīrīa rīothe mūthamaki aathiiaga hekarū ya Jehova-rī, arangīri acio maathiiaga hamwe nake makuuīte ngo icio,

na thuutha wa ũguo magacicookia nyũmba-inĩ ya arangĩri. **12** Tondũ Rehoboamu nĩenyiihirie, Jehova nĩamwehereirie marakara make, na ndaigana kũmũniina o biũ. Ti-itherũ nĩ kwarĩ na maũndũ mamwe mega kũu Juda. **13** Mũthamaki Rehoboamu nĩehaandire wega kũu Jerusalemu na agĩthiĩ o na mbere arĩ mũthamaki. Aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩna na ũmwe rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na mũgwanja itũũra-inĩ inene rĩrĩa Jehova aathuurĩte kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli nĩgeetha Rĩitwa rĩake rĩtũũre kuo. Nyina etagwo Naama, na aarĩ Mũamoni. **14** Nĩekire maũndũ mooru tondũ ndaatuĩte na ngoro yake kũrongooria Jehova. **15** Na ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Rehoboamu kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia-rĩ, githĩ matandĩkĩtwo maandĩko-inĩ ma Shemaia ũrĩa mũnabii, na ma Ido ũrĩa muoni-maũndũ marĩa maarĩtie ũhoru wa njjarwa? Gwatũũraga mbaara gatagatĩ ka Rehoboamu na Jeroboamu. **16** Rehoboamu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo o kũu Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Abija agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

13 Mwaka wa ikũmi na ĩnana wa ũthamaki wa Jeroboamu nĩguo Abija aatuĩkire mũthamaki wa Juda, **2** na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ĩtatũ. Nyina eetagwo Maaka mwarĩ wa Urieli wa Gibe. Nĩ kwarĩ mbaara gatagatĩ ka Abija na Jeroboamu. **3** Abija aathiire mbaara-inĩ arĩ na mbũtũ ya thigari irĩ ũhoti 400,000, nake Jeroboamu akĩara mbũtũ yake ya thigari irĩ ũhoti 800,000. **4** Abija akĩrũgama igũrũ rĩa Kĩrĩma kĩa Zemaraimu, bũrũri-inĩ ũrĩa wa irĩma wa Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Jeroboamu na Isiraeli inyuothe,

ta thikĩrĩriai! **5** Kaĩ mũtooĩ atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩaheanĩte ũthamaki wa Isiraeli moko-inĩ ma Daudi na njiaro ciake nginya tene na ũndũ wa kĩrĩkanĩro gĩa cumbĩ? **6** No rĩrĩ, Jeroboamu mūrũ wa Nebati, ũmwe wa anene a Solomoni mūrũ wa Daudi, nĩaremeire mwathi wake. **7** Imũndũ imwe cia tũhũ nĩcionganire hamwe nake, na makĩregana na Rehoboamu mūrũ wa Solomoni rĩrĩa aarĩ mwĩthĩ na ataahotaga gũtua itua, na ndaarĩ na hinya wa kũmeetiiria. **8** “Na rĩrĩ, mwĩciirĩtie ũrĩa mũkũregana na ũthamaki wa Jehova, ũrĩa ũrĩ moko-inĩ ma njiaro cia Daudi. Ti-itherũ mūrĩ mbũtũ nene ya ita, na mūrĩ na njaũ cia thahabu iria ciathondekirwo nĩ Jeroboamu ituĩke ngai cianyu. **9** No githĩ mũtiaingatire athĩnjĩri-Ngai a Jehova, arĩa maarĩ ariũ a Harũni, na Alawii, na mũgĩthuurĩa athĩnjĩri-ngai anyu kũmbe o ta ũrĩa andũ a mabũrũri marĩa mangĩ mekaga? ũrĩa wothe ũũkaga kwĩyamũra na gategwa na ndũrũme mũgwanja atuĩkaga mũthĩnjĩri-ngai wa indo itarĩ ngai. **10** “No ithuĩ-rĩ, Jehova nĩwe Ngai witũ, na tũtimũtiganĩirie. Athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga Jehova nĩ ariũ a Harũni, na mateithagĩrĩrio nĩ Alawii. **11** O rũciinĩ na hwaĩ-inĩ nĩmarutagĩra Jehova maruta ma njino na ũbumba ũrĩa ũnungaga wega. Nĩmaigagĩrĩa mĩgate metha-inĩ ĩrĩa theru, na makagwatia matawa marĩa maigĩrĩrwo mũtĩ-inĩ wa thahabu wamo o hwaĩ-inĩ. Ithuĩ nĩtũrũmĩtie maũndũ marĩa Jehova Ngai witũ endaga. No inyuĩ nĩmũmũtiganĩirie. **12** Ngai arĩ hamwe na ithuĩ; we nĩwe mũtongoria witũ. Athĩnjĩri-Ngai ake na tũrumbeta twao nĩo marĩgambia mũgambo wa mbaara ya kũmũũkĩrĩa inyuĩ. Andũ a Isiraeli, tigai kũrũa na Jehova,

Ngai wa maithe manyu, nīgūkorwo mūtingihootana.” **13** No rīrī, Jeroboamu nīatūmīte ikundi cia thigari thuutha wao, nīgeetha amatharīkīre arī na mbere ya Juda nao arīa maamoheirie marī thuutha wao. **14** Juda nīmehūgūrire na makīona atī nīmatharīkīrwo kuuma na mbere na kuuma na thuutha. Hīndī ĩyo magīkaīra Jehova. Nao athīnjīri-Ngai makīhuha tūrumbeta twao, **15** nao andū a Juda makiugīrīria na mūgambo wa mbaara. Hīndī ĩyo maanagīrīra na mūgambo wa mbaara, Ngai akīharagania Jeroboamu na Isiraeli rīothe mbere ya Abija na andū a Juda. **16** Andū a Isiraeli makīūrīra andū a Juda, nake Ngai akīmaneana moko-inī mao. **17** Abija na andū ake makīmahūūra mbaara nene, nginya andū a Isiraeli 500,000 arīa maarī ūhoti makīūrāgwo. **18** Andū a Isiraeli magītoorio mbaara-inī ĩyo; nao andū a Juda magītuīka atooria tondū nīmehokire Jehova, Ngai wa maithe mao. **19** Nake Abija akīingatithia Jeroboamu na akīmūtaha matūūra ma Betheli, na Jeshana, na Efuroni hamwe na tūtūūra tūrīa twamathiūrūrūkīirie. **20** Jeroboamu ndaigana gūcooka kūgīa na hinya rīngī matukū-inī ma Abija. Nake Jehova agīkīmūgūtha igūtha agīkua. **21** No Abija agīkīrīrīria kūgīa na hinya. Akīhikia atumia 14, na akīgīa na aanake 22 na airītu 16. **22** Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Abija, marīa eekire na ūrīa oigire-rī, nīmandīkītwo ibuku-inī rīa ūtaūranīri rīa mūnabii Ido.

14 Nake Abija akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo kūu Itūūra-inī Inene rīa Daudi. Nake mūrīū Asa agītuīka mūthamaki ithenya rīake, na matukū-inī make būrūri ūgīkara na thayū mīaka ikūmi. **2** Nake

Asa agĩika maũndũ mega, na marĩa maagĩĩire maitho-
inĩ ma Jehova Ngai wake. **3** Akĩeheria magongona ma
ngai cia mabũrũri ma kũngĩ, na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru,
na agĩthethera mahiga marĩa maamũre, na agĩtemenga
itugĩ cia Ashera. **4** Nake agĩatha andũ a Juda marongorie
Jehova, Ngai wa maithe mao, na maathĩkĩre mawatho na
maathani make. **5** Ningĩ akĩeheria mahooero ma kũndũ
kũrĩa gũtũũgĩru, na igongona cia ũbumba matũũra-inĩ
mothe ma Juda, naguo ũthamaki ũcio aathaga wa Juda
ũgĩkara na thayũ. **6** Nĩakire matũũra manene mairigĩre
na thingo cia hinya ma Juda, nĩgũkorwo bũrũri warĩ
na thayũ. Gũtirĩ mũndũ warĩ na mbaara nake mĩaka
ĩyo, nĩgũkorwo Jehova nĩamũheete ũhurũko. **7** Nake
akĩira andũ a Juda atĩrĩ, “Nĩtwakei matũũra maya na
twake thingo cia kũmathiũrũrũkĩria irĩ na mĩthiringo
mĩraihi na igũrũ, na ihingo na mĩgĩiko ya igera. Bũrũri
ũyũ no witũ, tondũ nĩtũrongoretie Jehova Ngai witũ;
twamũrongoririe nake agĩtũhe ũhurũko na mĩena yothe.”
Nĩ ũndũ ũcio magĩaka na makĩgaacĩra. **8** Asa aarĩ na
mbũtũ ya thigari 300,000 iria cioimĩte Juda irĩ na ngo nene
na matimũ, na ingĩ 280,000 iria cioimĩte Benjamini ikuuĩte
ngo nini na mota. Ici ciothe ciarĩ thigari nyũmĩrĩru cia
kũrũa mbaara. **9** Zera ũrĩa Mũkushi agĩũka kũmũũkĩrĩra
arĩ na mbũtũ nene ya thigari na ngaari cia ita 300, nake
agĩũka agĩkinya Maresha. **10** Nake Asa akiumagara agĩthiĩ
kũmũtũnga, nao makĩarania mbaara yao kũu Gĩtuamba-
inĩ kĩa Zefathu gũkuhĩ na Maresha. **11** Hĩndĩ ĩyo Asa
agĩkaĩra Jehova Ngai wake, akiuga atĩrĩ: “Jehova, gũtirĩ
ũngĩ ũhaana tawe wa gũteithũra arĩa matarĩ hinya kuuma

kūrī arīa maarī hinya. Tūteithie, Wee Jehova Ngai witū, nīgūkorwo nīwe twīhokete, na nī thīinī wa Rītwa rīaku tuoka gūūkīrīra mbūtū ĩno nene ūū. Wee Jehova-rī, nīwe Ngai witū, ndūkareke mūdū akūhote.” **12** Nī ūndū ūcio Jehova akīūruga Akushi o hau mbere ya Asa na mbere ya andū a Juda. Nao Akushi makīūra, **13** nake Asa na mbūtū yake makīmaingatithia, makīmakinia o nginya Gerari. Akushi aingī mūno makīūrugwo ūū atī gūtīrī watigirwo muoyo, makīiniirwo o hau mbere ya Jehova o na mbere ya mbūtū ciake. Andū a Juda makīinūkia indo nyingī iria maatahire. **14** Makīananga tūtūūra tuothe tūrīa twathiūrūrūkīrie Gerari, nīgūkorwo guoya wa Jehova nīwanyitīte andū arīa matūūruga kuo. Nao magītaha indo cia tūtūūra tūu tuothe nīgūkorwo twarī na indo nyingī mūno cia gūtahwo. **15** O na ningī magītharīkīra kambī cia arīithi na magītaha ndūuru cia ng’ondu, na cia mbūri, na cia ngamīra. Nao magīcooka Jerusalemu.

15 Na rīrī, Roho wa Ngai nīwaikūrūkīrie Azaria mūrū wa Odedi. **2** Nake akiumagara agatūnge Asa, akīmwīra atīrī, “Ta thikīrīria, we Asa na andū a Juda na andū a Benjamini othe. Jehova arī hamwe na inyuī rīrīa rīothe mūrī hamwe nake. Mūngīmūrongooria nīmūrīmuonaga, no mūngīmūtiganīria, o nake nīakamūtiganīria. **3** Na rīrī, kwa ihinda iraya Isiraeli matiarī na Ngai ūrīa wa ma, na matiarī na mūthīnjīri-Ngai wa kūmaruta na matiarī na watho wa kūrūmīrīrwo. **4** No rīrī, hīndī ya mathīina mao nīmacookereire Jehova, Ngai wa Isiraeli, makīmūrongooria na makīmuona. **5** Matukū-inī macio ūhoru wa kuumagara warī na ūgwati nīgūkorwo atūūri

othe a mabūrūri macio maarī thīina-inī mūnene. **6** O rūrīrī rwahehenjagwo nī rūrīrī rūrīa rūngī, na itūūra inene rīkahehenjwo nī rīrīa rīngī tondū Ngai nīamathīinagia na thīina wa mīthemba yothe. **7** No ha ūhoru wanyu-rī, gīai na hinya na mūtiganīrie ūhoru ūcio, nīgūkorwo nī mūkaarīhwo wīra ūrīa mūrutaga.” **8** Rīrīa Asa aiguire ciugo icio na akīgua ūrathi wa Azaria mūrū wa Odedi ūrīa mūnabii-rī, akīyūmīrīria. Akīheria mīhianano īrīa mīmeneku kuuma būrūri wothe wa Juda na Benjamini, o na kuuma matūūra-inī marīa aatahīte kūu irīma-inī cia Efiraimu. Agīcookereria kīgongona kīa Jehova kīrīa kīarī mbere ya gīthaku kīa hekarū ya Jehova. **9** Ningī akīūngania andū othe a Juda na a Benjamini, hamwe na andū a kuuma Efiraimu, na Manase, na Simeoni arīa maatūūranagia nao, nīgūkorwo aingī ao nīmookīte kūrī Asa moimīte Isiraēli rīrīa moonire atī Jehova Ngai wake aarī hamwe nake. **10** Makīūngana kūu Jerusalemu mweri wa ītatū wa mwaka wa ikūmi na ītano wa ūthamaki wa Asa. **11** Hīndī īyo makīrutīra Jehova igongona rīa ng’ombe 700, na ng’ondū na mbūrī 7,000 cia iria maatahīte magacooka nacio. **12** Makīgīa kīrīkanīro gīa kūrongooragia Jehova, Ngai wa maithe mao, na ngoro ciao ciothe na mīoyo yao yothe. **13** Andū arīa othe mangīagire kūrongooria Jehova, Ngai wa Isiraēli-rī, makīūragwo arī mūdū mūnini kana arī mūnene, arī mūdū mūrūme kana arī mūdū-wa-nja. **14** Makīhīta mwīhīta he Jehova na mūgambo mūnene, o na makīanagīrīra na makīhuhaga tūrumbeta na macoro. **15** Andū a Juda othe magīkena nī ūndū wa mwīhīta tondū mawīhītire na ngoro ciao ciothe. Makīrongooria Ngai

na kīyo, na makīmuona. Nī ūndū ūcio Jehova akīmahe ūhurūko mīena yothe. **16** Mūthamaki Asa agīcooka akīruta cūwe Maaka kuuma gītī-inī gīake kīa mūthamaki-mūndū-wa-nja, nī ūndū nīathondekithītie gītugī kīa mūhianano ūrī magigi wa Ashera. Asa agītemenga gītugī kīu, agīkiunanga na agīgīcinīra Gītuamba-inī gīa Kidironi. **17** O na gūtūika ndeheririe kūndū kūrīa gūtūūgīru kuuma Isiraēli-rī, ngoro ya Asa nīamīneanīte biū kūrī Jehova mūtūūrīre-inī wake wothe. **18** Nīarehire hekarū-inī ya Ngai betha na thahabu, na indo ciothe iria we na ithe maamūrīte. **19** Gūtīacookire kūgīa mbaara rīngī, o nginya mwaka wa mīrongo ītatū na ītano wa wathani wa Asa.

16 Na rīrī, mwaka wa mīrongo ītatū na ītandatū wa wathani wa Asa, Baasha mūthamaki wa Isiraēli nīambatire akarūe na Juda, na akīrigīra Rama na rūthingo rwa hinya nīguo arīgīrīrie gūtīkagīe mūndū ūkuuma kana atoonye būrūrī wa Asa mūthamaki wa Juda. **2** Nake Asa akīoya betha na thahabu kuuma igīina-inī cia hekarū ya Jehova o na kuuma nyūmba-inī yake ya ūthamaki, na agīcitūmīra Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata ūrīa wathamakaga Dameski. **3** Akīmwīra atīrī, “Reke hakorwo harī na kīrīko giitū nawe o ta ūrīa haarī kīrīko gatagatī ka baba na thoguo. Ta kīone, nīndagūtūmīra betha na thahabu. Rīu tharia kīrīko kīanyu na Baasha, mūthamaki wa Isiraēli nīguo atigane na nīi.” **4** Beni-Hadadi agītīkīra ūhoru wa Mūthamaki Asa, agītūma anene a ikundi cia thigari ciake makahūūre matūūra ma Isiraēli. Nao magītooria Ijoni, na Dani, na Abeli-Maimu, na matūūra manene mothe marīa maarī makūmbī ma kūu Nafitali. **5** Hīndī

ĩrĩa Baasha aiguire ũhoro ũcio, agĩtiga gwaka Rama na agĩtiganĩria wĩra wake. **6** Ningĩ Mũthamaki Asa akĩrehe andũ othe a Juda, nao magĩkuua mahiga na mbaũ kuuma Rama irĩa Baasha aatũmagĩra gwaka. Indo icio nĩcio Asa aatũmĩrire gwaka Geba na Mizipa. **7** Hĩndĩ ĩyo Hanani ũrĩa muoni-maũndũ agĩũka kũrĩ Asa mũthamaki wa Juda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tondũ nĩwehokire mũthamaki wa Suriata ũkĩaga kwĩhoka Jehova Ngai waku, mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Suriata nĩciũrĩte ikoima moko-inĩ maku. **8** Githĩ Akushi na Alubi, matiarĩ mbũtũ nene ya ita, na makagĩa na ngaari cia ita nyingĩ na andũ arĩa maathiiaga mahaicĩte mbarathi? No rĩrĩ, rĩrĩa wehokire Jehova, nĩamaneanire moko-inĩ maku. **9** Nĩgũkorwo maitho ma Jehova morũũraga thĩ yothe gwĩkĩra hinya arĩa maheanĩte ngoro ciao biũ kũrĩ we. Nĩwĩkĩte ũndũ wa ũrimũ, na kuuma rĩu nĩũgũcooka kũgĩa na mbaara.” **10** Asa akĩrakarĩra Hanani ũrĩa muoni-maũndũ nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio; akĩmũrakarĩra mũno o nginya akĩmũikia njeera. O hĩndĩ ĩyo, Asa akĩambĩrĩria kũhinyĩrĩria andũ amwe atarĩ na tha. **11** Maũndũ ma wathani wa Asa kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩmandĩkĩtwo mbuku-inĩ ya athamaki a Juda na Isiraeli. **12** Mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na kenda wa wathani wake, Asa nĩarũarire magũrũ. O na gũtuĩka mũrimũ ũcio nĩwamũhatĩrĩrie mũno, o na ndwari-inĩ yake-rĩ, ndaigana kũmaatha ũteithio kuuma kũrĩ Jehova, no aacaririe ũteithio kuuma kũrĩ mandagĩtarĩ. **13** Na mwaka wa mĩrongo ĩna na ũmwe wa wathani wake, Asa agĩkua na akĩhurũka hamwe na maithe make. **14** Nao makĩmũthika mbĩrĩra-inĩ ĩrĩa eethondekeire o kũu

Itũũra inene rĩa Daudi, makĩmũigĩrĩra gĩtanda-inĩ gĩa kũmũtwara mbĩrĩra kĩhumbĩrĩtwo na mahuti manungi wega na maguta mĩtukanio mĩingĩ marĩa manungi wega, nao magĩakia mwaki mũnene nĩ ũndũ wa kũmũtĩĩa.

17 Nake Jehoshafatu mũrũ wa Asa agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake, na akĩkĩra hinya ndakahũũrwo nĩ Isiraeli. **2** Akĩiga ikundi cia thigari matũũra-inĩ manene mothe marĩa mairigĩtwo na thingo cia hinya ma Juda, na agĩaka kambĩ cia thigari kũu Juda na matũũra-inĩ ma Efiraimu marĩa ithe Asa aatunyanĩte. **3** Jehova aarĩ hamwe na Jehoshafatu tondũ hĩndĩ ya wĩthĩ wake nĩathiiaga na mĩthiĩre ĩrĩa ithe Daudi aathiiaga nayo. We ndaigana kũhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ Baali, **4** no nĩarongooragia Ngai wa ithe na akarũmagĩrĩra mawatho make, na ndaarũmĩrĩire mĩtugo ya Isiraeli. **5** Jehova akĩhaanda ũthamaki ũcio wega moko-inĩ make, nao andũ a Juda othe makĩrehera Jehoshafatu iheo; nĩ ũndũ ũcio akĩgĩa na indo nyingĩ na agĩtĩka mũno. **6** Nĩerutĩire na ngoro yake kũrũmĩrĩra mĩthiĩre ya Jehova; na makĩria ma ũguo, agĩtharia kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru o na itugĩ cia Ashera, agĩcieheria Juda. **7** Mwaka wa gatatũ wa wathani wake nĩatũmire anene ake, na nĩo Beni-Haili, na Obadia, na Zekaria, na Nethaneli, na Mikaia makarutane matũũra-inĩ ma Juda. **8** Hamwe nao kwarĩ na Alawii nao nĩ, Shemaia, na Nethania, na Zebadia, na Asaheli, na Shemiramothu, na Jehonathani, na Adonija, na Tobija, na Tobu-Adonija, na athĩnjĩri-Ngai Elishama na Jehoram. **9** Nao makĩrutana Juda guothe, magathiiaga na Ibuku rĩa Watho wa Jehova; magĩthiũrũrũka matũũra-inĩ mothe ma Juda makĩrutaga

andũ watho. **10** Ūhoro wa gwĩtigĩra Jehova ũkĩiyũra mothamaki-inĩ mothe marĩa maathiũrũrũkĩirie Juda, nĩ ũndũ ũcio matiigana kũrũa na Jehoshafatu. **11** Nao Afilisti amwe makĩrehera Jehoshafatu iheo, na makĩrehe betha arĩ igooti, nao Arabu makĩmũrehere ndũũru cia mbũri: ndũrũme 7,700 na mbũri 7,700. **12** Jehoshafatu agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya mũno; agĩaka matũũra manene magitĩre na matũũra ma makũmbĩ kũu Juda, **13** na nĩarĩ na indo nyingĩ matũũra-inĩ macio ma Juda. Agĩcooka akĩiga thigari iria ciooĩ wega ũhoro wa mbaara kũu Jerusalemu. **14** Rĩandĩkithia rĩao, kũringana na nyũmba ciao, rĩatarĩĩ ta ũũ: Kuuma Juda, anene a ikundi cia 1,000: Adina nĩwe warĩ mũnene wao, aarĩ na andũ 300,000 a kũrũa; **15** ũrĩa wamũrũmĩrĩire nĩ Jehohanani, na aarĩ na thigari 280,000; **16** wa gatatũ aarĩ Amasia mũrũ wa Zikiri, ũrĩa werutĩire gũtungata Jehova, na aarĩ na thigari 200,000. **17** Kuuma Benjamini nĩ: Eliada, mũthigari njamba, na aarĩ na andũ 200,000 arĩa maarĩ na mota na ngo; **18** ũrĩa wamũrũmĩrĩire nĩ Jehozabadu, na aarĩ na andũ 180,000 arĩa maarĩ na indo cia mbaara. **19** Acio nĩo andũ arĩa maatungatagĩra mũthamaki, o hamwe na arĩa angĩ aigĩte matũũra-inĩ manene marĩa mairigĩirwo na thingo cia hinya kũu Juda guothe.

18 Na rĩrĩ, Jehoshafatu aarĩ na indo nyingĩ na agatĩika mũno, nake agĩtuma ũthoni na Ahabu. **2** Mĩaka mĩnini yathira-rĩ, agĩkũrũka agĩthĩĩ gũceerera Ahabu kũu Samaria. Nake Ahabu akĩmũthĩnjĩra ng'ondũ nyingĩ na ng'ombe marĩ hamwe na andũ arĩa maarĩ nake, na akĩmũringĩrĩria matharĩkĩre Ramothu-Gileadi. **3** Ahabu,

mũthamaki wa Isiraeli akĩũria Jehoshafatu mũthamaki wa Juda atĩrĩ, “Nĩũgũthiĩ hamwe na nĩ tũgookĩrĩre Ramothu-Gileadi?” Nake Jehoshafatu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ tũrĩ o ũndũ ũmwe nawe, o na andũ akwa no ta andũ aku; na nĩtũgaakorwo tũrĩ hamwe nawe kũu mbaara-inĩ”. **4** No Jehoshafatu agĩcooka akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Amba ũtuĩrie na ũmenye ũtaaro wa Jehova.” **5** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akĩũngania anabii 400, akĩmooria atĩrĩ, “Tũthiĩ tũkahũũrane na Ramothu-Gileadi kana ndigathiĩ?” Nao makĩmũcookeria makĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ, nĩgũkorwo Ngai nĩekũneana itũũra rĩu moko-inĩ ma mũthamaki.” **6** Nowe Jehoshafatu akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ gũkũ gũtarĩ mũnabii wa Jehova ũrĩa tũngĩũria ũhoro kuuma kũrĩ we?” **7** Mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mũndũ ũmwe ũrĩa ũngĩtũtuĩrĩria ũhoro kuuma kũrĩ Jehova, no nĩndĩmũthũire tondũ gũtirĩ hĩndĩ andathagĩra ũndũ mweya, no maũndũ mooru hĩndĩ ciothe. Nake nĩwe Mikaia mũrũ wa Imula.” No Jehoshafatu agĩcookia atĩrĩ, “Mũthamaki ndagĩĩrwo nĩ kuuga ũguo.” **8** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩũta ũmwe wa anene ake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndehera Mikaia mũrũ wa Imula narua.” **9** Hĩndĩ iyo mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda, mehumbĩte nguo ciao cia ũthamaki, magĩkarĩra itĩ ciao cia ũnene hau kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩrĩa kĩarĩ itoonyero-inĩ rĩa Samaria, nao anabii othe maarĩ ho makĩratha mohoro marĩ mbere yao. **10** Na rĩrĩ, Zedekia mũrũ wa Kenaana nĩathondekete hĩa cia kĩgera, nake akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Ici nĩcio mũgaatheeca Asuriata nacio nginya

mūmaniine.” **11** Nao anabii acio angī othe maarathaga o ūndū ūmwe, makoiga atīrī: “Tharīkīra Ramothu-Gileadi na nīūgūtooria, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.” **12** Mūndū ūrīa watūmītwo ageete Mikaia akīmwīra ūū, “Atīrīrī, anabii arīa angī othe maarītie o ta mūndū ūmwe, mararathīra mūthamaki ūhootani. Reke kiugo gīaku gītigakararanie na kīao, na warie ūndū mwega.” **13** Nowe Mikaia akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, niī ngūmwīra o ūrīa Ngai wakwa ekunjīra.” **14** Hīndī īrīa aakinyire-rī, mūthamaki akīmūūria atīrī, “Mikaia, tūthī tūkahūūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadi, kana tūtigaathī?” Nake Mikaia akīmūcookeria atīrī, “Rītharīkīre na ūhootane, tondū nīrīkūneanwo moko-inī maku.” **15** Mūthamaki akīmwīra atīrī, “Nī maita maigana ngūtūūra ngwīhītithagia ndūkae kūnjīra ūhorō ūngī tīga ūhorō wa ma thīnī wa rīitwa rīa Jehova?” **16** Nake Mikaia akīmūcookeria atīrī, “Ndīronire andū a Isiraēli othe mahurunjūkīre irīma-inī ta ng’ ondu itarī na mūrīithi, nake Jehova aroiga atīrī, ‘Andū aya matirī na mwathi. O mūndū nīarekwo ainūke gwake na thayū.’” **17** Nake mūthamaki wa Isiraēli akīra Jehoshafatu atīrī, “Githī ndikwīre atī ndarī hīndī angīndathīra ūhorō mwega, tīga o ūrīa mūūru?” **18** Mikaia agīthī na mbere, akiuga atīrī, “Nī ūndū ūcio thikīrīria kiugo kīa Jehova: Ndīronire Jehova aikarīire gītī gīake kīa ūnene, arī na mbūtū yothe ya igūrū īrūgamīte īmūthiūrūrūkīrie mwena wa ūrīo na wa ūmotho. **19** Nake Jehova aroria atīrī, ‘Nūū ūkūheenereria Ahabu mūthamaki wa Isiraēli nīguo atharīkīre Ramothu-Gileadi, nīgeetha athī agakuīre kuo?’

“Ūmwe akiuga ūū, na ūrīa ūngĩ akiuga ūū. **20** Marigĩrĩrio-inĩ, roho ūmwe ūkiumĩra, ūkĩrũgama mbere ya Jehova, ūkiuga atĩrĩ, ‘Nĩ niĩ ngũmũheenereria.’ “Jehova akĩũria atĩrĩ, ‘Ūkũmũheenereria atĩa?’ **21** “Naguo roho ūcio ūkiuga atĩrĩ, ‘Nĩgũthiĩ ngũthiĩ nduĩke roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabii ake othe.’ “Nake Jehova akiuga atĩrĩ, ‘Wee nĩũkũhota kũmũheenereria. Thiĩ ūgeeke ūguo.’ **22** “Nĩ ūndũ ūcio Jehova nĩekĩrĩte roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabii aya aku. Jehova nĩagwathĩrĩrie mwanangĩko.” **23** Hĩndĩ iyo Zedekia mūrũ wa Kenaana akĩambata na akĩringa Mikaia rũhĩ ūthiũ. Akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ roho wa Jehova agereire kũ rĩrĩa oimire kũrĩ niĩ nĩguo aarie nawe?” **24** Mikaia agĩcookia atĩrĩ, “Nĩũkamenya mũthenya ūrĩa ūgaathiĩ kwĩhitha kanyũmba ka na thĩinĩ.” **25** Mũthamaki wa Isiraeli agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Oyai Mikaia mũmũcookie kũrĩ Amoni mwathi wa itũũra inene, na kũrĩ Joashu mūrũ wa mũthamaki, **26** na mũmwĩre atĩrĩ, ‘Mũthamaki ekuuga ūū: Mũndũ ūyũ nĩaikio njeera na ndakaheo kĩndũ gĩa kũrĩa tiga mũgate na maaĩ nginya rĩrĩa ngaacooka na thayũ.” **27** Mikaia akiuga atĩrĩ, “Ūngĩgaacooka na thayũ-rĩ, no gũtuĩkire atĩ Jehova ndaarĩtie na niĩ.” Agĩcoka akiuga atĩrĩ, “Iguai ūhoru wakwa inyuĩ andũ aya inyuothe!” **28** Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda makĩambata nginya Ramothu-Gileadi. **29** Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩngũtoonya mbaara-inĩ ndĩgarũrĩte ndikamenyeke no wee wĩkĩre nguo cia ūthamaki.” Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki wa Isiraeli akĩgarũra ndakamenyeke na agĩtoonya mbaara-inĩ. **30** Na rĩrĩ,

mūthamaki wa Asuriata nīathīte anene ake a ngaari cia ita akameera atīrī, “Mūtīkarūe na mūndū o na ūrīkū, mūnini kana mūnene, tīga o mūthamaki wa Isiraeli.” **31** Rīrīa anene a mbūtū cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magīciiria atīrī, “Ūyū nīwe mūthamaki wa Isiraeli” Nī ūndū ūcio makīgarūrūka mamūtharīkīre, no Jehoshafatu agīkaya, nake Jehova akīmūteithia. Ngai akīmaroria na kūngī, makīmweherera, **32** nīgūkorwo rīrīa anene a ngaari cia ita moonire atī tiwe warī mūthamaki wa Isiraeli, magītīga gūthingatana nake. **33** No mūndū ūmwe akīgeeta ūta wake, agīkia mūguī o ro ūguo, naguo ūkīratha mūthamaki wa Isiraeli o gatagatī-inī ka magathīkanīrio ma nguo yake ya mbaara. Nake mūthamaki akīira mūtwarithia wa ngaari ya ita atīrī, “Garūra ngaari ūndute mbaara-inī. Nīndagurario.” **34** Nayo mbaara īkīnenaha mūthenya wothe, na mūthamaki wa Isiraeli agītiirania ngaari-inī yake ya mbaara ang’etheire Asuriata o nginya hwaī-inī. Narīo rīua rīgīthūa-rī, agīkua.

19 Hīndī rīa Jehoshafatu mūthamaki wa Juda aacookire Jerusalemu nyūmba-inī yake ya ūthamaki na thayū-rī, **2** Jehu ūrīa muoni-maūndū, mūrū wa Hanani, agīthīī akamūtūnge nake akīūria mūthamaki atīrī, “Nīwagīrīrwo gūteithia mūndū ūrīa mwaganu na wende arīa mathūire Jehova? Nī ūndū wa ūguo-rī, mang’ūrī ma Jehova marī igūrū rīaku. **3** No rīrī, harī na maūndū manini mega thīinī waku, nīgūkorwo nīweheretie itugī cia Ashera būrūri-inī, na ūkerekera ngoro yaku kūrongooria Ngai.” **4** Jehoshafatu agītūūra Jerusalemu, agīcooka akiumagara rīngī, agīthīī kūrī andū a kuuma Birishiba kūu būrūri

wa irĩma wa Efiraimu, na akĩmacookia kũrĩ Jehova, Ngai wa maithe mao. **5** Nake agĩthuura andũ a gũthikagĩrĩria maciira kũu bũrũri-inĩ, thĩinĩ wa o itũũra rĩa matũũra manene ma Juda marĩa mairigĩrwo na thingo cia hinya. **6** Akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩciiragiei wega ũrĩa mũgwĩka, tondũ rĩrĩ, mũtirĩtuithanagia ciira nĩ ũndũ wa mũndũ, no makĩria nĩ ũndũ wa Jehova, ũrĩa ũrĩkoragwo na inyuĩ rĩrĩa rĩothe mũrĩtuaga ciira. **7** Na rĩrĩ, mwĩtigagĩrei Jehova. Mũtuanagĩre ciira mũmenyereire, nĩ ũndũ Jehova Ngai witũ nĩ wa kĩhooto na ndaroraga maũthĩ na ndahakagwo.” **8** O nakuo Jerusalemu-rĩ, Jehoshafatu nĩathuurire Alawii amwe, na athĩnjĩri-Ngai, na atongoria a nyũmba cia andũ a Isiraeli marũgamagĩrĩre watho wa Jehova, na magatuithanagia maciira o na makaniina ngarari. Nao maatũũraga Jerusalemu. **9** Nake akĩmahe mawatho maya: “No nginya mũtungate na wĩhokeku na ngoro cianyu ciothe, na mwĩtigagĩre Jehova. **10** Ciira wothe ũrĩa mũrĩrehagĩrwo kuuma kũrĩ andũ a bũrũri wanyu arĩa matũũraga matũũra-inĩ marĩa manene, arĩ ũiti wa thakame kana maũndũ mangĩ makoniĩ watho, kana maathani, kana kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, kana matuĩro ma ciira, makanagiei matikanehĩrie Jehova; kwaga ũguo marakara make nĩmakamũũkĩrĩra inyuĩ ene na ariũ a thoguo. Īkagai ũguo na mũtikehia. **11** “Na rĩrĩ, Amaria mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene nĩwe ũrĩmũroraga maũndũ-inĩ mothe makoniĩ Jehova, nake Zebadia mũrũ wa Ishumaeli, o we mũtongoria wa mũhĩrĩga wa Juda, nĩwe ũrĩmũroraga maũndũ-inĩ mothe makoniĩ mũthamaki, nao Alawii nĩmarĩtungataga ta anene marĩ mbere yanyu.

Īkagai maündũ mũrĩ na ũũmĩrĩru, nake Jehova arĩkoragwo hamwe na arĩa marĩkaga wega.”

20 Na rĩrĩ, thuutha wa ũguo, andũ a Moabi, na andũ a Amoni marĩ hamwe na Ameuni amwe magĩũka kũrũa na Jehoshafatu. **2** Andũ amwe magĩũka makĩira Jehoshafatu atĩrĩ, “Mbũtũ nene ya ita kuuma Edomu nĩiroka kũrũa nawe, yumĩte mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria. O na rĩu nĩĩkinyĩte Hazezoni-Tamaru” (na nokuo Eni-Gedi). **3** Jehoshafatu akĩmaka, na agĩtua itua orie ũtaaro harĩ Jehova, nake akĩanĩira Juda guothe kwĩhingwo kũrĩa irio. **4** Nao andũ a Juda makĩũngana meethe ũteithio kuuma kũrĩ Jehova; ti-itherũ magĩũka kuuma matũũra mothe ma Juda nĩguo mamũrongorie. **5** Nake Jehoshafatu akĩrũgama mbere ya kĩũngano kũu kĩa andũ a Juda na Jerusalemu, o hau hekarũ-inĩ ya Jehova o mbere ya nja ĩrĩa yarĩ njerũ, **6** akiuga atĩrĩ: “Wee Jehova, Ngai wa maithe maitũ, githĩ tiwe Ngai ũrĩa ũrĩ igũrũ? Nĩwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma ndũrĩrĩ. Hinya na ũhoti irĩ guoko-inĩ gwaku, na gũtirĩ mũndũ ũngĩgwĩtiiria. **7** Wee Ngai witũ-rĩ, githĩ ndwaingatire arĩa maikaraga bũrũri ũyũ mbere ya andũ aku a Isiraeli na ũkĩũhe njiaro cia mũrataguo Ibrahĩmu nginya tene? **8** Nĩmatũũrite kuo o na magaaka hekarũ kuo ĩrĩa ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku, makiugaga atĩrĩ, **9** ‘Mũtino ũngĩgatũkora o na ũrĩ wa rũhiũ rwa njora rwa gũtũrũithia, kana mũthiro kana ng’aragu, tũkaarũgama mbere yaku hekarũ-inĩ ĩno ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku, nĩtũgaagũkaĩra tũrĩ hatĩka-inĩ, nawe nĩũgatũigua ũtũhonokie.’ **10** “No rĩu, haha harĩ na andũ a kuuma Amoni, na Moabi, na Kĩrĩma kĩa Seiru, arĩa wagiririe andũ

a Isiraeli matharĩkĩre mabũrũri mao rĩrĩa moimaga Misiri; nĩ ùndũ ũcio makĩmeherera na matiigana kũmaniina.

11 Ta kĩone kĩrĩa maragĩtũrĩha nakĩo, tondũ mokĩte gũtũingata kũrĩa watũheire gũtuĩke igai riitũ. **12** Wee Ngai witũ, githĩ ndũgũkĩmatũira ciira? Nĩ ùndũ-rĩ, ithuĩ tũtirĩ na hinya wa kũng'ethanĩra na mbũtũ ño nene ũũ ñrooka gũtũtharĩkĩra. Tũtiũũ ũrĩa tũgwĩka, no rĩrĩ, maitho maitũ nĩwe macũthĩrĩrie.” **13** Arũme othe a Juda, na atumia ao, na ciana na twana twao twa ngenge, makĩrũgama o hau mbere ya Jehova. **14** Na hĩndĩ ñyo Roho wa Jehova ũgĩkinyĩrĩra Jahazeli mũrũ wa Zekaria mũrũ wa Benaia, mũrũ wa Jeieli mũrũ wa Matania ũrĩa Mũlawii wa rũciaro rwa Asafu rĩrĩa aarũgamĩte kĩũngano-inĩ kũ. **15** Nake akiuga atĩrĩ, “Ta thikĩrĩria, wee Mũthamaki Jehoshafatu na arĩa othe mũtũũraga Juda na Jerusalemu! ũũ nĩguo Jehova ekũmwĩra: ‘Mũtigetigĩre kana mũkue ngoro nĩ ùndũ wa mbũtũ ño nene ya ita. Nĩgũkorwo mbaara ño ti yanyu, no nĩ ya Ngai. **16** Rũciũ, rokai gũikũrũka mũmatharĩkĩre. Magaakorwo makĩhaica magereire Mwanja-inĩ wa Zizi na nĩmũkamakorerera mũthia-inĩ wa mũkuru wa kũu Werũ wa Jerueli. **17** Ti inyuĩ mũkũrũa mbaara ño. Rũgamai mwena wanyu, mwĩhaandei wega na mwĩonere ũrĩa Jehova ekũmũhonokia, inyuĩ andũ a Juda na a Jerusalemu. Mũtigetigĩre, na mũtigakue ngoro. Umagarai mũkang'ethanĩre nao rũciũ, nake Jehova nĩagakorwo hamwe na inyuĩ.” **18** Jehoshafatu akĩĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ thĩ, nao andũ othe a Juda na a Jerusalemu makĩgũithia thĩ mbere ya Jehova, makĩmũhooya. **19** Nĩngĩ Alawii amwe a kuuma rũciaro

rwa Kohathu na rwa Kora magĩũkĩra na igũrũ, magĩkumia Jehova Ngai wa Isiraeli maanĩrĩire na mũgambo mũnene mũno. **20** Rũciinĩ tene mũno makiuma merekeire Werũ wa Tekoa. Na rĩrĩa maambĩrĩirie kuuma-rĩ, Jehoshafatu akĩrũgama, akiuga atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai, inyuĩ andũ a Juda o na a Jerusalemu! Ītikiai Jehova Ngai wanyu na nĩekũmũtirĩrĩra; ĩtikiai anabii ake na nĩmũkũgaacĩra.” **21** Thuutha wa kwaranĩria na andũ, Jehoshafatu agĩthura andũ a kũinĩra Jehova na a kũmũgooca nĩ ũndũ wa riiri wa ũtheru wake, nao hĩndĩ ĩrĩa megũtongoria mbũtũ ĩyo ya ita, makiugaga atĩrĩ: “Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo wendo wake ũtũũraga nginya tene.” **22** Na rĩrĩa maambĩrĩirie kũina o na kũgooca-rĩ, Jehova akĩiga andũ mohie andũ a Amoni, na a Moabi, na andũ a kuuma Kĩrĩma kĩa Seiru arĩa maatharĩkagĩra Juda, nao magĩtoorio. **23** Nao andũ a Amoni na a Moabi magĩũkĩrĩra andũ a kuuma Kĩrĩma kĩa Seiru, makĩmananga na makĩmaniina biũ. Maarĩkia kũũraga andũ a kuuma Seiru, magĩteithĩrĩria kũniinana o ene. **24** Hĩndĩ ĩrĩa andũ a Juda maakinyire harĩa hang’ethanĩire na werũ-rĩ, magĩcũthĩrĩria mbũtũ ĩyo nene ya ita, makĩona no ciimba theri ciagwĩte thĩ; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wetharĩte. **25** Nĩ ũndũ ũcio Jehoshafatu na andũ ake magĩthĩĩ gũtaha indo, na thĩinĩ wacio makĩona indo nyingĩ na nguo o na indo cia goro nyingĩ gũkĩra ũrĩa mangĩahotire gũkuua. Ciarĩ nyingĩ ũũ atĩ maaniinire mĩthenya ĩtatũ gũciũngania. **26** Mũthenya wa kana makĩũngana Gĩtuamba-inĩ kĩa Beraka, kũrĩa maagoocire Jehova. Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Beraka nginya ũmũthĩ. **27** Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Juda

na a Jerusalemu, matongoretio nĩ Jehoshafatu, magĩcooka Jerusalemu makenete, nĩgũkorwo Jehova nĩamaheete gĩtũmi gĩa gũkenerera thũ ciao. **28** Magĩtoonya Jerusalemu na magĩthiĩ hekarũ-inĩ ya Jehova marĩ na inanda cia mũgeeto, na mĩtũrirũ, na tũrumbeta. **29** Namo mothamaki mothe ma mabũrũri magĩtigĩra Ngai rĩrĩa maiguire ũrĩa Jehova aarũite na thũ cia Isiraeli. **30** Naguo ũthamaki wa Jehoshafatu ũgĩkara ũrĩ na thayũ, nĩgũkorwo Ngai wake nĩamũheete ũhurũko mĩena-inĩ yothe. **31** Nĩ ũndũ ũcio, Jehoshafatu agĩthamakĩra Juda; nake aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki wa Juda, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. Nyina eetagwo Azuba mwarĩ wa Shilihi. **32** Nake akĩrũmĩrĩra mĩthiire ya ithe Asa na ndaigana gũtigana nayo; agĩka ũrĩa kwagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova. **33** No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtiigana kweherio, nao andũ matiigana kwerekeria ngoro ciao kũrĩ Ngai wa maithe mao. **34** Cĩiko iria ingĩ cia wathani wa Jehoshafatu kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma o mwaka rĩa Jehu mũrũ wa Hanani, marĩa mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli. **35** Thuutha ũcio Jehoshafatu mũthamaki wa Juda agĩtuma ũrata na Ahazia mũthamaki wa Isiraeli, ũrĩa warĩ na maũndũ maingĩ ma waganu. **36** Makĩiguana nake atĩ maake marikabu cia wonjoria. Nao maarĩkia gũciakĩra kũu Ezioni-Geberi, **37** Eliezeri mũrũ wa Dodavahu wa kuuma Maresha akĩrathĩra Jehoshafatu ũrathi wa ũrĩa akoona ũũru, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩũgĩte ũrata na Ahazia, Jehova

nīekwananga kīrīa wakīte.” Nacio marikabu igītharūranio, na itiigana gūthiī iria-inī ikarute wīra wa wonjoria.

21 Nake Jehoshafatu akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo hamwe nao o kūu Itūūra Inene rīa Daudi. Nake mūriū Jehoramū agītuīka mūthamaki ithenya rīake. **2** Ariū a ithe na Jehoramū mūrū wa Jehoshafatu maarī Azaria, na Jehieli, na Zekaria, na Azariahu, na Mikaeli, na Shefatia. Acio othe maarī ariū a Jehoshafatu mūthamaki wa Isiraeli. **3** Ithe nīamaheete iheo nyingī cia betha na thahabu na indo ingī cia goro, o hamwe na matūūra manene mairigīre na thingo cia hinya kūu Juda, no aaheanire ūthamaki kūrī Jehoramū tondū nīwe warī mūriū wa irigithathi. **4** Rīrīa Jehoramū eehaandire na akīrūma ūthamaki-inī wa ithe-rī, nīooragire ariū a ithe othe na rūhiū rwa njora, o hamwe na anene amwe a nyūmba ya ūthamaki a Isiraeli. **5** Jehoramū aarī wa mīaka mīrongo itatū na iirī rīrīa aatuīkire mūthamaki. Nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka īnana. **6** Agīthiī na mīthiire ya athamaki a Isiraeli, o ta ūrīa nyūmba ya Ahabu yekaga, nīgūkorwo aahikītie mwarī wa Ahabu. Nake agakīihagia maitho-inī ma Jehova. **7** No o na kūrī ūguo-rī, nī ūndū wa kīrīkanīro kīa Jehova kīrīa aarīkanīire na Daudi, Jehova ndeendaga kwananga nyūmba ya Daudi. Nīeranīire atī nīarīmenyagīrīra tawa nī ūndū wake na njiaro ciake nginya tene. **8** Hīndī ya Jehoramū-rī, Edomu nīmaremeire Juda na magītua mūndū ūngī mūthamaki wao ene. **9** Nī ūndū ūcio Jehoramū agīthiī kuo na anene ake na ngaari ciake cia ita ciothe. Nao andū a Edomu makīmūrigiicīria arī hamwe na anene a ngaari ciake

cia ita, no agĩũkĩra ũtukũ, akĩũra. **10** Nginya ũmũthĩ, Edomu matũũraga maremeire Juda. O ihinda rĩu andũ a Libina makĩregana na watho wa Jehoramũ, nĩgũkorwo nĩatiganĩirie Jehova, Ngai wa maithe make. **11** O na ningĩ nĩakĩte kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũu irĩma-inĩ cia Juda, na agatũma andũ a Jerusalemu mahũũre ũmaraya, na akahĩtithia andũ a Juda njĩra. **12** Jehoramũ akĩnyĩita marũa moimĩte kũrĩ mũnabii Elija maandĩkitwo atĩrĩ: “Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ũũ: ‘Ndũthĩite na mĩthĩire ya thoguo Jehoshafatu, kana ya Asa mũthamaki wa Juda. **13** No rĩrĩ, nĩũthĩite na mĩthĩire ya athamaki a Isiraeli, na nĩũtongoretie andũ a Juda na a Jerusalemu nĩguo mahũũre ũmaraya, o ta ũrĩa nyũmba ya Ahabu yekire. O na ningĩ nĩũũragĩte ariũ a thoguo, na andũ a nyũmba ya thoguo, na andũ maarĩ aagĩrĩru gũgũkĩra. **14** Nĩ ũndũ ũcio, rĩu Jehova akirĩi kũhũũra andũ aku, na ariũ aku, na atumia aku, na kĩndũ gĩothe gĩaku, acihũũre ihũũra inene. **15** Wee mwene nĩũkũrũara mũno, ũrũare mũrimũ wa mara ũtangĩhona, nginya mũrimũ ũcio ũtũme mara maku mathire biũ.” **16** Jehova akĩarahũrĩra Jehoramũ ũũru wa Afilisti na wa Arabu arĩa maatũũraga gũkuhĩ na Akushi. **17** Magĩtharĩkĩra Juda, na magĩkũhũũra, na magĩkuua indo ciothe iria ciarĩ nyũmba ya mũthamaki, o hamwe na ariũ ake na atumia ake. Ndaatigĩirio mũriũ o na ũmwe o tiga Ahazia ũrĩa warĩ mũnini mũno. **18** Thuutha wa maũndũ macio mothe-rĩ, Jehova nĩarehithĩirie Jehoramũ mũrimũ wa mara ũtangĩhona. **19** Mahinda mathiianga, mũthia-inĩ wa mũaka ĩrĩ-rĩ, mara make makiuma nĩ ũndũ wa mũrimũ ũcio, nake agĩkua arĩ na ruo rũnene mũno. Andũ

ake matiigana gwakia mwaki nĩ ùndũ wa gĩtĩo gĩake, ta ùrĩa meekĩte nĩ ùndũ wa maithe. **20** Jehoramũ aarĩ wa mĩaka mĩrongo itatũ na ãĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake aathamakire arĩ Jerusalemu mĩaka ãnana. Na rĩrĩ, akua gũtirĩ mũndũ wagĩire na kĩaha, nake agĩthikwo Itũũra Inene rĩa Daudi, no ndaathikirwo mbĩrĩra-inĩ cia athamaki.

22 Nao andũ a Jerusalemu magĩtua Ahazia mũriũ wa Jehoramũ ùrĩa warĩ mũnini mũno mũthamaki ithenya rĩake, nĩgũkorwo atharĩkĩri ao arĩa mookire kambĩ-inĩ hamwe na Arabu, nĩmooraĩte ariũ arĩa akũrũ othe. Nĩ ùndũ ũcio Ahazia mũriũ wa Jehoramũ mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. **2** Ahazia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ãĩrĩ na ãĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mwaka ũmwe. Nyina eetagwo Athalia mwarĩ wa mwana wa Omuri. **3** O nake agĩthĩĩ na mũthĩire ya nyũmba ya Ahabu, nĩgũkorwo nyina nĩamũringagĩrĩria gwĩka maũndũ mooru. **4** Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ùrĩa nyũmba ya Ahabu yekĩte, nĩgũkorwo thuutha wa gĩkuũ gĩa ithe, nĩo maatuĩkire amũtaari na makĩmũhĩtithia. **5** Nĩngĩ nĩarũmĩrĩire mataaro mao rĩrĩa aathiire mbaara-inĩ na Joramũ mũrũ wa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli makahũũre Hazaeli mũthamaki wa Suriata kũu Ramothu-Gileadi. Asuriata acio makĩguraria Joramũ; **6** nĩ ùndũ ũcio akĩhũndũka, agĩthĩĩ Jezireeli nĩguo akahonie nguraro irĩa aagurarĩirio Ramothu makĩrũa na Hazaeli mũthamaki wa Suriata. Hĩndĩ ĩyo Ahazia mũrũ wa Jehoramũ mũthamaki wa Juda agĩkũrũka agĩthĩĩ Jezireeli akarore Joramũ mũrũ wa Ahabu tondũ

nīagurarītio. 7 Nī ūndū wa Ahazia gūthiī gūceerera Joramu, Ngai nīarehire kūniinwo kwa Ahazia. Rīrīa Ahazia aakinyire-rī, makiumagara na Joramu magacemanie na Jehu mūrū wa Nimushi, ūrīa Jehova aaitīrīrie maguta aniine nyūmba ya Ahabu. 8 O hīndī īrīa Jehu aahingagia itua rīa ciira wa nyūmba ya Ahabu-rī, nīakorereire ariū a nyūmba ya ūthamaki wa Juda o na ariū a andū a nyūmba ya Ahazia, arīa maatungataga Ahazia, nake akīmooraga. 9 Ningī akiuma agacarie Ahazia, nao andū a Jehu makīnyiita Ahazia rīrīa eehithite Samaria. Akīrehwo kūrī Jehu na akīūragwo. Nao makīmūthika nīgūkorwo moigire atīrī, “Aarī ūmwe wa ariū a Jehoshafatu, ūrīa warongoragia Jehova na ngoro yake yothe.” Nī ūndū ūcio gūkīaga mūdū thīinī wa nyūmba ya Ahazia warī na ūhoti mūiganu wa kūrūgamīrīra ūthamaki ūcio. 10 Rīrīa Athalia nyina wa Ahazia onire atī mūrīū nīakuīte-rī, akīambīrīria kūniina nyūmba yothe ya ūthamaki wa Juda. 11 No rīrī, Jehosheba, mwarī wa Mūthamaki Jehoram, akīoya Joashu mūrū wa Ahazia akīmūruta na hito kuuma kūrī ariū a mūthamaki arīa maakirie kūrūragwo, na akīmūhitha nyūmba ya toro hamwe na mūreri wake. Tondū Jehosheba, mwarī wa Mūthamaki Jehoram na ningī mūtumia wa Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai, aarī mwarī wa nyina na Ahazia, nīahithire mwana ūcio ndakonwo nī Athalia nīguo ndakooragwo. 12 Nake agītūūra nao arī mūhithe hekarū-inī ya Ngai mīaka ītandatū, hīndī īrīa Athalia aathaga būrūri ūcio.

23 Na rīrī, mwaka wa mūgwanja Jehoiada nīonanirie hinya wake. Nīathondekire kīrīkanīro na anene a ita

a thigari 100 nao maarĩ: Azaria mūrũ wa Jerohamu, na Ishumaeli mūrũ wa Jehohanani, na Azaria mūrũ wa Obedi, na Maaseia mūrũ wa Adaia, na Elishafatu mūrũ wa Zikiri. **2** Nao magĩthĩ bũrũri wa Juda wothe makĩunganagia Alawii na atongoria a nyũmba cia andũ a Isiraeli kuuma matũũra-inĩ mothe. Rĩrĩa mookire Jerusalemu-rĩ, **3** kĩũngano gĩothe nĩkĩagĩire kĩrĩkanĩro na mũthamaki kũu hekarũ-inĩ ya Ngai. Jehoiada akĩmeera atĩrĩ, “Mũriũ wa mũthamaki no nginya athamake, o ta ũrĩa Jehova eeranĩire ũhoro-inĩ ũkonĩĩ njiaro cia Daudi. **4** Na rĩrĩ, ũũ nĩguo mũgwĩka: Gĩcunjĩ gĩa gatatũ kĩa inyuĩ athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa megũthĩ wĩra mũthenya wa Thabatũ mũrangĩre mĩrango, **5** gĩcunjĩ gĩa gatatũ kĩanyu mũrangĩre nyũmba ya ũthamaki, na gĩcunjĩ gĩa gatatũ mũrangĩre kihingo kĩa mũthingi, nao andũ acio angĩ othe maikare nja cia hekarũ ya Jehova. **6** Mũtikanareke mũndũ o na ũmwe atoonye hekarũ ya Jehova tiga o athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa marĩ wĩra-inĩ; acio no matoonye tondũ nĩ aamũre, no andũ acio angĩ othe marangĩre kĩrĩa Jehova oigĩte marangĩre. **7** Alawii makeiga mathiũrũrũkĩirie mũthamaki, o mũndũ arĩ na indo ciake cia mbaara guoko-inĩ. Mũndũ o wothe ũngĩtoonya hekarũ no nginya oragwo. Ikaragai hakuhĩ na mũthamaki kũrĩa guothe angĩthĩ.” **8** Nao Alawii na andũ othe a Juda magĩka o ũrĩa Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai aathanire. O mũndũ akĩoya andũ ake arĩa maathiiaga wĩra mũthenya wa Thabatũ na arĩa moimagĩra wĩra, nĩgũkorwo Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ndarĩ gĩkundi o na kĩmwe aarekereirie. **9** Ningĩ akĩhe anene a ita a thigari 100 matimũ na ngo iria nene na

nini iria ciarĩ cia Mũthamaki Daudi iria ciarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai. **10** Akĩrũgamia andũ othe, o mũndũ na indo ciake cia mbaara, magĩthiũrũrũkĩria mũthamaki, hau hakuhĩ na kĩgongona, na hakuhĩ na hekarũ, kuuma mwena wa gũthini nginya mwene wa gathigathini wayo. **11** Jehoiada na ariũ ake makĩruta mũriũ wa mũthamaki na makĩmwĩkĩra thũmbĩ ya ũthamaki; makĩmũnengera ibuku rĩa kĩrĩkanĩro na makĩanĩrĩra atĩ nĩwe mũthamaki. Makĩmũitĩrĩria maguta na makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũura nginya tene!” **12** Rĩrĩa Athalia aaguire inegene rĩa andũ makĩhanyũka magĩkũngũyagĩra mũthamaki, agĩthĩ kũrĩ o kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. **13** Agĩcũthĩrĩria, na akĩona mũthamaki arũgamĩte gĩtugĩ-inĩ gĩake itoonyero-inĩ. Nao anene na ahuhi tũrumbeta marũgamĩte hakuhĩ na mũthamaki, na andũ othe a bũrũri magagĩkena makĩhuhaga tũrumbeta, nao aini marĩ na indo cia kũina magatongoria andũ arĩa angĩ na nyĩmbo cia kũgooca. Nake Athalia agĩtembũranga nguo ciake cia igũrũ, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ungumania! Ungumania!” **14** Nake Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai agĩtũma anene a ita a thigari igana igana, arĩa maarĩ arũgamĩrĩri a mbũtũ cia ita, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrutũrũrei, mũmũrehe arĩ gatagatĩ ga thigari, na mũndũ o wotho ũngĩmuuma thuutha, oragwo.” Nĩgũkorwo mũthĩnjĩri-Ngai nĩoigĩte atĩrĩ, “Mũtikamũũragĩre hekarũ-inĩ ya Jehova.” **15** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyiita, agĩkinya itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Mbarathi, o kũu nja-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki, makĩmũũragĩra hau. **16** Nake Jehoiada akĩgĩa na kĩrĩkanĩro atĩ we, na andũ, na mũthamaki megũtuĩka andũ a

Jehova. **17** Nao andũ othe magĩthiĩ hekarũ-inĩ ya Baali na makĩmĩtharia. Makiunanga igongona na mĩhianano na makĩũragĩra Matani ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. **18** Ningĩ Jehoiada akĩneana ũrũgamĩrĩri wa hekarũ ya Jehova moko-inĩ ma athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, arĩa maaheetwo wĩra hekarũ-inĩ nĩ Daudi, marutagĩre Jehova magongona ma njino o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa, o makĩinaga na magakena o ta ũrĩa Daudi aathanĩte. **19** O na ningĩ nĩagire aikaria a mĩrango ihingo-inĩ cia hekarũ ya Jehova nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ o na ũmwe ũtetheretie ũngĩtoonya. **20** Akĩoya anene a ita thigari igana, na anene arĩa angĩ, na aathani a andũ, na andũ othe a bũrũri, magĩkũrũkia mũthamaki kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova. Magĩtoonya nyũmba ya ũthamaki magereire Kĩhingo kĩa Rũgongo na magĩkarĩria mũthamaki gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene, **21** nao andũ othe a bũrũri magĩkena. Narĩo itũũra inene rĩkĩhoorera, tondũ Athalia nĩarĩkĩtie kũũragwo na rũhiũ rwa njora.

24 Na rĩrĩ, Joashu aarĩ wa mĩaka mũgwanja rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna. Nyina eetagwo Zibia na oimĩte Birishiba. **2** Joashu nĩekire maũndũ marĩa maagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova mĩaka-inĩ yothe ya Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. **3** Jehoiada akĩmũthuurĩra atumia eerĩ, nake agĩciara aanake na airĩtu. **4** Thuutha ũcio Joashu agĩtua itua rĩa gũcookereria hekarũ ya Jehova. **5** Agĩĩta athĩnjĩri-Ngai na Alawii hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ matũũra-inĩ ma Juda mũnganie mbeeca iria ciagĩrĩirwo nĩ kũrĩhwo o mwaka

kuuma Isiraeli cia gūcookereria hekarū ya Ngai wanyu. Īkai ūndū ūcio o rīu.” No Alawii matiigana gwīka ūndū ūcio narua. **6** Nī ūndū ūcio mūthamaki agīta Jehoiada mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, akīmwīra atīrī, “Nī kīī kīgīrītīe wīre Alawii marehe igooti rīa kuuma Juda na Jerusalemu rīrīa rīatuanīirwo nī Musa ndungata ya Jehova o na kīūngano kīa Isiraeli nī ūndū wa Hema ya Ūira?” **7** Na rīrī, ariū a Athalia, mūtumia ūcio mwaganu, nī mabunjīte hekarū ya Ngai, o na makahūthīra indo iria nyamūre na maūndū ma Baali. **8** Mūthamaki nīathanire, nao andū magīthondeka ithandūkū na makīrīiga nja, hau kīhingo-inī kīa hekarū ya Jehova. **9** Nao nīmahunjanīirie kūu Juda na Jerusalemu atī nīmagīrīirwo nī kūrehe igooti rīa Jehova rīrīa Musa ndungata ya Ngai oigire arī werū-inī atī rīrutagwo nī Isiraeli. **10** Anene othe na andū othe nīmarehire maruta mao makenete, makīmekīra ithandūkū o nginya rīkīiyūra. **11** Rīrīa rīothe ithandūkū rīarehagwo kūrī anene a mūthamaki nī Alawii, na mona atī rīrī na mbeeca nyingī, mwandīki wa nyūmba ya ūthamaki na mūnene ūrīa wathuurītwo nī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, mookaga makoonoria ithandūkū rīu, na makarīcookia harīa rīaigagwo. Meekaga ūguo o ihinda, kwa ihinda, na makīūngania mbeeca nyingī mūno. **12** Nao mūthamaki na Jehoiada magīcinengera andū arīa maarutire wīra ūrīa wendekanaga nī ūndū wa hekarū ya Jehova. Makīandīka mabundi a mahiga na a mbaū nīguo macookererie hekarū ya Jehova, o na makīandīka aruti a wīra wa igera o na a gīcango nīguo macookererie hekarū. **13** Andū arīa maarūgamagīrīra wīra maarī na

kīyo, naguo wīra wa gūcookereria hekarū ūgīthiī na mbere wega ūrūgamīrīrwo nīo. Magīaka hekarū ya Ngai rīngī o ta ūrīa mūhano wayo wa mbere watariī, na makīmīaka ī nūmu mūno. **14** Rīrīa maarīkirie kūmīaka, makīrehera mūthamaki na Jehoiada mbeeca icio ingī, nacio igītūmīrwo gūthondeka indo cia hekarū ya Jehova: indo cia wīra na cia maruta ma njino, o na magīthondeka thaani na indo ingī cia thahabu na cia betha. Rīrīa rīothe Jehoiada aarī muoyo-rī, maruta ma njino maarutagwo marūmanīrīrio hekarū-inī ya Jehova. **15** Na rīrī, Jehoiada aarī mūkūrū, na akaingīhia mīaka, nake agīkua arī wa mīaka 130. **16** Aathikirwo kūrīa athamaki maathikītwo Itūūra-inī Inene rīa Daudi, tondū wa wega ūrīa ekīte Israeli nī ūndū wa Ngai na hekarū yake. **17** Thuutha wa gīkuū kīa Jehoiada, anene a Juda magīūka kūgeithia mūthamaki, nake agīkīmathikīrīria. **18** Nao magītiganīria hekarū ya Jehova, Ngai wa maithe mao, na makīhooya itugī cia Ashera na mīhianano. Tondū wa wīhia wao-rī, marakara ma Ngai magīkinyīra Juda na Jerusalemu. **19** O na gūtuūka Jehova nīatūmire anabii kūrī andū nīguo mamacookie kūrī we-rī, na o na aakorwo nīmarutire ūira wa kūmookīrīra-rī, matiigana kūmaigua. **20** Ningī Roho wa Ngai ūgīkinyīrīra Zekaria mūrū wa Jehoiada ūrīa warī mūthīnjīri-Ngai. Akīrūgama mbere ya andū akīmeera atīrī, “Ūū nīguo Ngai ekuuga, ‘Nī kī gīgūtūma mūremere watho wa Jehova? Inyuī mūtingīgaacīra. Tondū nīmūtiganīrie Jehova, o nake nīamūtiganīrie.’” **21** No makīgīa ndundu mamūūkīrīre, nao maathītwo nī mūthamaki-rī, makīmūhūūra na mahiga nyuguto,

agĩkuĩra o nja-inĩ ya hekarũ ya Jehova. **22** Nake Mũthamaki Joashu ndaigana kũririkana ũtaana ũrĩa Jehoiada, ithe wa Zekaria, aamuonetie no nĩ kũũraga ooragire mũrũwe, ũrĩa woigire atĩrĩ agĩkua, “Jehova aroona ũndũ ũyũ na akũrĩhie.” **23** Mũthia-inĩ wa mwaka, mbũtũ ya ita ya Suriata ĩgĩthiĩ gũtharĩkĩra Joashu; ikĩhũũra Juda na Jerusalemu, na ikĩũraga atongoria othe a andũ. Magĩtũma indo ciothe iria maatahĩte kũrĩ mũthamaki wao kũu Dameski. **24** O na gũtuĩka mbũtũ ya ita ya Asuriata yokĩte o na andũ anini, Jehova nĩaneanire mbũtũ nene ya ita moko-inĩ mayo. Tondũ andũ a Juda nĩmatiganĩirie Jehova, Ngai wa maithe mao, Joashu agĩkinyĩrio ituĩro rĩake. **25** Rĩrĩa Asuriata meeherire-rĩ, magĩtiga Joashu agurarĩtio mũno. Anene ake makĩgĩa ndundu mamũũkĩrĩre nĩ ũndũ wa kũũraga mũriũ wa Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nao makĩmũũragĩra gĩtanda-inĩ gĩake. Nĩ ũndũ ũcio agĩkua na agĩthikwo Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi, no ndaathikirwo mbĩrĩra-inĩ cia athamaki. **26** Arĩa maagĩire ndundu mamũũkĩrĩre maarĩ Zabadi mũrũ wa Shimeathu mũndũ-wa-nja Mũamoni, na Jehozabadi mũrũ wa Shimurithu mũndũ-wa-nja Mũmoabi. **27** Ũhoro wa ariũ ake na morathi maingĩ maamũkonĩ, na maandĩko makonĩ gũcookererio kwa hekarũ ya Ngai maandĩkĩtwo thĩinĩ wa ibuku rĩa ũtaũranĩri rĩa athamaki. Nake mũriũ Amazia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

25 Amazia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ kũu Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩrĩ na kenda, nake nyina eetagwo Jehoadini na oimĩte Jerusalemu. **2** Nĩekire maũndũ

marĩa moonagwo magĩĩire maitho-inĩ ma Jehova, no ndaamekire na ngoro yake yothe. **3** Thuutha wa ũthamaki kũrũma wega wathani-inĩ wake, akĩũraga anene arĩa mooragĩte ithe Joashu ũrĩa warĩ mũthamaki. **4** No rĩrĩ, ndaigana kũũraga ariũ ao, no eekire kũringana na ũrĩa kwandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Musa, harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ũndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo nĩ ũndũ wa maithe mao; o mũndũ arĩkuaga nĩ ũndũ wa mehia make we mwene.” **5** Amazia agĩta andũ a Juda hamwe, na akĩmaiga maroragwo nĩ anene a ikundi cia andũ ngiri ngiri na anene a ikundi cia andũ igana, igana kũringana na nyũmba ciao cia andũ othe a Juda na Benjamini. Agĩcooka agĩta andũ othe arĩa maarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria na akĩona atĩ kwarĩ na andũ 300,000 arĩa mangĩathiire mbaara-inĩ, andũ mangĩahotire kuoya itimũ na ngo. **6** O na ningĩ agĩkombora andũ a kũrũa 100,000 kuuma Isiraeli na thogora wa taranda igana rĩmwẽ cia betha. **7** No rĩrĩ, mũndũ wa Ngai agĩũka kũrĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũthamaki-rĩ, thigari ici cia kuuma Isiraeli itigatwarane nawe, nĩgũkorwo Jehova ndarĩ hamwe na Isiraeli, na ndarĩ hamwe na andũ o na arĩkũ a Efiraimu. **8** O na ũngĩthĩĩ ũrũe na ũcamba mbaara-inĩ, Ngai no arĩtũma ũhootwo nĩ thũ, nĩgũkorwo Ngai arĩ na ũhoti wa gũgũteithia kana wa gũtũma ũhootwo.” **9** Amazia akĩũria mũndũ wa Ngai atĩrĩ, “Tũgwĩka atĩa nĩ ũndũ wa taranda iria 100 ndarĩhire nĩ ũndũ wa thigari icio cia Isiraeli?” Nake mũndũ wa Ngai agĩcookia atĩrĩ, “Jehova no akũhe ingĩ nyingĩ gũkĩra icio.” **10** Nĩ ũndũ

ũcio Amazia akĩrekereria thigari icio ciokĩte kũrĩ we kuuma Efiraimu, agĩcĩra ciinũke. Nacio ikĩrakarĩra andũ a Juda mũno, na ikĩinũka irĩ na marakara maingĩ. **11** Amazia agĩcooka akĩbanga thigari ciake, agĩcitongoria na mwena wa Gĩtuamba gĩa Cumbĩ, kũrĩa ooragire andũ 10,000 a Seiru. **12** Mbũtũ ya ita ya Juda ikĩnyiita andũ 10,000 marĩ muoyo, na ikĩmatwara handũ igũrũ wa rwaro rwa ihiga, ikĩmaikia thĩ magĩthuthĩkanga. **13** Hĩndĩ o ĩyo, thigari iria Amazia aacookithĩtie akĩgiria ikarũe-rĩ, igĩtharĩkĩra matũũra ma Juda kuuma Samaria nginya Bethi-Horoni. Nacio ikĩũraga andũ 3,000 na igĩtaha indo nyingĩ mũno. **14** Rĩrĩa Amazia aacookire oimĩte kũũraga andũ a Edomu-rĩ, nĩainũkire na ngai cia andũ a Seiru. Agĩcirũgamia ta ngai ciake mwene, agĩciinamĩrĩra na agĩcirutĩra magongona ma njino. **15** Marakara ma Jehova magĩakanĩra Amazia, na akĩmũtũmĩra mũnabii, ũrĩa wamũũririe atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ũhooe kĩrĩra kũrĩ ngai cia andũ acio, o iria itaangĩahotire kũhonokia andũ acio kuuma moko-inĩ maku?” **16** O akĩaragia-rĩ, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩtũgũtuĩte mũtaari wa mũthamaki? Kira! Nĩ kĩ gĩgũtũma wende kwĩyũragithia?” Nĩ ũndũ ũcio mũnabii ũcio agĩkĩra, no akiuga atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Ngai nĩatuĩte itua gũkwananga, nĩ ũndũ nĩwĩkĩte ũndũ ũcio, na nĩwarega kũigua kĩrĩra gĩakwa.” **17** Thuutha wa Amazia mũthamaki wa Juda kũhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ ataari ake-rĩ, agĩtũma ndũmĩrĩri ĩno ya njũgitano kũrĩ Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu, mũrũ wa Jehu mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ūka, tũcemanie, tuonane ũthiũ kwa ũthiũ.” **18** No Jehoashu mũthamaki wa

Isiraeli agĩcookeria Amazia mũthamaki wa Juda atĩrĩ,
“Mahiũ ma nyeki-inĩ ma kũu Lebanoni nĩmatũmĩire
mũtarakwa ndũmĩrĩri o kũu Lebanoni makĩwĩra atĩrĩ:
‘Heana mwarĩguo ahikio nĩ mũriũ wakwa.’ Hĩndĩ ĩyo
nyamũ ya gĩthaka ya kũu Lebanoni ĩgĩũka ĩkĩrangĩrĩria
mahiũ macio ma nyeki-inĩ na makinya mayo. **19** Wĩrĩte
na ngoro atĩ nĩũrĩkĩtie gũtooria Edomu, na rĩu ũkeeyona
na ũgetĩia. No ikara mũciĩ! Nĩ kĩĩ gĩgũtũma wĩrehere
thĩina na wĩniinithie wee mwene o hamwe na andũ a
Juda?” **20** O na kũrĩ ũguo-rĩ, Amazia ndaigana gũthikĩrĩria,
nĩgũkorwo nĩ Ngai warutaga wĩra nĩguo amaneane moko-
inĩ ma Jehoashu, tondũ andũ a Juda nĩmarongoragia
ngai cia Edomu. **21** Nĩ ũndũ ũcio Jehoashu mũthamaki
wa Isiraeli akĩmatharĩkĩra. We na Amazia mũthamaki
wa Juda makĩng’ethanĩra kũu Bethi-Shemeshu thĩinĩ wa
Juda. **22** Andũ a Juda makĩhũrwo nĩ andũ a Isiraeli,
na o mũndũ akĩũrĩra gwake mũciĩ. **23** Nake Jehoashu
mũthamaki wa Isiraeli akĩnyiita Amazia mũthamaki wa
Juda, mũrũ wa Joashu, mũrũ wa Ahazia, o kũu Bethi-
Shemeshu. Ningĩ Jehoashu akĩmũrehe Jerusalemu, na
akĩmomora rũthingo rwa Jerusalemu kuuma Kĩhingo
kĩa Efiraimu nginya Kĩhingo gĩa Koine, handũ ha buti ta
600 kũraiha. **24** Nake akĩoya thahabu yothe na betha,
na indo ciothe iria ciarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai iria
ciamenyagĩrĩrwo nĩ Obedi-Edomu, hamwe na igĩina cia
nyũmba ya ũthamaki, na andũ arĩa maatahĩtwo, nake
agĩcooka Samaria. **25** Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki
wa Juda aatũrĩre muoyo mĩaka ikũmi na ĩtano thuutha
wa gĩkuũ kĩa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki

wa Isiraeli. **26** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ ma wathani wa Amazia kuuma kĩaambĩrĩria nginya mũthia-rĩ, githĩ ti maandĩke ibuku-inĩ rĩa athamaki a Juda na Isiraeli? **27** Kuuma hĩndĩ rĩa Amazia aagarũrũkire agĩtiga kũrũmĩrĩra Jehova-rĩ, makĩmũciirĩra mamũũkĩrĩre kũu Jerusalemu, nake akĩũrĩra Lakishi, no magĩtũma andũ mamũrũmĩrĩre o nginya Lakishi, makĩmũũragĩra kuo. **28** Agĩcookio aigĩrĩrwo mbarathi igũrũ, na agĩthikwo hamwe na maithe Itũũra-inĩ Inene rĩa Juda.

26 Ningĩ andũ othe a Juda makĩoya Uzia, arĩ wa mĩaka ikũmi na ĩtandatũ, na makĩmũtua mũthamaki ithenya rĩa ithe Amazia. **2** Nĩwe waakithirie Elothu rĩngĩ, na akĩrĩcookeria Juda thuutha wa Amazia kũhurũka hamwe na maithe make. **3** Uzia aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩtandatũ rĩrĩa aatuũkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtano na ĩrĩ. Nyina eetagwo Jekolia, na oimĩte Jerusalemu. **4** Nake nĩekire maũndũ marĩa maarĩ magĩrĩru maithe-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Amazia eekĩte. **5** Nĩarongooragia Ngai matukũ-inĩ ma Zekaria, ũrĩa wamũrutĩte gwĩtigĩra Ngai. Narĩo ihinda rĩrĩa rĩothe aarongoragia Jehova-rĩ, Ngai nĩamũheaga ũgaacĩru. **6** Uzia nĩathiire kũrũa na Afilisti, na akĩmomora thingo cia Gathu, na cia Jabine, na cia Ashidodi. Ningĩ agĩcooka agĩaka rĩngĩ matũũra marĩa maarĩ hakuhĩ na Ashidodi na kũndũ kũngĩ gatagatĩ-inĩ ka Afilisti. **7** Ngai akĩmũteithia kũhũũrana na Afilisti na Arabu arĩa maatũũraga Guri-Baali na Ameuni. **8** Aamoni nĩmarehire igooti kũrĩ Uzia, nayo ngumo yake ikĩhunja o nginya mũhaka wa Misiri, nĩ ũndũ nĩagĩĩte na hinya mũno. **9** Uzia

n̄iaakire m̄ithiringo m̄iraihu na iḡūrū k̄ūu Jerusalemu hau K̄ihingo-in̄i ḡia Koine, na hau K̄ihingo-in̄i ḡia Ḡituamba, na hau koine-in̄i ya rūthingo, na ak̄im̄iiriḡira na thingo cia hinya. **10** Ninḡi aḡiaka m̄ithiringo m̄iraihu na iḡūrū k̄ūu werū-in̄i na ak̄ienja ithima nyinḡi, n̄i ūndū aar̄i na mahiū mainḡi k̄ūu m̄uhuro-in̄i wa ir̄ima, o na k̄ūu werū wa ir̄ima-in̄i. Aar̄i na andū maarutaga w̄ira m̄iḡūnda-in̄i yake ya irio na ya m̄ithabibū k̄ūu ir̄ima-in̄i o na m̄iḡūnda-in̄i ir̄ia m̄inoru, tondū n̄iendete ūr̄imi. **11** Uzia aar̄i na mbūtū ya ita ir̄ia yarut̄itwo wega m̄ūno, na yakoragwo īihaar̄irie ḡūthīi mbaara-in̄i, īgayan̄itio ikundi k̄uringana na m̄ūigana wayo na k̄uringana na ūr̄ia yacookan̄ir̄iirio n̄i Jeieli ūr̄ia war̄i mwand̄iki na Maaseia ūr̄ia war̄i m̄unene wao, matongoretio n̄i Hanania, ūmwe wa anene a nyūmba ya ūthamaki. **12** Naguo m̄ūigana wothe wa atongoria a nyūmba ar̄ia maarūgamaḡir̄ira thigari war̄i 2,600. **13** Wathani-in̄i wao haar̄i na mbūtū ya ita ya andū 307,500 ar̄ia maarut̄itwo ūhoru wa mbaara, mbūtū īyo yar̄i na hinya na n̄iyo yateithagia m̄ūthamaki ak̄ir̄ua na thū ciake. **14** Uzia n̄iaheire mbūtū īyo yake ya ita ngo, na matimū, na ngūbia, na nguo cia igera, na mota na mahiga ma igūtha. **15** K̄ūu Jerusalemu-r̄i, andū maar̄i ooḡi m̄ūno maḡithondeka ikaari ciahūthaḡirwo m̄ithiringo-in̄i na koine-in̄i cia ūgit̄iri na nj̄ira ya ḡūikia m̄igūi na ḡūikia mahiga manene. Ngumo yake īkihunja k̄ūdū k̄uraya n̄igūkorwo n̄iateithirio m̄ūno nginya ak̄iḡia na hinya m̄ūno. **16** No thuutha wa Uzia k̄ūḡia na hinya-r̄i, gw̄itūūḡiria gwake ḡūkim̄ūniina. Ak̄iaga ḡūtuika mw̄ihokeku har̄i Jehova Ngai wake, na aḡitoonya hekarū

ya Jehova nĩguo acine ũbumba kīgongona-inĩ kĩa ũbumba. **17** Nake Azaria ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai hamwe na athĩnjĩri-Ngai omĩrĩru mĩrongo ĩnana a Jehova, makĩmuuma thuutha o nginya na kũu thĩinĩ. **18** Nao makĩmũng'ethera mamũkaanie, makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtiagĩrĩire, wee Uzia, ũcinĩre Jehova ũbumba. Ũcio nĩ wĩra wa athĩnjĩri-Ngai arĩa marĩ a rũciaro rwa Harũni, arĩa maamũrĩtwo macinage ũbumba. Uma handũ haha haamũre nĩgũkorwo ndũrĩ mwĩhokeku, na Jehova Ngai ndangĩgũtĩia.” **19** Uzia, ũrĩa wanyitĩte rũgĩo na guoko ehaarĩire gũcina ũbumba, akĩrakara mũno. Na o hĩndĩ ĩyo aagũthũkagĩra athĩnjĩri-Ngai marĩ hau mbere ya kīgongona kĩa ũbumba, hekarũ-inĩ ya Jehova, mũrimũ wa mangũ ũgĩtuthũka thiithi-inĩ wake. **20** Na rĩrĩa Azaria, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na athĩnjĩri-Ngai acio angĩ othe maamũrorire-rĩ, makĩona atĩ aarĩ na mangũ thiithi; nĩ ũndũ ũcio makĩmuumia na nja na ihenya. O nake we mwene nĩaiguaga kwenda mũno kuuma nja, nĩ ũndũ Jehova nĩamũhũrĩte na mũrimũ ũcio. **21** Mũthamaki Uzia aatũũrĩre arĩ na mangũ nginya rĩrĩa aakuire. Aatũũrĩre nyũmba arĩ wiki, arĩ na mangũ, na agĩrĩtio gũthiiaga hekarũ ya Jehova. Mũriũ Jothamu akĩrũgamĩrĩra nyũmba ya ũthamaki, na agaathaga andũ a bũrũri ũcio. **22** Namo maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Uzia-rĩ, kuuma kĩaambĩrĩria nginya mũthia, nĩmandĩkĩtwo nĩ mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu. **23** Nake Uzia akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo hakuhĩ nao gĩthaka-inĩ kĩrĩa kĩarĩ gĩa gũthikanwo gĩa athamaki, nĩgũkorwo andũ moigire

atĩrĩ, “Ararĩ na mangũ.” Nake mũriũ Jothamu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

27 Jothamu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ĩtandatũ. Nyina eetagwo Jerusha mwarĩ wa Zadoku. **2** Nake agĩĩka maũndũ marĩa maagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Uzia eekĩte, nowe ndaigana gũtoonya hekarũ ya Jehova gũcina ũbumba ta ũrĩa ithe eekĩte. No rĩrĩ, andũ nĩmathiire o na mbere gwĩka maũndũ mao mooru. **3** Jothamu nĩaakire rĩngĩ mwako wa Kĩhingo kĩa Rũgongo kĩa hekarũ ya Jehova, na akĩruta wĩra mũnene wa rũthingo rũrĩa rwarĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Ofeli. **4** Nĩaakire matũũra irĩma-inĩ cia Juda na agĩaka nyũmba cia ũgitĩri na mĩthiringo mĩraihi na igũrũ kũndũ kũrĩa kwarĩ na mũtitũ. **5** Jothamu nĩarũire mbaara na mũthamaki wa Amoni na akĩmahoota. Mwaka-inĩ ũcio, Amoni nĩmamũrĩhire taranda igana rĩmwe cia betha, na kori 10,000 cia ngano, na kori 10,000 cia cairi. Andũ a Amoni nĩmamũreheire indo o ta icio mwaka-inĩ wa keerĩ na wa gatatũ. **6** Jothamu nĩagĩire na hinya nĩ ũndũ nĩathiiaga na mĩthiire mĩrũngĩrĩru hĩndĩ ciothe mbere ya Jehova Ngai wake. **7** Namo maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jothamu, o hamwe na mbaara ciake ciothe na cĩiko iria ingĩ eekire-rĩ, nĩmandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli na Juda. **8** Nake aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ĩtandatũ. **9** Jothamu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo

Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Ahazu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

28 Ahazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ĩtandatũ. Nake ndaigana gwĩka maũndũ marĩa maagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova, ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. **2** Athiiaga na mĩthĩire ya athamaki a Isiraeli, o na ningĩ agĩthondeka mĩhianano ya Baali ya gũtwekio ya kũhooyagwo. **3** Nake agĩcinĩra magongona kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, na akĩruta ariũ ake marĩ magongona ma gũcinwo na mwaki, arũmĩrĩire mĩthĩire ĩrĩa ĩrĩ thaahu ya ndũrĩrĩ iria Jehova aaingatĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli. **4** Nĩaarutire magongona na agĩcinĩra ũbumba kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na tũcũmbĩrĩ-inĩ twa irĩma, na rungu rwa mĩtĩ ĩrĩa mĩruru. **5** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai wake akĩmũneana kũrĩ mũthamaki wa Suriata. Nao Asuriata makĩmũhoota na magĩtaha andũ ake aingĩ matuĩke mĩgwate, na makĩmatwara Dameski. O na ningĩ nĩaneanirwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Isiraeli ũrĩa wamũringire iringa inene ma. **6** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwerĩ, Peka mũrũ wa Remalia nĩooragire thigari 120,000 kũu Juda, tondũ andũ a Juda nĩmatirikĩte Jehova, Ngai wa maithe mao. **7** Zikiri ũrĩa Mũefiraimu njamba ya ita akĩũraga Maaseia mũrũ wa mũthamaki, na Azirikamu ũrĩa warĩ mũmenyereri wa nyũmba ya ũthamaki, na Elikana ũrĩa warĩ wa keerĩ kuuma harĩ mũthamaki. **8** Andũ a Isiraeli magĩtaha kuuma kũrĩ ariũ a ithe wao atumia 200,000 na ariũ na aarĩ ao. Ningĩ no maatahire indo nyingĩ iria maacookire nacio Samaria. **9** No rĩrĩ, mũnabii

wa Jehova wetagwo Odedi aarĩ kuo, nake akiumagara agatũnge mbũtũ cia ita igĩcooka Samaria. Nake agĩcĩra atĩrĩ, “Tondũ Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, nĩarakarĩire andũ a Juda-rĩ, nĩamaneanire moko-inĩ manyu. No inyuĩ nĩmũmooragĩte na marakara, namo nĩ makinyĩte o igũrũ. **10** Na rĩrĩ, mũciirĩire gũtua arũme na andũ-a-nja a Juda na Jerusalemu ngombo cianyu. No githĩ o na inyuĩ mũtĩhĩtĩtie na mũkehĩria Jehova Ngai wanyu? **11** Rĩu ta gĩthikĩrĩriei! Cookiai andũ a bũrũri wanyu arĩa mũnyĩitĩte mĩgwate, nĩgũkorwo marakara mahiũ ma Jehova marĩ igũrũ rĩanyu.” **12** Hĩndĩ ĩyo atongoria amwe kũu Efiraĩmu, nao nĩ Azaria mũrũ wa Jehohanani, na Berekia mũrũ wa Meshilemothu, na Jehizikia mũrũ wa Shalumu, na Amasa mũrũ wa Hadilai, makĩrũgama nĩguo makaanie andũ acio moimaga mbaara-inĩ. **13** Makĩmeera atĩrĩ, “Mũtikarehe mĩgwate ĩyo gũkũ, tũtikoonwo tũhĩtĩtie mbere ya Jehova, naguo ũndũ ũcio wongerere mehia na mahĩtia maitũ. Nĩgũkorwo mahĩtia maitũ o na rĩu nĩ maingĩ, namo marakara make mahiũ marĩ igũrũ rĩa Isiraeli.” **14** Nĩ ũndũ ũcio thigari ikĩrekereria mĩgwate na indo iria ciatahĩte, o hau mbere ya anene na ya kĩũngano kũu gĩothe. **15** Nao andũ arĩa maarĩ agwete na marĩĩtwa makĩoya mĩgwate ĩyo, na arĩa maarĩ njaga makĩmahumba nguo kuuma indo-inĩ iria ciatahĩtwo. Makĩmahe nguo na iraatũ, na irio na kĩndũ gĩa kũnyua, na maguta ma kũhonania. Nao arĩa othe mataarĩ na hinya makĩhaicio ndigiri igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio makĩmacookia kũrĩ andũ a bũrũri wao o kũu Jeriko, Itũũra Inene rĩa Mĩkĩndũ, nao magĩcooka Samaria. **16** Na rĩrĩ, ihinda rĩu Mũthamaki

Ahazu agītūmanīra mūthamaki wa Ashuri amūteithie. **17** Andū a Edomu nīmookīte rīngī na magatharīkīra Juda, na magakuua mīgwate, **18** na o hīndī īyo nao Afilisti nīmahūrīte matūūra marīa maarī mūhuro-inī wa irīma, na Negevu kūu Juda. Nīmatahire na magīikara matūūra ma Bethi-Shemeshu, na Aijaloni, na Gederothu, o ūndū ūmwe na Soko, na Timuna, na Gimuzo, na tūtūūra tūnini tūrīa twamathiūrūrūkīirie. **19** Nake Jehova nīagithirie Juda gītīio tondū wa Ahazu mūthamaki wa Isiraēli, nīgūkorwo nīoongereire waganu kūu Juda, na nīagīte kwīhokeka mūno harī Jehova. **20** Nake Tigilathu-Pilesuru mūthamaki wa Ashuri agīūka kūrī we, no handū ha kūmūteithia nīkūmūthīnia aamūthīnirie. **21** Ahazu akīoya indo imwe kuuma hekarū-inī ya Jehova, na kuuma nyūmba-inī ya ūthamaki, na kuuma kūrī ariū a mūthamaki, na agīcihe mūthamaki wa Ashuri, no ūndū ūcio ndwamūteithirie. **22** Mahinda macio make ma thīina-rī, Mūthamaki Ahazu no gūkīrīrīria aakīrīrīirie kwaga wīhokeku harī Jehova. **23** Akīrutīra ngai cia Dameski iria ciamūhootete magongona, nīgūkorwo eeciiragia atīrī, “Kuona atī ngai cia athamaki a Suriata nīcimateithītie-rī, nīngūcirutīra igongona nīguo cindeithie o na nīi.” No icio nīcio ciamūniinire na ikīniina Isiraēli rīothe. **24** Ahazu agīcookereria indo cia hekarū ya Ngai na agīcithaamia. Agīcooka akīhinga mīrango ya hekarū ya Jehova, na agīaka igongona ikīiyūra o koine-inī ciothe cia njīra cia itūūra rīa Jerusalemu. **25** Nīngī o itūūra-inī rīothe rīa Juda agīaka kūndū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrutīra ngai ingī magongona ma njino, nake agīthirīkia Jehova, Ngai wa maithe make, agītūma

arakare. **26** Namo maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wake na mũthiire yake yothe-rĩ, kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia-rĩ, maandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Juda na Isiraeli. **27** Nake Ahazu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo itũũra-inĩ rĩa Jerusalemu, no ndaigirwo mbĩrĩra-inĩ cia athamaki a Isiraeli. Nake mũriũ Hezekia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

29 Hezekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩrĩ na kenda. Nyina eetagwo Abija mwarĩ wa Zekaria. **2** Nake agĩĩka maũndũ marĩa maagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. **3** Mweri wa mbere wa mwaka wa mbere wa wathani wake-rĩ, nĩahingũrĩre mĩrango ya hekarũ ya Jehova na akĩmĩthondeka kũrĩa yathũkĩtio. **4** Nake akĩrehe athĩnjĩri-Ngai na Alawii, akĩmacookanĩrĩria hamwe nja ya mwena wa irathĩro, **5** akiuga atĩrĩ: “Ta thikĩrĩriai inyuĩ Alawii! Mwĩtherie rĩu, na mũtherie hekarũ ya Jehova Ngai wa maithe manyu. Eheriai kĩndũ gĩothe kĩrĩ thaahu kuuma handũ-harĩa-haamũre. **6** Maithe maitũ matiarĩ ehokeku; nĩmekire ũũru maitho-inĩ ma Jehova Ngai witũ na makĩmũtirika. Nĩmahũgũrĩre mothiũ mao makĩaga kũrora gĩikaro kĩa Jehova, makĩmũhutatĩra. **7** O na ningĩ nĩmahingire mĩrango ya gĩthaku na makĩhoria matawa. Matiacinire ũbumba kana makĩrutĩra Ngai wa Isiraeli maruta o na marĩkũ ma njino handũ-inĩ harĩa haamũre. **8** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, marakara ma Jehova magĩkora Juda na Jerusalemu; nake agĩtũma matuĩke ta kĩndũ gĩa kũmakania na kĩa magigi, na gĩa kũnyũrũrio, o ta ũrĩa mũreyonera

na maithe manyu. **9** Kĩu nĩkĩo gĩatũmire maithe maitũ mooragwo na rūhiũ rwa njora, na nokĩo gĩtũmĩte ariũ aitũ, na airĩtu aitũ, na atumia aitũ matahwo. **10** Na rĩrĩ, ndĩciirĩtie na ngoro yakwa kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩgeetha marakara make mahiũ matweherere. **11** Atĩrĩrĩ, ariũ akwa, mũtigatuĩke andũ matarũmbũyagia ũndũ, nĩgũkorwo Jehova nĩamũthuurĩte mũrũgamage mbere yake mũmũtungatagĩre, mũtuĩke a gũtungata mũrĩ mbere yake na mũcinage ũbumba.” **12** Hĩndĩ ĩyo Alawii aya makĩambĩrĩria kũruta wĩra: kuuma kũrĩ Akohathu, maarĩ Mahathu mũrũ wa Amasai, na Joeli mũrũ wa Azaria; kuuma kũrĩ Amerari, maarĩ Kishu mũrũ wa Abudi, na Azaria mũrũ wa Jehaleleli; kuuma kũrĩ Agerishoni, maarĩ Joa mũrũ wa Zima, na Edeni mũrũ wa Joa; **13** kuuma kũrĩ njiaro cia Elizafani, maarĩ Shimuri na Jeieli; kuuma kũrĩ njiaro cia Asafu, maarĩ Zekaria na Matania; **14** Kuuma kũrĩ njiaro cia Hemani, maarĩ Jehueli na Shimei; kuuma kũrĩ njiaro cia Jeduthuni, maarĩ Shemaia na Uzieli. **15** Maarĩkia gũcookanĩrĩria ariũ a ithe wao hamwe na meetheria-rĩ, magĩtoonya hekarũ ya Jehova, makĩmĩtheria, o ta ũrĩa mũthamaki aathanĩte arũmĩrĩire kiugo kĩa Jehova. **16** Nao athĩnjĩri-Ngai magĩtoonya handũ-harĩa-haamũre ha Jehova nĩguo mahatherie. Na indo ciothe iria itaarĩ theru iria maakorire kũu hekarũ-inĩ ya Jehova magĩciruta magĩciiga nja ya hekarũ ya Jehova. Nao Alawii magĩcioya magĩcitwara Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi. **17** Maambĩrĩirie wĩra wa gũtheria hekarũ mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na mũthenya wa ĩnana wa mweri ũcio magĩkinya gĩthaku-

inĩ kĩa Jehova. Na handũ ha matukũ mangĩ manana-rĩ, magĩtheria hekarũ ya Jehova yo nyene, na makĩrĩkia wĩra ũcio mũthenya wa ikũmi na itandatũ wa mweri ũcio wa mbere. **18** Magĩcooka magĩthiĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia, makĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩtũtheretie hekarũ ya Jehova yothe, kĩgongona kĩa maruta ma njino, na indo ciakĩo ciothe, na metha ĩrĩa ĩgagĩrĩwo mĩgate ĩrĩa mĩamũre, na indo ciayo ciothe. **19** Nĩtũhaarĩrie na tũkaamũra indo iria ciothe Mũthamaki Ahazu ehereetie Hekarũ-inĩ rĩrĩa aarĩ mũthamaki nĩ ũndũ wa kwaga wĩhokeku. Na rĩrĩ, rĩu irĩ mbere ya kĩgongona kĩa Jehova.” **20** Na rĩrĩ, rũciinĩ tene, Mũthamaki Hezekia agĩcookanĩrĩria anene a itũũra rĩu inene na magĩthiĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. **21** Nao makĩrehe ndegwa mũgwanja, na ndũrũme mũgwanja, na tũtũrũme mũgwanja, o na thenge mũgwanja cia igongona rĩa kũhoroherio mehia makoniĩ ũthamaki ũcio, na ma handũ-harĩa-haamũre o na ma Juda. Nake mũthamaki agĩatha athĩnjĩri-Ngai, o acio a njiaro cia Harũni, macithĩnjire hau kĩgongona-inĩ kĩa Jehova. **22** Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩnja ndegwa icio, nao athĩnjĩri-Ngai makĩoya thakame yacio makĩminjaminjĩria kĩgongona; magĩcooka magĩthĩnja ndũrũme icio na makĩminjaminjĩria kĩgongona thakame yacio; magĩcooka magĩthĩnja tũtũrũme tũu na makĩminjaminjĩria kĩgongona thakame yatuo. **23** Nacio thenge cia igongona rĩa kũhoroherio mehia ikĩrehwo mbere ya mũthamaki na kĩũngano kũu, nao magĩciigĩrĩra moko. **24** Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka magĩthĩnja thenge icio hamwe na thakame yacio, magĩcirutĩra hau kĩgongona-inĩ irĩ maruta

ma kũhoroheria mehia nĩguo ihoroherie andũ a Isiraeli othe, nĩ tondũ mũthamaki nĩathanĩte kũrutwo iruta rĩa njino na iruta rĩa kũhoroheria mehia rĩrĩ rĩa andũ othe a Isiraeli. **25** Mũthamaki akĩiga Alawii hekarũ-inĩ ya Jehova marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia mũgeeto na cia kĩnũbi ta ũrĩa gwaathanĩtwo nĩ Daudi na Gadi mũndũ ũrĩa wonagĩra mũthamaki maũndũ, na Nathani ũrĩa mũnabii; ũndũ ũyũ waathanĩtwo nĩ Jehova na tũnua twa anabii ake. **26** Nĩ ũndũ ũcio Alawii makĩrũgama mehaarĩrie na inanda cia Daudi cia kũina, na athĩnjĩri-Ngai marĩ na tũrumbeta twao. **27** Hezekia agĩathana atĩ kũrutwo iruta rĩa njino kĩgongona-inĩ. Narĩo igongona rĩambĩrĩria kũrutwo-rĩ, andũ makĩambĩrĩria kũinĩra Jehova marĩ na tũrumbeta na inanda cia kũina cia Daudi mũthamaki wa Isiraeli. **28** Kĩũngano kũu gĩothe gĩkĩnamĩrĩra, gĩkĩhooya, nao aini makĩinaga na tũrumbeta tũkĩhuhagwo. Maũndũ macio mothe magĩthiĩ na mbere nginya igongona rĩu rĩa njino rĩkĩrĩka kũrutwo. **29** Na rĩrĩa maruta maarĩkirie kũrutwo-rĩ, mũthamaki na andũ othe arĩa maarĩ nake hau magĩturia maru makĩhooya. **30** Nake Mũthamaki Hezekia na anene ake magĩatha Alawii magooce Jehova na ciugo cia Daudi na cia Asafu mũndũ ũrĩa muoni-maũndũ. Nĩ ũndũ ũcio makĩina nyĩmbo cia kũgooca Jehova marĩ na gĩkeno na makĩinamia mĩtwe yao makĩmũhooya. **31** Ningĩ Hezekia akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩmweyamũrĩra Jehova. Rehei magongona na maruta ma gũcookia ngaatho hekarũ-inĩ ya Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio kũũngano kũu gĩkĩrehe magongona na maruta ma gũcookia ngaatho, na andũ othe arĩa ngoro ciao cieyendeire

makĩrehe maruta ma njino. **32** Naguo mũigana wa maruta ma njino marĩa maarehirwo nĩ kũngano kũ warĩ ndegwa mũrongo mũgwanja, na ndũrũme 100 na tũtũrũme 200, ciothe ciarĩ cia maruta ma njino ma kũrutĩrwo Jehova. **33** Nyamũ ciothe iria ciaamũrĩtwo cia magongona ciarĩ ndegwa 600 na ng'onda hamwe na mbũri 3,000. **34** Na rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai maarĩ anini mũno matingĩahotire gũthĩnja nyamũ ciothe cia maruta ma njino; nĩ ũndũ ũcio andũ a nyũmba ciao, nĩo Alawii, makĩmateithĩrĩria nginya wĩra ũcio ũkĩrĩka nginya rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai angĩ maamũrirwo, nĩgũkorwo Alawii maarĩ na kĩyo gĩa kwĩyamũra gũkĩra athĩnjĩri-Ngai. **35** Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na maruta ma njino maingĩ mũno, hamwe na maguta ma maruta ma ũiguano, o na maruta ma indo cia kũnyuu marĩa maarutanagĩrio na maruta ma njino. Nĩ ũndũ ũcio wĩra wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova ũgĩcookio rĩngĩ. **36** Nake Hezekia na andũ othe magĩkena nĩ ũndũ wa ũrĩa Ngai eekĩire andũ ake, tondũ ũndũ ũcio wekirwo narua mũno.

30 Hezekia nĩatũmire ndũmĩrĩri Isiraeli guothe na Juda, o na akĩandĩkĩra Efiraimu na Manase marũa ma kũmeeta moke hekarũ-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli. **2** Mũthamaki na anene ake na kũngano kũu gĩothe kũu Jerusalemu magĩtua atĩ megũkũngũira Bathaka mweri wa keerĩ. **3** Matiahotete kũmĩkũngũira ihinda-inĩ rĩayo tondũ gũtiarĩ na athĩnjĩri-Ngai a kũigana arĩa meetheretie, na andũ mationganĩte Jerusalemu. **4** Mũbango ũcio nĩwonekire wagĩrĩire harĩ mũthamaki o na harĩ kũngano gĩothe. **5** Nao magĩtua atĩ gũthĩĩ kwanĩrĩrwo Isiraeli guothe, kuuma

Birishiba nginya Dani, andũ meetwo moke Jerusalemu makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli kuo. Ndiakoretwo igĩkũngũirwo nĩ andũ aingĩ kũringana na ũrĩa kwandĩkitwo. **6** Kũrũmanĩrĩra na watho wa mũthamaki, atwari a marũa magĩthiĩ Isiraeli na Juda guothe marĩ na marũa kuuma kũrĩ mũthamaki na kuuma kũrĩ anene ake, marĩa maandĩkitwo atĩrĩ: “Andũ a Isiraeli, cookererai Jehova Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, nĩguo nake amũcookerere inyuĩ arĩa mũtigaire, inyuĩ mũhonokete kuuma guoko-inĩ kwa athamaki a Ashuri. **7** Mũtigatuĩke ta maithe manyu kana ariũ a maithe manyu, arĩa maagire kwĩhokeka harĩ Jehova Ngai wa maithe mao, nake akĩmatua kĩndũ kĩa magigi ta ũrĩa mũreyonera. **8** Mũtikoomie ciongo cianyu ta ũrĩa maithe manyu meekire; mwĩheanei harĩ Jehova. Ũkai handũ-harĩa-haamũre, harĩa we aamũrite nginya tene. Tungatĩrai Jehova Ngai wanyu, nĩgeetha marakara make mahiũ mamweherere. **9** Mũngĩcookerera Jehovarĩ, hĩndĩ iyo ariũ a maithe manyu na ciana cianyu no maiguĩrwo tha nĩ arĩa maamatahire, na nĩmagacooka bũrũri ũyũ, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ mũtugi na nĩ mũigua tha. Mũngĩmũcookerera ndakamũhutatĩria ũthiũ.” **10** Atwari a marũa magĩthiĩ itũũra o itũũra kũu Efiraimu na Manase, o nginya Zebuluni, no rĩrĩ, andũ makĩmanyũrũria, na makĩmathekerera. **11** O na gũkĩrĩ ũguo-rĩ, andũ amwe a Asheri, na Manase, na Zebuluni makĩnyiihia na magĩthiĩ Jerusalemu. **12** Ningĩ o na kũu Juda guoko kwa Ngai kwarĩ igũrũ rĩa andũ, nake akĩmahe ũrũmwe wa meciiria ma gwathĩkĩra ũrĩa mũthamaki

na ndungata ciake maathanite, marūmīrīre kiugo kīa Jehova. **13** Kīrīndī kīingī mūno gīkūngana kūu Jerusalemu nīguo gīkūngūire Gīathī kīa Mīgate itarī Mīkīre Ndawa ya Kūimbia mweri wa keerī. **14** Makīeheria igongona iria ciarī kūu Jerusalemu o na makīeheria igongona cia gūcinīra ūbumba, magīthī magīciikia Gītuamba gīa Kidironi. **15** Nīmathīnjire gatūrūme ka Bathaka mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri wa keerī. Nao athīnjīri-Ngai na Alawii magīconoka na magītheria, na makīrehe maruta ma njino hekarū-inī ya Jehova. **16** Ningī makīambīrīria ūtungata wao wa o mūthenya o ta ūrīa kwandīkītwo Watho-inī wa Musa mūdū wa Ngai. Athīnjīri-Ngai makīminjaminja thakame īrīa maanengereirio nī Alawii. **17** Na tondū nī kwarī na andū aingī kīrīndī-inī kīu mateetheretie-rī, Alawii nīo maaheirwo wīra wa gūthīnja nginya tūtūrūme twa Bathaka twa andū acio othe maarī na thaahu, tondū matingīamūrīre Jehova tūtūrūme twao. **18** O na akorwo andū aingī arīa mookīte kuuma Efiraimu, na Manase, na Isakaru, na Zebuluni matietheretie-rī, nīmarīire Bathaka matekūrūmīrīra ūrīa maandīko moigīte. No Hezekia akīmahoera, akiuga atīrī, “Jehova, o we ūrīa mwega, arekera mūdū o wothē **19** ūrīa ūtuīte na ngoro yake kūrongooria Ngai, o we Jehova, Ngai wa maithe make, o na angīkorwo ndetheretie kūrīngana na ūrīa mawatho ma handū-harīa-haamūre matarīi.” **20** Nake Jehova akīigua ihooya rīa Hezekia, akīhonia andū acio. **21** Nao andū a Isiraēli arīa maarī kūu Jerusalemu magīkūngūira Gīathī kīa Mīgate itarī Mīkīre Ndawa ya Kūimbia marī na gīkeno kīnene mīthenya mūgwanja, nao Alawii na

athĩnjĩri-Ngai makainagĩra Jehova o mũthenya marĩ na inanda cia kũgocca Jehova. **22** Nake Hezekia akĩaria ciugo cia kũmĩrĩria Alawii othe arĩa moonanirie ũmenyo mwega wa gũtungatĩra Jehova. Handũ ha mũthenya ĩyo mũgwanja nĩmarĩire kĩrĩa maagaĩrwo, na makĩruta maruta ma ũiguano, na makĩgocca Jehova Ngai wa maithe ma. **23** Kĩũngano kũ gĩothe gĩgĩcooka gĩkĩiguanĩra gĩkũngũire gĩathĩ kũ mũthenya ĩngĩ mũgwanja; nĩ ũndũ ũcio magĩkũngũira mũthenya ĩngĩ mũgwanja makenete mũno. **24** Hezekia mũthamaki wa Juda akĩruta ndegwa 1,000 na ng' Ondu na mbũri 7,000 nĩ ũndũ wa kũũngano kũ, nao anene makĩmahe ndegwa 1,000 na ng' Ondu na mbũri 10,000. Athĩnjĩri-Ngai aingĩ mũno magĩũtheria. **25** Kĩũngano gĩothe kĩa Juda gĩgĩkena hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii na andũ arĩa othe monganĩte moimĩte Isiraeli, hamwe na andũ a kũngĩ arĩa mookĩte kuuma Isiraeli o na arĩa maatũũraga Juda. **26** Nĩ kwarĩ na gĩkeno kĩnene kũu Jerusalemu, nĩgũkorwo kuuma hĩndĩ ya Solomoni mũrũ wa Daudi mũthamaki wa Isiraeli gũtionekete ũndũ ta ũcio kũu Jerusalemu. **27** Athĩnjĩri-Ngai na Alawii makĩrũgama, makĩrathima andũ, nake Ngai akĩmaigua, nĩgũkorwo ihooya rĩao nĩrĩakinyire o igũrũ, gĩikaro gĩake gĩtheru.

31 Rĩrĩa maũndũ macio mothe maathirire-rĩ, andũ a Isiraeli arĩa maarĩ hau makiumagara magĩthĩ matũũra-inĩ ma Juda, makĩhehenja mahiga marĩa mamũrĩrwo ngai cia mĩhianano na magĩtemanga itugĩ cia Ashera. Ningĩ makĩananga kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kwahooyagĩrwo o na igongona iria ciarĩ Juda guothe na Benjamini, o na kũu

Efiraimu na Manase. Thuutha wa gūcithūkangia ciothe, andū a Isiraeli magĩcooka matũūra-inĩ mao na o mūdũ agĩcooka igai-inĩ rĩake. **2** Hezekia agĩkĩiga athĩnjĩri-Ngai na Alawii na ikundi, o gĩkundi kũringana na wĩra wakĩo, marĩ athĩnjĩri-Ngai kana Alawii, marutage maruta ma njino na ma ũiguano, ningĩ matungatage, na macookagie ngaatho, na mainage nyĩmbo cia ũgooci marĩ ihingo-inĩ cia gĩikaro kĩa Jehova. **3** Mũthamaki nĩaheanire indo ciake mwene cia kũrutagwo maruta ma njino ma rũciinĩ na ma hwaĩ-inĩ, na maruta ma njino ma Thabatũ, na ma Tũrũgamo twa Mweri, na ma ciathĩ-inĩ iria ciatuĩtwo, o ta ũrĩa kwaandĩkitwo Watho-inĩ wa Jehova. **4** Agĩatha andū arĩa maatũūruga Jerusalemu maheage athĩnjĩri-Ngai na Alawii rwĩga rũrĩa rwamagĩrĩire, nĩgeetha nao mahotage kwĩheana harĩ Watho wa Jehova. **5** Na rĩrĩ, hĩndĩ rĩrĩa watho ũcio wamenyekire-rĩ, andū a Isiraeli makĩheana na ũtaana maciaro mao ma mbere ma ngano, na ma ndibei ya mũhihano, na maguta, na ũũkĩ, na maciaro ma mĩgũnda yao. Makĩrehe indo nyingĩ mũno o na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe. **6** Nao andū a Isiraeli na Juda arĩa maatũūruga matũūra-inĩ ma Juda o nao makĩrehe gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ndũũru ciao cia ng'ombe na ng'ondu, o na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo iria ciamũrĩrwo Jehova Ngai wao, nao magĩciiga irũndo. **7** Maambĩrĩirie gwĩka ũndũ ũyũ mweri wa itatũ na makĩrĩkia mweri wa mũgwanja. **8** Rĩrĩa Hezekia na anene ake mookire na makĩona irũndo icio, makĩgooca Jehova na makĩrathima andū ake a Isiraeli. **9** Hezekia akĩũria athĩnjĩri-Ngai na Alawii ũhoru wa irũndo icio; **10** nake Azaria mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene wa

kuuma nyũmba ya Zadoku akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kuuma andũ maambĩrĩria kũrehe mĩhothi yao hekarũ-inĩ ya Jehova-rĩ, nĩtũkoretwo tũrĩ na irio cia kũigana kũrĩa, o na tũgatigia nyingĩ mũno, nĩ ũndũ Jehova nĩarathimĩte andũ ake, na irio ici nyingĩ ũũ igagĩtigara.” **11** Hezekia agĩathana gwakwo makũmbĩ kũu thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, na gũgĩkwo ũguo. **12** Nao magĩcooka makĩrehe mĩhothi na wĩhokeku, na icunjĩ cia ikũmi, na iheo iria nyamũre. Konania ũrĩa Mũlawii nĩwe watuirwo mũrori wa indo icio, nake mũrũ wa ithe Shimei nĩwe warĩ mũnini wake. **13** Jehieli, na Azazia, na Nahathu, na Asaheli, na Jerimothu, na Jozabadu, na Elieli, na Isimakia, na Mahathu, na Benaia nĩo maarĩ arũgamĩrĩri rungu rwa Konania na mũrũ wa ithe Shimei, ta ũrĩa gwaũtũtwo nĩ Mũthamaki Hezekia na Azaria ũrĩa warĩ mũnene wa hekarũ ya Ngai. **14** Kore mũrũ wa Imuna ũrĩa Mũlawii, mũikaria wa Kĩhingo kĩa Mwena wa Irathĩro, nĩwe warĩ mũrori wa indo iria ciarutagĩrwo Ngai na kwĩyendera, akagayaga mĩhothi ĩrĩa ĩrutĩrwo Jehova hamwe na iheo iria nyamũre. **15** Edeni, na Miniamini, na Jeshua, na Shemaia, na Amaria, na Shekania nĩo maamũteithagĩrĩria marĩ na wĩhokeku kũu matũũra-inĩ ma athĩnjĩri-Ngai, na makagayagĩra athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ o ta ũrĩa ikundi ciao ciatariĩ, makagaĩra arĩa akũrũ na arĩa anini o ũndũ ũmwe. **16** Hamwe na ũguo makĩgaĩra arũme arĩa maarĩ na mĩaka ĩtatũ na makĩria arĩa marĩtwa mao maarĩ maandĩko-inĩ ma njjarwa, nao nĩo andũ arĩa othe maangĩatoonyire hekarũ-nĩ ya Jehova nĩ ũndũ wa kũruta mawĩra mao ma o mũthenya, ta ũrĩa wĩra wa o mũndũ watariĩ na kũringana na ikundi ciao.

17 Nao makĩgaĩra athĩnjĩri-Ngai arĩa maandĩkithĩtio nĩ andũ a nyũmba ciao maandĩko-inĩ ma njjarwa ciao, o na Alawii arĩa maarĩ na mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na makĩria, ta ũrĩa wĩra wa o mũndũ watariĩ na kũringana na ikundi ciao. 18 Maataranĩirie ciana ciothe, na atumia, na ariũ ao, na airĩtu a mũingĩ wothe ũrĩa waandĩkĩtwo maandĩko-inĩ ma njjarwa. Nĩgũkorwo maarĩ ehokeku ũhoru-inĩ wao wa gwĩtheria. 19 Ha ũhoru wa athĩnjĩri-Ngai, o acio a rũciaro rwa Harũni, arĩa maatũũraga mĩgũnda-inĩ ĩrĩa yathiũrũrũkĩirie matũũra mao kana matũũra mangĩ, nĩ kwarĩ na andũ amwe maathuurĩtwo na makagwetwo marĩĩtwa a kũgaĩra arũme othe arĩa maarĩ gatagatĩ-inĩ kao rũgai rwao, na kũrĩ arĩa othe maandĩkĩtwo maandĩko-inĩ ma njjarwa cia Alawii. 20 Ũguo nĩguo Hezekia eekire Juda guothe, agĩika maũndũ mega, na magĩĩire na ma kwĩhokeka mbere ya Jehova Ngai wake. 21 Maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga ma gũtungata hekarũ-inĩ ya Ngai, na harĩ gwathĩkĩra watho na maathani, nĩarongooragia Ngai wake na akĩruta wĩra na ngoro yake yothe. Na nĩ ũndũ ũcio akĩgaacĩra.

32 Na rĩrĩ, thuutha wa maũndũ marĩa mothe Hezekia ekĩte na wĩhokeku, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩũka agĩtharĩkĩra Juda. Nake agĩthiũrũrũkĩria matũũra manene marĩa mairigĩirwo na thingo cia hinya eeciirĩtie kũmahoota matuĩke make. 2 Hĩndĩ ĩrĩa Hezekia onire atĩ Senakeribu nĩoka na atĩ muoroto wake warĩ kũhũũra Jerusalemu, 3 magĩciira na anene ake o na atongoria a thigari cia ita ũrĩa mekũhingĩrĩria maaĩ kuuma ithima-inĩ cia nja ya itũũra inene, nao makĩmũteithia. 4

Kĩrĩndĩ kĩnene kĩa andũ gĩkĩũngana, nakĩo gĩkĩhinga ithima ciothe na tũrũũ tũrĩa twathereragĩra bũrũri-inĩ. Makĩũria atĩrĩ, “Athamaki a Ashuri-rĩ, megũka makore maaĩ maingĩ ũũ nĩkĩ?” **5** Ningĩ akĩruta wĩra mũingĩ wa gũcookereria rũthingo kũrĩa guothe rwamomoretwo, na agĩaka mũthiringo mũraihu na igũrũ rĩa ruo. Agĩaka rũthingo rũngĩ nja ya rũu, nacio ngĩka iria ciarũgamĩtie Itũũra rĩa Daudi agĩcinyiitia. O na agĩthondeka indo cia mbaara nyingĩ, o hamwe na ngo. **6** Agĩthuura anene a mbũtũ cia ita marũgamĩrĩre andũ, na agĩtũma mongane mbere yake nja-inĩ ya kĩhingo gĩa itũũra inene, nake akĩmomĩrĩria na ciugo ici: **7** “Gĩai na hinya na mũũmĩrĩrie. Mũtigitigĩre, kana mũkue ngoro nĩ ũndũ wa mũthamaki wa Ashuri na mbũtũ nene ya ita ĩrĩa arĩ nayo, nĩgũkorwo tũrĩ na hinya mũnene mũno gũkĩra ũrĩa arĩ naguo. **8** Kĩrĩa we arĩ nakĩo no hinya wa mwĩrĩ; no ithuĩ tũrĩ na Jehova Ngai witũ, na nĩegũtũteithia, na arũe mbaara ciitũ.” Nao andũ makĩũmĩrĩria kuumana na ciugo iria Hezekia mũthamaki wa Juda oigire. **9** Thuutha ũcio, rĩrĩa Senakeribu mũthamaki wa Ashuri na mbũtũ ciake ciothe maathiũrũrũkĩirie Lakishi, agĩtũma anene ake Jerusalemu matwarĩre Hezekia mũthamaki wa Juda, o na andũ othe a Juda arĩa maarĩ kuo, ndũmĩrĩri ĩno: **10** “Ũũ nĩguo Senakeribu mũthamaki wa Ashuri ekuuga: Mũrutĩte ũmĩrĩru wanyu kũ, nĩguo mũikare Jerusalemu, kũndũ gũthiũrũrũkĩirie? **11** Rĩrĩa Hezekia ekuuga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai witũ nĩegũtũhonokia guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Suriata,’ nĩaramũhĩtithia, atũme mũkue nĩ ng’aragu na nyoota. **12** Githĩ Hezekia we mwene ndeheririe

kündũ kũrĩa gũtũũgĩru kwa ngai ĩyo, o na akĩheria igongona ciayo, na akĩra Juda na Jerusalemu atĩrĩ, ‘No nginya mũhooere kīgongona-inĩ kĩmwe na mũcinagĩre magongona ho’? **13** “Kaĩ mũtooĩ ũrĩa niĩ na maithe maitũ twĩkĩte andũ othe a mabũrũri marĩa mangĩ? Nacio ngai cia ndũrĩrĩ icio-rĩ, nĩciakĩhotire o na rĩ kũgitĩra bũrũri wao kuuma moko-inĩ makwa? **14** Nĩ ngai ĩrĩkũ ya icio cia ndũrĩrĩ iria cianangirwo nĩ maithe makwa yahotire kũhonokia andũ ayo kuuma kũrĩ niĩ? Gwakĩhoteka atĩa ngai yanyu ĩmũgitĩre kuuma guoko-inĩ gwakwa? **15** Tondũ ũcio-rĩ, mũtigitĩkĩrie Hezekia amũheenie na amũhĩtithie ũguo. Mũtikamwĩtikie, nĩgũkorwo gũtirĩ ngai ya rũrĩrĩ kana ũthamaki o na ũrĩkũ ĩrĩ yahota kũhonokia andũ ayo kuuma guoko-inĩ gwakwa kana kuuma guoko-inĩ kwa maithe makwa! To ngai yanyu ĩngĩkĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa!” **16** Ndungata cia Senakeribu igĩthĩĩ o na mbere kwaria mĩario ya gũũkĩrĩra Jehova Ngai o na gũũkĩrĩra ndungata yake Hezekia. **17** Ningĩ mũthamaki akĩandĩka marũa ma kũruma Jehova, Ngai wa Isiraeli akĩmũũkĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa ngai cia ndũrĩrĩ cia mabũrũri marĩa mangĩ itaahotire kũhonokia andũ acio kuuma guoko-inĩ gwakwa-rĩ, noguo ngai ya Hezekia ĩtekũhota kũhonokia andũ ayo kuuma moko-inĩ makwa.” **18** Ningĩ makĩanĩrĩra na Kĩhibirania kũrĩ andũ a Jerusalemu arĩa maarĩ rũthingo igũrũ, nĩguo mamamakie na mamekĩre guoya nĩgeetha menyĩitĩre itũũra rĩu inene. **19** Magĩkĩaria ũhoru wa Ngai wa Jerusalemu o ta ũrĩa maaragia ũhoru wa ngai cia andũ arĩa angĩ a thĩ, o iria ciathondeketwo na moko ma andũ. **20** Mũthamaki

Hezekia na mūnabii Isaia mūrū wa Amozu makīhooya manīrīire magīkaīra ūrīa ūrī igūrū nī ūndū wa ūhorō ūcio. **21** Nake Jehova agītūma mūraika ūrīa waniinire thigari ciothe cia mbaara na atongoria na anene arīa maarī kambī-inī ya mūthamaki wa Ashuri. Nī ūndū ūcio Senakeribu akīinūka gwake aconokete. Na rīrīa aatoonyire hekarū ya ngai yake-rī, ariū ake amwe makīmūtemanga na rūhiū rwa njora. **22** Nī ūndū ūcio Jehova akīhonokia Hezekia na andū a Jerusalemu kuuma guoko-inī kwa Senakeribu mūthamaki wa Ashuri, o na kuuma guoko-inī kwa andū arīa angī othe. Akīmamenyerera mīena-inī yothe. **23** Andū aingī magītwarīra Jehova indo cia maruta kūu Jerusalemu, na magītwarīra Hezekia mūthamaki wa Juda iheo cia goro. Kuuma hīndī īyo agītūika mūndū mūtīiku mūno nī ndūrīrī ciothe. **24** Matukū-inī macio-rī, Hezekia akīrwara hakuhī akue. Akīhooya Jehova, nake Jehova akīmūigua na akīmuonia kīmenyithia kīa mwanya. **25** No rīrī, ngoro ya Hezekia ikīiyūrwo nī mwītīo na akīaga kūrūmbūiya ūtugi ūcio oonetio; nī ūndū ūcio mang'ūrī ma Jehova makīmūkora o na magīkora Juda na Jerusalemu. **26** Hīndī īyo Hezekia akīirira mehia ma mwītīo wa ngoro yake, o ta ūrīa andū a Jerusalemu meekire, nī ūndū ūcio mang'ūrī ma Jehova makīaga kūmakinyīrīra matukū-inī ma Hezekia. **27** Hezekia aarī na ūtonga mūingī mūno o na agatīika, nake agīaka makūmbī ma kūiga betha na thahabu, o na ma tūhiga twake twa goro, na mahuti manungi wega, na ngo, na indo ciothe cia bata. **28** O na ningī agīaka makūmbī ma kūiga ngano yagethwo, na ma kūiga ndibei ya mūhiano,

na maguta; na agĩaka ciugũ nĩ ùndũ wa ng'ombe na ndũuru cia ng'onde. **29** Nĩakire tũtũura na akĩgĩa na ndũuru nene cia ng'onde na cia ng'ombe, nĩgũkorwo Ngai nĩamũheete ùtonga mũnene. **30** Hezekia nĩwe wahingĩrĩrie Gĩthima kĩa Gihoni mwena wa rũgongo, na akĩroria maaĩ makĩo mwena wa ithũiro wa Itũura Inene rĩa Daudi. Akĩgaacĩra maũndũ-inĩ marĩa mothe eekire. **31** No rĩrĩa abarũthi maatũmirwo kũrĩ we nĩ aathani a Babuloni mamũurie ùhoru wa rũuri rwa kĩmenyithia rũrĩa ruonekete bũruri-inĩ-rĩ, Ngai akĩmũtiganĩria nĩguo amũgerie amenye maũndũ marĩa mothe maarĩ ngoro-inĩ yake. **32** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Hezekia na wĩrutĩri wake nĩmandĩkitwo kĩoneki-inĩ kĩa mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu, thĩinĩ wa ibuku rĩa athamaki a Juda na Isiraeli. **33** Hezekia akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo kĩrĩma-inĩ kũria mbĩrĩra cia andũ a rũciaro rwa Daudi ciarĩ. Nakuo Juda guothe na andũ a Jerusalemu makĩmũhe gĩtĩio aarĩkia gũkua. Nake mũriũ Manase agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

33 Manase aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtano na ĩtano. **2** Nake agĩka maũndũ marĩa mataagĩrĩire maitho-inĩ ma Jehova na ùndũ wa kũrũmĩrĩra maũndũ maarĩ magigi marĩa meekagwo nĩ ndũrĩrĩ iria Jehova aaingatĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli. **3** Agĩaka rĩngĩ kũndũ kũria gũtũũgĩru kũria ithe Hezekia aamomorete; ningĩ agĩakĩra Baali igongona na agĩthondeka itugĩ cia Ashera. Ningĩ akĩnamĩrĩra na akĩhooya mĩhianano yothe ya mbũtũ cia njata cia igũrũ

na agĩcitungatĩra. **4** Manase nĩakire igongona thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, o ĩrĩa Jehova oigĩte ũhoru wayo atĩrĩ, “Rĩitwa rĩakwa rĩgaatũũra Jerusalemu nginya tene.” **5** Nĩakĩire mĩhianano yothe ya mbũtũ cia njata cia igũrũ igongona kũu nja cierĩ cia hekarũ ya Jehova. **6** Nĩaarutire ariũ ake matuĩke igongona, magĩcinĩrwo Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, na nĩaragũraga na agatuĩria nyoni, na akarogana, na agathiiaga kũrĩ andũ arĩa maarĩ na maroho ma kũragũra, o na agatuĩria ũhoru kuuma kũrĩ maroho mooru. Nĩekire maũndũ maingĩ mooru maitho-inĩ ma Jehova, akĩmũrakaria. **7** Nĩooire mũhianano mũicũhie ũrĩa aathondekete na akĩũiga thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai, ĩrĩa Ngai eerĩte Daudi na mũriũ Solomoni ũhoru wayo atĩrĩ, “Thĩinĩ wa hekarũ ĩno na thĩinĩ wa Jerusalemu, o kũrĩa ndĩthuurĩire kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, nĩkuo ngũtũũria Rĩitwa rĩakwa nginya tene. **8** Ndigatũma magũrũ ma andũ a Isiraeli macooke kũũrũũra moime bũrũri ũyũ ndaheire maithe manyu ma tene, korwo no metĩkĩre kũmenyerera maũndũ mothe marĩa ndĩmaathĩte makonainie na mawatho mothe na kĩrĩra gĩakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo na matuĩro marĩa maaheirwo na kanua ka Musa ma kũrũmĩrĩrwo.” **9** No rĩrĩ, Manase akĩhĩtithia andũ a Juda na andũ a Jerusalemu, nginya magĩka maũndũ mooru o na gũkĩra ndũrĩrĩ iria Jehova aaniinĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli. **10** Jehova akĩarĩria Manase na andũ ake, no matiigana kũmũigua. **11** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmarehithĩria anene a mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Ashuri, nao makĩnyiita Manase, makĩmwĩkĩra kĩbini iniũrũ, makĩmuoha na mĩnyororo ya

gícango, na makīmūtware Babuloni. **12** Hīndī ĩyo aarĩ mūhinyĩrĩrĩku ngoro-rĩ, akĩrongooria ũtugi wa Jehova Ngai wake, na akĩnyiihia mũno mbere ya Ngai wa maithe mao. **13** Na rĩrĩa aamūhooire, Jehova akĩigua ihooya rĩake na akĩigua gūthaithana gwake; nĩ ũndũ ũcio, akīmūcookia Jerusalemu na akīmūcookeria ũthamaki wake. Hīndī ĩyo Manase akĩmenya atĩ Jehova nĩwe Ngai. **14** Thuutha-inĩ-rĩ, agĩaka rĩngĩ rũthingo rwa nja rwa Itũura Inene rĩa Daudi mwena wa ithũiro wa gĩthima kĩa Gihoni kũu gĩtuamba-inĩ, o nginya itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo gĩa Thamaki, na gũthiũrũrũkĩria karĩma ka Ofeli; o na ningĩ akĩrũraihia na igũrũ. Nĩagire anene a thigari matũura-inĩ mothe ma Juda marĩa maarĩ mairigĩre na thingo cia hinya. **15** Akĩheria ngai cia kũngĩ, o na akĩheria mūhianano ũrĩa warĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, o na igongona ciothe iria aakĩte karĩma-inĩ ka hekarũ na kũu Jerusalemu, na agĩcite na kũu nja ya itũura inene. **16** Ningĩ agĩcookereria kĩgongona kĩa Jehova, na akĩrutĩra igũrũ rĩakĩo maruta ma ũiguano na ma gũcookia ngaatho, na akĩira andũ a Juda matungatĩre Jehova Ngai wa Isiraeli. **17** No rĩrĩ, andũ magĩthĩ o na mbere kũrutĩra magongona kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, no mamarutagĩra Jehova Ngai wao o we wiki. **18** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Manase, o hamwe na ũrĩa aahooire Ngai wake, o na ciugo iria ooni-maũndũ maamwarĩirie thĩinĩ wa rĩtwa rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli-rĩ, nĩmandĩke maandĩko-inĩ ma mahinda ma athamaki a Isiraeli. **19** Ihooya rĩake, na ũrĩa Ngai aahutirio nĩ gũthaithana gwake, o na ningĩ mehia make mothe, na kwaga kwĩhokeka gwake, o na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru

kūrīa aakire mahooero ma Baali, na akīhaanda itugī cia Ashera na mīhianano mbere ya atanenyiihīria Jehova-rī, mothe nīmandīkītwo maandīko-inī ma andū arīa ooni-maūndū. **20** Manase akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo nyūmba-inī yake ya ūthamaki. Nake mūriū Amoni agītūika mūthamaki ithenya rīake. **21** Amoni aarī wa mīaka mīrongo īrī na īrī rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka īrī. **22** Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Manase eekīte. Amoni nīahooire na akīrutīra mīhianano yothe magongona īrīa Manase aathondekithītie. **23** Nowe ndeekire ta ithe Manase tondū ndaigana kwīnyiihīria Jehova; Amoni nīaingīhirie mahītia make. **24** Anene a Amoni makīmūciirīrīra, na makīmūragīra o kūu nyūmba-inī yake ya ūthamaki. **25** Hīndī īyo andū a būrūri ūcio makīūruga andū arīa othe maaciirīre kūruga Mūthamaki Amoni; nao magītua mūriū Josia mūthamaki ithenya rīake.

34 Josia aarī wa mīaka īnana rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo ītatū na ūmwe. **2** Nake agīka maūndū marīa maagīrīire maitho-inī ma Jehova, na agathiiaga na mīthīire ya ithe Daudi ategūkerūra na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. **3** Mwaka wa īnana wa wathani wake, arī o mūnini, akīambīrīria kūrongooria Ngai wa ithe Daudi. Mwaka wa ikūmi na īrī, akīambīrīria gūtheria Juda na Jerusalemu na ūndū wa kweheria kūdū kūrīa gūtūgīru, na itugī cia Ashera, na mīhianano mīacūhie, na mīhiano ya gūtwekio. **4** Nake agīathana na agītīgīrīra atī igongona cia Baali

nĩciamomorwo; agĩtinangia icunjĩ igongona cia ũbumba iria ciarĩ igũrũ rĩacio, na akĩhehenjithia itugĩ cia Ashera, na mĩhianano ya gwacũhio o na ya gũtwekio. Mĩhianano ĩyo akĩmiunanga, ĩgĩthĩo ĩgĩtuĩka rũkũngũ, na akĩrũhurunja igũrũ rĩa mbĩrĩra cia arĩa maacirutagĩra magongona. **5** Nake agĩcinithĩria mahĩndĩ ma athĩnjĩri-ngai a Baali igongona-inĩ ciao, na nĩ ũndũ ũcio agĩtheria Juda na Jerusalemu. **6** Ũguo noguo eekire matũũra-inĩ ma Manase, na Efiraimu, na Simeoni o nginya Nafitali, o na kũrĩa kwanangĩku kwamarigiicĩirie, **7** akĩmomora igongona na itugĩ cia Ashera, nayo mĩhianano akĩmĩhehenjithia ĩgĩtuĩka mũtutu, na agĩtinangia igongona cia ũbumba ciothe iria ciarĩ Isiraeli guothe igĩtuĩka icunjĩ. Agĩcooka Jerusalemu. **8** Mwaka wa ikũmi na ĩnana wa wathani wa Josia, aarĩkia gũtheria bũrũri na hekarũ, agĩtũma Shafani mũrũ wa Azalia, na Maaseia ũrĩa warĩ mwathi wa itũũra inene, marĩ na Joa mũrũ wa Joahazu, ũrĩa warĩ mwandĩki, magacookererie hekarũ ya Jehova Ngai wake. **9** Magĩthĩĩ kũrĩ Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, makĩmũne mbeeca iria ciarehetwo hekarũ-inĩ ya Ngai, iria Alawii arĩa maarĩ aikaria a mĩrango moonganĩtie kuuma kũrĩ andũ a Manase, na Efiraimu, na matigari mothe ma andũ a Isiraeli, na kuuma kũrĩ andũ othe a Juda na Benjamini, na andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu. **10** Ningĩ magĩciĩhokera andũ arĩa maathuurĩtwo a kũrũgamĩrĩra wĩra wa hekarũ ya Jehova. Nao andũ acio makĩrĩha aruti a wĩra arĩa maathondekete na magacookereria hekarũ. **11** O na ningĩ nĩmaheire atharamara na aaki mbeeca cia kũgũra mahiga maicũhie, na mbaũ cia mĩratho, na

mīgamba ya kūrūgamia mīako ĩrĩa athamaki a Juda maarekereirie ĩmomoke. **12** Andũ acio nĩmarutire wĩra marĩ na wĩhokeku. Andũ arĩa maamarūgamĩrĩire maarĩ Jahathu na Obadia, Alawii a rūciaro rwa Merari, na Zekaria na Meshulamu a rūciaro rwa Kohathu. Alawii acio othe maarĩ na ũũgĩ wa kũhũũra inanda, **13** nĩo maarūgamagĩrĩra aruti a wĩra, na makaroraga aruti othe a wĩra kuuma wĩra ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ. Alawii amwe maarĩ aigi a maũndũ marĩa maandike, na aandiki-marũa, na aikaria a mĩrango. **14** Hĩndĩ ĩrĩa moimagia mbeeca iria ciatwarĩtwo thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩona Ibuku rĩa Watho wa Jehova ũrĩa waheanĩtwo nĩ Musa. **15** Hilikia akĩira Shafani ũrĩa mwandĩki atĩrĩ, “Nĩndona Ibuku rĩa Watho thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova.” Akĩrĩnengera Shafani. **16** Nake Shafani agĩtwarĩra mũthamaki ibuku rĩu na akĩmũhe ũhoru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Anene aku nĩmararuta wĩra wothe ũrĩa maheetwo. **17** Nĩmarĩkĩtie kũrĩha mbeeca iria iraarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, na magacitiga irĩ moko-inĩ ma arūgamĩrĩri o na aruti a wĩra.” **18** Nake Shafani ũcio mwandĩki akĩira mũthamaki atĩrĩ, “Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai nĩanengera ibuku.” Nake Shafani agĩthoma ibuku rĩu arĩ mbere ya mũthamaki. **19** Rĩrĩa mũthamaki aiguire ciugo icio cia Watho-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. **20** Nake agĩatha Hilikia, na Ahikamu mũrũ wa Shafani, na Abudoni mũrũ wa Mika, na Shafani ũrĩa mwandĩki, na Asaia ndungata ya mũthamaki, akĩmeera atĩrĩ: **21** “Thĩĩ kũrĩ Jehova mũkanduĩrĩrie ũhoru nĩ na matigari ma Isiraeli na Juda ũrĩa ũhoru ũyũ mwandĩke ibuku-inĩ rĩrĩ

rĩrĩkĩtie kuoneka ũtariĩ. Marakara ma Ngai nĩ manene marĩa tũitĩrĩrio nĩ ũndũ maithe maitũ matiarũmirie kiugo kĩa Jehova, na matiĩkĩte kũringana na ũrĩa kwandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩ.” **22** Hilikia na arĩa mũthamaki aatũmĩte hamwe nake magĩthiĩ makĩaria na Hulida, mũnabii mũndũ-wa-nja ũrĩa warĩ mūtumia wa Shalumu mūrũ wa Tokihathu mūrũ wa Hasira ũrĩa wamenyagĩrĩra nguo cia mũthamaki. Aatũũraga Jerusalemu, kũu Rũgongo rwa Keerĩ. **23** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Īrai mũndũ ũrĩa ũmũtũmire kũrĩ niĩ atĩrĩ, **24** ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũrehe mwanangĩko kũndũ gũkũ na kũrĩ andũ akuo, irumi ciothe iria nyandĩke ibuku-inĩ rĩrĩa rĩathomwo mbere ya mũthamaki wa Juda. **25** Tondũ nĩmandirikĩte, na magacinĩra ngai ingĩ ũbumba, na makandakaria nĩ ũndũ wa mĩhianano yothe ĩrĩa mathondekete na moko mao, marakara makwa nĩmegũitĩrĩrio kũndũ gũkũ na matingĩhoreka.’ **26** Īrai mũthamaki wa Juda ũrĩa ũmũtũmĩte mũũke mũtuĩrie ũhoru kũrĩ Jehova atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, ũhoru wĩgĩĩ ciugo iria ũiguĩte: **27** Tondũ ngoro yaku nĩyaherire, na ũkĩĩnyihĩria Ngai rĩrĩa waiguire ũhoru ũrĩa njarĩtie wa gũũkĩrĩra kũndũ gũkũ o na andũ akuo, na tondũ nĩwenyihirie mbere yakwa, na ũgĩtembũranga nguo ciaku, na ũkĩrĩra ũrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũiguĩte, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **28** Na rĩrĩ, nĩngagũcookanĩrĩria hamwe na maithe maku, na nĩũgathikwo na thayũ. Maitho maku matikoono mwanangĩko ũrĩa ngaarehe kũndũ gũkũ, o na ndehere arĩa matũũraga gũkũ.” Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria mũthamaki ũhoru ũcio. **29** Hĩndĩ

īyo mūthamaki agītūmanīra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu mongane hamwe. **30** Nake akīambata agīthīi hekarū-inī ya Jehova arī hamwe na andū a Juda, na andū a Jerusalemu, na athīnjīri-Ngai na Alawii na andū othe kuuma ūrīa mūnini mūno nginya ūrīa mūnene mūno. Mūthamaki agīthoma ciugo ciothe cia Ibuku rīa Kīrīkanīro, rīrīa rīonekete hekarū-inī ya Jehova, makīiguaga. **31** Mūthamaki akīrūgama gītugī-inī gīake na akīerūhia kīrīkanīro arī mbere ya Jehova, atī nīarīrūmagīrīra Jehova na arūmie maathani make, na mawatho make, o na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo na ngoro yake yothe na muoyo wake wothe, na aathīkagīre ciugo cia kīrīkanīro iria ciandīkītwo ibuku-inī rīu. **32** Ningī agītūma andū othe arīa maarī Jerusalemu na Benjamini meetoonyie kīrīkanīro-inī kīu; nao andū a Jerusalemu magīika ūguo kūrīngana na ūrīa kīrīkanīro kīa Ngai, o we Ngai wa maithe mao, gītariī. **33** Josia akīeheria mīhianano yothe rīra yarī magigi kuuma būrūri wothe wa andū a Isiraeli, na agītūma andū arīa othe maarī Isiraeli matungatīre Jehova Ngai wao. Rīrīa rīothe aarī muoyo-rī, matiigana gūtiga kūrūmīrīra Jehova, o we Ngai wa maithe mao.

35 Josia nīakūngūūire Bathaka ya Jehova kūu Jerusalemu, nako gatūrūme ka Bathaka gaathīnjirwo mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri wa mbere. **2** Akīamūra athīnjīri-Ngai na akīmaiga mawīra-inī mao, akīmekīra hinya makīgīa na kīyo gīa gūtungata hekarū ya Jehova. **3** Akīira Alawii arīa maarutanaga Isiraeli guothe na maarīkītie kwamūrīrwo Jehova atīrī: “Igai ithandūkū rīrīa rīamūre hekarū-inī rīra yaakirwo nī Solomoni mūrū wa Daudi

mũthamaki wa Isiraeli. Mũtirĩrĩkuuaga na ciande. Na rĩrĩ, tungatagĩrai Jehova Ngai wanyu, na andũ ake a Isiraeli. **4** Mwĩhaarĩriei kũringana na nyũmba cianyu na ũrĩa ikundi cianyu itariĩ, na kũringana na watho ũrĩa waandĩkĩtwo nĩ Daudi mũthamaki wa Isiraeli na mũriũ Solomoni. **5** “Rũgamai handũ harĩa hatheru mũrĩ na gĩkundi kĩa Alawii, kĩrũgamĩrĩre o gakundi ka nyũmba cia andũ a bũrũri wanyu arĩa matarĩ Alawii. **6** Thĩnjai tũtũrũme twa Bathaka, mwĩamũre na mũhaarĩrie tũtũrũme tũu nĩ ũndũ wa andũ a bũrũri wanyu, mwĩke ũrĩa Jehova aathanire na kanua ka Musa.” **7** Josia akĩrutĩra andũ arĩa mataarĩ Alawii arĩa maarĩ hau mũigana wa ng’ondũ na mbũri 30,000 cia igongona rĩa Bathaka, o na ng’ombe 3,000, ciothe ciumĩte harĩ indo cia mũthamaki. **8** Anene ake o nao nĩmarutĩire andũ, na athĩnjĩri-Ngai, o na Alawii indo meyendeire. Hilikia, na Zekaria, na Jehieli, arĩa maarĩ arũgamĩrĩri a hekarũ ya Ngai, nĩmaheire athĩnjĩri-Ngai indo 2,600 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 300. **9** O na Konania, marĩ na Shemaia na Nathaneli ariũ a ithe, na Hashabia, na Jeieli, na Jozabadu, arĩa atongoria a Alawii, makĩruta mũigana wa indo 5,000 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 500 cia Alawii. **10** Naguo ũtungata ũgĩtabarĩrio, nao athĩnjĩri-Ngai makĩrũgama handũ hao hamwe na Alawii marĩ ikundi-inĩ ciao o ta ũrĩa mũthamaki aathanĩte. **11** Natuo tũtũrũme twa Bathaka tũgĩthĩnjwo, nao athĩnjĩri-Ngai makĩminjaminja thakame ĩrĩa maanengeretwo, o Alawii magĩthĩnjaga nyamũ icio. **12** Nao makĩga maruta ma njino mwanya nĩguo mamaheane kũrĩ tũkundi twa nyũmba cia andũ, nĩguo marutĩre Jehova,

o ta ūrīa kwandīkītwo Ibuku-inī rīa Musa. Ūguo noguo meekire ūhorō-inī wa ng'ombe. **13** Nao makīhīhia nyamū cia Bathaka mwaki-inī, ta ūrīa gwatuīttwo, nacio indo cia igongona iria nyamūre igītherūkio na nyūngū, na iteng'ū, o na nyūngū cia igera, na igīcooka ikīgaīrwo andū othe o narua. **14** Thuutha wa ūguo magīthondekera o ene, o na magīthondekera athīnjīri-Ngai, nīgūkorwo athīnjīri-Ngai, arīa maarī a rūciaro rwa Harūni, nīmarutaga maruta ma njino na ma maguta nginya hwaī-inī. Nī ūndū ūcio Alawii nīmethondekeire nyama ciao o ene, na cia athīnjīri-Ngai a rūciaro rwa Harūni. **15** Nao aini a njiaro cia Asafu, maikarīte o kūndū kūrīa kwahaarīrio nī Daudi, na Asafu, na Hemani, na Jeduthuni ūrīa woonagīra mūthamaki maūndū. Nao aikaria a ihingo matiarī na gītūmi gīa kuuma harīa maigīttwo, nīgūkorwo Alawii acio a thiritū yao nīmamathondekeire indo ciao cia Bathaka. **16** Nī ūndū ūcio, ihinda rīu ūtungata wothe wa Jehova wa gūkūngūira Bathaka na iruta rīa njino, warutīrwo kīgongona-inī kīa Jehova, o ta ūrīa Mūthamaki Josia aathanīte. **17** Nao andū a Isiraeli arīa maarī ho magīkūngūira Bathaka ihinda-inī rīu, na makīgīa na Gīathī kīa Mīgate ītarī Mīīkīre Ndawa ya Kūimbīa kahinda ka mīthenya mūgwanja. **18** Nakuo gūtiagīte na Gīathī kīa Bathaka kīhaana ta kīu kīu Isiraeli kuuma matukū-inī ma mūnabii Samūeli; na gūtīrī mūthamaki o na ūmwe wa Isiraeli wakūngūīre Bathaka ta ūrīa Josia aamīkūngūīre, marī hamwe na athīnjīri-Ngai, na Alawii, na andū othe a Juda na a Isiraeli, o hamwe na andū a Jerusalemu. **19** Bathaka īyo yakūngūīrwo mwaka wa ikūmi na īnana wa wathani wa Josia. **20** Thuutha

wa maũndũ macio mothe-rĩ, hĩndĩ ĩrĩa Josia aakorirwo aigĩte hekarũ na njĩra njega, Neko mũthamaki wa Misiri nĩambatire akarũire handũ heetagwo Karikemishi Rũũ-inĩ rwa Farati, nake Josia akiumagara akahũũrane nake.

21 No Neko akĩmũtũmĩra andũ makamũũrie atĩrĩ, “Tũrĩ na haaro ĩrĩkũ niĩ nawe, wee mũthamaki wa Juda? Tiwe ndĩratharĩkĩra kahinda gaka, no ndĩ na nyũmba ĩrĩa ndĩ na mbaara nayo. Ngai anjĩrĩte hiũhe; nĩ ũndũ ũcio tiga gũkararia Ngai, ũrĩa ũrĩ hamwe na niĩ, kana akwanange.”

22 No rĩrĩ, Josia ndaigana kũgarũrũka atigane nake, no nĩ kwĩgarũra egarũire nĩguo ndakamenyeke nĩgeetha akarũie nake. Ndaigana gũthikĩrĩa ũrĩa Neko aathĩtwo nĩ Ngai oige, no nĩathiire kũrũa nake werũ-inĩ wa Megido.

23 Nao aikia a mĩguĩ makĩratha Mũthamaki Josia nayo, nake akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Njeheriai haha nĩ ũndũ nĩndagurario mũno.” **24** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũruta ngaari-inĩ yake ya mbaara, makĩmũhaicia ngaari-inĩ ĩngĩ okĩte nayo, makĩmũtwara Jerusalemu kũrĩa aakuĩrĩre. Nake agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ cia maithe make, nao andũ othe a Juda na Jerusalemu makĩmũcakaĩra. **25** Jeremia nĩandĩkire macakaya makoniĩ Josia, na nginya ũmũthĩ aini othe arũme na andũ-a-nja nĩmaririkanaga Josia macakaya-inĩ macio. Macakaya macio magĩtuĩka mũtugo wa gwĩkagwo thĩinĩ wa Isiraeli, na ũkĩandĩkwo Macakaya-inĩ. **26** Namo maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Josia na ciĩko ciake cia wĩrutĩri, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo Watho-inĩ wa Jehova, **27** na nĩmo maũndũ mothe, kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, maandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli na a Juda.

36 Na rĩrĩ, andũ a bũrũri ũcio makĩoya Jehoahazu mũriũ wa Josia, makĩmũtua mũthamaki kũu Jerusalemu ithenya rĩa ithe. **2** Jehoahazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩeri ĩtatũ. **3** Mũthamaki wa Misiri akĩmweheria ũthamaki-inĩ kũu Jerusalemu na agĩtuĩra Juda igooti rĩa taranda igana rĩmwe cia betha, na taranda ĩmwe ya thahabu. **4** Mũthamaki wa Misiri agĩtua Eliakimu, mũrũ wa ithe na Jehoahazu, mũthamaki wa gũthamaka Juda na Jerusalemu, na akĩgarũra rĩitwa rĩa Eliakimu akĩmũtua Jehoiakimu. No Neko agĩthaamia Jehoahazu mũrũ wa ithe na Jehoiakimu akĩmũtwara Misiri. **5** Jehoiakimu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wake. **6** Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni akĩmũtharĩkĩra, na akĩmuoha na mĩnyororo ya gĩcango akĩmũtwara Babuloni. **7** Nebukadinezaru ningĩ nĩatwarire indo cia hekarũ ya Jehova kũu Babuloni na agĩciiga thĩinĩ wa hekarũ yake kuo. **8** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoiakimu, na maũndũ ma magigi marĩa eekire, na maũndũ marĩa mothe oonirwo ahĩtĩtie-rĩ, maandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli na a Juda. Nake mũriũ Jehoiakini agĩthamaka ithenya rĩaake. **9** Jehoiakini aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩnana rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩeri ĩtatũ na mĩthenya ikũmi. Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. **10** Ihinda rĩa mahaanda-rĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru akĩmũtũmanĩra, akĩrehwo Babuloni

hamwe na indo cia goro kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, nake agĩtua Zedekia, ithe mũnini wa Jehoiakini, mũthamaki wa gũthamaka Juda na Jerusalemu. **11** Zedekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ũmwe rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. **12** Nĩekire maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova Ngai wake, na ndaigana kwĩnyihia mbere ya Jeremia ũrĩa mũnabii, ũrĩa waaragia kiugo kĩa Jehova. **13** O na ningĩ nĩaremeire Mũthamaki Nebukadinezaru, o ũrĩa wamwĩhĩthĩtie na mwĩhĩtwa akĩgwetaga rĩitwa rĩa Ngai. Akĩũmia kĩongo na akĩũmia ngoro yake, na ndaigana gũcookerera Jehova, Ngai wa Isiraeli. **14** O na ningĩ-rĩ, atongoria othe a athĩnjĩri-Ngai na andũ nĩmathiire na mbere kwaga wĩhokeku, makĩrũmĩrĩra mĩtugo ĩrĩ magigi ya ndũrĩrĩ, na magathaahagia hekarũ ya Jehova ĩrĩa aamũrĩte kũu Jerusalemu. **15** Jehova, Ngai wa maithe mao, akĩmatũmĩra ndũmĩrĩri na tũnua twa atũmwo ake rĩngĩ na rĩngĩ, nĩgũkorwo nĩaiguagĩra andũ ake tha, o na gũikaro gĩake. **16** No-o makĩnyũrũria andũ acio maatũmĩtwo nĩ Ngai, makĩmenereria ciugo ciake, na makĩnyarara anabii ake, o nginya marakara ma Jehova makĩarahũkĩra andũ ake na gũkĩaga kĩhonia. **17** Akĩmarehithĩria mũthamaki wa andũ a Babuloni amokĩrĩre, ũrĩa woragĩire andũ ao ethĩ na rũhiũ rwa njora kũu nyũmba-inĩ ĩrĩa nyamũre, na ndaigana kũhonokia mwanake, kana mũirĩtu, kana mũndũ mũkũrũ, o na kana ũrĩa mũkũrũ akahocerera. Ngai akĩneana andũ acio othe kũrĩ Nebukadinezaru. **18** Agĩkuua indo kuuma hekarũ-inĩ ya Ngai, agĩcitwara Babuloni, ciothe iria nene na iria nini, na igĩĩna cia hekarũ ya Jehova, o

na igiina cia muthamaki o na cia anene ake. **19** Ningi magicina hekaru ya Ngai na makimomora ruthingo rwa Jerusalemu; magicina nyumba ciothe cia uthamaki, o na makiananga indo ciothe cia bata iria ciari kuo. **20** Matigari ma andu aria maahonokire kuiragwo na ruhiu rwa njora-ri, Nebukadinezaru akimatwara Babuloni, nao magituika ndungata ciake na cia ariu ake, o nginya riria uthamaki wa Perisia wacookire guthamaka. **21** Bururi ugikigia na uhuruko wa Thabatu ciagu; ukihuruka hinda iyo yothe wakirite ihooru, nginya miaka mirongo mugwanja igithira, nigu kiugo kia Jehova kiria kiritio ni Jeremia kihinge. **22** Mwaka wa mbere wa Kurusu muthamaki wa Perisia, nigu kiugo kia Jehova kiria kiritio ni Jeremia kihinge-ri, Jehova akirahura ngoro ya Kurusu muthamaki wa Perisia aanirithie kuria guothe aathamakaga, na andike atiri: **23** “Kurusu, muthamaki wa Perisia, oiga uu, “Jehova, Ngai wa iguru, niaheete mothamaki mothe ma thi, na nianyamurite ndimwakire hekaru kuu Jerusalemu bururi wa Juda. Mundu wake o na uriku uri thini wanyu, Jehova Ngai wake aroikara hamwe nake, ru no aambate athi kuo.”

Ezara

1 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, nĩguo kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩa rĩtio nĩ Jeremia kĩhiinge-rĩ, Jehova akĩarahũra ngoro ya Kurusu mũthamaki wa Perisia aanĩrĩrithie kũrĩa guothe aathamakaga, na andike atĩrĩ: **2** “Kurusu, mũthamaki wa Perisia ekuuga ũũ: “Jehova, Ngai wa igũrũ, nĩaheete mothamaki mothe ma thĩ, na nĩanyamũrĩte ndĩmwakĩre hekarũ kũu Jerusalemu bũrũri wa Juda. **3** Mũndũ wake o na ũrĩkũ ũrĩ thĩinĩ wanyu, Ngai wake aroikara hamwe nake, nĩambate athiĩ Jerusalemu kũu Juda, na aake hekarũ ya Jehova, Ngai wa Isiraeli, o we Ngai ũcio ũrĩ kũu Jerusalemu. **4** Na rĩrĩ, andũ a kũndũ o guothe kũrĩa matigari mangĩkorwo marĩ, nĩ mamũhe betha na thahabu, na indo na mahiũ, na mĩhothi ya kwĩyendera nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai ĩrĩa ĩrĩ kũu Jerusalemu.” **5** Hĩndĩ ĩyo atongoria a nyũmba ya Juda na ya Benjamini, na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, arĩa othe Ngai aarahũrire ngoro ciao, makĩhaarĩria gũthiĩ magaaake nyũmba ya Jehova kũu Jerusalemu. **6** Andũ othe a matũũra mao makĩmateithĩrĩria na indo cia betha na cia thahabu, na indo ingĩ na mahiũ, na iheo cia goro, makĩria ya mĩhothi ĩrĩa yarutĩtwo ya kwĩyendera. **7** Ningĩ Mũthamaki Kurusu akĩruta indo iria ciarĩ cia hekarũ ya Jehova, iria ciatahĩtwo nĩ Nebukadinezaru kuuma Jerusalemu ikaigwo thĩinĩ wa hekarũ ya ngai yake. **8** Kurusu mũthamaki wa Perisia nĩatũmire Mithiredathu ũrĩa mũigi wa kĩgĩna arehe indo icio, agĩcitarĩra Sheshibazaru mũnene wa Juda. **9** Indo icio ciatarĩ ta ũũ: thaani nene cia thahabu ciarĩ 30 thaani

nene cia betha ciarĩ 1,000 ngĩo cia betha ciarĩ 29 **10** mbakũri cia thahabu ciarĩ 30 mbakũri ihaanaine cia betha ciarĩ 410 na indo ingĩ ciarĩ 1,000. **11** Indo icio ciothe cia thahabu na betha ciarĩ 5,400. Sheshibazaru akĩrehe indo icio ciothe hĩndĩ írĩa andũ arĩa maatahĩtwo maacookaga Jerusalemu kuuma Babuloni.

2 Na rĩrĩ, aya nĩo andũ a bũrũri arĩa maacookire kuuma bũrũri ũrĩa maatahĩrwo, arĩa Mũthamaki Nebukadinezaru wa Babuloni aatahĩte akamatwara Babuloni (nao magĩcooka Jerusalemu na Juda, o mũndũ itũũra-inĩ rĩake, **2** makĩrehana na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Seraia, na Reelaia, na Moridekai, na Bilishani, na Misipari, na Bigivai, na Rehumu, na Baana): Mũigana wa andũ a Isiraeli watariĩ ta ũũ: **3** njiaro cia Paroshu ciarĩ 2,172, **4** na cia Shefatia ciarĩ 372, **5** na cia Ara ciarĩ 775, **6** na cia Pahathu-Moabi (iria cioimĩte harĩ Jeshua na Joabu) ciarĩ 2,812, **7** na cia Elamu ciarĩ 1,254, **8** na cia Zatu ciarĩ 945, **9** na cia Zakai ciarĩ 760, **10** na cia Bani ciarĩ 642, **11** na cia Bebai ciarĩ 623, **12** na cia Azigadi ciarĩ 1,222, **13** na cia Adonikamu ciarĩ 666, **14** na cia Bigivai ciarĩ 2,056, **15** na cia Adini ciarĩ 454, **16** na cia Ateri (iria cioimĩte harĩ Hezekia) ciarĩ 98, **17** na cia Bezai ciarĩ 23, **18** na cia Jora ciarĩ 112, **19** na cia Hashumu ciarĩ 223, **20** na cia Gibari ciarĩ 95. **21** Andũ a Bethilehemu maarĩ 123, **22** na andũ a Netofa maarĩ 56, **23** na andũ a Anathothu maarĩ 128, **24** na andũ a Azimavethu maarĩ 42, **25** na andũ a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarĩ 743, **26** na andũ a Rama na Geba maarĩ 621, **27** na andũ a Mikimasi maarĩ 122, **28** na andũ a Betheli

na Ai maarĩ 223, **29** na andũ a Nebo maarĩ 52, **30** na andũ a Magibishi maarĩ 156, **31** na andũ a Elamu ũrĩa ũngĩ maarĩ 1,254, **32** na andũ a Harimu maarĩ 320, **33** na andũ a Lodi, na Hadidi, na Ono maarĩ 725, **34** na andũ a Jeriko maarĩ 345, **35** na andũ a Senaa maarĩ 3,630. **36** Nao athĩnjĩri-Ngai: arĩa maarĩ a njiaro cia Jedaia (a nyũmba ya Jeshua) maarĩ 973, **37** na a Imeri maarĩ 1,052, **38** na a Pashuri maarĩ 1,247, **39** na a Harimu maarĩ 1,017. **40** Nao Alawii: arĩa maarĩ a njiaro cia Jeshua na Kadimieli (iria cioimĩte harĩ ciana cia Hodavia) maarĩ 74. **41** Nao aini a nyĩmbo: arĩa maarĩ a njiaro cia Asafu maarĩ 128. **42** Nao aikaria a ihingo cia hekarũ, arĩa maarĩ a njiaro cia Shalumu, na cia Ateri, na cia Talimoni, na cia Akubu, na cia Hatita, na cia Shobai, othe maarĩ 139. **43** Nacio ndungata cia hekarũ: arĩa maarĩ a njiaro cia Ziha, na Hasufa, na Tabaothu, **44** na Keroso, na Siaha, na Padoni, **45** na Lebana, na Hagaba, na Akubu, **46** na Hagabu, na Shalimai, na Hanani, **47** na Gideli, na Gaharu, na Reaia, **48** na Rezini, na Nekoda, na Gazamu, **49** na Uza, na Pasea, na Besai, **50** na Asina, na Meunimu, na Nefisimu, **51** na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru, **52** na Baziluthu, na Mehida, na Harasha, **53** na Barikosi, na Sisera, na Tema, **54** na Nezia, na Hatifa. **55** Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni: arĩa maarĩ a njiaro cia Sotai, na Hasoferethu, na Peruda, **56** na Jaala, na Darikoni, na Gideli, **57** na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Ami. **58** Ndungata cia hekarũ, hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni, maarĩ andũ 392. **59** Nao aya nĩo maambatire kuuma matũũra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na

Adoni, na Imeri, no matingĩonanirie atĩ nyũmba ciao ciarĩ cia njiaro cia Isiraeli: **60** Njiaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda, maarĩ andũ 652. **61** Na kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai: Arĩa maarĩ a njiaro cia Hobaia, na Hakozi, na Barizilai (mũndũ ũrĩa wahikĩtie mwarĩ wa Barizilai ũrĩa Mũgileadi, na eetanagio na rĩitwa rĩu). **62** Andũ acio nĩmacaririe maandĩko ma nyũmba ciao, no matiigana kũmona, nĩ ũndũ ũcio makĩeherio thiritũ-inĩ ya athĩnjĩri-Ngai, na magĩtuuo ta andũ maarĩ na thaahu. **63** Nake barũthi wa kũu akĩmaatha matikarĩe irio iria therie mũno o nginya gũkaagĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũgũtungata na Urimu na Thumimu. **64** Andũ acio othe marĩ hamwe maarĩ 42,360, **65** gũtatarĩtwo ndungata ciao cia arũme na cia andũ-a-nja 7,337; ningĩ nĩ maarĩ na aini a nyĩmbo 200, arũme na andũ-a-nja. **66** Nĩ maarĩ na mbarathi 736, na nyũmbũ 245, **67** na ngamĩira 435, na ndigiri 6,720. **68** Rĩrĩa maakinyire nyũmba-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, atongoria amwe a nyũmba ciao nĩmarutire mũhothi wa kwĩyendera wa gũteithia gwaka rĩngĩ nyũmba ya Ngai o harĩa yarĩ. **69** Kũringana na ũhoti wao, nĩmaheanire indo ciigwo kĩgĩina-inĩ kĩa wĩra ũcio, makĩheana durakima 61,000 cia thahabu, na betha ratiri 5,000, na nguo 100 cia athĩnjĩri-Ngai. **70** Athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aini a nyĩmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ maatũũrĩre matũũra-inĩ mao, o hamwe na andũ amwe a acio angĩ, nao andũ arĩa angĩ a Isiraeli magĩtũũra matũũra-inĩ mao.

3 Na rĩrĩ, mweri wa mũgwanja wakinya, andũ a Isiraeli magĩkorwo matũũrĩte matũũra-inĩ mao, andũ

makĩũngana Jerusalemu marĩ ta mũndũ ũmwe. **2** Nake Jeshua mũrũ wa Jozadaku hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ, o na Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli na athiritũ ake makĩambĩrĩria gwaka kĩgongona kĩa Ngai wa Isiraeli gĩa kũrutagĩra magongona ma njino kũringana na ũrĩa kwandĩkĩtwo Watho-inĩ wa Musa mũndũ wa Ngai. **3** O na gũtuĩka maarĩ na guoya wa andũ arĩa maamathiũrũkĩirie, nĩmakire kĩgongona mũthingi-inĩ wakĩo, na makĩrutĩra Jehova magongona ma njino ho, magongona ma rũciinĩ na ma hwaĩ-inĩ. **4** Ningĩ kũringana na ũrĩa kwandĩkĩtwo, nĩmakũngũire Gĩathĩ gĩa Ithũnũ na mũigana wa maruta ma njino marĩa maatuĩtwo ma o mũthenya. **5** Thuutha ũcio makĩruta maruta ma njino ma ndũire, na magongona ma Karũgamo ka Mweri, na magongona ma ciathĩ ciothe iria ciamũrĩrwo Jehova, o hamwe na maruta ma kwiyendera marĩa maarehagĩrwo Jehova. **6** Mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja makĩambĩrĩria kũrutĩra Jehova maruta ma njino, o na gũtuĩka mũthingi wa hekarũ ya Jehova ndwarĩ mwake. **7** Ningĩ makĩhe aaki a mahiga na mabundi ma mbaũ mbeeca, na makĩhe andũ a Sidoni na andũ a Turo irio, na gĩa kũnyua, na maguta nĩgeetha mamarehithĩrie mĩgogo ya mĩtarakwa kuuma Lebanoni ĩgereire iria-inĩ nginya Jopa, o ta ũrĩa gwaathanĩtwo nĩ Mũthamaki Kurusu wa Perisia. **8** Mweri wa keerĩ wa mwaka wa keerĩ thuutha wa gũkinya nyũmba-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli, na Jeshua mũrũ wa Jozadaku na ariũ a ithe wao arĩa angĩ (nĩo athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na arĩa othe maacookete Jerusalemu kuuma ithaamĩrio-inĩ)

makĩambĩrĩria wĩra, magĩthuura Alawii a mĩaka mĩrongo
ĩĩrĩ na makĩria nĩguo marũgamĩrĩre mwako wa nyũmba ya
Jehova. **9** Jeshua na ariũ ake, na ariũ a ithe, na Kadimieli
na ariũ ake (njiaro cia Hodavia), na ariũ a Henadadi na
ariũ ao na ariũ a ithe wao, nĩo Alawii othe, makĩnyiitanĩra
wĩra wa kũrũgamĩrĩra arĩa maakaga nyũmba ya Ngai.
10 Rĩrĩa aaki maarĩkirie gwaka mũthingi wa Hekarũ ya
Jehova, athĩnjĩri-Ngai mehumbĩte nguo ciao na marĩ na
tũrumbeta, na Alawii (ariũ a Asafu) marĩ na thaani iria
ihũũrithanagio ikagamba, makĩhaarĩria kũgocca Jehova,
o ta ũrĩa gwathanĩtwo nĩ Daudi mũthamaki wa Isiraeli. **11**
Makĩinĩra Jehova, makĩmũgocaga magĩcookagia ngaatho,
makiugaga atĩrĩ: “Jehova nĩ mwega wendo wake harĩ
Isiraeli ũtũũraga tene na tene.” Nao andũ othe makĩgocca
manĩrĩire mũno tondũ mũthingi wa nyũmba ya Jehova
nĩwaakĩtwo. **12** No athĩnjĩri-Ngai aingĩ arĩa maarĩ akũrũ,
na Alawii, na atongoria a nyũmba, arĩa moonete hekarũ
ya mbere makĩrĩra manĩrĩire rĩrĩa moonire mũthingi
wa hekarũ iyo ya keerĩ ũgĩakwo, o rĩrĩa andũ angĩ aingĩ
maanagĩrĩra nĩ gũkena. **13** Gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire
gũkũũrana kwanĩrĩra gwa gĩkeno na gwa kĩrĩro, tondũ
andũ maanagĩrĩra na mũgambo mũnene. Naguo mũgambo
ũcio ũkĩiguuo kũndũ kũraya.

4 Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa thũ cia Juda na Benjamini ciaiguire
atĩ andũ arĩa maatahĩtwo nĩmaakagĩra Jehova, Ngai
wa Isiraeli, hekarũ-rĩ, **2** magĩthĩ kũrĩ Zerubabeli o na
kũrĩ atongoria a nyũmba cia andũ, makĩmeera atĩrĩ,
“Rekei twake tũrĩ hamwe tondũ o na ithuĩ tũrongoragia
Ngai wanyu, na nĩtũkoretwo tũkĩmũrutĩra magongona

kuuma hĩndĩ ya Esari-Hadoni mũthamaki wa Ashuri, ũrĩa watũrehire gũkũ.” **3** No rĩrĩ, Zerubabeli, na Jeshua, na atongoria arĩa angĩ a nyũmba cia Isiraeli makĩmacookeria atĩrĩ, “Mũtirĩ na handũ thĩinĩ witũ ũhoro-inĩ wa gwakĩra Ngai witũ hekarũ. Nĩ ithuĩ ene tũgwakĩra Jehova, Ngai wa Isiraeli, o ta ũrĩa Kurusu mũthamaki wa Perisia aatwathire.” **4** Hĩndĩ ĩyo andũ arĩa maamathiũrũrũkĩirie makĩhaarĩria kũũraga andũ a Juda ngoro nĩguo metigĩre gũthĩĩ na mbere na gwaka. **5** Nao makĩandĩka ataarani a kũhĩngĩca wĩra wao, na gũthũkia mĩbango yao yothe matukũ mothe ma wathani wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, nginya hĩndĩ ya wathani wa Dario mũthamaki wa Perisia. **6** Kĩambĩrĩria kĩa wathani wa Ahasuerusu, ataarani acio magĩthitanga andũ a Juda na Jerusalemu. **7** Na matukũ ma Mũthamaki Aritashashita wa Perisia, na Bishilamu, na Mithiredathu, na Tabeeli na andũ arĩa angĩ a thiritũ yake makĩandĩkĩra Aritashashita marũa. Marũa macio maandĩkirwo na mwandĩkĩre na rũthiomi rwa andũ a Suriata. **8** Rehumu mũnene wa mbũtũ na Shimushai ũrĩa mwandĩki, nĩmandĩkĩre marũa ma gũthitanga andũ a Jerusalemu kũrĩ Mũthamaki Aritashashita ta ũũ: **9** Marũa maya moimĩte kũrĩ nĩ Rehumu mũnene wa mbũtũ, na Shimushai ũrĩa mwandĩki, hamwe na arĩa angĩ a thiritũ yao, na aciirithania, na anene a andũ a Ataripeli, na a Perisia, na a Ereku, na Babuloni, na Aelami a Shushani, **10** na andũ arĩa angĩ maacooketio nĩ mũgaathe ũrĩa mũnene Osinapari nĩgeetha matũũre itũũra inene rĩa Samaria, na kũrĩa kũngĩ guothe Mũrĩmo-wa-Farati. **11** (Ĩno nĩyo kobi ya marũa marĩa aandĩkĩrwo.)

Kūrī Mūthamaki Aritashashita, Kuuma kūrī ndungata ciaku, andū a būrūri ūrīa ūrī Mūrīmo-wa-Farati: **12** Nī kwagīrīire mūthamaki amenye atī, Ayahudi arīa mookire kūrī ithuī moimīte kūrī we nīmathīite Jerusalemu, na nīmaraaka rīngī itūūra rīu inene, o rīu iremi na rīaganu. Nīmaracookereria rūthingo na magacookereria mīthingi. **13** Ningī nī kwagīrīire mūthamaki amenye atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, gūtīrī igooti, kana maruta ma mūthamaki, o na kana igooti rīa mīrigo īgītoonya būrūri-inī rīrīrutagwo. Nakīo kīgīina kīa ūthamaki nīgīkūnyīha. **14** Na rīu tondū ithuī tūrī andū matīite ūthamaki, na ti wega kuona mūthamaki akīmwo gītīio, tūratūma ndūmīrīri īno tūmenyithie mūthamaki, **15** nīgeetha ūhorō ūcio ūtūirio kuuma maandīko-inī ma tene ma arīa maarī mbere yaku. Maandīko-inī macio nūrīona atī itūūra rīrī inene nī iremi, na rīa gūthīnia athamaki na mabūrūri, na nī kūdū kwa ūremi kuuma mahinda ma tene. Kīu nīkīo gātūmire itūūra rīrī inene rīanangwo. **16** Tūkūmenyithia mūthamaki atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, wee ūgūtigwo ūtarī kīndū Mūrīmo ūyū wa Rūūī rwa Farati. **17** Mūthamaki nake agīcookia macookio atīrī: Kūrī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūrīa mwandīki, na andū arīa angī a thiritū yao arīa matūūraga Samaria na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati: Nīndamūgeithia. **18** Marūa marīa mwatūtūmīire nīmathomeirwo hau mbere yakwa na ngītaūrīrwo ūhorō wamo. **19** Nīndarutire watho na ūhorō ūcio ūgītūirio, na gūkīoneka atī itūūra rīrī inene nīrīūkaine kuuma tene atī nī rīa kūregana na

watho wa athamaki, na rītūūruga rīrī iremi, na nī rīa kūringīrīria andū mookīrīre thirikari. **20** Jerusalemu nīrīkoretwo na athamaki a hinya magīathana Mūrīmo-wa-Farati wothe, na nīmarīhagwo igooti na maruta ma mūthamaki, o na igooti rīa mīrigo īgītoonya būrūri-inī. **21** Na rīrī, ruta watho kūrī andū acio matige wīra, nīguo itūūra rīu inene rītigaakwo rīngī, nginya rīrīa ngoiga. **22** Menyerera ūndū ūyū ndūkaage kūhingio. Mūngīrekereria ūndū ūngīrehe ūgwati na ūthūkie ūthamaki nīkī? **23** Na rīrī, kobi ya marūa ma Mūthamaki Aritashashita maarīkia gūthomerwo Rehumu na Shimushai ūrīa mwandīki, na andū a thiritū yao, no gūthīi mathiire Jerusalemu kūrī Ayahudi, na makīmatigithia wīra ūcio na hinya. **24** Nī ūndū ūcio, wīra wa gwaka nyūmba ya Ngai kūu Jerusalemu ūkīrūgama nginya mwaka wa keerī wa wathani wa Dario mūthamaki wa Perisia.

5 Na rīrī, mūnabii Hagai, na mūnabii Zekaria wa rūciaro rwa Ido, nīmarathīire Ayahudi a kūu Juda na Jerusalemu thīinī wa rītwa rīa Ngai wa Isiraeli, mūgitīri wao. **2** Hīndī īyo Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, na Jeshua mūrū wa Jozadaku makīambīrīria wīra wa gwaka rīngī nyūmba ya Ngai kūu Jerusalemu, na anabii a Ngai maarī hamwe nao makīmateithia. **3** Ihinda rīu Tatenai, barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, hamwe na athiritū ao magīthīi kūrī o, makīmooria atīrī, “Nūū wamūheire rūtha rwa gwaka rīngī hekarū īno na gūcookereria mwako ūyū?” **4** Ningī makīūria atīrī, “Andū arīa maraaka nyūmba īno metagwo atīa?” **5** No rīrī, Ngai nīaroraga athuuri acio a Ayahudi, na matiatigithirio wīra nginya ūhoru ūkinyīrio

Dario, na marūa ma macookio make maamūkīrwo. **6** Īno nīyo kobi ya marūa marīa maatūmīrwo Mūthamaki Dario nī Tatenai ūrīa warī barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, marī na Shetharu-Bozenai na athiritū ao, arīa maarī anene a Mūrīmo-wa-Farati. **7** Ūhoro ūrīa maamūtūmīire watariī ūū: Kūrī Mūthamaki Dario: Ngeithi cia thayū. **8** Nī wega mūthamaki amenye atī ithuī nītwathiire rūgongo rwa Juda, kūu hekarū-inī ya Ngai ūrīa mūnene. Andū acio nīmaraaka hekarū na mahiga manene, o na magekīra mbaū rūthingo-inī. Wīra nīūrarutwo na kīyo, na nīūrathīī na mbere mūno ūrī moko-inī ma arīa maraūruta. **9** Tuoririe athuuri acio atīrī, “Nūū wamūheire rūtha rwa gwaka rīngī hekarū ĩno na gūcookereria mwako ūyū?” **10** Ningī nītwamoririe marītwa mao, nīgeetha twandīke marītwa ma atongoria ao, nīguo tūkūmenyithie. **11** Ūū nīguo maatūcokeirie: “Ithuī tūrī ndungata cia Ngai wa igūrū na thī, na tūraaka rīngī hekarū ĩrīa yakītwo mīaka mīingī mīthiru, ĩrīa yakītwo na ĩkarīkio nī mūthamaki mūnene wa Isiraeli. **12** No tondū maithe maitū nīmarakaririe Ngai wa igūrū, nīamaneanire kūrī Nebukadinezaru ūrīa Mūkalidei, mūthamaki wa Babuloni, ūrīa wamomorire hekarū ĩno na agīthaamīria andū būrūri wa Babuloni. **13** “No rīrī, mwaka wa mbere wa Kurusu mūthamaki wa Babuloni, mūthamaki nīathanire atī nyūmba ĩno ya Ngai yakwo rīngī. **14** O na nīarutire kuuma hekarū ĩrīa yarī Babuloni indo cia thahabu na cia betha cia nyūmba ya Ngai, iria Nebukadinezaru aarutīte hekarū-inī kūu Jerusalemu, agīcitwara hekarū-inī kūu Babuloni. “Nake Mūthamaki Kurusu agīcineana kūrī

mündũ wetagwo Sheshibazaru, ũrĩa aatuĩte barũthi, **15** na akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Oya indo ici ũcitware na ũciige thĩinĩ wa hekarũ kũu Jerusalemu, na wake rĩngĩ nyũmba ya Ngai o harĩa yarĩ.’ **16** Nĩ ũndũ ũcio Sheshibazaru agĩũka agĩaka mũthingi wa nyũmba ya Ngai kũu Jerusalemu. Kuuma mwaka ũcio nginya ũmũthĩ mwako ũcio no ũthiiaga na mbere na ndũrĩ warĩĩka.” **17** Na rĩrĩ, mũthamaki angĩona kwagĩrĩire-rĩ, nĩgũtuĩrio maandĩko-inĩ ma ũthamaki ma tene ma Babuloni, kuoneke kana Mũthamaki Kurusu ti-itherũ nĩarutĩte watho wa gwaka rĩngĩ nyũmba ĩno ya Ngai gũkũ Jerusalemu. Ningĩ reke mũthamaki atũtũmĩre itua rĩake ũhoru-inĩ ũcio.

6 Nake Mũthamaki Dario akĩruta watho, naguo ũhoru ũcio ũgĩtuĩrio nyũmba-inĩ ĩrĩa yaigĩtwo mabuku ma maũndũ ma tene marĩa maigĩtwo nyũmba ya kĩgĩĩna kũu Babuloni. **2** Ibuku rĩa gĩkũnjo rĩkĩoneka kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Ekibatana, bũrũri-inĩ wa Media. Narĩo rĩandĩkĩtwo ta ũũ: ũhoru wa Kũririkanania: **3** Mwaka wa mbere wa Mũthamaki Kurusu, mũthamaki nĩathanire ũhoru ũkonĩ hekarũ ya Ngai kũu Jerusalemu, akiuga atĩrĩ: Hekarũ nĩyakwo rĩngĩ ĩrĩ handũ ha kũrutagĩrwo magongona, na mũthingi yayo yakwo. ĩkorwo ĩrĩ mĩkono mĩrongo ĩtandatũ kũraiha na igũrũ, na mĩkono mĩrongo ĩtandatũ kwarama, **4** ĩkorwo ĩrĩ na mĩhari ĩtatũ ya mahiga manene, na ũmwe wa mbaũ. Thogora ũcio ũrĩhwo kuuma kĩgĩĩna-inĩ kĩa ũthamaki. **5** Ningĩ indo cia thahabu na cia betha cia nyũmba ya Ngai iria Nebukadinezaru aakuuĩte kuuma hekarũ ĩrĩa ĩrĩ Jerusalemu agĩcirehe Babuloni-rĩ, nĩcookio o kĩndũ harĩa kĩarĩ thĩinĩ wa hekarũ kũu

Jerusalemu; na mūciige thīinī wa nyūmba ya Ngai. **6** Na rīrī, wee Tatenai barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, hamwe na Shetharu-Bozenai, na inyuī, anene a thiritū yao, mūtigathiī kuo. **7** Mūtikaingīrīre wīra ūcio wa hekarū ya Ngai. Barūthi wa Ayahudi na athuuri a Ayahudi nīmarekwo maake rīngī nyūmba īyo ya Ngai o harīa yaakītwo. **8** O na ningī nīndathana ūrīa mūgwīkīra athuuri aya a Ayahudi magīaka nyūmba īyo ya Ngai: Mahūthīro mothe ma andū acio nī marīhwo kuuma kīgīna-inī kīa ūthamaki kīa Mūrīmo-wa-Farati, nīgeetha wīra ūyū ndūkanarūgame. **9** Kīrīa gīothe kīngīendekana, tūtegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme; cia kūrutwo maruta ma njino kūrī Ngai wa igūrū, na ngano, na cumbī, na ndibei, na maguta, o ta ūrīa ingītio nī athīnjīri-Ngai kūu Jerusalemu no nginya maheagwo o mūthenya itekwaga, **10** nīgeetha marutage magongona ma gwītīkīrīka nī Ngai wa igūrū, na mahooyagīre kūgaacīra kwa mūthamaki na ariū ake. **11** Ningī nīndathana atī mūdū o na ūrīkū ūngīgarūra maandīko macio, mūtīrīro ūkaarutwo nyūmba-inī yake na acooke oywo na igūrū ohanītio nāguo. Na nī ūndū wa rīhia rīu nyūmba yake īgaatuuo iganjo rīa mahuti. **12** Ngai ūrīa ūtūmīte Rītwa rīake rītūre kūu aroeheria mūthamaki o wothe kana andū arīa mangīgeria kūgarūra watho ūyū kana kūharaganīa hekarū īyo īrī Jerusalemu. Nīi Dario nī nīi ndaruta watho ūcio. Nīwathīkīrwo na kīyo. **13** Ningī, nī ūndū wa watho ūrīa warūtītwo nī Mūthamaki Dario, Tatenai barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, marī na athiritū ao nīmathīkīre watho ūcio na kīyo. **14** Nī ūndū ūcio athuuri a Ayahudi

magĩthĩĩ o na mbere gwaka na kũgaacĩra makĩhunjagĩrio nĩ mũnabii Hagai, na Zekaria wa rũciaro rwa Ido. Makĩrĩkia gwaka hekarũ kũringana na rĩathani rĩa Ngai wa Isiraeli na watho wa Kurusu, na wa Dario, na wa Aritashashita, athamaki a Perisia. **15** Hekarũ ĩyo yarĩkire mũthenya wa gatatũ wa mweri wa Adari, mwaka wa gatandatũ wa gũthamaka kwa Mũthamaki Dario. **16** Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na andũ arĩa angĩ maatahĩtwo, magĩkũngũira kwamũrwo kwa nyũmba ya Ngai marĩ na gĩkeno. **17** Indo iria maarutire nĩ ũndũ wa kwamũrwo kwa nyũmba ya Ngai ciarĩ ndegwa igana rĩmwe, na ndũrũme magana meerĩ, na tũtũrũme magana mana, irĩ iruta rĩa kũhoroheria Isiraeli othe mehia mao, na thenge ikũmi na igĩrĩ, o ĩmwe kũrĩ o mũhĩrĩga wa Isiraeli. **18** Nao magĩtoonyia athĩnjĩri-Ngai wĩra-inĩ kũringana na ikundi ciao, na Alawii kũringana na matuanĩra mao, nĩ ũndũ wa wĩra wa gũtungatĩra Ngai kũu Jerusalemu o ta ũrĩa kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Musa. **19** Mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere, andũ arĩa maatahĩtwo magĩkũngũira Gĩathĩ gĩa Bathaka. **20** Athĩnjĩri-Ngai na Alawii nĩmetheretie na othe maarĩ atheru. Alawii nĩo maathĩnjire gatũrũme ka Bathaka, nĩ ũndũ wa arĩa othe maatahĩtwo, na nĩ ũndũ wa ariũ a ithe wao athĩnjĩri-Ngai, o na nĩ ũndũ wao ene. **21** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli arĩa maacookete kuuma kũrĩa maatahĩrwo makĩrĩa Bathaka ĩyo, hamwe na arĩa othe meyamũranĩtie na mĩtugo ya thaahu ya ndũrĩrĩ iria mariganĩtie nacio nĩgeetha marongorie Jehova Ngai wa Isiraeli. **22** Nĩmakũngũire Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mĩĩkire

Ndawa ya Kūimbia marĩ na gĩkeno ihinda rĩa mĩthenya mūgwanja, tondū Jehova nĩamaiyūrĩtie gĩkeno nĩ ūndū wa kūgarūra meciiria ma mūthamaki wa Ashuri, nake akĩmateithia wĩra-inĩ wa gwaka nyũmba ya Ngai, o we Ngai wa Isiraeli.

7 Na rĩrĩ, thuutha wa maũndũ macio, rĩrĩa Aritashashita mūthamaki wa Perisia aathamakaga, Ezara mūrũ wa Seraia, mūrũ wa Azaria, mūrũ wa Hilikia, **2** mūrũ wa Shalumu, mūrũ wa Zadoku, mūrũ wa Ahitubu, **3** mūrũ wa Amaria, mūrũ wa Azaria, mūrũ wa Meraiothu, **4** mūrũ wa Zerahia, mūrũ wa Uzi, mūrũ wa Buki, **5** mūrũ wa Abishua, mūrũ wa Finehasi, mūrũ wa Eleazaru, mūrũ wa Harũni mūthĩnjĩri-Ngai ūrĩa mūnene, **6** Ezara ūcio nĩambatire oimĩte Babuloni. Aarĩ mūrutani mūũgĩ mũno ūhoro-inĩ wa Watho wa Musa, ūrĩa Jehova Ngai wa Isiraeli aaheanĩte. Mūthamaki nĩamũheete indo ciothe iria aahooete kūrĩ we, tondū guoko kwa Jehova Ngai wake kwarĩ hamwe nake. **7** Andũ amwe a Isiraeli, hamwe na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aini a nyĩmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ o nao nĩambatire magĩũka Jerusalemu mwaka wa mūgwanja wa wathani wa Aritashashita. **8** Ezara aakinyire Jerusalemu mweri wa gatano wa mwaka wa mūgwanja wa mūthamaki. **9** Aambĩrĩrie rūgendo rwake rwa kuuma Babuloni mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na aakinyire Jerusalemu mūthenya wa mbere wa mweri wa gatano, tondū guoko kwa ūtugi kwa Ngai wake kwarĩ hamwe nake. **10** Nĩgũkorwo Ezara nĩerutĩire gũthoma na kūrũmia Watho wa Jehova, na kūrutana watho wa kūrũmirĩrwo na mawatho maguo kũu Isiraeli.

11 Ìno nīyo kobi ya marūa marīa Mūthamaki Aritashashita aaheete Ezara ūcio mūthīnjīri-Ngai na mūrutani, mūdū warī mūūgī maūdū-inī makoniī maathani na mawatho ma kūrūmīrīrwo ma Jehova harī Isiraeli: **12** Aritashashita, mūthamaki wa athamaki, Kūrī Ezara ūrīa mūthīnjīri-Ngai na mūrutani wa Watho wa Ngai ūrīa ūrī igūrū: Nīndakūgeithia. **13** Rīu-rī, nīndaruta watho atī andū a Isiraeli othe arīa marī ūthamaki-inī wakwa, hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii, arīa mangīenda gūthīī nawe kūu Jerusalemu, no mathīī. **14** Wee ūtūmītwo nī mūthamaki na ataari ake mūgwanja, ūthīī ūgatuīrie ūhoru wa Juda na wa Jerusalemu, o ta ūrīa Watho wa Ngai waku ūrīa ūrī naguo guoko-inī gwaku ūtariī. **15** O na ningī ūkuue betha na thahabu, iria mūthamaki na ataari ake maheanīte na kwīyendera kūrī Ngai wa Isiraeli ūrīa ūtūūraga Jerusalemu, **16** hamwe na betha na thahabu ciothe iria ingīheanwo kuuma būrūri wa Babuloni, o na mīhothi ya kwīyendera kuuma kūrī andū na athīnjīri-Ngai, nī ūndū wa hekarū ya Ngai wao īrīa īrī Jerusalemu. **17** Menyerera wone atī mbeeca ici nīciagūra ndegwa, na ndūrūme na tūtūrūme, hamwe na maruta ma ngano na ma kūnyuuu, irutwo igongona hau kīgongona-inī kīa hekarū ya Ngai waku kūu Jerusalemu. **18** Wee na ariū a thoguo Ayahudi no mwīke o ūrīa mūngīona kwagīrīire na matigari ma betha na thahabu, kūrīngana na wendi wa Ngai wanyu. **19** Twarīrai Ngai wa Jerusalemu indo ciothe iria mwīhokeirwo cia kūhūthagīrwo mahooya-inī thīinī wa hekarū ya Ngai wanyu. **20** Na kīndū kīngī o gīothe kīngīendekana nī ūndū wa hekarū ya Ngai wanyu,

o kīrīa ūngōna mweke wa kūheana, no ūkīrute kuuma kīgīina-inī kīa mūthamaki. **21** Na rīrī, niī Mūthamaki Aritashashita, nīndatha aigi othe a kīgīina a Mūrīmo-wa-Farati maheane na kīyo kīrīa gīothe Ezara ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na mūrutani wa watho wa Ngai ūrīa ūrī igūrū angībatario nīkīo, **22** gītakīrīte taranda igana rīmwe cia betha, na kori igana rīmwe cia ngano, na bathi igana rīmwe cia ndibei, na bathi igana rīmwe cia maguta ma mītamaiyū, na cumbī ūtarī gīthimi. **23** Ūndū ūrīa wothe Ngai wa igūrū atuīte, nīwīkwo na kīyo, ūndū wothe ūkoniī hekarū ya Ngai ūrīa ūrī igūrū. Nī kīī kīngītūma kūgīe na mang'ūrī ūthamaki-inī wa mūthamaki na ariū ake? **24** Ningī mūmenye atī mūtīrī na watho wa gwītia mūthīnjīri-Ngai o wothe, na Alawii, na aini a nyīmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarū, kana andū arīa angī marutaga wīra nyūmba-inī īyo ya Ngai igooti, kana maruta ma mūthamaki o na kana igooti rīa mīrigo īgītoonya būrūri-inī. **25** Nawe Ezara, kūrīngana na ūūgī wa Ngai waku ūrīa ūrī naguo, thuura aciirithania na atui a ciira nīguo matuagīre andū othe a Mūrīmo-wa-Farati ciira na kīhooto, arīa othe mooī watho wa Ngai wanyu. Nao arīa matoōī ūmarute. **26** Mūndū o wothe ūtarīathīkagīra watho wa Ngai waku na watho wa mūthamaki no nginya aherithio na ūndū wa kūrīragwo, kana aingatwo būrūri, o na kana indo ciake itahwo, kana ohwo njeera. **27** Jehova arogoocwo, Ngai wa maithe maitū, ūrīa wīkīrīte ūndū ūcio ngoro-inī ya mūthamaki, atī atīīthie nyūmba ya Jehova īrīa īrī kūu Jerusalemu na njīra īno, **28** o ūcio ūtūmīte njītīkīrīke mbere ya mūthamaki, na ataarani ake, na anene

othe a mūthamaki arīa marī ūhoti. Tondū guoko kwa Jehova Ngai wakwa kwarī hamwe na niī, nīndeyūmīrīrie, ngīcookanīrīria atongoria a Isiraeli nīguo twambate nao.

8 Aya nīo atongoria a nyūmba o hamwe na arīa meyangīkithītie, na nīo mambatanirie na niī kuuma Babuloni hīndī ya wathani wa Mūthamaki Aritashashita: **2** kuuma njiaro cia Finehasi, aarī Gerishomu; na njiaro cia Ithamaru, aarī Danieli; na kuuma njiaro cia Daudi, aarī Hatushu **3** wa njiaro cia Shekania; na kuuma njiaro cia Paroshu, aarī Zekaria, hamwe na andū 150 arīa meyangīkithītie; **4** na kuuma njiaro cia Pahathu-Moabi, aarī Eliehoenai mūrū wa Zerahia, hamwe na andū angī 200; **5** na kuuma njiaro cia Zatu, aarī Shekania mūrū wa Jahazieli, hamwe na andū angī 300; **6** na kuuma njiaro cia Adini, aarī Ebedi mūrū wa Jonathani, hamwe na andū angī 50; **7** na kuuma njiaro cia Elamu, aarī Jshaia mūrū wa Athalia, hamwe na andū angī 70; **8** na kuuma njiaro cia Shefatia, aarī Zebadia mūrū wa Mikaeli, hamwe na andū angī 80; **9** na kuuma njiaro cia Joabu, aarī Obadia mūrū wa Jehieli, hamwe na andū angī 218; **10** na kuuma njiaro cia Bani, aarī Shelomithi mūrū wa Josifia, hamwe na andū angī 160; **11** na kuuma njiaro cia Bebai, aarī Zekaria mūrū wa Bebai, hamwe na andū angī 28; **12** na kuuma njiaro cia Azigadi, aarī Johanani mūrū wa Hakatani, hamwe na andū angī 110; **13** na kuuma njiaro cia Adonikamu, na nīo a mūthia, marītwa mao maarī Elifeleti, na Jeueli, na Shemaia, hamwe na andū angī 60; **14** na kuuma njiaro cia Bigivai, maarī Uthai na Zakuri, hamwe na andū angī 70. **15** Nīndamacookanīrīrie hamwe rūūī-inī rūrīa rūthereraga

rūrorete Ahava, na tūgīkara hau mīthenya itatū. Na rīrī, rīrīa ndarorire gatagatī-inī ka andū acio na athīnjīri-Ngai, ndionire Alawii ho. **16** Nī ūndū ūcio ngītūmanīra Eliezeri, na Arieli, na Shemaia, na Elinathani, na Jaribu, na Elinathani, na Nathani, na Zekaria, na Meshulamu arīa maarī atongoria, na Joiaribu na Elinathani, andū arīa maarī arutani, **17** ngīmatūma kūrī Ido mūtongoria wa Kasifia. Ngīmeera ūrīa megūthiī kwīra Ido na andū a nyūmba yake, acio ndungata cia hekarū kūu Kasifia, nīguo matūrehere aruti a wīra wa nyūmba ya Ngai witū. **18** Na tondū guoko kwa ūtugi kwa Ngai witū kwarī hamwe na ithuī-rī, magītūrehere Sherebia, mūdū mūhoti wa kuuma njiaro cia Mahili mūrū wa Lawi, ūrīa warī mūrū wa Israeli, na ariū a Sherebia na ariū a ithe, othe maarī andū **18**; **19** Na makīrehe Hashabia hamwe na Jeshaia wa kuuma njiaro cia Merari, na ariū a ithe na ciana ciao, othe andū **20**. **20** Ningī makīrehe andū ndungata **220** cia hekarū, gīkundi gīathondeketwo nī Daudi na anene ake nīguo gīteithagīrīrie Alawii. Othe makīandikwo na marīitwa mao. **21** Tūrī o hau rūūī-inī rwa Ahava, ngīanīrīra twīhinge kūrīa irio, nīguo tūhote kwīnyihia mbere ya Ngai witū tūmūhooe atūgitīre rūgendo-inī, ithuī na ciana ciitū, hamwe na indo ciitū ciothe. **22** Nīndaiguire thoni kūrīa mūthamaki atūhe thigari cia magūrū o na iria ithiiga ihaicīte mbarathi cia gūtūgītīra harī thū njīra-inī, tondū nītwerīte mūthamaki atīrī, “Guoko kwa ūtugi kwa Ngai witū kūrī igūrū rīa mūdū o wothe ūrīa ūmwīhokaga, no marakara make manene marī igūrū rīa arīa othe mamūtiganagīria.” **23** Nī ūndū ūcio tūkīhinga

kūrīa irio na tūgīthaitha Ngai witū nī ūndū wa ūhoro ūcio, nake agīcookia ihooya riitū. **24** Ningī ngīamūra athīnjīri-Ngai ikūmi na eerī arīa maarī atongoria, hamwe na Sherebia, na Hashabia, na ariū a ithe wao ikūmi, **25** na ngīmathimīra maruta ma betha na thahabu, na indo iria ciaheanītwo nī mūthamaki, na ataari ake, na anene ake, na andū othe a Isiraeli arīa maarī kuo, nī ūndū wa nyūmba ya Ngai witū. **26** Ngīmathimīra taranda 650 cia betha, na indo cia betha cia ūritū wa taranda igana rīmwe, na taranda igana rīmwe cia thahabu, **27** na mbakūri 20 cia thahabu cia thogora wa mbaūni 1,000, na indo igīrī cia gīcango gītherie mūno kīa goro o ta thahabu. **28** Ngīmeera atīrī, “Inyuī o ūndū ūmwe na indo ici nī mwamūrīrwo Jehova. Betha na thahabu ici nī maruta ma kwīyendera marutīrwo Jehova Ngai wa maithe manyu. **29** Mūcimenyerere wega o nginya rīrīa mūgaacithimīra tūnyūmba-inī tūrīa tūrī thīinī wa nyūmba ya Jehova kūu Jerusalemu mbere ya athīnjīri-Ngai arīa atongoria, na Alawii, na atongoria a nyūmba cia Isiraeli.” **30** Nao athīnjīri-Ngai na Alawii makīamūkīra betha na thahabu, na indo icio nyamūre iria ciathimītwo nīguo itwarwo nyūmba ya Ngai witū kūu Jerusalemu. **31** Na mūthenya wa ikūmi na īrī mweri wa mbere tūkiuma rūūī-inī rwa Ahava twerekeire Jerusalemu. Guoko kwa Ngai witū kwarī hamwe na ithuī, nake agītūgītīra kuuma kūrī thū na njangiri njīra-inī. **32** Nī ūndū ūcio tūgīkinya Jerusalemu, na tūkihurūka kuo mīthenya ītatū. **33** Mūthenya wa kana, tūrī thīinī wa nyūmba ya Ngai witū, tūgīthima betha na thahabu na indo iria nyamūre ikīneanwo moko-inī ma

Meremothu mūrū wa Uria, ūrīa mūthīnjīri-Ngai. Eleazaru mūrū wa Finehasi aarī hamwe nake, o ūndū ūmwe na Jozabadu mūrū wa Jeshua, na Noadia mūrū wa Binui, arīa Alawii. **34** Indo ciothe nīciatarirwo kūrīngana na mūīgana na ūritū wacio, naguo ūritū wacio ūrī wothe ūkīandīkwo o hīndī ĩyo. **35** Hīndī ĩyo arīa maacookete kuuma kūrīa maatahīrwo makīrutīra Ngai wa Isiraeli maruta ma njino: makīruta ndegwa ikūmi na igīrī nī ūndū wa andū a Isiraeli othe, na ndūrūme mīrongo kenda na ithathatū, na tūtūrūme mīrongo mūgwanja na mūgwanja, na makīruta thenge ikūmi na igīrī irī iruta rīa kūhoroheria mehia. Ici ciothe ciarutīrwo Jehova irī iruta rīa njino. **36** Magīcooka magītwarā mawatho ma mūthamaki kūrī anene arīa maathuurītwo nī mūthamaki, na kūrī mabarūthi ma Mūrīmo-wa-Farati, nao magīteithia andū na magīteithīrīria maūndū ma nyūmba ya Ngai.

9 Na rīrī, thuutha wa gwīka maūndū macio, atongoria magīūka kūrī nī, makīnjīra atīrī, “Andū a Isiraeli, o hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii, matiīamūranītie kuuma kūrī andū arīa matūrīgiicīrie, na kuuma kūrī mītugo yao irī magigi, ta rīrī ya Akaanani, na Ahiti, na Aperizi, na Ajebusi, na Aamoni, na Amoabi, na Amisiri, na Aamori. **2** Nīmahikītie airītu amwe ao magatuīka atumia ao na a ariū ao, na magatukania rūrīrī rūrīa rūtheru na andū arīa matūrīgiicīrie. Atongoria na anene ao nīo matongoretie andū arīa angī ūhoro-inī ūyū wa kwaga kwīhokeka.” **3** Rīrīa ndaiguire ūhoro ūcio, ngītembūranga nguo yakwa ya thīinī na ya igūrū, na ngīmunya njuīrī cia mūtwe wakwa o na nderu, ngīikara thī ndī na kīeha

kīnene. **4** Hīndī ūyo andū othe arīa mainainire nī ūndū wa ciugo icio cia Ngai wa Isiraeli makīgomana harī nī nī ūndū wa kwaga kwīhokeka kūu kwa andū arīa maatahītwo. Ngīkara thī hau ndī na kīeha kīnene o nginya hīndī ya igongona rīa hwaī-inī. **5** Na rīrī, ihinda rīa igongona rīa hwaī-inī rīakinya-rī, ngīūkīra ngiuma hau ndaikarīte ndīnyiihītīe, nguo yakwa ya thīinī na ya igūrū irī ndembūkangu, ngīturia ndu ndambūrūkītīe moko makwa kūrī Jehova Ngai wakwa, **6** ngīhooya ūū: “Wee Ngai wakwa, nīngūigua thoni mūno na ngaconoka na ndingīhota gūgūtiirīra gīthiithi, Wee Ngai wakwa, tondū mehia maitū nī maingī makaraiha gūkīra ūraihi witū na ūūru witū, ūgakinya o kūu igūrū. **7** Kuuma matukū-inī ma maithe maitū ma tene nginya ūmūthī, ūūru witū ūkoretwo ūrī mūingī. Tondū wa mehia maitū, ithuī na athamaki aitū, na athīnjīri-Ngai aitū, tūtūire tūūragawo na rūhiū rwa njora, tūgatahwo na tūgatunywo indo ciitū, na tūgaconorithio guoko-inī kwa athamaki a mabūrūri mangī, o ta ūrīa gūtariī ūmūthī. **8** “No rīrī, gwa kahinda kanini, Jehova Ngai witū akoretwo arī mūtugi nī gūtūtīgīria matigari na gūtūhe handū harūmu harīa hake haamūre, na nī ūndū ūcio Ngai nīaheete maitho maitū ūtheri na agatūhooreria hanini ūkombo-inī witū. **9** O na gūtūika tūrī ngombo-rī, Ngai witū ndatūtiganīirie ūkombo-inī. Nīatūiguīrīire tha maitho-inī ma athamaki a Perisia: Nīatūheete mūtūūrīre mwerū nīguo tūhote gwaka nyūmba ya Ngai witū rīngī na tūcookererie kūrīa ūthūkītīo, na nīatūheete rūthingo rwa gūtūgītīra thīinī wa Juda na Jerusalemu. **10** “No rīrī, Wee Ngai witū-rī, nī atīa

tūngiuga thuutha ūyū? Tondū nītwagīre mawatho maku bata **11** marīa waheanire na tūnua twa anabii ndungata ciaku, rīrīa woigire atīrī, ‘Būrūri ūrīa mūrathiī kwīgwatīra ūtuīke wanyu nīmūthaahie nī waganu wa andū aguo. Nī ūndū wa maūndū mao me magigi, nīmaūiyūrītie maūndū mao mooru kuuma mwena ūmwe nginya ūrīa ūngī. **12** Nī ūndū ūcio, mūtikanetīkīrie airītu anyu mahikio nī ariū ao kana ariū anyu mahikie airītu ao. Mūtikanagīe na kīrīkanīro kīa ūrata nao o na rī, nīgeetha mūgīe na hinya na mūrīage indo njega cia būrūri ūcio, na mūkaaūtīgīra ciana cianyu ūrī igai rīao nginya tene.’ **13** “Maūndū macio matūkorete nī ūndū wa cīko ciitū njūru na wīhia witū mūnene, no rīrī, Wee Ngai witū ūtūherithītie na iherithia inini gūkīra ūrīa mehia maitū magīrīre, o na nītūtīgīrie matigari ma andū ta aya. **14** Rīu-rī, no tūcooke kuuna maathani maku rīngī, na tūhikanie na andū arīa mekaga maūndū me magigi ta macio? Githī ndūngītūrakarīra nginya ūtūniine, kwage matigari kana mūndū ūngīhonoka? **15** Wee Jehova Ngai wa Isiraeli, ūrī mūthingu! Ūmūthī ūyū nītūtīgītwo tūrī matigari. Tūrī haha mbere yaku twīhītie, na tondū wa ūndū ūcio gūtīrī o na ūmwe witū ūngīhota kūrūgama mbere yaku.”

10 Rīrīa Ezara aahooyaga akiumbūraga mehia na akīrīraga, o na akīgūithagia thī hau nyūmba-inī ya Ngai-rī, gīkundi kīnene kīa andū a Isiraeli, kīa arūme, na andū-a-nja, na ciana, gīkīūngana gīkīmūthiūrūrūkīria. O nao makīrīra marī na ruo mūno. **2** Nake Shekania mūrū wa Jehieli, ūmwe wa rūciaro rwa Elamu, akīra Ezara atīrī, “Tūkoretwo tūtārī ehokeku harī Ngai witū

nĩ ũndũ nĩtũhikĩtie andũ-a-nja kuuma ndũrĩrĩ iria itũthiũrũrũkĩirie. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, Isiraeli no marĩ na kĩĩrĩgĩrĩro. **3** Na rĩrĩ, nĩtũthondeke kĩrĩkanĩro tũrĩ mbere ya Ngai witũ atĩ nĩtũkũingata andũ-a-nja aya othe na ciana ciao, kũringana na mataaro ma mwathi wakwa, o na mataaro ma arĩa metigĩrĩte maathani ma Ngai witũ. Ũndũ ũyũ nĩwĩkwo kũringana na Watho. **4** Arahũka; ũhoru ũyũ ũrĩ moko-inĩ maku. Ithuĩ tũrĩ hamwe nawe; nĩ ũndũ ũcio, wĩyũmĩrĩrie ũwĩke.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Ezara akĩarahũka, agĩtũma atongoria a athĩnjĩri-Ngai na Alawii, o na andũ othe a Isiraeli mehĩte atĩ nĩmegwĩka ũrĩa kwerĩtwo. Nao makĩhĩta. **6** Ningĩ Ezara akiuma hau mbere ya nyũmba ya Ngai, agĩthiĩ kanyũmba ka Jehohanani mũrũ wa Eliashibu. Arĩ kũu ndaigana kũrĩa irio kana kũnyua maaĩ tondũ aathiire o na mbere gũcakaya nĩ ũndũ andũ arĩa maatahĩtwo nĩmagĩte kwĩhokeka. **7** Gũgĩcooka gũkĩanĩrĩrwo Juda na Jerusalemu guothe atĩ andũ othe arĩa maatahĩtwo mongane Jerusalemu. **8** Mũndũ o wotho ũngĩagire gũkinya Jerusalemu mĩthenya ĩtatũ ĩtanathira kũringana na itua rĩa anene na athuuri, atunywo indo ciake ciothe, nake we mwene aingatwo, ehere kĩũngano-inĩ kĩa andũ arĩa maatahĩtwo. **9** Mĩthenya ĩyo ĩtatũ ĩtanathira, arũme othe a Juda na Benjamini makĩũngana Jerusalemu. Naguo mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ wa mweri wa kenda, andũ othe nĩmaikarĩte thĩ kĩhaaro-inĩ kĩrĩa kĩarĩ mbere ya nyũmba ya Ngai, mathĩnikĩte mũno tondũ wa ũndũ ũcio na nĩ ũndũ wa mbura. **10** Hĩndĩ ĩyo Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai akĩrũgama na igũrũ, akĩmeera atĩrĩ, “Mũkoretwo mũtarĩ ehokeku; nĩmũhikĩtie andũ-a-nja

a kũngĩ, mũgakĩongerera mahĩtia ma Isiraeli. **11** Rĩu-
rĩ, umbũrai mehia manyu kũrĩ Jehova Ngai wa maithe
manyu, na mwĩke ũrĩa endaga. Mwĩyamũraniei na andũ
arĩa mamũthiũrũrũkĩirie, o na atumia anyu a kũngĩ.”

12 Kĩũngano gĩothe gĩgĩcookia na mũgambo mũnene
atĩrĩ, “Nĩwoiga ũrĩa kwagĩrĩire! No nginya twĩke o ta
ũguo woiga. **13** No rĩrĩ, andũ aya marĩ haha nĩ aingĩ,
na nĩ hĩndĩ ya mbura; nĩ ũndũ ũcio tũtingĩikara nja.
Ningĩ ũhoro ũyũ ndũngĩthondekeka na mũthenya ũmwe
kana ĩrĩ, tondũ nĩtwĩhĩtie mũno ũndũ-inĩ ũyũ. **14** Reke
anene aitũ marũgamĩrĩre kũũngano gĩkĩ gĩothe. Ningĩ o
mũndũ wothe ũrĩ matũũra-inĩ maitũ ũhikĩtie mũndũ-wa-
nja wa kũngĩ nĩetĩkĩrio oke mahinda marĩa matuĩtwo,
hamwe na athuuri na atuanĩri ciira a o itũũra, nginya
twehererio marakara marĩa mahiũ ma Ngai witũ ũhoro-
inĩ ũyũ.” **15** Andũ arĩa maareganire na ũhoro ũcio no
Jonathani mũrũ wa Asaheli, na Jahazeia mũrũ wa Tikiva,
hamwe na Meshulamu, na Shabethai ũrĩa Mũlawii. **16**
Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa maatahĩtwo magĩika o ta ũrĩa
kwerĩtwo. Nake Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai agĩthuura
arũme arĩa maarĩ atongoria a nyũmba ciao, o mũndũ
ũmwe kuuma o nyũmba, o ũrĩa ciagayanĩtio, nao othe
makĩandĩkwo marĩitwa mao. Mũthenya wa mbere wa
mweri wa ikũmi magĩikara thĩ nĩguo matuĩrie maciira
macio, **17** na gũgĩkinya mũthenya wa mbere wa mweri wa
mbere, makĩrĩkia maciira ma arũme othe arĩa maahikĩtie
andũ-a-nja a kũngĩ. **18** Thĩinĩ wa njiaro cia athĩnjĩri-
Ngai, andũ aya nĩo maahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ: Kuuma
njiaro cia Jeshua mũrũ wa Jozadaku na ariũ a ithe nĩ:

Maaseia, na Eliezeri, na Jaribu, na Gedalia. **19** (Othe makĩiranĩra atĩ nĩmegũtigana na atumia ao, na o mũndũ akĩruta ndũrũme kuuma rũũru-inĩ rwake nĩ ũndũ wa iruta rĩa mahĩtia mao.) **20** Kuuma kũrĩ njiaro cia Imeri nĩ: Hanani na Zebadia. **21** Kuuma kũrĩ njiaro cia Harimu nĩ: Maaseia, na Elija, na Shemaia, na Jehieli, na Uzia. **22** Kuuma kũrĩ njiaro cia Pashuri nĩ: Elioenai, na Maaseia, na Ishumaeli, na Nethaneli, na Jozabadu, na Elasa. **23** Kuuma kũrĩ Alawii nĩ: Jozabadu, na Shimei, na Kelaia (na nowe Kelita), na Pethahia, na Juda, na Eliezeri. **24** Kuuma kũrĩ aini a nyĩmbo nĩ: Eliashibu. Kuuma kũrĩ aikaria a ihingo nĩ: Shakumu, na Telemu, na Uri. **25** Na gatagatĩ-inĩ ga Aisiraeli arĩa angĩ: Kuuma kũrĩ njiaro cia Paroshu nĩ: Ramia, na Izia, na Malikija, na Mijamini, na Eleazaru, na Malikija, na Benaia. **26** Kuuma kũrĩ njiaro cia Elamu nĩ: Matania, na Zekaria, na Jehieli, na Abadi, na Jeremothu, na Elija. **27** Kuuma kũrĩ njiaro cia Zatu nĩ: Elioenai, na Eliashibu, na Matania, na Jeremothu, na Zabadi, na Aziza. **28** Kuuma kũrĩ njiaro cia Bebai nĩ: Jehohanani, na Hanania, na Zabai, na Athilai. **29** Kuuma kũrĩ njiaro cia Bani nĩ: Meshulamu, na Maluku, na Adaia, na Jashubu, na Sheali, na Jeremothu. **30** Kuuma kũrĩ njiaro cia Pahathu-Moabi nĩ: Adina, na Kelali, na Benaia, na Maaseia, na Matania, na Bezaleli, na Binui, na Manase. **31** Kuuma kũrĩ njiaro cia Harimu nĩ: Eliezeri, na Ishija, na Malikija, na Shemaia, na Shimeoni, **32** na Benjamini, na Maluku, na Shemaria. **33** Kuuma kũrĩ njiaro cia Hashumu nĩ: Matenai, na Matata, na Zabadi, na Elifeleti, na Jeremai, na Manase, na Shimei. **34** Kuuma kũrĩ njiaro cia Bani nĩ:

Maadai, na Amuramu, na Ueli, **35** na Benaia, na Bedeia, na Keluhi, **36** na Vania, na Meremothu, na Eliashibu, **37** na Matania, na Matenai, na Jaasu. **38** Kuuma kūrī njiaro cia Binui nī: Shimei, **39** na Shelemia, na Nathani, na Adaia, **40** na Makinadebai, na Shashai, na Sharai, **41** na Azareli, na Shelemia, na Shemaria, **42** na Shalumu, na Amaria, na Jusufu. **43** Kuuma kūrī njiaro cia Nebo nī: Jeieli, na Matithia, na Zabadi, na Zabina, na Jadai, na Joeli, na Benaia. **44** Acio othe nīmahikītie andū-a-nja a kūngī, na amwe ao nīmaciarīte ciana na atumia acio.

Nehemia

1 Ici n̄cio ciugo cia Nehemia m̄rũ wa Hakalia: At̄ir̄ĩ, mweri-inĩ wa Kiselevu wa mwaka wa m̄rongo ĩir̄ĩ, r̄ĩr̄ĩa ndaar̄ĩ th̄iinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu Shushani-r̄ĩ, **2** Hanani, ũmwe wa ariũ a baba, aḡĩũka kuuma Juda ar̄ĩ na andũ anḡĩ, na nḡimahooya ũhoru wa matigari ma Ayahudi ar̄ĩa maahonokete ḡũtahwo, o na nḡimahooya ũhoru wa Jerusalemu. **3** Nao mak̄injookeria at̄ir̄ĩ, “Andũ ar̄ĩa maahonokire ḡũtahwo, o acio mar̄ĩ kũu b̄ũr̄ũri-inĩ, mar̄ĩ na th̄ĩina m̄unene na makanyararwo m̄uno. Rũthingo rwa Jerusalemu n̄r̄ũmomore, na ihingo ciaruo igacinwo na mwaki.” **4** R̄ĩr̄ĩa ndaiguire maũndũ macio, nḡĩkara th̄ĩ, nḡĩr̄ĩra. Nḡĩkara nḡĩcakayaga matukũ maigana ũna, nḡĩhinḡa k̄ũr̄ĩa irio na nḡĩhooya Ngai wa iḡũr̄ũ. **5** Ninḡĩ ngiuga at̄ir̄ĩ: “Wee Jehova Ngai wa Iḡũr̄ũ, wee M̄urungu m̄unene na wa k̄umakania, ũr̄ĩa ũhingagia k̄ĩr̄ĩkanĩro ḡĩake k̄ĩa wendo k̄ũr̄ĩ ar̄ĩa mamwendete na magaath̄ĩk̄ĩra maathani make, **6** ndaḡũthaitha ũtege ḡũtũ gwaku, na ũhinḡũre maitho maku ũigwe ihooya r̄ĩr̄ĩa ndungata yaku ĩrahooya ĩr̄ĩ mbere yaku m̄ũthenya na ũtukũ n̄ĩ ũndũ wa ndungata ciaku, andũ a Isiraeli. N̄ĩngumbũra mehia ma andũ a Isiraeli, na makwa, na ma nyũmba ya baba, mar̄ĩa ithuĩ tũkw̄ĩh̄ĩirie. **7** N̄ĩtw̄ĩk̄ĩte maũndũ ma waganu m̄unene har̄ĩwe. T̄ũtiath̄ĩk̄ĩre maathani na ir̄ĩra cia watho waku cia k̄ũr̄ũm̄ĩr̄ĩr̄wo, o na mawatho mar̄ĩa waheire Musa ndungata yaku. **8** “Ririkana ũrutani ũr̄ĩa waheire Musa ndungata yaku, ũkiuga at̄ir̄ĩ, ‘M̄ũnḡĩaga kw̄ĩhokeka, n̄ĩngam̄ũhurunja gatagat̄ĩ ka ndũr̄ĩr̄ĩ, **9** no m̄ũnḡĩkanjookerera na mwath̄ĩk̄ĩre maathani makwa,

hĩndĩ ĩyo o na andũ anyu arĩa maatahĩtwo magatwarwo ituri cia thĩ kũrĩa kũraya mũno, nĩngamacookereria ndĩmarute kuo, ndĩmarehe kũndũ kũrĩa thuurĩte gũtuĩke gũikaro kĩa Rĩitwa rĩakwa.’ **10** “Acio nĩ ndungata ciaku na andũ aku, arĩa wakũũrire na ũndũ wa hinya waku mũnene na guoko gwaku kũrĩ ũhoti. **11** Wee, Jehova, ndagũthaitha ũtege gũtũ ũigwe mahooya ma ndungata ĩno yaku, o na mahooya ma ndungata ciaku iria ikenagio nĩ gwĩtigĩra rĩitwa rĩaku. Kĩreke ndungata yaku ĩgaacĩre ũmũthĩ na ũndũ wa gũtũma ĩtikĩrike harĩ mũndũ ũyũ.” Nĩ nĩ ndatwaragĩra mũthamaki kĩndũ gĩa kũnyua.

2 Mweri-inĩ wa Nisani, mwaka wa mĩrongo ĩrĩ wa Mũthamaki Aritashashita, rĩrĩa aareheirwo ndibei, ngĩoya ndibei ĩyo ngĩmĩnengera mũthamaki. Mbere ya hĩndĩ ĩyo ndiatukĩtie gĩthiithi ndĩ harĩ we; **2** nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩnjũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtukie gĩthiithi ũguo na ndũrĩ mũrũaru? ũndũ ũcio no uumanire na kĩa kĩa ngoro.” Na nĩ ngĩtigĩra mũno, **3** no ngĩra mũthamaki atĩrĩ, “Mũthamaki arotũura nginya tene! Gĩthiithi gĩa kwa kĩngĩaga gũtuka atĩa hĩndĩ ĩrĩa itũura inene rĩrĩa maithe makwa mathikĩtwo rĩkirĩte ihooru, na ihingo ciarĩo igacinwo ikaniinwo na mwaki?” **4** Mũthamaki akĩnjũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda atĩa?” Hĩndĩ ĩyo ngĩhooya Ngai wa Igũrũ, **5** na ngĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Mũthamaki, angĩona kwagĩrĩre, na ndungata yaku ĩtikĩrike maitho-inĩ make, nĩakĩndũme itũura rĩu inene rĩa Juda, kũrĩa maithe makwa mathikĩtwo, nĩguo ngarĩake rĩngĩ.” **6** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki, aikaranĩtie na mũtumia wake, akĩnjũũria atĩrĩ, “Rũgendo rwaku nĩ rwa matukũ

maigana na ũgaacooka rĩ?” Mũthamaki akĩona arĩ wega andũme; nĩ ũndũ ũcio ngĩtua ihinda rĩa gũthiĩ. **7** Ningĩ ngĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre, reke heo marũa ndwarĩre abarũthi a Mũrĩmo-wa-Farati, nĩgeetha manjĩtikĩrie hĩtũkĩre kuo kinya nginye Juda. **8** O na no heo marũa ndwarĩre Asafu, mũmenyereri wa mũtitũ wa mũthamaki, nĩgeetha akaahe mbaũ cia gũthondeka mĩgamba ya ihingo cia nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa ĩriganĩtie na hekarũ, na cia gwaka rũthingo rwa itũũra inene o na cia gwaka nyũmba ĩrĩa ndĩrĩkaraga?” Na tondũ ũtugi wa guoko kwa Ngai wakwa warĩ hamwe na nĩ, mũthamaki agĩtikĩra kũũhingĩria maũndũ marĩa mothe ndaamũũrĩtie. **9** Nĩ ũndũ ũcio ngĩthiĩ kũrĩ abarũthi a Mũrĩmo-wa-Farati, ngĩmanengera marũa ma mũthamaki. Ningĩ mũthamaki nĩatũmĩte anene a mbũtũ cia ita hamwe na thigari iria ithiiga na mbarathi tũthiĩ hamwe nao. **10** Rĩrĩa Sanibalati ũrĩa Mũhoroni, na Tobia mũnene ũrĩa Mũamoni, maaiguire ũhoru ũcio, magĩtangĩka mũno makĩria nĩkũigua atĩ kwarĩ mũndũ wokĩte gũcaria maũndũ ma kũguna andũ a Isiraeli. **11** Nĩndathiire Jerusalemu, na thuutha wa gũikara kuo mĩthenya ĩtatũ-rĩ, **12** ngiumagara ũtukũ ndĩ na andũ matarĩ aingĩ. Ndierĩte mũndũ o na ũmwe ũndũ ũrĩa Ngai wakwa eekĩrĩte ngoro-inĩ yakwa njike nĩ ũndũ wa Jerusalemu. Gũtiarĩ na mbarathi ingĩ tiga ĩrĩa yanguuĩte. **13** Nĩndathiire ũtukũ ngereire Kĩhingo gĩa Kĩanda, njerekeire Gĩthima kĩa Ndamathia na Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ, ngĩroraga thingo cia Jerusalemu iria ciamomoretwo, na ihingo ciarĩo iria ciacinĩtwo ikaniinwo nĩ mwaki. **14** Ningĩ ngĩthiĩ o na mbere njerekeire

Kĩhingo gĩa Gĩthima na Karia-inĩ ka Mũthamaki, no hatiarĩ handũ haiganu ha kũhĩtũkĩrwo nĩ mbarathi yakwa; **15** nĩ ũndũ ũcio ngĩambata na mũkuru ũtukũ ngĩroraga ũrĩa rũthingo rwatariĩ. Ndakinya mũthia, ngĩhũndũka ngĩingĩrĩra Kĩhingo gĩa Kĩanda rĩngĩ. **16** Anene a kũu matiamenyire kũrĩa ndathiĩte kana ũrĩa ndekaga tondũ ndiamenyithĩtie Ayahudi, kana athĩnjĩri-Ngai, kana arĩa maarĩ igweta, kana anene, o na kana arĩa angĩ mangĩarutire wĩra. **17** Ningĩ ngĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũrona thĩĩna ũrĩa tũrĩ naguo: itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩanangĩku, na ihingo ciarĩo igacinwo na mwaki. Ūkai twake rũthingo rwa Jerusalemu rĩngĩ, na tũtigacooka kũnyararwo o na rĩ.” **18** O na ningĩ ngĩmeera ũrĩa guoko kwa ũtugi kwa Ngai wakwa kwarĩ hamwe na nĩ, na ũrĩa mũthamaki anjĩrĩte. Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩtwambĩrĩriei gwaka rĩngĩ.” Nĩ ũndũ ũcio makĩambĩrĩria wĩra ũcio mwega. **19** No rĩrĩa Sanibalati ũrĩa Mũhoroni na Tobia mũnene ũrĩa Mũamoni na Geshemu ũrĩa Mũarabu maiguire ũhoro ũcio, magĩtũnyũrũria na magĩtũthekerera, makĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ mũreka? Kaĩ mũkũremera mũthamaki?” **20** Ngĩmacookeria atĩrĩ, “Ngai wa Igũrũ nĩwe ũgũtũma tũgaacĩre. Ithui ndungata ciake nĩtũkwambĩrĩria gwaka rĩngĩ, no ha ũhoro wanyu-rĩ, mũtirĩ na igai gũkũ Jerusalemu, kana kĩhooto, kana ũndũ wa tene wa kũmũnyitithania narĩo.”

3 Na rĩrĩ, Eliashibu mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ a thiritũ yake, magĩthĩĩ kũruta wĩra, na magĩcookereria Kĩhingo kĩa Ng’ondũ. Magĩkĩamũra na magĩgĩkĩira mĩrango. Magĩaka o nginya

Mũthiringo ũrĩa mũraihu na igũrũ wa Igana, ũrĩa maamũrire, na magĩaka o nginya Mũthiringo ũrĩa mũraihu na igũrũ wa Hananeli. **2** Andũ a Jeriko magĩaka gĩcunjĩ kĩrĩa kĩariganĩtie na ho, nake Zakuri mũrũ wa Imuri agĩaka kũrigania nao. **3** Kĩhingo gĩa Thamaki gĩakirwo rĩngĩ nĩ ariũ a Hasenaa. Nĩmarire mĩgogo yakĩo, na magĩkĩra mĩrango na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. **4** Meremothu mũrũ wa Uria mũrũ wa Hakozi, nĩwe wacookereirie gĩcunjĩ kĩrĩa kĩarũmĩrĩire. Nake Meshulamu mũrũ wa Berekia mũrũ wa Meshezabeli agĩcookereria rũthingo gĩcunjĩ kĩrĩa kĩariganĩtie na hau. Ningĩ Zadoku mũrũ wa Baana agĩthiĩ na mbere gũcookereria gĩcunjĩ kĩrĩa kĩarũmĩrĩire. **5** Gĩcunjĩ kĩrĩa kĩarũmĩrĩire gĩacookereirio nĩ andũ a Tekoa, no andũ ao arĩa maarĩ igweta nĩmaregire kũruta wĩra ũrĩa maaheetwo nĩ arũgamĩrĩri ao. **6** Joiada mũrũ wa Pasea marĩ na Meshulamu mũrũ wa Besodeia nĩo macookereirie Kĩhingo kĩa Jeshanahi. Nĩmarire mĩgogo yakĩo, na magĩkĩra mĩrango na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. **7** Kũrigania nao, wĩra wa gũcookereria rũthingo warutirwo nĩ andũ a kuuma Gibeoni na Mizipa, nĩo Melatia wa Gibeoni, na Jadoni wa Meronothu, matũũra marĩa maathagwo nĩ barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati. **8** Uzieli mũrũ wa Harihaia, ũmwe wa aturi a thahabu, nĩacookereirie kũrĩa kwarũmĩrĩire; nake Hanania, ũmwe wa athondeki a maguta manungi wega, agĩcookereria rũthingo harĩa haariganĩtie na hau. Magĩcookereria rũthingo rwa Jerusalemu o nginya Rũthingo rũrĩa Rwariĩ. **9** Gĩcunjĩ kĩrĩa kĩarũmĩrĩire gĩacookereirio nĩ Refaia mũrũ wa Huri ũrĩa warĩ mwathi wa nuthu ya

gĩcigo kĩmwe kĩa Jerusalemu. **10** Kũhakana na hau, Jedaia mũrũ wa Harumafu agĩcookereria rũthingo rũrĩa rwang'etheire nyũmba yake, nake Hatushu mũrũ wa Hashabineia agĩcookereria rũthingo rũrĩa rwariganĩtie nake. **11** Malikija mũrũ wa Harimu, na Hashubu mũrũ wa Pahathu-Moabi nao nĩmacookereirie gĩcunjĩ kĩngĩ, hamwe na Mũthiringo ũrĩa mũraihi na igũrũ wa Mariiko ma Mwaki. **12** Gĩcunjĩ kĩrĩa kiarũmĩrĩire gĩacookereirio nĩ Shalumu mũrũ wa Haloreshu, mwathi wa nuthu ya gĩcigo kĩa Jerusalemu, ateithĩrĩirio nĩ airĩtu ake. **13** Kĩhingo gĩa Kĩanda gĩacookereirio nĩ Hanuni hamwe na andũ arĩa maatũũraga Zanoa. Magĩgĩaka rĩngĩ na magĩkĩra mĩrango, na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo, ningĩ magĩcookereria rũthingo ũraihi wa mĩkono 1,000 o nginya Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ. **14** Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ gĩacookereirio nĩ Malikija mũrũ wa Rekabu, mwathi wa gĩcigo kĩa Bethi-Hakeremu. Agĩgĩaka rĩngĩ na agĩkĩra mĩrango, na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. **15** Kĩhingo gĩa Gĩthima gĩacookereirio nĩ Shalumu mũrũ wa Koli-Hoze, mwathi wa gĩcigo kĩa Mizipa. Agĩgĩaka rĩngĩ, agĩkĩgita, na agĩkĩra mĩrango na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. Ningĩ nĩacookereirie rũthingo rwa Karia ga Siloamu kũrigania na Mũgũnda wa Mũthamaki, o nginya ngathĩ-inĩ ya gũikũrũka kuuma Itũura Inene rĩa Daudi. **16** Kuuma harĩ we, Nehemia mũrũ wa Azibuku, mwathi wa nuthu ya gĩcigo kĩmwe kĩa Bethi-Zuru, agĩcookereria rũthingo nginya kũng'ethera mbĩrĩra cia Daudi, o nginya karia-inĩ ga kwĩyenjera, na o nginya Nyũmba ya Njamba cia Ita. **17** Kũrigania nake, wĩra wa gũcookereria rũthingo

warutirwo nĩ Alawii arĩa maarũgamĩĩrwo nĩ Rehumu mũrũ wa Bani. Kũrigania nake, Hashabia, mwathi wa nuthu ya gĩcigo gĩa Keila, agĩcookereria rũthingo handũ-inĩ ha andũ a gĩcigo gĩaake. **18** Kũrigania nake, andũ ao a bũrũri nĩo maacookereirie rũthingo matongoretio nĩ Binui mũrũ wa Henadadi, mwathi wa nuthu iyo ĩngĩ ya Keila. **19** Kũrigania nake, Ezeri mũrũ wa Jeshua, mwathi wa Mizipa, nĩacookereirie gĩcunjĩ kĩngĩ kuuma harĩa haang'etheire mwambato nginya harĩa haigagwo indo cia mbaara, o nginyagia koine-inĩ. **20** Kũrigania nake, Baruku mũrũ wa Zabai agĩcookereria gĩcunjĩ kĩngĩ arĩ na kĩyo, kuuma koine-inĩ nginya itoonyero rĩa nyũmba ya Eliashibu mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. **21** Kũrigania nake, Meremothu mũrũ wa Uria, mũrũ wa Hakozi, nĩacookereirie gĩcunjĩ kũ kĩngĩ kuuma itoonyero rĩa nyũmba ya Eliashibu nginya mũthia-inĩ wayo. **22** Kũrigania nake, rũthingo rwacookereirio nĩ athĩnjĩri-Ngai a kuuma rũgongo rũrĩa rwathiũrũrũkĩrie kũ. **23** Kuuma harĩo, Benjamini na Hashubu magĩcookereria rũthingo gĩcunjĩ kĩrĩa kĩarĩ mbere ya nyũmba yao; na kũrigania nao, Azaria mũrũ wa Maaseia, mũrũ wa Anania, agĩcookereria rũthingo hakuhĩ na nyũmba yake. **24** Kũrigania nake, Binui mũrũ wa Henadadi nĩacookereirie gĩcunjĩ kĩngĩ kuuma nyũmba-inĩ ya Azaria o nginya koine-inĩ harĩa thingo ciacemanĩirie, **25** nake Palali mũrũ wa Uzai agĩcookereria rũthingo kũng'ethera harĩa thingo ciacemanĩirie na mũthiringo ũrĩa wacomokete nyũmba-inĩ ya igũrũ ya mũthamaki hakuhĩ na nja ya arangĩri. Kũrigania nake, Pedaia mũrũ wa Paroshu **26** hamwe na

atungati a hekarū arīa maatūūruga kīrīma-igūrū kīa Ofeli magīcookereria rūthingo o nginya kūng’ethera Kīhingo kīa Maaī kwerekera mwena wa irathīro na kūng’ethera mūthiringo ūrīa wacomokete na igūrū. **27** Kūrigania nao, andū a Tekoa magīcookereria gīcunjī kīngī kuuma mūthiringo mūnene ūrīa wacomokete na igūrū nginya rūthingo rwa Ofeli. **28** Igūrū wa Kīhingo kīa Mbarathi, athīnjīri-Ngai nīmacookereirie rūthingo, o mūdū mbere ya nyūmba yake. **29** Kūrigania nao, Zadoku mūrū wa Imeri agīcookereria rūthingo kūng’ethera nyūmba yake. Kūrigania nake, Shemaia mūrū wa Shekania, mūikaria wa Kīhingo kīa Irathīro, nīwe wacookereirie rūthingo rūrīa rwarūmīrīire. **30** Kūrigania nake, Hanania mūrū wa Shelemia, na Hanuni mūrū wa gatandatū wa Zalafu, nīo maacookereirie gīcunjī kīu kīngī. Kūrigania nao, Meshulamu mūrū wa Berekia agīcookereria rūthingo kūng’ethera harīa aikaraga. **31** Kūrigania nake, Malikija, ūmwe wa aturi a thahabu, agīcookereria rūthingo nginya nyūmba-inī ya ndungata cia hekarū na cia onjorithia, kūng’ethera Kīhingo gīa Gūtūiria, na o nginya kanyūmba karīa kaarī igūrū rīa koine; **32** na gatagatī ga kanyūmba karīa kaarī igūrū rīa koine na Kīhingo kīa Ng’ondu haacookereirio nī aturi a thahabu na onjorithia.

4 Rīrīa Sanibalati aaiguire atī nītwakaga rūthingo rīngī, akīrakara na agīthirīka mūno. Agīthekerera Ayahudi, **2** na arī mbere ya athiritū ake na mbūtū cia ita cia Samaria, akiuga atīrī, “Ayahudi aya ahinyaru-rī, nī kīi mareka? Nīmegūcookereria rūthingo rwao? Nīmekūruta magongona? Nīmekūrīkia wīra ūyū na mūthenya ūmwe?

Maahota gūtūma mahiga macooke muoyo kuuma hība-
inī ici cia mahuti maya mahīte ūū wothe?” **3** Tobia
ūrīa Mūamoni, ūrīa warī mwena wake, akiuga atīrī,
“Rūthingo rūu rwa mahiga maraaka-rī, o na mbwe
īngīrūhaica no īrūmomore!” **4** No rīrī, Wee Ngai witū
tūthikīrīrie, tondū tūrī andū anyarare. Garūra irumi
icio ciao imacookerere. Maneane ta matahītuo būrūrī-
inī wa ūkombo. **5** Ndūkahithīrīre mahītia mao kana
weherie mehia mao kuuma ūthiū-inī waku, nīgūkorwo
nīmarumīte andū arīa maraaka. **6** Nī ūndū ūcio tūgīaka
rūthingo rūu rīngī o nginya ruothe rūgīkinya nuthu
ya ūraihu waruo, nīgūkorwo andū acio maarutire wīra
na ngoro cia kwīyendera. **7** No hīndī īrīa Sanibalati,
na Tobia, na Aarabu, na Aamoni, na andū a Ashidodi
maiguire atī thingo cia Jerusalemu nīciathiiaga na mbere
gūcookererio na atī mīanya nīyathingagwo-rī, makīrakara
mūno. **8** Magīthīī ndundu marī othe, magīciira ūrīa
megūka mahūūrane na Jerusalemu, na mambīrīrie ngūī
kuo. **9** No nītwhooire Ngai witū na tūkīiga arangīri a
gūtūgītīra mūthenya na ūtukū nī ūndū nītwehītīrwo.
10 O ihinda rūu, andū a Juda makiuga atīrī, “Aruti a
wīra nīmaroorwo nī hinya, na nī kūrī na mahuti maingī
mūno matangīreka twake rūthingo rūu rīngī.” **11** O nacio
thū ciitū ikiuga atīrī, “Mūira wa mamenye ūhorō kana
matuone, tūgūkorwo hamwe nao, tūmoorage na tūtūme
wīra ūcio ūtīge kūrutwo.” **12** Hīndī īyo Ayahudi arīa
maatūūruga hakuhī na thū icio magīūka, magītīwīra maita
ikūmi atīrī, “O kūrīa mūngīūrīra-rī, nīmegūtūtharīkīra.”
13 Nī ūndū ūcio ngīiga andū amwe na thuutha wa kūrīa

rũthingo rwarĩ thĩ mũno na gũtaarĩ na ũgitĩri; ngĩmaiga kũringana na nyũmba ciao marĩ na hiũ ciao cia njora, na matimũ, na mota. **14** Ndaarĩkia kuona ũrĩa maũndũ maatarĩ, ngĩrũgama ngĩra andũ arĩa maarĩ igweta, na anene, na andũ arĩa angĩ atĩrĩ, “Mũtikametigĩre. Ririkanai Mwathani, o we ũrĩa mũnene na wa kũmakania, nĩguo mũrũĩrĩre ariũ a thoguo, na aanake anyu, na airĩtu anyu, na atumia anyu, o na mĩciĩ yanyu.” **15** Rĩrĩa thũ ciitũ ciamenyire atĩ nĩtwamenyete ũhoru wa ndundu yao, na atĩ Ngai nĩarigĩrĩrie ũndũ ũcio, ithuothe tũgĩcooka rũthingo-inĩ, o mũndũ agĩthiĩ wĩra-inĩ wake. **16** Kuuma mũthenya ũcio nuthu ya andũ akwa nĩo maarutaga wĩra nayo nuthu ĩyo ĩngĩ yao makĩheo matimũ, na ngo, na mota, o na nguo cia kĩgera. Anene nao makĩrũgama thuutha wa andũ othe a Juda **17** arĩa maakaga rũthingo. Nao arĩa maakuuga indo cia mwako maarutaga wĩra na guoko kũmwe, nakuo kũrĩa kũngĩ kũnyiitĩte kĩndũ kĩa mbaara, **18** nake mwaki o wothe aikaraga eyohete rũhiũ rwake rwa njora njohero o akĩrutaga wĩra. No mũhuhĩ wa karumbeta aanjikaraga hakuhĩ. **19** Ningĩ ngĩra arĩa maarĩ igweta, na anene, na andũ arĩa angĩ atĩrĩ, “Wĩra nĩ mũingĩ mũno na ũgatambũrũka, na nĩtũraihanĩrĩrie mũno mũndũ na ũrĩa ũngĩ rũthingo-inĩ. **20** Rĩrĩa rĩothe mũngĩigua karumbeta kaahuhwo, mũũke harĩa tũrĩ. Ngai witũ nĩwe ũgũtũrũĩrĩra!” **21** Nĩ ũndũ ũcio tũgĩthiĩ na mbere na kũruta wĩra, nuthu ya andũ ĩnyiitĩte matimũ kuuma rũciĩnĩ nginya njata cioneke hwaĩ-inĩ. **22** Hĩndĩ o ĩyo ngĩra andũ atĩrĩ, “Reke o mũndũ na mũteithia wake maikarage Jerusalemu thĩĩnĩ ũtukũ, nĩgeetha matũtungatagĩre ta

arangĩri ūtukũ, na mũthenya makaruta wĩra.” 23 Nĩ mwene, kana ariũ a baba, kana andũ akwa, kana arangĩri arĩa maarĩ hamwe na nĩ gũtirĩ warutaga nguo; o mũndũ aakoragwo na indo ciake cia mbaara o na agĩthiĩ gũtaha maaĩ.

5 Na rĩrĩ, andũ amwe na atumia ao nĩmatetire mũno nĩ ūndũ wa ūrĩa maahinyĩrĩrio nĩ Ayahudi arĩa angĩ ariũ a ithe wao. 2 Amwe moigaga atĩrĩ, “Ithuĩ na aanake aitũ na airĩtu aitũ tũrĩ aingĩ. Na no nginya tũkorwo na irio, nĩguo tũrĩe tũtũre muoyo.” 3 Angĩ moigaga atĩrĩ, “Tũneanaga ithaka ciitũ na mĩgũnda iitũ ya mĩthabibũ, na mĩciĩ iitũ itũrũgamĩrĩre nĩguo tũheo irio hĩndĩ ya ng’aragu.” 4 O na angĩ moigaga atĩrĩ, “No nginya tũngĩakombire mbeeca nĩguo tũhote kũrĩha igooti rĩa mũthamaki rĩa ithaka ciitũ na mĩgũnda ya mĩthabibũ. 5 O na gũtuĩka tũrĩ a mũthiimo ūmwe na thakame ĩmwe na andũ a bũrũri witũ, na o na gũtuĩka aanake aitũ nĩ ega o ta ao-rĩ, ithuĩ tũtuĩkĩte no nginya tũneane aanake aitũ na airĩtu aitũ matuĩke ngombo. O na rĩu airĩtu aitũ amwe nĩ ngombo, no tũtirĩ na ūhoti wa kũgirĩrĩria ūndũ ūcio tondũ ithaka ciitũ na mĩgũnda iitũ ya mĩthabibũ ĩrĩ moko-inĩ ma andũ angĩ.” 6 Rĩrĩa ndaiguire mateta mao na thitango icio, nĩndarakarire mũno. 7 Ngĩcũũrania maũndũ macio, na ngĩrũithia andũ arĩa maarĩ igweta na anene, ngĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũreetia andũ a bũrũri wanyu uumithio wa mbeeca iria mũmakombithĩtie!” Nĩ ūndũ ūcio ngĩtana mũcemanio mũnene wa kũmaciirithia, 8 ngiuga atĩrĩ, “Tũgeretie o ūrĩa tũngĩhota gũkũũra Ayahudi ariũ a ithe witũ arĩa mendeirio ndũrĩrĩ. No inyuĩ nĩ kwendia

mūrendia andū anyu nīguo tūcooke tūmagūre rīngī!”
 Andū acio magīkira ki tondū matingionire wa kuuga.
9 Ningī ngīthiī na mbere ngiuga atīrī, “Ūrīa mūreka ti wega. Githī mūtiagīrīrwo nī gūthiiga mwītīgīrīte Ngai witū nīgeetha tūtikanyararwo nī ndūrīrī iria irī ūthū na ithuī? **10** Nī, na ariū a baba, na andū akwa, o na ithuī nītūrakombithia andū mbeeca na irio. No rekei gwītia kwa uumithio wa mbeeca iria mūkombanīre gūthire! **11** Cookeriai andū ithaka ciao narua, na mīgūnda yao ya mīthabibū na ya mītamaiyū, na nyūmba ciao, o na uumithio ūcio mūmarīhagia wa gīcunjī kīa igana kīa mbeeca, na ngano, na ndibei ya mūhiano, na kīa maguta.” **12** Nao makiuga atīrī, “Nītūkūmacookeria. Na tūtikūmetia kīndū kīngī. Tūgwīka o ta ūrīa ūkuuga.” Ningī ngītūmanīra athīnjīri-Ngai ngīira andū arīa maarī igweta na arīa anene mehīte atī nīmakahingia ūrīa meranīire.
13 O na nī ngīribariba icūrī cia nguo yakwa ya igūrū, ngiuga atīrī, “O ta ūguo-rī, mūdū o wothe ūtakahingia kīrīkanīro gīkī, Ngai aromūribariba kuuma nyūmba yake na kuuma kūrī indo ciake. Nī ūndū ūcio mūdū ta ūcio aroribaribwo, atigwo atarī kīndū!” Mūingī wothe ūkiuga, “Ameni,” na ūkīgooca Jehova. Nao andū othe magīka o ta ūrīa meeranīire. **14** Ningī kuuma mwaka wa mīrongo īrī wa Mūthamaki Aritashashita, rīrīa ndathuurirwo nduīke barūthi wao būrūri wa Juda, nginyagia mwaka wa mīrongo ītatū na īrī, mīaka ikūmi na īrī-rī, nī o na kana ariū a baba, tūtīarīire irio iria ciagayagīrwo barūthi. **15** No rīrī, abarūthi arīa maarī mbere yakwa nīmahatagīrīria andū mūno na makametia cekeri cia betha mīrongo īna, hamwe

na irio na ndibei. Ateithĩrĩria ao nao no mahatagĩrĩria andũ. No niĩ tondũ wa gwĩtigĩra Ngai ndiekire ũguo. **16** Handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, niĩ ndeheanire gwaka rũthingo rũrũ. Andũ akwa othe moonganĩte hau nĩ ũndũ wa wĩra; na tũtiigana kũgũra ithaka. **17** Ningĩ-rĩ, Ayahudi igana rĩa mĩrongo ĩtano, o hamwe na anene maarĩaga gwakwa, hamwe na arĩa mookaga kuuma ndũrĩrĩ-inĩ iria ciatũthiũrũkĩirie. **18** O mũthenya indo iria ciahhaaragĩrio cia kũrĩo ciarĩ ndegwa ĩmwe, na ng'ondũ ithathatũ noru, na ngũkũ, na o mũthenya ikũmi yathira ndaarehagĩrwo ndibei nyingĩ mũno ya mũthemba yothe. O na kũrĩ ũguo-rĩ, ndietagia irio iria ciagayagĩrwo barũthi, tondũ maruta macio nĩmaritũhĩire andũ. **19** Wee Ngai wakwa, ndirikana, ũnjike wega nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe njikĩire andũ aya.

6 Na rĩrĩa Sanibalati, na Tobia, na Geshemu ũrĩa Mũarabu, na thũ iria ingĩ ciitũ maakinyĩrwo nĩ ũhoro atĩ nĩnjakĩte rũthingo rĩngĩ na hatiarĩ ithenya o na rĩmwe rĩatigarĩte rũthingo-inĩ, o na gũtuĩka nginyagia ihinda rĩu ndiekĩrĩte mĩrango ya ihingo, **2** Sanibalati na Geshemu makĩndũmĩra ndũmĩrĩri ĩno: “Ūka, reke tũcemanie itũũra-inĩ rĩmwe werũ-inĩ wa Ono.” No rĩrĩ, maathugundaga kũnjika ũũru; **3** nĩ ũndũ ũcio ngĩmatũmĩra andũ mamacookerie atĩrĩ: “Ndĩ na wĩra wa bata ndĩraruta, ndingĩhota gũikũrũka njũke. Wĩra ũngĩkĩrũgamio nĩkĩ, atĩ nyambe njikũrũke kũrĩ inyuĩ?” **4** Maandũmĩire ndũmĩrĩri ta ĩyo maita mana, na o hĩndĩ ndaacookagia icookio rĩu. **5** Ihinda rĩa gatano Sanibalati akĩndũmĩra ndungata yake na ndũmĩrĩri o ro ĩyo, ĩkuuĩte marũa mataarĩ matume, **6**

marĩa maandikĩtwo ũũ: “Ūhoru nĩwarĩtio ndũrĩrĩ-inĩ, na Geshemu aroiga ũhoru ũcio nĩ wa ma, atĩ wee na Ayahudi nĩmũrathugunda kũremera mũthamaki mũmũũkĩrĩre, na nĩ ũndũ ũcio nĩmũraaka rũthingo. Ningĩ kũringana na ũhoru ũcio nĩũrenda gũtuĩka mũthamaki wao 7 na atĩ nĩ ũthuurĩte anabii a kwanĩrĩra ũhoru ũgũkonĩĩ kũu Jerusalemu makiugaga atĩrĩ, ‘Juda kũrĩ na mũthamaki!’ Rĩu-rĩ, ũhoru ũcio nĩũgũkinyĩra mũthamaki; nĩ ũndũ ũcio ũka, twaranĩrie.” 8 Na nĩ ngĩkĩmũcookeria atĩrĩ: “Gũtirĩ ũndũ ta ũcio ũroiga ũrekĩka; nĩ gwĩthugundĩra ũrethugundĩra ũhoru ũcio meciiria-inĩ maku.” 9 Andũ acio maageragia ũrĩa wothe mangĩtũguoyohia, magĩciiria atĩrĩ, “Moko mao nĩmekwaga hinya wa kũruta wĩra, naguo wage kũrĩka.” No ngĩhooya Ngai, ngĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu ikĩra moko makwa hinya.” 10 Mũthenya ũmwe nĩndathiire mũciĩ gwa Shemaia mũrũ wa Delaia, mũrũ wa Mehetabeli, ũrĩa wahingĩrwo gwake mũciĩ. Akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩtũcemanie nyũmba ya Ngai, hekarũ thĩinĩ, na tũhinge mĩrango ya hekarũ, tondũ kũrĩ na andũ maroka gũkũũraga, megũka gũkũũraga ũtukũ.” 11 No ngĩmũũria atĩrĩ, “Mũndũ ta nĩ nĩagĩrĩrwo nĩ kũũra? Kana mũndũ ta nĩ nĩagĩrĩrwo kwĩhitha thĩinĩ wa hekarũ ahonokie muoyo wake? Nĩ ndigũthĩ!” 12 Nĩndamenyire atĩ ti Ngai wamũtũmĩte, no aandathagĩra ũũru tondũ Tobia na Sanibalati nĩmamũrĩhĩte eke ũguo. 13 Aarĩhĩtwo nĩguo atũme ndĩtigĩre nĩgeetha ndeka ũguo njĩhie, ngĩe na rĩtwa rĩũru nao mone njĩra ya kũũmenithia. 14 Wee Ngai wakwa, ririkana Tobia na Sanibalati tondũ wa ũrĩa mekĩte, na ũririkane Noadia mũnabii mũndũ-wa-nja, o na anabii

arĩa angĩ makoretwo makĩgeria kũnjĩkĩra guoya. **15** Nĩ ũndũ ũcio, rũthingo rũu rwarĩkire thuutha wa mĩthenya mĩrongo ĩtano na ĩĩrĩ, mũthenya wa mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano, mweri-inĩ wa Eluli. **16** Rĩrĩa thũ ciitũ ciaiguire ũhoru ũcio, ndũrĩrĩ ciothe iria ciatũthiũrũrũkĩirie igĩtigĩra na ikĩaga mwĩhoko, nĩ ũndũ nĩmamenyire atĩ wĩra ũcio warutĩkire na ũndũ wa ũteithio wa Ngai witũ. **17** Ningĩ matukũ-inĩ macio, andũ arĩa maarĩ igweta a Juda nĩmatũmagĩra Tobia marũa maingĩ, nao nĩmanyiitaga macookio kuuma kũrĩ Tobia. **18** Nĩgũkorwo andũ aingĩ a Juda nĩmehĩtĩte gũkorwo mwena wake, tondũ aarĩ mũthoni-we wa Shekania mũrũ wa Ara, na mũriũ wake Jehohanani aahikĩtie mwarĩ wa Meshulamu mũrũ wa Berekia. **19** Na ningĩ nĩmaikaraga makĩtheaga ũhoru wa ciĩko ciake njega magacooka makamwĩra ũrĩa na nĩ njugĩte. Nake Tobia akaandũmagĩra marũa ma gũtũma ndĩitigĩre.

7 Na rĩrĩ, rũthingo rwarĩka gwakwo rĩngĩ, na nĩ ngĩkorwo njĩkĩrĩte mĩrango ihingo-inĩ-rĩ, nĩrĩo arangĩri a ihingo, na aini, na Alawii maathuurirwo. **2** Nĩndatuire Hanani mũrũ wa baba mũrũgamĩrĩri wa Jerusalemu, marĩ na Hanania mũnene wa gũikaro kĩgitĩre kĩa mũthamaki, tondũ aarĩ mũndũ mwĩhokeku, na agetigĩra Ngai gũkĩra andũ arĩa angĩ. **3** Ngĩmeera atĩrĩ, “Ihingo cia Jerusalemu itikahingũragwo, o nginya rĩrĩa riũa rĩrĩkoragwo rĩarĩte. Ningĩ o na rĩrĩa arangĩri a ihingo marĩ wĩra-inĩ, nĩmaikarage mahingĩte mĩrango ĩyo, na makamĩkĩra mĩgĩĩko. Ningĩ mũthuure aikari a Jerusalemu matuĩke arangĩri, amwe marangagĩre harĩa matuĩrĩrwo kũrangĩra,

na arĩa angĩ marangagĩre hakuhĩ na nyũmba ciao.”

4 Na rĩrĩ, itũũra rĩa Jerusalemu rĩarĩ inene mũno na rĩkaarama, no andũ arĩa maatũũraga kuo maarĩ anini, na nyũmba itiakoretwo ciakĩtwo rĩngĩ. **5** Nĩ ũndũ ũcio Ngai wakwa akĩnjĩkĩra wendo ngoro-inĩ yakwa wa gũcookanĩrĩria andũ arĩa maarĩ igweta, na anene, na andũ arĩa angĩ nĩguo meyandĩkithie kũringana na nyũmba ciao. Nĩndonire ibuku rĩa marĩitwa ma njiaro cia arĩa maarĩ a mbere gũcooka. Ũũ nĩguo ndonire rĩandĩkĩtwo: **6** Aya nĩo andũ a bũrũri arĩa maacookire kuuma bũrũri ũrĩa maatahĩrwo, arĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aatahĩte akamatwara Babuloni bũrũri wa ũkombo (nao magĩcooka Jerusalemu na Juda, o mũndũ itũũra-inĩ rĩake, **7** marehanĩte na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Azaria, na Raamia, na Nahamani, na Moridekai, na Bilishani, na Misiperethu, na Bigivai, na Nehumu, na Baana): Mũigana wa andũ a Isiraeli watariĩ ũũ: **8** njiaro cia Paroshu ciarĩ 2,172 **9** na cia Shafatia ciarĩ 372 **10** na cia Ara ciarĩ 652 **11** na cia Pahathu-Moabi (iria cioimĩte harĩ Jeshua na Joabu) ciarĩ 2,818 **12** na cia Elamu ciarĩ 1,254 **13** na cia Zatu ciarĩ 845 **14** na cia Zakai ciarĩ 760 **15** na cia Binui ciarĩ 648 **16** na cia Bebai ciarĩ 628 **17** na cia Azigadi ciarĩ 2,322 **18** na njiaro cia Adonikamu ciarĩ 667 **19** na njiaro cia Bigivai ciarĩ 2,067 **20** na cia Adini ciarĩ 655 **21** na cia Ateri (iria cioimĩte harĩ Hezekia) ciarĩ 98 **22** na cia Hashumu ciarĩ 328 **23** na cia Bezai ciarĩ 324 **24** na cia Harifu ciarĩ 112 **25** na cia Gibeoni ciarĩ 95. **26** nao andũ a Bethilehemu na Netofa maarĩ 188 **27** na andũ a Anathothu maarĩ 128 **28** na andũ a Bethi-

Azimavethu maarĩ 42 **29** na andũ a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarĩ 743 **30** na andũ a Rama na Geba maarĩ 621 **31** na andũ a Mikimashi maarĩ 122 **32** na andũ a Betheli na Ai maarĩ 123 **33** na andũ a Nebo ĩrĩa ĩngĩ maarĩ 52 **34** na andũ a Elamu ĩrĩa ĩngĩ maarĩ 1,254 **35** na andũ a Harimu maarĩ 320 **36** na andũ a Jeriko maarĩ 345 **37** na andũ a Lodi, na Hadidi, na Ono maarĩ 721 **38** na andũ a Senaa maarĩ 3,930. **39** Nao athĩnjĩri-Ngai maarĩ: njiaro cia Jedaia (iria cioimĩte harĩ nyũmba ya Jeshua) ciarĩ 973 **40** na cia Imeri ciarĩ 1,052 **41** na cia Pashuri ciarĩ 1,247 **42** na cia Harimu ciarĩ 1,017. **43** Nao Alawii maarĩ: a njiaro cia Jeshua (iria cioimĩte harĩ Kadimieli, rũciaro-inĩ rwa Hodavia) ciarĩ 74. **44** Nao aini maarĩ: njiaro cia Asafu ciarĩ 148. **45** Nao aikaria a ihingo maarĩ: njiaro cia Shalumu, na Ateri, na Talimoni, na Akubu, na Hatita, na Shobai ciarĩ 138. **46** Nacio ndungata cia hekarũ ciarĩ: njiaro cia Ziha, na Hasufa, na Tabaothu, **47** na Keroso, na Sia, na Padoni, **48** na Lebana, na Hagaba, na Shalimai, **49** na Hanani, na Gideli, na Gaharu, **50** na Reaia, na Rezini, na Nekoda, **51** na Gazamu, na Uza, na Pasea, **52** na Besai, na Meunimu, na Nefisimu, **53** na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru, **54** na Baziluthu, na Mehida, na Harasha, **55** na Barikosi, na Sisera, na Tema, **56** na Nezia, na Hatifa. **57** Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni ciarĩ: njiaro cia Sotai, na Soferethu, na Perida, **58** na Jaala, na Darikoni, na Gideli, **59** na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Amoni. **60** Ndongata cia hekarũ hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni maarĩ andũ 392. **61** Nao aya nĩo maambatire kuuma matũũra

ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingōnanirie atī nyūmba ciao ciarī cia njiaro cia Isiraeli: **62** njiaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda ciarī 642. **63** Na kuuma kūrī athīnjīri-Ngai: njiaro cia Hobaia, na Hakoza, na Barizilai (mūndū ūrīa wahikītie mwarī wa Barizilai ūrīa Mūgileadi, na eetanagio na rītwa rīu). **64** Andū acio nīmacaririe maandīko ma nyūmba ciao, no matiigana kūmona, nī ūndū ūcio makīeherio thiritū-inī ya athīnjīri-Ngai, magītūuo ta andū maarī na thaahu. **65** Nake barūthi wa kūu akīmaatha matikarīe irio iria therie mūno, o nginya gūkaagīa mūthīnjīri-Ngai ūratungata na Urimu na Thumimu. **66** Andū acio othe marī hamwe maarī 42,360, **67** gūtatarītwo ndungata ciao cia arūme na cia andū-a-nja 7, 337; ningī nī maarī na aini arūme na andū-a-nja 245. **68** Maarī na mbarathi 736, na nyūmbū 245, **69** na ngamīra 435, na ndigiri 6,720. **70** Atongoria amwe a nyūmba nīmarutire indo ciao nī ūndū wa wīra ūcio. Barūthi wa kūu nīaheanire durakima 1,000 cia thahabu, na mbakūri 50, na nguo cia athīnjīri-Ngai 530, nacio ikīigwo kīgīna-inī. **71** Nao atongoria amwe a nyūmba nīmaheanire indo nī ūndū wa wīra ūcio, durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,200 cia betha, nacio ikīigwo kīgīna-inī. **72** Mūigana wa kīrīa kīaheanirwo nī andū arīa angī warī durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,000 cia betha, na nguo 67 cia athīnjīri-Ngai. **73** Athīnjīri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini na ndungata cia hekarū, marī hamwe na andū amwe ao, na andū arīa angī a Isiraeli magīaka na magītūūra matūūra-inī mao.

8 Na rĩrĩ, mweri wa mũgwanja wagĩkinya-rĩ, andũ a Isiraeli magĩkorwo maatũũrĩte thĩinĩ wa matũũra mao. Nao andũ othe makĩũngana marĩ ta mũndũ ũmwe kĩaaro-inĩ kĩrĩa kĩarĩ mbere ya Kĩhingo kĩa Maaĩ. Nao makĩĩra Ezara ũrĩa mwandĩki-marũa arute Ibuku rĩrĩa rĩa Watho wa Musa ũrĩa Jehova aathĩte andũ a Isiraeli. **2** Nĩ ũndũ ũcio, mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja, Ezara ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai agĩtwara ibuku rĩu rĩa Watho mbere ya kĩũngano kũu kĩonganĩte kĩa arũme na andũ-a-nja, na arĩa angĩ othe mangĩahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio. **3** Agĩthoma ibuku rĩu aanĩrĩre kuuma rũciinĩ nginya mĩaraho, ang'etheire kĩaaro kĩrĩa kĩarĩ mbere ya Kĩhingo kĩa Maaĩ, arĩ mbere ya arũme, na andũ-a-nja, na andũ arĩa angĩ mangĩahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio. Nao andũ othe magĩtega matũ, magĩthikĩrĩria ciugo cia Ibuku rĩa Watho. **4** Ezara ũrĩa mwandĩki-marũa aarũgamĩte igũrũ rĩa gĩtara kĩa mbaũ kĩrĩa gĩakĩtwo nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio kĩũmbe. Mwena wake wa ũrĩo haarũgamĩte Matithia, na Shema, na Anaia, na Uria, na Hilikia, na Maaseia, naguwo mwena wa ũmotho hakarũgama Pedaia, na Mishaeli, na Malikija, na Hashumu, na Hashibadana, na Zekaria, na Meshulamu. **5** Ezara akĩhingũra ibuku rĩu. Andũ othe nĩmamuonaga tondũ aarũgamĩte handũ hatũũgĩru. Na rĩrĩa aahingũrĩre ibuku, andũ othe makĩrũgama na igũrũ. **6** Ezara akĩgooca Jehova, Ngai ũrĩa mũnene; nao andũ othe makĩoya moko mao na igũrũ makiuga atĩrĩ, “Ameni! Amenii!” Magĩcooka makĩĩnamĩrĩra, makĩhooya Jehova maturumithĩtie mothiũ mao thĩ. **7** Nao Alawii, na nĩo Jeshua, na Bani, na Sherebia, na Jamini, na Akubu, na

Shabethai, na Hodia, na Maaseia, na Kelita, na Azaria, na Jozabadu, na Hanani, na Pelaia, makĩruta andũ ũhoru wa Watho, andũ acio marũgamĩte o hau. **8** Magĩthoma kuuma lbuku rĩa Watho wa Ngai, magĩtaũraga na magĩtaaragĩria wega nĩgeetha andũ acio mataũkĩrwo wega nĩ ũhoru ũcio wathomagwo. **9** Ningĩ Nehemia ũrĩa barũthi wa kũu na Ezara mũthĩnjĩri-Ngai na mwandĩki-marũa hamwe na Alawii arĩa maarutaga andũ, makĩra andũ acio othe atĩrĩ, “Mũthenya ũyũ wa ũmũthĩ nĩmwamũrĩre Jehova Ngai wanyu. Mũtigaacakaye kana mũrĩre.” Nĩgũkorwo andũ acio othe nĩmarĩraga maigua ciugo cia Watho ũcio. **10** Nehemia akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgekenie na irio iria njega, na mũnyue indo irĩ mũrĩo, na indo icio imwe mũhe arĩa matarĩ na kĩndũ mathondekeirwo. Mũthenya wa ũmũthĩ nĩmwamũrĩre Mwathani witũ. Mũtikagĩe na kĩa, nĩgũkorwo gĩkeno kĩa Jehova nĩkĩo hinya wanyu.” **11** Alawii makĩhooreria andũ acio othe, makĩmeeraga atĩrĩ, “Hoorerai tondũ ũyũ nĩ mũthenya mwamũre. Mũtikagĩe na kĩa.” **12** Ningĩ andũ othe magĩthĩĩ makarĩe na makanyue, na makaheane irio imwe, na magakũngũĩre makenete nĩ ũndũ nĩmataũkĩrwo nĩ ciugo iria maarutĩtwo. **13** Mũthenya wa keerĩ wa mweri, atongoria a nyũmba ciothe, marĩ hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, makĩũngana harĩ Ezara ũcio mwandĩki-marũa nĩguo mathikĩrĩrie ciugo cia Watho. **14** Nao magĩkora kwandĩkitwo watho-inĩ ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Musa, atĩ andũ a Isiraeli maikarage thĩinĩ wa ithũnũ hĩndĩ ya gĩathĩ kĩa mweri wa mũgwanja, **15** na atĩ maanagĩrĩre na mahunjagie ũhoru ũyũ matũũra-

inĩ mao o na kũu Jerusalemu makiugaga atĩrĩ: “Thiĩ kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma mũrehe honghe cia mĩtamaiyũ ya mĩgũnda na ya gĩthaka, na cia mĩhandathi, na cia mĩkĩndũ, o na cia mĩtĩ ya kĩruru cia gwaka ithũnũ,” o ta ũrĩa kwandĩkitwo. **16** Nĩ ũndũ ũcio andũ makiumagara, makĩrehe honghe, makĩakĩra ithũnũ igũrũ rĩa nyũmba ciao o na nja ciao, na nja cia nyũmba ya Ngai, na kĩhaaro-inĩ kĩrĩa kĩarĩ Kĩhingo-inĩ kĩa Maaĩ, na kĩrĩa kĩarĩ Kĩhingo-inĩ kĩa Efiraimu. **17** Andũ arĩa othe maacookete kuuma kũrĩa maatwarĩtwo maatahwo makĩakĩra ithũnũ, magĩikara thĩinĩ wacio. Kuuma matukũ ma Joshua mũrũ wa Nuni nginya mũthenya ũcio, andũ a Isiraeli matiakoretwo makũngũire gĩathĩ kũu ta ũguo. Nakĩo gĩkeno kĩa kĩarĩ kĩnene mũno. **18** Mũthenya o mũthenya, kuuma mũthenya wa mbere nginya wa mũthia, Ezara nĩathomaga Ibuku rĩa Watho wa Ngai. Nao nĩmakũngũire gĩathĩ kũu mũthenya mũgwanja, na mũthenya wa kanana, kũringana na watho, gũkĩgĩa na kũngano.

9 Mweri-inĩ o ro ũcio, mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna, andũ a Isiraeli makĩũngana hamwe mehingĩte kũrĩa irio na makehumba nguo cia makũnia, o na makeitĩrĩria tĩrĩ mĩtwe yao. **2** Arĩa maarĩ a rũciaro rwa andũ a Isiraeli nĩmeyamũranĩtie na ageni othe. Makĩrũgama o andũ handũ hao, makiumbũra mehia mao na waganu wa maithe mao. **3** Makĩrũgama o ro hau maarĩ, magĩthoma Ibuku rĩa Watho wa Jehova Ngai wao ihinda rĩa gĩcunjĩ gĩa kana kĩa mũthenya, na magĩtũmĩra gĩcunjĩ o kĩngĩ gĩa kana makiumbũra mehia na magĩthathaiyagia Jehova Ngai wao. **4** Na rĩrĩ, ngathĩ-inĩ nĩ haarũgamĩte Alawii, nĩo

Jeshua, na Bani, na Kadimieli, na Shebania, na Buni, na Sherebia, na Bani, na Kenani, nao magakayagĩra Jehova Ngai wao na mĩgambo maanĩĩire. **5** Nao Alawii nĩo Jeshua, na Kadimieli, na Bani, na Hashabineia, na Sherebia, na Hodia, na Shebania, na Pethahia, makiuga atĩrĩ, “Rũgamai mũgooce Jehova Ngai wanyu, ũcio ũtũũraga tene na tene.” “Kũrathimwo nĩ rĩĩtwa rĩaku rĩrĩ riiri, narĩo rĩrotũũgĩrio gũkĩra ũgooci na irathimo ciothe. **6** Wee wiki nowe Jehova. Nĩwe wombire igũrũ, o igũrũ kũrĩa kũraya mũno, na ũkĩũmba mbũtũ cia njata ciakuo, na thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo, na maria na indo ciothe iria irĩ thĩinĩ wamo. Nĩwe ũheaga indo ciothe muoyo, nacio mbũtũ cia igũrũ nĩgũthathaiyagia. **7** “Wee nĩwe Jehova Ngai, ũrĩa wathuurire Aburamu ũkĩmũruta Uri-ya-Akalidei na ũkĩmũtua rĩĩtwa rĩngĩ Iburahĩmu. **8** Nĩwonire atĩ ngoro yake nĩyakwĩhokete, nawe ũkĩgĩa na kĩrĩkanĩro nake atĩ nĩũkahe njaro ciake bũrũri wa Akaanani, na wa Ahiti, na wa Aamori, na wa Aperizi, na wa Ajebusi, na wa Agirigashi. Nĩũhingĩtie kĩiranĩro gĩaku nĩ tondũ ũrĩ mũthingu. **9** “Nĩwonire ũrĩa maithe maitũ ma tene maathĩnĩkire marĩ bũrũri wa Misiri; ũkĩigua kĩrĩro kĩa marĩ hau Iria-inĩ Itune. **10** ũkĩringa ciama na morirũ, na ũgũkĩrĩra Firaũni, na anene ake othe, na andũ a bũrũri wake othe, nĩgũkorwo nĩwamenyete ũrĩa andũ a Misiri metĩaga makĩmahinyĩrĩria. Nawe ũkĩgĩra igweta, rĩrĩa rĩtũũraga nginya ũmũthĩ. **11** Nĩwagayanirie Iria Itune mbere yao, nĩ ũndũ ũcio magĩtuĩkanĩria iria gatagatĩ harĩa haatuĩkite thĩ nyũmũ, no arĩa maamaingatithĩtie ũkĩmaikia kũu kũriku o ta ihiga rĩikĩtio maaĩ-inĩ mariku mũno. **12**

Mũthenya wamatongoragia na gĩtugĩ gĩa itu, naguo ũtukũ ũkamatongoria na gĩtugĩ kĩa mwaki gĩa kũmamũrĩkĩra njĩra ĩrĩa mekũgera. **13** “Nĩwaikũrũkire Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, ũkĩmaarĩria kuuma igũrũ. Nĩwamaheire mĩtabarĩre na mawatho ma kĩhooto na magĩrĩru, na kĩrĩra gĩa ku gĩa kũrũmĩrĩrwo, o na maathani mega. **14** Nĩwamamenyithirie Thabatũ yaku theru na ũkĩmahe maathani, na kĩrĩra gĩa ku gĩa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho kũgerera kanua ka Musa ndungata yaku. **15** Hĩndĩ ya ng’aragu nĩwamaheire irio kuuma igũrũ, na rĩrĩa maarĩ anyootu ũkĩmahe maaĩ kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga; wamaathire mathiĩ makegwatĩre bũrũri ũrĩa wehĩtite woete guoko na igũrũ atĩ nĩũkamahe. **16** “No rĩrĩ, maithe maitũ ma tene magĩtĩĩa na makĩũmia ngoro ciao, makĩaga gwathĩkĩra maathani maku. **17** Makĩrega kũigua na makĩaga kũririkana ciama iria waringĩte gatagatĩ-inĩ kao. Nĩmoomirie ngingo, na tondũ wa ũremi wao magĩthuurĩra mĩtungoria nĩgeetha macooke ũkombo-inĩ wao. No rĩrĩ, we ũrĩ Ngai ũrekanagĩra mehia, na ũrĩ mĩtugi na mũigua tha, ndũhiũhaga kũrakara na ũyũrĩtwo nĩ wendo. Nĩ ũndũ ũcio ndwamatiganĩirie, **18** o na rĩrĩa methondekeire mũhianano wa njaũ, makiuga atĩrĩ, ‘Ino nĩyo ngai yanyu ĩrĩa yamũrutire bũrũri wa Misiri,’ kana o na rĩrĩa meekire maũndũ mooru mũno ma gũkũruma. **19** “Tondũ wa tha ciaku nyingĩ, ndwamatiganĩirie kũu werũ-inĩ. Gĩtugĩ gĩa itu gĩtiagire kũmatongoria njĩra-inĩ yao mũthenya, kana gĩtugĩ kĩa mwaki gĩkĩaga kũmamũrĩkĩra ũtukũ njĩra ĩrĩa mekũgerera. **20** Wamaheire Roho waku mwega amarutage. Ndwagire kũmahe mana marĩe, kana ũkĩaga

kūmahe maaĩ maanyoota. **21** Ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna nĩwamatũũririe werũ-inĩ; matiagire kĩndũ o nakĩ, ningĩ nguo ciao itiigana gũthira, kana magũrũ mao makĩimba. **22** “Nĩwamaheire mothamaki na ndũrĩrĩ, ũkĩmagaĩra o nginya mĩhaka-inĩ ya kũraya. Magĩtaha bũrũri wa Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani. **23** Waingĩhirie ariũ ao o ta njata cia matu-inĩ na ũkĩmakinyia bũrũri ũrĩa werĩte maithe mao matoonye makawĩgwatĩre ũtuĩke wao. **24** Ariũ ao nĩmatoonyire, makĩgwatĩra bũrũri ũcio. Ũgĩtooria andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũcio mbere yao; ũkĩneana andũ a Kaanani kũrĩ o, hamwe na athamaki ao na andũ a bũrũri ũcio, ũkĩmaneana moko-inĩ mao meke nao o ũrĩa mangĩendire. **25** Nĩmatunyanire matũũra maarĩ mairigĩre na thingo cia hinya, na mĩgũnda mĩnoru, makĩgwatĩra nyũmba ciaiyũrĩte indo njega cia mĩthemba yothe, na ithima iria cienjetwo, na mĩgũnda ya mĩthabĩbũ, na mĩgũnda ya mĩtamaiyũ, na mĩtĩ mĩingĩ mũno ya matunda. Makĩrĩa, nginya makĩhũũna na makĩagĩra mĩrĩrĩ; magĩkenera wega waku mũingĩ. **26** “No nĩmagire gwathĩka, magĩkũremera, na makĩhutatĩra watho waku. Nĩmooragire anabii aku arĩa maamataaraga nĩguo mamacookie kũrĩ we; magĩka maũndũ mooru mũno ma gũkũruma. **27** Nĩ ũndũ ũcio, ũkĩmaneana moko-inĩ ma thũ ciao, nacio ikĩmahinyĩrĩria. No rĩrĩa maahinyĩrĩrio, magĩgũkaĩra. Ũkĩmaigua kuuma igũrũ, na tondũ wa tha ciaku nyingĩ ũkĩmahe andũ a kũmahonokia, nao makĩmateithũra kuuma moko-inĩ ma thũ ciao. **28** “No maarĩkia kũgĩa na ũhurũko, magĩcookerera gwĩka maũndũ

mooru maitho-inĩ maku. Hĩndĩ ĩyo ũkĩmatiganĩria moko-
inĩ ma thũ ciao nĩgeetha imaathe. Na rĩrĩa maagũkaĩire
rĩngĩ, ũkĩmaigua ũrĩ o kũu igũrũ, na tondũ wa tha ciaku
nĩwamahonokagia kainingĩ. **29** “Nĩwamataarire macookerere
watho waku, no-o magĩtĩtĩa na makĩrega gwathĩkĩra
maathani maku. Makĩhia nĩkũregana na mawatho maku
marĩa mangĩtũũria mũndũ muoyo angĩmaathĩkĩra. Nĩ
ũndũ wa kũng’athia, magĩkũhutĩra, makĩũmia ngingo, na
makĩrega gũkũigua. **30** Nĩwamakirĩrĩrie mĩaka mĩingĩ. Na
ũndũ wa Roho waku, nĩwamakaanagia na tũnua twa anabii
aku. No matiigana gũkũigua, na nĩ ũndũ ũcio ũkĩmaneana
moko-inĩ ma ndũrĩrĩ iria maariganĩtie nacio. **31** No tondũ
wa tha ciaku nyingĩ, ndwamaniinire kana ũkĩmatiganĩria,
nĩgũkorwo ũrĩ Mũrungu mũtugi na mũigua tha. **32** “Na
rĩu-rĩ, Wee Ngai witũ, Mũrungu mũnene ũrĩ hinya na
wa gwĩtigĩrwo, o wee ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩaku kĩa
wendo, ndũkareke moritũ maya moneke arĩ ũndũ mũnini
maitho-inĩ maku, moritũ maya matũkorete, na magakora
athamaki aitũ na atongoria aitũ, na magakora athĩnjĩri-
Ngai na anabii aitũ, na magakora maithe maitũ na andũ
aku othe, kuuma matukũ ma athamaki a Ashuri nginya
ũmũthĩ. **33** Maũndũ-inĩ macio mothe matũkorete, wee
ũkoretwo ũrĩ na kĩhooto; wĩkĩte maũndũ na wĩhokeku, o
rĩrĩa ithuĩ tũhĩtĩtie. **34** Athamaki aitũ, na atongoria aitũ, na
athĩnjĩri-Ngai aitũ na maithe maitũ, matiarũmĩrĩire watho
waku; matiathikĩrĩrie maathani maku kana mataaro
marĩa wamaheire. **35** O na rĩrĩa maarĩ ũthamaki-inĩ
wao, magĩkenagĩra wega waku mũnene bũrũri-inĩ ũcio
mwariĩ na mũnoru ũrĩa wamaheete, matiagũtungatĩire

kana magītigana na njīra ciao cia waganu. **36** “No rīrī, ūmūthī ūyū tūrī ngombo, ngombo būrūri-inī ūrīa waheire maithe maitū ma tene nīguo marīage matunda maguo na indo iria ingī njega ikūraga kuo. **37** Tondū wa mehia maitū, magetha maguo maingī mathiiga kūrī athamaki arīa ūigīte igūrū riitū. Maathaga mīrī iitū na ng’ombe ciitū o ūrīa mekwenda. Tūrī ahinyīrīrie mūno. **38** “Nī ūndū wa ūguo-rī, nītūgūthondeka kīrīko gīa gūtūūra na twandīkanīre, nao atongoria aitū, na Alawii aitū na athīnjīri-Ngai aitū makīhūūre mūhūūri.”

10 Arīa meekīrīre kīrīkanīro kīu mūhūūri maarī: Nehemia ūrīa warī barūthi wa kūu, mūrū wa Hakalia, na Zedekia, **2** na Seraia, na Azaria, na Jeremia, **3** na Pashuru, na Amaria, na Malikija, **4** na Hatushu, na Shebania, na Maluku, **5** na Harimu, na Meremothu, na Obadia, **6** na Danieli, na Ginethoni, na Baruku, **7** na Meshulamu, na Abija, na Mijamini, **8** na Maazia, na Biligai, na Shemaia. Acio nīo maarī athīnjīri-Ngai. **9** Nao Alawii maarī: Jeshua mūrū wa Azania, na Binui wa ariū a Henadadi, na Kadimieli, **10** nao athiritū ao maarī: Shebania, na Hodia, na Kelita, na Pelaia, na Hanani, **11** na Mika, na Rehobu, na Hashabia, **12** na Zakuri, na Sherebia, na Shebania, **13** na Hodia, na Bani, na Beninu. **14** Nao atongoria a andū maarī: Paroshu, na Pahathu-Moabi, na Elamu, na Zatu, na Bani, **15** na Buni, na Azigadi, na Bebai, **16** na Adonija, na Bigivai, na Adini, **17** na Ateri, na Hezekia, na Azuri, **18** na Hodia, na Hashumu, na Bezai, **19** na Harifu, na Anathothu, na Nebai, **20** na Magipiashu, na Meshulamu, na Heziri, **21** na Meshezabeli, na Zadoku, na

Jadua, 22 na Pelatia, na Hanani, na Anaia, 23 na Hoshea, na Hanania, na Hashubu, 24 na Haloreshu, na Piliha, na Shobeku, 25 na Rehumu, na Hashabina, na Maaseia, 26 na Ahia, na Hanani, na Anani, 27 na Maluku, na Harimu, na Baana. 28 “Andũ arĩa angĩ, nĩo athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini, o na ndungata cia hekarũ na arĩa othe meyamũranĩtie na andũ arĩa maariganĩtie nao nĩguo maathĩkĩre Watho wa Ngai, marĩ hamwe na atumia ao, na aanake, na airĩtu ao othe arĩa mangĩhota gũtaũkĩrwo nĩ maũndũ, 29 andũ aya othe maanyiitana na ariũ a ithe wao arĩa marĩ igweta, na meeohu na kĩrumi na mwĩhĩtwa atĩ nĩmarĩrũmagĩrĩra Watho wa Ngai ũrĩa waheirwo Musa ndungata ya Ngai, na mamenyagĩrĩre gwathĩkĩra maathani mothe, na mawatho, na kĩrĩra gĩa kũrũmĩrĩrwo kĩa Jehova Mwathani witũ. 30 “Tweranĩra atĩ tũtikaheana airĩtu aitũ mahikio nĩ andũ arĩa matũrigiicĩirie o na kana aanake aitũ mahikie airĩtu ao. 31 “Rĩrĩa andũ a mabũrũri marĩa tũriganĩtie marĩrehaga indo na ngano ya kwendia mũthenya wa Thabatũ, tũtikamagũrĩra mũthenya ũcio wa Thabatũ o na kana mũthenya ũngĩ o wothu mwamũre. O mwaka wa mũgwanja wakinya tũtirĩrĩmaga mĩgũnda iitũ, na nĩtũrĩrekanagĩra mathiirĩ mothe. 32 “Nĩtuoya mũrigo wa kũhingia mawatho ma kũheanaga gĩcunjĩ gĩa gatatũ gĩa cekeri o mwaka nĩ ũndũ wa wĩra wa nyũmba ya Ngai witũ: 33 nĩ ũndũ wa mĩgate ĩrĩa ĩigagwo metha-inĩ; nĩ ũndũ wa mahinda ma maruta ma mũtu na ma njino; na nĩ ũndũ wa maruta marĩa marutagwo mũthenya wa Thabatũ, na wa ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, na wa ciathĩ iria ciathanĩtwo; nĩ ũndũ wa maruta

marĩa maamũre; nĩ ũndũ wa maruta ma kũhoroheria mehia ma Isiraeli; o na nĩ ũndũ wa mawĩra mothe ma nyũmba ya Ngai witũ. **34** “Ithuĩ athĩnjĩri-Ngai, na Alawii o na andũ aya angĩ nĩtũcuukĩte mĩtĩ tũgatuanĩra rĩrĩa o nyũmba iitũ ĩrĩrehaga ngũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ, cia gũikaragia mwaki wakanĩte kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai witũ mahinda marĩa matuanĩrwo o mwaka, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo Watho-inĩ. **35** “O na nĩtuoya mũrigo wa kũrehaga maciaro ma mbere ma mĩgũnda iitũ na ma mũtĩ o wothe wa matunda nyũmba-inĩ ya Jehova o mwaka. **36** “O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo Watho-inĩ, nĩtũrĩrehaga marigithathi maitũ ma aanake, na ma ng’ombe, na ma ndũũru cia ng’ombe na cia mbũri ciitũ gũkũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga kuo. **37** “O na ningĩ nĩtũrĩrehaga thĩinĩ wa makũmbĩ ma nyũmba ya Ngai, tũnengere athĩnjĩri-Ngai mũtu wa mbere, na magongona maitũ ma ngano ma mbere, na maruta ma matunda ma mĩtĩ iitũ yothe ma mbere, na ma ndibei iitũ ya mũhahano o na ma maguta. O na nĩtũrĩrehaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa maciaro ma mĩgũnda iitũ, tũkanengera Alawii, nĩgũkorwo nĩ Alawii maamũkagĩra icunjĩ cia ikũmi kuuma matũũra mothe kũrĩa tũrutaga wĩra. **38** Mũthĩnjĩri-Ngai wa rũciaro rwa Harũni nĩarĩkoragwo ho Alawii makĩamũkĩra gĩcunjĩ kũ gĩa ikũmi, nao Alawii nĩmarĩrehaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe makũmbĩ-inĩ ma kĩgĩina kĩa nyũmba ya Ngai witũ. **39** Andũ a Isiraeli, hamwe na Alawii, nĩmarĩrehaga maruta mao ma ngano, na ndibei ya mũhahano, na maguta thĩinĩ wa makũmbĩ marĩa indo cia handũ-harĩa-haamũre

ciigagwo, na kūrīa athīnjīri-Ngai, arīa maratungata, na aikaria a ihingo, na aini maikaraga. “Tūtīrīrekagīrīria nyūmba ya Ngai witū.”

11 Na rīrī, atongoria a andū magītūūra Jerusalemu, nao andū acio angī magīcuuka mītī nīguo mathuure mūdū ūmwe harī o andū ikūmi atuīke wa gūtūūra Jerusalemu, itūūra rīrīa itheru, nao acio angī kenda megūtigara mathīī magatūūre matūūra-inī mao. **2** Andū nīmagathīrīrie andū arīa othe meerutīire gūtūūra Jerusalemu na kwīyendera. **3** Aya nīo atongoria a būrūri arīa maatūūrire Jerusalemu (na rīrī, andū amwe a Isiraeli, na athīnjīri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarū, na njiaro cia ndungata cia Solomoni maatūūraga matūūra-inī ma Juda, o mūdū gīthaka-inī gīake thīinī wa matūūra mao. **4** O na andū angī kuuma Juda na Benjamini nīmatūūraga Jerusalemu): Kuuma njiaro-inī cia Juda maarī: Athaia mūrū wa Uzia, mūrū wa Zekaria, mūrū wa Amaria, mūrū wa Shefatia, mūrū wa Mahalaleli, wa rūciaro rwa Perezū; **5** na Maaseia mūrū wa Baruku, mūrū wa Koli-Hoze, mūrū wa Hazaia, mūrū wa Adaia, mūrū wa Joiaribu, mūrū wa Zekaria, wa rūciaro rwa Mūshiloni. **6** Njiaro cia Perezū iria ciatūūraga Jerusalemu, arīa maarī andū njamba, mūigana wao warī andū 468. **7** Kuuma njiaro-inī cia Benjamini maarī: Salu mūrū wa Meshulamu, mūrū wa Joedi, mūrū wa Pedaia, mūrū wa Kolaia, mūrū wa Maaseia, mūrū wa Ithieli, mūrū wa Jeshaiā, **8** na arūmīrīri ake, Gabai na Salai, othe maarī andū 928. **9** Joeli mūrū wa Zikiri nīwe warī mūrūgamīrīri wao ūrīa mūnene, nake Juda mūrū wa Hasenua nīwe warūgamīrīire Gīcigo gīa Keerī kīa itūūra

rĩrĩa inene. **10** Nao athĩnjĩri-Ngai maarĩ: Jedaia; mūrũ wa Joiaribu; Jakini; **11** Sheraia mūrũ wa Hilikia, mūrũ wa Meshulamu, mūrũ wa Zadoku, mūrũ wa Meraiothu, mūrũ wa Ahitubu, mūruri wa maũndũ ma nyũmba ya Ngai, **12** hamwe na athiritũ ao arĩa maarutaga wĩra wa hekarũ, maarĩ andũ 822; Adaia mūrũ wa Jerohamu, mūrũ wa Pelalia, mūrũ wa Amuzi, mūrũ wa Zekaria, mūrũ wa Pashuru, mūrũ wa Malikija, **13** hamwe na andũ a thiritũ yake arĩa maarĩ atongoria a nyũmba ciao, maarĩ andũ 242; Amashusai mūrũ wa Azareli, mūrũ wa Ahazai, mūrũ wa Meshilemothu, mūrũ wa Imeri, **14** na andũ a thiritũ yake arĩa maarĩ njamba, maarĩ andũ 128. Mũtongoria wao mũnene aarĩ Zabidieli mūrũ wa Hagedolimu. **15** Na kuuma kũrĩ Alawii maarĩ: Shemaia mūrũ wa Hashubu, mūrũ wa Azirikamu, mūrũ wa Hashabia, mūrũ wa Buni; **16** Shabethai na Jozabadu, arĩa maarĩ atongoria eerĩ a Alawii, na nĩo maaroraga wĩra wa nja wa nyũmba ya Ngai; **17** Matania mūrũ wa Mika, mūrũ wa Zabedi, mūrũ wa Asafu, ũrĩa watongoragia mahooya ma gũcookeria Ngai ngaatho; Bakabukia ũrĩa warĩ wa keerĩ harĩ athiritũ ake: na Abada mūrũ wa Shamua, mūrũ wa Galali, mūrũ wa Jeduthuni. **18** Alawii arĩa maarĩ thĩinĩ wa Itũũra rĩu itheru maarĩ andũ 284. **19** Aikaria a ihingo maarĩ: Akubu, na Talimoni, na andũ a thiritũ yao, arĩa maarangagĩra ihingo, maarĩ andũ 172. **20** Andũ a Isiraeli acio angĩ, hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, maarĩ matũũra-inĩ mothe ma Juda, o mũndũ gĩthaka-inĩ kĩa maithe mao. **21** Ndungata cia hekarũ ciatũũraga kĩrĩma-inĩ kĩa Ofeli, marũgamĩrĩrwo nĩ Ziha na Gishipa. **22** Mũtongoria mũnene wa Alawii kũu

Jerusalemu aarĩ Uzi mūrũ wa Bani, mūrũ wa Hashabia, mūrũ wa Matania, mūrũ wa Mika. Uzi aarĩ ũmwe wa rūciaro rwa Asafu, arĩa maarĩ aini arĩa maarũgamĩrĩire wĩra wa nyũmba ya Ngai. **23** Aini maarĩ watho-inĩ wa mũthamaki, ũrĩa wamatuagĩra wĩra wao wa o mũthenya. **24** Pethahia mūrũ wa Meshezabeli, wa rūciaro rwa Zera mūrũ wa Juda, aarĩ mũramati wa mũthamaki maũndũ-inĩ mothe makonainie na andũ. **25** Ha ũhoro wa tũtũura na mĩgũnda yatuo-rĩ, andũ amwe a Juda maatũuraga Kiriathu-Ariba na matũura marĩo marĩa marĩrigiicĩirie, na Diboni na matũura marĩo, na Jekabizeeli na tũtũura twarĩo, **26** na kũu Jeshua, na Molada, na Bethi-Peleti, **27** na Hazari-Shuali, na Biri-Shiba na matũura marĩo; **28** na Zikilagi, na Mekona na matũura marĩo, **29** na Eni-Rimoni, na Zora, na Jaramuthu, **30** na Zanoa, na Adulamu na tũtũura twarĩo, na Lakishi na mĩgũnda ya rĩo, na Azeka na matũura marĩo. Nĩ ũndũ ũcio maatũuraga kuuma Birishiba o nginya Kĩanda kĩa Hinomu. **31** Njiaro cia Benjamini kuuma Geba ciatũuraga Mikimashi, na Aija, na Betheli na matũura marĩo, **32** na kũu Anathothu, na Nobu na Anania, **33** na Hazoru, na Rama na Gitaimu, **34** na Hadidi, na Zeboimu na Nebalati, **35** na Lodi na Ono, na Kĩanda-inĩ kĩa Aturi. **36** Amwe a ikundi cia Alawii a Juda maatũurire Benjamini.

12 Aya nĩo athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa maacookire hamwe na Zerubabeli mūrũ wa Shealitieli, na Jeshua: Seraia, na Jeremia, na Ezara, **2** na Amaria, na Maluku, na Hatushu, **3** na Shekania, na Rehumu, na Meremothu, **4** na Ido, na Ginethoni, na Abija, **5** na Mijamini, na Maadia,

na Biliga, **6** na Shemaia, na Joiaribu, na Jedaia, **7** na Salu, na Amoku, na Hilikia, na Jedaia. Acio nĩ maarĩ atongoria a athĩnjĩri-Ngai na athiritũ ao, matukũ-inĩ macio ma Jeshua. **8** Nao Alawii maarĩ Jeshua, na Binui, na Kadimieli, na Sherebia, na Juda, o na Matania, ũrĩa, marĩ hamwe na athiritũ ake, nĩwe warũgamĩrĩire arĩa maainaga nyĩmbo cia gũcookia ngaatho. **9** Bakabukia na Uni, athiritũ ao, maarũgamaga mang'ethanĩire nao magĩtungata. **10** Jeshua nĩwe warĩ ithe wa Joiakimu, nake Joiakimu aarĩ ithe wa Eliashibu, nake Eliashibu aarĩ ithe wa Joiada, **11** nake Joiada aarĩ ithe wa Jonathani, nake Jonathani aarĩ ithe wa Jada. **12** Matukũ-inĩ ma Joiakimu, aya nĩ maarĩ atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai: ya Seraia, aarĩ Meraia; ya Jeremia, aarĩ Hanania; **13** ya Ezara, aarĩ Meshulamu; ya Amaria, aarĩ Jehohanani; **14** ya Maluki, aarĩ Jonathani; ya Shebania, aarĩ Jusufu; **15** ya Harimu, aarĩ Adina; ya Meraiothu, aarĩ Helikai; **16** ya Ido, aarĩ Zekaria; ya Ginethoni, aarĩ Meshulamu; **17** ya Abija, aarĩ Zikiri; ya Miniamini na Moadia, aarĩ Pilitai; **18** ya Biliga, aarĩ Shama; ya Shemaia, aarĩ Jehonathani; **19** ya Joiaribu, aarĩ Matenai; ya Jedaia, aarĩ Uzi; **20** ya Salai, aarĩ Kalai; ya Amoku, aarĩ Eberi; **21** ya Hilikia, aarĩ Hashabia; na ya Jedaia, aarĩ Nethaneli. **22** Nao atongoria a nyũmba cia Alawii matukũ-inĩ ma Eliashibu, na Joiada, na Johanani, na Jada, o ũndũ ũmwe na atongoria a athĩnjĩri-Ngai, nĩmandĩkirwo marĩitwa mao hĩndĩ ya wathani wa Dario ũrĩa Mũperisia. **23** Atongoria a nyũmba cia njiaro cia Lawi nginya hĩndĩ ya Johanani mũrũ wa Eliashibu o nao nĩmandĩkĩtwo ibuku-

inĩ rĩa matukũ macio. **24** Nao atongoria a Alawii maarĩ Hashabia, na Sherebia, na Jeshua mūrũ wa Kadimieli, na athiritũ ao, arĩa maarũgamaga mamang'etheire makĩina nyĩmbo cia kũgooca na cia gũcookia ngaatho, gĩkundi kĩmwe gĩkaamũkagĩria kĩrĩa kĩngĩ, kũringana na ũrĩa gwathanĩtwo nĩ Daudi mũndũ wa Ngai. **25** Matania, na Bakabukia, na Obadia, na Meshulamu, na Talimoni, na Akubu maarĩ aikaria a ihingo arĩa maarangagĩra makũmbĩ marĩa maarĩ ihingo-inĩ. **26** Maatungataga hĩndĩ ya Joiakimu mūrũ wa Jeshua, mūrũ wa Jozadaku, na hĩndĩ ya Nehemia ũrĩa warĩ barũthi, na hĩndĩ ya Ezara ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai na mwandĩki-marũa. **27** Hĩndĩ ya kwamūrwo kwa rũthingo rwa Jerusalemu, Alawii nĩmacaririo kuuma kũrĩa guothe maarĩ nĩguo moke Jerusalemu makũngũire kwamūrwo kũu marĩ na gĩkeno, na makĩinaga nyĩmbo cia gũcookia ngaatho, makĩinaga na thaani iria ihũũrithanagio, na inanda cia kĩnũbi, na cia mũgeeto. **28** Aini o nao nĩmacookanĩrĩrio hamwe kuuma ng'ongo iria ciathiũrũrũkĩirie Jerusalemu, magĩcookanĩrĩrio kuuma tũtũura-inĩ twa Anetofathi, **29** na kuuma Bethi-Giligali, na kuuma mwena wa Geba na Azimavethu, nĩgũkorwo aini nĩmeyakĩire matũura gũthiũrũrũkĩria Jerusalemu. **30** Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii marĩkia gwĩtheria, magĩtheria andũ, na ihingo, o na rũthingo. **31** Atongoria a Juda nĩndameerire mahaice rũthingo-igũrũ. Ningĩ ngĩhe ikundi igĩrĩ nene cia aini wĩra wa gũcookia ngaatho. Gĩkundi kĩmwe gĩgĩthĩ mwena wa ũrĩo kĩrĩ rũthingo-igũrũ, kĩerekeire Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ. **32** Hoshaiia hamwe na nuthu ya atongoria a Juda

makĩmarũmĩrĩra, **33** hamwe na Azaria, na Ezara, na Meshulamu, **34** na Juda, na Benjamini, na Shemaia, na Jeremia, **35** o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai amwe me na tũrumbeta, o na Zekaria mũrũ wa Jonathani, mũrũ wa Shemaia, mũrũ wa Matania, mũrũ wa Mikaia, mũrũ wa Zakuri, mũrũ wa Asafu, **36** na athiritũ ake, nĩo Shemaia, na Azareli, na Milalai, na Gilalai, na Maai, na Nethaneli, na Juda, na Hanani, marĩ na indo cia kũina nacio o ta ũrĩa gwathanĩtwo nĩ Daudi, mũndũ wa Ngai. Ezara ũrĩa mwandĩki-marũa nĩwe wamatongoretie. **37** Na rĩrĩ, kuuma Kĩhingo gĩa Gĩthima maathiire marũngĩrĩrie, makĩhaica rũthingo igũrũ na ngathĩ cia Itũũra rĩa Daudi, makĩhĩtũkĩra igũrũ rĩa nyũmba ya Daudi, o nginya Kĩhingo kĩa Maaĩ mwena wa irathĩro. **38** Gĩkundi gĩa keerĩ kĩa aini gĩgĩthĩ kĩerekeire mwena wa ũmotho. Na nĩ ngĩmarũmĩrĩra kũu rũthingo igũrũ hamwe na nuthu ya andũ, tũkĩhĩtũkĩra Mũthiringo wa Mariiko ma Mwaki o nginya Rũthingo-inĩ Rwariĩ, **39** igũrũ rĩa Kĩhingo kĩa Efiraimu, na Kĩhingo kĩa Jeshana, na Kĩhingo gĩa Thamaki, na Mũthiringo wa Hananeli, na Mũthiringo wa Igana, nginya Kĩhingo-inĩ kĩa Ng'ondũ. Makĩrũgama Kĩhingo-inĩ kĩa Mũrangĩri. **40** Ikundi icio cieri cia aini cia gũcookia ngaatho igĩkara handũ ha cio thĩinĩ wa nyũmba ya Ngai, o na nĩ ngĩka o ũguo, hamwe na nuthu ya anene, **41** o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai, nĩo Eliakimu, na Maaseia, na Miniamini, na Mikaia, na Elioenai, na Zekaria, na Hanania marĩ na tũrumbeta twao, **42** o hamwe na Maaseia, na Shemaia, na Eleazaru, na Uzi, na Jehohanani, na Malikija, na Elamu, na Ezeri. Nao

aini maatongoragio nĩ Jezerahia. **43** Na mũthenya ũcio nĩmarutire magongona manene, makĩrũũhagia tondũ Ngai nĩamaheete gĩkeno kĩnene. O nao andũ-a-nja na ciana magĩkena. Mbugĩrĩrio ya gĩkeno kũu Jerusalemu nĩyaiguĩkaga kũndũ kũraya. **44** Mahinda-inĩ macio nĩ gwathuurirwo andũ marũgamĩrĩre makũmbĩ ma indo iria ciarutagwo, na maciaro ma mbere, na gĩcunjĩ gĩa ikũmi. Kuuma mĩgũnda-inĩ ĩrĩa yathiũrũrũkĩirie matũũra magĩrĩrwo kurehe makũmbĩ-inĩ icunjĩ iria ciatuĩtwo nĩ watho irĩ cia athĩnjĩri-Ngai na Alawii, tondũ andũ a Juda nĩmakenagĩra athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa maatungataga. **45** Nĩmarutaga wĩra wa gũtungatĩra Ngai wao, na wĩra wa gwĩtheria, o ta ũrĩa aini na aikaria a ihingo meekaga, kũringana na ũrĩa gwathanĩtwo nĩ Daudi na mũriũ Solomoni. **46** Nĩgũkorwo tene mũno, matukũ-inĩ ma Daudi na ma Asafu, nĩ kwarĩ na atongoria a aini na a nyĩmbo cia kũgooca na gũcookeria Ngai ngaatho. **47** Nĩ ũndũ ũcio matukũ-inĩ ma Zerubabeli na ma Nehemia, andũ a Isiraeli othe nĩmarutaga icunjĩ cia o mũthenya nĩ ũndũ wa aini na aikaria a ihingo. Ningĩ nĩmamũraga icunjĩ nĩ ũndũ wa Alawii arĩa angĩ, nao Alawii makaamũra icunjĩ nĩ ũndũ wa njiaro cia Harũni.

13 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, Ibuku rĩa Musa rĩgĩthomwo na mũgambo mũnene andũ makĩĩguagĩra, rĩgĩthomwo handũ haandĩkĩtwo atĩ gũtirĩ Mũamoni kana Mũmoabi ũgetĩkĩrio akorwo kũũngano-inĩ kĩa andũ a Ngai, **2** tondũ matiigana kũhe andũ a Isiraeli irio na maaĩ; no-o nĩ kũrĩha maarĩhire Balamu amarume. (No rĩrĩ, Ngai witũ akĩgarũra kĩrumi gĩgĩtuĩka kĩrathimo.) **3** Rĩrĩa andũ maaiguire

watho ūcio, makīeheria andū othe arīa maarī ageni kuuma Isiraeli. **4** Mbere ĩyo, Eliashibu ūrīa mūthīnjīri-Ngai nīakoretwo atuītwo mūrūgamīrīri wa makūmbī ma nyūmba ya Ngai witū. Aarī wa thiritū ya hakuhī na Tobia, **5** na nīamūhete nyūmba nene aikarage ĩrīa mbere ĩyo yaigagwo mīhothi ya ngano, na ūbumba, na indo cia hekarū, o na mīhothi ya gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano, na ndibei ya mūhahano na maguta marīa maaheagwo Alawii, na aini na aikaria a ihingo, o na mīhothi ĩrīa yarutagīrwo athīnjīri-Ngai. **6** No rīrīa maūndū maya mothe maathiiaga na mbere, nī ndiarī kūu Jerusalemu, nīgūkorwo mwaka-inī ūcio wa mīrongo ĩtatū na ĩrī wa ūthamaki wa Aritashashita, mūthamaki wa Babuloni, nīndacookete kūrī mūthamaki. Matukū manini maathira nīndamūhooire rūtha, **7** ngīcooka Jerusalemu. Ndacooka Jerusalemu nīguo ndaamenyire ūūru ūrīa Eliashibu eekīte nī ūndū wa kūhe Tobia kanyūmba nja ya nyūmba ya Ngai. **8** Nīndarakaririo nī ūhoru ūcio mūno na ngīkia indo ciothe cia Tobia nja. **9** Ngīcooka ngīruta watho kūgīe igongona rīa gūtheria nyūmba ĩyo, na ngīcookia indo ciothe cia nyūmba ya Ngai kuo, hamwe na maruta ma ngano na ūbumba. **10** Ningī nīndamenyire atī Alawii matiaheagwo gīcunjī kīrīa kīerītwo maaheagwo, na Alawii othe hamwe na aini arīa maatungataga nīmatiganīrie ūtungata, magacooka mīgūnda-inī yao. **11** Nī ūndū ūcio ngīrūithia anene acio, ngīmooria atīrī: “Nyūmba ya Ngai ĩtiganīrio nīkī?” Ningī ngīmeeta othe hamwe, ngīmacookia o mūndū wīra-inī wake. **12** Andū othe a Juda nīmarehire gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano, na ndibei ya

mūhihano, o na maguta makūmbĩ-inĩ. **13** Na nĩ ngĩtua Shelemia ũrĩa mūthĩnjĩri-Ngai, na Zadoku ũrĩa mwandiki-marũa, marĩ na Mulawii wetagwo Pedaia, arūgamĩrĩri a makūmbĩ, na ngĩtua Hanani mūrũ wa Zakuri mūrũ wa Matania mūnini wao, tondũ andũ aya nĩmoonagwo marĩ ehokeku. Nĩmatuirwo a kũgayagĩra ariũ a ithe wao indo. **14** Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nĩ ũndũ wa maũndũ maya, na ndũgatharie wĩra na ũtungata ũrĩa ndungatĩte nyũmba-inĩ ya Ngai wakwa ndĩ mwĩhokeku. **15** Matukũ-inĩ macio nĩndeyoneire andũ a Juda makĩhiha ndibei mūthenya wa Thabatũ na makĩrehe ngano, na magĩkuuithia ndigiri ngano hamwe na ndibei, na thabibũ, na ngũyũ, na mĩthemba yothe ya mĩrigo. Indo icio ciothe maarehaga Jerusalemu mūthenya wa Thabatũ. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmakaania kwendia irio mūthenya ũcio wa Thabatũ. **16** Andũ a Turo arĩa maatũũraga Jerusalemu nĩmarehaga thamaki na indo cia mĩthemba yothe, na magaciendagĩria andũ a Juda mūthenya wa Thabatũ kũu Jerusalemu. **17** Ngĩrũithia andũ arĩa maarĩ igweta a Juda, ngĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũyũ mũreka wa waganu wa gũthaahia mūthenya wa Thabatũ? **18** Maithe manyu ma tene-rĩ, githĩ ti maũndũ ta maya meekire, nake Ngai witũ agĩtũrehere mathĩĩna maya mothe matũkorete na magakora itũũra rĩrĩ inene? No rĩu inyuĩ mūrarehera Isiraeli mang’ũrĩ maingĩ makĩria na ũndũ wa gũthaahia Thabatũ.” **19** Na rĩrĩ, hwaĩ-inĩ kwambĩrĩria kũgĩa nduma ihingo-inĩ cia Jerusalemu Thabatũ itanakinya-rĩ, ngĩathana mĩrango ya Jerusalemu ihingwo na ndĩkahingũrwo nginya Thabatũ ithire. Ngĩga

andũ amwe akwa ihingo-inĩ marangĩre, nĩgeetha gũtikagĩe mũrigo ũngĩtoonyio thĩinĩ mũthenya wa Thabatũ. **20** Rĩmwe kana meerĩ, onjorithia na endia a indo cia mĩthemba yothe maraarire nja ya Jerusalemu. **21** No ngĩmakaania ngĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma mũraare rũthingo-inĩ? Mũngĩka ũguo rĩngĩ nĩndĩmũnyitithia.” Kuuma hĩndĩ ĩyo matiacookire gũũka mũthenya wa Thabatũ. **22** Ningĩ ngĩatha Alawii meetherie macooke mathiĩ makarangĩre ihingo nĩgeetha maige mũthenya wa Thabatũ ũrĩ mũtheru. Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nĩ ũndũ wa ũndũ ũyũ o naguo, na ũnjiguĩre tha kũringana na wendo waku mũnene. **23** Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio nĩndonire arũme a Juda arĩa maahikĩtie andũ-a-nja a kuuma Ashidodi, na Amoni, na Moabi. **24** Nuthu ya ciana ciao ciaaragia rũthiomi rwa Ashidodi kana thiomi cia ndũrĩrĩ icio ingĩ, no matiooĩ kwaria rũthiomi rwa Juda. **25** Ngĩmarũithia na ngĩmetĩria kĩrumi. Nĩdahũũrĩre arũme amwe ao na ngĩmamunya njuĩrĩ. Ngĩtũma mehĩte mwĩhĩtwa makĩgwetaga rĩtwa rĩa Ngai, ngĩmeera atĩrĩ: “Menyai gũkaaneana airĩtu anyu mahikio nĩ ariũ ao, kana aanake anyu inyuĩ ene mahikie airĩtu ao. **26** Githĩ ti ihikanio ta icio ciatũmire Solomoni mũthamaki wa Isiraeli eehie? Ndũrĩrĩ-inĩ nyingĩ gũtiarĩ mũthamaki ũngĩ watariĩ take. Ngai wake nĩamwendete, akĩmũtua mũthamaki Isiraeli guothe; no-o na kũrĩ ũguo-rĩ, nĩatoonyirio mehia-inĩ nĩ andũ-a-nja a kũngĩ. **27** Ithuĩ-rĩ, no nginya tũigwe atĩ o na inyuĩ mũreka waganu ũyũ wothe mũũru ũũ, mũkaaga kwĩhokeka kũrĩ Ngai witũ na ũndũ wa kũhikia andũ-a-nja a kũngĩ?” **28** Mũriũ ũmwe wa Joiada mũrũ wa

Eliashibu mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene aarī mūthoni-we wa Sanibalati ūrīa Mūhoroni. Nīndamūingaire oime harī niī. **29** Maririkane, Wee Ngai wakwa, tondū nīmathaahirie wīra wa ūthīnjīri-Ngai, o na magīthaahia kīrīkanīro kīa wīra wa athīnjīri-Ngai na kīa Alawii. **30** Nī ūndū ūcio, ngītheria athīnjīri-Ngai na Alawii kuuma kūrī ūndū o wothe mūgeni, ngīcooka ngīmagaīra o mūndū wīra wake kīūmbe. **31** Ningī nīndathondekire mweke wa kūhothaga ngū na maciaro ma mbere mahinda marīa maatuītwo. Wee Ngai wakwa, ndirikana na ūnjīke wega.

Esiteri

1 Na rĩrĩ, ūũ nĩguo gwekĩkire matukũ-inĩ ma Ahasuerusu, o we Ahasuerusu ūrĩa waathaga mabũrũri 127 marĩa moimĩte kuuma bũrũri wa Ahĩndĩ o nginya bũrũri wa Akushi. **2** Matukũ-inĩ macio-rĩ, Mũthamaki Ahasuerusu aathamakaga arĩ gĩtĩ-inĩ gĩaake kĩa ūnene thĩinĩ wa nyũmba ya ūthamaki kũu gĩkaro kĩgitĩre kĩa mũthamaki gĩa Shushani, **3** na mwaka wa gatatũ wa wathani wake, nĩarugithĩirie andũ ake othe arĩa maarĩ igweta na anene iruga. Nao atongoria a mbũtũ cia ita cia Perisia na cia Media, na abarũthi na andũ arĩa maarĩ igweta a mabũrũri maarĩ kuo. **4** Nake akĩonania ūtonga mũnene wa ūthamaki wake na ūkengi na riiri wa ūnene wake, ihinda rĩa matukũ 180. **5** Matukũ macio maathira, mũthamaki nĩarugithirie iruga, rĩrĩa rĩaikarire mĩthenya mũgwanja, narĩo rĩarĩ thĩinĩ wa mũgũnda ūrĩa warĩ mũirigĩre wa nyũmba ya mũthamaki, rĩkĩrugĩrwo andũ othe kuuma ūrĩa mũnini nginya ūrĩa mũnene, arĩa maarĩ kũu thĩinĩ wa gĩkaro kĩrĩa kĩarĩ kĩirigĩre gĩa Shushani. **6** Mũgũnda ūcio warĩ na mĩcuurio ya gatani ya rangi mwerũ na ya rangi wa bururu, nayo yohanĩtio na mĩkanda ya gatani ya rangi mwerũ na ya rangi wa ndathi, ikoohererwo icũhĩ-inĩ cia betha iria cianyitithanĩtio na itugĩ cia mahiga marĩa mega merũ. Nĩ kwarĩ na itĩ cia gũikarĩra cia thahabu na cia betha iria ciaigĩtwo kũndũ kwarĩtwo mahiga ma nyaigĩ, na mahiga mega merũ, na mahiga ma rangi wa ngoikoni, na mahiga mangĩ ma goro mũno. **7** Ndibei yaheanagwo na ikombe cia thahabu, na gũtirĩ kĩaahanaine na kĩrĩa kĩngĩ, na ndibei ya nyũmba ya ūthamaki yarĩ nyingĩ mũno o

ta ũrĩa ũtaana wa mũthamaki watariĩ. **8** Kũringana na watho wa mũthamaki, o mũgeni nĩeetĩkĩrĩtio kũnyua kĩrĩa angĩendire, nĩ ũndũ mũthamaki nĩathĩte aheani othe a ndibei mahe o mũndũ kĩrĩa eendaga. **9** O nake Vashiti, mũtumia wa mũthamaki, nĩarugithĩirie andũ-a-nja iruga o kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Mũthamaki Ahasuerusu. **10** Mũthenya wa mũgwanja, hĩndĩ ĩrĩa Mũthamaki Ahasuerusu aakenete nĩ ũndũ wa kũnyua ndibei, agĩatha ndungata iria mũgwanja ciarĩ hakũre iria ciamũtungatagĩra, nĩcio Mehumani, na Bizatha, na Haribona, na Bigatha, na Abagutha, na Zetharu, na Karikasi, **11** irehe Vashiti, ũcio mũtumia wa mũthamaki mbere yake ekĩrĩte tanji yake ya ũthamaki, nĩgeetha onanie ũthaka wake kũrĩ andũ, o na ningĩ kũrĩ andũ arĩa maarĩ igweta, nĩgũkorwo aarĩ kĩrorerwa. **12** No rĩrĩa ndungata icio ciakinyirie watho wa mũthamaki, Vashiti mũtumia wa mũthamaki akĩrega gũthiĩ. Hĩndĩ ĩyo mũthamaki akĩng'ũrĩka mũno na agĩcinwo nĩ marakara. **13** Na tondũ warĩ mũtugo wa mũthamaki gũtũria maũndũ ma watho na ma kĩhooto, akĩaria na andũ arĩa oogĩ na mooĩ ũhoru wa matukũ ma tene. **14** Nao arĩa maakuhĩrĩrie mũthamaki mũno maarĩ Karishena, na Shetharu, na Adamatha, na Tarashishi, na Meresu, na Marisena na Memukani, andũ mũgwanja arĩa maarĩ igweta a Perisia na Media, arĩa meetĩkĩrĩtio kuonanaga na mũthamaki, na nĩo maarĩ anene mũno ũthamaki-inĩ ũcio. **15** Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Kũringana na watho-rĩ, Vashiti mũtumia wa mũthamaki agĩrĩrwo nĩ gwĩkwo atĩa? Nĩaregete gwathĩkĩra watho wa Mũthamaki Ahasuerusu

ũrĩa akinyĩirio nĩ andũ acio ahakũre.” **16** Memukani agĩcookia arĩ mbere ya mũthamaki na andũ arĩa maarĩ igweta atĩrĩ, “Vashiti mũtumia wa mũthamaki nĩekĩte mahĩtia, na to mũthamaki wiki ahĩĩirie, no ahĩĩirie o na andũ othe arĩa marĩ igweta na andũ othe a mabũrũri ma Mũthamaki Ahasuerusu. **17** Nĩgũkorwo ũndũ ũyũ wĩkĩtwo nĩ mũtumia wa mũthamaki nĩũkũmenyeka nĩ andũ-a-nja othe, na nĩ ũndũ ũcio nĩmarĩmenagĩrĩria athuuri ao makoiga atĩrĩ, ‘Mũthamaki Ahasuerusu araathanire Vashiti mũtumia wa mũthamaki arehwo mbere yake, no ndaigana gũthiĩ.’ **18** Ũmũthĩ-rĩ, andũ-a-nja arĩa marĩ igweta a Perisia na Media arĩa maiguĩte ũndũ ũyũ wĩkĩtwo nĩ mũtumia wa mũthamaki noguo nao marĩkaga andũ arĩa marĩ igweta a mũthamaki. Kĩnyararo na ngarari itigathira. **19** “Nĩ ũndũ ũcio, mũthamaki angĩona arĩ wega, nĩarute watho wa ũthamaki na etĩkĩre wandĩkwo mawatho-inĩ ma Perisia na Media, marĩa matagarũragwo, atĩ Vashiti ndarĩ hĩndĩ ĩngĩ agooka mbere ya Mũthamaki Ahasuerusu. Naho handũ ha Vashiti-rĩ, mũthamaki acarie mũndũ-wa-nja ũngĩ mwega kũmũkĩra. **20** Rĩrĩa watho ũcio wa mũthamaki ũrĩanĩrĩrwo kũndũ guothe kũrĩa mũthamaki aathanaga-rĩ, andũ-a-nja othe nĩmarĩtĩaga athuuri ao, kuuma ũrĩa mũnini nginya ũrĩa mũnene.” **21** Mũthamaki na andũ ake arĩa maarĩ igweta magĩkenio nĩ mataaro macio, nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩka o ta ũrĩa Memukani oigĩte. **22** Agĩtũma marĩa kũndũ guothe ũthamaki-inĩ ũcio, o bũrũri na mwandĩkĩre wago na o rũrĩrĩ na mwarĩrie waruo, akĩanĩrĩrithia na thiomi cia

andũ othe atĩ mũthuuri o wothe nĩwe mwathi wa mũciĩ wake.

2 Thuutha ũcio rĩrĩa marakara ma Mũthamaki Ahasuerusu maahoorerire, akĩririkana Vashiti na ũrĩa eekĩte, o na ũrĩa aamũtuĩrĩre eekwo. **2** Hĩndĩ ĩyo ndungata iria ciatungatagĩra mũthamaki we mwene ikiuga atĩrĩ, “Mũthamaki nĩacarĩrio airĩtu gathirange ethĩ na ciĩrorerwa. **3** Mũthamaki nĩathuure anene mabũrũri-inĩ mothe marĩa aathanaga marehe airĩtu acio othe ciĩrorerwa nyũmba-inĩ ĩrĩa ĩtũũragwo nĩ andũ-a-nja thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gĩikaro kĩrĩa kĩirigĩre gĩa Shushani. Nao nĩmamenyagĩrĩrwo nĩ Hegai, ndungata ĩrĩa hakũre ya mũthamaki ĩrĩa yarũgamagĩrĩra andũ-a-nja acio; ningĩ maheo indo cia gwĩthakaria nacio. **4** Thuutha ũcio mũirĩtu ũrĩa ũgaakenia mũthamaki nĩagatuĩka mũtumia wa mũthamaki ithenya rĩa Vashiti.” Mataaro macio magĩkenia mũthamaki, nake akĩmarũmĩrĩra. **5** Na rĩrĩ, thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gĩikaro kĩrĩa kĩirigĩre gĩa Shushani, nĩ kwarĩ na Mũyahudi wa mũhĩrĩga wa Benjamini wetagwo Moridekai mũrũ wa Jairũ, mũrũ wa Shimei, mũrũ wa Kishu, **6** nake aatahĩtwo kuuma Jerusalemu nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, arĩ ũmwe wa andũ arĩa maatahanĩirio na Jekonia, mũthamaki wa Juda. **7** Moridekai aarĩ na mwarĩ wa ithe mũnini wetagwo Hadasa, ũrĩa aarerete tondũ ndaarĩ na ithe kana nyina. Mũirĩtu ũcio, ũrĩa ningĩ wetagwo Esiteri, aarĩ kĩĩrorerwa mwĩrĩ na ũthiũ akĩonwo, nake Moridekai akĩmuoya akĩmũrera o ta mwarĩ thuutha wa ithe na nyina gũkua. **8** Rĩrĩa watho ũcio wa mũthamaki

wanĩrĩrwo-rĩ, airĩtu aingĩ nĩmarehirwo thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gĩikaro kĩrĩa kĩirigĩre gĩa Shushani, na maamenyagĩrĩrwo nĩ Hegai. Esiteri o nake nĩatwarirwo kũu nyũmba ĩyo ya mũthamaki na akĩhokerwo Hegai, ũrĩa warũgamĩrĩire nyũmba ĩrĩa yatũũragwo nĩ andũ-a-nja. **9** Mũirĩtu ũcio nĩamũkenirie na akĩendeka nĩwe. O hĩndĩ ĩyo akĩmũhe indo cia gwĩthakaria nacio o na akĩmũhe irio cia mwanya. Ningĩ akĩmũhe ndungata mũgwanja cia airĩtu, arĩa maathuurĩtwo kuuma nyũmba-inĩ ya mũthamaki na akĩmũthaamia marĩ hamwe na ndungata icio ciake cia airĩtu akĩmũtwara handũ harĩa hega mũno kũu nyũmba-inĩ ĩyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja. **10** Esiteri ndoimbũrĩte rũrĩrĩ rwake kana kĩhumo kĩa nyũmba yao, tondũ Moridekai nĩamũtaarĩte akamwĩra ndageke ũguo. **11** O mũthenya Moridekai nĩaceerangaga hau nja ya nyũmba ĩyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja, nĩguo amenye ũrĩa Esiteri aikaraga, na ũrĩa aathiiaga na mbere. **12** Mbere ya o mũirĩtu kũgĩa na mweke wa gũthiĩ kũrĩ Mũthamaki Ahasuerusu, aaniinaga mĩeri ikũmi na ĩĩrĩ ya gwĩthakaria ĩrĩa yaathanĩtwo ĩikaragwo nĩ airĩtu acio, ĩtandatũ ya kwĩhaka maguta ma manemane, na ĩtandatũ ya kwĩhaka maguta manungi wega na indo ingĩ cia kwĩhaka. **13** O mũirĩtu aarĩ athiĩ harĩ mũthamaki ta ũũ: Nĩaheagwo kĩndũ kĩrĩa gĩothe angĩendire gwĩkuuĩra kuuma nyũmba ĩyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja gĩa gũthiĩ nakĩo nyũmba-inĩ ya mũthamaki. **14** Hwaĩ-inĩ aathiiaga agatoonya kuo, na rũciinĩ agacooka mwena ũngĩ wa nyũmba ĩyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja, nakuo kũu akamenyagĩrĩrwo nĩ Shaashagazu, ndungata ĩrĩa yarĩ hakũre ya mũthamaki,

ĩrĩa yehokeirwo thuriya cia mũthamaki. Ndagĩacookire rĩngĩ kũrĩ mũthamaki tiga o mũthamaki akenirio nĩwe amũtũmanĩre na rĩitwa rĩake. **15** Ihinda rĩa Esiteri rĩakinya (mũirĩtu ũrĩa Moridekai aarerete taarĩ mwarĩ, ũrĩa warĩ mwarĩ wa ithe mũkũrũ Abihaili) rĩa gũthiĩ kũrĩ mũthamaki, ndaigana gwĩtia kĩndũ o nakĩ, tiga o kĩa Hegai ndungata iyo yarĩ hakũre ya mũthamaki, mũrori wa nyũmba iyo yatũragwo nĩ andũ-a-nja, aamwĩrire akuue. Nake Esiteri nĩetĩkĩrĩkaga nĩ mũndũ o wothe wamuonaga. **16** Nake Esiteri agĩtwarwo kũrĩ Mũthamaki Ahasuerusu kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki mweri-inĩ wa ikũmi, mweri wa Tebethu, mwaka-inĩ wa mũgwanja wa wathani wake. **17** Na rĩrĩ, mũthamaki nĩaguucĩrĩirio nĩ Esiteri gũkĩra andũ-a-nja acio angĩ othe, nake agĩtĩkĩrĩka nĩwe gũkĩra airĩtu acio angĩ gathirange othe. Nĩ ũndũ ũcio akĩoya tanji ya ũnene, akĩmwĩkĩra mũtwe, akĩmũtua mũtumia wa mũthamaki ithenya rĩa Vashiti. **18** Nake mũthamaki akĩrugithia iruga inene mũno, iruga rĩa Esiteri, agĩta andũ ake othe arĩa maarĩ igweta na anene. Mabũrũri-inĩ mothe mũthamaki akĩanĩrĩra thigũkũ na akĩheana iheo kũringana na ũtaana wa ũthamaki. **19** Rĩrĩa airĩtu acio gathirange moonganirio ihinda rĩa keerĩ, Moridekai aikarĩte hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki. **20** No Esiteri ndoimbũrĩte kĩhumo kĩa nyũmba yao kana kĩa rũrĩrĩ rwake, o ta ũrĩa Moridekai aamũtaarĩte, nĩgũkorwo aathiire na mbere kũrũmĩrĩra mataaro ma Moridekai o ta ũrĩa ekaga rĩrĩa aareragwo nĩwe. **21** Ihinda rĩu Moridekai aikaraga kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki, Bigithana na Tereshu, anene eerĩ arĩa meehokeirwo kũrũgamĩrĩra

kīhingo kīa nyūmba ya mūthamaki, nīmarakarire, na makīgīa na ndundu ya kūūraga Mūthamaki Ahasuerusu.

22 Nowe Moridekai akīmenya ūhoru wa ndundu īyo na akīra Esiteri, mūtumia ūcio wa mūthamaki, nake Esiteri akīra mūthamaki ūhoru ūcio, na akiuga nī Moridekai ūmwīrite. **23** Na rīrīa ūhoru ūcio watuīrīrio na ūkīoneka atī warī wa ma, anene acio eerī magīcuurio mūtī igūrū. Ūhoru ūcio wothe nīwandīkīrwo hau mbere ya mūthamaki ibuku-inī rīa maūndū marīa meekīkīte ihinda rīu.

3 Thuutha wa maūndū macio, Mūthamaki Ahasuerusu nīatūūgīrīrie Hamani mūrū wa Hamedatha, ūrīa Mūagagi, akīmūnenehia na akīmūhe gītīo gīakīrite kīa andū arīa angī othe maarī igweta. **2** Anene othe a mūthamaki arīa maarī hau kīhingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki nīmaturagia maru na makainamīrīra, magatīa Hamani, nī ūndū mūthamaki nīathanīte gwīkagwo ūguo nī ūndū wake. No Moridekai ndaigana gūturia maru kana kūmūinamīrīra amūtīte. **3** Hīndī īyo anene a mūthamaki arīa maarī kīhingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki makīūria Moridekai atīrī, “Ūregete gwathīkīra watho wa mūthamaki nīkī?”

4 O mūthenya nīmamwaragīria no akīrega kūmaigua. Nī ūndū ūcio makīhe Hamani ūhoru ūcio nīgeetha mone kana mūtugo ūcio wa Moridekai no ūkīrīrīrio, nīgūkorwo nīameerīte atī we aarī Mūyahudi. **5** Rīrīa Hamani onire atī Moridekai ndangīmūtūrīria maru kana amūtīte, akīng'ūrīka mūno. **6** No aarīkia kūmenya rūrīrī rwa andū a Moridekai rwarī rūrīkū, akīona kūūragithia Moridekai arī o wiki ti kūiganu. Handū ha ūguo, Hamani agīcaria njīra ya kūniinithia rūrīrī ruothe rwa andū

a Moridekai, na n̄io Ayahudi, ar̄ia maar̄i mab̄ur̄uri-in̄i mothe mar̄ia maathagwo n̄i M̄uthamaki Ahasuerusu. 7 Mwaka-in̄i wa ik̄umi na īr̄i wa M̄uthamaki Ahasuerusu, mweri wa mbere, mweri wa Nisani, maḡicuuka puri (ūguo n̄i ta kuuga ḡucuuka m̄it̄i) mbere ya Hamani n̄iguo mathuure m̄uthenya na mweri. Naguo m̄ut̄i ūk̄igw̄ira mweri wa ik̄umi na īr̄i, n̄iguo mweri wa Adari. 8 Hamani aḡicooka ak̄ira M̄uthamaki Ahasuerusu at̄ir̄i, “N̄i k̄ur̄i r̄ur̄ir̄i r̄uhurunj̄uk̄iire nd̄ur̄ir̄i-in̄i cia mab̄ur̄uri mothe mar̄ia ūthamakaḡira, r̄ur̄ia m̄itugo yao ītahaanaine na ya and̄u ar̄ia anḡi othe, na and̄u a r̄ur̄ir̄i rūu matiath̄ikaḡira mawatho ma m̄uthamaki; n̄i ūnd̄u ūcio hatir̄i bata wa m̄uthamaki k̄umakir̄ir̄ia. 9 M̄uthamaki anḡiona kwaḡir̄ire-r̄i, no k̄urutwo watho wa k̄umaniinithia, na n̄i n̄inḡuiga taranda 10,000 cia betha th̄iin̄i wa k̄iḡina k̄ia ūthamaki cia k̄ur̄iha and̄u ar̄ia mek̄uruta w̄ira ūcio.” 10 N̄i ūnd̄u ūcio m̄uthamaki ak̄iruta ḡic̄uh̄i k̄ia m̄uh̄uri wake kuuma k̄ira-in̄i ḡiake, aḡik̄inengera Hamani m̄ur̄u wa Hamedatha, ūr̄ia M̄uagagi, ūcio th̄u ya Ayahudi. 11 M̄uthamaki ak̄ira Hamani at̄ir̄i, “Ikara na mbeeca icio ciaku, na w̄ike na and̄u acio o ūr̄ia ūkwenda.” 12 Na r̄ir̄i, m̄uthenya wa ik̄umi na ītat̄u wa mweri wa mbere, aand̄iki-mar̄ua a m̄uthamaki maḡiitwo. Mak̄iand̄ika ūr̄ia wothe Hamani aathan̄ite, na mwand̄ikire wa o b̄ur̄uri, na r̄uthiomi rwa o r̄ur̄ir̄i, mak̄iand̄ikira anene a m̄uthamaki, na abar̄uthi a mab̄ur̄uri a k̄und̄u na k̄und̄u, na and̄u ar̄ia maar̄i igweta a nd̄ur̄ir̄i mwanya. Mar̄ua macio maand̄ikirwo na r̄itwa r̄ia M̄uthamaki Ahasuerusu we mwene, na maḡik̄irwo m̄uh̄uri wa ḡic̄uh̄i

gĩake mwene. **13** Marũa macio maatwarirwo mabũrũri-inĩ mothe ma mũthamaki nĩ andũ arĩa maakuuaga marũa, namo maaheanĩte watho wa kwananga, na kũũraga, na kũhukia Ayahudi othe, andũ ethĩ na arĩa akũrũ, na andũ-a-nja na twana tũnini, maniinwo mũthenya o ro ũmwe, arĩ guo mũthenya wa ikũmi na ĩtatũ, mweri wa ikũmi na ĩĩrĩ, mweri wa Adari, na matahe indo ciao. **14** Kobi ĩmwe ya marũa macio ma watho ũcio yarĩ ĩtũmwo ĩrĩ watho wa kũrũmĩrĩrwo mabũrũri-inĩ mothe, na ũmenyithio andũ a ndũrĩrĩ ciothe, nĩgeetha mehaarĩrie nĩ ũndũ wa mũthenya ũcio. **15** Nĩ ũndũ wa ũrĩa watho wa mũthamaki warĩ wa na ihenya, atwari a marũa makiumagara o narua tondũ watho ũcio waheanirwo kuuma thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gĩikaro kĩrĩa kĩarĩ kĩirigĩre gĩa Shushani. Mũthamaki na Hamani magĩikara thĩ kũnyua, no itũũra rĩu inene rĩa Shushani rikĩgagaya mũno.

4 Rĩrĩa Moridekai aamenyire ũrĩa wothe gwekĩtwo, agĩtembũranga nguo ciake, akĩĩhumba nguo ya ikũnia na akĩĩhurĩria mũhu, agĩthiĩ, agĩtuĩkanĩria itũũra akĩrĩraga anĩrĩire mũno, na arĩ na ruo. **2** Aathiire o nginya kihingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki, tondũ gũtirĩ mũndũ wetĩkagĩrio gũtoonya kũu thĩinĩ ehumbĩte nguo ya ikũnia. **3** Thĩinĩ wa mabũrũri mothe kũrĩa marũa na watho wa mũthamaki wakinyaga kwagĩaga na gũcakaya kũnene, na kwĩhinga kũrĩa irio, na kũrĩra na kũgirĩka kũnene kũrĩ Ayahudi. Aingĩ ao magĩkoma thĩ mehumbĩte nguo cia ikũnia na mehurĩirie mũhu. **4** Hĩndĩ ĩrĩa ndungata cia Esiteri cia airĩtu na cia arũme iria ciarĩ hakũre ciokire ikĩmũhe ũhoro ũkoniĩ Moridekai, Esiteri

nĩathĩĩnikire mũno. Akĩmũneanĩra nguo ehumbe arute
ĩyo ya ikũnia, no Moridekai akĩrega gũcioya. **5** Nake
Esiteri agĩtũmanĩra Hathaka, ũmwe wa ndungata iria
ciarĩ hakũre cia mũthamaki, ũrĩa waheetwo wĩra wa
kũmũtungatĩra, akĩmwatha athĩĩ akamenye nĩ ũndũ ũrĩkũ
ũcio wathĩĩnagia Moridekai, na gĩtũmi kĩaguo. **6** Nĩ
ũndũ ũcio Hathaka akiumagara, agĩthĩĩ kũrĩ Moridekai
kĩhaaro-inĩ gĩa itũũra rĩu inene hau mbere ya kĩhingo
kĩa mũciĩ wa mũthamaki. **7** Nake Moridekai akĩmwĩra
maũndũ marĩa mothe maamũkorete, hamwe na mũigana
wa mbeeca iria ciothe Hamani eeranĩire kũrĩha ciigwo
kĩgĩĩna-inĩ kĩa mũthamaki nĩguo Ayahudi maniinwo biũ.
8 Ningĩ akĩmũnengera kobi ya marũa ma watho ũcio wa
kũniinwo kwao, ĩrĩa yandĩkĩtwo na ĩkahunjanĩrio kũu
Shushani, akamĩonie Esiteri na amũtaarĩrie ũhoru wayo,
na akĩmwĩra aringĩrĩrie Esiteri athĩĩ kũrĩ mũthamaki,
akamũthaithe maiguĩrwo tha, na aarĩrĩrie andũ ake harĩ
mũthamaki. **9** Nake Hathaka agĩcooka, na akĩmenyithia
Esiteri ũrĩa Moridekai oigĩte. **10** Nake Esiteri akĩmũtaarĩria
ũrĩa ekwĩra Moridekai, akĩmwĩra atĩrĩ, **11** “Anene othe a
mũthamaki, o na andũ othe a mabũrũri marĩa mũthamaki
aathanaga nĩmooĩ atĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-
nja o wothe ũrĩa ũngĩtoonya harĩ mũthamaki hau nja ya
na thĩĩnĩ atetĩtwo, mũthamaki arĩ o watho ũmwe: naguo
nĩ atĩ mũndũ ũcio ooragwo. Kĩgirĩrĩria kĩa ũndũ kũũragwo
no mũthamaki amũtambũrũkĩirie rũthanju rwake rwa
ũthamaki rwa thahabu. No rĩrĩ, rĩu matukũ mĩrongo ĩtatũ
nĩmathirĩte kuuma rĩrĩa ndetĩtwo thĩĩ kũrĩ mũthamaki.”
12 Rĩrĩa ciugo cia Esiteri cierirwo Moridekai, **13** agĩtũmana

macookio mamwĩre atĩrĩ, “Ndũgeciirie atĩ tondũ ũrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya mũthamaki atĩ wee nowe wiki ũkaahonoka, nao Ayahudi othe maniinwo. **14** Nĩgũkorwo ũngĩaga kwaria ihinda ta rĩrĩ, kĩhonia na kũhonokio kwa Ayahudi nĩikoima handũ hangĩ, no wee na nyũmba ya thoguo no mũkaaniinwo. Ningĩ-rĩ, nũũ ũũĩ kana wokire ũthamaki-inĩ nĩ ũndũ wa ihinda ta rĩrĩ?” **15** Nake Esiteri akĩmeera macookerie Moridekai ũhoru, mamwĩre atĩrĩ, **16** “Thĩĩ ũcookanĩrĩrie Ayahudi othe arĩa maikaraga Shushani, na mwĩhinge kũrĩa irio nĩ ũndũ wakwa. Mũtikaarĩe kana mũnyue kahinda ka mũthenya ĩtatũ, ũtukũ na mũthenya. Nĩĩ na ndungata ciakwa cia airĩtu nĩtũkwĩhinga kũrĩa irio hamwe na inyuĩ. Twarĩkia gwĩka ũguo-rĩ, nĩngathiĩ kũrĩ mũthamaki, o na akorwo tiguu watho ugĩte. Ingĩkua-rĩ, ndĩgĩkue.” **17** Nĩ ũndũ ũcio Moridekai agĩthĩĩ na agĩĩka ũrĩa wothe Esiteri aamũtaarĩte.

5 Mũthenya wa gatatũ wakinya-rĩ, Esiteri akĩhumba nguo ciake cia ũthamaki na akĩrũgama nja ya na thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki, mbere ya nyũmba nene ya mũthamaki. Nake mũthamaki aikarĩire gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nyũmba-inĩ ĩyo nene, ang’etheire itoonyero rĩayo. **2** Rĩrĩa onire Esiteri, mũtumia wa mũthamaki arũngĩĩ hau nja, akĩmũkenera na akĩmũtambũrũkĩria rũthanju rwake rwa ũnene rwa thahabu rũrĩa aanyĩitĩte. Nĩ ũndũ ũcio Esiteri agĩkuhĩrĩria, akĩhutia mũthia waruo. **3** Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Esiteri, mũtumia ũyũ mũthamaki, ũbatairio nĩ kĩĩ? Ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? O na wahooya ũheo nuthu ya kũrĩa guothe thamakaga, nĩũkũheo.” **4** Esiteri akĩmũcookeria akĩmwĩra atĩrĩ,

“Mũthamaki angĩona kwagĩrĩire, nĩetĩkĩre moke marĩ
 na Hamani ũmũthĩ iruga-inĩ rĩrĩa ngũrugithĩirie.” **5**
 Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Gĩirai Hamani o rĩu, nĩgeetha
 twĩke o ũguo Esiteri orĩtie.” Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki marĩ
 na Hamani magĩthĩĩ iruga-inĩ rĩrĩa Esiteri aahaarĩirie. **6**
 Na rĩrĩa maanyuuaga ndibei-rĩ, mũthamaki akĩũria Esiteri
 o ro rĩngĩ atĩrĩ, “Ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩũkũhingĩrio.
 Na nĩ kĩĩ ũrooria ũheo? O na wahooya ũheo nuthu
 ya kũrĩa guothe thamakaga-rĩ, nĩũkũheo.” **7** Esiteri
 agĩcookia atĩrĩ, “Ũndũ ũrĩa ndĩrooria, o na ihooya rĩakwa
 nĩ rĩrĩ: **8** Kũngĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩ mũthamaki, na
 akorwo mũthamaki no etĩkĩre ihooya rĩakwa na aahingĩrie
 ũrĩa ndĩrooria-rĩ, mũthamaki na Hamani nĩmagooka
 rũciũ iruga-inĩ rĩrĩa ngaamarugithĩria. Hĩndĩ ĩyo nĩguo
 ngaacookia kĩũria kĩa mũthamaki.” **9** Mũthenya ũcio
 Hamani nĩoimire kũu akenete na agacanjamũka ngoro.
 No hĩndĩ ĩrĩa onire Moridekai hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ
 wa mũthamaki na akĩona atĩ ndaramũrũgamĩra kana
 akamwĩtigĩra, akĩng’ũrĩka mũno nĩ ũndũ wa Moridekai.
10 No rĩrĩ, Hamani nĩerigĩrĩirie gwĩka ũndũ, na akĩinũka
 mũciĩ. Hamani agĩĩta arata ake hamwe na mũtumia wake,
 Zereshu, **11** akĩmarahĩra ũhoru wa ũtonga wake mũingĩ,
 na ariũ ake aingĩ, na njĩra ciothe iria mũthamaki aamũtũite
 nacio, na ũrĩa aamũtũũgĩrĩtie gũkĩra andũ arĩa angĩ maarĩ
 igweta na anene. **12** Hamani agĩthĩĩ na mbere kuuga
 atĩrĩ, “O na to ũguo wiki, nĩ no nĩ nyiki Esiteri mũtumia
 wa mũthamaki egwĩtĩte tũthĩĩ na mũthamaki iruga-inĩ
 rĩrĩa ekũrugithĩtie. Na nĩanjĩtĩte tũthĩĩ na mũthamaki
 rũciũ. **13** No maũndũ macio mothe, matiratũma njiganĩre

rĩrĩa rĩothe ndĩrona Moridekai, Mũyahudi ũcio, aikarĩte kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki.” 14 Zereshu mũtũmia wake marĩ na arata ake othe makĩmwĩra atĩrĩ, “Thondekithia mũtĩ wa gũcuuria mũndũ wa buti mĩrongo mũgwanja na ithano kũraiha na igũrũ, na rũciũ rũciĩnĩ ũrooke ũrie mũthamaki etĩkĩre Moridekai acuurio hau mũtĩ-igũrũ. Ũcooke ũthiĩ mũrĩ na mũthamaki iruga-inĩ ũrĩ mũkenu.” Rĩciiria rĩrĩ nĩrĩakenirie Hamani, nake agĩthondekithia mũtĩ ũcio.

6 Na rĩrĩ, ũtukũ ũcio mũthamaki akĩũrwo nĩ toro; nĩ ũndũ ũcio agĩathana areherwo ibuku rĩrĩa rĩandĩkĩtwo maũndũ ma matukũ ma tene, maandĩko marĩa ma wathani wake, rĩrehwo athomerwo. 2 Hakĩoneka handĩkĩtwo thĩinĩ warĩo atĩ Moridekai nĩwe woimbũrĩte Bigithana na Tereshu, anene eerĩ a mũthamaki arĩa marangagĩra kĩhingo, o acio maacĩrĩire kũũraga Mũthamaki Ahasuerusu. 3 Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ Moridekai aatĩirwo nago na nĩ ũnene ũrĩkũ aaheirwo nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio?” Ndungata ciake ikĩmũcookeria atĩrĩ, “Hatĩrĩ ũndũ o na ũmwe eekirwo.” 4 Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũrĩ hau nja?” Hamani aakorirwo no hĩndĩ aatoonya nja ya nyũmba ya mũthamaki nĩguo aarie na mũthamaki ũhoro wa gũcuuria Moridekai mũtĩ-igũrũ ũrĩa aathondekithĩtie nĩ ũndũ wake. 5 Ndungata ciake ikĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Hamani ũrũgamĩte nja.” Mũthamaki agĩathana atĩrĩ, “Mwĩrei aatoonye.” 6 Rĩrĩa Hamani aaingĩrĩre, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũngĩkwo mũndũ ũrĩa mũthamaki angĩenda gũtĩĩthia?” Hĩndĩ ĩyo Hamani akĩyũria na ngoro atĩrĩ, “Nũũ ũngĩ mũthamaki angĩenda

gūtīithia tiga nī?” 7 Nī ūndū ūcio agīcookeria mūthamaki atīrī, “Mūndū ūrīa mūthamaki angīenda gūtīithia-rī, 8 nī wega wathane atī nguo īrīa ndaaya ya ūthamaki īrīa wee mūthamaki wanekīra īrehwo, ningī mbarathi īrīa yanakuua mūthamaki īrīa īkīrītvo tanji ya ūthamaki mūtwe īrehwo. 9 Ningī wītīkīre nguo īyo ndaaya, na mbarathi īyo, ciīhokerwo mūndū ūmwe mūtīku mūno wa anene a mūthamaki. Wītīkīre ahumbe mūndū ūrīa mūthamaki angīenda gūtīithia nguo īyo, na amūtongorie athīī akuuītvo nī mbarathi īyo kūu njīra-inī cia itūūra rīu inene, nake mūndū ūcio athīī akīanagīrīra arī mbere yake atīrī, ‘Ūū nīguo gwīkagwo mūndū ūrīa mūthamaki angīenda gūtīithia.’” 10 Mūthamaki agīatha Hamani, akīmwīra atīrī, “Thīī narua, woe nguo īyo na mbarathi īyo, na wīke Moridekai ūcio Mūyahudi o ūguo woiga, o ūcio ūikaraga hau kīhingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki. Ndūgatigīrīre ūndū o na ūmwe wa maūndū macio mothe wagaathīrīria mekwo.” 11 Nī ūndū ūcio Hamani akīoya nguo īyo na mbarathi īyo. Akīhumba Moridekai nguo, na akīmūtongoria ahaicīte mbarathi njīra-inī cia itūūra rīu inene, akīanagīrīra mbere yake atīrī, “Ūū nīguo gwīkagwo mūndū ūrīa mūthamaki angīenda gūtīithia!” 12 Thuutha ūcio-rī, Moridekai agīcooka kīhingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki. No Hamani akīguthūka gwake mūciī aiyūrītvo nī kīeha, 13 akīra Zereshu mūtumia wake na arata ake othe maūndū marīa mothe maamūkorete. Andū arīa maamūtaaraga, o na Zereshu mūtumia wake, makīmwīra atīrī, “Angīkorwo Moridekai ūcio wambīrīria gūgūtooria nī wa kīhumo kīa Ayahudi-rī, ndūngīmwtīiria,

na ti-itherũ nũgũthira!” **14** Ihinda o ro rĩu maaragia nake, ndungata iria ciarĩ hakũre cia mũthamaki igĩkinya, na igĩtwara Hamani na ihenya iruga-inĩ rĩrĩa Esiteri aamarugithĩrie.

7 Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki na Hamani magĩthĩ kũrĩanĩra na Esiteri, mũtumia wa mũthamaki, **2** rĩrĩa maanyuuaga ndibei mũthenya ũcio wa keerĩ, mũthamaki akĩũria Esiteri o rĩngĩ atĩrĩ, “Esiteri, mũtumia wa mũthamaki, ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩkũhingĩrio. Na nĩ kĩĩ ũrooria ũheo? O na wahooya nuthu ya kũrĩa guothe thamakaga, nĩkũheo.”

3 Nake Esiteri mũtumia wa mũthamaki akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ingĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe, wee mũthamaki, na mũthamaki angĩona kwagĩrĩire-rĩ, ndahooya ndekwo ndũũre muoyo, rĩu nĩrĩo ihooya rĩakwa. Ningĩ ndahooya atĩ andũ akwa marekwo matũũre muoyo. **4** Nĩ ũndũ nĩ na andũ akwa nĩtwendetio tũniinwo, na tũũragwo na tũhukio. Atĩrĩrĩ, korwo no kwendio twendetio tũgatũike ngombo cia arũme, na cia andũ-a-nja, nĩ nĩngĩrakirire tondũ thĩna ta ũcio ti mũiganu wa gũthĩnia mũthamaki.”

5 Mũthamaki Ahasuerusu akĩũria Esiteri mũtumia wa mũthamaki atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũngĩgeria gwĩka ũndũ ta ũcio-rĩ, nũũ hihĩ? Arĩ ha?” **6** Esiteri akiuga atĩrĩ, “Mũtũthũũri na thũ iitũ nĩ Hamani ũyũ mwaganu.”

Hamani akĩnyiiitwo nĩ kĩmako kĩnene arĩ hau mbere ya mũthamaki o na mũtumia wake. **7** Nake mũthamaki agĩũkĩra arakarĩte mũno, agĩtiga kũnyua ndibei yake, agĩthĩ nakũu mũgũnda-inĩ ũcio wa nyũmba ya ũthamaki. Nake Hamani amenya atĩ mũthamaki nĩarĩkĩtie gũtua ciira wake, agĩtigwo na thuutha ethaithanĩrĩre harĩ Esiteri

mūtumia wa mūthamaki nīguo ndakooragwo. **8** Na rīrīa mūthamaki aacookaga nyūmba ya iruga kuuma mūgūnda-inī ūcio wa nyūmba ya ūthamaki, Hamani nake noguo aakorirwo akīgūithia gītī-inī harīa Esiteri aakairīte. Nake mūthamaki akīgūthūka, akīūria atīrī, “Kaī angīnyiita mūtumia wa mūthamaki na hinya o na tūrī nake gūkū nyūmba?” Mūthamaki akīrīkia kuuga ūguo, makīhumbīra Hamani ūthiū. **9** Nake Haribona, ndungata ĩmwe ya iria hakūre, arīa maatungatagīra mūthamaki, akiuga atīrī, “Mūtī wa gūcuuria andū wa buti mīrongo mūgwanja na ithano kūrāiha na igūrū ūrūgamītio nyūmba-inī ya Hamani. Araūthondekithītie nī ūndū wa Moridekai, ūrīa waririe ndeto cia gūteithia mūthamaki.” Mūthamaki akiuga atīrī, “Mūcuuriei mūtī-inī ūcio!” **10** Nī ūndū ūcio magīcuuria Hamani mūtī-inī ūcio aathondekithītie nī ūndū wa Moridekai. Hīndī ĩyo mūthamaki agīthirwo nī marakara.

8 Mūthenya o ro ūcio, Mūthamaki Ahasuerusu akīhe mūtumia wake Esiteri indo cia Hamani, ūcio thū ya Ayahudi. Nake Moridekai agīūka mbere ya mūthamaki, nī ūndū Esiteri nīoigīte ūrīa maatarainie. **2** Mūthamaki akīruta gīcūhī kīa mūhūūri wake kīrīa aatunyīte Hamani, na agīkīhe Moridekai. Nake Esiteri agītua Moridekai mūrūgamīrīri wa indo cia Hamani. **3** Esiteri agīthaiha mūthamaki o rīngī, akīgūithagia magūrū-inī make akīrīraga. Akīmūhooya aniine mūbango ūcio mūūru wa Hamani ūcio Mūagagi, ūrīa aaciirīre wa gūūkīrīra Ayahudi. **4** Hīndī ĩyo mūthamaki agītambūrūkīria Esiteri rūthanju rwa thahabu rwa ūthamaki, nake Esiteri agīūkīra

akĩrũgama mbere yake. 5 Akĩira mũthamaki atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩire, na ngorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe na one ũndũ ũcio nĩguo wagĩrĩire nĩ gwĩkwo, na akorwo nĩ akenetio nĩ nĩ-rĩ, nĩetikĩre kwandĩkithia watho wa kũgarũra marũa marĩa maatũmĩtwo nĩ Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũcio Mũagagi, ũrĩa aaciirĩire na akĩandĩkithia nĩguo aniinithie Ayahudi mabũrũri-inĩ marĩa mothe mũthamaki athamakaga. 6 Nĩ ũndũ-rĩ, ingĩhota atĩa gũkirĩrĩria ngĩonaga ngero ĩrĩa ĩkũgerwo andũ akwa? Ingĩhota atĩa gũkirĩrĩria kuona andũ a nyũmba yakwa makĩniinwo?” 7 Mũthamaki Ahasuerusu agĩcookeria Esiteri mũtumia wa mũthamaki na Moridekai ũrĩa Mũyahudi atĩrĩ, “Nĩ ũndũ Hamani nĩaciirĩire kũũragithia Ayahudi, indo ciake nĩndĩciheete Esiteri, na nĩ mamũcuurĩtie mũtĩ-igũrũ. 8 Na rĩrĩ, andĩkithiai uuge ũngĩ na rĩitwa rĩa mũthamaki wa gũteithia Ayahudi ta ũrĩa mũkuona kwagĩrĩire, na mũhũũre marũa macio mũhũũri na gĩcũhĩ kĩa mũthamaki, nĩ ũndũ gũtirĩ marĩa mandĩkĩtwo na rĩitwa rĩa mũthamaki na makahũũrwo mũhũũri wa gĩcũhĩ gĩake mangĩgarũrwo.” 9 O rĩmwe aandĩki-marũa a mũthamaki magĩtwo, mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ithatũ, mweri-inĩ wa gatatũ, mweri wa Sivani. Makĩandĩka watho wothe wa Moridekai kũrĩ Ayahudi na anene a mũthamaki, na abarũthi, na andũ arĩa maarĩ igweta a mabũrũri 127 matambũrũkĩte kuuma bũrũri wa Ahĩndĩ nginya bũrũri wa Kushi. Mawatho macio maandĩkirwo na mwandĩkĩre wa o bũrũri na rũthiomi rwa a andũ, o na kũrĩ Ayahudi na mwandĩkĩre na rũthiomi rwao. 10 Moridekai nĩandĩkithirie marũa na rĩitwa rĩa

Mũthamaki Ahasuerusu, makĩhũũrwo mũhũũri wa gĩcũhĩ kĩa mũthamaki, na akĩmatũma na andũ arĩa maathiiaga mahaicĩte mbarathi, o arĩa maahaicaga mbarathi iria ciarĩ ihenya, nacio ciaciarĩtwo nĩ mbarathi cia mũthamaki.

11 Itua rĩu rĩa mũthamaki rĩgĩtikĩria Ayahudi a matũũra mothe marĩa manene kihooto gĩa kũngana megitĩre; maniine, na moorage, na mahukie mbũtũ o ciothe cia rũruka o ruothe kana bũrũri ũrĩa ũngĩmatharĩkĩra, o hamwe na andũ-a-nja na ciana ciao; na matahe indo cia thũ ciao. **12** Mũthenya ũrĩa wamũrirwo wa Ayahudi gwĩka ũguo mabũrũri-inĩ mothe ma Mũthamaki Ahasuerusu warĩ mũthenya wa ikũmi na ĩtatũ mweri wa ikũmi na ĩĩrĩ, naguo nĩ mweri wa Adari. **13** Kobi ya marũa macio ma itua rĩu yarĩ iheanwo ĩrĩ watho wa kũrũmĩrĩrwo mabũrũri-inĩ mothe, na itua rĩu rĩmenyithio andũ a ndũrĩrĩ ciothe, nĩguo Ayahudi mehaarĩrie mũthenya ũcio merĩhĩrie harĩ thũ ciao. **14** Atwari acio a marũa, mahaicĩte mbarathi cia mũthamaki, magĩthĩĩ na ihenya nĩkũhĩkwo nĩ watho wa mũthamaki. Narĩo itua rĩu nĩrĩaheanirwo kũu nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũu Shushani. **15** Moridekai oimire mbere ya mũthamaki ekĩrĩte nguo cia ũthamaki cia rangi wa bururu na rangi mwerũ, na arĩ na tanji nene ya thahabu mũtwe, na akehumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi ya gatani ĩrĩa njega. Nao andũ a itũũra rĩa Shushani magĩkũngũĩra itua rĩu marĩ na gĩkeno. **16** Kũrĩ Ayahudi rĩu rĩarĩ ihinda rĩa gũkeno, na kũigua wega na gũcanjamũka o na gũtĩka. **17** Thĩinĩ wa bũrũri o wothe o na thĩinĩ wa itũũra inene o rĩothe, kũrĩa guothe itua rĩu rĩa mũthamaki rĩatwarirwo, Ayahudi nĩmagĩire na gĩkeno

na magĩcanjamũka, makĩrua maruga magĩkũngũira. Na andũ aingĩ a ndũrĩrĩ ingĩ makĩgarũra magĩitua Ayahudi tondũ nĩmanyiitĩtwo nĩ guoya wa gwĩtigĩra Ayahudi.

9 Kũrĩ mũthenya wa ikũmi na ĩtatũ mweri wa ikũmi na ĩĩrĩ, nĩguo mweri wa Adari, nĩrĩo itua rĩrĩa rĩathanĩtwo nĩ mũthamaki, rĩarĩ rĩhingio. Mũthenya ũcio, thũ cia Ayahudi nĩcierĩgĩrĩire kũmahoota, no rĩrĩ, gũkĩgarũrũkana, nao Ayahudi makĩgĩa na hinya gũkĩra arĩa maamathũire. **2** Ayahudi nĩmecookanĩrĩirie matũũra-inĩ mao manene mabũrũri-inĩ mothe ma Mũthamaki Ahasuerusu, nĩgeetha matharĩkĩre acio mendaga kũmaniina. Gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũmeetiiria, nĩ ũndũ ndũrĩrĩ icio ingĩ ciothe nĩciametigĩrĩire. **3** Nao andũ othe arĩa maarĩ igweta a mabũrũri macio, na anene a mũthamaki, na abarũthi, na arĩa mateithagĩrĩria mũthamaki gwathana magĩteithia Ayahudi, nĩ ũndũ nĩmanyiitĩtwo nĩ guoya wa gwĩtigĩra Moridekai. **4** Moridekai aarĩ mũndũ woĩkaine wega kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki; nayo ngumo yake ĩkĩhunja mabũrũri-inĩ macio mothe, nake agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya. **5** Ayahudi makĩhũũra thũ ciao ciothe na hiũ cia njora, magĩciũraga magĩciniina, na magĩka thũ ciao, o icio ciamathũire, o ũrĩa wothe mangĩendire gũciĩka. **6** Nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũu Shushani, Ayahudi nĩmooragire na makĩniina andũ magana matano. **7** Ningĩ nĩmooragire Parishandatha, na Dalifoni, na Asipatha, **8** na Poratha, na Adalia, na Aridatha, **9** na Parimashata, na Arisai, na Aridai, na Vaizatha, **10** na nĩo ariũ ikũmi a Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũrĩa warĩ thũ ya Ayahudi. No matiigana gũtaha indo ciao. **11** Mũigana wa andũ arĩa

mooragĩrwo nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũu Shushani nĩwakinyĩrio mũthamaki mũthenya o ro ũcio. **12** Nake mũthamaki akĩira Esiteri mũtumia wa mũthamaki atĩrĩ, “Ayahudi nĩmoragĩte na makaniina andũ magana matano o na ariũ ikũmi a Hamani thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gĩkaro kĩrĩa kĩirigĩre gĩa Shushani. Hihi mekĩte atĩa mabũrũri-inĩ marĩa mangĩ ma mũthamaki? Atĩrĩrĩ, ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩũkũhingĩrio. Na nĩ ũndũ ũrĩkũ ũrooria ũheo? O naguo ũndũ ũcio nĩũkũheo.” **13** Esiteri agĩcookia atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre-rĩ, ĩtikĩria Ayahudi arĩa marĩ Shushani makaahingia itua rĩrĩ o na rũciũ, na ũreke ciimba cia ariũ ikũmi a Hamani igaacuurio mĩtĩ-igũrũ.” **14** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩathana gwĩkwo ũguo. Itua rĩkihĩtũkio kũu Shushani, nao magĩcuuria ciimba cia ariũ acio ikũmi a Hamani mĩtĩ-igũrũ. **15** Ayahudi arĩa maarĩ kũu Shushani magĩcookanĩrĩra hamwe mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa Adari, nao makĩũraga andũ magana matatũ kũu Shushani. No matiigana gũtaha indo ciao. **16** O mahinda macio-rĩ, Ayahudi arĩa angĩ maatigaire mabũrũri-inĩ marĩa mũthamaki ũcio aathamakaga o nao makĩũngana hamwe nĩguo meegĩtĩre, na meeyũkĩrĩrie harĩ thũ ciao. Makĩũraga andũ ngiri mĩrongo mũgwanja na ithano cia thũ ciao, no matiigana gũtaha indo ciao. **17** ũndũ ũcio wekĩkire kũrĩ mũthenya wa ikũmi na ĩtatũ mweri-inĩ wa Adari, na kũrĩ mũthenya wa ikũmi na ĩna makĩhurũka, na makĩũtua mũthenya wa ndĩa na wa gĩkeno. **18** Na rĩrĩ, Ayahudi arĩa maarĩ Shushani, nĩmonganĩte mũthenya wa ikũmi na ĩtatũ na wa ikũmi na ĩna, naguo mũthenya wa ikũmi na

ītano makīhurūka na makīūtua mūthenya wa ndīa na wa gīkeno. **19** Ūndū ūcio nīguo ūtūmaga Ayahudi arīa maatūūruga tūtūūra-inī marūmie mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri wa Adari, ūrī mūthenya wa gīkeno na wa ndīa, na mūthenya wa kūheana iheo harī mūdū na ūrīa ūngī. **20** Moridekai nīandīkire maūdū macio, na agītūmīra Ayahudi othe marūa kūdū guothe mabūrūri-inī ma Mūthamaki Ahasuerusu, marīa maarī gūkuhī na marīa maarī kūraya, **21** nīguo makūngūyagīre mūthenya wa ikūmi na īna, na wa ikūmi na ītano wa mweri wa Adari o mwaka, **22** arī rīo ihinda rīrīa Ayahudi meeyūkīrīrie kūrī thū ciao, o na arī guo mweri ūrīa kīeha kīao gīatuīkire gīkeno, namo macakaya mao magītuīka mūthenya wa gūkūngūiya. Aamandīkīre marūmagie mīthenya īyo īrī mīthenya ya ndīa na ya gīkeno, na ya kūheana iheo cia irio harī mūdū na ūrīa ūngī, na ya kūhe athīni iheo. **23** Nī ūndū ūcio Ayahudi magītīkīra gūthī na mbere na gūkūngūira ūguo maambīrīrie, magekaga ūrīa Moridekai aamandīkīre. **24** Nīgūkorwo Hamani mūrū wa Hamedatha, ūrīa Mūagagi, o we thū ya Ayahudi othe, nīathugundīte gūūkīrīra Ayahudi amaniine, na agīcuuka puri (ūguo nī kuuga agīcuuka mītī) nīguo monūhwo na manīinwo. **25** No rīrīa ūndū ūcio wa hito wamenyekire nī mūthamaki, akīruta watho mwandīke wa kuuga atī ūūru ūcio Hamani aathugundīre Ayahudi ūmūcookerere we mwene, o na atī we na ariū ake macuurio mītī-igūrū. **26** (Nī ūndū ūcio mīthenya īyo īgītwo Purimu kuumana na rīitwa rīu Puri.) Nī ūndū wa maūdū mothe marīa maandīkītwo marūa-inī macio, na nī ūndū wa ūrīa meyoneire na nī ūndū wa

maũndũ marĩa maamakorire, **27** Ayahudi magĩitua kũgĩe mũtugo wa kũrũmĩrĩrwo, nĩguo o ene, na njiaro ciao, na arĩa othe mangĩtũũrania nao, marũmagie mũthenya ĩyo yeerĩ o mwaka mategũtĩrĩria, na njĩra ĩrĩa kwandĩkitwo, na mahinda marĩa maatuĩtwo. **28** Mũthenya ĩyo ĩtuĩke ya kũririkanagwo na ĩmenyagĩrĩrwo nĩ njiarwa ciothe na nyũmba ciothe, na mabũrũri-inĩ mothe na matũũra-inĩ manene mothe. Na mũthenya ĩyo ya Purimu ndĩkanaage gũkũngũĩrwo nĩ Ayahudi, o na kana kĩirikano kĩayo kĩage njiaro-inĩ ciao. **29** Nĩ ũndũ ũcio Esiteri, mũtumia wa mũthamaki, mwarĩ wa Abihaili, marĩ na Moridekai ũrĩa Mũyahudi, makĩandĩka marĩ na ũhoti wothe ũrĩa maarĩ naguo, nĩguo mekĩre marũa macio ma keerĩ meegĩ Purimu hinya. **30** Nake Moridekai agĩtũmĩra Ayahudi othe arĩa maarĩ mabũrũri-inĩ 127 ma ũthamaki wa Ahasuerusu marũa, marĩ ciugo cia kũmeciiria wega na kũmoomĩrĩria, **31** nĩgeetha marũmagie mũthenya ĩyo ya Purimu mahinda marĩa matuĩtwo, o ta ũrĩa Moridekai ũrĩa Mũyahudi marĩ na Esiteri, mũtumia wa mũthamaki maamatuĩrĩire, na o ta ũrĩa meetuĩrĩire o ene, hamwe na njiaro ciao, ũhoru wĩgĩ mahinda mao ma kwĩhinga kũrĩa irio na gũcakaya. **32** Itua rĩu rĩa kũrũmĩrĩrwo rĩa Esiteri nĩrĩekĩre mawatho macio maakoniĩ Purimu hinya, naguo watho ũcio ũkĩandĩkwo mabuku-inĩ ma kĩirikano.

10 Na rĩrĩ, Mũthamaki Ahasuerusu nĩeetagia igooti mabũrũri marĩa mothe aathanaga, o nginya icigĩrĩra ciakuo cia kũraya. **2** Ha ũhoru wa ciĩko ciake cia hinya na ũhoti, hamwe na ũhoru wothe wa ũnene wa Moridekai, nginya harĩa mũthamaki aamũnenehetie-rĩ, githĩ ti

mwandike mabuku-inĩ ma maũndũ ma athamaki a Media na Perisia? 3 Moridekai ũrĩa Mũyahudi aarĩ wa keerĩ wathani-inĩ kuuma he Mũthamaki Ahasuerusu, na nĩeetikĩrĩtwo nĩ Ayahudi ta mũnene wao, na agatĩika mũno kũrĩ Ayahudi ao aingĩ, tondũ aacaragĩria andũ ake maũndũ mega, na akaarĩrĩria kũgaacĩra kwa Ayahudi othe.

Ayubu

1 Būrūri-inĩ wa Uzu nĩ kwarĩ mündũ watũire kuo wetagwo Ayubu. Mündũ ũcio ndaarĩ ũcuuke ningĩ aarĩ mündũ mūrũngĩrĩru; nĩetigĩrĩte Ngai na agatheemaga maündũ marĩa mooru. **2** Ayubu aarĩ na ariũ mũgwanja na airĩtu atatũ, **3** ningĩ nĩ aarĩ na ng'onde 7,000, na ngamiĩra 3,000, na ndegwa cia kũigana kuohwo macooki 500, na ndigiri 500, na nĩ aarĩ na ndungata nyingĩ mũno. Nĩwe warĩ mündũ ũrĩa mūnene mũno kūrĩ andũ arĩa angĩ othe a mwena wa Irathĩro. **4** Ariũ ake nĩmagĩaga na iruga o mündũ riita rĩake gwake mūciĩ, na nĩmetaga aarĩ a nyina acio atatũ nĩguo marĩianĩre na manyuuanĩre nao. **5** Na matukũ ma maruga maathira, Ayubu nĩamatũmanagĩra moke nĩguo amatherie. Nĩokagĩra rūciinĩ tene akaruta igongona rĩa njino nĩ ũndũ wa o ũmwe wao, tondũ eeciiragia atĩrĩ, “No gũkorwo ciana ciakwa nĩciĩhĩtie ikaruma Ngai na ngoro.” Ūcio nĩguo warĩ mūtũgo wa Ayubu wa mahinda mothe. **6** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe araika nĩmathiire kūrũgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agĩthĩi hamwe nao. **7** Nake Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Uuma kũ?” Nake Shaitani agĩcookeria Jehova atĩrĩ, “Nyuma kũriũnga thĩ, o na gũcangacanga kuo kũndũ na kũndũ.” **8** Ningĩ Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Nĩucũuranĩtie ũhoru wa ndungata yakwa Ayubu? Ūkoona atĩ kũu thĩ gũtirĩ mündũ ũngĩ ũhaana take; ndarĩ ũcuuke na nĩmūrũngĩrĩru, mündũ mwĩtigĩri-Ngai na ũtheemaga maündũ marĩa mooru?” **9** Shaitani agĩcookia atĩrĩ, “Kaĩ Ayubu agĩĩtigagĩra Ngai o ro ũguo tũhũ? **10** Githĩ wee ndũmũirigĩire na ũkamũrigiicĩria hamwe na nyũmba

yake, o hamwe na maũndũ make mothe? Nĩũrathimĩte wĩra wa moko make, nĩ ũndũ ũcio ũhiũ wake na ndũũru ciake ciyũrĩte bũrũri wothe. **11** No rĩrĩ, ta tambũrũkia guoko gwaku ũhutie indo ciothe iria arĩ nacio, na ti-itherũ ndarĩ hĩndĩ ategũkũruma o ũthiũ-inĩ waku.” **12** Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “No wega, indo ciothe iria arĩ nacio nĩndaciiga moko-inĩ maku, nowe mwene ndũkanamũhutie.” Nake Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova. **13** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe hĩndĩ ĩrĩa ariũ na aarĩ a Ayubu maarĩaga na makanyua ndibei kwa mũrũ wa nyina wao ũrĩa mũkũrũ-rĩ, **14** mũkinyia-ũhoru agĩkora Ayubu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndegwa nĩkũrĩma ikũrĩmaga na mĩraũ, nacio ndigiri ikũrĩaga o hau hakuhĩ, **15** nao andũ a Sabea macitharĩkĩra na macitaha. Ndungata nacio maciũraga na rũhiũ rwa njora, na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ũhoru!” **16** O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru ũngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Mwaki wa Ngai uumire na igũrũ na wacina ng’ondũ o na ndungata waniina biũ; no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ũhoru!” **17** O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru ũngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Akalidei meyũmba mbũtũ ithatũ, maatharĩkĩra ngamĩra ciaku na macitaha, maathiĩ nacio. Ndungata nacio maciũraga na rũhiũ rwa njora; na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ũhoru!” **18** O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru o ũngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ aku mekũrĩaga, makĩnyuuaga ndibei kwa mũrũ wa nyina wao ũrĩa mũkũrũ; **19** na rĩrĩ, o hĩndĩ ĩyo rũhuho rũnene rwahurutana ruumĩte werũ-inĩ, na ruo rwahũra nyũmba ĩyo koine ciayo inya, yamomoka, yamagwĩra

maakua; na no niĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ũhoru!” **20** Nake Ayubu aigua-ũhoru ũcio, akĩrũgama, agĩtembũranga nguo yake ya igũrũ, na akĩenjwo mĩtwe. Agĩcooka akĩĩgũithia thĩ, akĩhooya Ngai, **21** akiuga atĩrĩ: “Ndoimire nda ya maitũ ndĩ njaga, na ngoima thĩ ĩno ndĩ njaga. Nĩ Jehova waheanire, na nĩ Jehova wacookera: rĩĩtwa rĩa Jehova rĩrogoocwo.” **22** Thĩinĩ wa maũndũ macio mothe-rĩ, Ayubu ndaigana kwĩhia na ũndũ wa gũtuĩra Ngai mahĩtia.

2 Ningĩ nĩ kwarĩ mũthenya ũngĩ araika maathiire kũrũgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agĩthĩĩ hamwe nao kũrũgama mbere yake. **2** Nake Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Uuma kũ?” Nake Shaitani agĩcookeria Jehova atĩrĩ, “Nyuma kũriũnga thĩ o na gũcangacanga kuo kũndũ na kũndũ.” **3** Ningĩ Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Nĩũcũĩranĩtie ũhoru wa ndungata yakwa Ayubu? Ũkoona atĩ kũu thĩ gũtirĩ mũndũ ũhaana take; ndarĩ ũcuuke na nĩ mũrũngĩrĩru, mũndũ mwĩtigĩri-Ngai na ũtheemaga maũndũ marĩa mooru. Ningĩ no arũmĩtie wĩhokeku wake, o na gũtuĩka nĩwaningĩrĩrie ndĩmwanange hatarĩ gĩtũmi.” **4** Nake Shaitani agĩcookeria Jehova, akiuga atĩrĩ, “Gĩkonde kĩrĩhagwo na gĩkonde! Mũndũ no arute indo ciake ciothe nĩguo ahonokie muoyo wake. **5** No rĩrĩ, ta tambũrũkia guoko gwaku ũhutie mahĩndĩ na nyama cia mwĩrĩ wake, na ti-itherũ ndarĩ hĩndĩ ategũkũruma o ũthiũ-inĩ waku.” **6** Nake Jehova akĩĩra Shaitani atĩrĩ, “No wega, rĩu arĩ moko-inĩ maku; no ndũkahutie muoyo wake.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova, akĩnyamaria Ayubu na ironda ciarĩ na ruo mũno kuuma makinya ma magũrũ

make nginya mūtwe. **8** Nake Ayubu akīoya gacere ka nyūngū ethūage nako, agīkara thī harīa haitagwo mūhu. **9** Nake mūtumia wake akīmūūria atīrī, “Anga no ūrūmītīe wīhokeku waku o na rīu? Ruma Ngai wīkuire!” **10** Nake Ayubu akīmūcookeria atīrī, “Wee ūraaria ta mūndū-wanja mūkīigu. Kaī turīkīamūkagīra o maūndū mega kuuma kūrī Ngai, na tūtiamūkīre mathīina?” Thīinī wa maūndū macio mothe-rī, Ayubu ndaigana kwīhia thīinī wa mīario yake. **11** Na rīrī, hīndī īrīa arata atatū a Ayubu, nīo Elifazu ūrīa Mūtemaani, na Bilidadi ūrīa Mūshuhi, na Zofaru ūrīa Mūnaamathi, maaiguire mathīina marīa mothe maakorete Ayubu-rī, makīgīa gīathī, makiuma o mūndū gwake na magīcemanīa nīguo mathīi makamūcakaithie o makīmūhooreragia. **12** Rīrīa maamuonire marī o haraaya-rī, makīrigwo nīwe nī ūrīa aahaanaga; makīambīrīria kūrīra maanīrīire, na magītembūranga nguo ciao, o na makīihurīria rūkūngū mītwe. **13** Ningī magīcooka magīkara thī hamwe nake matukū mūgwanja, mūthenya na ūtukū, na gūtīrī mūndū wamwaragīria kiugo o na kīmwe, nīgūkorwo nīmoonire atī kūnyamarīka gwake kwarī kūnene mūno.

3 Thuutha wa matukū macio, Ayubu agītumūra kanua, akīruma mūthenya ūrīa aaciarirwo. **2** Akiuga atīrī: **3** “Mūthenya ūrīa nī ndaciarirwo ūroora, o na ūtukū ūcio kwerirwo atīrī, ‘Mūtumia nīaciara mwana wa kahī!’ **4** Mūthenya ūcio-rī, ūrotuīka o nduma; Ngai arī igūrū aroaga kūūrūmbūiya; mūthenya ūcio ūroaga gūthererwo nī ūtheri. **5** Mūthenya ūcio ūrokīinyiitīrwo nī nduma nene na kīiruru gīa gīkuū; ūrohumbīrwo nī itu; nduma īrotooria

ũtheri wago. **6** Ūtukũ ũcio-rĩ, ũronyiitwo nĩ nduma ndumanu; ũroaga gũtaranĩrio na mĩthenya ĩrĩa ĩngĩ ya mwaka, o na kana ũtarwo harĩ mweri o na ũrĩkũ. **7** Ūtukũ ũcio ũrothaata; o na gũtikanoigwo ngemi ũtukũ ũcio. **8** Arĩa marumaga mĩthenya maroruma mũthenya ũcio, o acio moĩ kwarahũra nyamũ ĩrĩa ĩitagwo Leviathani. **9** Njata ciaguo cia rūciinĩ irotuĩka nduma; ũroeterera ũtheri na wage kũwona, o na ũroaga kuona ruoro rūgĩtema, **10** nĩ ũndũ ndũigana kũhinga mĩrango ya nda ya maitũ, na ndũigana kũgirĩrĩria maitho makwa kuona thĩina. **11** “Ndaagire gũkua ngĩciarwo nĩkĩ? Ndaagire gũkua ngiuma nda nĩkĩ? **12** Ndaamũkĩrirwo maru-inĩ nĩkĩ? Ndaamũkĩrirwo nyondo-inĩ atĩ nĩguo nyongithio nĩkĩ? **13** Nĩgũkorwo rĩu ingĩkomete ndĩ na thayũ; rĩu ingĩrĩ toro hurũkĩte **14** hamwe na athamaki na aheani kĩrĩra a gũkũ thĩ arĩa meeyakĩire kũndũ kũrĩa kwanangĩku rĩngĩ, **15** o hamwe na aathani arĩa maarĩ na thahabu, o arĩa maiyũrĩtie nyũmba ciao betha. **16** Ningĩ-rĩ, nĩ kĩĩ kĩagiririe thikwo tĩiri-inĩ ta kĩhuno o na kana ta gakenge karĩa gatoonire ũtheri wa riũa? **17** Kũu andũ arĩa aaganu nĩmatigĩte kũnyamarĩka, na kũu arĩa anogu nĩmahurũkĩte. **18** Kũu-rĩ, mĩgwate o nayo nĩkenagĩra kwaraha kwayo; nĩitigĩte kũigua kĩgũthũko kĩa nyabaara ya ngombo. **19** Andũ arĩa anini na arĩa anene othe marĩ kuo, nayo ngombo nĩrekereirio kuuma kũrĩ mũmĩathi. **20** “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga andũ arĩa marĩ na mĩnyamaro maheo ũtheri, naguo muoyo ũkaheo arĩa marĩ na ruo rwa ngoro, **21** o acio meriragĩria gĩkuũ na gĩtingũka, o arĩa magĩcaragia gũkĩra kĩndũ kĩa goro kĩrĩa kĩhithe, **22** acio maiyũragwo nĩ

gĩkeno magakena maakinya mbĩrĩra? **23** Nĩ kĩĩ gĩtũmaga muoyo ũheo mũndũ ũũrĩte njĩra, o ũcio mũhingĩrĩrie nĩ Ngai? **24** Nĩ ũndũ handũ ha ndĩe irio, no kuumwo nyumagwo nĩ ngoro; nakuo gũcaaya gwakwa gũitĩkaga ta maaĩ. **25** ũndũ ũrĩa ndeetigagĩra nĩũngorete; ũndũ ũrĩa wamakagia mũno nĩguo ũnginyĩrĩire. **26** Ndionaga thayũ, o na kana ngahoorera; ndionaga ũhurũko, no mũnyamaro.”

4 Nake Elifazu ũrĩa Mũtemaani agĩcookia, akĩmũũria atĩrĩ: **2** “Mũndũ angĩgeria gũkũgwetera koigo kamwe-rĩ, hihi wamũkirĩrĩria? No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kwĩgirĩrĩria kwaria? **3** Ririkana ũrĩa wanataara andũ aingĩ, na ũrĩa wanekĩra moko marĩa maregeru hinya. **4** Ciugo ciaku cianatiirĩrĩra arĩa manahĩngwo makenda kũgũa; nĩwe wanekĩra maru marĩa magondoku hinya. **5** No rĩu-rĩ, nĩũkoretwo nĩ thĩina, nawe ũkoorwo nĩ hinya; ũhũũrĩtwo, nawe ũkanyitwo nĩ kĩmako. **6** Githĩ wĩtigĩri Ngai waku tiguu wagĩrĩrwo gũtuĩka ũũmĩrĩru waku, nayo mũthĩire yaku itarĩ ũcuukerĩ, githĩ tiyo mwĩhoko waku? **7** “Ta wĩcũũranie atĩrĩ: Nĩ mũndũ ũrĩkũ wanathĩnĩka atekĩte ũũru? Nĩ kũ andũ arĩa arũngĩrĩru marĩ maniiwo? **8** Nĩ ũrĩa nyonete-rĩ, nĩ atĩ andũ arĩa marĩmaga ũũru, na arĩa mahaandaga thĩina-rĩ, maũndũ macio no mo magethaga. **9** Manangagwo nĩ mũhũmũ ya Ngai; makaniinwo nĩ kĩhuhũkanio kĩa marakara make. **10** Mĩrũũthi no ĩrume na ĩrarame, no magego ma mũrũũthi ĩyo mũnene nĩmakoinangwo. **11** Mũrũũthi nĩũkuaga nĩ kwaga gĩa kũguĩma, nacio ciana cia mũrũũthi wa mũgoma ikahurunjũka. **12** “Nĩ kũrĩ kohoro karanginyĩire na hito, namo matũ makwa marakaigua

gakīhehanwo. **13** Ūtukū ngīcūūrania ūhorō wa cioneki
cia kūmakania, ūtukū rīrīa andū makoragwo marī toro
mūnene, **14** ngīnyitwo nī guoya na kūinaina, namo
mahīndī makwa mothe magīthingitha. **15** O hīndī ūyo
roho ūraahītūkīra o ūthiū-inī wakwa, nacio njuīrī cia
mwīrī wakwa irambarara. **16** Roho ūcio ūrarūgama,
no ndinahota kūmenya ūrīa ūratariī. Mbere yakwa
hararūgama mūhianīre wa kīndū, ndīracooka ndīraigua
gūkīario na mīheehū gūkīurio atīrī, **17** ‘Mūndū wa gūkua-
rī, aahota gūtuīka mūthingu gūkīra Ngai? Mūndū aahota
gūtuīka mūtheru gūkīra Mūmūūmbi? **18** Angīkorwo Ngai
ndangīhota kwīhoka ndungata ciake-rī, na angīkorwo
nīonaga araike ake marī na mahītia-rī, **19** githī to
oone mahītia maingī mūno ma andū arīa matūūruga
nyūmba cia ndoro, acio mīthingi yao īrī rūkūngū-inī, acio
mamemendagwo na ihenya gūkīra kīihuruta! **20** Kuuma
rūciinī nginya hwaī-inī moinangagwo tūcunjī; magathira
tene na tene matekūrūmbūiyo. **21** Githī mīkanda ya hema
yao ndīmunyūrītwo, nīguo makue matarī na ūūgī?’

5 “Wenda gwītana, ītana, no rīrī, nūū ūngīgwītīka? Nī
ūrīkū wa arīa atheru ūngīūrīra kūrī we? **2** Rūng’athio
rūūragaga kīrimū, naguo ūiru ūkooraga mūndū ūrīa
mūkīngu. **3** Nīī mwene nīnyonete kīrimū gīkīgīa na
mīri, no-o rīmwe nyūmba yakīo īkīrumwo. **4** Ciana
ciake nīiraihanīrīrie na ūgitīri, ihatīrīirio igooti-inī
itarī na mūndū wa gūciciirīrīra. **5** Ūrīa mūhūtu arīaga
magetha make, amoyaga o na marī mīigua-inī, nao
arīa anyootu makahūmagīra ūtonga wao. **6** Nīgūkorwo
hatīka ndīkunūkaga kuuma thī, kana thīina ūkamera

tĩri-inĩ. 7 No rĩrĩ, mũndũ aciaragwo arĩ wa kuonaga thĩina, o ta ũrĩa na ma thandĩ cia mwaki irathũkaga na igũrũ. 8 “No rĩrĩ, korwo nĩ nĩ ingĩthaitha Mũrungu; ingĩneana ciira wakwa kũrĩ we. 9 We ekaga maũndũ ma magegania marĩa mataangĩmenyeka, na akaringa ciama itangĩtarĩka. 10 Nĩwe uuragĩria thĩ mbura; na nĩwe ũrehagĩra bũrũri maaĩ. 11 Arĩa menyiihagia nĩwe ũmatũũgagĩria, nao arĩa marĩ na kĩa moyagwo na igũrũ makagitĩrwo. 12 Nĩwe ũthaatagia mĩbango ya arĩa marĩ waara, nĩgeetha moko mao matikagĩe na ũhootani. 13 Nĩanyiitaga arĩa oogĩ waara-inĩ wao, namo mathugunda ma arĩa oingumania akaameheria biũ. 14 Nduma ĩmakoraga kũrĩ o mũthenya; mũthenya barigici makahambataga taarĩ ũtukũ. 15 Nĩahonokagia arĩa abatari kuuma kũrĩ rũhiũ rwa njora rũrĩa rũrĩ tũnua-inĩ twao; amahonokagia moko-inĩ ma arĩa marĩ hinya. 16 Nĩ ũndũ ũcio athĩni makagĩa na kĩrĩgĩrĩro, naguo ciira ũtarĩ wa kĩhooto ũgatumia kanua. 17 “Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũrũngagwo nĩ Ngai; nĩ ũndũ ũcio ndũkamene irũithia rĩa Mwene-Hinya-Wothe. 18 Nĩgũkorwo nĩaguraranagia, no rĩrĩ, acookaga akooha nguraro ĩyo wega; nĩatiihanagia, no moko make no mo mahonanagia. 19 Nĩagagũteithũra harĩ mĩtino ĩtandatũ; o na ĩrĩ mũgwanja-rĩ, gũtirĩ ũũru ũgaagũkora. 20 Hĩndĩ ya ng’aragu nĩagagũkũũra kuuma kũrĩ gĩkuũ, ningĩ hĩndĩ ya mbaara agũkũũre ndũkooragwo na rũhiũ rwa njora. 21 Nĩũkagitĩrwo harĩ rũcamiũ rwa rũrĩmĩ, na ndũgetigĩra hĩndĩ ĩrĩa mwanangĩko ũgooka. 22 Nĩũgathekerera mwanangĩko na ng’aragu, na ndũgetigĩra nyamũ cia gũkũ thĩ. 23 Nĩgũkorwo nĩũkagĩa na kĩrĩkanĩro

na mahiga ma werū-inī, nacio nyamū cia gīthaka itūūre irī na thayū nawe. **24** Nawe ūikarage ūūī atī hema yaku nī ngitīre; nawe nīūkooya ithabu rīa indo ciaku ūkore hatirī kindū kīūrīte. **25** Nīūkamenya atī ciana ciaku nīikaingīha, nacio njiaro ciaku cingīhe o ta nyeki ya gūkū thī. **26** Ūgaathiī mbīrīra-inī ūrī o na hinya, ūhaana ta itīa cia ngano īgethetwo hīndī ya magetha. **27** “Nītūtūrītīe ūhoro ūyū, na nī wa ma. Nī ūndū ūcio kīūigwe na ūūmenye wee mwene.”

6 Ningī Ayubu agīcookia atīrī: **2** “Naarī korwo ruo rūrū ndī naruo rwathimwo, nayo mīnyamaro īno ndī nayo yothe īgīrīrwo ratiri igūrū! **3** Ti-itherū yakorwo īrī mīrītū gūkīra mūthanga ūrīa ūrī maria-inī marīa manene; na nīkīo ndīrahiūhire kwaria. **4** Mīguī ya Mwene-Hinya-Wothe nīīndoonyete, naguo roho wakwa nīūranyua ūrūrū wayo; maūndū ma kūmakania mūno ma Ngai nīmerekeirio harī nī. **5** Njagī ya werū-inī-rī, nīyaanagia rīrīa īrī na nyeki ya kūrīa, kana ndegwa īkaania rīrīa ītūrīrwo? **6** Irio itarī mūcamo nī irīkaga itekīrītwo cumbī? Mūruru wa itumbī ūrīa mwerū-rī, nī urī mūrīo? **7** Nīī ndingīcihutia; irio ta icio no itūme njire ngoro. **8** “Naarī korwo ndaheo ūndū ūrīa ndīrahooya, korwo Ngai aahe ūndū ūrīa ndīrerirīria, **9** naguo nī atī Ngai eetīkīre kūūmemenda, arekererie guoko gwake kūūniine! **10** Hīndī īyo no ngīe na ūndū wa kūūhooreria, ūndū wa gīkeno ruo-inī rūrū rūtarathira, atī nīī ndikaanīte ciugo cia Ūrīa Mūtheru. **11** “Ndī na hinya ūrīkū atī nīguo njikare ndī na mwīhoko? Ndī na kīrīgīrīro kīrīkū atī nīguo ngīrīrīrie? **12** Nīī ndī hinya ta ihiga? Mwīrī

wakwa nĩ wa gĩcango? **13** Nĩ ndĩ na hinya wa gwĩteithia, kuona atĩ rĩu nĩndunyĩtwo ũhootani? **14** “Mũndũ ũtarĩ na kĩĩrĩgĩĩro aagĩĩire gũteithio nĩ arata ake, o na angĩkorwo nĩatiganĩirie ũhoru wa gwĩtigĩra Ūrĩa Mwene-Hinya-Wothe. **15** No ariũ a baba maagĩte kwĩhokeka o ta tũrũũ tũrĩa tũhũaga, ningĩ o ta tũrũũ tũrĩa tũiyũraga tũkoina, **16** rĩrĩa tũirĩtio nĩ mbarabu ĩgĩtweka, na tũkaiyũrwo nĩ tharunji ĩrĩa ĩratweka, **17** no rĩrĩ, tũtithereraga rĩrĩa kwara, na hĩndĩ ya ũrugarĩ tũkahũa mĩtaro-inĩ yatuo. **18** Ikundi cia agendi nĩthaamaga njĩra ciacio, ikambata werũ-inĩ, igathirĩra kuo. **19** Ikundi cia agendi cia Tema icaragia maaĩ, agendi a wonjoria a Sheba makamacaria marĩ na mwĩhoko. **20** Magathĩĩnĩka, tondũ makoretwo marĩ na kĩĩrĩgĩĩro; no maakinya ho magakora hatirĩ kĩndũ. **21** O na inyuĩ-rĩ, mũtuĩkĩte andũ matangĩheana ũteithio; muonaga ũndũ wa kũmakania mũgetigĩra. **22** Nĩ-rĩ, nĩ ndĩ ndoiga atĩrĩ: ‘Heanai kĩndũ nĩ ũndũ wakwa, ngũũrai na indo cianyu, **23** honokiai guoko-inĩ gwa thũ, ngũũrai kuuma moko-inĩ ma arĩa matarĩ tha?’ **24** “Atĩrĩrĩ, ndutaai ũhoru na nĩngũkĩra; nyonereriai harĩa hĩtĩtie. **25** Kaĩ ciugo cia ma irĩ ruo-ĩ! No rĩrĩ, ngarari cianyu nĩ kĩhooto kĩrĩkũ irarehe? **26** Anga mũrenda kũruta mahĩtia ũrĩa njugĩte, mũgatua ciugo cia mũndũ ũũmĩrwo tha taarĩ rũhuho? **27** Inyuĩ o na no mũcuukĩre mwana wa ngoriai mĩtĩ, na mwendie mũrata wanyu. **28** “No rĩu-rĩ, ndamũthaitha mwĩtikĩre kũndora. Anga no ngĩheenanie o maitho-inĩ manyu? **29** Mwĩcũranieĩ nĩguo mũtikogomie kĩhooto; njookereraĩ, nĩgũkorwo wĩhokeku wakwa nĩguo ũraarũithio. **30** Nĩ kũrĩ wĩhia ũrĩ mĩromo-inĩ yakwa?

Anga kanua gakwa gatingihota gūkūūrana maūndū ma rūmena?

7 “Githī mūndū ndakoragwo na ūtungata mūritū gūkū thī? Githī matukū make matihaana o ta ma mūndū mwandike wīra? **2** O ta ngombo ikwīrirīria ciīruru cia hwaī-inī, o na kana ta mūndū mwandike ūgūthethūkīra mūcaara wake-rī, **3** ūguo nīguo nī ngāīrwo mīeri ya tūhū, na ngatuīrwo atī ūtukū ndaarage ndī na kīeha. **4** Rīrīa ndakoma ndīyūragia atīrī, ‘Ndīrīūkīra rī?’ Ūtukū ūkaraiha, na ngaraara ngīīgarūra nginya gūgakīa. **5** Mwīrī wakwa ūiyūrītwo nī igunyū na ngūcī, nakīo gīkonde gīakwa gītūkangīte na gīgatogota. **6** “Matukū makwa maraathira na ihenya rīkīrīte rīa kanyamū karīa gakonjithanagia uuthi ngoora īgītumwo, magagīkinya mūthia itarī na kīīrīgīrīro. **7** Wee Ngai-rī, ririkana atī muoyo wakwa no ta mīhūmū; namo maitho makwa matigacooka kuona ūndū mwega rīngī. **8** Riitho rīrīa rīranyona rītigacooka kūnyona rīngī; mūkaanjaria, no ndigakorwo ho. **9** O ta ūrīa itu rīthiiaga rīkabuīria, ūguo noguo ūrīa ūthiiaga mbīrīra-inī atacookaga kuoneka. (Sheol h7585) **10** Ndagacooka kūnūka gwake mūcīi; harīa aaikaraga ndagacooka kuonwo ho. **11** “Nī ūndū ūcio-rī, ndigūkīra; ngwaria nī ūndū wa ūrīa roho wakwa ūrī na ruo, ndītetere nī ūndū wa ūrīa ngoro yakwa īrī na marūrū. **12** Nīī-rī, ndī iria rīa maaī, kana nyamū īrīa nene ītūūruga iria thīnī kūrīa kūrīku, atī nīkīo nangagīrwo? **13** Rīrīa ngwīciiria ūrīrī wakwa nīguo ūkūūhooreria, na atī gītanda gīakwa no kīīniinīre gūteta-rī, **14** o na hīndī īyo ūūmakagia na irooto, o na ūkanjiguithia guoya na cioneki, **15** nī ūndū ūcio ngathuura

kaba gūitwo, na gīkuū, handū ha gūikara na mwīrī ūyū wakwa. **16** Nīthūire muoyo wakwa; ndikwenda gūtūura nginya tene. Tigana na nī tondū matukū makwa no ma tūhū. **17** “Mūdū-rī, akīrī kī, tondū ūmwīkīrīire ūguo, na ūkamūrūmbūyia mūno ūguo, **18** atī ūmūthuthuuragia ngoro o rūciinī, na ūkamūgeragia mahinda mothe? **19** Kaī gūtārī hīndī ūgaatiga gūikara ūndorete, kana ūtigane na nī o na kahinda kanini? **20** Angīkorwo nīnjhītīe-rī, nī atīa nī ngwīkīte, Wee mūrōri wa andū? Nī kī gītūmīte ūnjorote? Kaī nduīkīte mūrigo harīwe? **21** Nī kī kīragiria ūnjohere mahītia makwa na ūndekere mehia makwa? Nīgūkorwo ndī hakuhī gūkoma tīri-inī; nawe nūkanjaria no ndigakorwo ho.”

8 Nake Bilidadi ūrīa Mūshuhi agīcookia, akīūria atīrī:
2 “Nī nginya rī ūgūikara ūkīaragia maūdū ta macio? Ciugo ciaku no ta inegene rīa rūhuho rūkīhurutana. **3** Mūrungu-rī, nīogomagia ciira wa kīhōoto? Ūcio Mwene-Hinya-Wothe nīogomagia ūndū ūrīa ūrī wa ma? **4** Rīrīa ciana ciaku ciamwīhīrie-rī, nīacirekereirie iherithio nī ūndū wa mehia ma cio. **5** No rīrī, wee ūngīcūthīrīria Mūrungu na wīthaithanīrīre harī Ūcio Mwene-Hinya-Wothe, **6** ūngīkorwo ūrī mūtheru na mūrūngīrīru-rī, o na rīu no arahūke nī ūndū waku nīguo agūcookie handū harīa hakwagīrīire. **7** O na gūtūika kīambīrīria gīaku no kīoneke kīrī kīnini, thuutha-inī nīūkagaacīra mūno. **8** “Ūria ūhoro harī njarwa cia tene, na ūtūirie maūdū marīa maithe mao meerutire, **9** nīgūkorwo ithuī tūrāciarirwo o ro ira na tūtīrī ūndū tūūī, namo matukū maitū ma gūikara gūkū thī no ta kīruru. **10** Acio githī to

makūrute na makūhe ūhoru? Acio githī to maarie ūhoru marĩ na ūmenyo? **11** Irura-rĩ, no rĩkũre handũ hatarĩ itomboya? Ithanjĩ-rĩ, no rĩtheereme handũ hatarĩ maaĩ? **12** Rĩngĩkũrĩra handũ hatarĩ maaĩ rĩũmaga narua gũkĩra nyeki, o na rĩtakinyĩte rĩa gũtuuo. **13** Ūcio nĩguo mũthia wa arĩa othe mariganagĩrwo nĩ Mũrungu; ūguo no ta guo mwĩhoko wa arĩa matooi Ngai ūthiraga. **14** Kĩrĩa ehokete no kĩndũ kihũthũ; kĩrĩa egiritanagia nakĩo no ta rũrenda rwa mbũmbũĩ. **15** Etiiranagia na rũrenda rwake, naruo rũgatuĩka; akenyiitĩrĩra harĩ ruo, no rũtingĩmũtiirĩrĩra. **16** Ahaana ta mũtĩ ūitĩrĩrio maaĩ wega ūrĩ riũa-inĩ, ūtambũrũkĩtie thuuna ciaguo mũgũnda-inĩ; **17** mĩri yaguo iĩthiororokeirie kĩhumbu kĩa mahiga, na ĩcaragia ha kwĩgwatĩrĩra rwaro-inĩ rwa mahiga. **18** No rĩrĩa wakũrwo harĩa ūraarĩ-rĩ, handũ hau hagakaana mũtĩ ūcio, hakoiga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩrĩ ndakuona.’ **19** Ti-itherũ muoyo waguo ūmaga ūgathira, naho hau tĩri-inĩ ūcio hagakũra mĩtĩ ĩngĩ. **20** “Ti-itherũ Mũrungu ndangĩrega mũndũ ūtarĩ ūcuuke, kana ekĩre moko ma arĩa mekaga ūũru hinya. **21** Na rĩrĩ, no arĩiyũria kanua gaku mĩtheko, nayo mĩromo yaku yanĩrĩre nĩ gũkena. **22** Thũ ciaku nĩkahumbwo thoni, nacio hema cia arĩa aaganu itigacooka kuonwo.”

9 Ningĩ Ayubu agĩcookia, akiuga atĩrĩ: **2** “Ti-itherũ nĩnjũũĩ ūhoru ūcio nĩ wa ma. No rĩrĩ, mũndũ angĩhota atĩa gũkorwo arĩ mũthingu mbere ya Mũrungu? **3** O na korwo mũndũ enda gũkararania na Ngai-rĩ, ndangĩhota kũmũcookeria kĩũria o na kĩmwe harĩ ciũria ngiri. **4** Ūũgĩ wake nĩ mũingĩ mũno, na ūhoti wake nĩ mũnene. Nũũ wanaregana nake akĩgaacĩra? **5** Eeheragia irĩma itekũmenya, na

agacing’ aūrania nī kūrakara. **6** Athingithagia thī īkoima handū hayo, na akainainia itugĩ ciayo. **7** Aathaga riūa rīkaaga kūratha; nake agiragīrīria ūtheri wa njata. **8** Nīwe watambūrūkirie igūrū arī o wiki, na athiiga agīkinyangaga makūmbī ma iria. **9** Nīwe Mūūmbi wa njata iria ciitagwo Nduba, na Karaū, na Kīrīmīra, o na ikundi cia njata cia mwena wa gūthini. **10** Nīekaga magegania matangīmenyeka, na akaringa ciama itangītārīka. **11** Rīrīa aahītūkīra harīa ndī, ndingīmuona; o na rīrīa aathiira harīa ndī ndimenyaga. **12** Angīgutha kīndūrī, nūū ūngīhota kūmūgīria? Nūū ūngīmūūria atīrī, ‘Nī atīa ūreka?’ **13** Ngai ndahingagīrīria marakara make; o na arīa maateithagīrīria Rahabu nīmamūinamagīrīra. **14** “Nīrī, ndaakīhota atīa kūmūkararia? Ingīruta kū ciugo cia kūmūcookeria? **15** O na korwo ndihītītie-rī, ndingīhota kūmūcookeria ūndū; ūrīa ingīka no gūthaita ingīthaita Mūnjiirithia anjiguire tha. **16** O na ingīamwītire nake anjītīke-rī, ndingītīkia nīangīathikīrīrie. **17** We angīamemendire na kīhuhūkanio, na aingīhie irona ciakwa hatarī gītūmi. **18** Ndarekaga njookererwo nī mīhūmū, no nīahatagīrīria na mathīina. **19** Korwo no ūhoro wa hinya-rī, we arī hinya mūno! Na korwo no ūhoro wa ciira wa kīhoto-rī, nūū ūngīmūwīta? **20** O na korwo ndiahītītie-rī, kanua gakwa no kandue mūhītia; korwo ndiarī na ūcuuke-rī, nīkangīanduire mūhītia. **21** “O na gūtuīka ndirī na ūcuuke-rī, ndikwīrīrīra; muoyo wakwa nīndīwagīre kīene. **22** Ūhoro no ūrīa ūmwe; nīkīo ndīroiga atīrī, ‘Aniinaga arīa matarī ūcuuke o na akaniina arīa aaganu.’ **23** Hīndī īrīa ihūūra rīarehe gīkuū

kĩa narua, nĩathekagĩrĩra kũũrwo nĩ hinya kwa arĩa matarĩ na mahĩtia. **24** Hĩndĩ irĩa bũrũri wagĩa moko-inĩ ma andũ aaganu, nĩahingaga aciirithania maitho. Akorwo ti werĩ, nũũ wĩkaga ũguo? **25** “Matukũ makwa marahanyũka gũkĩra mũkinyia-ũhoro; mombũkaga matarĩ na gĩkeno o na kĩnini. **26** Mahĩtũkaga na ihenya mũno ta tũtarũ twa irura, kana ta nderi igũcuuhũkĩra kĩndũ gĩa kũrĩa. **27** Ingiuga atĩrĩ, ‘Nĩngũriganĩrwo nĩ mateta makwa, nĩngũtiga gũtukia gĩthiithi, ngene,’ **28** no ngeetigĩra mĩnyamaro yakwa yothe, nĩgũkorwo nĩnjũũ ndũkandua atĩ ndĩhĩtie. **29** Kuona atĩ nĩndĩkĩtie gũtuuo mũhĩtia-rĩ, nĩ kĩĩ gĩgũtũma ndĩnogie tũhũ? **30** O na ingĩthamba na thabuni, na ndĩthambe moko na igata-rĩ, **31** no ũndikirie irima rĩa gĩcoro nĩgeetha o na nguo ciakwa iithũũre. **32** “We ti mũndũ ta nĩ atĩ nĩguo ndĩmũcookerie, nĩguo tũng’ethanĩre igooti-inĩ. **33** Naarĩ korwo nĩ harĩ mũndũ ũngĩtũiguithania, atũigĩrĩre guoko gwake ithuĩ eerĩ, **34** mũndũ wa kũnjehereria rũthanju rwa Ngai, nĩgeetha ndigacooke kũmakio nĩ itebeeberia rĩake. **35** Hĩndĩ ĩyo nĩingĩacooka kwaragia itekũmwĩtigĩra, no ũrĩa ndarĩ rũrĩ, ndingĩhota.

10 “Nĩthũire gũtũũra muoyo ũyũ; nĩ ũndũ ũcio ndikũhingĩrĩria mateta makwa, o na nĩ ngwaria nĩ ũndũ wa ũrĩa ngoro yakwa ĩrĩ na marũrũ. **2** Ngwĩra Ngai atĩrĩ: Tiga kũndua mwĩhia, no nyonia kĩrĩa ũrandũithĩria. **3** Kaĩ ũkenagio nĩ kũũhinyĩrĩria, ũgathũũra wĩra wa moko maku, o rĩrĩa ũrakenera mathugunda ma andũ arĩa aaganu? **4** Kaĩ maitho maku marĩ o ta maitho ma andũ? Kaĩ muonere waku ũhaana o ta wa mũndũ? **5** Kaĩ matukũ maku

maigana ta ma andũ, kana mĩaka yaku ikaigana o ta ya mũndũ, **6** nĩguo ũcarĩrĩrie mahĩtia makwa, o na ũtuĩragie mehia makwa, **7** o na gũtuĩka wee nĩũũĩ atĩ ndiĩhĩtie, na ũkamenya atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũũhonokia moko-inĩ maku? **8** “Moko maku nĩmo maathondekire na makĩnyũmba. Rĩu nĩũgũkĩgarũrũka ũnyanange? **9** Ririkana atĩ wanyũumbire ta rĩũmba. Rĩu ũgũcooka ũndue rũkũngũ rĩngĩ? **10** Githĩ ndwanjitire ta iria, na ũgĩcooka ũkĩĩmatia ta maguta marĩo, **11** ũkĩĩhumbĩra na nyama na gĩkonde, na ũkĩohania mahĩndĩ na mĩkiha yakwa hamwe. **12** Nĩwaaheire muoyo o na ũkĩnyonia ũtugi waku; nago ũmenyereri waku nĩguo ũtũirie roho wakwa. **13** “No nĩwahithire maũndũ maya ngoro-inĩ yaku, na nĩnjũũĩ no warĩ na ũndũ ũyũ meciiria-inĩ maku: **14** Ingĩehirie wee nĩwanyonaga, na ndũngĩagire kũũherithia nĩ ũndũ wa wĩhia wakwa. **15** Kaĩ akorwo nĩnjĩhĩtie ndĩ na haaro-ĩ! O na ingĩĩguĩka ndiĩkĩte ũũru, ndingĩhota gũtiira mũtwe wakwa, nĩgũkorwo njyũrĩtwo nĩ thoni, na ngarikĩra mathiĩna-inĩ makwa. **16** Ingĩtiira mũtwe wakwarĩ, wee ũnjeemaga o ta mũrũũthi, na ningĩ ũkonania ũhoti waku mũnene wa kũnjũkĩrĩra. **17** Nĩũndeheire aira angĩ manjũkĩrĩre, na nĩwongereire marakara maku igũrũ rĩakwa; mbũtũ ciaku ikanjũkĩrĩra o ta makũmbĩ ma maaĩ marũmanĩrĩire. **18** “Nĩ kĩĩ gĩatũmire ũndute nda ya maitũ? Naarĩ korwo ndakuire itoneetwo nĩ maitho ma mũndũ o na ũmwe. **19** Naarĩ korwo ndiaciarirwo, kana korwo ndaciarirwo njerekeirio mbĩrĩra! **20** Githĩ matukũ makwa o na marĩ manini matikirie gũthira? Tigana na nĩ nĩguo ngĩe na gĩkeno gwa kahinda kanini, **21** kamũira thiĩte

kūrīa mūdū athiiga na ndacooke, būrūri wa nduma, o nduma nene ya gīkuū, **22** o būrūri ūrīa ūtukū wakuo ūrī mūtumanu mūno, būrūri wa nduma ya gīkuū, na ūtarī kīhaarīro, kūrīa o na ūtheri ūhaana o ta nduma.”

11 Nake Zofaru ūrīa Mūnaamathi agīcookia, akīūria atīrī:
2 “Ciugo icio ciothe-rī, nīcikwaga gūcookio? Mwaria ūyū-rī, nīegūgītūuo mwagīrīru? **3** Mwīraho ūcio waku-rī, nīguo ūgūkiria andū nago? No kwage mūdū ūngīgūkaania rīrīa ūranyūrūrania? **4** Wee ūreera Ngai atīrī, ‘Wītīkio wakwa ndūrī ūcuuke, o na nī ndī mūtheru maitho-inī maku.’ **5** Naarī korwo Ngai no aarie, atumūre mīromo yake agūūkīrīre, **6** na akūguūrīrie hitho cia ūūgī, nī ūndū ūūgī ūrīa wa ma nī wa mīena īrī. Menya ūndū ūyū; atī Ngai ndakūherithītie kūringana na ūrīa mehia maku maigana.
7 “Wee no ūhote kūmenya maūdū marīa mahithe ma Ngai? Kana no ūhote gūtūrīa kūna maūdū ma Mwene-Hinya-Wothe? **8** Maūdū make nīmatūūgīru gūkīra igūrū, wee nī atīa ūngīka? Nī mariku gūkīra ūriku wa mbīrīra, wee nī atīa ūngīmenya? (Sheol h7585) **9** Gīthimo kīamo nī kīraihi gūkīra thī na nī kīaramu gūkīra iria rīrīa inene.
10 “Angīūka agūikie njeera-rī, acooke etane ciira-rī, nūū ūngīmūgīria? **11** Ti-itherū nīōī andū arīa maheenanageria; na rīrīa oona ūndū mūūru-rī, githī ndaūmenyaga? **12** No rīrī, mūdū ūtarī ūūgī ndangītūika mūūgī o na rī, o ta ūrīa njaū ya ndigiri ya gīthaka ītarī hīndī īngīciarwo īrī mūdū. **13** “No rīrī, ūngīneana ngoro yaku kūrī Ngai, na ūtambūrūkie moko maku kūrī we, **14** ūngīeheria mehia marīa marī guoko-inī gwaku, na ūgirie ūūru ūikare thīinī wa hema yaku-rī, **15** hīndī īyo no ūhote gūtīira

ũthiũ waku na igũrũ ũteguconoka; no ũrũgame wega ũtarĩ na guoya. **16** Ti-itherũ nĩũkariganĩrwo nĩ mathĩĩna maku, ũmaririkanage o ta maaĩ marĩkĩtie gũtherera. **17** Mũtũũrĩre waku nĩũgacangarara gũkĩra mũthenya barigici, nayo nduma ĩgaatuĩka o ta rũciinĩ. **18** Ũgũtũũra ũrĩ na mwĩhoko tondũ ũrĩ na ũgitĩri, ũkehũgũraga harĩa ũrĩ, na ũkahurũka ũtarĩ na ũgwati. **19** Nĩũgakomaga, gũtarĩ na mũndũ ũngĩtũma wĩtigĩre, nao andũ aingĩ nĩmakeyendithagia harĩ we. **20** No rĩrĩ, maitho ma andũ arĩa aaganu nĩmakaaga kuona, na matikoona gwa kũũrĩra; naguo ũndũ ũrĩa meriragĩria ũgaatuĩka mũcaayo wa gĩkuũ.”

12 Ningĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ: **2** “Hatĩrĩ nganja inyuĩ nĩ inyuĩ andũ, naguo ũũgĩ ũgaathiranĩra na inyuĩ rĩrĩa mũgaakua! **3** No rĩrĩ, ndĩ na ũmenyo o ta inyuĩ; mũtirĩ oogĩ kũngĩra. Nũũ ũtooĩ maũndũ macio mothe? **4** “Nduĩkĩte mũndũ wa gũthekererwo nĩ arata akwa, o na gũtuĩka nĩndakĩire Ngai nake akĩnjigua: nĩ nduĩkĩte mũndũ wa gũthekererwo, o na gũtuĩka ndĩ mũthingu na ndirĩ ũcuuke! **5** Andũ arĩa maikaraga megangarĩte manyũrũragia mũtino, makona ta ũndũ ũcio ũkoraga o andũ arĩa magũrũ mao matenderũkaga. **6** Hema cia atunyani nĩcio ciikaraga igaacĩire, na andũ arĩa marakaragia Mũrungu nĩ maikaraga na thayũ, o acio makuuaga ngai yao na moko. **7** “No ta kĩũrie nyamũ, na nĩgũkũruta ũhoru, kana ũrie nyoni cia rĩera-inĩ, na nĩgũkwĩra; **8** kana warĩrie thĩ, na nĩgũkũruta ũhoru, kana ũkĩarĩrie thamaki cia iria-inĩ, nacio nĩgũkũhe ũhoru. **9** Nĩ irĩkũ cia icio ciothe itooĩ atĩ nĩ guoko kwa Jehova

gwĩkĩte ũndũ ũyũ? **10** Mĩoyo ya ciũmbe ciothe ĩrĩ guoko-inĩ gwake, o na mĩhũmũ ya andũ othe. **11** Githĩ gũtũ gũtithuuranagia ciugo o ta ũrĩa rũrĩmĩ rũcamaga irio? **12** Githĩ ũũgĩ ndũkoragwo na andũ arĩa akũrũ? Githĩ gũtũũra mũno gũtirehaga ũmenyo? **13** “Ũũgĩ na hinya nĩ cia Ngai; mataaro na ũmenyo nĩ ciake. **14** Kĩrĩa amomoraga gĩtingĩakwo rĩngĩ; mũndũ ũrĩa aahingĩra njeera gũtirĩ mũndũ ũngĩmuohora. **15** Ahingagĩrĩria maaĩ, gũkaaga mbura; ningĩ aamarekereria makaananga bũrũri. **16** Hinya na ũtooria nĩ ciake; mũheenio na mũheenania eerĩ no ake. **17** Aheani kĩrĩra amatongoragia matarĩ nguo, na agatua aciirithania irimũ. **18** Nĩohoraga mĩnyororo ĩrĩa athamaki moohaga andũ nayo, akamooha mũcibi njohero. **19** Athĩnjĩri-Ngai amatongoragia marutĩtwo nguo, na akang’aurania andũ arĩa mehaandire tene. **20** Nĩakiragia mĩromo ya aheani kĩrĩra arĩa meehoketwo, nao athuuri akamatunya ũhoru wa gũkũũrana maũndũ. **21** We nĩagagĩra arĩa atĩku bata, nao arĩa marĩ na hinya nĩamatunyaga indo ciao cia mbaara. **22** Nĩaguũragia maũndũ marĩa mariku ma nduma, na nduma nene ya gĩkuũ akamiumĩria ũtheri-inĩ. **23** Anenehagia ndũrĩrĩ, agacooka agaciananga; aingĩhagia ndũrĩrĩ, agacooka agacihurunja. **24** Nĩagaagagia meciiria ma atongoria a gũkũ thĩ; akamaingata, morũũrage werũ-inĩ mũtheri ũtarĩ njĩra. **25** Mahambaataga nduma-inĩ kũrĩa gũtarĩ ũtheri; ningĩ atũmaga matũgũũge ta mũndũ mũrĩũ.

13 “Atĩrĩrĩ, maitho makwa nĩmonete maũndũ macio mothe, matũ makwa nĩmamaiguĩte na magataũkĩrwo nĩmo. **2** ũrĩa mũũĩ o na nĩ nĩnjũũĩ; mũtirĩ oogĩ kũngĩra.

3 No niĩ ndĩrenda kwaria na Mwene-Hinya-Wothe, na ngerirĩria gũciira na Mũrungu. **4** No inyuĩ-rĩ, mũranjigĩrĩra ndeto cia maheeni; inyuothe mũrĩ athondekani a tũhũ! **5** Naarĩ korwo mwakira ki! Ũndũ ũcio ũngĩtuĩka ũũgĩ harĩ inyuĩ. **6** Na rĩrĩ, thikĩrĩriai kĩhoo to gĩakwa; iguai gũthaithana kwa mĩromo yakwa. **7** Kaĩ mũngĩaria ũũru mũkĩarĩrĩria Mũrungu? Kaĩ mũngĩaria maheeni igũrũ rĩake? **8** Kaĩ mũngĩmuonia kĩmenyano? Kaĩ mũgũciirĩrĩra Mũrungu? **9** Angĩmũtuĩria inyuĩ-rĩ, ũndũ ũcio no ũtuĩke mwega? No mũmũheenie ta ũrĩa mũngĩheenia mũndũ? **10** Ti-itherũ no amũrũithie mũngĩtuĩka a kuonania kĩmenyano na hitho. **11** Hĩ, riiri wake ndũngĩmũmakia? Mũtingĩnyitwo nĩ guoya nĩ ũndũ wake? **12** Mĩario yanyu ya ũũgĩ nĩ thimo hũthũ o ta mũhu; ihoo to cianyu no ta kwĩgitĩra na rĩũmba. **13** “Kirai ki, mũreke njarie; o ũrĩa ndĩrĩona-rĩ, rekei nyone. **14** Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ndĩtoonyie ũgwati-inĩ na ngaiga muoyo wakwa moko-inĩ makwa? **15** O na angĩnjũraga-rĩ, niĩ nowe ndĩrĩhokaga; na ti-itherũ nĩ ngatetera mĩthiĩre yakwa hau mbere yake. **16** Ti-itherũ, ũndũ ũyũ noguo ũgaatuĩka wa kũũhonokia, nĩgũkorwo mũndũ ũtooĩ Ngai ndangĩũmĩrĩria gũũka mbere yake! **17** Thikĩrĩriai wega ũhoro wakwa; matũ manyu nĩmakĩgue ũrĩa nguuga. **18** Ti-itherũ nĩhaarĩrie ciira wakwa, na nĩnjũũ nĩ nguoneka ndĩ wa kĩhoo to. **19** Nĩ kũrĩ mũndũ ũngĩhota gũũthitanga? Angĩkorwo nĩ kũrĩ-rĩ, no gũkira ngũkira ngue. **20** “Wee Ngai, ta kĩihe o maũndũ maya meerĩ, na ndigũcooka gũkwĩhitha: **21** Atĩrĩ, eheria guoko gwaku, gũikare kũraya na niĩ, na ũtigi kũũmakia na imakania ciaku. **22** Nĩngĩ ũnjĩte na

nīngwītīka, kana ūkīreke njarie, nawe ūnjookerie. **23** Nī mahītia na mehia maigana nī njīkīte? Nyonia ihītia na rīlhia rīakwa. **24** Ūraahitha ūthiū waku nīkī, na ūkandua thū yaku? **25** Nīūngīnyamaria ithangū rīrahurutwo nī rūhuho? Nīūgūteng'erania na maragara momū? **26** Nīgūkorwo nī wandīkīte maūndū marūrū ma kūnjūkīrīra, na ūkaangaīra igai rīa mehia ma ūnini wakwa. **27** Wohaga magūrū makwa na mīnyororo; ūrangagīra njīra ciakwa ciothe na ūndū wa gūcora njoro makinya ma magūrū makwa. **28** “Nī ūndū ūcio mūndū amocaga ta kīndū kībuthīte, agathira ta nguo īrīttwo nī memenyi.

14 “Mūndū ūciarīttwo nī mūndū-wa-nja-rī, aikaraga o matukū manini, namo makaiyūrwo nī mathīina. **2** Akūruga ta ihūa na agacooka akooma; ahītūkaga na ihenya ta kīruru, na ndatūūruga. **3** Mūndū ta ūcio wakīmūkūrīra maitho? Mūndū ta ūcio wamūrehe mbere yaku aciirithio? **4** Nūū ūngīhota kūruta kīndū gītheru kuuma harī kīndū kīrīa gītārī gītheru? Gūtīrī o na ūmwel! **5** Matukū ma mūndū nī matare; nīūtuūte mūigana wa mīeri yake, na nīūmūigīre mīhaka īrīa ataangīkīra. **6** Nī ūndū ūcio tiga kūmūrora, tigana nake, nginya arīkie mīthenya yake ta mūthūkūmi. **7** “Mūtī-rī, nīwīrīgagīrīrwo atī ūngītemwo, no ūthethūke rīngī, na atī mathethūka maguo matikaaga. **8** O na mīri yaguo īngīkūrīra thī na gīthukī kīaguo kīūmīre tīrī-inī, **9** ūngīkaguucia maaī-rī, nīūgathethūka na ūrute hongē ta mūtī wa kūhaandwo. **10** No mūndū akuuaga agathikwo; aatuīkana-rī, ndacookaga kuonwo rīngī. **11** O ta ūrīa maaī mahūūaga kūu iria-inī, na ta ūrīa mūtaro wa rūūī ūng'araga ūkooma-rī, **12**

ũguo noguo mündũ akomaga na ndacookaga gũũkĩra rĩngĩ; o nginya rĩrĩa igũrũ rĩgaathira-rĩ, andũ matirĩ hĩndĩ magookĩra kana maarahũrwo mookĩre. **13** “Naarĩ korwo wahitha thĩinĩ wa mbĩrĩra, na ũnjige hitho-inĩ nginya rĩrĩa marakara maku magaathira! Naarĩ korwo wandũira gĩathĩ, ũgaacooka kũndirikana hĩndĩ ĩyo. (Sheol h7585) **14** Mündũ akua-rĩ, nĩagatũura muoyo rĩngĩ? Matukũ makwa mothe ma wĩra mũritũ-rĩ, ngweterera ihinda rĩakwa rĩa kwerũhĩrio hinya rĩkinye. **15** Wee ũgetana, na nĩ nĩngagwĩtika; na nĩũkeerĩrĩa kũmbe gĩkĩ wombire na moko maku. **16** Hĩndĩ ĩyo nĩũgatara makinya makwa, no ndũkarũmbũiya mehia makwa. **17** Mahĩtia makwa meekĩrĩtwo mondo-inĩ, ĩkoohwo na ĩkahũũrwo mũhũũri; nĩũkahumbĩra mehia makwa. **18** “No rĩrĩ, o ta ũrĩa kĩrĩma kĩenjekaga na gĩkamomoka, na o ta ũrĩa rwaro rwa ihiga rũheragio handũ ha ruo, **19** na o ta ũrĩa maaĩ mamuthũraga mahiga, na o ta ũrĩa mbura nene ĩtwaraga tĩrĩ-rĩ, ũguo noguo wanangaga kĩrĩgĩrĩro kĩa mündũ. **20** Wee ũmũtooragia o rĩmwe rĩa kũigana, nake agathira; ũgarũraga gĩthiithi gĩake ũrĩa kĩaana, na ũkamũingata. **21** Ariũ ake mangĩheo gĩtĩĩo, ndangĩmenya ũhoru ũcio; mangĩconorithio, we ndoonaga ũndũ ũcio. **22** We no ruo rwa mwĩrĩ wake aiguaga, nake atũũraga o ecaayagĩra.”

15 Nake Elifazu ũrĩa Mũtemaani akĩũria atĩrĩ: **2** “Mündũ mũũgĩ no acookie ũhoru na kwĩgereria, kana aiyũrie nda yake na rũhuho ruumĩte na irathĩro? **3** No eciirĩrĩre na ciugo cia tũhũ, kana na mũario ĩtarĩ bata? **4** No wee-rĩ, nĩũracambia ũhoru wa gwĩtigĩra Ngai, na ũkagirĩrĩria ũhoru wa andũ kwĩrutĩra Mũrungu. **5** Mehia maku

nīmo mataaraga kanua gaku; nawe ūthuurīte kwaria na rūrīmī rwa mūdū mwara. **6** Kanua gaku wee mwene nīko karagūtūira ciira, ti gakwa: nayo mīromo yaku wee mwene ikaarīa ūira wa gūgūūkīrīra. **7** “Wee nīwe mūdū wa mbere gūciarwo? Wee-rī, waciarirwo mbere ya irīma igīe ho? **8** Wee nīūthikagīrīria ndundu ya Ngai? Wee wiki-rī, nowe ūrigītie na ūūgī? **9** Nī atīa ūūī ithuī tūtooī? Nī ūmenyo ūrīkū ūrī naguo ithuī tūtārī? **10** Tūrī na athuuri marī na mbuī na arīa akūrū mūno, andū akūrū o na gūkīra thoguo. **11** Ndūiganītwo nī ūhoorerania wa Mūrungu, o na kana ūhoro ūcio warīirio na ūhooreri? **12** Ngoro yaku igūteete nīkī, na nī kī kīratūma ūikare ūkiunaga maitho, **13** nīguo werekerie marakara maku kūrī Mūrungu, o na ūgaitūrūra ciugo ta icio kuuma kanua gaku? **14** “Mūdū akīrī kī, atī no ahote gūtuīka mūtheru, o na mūdū ūciarītwo nī mūdū-wa-nja nake akīrī kī, atī no ahote gūtuīka mūthingu? **15** Angīkorwo Ngai ndangīhota kwīhoka andū arīa ake aamūre-rī, na kūngīkorwo o na igūrū ti gūtheru maitho-inī make-rī, **16** mūdū akīrī kī atī amwīhoke? Mūdū nī mwaganu na nī kīmaramari, anyuuaga waganu ta maaī! **17** “Wee ta thikīrīria na nīngūgūtaarīria; reke ngwīre ūrīa nyonete, **18** ngwīre ūrīa andū arīa oogī moigīte, matekūhitha ūndū o na ūmwe wa ūhoro ūrīa maaheirwo nī maithe mao, **19** (o acio oiki maaheetwo būrūri hīndī īrīa gūtaarī mūdū wa kūngī watuīkanagia gatagatī-inī kao): **20** Atīrī, mūdū mwaganu akoragwo na mīnyamaro matukū make mothe. Matukū mothe ma ūcio ūtarī tha-rī, maigīrwo o mīnyamaro. **21** Aiguaga o mīgambo ya kūmakania mūno; hīndī īrīa

maũndũ mothe moneka ta marĩ mega-rĩ, atunyani makamũtharĩkĩra. **22** Ndarĩ na kĩirĩgĩrĩro gĩa gwĩthara kuuma nduma-inĩ; etereirio kũũragwo na rũhiũ rwa njora. **23** Orũũraga agĩcaragia irio, oragie atĩrĩ, ‘Irĩ na kũ?’ Aikaraga amenyete atĩ mũthenya wa nduma ũrĩ o hakuhĩ. **24** Mĩnyamaro na ruo rwa ngoro nĩcio imũmakagia; imũtooragia taarĩ mũthamaki wĩhaarĩirie kũmũtharĩkĩra, **25** nĩ ũndũ ainainagĩria Mũrungu ngundi, na akang’athĩria Mwene-Hinya-Wothe, **26** akamũguthũkĩra ang’athĩtie, arĩ na ngo yake mata ya hinya. **27** “O na gũtuĩka ũthiũ wake nĩ mũnoru, na njohero yake ĩkaneneha nĩ kũnora-rĩ, **28** agaatuũraga matũũra maanangĩku, na aikarage nyũmba itatũũragwo nĩ mũndũ, nyũmba itigairie o kũmomoka ituĩke ihumbu cia mahiga. **29** Ndagacooka gũkorwo arĩ mũtongu, naguo ũtonga wake ndũgatũũra, o na kana indo ciake itheereme kũu bũrũri-inĩ. **30** Ndakahota kũũrĩra nduma; rũrĩrĩmbĩ nĩrũkahoohia thuuna ciake, nayo mĩhũmũ ya kanua ka Ngai nĩĩkamweheria. **31** Nĩatige kwĩheenia na ũndũ wa kwĩhoka maũndũ ma tũhũ, nĩgũkorwo gũtirĩ kĩndũ makaamũrehere. **32** Ihinda rĩake rĩtanakinya-rĩ, nĩakarĩhio mũigana wake wothe, na hongeciake itikarura. **33** Agaatuĩka ta mũthabibũ ũhũrũritwo thabibũ ciaguo itarĩ njĩru, ahaane ta mũtamaiyũ ũraita kĩro kĩaguo. **34** Nĩgũkorwo andũ a thiritũ ya arĩa matooĩ Ngai matũũraga marĩ thaata, na mwaki nĩũgaacina hema cia arĩa mendete mahaki. **35** Magĩaga nda cia mathĩina, na magaciara waganu; nda ciao ithugundaga o maheeni.”

16 Ningĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ: **2** “Nĩnjiguĩte maũndũ maingĩ ta macio; inyuothe mũrĩ ahoorerania a

kūnyamarania! **3** Mīario īyo yanyu mīingī ya mūhūhūtīko-
rī, ndīrīthira? Nī kī kīramūthīīnia, gīgatūma mūtinde
mūgīkararania? **4** O na nī no njarie ta inyuī, korwo
nī inyuī mūrī harīa ndī; nī no njarie mīario mīega
ya kūmūciirithia na ndīmūinainīrie mūtwe. **5** No rīrī,
kanua gakwa no kamūūmīrīrie; ūhoorerania uumīte
mīromo-inī yakwa no ūmūhoorerie. **6** “No o na ndaaria-
rī, ruo rwakwa rūtirathira; o na ndegirīrīria kwaria-rī,
rūtiranjeherera. **7** Ti-itherū, Wee Ngai nīūnogeetie;
nīūharaganītie nyūmba yakwa yothe. **8** Wee nīūnjoheete,
naguo ūndū ūcio ūgatuīka ūira; ūhīnju ūyū ndī naguo
nīwambarāite ūkaanyumbūra ūrīa ndariī. **9** Ngai
nīandooretie na akandembūranga nī ūrīa arakarīte,
akaahagaranīria magego; ūcio thū yakwa nīangūūrīrie
maitho. **10** Andū nīmathamītie tūnua twao maathekerere;
mangūthaga rūthīa makīnyūrūrāgia, na makanyiitana
hamwe manjūkīrīrie. **11** Mūrungu nīandekereirie kūrī andū
arīa ooru, na akanjikia mītego-inī ya arīa aaganu. **12** Nī
ndaikarīte wega, nowe agīthethera; aanyiitire mūmero,
akīhehenja. We andūite cabaa wake wa kūrathagwo; **13**
aikia a mīguī ake nīmandigiicīrie. Aratheeca higo ciakwa
atarī na tha, na agaita maaī makwa ma nyongo thī. **14**
Aatharīkagīra maita maingī maingī; anguthūkagīra ta
njamba ya ita. **15** “Ndumīire gīkonde gīakwa kīa mwīrī
nguo ya ikūnia, na ngahitha thiithi wakwa rūkūngū-
inī. **16** Ūthiū wakwa nīūtunīhīte nīkūrīra, nduma nene
īgakīhumbīra maitho makwa; **17** no rīrī, moko makwa
matirī ūndū wa ūhinya mekīte namo mahooya makwa nī
matheru. **18** “Wee thī-rī, ndūkahumbīre thakame yakwa;

kĩrĩro gĩakwa kĩroaga gũkaahuurũkio! **19** O na rĩu-rĩ, mũira wakwa arĩ igũrũ; ũcio mũnjiirĩri arĩ o igũrũ. **20** Mũũthaithanĩri nĩ mũrata wakwa rĩrĩa maitho makwa maraita maithori harĩ Ngai; **21** nĩathaithanagĩrĩra mũndũ kũrĩ Ngai, o ta ũrĩa mũndũ athaithanagĩrĩra mũratawe. **22** “No mĩaka mĩnini ĩgũthira, thiĩ rũgendo rũrĩa mũndũ athiiga na ndacooke.

17 Roho wakwa nĩmũthuthĩku, matukũ makwa nĩmathirĩte, mbĩrĩra nĩyo ĩnjetereire. **2** Ti-itherũ thiũrũrũkĩrio nĩ andũ a kũũnyũrũria; maitho makwa no nginya meererere rũmena rwao. **3** “Wee Ngai-rĩ, ta kĩihe kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩrĩ wakwa kĩrĩa ũretia, tondũ-rĩ, nũũ ũngĩ ũngĩtĩkĩra kũruta kĩndũ gĩaake kĩĩndũgamĩrĩre? **4** Wee nĩwaagithĩtie meciiria mao ũmenyo; nĩ ũndũ ũcio ndũngĩmetĩkĩria mahootane. **5** Mũndũ angĩkaana arata ake nĩ ũndũ wa kĩheo-rĩ, maitho ma ciana ciake nĩmakoora. **6** “Ngai nĩanduĩte mũndũ wa kuunwo thimo nĩ andũ othe, nduĩkĩte mũndũ wa gũtuagĩrwo mata ũthiũ nĩ andũ. **7** Maitho makwa nĩ maroora nĩ gwĩthikĩra; ciĩga ciakwa ciothe ihũthĩte o ta kĩruru. **8** Andũ arĩa arũngĩrũ nĩmagegetio nĩ ũhoro ũcio; andũ arĩa matarĩ na ũũru mekĩte nĩmarahũkĩte mokĩrĩre andũ arĩa matooĩ Ngai. **9** O na kũrĩ ũguo-rĩ, arĩa athingu nĩmarĩrũmagia njĩra ciao, nao arĩa marĩ moko matheru nĩmarĩongagĩrũwo hinya. **10** “No rĩrĩ, ta gĩũkei inyuothe, geriai o rĩngĩ! Nĩ ndĩrĩ ndĩrona mũndũ mũũgĩ gatagatĩ kanyu. **11** Matukũ makwa nĩ mathiru, mĩbango yakwa nĩmĩharaganie, o na merĩrĩria ma ngoro yakwa. **12** Andũ aya magarũraga ũtukũ makaũtua mũthenya; nduma yamakinyĩrĩra moigaga

atĩrĩ, ‘Ūtheri ūrĩ o hakuhĩ.’ **13** Angĩkorwo mũciĩ ūrĩa njĩrĩgĩrĩire no mbĩrĩra, angĩkorwo ingĩara ūrĩrĩ wakwa o nduma-inĩ-rĩ, (Sheol h7585) **14** angĩkorwo no njĩire ūhoro wa kũbutha atĩrĩ, ‘Wee nĩwe baba,’ na njĩire kĩgunyũ atĩrĩ, ‘Wee nĩwe maitũ’ kana ‘Nĩwe mwarĩ wa maitũ-rĩ’, **15** mwĩhoko wakwa ūkĩrĩ kũ? Nũũ ūngĩnyonera mwĩhoko? **16** Na rĩrĩ, mwĩhoko nĩũharũrũkĩte nginya ihingo-inĩ cia gĩkuũ? Nĩtũgũgũkĩrũkĩte hamwe rũkũngũ-inĩ?” (Sheol h7585)

18 Ningĩ Bilidadi ūrĩa Mũshuhi agĩcookia, akĩũria atĩrĩ:
2 “Ūrĩtĩga kwaria mĩario ĩno rĩ? Gĩa na ūũgĩ nĩguo o na ithũ tũhote kwaria. **3** Nĩ kĩ kĩratũma ūtuone tũhaana ta ng’ombe, na tũgatuuo irimũ maitho-inĩ maku? **4** Wee ūrehanyũrũra nĩ ūndũ wa ūrĩa ūrakarĩte-rĩ, thĩ no ĩthaamwo nĩ ūndũ waku? Kana no nginya ndwaro cia mahiga cieherio harĩa itũire? **5** “Tawa wa mũndũ mwaganu nĩmũhorie; rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki wake nĩrũtĩgĩte gwakana. **6** Ūtheri ūrĩa ūrĩ thĩinĩ wa hema yake ūtuũkĩte nduma; naguo tawa ūrĩa ūrĩ hakuhĩ nake ūkahora. **7** Hinya wa mũkinyũkĩrie wake nĩmũhũthie; namo mathugunda make makamũgũithia thĩ. **8** Makinya make mamũikagia wabu-inĩ, nake akoorũraga thĩinĩ wa marima mayo. **9** Mũtego ūmũnyĩtĩire ndiira-inĩ ya kũgũrũ; mũtego ūgakĩmũrũmia biũ. **10** Ahithĩrwo kĩaana kĩa rũrigi tĩri-inĩ, akaambĩrwo mũtego njĩra-inĩ yake. **11** Imakania imuumagĩrĩra na mĩena yothe, na ikamũteng’eragia harĩa hothe aagerera. **12** Mũtino nĩũmũhũtĩire; mwanangĩko wetereire agwe. **13** Mũtino ūrĩaga icunjĩ cia gĩkonde gĩake; narĩo irigithathi rĩa gĩkuũ

rĩgatambuuraŋa ciĩga ciake. **14** Aguucĩtio, akarutwo ũgitĩri-inĩ wa hema yake, na agatwarwo kũrĩ mũthamaki wa imakania. **15** Mwaki nĩguo ũtũũraga hema-inĩ yake; ũbiriti ũgwakana nĩũhurunjĩtwo gĩkaro gĩake. **16** Mĩri yake yũmagĩra tĩiri-inĩ, nacio hongē ciake ikahooa na igũrũ. **17** Kĩirikano gĩake nĩ gĩgaathira thĩ; ndarĩ rĩĩtwa bũrũri-inĩ. **18** Akaarutũrũrwo ũtheri-inĩ atwarwo nduma-inĩ na nĩakaingatwo oime thĩ ĩno. **19** Ndarĩ ciana kana njiaro thĩinĩ wa andũ ao, o na ndarĩ mũndũ wake ũgaatigara kũrĩa aatũũraga. **20** Andũ a mwena wa ithũiro nĩmakagegio nĩ maũndũ marĩa mamũkorete; andũ a mwena wa irathĩro manyiitwo nĩ kĩmako. **21** Ti-itherũ ũguo nĩguo gĩkaro kĩa mũndũ mwaganu gũkahaana; kũndũ kwa mũndũ ũrĩa ũtooĩ Mũrungu-rĩ, gwake kũhaana ũguo.”

19 Nake Ayubu akĩũria atĩrĩ: **2** “Mũkũũnyariira nginya-rĩ, mũkĩhehenjaga na ciugo? **3** Rĩu mũrĩ kũndetia maita ikũmi; mũũtharĩkĩire mũtarĩ na thoni. **4** Angĩkorwo nĩ ma atĩ nĩhĩtĩtie njĩra, ihĩtia rĩakwa rĩgũikara rĩrĩ thĩina wakwa. **5** Mũngĩkorwo ti-itherũ nĩmũgwĩtũũgĩria igũrũ rĩakwa, na mũgĩe na mweke wa kũnjũkĩrĩra nĩ ũndũ wa ũguo njonorithĩtio, **6** no kĩmenyei atĩ Ngai nĩwe ũũhĩtĩrie, akandigiicĩria na wabu wake. **7** “O na gũtuĩka nĩngayaga ngoiga atĩrĩ, ‘Ndĩimũhĩtĩrie!’ Nĩ ndirĩ ũndũ njookagĩrio; o na gũtuĩka nĩhooyaga ndeithio, gũtirĩ kĩhooito nyonaga. **8** Nĩahingĩire njĩra na nĩ ndingĩhota kũhĩtũka; tũcĩra twakwa nĩatwĩkĩrĩte nduma. **9** Nĩanjaũrĩte gĩtĩio gĩakwa, na akanduta thũmbĩ mũtwe. **10** Andarũrangaga kuuma mbarĩ ciothe nginya ngathira; amunyaga mwĩhoko wakwa

o ta mūtī. **11** Marakara make nīmanjakanīire; andaraga hamwe na thū ciake. **12** Mbūtū ciake cia ita injerekagīra na hinya; ciakaga ihumbu cia kūnjūkīrīra, igathiūrūrūkīria hema yakwa. **13** “Nīanyamūranītie na ariū a baba makaahutatīra; andū arīa tūyaine nao nīmeīndigithītie biū. **14** Andū a mbarī ciitū nīmathīite makandiga; arata akwa nīmariganīirwo nī niī. **15** Ageni akwa na ndungata ciakwa cia andū-a-nja matuaga ta matanjūūī; maanyonaga ta ndī mūdū uumīte kūdū kūngī. **16** Njītaga ndungata yakwa, no ndīngīnjītīka, o na ndīmīthaithīte na kanua gakwa niī mwene. **17** Mīhūmū ya kanua gakwa nīmīnungu harī mūtumia wakwa; nduīkite wa kūmenwo harī ariū a maitū. **18** O na tūhī tūrīa tūnini nītūūnyararīte, rīrīa ndatumīrīra no gūūthekerera tūūthekagīrīra. **19** Arata akwa arīa manguhīrīrie othe nīmathūire; andū arīa nyendeete nīmahutatīire makaanjūkīrīra. **20** Nī thirīte ngatigara o gīkonde na mahīndī; niī ndigarīirwo no kīni kīa magego giiki. **21** “Njigūirai tha, inyuī arata akwa, iguai tha, nīgūkorwo guoko kwa Ngai nīkūngūthīte. **22** Mūthingatanaga na niī o ta ūrīa Mūrungu aathingataga nīkī? Mūtīrī mūraiganwo nī nyama ciakwa? **23** “Naarī korwo ciugo ciakwa nīciandīkītwo, igakīandīkwo ibuku-inī rīa gīkūnjo, **24** igakarwo na karamu ga kīgera igūrū rīa ngocorai, kana igakururwo rwaro-inī rwa ihiga itūūre nginya tene! **25** Nīnjūūī atī Mūngūūri arī muoyo, na atī marīgīrīrio-inī nīwe ūkaarūgama thī ūno. **26** Nakīo gīkonde gīkī gīakwa kīarīkia gūthira, na mwīrī ūyū wa nyama ūkorwo ūtarī ho, hīndī ūyo nī ngoona Ngai; **27** niī mwene nīngamwīonera na maitho, niī

mwene, ti mündũ üngĩ. Ī ngoro yakwa ndikĩrĩ na wendo mūnene! **28** “Mūngiuga atĩrĩ, ‘Ī nītũthingatane nake, kuona atĩ nĩwe kĩhumo gĩa thĩina ũyũ,’ **29** inyuĩ ene nĩmwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra rūhiũ rwa njora; nĩgũkorwo mang’ũrĩ nĩmakarehithia kũherithanio na rūhiũ rwa njora, na hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ kũrĩ ũtuanĩri wa ciira.”

20 Nake Zofaru ũrĩa Mūnaamathi agĩcookia atĩrĩ: **2** “Meciiria makwa nĩ mathĩĩnĩku, na nĩkĩo ngũcookia, nĩ ũndũ nĩndangĩkite mũno. **3** Ndĩraigua irũithia rĩa kũnjonorithia, naguo ũmenyo wakwa nĩũranjĩkĩra hinya wa gũcookia. **4** “Ti-itherũ nĩũũũ ũrĩa gũtũire kuuma tene rĩrĩa mündũ aigirwo gũkũ thĩ ĩno, **5** atĩ kũrũũhia kwa arĩa aaganu no gwa kahinda, o nakĩo gĩkeno kĩa andũ arĩa matooi Ngai no gĩa kahinda kanini. **6** O na gũtuĩka mwĩtĩio wake nĩ ũkinyaga o igũrũ, naguo mũtwe wake ũkahutia matu-rĩ, **7** agaathira nginya tene o ta mai make mwene; arĩa manamuona mooragie atĩrĩ, ‘Kaĩ aathiire kũ?’ **8** Airagĩria ta kĩroto, akaaga kuoneka rĩngĩ, akaingatwo ta kĩoneki kĩa ũtukũ. **9** Riitho rĩrĩa rĩamuonaga rĩtikamuona rĩngĩ; harĩa aaikaraga hatikamuona rĩngĩ. **10** Ciana ciake ikaageragia kwĩguithania na athĩĩni; moko make mwene no nginya magaacookia ũtonga wake kũrĩa aaũrutire. **11** Hinya wa wĩhĩ ũrĩa ũiyũrĩte mahĩndĩ-inĩ make ũgaakoma hamwe nake rũkũngũ-inĩ. **12** “O na gũtuĩka ũũru ũrĩ mũrĩo ũrĩ kanua gake, na nĩũhithaga rungu rwa rũrĩmĩ rwake, **13** o na gũtuĩka ndangĩhota kũũrekia na aũigaga kanua gake-rĩ, **14** irio ciake nĩĩkarũra irĩ nda yake; igaatuĩka ũrũrũ wa ndũira thĩĩnĩ wake. **15** Nĩagatahĩka ũtonga ũrĩa

ameretie; Mūrungu nīagatūma aūtahīke. **16** Nīakoonga thumu wa nyoka; magego ma nyoka nīmo makaamūūraga. **17** Ndagakenera tūrūūī, njūūī iria ithereraga ūūkī na ngorono. **18** Kīndū kīrīa anogeire no nginya agagīcookia atakīrīte; ndagakenera uumithio wa wonjoria wake. **19** Nīgūkorwo nīahinyīrīrie athīni, akamatiga matarī na kīndū; nīatunyanīte nyūmba iria ataakire. **20** “Ti-itherū merirīria make matingīthira; ndangīhonokia na indo iria eigīre. **21** Gūtirī kīndū atigīrio gīa kūrīa; ūtonga wake ndūgatūūra. **22** Hīndī īrīa aiganīire nī ūndū wa kūingīhia indo, mīnyamaro nīkamūnyīita; ūkīa nīkamūkora na nditi nene. **23** Hīndī īrīa aiyūrītie nda yake-rī, nīguo Ngai akaarekereria marakara make mahiū mamūkore na amuurīrie mahūūra make. **24** O na angūrīra indo cia mbaara cia kīgera, akaarathwo na mūguī wa gīcango. **25** Aūcomoraga kuuma ng’ong’o wake, mūtheece ūcio mūkengu akaūcomora kuuma ini-inī rīake. Imakania nīkamūkorerera; **26** nduma nene nīyeterereire igīna ciake. Mwaki ūtarī mūhurutīre nīkamūcina, na ūniine kīrīa gītigaire thīnī wa hema yake. **27** Igūrū nīrīkaguūria wīhia wake; thī nayo nīkarahūka īmūkīrīre. **28** Kīguū nīgīgathereria nyūmba yake, indo cia nyūmba yake ithererio nī kīguū mūthenya ūcio wa mang’ūrī ma Ngai. **29** Ūcio nīguo ūndū ūrīa Ngai agayagīra arīa aaganu, igai rīrīa maathīrīrwo nī Mūrungu.”

21 Nīgī Ayubu agīcookia atīrī: **2** “Thikīrīriai wega ciugo ciakwa; rekei ūndū ūyū ūtuīke nīguo mūkūūhooreria nago. **3** Ngirīrīriai na nī njarie, na ndaarīkia kwaria-rī, mūgīcooke mūūnyūrīrie. **4** “Nī-rī, kaī mateta makwa

meerekeirio mündũ? Ngũkĩaga kũremwo nĩ gũkirĩrĩria nĩkĩ? 5 Ta ndorai mũgege; mwĩnyiite tũnua twanyu na moko nĩ kũmaka. 6 Ndĩciiragia ũhoru ũyũ ngamaka mũno; ngethithimũkwo nĩ mwĩrĩ, ngambĩrĩria kũinaina. 7 Atĩrĩ, andũ arĩa aaganu marekagwo matũũre muoyo nĩkĩ, magakũra o na magakĩrĩrĩria kũgĩa na ũhoti? 8 Nĩmeonagĩra ciana ciao ikĩgaacĩra kũu marĩ, makoona rũciaro rwao rũkĩhaanda mbere ya maithe mao. 9 Mĩciĩ yao iikaraga igĩtĩrwo na itarĩ na guoya; naruo rũthanju rwa Ngai rũtimahũũraga. 10 Ndegwa ciao itiagaga kũgwatia; ng'ombe ciao iciaraga, na itihunaga. 11 Moimagaragia twana twao tũingĩ o ta rũũru; ciana icio ciao ikaina igĩtũrũhaga. 12 Nao o ene mainaga makĩhũũraga tũhembe na inanda cia mũgeeto; mekenagia na mũgambo wa mũtũrirũ. 13 Matũũraga mĩaka yao magaaciire, na magathiĩ mbĩrĩra-inĩ marĩ na thayũ. (Sheol h7585) 14 Na no-o meeraga Mũrungu atĩrĩ, 'Thiĩ! Tigana na ithuĩ! Tũtikwenda kũmenya njĩra ciaku. 15 Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũ, atĩ nĩguo tũmũtungatagĩre? Tũkũgunika nakĩ tũngĩmũhooya?' 16 No rĩrĩ, kũgaacĩra kwao gũtirĩ moko-inĩ mao ene, nĩ ũndũ ũcio nĩ njikaraga haraaya na kĩrĩra kĩa andũ arĩa aaganu. 17 "Na rĩrĩ, nĩ maita maigana tawa wa arĩa aaganu ũhoragio? Nĩ maita maigana makoragwo nĩ mũtino, na nĩ maita maigana Ngai amagayagĩra ruo nĩ kũmarakarĩra? 18 Nĩ maita maigana matuĩkaga ta nyeki nyũmũ ikũhurutwo nĩ rũhuho, o na kana ta maragara marĩa mombũragwo nĩ kĩhuhũkanio? 19 Kuugagwo atĩrĩ, 'Ngai aigagĩra ciana iherithia rĩa ithe wao.' No rĩrĩ, nĩ kaba Ngai aherithie mündũ ũcio

we mwene, nĩguo amenye nĩehĩtie! **20** Maitho make nĩmeyonere mwanangĩko wake mwene; nĩarekwo akunde mang'ũrĩ ma Mwene-Hinya-Wothe. **21** Nĩ ũndũ-rĩ, anga no eetangaga ha ũhoru wa andũ ake arĩa agaatika na thuutha, matukũ make maathira? **22** “Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩhota kũruta Mũrungu atĩ nĩguo agĩe na ũmenyo, kuona atĩ Mũrungu nĩwe ũtuanagĩra ciira, o na agatuĩra arĩa atũũgĩirie mũno? **23** Nĩ kũrĩ mũndũ ũkuaaga arĩ na hinya wake wothe, arĩ mũgitĩre wega biũ, na arĩ na thayũ, **24** mwĩrĩ wake ũheetwo irio wega, na mahĩndĩ ma mĩthiimo yake marĩ o maigũ. **25** Mũndũ ũngĩ agakua arĩ na marũrũ ma ngoro, atarĩ aakenera kĩndũ kĩega o na kĩ. **26** Makomaga o ro ũndũ ũmwe tĩĩri-inĩ, na eerĩ-rĩ, igunyũ ikamahumbĩra. **27** “Nĩ nĩnjũũĩ wega ũrĩa mũreciiria, ngamenya mathugunda manyu maakũhĩtĩria namo. **28** Mũrooria atĩrĩ, ‘Rĩu nyũmba ya mũndũ ũrĩa mũnene ĩkĩrĩ ha, na hema ĩrĩa andũ aaganu maratũũragarĩ, ĩkĩrĩ ha?’ **29** Kaĩ mũtarĩ muoria andũ arĩa mathiiga ng'endo? Kaĩ mũtarũmbũyagia ũrĩa mamwĩraga: **30** atĩ mũndũ ũrĩa mwaganu nĩ aigugĩrwo tha mũthenya wa mũtino, atĩ nĩahonokagio mũthenya wa mang'ũrĩ? **31** Nũũ ũreganaga na mĩtugo ya mũndũ mwaganu maitho-inĩ make? Nũũ ũmũrĩhagia kũringana na maũndũ marĩa aaneka? **32** Atwaragwo mbĩrĩra-inĩ, nayo mbĩrĩra yake ĩkarangagĩrwo. **33** Tĩĩri wa gĩtuamba nĩũrĩ mũrĩo harĩ we; andũ othe nĩwe marũmagĩrĩra, na kĩrĩndĩ gĩtangĩtarĩka gĩgathiiaga mbere yake. **34** “Mwakĩhota atĩa kũũhooreria na ndeto cia tũhũ? Hatĩrĩ kĩndũ gĩtigaru harĩ macookio manyu tiga o maheeni!”

22 Nake Elifazu ũrĩa Mũtemaani agĩcookia atĩrĩ: **2**
“Mũndũ aahota kũguna Mũrungu? O na mũndũ mũũgĩ-
rĩ, akĩhota kũmũguna? **3** Nĩ gĩkeno kĩrĩkũ ũthingu waku
ũngĩrehere Mwene-Hinya-Wothe? Nĩ uumithio ũrĩkũ
angĩgĩa naguo angĩkorwo mĩthiire yaku ndĩrĩ ũcuuke? **4**
“Arakũrũithia na agagũthitanga nĩ ũndũ wa wĩtigĩri Ngai
waku? **5** Githĩ waganu waku ti mũnene? Mehia maku-rĩ,
makĩrĩ mũthia? **6** Wetirie ũgitĩri kuuma kũrĩ ariũ a thoguo
hatarĩ gĩtũmi; nĩwaũrĩre andũ nguo, ũkĩmatiga njaga. **7**
Arĩa anogu ndwamaheire maaĩ, na nĩwaimire arĩa ahũtu
irio, **8** o na gũtuĩka warĩ mũndũ ũrĩ hinya, ũrĩ na mĩgũnda:
mũndũ ũheetwo gĩtĩĩo, na watũũraga kuo. **9** Nĩwaingatire
atumia a ndigwa matarĩ na kĩndũ, na ũkĩniina hinya
wa arĩa matarĩ na maithe. **10** Nĩkĩo ũthiũrũrũkĩrĩrio nĩ
mĩtego, nĩkĩo thĩĩna wa narua ũkũmakagia, **11** nĩkĩo
ũtumanĩirwo nĩ nduma, ũkaremwo nĩkuona, na nokĩo
mũiyũro wa maaĩ ũkũhubanĩirie. **12** “Githĩ Ngai ndarĩ o
kũu igũrũ o igũrũ? O na ta kĩone ũrĩa njata iria irĩ igũrũ
mũno itũũgĩrĩte! **13** No rĩrĩ, wee ũroiga atĩrĩ, ‘Mũrungu
nĩ atĩa angĩmenya? No atuanĩre ciira nduma-inĩ ta ĩno?
14 Matu matumanu nĩmamũhumbĩrĩte, nĩ ũndũ ũcio
ndangĩtuona rĩrĩa egũceera kũu igũrũ gacũmbĩrĩ.’ **15**
Ūgũtũũra ũgeraga o njĩra ya tene ĩrĩa andũ aaganu
managerera? **16** Nĩmahuririo ihinda rĩao rĩtanakinya,
mĩthingi yao ĩgĩthererio nĩ mũiyũro wa maaĩ. **17** Nao
meerire Mũrungu atĩrĩ, ‘Tigana na ithuĩ! Mwene-Hinya-
Wothe-rĩ, angĩtwĩka atĩa?’ **18** No rĩrĩ, nĩwe waiyũrĩrie
nyũmba ciao na indo njega, nĩ ũndũ ũcio nĩ njikaraga
haraaya na kĩrĩra kĩa andũ arĩa aaganu. **19** “Andũ arĩa

athingu nimeyonagira mwanangiko wa acio aaganu, magakena; arĩa matarĩ na ũũru mekite mamanyũrũragia makiugaga atĩrĩ: **20** ‘Ti-itherũ thũ ciitũ nĩnyanange, mwaki nĩuciniite ũtonga wao.’ **21** “Athĩkĩra Ngai ũikare ũrĩ na thayũ nake, ũndũ ũyũ nĩguo ũgaakũrehere ũgaacĩru. **22** Ītĩkĩra ũrutani wa kanua gake, na ũige ciugo ciake ngoro-inĩ yaku. **23** Ũngĩcookerera ũcio Mwene-Hinya-Wothe, nĩegũkwamũkĩra; ũngĩeheria waganu kũraya na hema yaku, **24** na ũte ngũmba ciaku cia thahabu rũkũngũ-inĩ, na thahabu yaku ya Ofiri ũmĩte na kũu ndwaro-inĩ cia mahiga kũu mũkuru-inĩ, **25** hĩndĩ ĩyo ũcio Mwene-Hinya-Wothe agaatuĩka thahabu yaku, na atuĩke betha ĩrĩa njega mũno harĩ we. **26** Ti-itherũ, hĩndĩ ĩyo nĩũkona gĩkeno thĩinĩ wa ũcio Mwene-Hinya-Wothe, na nĩũgatiirĩra Ngai ũthiũ waku. **27** Nĩũkamũhooya, nake nĩagakũigua, nawe nĩũkahingia mĩhĩtwa yaku. **28** Ũrĩa watua wĩkwo nĩguo ũrĩkagwo, nago ũtheri nĩ ũkaara njĩra-inĩ ciaku. **29** Hĩndĩ ĩrĩa andũ angĩ manyiĩhio, nawe ũkoiga, ‘Nĩmatũũgĩrio!’ Hĩndĩ ĩyo nĩakahonokia arĩa makuĩte ngoro. **30** Nĩakahonokia o na ũrĩa ũrĩ na ũcuuke, ahonokio nĩ ũndũ wa ũtheru wa moko maku.”

23 Ningĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ: **2** “O na ũmũthĩ gũteta gwakwa no kũrũrũ; guoko gwake nĩkũnditũhĩire o na ngĩcaayaga ũguo. **3** Naarĩ korwo nĩnjũũĩ kũrĩa ingĩmuona; Naarĩ korwo no hote gũthĩĩ kũrĩa aikaraga! **4** Ingĩyarĩrĩria harĩ we, njiyũrie kanua gakwa ihooto. **5** No nyende kũmenya ũrĩa angĩinjookeria, ndĩcũũranie ũrĩa angĩnjĩra. **6** No anjũkĩrĩre na ũhoti wake mũnene? Aca, ndangĩhatĩrĩria na thitango. **7** Hau-rĩ, mũndũ mũrũngĩrĩru

no atware ciira wake mbere yake, na nī njohorithio kuuma kũrĩ mũnjiirithia nginya tene. **8** “No rĩrĩ, ingĩthiĩ mwena wa irathĩro, we ndarĩ kuo; ingĩthiĩ mwena wa ithũĩro, ndiramuona. **9** Hĩndĩ ĩrĩa arĩ wĩra-inĩ mwena wa gathigathini, ndimuonaga; rĩrĩa athiĩ mwena wa gũthini, ndimuonaga o na hanini. **10** Nowe-rĩ, nĩooĩ njĩra ĩrĩa ngeragĩra; aarĩkia kũngeria, ngoima haana o ta thahabu. **11** Magũrũ makwa moimĩte makinya make thuutha; nũmagĩrĩra njĩra yake itekwahũka na mwena. **12** Nī nditiganĩirie maathani ma mĩromo yake; njikĩrĩire ciugo cia kania gake gũkĩra irio ciakwa cia o mũthenya. **13** “No rĩrĩ, arũgamaga arĩ o wiki; nũũ ũngĩhota kũregana nake? Ekaga o ũrĩa ekwenda. **14** Ahingagia ũndũ ũrĩa anduĩrĩire, na arĩ o na mĩbango mĩingĩ ta ĩyo anjigĩire. **15** Kĩu nĩkĩo gĩtũmĩte nyiitwo nĩ kĩmako ndĩ mbere yake; ndeciiria maũndũ macio mothe-rĩ, ngamwĩtigĩra. **16** Mũrungu nĩatũmĩte ngoro yakwa yũrwo nĩ hinya; ũcio Mwene-Hinya-Wothe nĩatũmĩte nyiitwo nĩ guoya. **17** No rĩrĩ, ndikirĩtio nĩ nduma, ĩ nduma ĩyo ndumanu ĩhumbĩrĩte ũthiũ wakwa.

24 “Nĩ kĩ kĩgiragia Mwene-Hinya-Wothe araarĩrie mahinda ma ciira? Nĩ kĩ gĩtũmaga arĩa mamũũĩ meterere mĩthenya ta ĩyo o tũhũ? **2** Kũrĩ andũ meeheragia mahiga ma mũhaka, na makarĩithia ndũũru cia mahiũ iria maiyĩte. **3** Moyaga ndigiri ya mwana wa ngoriai, na magakuua ndegwa ya mũtumia wa ndigwa ĩtuĩke ya kũrũgamĩrĩra thĩrĩ wao. **4** Nĩ meeheragia andũ arĩa abatari njĩra-inĩ, na makahatĩrĩria athĩni othe a bũrũri magatũma mathiĩ makehithe. **5** O ta njagĩ cia werũ, noguo andũ

arīa athīni marokagīra wīra wa kūhaara kīndū gīa kūrīa;
kūu būrūri ūrīa ūtagīaga kīndū nīkuo marutaga irio cia
kūhe ciana ciao. **6** Monganagia ngaragatha mīgūnda-
inī, na makahaara matigari mīgūnda ya mīthabibū ya
arīa aaganu. **7** Maraaraga njaga nī kwaga nguo; matirī
kīndū gīa kwīhumbīra rīrīa kwagīa heho. **8** Maconjoragio
nī mbura ya irīma-inī, nao makenyiitīrīra mahiga nī
ūndū wa kwaga ha kwīyūa. **9** Mahuragia mwana wa
ngoriai kuuma nyondo-inī; nako gakenge ka mūthīni
gatahagwo nī ūndū wa thiirī. **10** Mathiiaga njaga nī
kwaga nguo; makuuaga itīia cia ngano, no magatigwo
marī o ahūtu. **11** Mahihagīra ndamayiū mītarō-inī; nīo
makinyangaga ihihīro cia ndibei o magīkuaga nī nyoota.
12 Mūcaayo wa arīa marakua nīūraiguuo ūkiuma itūra
inene, nayo mīoyo ya arīa agurarie no gūkaya īrakaya
īkienda ūteithio. No Ngai gūtirī mūdū aratuīra ciira nī
ūndū wa gwīka ūūru. **13** “Nī kūrī andū arīa mareganaga na
ūtheri, na matiūi njīra ciaguo, o na kana magaikara tūcīra-
inī twaguo. **14** Hīndī īrīa gwatuka-rī, mūūragani ookagīra
akooraga athīni na abatari; ningī ūtukū agatuīka ta mūici.
15 Riitho rīa gītharia rīetagirīra kūgīe mairia; kīiraga
atīrī, ‘Gūtirī riitho o na rīmwe rīngīnyona,’ na gīgaikara
kīihithīte ūthiū. **16** Rīrīa kūrī nduma-rī, nīguo andū
matuaga nyūmba, no mūthenya magatinda mehingīire;
matiendaga ūndū wa ūtheri. **17** Nīgūkorwo andū acio
othe-rī, nduma īrīa ndumanu nīyo rūciinī rwao; magīaga
ūrata na imakania cia nduma. **18** “No rīrī, o nī mūhūyū
ūrīa ūrerete igūrū rīa maaī; igai rīao būrūri-inī nī irume,
na nī ūndū ūcio gūtirī mūdū ūthiiga mīgūnda-inī ya

mīthabibū. **19** O ta ūrīa riūa na ūrugarī iniinaga maaī ma tharunji-rī, ūguo noguo mbīrīra īhuragia arīa mehītie.

(Sheol h7585) **20** Nayo nda īrīa yamaciarire īkariganīrwo nīo, igunyū nacio ikamarīa; andū arīa aaganu maticookaga kūrīrikanwo, no moinangagwo ta mūtī. **21** Marīaga indo cia mūtumia thaata na ūrīa ūtarī kaana, na matiiguagīra mūtumia wa ndigwa tha. **22** No Ngai, nī ūndū wa ūhoti wake, nīakururagia arīa marī hinya; o na mangīhaanda wega-rī, matirī na mwīhoko atī nīmagatūūra muoyo. **23** We no ametīkīrie maikare mahurūkīte makīīguaga ta matarī na ūgwati, no maitho make nīmacūthagīrīria njīra ciao. **24** Nīgūkorwo matūūgagīrio o kahinda kanini, magacooka makeehera; maikūrūkagio na magakua o ta andū arīa angī othe; makeeheragio o ta igira cia ngano. **25** “Akorwo ūguo tiguu gūtariī-rī, nūū ūngīonania atī nīndaheenania, na agītue ciugo ciakwa cia tūhū?”

25 Nake Bilidadi ūrīa Mūshuhi agīcookia atīrī: **2** “Wathani na gwītīgīrwo nī cia Ngai; nīwe ūhaandaga watho kūu igūrū o igūrū mūno. **3** Mbūtū ciake no itarīke? Nūū ūtaaragīrwo nī ūtheri wake? **4** Mūdū aakīhota atīa gūkorwo arī mūthingu mbere ya Mūrungu? Mūdū ūciarītwo nī mūdū-wa-nja-rī, akīhota atīa gūtūika mūtheru? **5** Angīkorwo o na mweri ti mūcangararu, na njata ti theru maitho-inī make-rī, **6** mūdū na no ta kīgunyū, o we mūrū wa mūdū-rī, ndakīrī mūnyiihīre mūno makīrīa!”

26 Nīngī Ayubu agīcookia atīrī: **2** “Kaī ūrī gūteithia ūrīa ūtarī na ūhoti-ī! Kaī ūrī kūhonokia guoko kūrīa gūtari na hinya-ī! **3** Kaī ūrī gūtaara mūdū ūtarī na ūūgī-

ĩ! Na atĩrĩ, kaĩ nĩwonanĩtie ũmenyo mũnene-ĩ! **4** Nũũ wagũteithia kwaria ciugo icio? Na nĩ roho waũ waria na kanua gaku? **5** “Arĩa akuũ marĩ na ruo rũnene, o acio marĩ rungu rwa maaĩ na kĩrĩa gĩothe gĩtũũraga kuo. **6** Gĩkuũ nĩkĩguũranie mbere ya Ngai; mwanangĩko ũikarĩte ũtarĩ mũhumbĩre. (Sheol h7585) **7** Atambũrũkagia matu ma mwena wa gathigathini igũrũ rĩa kũndũ gũtarĩ kĩndũ; nayo thĩ ndarĩ kĩndũ amĩcunjurĩtie nakĩo. **8** Athayaga maaĩ thĩinĩ wa matu make, no matu macio matingĩtembũrwo nĩ ũritũ wamo. **9** Ahumbagĩra ũthiũ wa mweri rĩrĩa waiganana, agatambũrũkia matu make igũrũ rĩaguo. **10** Nĩekĩrĩte rũkiriri igũrũ rĩa maaĩ, rũkahakania ũtheri na nduma. **11** Itugĩ iria itiiĩrĩire igũrũ nĩ ithingithaga, ikagegearaga nĩ ũndũ wa ikũũmana rĩake. **12** Nĩoirugire maaĩ ma iria na ũndũ wa hinya wake; na nĩ ũndũ wa ũũgĩ wake nĩatinaangirie Rahabu tũcunjĩ. **13** Mĩhũmũ yake nĩyo yathakaririe igũrũ; guoko gwake nĩ gwatheecire nyoka rĩrĩa ĩnyororokaga na ihenya. **14** Atĩrĩrĩ, ĩno no mĩthia ya mawĩra make; kaĩ no kamũheehũ kanini tũiguaga ka ũhoro wake-ĩ! Nũũ ũngĩgĩtaũkĩrwo nĩ marurumĩ ma ũhoti wake?”

27 Nake Ayubu agĩthĩĩ na mbere na mĩario yake, akiuga atĩrĩ: **2** “Ti-itherũ o ta ũrĩa Mũrungu atũũraga muoyo, o we ũnyimĩte kĩhooto, ũcio Mwene-Hinya-Wothe, ũrĩa ũtũmĩte ngĩe na ũrũrũ ngoro-inĩ-rĩ, **3** hĩndĩ rĩa yothe nĩ ngũtũũra muoyo, nayo mĩhũmũ ya Ngai ĩrĩ maniũrũ-inĩ makwa, **4** mĩromo yakwa ndĩkaaria maũndũ ma waganu, na rũrĩmĩ rwakwa rũtikaaria maheeni. **5** Nĩ ndigetĩkĩra atĩ nĩ inyuĩ mũrĩ na kĩhooto; nginya rĩrĩa ngaakua,

ndigakaana ūkindīrīku wakwa. **6** Nīngūtūūria ūthingu wakwa na ndikaūreka; thamiri yakwa ndīkanjiirithia rīrīa rīothe ngūtūūra muoyo. **7** “Thū ciakwa irogītuika ta arīa aaganu, arīa marī muku na nī marotuika ta arīa matarī kīhooto! **8** Tondū-rī, kīirīgīrīro kīa ūrīa ūtarī mwītīgīri Ngai gīkīrī kīrīkū akua, hīndī īrīa Ngai ooya muoyo wake? **9** Mūrungu nīakīguaga gūkaya gwake rīrīa akorwo nī mīnyamaro? **10** Nīakenagīra ūcio Mwene-Hinya-Wothe? Nīakayagīra Ngai mahinda mothe? **11** “Nīngūmūruta ūhoru wīgī ūhoti wa Mūrungu; ndikūhitha njīra cia Mwene-Hinya-Wothe. **12** Inyuothe nīmwīoneire maūdū macio. Īkīrī yakī mīario īno ītarī kīene? **13** “Ūū nīguo Mūrungu aathagīrīria arīa aaganu, na nīrīo igai rīrīa mūdū ūrīa ūtarī tha aamūkagīra kuuma kūrī Mwene-Hinya-Wothe: **14** O na ciana ciake ciaingīha atīa, ciathīrīrio rūhiū rwa njora; rūciaro rwake rūtikoono irio cia kūrūigana. **15** Mūthiro nīguo ūkaaninūkia arīa agaatiga thuutha wake, na atumia ao a ndigwa matikamarīrīra. **16** O na angīonganīrīria betha ta rūkūngū, na agīe na nguo nyingī ta hība cia rūmba, **17** kīrīa egūcookanīrīria gīkehumbwo nī ūrīa mūthingu, na arīa matarī mahītia nīo makaagayana betha yake. **18** Nyūmba īrīa aakaga no ta nyūmba ya kīihuruta, ningī no ta gīthūnū gīakītwo nī mūrangīri. **19** Agaakoma arī mūtongu, no ndagacooka gwīka ūguo rīngī; akaahingūra maitho akore gūtīrī kīndū arī nakīo. **20** Imakania imūkoragīrīra ta mūiyūro wa maaī; kīhuhūkanio gīkaamūhuria ūtukū. **21** Rūhuho rwa mwena wa Irathīro rūmuoyaga akabuīria; rūmweheragia kūrīa atūūruga. **22** Rūmūhurutaga rūtarī na tha o rīrīa

aroorira hinya waruo. **23** Rūhūūraga hī rūkamūkenerera, na rūkagamba ta nyoka rūkamūruta kūrīa atūūraga.”

28 “Nī kūrī handū harīa betha yenjagwo o na nī harī handū harīa thahabu ītheragīrio. **2** Kīgera kīrutagwo kuuma tīri-inī, nakīo gīcango kīrutagwo mahiga-inī gīgatwekio. **3** Mūndū nīkūniina aniinaga nduma; acaragia mahiga macio nginya kūrīa kūrīku mūno, o kūu nduma īrī ndumanu mūno. **4** Mūndū atūrīkagia irima thī kūrāya na kūrīa andū matūūraga, agakinya kūndū kūrīa mūndū aariganīrwo nīgūthiāga; kūu kūrāihanīrīrie na andū nīkuo acunjuuraga akīereeraga. **5** Thī nīkuo kuumaga irio, no na kūu thīinī mūhuro kūgarūrūkīte gūkahaana ta gūcinītwo na mwaki; **6** mahiga-inī ma thī nīkuo kuumaga yakuti īrīa ya bururu, na mūthanga wayo ūkoragwo na ngūmba cia thahabu. **7** Gūtīrī nyoni ndīa-nyama yūī gacīra kau kahithe, na gatīrī konwo nī riitho rīa hūngū. **8** Nyamū iria cītīāga itīrī ciagathiīra, o na gūtīrī mūrūūthi ūkageragīra. **9** Guoko kwa mūndū gūtharīkagīra gūkanyiita ihiga rīa nyaigī, na gūkaguūria itina cia irīma. **10** Enjaga mungu ūgatūrīkia rwaro rwa ihiga; maitho make makīonaga igīina ciaruo ciothe. **11** Ethaga itwe cia njūūī, na indo iria hithe agaciumīria ūtheri-inī. **12** “No ūūgī-rī, ūngīoneka kū? Ūmenyo ūtūūraga kū? **13** Mūndū ndangīmenya thogora wa ūūgī; ndūngīoneka būrūrī wa arīa marī muoyo. **14** Kūrīa kūrīku mūno kuugaga atīrī, ‘Ndūrī thīinī wakwa’; narīo iria rīkoiga atīrī, ‘Ndūrī gūkū gwakwa.’ **15** Ndūngīgūrīka na thahabu īrīa therie mūno, kana thogora wago ūthimwo na betha. **16** Ndūngīgūrīka na thahabu ya Ofiri, kana ūgūrīke na

onigithi írĩa ãrĩ goro mũno, o na kana yakuti írĩa ya bururu. 17 Thahabu kana icicio-rĩ, itingĩhota kũgerekano nago; o na kana ũkũũranio na mathaga ma thahabu. 18 Maricani kana ngenyekenyi iria cia goro itiangĩrĩre kũgwetanio nago; thogora wa ũũgĩ ũkĩrĩte wa ruru írĩa ndune. 19 Yakuti ya Kushi ndĩngĩigananio nago; o na ndũngĩgũrĩka na thahabu írĩa therie mũno. 20 “Hakĩrĩ ũguo-rĩ, ũũgĩ ũngĩkiuma nakũ? Ũmenyo ũtũũraga kũ? 21 Nĩmũhithe kũrĩ maitho ma ciũmbe ciothe iria itũũraga muoyo, ũkahithwo o na nyoni cia rĩera-inĩ. 22 Mwanangĩko na gĩkuũ ciugaga atĩrĩ, ‘No mũhuhu wago ũkinyĩte matũ-inĩ maitũ.’ 23 Ngai nĩooĩ njĩra ya gũthĩĩ kũrĩa ũrĩ, na nowe wiki ũũĩ kũrĩa ũtũũraga, 24 nĩgũkorwo nĩonaga mũthia wa thĩ, na nĩonaga maũndũ marĩa mothe marĩ rungu rwa igũrũ. 25 Rĩrĩa aathimĩire rũhuho nditi yaru, o na agĩthima maaĩ-rĩ, 26 rĩrĩa aarutĩire mbura watho írũmagĩrĩre, na agĩtemera rũheni na marurumĩ njĩra-rĩ, 27 nake nĩonire ũũgĩ na akĩũthima; aũrũmirie na akĩũthuthuuria. 28 Agĩcooka akĩira andũ atĩrĩ, ‘Gwĩtigĩra Mwathani-rĩ, ũcio nĩguo ũũgĩ, Nakuo gũtheemaga ũũru nĩ ũmenyo.’”

29 Ningĩ Ayubu nĩathiire na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ: 2 “Naarĩ korwo no haane ũrĩa ndaatariĩ mĩeri írĩa ya tene, matukũ-inĩ marĩa Ngai aamenyagĩrĩra, 3 rĩrĩa tawa wake wamũrĩkaga igũrũ rĩa mũtwe wakwa, na ũndũ wa ũtheri wake ngatuĩkanagĩria nduma-inĩ! 4 Korwo ndariĩ ũrĩa ndatariĩ matukũ-inĩ marĩa ndagaacĩire biũ, hĩndĩ rĩra kuumĩrania ngoro na Ngai kwarathimaga nyũmba yakwa, 5 rĩrĩa Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe na nĩ,

nacio ciana ciakwa ikandigiicīria, **6** rīrīa gacīra gakwa kaihūgītio nī kīrimū kīa iria, naruo rwaro rwa ihiga rūgaatherūkagīra tūrūū twa maguta ma mūtamaiyū!
7 “Rīrīa ndaathiiaga kīhingo-inī kīa itūūra inene, na ngaikarīra gītī gīakwa hau kīaraho-inī-rī, **8** aanake maanyonaga makeehera, nao athuuri makarūgama, **9** andū arīa anene maatigaga kwaria, makahumbīra tūnua twao na moko; **10** mīgambo ya andū arīa marī igweta īgakirio, nacio nīmī ciao ikanyiitana na karakara. **11** Ūrīa wothe wanjiguaga ngīaria aaragia wega igūrū rīakwa, nao arīa maanyonaga makangaathīrīria, **12** nī ūndū nīndahatūruga arīa athīni maakaya mateithio, o na arīa mataarī na maithe maagīte mūdū wa kūmateithia. **13** Mūdū agīkua nīandaathimaga; nīndatūmaga ngoro ya mūtumia wa ndigwa īine. **14** Ndehumbaga ūthingu ta nguo; ciira wa kīhoto nīguo warī nguo yakwa ya igūrū, o na kīremba gīakwa. **15** Nī nīi ndaarī maitho ma arīa atumumu, na magūrū ma arīa ithua. **16** Ndaarī ithe wa arīa abatari; nīndaciiragīrīra o na mūdū itooī. **17** Ningī nīndoinangaga magego ma arīa aaganu, na ngahuria arīa maarī magego-inī mao. **18** “Ndeciiragia atīrī, ‘Nīi ngaakuīra gwakwa nyūmba, matukū makwa marī maingī ta mūthanga. **19** Mīri yakwa īgataamba īkinye maaī-inī, narīo ireera rīkoragwo hongē-inī ciakwa ūtukū wothe. **20** Riiri wakwa ūgūtūūra werūhagio thīinī wakwa, naguo ūta wakwa ūtūūre ūrī mwerū guoko-inī gwakwa.’ **21** “Andū maathikagīrīria marī na kīrīgīrīro, meetagīrīra kīrīra gīakwa makirīte. **22** Ndaarīkia kwaria-rī, matiacookaga kwaria; ciugo ciakwa ciatoonyaga matū mao kahora

ihooreire. **23** Maanjetagĩrĩra ta andũ metereire mbura, na makanyua ciugo ciakwa o ta mbura ĩrĩa ya kũrigĩrĩria. **24** Ndaamathekathekagia moorĩtwo nĩ hinya makaaga gwĩtĩkia; ũtheri wa ũthiũ wakwa warĩ wa bata mũno kũrĩ o. **25** Nĩ nĩ ndamoonagia njĩra, ngaikaraga ta ndĩ mũnene wao; ndatũũraga ta mũthamaki arĩ gatagatĩ ga ita rĩake; ningĩ ndaatarĩ ta mũndũ ũrĩa ũhooragĩria arĩa maracakaya.

30 “No rĩu-rĩ, andũ ethĩ kũngĩra nĩmaanyũrũragia, arĩa o na itangĩendire gũturanĩra maithe mao na ngui ciakwa cia rũũru. **2** Hinya wa moko mao ũngĩang’unire nakĩ, kuona atĩ hinya wao nĩwamehereire? **3** Nĩmathĩnikĩte nĩ ũndũ wa wagi na ng’aragu, ũtukũ-rĩ, moorũũraga bũrũri mũng’aru, bũrũri mwanangĩku ũkirĩte ihooru. **4** Maahaaraga nyeni cia mahuti ma cumbĩ kuuma ihinga-inĩ, na irio ciao ciarĩ mĩri ya mũtĩ wa kĩhaato. **5** Nĩmaingatirwo kuuma kũrĩ mũingĩ, makiugĩrĩrio ta maarĩ aici. **6** Nĩmahatĩrĩrio maikarage mĩkuru-inĩ ya tũrũũ tũhũu, kũu ndwaro-inĩ cia mahiga na marima-inĩ marĩa marĩ thĩ. **7** Maanagia ta nyamũ kũu ihinga-inĩ, makahatĩkanagĩra kũu mahuti-inĩ. **8** Rũciaro rũtarĩ kiene na rũtarĩ rĩitwa, nĩ rwarutũrũrirwo ruume kũu bũrũri-inĩ. **9** “Na rĩu ariũ ao maraanyũrũria na rwĩmbo; ngagĩtuĩka wa kuunagwo thimo nĩo. **10** Nĩmathũire na magaikaraga haraihu na nĩ; matiĩtigagĩra kũndũira mata ũthiũ. **11** Nĩ ũndũ rĩu Ngai nĩaregeretie ũta wakwa, na akandeehera mathĩina-rĩ, matirĩ ũndũ merigagĩrĩria gwĩka marĩ harĩa ndĩ. **12** Mwena wakwa wa ũrĩo kũrĩ rũrĩrĩ rũratharĩkĩra; maigagĩra magũrũ makwa mĩtego, na magaaka ihumbu ciao cia gũũtharĩkĩra. **13**

Maharaganagia njira yakwa; mahotaga kũnyũnũha o na gũtarĩ na mũndũ ũramateithia. **14** Mokĩte ta matoonyeire mwanya-inĩ mwariĩ; mokiire gatagatĩ ga kũu kwanangĩku, makaamomokera. **15** Imakania nĩcihootete; gĩtĩo gĩakwa kĩũmbũrĩtwo ta kĩhurutĩtwo nĩ rũhuho, naguo ũgitĩri wakwa ũkabuĩria ta itu. **16** “Na rĩu muoyo wakwa nĩũrathirĩrĩkĩra; matukũ ma thĩina nĩmanyiitĩte. **17** Ũtukũ ũtheecangaga mahĩndĩ makwa; ruo rwa gũthehenya rũtindigithagĩria. **18** Ngai angũnjakũnjaga ta nguo na ũndũ wa ũhoti wake mũnene; aanyiitaga ta kanjũ yakwa ngingo-inĩ. **19** Anjikĩtie ndoro-inĩ, ngatuĩka ta rũkũngũ na ta mũhu. **20** “Nĩwe ndĩrakaĩra, o Wee Ngai, no ndũranjĩtika; ndĩrarũgama, no wee no kũndora ũrandora. **21** Wee nĩũngarũrũkĩte ũtarĩ na tha; ũtharĩkĩre na hinya wa guoko gwaku. **22** Nĩũũhurĩtie, ũkaandindĩka mbere ya rũhuho; ũũnyugutanĩtie kĩhuhũkanio-inĩ. **23** Nĩnjũũ nĩũkanginyia o gĩkuũ-inĩ, ũndware kũrĩa gwathĩrĩrwo arĩa othe marĩ muoyo. **24** “Ti-itherũ gũtirĩ mũndũ ũũkagĩrĩa mũndũ ũthuthĩkĩte ngoro, hĩndĩ irĩa egũkaya ateithio arĩ mũnyamaro-inĩ. **25** Nĩrĩ-rĩ, githĩ ndianarĩrio nĩ arĩa marĩ na thĩina? Githĩ ngoro yakwa ndĩanaiguĩra arĩa athĩni kĩa? **26** No rĩrĩ, rĩrĩa ndeerĩgagĩrĩa wega, ũũru ũgĩũka; rĩrĩa ndaacaragia ũtheri-rĩ, hĩndĩ iyo nduma ĩgĩũka. **27** Nda yakwa ndĩtigaga kũruruma; matukũ ma thĩina nĩmanginyĩre. **28** Thiiaga njirĩte biũ, no ti ũndũ wa kũhĩa nĩ riũa; ngarũgama kũngano-inĩ ngakaya ndeithio. **29** Nduĩkĩte mũrũ wa nyina na mbwe, ngatuĩka mũthiritũ wa ndundu. **30** Gĩkonde gĩakwa nĩkĩgarũrũkĩte, gĩgathita na gĩkoonũka; mwĩrĩ wakwa ũhiũhĩte nĩ ũrugarĩ. **31**

Kĩnanda gĩakwa kĩa mũgeeto kĩrutaga o mũgambo wa gũcakaya, naguo mūtũrirũ wakwa ũkaruta o mũgambo wa kĩrĩro.

31 “Nĩ nĩtwarĩkanĩire na maitho makwa ndikanarore mũirĩtu ndĩmwĩrirĩrie. **2** Nĩ ũndũ-rĩ, kaĩ rũgai rwa mũndũ kuuma igũrũ kwa Ngai rũkĩrĩ kĩĩ? Igai rĩake nĩ rĩrĩkũ kuuma kũrĩ ũcio Mwene-Hinya-Wothe ũrĩ igũrũ? **3** Githĩ ti kwanangwo kwa arĩa aaganu, na mũtino kũrĩ arĩa meekaga maũndũ mooru? **4** Githĩ we ndonaga njĩra ciakwa, na agatara o ikinya o ikinya rĩakwa? **5** “Ingĩkorwo thiiaga na njĩra itarĩ cia ma-rĩ, kana kũgũrũ gwakwa gũkahiũha thĩĩ ngaheenanie-rĩ, **6** Ngai nĩathime na ratiri cia kĩhoto, nake nĩekũmenya atĩ nĩ ndirĩ ũcuuke; **7** makinya makwa mangĩkorwo nĩmahũkĩte makoima njĩra-inĩ, nayo ngoro yakwa ingĩkorwo nĩtongoretio nĩ maitho makwa, kana moko makwa makorwo nĩmathaahĩtio-rĩ, **8** hĩndĩ ĩyo kĩrĩa haandĩte kĩrorĩio nĩ andũ angĩ, nacio irio cia mĩgũnda yakwa iromunywo. **9** “Ngoro yakwa ingĩkorwo yanaheenererio nĩ mũndũ-wa-nja, kana ngorwo ndanaceema mũrango-inĩ wa mũndũ wa itũũra, **10** hĩndĩ ĩyo mũtumia wakwa arothĩa ngano ya mũndũ ũngĩ, na arũme angĩ tiga nĩ marokoma nake. **11** Nĩgũkorwo ũndũ ũcio nĩ ũmaramari wa thoni, na nĩ rĩlĩhia rĩa gũtuĩrwo ciira nĩ kĩaama. **12** Tondũ ũcio nĩ mwaki ũrĩa ũcinaga nginya ũkaananga; na nĩũngĩamunyĩte magetha makwa mothe. **13** “Ingĩkorwo nĩnyimĩte ndungata ciakwa cia arũme na cia andũ-a-nja kĩhoto rĩrĩa manateta nĩ ũndũ wakwa-rĩ, **14** nĩ ngeeka atĩa rĩrĩa Mũrungu akaanjũkĩrĩra? Ngaacookia atĩa rĩrĩa ngeetwo ndĩtetere

ũhoro-inĩ ũcio? **15** Githĩ ũcio wanyũumbire kũu nda ya maitũ to we wamoombire? Githĩ tiwe watũthondekire tũrĩ kũu nda cia aa maitũ? **16** “Ingĩkorwo ndanaima athĩĩni kĩrĩa maanerĩrĩa, kana ngareka maitho ma mūtũmia wa ndigwa morwo nĩ hinya-rĩ, **17** ingĩkorwo ndĩaga irio ciakwa nyiki, ngaaga kũgayana na ũrĩa ũtarĩ ithe-rĩ, **18** (no nĩĩ kuuma ũnini wakwa, mwana ta ũcio ndaamũreraga o ta ũrĩa angĩarerirwo nĩ ithe, na kuuma gũciarwo gwakwa ndũire ndongoragia mūtumia wa ndigwa) **19** ingĩkorwo ndanoona mũndũ agĩkua nĩ ũndũ wa kwaga nguo, kana ngoona mũndũ mũbatari atarĩ kĩndũ gĩa kwĩhumba, **20** na ngoro yake ndĩandathimire nĩ ũndũ wa kũmũiguithia ũrugarĩ na guoya wa ng’ondu ciakwa-rĩ, **21** ingĩkorwo ndanoya guoko gwakwa ngookĩrĩa mwana ũtarĩ ithe, nĩkũmenya atĩ no nyone wa kũndeithia kwagĩa ciira igooti-inĩ-rĩ, **22** hĩndĩ ĩyo guoko gwakwa kũroahũkĩra kĩande-inĩ kũgwe, kũroinĩkĩra o irũngo-inĩ. **23** Nĩ ũndũ nĩndetigagĩra mwanangĩko uumĩte kũrĩ Mũrungu, na nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra riiri wake, ndingĩekire maũndũ ta macio. **24** “Ingĩkorwo nĩnjigĩte mwĩhoko wakwa harĩ thahabu, kana ngeera thahabu ĩrĩa therie mũno atĩrĩ, ‘Wee nĩwe ũgitĩri wakwa,’ **25** ingĩkorwo ndanakenera ũtonga wakwa mũnene, kana ngakenera uumithio ũrĩa moko makwa mecarĩirie-rĩ, **26** ingĩkorwo ndanarũmbũiya riũa rĩarĩte, kana mweri ũgĩthĩ ũcangararĩte, **27** na ngoro yakwa ĩkĩheenererio nĩcio na hitho, kana guoko gwakwa gũgĩcikinyĩria kĩmumunyano gĩa gũcitĩia-rĩ, **28** o na macio mangĩtuĩka mehia ma gũtuĩrwo ciira, nĩgũkorwo ingĩtuĩkĩte mũndũ ũtarĩ mwĩhokeku harĩ

Mūrungu ūrīa ūrī igūrū. **29** “Ingīkorwo ndaanakena nī thū yakwa kuona mūtino, kana ngīmīthekeerera rīrīa thīina wamīkora, **30** no nī ndirī ndetīkīra kanua gakwa keehie na ūndū wa kūhoera muoyo wayo kīrumi, **31** kūngīkorwo andū a nyūmba yakwa matirī moiga atīrī, ‘Nūū ūtarī warīa nyama cia Ayubu akahūūna?’ **32** no gūtīrī mūgeni wanaraara njīra-inī, nī ūndū mūrango wa mūciī wakwa ūtūire ūhingūrīirwo mūgendi, **33** ingīkorwo ndaanahitha mehia makwa, ta ūrīa andū meekaga, na ūndū wa kūhitha mahītia ngoro-inī yakwa **34** tondū wa gwītīgīra kīrīndī, o na gwītīgīra kūmenwo nī mīhīrīga ngagīkīra ki na ndiume nja-rī, **35** (“Naarī korwo ndaarī na mūndū wa kūnjigua! Rīu nīndekīra rūūri rwa kwīyarīrīria: reke Mwene-Hinya-Wothe anjookerie ūhorō; reke mūūthitangi andīke marūa ma thitango yake. **36** Ti-itherū marūa macio ingīmaigīrīra kīande, ndīmehumbe taarī thūmbī. **37** Njooke ndīmūhe ūhorō wakwa ikinya gwa ikinya; ndīmūkuhīrīrie ta ndī mūnene.) **38** “Korwo mūgūnda wakwa wakaya, ūnjūkīrīre, nayo mītarō yaguo yothe īkorwo īkīrīra maithori, **39** ingīkorwo ndanarīa maciaro maguo iteekūrīha, kana ngoraga ngoro cia ene guo-rī, **40** hīndī īyo cong’e ūrokūra kuo handū ha ngano, na riya handū ha cairi.” Ndeto cia Ayubu nīciathira.

32 Nī ūndū ūcio andū acio atatū nīmatīgīre gūcookeria Ayubu, nī ūndū eeyonaga arī mūthingu. **2** No rīrī, Elihu mūrū wa Barakeli ūrīa Mūbuzi, wa nyūmba ya Ramu, nīarakaririo mūno nī Ayubu nī ūndū wa gwītua aarī na kīhooito gūkīra Ngai. **3** Ningī nīarakarītio nī arata acio atatū tondū nīmagīte ūndū mangīcookeria

Ayubu, o na gūtuika nīmamūtuīrīire ciira. **4** Na rīrī, Elihu aambite gweterera acio angī maarie atanaaria na Ayubu, tondū o maarī akūrū kūmūkīra. **5** No rīrīa onire atī andū acio atatū matiarī na ūndū ūngī wa kuuga-rī, agīakanwo nī marakara. **6** Nī ūndū ūcio Elihu, mūrū wa Barakeli ūcio Mūbuzi, akiuga atīrī: “Nī ndī na mīaka mīnini, na inyuī mūrī akūrū; nīkīo ngwītigagīra, ngaaga ūmīrīru wa kūmwīra ūrīa njūūī. **7** Ndeciiragia atīrī, ‘Ūkūrū nīwaagīrīire warie; ūngī wa mīaka nīwaagīrīire kūrutana ūūgī.’ **8** No nī roho ūrīa ūrī thīinī wa mūdū, o yo mīhūmū ya Mwene-Hinya-Wothe, ūheaga mūdū ūmenyo. **9** To arīa akūrū oiki oogī, na to arīa akūrū mamenyaga ūrīa kwagīrīire. **10** “Nī ūndū ūcio nguuga atīrī, ‘Thikīrīriai; o na nī nīngūmwīra ūrīa njūūī.’ **11** Nīngwetereire rīrīa mūkwaragia, ndathikīrīria ihooto cianyu; rīrīa mūgūcaragia ciugo-rī, **12** nīngūmūtegeire matū biū. No gūtīrī o na ūmwe wanyu wonanirie mahītia ma Ayubu; gūtīrī o na ūmwe wanyu ūmūcookeirie mīario yake. **13** Tigai kuuga atīrī, ‘Nītūgīite na ūūgī; rekei Mūrungu amūkararie, no ti mūdū.’ **14** No rīrī, Ayubu ti nī ekwerekeirie ciugo ciake, na nī ndikūmūcookeria kūrīngana na mīario yanyu. **15** “Nīmamakīte, na matīrī na ūndū ūngī mangiuga; nīmarigītwo nī atīa mangiuga. **16** no nginya njeterere, nī ūndū rīu nīmakīrīte, tondū atī rīu marūgamīte hau matarī na macookio? **17** O na nī nīngwarīa; o na nī nīnguuga ūrīa njūūī. **18** Nīgūkorwo njiyūrītwo nī ciugo, naguo roho ūrīa ūrī thīinī wakwa nīūrandīdikīrīria; **19** thīinī wakwa haana ta ndibei īrī cuba ngunīke, ngahaana ta mondo njerū ya ndibei īkirie

gūtuthūka. **20** no nginya njarie hūūcūke, no nginya ndumūre mīromo yakwa njookie ūhoru. **21** Ndigūtīra mūdū o na ū maūthī, kana ngaathīrīrie mūdū o na ūrīkū tūhū; **22** nī ūndū korwo ndī mwara na kūgaathīrīria, Mūnyūūmbi no anjeherie narua.

33 “No rīu Ayubu-rī, thikīrīria ciugo ciakwa; tega matū ūigue ūrīa wothe nguuga. **2** Ndī hakuhī gūtumūra kanua gakwa; ciugo ciakwa irī o rūrīmī-inī rwakwa. **3** Ciugo ciakwa ciumīte ngoro nūngīrīru; mīromo yakwa yaragia ītarī na ūhinga. **4** Roho wa Mūrungu nīwe ūnyūmbīte; mīhūmū ya Mwene-Hinya-Wothe nīyo īiheaga muoyo. **5** Nawe njookeria, akorwo nīūkūhota; wīhaarīrie ūūng’ethere. **6** Nīī haana o tawe maitho-inī ma Mūrungu; o na nī ndombirwo na rīūmba. **7** Kwīīndīgīra gūtīgākūmakie, kana guoko gwakwa gūkūritūhīre. **8** “No rīrī, nīuugīte ngīguaga, ngaigua ciugo icio ūkiuga atī, **9** ‘Ndī mūtheru na ndirī na mehīa; ndīkīte ūūru, na ndirī na mahītia. **10** No Ngai nīanyonete na mahītia; andūite thū yake. **11** Nīanjohaga magūrū na mīnyororo; arangagīra njīra ciakwa ciothe.’ **12** “No ngūkwīra atīrī, ūhoru-inī ūyū wee ndūrī na kīhooito, nīgūkorwo Ngai nī mūnene gūkīra mūdū. **13** Ūramūtetia nīkī, atī ndacookagia kiugo kīa mūdū o na kīmwe? **14** Nīgūkorwo Mūrungu nīaaragia, rīmwe na njīra īmwe, na rīngī akaaria na njīra īngī, o na gūtūika mūdū no aage gūkūūrana. **15** Rīmwe akaaragia kīroto-inī na kīoneki-inī gīa ūtukū, rīrīa andū mahītītwo nī toro mūnene marī ūrīrī, **16** no amaarīrie matū-inī mao, na amamakie nīguo amakaanie, **17** nīguo agarūre mūdū atige kūhītia, na atigane na mwītīto, **18** nīguo

agitire roho wake kuuma gĩkuũ-inĩ, na agitire muoyo wake ndũkaniinwo na rūhiũ rwa njora. **19** Ningĩ mũndũ no arũithio na gũkomio ũrĩrĩ wa ruo, akorwo na thĩina wa mahĩndĩ ũtathiraga, **20** o nginya ngoro yake igathũũra irio, na roho wake ũgathũũra irio iria njega mũno. **21** Nyama cia mwĩrĩ wake ihĩnjaga igathirĩrĩkĩra, na mahĩndĩ make marĩa mataroonekaga makoimĩra. **22** Roho wake ũgakuhĩrĩria mbĩrĩra, na muoyo wake ũgakuhĩrĩria arĩa mareehage gĩkuũ. **23** “No rĩrĩ, angĩkorwo harĩ na mũraika mwena wake arĩ mũiguithania, ũmwe harĩ ngiri, wa kwĩra mũndũ ũndũ ũrĩa ũmwagĩrĩire, **24** nake amũkinyĩrie wega wake na oige atĩrĩ, ‘Mũhonokie ndagatuĩke wa gũikũrũka mbĩrĩra-inĩ; nĩnyonete gĩa kũmũkũũra nakĩo,’ **25** hĩndĩ ĩyo nyama cia mwĩrĩ wake igeethĩha ta cia mwana; igaacooka ta ũrĩa ciarĩ matukũ-inĩ ma wĩthĩ wake. **26** Ahooyaga Ngai ageekwo wega nĩwe, oonaga ũthiũ wa Ngai akaanĩrĩra nĩ gũkenya; agacookio ũthingu-inĩ wake nĩ Ngai. **27** Nake agacooka agathĩĩ kũrĩ andũ akameera atĩrĩ, ‘Nĩndehirie, na ngĩogomia ũndũ ũrĩa warĩ wa ma, no ndiigana kũherithio ũrĩa ndaagĩrĩrwo nĩkũherithio. **28** Nĩakũũrĩre roho wakwa ndũkaharũrũkio mbĩrĩra, na nĩ ngũtũũra ngenagĩra ũtheri ũcio.’ **29** “Mũrungu nĩekaga mũndũ maũndũ macio mothe, maita meerĩ o na kana matatũ, **30** nĩguo agarũre roho wake ndũkaharũrũkio mbĩrĩra, nĩgeetha ũtheri ũcio wa muoyo ũmũtherere. **31** “Atĩrĩrĩ Ayubu, tega matũ na ũũthikĩrĩrie; kira ki na nĩ njarie. **32** Wakorwo ũrĩ na ũndũ wa kuuga-rĩ, njĩra; aria, nĩgũkorwo ingĩenda woneke ndwĩhĩtie. **33** No akorwo ti ũguo-rĩ, wee gĩthikĩrĩrie; kira ki, na nĩngũkũrũta ũũgĩ.”

34 Ningĩ Elihu akiuga atĩrĩ: **2** “Iguai ciugo ciakwa, inyuĩ andũ aya oogĩ; thikĩrĩriai, inyuĩ amenyi a maũndũ. **3** Nĩgũkorwo gũtũ gũthuuranagia ciugo o ta ũrĩa rũrĩmĩ rũcamaga irio. **4** Nĩtwĩkũũranĩrei ithuĩ ene ũndũ ũrĩa wagĩrĩire; nĩtwĩrute tũrĩ hamwe ũndũ ũrĩa mweka. **5** “Ayubu aroiga atĩrĩ, ‘Nĩ ndihĩtĩtie, no Mũrungu nĩanjagithĩtie kĩhoo to gĩakwa. **6** O na gũtuĩka ndĩraria ũrĩa kũrĩ, ndĩratuuo mũheenania; o na gũtuĩka ndirĩ na mahĩtia, mũguĩ wake ũngurarĩtie kĩrona gĩtangĩhona.’ **7** Nĩ mũndũ ũrĩkũ ũhaana ta Ayubu, mũndũ ũnyuuaga kĩnyũrũri taarĩ maaĩ aranyua? **8** Atwaranaga na andũ arĩa mekaga ũũru; agĩaga thiritũ na andũ arĩa aaganu. **9** Nĩgũkorwo oigaga atĩrĩ, ‘Gũtirĩ uumithio mũndũ onaga rĩrĩa arageria gũkenia Ngai.’ **10** “Nĩ ũndũ ũcio gĩthikĩrĩriei, inyuĩ andũ aya mũrĩ na ũtaũku. ũhoru wa kwĩhia ũroaga kuoneka harĩ Mũrungu, Mwene-Hinya-Wothe aroaga gwĩka ũũru. **11** Arĩhaga mũndũ kũringana na ũrĩa ekĩte; akamũrehere o kĩrĩa kĩringaine na mũthĩire yake. **12** Gũtingĩhoteka atĩ Mũrungu no eeke mahĩtia, atĩ ũrĩa Mwene-Hinya-Wothe no ogomie kĩhoo to. **13** Nũũ wamũtuire mũrori wa thĩ? Nũũ wamũtuire mũrũgamĩrĩri wa thĩ yothe? **14** Korwo aagĩa na muoroto wa kweheria roho wake na mũhũmũ-rĩ, **15** andũ othe mangĩthiranĩra hamwe, nake mũndũ acooke rũkũngũ-inĩ. **16** “Akorwo ũrĩ mũndũ ũrĩ na ũtaũku-rĩ, igua ũhoru ũyũ; thikĩrĩria ũrĩa nguuga. **17** Mũndũ ũthũire kĩhoo to-rĩ, no ahote gwathana? ũrĩa ũrĩ kĩhoo to, o ũcio kĩhoti-rĩ, no ũmũtue mwĩhia? **18** Githĩ ti we wĩraga athamaki atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũtirĩ kĩene,’ na akeera arĩa marĩ igweta atĩrĩ, ‘Inyuĩ

mūrī aaganu,’ 19 o ūcio ūtatīagīra anene maūthī, na
 ndendaga arīa atongu gūkīra arīa athīini, nīgūkorwo
 othe nī wīra wa moko make? 20 Makuuaga o rīmwe, o
 ūtukū gatagatī; andū mainainaga magakua; arīa marī
 hinya meeheragio matahutītio nī guoko kwa mūdū. 21
 “Maitho make maikaraga macūthīrīrie mīthīire ya andū;
 nīonaga mīthīire yao yothe. 22 Gūtīrī handū harī nduma,
 kana handū harī kīruru kīnene, hangīhithwo nī arīa
 meekaga ūūru. 23 Mūrungu ndabatairio nīgūthuthuuria
 ndeto cia andū makīria, atī nīguo moke mbere yake
 maciirithio. 24 Ahehenjaga arīa marī ūhoti atekūūria
 mūdū na akarūgamia andū angī ithenya rīao. 25 Tondū
 we nīamenyaga maūdū marīa meekaga, amang’aūranagia
 ūtukū magathuthīka. 26 Amaherithagīria waganu wao
 makīonagwo nī mūdū o wothe, 27 tondū nīmagarūrūkire
 magītiga kūmūrūmīrīra, na matirūmbūyagia njīra yake o
 na īrīkū. 28 Nīmatūmire kīrīro kīa arīa athīini gīkinye
 hau mbere yake, nī ūndū ūcio akīigua kīrīro kīa arīa
 abatari. 29 No rīrī, angīkara akirīte-rī, nūū ūngīmūtua
 muhītia? Angīhitha ūthiū wake-rī, nūū ūngīmuona? Nowe
 arī igūrū rīa mūdū na igūrū rīa rūrīrī o ūndū ūmwe, 30
 nīguo agirie mūdū ūtarī na ūngai gwathana, amūgirie
 kūigīra kīrīndī mītego. 31 “Korwo mūdū no ere Mūrungu
 atīrī, ‘Nīnjīhītie no ndikehia rīngī. 32 Nduta menye ūrīa
 itarahota kuona; ingīkorwo nīnjīkīte ūūru-rī, ndigacooka
 gwīka ūguo rīngī.’ 33 Ngai-rī, no agīkūrīhe kūringana na
 ūrīa wee ūkwenda rīrīa ūregete kwīrira? No nginya we
 ūtue itua, no ti nī; nī ūndū ūcio kīnjīire ūrīa ūū. 34 “Andū
 arīa marī na ūtaūku maroiga atīrī, nao andū acio oogī

maiguĩte ngĩaria manjĩrĩte atĩrĩ, **35** ‘Ayubu aaragia atarĩ na ũmenyo; ciugo ciake nĩciagĩte ũũgĩ.’ **36** Hĩ, naarĩ korwo Ayubu aagerio nginya mũthia, nĩ ũndũ macookio make nĩ ta ma mũndũ mwaganu! **37** Nĩongereire ũremi harĩ mehia make; atũhũragĩra hĩ cia kĩnyũrũri, na akaingĩhia ciugo ciake cia gũũkĩrĩra Mũrungu.”

35 Ningĩ Elihu akiuga atĩrĩ: **2** “Nĩũgwĩciiria ũhoru ũyũ nĩ wa kíhooto? Ũroiga atĩrĩ, ‘Mũrungu nĩekũjarĩrĩria atue ndiĩhĩtie.’ **3** No rĩrĩ, wee no ũramũũria atĩrĩ, ‘Kũrĩ na uumithio ũrĩkũ harĩ nĩ, na ngũgunĩka nakĩ ndaaga kwĩhia?’ **4** “No nyende gũgũcookeria ũhoru, wee hamwe na arata aku. **5** Ta rora igũrũ wone; ta cũthĩrĩria matu macio marĩ igũrũ rĩaku kũraya mũno. **6** Ũngĩhia-rĩ, ũndũ ũcio ũngĩhutia Ngai atĩa? Mehia maku mangĩingĩha mũno-rĩ, ũndũ ũcio ũngĩmwĩka atĩa? **7** Ũngĩkorwo ũrĩ mũthingu-rĩ, ũngĩmũhe kĩ, kana nĩ kĩ aamũkagĩra kuuma guoko-inĩ gwaku? **8** Waganu waku ũhutagia o mũndũ tawe, na ũthingu waku ũkahutia o ciana cia andũ. **9** “Andũ makayaga nĩ icooki rĩa kũhinyĩrĩrio; mathaithanaga mateithũrwo guoko-inĩ kwa ũcio ũrĩ hinya mũingĩ. **10** No gũtirĩ mũndũ uugaga atĩrĩ, ‘Ngai ũria wanyũmbire arĩ ha, ũria ũheaga mũndũ nyĩmbo ũtukũ, **11** ũria ũtũrutaga maũndũ gũkĩra ũria arutaga nyamũ cia werũ-inĩ, o na agatũhe ũũgĩ gũkĩra nyoni cia rĩera-inĩ?’ **12** Ndacookagia rĩrĩa andũ maakaya nĩ ũndũ wa mwĩtũgĩrio wa andũ arĩa aaganu. **13** Ti-itherũ, Mũrungu ndathikagĩrĩria mathaithana mao ma tũhũ; ũcio Mwene-Hinya-Wothe ndarũmbũyagia mathaithana macio. **14** Githĩ ndakaaga gũthikĩrĩria mũno makĩria rĩrĩa ũkuuga

atĩ ndũramuona, na atĩ ciira waku ũrĩ mbere yake, na no nginya ũmweterere, **15** na makĩria ma ũguo ũkoiga atĩ marakara make matisherithanagia na ndarũmbũyagia waganu o na hanini! **16** Nĩ ũndũ ũcio Ayubu atumũrĩte kanua gake akaaria ũhoru wa tũhũ; nĩarĩtie ndeto nyingĩ atarĩ na ũmenyo.”

36 Elihu agĩthĩ na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ: **2** “Ngirĩrĩria hanini, na nĩngũkuonia atĩ harĩ maũndũ mangĩ mangiugwo ma gũciirĩrĩra Ngai. **3** ũmenyo wakwa ndũrutĩte kũraihu; nĩ ngũtũũgĩria kĩhooto kĩa ũcio Mũnyũmbi. **4** Menya wega atĩ ndeto ciakwa ti cia maheeni; ũyũ mũrĩ nake arĩ na ũmenyo mũkinyanĩru. **5** “Mũrungu nĩwe mwene hinya, no ndairaga andũ; we nĩ mwene hinya, na nĩarũmagia muoroto wake. **6** Ndatũũragia arĩa aaganu muoyo, no nĩaheaga arĩa anyariire kĩhooto kĩa. **7** Ndeheragia maitho make harĩ arĩa athingu; amaikaragĩria gĩtĩ kĩa ũnene hamwe na athamaki, na akamatũũgĩria nginya tene. **8** No rĩrĩ, andũ mangĩkorwo mohetwo na mĩnyororo, makanyiitio na mĩhĩndo ya mĩnyamaro, **9** we nĩameeraga ũrĩa mekĩte, atĩ mehĩtie na ũtũrĩka. **10** We nĩatũmaga mathikĩrĩrie ũtaaro, na akamaatha merire ũũru wao. **11** Mangĩmwathĩkĩra na mamũtungatĩre, megũtũũra matukũ mao marĩa matigaru magaaciire, na mĩaka yao o maiganĩire. **12** No mangĩaga kũigua, nĩmakaniinwo na rũhiũ rwa njora, na makue matarĩ na ũmenyo. **13** “Arĩa matarĩ na Ngai ngoro-inĩ meigagĩra marakara; o na rĩrĩa aramooha na mĩnyororo, matikayaga mateithio. **14** Makuuaga marĩ ethĩ, magakua hamwe na arũme arĩa maraya ma mahooero-inĩ. **15**

No arĩa mathĩĩnikaga, nĩamakũũraga kuuma thĩĩna-inĩ wao; nĩamaragĩria marĩ mĩnyamaro-inĩ. **16** “Werĩ, nĩarakũguucĩrĩria uume magego-inĩ ma mĩnyamaro, agũtware handũ haariĩ hatarĩ na ũkunderu, na agũtware akũhurũkie metha-inĩ yaku ĩyũrĩte irio iria njega. **17** No rĩu-rĩ, ũtitikithĩtio ituĩro rĩrĩa rĩagĩrĩre arĩa aaganu; ituĩro rĩa ciira na kĩhooto nĩcigũkumbatĩte. **18** Wĩmenyerere mũndũ o na ũrĩkũ ndakanakũheenererie na ũtonga; ndũgetĩkĩrie ihaki inene rĩkũhĩtithie njĩra. **19** ũtonga waku o na kana kĩyo gĩaku kĩnene-rĩ, no ikũnyiitĩrĩre nĩguo ndũgatoonye mĩnyamaro-inĩ? **20** Tiga kwĩrĩrĩria ũtukũ, nĩguo ũguucũrũrie andũ kuuma kwao mĩcĩ. **21** Wĩmenyerere ndũkeerekere ũũru-inĩ, tondũ ũkuoneka taarĩ guo wendete gũkĩra gũthĩĩnĩka. **22** “Mũrungu nĩatũgĩrĩtio nĩ ũndũ wa ũhoti wake. Nũũ mũrutani take? **23** Nũũ ũmwathĩrĩre njĩra ciake, kana akamwĩra atĩrĩ, ‘Wee nĩwĩkĩte ũũru?’ **24** Ririkanaga gwĩkĩrĩra wĩra wake, ũrĩa andũ manakumia na rwĩmbo. **25** Andũ othe nĩmawonete; andũ mawĩroragĩra marĩ o kũraya. **26** ĩ Mũrungu ndakĩrĩ mũnene; nĩ mũnene gũkĩra ũmenyi witũ! Mũigana wa mĩaka yake ndũngĩtuĩrĩka. **27** “Ambatagia matata ma maaĩ, marĩa macookaga gũtaatĩra tũrũũ ta mbura; **28** matu magaita ũigũ wamo, nayo mbura nyingĩ ikoirĩra andũ. **29** Nũũ ũngĩmenya ũrĩa atambũrũkagia matu, kana ũhoru wa marurumĩ marĩa moimaga hema-inĩ yake? **30** Kĩone ũrĩa ahurunjaga rũheni rwake rũkamũthiũrũkĩria, agathambia iria kũrĩa kũriku. **31** ũũ nĩguo aathaga ndũrĩrĩ na akaheana irio nyingĩ. **32** Akumbatagĩria rũheni na moko make, na akarwatha rũringe kĩrĩa kĩrotetwo. **33**

Marurumĩ make nĩmanagĩrĩra kĩhuhũkanio kĩrĩa kĩroka;
o na ng'ombe nĩmenyithanagia atĩ kũrĩ kĩhuhũkanio
kĩroka.

37 “Ndaigua ũguo ngoro yakwa ĩgatumatuuma, na
ĩkambarara ĩkoima handũ hayo. **2** Thikĩrĩria! Thikĩrĩria
mũraramo wa mũgambo wake, mũrurumo ũrĩa uumaga
kanua gake. **3** Arekagĩrĩria rũheni rwake rungu rwa igũrũ
guothe na akarũtũma nginya ituri cia thĩ. **4** Thuutha
waruo gũũkaga mũgambo wa mũraramo wake; arurumaga
na mũgambo wake mũkaru. Hĩndĩ ĩrĩa mũgambo wake
waiguuo-rĩ, ndarigagĩrĩria heni. **5** Mũgambo wa Mũrungu
ũrurumaga na njĩra ya magegania; ekaga maũndũ manene
tũtangĩhota kũmenya. **6** Eeraga tharunji atĩrĩ, ‘Gwa
thĩ,’ nayo mbura ya rũthuthuũ akamĩra atĩrĩ, ‘Tuĩka
mbura nene.’ **7** Nĩatigithagia mũndũ o wotho wĩra wake
nĩgeetha andũ othe ombĩte mamenye wĩra wake. **8**
Nyamũ nacio nĩcĩhithaga; ciikaraga imamo-inĩ ciacio. **9**
Kĩhuhũkanio kiumaga gĩikaro gĩakĩo, heho nayo ĩkoima
rũhuho-inĩ rũkĩhurutana. **10** Mĩhũmũ ya Mũrungu
nĩthondekaga mbarabu, namo maaĩ harĩa maaramĩire
makanyiitana. **11** Nĩaiyũragia matu na ũigũ; ahurunjaga
rũheni rũkamatũrĩkia. **12** Mathiiaga magĩthiũrũrũkaga o
kũrĩa angĩmeerekeria thĩ yotho, mageeke o ũrĩa wotho
angĩmaatha. **13** Arehaga matu macio nĩguo aherithie andũ,
kana aihũgie thĩ yake na onanie wendani wake. **14** “Ayubu,
thikĩrĩria ũhoru ũyũ; tithĩria hau wĩcũũranie ũhoru wa
magegania ma Mũrungu. **15** Wee nĩũũĩ ũrĩa Ngai aathaga
matu, na ũrĩa atũmaga rũheni rwake rũhenũke? **16** Wee
nĩũũĩ ũrĩa matu macio macuurĩtio wega, magegania macio

ma ūrĩa ūrĩ ūmenyo mūkinyanĩru? **17** Wee ūringĩkaga nĩ ūrugarĩ wa nguo ciaku rĩrĩa bŭrŭri ūkirĩte ki hĩndĩ ya rŭhuho rwa gŭthini-rĩ, **18** no ūhote kŭruta wĩra nake ūhoro-inĩ wa gŭtambŭrŭkia matu mairũ, o macio momĩte o ta gĩcicio gĩa gĩcango? **19** “Ta twĩre ūrĩa twagĩĩrwo nĩ kŭmwĩra; tŭtingĩhota gwĩciirĩra nĩ ūndũ wa nduma iitũ. **20** Nĩagĩĩre kwĩrwo atĩ nĩngwenda kwaria? Nĩ kŭrĩ mŭndũ o na ũ ūngiuga amerio? **21** Rĩu-rĩ, gŭtirĩ mŭndũ ūngĩhota kŭrora riũa, rĩcangararĩte kũu igŭrũ thuutha wakuo kũhaatwo nĩ rŭhuho gŭgathera. **22** Okaga kuuma mwena wa gathigathini arĩ na riiri ukengeete ta wa thahabu; Ngai okaga arĩ na ūkaru wa gwĩtigĩrwo. **23** Ūcio Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, tŭtingĩhota kŭmŭkinyĩra, nĩatũgĩrĩtio nĩ ūndũ wa ūhoti wake; tondũ wa ūrĩa arĩ wa kĩhooto na ūthingu mŭnene-rĩ, ndahinyanagĩrĩria. **24** Nĩ ūndũ ūcio andũ nĩmamŭtĩite, tondũ githĩ ndarũmbŭyagia arĩa meyonaga ta marĩ oogĩ na ngoro ciao?”

38 Nake Jehova agĩcookeria Ayubu ūhoro arĩ kihuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ: **2** “Nũũ ūyũ ūrekĩra kĩrĩra gĩakwa nduma na ciugo itarĩ na ūmenyo? **3** Wĩhotore ta mŭndũ mŭrũme; nĩngŭkũũria ciũria, nawe ūkĩnjookerie. **4** “Warĩ kũ rĩrĩa ndaakire mŭthingi wa thĩ? Njĩra akorwo ūrĩ na ūũgĩ wa kŭmenya. **5** Nũũ wathimire mŭigana wayo? Ti-itherũ wee nĩũũ! Nũũ watambŭrũkirie rŭrigi rwa gŭthima igŭrũ rĩayo? **6** Mĩthingi yayo yahandirwo igŭrũ rĩa kĩĩ, kana nũũ wahaandire ihiga rĩayo rĩa koine, **7** hĩndĩ rĩra njata cia rŭciinĩ ciainire hamwe, na araika othe makĩanĩrĩra nĩ gũkena? **8** “Nũũ wahingĩrĩrie iria na mĩrango rĩrĩa rĩatumũkire kuuma nda, **9** rĩrĩa ndatuire

matu nguo ciarĩo, na ngĩrĩoha nduma nene ta taama warĩo, **10** rĩrĩa ndarĩkĩrĩire mĩhaka, na ngĩrĩhingĩra na mĩrango yarĩo, na ngĩkĩra mĩgĩko handũ hayo, **11** rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Ūkinyage o haha na ndũkanahakĩre; makũmbĩ maku macio metĩĩ-rĩ, hau nĩho marĩĩkinyaga?’ **12** “Kuuma o kĩambĩrĩria-rĩ, ũrĩ waathana atĩ rũciinĩ rũgĩe ho, kana ũkĩonereria ũtheri wa rũciinĩ harĩa ũkuumĩrĩra, **13** nĩguo ũhote kũnyiita thĩ na mĩthia yaguo, nao arĩa aaganu maribaribwo moime kuo? **14** Thĩ ĩhaanaga ta rĩũmba rĩhũrĩtwo mũhũũri; mũonekere wayo ũtariĩ ta mũhianĩre wa nguo. **15** Andũ arĩa aaganu nĩmaimagwo ũtheri wao, na guoko kwao kũrĩa kuoetwo na igũrũ gũkoinwo. **16** “Ūrĩ wathĩĩ rũgendo nginya kũrĩa iria rĩtherũkagĩra, kana ũgaceera itwe-inĩ cia ndia kũrĩa kũriku mũno? **17** Ūrĩ wonio ihingo cia gĩkuũ? Ūrĩ wona ihingo cia kĩruru gĩa gĩkuũ? **18** Ūrĩ wamenya ũnene wa wariĩ wa thĩ? Njĩra akorwo nĩũũĩ maũndũ macio mothe. **19** “Njĩra ya gũthĩĩ kũrĩa ũtheri ũtũũraga nĩrĩkũ? Nayo nduma ĩĩkaraga kũ? **20** No ũcitware gwacio? Nĩũũĩ tũcĩra twa gũthĩĩ kũrĩa itũũraga? **21** Ti-itherũ wee nĩũũĩ, nĩgũkorwo warĩ mũciare! Wee-rĩ, nĩtũũrĩte mĩaka mĩingĩ! **22** “Ūrĩ watoonya makũmbĩ kũrĩa tharunji ĩgĩtwo, kana ũkĩona makũmbĩ kũrĩa mbura ya mbembe ĩgĩtwo, **23** o icio njigĩte nĩ ũndũ wa mahinda ma thĩĩna, ngaciiga nĩ ũndũ wa matukũ ma mbaara na ma kũrĩa. **24** Njĩra ya gũthĩĩ kũrĩa ũtheri ũgayanagĩrio nĩrĩkũ, kana ya gũthĩĩ kũrĩa rũhuho rwa irathĩro rũhurunjagĩrwo gũkũ thĩ? **25** Nũũ wenjagĩra mbura ya kĩboboto mũtaro wa kũgerera, kana agatemera mbura ya marurumĩ njĩra, **26** nĩguo mbura yure bũrũri

ūtātūūrāgā mūndū, na yure werū kūrīa gūtārī mūndū,
27 nīguo ihūūnāgie kūu gūtiganīrie gūgakira ihooru, na
ītūme kūmere nyeki? **28** Mbura nīrī ithe? Nūū mūciari
wa matata ma ime? **29** Tharunji yumaga nda ya ū? Nūū
ūciaraga mbaa īrīa yumaga igūrū, **30** rīrīa maaī momaga
ta ihiga, rīrīa maaī marīa marī igūrū wa iria magwatana?
31 “Wee-rī, wahota kuohania njata iria thaka cia Kīrīmīra?
Wahota kuohora mīkanda ya njata iria ciītagwo Karaū?
32 Wahota kuumagaragia njata iria ciītagwo Mazarothu
o mahinda maacio maakinya, kana wahota gūtongoria
Nduba na ciana ciayo? **33** Nīūūī mawatho ma igūrū? No
ūhote kūhaanda wathani wa Ngai ūrūme gūkū thī? **34**
“Wahota kwanīrīra nginya mūgambo waku ūkinye matu-
inī nīguo kuure wīhumbīre na kīguū kīa maaī? **35** Wee
nīwe ūtūmaga heni ithīī na njīra ciacio? Nīkūrehagīra
ūhoro igakwīra atī, ‘Tūrī haha’? **36** Nūū waheire ngoro
ūūgī, kana akīhe meciiria ūmenyo? **37** Nūū ūrī na ūūgī
wa gūtara matu? Nūū ūngīhota kūinamia ndigithū cia
maaī cia igūrū **38** rīrīa rūkūngū rwatondora, nayo ndoro
īkooma īkanyitana? **39** “Nīwe ūguīmagīra mūrūūthi wa
mūgoma wone gīa kūrīa, kana nīwe ūniinagīra mīrūūthi
ng’aragu **40** rīrīa īkomereire imamo-inī ciayo, kana rīrīa
īikaraga yoheirie nyamū ihinga-inī? **41** Nūū ūheaga ihuru
irio rīrīa tūcui twarīo tūgūkaīra Mūrungu tūkūrūūrāgā
nī kwaga irio?

39 “Wee nīūūī rīrīa mbūri cia irīma-inī iciaraga? Wee
nīwīroragīra rīrīa thwariga īgūciara kaana kayo? **2**
Wee nīūtaraga mīeri īrīa ciikaraga ingīgaaciara? Nīūūī
hīndī īrīa iciaraga? **3** Ciīthunaga igaciara twana twacio;

ruo rwacio rwa gūciara rūgathira. **4** Twana twacio twagīraga mwīrī, tūgakūra tūrī na hinya o kūu gīthaka-inī; tūkinyaga ihinda rīa kwehera na tūticookaga. **5** “Nūū warekereire njagī īthiage ītarī mūūria? Nūū wamīohore mīhīndo? **6** Ndaamīheire werū ūtuīke mūciī wayo, naguo būrūri wa cumbī ūtuīke gītūūro kīayo. **7** Īthekagīrīra inegene rīrī thīinī wa itūūra; ndīiguaga mūkaīrīrio wa mūtwarithia. **8** Īrimūthagīra irīma-inī īgīetha gwa kūrīa, īkahaara kahuti o gothe karuru. **9** “Mbogo ya njamba-rī, yetīkīra gūgūtungata? No īkindīrie mūharatī-inī waku ūtukū? **10** No ūhote kūmīoha matandīko irīme na mūraū? No īkuume thuutha ituamba-inī īkīrīmaga na mūraū? **11** No ūmīīhoke nī ūndū atī īrī na hinya mūingī? No ūmītīgīre wīra waku mūrītū īrutage? **12** No ūmīīhoke īkūrehere ngano yaku, na īmīcookanīrīrie kīhuhīro-inī gīaku? **13** “Mathagu ma nyaga mabatabataga nī gūkena, no matingīgerekano na mathagu na njoya cia njūū. **14** Īrekagīria matumbī mayo tīri-inī na īkamatiga mūthanga-inī magwate ūrugarī, **15** ītegwīciiria atī no makinywo na magūrū makue, kana marangwo nī nyamū ya gīthaka. **16** Īīkaga ciana ciayo ūūru ta itarī ciayo; ndīmakaga atī wīra wayo no ūtuīke wa tūhū, **17** nīgūkorwo Ngai ndaamīheire ūūgī kana akīmīhe igai rīa mwīciirīrie mwega. **18** No rīrī, rīrīa yatambūrūkia mathagu īhanyūke, īthekagīrīra mbarathi na mūmīhaici. **19** “Wee nīwe ūheaga mbarathi hinya wayo, kana ūkamīhumba ngingo na mūreera? **20** Wee nīwe ūtūmaga īrūūge ta ngigī, īkahahūra andū na mūtīihire wayo wa mwītīio? **21** Īhuragia thī na ūcamba īgīkenagīra hinya wayo, īkaguthūka ītoonyete mbaara-inī.

22 Ithekagĩrĩra guoya, itarĩ ũndũ ingĩtigĩra; ndĩmakagio nĩ rūhiũ rwa njora. 23 Thiaka wa mũmĩhaici ũbocabocaga mbaru-inĩ ciayo, hamwe na itimũ rĩkũhenia na mĩcengi. 24 Irĩĩaga tĩiri nĩ ũrũme; ndĩngĩrũgama ikĩndĩirie hĩndĩ irĩa karumbeta kagamba. 25 Hĩndĩ irĩa karumbeta kagamba igatiha, 'Hĩ!' Īnyiitaga thaaha wa mbaara irĩ o haraaya, na ikaihua kayũ ka anene a mbaara, o na mbugĩrĩrio ya mbaara. 26 "Rwĩgĩ-rĩ, nĩwe ũrũhotithagia kũmbũka na ũũgĩ waku, kana gũtambũrũkia mathagu maruo rwerekeire mwena wa gũthini? 27 Nderi nĩwe ũmĩathaga yũmbũke na igũrũ, na ikĩyakĩra gĩtara kĩayo igũrũ mũno? 28 Itũũraga kiharũrũka-inĩ kĩa ihiga, na nĩ ho iraaraga; rũhĩa-inĩ rwa ihiga iraaaya mũno nĩ ho mwĩgitio wayo. 29 Irĩ hau nĩguo icaragĩria gĩa kũrĩa; maitho mayo moonaga irio irĩ o kũraya. 30 Tũcui twayo tũnyuuaga thakame, na handũ harĩa arĩa moragĩtwo marĩ, hau nĩ ho ikoragwo."

40 Ningĩ Jehova akĩra Ayubu atĩrĩ: 2 "Mũndũ ũrĩa ũrũaga na Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, no amũrute mahĩtia? Ūcio ũkararagia Ngai-rĩ, nĩakĩmũcookerie!" 3 Nake Ayubu agĩcookeria Jehova, akĩmwĩra atĩrĩ: 4 "Nĩ ndiagĩrĩire o na hanini; ndaakĩhota atĩa gũgũcookeria? Nĩndehumbĩra kanua na guoko. 5 Nĩndaririe rĩmwe, no ndirĩ na macookio; o na ngĩaria rĩa keerĩ, no ndirĩ na ũndũ ũngĩ nguuga." 6 Ningĩ Jehova akĩarĩria Ayubu arĩ kĩhuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ: 7 "Wĩhotore ta mũndũ mũrũme; nĩngũkũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie. 8 "Gũtua ciira gwakwa na kĩhoto-rĩ, githĩ no ũkũmenererie? Githĩ no ũndue mwĩhia nĩgeetha wee ũtuĩke ndwĩhĩtie? 9 Wee-rĩ, ũrĩ na guoko ta kwa Mũrungu? Wee wahota

kūruruma na mūgambo ta wake? **10** Ta kīngemie na riiri na ūkengi, na wīhumbe gītīō na ūnene. **11** Rekereria marakara mahiū ma mang'ūrī maku, wone mūdū o wothe mwītīī ūmūharūrūkie, **12** rora mūdū o wothe mwītīī na ūmūnyiihie, ūmemende andū arīa aaganu o harīa marūngī. **13** Mathike othe hamwe tīri-inī; ūmoche mothiū na nduma kūu mbīrīra-inī. **14** Hīndī īyo nī mwene nīngetikania nawe atī guoko gwaku mwene kwa ūrīo no gūkūhonokie. **15** “Ta rora nyamū īrīa ītagwo Behemothu, īyo ndoombire hamwe nawe, na īrīaga nyeki ta ndegwa. **16** Nī hinya ūigana atīa īrī naguo njohero, na nī ūhoti mūnene atīa ūrī mīkiha-inī yayo ya nda! **17** Īinagia mūting'oe wayo ta mūtarakwa; nga cia ciero ciayo ciohanītio hamwe ta mīhīndo. **18** Mahīndī mayo mahaana ta mīberethi ya gīcango, nacio ciīga ciayo cihaana ta irung'o cia kīgera. **19** Nīyo nyamū ya mbere harī ciūmbe cia Mūrungu, no rīrī, Mūūmbi wayo nowe ūngīmīkuhīrīria na rūhiū rwake rwa njora. **20** Irīma īmīheaga maciaro maacio, na nyamū ciothe cia gīthaka itūūhagīra gūkuhī na kūu. **21** Īkomaga rungu rwa mahūa ma maaī-inī, īihithīte thīinī wa ithanjī kūrīa kūrī mūtondo. **22** Mahūa macio ma maaī-inī makamīhitha; nakīo kīruru kīa mītī ya irura hūgūrūrū-inī cia karūūī gīkamīthiūrūrūkīria. **23** Rīrīa rūūī ruoka na nditi, ndīmakaga; nīngitīre, o na Rūūī rwa Jorodani rūngīmīyūrīrīra nginya kanua. **24** Kūrī mūdū ūngīhota kūmīnyiita rīrīa īihūūgīte, kana amītege, amītūrīkie iniūrū na amīkīre kīana kīa rūrigi?

41 “No ūhote kūguucūrūria nyamū īrīa īitagwo Leviathani na ndwano, kana wohe rūrīmī rwayo na

mūkanda? **2** No ūhote kūmītoonyia rūrigi iniūrū, kana ūmītūrīkanie rūthīa na ndwano? **3** No ĩtinde ĩgīgūthaitha ūmīguire tha? No ĩkwarīrie na ciugo cia ūhooreri? **4** No ĩrīkanīre nawe ūthīi nayo, ĩtūūre ĩrī ngombo yaku nginya tene? **5** No ūhote kūmīhooreria ta nyoni, kana ūmīoherere handū nīguo airītu aku mamīmeemagie? **6** Onjoria no mamīkūūranie na indo ciao? No mamīgayanie kūrī onjorithia? **7** No ūhote gūtheecanga rūūa rwayo na mīcengi, kana ūtheecange mūtwe wayo na mīcengi ĩrīa ĩtegaga thamaki? **8** Ūngīmīhutia na guoko, ūngītūūra ūririkanaga kīgiano kīu, na ndūngīgacookera! **9** Mwīrīgīrīro wa atī no ūmītoorie nī kwīheenia; o kūmīona tu nīkūiganīte gūtūma mūdū amake, orwo nī hinya. **10** Gūtīrī mūdū ūrī ūcamba mūiganu wa kūmīarahūra. Nūū ūngīkīhota kwīndiiria nī? **11** Nūū ūngīnandūra kīndū atī nīguo ndīmūrīhe? Kīndū gīothe kīrī rungu rwa igūrū nī gīakwa. **12** “Ndikwaga kwaria ūhoro wa cīga ciayo, o na wa hinya wayo, na wa ūthaka wayo. **13** Nūū ūngīhota kūmīaūra nguo yayo ya igūrū? Nūū ūngīmīkuhīrīria amīkīre matamu? **14** Nūū ūngīūmīrīria kūmīathamia kanua, kau kaiyūrīte magego ma kūmakania? **15** Mūgongo wayo ūrī na ngo cīiganīrīre mīhari, ikomanīre ikanyiitana; **16** o ĩmwe ĩnyiitanīte na ĩrīa ĩngī, ūū atī gūtīrī rīera rīngītoonyera gatagatī ga cio. **17** Igwatanītio hamwe ĩrī nūmu; ĩnyiitanīte hamwe ūndū itangītīgithūkana. **18** Gūtīiha kwayo kūmenūkagia ūtheri; maitho mayo nī ta mīrūrī ya rūciinī gūgīthererūka. **19** Imūrī cia mwaki ciumaga kanua-inī kayo; ĩrathūkagia thandī cia mwaki. **20** ĩrutaga ndogo na maniūrū taarī

nyūngū iratherūka ihagīrītwo igūrū rīa mwaki wa ithanjī.

21 Mīhūmū yayo igwatagia makara mwaki, naruo rūrīrīmī rūkoima kanua kayo. **22** Ngingo-inī yayo nīho hinya wayo ūkoragwo, ūrīa ūmakagia kīrīa gīothe gītūnganaga nayo.

23 Mīgūtha ya nyama ciayo nīmīnyiitanu mūno; nī mīrūmu ūū atī ndīngīenyenyeka. **24** Ngoro yayo yūmīte ta ihiga, īkooma ta ihiga rīa gūthīa rīa na thī. **25** Rīrīa yarahūka, arīa marī hinya nīmamakaga; mooraga itanamahūūra. **26** Gūtīrī rūhiū rwa njora rūngīmīka ūndū, o na kana itimū, kana mūguī, kana mīcengi. **27** Harī Leviathani-rī, kīgera no ta nyeki nyūmū, nakīo gīcango no ta gīcunjī kībuthu kīa mūtī. **28** Mīguī ndīngītūma yūre; mahiga ma kīgūtha no ta mūūngū harī yo. **29** Harī yo njūgūma no ta gacunjī ka rūnyeki rūmū; ithekagīrīra kūbīrīrīka gwa itimū. **30** Nda yayo nī ta rūgīo rūrī na mageca; itigaga ngururo ndaka-inī ta cia ngaari iria ikonyoraga ngano. **31** Itūmaga iria kūrīa kūrīku gūtherūke ta nyūngū, na īkoiruga iria ta nyūngū ya maguta ma kwīhaka. **32** Harīa yagerera itigaga mūhari ūkūhenia; mūndū no eciirie atī ndia īrī na mbuī. **33** Gūtīrī kīndū kīngīigananio nayo gūkū thī; nī kīūmbe gītārī guoya. **34** Īnyūrūragia kīrīa gīothe gītūūgagīria; nīyo mūthamaki wa kīrīa gīothe gītīīaga.”

42 Ningī Ayubu agīcookeria Jehova, akīmwīra atīrī:

2 “Nīnjūūī atī wahota gwīka maūndū mothe; gūtīrī mūbango waku ūngīgīrīrīka. **3** Nīworirie atīrī, ‘Nūū ūyū ūrahithania kīrīra gīakwa nī kwaga ūmenyo?’ Ti-itherū ndaaririe maūndū itaamenyete, maūndū ma magegania itangīmenya. **4** “Woigire atīrī, ‘Thikīrīria rīu, na nīī njarie; nīngūkūūria ciūria, nawe nīūkūnjookeria.’ **5** Matū makwa

nīmaiguīte ūhoru waku no rīu maitho makwa nīgūkuona makuonete. **6** Nī ūndū ūcio nīngwīmena nī mwene, na ndīrīre, ndīhurīrie rūkūngū na mūhu.” **7** Thuutha wa Jehova kwīra Ayubu maūndū macio-rī, nīerire Elifazu ūrīa Mūtemaani atīrī, “Nīndakarītio nīwe na arata aku eerī, tondū mūtīarītīe ūhoru wakwa ūrīa wagīrīire, ta ūrīa ndungata yakwa Ayubu īkīte. **8** Nī ūndū ūcio, rīu oyai ndegwa mūgwanja na ndūrūme mūgwanja, mūthī kūrī ndungata yakwa Ayubu, mūkarute igongona rīa njino nī ūndū wanyu inyuī ene. Ndungata yakwa Ayubu nīkamūhoera, na nī nīngētīkīra mahooya make, na ndīkamwīka kūrīngana na ūrimū wanyu. Mūtīarītīe ūhoru wakwa ūrīa wagīrīire ta ūrīa ndungata yakwa Ayubu īkīte.” **9** Nī ūndū ūcio Elifazu ūrīa Mūtemaani, na Bilidadi ūrīa Mūshuhi, na Zofaru ūrīa Mūnaamathi magīka o ta ūrīa Jehova aameerire; nake Jehova nīetīkīrīre ihooya rīa Ayubu. **10** Thuutha wa Ayubu kūhoera arata ake-rī, Jehova nīamūcookeirie ūtonga wake na akīmūhe maita meerī ma indo iria aarī nacio mbere. **11** Ariū na aarī a nyina othe, na mūndū o wothe wamūū mbere, magīka makīrīanīra nake mūciī gwake, nao makīmūhooreria na makīmūcakaithia nī ūndū wa mathīna marīa mothe Jehova aamūreheire. Andū acio o mūndū akīmūhe gīcunjī kīa betha na gīcūhī gīa thahabu. **12** Jehova nīarathimire matukū ma mūthia ma muoyo wa Ayubu gūkīra marīa ma mbere. Nīaagīire na ng’ondū 14,000, na ngamīra 6,000, na ndegwa cia kuohwo macooki 1,000, na ndigiri 1,000. **13** Nīacookire akīgīa na aanake mūgwanja na airītu atatū. **14** Mwarī wa mbere aamūtūire Jemima,

na wa keerĩ aamũtuire Kezia, nake wa gatatũ akĩmũtua Kereni-Hapuku. **15** Gũtirĩ handũ o na ha bũrũri-inĩ wothe hangĩonekire andũ-a-nja athaka ta airĩtu a Ayubu, nake ithe wao akĩmahe igai hamwe na ariũ a nyina. **16** Thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Ayubu nĩatũũrĩre mĩaka igana rĩa mĩrongo ĩna; akĩona ciana ciake na akĩona ciana ciacio, nginya rũciaro rwa kana. **17** Nake agĩkua arĩ mũkũrũ, na arĩ na mĩaka mĩingĩ.

Thaburi

1 Kūrathimwo-rĩ, nĩ mündũ ũrĩa ũtatwaranaga na ũtaaro wa andũ arĩa aaganu, kana akarũgama njĩra-inĩ ya andũ arĩa mehagia, o na kana agaikarĩra gĩtĩ kĩa arĩa manyũrũranagia. **2** No rĩrĩ, nĩ watho wa Jehova akenagĩra, na agecũũranagia ũhoro wa watho wake kũrĩ mũthenya kana ũtukũ. **3** Mündũ ũcio ahaana ta mũtĩ mũhaande tũmĩtaro-inĩ twa maaĩ, naguo ũciaraga maciaro maguo hĩndĩ ya mo yakinya, namo mathangũ maguo matihooaha. Na rĩrĩ, ũndũ o wothe ekaga nũgaacagĩra. **4** No andũ arĩa aaganu matihaana ũguo! Mahaana ta mũũngũ ũrĩa ũmbũragwo nĩ rũhuho. **5** Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa aaganu matigetiiria ciira-inĩ, kana andũ arĩa ehia metiirie kĩũngano-inĩ kĩa andũ arĩa athingu. **6** Nĩgũkorwo Jehova nĩamenyagĩrĩra njĩra ya andũ arĩa athingu, no andũ arĩa aaganu marĩ njĩra-inĩ ya kũũra.

2 Nĩ kĩĩ gĩtũmaga ndũrĩrĩ iciirĩre gwĩka ũũru na andũ mathugunde maũndũ ma tũhũ? **2** Athamaki a thĩ nĩmatuĩte itua, na aathani magacookania ndundu nĩguo mookĩrĩre Jehova, na mookĩrĩre ũrĩa wake Mũitĩrĩrie Maguta. **3** Moigaga atĩrĩ, “Nĩtwĩohorei mĩnyororo yao, na mabĩngũ mao tũmate matweherere.” **4** ũrĩa ũikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene kũu igũrũ no gũtheka aratheka; We Mwathani-rĩ, nĩkũnyũrũria aramanyũrũria. **5** Ningĩ agacooka akamakũuma arakarĩte, na akamekĩra guoya mũnene ang’ũrĩkĩte akameera atĩrĩ, **6** “Nĩ nĩ nĩ njigĩte Mũthamaki wakwa kũu Zayuni, kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩrĩa kĩamũre.” **7** Nĩ nĩngwanĩrĩra itua rĩa Jehova: Jehova aanjĩirire atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wakwa, ũmũthĩ nĩndatuĩka thoguo. **8**

Hooya nī, na nīngūkūhe ndūrīrī ituīke igai rīaku, nacio ituri cia thī ituīke ciaku kīūmbe. **9** Nīūgaciunanga na njūgūma ya kīgera ya ūthamaki; ūgaacihehenja ilhaane ta tūcunjī twa nyūngū ya rīūmba.” **10** Nī ūndū ūcio, inyuī athamaki ta kīūhīgeei, inyuī aathani a thī mūtaarīke. **11** Tungatīrai Jehova mūkīmwītīgagīra, na mūkene o mūkīinainaga. **12** Mumunyai Mūriū, ndakae kūrakara, na inyuī mūniinīrwo njīra-inī, nīgūkorwo mang’ūrī make maahota kūrīrīmbūka o rīmwe. Kūrathimwo-rī, nī arīa othe moragīra harī we.

3 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, kaī thū ciakwa nī nyingī-ī! Andū arīa manjūkīrīire nī aingī mūno! **2** Aingī nī arīa maraaria ūhorō wakwa, makoiga atīrī, “Ngai ndangīmūhonokia.” **3** No rīrī, Wee Jehova nīwe ngo ya kūngitīra mīena yothe; Wee nowe ūūheaga riiri na ūgatūūgīria mūtwe wakwa. **4** Ngayagīra Jehova na mūgambo mūnene, nake akanjītīka arī kīrīma-inī gīake kīamūre. **5** Nīī ngomaga na ngoona toro; ngacooka ngokīra rīngī, tondū Jehova nīwe ūndūūragia. **6** Ndingītīgīra andū makūmi ma ngiri, acio mehaarīrie kūnjūkīrīra na mīena yothe. **7** Arahūka, Wee Jehova! Wee Ngai wakwa, honokia! Thū ciakwa ciothe nīwe ūcīgūthīte thīa, na ūkoinanga magego ma andū arīa aaganu. **8** Ūhonokio uumaga harī Jehova. Irathimo ciaku irotūūra na andū aku.

4 Thaburi ya Daudi Njītīka rīrīa ndagūkaīra, Wee Ngai wakwa, o Wee mūthingu. Ūndeithagie rīrīa ndī mīnyamaro-inī; njiguīra tha na ūigue mahooya makwa. **2** Inyuī, andū aya, nī nginya rī mūgūtūūra mūtūmaga riiri

wakwa ũnyararwo? Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mwendete maũndũ ma tũhũ, na mũkarongoragia ngai cia maheeni? **3** Menyai atĩ Jehova nĩeyamũrĩire arĩa mamwendete; Jehova nĩarĩiguaga rĩrĩa ndamũkaĩra. **4** Mũngĩrakara mūtikehie; rĩrĩa mũrĩ marĩrĩ-inĩ manyu-rĩ, thuthuuragiai ngoro cianyu mwĩkirĩire. **5** Rutagai magongona marĩa magĩrĩire, na mwĩhokage Jehova. **6** Kũrĩ andũ aingĩ maroria atĩrĩ, “Nũũ ũngĩtuonia maũndũ mega?” Wee Jehova reke ũtheri wa gĩthiithi gĩaku ũtwarĩre. **7** Wee nĩũnjiyũrĩtie gĩkeno kĩnene ngoro-inĩ yakwa, gũkĩra kĩrĩa makoragwo nakĩo hĩndĩ ya bũthi wa ngano na ndibei ya mũhahano. **8** Nĩ ndĩrĩkomaga na nyonage toro ndĩ na thayũ, nĩgũkorwo Wee Jehova nĩwe ũikaraga ũũmenyereire wega.

5 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, igua ciugo ciakwa, na ũigue gũcaaya gwakwa. **2** Thikĩrĩria ngĩgũkaĩra ũndeithie, Mũthamaki wakwa na Ngai wakwa, nĩgũkorwo nĩwe ndĩrahooya. **3** Wee Jehova-rĩ, o rũciinĩ ũrĩiguaga mũgambo wakwa; o kĩrooko ndĩrĩigaga mabataro makwa mbere yaku, na ngeterera macookio ndĩ na kĩrĩgĩrĩro. **4** Nĩgũkorwo Wee ndũrĩ Mũrungu wa gũkenera ũũru; ningĩ andũ arĩa aaganu ndũngĩtũũrania nao. **5** Andũ arĩa etĩi matĩngĩrũgama mbere yaku; andũ arĩa othe mekaga maũndũ mooru nĩũmathũire. **6** Andũ arĩa maaragia maheeni nĩũmaniinaga; nao arĩa maitaga thakame na makaheenania, Jehova nĩamathũire. **7** No nĩ-rĩ, nĩ ũndũ wa tha ciaku nyingĩ, nĩngũũka ndoonye nyũmba yaku; ndĩnyihĩtie nyinamĩrĩre ndorete hekarũ-inĩ yaku theru. **8** Wee Jehova-rĩ, ndongoria na ũthingu waku; nĩ ũndũ wa thũ ciakwa-rĩ, rũngaria njĩra yaku mbere yakwa.

9 Túnua twacio tūtiaragia ūhoro ūngĩhokwo; ngoro ciacio ciyūrĩte mwanangĩko. Mĩmero yacio nĩ ta mbĩrĩra ngunũre; ciaragia maheeni na rūrĩmĩ rwacio. 10 Wee Ngai, matue nĩmahĩtĩtie! Reke magũithio nĩ mĩbango ĩyo yao ya ungumania. Maingate nĩ ūndũ wa mehia mao maingĩ, nĩgũkorwo nĩmakũremeire. 11 No rĩrĩ, reke arĩa moragĩra harĩwe makene; nĩmarekwo mainage hĩndĩ ciothe nĩ gũkena. Tambũrũkia ūgitĩri waku igũrũ rĩao, nĩguo arĩa mendete rĩtwa rĩaku magũkenagĩre. 12 Nĩ ūndũ ti-itherũ Wee Jehova nĩurathimaga andũ arĩa athingu; ūtũũraga ūmairigĩire na wega waku taarĩ ngo.

6 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndũkandũithie ūrĩ na marakara, o na kana ūũherithie ūrĩ na mang'ũrĩ. 2 Jehova, njiguĩra tha, nĩgũkorwo nĩthirĩtwo nĩ hinya; Wee Jehova honia, nĩgũkorwo mahĩndĩ makwa marĩ na ruo rũnene. 3 O nayo ngoro yakwa ĩrĩ na ruo rũnene. Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova, nĩ nginya rĩ? 4 Wee Jehova, cooka, ūka ūũthare; honokia tondũ wa wendo waku ūrĩa ūtathiraga. 5 Gũtirĩ mũndũ ūngĩkũririkana arĩ mũkuũ. Nũũ ūkũgoocaga arĩ thĩĩnĩ wa mbĩrĩra? (Sheol h7585) 6 Nĩ ndĩ mũnogu mũno nĩ ūndũ wa gũcaaya; ūtukũ wothe njhũgagia ūrĩrĩ wakwa na kĩrĩro, na ngaconjoria gĩtĩ gĩakwa na maithori. 7 Maitho makwa matirona wega nĩ ūndũ wa ihooru; nĩmaroora nĩ ūndũ wa thũ ciakwa ciothe. 8 Njehererai inyuĩ arĩa othe mwĩkaga ūũru, nĩgũkorwo Jehova nĩaiguĩte kĩrĩro gĩakwa. 9 Jehova nĩaiguĩte ngĩmũthaitha anjiguĩre tha; Jehova nĩetĩkĩrĩte ihooya rĩakwa. 10 Thũ ciakwa ciothe nĩigaconoka na imake; igaacooka na thuutha o rĩmwe iconokete.

7 Thaburi ya Daudi Wee Jehova Ngai wakwa, nĩngwĩhitha harĩwe; honokia na ũũthare kuuma kũrĩ arĩa othe manyingatithagia, **2** tondũ waga gwĩka ũguo mekũndembũranga o ta mũrũũthi, o na mandinangie icunjĩ hatarĩ mũndũ ũngĩndeithia. **3** Wee Jehova Ngai wakwa, ingĩkorwo nĩnjikĩte ũndũ ũcio, na ngorwo njikĩte ũũru na moko makwa, **4** na ingĩkorwo njikĩte mũndũ ũũru ũrĩa ũtarĩ na haaro na niĩ, kana ngatunya thũ yakwa kĩndũ hatarĩ gĩtũmi-rĩ, **5** hĩndĩ ĩyo kĩreke thũ yakwa ĩnyiatingathie na ĩĩnyiite; tũma ĩrangĩrĩrie muoyo wakwa tĩiri-inĩ, na ĩtũme ngome rũkũngũ-inĩ. **6** Arahũka Wee Jehova, marakara-inĩ maku; rũgama ũũkĩrĩre thũ ciakwa na marũrũ. Ũkĩra Wee Ngai wakwa, ũtuanĩre ciira na kĩhooto. **7** Andũ a ndũrĩrĩ arĩa monganĩte nĩmagũthiũrũrũkĩrie. Mathamakĩre ũrĩ kũu igũrũ; **8** Jehova nĩagĩtuĩre andũ othe ciira. Wee Jehova, ndũira ciira, kũringana na ũthingu wakwa, na kũringana na ũrũngĩrĩru wakwa, Wee Ũrĩ-Igũrũ-Mũno. **9** Wee Ngai mũthingu, o Wee ũthuthuuragia meciiria na ngoro, kinyia ũhinya wa andũ arĩa aaganu mũthia, na ũtũme andũ arĩa athingu matũũre na thayũ. **10** Ngai-Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe ngo yakwa, ũrĩa ũhonokagia arĩa arũngĩrĩru ngoro. **11** Ngai nĩwe ũtuanagĩra ciira na kĩhooto, nĩ Mũrungu ũrĩa wonanagia marakara make o mũthenya. **12** Mũndũ angĩaga kũgarũrũka, nĩekũmũnoorera rũhiũ rwake rwa njora; ũta wake nĩaũtungĩte na akaũgeeta. **13** Nĩahaarĩrie indo ciake cia mbaara cia kũũragana; akahaarĩria mĩguĩ yake ĩkũrĩrĩmbũka mwaki. **14** Mũndũ ũrĩa ũgĩte nda ya waganu, na akooha nda ya thĩina,

aciaraga maheeni. **15** Mündũ ũrĩa wenjaga irima na akarĩthikũria, agũũaga o irima rĩu enjete. **16** Thĩina ũrĩa aambĩriirie ũmũcookagĩrĩra we mwene, haaro yake ikamũgwĩra mũtwe wake mwene. **17** Nĩngũcookeria Jehova ngaatho tondũ wa ũthingu wake, na ngooce rĩitwa rĩa Jehova Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno na rwĩmbo.

8 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, o Wee Mwathani witũ, kaĩ rĩitwa rĩaku nĩ inene gũkũ thĩ yothe-ĩ! Nĩũigĩte riiri waku o igũrũ matu-inĩ. **2** Nĩũtũmĩte rũgooco ruume tũnua-inĩ twa ciana na twa ngenge, nĩ tondũ wa thũ ciaku, nĩguo ũkirie ũrĩa ũrĩ muku nawe o na mwĩrĩhĩria. **3** Rĩrĩa ndecũũrania ũhoru ũkonĩĩ igũrũ rĩu rĩaku, ngoona wĩra wa ciara ciaku, mweri na njata icio wĩkĩrĩte kuo-rĩ, **4** mündũ akĩrĩ kĩ tondũ ũikaraga ũkĩmwĩciiragia, nake mũrũ wa mündũ akĩrĩ kĩ atĩ nĩkĩo ũmũmenyagĩrĩra? **5** Watũmire atigie o hanini aiganane nawe, na ũkĩmũhumba thũmbĩ ya riiri o na gĩtĩio. **6** Wamũtuire wa gwathaga mawĩra ma moko maku; ũkĩiga indo ciothe rungu rwa makinya make: **7** ndũũru ciothe cia mbũri na cia ng'ombe, na nyamũ cia gĩthaka, **8** na nyoni cia rĩera-inĩ, na thamaki cia iria-inĩ, na kĩrĩa gĩothe kĩgeragĩra kũu iria-inĩ thĩinĩ. **9** Wee Jehova, o Wee Mwathani witũ, kaĩ rĩitwa rĩaku nĩ inene gũkũ thĩ yothe-ĩ!

9 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩngũkũgooca na ngoro yakwa yothe; nĩngũgana maũndũ maku mothe ma magegania marĩa wĩkĩte. **2** Nĩngũcanjamũka na ngene nĩ ũndũ waku. Nĩngũina rwĩmbo ngooce rĩitwa rĩaku, Wee Ũrĩ-Igũrũ-Mũno. **3** Thũ ciakwa icookaga na thuutha, ikahĩngwo igathira irĩ mbere yaku. **4** Nĩgũkorwo

nĩũtiĩrĩĩre kĩhoo to gĩakwa na ciira wakwa; nĩũkarĩĩre gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene, na ũgatua ciira na ũthingu. **5** Nĩũrũithĩtie ndũrĩrĩ na ũkaniina andũ arĩa aaganu; namo marĩĩtwa mao ũkamatharia tene na tene. **6** Thũ nĩũcikinyĩrie mwanangĩko ũtathiraga, nĩwanangĩte matũũra macio manene; o na kũririkanwo kwao nĩgũthirĩte. **7** Jehova athamakaga nginya tene; nĩahaandĩte gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nĩguo atuanĩre ciira. **8** Nĩagatuĩra andũ a thĩ ciira na kĩhoo to; nĩagathamakĩra ndũrĩrĩ o ta ũrĩa kwagĩĩre. **9** Jehova nĩwe rĩũrĩro rĩa arĩa ahinyĩrĩrie, kĩĩhitho kĩrĩ hinya hĩndĩ ya mathĩĩna. **10** Arĩa mooĩ rĩĩtwa rĩaku nĩmarĩkwĩhokaga, nĩgũkorwo Jehova ndũrĩ watiganĩria arĩa makũrongoragia. **11** Inĩrai Jehova nyĩmbo mũmũgooce, o ũcio ũkarĩĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kũu Zayuni; umbũrĩrai andũ a ndũrĩrĩ maũndũ marĩa ekĩte. **12** Nĩgũkorwo ũcio ũrĩhanagĩria thakame nĩamaririkanaga; kĩrĩro kĩa andũ arĩa ahinyĩrĩrĩku ndakariganĩrwo nĩkĩo. **13** Wee Jehova, ta rora wone ũrĩa thũ ciakwa iranyariira! Njiguĩra tha, ũnjoe na igũrũ, ũndute kuuma ihingo-inĩ cia gĩkuũ, **14** nĩguo nyumbũre ũgooci waku ndĩ kũu ihingo-inĩ cia Mwarĩ wa Zayuni, na ndĩ kũu ngenagĩre ũhonokio waku. **15** Ndũrĩrĩ nĩigwĩte o irima rĩrĩa cienjete; magũrũ maacio nĩmanyiitĩtwo nĩ wabu o ũcio ihithĩte wa gũtegana. **16** Jehova nĩemenyithanĩtie na ũndũ wa gũtuanĩra ciira na kĩhoo to gĩake; andũ arĩa aaganu nĩmetegete na wĩra wa moko mao ene. **17** Andũ arĩa aaganu macookaga o mbĩrĩra-inĩ, ĩĩ-ni, ndũrĩrĩ iria ciothe iriganagĩrwo nĩ Ngai. **(Sheol h7585)** **18** No rĩrĩ, andũ arĩa abatari matigũtũũra mariganĩire, na kana mwĩhoko wa

arĩa ahinyĩrĩrie ũthire nginya tene. **19** Wee Jehova, arahũka, Ndũkareke mũndũ agĩe na ũhootani; reke ndũrĩrĩ ituĩrwo ciira irĩ mbere yaku. **20** Wee Jehova, maiguithie guoya, ũreke ndũrĩrĩ imenye atĩ cio no andũ.

10 Wee Jehova, ũkũrũgama haraaya nĩkĩ? Wĩhithaga nĩkĩ hĩndĩ ya mathĩĩna? **2** Mũndũ ũrĩa mwaganu etĩĩaga rĩrĩa ekũhĩta andũ arĩa matarĩ hinya, rĩrĩa magwatio nĩ mĩbango ĩyo mathugundĩte. **3** Mũndũ ũrĩa mwaganu erahagĩra merirĩria ma ngoro yake; arathimaga andũ arĩa akoroku, na akaruma Jehova. **4** Mũndũ ũcio mwĩtĩĩ ndarongoragia Ngai; meciiria-inĩ make mothe ndeciiragia ũhoru wa Ngai. **5** Njĩra ciake ciikaraga igaacĩire hĩndĩ ciothe; we nĩ mwĩtĩĩ mũno, namo mawatho maku nĩmamũraihĩrĩrie; we nĩkũnyũrũria anyũrũragia arĩa marĩ ũthũ nake. **6** Eĩĩraga na ngoro yake atĩrĩ, “Gũtirĩ ũndũ ũngĩnyinainia; ndĩrĩkoragwo ndĩ mũkenu hĩndĩ ciothe na gũtirĩ hĩndĩ ngoona thĩĩna.” **7** Kanua gake kaiyũrite irumi na maheeni, o na kũguoyohithania; mĩtangĩko na mĩario mĩũru ĩrĩ rũrĩmĩ-inĩ rwake. **8** Aikaraga oheirie andũ hakuhĩ na matũũra: ageterera arĩa matarĩ na ũũru akamooraga, aikaraga acũthĩrĩrie na hito mũndũ ũrĩa ũtarĩ na mũmũteithia. **9** Aikaraga oheirie o ta mũrũũthi ũrĩ kĩmamo-inĩ kĩaguo; agaikara oheirie nĩguo anyiite arĩa matarĩ na hinya; anyiitaga arĩa matarĩ na hinya, akamakururia akamatwara mũtego-inĩ wake. **10** Ahehenjaga andũ acio matarĩ na wa kũmateithia, makaringĩka; magũũaga thĩ nĩ ũndũ wa hinya wake. **11** Eĩĩraga na ngoro atĩrĩ, “Mũrungu nĩariganĩrwo: nĩehumbĩrĩte ũthiũ na ndoonaga.” **12** Arahũka, Jehova!

Ambararia guoko gwaku na igūrũ, Wee Mūrungu. Tiga kūriganĩrwo nĩ arĩa matarĩ na hinya. **13** Nĩ kĩĩ gītũmaga mũndũ ũrĩa mwaganu arume Ngai? Nĩ kĩĩ gītũmaga eĩire na ngoro atĩrĩ, “We ndangĩrĩhania?” **14** No rĩrĩ, Wee Ngai, Wee nĩwonaga mathĩina o na kĩaha, ũkoona ũhoru ũcio ũkawamũkĩra moko-inĩ maku. Mũndũ ũrĩa ũtarĩ wa kũmũteithia eneanaga harĩwe. Wee nĩwe mũteithia wa andũ arĩa matarĩ maithe mao. **15** Una guoko kwa mũndũ ũrĩa mwaganu na kwa ũrĩa mũũru; mũrĩhie nĩ ũndũ wa waganu wake ũcio ũtangĩmenyeka. **16** Jehova nĩwe Mũthamaki wa nginya tene; ndũrĩrĩ nĩgathira ciehere bũrũri-inĩ wake. **17** Wee Jehova, nĩũiguaga wendi wa andũ arĩa anyamaarie; nĩũmomagĩrĩria, na ũgathikĩrĩria gũkaya kwao, **18** ũgitagĩra andũ arĩa matarĩ maithe na arĩa ahinyĩrĩrie, nĩgeetha mũndũ, ũrĩa ũrĩ o wa thĩ, ndagacooke gwĩkanĩra guoya.

11 Thaburi ya Daudi Nĩ njũragĩra harĩ Jehova. Mwahota atĩa kũnjĩra atĩrĩ: “Ũmbũka ta nyoni ũũrĩre kĩrĩma-inĩ gĩaku. **2** Ta rora, andũ arĩa aaganu nĩmageetete mota mao, makahagĩka mĩguĩ yao ndigi-inĩ nĩguo mehithĩte nduma-inĩ marathe andũ arĩa atheru ngoro. **3** Hĩndĩ irĩa mĩthingi iraanangwo-rĩ, andũ arĩa athingu mangĩhota gwĩka atĩa?” **4** Jehova arĩ thĩinĩ wa hekarũ yake theru; Jehova arĩ gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene kũu igūrũ. Acũthagĩrĩria ariũ a andũ; maitho make nĩmamaroragia. **5** Jehova nĩaroragia andũ arĩa athingu, no andũ arĩa aaganu na arĩa mendete haaro-rĩ, ngoro yake nĩmathũire. **6** Andũ arĩa aaganu nĩakamoirĩria marakara maraakana na ũbiriti ũgwakana; igai rĩao nĩ rũhuho rũrĩa rũcinaga. **7** Nĩgũkorwo Jehova

nĩ mũthingu, na nĩendete ciira wa kĩhooto; andũ arĩa arũngĩrĩru nĩo marĩonaga ũthiũ wake.

12 Thaburi ya Daudi Jehova, tũteithie, nĩgũkorwo andũ arĩa etigĩri Ngai nĩmaniinĩtwo; andũ arĩa ehokeku nĩmathirĩte makoima gatagatĩ-inĩ ka andũ. **2** O mũndũ aheenagia mũndũ wa itũũra rĩake; mĩromo yao ya ũhinga yaragia maheeni. **3** Jehova aroheria mĩromo yothe ya ũhinga, o na nĩmĩ ciothe iria ciaragia na mwĩgaatho, **4** iria ciugaga atĩrĩ, “Tũkũhootana nĩ ũndũ wa nĩmĩ ciitũ; mĩromo ĩno tũrĩ nayo nĩ iitũ; mwathi witũ akĩrĩ ũ?” **5** “Tondũ wa kũhinyĩrĩrio kwa andũ arĩa matarĩ hinya, na gũcaaya kwa arĩa abatari-rĩ, rĩu nĩngwarahũka,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngũmagitĩra kuuma kũrĩ andũ arĩa mamacambagia.” **6** Nacio ciugo cia Jehova itirĩ mahĩtia, ihaana ta betha ĩthereirio kĩrugutĩro-inĩ kĩa rĩũmba, ĩtheretio maita mũgwanja. **7** Wee Jehova nĩũrĩtũmenyagĩrĩra wega, na ũtũgitagĩre kuuma kũrĩ andũ ta acio nginya tene. **8** Andũ arĩa aaganu macangacangaga marĩ na mwĩtĩio, rĩrĩa ũndũ ũrĩa mũũru ũragathĩrĩrio nĩ andũ.

13 Thaburi ya Daudi Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova? ũgũtũũra ũriganĩrwo nĩ nĩ nginya tene? Nĩ nginya rĩ ũgũtũũra ũũhithĩte ũthiũ waku? **2** Nĩ nginya rĩ ngũtũũra ngianaga na meciiria makwa, na o mũthenya ngoragwo na ihooru ngoro-inĩ yakwa? Nĩ nginya rĩ thũ yakwa ĩgũtũũra ĩhootaga? **3** Wee Jehova, Ngai wakwa, ndora na ũnjookerie ũhoru. Tũma maithe makwa mone, nĩguo ndikae gũkoma toro wa gĩkuũ; **4** nĩguo thũ yakwa ndĩkoige atĩrĩ, “Nĩndĩmũhootete,” nao arĩa marĩ muku na nĩ magĩkenere

kūgūa gwakwa. **5** No nī ndīhokete wendo waku ūrīa ūtathiraga; ngoro yakwa īkenagīra ūhonokio waku. **6** Nīngūinīra Jehova, nīgūkorwo nīanjīkīte wega mūno.

14 Thaburi ya Daudi Kīrimū kīiraga na ngoro atīrī, “Gūtīrī Ngai.” Nī amaramari, cīiko ciao nī njūru; gūtīrī mūndū o na ūmwe wīkaga wega. **2** Jehova aroraga ciana cia ariū a andū arī o igūrū, one kana nī harī ūrī na ūmenyo, o na kana nī harī ūrongoragia Ngai. **3** Othe-rī, nīmorīte njīra, magatuīka amaramari marī hamwe; gūtīrī mūndū o na ūmwe wīkaga wega, gūtīrī o na ūmwe. **4** Andū acio mekaga maūndū mooru kaī matamenyaga, o acio marīaga andū akwa o ta ūrīa andū marīaga irio, o acio matakayagīra Jehova? **5** Hau nīho marī manyiitītwo nī guoya mūnene, nīgūkorwo Ngai aikaraga hamwe na thiritū ya arīa athingu. **6** Inyuī andū aya aaganu nīmūthūkagia mībango ya arīa athīini, no Jehova nīwe rīūrīro rīao. **7** Naarī korwo ūhonokio wa Isiraēli no ūgūke kuuma Zayuni! Rīrīa Jehova agaacookeria andū ake indo ciao-rī, Jakubu nīagīkene, na Isiraēli acanjamūke.

15 Thaburi ya Daudi Jehova, nūū ūngītūūra hema-inī yaku? Nūū ūngītūūra kīrīma-inī gīaku kīrīa kīamūre? **2** Nī mūndū ūrīa mīthiire yake ītarī ūcuuke, na ūrīa wīkaga maūndū ma ūthingu, na kwaria aragia ūhoru wa ma kuuma ngoro-inī yake, **3** na ndarī njambanio rūrīmī-inī rwake, na ndeekaga mūndū wa itūūra rīake ūūru, o na kana akamenereria mūndū ūrīa ūngī; **4** mūndū ūcio nīathūire mūndū ūrīa wīkaga maūndū mooru, no nīatīite arīa etigīri Jehova, na ndagaga kūhingia mwīhītwa wake, o na ūngīkorwo ūrī wa kūmūtuuria, **5** ndakombanagīra

mbeeca ciake nĩguo one uumithio, na ndangĩoya ihaki nĩguo ahatĩrĩrie mũndũ ũteehĩtie. Mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ ta macio ndarĩ hĩndĩ akeenyenyeke.

16 Thaburi ya Daudi Wee Mũrungu, ngitagĩra, nĩgũkorwo nĩ harĩwe njũragĩra. **2** Ndeerire Jehova atĩrĩ, “Wee nĩwe Mwathani wakwa; hatirĩ ũndũ mweka ingĩona ũtoimĩte harĩwe.” **3** Ha ũhoru wa andũ arĩa aamũre arĩa marĩ bũrũri-inĩ, acio nĩo andũ arĩa marĩ riiri, na nĩo ngenagĩra mũno. **4** Andũ arĩa mateng’eragĩra ngai ingĩ-rĩ, kĩa kĩa nĩgĩkaingĩha. Ndirĩ hĩndĩ ngarutĩra ngai icio magongona ma gũita thakame, o na kana ngwete marĩtwa maacio na mĩromo yakwa. **5** Jehova nĩwe ũnjigĩire rwĩga rwakwa, na gĩkombe gĩakwa; Wee nĩwe ũgitagĩra igai rĩakwa. **6** ũnjatũrĩire ithaka kũndũ kũrĩa kweka; ti-itherũ igai rĩakwa nĩrĩngenagia mũno. **7** Nĩngũgooca Jehova, ũrĩa ũũheaga kĩrĩra; o na ũtukũ ngoro yakwa nĩindaaraga. **8** Jehova akoragwo arĩ mbere yakwa hĩndĩ ciothe. Tondũ arĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo-rĩ, ndingĩenyenyeka. **9** Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩnjanjamũku, na rũrĩmĩ rwakwa rũgakena; o naguo mwĩrĩ wakwa nĩ ũgaatũũra ũrĩ na thayũ, **10** tondũ ndũkandiganĩria mbĩrĩra-inĩ, o na kana ũreke ũrĩa-waku-Mũtheru abuthe. **(Sheol h7585)** **11** Nĩũmenyithĩtie njĩra ya gũthĩ muoyo-inĩ; nĩũkanjyũria gĩkeno ndĩ harĩa ũrĩ, hamwe na mwago wa tene na tene ndĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo.

17 Ihooya rĩa Daudi Wee Jehova, ta igua gũthaithana gwakwa kwa ũthingu; thikĩrĩria gũkaya gwakwa. Tega gũtũ ũigwe ihooya rĩakwa, tondũ rĩtiumanĩte na mĩromo ya maheeni. **2** Ituĩro rĩakwa rĩa kĩhooto nĩrĩkiume kũrĩ

wee; maitho maku nĩmakĩone o ũndũ ũrĩa wagĩrĩire. **3**
O na ũngĩthuthuuria ngoro yakwa na ũndũrie ũtukũ,
o na ũngĩngeria, ndũrĩ ũndũ mũũru ũngĩona; nĩndũite
atĩ ndikehia na kanua gakwa. **4** Ha ũhoro wa ciĩko cia
andũ, na ũndũ wa uuge wa mĩromo yaku nĩ ndũũrite
ndĩrigagĩrĩria njĩra cia andũ arĩa mendete haaro. **5**
Makinya makwa nĩmarũmitie njĩra ciaku; magũrũ makwa
matirĩ matenderũka. **6** Wee Mũrungu, ngũkayagĩra tondũ
nĩũnjĩtikaga; ndegera gũtũ na ũigue ihooya rĩakwa. **7** Tũma
magegania ma wendo waku mũnene monekane, Wee
ũhonokanagia na guoko gwaku kwa ũrĩo arĩa moragĩra
harĩwe kuuma kũrĩ thũ ciao. **8** Menyagĩrĩra nĩ ta kũma
kĩa riitho rĩaku; hitha kĩruru-inĩ kĩa mathagu maku **9**
ndigakorwo nĩ andũ arĩa aaganu arĩa maatharĩkagĩra, na
kuuma kũrĩ thũ cia muoyo wakwa iria cindigiicĩirie. **10**
Nĩmahinganĩtie ngoro ciao nyũmũ, na tuo tũnua twao
tũkaaria na mwĩgaatho. **11** Maahĩtite, rĩu nĩmandigiicĩirie,
mangũũrĩire maitho, mone mweke wa kũnũnda. **12**
Mahaana ta mũrũũthi ũhũtĩire ndĩa yaguo, makahaana ta
mũrũũthi mũnene woheirie kĩrĩa ũrenda kũnyiita. **13**
Arahũka, Wee Jehova, mang'ethere, ũmahooto; ndeithũra
na rũhiũ rwaku rwa njora kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu.
14 Wee Jehova, honokia na guoko gwaku kuuma kũrĩ
andũ ta acio, ũũhonokie kuuma kũrĩ andũ a thĩ ĩno arĩa
irĩhi rĩao rĩrĩ o muoyo-inĩ ũyũ tũrĩ. ũniinagĩra andũ arĩa
wendete ng'aragu ũkamahũũnia; ciana ciao irĩ na cia
kũigana, na nĩmaigagĩra ciana cia ciana ciao mũthiithũ.
15 Na nĩ-rĩ, nĩngeyonera ũthiũ waku na ũthingu; rĩrĩa
ngokĩra-rĩ, nĩngaiĩganwo nĩgũkuona ũrĩa ũtariĩ.

18 Thaburi ya Daudi Nīngwendete, Wee Jehova, o Wee hinya wakwa. **2** Jehova nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na rūirigo rwakwa rwa hinya, na mūkūuri wakwa; Mūrungu wakwa nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, o we rūrūiro rīakwa. Nīwe ngo yakwa, na rūhīa rwa ūhonokio wakwa, o na kīhitho gīakwa kīrūmu. **3** Ngayagīra Jehova, ūrīa wagīrīire nīkūgocwo, na ngahonokio kuuma kūrī thū ciakwa. **4** Mīhīndo ya gīkuū nīyandigiicire; kīguū kīa mwanangīko gīkīhubīkania. **5** Mīhīndo ya mbīrīra īgīthiorokeria; nayo mītego ya gīkuū ikīnjīhotorerera. **(Sheol h7585)** **6** Mīnyamaro-inī yakwa ndakaīire Jehova; ngīrīrīra Ngai wakwa aandeithie. Arī hekarū-inī yake nī aaiguire mūgambo wakwa; kīrīro gīakwa gīgīkinya harī we, o matū-inī make. **7** Thī ikīinaina na īgīthingitha, nayo mīthingi ya irīma ikīenyenya; ikīinaina tondū aarī mūrakarū. **8** Ndogo ikīuma maniūrū-inī make ikīambata na igūrū; mwaki wa kūniinana ūkīuma kanua-inī gake, kanua-inī gake hakīuma makara mekūrīrīmbūka. **9** Aahingūrīre igūrū agīkūrūka thī; matu matumanu maarī rungu rwa makinya make. **10** Aathiire akūūttwo nī ikerubi akīūmbūka; akīambata na igūrū na mathagu ma rūhuho. **11** Aatuire nduma kīndū gīake gīa kwīhumbīra, hema ya kūmūthiūrūrūkīria, o matu marīa mathimbu ma mbura. **12** Kuuma ūkengi ūrīa warī harī we, mbura ya mbembe na heni igūtūrīkanīria matu-inī make. **13** Jehova akīruruma arī kūu igūrū; mūgambo wa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno ūkīiguuo. **14** Aikirie mīguū yake, akīharaganīa thū, agīciikīria heni nene, agīcingatithia. **15** Mīkuru ya iria ikīguūrīo, nayo mīthingi ya thī ikīhumbūrīo nī ūndū wa

irũithia rĩaku, Wee Jehova, na nĩ ũndũ wa ihurutana rĩa mĩhũmũ ya maniũrũ maku. **16** Agĩtambũrũkia guoko gwake kuuma o kũu igũrũ, akĩĩnyiita; akĩnguucia, akĩnduta maaĩ-inĩ kũrĩa kũriku. **17** Andeithũrire harĩ thũ yakwa ĩrĩ hinya, akĩndeithũra kũrĩ arĩa maathũire, o acio maangĩrĩtie hinya. **18** Manjĩhotoreire mũthenya ũrĩa ndaarĩ na mũtino, no Jehova nĩwe warĩ mũtiirĩrĩri wakwa. **19** Andeehire kũndũ kwariĩ; akĩndeithũra nĩ tondũ nĩakenetio nĩ niĩ. **20** Jehova anjĩkĩire maũndũ kũringana na ũthingu wakwa; andĩhĩte kũringana na ũtheru wa moko makwa. **21** Nĩgũkorwo nĩnũmĩtie njĩra cia Jehova; ndĩikĩte ũũru ngahutatĩra Ngai wakwa. **22** Mawatho make mothe marĩ mbere yakwa; ndihutatĩire irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo. **23** Ngoretwo itarĩ na ũcuuke ndĩ mbere yake, na ngemenyerera ndikehie. **24** Jehova andĩhĩte kũringana na ũthingu wakwa, akandĩha kũringana na ũtheru wa moko makwa maitho-inĩ make. **25** Kũrĩ mũndũ ũrĩa mwĩhokeku ũrĩĩonanagia ũrĩ mwĩhokeku, na kũrĩ ũrĩa ũtarĩ ũcuuke ũrĩĩonanagia ndũrĩ ũcuuke, **26** kũrĩ ũrĩa wĩtheragia, ũrĩĩonanagia ũrĩ mũtheru, no kũrĩ ũrĩa ũrĩ mĩthĩire mĩogomu, ũrĩĩonanagia ũrĩ mũmũhutatĩri. **27** Wee ũhonokagia andũ arĩa enyĩhia, no arĩa marĩ maitho ma mwĩtĩio ũkamaconorithia. **28** Wee Jehova, ũigaga tawa wakwa wakanĩte; Ngai wakwa atũmaga nduma yakwa ĩtuĩke ũtheri. **29** Ndĩ na ũteithio waku no hote gũtharĩkĩra mbũtũ ya ita; ndĩ na Ngai wakwa no hote kũrũga rũthingo. **30** Mũrungu-rĩ, njĩra ciake nĩnginyanĩru; kiugo kĩa Jehova gĩtirĩ ihĩtia. We nĩwe ngo ya arĩa othe mehithaga harĩ we. **31** Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ Mũrungu tiga Jehova? Na nũũ Rwaro

rwa Ihiga tiga Ngai witũ? **32** Nĩ Mũrungu ũũheaga hinya na agatũma njĩra yakwa ikinyaniĩre. **33** Atũmaga magũrũ makwa magĩe ihenya ta ma thwariga; aahotithagia kũrũgama kũndũ kũrĩa kũraiũ. **34** We nĩwe wonagia moko makwa mũrũĩre wa mbaara; moko makwa no mageete ũta wa gĩcango. **35** ũũheaga ngo yaku ya ũhootani, guoko gwaku kwa ũrĩo nĩkuo kũndiiragĩrĩa; ũinamagĩrĩa ũkaanenehia. **36** ũnjaramagĩria njĩra ya kũrĩa thiiagĩra, nĩgeetha magũrũ makwa matigatirũke. **37** Ndaingatithirie thũ ciakwa ngĩcikinyĩra; ndiacookire na thuutha nginya rĩrĩa cianiinirwo. **38** Ndacihehenjire ikĩremwo nĩ gũũkĩra; ciagũire thĩ wa magũrũ makwa. **39** Wee waheire hinya wa kũrũa mbaara; ũgĩgĩtũma thũ ciakwa ciinamĩrĩre magũrũ-inĩ makwa. **40** Watũmire thũ ciakwa ihũndũke ciũre, na nĩ ngĩniina arĩa maathũire. **41** Maakaire mateithio, no hatiarĩ na wa kũmahonokia, maakaĩire Jehova no ndaametĩkire. **42** Ndaamahũũrĩre makĩhinya ta rũkũngũ rũmbũrĩtwo nĩ rũhuho; ngĩmaita njĩra-inĩ ta ndooro. **43** Nĩũũhonoketie ngaaga gũtharĩkĩrwo nĩ andũ; ũndũite mũtongoria wa ndũrĩrĩ; andũ itooĩ nĩmandungatagĩra. **44** O rĩrĩa maigua ngumo yakwa, nĩmanjathĩkagĩra; andũ a kũngĩ mehetaga marĩ mbere yakwa. **45** Othe makuuaga ngoro; mookaga makĩinainaga moimĩte ciĩhitho ciao cia hinya. **46** Jehova atũũraga muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo! Ngai o we Mũhonokia wakwa arotũgĩrio! **47** We nĩwe Mũrungu ũrĩa ũndĩhagĩria, agatooria ndũrĩrĩ, agaciiga rungu rwakwa, **48** o we ũũhonokagia kuuma kũrĩ thũ ciakwa. Wandũgĩririe igũrũ rĩa andũ arĩa maathũire; ũkĩndeithũra kuuma kũrĩ andũ arĩa mahũthagĩra hinya. **49**

Nĩ ùndũ ùcio, Wee Jehova, nĩndĩrĩkũgocaga ndĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ, ndĩrĩinaga ngagoooca rĩĩtwa rĩaku. **50** Aheaga mũthamaki wake ùhootani mũnene; onanagia ùtugi wake ùtathiraga kũrĩ ùcio wake mũitĩrĩrie maguta, kũrĩ Daudi na njiaro ciake nginya tene.

19 Thaburi ya Daudi Igũrũ riumbũraga riiri wa Mũrungu; namo matu mamemerekagia wĩra wa moko make. **2** Mũthenya ùkinyagĩria mũthenya ùrĩa ùngĩ ùhoru; naguo ùtukũ ùkamenyithia ùtukũ ùrĩa ùngĩ ùhoru wa riiri ùcio. **3** Gũtirĩ mĩario kana rũthiomi kũrĩa mũgambo wacio ùtaiguĩkaga. **4** Mũgambo wacio ùthiiga thĩ yothe, nacio ciugo ciacio igakinya ituri cia thĩ. Ngai nĩambĩire riũa hema kũu igũrũ, **5** narĩo riumaga rĩhaana ta mũhikania akiuma nyũmba yake, o na kana ta mũteng'eri njoorua akĩhĩahĩia gũteng'era. **6** Rĩrathagĩra mwena-inĩ ùmwe wa kũu igũrũ, na rĩgathiũrũrũka nginya mwena ùrĩa ùngĩ; gũtirĩ kĩndũ gĩtakinyagĩrwo nĩ ùrugarĩ warĩo. **7** Watho wa Jehova nĩ mũkinyanĩru, ùriũkagia ngoro ya mũndũ. Kĩrĩra kĩa Jehova nĩ gĩa kwĩhokeka, nĩkĩũhĩgagia mũndũ ùrĩa ùtarĩ mũũgĩ. **8** Mataaro ma Jehova nĩmarũngĩrĩru, nĩ makenagia ngoro. Maathani ma Jehova nĩ macangararu, maheaga maĩtho ùtheri. **9** Gwĩtigĩra Jehova nĩ ùndũ mũtheru, gũtũũraga nginya tene. Matua ma Jehova nĩ ma ma, na mothe nĩ ma kĩhooto. **10** Maũndũ macio nĩ ma goro gũkĩra thahabu, o na gũkĩra thahabu ùrĩa therie mũno; marĩ mũrĩo gũkĩra ùũkĩ, o ùũkĩ ùrĩa uumĩte igua-inĩ. **11** Ningĩ nĩmo mataaraga ndungata yaku; kũmamenyerera nĩ ùndũ ùrĩ irĩhi inene. **12** Nũũ ùngĩhota gũkũũrana mahĩtia make? Ndekeri mahĩtia makwa ma hito-inĩ.

13 Ningĩ rigagĩrĩria ndungata yaku ndĩkeehie mehia ma mwĩiro o namo; ndũkanareke mehia macio manjathe. Nĩguo ndĩrĩkaraga itarĩ na ũcuuke, na itarĩ na mehia ma kwagarara watho. 14 Ciugo cia kanua gakwa na matarania ma ngoro yakwa irogũkenia maitho-inĩ maku, Wee Jehova, o Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na Mũkũuri wakwa.

20 Thaburi ya Daudi Jehova arogwĩtika rĩrĩa ũrĩ mĩnyamaro-inĩ; rĩitwa rĩa Ngai wa Jakubu rĩrokũgitĩra. 2 Arokũrehere ũteithio kuuma handũ harĩa hake haamũre, na agũtiirĩre arĩ kũu Zayuni. 3 Aroririkana magongona maku mothe, na etĩkĩre maruta maku ma njino. 4 Arokũhe maũndũ marĩa ngoro yaku ĩrĩrĩrie, na atũme mĩbango yaku yothe ĩgaacĩre. 5 Rĩrĩa ũkaahootana nĩtũkoigĩrĩria na gĩkeno, na tuoye bendera ciitũ na igũrũ nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩa Ngai witũ. Jehova arokũhingĩria maũndũ marĩa mothe ũmũhooete. 6 Rĩu nĩmenyete atĩ Jehova nĩahonokagia ũrĩa wake mũitĩrie maguta; nĩamwĩtikaga arĩ kũu igũrũ rĩake rĩamũre, arĩ na ũhoti wa kũhonokania ũrĩa ũrĩ guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo. 7 Andũ amwe mehokaga ngaari cia ita, na angĩ makehoka mbarathi, no ithuĩ twĩhokaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai witũ. 8 Makurumaga makagũa thĩ, no ithuĩ tũrũgamaga tũkehaanda. 9 Wee Jehova, honokia mũthamaki! Twĩtikage rĩrĩa twagũkaĩra!

21 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, mũthamaki nĩakeneire hinya waku. Kaĩ gĩkeno kĩa ũhootani kĩrĩa ũmũheaga gĩkĩrĩ kĩnene-ĩ! 2 Nĩũmũhingĩrie wendi wa ngoro yake, naguo ũndũ ũrĩa akũhooete na mĩromo yake ndũmũimĩte. 3 Wamwamũkĩrĩre na irathimo nyingĩ, na ũkĩmwĩkĩra

thũmbĩ ya thahabu írĩa therie mũtwe. **4** Aakũhooire atũũre muoyo, nawe ũkĩmũhe muoyo, ũkĩmũhe matukũ maingĩ atũũre nginya tene na tene. **5** Riiri wake nĩ mũnene nĩ ũndũ wa ũhootani ũrĩa ũmũheete; nĩmũheete riiri na igweta. **6** Ti-itherũ nĩmũrathimĩte na irathimo cia gũtũũra nginya tene, na ũgatũma acanjamũke nĩ gĩkeno gĩa gũikara harĩwe. **7** Nĩgũkorwo mũthamaki ehokaga Jehova; nĩ ũndũ wa wendo wa Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno ndangĩenyenyeka. **8** Guoko gwaku nĩgũkanyĩta thũ ciaku ciothe; guoko gwaku kwa ũrĩo gũgaakumbata arĩa marĩ muku nawe. **9** Hĩndĩ írĩa ũkaamoimĩrĩa ũgaatũma mahaane ta icua rĩa mwaki mũnene. Nĩ ũndũ wa mang'ũrĩ make-rĩ, Jehova nĩakamameria, naguo mwaki wake ũmaniine. **10** Nĩũkaniina njiaro ciao ithire gũkũ thĩ, na ciana cia ciana ciao ũciniine kuuma kũrĩ andũ. **11** O na mangĩgagũciirĩa magwĩke ũũru, na mathugunde maũndũ ma waganu, matikahootana, **12** nĩgũkorwo nĩũgatũma mahũndũke moore rĩrĩa makoona ũgeetete ũta waku ũmarathe. **13** No gĩtũũgĩre Wee Jehova, nĩ ũndũ wa hinya waku; na ithuĩ nĩtũine na tũgooce hinya waku.

22 Thaburi ya Daudi Ngai wakwa, Ngai wakwa, ũndiganĩirie nĩkĩ? Ũndaihĩrĩirie ũguo nĩkĩ, ũkaaga kũũhonokia, ũkaraihĩrĩria ciugo cia mũcaayo wakwa? **2** Wee Ngai wakwa, ngũkayagĩra mũthenya, no ndũnjĩtikaga, ngũkayagĩra ũtukũ, na ndingĩkira. **3** No rĩrĩ, Wee ũrĩ Mũtheru, Wee ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene; Wee nĩwe ũgoocagwo nĩ Isiraeli. **4** Maithe maitũ nĩwe meehokaga; maakwĩhokire nawe ũkĩmahonokia. **5** Maagũkaĩire nao makĩhonokio; maakwĩhokire na matiigana gũconorithio.

6 No nĩ nduĩkĩte o ta kĩgunyũ, no ti ta mũndũ, nganyararwo nĩ andũ na ngamenwo nĩ kĩrĩndĩ. 7 Andũ arĩa othe maanyonaga nĩmanyũrũragia; makaanuma makĩinainagia mĩtwe, makoiga atĩrĩ: 8 “Ehokaga Jehova; Jehova nĩakĩmũhatũre. Nĩakĩmũteithũre, nĩgũkorwo nĩakenagio nĩwe.” 9 No rĩrĩ, Wee nĩwe wandutire nda ya maitũ; watũmire ngwĩhoke ndĩ o nyondo-inĩ cia maitũ. 10 Kuuma ndaaciarwo ndaikirio o harĩwe; kuuma ndoima nda ya maitũ ũkoretwo ũrĩ Mũrungu wakwa. 11 Ndũkandaihĩrĩrie, nĩgũkorwo thĩĩna ũrĩ o hakuhĩ, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa kũndeithia. 12 Ndegwa nyingĩ nĩindigicĩrie; thiũrũrũkĩirio nĩ ndegwa irĩ hinya cia Bashani. 13 Mĩrũũthi ĩkũrarama, ĩgĩtambuura kĩa ĩgwatĩtie, ĩnjathamĩrie tũnua twayo. 14 Njitĩtwo thĩ ta maaĩ, namo mahĩndĩ makwa mothe nĩmarekanĩtie. Ngoro yakwa yororoete ta mũhũra; ĩtwekete ĩrĩ thĩĩnĩ wakwa. 15 Hinya wakwa ũniarĩte ta rũgĩo, naruo rũrĩmĩ rwakwa rũkanyitana na karakara nĩkũng’ara; ũngometie rũkũngũ-inĩ rwa gĩkuũ. 16 Ndĩmũrigicĩrie nĩ magui; ndĩmũthiũrũrũkĩrie nĩ gĩkundi kĩa andũ arĩa meekaga ũũru, nĩmatheecangĩte moko na magũrũ makwa. 17 Mahĩndĩ makwa no hote kũmatara mothe; andũ marandora na makangũũrĩra maitho. 18 Maragayana nguo ciakwa, nayo kanjũ yakwa makamĩcuukĩra mĩtĩ. 19 No rĩrĩ, Wee Jehova, ndũkandaihĩrĩrie mũno; Wee Hinya wakwa, hiũha ũũke ũndeithie. 20 Teithũra muoyo wakwa kuuma harĩ rũhiũ rwa njora, ũteithũre muoyo wakwa wa goro harĩ hinya wa magui. 21 Thara kuuma kanua-inĩ ka mĩrũũthi; honokia kuuma hĩa-inĩ cia mbogo. 22

Nĩngumbũra rĩitwa rĩaku kũrĩ ariũ a baba; ndĩrĩkũgocaga ndĩ kĩũngano-inĩ. **23** Inyuĩ andũ aya mwĩtigĩrĩte Jehova, mũgocoei! Inyuothe a njiaro cia Jakubu, mũkumiei, inyuĩ a njiaro cia Isiraeli, mũtĩiei. **24** Nĩgũkorwo we ndaamenire kana akĩnyarara gũthĩnĩka kwa ũrĩa mũnyamarĩku; ndaahithire ũthiũ wake kuuma kũrĩ we, no nĩathikĩrĩrie kĩrĩro gĩake. **25** Gĩtũmi kĩa ngũgocoe ũrĩa ngũgocaga ndĩ kĩũngano-inĩ kĩnene kiumĩte harĩwe; nĩ nĩndĩrĩhingagia mũĩhĩtwa yakwa ndĩ mbere ya arĩa magwĩtigĩrĩte. **26** Andũ arĩa athĩni marĩrĩaga na makahũũna, arĩa marongoragia Jehova, nĩmarĩmũgocaga; ngoro cianyu irotũũra nginya tene. **27** Andũ arĩa othe matũũraga ituri ciothe cia thĩ nĩmakaririkana na macookerere Jehova, andũ a nyũmba ciothe cia ndũrĩrĩ nĩmakainamĩrĩra mbere yake, **28** nĩgũkorwo ũthamaki nĩ wa Jehova, na nĩwe wathaga ndũrĩrĩ ciothe. **29** Andũ arĩa othe atongu a thĩ makaarĩa na mamũhooe; arĩa othe makuuaga magathikwo nĩmagaturia ndu mbere yake, o acio matangĩhota gwĩtũũria muoyo. **30** Ciana nĩkamũtungatĩra; nacio nĩikahe njjarwa iria igooka ũhoro wa Mwathani. **31** Acio nĩmakahunjia ũthingu wake kũrĩ andũ arĩa magaaciarwo, nĩgũkorwo nĩwe wĩkĩte ũguo.

23 Thaburi ya Daudi Jehova nĩwe mũrĩithi wakwa, ndĩrĩ kĩndũ ingĩaga. **2** Atũmaga njarahe ũrĩithio-inĩ ũrĩ nyeki nduru, aandongoragia maaĩ-inĩ marĩ na ũhurũko. **3** Nĩariũkagia ngoro yakwa, akandongoragia njĩra-inĩ cia ũthingu, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩake. **4** O na ingĩtuĩka ndĩrahungurĩra mũkuru ũrĩ nduma ta ya gĩkuũ, ndĩrĩ ũũru ingĩtigĩra, nĩgũkorwo ũrĩ hamwe na nĩ; thiarĩ waku

na mūthīgi waku nīcihooreragia. **5** Ūnjaragīra metha mbere yakwa o harīa thū ciakwa irī. Ūnjitagīrīria maguta mūtwe; gīkombe gīakwa nīkīiyūrīrīire. **6** Ti-itherū wega na wendani nīrīrūmanagīrīra na nī matukū mothe ma muoyo wakwa, na nī ngūtūūra nyūmba ya Jehova nginya tene.

24 Thaburi ya Daudi Thī nī ya Jehova, na kīrīa gīothe kīrī thīinī wayo, mabūrūri mothe o na arīa matūūruga kuo; **2** nīgūkorwo nīwe waakire mūthingi wayo igūrū rīa maria, na akīmīrūmia īikare igūrū rīa maaī. **3** Nūū ūngīambata kīrīma-inī kīa Jehova? Nūū ūngīrūgama handū harīa hake haamūre? **4** Nī mūdū ūrīa ūrī na moko matheru na akaaga ūūru ngoro, na ūrīa ngoro yake ītahooyaga mūhianano, o na kana akeehīta na maheeni. **5** Mūdū ūcio nīarīamūkagīra kīrathimo kuuma kūrī Jehova, na onagwo atarī mūhītia nī Ngai, Mūhonokia wake. **6** Ūguo nīguo rūciaro rwa arīa mamūrongoragia rūtarīī, o rūrīa rūrongoragia ūthiū waku, Wee Ngai wa Jakubu. **7** Ambarariai mītwe yanyu, inyuī ihingo ici, ambararioi inyuī mīrango īno ya tene, nīguo Mūthamaki wa riiri atoonye thīinī. **8** Mūthamaki ūcio wa riiri nīwe ūū? Nīwe Jehova ūrīa ūrī hinya na nī njamba, nīwe Jehova ūrīa njamba ita-inī. **9** Ambarariai mītwe yanyu, inyuī ihingo ici, mīambarariei inyuī mīrango īno ya tene, nīguo Mūthamaki wa riiri atoonye thīinī. **10** Mūthamaki ūcio wa riiri nīwe ū? Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rī, nīwe Mūthamaki wa riiri.

25 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ngoro yakwa ndīmīroretie na igūrū kūrī we; **2** Wee Ngai wakwa,

nowe ndihokete. Ndūkareke njonorithio, o na kana ũreke thũ ciakwa ingenerere. **3** Gūtĩrĩ mũndũ ũkwĩhokete ũgaaconorithio o na rĩ, no arĩa mekaga andũ ũũru hatarĩ gītũmi-rĩ, acio nĩo magaconorithio. **4** Wee Jehova, nyonia mĩthiire yaku, ũũmenyithie njĩra ciaku; **5** ndongoria ũhoroinĩ waku wa ma na ũndutage, nĩgũkorwo nĩwe Ngai ũrĩa ũũhonokagia, na nĩwe kĩrĩgĩrĩro gĩakwa mũthenya wothe. **6** Jehova, ririkana tha ciaku nyingĩ o na wendo waku, nĩgũkorwo nĩ cia kuuma o tene. **7** Ndũkaririkane mehia ma ũnini wakwa, o na kana mehia makwa ma ũremi; ndirikana kũringana na wendani waku, nĩ ũndũ wa wega waku, Wee Jehova. **8** Jehova nĩ mwega na nĩ mũrũngĩrĩru; nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa ehia nĩarĩmonagĩrĩria njĩra ciake. **9** Atongoragia andũ arĩa menyiihagia na njĩra irĩa yagĩrĩire, na akamarutaga njĩra yake. **10** Njĩra ciothe cia Jehova nĩ cia wendani na wĩhokeku, harĩ arĩa mamenyagĩrĩra kĩrĩkanĩro gĩake. **11** Wee Jehova, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku-rĩ, ndekera mehia makwa, o na gĩtuĩka nĩ manene. **12** Mũndũ ũrĩa mwĩtigĩri Jehova nũũ? Mũndũ ũcio nĩarĩmuonagĩrĩria njĩra irĩa aagĩrĩrwo nĩ kũgera. **13** Mũndũ ũcio egĩtũũra matukũ make agaaciire, nacio njĩro ciake nĩikaagaya bũrũri. **14** Jehova nĩehokaga andũ arĩa mamwĩtigagĩra; nĩo amenyithagia kĩrĩkanĩro gĩake. **15** Maitho makwa maikaraga hĩndĩ ciothe macũthĩrĩrie Jehova, nĩgũkorwo nowe wiki ũngĩteithũkithia magũrũ makwa mũtego-inĩ. **16** Hũgũkĩra, ũnyonie ũtugi waku, nĩgũkorwo ndĩ o nyiki na ndĩ mũnyamarĩku. **17** Mathĩina ma ngoro yakwa nĩmaingĩhĩte; niinĩra ruo rũrĩa ndĩ naruo. **18** Rora mũnyamaro yakwa o na gũtangĩka

gwakwa, ũkīndekere mehia makwa mothe. **19** Rora thũ ciakwa wone ũrĩa cingĩhĩte, nacio iithũire na rũthũũro rũtarĩ tha! **20** Menyagĩrĩra muoyo wakwa na ũũthare; ndũkareke njonorithio, nĩgũkorwo nĩ harĩwe njũragĩra. **21** Wĩkindĩru wa ngoro na ũrũngĩrĩru irongitagĩra, tondũ nĩwe njĩragĩrĩra. **22** Wee Ngai, gĩkũũre andũ a Isiraeli, moime mathĩina-inĩ mao mothe!

26 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndũira itua rĩa kĩhooto, nĩgũkorwo mĩthĩire yakwa nĩmĩkindĩrĩku; ndũũrĩte ndĩhokete Jehova itegũthangania. **2** Wee Jehova, ngeria na ũndorie, tuĩria ngoro yakwa o na meciiria makwa; **3** nĩgũkorwo wendo waku ũkoragwo ũrĩ mbere yakwa, na ngeragĩra njĩra-inĩ yaku ya ũhoru wa ma. **4** Ndiikaranagia na andũ a maheeni, o na kana ngagwatanĩra na andũ arĩa marĩ ũhinga. **5** Nĩthũire kĩũngano kĩa andũ arĩa mekaga ũũru, na ngarega gũikarania na andũ arĩa aaganu. **6** Ngwĩthamba moko nyonanie ndirĩ na mahĩtia, thiũrũrũke kĩgongona gĩaku, Wee Jehova, **7** nyine nyanĩrĩire rwĩmbo rwa gũcookia ngaatho, na heane ũhoru wa ciiko ciaku ciothe cia magegania. **8** Wee Jehova, nĩnyendete nyũmba rĩra ũtũũraga, o handũ harĩa riiri waku ũikaraga. **9** Ndũkeherie ngoro yakwa hamwe na ya arĩa mehagia, kana muoyo wakwa hamwe na wa andũ arĩa maitaga thakame, **10** arĩa marĩ na maũndũ ma waganu moko-inĩ mao, o arĩa moko mao ma ũrĩo maiyũrĩte mahaki. **11** No nĩ-rĩ, ndũũraga mũtũũrĩre ũtarĩ ũcuuke; kĩngũũre na ũnjiguĩre tha. **12** Magũrũ makwa marũgamĩte handũ harĩa haigananu; nĩndĩrĩgoocaga Jehova ndĩ kĩũngano-inĩ kĩnene.

27 Thaburi ya Daudi Jehova nīwe ūtheri wakwa na ūhonokio wakwa; ingīgītīgīra ū? Jehova nīwe kīhitho kīa muoyo wakwa; ingīkīmakio nūū? **2** Rīrīa andū arīa ooru manjūkīrīra nīguo matambuure nyama cia mwīrī wakwa, o acio thū ciakwa na arīa marī muku na nīī maatharīkīra-rī, marīhīngagwo makagūa. **3** O na mbūtū cia ita ingīndigiicīria, ngoro yakwa ndīngītīgīra; o na ingītūkīrīrwo nī ita, ndingīgīa na nganja. **4** Ndī o ūndū ūmwe njūūragia harī Jehova, na noguo thingataga: atī njikarage nyūmba ya Jehova matukū mothe ma muoyo wakwa, ndīionagīre wega wa Jehova, na nduīragie kīrīra ndī thīinī wa hekarū yake. **5** Nīgūkorwo mūthenya wa thīina-rī, akaangītīra ndī hau gīkaro-inī gīake; nīakahitha kīngunyī-inī kīa hema yake, na andūgamie igūrū wa rwaro rwa ihiga. **6** Hīndī īyo mūtwe wakwa nīūkambarario igūrū wa thū iria iithiūrūrūkīrie; nīngaruta igongona ngīanagīrīra na gīkeno ndī hema-inī yake; nīngainīra Jehova na ndīmūgooce. **7** Wee Jehova, igua mūgambo wakwa rīrīa ndagūkaīra; njiguagīra tha na ūnjītīkage. **8** Ha ūhoru waku, ngoro yakwa yugaga atīrī, “Rongoria ūthiū wake!” Na nīī ngoiga atīrī, Wee Jehova, ūthiū waku nīguo ndī rongoragia. **9** Ndūkaahithe ūthiū waku, tiga kūingata ndungata yaku na marakara; Wee nīwe ūtūūrīte ūndeithagia. Ndūkandegē kana ūndiganīrie, Wee Ngai Mūhonokia wakwa. **10** O na baba na maitū mangīndiganīria, Jehova nīakanyamūkīra. **11** Wee Jehova nyonagīrīria njīra yaku, na ūngeragīrie njīra īrīa nūngarū, nī ūndū wa thū ciakwa. **12** Ndūkaneane kūrī arīa marī muku na nīī, nīgūkorwo aira a maheeni nīmanjūkīrīire,

makaheeha mīheehū ya kūnjīka ūūru. **13** Nīī nīnjītīkītīe ūū: atī nīngeyonera wega wa Jehova ndī būrūrī wa arīa marī muoyo. **14** Eterera o Jehova: gīa na hinya na ūūmīrīrie ngoro, na weterere Jehova.

28 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīwe ndīrakaīra, Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga; ndūkarege gūūthikīrīria. Nīgūkorwo ūngīngīrīra, ingīhaana ta arīa maikūrūkīte magatoonya irima. **2** Igua gūthaitana gwakwa ngīgūkaīra ūndeithie, o nyambararītīe moko makwa ndīmerekēirie harīa haku Hatheru-Mūno. **3** Ndūkanguucūrūranie hamwe na andū arīa aaganu, atī ūndwaranīrie hamwe na arīa mekaga ūūru, o arīa maaragia ndeto cia thayū na andū a itūūra, no marī na ūūru ngoro-inī ciao. **4** Andū acio marīhe nī ūndū wa cīiko ciao, na nī ūndū wa wīra wao mūūru; marīhe nī ūndū wa wīra wa moko mao, ūmarīhe o kīrīa kīmagīrīire. **5** Tondū matirūmbūyagia mawīko ma Jehova o na wīra wa moko make, we nīakamatharūria na ndakamaaka rīngī. **6** Jehova arogoocwo, nīgūkorwo nīaiguīte ngīmūthaita anjiguīre tha. **7** Jehova nīwe hinya wakwa na nowe ngo yakwa; ngoro yakwa nīwe īihokete, na nīandeithītīe. Ngoro yakwa nīrārūūhia nī gīkeno, na nīngūmūinīra rwīmbo rwa kūmūcookeria ngaatho. **8** Jehova nīwe hinya wa andū ake, na kūrī ūrīa wake mūitīrīrie maguta nī kīrigo kīa hinya kīa ūhonokio. **9** Honokia andū aku na ūrathime igai rīrī rīaku, tuīka mūrīithi wao na ūmakuuage nginya tene.

29 Thaburi ya Daudi Rahai Jehova, inyuī ciūmbe cia igūrū, rahai Jehova tondū nīwe ūrī riiri na hinya. **2** Rahai Jehova, mūheane ūhorō wa riiri wa rīitwa rīake; thathaiyai

Jehova thĩinĩ wa ũkengi wa ũthingu wake. **3** Mũgambo wa Jehova ũragamba na kũu iria-inĩ; Mũrungu ũcio wa riiri nĩararuruma, Jehova araruruma igũrũ rĩa maaĩ maingĩ. **4** Mũgambo wa Jehova nĩ ũrĩ ũhoti; mũgambo wa Jehova ũiyũrite riiri. **5** Mũgambo wa Jehova unangaga mĩtarakwa; Jehova oinangaga mĩtarakwa ya Lebanoni ĩgatũka tũcunjĩ. **6** Atũmaga bũrũri wa Lebanoni ũtũuhe ta njaũ, nakĩo Kĩrĩma gĩa Sirioni gĩgatũuha ta njaũ ya mbogo. **7** Mũgambo wa Jehova ũhenũkaga nĩnĩmbĩ cia mwaki. **8** Mũgambo wa Jehova ũinainagia werũ; Jehova ainainagia Werũ wa Kadeshi. **9** Mũgambo wa Jehova ũthioraga mĩtĩ ya mĩgandi, na ũgatũma mĩtitũ ĩhũrũrũke ĩgatigwo ũtheri. Nakuo hekarũ-inĩ yake arĩa othe marĩ kuo makaanĩrĩra makoiga, “Kaĩ arĩ riiri-ĩ!” **10** Jehova arĩ igũrũ rĩa mũiyũro wa maaĩ aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene; Jehova egũtũura aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene arĩ Mũthamaki nginya tene. **11** Jehova aheaga andũ ake hinya; Jehova arathimaga andũ ake magaikara na thayũ.

30 Wee Jehova-rĩ, nĩngũgũtũgĩria nĩgũkorwo wandutire kũrĩa kũriku, na ũkĩgĩria thũ ciakwa ingenerere. **2** Wee Jehova Ngai wakwa, ndagũkaĩire ũndeithie nawe ũkĩihonia. **3** Wee Jehova, wandutire kuuma mbĩrĩra-inĩ; ũkĩgĩria njikũrũke, ndoonye irima. (Sheol h7585) **4** Inĩrai Jehova mũmũgooce, inyuĩ andũ ake aamũre; mũgooce rĩitwa rĩu rĩake itheru, **5** nĩgũkorwo marakara make nĩ ma kahinda o kanini, no ũtugi wake nĩwagũtũũria mũndũ muoyo; kĩrĩro no kĩraarĩre ũtukũ wothe no rũciinĩ gwakĩa kũrooke gĩkeno. **6** Hĩndĩ ĩrĩa ndagaacĩire, ndoigire atĩrĩ, “Ndirĩ hĩndĩ ngenyenyeka.” **7** Wee Jehova, rĩrĩa wanyonirie

ūtugi waku-rĩ, watũmire ndĩhaande o ta kĩrĩma; no rĩrĩa wahithire ũthiũ waku-rĩ, nĩndamakire. **8** Wee Jehova nĩwe ndakaiĩre; ngĩthaitha Mwathani anjiguĩre tha: **9** “Mwanangĩko wakwa ũngĩkorwo na uumithio ũrĩkũ, ingĩtoonoyerera irima-inĩ? Rũkũngũ-rĩ, no rũkũgooce? No rwanĩrĩre wĩhokeku waku? **10** Wee Jehova, thikĩrĩria na ũnjiguĩre tha; Wee Jehova, tuĩka ũteithio wakwa.” **11** Wagarũrĩre kĩgirĩko gĩakwa gĩgĩtuĩka rwĩmbo rwa gĩkeno; ũkĩnduta nguo yakwa ya ikũnia, ũkĩhumba gĩkeno, **12** nĩgeetha ngoro yakwa ikũinĩre na ndĩgakire. Wee Jehova Ngai wakwa, ngũtũũra ngũcookagĩria ngaatho nginya tene.

31 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩ harĩwe njũrĩire; ndũkanareke njonorithio; nĩ ũndũ wa ũthingu waku-rĩ, ndeithũra. **2** Ndegera gũtũ na ũhiũhe ũũke ũũhatũre; tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũũrĩra, ũtuĩke gĩikaro kĩirigĩre na hinya, ũũhonokie. **3** Nĩgũkorwo Wee nĩwe Rwaro rwakwa rwa Ihiga na gĩikaro gĩakwa kĩirigĩre na hinya, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku, ndongoria na ũnyonie njĩra. **4** Ndeithũkithia mũtego-inĩ ũrĩa nyambĩirwo, nĩgũkorwo nĩwe rĩũrĩro rĩakwa. **5** Roho wakwa ndaũiga moko-inĩ maku; Wee Jehova, ngũũra, o Wee Mũrungu ũrĩa wa ma. **6** Nĩthũire arĩa mahooyaga ngai cia mĩhianano ĩtarĩ kĩene; nĩ ndĩhokete o Jehova. **7** Nĩ nĩngũcanjamũka na ngenage nĩ ũndũ wa wendo waku, nĩgũkorwo nĩwonire mĩnyamaro yakwa, na ũkĩmenya ruo rũnene rwa ngoro yakwa. **8** Ndũũneanĩte kũrĩ thũ, no nĩũkinyithĩtie magũrũ makwa handũ haariĩ. **9** Njiguĩra tha, Wee Jehova, nĩgũkorwo ndĩ mũnyamarĩku; maitho makwa nĩmaroorwo

nĩ hinya nĩ ũndũ wa kĩaha, ngoro yakwa na mwĩrĩ wakwa ikoorwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa ihooru. **10** Muoyo wakwa nĩũniinĩtwo nĩ ruo rũnene, na mĩaka yakwa ĩkaniinwo nĩ gũcaaya; nĩnjũrĩtwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa mĩnyamaro yakwa, namo mahĩndĩ makwa makaaga hinya. **11** Nĩ ũndũ wa thũ ciakwa ciothe, nduĩkĩte wa kũnyararwo nĩ andũ a itũũra rĩakwa; nduĩkĩte kĩndũ gĩa gwĩtigĩrwo nĩ arata akwa, nao arĩa maanyona njĩra-inĩ nĩ kũũra moraga. **12** Nĩmariganĩrwo nĩ niĩ o ta mũndũ ũkuĩte; ngakĩhaana o ta nyũngũ nguũ. **13** Nĩgũkorwo nĩndĩraigua njambanio ya andũ aingĩ; guoya mũnene ũkĩnyumaga na mĩena yothe; marathugunda manjĩke ũũru, makagĩa ndundu ya ũrĩa mangĩnjũraga. **14** No niĩ nĩwe ndĩhokete, Wee Jehova, ngoiga atĩrĩ, “Wee nĩwe Ngai wakwa.” **15** Mahinda makwa marĩ moko-inĩ maku; ndeithũra kuuma kũrĩ thũ ciakwa, na kuuma kũrĩ arĩa maathingataga. **16** Tũma ũthiũ waku warĩre ndungata yaku; honokia nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga. **17** Wee Jehova, ndũkareke njonorithio, nĩgũkorwo nĩwe ngayagĩra; no andũ arĩa aaganu ũreke maconorithio na makome mbĩrĩra-inĩ makĩrĩte ki. **(Sheol h7585)** **18** Tũma mĩromo yao ya kũheenania ĩkirio, nĩgũkorwo maaragia na mwĩtĩio na kĩnyararo, maaragia na mwĩgaatho magookĩrĩra andũ arĩa athingu. **19** Kaĩ wega waku ũrĩa ũigĩire arĩa magwĩtigĩrĩte, nĩ mũingĩ-ĩ, o wega ũrĩa ũheaga andũ arĩa moragĩra harĩwe andũ othe makĩonaga. **20** ũmahithaga harĩa Wee ũrĩ o harĩa hegitĩtie, kuuma kũrĩ arĩa mamaciiragĩra kũmekka ũũru; ũmaigaga gũikaro-inĩ gĩaku, ũkamagitĩra harĩ nĩmĩ iria icambanagia. **21** Jehova arogoocwo, nĩgũkorwo nĩanyonirie wendo wake

wa magegania rĩrĩa ndaarĩ itũũra inene rĩrigiĩcĩrio nĩ thũ. **22** Rĩrĩa ndaarĩ mũmaku, ndoigire atĩrĩ, “Nĩnjeheretio maitho-inĩ maku!” No nĩwaiguire ngĩgũthaitha ũnjiguĩre tha, rĩrĩa ndagũkaĩire ũndeithie. **23** Endai Jehova inyuĩ andũ ake aamũre! Jehova nĩamenyagĩrĩra arĩa ehokeku, no ũrĩa mwĩtĩĩ amũrĩhaga o ũrĩa kwagĩrĩire. **24** Gĩai na hinya na mwĩyũmĩrĩrie ngoro, inyuĩ inyuothe arĩa mwĩhokete Jehova.

32 Thaburi ya Daudi Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũrĩa ũrekeirwo mahĩtia make, o ũrĩa mehia make mahumbĩrĩtwo. **2** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa Jehova atatuaga mwĩhia, na ũrĩa ũtarĩ ũhinga ngoro. **3** Rĩrĩa ndakirĩte ki, mahĩndĩ makwa nĩmahinyarire nĩ ũndũ wa gũcaaya gwakwa mũthenya wothe. **4** Nĩgũkorwo guoko gwaku nĩ kwanditũhagĩra mũthenya na ũtukũ; hinya wakwa wathirire o ta ũrĩa ime rĩthiraga hĩndĩ ya riũa. **5** Hĩndĩ ĩyo ngĩkumbũrĩra mehia makwa, na ndiahithire waganu wakwa, ndoigire atĩrĩ, “Nĩngumbũra mahĩtia makwa kũrĩ Jehova,” nawe ũkĩndekera ũũru wa mehia makwa. **6** Nĩ ũndũ ũcio mũndũ wothe mwĩtigĩri Ngai nĩakũhooe rĩrĩa ũngĩoneka; ti-itherũ rĩrĩa maaĩ maingĩ marĩ hinya maambũrũrũka, matingĩmũkinyĩra. **7** Wee nĩwe kĩhitho gĩakwa; nĩũkangitĩra hĩndĩ ya mathĩina, na ũũthiũrũrũkĩrie na nyĩmbo cia ũhonokio. **8** Nĩndĩrĩkũrutaga na ngakuonereria njĩra ĩrĩa wagĩrĩrwo nĩ kũgera; ndĩrĩgũtaaraga na ngũmenyagĩrĩre. **9** Ndũkahaane ta mbarathi kana nyũmbũ, iria itarĩ ũmenyo, iria arĩ o nginya ciĩkĩrwo matamu na mĩkwa kanua, kwaga ũguo itingĩgũkuhĩrĩra. **10** Andũ arĩa aaganu monaga

maruo maingĩ, no mũndũ ũrĩa wĩhokaga Jehova egũtũura arigiicĩrio nĩ wendo ũrĩa ũtathiraga. **11** Inyuĩ arĩa athingu kenerai Jehova na mũcanjamũke; mũinĩrei, inyuothe arĩa arũngĩrĩru ngoro!

33 Inĩrai Jehova mũkenete, inyuĩ andũ arĩa athingu; andũ arĩa arũngĩrĩru ngoro nĩo maagĩrĩrwo nĩkũmũgooca. **2** Gocai Jehova na kĩnanda kĩa mũgeeto; mũinĩrei na kĩnanda kĩrĩa kĩgeete na nga ikũmi. **3** Mũinĩrei rwĩmbo rwerũ; hũũrai inanda mũrĩ na ũũgĩ, na mwanĩrĩre nĩ gũkena. **4** Nĩgũkorwo kiugo kĩa Jehova nĩkĩerekereru na nĩ kĩa ma; we nĩ mwĩhokeku maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga. **5** Jehova nĩendete ũthingu na ciira wa kĩhooto; thĩ yothe ñiyũrite wendani wake ũrĩa ũtathiraga. **6** Igũrũ rĩombirwo na ũndũ wa kiugo kĩa Jehova, mbũtũ cia igũrũ ikĩũmbwo na mĩhũmũ ya kanua gake. **7** Aacookanĩrĩrie maaĩ ma iria inene ndigithũ-inĩ; maaĩ ma kũrĩa kũriku aamaigire thĩinĩ wa makũmbĩ. **8** Thĩ yothe nĩitigĩre Jehova; andũ othe a thĩ nĩmamũtĩe. **9** Nĩgũkorwo aaririe, thĩ ikĩgĩa kuo; aathanire, ikĩhaanda, ikĩrũma wega. **10** Jehova nĩarigiicaga mĩbango ya ndũrĩrĩ; nĩathũkagia mĩoroto ya andũ. **11** No mĩbango ya Jehova ñhaandaga wega nginya tene, mĩoroto ya ngoro yake ñgakinyĩra njjarwa na njjarwa. **12** Kũrathimwo-rĩ, nĩ rũrĩrĩ rũrĩa Jehova arĩ we Ngai waruo, andũ arĩa eethuurĩre matuĩke igai rĩake. **13** Jehova arĩ igũrũ aroraga thĩ akoona andũ othe; **14** acũthagĩrĩria arĩa othe matũũraga gũkũ thĩ, arĩ o kũu gũikaro-inĩ gĩake, **15** we nĩwe mũũmbi wa ngoro ciao othe, na nĩoĩ mawĩra mao mothe. **16** Gũtirĩ mũthamaki ũhonokagio nĩ mũigana wa ita rĩake, na gũtirĩ njamba ya ita ñiteithũraga nĩ ũndũ

wa hinya wayo mūnene. **17** Ha ūhoro wa kūhonokania-rī, mbarathi cia mbaara nī mwīhoko wa tūhū; o na īrī na hinya mūingī ndīngīhonokania. **18** No rīrī, maitho ma Jehova macūthagīrīria andū arīa mamwītīgagīra, o acio maikaraga mehokete wendo wake ūrīa ūtathiraga, **19** akamateithūra gīkuū-inī, na akamatūūria muoyo hīndī ya ng'aragu. **20** Ithuī twetagīrīra Jehova tūrī na mwīhoko; nīwe ūteithio witū o na ngo iitū. **21** Ngoro ciitū nīcikenete nī ūndū wake, nīgūkorwo twīhokete rīitwa rīake itheru. **22** Wee Jehova-rī, wendo waku ūrīa ūtathiraga ūroikarania na ithuī, o ta ūrīa ithuī tūkwīrīgīrīire.

34 Thaburi ya Daudi Ndīrikumagia Jehova hīndī ciothe; ndīrīmūgoocaga na kanua gakwa hīndī ciothe. **2** Ngoro yakwa nī Jehova īrīrahaga; arīa anyamaarīku marīiguaga ūguo magakena. **3** Goocai Jehova mūmūnenehie mūrī hamwe na nī; rekei tūtūgīrie rīitwa rīake tūrī hamwe. **4** Ndarongoririe Jehova, nake akīnjītīka, akīndeithūra kuuma kūrī maūndū marīa mothe maanjīkagīra guoya. **5** Andū arīa mamūcūthagīrīria matheragīrwo nī ūtheri; mothiū mao gūtīrī hīndī magaaconorithio. **6** Mūndū ūyū mūthīni aakaīre Jehova, nake Jehova akīmūigua, akīmūhonokia mathīina-inī make mothe. **7** Mūraika wa Jehova aikaraga arangīire arīa othe mamwītīgagīra, na akamateithūra othe. **8** Camai muone atī Jehova nī mwega; kūrathimwo nī mūndū ūrīa ūragīra harī we. **9** Mwītīgīrei Jehova, inyuī andū ake aamūre, nīgūkorwo arīa mamwītīgīrite gūtīrī kīndū maagaga. **10** Mīrūūthi no yage gīa kūrīa īhūte, no arīa marongoragia Jehova gūtīrī kīndū kīega maagaga. **11** Ūkai ciana ciakwa,

mũthikĩrĩrie ũrĩa nguuga; nĩngũmũruta gwĩtigĩra Jehova. **12** Mũndũ ũrĩa wanyu ũngĩenda gũtũũra muoyo, na erirĩrie kuona matukũ maingĩ mega, **13** nĩakĩmenyerere rũrĩmĩ rwake rũtikoige ũũru, na mĩromo yake ndĩkaarie maheeni. **14** Garũrũka utige gwĩka ũũru na wĩke ũrĩa kwagĩrĩire; caragia thayũ na ũũthingatage. **15** Maitho ma Jehova macũthagĩrĩria andũ arĩa athingu, na matũ make magathikĩrĩria kĩrĩro kĩa; **16** ũthiũ wa Jehova ũũkagĩrĩra andũ arĩa mekaga ũũru, nĩguo moima thĩ matikanaririkanwo. **17** Andũ arĩa athingu makayaga, Jehova akamaigua; amateithũraga kuuma mathĩĩna-inĩ mao mothe. **18** Jehova akoragwo arĩ hakuhĩ na andũ arĩa ahehenjeku ngoro, na akahonokia arĩa athuthĩku roho. **19** Mũndũ ũrĩa mũthingu no akorwo arĩ na mathĩĩna maingĩ, no Jehova amũteithũraga harĩ mo mothe; **20** agitagĩra mahĩndĩ make mothe, gũtirĩ o na rĩmwe rĩngiunĩka. **21** Andũ arĩa aaganu makoogwo nĩ ũũru; nao arĩa mathũire andũ arĩa athingu nĩmagatuĩrwo ciira. **22** Jehova akũũraga ndungata ciake; arĩa othe moragĩra harĩ we gũtirĩ ũgaatuĩrwo ciira.

35 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, hũũrana na arĩa marahũũrana na nĩ; rũa na arĩa mararũa na nĩ. **2** Oya ngo nene na gako kanini; arahũka ũũke ũndeithie. **3** Hiũria itimũ na mĩcengi, ũũkĩrĩre arĩa maathingatĩte. Īra ngoro yakwa atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ũhonokio waku.” **4** Andũ arĩa mendaga kũnduta muoyo maroconorithio na maagithio gĩtĩo, arĩa mathugundaga kũnyũnũha marocookio na thuutha mamakĩte. **5** Marohaana ta mahuti mombũrĩtwo nĩ rũhuho, na mũraika wa Jehova

amaingatithĩtie; **6** njĩra yao ĩrogĩa nduma na ĩtendere, nake mũraika wa Jehova ahanyũkanie nao. **7** Kuona atĩ nĩmahithĩire wabu wa kũndega hatarĩ gĩtũmi, na makanyenjera irima hatarĩ gĩtũmi, **8** marokorererwo nĩ mwanangĩko matehaarĩirie, wabu ũcio manyambĩire ũromanyiita o ene, marogwa irima rĩu manyenjeire. **9** Hĩndĩ ĩyo ngoro yakwa ĩgaacanjamũka nĩ ũndũ wa Jehova, na ĩkenagĩre ũhonokio wake. **10** Nĩngwanĩrĩra na ngoro yakwa yothe, njũũrie atĩrĩ, “Nũũ ũhaana tawe, Wee Jehova? O Wee ũhatũraga andũ arĩa athĩĩni harĩ arĩa marĩ hinya kũmakĩra, ũkakatũra athĩĩni na abatari harĩ arĩa mamatunyaga indo.” **11** Nĩkuumĩrĩte aira a maheeni, makanjũũria ũhoru wa maũndũ itooĩ. **12** Wega wakwa mandĩhaga na ũũru, magatiga ngoro yakwa ĩrĩ na ihooru. **13** No rĩrĩa o maarĩ arũaru, niĩ ndehumbire nguo ya ikũnia, na ngĩĩnyihia na ũndũ wa kwĩhinga kũrĩa irio. Rĩrĩa mahooya makwa maagire macookio-rĩ, **14** ndaikarire ngĩcakayaga, o taarĩ mũrata wakwa kana mũrũ wa maitũ ndaacakayagĩra. Ndethikĩire ndĩ na ihooru, o taarĩ mũndũ ũracakaĩra nyina. **15** No rĩrĩa ndahĩngirwo ngĩgwa, o moonganire hamwe mangenerere; atharĩkĩri makĩũngana maatharĩkĩre itekũmenya. Manjaambirie mategũtigithĩria. **16** Maanyũrũragia ta andũ matooĩ Ngai, makaahagaranĩria magego mao. **17** Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ ũgũikara wĩroreire? Hatũra muoyo wakwa kuuma harĩ wanangi wao, ũhatũre muoyo wakwa wa goro kuuma harĩ mĩrũũthi ĩno. **18** Nĩ niĩ ngũgũcookeria ngaatho kũngano-inĩ kĩrĩa kĩnene; ndĩkũgoocaga ndĩ gatagatĩ ka andũ aingĩ. **19** Ndũkareke arĩa maathũire tũhũ mangũũrĩre

maitho, mangenerere; kana acio maamenete hatarĩ gītũmi moinanĩre maitho. **20** Matiaragia ndeto cia thayũ, no mathugundaga maũndũ ma maheeni, ma gũũkĩrĩra andũ arĩa maikaraga na thayũ bũrũri-inĩ. **21** Manjathamagĩria tũnua twao makoiga atĩrĩ, “Haiya! Haiya! Maitho maitũ nĩmeyoneire ũguo.” **22** Wee Jehova, nĩwĩoneire ũguo; tiga gũkĩra. Wee Mwathani-rĩ, ndũgaikare haraaya na nĩ. **23** Arahũka, ũkĩra ũngitĩre! Hũũranĩra, Wee Ngai wakwa na Mwathani wakwa. **24** Wee Jehova, ndũira kũringana na ũthingu waku, Wee Ngai wakwa; ndũkareke mangũũrĩre maitho, mangenerere. **25** Ndũkareke meciirie atĩrĩ, “Haiya, ũguo noguo tũrendaga gwĩkĩke!” Kana moige atĩrĩ, “Nĩtũmũmeretie.” **26** Arĩa othe mangũũragĩra maitho mangenerere nĩ ũndũ wa mĩnyamaro yakwa maroconorithio na manyiitwo nĩ kĩrigiicano; arĩa othe metũũgagĩria igũrũ rĩakwa maroconorithio na maagithio gĩtĩio. **27** Arĩa makenaga ndaatuĩrwo ciira na kĩhooto, nĩmanĩrĩre na gĩkeno na gũcanjamũka; nĩmatũũre moigaga atĩrĩ, “Jehova arotũgĩrio, o we ũkenagĩra ũgaacĩru wa ndungata yake.” **28** Rũrĩmĩ rwakwa rũrĩaragia ũhoru wa ũthingu waku, na ngũgoocage mũthenya wothe.

36 Thaburi ya Daudi Ndĩ na ndũmĩrĩri nditũ ngoro-inĩ yakwa, ikonĩ wĩhia wa mũndũ ũrĩa mwaganu: Nĩ atĩrĩ, hatĩrĩ wĩtigĩri Ngai maitho-inĩ make. **2** Nĩ gũkorwo maitho-inĩ make mwene erahaga mũno, ũũ atĩ ndangĩhota gũkũũrana o na kana athũũre mehia make. **3** Ciugo cia kanua gake nĩ cia waganu na nĩ cia maheeni; nĩatigĩte gũtuũka mũndũ mũũgĩ na wa gwĩkaga wega. **4** O na arĩ ũrĩrĩ-inĩ wake athugundaga o maũndũ mooru; eheanaga

njira-ini ya kumwerekera gwika uuru, na ndathuuraga undu muru. 5 Wee Jehova-ri, wendani waku ukinyite o iguru, naguo wihokeku waku ugakinya o matu-ini. 6 Uthingu waku uhaana ta irima iria nene, kihooto giaku gikarikira ta kura kuriku. Wee Jehova-ri, umenyagirira mundu o na nyamu. 7 Hi! Kai wendo waku uria utathiraga ni wa goro muno-i! Andu othe anene na anini moragira kigungyi-ini kia mathagu maku. 8 Maritaga makaigania kuumana na uingwa wa nyumba yaku; umaheaga gwa kunyua kuuma ruu-ini rwaku rwa gikeno. 9 Nigukorwo githima kia muoyo kiri kuri we; utheri-ini waku niho tuonaga utheri. 10 Kiririria kwenda aria makuu, naguo uthingu waku utuure na aria arungiriru ngoro. 11 Ikinya ria uria mwitii riroaga kunjukirira, o na kana guoko kwa uria waganu kunyingate. 12 Ta rora wone uria andu aria mekaga uuru magwite thi; maikanitio thi, na matingihota guukira!

37 Thaburi ya Daudi Tigaga guthinika ngoro ni undu wa andu aria mekaga uuru, o na kana uiguage uuru ni undu wa aria mekaga mahitia; 2 nigukorwo acio makaahooa o narua o ta uria nyeki ihooaga, na makue narua o ta uria riya rihooaga riamunywo. 3 Wihoke Jehova na wikage wega; tuura bururi-ini ukenagira urithio wa thayu. 4 Ikaga maundu ma gukenia Jehova, na niarikuhingagiria meririria ma ngoro yaku. 5 Rekaagiriria Jehova njira yaku; mwihokage o we, nake niarikaga maundu maya: 6 Niaritumaga uthingu waku ware o ta ruciini, nakio kihooto gwa ciira waku kiare o ta riua ria muthenya barigici. 7 Hoorera mbere ya Jehova na umweterere

ūtegūthethūka; ndūgathīnīke ngoro rīrīa andū magaacīra
mīthīire-inī yao, rīrīa mekūhingia mathugunda mao
ma gwīka ūūru. **8** Tigaga kūrakara na wīrigagīrīrie
mang'ūrī; tigaga gūthīnīka ngoro, tondū ūndū ūcio no
ūtūme wīke ūūru. **9** Nīgūkorwo andū ooru nīmakaniinwo,
no arīa mehokete Jehova nīmakagaya būrūri. **10** No
kahinda kanini, arīa aaganu mage kuoneka rīngī; o na
mūngīmacaria, mūtingīmoona. **11** No arīa ahooreri nīo
makaagaya būrūri, na matūūre makenete nīkūingīhīrwo
nī thayū. **12** Andū arīa aaganu mathugundaga mokīrīre
andū arīa athingu, na makamahagaranīria magego; **13**
no Mwathani athekagīrīra andū acio aaganu, nīgūkorwo
nīoī mūthenya wao nīūrooka. **14** Andū arīa aaganu
macomorete hiū cia njora, na makageeta ūta nīguo
maniine mūndū ūrīa mūthīini na mūbatari, na moorage
andū arīa njīra ciao irūngīrīrie. **15** No hiū icio ciao
cia njora igaatheeca ngoro ciao ene, na mota mao
moinangwo. **16** Nī kaba kīndū kīnini kīrī na andū arīa
athingu, gūkīra ūtonga mūingī wa andū aaganu; **17**
nīgūkorwo hinya wa andū arīa aaganu nīūkaniinwo, no
Jehova atiiragīrīra andū arīa athingu. **18** Matukū ma
andū arīa matarī ūcuuke nīmooīo nī Jehova, na igai
rīao rīgūtūūra nginya tene. **19** Hīndī ya mwanangīko
matikoona ūūru; na hīndī ya ng'aragu magaakorwo na
irio cia kūigana. **20** No andū arīa aaganu nīmagathira:
Thū cia Jehova igaathira ta ūrīa ūthaka wa mīgūnda
ūthiraga, nīkabuīria, ibuīrie o ta ndogo. **21** Andū arīa
aaganu makoombaga na matirīhaga, no arīa athingu
maheanaga na ūtaana; **22** andū arīa Jehova arathimīte

nĩmakagaya bũrũri, no arĩa arumĩte nĩmakaniinwo. **23** Jehova angĩkenio nĩ mũthiĩre wa mũndũ, atũmaga makinya make marũme wega; **24** o na angĩhĩngwo, ndangĩgũa, nĩgũkorwo Jehova amũnyiitagĩrĩra na guoko gwake. **25** Ndaarĩ mũnini, na rĩu ndĩ mũkũrũ, no ndirĩ ndoona andũ arĩa athingu matiganĩirio, kana ciana ciao ikĩhooya irio. **26** Hĩndĩ ciothe makoragwo marĩ ataana, na makombanagĩra matekwenda uumithio; ciana ciao nĩ ikaarathimwo. **27** Theemaga ũũru, na wĩkage wega, nawe ũtũũre bũrũri-inĩ nginya tene. **28** Nĩgũkorwo Jehova endete o kĩhooto, na ndagatiganĩria arĩa ake ehokeku. Acio megũtũũra magitĩirwo nginya tene, no ciana cia arĩa aaganu nĩkaniinwo. **29** Andũ arĩa athingu nĩo makaagaya bũrũri, na matũũre kuo nginya tene. **30** Kanua ka mũndũ mũthingu gatumũkaga ndeto cia ũũgĩ, naruo rũrĩmĩ rwake rũkaaria kĩhooto. **31** Watho wa Ngai wake ũrĩ o ngoro-inĩ yake; makinya make matingĩtenderũka. **32** Andũ arĩa aaganu maikaraga moheirie arĩa athingu, magĩcaria o ũrĩa mangĩmooraga; **33** no Jehova ndakamatiganĩria moko-inĩ ma andũ acio aaganu, kana areke matuĩrwo atĩ nĩ ehia rĩrĩa magaaciirithio. **34** Etagĩrĩra Jehova na ũrũmagĩrĩre njira yake. Nĩagagũtũũgĩria nĩguo ũgae bũrũri; rĩrĩa andũ arĩa aaganu makaaniinwo-rĩ, wee nĩũkeyonera ũndũ ũcio. **35** Nĩnyonete mũndũ mwaganu na mũndũ ũtarĩ tha agaaciire ta mũtĩ mũruru ũrĩ o imerero-inĩ rĩraguo, **36** no thuutha wa kahinda o kanini akĩehera, akĩaga gũkorwo ho rĩngĩ; o na gũtuĩka nĩndamũcaririe, ndiigana kũmuona. **37** Cũrania ũhoro wa mũndũ ũrĩa ũtarĩ ũcuuke, na ũrore ũrĩa mũrũngĩrĩru, ũhoro wake wa matukũ marĩa

magooka nĩ ũhoro wa thayũ. **38** No rĩrĩ, andũ arĩa ehia othe nĩmakaniinwo; no andũ arĩa aaganu mũthia wao nĩ kũūrāgwo makoōragwo. **39** Ũhonokio wa andũ arĩa athingu uumaga kũrĩ Jehova; we nĩwe kĩhitho kĩa kĩa hinya hĩndĩ ya mathĩina. **40** Jehova nĩamateithagia na akamateithũra; amateithũraga kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu na akamahonokia, tondũ moragĩra harĩ we.

38 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndũkandũithie ũrĩ na marakara, kana ũũherithie ũrĩ na mang'ũrĩ. **2** Nĩgũkorwo mĩguĩ yaku nĩitheceete, na guoko gwaku nĩ kũũhũrite mũno. **3** Ndirĩ na ũgima wa mwĩrĩ tondũ wa mang'ũrĩ maku; mahĩndĩ makwa nĩmarũaru nĩ ũndũ wa mehia makwa. **4** Mahĩtia makwa nĩmanditũhĩire mũno o ta mũrigo mũritũ itangĩhota gũkuua. **5** Ironda ciakwa nĩitogotete na ikanunga nĩ tondũ wa ũrimũ wakwa wa mehia. **6** Thiiaga ndĩhacĩte, ngakungĩrĩra mũno, mũthenya wothe ndindaga ngĩcakaya. **7** Mũgongo wakwa ũiyũritwo nĩ ruo ta rwa mwaki; ndirĩ na ũgima wa mwĩrĩ. **8** Ndĩ mũmocu na ngathuthĩka biũ; ndĩracaaya nĩ ruo rwa ngoro. **9** Wee Mwathani, wendi wakwa wothe ũrĩ o mbere yaku; gũcaaya gwakwa ti kũhitharu harĩwe. **10** Ngoro yakwa nĩratuuma mũno, naguo hinya wakwa nĩgũthira ũrathira; o na ũtheri nĩumĩte maithoinĩ makwa. **11** Arata na athiritũ akwa matiendaga kũnguhĩrĩria nĩ ũndũ wa ironda ciakwa; o na andũ a itũũra rĩakwa manjkaraga haraihu. **12** Andũ arĩa mendaga kũnjũraga nĩ mĩtego mandegagĩra, arĩa mendaga kũnjika ũũru maaragia ũrĩa mangĩnyũnũha; mũthenya wothe mathugundaga o maheeni. **13** Nĩ haana ta

mündũ gĩtaigua, ũrĩa ũtaiguaga, ngahaana ta mündũ ũtaaragia, ũrĩa ũtangĩtumũra kanua gake; **14** nduikĩte ta mündũ ũtaiguaga, ũrĩa kanua gake gatarĩ ũndũ kangĩhota gũcookia. **15** Wee Jehova, Wee nĩwe njetagĩrĩra; Wee Mwathani Ngai wakwa, Wee nĩwe ũkũnjookeria ũhoru. **16** Nĩgũkorwo ndoigire atĩrĩ, “Ndũkanareke thũ ciakwa ingenerere, o na kana ciĩtũũgĩrie igũrũ rĩakwa rĩrĩa kũgũrũ gwakwa gwatenderũka.” **17** Nĩgũkorwo ngirie kũgũa, na njikaraga ndĩ na ruo hĩndĩ ciothe. **18** Nĩngumbũra waganu wakwa; nĩthĩnĩtio nĩ mehia makwa. **19** Thũ ciakwa iria irĩ kĩyo nĩcio nyingĩ; arĩa maathũire hatarĩ gĩtũmi nĩ aingĩ. **20** Andũ arĩa mandĩhaga wega wakwa na ũũru manjambagia rĩrĩa nĩ ngũthingata ũndũ ũrĩa mwega. **21** Wee Jehova, ndũkandiganĩrie; Wee Ngai wakwa, ndũgaikare haraihu na nĩ. **22** ũka narua ũndeithie, Wee Mwathani, Mũhonokia wakwa.

39 Thaburi ya Daudi Ndoigire atĩrĩ, “Ndĩmenyagĩrĩra mĩthĩire yakwa, ndĩrigagĩrĩrie ndikehie na rũrĩmĩ rwakwa; nĩnguoha kanua gakwa rĩrĩa rĩothe mündũ mwaganu arĩ harĩa ndĩ.” **2** No rĩrĩa ndakirĩte na ngahoorera, itekwaria o na ũndũ mwega-rĩ, ruo rwakwa rũgĩkĩrĩrĩria kuongerereka. **3** Ngoro yakwa yahĩahĩaga thĩinĩ wakwa, na o rĩrĩa ndecũuranagia, mwaki ũgĩakana; hĩndĩ ĩyo ngĩaria na rũrĩmĩ rwakwa, ngiuga atĩrĩ: **4** “Wee Jehova, nyonia mũthia wa mũtũũrĩre wakwa, o na mũigana wa matukũ makwa; nĩngĩmenye ũrĩa mũtũũrĩre wakwa ũrĩ wa gũthira na ihenya. **5** ũtũmĩte matukũ makwa makuhĩhe ta rũhĩ; mũigana wa mĩaka yakwa ti ta kĩndũ harĩwe. Mündũ o wothie ũrĩ muoyo o na rĩrĩa ehaandĩte wega

nĩ kĩndũ gĩa tũhũ. **6** Ti-itherũ mũndũ nĩ ta kĩruru rĩrĩa egũcangacanga: Mĩhang' o ĩrĩa ehang' agia nayo no ya tũhũ; eigagĩra ũtonga, no ndooĩ nũũ ũkeeguna naguo. **7** “No rĩu, Mwathani-rĩ, nĩ kĩ njetereire? Wee nĩwe mwĩhoko wakwa. **8** Honokia kuuma mehia-inĩ makwa mothe; ndũkareke thekererwo nĩ andũ arĩa akĩigu. **9** Ndakirĩte ki; ndingĩatumĩrĩre kanua gakwa, nĩgũkorwo nĩwe wekĩte ũguo. **10** Njehereria ihũura rĩaku; nĩhootetwo nĩ iringa rĩa guoko gwaku. **11** We ũrũithagia na ũkaherithia andũ nĩ ũndũ wa mehia mao; ũniinaga ũtonga wao ta memenyi; mũndũ no ta kĩndũ gĩa tũhũ. **12** “Igua ihooya rĩakwa, Wee Jehova, thikĩrĩria ngĩgũkaĩra ũndeithie; ndũkarege kũigua kĩrĩro gĩakwa. Nĩgũkorwo njikaranagia nawe ta ndĩ mũgeni, ngahaana ta mũndũ ũthaamĩre kuo, o ta ũrĩa maithe makwa mothe maatarĩ. **13** Wĩhũgũre na kũngĩ ũtĩge kũnyona, nĩguo ngĩkene rĩngĩ, itanathĩ njage gũkorwo ho rĩngĩ.”

40 Thaburi ya Daudi Ndetereire Jehova o ngĩrĩrĩrie; nake agĩthikĩrĩria akĩigua kĩrĩro gĩakwa. **2** Nĩ aandutire irima rĩa mũũro, thĩinĩ wa ndoro yarĩ ndenderũ, agĩkinyithia magũrũ makwa igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga, na agĩtũma ndĩhaande wega. **3** Eekĩrĩre rwĩmbo rwerũ kanua-inĩ gakwa, rwĩmbo rwa kũgocaga Ngai witũ naruo. Andũ aingĩ marĩonaga ũguo magetigĩra, nao makehoka Jehova. **4** Kĩrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũtuĩte atĩ arĩhokaga o Jehova, na nderĩgagĩrĩra andũ arĩa etĩĩ, o acio marũmagĩrĩra ngai cia maheeni. **5** Wee Jehova Ngai wakwa-rĩ, magegania marĩa wĩkĩte nĩ maingĩ. Maũndũ marĩa ũtũbangĩire gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũgũtaarĩria; korwo ndaaria heane ũhoru

wamo-rĩ, mangĩkorwo marĩ maingĩ mũno kũmoiga. **6** Wee-rĩ, ti magongona na maruta weriragĩria, no nĩũũheete matũ ma gũkũigua; maruta ma njino na maruta ma kũhoroheria mehia ti mo maakũbatairie. **7** Ningĩ ngiuga atĩrĩ, “Nĩĩ ũyũ haha, nĩndooka, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo ũhoru wakwa ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo. **8** Nĩĩ ndĩriragĩria gwĩka wendi waku, Wee Ngai wakwa; watho waku ũrĩ ngoro-inĩ yakwa.” **9** Nyanagĩrĩra ũhoru wa ũthingu ndĩ kĩũngano-inĩ kĩnene; o ta ũrĩa ũũĩ, Wee Jehova, nĩĩ ndihingaga mĩromo yakwa. **10** Nĩĩ ndihithagĩrĩra ũthingu waku ngoro-inĩ yakwa; njaragia ũhoru wa wĩhokeku na ũhonokio waku. Wendo waku na ũhoru waku wa ma ndirĩ ndacihitha kĩũngano kĩrĩa kĩnene. **11** Wee Jehova-rĩ, ndũkagirĩrĩre tha ciaku ingyĩrĩre; wendo waku na ũhoru waku wa ma irongitagĩra hĩndĩ ciothe. **12** Nĩgũkorwo mathĩina matangĩtarĩka nĩmandigiĩcĩirie; mehia makwa nĩmanginyĩrĩre, ngaremwo nĩkuona. Maingĩhĩte gũkĩra njuĩrĩ cia mĩtwe wakwa, na ngoro yakwa nĩyũrĩtwo nĩ hinya. **13** Wee Jehova-rĩ, ĩtĩkĩra kũũhonokia, Wee Jehova-rĩ, ũka narua ũndeithie. **14** Andũ arĩa othe mendaga kũnjũraga maroconorithio na manyiitwo nĩ kĩrigiicano; arĩa othe mendaga nyanangwo marocooka na thuutha maconokete. **15** Andũ arĩa maathekagĩrĩra makiugaga atĩrĩ, “Haiya! Haiya!” Maroiyũrwo nĩ ihooru nĩ ũndũ wa thoni ciao. **16** No arĩa makũrongoragia marokena na macanjamũke nĩ ũndũ waku; arĩa mendete ũhonokio waku marotũura moigaga atĩrĩ, “Jehova arotũgĩrio!” **17** No rĩrĩ, nĩĩ ndĩ mũthĩini na mũbatari; Mwathani arondirikana.

Wee nīwe ūteithio wakwa na mūndeithūri; Wee Ngai wakwa-rī, hiuha ūkīndeithie.

41 Thaburi ya Daudi Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūrūmbūyagia andū arīa matarī hinya; ūcio-rī, Jehova nīamūhatūruga hīndī ya mathīna. **2** Jehova nīarīmūgitagīra na amūtūūrāgie muoyo; nīarīmūrathimaga būrūri-inī, na ndakamūrekereria kūrī merirīria ma thū ciake. **3** Jehova nīarīmūmenyagīrīra arī ūrīrī-inī arī mūrūaru, na acooke amūhonie arī o hau ūrīrī-inī wake. **4** Ndoigire atīrī, “Wee Jehova, njiguīra tha; honia, nīgūkorwo Wee nīwe njihīirie.” **5** Thū ciakwa ciarāgia ūhorō wakwa na rūmena ikooria atīrī, “Agakua rī, rītwa rīake rīthire?” **6** Rīrīa rīothe mūdū ooka kūnyona, aaheaga ūhorō wa maheeni, o rīrīa ngoro yake īrahūnga ndeto cia kūnjambia; agacooka agathīī gūcimemeerekia kūdū guothe. **7** Thū ciakwa ciothe iheehanagīra nīguo iinjūkīrīre; injiiragīrīra maūdū mooru mūno, ikoiga atīrī, **8** “Mūrīmū mūrūru nīmūnyitīte; ndarī hīndī agokīra hau akomete.” **9** O na mūrata wakwa wa hakuhī, ūrīa ndīrehokete, o ūrīa tūrīānagīra irio nake nīangarūrūkīte. **10** No rīrī, Wee Jehova, njiguīra tha; njarahūra, nīguo ndīrīhīrie harīo. **11** Nīnjūūī atī nīūkenetio nī nī, nīgūkorwo thū yakwa ndīndooretie. **12** We nīūnyitīrīre nī ūndū wa wagīrīru wakwa, na ūkanjiga harīwe nginya tene. **13** Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, arogoocwo, kuuma tene wa tene nginya tene na tene. Ameni, na ningī Ameni.

42 Kwīhoka Ūhonokio wa Mwachani. Thaburi ya Ariū a Kora O ta ūrīa thwariga īnyootagīra tūrūūī twa maaī, no

taguo ngoro yakwa ikũnyootagĩra, Wee Ngai. **2** Ngoro yakwa nĩ Ngai ñnyootagĩra, O we Mũrungu ũrĩa ũrĩ muoyo. Ī nĩ rĩ ngaathiĩ ngacemanie na Ngai? **3** Maithori makwa matuĩkĩte nĩmo irio ciakwa mũthenya o na ũtukũ, nao andũ manjũũragia mũthenya wothe atĩrĩ, “Ngai waku akĩrĩ ha?” **4** Maũndũ maya ndĩmaririkanaga o ngĩtũrũraga ngoro yakwa: ngaririkana ũrĩa ndatwaranaga na kĩrĩndĩ, ndongoretie mūtongoro nginya nyũmba-inĩ ya Ngai, tũkĩanagĩrĩra na gĩkeno na tũgĩcookagia ngaatho, ndĩ kĩrĩndĩ-inĩ hĩndĩ ya ciathĩ. **5** Wee ngoro yakwa, ũkĩritũhĩirwo nĩkĩ? Ūrathĩnĩka ũguo nĩkĩ ũrĩ thĩinĩ wakwa? Wĩrĩgagĩrĩre Ngai, nĩgũkorwo no ndĩrĩmũgocaga, o we Mũhonokia wakwa, na Ngai wakwa. **6** Ngoro yakwa nĩnditũhĩre ĩrĩ thĩinĩ wakwa; nĩ ũndũ ũcio nĩngũkũririkana ndĩ bũrũri wa Jorodani, o kũu irĩma-inĩ cia Herimoni, kuuma Kĩrĩma-inĩ kĩa Mizari. **7** Ndia ĩmwe nĩireta ndia ĩrĩa ĩngĩ na mũgambo wa mũrurumo wa ndururumo ciaku cia maaĩ; makũmbĩ maku mothe o na ndiihũ nĩciũkĩte, ikaahubanĩria. **8** Mũthenya-rĩ, Jehova nĩarĩathagĩrĩra wendo wake harĩ nĩ, na ũtukũ nĩ rwĩmbo ndĩrĩmũinagĩra, rũrĩ ihooya rĩa kũhooya Mũrungu wa muoyo wakwa. **9** Njũũragia Mũrungu, o we rwaro rwakwa rwa Ihiga, atĩrĩ, “Ūriganĩirwo nĩ nĩ nĩkĩ? Ingĩthĩ ngĩcakayaga nĩkĩ, nĩ ũndũ wa kũhinyĩrĩrio nĩ thũ?” **10** Nĩ ta ngũhehenjwo mahĩndĩ makwa, rĩrĩa amuku akwa mekũnyũrũria, magatinda mũthenya wothe makĩnjũũria atĩrĩ, “Ngai waku akĩrĩ ha?” **11** Wee ngoro yakwa, ũkĩritũhĩirwo nĩkĩ? Ūrathĩnĩka ũguo nĩkĩ ũrĩ thĩinĩ wakwa? Wĩrĩgagĩrĩre Ngai, nĩgũkorwo no ndĩrĩmũgocaga, o we Mũhonokia wakwa na Ngai wakwa.

43 Nduira ciira wakwa, Wee Ngai, na ūnjiirĩre harĩ rūrĩrĩ rūrũ rūtagwĩtikĩtie; ndeithũra kuuma kūrĩ andũ aya aaganu na maaragia maheeni. **2** Wee Ngai nĩwe kīirigo gĩakwa kĩa hinya. Ūndiganĩrie nĩkĩ? Ingĩthĩ ngĩcakayaga nĩkĩ nĩ ūndũ wa kũhinyĩrĩrio nĩ thũ? **3** Tũma ūtheri waku na ūhoru waku wa ma, ūreke indongorie arĩ cio; reke inginyie kĩrĩma-inĩ gĩaku kĩrĩa kĩamũre, o kũu gĩikaro-inĩ gĩaku. **4** Hĩndĩ ĩyo nĩngathiĩ kĩgongona-inĩ kĩa Ngai, nginye harĩ Mũrungu, o we gĩkeno gĩakwa, na o we ngenagĩra. Nĩndĩrĩkũgocaga ngĩhũũraga kĩnanda kĩa mũgeeto, Wee Ngai, o Wee Ngai wakwa. **5** Wee ngoro yakwa, ūkĩritũhĩrwo nĩkĩ? Ūrathĩnĩka ūguo nĩkĩ ūrĩ thĩnĩ wakwa? Wĩrĩgagĩrĩre o Ngai, nĩgũkorwo no ndĩrĩmũgocaga, o we Mũhonokia wakwa na Ngai wakwa.

44 Twanaigua na matũ maitũ Wee Ngai, tũkĩrwo nĩ maithe maitũ ūrĩa wekire matukũ-inĩ mao, o matukũ macio ma tene. **2** Nĩwaingatire ndũrĩrĩ na guoko gwaku, na ūgĩcooka kũhaanda maithe maitũ kuo; Wee nĩwanyariire irĩndĩ iria ingĩ, na ūgĩtũma maithe maitũ magaacĩre. **3** Matiegwatĩire bũrũri ūcio na hinya wa rūhiũ rwao, o na ti icoka ciao ciamahere ūhootani; no nĩ guoko gwaku kwa ūrĩo, ĩ nĩ gĩcoka gĩaku, na ūtheri wa gĩthiithi gĩaku, nĩgũkorwo nĩwamendete. **4** Wee nĩwe Mũthamaki wakwa na Ngai wakwa, ūrĩa wathagĩrĩra Jakubu ūhootani. **5** Wee nĩwe ūtũhotithagia kũhoota thũ ciitũ; nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩaku tũrangagĩrĩria arĩa marĩ muku na ithuĩ. **6** Ndĩhokaga ūta wakwa, rūhiũ rwakwa rwa njora ti ruo rũngĩhootanĩra; **7** no Wee nĩwe ūtũtooranagĩria harĩ thũ ciitũ, ūgagĩconorithia acio matũthũire. **8**

Ngai nīwe tūtindaga tūkīrahīra mūthenya wothe, na tūgūtūūra tūgoocaga rīitwa rīaku nginya tene. **9** No rīu nīūtūtiganīirie na ūgatūconorithia; nīūtīgīte gūtwaranaga na mbūtū ciitū cia ita. **10** Nīwatūmire tūūrīre thū ciitū, o icio itūthūire igetahīra indo ciitū. **11** Ūtūrekereirie tūtambuurwo ta ng'ondū, na ūgatūhurunja harī ndūrīrī. **12** Wendetie andū aku ta kīndū tūhū, ndūrī uumithio wonete nī ūguo ūmendetie. **13** Nīūtūmīte tūmenwo nī andū arīa tūhakanīte nao, tūgatuīka a kūnyararwo na gūthekererwo nī arīa matūthiūrūrūkīirie. **14** Nīūtūmīte tūtuīke a kuunagwo thimo nī ndūrīrī; tūgagītuīka a kūinainagīrio mītwe nī andū. **15** Ndindaga njonokete mūthenya wothe, ngahumbwo nī thoni ūthiū wothe, **16** nī ūndū wa inyūrūri cia andū arīa maanyūrūragia na makaanuma, tondū wa thū īrīa īrenda kwīrīhīria. **17** Twakorirwo nī maūndū macio mothe, o na gūtuīka tūtīariganīirwo nīwe, o na kana tūgīthaahia kīrīkanīro gīaku. **18** Ngoro ciitū iticookete na thuutha; makinya maitū matiumīte njīra-inī yaku. **19** No ūtūhehenjete, na ūgatūtua imamo cia mbwe, na ūgatūhumbīra na nduma nene. **20** Tūngīkorwo nītwariganīirwo nī rīitwa rīa Ngai witū, o na kana tūkīambararia moko kūrī ngai ng'eni-rī, **21** githī Ngai ndangīamenyire ūhorō ūcio, kuona atī nīamenyaga hito cia ngoro? **22** No nī ūndū waku tūtindaga tūng'etheire gīkuū mūthenya wothe; tūtuītwo ta ng'ondū cia gūthīnjwo. **23** Wee Mwathani, arahūka! Ūgīkomete nīkī? Wīyarahūre! Ndūgatūtiganīirie nginya tene. **24** Ūhithīte ūthiū waku nīkī, na ūkariganīrwo nī mathīina maitū na kūhinyīrīrio gwitū? **25** Tūrūndītwo

rūkūngū-inī; mīrī iitū ikīnyiitanīte na thī. **26** Arahūka
ūtūteithie; tūkūūre tondū wa wendani waku ūtathiraga.

45 Thaburi ya Ariū a Kora Ngoro yakwa ūyūrītwo nī
ūhoro mwegā rīrīa ngūinīra mūthamaki rwīmbo rūrū;
rūrīmī rwakwa no ta karamu ka mwandīki ūrīa mūūgī. **2**
Wee ūrī mūthaka mūno gūkīra andū othe, nacio iromo
ciaku nīciitīrīrio maūdū ma ūtugi, kuona atī Ngai
nīakūrathimīte nginya tene. **3** Wīohe rūhiū rwaku rwa
njora njohero, Wee njamba ūno ūrī hinya; wīhumbe ūkaru
waku o na ūnene. **4** Ūrī thīinī wa ūnene waku thī ūhaicīte
mbarathi, ūkīhootanaga nī ūndū wa ūhoro wa ma, na
wa kwīnyiihia, o na wa ūthingu; reke guoko gwaku kwa
ūrīo kuonanie ciīko cia kūmakania. **5** Mīguī yaku ūrīa
mīūgī nītheece thū cia mūthamaki o ngoro-inī; ndūrīrī
nīigwe magūrū-inī maku. **6** Wee Ngai, gītī gīaku kīa
ūnene gīgūtūūra tene na tene; mūthīgi waku wa kīhooto
nīguo ūgaatuīka mūthīgi wa ūthamaki waku. **7** Wee
wendete ūthingu no ūgathūūra waganu; nī ūndū ūcio
Ngai, o we Ngai waku, nīakwambararītie gūkīra athiritū
aku othe na ūndū wa gūgūtīrīria maguta ma gīkeno. **8**
Nguo ciaku ciothe inungīte o manemane, na thubiri, na
mūndarathini; nīūrakenio nī aini a nyīmbo na inanda
cia nga marī ciikaro-inī cia mūthamaki iria igemetio na
mīguongo. **9** Thīinī wa andū-a-nja aku arīa atīku harī
na aarī a athamaki; mūhiki ūcio wa mūthamaki aikarīte
mwena waku wa ūrīo egemetie na thahabu ya Ofiri. **10** Ta
thikīrīria, wee mwarī ūyū, wīcūūranie na ūigūe: Riganīrwo
nī andū anyu o na nyūmba ya thoguo. **11** Mūthamaki
nīakenetio mūno nī ūthaka waku; mūtīte, nīgūkorwo nīwe

mwathi waku. **12** Mwarĩ wa Turo nĩagakũrehera kĩheo, o nao andũ arĩa atongu mũno magatuĩka a kwĩyendithia harĩwe. **13** Mwarĩ wa mũthamaki no riiri mũtheri arĩ naguo arĩ thĩinĩ wa nyũmba yake, nguo yake itumĩtwo na ndigi cia thahabu. **14** Aratwarwo harĩ mũthamaki ehumbĩte nguo ng'emie; oimĩtwo thuutha nĩ airĩtu gathirange a thiritũ yake, na othe marooka kũrĩ we. **15** Mararehwo na gĩkeno na ndũhiũ; nĩmatoonye nyũmba ya mũthamaki. **16** Ciana cianyu nĩcio igaacooka ithenya rĩa maithe manyu; ũkaamatua anene bũrũri-inĩ guothe. **17** Nĩngũtũma ũtũũre ũririkanagwo nĩ njjarwa na njjarwa; nĩ ũndũ ũcio ndũrĩrĩ igaatũura igũkumagia tene na tene.

46 Thaburi ya Ariũ a Kora Ngai nĩwe rĩrũro riitũ o na hinya witũ, o we ũteithio witũ hĩndĩ ya mathĩna. **2** Tondũ ũcio tũtingĩtigĩra, o na thĩ ĩngĩthingitha, na irĩma igwe iria-inĩ, **3** o na maaĩ marĩo mangĩruruma na mahũyũke, nginya irĩma igathingithio nĩ nditi yamo. **4** Nĩ kũrĩ rũũĩ rũrĩa tũrũũĩ twaruo tũkenagia itũũra rĩa Ngai, gĩikaro kũu kĩamũre kĩa Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. **5** Ngai arĩ kũu thĩinĩ wa itũũra rĩu, na rĩtikenyenyeke; Ngai nĩwe ũkaarĩteithia kĩrooko gũgĩkĩa. **6** Ndũrĩrĩ nĩraronja, namo mothamaki makenyenya; nake agũũthũka-rĩ, thĩ ĩgatweka. **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ hamwe na ithuĩ; Ngai wa Jakubu nĩwe kĩirigo giitũ kĩa hinya. **8** Ũkai muone cĩiko iria Jehova ekĩte, ũkai muone ũrĩa akirĩtie thĩ ihooru. **9** Aniinaga mbaara nginya ituri cia thĩ; oinaga ũta na agathethera itimũ, na agacina ngo na mwaki. **10** “Hoorerai, na mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Ngai; nĩngatũgĩrio ndũrĩrĩ-inĩ, na ndũũgĩrio thĩ yothe.” **11** Jehova Mwene-

Hinya-Wothe arĩ hamwe na ithuĩ; Ngai wa Jakubu nĩwe kĩirigo giitũ kĩa hinya.

47 Thaburi ya Ariũ a Kora Inyuĩ andũ a ndũrĩrĩ ciothe, hũũrai hĩ; ugĩrĩriai nĩ ũndũ wa Ngai, na mwanĩrĩre mũrĩ na gĩkeno. **2** Jehova Ūrĩa-Ūrĩ-Igũrũ-Mũno kaĩ nĩ wa gwĩtigĩrwo-ĩ, O we Mũthamaki mũnene ūrĩa wathaga thĩ yothe! **3** Atooragia ndũrĩrĩ igaikara rungu rwitũ, irĩndĩ igaikara rungu rwa makinya maitũ. **4** Nĩwe watũthuurĩre igai riitũ, ithuĩ gĩkeno kĩa Jakubu, o ũcio eendete. **5** Ngai nĩambatĩte, o agĩkũngũyagĩrwo na gĩkeno, Jehova akaambata akĩhuhagĩrwo tũrumbeta. **6** Inĩrai Ngai mũmũgooce na nyĩmbo, mũinĩrei mũmũgooce; inĩrai Mũthamaki witũ mũmũgooce, mũinĩrei mũmũgooce. **7** Nĩgũkorwo Ngai nĩwe Mũthamaki wa thĩ yothe; mũgoocei na nyĩmbo. **8** Ngai nĩwe ũthamakagĩra ndũrĩrĩ; Ngai aikarĩre gĩtĩ gĩake kĩrĩa gĩtheru kĩa ũnene. **9** Andũ a ndũrĩrĩ arĩa marĩ igweta nĩmonganĩte matuĩke ta andũ a Ngai wa Iburahĩmu, nĩgũkorwo athamaki a thĩ nĩ a Ngai; we nĩwe ũtũũgĩrĩtio mũno.

48 Thaburi ya Ariũ a Kora Jehova nĩ mũnene, na nĩ wa kũgocwo mũno, arĩ kũu thĩinĩ wa itũũra inene rĩa Ngai witũ, o kĩrĩma-inĩ gĩake kĩrĩa kĩamũre. **2** Kĩrĩma kũu kĩa Ngai nĩ gĩthaka na gĩkaraiha na igũrũ, na nĩkĩo gĩkeno gĩa thĩ yothe. O ta ūrĩa Zafoni gũtũgĩrĩte na igũrũ mũno, no taguo Kĩrĩma gĩa Zayuni kĩaana, itũũra rĩu inene rĩa Mũthamaki ūrĩa Mũnene. **3** Ngai arĩ thĩinĩ wa ciikaro iria ngitĩre cia mũthamaki; nake nĩeyonanĩtie atĩ nĩwe kĩirigo gĩacio kĩa hinya. **4** Rĩrĩa athamaki maanyĩtanire hamwe na magĩthĩĩ magatharĩkĩre itũũra rĩu, **5** maarĩonire,

magĩtuĩka nda; makĩũra nĩ kĩmako kĩnene. **6** O hau-hau makĩnyiitwo nĩ kũinaina, makĩgĩa na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. **7** Wamanangire o ta ũrĩa marikabu cia Tarishishi cianangagwo nĩ rũhuho ruumĩte mwena wa irathĩro. **8** O ta ũrĩa tũiguĩte, ũguo noguo tuonete thĩinĩ wa itũũra inene rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, itũũra rĩu inene rĩa Ngai witũ: Ngai egũtũũra arĩgitagĩra nginya tene. **9** Tũrĩ thĩinĩ wa hekarũ yaku, Wee Ngai, twĩcũũranagia ũhoru wa wendo waku ũrĩa ũtathiraga. **10** O ta ũrĩa rĩitwa rĩaku rĩtariĩ, Wee Ngai, ũguo noguo ngumo yaku ĩigana o nginya ituri-inĩ cia thĩ; guoko gwaku kwa ũrĩo kũiyũritwo nĩ ũthingu. **11** Kĩrĩma gĩa Zayuni nĩgĩkenaga, namo matũũra ma Juda magacanjamũka nĩ ũndũ wa matũiro maku ma ciira. **12** Ceeraceerai Zayuni, mũrĩthiũrũrũke, mũtare mĩthiringo yariũ ĩrĩa mĩraihi na igũrũ, **13** mũrore ũrĩa kũirigĩtwo na hinya, na mũrore ciikaro iria ngĩtĩre cia mũthamaki, nĩgeetha mũkeeraga rũciaro rũrĩa rũgooka ũhoru wacio. **14** Nĩgũkorwo Ngai ũyũ nĩwe Ngai witũ nginya tene na tene; egũtũũra atũtongoragia nginya hĩndĩ itagathira.

49 Thaburi ya Ariũ a Kora Iguai ũhoru ũyũ, inyuĩ ndũrĩrĩ ciothe; thikĩrĩriai, inyuothe mũtũũraga gũkũ thĩ, **2** inyuĩ mũtarĩ igweta na arĩa mũrĩ igweta, inyuĩ itonga na athĩini mũigwe hamwe: **3** Kanua gakwa nĩgekwaria ciugo cia ũũgĩ, mĩario ya ngoro yakwa ĩkorwo na ũtaũku. **4** Nĩngũtega gũtũ ndĩĩguĩre thimo; njooke ndaũre ndaĩ ĩno ngĩhũũraga kĩnanda kĩa mũgeeto: **5** Nĩ kĩ kĩngĩtũma ndĩtigĩre hĩndĩ ya mathĩina, rĩrĩa andũ aaganu acio maheenanageria maathiũrũrũkĩirie, **6** o acio mehokaga

ūtonga wao, na makeeraha nĩ ũingĩ wa indo ciao? **7** Gūtĩrĩ mündũ ũngĩhota gũkũũra muoyo wa mündũ ũngĩ, kana arutĩre Ngai kĩndũ gĩa gũkũũra mündũ ũcio, **8** nĩgũkorwo ũkũũri wa muoyo nĩ ũndũ wa goro mũno, gūtĩrĩ irĩhi rĩngĩgana o na atĩa, **9** atĩ nĩguo mündũ atũũre muoyo nginya tene, na ndakanabuthe. **10** Nĩgũkorwo andũ othe nĩmonaga atĩ o na andũ arĩa oogĩ nĩmakuuaga; mündũ mũkĩngu na mündũ kĩrimũ o nao nĩmakuuaga, magatigĩra andũ angĩ ūtonga wao. **11** Mbĩrĩra ciao igũtũũra irĩ nyũmba ciao nginya tene, ituĩke ciikaro ciao njjarwa na njjarwa, o na gũtuĩka maarĩ na mĩgũnda yao ene. **12** No mündũ-rĩ, o na arĩ na indo nyingĩ, ndatũũraga; akuuaga o ta ũrĩa nyamũ ikuuaga igathira. **13** Ũyũ nĩguo ũndũ ũrĩa wathĩrĩirio arĩa meĩhokaga o ene, na arũmĩrĩri ao, arĩa metĩkanagia na mĩario yao. **14** Maathĩrĩirio mbĩrĩra o ta ng'ondũ cia gũthĩnjwo, na gĩkuũ nĩkĩo gĩgaatũĩka mũrĩithi wao. Magaathagwo nĩ andũ arĩa arũngĩrĩru rũciinĩ; ciimba ciao ikaabuthĩra mbĩrĩra-inĩ, irĩ kũraihi na nyũmba ciao nene. **(Sheol h7585)** **15** No Ngai nĩagakũũra muoyo wakwa kuuma mbĩrĩra-inĩ; ti-itherũ nĩwe ũkaanyamũkĩra. **(Sheol h7585)** **16** Ndũkanetigĩre mündũ rĩrĩa aatuĩka gĩtonga, rĩrĩa riiri wa nyũmba yake wongerereka; **17** nĩgũkorwo ndarĩ kĩndũ agaathĩi nakĩo akua, riiri wake ndagaikũrũka nago. **18** O na gũtuĩka rĩrĩa aarĩ muoyo eyoonaga arĩ mũrathime, nĩgũkorwo andũ nĩmagũkumagia rĩrĩa wagaacĩra, **19** agakua athĩi kũrĩ maithe mao, acio matagacooka kuona ũtheri rĩngĩ. **20** Mündũ mũtongu ũtarĩ na ũmenyo atarĩ o ta nyamũ iria ikuuaga igathira.

50 Thaburi ya Asafu Jehova, o we Ngai ũcio Mwene-Hinya, nĩaraaria, ageeta thĩ yothe kuuma irathĩro rĩa riũa nginya kũria rĩthũagĩra. **2** Ngai aracangarara arĩ Zayuni itũura rĩu ithaka mũno. **3** Ngai witũ nĩ gũũka arooka na ndegũkira; mbere yake nĩ mwaki ũrakana, na akarigiicĩrio nĩ kihuhũkanio kĩnene. **4** Areeta igũrũ na thĩ nĩguo ituĩke aira agĩciirithia andũ ake: **5** “Cookanĩrĩrai harĩ nĩ inyuĩ andũ akwa aamũre, o inyuĩ mwagĩire kĩrĩkanĩro na nĩ na ũndũ wa kũndutĩra igongona.” **6** Narĩo igũrũ rĩanagĩrĩra ũthingu wake, nĩgũkorwo Ngai we mwene nĩwe mũtuanĩri ciira. **7** “Inyuĩ andũ akwa, thikĩrĩrai na nĩngwaria, ũthikĩrĩrie, wee Isiraeli, na nĩngũruta ũira wa gũgũthita: nĩ nĩ Ngai, o Ngai waku. **8** Ndirakũrũithia nĩ ũndũ wa magongona maku, o na kana nĩ ũndũ wa maruta maku ma njino, marĩa makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. **9** Ndibatarĩtio nĩ ndegwa yumĩte kiugũ gĩaku, kana mbũri ciumĩte ciugũ ciaku, **10** nĩgũkorwo nyamũ ciothe cia gĩthaka nĩ ciakwa, na ng’ombe iria irĩ tũrĩma-inĩ ngiri na ngiri. **11** Nyoni ciothe iria irĩ kũu irĩma-inĩ, gũtirĩ o na ĩmwe itooĩ, na ciũmbe ciothe cia werũ-inĩ nĩ ciakwa. **12** Ingĩkorwo hũtĩ, ndingĩkwĩra, nĩgũkorwo thĩ nĩ yakwa, na kĩria gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wayo. **13** Nĩ nĩndĩaga nyama cia ndegwa, o na kana nganyua thakame ya mbũri? **14** Rutĩra Ngai igongona rĩa gũcookia ngaatho, na ũhingagĩrie Ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno mĩhĩtwa yaku, **15** na ũngayagĩre mũthenya wa mĩnyamaro; na nĩndĩrikũhonokagia, nawe ũngoocage.” **16** No rĩrĩ, mũndũ ũria mwaganu Ngai ekũmũuria atĩrĩ: “Ũrĩ na kihooto kĩrĩkũ gĩa kuuga mawatho makwa,

kana kwaria ūhoru wa kīrīkanīro gīakwa? 17 Nīūmenete ūrutani wakwa, na ūgateanīria ciugo ciakwa. 18 Rīrīa wona mūici, ūnyiitanagīra nake; na ūgīāga ūrūmwe na itharia. 19 Ūhūthagīra kanua gaku kwaria ndeto njūru, na rūrīmī rwaku naruo rūkaaragia maheeni. 20 Hīndī ciothe waragia ndeto cia gūūkīrīra mūrū wa thoguo, ūgagīcambia mūrū-wa-nyūkwa. 21 Maūndū macio ūmekaga o ngirīte, nawe ūgeciiria atī nīi ndariī o tawe. No rīrī, rīu nīngūkūrūithia, nguonie maūndū marīa wīkīte. 22 “Mwīcūraniei ūhoru ūyū, inyuī mūriganagīrwo nī Ngai, nīguo ndikamūtambuure, na haage mūndū wa kūmūteithūra. 23 Mūndū ūrīa ūrutaga igongona rīa gūcookia ngaatho nī nīi atīāga, na akahaarīria njīra nīgeetha ndīmuonie ūhonokanio wa Ngai.”

51 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rī, njiguīra tha, kūrīngana na wendo waku ūrīa ūtathiraga; kūrīngana na tha ciaku nyingī-rī, tharia mahītia makwa mathire. 2 Thambia mahītia makwa mothe, na ūūtherie mehia makwa. 3 Nīgūkorwo nīnjūūī mahītia makwa, namo mehia makwa makoragwo mbere yakwa hīndī ciothe. 4 Wee nīwe njīhīirie, o Wee wiki, na ngeeka ūndū mūūru maitho-inī maku, nīguo Wee wonekage ūtarī na mahītia rīrīa ūkwaria, na ūrī wa kīhooito rīrīa ūgūtua ciira. 5 Ti-itherū ndaciarirwo ndī mwīhia; maitū aagīire nda ya kūnjiara arī o na mehia. 6 Ti-itherū, Wee wendaga ūhoru wa ma kuuma ngoro thīinī; nī ūndū ūcio ūndutaga kūgīa na ūūgī ngoro-inī yakwa. 7 Theria na mūthobi, na nīngūthera; thaambia, na nīngwerūha gūkīra ira. 8 Tūma ngene na njanjamūke; mahīndī marīa ūthetherete

nĩmagĩkene. **9** Hitha ũthiũ waku ndũkoone mehia makwa, na ũtharie mahĩtia makwa mothe. **10** Wee Ngai-rĩ, nyũmbĩra ngoro theru thĩinĩ wakwa, na ũnjerũhĩrie roho wa kwĩhokeka thĩinĩ wakwa. **11** Ndũkanyingate nyume harĩwe, o na kana weherie Roho waku Mũtheru kuuma thĩinĩ wakwa. **12** Njookeria gĩkeno kĩrĩa kĩa ũhonokio waku, na ũũhe roho wa kũndũũria ngwathĩkagĩra. **13** Hĩndĩ iyo nĩngaruta andũ arĩa aremi nĩguo mamenye njĩra ciaku, nao ehia magũcookerere. **14** Wee Ngai, o Wee Ngai ũrĩa ũũhonokagia-rĩ, honokia kuumana na ũiti thakame, naruo rũrĩmĩ rwakwa nĩrũkaina ũhoru wa ũthingu waku. **15** Wee Mwathani, tumũra mĩromo yakwa, nako kanua gakwa koimbũre ũgooci waku. **16** Wee ndũkenagio nĩ kũrutĩrwo igongona, korwo nĩũkenagio nĩrĩo no ngũrutĩre; o na ndũkenagio nĩ magongona ma njino. **17** Magongona marĩa Ngai etĩkagĩra nĩ roho ũrĩa mũthuthĩku; ngoro ĩrĩa thuthĩku na ikahera-rĩ, Wee Ngai ndũngĩmĩrega. **18** Tũma itũũra rĩa Zayuni rĩgaacĩre nĩ ũndũ wa wega waku; aka thingo cia Jerusalemu rĩngĩ. **19** Hĩndĩ iyo nĩũgakenagĩra magongona ma ũthingu, na maruta ma njino o marĩa macinagwo magathira biũ; ningĩ magongona ma ndegwa nĩmakarutaĩrwo kĩgongona-inĩ gĩaku.

52 Thaburi ya Daudi Wee njamba ĩno ĩrĩ hinya, ũreegana nĩ ũndũ wa maũndũ mooru nĩkĩ? Ũtindaga wĩrahĩte mũthenya wothe nĩkĩ, o wee ũtuĩkĩte gĩconoko maitho-nĩ ma Ngai? **2** Rũrĩmĩ rwaku rũthugundaga mwanangĩko; rũhaana ta rwenji rũnoore, o wee wĩkaga maũndũ ma maheeni. **3** Wendete maũndũ mooru gũkĩra marĩa

mega, ũkenda maheeni gũkĩra kwaria ma. **4** Wendete ciugo o ciothe ithũkagia andũ, wee rũrĩmĩ rũrũ rwa maheeni! **5** Ti-itherũ Mũrungu nĩagakwananga nginya tene na tene: Agakũnyiita, akũhurie na akũrute hema-inĩ yaku; agakũmunya akweherie bũrũri wa arĩa marĩ muoyo. **6** Andũ arĩa athingu nĩmakona ũguo metigĩre; nao magathekerera mũndũ ũcio, moige atĩrĩ, **7** “Ūyũ nĩwe mũndũ ũrĩa wagire gũtua Ngai kĩhitho gĩaake kĩa hinya, no eehokire ũtonga wake mũingĩ, na akĩgĩa hinya nĩ ũndũ wa kũniina andũ arĩa angĩ!” **8** No rĩrĩ, nĩ ndariĩ ta mũtĩ wa mũtamaiyũ, ũrĩa ũrakũra wega ũrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Ngai; ndĩhokete wendo wa Ngai ũrĩa ũtathiraga nginya tene na tene. **9** Ngũtũũra ngũgoocaga nginya tene nĩ ũndũ wa ũrĩa wĩkĩte; ndĩrĩhokaga rĩtwa rĩaku, nĩgũkorwo rĩtwa rĩaku nĩ rĩega. Ndĩrĩkũgoocaga ndĩ mbere ya andũ aku arĩa aamũre.

53 Thaburi ya Daudi Kĩrimũ kĩiraga na ngoro atĩrĩ, “Gũtirĩ Ngai.” Nao amaramari, ciiko ciao irĩ magigi; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wĩkaga wega. **2** Ngai aroraga ciana cia andũ arĩ o igũrũ, one kana nĩ harĩ ũrĩ na ũmenyo, o na kana nĩ harĩ ũrongoragia Ngai. **3** Othe nĩmacookete na thuutha, othe marĩ hamwe nĩmatuĩkĩte amaramari; gũtirĩ o na ũmwe wĩkaga wega, gũtirĩ o na ũmwe. **4** Andũ acio mekaga maũndũ mooru kaĩ matarĩ ũmenyo, o acio marĩiaga andũ akwa o ta ũrĩa andũ marĩiaga irio, o acio matakayagĩra Ngai? **5** O hau-rĩ, makanyiitwo nĩ guoya mũnene, o na gũtarĩ kĩndũ gĩa gũtũma metigĩre. Nĩgũkorwo Ngai nĩahurunjĩte mahĩndĩ ma andũ acio magũtharĩkĩire; nĩwamaconorithirie, nĩgũkorwo Ngai

nīamamenete. **6** Naarī korwo ūhonokio wa Isiraeli no ūgĩũke kuuma Zayuni! Rĩrĩa Ngai agacookereria andũ ake na indo ciao-rĩ, Jakubu nĩagakena na Isiraeli acanjamũke!

54 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokia nĩ ūndũ wa rĩtwa rĩaku; ndĩhĩria na hinya waku. **2** Wee Ngai, igua ihooya rĩakwa; thikĩrĩria ciugo cia kanua gakwa. **3** Andũ ageni nĩmanjũkĩrĩire; nao andũ matarĩ tha nĩmaracaria muoyo wakwa, o andũ acio matarũmbũyagia Ngai. **4** Ti-itherũ Ngai nĩwe ūteithio wakwa; Mwathani nĩwe ūndiiragĩrĩra. **5** Cookereria andũ arĩa manjambagia ūũru wao; Wee maniine nĩ ūndũ wa wĩhokeku waku. **6** Nĩngũkũrutĩra igongona rĩa kwĩyendera; nĩngũgocca rĩtwa rĩaku, Wee Jehova, tondũ nĩ rĩega. **7** Nĩgũkorwo nĩahonoketie mathĩina-inĩ makwa mothe, na maitho makwa nĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa.

55 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, thikĩrĩria ihooya rĩakwa, ndũkaage kũigua ithaithana rĩakwa; **2** njigua na ūnjĩtĩke. Mecirĩa makwa nĩmathĩnĩtie na ndĩ mũgĩku **3** nĩ ūndũ wa mũgambo wa thũ, nĩ ūndũ wa gũkũũrĩwo maitho nĩ andũ arĩa aaganu; tondũ o mandehagĩra o mathĩina, na makaanyũrũria marakarĩte. **4** Ngoro yakwa ĩrĩ na ruo rũnene thĩnĩ wakwa, nganyĩtwo nĩ imakania nene cia gĩkuũ. **5** Guoya na kũinaina nĩcindigiicĩrie; hubanĩrio nĩ kĩmako kĩnene. **6** Na nĩ ngiuga atĩrĩ, “Hĩ, naarĩ korwo ndĩ na mathagu ta ndutura! Ingĩũmbũka thĩ ngahurũke, **7** ingĩũra thĩ kũndũ kũraya, ngaikare werũ-inĩ; **8** ingĩhiũha thĩ handũ harĩa ingĩgitia, kũraiho na rũhuho rũu rũnene na kĩhuhũkanio.” **9** Wee Mwathani, andũ arĩa aaganu nĩmanyĩtwo nĩ kĩrigiicano, ūhĩngĩcanie mĩario yao,

nīgũkorwo itũũra-inĩ inene nyonaga o haaro na ngũĩ. **10** Mũthenya na ũtukũ, andũ acio aaganu macangacangaga thingo-inĩ cia itũũra rĩu; narĩo rĩiyũrĩtwo nĩ rũmena na irumi. **11** Thĩinĩ wa itũũra rĩu inene no mwanangĩko ũrĩ kuo; kwĩhĩtanĩra na kũheenania ciyũrĩte njĩra-inĩ ciarĩo. **12** Korwo nĩ thũ ĩranuma-rĩ, no ngirĩrĩrie; korwo nĩ thũ ĩranjũkĩrĩra-rĩ, no ndĩhithe ndĩkanyone. **13** No rĩrĩ, nĩwe mũndũ wa riika rĩakwa, mũthiritũ wakwa, mũrata wakwa ũrĩa twendanĩte mũno, **14** o wee twanakenanĩra tũrĩ na ngwatanĩro njega, tũgĩthĩ hamwe na andũ arĩa angĩ nyũmba-inĩ ya Ngai. **15** Gĩkuũ kĩrohubanĩria thũ ciakwa o rĩmwe; iroikũrũka mbĩrĩra irĩ muoyo, tondũ ũũru ũkoragwo ngoro-inĩ ciacio. **(Sheol h7585)** **16** No rĩrĩ, niĩ nĩ Ngai ngayagĩra, nake Jehova nĩahonokagia. **17** Hwaĩ-inĩ, na rũciinĩ, o na mĩaraho, ngayaga ndĩ mĩnyamaro-inĩ, nake nĩaiguaga mũgambo wakwa. **18** We angũũraga kuuma mbaara-inĩ ĩrĩa ndũithagio, ngoima itagurarĩtio, o na gwakorwo nĩ andũ aingĩ mandũithagia. **19** Mũrungu ũrĩa ũtũũrĩte aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene nginya tene, nĩekũmaigua na amaherithie, andũ acio matagarũragĩra mĩthĩire yao, o acio matetigagĩra Ngai. **20** Mũndũ ũcio tũrĩ thiritũ nake atharĩkagĩra arata ake, na agathũkia kĩrĩkanĩro gĩake. **21** Mĩario yake ĩnyorokete o ta thiagĩ, no rĩrĩ, mbaara ĩrĩ ngoro-inĩ yake; ciugo ciake ihooranagĩria gũkĩra maguta, no icio nĩ hiũ cia njora irĩ njomore. **22** Rekereria Jehova maũndũ marĩa magũtangaga, na nĩegũgũtiirĩrĩra; ndarĩ hĩndĩ akaareka mũndũ ũrĩa mũthingu agwe. **23** No rĩrĩ, Wee Ngai, nĩũkaharũrũkia andũ arĩa aaganu irima-inĩ rĩa ũmaramari; andũ arĩa manyootagĩra thakame na andũ a

maheeni matigaakinyia nuthu ya matukū mao. No niĩ hakwa-rĩ, Wee niwe ndiĩhokete.

56 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguĩra tha, niĩgũkorwo andũ niĩmaingataniĩte na niĩ mũno; mũthenya wothe mendaga o gũũtharĩkĩra. **2** Andũ arĩa manjambagia maingatanaga na niĩ mũthenya wothe; aingĩ niĩ arĩa maraatharĩkĩra na mwĩtĩio. **3** Rĩrĩa ndetigĩra-rĩ, niĩwe ndĩrĩhokaga. **4** Niĩ ũndũ wa hinya wa Ngai, niĩndĩrĩgocaga kiugo gĩake, ndĩhokete o Ngai; ndingĩtigĩra. Mũndũ ũrĩ na mwĩrĩ angĩnjĩka atĩa? **5** Mũthenya wothe matindaga makĩogomia ciugo ciakwa; hĩndĩ ciothe mathugundaga kũnjĩka ũũru. **6** Manjiiragĩra na makanjoheria, na makarĩthania na mĩthĩre yakwa, makĩenda kũnjũraga. **7** Wee Ngai, ndũkareke mahonoke o na atĩa; ng'aũrania ndũrĩrĩ na marakara maku. **8** Andĩka ũhoru wa gũcakaya gwakwa; maithori makwa mekĩre cuba-inĩ yaku, githĩ matirĩ maandĩko-inĩ maku? **9** Rĩrĩa ngaakaya ndeithio thũ ciakwa niĩkahũndũka. Ũndũ ũcio niĩũgatũma menyeye atĩ Ngai arĩ hamwe na niĩ. **10** Niĩ ũndũ wa hinya wa Ngai, ũrĩa ngoocaga kiugo gĩake, niĩ ũndũ wa hinya wa Jehova, ũrĩa ngoocaga kiugo gĩake, **11** ndĩhokete o Ngai; ndingĩtigĩra. Mũndũ-rĩ, angĩnjĩka atĩa? **12** Wee Ngai, mĩhĩtwa ĩrĩa ndiĩhĩtĩte ndĩ o nayo, niĩndĩrĩkũrutagĩra maruta ma gũgũcookeria ngaatho. **13** Niĩgũkorwo niĩũhonoketie kuuma gĩkuũ-inĩ, na ũkagirĩrĩria magũrũ makwa kũhĩngwo, niĩguo thiiage mbere ya Ngai ngĩonaga ũtheri ũrĩa wonagwo niĩ arĩa marĩ muoyo.

57 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguĩra tha, ũnjiguĩre tha, niĩgũkorwo niĩ harĩwe njũragĩra. Niĩ ngũũrĩra kĩruru-

inĩ kĩa mathagu maku, o nginya mwanangĩko ũhĩtũke. **2** Ngũkaĩra Ngai-Ūrĩa-ŭrĩ-Igũrũ-Mũno, o kũrĩ Mũrungu, ũrĩa ũũhingagĩria maũndũ. **3** Atũmaga ũteithio kuuma igũrũ akaahonokia, akarũithia arĩa maahanyũkagia mũno; Ngai agakĩndũmĩra wendani na wĩhokeku wake. **4** Nĩĩ ndĩ gatagatĩ-inĩ ka mĩrũũthi; ngomete gatagatĩ ka nyamũ ndĩĩani, na nĩo andũ arĩa magego mao mahaana ta matimũ na mĩguĩ, o acio nĩmĩ ciao ihaana ta hiũ cia njora njũgĩ. **5** Wee Ngai, tũũgĩra, ũtũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ; riiri waku nĩũgĩe igũrũ rĩa thĩ yothe. **6** Thũ ciakwa nĩciambĩire magũrũ makwa mũtego wa wabu, na nĩĩ ngĩthikĩra nĩ kũnyamarĩka. Cienjete irima njĩra-inĩ yakwa, no nĩcio igũite thĩinĩ warĩo. **7** Wee Ngai, ngoro yakwa nĩkindĩirie, ngoro yakwa no ĩkindĩirie; nĩkũina ngũina, ngũgooce na rwĩmbo. **8** Wee muoyo wakwa arahũka! Arahũka wee kĩnanda kĩa mũgeeto, o nawe kĩnanda gĩa kĩnũbi! Ngwarahũka ruoro rũgĩtema. **9** Wee Mwathani, nĩngũkũgocca, gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ; nĩngũkũinĩra ngũgooce ndĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ. **10** Nĩgũkorwo wendo waku nĩ mũnene, ũgagĩkinya o igũrũ; wĩhokeku waku ũkinyĩte o matu-inĩ. **11** Wee Ngai, tũũgĩra, ũtũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ; riiri waku nĩũgĩe igũrũ rĩa thĩ yothe.

58 Thaburi ya Daudi Inyuĩ aathani aya-rĩ, ti-itherũ nĩmwaragia maũndũ ma kĩhooto? Nĩmũtuagĩra andũ ciira ũrĩa kwagĩrĩire na kĩhooto? **2** Aca, ngoro-inĩ cianyu mũthugundaga maũndũ matarĩ ma kĩhooto, na moko manyu mageeka maũndũ ma kũruta haaro gũkũ thĩ. **3** O kuuma gũciarwo andũ arĩa aaganu nĩmahĩtagia

njira; matũuraga marĩ imaramari kuuma gũciarwo, na maaragia maheeni. **4** Ūrũrũ wao nĩ ta ūrũrũ wa nyoka, ũhaana ta thumu wa ndũira ĩthingĩte matũ mayo, **5** ĩrĩa ĩtangĩigua rwĩmbo rwa mũmĩthuuthĩri, o na angĩkorwo aramĩthuuthĩra arĩ na ũũgĩ mũnene atĩa. **6** Wee Ngai, unanga magego marĩa marĩ tũnua twao; Wee Jehova, munya mũthangiri ya mũrũũthi ĩyo! **7** Nĩmabuĩrie o ta maaĩ marĩa mathereraga makabuĩria; rĩrĩa magereka ũtarĩ, mũguĩ yao nĩĩkoragwo ĩrĩ mũtuuhu. **8** Marotuĩka ta ndinoho ĩrĩa ĩtwekaga o ĩgĩthiiga, matuĩke ta kĩhuno kĩrĩa gĩtoonaga riũa. **9** Andũ arĩa aaganu makeeherio narua, gũkĩra ūrĩa nyũngũ cianyu ingĩhiũhio nĩ mwaki wa mũigua, ĩrĩ mũigũ kana ĩrĩ mũũmũ. **10** Andũ arĩa athingu nĩmagakena maarĩhĩrio, rĩrĩa magathambia nyarĩrĩ ciao thakame-inĩ ya arĩa aaganu. **11** Hĩndĩ ĩyo andũ nĩmakoiga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ kũrĩ na irĩhi rĩa arĩa athingu; ti-itherũ nĩ kũrĩ Ngai ūrĩa ũtuagĩra andũ a thĩ ciira.”

59 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokia kuuma kũrĩ thũ ciakwa; ngitĩra harĩ arĩa manjũkagĩrĩa. **2** Honokia kuuma kũrĩ arĩa mekaga ũũru, na ũũhonokie kuuma kũrĩ acio aiti thakame. **3** Ta kĩone ūrĩa manjoheirie! Andũ ooru maranjĩrĩa manjũkĩrĩre, o na itekĩte ũũru kana ngehia, Wee Jehova. **4** Ndirĩ ũndũ mũũru njĩkĩte, no rĩrĩ, nĩmehaarĩrie maatharĩkĩre. Arahũka ũndeithie; wĩonere ūrĩa thĩnĩkĩte! **5** Wee Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Isiraeli, arahũka ũherithie ndũrĩrĩ ciothe; ndũkaiguĩre andũ aaganu tha, o acio makunyanagĩra andũ arĩa angĩ. **6** Macookaga hwaĩ-inĩ makĩraramaga ta ngui, makĩũrũraga itũũra-inĩ inene. **7** Ta

kĩone kĩa marerũka na tũnua twao, nĩ ta marerũka hiũ
cia njora kuuma miromo-inĩ yao, makooria atĩrĩ, “Nũũ
ũngĩtũigua?” **8** No Wee Jehova-rĩ, mathekerere; ndũrĩrĩ
icio ciothe nĩucinyararĩte. **9** Wee Hinya wakwa-rĩ, nowe
njũũthĩrĩrie; Wee Ngai-rĩ, nĩwe kĩirigo gĩakwa kĩa hinya,
o Wee Ngai wakwa mũnyendi. **10** Ngai nĩegũthĩ mbere
yakwa, na nĩekũnjĩtĩkĩria ngenerere arĩa manjambagia. **11**
No ndũkamoorage, nĩguo andũ akwa matikanariganĩrwo.
Nĩ ũndũ wa hinya waku, tũma matũũre morũũraga,
nginya ũmatorie, Wee Mwathani ngo iitũ. **12** Nĩ ũndũ wa
mehia ma tũnua twao, na nĩ ũndũ wa ciugo cia miromo
yao, tũma magwatio nĩ mũtego wa mwĩtĩio wao. Nĩ
ũndũ wa irumi na maheeni marĩa maaragia, **13** maniine
na marakara maku, maniine nginya mathire biũ. Hĩndĩ
ĩyo nĩgũkamenyeka nginya ituri cia thĩ, atĩ Ngai nĩwe
wathaga Jakubu. **14** Macookaga hwaĩ-inĩ makĩraramaga
ta ngui, makĩũrũraga itũũra-inĩ inene. **15** Morũũraga
magĩcaria irio, na makoigĩrĩria maga kũhũũna. **16** No nĩ-
rĩ, ndiinaga ũhoru wa hinya waku, o rũciinĩ ngaina ũhoru
wa wendo waku; nĩgũkorwo Wee nĩwe kĩirigo gĩakwa kĩa
hinya, na rĩũrĩro rĩakwa hĩndĩ ya mathĩina. **17** Wee Hinya
wakwa-rĩ, nĩngũkũinĩra ngũgooce; nĩgũkorwo Wee nĩwe
kĩirigo gĩakwa kĩa hinya, o Wee Ngai ũrĩa ũnyendete.

60 Thaburi ya Daudi Wee Ngai nĩũtũtiganĩrie
na ũgatũharagania; ũkoretwo ũtũrakarĩire, no rĩu
tũcookerere! **2** Nĩũthingithĩtie bũrũri na ũkawatũra;
thinga mĩatũka yaguo, nĩgũkorwo nĩũrenyena. **3**
Nĩũtũmĩte andũ aku makorwo na mahinda maritũ;
ũmanyuithĩtie ndibei magathiĩ magĩtũgũũgaga. **4** No

rĩrĩ, andũ arĩa magwĩtigĩrĩte-rĩ, nĩũmahaicĩirie bendera, nĩguo metharagĩre harĩ yo mona arĩa mamarathaga na ũta. **5** Tũhonokie na ũtũteithie na guoko gwaku kwa ũrĩo, nĩguo arĩa wendete mahonoke. **6** Ngai nĩarĩtie arĩ handũ hake harĩa haamũre, akoiga atĩrĩ: “Nĩngatũranga Shekemu ndĩ na gĩkeno kĩingĩ, na thimĩre andũ akwa Gĩtuamba gĩa Sukothu. **7** Gileadi nĩ gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efiraimu nĩ ngũbia yakwa ya kĩgera, na Juda nĩ rũthanju rwakwa rwa ũthamaki. **8** Moabi nĩ kĩaĩrĩ gĩakwa gĩa gwĩthambĩra, na Edomu nĩho njikagia kĩaatũ gĩakwa; nyanagĩrĩra nĩ ũrĩa ndooretie bũrũri wa Filistia.” **9** Nũũ ũkũnginyia itũũra rĩrĩa inene rĩirigĩre? Nũũ ũkũndongoria andware Edomu? **10** Githĩ tiwe, Wee Ngai, o Wee ũtũregete, na ũgatiga gũtwarana na mbũtũ ciitũ cia ita? **11** Tũteithie, ũtũhootanĩre harĩ thũ ciitũ, nĩgũkorwo ũteithio wa mũndũ nĩ wa tũhũ. **12** Ngai arĩ hamwe na ithuĩ nĩtũkũhootana, na nĩakarangĩrĩria thũ ciitũ thĩ.

61 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, igua kĩrĩro gĩakwa; thikĩrĩria ihooya rĩakwa. **2** Ndĩragũkaĩra kuuma ituri cia thĩ, ndĩragũkaĩra o ngoro yakwa ĩgĩthiragwo nĩ hinya; ndongoria nginye rwaro-inĩ rwa ihiga rũrĩa rũraihi na igũrũ kũngĩra. **3** Nĩgũkorwo nĩwe ũkoretwo ũrĩ rĩũrĩro rĩakwa, mũthiringo mũraihi na igũrũ wa hinya wa kwĩhitha kuuma kũrĩ thũ. **4** Ndĩrĩragĩria gũtũũra hema-inĩ yaku nginya tene, na ndĩhithage kĩrũru-inĩ kĩa mathagu maku. **5** Nĩgũkorwo Wee Ngai nĩũiguĩte mũhĩtwa yakwa, nĩũngaĩre igai rĩa andũ arĩa metigĩrĩte rĩitwa rĩaku. **6** Ongerera matukũ ma mũthamaki ma

gütũura muoyo, mĩaka yake ĩigane ta ya njjarwa nyingĩ. 7 Aroikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene arĩ mbere ya Ngai nginya tene; tũma wendo na wĩhokeku waku imũgitagĩre. 8 Hĩndĩ ĩyo ngatũura nyinaga rwĩmbo rwa kũgooca rĩitwa rĩaku, na hingagie mĩhĩtwa yakwa mũthenya o mũthenya.

62 Thaburi ya Daudi Ngoro yakwa yetagĩrĩra Ngai o we wiki; ũhonokio wakwa uumaga harĩ we. 2 O we wiki nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ũhonokio wakwa; nĩwe kĩirigo gĩakwa kĩa hinya, ndirĩ hĩndĩ ngenyenyeke. 3 Nĩ nginya rĩ mũgütũura mũtharĩkagĩra mũndũ? Mwamũũraga inyuothe, taarĩ rũthingo rũinamu kana rũirigo rũrenda kũgũa? 4 Nĩmatuĩte itua mamweherie ũnene-inĩ wake; makenagio nĩ maheeni. Marathimanaga na tũnua twao, no ngoro-inĩ ciao makarumana. 5 Wee ngoro yakwa, etha ũhurũko harĩ Ngai o we wiki, kĩirĩgĩrĩro gĩakwa kĩrĩ harĩ we. 6 O we wiki nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ũhonokio wakwa; nĩwe kĩirigo gĩakwa kĩa hinya ndirĩ hĩndĩ ngenyenyeke. 7 ũhonokio wakwa na gĩtĩio gĩakwa ciumaga kũrĩ Ngai; nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga rũrĩ hinya, na rĩũrĩro rĩakwa. 8 Inyuĩ andũ aya, mwĩhokagei o we hĩndĩ ciothe; itũrũragai ngoro cianyu harĩ we, nĩgũkorwo Ngai nĩwe rĩũrĩro riitũ. 9 Andũ arĩa matarĩ igweta no mĩhũmũ tu, na arĩa marĩ igweta no maheeni tu; mangĩthimwo na ratiri-rĩ, o no kĩndũ gĩa tũhũ; othe marĩ hamwe no mĩhũmũ mĩtheri. 10 Mũtikehoke ũtunyani kana mwĩtĩe na indo cia kũiya; o na ũtonga wanyu ũngĩingĩha-rĩ, mũtikawĩhoke. 11 Harĩ ũndũ ũmwe Ngai oigĩte, o na nĩ maũndũ meerĩ njiguĩte: atĩ Wee Ngai, nĩ

ũrĩ hinya, 12 na atĩ Wee Mwathani, ũrĩ mwendani. Titherũ nĩũkarĩha o mũndũ kũringana na wĩra wake.

63 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, nĩwe Mũrungu wakwa, Wee-rĩ, nĩwe nongoragia na kĩyo; ngoro yakwa nĩwe ĩnyootagĩra, na mwĩrĩ wakwa nĩwe wĩriragĩria, ndĩ bũrũri-inĩ ũyũ mũmũ na wa mĩnoga, o ũyũ ũtarĩ maaĩ. 2 Nĩnguonete ũrĩ handũ-harĩa-haamũre, na ngeyonera hinya waku na riiri waku. 3 Tondũ wendo waku nĩ mwega gũkĩra muoyo guo mwene-rĩ, mĩromo yakwa nĩrĩkũgoocaga. 4 Ndirĩkũgoocaga hĩndĩ ĩrĩa yothe ngũtũura muoyo, ngoocage rĩitwa rĩaku nyambararĩtie moko makwa. 5 Ngoro yakwa ĩiganĩire ta ĩrĩite irio iria njega mũno; nako kanua gakwa nĩkarĩkũgoocaga, mĩromo yakwa ĩgakũinĩra. 6 Ngũririkanaga ndĩ ũrĩrĩ; ndĩciiragia ũhoro waku ũtukũ wothe. 7 Tondũ Wee nĩwe ũteithio wakwa-rĩ, nyinagĩra kĩruru-inĩ kĩa mathagu maku. 8 Ngoro yakwa nĩnyitĩrĩre harĩwe; guoko gwaku kwa ũrĩo gũkaanyitĩrĩra. 9 Andũ arĩa macaragia muoyo wakwa nĩguo maũniine nĩmakanangwo; magaatoonyerera na thĩ nginya kũrĩa kũriku mũno. 10 Makooraagwo na rũhiũ rwa njora matũike irio cia mbwe. 11 No rĩrĩ, mũthamaki nĩagakena nĩ ũndũ wa Ngai; andũ arĩa othe mehĩtaga makĩgwetaga rĩitwa rĩa Ngai nĩmakamũgooca, natuo tũnua twa arĩa maaragia maheeni nĩtũgaakirio.

64 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, igua mũgambo wakwa ngĩkwĩra mateta makwa; gitĩra muoyo wakwa harĩ kwĩhĩrwo nĩ thũ. 2 Kĩĩhithe kuuma kũrĩ ndundu ya andũ arĩa aaganu, ũũhithe kuuma kũrĩ inegene rĩa mũingĩ ũrĩa wĩkaga ũũru. 3 Manooraga nĩmĩ ciao ta hiũ cia

njora, na makaaria ciugo njuru itariĩ ta mĩguĩ irĩ ũrũrũ.
4 Mehithagĩra mũndũ ũtehitie makamũratha na mĩguĩ;
 mamũrathaga o rĩmwe mategwĩtigĩra. **5** Momanagĩrĩria
 magĩthugunda mĩbango mĩũru, meranaga ũrĩa mekũhitha
 mĩtego yao; mooragia atĩrĩ, “Nũũ ũngĩmĩona?” **6**
 Mathugundaga maũndũ matarĩ ma kĩhooto, makoiga
 atĩrĩ, “Kaĩ nĩtũbangĩte mũbango mwagĩrĩru-ĩ!” Ti-itherũ
 meciiria ma mũndũ na ngoro yake itingĩtuĩrĩka. **7** No rĩrĩ,
 Ngai nĩekũmaratha na mĩguĩ yake, amathece o rĩmwe. **8**
 Akaamarehithĩria mwanangĩko nĩ ũndũ wa ciugo njuru
 iria maaragia na tũnua twao; andũ arĩa othe makamoona
 makaamanyũrũria, mamainainĩrie mĩtwe. **9** Andũ othe
 nĩmagetigĩra; nĩmakaheana ũhoru wa wĩra wa Ngai, na
 meciirie ũhoru wa maũndũ marĩa ekĩte. **10** Andũ arĩa
 athingu nĩmagĩkenere Jehova na moragĩre harĩ we; andũ
 arĩa othe arũngĩrĩru ngoro nĩmamũgooce!

65 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, twetereire gũkũgooca
 tũrĩ Zayuni; nĩ harĩwe mĩhĩtwa iitũ ĩkaahingio. **2** Wee
 ũiguaga mahooya-rĩ, andũ othe marĩkaga harĩwe. **3**
 Rĩrĩa twahubanĩrio nĩ mehia, Wee nĩwatũrekeire mahĩtia
 maitũ. **4** Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa ũthuurĩte, na
 ũkamarehe hakuhĩ matũũrage kũu nja ciaku! Ithũ
 tũrĩiganagĩra nĩ maũndũ mega ma nyũmba yaku, o macio
 ma hekarũ yaku theru. **5** Ũtũcookagĩria ũhoru na ciĩko
 cia magegania na cia kĩhooto, Wee Ngai Mũhonokia
 witũ, o Wee nĩwe mwĩhoko wa andũ arĩa marĩ ituri-
 inĩ ciothe cia thĩ, na arĩa marĩ iria-inĩ kũndũ kũraya
 mũno, **6** o Wee wombire irĩma na hinya waku, wĩohete
 ũhoti taarĩ mũcibi, **7** o Wee wahooreririe mũrurumo

wa maria, ũkĩhooreria mūrurumo wa ndiihũ ciamo, na ũgĩkiria inegene rĩa ndūrĩrĩ. **8** Andũ arĩa matũũraga kũraya nĩmetigagĩra magegania maku; ũtũmaga thĩ yothe ikene, kuuma kũrĩa rũciinĩ rũrathaga nginya kũrĩa hwaĩ-inĩ ũthũaga. **9** Wee nĩwe ũmenyagĩrĩra thĩ na ũkamiurĩria mbura; ũtũmaga igĩe na bũthi mũingĩ. Rũũ rwa Ngai rũiyũrite maaĩ ma gũkũrĩria andũ irio, nĩgũkorwo ũguo nĩguo wathĩrĩrie gwĩkagwo. **10** ũiyũragia mĩtaro yakuo maaĩ, na ũkaaragania mĩkũmũkũmũ yakuo; ũmĩororoagia na mbura ya rũthuthuũ, na ũkarathima kĩmera kĩaayo. **11** Mwaka ũwĩkĩrite thũmbĩ ya wega waku, namo makaari maku makaiyũrĩrĩra bũthi mũingĩ. **12** Nyeki ya werũ nĩ nduru mũno, natuo tũrĩma tũiyũritwo nĩ gĩkeno. **13** Cieni ciyũrite ndũũru cia ng'onde, nacio ituamba ikaiyũra ngano; indo ciothe iroigĩrĩria ikaina nĩ gũkena.

66 Rwĩmbo rwa Thaburi Anĩrĩrai Ngai mũkenete mũrĩ mbere ya Jehova, inyuĩ andũ othe a thĩ! **2** Inai mũrahe riiri wa rĩitwa rĩake; gũkumio gwake tũmai kũgĩe na riiri! **3** Īrai Ngai atĩrĩ, “Kaĩ ciĩko ciaku nĩ cia magegania-ĩ! ũhoti waku nĩ mũnene mũno nginya ũgatũma thũ ciaku ciĩhetage nĩ guoya irĩ mbere yaku. **4** Andũ othe a thĩ nĩwe mainamagĩrĩra; mainaga magakũgocca, mainaga makagocca rĩitwa rĩaku.” **5** ũkai muone ũrĩa Ngai ekĩte, maũndũ marĩa ekagĩra andũ matikĩrĩ ma kũmakania! **6** Aagarũrĩre iria rĩgĩtuĩka thĩ nyũmũ, nao andũ makĩhitũkĩra kũu maaĩ-inĩ na magũrũ; ũkai, tũmũkenere. **7** Nĩ ũndũ wa hinya wake, egũtũura aathanaga nginya tene, maitho make maikaraga marorete ndūrĩrĩ, nĩguo andũ arĩa aremi matikagerie kũmũũkĩrĩra.

8 Goocai Ngai witū, inyuī andū a ndūrīrī, mūgambo wake wa kūmūgooca nīūiguīke; 9 nīatūtūūrītīe muoyo na akagirīrīria magūrū maitū matirūke. 10 Nīgūkorwo Wee Ngai nīūtūgeretie; ūtūtheragia ta ūrīa betha ītheragio na mwaki. 11 Nīwatūmire tūtwarwo njeera na ūgītūkuuithia mīrigo mīritū. 12 Warekire andū matūikarīre mītwe; twagītūikanirie mwaki-inī o na maaī-inī, no ūgīcooka ūgītūrehe kūdū kūrī būthi. 13 Nīngūka hekarū-inī yaku ndī na maruta ma njino, nīguo hingie mīhītwa yakwa harīwe, 14 mīhītwa īrīa mīromo yakwa yeranīre, na ngīmīaria na kanua gakwa, rīrīa ndaarī thīina-inī. 15 Ngūkūrūtīra igongona rīa nyamū iria noru, na ndute iruta rīa ndūrūme; ngūkūrūtīra igongona rīa ndegwa na mbūri. 16 Ūkai mūthikīrīrie inyuothe arīa mwītīgīrīte Ngai; rekei ndīmūhe ūhoro wa ūrīa anjīkīre. 17 Ndamūkaīre na kanua gakwa, ngīmūgooca na rūrīmī rwakwa. 18 Korwo ndaarī na mehia ngoro-inī yakwa-rī, Mwathani ndangānjiguire; 19 no ti-itherū Ngai nīathikīrīrie, na akīgua mūgambo wakwa ngīmūhooya. 20 Ngai arogoocwo, o we ūtaaregire kūigua ihooya rīakwa, o na kana akīaga kūnyonia wendo wake!

67 Rwīmbo rwa Thaburi Ngai arotūkinyīria wega wake, na atūrathime, na atūme ūthiū wake ūtwarīre, 2 nīguo njīra ciaku imenyeke gūkū thī, ūhonokio waku ūmenywo nī ndūrīrī ciothe. 3 Andū marokūgooca, Wee Ngai; andū othe marogūkumia. 4 Ndūrīrī nīicanjamūke na cikūinīre nī gūkena, nīgūkorwo wathaga andū na kīhooto, na ūgatongoria ndūrīrī iria irī gūkū thī. 5 Andū marokūgooca, Wee Ngai; andū othe marogūkumia. 6 Hīndī īyo būrūri

nĩũkaruta magetha maguo, na Ngai, o we Ngai witũ, nĩagatũrathima. 7 Ngai nĩagatũrathima, nacio ituri ciothe cia thĩ nĩikamwĩtigĩra.

68 Thaburi ya Daudi Ngai nĩakĩarahũke, ahurunje thũ ciake; nao arĩa mamũthũire nĩmoore mehere mbere yake. 2 O ta ũrĩa ndogo yũmbũragwo nĩ rũhuho-rĩ, ũromombũra; o ta ũrĩa mũhũra ũringũkagio nĩ mwakirĩ, andũ arĩa aaganu marothira marĩ mbere ya Ngai. 3 No rĩrĩ, arĩa athingu marocanjamũka na makene marĩ mbere ya Ngai; marorũũhia nĩ gũkena. 4 Inĩrai Ngai, mũine mũgooce rĩitwa rĩake, kumiai ũcio ũhaicaga matu ta mbarathi, rĩitwa rĩake nĩ Jehova; gĩcanjamũkei mũrĩ mbere yake. 5 Ngai ũrĩa ũikaraga gĩikaro gĩake gĩtheru-rĩ, nĩwe ithe wa ciana cia ngoriai, na mũgitĩri wa atumia a ndigwa. 6 Ngai nĩatũmaga arĩa maikaraga marĩ oiki magĩe na mĩciĩ, arĩa ohe amohorithagia na akamoimagaria; no andũ arĩa aremi matũũraga bũrũri mũũmũ. 7 Wee Ngai rĩrĩa woimagarire ũrĩ mbere ya andũ aku, hĩndĩ ĩrĩa watũkanĩirie rũng'ũrĩ-inĩ-rĩ, 8 thĩ nĩyathingithire, narĩo igũrũ rĩkiuria mbura, nĩ ũndũ wa gũũka kwa Ngai, o ũcio Ngai wa Sinai, na nĩ ũndũ wa gũũka kwa Ngai, Ngai wa Isiraeli. 9 Wee Ngai-rĩ, nĩwoiririe mbura nyingĩ, ũkĩnyootora bũrũri ũcio wa igai rĩaku ũrĩa wang'arĩte. 10 Andũ aku magĩtũũra kuo, na kuumana na ũingĩ wa indo ciaku, Wee Ngai-rĩ, ũgĩtanahĩra athĩni acio. 11 Mwathani nĩaheanire ũhoru, nao arĩa maawanĩrĩire maarĩ gĩkundi kĩnene: 12 "Athamaki na mbũtũ cia ita moraga na ihenya; nakuo kambĩ-inĩ andũ magayanaga indo cia ndaho. 13 O na rĩrĩa mũkomete hakuhĩ na mwaki wa gĩikaro kĩa nja,

mūhaana o ta mathagu ma ndutura magemetio na betha, nacio njoya ciayo ikagemio na thahabu ikūhenia.” **14** Rīrīa Mwene-Hinya-Wothe aahurunjire athamaki būrūri-inī-rī, kwahaanaga o ta rīrīa tharunji igwīte kīrīma-inī gīa Zalimoni. **15** Ī irīma cia Bashani ti irīma irī riiri; irīma cia Bashani irī tūcūmbīrī tūingī. **16** Inyuī irīma ici irī tūcūmbīrī tūingī-rī, mūrarora na ūiru nīkī, kīrīma kīrīa Ngai athuurīte gītūike gīkarō gīake, o kūrīa Jehova we mwene egūtūūra nginya tene? **17** Ngaari cia Ngai cia ita nī makūmi ma ngiri, na ngiri cia ngiri; Mwathani nīokīte arī gatagatī ga cio oimīte Kīrīma gīa Sinai, agatoonya handū hake haamūre. **18** Rīrīa wambatire igūrū, nīwatongoririe arīa maatahītwo mūtongoro-inī waku; nīwamūkīrire iheo kuuma kūrī andū, o na ūgīciamūkīra kuuma kūrī andū arīa aremi, nīgeetha Wee, Jehova Ngai, ūtūūre kuo. **19** Goocai Mwathani, o we Mūrungu Mūhonokia witū, o we ūkuuaga mīrigo iitū mūthenya o mūthenya. **20** Ngai witū nī Mūrungu ūhonokanagia; Mwathani Jehova nīwe rīūrīro rīa kuuma gīkuū-inī. **21** Ti-itherū Ngai nīakamemenda ciongo cia thū ciake, amemende ruototia rwa arīa mathiiga na mbere kwīhia. **22** Mwathani ekuuga atīrī, “Nīngaruta thū cianyu kuuma Bashani; ndīcirute iria-inī kūrīa kūrīku, **23** nīgeetha mūtobokie makinya manyu thakame-inī ya thū cianyu, o nacio nīmī cia ngui cianyu igīe na igai rīacio.” **24** Wee Ngai-rī, mūtongoro waku nīwonekete, o mūtongoro wa Mūrungu wakwa na Mūthamaki agītoonya handū-harīa-haamūre. **25** Aini a nyīmbo nīo matongoretie, makarūmīrīrwo nī ahūūri inanda; hamwe nao nī airītu arīa marahūūra tūhembe. **26**

Goocai Ngai, kīūngano-inī kīrīa kīnene; mūgooce Jehova kīūngano-inī gīa Isiraeli. **27** Mūhīrīga ūrīa mūnini wa Benjamini nīguo ūcio ūmatongoretie, kīrīndī kīnene kīa athamaki a Juda kīrī ho, na makarūmīrīrwo nī athamaki a Zebuluni na a Nafitali. **28** Wee Ngai-rī, onania ūhoti waku; tuonie hinya waku, Wee Ngai, ta ūrīa waneka. **29** Tondū wa hekarū yaku īrīa īrī kūu Jerusalemu-rī, athamaki nīmagakūrehagīra iheo. **30** Rūithia nyamū īrīa īrī ithanjī-inī, ūkīrūithie rūūru rwa ndegwa rūrīa rūrī thīinī wa tūcaū twa ndūrīrī. Īkwīnyihīrie, na ikūrehere icunjī cia betha. Hurunja ndūrīrī iria ikenagīra mbaara. **31** Abarūthi nīmagooka moimīte būrūri wa Misiri; naguo būrūri wa Kushi nīūkenyihīria Ngai. **32** Inīrai Ngai, inyuī mothamaki ma thī, inai mūgooce Mwathani, **33** ūcio ūthiiga ahaicīte matu macio ma igūrū ma tene, ūcio ūrurumaga na mūgambo mūnene. **34** Anīrīrai hinya wa Ngai, we ūrīa ūnene wake arī guo ūrūgamīrīire Isiraeli, o ūcio ūhoti wake ūrī kūu matu-inī. **35** Wee Ngai-rī, ūrī wa gwītīgīrwo, ūrī handū hau haku haamūre; Mūrungu wa Isiraeli nīaheaga andū ake ūhoti o na hinya. Ngai arogoocwo!

69 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rī, honokia, nīgūkorwo maaī maanginyīte o ngingo. **2** Ndīratoonyerera mūtondo-inī mūrīku, handū hatarī na ha gūkinyithia kūgūrū. Nginyīte maaī-inī harīa harīku; mūiyūro wa maaī nīūhumbīkanītie. **3** Nīnogete mūno nī gūkaya ndeithio; mūmero wakwa nī mūng'aru. Maitho makwa nīmorītwo nī hinya nīgūcūthīrīria Ngai wakwa. **4** Andū arīa maathūire hatarī gītūmi nī aingī gūkīra njuīrī cia mūtwe wakwa; thū

ciakwa iria iithũire hatarĩ gītũmi nĩ nyingĩ, o icio injaragia iniine. Hatagĩrĩrio njookie kĩndũ itaiyĩte. **5** Wee Ngai nĩũũĩ ũrimũ wakwa; mahĩtia makwa matingĩhithĩka harĩwe. **6** Andũ arĩa makwĩhokete, maroaga gũconorithio nĩ ũndũ wakwa, Wee Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-wothe; arĩa makũrongoragia maroaga kũnyararwo nĩ ũndũ wakwa, Wee Ngai wa Isiraeli. **7** Nĩgũkorwo nĩngirĩrĩrie kũmenwo nĩ ũndũ waku, naguo ũthiũ wakwa nĩũhumbĩtwo thoni. **8** Nduĩkĩte ta mũgeni harĩ ariũ a baba, ngatuĩka ta mũndũ wa kũngĩ harĩ ariũ a maitũ; **9** kĩyo kĩrĩa ndĩ nakĩo kĩa nyũmba yaku nĩkĩo kĩrandĩa, irumi cia arĩa makũrumaga nĩ nĩ igũĩrĩire. **10** Rĩrĩa ngũrĩra na ngehinga kũrĩa irio, no nginya ngirĩrĩrie kũnyũrũrio; **11** rĩrĩa ndehumba nguo ya ikũnia, andũ no gũũthekerera. **12** Andũ arĩa maikaraga kĩhingo-inĩ gĩa itũũra nĩ nĩ manyũrũragia, na nduĩkĩte rwĩmbo rwa arĩũ. **13** Wee Jehova, nĩndakũhooya hĩndĩ rĩra ya gwĩtikĩrĩka nĩwe; Wee Ngai, nĩ ũndũ wa wendo waku mũnene, ũnjĩtĩke na ũhonokio waku wa ma. **14** Honokia ũndute mũtondo-inĩ, ndũkareke ndoonyerere; ndeithũra kuuma kũrĩ arĩa maathũire, ũndute kuuma maaĩ-inĩ marĩa mariku. **15** Ndũkareke mũiyũro wa maaĩ ũũhubĩkanie, kana merio nĩ kũrĩa kũriku, o na kana ndumĩrio kanua nĩ irima rĩa gĩkuũ. **16** Wee Jehova, njĩtika nĩ ũndũ wa wega wa wendo waku; nĩ ũndũ wa tha ciaku nyingĩ wĩhũgũre ũnjookerere. **17** Ndũkahithe ndungata yaku ũthiũ waku; njĩtika narua, nĩgũkorwo ndĩ thĩĩna-inĩ. **18** Ūka hakuhĩ ũndeithũre; honokia kuuma kũrĩ thũ ciakwa. **19** We nĩũũĩ ũrĩa nyũrũrĩtio, na ngaconorithio na ngahumbwo thoni; thũ ciakwa ciothe irĩ mbere

yaku. **20** Kūnyūrurio nĩ gūthuthite ngoro ngatigwo itarĩ na mwĩhoko; ndeetereire nyone wa kūnjiguĩra tha, no ndiigana kūmuona, ngĩeterera nyone andũ a kūũhoorera, no ndiamonire. **21** Maanjikĩrĩre maaĩ ma nyongo irio-inĩ ciakwa, na ndanyoota makĩlhe thiki nyue. **22** Metha ĩrĩa maarĩrwo ĩrotuĩka mũtego; ĩrotuĩka ihũura o na mũtego wa kũmagwatia. **23** Maitho mao marogĩa nduma matige gũcooka kuona, nayo mĩgongo yao ĩrohocerera nginya tene. **24** Maitūrũrĩre mang'ũrĩ maku; makinyĩrie marakara maku mahiũ. **25** Mĩcĩ yao ĩrokira ihooru; kūroaga mũndũ wa gũtũura hema-inĩ ciao. **26** Nĩgũkorwo manyariiraga arĩa wee ũgurarĩtie, na makaaria ũhoru wa ruo rwa arĩa ũtĩhĩtie. **27** Mathitangĩre o ngoro thuutha wa ĩrĩa ĩngĩ; ndũkanareke magatoonya ũhonokanio-inĩ waku. **28** Marothario ibuku-inĩ rĩa muoyo, mage kwandĩkwo mũtaratara-inĩ wa andũ arĩa athingu. **29** Ndĩ na ruo na ngathĩĩnĩka; Wee Ngai kĩĩhonokie na ũngĩtĩre. **30** Nĩngũgooca rĩtwa rĩa Ngai na rwĩmbo, na ndĩmũtũũgĩre ngĩmũcookagĩria ngaatho. **31** Naguo ũndũ ũcio nĩũgũgĩkenia Jehova gũkĩra kũmũhe ndegwa, na gũkĩra ndegwa nene ĩrĩ na hĩa na mahũngũ. **32** Andũ arĩa athĩĩni mona ũguo nĩmagakena; inyuĩ arĩa mũrongoragia Ngai, ngoro cianyu iroarahũka! **33** Jehova nĩathikagĩrĩria arĩa abatari, na ndangĩnyarara andũ ake moohetwo. **34** Igũrũ na thĩ nĩimũgooce, o na maria marĩa manene na kĩrĩa gĩothe gĩthiagĩra thĩĩnĩ wamo, **35** nĩgũkorwo Ngai nĩakahonokia Zayuni, na aake matũura marĩa manene ma Juda rĩngĩ. Hĩndĩ ĩyo andũ nĩmagatũura kuo na

makwĩgwatĩre; **36** ciana cia ndungata ciake nĩigakũgaya, nao arĩa mendete rĩitwa rĩake nĩmagatũũra kuo.

70 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, hiũha ũũhonokie; Wee Jehova ũka narua ũndeithie. **2** Andũ arĩa mendaga kũnjũraga maroconorithio na manyiitwo nĩ kĩrigiicano; arĩa othe mendaga nyanangwo marocooka na thuutha maconokete. **3** Andũ arĩa mathekagĩrĩra makiugaga atĩrĩ, “Haiya! Haiya!” marocooka na thuutha maconokete. **4** No arĩa othe makũrongoragia marokena na macanjamũke; arĩa mendete ũhonokio waku marotũũra moigaga atĩrĩ, “Ngai arotũgĩriol!” **5** No rĩrĩ, nĩ ndĩ mũthĩini na mũbatari; Wee Ngai, hũha ũũke kũrĩ nĩ. Wee nĩwe ũteithio wakwa na mũhonokia wakwa; Wee Jehova, ndũkagonderere gũũka kũndeithia.

71 Wee Jehova-rĩ, njũrĩire harĩwe; ndũkanakĩreke njonorithio. **2** Ndeithũra na ũũhonokie nĩ ũndũ wa ũthingu waku; thikĩrĩria ũũhonokie. **3** Tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũũrĩra, harĩa ingĩthĩ hĩndĩ ciothe; athana honokio, nĩgũkorwo nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na kĩirigo gĩakwa kĩa hinya. **4** Honokia, Wee Ngai wakwa, kuuma guoko-inĩ kwa andũ arĩa aaganu, ũndeithũre kuuma ngumbaco ya andũ arĩa ooru na matarĩ tha. **5** Nĩgũkorwo ũkoretwo ũrĩ kĩirĩgĩrĩro gĩakwa, Wee Mwathani Jehova, ũtũũrite ũrĩ mwĩhoko wakwa kuuma ndĩ o mũnini. **6** Kuuma gũciarwo gwakwa ndũũrite ngwĩhokete; nĩwe wandutire nda ya maitũ. Ngũtũũra ngũgoocaga. **7** Nĩndũkĩte ta kĩndũ gĩa kũgegania harĩ andũ aingĩ, no nĩwe rĩũrĩro rĩakwa rĩa hinya. **8** Kanua gakwa kaiyũrite ũgooci waku, gatindaga gakĩgana riiri

waku mūthenya wothe. **9** Ndūkande hīndī ya ūkūrū; ndūkanandiganīrie rīrīa itarī na hinya. **10** Nīgūkorwo thū ciakwa ciaragia ūhoru wa kūnjūkīrīra; acio metagīrīra kūnjūruga nīmacokanītie ndundu. **11** Moigaga atīrī, “Ngai nīamūtiganīrie; hanyūkaniai nake mūmūnyiite, nīgūkorwo ndarī mūdū wa kūmūteithūra.” **12** Wee Ngai, tiga kūndaihīrīria; Wee Ngai wakwa, ūka narua ūndeithie. **13** Acio maathitangaga-rī, maroconoka na maniinwo; acio mendaga kūnjīka ūūru, maronyararwo na maconorwo. **14** No nī-rī, ndīrīkoragwo na kīrīgīrīro hīndī ciothe; ndīrīkīragīrīria gūkūgooca mūno makīria. **15** Kanua gakwa karīganaga ūthingu waku, ndindage o ngīgana ūhonokio waku mūthenya wothe, o na gūtuīka ndiūī mūigana waguo. **16** Wee Mwathani Jehova, ngūūka ngīanagīrīra cīko ciaku cia hinya, nyanīrīre ūthingu waku, o ūthingu waku wiki. **17** Kuuma ndī o mūnini, Wee Ngai, ūtūūrīte ūndutaga, na nginyagia ūmūthī no nyumbūruga cīko ciaku cia magegania. **18** Wee Ngai, o na ndakūra ngīe mbuī, ndūkanandiganīrie, o nginya nyumbūre ūhoru wa ūhoti waku kūrī rūciaro rūrīa rūrooka, na nyumbūre ūhoru wa hinya waku kūrī arīa othe magooka thuutha. **19** Wee Ngai-rī, ūthingu waku ūkinyīte o matu-inī, Wee wīkīte maūdū manene. Wee Ngai-rī, nūū ūngī ūhaana ta we? **20** O na gūtuīka nīūtūmīte nyone mathīina maingī na marūrū-rī, nīūkariūkīa muoyo wakwa rīngī; nīūkandiūkīa rīngī kuuma thī kūrīa kūrīku. **21** Nīūkongerera gītīio gīakwa, na ūūhoorerie o rīngī. **22** Ndīrīkūgoocaga na kīnanda kīa mūgeeto nī ūndū wa wīhokeku waku, Wee Ngai wakwa; ndīrīinaga ngūgoocage na kīnanda gīa kīnūbi,

Wee Mūtheru wa Isiraeli. **23** Mīromo yakwa nīrīanagīrīra nī gūkena rīrīa ngūina ngūgooce, o nī, ūrīa Wee ūkūūrīte. **24** Rūrīmī rwakwa rūrīrahaga ūhoru wa ciiko ciaku cia ūthingu mūthenya wothe, nīgūkorwo arīa meendaga kūnjīka ūūru nīmaconorithītio na makarigiicwo.

72 Thaburi ya Solomoni Wee Ngai, he mūthamaki ūhoti wa gūtuanagīra ciira na kīhooto, na mūrū wa mūthamaki ūkīmūhe ūthingu waku. **2** Nake nīarīciiragīra andū aku na ūthingu, andū aku arīa anyamaarīku amatuagīre ciira na kīhooto. **3** Irīma igaatūmaga andū magaacīre, natuo tūrīma tūciarage matunda ma ūthingu. **4** Nīarīgita gīra andū arīa anyamaarīku gatagatī ka andū, na ahonokie ciana cia arīa abatari; nīakahehenja arīa mamahinyagīrīria. **5** Mūthamaki arotūūra hīndī irīa yothe rīūa rīgūtūūra, na rīrīa rīothe mweri ūgūtūūra nginya njjarwa na njjarwa. **6** Arīhaanaga ta mbura īkiurīra mūgūnda mūtūgūte, ahaane ta rūthuthuū ūrīa rūihūgagia thī. **7** Matukū-inī make andū arīa athingu nīmagattheerema; naguo ūgaacīru ūingīhe o nginya rīrīa mweri ūgaakorwo ūtarī ho. **8** Agaathanaga kuuma iria rīmwe nginya rīrīa rīngī, na kuuma Rūūī rwa Farati o nginya ituri cia thī. **9** Ndūrīrī cia werū-inī nīikainamīrīra mbere yake, nacio thū ciake icūne rūkūngū. **10** Athamaki a Tarishishi na a mabūrūri marīa marī hūgūrūrū-inī cia kūrāya nīmakamūrehagīra igooti; nao athamaki a Sheba na Seba nīmakamūrehagīra iheo. **11** Athamaki othe makaamūinamīrīra, nacio ndūrīrī ciothe imūtungatagīre. **12** Nīgūkorwo nīakahonokia abatari maamūkaīra, o na arīa anyamaarie matarī na wa kūmateithia. **13** Nīakaiguagīra

tha arĩa matarĩ hinya na arĩa abatari, na ahonokie arĩa athĩĩni kuuma kũrĩ gĩkuũ. **14** Nĩakamateithũra kuuma kũrĩ arĩa mamahinyagĩrĩria na kuuma haaro-inĩ, nĩgũkorwo thakame yao ĩrĩ bata mũno maitho-inĩ make. **15** Arogĩtũũra hĩndĩ ndaaya! Aroheagwo thahabu ya kuuma Sheba. Arotũũra ahooyagĩrwo nĩ andũ hĩndĩ ciothe, na mamũrathimage mũthenya wothe. **16** Bũrũri ũrogĩa na bũthi wa ngano kũndũ guothe; ĩrorirũkĩra tũrĩma-igũrũ. Maciaro makuo marothegea ta ma Lebanoni; nakuo matũũra-inĩ andũ marotheerema ta nyeki ya gĩthaka. **17** Rĩĩtwa rĩake rĩrotũũra nginya tene; rĩrotũũra o ta ũrĩa riũa rĩgũtũũra. Ndũrĩrĩ ciothe nĩkarathimwo nĩ ũndũ wake, nacio imwĩtage mũndũ mũrathime. **18** Goocai Jehova Ngai, o we Ngai wa Isiraeli, o we wiki wĩkaga maũndũ ma magegania. **19** Rĩĩtwa rĩake rĩu rĩrĩ riiri rĩrogoocagwo nginya tene; nayo thĩ yothe ĩroyũrwo nĩ riiri wake. **20** Ūcio nĩguo mũthia wa mahooya ma Daudi, mũrũ wa Jesii.

73 Thaburi ya Asafu Ti-itherũ Ngai nĩ mwega harĩ andũ a Isiraeli, harĩ andũ arĩa atheru ngoro. **2** No nĩ-rĩ, magũrũ makwa maratigĩtie hanini matenderũke; ndaarĩ o hakuhĩ kũgũa. **3** Nĩgũkorwo nĩndaiguagĩra arĩa etĩĩ ũiru, rĩrĩa ndonire kũgaacĩra kwa andũ arĩa aaganu. **4** Nĩgũkorwo matithĩĩnikaga; mĩĩrĩ yao nĩ mĩgima na ĩkoragwo na hinya. **5** Matikoragwo na moritũ ta andũ arĩa angĩ, na matikoragwo nĩ mathĩĩna marĩa makoraga andũ. **6** Nĩ ũndũ ūcio mwĩtĩio nĩguo mũgathĩ wao; o ene mehumbaga ũhinya. **7** Ūmũ wa ngoro ciao ũtherũkaga o ũmaramari; meciiria mao mooru matirĩ mũhaka. **8** Nĩ andũ a kĩnyũrũri, na maaragia ndeto cia rũmena;

maaragia na mwītīō ūhorō wa kūhinyīrīria andū arīa angī. **9** Tūnua twao twaragia ūūru wa gūūkīrīra igūrū, nacio nīmī ciao ikegwatīra thī yothe. **10** Nī ūndū ūcio andū ao nīmakamacokerera na metīkie ūrīa wothē makoiga. **11** Makoiga atīrī, “Mūrungu angīmenya atīa? Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīarī na ūmenyo?” **12** Ūū nīguo andū arīa aaganu matariī: tondū gūtīrī ūndū ūmamakagia, makīragīrīria o gūtonga. **13** Ti-itherū, nīnjigīte ngoro yakwa īrī theru o tūhū; thambītie moko makwa makaaga gwīka ūūru o tūhū. **14** Nīgūkorwo ndindaga na mīnyamaro mūthenya wothē; herithītio rūciinī o rūciinī. **15** Ingīogire atīrī, “Nīngwaria o ūū,” nīngīakunyanīire ciana ciaku. **16** No rīrīa ndageragia gūtaūkīrwo nī ūhorō ūcio wothē, watuīkire wa kūhinyīrīria, **17** o nginya rīrīa ndatoonyire handū-harīa-haamūre ha Mūrungu; hīndī īyo ngīkīmenya ūrīa makaarīkīrīria. **18** Ti-itherū ūmaigaga kūndū kūrīa gūtenderū; ūmagūithagia thī makaanangīka. **19** Hī! Kaī nīmakanangwo o rīmwe-ī! Makaaniinwo biū nī imakania! **20** O ta ūrīa kīroto gīthiraga mūndū okīra, no taguo makahaana rīrīa Wee Mwathani ūkaarahūka, ūkaamaagīra bata o ta irooto. **21** Rīrīa ngoro yakwa yarī na kīeha na roho wakwa ūgaturwo, **22** ndiarī na meciiria magima, na ndiarī na ūmenyo; ndahaanaga o ta nyamū ndī mbere yaku. **23** No rīrī, ngoragwo nawe hīndī ciothe; nīūnyīitīte guoko gwakwa kwa ūrīo. **24** Nīūdongoragia na ūtaaro waku, na thuutha ūcio nīūkanyamūkīra riiri-inī waku. **25** Nūū ūngī ndī nake kūu igūrū tiga Wee? Gūkū thī ndirī na kīndū īngīrīrīria tiga o Wee. **26** Mwīrī wakwa na ngoro yakwa no ciage hinya, no rīrī, Ngai nīwe hinya wa

ngoro yakwa, na nīwe rwīga rwakwa nginya tene. **27** Titherū arīa magūtiganagīria nīmagathira; nīūkanangaga arīa othe matakwīhokete. **28** No ha ūhorō wakwa-rī, nī wega gūkuhīrīria Ngai. Nīnduīte Mwathani Jehova rīūrīro rīakwa; nīndīrīheanaga ūhorō wa cīiko ciaku ciothe.

74 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rī, nī kīī gītūmīte ūtūtiganīrie nginya tene? Nī kīī gītūmaga marakara maku macine ng'ondū cia rūūru rwaku? **2** Ririkana andū arīa wegūrīire o tene, arīa wakūūrīre magītūika mūhīrīga ūrīa wegāīire, na ūrīrikane Kīrīma gīa Zayuni, o kūrīa watūūrīte. **3** Erekeria makinya maku kūrī mwanangīko ūyū ūtūūrīte kuo, wone ūrīa handū harīa haku haamūre hathūkangītio nī thū. **4** Amuku aku mararamīire harīa wacemanīirie na ithuī; maahaandire bendera ciao irī imenyithia. **5** Metuīte ta andū mekūhiūria mathanwa mateme mītī ya mūtītū. **6** Mbaū iria ciothe ciagemetio magīciunanga na mathanwa na ibūi ciao. **7** Nīmacinire handū-haku-harīa-haamūre hakīmomoka, magīthaahia gīikaro kīa Rīitwa rīaku. **8** Moigire atīrī na ngoro ciao, “Tūkūmahehenja mathire!” Maacinire handū harīa hothe Mūrungu aahooyagīrwo kūu būrīri-inī. **9** Gūtīrī ciama tūringagīrwo mahinda maya; anabii nīmathirīte, na gūtīrī witū ūūī nī nginya rī gūgūikara ūguo. **10** Wee Ngai, thū īgūtūūra īgūthīrikagia nginya rī? Mūmuku no atūūre acambagia rīitwa rīaku nginya tene? **11** Nī kīī gītūmīte ūthune guoko gwaku, o guoko kūu gwaku kwa ūrīo? Kūrute mīkūnjo-inī ya nguo ciaku ūmaniine! **12** No rīrī, Wee Ngai, nīwe mūthamaki wakwa kuuma tene; nīwīkaga maūndū ma kūhonokania gūkū thī. **13** Wee-

rĩ, nĩwe wagayanirie iria na ũhoti waku, ũkĩhehenja mĩtwe ya nyamũ iria nene kũu maaĩ-inĩ. **14** Wee-rĩ, nĩwe wahehenjire mĩtwe ya Leviathani, ũkĩmĩheana ĩtuĩke irio cia ciũmbe cia werũ-inĩ. **15** Wee-rĩ, nĩwe watũmire ithima itherũke na tũrũũ tũtherere, ũkĩhũithia njũũ iria itahũaga. **16** Mũthenya nĩ waku o na ũtukũ no waku; Wee nĩwe wahaandire riũa na mweri. **17** Wee-rĩ, nĩwe wekĩrire mĩhaka yothe ya thĩ; nĩwe watũmire kũgĩe hĩndĩ ya riũa na hĩndĩ ya heho. **18** Ririkana ũrĩa thũ ĩkũnyũrũrĩtie, Wee Jehova, na ũrĩa andũ arĩa akĩigu macambĩtie rĩitwa rĩaku. **19** Ndũkaneane muoyo wa ndirahũgĩ yaku kũrĩ nyamũ cia gĩthaka; ndũkariganĩrwo nĩ mĩoyo ya andũ aku arĩa manyariĩrĩtwo nginya tene. **20** Ririkana kĩrĩkanĩro gĩaku, tondũ kũndũ guothe kũrĩa kũrĩ nduma bũrũri-inĩ kũiyũrĩte haaro. **21** Ndũkareke mũndũ ũrĩa mũhinyĩrĩrie acooke na thuutha aconokete; andũ arĩa athĩini na arĩa abatari nĩmagooce rĩitwa rĩaku. **22** Arahũka, Wee Ngai, ũrũgamĩrĩre kĩhooto gĩaku; ririkana ũrĩa andũ arĩa akĩigu magũthirĩkagia mũthenya wothe. **23** Ndũkariganĩrwo nĩ mbugĩrĩrio ya amuku aku, o inegene rĩa thũ ciaku, rĩrĩa iranegena itegũtigithĩria.

75 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, nĩtwagũcookeria ngaatho, twagũcookeria ngaatho, nĩgũkorwo Rĩitwa rĩaku rĩrĩ hakuhĩ; andũ maheanaga ũhoro wa ciiko ciaku cia magegania. **2** Ugaga atĩrĩ, “Nĩ nĩ thuuraga hĩndĩ ĩrĩa njagĩrĩru; nĩ nĩ nduanagĩra ciira na kĩhooto. **3** Rĩrĩa thĩ na andũ ayo othe maathingitha, nĩ nĩ nyiitagĩrĩra itugĩ ciayo ngacirũmia. **4** Andũ arĩa etĩi ngũmeera atĩrĩ, ‘Mũtigacooke kwĩraha,’ na arĩa aaganu ngameera atĩrĩ,

‘Mūtikambararie hĩa cianyu. 5 Tigai kwambararia hĩa cianyu na igūrū, mūtige kwaria mūmītie ngingo.’” 6 Nĩ ūndū-rĩ, ūhoru wa gūtūūgĩria mūdū nduumaga na irathĩro kana ithũiro, o na kana kuuma werū-inĩ. 7 No rĩrĩ, nĩ Ngai ūtuanagĩra ciira: Anyiihagia mūdū ūmwe, na agatūūgĩria ūrĩa ūngĩ. 8 Jehova anyiitĩte gĩkombe kīiyūrĩte ndibei ĩrĩ na mūhūyũ, ĩtukanĩtio na mahuti manungi wega; amĩonoragia, nao andū othe aaganu a thĩ makamĩnyua, makainĩkĩrĩra nginya itata rĩa mūthia. 9 No nĩrĩ, nĩngumbūra ūhoru ūyũ nginya tene; ndĩrĩnaga ūgooci kūrĩ Ngai wa Jakubu. 10 Nĩngarenga hĩa cia andū arĩa othe aaganu, no hĩa cia arĩa athingu nĩkambarario.

76 Thaburi ya Asafu Kūu Juda Ngai nĩoĩkaine; rĩitwa rĩake nĩ inene thĩinĩ wa Isiraeli. 2 Hema yake ĩrĩ kūu Salemu, gĩikaro gĩake kĩrĩ Zayuni. 3 Kūu nĩkuo oinangĩire mĩguĩ ya ūta ĩkūhenia, akiunanga ngo na hiũ ciao cia njora, o na indo ciao ciothe cia mbaara. 4 Wee ūcangararĩte nĩ ūtheri, ūkagĩa na ūkaru gūkĩra irĩma irĩ na ūtonga wa nyamũ cia iguĩma. 5 Andū arĩa njamba magwĩte magatunywo indo, magakoma toro wao wa gĩkuũ; gūtĩrĩ o na ūmwe wa njamba cia ita ūngĩambararia moko make. 6 Nĩ ūndū wa ikūũma rĩaku, Wee Ngai wa Jakubu, mbarathi o ūndū ūmwe na ngaari cia ita igwĩte thĩ ikaaga kwĩigua. 7 Wee nowe wa gwĩtigĩrwo. Nūũ ūngĩrũgama mbere yaku rĩrĩa ūrĩ mūrakaru? 8 Wamenyithanirie itua rĩaku ūrĩ o kūu igūrū, nayo thĩ ĩgĩtigĩra na ĩgĩkĩra ki, 9 rĩrĩa Wee Ngai, warũgamire ūtuanĩre ciira, nĩguo ūhonokie arĩa othe anyamaarĩku a būrũri. 10 Ti-itherũ mang’ũrĩ ma andū nĩmagakũgoocithia, na ūkeyoha matigari ma mang’ũrĩ

maku ta mūcibi. **11** Mwīhītei mīlhītwā harī Jehova Ngai wanyu na mūmīhingie; rekei mabūrūri marīa mothe mūriganītie namo marehere ūcio wa gwītīgīrwo iheo. **12** Athuthaga roho wa arīa maathanaga; etigagīrwo nī athamaki a thī.

77 Thaburi ya Asafu Ndakaīire Ngai andeithie; ndakaīire Ngai nīguo anjigüe. **2** Rīrīa ndaarī mīnyamaro-inī, nī Mwathani ndarongoririe; ūtukū ndamwambararīirie moko itekūnoga, no muoyo wakwa ūkīrega kūhoorerio. **3** Wee Ngai, ndakūririkanire ngīcaaya; ndataranirie maūndū, naguo roho wakwa ūkīringīka. **4** Wee watūmire njūrwo nī toro, ngīthīnīka mūno, ngīremwo nī kwaria. **5** Ndeciiririe ūhorō wa matukū ma tene, ngīririkana mīaka o īrīa yarī ya tene; **6** ngīkīririkania ūrīa ndainaga ūtukū, ngoro yakwa īgītariana maūndū, naguo roho wakwa ūkīyūūria atīrī: **7** “Mwathani egūtūūra atūregete nginya tene? Ndarī hīndī agacooka gūtūkenera? **8** Wendo wake ūtathiraga-rī, nīkūbuīria ūbuīrītie nginya tene? Kīiranīro gīake gīgūtūūra gītahingīte nginya tene? **9** Kaī Mūrungu ariganīrwo nīkūiguanīra tha? Kaī marakara make matūmīte atige gūtugana?” **10** Ngīcooka ngīciiria atīrī, “Ūndū ūyū nīguo ngwītiiria naguo: kūririkana mīaka ya guoko kwa ūrīo kwa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno.” **11** Nīngūririkana ciiko cia Jehova; īī nīguo, nīngūririkana ciama ciaku cia tene. **12** Ndīrītaranagia mawīra maku mothe, na ngecūūrania ūhorō wa ciiko ciaku cia hinya. **13** Njīra ciaku, Wee Ngai, nī theru. Nī ngai īrīkū nene ta Ngai witū? **14** Wee nīwe Mūrungu ūrīa ūringaga ciama; wonanagia ūhoti waku kūrī ndūrīrī. **15** Nīwakūūrire andū

aku na guoko gwaku kwa hinya, o acio njiaro cia Jakubu na Jusufu. **16** Maaĩ nĩmakuonire, Wee Ngai, maaĩ macio maakuonire makĩigua guoya, nakuo kũrĩa kũriku mũno gũkĩinyogonda. **17** Matu mooiririe mbura, nacio ngwa ikĩruruma igũrũ guothe; heni ciahenũkire ikĩrathũka mĩena yothe **18** Ngwa yaku yaiguĩkanire kĩhuhũkanio-inĩ, rũheni rwaku rũkĩmũrĩka thĩ yothe, nayo thĩ ikĩinaina na ĩgĩthingitha. **19** Njĩra yaku yatuĩkanĩirie iria-inĩ, njĩra yaku ĩgĩtuĩkanĩria maaĩ-inĩ maingĩ, o na gũtuĩka makinya maku mationekire. **20** Watongoririe andũ aku o ta ũrĩa mũrĩithi atongoragia rũũru, ũkĩmatongoria na guoko kwa Musa na kwa Harũni.

78 Thaburi ya Asafu Inyuĩ andũ akwa, iguai ũrutani wakwa; thikĩrĩriai ciugo cia kanua gakwa. **2** Ngũtumũra kanua gakwa njarie na ngerekano, ngũgweta maũndũ mahithe, maũndũ ma kuuma o tene: **3** maũndũ marĩa twanaigua na tũkamenya, o marĩa maithe maitũ maanatwĩra. **4** Tũtingĩhitha ciana ciao maũndũ macio; nĩtũrĩiraga rũciaro rũrĩa rũgooka ũhoro wa ciiko cia Jehova cia kũmũgocithia, na ũhoti wake, na magegania marĩa aaneka. **5** Aaheire Jakubu mawatho, na akĩhaanda watho thĩinĩ wa Isiraeli, ũrĩa aathire maithe maitũ atĩ maũrutage ciana ciao, **6** nĩguo rũciaro rũrĩa rũgooka thuutha rũkaamenya watho ũcio, o hamwe na ciana iria itaciarĩtwo, nĩguo nacio ikeera ciana ciacio. **7** Hĩndĩ ĩyo ciĩhoke Ngai na ciage kũriganĩrwo nĩ ciiko ciake, no kũrũmia irũmagie maathani make. **8** Nacio itikahaane ta maithe macio ma tene, arĩa maarĩ a rũciaro rũremi na rũng'athia, rũrĩa ngoro ciaruo itaathĩkagĩra Mũrungu, o

rũu maroho maaruo mataamwĩhokire. **9** Andũ a Efiraimu, o na maarĩ na mota ma kũrũa, nĩmahũndũkire mũthenya ũrĩa wa mbaara; **10** matiarũmirie kĩrĩkanĩro kĩa na Ngai, na nĩmaregire kũrũmĩrĩra watho wake. **11** Nĩmariganĩrwo nĩ maũndũ marĩa ekĩte, na makĩriganĩrwo nĩ magegania marĩa aamonetie. **12** Nĩaringire ciama maithe mao makĩionagĩra marĩ kũu bũrũri wa Misiri, kũu werũ-inĩ wa Zoani. **13** Aagayanirie iria, akĩmaringia; aatũmire maaĩ marũgame ta rũthingo. **14** Mũthenya aamatongoragia na itu, naguo ũtukũ wothe akamatongoria na ũtheri wa mwaki. **15** Nĩatũranirie mahiga kũu werũ-inĩ, na akĩmahe maaĩ maingĩ o ta ma iria; **16** nĩatũmire tũrũũĩ tuume rwaro-inĩ rwa ihiga, na agĩtũma maaĩ matherere ta njũũĩ. **17** No-o maathiire o na mbere kwĩhĩria Ngai, magĩkĩremera Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno marĩ kũu werũ-inĩ. **18** Nao makĩgeria Mũrungu makĩendaga, na ũndũ wa gwĩtia irio iria meeriragĩria kũrĩa. **19** Magĩũkĩrĩra Ngai na mĩario, makĩũrania atĩrĩ, “Mũrungu no ahote kwara metha werũ-inĩ? **20** Rĩrĩa aagũthire ihiga, maaĩ nĩmatothokire boo, natuo tũrũũĩ tũgĩtherera tũiyũrite maaĩ maingĩ. No rĩrĩ, no ahote gũtũhe o na irio? No ahe andũ ake nyama?” **21** Rĩrĩa Jehova aiguire ũguo, akĩrakara; agĩtharĩkĩra Jakubu na mwaki wake, namo mang’ũrĩ make magĩũkĩrĩra Isiraeli, **22** nĩgũkorwo matiigana gwĩtikia Ngai, kana kwĩhoka ũhonokania wake. **23** No rĩrĩ, we nĩathire matu ma igũrũ na akĩhingũra mĩrango ya igũrũ; **24** oirĩrie andũ mana ta mbura marĩe, na akĩmahe ngano ya kũu igũrũ. **25** Andũ makĩrĩa irio cia araike; akĩmahe irio iria ciothe mangĩahotire kũrĩa. **26** O na ningĩ akĩerekeria rũhuho

rwa mwena wa irathĩro kuuma igũrũ, na akĩrehithia rũhuho rwa mwena wa gũthini na ùndũ wa hinya wake. **27** Akĩmaharũrũkĩria nyama nyingĩ ta rũkũngũ, nyoni cia rĩera-inĩ ciaingĩhite ta mũthanga wa iria-inĩ. **28** Agĩtũma igwe thĩinĩ wa kambĩ yao, igĩthiũrũrũkĩria hema ciao. **29** Maarĩire o nginya makĩhũũna, nĩgũkorwo aamaheire kĩrĩa merirĩirie kũrĩa. **30** No matanarĩkia kũrĩa irio icio meriragĩria, o irĩ tũnua-inĩ twao-rĩ, **31** marakara ma Ngai makĩmokĩrĩra; akĩũraga arĩa maarĩ na hinya mũno gatagatĩ kao, akĩniina andũ ethĩ a Isiraeli. **32** O na amekĩte ũguo wothe-rĩ, mathiire o na mbere kwĩhia; o na ekĩte magegania make, matiamwĩtikirie. **33** Nĩ ùndũ ũcio agĩtũma matukũ mao mathire o ũguo tũhũ, na mũaka yao igĩthira nĩ ihooru rĩa kũmaka. **34** Rĩrĩa rĩothe Mũrungu ooraga amwe ao nĩmamũmaathaga; mamũrongoragia na makamũcookerera na kĩyo. **35** Nao makaririkana atĩ Ngai nĩwe warĩ Rwaro rwao rwa Ihiga, na atĩ Mũrungu Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe warĩ Mũkũũri wao. **36** No-o makeyendithĩrĩria harĩ we na tũnua twao, makamũheenagia na nĩmĩ ciao; **37** ngoro ciao itiarĩ njĩhokeku kũrĩ we, na matiarĩ eehokeku harĩ kĩrĩkanĩro gĩake. **38** Nowe no aaiyũritwo nĩ tha; akĩmarekera waganu wao, na ndaigana kũmaniina. Kaingĩ na kaingĩ nĩagiragĩrĩria marakara make, na ndaigana kwarahũra mang'ũrĩ make mothe. **39** Nĩaaririkanire atĩ maarĩ o andũ tu, karũhuho karĩa kahĩtũkaga na gaticooke rĩngĩ. **40** Nĩ maita maingĩ atĩa maamũremagĩra marĩ kũu werũ-inĩ, na makamũiguithia kĩa marĩ kũu rũng'ũrĩ-inĩ. **41** Mahinda maingĩ nĩmageririe Mũrungu; maathirĩkirie

Ūrīa-Mūtheru-wa-Isiraēli. 42 Matiaririkanire ūhoti wake: mūthenya ūrīa aamakūūrire kuuma kūrī arīa maamahinyagīrīria, 43 kana mūthenya ūrīa onanirie ciama ciake kūu būrūri wa Misiri, kana magegania make marīa onanirie kūu werū-inī wa Zoani. 44 Nīagarūrire njūūī cia būrūri wa Misiri igītuīka thakame; matingīahotire kūnyua maaī ma tūrūūī twao. 45 Akīmatūmīra mīrumbī mīingī ya ngi ikīmarīa, o na ciūra iria ciamaanangire. 46 Irio cia mīgūnda yao aaciheire itono, na maciaro mao akīmarekereria ngigī. 47 Aanangire mīthabībū yao na mbura ya mbembe, na mīkūyū yao akīmīcina na mbaa. 48 Ng'ombe ciao aaciūrāgire na mbura ya mbembe, na mahiū mao akīmahūūra na ngwa. 49 Aamaitīrīirie marakara make mahiū, na mang'ūrī, na marūrū, na muku: akīmarekereria mbūtū ya arāika arīa maniinanaga. 50 Nīaatemeire marakara make njīra; ndamahonokirie kūrī gīkuū, no nīamarekereirie kūrī mūthiro. 51 Akīūrāga marigithathi mothe ma būrūri wa Misiri, arī mo maciaro ma mbere ma mūdū thīinī wa hema cia Hamu. 52 No akīruta andū ake kuo ta rūūru; akīmatongoria o ta ūrīa mūrīithi atongorāgia ng'ondū magītuīkanīria kūu werū-inī. 53 Aamatongoririe amamenyereire, nī ūndū ūcio matietigīrīre; no thū ciao ikīhubīkanio nī iria. 54 Nī ūndū ūcio akīmakinīya mūhaka-inī wa būrūri wake ūcio mūtheru, akīmakinīya būrūri wa irīma ūrīa guoko gwake kwa ūrīo kwegwatīire. 55 Ningī akīrutūrūra ndūrīrī ciehere mbere yao, na akīmagaīra būrūri ūcio wa ndūrīrī ūtuīke igai rīao; akīhe mīhīrīga ya Isiraēli mīcīī yao. 56 No nīmageririe Ngai na makīremera Ūrīa-ūrī-

Igūrū-Mūno; matiathikīriirie mawatho make. **57** Nīmagire wīhokeku na makīaga wītīkio o ta maithe mao, makīaga kwīhokeka o ta ūta mūgathūku ūrīa ūtangīihokwo. **58** Nīmamūrakaririe nī ūndū wa gūkorwo na kūdū kwao gūtūūgīru gwa kūhooyagīra; makīarahūra ūiru wake nī ūndū wa mīhianano yao. **59** Rīrīa Ngai aamaiguire, nīarakarire mūno; nake agītiganīria Isiraeli o biū. **60** Agīthaama Hema-ya-Gūtūnganwo īrīa yarī Shilo, hema īrīa aahaandīte atūūranagie na andū. **61** Akīrekereria ithandūkū rīa kīrīkanīro rīrīa rīa hinya wake rīthaamio, riiri ūcio wake akīūneana moko-inī ma thū. **62** Andū ake nao akīmarekereria rūhiū rwa njora; nīarakarītio mūno nī igai rīake. **63** Mwaki ūgīcina aanake ao, nao airītu ao makīaga kūinagīrwo nyīmbo cia ūhiki; **64** athīnjīri-Ngai ao makīūragwo na rūhiū rwa njora, na atumia ao a ndigwa makīaga kūmacakāira. **65** Ningī Mwathani akīarahūka ta mūdū woima toro, ta njamba ya ita īgīkīra thuutha wa kūrīno nī ndibei. **66** Aahūūrire thū ciake agīcihūdūra; aaciconorithirie nginya tene. **67** Ningī akīrega hema cia Jusufu, na ndathuurire mūhīrīga wa Efiraimu; **68** no rīrī, nīathuurire mūhīrīga wa Juda, na Kīrīma gīa Zayuni kīrīa endete. **69** Nīaakire handū harīa hake haamūre hakīhaana ta irīma iria ndaaya, hakīhaana ta thī īrīa aahaandire ītūūre īrūmīte nginya tene. **70** Aathuurire Daudi ndungata yake na akīmūruta ciugū-inī cia ng'ondū; **71** akīmūtīgithia kūrīithia ng'ondū, akīmutua mūrīithi wa andū ake, nīo mbarī ya Jakubu, arīthagie Isiraeli igai rīake. **72** Nake Daudi akīmarīithia arī na wagīrīru wa ngoro; aamatongoragia na ūūgī wa moko make.

79 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, ndūrīrī nītharīkīre igai rīaku; nīthaahītie hekarū yaku theru, imomorete itūūra rīa Jerusalemu rīgatuīka irūndo cia mahiga. **2** Ciimba cia ndungata ciaku macineanīte ituīke irio cia nyoni cia rīera-inī, na mīrī ya andū aku aamūre makamīheana kūrī nyamū cia gīthaka. **3** Maitīte thakame ya andū aku ta maaī Jerusalemu guothe, na gūtīrī mūdū wa gūthika arīa makuīte. **4** Tūtuīkīte andū a kūmenwo nī arīa tūriganītie nao, tūgatuīka andū a kūnyararwo na gūthekekererwo nī arīa matūthiūrūrūkīrie. **5** Wee Jehova-rī, nī nginya rī? Ūgūtūūra ūrī mūrakaru nginya tene? Nī nginya rī ūiru waku ūgūtūūra wakanīte ta mwaki? **6** Itīrīria ndūrīrī iria itakūūī mang’ūrī maku, ūmaitīrīrie mothamaki marīa matakayagīra rītwa rīaku; **7** nīgūkorwo nīmatambuurīte Jakubu na makaananga būrūri wake. **8** Ndūgatūherithie nī ūndū wa mehia ma maithe maitū; tha ciaku irohiūha itūkinyīrīre, nīgūkorwo tūrī ahinyīrīriku mūno. **9** Tūteithie, Wee Ngai Mūhonokia witū; nī ūndū wa riiri wa rītwa rīaku; tūteithūre na ūtūrekere mehia maitū nī ūndū wa rītwa rīaku. **10** Nī kīī gīgūtūma ndūrīrī ciūrie atīrī, “Ngai wao akīrī ha?” Menyithania kūrī ndūrīrī tūkīionagīra na maithe maitū atī nīūrīhanagīria thakame ya ndungata ciaku irīa itītwo. **11** Mūcaayo wa arīa moohetwo njeera ūrogūkinyīra; nī ūndū wa hinya wa guoko gwaku gitīra arīa matuīrīrwo gūkua. **12** Wīrīhīrie maita mūgwanja harī ndūrīrī iria tūriganītie nacio, nī ūndū wa rūmena rūrīa makūmenete naruo, Wee Mwathani. **13** Na ithuī andū aku, o ithuī

ng'ondeu cia rūuru rwaku, tūkūgocage nginya tene na tene; nītūrahage ūgococi waku, kuuma njjarwa na njjarwa.

80 Thaburi ya Asafu Wee Mūrīithi wa Isiraeli, tūigwe, o Wee ūtongoragia Jusufu ta ūrīa mūrīithi atongoragia rūuru; Wee ūikarīre gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubirī, cangarara **2** ūrī mbere ya Efiraimu, na Benjamini, na Manase. Arahūra ūhoti waku, ūūke ūtūhonokie. **3** Wee Ngai-rī, tūma tūgaacīre rīngī; tūma ūthiū waku ūtwarīre, nīguo tūhonoke. **4** Wee Jehova Ngai mwene hinya wothe, marakara maku megūtooga nginya rī ūgīūkīrīra mahooya ma andū aku? **5** Nīūmahūūnītie na irio cia maithori; ūtūmīte manyue maithori maiyūrīte mbakūri riita. **6** Ūtūtuīte kīndū gīa kūrūagīrwo nī arīa tūriganītie nao, nacio thū ciitū igatūnyūrūria. **7** Wee Ngai-Mwene-Hinya-Wothe-rī, tūma tūgaacīre rīngī; tūma ūthiū waku ūtwarīre, nīguo tūhonoke. **8** Wareehire mūthabībū kuuma būrūri wa Misiri; warutūrūrire ndūrīrī ūkīūhaanda arī guo. **9** Nīwaūthereirie mūgūnda, naguo ūkīgwata, na ūkīiyūra būrūri wothe. **10** Irīma nīciahumbīrirwo nī kīruru kīaguo, nayo mītarakwa īrīa mīnene ikīhumbīrwo nī hongeciaguo. **11** Watambūrūkirie hongeciaguo o nginya Iria-inī rīrīa Inene, na thuuna ciaguo ūgīcikinyia o nginya Rūū-inī rwa Farati. **12** Nī kī gītūmīte ūmomore njirigo ciaguo, ūgagītūma ehītūkīri othe matuage thabībū ciaguo? **13** Ūrangarangagwo nī ngūrwe cia gīthaka, na ūkarīo nī nyamū cia werū-inī. **14** Wee Ngai Mwene-Hinya-Wothe, tūcookerere! Rora ūrī igūrū wonē! Rūmbūiya mūthabībū ūyū, **15** mūrī ūrīa guoko gwaku kwa ūrīo kwahaandire, mūrīū ūrīa wee mwene wīrereire. **16** Mūthabībū waku

nĩutemetwo, ũgacinwo na mwaki; thũ ciaku irothira nĩ ũndũ wa irũithia rĩaku. **17** Guoko gwaku kũroikara na mũndũ ũrĩa ũrĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo, ũcio mũrũ wa mũndũ wĩrereire wee mwene. **18** No ithuĩ-rĩ, tũtigatigana nawe o rĩ; tũrurumũkie na nĩtũrikayagĩra rĩitwa rĩaku. **19** Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, tũma tũgaacĩre rĩngĩ; tũma ũthiũ waku ũtwarĩre, nĩguo tũhonoke.

81 Thaburi ya Asafu Inĩrai Ngai, o we hinya witũ, nĩ ũndũ wa gũkena; anĩrĩrai mũinĩre Ngai wa Jakubu! **2** Ambĩrĩraia kũina, hũũrai kĩhembe, na mũhũũre kĩnanda kĩa mũgeeto kĩrĩa kĩgambi wega, o na gĩa kĩnũbi. **3** Huhai coro hĩndĩ ya Karũgamo ka Mweri, na ningĩ rĩrĩa mweri waiganana, mũthenya ũrĩa wa Gĩathĩ giitũ; **4** ũyũ nĩ watho wa kĩrĩra gĩa kũrũmĩrĩrwo kũrĩ Isiraeli, o guo watho wa Ngai wa Jakubu. **5** We nĩũhaandire ũtuĩke kĩrĩra harĩ Jusufu hĩndĩ rĩra aathiire gũtharĩkĩra bũrũri wa Misiri, kũrĩa twaiguire mwario tũtaamenyire. **6** Ekuuga atĩrĩ, “Nĩndeheririe mũrigo kuuma ciande-inĩ ciao; moko mao nĩndameheririe kuuma thĩinĩ wa gĩkabũ. **7** Wangaiire ũrĩ na mĩnyamaro na nĩ ngĩkũhatũra, ngĩgwĩtika ndĩ thĩinĩ wa mũrurumo wa ngwa; ndakũgeririe ũrĩ kũu maaĩ-inĩ ma Meriba. **8** “Inyuĩ andũ akwa, iguai ngĩmũkaania, naarĩ korwo no mũũthikĩrĩrie, inyuĩ Isiraeli! **9** Mũtikanagĩe na ngai ng’eni gatagatĩ-inĩ kanyu; mũtikanainamĩrĩre ngai ya kũngĩ. **10** Nĩ nĩ Jehova Ngai waku, ũrĩa wakũrutire bũrũri wa Misiri. Athamia kanua gaku na nĩngũkũhe gĩa kũrĩa. **11** “No andũ akwa matiigana gũũthikĩrĩria; Isiraeli ndaigana kũnjathikĩra. **12** Nĩ ũndũ ũcio ngĩmarekereria marũmĩrĩre ũremi wa ngoro ciao, na marũmagĩrĩre mwĩiro wao ene.

13 “Korwo andũ akwa no maathikĩrĩrie, korwo Isiraeli no marũmĩrĩre njĩra ciakwa, 14 ndamatooreria thũ ciao o na ihenya, na njũkĩrĩre andũ arĩa marĩ muku nao na ũndũ wa guoko gwakwa! 15 Andũ arĩa mathũire Jehova mangĩthuna marĩ mbere yake, na iherithia rĩao rĩtũũre nginya tene. 16 No inyuĩ ingĩmũhe ngano ĩrĩa njega mũno mũrĩĩage; ingĩmũhũũnagia na ũũkĩ wa kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga.”

82 Thaburi ya Asafu Ngai arũgamĩte kĩũngano-inĩ kĩrĩa kĩnene; aratuĩra “ngai” ciira arĩ gatagatĩ ga cio. 2 “Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mũciiragĩrĩra andũ arĩa matarũgamagĩrĩra kĩhooto, na mũgatĩra arĩa aaganu maũthĩ? 3 “Ciiragĩrĩrai kĩhooto kĩa arĩa matarĩ hinya na arĩa matarĩ maithe; tũũriai ihooto cia andũ arĩa athĩĩni o na arĩa ahinyĩrĩrie. 4 Hatũragai arĩa matarĩ hinya na arĩa abatari; mateithũrei kuuma moko-inĩ ma arĩa aaganu. 5 “Andũ acio matirĩ ũndũ mooĩ, na matirĩ ũndũ makũũranaga. Macangacangaga nduma-inĩ; mĩthingi yothe ya thĩ nĩyenyeyete. 6 “Ndoigire atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ “ngai”; inyuothe mũrĩ ariũ a Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.’ 7 No mũgaakua o ta ũrĩa andũ makuuaga; mũkaagũa o ta aathani arĩa angĩ.” 8 Arahũka, Wee Ngai, ũtuĩre thĩ ciira, nĩgũkorwo ndũrĩrĩ ciothe nĩ igai rĩaku.

83 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rĩ, ndũgakire; tiga gũikara ũtumĩtie, Wee Mũrungu, ndũgaikare wĩnyiitanĩirie. 2 Ta rora wone ũrĩa thũ ciaku iranegenana, acio magũthũire makambararia mĩtwe yao. 3 Mathugundaga ndundu ya gũũkĩrĩra andũ aku na wara; maciiragĩrĩra gũũkĩrĩra andũ arĩa wendete. 4 Meranaga atĩrĩ, “Ũkai, tũmaniine matige

gũtuĩka rũrĩrĩ, nĩguo rĩitwa rĩa Isiraeli rĩtikanacooke kũririkanwo rĩngĩ.” 5 Maciiraga marĩ na ngoro ĩmwe; maiguithanagĩria magũũkĩrĩre: 6 andũ a hema cia Edomu, na cia Aishumaeli, na cia Moabi, na cia Ahagari, 7 na cia Gebali, na cia Amoni, na cia Amaleki, na cia Filistia, hamwe na andũ a Turo. 8 O na Ashuri nĩmegwatanĩtie nao nĩguo mateithĩrĩrie njiaro cia Loti. 9 Meeke o ta ũrĩa wekire Amidiani, na o ta ũrĩa wekire Sisera na Jabini rũũĩ-inĩ rwa Kishoni, 10 o acio maaniinĩrwo Enidoru, na magĩtuĩka ta thumu wa kũnoria tĩĩri. 11 Tũma andũ ao arĩa marĩ igweta mahaane ta Orebu na Zeebu, anene ao othe ũmahaananie na Zeba na Zalimuna, 12 arĩa moigire atĩrĩ, “Nĩtwĩgwatĩrei bũrũri wa ũrĩithio wa Ngai ũtuĩke witũ.” 13 Wee Ngai wakwa, matue ta rũkũngũ rũrĩa rũgũrũkagio, mahaane o ta mũũngũ ũmbũrĩtwo nĩ rũhuho. 14 O ta ũrĩa mwaki ũcinaga mũtitũ kana ta rũrĩrĩmbĩ rũgĩcina irĩma-rĩ, 15 maingatithie o ro ũguo na kĩhuhũkanio gĩaku, na ũmamakie mũno na huho ciaku nene. 16 Humba mothiũ mao thoni, nĩgeetha andũ marongorie rĩitwa rĩaku, Wee Jehova. 17 Marotũũra maconokete na marĩ amaku; marokua na gĩconoko kĩnene. 18 Tũma mamenye atĩ Wee, o Wee wĩtagwo Jehova, atĩ Wee nĩwe ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, o igũrũ rĩa thĩ yothe.

84 Thaburi ya Ariũ a Kora Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, kaĩ gĩikaro gĩaku nĩ gĩthaka-ĩ! 2 Muoyo wakwa wĩriragĩria mũno, ĩĩ o na ũkoorwo nĩ hinya, nĩ ũndũ wa kwĩrirĩria nja cia Jehova; ngoro yakwa na mwĩrĩ wakwa irakaĩra Mũrungu ũrĩa ũtũũraga muoyo. 3 O na kanyoni-ka-nja nĩkoonete mũciĩ, nayo thũngũrũrũ

īkeyonera gītara, harīa īngīkaria tūcui twayo, o hau hakuhi na kīgongona gīaku, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa. **4** Kūrathimwo-rī, nī andū arīa matūūruga nyūmba yaku; matūūruga makūgocaga. **5** Kūrathimwo-rī, nī andū arīa maheagwo hinya nīwe, o arīa matuīte na ngoro ciao gūthiī Zayuni. **6** Rīrīa megūtuīkanīria Gītuamba kīa Baka, matūmaga kūgīe na ithima; mbura ya maguna-ng'ombe o nayo ikūhumbīraga na tūria twa maaī. **7** Mathiiga magīkīragīrīria kūgīa na hinya, nginya o mūdū o mūdū agakinya mbere ya Ngai kūu Zayuni. **8** Igua ihooya rīakwa, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe; thikīrīria, Wee Ngai wa Jakubu. **9** Wee Ngai, ta rora ngo iitū; tiirīra ūrīa waku ūitīrīrie maguta gīthiithi. **10** Kaba mūthenya ūmwe nja-inī ciaku, gūkīra gūikara mīthenya ngiri handū hangī o hothe; kaba ngorwo ndī mūrangīri wa kīhingo kīa nyūmba ya Ngai wakwa, gūkīra ndūūre thīinī wa hema cia andū arīa aaganu. **11** Nīgūkorwo Jehova Ngai nī riūa na ngo; Jehova nīarītūtugaga na agatwīka maūdū mega; arīa mīthīire yao ītarī ūcuuke ndarī ūndū mwega angīmaima. **12** Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kūrathimwo nī mūdū ūrīa ūkwīhokaga.

85 Thaburi ya Ariū a Kora Wee Jehova, nī wekire būrūri waku wega; nīwacookeirie Jakubu ūtonga wake. **2** Nīwarekeire andū aku waganu wao, na ūkīhumbīra mehia mao mothe. **3** Nīweheririe mang'ūrī maku mothe, na ūgīthirwo nī marakara maku mahiū. **4** Tūma tūgaacīre rīngī, Wee Ngai Mūhonokia witū, na ūtīge gūikara ūtūrakarīire. **5** Ūgūtūūra ūtūrakarīire nginya tene?

Marakara maku megũkinyĩra njjarwa na njjarwa? **6**
Kaĩ ũtangĩtũrurumũkia ngoro ciitũ, nĩguo andũ aku
magũkenere? **7** Wee Jehova-rĩ, tuonie wendo waku ũrĩa
ũtathiraga, na ũtũhe ũhonokio waku. **8** Nĩngũthikĩrĩria
njigwe ũrĩa Mũrungu, o we Jehova, ekuuga; eranagĩra
thayũ kũrĩ andũ ake, o acio ake aamũre: no ndũkareke
macookerere ũrimũ wao. **9** Ti-itherũ ũhonokio wake ũrĩ
hakuhĩ na arĩa mamwĩtigĩrĩte, nĩgeetha riiri wake ũtũũre
bũrũri-inĩ witũ. **10** Wendo na wĩhokeku nĩicemanĩte;
ũthingu na thayũ nĩikĩmumunyanĩte. **11** Wĩhokeku
ũkunũkaga kuuma na thĩ, naguo ũthingu ũcũthagĩrĩrie
ũrĩ o igũrũ. **12** Ti-itherũ Jehova no aheane kĩndũ o gĩothe
kĩega, naguo bũrũri witũ ũciarage magetha maguo. **13**
Ũthingu nĩguo ũmũthiiga mbere, ũkahaaragĩria makinya
make njĩra.

86 Ihooya rĩa Daudi Wee Jehova, njigua na ũnjĩtike,
nĩgũkorwo ndĩ mũthĩni na mũbatari. **2** Gitĩra muoyo
wakwa, nĩgũkorwo nĩndĩheanĩte harĩwe. Wee nĩwe Ngai
wakwa; honokia ndungata yaku ĩno ikwĩhokete. **3** Njiguĩra
tha, Wee Mwathani, nĩgũkorwo ngũkayagĩra mũthenya
wothe. **4** He ndungata yaku gĩkeno, nĩgũkorwo nĩ kũrĩ we,
Wee Mwathani, ndorereirie ngoro yakwa. **5** Nĩgũkorwo
Wee Mwathani ũrĩ mwegu na nĩũrekanagĩra, ũkaingĩhia
wendo kũrĩ arĩa othe magũkayagĩra. **6** Igua ihooya
rĩakwa, Wee Jehova; thikĩrĩria ikaya rĩakwa ũnjiguĩre
tha. **7** Mũthenya ũrĩa ngaakorwo na thĩina nĩngagũkaĩra,
nĩgũkorwo nĩũkanjĩtĩka. **8** Wee Mwathani, thĩinĩ wa ngai
ciothe gũtirĩ ĩngĩ tawe; gũtirĩ ciiko ingĩhaanania na ciaku.
9 Ndũrĩrĩ ciothe iria ũmbĩte nĩigooka igũthathaiye irĩ

mbere yaku, Wee Mwathani; nīikarehera rīitwa rīaku riiri. **10** Nīgūkorwo Wee ūrī mūnene, na nīwīkaga ciiko cia kūgegania; Wee wiki nowe Ngai. **11** Wee Jehova, nyonagīrīria njīra ciaku, nīgeetha thiiage na mīthiire ya ma; he ngoro īrutīire kūna, nīguo ndīitigagīre rīitwa rīaku. **12** Nīndīrīkūgocaga na ngoro yakwa yothe, Wee Mwathani Ngai wakwa; ngūtūūra ngumagia rīitwa rīaku nginya tene. **13** Nīgūkorwo wendo waku nī mūnene harī nī; nīūndeithūrīte kuuma mbīrīra-inī o kūrīa kūrīku mūno. (Sheol h7585) **14** Wee Ngai, andū arīa etīī nīmaraatharīkīra; gīkundi kīa andū matarī tha nīmaracaria muoyo wakwa, o andū acio matakūrūmbūyagia. **15** No Wee, Wee Mwathani, ūrī Mūrungu mūigua tha na ūrī mūtugi, ndūhiūhaga kūrakara, na ūiyūrītwo nī wendo na wīhokeku. **16** Wīhūgūre ūndore na ūnjigūre tha; he ndungata īno yaku hinya waku, na ūhonokie mūrīū wa ndungata yaku ya mūdū-wa-nja. **17** Nyonia kīmenyithia kīa wega waku, nīguo thū ciakwa ikīone iconorithio, nīgūkorwo Wee, Wee Jehova, nīūndeithītie na ūkaahooreria.

87 Thaburi ya Ariū a Kora Nīahaandīte mūthingi wa itūūra rīake igūrū rīa kīrīma kīrīa kīamūre; **2** Jehova nīendete ihingo cia Zayuni gūkīra ciikaro iria ingī ciothe cia Jakubu. **3** Maūdū mega nīmaragio igūrū rīaku, wee itūūra inene rīa Ngai: **4** “Nīngwandīka ūhoru wa Rahabu na wa Babuloni thīinī wa arīa manjūūī, Filistia o nakuo, na Turo, hamwe na Kushi, njuge atīrī, ‘Ūyū aaciārīrwo Zayuni.’” **5** Ti-itherū, ūhoru wa Zayuni ūkīario nīgūkagwetagwo atīrī, “Ūyū o na ūūrīa maaciārīrwo kuo, na Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno we mwene nīagatūma gūtūūre

kūrī kūrūmu.” 6 Jehova nīakandīka ibuku-inī rīa kīrīndī ũũ: “Ũyũ aaciariirwo Zayuni.” 7 Nao magītunga nyĩmbo makaina atīrī, “Ithima ciakwa ciothe irī thīinī waku.”

88 Thaburi ya Ariũ a Kora Wee Jehova, o Wee Ngai ũrĩa ũũhonokagia, ngũkayagĩra mũthenya na ũtukũ ndī mbere yaku. 2 Ihooya rĩakwa rĩrokinya harĩwe; inamĩrĩria gũtũ gwaku ũigue gũkaya gwakwa. 3 Nĩgũkorwo muoyo wakwa ũiyũrĩtwo nĩ thīina, na nĩ ngirie gũkua. (Sheol h7585) 4 Nĩ ndaranĩrio na arĩa makiriĩ gũkua; haana ta mũndũ ũtarĩ na hinya. 5 Nĩ njiganĩrio na arĩa akuũ, o ta arĩa moragĩtwo magakoma mbĩrĩra, o acio ũtacookaga kũririkana, arĩa meheretio kuuma ũmenyereri-inĩ waku. 6 Ũnjikĩtie irima rĩrĩa iriku mũno, o kũu kũriku kũrī nduma ndumanu. 7 Mang’ũrī maku nĩmanditũhĩire mũno; nĩũũhubĩkanĩtie na ndiihũ ciaku ciothe. 8 Nĩũnjehereirie arata akwa arĩa twendanĩte mũno, na ũgatũma nduĩke kĩndũ kĩrī magigi harĩo. Ndĩmũhingĩrĩrie ndingĩhota kũũra; 9 maitho makwa nĩmaroora nĩ kĩa. Wee Jehova, ngũkayagĩra o mũthenya; ngũtambũrũkagĩria moko makwa. 10 Andũ arĩa akuũ-rĩ, wee nĩũmonagia magegania maku? Acio makuĩte-rĩ, nĩmarahũkaga, magakũgooca? 11 Wendo waku nĩumbũragwo mbĩrĩra-inĩ, kana wĩhokeku waku ũgakiumbũrwo Mwanangĩko-inĩ? 12 Magegania maku nĩmonagwo kũndũ kũu kwa nduma, kana ciĩko ciaku cia ũthingu ikamenyeka bũrũri-inĩ ũcio wa kĩriganĩro? 13 No nĩngũgũkaĩra ũndeithie, Wee Jehova; rũciinĩ mahooya makwa mokaga harĩwe. 14 Wee Jehova, nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũndiganĩrie na ũkaahitha ũthiũ waku? 15 Kuuma o ũnini wakwa ndũũrĩte nyamarĩtio na ngakuhĩrĩria

gĩkuũ; nĩnyamaarĩkĩte nĩ imakania ciaku, igatũma njage mwĩhoko. **16** Mang'ũrĩ maku nĩmahubĩkanĩtie, nacio imakania ciaku ikanyananga. **17** Maathiũrũrũkagĩria mũthenya wothe ta mũiyũro wa maaĩ; hingĩrĩrio nĩmo na mĩena yothe. **18** Nĩũnjehereirie athiritũ akwa na arĩa nyendete; nduma nĩyo mũrata wakwa ũrĩa ũnguhĩrĩrie mũno.

89 Thaburi ya Ethani wa mbarĩ ya Ezara Ngũtũura nyinaga ũhoru wa wendo mũnene wa Jehova nginya tene; ndĩrĩmenyithanagia wĩhokeku waku na kanua gakwa kũrĩ njjarwa na njjarwa. **2** Nĩngumbũra atĩ wendo waku ũtũũraga ũrĩ mũrũmu nginya tene, nyumbũre atĩ wĩhokeku waku nĩũũhaandĩte o kũu igũrũ. **3** Woigire atĩrĩ, “Nĩngĩte kĩrĩkanĩro na ũrĩa nĩ ndĩthuurĩre, na ngeehĩta na mwĩhĩtwa harĩ Daudi ndungata yakwa ngamwĩra atĩrĩ, **4** ‘Nĩngatũma rũciaro rwaku rũtũũre rwĩhaandĩte nginya tene, na ndũme gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩtũũre kĩrĩ kĩrũmu njjarwa na njjarwa.’” **5** Wee Jehova-rĩ, igũrũ nĩrĩkumagia magegania maku, na rĩkagaathĩrĩria wĩhokeku waku o naguo, kĩũngano-inĩ kĩa acio atheru. **6** Nĩ ũndũ-rĩ, kũu matu-inĩ igũrũ nũũ ũngĩgerekano na Jehova? Nũũ ũkĩhaana ta Jehova harĩ ciũmbe iria irĩ igũrũ? **7** Kĩama-inĩ kĩa acio atheru, Mũrungu nĩetigĩrĩtwo mũno; nĩ wa gwĩtigĩrwo gũkĩra arĩa othe mamũrigiicĩirie. **8** Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, nũũ ũkĩhaana tawe? Wee Jehova, nĩ ũrĩ hinya, na wĩhokeku waku ũtũũraga ũkũrigiicĩirie. **9** Nĩwe wathaga kĩhuhũkanio kĩa iria rĩrĩa inene; rĩrĩa makũmbĩ marĩo mookĩra na igũrũ, nĩũmahooreragia. **10** Wahehenjire Rahabu agĩtuĩka o

ta ūmwe wa arĩa moragĩtwo; wahurunjire thũ ciaku na guoko gwaku kũrĩ hinya. **11** Igũrũ nĩ rĩaku, o na thĩ no yaku; Wee nĩwe wombire thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wayo. **12** Nĩwe wombire mwena wa gathigathini na wa gũthini; Taboru na Herimoni ciinaga ikenete nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩaku. **13** Gĩcoka gĩaku nĩ kĩrĩ ūhoti; guoko gwaku kũrĩ hinya, guoko gwaku kwa ūrĩo nĩgũtũgĩrie. **14** Ūthingu na kĩhooto nĩcio mũthingi wa gĩtĩ gĩaku kĩa ūnene; wendo na wĩhokeku nĩgũtongoragia. **15** Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa mooĩ gũkũgocca na nyĩmbo, o arĩa mathiiaga na ūtheri waku, Wee Jehova. **16** Makenagĩra rĩitwa rĩaku mũthenya wothe; magũtũũgagĩria nĩ ūndũ wa ūthingu waku. **17** Nĩgũkorwo Wee nĩwe riiri na hinya wao, na tondũ wa ūtugi waku nĩũtũũgagĩria rũhĩa rwitũ. **18** Ti-itherũ, ngo iitũ ĩrĩ na Jehova, mũthamaki witũ nĩ wa Ūrĩa-Mũtheru-wa-Isiraeli. **19** Hĩndĩ ĩmwe nĩwaririe na njĩra ya kĩoneki, ūkĩira andũ aku arĩa ehokeku atĩrĩ, “Nĩheete njamba ĩmwe ya ita hinya; nĩndũgĩrĩtie mwanake gatagatĩ ka andũ. **20** Nĩndĩĩoneire Daudi ndungata yakwa; nĩndĩmũitĩrĩrie maguta makwa maamũre. **21** Guoko gwakwa nĩkũrĩmũtiiragĩrĩra; ti-itherũ gĩcoka gĩakwa nĩkĩrĩmwĩkagĩra hinya. **22** Gũtirĩ thũ ikaamwĩtia igooti. gũtirĩ mũndũ mwaganu ūkaamũhinyĩrĩria. **23** Nĩngahenja thũ ciake mbere yake, na njũrage arĩa othe mamũthũire. **24** Wendo wakwa wa kwĩhokeka ūrĩkoragwo hamwe nake, na nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩakwa rũhĩa rwake nĩrũrĩtũũgagĩrio. **25** Nĩngatambũrũkia guoko gwake igũrũ rĩa iria, na guoko gwake kwa ūrĩo ndĩkũige igũrũ rĩa njũũĩ. **26** Nĩakanjĩta anjĩire atĩrĩ, ‘Wee nĩwe

Baba, na Mūrungu wakwa, o Rwaro rwa Ihiga, Mūhonokia wakwa.’ 27 Ningĩ nĩngamwamūra atuĩke irigithathi rĩakwa, na ndũme atũũgĩrio gũkĩra athamaki a thĩ. 28 Nĩngũtũũria wendo wakwa harĩ we nginya tene, na kĩrĩkanĩro gĩakwa nake gĩtũũre kĩrĩ gĩa kwĩhokeka. 29 Nĩngahaanda rūciaro rwake nginya tene, na gĩtĩ gĩake kĩa ũnene ndĩkĩhaande rĩrĩa rĩothe igũrũ rĩgũtũũra. 30 “Ariũ ake mangĩgatirika watho wakwa na mage kũrũmĩrĩra kĩrĩra gĩakwa, 31 mangĩgathũkia kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo na mage kũmenyerera maathani makwa, 32 nĩngaherithia wĩhia wao na rūthanju, herithie waganu wao na kũmahũũra iboko; 33 no ndirĩ hĩndĩ ngaamwehereria wendo wakwa, o na kana thaahie wĩhokeku wakwa o na rĩ. 34 Ndigathũkia kĩrĩkanĩro gĩakwa kana ngarũrĩre ũrĩa iromo ciakwa ciarĩtie. 35 Nĩndĩhĩtite ngĩgwetaga ũtheru wakwa, rĩmwe rĩa kũigana, na ndirĩ hĩndĩ ngaahenia Daudi, 36 atĩ rūciaro rwake rũgũtũũra nginya tene, na gĩtĩ gĩake kĩa ũnene gĩtũũre kĩrĩ kĩrũmu mbere yakwa ta riũa; 37 gĩgũtũũra kĩrĩ kĩrũmu nginya tene o ta mweri, mũira ũrĩa ũrĩ matu-inĩ nĩ mwĩhokeku.” 38 No rĩrĩ, wee nĩũregete, na ũgatiganĩria, o na ũgakĩrakarĩra ũcio ũitĩrĩrie maguta. 39 Wee nĩũkanĩte kĩrĩkanĩro kĩrĩa ũrĩkanĩire na ndungata yaku, na ũkarangĩrĩria thũmbĩ yake rũkũngũ-inĩ. 40 Wee ũmomorete thingo ciake ciothe na ũkaananga ciĩhitho ciake iria cia hinya. 41 Ehĩtũkĩri othe nĩmatahĩte indo ciake; atuĩkĩte wa kũnyararwo nĩ andũ arĩa mariganĩtie nake. 42 Wee nĩtũtũgĩrĩtie guoko kwa ũrĩo kwa arĩa mamũthũire; nĩtũmĩte thũ ciake ciothe ikene. 43 Ũũgĩ wa rũhiũ rwake rwa njora nĩũhũndũrĩte,

na ũkaaga kũmũteithĩrĩria mbaara-inĩ. **44** Nĩũniinĩte riiri wake ũgathira, na ũgaikania gĩtĩ gĩake kĩa ũnene thĩ. **45** Nĩũnyiihĩtie matukũ ma wĩthĩ wake; ũmũhumbĩte thoni o ta nguo. **46** Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova? Ũgũtũũra wĩhithĩte nginya tene? Nĩ nginya rĩ mang'ũrĩ maku megũtũũra maakanĩte ta mwakĩ? **47** Ririkana ũrĩa mũtũũrĩre wakwa ũrĩ wa gũthira o narua. Kaĩ akĩrĩ ũndũ wa tũhũ watũmire ũmbe andũ othe! **48** Nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩtũũra muoyo na ndonane na gĩkuũ, kana ehonokie kuuma kũrĩ hinya wa mbĩrĩra? (Sheol h7585) **49** Wee Mwathani, wendo waku mũnene ũrĩa wa tene ũkĩrĩ kũ, ũrĩa wehĩtĩre, ũkĩĩrĩra Daudi na ũndũ wa wĩhokeku waku? **50** Mwathani, ririkana ũrĩa ndungata yaku ĩnyũrũrĩtio, na ũrĩa nyũmĩrĩrie irumi iria numĩtwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe ngoro-inĩ yakwa, **51** o irumi iria thũ ciaku iinyũrũrĩtie nacio, Wee Jehova, iria itũire inyũrũrĩtie makinya ma ũrĩa wee ũitĩrĩrie maguta nacio. **52** Jehova arogoocwo nginya tene!

90 Ihooya rĩa Musa, ndungata ya Ngai JEHOVA, nĩwe ũtũũrĩte ũrĩ gĩikaro giitũ kuuma njiarwa na njiarwa. **2** O mbere ya irĩma kũgĩa kuo kana ũkĩũmba thĩ na mabũrũri, kuuma tene nginya tene, Wee ũrĩ o Mũrungu. **3** Wee ũcookagia andũ magatuĩka rũkũngũ, ũkoiga atĩrĩ, “Cookai rũkũngũ-inĩ, inyuĩ ciana ici cia andũ.” **4** Nĩgũkorwo mĩaka ngiri harĩwe no ta mũthenya wa ira ũrĩa ũrahĩtũkire, kana ta ituanĩra rĩmwe rĩa arangĩri a ũtukũ. **5** Ũhaataga andũ, ũkameeheria, magakoma toro wa gĩkuũ; andũ mahaana ta nyeki ĩrĩa ĩringũkaga rũciinĩ: **6** o na gũtuĩka rũciinĩ nĩringũkaga, hwaĩ-inĩ ĩhoohaga, ĩkooma. **7** Tũniinagwo nĩ marakara maku, na tũkamakio mũno nĩ marũrũ maku.

8 Nĩũigĩte wĩhia witũ o mbere yaku, mehia maitũ marĩa mahithe ũkamoimĩria o ũtheri-inĩ hau mbere yaku. 9 Matukũ maitũ mothe maniinagwo nĩ mang'ũrĩ maku; tũninũkagia mĩaka iitũ na gũcaaya. 10 Mũigana wa matukũ maitũ-rĩ, nĩ mĩaka mĩrongo mũgwanja, kana mĩrongo ĩnana, tũngĩkorwo tũrĩ na hinya; no rĩrĩ, mũigana wamo no thĩina na kĩa, nĩgũkorwo mathiraga o narua, na ithuĩ tũgathiĩ, tũkabuĩria. 11 Nũũ ũũĩ hinya wa marakara maku? Nĩgũkorwo mang'ũrĩ maku nĩ manene o ta gwĩtigĩrwo kũrĩa wagĩrĩire. 12 Tuonie gũtara matukũ maitũ wega, nĩgeetha tũgĩe na ngoro ya ũũgĩ. 13 Wee Jehova, hoorera! Nĩ nginya rĩ? Iguĩra ndungata ciaku tha. 14 Rũciinĩ tũhũunagie na wendo waku ũtathiraga, nĩguo tũinage nĩ gũkena na tũcanjamũkage matukũ maitũ mothe. 15 Tũma tũkene matukũ maingĩ o ta marĩa ũtũnyamarĩtie, na mĩaka mĩingĩ o ta ĩrĩa tuonete thĩina. 16 Ndungata ciaku irokĩonio ciĩko ciaku, naguo riiri waku wonio ciana ciao. 17 Wegu wa Mwathani Ngai witũ ũrogĩa na ithuĩ; tũma wĩra wa moko maitũ ũgaacĩre, ĩĩ-ni, kĩrũmie wĩra wa moko maitũ.

91 Mũndũ ũrĩa ũikaraga agitĩirwo nĩ ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno arĩhurũkaga kĩruru-inĩ kĩa Mwene-Hinya-Wothe. 2 Ngũkiuga ũhoru wa Jehova atĩrĩ, “Wee nĩwe rĩũrĩro rĩakwa na kĩirigo gĩakwa kĩrĩ hinya, nĩwe Ngai wakwa, ũrĩa ndĩhokete.” 3 Ti-itherũ nĩegũgũteithũra gĩkerenge-inĩ kĩa mũtegi, o na kuuma mũrimũ-inĩ ũrĩa mũũru wa kũũraga. 4 Arĩkũhumbagĩra na njoya ciake, na rungu rwa mathagu make nĩho ũrĩgitagia; wĩhokeku wake nĩũgatuĩka ngo yaku na kĩihitho gĩaku. 5 Ndũrĩitigagĩra imakania

cia ūtukū, kana mūguī ūrīa ūthīrīrīkaga mūthenya, **6** o na kana mūrimū ūrīa ūceemaga nduma-inī, kana mūthiro ūrīa ūniinanaga mūthenya gatagatī. **7** Andū ngiri no magūe mwena waku, nao ngiri ikūmi magūe guoko-inī gwaku kwa ūrīo, no ndūngīkuhīrīrio nīguo. **8** Wee no kwīrorera ūkerorera na maitho maku wīonere iherithia rīa andū arīa aaganu. **9** Ūngītua Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno gīikaro gīaku, o we Jehova, ūrīa arī we rīūrīo rīakwa, **10** hīndī īyo gūtīrī ūūru ūgaagūkorerera, gūtīrī mwanangīko ūgaakuhīrīria hema yaku. **11** Nīgūkorwo nīagaatha arāika ake nī ūndū waku, makūgitagīre mīthīire-inī yaku yothe; **12** nīmagakuoya na igūrū na moko mao nīgeetha ndūkaringwo kūgūrū nī ihiga. **13** Nīūgakinyīrīria mūrūūthi, o na ndūira; ūkarangīrīria mūrūūthi ūrīa mūnene, o na nyoka. **14** Jehova ekuuga atīrī, “Kuona atī nīanyendete, nīngamūhatūra hatīka-inī; nīndīrīmūgitagīra, nīgūkorwo nīamenyete rīitwa rīakwa. **15** Arīngayagīra, na nī ngamwītīka; ndīrīkoragwo hamwe nake hīndī ya thīina, ndīrīmūteithūraga na ngamūtīithia. **16** Ngūmūtūūria muoyo matukū maingī nginya aiganie, na ndīmuonagie ūhonokio wakwa.”

92 Nī wega mūno gūcookagīria Jehova ngaatho o na gūkumagia rīitwa rīaku na rwīmbo, Wee Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, **2** nī wega mūno kwanagīrīra wendo waku o rūciinī, o na kwanīrīra wīhokeku waku ūtukū, **3** tūkīinagia kīnanda gīa kīnūbi kīa ndigi ikūmi, o hamwe na kīnanda kīa mūgeeto kīrīa kīgambi wega. **4** Nīgūkorwo, Wee Jehova, nīūngenetie nī ūndū wa ciīko ciaku; nīngūina ngenete nī ūndū wa wīra wa moko maku. **5** Ī mawīra maku

matikĩrĩ manene, Wee Jehova, meciiria maku-rĩ, matikĩrĩ marikĩru! **6** Mũndũ ũrĩa ũtarĩ ũũgĩ ndangĩmamenya, mũndũ mũkĩngu ndangĩkũũrana ũndũ ũyũ, **7** atĩ o na arĩa aaganu mangĩkũra ta nyeki, o na arĩa othe mekaga ũũru mangĩgaacĩra, makaaniinwo nginya tene na tene. **8** No Wee Jehova, ũtũũraga ũtũũgĩrĩtio nginya tene. **9** Nĩgũkorwo thũ ciaku, Wee Jehova, ti-itherũ thũ ciaku nĩgathira; arĩa othe mekaga ũũru nĩmakaharaganio. **10** Wee nĩwambararĩtie rũhĩa rwakwa o ta rwa mbogo; ndĩmũitĩrĩrie maguta marĩa mega mũno. **11** Maitho makwa nĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa; matũ makwa nĩmeiguĩrĩire ũrĩa thũ ciakwa icio njaganu itooretio. **12** Andũ arĩa athingu marĩtheeremaga o ta mũtĩ wa mũkĩndũ, makũre o ta mũtarakwa wa Lebanoni; **13** mahaandĩtwo kũu nyũmba-inĩ ya Jehova, marĩtheeremaga kũu nja-inĩ cia Ngai witũ. **14** Magatũũra maciaraga maciaro o na marĩ akũrũ, matũũre marĩ na hinya wa wĩhĩ wao, na marĩ aruru, **15** maanagĩrĩre, makiugaga atĩrĩ, “Jehova nĩ mũrũngĩrĩru; we nĩwe Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na gũtirĩ waganu ũngĩoneka thĩinĩ wake.”

93 Jehova nĩarathamaka, ehumbĩte ũkaru; Jehova ehumbĩte ũkaru na akeoha hinya ta mũcibi. Thĩ nĩhaandĩtwo ĩkarũma ki, ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩenyenyeka. **2** Gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩtũũrĩte kĩrĩ kĩrũmu kuuma o tene; wee ũtũũrĩte kuo kuuma tene na tene. **3** Wee Jehova-rĩ, maria nĩmaranĩrĩra, maria maranĩrĩra na mĩgambo yamo; maria maranĩrĩra makahũũrithia makũmbĩ. **4** We nĩarĩ hinya gũkĩra makũmbĩ ma iria, arĩ hinya gũkĩra marurumĩ macio ma maaĩ maingĩ, Jehova arĩ igũrũ nĩ arĩ

hinya. **5** Wee Jehova, mawatho maku maikaraga marĩ marũmu; nago ũtheru ũgũtũũra ũgemetie nyũmba yaku matukũ matarĩ mũthia.

94 Wee Jehova, o Wee Mũrungu ũrĩa ũrĩhanagĩria, Wee Mũrungu ũrĩa ũrĩhanagĩria-rĩ, cangarara. **2** Arahũka, Wee mũtuanĩri ciira wa andũ othe a thĩ; kĩrĩhe andũ arĩa etĩĩ o kĩrĩa kĩmagĩrĩire. **3** Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũũra makenete, nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũũra marũũhagia? **4** Maaragia ndeto cia mwĩgaatho; andũ arĩa othe meekaga ũũru, o maiyũrĩtwo nĩ mwĩtĩĩo. **5** Mahehenjaga andũ aku, Wee Jehova, makahinyĩrĩria igai rĩaku. **6** Mooragaga mũtumia wa ndigwa, na mũndũ wa kũngĩ; mooragaga ciana iria itarĩ maithe. **7** Moigaga atĩrĩ, “Jehova ndangĩona; Ngai wa Jakubu-rĩ, ndangĩrũmbũiya.” **8** Mwĩmenyererei inyuĩ arĩa mwagĩte ũũgĩ mũrĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ; inyuĩ andũ aya akĩĩgu, mũgaakĩũhĩga rĩ? **9** ũrĩa wombire gũtũ-rĩ, ndangĩigua? ũcio wombire riitho-rĩ, ndangĩona? **10** ũcio ũrũithagia ndũrĩrĩ-rĩ, ndangĩherithania? O ũcio ũrutaga andũ-rĩ, ndarĩ ũmenyo? **11** Jehova nĩoĩ meciiria ma mũndũ; ĩĩ, oĩ atĩ meciiria mao nĩ ma tũhũ. **12** Wee Jehova, kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa Wee ũtaaraga, o mũndũ ũcio ũrutaga watho waku; **13** nĩũgaatũma ahoorere matukũ-inĩ ma thĩĩna, o nginya rĩrĩa mũndũ ũrĩa mwaganu akenjerwo irima. **14** Nĩgũkorwo Jehova ndagatiganĩria andũ ake; igai rĩake ndarĩ hĩndĩ angĩrĩtirika. **15** ũtuanĩri ciira wa kĩhooito nĩũgakwo rĩngĩ igũrũ rĩa ũthingu, nao andũ othe arĩa arũngĩrĩru ngoro maũrũmagĩrĩire. **16** Nũũ ũkwarahũka, andũĩrĩre harĩ arĩa aaganu? Nũũ

ūkündūgamĩrĩra, andũĩrĩre harĩ arĩa meekaga ũũru?
17 Tiga Jehova aandeithirie-rĩ, ingĩakuire o narua, ngatũũre kũu ũkiri-inĩ. **18** Rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, “Kũgũrũ gwakwa nĩkũratenderũka,” wendani waku, Wee Jehova, nĩwandĩirĩrĩre. **19** Rĩrĩa mĩtangĩko yaingĩhire thĩinĩ wakwa-rĩ, Wee wahooreririe, ũgĩkenia ngoro yakwa. **20** Gĩtĩ kĩa ũnene kĩa ungumania-rĩ, hihi no kĩgĩe na ngwatanĩro nawe, o kĩrĩa kĩrehanagĩra mĩnyamaro nĩ ũndũ wa matuĩro ma kĩo? **21** Monganaga hamwe nĩguo mokĩrĩre mũndũ ũrĩa mũthingu, na magatuĩra mũndũ ũtehĩtie ooragwo. **22** No Jehova nĩwe ũtuĩkĩte kĩirigo gĩakwa kĩa hinya, na Ngai wakwa, o we rwaro rwakwa rwa ihiga harĩa njũragĩra. **23** We nĩakamaherithia nĩ ũndũ wa mehia mao na amaniine nĩ ũndũ wa waganu wao; Jehova Ngai witũ nĩakamaniina.

95 Ũkai, tũinĩre Jehova nĩ gũkena; tũkĩanĩrĩre ũcio Rwaro rwa Ihiga rwa ũhonokio witũ. **2** Nĩtũũkei mbere yake tũgĩcookagia ngaatho, na tũmũinĩre nyĩmbo cia kũmũkumia. **3** Nĩgũkorwo Jehova nĩ Mũrungu mũnene, o we Mũthamaki mũnene ũkĩrĩte ngai ciothe. **4** Thĩ kũrĩa kũriku mũno kũrĩ guoko-inĩ gwake, o na tũcũmbĩrĩ twa irĩma no twake. **5** Iria nĩ rĩake, nĩgũkorwo nĩwe warĩũmbire, na moko make nĩmo moombire thĩ nyũmũ. **6** Ũkai, tũmũinamĩrĩre tũmũhooe, nĩtũturĩrie Jehova o we Mũtũũmbi ndu; **7** nĩgũkorwo nĩwe Ngai witũ, na ithuĩ tũrĩ andũ a ũrĩithio wake, rũũru rũrĩa we mwene arĩithagia. ũmũthĩ mũngĩgua mũgambo wake, **8** mũtikoomie ngoro cianyu ta ũrĩa mwekire mũrĩ Meriba, o na ta ũrĩa mwekire mũthenya ũrĩa mwarĩ Masa kũu werũ-

inĩ, 9 kũrĩa maithe manyu maangeririe na makĩngararia, o na gũtuika nĩmoonete ũrĩa wothe ndaamekĩire. 10 Nĩgũkorwo ndaatũũrĩte ndakarĩire rũciaro rũu mĩaka mĩrongo ĩna; ngiuga atĩrĩ, “Aya nĩ andũ arĩa ngoro ciao ciũrĩte, na nĩmagĩte kũmenya njĩra ciakwa.” 11 Nĩ ũndũ ũcio ngĩĩhĩta ndakarĩte, ngiuga atĩrĩ, “Matĩrĩ hĩndĩ magaatoonya kĩhurũko-inĩ gĩakwa.”

96 Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ; inĩrai Jehova, inyuĩ andũ a thĩ yothe. 2 Inĩrai Jehova, goocai rĩitwa rĩake; hunjagiai ũhonokio wake mũthenya o mũthenya. 3 Umbũrai riiri wake kũrĩ ndũrĩrĩ, mumbũre mawĩko make ma kũgegania kũrĩ andũ othe. 4 Nĩgũkorwo Jehova nĩ mũnene, na nĩ wa kũgocwo mũno; nĩwe wa gwĩtigĩrwo gũkĩra ngai ciothe. 5 Nĩgũkorwo ngai ciothe cia ndũrĩrĩ nĩ mĩhianano, no Jehova nĩwe wombire igũrũ. 6 Riiri na ũnene irĩ mbere yake; hinya na riiri irĩ handũ hake harĩa haamũre. 7 Tũũgĩriai Jehova, inyuĩ mĩhĩrĩga ya ndũrĩrĩ, mũtũgĩrie Jehova nĩ ũndũ wa riiri na hinya wake. 8 Tũũgĩriai Jehova nĩ ũndũ wa riiri ũrĩa wagĩrĩire rĩitwa rĩake; mũreherei maruta na mũũke nja-inĩ ciake. 9 Hooyai Jehova thĩinĩ wa riiri wa ũtheru wake; inainai mũrĩ mbere yake, inyuĩ andũ a thĩ yothe. 10 ĩrai ndũrĩrĩ atĩrĩ, “Jehova nĩarathamaka.” Thĩ nĩhaandĩtwo ĩkarũma, ndĩngĩenyenyeka; agatuĩra kĩrĩndĩ ciira akĩigananĩtie. 11 Igũrũ nĩrĩkene, thĩ nĩcanjamũke; iria nĩrĩrurume, na indo iria ciothe irĩ thĩinĩ warĩ; 12 mĩgũnda nĩkenerũrũke, na indo iria ciothe irĩ thĩinĩ wayo. Hĩndĩ ĩyo mĩtĩ yothe ya mũtitũ nĩkaina nĩ gũkena; 13 ĩkaina irĩ mbere ya Jehova,

nīgūkorwo nīarooka, arooka gūtuīra thī ciira. Agaatuīra thī ciira na ūthingu, na kīrīndī agītuīre na ma yake.

97 Jehova nīarathamaka, thī nīgīkene; mabūrūri marīa marī ndwere-inī cia iria nīmacanjamūke. **2** Athiūrūrūkīirio nī matu na nduma ndumanu; ūthingu na kīhoo to nīcio mūthingi wa gītī gīake kīa ūnene. **3** Mwaki ūmūthiiga mbere ūgīcinaga thū ciake na mīena yothe. **4** Heni ciake imūrīkaga thī yothe; thī ĩcionaga ĩkainaina. **5** Irīma itwekaga o ta mūhūra mbere ya Jehova, igatweka irī mbere ya Mwachani wa thī yothe. **6** Igūrū rīanagīrīra ūthingu wake, nao andū othe makoona riiri wake. **7** Andū arīa othe mahooyaga mīhianano mīicūhie nīmaconorithagio, acio meerahaga na mīhianano: inyuī ngai ici, mūinamīrīrei mūmūhoee. **8** Zayuni ĩguaga ūguo ĩgakena, namo matūūra ma Juda magacanjamūka, tondū wa matuīro maku ma ciira, Wee Jehova. **9** Nīgūkorwo Wee Jehova, nīwe Ūrīa-Ūrī-Igūrū-Mūno wa thī yothe; wee nīūtūgīrītio mūno igūrū rīa ngai ciothe. **10** Arīa endi Jehova nīmathūūre ūūru, nīgūkorwo nīagitagīra mīoyo ya arīa ake ehokeku, na akamateithūra kuuma moko-inī ma arīa aaganu. **11** Ūtheri nīwarīire arīa athingu na arīa arūngīrīru ngoro makaiyūrwo nī gīkeno. **12** Kenerai Jehova, inyuī arīa athingu, mūkīgooce rīitwa rīake rīamūre.

98 Inīrai Jehova rwīmbo rwerū, nīgūkorwo nīekīte maūndū ma kūgegania; guoko gwake kwa ūrīo na gīcoka gīake gītheru nīcio imūhonokanīirie. **2** Jehova nīamenyithanītie ūhonokio wake na akaguūria ūthingu wake kūrī andū a ndūrīrī. **3** Nīaririkanīte wendo wake na wīhokeku wake ūrīa erīire nyūmba ya Isiraeli; ituri

ciothe cia thĩ nĩcionete ũhonokanio wa Ngai witũ. **4**
Anĩrĩrai mũkenete mũrĩ mbere ya Jehova, inyuĩ andũ
othe a thĩ, tumũkai mũkenũrũrũke na nyĩmbo mũkĩinaga;
5 inĩrai Jehova na kĩnanda kĩa mũgeeto, mũmũinĩre na
kĩnanda kĩa mũgeeto o na mũgambo ũrĩa mwega mũno,
6 inai na tũrumbeta, na mũgambo wa coro: anĩrĩrai na
gĩkeno mũrĩ mbere ya Jehova, o ũcio Mũthamaki. **7**
Iria rĩrĩa inene nĩrĩrurume, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ
warĩo, mabũrũri mothe, na arĩa othe matũũraga kuo. **8**
Njũũ nacio nĩkĩhũũre hĩ, o nacio irĩma nĩciine hamwe
nĩ gũkena; **9** nĩciine irĩ mbere ya Jehova, nĩgũkorwo
nĩarooka nĩguo athamakĩre thĩ. Agatuĩra mabũrũri ciira
na ũthingu, nakĩo kĩrĩndĩ agĩtuithanagie na werekereru.

99 Jehova nĩarathamaka, ndũrĩrĩ nĩcikĩinaine; aikarĩire
gĩtĩ kĩa ũnene arĩ gatagatĩ ka makerubi, thĩ nĩĩthingithe.
2 Jehova nĩ mũnene Zayuni; nĩatũũgĩrĩte igũrũ rĩa ndũrĩrĩ
ciothe. **3** Andũ nĩmakĩgooce rĩitwa rĩaku inene na rĩa
gwĩtigĩrwo: we nĩwe mũtheru. **4** Mũthamaki nĩ arĩ hinya,
na nĩendete kĩhoo: nĩũrũmĩtie ũtuithania wa ciira
ũrĩa mwerekereru; nĩwĩkĩte maũndũ ma kĩhoo na ma
ũthingu thĩinĩ wa Jakubu. **5** Tũũgĩriai Jehova Ngai witũ,
na mũmũinamĩrĩre, mũmũhooe mũrĩ gĩturwa-inĩ kĩa
makinya make; we nĩwe mũtheru. **6** Musa na Harũni
maarĩ amwe a athĩnjĩri-Ngai ake, nake Samũeli aarĩ ũmwe
wa arĩa maakayagĩra rĩitwa rĩake; maakayagĩra Jehova
nake akametĩka. **7** Aamaragĩria arĩ thĩinĩ wa gĩtugĩ kĩa itu;
makĩrũmia mawatho make na kĩrĩra kĩa watho wake wa
kũrũmĩrĩrwo kĩrĩa aamaheete. **8** Wee Jehova Ngai witũ-rĩ,
nĩwametĩkaga; harĩ Isiraeli warĩ Mũrungu mũrekanĩri,

o na gũtuũka nĩwamaherithagia nĩ ũndũ wa ciĩko ciao njũru. **9** Tũũgĩriai Jehova Ngai witũ, na mũmũhooyage mũrĩ kĩrĩma-inĩ gĩake kĩamũre, nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩ mũtheru.

100 Anĩrĩrai mũkenete mũrĩ mbere ya Jehova, inyuĩ andũ othe a thĩ. **2** Thathaiyai Jehova mũcanjamũkĩte; ũkai mbere yake mũkĩinaga mũkenete. **3** Menyai atĩ Jehova nĩwe Ngai. Nĩwe watũũmbire, na ithuĩ tũrĩ ake, tũrĩ andũ ake, ng'ondũ cia ũrĩithio wake. **4** Tonyerai ihingo ciake mũrĩ na ngaatho, mũtoonye nja ciake mũkĩmũgocaga; mũcookeriei ngaatho na mũgocoe rĩitwa rĩake. **5** Nĩgũkorwo Jehova nĩ mweka, wendo wake ũtũũraga nginya tene na tene; wĩhokeku wake nĩ wa nginya njjarwa na njjarwa.

101 Thaburi ya Daudi Nĩ ndĩinaga ũhoro wa wendo na wa kĩhooto gĩaku; Wee Jehova nĩwe ndĩrĩgocaga na rwĩmbo. **2** Nĩngwĩmenyerera ndũũre mũtũũrĩre ũtarĩ ũcuuke: nĩ rĩ ũgaagũka kũrĩ nĩ? Nĩndĩrĩkaraga mũciĩ gwakwa ndĩ na ngoro ĩtarĩ ũcuuke. **3** Gũtirĩ ũndũ mũũru ndĩrĩgaga mbere ya maitho makwa. Nĩthũire ciĩko cia andũ arĩa matarĩ wĩtĩkio; ndingĩtĩkĩra menyĩitĩrĩre harĩ nĩ. **4** Ndirĩkaraga haraihu na andũ arĩa marĩ ngoro nemi; ũũru-rĩ, ndirĩ hĩndĩ ngaanyĩitanĩra naguo. **5** Mũndũ o wothe ũngĩcambia mũndũ wa itũũra rĩake na hito, ũcio nĩngamũniina; mũndũ o wothe ũrĩ maitho ma rũng'athio na ngoro ya mwĩtĩo, ũcio ndikamũkirĩrĩria. **6** Maitho makwa-rĩ, marĩroraga andũ arĩa ehokeku bũrũri-inĩ, nĩguo maikaranagie na nĩ; mũndũ ũrĩa mũthĩire yake ĩtarĩ ũcuuke-rĩ, ũcio nĩarĩndungatagĩra. **7** Gũtirĩ mũndũ wĩkaga

maündũ ma mawara ũgaikara nyũmba-inĩ yakwa; gũtirĩ mündũ waragia maheeni ũkaarũgama mbere yakwa. **8** O rũciinĩ nĩndĩrĩkiragia arĩa othe aaganu bũrũri-inĩ; nĩngeheria andũ arĩa othe mekaga ũũru mathire itũũra-inĩ rĩrĩa inene rĩa Jehova.

102 Wee Jehova, igua ihooya rĩakwa; reke gũkaya gwakwa ngĩhooya ũteithio gũgũkinyĩre. **2** Tiga kũhitha ũthiũ waku rĩrĩa ndĩ mĩnyamaro-inĩ. Inamĩrĩria gũtũ gwaku ũnjigwe; ndagũkaĩra, njĩtika o narua. **3** Nĩgũkorwo matukũ makwa marathira o ta ũrĩa ndogo ĩthiraga; namo mahĩndĩ makwa maraakana o ta gĩcinga. **4** Ngoro yakwa ĩringĩkĩte na ĩkahooaha o ta nyeki; ndiganĩirwo o na nĩ kũrĩa irio. **5** Tondũ wa ũrĩa ndĩracaaya nyanĩrĩire, hĩnjĩte ngatigara o gĩkonde na mahĩndĩ. **6** Haana ta ndundu ya werũ-inĩ, ngahaana ta ndundu ĩrĩa ĩkaraga kũrĩa kwanangĩku. **7** Ndaaraga itarĩ toro; haanĩte ta nyoni ĩrĩ o iiki nyũmba igũrũ. **8** Mũthenya wothe thũ ciakwa itindaga igĩthirĩkia; acio maanyũrũragia mahũthagĩra rĩitwa rĩakwa taarĩ kĩrumi. **9** Nĩgũkorwo ndĩaga mũhu taarĩ irio ciakwa, na kĩrĩa nyuuaga ngagĩtukania na maithori, **10** tondũ wa mang'ũrĩ maku manene, ũnjoete na igũrũ ũkanjikia mwena-inĩ. **11** Matukũ makwa mahaana o ta kĩrũru kĩa hwaĩ-inĩ; hoohaga ta nyeki. **12** No rĩrĩ, Wee Jehova ũgũtũũra ũkarĩire gĩtĩ kĩa ũnene nginya tene na tene; ngumo yaku ĩgũtũũra njiarwa na njiarwa. **13** Wee nĩũkwarahũka ũiguĩre itũũra rĩa Zayuni tha, nĩgũkorwo ihinda rĩa kũrĩka wega nĩ ikinyu; ihinda rĩrĩa rĩathĩrĩre nĩ ikinyu. **14** Nĩgũkorwo mahiga makuo nĩmakenagĩrwo nĩ ndungata ciaku; o na rũkũngũ rwakuo

nīrūtūmaga iringwo nī tha. **15** Ndūrīrī nīgeetigīra rīitwa rīa Jehova, athamaki othe a thī mekīrīre riiri waku. **16** Nīgūkorwo Jehova nīagaaka itūūra rīa Zayuni rīngī, na eyumīrie arī na riiri wake. **17** Nīakaigua mahooya ma andū arīa aagi; ndakanyarara mahooya mao. **18** Ūhoro ūyū nīwandīkwo nī ūndū wa rūciaro rūrīa rūgooka, nīguo andū arīa mataciarītwo makaagooca Jehova: **19** “Jehova nīacūthīrīrie thī arī harīa hake haamūre kūu igūrū; arī kūu igūrū Jehova nīkūrora aarorire thī, **20** nīguo aigue gūcaaya kwa arīa moheetwo, na ohorithie arīa maatuīrīrwo gūkua.” **21** Nī ūndū ūcio rīitwa rīa Jehova nīrīkoimbūrwo kūu Zayuni, na nīakagoocwo kūu Jerusalemu **22** rīrīa andū a ndūrīrī na mothamaki makoongana, mathathaiye Jehova. **23** Hīndī ya mūtūūrīre wakwa nīanyihirie hinya wakwa; nīakuhīhirie matukū makwa. **24** Nī ūndū ūcio ngīkiuga atīrī: “Wee Ngai wakwa, ndūkanjūrage o rīrīa ndaiganīria matukū makwa; weerī, mīaka yaku ithiiga o na mbere nginya njjarwa na njjarwa. **25** O kīambīrīria-inī, nīwaarire mīthingi ya thī, o narīo igūrū nī wīra wa moko maku. **26** Icio nīgūthira igaathira, no wee nīgūtūūra ūgaatūūra; igaakūra o ta nguo, ithire. Ūgaacigarūrīra ta nguo, icooke iteeo. **27** No Wee ndūgarūrūkaga, nayo mīaka yaku ndīrī mūthia. **28** Ciana cia ndungata ciaku igaatūūra na thayū mbere yaku; nacio njjaro ciacio cigaikara irūmīte irī mbere yaku.”

103 Thaburi ya Daudi Gooa Jehova, wee ngoro yakwa; kīrīa gīothe kīrī thīinī wakwa, gooca rīitwa rīake itheru. **2** Gooa Jehova, wee ngoro yakwa, na ndūkariganīrwo nī maūndū mothe marīa aanagwīka: **3** o ūrīa ūkūrekagīra

mehia maku mothe, na agakūhonia mīrimū yaku yothe, **4** ūrīa ūkūūruga muoyo waku kuuma irima rīa gīkuū, na agakūhumba wendo na tha taarī thūmbī ya ūnene, **5** o we ūkūhūūnagia na maūndū mega nīgeetha waanake waku werūhagio o ta wa nderi. **6** Jehova ekaga maūndū ma ūthingu, na akarūgamīrīra kīhooito kūrī arīa othe ahinyīrīrie. **7** Nīamenyithirie Musa njīra ciake, nacio cīiko ciake agīcimenyithia andū a Isiraeli: **8** Jehova nī mūigua tha na nī mūtugi, ndahiūhaga kūrakara, na nīaiyūrwo nī wendo mūingī. **9** We ndaciirithanagia hīndī ciothe, o na kana agatūūra arakarīte nginya tene; **10** Ndatūherithagia ta ūrīa mehia maitū magīrīrwo, o na kana agatūrīhia kūrīngana na waganu witū ūrīa ūigana. **11** O ta ūrīa igūrū rīraihanīrīrie na thī, ūguo no taguo wendo wake ūrī mūnene kūrī arīa mamwītīgīrīte; **12** o ta ūrīa irathīro kūrīraihanīrīrie na ithūiro-rī, ūguo no taguo atwehereirie mehia maitū magatūrīhīrīria. **13** O ta ūrīa mūthuari aigugāra ciana ciake tha, ūguo no taguo Jehova aigugāra tha arīa mamwītīgīrīte; **14** nīgūkorwo we nīoī ūrīa tuombirwo, nīaririkanaga atī ithuī tūrī o rūkūngū. **15** Ha ūhoro wa mūndū-rī, matukū make mahaana o ta nyeki, we acanūkaga o ta ihūa rīa gīthaka; **16** rīhurutagwo nī rūhuho rīkehera, na harīa rīraarī rītingīcooka kuonwo rīngī. **17** No rīrī, kuuma tene nginya tene wendo wa Jehova ūtūūruga harī arīa mamwītīgīrīte, nago ūthingu wake ūgakinyīra ciana cia ciana ciao, **18** o acio mamenyagīrīra kīrīkanīro gīake, na makaririkanaga gwathīkīra watho wake. **19** Jehova nīahaandīte gītī gīake kīa ūnene kūu igūrū, na ūthamaki wake wathaga maūndū mothe. **20**

Goocai Jehova, inyuĩ araika ake, inyuĩ njamba irĩ hinya, inyuĩ mwĩkaga ũrĩa oigĩte, o inyuĩ mwathĩkagĩra kiugo gĩake. **21** Goocai Jehova, inyuĩ mbūtũ ciake ciothe cia igūrũ, o inyuĩ ndungata ciake iria ciĩkaga ũrĩa endaga. **22** Goocai Jehova, inyuĩ mawĩra make mothe mūrĩ kūrĩa guothe athamakaga. Wee ngoro yakwa, gooca Jehova.

104 Gooa Jehova, wee ngoro yakwa. Wee Jehova Ngai wakwa, Wee ũrĩ mūnene mūno; wĩhumbĩte riiri na ũkaru. **2** Ehumbĩte ũtheri taarĩ nguo; we atambūrũkagia igūrũ taarĩ hema, **3** na akaara mĩgamba ya tũnyũmba twake twa ngoroba igūrũ rĩa maaĩ. We atũmaga matu matuĩke ngaari yake ya ita, na agakuuo nĩ mathagu ma rūhuho. **4** Nĩwe ũtũmaga rūhuho rūtuĩke arekio ake, nacio nĩnĩmbĩ cia mwaki agacitua ndungata ciake. **5** We aahaandire thĩ igūrũ rĩa mĩthingi yayo; ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩenyenyeka. **6** Wamĩhumbĩrĩre na iria rĩrĩa inene taarĩ nguo; maaĩ maĩkarire makunĩkĩire irĩma. **7** No rĩrĩ, wakũũmire maaĩ makĩũra, nacio ngwa ciaku ciagamba magĩithara; **8** magĩtherera igūrũ wa irĩma, magĩkũrũka cianda-inĩ, magĩtherera na kūrĩa watuĩte mathiĩ. **9** Wee nĩwe wekĩrĩre mũhaka ũrĩa matangĩkĩra; gũtirĩ hĩndĩ magaacooka kũhumbĩra thĩ. **10** We atũmaga ithima ciitĩrĩre maaĩ mĩkuru-inĩ; mathereraga gatagatĩ-inĩ ka irĩma. **11** Nĩcio iheaga nyamũ ciothe cia gĩthaka maaĩ ma kũnyua; nĩkuo njagĩ cia werũ-inĩ inyootoragĩrwo. **12** Nyoni cia rĩera-inĩ ciakaga itara hakuhĩ na maaĩ macio; ciinaga irĩ hongea-inĩ cia mĩtĩ. **13** We aitagĩrĩria irĩma maaĩ moimĩte nyũmba-inĩ ciake iria irĩ igūrũ; thĩ nĩiganagwo nĩ maciaro ma wĩra wake. **14** We atũmaga nyeki ĩkũre nĩ

ũndũ wa kũrĩo nĩ mahiũ, na agakũria mĩmera ĩrĩa andũ mahaandaga, tĩiri-inĩ gũgakiumaga irio: **15** ndibei ĩrĩa ĩkenagia ngoro ya mũndũ na maguta ma gũtũma ũthiũ wake ũkenge, o na irio iria ciĩkagĩra ngoro yake hinya. **16** Mĩtĩ ya Jehova nĩyuragĩrio mbura wega, mĩtarakwa ĩyo ya Lebanoni o ĩrĩa aahaandire. **17** Kũu nĩkuo nyoni ciakaga itara ciacio; nayo njũũ, nyũmba yayo ĩrĩ kũu mĩkarakaba-inĩ. **18** Irĩma-inĩ iria ndaaya nĩkuo mbũri cia gĩthaka ciikaraga; mĩatũka-inĩ ya mahiga nĩkuo ikami ciĩhithaga. **19** Mweri nĩguo ũmenyithanagia hĩndĩ ya imera, narĩo riũa nĩrĩmenyaga hĩndĩ yarĩo ya gũthũa. **20** Wee nĩwe ũtũmaga kũgĩe nduma, gũgatuĩka ũtukũ, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ikoimĩra icemeete. **21** Mĩrũũthi ĩrĩa mĩĩthĩ ĩraramaga ĩkihĩta, na ĩgacaria irio ciayo kuuma harĩ Mũrungu. **22** Riũa rĩrathaga, nayo ĩgeethĩira; ĩthiia ĩgakoma imamo-inĩ ciayo. **23** Hĩndĩ ĩyo mũndũ agathiĩ kũruta wĩra wake, agakĩruta wĩra o nginya hwaĩ-inĩ. **24** Wee Jehova, kaĩ mawĩra maku nĩ maingĩ-ĩ! Mothe ũmarutĩte na ũũgĩ; nayo thĩ ĩiyũrĩte ciũmbe ciaku. **25** Rĩrĩa nĩrĩo iria rĩrĩa inene na rĩariĩ, rĩiyũrĩte ciũmbe irĩ muoyo itangĩtarĩka, iria nene na iria nini. **26** Marikabu nĩkuo igeragĩra igĩthĩĩ na igĩcooka, o na nyamũ ĩrĩa ĩĩtagwo Leviathani, ĩrĩa wombire nĩguo ĩtũũhagĩre kuo. **27** Icio ciothe nĩwe icũthagĩrĩria nĩguo ũcihe irio ciacio hĩndĩ ĩrĩa yagĩrĩire. **28** Na rĩrĩa wacihe irio, cioyaga ĩkarĩa; rĩrĩa watambũrũkia guoko gwaku, ũcihũũnagia na indo njega. **29** Rĩrĩa wahitha ũthiũ waku, inyiitagwo nĩ guoya; rĩrĩa weheria mĩhũmũ yacio, ikuuaga igaacooka rũkũngũ-inĩ. **30** Rĩrĩa watũma Roho waku, ikagĩa kuo,

nawe ũkerũhia maũndũ mothe gũkũ thĩ. **31** Riiri wa Jehova ũrotũũra nginya tene; Jehova arokenagĩra mawĩra make: **32** o we ũcio ũroraga thĩ, nayo ĩkainaina, o we ũhutagia irĩma, nacio ikoima ndogo. **33** Ngũtũũra nyinagĩra Jehova matukũ mothe ma muoyo wakwa; ndĩrĩnaga ngĩgocaga Ngai wakwa hĩndĩ irĩa yothe ngũtũũra muoyo. **34** Jehova arokenio nĩ mecũũrania makwa, rĩrĩa ndĩrĩkenaga nĩ ũndũ wake. **35** No rĩrĩ, ehia maroniinwo kuuma thĩ, na andũ arĩa aaganu mathire biũ. Wee ngoro yakwa, gooca Jehova. Gocai Jehova.

105 Cookeria Jehova ngaatho, kaĩrai rĩtwa rĩake; menyithiai ndũrĩrĩ maũndũ marĩa ekĩte. **2** Mũinĩrei, mũmũinĩre mũkĩmũgocaga; heanai ũhoru wa ciiko ciake ciothe cia magegania. **3** Mwĩrahei nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩake itheru; ngoro cia arĩa marongoragia Jehova nĩikene. **4** Cũthĩrĩriai Jehova na hinya wake; mathaai ũthiũ wake hĩndĩ ciothe. **5** Ririkanai magegania marĩa ekĩte, na ciana ciake, na matuĩro ma ciira marĩa atuĩte, **6** inyuĩ njiaro cia Iburahĩmu ndungata yake, o inyuĩ ciana cia Jakubu, inyuĩ ake athuure. **7** Jehova nĩwe Ngai witũ; matuĩro make ma ciira marĩ thĩ yothe. **8** Nĩaririkanaga kĩrĩkanĩro gĩake nginya tene, nĩkĩo kiugo kĩrĩa aathanire, nĩ ũndũ wa njjarwa ngiri, **9** kĩrĩkanĩro kĩrĩa aarĩkanĩire na Iburahĩmu, na noguo mwĩhĩtwa ũrĩa eehĩtire harĩ Isaaka. **10** Nĩagĩkĩrĩre hinya harĩ Jakubu kĩrĩ kĩrĩa gĩake kĩa watho wa kũrũmagĩrĩrwo, agĩgĩkĩra hinya harĩ Isiraeli kĩrĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene: **11** “Wee nĩwe ngaathe bũrũri wa Kaanani ũtuĩke igai rĩrĩa ũkaagaya.” **12** Hĩndĩ irĩa maarĩ o anini magĩtarwo, o anini

biũ, na marĩ ageni kuo-rĩ, **13** morũũraga kuuma rũrĩrĩ rũmwe nginya rũrĩa rũngĩ, na kuuma ũthamaki-inĩ ũmwe nginya ũrĩa ũngĩ. **14** Ndarĩ mũndũ o na ũmwe eetĩkiririe amanyariire; nĩ ũndũ wao akĩrũithia athamaki, akĩmeera atĩrĩ: **15** “Mũtikanahutie andũ arĩa akwa aitĩririe maguta; mũtikaneke anabii akwa ũũru.” **16** Agĩtũma bũrũri ũcio ũgĩe ng’aragu, na akĩniina mũthiithũ yao yothe ya irio; **17** agĩtũma mũndũ athĩ mbere yao: nĩwe Jusufu, ũrĩa wendirio arĩ ngombo. **18** Nĩmamũtĩhirie magũrũ na bĩngũ, na makĩmuoha ngingo na igeru, **19** nginya ũrĩa oigĩte ũgĩkinyanĩra, nginya kiugo kĩa Jehova gĩkĩonania atĩ aarĩ mũndũ wa ma. **20** Mũthamaki agĩtũmana na akĩmuohorithia, mwathi ũcio wa ndũrĩrĩ akĩmũrekereria. **21** Akĩmũtua mwathi wa indo cia nyũmba yake, na mũrori wa indo iria ciothe aarĩ nacio, **22** nĩguo ataarage anene ake o ũrĩa angĩonire kwagĩrĩire, na arutage athuuri ake ũũgĩ. **23** Hĩndĩ ĩyo Isiraeli agĩthĩ Misiri; Jakubu agĩtũura arĩ mũgeni bũrũri-inĩ ũcio wa Hamu. **24** Jehova agĩtũma andũ ake maciarane mũno; agĩtũma maingĩhe mũno gũkĩra thũ ciao, **25** iria aagarũrire ngoro ciao agĩtũma ithũũre andũ ake, agĩtũma ithugundĩre ndungata ciake ũũru. **26** Aatũmire Musa ndungata yake, na Harũni, ũrĩa aathurĩte. **27** Nao makĩringa ciama ciake gatagatĩ-inĩ kao, magĩka magegania make bũrũri-inĩ wa Hamu. **28** Agĩtũma kũgĩe nduma naguo bũrũri ũcio ũgĩtumana, tondũ-rĩ, githĩ ti ciugo ciake maaremeire? **29** Akĩgarũra maaĩ mao magĩtuĩka thakame, agĩtũma thamaki ciao ikue. **30** Bũrũri wao ũkĩiyũra ciũra, iria ciatoonyire nginya tũnyũmba twa toro twa anene ao. **31** Aaririe, gũgũka mũrumbĩ ya ngi, na

rwagĩ rŭkĩiyũra bŭrũri wao wothe. **32** Akĩgarũra mbura yao ĩgĩtuĩka ya mbembe, na heni ikĩhenũka bŭrũri-inĩ wao wothe; **33** akĩrũnda mĩthabibũ yao, na mĩkũyũ, na akiunanga mĩtĩ ya bŭrũri wao. **34** Aaririe, nacio ngigĩ igĩũka, na ndaahi itangĩtarĩka; **35** ikĩrĩa kĩndũ gĩothe kĩarĩ kĩiruru bŭrũri-inĩ wao, na ikĩrĩa maciaro ma tĩri wao. **36** Ningĩ akĩũraga marigithathi mothe ma bŭrũri wao, maciaro ma mbere ma ũciari wao wothe. **37** Nĩaarutire Isiraeli makiuma kuo, makuuĩte betha na thahabu, na gatagatĩ ka mĩhĩrĩga yao hatiarĩ mũndũ o na ũmwe warĩ mũhinyaru. **38** Andũ a Misiri nĩmakenire moima kuo, tondũ nĩmanyiitĩtwo nĩ guoya wa andũ acio a Isiraeli. **39** Nĩatambũrũkirie itu rĩmahumbagĩre, o na mwaki wa kũmamũrĩkagĩra ũtukũ. **40** Metirie irio, nake akĩmarehere tũmakia-arũme, na akĩmahũũnia na irio cia igũrũ. **41** Aatũranirie rwaro rwa ihiga, namo maaĩ magĩtothoka; magĩgĩtherera ta rũũĩ kũu werũ-inĩ. **42** Nĩgũkorwo nĩaririkanire kĩranĩro gĩake gĩtheru kĩrĩa aarĩkanĩire na ndungata yake Iburahĩmu. **43** Nĩaarutire andũ ake makiuma kũu makenete, akĩruta acio ake athuure makĩanagĩrĩra nĩ gũkena; **44** akĩmahe mabŭrũri ma ndũrĩrĩ, nao magĩtuĩka a kũgaya kĩrĩa andũ angĩ maanogeire, **45** nĩguo marũmagie mataaro make, na maathĩkagĩre mawatho make. Gocai Jehova.

106 Gocai Jehova. Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo nĩ mwega; wendo wake ũtũũraga nginya tene. **2** Nũũ ũngiuga ciĩko cia hinya cia Jehova, kana aanĩrĩre kũna ũgooci wake wothe? **3** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa marũmagia kĩhooito, arĩa meekaga ũrĩa kwagĩrĩire hĩndĩ ciothe. **4**

Ndirikanaga, Wee Jehova, hĩndĩ ĩrĩa ũgwĩka andũ aku wega, ũndeithagie rĩrĩa ũkũmahonokia, 5 nĩguo ngenagĩre ũgaacĩru wa andũ aku athuure, nĩguo ngwatanagĩre gĩkeno-inĩ kĩa rũrĩrĩ rwaku, na nyiitanagĩre na igai rĩaku tũgĩkũgococa. 6 Ithuĩ nĩtwĩhĩtie, o ta ũrĩa maithe maitũ meehirie; nĩtwĩkĩte ũũru na tũkaagana. 7 Rĩrĩa maithe maitũ maarĩ Misiri, matiarũmbũirie ciama ciaku; matiigana kũririkana ũtugi waku mũingĩ, na makĩrema marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria, o Iria rĩu Itune. 8 No nĩamahonokirie nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩake, nĩguo atũme hinya wake mũnene ũmenyeke. 9 Nĩakũũmire Iria Itune, narĩo rĩkĩhũa; akĩmagereria kũu kũriku taarĩ werũ-inĩ. 10 Nĩamahonokirie guoko-inĩ kwa andũ arĩa maamathũire; akĩmakũũra kuuma guoko-inĩ gwa thũ. 11 Maaĩ macio nĩmahubanĩirie amuku ao; gũtirĩ o na ũmwe wao watigarire. 12 Hĩndĩ ĩyo magĩtĩkia ciĩranĩro ciake, na makĩmũinĩra, makĩmũgococa. 13 No makĩriganĩrwo o narua nĩ ũrĩa ekĩte, na matiigana gweterera ũtaaro wake. 14 Marĩ kũu werũ-inĩ makĩnyitwo nĩ thuti; makĩgeria Mũrungu marĩ kũu gũtagĩaga kĩndũ. 15 Nĩ ũndũ ũcio akĩmahe kĩrĩa maamwĩtirie, no akĩmatũmĩra mũrimũ wa kũmanyariira. 16 Ningĩ nĩmaiguĩrĩire Musa ũiru marĩ kũu kambĩ-inĩ, o na makĩiguĩra Harũni ũiru, o ũcio wamũrĩrwo Jehova. 17 Thĩ ĩgĩatũka na ĩkĩmeria Dathani; ningĩ ĩgĩthika thiritũ ya Abiramu. 18 Mwaki ũgĩakana gatagatĩ-inĩ ka arũmĩrĩri ao; rũrĩrĩmbĩ rũgĩcina andũ acio aaganu. 19 Nĩmathondekire gacaũ marĩ kũu Horebu, makĩhooya mũhianano ũtweketio kuuma kũrĩ kĩgera. 20 Maakũũranirie Riiri wa Ngai na mũhianano wa

ndegwa ĩrĩa ĩrĩaga nyeki. **21** Makĩrganĩrwo nĩ Mũrungu ũrĩa wamahonokirie, ũrĩa wekĩte maũndũ manene kũu bũrũri wa Misiri, **22** akĩringa ciama bũrũri wa Hamu, na agĩka mawĩko ma gwĩtigĩrwo Iria-inĩ Itune. **23** Nĩ ũndũ ũcio akiuga nĩekũmaniina, tĩga nĩ Musa, ũrĩa we aathurĩte, warũgamire mbere yake, akĩmũthaitha ndakamaniine na mang'ũrĩ make. **24** Ningĩ makĩnyarara bũrũri ũcio mwegu, makĩaga gwĩtikia kĩranĩro gĩake. **25** Makĩnuguna marĩ hema-inĩ ciao, na makĩaga gwathĩkĩra Jehova. **26** Nĩ ũndũ ũcio akĩoya guoko na igũrũ, akĩhĩta atĩ nĩakamang'aũranĩria kũu werũ-inĩ, **27** ang'aũranĩrie njiaro ciao kũu gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, aciharaganĩrie kũu mabũrũri-inĩ guothe. **28** Nĩmeyohanirie na Baali ya Peoru, na makĩrĩa magongona maarutĩrwo ngai itarĩ muoyo; **29** magĩtũma Jehova arakare nĩ ũndũ wa ciĩko ciao cia waganu, naguo mũthiro ũgĩtuthũka gatagatĩ-inĩ kao. **30** No Finehasi akĩrũgama na igũrũ, akĩherithia arĩa maarĩ na mahĩtia, naguo mũthiro ũgĩthira. **31** Ũhoru ũcio ũgĩtũma atuuu nĩ mũthingu kũrĩ njiarwa na njiarwa nginya tene. **32** Nao makĩrakaria Jehova hau maaĩ-inĩ ma Meriba, nake Musa agĩkinyĩrwo nĩ thĩina nĩ ũndũ wao; **33** nĩgũkorwo nĩmaremeire Roho wa Ngai, nake Musa akĩaria ciugo itaagĩrĩre. **34** Matiigana kũniina ndũrĩrĩ icio ta ũrĩa Jehova aamaathĩte, **35** no nĩgũtukana maatukanire na ndũrĩrĩ, na makĩrũmĩrĩra mĩtugo yao. **36** Makĩhooya mĩhianano yao, ĩrĩa yatuĩkire mũtego kũrĩ o. **37** Makĩrutĩra ndaimono aanake na airĩtu ao marĩ magongona. **38** Magĩita thakame ĩteehĩtie, thakame ya aanake na airĩtu ao, arĩa maarutire marĩ magongona kũrĩ mĩhianano ya Kaanani, naguo

būrūri ūgīthaahio nī thakame yao. **39** Nīmethaahirie o ene nī gwīka ūguo meekire; na ūndū wa cīiko ciao makīhūūra ūmaraya. **40** Nī ūndū ūcio Jehova akīrakarīra andū ake, na agīthūūra igai rīake mūno. **41** Akīmaneana kūrī ndūrīrī, nīguo maathagwo nī thū ciao. **42** Thū ciao ikīmahinyīrīria, na ikīmaiga rungu rwa wathani wao. **43** Nake akīmateithūra mahinda maingī, no-o makīrema, makīrikīra mehīa-inī mao. **44** Nowe akīona mīnyamaro yao rīrīa aaguire magīkaya; **45** nī ūndū wao akīrikana kīrīkanīro gīake, na nī ūndū wa wendo wake mūnene akīringwo nī tha. **46** Agītūma maiguīrwo tha nī arīa othe maamatahīte. **47** Tūhonokie, Wee Jehova Ngai witū, na ūtūcookanīrīrie ūtūrute kūrī ndūrīrī, nīguo tūcookagīrie rīitwa rīaku itheru ngaatho, na twīrahagīre ūgooci waku. **48** Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, kuuma tene wa tene, nginya o tene na tene. Nao andū othe nīmakiuge, “Ameni!” Goocai Jehova.

107 Cookeriai Jehova ngaatho, nīgūkorwo nī mweга; wendo wake ūtūūraga tene na tene. **2** Andū arīa makūūrītwo nī Jehova nīmakiuge ūguo: o acio akūūrīte kuuma guoko-inī gwa thū, **3** o acio aacookanīrīrie amarutīte mabūrūri-inī, kuuma mwena wa irathīro na wa ithūūro, na kuuma mwena wa gathigathini na wa gūthini. **4** Amwe morūūrīre werū-inī ūtarī kīndū, maagīte njīra ya kūmakinyia itūūra inene kūrīa mangīatūūrīre. **5** Maarī ahūtu na makanyoota, na makaaga mwīhoko thīinī wao. **6** Nao magīkaīra Jehova marī mīnyamaro-inī, nake akīmahonokia kuuma thīina-inī. **7** Aamagereirie njīra nūngarū, nginya magīkinya itūūra inene kūrīa mangīonire

gwa gūtũūra. **8** Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ũndũ wa wendo wake ũrĩa ũtathiraga, na mawĩko make ma magegania marĩa eekĩire andũ, **9** nĩgũkorwo nĩwe ũnyootoraga andũ arĩa anyootu, na akahũũnia arĩa ahũtu na maũndũ mega. **10** Amwe maaikarĩte nduma-inĩ o na nduma-inĩ nene mũno, makĩnyamarĩka marĩ ohe na mĩnyororo ya kĩgera, **11** nĩgũkorwo nĩmaremeire ciugo cia Mũrungu, o na makĩagĩra kĩrĩra kĩa Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno bata. **12** Nĩ ũndũ ũcio akĩmarutithia wĩra wa hinya; nao makĩhĩngwo na gũkĩaga wa kũmateithia. **13** Hĩndĩ ĩyo magĩkaĩra Jehova marĩ thĩĩna-inĩ, nake akĩmahonokia kuuma mĩnyamaro-inĩ. **14** Nake aamarutire nduma-inĩ, akĩmaruta kũu nduma-inĩ nene mũno, na agĩtuanga mĩnyororo ĩrĩa moohetwo nayo. **15** Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ũndũ wa wendo wake ũrĩa ũtathiraga, na mawĩko make ma magegania marĩa eekĩire andũ, **16** nĩgũkorwo nĩoinangaga ihingo cia gĩcango na akoinanga mĩgĩiko ya kĩgera. **17** Amwe maatuĩkire andũ akĩigu nĩ ũndũ wa mĩthĩire yao ya ũremi, o na nĩ ũndũ wa waganu wao magĩtuĩka a gũthĩĩnĩka. **18** Magĩtuĩka a kũira ngoro mona irio o ciothe, nao magĩkuhĩrĩria ihingo cia gĩkuũ. **19** Hĩndĩ ĩyo magĩkaĩra Jehova marĩ mĩnyamaro-inĩ, nake akĩmaruta thĩĩna-inĩ. **20** Aatũmire kiugo gĩake akĩmahonia; aamateithũrĩre kuuma mbĩrĩra-inĩ. **21** Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ũndũ wa wendo wake ũrĩa ũtathiraga, na mawĩko make ma magegania marĩa eekĩire andũ. **22** Nĩmakĩrute igongona rĩa gũcookia ngaatho, na mamenyithanie mawĩko make makĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno. **23** Angĩ maagereire iria-inĩ marĩ

marikabu-inĩ; maathiiaga wonjoria kũu maria-inĩ manene. **24** Nĩmoonire mawĩko ma Jehova, makĩona ciĩko ciake cia magegania kũu kũriku. **25** Nĩgũkorwo aaririe, akĩarahũra kihuhũkanio kĩrĩa gĩatũmire iria rĩgĩe na makũmbĩ. **26** Marikabu igĩkanio na igũrũ, na igĩcooka igĩkanio na kũu thĩ kũrĩa kũriku; andũ acio magĩkua ngoro nĩ ũndũ marĩ ũgwati-inĩ mũnene. **27** Makĩagaga na magĩtũgũũga ta andũ arĩu; ũũgĩ wao wothe nĩwakinyĩte mũthia. **28** Hĩndĩ ĩyo magĩkaĩra Jehova marĩ thĩĩna-inĩ, nake akĩmahonokia kuuma mĩnyamaro-inĩ. **29** Nake akĩhooreria kihuhũkanio kũu kĩnene; namo makũmbĩ ma iria rĩu magĩkirio ki. **30** Nao magĩkena nĩ iria rĩu kũhoorera, nake akĩmakinyia nginya gĩcukĩro-inĩ kĩa marikabu kĩrĩa merirĩirie gũkinya. **31** Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ũndũ wa wendo wake ũrĩa ũtathiraga, na mawĩko make ma magegania marĩa eekĩire andũ. **32** Nĩmamũtũũgĩrie kũngano-inĩ kĩa andũ, na mamũgooce marĩ kĩama-inĩ kĩa athuuri. **33** Agarũrire kũrĩa kwarĩ njũũ gũgĩtuĩka werũ, nakuo kũrĩa kwarĩ ithima ciathereraga gũgĩtuĩka kũndũ kũng'aru, **34** naguo bũrũri ũrĩa woimaga irio mũno akĩũtua werũ wa igata ũtaarĩ kĩndũ, tondũ wa waganu wa andũ arĩa maatũũraga kuo. **35** Agarũrire kũrĩa kwarĩ werũ gũkĩgĩa tũria twa maaĩ, nakuo kũrĩa kwarĩ kũng'aru agĩtũma gũkunũke ithima; **36** nao andũ arĩa maarĩ ahũtu akĩmarehe kuo, nao magĩaka itũũra inene rĩa gũikara. **37** Maarĩmire mĩgũnda na makĩhaanda mĩthabibũ, ĩrĩa yaciarire magetha maingĩ; **38** aamarathimire nao makĩingĩha mũno, na ndaarekire mahiũ mao manyiie. **39** Mũigana wao ũgĩcooka ũkĩnyiiha, na makĩagithio hinya, nĩ kũhinyĩrĩrio, na kũnyariĩrĩka,

o na kīeha; **40** we ūrīa ūnyararithagia andū arīa marī igweta-rī, agītūma morūūre kūdū gūtaarī njīra. **41** No rīrī, nīarutire andū arīa abatari mathīina-inī, na andū a nyūmba ciao akīmaingīhia o ta mahiū. **42** Andū arīa arūngīrīru monaga ūguo magakena, no arīa othe aaganu nīgūkirio makiragio. **43** Mūdū o wothe mūūgī-rī, nīarūmbūye maūdū macio, na ecūūranie ūhoru wa wendo mūnene wa Jehova.

108 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ngoro yakwa nīkindīirie; nīkūina ngūina, ngūgooce na rwīmbo na muoyo wakwa wothe. **2** Arahūka, wee kīnanda kīa mūgeeto na gīa kīnūbi! Ngwarahūka ruoro rūgītema. **3** Wee Jehova nīngūkūgooca, ngūgooce gatagatī-inī ka ndūrīrī; nīngūkūinīra ndī gatagatī-inī ka andū. **4** Nīgūkorwo wendo waku nī mūnene, ūkaraiha gūkīra igūrū; wīhokeku waku ūkinyaga o matu-inī. **5** Wee Ngai tūūgīra, ūtūūgīrio igūrū rīa igūrū, riiri waku nīūgīe igūrū rīa thī yothe. **6** Tūhonokie na ūtūteithie na guoko gwaku kwa ūrīo, nīguo ūteithūre arīa wendete. **7** Ngai nīarītie arī handū hake harīa haamūre, akoiga atīrī: “Nīngatūranga Shekemu ndī na gīkeno kīingī, na thimīre andū akwa Gītuamba gīa Sukothe. **8** Gileadi nī gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efiraimu nī ngūbia yakwa ya kīgera, na Juda nī mūthīgi wakwa wa ūthamaki. **9** Moabi nī kīraī gīakwa gīa gwīthambīra, na Edomu nīho njikagia kīraatū gīakwa; nīngwanīrīra nī ūrīa ndooretie būrūri wa Filistia.” **10** Nūū ūkūnginyia itūūra rīrīa inene rīirigīre? Nūū ūkūdongoria andware Edomu? **11** Githī tiwe, Wee Ngai, o Wee ūtūtiganīirie, na ūgatiga gūtwarana na mbūtū

ciitũ cia ita? **12** Tũteithie ũtũhootanĩre harĩ thũ ciitũ, nĩgũkorwo ũteithio wa mũndũ nĩ wa tũhũ. **13** Ngai arĩ hamwe na ithuĩ nĩtũkũhootana, na nĩakarangĩrĩria thũ ciitũ thĩ.

109 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ũrĩa ngoocaga, ndũgaakire, **2** nĩgũkorwo andũ arĩa aaganu na a maheeni nĩmathamĩtie tũnua nĩguo manjũkĩrĩre; nĩmarĩtie ũhoru wakwa na rũrĩmĩ rwa maheeni. **3** Mandigicĩirie makĩaragia ndeto cia rũthũũro; maatharĩkagĩra hatarĩ gĩtũmi. **4** Handũ ha wendo ũrĩa ndĩmendete nague, o nĩ gũũthitanga maathitangaga, no niĩ nĩkũhooya ndĩmahooyagĩra. **5** Mandĩhaga wega na ũũru, na makandĩha wendani na rũthũũro. **6** Mũndũ ũrĩa wĩkĩte ũguo mũigĩre mũndũ mũũru amũũkĩrĩre; mwena wake wa ũrĩo nĩkũrũgame mũndũ wa kũmũthitanga. **7** Aacirithio-rĩ, nĩatuagwo mwĩhia, na kũhooya gwake gũgĩtuĩke no kwĩhia. **8** Matukũ make maronyiia; ũtongoria wake ũrooywo nĩ mũndũ ũngĩ. **9** Ciana ciake irotuĩka cia ngoriai, na mũtumia wake atuĩke wa ndigwa. **10** Ciana ciake irotuĩka njara-rũhĩ cia gũcangacanga; iroingatwo ciume mĩcĩĩ yao ĩyo mĩanangĩku. **11** Indo ciake ciothe irotahwo nĩ mũndũ ũrĩa marĩ thĩrĩ nake; andũ a kũngĩ nĩmeyoere maciaro ma wĩra wake. **12** Aroaga mũndũ ũngĩmwonia ũtugi, o na kana mũndũ ũngĩguĩra ciana icio ciake cia ngoriai tha. **13** Njaro ciake iroeherio, na marĩtwa maacio mathario kuuma rũciaro-inĩ rũrĩa rũgooka. **14** Waganu wa maithe make ũrotũũra ũririkanagwo nĩ Jehova; wĩhia wa nyina ũroaga gũgaathario o na rĩ. **15** Mehia mao marotũũra hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya Jehova, nĩguo

akaaniina kūririkanwo kwao gūkū thī. **16** Nīgūkorwo mündū ūcio we ndarī hīndī eciiragia ūhorō wa gūtugana, no aingatithagia mündū ūrīa mūthīini, na ūrīa mūbatari, o na ūrīa mūthuthīku ngoro, o nginya akamooraga. **17** Aronyiitwo nī kīrumi, tondū we endete o kūrūma andū manyiitwo nī kīrumi; kīrathimo kīromūraihīrīria, tondū we ndendaga kūrathimana. **18** Ehumbaga kīrumi taarī nguo; kīamūtoonyire mwīrī ta maaī, o na gīkīmūtoonya mahīndī-inī taarī maguta. **19** Kīrotuīka taarī nguo ya igūrū erigiicīrie, na gītūike taarī mūcibi ehotorete nginya tene. **20** Rīrī nīrītūike irīhi rīa Jehova kūrī arīa maathitangaga, o kūrī arīa maaragia ūūru igūrū rīakwa. **21** No rīrī, Wee Mwathani Jehova, njīka maūndū mega nī ūndū wa rīitwa rīaku; ndeithūra tondū wa wega wa wendo waku. **22** Nīgūkorwo ndī mūthīini na mūbatari, nayo ngoro yakwa nīgurarītio thīinī wakwa. **23** Ndī hakuhī kūbuīria o ta kīiruru kīa hwaī-inī; hurutagwo nī rūhuho o ta ngigī. **24** Maru makwa nīmaregerete nī kwīima kūrīa; mwīrī wakwa ūhīnjīte nī kwaga maguta. **25** Nduīkīte kīndū gīa kūnyūrūrio nī andū arīa maathitangaga; rīrīa maanyona, mainainagia mītwe. **26** Wee Jehova Ngai wakwa, ndeithia; honokia kūrīngana na wendo waku. **27** Tūma mamenye atī kūu nī guoko gwaku, mamenye atī Wee Jehova, nīwe wīkīte ūguo. **28** O nī marumanage, no wee ūrathimanage; rīrīa maatharīkīra nīmarīconorithagio, no ndungata yaku no gūkena īrīkenaga. **29** Arīa maathitangaga makaahumbwo njono na mohwo thoni taarī nguo ya igūrū. **30** Nīndīrīkumagia Jehova mūno na kanua gakwa; nīndīrīmūgoocaga ndī kīrīndī-inī kīnene. **31**

Nĩgũkorwo arũgamaga guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa mũndũ ũrĩa mubatari, nĩguo ahonokagie muoyo wake harĩ andũ arĩa mangĩmũtua nĩ mwĩhia.

110 Thaburi ya Daudi Jehova nĩerire Mwathani wakwa atĩrĩ: “Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo, nginya rĩrĩa ngaatũma thũ ciaku ituĩke gaturwa ka makinya maku.”

2 Mũthĩgi wa hinya waku-rĩ, Jehova nĩakaũtambũrũkia kuuma Zayuni; nĩũgaathana ũrĩ gatagatĩ ga thũ ciaku.

3 Ikundi ciaku cia ita nĩikerutĩra mũthenya waku wa mbaara. Igooka irĩ na ũgemu wa ũtheru, aanake aku mahaana ta ime rĩoima nda ya rũciinĩ ruoro rũgĩtema. **4** Jehova nĩehĩtĩte na ndangĩricũkwo, akoiga atĩrĩ: “Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene, o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩ.” **5** Mwathani arĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo; nĩakahehenja athamaki mũthenya wa mang’ũrĩ make. **6** Nĩagatuĩra ndũrĩrĩ ciira, aige ciimba irũndo, na ahehenje aathani a thĩ yothe. **7** Nĩakanyua maaĩ ma karũũ karĩ mũkĩra-inĩ; nĩ ũndũ ũcio nĩakambararia mũtwe wake.

111 Goocai Jehova. Nĩngũkumia Jehova na ngoro yakwa yothe ndĩ thiritũ-inĩ ya arĩa arũngĩrĩru, o na kĩũngano-inĩ.

2 Cĩiko cia Jehova nĩ cia magegania; nĩcũũranagio nĩ arĩa othe makenagio nĩcio. **3** Cĩiko ciake ciyũrĩte riiri na ũkaru, naguo ũthingu wake ũtũũraga nginya tene. **4** Nĩatũmĩte magegania make maririkanwo; Jehova nĩ mũtugi na nĩ mũigua tha. **5** Arĩa mamwĩtigagĩra nĩamaheaga irio; egũtũũra aririkanaga kĩrĩkanĩro gĩake nginya tene. **6** Nĩonetie andũ ake mawĩra make ma hinya, nĩ ũndũ wa kũmahe mabũrũri ma ndũrĩrĩ iria ingĩ. **7** Mawĩra ma moko make nĩ ma kwĩhokeka, na nĩ ma kĩhooto; mataaro

make mothe nĩ ma kwĩhokwo. **8** Nĩ marũmu nginya tene na tene, maheanĩtwo na wĩhokeku na ũrũngĩrĩru. **9** Nĩakinyĩirie andũ ake ũkũũri; aamũrire kĩrĩkanĩro gĩake kĩrĩ gĩa gũtũũra nginya tene: rĩitwa rĩake nĩ itheru na nĩ rĩa gwĩtigĩrwo. **10** Kĩambĩrĩria kĩa ũũgĩ nĩ gwĩtigĩra Jehova; arĩa othe marũmagĩrĩa mataaro make nĩmagĩaga na ũmenyo mwega. Kũgoocwo nĩ gwake tene na tene.

112 Goocai Jehova. Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa wĩtigagĩra Jehova, ũrĩa ũkenagĩra maathani make mũno. **2** Ciana ciake nĩigatuĩka cia bata bũrũri-inĩ; rũciaro rwa arĩa arũngĩrĩru nĩrũkarathimwo. **3** Gwake mũciĩ gũkoragwo na ũtonga na indo nyingĩ, naguo ũthingu wake ũtũũraga nginya tene. **4** Mũndũ ũrĩa mũrũngĩrĩru o na arĩ nduma-inĩ nĩatheragĩrwo nĩ ũtheri, ũgatherera mũndũ ũcio mũtugani, ningĩ arĩ tha, o na nĩ mũthingu. **5** Mũndũ ũcio mũtugani na ũheanaga o ũguo tũhũ, o ũcio wĩkaga maũndũ make na kĩhooto-rĩ, nĩarĩonaga maũndũ mega. **6** Ti-itherũ mũndũ ũcio ndakenyenyeka; mũndũ mũthingu atũũraga aririkanagwo nginya tene. **7** Angĩigua ũhoru mũũru ndangĩitigĩra; ngoro yake nĩkindĩire, aikaraga ehokete o Jehova. **8** Ngoro yake nĩngitĩre, ndangĩitigĩra; marigĩrĩrio-inĩ nĩakoona gũtoorio gwa thũ ciake. **9** Nĩahurunjĩte iheo ciake akahe andũ arĩa athĩni, naguo ũthingu wake ũtũũraga nginya tene; rũhĩa rwake nĩrũkambarario na igũrũ, aheo gĩtĩio. **10** Mũndũ ũrĩa mwaganu nĩakoona ũguo na arakare, nĩakahagarania magego make, acooke abuĩrie; merirĩria ma arĩa aaganu matigaakinyanĩra.

113 Goocai Jehova. Mũgoocei, inyuĩ ndungata cia Jehova, mũgooce rĩitwa rĩa Jehova. **2** Rĩitwa rĩa Jehova rĩrogocwo, kuuma rĩu nginya tene na tene. **3** Kuuma o irathĩro rĩa rĩũa nginya ithũiro rĩarĩo, rĩitwa rĩa Jehova nĩrĩgocagwo. **4** Jehova nĩatũũgĩrĩtio igũrũ rĩa ndũrĩrĩ ciothe, riiri wake ũrĩ igũrũ rĩa igũrũ. **5** Nũũ ũhaana ta Jehova Ngai witũ, o Ũcio ũikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene kũu igũrũ, **6** o ũcio ũinamagĩrĩra arorererie maũndũ ma igũrũ o na ma thĩ? **7** Oyaga athĩini na igũrũ kuuma rũkũngũ-inĩ, na agokĩria arĩa abatari, akamaruta kĩhumbu-inĩ kĩa mũhu; **8** amaikaragia hamwe na anene, o hamwe na anene a andũ ao. **9** Atũmaga mũtumia thaata atũũre gwake mũciĩ, agatuĩka nyina wa ciana, agakenaga. Goocai Jehova.

114 Rĩrĩa Isiraeli moimire bũrũri wa Misiri, nyũmba ya Jakubu ikũma kũrĩ andũ a rũthiomi rũngĩ-rĩ, **2** Juda gwatuĩkire handũ ha Ngai haamũre, na Isiraeli gũgĩtuĩka nĩkũo arĩathanaga. **3** Iria rĩonire ũguo rĩkĩũra, naruo Rũũ rwa Jorodani rũgĩcooka na thuutha; **4** Irĩma igĩtũhatũũha ta ndũrũme, natuo tũrĩma tũgĩtũhatũũha ta tũgõndu. **5** Kaĩ wonire atĩa, wee iria, nĩguo ũre, nawe Jorodani, tondũ wacookire na thuutha? **6** Inyuĩ irĩma, muonete kĩ, nĩguo mũtũhatũũhe ta ndũrũme, na inyuĩ tũrĩma, nĩguo mũtũhatũũhe ta tũgõndu? **7** Wee thĩ, ta kĩinaine ũrĩ mbere ya Mwathani, ũrĩ hau mbere ya Ngai ũcio wa Jakubu, **8** o we ũcio wagarũrire rwaro rwa ihiga rũgĩtuĩka karia ka maaĩ, narĩo ihiga rĩũmũ rĩgĩtuĩka ithima cia maaĩ.

115 Ti ithuĩ, Wee Jehova, ti ithuĩ twagĩrĩire kũgocwo, no goocithia rĩitwa rĩaku, tondũ wa wendo na wĩhokeku

waku. **2** Nĩ kũ gītũmaga ndũrĩrĩ ciũrie atĩrĩ, “Ngai wao akĩrĩ ha?” **3** Ngai witũ arĩ o igũrũ; we ekaga o ũrĩa endaga. **4** No mĩhianano yao nĩ betha na thahabu, wĩra ũthondeketo na moko ma andũ. **5** Nĩrĩ tũnua, no ndĩaragia, nĩrĩ maitho, no ndĩonaga; **6** nĩrĩ matũ, no ndĩiguaga, nĩrĩ na maniũrũ, no ndĩiguaga mũnũngo; **7** nĩrĩ moko, no ndĩngĩhambata kĩndũ, nĩrĩ magũrũ, no ndĩngĩtwara; o na nĩrĩ mĩmero, no ndĩngĩnyuria. **8** Andũ arĩa mamĩthondekaga makaahaana o tayo, na noguo arĩa othe mamĩhokaga makaahaana. **9** Wee nyũmba ya Isiraeli, wĩhokage Jehova: we nĩwe ũteithio wao o na ngo yao. **10** Wee nyũmba ya Harũni, wĩhokage Jehova: we nĩwe ũteithio wao o na ngo yao. **11** Inyuĩ arĩa mũmwĩtigĩrĩte, mwĩhokagei Jehova: we nĩwe ũteithio wao na ngo yao. **12** Jehova nĩatũririkanĩte na nĩegũtũrathima: Nĩekũrathima nyũmba ya Isiraeli, nĩekũrathima nyũmba ya Harũni, **13** nĩekũrathima arĩa metigĩrĩte Jehova, anini na anene o ũndũ ũmwe. **14** Jehova arotũma mũingĩhe, inyuĩ na ciana cianyu. **15** Mũrorathimwo nĩ Jehova, Mũmbi wa igũrũ na thĩ. **16** Kũu igũrũ mũno nĩ kwa Jehova, no thĩ nĩamĩheanĩte kũrĩ andũ. **17** Andũ arĩa akuĩ matigoocaga Jehova, acio maikũrũkaga kũu ũkiri-inĩ; **18** nĩ ithuĩ tũrikumagia Jehova, kuuma rĩu nginya tene na tene. Gooai Jehova.

116 Nĩnyendete Jehova, nĩgũkorwo nĩaiguĩte mũgambo wakwa; nĩaiguire ngĩmũthaitha anjiguĩre tha. **2** Tondũ nĩathikĩrĩrie-rĩ, ndĩrĩmũkayagĩra rĩrĩa rĩothe ngũtũra muoyo. **3** Ndarigiicĩrio nĩ mĩhĩndo ya gĩkuũ, ngĩkinyĩrĩrwo nĩ ruo rwa mbĩrĩra; ngĩhootwo nĩ mĩtangĩko o na kĩa. **(Sheol h7585)** **4** Hĩndĩ ĩyo ngĩkaĩra rĩtwa rĩa Jehova, ngĩmwĩra

atĩrĩ: “Wee Jehova, honokia!” 5 Jehova nĩ mĩtugi na nĩ mũthingu; Ngai witũ aiyũrĩtwo nĩ tha. 6 Jehova nĩagitagĩra andũ arĩa matarĩ oogĩ; rĩrĩa ndahinyĩrĩrio mũno, nĩahonokirie. 7 Wee ngoro yakwa-rĩ, cookerera ũhurũko waku, nĩgũkorwo Jehova nĩagwĩkĩte wega. 8 Nĩgũkorwo Wee Jehova nĩũhonoketie muoyo wakwa kuuma kũrĩ gĩkuũ, namo maitho makwa ũkamagiria maithori, na ũkagiria magũrũ makwa mahĩngwo, 9 nĩgeetha thiiage ndĩ mbere ya Jehova bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo. 10 No ndetĩkirie ũhoru wake; nĩ ũndũ ũcio ndoigire atĩrĩ, “Nĩthĩĩnikĩte mũno.” 11 Nĩ ũndũ wa ũrĩa ndamakĩte, ngiuga atĩrĩ, “Andũ othe nĩ a maheeni.” 12 Nĩ kĩĩ ingĩthukĩra Jehova nakĩo nĩ ũndũ wa wega wake wothe ũrĩa anjikĩte? 13 Nĩkuoya nguoya gĩkombe kĩa ũhonokio na igũrũ, ngaĩre rĩitwa rĩa Jehova. 14 Nĩngũhingĩria Jehova mĩĩhĩtwa ĩrĩa ndehĩtire, andũ ake othe marĩ ho. 15 Andũ arĩa athingu marĩ bata mũno harĩ Jehova, nĩ ũndũ ũcio ndakenaga rĩrĩa makua o ro ũguo. 16 Wee Jehova, ti-itherũ niĩ ndĩ ndungata yaku; niĩ ndĩ ndungata yaku, mũriũ wa ndungata yaku ya mũndũ-wa-nja; wee nĩũnjohorithĩtie mĩnyororo-inĩ. 17 Nĩngũkũrutĩra igongona rĩa gũgũcookeria ngaatho, na ngaĩre rĩitwa rĩa Jehova. 18 Nĩngũhingĩria Jehova mĩĩhĩtwa ĩrĩa ndehĩtire andũ ake othe marĩ ho, 19 kũu nja-inĩ cia nyũmba ya Jehova, o thĩĩnĩ waku, wee Jerusalemu. Goocai Jehova.

117 Goocai Jehova, inyuĩ ndũrĩrĩ ciothe; mũkumiei, inyuĩ andũ othe. 2 Nĩgũkorwo wendo wake nĩ mũnene harĩ ithuĩ, na wĩhokeku wa Jehova nĩ wa gũtũũra nginya tene. Goocai Jehova.

118 Cookeriai Jehova ngaatho nīgūkorwo nī mwege; wendo wake nī wa tene na tene. **2** Andū a Isiraeli nīmoige atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” **3** Nyūmba ya Harūni nīyuuge atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” **4** Andū arīa metigīrīte Jehova nīmoige atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” **5** Ndakaāire Jehova ndī mīnyamaro-inī, nake akīnjītika na akīndeithūra. **6** Jehova arī hamwe na nī; ndingīitigīra. Mūdū-rī, nī atīa angīhota kūnjīka? **7** Jehova arī hamwe na nī; nīwe mūndeithia. Nīngerorera thū ciakwa ikīhootwo. **8** Nī kaba kūūrīra harī Jehova, gūkīra kwīhoka mūdū. **9** Nī kaba kūūrīra harī Jehova, gūkīra kwīhoka anene. **10** Ndarigiicīrio nī ndūrīrī ciothe, no tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova, ngīciananga. **11** Ciandigiicīrie mīena yothe, no tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova, ngīciananga. **12** Ciathiūrūrūkīrie na mīena yothe ta njūkī, no ikīhora narua o ta mwaki wa mīigua; tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova ngīciananga. **13** Ndahatikītwo mūno nī thū hakuhī ngwe, no Jehova akīndeithia. **14** Jehova nīwe hinya wakwa na nīwe ūtūmaga nyine; nake nīatuīkīte ūhonokio wakwa. **15** Mbugīrīrio ya gīkeno na ya ūhootani īiyūrīte hema-inī cia andū arīa athingu, atī: “Guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī gwīkīte maūdū manene! **16** Guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī kwambararie; guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī gwīkīte maūdū manene!” **17** Nī gūkua ndigūkua, no nīngūtūūra muoyo, ng’anage ūrīa Jehova ekīte. **18** Jehova nīaherithītie mūno, no ndandekereirie ngue. **19** Hingūrīrai ihingo cia ūthingu; nīngūtoonya njookerie Jehova ngaatho. **20** Gīkī nīkīo

kihingo kĩa Jehova kīrĩa andũ arĩa athingu mangĩtoonyera. **21** Nĩ ngaatho ngũgũcookeria, nĩgũkorwo nĩwanjĩtikire; nĩũtuĩkĩte ũhonokio wakwa. **22** Ihiga rĩrĩa aaki maaregire nĩrĩo rĩtuĩkĩte ihiga inene rĩa koine; **23** Jehova nĩwe wĩkĩte ũndũ ũcio, naguo nĩ wa magegania tũkĩwona. **24** Mũthenya ũyũ nĩ Jehova ũtũmĩte ũgĩe; nĩtũcanjamũkei, tũkĩũkenere. **25** Wee Jehova, tũhonokie; Wee Jehova, tũma tũgaacĩre. **26** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũgũũka na rĩtwa rĩa Jehova. Ithuĩ nĩtwamũrathima tũrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova. **27** Jehova nĩwe Mũrungu, na nĩatũmĩte ũtheri wake ũtwarĩre. Ambĩrĩriai gũkũngũiya, mũrĩ na mathĩgĩ moko, mũthĩ nginya hĩa-inĩ cia kĩgongona. **28** Wee nĩwe Mũrungu wakwa, nĩngũgũcookeria ngaatho; Wee nĩwe Ngai wakwa, nĩngũgũtũũgĩria. **29** Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo we nĩ mwegu; wendo wake nĩ wa tene na tene.

119 Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa mĩthĩire yao ĩtarĩ ũcuuke, o arĩa mathiiaga kũringana na watho wa Jehova. **2** Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa marũmagia kĩrĩa gĩake, o arĩa mamũrongoragia na ngoro yothe. **3** Matĩrĩ ũndũ mũũru mekaga; no kũgera mageragĩra njĩra ciake. **4** Wee nĩũheanĩte mawatho marĩa marĩ ma gwathĩkagĩrwo na kĩyo. **5** Naarĩ korwo mĩthĩire yakwa ĩkĩrĩ mĩkindĩrĩku ũhoroinĩ wa gwathĩkagĩra kĩrĩa gĩaku! **6** Hĩndĩ ĩyo ndingĩconorithio rĩrĩa ngũcũũrania maathani maku mothe. **7** Nĩndĩrĩkũgoocaga ndĩ na ngoro nũngĩrĩru, o ngĩrutaga ũhoru wa mawatho maku ma kihooto. **8** Nĩndĩrĩathĩkagĩra kĩrĩa kĩa watho waku; ndũgakĩndiganĩrie o biũ. **9** Mũndũ mwĩthĩ-rĩ, angĩiga

mūtūūrīre wake ūrī mūtheru atīa? Nī na ūndū wa gūtūūra athīkagīra kiugo gīaku. **10** Ngūrongoragia na ngoro yakwa yothe; ndūkanareke njūrūūre ndigane na maathani maku. **11** Nīhithīte kiugo gīaku thīinī wa ngoro yakwa, nīguo ndikae gūkwīhīria. **12** Wee Jehova, ūrokīgocwo; kīndute kīrīra kīa watho waku. **13** Nīndīriugaga na ngacookera na mīromo yakwa ūhoru wa mawatho mothe marīa moimīte kanua gaku. **14** Nīngenagio nīkūrūmīrīra kīrīra gīaku, o ta ūrīa mūndū akenagīra kūgīa na ūtonga mūnene. **15** Nīndīrīcūūranagia mawatho maku na ngatarania njīra yaku. **16** Nīngenagīra kīrīra kīa watho waku; ndigatiganīria kiugo gīaku. **17** Nīi ndungata yaku njīka wega, na nīngūtūūra muoyo; nīi nīndīrīathīkagīra kiugo gīaku. **18** Hingūra maitho makwa nīguo nyone maūndū ma magegania marīa marī watho-inī waku. **19** Nīi ndī mūgeni gūkū thī; ndūkaahithe maathani maku. **20** Ngoro yakwa nīrahīhīia nī kwīrīrīria mawatho maku o mahinda mothe. **21** Wee nīūkūūmaga arīa etīi, o acio manyiitītwo nī kīrumi, na arīa morūūruga magatiga maathani maku. **22** Njehereria kīnyūrūri na kūmenwo, nīgūkorwo ndūūrīte nūmītie kīrīra gīaku. **23** O na gūtūūka aathani maikaraga thī hamwe makanjambia, ndungata yaku nīrīcūūranagia kīrīra kīa watho waku. **24** Kīrīra gīaku nīkīo ngenagīra; nīkīo kīheaga mataaro. **25** Ngometio thī rūkūngū-inī; tūūrīa muoyo wakwa kūringana na kiugo gīaku. **26** Nīndakwīrīre mīthīire yakwa nawe ūkīnjītīka; nduta kīrīra kīa watho waku. **27** Menyithia ūrutani wa mawatho maku; na nīi nīndīrīcūūranagia ūhoru wa magegania maku. **28** Ngoro yakwa nī nogu nī ūndū wa kīeha; njīkīra hinya

kūringana na kiugo gĩaku. **29** Njeheranĩria na mĩthiĩre ya maheeni; nĩ ũndũ wa ũtugi waku nduta watho waku. **30** Nĩĩ-rĩ, ndĩthuurĩire njĩra ya ma; matua maku ndĩmaigĩte ngoro-inĩ yakwa. **31** Wee Jehova, nĩnũmĩtie kĩrĩra gĩaku; ndũkanareke njonorithio. **32** Hanyũkaga o na njĩra ya maathani maku, nĩgũkorwo nĩwohorithĩtie ngoro yakwa. **33** Wee Jehova, nduta kũrũmĩrĩra kĩrĩra kĩa watho waku, na nĩ ndĩkĩrũmie nginya mũthia. **34** He ũmenyo, na nĩndĩrĩrũmagia watho waku na ndĩwathĩkagĩre na ngoro yakwa yothe. **35** Ngeragĩria njĩra-inĩ cia maathani maku, nĩgũkorwo nĩmo ngenagĩra. **36** Erekeria ngoro yakwa kũrĩ kĩrĩra gĩaku, nĩguo ĩtuge kwerekera ũhoroinĩ wa gwĩtongia. **37** Gĩrĩrĩria maitho makwa matige kwĩrorera maũndũ ma tũhũ; tũũria muoyo wakwa kūringana na kiugo gĩaku. **38** Hingĩria ndungata yaku kĩĩranĩro gĩaku, nĩgeetha wĩtigagĩrwo. **39** Njehereria njono iria ndĩitigagĩra, nĩgũkorwo mawatho maku nĩ mega. **40** Kaĩ nĩndĩrĩragĩria mawatho maku-ĩ! Tũũria muoyo wakwa nĩ ũndũ wa ũthingu waku. **41** Wee Jehova, wendo waku ũrĩa ũtathiraga ũronginyĩra, ũhonokio waku ũnginyĩre kūringana na kĩĩranĩro gĩaku; **42** nĩguo ngoragwo na ũndũ wa gũcookeria andũ arĩa maanyũrũragia, nĩgũkorwo nĩ ndĩhokete kiugo gĩaku. **43** Ndũkandunye kiugo kĩa ma kuuma kanua-inĩ gakwa, nĩgũkorwo njigĩte mwĩhoko wakwa mawatho-inĩ maku. **44** Ngũtũũra njathĩkagĩra watho waku, nginya tene na tene. **45** Ndĩrĩthiiaga ndĩ na wĩyathi, nĩgũkorwo nĩmaathaga mawatho maku. **46** Nĩndĩrĩaragia ũhoroinĩ wa kĩrĩra gĩaku mbere ya athamaki na ndĩrĩconokaga, **47** nĩgũkorwo nĩngenagĩra maathani maku

tondũ nĩndĩmendete. **48** Ndirĩambararagia moko makwa kũrĩ maathani maku marĩa nyendete, na ndĩcũuranagie igũrũ rĩa kĩrĩra kĩa watho waku. **49** Ririkana kiugo gĩaku kũrĩ ndungata yaku, nĩgũkorwo nĩũũheete kĩrĩgĩrĩro. **50** Ũndũ ũrĩa ũũhooreragia ndĩ mĩnyamaro-inĩ nĩ ũyũ: atĩ kĩranĩro gĩaku nĩkĩo gĩtũũragia muoyo wakwa. **51** Andũ arĩa etĩĩ maanyũrũragia matekwĩgĩrĩrĩria, no nditiganagĩria watho waku. **52** Nĩndirikanaga mawatho maku ma tene, Wee Jehova, namo nĩmahooreragia. **53** Nyiitagwo nĩ mang'ũrĩ nĩ ũndũ wa andũ arĩa aaganu, o acio maatiganĩirie watho waku. **54** Ũhoru wa kĩrĩra gĩaku nĩguo ũtuĩkĩte rwĩmbo rwakwa, o kũrĩa guothe ingĩkara. **55** Ũtukũ ndirikanaga rĩitwa rĩaku, ngakĩrũmia watho waku Wee Jehova. **56** Ũũ nĩguo ngoretwo ngĩika: nĩnjathĩkagĩra mawatho maku. **57** Wee Jehova, Wee nĩwe igai rĩakwa; nĩngwĩrĩte atĩ ndĩathĩkagĩra ciugo ciaku. **58** Maathĩite ũthiũ waku na ngoro yakwa yothe; nginyagĩria wega waku o ta ũrĩa wĩranĩire. **59** Nĩndĩcũuranĩtie ũhoru wa mĩthĩire yakwa, ngagĩcookia makinya makwa kũrĩ kĩrĩra gĩaku. **60** Nĩngũhiũha na ndigũcererwo gwathĩkĩra maathani maku. **61** O na kũngĩtuĩka atĩ andũ arĩa aaganu no manjohe na mĩhĩndo-rĩ, ndingĩriganĩrwo nĩ watho waku. **62** Ũtukũ gatagatĩ njarahũkaga ngũcookerie ngaatho nĩ ũndũ wa mawatho maku ma kĩhooto. **63** Nĩ ndĩ mũrata wa andũ arĩa othe magwĩtigĩrĩte, o arĩa othe marũmagĩrĩra mawatho maku. **64** Wee Jehova, thĩ iiyũrĩtwo nĩ wendo waku; nduta kĩrĩra kĩa watho waku. **65** Wee Jehova, ika ndungata yaku kũringana na kiugo gĩaku. **66** Nduta gũkũũrana maũndũ wega o na kũmamenya, nĩgũkorwo

nĩnjĩtikĩtie maathani maku. **67** Mbere itanoona thĩina nĩndahĩtagia, no rĩu nĩnjathĩkagĩra kiugo gĩaku. **68** Wee ũrĩ mwega, na nĩwĩkaga o wega; nduta kĩrĩra kĩa watho waku. **69** O na gũtuĩka andũ arĩa etĩĩ nĩmahakĩte gĩko na ndeto cia maheeni, ngũtũũra nũmĩtie mawatho maku na ngoro yakwa yothe. **70** Ngoro ciao nĩ nyũmũ na itirĩ tha, no nĩ ngenagĩra watho waku. **71** Warĩ ũndũ mwega nĩ nyone thĩina, nĩgeetha ndĩirute kĩrĩra kĩa watho waku. **72** Watho ũrĩa uumĩte kanua gaku nĩ wa bata mũno harĩ nĩ, gũkĩra ngiri cia icunjĩ cia betha na thahabu. **73** Moko maku nĩmo manyũmbire na magĩithondeka ũguo ndariĩ; he ũtaũku nĩguo ndĩirute maathani maku. **74** Andũ arĩa magwĩtigĩrĩte marokenaga rĩrĩa maanyona, nĩgũkorwo nĩnjigĩte mwĩhoko wakwa harĩ kiugo gĩaku. **75** Jehova, nĩnjũũ atĩ mawatho maku nĩ ma ũthingu, na ũnyonetie thĩina nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku. **76** Wendani waku ũrĩa ũtathiraga ũrotuĩka wa kũũhooreria, kũringana na kĩranĩro gĩaku kĩrĩa werĩire ndungata yaku. **77** Ītikĩra tha ciaku inginyĩre nĩguo ndũũre muoyo, nĩgũkorwo watho waku nĩguo ngenagĩra. **78** Andũ arĩa etĩĩ maroconorithio nĩ ũndũ wa kũnjĩka ũũru hatarĩ gĩtũmi; no nĩ-rĩ, ndĩrĩcũũranagia ũhoru wa mawatho maku. **79** Andũ arĩa magwĩtigĩrĩte maronjookerera, o acio mataũkĩirwo nĩ kĩrĩra gĩaku. **80** Ngoro yakwa ĩroaga ũcuuke ũhoroinĩ wa kĩrĩra kĩa watho waku, nĩguo ndikanaconorithio. **81** Ngoro yakwa ĩringĩkaga nĩ kwĩrirĩria ũhonokio waku, no nĩ njigĩte mwĩhoko wakwa harĩ kiugo gĩaku. **82** Maitho makwa nĩmaraaga hinya nĩ gũtũũra njũthĩĩrie kĩranĩro gĩaku; ngakĩũria atĩrĩ, “Ūgaakĩĩhooreria rĩ?”

83 O na gūtuika haana ta mondo ya rūūa ya ndibei
iigĩtwo ndogo-inĩ, ndiriganagĩrwo nĩ kĩrĩra kĩa watho
waku. 84 Nĩ ndungata yaku-rĩ, ngweterera nginya rĩ?
Arĩa manyariiraga ũkaamaherithia rĩ? 85 Andũ arĩa etĩĩ
manyenjeire marima nĩguo ngwe kuo, o acio makararagia
watho waku. 86 Maathani maku mothe nĩ ma kwĩhokwo;
ndeithia, nĩgũkorwo andũ manyariiraga hatarĩ gĩtũmi. 87
Maatigĩtie hanini maaniine nyume thĩ ĩno, no nditiganĩrie
mawatho maku. 88 Menyerera muoyo wakwa kũringana
na wendo waku, na ndĩathĩkagĩra kĩrĩra gĩa kanua gaku.
89 Wee Jehova, kiugo gĩaku gĩtũũraga tene na tene;
gĩtũũraga kĩhaandĩte wega kũu igũrũ. 90 Wĩhokeku waku
nĩ wa kuuma njjarwa nginya njjarwa; nĩwe warũmirie thĩ,
nayo ĩgagĩkara o ĩrũmĩte. 91 Mawatho maku matũũraga
nginya ũmũthĩ, nĩgũkorwo indo ciothe nĩwe itungataga.
92 Korwo watho waku tiguu ũngenagia, ingĩanathira nĩ
mĩnyamaro yakwa. 93 Nĩ ndĩrĩ hĩndĩ ngaariganĩrwo nĩ
mawatho maku, nĩgũkorwo ũndũũrĩtie muoyo nĩ ũndũ
wamo. 94 Honokia, nĩgũkorwo ndĩ waku, na nĩmaathĩte
mawatho maku. 95 Andũ arĩa aaganu manjoheirie nĩguo
maaniine, no nĩ ndĩrĩcũũranagia o ũhoru wa kĩrĩra
gĩaku. 96 ũndũ o wothe mũkinyanĩru wega, nĩnyonete nĩ
ũrĩ mũthia; no maathani maku matĩrĩ mũhaka. 97 Kaĩ
nĩnyendete watho waku-ĩ! Ndindaga ngĩtarania ũhoru
waguo mũthenya wothe. 98 Maathani maku matũmaga
njũhĩge gũkĩra thũ ciakwa, nĩgũkorwo makoragwo hamwe
na nĩ hĩndĩ ciothe. 99 Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ
gũkĩra arutani akwa othe, nĩgũkorwo ndaranagia ũhoru
wa mawatho maku. 100 Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ

gūkīra athuuri, nīgūkorwo njathīkagīra kīrīra gīaku.
101 Nīndigagīrīria magūrū makwa matikagerere njīra
o yothe njūru, nīgeetha njathīkagīre kiugo gīaku. **102**
Nīī nditiganīirie mawatho maku, nīgūkorwo Wee nīwe
ūndutīte ūhoru ūcio. **103** Kaī ciugo ciaku irī mūrīo
ngīcicama-ī, irī mūrīo gūkīra ūūkī ūrī kanua-inī gakwa!
104 Ngīāga na ūtaūku nī ūndū wa kīrīra gīaku; nī ūndū
ūcio nīthūire njīra o yothe njūru. **105** Kiugo gīaku
nīkīo tawa wa magūrū makwa, na ūtheri wa kūmūrīka
njīra yakwa. **106** Nīndīhītīte mwīhītwa na ngagwatīria,
atī nīndīrīrūmagīrīra mawatho maku ma ūthingu. **107**
Nīthīnīkīte mūno; Wee Jehova, tūūria muoyo wakwa,
kūringana na kiugo gīaku. **108** Wee Jehova, ītikīra ūgooci
wa kwīyendera wa kanua gakwa, na ūkīndute mawatho
maku. **109** O na gūtuīka ndūūraga nyiitīrīire muoyo
wakwa moko-inī makwa-rī, ndingīrganīrwo nī watho
waku. **110** Andū arīa aaganu nīmanyambīire mūtego, no
ndirī ndahītīa kīrīra gīaku. **111** Mawatho maku nīmo igai
rīakwa nginya tene; nīmo gīkeno kīa ngoro yakwa. **112**
Ngoro yakwa nītuīte kūrūmagīa kīrīra kīa watho waku
o nginya mūthīa. **113** Nīthūire andū a ngoro igīrī, no
nīnyendete watho waku. **114** Wee nīwe rīūrīro rīakwa na
ngo yakwa; njigīte mwīhoko wakwa kiugo-inī gīaku. **115**
Njehererai, inyuī eeki ūūru, nīguo ngīrūmie maathani
ma Ngai wakwa! **116** Nyiitagīrīra kūringana na kīranīro
gīaku, na nīngūtūūra muoyo; ndūkareke kīrīgīrīro gīakwa
kīharagane. **117** Ndiiragīrīra, na nīngūhonokio; ngūtūūra
ndīite uuge waku. **118** Nīūregaga arīa othe matiganaga
na kīrīra kīa watho waku, nīgūkorwo kwīheenia kūu

meheenagia nakuo nĩ gwa tũhũ. **119** Arĩa othe aaganu a gũkũ thĩ ũmateaga ta gĩko; nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩnyendete kĩrĩra kĩa watho waku. **120** Mwĩrĩ wakwa nĩũinainaga nĩgũgwĩtigĩra; njikaraga na guoya mũnene nĩ ũndũ wa mawatho maku. **121** Nĩ njĩkĩte maũndũ ma ũthingu na ma kĩhooto; ndũkandiganĩrie harĩ arĩa maahinyagĩrĩria. **122** Menyerera ũgima wa ndungata yaku; ndũkareke andũ arĩa etĩĩ maahinyĩrĩrie. **123** Maitho makwa nĩmaraaga hinya nĩgũtũũra njũũthĩrĩrie ũhonokio waku, ngacũthĩrĩria kĩiranĩro gĩaku kĩa ũthingu. **124** Īkaga ndungata yaku kũringana na wendo waku, na ũndutage kĩrĩra kĩa watho waku. **125** Nĩ ndĩ ndungata yaku; he gũkũũrana maũndũ, nĩguo hote gũtaũkĩrwo nĩ kĩrĩra gĩaku. **126** Wee Jehova, hĩndĩ nĩnginyu wĩke ũndũ, tondũ andũ nĩmathũkĩtie watho waku. **127** Tondũ nĩnyendete maathani maku gũkĩra thahabu, ngamenda mũno gũkĩra thahabu ĩrĩa therie, **128** na tondũ nĩnduĩte mawatho maku mothe nĩmagĩrĩrie, nĩthũire njĩra o yothe ĩtarĩ ya ma. **129** Kĩrĩra gĩaku nĩ kĩa magegania; nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrĩgĩathĩkagĩra. **130** Ciugo ciaku ciataũrwo nĩrehaga ũtheri; nĩciũhĩgagia andũ arĩa matarĩ oogĩ. **131** Njathamĩtie kanua gakwa ngahũma nĩ ũndũ wa kwĩrĩrĩria maathani maku. **132** Njerekera na ũnjiguĩre tha, o ta ũrĩa wĩkaga andũ arĩa mendete rĩitwa rĩaku. **133** Rũngagĩrĩria makinya makwa kũringana na kiugo gĩaku; ndũkareke njathagwo nĩ wĩhia o na ũrĩkũ. **134** Ngũũra kuuma ũhiinyanĩrĩria wa andũ, nĩguo njathĩkagĩre mawatho maku. **135** Tũma ũthiũ waku warĩre ndungata yaku, na ũndutage kĩrĩra kĩa watho waku. **136** Maitho makwa manyũrũrũkagia maithori ta

rũũ, nĩgũkorwo andũ matirathĩkĩra watho waku. **137** Wee Jehova, ũrĩ mũthingu, na mawatho maku nĩmagĩrĩire. **138** Mawatho marĩa ũheanĩte nĩ ma ũthingu; nĩ ma kwĩhokwo kũna. **139** Kĩyo gĩakwa nĩkĩnogetie, nĩgũkorwo thũ ciakwa nĩcitiganĩirie ciugo ciaku. **140** Cĩranĩro ciaku nĩthuuranĩre o biũ, na ndungata yaku nĩciendete. **141** O na gũtuĩka ndirĩ bata na nĩnyararĩtwo-rĩ, ndiriganagĩrwo nĩ mawatho maku. **142** ũthingu waku nĩ wa gũtũũra tene na tene, naguo watho waku nĩ wa ma. **143** Ngoretwo nĩ mathĩina na mĩnyamaro, no maathani maku nĩmo ngenagĩra. **144** Kĩrĩra gĩaku nĩ kĩa ma nginya tene; kĩĩhe ũtaũku nĩguo ndũũre muoyo. **145** Ndĩragũkaĩra na ngoro yakwa yothe, Wee Jehova, njĩtika, na nĩndĩrĩathĩkagĩra kĩrĩra kĩa watho waku. **146** Wee nĩwe ndĩrakaĩra, honokia na nĩndĩrĩmenyagĩrĩra mawatho maku. **147** Njũkagĩra tene gũtanakĩa, ngakũrĩrĩra nĩguo ũndeithie; njigĩte mwĩhoko wakwa kiugo-inĩ gĩaku. **148** Maitho makwa maikaraga mahingũkĩte matuanĩra-inĩ mothe ma arangĩri, nĩguo ndaranagie ũhoru wa cĩranĩro ciaku. **149** Igua mũgambo wakwa kũringana na wendo waku; Wee Jehova, tũũria muoyo wakwa, kũringana na mawatho maku. **150** Andũ arĩa mathugundaga maũndũ ma wĩki naaĩ nĩmanguhĩrĩirie, no-o nĩmaraihanĩrĩirie na watho waku. **151** No Wee Jehova, ũikaraga hakuhĩ, na maathani maku mothe nĩ ma ma. **152** Matukũ-inĩ ma tene nĩndamenyire kuuma kĩrĩra-inĩ gĩaku, atĩ wagĩthondekire kĩrĩ gĩa gũtũũra nginya tene. **153** Rora gũthĩnĩka gwakwa na ũndeithũre, nĩgũkorwo ndiriganĩrwo nĩ watho waku. **154** Ndũĩrĩra na ũkĩngũũre; tũũria muoyo wakwa kũringana na kĩranĩro gĩaku. **155** ũhonokio nĩũraihĩrĩirie andũ

arĩa aaganu, nĩgũkorwo matirongoragia kĩrĩra kĩa watho waku. **156** Wee Jehova, tha ciaku nĩ nyingĩ; tũũria muoyo wakwa kũringana na mawatho maku. **157** Andũ arĩa maanyariiraga nĩ aingĩ, no ndirĩ ndahutatĩra kĩrĩra gĩaku. **158** Njũthagĩrĩria arĩa matarĩ na wĩtikio ngoro, nĩgũkorwo matiathĩkagĩra kiugo gĩaku. **159** Ta kĩone ũrĩa nyendete mawatho maku; tũũria muoyo wakwa, Wee Jehova, kũringana na wendo waku. **160** Ciugo ciaku ciothe nĩ cia ma; mawatho maku mothe nĩ ma ũthingu na nĩ ma gũtũũra tene na tene. **161** Aathani maanyariiraga hatarĩ gĩtũmi, no ngoro yakwa ĩinainagio nĩ kiugo gĩaku. **162** Ngenagĩra kĩĩranĩro gĩaku, o ta ũrĩa mũndũ atahĩte indo nyingĩ akenaga. **163** Nĩmenete na ngathũũra maheeni, no nĩnyendete watho waku. **164** O mũthenya ngũgoocaga maita mũgwanja nĩ ũndũ wa mawatho maku ma ũthingu. **165** Arĩa mendete watho waku nĩ marĩ thayũ mũingĩ, na gũtirĩ kĩndũ kĩngĩtũma mahĩngwo. **166** Njetagĩrĩra ũhonokio waku, Wee Jehova, na ngarũmĩrĩra maathani maku. **167** Njathĩkagĩra kĩrĩra gĩaku, nĩgũkorwo nĩndĩkiendete mũno. **168** Njathĩkagĩra mawatho maku na kĩrĩra gĩaku, nĩgũkorwo mĩthĩire yakwa yothe nĩũmĩũ. **169** Wee Jehova-rĩ, gũkaya gwakwa kũrokinya harĩwe; he gũtaũkĩrwo kũringana na kiugo gĩaku. **170** Mathaithana makwa marokinya harĩwe; ndeithũra kũringana na kĩĩranĩro gĩaku. **171** Mĩromo yakwa ĩrĩkũgoocaga hĩndĩ ciothe, nĩgũkorwo nĩũndutaga kĩrĩra kĩa watho waku. **172** Rũrĩmĩ rwakwa nĩrũkĩine ũhoru wa kiugo gĩaku, nĩgũkorwo maathani maku mothe nĩ ma ũthingu. **173** Guoko gwaku nĩgũkĩhaarĩrie kũndeithia, nĩgũkorwo

mawatho maku nīmo nī ndīthuurīre. **174** Ūhonokio waku nīguo ndīriragīria, Wee Jehova, naguo watho waku nīguo ngenagīra. **175** Ndirōgītūūra muoyo nīguo ngūgocage, namo mawatho maku nīmatūüre mandeithagia. **176** Nī nīhītītie njīra ta ng'ondū yūrīte. Gīcarie ndungata yaku, nīgūkorwo ndiriganīirwo nī maathani maku.

120 Thaburi ya Agendi Ndakaīire Jehova ndī mīnyamaro-inī, nake akīnjītīka. **2** Wee Jehova, honokia harī mīromo īrīa yaragia maheeni, na harī nīmī iria iheenanageria. **3** Agaagwīka atīa, na nī atīa ūngī makīria ya ūguo, wee rūrīmī rūrū rūheenanageria? **4** Agaakūherithia na mīguī mīnoore ya njamba ya ita, na makara marīrīmbūkīte mwaki ma mūtī wa mūkoigo. **5** Kaī ndī na haaro-ī, nīgūtūūra gūkū Mesheki, na ngaikara hema-inī cia Kedari-ī! **6** Nīndūrīte hīndī ndaaya gatagatī-inī ka arīa mathūire thayū. **7** Nī ndī mūdū wa thayū; no rīrīa ndaaria-rī, o mendaga o mbaara.

121 Thaburi ya Agendi Nīngūtīira maitho makwa ndore irīma-inī: ūteithio wakwa ūngiuma na kū? **2** Ūteithio wakwa uumaga kūrī Jehova, o we Mūūmbi wa igūrū na thī. **3** We ndangīreka kūgūrū gwaku gūtīrūke: ūcio mūmenyereri waku ndarī hīndī angīcūnga; **4** ti-itherū, ūcio mūmenyereri wa Isiraēli ndarī hīndī angīcūnga, kana ahītwo nī toro. **5** Jehova nīwe ūkūmenyagīrīra: Jehova nīwe kīruru gīaku guoko-inī gwaku kwa ūrīo; **6** mūthenya wee ndūngīringīka nī riūa, kana ūringīke nī mweri ūtukū. **7** Jehova nīarīkūgitagīra kuuma ūūru-inī wothē: nīarīmenyagīrīra muoyo waku; **8** Jehova

nīarīkūmenyagīrīra ūkiomagara na ūgīcooka, kuuma rīu nginya tene na tene.

122 Thaburi ya Daudi Nīndakenire hamwe na arīa maanjīrīre atīrī, “Nītūthīī nyūmba ya Jehova.” **2** Magūrū maitū marūgamīte ihingo-inī ciaku, wee Jerusalemu. **3** Jerusalemu rīakītwo ta itūūra inene rīnyitithanītio wega. **4** Kūu nīkuo mīhīrīga yambataga, o yo mīhīrīga ya Jehova, īgathiī kūgōoca rīitwa rīa Jehova kūringana na mawatho marīa aheete Isiraeli. **5** Kūu nīkuo kūīgīttwo itī cia ūnene cia atuanīri ciira, o cio itī cia ūnene cia nyūmba ya Daudi. **6** Hoerai Jerusalemu thayū: “Arīa makwendete marotūūra na thayū. **7** Kūrīa thingo ciaku ciirīgīre kūrogīa na thayū, naguo ūgītīri ūgīe ciikaro-inī ciaku cia ūthamaki.” **8** Nī ūndū wa ariū a baba na arata, nguuga atīrī, “Thayū ūrogīa thīinī waku.” **9** Nī ūndū wa nyūmba ya Jehova Ngai witū, caragia ūgaacīru waku.

123 Thaburi ya Agendi Nīngūtiira maitho makwa na kūrī we, o Wee ūikarīire gītī gīaku kīa ūnene kūu igūrū. **2** O ta ūrīa maitho ma ndungata maroragīrīria guoko kwa mwathi wayo, na o ta ūrīa maitho ma mūrītu ndungata maroragīrīria guoko kwa mūtumia mwathi wayo, ūguo noguo maitho maitū maroragīrīria Jehova Ngai witū, o nginya atūiguire tha ciake. **3** Tūiguire tha, Wee Jehova, tūiguire tha, nīgūkorwo nītūkirīrīrie kūnyararwo kūnene. **4** Nītūkirīrīrie kīnyūrūri kīnene kīa andū arīa menenehagia, o na rūmena rūingī rwa andū arīa etīi.

124 Thaburi ya Daudi Korwo Jehova ndaakoretwo arĩ mwena witũ; Isiraeli nĩmakiuge ũguo: **2** Korwo Jehova ndaarĩ mwena witũ rĩrĩa andũ maatũtharĩkiire-rĩ, **3** nĩmangĩatũmeririe tũrĩ muoyo; rĩrĩa marakara mao maatũrĩrĩmbũkiire-rĩ, **4** mũiyũro wa maaĩ nĩũngĩatũhubanĩirie, tũhumbwo nĩ nditi ya maaĩ macio; **5** maaĩ macio maathereraga na hinya mũno nĩmangĩatũthereririe. **6** Jehova arogocwo, o we ũtaatũrekereirie tũtambuurangwo nĩ magego mao. **7** Ithui tũhonokete ta nyoni ihonokete mũtego-inĩ wa mũmĩtegi; mũtego nĩunangĩtwo, na ithui nĩtũhonokete. **8** Ũteithio witũ uumaga harĩ Jehova, o we Mũũmbi wa igũrũ na thĩ.

125 Andũ arĩa mehokete Jehova matariĩ ta Kĩrĩma gĩa Zayuni, kĩa gĩtangĩenyenyeka, no gĩtũũraga nginya tene. **2** O ta ũrĩa irĩma ithiũrũrũkĩirie Jerusalemu ũguo noguo Jehova athiũrũrũkagĩria andũ ake, kuuma rĩu nginya tene na tene. **3** Mũthĩgi wa andũ arĩa aaganu ndũgũtũũra wathanaga bũrũri ũrĩa ũgaĩrwo andũ arĩa athingu, nĩguo andũ acio athingu matikae gũtambũrũkia moko mao meeke ũũru. **4** Wee Jehova, andũ arĩa ega mekaga o maũndũ mega, o acio arũngĩrĩru ngoro. **5** No rĩrĩ, andũ arĩa maahũkaga makagera njĩra iria njogomu-rĩ, Jehova nĩakamaingatanĩria hamwe na arĩa mekaga ũũru. Isiraeli kũrogĩa thayũ.

126 Thaburi ya Agendi Rĩrĩa Jehova aacookirie andũ a Zayuni arĩa maatahĩtwo akĩmainũkia-rĩ, twahaanire ta andũ mekũroota. **2** Tũnua twitũ twaiyũrire mĩtheko, nacio nĩmĩ ciitũ ikĩina nyĩmbo cia gĩkeno. Hĩndĩ iyo ndũrĩrĩ-inĩ gũkĩiranwo atĩrĩ, “Jehova nĩekĩire andũ aya maũndũ

manene.” **3** Jehova nīatwīkīire maūndū manene, na ithuī tūkaiyūrwo nī gīkeno. **4** Tūma tūgaacīre rīngī, Wee Jehova, ta ūrīa njūūī cia Negevu icookaga kūiyūra. **5** Andū arīa mahaandaga na maithori, nīmakagetha makīinaga nyīmbo cia gīkeno. **6** Mūndū o na angiumagara akīrīraga, akuuīte mbeū cia kūhaanda, agaacooka akīinaga nyīmbo cia gīkeno, akuuīte itīia ciake cia ngano.

127 Tiga nyūmba yakirwo nī Jehova, andū arīa mamīakaga marutaga wīra o wa tūhū. Tiga itūūra inene rīmenyereirwo nī Jehova, arangīri maraaraga mehūūgīte o tūhū. **2** Nī tūhū andū kūrooka gūūkīra rūciinī tene, na gūkoma magakoma macereirwo, makīnogera irio cia kūrīa, nīgūkorwo andū arīa Jehova endete, we nīamaheaga o na marī toro. **3** Ciana nī igai kuuma kūrī Jehova, ciana nī kīheo kuuma kūrī we. **4** Ciana iria mūndū aciarīte arī mūnini no ta mīguī īrī moko-inī ma njamba ya ita. **5** Kūrathimwo nī mūndū ūrīa thiaka wake ūiyūrīte mīguī. Matigaaconorithio rīrīa magaakorwo magīciira na thū ciao hau kīhingo-inī.

128 Thaburi ya Agendi Kūrathimwo nī mūndū o wothe wītīgīrīte Jehova, o ūcio ūgeragīra njīra ciake. **2** Nīūkarīīaga maciaro ma wīra waku; irathimo na kūgaacīra nīigatuīka ciaku. **3** Mūtumia waku egūtuīka ta mūthabībū ūrīa ūciaraga mūno arī kūu nyūmba-inī yaku thīinī; ciana ciaku ituīke ta thuuna cia mūtamaiyū ithiūrūrūkīirie metha yaku. **4** Ūguo nīguo mūndū arīrathimagwo, ūrīa wītīgīrīte Jehova. **5** Jehova arokūrathimaga arī Zayuni matukū mothe ma muoyo waku; ūroona kūgaacīra kwa

Jerusalemu, 6 na ütũũre muoyo, ũkoona ciana cia ciana ciaku. Thayũ ũrogĩa Isiraeli.

129 Thaburi ya Agendi Maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, Isiraeli nĩmakiuge ũguo, 2 maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, no rĩrĩ, matirĩ maahota kũndooria. 3 Andũ arĩa marĩmaga na mũraũ marĩmĩte ng'ong'o wakwa, magatema mĩtaro mĩraihu. 4 No rĩrĩ, Jehova nĩ mũthingu; nĩanjohorithĩtie harĩ mĩhĩndo ya andũ arĩa aaganu. 5 Andũ arĩa othe mathũire Zayuni marocookio na thuutha maconokete. 6 Marohaana ta nyeki ĩrĩ nyũmba igũrũ, ĩrĩa ĩhoohaga ĩtanamera; 7 mũmĩtui ndangĩmĩyũria hĩ-inĩ ciake, o na kana ũrĩa ũmĩũnganagia amĩiyũrie moko-inĩ make. 8 Andũ arĩa mahĩtũkagĩra kuo maroaga kuuga atĩrĩ, “Kĩrathimo kĩa Jehova kĩrogĩa igũrũ rĩanyu; nĩtwamũrathima thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova.”

130 Thaburi ya Agendi Wee Jehova-rĩ, ndĩragũkaĩra ndĩ o kũrĩa kũriku; 2 Wee Jehova, igua mũgambo wakwa. Matũ maku nĩmaigue ngĩgũkaĩra ũnjiguĩre tha. 3 Wee Jehova, korwo no ũtare maita marĩa tũkwĩhagĩria-rĩ, nũũ ũngĩgwĩtiiria, Wee Jehova? 4 No rĩrĩ, Wee nĩũrekanagĩra; nĩ ũndũ ũcio nĩwĩtigĩrĩtwo. 5 Njetagĩrĩra Jehova, ngoro yakwa nĩmwetereire, nĩ ndĩhokaga kiugo gĩake. 6 Ngoro yakwa yetagĩrĩra Jehova, gũkĩra ũrĩa arangĩri metagĩrĩra rũciinĩ gũkĩe, ĩĩ-ni, gũkĩra ũrĩa arangĩri metagĩrĩra rũciinĩ gũkĩe. 7 Wee Isiraeli, wĩhokage Jehova, nĩgũkorwo harĩ Jehova he wendo ũrĩa ũtathiraga, na ningĩ harĩ we harĩ na ũhonokio kũna. 8 We mwene nĩagakũũra Isiraeli kuuma mehia-inĩ mao mothe.

131 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ngoro yakwa ndĩrĩ na mwĩgaatho, o na maitho makwa ti ma mwĩtũũgĩrio; nĩ ndirũmbũyanagia na maũndũ manene, o na kana maũndũ ma magegania marĩa mangĩrĩte. **2** No rĩrĩ, nĩhooreretie na ngakiria ngoro yakwa; o ta kaana gatuithĩtio iria gakuuĩtwo nĩ nyina, o ta kaana gatuithĩtio iria nĩguo ngoro yakwa ĩhaana ĩrĩ thĩĩnĩ wakwa. **3** Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, wĩhokage Jehova rĩu na nginya tene.

132 Thaburi ya Agendi Wee Jehova, ririkana Daudi na mathĩina marĩa mothe omĩrĩirie. **2** Nĩehĩtire mwĩhĩtwa harĩ Jehova, akĩhĩta harĩ ũcio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, akiuga ũũ: **3** “Ndigatoonya nyũmba yakwa, kana haice ũrĩrĩ wakwa, **4** ndikaareke maitho makwa mone toro, kana ndeke imone ciakwa icũnge, **5** o nginya ngoonera Jehova handũ ha gũikara, ũcio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, ndĩmuonere gũikaro.” **6** Nĩtwaiguire ũhoru tũrĩ Efiratha, na tũkũkora mĩgũnda-inĩ ya Kiriathu Jearimu. **7** Tũkiuga atĩrĩ, “Nĩtũthĩĩ gũikaro-inĩ gĩake; nĩtũinamĩrĩre tũmũhooe tũrĩ gaturwa-inĩ ka makinya make; **8** arahũka, Wee Jehova, ũũke kĩhurũko-inĩ gĩaku, wee na ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa hinya waku. **9** Athĩnjĩri aku marohumbwo na ũthingu; andũ aku aamũre nĩmakĩine nĩ gũkena.” **10** Nĩ ũndũ wa ndungata yaku Daudi, ndũkarega ũrĩa we ũitĩrĩirie maguta. **11** Jehova nĩehĩtire na mwĩhĩtwa harĩ Daudi, mwĩhĩtwa atangĩricũkwo, akĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩngaikarĩria ũmwe wa rũciaro rwaku Gĩtĩ-inĩ gĩaku kĩa ũnene, **12** ariũ aku mangĩkaamenyerera kĩrĩkanĩro gĩakwa na mawatho makwa marĩa ndĩrĩmarutaga, hĩndĩ ĩyo ariũ ao nĩmagaikarĩra gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene nginya

tene na tene.” **13** Nīgūkorwo Jehova nīathuurīte Zayuni, akerirīria gūtuīke gīkaro gīake, akoiga atīrī: **14** “Gīkī nīkīo kīhurūko gīakwa nginya tene na tene; gūkū nīkuo ngūtūūra njikarīire gītī kīa ūnene, nīgūkorwo nī nīi ndīyendeire; **15** nīngakūrathima na ūmaathi mūingī mūno; athīni akuo ndīmahūūnie na irio. **16** Nīngahumba athīnjīri-Ngai akuo ūhonokio, na andū akuo arīa aamūre matūūre mainaga nī gūkena. **17** “Kūu nīkuo ngaatūma rūhīa rwa Daudi rūthundūke na njigīre ūrīa njitīrīrie maguta tawa ūgwakana. **18** Thū ciake nīngacihumba thoni, no thūmbī ya ūnene īrīa īrī mūtwe wake nīgakenga na riiri.”

133 Thaburi ya Daudi Nī ūhoru mweга atīa, o na ūrī gīkeno, rīrīa andū a nyūmba īmwe maikarania maiguanīte! **2** Nī ta maguta manungi weга maitīrīrio mūtwe, makīnyūrūrūkīra nderu-inī, o nderu-inī cia Harūni, makanyūrūrūka nginya ngingo-inī ya kanjū yake. **3** Ningī nī ta ime rīa Herimoni rīkīgwīra Kīrīma gīa Zayuni. Nīgūkorwo kūu nīkuo Jehova eranīire kīrathimo gīake, nīkīo muoyo wa tene na tene.

134 Thaburi ya Agendi Goocai Jehova, inyuothe ndungata cia Jehova, inyūī mūtungataga mūrī nyūmba-inī ya Jehova ūtukū. **2** Ambarariai moko manyu mūrī thīinī wa handū-harīa-haamūre mūgooce Jehova. **3** Jehova, o we Mūūmbi wa igūrū na thī aromūrathima arī kūu Zayuni.

135 Goocai Jehova. Goocai rīitwa rīa Jehova; inyūī ndungata cia Jehova-rī, mūgoocei, **2** inyūī mūtungataga thīinī wa nyūmba ya Jehova, o inyūī mūrūgamaga nja-inī cia nyūmba ya Ngai witū. **3** Goocai Jehova, nīgūkorwo

Jehova nĩ mwega; inai mũgooce rĩitwa rĩake, nĩgũkorwo nĩ rĩega. **4** Nĩgũkorwo Jehova nĩethuurĩre Jakubu atuĩke wake, agathuura Isiraeli atuĩke igai rĩake kĩũmbe. **5** Nĩ nĩnjũũĩ atĩ Jehova nĩ mũnene, atĩ Mwathani witũ nĩ mũnene gũkĩra ngai ciothe. **6** Jehova ekaga ũrĩa wothe ekwenda, kũu igũrũ na gũkũ thĩ, o na kũu iria-inĩ o na kũrĩa guothe kũriku mũno. **7** Nĩwe ũtũmaga matu mambate kuuma ituri-inĩ cia thĩ; nĩwe ũtũmaga kũgĩe heni irehanĩte na mbura, na akarehe rũhuho kuuma mĩthithũ-inĩ yake. **8** Nĩwe waringire marigithathi ma Misiri, marigithathi ma andũ na ma nyamũ. **9** Wee Misiri, nĩwe watũmire thĩinĩ waku kũringwo ciama na morirũ, agĩũkĩrĩra Firaũni na ndungata ciake ciothe. **10** Nĩwe waringire ndũrĩrĩ nyingĩ na akĩũraga athamaki maarĩ hinya: **11** nĩo Sihoni mũthamaki wa Aamori, na Ogu mũthamaki wa Bashani, o na athamaki othe a Kaanani; **12** akĩheana bũrũri wao ũtuĩke igai, ũtuĩke igai kũrĩ andũ ake a Isiraeli. **13** Rĩitwa rĩaku, Wee Jehova, rĩtũũraga nginya tene, ngumo yaku, Wee Jehova, ĩgakinyĩra njiarwa na njiarwa. **14** Nĩgũkorwo Jehova nĩagaciirĩra andũ ake, na aigũire ndungata ciake tha. **15** Mĩhianano ya ndũrĩrĩ ĩthondeketwo na betha na thahabu, o wĩra wa moko ma andũ. **16** Nĩĩrĩ tũnua, no ndĩaragia, nĩĩrĩ maitho, no ndĩonaga; **17** nĩĩrĩ matũ, no ndĩiguaga, o na ndĩrĩ mĩhũmũ tũnua-inĩ twayo. **18** Andũ arĩa mamĩthondekaga makaahaana o tayo, na noguo arĩa othe mamĩthokaga makaahaana. **19** Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli, goocai Jehova; Inyuĩ nyũmba ya Harũni, goocai Jehova; **20** Inyuĩ nyũmba ya Lawi, goocai Jehova; inyuĩ arĩa mũmwĩtigĩrĩte, goocai

Jehova. **21** Jehova arogoocwo kuuma Zayuni, o we ūtūūrāga kūu Jerusalemu. Goocai Jehova.

136 Cookeriai Jehova ngaatho, tondū nī mwega. Wendo wake nī wa tene na tene. **2** Cookeriai Ngai wa ngai iria ingĩ ngaatho. Wendo wake nī wa tene na tene. **3** Cookeriai Mwathani wa aathani ngaatho: Wendo wake nī wa tene na tene. **4** we wiki nīwe wīkaga maūndū manene ma magegania, Wendo wake nī wa tene na tene. **5** nīwe wombire igūrū na ūndū wa ūmenyo wake, Wendo wake nī wa tene na tene. **6** nīwe watambūrūkirie thī nyūmū igūrū rīa maaĩ, Wendo wake nī wa tene na tene. **7** nīwe wombire imūrī iria nene, Wendo wake nī wa tene na tene. **8** riūa rīathage mūthenya, Wendo wake nī wa tene na tene. **9** naguo mweri na njata ciathage ūtukū; Wendo wake nī wa tene na tene. **10** nīwe waringire marigithathi ma Misiri, Wendo wake nī wa tene na tene. **11** akīruta Isiraeli gatagatī-inī kao, Wendo wake nī wa tene na tene. **12** na guoko kwa hinya na atambūrūkītie gīcoka gīake, Wendo wake nī wa tene na tene. **13** nīwe wagayūkanirie Iria Itune rīgītigana, Wendo wake nī wa tene na tene. **14** agītūma andū a Isiraeli matuīkanie gatagatī karīo, Wendo wake nī wa tene na tene. **15** no Firaūni na ita rīake akīmahubīkanīria kūu Iria-inī Itune; Wendo wake nī wa tene na tene. **16** nīwe watongoririe andū ake magītūikanīria werū-inī, Wendo wake nī wa tene na tene. **17** nīwe waringire athamaki maarī anene, Wendo wake nī wa tene na tene. **18** na akīūrāga athamaki maarī ngumo: Wendo wake nī wa tene na tene. **19** nīo Sihoni mūthamaki wa Aamori, Wendo wake nī wa tene na tene. **20** na Ogu

mũthamaki wa Bashani; Wendo wake nĩ wa tene na tene. **21** na akĩheana bũrũri wao ũtuĩke igai, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **22** ũgĩtuĩka igai rĩa Isiraeli ndungata yake; Wendo wake nĩ wa tene na tene. **23** nĩwe watũririkanire rĩrĩa twahatĩrĩirio, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **24** na agĩtũhonokia kuuma kũrĩ thũ ciitũ, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **25** nĩwe ũheaga ciũmbe ciothe irio. Wendo wake nĩ wa tene na tene. **26** Cookeriai Mũrungu wa igũrũ ngaatho. Wendo wake nĩ wa tene na tene.

137 Ngurumo-inĩ cia njũũ cia Babuloni nĩkuo twaikaraga thĩ tũkarĩra, twaririkana Zayuni. **2** Kũu mĩtĩ-inĩ ya mĩethia nĩkuo twacuuragia inanda ciitũ cia mũgeeto, **3** nĩgũkorwo tũrĩ kũu andũ arĩa maatũtahĩte nĩmatwĩraga tũmainĩre nyĩmbo, o acio atũnyariiri magatwĩra tũmainĩre nyĩmbo tũkenete, magatwĩra atĩrĩ, “Tũinĩrei rwĩmbo rũmwe rwa iria mwainaga mũrĩ Zayuni!” **4** Tũngĩhota atĩa kũina nyĩmbo cia Jehova tũrĩ bũrũri wa ũgeni? **5** Ingĩkariganĩrwo nĩwe, Wee Jerusalemu-rĩ, guoko gwakwa kwa ũrĩo kũrokĩriganĩrwo nĩ ũũgĩ wakuo wa gwĩka maũndũ. **6** Rũrĩmĩ rwakwa rũronyiitana na karakara ingĩkaaga gũkũririkana, ingĩkaaga gũtua Jerusalemu gĩkeno gĩakwa kĩrĩa kĩnene. **7** Wee Jehova, ririkana ũrĩa andũ a Edomu meekire, mũthenya ũrĩa itũũra rĩa Jerusalemu rĩanyiitirwo. Maanĩrĩire, makiuga atĩrĩ, “Rĩmomorei, rĩmomorei o nginya mũthingi-inĩ warĩo!” **8** Wee mwarĩ wa Babuloni, o wee ũtuĩrĩrwo kũniinwo, gũkenena nĩ mũndũ ũrĩa ũgũgwĩka o ta ũguo ũtwĩkĩte: **9** gũkenena nĩ mũndũ ũrĩa ũhuragia tũkenge twaku, agatũgũthithia ndwaro-inĩ cia mahiga.

138 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩngũkũgooca na ngoro yakwa yothe; ngũkũinĩra ngũgooce ngai iria ingĩ irĩ o ho. **2** Ngũinamĩrĩra njerekeire hekarũ-inĩ yaku ĩrĩa nyamũre, ngooce rĩitwa rĩaku, nĩ ũndũ wa wendo waku na wĩhokeku waku, nĩngũkorwo nĩũtũũgĩrĩtie rĩitwa rĩaku, na ũgatũũgĩria kiugo gĩaku makĩria ya maũndũ marĩa mangĩ mothe. **3** Hĩndĩ ĩrĩa ndagwĩtire, nĩwanjĩtikire; wanyũmĩrĩrie na ũkĩnjĩkĩra hinya ngoro. **4** Wee Jehova-rĩ, athamaki othe a thĩ nĩmakũgoocage, rĩrĩa maigua ciugo cia kanua gaku. **5** Nĩmaganage ũhoru wa njĩra cia Jehova, nĩngũkorwo riiri wa Jehova nĩ mũnene. **6** O na gũtũika Jehova arĩ igũrũ-rĩ, nĩaroraga andũ arĩa enyĩhia, no arĩa etĩĩ akamenya ũhoru wao arĩ o kũraya. **7** O na ingĩgerera mathĩina-inĩ, Wee nĩũmenyagĩrĩra muoyo wakwa; ũtambũrũkagia guoko gwaku ũgookĩrĩra marakara ma thũ ciakwa, ũkaahonokia na guoko gwaku kwa ũrĩo. **8** Jehova nĩakahingia muoroto wake harĩ niĩ; wendo waku, Wee Jehova, nĩ wa tene na tene; nĩ ũndũ ũcio ndũgatiganĩrie wĩra wa moko maku.

139 Thaburi ya Daudi Wee Jehova-rĩ, nĩũũthuthuurĩtie na ũkaamenya. **2** Nĩũĩ rĩrĩa njikarĩte thĩ na rĩrĩa njũkĩrĩte ũkamenya meciiria makwa ũrĩ o kũraya. **3** Nĩũũĩ ngiumagara o na ngĩkoma; Wee nĩũũĩ mĩthĩire yakwa yothe. **4** Wee Jehova-rĩ, itanagweta kiugo na rũrĩmĩ rwakwa, Wee nĩũkoragwo ũkĩũĩ biũ. **5** Nĩũnjirigĩire mbere na thuutha; nĩũnjigĩrĩire guoko gwaku. **6** ũmenyo ta ũcio nĩ wa magegania mũno harĩ niĩ, ũrĩ igũrũ mũno ndingĩũkinyĩra. **7** Nĩ kũ ingĩthĩĩ njeherere Roho waku? Ingĩũrĩra kũ nyume ũthiũ-inĩ waku? **8** Ingĩambata thĩĩ

igūrū, Wee ūrī kuo; ingāra ūrīrī wakwa kūrīa kūrīku
mūno, Wee ūrī o kuo. (Sheol h7585) **9** Ingūmbūka na
mathagu ma gūgīkīa, ingīthīi gūtūūra mūrīmo ūrīa
ūngī wa iria, kūdū kūrāya mūno, **10** o na kūu guoko
gwakwa nokuo kūngīndongoria, guoko gwaku kwa ūrīo
gūkīnyīite kūnūmītie. **11** Ingiuga atīrī, “Ti-itherū nduma
nīkūūhitha, naguo ūtheri ūyū ūūthiūrūrūkīirie ūtuīke
ūtukū,” **12** o na nduma ndīrī hīndī īngīgūtumanīra;
ūtukū ūkwara ta mūthenya, nīgūkorwo nduma kūrī we
nī ta ūtheri. **13** Nīgūkorwo nīwe wombire cīga ciakwa
cia na thīinī; wanyīitithanirie ndī o nda ya maitū. **14**
Nīngūkūgooca nī ūndū mūūmbīre ūrīa nyūmbītwo naguo
nī wa kūmakania na wa magegania; cīko ciaku nī cia
magegania, nī mwene nīnjūū ūguo o wega. **15** Mahīndī
makwa matiahithīkīte harīwe, rīrīa ndoombīirwo kūrīa
kūhitharu. Rīrīa ndanyīitithanagio hamwe ndī thī kūrīa
kūrīku mūno-rī, **16** maitho maku nīmonaga mwīrī wakwa
ūtanombwo biū. Matukū mothe marīa nyamūrīirwo
nīmandīkītwo ibuku-inī rīaku o na mbere ya ūmwe wamo
kūgā. **17** Hī! Ī meciiria maku matikīrī ma bata harī nī,
Wee Mūrungu! Kaī mūigana wamo nī mūnene-ī! **18** Ingītua
kūmatara, no maingīhe gūkīra mūthanga. Hīndī īrīa
ndokīra, ndī o hamwe nawe. **19** Wee Ngai-rī, naarī korwo
woraga arīa aaganu! Njehererai, inyuī mūnyootagīra
gūita thakame! **20** Maaragia ūhoru waku marī na meciiria
mooru; arīa magūthūire mahūthagīra rīitwa rīaku ūūru. **21**
Wee Jehova, githī ndithūire arīa magūthūire, na ngamena
arīa magūūkagīrīra? **22** Gūthūūra ndīmathūire o biū;
ndīmatuaga thū ciakwa. **23** Wee Mūrungu, thuthuuria,

ūmenye ngoro yakwa; ngeria ūmenye meciiria makwa. **24**
Rora wone kana nĩ harĩ mĩthĩire mĩũru thĩĩnĩ wakwa, na
ũkĩdongorie na njĩra ĩrĩa ya tene na tene.

140 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, hatũra kuuma moko-
inĩ ma andũ arĩa ooru; ngitĩra harĩ andũ arĩa mahũthagĩra
ũhinya, **2** o acio mathugundaga maũndũ mooru ngoro-
inĩ ciao, na magathugunda mbaara o mũthenya. **3**
Manooraga nĩmĩ ciao ikohĩga ta rũrĩmĩ rwa nyoka;
mĩromo yao yaragia maũndũ marũrũ ta thumu wa ndũira.
4 Wee Jehova, njeheria moko-inĩ ma andũ arĩa aaganu;
ngitĩra kuuma harĩ andũ arĩa mahũthagĩra ūhinya, o acio
mabangaga ũrĩa mangĩhĩnga magũrũ makwa. **5** Andũ arĩa
etĩĩ nĩmanyambĩire mũtego; nĩmatambũrũkĩtie ndigi cia
wabu wao, na makanjigĩra mĩtego njĩra-inĩ yakwa. **6** Wee
Jehova, nguuga atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrungu wakwa.” Wee
Jehova-rĩ, igua ngĩgũkaĩra nĩguo, ũnjiguĩre tha. **7** Wee
Mwathani Jehova, o Wee ũrĩa mũũhonokia ũrĩ hinya,
Wee ũgitagĩra mũtwe wakwa mũthenya wa mbaara: **8**
Wee Jehova, ndũkahingĩrie arĩa aaganu merirĩria mao,
ndũkareke mĩbango yao ĩgaacĩre, matikae gwĩtĩia. **9**
Mĩtwe ya arĩa mandigicĩirie ĩrohumbĩkanio na mathĩina
marĩa marehetwo nĩ mĩromo yao. **10** Marogwĩrwo nĩ
makara me gwakana; maroikio mwaki-inĩ, maikio marima
marĩ mũtondo, kũrĩa matakoima o na rĩ. **11** Ndũkanareke
arĩa macambanagia magaacĩre bũrũri-inĩ; mwanangĩko
ũrothingata andũ arĩa mahũthagĩra ūhinya. **12** Nĩĩ
nĩnjũũĩ atĩ Jehova nĩarũagĩra kĩhooto kĩa arĩa athĩĩni,
na akagitĩra kĩhooto kĩa arĩa abatari. **13** Ti-itherũ arĩa

athingu nīmarīgoocaga rīitwa rīaku, na arīa arūngīrīru nīmagatūūra ūthiū-inī waku.

141 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīwe ndīrakaīra; hiūha ūūke kūrī nī. Igua mūgambo wakwa ngīgūkaīra. **2** Ihooya rīakwa rīroambata mbere yaku ta mūtaraīko wa ūbumba; nakuo kwambararia moko makwa kūrotuīka ta igongona rīa hwaī-inī. **3** Wee Jehova, iga mūrangīri kanua-inī gakwa, rangagīra mūrango ūyū wa mīromo yakwa. **4** Ndūkareke ngoro yakwa īguucīrīrio ūndū-inī mūūru, ndigatuīke wa gwīka cīko cia waganu hamwe na andū arīa amaramari; Ndūkareke ndīe irio ciao iria irī mūrīo. **5** Mūndū mūthingu nīakīninge: ūndū ūcio nī wa kūnyonia ūtugi; kūndūithia nīakīndūithie: ūguo no ta kūnjitīrīria maguta mūtwe wakwa. Mūtwe wakwa ndūngīrega gūitīrīrio maguta macio. No rīrī, ihooya rīakwa nī rīa gūtūūra ndeganīte na cīko cia andū arīa meekaga ūūru; **6** aathani ao magaikio thī kuuma igūrū rīa rwaro rwa ihiga, nao arīa aaganu nīmakamenya atī ciugo ciakwa ciarī cia ma. **7** Nīmakoiga atīrī, “O ta ūrīa mūndū acimbaga mūgūnda na akahūūra hianyū, no taguo mahīndī maitū maharaganītio mūrōmo-inī wa mbīrīra.” (Sheol h7585) **8** No rīrī, maitho makwa nīwe macūthīrīrie, Wee Mwathani Jehova; nī harīwe njūragīra; nī ūndū ūcio ndūkareke ngue. **9** Ngītīra ndikanyiitwo nī mītego rīra nyambīrwo, ūnjehanīrīrie na mītego ya andū arīa mekaga ūūru. **10** Andū acio aaganu maroogwa wabu-inī wao ene, no nī ngīhītūkage itekuona ūgwati.

142 Thaburi ya Daudi Ngayagīra Jehova nyanīrīrie; ngwambararia mūgambo wakwa kūrī Jehova anjiguire tha.

2 Njitūrūruga mateta makwa mbere yake; ndīrīmwīraga thīina wakwa ndī mbere yake. 3 Rīrīa roho wakwa waringīka thīinī wakwa, Wee nīwe ūmenyaga njīra īrīa ndīrīgera. Njīra-inī īrīa thīiagīra-rī, andū nīmahithīire mūtego. 4 Ta rora mwena wakwa wa ūrīo wone; gūtīrī o na ūmwe ūranūmbūiya. Ndirī na ha kūūrīra; muoyo wakwa gūtīrī mūdū o na ūmwe ūngīūmenyerera. 5 Wee Jehova, nīwe ngayagīra; njugaga atīrī, “Wee nīwe rīūrīro rīakwa, na igai rīakwa būrūrī-inī wa arīa marī muoyo.” 6 Thikīrīria gūkaya gwakwa, nīgūkorwo ndīīmūhinyīrīrie mūno; ndeithūra kuuma kūrī andū arīa mathingatanīte na nī, nīgūkorwo marī na hinya mūno kūngīra. 7 Njohorithia kuuma kīoho-inī gīakwa, nīguo ngocage rīitwa rīaku. Hīndī īyo andū arīa athingu nīmakandigiicīria, nī ūndū wa ūrīa ūnjīkīte wega.

143 Thaburi ya Daudi Igua ihooya rīakwa, Wee Jehova, thikīrīria kīrīro gīakwa ūnjiguīre tha; ūka ūndeithie, nī ūndū wa wīhokeku waku na ūthingu waku. 2 Ndūgaciirithie ndungata yaku, nīgūkorwo maitho-inī maku gūtīrī mūdū ūrī muoyo ūngītūuo mūthingu. 3 Thū nīthingatīte, īkangurumania thī tīri-inī; itūmaga ndūre nduma-inī ta arīa maakuire tene. 4 Nī ūndū ūcio roho wakwa ūkaringīka thīinī wakwa; ngoro yakwa nīmakīte mūno thīinī wakwa. 5 Nīndīrīrīrikanaga matukū marīa ma tene; ndīrīcūūranagia mawīko maku mothe na ngatarania maūdū marīa moko maku meekīte. 6 Ndambūrūkītie moko makwa na kūrī we; muoyo wakwa ūkūnyootagīra ta būrūrī ūrīa mūūmū. 7 Wee Jehova, hīūha kūnjītika; roho wakwa nīūthirītwo nī hinya. Tiga

kūūhitha ūthiū waku, ndikahaane ta arīa matoonyaga irima. **8** O rūciinī reke njiguage kiugo kīa wendo waku ūrīa ūtathiraga, nīgūkorwo nīwe ndīihokete. Nyonia njīra irīa njagīrīrwo nīkūgera, nīgūkorwo muoyo wakwa ndīwerekeirie igūrū kūrī we. **9** Ndeithūra kuuma kūrī thū ciakwa, Wee Jehova, nīgūkorwo ndīhithaga harīwe. **10** Nduta gwīkaga wendi waku, nīgūkorwo Wee nīwe Ngai wakwa; Roho waku mwega arondongoragia, ngeragīre kūrīa kwaraganu. **11** Wee Jehova, nī ūndū wa rīitwa rīaku, tūūria muoyo wakwa; nī ūndū wa ūthingu waku-rī, nduta kuuma mīnyamaro-inī. **12** Nī ūndū wa wendo waku ūtathiraga, kiria thū ciakwa; niina arīa othe maathūire, nīgūkorwo nī ndī ndungata yaku.

144 Thaburi ya Daudi Jehova arogoocwo, o we Rwaro rwakwa rwa Ihiga, o we ūmenyithagia moko makwa mūrūire wa mbaara, agakīruta ciara ciakwa kūrūa mbaara. **2** Nīwe Ngai ūrīa ūnyendete, na nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya, o we kīihitho gīakwa na mūhonokia wakwa, ningī nīwe ngo yakwa, na nī harī we njūragīra, o we ūtūmaga andū a ndūrīrī maathīke marī rungu rwakwa. **3** Wee Jehova, mūdū akīrī kī nīguo ūmūmenyagīrīre, nake mūrū wa mūdū akīrī kī nīgeetha ūmūrūmbūyagie? **4** Mūdū no ta mīhūmū; matukū make mathiraga na ihenya o ta kīruru. **5** Wee Jehova, hingūra igūrū ūikūrūke; hutia irīma, nīgeetha irute ndogo. **6** Henūkia rūheni ūhurunje thū ciaku; ikia mīguī yaku ūcingatithie. **7** Tambūrūkia guoko gwaku ūrī igūrū; ndeithūra na ūūthare kuuma kūrī maaī maya maingī, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī **8** arīa tūnua twao twaragia maheeni, o

acio moko mao ma ūrīo marī na wara. **9** Wee Ngai, nīngūkūinīra rwimbo rwerū; ngūkūinīra na kīnanda kīrīa kīgeetetwo na nga ikūmi, **10** nyinīre Ūrīa ūhootanagīra athamaki, o we ūhonokagia Daudi ndungata yake harī rūhiū rwa njora rwa ūragani. **11** Ndeithūra na ūūthare, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī, arīa tūnua twao twaragia maheeni, o acio moko mao ma ūrīo marī ma wara. **12** Hīndī ūyo aanake aitū magaatuīka ta mīmera mīrore wega wīthī-inī wao, nao airītu aitū mahaane ta itugī ciacūhītio cia kūgemia nyūmba ya ūthamaki. **13** Makūmbī maitū makaiyūragio irio cia mīthemba yothe. Ng'ondū ciitū ikaingīha ikinye ngiri nyingī, cingīhe ikinye makūmi ma ngiri kūu mīgūnda-inī iitū; **14** nacio ndegwa ciitū nīgakuuaga mīrigo mīritū. Thingo itigakorwo na mīanya, kana gūtahwo tūtwarwo ūkombo-inī, o na gūtigakorwo na kīrīro kīa mīnyamaro njīra-inī cia matūūra. **15** Kūrathimwo nī andū arīa matariī ta ūguo; kūrathimwo nī andū arīa Ngai wao arī we Jehova.

145 Thaburi ya Daudi Nīngūgūtūgīria, Wee Ngai wakwa Mūthamaki; ndīrīgoocaga rītwa rīaku tene na tene. **2** O mūthenya ndīrīkūgoocaga na ngumagie rītwa rīaku tene na tene. **3** Jehova nīwe mūnene, na nowe wagīrīre kūgoocwo mūno; ūnene wake gūtīrī mūndū ūngīhota kūūtuīria. **4** Rūciaro rūmwe nīrūkarahīra rūrīa rūngī maūndū marīa waneka; nīrūkamenyithanagia ūhoru wa ciīko ciaku cia hinya. **5** Nīmakaaria ūhoru wa ūkaru wa ūnene waku ūrīa ūrī riiri, na nī ndaranagie ūhoru wa ciīko ciaku cia magegania. **6** Nīmarīheanaga ūhoru wa ūhoti wa maūndū maku ma kūmakania, na nī hunjagie ūhoru

wa ūnene wa ciiko ciaku. 7 Nĩmagakũngũĩra wega waku mũingĩ, na maine ūhoru wa ūthingu waku makenete. 8 Jehova nĩ mūtugi na nĩ mũigua-tha, ndahiũhaga kũrakara, na aiyũrĩtwo nĩ wendo. 9 Jehova nĩ mwega harĩ andũ othe; nĩaiguagĩra tha kĩrĩa gĩothe ombĩte. 10 Wee Jehova, kĩrĩa gĩothe ūmbĩte nĩkĩrĩkũgocaga; andũ aku arĩa aamũre nĩmarĩgũkumagia. 11 Nĩmarĩheanaga ūhoru wa riiri wa ūthamaki waku, na maaragie ūhoru wa hinya waku, 12 nĩgeetha andũ othe mamenye ūhoru wa ciiko ciaku cia hinya, o na ūkaru wa ūthamaki waku, ūrĩa ūrĩ riiri. 13 Ūthamaki waku nĩ ūthamaki wa gũtũũra tene na tene, naguo wathani waku ūtũũraga nginya njiarwa ciothe. Jehova nĩ mwĩhokeku harĩ ciĩranĩro ciake ciothe, na nĩendete kĩrĩa gĩothe ombĩte. 14 Jehova nĩanyiitagĩrĩra arĩa othe maragũa, na agatiira arĩa othe mainamĩte. 15 Maitho ma andũ othe nĩwe macũthĩrĩirie, na nĩũmaheaga irio ciao hĩndĩ ĩrĩa yagĩrĩire. 16 Ūkũnjũraga guoko gwaku, na ūkahingĩria kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo mabataro makĩo. 17 Jehova nĩ mũthingu njĩra-inĩ ciake ciothe, na nĩendete kĩrĩa gĩothe ombĩte. 18 Jehova arĩ hakuhĩ na andũ arĩa othe mamũkayagĩra, arĩa othe mamũkayagĩra na ma. 19 Arĩa othe mamwĩtigagĩra nĩamahingagĩria mabataro mao; nĩaiguaga kĩrĩro kĩa na akamahonokia. 20 Jehova nĩamenyagĩrĩra arĩa othe mamwendete, no arĩa othe aaganu nĩkũniina akaamaniina. 21 Kanua gakwa karĩaragia gakagooa Jehova. Kĩũmbe o gĩothe nĩgĩkĩgocce rĩitwa rĩake itheru nginya tene na tene.

146 Goocai Jehova. Wee ngoro yakwa-rĩ, gooca Jehova.
2 Ndĩgocaga Jehova hĩndĩ ĩrĩa yothe ngũtũũra muoyo;

ndĩrĩinaga, ngoocage Ngai wakwa rĩrĩa rĩothe ngūtũũra muoyo. **3** Ndũkanaige mwĩhoko waku harĩ anene, kana harĩ andũ, arĩa matangĩhota kũhonokania. **4** Rĩrĩa roho wao wameherera, macookaga o tĩiri-inĩ; mũthenya o ro ũcio mĩbango yao ituĩkaga ya tũhũ. **5** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũteithio wake uumaga kũrĩ Mũrungu wa Jakubu, ũrĩa mwĩhoko wake ũrĩ harĩ Jehova Ngai wake, **6** Mũũmbi wa igũrũ na thĩ, na iria, na kĩrĩa gĩothe gĩtũũraga thĩinĩ wacio: ũcio nĩwe Jehova, ũrĩa ũtũũraga arĩ mwĩhokeku nginya tene. **7** Nĩarũgamagĩrĩra kĩhooito kĩa arĩa ahatĩrĩrie, na akahe arĩa ahũtu irio. Jehova nĩwe wohoraga arĩa mohetwo, **8** Jehova nĩahingũraga maitho ma arĩa atumumu, Jehova nĩatiiraga arĩa mainamĩte, Jehova nĩendete andũ arĩa athingu. **9** Jehova nĩamenyagĩrĩra andũ a kũngĩ, na agatũũria ciana cia ngoriai o na mĩtumia wa ndigwa, no njĩra cia andũ arĩa aaganu nĩacirigiicaga. **10** Jehova egūtũũra athamakaga nginya tene, Ngai waku, wee Zayuni, athamakage njjarwa na njjarwa. Goocai Jehova.

147 Goocai Jehova. Kaĩ nĩ ũndũ mwega kũgocca Ngai witũ na rwĩmbo-ĩ, kaĩ nĩ ũndũ mwega na mwagĩrĩru kũmũgocca-ĩ! **2** Jehova nĩwe wakaga Jerusalemu; nĩwe ũcookagĩrĩria andũ a Isiraeli arĩa matahĩtwo. **3** Nĩwe ũhonagia arĩa athuthĩku ngoro, na akamooha ironde ciao. **4** Nĩwe ũmenyaga mũigana wa njata, na akahe njata o njata rĩitwa rĩayo. **5** Mwathani witũ nĩwe mũnene na nĩ arĩ hinya mũingĩ; ũmenyo wake ndũrĩ mũthia. **6** Jehova nĩwe ũtiiragĩrĩra andũ arĩa ahooreri, no arĩa aaganu amatungumanagia thĩ. **7** Inĩrai Jehova mũmũcookerie

ngaatho; inīrai Ngai witū na kīnanda kīa mūgeeto. **8** Nīahumbagīra igūrū na matu; nīwe uuragīria thī mbura, na agatūma nyeki ĩmere tūrīma-inī. **9** Nīwe ūheaga ng'ombe irio, na akahe tūcui twa mahuru irio rīrīa twamūkaīra. **10** We ndakenagīra hinya wa mbarathi, o na kana agakenera magūrū ma mūdū; **11** Jehova akenagio nī andū arīa mamwītigagīra, o arīa maigaga mwīhoko wao harī wendo wake ūrīa ūtathiraga. **12** Wee Jerusalemu, kumia Jehova; gooca Ngai waku, wee Zayuni, **13** nīgūkorwo nīwe wīkagīra mīgīko ya ihingo ciaku hinya, na akarathima andū aku arīa marī thīinī waku. **14** Nīatūmīte kūgīe thayū mīhaka-inī yaku, na agakūhūūnia na ngano ĩrīa njega mūno. **15** Atūmaga wathani wake ūkinye gūkū thī; kiugo gīake kīhanyūkaga narua mūno. **16** Oiragia tharunji ĩhaana ta guoya mwerū cua, nayo mbaa akamīhurunja ta mūhu. **17** Mbura ya mbembe amiuragia taarī kagoto karoira. Nūū ūngīhota gwītiiria heho ĩyo yake? **18** Atūmaga kiugo gīake agatūma itwekūke; ahurutithanagia rūhuho, namo maaī magatherera. **19** Nīaguūrītie kiugo gīake harī Jakubu, akaguūrīria Isiraeli mawatho make na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo. **20** Ndarī ekīra rūrīrī rūngī ta ūguo, mawatho macio make ndūrīrī itirī ciamamenya. Goocai Jehova.

148 Goocai Jehova. Goocai Jehova mūrī kūu igūrū, mūmūgooce mūrī kūu gūtūūgīru mūno. **2** Mūgoocei, inyuī araike ake othe, mūmūgooce, inyuothe mbūtū ciake cia igūrū. **3** Mūgoocei, inyuī rīūa na mweri, mūgoocei, inyuothe njata iria icangararaga. **4** Mūgoocei, inyuī igūrū rīa igūrū, o na inyuī maaī ma kūu igūrū wa matu. **5**

Indo ciothe nīkĩgooce rīitwa rīa Jehova, nīgũkorwo nīwe wathanire na cio ikĩgĩa kuo. **6** Aaciigire handũ hacio itũũre ho tene na tene; aaheanire kīrīra kĩa watho wa kūrũmīrīrwo kīrīa gītagathira. **7** Goocai Jehova gũkũ thĩ, inyuĩ ciũmbe cia iria-inĩ, na ũriku wothe wa maria marĩa manene, **8** rūheni, na mbura ya mbembe, na tharunji, na matu, na ihuhũkanio cia huho iria ihingagia kīrīra gĩa, **9** inyuĩ irĩma, na tūrĩma tuothe, na mītĩ ya matunda, na mītarakwa yothe, **10** nyamũ cia gīthaka, na ng'ombe ciothe, na ciũmbe iria nini, o na nyoni iria ciũmbũkaga, **11** athamaki a thĩ, na ndūrĩrĩ ciothe, na inyuĩ anene, na aathani othe a thĩ, **12** aanake, na airĩtu, na andũ arĩa akūrũ, o na ciana. **13** Othe nĩmagoocage rīitwa rīa Jehova, nīgũkorwo rīitwa rīake riiki nīrĩo rītũũgĩrie; riiri wake ũrĩ igūrũ rĩa thĩ o na rĩa matu. **14** Nĩambararĩtie rūhĩa nĩ ũndũ wa andũ ake, nīruo ũgooci wa andũ ake arĩa aamũre, nĩo andũ a Isiraeli, andũ arĩa marĩ hakuhĩ na ngoro yake. Goocai Jehova.

149 Goocai Jehova. Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ, mũmũgooce mūrĩ kīũngano-inĩ kĩa arĩa aamũre. **2** Andũ a Isiraeli nĩmakenere ũcio wamombire; andũ a Zayuni nĩmacanjamũke nĩ ũndũ wa Mũthamaki wao. **3** Nĩmagooce rīitwa rīake makīrũgarũgaga, na mamũinĩre na tũhembe, na kīnanda kĩa mũgeeto. **4** Nīgũkorwo Jehova nĩakenagio nĩ andũ ake; andũ arĩa ahooreri amahumbaga thũmbĩ ya ũhonokio. **5** Andũ arĩa aamũre nĩmakenere gītĩo kīu, na maine macanjamũkĩte marĩ o marĩrĩ-inĩ mao. **6** ũgooci wa Mūrungu ũrokorwo tũnua-inĩ twao, na rūhiũ rwa njora rūnoore mĩena yeerĩ rūkorwo moko-inĩ mao, **7**

nĩguo meerĩhĩrie harĩ ndũrĩrĩ, na maherithie kĩrĩndĩ gĩa thĩ, **8** nĩguo moohe athamaki ao na mĩnyororo, na moohe andũ ao arĩa marĩ igweta na bĩngũ cia kĩgera, **9** nĩguo mamakinyĩrie ituĩro rĩrĩa mandĩkĩrwo. Ũcio nĩguo riiri wa andũ ake othe arĩa aamũre. Goocai Jehova.

150 Goocai Jehova. Goocai Mũrungu mũrĩ harĩa hake haamũre; mũgoocei mũrĩ kũu igũrũ, o kũu kwa hinya wake. **2** Mũgoocei nĩ ũndũ wa ciĩko ciake cia hinya; mũgoocei nĩ ũndũ wa ũnene wake mũingĩ mũno. **3** Mũgoocei mũkĩhuhaga karumbeta, mũmũgooce na kĩnanda kĩa mũgeeto, na gĩa kĩnũbi, **4** mũgoocei na tũhembe mũkĩrũgarũgaga, mũmũgooce na inanda cia nga mũkĩhuhaga mĩtũrirũ, **5** mũgoocei mũkĩhũũrithanagia thaani cia rũthuku iria ng'ambi, mũmũgooce na thaani ikũgamba o ta rũgambi. **6** Kĩndũ gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ nĩkĩgooce Jehova. Goocai Jehova.

Thimo

1 Ici nĩ thimo cia Solomoni mūrũ wa Daudi, ũrĩa warĩ mũthamaki wa Isiraeli; **2** nĩ thimo cia gūtũma mũndũ agĩe na ũũgĩ, na ataarĩke; nĩ cia gūtũma ahote gũtaũkĩrwo nĩ ciugo cia ũũgĩ; **3** nĩ cia gūtũma mũndũ ataarĩke ahote kũbarĩrĩra mūtũũrĩre wake, ekage maũndũ marĩa magĩrĩire, na ma kĩhoo, na marĩa mega; **4** nĩ cia gūtũma ũrĩa ũtarĩ na ũũgĩ agĩe na ũmenyo, na cia gūtũma mũndũ mwĩthĩ agĩe na ũmenyo na ũgereri; **5** arĩa oogĩ-rĩ, nĩmathikĩrĩrie na mongerere wĩruti wao, nao arĩa akũũrani maũndũ metĩkĩre gũtongorio. **6** Ningĩ nĩ cia gūtũma mũndũ ataũkĩrwo nĩ thimo na ngerekano, na ataũkĩrwo nĩ ciugo cia andũ arĩa oogĩ, na ndaĩ ciao. **7** Kĩambĩrĩria kĩa ũmenyo nĩ gwĩtigĩra Jehova, no arĩa akĩĩgu nĩ mathũire ũũgĩ na ũtaaro. **8** Mūrũ wakwa, thikĩrĩria mataaro ma thoguo, na ndũgatigane na ũrutani wa maitũguo. **9** Maũndũ macio magaatuĩka ithaga rĩa kũgemia mūtwe waku, na ta mũgathĩ wa kũgemia ngingo yaku. **10** Mūrũ wakwa, ehia mangĩgakũheenereria-rĩ, ndũkanetĩkanie nao. **11** Mangĩgakwĩra atĩrĩ, “Ũka ũthĩĩ hamwe na ithuĩ; reke tuoherie mũndũ tũite thakame yake, reke tũcemaceeme mũndũ o na ũtehĩtie; **12** ningĩ reke tũmamerie marĩ muoyo, o ta ũrĩa mbĩrĩra iĩkaga, na marĩ agima, o ta arĩa maharũrũkaga irima; (Sheol h7585) **13** Na ithuĩ-rĩ, tũkĩgĩe na indo cia goro cia mĩthemba yothe, na tũiyũrie nyũmba ciitũ na indo cia ndaho; **14** rutithania wĩra na ithuĩ, tũkorwo na mũhuko ũmwe ithuothe”; **15** mūrũ wakwa, tiga gũtwarana nao, ndũkagerere njĩra ciao; **16** nĩgũkorwo magũrũ mao mahanyũkaga mathĩĩ mehia-

inĩ, nao mahiũhaga magaithe thakame. **17** Kaĩ nĩ wĩra wa tũhũ kũiga gĩkerenge nyoni ciothe igĩkuonaga-ĩ! **18** Andũ aya mohagĩria thakame yao ene; maceemaga o mĩoyo yao ene! **19** Ũcio nĩguo mũthia wa arĩa othe magĩaga na indo na njĩra ya ungumania; indo icio iniinaga mĩoyo ya arĩa magĩaga nacio. **20** Ũũgĩ nĩ aretana anĩrĩire njĩra-inĩ, ningĩ agakayũrũrũka arĩ ihaaro-inĩ cia mũingĩ; **21** Aragũthũka na mũgambo mũnene arĩ magomano-inĩ ma njĩra kũu kũrĩ inegene, o na itoonyero rĩa itũũra inene akoria atĩrĩ: **22** “Inyuĩ mũtarĩ ũũgĩ-rĩ, nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mwendete njĩra cianyu itarĩ cia ũũgĩ? Nĩ nginya rĩ anyũrũrania megũtũũra makenagĩra kĩnyũrũri, na arĩa akĩigu mathũire ũmenyo? **23** Korwo nĩmwetĩkĩrĩre kũigua ũtaaro wakwa-rĩ, nĩngĩamũhingũrĩire ngoro yakwa, ndũme mũmenye meciiria makwa. **24** No tondũ nĩmwaregire kũnjigua rĩrĩa ndetanire, na gũtirĩ mũndũ werũmbũirie hĩndĩ ĩrĩa ndatambũrũkirie guoko gwakwa, **25** na mũkĩagĩra mataaro makwa mothe bata, na mũkĩaga gwĩtikĩra ikaanania rĩakwa-rĩ, **26** nĩ na nĩ nĩngamũthekerera hĩndĩ yanyu ya mwanangĩko, na ndĩmũnyũrũrie rĩrĩa mũgaakorererwo nĩ mũtino: **27** ĩĩ hĩndĩ ĩrĩa guoya ũkaamũkorerera ta kĩhuhũkanio, rĩrĩa mwanangĩko ũkaamũhaata ta rũhuho rwa kĩhuhũkanio, rĩrĩa mũgaakinyĩrĩrwo nĩ mũnyamaro na ruo rwa ngoro. **28** “Hĩndĩ ĩyo nĩmakangaĩra, no ndikametĩka; nĩmakanjetha na kĩyo, no matikanyona. **29** Tondũ nĩmathũũrĩire ũmenyo, na matiigana gũthuura gwĩtigĩra Jehova, **30** tondũ matietĩkĩrĩre mataaro makwa, na nĩmamenire ikaanania rĩakwa, **31** makaarĩa maciaro ma mũthĩire

yao, na mahũũnio nĩ maciaro ma mathugunda mao. **32**
Nĩgũkorwo ũgenyũ wa arĩa matarĩ ũũgĩ nĩũkamooraga,
nakuo kwĩgangara kwa arĩa akĩigu nĩgũkamaniina; **33**
no ũrĩa wothe ũnjiguaga arĩtũũraga na thayũ, na atũũre
ahooreire, atarĩ ũgwati angĩtigĩra.”

2 Mũrũ wakwa, ũngĩtikĩra ciugo ciakwa, na ũige maathani
makwa ta mũthiithũ thĩinĩ waku, **2** nakuo gũtũ gwaku
ũgũtegere ũũgĩ, na werekerie ngoro yaku kũgĩa na ũmenyi,
3 na ũngĩgaakayũrũrũka na ũhooe gũkũũrana maũndũ,
na wĩtane wanĩĩire ũheo ũtaũku, **4** na ũngĩkawetha
ta betha, na ũũcarie ta kĩgĩĩna kĩhithe-rĩ, **5** hĩndĩ ĩyo
nĩũgataũkĩrwo nĩ ũhoru wa gwĩtigĩra Jehova, na ũgĩe na
ũmenyo wa Ngai. **6** Nĩgũkorwo Jehova aheanaga ũũgĩ,
na kanua gake koimaga ũmenyo na ũtaũku. **7** Andũ
arĩa arũngĩrĩru amaigĩire ũhootani, nĩwe ngo ya arĩa
matarĩ ũcuuke mũthĩire-inĩ yao, **8** nĩgũkorwo nĩarangagĩra
njĩra cia arĩa marũmagĩrĩra kĩhooto, na akagitĩra njĩra
ya andũ ake arĩa ehokeku. **9** Hĩndĩ ĩyo nĩũgakũũrana
maũndũ marĩa magĩrĩire, na ma kĩhooto, na marĩa
mega: ũgĩkũũrane njĩra o yothe njega. **10** Nĩgũkorwo
ũũgĩ nĩũgatoonya ngoro yaku, naguo ũmenyo ũkenagie
muoyo waku. **11** ũgereri nĩũrĩkũgitagĩra, naguo ũtaũku
ũkũrangagĩre. **12** ũũgĩ nĩũgakũhonokia kuuma njĩra-inĩ
cia andũ arĩa aaganu, ũkũhonokie kuuma kũrĩ andũ arĩa
maaragia maũndũ ma waganu, **13** o arĩa matigaga njĩra iria
nũngĩrĩru, magathĩra njĩra cia nduma, **14** arĩa makenaga
magĩka ũũru, na magakenagio nĩ ũũru wa waganu, **15**
na no-o arĩa njĩra ciao ciogomete, na mũthĩire yao ĩrĩ ya
ungumania. **16** ũũgĩ nĩũgakũhonokia kuuma harĩ mũtunia

ūrīa mūtharia, ūkūhonokie harī ng'enyū ya mūtumia na ciugo ciake cia kūheenereria andū, **17** ūcio ūtigīte mūratawe wa ūnini wake, na agatiganīria kīrīkanīro kīrīa aarīkanīire na mūthuuriwe arī mbere ya Ngai. **18** Nīgūkorwo nyūmba yake ĩroragia andū gīkuū-inī, nacio njīra ciake ikamerekeria kūrī maroho ma arīa akuū. **19** Gūtīrī mūndū ūthiīaga harī we agacooka, kana akegwatīra njīra cia muoyo. **20** No rīrī, wee nūrīthiīaga na mīthiīre ya andū arīa ega, na ūgeragīre njīra cia arīa athingu. **21** Nīgūkorwo andū arīa arūngīrīru nīo magaatūūra būrūri-inī, na arīa matarī ūcuuke nīo magaatigara kuo; **22** no rīrī, andū arīa aaganu nīmakeeherio būrūri-inī, nao arīa matarī ehokeku nīmakamunywo maingatwo kuo.

3 Mūrū wakwa, ndūkariganīrwo nī ūrutani wakwa, no ngoro yaku nīrūmagie maathani makwa, **2** nīgūkorwo nīmagakuongerera matukū ūtūūre mīaka mīingī, na matūme ūgaacīre. **3** Ndūkanareke wendani na wīhokeku ikweherere; cioherere ngingo yaku, ūciandīke kīhengere-inī kīa ngoro yaku. **4** Weka ūguo nīūgeetikīrīka, na ūgīe na rīitwa rīega maitho-inī ma Ngai o na ma andū. **5** Wīhoke Jehova na ngoro yaku yothe, na ndūkanehoke ūmenyo waku mwene; **6** mūmenyithagie mīthiīre yaku yothe, na nīarīrūngaga njīra ciaku. **7** Tiga kwīonaga ūrī mūūgī maitho-inī maku mwene; wītigīre Jehova na ūtheemage maūndū marīa mooru. **8** Ūndū ūcio nīūrīkūrehagīra ūgima wa mwīrī, na mahīndī maku makoragwo marī na hinya. **9** Tīīaga Jehova na ūtonga waku, ningī ūmūtīīage na maciaro mothe ma mbere ma irio ciaku cia mīgūnda; **10** namo makūmbī maku nīmakaiyūrīrīra, nayo mītūngi

yaku ñiyũrĩre ndibei ya mũhahano. **11** Mũrũ wakwa, tiga kũnyarara ihũura rĩa Jehova, na ndũgathũũre irũithia rĩake, **12** nĩgũkorwo Jehova arũithagia arĩa endete, o ta ũrĩa ithe wa mũndũ arũithagia mũriũ ũrĩa akenagĩra. **13** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa wonete ũũgĩ, mũndũ ũcio wĩgĩrĩire na ũmenyo, **14** nĩgũkorwo ũũgĩ nĩ wa bata mũno gũkĩra betha, na ũciaraga uumithio ũkĩrĩte wa thahabu. **15** ũũgĩ ũrĩ goro gũkĩra ruru iria ndune; kĩrĩa gĩothe ũngĩrĩrĩria gũtirĩ kĩngĩringithanio naguo. **16** Guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo harĩ ũingĩ wa matukũ; guoko-inĩ gwake kwa ũmotho harĩ na ũtonga na gĩtĩo. **17** Mĩthĩire ya ũũgĩ nĩ mĩthĩire ya kwendeka, na njĩra ciaguo ciothe nĩ cia thayũ. **18** ũũgĩ nĩ mũtĩ wa muoyo kũrĩ arĩa maũhĩmbagĩria; arĩa megĩagĩra naguo-rĩ, nĩmarĩrathimagwo. **19** Jehova aahandire mĩthingi ya thĩ na ũũgĩ, na akĩrũmia igũrũ na ũmenyo wake; **20** ũmenyo wake nĩguo wagayanirie kũrĩa kũriku, namo matu magatatagia ime. **21** Mũrũ wakwa tũũria matua mega na ũkũũrani maũndũ, ndũkanareke ciehere maitho-inĩ maku; **22** nĩcio igaagũtũũria muoyo, na nĩ ithaga rĩa kũgemagia ngingo yaku. **23** Ningĩ ũrĩthiiga na njĩra yaku ũrĩ na thayũ, na kũgũrũ gwaku gũtikahĩngwo; **24** Wakoma-rĩ, ndũgetigĩra; wakoma-rĩ, ũrĩkomaga toro mwega. **25** Ndũgetigĩre mwanangĩko wa narua, kana kĩhuhũkanio kĩrĩa gĩkoragĩrĩra andũ arĩa aaganu, **26** nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaatuĩka mwĩhoko waku, na amenyagĩrĩre kũgũrũ gwaku gũtikanyitwo nĩ mũtego. **27** Ndũkanagĩrĩrĩre ũndũ mwega ũkinyĩre arĩa maagĩrĩrwo nĩgũkinyĩrwo nĩguo, rĩrĩa ũrĩ na ũhoti wa kũhingia ũndũ ũcio. **28** Ndũkaneere mũndũ wa itũũra

rĩaku atĩrĩ, “Thiĩ ũgooka rĩngĩ; kũu ũrenda nĩngakũhe rũciũ,” o rĩrĩa ũrĩ na kĩndũ kũu hakuhĩ. **29** Ndũkanaciĩre gwĩka mũndũ wa itũũra rĩaku ũũru, ũcio ũtũũraga hakuhĩ nawe akwĩhokete. **30** Ndũkanarũithie mũndũ tũhũ, rĩrĩa atarĩ ũndũ mũũru agwĩkĩte. **31** Ndũkanacumĩkĩre maũndũ ma mũndũ wa ngũĩ, kana ũthũure njĩra o na ĩmwe yake, **32** nĩgũkorwo Jehova nĩathũire mũndũ mwaganu, no nĩagĩaga ndundu na andũ arĩa arũngĩrĩru. **33** Nyũmba ya arĩa aaganu ĩtũũraga na kĩrumi kĩa Jehova, no mũciĩ wa arĩa athingu nĩaurathimaga. **34** Jehova nĩanyũrũragia andũ arĩa manyũrũranagia na mwĩtĩio, no arĩa menyiihagia nĩamaheaga wega wake. **35** Andũ arĩa oogĩ magayaga gĩtĩio, no andũ arĩa akĩigu magayaga njono.

4 Atĩrĩrĩ, inyuĩ ariũ akwa, ta thikĩrĩriai ũrũtani wa thoguo; njiguai nĩguo mwĩgĩire na kũmenya maũndũ. **2** Tondũ ngũmũhe ũrutani mwega, nĩ ũndũ ũcio mũtigatirike ũrutani wakwa. **3** Rĩrĩa ndaarĩ mwana nyũmba-inĩ ya baba, ndĩ o mũndũ mwĩthĩ, na ndĩ mwana wa mũmwe wa maitũ-rĩ, **4** baba nĩandutire, akĩnjĩira atĩrĩ, “Wĩgwatĩre ciugo ciakwa na ngoro yaku yothe; rũmia maathani makwa, na nĩũgũtũũra muoyo. **5** Gĩa na ũũgĩ, gĩa na kũmenya maũndũ; ndũkanariganĩrwo nĩ ciugo ciakwa, kana wahũke kuuma harĩ cio. **6** Ndũkanatirike ũũgĩ, naguo nĩũrĩkũgitagĩra; **7** ũũgĩ ũkĩrĩte indo ciothe; nĩ ũndũ ũcio wĩgĩire na ũũgĩ. ĩĩ, kaba kũruta indo ciaku ciothe wĩgĩire na kũmenya maũndũ. **8** Tũũgagĩria ũũgĩ mũno, naguo nĩũrĩkwambararagia; ũhĩmbagĩrie, naguo nĩũrĩgũtũũithagia. **9** Nĩũgagwĩkĩra ithaga rĩa ũtugi mũtwe waku, na ũkũhe thũmbĩ thaka mũno.” **10** Thikĩrĩria, wee

mūrū wakwa, na wītkīre ūrīa ngūkwīra, nīgeetha mīaka ya muoyo waku īingīhe. **11** Nguonetie njīra ya ūūgī, na ngagūtongoria njīra-inī iria nūngarū. **12** Rīrīa ūgūthī, makinya maku matikahīngīcwo; rīrīa ūkūhanyūka-rī, ndūkahīngwo. **13** Rūmia ūrutani wakwa, na ndūkanareke ūkweherere; ūgitagīre wega, nīgūkorwo nīguo muoyo waku. **14** Ndūkanagerere njīra ya andū arīa aaganu, kana ūthīire njīra ya andū arīa ooru. **15** Mītheemage, na ndūkanamīgerere; mīhutatīre, na wīthīire na njīra yaku. **16** Nīgūkorwo andū arīa aaganu matingīkoma nginya meeke ūūru; mooragwo nī toro nginya matūme mūndū ahīngwo, agwe. **17** Marīaga irio iria monete na ūmaramari, na makanyua ndibei matunyanīte na hinya. **18** Mīthīire ya andū arīa athingu īhaana ta ūtheri wa gūgīkīa, ūrīa ūthīiaga ūgīthererūkaga nginya mūthenya barigici. **19** No mīthīire ya andū arīa aaganu īhaana ta nduma ndumanu; o matimenyaga kīrīa kīamahīnga. **20** Mūrū wakwa, ta thikīrīria ūrīa ngūkwīra; tega gūtū ūigwe ciugo ciakwa. **21** Ndūkanareke ciehere maitho-inī maku, ciigage ngoro-inī yaku; **22** nīgūkorwo nīcio itūūragia arīa macīgwatīire muoyo, na igekīra mwīrī wao wothe ūgima. **23** Makīria ya macio mothe, rangagīra ngoro yaku, nīgūkorwo nīyo gīthima kīrīa gītherūkaga muoyo. **24** Eheria rūnana kanua-inī gaku; nacio ndeto cia ūmaramari-rī, nīciikare kūrāya na iromo ciaku. **25** Maitho maku nīmarorage na mbere, ūcūthagīrīrie mbere yaku wega. **26** Aragania njīra iria magūrū maku marīthīiagīra, na ūthīiagīre o njīra iria ngiindīrīku. **27** Ndūkanaahūke na

mwena wa ūrīo kana wa ūmotho; eheria kŭgŭrŭ gwaku kuuma ūŭru-inĩ.

5 Mŭrŭ wakwa, thikĩrĩria ūŭgĩ ūyŭ wakwa, tega gŭtŭ wega ūigue ciugo ciakwa cia ūtaũku, **2** nĩguo ūtŭŭrie ūbaarĩrĩri, nayo mĩromo yaku ĩtŭŭrie ūmenyo. **3** Nĩgŭkorwo mĩromo ya mŭtumia mŭtharia itaataga ūũkĩ, na mĩario yake ĩnyorokete gŭkĩra maguta; **4** no marigĩrĩrio nĩmŭrŭrŭ ta maaĩ ma nyongo, nĩ mŭŭgĩ ta rŭhiũ rwa njora rŭrĩa rŭŭgĩ mbarĩ cierĩ. **5** Magŭrŭ make maikŭrŭkaga gĩkuŭ-inĩ; makinya make mathiiaga merekeire o mbĩrĩra. **(Sheol h7585)** **6** Ndeciiragia ūhoru wa njĩra ya muoyo; njĩra ciake nĩ njogomu, nowe ndooĩ ūguo. **7** Atĩrĩrĩ, ariũ akwa, ta thikĩrĩriai; mŭtikanatiganĩrie ūrĩa ngŭmwĩra. **8** Thiiagĩrai njĩra ĩrĩ kŭraya nake, mŭtigakuhĩrĩrie mŭrango wa nyũmba yake, **9** nĩguo mŭtikaheane hinya wanyu mwega kŭrĩ andũ angĩ, na mĩaka yanyu kŭrĩ mŭndũ ūtarĩ tha, **10** nĩguo ageni matikehũũnie na ūtonga wanyu, na kĩrĩa ūnogeire gĩtongie mŭcĩi wa mŭndũ wa kŭngĩ. **11** Marigĩrĩrio-inĩ ma muoyo waku nĩŭgacaaya, hĩndĩ ĩrĩa nyama cia mwĩrĩ waku na mwĩrĩ waku igaakorwo ithirĩte hinya. **12** Ūkoiga atĩrĩ, “Hĩ, kaĩ nĩndathũŭrĩre gŭtaarwo-ĩ! Hĩ, kaĩ ngoro yakwa nĩyamenete kŭrũithio-ĩ! **13** Ndingĩathĩkĩire arutani akwa, kana thikĩrĩrie ataarani akwa. **14** Nĩnginyĩte hŭgŭrŭrŭ-inĩ cia mwanangĩko, ndĩ o gatagatĩ-inĩ ga kũngano gĩothe.” **15** Atĩrĩrĩ, nyuuaga maaĩ ma itangi rĩaku we mwene, maaĩ marĩa mathereraga moimĩte gĩthima-inĩ gĩaku mwene. **16** Nĩ kwagĩrĩire ithima ciaku ciunagĩre maaĩ barabara-inĩ, kana tŭrũũ twaku tuunagĩre ihaaro-inĩ cia mŭingĩ? **17** Nĩmagĩtũũre marĩ

maku wiki, matigatuīke maku na mündū wa kūngī o na rī.
18 Gīthima gīaku kīrorathimwo, nawe ūkenagīre mūtumia
wa ūnini waku. **19** Athakarīte ta thwariga ya mūgoma,
akaagīra ta gathiiya ka mūgoma: kīiganagwo nī nyondo
ciake hīndī ciothe, ūkenagio nī wendo wake hīndī ciothe.
20 Mūrū wakwa, nī kī kīngītūma ūkenio nī mūtumia
mūtharia? Nī kī kīngītūma ūhīmbīrie gīthūri kīa mūtumia
wa mündū ūngī? **21** Nīgūkorwo mīthiire ya mündū
nīyonagwo nī Jehova, nake nīatuīragia njīra ciake ciothe.
22 Cīiko njūru cia mündū mwaganu nīcio imūtegaga; nga
cia mehia make nīcio imuohaga, ikamūrūmia biū. **23**
Mündū ūcio nīagaakua nī kwaga ūtaaro, akoora nī ūndū
wa ūrimū wake mūnene.

6 Mūrū wakwa, ūngīkorwo ūigīte kīndū gīa kūrūgamīrīra
thiirī wa mündū wa itūūra rīaku, ūkorwo atī nīwe
ūtuīkīte wa kūmūrīhīra thiirī harī mündū ūngī-rī, **2**
ūngīkorwo ūtegeetwo nī ūrīa uugīte, ūkagwatithio nī
ciugo cia kanua gaku-rī, **3** gīke atīrī, mūrū wakwa, nīguo
wīteithūre, kuona atī nīūgwīte moko-inī ma mündū
wa itūūra rīaku: Thiī wīnyiihie wee mwene; mūthaithe
mūno akuohere. **4** Ndūkareke maitho maku mone toro,
kana ūreke imone ciaku icūnge. **5** Wīteithūre o ta ūrīa
thwariga nīteithūraga kuuma moko-inī ma mūguīmi,
o na kana ta ūrīa nyoni nīteithūraga kuuma mūtego-
inī wa mūtegi. **6** Thiī harī thigiriri, wee kīgūūta gīkī;
ūcūūranie mītugo yayo nīguo ūūhīge! **7** Ndīrī mūnene,
kana mūmīrūgamīrīri, o na kana mūmīathi, **8** no nīīgagīra
mūthiithū wa irio hīndī ya riūa, na īgacookanīrīria irio
ciayo hīndī ya magetha. **9** Ūgūkoma hau nginya-rī, wee

kīgũuta gĩkĩ? Ūrĩũkĩra rĩ, ũtĩge toro waku? **10** Komakoma gatoro kanini, na ũcũngacũnge hanini, na ũkũnje moko hanini nĩguo ũhurũke; **11** atĩrĩ, ũthĩĩni ũgaagũkorerera ta mũitũ, ũkorererwo nĩ wagi ũhaana ta mũndũ wĩohete indo cia mbaara. **12** Mũndũ kĩmaramari na mwaganurĩ, ũrĩa ũthiĩaga akĩaragia ndeto itarĩ nũngĩrĩru, **13** ũcio uunagĩra andũ riitho, na akaheenereria andũ na makinya make, o na akaheneria andũ na ciara ciake-rĩ, **14** ũcio ũthugundaga ũũru arĩ na maheeni ngoro-inĩ yake: ũcio hĩndĩ ciothe ahuraga maũndũ ma nyamũkano. **15** Nĩ ũndũ ũcio mũtino ũkaamũhubanĩria o rĩmwe aterĩgĩrĩire; mwanangĩko ũtarĩ kĩhonia nĩũkamũniina biũ. **16** Kũrĩ maũndũ matandatũ mathũirwo nĩ Jehova, ĩĩ, o na nĩ mũgwanja marĩa onaga marĩ magigi, nĩmo: **17** maitho ma mwĩtĩĩo, na rũrĩmĩ rũrĩa rũheenanageria, na moko marĩa maitaga thakame ya andũ matehĩtie, **18** na ngoro ĩrĩa ĩthugundaga maũndũ ma waganu, na magũrũ marĩa mateng'eraga gũthĩĩ gwĩka ũũru, **19** na mũira ũtarĩ wa ma ũrĩa ũthothoraga ndeto cia maheeni, o na mũndũ ũrĩa ũrehaga nyamũkano gatagatĩ ka andũ a nyina ũmwe. **20** Mũrũ wakwa, tũũra ũrũmĩtie maathani ma thoguo, na ndũgatirike ũrutani wa maitũguo. **21** Moherere ngoro-inĩ yaku nginya tene; makundĩke marigiicĩrie ngingo yaku. **22** Rĩrĩa ũgũthĩĩ-rĩ, nĩmarĩgũtongoragia; wakoma-rĩ, nĩmarĩkũmenyagĩrĩra; na rĩrĩa warahũka-rĩ, nĩmarĩkwaragĩria. **23** Nĩgũkorwo maathani maya nĩ tawa, na ũrutani ũyũ nĩ ũtheri, namo mataaro ma kũrũnga mũndũ-rĩ, nĩmo njira ya muoyo, **24** magakweheragia harĩ mũndũ-wa-nja ũcio mwaganu, na magakũhonokia kuuma

kūrī rūrīmī rūnyoroku rwa mūtumia ūcio ng'enyū. **25** Ndūkerirīrie ūthaka wake ngoro-inī yaku, kana ūreke akūguucīrīrie na maitho make, **26** nīgūkorwo mūmaraya atūmaga mūdū athīne nginya ahooyage kenyū ka mūgate, na mūtumia mūtharia aguīmaga muoyo waku guo mwene. **27** Mūdū no atahīre mwaki gīthūri-inī gīake, na nguo ciake itihīe? **28** Mūdū no agerere igūrū rīa makara marī na mwaki, na makinya make matihīe? **29** Ūguo no taguo mūdū ūrīa ūkomaga na mūtumia wa mūdū ūngī atarīi; gūtirī mūdū ūngīmūhutia na ndaherithio. **30** Andū matimenaga mūici angīkorwo aiyīte nīguo eniinīre ng'aragu rīrīa arī mūhūūtu. **31** No rīrī, angīnyitwo-rī, no nginya arīhe maita mūgwanja, o na angīkorwo ekūrīha na ūtonga wa nyūmba yake wothe. **32** No mūdū ūrīa ūtharagia nīagīte wīciirio; ūrīa wothe wīkaga ūguo nīwe mwene wīyanangaga. **33** Nguraro na kwīnyararithia nīcio igai rīake, na cio thoni icio ciake gūtirī hīndī igaathario ithire; **34** nīgūkorwo ūiru nīguo warahūruga mang'ūrī ma mūthuuri, na ndakaigua tha akīrīhīria. **35** Ndagetīkīra irīhi o na rīrīkū; nīakaarega ihaki o na rīrī inene atīa.

7 Mūrū wakwa, tūūra ūrūmītie ciugo ciakwa, na wīgīre maathani makwa thīinī waku. **2** Rūmia maathani makwa, na nīūgatūūra muoyo; gitagīra morutani makwa o ta kīūma kīa riitho rīaku. **3** Mohagīrīre ciara-inī ciaku; ūmaandīke kīhengere-inī kīa ngoro yaku. **4** Īra ūūgī atīrī, “Wee nīwe mwarī wa maitū,” naguo ūtaūku ūwītage mūdū wa nyūmba yanyu; **5** nīcirīkweheragia harī mūdū-wa-nja ūcio mūtharia, o na kuuma kūrī

mūtumia ūcio ūtarĩ mwĩhokeku, hamwe na ciugo ciake
cia kũheenaniĩria. **6** Ndĩ ndirica-inĩ ya nyũmba yakwa-
rĩ, nĩndacũthĩriirie na nja kamwanya-inĩ, **7** ngĩona
kĩmwana gatagatĩ ka arĩa matarĩ oogĩ, na ngĩkũũrana
gatagatĩ ka aanake, mũndũ mwĩthĩ ūtaarĩ na ũũgĩ wa
gũkũũrana maũndũ. **8** Aikũrũkaga na njĩra ĩrĩa yarĩ
hakuhĩ na koine ya kwa mũndũ-wa-nja ūcio, agĩthĩ
na njĩra ĩyo yerekeire na gwake mũciĩ, **9** na kwarĩ na
mairia o kahwaĩ-inĩ gũgĩtukatuka, gũkĩambĩrĩria kũgĩa
nduma ya ūtukũ. **10** Na rĩrĩ, hagĩũka mũndũ-wa-nja
kũmũtũnga, wehumbĩte nguo ta mũmaraya, arĩ na wara
ngoro-inĩ. **11** (Nĩ mũnegeni na mũng'athia, na magũrũ
make matikiragĩrĩria mũciĩ; **12** rĩmwe arĩ njĩra-inĩ, na rĩrĩa
rĩngĩ arĩ ihaaro-inĩ, ehithagĩre andũ koine-inĩ ciothe cia
njĩra.) **13** Nake akĩnyiita mwanake ūcio, akĩmũmumunya,
na akĩmwĩra atĩrĩ ategũconoka, **14** “Ndĩ na maruta ma
ngwatanĩro mũciĩ, tondũ ũmũthĩ nĩhingirie mĩhĩtwa
yakwa. **15** Nĩ ũndũ ūcio ndoimagara, ndooka gũgũtũnga;
ngũgũcarĩtie mũno, na rĩu nĩndakuona! **16** Nĩnjarĩte
ũrĩrĩ wakwa na macuka ma gatani ma marangi kuuma
Misiri. **17** Ūrĩrĩ ūcio wakwa nĩndĩũitĩrĩrie indo nungi
wega ta manemane, na thubiri, o na mũndarathini.
18 Ūka twĩhũũnie wendo nginya rũciinĩ; reke twĩkenie
na wendo! **19** Mũthuuri wakwa ndarĩ mũciĩ; nĩathiĩte
rũgendo rũraihi. **20** Nĩathiire na mũhuko wake ũiyũrĩte
mbeeca, na akainũka mũciĩ o rĩrĩa mweri ũkaiganana.” **21**
Agĩkĩmũheenereria na ciugo, akĩmũhĩtithia; agĩkĩmuuha
na mĩario yake mĩnyoroku. **22** O rĩmwe akĩmũrũmĩrĩra ta
ndegwa ĩgĩthĩ gũthĩnjwo, kana ta thwariga ĩgĩtoonya

kīana-inī kīa mūtego, **23** nginya akaaya gūtheecwo ini nī mīguī, akahaana ta nyoni ĩguthūkīte mūtego-inī, ĩtekūmenya o na hanini atī ũndū ūcio no ūmīrute muoyo. **24** Atīrīrī, ariū akwa, ta thikīrīriai; tegai matū mūigue ũrīa ngūmwīra. **25** Mūtikanareke ngoro cianyu ĩrūmīrīre mīthīire yake, kana mūingīre njīra-inī ciake. **26** Nī andū aingī arīkītie kūrūnda; arīa oragīte nī kīrīndī kīingī mūno. **27** Nyūmba yake nī njīra njariī ya gūthīī mbīrīra, nayo yerekagīria andū nyūmba-inī cia gīkuū. (Sheol h7585)

8 Githī ūūgī ndareetana? Githī ūtaūku ndaranīrīra na mūgambo wake? **2** Njīra-inī kūrīa gūtūūgīru, na magomano-inī ma njīra-rī, nīho ūūgī arūgamīte; **3** ningī hakuhī na ihingo iria cierekeire itūūra inene, o hau matoonyero-inī-rī, nīho araanīrīra akoīga atīrī: **4** “Inyuī andū nī inyuī ndīreeta; ndīraanīrīra na mūgambo wakwa kūrī andū othe a thī. **5** Inyuī arīa mūtārī na ūūgī, gīai na ūbaarīrīri, inyuī arīa akīgu, gīai na ūtaūku. **6** Thikīrīriai, nīgūkorwo ndī na maūndū ma bata ngwaria; ngūtumūra mīromo yakwa njarie maūndū marīa magīrīire. **7** Kanua gakwa kaaragia ūhoru wa ma, nīgūkorwo mīromo yakwa nīithūire waganu mūno ta kīndū kīrī magigi. **8** Ciugo ciothe cia kanua gakwa nī cia ūthingu; gūtīrī o na kiugo kīmwe gīacio kīogomu kana gīa kūhītithania. **9** Kūrī arīa makūūranaga maūndū ciugo ciothe nīciagīrīire; itīrī mahītīa kūrī arīa marī na ūmenyo. **10** Thuurai mataaro makwa handū ha betha, mūthuure ūmenyo handū ha thahabu ĩrīa njega mūno, **11** nīgūkorwo ūūgī nī wa goro gūkīra ruru iria ndune, na gūtīrī kīndū ūngīrīrīria kīngīringithanio nago. **12** “Nīī ūūgī-rī, ndūūranagia

na ūbaarĩrĩri; nĩndĩgwaĩire ūmenyo o na gũthugunda maũndũ mega. **13** Gwĩtigĩra Jehova nĩgũthũũra ūũru; nĩthũire mwĩtĩio na mwĩtũũgĩrio, na mĩtugo mĩũru na mĩario ya waganu. **14** Kĩrĩra na ūũgĩ wa gũkũũrana maũndũ nĩ ciakwa; niĩ ndĩ na ūtaũku, na ndĩ na ūhoti. **15** Athamaki mathamakaga nĩ ūndũ wa hinya wakwa nao aathani magathondeka mawatho ma kĩhooto; **16** anene mathamakaga nĩ ūndũ wa hinya wakwa, o ūndũ ūmwe na arĩa othe marĩ igweta arĩa maathanaga gũkũ thĩ. **17** Nĩnyendete arĩa manyendete, nao arĩa manjaragia na kĩyo nĩmanyonaga. **18** Ūtonga na gĩtĩio cionekaga harĩ niĩ, o hamwe na ūtonga wa gũtũũra, na ūgaacĩru. **19** Maciaro makwa nĩ mega gũkĩra thahabu ĩrĩa therie; uumithio wakwa nĩũkĩrĩte betha ĩrĩa njega. **20** Niĩ thiiaga na njĩra ya ūthingu, ngathiĩra o njĩra-inĩ cia kĩhooto, **21** ngĩheaga andũ arĩa manyendete ūtonga, na ngaiyũragia igĩĩna ciao. **22** “Jehova aanyũmbire o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa wĩra wake, mbere ya mawĩra make ma tene; **23** ndaathuurirwo kuuma tene wa tene, kuuma o kĩambĩrĩria, thĩ ĩtarĩ yagĩa. **24** Rĩrĩa gũtaagĩte maria manene-rĩ, nĩguo ndaciarirwo, o hĩndĩ ĩrĩa gũtaarĩ matherũkĩro maiyũrĩte maaĩ; **25** ndaciarirwo irĩma itanahaandwo harĩa irĩ, na tũrĩma tũtanagĩa, **26** we atanoomba thĩ kana ithaka ciayo, o na kana rũkũngũ o ruothe rwa thĩ. **27** Niĩ ndaarĩ o kuo hĩndĩ ĩrĩa aathondekire igũrũ na akĩrĩga handũ ha rĩo, hĩndĩ ĩrĩa eekĩrĩre rũkiriri rwa kũrĩa kũriku, **28** rĩrĩa aahaandire matu kũu igũrũ, na akĩrũmia ithima cia kũrĩa kũriku wega, **29** rĩrĩa eekĩrĩre mũhaka wa irĩa nĩguo maaĩ matikanae kwagarara watho wake, na rĩrĩa aahandire

mĩthingi ya thĩ. **30** Hĩndĩ ĩyo ndaarĩ o hakuhĩ nake ndĩ ta mũbundi mũũgĩ. Ndaaiyũritwo nĩ gĩkeno mũthenya o mũthenya, na ngakenaga hĩndĩ ciothe ndĩ mbere yake, **31** ngakenagĩra thĩ yake yothe, na ngakenagio nĩ andũ othe a thĩ. **32** “Atĩrĩrĩ ariũ akwa, ta thikĩrĩriai; kũrathimwo nĩ arĩa marũmagia njĩra ciakwa. **33** Ta thikĩrĩriai mataaro makwa nĩguo mũhĩge; mũtikamarege. **34** Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũnjiguaga, agacũthagĩrĩria mĩrango-inĩ yakwa o mũthenya, akanjetagĩrĩra hingĩro-inĩ cia mĩrango yakwa. **35** Nĩgũkorwo ũrĩa wothe ũgĩte na niĩ nĩ muoyo agĩte naguo, nake akagĩa na agetikĩrĩka harĩ Jehova. **36** No ũrĩa wothe ũhĩtanĩtie na niĩ nĩ ũũru eĩkaga; nao arĩa othe maathũire nĩ gĩkuũ mendete.”

9 ũũgĩ nĩakĩte nyũmba yake; nĩaicũhĩtie itugĩ ciayo mũgwanja. **2** Nĩahaarĩirie nyama, na akahaarĩria ndibei, o na akaara metha yake. **3** Nĩatũmĩte ndungata ciake cia airĩtu nja, na nĩaretana arĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩrĩa inene, akoiga atĩrĩ: **4** “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgĩ nĩmoke gũkũ!” Ningĩ akeera andũ arĩa maagĩite ũtaũku atĩrĩ, **5** ũkai mũrĩe irio ciakwa, na mũnyue ndibei rĩria ndĩmũthondekeire. **6** Tiganai na mũthĩire yanyu ĩtarĩ ya ũũgĩ, na nĩmũgũtũũra muoyo; cookai gũthiiaga na njĩra ya ũtaũku. **7** “ũrĩa wothe ũtaaraga mũnyũrũrania eĩtagĩria irumi; na ũrĩa wothe ũkaanagia mũndũ mwaganu egĩragĩra njono. **8** Ndũkanataare mũnyũrũrania, nĩguo ndagagũthũire; kaania mũndũ mũũgĩ, nake nĩegũkwenda. **9** Taara mũndũ mũũgĩ na nĩegũkĩrĩrĩria kũũhĩga; mũndũ mũthingu mũrute, na nĩekuongerera ũũgĩ wake. **10** “Kĩambĩrĩria kĩa ũũgĩ nĩ gwĩtigĩra Jehova, na kũmenya

Ūrĩa Mũtheru nĩkũo gũtaũkĩrwo. **11** Nĩgũkorwo nĩ ũndũ wakwa matukũ maku nĩmakaingĩha, na wongererwo mĩaka ya gũtũũra muoyo. **12** Ūngĩkorwo ũrĩ mũũgĩ-rĩ, ũũgĩ waku nĩũgakũgũna; na ũngĩkorwo ũrĩ mũnyũrũrania-rĩ, we nowe ũkaanyariirĩka.” **13** Mũndũ-wa-nja ũrĩa wĩtagwo Mũkĩĩgu nĩ wa inegene; we ndarĩ mũtugo, na ndarĩ ũmenyo. **14** Aikaraga thĩ mũrango-inĩ wa nyũmba yake, agaikarĩra gĩtĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩrĩa inene, **15** ageetaga arĩa marehĩtũkĩra, arĩa marethĩira na njĩra ciao. **16** Ameeraga atĩrĩ, “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgĩ nĩmoke gũkũ!” Nao arĩa maagĩite ũtaũku akameera atĩrĩ: **17** “Maaĩ ma kũiya marĩ mũrĩo; o na irio iria irĩagĩrwo hitho-inĩ irĩ cama!” **18** No andũ acio matikoragwo makĩmenya atĩ arĩa akuũ marĩ kũu, na atĩ ageni ake marĩ o kũrĩa kũriku mbĩrĩra-inĩ. (Sheol h7585)

10 Mwana mũũgĩ atũmaga ithe akene, no mwana mũkĩĩgu atũũragia nyina na kĩaha. **2** Mĩthiithũ yumanĩte na ungumania ndĩrĩ kĩguni, no ũthingu ũkũũraga mũndũ kuuma kũrĩ gĩkuũ. **3** Jehova ndarekagĩrĩria mũndũ mũthingu ahũte, no nĩamarigagĩrĩria merirĩria ma mũndũ mwaganu. **4** Moko ma kĩgũũta matũmaga mũndũ athĩine, no moko ma mũndũ ũrĩ kĩyo marehaga ũtonga. **5** Ūrĩa ũcookanagĩrĩria irio hĩndĩ ya riũa nĩ mwana mũũgĩ, no ũrĩa ũkomaga hĩndĩ ya magetha nĩ mwana wa kũrehe thoni. **6** Mũtwe wa mũndũ mũthingu ũikaraga ũhumbĩrĩtwo nĩ irathimo, no kanua ka mũndũ mwaganu kaiyũraga ngũĩ. **7** Kĩririkano kĩa mũndũ mũthingu gĩgatuĩka kĩrathimo, no rĩitwa rĩa mũndũ mwaganu nĩrĩkabutha. **8** Mũndũ ũrĩa ũrĩ na ũũgĩ wa ngoro nĩetĩkagĩra mawatho, no

mündũ wa kũhũhũtĩka nĩakanangĩka. **9** Mündũ wa mĩthĩire mĩrũngĩrĩru athiiga ategwĩtigĩra ũgwati, no mündũ ũrĩa ũrĩ mĩthĩire mĩogomu nĩakamenyeka. **10** Mündũ ũrĩa uunagĩra ũngĩ riitho na rũnano nĩarehage kĩeha, na mwaria mũkĩĩgu nĩakanangĩka. **11** Kanua ka mündũ mũthingu nĩ gĩthima kĩa muoyo, no kanua ka mündũ mwaganu kaiyũraga ngũĩ. **12** Rũmena rũrehaga nyamũkano, no wendani ũhumbagĩra ũũru wothe. **13** Ũũgĩ ũkoragwo mĩromo-inĩ ya mündũ ũrĩa mũkũũrani maũndũ, no mündũ ũrĩa ũtooĩ gũkũũrana maũndũ aagĩĩrwo nĩ rũthanju ciande-inĩ ciake. **14** Andũ oogĩ meigagĩra ũmenyo, no kanua ga kĩrimũ keĩtagĩria mwanangĩko. **15** Indo cia itonga nĩ gĩtũũro kĩa kĩirigĩre na hinya, no ũkĩa nĩguo mwanangĩko wa andũ arĩa athĩĩni. **16** Mũcaara wa andũ arĩa athingu ũmarehagĩra muoyo, no indo iria cionagwo nĩ andũ arĩa aaganu imarehagĩra iherithia. **17** Mündũ ũrĩa ũiguaga agĩtaarwo arĩ njĩra-inĩ ya muoyo, no mündũ ũrĩa ũregaga kũrũithio-rĩ, nĩahĩtithagia andũ arĩa angĩ. **18** Mündũ ũrĩa ũhithaga rũmena rwake aaragia na mĩromo ya maheeni, na ũrĩa wothe ũcambanagia nĩ mündũ mũkĩĩgu. **19** Rĩrĩa ciugo ciaingĩha mehia matiagaga, no mündũ ũrĩa ũkiraga nĩ mũũgĩ. **20** Rũrĩmĩ rwa mündũ mũthingu nĩ betha njega, no ngoro ya mündũ mwaganu ndĩrĩ bata. **21** Mĩromo ya arĩa athingu ĩhũnagia andũ aingĩ, no andũ akĩĩgu makuaga nĩ kwaga gũkũũrana maũndũ. **22** Kĩrathimo kĩa Jehova nĩkĩo kĩrehaga ũtonga, na ndarĩ kĩeha onganagĩrĩria nakĩo. **23** Mündũ mũkĩĩgu akenagĩra mĩtugo mĩũru, no mündũ ũrĩ na ũtaũku akenagĩra ũũgĩ. **24** Kĩrĩa mündũ mwaganu

etigagĩra nĩkĩo gĩkaamũkora, na kĩrĩa mũndũ mũthingu eriragĩria nĩkĩo akaaheo. **25** Kĩhuhũkanio kĩa hĩtũka andũ arĩa aaganu maticookaga kuoneka, no andũ arĩa athingu mehaandaga wega nginya tene. **26** Ta ũrĩa thiki ĩgagatagĩra magego, na ndogo ĩkarũrĩra maitho-rĩ, noguo kĩgũũta kĩa haana kũrĩ arĩa magĩtũmaga. **27** Gwĩtigĩra Jehova-rĩ, kuongagĩrĩra mũndũ matukũ ma gũtũũra muoyo, no mĩaka ya mũndũ mwaganu nĩkũnyiihio ĩnyiihagio. **28** Itanya rĩa mũndũ mũthingu nĩ gĩkeno, no kĩrĩgĩrĩro kĩa mũndũ mwaganu no gĩa tũhũ. **29** Njĩra ya Jehova nĩ rĩrĩrĩro rĩa andũ arĩa athingu, no nĩ mwanangĩko harĩ arĩa mekaga ũũru. **30** Mũndũ ũrĩa mũthingu ndarĩ hĩndĩ akaamunywo, no ũrĩa mwaganu ndagatũũra thĩinĩ wa bũrũri. **31** Kanua ka mũndũ ũrĩa mũthingu karehaga ũũgĩ, no rũrĩmĩ rwa ũtũrĩka nĩrũkaniinwo. **32** Mĩromo ya mũndũ mũthingu nĩyũũĩ kwaria ndeto iria ciagĩrĩire, no kanua ka ũrĩa mwaganu kaaragia o rũtũrĩko.

11 Ratiri itarĩ cia ma nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova, no nĩakenagĩra mahiga ma gũthima marĩa maigananu. **2** Rĩrĩa mwĩtĩo woka, ũrũmagĩrĩrwo nĩ thoni, no kwĩnyiihia kũrehaga ũũgĩ. **3** ũrũngĩrĩru wa arĩa marũgamĩte wega nĩũmonagĩrĩria njĩra, no andũ arĩa matarĩ ehokeku, nĩmanangagwo nĩ ũhinga wao. **4** ũtonga ndũrĩ kĩguni mũthenya wa mang'ũrĩ, no ũthingu nĩũkũũraga mũndũ kuuma kũrĩ gĩkuũ. **5** ũthingu wa andũ arĩa matarĩ na ũcuuke ũmathondekagĩra njĩra nũngarũ, no andũ arĩa aaganu magũithagio nĩ waganu wao ene. **6** ũthingu wa andũ arĩa arũngĩrĩru nĩũmahonokagia, no andũ arĩa matarĩ ehokeku nĩmategagwo nĩ merirĩria mao mooru.

7 Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ mwaganu aakua, kĩĩrĩgĩĩro gĩake nĩgũthira gĩthiraga; kĩrĩa gĩothe eerĩgĩĩre kuuma kũrĩ ũhoti wake gĩtuĩkaga o tũhũ. 8 Mũndũ ũrĩa mũthingu nĩahonokagio kuuma thĩĩna-inĩ, nague ũgaacookerera ũrĩa mwaganu. 9 Mũndũ ũtetigĩĩte Ngai nĩanangaga mũndũ wa itũũra na kanua gake, no arĩa athingu nĩmetharaga nĩ ũndũ wa ũmenyo. 10 Rĩrĩa andũ arĩa athingu magaacĩra, itũũra nĩgũkena rĩkenaga; rĩrĩa andũ arĩa aaganu maathira, nĩkũrũhio kũrũũhagio. 11 Itũũra inene nĩrĩtũũgagĩrio nĩ ũndũ wa kĩrathimo kĩa andũ arĩa arũngĩrĩru, no nĩrĩanangagwo nĩ kanua ka andũ arĩa aaganu. 12 Mũndũ ũtarĩ ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ anyũrũragia mũndũ wa itũũra rĩake, no mũndũ ũrĩ na ũtaũku nĩ gwĩkirĩra ekiragĩra. 13 Mũndũ wa mũhuhu nĩoimagia ndeto cia ndundu nja, no mũndũ mwĩhokeku nĩaigaga hithe. 14 Bũrũri ũngĩaga ũtongoria mwegu nĩkũgũa ũgũũaga, no ataarani aingĩ matũmaga kũgĩe na ũhootani kũna. 15 Mũndũ ũrĩa ũrũgamagĩrĩra thĩĩrĩ wa mũndũ ũngĩ ti-itherũ nĩagathĩĩnĩka, no mũndũ ũrĩa wothe wagaga kũrũgamĩrĩra mũndũ thĩĩrĩ atũũraga na thayũ. 16 Mũndũ-wa-nja mũtaana nĩegĩagĩra gĩtĩĩo, no arũme arĩa matarĩ tha no ũtonga magĩaga nague. 17 Mũndũ mũtaana egunaga we mwene, no mũndũ ũtarĩ tha erehagĩra thĩĩna we mwene. 18 Mũndũ mwaganu athũkũmaga mũcaara wa kũmũheenia, no ũrĩa ũhaandaga ũthingu nĩagethaga irĩhi rĩa ma. 19 Mũndũ ũrĩa mũthingu kũna nĩagatũũra muoyo, no mũndũ ũrĩa ũrũmagĩrĩra waganu nĩ gũkua agaakua. 20 Andũ arĩa marĩ ngoro ya rũtũrĩko nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova, no nĩakenagio

nĩ andũ arĩa njĩra ciao itarĩ ũcuuke. **21** Ti-itherũ mũndũ mwaganu ndakaaga kũherithio, no andũ arĩa athingu nĩmakahonokio. **22** Mũndũ-wa-nja mũthaka ũtarĩ ũgereri ahaana ta gĩcũhĩ gĩa thahabu kĩrĩ iniũrũ-inĩ rĩa ngũrwe. **23** Wendi wa mũndũ mũthingu ũrĩkagĩrĩria o wega-inĩ, no kĩrĩgĩrĩro kĩa mũndũ ũrĩa mwaganu kĩrĩkagĩrĩria mang'ũrĩ-inĩ. **24** Kũrĩ mũndũ ũheanaga na ũtaana, nake agakĩrĩrĩria kũgĩa na indo; ũngĩ atuĩkaga mũkarĩ mũno, no agathiĩ o na mbere gũthĩina. **25** Mũndũ mũtaana nĩakagaacĩra; ũrĩa ũnyootoraga arĩa angĩ o nake mwene nĩakanyootorwo. **26** Mũndũ ũrĩa ũregaga kwenderia andũ mbembe iria aigĩte nĩarumagwo nĩ andũ, no mũndũ ũrĩa ũciendagia, kĩrathimo kĩrĩkoragwo mũtwe-inĩ wake. **27** Mũndũ ũrĩa ũcaragia maũndũ mega arĩonaga o wega, no ũrĩa ũcaragia maũndũ mooru no mo marĩmũkoraga. **28** Mũndũ ũrĩa wothe wĩhokaga ũtonga wake nĩkũgĩa akaagũa, no arĩa athingu makaagaacĩra ta ithangũ rĩrĩa iruru. **29** Mũndũ ũrĩa ũnyamaragia mũciĩ wake akaagaya o rũhuho, nake mũndũ mũkĩngu agaatuĩka ndungata ya ũrĩa mũũgĩ. **30** Maciaro ma andũ arĩa athingu nĩ mũtĩ wa muoyo, nake mũndũ ũrĩa mũũgĩ nĩaguucagĩrĩria ngoro cia andũ. **31** Angĩkorwo andũ arĩa athingu nĩmarĩhagwo marĩ gũkũ thĩ-rĩ, githĩ arĩa matetigĩrĩte Ngai na arĩa ehia matikarĩhwo makĩria!

12 Mũndũ ũrĩa wothe wendete ũtaaro nĩendete ũmenyi, no ũrĩa ũthũire gũkaanio nĩ mũndũ mũkĩngu. **2** Mũndũ ũrĩa mwega nĩatugagwo nĩ Jehova, no mũndũ mwara Jehova amũtuaga mũndũ mwĩhia. **3** Mũndũ ndangĩhota kwĩhaanda na maũndũ ma waganu, no ũrĩa mũthingu

ndangĩenyenyeka. **4** Mūtumia ũrĩa ngatha nĩwe thũmbĩ ya mũthuuri wake, no mūtumia ũconorithagia mũthuuri wake atarĩ ta ũbuthu mahĩndĩ-inĩ make. **5** Mĩbango ya andũ arĩa athingu nĩ ya kĩhooto, no ũtaaro wa andũ arĩa aaganu nĩ wa maheeni. **6** Ndeto cia andũ arĩa aaganu nĩ cia kuohia andũ mamaite thakame, no mĩario ya andũ arĩa arũngĩrĩru nĩmahonokagia. **7** Andũ aaganu mang'auranagio magathira biũ, no nyũmba ya mũndũ ũrĩa mũthingu itũũraga ĩrĩ nũmu. **8** Mũndũ agaathagĩrĩrio kũringana na ũũgĩ wake, no andũ marĩ meciiria mogomu nĩmamenagwo. **9** Kaba mũndũ ũrĩa wonagwo ta atarĩ bata no nĩ arĩ ndungata, gũkĩra ũrĩa wĩtuaga atĩ nĩ mũndũ wa bata, na ndarĩ gĩa kũrĩa. **10** Mũndũ mũthingu nĩamenyagĩrĩra muoyo wa nyamũ yake, no maũndũ marĩa ma tha ma ũrĩa mwaganu nĩ ma kũnyariirana. **11** Mũndũ ũrĩa ũrĩmaga mũgũnda wake nĩarĩkoragwo na irio nyingĩ, no ũrĩa ũhanyũkanagia na maũndũ ma tũhũ nĩagĩte gũkũũrana maũndũ. **12** Arĩa aaganu meriragĩria indo iria itahĩtwo nĩ andũ arĩa ooru, no mĩri ya arĩa athingu nĩgaacagĩra. **13** Mũndũ mũũru ategagwo nĩ mĩario ya wĩhia wake, no mũndũ mũthingu nĩahonokaga kuuma thĩĩna-inĩ. **14** Mũndũ nĩaiyũragwo nĩ maciaro mega ma kanua gake, ti-itherũ, o ta ũrĩa agunagwo nĩ wĩra wa moko make. **15** Njĩra ya mũndũ mũkĩgu yonekaga yagĩrĩre harĩ we, no mũndũ mũũgĩ nĩathikagĩrĩria mataaro. **16** Mũndũ mũkĩgu onanagia marakara make o rĩmwe, no mũndũ mũbaarĩrĩri aarumwo ndatindanagĩrĩra. **17** Mũira wa ma arutaga o ũira wa ma, no mũira ũtarĩ wa ma aaragia maheeni. **18** Ciugo iteciirĩtio itheecaga ta rũhiũ rwa njora,

no rūrīmī rwa mündū ūrīa mūūgī nīkūhonia rūhonagia. **19** Mīromo ĩrīa yaragia ma ĩtūūrāga nginya tene, no rūrīmī rwa maheeni nī rwa kahinda o kanini. **20** Ngoro cia arīa mathugundaga gwīka ūūru ciyūrītwo nī maheeni, no gīkeno nī kīa andū arīa matūmaga thayū ūgaacīre. **21** Gūtīrī ūūru ūngīkora andū arīa athingu, no arīa aaganu maiyūrītwo nī thīina. **22** Mīromo ĩrīa ĩheenāgia nī kīndū kīrī magigi harī Jehova, no nīakenagio nī andū arīa maarāgia ma. **23** Mündū mūbaarīrīri nīahithaga ūmenyi wake, no ngoro cia andū arīa akīgu ĩmemerekāgia ūrīmū. **24** Moko ma mündū ūrī kīyo nīmo magāathana, no kīgūūta gīkaarutithio wīra wa ūkombo. **25** Ūritū wa ngoro nīūhatagīrīria mündū, no ciugo njega nīitūmaga akene. **26** Mündū mūthingu nīataaraga arata ake, no njīra ya arīa aaganu nī kūmahītithia ĩmahītithāgia. **27** Mündū kīgūūta o na ndahīhāgia nyama cia ūguūmi wake, no mündū ūrī kīyo onaga indo ciake irī cia goro. **28** Muoyo wonekaga na njīra ya ūthingu; na njīra-inī ĩyo-rī, kūrī muoyo ūtagāathira.

13 Mwana mūūgī nīathikagīrīria ūrutani wa ithe, no mūnyūrūrania ndathikagīrīria agīkaanio. **2** Mündū nīakenagīra maciaro mega ma kuuma kanua gake, no mündū ūrīa ūtarī mwīhokeku eeriragīria haaro. **3** Mündū ūrīa ūmenyagīrīra kanua gake nī muoyo wake amenyagīrīra, no ūrīa ūhiūhaga kwaria nīakanangīka. **4** Ngoro ya kīgūūta ĩiriragīria na ndīone kīndū, no merīrīria ma mündū ūrī kīyo nīmakahingio. **5** Mündū mūthingu nīathūire ūhorō ūtarī wa ma, no mündū mwaganu ekaga maūndū ma thoni na ma njono. **6** Ūthingu ūgitagīra

mündũ ũrĩa mŭrũngĩrĩru, no waganu nĩũng'aũranagia
mündũ mwĩhia. 7 Kũrĩ mündũ wĩtuaga gĩtonga, no ndarĩ
kĩndũ; kũrĩ ũngĩ wĩtuaga mũthĩĩni, no arĩ na ũtonga
mũnene. 8 Ũtonga wa mündũ wahota gũkũũra muoyo
wake, no mündũ mũthĩĩni ndaiguaga akĩhĩtĩrwo. 9
Ũtheri wa mündũ mũthingu waaraga ũgacangarara,
no tawa wa mündũ mwaganu nĩkũhorio ũhoragio. 10
Mwĩtĩĩo ũciaraga njũgitano, no ũũgĩ wonekaga harĩ arĩa
metĩkagĩra gũtaarwo. 11 Mbeeca itarĩ cia wĩhokeku
ithiiaga igĩthiraga, no ũrĩa ũcookanagĩrĩria mbeeca tũnini
o tũnini nĩatũmaga ciongerereke. 12 Ũndũ mũtaanye
ũngĩkario mũno nĩũrwaragia mündũ ngoro, no kĩrĩgĩrĩro
kĩhingĩtio gĩtuĩkaga ta mũtĩ wa muoyo. 13 Mündũ ũrĩa
ũthũire ũrutani nĩeyũnũhaga, no ũrĩa ũtĩiaga maathani
nĩakaheo kĩheo. 14 Ũrutani wa mündũ ũrĩa mũũgĩ nĩ
gĩthima kĩa muoyo, ũhũndũraga mündũ kuuma mũtego-
inĩ ya gĩkuũ. 15 Gũtaũkĩrwo wega nĩ maũndũ gũtũmaga
mündũ endeke, no njĩra ya arĩa matarĩ ehokeku ti
hũthũ. 16 Mündũ o wothe mwĩbaarĩrĩri ekaga maũndũ
make na ũmenyi, no mündũ mũkĩĩgu aguũragia ũrimũ
wake. 17 Mũtũmwo mwaganu atoonyaga thĩĩna-inĩ, no
mũtũmwo mwĩhokeku nĩarehaga kĩhonia. 18 Mündũ
ũrĩa ũregaga gũtaarwo anyiitagwo nĩ thĩĩna na thoni, no
mündũ ũrĩa wĩtikagĩra gũkaanio atuĩkaga wa gũtĩĩo. 19
Ũndũ mwĩrirĩrie wakinyanĩra ũiguithagia ngoro wega,
no andũ akĩĩgu monaga kũhutatĩra ũũru ta ũndũ ũrĩ
magigi. 20 Mündũ ũrĩa ũceeraga na arĩa oogĩ akĩragĩrĩria
kũhĩga, no ũrĩa ũtwaranaga na mündũ mũkĩĩgu onaga o
ũũru. 21 Mũtino ũthingataga mündũ ũrĩa mwĩhia, no

ũgaacĩru nĩ kĩheo kĩa arĩa athingu. **22** Mũndũ mweга atigagĩra ciana cia ciana ciake igai, no ũtonga wa mũndũ mwĩhia ũigagĩrwo andũ arĩa athingu. **23** Mũgũnda wa mũndũ mũthĩni no ũciare irio nyingĩ, no kwaga kĩhoto gũciniinaga ciothe. **24** Mũndũ ũrĩa ũigaga rũthanju thĩ nĩ mwana wake athũire, no ũrĩa wendete mwana wake nĩamũherithagia. **25** Andũ arĩa athingu marĩaga makahũna, no nda ya mũndũ mwaganu iĩkaraga o iĩhũtiĩ.

14 Mũtumia mũũgĩ nĩ gwaka akaga nyũmba yake, no mũtumia mũkĩgu nĩgũtharia atharagia nyũmba yake na moko make mwene. **2** Mũndũ ũrĩa ũthiiga na mũthiire mĩrũngĩrĩru nĩwe mwĩtigĩri Jehova, no ũrĩa mũthiire yake iĩrĩ mĩhĩtanu nĩamũmenete. **3** Mĩario ya mũndũ mũkĩgu nĩ rũthanju rwa kũmũhũũra, no mĩromo ya arĩa oogĩ nĩimagitagĩra. **4** Kũrĩa gũtarĩ ndegwa mĩharatĩ iĩkoragwo iĩrĩ mĩtheru, no maciaro maingĩ moimanaga na hinya wa ndegwa. **5** Mũira mwĩhokeku ndaheenaganaga, no mũira wa maheeni aaragia o maheeni. **6** Mũnyũrũrania acaragia ũũgĩ na ndangĩwona, no kũgĩa na ũmenyo nĩ ũhũthũ kũrĩ mũndũ ũrĩa ũkũũranaga maũndũ. **7** Ikara kũraya na mũndũ mũkĩgu, nĩgũkorwo ndũrĩ ũmenyo ũngĩona kuuma mĩromo-inĩ yake. **8** ũũgĩ wa arĩa abaarĩrĩri nĩũtũmaga mamenye ũhoru wa njĩra ciao, no ũrimũ wa andũ arĩa akĩgu nĩũmahĩtithagia. **9** Andũ arĩa akĩgu manyũrũragia horohio ya mehia, no ũtugi wonekaga harĩ arĩa arũngĩrĩru. **10** Ngoro o yothe nĩyũũĩ ũrũrũ wayo, o na gĩkeno-inĩ kĩayo gũtirĩ mũndũ ũngĩnyiitanĩra nayo. **11** Nyũmba ya mũndũ mwaganu nĩĩkanangwo, no hema ya mũndũ mũrũngĩrĩru nĩĩkagaacĩra. **12** Kũrĩ njĩra mũndũ

onaga ta yagĩĩire, no marigĩĩrio mayo yerekagĩria mũndũ o gĩkuũ-inĩ. **13** O na hĩndĩ ya gũtheka ngoro no ĩkorwo ĩgĩtuura, na gĩkeno no kĩrigĩĩrie na kĩeha. **14** Andũ arĩa matarĩ ehokeku nĩmakarĩhwo kũna nĩ ũndũ wa mĩthĩire yao, nake mũndũ mwege aheo kĩheo kũringana na mĩthĩire yake. **15** Mũndũ ũtarĩ ũũgĩ etĩkagia ũndũ o wothe, no mũndũ mũbaarĩĩri nĩacũũranagia ũhoru wa makinya make. **16** Mũndũ mũũgĩ nĩetigagĩra Jehova na akeherera ũũru, no mũndũ mũkĩĩgu ekaga maũndũ na kwĩgerera atekũmenyerera ũndũ. **17** Mũndũ ũhiũhaga kũrakara ekaga maũndũ ma ũrimũ, nake mũndũ mwara nĩamenagwo. **18** Andũ arĩa matarĩ ũũgĩ magayaga ũrimũ, no arĩa abaarĩĩri mahumbagwo thũmbĩ ya ũmenyo. **19** Andũ arĩa ooru nĩmakainamĩĩra harĩ arĩa ega, na arĩa aaganu mainamĩĩire ihingo-inĩ cia arĩa athingu. **20** Andũ arĩa athĩĩni mathũũragwo o na nĩ andũ a itũũra rĩao, no itonga irĩ arata aingĩ. **21** Mũndũ ũrĩa ũmenaga mũndũ wa itũũra rĩake nĩ kwĩhia ehagia, no kũrathimwo nĩ ũrĩa ũĩguagĩra athĩĩni tha. **22** Andũ arĩa mathugundaga ũũru githĩ ti njĩra mahĩtagia? No arĩa mabangaga maũndũ mega monaga ũtugi na wĩhokeku. **23** Wĩra wothe wa hinya ũrehaga uumithio, no mĩario mĩtheri ĩrehaga o ũthĩĩni. **24** ũtonga wa andũ arĩa oogĩ nĩguo thũmbĩ yao, no ũrimũ wa andũ akĩĩgu ũciaraga ũrimũ. **25** Mũira mwĩhokeku nĩahonokagia mĩoyo, no mũira wa maheeni nĩ mũheenania. **26** Mũndũ ũrĩa wĩtigagĩra Jehova arĩ na kĩĩhitho kĩrũmu, o na ciana ciake nĩho irĩũragĩra. **27** Gwĩtigĩra Jehova nĩ gĩthima kĩa muoyo, kũhũndũraga mũndũ kuuma mĩtego-inĩ ya gĩkuũ. **28** ũingĩ wa andũ

nĩguo riiri wa mũthamaki, no mũnene ũtarĩ andũ a gwatha nĩ mwanangĩku. **29** Mũndũ mũkirĩrĩria arĩ ũmenyo mũingĩ, no mũndũ ũhiũhaga kũrakara onanagia ũrimũ. **30** Ngoro ĩrĩ na thayũ ĩheaga mwĩrĩ muoyo, no ũiru ũbuthagia mahĩndĩ. **31** Mũndũ ũrĩa ũhinyagĩrĩria athĩini nĩkũnyarara anyararaga Ũrĩa wamombire, no ũrĩa wothe ũiguagĩra athĩini tha, nĩ Ngai atĩaga. **32** Rĩrĩa mũtino woka, arĩa aaganu matungumanagio thĩ, no arĩa athingu, o na gĩkuũ-inĩ makoragwo marĩ na rĩũrĩro. **33** Ũũgĩ nĩ ũikaraga ngoro-inĩ ya ũrĩa ũũĩ gũkũũrana maũndũ, o na gatagatĩ ka irimũ nĩwĩmenyithanagia. **34** Ũthingu nĩgũtũũgĩria ũtũũgagĩria rũrĩrĩ, no mehia nĩ gĩconoko harĩ andũ o othe. **35** Mũthamaki nĩakenagio nĩ ndungata njũgĩ, no nĩang'ũrikagio nĩ ndungata ĩrĩa ĩmũconorithagia.

15 Icookio rĩa ũhooreri nĩrĩheragia mang'ũrĩ, no kiugo kĩa ũũru kĩarahũraga marakara. **2** Rũrĩmĩ rwa mũndũ ũrĩa mũũgĩ rũgaathagĩrĩria ũmenyo, no kanua ka mũndũ mũkĩngu gathothokaga ũrimũ. **3** Maitho ma Jehova marĩ kũndũ guothe, magacũthagĩrĩria andũ arĩa aaganu o na arĩa eega. **4** Rũrĩmĩ rũrĩa rũrehaga kĩhonia nĩ ta mũtĩ wa muoyo, no rũrĩmĩ rwa maheeni rũthuthaga ngoro. **5** Mũndũ mũkĩngu aregaga ũtaaro wa ithe, no mũndũ ũrĩa wĩtikagĩra kũrũngwo onanagia ũbaarĩrĩri. **6** Nyũmba ya mũndũ mũthingu ĩkoragwo na kĩgĩina kĩnene, no uumithio wa andũ aaganu ũmarehagĩra thĩina. **7** Mĩromo ya andũ arĩa oogĩ ĩtambagia o ũũgĩ, no tiguu ngoro cia andũ arĩa akĩngu ciikaga. **8** Igongona rĩa andũ arĩa aaganu nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova, no mahooya ma mũndũ ũrĩa mũrũngĩrĩru nĩamakenagĩrĩra. **9** Njĩra cia

andũ arĩa aaganu nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova, no nĩendete andũ arĩa mathingataga ũthingu. **10** Iherithia rĩtarĩ rĩa tha rĩetereire mũndũ ũrĩa ũtigĩte njĩra, na mũndũ ũrĩa ũthũire kũrũngwo nĩagaakua. **11** Gĩkuũ na Mwanangĩko ciikaraga ciĩyanĩkĩte mbere ya Jehova, ĩ nacio ngoro cia andũ-rĩ, ikĩianĩkĩte atĩa! (Sheol h7585) **12** Mũnyũrũrania nĩathũire kũrũngwo; ndangĩhooya kĩrĩra kũrĩ ũrĩa mũũgĩ. **13** Ngoro ngenu ĩtũmaga gĩthiithi gĩthere, no ruo rwa ngoro rũthuthaga roho. **14** Ngoro ĩrĩ na gũkũũrana maũndũ nĩmaathaga ũmenyo, no kanua ka mũndũ mũkĩĩgu kehũũnagia na ũrimũ. **15** Matukũ mothe ma andũ arĩa ahatĩrĩrie nĩ ma thĩina, no ngoro ĩrĩa njanjamũku ĩkoragwo na ndĩa hĩndĩ ciothe. **16** Nĩ kaba kĩndũ kĩnini hamwe na gwĩtigĩra Jehova, gũkĩra ũtonga mũnene ũrĩ na kĩnyariirĩko. **17** Nĩ kaba kũrĩa rwĩga rwa nyeni harĩa harĩ wendo, gũkĩra kũrĩa njaũ noru harĩa harĩ na rũthũũro. **18** Mũndũ ũhiũhaga kũrakara aarahũraga ngarari, no mũndũ mũkirĩrĩria nĩkũhooreria ahooragĩria haaro. **19** Njĩra ya kĩgũũta nĩkũhingwo ĩhingĩtwo na mũĩgua, no njĩra ya mũndũ mũrũngĩrĩru nĩ njĩra njariĩ. **20** Mwana mũũgĩ atũmaga ithe akene, no mũndũ mũkĩĩgu nĩ nyina anyararaga. **21** Ũrimũ ũkenagia mũndũ ũrĩa ũtooĩ gũkũũrana maũndũ, no mũndũ ũrĩa mũkuũku nĩarũngagĩrĩria mũthĩire yake. **22** Mĩbango nĩthaaataga nĩ kwaga kĩrĩra, no kũrĩ na ataarani aingĩ mũbango nĩĩgaacagĩra. **23** Mũndũ nĩaiguaga gĩkeno agĩcookia ũhoro ũrĩa wagĩrĩire, nakĩo kiugo kĩarĩtio ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire, kaĩ nĩ kĩega-ĩ! **24** Harĩ mũndũ ũrĩa mũũgĩ njĩra ya muoyo ĩrorete na igũrũ, ĩmũgirie gũikũrũka mbĩrĩra-inĩ. (Sheol

h7585) 25 Jehova nīamomoraga nyūmba ya mūdū ūrīa mwītīī, no nīamenyagīrīra mīhaka ya mūtumia wa ndigwa. **26** Meciiria ma mūdū mwaganu nī kīndū kīrī magigi harī Jehova, no meciiria ma andū arīa atheru nīmamūkenagia. **27** Mūdū mūkoroku arehagīra nyūmba yake thīna, no ūrīa ūthūire mahaki nīagatūūra muoyo. **28** Ngoro ya mūdū mūthingu nīthimaga macookio mayo, no kanua ka mūdū mwaganu gathothokaga ūūru. **29** Jehova aikaraga haraaya na andū arīa aaganu, no nīaiguaga mahooya ma andū arīa athingu. **30** Gūtheria gīthiithi nīkūrehagīra ngoro gīkeno, naguo ūhoro ūrīa mwega nīwīkīraga mahīndī hinya. **31** Mūdū ūrīa ūthikagīrīria ikaanania rīrīa rīrehaga muoyo nīagatūūrania na andū arīa oogī. **32** Mūdū ūrīa ūregaga kūigua agīkaanio nī kwīnyarara enyararaga we mwene, no mūdū ūrīa wothe wītīkagīra kūrūngwo agīaga na ūtaūku. **33** Gwītīgīra Jehova nīkuo kūheaga mūdū ūūgī, nakuo kwīnyihia gūtongoragia gītīo.

16 Mībango ya ngoro nī ya mūdū, no icookio rīa rūrīmī riumaga harī Jehova. **2** Mūdū onaga mīthīire yake yothe īrī mīega, no Jehova nīwe ūthimaga matanya. **3** Rekağīrīria Jehova maūdū mothe marīa ūrīkaga, nayo mībango yaku nīrīgaacagīra. **4** Jehova ombire indo ciothe irī na gītūmi gīacio, īī-ni, o na arīa aaganu aamombire nī ūndū wa mūthenya wa thīna. **5** Mūdū wothe wa ngoro ya mwītīo nī kīndū kīrī magigi harī Jehova. Menyai na ma atīrī, ndakaaga kūherithio. **6** Mehia nīmahorohagīrio nī wendo na wīhokeku, na nī ūndū wa gwītīgīra Jehova-rī, mūdū nīheragīra ūūru.

7 Rĩrĩa mĩthĩire ya mũndũ yakenia Jehova-rĩ, atũmaga o na thũ ciake itũũranie nake na thayũ. 8 Kaba indo nini cionekete na njĩra ya ũthingu, gũkĩra uumithio mũnene ũtarĩ wa kĩhooto. 9 Mũndũ nĩabangaga na ngoro mũthĩire wake, no Jehova nĩwe ũroragia makinya make kũrĩa ekũgerera. 10 Mĩromo ya mũthamaki yaragia ũhoru taarĩ ndũmĩrĩri, na kanua gake gatiagĩrĩrwo kuogomia kĩhooto. 11 Igeri na ratiri cia ma nĩ cia Jehova; mahiga mothe ma gũthima marĩa marĩ mũhuko-rĩ, o namo no wĩra wake. 12 Kũrĩ athamaki-rĩ, gwĩka ũũru nĩ ũndũ ũrĩ magigi, nĩgũkorwo gĩtĩ kĩa ũnene kĩhaandaga nĩ ũndũ wa ũthingu. 13 Athamaki nĩmakenagĩra mĩromo ĩrĩa yaragia ma; nĩ marĩ bata na mũndũ waragia ũhoru wa ma. 14 Mang'ũrĩ ma mũthamaki nĩ ta mūtũmwo wa gĩkuũ, no mũndũ mũũgĩ nĩakamahooreria. 15 Gũthererwo gĩthiithi nĩ mũthamaki nĩ muoyo; ũtugi wake ũtarĩ ta itu rĩa mbura ĩrĩa ĩkũragia irio. 16 Hĩ! Kaĩ kũgĩa ũũgĩ nĩ kwegu gũkĩra thahabu-ĩ, gũthuura ũtaũku gũgakĩra kũgĩa na betha! 17 Njĩra njariĩ ya arĩa arũngĩrĩru yeheragĩra ũũru; mũndũ ũrĩa ũmenyagĩrĩa mĩthĩire yake nĩ muoyo wake mwene agitagĩra. 18 Mwĩtĩio ũrũmagĩrĩrwo nĩ mwanangĩko, roho wa mwĩtũũgĩrio ũkarũmĩrĩrwo nĩ kũgĩa. 19 Nĩ kaba roho wa kwĩnyiihia na gũkorwo hamwe na arĩa ahinyĩrĩrie, gũkĩra kũgayana indo cia ndaho na arĩa etĩĩ. 20 Mũndũ ũrĩa ũrũmbũyagia mataaro nĩagaacagĩra, na kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa wĩhokaga Jehova. 21 Arĩa oogĩ ngoro-inĩ metagwo akũũrani maũndũ, na ciugo njega itũũgagĩria ũtaaro. 22 ũtaũku nĩ gĩthima kĩa muoyo kũrĩ arĩa marĩ naguo, no ũrimũ ũrehaga

iherithia kūrī andū arīa akīigu. **23** Ngoro ya mūdū mūūgī nīyo itongoragia kanua gake, nayo mīromo yake itūūgagīria ūtaaro. **24** Ndeto njega nī igua rīa ūūkī, irī mūrīo ngoro-inī, na harī mahīndī nī ūgima. **25** Kūrī njīra mūdū onaga ta yagīrīire, no marigīrīrio mayo yerekagīra gīkuū-inī. **26** Kūhūūta kwa mūruti wa wīra nīkuo kūmūteithagia, ng'aragu yake nīyo imūtindikaga. **27** Kīmaramari gīthugundaga ūūru, na mīario yakīo nī ta mwaki wa gūcina. **28** Mūdū mwaganu arehaga ngarari, na mūhuhu ūtigithanagia andū marī ūrata mūnene. **29** Mūdū wa haaro aheenagīrīria mūdū wa itūūra rīake, akamūtongoria njīra-inī itarī njega. **30** Mūdū ūrīa uunagīra andū riitho akoragwo agīthugunda waganu, ūrīa ūtembanagia mīromo akoragwo agīthugunda ūūru. **31** Mbuī nī thūmbī ya riiri; cionekaga nī ūndū wa mūtūūrīre wa ūthingu. **32** Nī kaba mūdū mūkirīrīria gūkīra njamba ya ita, na nī kaba mūdū ūrīa ūrigagīrīria marakara make gūkīra ūrīa wīnyiitagīra itūūra inene. **33** Mītī icuukagīrwo maru-inī, no itua o rīothe riumaga kūrī Jehova.

17 Nī kaba kīenyū kīūmū kīa mūgate kūdū kūrī na thayū na ūhooreri, gūkīra nyūmba iyyūrīte ndīa no irī na ngūū. **2** Ndungata irī na ūūgī īgaatuīka ya gwatha mūrīū wa mwene yo ūrīa ūrehaga njono, na nīkegwatīra igai irī ta ūmwe wa ariū a mwathi wayo. **3** Nyūngū nī ya gūthererio betha, na kīrugutīro nī gīa gūthererio thahabu, no Jehova nīwe ūgeragia ngoro cia andū. **4** Mūdū mwaganu athikagīrīria mīromo irīa yaragia waganu; nake mūdū wa maheeni athikagīrīria rūrīmī rūrīa rwaragia maūdū ma gūthūkia. **5** Mūdū ūrīa ūthekagīrīra

athĩini nĩkũmena amenaga Ūrĩa wamombire; mũndũ ũrĩa ũkenagĩra mũtino ndakaaga kũherithio. **6** Ciana cia ciana nĩ thũmbĩ harĩ andũ arĩa akũrũ, nao aciari nĩo riiri wa ciana ciao. **7** Mĩario ya bata ndĩagĩrĩire kanua ka mũndũ mũkĩĩgu, na makĩria mĩario ya maheeni ndĩagĩrĩire mũndũ ũrĩa wathanaga! **8** Ihaki rĩhaana ta ihiga rĩa kũrehe mũnyaka kũrĩ ũrĩa ũhakanaga; kũrĩa guothe athiiga nĩagaacagĩra. **9** Mũndũ ũrĩa ũhumbagĩra ihĩtia nĩ wendo acaragia, no ũrĩa ũcookagĩra ũhoru atigithanagia andũ marĩ ũrata mũnene. **10** Kũrũithio nĩgũkenagia mũndũ ũrĩa ũkũũranaga maũndũ gũkĩra iboko igana harĩ mũndũ mũkĩĩgu. **11** Mũndũ mũũru arongooragia o ũremi; nĩ ũndũ ũcio nĩagatũmĩrwo mũnene ũtarĩ tha amũũkĩrĩre. **12** Nĩ kaba gũcemanía na nduba ĩtunyĩtwo ciana ciayo gũkĩra gũcemanía na mũndũ mũkĩĩgu na ũrimũ wake. **13** Mũndũ angĩrĩha wega na ũũru, ũũru ndũkeehera nyũmba-inĩ yake. **14** Kwambĩrĩria haaro nĩ ta kũhingũrĩra maaĩ mahingĩrĩrie; nĩ ũndũ ũcio tiganaga na ũhoru ũcio ngarari itaanagĩa. **15** Gũtuĩra mũndũ mwaganu atĩ ndehĩtie na gũtuĩra ũrĩa ũtehĩtie atĩ nĩ mwĩhia, maũndũ macio meerĩ nĩ marĩ magigi harĩ Jehova. **16** Mbeeca nĩ cia bata ũrĩkũ irĩ guoko-inĩ kwa mũndũ mũkĩĩgu, na ndangĩhota kũgũra ũũgĩ, na ndarĩ ngoro ya kwenda gũtaũkĩrwo? **17** Mũrata wa mũndũ amwendaga hĩndĩ ciothe, nake mũrũ wa nyina na mũndũ aciaragwo nĩ ũndũ wa hĩndĩ ya thĩina. **18** Mũndũ ũtooĩ gũkũũrana maũndũ atuĩkaga wa kũrĩha thĩirĩ wa mũndũ ũngĩ o na akaiga kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩirĩ wa mũndũ wa itũũra rĩake. **19** Mũndũ ũrĩa wendete haaro nĩ mehía endete; na mũndũ ũrĩa wakaga kĩhingo

kĩraihi na igũrũ eĩtagĩria wanangĩki. **20** Mũndũ ũrĩ ngoro ya ũremi ndagaacagĩra; nake mũndũ ũrĩa ũrĩ rũrĩmĩ rwa kũheenania agũũaga thĩĩna-inĩ. **21** Kũgĩa na mũriũ mũkĩĩgu kũrehaga ihooru; ithe wa mũndũ mũkĩĩgu ndarĩ hĩndĩ akenaga. **22** Ngoro ngeni nĩ ndawa njega, no roho mũthuthĩku ũng'aragia mahĩndĩ. **23** Mũndũ mwaganu amũkagĩra ihaki na hitho, nĩguo ogomie ciira wa kĩhooto. **24** Mũndũ ũkũũranaga maũndũ aikaraga arorete o ũũgĩ, no maitho ma mũndũ mũkĩĩgu morũũraga nginya ituri cia thĩ. **25** Mwana mũkĩĩgu arehagĩra ithe kĩa, na marũrũ kũrĩ nyina ũrĩa wamũciarire. **26** Ti wega kũherithia mũndũ ũtekite mahĩtia, kana kũhũũra anene nĩ ũndũ wa ũrũngĩrĩru wao. **27** Mũndũ ũrĩ na ũmenyo aragia ciugo athimĩte, nake mũndũ ũrĩ na ũtaũku aikaraga ahooreire. **28** O na mũndũ mũkĩĩgu angĩkĩra nĩonagwo arĩ mũũgĩ, na akoneka arĩ mũtaũku angĩtumia kanua.

18 Mũndũ ũrĩa ũtendaga gũtũũrania na andũ arũmagĩrĩra o merĩrĩria make; ningĩ areganaga na matua mothe ma ũũgĩ ũrĩa mũkinyanĩru. **2** Mũndũ mũkĩĩgu ndakenagĩra ũtaũku, no akenagĩra kwaria woni wake mwene. **3** Rĩrĩa waganu woka, ũrehaga ũirano, nacio njono irehaga thoni. **4** Ciugo cia kanua ka mũndũ nĩ ta ndia ndiku, no gĩthima kĩa ũũgĩ nĩ karũũĩ gatherũkaga. **5** Ti wega gũtĩira andũ arĩa aaganu maũthĩ, kana kuogomia kĩhooto kĩa arĩa matehĩtie. **6** Mĩromo ya mũndũ mũkĩĩgu imũrehagĩra ngũĩ, nako kanua gake geetagia rũthanju. **7** Kanua ka mũndũ mũkĩĩgu nĩko kamũthũkagĩria maũndũ, nayo mĩromo yake nĩ mũtego wa ngoro yake. **8** Ndeto cia mũndũ wa mũhuhu nĩ ta twenyũ twega twa irio; tũmerũkaga

nginya tūturi-inĩ twa nda tūrĩa tūrĩ thĩinĩ mũno. **9** Mũndũ kīgũũta wĩra-inĩ wake nĩ wa nyina na ũrĩa wanangaga. **10** Rĩitwa rĩa Jehova nĩ mũthiringo ũrĩ hinya; arĩa athingu moragĩra ho, nao magaikara marĩ agitĩre. **11** Ũtonga wa andũ arĩa atongu nĩguo itũũra rĩao rĩa hinya; meciiragia nĩ rũthingo rūtangĩhaicĩka. **12** Mbere ya mwanangĩko, ngoro ya mũndũ ĩkoragwo na mwĩtĩio, no kwĩnyiihia nĩkuo gũtongoragia gĩtĩio. **13** Mũndũ ũrĩa ũcookagia ũhorombere ya kũũthikĩrĩria, ũndũ ũcio nĩ ũrimũ na thoni ciake. **14** Roho wa mũndũ nĩguo ũmũũmagĩrĩria rĩrĩa arĩ mūrũaru, no roho mũthuthĩku nũũ ũngĩhota kũwĩtiiria? **15** Ngoro ya mũndũ mũkũũrani maũndũ nĩgĩagĩra ũmenyo; matũ ma arĩa oogĩ nĩmaũcaragĩrĩria. **16** Kĩheo mũndũ aheanĩte kĩmuonagia njĩra ya kũhĩtũkĩra, gĩkamũkinyia harĩ andũ arĩa anene. **17** Mũndũ ũrĩa ũrehaga ciira wake mbere onekaga taarĩ we na ma, o nginya rĩrĩa mũndũ ũrĩa maraciira nake ooka kũmũũria ciũria. **18** Ũcuuki wa mĩtĩ nĩũniinaga ngarari, na ũgateithũrana andũ eerĩ njamba. **19** Mũndũ mũrakarie nĩ mūrũ wa nyina nĩ hinya kwĩguithania nake gũkĩra kwĩgwatĩra itũũra inene rĩirigĩre, nacio ngarari nĩ ta mĩgĩiko ĩrĩa ĩhingaga njeera. **20** Nda ya mũndũ nĩhũũnagio nĩ maciaro ma kanua gake; nĩaiganagwo nĩ magetha ma mĩromo yake. **21** Rũrĩmĩ rũrĩ na hinya wa gwathĩrĩra mũndũ muoyo kana gĩkuũ, no arĩa marwendete no marĩĩage maciaro maaruo. **22** Mũndũ ũrĩa wĩgĩagĩra na mũtumia nĩegĩagĩra na kĩndũ kĩega, na nĩgũtugwo atugĩtwo nĩ Jehova. **23** Mũndũ mũthĩĩni athaithanaga aigũrwo tha, no gĩtonga gĩcookagia ũhorombere na ũũru. **24** Mũndũ mũceeri

na andũ aingĩ aahota kwĩyũnũhithia, no nĩ kũrĩ mũrata
ũnyĩitanaga na mũndũ gũkĩra mũrũ wa nyina na mũndũ.

19 Nĩ kaba mũndũ mũthĩini ũrĩa ũthiiga na mĩthiire
ĩtarĩ ũcuuke, gũkĩra mũndũ mũkĩgu waragia waganu. **2**
Ti wega kũgĩa na kĩyo hatarĩ na ũmenyo, ningĩ kũhĩkĩka
mũno gũtũmaga mũndũ ahĩtie njĩra. **3** Ūrimũ wa mũndũ
nĩguo wanangaga muoyo wake, nayo ngoro yake ĩtetagia
Jehova. **4** Ūtonga nĩwongagĩrĩra mũndũ arata aingĩ, no
mũndũ mũthĩini nĩheragĩrwo nĩ mũratawe. **5** Mũira wa
maheeni ndakaaga kũherithio, na ũrĩa ũitũrũraga maheeni
ndageethara. **6** Andũ aingĩ macaragia ũrĩa mangĩendwo nĩ
mũnene, na mũndũ mũheani iheo-rĩ, nĩ mũrata wa andũ
othe. **7** Angĩkorwo mũndũ mũthĩini nĩatiganagio nĩ andũ
ao othe-rĩ, ĩ nao arata ake mangĩkĩmwĩtheema atĩa! O na
angĩmathingata akĩmathaithaga, nĩmethĩrĩire, matirĩ ho.
8 Mũndũ ũrĩa wĩgĩagĩra na ũũgĩ nĩ ngoro yake mwene
endete; ũrĩa ũkenagĩra ũtaũku nĩagaacagĩra. **9** Mũira
wa maheeni ndakaaga kũherithio, na ũrĩa ũitũrũraga
maheeni nĩakoorwo nĩ muoyo. **10** Gũtiagĩrĩire mũndũ
mũkĩgu gũikaraga egangarĩte; gũkĩrĩ ũũru makĩria
ngombo gwatha anene! **11** Ūũgĩ wa mũndũ nĩũmũheaga
ũkirĩrĩria, riiri wake nĩkũrekera andũ arĩa angĩ mahĩtia
mao. **12** Marakara ma mũthamaki nĩ ta mũraramo wa
mũrũũthi, no ũtugi wake nĩ ta ime rĩrĩ nyeki-inĩ. **13**
Mwana mũkĩgu nĩ mwanangĩko harĩ ithe, na mũtumia
wa haaro ahaana ta maaĩ maratata mategũtigithĩria.
14 Nyũmba na ũtonga igayagwo kuuma kũrĩ aciari, no
mũtumia mũbaarĩrĩri maũndũ oimaga kũrĩ Jehova. **15**
Ūgũũta ũrehaga toro mũnene, na mũndũ gĩthayo arĩagwo

nĩ ng'aragu. **16** Mũndũ ũrĩa wathĩkagĩra maathani-rĩ, nĩ muoyo wake amenyagĩrĩra, no ũrĩa ũtoonaga bata wa kũmenyerera mĩthĩire yake nĩagaakua. **17** Mũndũ ũrĩa ũiguagĩra athĩĩni tha nĩ Jehova akombagĩra indo, nake Jehova nĩakamũrĩha nĩ ũndũ wa ũrĩa ekĩte. **18** Rũithagia mũrũguo hĩndĩ ĩrĩa kũrĩ na kĩĩrĩgĩrĩro; tĩga kwenda gũtũma aooragwo. **19** Mũndũ wa marakara mahiũ no nginya aherithio; ũngĩmũteithũra rĩmwe no nginya ũkaamũteithũra rĩngĩ. **20** Thĩkĩrĩria mataaro na wĩtĩkĩre ũrutani, marĩgĩrĩrio-inĩ nĩũgaatuĩka mũndũ mũũgĩ. **21** Mĩbango ya ngoro ya mũndũ nĩ mũĩngĩ, no muoroto wa Jehova noguo ũkaahinga. **22** Kĩrĩa mũndũ eriragĩria nĩ wendo ũrĩa ũtathiraga, nĩ kaba gũthĩĩna gũkĩra mũndũ wa maheeni. **23** Gwĩtigĩra Jehova gũkinyagia mũndũ muoyo-inĩ: Hĩndĩ ĩyo mũndũ akahurũka aiganĩire, atarĩ na thĩĩna. **24** Kĩgũũta kĩrikagia guoko gwakĩo thaani-inĩ; gĩgakĩremwo o na nĩgũgũcookia kanua! **25** Hũũra mũnyũrũrania, nao arĩa mateciiragia merute kũgĩa na ũbaarĩrĩri; kaania mũkũũrani maũndũ, na nĩekuongerera ũmenyo. **26** Mũndũ ũrĩa ũtunyaga ithe indo na akaingata nyina, nĩ mwana wa kũrehe thoni na gĩconoko. **27** Mũrũ wakwa, ũngĩtĩga gũthĩkĩrĩria mataaro-rĩ, nĩũkoora njĩra ũtigane na ciugo cia ũmenyo. **28** Mũira wa kũhakwo anyũrũragia kĩhoo, na kanua ka mũndũ mwaganu kameragia o ũũru. **29** Maherithia maĩgĩrwo anyũrũrania, nacio iboko ikaĩgĩrwo mĩgongo ya andũ arĩa akĩĩgu.

20 Ndibei nĩ mũnyũrũrania, na njoochi nĩ mũndũ wa ngũĩ; mũndũ ũrĩa ũhĩtithagio nĩcio ti mũũgĩ. **2** Mang'ũrĩ ma mũthamaki nĩ ta mũraramo wa mũrũũthi; ũrĩa

ūmūrakaragia nĩ muoyo wake ateaga. **3** Gwĩtheema ngũĩ kũrehagĩra mũndũ gĩtĩĩo, no mũndũ o wothe mũkĩĩgu ahiũhaga kũũgitana. **4** Kĩgũũta gĩticimbaga hĩndĩ ya irĩma; nĩ ũndũ ũcio hĩndĩ ya magetha gĩathĩĩ kũmaatha gĩtirĩ kĩndũ kĩonaga. **5** Muoroto wa ngoro ya mũndũ nĩ ta maaĩ ma ndia ndiku, no mũndũ ũrĩ na ũtaũku nĩamatahaga. **6** Andũ aingĩ metuaga marĩ na wendo ũtangĩthira, no mũndũ mwĩhokeku-rĩ, nũũ ũngĩmuona? **7** Mũndũ mũthingu atũũraga mũtũũrĩre ũtarĩ ũcuuke; kũrathimwo-rĩ, nĩ ciana ciake iria atigaga. **8** Rĩrĩa mũthamaki aikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene atue ciira, maitho make mathũngũrũraga ũũru wothe. **9** Nũũ ũngiuga atĩrĩ, “Nĩnjigĩte ngoro yakwa irĩ theru; ndĩ mũtheru, na ndirĩ na mehia”? **10** Mahiga ma ratiri mataiganainie ũritũ, o na ithimi itaiganĩte: cierĩ nĩ indo irĩ magigi harĩ Jehova. **11** O na kaana kamenyekaga nĩ ũndũ wa ciĩko ciako, gakamenyeka kana mĩtugo yako nĩ mũtheru, na kana nĩ mĩagĩrĩru. **12** Matũ marĩa maiguaga na maitho marĩa monaga-rĩ, cierĩ nĩ Jehova waciũmbire. **13** Tiga kwenda toro, ndũkae gũthĩĩna; ikaraga wĩguĩte, na nĩũrĩrĩaga irio ũkahũũna. **14** Mũgũri akĩgũra oigaga atĩrĩ, “Kĩndũ gĩkĩ ti kĩega, ti kĩega!” Agacooka agathĩĩ akĩĩrahaga ũrĩa oĩ kũgũra. **15** Thahabu nĩ kũrĩ, o na ruru no nyingĩ, no mĩromo irĩa yaragia ũmenyo nĩ ithaga rĩa goro rĩrĩa rĩtonekaga. **16** Oya nguo ya mũndũ ũrĩa ũngĩrũgamĩrĩra thĩirĩ wa mũndũ wa kũngĩ; mĩige irũgamĩrĩre thĩirĩ ũcio wa mũndũ wa kũngĩ. **17** Irio cionekete na njĩra ya kũheenania irĩ cama harĩ mũndũ, no thuutha kanua gake kaiyũraga o mũthanga. **18** Mĩbango ĩgaacagĩra nĩ ũndũ wa

kũhooya kĩrĩra, ũngĩtua gũthiĩ mbaara-inĩ, heo ũtaaro.
19 Mũndũ wa mũhuhu nĩoimagia ndeto cia ndundu nja,
nĩ ũndũ ũcio wĩthemage mũndũ waragia mũno. **20**
Mũndũ angĩruma ithe kana nyina, tawa wake ũkaahorera
nduma-inĩ ĩrĩa ndumanu. **21** Igai rĩrĩa rĩoneka narua
kĩambĩrĩa-inĩ, marigĩrĩrio-inĩ rĩtitũkaga rĩa kĩrathimo.
22 Ndũkoige atĩrĩ, “Nĩngerĩhĩria ũũru ũyũ!” Eterera Jehova
nake nĩegũkũhonokia. **23** Mahiga ma ratiri mataiganainie
ũritũ nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova, nacio ratiri itarĩ cia
ma itimũkenagia. **24** Makinya ma mũndũ matongoragio
nĩ Jehova. Mũndũ-rĩ, angĩkihota atĩa kũmenya njĩra yake
mwene? **25** Nĩ mũtego harĩ mũndũ kwamũrĩra Ngai
kĩndũ na ihenya, acooke gwĩcũũrania ũhoru wa mũĩhitwa
yake thuutha-inĩ. **26** Mũthamaki mũũgĩ nĩathũngũrũraga
andũ arĩa aaganu; ageragĩria kĩgaragari gĩa gũkonyora
ngano igũrũ rĩa. **27** Roho wa mũndũ nĩ tawa wa Jehova,
ũthuthuuragia o nginya tũturi tũrĩa tũrĩ thĩinĩ mũno.
28 Wendo na wĩhokeku nĩcigitagĩra mũthamaki; ũtugi
nĩũtũmaga gĩtĩ gĩaake kĩa ũnene kĩrũme. **29** Hinya wa andũ
ethĩ nĩguo riiri wao, nacio mbuĩ nĩcio riiri wa arĩa akũrũ.
30 Mahũũra na nguraro nĩitheragia ũũru wa mũndũ, nacio
iboko itheragia o nginya tũturi twa thĩinĩ mũno.

21 Ngoro ya mũthamaki ĩrĩ moko-inĩ ma Jehova;
amĩroragia o kũrĩa ekwenda, o ta ũrĩa maaĩ moinithagĩrio
mĩtaro-inĩ. **2** Mũndũ oonaga mũthĩire yake yothe ĩrĩ
mĩega, no Jehova athimaga ngoro. **3** Gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire
na ũrĩa ũrĩ kĩhoo to nĩ gwĩtikagĩrwo nĩ Jehova gũkĩra
kũruta igongona. **4** Maitho ma mwĩtũũgĩrio na ngoro
ya mwĩtũũ, o icio tawa wa arĩa aaganu-rĩ, nĩ mehia!

5 Mibango ya arĩa marĩ kīyo nĩrehaga uumithio, o ta ũrĩa ti-itherũ ihenya inene rĩrehaga ũthĩĩni. 6 Kũgĩa na ũtonga na njĩra ya rūrĩmĩ rwa maheeni nĩ kĩbii gĩa gũthira, na nĩ mũtego wa gĩkuũ. 7 Haaro ya andũ arĩa aaganu ikaamakururia, ĩmeherie, nĩgũkorwo nĩmaregaga gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire. 8 Njĩra ya mũndũ mũhĩtia nĩ njogomu, no mĩthĩire ya mũndũ ũrĩa ũtarĩ mahĩtia nĩ mĩrũngarũ. 9 Nĩ kaba gũtũũra nyũmba-igũrũ, koine-inĩ, gũkĩra gũtũũra nyũmba thĩinĩ na mūtumia wa haaro. 10 Mũndũ ũrĩa mwaganu eriragĩria gwĩka o ũũru; ndaiguuagĩra mũndũ wa itũũra rĩake tha. 11 Hĩndĩ ĩrĩa mũnyũrũrania aaherithio, arĩa maagĩte ũũgĩ nĩmohĩgaga; hĩndĩ ĩrĩa mũndũ mũũgĩ aataarwo nĩagĩĩaga na ũmenyo. 12 ũrĩa Mũthingu, o we Ngai, nĩonaga nyũmba ya ũrĩa mwaganu, na akarehithĩria ũcio mwaganu mwanangĩko. 13 Mũndũ angĩhinga matũ ndakaigue kĩrĩro kĩa arĩa athĩĩni-rĩ, o nake agaakaya na ndone wa kũmwĩtika. 14 Kĩheo kĩheanĩtwo na hitho nĩkĩhooreragia marakara, na ihaki ihithe nguo-inĩ rĩhooreragia mang'ũrĩ manene. 15 Ituĩro rĩa kĩhooto rĩatuuo, rĩrehaga gĩkeno kũrĩ andũ arĩa athingu, no rĩrehaga kĩmako kũrĩ arĩa mekaga ũũru. 16 Mũndũ ũrĩa ũtiganaga na njĩra ya ũũgĩ, akaahurũkĩra kĩũngano-inĩ kĩa arĩa akuũ. 17 Mũndũ ũrĩa mwendi ikeno nĩagathĩina; ũrĩa wothe mwendi ndibei na maguta-rĩ, gũtirĩ hĩndĩ agaamonga. 18 Mũndũ ũrĩa mwaganu atuĩkaga irĩhi rĩa gũkũũra ũrĩa mũthingu, na ũrĩa ũtarĩ mwĩhokeku agatuĩka irĩhi rĩa gũkũũra ũrĩa mũrũngĩrĩru. 19 Nĩ kaba gũtũũra werũ-inĩ, gũkĩra gũtũũra na mūtumia wa haaro na kũrakara narua. 20 Thĩinĩ wa nyũmba ya mũndũ mũũgĩ

nĩ kũrĩ mĩthemba yothe ya irio njega o na maguta, no mũndũ mũkĩigu arĩaga kĩrĩa gĩothe arĩ nakĩo. **21** Mũndũ ũrĩa ũthingataga ũthingu na wendani nĩagĩaga na muoyo, na ũgaacĩru, na gĩtĩio. **22** Mũndũ mũũgĩ atharĩkagĩra itũũra inene rĩa andũ arĩa njamba, na akamomora kĩhitho kĩa hinya kĩrĩa mehokete. **23** Mũndũ ũrĩa ũmenyagĩrĩra kanua gake na rũrĩmĩ rwake nĩeyeheragia mũtino-inĩ. **24** Mũndũ mwĩtĩĩ na mwĩgereri, etagwo “Mũnyũrũria”; ekaga maũndũ make na mwĩtĩio mũnene. **25** Merirĩria ma mũndũ kĩgũũta nĩmo makaamũũraga, tondũ moko make matiendaga kũruta wĩra. **26** Mũthenya wothe eriragĩria o makĩria, no arĩa athingu maheanaga mategũtara. **27** Igongona rĩa mũndũ mwaganu nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi: ĩ rĩtikĩrĩ magigi makĩria hĩndĩ ĩrĩa rĩrehetwo na ũhinga ngoro-inĩ! **28** Mũira wa maheeni nĩgũthira agaathira, nake ũrĩa ũmũthikagĩrĩria akaanangwo nginya tene. **29** Mũndũ mwaganu erũagĩrĩra na ũrũme, no mũndũ mũrũngĩrĩru nĩeciiragia ũhoru wa mĩthĩire yake. **30** Gũtirĩ ũũgĩ, kana ũmenyi, kana kĩrĩra o na kĩrĩkũ kĩngĩhota gũũkĩrĩra Jehova. **31** Mbarathi nĩharagĩrio nĩ ũndũ wa mũthenya wa mbaara, no ũhootani uumaga kũrĩ Jehova.

22 Rĩitwa rĩega nĩrĩakwĩrirĩrio gũkĩra ũtonga mũnene; gũtĩka nĩ kwegu gũkĩra betha kana thahabu. **2** Andũ arĩa atongu na arĩa athĩni harĩ ũndũ ũmwe ũmanyiitithanĩtie; Jehova nĩwe Mũmbi wao othe. **3** Mũndũ mũbaarĩrĩri onaga ũgwati akehitha, no arĩa matarĩ ũũgĩ mathiiaga o na mbere nao magatoonya thĩna-inĩ. **4** Kwĩnyiihia na gwĩtigĩra Jehova kũrehaga ũtonga, na gĩtĩio, na muoyo. **5** Njĩra cia andũ arĩa aaganu irĩ mĩigua na mĩtego, no ũrĩa ũgitagĩra

ngoro yake aikaraga kūraya nacio. **6** Menyeria mwana njira írĩa agírĩrwo níkúgera, na ndarĩ hĩndĩ akaamiuma o na aakūra. **7** Andũ arĩa atongu nĩ mathaga arĩa athĩĩni, na ũrĩa ũkombaga nĩ ndungata ya mũmũkoomberi. **8** Mũndũ ũrĩa ũhaandaga waganu agethaga thĩĩna, naruo rũthanju rwa marakara make nĩrũkanangwo. **9** Mũndũ mũtaana we mwene nĩakarathimwo, tondũ nĩagayagĩra arĩa athĩĩni irio ciake. **10** Ingata mũnyũrũrania, nayo ngũĩ nĩĩgũkweherera; inegene na irumi o nacio nĩcigũthira. **11** Mũndũ ũrĩa wendaga ngoro theru na akaaragia maũndũ ma ũtugi, mũthamaki nĩagatuĩka mũrata wake. **12** Maitho ma Jehova nĩmamenyagĩrĩa ũmenyo, no nĩathaahagia ciugo cia ũrĩa ũtarĩ mwĩhokeku. **13** Kĩgũũta kiugaga, “Nja kũrĩ na mũrũũthi!” Kana gĩkoiga atĩrĩ, “Nĩngũũragĩrwo njira-inĩ!” **14** Kanua ka mũtumia mũtharia nĩ irima iriku, nake ũrĩa werekeirio mang’ũrĩ ma Jehova agũũaga thĩĩnĩ wa rĩo. **15** Ngoro ya mwana yohanĩtio na ũrimũ, no rũthanju rwa kũmũherithia nĩrũkaũingata kūraya nake. **16** Mũndũ ũrĩa ũhinyagĩrĩria arĩa athĩĩni nĩguo eyongerere ũtonga, na ũrĩa ũheaga itonga iheo, eerĩ nĩmagathĩĩna. **17** Tega matũ, na ũthikĩrĩrie mĩario ya andũ arĩa oogĩ; nyiita na ngoro yaku maũndũ marĩa ngũrutana, **18** tondũ nĩ ũndũ mwega hĩndĩ írĩa ũkũmaiga ngoro-inĩ yaku, na ũkoragwo namo mothe mĩromo-inĩ yaku. **19** Ndaakũmenyithia mo nĩgeetha mwĩhoko waku ũkoragwo harĩ Jehova, wee nĩwe ngũruta maũndũ macio ũmũthĩ, ĩĩ wee nĩwe ngũruta. **20** Githĩ ndikwandĩkĩire thimo mĩrongo ĩtatũ, thimo cia ũtaarani na ũmenyo, **21** ngakũruta ciugo cia ma na cia kwĩhokeka, nĩgeetha ũkaahota kũhe ũrĩa

ũgūtũmĩte macookio mega? **22** Ndũkanatunye arĩa athĩĩni indo ciao tondũ wa ũthĩĩni wao, na ndũkanahinyĩrĩrie arĩa abatari ciira-inĩ, **23** nĩgũkorwo Jehova nĩakamaciiĩrĩra, na nĩagatunya arĩa matatunyaga indo ciao. **24** Ndũkanagĩe ũrata na mũndũ ũrĩa ũrĩ marakara mahiũ, ndũkanagĩe thiritũ na mũndũ ũrĩa ũhiũhaga kũrakara, **25** tondũ wahota kwĩruta mũthĩĩre yake, na ũnyitwo nĩ mũtego. **26** Ndũgatuĩke mũndũ wa kũiga kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thiiĩrĩ, kana ũtuĩke wee nĩwe wa kũrũgamagĩrĩra mathiiĩrĩ ma andũ angĩ; **27** ũngĩkaaga kĩndũ gĩa kũrĩha nakĩo-rĩ, ũgaatunyo ũrĩrĩ waku o ũũkomeire. **28** Ndũkaneherie ihiga rĩa tene rĩa mũhaka rĩrĩa rĩahaandirwo nĩ maithe manyu ma tene. **29** Nĩwonaga mũndũ mũũgĩ na wĩra wake? Ũcio agatungata o na mbere ya athamaki; ndagatungata mbere ya andũ matooĩkaine.

23 Rĩrĩa waikara thĩ kũrĩĩanĩra na mwathi wa bũrũri-rĩ, wĩmenyerere nũũ ũcio mũrĩ nake; **2** wĩgĩrĩre kahiũ mũũmero ũngĩkorwo ũrĩ mũndũ mũkoroku. **3** Ndũkerĩrĩrie irio ciake irĩ mũrĩo, nĩgũkorwo nĩ irio cia gũkũheenereria. **4** Tiga kwĩnogia na kwenda gwĩtongia; gĩa na ũũgĩ wa kũhota kwĩrigĩrĩria. **5** No wone ũtonga, ũcooke ũbuĩrie, nĩgũkorwo ti-itherũ ũtonga nĩwĩmeragia mathagu, na ũkombũka ta nderi yerekeire matu-inĩ. **6** Tiga kũrĩa irio cia mũndũ mũkarĩ, ndũkerĩrĩrie irio ciake cia mũrĩo; **7** tondũ nĩ mũndũ wa arĩa meciiragia o ũhoro wa thogora hĩndĩ ciothe. Akwĩraga atĩrĩ, “Rĩa na ũnyue,” no ngoro yake ndĩrĩ hamwe nawe. **8** Nĩũgatahĩka kĩrĩa kĩnini ũgaakorwo ũrĩĩte, nacio ngaatho ciaku nĩikoorĩra thĩ. **9** Ndũkaarie na mũndũ mũkĩĩgu, nĩgũkorwo we no anyararire ũũgĩ

wa ciugo ciaku. **10** Ndūkaneherie ihiga rīa tene rīa mūhaka, kana ūhatike mīhaka ya mīgūnda ya ciana cia ngoriai, **11** tondū Mūgitīri wacio nī arī na hinya; nīakamaciirīrīra agūūkīrīre. **12** Ringīrīria ngoro yaku gūthikīrīria ūrutani, na matū maku kūigua ciugo cia ūmenyo. **13** Ndūkanaage kūherithia mwana; ūngīmūhūūra na rūthanju-rī, ndangīkua. **14** Mūhūūrage na rūthanju nīguo ūhonokie muoyo wake kuuma kūrī gīkuū. (Sheol h7585) **15** Mūrū wakwa, ngoro yaku īngīgīa na ūūgī-rī, hīndī īyo ngoro yakwa no ikene; **16** ngoro yakwa nīigacanjamūka rīrīa mīromo yaku īkaaria maūndū marīa magīrīre. **17** Ndūkanareke ngoro yaku īguīre ehia ūiru, no hīndī ciothe gīaga na kīyo gīa gwītīgīra Jehova. **18** Tondū ti-itherū wee ūrī na kīrīgīrīro thuutha-inī, na kīrīgīrīro gīaku gītigaathira. **19** Mūrū wakwa, thikīrīria nīgeetha ūgīe na ūūgī, na ūige ngoro yaku njīra-inī īrīa yagīrīre. **20** Ndūkegwatanie na andū arīa manyuuaga njoohi, kana arīa makorokagīra nyama, **21** nīgūkorwo arīū na andū arīa akoroku matuīkaga athīini, naguo ūgūūta ūtūmaga mūndū ehumbe matangari. **22** Thikagīrīria thoguo, we ūrīa wagūciarire, na ndūkanyarare maitūguo, o na aakorwo nī mūkūrū. **23** Wīgūrīre ūhorō ūrīa wa ma na ndūkanawendie; wīgūrīre na ūūgī, na ūtaaro, na ūtaūku. **24** Ithe wa mwana mūthingu arī gīkeno kīnene mūno; nake ūrīa ūrī na mwana mūūgī nīakenagio nīwe. **25** Thoguo na maitūguo marocanjamūka nī ūndū waku; mūtumia ūrīa wagūciarire arokena! **26** Mūrū wakwa, heaga ngoro yaku, na ūreke maitho maku marūmagīrīre njīra ciakwa, **27** nīgūkorwo mūmaraya nī irima iriku, nake

mūtumia mūtharia nī gīthima gīkunderu. **28** Oohagīria andū njīra-inī o ta njangiri, na nīatūmaga kuongerereke andū matarī ehokeku kīrīndī-inī. **29** Nūū ūrī na haaro? Nūū ūrī na kīeha? Nūū ūrī hatīka-inī? Nūū ūrī na mateta? Nūū ūgurarītio hatarī gītūmi? Nūū ūtunīhītie maitho? **30** Nī arīa matindaga marūmanīrīire na ndibei, arīa mathiiaga magīcamaga mbakūri cia ndibei irīa ndukanie. **31** Tiga kwīrorera ndibei rīrīa itunīhīte, rīrīa īgūkenga irī gīkombe-inī, rīrīa ikūmerūka wega! **32** Mūthia-inī irūmanaga ta nyoka, īgagūtheeca na thumu ta ndūira. **33** Maitho maku makoonaga maūndū mageni, na meciiria maku meciirie maūndū ma waganu. **34** Ūgaatuīka ta mūndū ūkomete iria-inī rīrīa inene gatagatī, o ta mūndū ūkomete mūthia wa gītugī kīa macua. **35** Nīūkoiga atīrī, “Ngūthītwo, no ndinatīhio! Nīmahūūra, no ndinaigua ūndū! Ngokīra-rī, nīguo ngacarie īngī ya kūnyua?”

24 Tiga kūiguīra andū arīa aaganu ūiru, na ndūkanerirīrie thiritū yao, **2** nīgūkorwo ngoro ciao ithugundaga o haaro, na mīromo yao yaraḡia ūhoro wa kūrehere andū thīina. **3** Nyūmba yakagwo na ūūgī, naguo ūtaūku nīguo ūtūmaga īīhaande; **4** ūmenyo nīguo ūiyūragia tūnyūmba twayo, ūgatūiyūria na indo cia bata, na ūtonga mwega. **5** Mūndū mūūgī arī ūhoti mūnene, na mūndū ūrī ūmenyo nīakīragīrīria kūgīa na hinya; **6** ūgīthīi mbaara-inī nīūbatarītio nīgūtaarwo, na nīgeetha ūhootane nīūbatarītio nī aheani kīrīra aingī. **7** Ūūgī ūrī īgūrū mūno, ndūngīkinyīrika nī mūndū mūkīgu; rīrīa kwagomanwo kīhingo-inī, ndangīona wa kuuga. **8** Mūndū ūrīa ūthugundaga ūūru-rī, andū mamwītaga

mungumania. **9** Mathugunda ma ūrimū nĩ mehia, na mūnyūrūrania nĩ kīndū kīrĩ magigi harĩ andū. **10** Ūngĩtuika wa kūrwo nĩ hinya hīndĩ ya thīna, hinya waku kaĩ nĩ mūnini-ĩ! **11** Honokia arĩa maratwarĩrĩrio gĩkuū-inĩ; girĩrĩria arĩa maratūgūuga merekeire gĩthĩnjĩro. **12** Ūngiuga atĩrĩ, “Ūhoro ūcio tūtiraūmenyete,” githĩ ūrĩa ūthimaga ngoro tiwe ūmenyaga? Ūrĩa ūrangagĩra muoyo waku-rĩ, githĩ ndooĩ kana nĩguo? Githĩ ndakaarĩha o mūndū kūrĩngana na ūrĩa ekĩte? **13** Mūrū wakwa, rĩa ūūkĩ, nĩgūkorwo nĩ mweka; ūūkĩ uumĩte magua-inĩ ūrĩ mūrĩo ūkīucama. **14** Nĩngĩ menya atĩ ūūgĩ ūrĩ mūrĩo harĩ ngoro yaku; ūngĩgĩa nāguo, nīūkagĩa na kīrĩgĩrĩro, na kīrĩgĩrĩro gĩaku gĩtigaathira. **15** Ndūkanoohie mūndū mūthingu njĩra-inĩ ūtharĩkĩre nyūmba yake ta mūitū, ndūkanahithūkĩre gīkaro gīake; **16** nĩgūkorwo mūndū mūthingu o na angĩgĩa maita mūgwanja, agūūaga o agīūkagĩra, no andū arĩa aaganu marūndagwo nĩ mūtino. **17** Hīndĩ ĩrĩa thū yaku yagūa-rĩ, ndūkanamĩkenerere; hīndĩ ĩrĩa yahĩngwo-rĩ, ndūkareke ngoro yaku ĩkene, **18** nĩguo Jehova ndakone ūndū ūcio arakare, akĩhūndũre marakara make kuuma kūrĩ thū ĩyo. **19** Ndūkanathĩnĩke ngoro nĩ ūndū wa andū arĩa ooru, kana wĩrĩrĩrie kūhaanana na arĩa aaganu, **20** nĩgūkorwo mūndū ūrĩa mūūru ndarĩ na mwĩhoko wa thuutha-inĩ, na tawa wa ūrĩa mwaganu nīūkahorio. **21** Mūrū wakwa, wĩtigĩre Jehova na wĩtigĩre mūthamaki, na ndūkagĩe na ngwatanĩro na andū arĩa aremi, **22** nĩgūkorwo acio eerĩ no mamūrehithĩrie mwanangĩko wa narua, na nū ūngĩmenya nĩ mītino ĩrĩkū mangĩrehe? **23** O na ici no thimo cia andū arĩa

oogĩ: Kwenda mwena ũmwe gũkĩra ũrĩa ũngĩ ciira-inĩ ti ũndũ mwega: **24** Ũrĩa wothe wĩraga mũndũ ũrĩa ũrĩ na mahĩtia atĩrĩ, “Wee ndũrĩ na mahĩtia,” kĩrĩndĩ nĩgĩkamũruma, na athũũrwo nĩ ndũrĩrĩ. **25** No arĩa matuagĩra andũ arĩa aaganu ciira, nĩmakona wega, na magĩe na kĩrathimo kĩega. **26** Icookio rĩa wĩhokeku nĩ ta kĩmumunyano kĩa mĩromo. **27** Rĩikia wĩra wa gũtua mwako na nja, na ũhaarĩrie mĩgũnda yaku; thuutha ũcio cooka wĩakĩre nyũmba. **28** Ndũkanarute ũira ũigĩrĩre mũndũ wa itũũra rĩaku kĩgeenyoyoyo, kana ũheenanie na mĩromo yaku. **29** Ndũkanoige atĩrĩ, “Ngũmwĩka o ta ũrĩa anjikĩte; ngwĩrĩhĩria harĩ mũndũ ũcio kũringana na ũrĩa eekire.” **30** Ndaahĩtũkĩire mũgũnda-inĩ wa kĩgũũta, ngĩhĩtũkĩra mũgũnda-inĩ wa mĩthabibũ wa mũndũ ũtooi gũkũũrana maũndũ; **31** na rĩrĩ, mĩigua yamerete kũndũ guothe, na mũgũnda ũkaiyũra riya, naruo rũthingo rwa mahiga rũkamomoka. **32** Nĩndacũũranirie na ngoro yakwa maũndũ macio ndonire, na ngĩrũta ũndũ kuumana na ũrĩa ndonire: **33** Mũtugo wa gũkoma hanini, gũcooka toro hanini, gũkũnja moko hanini ũhurũke; **34** naguo ũthĩni ũgaagũkorerera ta mũitũ, na wagi ũgũkorerere ta mũndũ wĩohete indo cia mbaara.

25 Ici nĩ thimo ingĩ cia Solomoni, iria ciacookanĩrĩrio na ikĩandĩkwo nĩ andũ a Hezekia ũrĩa warĩ mũthamaki wa Juda: **2** Kũhithĩrĩra ũndũ nĩ ũgooci wa Ngai; nakuo gũtuĩria ũndũ nĩkuo kũgoocithagia athamaki. **3** O ta ũrĩa igũrũ kũraihĩte na igũrũ, nakuo thĩ gũkarika mũno-rĩ, ũguo noguo ngoro cia athamaki itangĩtuĩrĩka. **4** Theria betha ithire gĩko, na nĩhegũtigara kĩndũ kĩa mũturi wa

betha; **5** eheria andũ arĩa aaganu harĩ mũthamaki, na gĩtĩ gĩaake kĩa ũnene nĩgĩkũrũmio nĩ ũthingu. **6** Ndũgetũũgĩrie harĩ mũthamaki, na ndũkerũgamie gatagatĩ ka anene; **7** kaba mũthamaki we mwene akwĩre, “Ambata, ũũke haha,” gũkĩra agũconorithie mbere ya mũndũ ũrĩ igweta. Ũndũ ũrĩa wonete na maitho-rĩ, **8** ndũkahiũhe kũũtwara igooti-inĩ, tondũ-rĩ, ũgeeka atĩa marigĩrĩrio-inĩ, mũndũ wa itũũra rĩaku angĩkaaruta ũira agũconorithie? **9** Ciirai na mũndũ wa itũũra rĩaku we mwene, nĩguo ndũkoimie ndundu ya mũndũ ũcio ũngĩ nja, **10** kana ũiguuo nĩ mũndũ ũngĩ agũconore, ũtũũre na ngumo njũru itagagũthira. **11** Kiugo kĩarĩtio hĩndĩ rĩa yagĩrĩire nĩ ta matunda ma thahabu marĩ thaani-inĩ ya betha. **12** Gĩcũhĩ gĩa gũtũ gĩa thahabu, kana ithaga rĩa thahabu rĩa therie, nĩ taguo irũithia rĩa mũndũ mũũgĩ rĩtariĩ gũtũ-inĩ kwa mũndũ ũrĩa ũiguaga. **13** Ta ũhehu wa tharunji hĩndĩ ya magetha, no taguo mũtwari ndũmĩrĩri mwĩhokeku ahaana kũrĩ arĩa mamũtũmaga; nĩatũmaga ngoro cia anene ake ikene. **14** O ta ũrĩa matu na rũhuho matarĩ mbura ihaana, no taguo mũndũ ahaana ũrĩa ũrahaga ũrĩa ekũheana iheo na ndaheane. **15** Ũkirĩrĩria no ũguucĩrĩrie ũrĩa waathanaga etĩkire ũndũ, naruo rũrĩmĩ ruororo no ruune ihĩndĩ. **16** Ũngĩona ũũkĩ-rĩ, rĩa o wa gũkũigana, ũngĩrĩa mũingĩ mũno nĩũgũtahĩka. **17** Nyiihia gũthiiga kwa mũndũ wa itũũra, ũngĩthiĩ kaingĩ no anogio nĩwe agũthũũre. **18** Mũndũ ũrĩa ũheanaga ũira wa maheeni agookĩrĩra mũndũ wa itũũra, ahaana ta njũgũma, kana rũhiũ rwa njora, kana mũguĩ mũũgĩ. **19** Kwĩhoka mũndũ ũtarĩ mwĩhokeku hĩndĩ ya thĩina, no ta kwĩhoka igego ituĩku, kana kũgũrũ

kūrathua. **20** Ūrīa ūinagīra mūdū ūrī na ngoro nditū nyimbo, no ta mūdū kwiruta nguo mūthenya wa heho, kana gūtīrīria thiki igata-inī. **21** Thū yaku īngīkorwo ihūtī-rī, mīhe irio īrīe; īngīkorwo īnyootī-rī, mīhe maaī īnyue. **22** Weka ūguo-rī, nīūkūmīgīrīra makara ma mwaki mūtwe, nake Jehova nīagakūrīha. **23** O ta ūrīa rūhuho rwa gathigathini rūrehaga mbura, noguo rūrīmī rwa njuukū rūrehaga ūhoru wa marakara. **24** Nī kaba gūtūra nyūmba-igūrū koine-inī, gūkīra gūtūrania nyūmba thīinī na mūtumia wa haaro. **25** O ta ūrīa maaī mahehu manyootoraga mūdū mūnyootu, no taguo ūhoru mwega uumīte būrūri wa kūraya wīkaga. **26** O ta gīthima kīyūrīte ndaka, kana itherūkīro rīa maaī riunjuge, ūguo nīguo mūdū mūthingu ahaanaga angīrekereria harī andū arīa aaganu. **27** Ti wega kūrīa ūūkī mūingī mūno, o na ti ūndū wa gūtīka mūdū gwīcarīria gītīo we mwene. **28** Mūdū ūtangīhota gwatha ngoro yake atarī ta itūra inene rīmomoku, na rītarī na thingo.

26 O ta ūrīa tharunji ītaagīrīre kūgīa hīndī ya riūa, kana mbura kuura hīndī ya magetha-rī, noguo gītīo gītagīrīre mūdū mūkīgu. **2** Ta kanyoni-ka-nja gekūbatabata, kana thūngūrūrū ikūhiūka-hiūka, noguo kīrumi gītārī gītūmi gītārī ha kwīgwatīrīra. **3** Kīboko nī kīa mbarathi, matamu nī ma ndigiri, na rūthanju nī rwa ciande cia andū arīa akīgu! **4** Ndūkanacookerie mūdū mūkīgu kūrīngana na ūrimū wake, ndūkae gūtūka take. **5** Cookeria mūdū mūkīgu kūrīngana na ūrimū wake, nīguo ndakeyone taarī mūdū mūgī maitho-inī make. **6** Gūtūma ndūmīrīri na guoko kwa mūdū mūkīgu-rī, nī ta gwītīnia magūrū,

kana kūnyua haaro. 7 O ta magūrū ma gīthua ūrīa mathiiaga maniginīte, noguo thimo īhaana ikīario nī kanua ka mūdū mūkīgu. 8 Kūhe mūdū mūkīgu gītīo no ta kuoherera ihiga kīgūtha-inī. 9 Thimo ikīario nī kanua ka mūdū mūkīgu nī ta mūigua ūrī guoko-inī kwa mūrīu. 10 Mūdū wandīkaga mūdū mūkīgu kana mwīhītūkīri nī ta ūrīa ūikagia mīguī o ro ūguo agatīhia andū. 11 Mūdū mūkīgu acookagīra ūrimū wake o ta ūrīa ngui īcookagīrīra matahīko mayo. 12 Wanona mūdū wīonaga arī mūūgī maitho-inī make? Mūdū mūkīgu arī na kīrīgīrīro gūkīra mūdū ūcio. 13 Kīgūūta kiugaga atīrī, “Njīra-inī kūrī na mūrūūthi, mūrūūthi mūrīani ūrorūūra njīra-inī cia itūūra!” 14 Ta ūrīa mūrango ūtindaga ūkīgarūrūka ihocio-inī ciaguo, noguo kīgūūta gītindaga gīkīgarūra gīkomete ūrīrī-inī wakīo. 15 Kīgūūta gīikagia guoko gwakīo o thaani-inī; kīnogagio nīgūcooka gūkuoya gīgūkinyie kanua-inī. 16 Kīgūūta kīionaga kīrī kīūgī maitho-inī makīo, gūkīra andū mūgwanja arīa macookagia ūhoro na ūūgī. 17 Mwīhītūkīri wītoonyagia inegene-inī rītamūkoniī no ta mūdū ūkūnyiita ngui matū. 18 Ta mūgūrūki ūgūikia icinga cia mwaki, kana agaikia mīguī ya gīkuū, 19 no taguo mūdū ahaana ūrīa ūheenagia mūdū wa itūūra rīake, agacooka kūmwīra atīrī, “Nī itherū nyuma narīo!” 20 Mwaki ūngīaga ngū no kūhora ūhoraga; ngarari cingīaga mūhuhu no gūthira ithiraga. 21 O ta ūrīa makara magwatagia marīa mangī mwaki, na o ta ūrīa ngū ciakanagia mwaki, noguo mūdū mūūgiti aakagīrīria haaro. 22 Ndeto cia mūdū wa mūhuhu nī ta twenyū twega twa irio; tūmerūkaga tūgathī mwīrī wa mūdū o

thiinĩ biũ. **23** Ta ũrĩa indo cia rĩũmba inyorokagio ikahenia na igũrũ, no taguo mĩromo mĩnyoroku ihumbagĩra ngoro ĩrĩ na ũũru. **24** Mũndũ wa rũmena aaragia ũhinga na mĩromo yake, no thiinĩ wa ngoro yake aiyũritwo no maheeni. **25** O na gũtuĩka mĩario yake nĩ ya gũkenania, ndũkanamwĩtikie, nĩgũkorwo ngoro yake ĩiyũrite maĩndũ mũgwanja marĩ magigi. **26** Rũmena rwake no rũhithwo na maheeni, no waganu wake ũkaaguĩrio kũngano-inĩ. **27** Mũndũ angĩenja irima, nĩwe ũkaagũa rĩo; mũndũ angĩgaragara ihiga, rĩkaagaragara rĩmũcookerere. **28** Rũrĩmĩ rwa maheeni nĩkũmena rũmenete arĩa rũtuuragia, nako kanua ga kwĩyendithĩrĩria karehaga mwanangĩko.

27 Tiga kwĩraha nĩ ũndũ wa rũciũ, nĩgũkorwo ndũũĩ kĩrĩa mũthenya ũngĩrehe. **2** Reke mũndũ ũngĩ akũgaathĩrĩrie, no ti kanua gaku mwene; mũndũ ũngĩ nĩakũgaathĩrĩrie, no ti mĩromo yaku mwene. **3** Ihiga nĩ iritũ na mũthanga nĩ mũrigo, no kũrakario nĩ mũndũ mũkĩgu nĩ kũritũ gũkĩra icio cieri. **4** Marakara matiri tha, namo marũrũ moinaga ta mũiyũro; no ũiru-rĩ, nũũ ũngĩhota kũwĩtiiria? **5** Kaba kũrũithio nĩ mũndũ ũtekũhithĩrĩra ũndũ gũkĩra wendo mũhithe. **6** Nguraro cia gũtihio nĩ mũrata no ciĩhokwo, no imumunyano nyingĩ cia mũgũthũuri ti cia kwĩhokwo. **7** Mũndũ mũhũũnu athũũraga o na ũũkĩ, no mũndũ mũhũũtu, o na kĩndũ kĩrũrũ aiguaga kĩrĩ mũrĩo. **8** Mũndũ ũũrite gwake mũciĩ ahaana ta nyoni ĩtiganĩrie gĩtara kĩayo. **9** Maguta manungi wega na ũbumba irehagĩra ngoro ya mũndũ gĩkeno, na noguo wega wa mũrata wa mũndũ wĩkaga akĩmũhe ũtaaro wake wa ma. **10** Ndũkanateanĩrie mũrata waku kana mũrata wa

thoguo, na ndũgathĩĩ kwa mũrũ wa maitũguo rĩrĩa mũtino
wagũkora: nĩ kaba mũndũ wa itũũra ũcio ũrĩ hakuhĩ,
gũkĩra mũrũ wa nyina na mũndũ ũrĩ kũraya. **11** Mũrũ
wakwa, tuĩka mũndũ mũũgĩ, ũgĩkenagie ngoro yakwa; na
nĩĩ hotage gũcookagĩria mũndũ o wothe ũngĩnyarara.
12 Mũndũ mũũgĩ oonaga ũgwati ũgĩũka akehitha, no
arĩa matarĩ ũũgĩ mathiiaga o na mbere, nao magatoonya
thĩĩna-inĩ. **13** Oya nguo ya mũndũ ũrĩa ũrũgamagĩrĩra
thiirĩ wa mũndũ wa kũngĩ; mĩige ĩrũgamĩrĩre thiirĩ ũcio
wa mũndũ-wa-nja wa kũngĩ. **14** Mũndũ angĩrathima
mũndũ wa itũũra rĩake rũciinĩ tene anĩrĩire-rĩ, ũndũ ũcio
ũngĩtuĩka taarĩ kĩrumi. **15** Mũtumia wa haaro ahaanaine
na maaĩ maratata mategũtigithĩria hĩndĩ ya mbura; **16**
kũgeria kũmũgirĩrĩria nĩ ta kũgeria kũgirĩrĩria rũhuho,
kana kũgeria gũkumbatĩria maguta na guoko. **17** O ta ũrĩa
kĩgera kĩnooraga kĩrĩa kĩngĩ, no taguo mũndũ ohĩgagia
ũrĩa ũngĩ. **18** Mũndũ ũrĩa ũrĩmagĩra mũkũyũ nĩakaarĩa
maciaro maguo, na mũndũ ũrĩa ũtungataga mwathi wake
nĩagatĩio. **19** O ta ũrĩa mũndũ onaga ũthiũ wake maaĩ-inĩ,
no taguo ngoro ya mũndũ yonanagia ũrĩa mũndũ atariĩ.
20 Gĩkuũ na Mwanangĩko itiiganagia, na o namo maitho
ma mũndũ matiiganagia. **(Sheol h7585)** **21** Nyũngũ nĩ ya
gũthererio betha, na kĩrugutĩro nĩ gĩa gũthererio thahabu,
no mũndũ athimagwo na igweta rĩrĩa agwetagwo narĩo.
22 O na ũngĩhũũrĩra mũndũ mũkĩĩgu ndĩrĩ-inĩ, ũmũhũũre
na mũũthĩ ta ngano-rĩ, ndangiumwo nĩ ũrimũ wake. **23**
Thũũrimaga mahiũ maku na kĩyo, ũmenyagĩrĩre wega
ndũũru ciaku; **24** nĩgũkorwo ũtonga ndũtũũraga nginya
tene, o nayo thũmbĩ ti ya gũkinyĩra njjarwa na njjarwa. **25**

Nyeki ĩrĩa nyũmũ rĩrĩa yatũgũtwo na nyeki njerũ ĩkunũkerĩ, nayo ĩrĩa ya irĩma-inĩ yũnganio na ĩnũkio-rĩ, **26** hĩndĩ ĩyo tũgonda nĩtũgaatũma ũgĩe na nguo, nacio mbũri itũme ũgĩe na gĩa kũgũra mũgũnda. **27** Nĩũkagĩa na iria rĩĩngĩ rĩa mbũri rĩa gũkũigana na rĩa kũnyuuo nĩ andũ a nyũmba yaku, o na rĩa gũtũũria airĩtu aku a wĩra.

28 Andũ arĩa aaganu moraga o na gũtarĩ mũndũ ũramathingata, no arĩa athingu momagĩrĩria ta mũrũũthi. **2** Bũrũri ũngĩhĩa, nĩũgĩaga na aathani aingĩ, no mũndũ ũrĩ na ũtaũku na akagĩa na ũmenyo nĩatũmaga bũrũri ũkindĩrie. **3** Mwathani ũrĩa ũhatagĩrĩria andũ arĩa athĩĩni ahaana ta mbura ya rũhuho ĩrĩa ĩtatigagia irio. **4** Andũ arĩa matirikaga watho magathagĩrĩria andũ arĩa aaganu, no arĩa marũmagia watho magianaga nao. **5** Andũ arĩa ooru matiiguaga maũndũ ma kĩhooto, no arĩa marongoragia Jehova nĩmataũkagĩrwo nĩ mo biũ. **6** Nĩ kaba mũndũ mũthĩĩni ũrĩa ũthiiaga na mĩthĩire ĩtarĩ ũcuuke, gũkĩra gĩtonga gĩthiiaga na mĩthĩire mĩogomu. **7** Mũndũ ũrĩa ũrũmagia watho nĩ mwana ũrĩ na gũkũũrana, no mwana ũrĩa ũthiiaga na thiritũ ya arĩa akoroku aconorithagia ithe. **8** Mũndũ ũrĩa ũingĩhagia ũtonga wake na ũndũ wa gũkombithia mbeeca na gwĩtia uumithio mũkĩru aũigagĩra mũndũ ũngĩ, ũrĩa ũkaiguĩra athĩĩni tha. **9** Mũndũ ũrĩa ũregaga kũigua watho, o na mahooya make nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi. **10** Mũndũ ũrĩa ũngĩhĩtithia andũ arĩa arũngĩrĩru nĩguo magere njĩra ya ũũru, akaagũa mũtego-inĩ wake we mwene, no ũrĩa ũtarĩ ũcuuke, wega nĩguo ũgaatuĩka igai rĩake. **11** Mũndũ mũtongu no eyone taarĩ mũũgĩ maitho-inĩ make, no mũndũ mũthĩĩni ũrĩa ũũĩ gũkũũrana

maündũ amuonaga o ũrĩa atariĩ. **12** Hĩndĩ ĩrĩa arĩa athingu maatoorania, nĩkũgĩaga na ndũhiũ nene; no rĩrĩa arĩa aaganu maatũũgĩra, andũ nĩ kwĩhitha mehithaga. **13** Mũndũ ũrĩa ũhithaga mehia make ndagaacagĩra, no ũrĩa ũmoimbũraga na agatigana namo nĩaiguagĩrwo tha. **14** Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa wĩtigagĩra Jehova hĩndĩ ciothe, no ũrĩa ũmagia ngoro yake nĩkũgũa agũũaga thĩĩna-inĩ. **15** Mũndũ mwaganu agĩatha andũ matarĩ na ũhoti, nĩ ta mũrũũthi ũkũrarama, kana nduba ĩgũticũka. **16** Mũnene ũtarĩ na ũtaũku nĩahinyagĩrĩria andũ mũno, no mũndũ ũrĩa ũthũire uumithio ũtagĩrĩire nĩagakenera matukũ maingĩ ma muoyo wake. **17** Mũndũ mũritũhĩre nĩ thakame ya mũndũ ooragĩte, egũtũũra ehithaga nginya gũkua gwake; mũndũ o na ũrĩkũ ndakanamũteithĩrĩrie. **18** Mũndũ ũrĩa mĩthĩire yake ĩtarĩ ũcuuke aikaraga arĩ mũgitĩre, no mũndũ ũrĩa ũthiiga na njĩra cia waganu akaagũa o rĩmwe, hubu! **19** Mũndũ ũrĩa ũrĩmaga mũgũnda wake arĩkoragwo na irio nyingĩ, no ũrĩa ũhanyũkanagia na maündũ hatarĩ arĩhũũnaga o thĩĩna. **20** Mũndũ mwĩhokeku arĩrathimagwo mũno, no ũrĩa wĩriragĩria kũhiũha gũtonga ndakaaga kũherithio. **21** Gũtĩra mũndũ maũthĩ ti wega: no mũndũ no eke ũũru nĩ ũndũ wa kenyũ ka irio. **22** Mũndũ mũkarĩ nĩeriragĩria mũno gũtonga, na ndooĩ atĩ etereirwo nĩ ũthĩĩni. **23** Mũndũ ũrĩa ũrũithagia ũngĩ nĩagatuĩka wa kwendwo nĩwe thuutha-inĩ, gũkĩra mũndũ wa rũrĩmĩ rwa kwĩyendithĩrĩria. **24** Mũndũ ũrĩa ũtunyaga ithe kana nyina kĩndũ kĩao, agacooka akoiga atĩrĩ, “Ti ũũru ndeka,” ũcio marĩ rũmwe na ũrĩa wanangaga. **25** Mũndũ mũkoroku aarahũraga ngarari,

no mündũ wĩhokete Jehova nĩakagaacĩra. **26** Mündũ ũrĩa wĩhokaga we mwene nĩ mündũ mũkĩgu, no ũrĩa ũthiaga na njĩra cia ũũgĩ aikaraga arĩ mũgitĩre. **27** Mündũ ũrĩa ũheaga athĩni ndarĩ kĩndũ akaaga, no mündũ ũrĩa ũmahingagĩra maitho nĩarĩĩrumagwo kaingĩ. **28** Rĩrĩa andũ arĩa aaganu maatuĩka a gwathana, andũ nĩ kwĩhitha mehithaga; no rĩrĩa arĩa aaganu mathira, arĩa athingu nĩmatheeremaga.

29 Mündũ ũrĩa ũikaraga omĩtie ngingo thuutha wa kũrũithio maita maingĩ, akaanangwo o rĩmwe, na aage kĩhonia. **2** Rĩrĩa andũ arĩa athingu matheerema, andũ nĩmakenaga; no rĩrĩa andũ arĩa aaganu maathana, andũ nĩgũcaaya macaayaga. **3** Mündũ ũrĩa wendete ũũgĩ atũũragia ithe na gĩkeno, no mündũ ũrĩa ũceeraga na maraya nĩgũitanga aitangaga ũtonga wake. **4** Mũthamaki ũrĩ matuĩro ma kĩhooito aikaragia bũrũri ũrĩ mwĩkindĩru, no ũrĩa ũkorokagĩra mahaki nĩ kwananga awanangaga. **5** Mündũ ũrĩa wĩyendithagĩrĩria harĩ mündũ wa itũũra rĩake na maheeni, nĩ wabu aambagĩra magũrũ make. **6** Mündũ mwaganu ategagwo nĩ mehia make we mwene, no mündũ mũthingu ainaga na agakena. **7** Andũ arĩa athingu nĩmamenyagĩrĩra kĩhooito kĩa arĩa athĩni, no arĩa aaganu matirũmbũyagia kĩhooito kĩa. **8** Anyũrũrania matũmaga itũũra inene rĩrĩmbũke ta mwaki, no andũ oogĩ nĩkũniina maniinaga marakara. **9** Mündũ mũũgĩ angĩthiĩ igooti-inĩ na mündũ mũkĩgu, mündũ mũkĩgu arĩrĩmbũkaga nĩ marakara na akanyũrũrania, naguothayũ ũkaaga. **10** Andũ arĩa maitaga thakame nĩmathũire mündũ mwĩhokeku, no andũ arĩa arũngĩrĩru macaragia ũrĩa mangĩtiirĩrĩa

muoyo wake. **11** Mündũ mũkĩgu aitũrũraga marakara make mothe, no mündũ mũũgĩ aikaraga amarigĩrĩrie, akahoorera. **12** Mündũ ũrĩa wathanaga angĩthikĩrĩria maheeni-rĩ, anene ake othe matuĩkaga andũ aaganu. **13** Mündũ mũthĩini na mündũ mũhinyanĩrĩria harĩ ũndũ ũmwe ũmahaananĩtie: Jehova nĩwe ũtũmaga maitho mao eerĩ moone. **14** Mũthamaki angĩtuĩra athĩini ciira na kĩhoo-to-rĩ, gĩtĩ gĩake kĩa ũnene gĩtũũraga kĩrũmĩte nginya tene. **15** Rũthanju na kũrũithio ciĩkagĩra mündũ ũũgĩ, no mwana wa kũrekererio aconorithagia nyina. **16** Hĩndĩ ĩrĩa andũ aaganu matheerema, noguo mehia matheeremaga, no andũ arĩa athingu nĩmakerorera igwa rĩao. **17** Herithagia mũrũguo, na nĩagatũma ũgĩe na thayũ; nĩagatũma ũgĩe na gĩkeno ngoro-inĩ. **18** Kũrĩa gũtarĩ na ũguũrio, kĩrĩndĩ gĩticookaga kwĩrigĩrĩria; no gũkena nĩ mündũ ũrĩa ũrũmagia watho. **19** Ndungata ndĩngĩhera nĩ kwarĩrio gũtheri; o na ĩngĩtaũkĩrwo nĩ ũhoro ndĩngĩrũmbũiya. **20** Wanona mündũ ũhiũhaga kwaria? Mündũ mũkĩgu arĩ na kĩrĩgĩrĩro kũmũkĩra. **21** Mündũ angĩnania ndungata yake kuuma wĩthĩ wayo, marigĩrĩrio-inĩ nĩkamũrehera kĩa. **22** Mündũ wa marakara aarahũraga ngarari, nake mündũ wa marũrũ agĩĩaga na mehia maingĩ. **23** Mwĩtĩio wa mündũ nĩũmũnyiihagia, no mündũ ũrĩa wa ngoro ya kwĩnyiihia nĩagatĩio. **24** Mündũ wa kũgĩa thiritũ na mũici nĩ muoyo wake mwene athũire; ehĩtithagio na ndangĩruta ũira. **25** Gwĩtigĩra mündũ gũtuĩkaga mũtego, no ũrĩa wĩhokaga Jehova aikaraga arĩ mũgitĩre. **26** Andũ aingĩ nĩmacaragia kũiguuo nĩ mũnene, no mündũ oonaga kĩhoo-to kuuma kũrĩ Jehova. **27** Andũ

arĩa athingu monaga andũ arĩa matarĩ ehokeku ta kĩndũ
kĩrĩ magigi; nao andũ arĩa aaganu moonaga andũ arĩa
arũngĩrĩru ta kĩndũ kĩrĩ magigi.

30 Īno nĩyo mĩario ya Aguri mũrũ wa Jake, na nĩ
ndũmĩrĩri nditũ: Mũndũ ũcio eerire Ithieli, akĩra Ithieli
na Ukali atĩrĩ: **2** “Nĩ ndĩ mũndũ mũriitu gũkĩra andũ
arĩa angĩ; ndirĩ na ũtaũku ta wa mũndũ. **3** Ndiĩrutĩte
kũgĩa na ũũgĩ, o na kana ngamenya Ũrĩa Mũtheru. **4**
Nũũ wanambata igũrũ na agacooka agaikũrũka gũkũ
thĩ? Nũũ wanacookereria rũhuho ngundi-inĩ ciake? Maaĩ
namo-rĩ, nũũ ũrĩ wamoohania na nguo yake ya igũrũ?
Nũũ wahaandire ituri ciothe cia thĩ? Etagwo atĩa, nake
mũriũ etagwo atĩa? Akorwo nĩũũ-rĩ, ndũkĩnjĩre! **5**
“Kiugo gĩothe kĩa Ngai gĩtirĩ mahĩtia; nĩwe ngo ya arĩa
moragĩra harĩ we. **6** Ndũkanongerere ciugo ciake, ndakae
gũkũrũithia wonekane ũrĩ wa maheeni. **7** “Nĩngũkũhooya
maũndũ meerĩ, Wee Jehova; ndũkanarege kũhe mo mbere
ya ngue: **8** Atĩrĩrĩ, njehereria maũndũ matarĩ ma ma,
na ma maheeni, cindaihĩrĩrie mũno; ningĩ ndũkaahe
ũthĩni kana ũtonga, no ũũheage irio cia o mũthenya. **9**
Ndikaagĩe na indo nyingĩ mũno, ngũkaane, njũurie atĩrĩ,
‘Jehova nũũ?’ Kana thĩne mũno, njiye, na nĩ ũndũ ũcio
ngĩmenererie rĩtwa rĩa Ngai wakwa. **10** “Ndũgacambie
ndungata kũrĩ mũnene wayo, ndĩgagĩkũrume, nawe
ũrĩhio ũũru ũcio. **11** “Nĩ kũrĩ andũ marumaga maithe
mao o na matangĩrathima manyina mao; **12** kũrĩ andũ
arĩa meyonaga marĩ atheru maitho-inĩ mao, o rĩrĩa
matathambĩtio gĩko kĩa; **13** nĩ arĩa marĩ maitho ma
mwĩtĩo, o arĩa maroraga andũ manyiira; **14** nĩo arĩa

magego mao mahaana ta hiũ cia njora, na ngambucu ciao
ihaana ta tũhiũ twa gũtambuura arĩa athĩĩni, mahuke
thĩ, na arĩa abatari, mathire andũ-inĩ. **15** “Thambara ĩrĩ
airĩtu eerĩ. Matitigithagĩria kuuga, ‘Tũhei! Tũhei!’ “Kũrĩ
indo ithatũ itarĩ hĩndĩ ihũũnaga, o na nĩ inya itarĩ hĩndĩ
ingiuga, ‘Nĩndaigania!’ **16** Nacio nĩ mbĩrĩra, na nda thaata,
na thĩ tondũ ndrĩ hĩndĩ ĩiganagia maaĩ, na mwaki tondũ
ndũrĩ hĩndĩ uugaga, ‘Nĩndaigania!’ (Sheol h7585) **17** “Riitho
rĩa mũndũ ũrĩa ũnyũrũragia ithe, na akarurũka kũiguaga
nyina, rĩgaakũũrwo nĩ mahuru ma kĩaanda-inĩ, na rĩkaarĩo
nĩ nderi. **18** “Kũrĩ maũndũ matatũ mangegagia mũno
makĩria, o na nĩ mana marĩa nĩ itakuũkagĩrwo nĩmo:
19 namo nĩ mũthiire wa nderi rĩera-inĩ, na mũthiire wa
nyoka rwaro-inĩ rwa ihiga, na mũthiire wa marikabu ĩrĩ
iria-inĩ gatagatĩ, na mũthiire wa mũndũ makĩendana
na mũirĩtu. **20** “Ūyũ nĩguo mũthiire wa mũndũ-wa-nja
mũtharia: Arĩaga na akehuura mĩromo, akoiga atĩrĩ,
‘Ndirĩ ũndũ mũũru njĩkĩte.’ **21** “Kũrĩ maũndũ matatũ
matũmaga thĩ ĩthingithe, o na nĩ mana ĩtangĩtiiria:
22 namo nĩ ndungata ĩtuĩkĩte mũthamaki, na mũndũ
mũkĩngu ahũũnĩte irio, **23** na mũndũ-wa-nja ũtangĩendeka
ahikĩte, na ndungata ya mũirĩtu ĩtuĩkĩte mũtumia wa
mũthuuri wa mũmĩathi. **24** “Nĩ kũrĩ nyamũ inya nini
gũkũ thĩ, no nĩ njũgĩ mũno: **25** Thigiriri-rĩ, nĩ ciũmbe itarĩ
hinya, no nĩciĩgagĩra mũthiithũ wa irio hĩndĩ ya riũa; **26**
ikami nĩ ciũmbe itarĩ ũhoti, no nĩciĩthondekagĩra ciikaro
ciacio ndwaro-inĩ cia mahiga; **27** ngigĩ itirĩ mũthamaki
wacio, no nĩitwanaga hamwe irĩ mbũtũ; **28** njagathi
no inyiitwo na rũhĩ, no ĩtũũraga thĩinĩ wa nyũmba

cia athamaki. **29** “Kūrī indo ithatū irī mūkinyūkīrie mūgaacīru, o na nī inya ngaacīru rīrīa igūthīi: **30** nī mūrūūthi, arī guo ūrī hinya mūno gatagatī ka nyamū iria ingī ciothe, na ndūngēherera nyamū īrīkū kana īrīkū njīra; **31** nī njamba ya ngūkū īrīa ikinyūkagia na nguthi, na thenge, na mūthamaki mūthiūrūrūkīrie nī mbūtū ciake cia ita. **32** “Angīkorwo nīwītuīte mūdū mūkīgu, na ūgetūūgīria, kana ūkorwo nīūthugundīte gwīka ūūru-rī, humbīra kanua gaku na rūhī! **33** Nīgūkorwo o ta ūrīa iria rīthūcagwo, rīkoima thiagī, na o ta ūrīa iniūrū rīthioragwo rīkoira thakame-rī, ūguo noguo gūthogotha marakara kūrehaga ngūi.”

31 Ino nīyo mīario ya Mūthamaki Lemueli: nī ndūmīrīri nditū rīra aarutirwo nī nyina: **2** “Atīrīrī, wee mūrū wakwa, ngūkwīra atīa, o wee mwana wa nda yakwa, ngūkwīra atīa o wee mwana wa mīhītwa yakwa, **3** atīrī, ndūkanaitange hinya waku na andū-a-nja, kana ūhe ūhoti waku acio manangaga athamaki. **4** “Atīrīrī, wee Lemueli, athamaki matiagīrīrwo nīkūnyua ndibei, ti mūtugo wa athamaki kūnyua ndibei, anene matiagīrīrwo nī kwīrīrīria njoohi, **5** nīgeetha matikanyue mariganīrwo nī ūrīa watho uugaga, nao magithie arīa othe ahinyīrīrie kīhoo to kīao. **6** Heaga arīa marathira njoohi, na ndibei kūrī arīa marī na ruo rūnene rwa ngoro; **7** reke manyue mariganīrwo nī ūthīni wao, na matige gūcooka kūrīrikana kīeha kīao. **8** “Arīrīria arīa matangīhota kwīyarīrīria, warīrīrie kīhoo to kīa arīa othe anyamaarīku. **9** Maarīrīrie, na ūmatuīre ciira na kīhoo to; rūrīra kīhoo to kīa arīa athīni na arīa abatari.” **10** Mūtumia ngatha-rī, angīoneka kū? Nīgūkorwo thogora

wake nĩũkĩrĩte mũno ũrĩa wa ruru iria ndune. **11** Mũthuuri wake nĩamwĩhokete biũ, na ndarĩ kĩndũ kĩa bata angĩaga. **12** Mũtũmia ũcio, matukũ mothe ma muoyo wake, no maũndũ mega ekaga mũthuuriwe, na ndangĩmwĩka ũũru. **13** Ethaga guoya wa ng' Ondu na ndigi cia ũguta, agacirutĩra wĩra na kĩyo, na moko make. **14** Ahaana ta marikabu cia wonjoria, tondũ athũgũraga irio ciake kuuma kũraya. **15** Okĩraga rũciinĩ kũrĩ o na nduma; akahe andũ a nyũmba yake irio, na akagaĩra ndungata ciake cia airĩtu mawĩra mao. **16** Ecũũranagia ũhoru wa mũgũnda mũna, akaũgũra; kuumana na ũthũkũmi wake, ahaandaga mũgũnda wa mĩthabibũ. **17** Ehotragĩra wĩra wake erutanĩirie; moko make marĩ hinya wa kwĩrutĩra wĩra. **18** Nĩatigagĩrĩra atĩ wonjoria wake nĩũrĩ na uumithio, naguo tawa wake ũraaraga ũgĩakana. **19** Anyiitaga mũtĩ wa kuogotha ndigi na guoko, nakĩo gĩcũni kĩa ndigi agakĩnyiitĩrĩra na ciara ciake. **20** Nĩataanahagĩra andũ arĩa athĩni, nao arĩa abatari akamatambũrũkĩria moko make. **21** Rĩrĩa tharunji yagũa-rĩ, we ndamakaga atĩ nĩgũthĩnia andũ a nyũmba yake; nĩgũkorwo othe nĩahumbe nguo cia rangi mũtune. **22** Nĩatumaga indo cia kwara ũrĩrĩ wake; nake ehumbaga nguo cia gatani ĩrĩa njega, na cia rangi wa ndathi. **23** Mũthuuri wake nĩaheagwo gĩtĩio kĩhingo-inĩ gĩa itũũra inene, harĩa aikaraga marĩ na athuuri a bũrũri. **24** Mũtũmia ũcio nĩatumaga nguo cia gatani agaciendia, na agatwaragĩra onjoria mĩcibi. **25** Hinya na ũtĩku nĩcio nguo iria ehumbaga; nĩakenaga ategwĩtigĩra matukũ marĩa magooka. **26** Aaragia ciugo cia ũũgĩ, naruo rũrĩmĩ rwake rũrutanaga maũndũ ma ũtugi. **27** Nĩarũmbũyagia maũndũ

ma nyumba yake, na ndarĩaga irio atanogeire. **28** Ciana
ciake ciarahũkaga, cikoiga arorathimwo; o nake mũthuuri
wake nĩamũgaathagĩrĩria, akamwĩra atĩrĩ: **29** “Andũ-a-nja
aingĩ manatuĩka ngatha, no wee nĩũmakĩrĩte othe.” **30**
Ngoga nĩ cia kũheenania, naguo ũthaka nĩ wa tũhũ; no
mũtumia ũrĩa mwĩtigĩri Jehova nĩ wa kũgaathĩrĩrio. **31**
Mũrĩhei mũcaara wa wĩra ũrĩa arutĩte, naguo wĩra wake
ũrekwo ũmũgaathĩrĩrie kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩrĩa inene.

Kohelethu

1 Ici n̄cio ciugo cia M̄rutani, m̄rũ wa Daudi, ũrĩa warĩ m̄thamaki k̄ũu Jerusalemu: **2** “Maũndũ mothe nĩ ma tũhũ! ĩĩ nĩ ma tũhũ!” Ũguo nĩguo M̄rutani ekuuga. “Titherũ nĩ ma tũhũ m̄theri! Maũndũ mothe nĩ ma tũhũ.” **3** M̄ndũ-rĩ, nĩ uumithio ũrĩkũ onaga harĩ wĩra ũrĩa wothe arutaga gũkũ thĩ kwaraga riũa? **4** Rũciaro r̄mwe rwathira-rĩ, nĩ r̄ngĩ r̄ũkaga, no r̄rĩ, thĩ ĩtũũraga o ho nginya tene na tene. **5** Riũa r̄rathaga na r̄gathũa, ningĩ r̄gacooka na ihenya k̄rĩa r̄rathagĩra. **6** Rũhuho r̄hurutanaga rwerekeire mwena wa gũthini, na r̄gacooka r̄keerekera mwena wa gathigathini; r̄thiiaaga o r̄gĩthiũrũkaga r̄tegitigithĩria, o r̄gĩcookaga njĩra-inĩ yaruo. **7** Njũũ ciothe ciĩtagĩrĩria iria-inĩ, no r̄rĩ, iria r̄tirĩ hĩndĩ r̄iyũraga. O k̄ũu njũũ ciumaga, nokuo icookaga. **8** Maũndũ mothe marehanagĩra m̄noga ĩrĩa ĩtangĩgweteka. Riitho r̄tirĩ hĩndĩ r̄iganagia kuona, o na kana gũtũ gũkaigania kũigua. **9** Maũndũ marĩa maanakorwo kuo no mo macookaga gũkorwo kuo r̄ngĩ, naguo ũndũ ũrĩa waneekwo noguo ũcookaga ũgeekwo r̄ngĩ; gũtirĩ ũndũ ũtarĩ woneka gũkũ thĩ kwaraga riũa. **10** Hihi nĩ harĩ ũndũ m̄ndũ angiuga atĩrĩ: “Ta rora! Ũyũ nĩ ũndũ ũtarĩ wonekana”? ũndũ ũcio warĩ kuo hĩndĩ ndaaya hĩtũku; warĩ kuo tũtarĩ twaciarwo. **11** Andũ arĩa maarĩ kuo tene matiririkanagwo, na o na arĩa matarĩ maraciarwo matikaaririkanwo nĩ arĩa magaaciarwo thuutha wao. **12** Nĩ M̄rutani-rĩ, ndaarĩ m̄thamaki wathamakagĩra Isiraeli k̄ũu Jerusalemu. **13** Nĩnderutiire na k̄iyo kwĩruta, na gũtuĩria na ũũgĩ maũndũ mothe marĩa mekagwo gũkũ thĩ. Kaĩ Ngai nĩakuuithĩtie

andũ mũrigo mũritũ-ĩ! **14** Nĩndĩoneire maũndũ marĩa mothe mekwagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa; maũndũ mothe no ma tũhũ, na ũguo no ta gũteng'eria rũhuho. **15** Kĩndũ kĩrĩa kĩogomu gĩtingĩrũngĩka; nakĩo kĩrĩa gĩtarĩ ho gĩtingĩtarwo. **16** Na nĩ ngĩciiria, ngiuga na ngoro yakwa atĩrĩ, “Ndĩ mũkũrũ na ngagĩa na ũũgĩ mũingĩ gũkĩra andũ arĩa othe manaathana Jerusalemu mbere yakwa; nĩmenyete maũndũ maingĩ makoniĩ ũũgĩ na ũmenyo.” **17** Ningĩ nĩnderutire na ngoro yakwa kũmenya ũhoru wa ũũgĩ, o na kũmenya ũhoru wa ũgũrũki na wa ũrimũ, no ngĩmenya atĩ ũhoru ũcio, o naguo, no ta gũteng'eria rũhuho. **18** Nĩgũkorwo o ũrĩa ũũgĩ waingĩha, noguo ihooru rĩingĩhĩte; na ũrĩa ũmenyo waingĩha, noguo kĩaha kĩingĩhĩte.

2 Ndeĩrĩre na ngoro yakwa atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, ũka rĩu, nĩngũkũgeria na ikeno nĩgeetha nyone nĩ ũndũ ũrĩkũ mwega.” No rĩrĩ, o naguo ũndũ ũcio warĩ o wa tũhũ. **2** Ningĩ ngiuga atĩrĩ, “Mĩtheko o nayo nĩ ũrimũ. Naguo ũhoru wa gwĩkenia-rĩ, ngĩyũria nĩ wa bata ũrĩkũ?” **3** Ndaageririe ũrĩa ingĩkenia mwĩrĩ wakwa na ndibei, o ndongoretio nĩ ngoro yakwa na ũũgĩ, ngĩhĩmbĩria ũkĩigu, ngĩenda kũmenya nĩ ũndũ ũrĩkũ andũ maagĩrĩrwo nĩ gwĩka gũkũ thĩ matukũ-inĩ o macio manini ma muoyo wao. **4** Nĩndarutire mawĩra manene: Ngĩyĩakĩra nyũmba, na ngĩhaandĩra mĩgũnda ya mĩthabibũ. **5** Nĩndathondekire mĩgũnda na kũndũ gwa kũhurũkwo, na ngĩhaanda mĩtĩ ya mĩthemba yothe ya matunda kuo. **6** Ngĩcooka ngĩhingĩrĩria tũria twa maaĩ twa kuunithagĩria maaĩ kũrĩa mĩtĩ iyo yakũragĩra. **7** Ningĩ ngĩgũra ngombo

cia arūme na cia andū-a-nja, na nī ndaarī na ngombo ingī iria ciaciariirwo gwakwa mūciī. O na nī ndaarī na ndūuru nyingī cia mbūri na cia ng'ombe gūkīra arīa othe maarī Jerusalemu mbere yakwa. **8** Nīndacookanīriirie betha na thahabu, na indo cia bata iria cia athamaki o na cia mabūrūri. Ningī ngīgīa na aini a arūme na a andū-a-nja, o na thuriya nyingī mūno: maūndū marīa makenagia ngoro ya mūndū. **9** Nī ūndū ūcio ngīneneha na ngītonga mūno gūkīra arīa othe maarī Jerusalemu mbere yakwa. Thīinī wa maūndū macio mothe-rī, ūūgī wakwa ndaarī o naguo. **10** Naguo ūndū o wothe ūrīa maitho makwa meriragīria ndierigagīrīria kūwīka; o na ningī ngoro yakwa ndiamīrigīrīrie gīkeno o na kīrīkū. Nīgūkorwo ngoro yakwa nīyakenagīra mawīra makwa mothe, naguo ūndū ūcio nīguo warī irīhi rīa wīra wakwa wothe. **11** No rīrīa ndaarorire mawīra marīa mothe ndaarutīte na moko makwa, o na ūrīa ndetungumanītie ngīmaruta, ngīona atī maūndū mothe nī ma tūhū, no ta gūteng'eria rūhuhu; gūtirī kīndū mūndū angīguna nakīo gūkū thī. **12** Ningī ngīcooka ngīhūgūra nīguo ndīcūūranie ūhoru wa ūūgī, o na wa ūgūrūki, na wa ūkīgu. Atīrīrī, nī atīa ūngī mūthamaki ūrīa ūcookagio ithenya rīa ūrīa ūngī angīka ūteekītwo? **13** Hīndī īyo ngīkīona atī ūūgī nī mwega gūkīra ūkīgu, o ta ūrīa ūtheri ūrī mwega gūkīra nduma. **14** Mūndū ūrīa mūūgī nīonaga kūrīa arathiī, no mūndū mūkīgu athiagīra nduma-inī; no ngīcooka ngīmenya atī o eerī makoragwo nī ūndū o ro ūmwe. **15** Hīndī īyo ngīkiuga na ngoro yakwa atīrī, “Ūndū ūrīa ūkoraga mūndū mūkīgu o na nī no ūkaangora. Ūūgī wakwa-rī, ūkīng'unīte na kī?”

Ngikiuga atiri na ngoro yakwa, “Undu uyū o naguo no wa tūhū.” 16 Nigukorwo mundu uria mūgī, o ta mundu uria mūkīgu, ndagatūra aririkanagwo; nigukorwo matukū-ini maria magooka o eerī nīmakariganira. Hī, mundu uria mūgī akuuaga o ta mundu uria mūkīgu! 17 Nī undu ūcio ngithūra gūtūra muoyo, tondū wira uria ūrutagwo gūkū thī kwaraga riūa warī wa kūnjiguithia kieha. Wothe warī wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho. 18 Ngithūra maundū mothe maria ndenogeeie namo gūkū thī kwaraga riūa, tondū no nginya ngaamatigira uria ūgooka thuutha wakwa. 19 Ningī nūū ūūi kana ūcio ūgooka ithenya riakwa agaakorwo arī mundu mūgī kana arī mundu mūkīgu? No riri, nīwe ūkaarūgamirira wira uria ndaanetungumania naguo ngitūmagira ūgī wakwa gūkū thī kwaraga riūa. Undu ūcio o naguo no wa tūhū. 20 Nī undu ūcio ngoro yakwa ikambirira kūrwo nī hinya nī undu wa wira wakwa wothe wa mīnoga uria ndaarutaga gūkū thī kwaraga riūa. 21 Tondū mundu no arute wira wake na ūgī, na ūmenyo, na kūhīgira maundū, no riri, no nginya acooke atige kiria giothe agita nakio kūrī mundu ūngī ūtakinogeeie. Undu uyū o naguo no wa tūhū, na nī mūtino mūnene. 22 Mūdū-rī, nī uumithio ūrikū oonaga harī wira uria wothe arutaga, na mīnoga, na gwītungumania kūrī anetungumania nakuo gūkū thī kwaraga riūa? 23 Nigukorwo matukū make mothe, wira wake nī wa ruo na kieha; o na ūtukū, meciiria make matihurūkaga. Undu ūcio o naguo no wa tūhū. 24 Mūdū-rī, ndarī undu ūngī mwega angika ūkirite kūrī na kūnyua, na gūkenera wira wake. Undu

ũyũ o nague ngĩona atĩ uumĩte guoko-inĩ kwa Ngai, **25** nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩhota kũrĩa kana gũkenena Ngai atarĩ ho? **26** Ngai aheaga mũndũ ũrĩa ũmũkenagia maũndũ ma ũũgĩ, na ũmenyo, na gĩkeno, no mũndũ ũrĩa mwĩhia akamũhe wĩra wa gũcookanĩrĩria na kwĩgĩra ũtonga, nĩguo acooke aũnenganĩre kũrĩ mũndũ ũrĩa ũmũkenagia. Ũndũ ũcio o nague no wa tũhũ, o ta gũteng'eria rũhuho.

3 Atĩrĩrĩ, o ũndũ nĩ ũrĩ ihinda rĩague, na o ũndũ o wothe wĩkagwo gũkũ thĩ nĩ ũrĩ mahinda maguo: **2** kũrĩ hĩndĩ ya gũciarwo na hĩndĩ ya gũkua, hĩndĩ ya kũhaanda na hĩndĩ ya kũmunya kĩrĩa kĩaande, **3** hĩndĩ ya kũuraga na hĩndĩ ya kũhonia, hĩndĩ ya gũtharia na hĩndĩ ya gwaka, **4** hĩndĩ ya kũrĩra na hĩndĩ ya gũtheka, hĩndĩ ya gũcakaya na hĩndĩ ya kũina, **5** hĩndĩ ya kũhurunja mahiga na hĩndĩ ya kũmacookanĩrĩria, hĩndĩ ya kũhĩmbĩria na hĩndĩ ya kwaga kũhĩmbĩria, **6** hĩndĩ ya gũcaria na hĩndĩ ya kũũrĩwo nĩ indo, hĩndĩ ya kũiga, na hĩndĩ ya gũte, **7** hĩndĩ ya gũtembũra na hĩndĩ ya gũtuma, hĩndĩ ya gũkira na hĩndĩ ya kwaria, **8** hĩndĩ ya kwenda na hĩndĩ ya gũthũũra, hĩndĩ ya mbaara na hĩndĩ ya thayũ. **9** Mũruti wa wĩra-rĩ, nĩ uumithio ũrĩkũ oonaga harĩ gwĩtungumania gwake? **10** Nĩnyonete mathĩina marĩa Ngai aheete andũ nĩguo mathĩinĩkage nĩ mo. **11** Ngai oombire kĩndũ o gĩothe kĩrĩ gĩthaka hĩndĩ yakĩo. Ningĩ nĩekĩrĩte ũhoro wa tene na tene ngoro-inĩ cia andũ; no andũ matingĩhota kũmenya wĩra ũrĩa Ngai arutĩte kuuma kĩaambĩrĩria nginya kĩrĩkĩrĩro. **12** Nĩnjũũĩ atĩ gũtirĩ ũndũ ũngĩ mwega andũ mangĩika ũkĩrĩte gũkenena na gwĩka maũndũ mega rĩrĩa rĩothe megũtũũra muoyo. **13** O na ningĩ ngamenya atĩ mũndũ

o wothe angĩrĩa na anyue, na akenere gwĩtungumania gwake, kũu nĩ kĩheo kuuma kũrĩ Ngai. **14** Nĩnjũũĩ atĩ ũndũ ũrĩa wothe Ngai ekaga nĩ wagũtũũra nginya tene; ndũngĩongerereka kana ũnyihanyiihe. Ngai awĩkaga nĩgeetha andũ mamwĩtigagĩre. **15** Ũrĩa gũtariĩ rĩu noguo gwatariĩ tene, na ũrĩa gũgaatuĩka thuutha-inĩ noguo gwatariĩ mbere ĩyo; nake Ngai acaragia atĩ ũndũ ũrĩa wahĩtũkire ũcooke o ro ho. **16** O na ningĩ ngĩona ũndũ ũngĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa: Handũ harĩa haatuagĩrwo ciira-rĩ, waganu warĩ ho, na ho handũ harĩa ha kihooto-rĩ, waganu warĩ ho. **17** Ngĩira atĩrĩ na ngoro yakwa, “Ngai nĩwe ũgaaciirithia andũ arĩa athingu na arĩa aaganu, tondũ nĩgũgakorwo ihinda rĩa o ũndũ o wothe wĩkagwo gũkũ thĩ, o na ihinda rĩa wĩra o wothe.” **18** Ningĩ ngĩciiria atĩrĩ, “Ha ũhoru wa andũ-rĩ, Ngai amageragia nĩgeetha mone atĩ mahaana o ta nyamũ. **19** Maũndũ marĩa makoraga mũndũ no mo makoraga nyamũ; mũndũ na nyamũ makoragwo nĩ ũndũ o ro ũmwe: O ta ũrĩa mũndũ akuuaga, noguo nyamũ ĩkuaga. Mĩhũmũ ya mũndũ na nyamũ no ĩmwe; mũndũ ndarĩ handũ akĩrĩte nyamũ. ũndũ o wothe nĩ wa tũhũ. **20** Mũndũ na nyamũ mathiiaga o kũndũ kũmwe; othe moimĩte tĩri-inĩ, na othe macookaga o tĩri-inĩ. **21** Nũũ ũũĩ kana hihĩ roho wa mũndũ wambataga na igũrũ, naguo roho wa nyamũ ũgaikũrũka na thĩ?” **22** Nĩ ũndũ ũcio ngĩona atĩ hatĩrĩ ũndũ mwega harĩ mũndũ ũkĩrĩte gũkenera wĩra wake, tondũ rĩu nĩrĩo igai rĩake. Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩmũcookia rĩngĩ nĩguo one ũrĩa gũgeekĩka thuutha wake?

4 Ningĩ nĩndarorire na ngĩona kũhinyanĩrĩria kũrĩa gwathiiaga na mbere gũkũ thĩ kwaraga riũa: Ngĩona maithori ma arĩa ahinyĩrĩrie, na matirĩ na mũndũ wa kũmahooreria; arĩa maamahinyagĩrĩria nĩo maarĩ na ũhoti, no acio maahinyagĩrĩrio matiarĩ na mũndũ wa kũmahooreria. **2** Tondũ ũcio ngiuga atĩ andũ arĩa akuũ, o acio marĩkĩtie gũkua, nĩmakenaga gũkĩra arĩa marĩ muoyo, o acio marĩ muoyo o na rĩu. **3** No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa mwega gũkĩra acio eerĩ nĩ ũrĩa ũtarĩ mũciare, o ũcio ũtoneete ũũru ũrĩa wĩkagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa. **4** Ningĩ ngĩona atĩ wĩra wothe na maũndũ marĩa mũndũ agĩaga namo moimanaga na mũndũ kũiguĩra mũndũ wa itũũra rĩake ũiru. Ũndũ ũcio o naguo no wa tũhũ, o ta gũteng'eria rũhuho. **5** Mũndũ mũkĩigu enyiitanagĩria moko, akeyananga we mwene. **6** Nĩ kaba mũndũ akorwo na kĩndũ kĩnini na akorwo na ũhooreri, gũkĩra gwĩtungumania agĩe na indo nyingĩ, na gũteng'eria rũhuho. **7** Ningĩ ngĩona ũndũ wa tũhũ gũkũ thĩ kwaraga riũa: **8** Kwarĩ na mũndũ watũũraga arĩ wiki; ndaarĩ na mũriũ kana mũrũ wa nyina. No rĩrĩ, aatũũraga etungumanagia, no maitho make matiaiganagwo nĩ ũtonga. Eyũririe atĩrĩ, “Nũũ ũratũma ndĩtungumanie ũũ, na noge, na nĩ kĩĩ kĩratũma ndĩiime ikeno?” Ũndũ ũcio o naguo nĩ wa tũhũ, no wĩra wa gũthĩĩnĩka! **9** Nĩ kaba andũ eerĩ gũkĩra ũmwe, tondũ nĩmoonaga uumithio mwega wa wĩra wao: **10** Ũmwe angĩgũa thĩ-rĩ, mũratawe no amuo. No rĩrĩ, mũndũ angĩgũa thĩ na ndarĩ na wa kũmuoya-rĩ, kaĩ ũcio nĩ wa kũiguĩrwo tha-ĩ! **11** Ningĩ-rĩ, andũ eerĩ mangĩkoma hamwe nĩmaiguithanagia

ũrugarĩ. No rĩrĩ, mũndũ angĩhota kũigua ũrugarĩ atĩa arĩ o wiki? **12** Mũndũ ũmwe no akĩrio hinya, no andũ eerĩ no mahote kwĩgitĩra. Mũhĩndo mũrame na ndigi ithatũ ndũngĩtuĩka narua. **13** Nĩ kaba mũndũ mwĩthĩ mũthĩĩni no nĩ mũũgĩ, gũkĩra mũthamaki mũkũrũ no nĩ mũkĩĩgu, ũrĩa ũtangĩtaarĩka. **14** Mũndũ mwĩthĩ ũcio no akorwo oimĩte njeera agatuuo mũthamaki, kana akorwo aaciarirwo arĩ mũthĩĩni o kũu ũthamaki-inĩ wake. **15** Ngĩkĩona atĩ andũ arĩa othe matũũraga na magathiiagĩra gũkũ thĩ kwaraga riũa maarũmĩrĩire mwanake ũcio mũthĩĩni, o ũcio wacookire ithenya rĩa mũthamaki. **16** Andũ arĩa othe maathagwo nĩwe matingĩtarĩka. No rĩrĩ, andũ arĩa mookire thuutha wake matiakenirio nĩ ũcio wacookire ithenya rĩa mũthamaki. Ũndũ ũyũ o naguo nĩ wa tũhũ, o ta gũteng'eria rũhuho.

5 Atĩrĩrĩ, ceemaga ũgĩtoonya nyũmba ya Ngai. Gũkuhĩrĩria na kũigua ndeto ciake nĩ kwega gũkĩra igongona rĩrĩa rĩrutagwo nĩ andũ arĩa akĩĩgu, tondũ matimenyaga nĩ ũũru mareeka. **2** Tiga kũhiũha kwaria ũtambĩte gwĩciiria, ndũgetikĩrie ngoro yaku ĩhiũhe kwaria ũndũ mbere ya Ngai. Ngai arĩ igũrũ, nawe ũrĩ gũkũ thĩ, nĩ ũndũ ũcio nyiihagia ciugo ciaku. **3** O ta ũrĩa mĩhang'o mĩingĩ ĩtũmaga mũndũ aroote-rĩ, ũguo no taguo mũndũ mũkĩĩgu aingĩhagia mĩario. **4** Hĩndĩ ĩrĩa wehĩta mwĩhĩtwa harĩ Ngai, ndũkanahũthĩrĩrie kũũhingia. Nĩ ũndũ we ndakenagio nĩ andũ akĩĩgu; hingagia mwĩhĩtwa waku. **5** Nĩ kaba kwaga kwĩhĩta, gũkĩra kwĩhĩta na kwaga kũhingia mwĩhĩtwa. **6** Ndũkareke kanua gaku gatũme wĩhie. Ndũkanoigĩre mbere ya mūtũmwo wa hekarũ atĩrĩ, “Mwĩhĩtwa wakwa

ndehitire na mahitia.” Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma ũrakarie Ngai
 na uuge waku, nake athũkie wĩra wa moko maku? **7**
 Irooto nyingĩ na ciugo nyingĩ nĩ cia tũhũ. Nĩ ũndũ
 ũcio ikaraga wĩtigĩrĩte Ngai. **8** Ũngĩkoona mũthĩni
 akĩhinyĩrĩrio, na akaagithio ciira wa ma na kĩhooto bũrũri-
 inĩ, ndũkanamakio nĩ maũndũ macio; nĩgũkorwo mũnene
 ũmwe aroragwo nĩ mũnene ũngĩ, na igũrũ wa acio eerĩ
 nĩ harĩ angĩ anene kũmakĩra. **9** Uumithio wa bũrũri
 nĩ wa andũ othe; o na mũthamaki we mwene oonaga
 uumithio kuuma mĩgũnda-inĩ. **10** Mũndũ ũrĩa wothe
 wendeete mbeeca ndarĩ hĩndĩ aciiganagia; nake ũrĩa
 wothe wendeete ũtonga ndaiganagwo nĩ kĩrĩa oonaga.
 ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ. **11** O ũrĩa indo ikĩragĩrĩria
 kuongerereka, noguo arĩa macirĩĩaga mongererekaga.
 Mwene cio agunĩkaga nakĩ, tiga o gũciĩrorera na maitho?
12 Toro wa mũndũ ũrĩa ũrutaga wĩra nĩ mweka, o na
 angĩrĩa irio nini kana nyingĩ, no ũingĩ wa indo cia gĩtonga
 ndũrekaga kĩone toro. **13** Nĩnyonete ũndũ mũũru na
 wa kĩaha gũkũ thĩ kwaraga riũa: ũtonga ũrĩa mũndũ
 eigagĩra ũkaya kũmũthũkia we mwene, **14** kana ũtonga
 ũrĩa ũthiraga na njĩra ya mũtino, atĩ angĩgaaciara kahĩ,
 gatĩrĩ kĩndũ kangĩgaya. **15** Mũndũ oimaga nda ya nyina
 arĩ njaga, na o ũguo okaga, noguo athiiaga. Ndarĩ kĩndũ o
 nakĩ kiumanĩte na wĩra wake agaakuua na moko make.
16 ũndũ ũyũ o naguo nĩ mũũru, na wa kĩaha: Atĩ o
 ũrĩa mũndũ okaga, noguo athiiaga, nake-rĩ, nĩ ũndũ
 ũrĩkũ egunaga naguo, kuona atĩ enogagĩria o rũhuho?
17 Matukũ-inĩ make mothe arĩĩagĩra nduma-inĩ, arĩ na
 gũtangĩka kũnene, na kũhinyĩrĩrĩka, o na marakara. **18**

Ngĩcooka ngĩmenya atĩ nĩ wega na nĩ kwagĩĩre mũndũ arĩage na anyuuage, na akenagĩre gwĩtungumania gwake arĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa matukũ-inĩ manini ma gũtũura muoyo marĩa aheetwo nĩ Ngai, tondũ rĩu nĩrĩo igai rĩake. **19** Na ningĩ-rĩ, mũndũ o wothe angĩheo ũtonga na indo nĩ Ngai, na amũhotithie gũcikenera, nake aamũkĩre igai rĩake na akenio nĩ wĩra wake-rĩ, kũu nĩ kĩheo aheetwo nĩ Ngai. **20** Ti kaingĩ mũndũ ũcio ataranagia ũhoru wa matukũ ma muoyo wake, tondũ Ngai nĩamũikaragia arĩ na gĩkeno ngoro-inĩ.

6 Na rĩrĩ, nĩnyonete ũndũ ũngĩ mũũru gũkũ thĩ kwaraga riũa, naguo nĩũritũhagĩra andũ mũno: **2** Naguo nĩ atĩ Ngai aheaga mũndũ ũtonga, na indo, o na gĩtĩio, agakoragwo na kĩndũ o kĩrĩa gĩothe ngoro yake ĩngĩrĩrĩria, no rĩrĩ, Ngai akaaga kũmũhotithia gũcikenera, no mũndũ ũngĩ mũgeni nĩwe ũcikenagĩra handũ hake. ũndũ ũyũ nĩ wa tũhũ, na nĩ ũndũ mũũru na wa kĩeha. **3** Mũndũ no agĩe ciana igana rĩmwe na atũũre mĩaka mĩingĩ; no rĩrĩ, o na angĩtũura ihinda iraya atĩa, angĩkorwo ndangĩkenera ũgaacĩru wake na aage gũthikwo wega-rĩ, nguuga atĩrĩ, mũndũ ũcio akĩrĩtwo nĩ kĩhuno. **4** Kĩhuno kũu gĩũkaga kĩrĩ tũhũ, na gĩgathiĩ nduma-inĩ, na rĩitwa rĩakĩo rĩkahumbĩrwo nĩ nduma o ro ĩyo. **5** O na gũtuĩka gĩtionire riũa kana gĩkĩmenya ũndũ o na ũrĩkũ-rĩ, nĩkĩgĩaga na ũhurũko gũkĩra mũndũ ũcio: **6** ĩĩ, ti-itherũ o na angĩtũura mĩaka ngiri ĩmwe maita meerĩ, na aage gũkenera ũgaacĩru wake. Gĩhĩ othe matigĩthiiga o handũ hamwe? **7** Mũndũ arutaga wĩra wothe na kĩyo nĩguo aiyũrie kanua gake, no gũtirĩ hĩndĩ ngoro yake ĩiganagia. **8** Mũndũ mũũgĩ-rĩ,

akĩrite mũndũ mũkĩgu na kĩ? Nake mũndũ mũthĩni ũrĩa ũmenyete gũikarania na andũ arĩa angĩ-rĩ, egunaga na kĩ? **9** Nĩ kaba kĩa maitho marona, gũkĩra kwangangio nĩ merĩrĩria. Ũndũ ũyũ o naguo nĩ wa tũhũ, o ta gũteng'eria rūhuho. **10** Kĩndũ gĩothe kĩaanakorwo kuo kĩaheirwo rĩitwa, nake mũndũ nĩamenyekete ũrĩa atariĩ; gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũkarania na ũrĩa ũrĩ hinya kũmũkĩra. **11** O ũrĩa ciugo iraingĩha, noguo ituĩkaga cia tũhũ, naguo ũndũ ũcio ũgunaga mũndũ na kĩ? **12** Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩmenya maũndũ marĩa magĩrĩire mũndũ mũtũũrĩre-inĩ wake, matukũ mothe ma muoyo wake manini na ma tũhũ marĩa aniinaga magathira o ta kĩruru? Nũũ ũngĩmwĩra ũrĩa gũkaahaana gũkũ thĩ kwaraga riũa aarĩkia kwehera?

7 Nĩ kaba rĩitwa rĩega gũkĩra maguta marĩa manungi wega, na mũthenya wa gũkua gũkĩra mũthenya wa gũciarwo. **2** Nĩ kaba gũthĩ nyũmba ĩrĩ na macakaya gũkĩra gũthĩ nyũmba ĩrĩ na ndĩa, nĩgũkorwo gĩkuũ nĩkĩo mũthia wa andũ othe; nao andũ arĩa marĩ muoyo nĩmakĩige ũndũ ũcio ngoro-inĩ ciao. **3** Nĩ kaba kĩa gũkĩra mĩtheko, tondũ gũtuka gĩthiithi nĩgũtũmaga ngoro yagĩre. **4** Ngoro cia andũ arĩa oogĩ irũmbũyagia nyũmba ĩrĩ na macakaya, no ngoro cia andũ arĩa akĩgu irũmbũyagia nyũmba ĩrĩ na ikeno. **5** Nĩ kaba kũigua irũithia rĩa mũndũ ũrĩa mũũgĩ, gũkĩra gũthikĩrĩria rwĩmbo rwa andũ arĩa akĩgu. **6** O ta ũrĩa mĩigua ĩtũratũrĩkaga ĩrĩ rungu rwa nyũngũ, no taguo mĩtheko ya andũ arĩa akĩgu ĩtariĩ. Ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ. **7** Ũhinyanĩrĩria ũtũmaga mũndũ mũũgĩ akĩge, narĩo ihaki rĩgathũkia ngoro. **8** Nĩ kaba kĩrĩkĩrĩro kĩa ũndũ

gũkĩra kĩambĩrĩria kĩaguo, na gũkirĩrĩria nĩ kwega gũkĩra mwĩtĩio. **9** Tigaga kũhiũha kũrakara na ngoro yaku, nĩ ũndũ marakara maikaraga ngoro-inĩ cia andũ arĩa akĩigu. **10** Ndũkorie atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmaga matukũ ma tene makorwo marĩ mega gũkĩra maya?” Nĩgũkorwo ti ũũgĩ kũũria ũguo. **11** Ũũgĩ, o ta igai, nĩ mwega na nĩũteithagia arĩa marĩ muoyo. **12** Ũũgĩ nĩ mwĩgitio, o ta ũrĩa mbeeca irĩ mwĩgitio, no rĩrĩ, wega wa ũmenyi maũndũ nĩ ũyũ: atĩ ũũgĩ nĩũtũũragia ũrĩa ũrĩ naguo muoyo. **13** Ta cũrania ũrĩa Ngai ekĩte: Kĩrĩa ogometie-rĩ, nũũ ũngĩhota gũkĩrũnga? **14** Hĩndĩ ĩrĩa mahinda marĩ mega, kenaga; no rĩrĩ, rĩrĩa mahinda magũthũũkĩra, ũririkanage atĩrĩ: Ngai nĩwe ũtũmaga maũndũ macio meerĩ matwarane. Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ndarĩ ũndũ angĩmenya wĩgĩ mũtũũrĩre wake wa thuutha-inĩ. **15** Mũtũũrĩre-inĩ ũyũ wakwa wa tũhũ, nĩnyonete maũndũ maya meerĩ: mũndũ mũthingu no akue o na arĩ mũthingu, nake mũndũ mwaganu agatũũra muoyo ihinda iriaya o na arĩ mwaganu. **16** Tiga gũthinga makĩria, o na kana kũũhĩga makĩria: ũkwenda kwĩniina nĩkĩ? **17** Tiga kwagana makĩria, kana gũkĩga: ũkwenda gũkua hĩndĩ yaku ĩtakinyĩte nĩkĩ? **18** Nĩ wega kũrũmia ũndũ ũmwe, na ndũkarekie ũcio ũngĩ. Mũndũ ũrĩa mwĩtigĩri-Ngai nĩetheemaga maũndũ macio meerĩ. **19** Ũũgĩ wĩkĩraga mũndũ mũũgĩ hinya, agakĩra aathani ikũmi marĩ itũũra-inĩ inene. **20** Gũtirĩ mũndũ mũthingu gũkũ thĩ, ũrĩa wĩkaga o wega mũtheri na ndehagia. **21** Ndũgathikagĩrĩrie ũrĩa wothe andũ maraaria, tondũ wahota kũigua ndungata yaku ĩgĩkũruma: **22** nĩgũkorwo ngoro-inĩ yaku nĩũũ atĩ mahinda maingĩ wee mwene

wanaruma andũ arĩa angĩ. **23** Maũndũ macio mothe ndamatuĩririe na ũũgĩ, ngiuga atĩrĩ, “Nĩnduĩte itua rĩa kũgĩa na ũũgĩ.” No rĩrĩ, ũndũ ũcio warĩ kũraya na niĩ. **24** O ũndũ ũrĩa wothe ũngĩtuĩka nĩguo, ũũgĩ-rĩ, nĩũraihĩrĩirie mũno na nĩmũhithe makĩria: nũũ ũngĩũmenya? **25** Nĩ ũndũ ũcio ngĩhũndũra meciiria makwa harĩ ũmenyi, na gũtuĩria, na kũmaatha ũũgĩ, na mũtabarĩre wa maũndũ na ndaũkĩrwo nĩ ũkĩĩgu wa waganu, na ũgũrũki wa ũrimũ. **26** Ningĩ ngĩona ũndũ mũrũrũ gũkĩra gĩkuũ, nagueo nĩ mũndũ-wa-nja ũrĩa ũhaana ta mũtego, o ũrĩa ngoro yake ihaana mũtego wa kũgwatia, namo moko make makahaana ta mĩnyororo. Mũndũ ũrĩa ũkenagia Ngai nĩakehonokia harĩ mũndũ-wa-nja ũcio, no mũndũ ũrĩa mwĩhia nĩakagwatio nĩwe. **27** Mũrutani ekuuga atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ nĩguo menyete: “Ngĩringithania ũndũ ũmwe na ũrĩa ũngĩ nĩguo menyete mũtabarĩre wa maũndũ-rĩ, **28** o ngĩethaga ũguo na ndione-rĩ: Nĩndonire mũndũ mũrũme ũmwe mũrũngĩrĩru harĩ arũme ngiri, no ndionire mũndũ-wa-nja o na ũmwe mũrũngĩrĩru thĩinĩ wao othe. **29** Ũndũ ũyũ noguo nyonete: Ngai oombire mũndũ arĩ mũrũngĩrĩru, no andũ nĩmecarĩirie maũndũ maingĩ ma wara.”

8 Nũũ ũtariĩ ta mũndũ ũrĩa mũũgĩ? Ningĩ nũũ ũngĩmenya gũtaũra maũndũ? ũũgĩ nĩguo ũtũmaga ũthiũ wa mũndũ ũkenge, na ũgatũma gũthita gĩthiithi gwake kũgarũrũke. **2** Nguga atĩrĩ, athĩkagĩra rĩathani rĩa mũthamaki, nĩ ũndũ nĩwehĩtire ũrĩ mbere ya Ngai. **3** Ndũkahiũhage kwehera harĩ mũthamaki. Ndũgekage ũndũ mũũru, nĩgũkorwo we ekaga ũndũ ũrĩa ũngĩmũkenia. **4** Na tondũ uuge wa

mũthamaki ũrĩ hinya-rĩ, nũũ ũngĩhota kũmũũria kĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũreka?” 5 Mũndũ ũrĩa wothe wathĩkagĩra watho wake ndakoona ũũru, nayo ngoro ya mũndũ mũũgĩ ikũũranaga gwathĩkĩra mũthamaki ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire, ningĩ na njĩra ĩrĩa yagĩrĩire. 6 Nĩgũkorwo ũndũ o wothe nĩ ũrĩ ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire, na njĩra ĩrĩa yagĩrĩire ya kũwĩka, o na gũtuĩka thĩĩna wa mũndũ nĩũmũritũhagĩra mũno. 7 Tondũ gũtirĩ mũndũ ũngĩmenya maũndũ marĩa makaamũkora-rĩ, nũũ ũngĩmwĩra maũndũ marĩa magooka? 8 Gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gwatha rũhuho agirie rũhurutane; ũguo noguo gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũgirĩrĩria mũthenya wake wa gũkua. O ta ũrĩa gũtarĩ mũndũ ũheagwo rũũtha hĩndĩ ya mbaara, ũguo noguo waganu ũtangĩhonokia mũndũ ũrĩa ũwĩkaga. 9 Maũndũ macio mothe nĩndamoonire, o ndĩĩrutaniĩrie kũmenya ũhoru wa maũndũ marĩa mothe mekagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa. Nĩ kũrĩ hĩndĩ mũndũ agĩĩaga na ũhoti wa gwathaga andũ arĩa angĩ, nake agethũkia we mwene. 10 O na ningĩ ngĩona andũ arĩa aaganu magĩthikwo, o acio maathiiaga na makoima handũ-harĩa-haamũre, nao magakumagio kũu itũũra-inĩ inene kũrĩa meekagĩra maũndũ macio. Ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ. 11 Rĩrĩa gwĩka ũũru kwaga kũherithio narua-rĩ, ngoro cia andũ ikĩragĩrĩria gũthugunda gwĩka ũũru. 12 O na mũndũ mwaganu angĩĩka maũndũ mooru maita igana na atũũre muoyo ihinda irayya-rĩ, nĩnjũũĩ na ma atĩ andũ arĩa metigĩrĩte Ngai nĩmakona maũndũ mega, o acio mahooyaga marĩ mbere ya Ngai. 13 No rĩrĩ, tondũ andũ arĩa aaganu matiĩtigagĩra Ngai-rĩ, matikoona maũndũ

mega, na matukū mao matikaraiha ta kīruru. **14** Na nī kūrī ūndū ūngī wa tūhū wīkīkaga gūkū thī: naguo nī atī andū arīa athingu nīmakoragwo nī maūndū marīa magīrīire gūkora andū arīa aaganu, ningī atī andū arīa aaganu nīmakoragwo nī maūndū marīa magīrīire gūkora andū arīa athingu. Ūndū ūyū o naguo, nguga atīrī, no wa tūhū. **15** Nī ūndū ūcio ngūgaathīrīria gīkeno kīa mūtūūrīre, tondū gūtīrī ūndū ūngī mwege wa mūndū gūkū thī kwaraga riūa gūkīra kūrīa, na kūnyua, na gūkena. Nakīo gīkeno gītūūre kīrūmanīrīire nake wīra-inī wake matukū mothe ma muoyo marīa Ngai amūheete gūkū thī kwaraga riūa. **16** Rīrīa ndeerutanīirie kūmenya ūhoru wa ūūgī na kuona wīra ūrīa mūndū arutaga gūkū thī, tondū nī kūrī mūndū maithe make matoonaga toro mūthenya kana ūtukū, **17** hīndī īyo ngīkīona maūndū marīa mothe Ngai ekīte. Gūtīrī mūndū ūngīhota kūmenya ūrīa gūthiiaga na mbere gūkū thī kwaraga riūa. O na mūndū angītūirīa na kīyo gīake gīothe, ndangīhota kūmenya gītūmi kīa ūndū ūcio. O na mūndū mūūgī angītua atī nīoī, ndangīhota gūtaūkīrwo kūna nī ūndū ūcio.

9 Nī ūndū ūcio ngīcūūrīania ūhoru wa maūndū macio mothe na ngīona atī andū arīa athingu na arīa oogī, o hamwe na mawīra mao, marī moko-inī ma Ngai, no rīrī, gūtīrī mūndū ūngīmenya kana nī wendo, kana nī rūmena rūmwetereire. **2** Andū othe marīkagīrīria o ūndū ūmwe: kīrīkīrīro kīa andū arīa athingu na arīa aaganu, kīa andū arīa ega na arīa ooru, kīa andū arīa matethaahītie na arīa methaahītie, na kīa andū arīa marutaga magongona na arīa matarutaga gīothe no kīmwe. O ta ūrīa mūndū

mwega atariĩ, ũguo noguo mũndũ mwĩhia atariĩ; o ta ũrĩa arĩa mehĩtaga na mũĩhĩtwa matariĩ, ũguo noguo arĩa metigagĩra kwĩhĩta na mũĩhĩtwa matariĩ. **3** Ũyũ nĩguo ũũru ũrĩa ũkoragwo maũndũ-inĩ mothe marĩa mekĩkaga gũkũ thĩ kwaraga riũa: Andũ othe marĩkagĩrĩria o ũndũ ũmwe. O na ningĩ ngoro cia andũ ciyũrĩte ũũru, na ũgũrũki ũkaagĩa ngoro-inĩ ciao rĩrĩa marĩ muoyo, na thuutha-inĩ magakua. **4** Mũndũ ũrĩa wothe ũrĩ gatagatĩ ka arĩa marĩ muoyo arĩ na kĩĩrĩgĩrĩro; na rĩrĩ, nĩ kaba ngui ĩrĩ muoyo gũkĩra mũrũũthi mũkuũ! **5** Nĩ ũndũ andũ arĩa marĩ muoyo nĩmooĩ nĩmagakua, no arĩa makuĩte matirĩ ũndũ mooĩ; na matirĩ kĩheo kĩngĩ metereire, o na matiririkanagwo, nĩmariganĩire. **6** Wendani wao, na rũmena rwao, o na ũiru wao nĩithirĩte biũ; na gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ magaacooka kũgĩa na handũ maũndũ-inĩ marĩa mothe mekagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa. **7** Thiĩ, ũrĩe irio ciaku ũkenete, na ũnyue ndibei yaku ũcanjamũkĩte ngoro, nĩgũkorwo ihinda rĩrĩ nĩrĩo Ngai etikĩrĩte wĩra waku. **8** Wĩhumbage nguo cia rangi mwerũ hĩndĩ ciothe, na wĩhakage maguta mũtwe hĩndĩ yothe. **9** Tũũranagiai na gĩkeno na mũtumia ũcio waku wendeete, matukũ mothe ma muoyo ũyũ wa tũhũ marĩa Ngai akũheete gũkũ thĩ kwaraga riũa, o matukũ macio maku mothe ma tũhũ. Nĩ ũndũ rĩrĩ nĩrĩo igai rĩaku mũtũũrĩre-inĩ waku, o na gwĩtungumania-inĩ gwaku ũrĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa. **10** ũndũ ũrĩa wothe ũngĩona wa gwĩka na guoko gwaku-rĩ, wĩke na hinya waku wothe, tondũ mbĩrĩra-inĩ kũrĩa ũrorete, gũtirĩ kũruta wĩra kana gwĩciiria, kana kũmenya maũndũ, o na kana ũũgĩ. (Sheol h7585) **11** Nĩnyonete ũndũ ũngĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa:

Atĩ andũ arĩa marĩ ihenya tio mahootanaga ihenya-inĩ, na arĩa marĩ hinya tio mahootanaga mbaara-inĩ, o na arĩa oogĩ tio moonaga irio, na arĩa mooĩ maũndũ mũno tio magĩaga na ũtonga, o na kana andũ arĩa oogĩ makaheo gĩtĩio; no rĩrĩ, ihinda na mweke nĩ cia andũ othe. **12** O na ningĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩmenya rĩrĩa mũtino ũngĩmũkora: Tondũ o ta ũrĩa thamaki inyiitagwo na mũtego mũũru, o na ta ũrĩa nyoni inyiitagwo na gĩkerenge, ũguo noguo andũ manyiitagwo nĩ mahinda mooru marĩa mamakinyagĩrĩra materĩgĩrĩire. **13** Ningĩ ngĩona ũũgĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa ũrĩa wamakirie mũno, watariĩ ũũ: **14** Hĩndĩ ĩmwe nĩ kwarĩ itũũra inini, na rĩarĩ na andũ o anini thĩinĩ warĩo. Na mũthamaki warĩ na hinya mũno akĩrĩũkĩrĩra, akĩrĩthiũrũkĩria, na agĩaka rũirigo rwa kũrĩrigiicĩria, arĩũkĩrĩire. **15** Na rĩrĩ, itũũra-inĩ rĩu nĩ gwatũũraga mũndũ mũthĩini no aarĩ mũũgĩ, nake akĩhonokia itũũra rĩu na ũũgĩ wake. No rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ wacookire kũririkana mũndũ ũcio mũthĩini. **16** Nĩ ũndũ ũcio ngĩkiuga atĩrĩ, “Ũũgĩ nĩ mwega gũkĩra hinya.” No ũũgĩ wa mũndũ mũthĩini nĩũmenagwo, na ciugo ciake itithikagĩrĩrio. **17** Ciugo cia ũhooreri cia mũndũ ũrĩa mũũgĩ nĩciagĩrĩire ithikagĩrĩrio, gũkĩra rĩanĩrĩra rĩa mũndũ ũrĩa wathaga irimũ. **18** Nĩ kaba ũũgĩ gũkĩra indo cia mbaara, no rĩrĩ, mũndũ mwĩhia ũmwe nĩathũkagia maũndũ maingĩ mega.

10 O ta ũrĩa ngĩ nguũ itũmaga maguta manungi wega magĩe na kĩheera kĩuru-rĩ, noguo ũkĩgu mũnini ũkomagĩrĩria ũũgĩ na gĩtĩio. **2** Ngoro ya mũndũ ũrĩa mũũgĩ yerekagĩra mwena wa ũrĩo, no ngoro ya mũndũ

mūkĩgu ikeerera mwena wa ũmotho. **3** O na rĩrĩa egũthĩ na njĩra, mũndũ mūkĩgu nĩoragwo nĩ meciiria make, na akoonia mũndũ o wothe ũrĩa arĩ mūkĩgu. **4** Marakara ma mũndũ ũrĩa wathanaga mangĩarahũka igũrũ rĩaku, ndũkoime harĩa ũrĩ; ũhooreri no ũhoorerie mahĩtia manene. **5** Nĩ harĩ ũndũ mũũru nyonete gũkũ thĩ kwaraga riũa, na nĩ ihĩtia rĩrĩa riumanaga na mwathi wa andũ: **6** Atĩ andũ arĩa akĩgu nĩmatũũgagĩrio mũno, nao andũ arĩa itonga makanyiihio. **7** Nĩnyonete ngombo igĩthĩ ihaiçite mbarathi, nao ariũ a athamaki magathĩ na magũrũ ta ngombo. **8** Mũndũ ũrĩa wenjaga irima-rĩ, nĩwe ũkaarĩgũa; nake ũrĩa ũtharagia rũthingo nĩkũrũmwo akaarũmwo nĩ nyoka. **9** Mũndũ ũrĩa wenjaga mahiga no agerwo ngero nĩmo; nake ũrĩa watũraga ngũ no imũrehere ũgwati. **10** Ithanwa rĩngĩtuuha na rĩage kũnoorwo-rĩ, mũndũ nĩatũmagĩra hinya mũingĩ, no ũũgĩ wa wĩra ũrehaga ũhootani. **11** Nyoka ĩngĩrũma mũndũ ĩtanathuuthĩrwo ĩhoorere-rĩ, hatĩrĩ bata kũrĩ mũmĩthuuthĩri. **12** Ciugo cia kanua ka mũndũ mũũgĩ nĩ cia ũtugi, no mũndũ mūkĩgu aniinagwo nĩ mũromo yake mwene. **13** Kĩambĩrĩria-inĩ ciugo ciake nĩ cia ũrimũ; na kĩrĩkĩrĩro-inĩ nĩ cia ũgũrũki mũtheri: **14** nake mũndũ mūkĩgu no ciugo aingĩhagia. Gũtirĩ mũndũ ũũĩ ũrĩa gũkaahaana, ningĩ nũũ ũngĩmwĩra ũhoru wa maũndũ marĩa mageekĩka thuutha wake? **15** Wĩra wa mũndũ mūkĩgu nĩũmũnogagia; we ndamenyaga njĩra ya gũthĩ itũũra-inĩ. **16** Bũrũri ũrĩa mũthamaki wakuo aarĩ ndungata, na anene akuo marokagĩra kũrĩa o rũciinĩ kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ! **17** Kũrathimwo-rĩ, nĩwe bũrũri ũrĩa mũthamaki waku aaciarĩtwo arĩ mũndũ wa gũtĩka, na

ūrĩa ariũ ake marĩaga irio ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire: nĩgeetha magĩe na hinya, na makanyua, no ti geetha marĩo. **18** Mũndũ angĩkorwo arĩ kĩgũũta, mĩitĩrĩro ya nyũmba yake nĩhacagĩrĩra; namo moko make mangĩregera, nyũmba no yure. **19** Iruga rĩrugagwo nĩguo andũ makene, nayo ndibei ĩkenagia muoyo, no mbeeca nĩcio ihingagia maũndũ mothe. **20** Ndũkanarume mũthamaki, o na meciiria-inĩ maku, na ndũkanacuuke gĩtonga ũrĩ nyũmba yaku ya thĩinĩ, tondũ nyoni ya rĩera-inĩ no ĩtware ciugo ciaku, o na kana ĩrĩa ĩrĩ mathagu ĩheane ũhoro ũcio warĩtie.

11 Ikia irio ciaku igũrũ rĩa maaĩ, nĩ ũndũ thuutha wa matukũ maingĩ nĩũgaaciona rĩngĩ. **2** He andũ mũgwanja rwĩga, ĩi, o na ũhe andũ anana, nĩgũkorwo wee ndũngĩmenya mũtino ũrĩa ũngĩũka bũrũri-inĩ. **3** Matu mangĩyũra mbura, mamiuragia gũkũ thĩ. Mũtĩ ũngĩgũa na mwena wa gũthini, kana mwena wa gathigathini, o harĩa ũgũũaga, hau no ho ũikaraga. **4** Mũndũ ũrĩa wothe ũcũthagĩrĩria rũhuho, ndahaandaga; nake ũrĩa ũroraga matu, ndagethaga. **5** Tondũ ndũũĩ njĩra ĩrĩa rũhuho rũgeraga, o na kana ũrĩa mwana athondekagwo nda-inĩ ya nyina, ũguo noguo ũtangĩmenya wĩra wa Ngai, o we Mũũmbi wa indo ciothe. **6** Haanda mbeũ ciaku rũciinĩ, na hwaĩ-inĩ-rĩ, ndũkahurũkie moko maku, nĩgũkorwo ndũũĩ iria ikaagĩra, kana nĩ ici, kana nĩ icio ingĩ, kana hihi ikaagĩra o cieri. **7** Ũtheri nĩ mwega, namo maitho nĩmakenagĩra kuona riũa. **8** Na rĩrĩ, mũndũ o na angĩgĩtũũra muoyo mĩaka mĩingĩ atĩa-rĩ, nĩamĩkenagĩre yothe. No nĩaririkanage matukũ ma nduma, tondũ magaakorwo marĩ maingĩ. Maũndũ mothe magooka nĩ ma

tũhũ. **9** Atĩrĩrĩ, wee mwanake ũyũ, kenagĩra ũnini waku, na ũreke ngoro yaku ĩgũkenagie matukũ-inĩ ma wĩthĩ waku. Thiiaga na mĩthiire ĩrĩa wĩyendeire na ngoro yaku, o na ĩrĩa yonagwo ĩrĩ mĩega nĩ maithe maku, no ũmenye atĩrĩ, harĩ maũndũ macio mothe, Ngai nĩagagũciirithia. **10** Nĩ ũndũ ũcio, eheria gwĩtanga ngoro-inĩ yaku, na weherie mathiina mwĩrĩ-inĩ waku, tondũ wĩthĩ waku na hinya wa mwĩrĩ no cia tũhũ.

12 Ririkanaga Mũkũũmbi matukũ-inĩ ma ũnini waku, mũiria wa matukũ ma thĩina makinye, na mĩaka ĩkuhĩririe rĩrĩa ũkoiga atĩrĩ, “Kaĩ ndikenagĩra mĩaka ĩno-ĩ”: **2** riũa na ũtheri, na mweri na njata ĩtanatuĩka nduma, namo matu matanacooka ho mbura yathira; **3** rĩrĩa aikaria a nyũmba makainaina, nao arĩa marĩ hinya mainame, rĩrĩa ithiĩ igaatiga gũthĩa nĩ ũndũ nĩ nini, nao arĩa macũthagĩrĩria na ndirica matumanĩrwo nĩ nduma; **4** rĩrĩa mĩrango ya kuumĩra barabara ĩkaahingwo, na mũgambo wa gũthĩa ũnyiihe; rĩrĩa andũ magookagĩrio nĩ mĩgambo ya nyoni, no nyĩmbo ciao ciothe ikaaga kũiguĩka; **5** rĩrĩa andũ marĩ na guoya wa kũhaica igũrũ, na mageetigĩra mogwati ma mabarabara-inĩ; rĩrĩa mũtĩ wa mũrothi ũrutite kĩro, nayo ndaahi ithiiage ĩkururĩtie, namo merirĩria mage hinya. Hĩndĩ ĩyo mũndũ ainũke kũrĩa agaatuũra tene na tene, nao acakai mathiĩ magĩcakayaga njĩra-inĩ. **6** Ririkanaga Mũkũũmbi: mbere ya mũhĩndo wa betha ũtanatuĩka, o na kana mbakũri ya thahabu ĩtaanooragwo; mbere ya ndigithũ gũthethererwo itherũkĩro-inĩ rĩa maaĩ, kana kũgũrũ kwa ngaari kuunĩkĩre gĩthima-inĩ, **7** naruo rũkũngũ rũcooke tĩiri-inĩ kũrĩa ruoimire, naguo roho

ũcooke kūrī Ngai ūrīa waũheanire. **8** “Maũndũ mothe nĩ ma tũhũ! Nĩ ma tũhũ!” Ūguo nĩguo Mũrutani ekuuga. “Maũndũ mothe nĩ ma tũhũ!” **9** Mũrutani to kũũhĩga aarĩ mũũgĩ, no nĩ aarutire andũ maũndũ. **10** Nĩacũũranirie na agĩtuĩria maũndũ, na agĩtabanĩria thimo nyingĩ na mũbango. Mũrutani nĩatuĩririe nĩgeetha one ciugo o iria ciagĩrĩire, na ūrīa aandĩkire warĩ mũrũngĩrĩru na wa ma. **11** Ciugo cia andũ arĩa oogĩ nĩ ta mĩcengi, nayo mĩario yao ĩcookanĩrĩrio ĩhaana ta nyambo ihũũrĩrwo wega ĩkarũma, iheanĩtwo nĩ Mũrĩithi ūmwe. **12** Ītĩkĩra gũtaarwo, mũrũ wakwa, ndũkaneeke ūndũ wa gũciongerera. Ha ūhoru wa gũthondeka mabuku maingĩ-rĩ, ndũrĩ mũthia, nakuo gũthoma mũno kũnogagia mwĩrĩ. **13** Rĩu-rĩ, maũndũ mothe nĩmarĩkitie kũiguuo; kĩrĩkĩrĩro kĩa ūhoru ūcio wothe nĩ gĩkĩ: Wĩtigĩre Ngai na ūrũmagie maathani make, nĩ ūndũ gwĩka ūguo nĩkũhingia maũndũ mothe marĩa mũndũ agĩrĩrũo nĩ gwĩka. **14** Nĩgũkorwo Ngai nĩagaciirithanĩria ūndũ o wothe wĩkĩtwo, hamwe na maũndũ mothe marĩa mahithe, marĩ mega kana marĩ mooru.

Rwĩmbo

1 Rũrũ nĩruo rwĩmbo rwa Solomoni rũrĩa rwega gũkĩra nyĩmbo ciothe. **2** Ta nĩamumunye na mamumunya ma kanua gake: nĩ ũndũ wendo waku nĩ mwega gũkĩra ndibei. **3** Mũtararĩko wa maguta macio wĩhakĩte nĩ mwega; rĩitwa rĩaku no ta mũtararĩko wa maguta manungi wega magĩitanĩrĩrio. Na nokĩo wendetwo nĩ airĩtu! **4** Ndũkandige, nĩtũthĩ nawe; reke twĩhĩke! Mũthamaki nĩandoonyie nyũmba ciake cia thĩinĩ. Arata Tũgũcanjamũka na tũkene nĩ ũndũ waku; tũrĩkumagia wendo waku gũkĩra ndibei. Mwendwa Kaĩ marĩ na kĩhooto gĩa gũkwenda-ĩ! **5** Nĩ ndĩ mũirũ, no ndĩ mũthaka, inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, njirĩte o ta hema cia Kedari, ngaagĩra o ta itambaya cia gũcuuria hema cia Solomoni. **6** Tigai kũndora nĩ ũndũ ndĩ mũirũ, tondũ njirĩte nĩ kũhĩa nĩ riũa. Ariũ a maitũ nĩmandakarĩre, makĩndua mũrori wa mĩgũnda ya mĩthabibũ; no mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ nĩndũrekereirie. **7** Atĩrĩrĩ, wee nyendete, ta njĩra harĩa ũrarĩithĩria rũũru rwaku rwa mbũri, njĩra harĩa ũkwarahia ng'onde ciaku mĩarahu. Ingĩkara atĩa ta mĩtumia mũhumbe maitho ndũũru-inĩ cia arata aku? **8** We mũthaka kũrĩ andũ-a-nja othe, akorwo ndũũrĩ, umagara ũrũmĩrĩre makinya ma ng'onde, ũkarĩithĩrie tũũri twaku hakuhĩ na hema cia arĩithi. **9** Wee, mwendwa wakwa-rĩ, ngũgerekanagia na mbarathi ya mũgoma yohereirwo ngaari ĩmwe ya ngaari cia ita rĩa Firaũni. **10** Makai maku-rĩ, mathakarĩirwo mũno nĩ icũhĩ cia matũ, nayo ngingo yaku ĩkaagĩrĩrwo nĩ mĩgathĩ ya tũhiga twa goro. **11** Tũgũgũthondekera icũhĩ cia matũ cia thahabu,

ciohanĩtio na tũbungo twa betha. **12** Rĩrĩa mũthamaki aarĩ metha-inĩ yake-rĩ, maguta makwa manungi wega maiyũrĩtie mũtararĩko wamo kũu. **13** Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, ahaana ta koohe ka manemane gakomeire gatagatĩ ka nyondo ciakwa. **14** Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, nĩ ta kamanja ka mahũa ma mũhanuni kuuma mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ ya Eni-Gedi. **15** Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ! Hĩ, ti-itherũ ũrĩ mũthaka! Maitho maku magĩrĩte o ta ma ndutura. **16** Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ! Kaĩ ũkĩrĩ wa kwendeka-ĩ! Na ũrĩrĩ witũ nĩ ta nyeki ĩrĩa nduru. **17** Mĩratho ya nyũmba iitũ nĩ ya mĩtarakwa; nayo mĩitĩro yayo nĩ ya mĩkarakaba.

2 Nĩ ndĩ ihũa rĩa Sharoni, ningĩ gĩtoka gĩa ituamba-inĩ. **2** O ta gĩtoka kĩrĩ mĩigua-inĩ-rĩ, nĩguo mwendwa wakwa atariĩ arĩ gatagatĩ ka airĩtu arĩa angĩ. **3** O ta mũtĩ wa mũtunda ũrĩ mĩtĩ-inĩ ya gĩthaka-rĩ, nĩguo mũnyendi atariĩ arĩ gatagatĩ ka aanake arĩa angĩ. Ngenagĩra gũikara kĩgunyĩ-inĩ gĩake, namo matunda make ngĩmacama njiguaga marĩ mũrĩo. **4** Nĩandoonyetie nyũmba nene ĩrĩa ĩrĩagĩrwo iruga, nayo bendera ĩrĩa ahaicĩtie igũrũ rĩakwa nĩ wendo. **5** Njĩkĩrai hinya na thabibũ iria nyũmithie, mũnjerũhĩrie hinya na matunda, nĩ ũndũ ndĩ mũcuce nĩ wendo. **6** Guoko gwake kwa ũmotho akũigĩte rungu rwa mũtwe wakwa, nakuo guoko gwake kwa ũrĩo gũkaahĩmbĩria. **7** Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩtithia na thiiya, na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ: Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre, o nginya wĩrĩrĩrie kwarahũka guo mwene. **8** Ta thikĩrĩria, ũcio nĩ mwendwa wakwa!

Ta rora! Īrī nīwe ūyū ūroka, akīrūgaga akīrīire irīma-inī, arooka agītūrūhaga tūrīma-inī. **9** Mwendwa wakwa ahaana ta thiiya, kana ta thwariga ĩrīa nyanake. Ta kīrore! Nīwe ūūrīa ūrūngīi thuutha wa rūthingo rwitū, ararorera ndirica-inī, agacūthīrīria mīanya-inī. **10** Mwendwa wakwa aaririe akīnjīra atīrī, “Mūrata wakwa, o wee mūthaka, ūkīra tūthīi. **11** Atīrīrī! Hīndī ya heho nī thiru; nayo mbura nīkīite ĩgatiga kuura. **12** Nī hīndī mahūa marakunūka thī; ihinda rīa kūina nīikinyu, mīgambo ya ndutura nīiraiguuo būrūri-inī witū. **13** Mūkūyū-rī, nīurutīte ngūyū cia mbere; mīthabībū ĩrīa ĩratumūra kīro nīraruta mūtaraŕīko wayo wega. Ūkīra, ūka mūrata wakwa; o wee wakwa mūthaka, ūkīra tūthīi.” **14** Ndutoŕa yakwa wee ūrī mīatūka-inī ya rwaro rwa ihinga, kūu cīhitho-inī cia hurūrūka cia irīma, nyonia ūthīū waku, ta reke njigwe mūgambo waku; nī ūndū mūgambo waku nī mwororo, na ūthīū waku nī mūthaka. **15** Tūnyitīrei mbwe, o tūbwe tūu tūnini, tūrīa tūthūkagia mīgūnda ya mīthabībū, o mīthabībū ĩyo iitū ĩratumūra kīro. **16** Mwendwa wakwa nī wakwa na nīi ndī wake; arīithagia kūrīa kūrī itoka. **17** Hūndūka nginya rīrīa kūrīrura, nacio cīruru ciirīrie. Hūndūka mwendwa wakwa, tuīka ta thiiya, kana ta thwariga nyanake, ĩrī irīma-inī cia Betheri.

3 Ūtukū wothe ndī ūrīrī-inī wakwa ndīracaragia ūcio ngoro yakwa yendete; ndīramūcaririe, no ndinamuona. **2** Nīngūūkīra thīi ngacangacange itūūra-inī inene, hungure njīra-inī ciarīo na nja ciarīo; thīi ngeethe ūcio ngoro yakwa yendete. Nī ūndū ūcio ngīmūcaria, no ndiigana kūmuona. **3** Arangīri nīmanyonire, magīthiūrūrūka itūūra-inī rīu

inene. Ngĩmooria atĩrĩ, “Nĩmuonete ũrĩa ngoro yakwa yendete?” **4** O ndamahĩtũka o ũguo, nĩguo ndonire ũrĩa ngoro yakwa yendete. Ngĩmũnyiita na ndiamũrekirie, o nginya ngĩmũtoonyia nyũmba ya maitũ, ngĩmũtoonyia kanyũmba ga thĩinĩ ka ũrĩa wanjarire. **5** Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩtithia na thiiya, na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ: Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre, o nginya wĩrirĩrie kwarahũka guo mwene. **6** Nũũ ũyũ ũroka ambatĩte oimĩte werũ-inĩ ahaana ta itu rĩa ndogo, arĩ mũtararĩko wa manemane na ũbani, iria ithondeketwo na mahuti mothe manungi wega ma mwonjoria? **7** Atĩrĩrĩ! Nĩ ngaari ya gũkuua Solomoni, yumagarĩtio nĩ njamba cia ita mĩrongo ĩtandatũ, iria ndĩie mũno cia Isiraeli, **8** othe meeohete hiũ cia njora, na othe marĩ na ũũgĩ wa mbaara, o ũmwe wao eyohete rũhiũ rwa njora, ehaarĩrie nĩ ũndũ wa imakania iria ingĩũka ũtukũ. **9** Mũthamaki Solomoni nĩethondekeire ngaari ya kũmũkuuaga; amĩakĩte na mĩtĩ ya kuuma Lebanoni. **10** Itugĩ ciayo atumithĩtie cia betha, naguo mwĩtiro wayo nĩ wa thahabu, gĩtĩ kĩayo kĩgemetio na gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi, mwena wa thĩinĩ wayo ũgemetio na wendo nĩ aarĩ a Jerusalemu. **11** Inyuĩ aarĩ a Zayuni ta kiumei, mwĩrorere Mũthamaki Solomoni ekĩrĩte thũmbĩ, thũmbĩ ĩrĩa nyina aamwĩkĩrĩre mũthenya wake wa kũhikania, mũthenya o ũrĩa ngoro yake yakeneire.

4 Hĩ, kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ! ĩĩ ti-itherũ ũrĩ mũthaka! Maitho maku mahaana ta ma ndutura makĩonerwo hau taama-inĩ ũcio ũkũhumbĩrĩte ũthiũ. Njuĩrĩ yaku no ta rũũru rwa mbũri rũgĩkũrũka Kĩrĩma-

inĩ kĩa Gileadi. **2** Magego maku mahaana ta rūũru rwa ng' Ondu ciarĩkia kũmurwo guoya o ũguo, ikĩambata ciumĩte gũthambio. O ĩmwe yacio ĩrĩ na ihatha rĩayo; hatĩrĩ o na ĩmwe yacio ĩrĩ iiki. **3** Mĩromo yaku ĩhaana ta uuthi mũtune; kanua gaku kagĩrĩte mũno. Thĩa ciaku ihaana ta ciatũ igĩrĩ cia itunda rĩa mũkomamanga, ikĩonerwo hau taama-inĩ ũcio ũkũhumbĩrĩte ũthiũ. **4** Ngingo yaku ĩhaana ta mũthiringo ũrĩa mũraihi wa Daudi, wakĩtwo wega mũno; nakuo gũgacuurio ngo ngiri, na ciothe nĩ ngo cia njamba cia ita. **5** Nyondo ciaku cieri ĩhaana ta ciana igĩrĩ cia thiiya, ikahaana ciana cia mahatha cia thiiya ikĩrĩa itoka-inĩ. **6** Nĩngũthiĩ kĩrĩma-inĩ kĩa manemane, na nginye karĩma-inĩ ka ũbani, njikare kuo nginya kũrĩrura, nacio ciĩruru ciirĩrie. **7** Wee mwendwa wakwa ũrĩ mũthaka biũ; ndũrĩ na kameni o na kanini. **8** Ũka tũthiĩ nawe, mũhiki wakwa, tuume Lebanoni, nĩtũthiĩ nawe tuume Lebanoni. Harũrũka uume gacũmbĩrĩ-inĩ ka Amana, ũkiume kĩrĩma gĩa Seniru, o gacũmbĩrĩ ka Herimoni, uume kũu imamo-inĩ cia mĩrũũthi, ũkiume irĩma-inĩ icio cia ngarĩ. **9** Nĩũtahĩte ngoro yakwa, wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa; nĩũtahĩte ngoro yakwa na irora o rĩmwe rĩa maitho maku, na ithaga rĩmwe rĩa mũgathĩ waku wa ngingo. **10** Wee mwarĩ wa maitũ, o we mũhiki wakwa, kaĩ wendo waku nĩ wa gũkenerwo-ĩ! ĩĩ wendo waku nĩ wa gũkenania mũno gũkĩra ndibei, naguo mũtararĩko wa maguta maku nĩ mwega kũrĩ wa mahuti mothe marĩa manungi wega! **11** Wee mũhiki wakwa, mĩromo yaku ĩtaatagia mũrĩo ta magua ma ũũkĩ; iria na ũũkĩ irĩ rungu rwa rũrĩmĩ rwaku. Mũtararĩko mwega wa nguo ciaku no ta ũrĩa wa Lebanoni.

12 Wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa, ũhaana ta mũgũnda mũirigĩre, ũkahaana ta gĩthima kĩirigĩre, na ta itherũkĩro rĩa maaĩ ihingĩrĩrie. 13 Thuuna ciaku nĩ ta mũgũnda wa mĩtĩ ya mĩkomamanga ĩ na matunda mega mũno, ũrĩ na mĩhanuni, na mĩtĩ ĩrĩa yumaga uundi, 14 ĩkoima uundi na manjano, na irago na mĩndarathini, hamwe na mũtĩ o wothe wa ũbani, na manemane na thubiri, na mahuti mothe marĩa manungi wega mũno. 15 Wee-rĩ, ũrĩ itherũkĩro rĩa maaĩ rĩrĩ mũgũnda, ũrĩ gĩthima kĩa maaĩ megũtherera, maikũrũkĩte moimĩte Lebanoni. 16 Wee rũhuho rwa gathigathini ũkĩra, nawe rũhuho rwa gũthini-rĩ, ũka! Hurutanaai mũgũnda-inĩ wakwa, nĩguo mũtararĩko wago ũhunje kũndũ kũraya. Mwendwa wakwa nĩatoonye mũgũnda-inĩ wake, na arĩe matunda maguo o macio mega mũno.

5 Wee mwarĩ wa maitũ o wee mũhiki wakwa, nĩndoka mũgũnda-inĩ wakwa; nĩnjookanĩrĩrie manemane makwa na mahuti makwa marĩa mangĩ manungi wega. Nĩndĩite magua makwa, o na ũũkĩ wakwa; nĩnyũite ndibei yakwa, o na iria rĩakwa. Arata Inyuĩ arata-rĩ, rĩai na mũnyue; inyuĩ mwendaine-rĩ, nyuai nginya mũiganie. 2 Ndirarĩ toro, no ngoro yakwa nĩreiguĩte. Ta thikĩrĩria! Mwendwa wakwa nĩararingaringa mũrango, akiugaga atĩrĩ: “Mwarĩ wa maitũ, wee mwendwa wakwa, wee ndutura yakwa, o wee wakwa ũtarĩ kaũcuuke-rĩ, hingũrĩra. Mũtwe wakwa nĩũihũgĩtio nĩ ime, njuĩrĩ yakwa ĩkaiyũra ireera rĩa ũtukũ.” 3 Nĩndutĩte guo yakwa ya igũrũ: no nginya ndĩmĩĩhumbe rĩngĩ? Ningĩ nĩndĩthambĩte magũrũ: no nginya ndĩmekĩre gĩko rĩngĩ? 4 Mwendwa wakwa araikirie guoko gwake

kamwanya-inĩ ka mūrango, nayo ngoro yakwa ĩrambĩrĩria kũmwĩrĩria. **5** Ndĩrokĩra kũhingũrĩra mwendwa wakwa, moko makwa magĩtaataga manemane, nacio ciara ciakwa ikanyũrũrũkia manemane, nyitĩro-inĩ ya mūrango. **6** Ndĩrahingũrĩre mwendwa wakwa, no mwendwa wakwa ndararĩ ho, nĩarathiĩte; Nayo ngoro yakwa ĩroorwo nĩ hinya nĩ ũndũ wake gũthĩĩ. Ndĩramwethire, no ndinamuona. Ndĩramwĩtire, no ndananjĩtika. **7** Arangĩri maranyona magĩthiũrũrũka itũũra-inĩ rĩu inene. Nao marahũũrĩre, marandihangia; marandunya nguo yakwa ya igũrũ, arangĩri acio a thingo! **8** Inyuĩ aarĩ aya a Jerusalemu, ndamwĩhĩtithia atĩrĩ: mũngĩona mwendwa wakwa-rĩ, mũkũmwĩra atĩa? Mwĩrei atĩ ndĩ mũcuce nĩ wendo. **9** Wee mũthaka gũkĩra andũ-a-nja arĩa angĩ othe-rĩ, mwendwa waku aagĩrĩte agakĩra endwa arĩa angĩ na kĩ? Mwendwa waku akĩrĩte endwa arĩa angĩ nakĩ, nĩguo ũtwĩhĩtithie ũguo? **10** Mwendwa wakwa nĩ mũthaka na agatunĩha, nĩekũũranĩte harĩ arũme ngiri ikũmi. **11** Mũtwe wake ũhaana ta thahabu theru mũno; njuĩrĩ yake ĩrĩ na mĩkumba, na ĩkaira ta ihuru. **12** Maitho make mahaana ta ma ndutura ciũmbĩte tũrũũ-inĩ, mahaana ta mathambĩtio na iria, o ta maigĩtwo wega makaagĩrĩra ta mathaga. **13** Makai make namo mahaana ta tũmĩgũnda tũtumanĩte mahuti manungi wega magĩtararĩka. Mĩromo yake no ta itoka igũita manemane. **14** Moko make mahaana ta thanju cia thahabu, ithecereirwo tũhiga-inĩ tũrĩa twĩtagwo thumarati; mwĩrĩ wake ũhaana ta mũguongo ũrĩa mũnyorokie, ũgemetio na yakuti ĩrĩa theru. **15** Magũrũ make matarĩĩ ta itugĩ cia mahiga ma mũthemba

wa marimari, ihaandiriirwo itina-ini cia thahabu iria therie. Mauthi make matarii ta Lebanoni, agathakara ta mitarakwa yakuo. **16** Kanua gake akaria kari murio muno; we ni wa kwendeka biu. Atiriri, uyū niwe mwendwa wakwa, uyū niwe murata wakwa, inyuĩ aari a Jerusalemu.

6 Wee muthaka gukira andu-a-nja aria angĩ othe-ri, mwendwa waku athiite ku? Mwendwa waku arorire na ku, niguu tumucarie nawe? **2** Mwendwa wakwa aikurukire mugunda-ini wake, o tumigunda-ini turia tutumanite mahuti maria manungi wega, athiite kurithia kuu migunda-ini, agituaga mahua ma itoka. **3** Ni ndi wa mwendwa wakwa, nake ni wakwa; we arithagia itoka-ini. **4** Wee mwendwa wakwa, uri muthaka, o ta bururi wa Tiriza, uri wa kwendeka o ta Jerusalemu, na ukamania o ta ita riri na bendera. **5** Wihugure na kungi, utige kundora; maitho maku nimarahoota. Njuiri yaku no ta ruuru rwa mburi rugikurika Kirima kia Gileadi. **6** Magego maku mahaana ta ruuru rwa ng'onde ikambata ciumite guthambio. O imwe yacio iri na ihatha riayo, hatiri o na imwe yacio iri iki. **7** Thia ciaku ihaana ta ciatu igiri cia itunda ria mukomamanga, ikonerwo hau taama-ini ucio ukuhumbirite uhiu. **8** No gukorwo na atumia athamaki mirongo itandatū, na thuriya mirongo inana, na airitu gathirange matangitarka; **9** no ndutura yakwa, ucio wakwa utari ucuuke-ri, gutiri ungi mahaanaine, nowe muritu wa nyina wiki, o we gitunio kia ucio mumuciari. Airitu maamuonire makimwita murathime; nao atumia athamaki o na thuriya makimukumia. **10** Nuū uyū uroimira ta ruoro rugitema, athakarite ta mweri, na

agathera ta riūa, arī na ūkengu ta wa njata irūrūnganīte?

11 Nīndīraikūrūkire mūgūnda wa mīkombokombo, ngarore tūmītī tūrīa tūmerete kūu gītuamba-inī, nīguo nyone kana mīthabībū nīthundūrīte, o na kana mīkomamanga nīirutīte kīro. **12** O na itanamenya ūrīa gūtariī-rī, merirīria ma ngoro yakwa marandwara gatagatī-inī ka ngaari cia mūthamaki cia ita cia andū aitū. **13** Cooka, cooka, wee Mūshulamu; cooka, cooka, nīgeetha tūkwīrorere! Mwendani Mūkwenda kwīrorera Mūshulamu ūyū nīkī, taarī rwīmbo rwa Mahanaimu mūreerera?

7 We mwarī ūyū wa mūnene, ī magūrū maku mekīrītwo iraatū ti mathaka! Magūrū maku mathakarīte makahaana ta mathaga, marīa mathondeketwo nī moko ma mūbundi mūūgī. **2** Mūkonyo waku nī ta kaihūri ga gīthiūrūrī karīa gataagaga ndibei ningie. Njohero yaku īhaana ta kīhumbu kīa ngano ngonyore, gīthiūrūrūkīirio nī itoka. **3** Nyondo ciaku ihaana ciana igīrī cia thiiya, ikahaana mahatha ma thiiya. **4** Ngingo yaku īhaana ta mūthiringo mūraihi wakītwo na mīguongo. Maitho maku nī ta tūrīa twa Heshiboni, hakuhī na kīhingo kīa Bathi-Rabimu. Iniūrū rīaku rīhaana ta mūthiringo mūraihi wa Lebanoni ūrīa ūrorete na mwena wa Dameski. **5** Mūtwe waku ūkūhumbaga tanji ta Kīrīma gīa Karimeli. Nacio njuūrī ciaku ciirīte ikahaana ta rangi wa ndathi; mūthamaki aikaraga ta oohereirwo tūmīcuha-inī twacio. **6** Wee wendo, kaī wee ūrī mūthaka na wa gūkenania-ī! Maūndū maku nīmagūkenania! **7** Kīrūgamo gīaku kīrūngarīte ta mūtī wa mūkīndū, nacio nyondo ciaku ihaana ta imanjīka cia matunda. **8** Ndoigire atīrī, “Nīngūhaica mūtī

ũyũ wa mũkĩndũ; nĩngũtua matunda maguo.” Nyondo ciaku irotuĩka ta imanjĩka cia thabibũ, nayo mĩhũmũ yaku ĩtararĩke wega ta matunda, **9** nako kanua gaku gatuĩke ta ndibei ĩrĩa njega mũno. Mwendwa Ndibei ĩyo ĩrokinyĩra mwendwa wakwa, na ĩmerũke wega ĩrĩ gatagatĩ ka mĩromo na magego. **10** Nĩ ndĩ wa mwendwa wakwa, nake nĩ nĩ eriragĩria. **11** Mwendwa wakwa, ũka, nĩtũthĩ mĩgũnda-inĩ, nĩtũthĩ tũkaraarĩre tũtũura-inĩ. **12** Nĩtũrooke gũthĩ tene mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ tũkarore kana mĩthabibũ nĩmĩhundũku, na kana nĩcanũrite kĩro kĩayo, o na kana mĩkomamanga nĩrutĩte kĩro: kũu nĩkuo ngaakũheera wendo wakwa. **13** Matunda ma mandarĩki nĩmaratararĩka, na mũrango-inĩ gwitũ kũrĩ na matunda ma mĩthemba yothē marĩa mega mũno, ma mũgethano o na mangĩ maikaru, marĩa ngũigĩire, wee mwendwa wakwa.

8 Naarĩ korwo no ũtuĩke ta mũrũ wa maitũ, ũrĩa wongire nyondo cia maitũ! Hĩndĩ ĩyo, ingĩgũtũnga nja, ndaakũmumunya, na gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩĩmena. **2** Ingĩgũtongoria, ngũtware nyũmba ya maitũ, ũcio wandutire maũndũ. Ingĩkũhe ndibei ĩrĩa njamithie wega ũnyue, o yo ngogoyo ya mĩkomamanga yakwa. **3** Guoko gwake kwa ũmotho akũigĩte rungu rwa mũtwe wakwa, nakuo guoko gwake kwa ũrĩo gũkaahĩmbĩria. **4** Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩtithia atĩrĩ: Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre, o nginya wĩrirĩrie kwarahũka guo mwene. **5** Nũũ ũyũ ũroka ambatĩte oimĩte werũ-inĩ, etiiranĩtie na mwendwa wake? Mwendwa Rungu-inĩ rwa mũtĩ wa matunda nĩho ndakwarahũire

ūrĩ toro; hau nĩho nyũkwa aagĩrĩire nda yaku, o hau nĩho ũcio warĩ na ruo rwa kũrũmwo aagũciarĩire. **6** Njikĩra ta mũhũũri ngoro-inĩ yaku, ũũhũũre ta mũhũũri guoko-inĩ gwaku; amu wendo ũrĩ hinya o ta gĩkuũ, ũiru wago ũmĩtie ngoro o ta mbĩrĩra. Ũcinaga o ta mwaki ũrakana, na o ta rũrĩrĩmbĩ rũnene mũno rwa Jehova. **(Sheol h7585)** **7** Maaĩ maingĩ matingĩhota kũhoria wendo; njũũĩ itingĩhota kũũthereria. Korwo mũndũ no aheane ũtonga wothe wa nyũmba yake nĩ ũndũ wa wendo-rĩ, no kũnyũrũrio ũngĩnyũrũrio o biũ. **8** Nĩtũrĩ na kairĩtu ka maitũ, nako gatumĩtie nyondo. Tũgeka atĩa nĩ ũndũ wa kairĩtu kau gaitũ, mũthenya ũrĩa gagaatuĩka ga kũũrio? **9** Korwo nĩ rũthingo-rĩ, tũngĩaka mũthiringo mũraihi na igũrũ ya betha igũrũ rĩako. Korwo nĩ mũrango-rĩ, tũngĩkahingĩrĩria na mbaũ cia mũtarakwa. **10** Nĩ ndĩ rũthingo, nacio nyondo ciakwa ihaana ta mũthiringo mũraihi na igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio maitho-inĩ make-rĩ, nduĩkite o ta mũndũ ũtũmaga aiganĩre. **11** Solomoni aarĩ na mũgũnda wa mũthabibũ kũu Baali-Hamoni; mũgũnda ũcio wa mũthabibũ akũukomborithia kũrĩ akombori. O mũndũ aarĩ arehage cekeri 1,000 cia betha nĩ ũndũ wa maciaro maguo. **12** No mũgũnda wakwa wa mũthabibũ nĩ wakwa o nĩ nyiki; cekeri icio 1,000 nĩ ciaku wee Solomoni; nacio cekeri 200 nĩ cia arĩa marĩmagĩra maciaro maguo. **13** Atĩrĩrĩ, wee ũikaraga mũgũnda-inĩ hamwe na arata a thiritũ yaku, reke o na nĩ njigwe mũgambo waku. **14** Umagara na ihenya mwendwa wakwa, ũtuĩke ta thiiya, kana ta thwariga nyanake ĩrĩ irĩma-inĩ iria ĩrĩ mahuti manungi wega.

Isaia

1 Maya nīmo maūndū marīa maaguūrīrio Isaia mūrū wa Amozu, makoniī Juda na Jerusalemu hīndī ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, arīa maarī athamaki a Juda. **2** Atīrīrī, wee igūrū, ta thikīrīria! Nawe thī ta igua! Nīgūkorwo Jehova nīarītie akoiga atīrī: “Nīi heete ciana irio, ngacirera igakūra, no cio ikaanemera. **3** Ndegwa nīyūūi mwene yo, nayo ndigiri ikamenya mūharatī wa mwene yo, no Isiraeli ndarī ūndū ooī, andū akwa nīmagīte ūmenyo.” **4** Hī! Kaī mūrī rūrīrī rwīhagia-ī. Mūrī andū matitikīte mahītia, na rūruka rwa andū mekaga ūūru, na ciana ciīrutīire gūthūkia maūndū! Nīmatiganīrie Jehova; nīmamenete Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli, makamūhutatīra, magacooka na thuutha. **5** Nī kīi gīgūtūma mwende gūikara mūkīhūūragwo? Nī kīi gīgūtūma mūthīi o na mbere kūrema? Mūtwe wothe nīmūtihangie, nayo ngoro yothe ikanyamarīka. **6** Kuuma ikinya rīa kūgūrū nginya mūtwe gūtīrī handū hagima: no nguraro theri, na mītūnda, na ironda cia ndīira itarī thambie, kana ikoohwo, kana ikororoīyo na maguta. **7** Būrūri wanyu ūkirīte ihooru, matūūra manyu manene magacinwo na mwaki; mīgūnda yanyu iramathwo īgatigwo ūtheri nī andū a kūngī o mūkīonaga, ikoonūhwo ta īng’aurānītio nī ageni. **8** Mwarī wa Zayuni atiganīrio ta gīthūnū kīrī mūgūnda wa mīthabībū, agatiganīrio ta kanyūmba karī mūgūnda wa marenge, o na ta itūūra inene rīthiūrūrūkīrio nī thū ikīenda kūrītunyana. **9** Tiga Jehova Mwene-Hinya-Wothe aatūtīgīrie matigari manini ma andū-rī, tūngītūkīte ta Sodomu, na tūkahaana ta Gomora!

10 Thikĩrĩriai kiugo kĩa Jehova, inyuĩ mwathanaga Sodomu; na mũigwe watho wa Ngai witũ, inyuĩ andũ a Gomora! 11 “Magongona macio manyu mũndutagĩra maingĩ-rĩ, nĩ ma kĩ kũrĩ niĩ?” Ũguo nĩguo Jehova ekũũria. “Nĩnjiganĩtwo nĩ magongona ma njino, na magongona ma ndũrũme, na maguta ma nyamũ noru; niĩ ndikenagĩra thakame ya ndegwa, na ya tũtũrũme, o na ya mbũri. 12 Nũũ ũkoragwo amwĩrĩte mũndutĩre magongona macio rĩrĩa mũgũũka mbere yakwa kũũhooya, mũkĩrangaga nja cia nyũmba yakwa? 13 Tigai gũcooka kũrehe maruta ma tũhũ! Ũbumba wanyu nĩ kĩndũ kĩa magigi harĩ niĩ. Ndingĩhota gũkĩrĩrĩa ciũngano cianyu cia waganu: mĩcemanio yanyu ya Karũgamo ka Mweri, na Thabatũ, o na ciathĩ iria njathane. 14 Ngoro yakwa nĩthũire ciathĩ cianyu cia Karũgamo ka Mweri, o na ciathĩ iria njathane. Maũndũ macio matuĩkĩte mũrigo harĩ niĩ, nĩmanogetie. 15 Hĩndĩ ĩrĩa mwambararia moko manyu na igũrũ mũkĩhooya, nĩndĩrĩmũhithaga maitho makwa ndikamuone; o na mũngĩhooya mahooya maingĩ ndĩrĩmũiguaga. Nĩgũkorwo moko manyu maiyũrĩtwo nĩ thakame; 16 mwĩthambei mwĩtherie. Eheriai ciĩko cianyu njũru maitho-inĩ makwa! Tigai gwĩka maũndũ mooru, 17 mwĩrutei gwĩkaga wega! Thingatagai ciira wa kĩhoto, na mũkoomĩrĩria arĩa ahinyĩrĩrie. Tuagai ciira wa ciana cia ngoriai na kĩhoto, na mũthaitanagĩrĩre mũtumia wa ndigwa.” 18 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ũkai tũciire. O na mehia manyu mangĩkorwo matunĩhĩte ta gakarakũ-rĩ, nĩmagathera o ta ira; o na maatuĩka matunĩhĩte ta thakame, nĩmakerũha o ta guoya wa ng’ondu. 19 Mũngĩnjigua na mũnjathĩkĩre,

nĩ mūrĩrĩaga indo iria njega mũno cia bũrũri; **20** no mũngĩrema na mũrege gwathĩka, mũkaaniinwo na rũhiũ rwa njora.” Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova koigĩte ũguo.

21 Hĩ! Kaĩ itũũra inene rĩrĩa rĩĩhokeku nĩrĩtuĩkĩte ta mũmaraya-ĩ! Hĩndĩ ĩmwe rĩaiyũrĩte ũtuanĩri ciira wa kĩhooto; ũthingu nĩguo watũũraga thĩnĩ warĩo, no rĩu nĩ oragani matũũraga kuo! **22** Betha yanyu ĩtuĩkĩte gĩko, ndibei yanyu ĩrĩa njega mũno ĩgatukanio na maaĩ. **23** Andũ anyu arĩa mamwathaga nĩ kũrema maremete, magatuĩka a thiritũ ya aici; othe nĩmendete mahaki, nao mahanyũkanagia na indo cia kũheo. Maticiragĩra ciana cia ngoriai na kĩhooto; na matithikagĩrĩria ciira wa mũtumia wa ndigwa. **24** Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, O we Mwene Hinya wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, “Hĩ! Nĩngaitĩrĩria amuku akwa mang’ũrĩ makwa, na ndĩrĩhĩrie harĩ thũ ciakwa. **25** Nĩngagũũkĩrĩra na guoko gwakwa; ngagũtheria gĩko gĩaku gĩthire biũ, na maũndũ maku mothe marĩa matarĩ matheru ndĩmatherie.

26 Aciirithania aku ngaatũma matuĩke o ta ũrĩa maatarĩ matukũ-inĩ ma tene, na aheani kĩrĩra aku o ta ũrĩa maatarĩ kĩambĩrĩria-inĩ. Thuutha ũcio ũgeetagwo Itũũra Inene rĩa ũthingu, o na Itũũra Inene Rĩĩhokeku.” **27** Itũũra rĩa Zayuni rĩgaakũũrwo na ciira wa kĩhooto, nao andũ a rĩo arĩa merĩrĩte makũũrwo na ũthingu. **28** No andũ arĩa aremi na arĩa ehia makaaniinwo hamwe, nao arĩa matiganagĩria Jehova nĩmagathira biũ. **29** “Nĩmũgaconoka nĩ ũndũ wa mĩgandi ĩyo mĩamũre mũtũire mũkenagĩra; nĩmũkaigua thoni nĩ ũndũ wa mĩgũnda ĩyo mwĩthurĩire.

30 Mũgaatuĩka ta mũgandi ũrahooha mathangũ, mũtuĩke

ta mūgūnda ūtarī maaī. **31** Mūndū ūrīa ūrī hinya agaatuika maragara, naguo wīra wake ūtuīke thandī; we na wīra wake nīmakahīa hamwe, haage mūndū wa kūhoria mwaki ūcio.”

2 Ūyū nīguo ūhoro ūrīa Isaia mūrū wa Amozu onire ūkoniī Juda na Jerusalemu: **2** Matukū-inī ma kūrigīrīria kīrīma kīa hekarū ya Jehova nīgīkahaandwo kīrī kīo kīnene gatagatī ka irīma iria ingī; nīgīkambarario igūrū rīa tūrīma tūrīa tūngī, nao andū a ndūrīrī nīkuo magaathiiaga. **3** Ndūrīrī nyingī nīgathiī kuo ikiugaga atīrī, “Ūkai, twambate tūthī kīrīma-inī kīa Jehova, tūthī nyūmba ya Ngai wa Jakubu. Nīagatūruta ūhoro wa mīthīre yake, nīgeetha tūgeragīre njīra ciake.” Nīgūkorwo Zayuni nīgūkoima ūtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndūmīrīri ya Jehova. **4** Nake nīagatuithanagia ndūrīrī ciira, na aiguithanie irīndī nyingī. Hiū ciao cia njora magaacithondeka ituīke mīraū ya kūrīma, namo matimū mao mamathondeke matuīke hiū cia gūceeha mītī. Gūtīrī rūrīrī rūgaacooka kūrūa na rūrīrī rūrīa rūngī na rūhiū rwa njora, o na kana merute ūhoro wa mbaara hīndī ingī. **5** Atīrīrī wee nyūmba ya Jakubu, ūkaai tūthiiage tūmūrīkīrwo nī ūtheri wa Jehova. **6** Wee nīūtiganīrie andū aku, o acio a nyūmba ya Jakubu. Nao marūmītie mūno mītugo na irīra cia andū a mwena wa irathīro; maragūruga ta Afilisti, na makagīa thiritū na andū matoō Ngai. **7** Būrūri wao ūiyūrīte betha na thahabu, igīna ciao itingīthira. Būrūri wao ūiyūrīte mbarathi; na ngaari ciao cia ita itingītarīka. **8** Būrūri wao ūiyūrīte mīhianano ya kūhooywo; mainamagīrīra wīra wa moko mao, o indo iria mathondekete na ciara

ciao. **9** Nĩ ũndũ ũcio mũndũ nĩakaharũrũkio, nacio iruka
cia andũ iconorithio; ndũkanamarekere. **10** Toonyai
rwaro-inĩ rwa ihiga, mwĩhithe tĩiri-inĩ mũũrĩre kĩmakania
kĩa Jehova na riiri wa ũnene wake! **11** Maitho ma
mũndũ mwĩtĩĩ nĩmagaconorithio, naguo mwĩtĩio wa andũ
nĩũkaharũrũkio; no Jehova we wiki nĩwe ũgaatũũgĩrio
mũthenya ũcio. **12** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ
na mũthenya aigĩte wa gũũkĩrĩra andũ arĩa othe etĩĩ
na arĩa meĩkagĩrĩra, na arĩa othe metũũgagĩria (nao
othe nĩmakanyihio), **13** na okĩrĩre mĩtarakwa yothe ya
Lebanoni, ĩrĩa mĩraihi na igũrũ na ĩkaneneha mũno, o
na mĩgandi yothe ya Bashani, **14** na okĩrĩre irĩma iria
ndaaya na igũrũ, na tũrĩma tuothe tũrĩa tũraihi. **15**
na okĩrĩre mũthiringo o wotho mũraihi na igũrũ na
rũthingo o ruothe rwakĩtwo rwa hinya, **16** na okĩrĩre
marikabu ciothe cia Tarishishi, na marikabu ciothe iria
njega mũno. **17** Mwĩtũũgĩrio wa mũndũ nĩũkaharũrũkio,
na mwĩtĩio wa andũ ũconorithio; no Jehova we wiki
nĩwe ũgaatũũgĩrio mũthenya ũcio, **18** nayo mĩhianano ya
kũhooywo nĩgathira biũ. **19** Andũ makoorĩra ngurunga-
inĩ cia ndwaro cia mahiga, o na marĩma-inĩ ma thĩ,
moorĩre kĩmakania kĩa Jehova na riiri wa ũnene wake,
hĩndĩ ĩrĩa akaarũgama athingithie thĩ. **20** Mũthenya ũcio
andũ makooya mĩhianano yao ya betha, na mĩhianano yao
ya thahabu, ĩrĩa methondekeire mamĩhooyage, mamĩkĩrie
huko na huhu. **21** Nao makoorĩra ngurunga-inĩ cia ndwaro
cia mahiga, na mahiga-inĩ marĩa macunjurĩte morĩre
kĩmakania kĩa Jehova na riiri wa ũnene wake, hĩndĩ ĩrĩa
akaarũgama, athingithie thĩ. **22** Tiga kwĩhoka mũndũ,

ūrĩa mĩhũmũ yake ĩrĩ o maniũrũ-inĩ make. Nĩ ũndũ-rĩ, akĩrĩ wa bata ũrĩkũ?

3 Atĩrĩrĩ, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arĩ hakuhĩ kwehereria Jerusalemu na Juda ũteithio wao na kĩrĩa kĩmatiiragĩrĩra, amehererie ũteithio wothe wa irio na wa maaĩ, **2** o na amehererie mũndũ ũrĩa njamba na mũrũi wa mbaara, na mũtuanĩri ciira na mũnabii, na mũragũri na mũthuuri wa kĩama, **3** na mũtongoria wa gĩkundi gĩa thigari mĩrongo ĩtano, na mũheani kĩrĩra, na mũbundi mũũgĩ, o na mũndũ-mũgo mũũgĩ. **4** Tũhĩ nĩtuo ngaatua anene ao; na maathagwo nĩ tũkenge. **5** Andũ nĩmakahiinyanĩrĩria: o mũndũ akaahinyĩrĩria ũrĩa ũngĩ, mũndũ wa itũũra okĩrĩre mũndũ wa itũũra rĩake. Arĩa anini nĩmagookĩrĩra arĩa akũrũ, nao arĩa matarĩ ngumo mokĩrĩre mũndũ ũrĩa mũtĩku. **6** Mũndũ nĩakanyiita ũmwe wa ariũ a nyina arĩ gwa ithe mũcĩ, amwĩre atĩrĩ, “Wee ũrĩ na nguo ya igũrũ, tuĩka mũtongoria witũ; ũreke kũndũ gũkũ kwanangĩtwo kũgĩe wathani-inĩ waku!” **7** Nowe nĩakaanĩrĩra mũthenya ũcio oige atĩrĩ, “Nĩ ndirĩ na kĩhonia. Nĩgũkorwo gwakwa mũcĩ gũtirĩ irio kana nguo, tigai kũndua mũtongoria wa andũ.” **8** Nĩgũkorwo Jerusalemu nĩkũratũgũũga, nakuo Juda nĩkũragũ; ciugo na ciĩko ciakuo nĩirokĩrĩra Jehova na makang’athĩria thiithi wake ũrĩ riiri. **9** Ithiithi ciao nĩcio ciumbũraga ũrĩa mahaana; maanĩkaga mehia mao o ta ma Sodomu; o na matimahithaga. Kaĩ marĩ na haaro-ĩ! Nĩo mereheire mwanangĩko. **10** Ha ũhoru wa andũ arĩa athingu, meerei atĩ nĩmakagaacĩra; nĩgũkorwo nĩmakaarĩaga maciaro ma maũndũ marĩa maaneka. **11** No andũ arĩa aaganu,

meerei atĩrĩ: kaĩ marĩ na haro-ĩ! Nĩgũkorwo mwanangĩko ũrĩ igũrũ rĩao! Nao makaarĩhwo kũringana na wĩra wa moko mao. **12** Andũ akwa mahinyagĩrĩrio nĩ ciana, nao andũ-a-nja nĩo mamaathaga. Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ akwa, atongoria anyu nĩo mamũhĩtithagia, magatũma muume njĩra ĩrĩa yagĩrĩire. **13** Jehova nĩaikarĩire gĩtĩ gĩake iciĩrĩro-inĩ; akarũgama nĩguo aciirithie andũ. **14** Jehova nĩarĩkĩtie gũtuĩra athuuri na atongoria a andũ ake ciira, akameera atĩrĩ: “Nĩ inyuĩ mwanangĩte mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ; o na indo iria mũtunyĩte athĩĩni irĩ thĩĩnĩ wa nyũmba cianyu.” **15** “Mũhehenjaga andũ akwa, na mũkamemenda mothiũ ma athĩĩni nĩkĩ?” nĩguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria. **16** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Andũ-a-nja a Zayuni nĩetĩĩ, mathiiaga maguucĩtie ngingo, makiuhanaga na maitho mao, na makinyaga na njacĩ magĩthĩĩ, na makagambia njingiri iria irĩ thũng’wa-inĩ ciao. **17** Nĩ ũndũ ũcio Mwathani nĩagatũma andũ-a-nja acio a Zayuni magĩe na ironda mĩtwe; Jehova nĩakoonania njaga yao.” **18** Mũthenya ũcio Jehova nĩakamaaũra mathaga mao: nĩmo bangiri, na rũtamĩ rwa kuoha njuĩrĩ, na mĩgathĩ ĩrĩa ĩĩhacĩte ta mweri, **19** na icũhĩ cia matũ, na mĩrĩnga ya moko, na taama wa kwĩhumbĩra ũthiũ, **20** na itambaya cia mũtwe, na irengeeri cia magũrũ, na mĩcibi, na cuba cia maguta manungi wega, na ithiitũ **21** na icũhĩ cia mũhũũri cia moko, na icũhĩ cia maniũrũ, **22** na nguo ndaihu iria njega, na ngũbia, na tũbuti, na nguo cia igũrũ, na tũmondo, **23** na icicio cia kwĩrora, na nguo cia gatani ĩrĩa njega, na itambaya, na macuka ma ciande. **24** Handũ ha mũtararĩko

mwega gūkaagīa na mūnungo mūūru; handū ha mūcibi hagaakorwo mūkanda; handū ha njuīrī thondeke wega hagīe kīhara; handū ha nguo njega hakaagīa nguo ya ikūnia; naho handū ha ūthaka wa mwīrī hagīe gūcinanwo na ruoro. **25** Arūme anyu makooragwo na rūhiū rwa njora, nacio njamba cianyu cia ita ikaaniinīrwo mbaara-inī. **26** Ihingo cia Zayuni nīgacakaya na igirīke, na itūūra rīu rīkire ihooru, na rīkare rīmomoretwo, rīkagūa thī.

4 Na rīrī, mūthenya ūcio andū-a-nja mūgwanja makaanyiita mūdū mūrūme ūmwe, mamwīre atīrī, “Tūrīrīaga irio ciitū ithuī ene, na twīheage nguo; no ūreke twītanagio nawe. Twehererie thoni ciitū!” **2** Mūthenya ūcio Thuuna ya Jehova nīgathakara na īgīe riiri, namo maciaro ma būrūri ūcio magaakorwo marī mega, na marī mwīraho na riiri wa arīa magaakorwo marī matigari kūu Isiraeli! **3** Na rīrī, nīgūgakinya atīrī, andū arīa magaatigwo Zayuni, na arīa magaakorwo matigaire Jerusalemu, mageetagwo atheru, nao nī arīa othe maandīkītwo na magaathīrīrwo gūtūūra muoyo kūu Jerusalemu. **4** Mwathani nīagathambia gīko kīrīa kīūru kīa andū-a-nja a Zayuni; nīagatheria Jerusalemu marooro ma thakame arī na roho wa gūtuanīra ciira o na roho wa gūcina na mwaki. **5** Ningī Jehova nīagatūma itu rīa ndogo rīgīe kūdū guothe mūthenya kūrīa gūikarītwo nī andū kīrīma-inī kūu gīa Zayuni, na atūme kūrīa kūnganītwo gwakane rūrīrīmbī rwa mwaki ūtukū; igūrū rīa riiri ūcio wothē gūgaakorwo taarī hema. **6** Īgaatuīka ta gīthūnū gīa kūrēhe kīruru gīa kwīgitia kuuma kūrī ūrugarī wa

mūthenya, na handū ha kūrīra na ha kwīgitia kuuma kūrī kihuhūkanio kīa rūhuho na kīa mbura.

5 Nīngūinīra mwendwa wakwa ūrīa nyendete rwīmbo, ndīmūinīre rwīmbo rūkonīi mūgūnda wake wa mīthabibū: Mwendwa wakwa aarī na mūgūnda wa mīthabibū kīrīma-inī handū hanoru mūno. **2** Akīūthiūrūrūkīria na mūtaro, na akīūngania mahiga marīa mothe maarī kuo akimate, agīcooka akīūhaanda mīthabibū irīa mīega mūno. Nīaakire mūthiringo mūraihu na igūrū kuu thīinī wago, o na ningī akīenja handū ha kūhīhagīra thabibū. Nake agīeterera ūciare thabibū njega, no rīrī, waciarire thabibū cia gīthaka. **3** “Atīrīrī, inyuī andū aya mūtūūraga Jerusalemu o na andū a Juda, tūtuithaniei ciira, nī na mūgūnda wakwa wa mīthabibū. **4** Nī ūndū ūrīkū ūngī ingīekire mūgūnda ūcio wakwa wa mīthabibū gūkīra ūguo ndawīkire? Waciarire thabibū cia gīthaka nīkī, o hīndī irīa ndetereire ūciare thabibū njega? **5** Atīrīrī, nīngūmwīra ūrīa ngwīka mūgūnda ūcio wakwa wa mīthabibū: Nīngūwehereria rūgiri rwago, nīguo wanangwo, njooke momore rūthingo rwago, nīguo ūrangīrīrio. **6** Ndīūtiganīrie wanangīke, ūtegūcehwo kana kūrīmwo, naguo ūrīmeraga cong’e na mīigua. Ningī njathe matu matikanaurīrie mbura.” **7** Mūgūnda wa mīthabibū wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīguo nyūmba ya Isiraeli, nao andū a Juda nīo mūgūnda wake wa mīthabibū ūrīa akenagīra. Nake eethire ciira wa kīhoo, akīona o ūiti wa thakame; agīcaria ūthingu, no akīigua kīrīro kīa mīnyamaro. **8** Kāi, inyuī arīa mūikaraga mūkīongagīrīra nyūmba mūrī na haro-ī! O inyuī mūnyīitithanagia gīthaka kīmwe na kīrīa kīngī

gĩgatuĩka kĩmwe, nginya hakaaga handũ ha gũtigĩria andũ arĩa angĩ, nĩguo mūtũũre bũrũri-inĩ mũrĩ inyuiki. **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigĩte atĩrĩ ngĩguaga: “Titherũ nyũmba iria nene nĩgakira ihooru, nacio nyũmba iria thaka ciage andũ a gũciikara. **10** Mũgũnda wa ĩka ikũmi wa mĩthabibũ ũkaaruta bathi ĩmwe ya ndibei, nayo homeri ĩmwe ya mbegũ yume eba ĩmwe ya ngano.” **11** Kaĩ arĩa marokaga gũũkĩra rũciinĩ tene, makahang’ĩre njoohi marĩ na haaro-ĩ! o acio maikaraga thĩ ũtukũ gũgakũra, nginya makarĩo nĩ ndibei. **12** Maruga-inĩ mao makoragwo na inanda cia mũgeeto, na cia inubi na tũhembe, na mĩtũrirũ, o na ndibei, no matirũmbũyagia ciĩko cia Jehova, na makaagĩra wĩra wa moko make gĩtĩo. **13** Nĩ ũndũ ũcio andũ akwa nĩmagatahwo matwarwo bũrũri ũngĩ nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo; andũ ao arĩa atĩku magaakua nĩ ng’aragu, nakĩo kĩrĩndĩ kĩa kĩhooteke nĩ nyoota. **14** Nĩ ũndũ ũcio mbĩrĩra nĩnenehetie thuti nĩ ũndũ wao, na ĩgaathamia kanua kayo gatarĩ gĩturi; kũu nĩkuo gũkaaharũrũka andũ ao arĩa marĩ igweta na ikundi cia andũ, hamwe na andũ arĩa manyuuaga makanegena, o na arĩũ. **(Sheol h7585)** **15** Nĩ ũndũ ũcio mũndũ nĩakaharũrũkio, nakĩo kĩrĩndĩ gĩconorithio, namo maitho ma arĩa etĩĩ maconorithio. **16** No Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩagatũũgĩrio nĩ ũndũ wa ciira wake wa kĩhoo, nake Mũrungu, o we ũcio mũtheru, nĩakeyonia nĩ mũtheru na ũndũ wa ũthingu wake. **17** Hĩndĩ ĩyo ng’ondũ ikaarĩaga ta irĩ ũrĩithio-inĩ wacio; natuo tũgundu tũkaarĩithagio kũndũ kũrĩa kwanangĩku gwa itonga. **18** Kaĩ arĩa maguucagia mehia na mĩhĩndo ya maheeni marĩ

na haaro-ĩ! o acio maguucagia waganu na mĩkanda ta ĩrĩa ĩguucagia ngaari cia ng'ombe, **19** o acio moigaga atĩrĩ, “Ngai nĩahiũhe oke, nĩahiũke wĩra wake nĩguo tũwone. Nĩũkuhĩrĩrie, mũbango wa Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli nĩũũke, nĩguo tũũmenye.” **20** Kaĩ arĩa metaga ũũru wega, naguwo wega makawĩta ũũru marĩ na haaro-ĩ! o acio matuaga nduma nĩyo ũtheri, na ũtheri makaũtua nduma, na magatua kĩndũ kĩrũrũ nĩ kĩrĩ mũrĩo, nakĩo kĩndũ kĩrĩa kĩrĩ mũrĩo magagĩtua nĩ kĩrũrũ. **21** Hĩ! Kaĩ arĩa meyonaga marĩ oogĩ maitho-inĩ mao, na makeyona marĩ na ũmenyi marĩ na haaro-ĩ! **22** Hĩ! Kaĩ andũ arĩa marĩ ngumo ya kũnyua ndibei, na njoorua cia kũringia indo cia gũtũma andũ marĩo marĩ na haaro-ĩ! **23** o arĩa marekagĩrĩria andũ arĩa mehĩtie nĩ ũndũ wa ihaki, no makarega gũtua ciira wa kĩhooto wa andũ arĩa matehĩtie. **24** Nĩ ũndũ ũcio, o ta ũrĩa nĩnĩmbĩ cia mwaki icinaga itira cia mũgũnda, na ta ũrĩa nyeki nyũmũ ĩniinũkagio nĩ rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki-rĩ, ũguo noguo mĩri yao ĩkaabutha, na kĩro kĩa kũmbũrwo o ta rũkũngũ; nĩgũkorwo nĩmaregete watho wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na makamena kiugo kĩa Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli. **25** Nĩ ũndũ ũcio marakara ma Jehova maakanĩte mookĩrĩre andũ ake; nake nĩatambũrũkĩtie guoko amagũthe magũe thĩ. Irĩma nacio igathingitha, nacio ciimba ciao ikaaraganio njĩra-inĩ ta mahuti. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa, guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu. **26** Nake ahaicĩtie bendera handũ igũrũ eete ndũrĩrĩ iria irĩ kũraya, nao arĩa marĩ ituri cia thĩ ahuhaga biringi akĩmeeta. Nĩo aya mokĩte, mateng'ere na ihenya. **27** Gũtirĩ o na ũmwe wao

ũraanoga kana akahĩngwo, gũtirĩ o na ũmwe ũracũũnga kana agakoma; gũtirĩ ũraregeria mũcibi njohero, o na gũtirĩ rũrigi rwa kĩraatũ rũtuĩkĩte. **28** Mĩguĩ yao nĩ mĩũgĩ, namo mota mao mothe nĩmageete; mahũngũ ma mbarathi ciao mahaana ta ihiga rĩa nyaigĩ, namo magũrũ ma ngaari ciao cia ita mathiiaga ta rũhuho. **29** Mũraramo wao nĩ ta wa mũrũũthi, nao mararamaga o ta njaũ cia mĩrũũthi; marurumaga makĩnyiita ũguĩmi wao, na makaũkuua na gũtirĩ ũngĩũteithũra. **30** Mũthenya ũcio makaararama nĩ ũndũ wa kĩrĩa manyiitĩte, o ta ũrĩa iria rĩrurumaga rĩgĩkia ndiihũ. Na mũndũ angĩgaacũthĩrĩria bũrũri-inĩ, akoona no nduma ĩrĩ kuo na mĩnyamaro, o naguo ũtheri nĩũgaathiĩkwo nĩ matu.

6 Na rĩrĩ, mwaka ũrĩa Mũthamaki Uzia aakuire-rĩ, nĩguo ndonire Mwathani aikariire gĩtĩ kĩa ũnene, kĩrĩ igũrũ na gĩtũũgĩrĩtio, nayo nguo yake yaiyũrite hekarũ nĩ ũndũ wa ũrĩa yaraihĩte. **2** Igũrũ wake kwarũgamĩte aserafi, na o mũserafi ũmwe aarĩ na mathagu matandatũ: nao makehumbĩra mothiũ mao na mathagu meerĩ, namo meerĩ makehumbĩra magũrũ namo, na meerĩ makombũka namo. **3** Nao metanaga makerana atĩrĩ: “Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe mũtheru, ĩĩ nĩwe mũtheru, ti-itherũ nĩwe mũtheru; thĩ yothe ĩiyũritwo nĩ riiri wake.” **4** Nĩ ũndũ wa mũrurumo wa mĩgambo yao, itugĩ cia mĩrango na hingĩro ciagua ikĩenyenyanya, nayo hekarũ ikĩiyũra ndogo. **5** Na nĩ ngĩanĩrĩra ngiuga atĩrĩ, “Hĩ! Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ! Ndĩgũthira! Nĩgũkorwo ndĩ mũndũ wa mĩromo ĩtarĩ mĩtheru, o na ningĩ ndũũranagia na andũ matarĩ mĩromo mĩtheru, na maitho makwa nĩmonete

Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe.” 6 Hĩndĩ
ĩyo mũserafi ũmwe akĩũmbũka, agĩũka harĩ niĩ akuuĩte
ikara rĩa mwaki na guoko, rĩrĩa aarutĩte na mũĩhato
kĩgongona-inĩ. 7 Mũserafi ũcio akĩĩhutia kanua na ikara
rĩu, akiuga atĩrĩ, “Kuona atĩ ikara rĩrĩ nĩrĩahutia mũromo
yaku, mahĩtia maku nĩmeherio, o namo mehia maku
nĩmahoroherio.” 8 Ningĩ ngĩgua mũgambo wa Mwathani
ũkĩũria atĩrĩ, “Nũũ ngũtũma? Na nũũ ũgũthĩĩ handũ
haitũ?” Na niĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Niĩ ũyũ haha. Ndũma!” 9
Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũkeere andũ aya atĩrĩ: “Inyuĩ
tũũrai o mũiguaga no mũtikanamenye ũndũ; tũũrai
muonaga no mũtikanakuũke.’ 10 Tũma ngoro cia andũ aya
ciũme, o na ũtũme matũ mao magĩe njiika mage kũigua,
o na ũhinge maitho mao matige kuona. Tondũ maahota
kuona na maitho mao, na maigue na matũ mao, na ngoro
cia igĩe na ũmenyo, macooke magarũrũke mahonio.” 11
Na niĩ ngĩcooka ngĩũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ nginya rĩ?”
Nake akĩnjookeria atĩrĩ: “Nĩ nginya hĩndĩ ĩrĩa matũũra
marĩa manene magaakorwo maanangĩtwo na matarĩ
na wa kũmatũũra, nacio nyũmba ikorwo ĩtiganĩirio, na
mĩgũnda ĩkaanangwo na ĩgathũkio biũ, 12 o nginya rĩrĩa
Jehova agaakorwo atwarĩte andũ othe kũraya, naguo
bũrũri ũgatiganĩirio biũ. 13 Na rĩrĩ, o na kũngĩkorwo
kũrĩ na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa andũ gĩtigaire bũrũri-inĩ-
rĩ, bũrũri ũcio no ũkaanangwo rĩngĩ. No rĩrĩ, o ta ũrĩa
mũceneni na mũgandi ĩtigagio ithukĩ yatemwo-rĩ, ũguo
noguo rũciaruo rũrũ rwamũre rũgaatigario gĩtina kĩaruo
bũrũri-inĩ ũcio.”

7 Hĩndĩ ĩrĩa Ahazu mūrũ wa Jothamu, mūrũ wa Uzia, aarĩ mũthamaki wa Juda-rĩ, Rezini mũthamaki wa Suriata marĩ na Peka mūrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, makĩambata mathiĩ magatharĩkĩre itũũra rĩa Jerusalemu, no matiigana kũrĩtooria. **2** Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Daudi nĩ meerirwo atĩrĩ, “Andũ a Suriata nĩmanyiitanĩte na andũ a Efiraimu”; nĩ ũndũ ũcio ngoro ya Ahazu o na ngoro cia andũ ake ikĩinaina o ta ũrĩa mĩtĩ ya mũtitũ ĩinainagio nĩ rũhuho. **3** Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩĩra Isaia atĩrĩ, “Umagara, wee mūrĩ na mūrũguo Sheari-Jashubu, mũthiĩ mũgatũnge Ahazu mũthia-inĩ wa mũtaro ũrĩa uumĩte Karia-inĩ ka Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthiĩ Gĩthaka kĩa Mũthambia-Nguo. **4** Ũmwĩre atĩrĩ, ‘Wĩmenyerere, ũikare ũhooreire na ndũgetigĩre. Ndũkareke ũũrwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa icinga icio igĩrĩ iratooga ndogo; ndũgetigĩre marakara mahiũ ma Rezini, na ma Suriata, o na ma mūrũ wa Remalia. **5** Suriata, na Efiraimu, na mūrũ wa Remalia nĩmaciirĩire gũkwananga, makoiga atĩrĩ, **6** “Nĩtũtharĩkĩre Juda, tũkũnyariire na tũkũgayane, na tũtue mūrũ wa Tabeeli mũthamaki wakuo.” **7** No rĩrĩ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ũhoro ũcio ndũgaakinyanĩra, na ndũgekĩka, **8** nĩgũkorwo itũũra inene rĩa Suriata nĩ Dameski, na mũnene wa Dameski no Rezini. Ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩtandatũ na ĩtano ĩtaanathira-rĩ, andũ a Efiraimu magaaakorwo maharaganĩtio ũndũ matangĩcooka gũtuĩka rũrĩrĩ. **9** Ningĩ itũũra inene rĩa Efiraimu nĩ Samaria, na mũnene wa Samaria no mūrũ wa Remalia. Mũngĩaga kũrũgama mũrũmĩte wega wĩtikio-inĩ wanyu-rĩ, mũtikehaanda o na atĩa.” **10** Ningĩ Jehova nĩarĩirie Ahazu

o rīngī, akīmwīra atīrī, **11** “Ītia kīmenyithia kuuma kūrī Jehova Ngai waku, o na kiumīte kūdū kūrīa kūrīku mūno, kana kiumīte igūrū kūrīa kūrīihu mūno.” (Sheol h7585)

12 No Ahazu akiuga atīrī, “Nī ndigwītia; nī ndikūgeria Jehova.” **13** Ningī Isaiā akiuga atīrī, “Ta iguai rīu, inyuī andū a nyūmba ya Daudi! Anga mūkuona arī ūndū mūnini kūgeria ūkirīrīria wa andū? Anga nīmūkūgeria ūkirīrīria wa Ngai wakwa o naguo? **14** Nī ūndū ūcio-rī, Mwathani we mwene nīakamūhe kīmenyithia: Nīgūkorwo mūirītu gathirange nīakagīa nda aciare kahī, nake agatue Imanueli. **15** Iria imata na ūūkī nīcio gakarīāga rīrīa gakaamenya kūrega ūūru na gwīthuurīra maūndū marīa mega. **16** No mbere ya kahī kau kūmenya kūrega ūūru na gwīthuurīra maūndū marīa mega-rī, būrūri ūcio wa athamaki acio eerī wītīgīrīte nīūkanangwo. **17** Jehova nīagakūrehithīria wee mwene na andū aku, o na andū a nyūmba ya thoguo maūndū matarī moneka kuuma rīrīa Efiraimu aatiganire na Juda; Jehova akaarehera mūthamaki wa Ashuri.” **18** Hīndī īyo Jehova nīakahuuhīra ngi mīrūri, aciīte kuuma tūrūū-inī twa kūrāya twa būrūri wa Misiri, na eete njūkī iria irī būrūri wa Ashuri. **19** Nacio ciothe nīcigooka ciikare iharūrūka-inī cia mīkuru, na mīatūka-inī ya ndwaro cia mahiga, na ihinga-inī ciothe cia mīigua, na marima-inī mothe ma maaī. **20** Mūthenya ūcio Mwathani nīakahūthīra rwenji rūkomboretwo kuuma mūrīmo wa Rūūī rwa Farati; naruo nīruo mūthamaki wa Ashuri; nake nīakenja mītwe yanyu na njuīrī cia magūrū manyu, o na ningī enje nderu cianyu. **21** Mūthenya ūcio, mūndū akaarīithia o moori īmwe na ng’ondū igīrī. **22**

Na tondũ wa ũingĩ wa iria rĩrĩa igaakamagwo-rĩ, mündũ ũcio akaanyuuaga iria imata. Arĩa othe magaatigara kũu bũrũri ũcio makaanyuuaga iria imata, na marĩĩage ũũkĩ. **23** Mũthenya ũcio, kũndũ kũrĩa guothe kwarĩ mĩthabibũ 1,000 ĩngĩendirio cekeri 1,000 ya betha, gũgaakũra o cong'e na mĩtĩ ya mĩigua. **24** Andũ magaaathiiaga kuo marĩ na ũta na mĩguĩ, nĩgũkorwo bũrũri ũcio ũkaiyũra cong'e, na mĩtĩ ya mĩigua. **25** Nakuo irĩma-inĩ guothe kũrĩa kwanarĩmwo na icembe, mũtigacooka gũthiĩ nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra cong'e, na mĩtĩ ya mĩigua; kũndũ kũu gũgaatuĩka gwa kũrĩithagio ng'ombe, na gwa kũrangagwo nĩ ndũũru cia ng'ondũ.

8 Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Oya kĩbaũ kĩnene, na ũkĩandĩke na karamu ka ndũire ũũ: Maheri-Shalali-Hashi-Bazu. **2** Na nĩ nĩngwĩta Uria ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Zekaria mũrũ wa Jeberekia matuĩke aira akwa ehokeku.” **3** Hĩndĩ ĩyo ngĩthiĩ, ngĩkoma na mũtumia wakwa, nake akĩgĩa nda, agĩciara kahĩ. Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Gatue Maheri-Shalali-Hashi-Bazu. **4** Kahĩ kau gataanamenya gwĩtana koige ‘Baba’ kana ‘Maitũ’, ũtonga wa Dameski na indo iria itahĩtwo nĩ Samaria nĩigakuuo nĩ mũthamaki wa Ashuri.” **5** O rĩngĩ Jehova akĩjarĩria, akĩnjĩra atĩrĩ: **6** “Kuona atĩ andũ aya nĩmaregete maaĩ marĩa mathereraga mahooreire ma Siloamu, na magakenera Rezini o na mũrũ wa Remalia-rĩ, **7** nĩ ũndũ ũcio Mwathani akiriĩ kũmarehithĩria mũiyũro mũnene wa Rũũĩ rwa Farati, naruo nĩruo mũthamaki wa Ashuri arĩ na riiri wake wothe. Rũkaaiyũrĩrĩa mĩkaro yaruo yothe, na ruune hũgũrũrũ ciaruo, **8** ningĩ rũgaathĩ rũhaatĩte

Juda rūiyũre guothe, rūhĩtũkĩire kuo na rūkinye nginya ngingo. Mathagu maaruo matambũrũkĩtio makaahumbĩra wariĩ wa bũrũri waku, wee Imanueli!” **9** Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ a ndũrĩrĩ, ugĩrĩriai mbugĩrĩrio ya mbaara, na no mũgũthetherwo! Ta thikĩrĩriai inyuĩ mabũrũri ma kũraya. Haarĩriai mbaara, na no mũgũthetherwo! Haarĩriai mbaara, na no mũgũthetherwo! **10** Thugundai mĩbango yanyu, no ĩgaatuĩka ya tũhũ; ariai ũhoru wa matanya manyu, no matikahinga, nĩgũkorwo Mũrungu arĩ hamwe na ithuĩ. **11** Jehova nĩanjarĩirie ũhoru ũcio agwatĩirie mũno, na akĩngania ndikarũmĩrĩre njĩra cia andũ acio. Akĩnjĩra atĩrĩ: **12** “Maũndũ marĩa mothe andũ aya metaga ndundu ya gwĩka ũũru, wee ndũkamete ndundu ya gwĩka ũũru; na ndũgetigĩre kĩrĩa metigagĩra, na ndũkamakio nĩkĩo. **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe mũrituaga mũtheru, we nĩwe mwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra, o we nĩwe ũngĩtũma mũmake, **14** na nĩwe ũgaatuĩka handũ hanyu harĩa haamũre; no kũrĩ nyũmba cieri cia Isiraeli agaatuĩka ihiga rĩrĩa rĩtũmaga andũ mahĩngwo, na rwaro rwa ihiga rũrĩa rũtũmaga magũe. Na kũrĩ andũ arĩa matũũraga Jerusalemu agaatuĩka mũtego na gĩkerenge gĩa kũmanyiita. **15** Aingĩ ao nĩmakahĩngwo; nao magũe na moinĩke, magwatio na manyiitwo.” **16** Oha ũira ũcio na watho ũcio, ũũhũũre mũhũũri ũtuĩke kĩrĩra harĩ arutwo akwa. **17** Nĩ ngweterera Jehova, ũrĩa ũhithĩte nyũmba ya Jakubu ũthiũ wake. Ndĩrĩkaraga ndĩmwĩhokete. **18** Nĩ hamwe na ciana iria Jehova aheeterĩ, nĩ ithuĩ marũũri na imenyithia thĩinĩ wa Isiraeli kuuma kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ũrĩa ũtũũraga Kĩrĩma-

inĩ gĩa Zayuni. **19** Andũ mangĩkwĩra ũgatuĩrie kĩrĩra kuuma kũrĩ aragũri na ago arĩa mahehanaga na makang'ung'urairĩ, ũkaamoria atĩrĩ, “Githĩ andũ matiagĩrĩrwo nĩgũtuĩria ũhoru harĩ Ngai wao?” Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũtuĩrie ũhoru wa andũ arĩa marĩ muoyo kuuma kũrĩ arĩa akuũ? **20** Nĩ kaba mũtuĩrie watho-inĩ wa Ngai o na ũira-inĩ wake! Angĩkorwo ũhoru wao ndũkũringana na ciugo ici, o nao matĩrĩ na ũtheri. **21** Andũ magaatũkanagĩria bũrũri-inĩ marĩ anyamaarĩku na marĩ ahũtu; na rĩrĩ, rĩrĩa makahũuta mũno, nĩmakarakara mũno na matiire maito na igũrũ, nao marume mũthamaki wao na Ngai wao. **22** Hĩndĩ ĩyo makaarora thĩ mone o mũnyamaro, na nduma, na kĩa gĩa kũmakania, nao nĩmagaikio nduma-inĩ ndumanu.

9 No rĩrĩ, andũ a bũrũri ũyũ arĩa makoretwo marĩ na mũnyamaro matigacooka kũgĩa na kĩa. Mbere ĩyo nĩanyararithirie bũrũri wa Zebuluni na bũrũri wa Nafitali, no mahinda ma thuutha-inĩ nĩagatĩĩthia bũrũri ũrĩa ũgereire iria-inĩ, ũikũrũkanĩtie na Rũũĩ rwa Jorodani, nĩkuo gwĩtagwo Galili-kwa-Ndũrĩrĩ: **2** Andũ arĩa matũũraga nduma-inĩ nĩmonete ũtheri mũnene; nao arĩa matũũraga bũrũri ũrĩ nduma ta ya gĩkuũ-rĩ, nĩmarĩrwo nĩ ũtheri. **3** Wee nĩũingĩhĩtie rũrĩrĩ rũu, na ũkongerera gĩkeno kĩaruo; andũ aruo makenaga marĩ mbere yaku, o ta ũrĩa andũ makenagĩra magetha, magakena o ta ũrĩa andũ makenaga makĩgayana indo cia ndaho. **4** Nĩgũkorwo o ta ũrĩa kwarĩ mũthenya ũrĩa Amidiani maahootirwo, ũguo noguo unangĩte icooki rĩrĩa rĩmaritũhagĩra, na ũkoinanga mũtĩ wa kũmoohania ciande, na rũthanju rwa arĩa mamahinyagĩrĩria. **5** Iraatũ ciothe cia njamba cia ita

iria ihūthagīrwo mbaara-inī, na nguo ciothe itoboketio thakame-inī, igaatuika cia gūcinwo ta irī ngū cia mwaki. **6** Nīgūkorwo nītūciarīrwo kaana, tūkaheo kahī, naguo wathani ūgaakorwo ciande-inī ciako. Nako gageetagwo Mūheani-Kīrīra-wa-Kūgegania, Mūrungu Mwene-Hinya, Ithe-wa-Andū-wa-Tene-na-Tene, Mūnene-wa-Thayū. **7** Naguo ūhoru wa gūtheerema kwa ūthamaki wake na thayū gūtirī hīndī igaathira. Agaathamakagīra ūthamaki wake aikarīre gītī kīa ūnene kīa Daudi, aūhaande na aūtīrīrīre na ciira wa kīhooto na ūthingu, kuuma rīu nginya tene. Kīyo kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīkīo gīgaatūma maūdū macio mekīke. **8** Mwathani nīatūmīte ndūmīrīri ya gūūkīrīra Jakubu; nayo nīgakinyīra Isiraeli. **9** Nao andū othe nīmakamenya ūhoru wayo, andū acio a Efiraimu, na arīa matūūruga Samaria, o acio moigaga na mwītīo na nguthi ngoro-inī atīrī, **10** “Maturubarī nīmagwīte thī, no ithuī tūgwaka rīngī na mahiga maicūhie; mītī ya mīkūyū nīmīteme, no ithenya rīayo tūgwaka na mītarakwa.” **11** No rīrī, Jehova nīaheete andū arīa marī muku na Rezini hinya mamookīrīre, na akaarahūra thū ciao. **12** Andū a Suriata kuuma mwena wa irathīro, na Afilisti kuuma mwena wa ithūiro nīmathamītie kanua, magatambuura Isiraeli. No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matirī maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu. **13** No rīrī, andū acio maticookereire ūcio wamahūūrīre, kana makarongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **14** Nī ūndū ūcio Jehova nīagatinia mūtwe na mūting’oe wa Isiraeli, na arenge rūhonge rwa mūkīndū na rwa ithanjī o mūthenya ūmwe. **15** Athuuri na andū arīa marī igweta nīo

mūtwe, nao anabii arĩa marutanaga ũhoru wa maheeni nĩo mūting'oe. **16** Nĩgũkorwo atongoria a andũ aya nĩo mamahĩtithagia, nao arĩa matongoragio makahĩtithio njĩra. **17** Nĩ ũndũ ũcio Mwathani ndagakenio nĩ aanake, kana aigũire ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa tha, nĩgũkorwo andũ othe matiĩtigĩrĩte Ngai na nĩ aaganu, natuo tũnua twao tuothe twaragia maũndũ mooru. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa, guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu. **18** Ti-itherũ waganu ũrĩrĩmbũkĩte ta mwaki, ũgacina cong'e na mĩigua, na ũgaakana ihinga-inĩ cia mūtītũ, nayo ndogo yaguo ĩgeekonja yambatĩte na igũrũ ta itu ithimbu. **19** Nĩ ũndũ wa mang'ũrĩ ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe bũrũri nĩũgaacinwo biũ, nao andũ magaatũika ta ngũ cia mwaki; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgacaaĩra mũrũ wa nyina. **20** Magaathara irio cia mwena wao wa ũrĩo, na makorwo marĩ o ahũtu; makaarĩa cia mwena wao wa ũmotho, no matihũũne. O mũndũ akaarĩa nyama cia ciana ciake mwene; **21** Manase akaarĩa Efiraimu, nake Efiraimu arĩe Manase: nao marĩ hamwe nĩmagookĩrĩra Juda. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa, guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu.

10 Kaĩ arĩa mathondekaga mawatho matarĩ ma kĩhoo to marĩ na haaro-ĩ! o arĩa marutaga mawatho ma kũhinyanĩrĩria, **2** nĩguo mahotomie ciira wa andũ arĩa athĩni, na magirĩrĩrie kĩhoo kĩa andũ akwa arĩa mahinyĩrĩrio, na magatua atumia a ndigwa igũima rĩao, o na magatunya ciana cia ngoriai indo ciacio. **3** Mũgeeka atĩa mũthenya wa ciira, rĩrĩa mũgaakorererwo

nĩ mwanangĩko uumĩte kũraya? Mũkooĩra kũrĩ ũ amũteithie? Ũtonga wanyu mũkaaũtiga kũ? **4** Gũtirĩ ũndũ ũgaakorwo ũtigarĩte tiga kwĩnyiihia gatagatĩ ka mĩgwate, kana mũgũe gatagatĩ ka arĩa makuĩte. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa, guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu. **5** “Kaĩ andũ a Ashuri marĩ na haaro-ĩ! o acio rũthanju rwa marakara makwa, na thimbũ ya mang’ũrĩ makwa! **6** Ndĩmatũmaga mookĩrĩre rũrĩrĩ rũrĩa rũtooĩ Ngai, ngamatũma mookĩrĩre andũ arĩa mandakaragia, nĩguo matunyane indo, na mahurie ndaho, na mamarangĩrĩrie ta ndoro ya njĩra-inĩ. **7** No ũguo tiguu maciirĩre gwĩka, ũndũ ũyũ tiguu ũrĩ meciiria-inĩ mao, muoroto wao nĩ kwananga, na kũniina ndũrĩrĩ nyingĩ biũ. **8** Mũthamaki wa Ashuri aaragia, akoiga atĩrĩ, ‘Githĩ anene akwa a ita othe ti athamaki? **9** Githĩ itũũra rĩa Kalino rĩtiekirwo o ta Karikemishi? O narĩo Hamathu-rĩ, githĩ rĩtiekirwo o ta Aripadi? Narĩo Samaria githĩ rĩtiekirwo o ta Dameski? **10** O ta ũrĩa guoko gwakwa gwatunyanire mothamaki marĩa meigagĩra mĩhianano ya kũhooywo, o macio maarĩ mĩhianano mĩingĩ mĩicũhie gũkĩra ya Jerusalemu na ya Samaria-rĩ, **11** githĩ ndigeeka Jerusalemu na mĩhianano yarĩo ya kũhooywo o ta ũrĩa ndeekire Samaria na mĩhianano yarĩo?” **12** Mwathani aarĩkia wĩra wake wothe wa gũũkĩrĩra Kĩrĩma gĩa Zayuni na Jerusalemu-rĩ, akoiga atĩrĩ, “Nĩngũherithia mũthamaki wa Ashuri nĩ ũndũ wa mwĩtĩio wa ngoro yake na mwĩtũũgĩrio wake, nĩ ũndũ wa ũrĩa oonaga ta ekĩrĩrwo. **13** Nĩgũkorwo oigaga atĩrĩ: “Njikĩte ũguo na hinya wa guoko gwakwa, o na ũũgĩ wakwa, tondũ ndĩ

na ūmenyo. Nīndeheririe mīhaka ya ndūrīrī, na ngītaha igĩina ciao, na ta mūdũ ūrī na hinya-rī, nīndatoorie athamaki ao. **14** O ta ūrīa mūdũ akinyagīra gītara, ūguo noguo guoko gwakwa gwakinyīre ūtonga ūcio wa ndūrīrī; o ta ūrīa andũ macookanagīrīria matumbī marīa maatiganīirio, ūguo noguo na nī ndacookanīiririe mabūrūri mothe; gūtīrī o na ūmwe wabatabatarie ithagu rīaguo, kana ūgīathamia kanua kaguo ūkīgamba.” **15** Ithanwa-rī, rīahota kwīyambararia igūrū rīa ūrīa ūtemaga mūtī narīo, kana mūthumeno wītīre ūrīa ūūguucagia? Kaī rūthanju rūngīkīhiūria ūrīa ūruoete na igūrū, kana thimbū ihīurie ūrīa ūtarī mbaū! **16** Nī ūndũ ūcio Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīakarehera njamba ciake cia ita iria irī hinya mūrīmū wa kūhīnja; na handũ ha kūhumbīrwo nī riiri wake-rī, nī mwaki magaaakīrio ūrīrīmbūke ta rūrīrīmbī. **17** Ūtheri wa Isiraeli agaatuīka mwaki, nake Ūrīa Mūtheru wao atuīke rūrīrīmbī. Ūgaakana na ūcine mīigua yake na cong’e wake o mūthenya ūmwe. **18** Nake nīakaniina biū riiri wa mītītū yake, o hamwe na wa mīgūnda yake īrīa mīnoru, o ta ūrīa mūdũ mūrūaru ahīnjaga agathirīrīkīra. **19** Nayo mītī ya mītītū yake īgaatigara o mīnini, atī o na mwana no andīke mūigana wayo. **20** Na rīrī, mūthenya ūcio andũ arīa magaatigara a Isiraeli, o na arīa makaahonoka a nyūmba ya Jakubu, matigacooka kwīgiritania na ūcio wamahūūrīte, no makegiritania na Jehova o ma, o we Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli. **21** Matigari nīmagacooka, o macio matigari ma Jakubu-rī, nīmagacookerera Mūrungu Mwene-Hinya. **22** O na gūtuīka andũ aku, wee Isiraeli

maingihite ta muthanga wa iria-ini-ri, no matigari
magaacooka kwao. Mwanangiko naguo niwathanitwo,
mwanangiko wa kuonania ati itua riake ni ria kihooto
kuna. **23** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
niwe ukaananga bururi ucio wothe ta uria gwathanitwo.
24 Ni undu ucio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
ekuuga atiri: “Inyui andu akwa aria mutuuraga Zayuni,
mutigetigire andu a Ashuri, aria mamuhuuraga na
ruthanju, na makamuera njuguma mamuukirire ta
uria mwekagwo Misiri. **25** Nigukorwo no ihinda inini
ritigaire marakara makwa iguru rianyu mathire, namo
mang’uri makwa mamacookerere mamaniine.” **26** Ningi
Jehova Mwene-Hinya-Wothe niakamahura na kiboko,
o ta uria Amidiani mekirwo riria mooragirwo rwaro-
ini rwa ihiga ria Orebu; na niakambararia muthigi wake
iguru ria maa, o ta uria eekire kuu bururi wa Misiri. **27**
Muthenya ucio murigo wao niukeherio ciande-ini ciaku,
nario icooki riao rieherio ngingo-ini cianyu; icooki ru
nirikoinangwo ni undu wa uria wee uitiririo maguta.
28 Nimaratoonya Aiathu; maratuikaniria Migironi; o na
maraiga igina ciao Mikimashi. **29** Nao makihitukira
mukuru-ini, makoiga atiri, “Utuku uyū tukuraarira
Geba.” Rama nikuinaina kurainaina; nakuo Gibe itura
ria Saulu ni kura riroora. **30** Atiriri, wee mwarī wa
Galimu, uga mbu! Wee Laisha, thikiriria! Nawe Anathothu,
wui-ī! **31** Andu a Madimena ni kura maroora; nao andu a
Gebimu ni kwihitha marehitha. **32** Muthenya wa umuthi
marirugama kuu Nobu; maramaininiria ngundi marī
kuu kirima-ini kia Mwarī wa Zayuni, o kuu karima-ini ka

Jerusalemu. **33** Atĩrĩrĩ, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩagaceeha honge na hinya mũnene. Mĩtĩ ĩrĩa mĩnene mũno nĩngatemwo, ĩgũithio thĩ, na ĩrĩa mĩraihi ĩnyiihio. **34** Nĩagatema ihinga cia mũtitũ na ithanwa; Lebanoni nĩkagũithio nĩ Ũrĩa-ũrĩ-Hinya.

11 Na rĩrĩ, kuuma gĩthukĩ-inĩ kĩa Jesii nĩhakoima mũndũ ũhaana ta thuuna ĩrathundũka, na Rũhonge rũrĩa rũkoima mĩri-inĩ yake nĩrũgaciara maciaro. **2** Nake Roho wa Jehova agaakorwo igũrũ rĩake: Roho wa ũũgĩ na wa ũmenyo, Roho wa ũtaarani na wa hinya, Roho wa ũmenyo na wa gwĩtigĩra Jehova: **3** naguo ũndũ ũrĩa ũkaamũkenagia nĩ gwĩtigĩra Jehova. Ndagatuuaga ciira na ũndũ wa kũrora gĩthiithi kĩa mũndũ, kana atue ciira na ũndũ wa kũigua njuukũ; **4** no rĩrĩ, nĩagaciirithia arĩa abatari arĩ na ũthingu, nao arĩa athĩni a gũkũ thĩ amatuĩre ciira na kĩhooto. Nĩakahũura thĩ na rũthanju rwa kanua gake, na oorage andũ arĩa aaganu na mĩhũmũ ya mĩromo yake. **5** ũthingu nĩguo ũgaatuĩka mũcibi wake, naguo wĩhokeku ũtuĩke mwĩhotoro wake wa njohero. **6** Njũũĩ ĩgaatũũranagia na kagondũ, nayo ngarĩ ĩgaakomanagia na mbũri, nayo njaũ, na mũrũũthi, na nyamũ ya gĩcegũ igaaikaraga hamwe; nacio igaatongoragio nĩ kaana kanini. **7** Ng'ombe na nduba ikaarĩaga hamwe, natuo tũcaũ twacio tũgaakomanagia hamwe, naguo mũrũũthi ũkaarĩaga nyeki ta ndegwa. **8** Mwana wa rũkenge agathaakagĩra irima-inĩ rĩa gĩiko, nake mwana mũnini nĩagaikagia guoko irima-inĩ rĩa ndũira. **9** Gũtikageranwo ngero kana kũniinanwo, kũu kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru, nĩgũkorwo thĩ nĩkaiyũrwo nĩ ũmenyo wa Jehova, o ta ũrĩa maaĩ maiyũrĩte iria-

inĩ. **10** Na nĩgũgakinya atĩrĩ, mũthenya ũcio mũndũ ũcio ũkoima Mũri-inĩ wa Jesii, nĩakarũgama atuĩke ta bendera kũrĩ kĩrĩndĩ; ndũrĩrĩ nĩikongana harĩ we, nakĩo gĩikaro gĩake gĩa kũhurũka gĩgaakorwo kĩrĩ na riiri. **11** Mũthenya ũcio Mwathani nĩagatambũrũkia guoko ihinda rĩa keerĩ, akũũre matigari ma andũ ake marĩa magaakorwo matigaire, amarute Ashuri, na kuuma Misiri ya Kĩanda, na kuuma Misiri ya Rũgongo, na kuuma Kushi, na kuuma Elamu, na kuuma Babuloni, na kuuma Hamathu, na kuuma icigĩrĩra cia iria. **12** Nĩakahaandĩra ndũrĩrĩ bendera, na acookanĩrĩrie andũ a Isiraeli arĩa maatahĩtwo; ningĩ acookanĩrĩrie andũ a Juda arĩa maahurunjĩtwo kuuma ituri-inĩ iria inya cia thĩ. **13** Ũiru wa Efiraimu nĩũgaathira, nacio thũ cia Juda nĩikaaniinwo; Efiraimu ndakaiguĩra Juda ũiru, kana Juda agĩe na ũthũ na Efiraimu. **14** Nao nĩmagaikũrũka iharũrũka-inĩ cia Afilisti cia mwena wa ithũiro; na marĩ hamwe nĩmagataha andũ a mwena wa irathĩro. Nĩmakenyiitĩra Edomu na Moabi, na nĩo magaathaga andũ a Amoni. **15** Na harĩa iria rĩa Misiri rĩcomokete ta rũrĩmĩ-rĩ, Jehova nĩakarĩhũithia biũ; ningĩ nĩakahuruta rũhuho rũhiũ na guoko gwake rũhũithie Rũũĩ rwa Farati. Nĩakarũgayania rũtuĩke tũrũũĩ mũgwanja, nĩgeetha andũ mahote kũringaga matekũruta iraatũ. **16** Nĩgũgakorwo na njĩra nene ya kũgererwo nĩ matigari ma andũ ake arĩa magaakorwo matigaire Ashuri, o ta ĩrĩa yagereirwo nĩ andũ a Isiraeli rĩrĩa maambatire makiuma bũrũri wa Misiri.

12 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio nĩũkoiga atĩrĩ, “Nĩngũkũgooca, Wee Jehova. O na gũtuĩka nĩwaandakarĩire-rĩ,

nĩũnjehereirie marakara maku na ũkaahooreria. **2** Ti-itherũ Mũrungu nĩwe ũhonokio wakwa; nĩwe ndĩrĩhokaga na ndigage gwĩtigĩra. Jehova, o we Jehova, nĩwe hinya wakwa na rwĩmbo rwakwa; nĩatuĩkĩte ũhonokio wakwa.”

3 Mũrĩtahaga maaĩ ithima-inĩ cia ũhonokio mũkenete.

4 Mũthenya ũcio nĩmũkoiga atĩrĩ: “Cookeriai Jehova ngaatho, kaĩrai rĩitwa rĩake; menyithaniai ndũrĩrĩ-inĩ ũrĩa ekĩte, na mũhunje muuge atĩ rĩitwa rĩake nĩ itũũgĩrie mũno. **5** Inĩrai Jehova, nĩgũkorwo nĩekĩte maũndũ marĩ riiri; na mũtũme ũndũ ũcio ũmenywo nĩ thĩ yothe. **6** Anĩrĩrai mũine mũrĩ na gĩkeno, inyuĩ andũ a Zayuni, nĩgũkorwo ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, o ũcio ũrĩ gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩ mũnene mũno.”

13 Īno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ikonĩ Babuloni, ĩrĩa Isaia mũrũ wa Amozu onire: **2** Atĩrĩrĩ, haandai bendera kĩrĩma igũrũ kĩrĩa gĩtarĩ mĩtĩ, anĩrĩrai na mũmahenerie, nĩguo matoonyere ihingo-inĩ cia arĩa marĩ igweta. **3** Nĩnjathĩte andũ akwa arĩa atheru, nĩndũmanĩre njamba ciakwa, o icio ikenagĩra ũhootani wakwa, ciũke ikinyanĩrie marakara makwa. **4** Ta thikĩrĩriai, mũigwe inegene rĩrĩ irĩma-inĩ igũrũ, inegene rĩhaana ta rĩa kĩrĩndĩ kĩingĩ! Ta thikĩrĩriai mũigwe ngũĩ gatagatĩ ka mothamaki, taarĩ ndũrĩrĩ irarũrũngana hamwe! Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũracooganĩrĩria ita rĩa kũrũa mbaara. **5** Andũ acio marooka moimĩte mabũrũri ma kũraya, makoima ituri-inĩ cia kũũrĩa igũrũ. Ti-itherũ Jehova nĩarooka na indo cia mbaara cia mang’ũrĩ make, nĩguo aanange bũrũri wothe. **6** Girĩkai, nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova nĩũkuhĩrĩrie; ũgooka ũtariĩ ta mwanangĩko uumĩte

kūrī Mwene-Hinya-Wothe. **7** Tondū ūcio moko mothe nĩmakaregera, na ngoro ya mūdū o wothe ĩringĩke. **8** Andū makaanyiitwo nĩ kĩmako kĩnene, na magwatwo nĩ ruo na kĩaha, na manyiitwo nĩ ruo o ta rwa mūdū-wa-nja akĩrũmwo. O mūdū akaagegio nĩ ũrĩa ũngĩ, na mothiũ mao mahaane ta nĩnĩmbĩ cia mwaki. **9** Atĩrĩrĩ, mũthenya ūcio wa Jehova nĩũrooka, na gũtikaiguanĩrwo tha; ũgaakorwo ũrĩ mũthenya wa mang'ũrĩ na marakara mahiũ, ma gũtũma thĩ ĩkire ihooru, na ũniine ehia arĩa magaakorwo kuo. **10** Nĩgũkorwo njata cia igũrũ na iria cionekaga irĩ gĩtutu itigacooka kwara na ũtheri wacio. Narĩo riũa rĩkĩratha rĩgaatuĩka nduma, naguo mweri ũtĩge gũcooka kwara. **11** Nĩngaherithia thĩ nĩ ũndũ wa ũũru wayo, na herithie andũ arĩa aaganu nĩ ũndũ wa mehia mao. Nĩnganiina mwĩkĩrĩro wa andũ arĩa etĩi, na nyihie mwĩtĩo wa arĩa matarĩ tha. **12** ũgaakorwo ũrĩ ũndũ mũritũ mũno kuona mūdū, gũkĩra kuona thahabu therie, kana kuona thahabu ya ofiri. **13** Nĩ ũndũ ūcio nĩngatũma igũrũ rĩinaine; nayo thĩ nĩngaathingitha, yehere gĩikaro kĩayo, nĩ ũndũ wa mang'ũrĩ ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe, mũthenya ũrĩa marakara make makarĩrĩmbũka. **14** O ta thwariga ĩrĩa ĩkũguĩmwo, na o ta ũrĩa ng'onde itarĩ na mũrĩithi ciũraga, ũguo no taguo mūdū o mūdū agaacookerera andũ ao kĩũmbe, na o mūdū oore acooke bũrũri wao kĩũmbe. **15** Mūdū ũrĩa wothe ũkaanyiitwo mũgwate agaathewo atũrĩkanio; nao arĩa othe makaanyiitwo makooraagwo na rũhiũ rwa njora. **16** Twana twao tũkaabacanio thĩ tũtuĩke icunjĩ makĩionagĩra na maitho; indo ciao cia nyũmba igaatahwo,

na atumia ao manyiitwo na hinya. **17** Atĩrĩrĩ, nĩngarahũra andũ a Amedi mamookĩrĩre, arĩa matarĩ bata wa betha, na matakenagio nĩ thahabu. **18** Nĩmakooraga aanake na mĩguĩ yao; o na matikaiguĩra twana tha, kana macaĩre ciana. **19** Itũũra rĩa Babuloni, o rĩo inagĩ rĩa mothamaki, na nĩrĩo rĩtũmaga andũ a Babuloni metĩe nĩ ũndũ wa riiri warĩo, nĩrĩkang'aũranio nĩ Ngai, o ta ũrĩa Sodomu na Gomora kwang'aũranirio. **20** Gũtirĩ hĩndĩ rĩgaacooka gũtũũrwo o na rĩ, kana rĩikarwo nĩ andũ njjarwa na njjarwa; gũtirĩ Mũarabu ũkaamba hema yake kuo, na gũtirĩ mũrĩithi ũkaarahia mahiũ make kuo. **21** No rĩrĩ, gũgaakomagwo nĩ nyamũ cia werũ, nacio nyũmba ciarĩo igaikaragwo nĩ mbwe; kũu nĩkuo ndundu igaatũũraga, na nokuo mbũri cia gĩthaka-inĩ igaatũũhagĩra. **22** Hiti ikaagambagĩra ciĩgitĩro-inĩ ciakuo, na mbwe ciikarage nyũmba iria njega cia ũthamaki. Na rĩrĩ, ihinda rĩa ituĩro rĩu nĩkinyu, na matukũ marĩo matikongererwo.

14 No rĩrĩ, Jehova nĩakaiguĩra Jakubu tha; nĩegwĩthuurĩra Isiraeli o rĩngĩ, na atũme maikare bũrũri wao ene. A geni nĩmakegwatania nao, na manyiitane na nyũmba ya Jakubu. **2** Ndũrĩrĩ nĩikamooya, imacookie kũndũ kwao. Nayo nyũmba ya Isiraeli nĩkegwatĩra ndũrĩrĩ, ituĩke ndungata ciao cia arũme na cia airĩtu kũu bũrũri wa Jehova. Nĩmagataha andũ arĩa maamatahĩte tene, na macooke gwatha andũ arĩa maamahinyagĩrĩria. **3** Mũthenya ũrĩa Jehova akaamũhurũkia kuuma mathĩna-inĩ na mĩnyamaro-inĩ, na ũkombo-inĩ wa kũhinyĩrĩrio-rĩ, **4** nĩmũgookĩrĩra mũthamaki wa Babuloni na kĩnyũrũri, mũmwĩre atĩrĩ: Kaĩ mũhinyanĩrĩria nĩakinyĩte mũthia-

ĩ! Kaĩ marakara make mahiũ nĩmathirĩte-ĩ! **5** Jehova
 nĩoinangĩte rũthanju rwa andũ arĩa aaganu, o na
 akoinanga thimbũ ya ũnene ya arĩa maathanaga, **6** ĩrĩa
 maahũũraga andũ nayo mategũtigithĩria, marakarĩte,
 magaatha ndũrĩrĩ marĩ na marakara, na magaciũgitaga
 matarĩ na tha. **7** Mabũrũri mothe rĩu nĩmahurũkĩte na
 marĩ na thayũ; nĩmambĩrĩirie kũina. **8** O nayo mĩtĩ ya
 mĩkarakaba na mĩtarakwa ya Lebanoni ĩragũkenerera,
 ĩkoiga atĩrĩ: “Kuuma hĩndĩ ĩrĩa wagũithirio thĩ, gũtirĩ
 mũtemi mĩtĩ ũrĩ woka gũtũtema.” **9** Mbĩrĩra kũu mũhuro
 wa thĩ nĩyarahũkĩte, ĩgũtũnge ũgĩkinya kuo; nĩyarahũrĩte
 maroho ma arĩa maanakua makũgeithie: arĩa othe maarĩ
 atongoria gũkũ thĩ; ĩtũmaga mookĩrĩrie itĩ ciao cia ũnene,
 o arĩa othe maarĩ athamaki a ndũrĩrĩ. **(Sheol h7585)** **10**
 Nao othe magaacookia, makwĩre atĩrĩ, “O nawe nĩwagĩte
 hinya o ta ithuĩ; ũhaanĩte o ta ithuĩ.” **11** Riiri wothe wa
 ũnene waku ũikũrũkĩtio o nginya mbĩrĩra-inĩ, hamwe
 na mĩgambo ya inanda ciaku cia mũgeeto; igunyũ nĩcio
 ũkomeire, na igunyũ nocio ikũhumbĩire. **(Sheol h7585)** **12**
 Hĩ! Kaĩ wee njata ya kĩwarĩ nĩũgwĩte ũkoima igũrũ-ĩ, o
 wee mũrũ wa rũciinĩ kĩroko gwakĩa! ũharũrũkĩtio ũgaikio
 gũkũ thĩ, o wee ũrĩa hĩndĩ ĩmwe wahinyagĩrĩria ndũrĩrĩ! **13**
 Wee weĩraga atĩrĩ na ngoro yaku, “Ngũhaica nginye igũrũ;
 na gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene ndĩkĩambararie gĩkĩre njata
 cia Mũrungu; na njikarĩre kĩrĩma-inĩ gĩa gũtũnganwo,
 o gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma kĩrĩa kĩamũre. **14** Nĩngahaica
 nginya kũndũ kũraihi igũrũ rĩa matu, ndĩhaananie na
 ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.” **15** No rĩrĩ, wee ũharũrũkĩtio thĩ
 nginya mbĩrĩra-inĩ, ũgakinya irima kũrĩa kũriku. **(Sheol**

h7585) 16 Arĩa marĩkuonaga, marĩgũkũũragĩra maitho, magecũũrania ũhoru waku, makoorania atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe mũndũ ũrĩa wenyenyagia thĩ na agatũma mothamaki mainaine, **17** mũndũ ũrĩa watũmire thĩ ĩtuĩke ta werũ, na akang’aurania matũũra mayo marĩa manene? Nĩwe ũrĩa ũtetĩkagĩria andũ arĩa oohe mainũke kwao mĩcĩi?” **18** Athamaki othe a ndũrĩrĩ makuĩte magakomio, o mũndũ mbĩrĩra-inĩ yake. **19** No wee-rĩ, nĩgũteo ũtetwo kuuma mbĩrĩra-inĩ yaku, o ta rũhonge rũrĩ magigi; ũkahumbĩrwo nĩ ciimba cia arĩa moragĩtwo, arĩa matheecangĩtwo na hiũ cia njora, o acio maikĩtio irima rĩrĩ mahiga. Ũikarĩte ta kĩimba kĩrangĩrĩrie thĩ na magũrũ, **20** no wee-rĩ, ndũgaathikwo tao, tondũ nĩwaanangire bũrũri waku, na ũkĩũraga andũ aku. Rũciaro rwa andũ arĩa aaganu rũtikaagwetwo rĩngĩ. **21** Haarĩriai handũ ha kũũragĩra ciana ciake, nĩ ũndũ wa mehia ma maithe mao ma tene; nĩguo itikanarahũke ciĩgaĩre bũrũri, na ciĩyakĩre matũũra maiyũre thĩ. **22** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩi nĩngarahũka ndĩciũkĩrĩre, nĩngeheria rĩitwa rĩacio kũu Babuloni, o na rĩa matigari ma cio, o na njeherie ciana ciao na rũciaro rwao,” nĩguo Jehova ekuuga. **23** “Nĩngatua kũndũ kũu gĩkaro kĩa ndundu, na ndĩgũtue bũrũri wa maria ma maaĩ; ngaakũhaata na kĩhato kĩa mwanangĩko,” **24** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩehĩtĩte, akoiga atĩrĩ, “Ti-itherũ, o ũrĩa thugundĩte, ũguo noguo gũgaatuĩka, na ũrĩa nduĩte, ũguo noguo gũgaikara. **25** Nĩngahehenja Mũashuri ũcio ũrĩ bũrũri-inĩ wakwa; ngaamũrangĩrĩria thĩ irĩma-inĩ ciakwa. Nĩngehereria andũ akwa icooki rĩake, na mũrigo wake ũmoime ciande-

inĩ ciao.” 26 Ūũ nĩguo thugundĩte gwĩka thĩ yothe; nakuo guoko kũrĩa gũtambũrũkĩirio ndũrĩrĩ ciothe nĩkuo gũkũ. 27 Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩguo atuĩte gwĩka, nũũ ũngĩhota kũmũgirĩrĩria? Guoko gwake nĩgũtambũrũkĩtio, nũũ ũngĩhota gũgũthuna? 28 Atĩrĩrĩ, mwaka ũrĩa Mũthamaki Ahazu aakuire-rĩ, nĩguo ndũmĩrĩri ĩno yaguũranĩirio: 29 Inyuĩ Afilisti inyuothe tigai gũkena, nĩ atĩ rũthanju rũrĩa rwamũhũũraga nĩrunĩkĩte; nĩgũkorwo kuuma mũri-inĩ wa nyoka ĩyo nĩgũkoima ndũira, namo maciaro mayo magaatũka mũthemba wa nyoka ĩrĩ thumu ĩrĩa ĩticũkaga. 30 Nao andũ arĩa athĩĩni biũ nĩmakona gĩa kũrĩa, na mũbatari akomage atarĩ na ũgwati. No rũciaro rwaku nĩngarũũraga na ng’aragu; nayo ĩkooraga matigari maku. 31 Wee kĩhingo-rĩ, girĩka! Na wee itũũra inene-rĩ, ugĩrĩria! Na inyuĩ Afilisti inyuothe mũniinwo nĩ guoya, mũthire biũ! Itu rĩa ndogo rĩrooka riumĩte mwena wa gathigathini, na gũtigakorwo na mũndũ ũgaatigwo na thuutha mbũtũ-inĩ ciake nĩ ũndũ wa kwaga hinya. 32 Nĩ icookio rĩrĩkũ rĩkaahanwo kũrĩ andũ arĩa matũmĩtwo a rũrĩrĩ rũu? Magaacookerio atĩrĩ, “Jehova nĩahaandĩte Zayuni, na thĩĩnĩ wakuo andũ ake arĩa anyamaarĩku nĩmakona rĩũrĩro.”

15 Atĩrĩrĩ, ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkoniĩ Moabi: Itũũra rĩa Ari kũu Moabi nĩrĩanange, rĩkaanangwo ũtukũ o ro ũmwe! Itũũra rĩa Kiri kũu Moabi nĩrĩanange, o narĩo rĩanangĩtwo ũtukũ o ro ũmwe! 2 Andũ a Diboni nĩmambatĩte magathiĩ hekarũ-inĩ yao, mambatĩte kũrĩa gũtũũgĩru makarĩrĩre kuo; andũ a Moabi maraagirĩka nĩ ũndũ wa Nebo na Medeba. Mĩtwe yao yothe

nīyenjetwo, na nderu ciao ciothe ikenjwo. **3** Marī njīra-inī marathiī mehumbīte nguo cia makūnia; othe no kūgirīka maragirīka marī nyūmba igūrū na ihaaro-inī, makagūa thī, magakoma na nda makīrīraga. **4** Heshiboni na Eleale nīkūrīra maraarīra maanīrīire, mīgambo yao īraiguo o nginya Jahazu. Nī ūndū ūcio andū a mbaara a Moabi nīmararīra maanīrīire, nacio ngoro ciao ikaringīka. **5** Ngoro yakwa nīrarīrīra Moabi, andū arīa maingatītwo kuo morīire Zoari, magathiī nginya Egilathu-Shelishiya. Mambatīte na njīra ya gūthīi Luhithu, magathiī makīrīraga; o na ningī njīra-inī ya gūthīi Horonaimu, maracakaya nī ūndū wa mwanangīko ūrīa ūmakorete. **6** Maaī ma kūu Nimurimu nīmahūite, nayo nyeki nīhoohete; namo mahuti mothe maigū nīmomiite, na gūtirī kīndū kīruru gītigaire. **7** Nī ūndū ūcio ūtonga ūrīa magīte naguo na makeigīra, maūkuuīte makaūringia mūrīmo wa karūūi karīa karī mītī hūgūrūrū-inī ciako. **8** Kayū ka mūkayo wao nīkaiguīttwo mīhaka-inī ya Moabi; nakuo kūgirīka kwao gūgakinya Egilaimu, o namo macakaya mao magakinya o Biri-Elimu. **9** Maaī ma Dimoni maiyūrīttwo nī thakame, no nīngūrehe maūndū mangī mooru makīria kūu Dimoni, mahaana ta mūrūūthi ūgūtharīkīra andū arīa morīte kuuma Moabi, o na ūtharīkīre arīa matigaire kūu būrūri-inī.

16 Twarīrai ūrīa wathanaga būrūri tūtūrūme twa kūrīha igooti, kuuma itūūra rīa Sela, gūtuīkanīria werū-inī, nginya kīrīma-inī kīa Mwarī wa Zayuni. **2** O ta ūrīa nyoni ciūrūūraga ciatharīrio gītara gīacio, ūguo no taguo andū-a-nja a Moabi magaikara marī mariūko-

inĩ ma Arinoni. **3** “Tũhei kĩrĩra, na mūtue itua. Tũmai kĩruru kĩanyu gĩtuĩke ta ũtukũ, o kũrĩ mũthenya barigici. Hithai arĩa maingatĩtwo kwao, na mūtigakunyanĩre arĩa moorĩre kwanyu. **4** Rekei andũ a Moabi arĩa mehithĩte kwanyu maikare na inyuĩ; tuĩkai kĩgĩtio kĩa kuuma kũrĩ mwanangani.” Mũhinyanĩrĩria nĩagakinya mũthia, naguo mwanangĩko ũthire; nake mũũgiti nĩakabuĩria kuuma bũrũri-inĩ. **5** Gĩtĩ kĩa ũnene gĩkaahaandwo na wendo; na mũndũ mwĩhokeku nĩwe ũgaagĩkarĩra, o mũndũ wa kuuma nyũmba ya Daudi, mũndũ ũrĩa ũgaatuanagĩra ciira arũmĩrĩire o kĩhooto, namo maũndũ ma ũthingu nĩmo akaahiũhaga gwĩka. **6** Nĩtũiguĩte ũhoru wa mwĩtĩo wa Moabi: tũkaigua ũhoru wa mwĩtĩo wake mũkĩru na mwĩkĩrĩro wake, tũkaigua ũhoru wa mwĩtĩo wake na rũng’athio rwake; no rĩrĩ, mwĩgaatho ũcio wake no wa tũhũ. **7** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Moabi nĩkũgirĩka maragirĩka, maragirĩka hamwe nĩ ũndũ wa Moabi. Cakayai na mũnyiiitwo nĩ kĩa nĩ ũndũ wa andũ a Kiri-Haresethi. **8** Mĩgũnda ya Heshiboni nĩirahooa, o na mĩthabibũ ya Sibima o nayo nĩirahooa. Aathani a ndũrĩrĩ nĩmarangĩrĩrie mĩthabibũ irĩa mĩega mũno, irĩa hĩndĩ imwe yakinyĩte Jazeri, na igatheetema yerekeire werũ-inĩ. Thuuna ciayo ciatambĩte igakinya o iria-inĩ. **9** Nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrarĩra, ngarĩra o ta Jazeri, ngĩrĩrĩra mĩthabibũ ya Sibima. Wee Heshiboni, o nawe Eleale, ngũmũihũgia na maithori! Tondũ mbugĩrĩrio cia gĩkeno kĩanyu nĩ ũndũ wa matunda manyu marĩa meruĩte, na nĩ ũndũ wa magetha manyu ma ngano nĩithirĩte. **10** Gũtirĩ gĩkeno kana ndũhiũ mĩgũnda-inĩ ya matunda; gũtirĩ mũndũ

ūraina kana akoigīrīria mīgūnda-inī ya mīthabibū, gūtīrī mūdū ūrahiha ndibei kīhihīro-inī, nīgūkorwo nīndūmīte ngemi cia magetha ciage kūiguuo. **11** Ngoro yakwa nīracakaīra Moabi o ta kīnanda kīa mūgeeto, nayo ngoro yakwa īgacaīra Kiri-Heresethu. **12** Rīrīa andū a Moabi maathīi kūdū kūrīa gūtūgīru makahooe, no kwīnogia menogagia; hīndī īrīa maathīi ihooero-inī rīao kūhooya, no wīra wa tūhū marutaga. **13** Ūyū nīguo ūhoru ūrīa Jehova aarītie ūkonīi Moabi. **14** No rīrī, rīu Jehova ekuuga atīrī: “Mīaka ītatū ītanathira, ītarītwo ta ūrīa mīaka ya mūdū wandīkītwo wīra īrīkanagīrwo-rī, riiri wa Moabi hamwe na andū ake othe nīūkanyararwo, namo matigari make makorwo marī manini mūno na makahinyara.”

17 Īno nīyo ndūmīrīri nditū īkonīi Dameski: “Atīrīrī, itūūra rīa Dameski rītīgūcooka gūtūika itūūra inene rīngī, no rīrī, rīgaatuīka hība ya mwanangīko. **2** Matūūra marīa manene ma Aroeri nīmagatiganīrio, matigīrwo ndūuru cia mbūri iria igaakomaga kūu, gūtārī mūdū wa gūcimakia. **3** Kīīgītīro kīrīa kīrūmu kīa Efiraimu nīgīkeherio, o na hinya wa ūthamaki weherio Dameski; namo matigari ma Suriata makaahaana o ta riiri wa andū a Isiraeli,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** “Ihinda rīu riiri wa Jakubu nī ūgaatheūka; nago mwīrī ūcio wake mūnoru ūhīnje. **5** Gūkaahaana o ta rīrīa mūgethi acookanagīrīria ngano īrīa ītarī ngethe, akagetha ngano na guoko gwake: gūkaahaana ta mūdū ūkūhaara itira cia ngano Gītūamba-inī kīa Refaimu. **6** No rīrī, nīgūgatigwo ngano īngīhaarwo, o ta ūrīa maciaro ma mūtamaiyū matangītīka mothe mūtī ūcio ūngīnainio, no ndamaiyū

igĩrĩ kana ithatũ nĩitigaraga hongē-inĩ iria irĩ igũrũ gacũmbĩrĩ, o na inya kana ithano igatigara hongē-inĩ iria irĩ na maciaro maingĩ,” ũguo nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga. **7** Mũthenya ũcio, andũ magaacũthĩrĩria Ũrĩa Mũũmbi wao, namo maitho mao marore Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli. **8** Matigacũthĩrĩria igongona iria mathondekete na moko mao, na matikarũmbũiya itugĩ cia Ashera, na magongona marĩa methondekeire ma gũcinĩra ũbumba. **9** Mũthenya ũcio matũũra mao manene marĩa marĩ hinya, marĩa maatiganĩirio makĩũrĩra andũ a Isiraeli, makahaana ta kũndũ gũtiganĩrie gũgatuĩka gũthaka, na gũgakũra mahuti. Namo matũũra macio magaakira ihooru. **10** Nĩmũriganĩirwo nĩ Ngai, Mũhonokia wanyu; nĩmwagĩte kũririkana Rwaro rũu rwa Ihiga, o rũu kĩigitĩro kĩanyu. Nĩ ũndũ ũcio o na mũngĩkahaanda mĩmera ĩrĩa mĩega mũno, na mũhaande mĩthabibũ ya kuuma kũndũ kũngĩ, **11** o na mũngĩgaatũma ĩkũre mũthenya o ro ũcio mũkaamĩhaanda, o na rũciinĩ rũrũ rũngĩ mūtũme ĩrute kĩro-rĩ, gũtirĩ magetha mũkoona mũthenya ũcio wa mũrimũ na ruo rũtangĩthira. **12** ĩiya-ĩ, mũrurumo wa ndũrĩrĩ nyingĩ, iraruruma ta iria rĩkĩhuhũkania! ĩiya-ĩ, inegene rĩa kĩrĩndĩ kĩranegena, o ta mũrurumo wa maaĩ maingĩ. **13** O na gũtuĩka ndũrĩrĩ iranegena na mũrurumo ta wa ndiihũ cia maaĩ maingĩ-rĩ, hĩndĩ ĩrĩa we mwene aacikũũma, ciũraga igathiĩ kũndũ kũraya mũno, ihurutĩtwo nĩ rũhuho ta ũrĩa mũũngũ ũrĩ irĩma-inĩ ũmbũragwo, kana ta riya rĩgĩthiũrũrũkio nĩ rũhuho rũnene. **14** Hwaĩ-inĩ, o rĩmwe gũkagĩa kĩmako kĩnene! Gũtanakĩa-rĩ, andũ matirĩ ho! Rũu nĩrĩo igai rĩa andũ arĩa

matūtunyaga indo ciitū, ūcio nīguo mūtī ūrīa ūgwīrīire andū arīa matūtahaga indo ciitū.

18 Kaī būrūri ūrīa ūrī ibatabata rīa mathagu, o ūcio ūrī mūrīmo ūrīa ūngī wa njūūī cia Kushi, ūrī na haaro-ī! **2** ūrīa ūtūmaga arekio makagerera njīra ya iria, mahaicīte tūtārū twakītwo na marura, tūrīa tūgeragīra maaī igūrū. Atīrīrī, inyuī andū aya mūtūmītwo na mūrī mītūkī, thiīi kūrī andū araihu na anyoroku mīrī, o acio metigīrītwo nī andū a kūdū gūkuhī na a kūrāya, rūrīrī rūūgiti rwarāgia rūthiomi rūgeni, na būrūri wao ūgayanītio nī njūūī. **3** Inyuī andū arīa mūtūūrāga mabūrūri mothe ma thī, o inyuī mūtūūrāga gūkū thī-rī, rīrīa bendera īkaahaandwo irīma-igūrū, nīmūkamīona, na rīrīa karumbeta gakaahuhwo, nīmūgakaigua. **4** Jehova anjīrīte ūū: “Ngūikara ngirīte ki ndīrorere maūdū ndī o gīikaro-inī gīakwa, haana ta ūrugarī wa riūa ūkūhenahenia, o na ta itu rīa ime hīndī ya ūrugarī wa magetha.” **5** Nīgūkorwo mbere ya magetha, hīndī irīa kīro gīaitika na mahūa magatuīka thabibū irerua, nīguo agaaceeha thuuna na tūhiū twa gūceeha, na ateme hongē iria ciaramīte mūno acieherie. **6** Nacio ciothe igaatigīrwo nyoni cia irīma-inī iria irīāga nyama, na nyamū cia gīthaka; nyoni icio igaacirīa hīndī ya riūa, nacio nyamū cia gīthaka icirīe hīndī ya heho yothe. **7** Hīndī īyo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaareherwo iheo kuuma kūrī andū araihu na anyoroku mīrī, na kuuma kūrī andū metigīrītwo nī andū a kūdū gūkuhī na a kūrāya, rūrīrī rūūgiti rwarāgia rūthiomi rūgeni, arīa būrūri wao ūgayanītio nī njūūī: iheo icio

ikaarehwo Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, harĩa haamũrĩrwo Rĩitwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

19 Īno nĩ ndũmĩrĩri nditũ ikoniĩ bũrũri wa Misiri: Atĩrĩrĩ, Jehova ahaicĩte itu rĩhanyũkĩte mũno athiĩte bũrũri wa Misiri. Mĩhianano ya bũrũri wa Misiri irainaina mbere yake, nacio ngoro cia andũ a bũrũri wa Misiri ikaringĩka thĩinĩ wao. **2** “Nĩngarahũra Mũmisiri ookĩrĩre Mũmisiri ũrĩa ũngĩ: mũndũ nĩakarũa na mũrũ wa ithe, nake mũndũ wa itũũra ookĩrĩre mũndũ wa itũũra rĩake, narĩo itũũra inene rĩũkĩrĩre itũũra rĩrĩa rĩngĩ, naguo ũthamaki ũũkĩrĩre ũthamaki ũrĩa ũngĩ. **3** Andũ a bũrũri wa Misiri nĩmagakua ngoro, nayo mĩbango yao ndĩmĩtue ya tũhũ; makaahooya kĩrĩra kũrĩ ngai cia mĩhianano na kũrĩ maroho ma andũ arĩa makuĩte, o na kũrĩ ago na aragũri. **4** Nĩnganeana andũ a bũrũri wa Misiri wathani-inĩ wa mwathi ũtarĩ tha, na mũthamaki mũũru amathamakĩre,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** Maaĩ ma Rũũĩ rwa Nili nĩmakaahũa, na mũkaro waruo ũng’are na ũũme. **6** Mĩtaro ya maaĩ nĩĩkanunga; tũrũũĩ twa Misiri nĩtũkaahũa tũũme biũ. Namo marura na mathanjĩ nĩmakahooa, **7** o nayo mĩmera ĩrĩa ĩrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Nili, gĩtwe-inĩ kĩa rũũĩ rũu, nĩĩkahooa. Indo iria ciothe ĩhaandĩtwo mĩgũnda ĩrĩa ĩrĩ gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Nili nĩĩkooma biũ, na ciũmbũrwo, na itigacooka kuoneka kuo rĩngĩ. **8** Ategi a thamaki nĩmagacaaya na marĩre, arĩa othe maikagia ndwano ciao Rũũĩ-inĩ rwa Nili; nao arĩa othe maikagia mĩtego yao maaĩ-inĩ macio nĩmakoorwo nĩ hinya. **9** Andũ arĩa marutaga wĩra na ndigi cia ũguta ũrĩa mwega nĩmagakua ngoro, na arĩa

matumaga mataama marĩa mahoro nĩmakaaga mwĩhoko. **10** Atumi a nguo nĩmagakorwo na kĩaha, na arĩa othe maheagwo mĩcaara nĩmakaigua ũũru ngoro. **11** Anene a Zoani nĩmakĩgĩte o gũkĩiga; nao andũ arĩa oogĩ a Firaũni maheanaga kĩrĩra kĩa ũrimũ. Mwakĩhota atĩa kwĩra Firaũni, “Nĩ ndĩ ũmwe wa andũ arĩa oogĩ, ndĩ mũrutwo wa athamaki arĩa a tene?” **12** Andũ aku arĩa oogĩ makĩrĩ ha rĩu? Ta nĩmagĩkuonie na makũmenyithie ũrĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciirĩire gwĩka bũrũri wa Misiri. **13** Anene a Zoani makĩgĩte o gũkĩiga, nao atongoria a Nofu makaheeneka; namo mahiga ma koine ma andũ ake nĩmahĩtithĩtie andũ a Misiri. **14** Jehova nĩwe ũmaitĩrĩirie roho wa kĩrigiicano; matũmaga andũ a Misiri matũgũũge mawĩra-inĩ mothe marĩa marutaga, o ta ũrĩa mũrĩũ atũgũũgaga matahĩko-inĩ make. **15** Gũtirĩ wĩra ũngĩrutwo bũrũri-inĩ wa Misiri: gũtirĩ wĩra ũngĩrutwo nĩ mũtwe kana mũting’oe, kana rũhonge rwa mũnathi, kana ithanjĩ. **16** Mũthenya ũcio-rĩ, andũ a Misiri makahaana o ta andũ-a-nja. Makainaina nĩ guoya mona guoko kwa Jehova Mwene-Hinya-Wothe kwambararĩtio kũmookĩrĩre. **17** Naguo bũrũri wa Juda ũkaguoyohia andũ a Misiri; na mũndũ o wothe ũkaagweterwo ũhoru wa Juda nĩagetigĩra, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciirĩire gwĩka amokĩrĩre. **18** Mũthenya ũcio matũũra matano ma bũrũri wa Misiri makaaragia rũthiomi rwa Kaanani, makĩhĩtaga atĩ marĩtungatagĩra Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Na itũũra rĩmwe rĩamo rĩgeetagwo Itũũra Inene rĩa Mwanangĩko. **19** Mũthenya ũcio-rĩ, nĩgũkagĩa na kĩgongona kĩa Jehova o kũu gatagatĩ

ka bŭrŭri wa Misiri, na kŭhaandwo ihiga rŭa kŭririkano kŭa Jehova mŭhaka-inŭ yakuo. **20** Ihiga rŭu rŭgaatuŭka kŭmenyithia na mŭira wa maŭndŭ marŭa Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekŭte thŭinŭ wa bŭrŭri ŭcio wa Misiri. Rŭrŭa magaakaŭra Jehova amateithie nŭ ŭndŭ wa andŭ arŭa mamahinyagŭrŭria-rŭ, nŭakamatŭmŭra mŭhonokia na mŭmagitŭri, nake nŭakamahonokia. **21** Nŭ ŭndŭ ŭcio Jehova nŭakemenyithania kŭrŭ andŭ a Misiri, na mŭthenya ŭcio nŭmagakŭŭrana Jehova. Makaamŭhooyaga makŭmŭrutagŭra magongona na maruta ma mŭtu: na ningŭ makehŭtaga mŭhŭtwa marŭ mbere ya Jehova na mamŭhingagie. **22** Jehova nŭakahŭŭra bŭrŭri wa Misiri na mŭthiro, amahŭŭre acooke amahonie. Nao nŭmagacookerera Jehova, nake nŭagathikŭrŭria gŭthaithana kwao na amahonie. **23** Mŭthenya ŭcio nŭgŭkagŭa njŭra njariŭ yumŭte bŭrŭri wa Misiri ŭgakinya Ashuri. Andŭ a Ashuri nŭmagathiiaga Misiri, na o andŭ a Misiri mathiiage Ashuri. Andŭ a Misiri na andŭ a Ashuri nŭmakahooyaga hamwe. **24** Mŭthenya ŭcio bŭrŭri wa Isiraeli ŭgaatuŭka wa gatatŭ, hamwe na Misiri na Ashuri, nao nŭmagatŭma thŭ yothe ŭrathimwo. **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nŭakamarathima akiugaga atŭrŭ, “Kŭrathimwo-rŭ, nŭ andŭ akwa a Misiri, o na Aashuri arŭa ndeyŭmbŭire, na Isiraeli igai rŭakwa.”

20 Atŭrŭrŭ, mwaka ŭcio mŭnene wa anene a ita rŭa Ashuri aakinyire Ashidodi atŭmŭtwo nŭ Sarigoni mŭthamaki wa Ashuri, aakinya kuo, na aarŭtharŭkŭra na aarŭtunyana-rŭ, **2** hŭndŭ ŭyo nŭguo Jehova aaririe na kanua ka Isaia mŭrŭ wa Amozu. Akŭmwŭra atŭrŭ, “Ruta nguo ŭyo ya ikŭnia

wihumbite, na urute iraatũ ciaku magũrũ.” Nake agĩika o ro ũguo, agĩthiĩ njaga na arĩ magũrũ matheri. **3** Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “O ta ũguo ndungata yakwa Isaia athiite njaga na arĩ magũrũ matheri mĩaka itatũ, arĩ rũuri na kĩmenyithia kĩa maũndũ mooru marĩa magaakora bũrũri wa Misiri na wa Kushi-rĩ, **4** ũguo noguo mũthamaki wa Ashuri agaataha andũ a bũrũri wa Misiri na a bũrũri wa Kushi, amoimagarie marĩ njaga na marĩ magũrũ matheri, arĩa ethĩ na arĩa akũrũ, thũnũ ciao irĩ njaga; ũguo nĩguo Misiri gũgaacoronithio. **5** Nao andũ arĩa mehokete Kushi na makegooca nĩ ũndũ wa Misiri nĩmakamaka na maconorithio. **6** Hĩndĩ ĩyo nĩguo andũ arĩa maikaraga hũgũrũrũ-inĩ ici cia iria makoiga atĩrĩ, ‘Onei ũrĩa kũhanite kũrĩ arĩa tũtũire twĩhokete, acio tuorĩire kũrĩ o atĩ nĩguo matũteithie na matũhonokie kuuma kũrĩ mũthamaki wa Ashuri! Rĩu tũngĩkĩhonoka atĩa?’”

21 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩ Werũ ũrĩa ũrĩ Hũgũrũrũ-inĩ cia Iria: Atĩrĩrĩ, o ta ũrĩa ihuhũkanio iria nene ihurutanaga ituĩkanĩirie bũrũri wa gũthini, ũguo noguo mũtharĩkĩri agooka oimĩte werũ-inĩ, kuuma bũrũri wa kũguoyohania. **2** Nĩ nĩnyonetio kĩoneki gĩa kũmakania mũno: Mũkunyaĩri no arakunyaĩra, nake mũtahani no aratahana. Wee Elamu tharĩkĩra! Nawe Media, thiũrũrũkĩria! Gũcaaya kũrĩa anagũcaithia nĩngagũkinyia mũthia. **3** Nĩ ũndũ wa ũguo mwĩrĩ wakwa nĩũyũrĩtwo nĩ ruo, ruo rũnene nĩrũũnyiiĩte, o ta ruo rwa mũtumia akĩrũmwo; ngagĩtururio nĩ maũndũ marĩa ndĩraigua, na ngagegeario nĩ maũndũ marĩa ndĩrona. **4** Ngoro yakwa nĩĩratumatuuma, na ngainaina nĩ guoya;

hwaĩ-inĩ ũrĩa ndĩriragĩria ũtuĩkĩte ũndũ wa kũũmakia mũno. **5** Nao nĩmaarĩte metha, na makaara mĩgeka, nĩguo marĩe na manyue! Ũkĩrai inyuĩ anene, mũhake ngo maguta! **6** Jehova anjĩrĩte atĩrĩ: “Thiĩ, ũige mũrangĩri wa gũcũthĩrĩria na ũmwĩre amenyithanie ũrĩa aroona. **7** Rĩrĩa angĩona ngaari cia ita irĩ na mbarathi ihaanaine, na andũ magĩũka mahaicĩte ndigiri kana ngamĩĩra-rĩ, nĩaikare eiguĩte, akeigua biũ.” **8** Nake mũrangĩri akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Mũthenya o mũthenya, mwathi wakwa, ndũgamaga gĩtara-inĩ kĩa mũrangĩri; na ũtukũ o ũtukũ njikaraga handũ hakwa ha kũrangĩra. **9** Atĩrĩrĩ, nĩharooka mũndũ akuuĩtwo nĩ ngaari ya ita, irĩ na mbarathi ihaanaine. Nake aracookia ũhoru akoiga atĩrĩ: ‘Babuloni nĩrĩgũu, ĩĩ nĩrĩgwĩte! Mĩhianano yothe ya ngai ciakuo nĩmĩhehenje, ĩkharagana thĩ!’” **10** Inyuĩ andũ akwa, o inyuĩ mũthuthĩrwo kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano-rĩ, ngũmwĩra ũrĩa njiguĩte kuuma kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kuuma kũrĩ Ngai wa Isiraeli. **11** ĩno nĩ ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩĩ Duma: Atĩrĩrĩ, nĩ harĩ mũndũ ũraanjĩta kuuma Seiru, akanjũũria atĩrĩ, “Mũrangĩri, ũtukũ ũkinyĩte ha? Mũrangĩri ũyũ, ũtukũ ũkinyĩte ha?” **12** Nake mũrangĩri akamũcookeria atĩrĩ, “Gũkirĩĩ gũkĩa, no rĩrĩ, nĩgũgũcooka gũtuke. Angĩkorwo kũrĩ ũndũ ũkũũria-rĩ, ũria; ũcooke ũũke hĩndĩ ĩngĩ.” **13** ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩĩ bũrũri wa Arabia: Inyuĩ ikundi cia agendi a Adedani, o inyuĩ mwambĩte hema ithaka-inĩ cia Arabia-rĩ, **14** twarĩrai andũ arĩa anyootu maaĩ; na inyuĩ mũtũũraga bũrũri wa Tema, tũngiai andũ acio maroora irio **15** Nĩgũkorwo maroorĩra rũhiũ rwa njora, o rũhiũ rwa njora rũrĩa rũcomoretwo,

makoorira ūta mūgeete, na makoima kūrīa mbaara īihīire.
16 Mwathani aranjīira atīrī: “Mwaka ūmwe ūtanathira,
ūtārītwo ta ūrīa mīaka ya mūdū wa kwandīkwo wīra
īrīkanagīrwo-rī, riiri wothe wa Kedari nīūgaathira. **17**
Andū arīa magaatigario nī thigari iria ciikagia mīguī, o
acio njamba cia ita cia Kedari-rī, magaakorwo marī o
anini.” Jehova Ngai wa Isiraeli nīwe warītie ūhoro ūcio.

22 Īno nīyo ndūmīrīri nditū īkoniī Gītuamba gīa Kīoneki:
Atīrīrī, nī kīī kīragūthīīnia rīu, tondū andū aku othe
marahaica nyūmba igūrū, **2** wee itūūra rīiyūrīte ngūī,
o wee itūūra inene rīa mbugīrīrio na ūrīū? Andū aku
arīa makuīte matiūrāgītwo na rūhiū rwa njora, kana
magakuīra mbaara-inī. **3** Atongoria aku othe nīmorīte
marī hamwe; maatahirwo o na hatarī mūguī ūikītio.
Andū aku othe arīa maakorereirwo moohirwo hamwe, o
acio mooraga thū īrī o kūrāya. **4** Nī ūndū ūcio ngiuga
atīrī, “Njeherera; reke ndīre ngīgīrīkaga. Ndūkagerie
kūūhooreria igūrū rīa mwanangīko ūrīa ūkorete andū
akwa.” **5** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe,
arī na mūthenya ūrīa agaatūma ūtuīke wa mbugīrīrio, na
wa kūranganīrīria, o na wa kūguoyohia kūu Gītuamba-inī
gīa Kīoneki. Mūthenya ūcio ūgaakorwo ūrī wa kūmomora
thingo igwe thī, na wa gūkaīra irīma. **6** Andū a Elamu
nīmakuuīte thiaka wa mīguī, marī na ngaari cia ita na
andū mahaicīte mbarathi; o nao andū a Kiri macuurūragia
ngo. **7** Ituamba ciaku iria njega mūno ciyūrīte ngaari
cia ita, nao andū arīa mathiiaga mahaicīte mbarathi
maigītwo ihingo-inī cia itūūra inene; **8** naguo ūgitīri
wa Juda nīweheretio. Mūthenya ūcio nīmwacūthīrīrie

indo cia mbaara iria ciarĩ Nyũmba-inĩ ya Ūnene ya Mũtitũ; **9** mũkĩona atĩ thingo cia ũgitĩri cia Itũũra Inene rĩa Daudi nĩciatharũkĩte kũndũ kũingĩ; na inyuĩ mũkĩhingĩrĩria maaĩ Karia ka Mũhuro. **10** Nĩmwatarire nyũmba kũu Jerusalemu, na mũgĩtharia nyũmba nĩguo muone mahiga ma gũcookereria rũthingo rũgĩe na hinya makĩria. **11** Nĩmwakire handũ ha kũhingĩrĩria maaĩ gatagatĩ ga thingo cieri, nĩgeetha maaĩ ma Karia ga Tene mathiige ho, no mũtiigana kũrongooria Ūrĩa wagathondekire, kana mũrũmbũiye Ūrĩa watũmire kagĩe ho kuuma o tene. **12** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩamwĩtire mũthenya ũcio nĩguo mũrĩre na mũgirĩke, na mwenjwo njuĩrĩ cianyu na mwĩhumbe nguo cia ikũnia. **13** No rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ na gĩkeno na ũrĩũ, mũrathĩnja ng'ombe na ng'onde, mũkĩrĩĩaga nyama na mũkĩnyuuaga ndibeĩ! Mũgakiuga atĩrĩ, “Nĩtũrĩe na tũnyue, nĩgũkorwo rũciũ nĩtũgaakua!” **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩanguũrĩrie ũhoru ũyũ ndĩmũthikĩrĩrie, akoiga atĩrĩ, “Rĩĩhia rĩrĩ mũtikahoroherio nginya mũgaakua,” ũguo nĩguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **15** Na rĩrĩ, Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Thĩĩ kũrĩ Shebina, ũrĩa mũramati na mũrũgamĩrĩri wa nyũmba ya ũthamaki, ũmwĩre atĩrĩ: **16** Ūreka atĩa gũkũ na nũũ ũgwĩtikĩrĩtie kwĩyenjera mbĩrĩra gũkũ, ũgetemera mbĩrĩra handũ hatũũgĩru, na ũkeyacũhĩria harĩa ũkaahurũkio rwaro-inĩ rwa ihiga? **17** “Wĩhũũge, tondũ Jehova akiriĩ gũkũnyiita akũrũmĩtie, acooke akũnyugute, wee mũndũ ũyũ ũrĩ hinya. **18** Nĩagagũkũnja akũrũmie o ta mũbira, agũikie bũrũri

mwariĩ. Kũu nĩkuo ũgaakuĩra, na nokuo ngaari ciaku cia ita iria irĩ riiri igaikara: wee ũconorithagia nyũmba ya mwathi waku! **19** Nĩngakũingata wehere wĩra-inĩ waku na ũtunywo wĩra ũcio ũrũgamĩrĩire. **20** “Mũthenya ũcio nĩngeeta ndungata yakwa, Eliakimu mũrũ wa Hilikia. **21** Nĩngamũhumba nguo yaku irĩa ndaaya na ndĩmũhotore mũcibi waku, na ndĩmũnengere wathani waku. Nĩagatuĩka ithe wa arĩa matũũraga Jerusalemu o na wa nyũmba ya Juda. **22** Kĩhingũro kĩa nyũmba ya Daudi ngaakĩgĩrĩra kĩaande-inĩ gĩaake; na rĩrĩ, kĩrĩa gĩothe akaahingũra gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũhinga, na kĩrĩa gĩothe akaahinga gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũhingũra. **23** Ngaamuherera handũ harũmu aikare ho ta higĩ hũũrĩrĩre; atuike gĩtĩ gĩa gĩtĩio thĩinĩ wa nyũmba ya ithe. **24** Nĩwe ũgaacookererwo nĩ riiri wothe wa nyũmba ya ithe ta ũcuurĩtio harĩ we: ciana ciake na iria ikeyongerera thĩinĩ wa ciana icio, o indo ciothe ciayo iria cionekaga ta itarĩ kĩene, kuuma mbakũri nginya mĩthemba yothe ya ndigithũ.” **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio higĩ irĩa thecerere handũ harũmu nĩkenyenya; nĩkamunyũka ĩgwe, na indo iria njuurie harĩ yo nĩkharagana.” Jehova nĩwe warĩtie ũhoru ũcio.

23 Īno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩ itũũra rĩa Turo: Atĩrĩrĩ, inyuĩ marikabu cia Tarishishi, ta girĩkai. Nĩgũkorwo itũũra rĩa Turo nĩrĩanange, rĩgatigwo rĩtarĩ nyũmba kana gĩcukĩro kĩa marikabu. ũhoru ũcio nĩũmakinyĩire marĩ o kũu bũrũri wa Kitimu. **2** Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a gĩcigĩrĩra, na inyuĩ onjorithia a Sidoni, ta kirai o inyuĩ mũtongetio nĩ andũ arĩa mageragĩra iria-inĩ. **3** Kũu maaĩ-inĩ maingĩ nĩkuo

kwageragĩrio ngano ya Shihoru, namo magetha ma Nili nĩmo maarĩ uumithio wa itũũra rĩa Turo, narĩo rĩgĩtuĩka ndũnyũ ya ndũrĩrĩ. **4** Atĩrĩrĩ wee Sidoni, o nawe, kĩihitho kĩrũmu kĩa iria-inĩ, conokai, nĩgũkorwo iria nĩrĩarĩtie rĩkoiga atĩrĩ: “Nĩ ndirĩ ndagĩa na ruo rwa kũrũmwo, kana ngaciara; ndirĩ ndaarera aanake, kana ngarera airĩtu.” **5** Hĩndĩ irĩa ũhoru ũcio ũgaakinya bũrũri wa Misiri, andũ akuo nĩmakaagĩa na ruo rũnene mũno maigua ũhoru ũcio wa Turo. **6** Atĩrĩrĩ, ringai mũthĩ mũrĩmo wa Tarishishi, ta girĩkai inyuĩ mūtũũraga kũu gĩcigĩrĩra-inĩ. **7** Rĩrĩ nĩrĩo itũũra rĩanyu inene rĩa ikeno cia ũrĩũ, itũũra inene rĩa kuuma tene, o tene mũno, itũũra rĩrĩa andũ aarĩo maathiĩte na magũrũ magatũũre mabũrũri ma andũ a kũraya mũno? **8** Nũũ waciirĩire atĩ itũũra rĩa Turo rĩkĩrĩrwo, o itũũra rĩu rĩheanaga tanji cia ũthamaki, o rĩo onjorithia a rĩo arĩ ariũ a athamaki, na endia a rĩo marĩ igweta thĩ yothe? **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe waciirĩire ũndũ ũcio, nĩgeetha aniine mwĩtĩo wa riiri wothe, na aconorithie andũ arĩa othe marĩ igweta a gũkũ thĩ. **10** Atĩrĩrĩ, wee mwarĩ wa Tarishishi, thĩ ũkarĩme bũrũri waku o ta ũrĩa kũrĩmĩtwo hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Nili, tondũ rĩu ndũrĩ na gĩcukĩro kĩa marikabu rĩngĩ. **11** Jehova nĩatambũrũkĩtie guoko gwake igũrũ rĩa iria, na agatũma mothamaki marĩo mainaine. Nĩathanĩte atĩ ciĩgĩtĩro iria nũmu cia Foinike cianangwo. **12** Akoiga atĩrĩ, “Wee mwarĩ gathirange wa Sidoni ikeno ciaku cia ũrĩũ nĩ thiru, rĩu ũrĩ mũhehenje! “Ūkĩra ũringe, ũthĩ ũkinye Kitimu; no rĩrĩ, o na kũu ndũkoona ũhurũko.” **13** Ta rora bũrũri wa Ababuloni, andũ acio rĩu maagĩte kĩene!

Ashuri magūtūite gīkarō kīa nyamū cia werū; nīmaakire mīthiringo mīraihu na igūrū ya kūrīthiūrūrūkīria, na magītiga ciīgītīro ciao itarī kīndū, magītūma būrūri ūcio wanangīke biū. **14** Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girīkai; nīgūkorwo gīkarō kīanyu nīkīanange. **15** Hīndī īyo itūūra rīa Turo nīrīkariganīra mīaka mīrongo mūgwanja, o ta ūrīa matukū ma mūthamaki ūmwe maigana. No mīaka mīrongo mūgwanja yathira-rī, Turo gūgaacooka kūhaana ta mūmaraya ūrīa ūganagwo na rwīmbo ta ūū: **16** “Oya kīnanda kīa mūgeeto, ūtuīkanie itūūra inene, wee mūmaraya ūyū ūtūūrīte ūriganīire; Hūūra kīnanda kīa mūgeeto wega, ūine nyīmbo nyingī, nīgeetha ūrīrīkanwo.” **17** Mīaka mīrongo mūgwanja yathira-rī, Jehova nīagacookerera Turo. Itūūra rīu nīrīgacooka wīra-inī warīo ūcio ūrehaga uumithio ta rīkūhūūra ūmaraya, rīonjorithanagie na mothamaki mothe ma thī. **18** No rīrī, wonjorithia warīo na uumithio warīo nīkamūrīrwo Jehova; itikaigwo igīina-inī kana ihithwo. Uumithio warīo ūgaatuīka wa arīa matūūruga marongoragia Jehova, moonage irio nyingī na nguo njega.

24 Atīrīrī, Jehova akirie kwananga thī, na atūme ikire ihooru; nake nīakamīūnūha na ahurunje arīa matūūruga kuo: **2** gūgaakorwo kūrī ūndū o ūmwe kūrī mūthīnjīri-Ngai na kūrī andū, kūrī ndungata na kūrī mūmīathi, kūrī ndungata ya mūirītu na kūrī mūtumia ūrīa mūmīathi, kūrī mwendia wa indo na kūrī mūgūri, kūrī mūkoombi na kūrī mūkoombanīri, kūrī mūndū ūrīa ūrī na thīrī na kūrī ūrīa ūrandūruga thīrī. **3** Thī nī kwanangwo īkaanangwo na itigwo īrī ūtheri biū. Jehova nīwe warītie

ũhoro ũcio. **4** Thĩ ñng'arĩte ñkahooha, mabũrũri mothe magathirĩrĩkĩra na makahooha, andũ arĩa marĩ ngumo a thĩ nĩmorĩtwo nĩ hinya. **5** Thĩ nĩngwatie thaahu nĩ andũ ayo; nao maremeire mawatho, na makaagarara irĩra, na magathũkia kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩa gũtũũra tene na tene. **6** Nĩ ũndũ ũcio kĩrumi nĩkĩrarĩa thĩ; na andũ arĩa matũũraga kuo makaherithio nĩ ũndũ wa wĩhia wao. Nĩ ũndũ ũcio arĩa matũũraga gũkũ thĩ nĩmacinĩtwo na mwaki, na nĩ anini mũno matigaire. **7** Ndibei ñrĩa ya mũhahano nĩ thiru, nayo mũthabibũ ñkahooha; nao andũ arĩa marĩ ikeno-inĩ no gũcaaya maracaaya. **8** Gĩkeno kĩrĩa kiumanaga na kũhũũrwo gwa tũhembe nĩgĩtigĩte gũkenwo, narĩo inegene rĩa andũ arĩa arĩũ nĩrĩthirĩte, ningĩ gĩkeno kĩrĩa gĩkenagwo gũkĩhũũrwo kĩnanda kĩa mũgeeto nĩgĩkirĩtio. **9** Andũ arĩa manyuuaga ndibei matigacooka kũnyua makĩinaga rwĩmbo, nayo njoohi nĩrũrĩire arĩa mamĩnyuuaga. **10** Narĩo itũũra rĩrĩa inene rĩanangĩku rĩkirĩte ihooru, namo matoonyero ma nyũmba ciothe nĩmahinge. **11** Kũu njĩra-inĩ andũ nĩ kũrĩra mararĩra nĩ kwaga ndibei, gĩkeno gĩothe gĩtuĩkĩte kĩeha, nacio ikeno ciothe igathira thĩ. **12** Itũũra rĩrĩa inene nĩrĩanange biũ, nakĩo kĩhingo kĩarĩo kiunangĩtwo gĩgatuĩka tũcunjĩ. **13** O ta ũrĩa mũtĩ wa mũtamaiyũ ũikaraga wainainio, na o ta ũrĩa mũtĩ wa mũthabibũ ũikaraga thabibũ ciahaarwo hĩndĩ ya magetha, ũguo noguo ũhoro ũgaikara gũkũ thĩ na ndũrĩrĩ-inĩ ciothe. **14** Maranĩrĩra, makoigĩrĩria nĩ gũkena; kuuma mwena wa ithũĩro marakũngũira ũnene wa Jehova. **15** Nĩ ũndũ ũcio inyũ andũ a kuuma mwena wa irathĩro gocithiai

Jehova; nenehiai rīitwa rīa Jehova Ngai wa Isiraeli, kūu icigīrīra-inī cia iria. **16** Nītūiguīte nyīmbo ikīnwo kuuma ituri cia thī, ikainwo atīrī: “Arogoocwo ūcio Mūthingu.” No nīi ngiuga atīrī, “Kaī ndī na haaro-ī! nīgūkorwo nīndīrahiinyīrīrīka, ī ti-itherū nīndīrahiinyīrīrīka! Andū arīa akunyanīri nīmarakunyanīra arīa angī, o acio akunyanīri magakunyanīra arīa angī na ūkunyanīri mūnene mūno!” **17** Atīrīrī, inyuī andū arīa mūtūūraga thī, iguoyohia, na irima, o na mūtego nīcio imwetereire. **18** Mūdū ūrīa ūkoora nī ūndū wa iguoyohia, akaagūa irima, nake ūrīa ūkoimīra irima rīu-rī, akaagwatio nī mūtego ūcio. Ndirica cia mūiyūro wa maaī cia igūrū nīhiingūre, nacio itina cia thī igathingitha. **19** Thī nīnjatūku, yatūkīte īkarekania, ningī nīrathingitha mūno mūno. **20** Thī īratūgūga o ta mūrīu, īgathūngūthio ūū na ūū o ta gīthūnū hīndī ya rūhuho; mehia ma ūremi wayo nīmamīritūhīre mūno, kūgūa nīkūgūa na ndīgaacooka gwītiiria rīngī. **21** Mūthenya ūcio-rī, Jehova nīakaherithia maahinya ma kūu igūrū, o kūu matu-inī, na aherithie athamaki a thī īno. **22** Nīmagacookanīrīrio hamwe o ta ūrīa andū oohe macookanagīrīrio kīoho-inī; makaahingīrwo njeera na thuutha wa matukū maingī nīmakaherithio. **23** Mweri nīūgaconorithio, na riūa rīconoke; nīgūkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūgaathamaka arī Kīrīma-inī gīa Zayuni na Jerusalemu, na mbere ya athuuri akuo, athamake arī na riiri.

25 Wee Jehova-rī, Wee nīwe Ngai wakwa; nīngūgūtūūgīria na ngooce rīitwa rīaku, nīgūkorwo nīwīkīte maūdū ma magegania, na maūdū marīa

maabangitwo kuuma o tene, ũkamahingia na wihokeku waku mukinyaniru. **2** Nĩtũmĩte itũũra rĩrĩa inene rĩtuĩke hĩba ya mahiga, itũũra rĩu rĩirigĩre na hinya ũgatũma rĩanangwo, itũũra inene rĩrĩa rĩarĩ kĩhitho kĩa andũ a kũngĩ, ti itũũra rĩngĩ, na rĩtigaakwo rĩngĩ. **3** Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa marĩ hinya nĩmagagũtĩĩa, namo matũũra manene ma ndũrĩrĩ iria itarĩ tha magwĩtigĩre. **4** Wee ũkoretwo ũrĩ rĩũrĩro rĩa athĩĩni, na rĩũrĩro rĩa abatari hĩndĩ ya mĩnyamaro yao, handũ ha kũũrĩra hĩndĩ ya kihuhũkanio, o na ta kĩruru gĩa kwĩyũa riũa. Nĩgũkorwo mĩhũmũ ya arĩa matarĩ tha ihaana kihuhũkanio kĩrĩa kĩgũthaga rũthingo na nditi, **5** ningĩ ihaana ta ũrugarĩ wa werũ-inĩ. Wee nĩwe ũkiragia ngũĩ ya andũ a kũngĩ o ta ũrĩa ũrugarĩ ũnyiihagio nĩ kĩruru gĩa itu, na nĩ ũndũ ũcio rwĩmbo rwa acio matarĩ tha nĩrũtigĩte kũinwo. **6** Kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩkwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaarugithĩria andũ othe iruga rĩa irio iria njega mũno, na iruga rĩa ndibei ĩrĩa njega mũno: iruga rĩa nyama iria njega mũno, o na ndibei ĩrĩa njega mũno makĩria. **7** Kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩkĩo akaanangĩra taama ũrĩa wohanĩtie andũ othe, na cuka ũrĩa ũhumbĩrĩte ndũrĩrĩ ciothe; **8** gĩkuũ nĩkũniinwo gĩkaaniinwo nginya tene. Ningĩ Mwathani Jehova nĩakagiria maithori, kuuma mothiũ mothe, na rũmena rũrĩa andũ ake mamenetwo na ruo arũniine, rũthire thĩ yothe. Jehova nĩwe warĩtie ũhoru ũcio. **9** Mũthenya ũcio nĩmakoiga atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩwe Ngai witũ; nĩwe twehokire, nake agĩtũhonokia, ũyũ nĩwe Jehova, nĩwe twehokire; nĩtũkene na tũcanjamũke nĩ ũndũ wa ũhonokio wake.” **10** Nĩgũkorwo guoko kwa Jehova

gūgaikaraga kīrīma-inī gīkī; no Moabi gūkaarangīrīrio
rungu rwake, o ta ūrīa nyeki nyūmū īrangagīrīrio thumu-
inī. **11** Magaatambūrūkīria moko mao kuo, o ta ūrīa
mūthambīri atambūrūkagia moko agīthambīra. Ngai
nīwe ūkaaharūrūkia mwītīo wao, o na marī na wara wa
wīra ūrīa marutaga na moko mao. **12** Nīakamomora
thingo cianyu iria ndaihu ciakītwo na hinya, acigūithie
thī; agaacimomora igwe thī, o rūkūngū-inī.

26 Na rīrī, mūthenya ūcio rwīmbo rūrū nīruo rūkainwo
būrūri wa Juda: Tūrī na itūūra inene rīa hinya; Ngai
atuuaga ūhonokio ūtuīke thingo ciarīo na njirigo ciarīo
cia hinya. **2** Hingūrai ihingo nīguo rūrīrī rūrīa rūthingu
rūtoonye, o rūrīrī rūrīa rūrūmagia wītīkio. **3** Mūdū
ūrīa ūrī meciiria makindīrie harīwe-rī, nīwe ūgaatūuria
na thayū mūkinyanīru tondū nīakwīhokete. **4** Tūūrai
mwīhokete Jehova nginya tene, nīgūkorwo Jehova, o
we Jehova, nīwe Rwaro rwa lhiga rwa tene na tene. **5**
Nīanyiihagia andū arīa maikaraga kūrīa gūtūūgīru, o na
itūūra rīrīa itūūgīru akarīharūrūkia, akarīharagania thī,
agacooka akarītungumania rūkūngū-inī. **6** Magūrū ma
andū makarīrangīrīria; magūrū ma andū arīa ahinyīrīrie,
o na makinya ma arīa athīni. **7** Njīra ya andū arīa
athingu nī nūngīrīru; nawe Jehova, Wee Mūthingu,
nīwe ūnyorokagia njīra cia arīa athingu. **8** Ī, ti-itherū
Jehova, nīwe twetagīrīra o tūgīthiagīra njīra ya mawatho
maku; ngoro ciitū cīrīragīria rīitwa rīaku na ngumo
yaku. **9** Ngoro yakwa nīwe īrīragīria ūtukū; rūciinī roho
wakwa ūgakūnyootera. Rīrīa watuanīra ciira wa kīhoto
gūkū thī, andū a mabūrūri mothe nīmerutaga ūhoru

wa ūthingu. **10** O na andũ aaganu mangĩguĩrwo tha, matiĩrutaga ūhoru wa ūthingu; o na marĩ bũrũri-inĩ wa arĩa arũngĩrũru, mathiiaga o na mbere gwĩka ūũru, makaaga gũtĩĩa ūnene wa Jehova. **11** Wee Jehova-rĩ, guoko gwaku nĩ kwambararĩtio na igũrũ, no matingĩkuona o na atĩa. No rĩrĩ, reke mone kĩyo kĩrĩa ūrĩ nakĩo nĩ ūndũ wa andũ aku, nĩgeetha maconoke; mwaki ūrĩa ūigĩrwo thũ ciaku nĩũrekwo ūmacine. **12** Wee Jehova-rĩ, nĩwe ūtũheaga thayũ; maũndũ marĩa mothe tũhingĩtie, nĩwe ūtwĩkĩire. **13** Wee Jehova, o Wee Ngai witũ, nĩ harĩ aathani angĩ manatwatha tiga wee, no rĩrĩ, rĩitwa rĩaku riiki norĩo tũtĩite. **14** Na rĩrĩ, acio rĩu nĩmakuĩte, matigacooka gũtũũra muoyo; maroho macio matikariũka. Wee nĩwamaherithirie ūkĩmaananga; ningĩ ūgĩtũma mariganĩre biũ. **15** Wee Jehova nĩũtũmĩte rũrĩrĩ rũu ruongerereke; ti-itherũ nĩwongereire rũrĩrĩ rũu, ūkarũingĩhia. Wee nĩwĩgĩrũire na riiri, ūkaaramia mĩhaka yothe ya bũrũri. **16** Atĩrĩrĩ Jehova, mookire kũrĩ we rĩrĩa maarĩ na mathĩĩna; rĩrĩa wamaherithagia-rĩ, maahotaga o kũhooya na mĩheehũ. **17** O ta ūrĩa mũndũ-wa-nja arĩ na nda akiriĩ gũciara enyogondaga na agakaya nĩ ruo-rĩ, ūguo noguo twatariĩ tũrĩ mbere yaku, Wee Jehova. **18** Ithuĩ twatariĩ ta twarĩ nda, twenyogondaga nĩ ruo, no rĩrĩ, nĩ ta twaciarire o rũhuho. Gũtirĩ ūndũ o na ūrĩkũ wa kũhonokania twĩkĩte gũkũ thĩ, o na kana tũgaciara andũ arĩa maikaraga gũkũ thĩ. **19** No rĩrĩ, andũ aku arĩa makuĩte nĩmagatũũra muoyo; mĩrĩ yao nĩkariũka. Inyuĩ arĩa mũtũũraga rũkũngũ-inĩ, ūkĩrai na mwanĩrĩre nĩ gũkena. Ime rĩanyu rĩtariĩ ta ireera rĩa rũciinĩ; nayo thĩ nĩgacookia

andũ arĩa akuũ muoyo. **20** Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ akwa, thiĩ mũtoonye tũnyũmba twanyu na mwĩhingĩre; mwĩhithe kuo gwa kahinda kanini nginya mang'ũrĩ make mathire. **21** Atĩrĩrĩ, Jehova nĩarooka oimĩte gĩkaro-inĩ gĩake, nĩguo aherithie andũ a gũkũ thĩ nĩ ũndũ wa mehia mao. Nayo thĩ nĩkonania thakame ĩrĩa ĩtĩtwo kuo; ndĩgaacooka kũhitha andũ ayo arĩa moragĩtwo.

27 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, Jehova nĩakaherithia na rũhiũ rwake rwa njora, rũhiũ rũu rwake rwa njora rũũgĩ, na rũnene, na rũrĩ hinya, aherithie Leviathani nyoka ĩrĩa ĩnyororokaga na ihenya, o Leviathani nyoka ĩrĩa ĩthioranagia; nĩakooraga ndamathia ĩrĩa ya iria-inĩ. **2** Mũthenya ũcio-rĩ: “Inĩrai mũgũnda wa mĩthabibũ ũrĩa ũciaraga maciaro maingĩ: **3** Nĩĩ Jehova, nĩ nĩ ndũmenyagĩrĩra, na nĩ nĩ ndĩunithagĩria maaĩ hĩndĩ ciothe. Ndĩurangagĩra mũthenya na ũtukũ, nĩgeetha mũndũ o na ũrĩkũ ndakaũthũkie. **4** Nĩĩ ndirakarĩte. Naarĩ korwo nĩ cong'e na mĩigua iranjũkĩrĩra! No thiĩ ngahũũrane mbaara nacio; Ingĩcicina ciothe na mwaki. **5** Akorwo ti ũguo, nĩirekwo ciũke ciĩhithe kũrĩ nĩ; nĩirekwo icarie thayũ na nĩ, ĩ ti-itherũ nĩicarie thayũ na nĩ.” **6** Matukũ marĩa magooka-rĩ, Jakubu nĩakagĩa na mĩri, Isiraeli agaathundũka arute kĩro, aiyũrie thĩ yothe maciaro. **7** Anga Jehova nĩahũũrĩte Isiraeli, ta ũrĩa aahũũrĩre arĩa maamũhũũraga? Anga nĩoragĩtwo ta ũrĩa arĩa maamũũragaga mooragĩtwo? **8** Wamũrũithirie na mbaara na gũtahwo: amũingataga na rũhuho rwake rwa hinya, ta mũthenya ũrĩa rũhuho rwa mwena wa irathĩro rũhurutanaga. **9** Na rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũguo, mahĩtia ma

Jakubu nĩmakahoroherio mathire, namo maciaro maya nĩmo makoonekana nĩ ũndũ wa kwehererio mehia make: Atĩ mahiga mothe ma kīgongona akaamatua ta coka ũhehenjetwo ũgatuĩka tũcunjĩ, na gũtirĩ itugĩ cia Ashera kana igongona cia gũcinĩra ũbumba igaatigwo irũgamĩte. **10** Itũũra rĩrĩa inene rĩirigĩre na hinya rĩkirĩte ihooru, kĩrĩ gũikaro gĩthaamĩtwo, gĩgatiganĩrio kĩrĩ ũtheri ta werũ; kũu nĩkuo njaũ irĩithagio, na nokuo ikomaga; nacio ihũrũraga hongwe ciakuo gũgatigwo ũtheri. **11** Hĩndĩ irĩa tũrũhongwe tuoma-rĩ, nĩkunangwo tuunangagwo, nao andũ-a-nja magooka magaakia mwaki natuo. Na tondũ aya nĩ andũ matarĩ na ũmenyo-rĩ, ũcio Mũũmbi wao ndamaiguagĩra tha, ũcio wamooombire ndamekaga wega. **12** Mũthenya ũcio Jehova nĩagacookanĩrĩria maciaro marĩa agethete, amarute kũrĩa guothe Rũũĩ rwa Farati rũthereraga, o nginya Karũũĩ ka Misiri, na inyuĩ o inyuĩ andũ a Isiraeli, nĩmũgacookanĩrĩrio ũmwe kwa ũmwe. **13** Na mũthenya ũcio-rĩ, mũgambo mũnene wa karumbeta nĩũkaiguu. Nao andũ arĩa moorĩire bũrũri wa Ashuri, na arĩa maatahitwo magatwarwo Misiri, nĩmagooka na mahooe Jehova marĩ kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru kũu Jerusalemu.

28 Kaĩ itũũra rĩrĩa rĩa arĩũ a Efiraimu, o rĩu matuĩte tanji yao ya mwĩtĩo, rĩrĩ na haaro-ĩ, o rĩu rĩrĩ riiri mũnene ta wa mahũia marĩa macookaga kũhooa, o rĩu rĩakĩtwo gĩtwe-inĩ gĩa kĩaanda kĩrĩa kĩnoru, kĩa andũ acio matoragio nĩ ndibe! **2** Atĩrĩrĩ, Jehova arĩ na njamba irĩ hinya na ũhoti. Īhaana ta mbura ya mbembe, na ta rũhuho rũrĩa rwanangaga, kana rũhuho rũnene rũrĩa rũniinanaga, o na kana mũiyũro wa mbura nene, nake nĩakarĩtungumania

thĩ na hinya. **3** Tanji ĩyo ya mwĩtĩĩo ya arĩũ a Efiraimu, nĩĩkarangĩrĩrio thĩ na magũrũ. **4** Ihũa rĩu rĩraahooaha, o rĩo ũthaka wa riiri wake, o rĩu rĩakĩtwo gĩtwe-inĩ gĩa kĩanda kĩrĩa kĩnoru, itũũra rĩu rĩkaahaana ta ngũyũ ĩruĩte mbere ya magetha, nayo mũndũ aamĩona amĩnyĩitaga na guoko gwake, nake no kũmĩrĩa amĩrĩĩaga. **5** Mũthenya ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaatuĩka thũmbĩ ĩrĩ riiri, atuĩke tanji thaka mũno ya mahũa harĩ matigari ma andũ ake. **6** Agaatuĩka roho wa gũtuanĩra ciira na kĩhooto kũrĩ andũ arĩa matuanagĩra ciira, o na atuĩke hinya wa andũ arĩa mahũndũraga ita cia thũ ciakinya kĩhingo-inĩ. **7** No rĩrĩ, andũ aya mathiiaga magĩtũgũũgaga nĩkũnyua ndibei, na magatururio nĩ njoohi: athĩnjĩri-Ngai na anabii nĩo mathiiaga magĩtũgũũgaga nĩ ũndũ wa njoohi, ĩĩ ti-itherũ nĩmarĩtwo nĩ ndibei biũ, na magatururio nĩ njoohi; nĩgũtũgũũga maratũgũũga makĩona cioneki, na magaturuura magĩtuanĩra ciira. **8** Metha ciothe ciyũrĩte matahĩko, na gũtirĩ handũ o na hamwe hataiyũrĩte gĩko. **9** Nao maroria atĩrĩ, “Nũũ ũcio arageria kũruta maũndũ? Ningĩ nũũ arataarĩria ndũmĩrĩri yake? Hihi nĩ kũrĩ ciana iria ciĩrĩgĩte gũtiga kuonga, o icio irutĩtwo nyondo-inĩ? **10** Nĩgũkorwo ũrutani wake nĩ ta ũũ: ĩka ũũ na ũũ, ĩka ũũ na ũũ, ningĩ watho nĩũrũmĩrĩrwo nĩ watho, ĩĩ, watho ũrũmĩrĩrwo nĩ watho; na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau.” **11** Atĩrĩrĩ, ti-itherũ Ngai nĩakaarĩria andũ aya na tũnua twa andũ maaragia na mwarĩrie wa andũ a kũngĩ na thiomĩ ng’eni, **12** andũ arĩa eerire atĩrĩ, “Haha nĩho handũ ha kũhurũka, andũ arĩa anogu nĩmahurũke ho”; o na akĩmeera atĩrĩ, “Haha nĩho kĩhurũko”; no

matiigana kũmũigua. **13** Nĩ ũndũ ũcio kiugo kĩa Jehova harĩo gĩgaatuĩka ũũ: ĩka ũũ na ũũ, ĩka ũũ na ũũ, ningĩ watho nĩũrũmĩrĩrwo nĩ watho, ĩĩ, watho ũrũmĩrĩrwo nĩ watho; na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau: nĩguo mathĩĩ magũe na ngara, matiihio, na magwatio na mũtego, manyiitwo. **14** Nĩ ũndũ ũcio ta thikĩrĩriai kiugo kĩa Jehova, inyuĩ anyũrũrania, o inyuĩ mwathaga andũ aya marĩ gũkũ Jerusalemu. **15** Mwĩgaathaga mũkoiga atĩrĩ, “Nĩtũgĩĩte na kĩrĩkanĩro na gĩkuũ, tũkaiguana na mbĩrĩra. Hĩndĩ ĩrĩa gũkaaherithanio taarĩ kĩguũ gĩa kũhubanĩria-rĩ, gĩtigaatũhutia, nĩgũkorwo nĩtũtuĩte maheeni rĩũrĩro riitũ, naguo ũheenania tũkaũtua kĩhitho giitũ.” (Sheol h7585) **16** Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩnjigĩte ihiga rĩa gĩtina kĩrũmu kũu Zayuni, ihiga rĩbaarĩrĩre wega, ihiga rĩa goro rĩa koine; mũndũ ũrĩa ũrĩrĩhokaga ndarĩ hĩndĩ akeenyeneyeka. **17** Ũtuanĩri ciira na kĩhooto nĩguo ũgaatuĩka rũrigi rwa gũthima naruo, naguo ũthingu ũtuĩke kabirũ; mbura ya mbembe nĩgathereria maheeni macio mũtuĩte kĩhitho kĩanyu, namo maaĩ nĩmakoinĩra kũrĩa mwĩhithĩte. **18** Kĩrĩkanĩro kĩanyu kĩrĩa mwarĩkanĩire na gĩkuũ nĩgĩgathario; ũiguano wanyu na mbĩrĩra ndũkehaanda. Hĩndĩ ĩrĩa iherithia ta rĩa kĩguũ rĩkaamũhubanĩria, nĩmũgatoorio nĩrĩo. (Sheol h7585) **19** Rĩrĩa rĩothe iherithia rĩu rĩoka nĩmũrĩkoragĩrĩrwo nĩrĩo; rĩrĩmũkoragĩrĩra rũciinĩ o rũciinĩ, na mũthenya o na ũtukũ nĩrĩkamũthereria.” Nĩmũkamaka mũno mwataũkĩrwo nĩ ndũmĩrĩri ĩno. **20** Nĩgũkorwo ũrĩrĩ wanyu ndũngĩmũigana gwĩtambũrũkĩria ho nĩ gũkuhĩha, naguo mũrĩngĩti nĩ mũceke mũno ndũngĩmũigana kwĩhumbĩra. **21** Jehova

nīakarahūka o ta ūrīa aarahūkire kūu Kīrīma-inī kīa Perazimu, arahūke arakarīte o ta ūrīa aarakarīte kūu Gītuamba-inī kīa Gibeoni: nīgeetha arute wīra wake ūrīa atamenyerete kūruta, na ahingie cīiko ciake, cīiko iria atatūire ahingagia. **22** Tondū ūcio, tigai inyūrūri cianyu, kana mīnyororo yanyu ĩmūrītūhīre makīria; nīgūkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīaheete ūhoru akanjīra atī gūkū thī guothe nīgūkwanangwo biū. **23** Thikīrīriai mūigwe mūgambo wakwa; tegai matū mūigwe ūrīa nguuga. **24** Hīndī ĩrīa mūrīmi ekūrīma nīguo ahaande-rī, atūūruga o arīmaga? Atūūruga aciimbaga na akīhūūruga harū? **25** Aarīkia kwaragania mūgūnda-rī, githī ndacookaga akahaanda mbegū cia ndengū, na akahura tūhīndī twa kumini? Nayo ngano githī ndamīhaandaga handū hayo, na cairi akamīhaanda karūhari kayo, nayo ngano ĩrīa njirū akamīhaanda mūgūnda wayo? **26** Ngai wake nīwe ūmuonagia ūrīa egwīka, na akamūruta maūndū marīa magīrīire. **27** Ndengū itihūūrugwo na mūgogo ūkururītio, kana kumini ĩkahūūrwo na kūgūrū kwa ngaari; ndengū ihūūrugwo na mūtī, na kumini ĩkahūūrwo na rūthanju. **28** Ngano no nginya ĩthīo nīguo ĩthondekwo mūgate; nī ūndū ūcio mūndū ndatūūruga amīhūūruga nginya tene. O na angītwarīra magūrū ma ngaari ya kūhūūra igūrū rīayo-rī, mbarathi ciake itingīmīthīa. **29** Maūndū maya mothe o namo moimaga kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe, mūheani kīrīra wa kūgeganīa, na ūrīa mwīkīrīre mūno nī ūndū wa ūūgī wake mūnene.

29 Arieli, o wee Arieli, wee itūūra inene kūrīa Daudi aatūūruga, kaī ūrī na haaro-ī! Ongerera mwaka kūrī

mwaka ũngĩ, na mũreke ciathĩ cianyu ithĩ o na mbere. **2**
No nĩngarigiicĩria itũũra rĩa Arieli; nĩrĩkarĩra na rĩcakaye,
na rĩgaatuĩka ta riiko rĩa kĩgongona harĩ nĩ. **3** Nĩngamba
hema ciakwa ngũrigiicĩrie; nĩngagũthiũrũrũkĩria na
mĩthiringo mĩraihi na igũrũ, ngũrigiicĩrie na ihumbu cia
tĩri, ngũtharĩkĩre. **4** Nawe ũgaatungumano thĩ, waragie
ũrĩ thĩ; ũtuĩke wa kũng'ung'ua ũrĩ hau tĩri-inĩ. Mũgambo
waku ũgaatuĩka ta wa roho wa ũragũri ũroima na thĩ;
naguo mũgambo waku ũkaaguagwo ũrĩ wa mĩheehũ
ũkiuma tĩri-inĩ. **5** No rĩrĩ, thũ ciaku nyingĩ ĩgaatuĩka
ta rũkũngũ rũhinyu, na kĩrĩndĩ kĩa andũ arĩa matarĩ
tha matuĩke ta mũũngũ ũrĩa ũmbũragwo. Ũndũ ũcio
ũkooneka na ihenya, o rĩmwe, **6** amu Jehova Mwene-
Hinya-Wothe nĩagooka na marurumĩ, na gĩthingithia,
na mũrurumo mũnene, hamwe na rũhuho rũnene, na
kĩhuhũkanio kĩnene, na nĩnĩmbĩ cia mwaki ũkũniinana. **7**
Nakĩo kĩrĩndĩ kĩa ndũrĩrĩ ciothe kĩrĩa kĩrũaga na Arieli,
kĩrĩa gĩtharĩkagĩra itũũra rĩu na ciĩhitho ciarĩo iria nũmu,
na gĩkarĩthiũrũrũkĩria-rĩ, gĩkaabuĩria o ta kĩroto, o ta
kĩoneki kĩa ũtukũ: **8** o ta ũrĩa mũndũ mũhũtu arootaga,
akeyona akĩrĩa irio, no rĩrĩa okĩra, agakora no mũhũtu;
ningĩ gũgaatuĩka o ta ũrĩa mũndũ mũnyootu arootaga,
akeyona akĩnyua maaĩ, no agokĩra arĩ mũringĩku, na
arĩ o mũnyootu. Ũguo noguo gũgaikara harĩ kĩrĩndĩ
kĩa ndũrĩrĩ ciothe iria irũaga na Kĩrĩma gĩa Zayuni. **9**
Gegearai na mũmake, mwĩtuei atumumu na mwage
kuona; mũnyue mũrĩĩo, no mũtikarĩĩo nĩ ndibei, ningĩ
mũtũgũũge, no mũtigatũgũũgio nĩ njoohi. **10** Jehova
nĩamũreheire toro mũnene: nĩahingĩte maitho manyu

(inyuĩ anabii); nĩahumbĩrĩte mĩtwe yanyu (inyuĩ ooni-
maũndũ). **11** Naguo ũhoro wa kĩoneki gĩkĩ gĩothe harĩ
inyuĩ ũtuĩkĩte kĩndũ gĩa tũhũ, ũgatuĩka ta ciugo irĩ ibuku-
inĩ rĩa gĩkũnjo, rĩtumĩtwo na rĩkahũũrwo mũhũũri. Na
mũngĩnengera mũndũ ũngĩhota gũthoma ibuku rĩu rĩa
gĩkũnjo na mũmwĩre atĩrĩ, “Twagũthaita, tũthomere
ibuku rĩrĩ,” nake akaamũcookeria atĩrĩ, “Ndingĩhota
gũthoma tondũ nĩitume na rĩkahũũrwo mũhũũri.” **12** Kana
mũngĩnengera mũndũ ũtangĩhota gũthoma ibuku rĩu rĩa
gĩkũnjo, mũmwĩre atĩrĩ, “Twagũthaita, tũthomere ibuku
rĩrĩ,” nake akaamũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndiũ gũthoma.” **13**
Mwathani ekuuga atĩrĩ: “Andũ aya manguhagĩrĩria na
tũnua twao, na makahe gĩtĩo na mĩromo yao, no ngoro
ciao irĩ kũraya na nĩ. Namo mahooya marĩa mahooyaga
nĩ kũringana na mawatho marĩa marutĩtwo nĩ andũ.
14 Nĩ ũndũ ũcio, o rĩngĩ nĩngagegia andũ aya, njike
maũndũ ma kũgeganĩa, o ma kũgeganĩa biũ; ũũgĩ wa
andũ arĩa oogĩ nĩũgaathira, naguo ũmenyo wa andũ arĩa
moĩ gũkũũrana maũndũ nĩũkabuĩria.” **15** Kaĩ andũ acio
mekagĩra kĩyo kĩnene nĩguo mahithe Jehova mĩbango yao
marĩ na haaro-ĩ! O acio marutagĩra mawĩra mao nduma-
inĩ, mageciiria atĩrĩ, “Nũũ ũratuona?” ningĩ-rĩ, “Nũũ
ũngĩmenya ũrĩa tũreka?” **16** Inyuĩ mũinamanagia maũndũ,
mũũmbi ageciirĩrio nĩwe rĩũmba! Kĩrĩa kĩombirwo no
kĩire mũkĩũmbi atĩrĩ, “Wee tiwe wanyũũmbire”? Nyũngũ
no ĩire mũmĩũmbi atĩrĩ, “Wee ndũrĩ ũndũ ũũ”? **17** Githĩ
ti kahinda kanini gatigaire Lebanoni kũgarũrwo gũtuĩke
mũgũnda mũnoru, naguo mũgũnda ũcio mũnoru ũtuĩke
ta mũtitũ? **18** Mũthenya ũcio, andũ arĩa mataiguaga

nīmakaigua ciugo cia ibuku rīu rīa gīkūnjo, namo maitho ma atumumu arīa matūūruga moonaga mairia na nduma nīmakona. **19** Na o rīngī andū arīa ahooreri nīmagakenera Jehova; nao andū arīa athīni nīmagakenera Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli. **20** Andū arīa matarī tha nīmakabuīria, nao arīa anyūrūrana nīmagathira, na arīa meriragīria gwīka ūūru nīmakaniinwo: **21** o acio mahūthagīra kiugo kīmwe magatua mūdū mūhītia, na makaigīra mūciiranīrīri mūtego iciirīro-inī, na makahūthīra ūira wa maheeni nīguo mūdū ūtekīte ūūru aage gūtuīrwo ciira na kīhooto. **22** Nī ūndū ūcio Jehova ūrīa wahonokirie Iburahīmu ekwīra nyūmba ya Jakubu atīrī: “Jakubu ndagaaconorithio rīngī; na matigacooka gūtukia ithiithi ciao rīngī. **23** Rīrīa makoona ciana ciao iria ndombire na moko makwa irī hamwe nao, nīmakaiga rītwa rīakwa rīrī itheru; nīmakoimbūra ūtheru wa Ūrīa Mūtheru wa Jakubu, na maikarage metigīrīte Ngai wa Isiraeli. **24** Andū arīa ngoro ciao imahītithagia nīmakaagīa na ūmenyo, nao arīa matetaga nīmagathikīrīria mataaro.”

30 Jehova ekuuga atīrī, “Kaī ciana iria nemi irī na haaro-ī! o icio ihingagia mībango ītarī yakwa, na igathondeka ngwatanīro, no ti na Roho wakwa, igakīiganīrīra mehia igūrū rīa mehia; **2** o icio ciikūrūkaga igathīī būrūri wa Misiri itaahoete kīrīra; icio ciethaga ūteithio wa kūgitīrwo nī Firaūni, na ikehoka kīruru kīa būrūri wa Misiri gītūike rīrīro rīacio. **3** No ūgitīri ūcio wa Firaūni ūgaatuīka wa kūmūconorithia, na kwīhoka kīruru kīa būrūri wa Misiri gūkaamūrehera thoni. **4** O na akorwo marī na anene kūu Zoani, na mabarūthi mao

nĩmakinyĩthe Hanesi-rĩ, **5** andũ othe nĩmagaconorithio nĩ
ũndũ wa andũ matangĩmaguna na ũndũ o na ũrĩkũ, arĩa
matangĩmateithia kana mamagune, tiga o kũmaconorithia
na kũmarehera thoni.” **6** ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ
ĩkoniĩ nyamũ cia Negevu: Mabarũthi mao makuuaga
ũtonga wao na ndigiri, na igĩĩna ciao magaaciigĩrĩra
maguku-inĩ ma ngamĩira, magatuĩkanĩria bũrũri wa thĩĩna
na wa mĩnyamaro, bũrũri ũrĩ mĩrũũthi ya njamba na
ya nga, na ndũira na nyoka iria ĩticũkaga, macitware
bũrũri wa andũ matangĩmaguna o na atĩa. **7** Nĩgũkorwo
ũteithio wa Misiri nĩ wa tũhũ na ndũrĩ kĩguni. Nĩ ũndũ
bũrũri ũcio ndĩwĩĩte Rahabu ũrĩa Ũtarĩ-ũndũ-Ekaga. **8**
Na rĩrĩ, rĩu thiĩ ũmakururĩre ũhoru ũyũ kĩbaũ-inĩ, na
ũwandĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, nĩgeetha ũgaatuĩka ũira
wa gũtũũra matukũ marĩa magooka. **9** Nĩgũkorwo aya
nĩ andũ aremi na nĩ ciana itũire iheenanagia, ciana
itendaga gũthikĩrĩria ũtaaro wa Jehova. **10** Nacio ciĩraga
ooni-maũndũ atĩrĩ, “Mũtigatuonere maũndũ mangĩ!”
na ikeera anabii atĩrĩ, “Tigai gũtũrathĩra maũndũ ma
ũhoru wa ma! Twĩragei maũndũ marĩa mangĩtũkenia, na
mũtũrathagĩre maũndũ ma maheeni. **11** Eherai njĩra-inĩ
ĩno, muume gacĩra-inĩ gaka, na mũtĩge gũtwĩra ũhoru
wa Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli!” **12** Nĩ ũndũ ũcio Ũrĩa
Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Tondũ nĩmũregete
ndũmĩrĩri ĩno, mũkehoka ũhinyanĩrĩria, na mũgatua
maheeni kĩndũ gĩa gwĩtiiranagia nakĩo, **13** rĩhia rĩrĩ
rĩgũtuĩka ta rũthingo rũraiho na igũrũ, rũrĩ na mwatũka
ũrĩa ũikaraga o ũkĩaramaga, rũrĩa rũmomokaga o narua, o
rĩmwe. **14** Rũkoinĩkanga tũcunjĩ ta nyũngũ, rũthethereke

rūtegūcaīrwo, ūndū hakaaga gacunjī o na kamwe gakoneka kangīruta mwaki riiko, kana kangītaha maaī kuuma gīthima-inī.” **15** Mwathani Jehova Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli ekuuga atīrī: “Njīra īrīa īngītūma mūhonoke no ya kwīrira na gūikara mūtegwītanga, naguo hinya ūrīa mūkaagīa naguo ūkooneka nī ūndū wa gūikara mūhooreire na kwīhoka, no macio mothe nīmūmaregete. **16** Mwoigire atīrī, ‘Aca, nītūkoora tūhaicīte mbarathi.’ Nī ūndū ūcio nīmūgakīūra! Ningī mūkiuga atīrī, ‘Tūkaahaica mbarathi iria irī ihenya mūno tūūre!’ Nī ūndū ūcio arīa makaamūteng’eria magaakorwo marī na ihenya mūno o nao! **17** Andū ngiri makoora nī kūmakio nī mūdū ūmwe; na inyuī inyuothe mūūre nī kūmakio nī andū atano, nginya mūtigwo mūhaana ta mūtī wa bendera ūrī kīrīma-igūrū, o na ta bendera īrī karīma-igūrū.” **18** O na gūtariī ūguo-rī, Jehova eriragīria kūmūtuga; arahūkaga nīguo amūiguire tha. Nīgūkorwo Jehova nī Ngai ūtuanagīra ciira na kīhoo. Kūrathimwo-rī, nī arīa othe mamwetagīrīra. **19** Inyuī andū a Zayuni, o inyuī mūtūūruga Jerusalemu, mūtigacooka kūrīra. Hī, kaī nīakamūtuga rīrīa mūkaamūkaīra amūteithie-ī! Na rīrīa akaamūigua nīakamwītīka. **20** O na gūtūika Mwathani nīamūheaga irio cia thīina na maaī ma mīnyamaro-rī, arutani anyu matigacooka kūhithwo rīngī; mūkaameyonera na maitho manyu. **21** O na mūngīkagarūrūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho, matū manyu nīmakaiguaga mūgambo thuutha wanyu ūkiuga atīrī, “Īno nīyo njīra; gererai yo.” **22** Ningī nīmūgathaahia mīhianano yanyu ya kūhooywo īrīa īgemetio na betha igūrū, na mīhiano yanyu īrīa īgemetio

na thahabu igūrū; mūkaamīte ta taama ūrī thaahu wa mūdū-wa-nja hīndī ya mweri, mūmīre atīrī, “Thiī na kūu muume haha!” **23** Ningī nīakamuurīria mbura nī ūndū wa mbeū iria mūhaandīte mīgūnda, nacio irio iria ikoima mīgūnda īyo igaakorwo irī njega na ikaingīha. Hīndī īyo ng’ombe cianyu ikaarīthagio kūdū kūrī ūrīthio mwariī mūno. **24** Ndegwa na ndigiri iria ikaarīmaga mīgūnda ikaarīaga mahuti mathuuranīre na irio huhe, ciaraganītio na hūūma na iciko cia tīiri. **25** Mūthenya ūcio gūkooranwo mūno, rīrīa mīthiringo īrīa mīraihi na igūrū īkaamomoka, tūrūū nītūgaatherera kuuma kīrīma-inī o gīothe kīraihi na karīma o gothe gatūūgīru. **26** Naguo mweri ūkaara ta riūa, na ūtheri wa riūa ūnenehio maita mūgwanja, ūhaane ta ūtheri wa mīthenya mūgwanja mīgima, rīrīa Jehova akooaha nguraro cia andū ake na amahonie ironda iria aamatihirie. **27** Atīrīrī, Rītwa rīa Jehova rīrooka riumīte kūrāya, rīrī na marakara mahiū na matu mathimbu ma ndogo; nacio iromo ciake ciyūrītwo nī mang’ūrī, na rūrīmī rwake nī mwaki ūniinanaga. **28** Mīhūmū yake nī ta rūū rūratherera na hinya rūkambata rūgakinya o nginya ngingo. Athūngūthagia ndūrīrī gīcungi-inī kīa mwanangīko; ekagīra andū matamu kanua nīgeetha amahītithie. **29** Na inyuī nīmūkaina, ta ūrīa mūinaga ūtukū ūrīa mūkūngūyagīra gīathī kīrīa kīamūre; nacio ngoro cianyu nīigakena ta ūrīa andū makenaga makīambata kīrīma kīa Jehova makīhuhaga mītūrīrū, o ūcio Rwaro-rwa-Ihiga rwa Isiraeli. **30** Jehova nīagatūma mūgambo wake ūrī riiri ūiguuo nī andū, na nīagatūma mone guoko gwake gūgīkūrūka, arī

na marakara maingĩ na mwaki wa kũniinana, hamwe na mbura ya marurumĩ, na kĩhuhũkanio, na mbura ya mbembe. **31** Mũgambo wa Jehova nĩũgathethera Ashuri; nĩakamagũtha na rũthanju rwake, amaniine magũe. **32** Igũtha o rĩothe rĩrĩa Jehova akaamagũtha na rũthanju rwake rwa kũherithania-rĩ, rĩkaahaana ta rwĩmbo rũrainwo na tũhembe na inanda cia mũgeeto, akĩrũa mbaara nao ategũtigithĩria kũmahũũra na guoko gwake. **33** Tofeti gũtũũrĩte kũhaarĩrio; gũthondeketwo nĩ ũndũ wa mũthamaki. Irima rĩakuo rĩa mwaki nĩirikie na rĩkaaramio, narĩo rĩrĩ na mwaki mũingĩ na ngũ nyingĩ, nayo mĩhũmũ ya Jehova nĩyo ĩraakia mwaki ũcio, ĩhaana ta rũũĩ rwa ũbiriti.

31 Kaĩ arĩa maikũrũkaga magathiĩ bũrũri wa Misiri gwetha ũteithio marĩ na haaro-ĩ, o acio mehokaga hinya wa mbarathi, na makehoka ũingĩ wa ngaari cia ita, na makehoka hinya mũnene wa andũ arĩa mathiiga mahaicĩte mbarathi, na makaaga gũcũthĩrĩria Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, o na makaaga gũcaria ũteithio kuuma kũrĩ Jehova. **2** No rĩrĩ, o nake Jehova nĩ mũũgĩ na no amarehithĩrie mwanangĩko, nĩgũkorwo ndericũkagwo ũrĩa oigĩte. We nĩakarahũka okĩrĩre nyũmba ya andũ arĩa aaganu, na okĩrĩre arĩa mateithagĩrĩria andũ arĩa mekaga maũndũ mooru. **3** No rĩrĩ, andũ a Misiri no andũ tu, na ti Mũrungu; nacio mbarathi ciao no nyama na itirĩ roho thĩinĩ wacio. Rĩrĩa Jehova aatambũrũkia guoko gwake, ũcio ũteithanagia nĩahĩngagwo, na ũcio ũteithagio nĩagũũaga; nao eerĩ makaaniinwo hamwe. **4** Jehova anjĩrĩte atĩrĩ: “O ta ũrĩa mũrũũthi ũraramaga, mũrũũthi

njamba ũkĩrĩa nyamũ ĩrĩa ũnyiiĩte, na ndũmakagio nĩ mĩgambo ya arĩithi o na mokĩte marĩ gĩkundi kĩnene metĩtwo hamwe nĩguo maũũkĩrĩre, kana wĩtigĩre nĩ ũndũ wa inegene rĩao-rĩ, ũguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaikũrũka, arũe arĩ kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, o na ciambatĩro ciakĩo. **5** O ta ũrĩa nyoni ĩreeraga rĩera-inĩ, ũguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaagitĩra itũũra rĩa Jerusalemu; akaarĩgitĩra na arĩkũũre, ‘akaahĩtũkĩra igũrũ rĩa rĩo’ nĩguo arĩhonokie.” **6** Inyuĩ andũ a Isiraeli-rĩ, cookereraĩ ũcio mĩtũire mũremeire mũno. **7** Nĩgũkorwo mũthenya ũcio o mũndũ wanyu nĩagatee mĩhianano ya betha na ya thahabu ĩrĩa mwĩthondekeire na moko manyu ĩgatũma mwĩhie. **8** “Andũ a Ashuri makooragwo na rũhiũ rwa njora no ti rwa mũndũ; rũhiũ rwa njora nĩruo rũkaamaniina biũ, no ti rwa andũ. Nĩmakoorĩra rũhiũ rũu rwa njora, na aanake ao makaanyiiitwo, marutithio wĩra na hinya. **9** Nacio ciĩhitho ciao cia hinya nĩikaagũa nĩ ũndũ wa guoya; nao anene ao a ita moona bendera ya ita nĩmakamaka mũno,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũrĩa wakĩtie mwaki wake Zayuni, o na icua rĩake rĩa mwaki rĩrĩ kũu Jerusalemu.

32 Atĩrĩrĩ, nĩgũkagĩa mũthamaki wa gũthamaka na ũthingu, na kũgĩe na anene a gwathana na kĩhooto. **2** O mũndũ agaatuĩka ta handũ ha kwĩgitia rũhuho, na ha kwĩyũa mbura ya kĩhuhũkanio, o na atuĩke ta tũrũũĩ twa maaĩ tũgũtherera werũ-inĩ, o na ta kĩĩruru kĩa rwaro rũnene rwa ihiga bũrũri-inĩ ũrĩ na nyoota. **3** Namo maitho ma andũ arĩa moonaga matikaahingwo mage kuona, namo matũ ma arĩa maiguaga nĩmagathikĩrĩria.

4 Mündũ ũrĩa ũhĩkaga gwĩka maũndũ ateciirĩtie wega, nĩakamenya maũndũ na ataũkĩrwo nĩmo, naruo rũrĩmĩ rũrĩa rũtondoiraga nĩrũkaaria o wega. 5 Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ mündũ mũkĩigu agaacooka kũgĩa igweta, kana kĩmaramari gĩcooke gũtĩio mũno. 6 Nĩgũkorwo mündũ mũkĩigu aragia ũrimũ, na meciiria make mathugundaga maũndũ mooru: Mündũ ũcio ekaga maũndũ matarĩ ma ũ-ngai, na akamemerekia maũndũ ma gũcambia Jehova; arĩa ahũtu amatigaga matarĩ na gĩa kũrĩa, na arĩa anyootu akamaima maaĩ ma kũnyua. 7 Mĩthĩire ya mündũ kĩmaramari no ya waganu, athugundaga o maũndũ mooru ma kũniinithia andũ arĩa athĩĩni na ũhoru wa maheeni, o na rĩrĩa mathaithana ma mũbatari marĩ ma kĩhooto. 8 No rĩrĩ, mündũ ũrĩa mũtaana eciiragia o maũndũ ma ũtugi, na maũndũ macio ma ũtugi nĩmo egũtũũra ekaga. 9 Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ-a-nja aya mũtarĩ ũndũ ũmũthĩĩnagia, arahũkai mũthikĩrĩrie mũgambo wakwa; o na inyuĩ airĩtu aya mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra, ta iguai ũrĩa nguuga! 10 Mwaka na matukũ matarĩ maingĩ maathira-rĩ, inyuĩ mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra, nĩmũkainaina; nĩgũkorwo gũtigakorwo na magetha ma thabibũ, o na kana gũkorwo na magetha mangĩ. 11 Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ-a-nja aya mũtarĩ ũndũ ũmũthĩĩnagia, inainai nĩ kũmaka; inainai inyuĩ airĩtu aya mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra! Rutai nguo cianyu mũtigwo njaga, mũcooke mwĩohe makũnia njohero. 12 Mwĩhũũrei ithũri, mũrĩrĩre mĩgũnda yanyu ĩrĩa mĩega, o na mĩthabibũ ĩrĩa ĩciaraga mũno, 13 na mũrĩrĩre bũrũri wa andũ akwa, ũcio ũmerete mĩigua na cong'e: ĩ ti-itherũ, cakaĩrai nyũmba ciothe cia ikeno, na itũũra rĩrĩa

inene rĩrĩ na ndũhiũ cia arĩũ. **14** Nĩgũkorwo ciĩgĩtĩro iria nũmu niĩgatiganĩrio, narĩo itũũra rĩu inene rĩiyũrite andũ rĩtigwo ũtheri; o na nyũmba ya mũthamaki na mũthiringo mũraihu igaatuĩka bũrũri ũteanĩrio nginya tene, gũtuĩke bũrũri wa gũtũuhagwo nĩ ndigiri, na ũrĩithio wa ndũũru cia mbũri, **15** nginya rĩrĩa tũgaitĩrĩrio Roho kuuma igũrũ, naguo werũ ũgarũrwo ũtuĩke mũgũnda mũnoru, na mũgũnda ũcio mũnoru ũhaane ta mũtitũ. **16** Ciira ũgaatũũra ũtuagwo na kĩhooto kũu werũ-inĩ, naguo ũthingu ũtũũre kũu mũgũnda-inĩ ũcio mũnoru. **17** Maciaro ma ũthingu ũcio nĩ thayũ; naguo uumithio wa ũthingu ũgaakorwo ũrĩ ũhooreri na kwĩhoka Ngai nginya tene. **18** Andũ akwa magaatũũraga ciikaro cia thayũ, matũũre kũndũ gũtarĩ ũgwati, na mahurũkage kũndũ gũtarĩ na thĩĩna. **19** O na mbura ya mbembe ĩngĩgũithia mĩtĩ ya mũtitũ thĩ, narĩo itũũra inene rĩaraganio biũrĩ, **20** kaĩ inyuĩ nĩmũkarathimwo-ĩ, mũhaandage mbegũ cianyu gũkuhĩ na tũrũũ, nacio ng'ombe na ndigiri cianyu irĩithagio kũndũ guothe.

33 Atĩrĩrĩ wee mwanangi ũyũ, o wee ũtarĩ wanangwo, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ! Wee mũkunyaĩri ũyũ, o wee ũtarĩ wakunyaĩrwo, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ! Rĩrĩa ũgaatiga kwanangana, nĩguo nawe ũkaanangwo, na ningĩ rĩrĩa ũgaatiga gũkunyaĩra, nĩguo nawe ũgaakunyaĩrwo. **2** Wee Jehova, tũiguĩre tha; wee nĩwe twetagĩrĩra. Tuĩka hinya witũ rũciinĩ o rũciinĩ, na ũtuĩke ũhonokio witũ hĩndĩ ya mĩnyamaro. **3** Andũ nĩ kũũra mooraga maigua mũrurumo wa mũgambo waku; warahũka-rĩ, ndũrĩrĩ nĩihurunjũkaga. **4** Indo cianyu iria igaakorwo itahĩtwo,

inyuĩ ndũrĩrĩ, ikoingũrũrio itahwo, o ta ũrĩa ciana cia ngigĩ ciüngũrũragia; andũ magaacitharĩkĩra ta ũrĩa mĩrumbĩ ya ngigĩ ãtharĩkagĩra mĩgũnda. **5** Jehova nĩatũũgĩrĩtio, nĩgũkorwo atũũraga igũrũ; nake nĩakaiyũria Zayuni na ciira wa kĩhoo to na ũthingu. **6** Nĩwe ũgaatuĩka gĩtina kĩrũmu matukũ-inĩ maku, na atuĩke kĩgĩĩna kĩa ũhoru mũingĩ wa ũhonokio, na ũũgĩ, na ũmenyi wa maũndũ; na ũhoru wa gwĩtigĩra Jehova nĩguo ũgaakorwo ũrĩ mũthiithũ wa ma. **7** Atĩrĩrĩ, andũ ao arĩa njamba mararĩĩra njĩra-inĩ maanĩĩire; nao mabarũthi mao ma thayũ maraarĩra na kĩgirĩko kĩnene. **8** Barabara iria njariĩ itigĩtwo itarĩ andũ, na agendi magatiga kũgerera njĩra icio. Kĩrĩkanĩro kĩrĩa maarĩkanĩire nĩgĩthũkie, na aira a kĩo makanyararwo, gũtirĩ o na mũndũ ũmwe ũraheo gĩtĩĩo. **9** Bũrũri nĩũracakaya na ũgathirĩrĩkĩra, nakuo kũu Lebanoni nĩgũconorithĩtio na mĩtĩ yakuo ikahooa. Sharoni nakuo kũhanĩte ta werũ wa Araba, nakuo Bashani na Karimeli gũgaita mathangũ makuo. **10** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Rĩu nĩngwarahũka, rĩu nĩngũtũũgĩrio; rĩu nĩngwambarario na igũrũ. **11** Inyuĩ mũkaagĩa nda cia maragara, mũciare rũũa rwa ngano; nayo mĩhũmũ yanyu ãtuĩkĩte mwaki wa kũmũcina. **12** Andũ a ndũrĩrĩ magaacinwo mahaane ta coka; magaacinwo na mwaki o ta ihinga cia mũigua itemetwo.” **13** Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ arĩa mũrĩ kũraya, ta thikĩrĩriai mũigue ũrĩa njĩkĩte; na inyuĩ mũrĩ gũkuhĩ umbũrai ũhoru wa hinya wakwa. **14** Ehia arĩa marĩ kũu Zayuni nĩmamakĩte; nao andũ arĩa matooĩ Ngai nĩkũinaina marainaina, makoiga atĩrĩ, “Nũũ witũ ũngĩtũũrania na mwaki ũrĩa ũcinanaga? Ningĩ nũũ witũ

ũngītũũrania na mwaki ūtakahora nginya tene?” **15** Nĩ mũndũ ūrĩa ūthiiaga na mĩthiire ya ūthingu na akaaria ūhoru ūrĩa wagĩrĩire, o we ūtangĩoya uumithio uumanĩte na ūhinyanĩrĩria, na akagirĩrĩria guoko gwake kwamũkĩre mahaki, o ūcio ūgiragĩrĩria matũ make kũigua ndeto cia gũciirĩra ūragani, na akahinga maitho make matikerorere maũndũ mooru. **16** Ūcio nĩwe mũndũ ūrĩa ūgaatũũra kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, ūrĩa kĩhitho gĩake gĩgaakorwo kĩrĩ kĩirigo kĩrũmu kũu kĩrĩma-inĩ. Nĩakaheagwo irio ciake, na maaĩ make gũtirĩ hĩndĩ makaaga. **17** Maitho maku nĩmakeyonera mũthamaki arĩ na riiri wake wothe, na wĩrorere bũrũri waramĩte, ūgatambũrũka kũraya ma. **18** Meciiiria-inĩ maku nĩũgecũrania ūhoru wa kĩmakania kĩrĩa kĩarĩ ho hau mbere, ūrie atĩrĩ: “Mũtongoria ūrĩa mũnene arĩ ha? Nake mũndũ ūrĩa wamũkagĩra mbeeca cia igooti rĩa bũrũri arĩ ha? Nake mũnene ūrĩa ūrũgamagĩrĩria mĩthiringo ĩrĩa mĩraihi na igũrũ arĩ ha?” **19** Andũ acio ndũrĩka ndũgacooka kũmona rĩngĩ, o acio maaragia mĩario ĩtangĩiguĩka, na makaaria na rũthiomi rũgeni rũtangĩmenyeka. **20** Ta rora Zayuni, itũũra rĩrĩa inene rĩa maruga maitũ; maitho maku nĩmakona Jerusalemu, gũikaro gĩa thayũ, nĩyo hema ĩrĩa ĩtakenyenyeka; higĩ ciayo itirĩ hĩndĩ ikaamunywo, o na kana mũkanda o na ūmwe wayo ūtuĩke. **21** Kũu nĩkuo Jehova Mwene-Hinya agaakorwo hamwe na ithuĩ. Nakuo kũu gũgaatuĩka ta kũndũ kwa njũũĩ njariĩ, o na tũrũũĩ, njũũĩ itakagererio marikabu cia mbaara, kana igererio marikabu iria nene cia iria-inĩ. **22** Nĩgũkorwo Jehova nĩwe wa gũtua ciira, Jehova nĩwe mũtwathi, Jehova nĩwe mũthamaki witũ: we

nīwe ūgaatūhonokia. **23** Mīkanda yaku nīmīregeru, na mūtī ūrīa mūraaya wa marikabu ti mūrūmu, naguo taama wa kūmīwarithia timūtambūrūku. Hīndī īyo indo nyingī cia ndaho nī ikaagayanwo, o na andū arīa mathuaga nīmagekuuīra indo cia ndaho. **24** Gūtīrī mūdū ūtūūraga Zayuni ūkoiga atīrī, “Nīī ndī mūrūaru”; nao andū arīa matūūraga kuo nīmakarekerwo mehia mao.

34 Atīrīrī, inyuī ndūrīrī, ūkai hakuhī mūthikīrīrie; o na inyuī andū a mabūrūri tegai matū mūigue! Thī o nayo nīigue, o na kīrīa gīothe kīrī kuo, o hamwe na mabūrūri, na kīrīa gīothe kiumaga kuo! **2** Nīgūkorwo Jehova nīarakarīire ndūrīrī ciothe; mang’ūrī make marī kūrī mbūtū ciao ciothe cia ita. Nīagaciniina ithire biū, nīagacineana ciūragwo. **3** Andū arīa moragītwo magaateo o ro ūguo, na mūnungo wa ciimba ciao wambate na igūrū; nacio irīma ihaane ta irindītwo nī thakame yao. **4** Njata ciothe cia igūrū nīgathira, narīo igūrū rīkūnjwo o ta ibuku rīa gīkūnjo; nayo mbūtū ya njata cia matu-inī īgwe o ta ūrīa mathangū ma mūthabibū maahooa magūūaga, na o ta ūrīa ngūyū ciahooa igūūaga kuuma mūkūyū-inī. **5** Rūhiū rwakwa rwa njora rūnyuīte rūkanyootoka rūrī o kūu matu-inī; ta rora, rūraikūrūkīra Edomu rūrī na ituīro, o andū acio niinīte biū. **6** Rūhiū rwa njora rwa Jehova rūiyūrītwo nī thakame, na rūkahumbīrwo nī maguta: nī thakame ya tūtūrūme na ya mbūri, na maguta ma higo cia ndūrūme. Nīgūkorwo Jehova arī na igongona kūu Bozara, na kūūragana kūnene kūu Edomu. **7** Nacio mbogo nīikooraganīrio hamwe, o na tūtegwa na ndegwa iria nene. Būrūri wao nīūgaacagacio

nĩ thakame, naruo rŭkŭngŭ rŭrindwo nĩ maguta. **8** Nĩgŭkorwo Jehova arĩ na mŭthenya wa kwĩrĩhĩria, arĩ na mwaka wa kŭherithania, nĩguo arũĩrĩre kĩhooto gĩa Zayuni. **9** Tũrũũ twa Edomu tũkaagarũrwo tũtuĩke rami, naruo rŭkŭngŭ rwakuo rũtuĩke mwaki wa ũbiriti; naguo bũrũri wake ũtuĩke o ta rami ĩgwakana mwaki! **10** Naguo mwaki ũcio ndũkahorio mŭthenya na ũtukũ; ndogo yaguo ĩgaatũũra ĩtoogaga ĩgũrũ nginya tene. Gũgaakira ihooru njjarwa nginya njjarwa, na gũtirĩ mũndũ ũgaacooka gũtuĩkanĩria kuo rĩngĩ. **11** Ndundu ya werũ-inĩ na ndundu ĩrĩa ĩgambaga nĩkegwatĩra kũndũ kũu; nayo ndundu ĩrĩa nene na ihuru nĩkuo igaaka itara ciacio. Ngai nĩagathima Edomu na gĩthimi gĩa kĩrigiicano, na agũthime na kabirũ ka ihooru. **12** Gũtigakorwo kĩndũ andũ akuo arĩa marĩ igweta mangĩta ũthamaki, ariũ a mũthamaki a kũu othe nĩmagathira. **13** Mĩigua nĩkamerera nyũmba ciakuo cia ũthamaki iria njrigĩre, thabai na mĩtare ĩmere ciĩgitĩro-inĩ ciakuo cia hinya. Gũgaatuĩka ũtũũro wa mbwe, na ciikaro cia ndundu. **14** Nyamũ cia werũ-inĩ nĩigacemania na hiti, nacio mbũri cia gĩthaka nĩkananĩria; kũu nĩkuo nyamũ cia ũtukũ igaakomaga, na ciĩyonere gwa kũhurũka. **15** Ndundu nĩigaka gĩtara kũu, ĩrekaĩrie matumbĩ mayo kuo, nĩikamatũrĩkia na ĩrere njui ciayo rungu rwa mathagu mayo; ningĩ kũu nokuo hũngũ ikoongana ĩgĩrĩ ĩgĩrĩ, o njamba na nga yayo. **16** Atĩrĩrĩ, tuĩriai ũhoru ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo rĩa Jehova, na mũrĩthome: Gũtirĩ nyamũ o na ĩmwe yacio ĩkaaga kuoneka kuo, na gũtirĩ njamba ĩkaaga nga yayo. Nĩgŭkorwo nĩ kanua ka Jehova gaathanĩte ũguo, na Roho wake nĩwe ũgacicookanĩrĩria. **17** Nĩwe

ũcigayagĩra igai rĩacio; guoko gwake gũciheaga kĩrĩa acithimĩire. Nĩkegwatĩra igai rĩu rĩtuĩke rĩacio nginya tene, na itũũre kuo nginya njjarwa na njjarwa.

35 Atĩrĩ, werũ ũtarĩ kĩndũ na bũrũri ũrĩa mũũmũ nĩigakena; werũ nĩũgakena na ũcanũke. O ta mahũa ma nyeki-inĩ, **2** werũ nĩũkaruta kĩro kĩingĩ; nĩũgakena mũno, na wanĩrĩre nĩ gũkeno. Nĩũkaheo riiri o ta wa Lebanoni, na ũheo ũkengi o ta wa Karimeli, na wa Sharoni; nĩmakona riiri wa Jehova, na mone ũkengi wa Ngai witũ. **3** Īkĩrai hinya moko marĩa maregeru, na maru marĩa maregerete mũtũme marũgame wega; **4** andũ arĩa marĩ na guoya ngoro meerei atĩrĩ, “Mwĩyũmĩrĩriei, tigai gwĩtigĩra; atĩrĩ, Ngai wanyu nĩagooka, na agooka na ũhoro wa kũrĩhanĩria; nĩwe ũgooka na iherithia rĩa Ngai, ooke kũmũhonokia.” **5** Hĩndĩ ĩyo maitho ma atumumu nĩmakahingũka, na matũ ma andũ arĩa mataiguaga macooke kũigua. **6** Hĩndĩ ĩyo mũndũ ũrĩa ũthuaga nĩakarũgarũga ta thwariga, na rũrĩmĩ rũrĩa rũtaaragia rwanĩrĩre nĩ gũkeno. Namo maaĩ nĩmagatherũka kuuma werũ-inĩ, natuo tũrũũ tũtherere werũ-inĩ wa mũthanga. **7** Mũthanga ũrĩa mũhiũ ũgaatuĩka karia ka maaĩ, nayo thĩ ĩyo ng’aru ĩtherũke ithima cia maaĩ. Imamo iria cianakomwo nĩ mbwe-rĩ, igaakũra nyeki, na ithanjĩ, o na marura. **8** Nakuo kũu nĩgũkagĩa barabara njariĩ; nayo ĩgeetagwo Njĩra ĩrĩa Nyamũre. Andũ arĩa matarĩ atheru matikamĩgera; ĩgaakorwo ĩrĩ Njĩra ya andũ arĩa mamĩgeraga; nĩ ũndũ ũcio o na andũ akĩngu matikamĩhĩtia. **9** Gũtirĩ mũrũũthi ũgaakorwo njĩra-inĩ ĩyo, o na kana nyamũ o yothe ndĩani ĩmĩgerere; nyamũ icio itikoonekana njĩra-inĩ ĩyo. No rĩrĩ, andũ arĩa makũũrĩtwo

nĩo oiki makaamĩgerera, **10** nao andũ arĩa akũũre a Jehova nĩmagacooka. Magaatoonya Zayuni makĩinaga; nao nĩmageekĩrwo thũmbĩ ya gĩkeno gĩa tene na tene. Magaakena na macanjamũke, nakĩo kĩaha o na mũcaayo nĩigathira biũ.

36 Mwaka wa ikũmi na ĩna wa wathani wa Mũthamaki Hezekia, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri nĩatharĩkĩire matũũra manene mothe marĩa mairigĩirwo na thingo cia hinya ma Juda, na akĩmatunyana. **2** Ningĩ mũthamaki wa Ashuri agĩtũma mũnene wa mbũtũ ciake cia ita, kuuma Lakishi, arĩ na mbũtũ nene ya ita athĩĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia kũu Jerusalemu. Rĩrĩa mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita aarũgamire mũtaro-inĩ wa Karia-ka-Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthĩĩ Mũgũnda-wa-Mũthambia-Nguo, **3** Eliakimu mũrũ wa Hilikia ũrĩa warĩ mũrori wa nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũrĩa mwandĩki-marũa, na Joa mũrũ wa Asafu ũrĩa mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu, makiumagara magĩthĩĩ kũrĩ we. **4** Nake mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita akĩmeera atĩrĩ, “Ĩrai Hezekia atĩrĩ, “Mũthamaki ũrĩa mũnene o we mũthamaki wa Ashuri, ekũũria atĩrĩ: Ũrutĩte ũũmĩrĩru ũcio ũrĩ naguo kũ? **5** Wee uugaga nĩ ũũĩ kũrũa na ũrĩ na hinya wa mbũtũ cia ita, no waragia o ciugo cia tũhũ. Nũũ ũcio wĩhokete nĩguo ũnemere? **6** Atĩrĩrĩ, wee wĩhokete andũ a Misiri, acio mahaana ta kamũrangi koinĩkangu, karĩa gathecaga mũndũ guoko, gakamũguraria etiirania nako! Ũguo nĩguo Firaũni mũthamaki wa Misiri ahaana kũrĩ arĩa othe mamwĩhokaga. **7** O na ũngĩnjĩra atĩrĩ, “Ithuĩ twĩhokete Jehova Ngai witũ,” githĩ ũcio tiwe Hezekia aatharĩirie

igongona na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na akĩira andũ a Juda na a Jerusalemu atĩrĩ, “No nginya mũhooyagĩre kĩgongona-inĩ gĩkĩ”? **8** “Rĩu-rĩ, ũka ũkeiguithanie na mwathi wakwa, mũthamaki wa Ashuri: Nĩngũkũhe mbarathi ngiri igĩrĩ, angĩkorwo ũrĩ na andũ a gũthiĩ macihaicĩte! **9** Wakĩhota atĩa gũtooria o na mũnene ũrĩa mũnini mũno thĩinĩ wa anene a mwathi wakwa, o na gũtuĩka wĩhokete ngaari cia ita na andũ arĩa mathiiga mahaicĩte mbarathi a Misiri? **10** Na ningĩ-rĩ, njũkĩte gũtharĩkĩra na kwananga bũrũri ũyũ iterĩitwo nĩ Jehova? Jehova we mwene nĩwe wanjĩrĩre njũke hũũre bũrũri ũyũ na ndĩwanange.” **11** Nao Eliakimu, na Shebina, na Joa makĩira mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita atĩrĩ, “Twagũthaita arĩria ndungata ciaku na rũthiomi rwa Asuriata, tondũ nĩtũrũũ. Tiga gũtwarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania andũ aya marĩ rũthingo-inĩ makĩiguaga.” **12** No mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita agĩcookia atĩrĩ, “Kaĩ ndatũmirwo nĩ mwathi wakwa kũrĩ o mwathi wanyu na kũrĩ o inyuĩ, ndĩmwĩre maũndũ maya, na ti kũrĩ andũ aya maikarĩte rũthingo igũrũ, o aya makaarĩa kĩoro kĩa na manyue mathugumo mao o ene o ta ũrĩa inyuĩ mũgeeka?” **13** Ningĩ mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita akĩrũgama akĩanĩrĩra na Kĩhibirania, akiuga atĩrĩ, “Thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya mũthamaki ũrĩa mũnene, mũthamaki wa Ashuri! **14** Mũthamaki ekuuga ũũ: Mũtigitĩkĩre Hezekia amũheenie. Ndangĩhota kũmũhonokia! **15** Mũtigitĩkĩre Hezekia amũringĩrĩrie kwĩhoka Jehova hĩndĩ irĩa ekuuga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ Jehova nĩegũtũhonokia; itũũra rĩrĩ inene rĩtikaaneanwo guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri.’ **16**

“Mūtigathikīrīrie Hezekia. Mūthamaki wa Ashuri ekuuga atīrī: Rekei tūiguane na mūūke kūrī nī. Mweka ūguo, o ūmwe wanyu nīakarīāga maciaro ma mūtī wake wa mūthabibū na wa mūkūyū na anyuuage maaī ma gīthima gīake, 17 o nginya rīrīa ngooka ndīmūtware būrūri ūhaana ta wanyu, būrūri ūrī ngano na ndibei ya mūhiano, būrūri ūrī irio na mīgūnda ya mīthabibū. 18 “Mūtigetīkīre Hezekia amūhītithie, rīrīa ekuuga atīrī, ‘Jehova nīegūtūhonokia.’ Nī kūrī ngai ya rūrīrī o na rūrīkū īrī yahonokia būrūri wayo kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri? 19 Ngai cia Hamathu na Aripadi irī kū? Ngai cia Sefarivaimu irī kū? Nīihonoketie Samaria kuuma guoko-inī gwakwa? 20 Nī ngai īrīkū harī ngai ciothe cia mabūrūri macio yanahonokia būrūri wayo kuuma kūrī nī? Gwakīhoteka atīa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma guoko-inī gwakwa?” 21 No rīrī, andū acio magīkira ki na matirī ūndū maamūcookeirie, tondū mūthamaki nīamathīte, akameera atīrī, “Mūtīkamūcookerie ūndū.” 22 Hīndī īyo Eliakimu mūrū wa Hilikia ūrīa mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūrīa mwandīki-marūa, na Joa mūrū wa Asafu ūrīa mwandīki wa maūndū ma ihinda rīu, magīthīī kūrī Hezekia, matembūrangīte nguo ciao, makīmwīra ūrīa mūnene ūcio wa mbūtū cia ita oigīte.

37 Rīrīa Mūthamaki Hezekia aaguire ūhoro ūcio, agītembūranga nguo ciake na akīhumba nguo ya ikūnia, agītoonya hekarū ya Jehova thīinī. 2 Agītūma Eliakimu mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūrīa mwandīki-marūa, na athīnjīri-Ngai arīa atongoria,

othe mehumbĩte nguo cia makũnia, mathiĩ kũrĩ mũnabii
 Isaia mũrũ wa Amozu. **3** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Ũũ nĩguo
 Hezekia ekuuga: Mũthenya wa ũmũthĩ nĩ mũthenya wa
 mĩnyamaro, na ngũmano, na gĩconoko o ta ihinda rĩa
 ciana rĩa gũciarwo rĩakinya, naguo hinya wa gũciara
 ũkaaga. **4** No gũkorwo Jehova Ngai waku nĩekũigua
 ciugo ciothe cia mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita, ũrĩa
 mwathi wake, mũthamaki wa Ashuri atũmĩte, nĩgeetha
 oke anyũrũrie Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, na amũkũũme nĩ
 ũndũ wa ũhoru ũcio Jehova Ngai waku aigũite. Nĩ ũndũ
 ũcio hoera matigari marĩa matigaire muoyo.” **5** Rĩrĩa
 anene a Mũthamaki Hezekia maakinyire kũrĩ Isaia-rĩ,
6 Isaia akĩmeera atĩrĩ, “Ĩrai mwathi wanyu atĩrĩ, ‘Ũũ
 nĩguo Jehova ekuuga: Tiga gwĩtigĩra nĩ ciugo iria ũiguĩte
 atungati a mũthamaki wa Ashuri makĩĩnuma nacio. **7** Ta
 thikĩrĩria! Nĩ nĩngwĩkĩra roho wa mũthemba mũna thĩĩnĩ
 wake, nĩguo rĩrĩa arĩgua ũhoru mũna, acooke bũrũri
 wake, na arĩ kũu ndũme ooragwo na rũhiũ rwa njora.” **8**
 Rĩrĩa mũnene wa mbũtũ cia ita aagũire atĩ mũthamaki
 wa Ashuri nĩoimĩte Lakishi, akĩehera Jerusalemu agĩthĩ
 agĩkora mũthamaki akĩrũa mbaara na Libina. **9** Na rĩrĩ,
 Senakeribu agĩkinyĩrwo nĩ ũhoru wa atĩ Tirihaka, ũrĩa
 Mũkushi mũthamaki wa Misiri, nĩoimagarĩte oke arũe
 nake. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ Hezekia
 marĩ na ũhoru ũyũ: **10** “Ĩrai Hezekia mũthamaki wa Juda
 atĩrĩ: Ndũgetĩkĩrie Ngai ũcio wĩhokete akũheenie rĩrĩa
 ekuuga atĩrĩ, ‘Jerusalemu rĩtikũneanwo kũrĩ mũthamaki
 wa Ashuri.’ **11** Ti-itherũ nĩũiguĩte ũrĩa athamaki a Ashuri
 mekĩte mabũrũri-inĩ mothe, ũrĩa maamaniinire biũ. Inyũĩ

mūgūkīhonoka atīa? **12** Na rīrī, ngai cia ndūrīrī iria cianiinirwo nī maithe maitū ma tene: ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezefu, na andū a Edeni arīa maarī Telasaru-rī, nīciamahonokirie? **13** Mūthamaki wa itūūra rīa Hamathu arī ha, na mūthamaki wa Aripadi, na mūthamaki wa itūūra rīrīa inene rīa Sefarivaimu, na wa Hena, na wa Iva, rīu marī ha?” **14** Nake Hezekia akīnyiita marūa kuuma kūrī andū arīa maatūmītwo na akīmathoma. Agīcooka akīambata hekarū-inī ya Jehova, akīmatambūrūkia mbere ya Jehova. **15** Nake Hezekia akīhooya Jehova, akiuga atīrī: **16** “Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, o wee ūikarīre gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igūrū rīa mothamaki mothe ma thī. Nīwe wombire igūrū na thī. **17** Tega matū maku, Wee Jehova, ūigue; hingūra maitho maku Wee Jehova wone, ūigue ciugo ciothe cia Senakeribu iria atūmīte cia kūruma Ngai ūrīa ūtūūruga muoyo. **18** “Ti-itherū, Jehova, athamaki a Ashuri nīmanangīte andū a ndūrīrī na mabūrūri mao biū. **19** Na nīmaikītie ngai ciao mwaki-inī na magacithūkangia, tondū itiarī ngai no ciarī mītī na mahiga, nacio ciathondeketwo na moko ma andū. **20** Rīu-rī, Wee Jehova Ngai witū, tūhonokie kuuma guoko-inī gwake, nīgeetha mothamaki mothe ma thī mamenye atī Wee Jehova, o Wee wiki, nīwe Ngai.” **21** Hīndī ūyo Isaia mūrū wa Amozu agītūma ndūmīrīri kūrī Hezekia, akīmūra atīrī: “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Tondū nīūūhooete ūhoru wīgī Senakeribu mūthamaki wa Ashuri-rī, **22** ūyū nīguo ūhoru ūrīa Jehova aarītie wa kūmūūkīrīra: “Mūirītu Gathirange, Mwarī wa Zayuni

nīakūmenete na agakūnyarara. Mwarī wa Jerusalemu arainia mūtwe rīrīa wee ūroora. **23** Ūcio ūrumīte na ūkamenereria nūū? Nūū ūgūthūkiire na mūgambo, na ūkamwambararīria maitho na mwītīo? Wee nūūkīrīre Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli! **24** Ūtūmīte andū aku moke marume Jehova. Na ūkoiga atīrī, ‘Nī ūndū wa ngaari ciakwa nyingī cia ita, nīnyambatīte ngakinya tūcūmbīrī twa irīma, o kūu igūrū mūno Lebanoni. Nīndemete mītarakwa yakuo irīa mīraihi mūno, o na mīthengera irīa mīega mūno. Nīnginyīte tūcūmbīrī twakuo kūrīa kūrāya mūno, o kūrīa kūrī na mītītū irīa mīega mūno. **25** Nīnyenjete ithima mabūrūri ma kūngī na nganyua maaī kuo. Nīhūithītie tūrūū twa Misiri na makinya ma magūrū makwa.’ **26** “Kaī ūtaiguīte? Kuuma tene nīndamūrīte ūndū ūcio. Matukū-inī macio ma tene nīndabangīte ūndū ūcio: rīu nīndīūhingītie, atī wee nīūtūmīte matūūra manene marīa mairigīre na thingo cia hinya matūike hība cia mahiga. **27** Andū akuo maagithītio hinya, nao makagegeare na magaconorithio. Mahaana mīmera irī mūgūnda, makoororoa o ta thuuna nduru, kana ta nyeki īmerete nyūmba igūrū, irīa yūmaga itanakūra. **28** “No nīnjūū kūrīa ūikaraga, na ngamenya ūkiomagara na ūgīcooka, o na ūrīa ūndakaragīra. **29** Tondū nīūndakarīire na rūng’athio rwaku nīrūkinyīre matū makwa, nīngūgwīkīra gīcūhī gīakwa iniūrū, na matamu ndīmoohē kanua-inī gaku, na nīngatūma ūcookere njīra o īyo wokīire. **30** “Gīkī nīkīo gīgaakorwo kīrī kīmenyithia gīaku, wee Hezekia: “Mwaka ūyū ūkūrīa irio cia maitīka, naguo mwaka wa keerī ūrīe kīrīa gīgaathundūka harī

mo. No mwaka wa gatatũ-rĩ, nĩũkahaanda na ũgethe, ũhaande mĩgũnda ya mĩthabibũ, na ũrĩe maciaro mayo. **31** O rĩngĩ matigari ma nyũmba ya Juda nĩmagaikũrũkia mĩri na thĩ, na maciare maciaro na igũrũ. **32** Nĩgũkorwo Jerusalemu nĩgũkoima matigari ma andũ, nakuo Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni kuume gĩkundi kĩa arĩa mahonokete. Kĩyo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩkĩo gĩkaahingia ũguo. **33** “Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga ũũ igũrũ rĩa mũthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene kana arathũkie mũguĩ kuo. Ndagooka mbere yarıo na ngo kana arĩrigiicĩrie na ihumbu cia tĩiri, arĩũkĩrĩre. **34** Njĩra rĩa agookĩra no yo agaacookera; ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **35** “Nĩngagitĩra itũũra rĩrĩ inene na ndĩrĩhonokie, nĩ ũndũ wakwa na nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa!” **36** Hĩndĩ iyo mũraika wa Jehova agĩthĩ na akĩũraga andũ ngiri igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩnana na atano kũu kambĩ-inĩ ya Ashuri. Rĩrĩa andũ mookĩrĩre rũciinĩ tene, magĩkora kũu no ciimba theri! **37** Nĩ ũndũ ũcio Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharia kambĩ agĩthĩ; agĩcooka Nineve, agĩkara kuo. **38** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe rĩrĩa ahooyaga arĩ hekarũ-inĩ ya ngai yake Nisiroku-rĩ, ariũ ake eerĩ Adarameleki na Sharezeru makĩmũũraga na rũhiũ rĩa njora, na makĩũrĩra bũrũri wa Ararati. Nake mũriũ Esari-Hadoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

38 Matukũ-inĩ macio Hezekia akĩrwara, hakuhĩ akue. Mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu agĩthĩ kũrĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Thondeka maũndũ ma mũciĩ waku, tondũ nĩũgũkua, ndũkũhona.” **2** Hezekia akĩhũgũra

ūthiū wake, akīrora rūthingo-inī, na akīhooya Jehova, akiuga atīrī, **3** “Wee Jehova, ririkana ūrīa ngoretwo ngīthīi na mīthiire ya kwīhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothe, na ngeeka ūrīa kwagīrīire maitho-inī maku.” Nake Hezekia akīrīra mūno. **4** Hīndī īyo kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra Isaia, akīrwo atīrī, **5** “Cooka ūkeere Hezekia atīrī, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ūū: Nīnjiguīte ihooya rīaku na ngoona maithori maku; nīngūkuongerera mīaka ikūmi na ītano ya gūtūūra muoyo. **6** Nīngūkūhonokia hamwe na itūūra rīrī inene kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri. Nīngūgitīra itūūra rīrī inene. **7** “Gīkī nīkō kīmenyithia kīrīa Jehova egūkūhe atī Jehova nīegwīka ūndū ūcio akwīrīire: **8** Nīngatūma kīruru kīa rīua gīcooke na thuutha makinya ikūmi marīa gīkūrūkīte ngathī-inī ya Ahazu.” Nī ūndū ūcio ūtheri wa rīua ūgīcooka na thuutha makinya ikūmi marīa waikūrūkīte. **9** Maya nīmo maandīko ma Hezekia mūthamaki wa Juda marīa aandīkire thuutha wa kūrūara na kūhona: **10** Nīi ndoigire atīrī, “O rīrīa matukū ma muoyo wakwa magaacīra-rī, no rīo ngūthīi ndonye ihingo-inī cia gīkuū, na ndunywo mīaka yakwa īrīa ītigarīte?” (Sheol **h7585**) **11** Ngīkiuga atīrī, “Nīi ndikona Jehova rīngī, ndikona Jehova ndī būrūri ūyū wa arīa matūūrāga muoyo; gūtīrī hīndī īngī ngona mūndū wa thī, kana ngorwo hamwe na arīa marī gūkū thī. **12** Nyūmba yakwa nīitharīitio, īkeherio kūrī nīi, o ta ūrīa hema ya mūrīithi yambūrāgwo. Nīngūnjīte muoyo wakwa ta ūrī taama wa mūndū ūrīa ūtumaga na mītambo, na rīu nīkūndīnia ekūndīnia anjeherie mūtambo-inī ūcio wake; mūthenya na ūtukū-

rĩ, ūtuĩkĩte o wa kũũniina. **13** Ndetereire ngirĩĩrie nginya gũgĩkĩa, na akiunanga mahĩndĩ makwa mothe o ta mũrũũthi. Mũthenya na ūtukũ-rĩ, wee ūtuĩkĩte o wa kũũniina. **14** Ngĩkaya ta hũngũrũrũ kana mũrũaru, ngĩcaaya o ta ūrĩa ndutura ĩcaayaga. Maitho makwa makĩaga hinya nĩgũcũthĩrĩria igũrũ. Ndĩ mũthĩĩnĩku; Wee Mwathani ũka ũndeithie!” **15** No ingĩkiuga atĩa? Nĩanjariĩrie, na nĩwe mwene wĩkĩte ũguo. Mĩaka yakwa yothe ndĩrĩthiaga ndĩnyiihĩtie, tondũ wa ruo rũrũ rwa ngoro yakwa. **16** Mwathani, andũ matũũraga moonaga maũndũ ta maya; o naguo roho wakwa ūtũũraga muoyo wonaga maũndũ o ta macio. Wanjookeirie ũgima wa mwĩrĩ, na ũkĩreka ndũũre muoyo. **17** Ti-itherũ ũhoru ũcio warĩ wa kũng’una, nĩkĩo ndaiguire ruo rũnene ũguo. Nĩ ũndũ wa wendo waku, nĩwagirĩĩrie ndoonye irima rĩa mwanangĩko; mehia makwa mothe nĩũriganĩirwo nĩmo. **18** Nĩgũkorwo mbĩrĩra ndĩngĩhota gũkũgocca, o nakĩo gĩkuũ gĩtingĩkũgocca; arĩa maharũrũkaga irima rĩu matingĩgĩa na kĩĩrĩgĩrĩro kĩa wĩhokeku waku. (Sheol h7585) **19** Arĩa marĩ muoyo, o acio matũũraga muoyorĩ, nĩmakũgocaga, ta ūrĩa ndĩreka ũmũthĩ; maithe ma ciana nĩo meraga ciana ũhoru wa wĩhokeku waku. **20** Jehova nĩakahonokia, na nĩtũkaina tũrĩ na inanda cia mũgeeto matukũ mothe ma muoyo witũ, tũrĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. **21** Isaia oigĩte atĩrĩ, “Thondekai ngũmba ya ngũyũ, mũmĩgĩrĩre ihũha-inĩ, na nĩekũhona.” **22** Hezekia oorĩtie atĩrĩ, “Kĩmenyithia gĩgaakorwo kĩrĩ kĩrĩkũ atĩ nĩngambata thĩĩ hekarũ-inĩ ya Jehova?”

39 Na rĩrĩ, ihinda rĩu Merodaki-Baladani mūrũ wa Baladani mũthamaki wa Babuloni nĩatũmĩre Hezekia marũa na kĩheo, tondũ nĩaiguĩte ũhoru wa ndwari yake na kũhona gwake. **2** Hezekia akĩamũkĩra andũ arĩa maatũmĩtwo na gĩkeno, na akĩmoonia indo ciothe iria aigĩte makũmbĩ make; akĩmoonia betha, na thahabu na mahuti marĩa manungi wega na maguta marĩa mega mũno, na indo ciake ciothe cia mbaara na indo ciothe iria ciarĩ igĩna-inĩ ciake. Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kana kĩarĩ ũthamaki-inĩ wake wothe Hezekia ataamoonirie. **3** Hĩndĩ ĩyo mũnabii Isaia agĩthĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia, akĩmũuria atĩrĩ, “Andũ acio moiga atĩa, na mekuumĩte kũ?” Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Moimĩte bũrũri wa kũraya; megũkĩte kuuma bũrũri wa Babuloni.” **4** Nake mũnabii akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ moonire nyũmba-inĩ yaku ya ũthamaki.” Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Moonire indo ciothe cia nyũmba yakwa ya ũthamaki. Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩrĩ igĩna-inĩ ciakwa itanamoonia.” **5** Nake Isaia akĩira Hezekia atĩrĩ, “Ta igua kiugo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe: **6** Ti-itherũ ihinda nĩrĩgakinya, rĩrĩa indo ciothe iria irĩ thĩinĩ wa nyũmba yaku ya ũthamaki, na iria ciothe maithe maku matũire maigĩte nginya ũmũthĩ, igaakuu itwarwo Babuloni. Gũtirĩ o na kĩmwe gĩgaatigara. Ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Na andũ amwe a rũciaro rwaku, o arĩa moimĩte mũthiimo waku, o arĩa wee ũgaaciara, nĩmagathaamio, na nĩmakaahakũrwo nĩguo matungatage nyũmba-inĩ ya mũthamaki wa Babuloni.” **8** Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova kĩrĩa

waria nĩ kīega,” tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa ngũtũura muoyo nĩgũgũkorwo kũrĩ na thayũ na ũgitĩri.”

40 Atĩrĩrĩ, hooreriai, mũhoorerie andũ akwa, ũguo nĩguo Ngai wanyu ekuuga. **2** Arĩriai itũura rĩa Jerusalemu na ũhooreri, na mwanĩrĩre, mũrĩrĩre atĩrĩ, wĩra warĩo mũritũ nĩũthirĩte, na nĩrĩrekeirwo mehia marĩo, o na ningĩ atĩ nĩrĩherithĩtio nĩ guoko kwa Jehova maita meerĩ nĩ ũndũ wa mehia marĩo mothe. **3** Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũkwanĩrĩra, akoiga atĩrĩ: “Haarĩriai njĩra ya Jehova kũu werũ-inĩ wa mũthanga, mũrũngarie njĩra nene ya Ngai witũ kũu werũ-inĩ. **4** Mĩkuru yothe nĩgathikwo yambatĩre, nacio irĩma ciothe na tũrĩma ciaraganio; nakuo kũrĩa gũtarĩ kũigananu nĩgũkaigananio, nakuo kũrĩa gũtarĩ kwaraganu kwaraganio wega. **5** Naguo riiri wa Jehova nĩũkaguũranĩrio, na andũ othe nĩmakawĩonera marĩ hamwe. Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova kaarĩtie ũhoru ũcio.” **6** Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũroiga atĩrĩ, “Anĩrĩra.” Na nĩ ngĩmũũria atĩrĩ, “Ngwanĩrĩra njuge atĩa?” “Uga atĩrĩ: Andũ othe mahaana ta nyeki, na ũthaka wao wothe ũhaana ta mahũa ma mũgũnda. **7** Nyeki nĩhoohaga, namo mahũa magaitĩka, nĩkũhurutwo nĩ mĩhũmũ ya Jehova. Ti-itherũ andũ mahaana o ta nyeki. **8** Nyeki nĩhoohaga namo mahũa magaitĩka, no kiugo kĩa Ngai witũ gĩtũũraga nginya tene.” **9** Inyuĩ andũ arĩa mũrehaga ũhoru mwega Zayuni, ambatai mũthĩĩ kĩrĩma-inĩ kĩrĩa kĩraihi na igũrũ. Inyuĩ arĩa mũrehaga ũhoru mwega Jerusalemu, anĩrĩrai na mũgambo mũnene, anĩrĩrai, na mũtigitigĩre; ĩrai matũũra ma Juda atĩrĩ, “Ngai wanyu arĩ haha!” **10** Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova nĩarooka

arĩ na ũhoti, na guoko gwake nĩkuo gũgaathanaga. Atĩrĩrĩ,
kĩheo gĩake arĩ nakĩo, o na irĩhi rĩake arĩ narĩo. **11**
Arĩithagia mbũri ciake o ta mũrĩithi: Natuo tũgongu
atuoyaga na moko make na agatũkuuĩra gĩthũri-inĩ
gĩake; nacio ng'onde iria irongithia acitongoragia o
kahora. **12** Nũũ wanathima maaĩ na rũhĩ rwake, kana
agĩthima igũrũ na wariĩ wa guoko gwake? Nũũ wanekĩra
rũkũngũ rwa thĩ gĩkabũ-inĩ arũthime, kana agĩthima
irĩma na ithimi, o na agĩthima tũrĩma na ratiri? **13** Nũũ
wanamenya meciiria ma Jehova, kana akĩmũtaara taarĩ
we mũmũhei kĩrĩra? **14** Nũũ Jehova aahoire kĩrĩra nĩguo
amũmenyithie maũndũ, na nũũ wamũrutire gũthĩ na
njĩra irĩa yagĩrĩire? Nũũ wamũrutire maũndũ ma ũũgĩ,
kana akĩmuonia ũrĩa angĩhota gũkuũkĩrwo nĩ maũndũ?
15 Ti-itherũ ndũrĩrĩ ihaana ta itata rĩa maaĩ rĩrĩ ndoo-inĩ;
cionagwo ihaana ta karũkũngũ kanini karĩa gatigagwo
ratiri-inĩ; we athimaga icigĩrĩra cia iria-inĩ taarĩ rũkũngũ
rũhinyu. **16** Mũtitũ wa Lebanoni-rĩ, ndũngĩgania ngũ
cia mwaki wa kĩgongona, kana nyamũ ciakuo ciigane
kũmũrutĩra magongona ma njino. **17** Ndũrĩrĩ ciothe
ikĩonwo nĩwe, acionaga ihaana ta kĩndũ hatarĩ; we
acionaga ta itarĩ kĩene, o na ta irĩ tũhũ mũtheri. **18** Atĩrĩrĩ,
ũngĩgerekania Mũrungu na ũ? Kana nĩ mũhianĩre ũrĩkũ
mũngĩmũgerekania naguo? **19** Mĩhianano ya kũhooywo
yacũhagio nĩ mũturi, nake mũturi wa thahabu akamĩgemia
na thahabu, na akamĩthondekera irengeeri cia betha. **20**
Mũndũ ũrĩa mũthĩĩni mũno ũtangĩhota kuona indo ta icio
cia kũrutwo, athuuraga mũtĩ ũrĩa ũtangĩbutha. Agacaria
bundi mũũgĩ wa kũmwacũhĩria mũhianano wa kũhooywo

mūrūmu wega ūtangīgūa. **21** Anga mūtirī mwamenya? Kaĩ mūtārī mwaigua ūhorō? Mūtirī mwaheo ūhorō kuuma o kīambīrīria? Kaĩ mūtārī mwataūkīrwo kuuma rīrīa thī yombirwo? **22** Jehova aikaragīra gītī kīa ūnene igūrū rīa gīthiūrūrī gīa thī, nao andū arīa matūūruga thī akamoona mahaana o ta ndaahi. Atambūrūkagia matu marīa mairū o ta kīandarūa, na akamaamba ta marī hema ya gūtūūrwo. **23** Nīwe ūtūmaga anene matuīke ta kīndū gūtārī, na akanyiihia aathani a thī akamatua ta marī o tūhū mūtheri. **24** O mahaandwo o ūguorī, o mbeū ciao ciahurwo-rī, o mambīrīria gūikūrūkia mīri yao tīri-inī-rī, amahuhaga na mīhūmū yake nao makahooa, nakīo kīhuhūkanio kīa rūhuho gīkamahuruta o ta mahuti. **25** Ūrīa Mūtheru ekūūrīa atīrī, “Nī-rī, mūngīngerekania na ū? Kana nūū tūngīiganana?” **26** Tiirai maitho manyu mūrore na igūrū: Nūū wombire njata icio ciothe? Ūcio nīwe ūrehaga mbūtū icio cia igūrū agīcitaraga, na ageeta o ĩmwe yacio na rīitwa. Tondū wa ūhoti wake mūnene na hinya wake mūnene, gūtirī o na ĩmwe yacio yagaga ho. **27** Wee Jakubu, nī kīi gīgūtūma warie, na wee Isiraeli ūgateta, ūkooria atīrī, “Mīthīire yakwa nīhithītwo Jehova; naguo ciira wakwa wa kīhooito ndūrūmbūyagio nī Ngai wakwa”? **28** Anga mūtirī mwamenya? Kaĩ mūtārī mwaigua ūhorō? Jehova nīwe Ngai ūrīa ūtūūruga tene na tene, nīwe Mūmbi wa ituri ciothe cia thī. We ndooragwo nī hinya o na kana akanoga, naguo ūmenyo wake wa maūdū gūtirī mūdū ūngīhota kūūtūīria. **29** Mūdū ūrīa mūnogu nīamūheaga hinya, nake ūrīa ūūrītwo nī hinya akamuongerera ūhoti. **30** Andū

ethĩ o nao nĩmooragwo nĩ hinya na makanoga, nao andũ arĩa matarĩ akũrũ nĩmahĩngagwo na makagũa; **31** no rĩrĩ, andũ arĩa mehokaga Jehova nĩmakerũhĩrio hinya wao. Makombũkaga na mathagu o ta nderi; magaateng'era na matinoge, magaathiiaga na magũrũ na matiũrwo nĩ hinya.

41 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ icigĩrĩra, ta kirai ki mũrĩ mbere yakwa! Nacio ndũrĩrĩ nĩcierũhie hinya waciol Nĩcikuhrĩrie ciarie; nĩtũcemaniei hamwe tũciire. **2** “Nũũ warahũrĩte mũndũ oime na mwena wa irathĩro, akamwĩta amũtungatagĩre na ũthingu? Aneanaga ndũrĩrĩ kũrĩ we, na agatooria athamaki makamwathĩkagĩra. Amatuuaga o ta rũkũngũ na rũhiũ rwake rwa njora, akamatua maragara na ũta wake nao makombũrwo nĩ rũhuho. **3** Amateng'eragia, akamahĩtũka atagurarĩtio, o na angĩkorwo nĩ njĩra atarĩ agerera na magũrũ make mbere ĩyo. **4** Nũũ wĩkĩte ũndũ ũcio na akaũhingia, ageeta njiarwa marĩĩtwa kuuma o kĩambĩrĩria? Nĩ Jehova, nĩ nĩ wa mbere na wa kũrigĩrĩria; nĩ nĩ nĩ we.” **5** Icgĩrĩra nĩciĩoneire ũndũ ũcio na igetigĩra; nacio ituri cia thĩ ikainaina. Ikuhagĩrĩria na ikeyumĩria; **6** o ũmwe ateithagia ũrĩa ũngĩ, na akeera mũrũ wa nyina atĩrĩ, “Wĩyũmĩrĩrie mũno!” **7** Mũbundi ekagĩra mũturi wa thahabu hinya, nake ũrĩa ũnyorokagia na nyondo rĩria nene omagĩrĩria ũrĩa ũturagĩra ihiga-inĩ rĩa ũturi. Nake akoiga atĩrĩ, “Wĩra ũcio wa kũnyitithania cuma nĩ mwega.” Akanyitithania mũhianano ũcio wa kũhooywo na mĩcumarĩ, nĩguo ndũkenyenye, ũgwe. **8** “No rĩrĩ, wee Isiraeli, ndungata yakwa, o wee Jakubu ũrĩa thuurĩte, o inyuĩ njiaro cia Iburahĩmu mũrata wakwa, **9** ndakũrutire

kuuma ituri cia thĩ, ngĩgwĩta kuuma koine ciayo iria irĩ kũraya mũno. Ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ ndungata yakwa;’ nĩngũthuurĩte na ndikũregete. **10** Nĩ ũndũ ũcio tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe; tiga kũmaka, nĩgũkorwo niĩ nĩ niĩ Ngai waku. Nĩndĩkuongagĩrĩra hinya na ngũteithagie; na ti-itherũ nĩndĩrĩgũtiiragĩrĩra na guoko gwakwa kwa ũrĩo kwa ũthingu. **11** “Andũ arĩa othe makũrakaragĩra magagũũkĩrĩra ti-itherũ nĩmagaconorithio na manyararithio; arĩa marũaga nawe magaatũika o ta kĩndũ hatarĩ na mathire biũ. **12** O na ũngĩgaacaria thũ ciaku, ndũgaaciona. Andũ arĩa mahũũranaga mbaara nawe magaatũika o ta kĩndũ hatarĩ. **13** Nĩgũkorwo niĩ nĩ niĩ Jehova, Ngai waku, ũrĩa ũkũnyiiitaga guoko kwa ũrĩo, na agakwĩra atĩrĩ, Tiga gwĩtigĩra; nĩngũgũteithia. **14** Tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu kagunyũ gaka, o wee Isiraeli gakundi kanini, niĩ mwene nĩ niĩ ngũgũteithia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũcio Mũkũuri waku, ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli. **15** “Atĩrĩrĩ, nĩngagũtua kĩhũuri kĩa ngano, kĩhũuri kĩerũ na kĩũgĩ, kĩa magego maingĩ. Nĩũkahũura irĩma na ũcihehenje, natuo tũrĩma ũtũtue mũũngũ. **16** Wee nĩũgaacihuha, naruo rũhuho rũcigũrũkie, nakĩo kĩhuhũkanio gĩcihurunje. No rĩrĩ, wee nĩũgakenera Jehova, na wĩrahagĩre ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli. **17** “Andũ arĩa athĩni na abatari methaga maaĩ ma kũnyua, no gũtirĩ; nĩmĩ ciao nĩcing’arĩtio nĩ nyoota. No rĩrĩ, niĩ Jehova nĩngamacookeria ũhoro; niĩ Ngai wa Isiraeli, ndirĩ hĩndĩ ngaamatiganĩria. **18** Nĩngatũma njũũĩ itherere kũu rũng’ũrĩ-inĩ kũrĩa gũtũũgĩru, nacio ithima itherũke cianda-inĩ. Nĩngatũma kũu werũ-inĩ

kūgīe tūria twa maaĩ, nakuo kũndũ kūrĩa kũng'aru ndũme gũtherũke ithima cia maaĩ. **19** Nĩngahaanda mĩtarakwa na mĩgaa, na mĩhandathi na mĩtamaiyũ kũu werũ-inĩ. Na haande mĩbinde kũndũ kūrĩa gũtakũraga kĩndũ, na mĩthengera, na mĩkarakaba o hamwe, **20** nĩgeetha andũ mone na mamenye, mecũũranie na mataũkĩrwo, atĩ nĩ guoko kwa Jehova gwĩkĩte maũndũ macio, na atĩ Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli nĩwe wamũmbire.” **21** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Rehei ciira wanyu ũrĩa mũrĩ naguo. Onaniai ihooto cianyu cia hinya,” ũguo nĩguo Mũthamaki wa Jakubu ekuuga. **22** “Rehei ngai cianyu cia mĩhianano ya kũhooywo itwĩre ũrĩa gũkaahaana. Twĩrei ũrĩa maũndũ ma tene maatariĩ, nĩguo twĩcũũranie ũhoru wamo, na tũmenye ũrĩa makaarigĩrĩria. Kana mūtũmenyithie ũhoru wa maũndũ marĩa magooka thuutha, **23** na mūtũwĩre ũrĩa gũgaikara thuutha-inĩ, nĩguo tũmenye atĩ mũrĩ ngai. Īkai ũndũ mwega kana mũũru, nĩguo tũmake na tũiyũrwo nĩ guoya. **24** No rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ kĩndũ hatarĩ, na mawĩra manyu matirĩ bata; mũndũ ũrĩa ũmwĩthuurĩire atariĩ o ta kĩndũ kĩrĩ magigi. **25** “Nĩnjarahũrite mũndũ wa kuuma gathigathini, na nĩarooka: mũndũ uumĩte irathĩro rĩa riũa ũrĩa ũkayagĩra rĩitwa rĩakwa. Arangagĩrĩria aathani a thĩ o ta marĩ ndaka, akamarangĩrĩria o ta ũrĩa mũmbi akimaga rĩũmba. **26** Nũũ waheanire ũhoru ũcio kuuma o kĩambĩrĩria, nĩguo tũũmenye; kana akĩũheana mbere ĩyo, nĩguo tuuge atĩrĩ, ‘Ũhoru ũcio aarĩtie nĩ wa ma’? Gũtirĩ mũndũ weranire ũhoru ũyũ, na gũtirĩ mũndũ waũheanite mbere ĩyo, gũtirĩ mũndũ waiguĩte ũhoru ũyũ kuuma kũrĩ inyuĩ. **27** Nĩ niĩ ndaarĩ wa mbere kwĩra Zayuni atĩrĩ,

'Atĩrĩrĩ, aya marĩ haha!' Nĩ niĩ ndatũmire mũndũ athiĩ Jerusalemu agatware ũhoru ũrĩa mweka. **28** Ndĩrarora no hatirĩ mũndũ; gũtirĩ mũndũ thĩinĩ wao ũngĩheana kĩrĩra, gũtirĩ mũndũ wa kũnjookeria ũhoru rĩrĩa ingĩmoria kĩũria. **29** Atĩrĩrĩ, andũ othe nĩ a maheeni! Cĩiko ciao no cia tũhũ; mĩhianano yao ya gwacũhio ihaana o ta rũhuho, na nĩ ya tũhũ mũtheri.

42 "Atĩrĩrĩ, ĩno nĩyo ndungata yakwa, ĩrĩa ndiiragĩrĩa, ĩrĩa ndĩthuurĩire na nĩyo ĩkenagia ngoro yakwa; nĩngamĩitĩrĩa Roho wakwa nayo nĩkarehithĩria ndũrĩrĩ ciira wa kĩhooto. **2** Ndĩkaanĩrĩa kana ĩgũũthũke, kana mũgambo wayo ũiguuo kũu njĩra-inĩ. **3** Kamũrangi kagondoku ndĩgakoina, kana ĩhorie rũtambĩ rwa ũguta rũrĩa rũratooga. Na nĩ ũndũ wa wĩhokeku nĩngatuanĩra ciira na kĩhooto; **4** ndĩgaatithia kana ĩkue ngoro nginya hĩndĩ ĩrĩa ĩgaatũma gũkũ thĩ kũgĩe ciira wa kĩhooto. Andũ arĩa matũũraga icigĩrĩa-inĩ makehoka watho wayo." **5** Jehova, Mũrungu witũ, ũrĩa wombire igũrũ na akĩrĩtambũrũkia, o we ũrĩa waraganirie thĩ na indo iria ciothe ciumaga kuo, na nĩwe ũheaga andũ a thĩ mĩhũmũ, na akahe arĩa maikaraga kuo muoyo, ekuuga atĩrĩ: **6** "Nĩ Jehova nĩ niĩ ngwĩtĩte na njĩra ya ũthingu; nĩngakũnyiita guoko. Nĩngakũmenyagĩrĩa na ngũheane ũtuĩke wa kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ, o na ũtuĩke ũtheri wa gũtherera andũ a Ndũrĩrĩ, **7** na nĩguo ũhingũrage atumumu maitho, na wohorithagie arĩa mohetwo ũmarute moime njeera, o nao arĩa maikarĩte nduma-inĩ ũmarekererie, moime korokoro-inĩ. **8** "Nĩ niĩ Jehova; rĩu nĩrĩo rĩĩtwa rĩakwa! Naguo riiri wakwa ndikaũhe mũndũ ũngĩ, kana

njĩtikĩre mĩhianano ya kũhooywo ñheo ũgooci wakwa. **9** Atĩrĩrĩ, maũndũ maarathirwo tene nĩmahingĩtio, na rĩu nĩ maũndũ merũ ngwanĩrĩra; na maũndũ macio matanakinya-rĩ, nĩndĩmũmenyithĩtie ũhoru wamo.” **10** Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ, na mũmũgooce kuuma ituri-inĩ ciothe cia thĩ, inyuĩ mũikũrũkaga kũu iria-inĩ, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ warĩo, o na inyuĩ icigĩrĩra, na arĩa othe matũũraga thĩinĩ wacio. **11** Werũ na matũũra makuo nĩmanĩrĩre na mĩgambo; o na tũtũura tũrĩa Kedari atũũraga nĩtũkũngũire. Andũ a Sela nĩmarekwo maine rwĩmbo nĩ gũkena; o na mũreke maanĩrĩre marĩ kũu irĩma-igũrũ. **12** Nĩmarekwo makumie Jehova, na maanĩrĩre ũgooci wake kũu icigĩrĩra-inĩ. **13** Jehova nĩakoimagara athĩ o ta njamba ĩrĩ hinya, na arahũre kĩyo gĩake ta njamba ya ita; akaanĩrĩra na oigĩrĩrie mbugĩrĩrio ya mbaara, na nĩagatooria thũ ciake. **14** “Ihinda iraya ngoretwo ngirĩte ki, ngegĩrĩrĩra gwĩka ũndũ. No rĩu-rĩ, ndĩrakaya ta mũtumia ũrarũmwo, ngateeha na ngahũma. **15** Nĩngananga irĩma na tũrĩma, na ndũme mĩmera ĩrĩa yothe ĩkũraga kuo yũme; nĩngatũma njũũ itũike icigĩrĩra na ndũme tũria tũhwe. **16** Nao atumumu nĩngamagereria njĩra iria matooi, na ndĩmatoongorerie tũcĩra tũrĩa mataahũthĩrĩte gũthĩira; nayo nduma nĩngamĩgarũra ĩtũike ũtheri mbere yao, nakuo kũndũ kũrĩa gũtarĩ kũigananu ndĩkwaraganie. Maũndũ macio nĩmo ngeeka, na ndikamatiganĩria. **17** No rĩrĩ, andũ arĩa mehokete mĩhianano ya kũhooywo, o acio meraga mĩhianano ya gwacũhio atĩrĩ, ‘Inyuĩ nĩ inyuĩ ngai ciitũ,’ nĩmakahũndũrwo na nĩmagaconorithio

kūna. **18** “Inyuĩ mūtaiguaga, ta iguai, na inyuĩ atumumu-
rĩ, ta cūthĩrĩriai, nĩguo muone! **19** Nūũ mūtumumu tiga o
ndungata yakwa, o na kana nūũ ūtaiguaga ta mūtūmwo
ūcio ndūmĩte? Nūũ mūtumumu ta ūrĩa wĩheanĩte biũ
kūrĩ niĩ, na nūũ mūtumumu ta ndungata ya Jehova? **20**
Nĩwonete maũndũ maingĩ, no ndūmarūmbūyagia; matũ
maku nĩmahingūrĩtwo, no ndūrĩ ūndũ ūiguaga.” **21** Jehova
nĩonire arĩ wega atūũgĩrie watho wake na ūgĩe riiri nĩ
ũndũ wa ūthingu wake. **22** No rĩrĩ, andũ aya nĩmatahĩtwo
na magatunywo indo, othe manyiitĩtwo na mĩtego
marima-inĩ, o na makahithwo njeera thĩinĩ. Matuĩkĩte ta
nyamũ cia kūguĩmwo, na gūtĩrĩ mũndũ ūngĩmahonokia;
maikarĩte marĩ atahē, na gūtĩrĩ mũndũ ūngiuga atĩrĩ,
“Nĩmacookio kwao.” **23** Nūũ wanyu ūgũthikĩrĩria ūhoru
ũyũ, kana aūrūmbūye mahinda marĩa magooka? **24** Nūũ
waneanire Jakubu atuĩke wa gūtahwo, na nūũ waneanire
Isiraeli kūrĩ atunyani? Githĩ ti Jehova, o ūrĩa ithuĩ
twĩhĩirie? Nĩgũkorwo andũ nĩmaregire gũthiĩ na njĩra
ciake; nĩmagire gwathĩkĩra watho wake. **25** Nĩ ūndũ ūcio
nĩamaitĩrĩrie marakara make mahiũ, na akĩmatharĩkĩra
na mbaara. Maarigiicĩirio nĩ marakara mahaana ta
nĩnĩmbĩ cia mwaki mĩena yothe, no-o matiigana kūmenya.
Marakara macio makĩmacina, no matiigana kūrūmbūiya
ũhoru ūcio ngoro-inĩ ciao.

43 No rĩrĩ, wee Jakubu, Jehova ūrĩa wakūũmbire, o
we ūcio watūmire ūgĩe ho, wee Isiraeli, ekuuga atĩrĩ:
“Tiga gwītĩgĩra, nĩgũkorwo nĩ niĩ ngũkūũrĩte; Ngwītĩte na
rĩtwa rĩaku; wee ūrĩ wakwa. **2** Rĩrĩa ūkūgerera maaĩ-inĩ
ũkĩhĩtũkĩra kuo-rĩ, ndĩrĩkoragwo hamwe nawe; o na rĩrĩa

ũkũringa njũũ-rĩ, itigagũtwara. Rĩrĩa ũkũgerera mwaki-inĩ-rĩ, ndũgaagũcina; ndũkarĩrĩmbũkĩrwo nĩ rũrĩrĩmbĩ rwaguo. **3** Nĩgũkorwo nĩ nĩi Jehova, Ngai waku, o we Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, Mũhonokia waku; nĩheanĩte bũrũri wa Misiri ũtuĩke kĩndũ gĩa gũgũkũũra, nakuo Kushi na Seba ngakũheana ithenya rĩaku. **4** Tondũ wee ũrĩ wa goro mũno, na ũgatĩka maitho-inĩ makwa, na tondũ nĩngwendete-rĩ, nĩnganeana andũ nĩ ũndũ waku, na neane ndũrĩrĩ nĩ ũndũ wa muoyo waku. **5** Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe; nĩngakũrehere ciana ciaku kuuma mwena wa irathĩro, na ngũcookanĩrĩrie kuuma mwena wa ithũiro. **6** Nĩngeera mwena wa gathigathini atĩrĩ, ‘Marekererie!’ na njĩire mwena wa gũthini atĩrĩ, ‘Tiga kũmagirĩrĩria.’ Ariũ akwa marehei moime kũndũ kũraya, o nao airĩtu akwa marehei moime ituri-inĩ ciothe cia thĩ: **7** arĩa othe metanĩtio na rĩitwa rĩakwa, o acio ndoombire nĩgeetha riiri wakwa wonekage, acio ndoombire, o acio wĩra wa moko makwa.” **8** Tongoriai andũ arĩa marĩ na maitho, no nĩ atumumu, na andũ arĩa marĩ na matũ, no matiiguaga. **9** Andũ a ndũrĩrĩ ciothe nĩmonganĩte hamwe, nao andũ a mabũrũri makagomana. Nĩ mũndũ ũrĩkũ wao warathire ũhoro ũyũ, na agĩtwĩra maũndũ marĩa maarĩ ma tene? Nĩmarehe aira ao moonanie atĩ ũhoro ũcio wao warĩ wa ma, nĩguo andũ maũigua moige atĩrĩ, “Ũhoro ũcio nĩ wa ma.” **10** “Inyuĩ nĩ inyuĩ aira akwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “O na nĩ inyuĩ ndungata ciakwa iria thuurĩte nĩgeetha mũmenye, na mũnjĩtikie, na mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ ũrĩa we. Mbere yakwa gũtirĩ ũngĩ wombĩtwo, na gũtikagĩa ũngĩ thuutha wakwa. **11** Nĩ-rĩ, o nĩ nĩ nĩ Jehova,

na gūtīrī mūhonokia ūngī tiga niī. **12** Niī-rī, nīnguūranīirie ūhorō, na ngahonokania, na ngoimbūra: Niī mwene, na ti ngai ng'eni irī thīinī wanyu. Tondū ūcio, inyuī nī inyuī aira akwa atī niī nī niī Mūrungu,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Īī, ti-itherū, kuuma matukū ma tene, niī nī niī ūrīa we. Gūtīrī mūdū o na ū ūngīhota kūhonokia mūdū kuuma guoko-inī gwakwa. Rīrīa ndeka ūndū-rī, nūū ūngīhota kūugarūra?” **14** Jehova, Mūhonokia wanyu, o Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli, ekuuga atīrī, “Nīngatūma mbūtū ya ita yūkīrīre Babuloni nī ūndū wanyu, na ndehe andū othe a Babuloni marī mīgwate, maikūrūkītio na marikabu iria makenagio nīcio. **15** Niī nī niī Jehova, Ūrīa Mūtheru wanyu, Mūūmbi wa Isiraeli, na Mūthamaki wanyu.” **16** Ūū nīguo Jehova ekuuga, o ūcio watemire njīra iria-inī, na agītema gacīra kūdū kūrīa kwarī maaī marī hinya, **17** ūrīa waguucīrīrie ngaari cia ita o na mbarathi, na mbūtū cia ita, hamwe na anene a cio, nao magīkoma hau na maticooke kwarahūka rīngī, makīhora biū ta rūtambī rūhoretio. **18** “Tigai kūrīrikana maūdū marīa mahītūkīte; o na tigai gwīcūūrania maūdū marīa ma tene. **19** Atīrīrī, nīngwīka ūndū mwerū! Rīu no hīndī ūraakunūka; kaī inyuī mūtaraūmenya? Ngwīka atīrī, nīngūtēma njīra werū-inī, nakuo rūng'ūrī-inī ndūme gūtherūke tūrūū. **20** Nyamū cia gīthaka, ta mbwe na ndundu, nīciiheaga gītīio, tondū nī niī heanaga maaī werū-inī o na rūng'ūrī-inī, ngatūma kūgīe na tūrūū twa kūnyuuagwo nī andū akwa, andū arīa niī thuurīte, **21** andū arīa ndeyūmbīire, nīguo mahunjagie ūhorō wa ūgooci wakwa. **22** “No rīrī, wee Jakubu ndūrī wangaīra, nawe Isiraeli-

rĩ, nĩkũnogio ũnogetio nĩ niĩ. **23** Inyuĩ mūtindeheire ng'ondū cia maruta ma njino, kana mũkandĩĩthia na magongona manyu. Ndimũhatĩĩrie na magongona ma mũtu, kana ngamũnogia na kũmwĩtia ũbumba. **24** Mũtirĩ mwangũrĩra ũbumba ũrĩa ũrĩ mūtatarĩko mweya, o na kana mũkandutĩra maguta ma magongona manyu. No rĩrĩ, mehia manyu nĩmanditũhĩire na mũkaanogia na mawaganu manyu. **25** “Niĩ, o niĩ mwene, nĩ niĩ tharagia mahĩtia maku, mathire biũ, nĩ ũndũ wakwa Niĩ mwene, na ngaaga kũririkana mehia manyu rĩngĩ. **26** Ta ndirikaniai maũndũ marĩa mahitũkĩte, na mũreke tũmaarĩĩrie tũrĩ hamwe; ningĩ mũciire muonanie atĩ mũtiĩhĩtie. **27** Ithe wanyu wa mbere nĩehirie; nao andũ arĩa maaragia ithenya rĩanyu makĩnemera. **28** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩngaconorithia anene a hekarũ yanyu, na ndũme Jakubu anangĩke, o nake Isiraeli atuĩke wa kũnyararwo.

44 “No rĩrĩ, ta thikĩrĩria, wee Jakubu, ndungata yakwa, o we Isiraeli, ũrĩa niĩ thuurĩte. **2** Jehova, ũrĩa wakũũmbire na agĩgũthondeka ũrĩ nda ya maitũguo, o ũrĩa ũrĩgũteithagia, ekuuga atĩrĩ: Tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu, ndungata yakwa, o nawe Jeshuruni, ũrĩa niĩ thuurĩte. **3** Nĩgũkorwo bũrũri ũrĩa mũng'aru nĩngaũitĩrĩria maaĩ, nakuo kũndũ kũrĩa kũmũ nĩgũgathereraga tũrũũĩ; naruo rũciaro rwaku nĩngarũitĩrĩria Roho wakwa, nacio njiaro cianyu ndĩciitĩrĩrie kĩrathimo gĩakwa. **4** Nĩmakaingĩha o ta nyeki ya gĩtuamba ikunũkĩte, o na kana ta mĩtĩ ya mĩribina ĩrĩa ikũraga hũgũrũrũ-inĩ cia njũũĩ. **5** Mũndũ ũmwe nĩakoiga atĩrĩ, ‘Niĩ ndĩ wa Jehova’; nake ũrĩa ũngĩ akeĩtania na Jakubu; o nake ũngĩ eyandĩke guoko gwake atĩrĩ, ‘Ndĩ wa

Jehova,' na eetue rīitwa rīitanītio na Isiraeli. **6** “Atīrīrī, Mūthamaki wa Isiraeli na Mūkūūri wao, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī: Nī nī wa mbere na nī nī wa kūrīgīrīria, gūtīrī Ngai ūngī tīga nī. **7** Nūū ūkīhaana ta nī? Nīarekwo oimbūre ūhorō ūcio. Nīaheane ūhorō ūcio na oimbūre arī mbere yakwa, ūrīa gwatarīi kuuma rīrīa ndoombire andū akwa a tene, na onanie ūrīa gūgaikara thuutha-inī; īī, nīakīrathe ūhorō wa maūdū marīa magooka. **8** Tigai kūinaina, o na kana mwītīgīre. Githī ndioimbūrire maūdū maya, na ngīratha ūhorō ūyū kuuma o tene? Inyuī nī inyuī aira akwa. Nī kūrī Ngai ūngī tīga nī? Aca, gūtīrī rwaro rūngī rwa Ihiga, nī ndīrī ūngī njūūī.” **9** Andū arīa othe mathondekaga mīhianano ya kūhooywo nī a tūhū, na indo iria meriragīria mūno itīrī bata. Andū arīa mangīaria ithenya rīao nī atumumu; gūtīrī ūndū mamenyaga, ūguo nīguo ūmaconorithagia. **10** Nūū wacūhagia mūhianano wa kūhooywo, o na ageturīra mūhianano wa gūtwekio ūrīa ūtangīmūguna? **11** We na arīa macihooyaga nīmagaconorithio; mabundi o nao no andū matarī kīene. Othe nīmongane hamwe na matue itua; nao nīmakanyitwo nī guoya mūnene na maconorithio. **12** Mūturi wa igera ooyaga kīndū kīa wīra, na agakīrutīra wīra agagīcina na makara; agathondeka ngai ya mūhianano na nyondo, akaūtura na hinya wa guoko gwake. Mūdū ūcio ahūūtaga, akoorwo nī hinya; akaga kūnyua maaī, akaringīka. **13** Mūtharamara aigaga rūrigi rwa kūrūngaria mūhari, agacooka agakurura na karamu; mūhianano ūcio egūthondeka akaūhūūra randa, ningī akaūthima gīthiūrūrī, na agacooka kūwacūhia

wega ūhaanane na mūhianīre wa mūndū, o ta mūndū ūrī na riiri wake wothe, nīgeetha ūtūire ihooero-inī rīaguo. **14** Mūndū aatemire mītarakwa, na agīthuurīra mūkarakaba kana mūgandi. Akīreka ūkūranīre na mītī rīra īngī ya mūtītū, kana akīhaanda mūthengera, nayo mbura īkīūkūria. **15** Mūtī ūcio nī wa kuunwo ngū; oyaga imwe agaakia mwaki, agoota, no iria ingī agaakia mwaki, akaruga mīgate. Ningī gīcunjī kīmwe agethondekera ngai ya mūhianano, akamīhooyaga. Ī ti-itherū, athondekaga mūhianano mūicūhie akaūinamagīrīra. **16** Nuthu ya ngū agaakia mwaki nacio; akarugīra irio ciake ho, na akahīhīria nyama ciake ho, akarīa, akahūūna. Ningī agoota mwaki, akoiga atīrī, “Hī! Nīndaigua ūrugarī; nīndona mwaki.” **17** Ngū iria ciatigara agathondeka ngai, mūhianano wake wa kūhooya; akaūinamīrīra na akaūturīria maru. Akaūhooya, akoiga atīrī, “Honokia; wee nīwe ngai yakwa.” **18** Matirī ūndū mooī, na matirī ūndū mamenyaga; maitho mao nīmahumbīre, nī ūndū ūcio matingīona, na meciiria mao nīmahingītvo makaaga kūmenya maūndū. **19** Gūtīrī mūndū ūkiraga ageciiria, gūtīrī mūndū ūrī na ūūgī kana ūmenyo oige atīrī, “Nuthu ya ngū ndahūthīrīre na gwakia mwaki; o na ngīrugīra mīgate makara-inī macio, na ngīcooka ngīhīhia nyama na ngīrīa. Ti-itherū no ngīthondeke kīndū kīrī magigi kuuma kūrī ngū iria itigaire? Ti-itherū no nyinamīrīre gīcunjī kīa mūtī?” **20** Arīaga mūhu, ahītithītio nī ngoro rīra īheenekete; ndangīhota kwīhonokia, kana oige atīrī, “Githī kīndū gīkī kīrī guoko gwakwa kwa ūrīo ti maheeni?” **21** “Ririkana maūndū maya, wee Jakubu, o wee Isiraeli,

tondũ ũrĩ ndungata yakwa. Nĩ niĩ ndakũũmbire, wee ũrĩ ndungata yakwa; atĩrĩ, wee Isiraeli, ndikaariganĩrwo nĩwe. **22** Nĩnjeheretie mahĩtia maku magathira biũ, o ta ũrĩa itu rĩa mbura rĩthiraga, mehia maku ngamaniina ta kibii kĩa rũciinĩ. Njookerera tondũ nĩngũkũũrĩte.” **23** Wee igũrũ ina nĩ gũkena, nĩgũkorwo nĩ Jehova wĩkĩte ũndũ ũcio; nawe thĩ ũrĩ rungu rwa igũrũ-rĩ, anĩrĩra. Na inyuĩ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo, o na inyuĩ mĩtitũ na mĩtĩ yanyu yothe inai, nĩgũkorwo Jehova nĩakũũrĩte Jakubu, na akoonania riiri wake kũu Isiraeli. **24** “Jehova, Mũkũuri waku, ũrĩa wakũũmbĩire nda ya maitũguo, ekuuga atĩrĩ: “Nĩ nĩ niĩ Jehova ũrĩa wombire indo ciothe, ũrĩa watambũrũkirie igũrũ ndĩ nyiki, ũrĩa waaraganirie thĩ ndĩ nyiki, **25** nĩ niĩ ngiragĩrĩria ciama cia anabii a maheeni, nao aragũri ngamatua irimũ, ningĩ ngagarũra ũũgĩ wa arĩa oogĩ, ngaũtua ũrimũ mũtheri. **26** Nĩ niĩ njĩkagĩra ciugo cia ndungata ciakwa hinya, na ngahingia ũrathi wa atũmwo akwa, na ha ũhoru wa Jerusalemu ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩrĩgatũũrwo,’ na ha ũhoru wa matũũra ma Juda ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩmagaakwo,’ o na kũndũ gwakuo kũrĩa kwanangĩtwo ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩngagũcookereria.’ **27** Nĩ niĩ njĩrĩraga maaĩ ma kũrĩa kũriku atĩrĩ, ‘Hũai, na nĩngahũithia tũrũũĩ twanyu.’ **28** Nĩ niĩ njugaga ũhoru wa Mũthamaki Kurusu atĩrĩ, ‘Nĩwe mũrĩithi wa mbũri ciakwa, na nĩwe ũkaahingia ũrĩa wothe nyendaga wĩkwo; Nĩakoiga ũhoru wa Jerusalemu atĩrĩ, “Nĩrĩakwo,” na ha ũhoru wa hekarũ oige atĩrĩ, “Mĩthingi yayo nĩyakwo.””

45 Atĩrĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoru ũrĩa Jehova areera Kurusu, ũrĩa wake mũitĩrĩrie maguta, o ũcio niĩ nyitĩte guoko

gwake kwa ūrīo nīguo ndoorie ndūrīrī iria irī mbere
 yake, na njaũre athamaki indo ciao cia mbaara,
 nīgeetha ndīmūhingūrīre mīrango mbere yake, na nīguo
 ndakanakore ihingo ihingītwo: **2** Nīngagūtongoria na
 nīngaragania irīma; nīngoinanga ihingo cia gīcango, na
 ndinangie mīgīko ya kīgera. **3** Nīngakūhe igīina iria
 ihithītwo nduma-inī, ngūhe ūtonga ūrīa mūhithe, nīguo
 ūmenye atī nī nī nī Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, ūrīa
 ūgwītīte na rītwa rīaku. **4** Nīngwītīte na rītwa rīaku,
 nī ūndū wa ndungata yakwa Jakubu, o na nī ūndū wa
 Isiraeli ūcio nī ndīthuurīre, na ngakūhe rītwa rīa gītīo,
 o na gūtūika wee ndūnjūūī. **5** Nī nī nī Jehova, na gūtīrī
 ūngī; tiga nī gūtīrī Ngai ūngī. Nīndīrīkuongagīrīra hinya,
 o na gūtūika wee ndūnjūūī, **6** nīgeetha kuuma irathīro
 rīa riūa nginya ithūiro rīarīo, andū mamenye atī gūtīrī
 ūngī tiga nī. Nī nī nī Jehova, na gūtīrī ūngī. **7** Nī nī
 ndūmaga kūgīe ūtheri, o na ngatūma kūgīe nduma, nī
 nī ndehaga ūgaacīru na ngatūma kūgīe mwanangīko;
 Nī nī, Jehova, ūrīa wīkaga maūndū macio mothe. **8**
 “Atīrīrī inyuī matu ma igūrū, urīriai thī ūthingu; o na
 inyuī matu ma mbura itīrīriai thī ūthingu. Thī nayo
 nīyathamie kanua, naguo ūhonokio nīkūnūke, ūmere,
 ūkūranīre na ūthingu. Nī Jehova-rī, nī nī ndūmīte igīe
 kuo. **9** “Ūrīa ūgianaga na Mūmūūmbi, kaī arī na haaro-
 ī! Ūcio ahaana o ta rūgīo thīinī wa ngīo iria irī thī.
 Rīūmba rīahota kūūria ūrīa ūmbaga indo narīo atīrī, ‘Nī
 kī kī ūromba?’ O na kana wīra waku no uuge atīrī,
 ‘Ndarī na moko?’ **10** Hī, kaī ūrīa ūragia ithe atīrī, ‘Nī
 kī kī wagīire?’ kana akooria nyina atīrī, ‘Nī kī kī

waciara?’ Kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **11** “Jehova, Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli, na Mũũmbi wake, ekuuga atĩrĩ: Ha ũhoru ũkoniĩ maũndũ marĩa magooka-rĩ, anga no mũkĩnjũurie ũhoru wa ciana ciakwa, kana mũnjathĩre wĩra wa moko makwa? **12** Nĩ nĩ ndombire thĩ, na ngĩũmba andũ arĩa marĩ kuo. Moko makwa nĩmo maatambũrũkirie kũu igũrũ, na ngĩatha mbũtũ cia igũrũ igĩe ho. **13** Nĩngarahũra Kurusu nĩ ũndũ wa ũthingu wakwa: Nĩngatũma mĩthĩire yake ĩrũngĩrĩre. We nĩagaaka itũũra rĩakwa rĩrĩa inene rĩngĩ, na ohorithie andũ akwa arĩa matahĩtwo, no rĩrĩ, matikarutĩrwo kĩndũ gĩa kũmakũũra kana marutĩrwo kĩheo, ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.” **14** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Maciaro ma bũrũri wa Misiri, na indo cia wonjorithia cia Kushi, o na andũ acio araihu a Sabea, nĩmagooka kũrĩ we matuĩke aku; nĩmagakuuma thuutha, na moke kũrĩ we mohetwo na mĩnyororo. Nĩmagakũinamĩrĩra, magũthaithe, makwĩre atĩrĩ, ‘Ti-itherũ Mũrungu arĩ hamwe nawe, na gũtirĩ ũngĩ tiga we; ti-itherũ gũtirĩ ngai ĩngĩ.” **15** Ti-itherũ wee ũrĩ Mũrungu ũrĩa ũikaraga ehithĩte, Wee Ngai na Mũhonokia wa Isiraeli. **16** Arĩa othe mathondekaga mĩhianano ya kũhooywo nĩmagaconorithio na manyararithio; makoimagara mathiĩ manyararithio othe hamwe. **17** No rĩrĩ, Isiraeli nĩakahonokio nĩ Jehova na ũhonokio wake ũrĩa ũtũũraga tene na tene; wee ndũgaconorithio kana ũnyararithio nginya tene na tene. **18** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ, ũcio wombire igũrũ, o we Ngai, o ũcio wombire thĩ na akĩmĩthondeka, agĩcooka akĩmĩrũmia wega; na ndaamĩũmbire ĩtũũre ĩrĩ ũtheri, no aamĩũmbire

ītũũragwo nĩ andũ; we ekuuga atĩrĩ: “Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtirĩ ũngĩ. **19** Ndirĩ ndaaria na hito, ndĩ handũ bũrũri-inĩ ũrĩ nduma; ndirĩ ndeera njiaro cia Jakubu atĩrĩ, ‘Nongoriai o ũguo tũhũ.’ Nĩ Jehova, njaragia ũhoro wa ma; nyumbũraga maũndũ marĩa magĩrĩire. **20** “Cookanĩrĩrai hamwe, mũũke; ũnganai, inyuĩ arĩa mũũrĩte kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ. Kwaga ũmenyi-rĩ, nĩ andũ arĩa makuuaga mĩhianano ya kũhooywo ya mĩtĩ, na makahooya ngai itangĩhota kũmahonokia. **21** Umbũrai ũhoro wa ũrĩa gũgaikara, na mũũheane, na andũ marekwo maciire marĩ hamwe. Nũũ waheanire ũhoro ũyũ kuuma o tene? Ningĩ nũũ waumbũrĩte matukũ-inĩ macio ma tene mũno? Githĩ ti nĩ, nĩ Jehova? Gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga nĩ, Mũrungu mũthingu na Mũhonokia; ti-itherũ gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ. **22** “Atĩrĩrĩ, inyuĩ ituri ciothe cia thĩ, njookereraĩ mũhonokio, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ. **23** Nĩndĩhĩtĩte ngĩgwetaga rĩitwa rĩakwa nĩ mwene, naguo ũhoro ũkoima kanua gakwa na kĩhooto, naguo ndũkagarũrũka o na atĩa: Maru mothe nĩmagaturio mbere yakwa; nacio nĩmĩ ciothe nĩcikeehĩta na rĩitwa rĩakwa. **24** Nĩmakaaria ũhoro wakwa, moige atĩrĩ, ‘Ũthingu na hinya cionekaga harĩ Jehova o we wiki.’” Andũ arĩa othe maarakarire makĩmũũkĩrĩra, nĩmagooka harĩ we maconorithio. **25** No njiaro ciothe cia Isiraeli nĩkoonekaga irĩ na ũthingu nĩ ũndũ wa Jehova, na nĩgakena mũno.

46 Atĩrĩrĩ, Beli nĩĩnamĩrĩire, nayo Nebo ĩkahocerera; mĩhianano yacio ya kũhooywo ĩkuuagwo nĩ nyamũ cia mũtitũ o na ng’ombe. Mĩhianano ĩyo mĩacũhie ĩkuuagwo kũndũ na kũndũ nĩtuĩkĩte mĩrigo mĩritũ, mĩrigo ya

kūnogia nyamū iria imīkuuaga. **2** Nyamū icio na ngai icio cia kūhooywo irainamīrīra hamwe; ciothe ikaremwo nīkūhonokia mīhianano īyo īkuuītwo, nacio nyene igatahwo igatwarwo ūkombo-inī. **3** “Atīrīrī, ta thikīrīriai, inyuī nyūmba ya Jakubu, inyuothe matigari ma nyūmba ya Israeli, o inyuī arīa ndūire nditikīte kuuma rīrīa mwarī nda cia manyina manyu, na ngatūūra ndīmūkuuīte kuuma rīrīa mwaciarirwo. **4** O na ūkūrū-inī wanyu, no nī, o na rīrīa mūgaakorwo mūrī na mbuī, nī nī nī ngūmūtūūria muoyo. Nī nī ndaamūūmbire, na nī nī ngūtūūra ndīmūkuuaga, ī ti-itherū nī nī ngūmūtūūria muoyo na ndīmūhonokagie. **5** “Nī-rī, mūngīngerekania na ū kana nūū mūngīnjiganania nake? Mūngīhaanania na ū nīguo tūgerekanio nake? **6** Andū amwe maitūrūruga thahabu kuuma mondo-inī ciao, na magathima betha na ratiri; magacooka makaandīka mūturi wa thahabu amīthondeke ītuīke mūhianano wa ngai yao, nao magacooka makamīnamīrīra, makamīhooya. **7** Mūhianano ūcio maūigagīrīra ciande ciao, makaūkuua; makaūiga handū haguo, ūgaikara ūrūgamīte o hau. No ndūngīhota kuuma hau wītware. O na mūdū angīūkaīra-rī, ndūngīcookia, kana ūhonokie mūdū ūcio kuuma mathīna-inī make. **8** “Inyuī aremi aya, ririkanai ūndū ūyū, na mūwīkīre meciiria-inī manyu, mūūige ngoro-inī. **9** Ririkanai maūdū marīa mahītūkīte, marīa ma tene; nī nī nī Mūrungu, na gūtīrī ūngī tiga nī; nī nī nī Ngai, na gūtīrī ūngī ūhaana ta nī. **10** Nī menyithanagia maūdū marīa mageekīka marīgīrīrio-inī kuuma o kīambīrīria, namo maūdū marīa magooka ngamamenyithania kuuma o tene. Ngoiga atīrī:

Ūrĩa nduĩte nĩũkahinga, namo maũndũ mothe marĩa nyendaga gwĩka-rĩ, no mo ngeeka. **11** Nĩngeeta nyoni ndĩa nyama kuuma mwena wa irathĩro; nĩngeeta mũndũ wa kũhingia maũndũ marĩa nduĩte gwĩka kuuma bũrũri wa kũraya. Ūrĩa njugĩte nĩngahingia; ũndũ ūrĩa ndĩciirĩtie gwĩka nĩngawĩka. **12** Ta thikĩrĩriai, inyuĩ andũ a ngoro nyũmũ, o inyuĩ mũraihanĩrĩrie na ũhoro wa ũthingu. **13** Nĩngũreharehe ũthingu wakwa hakuhĩ, ndũrĩ kũraya; o naguo ũhonokio wakwa ũgũũka o narua. Ūhoro wa ũhonokio wakwa ngũwathĩrĩra Zayuni, na njathĩrĩre riiri wakwa kũrĩ Isiraeli.

47 “Atĩrĩrĩ, harũrũka ũikare thĩ rũkũngũ-inĩ, wee Mũirĩtu Gathirange wa Babuloni; ikara thĩ ũtaikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene, wee Mwarĩ wa andũ a Babuloni. Ndũgacooka gũtuũka mũndũ wa kũmenyererwo, kana mũndũ mũnyoroku ũtarĩ ũndũ angĩkĩra. **2** Oya mahiga ma gĩthĩ, ũthĩe mũtu; eharia gĩtambaya gĩa kwĩhumbĩra ũthĩũ. Heta nguo ciaku na ũguũrie magũrũ maku, ũtoboke maaĩ-inĩ ũringe tũrũũ. **3** Nĩũkarutwo nguo ũtigwo njaga, ũikare ũconorithĩtio. Nĩngerĩhĩria, na gũtirĩ mũndũ ngaiguĩra tha.” **4** Mũkũũri witũ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo Rĩitwa rĩake, nĩwe Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli. **5** “Wee Mwarĩ wa andũ a Babuloni, ikara thĩ ũkirĩte ki, ũthĩ ũkinye nduma-inĩ; ndũgacooka gwĩtwo mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa gwatha mothamaki. **6** Nĩkũrakara ndaarakarĩtio nĩ andũ akwa, na ngĩtũma igai rĩakwa rĩthaahē; ngĩmaneana moko-inĩ maku, nawe ũkĩaga kũmaiguĩra tha. O na andũ arĩa akũrũ ũkĩmaigĩrĩra icooki iritũ mũno. **7** Nawe ũkiuga atĩrĩ, ‘Ngũtũũra

ndĩ mũthamaki-mũndũ-wa-nja nginya tene!’ No wee ndũigana gũcũũrania maũndũ maya, o na kana wĩciirie ũrĩa ũhoro wamo wa kũrigĩrĩria ũgaikara. **8** “Na rĩrĩ, ta thikĩrĩria, wee wendete ikeno, na ũikaraga ũtarĩ ũgwati ũngĩtigĩra, na ũkeĩraga atĩrĩ, ‘Nĩ no nĩ, na gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ. Ndirĩ hĩndĩ ngaatuĩka mũtumia wa ndigwa, kana menye ũhoro wa gũkuĩrwo nĩ ciana.’ **9** Maũndũ macio meerĩ nĩmagagũkorerera o rĩmwe, mũthenya o ro ũmwe: nĩũgakuĩrwo nĩ ciana, na ũtuĩke mũtumia wa ndigwa. Maũndũ macio magaagũkorerera na ũiyũru biũ, o na gũtuĩka ũrĩ na ũrogi mũingĩ, na ũgo waku ũkaingĩha mũno. **10** Ũtũire wĩhokete waganu waku, ũkoiga atĩrĩ, ‘Gũtirĩ mũndũ ũnyonaga.’ Ũũgĩ na ũmenyo waku nĩkũhĩtithagia rĩrĩa ũkwĩra atĩrĩ, ‘Nĩ no nĩ, na gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ.’ **11** Nĩ ũndũ ũcio mwanangĩko nĩũgagũkora, na ndũkaamenya ũrĩa ũngĩũũrĩra. Nĩũgakererwo nĩ mũtino ũrĩa ũtangĩhota gwĩkũũra kuuma kũrĩ guo; ningĩ nĩũgakererwo o ro rĩmwe nĩ ihooru rĩa maũndũ ũterĩgĩrĩire. **12** “Wee thiĩ na mbere na ciama ciaku cia ũgo, na ũrogi waku mũingĩ ũrĩa ũtũire wĩkaga kuuma ũrĩ mũnini. No gũkorwo hihi nĩũkona kĩguni kĩa mo, kana hihi ũtũme kũgĩe na itua-nda inene. **13** Irĩra iria ciothe ũheetwo no gũkũnogia ikũnogetie! Ago aku arĩa maroraga igũrũ matu-inĩ nĩmeyumĩrie, acio matuĩragia njata na makaratha mohoro o mweri, o mweri-rĩ, nĩmagĩkũhonokie kuuma kũrĩ maũndũ marĩa megũgũkorerera. **14** Ti-itherũ, andũ acio mahaana ta itira iria itigĩtwo mũgũnda; nĩgũcinwo magaacinwo nĩ mwaki mathire. Matikahota kwĩhonokia kuuma kũrĩ

hinya wa rūrīrīmbī rwa mwaki, nīgūkorwo hatigaakorwo makara mangīotwo mwaki; hatirī mwaki haha ūngīotwo.

15 Ūguo noguo mangīgwīkīra, aya mwanarutithania wīra na mūkonjorithia nao kuuma rīrīa warī mūnini. O mūdū wao athiiga o na mbere kūhītia; gūtigakorwo mūdū o na ūmwe ūngīgīkūhonokia.

48 “Atīrīrī, we nyūmba ya Jakubu, ta thikīrīria ūhoru ūyū, o wee wītanagio na rītwa rīa Isiraeli, na uumīte rūciario-inī rwa Juda, o inyuī mwīhītaga mūkīgwetaga rītwa rīa Jehova, na mūkahooya Ngai wa Isiraeli, o na gūtūika mūtīmūhooyaga na ma kana na ūthingu, **2** nīgūkorwo inyuī mwīttaga atūūri a itūūra rīrīa inene itheru, na mūkehoka Ngai wa Isiraeli, o ūcio rītwa rīake arī Jehova Mwene-Hinya-Wothe: **3** O tene nīndarathire ūhoru wa maūdū marīa magooka, ngīmaaria na kanua gakwa na ngītūma mamenyeke; na o ro rīmwe ngīmahingia, namo magīkīka. **4** Nīgūkorwo nīndamenyaga atī wee ūrī mūremi mūno, nayo ngingo yaku ikahaana ta rūga rūmū rwa kīgera, nague thiithi waku ūgatuika ta gīcango. **5** Nī ūndū ūcio ndakwīrire maūdū maya o tene; ngīkwīra ūhoru wamo mataanekīka, nīgeetha ndūkanoige atīrī, ‘Mīhianano yakwa ya kūhooywo nīyo īikīte maūdū macio; mūhianano wakwa wa gwacūhio, na ngai yakwa ya kīgera nīcio ciathanire ūhoru wamo.’ **6** Kūigua nīmūiguīte maūdū macio; ta kīmarorei mothe. Githī mūtīkamoimbūra atī nīguo matariī? “Kuuma rūu ndīkwīraga ūhoru wa maūdū merū, ngakwīra ūhoru wa maūdū mahithe, o marīa wee ūtooī. **7** Maūdū macio mathondeketwo o rūu, na ti ma tene; ndūrī waigua

ũhoru ũcio, waũigua ũmũthĩ. Nĩ ũndũ ũcio ndũngiuga atĩrĩ, ‘Maũndũ macio nĩndamenyete ũhoru wamo.’ **8** Wee ndũrĩ waigua kana ũkamenya; kuuma o tene matũ maku matĩrĩ mahingũka. Nĩnjũũĩ wega ũrĩa ũrĩ mũndũ mũgarũ, o na atĩ kuuma waciarwo wetirwo mũremi. **9** Nĩngwamba kũrũgamia mang’ũrĩ makwa nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩakwa; na tondũ wa ũgooci wakwa ndigĩrĩrie mang’ũrĩ macio matigagũkore, nĩguo ndigakũniine biũ. **10** Atĩrĩrĩ, nĩngũtheretie o na gũtuĩka ti ta ũrĩa betha ĩtheragio; wee-rĩ, ngũgeretie thĩinĩ wa icua rĩa mũnyamaro. **11** Nĩ ũndũ wakwa nĩ mwene, ĩĩ ti-itherũ, nĩ ũndũ wakwa nĩ mwene-rĩ, nĩngeeka ũndũ ũcio. Nĩ mwene-rĩ, ndaahota atĩa gwĩtikĩria rĩtwa rĩakwa rĩthaahio? Riiri wakwa ndikaũhe mũndũ ũngĩ. **12** “Atĩrĩrĩ, wee Jakubu, ta thikĩrĩria, o na wee Isiraeli ũrĩa nĩ njĩtĩte: Nĩ nĩ nĩ Ngai; nĩ nĩ wa mbere, o na ningĩ nĩ nĩ wa kũrigĩrĩria. **13** Guoko gwakwa kĩũmbe nĩkuo kwahaandire mũthingi ya thĩ, na guoko gwakwa kwa ũrĩo gũgĩtambũrũkia matu; rĩrĩa ndaameta, mothe marũgamaga o hamwe. **14** “Cookanĩrĩrai hamwe inyuothe na mũthikĩrĩrie: Nĩ mũhianano ĩrĩkũ ya kũhooywo ĩrĩ yoimbũranĩra maũndũ macio? Mũndũ ũrĩa Jehova ethuurĩre manyiitanĩre nake nĩwe ũkaahingia muoroto wake wa gũũkĩrĩra bũrũri wa Babuloni; guoko gwake nĩkuo gũgookĩrĩra andũ a Babuloni. **15** Nĩ, o nĩ-rĩ, nĩnjarĩtie; ĩĩ nĩguo, nĩ nĩ ndĩmwĩtĩte, na nĩngamũrehe, na nĩakagaacĩra wĩra-inĩ wake. **16** “Nguhĩrĩriai mũthikĩrĩrie ũhoru ũyũ: “Kuuma o kĩambĩrĩria ndirĩ ndaaria ũhoru na hitho; maũndũ macio makĩoneka, nĩ ngoragwo ho.” Na rĩu Mwathani

Jehova nĩwe ũndũmĩte, we mwene o na Roho wake. **17** Jehova, o we Mũkũuri waku, o we Mũtheru wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai waku, ũrĩa ũkũrutaga maũndũ marĩa makwagĩrĩre, na nowe ũkuonagĩrĩria njĩra ĩrĩa wagĩrĩrwo nĩkũgera. **18** Naarĩ korwo nĩmwaiguĩte maathani makwa, thayũ wanyu ũngĩahaanire ta rūũĩ rūgũtherera, naguo ũthingu wanyu ũhaane ta makũmbĩ ma iria-inĩ. **19** Njiaro cianyu ingĩaingĩhire o ta mũthanga, nacio ciana cianyu cingĩhe ta hĩndĩ cia mũthanga iria itangĩtarĩka; rĩitwa rĩao rĩtingĩkaaniinwo, kana rĩanangwo, rĩeherio mbere yakwa.” **20** Umai bũrũri wa Babuloni, mwĩthareĩ, muume kũrĩ andũ a Babuloni! Anĩrĩrai ũhoru ũyũ na kayũ kanene mũkenete, na mũhunjie ndũmĩrĩri ĩno. Mĩtũmeĩ nginya ituri-inĩ cia thĩ; ugai atĩrĩ, “Jehova nĩakũũrĩte ndungata yake Jakubu.” **21** Matianyootire hĩndĩ ĩrĩa aamatoongoreirie werũ-inĩ; nĩamarutĩre maaĩ kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga; o na ningĩ agĩatũra rwaro rwa ihiga, namo maaĩ makiuma ho. **22** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Andũ arĩa aaganu matikagĩa na thayũ o na rĩ.”

49 Atĩrĩrĩ, inyuĩ mĩtũũraga icigĩrĩra-inĩ ta thikĩrĩriai; o na inyuĩ andũ a mabũrũri ma kũraya ta iguai: Jehova aanjĩtire itarĩ mũciare; ndĩ o nda ya maitũ nĩguo aanjĩtire na rĩitwa rĩakwa. **2** Nĩatũmire kanua gakwa gatuĩke ta rūhiũ rūũgĩ rwa njora, na akĩhitha kĩruru-inĩ gĩa guoko gwake; agĩthondeka ta mũguĩ mũnyoroku, na akĩhitha thiaka-inĩ wake. **3** Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Wee Isiraeli, nĩwe ndungata yakwa, andũ nĩmarĩngocaga nĩ ũndũ waku.” **4** No ngiuga atĩrĩ, “Nĩ ndutĩte wĩra wa tũhũ; hũthĩrĩte hinya wakwa wothe nĩ ũndũ wa maũndũ

matarĩ kĩguni na ma tũhũ. No rĩrĩ, ũhoru wakwa wa gũtuĩrwo ciira na kĩhooto uumaga harĩ Jehova, narĩo irĩhi rĩakwa rĩrĩ na Ngai wakwa.” 5 Na rĩu-rĩ, Jehova ũrĩa wanyũumbire ndĩ nda ya maitũ nduĩke ndungata yake, nĩguo hũndũre Jakubu, ndĩmũcookie harĩ we, na njookanĩrĩrie Isiraeli harĩ we, nĩgũkorwo ndĩ mūtĩku maitho-inĩ ma Jehova, na Ngai wakwa agakorwo arĩ hinya wakwa, 6 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ũndũ mũhũthũ harĩwe gũtuĩka ndungata yakwa, ya gũcookereria mĩhĩrĩga ya Jakubu, na kũhũndũra matigari ma Isiraeli marĩa ndĩitigĩirie. Ningĩ nĩngatũma ũtuĩke ũtheri wa gũtherera andũ a ndũrĩrĩ, nĩgeetha ũtware ũhonokio wakwa ituri-inĩ ciothe cia thĩ.” 7 Jehova, Mũkũuri wa Isiraeli, o we Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, ekwarĩria ũrĩa mũnyarare na agathũrwo nĩ ndũrĩrĩ, akeera ũrĩa ndungata ya aathani atĩrĩ, “Athamaki marĩkuonaga magakũrũgamĩra, aanake a athamaki makuona magakũinamĩrĩra, nĩ ũndũ wa Jehova, ũcio mwĩhokeku, o we Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, ũrĩa ũgũthuurĩte.” 8 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ya gwĩtĩkĩrĩka, nĩngagũcookeria ũhoru, nague mũthenya wa kũhonokania, nĩngagũteithia; nĩndĩkũmenyagĩrĩra, na nĩngũkũheana ũtuĩke wa kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ anyu gĩa kũmacookeria bũrũri, na ũtũme megwatĩre igai rĩa kũndũ kũrĩa gwatigirwo gũkirĩte ihooru, 9 na ningĩ wĩre andũ arĩa mohetwo atĩrĩ, ‘Thĩĩ, nĩmuohorwo,’ nao arĩa maikarĩte nduma-inĩ ũmeere atĩrĩ, ‘Umĩrai ũtheri-inĩ!’ “Makaarĩthagio mĩkĩra-inĩ ya njĩra, na moonage gĩa kũrĩa tũrĩma-inĩ tuothe tũrĩa tũtarĩ kĩndũ. 10 Matikaahũta kana manyoote, kana macinwo nĩ ũrugarĩ wa werũ-inĩ

o na kana mahiē nī riūa. Nīgūkorwo ūrīa ūmaiguagīra tha nīwe ūkaamoonia njīra na amatongoragie amatware ithima-inī cia maaī. **11** Nīngatūma kūgīe njīra irīma-inī ciakwa ciothe, nacio barabara ciakwa iria njariī ciambatīrio na igūrū. **12** Atīrīrī, magooka moimīte kūdū kūraya: amwe makoima gathigathini, na amwe moime ithūiro, na arīa angī moime rūgongo rūa Sinimu.” **13** Wee igūrū, anīrīra nī gūkena; nawe thī ūcanjamūke, na inyuī irīma-rī, inai rwīmbo! Nīgūkorwo Jehova nīahooreretie andū ake, nao andū ake arīa anyariire akamaiguīra tha. **14** No rīrī, Zayuni oigire atīrī, “Jehova nīandiganīirie, Mwathani nīariganīrwo nī niī.” **15** “Nyina wa mwana-rī, no ariganīrwo nī mwana ūrīa arongithia, na aage kūiguīra tha mwana ūrīa aciarīte? Hihi no kūhoteke ariganīrwo, no niī ndikaariganīrwo nīwe! **16** Atīrīrī, ngururīte mūhiano waku hī-inī ciakwa, nacio thingo ciaku ikoragwo mbere yakwa hīndī ciothe. **17** Ariū aku mahiūhīte magīcookaga kūrī we, nao arīa makwanangīte nīmarakūūrīra. **18** Tiira maitho maku wīrorere kūdū guothe; ariū aku othe maracookanīrīra hamwe moke harīwe.” Jehova ekuuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa niī ndūūraga muoyo-rī, ūkaamehumba othe ta mathaga; ūkaamehumba o ta ūrīa mūhiki egemagia na mathaga make. **19** “O na gūtuīka nīwanangītvo ūgakira ihooru, o naguo būrūri waku ūkonūhwo-rī, būrūri ūcio nīūkanyiiha wage kūiganīra andū arīa matūūraga kuo, nao arīa magūtambuurangīte magaakorwo maingatītvo magathiī haraaya nawe. **20** Ciana iria ciaciarīrwo būrūri ūrīa watahīrwo, ikoiga ūkīguaga atīrī, ‘Būrūri ūyū nī mūnini,

ndũngĩtũigana, tũhe kũndũ kũngĩ gwa gũtũũra.’ **21** Hĩndĩ ĩyo nĩũkeyũria na ngoro yaku atĩrĩ, ‘Nũũ wanjarĩire ciana ici, kuona atĩ nĩndakuĩrĩrwo nĩ ciana ciakwa, ngĩtigwo ta ndĩ thaata; ndaarĩ mũtahe na ngamenwo. Nũũ warerire ciana ici? Nĩ ndatigirwo nyiki, no rĩrĩ, ciana ici ciũmĩte nakũ?’” **22** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngeeta ndũrĩrĩ, njooke nyambararie bendera yakwa kũrĩ andũ a mabũrũri; nao nĩmakarehe ariũ aku mamakuũite na moko, na makuue airĩtu aku na ciande ciao. **23** Athamaki nĩo magaatuĩka mathoguo ma gũkũrera, na atumia ao matũike ta aa maitũguo a gũkũrera. Nĩmagakũinamĩrĩra maturumithĩtie mothiũ mao thĩ, na nĩmagacũna rũkũngũ rũrĩa rũrĩ magũrũ-inĩ maku. Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova; arĩa manjĩhokaga matigaaconoka.” **24** Anga njamba ĩrĩ hinya no ĩtunywo indo iria itahĩte, o na kana andũ arĩa maanyĩtĩtwo mahonokio kuuma kũrĩ andũ karaũ? **25** No rĩrĩ, Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ĩ, njamba cia ita nĩĩgatunywo andũ arĩa ciohete mĩgwate, na indo iria itahĩtwo itunyanwo kuuma kũrĩ andũ arĩa karaũ; nĩngahũũrana na andũ arĩa mahũũranaga nawe, na nĩngahonokia ciana cianyu. **26** Nĩngatũma andũ arĩa makũhinyagĩrĩria marĩe nyama cia mĩĩrĩ yao; makaarĩo nĩ thakame yao ene o ta marĩtwo nĩ njoohi. Nao andũ othe nĩmakamenya, atĩ nĩ, Jehova, nĩ nĩ Mũhonokia waku, na Mũkũũri waku, o nĩ Ũrĩa Mwene-Hinya wa Jakubu.”

50 Jehova ekũũria atĩrĩ, “Marũa marĩa maitũguo aaheirwo ma gũtigana nake, o macio monanagia atĩ nĩndamũteire-rĩ, marĩ ha? Kana nĩ mũndũ ũrĩkũ wa arĩa ndaarĩ thĩrĩ nao ndakwendeirie? Nĩ ũndũ wa mehia

manyu-rĩ, nĩkĩo mwendirio; nĩ ũndũ wa ũrĩa mwagararĩte watho, nĩkĩo nyina wanyu aateirwo. **2** Rĩrĩa ndokire-rĩ, nĩ kĩĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ũmwe? Ningĩ rĩrĩa ndetanire-rĩ, nĩ kĩĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ũmwe wanjĩtikire? Kaĩ guoko gwakwa gwakuhĩhĩte, nĩguo kũremwo nĩkũmũkũũra? Nĩ hinya njagĩte wa kũmũhonokia? Ikũũma rĩakwa riiki nĩrĩtũmaga iria rĩhũe, o na ngatũma njũũĩ ituĩke werũ; thamaki ciakuo ikabutha nĩ kwaga maaĩ, na igakua nĩ nyoota. **3** Nĩĩ humbaga igũrũ nguo ya nduma, na ngarĩkunĩkĩra na nguo ya ikũnia.” **4** Mwathani Jehova nĩaaahete rũrĩmĩ rwa andũ arĩa marutĩtwo maũndũ, nĩguo menyage ũrĩa ciugo ciakwa ingĩhota gũteithia andũ arĩa anogu. Anjarahũraga rũciĩnĩ o rũciĩnĩ, akaarahũra matũ makwa thikĩrĩrie nĩguo ndĩĩrute ta andũ arĩa marutagwo maũndũ. **5** Mwathani Jehova nĩahingũrĩte matũ makwa, na nĩĩ ndirĩ ndamũremera; ndicookete na thuutha. **6** Ndaneanire mũgongo wakwa kũrĩ andũ arĩa maahũũraga, kĩreru gĩakwa ngĩkĩnengera arĩa maangũũraga nderu; ndiahithire ũthiũ wakwa atĩ nĩguo ndikanyũrũrio, kana ndige gũtũrwo mata. **7** Tondũ Mwathani Jehova nĩwe ũndeithagia-rĩ, ndirĩ hĩndĩ ngaaconorithio. Nĩ ũndũ ũcio ndũmĩte ũthiũ wakwa ũikare ũũmĩte o ta ihiga rĩa nyaigĩ, na nĩnjũũĩ ndirĩ hĩndĩ ngaaconorithio. **8** Ningĩ ũrĩa ũnduuaga mũthingu arĩ hakuhĩ. Nũũ ũngĩgĩĩthitanga? Nĩoke tũrũgamane nake! Ningĩ ũrĩa ũngĩnjiirithia akĩrĩ we ũ? Mũndũ ũcio nĩarekwo akĩng’ethere! **9** Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova nĩwe ũndeithagia. ũrĩa ũngĩndua mwĩhia akĩrĩ ũũ? Andũ acio othe magaathira o ta ũrĩa nguo ĩthiraga; makaarĩio nĩ

memenyi, mathire biũ. **10** Nũũ thĩĩnĩ wanyu wĩtigĩrĩte Jehova, na wathĩkagĩra kiugo kĩa ndungata yake? Mũndũ ũrĩa ũthiĩagĩra nduma-inĩ, ũrĩa ũtarĩ na ũtheri, nĩakĩĩhoke rĩĩtwa rĩa Jehova, na egiritanie na Ngai wake. **11** No rĩrĩ, rĩu inyuĩ arĩa othe mwakagia mwaki, na mũkeehe imũrĩ igwakana-rĩ, thĩĩ, mũgerere ũtheri-inĩ wa mwaki wanyu, na wa imũrĩ cia mwaki ũrĩa mũgwatĩtie. Ũndũ ũyũ nĩguo mũkaamũkĩra kuuma guoko-inĩ gwakwa: Mũgaakoma thĩ na mĩnyamaro.

51 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũrũmagĩrĩra maũndũ ma ũthingu ta thĩkĩrĩriai, o inyuĩ mũrongoragia Jehova: Rorai rwaro rwa ihiga rũrĩa mwarutirwo, o na kĩenjero kĩa mahiga kĩrĩa mwenjirwo; **2** ta rorai Iburahĩmu, o we ithe wanyu, o na Sara, ũrĩa wamũciarire. Nĩgũkorwo hĩndĩ ĩrĩa aarĩ o wiki nĩguo ndamwĩtire, na ngĩmũrathima, ngĩtũma aingĩhe. **3** Ti-itherũ Jehova nĩakahooreria Zayuni, o na ahoorerie kũndũ gwakuo kũrĩa kwanangĩtwo; werũ wakuo akaaũtua o ta Edeni, na rũng’ũrĩ rwakuo arũtue o ta mũgũnda wa Jehova. Kũu guothe gũkaiyũra gĩkeno, na gũcanjamũka ngoro, na gũcookagia ngaatho, o gũkĩinagwo nyĩmbo. **4** “Inyuĩ andũ akwa ta thĩkĩrĩriai, na inyuĩ rũrĩrĩ rwakwa, njiguai: Nĩgũkorwo watho ũkoima harĩ nĩ; nakĩo kĩhooto gĩakwa nĩkĩo gĩgaatuĩka ũtheri wa ndũrĩrĩ. **5** Ũhoru wakwa wa ũthingu nĩũrooka o na ihenya, nakuo kũhonokania gwakwa kũrĩ hakuhĩ kuoneka, o nakuo guoko gwakwa nĩkuo gũgaatuĩra andũ a ndũrĩrĩ ciira wa kĩhooto. Andũ a icigĩrĩra-inĩ nĩ nĩ magaacũthĩrĩria na meterere guoko gwakwa marĩ na mwĩhoko. **6** Tiirai maitho manyu na igũrũ, na mũrore thĩ ĩrĩa ĩrĩ mũhuro; igũrũ rĩkaabuĩria

o ta ndogo, nayo thĩ ithire o ta ūrĩa nguo ithiraga, nao atũuri ao makuage o ūguo ta ngi. No rĩrĩ, ūhonokio wakwa nĩwagũtũura nginya tene, naguo ūthingu wakwa ndũrĩ hĩndĩ ūgaathira. **7** “Ta njiguai, inyuĩ andũ arĩa mũũĩ ūhoru wa ūthingu, o inyuĩ andũ arĩa mũrũmĩtie watho wakwa ngoro-inĩ cianyu: Mũtigetigĩre kũmenwo nĩ andũ, o na kana mũmakio nĩ irumi iria mamũrumaga nacio. **8** Nĩgũkorwo makaarĩo nĩ memenyi mathire biũ o ta nguo; na marĩo nĩ igunyũ o ta marĩ guoya wa ng’ondũ. No rĩrĩ, ūhoru wakwa wa ūthingu nĩ wa gũtũura nginya tene, naguo ūhonokio wakwa ūtũure nginya njjarwa-inĩ ciothe.” **9** Arahũka, arahũka! Wĩikĩre hinya, wee guoko kwa Jehova; arahũka o ta ūrĩa waarahũkire matukũ marĩa ma tene, warahũke o ta hĩndĩ ya njjarwa cia tene. Githĩ wee tiwe watinangirie Rahabu tũcunjĩ, o wee watheecangire nyamũ ĩyo nene, ūkĩmĩtũrĩkania? **10** Githĩ tiwe wahũithirie iria, maaĩ ma kũndũ kũrĩa kũriku mũno, o wee watemire njĩra kũu iria-inĩ kũrĩa kũriku, nĩgeetha andũ arĩa wakũũrĩte maringĩre yo? **11** Andũ arĩa akũure a Jehova nĩmagacooka. Nao magaatoonya Zayuni makĩinaga; nĩmagekĩrwo thũmbĩ ya gĩkeno gĩa tene na tene. Magaakena na macanjamũke, nakĩo kĩaha na mũcaayo nĩgathira biũ. **12** “Nĩ, o nĩ mwene-rĩ, nĩ nĩ ndĩmũhooreragia. Wee ūrĩ ū, atĩ nĩguo wĩtigĩre andũ arĩa makuuaga, na ūgetigĩra ariũ a andũ arĩa magaatuuu o ta nyeki, **13** nawe ūkariganĩrwo nĩ Jehova ūrĩa wakũũmbire, o we ūrĩa watambũrũkirie matu, na agĩaka mĩthingi ya thĩ, atĩ nĩguo o ūtũurage na guoya o mũthenya nĩ ūndũ wa mang’ũrĩ ma mũhinyanĩrĩria rĩrĩa ekwĩhaarĩria aniinane?

Namo mang'ūrī ma mūhinyanīrīria ūcio-rī, makīrī ha?

14 Nao oohwo arīa marainaina nī guoya nīmekuohorwo o narua; matigakuīra kūu marima-inī ma njeera, o na kana irio ciao ciage. **15** Nīgūkorwo nī nīi Jehova Ngai wanyu, ūrīa ūtūmaga iria rīikie ndiihū nīguo makūmbī marīo makaruruma; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīrīo rītwa rīake. **16** Nīnjīkīrīte ciugo ciakwa kanua-inī gaku, na ngakūhumbīra na kīruru gīa guoko gwakwa, o nīi ndatambūrūkirie matu harīa marī, na ngīaka mīthingi ya thī, o nīi njīruga andū a Zayuni atīrī, 'Inyuī mūrī andū akwa.'" **17** Arahūka, arahūka! Wee Jerusalemu ūkīra, o wee ūnyuīrīire gīkombe kīa mang'ūrī ma Jehova, ūnengereirio kuuma guoko-inī gwake, o wee ūnyuīrīire kuuma mbakūri rīra itūmaga andū matūgūūge na ūkamīinīkīrīria. **18** Harī ariū ake othe arīa aaciarire, gūtīrī o na ūmwe ūngīmūtongoria; o na ningī ariū ake othe arīa aarerire-rī, gūtīrī o na ūmwe ūngīmūnyiita guoko. **19** Mogwati maya meerī nīmo magūkorete; nūū ūgaagīkūhooreria? Mogwati macio nī mwanangīko na ūniinani, ningī nī ng'aragu o na rūhiū rwa njora; nūū ūgaagīkūhooreria? **20** Ariū aku nīmaringīkīte; nao makomete macemanīrio-inī ma njīra ciothe, magakoma o ta thīya īnyitītwo nī mūtego. Maiyūrītwo nī mang'ūrī ma Jehova, na ikūūma rīa Ngai wanyu. **21** Nī ūndū ūcio igua ūhoru ūyū, wee ūnyariirītwo, ūkarīo, no ti ndibei ikūrīite. **22** Mwathani Jehova Ngai waku ūrīa ūgitagīra andū ake, ekuuga ūū: "Atīrīrī, nīngwehereirie gīkombe kīrīa gīatūmire ūtūgūge, ngakīruta guoko-inī gwaku; o na ngakwehereria mbakūri ya mang'ūrī makwa, na ndūgacooka kūmīnyuīra

rĩngĩ. **23** Nĩnganeana mbakũri ĩyo moko-inĩ ma arĩa makũnyariiraga, o arĩa maakwĩrere atĩrĩ, ‘Wĩgũithie thĩ, nĩguo tũkũgerere igũrũ.’ Nawe ũgĩkoma, mũgongo waku ũgĩtuika taarĩ thĩ, na ũkĩũtua taarĩ njira nĩguo andũ acio makũgeragĩre igũrũ.”

52 Arahũka, arahũka, wee Zayuni, wĩkĩre hinya. Īkĩra nguo ciaku iria irĩ riiri, o wee Jerusalemu, itũũra rĩrĩa inene na rĩamũre. Nĩgũkorwo kuuma rĩu thĩinĩ waku gũtigacooka gũtoonya mũndũ ũtarĩ mũruu kana mũndũ ũrĩ na thaahu. **2** Wĩribaribe rũkũngũ; ũkĩra, ũikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, wee Jerusalemu. Wĩohore mĩnyororo ĩyo irĩ ngingo yaku, wee mwarĩ wa Zayuni, o wee ũtũire ũrĩ muohe. **3** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Wee wendirio ũtarutĩrwo kĩndũ, na ũgaakũrwo ũtarutĩrwo mbeeca.” **4** Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tene andũ akwa maikũrũkire bũrũri wa Misiri magĩthĩ gũtũũra marĩ ageni kuo; thuutha ũyũ andũ a Ashuri nĩmamahinyĩrĩrie.” **5** Jehova ekũũria atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, nĩ kĩ ndĩ nakĩo? “Nĩgũkorwo andũ akwa maatahirwo o ũguo tũhũ, nao andũ arĩa mamaathaga no kũmanyũrũria. Narĩo rĩitwa rĩakwa rĩcambio hĩndĩ ciothe,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **6** “Nĩ ũndũ ũcio andũ akwa nĩmakamenya rĩitwa rĩakwa; mũthenya ũcio nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ ndaaririe ũhoru ũcio o tene. Ī nĩguo, nĩ nĩ ndawaririe.” **7** Kaĩ magũrũ ma mũndũ ũrĩa ũrarehe ũhoru mwega, nĩmagĩrĩre kũu irĩma-inĩ igũrũ-ĩ, o ũcio ũrahunjanĩria ũhoru wa thayũ, na akarehe ũhoru mwega wa maũndũ magĩrĩru, o na akahunjanĩria ũhoru wa kũhonokania, o we ũrĩa ũreera Zayuni atĩrĩ, “Ngai waku nĩwe ũrathamaka!” **8**

Atĩrĩrĩ, ta thikĩrĩria! Arangĩri aku nĩmaranĩrĩra; maranĩrĩra nĩ gũkena marĩ hamwe. Rĩrĩa Jehova agaacooka Zayuni, nĩmakeyona na maitho mao. **9** Atĩrĩrĩ, inyuĩ kũndũ kũrĩa kwanangĩtwo kwa Jerusalemu, ambĩrĩriaĩ kũina nyĩmbo cia gĩkeno, nĩgũkorwo Jehova nĩahooreretie andũ ake, na agakũũra Jerusalemu. **10** Jehova nĩakaguũria guoko gwake gũtheru harĩ ndũrĩrĩ ciothe, ikuone na maitho mao, nacio ituri ciothe cia thĩ nĩcikoona ũhonokanio wa Ngai witũ. **11** Eherai, eherai, umai kũu! Mũtikahutie kĩndũ kĩrĩ thaahu! Umai kũu na mwĩtherie, inyuĩ mũkuuaga indo cia Jehova. **12** No rĩrĩ, mũtikoima na ihenya, kana mũthiĩ mũhanyũkĩte; nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũkaamũtongoria, Ngai wa Isiraeli nĩwe ũkaamuuma thuutha, amũgitĩre. **13** Atĩrĩrĩ, ndungata yakwa ĩgeekaga maũndũ na ũũgĩ; nĩĩkambarario na yambatĩrio, o na ĩtũũgĩrio mũno. **14** O ta ũrĩa andũ aingĩ maagegirio mũno nĩ ũndũ wake, tondũ gĩthiithi gĩake nĩgĩathũkĩtio mũno, gĩgakĩra kĩa mũndũ o wothe, na mũhianĩre wake ũgathũkio gũkĩra mũhianĩre wa andũ, **15** ũguo noguo akaamakia ndũrĩrĩ nyingĩ, nao athamaki nĩmagatumia tũnua twao nĩ ũndũ wake. Nĩgũkorwo maũndũ marĩa materĩtwo, nĩmakamoona, na maũndũ marĩa mataiguĩte, nĩmakamenya ũhoru wamo.

53 Nũũ wĩtikĩtie ũhoru witũ, nakuo guoko kwa Jehova-rĩ, kũguũrĩrio ũ? **2** Nĩgũkorwo ndungata ĩyo yakũrire ĩhaana ta mũtĩ mwĩthĩ, na ta mũri ũmerete kũndũ kũmũ. Ndĩarĩ kĩrorerwa o na kana ĩgathakara ũndũ tũngĩaguucĩrĩrio nĩyo, ĩkĩoneka-rĩ, gũtirĩ kĩndũ kĩngĩatũmire tũmĩirĩrie. **3** Ndungata ĩyo nĩyanyararirwo na ĩkĩregwo nĩ andũ, aarĩ mũndũ wa kĩa kĩingĩ na wonete thĩina. O ta

mündũ ũrĩa andũ mahithaga mothiũ mao matikamuone-
rĩ, aanyararirwo, na ithuĩ tũtiigana kũmũtĩĩa. **4** Ti-itherũ
nĩwe woire wonje witũ, na agĩkuua kĩaha giitũ; no ithuĩ
twatuire nĩkũhũũrwo aahũũrĩtwo nĩ Ngai, akamũgũtha
na akamũnyamaria. **5** No rĩrĩ, aatihangirio nĩ ũndũ wa
mahĩtia maitũ, o na akĩhehenjwo nĩ ũndũ wa waganu
witũ; nakuo kũherithio kũrĩa gwatũmire tũgĩe na thayũ
nĩwe waherithirio, na ithuĩ tũhonagio nĩ ũndũ wa nguraro
ciake. **6** Ithuothe, nĩtũhĩtĩtie njĩra, tũgaturuura ta ng'ondũ
ciũrĩte, o mündũ agathiĩ na njĩra yake mwene; nake Jehova
nĩamũgĩrĩire waganu witũ ithuothe. **7** Nĩahinyĩrĩrio na
agĩthĩnio, nowe ndaatumũrĩre kanua gake; aakirire ki o
ta ũrĩa gatũrũme gakiraga gagĩthĩ gũthĩnjwo, na o ta ũrĩa
ng'ondũ ikiraga ki ĩrĩ mbere ya mũmĩenji guoya, noguo
o nake ataatumũrĩre kanua gake. **8** Eeheririo na ũndũ
wa kũhinyĩrĩrio na gũtuĩrwo ciira ũtarĩ wa kĩhooto. Ha
ũhoru wa rũciaro rwake-rĩ, nũũ ũngĩaria ũhoru waruo?
Nĩgũkorwo eeheririo kuuma bũrũri wa arĩa matũũraga
muoyo; na nĩ ũndũ wa mahĩtia ma andũ akwa nĩkĩo
aahũũrĩrwo. **9** Rĩrĩa aakuire aigirwo mbĩrĩra-inĩ ya andũ
aaganu, o na agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ ya andũ arĩa itonga, o
na harĩa atekĩte ũndũ mũũru, kana kanua gake gakaaria
maheeni. **10** No rĩrĩ, Jehova nĩonire arĩ wega amũhehenje,
na agĩtũma athĩnĩke, na rĩrĩa Jehova agaatumũ muoyo
wake ũtuĩke igongona rĩa mehia-rĩ, nĩakoona rũciaro
rwake, na amũingĩhĩrie matukũ make, naguo wendi wa
Jehova nĩũkagaacĩra guoko-inĩ gwake. **11** Thuutha wa
ngoro yake gũthĩnĩka, nĩakoona uumithio wa gũthĩnĩka
gwake, na aiganĩre; nĩ ũndũ wa ũmenyo wake, ndungata

īyo yakwa thingu nīgatūma andū aingī matuīke athingu, na nīgakuua mawaganu mao, ĩmeherie. **12** Nī ūndū ūcio nīngamīgayanīria igai hamwe na arīa anene, o na magayane indo cia gūtahwo na andū arīa marī hinya, tondū nīarutire muoyo wake akue, na agītaranīrio na arīa aagarari watho. Nīgūkorwo nīakuire mehia ma andū aingī, o na arīa maahītītie akīmathaithanīrīra.

54 “Atīrīrī, wee mūdū-wa-nja thaata ina rwīmbo, o wee ūtarī waciara mwana; ambīrīria kūina rwīmbo, na wanīrīre nī gūkena, wee ūtarī wanyiitwo nī ruo rwa gūciara, tondū ciana cia mūdū-wa-nja ūrīa ūtiganīrio nī nyingī, gūkīra cia ūrīa ūrī na mūthuuri,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** “Wīyaramīrie handū ha hema yaku, na ūtambūrūkie mataama ma hema yaku maarame, maguucie ūtekūmacaaīra; raihia mīkanda ya hema yaku, nacio higī ciayo ūcikiindīre irūme biū. **3** Nīgūkorwo nīūgatheerema mwena wa ūrīo na wa ūmotho; njiaro ciaku nīkegwatīra mabūrūri ma ndūrīrī, na itūūre matūūra manene ma cio marīa matigītwo matarī andū. **4** “Ndūkanetigīre; tondū ndūgaaconoka. O na ndūkanaigue guoya wa gūconorithio; nīgūkorwo ndūrī hīndī ūkaanyararithio. Nīukariganīrwo nī thoni cia ūnini waku, na ndūgacooka kūririkana rīngī ūrīa wananyararwo nīgūkorwo ūrī wa ndigwa. **5** Nīgūkorwo ūrīa Mūūmbi waku nīwe mūthuuri waku, nake etagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ūrīa Mūtheru wa Israeli nīwe Mūkūūri waku; nake etagwo Ngai mwene thī yothe. **6** Nīgūkorwo Jehova nīagagwīta ūcooke, ūhaana ta mūtumia ūtiganīrio, na mūthīnīku ngoro, mūtumia wahikire arī mūnini, agacooka agateo,” ūguo nīguo Ngai

waku ekuuga. 7 “Nĩgũkorwo ndĩragũtiganĩirie o gwa kahinda kanini, no nĩngũgũcookia ndĩ na tha nyingĩ mũno. 8 Hĩndĩ ya marakara maingĩ nĩndakũhithire ũthiũ wakwa gwa kahinda kanini, no nĩ ũndũ wa ũtugi ũrĩa ũtathiraga, nĩngakũiguĩra tha,” ũguo nĩguo Jehova Mũkũuri waku ekuuga. 9 “Kũrĩ nĩ matukũ maya no ta marĩa ma hĩndĩ ya Nuhu, rĩrĩa ndehĩtire ngiuga atĩ maaĩ ta macio ma hĩndĩ ya Nuhu matigacooka kũiyũra thĩ. Nĩ ũndũ ũcio rĩu nĩndĩhĩtĩte atĩ ndigacooka kũrakara nĩwe o na kana ngũkũũme rĩngĩ. 10 Nĩgũkorwo irĩma no ithingithio, natuo tũrĩma tweherio, no rĩrĩ, wendo wakwa ũrĩa ũtathiraga ũrĩa ngwendete naguo-rĩ, ndũkeenenyio, o na kana kĩrĩkanĩro gĩakwa gĩa thayũ kieherio harĩwe,” ũguo nĩguo Jehova ũrĩa ũkũiguagĩra tha ekuuga. 11 “Atĩrĩrĩ, wee itũũra rĩrĩ inene inyamarie, o wee ũthukathukĩtwo nĩ ihuhũkanio, na ũkaaga wa gũkũhooreria, nĩngagwaka na mahiga ma rangi wa mĩthemba mĩingĩ, nayo mĩthingi yaku ndĩmĩake na mahiga ma yakuti. 12 Nĩngathondeka ndirica ciaku na mahiga mega matune, na ihingo ciaku ndĩcithondeke na mahiga ma goro me kũhenia, nacio thingo ciaku ciothe ikorwo irĩ cia mahiga ma goro mũno. 13 Ciana ciaku ciothe nĩkarutagwo ũhoru nĩ Jehova, naguo thayũ wa ciana icio ciaku nĩũkaingĩha mũno. 14 Nĩũgaikara ta ũhaandĩtwo wega ũhoru-inĩ wa ũthingu: ũnyamarania nĩũgakũraihĩrĩria; ndũgakorwo ũrĩ na ũndũ ũngĩtũma wĩtigĩre. Nakĩo kĩmako nĩgĩgakũraihĩrĩria; gĩtigagũkuhĩrĩria. 15 Na rĩrĩ, andũ mangĩgaagũtharĩkĩra-rĩ, nĩ ndigakorwo ũhoru-inĩ ũcio; na mũndũ o wothe ũgaagũtharĩkĩra-rĩ, ũcio nĩ kwĩneana akeeneana harĩwe.

16 “Atĩrĩrĩ, nĩ nĩ nĩ ndoombire mūturi, ũrĩa ũhurutagĩra mwaki wa makara, na agatura kĩndũ kĩa mbaara o ũrĩa kĩagĩrĩire wĩra-inĩ wakĩo. O na mũndũ ũrĩa wanangaga akaniinana-rĩ, nĩ nĩ ndĩmũmbĩte; **17** na gũtirĩ kĩndũ kĩa mbaara gĩthondeketwo gĩa gũgũũkĩrĩra gĩkaagaacĩra wĩra-inĩ wakĩo, na nĩũkahoota mũndũ ũrĩa ũkaaria ciugo cia gũgũthitanga. Rĩrĩrĩ nĩrĩo igai rĩa ndungata cia Jehova, o nago ũhoru wacio wa gũtuuo thingu uumaga harĩ nĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

55 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ inyuothe arĩa mũnyootĩ-rĩ, ũkaai mũnyue maaĩ; na inyuĩ mũtarĩ na mbeeca-rĩ, ũkaai mũgũre irio, mũrĩe! Ũkaai, mũgũre ndibei na iria mũtarĩ na mbeeca mũkũruta, na hatarĩ na thogora. **2** Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũtũmĩre mbeeca harĩ irio gũtarĩ, o na mũnoge mũkĩrutĩra wĩra kĩndũ gĩtangĩmũhũũnia? Thikĩrĩriai na mũnjigwe, nĩguo mũrĩĩage indo iria njega, nacio ngoro cianyu nĩrĩkenagĩra irio iria njega mũno. **3** Tegai matũ mũthikĩrĩrie, na mũũke kũrĩ nĩ; njiguai nĩgeetha mũtũũre muoyo. Na nĩ nĩngarĩkanĩra na inyuĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene, arĩ wendo wakwa wa kwĩhokeka ũrĩa nderĩire Daudi. **4** Atĩrĩrĩ ũcio nĩndĩmũtuĩte mũira kũrĩ ndũrĩrĩ, na ngamũtua mũtongoria na mũnene wa ndũrĩrĩ. **5** Ti-itherũ nĩũgeeta ndũrĩrĩ iria ũtooĩ, nacio ndũrĩrĩ iria itakũũ iteng’ere ciũke kũrĩ we, nĩ ũndũ wa Jehova Ngai waku, o we Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, nĩgũkorwo nĩakũhumbĩte ũkengu mũnene.” **6** Mathaai Jehova hĩndĩ ĩrĩa angĩoneka; mũkaĩrei hĩndĩ ĩrĩa arĩ hakuhĩ. **7** Mũndũ ũrĩa mwaganu nĩatigane na mũthĩire yake, nake mũndũ ũrĩa ũtarĩ mũthingu atigane na meciiria

make mooru. Nīacookerere Jehova, na nīekūmūiguīra tha, na acookerere Ngai witū, nīgūkorwo nīakīragīrīria kūrekanīra. **8** “Nīgūkorwo meciiria makwa timo meciiria manyu, o na kana mīthiire yanyu īgatuika ta mīthiire yakwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** “O ta ūrīa matu maraihanīrīrie na thī, ūguo noguo mīthiire yakwa īraihanīrīrie na mīthiire yanyu, o na meciiria makwa magakīra meciiria manyu. **10** Nīgūkorwo o ta ūrīa mbura yuraga, narīo ira rīkaharūrūka kuuma igūrū, na iticookaga kuo itaihūgītīe thī na igatūma mīmera īthundūke na īciare, nīguo mūhandi aheo mbeū na ūrīa wendaga kūrīa aheo irio ciake, **11** ūguo noguo kiugo gīakwa kīrīa kiumaga kanua gakwa gīgaaikara: Kiugo kīu gītikanjookerera o ro ūguo tūhū, no nīgīkahingia ūrīa nyendete wīkwo, na gīkinyanīrie muoroto ūrīa watūmire ndīgītūme. **12** Ūkoimagara na gīkeno, na ūthiige ūtongoretio nī thayū; irīma o na tūrīma nacio nīgaitīka kūina rwīmbo mbere yaku, nayo mītī yothe ya gīthaka nīkahūūra hī. **13** Ithenya rīa mīigua-rī, gūkaamera mīthengera, na ithenya rīa cong’e kūmere mīhandathi. Naguo ūndū ūcio ūgaatuika wa gūtūma Jehova agīe igweta, na ūtuīke kīmenyithia gīa gūtūūra nginya tene, kīrīa gītagathūkio.”

56 Jehova ekuuga atīrī: “Tūūrai mūtuanagīra ciira wa kīhooito, na mwīkage maūndū marīa magīrīrie, nīgūkorwo ūhonokio wakwa nīūkuhīrīrie, o naguo ūthingu wakwa ūrī hakuhī kūguūranīrio. **2** Kūrathimwo-rī, nī mūndū ūrīa wīkaga maūndū macio, o mūndū ūrīa ūrūmagia maūndū macio mūno, na ūrīa ūmenyagīrīra thabatū atekūmīthaahia, na akagirīrīria guoko gwake gwīka

ũuru.” 3 Mũndũ wa kũngĩ ũrĩa wĩnyiitanĩtie na Jehova ndakanoige atĩrĩ, “Ti-itherũ Jehova nĩakanyamũrania, andigithanie na andũ ake.” O na kana mũndũ ũrĩa mũhakũre arekwo oige atĩrĩ, “Nĩ haana o ta mũtĩ mũũmũ.” 4 Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ha ũhoro wa andũ arĩa ahakũre arĩa mamenyagĩrĩra thabatũ ciakwa, na magathuura gwĩka maũndũ marĩa mangenagia, na makarũmia kĩrĩkanĩro gĩakwa-rĩ, 5 nĩngamahe handũ thĩinĩ wa hekarũ yakwa na thingo-inĩ ciayo, na ndũme maririkanagwo na magĩe igweta rĩega mũno gũkĩra andũ arĩa marĩ na ciana cia aanake na cia airĩtu; o na ningĩ nĩngamahe rĩitwa rĩrĩa magaatũũra meetagwo nginya tene na tene, rĩrĩa rĩtagacooka kũriganĩra. 6 Andũ a kũngĩ arĩa menyiitanĩtie na Jehova nĩguo mamũtungatagĩre, o acio mendete rĩitwa rĩa Jehova, na mamũhooyaga, o na arĩa othe mamenyagĩrĩra thabatũ matekũmĩthaahia, na makarũmia kĩrĩkanĩro gĩakwa-rĩ, 7 andũ acio nĩo ngaatwara kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩrĩa kĩamũre, na ndĩmahe gĩkeno thĩinĩ wa nyũmba yakwa ya mahooya. Maruta mao ma njino na magongona nĩmagetĩkĩrĩka kĩgongona-inĩ gĩakwa; nĩgũkorwo nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe.” 8 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, o we ũrĩa ũcookanagĩrĩria andũ a Isiraeli arĩa matahĩtwo: “Hamwe na acio ndĩkĩtie gũcookanĩrĩria no kũrĩ angĩ ngaacookanĩrĩria meongerere harĩo.” 9 Atĩrĩrĩ, ũkaai inyuĩ nyamũ ciothe cia gĩthaka, o na inyuĩ nyamũ ciothe cia mũtitũ ũkaai mũrĩe! 10 Arangĩri a Isiraeli nĩ atumumu, othe nĩmagĩte ũmenyo; othe matariĩ ta ngui itagambaga, ikaremwo nĩ gũkũga;

makomaga thĩ makaroota, na mendaga o gũkoma toro. **11** Matariĩ o ta ngui ngoroku mũno; matirĩ hĩndĩ mahũũnaga. Nĩ arĩithi matariĩ na ũtaũku; othe magarũrũkĩte magathiĩ na njĩra ciao o ene, na o mũndũ acaragia maũndũ ma kwĩguna we mwene. **12** O mũndũ aanagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Ũnganai ndĩmũrehere ndibe! Nĩtũnyue njoohi nginya tũrĩo! Naruo rũciũ rũkaahaana o ta ũmũthĩ, kana rwagĩre mũno makĩria.”

57 Atĩrĩrĩ, andũ arĩa athingu makuaga o ro ũguo, na gũtirĩ mũndũ wĩciiragia ũhoro ũcio ngoro-inĩ yake; andũ arĩa etigĩri-Ngai meheragio, na gũtirĩ mũndũ ũmenyaga atĩ acio athingu meheretio nĩguo matharwo, matikoone ũũru. **2** Andũ arĩa mathiiaga na mĩthiĩre mĩagĩrĩru, matoonyaga thayũ-inĩ; ningĩ nĩmonaga ũhurũko makua. **3** “No inyuĩ-rĩ, ũkaai haha, inyuĩ ariũ a mũndũ-wa-nja mũragũri, o inyuĩ ciana cia itharia na cia maraya! **4** Nũũ ũcio inyuĩ mũranyũrũria? Nũũ ũcio mũratembanĩria mĩromo na mũkamũrutĩra rũrĩmĩ? Githĩ inyuĩ ti inyuĩ ciana cia aremi, o na rũciaro rwa aheenania? **5** Inyuĩ mũhĩahĩaga nĩ thuti cianyu mũrĩ kũu mĩgandi-inĩ, na mũrĩ rungu rwa mũtĩ o wothe mũruru; mũrutaga ciana cianyu magongona kũu ituamba-inĩ, na mĩatũka-inĩ ya ndwaro cia mahiga. **6** “Mĩhianano ya kũhooywo ĩrĩa ĩrĩ mahiga-inĩ manyoroku kũu ituamba-inĩ nĩyo rũgai rwanyu; ĩĩ, mĩhianano ĩyo nĩyo igai rĩanyu. ĩĩ, ĩyo nĩyo ũitĩire magongona maku ma kĩndũ gĩa kũnyuuo, na ũkamĩrutĩra maruta ma mũtu. Nĩrĩ-rĩ, ingĩhota atĩa gũkirĩrĩria maũndũ ta macio? **7** Wee ũthondekete ũrĩrĩ waku karĩma-inĩ karĩa karaaya na igũrũ, na gatũũgĩru; na

kūu igūrū nīkuo waambatire, ūgīthī kūrūtīra magongona maku kuo. **8** Thuutha wa mīrango yaku, na hingīro-inī ciayo nīkuo ūigīte imenyithia cia gūkūirikania ūhoru wa mīhianano ya andū acio matoōī Ngai. Nīwahumbūririe gītanda gīaku nī ūndū wa kūndirika, ūkīhaica igūrū rīakīo, o na ūgīkīaramia makīria; ūkīrīkanīra na acio wendete itanda ciao, na ūgīcooka ūkīrorera njaga yao. **9** Nīwathiire kūrī Moleku ūrī na maguta ma mūtī wa mūtamaiyū, na ūkīongerera maguta maku marīa manungaga wega. Nīwatūmire abarūthi aku mathīi kūndū kūrāya mūno; ningī ūgīkūrūka o nginya mbīrīra-inī! **(Sheol h7585)** **10** Nīwanogirio nī mīthīire yaku yothe, no rīrī, ndūigana kuuga atīrī, ‘Ūndū ūyū nī wa tūhū.’ Ūkīgīa na hinya mwerū, nī ūndū ūcio ndūigana kūringīka. **11** “Nūū wakūiguithirie guoya na ūkīmwtīgīra, ūū atī ūkoretwo ūkīaga gūtūika mwīhokeku kūrī nī, na ūkaaga gūcooka kūndirikana, o na kana wīcūūranie ūhoru ūcio na ngoro yaku? Githī ti tondū ngoretwo ngirīte ki ihinda iraihu, nawe ūkaaga kūnjītīgīra? **12** Nīngaumbūrania ūthingu waku na cīiko ciaku, nacio itigakūguna. **13** Rīrīa ūgaakaya ūkienda ūteithio-rī, mīhianano īyo ya kūhooywo ūnganītie-rī, nīīgagīkūhonokia! Rūhuho nīrūkamīkuua yothe, yūmbūrwo, yeherio nī mīhūmū mītheri. No rīrī, mūndū ūrīa ūnduuaga rīūrīro rīake-rī, nīwe ūkaagaya būrūri, o na egwatīre kīrīma gīakwa kīrīa kīamūre.” **14** Na nīgūkeeranwo atīrī: “Akaai, akaai, na mūthondeke njīra! Eheriai mīhīnga yehere njīra-inī ya andū akwa.” **15** Nīgūkorwo Ūrīa-Ūrī-Igūrū Mūno, o We ūtūūgīrītio na ūtūūraga tene na tene, ūrīa wītagwo mūtheru;

ekuuga atĩrĩ: “Ndũũraga o igũrũ handũ hatheru, na ningĩ ngatũũrania na mũndũ ũrĩa ũrĩ ngoro ãthuthĩkĩte, na ũrĩa ũherete na wĩnyiihĩtie, nĩguo njarahũre roho wa mũndũ ũcio wĩnyiihĩtie, na njarahũre ngoro ãyo ãthuthĩkĩte. **16** Ndigũtũũra ndũithanagia nginya tene, o na kana ndũũre ndakarĩte hĩndĩ ciothe, tondũ roho wa mũndũ wahota kũringĩka mbere yakwa, mĩhũmũ ãyo ya mũndũ ũcio ndoombire ãhwererekere. **17** Nĩndarakaririo mũno nĩ mehia make ma gũkoroka; ngĩmũherithia na ngĩmũhitha ũthiũ wakwa nĩ kũrakara, no agĩthiĩ o na mbere na mĩthiĩre yake ãrĩa eyendeire. **18** Nĩnyonete njĩra ciake, no nĩngamũhonia; ningĩ nĩngamũtongoria, na njooke ndĩmũmĩrĩrie, **19** ndũme kũgĩe na ũgooci tũnua-inĩ twa andũ arĩa macakayaga kũu Isiraeli. Thayũ, thayũ kũrĩ arĩa marĩ kũraya, na kũrĩ arĩa marĩ gũkuhĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Na nĩ niĩ ngaamahonia.” **20** No rĩrĩ, andũ arĩa aaganu mahaana ta iria rĩgĩikia ndiĩhũ ciarĩo, rĩrĩa rĩtangĩhoorera, rĩrĩa makũmbĩ marĩo mahurunjaga ndaka na ndooro. **21** Ngai wakwa ekuuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa mwaganu-rĩ, ndarĩ hĩndĩ angĩgĩa na thayũ.”

58 “Atĩrĩrĩ, anĩrĩra mũno, na ndũgakire. Anĩrĩra na mũgambo mũnene o taarĩ karumbeta karagamba. Uumbũrĩre andũ akwa ũhoro wa ũremi wao, o na andũ a nyũmba ya Jakubu ũmoimbũrĩre mehia mao. **2** Nĩgũkorwo manjaragia mũthenya o mũthenya; makonekaga ta mangĩenda mũno kũmenya njĩra ciakwa, ta marĩ rũrĩrĩ rwĩkaga ũrĩa kwagĩrĩire, na rũtatirikĩte maathani ma Ngai waruo. Mendaga ndĩmatuagĩre ciira wa kĩhoto, na makoneka makĩenda mũno Ngai amakuhĩrĩrie. **3**

Moragia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte twĩhinge kũrĩa irio, nawe ũkaaga kuona? Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte twĩnyiihie, nawe ũkaaga kũrũmbũiya ũhoru ũcio?’ “No rĩrĩ, mũthenya wanyu wa kwĩhinga kũrĩa irio mwĩkaga o ũrĩa mũkwenda, na aruti othe anyu a wĩra mũkamahinyĩrĩria. 4 Kwĩhinga kũrĩa irio kwanyu kũrĩkagĩrĩria na ngũĩ na njũgitano, na mũkahũũrana na ngundi ta andũ aaganu. Kwĩhinga kũrĩa irio kwanyu kwa matukũ maya gũtingĩtũma mĩgambo yanyu ĩĩguo kũu igũrũ. 5 Kwĩhinga kũrĩa irio kwa mũthemba ũcio wa mũndũ kwĩnyiihia mũthenya o ũmwe tu-rĩ, nĩkuo nĩĩ thuurĩte? Kwĩhinga no kũinamia mũtwe ta ithanjĩ, na gũkomera nguo ya ikũnia, o na mũhu? Kũu nĩkuo mwĩtaga kwĩhinga kũrĩa irio, na mũkawĩta mũthenya wa gwĩtikĩrĩka nĩ Jehova? 6 “Githĩ mũthemba ũrĩa thuurĩte wa kwĩhinga kũrĩa irio ti ũyũ: kuohora arĩa moohetwo na njĩra ĩtarĩ ya kĩhooto, na kuohoraga mĩkwa ya icooki rĩa ngingo, na kũrekereria arĩa mahinyĩrĩrio, o na kuunanga macooki mothe ma ngingo? 7 Githĩ ti kũgayanaga irio ciaku na andũ arĩa ahũtu, na ũrehage athĩĩni arĩa matarĩ ũikaro gwaku mũciĩ, na rĩrĩa wona mũndũ arĩ njaga ũkamũhumba nguo, na ndũkanahutatĩre andũ arĩa mũrĩ a mũthiimo ũmwe nao? 8 Hĩndĩ ĩyo ũtheri waku nĩũgaathera o ta ũrĩa gũtherũrũkaga rũciĩnĩ, nakuo kũhonio gwaku nĩgũkooneka o narua; ningĩ ũthingu waku nĩũgagũtongoria, naguo riiri wa Jehova ũkuume thuutha, ũkũgitĩre. 9 Ningĩ hĩndĩ ĩyo nĩũgeetana, nake Jehova nĩagawĩtika; nĩũgakaya ũteithio, nake nĩakoiga atĩrĩ: ĩĩ nĩ ũyũ haha. “Ũngĩheria icooki rĩa kũhinyanĩrĩria, na weherie kĩara kĩrĩa worotanaga nakĩo, na ndeto cia

rūmena-rī, **10** ningī ūngīrutīra kūhūūnia andū arīa ahūtu, nao arīa ahinyīrīrie ūmahingīrie maūndū marīa mamabatairie, hīndī īyo ūtheri waku nīūgaathera kūu nduma-inī, naguo ūtukū waku ūgaatuīka o ta mūthenya barigici. **11** Jehova nīarīgūtoongoragia hīndī ciothe, na nīarīkūhingagīria mabataro maku ūrī būrūri-inī mūūmū, o na mahīndī maku amekagīre hinya. Ūkahaana ta mūgūnda unithīirio maaī, ūtuīke ta gīthima kīrīa gītahūaga. **12** Andū aku nīo magaacookereria kūrīa kwaanangītwo o tene, na maakīrīre mīthingi irīa ya tene mūno; nawe ūgeetagwo Mūcookereria wa Thingo iria Momoku, na wītagwo Mūcookereria wa Njīra cia Itūūro. **13** “Ūngīgirīrīria magūrū maku gūthūkia mūthenya wa Thabatū, na wage gwīka maūndū maku we mwene mūthenya ūcio wakwa ūrīa mwamūre, nayo Thabatū īyo ūmītue mūthenya wa gīkeno, na mūthenya ūcio mwamūre wa Jehova ūūtue wa gūtīo-rī, na ūngūtīa na kwaga kūrūmīrīra njīra ciaku, na kwaga gwīka maūndū maku we mwene, o na kana kwaria ndeto cia tūhū-rī, **14** hīndī īyo nīūgakena nī ūndū wa Jehova, na nīngatūma ūtūūgīrio mūno gūkū thī, na ngūheage igai rīa thoguo Jakubu, ūrīrīage.” Nīgūkorwo nī kanua ka Jehova kaarītie ūhoru ūcio.

59 Atīrīrī, ti-itherū guoko kwa Jehova ti kuonju atī gūtingīhota kūhonokania, o na kana gūtū gwake gūkagīa njiika atī gūtingīhota kūigua. **2** No rīrī, mawaganu manyu nīmo mamūtīgithanītie na Ngai wanyu; namo mehia manyu nīmo matūmīte amūhithe ūthiū wake, akarega kūmūigua. **3** Nīgūkorwo moko manyu nīmathaahīte nī ūiti wa thakame, nacio ciara cianyu ikaiyūra wīhia. Tūnua

twanyu nītwārītie ndeto cia maheeni, na nīmī cianyu ikang'ung'uaga o ndeto cia waganu. **4** Gūtīrī mūdū wendaga ciira wa kīhoto, o na kana ageciirīrīra na njīra ya ma. Mehokaga ngarari cia tūhū na makaaria ndeto cia maheeni; magīaga nda cia mathīina na magaciara waganu. **5** Mahaana ta makomeire matumbī ma ndūira, na makaamba mītego ya rūrenda rwa mbūmbūī. Mūdū o wothe ūrīa ūngīrīa matumbī macio no gūkua akuaga, na o itumbī rīahehenjwo rītūrīkaga ndūira. **6** Rūrenda rūu rwao nī rwa tūhū rūtingītumwo nguo; matiingīhumbīra na kīrīa mathondekaga naruo. Mawīra mao nī mawīra ma waganu, na moko mao maiyūrīte cīko cia haaro. **7** Magūrū mao mahanyūkaga makehie; mahiūhaga magaithe thakame ya mūdū ūtehītie. Meciiria mao no meciiria ma ūūru; na kūrīa guothe mathiiga matigaga gūkirīte ihooru na mwanangīko. **8** Njīra ya thayū matimīūī; na mīthīire yao ti ya gūtuanīra ciira na kīhoto. Metemeire njīra njogomu; gūtīrī mūdū ūcigeragīra akagīa na thayū. **9** Nī ūndū ūcio ciira wa kīhoto ūrī kūrāya na ithuī, naguo ūthingu ndūtūkinyagīra. Tūcaragia ūtheri, no tuonaga o nduma; tūgacaria ūkengu, no tūkagerera kūrīa kūrī na mairia matumanu. **10** Tūhambataga rūthingo ta mūtumumu, na tūgeetherera njīra ta andū matarī maitho. Tūhīngagwo mūthenya barigici o ta rīrīa kūrī mairia; tūrī gatagatī ka andū arīa marī hinya, tūhaanaga ta andū akuū. **11** Ithuothe tūraramaga o ta nduba; tūcakayaga na kīeha ta ndutura. Tūcaragia ūhoru wa gūtūrwo ciira na kīhoto, na tūtingīwona o na atīa; tūgacaria ūhoru wa ūhonokanio, no ūgatūrāihīrīria mūno. **12** Nīgūkorwo mahītia maitū nī

maingĩ maito-inĩ maku, namo mehia maitũ makoimbũra
ũrĩa tũtariĩ. Hĩndĩ ciothe mahĩtia maitũ makoragwo
hamwe na ithuĩ, namo mehia maitũ nĩtũmooĩ mothe: **13**
namo nĩ ũremi na gũkaana Jehova, na kũhutatĩra Ngai
witũ, na kwaragia ndeto cia kũhinyanĩrĩria, na kũregana
na watho, na kwaria ndeto cia maheeni iria ngoro ciitũ
ithugundite. **14** Nĩ ũndũ ũcio nĩtwagĩte ciira wa kĩhooto,
naguo ũthingu ũgatũrahĩrĩria; naguo ũhoru wa ma
ũkagũa njĩra-inĩ, naguo ũrũngĩrĩru ũkaagĩrwo mweke.
15 ũhoru wa ma ndũrĩ handũ ũngĩoneka, nake mũndũ
ũrĩa wĩthemaga ũũru agatuĩka mũndũ wa kũguĩmwo.
Nake Jehova akĩona ũndũ ũcio, ũkĩaga kũmũkenia, tondũ
gũtiatuanagĩrwo ciira na kĩhooto. **16** Ningĩ akĩona atĩ
gũtiarĩ mũndũ o na ũmwe wagĩrĩire, na akĩgega tondũ
gũtiarĩ na mũteithũrani; nĩ ũndũ ũcio guoko gwake
mwene nĩkwo kwamũhonokirie, naguo ũthingu wake
mwene ũkĩmũtiirĩria. **17** Agĩcooka akĩĩhumba ũthingu
taarĩ gako gake ga kũmũgitĩra gĩthũri, na agĩkĩra ngũbia
ya kĩgera ya ũhonokio mũtwe; naguo ũhoru wa kũrĩhanĩria
akĩwĩhumba taarĩ nguo, na akĩĩhotora kĩyo taarĩ nguo
ndaaya. **18** O ta ũrĩa ciĩko ciao itariĩ, ũguo noguo
akaarĩhana, arĩhe thũ ciake na mang'ũrĩ, nao andũ arĩa
marĩ muku nake amacookererie ũũru wao; andũ arĩa
matũũraga icigĩrĩra-inĩ-rĩ, erĩhĩrie na kũmagera ngero o
ũrĩa kwagĩrĩire. **19** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ nĩmagetigĩra
rĩitwa rĩa Jehova kuuma ithũiro, na nĩmagatĩia riiri
wake kuuma irathĩro rĩa riũa. Nĩgũkorwo agooka ta rũũĩ
ruunĩte, rũgatharera na ihenya, rũtindikĩtwo nĩ mĩhũmũ
ya Jehova. **20** “Mũkũũri nĩagooka Zayuni, na akinye kũrĩ

andũ a Jakubu arĩa maherete mehia mao,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **21** Ningĩ Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ha ũhoro wakwa-rĩ, gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndarĩkanĩire nao, atĩ Roho wakwa, ũrĩa ũrĩ igũrũ rĩaku, na ciugo ciakwa iria njĩkĩrĩte kanua gaku, itirĩ hĩndĩ ikehera kuuma kanua gaku, kana ciehere kuuma tũnua twa ciana ciaku, o na kana ciehere kuuma tũnua twa njiaro ciao, kuuma rĩu nginya tene na tene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

60 “Atĩrĩrĩ, arahũka ũcangarare, tondũ ũtheri waku nĩũũkĩte, naguo riiri wa Jehova ũgakwarĩra. **2** Atĩrĩrĩ, nduma nĩhumbĩrĩte thĩ, nayo nduma ndumanu ikahumbĩra ndũrĩrĩ ciothe, no Jehova nĩakwarĩire, naguo riiri wake ũgakwarĩra. **3** Ndũrĩrĩ nĩigooka kũrĩ ũtheri waku, nao athamaki moke kũrĩa ũcangararĩte ta riũa rĩkĩratha. **4** “Tiira maitho wĩrorere mĩena yothe: One ũrĩa andũ othe monganĩte magooka harĩwe, nao ariũ aku makoima kũndũ kũraya, nao airĩtu aku magooka makuuĩtwo na moko. **5** Hĩndĩ iyo nĩũkona ũndũ ũcio, nawe ũcangarare, ngoro yaku nayo ituumatuume, na iĩyũrwo nĩ gĩkeno; ũtonga ũrĩa ũrĩ iria-inĩ nĩũkareherwo, o naguo ũtonga wa ndũrĩrĩ ũrehwo kũrĩ we. **6** Ndũũru cia ngamĩra nĩikaiyũra bũrũri waku, o nacio njaũ cia ngamĩra cia kuuma Midiani, na cia Efa. Ngamĩra ciothe cia kuuma Sheba ciũke, ikuuĩte thahabu na ũbumba, nao andũ maanĩrĩre magooce Jehova. **7** Ndũũru ciothe cia mbũri cia Kedari igaacookanĩrĩrio irehwo kũrĩ we, ũtungatagĩrwo nĩ ndũrũme cia Nebaiothu; nĩigetĩkĩrwo, ituĩke cia kũrutwo igongona kĩgongona-inĩ gĩakwa, na nĩ nĩngagemia hekarũ yakwa irĩa irĩ riiri. **8** “Atĩrĩrĩ, andũ

aya mombūkīte na igūrū ta matu, o na kana ta ndutura
igĩcooka itara-inĩ ciacio nĩ a? **9** Ti-itherū andū arĩa
matūūruga icigĩrĩra-inĩ nĩ nĩ metagĩrĩra; matongoretio nĩ
marikabu cia Tarishishi, ikĩrehe ariū anyu kuuma kūdū
kūraya, marĩ na betha na thahabu ciao nĩ ūndū wa gūtĩĩa
Jehova Ngai wanyu, Ūrĩa Mūtheru wa Isiraeli, nĩgũkorwo
nĩakūheete riiri. **10** “Andū a kũngĩ nĩo magaacookereria
thingo ciaku, nao athamaki ao magūtungatagĩre. O na
akorwo nĩndakūhūūrire na marakara-rĩ, nĩūgeetikĩrĩka
nĩ nĩ nĩguo ngūiguĩre tha. **11** Ihingo ciaku igūtūūra
irĩ hingūre, itirĩ hĩndĩ ikaahingwo mūthenya kana
ūtukū, nĩgeetha andū makūrehagĩre ūtonga wa ndūrĩrĩ,
athamaki ao marūmanĩrĩire mūtongoro wa ūhootani. **12**
Nĩgũkorwo rūrĩrĩ kana ūthamaki ūrĩa ūtagagūtungatĩra
nĩūkaniinwo; ūkaanangwo biū. **13** “Riiri wa Lebanoni
ūgaatuĩka waku, naguo nĩ wa mĩtĩ ya mĩthengera,
mĩhuhu, na mĩkarakaba yothe hamwe, nĩguo ĩgemie
handū hakwa harĩa haamūre; na nĩ nĩngagocithia handū
harĩa hakinyagwo nĩ magūrū makwa. **14** Ariū a andū
arĩa makūhinyagĩrĩria nĩmagooka harĩwe makūinamĩrĩre;
na arĩa othe makūmenete, mainamĩrĩre magūrū-inĩ
maku, nao magwĩtage Itūūra-Inene-rĩa-Jehova, na Zayuni
itūūra rĩa Ūrĩa Mūtheru wa Isiraeli. **15** “O na akorwo
nĩwatiganĩirio na ūkĩmenwo, na gũkĩaga mūdū o na
ūmwe ūngĩtuĩkanĩria gwaku-rĩ, nĩngatūma ūtūure ūrĩ
mūtĩku nginya tene, na ūrĩ gĩkeno kĩa njiarwa ciothe. **16**
Nĩūkanyuuaga iria rĩa ndūrĩrĩ na wongithagio nyondo cia
ūthamaki. Hĩndĩ ĩyo nĩguo ūkaamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova,
nĩ nĩ Mūhonokia waku, na Mūkūūri waku, Ūrĩa-ūrĩ-

Hinya-Mũno wa Jakubu. **17** Ngaakũrehera gĩcango handũ ha thahabu, na ngũrehere betha handũ ha kĩgera. Handũ ha mbaũ ngaakũrehera gĩcango, na ngũrehere kĩgera handũ ha mahiga. Nĩngatũma thayũ ũtuĩke mũnene waku, naguo ũthingu ũtuĩke mwathi waku. **18** Ngũĩ ndĩgaacooka kũiguuo bũrũri-inĩ waku, o na kana mĩhaka-inĩ ya bũrũri waku kũgĩe ũnũhi kana mwanangĩko, no nĩũgeeta thingo ciaku Ũhonokio, na ihingo ciaku ũciĩte Ũgooci. **19** Riũa ti rĩo rĩrĩkwaragĩra mũthenya, kana ũtheri wa mweri ũgũtheragĩre ũtukũ, nĩgũkorwo Jehova agaatuĩka ũtheri waku wa nginya tene na Ngai waku atuĩke riiri waku. **20** Riũa rĩu rĩaku rĩtigacooka gũthũa rĩngĩ, o na kana mweri waku ũtukĩrwo rĩngĩ; nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaatuĩka ũtheri wa gũgũtherera nginya tene, na matukũ maku ma kĩa nĩmagathira. **21** Hĩndĩ ĩyo nao andũ aku othe magaatũka athingu, na megwatĩre bũrũri nginya tene. Andũ acio nĩo thuuna ĩrĩa ndĩhaandĩire, arĩ wĩra wa moko makwa, nĩgeetha monanagie ũkengu wakwa mũnene. **22** Nyũmba ĩrĩa nini ĩkongerereka ĩtuĩke andũ ngiri, nayo ĩrĩa ĩtarĩ andũ aingĩ ĩtuĩke rũrĩrĩ rũrĩ hinya mũno. Nĩ nĩ nĩ Jehova. Nĩngeeka ũndũ ũcio narua ihinda rĩraguo rĩakinya.”

61 Atĩrĩrĩ, Roho wa Mwathani Jehova arĩ igũrũ rĩakwa, nĩ ũndũ Jehova nĩanjitĩrĩrie maguta, nĩguo hunjagĩrie andũ arĩa athĩĩni ũhoru-ũrĩa-mwega. Nĩandũmĩte ngahonie arĩa athuthĩku ngoro, na ngaanĩrĩre atĩ andũ arĩa mohetwo nĩmohorwo, nao arĩa mohetwo njeera ndĩmeere nĩmarekererio, **2** na hunjanagĩrie ũhoru wa mwaka ũrĩa Jehova akoonania ũtugi wake, na mũthenya ũrĩa

Ngai witū akerĩhĩria, ningĩ hooragĩrie arĩa othe marĩ na kĩaha, **3** na ndeithagie andũ arĩa marĩ na kĩaha kũu Zayuni: ndĩmahumbe tanji ya ũthaka handũ ha mũhu, na ndĩmaitĩrĩrie maguta ma gĩkeno handũ ha kĩaha, na ndĩmahumbe nguo ya ũgooci handũ ha ngoro ĩtarĩ mwĩhoko. Nĩgeetha meetagwo mĩtĩ ya ũthingu, mĩtĩ ĩrĩa ĩhaandĩtwo nĩ Jehova nĩguo monanagie riiri wake. **4** Nao nĩmagaka kũndũ kũrĩa gũtũire kwanangĩtwo kuuma tene, na macookererie kũndũ kũrĩa kuonũhirwo tene; nĩ magaacookereria matũũra manene marĩa matũire marĩ manange njjarwa na njjarwa. **5** Nao ageni nĩmakarĩithagia ndũũru cianyu; nao andũ a kũngĩ marĩmage mĩgũnda yanyu, o na maceehage mĩthabibũ yanyu. **6** No inyuĩ mũgeetagwo athĩnjĩri-Ngai a Jehova, nao andũ mamwĩtage atungatĩri a Ngai witũ. Mũkaarĩaga ũtonga wa ndũrĩrĩ, na mwĩtĩage na indo icio ciao nyingĩ. **7** Nĩ ũndũ wa ũrĩa andũ akwa manaconorithio, makaarĩhĩrio maita meerĩ, na handũ ha thoni-rĩ, nĩmagakenera igai rĩa; na nĩ ũndũ ũcio makaagaya igai maita meerĩ bũrũri-inĩ wao, na magĩe na gĩkeno gĩtagathira nginya tene. **8** “Nĩgũkorwo niĩ, Jehova, nĩnyendete ciira wa kĩhooto; nĩthũire ũtunyani na waganu. Nĩ ũndũ wa wĩhokeku wakwa-rĩ, nĩngamarĩha irĩhi rĩa, na ndĩkanĩre nao kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra nginya tene. **9** Njijaro ciao nĩikaagĩa igweta ndũrĩrĩ-inĩ, na ciana ciao imenywo nĩ andũ a ndũrĩrĩ. Arĩa othe makaamoona nĩmagetĩkĩra atĩ acio nĩo andũ arĩa Jehova arathimĩte.” **10** Nĩ nĩngengĩra Jehova mũno; ngoro yakwa ĩcanjamũkaga nĩ ũndũ wa Ngai wakwa. Nĩgũkorwo nĩahumbĩte ũhonokio ta nguo, na akaahumba nguo ndaaya ya ũthingu, o ta

ūrĩa mūhikania agemagia mūtwe wake na kīremba taarĩ mūthĩnjĩri-Ngai, na ta ūrĩa mūhiki egemagia na mathaga make ma goro. **11** Nĩgũkorwo o ta ūrĩa tĩĩri ūtũmaga mbegũ imere, na mũgũnda ūgatũma mbegũ ikũre-rĩ, ūguo noguo Mwathani Jehova agaatũma ūthingu na ūgooci ciumĩre cionekane nĩ ndũrĩrĩ ciothe.

62 Ha ūhoru wa kũrũrĩra Zayuni-rĩ, ndigakira, o na kana ndigithĩrie gũtetera Jerusalemu, nginya hĩndĩ ĩrĩa ūthingu wake ūkaara o ta ūtheri wa rũciinĩ, naguo ūhoru wake wa kũhonokio wonekane o ta tawa ūrĩa ūrĩrĩmbũkaga. **2** Ndũrĩrĩ nĩkoona ūthingu waku, nao athamaki othe mone riiri waku; nawe ūgeetagwo na rĩtwa rĩerũ, rĩrĩa rĩkaagwetwo na kanua ka Jehova. **3** Ningĩ ūgaatuĩka ta tanji ya ūthaka ũnyitĩtwo guoko-inĩ kwa Jehova, na ūhaana ta thũmbĩ ya ūthamaki ĩnyitĩtwo guoko-inĩ kwa Ngai waku. **4** Wee ndũgacooka gwĩtwo Mũtiganĩrie, kana bũrũri waku wĩtwo Mũkiri-Ihooru. No rĩrĩ, ūrĩitagwo Hefiziba, na bũrũri waku wĩtagwo Beula; nĩgũkorwo Jehova nĩagakenagio nĩwe, naguo bũrũri waku ūgaatuĩka o ta mūhiki ūhikĩtio. **5** O ta ūrĩa mwanake ahikagia mũirĩtu, ūguo noguo ariũ aku magaakũhikia; na o ta ūrĩa mūhikania akenagĩrĩra mūhiki wake, ūguo noguo Ngai waku agaagũkenerera. **6** Nĩnjigĩte arangĩri a thingo ciaku, wee Jerusalemu, nao matigakira mũthenya kana ūtukũ. Inyuĩ arĩa mũkayagĩra Jehova-rĩ, mũtikanahurũke, **7** o na kana mũmũhe ūhurũko nginya rĩrĩa akahaanda Jerusalemu, na arĩtue itũũra rĩrĩ igweta thĩ yothe. **8** Jehova nĩehĩtĩte ambararĩtie guoko gwake kwa ūrĩo, na akehĩta na guoko gwake kũrĩ hinya, akoiga atĩrĩ: “Ndigacooka kũhe

thū ciaku ngano yaku ituike irio ciao, na gūtirī hīndī īngī andū a kūngī makaanyua ndibei ya mūhahano īrīa wee ūrutīire wīra; **9** no rīrī, andū arīa marīgethaga ngano nīo marīmīrīāga, na magoocage Jehova, nao arīa monganagia thabibū nīo marīnyuuaga ndibei yacio maikarīte nja ya handū hakwa harīa haamūre.” **10** Hītūkīrai, mūhītūkīre ihingo-inī, mumagare! Thondekerai andū njīra. Akaai, mwake njīra njariī! Ūnganiai mahiga, mūmeherie kuo. Ambarariai bendera na igūrū nīguo yonwo nī ndūrīrī. **11** Jehova nīanīrīire ūhoro ūyū ituri-inī ciothe cia thī, akoiga atīrī: “īrai Mwarī wa Zayuni ūū, ‘Atīrīrī ūrīa ūgaakūhonokia nīarooka! Arooka arī na kīheo gīake, na irīhi rīake arī o narīo.” **12** Acio marīitagwo Andū arīa Aamūre, o arīa Jehova Akūūrīte; nawe ūrīitagwo Wa Kwendeka, Itūūra-Inene-rīrīa-Rītagacooka-Gūthaamwo.

63 Nūū ūyū ūroka oimīte Edomu, akoima itūūra rīa Bozara ehumbīte nguo ndune ta thakame? Nūū ūyū wīhumbīte nguo irī na ūkengu, agīkinyūkagia arī na hinya wa ūnene wake? “Nī nīī, ngīaragia ndeto cia ūthingu, na ndī na hinya wa kūhonokania.” **2** Nī kīī gītūmīte nguo ciaku itunīhe, ta cia mūdū ūraranga kīhīhīro kīa ndibei? **3** “Nī-rī, nīnangīte kīhīhīro kīa ndibei ndī nyiki; gūtirī mūdū wa kuuma kūrī ndūrīrī o na ūmwe twarī nake. Ndamakinyīrīrie ndī na marakara, na ngīmarangīrīria thī ndī na mang’ūrī; nayo thakame yao īkīminjūkīra nguo ciakwa, nacio ciothe ikīgīa na marooro mayo. **4** Nīgūkorwo mūthenya wa kūrīhanīria warī ngoro-inī yakwa, naguo mwaka wa gūkūūra andū akwa nīmūkinyu. **5** Nīī nīndacūthīrīrie, ngīona atī hatiarī

mündũ wa kũndeithia, na ngĩgega tondũ gũtiarĩ na mündũ wa kũndiirĩrĩra; nĩ ũndũ ũcio guoko gwakwa mwene nĩkuo kwahonokirie, namo mang'ũrĩ makwa mwene makĩndiirĩrĩra. **6** Nĩndakinyĩriirie ndũrĩrĩ ndĩ na marakara, ngĩtũma ituĩke ta irĩtwo nĩ njoohi nĩ ũndũ wa mang'ũrĩ makwa, nayo thakame yao ngĩmĩita thĩ.” **7** Nĩngũheana ũhoru wa motugi ma Jehova, o na ciĩko ciake iria itũmaga agoocwo, kũringana na maũndũ mothe marĩa Jehova atwĩkiire: ĩĩ, nĩngũheana ũhoru wa maũndũ maingĩ mega marĩa eekiire nyũmba ya Isiraeli, kũringana na tha ciake, na motugi make maingĩ. **8** Nĩ ũndũ oigire atĩrĩ, “Titherũ acio nĩ andũ akwa, na nĩ ciana iria itakaheenia,” na nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩka Mũhonokia wao. **9** Mathĩina-inĩ mao mothe o nake nĩathĩnĩkire, nake mũraika wake akĩmahonokia. Akĩmakũũra nĩ ũrĩa aamendete na akamaiguĩra tha, akĩmooya na agĩtũũra amakuũite matukũ mothe ma tene. **10** No rĩrĩ, nĩmamũremeire na makĩguithia Roho wake Mũtheru ũũru. Nĩ ũndũ ũcio akĩmagarũrũka, agĩtuĩka thũ yao, nake we mwene akĩrũa mbaara nao. **11** Ningĩ andũ acio ake makĩririkana matukũ ma tene, o hĩndĩ ya Musa na andũ ake, makĩũria atĩrĩ: ũrĩa wamaringirie iria, hamwe na mũrĩithi wa rũũru rwake-rĩ, akĩrĩ ha? ĩ we ũrĩa wareehire Roho Mũtheru gatagatĩ kao-rĩ, akĩrĩ ha? **12** ũrĩa watũmire guoko gwake kwa hinya na kũrĩ riiri gũikare mwena wa ũrĩo wa Musa, akĩrĩ ha? O we ũrĩa wagayũkanirie maaĩ mbere yao, nĩguo egĩire na igweta nginya tene, **13** ũrĩa wamatongoreirie kũndũ kũu kũriku, akĩrĩ ha? O ta mbarathi igĩtwarĩrwo werũ-inĩ-rĩ, matiahĩngirwo; **14** o ta ũrĩa ng'ombe ithiiga

kwarahio gĩtuamba-inĩ, noguo o nao maaheirwo ũhurũko nĩ Roho wa Jehova, Ũguo nĩguo watongoririe andũ aku nĩgeetha wĩgĩire rĩitwa rĩ na riiri. **15** We ta cũthĩrĩria thĩ ũrĩ o kũu igĩrũ, wĩrorere, wone ũrĩa gũtariĩ ũrĩ gĩtĩ-inĩ gĩaku kĩu gĩtũũgĩru kĩa ũnene, o kĩu gĩtheru na kĩrĩ riiri. Kaĩ maũndũ maku marĩa wĩkaga ma kĩyo o na ma hinya makĩrĩ ha? Ũhoro wa ũrĩa ũtũiguagĩra tha na ũrĩa ũtũcakayagĩra ngoro-inĩ yaku-rĩ, nĩũgirĩtie ũtũkinyĩre. **16** O na angĩkorwo Iburahĩmu ndatũũĩ, nake Isiraeli nĩatũkaanĩte-rĩ, Wee nĩwe Ithe witũ; Wee Jehova-rĩ, nĩwe Ithe witũ, narĩo rĩitwa rĩaku nĩ Mũkũuri witũ kuuma tene. **17** Atĩrĩrĩ, Wee Jehova, nĩ kĩĩ gĩtũmaga ũtũrekererie tuume njĩra-inĩ ciaku, na ũkoomia ngoro ciitũ nĩguo twage gũgũtĩĩa? Garũrũka nĩ ũndũ wa ndungata ciaku, o mĩhĩrĩga iyo ĩtuĩkĩte igai rĩaku. **18** Andũ aku arĩa aamũre nĩmegwatiire bũrũri ũyũ wamaheire ũgĩtuĩka wao o ihinda inini, no rĩu thũ ciitũ nĩcirangĩrĩirie handũ haku harĩa haamũre. **19** Ithuĩ tũrĩ andũ aku kuuma tene; no rĩrĩ, o ndũrĩ wamathamakĩra, o na matirĩ metanio na rĩitwa rĩaku.

64 Atĩrĩrĩ, naarĩ korwo watarũranga matu ũikũrũke gũkũ thĩ, nĩguo irĩma ithingithe irĩ mbere yaku! **2** O ta ũrĩa mwaki ũmundagia thari ikarĩrĩmbũka, na ũgatũma maaĩ matherũke-rĩ, ikũrũka thĩ ũtũme rĩitwa rĩaku rĩmenywo nĩ thũ ciaku, na ũtũme ndũrĩrĩ ciinaine irĩ mbere yaku! **3** Nĩgũkorwo hĩndĩ irĩa Wee wekire maũndũ ma kũmakania marĩa tũteerĩgĩrĩire-rĩ, nĩwaikũrũkire, nacio irĩma igĩthingitha irĩ mbere yaku. **4** Kuuma o tene gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũrĩ waigua maũndũ ta macio, na

gūtirī gūtū kūrī kwaigua ūhorō ta ūcio, o na kana riitho rīkiona Ngai ūngī tawe, ūrīa wīkaga maūndū nī ūndū wa andū arīa maikaraga mamwetereire. **5** Wee ūūkaga gūteithia andū arīa mekaga maūndū marīa magīrīre makenete, o acio maririkanaga njīra ciaku. No rīrīa twagire gūcirūmīrīra tūgīthī na mbere na kwīhia-rī, wee nīwarakarire. Ithuī-rī, tūngīkīhonoka atīa? **6** Ithuothe tūtuīkīte ta mūndū ūrī na thaahu, na ciiko ciothe cia ūthingu witū ihaana ta ndangari irī magigi; ithuothe tūhohaga tūkahaana ta ithangū, namo mehia maitū magatūhuruta o ta ūrīa rūhuho rūhuruutaga maragara. **7** Gūtirī mūndū o na ūmwe ūkayagīra rīitwa rīaku, kana akageria anyiitane nawe; nīgūkorwo nīūtūhithīte ūthiū waku, ūgagītūma tūhinyīrīrīke nī ūndū wa mehia maitū. **8** No rīrī, Wee Jehova, wee nīwe ithe witū. Ithuī tūrī rīūmba, nawe nīwe mūtūūmbi; ithuothe tūrī wīra wa moko maku. **9** Wee Jehova-rī, tiga gūtūrakarīra mūno makīria, o na kana ūtūūre ūririkanaga mehia maitū. Na rīrī, ta tūrore twagūthaiha, wone atī ithuothe tūrī andū aku. **10** Matūūra maku marīa manene maamūre nīmatuīkīte werū; o na itūūra rīa Zayuni rītuīkīte werū, narīo itūūra rīa Jerusalemu rīgakira ihooru. **11** Hekarū iitū īrīa nyamūre na īrī riiri, kūrīa maithe maitū maakūgoocagīra, nīcinītwo na mwaki, nacio indo ciitū ciothe iria irī bata nīcianangītwo. **12** Thuutha wa maūndū macio mothe, Wee Jehova-rī, anga nīūgūtūtiganīria, wage gūtūteithia? Ūgūkira o ro ūguo na ūkīrīrīrie gūtūherithia makīria?

65 “Nīī ndeguūrīrie andū arīa mataahooyaga kīrīra; na andū arīa mataamaathaga nīī, nīo maanyonire.

Naruo rūrīrī rūrīa rūtarī rwahooya rūkīgwetaga rīitwa rīakwa, ngīrwīra atīrī: ‘Nīī ūyū haha, nīī ūyū haha.’

2 Mūthenya wothe ndindaga ndambūrūkīirie moko makwa kūrī andū aremi, arīa matathiiaga na mīthiire mīega, no marūmagīrīra mathugunda mao: **3** o andū arīa matūūraga maathirīkagia o ūthiū-inī wakwa, makarutagīra magongona mīgūnda-inī, na magacinagīra ūbumba igongona-inī cia maturubarī; **4** arīa matindaga maikarīte mbīrīra-inī, makarara meiguīte na hitho ūtukū wothe; arīa makīrīiaga nyama cia ngūrwe, na nyūngū ciao ciyūrīte thaathi wa nyama irī thaahu; **5** andū acio moigaga atīrī, ‘Njeherera, tiga kūnguhīrīria, tondū nīī ndī mūtheru gūgūkīra!’ Andū ta acio mahaana ta ndogo maniūrū-inī makwa, na ta mwaki wakanaga mūthenya wothe.

6 “Atīrīrī, mbere yakwa gūtūire kwandīkītvo maūndū macio: ndigūtūūra ngirīte ki, no rīrī, nīngarīhanīria kūna; ti-itherū ngaarīhanīria o ciero-inī ciao, **7** ndīhanīrie mehia manyu inyuī ene, o na mehia ma maithe manyu,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Tondū nīmacinīire ūbumba irīma-igūrū, na makīnnuma marī kūu tūrīma-igūrū, nīngerīhīria ciero-inī ciao, ndīmarīhe irīhi rīothe nī ūndū wa cīko ciao cia mbere.” **8** Jehova ekuuga atīrī: “O ta ūrīa ngogoyo yonekaga kīmanjīka-inī gīa thabibū, nao andū makoiga atīrī, ‘Tiga gūkīananga, hahota gūkorwo na kīndū kīega thīinī wakīo,’ ūguo noguo ngeeka nī ūndū wa ndungata ciakwa; ndigaciniina ciothe. **9** Ngaaruta njiaro kuuma kūrī Jakubu, nao agai a irīma ciakwa moime Juda; andū akwa arīa nīī ndīthuurīire nīo magaacigaya, nacio ndungata ciakwa itūūre kuo. **10** Sharoni gūgaatūika

ūrīithio wa ndūuru cia mbūri, na Gītuamba-kīa-Akori gītuīke handū ha kwarahagwo nī mahiū, nī ūndū wa andū akwa arīa matūire manjaragia. **11** “No rīrī, inyuī arīa mūtiganīrie Jehova, na mūkariganīrwo nī kīrīma gīakwa kīrīa kīamūre, inyuī arīa mwaragīra metha ngai ya maheeni īrīa ītagwo Mūreehi-mūnyaka, na mūkaiyūria mbakūri cia ndibei ya mūtukanio mūgaitīra ngai īrīa ītagwo Mūreehi-mūtino nīguo mūmīhoorerierī, **12** ngaamwathīrīria kūūrragwo na rūhiū rwa njora, na inyuothe mūkegūithia thī mūūrragwo; nīgūkorwo ndamwītire mūkīaga kūnjītika, na ndamwarīrie mūkīaga gūthikīrīria. Mwekire maūndū mooru maitho-inī makwa, na mūgīthuura maūndū marīa matangenagia.” **13** Nī ūndū ūcio Jehova Mwathani ekuuga atīrī: “Ndungata ciakwa nīikaarīa irio, no inyuī nīmūkahūūta; ndungata ciakwa nīikaanyua, no inyuī nīmūkanyoota; ndungata ciakwa nīigakena, no inyuī nīmūgaconorithio. **14** O na ningī ndungata ciakwa nīikaina nīgūcanjamūka ngoro, no inyuī nīmūkarīra nī ūndū wa ruo rwa ngoro, na mūgirīke nī ūndū wa gūthuthīka ngoro. **15** Marīitwa manyu mūkaamatigīra andū akwa arīa ndīthuurīire, mamatūmagīre rīrīa mekwenda kūruma andū; Mwathani Jehova nīagakūūruga, no ndungata ciake agaaciītaga marīitwa mangī. **16** Mūndū ūrīa wothe ūkaahoera būrūri kīrathimo, ageeka ūguo akīgwetaga rīitwa rīa Ngai ūrīa wa ma; ningī ūrīa ūkeehīta na mwīhītwa būrūri-inī, akeehīta akīgwetaga rīitwa rīa Ngai ūrīa wa ma. Nīgūkorwo mathīina marīa ma tene nīmakariganīra, na mahithwo maitho-inī makwa. **17** “Atīrīrī, nīngūmba igūrū rīerū

o na thĩ njerũ. Maũndũ marĩa ma tene matigacooka kũririkanwo, o na kana meciirio. **18** No rĩrĩ, canjamũkai na mũkenere indo iria ngũmba tene na tene, nĩgũkorwo nĩngũmba itũũra rĩa Jerusalemu rĩtuĩke rĩa gũkenewo, na andũ a rĩo matuĩke a gũkenania. **19** Nĩngakenera Jerusalemu na njanjamũke nĩ ũndũ wa andũ akwa; naguo mũgambo wa kĩgirĩko o na kana wa kĩrĩro ndũkaiguuo kũu rĩngĩ. **20** “Kũu gũtirĩ mwana wa rũkenge ũgaacooka gũkua arĩ na matukũ manini, o na kana mũndũ mũkũrũ akue atatũũrite mũaka yake yothe; mũndũ ũrĩa ũgaakua arĩ na mũaka igana akoonagwo taarĩ mũndũ mwĩthĩ; nake ũrĩa ũtagaakinyia mũaka igana akoonagwo ta arumĩtwo na kĩrumi. **21** Nao nĩmagaka nyũmba na macitũũre; makaahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ na marĩĩage maciaro mayo. **22** Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ magaaka nyũmba ituĩke cia gũtũũrwo nĩ andũ angĩ, o na kana mahaande irio irĩio nĩ andũ angĩ. Nĩgũkorwo o ta ũrĩa matukũ ma mũtĩ maigana, ũguo noguo matukũ ma andũ akwa magaaakorwo maigana; andũ akwa arĩa athuure magaatũũra makenagĩra wĩra wa moko mao ihinda iraya. **23** Nao matigacooka kũruta wĩra wa tũhũ, o na kana maciare ciana ciathĩrĩirio mũtino; nĩgũkorwo magaatũũka andũ arathime nĩ Jehova, o hamwe na njiaro ciao. **24** Na nĩgũgatuĩka atĩrĩ, o mbere mataananjĩta-rĩ, nĩngamacookeria ũhoru; ningĩ o makĩaragia-rĩ, nĩngakorwo njiguĩte. **25** Nayo njũũi na kagondũ ikaarĩĩaga hamwe, naguo mũrũũthi ũkarĩĩaga nyeki ta ndegwa, no rũkũngũ nĩruo rũgaatuĩka irio cia nyoka. Itikagerana ngero kana cianangane kũu guothe kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩamũre,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

66 Jehova ekuuga ũũ: “Igũrũ nĩrĩo gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene, nayo thĩ nĩyo gĩturwa gĩakwa kĩa magũrũ. Mũngĩkĩnjakĩra nyũmba ĩhaana atĩa? Naho handũ hakwa ha kũhurũka hangĩkorwo hahaana atĩa? **2** Githĩ ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe, na gũgĩtũma igĩe kuo?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Atĩrĩrĩ, mũndũ ũyũ nowe ngaatĩĩa: nĩ mũndũ ũrĩa wĩnyiihagia na akagĩa na ngoro ĩherete, na akainaina rĩrĩa ekũigua kiugo gĩakwa. **3** No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa ũrutaga ndegwa igongona ahaana o ta ũrĩa ũragaga mũndũ, nake ũrĩa ũrutaga gatũrũme, ahaana o ta mũndũ ũrĩa uunaga ngui ngingo; mũndũ ũrĩa ũrutaga iruta rĩa mũtu, ahaana o ta mũndũ ũrĩa ũrutaga thakame ya ngũrwe, nake ũrĩa ũcinaga ũbumba wa kĩririkano, ahaana o ta mũndũ ũrĩa ũhooyaga mũhianano. Andũ acio nĩmethuurĩire njĩra ciao o ene, na ngoro ciao igakenagio nĩ maũndũ marĩa marĩ magigi; **4** nĩ ũndũ ũcio, niĩ o na niĩ nĩngathuura kũmeka ũndũ mũũru na ndĩmarehithĩrie maũndũ marĩa matũmaga metigĩrĩte. Nĩgũkorwo rĩrĩa ndetanire, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wanjĩtikire, na rĩrĩa ndaaririe, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wathikĩrĩirie. Andũ acio meekire maũndũ mooru maito-inĩ makwa, na magĩthuura maũndũ marĩa matangenagia.” **5** Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũinainaga nĩ gũtĩĩa kiugo gĩake, ta iguai ndũmĩrĩri ya Jehova: “Ariũ a thoguo arĩa mamũthũire, na makamũingata nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa, moigĩte atĩrĩ, ‘Jehova ta nĩagĩkumio nĩguo tũkĩone gĩkeno kĩanyu!’ No rĩrĩ, o nĩmagaconorithio. **6** Ta iguai mbugĩrĩrio ĩyo ĩroima kũu itũũra rĩrĩa inene, mũigie inegene rĩu rĩroima kũu hekarũ-inĩ! Ũcio nĩ mũgambo wa

Jehova mūraigua akĩrĩha thũ ciake kĩrĩa kĩmagĩrĩire. 7
“Atanambĩrĩria kũrũmwo-rĩ, nĩaciarĩte: na ataanarũmwo
nĩ ruo-rĩ, agagĩciara mwana wa kahĩ. 8 Nũũ ũrĩ aigua
ũndũ ta ũcio? Nũũ ũrĩ wona maũndũ ta macio? Anga
bũrũri wakĩhota gũciarĩrwo andũ aguo mũthenya o ro
ũmwe, o na kana rũrĩrĩ rũkĩigane o ro rĩmwe? No rĩrĩ,
o rĩrĩa Zayuni yanyĩtirwo nĩ ruo-rĩ, o hĩndĩ ĩyo nĩguo
yaciarire ciana ciayo o ro rĩmwe. 9 Anga no nginyie
ihinda rĩa mwana gũciarwo na ndikĩreke aciarwo?” ũguo
nĩguo Jehova ekũũria. “Anga no hingĩrĩrie mwana nda
nginyĩtie ihinda rĩake rĩa gũciarwo?” ũguo nĩguo Ngai
wanyu ekũũria. 10 “Inyuĩ inyuothe arĩa mwendete itũũra
rĩa Jerusalemu, kenanĩrai narĩo na mũcanjamũke nĩ
ũndũ warĩo; kenanĩrai mũno narĩo, inyuĩ inyuothe arĩa
mũtũire mũrĩcakayagĩra. 11 Nĩgeetha mũhaane ta andũ
mongete maũndũ mega marĩo, mũkahũũna mũhooreire
nyondo-inĩ ciake; ningĩ mũnyuuage mũkanyootoka, na
mũkenagĩre ũingĩ wa iria rĩake.” 12 Nĩgũkorwo ũũ nĩguo
Jehova ekuuga: “Nĩngakinyĩria itũũra rĩa Jerusalemu
thayũ ũhaana ta rũũĩ, na ũtonga wa ndũrĩrĩ ũhaana
taarĩ rũũĩ rũiyũrĩte rũkoina; mũkahoorera ta kaana
gakĩongithio nĩ nyina, mũgaakuu na moko make, na
mũcũgacũgagio mũrĩ maru-inĩ make. 13 O ta ũrĩa mwana
ahooreragio nĩ nyina, ũguo noguo ngaamũhooreria; na
nĩmũkahoorerio mũrĩ kũu Jerusalemu.” 14 Rĩrĩa mũkoona
ũndũ ũcio, ngoro cianyu nĩgakena, nawe ũrirũke ta nyeki
nduru; nagueo hinya wa guoko kwa Jehova nĩũkamenyeka
nĩ ndungata ciake, no marakara make nĩmakamenyeka
nĩ thũ ciake. 15 Atĩrĩrĩ, Jehova arooka arĩ na mwaki,

na ngaari ciake cia ita ihaana ta kīhuhūkanio kīnene; akaamūikūrūkīria marakara make arī na mang’ūrī, na amūkūūme na ikūūmana rīhaana ta nīnīmbī cia mwaki. **16** Nīgūkorwo Jehova nīagatuīra andū othe ciira, arī na mwaki na rūhiū rwake rwa njora, na arīa makoogwo nī Jehova magaakorwo marī aingī. **17** “Na rīrī, andū arīa meamūrīte na magetheria nīguo mathiī marūmīrīire ūrīa ūrī gatagatī nīguo makinye magongona-inī marīa marutagīrwo mīgūnda-inī, o acio marīāga nyama cia ngūrwe na mbīa, na indo ingī irī thaahu, magaathiranīra hamwe,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** “Na nīī-rī, tondū wa ciiko ciao na mecūūrania mao, ngirie gūūka njookanīrīrie ndūrīrī ciothe o na andū a mīario yothe, nao nīmagooka meyonere riiri wakwa. **19** “Nīngekīra kīmenyithia thīinī wao, na amwe a arīa makaahonoka nīngamatūma mathiī ndūrīrī-inī: mathiī Tarishishi, na mathiī Putu na Ludu kūrī andū arīa me ngumo ya gūikia mīguī, na mathiī Tubali na Javani, na mathiī kūrī andū arīa matūūruga icigīrīra-inī cia kūdū kūraya, kūrīa gūtarī kwaiguuo ngumo yakwa, kana gūkonwo riiri wakwa. Nīmakahunjia ūhoru wa riiri wakwa kūrī andū a ndūrīrī. **20** Nao nīmakarehe ariū a thoguo othe, kuuma ndūrīrī-inī ciothe, marehwo makuūtwo nī mbarathi, na ngaari cia ita, na makaari ma kūguucio, na mahaicīte nyūmbū na ngamīra, moke kīrīma-inī gīakwa kīrīa kīamūre kūu Jerusalemu, matuīke ta igongona harī Jehova,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nao magaacirehe o ta ūrīa andū a Isiraeli marehaga ngano yao ya maruta kūu hekarū-inī ya Jehova ikūuūtwo na indo iria itarī thaahu. **21** Na nīī

nĩngathuura amwe ao matuĩke athĩnjĩri-Ngai na Alawii,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **22** Jehova ekuuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa igũrũ rĩu rĩerũ na thĩ njerũ iria ngũthondeka igatũura mbere yakwa-rĩ, ũguo noguo rĩitwa rĩaku na njiaro ciaku irĩtũũraga. **23** Kuuma Karũgamo ka Mweri ũmwe nginya Karũgamo ka Mweri ũrĩa ũngĩ, na kuuma Thabatũ ĩmwe nginya Thabatũ ĩrĩa ĩngĩ, andũ othe nĩmagookaga kũhooya mainamĩrĩire mbere yakwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **24** “Nao nĩmakoimagara makerorere ciimba cia andũ arĩa maanemeire; nĩ ũndũ igunyũ ciao itigakua, o na kana mwaki ũrĩa wa kũmacina ũhore, nao nĩmagatuĩka ta kĩndũ gĩthũirwo mũno nĩ andũ othe.”

Jeremia

1 Maya nīmo maūndū marīa maaririo nī Jeremia, mūrū wa Hilikia, ūmwe wa athīnjīri-Ngai arīa maatūūruga itūūra rīa Anathothu kūu būrūri wa Benjamini. **2** Ndūmīrīri ya Jehova nīyamūkinyīrīre mwaka-inī wa ikūmi na ītatū wa wathani wa Josia, mūrū wa Amoni, mūthamaki wa Juda, **3** o na ningī matukū-inī ma wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, o nginya mweri wa gatano, mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Zedekia mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, rīrīa andū a Jerusalemu maatahirwo. **4** Ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīre, ngīrwo atīrī, **5** “Mbere ya gūkūūmba nda-inī ya maitūguo-rī, no ndaakūūī, o na ūtanaciarwo-rī, nīndakwamūrīte; nīndagūtuire mūnabii wa kūrathagīra ndūrīrī.” **6** Na nī ngīmūcookeria, ngiuga atīrī: “Hī, Mwathani Jehova! Nī ndiū kwaria; nī ndī o mwana.” **7** Nowe Jehova akīnjīra atīrī: “Tiga kuuga atīrī, ‘Nī ndī o mwana.’ No nginya ūthī kūrī mūndū o wothe ngūgūtūma kūrī we na ūmwīre ūrīa wothe ngūgwatha. **8** Ndūkanametigīre, nīgūkorwo ndī hamwe nawe, na nīngakūhonokia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Hīndī īyo Jehova agītambūrūkia guoko, akīhūtia kanua, akīnjīra atīrī, “Rīu nīndekīra ndūmīrīri yakwa kanua gaku. **10** One, ūmūthī nīndagūtua mūnene wa ndūrīrī o na wa mothamaki, nīgeetha ūmunyage na ūmomorage, wanangage na ūng’āuranagie, na wakage na ūhaandage.” **11** Ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīre, ngīūrīo atīrī: “Jeremia, nī kī ūroona?” Na nī ngīcookia atīrī, “Ndīrona rūhonge rwa mūtī wa mūrōthi.” **12** Jehova akīnjīra

atĩrĩ, “ĩĩ, nĩguo nĩwona wega, tondũ njũthĩrĩrie nyone atĩ ndũmĩrĩri yakwa nĩyahingio.” **13** Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrire o rĩngĩ ngĩũrio atĩrĩ: “Nĩ kĩĩ kĩngĩ ũrona?” Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Ndĩrona nyũngũ ĩgũtherũka, ĩnamĩte kuuma mwena wa gathigathini.” **14** Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Mwanangĩko uumĩte na mwena wa gathigathini, nĩũgaitĩrĩrio andũ othe arĩa matũũraga bũrũri ũyũ. **15** Ndĩ hakuĩ gwĩta andũ othe a mothamaki ma gathigathini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Athamaki ao nĩmagooka mahaande itĩ ciao cia ũthamaki matoonyero-inĩ ma ihingo cia Jerusalemu; nĩmagooka mathiũrũkĩrie thingo ciothe cia Jerusalemu, na mokĩre matũũra mothe ma Juda. **16** Nĩngatuĩra andũ akwa matũiro ma ciira, tondũ wa waganu wao wa kũndirika, na wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba, na kũhooya indo iria methondekeire na moko mao. **17** “Ũkĩra wĩhaarĩrie! Rũgama na ũmeere ũndũ o wothe ũrĩa ngũgwatha. Ndũkamakio nĩo, kana na nĩ ngũmakie ũrĩ mbere yao. **18** Ũmũthĩ-rĩ, nĩndagũtua ta itũũra rĩirige na hinya, na ta gĩtugĩ gĩa kĩgera, na ta rũthingo rwa gĩcango, nĩgeetha wĩyũmie ũũkĩrĩre bũrũri wothe: ũũkĩrĩre athamaki a Juda, na anene, na athĩnjĩri-Ngai akuo, o na andũ othe a bũrũri ũyũ. **19** Nĩmakarũa nawe no matigaakũhoota, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe na nĩndĩrĩkũhonokagia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

2 Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrire, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Thĩĩ ũkaanĩrĩre ũkĩiguagwo nĩ andũ a Jerusalemu, ũmeere atĩrĩ: “Nĩndirikanaga ũrĩa weheanĩte kũrĩ nĩ rĩrĩa warĩ mwĩthĩ, na ũrĩa wanyendete rĩrĩa ndakũhikirie na

ũkĩnũmĩrĩra kũu werũ-inĩ, tũgĩtuĩkanĩria kũu bũrũri ũcio ũtaahandagwo irio. **3** Isiraeli-rĩ, aatũũrĩte aamũrĩirwo Jehova, arĩ maciaro ma mbere ma magetha make; arĩa othe maamũtambuuraga maatuirwo ahĩtia, nao magĩkinyĩrĩrwo nĩ mwanangĩko,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** Thikĩrĩriai mũigũe ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ andũ a nyũmba ya Jakubu, inyuĩ inyuothe andũ a mĩhĩrĩga yothe ya nyũmba ya Isiraeli. **5** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ mahĩtia marĩkũ maithe manyu maanyonire namo, atĩ nĩkĩo maandirikire, makĩndaihĩrĩria ũguo? Maarũmĩrĩire mĩhianano ĩtarĩ kĩene, nao ene makĩaga kĩene. **6** Matiigana kũũria atĩrĩ: ‘Jehova arĩ ha, ũria watũrutire bũrũri wa Misiri, agĩtũgereria werũ-inĩ ũtaarĩ kĩndũ, tũkĩgerera bũrũri warĩ wa werũ na iharũrũka, bũrũri ũtoiraga mbura, na warĩ nduma ta ya gĩkuũ, bũrũri ũtaageragĩrwo na ũtaatũũragwo nĩ mũndũ?’ **7** Nĩndamũrehire bũrũri mũnoru, nĩguo mũrĩĩage matunda maguo, na mwĩgũne na indo ciakuo iria njega. No inyuĩ muokire, mũgĩthaahia bũrũri wakwa na mũgĩtũma igai rĩakwa rĩthũũrwo mũno. **8** Athĩnjĩri-Ngai matiigana kũũria atĩrĩ: ‘Jehova arĩ ha?’ Arĩa marũmbũyagia watho matiigana kũũmenya; atongoria ao nĩmanemeire. Anabii maarathaga mohoro makĩgwetaga Baali, marũmĩrĩire mĩhianano ĩtarĩ kĩene. **9** “Nĩ ũndũ ũcio nĩngũmũciirithia o rĩngĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngĩ nĩngaciirithia ciana cia ciana cianyu. **10** Ringai mũthĩĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Kitimu mũkererere, nĩngĩ mũtũmane gũthiio Kedari gũgatuĩrio wega, muone kana kũrĩ kuoneka ũndũ ta ũyũ: **11** Atĩrĩrĩ, nĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũrĩ rwatirika ngai ciaruo,

rūkīgarūrūkīra ngai ingī? (O na harīa ngai icio itarī ngai.) No rīrī, andū akwa nīmakūūranītie Riiri wao na mīhianano ĩtarī kīene. **12** Inyuĩ igūrū-rī, makaai nī ũndū wa ũhoru ũcio, inainai mūrī na kīeha kīnene,” ũguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Andū akwa nīmekīte mehia meerī: Nīmandirikīte, o nīĩ gīthima kīa maaĩ ma muoyo, na makeyenjera marima mangī ma maaĩ, namo nī marima mamethūkangu, matangīiga maaĩ. **14** Rīu-rī, anga Isiraeli nī ndungata, o mūndū ũciarīrwo ũkombo-inī? Nī kīĩ gītūmīte atuīke mūndū wa gūtahwo? **15** Mīrūūthi nīraramīte; nīimūraramīire. Nīyanangīte būrūri wake; matūūra make macinītwo na mwaki, na magatigwo matarī mūndū. **16** O na andū a Memufisi, na a Tahapanahesi nīmagūtīihītie, magagwīkīra rūhara ruototia rwa mūtwe. **17** Githī tiwe mwene wīrehereire maūndū maya nī ũndū wa gūtirika Jehova Ngai waku, o rīrīa we aagūtongoragia na njīra ĩrīa wageraga? **18** Rīu-rī, nī kīĩ gīgūtūma ũcooke būrūri wa Misiri ũkanyue maaĩ ma Shihoru? Na ningī-rī, ũgūthīĩ Ashuri nīkī, ũkanyue maaĩ ma Rūūĩ rwa Farati? **19** Waganu waku nīguo ũgaakūherithia, nakuo gūcooka na thuutha gwaku nīgūgakūrūithia. Tondū ũcio wīciirie wega na ũmenye ũrīa arī ũndū mūūru mūno na ũrī ruo harīwe, rīrīa ũtirikīte Jehova Ngai waku, na rīrīa ũkwaga kwīīndīgīra,” ũguo nīguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **20** “Nīwoinangire icooki rīaku rīa ngingo o tene, na ũgītūuanga mīhīndo yaku; woigire atīrī, ‘Ndigūcooka gūgūtungata!’ Tondū-rī, tūrīma-inī tūrīa tuothe tūraihi na igūrū, na rungu rwa mūtī o wothe mūruru nīkuo wakomaga ũkīhūūra ũmaraya. **21**

Nii ndaakũhaandite ũrĩ ta mũthabibũ mũthuuraniire wa mũthemba ũrĩa mwega. Wagĩcookire kũngarũrũka atĩa, ũgĩthũka, ũgĩtuĩka ta mũthabibũ wa gĩthaka? **22** O na ũngĩthamba na igata, o na ũhũthĩre thabuni mũingĩ mũno-rĩ, kĩmeni kĩa wĩhia waku ndingĩtiga gũkĩona,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **23** “Rĩu-rĩ, ũngĩhota atĩa kuuga atĩrĩ: ‘Nii ndiĩthaahĩtie; ndirũmĩrĩire kĩrĩra kĩa Mabaali?’ Ta rora wone mĩtugo yaku kũu gĩtuamba-inĩ; wĩcũũranie wega maũndũ marĩa wĩkĩte. Wee ũhaana ta moori ya ngamĩra igĩcangacanga kũndũ na kũndũ, **24** ũkahaana ta njagĩ ĩrĩa ĩmenyerete gũikara werũ-inĩ, ĩrĩa ĩnuhanuhaga rĩrĩa ĩkwenda kũhaicwo; rĩrĩa ĩrĩ na mũrukĩ-rĩ, nũũ ũngĩhota kũmĩrigĩrĩria? Njamba iria ingĩmĩenda, itingĩnogia ikĩmĩcaria; mweri wayo wakinya, nĩkamĩona. **25** Tiga kũhanyũka nginya ũthirĩrwo nĩ iraatũ magũrũ, naguo mũmero waku ũng’are. No wee ũkiuga atĩrĩ, ‘Hatĩrĩ bata! nĩnyendete ngai cia kũngĩ, na no nginya ndĩcume thuutha.’ **26** “O ta ũrĩa mũici aconorithagio aanyitwo, ũguo no taguo nyũmba ĩno ya Isiraeli ĩconorithĩtio: o ene, na athamaki ao, na anene ao, na athĩnjĩri-Ngai ao, na anabii ao. **27** Meeraga mũtĩ atĩrĩ, ‘Wee nĩwe Baba,’ na makeera ihiga atĩrĩ, ‘Wee nĩwe wanjarire.’ Nĩmahutatĩire, makaaga kũnyonia mothiũ mao; no rĩrĩa marĩ thĩĩna-inĩ manjĩiraga atĩrĩ, ‘Ũka ũtũhonokie!’ **28** Ikĩrĩ kũ ngai icio mwethondekeire? Kĩrekei ciũke, aakorwo no imũhonokie rĩrĩa mũrĩ thĩĩna-inĩ! Nĩgũkorwo ngai ciaku cingĩhĩte o ta matũũra maku, wee Juda. **29** “Mũgũkĩndũithia nĩ ũndũ kĩ? Inyuothe nĩmũunemeire,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **30** “Nĩ wĩra wa tũhũ ndaarutire ngĩherithia andũ

anyu; matiigana kũigua maakaanio magarũrũke. Rũhiũ rwaku rwa njora nĩrũniĩnĩte anabii anyu, o ta mũrũũthi ũrĩa mũrĩĩani. **31** “Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a rũciaro rũrũ, mwĩcũraniei wega ũhoru wa ndũmĩrĩri ĩno ya Jehova: “Kaĩ nduĩkĩte ta werũ harĩ Isiraeli, kana ta bũrũri ũrĩ nduma nene? Nĩ kĩ gĩtũmaga andũ akwa moige atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩkaga ũrĩa tũkwenda; tũtigagũcookerera rĩngĩ’?”

32 Rĩu-rĩ, mũirĩtu ahota kũriganĩrwo nĩ mathaga make ma kwĩgemia, kana mũhiki ariganĩrwo nĩ nguo ciake cia ũhiki? No rĩrĩ, andũ akwa nĩmariganĩrwo nĩ niĩ, matukũ maingĩ matangĩtarĩka. **33** Kaĩ nĩ ũrĩ ũũgĩ mũingĩ rĩrĩa ũgũcaria wendo-ĩ! Nĩ ũndũ ũcio o na atumia arĩa aaganu mũno no merute na mĩthiĩre yaku. **34** Nguo-inĩ ciaku-rĩ, andũ nĩmoonaga thakame ya athiĩni arĩa matarĩ ũũru mekĩte, o na aakorwo ndwamanyĩitire magĩtua nyũmba. No rĩrĩ, o na gũtariĩ ũguo **35** wee uugaga atĩrĩ, ‘Niĩ ndirĩ ũndũ mũũru njikĩte; we ndandaakarĩre.’ No niĩ nĩngũgũtuĩra ciira, tondũ uugaga atĩrĩ, ‘Niĩ ndiĩhĩtie.’ **36** ũriũngariũngaga nĩkĩ, ũkĩgarũraga mĩthiĩre yaku? Nĩũgaconorithio nĩ bũrũri wa Misiri, o ta ũrĩa waconorithirio nĩ Ashuri. **37** ũgaacooka uume kũndũ kũu ũigĩrĩre moko mũtwe, nĩgũkorwo Jehova nĩaregete acio wĩhokete, o matigagũteithia.

3 “Mũndũ angĩtigana na mũtumia wake, nake mũtumia ũcio athiĩ ahikĩre mũndũ ũngĩ-rĩ, mũthuuri ũcio no amũcookerere? Githĩ bũrũri ũcio to ũthaahe biũ? No wee-rĩ, ũtũũrĩte ũhũũraga ũmaraya na endwa aku aingĩ mũno! Rĩu-rĩ, wee no ũnjookerere?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **2** “Ta tiira maitho ũcũthĩrĩrie tũcũmbĩrĩ twa irĩma

kūrīa gūtīgītwo ūtheri. Nī kūrī handū ūtarī wakomwo nawe? Mīkīra-inī ya njīra-rī, nīkuo wetagīrīra endwa aku, kūu nīkuo waikaraga thī ūkiameterera, o ta Mūarabu arī werū-inī. Wee nīūthaahītie būrūri ūyū na ūmaraya waku na waganu waku. **3** Tondū wa ūguo-rī, mbura ya maguna-ng'ombe nīgīrītio yure, o na īrīa ya gūkūria irio nayo īkaaga kuura. No rīrī, wee nīūmītīe gīthiithi ta kīa mūmaraya, ūkaaga thoni o na hanini. **4** Githī to rīu wanjīta ūkiugaga: 'Baba, wee mūrata wakwa kuuma ndī o mūnini, **5** kaī ūgūgītūūra ūrakarīte? Mang'ūrī macio maku-rī, megūgīthīi na mbere nginya tene?' Ūguo nīguo waragia, no ūgacooka ūgeeka ūūru wothe ūrīa ūngīhota." **6** Matukū-inī ma wathani wa Mūthamaki Josia, Jehova nīanjūrīrie atīrī: "Īi nīwonete ūrīa Isiraeli aahutatīire? Nīahaicīte gīthūngūri-inī gīothe kīrīa kīraihu na igūrū, na agathiī rungu rwa mūtī o wothe ūrīa mūruru na akahūūrīra ūmaraya kuo. **7** Ndeciirītīe atī nīakanjookerera aarīkia gwīka maūdū macio mothe, nowe ndaigana kūnjookerera, nake mwarī wa nyina, Juda, ūrīa ūtaarī mwīhokeku, agīkīionera maūdū macio. **8** Nīndaheire Isiraeli ūcio wahutatīire marūa ma gūtīgana nake, ngīmūingata nī ūndū wa ūtharia ūcio wake wothe. No rīrī, nīndonire atī o na Juda, mwarī wa nyina ūcio ūtaarī mwīhokeku, ndaarī na guoya; o nake nīoimagarire, agīthīi gūtharia. **9** Tondū wa ūrīa Isiraeli oonaga ūmaraya wake ūtarī ūndū mūnene harī we, nīathaahirie būrūri ūcio, agīkīrīrīria kūhūūra ūmaraya na ūndū wa kūhooya mahiga na mītī. **10** O na kūrī ūguo-rī, Juda, mwarī wa nyina ūcio ūtaarī mwīhokeku, ndaanjookereire na

ngoro yake yothe, no aanjookereire na ūhinga,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **11** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ: “Israeli, ūrĩa waahuutatĩire-rĩ, nĩ mũthingu gũkĩra Juda, ūcio ūtaarĩ mwĩhokeku. **12** Thiĩ ūkahunjanĩrie ndũmĩrĩri ĩno werekeire mwena wa gathigathini, uuge ūũ: “Njookerera, wee Israeli, o wee ūũhutatĩire,’ ūguo nĩguo Jehova ekuuga, ‘na nĩ ndigacooka gũkũhetera gĩthiithi na marakara, nĩ ūndũ njiyũrĩtwo nĩ tha,’ ūguo nĩguo Jehova ekuuga. ‘Ndigũtũũra ndakarĩte nginya tene. **13** Wee ūndũ ūrĩa ūgwĩka-rĩ, no kuumbũra mahĩtia maku, nĩ ūndũ wa ūrĩa ūremeire Jehova Ngai waku, nĩ ūndũ wa ūrĩa waneitanga, ūkĩheanaga kũrĩ ngai cia kũngĩ, rungu rwa mũtĩ o wothe mũruru, na ūkaaga kũnjathĩkĩra,’” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **14** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Njookerera, inyuĩ andũ aya mũũhutatĩire, nĩgũkorwo nĩ nĩ mũthuuri wanyu; nĩngamũcookanĩrĩria, ndute mũndũ ūmwe itũũra-inĩ rĩmwe, na angĩ eerĩ ndĩmarute mũhĩrĩga ūmwe, ndĩmũtware Zayuni. **15** Nĩngacooka ndĩmũhe arĩthi arĩa ndĩthuurĩire na ngoro yakwa, arĩa makaamũtongoragia marĩ na ūũgĩ o na ūmenyo.” **16** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ-inĩ macio, rĩrĩa mũgaakorwo mũingĩhĩte mũno gũkũ bũrũri ūyũ-rĩ, andũ matigacooka kuuga, ‘Ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova.’ Ūhoru ūcio ndũgatoonya meciiria-inĩ mao kana ūrĩkanwo; rĩtigeciirio ūhoru warĩo o na kana rĩthondekwo rĩngĩ. **17** Hĩndĩ ĩyo mageetaga itũũra rĩa Jerusalemu Gĩtĩ kĩa Ūthamaki kĩa Jehova, nacio ndũrĩrĩ ciothe nĩikongana kũu itũũra rĩa Jerusalemu nĩ ūndũ wa gũtĩia rĩtwa rĩa Jehova. Matigacooka kũrũmĩrĩra ūremi wa ūũru wa ngoro

ciao. **18** Matukū-inĩ macio nyũmba ya Juda nĩkanyitana na nyũmba ya Isiraeli, na o eerĩ nĩmagooka moimĩte bũrũri wa mwena wa gathigathini, makinye bũrũri ũrĩa ndaaheire maithe manyu ũtuĩke igai rĩao. **19** “Nĩ mwene ngiuga atĩrĩ, “Ingĩakenire atĩa ngĩmũtua ta ariũ akwa, na ndĩmũhe bũrũri mweka, igai rĩrĩa rĩega rĩkĩrĩte magai ma ndũrĩrĩ ciothe.’ Ndeciiragia mũrĩnjĩtaga ‘Baba’ na mwage kũũhutatĩra nĩguo mũtĩge kũnũmĩrĩra. **20** No rĩrĩ, o ta mũtumia ũtarĩ mwĩhokeku harĩ mũthuriwe, ũguo noguo mũkoretwo mũtarĩ ehokeku harĩ nĩ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **21** Kĩrĩro nĩkĩguĩtwo kũndũ kũrĩa gũtũgũru gũtarĩ kĩndũ, kũgirĩka na gũthaithana kwa andũ a Isiraeli, nĩ ũndũ nĩmogometie njĩra ciao, na makariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao. **22** “Njookerera, inyuĩ andũ aya mũũhutatĩre; nĩngũmũhonia nĩguo mũtigacooke gũcooka na thuutha.” Magĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ nĩguo, nĩtũgũka harĩwe, nĩgũkorwo wee nĩwe Jehova Ngai witũ. **23** Ti-itherũ inegene rĩa ũhooi mĩhianano kũu tũrĩma-inĩ o na kũu irĩma-inĩ nĩ rĩa maheeni; ti-itherũ, ũhonokio wa Isiraeli ũrĩ na Jehova Ngai witũ. **24** Kuuma o ũnini-inĩ witũ, ngai icio cia mĩhianano cia thoni nĩcio ciananiina maciaro ma mawĩra ma maithe maitũ: ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe, aanake ao na airĩtu ao. **25** Nĩtwĩgũithieĩ thĩ tũconokete, nacio njono ciitũ itũhumbĩre. Nĩ twĩhĩrie Jehova Ngai witũ, ithuĩ o hamwe na maithe maitũ; kuuma rĩrĩa twarĩ anini nginya ũmũthĩ ũyũ-rĩ, tũtũũrĩte tũtarĩ twathĩkĩra Jehova Ngai witũ.”

4 “Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, ũngĩkorwo nĩũgũcooka-rĩ, njookerera,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ũngĩheria mĩhianano ĩyo yaku ĩrĩ magigi, na ũtĩge gũcooka kũũrũura rĩngĩ, **2** ningĩ ũngĩrũmia ũhoru wa ma, na ũtuanĩri ciira wa kĩhoo, na wa ũthingu, na wĩhĩte ũkiugaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo,’ hĩndĩ ĩyo ndũrĩrĩ nĩkarathimwo nĩwe, na thĩinĩ wake nĩikaagĩa na riiri.” **3** Atĩrĩrĩ, Jehova areera andũ a Juda, o na andũ a Jerusalemu ũũ: “Cimbai mĩgũnda yanyu ĩrĩa ĩrĩ ngamba, na mũtikahaande irio mĩigua-inĩ. **4** Mwĩamũrĩrei Jehova, na ũndũ wa kũruithia ngoro cianyu inyuĩ andũ aya a Juda, na inyuĩ mũtũũraga Jerusalemu, nĩgeetha mang’ũrĩ makwa matigaakane ta mwaki, nĩ ũndũ wa ũũru ũrĩa mwĩkĩte, maakane mage mũndũ wa kũmahoria. **5** “Anĩrĩrai kũu Juda, na mũhunje ũhoru kũu Jerusalemu, muuge ũũ: ‘Huhai tũrumbeta bũrũri-inĩ guothe!’ Anĩrĩrai na kayũ muuge atĩrĩ: ‘Mwĩcookanĩrĩriei! Nĩtũũrĩrei matũũra-inĩ marĩa manene mairigĩre!’ **6** Haandai bendera mũthĩ mwerekeire Zayuni! Mwĩthareĩ narua mwĩhonokie! Nĩgũkorwo nĩndĩrarehithia mwanangĩko uumĩte mwena wa gathigathini, o na kũniinanwo kũnene.” **7** Mũrũũthi nĩumĩte kĩmamo-inĩ kĩagu; mũniinani wa kũniina ndũrĩrĩ nĩoimagarĩte. Oimĩte gwake oke aanange bũrũri waku. Matũũra maku makaanangĩka, mage mũndũ wa gũtũũra kuo. **8** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩhumbei nguo cia makũnia, cakayai na mũrĩre, nĩ ũndũ tũtirĩ tũrehererwo nĩ mang’ũrĩ macio mahiũ ma Jehova. **9** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, mũthamaki na anene ake nĩmagakua ngoro, nao athĩnjĩri-Ngai nĩmakagegeara, nao anabii mamake.”

10 Hĩndĩ ĩyo ngiuga atĩrĩ: “Hĩ! Mwathani Jehova, ti-
 itherũ nĩ ta ũkĩheeneticie andũ aya biũ, o na ũkaheenia
 Jerusalemu, nĩ ũndũ wa kũmeera atĩrĩ, ‘Nĩmũkaagĩa na
 thayũ,’ o rĩrĩa tũigĩrĩrwo rūhiũ rwa njora mĩmero.” **11**
 Ihinda rĩu andũ aya o hamwe na Jerusalemu nĩmakeerwo
 atĩrĩ, “Rũhuho rūhiũ ruumĩte kũndũ kũrĩa gũtarĩ kĩndũ
 kũu gũtũgĩru werũ-inĩ nĩrũkahurutana rwerekeire kũrĩ
 andũ akwa, no rĩrĩ, ti ta rūrĩa rwa kũhuha irio kana
 rwa gũcitheria; **12** nĩ rūhuho rūrĩ na hinya kũrĩ rũu
 ruumĩte kũrĩ niĩ. Rĩu nĩngũmatũira matũiro ma ciira.”
13 Ta rorai muone! Mũndũ ũcio aroka ta matu, ngaari
 ciake cia ita irooka ta kĩhuhũkanio, nacio mbarathi
 ciake ihanyũkaga gũkĩra nderi. ĩiya witũ-ĩ! Tũrĩ aniine
 biũ. **14** Wee Jerusalemu-rĩ, theria ũũru kuuma ngoro-
 inĩ yaku nĩguo ũhonoke. Ũgũtũũra ũthugundaga ũũru
 meciiria-inĩ maku nginya-rĩ? **15** Nĩ kũrĩ na mũgambo
 wa mũndũ ũranĩrĩra kũu Dani, ũkaanĩrĩra ũhoru wa
 mwanangĩko kũu irĩma-inĩ cia Efiraimu. **16** “Īrai ndũrĩrĩ
 ũhoru ũcio, hunjĩriai Jerusalemu muuge atĩrĩ: ‘Ita inene
 rĩa gũgũũkĩrĩra nĩrĩroka riumĩte bũrũri wa kũraya, na
 rĩroka na mbugĩrĩrio ya mbaara ya gũũkĩrĩra matũũra
 mothe manene ma Juda. **17** Marĩrigiicĩrie o ta andũ
 marangĩire mũgũnda, tondũ itũũra rĩu nĩrĩnemeire,
 rĩkanjũkĩrĩra,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** “Mĩthĩire
 yaku mwene na ciĩko ciaku nĩcio ikũreheire maũndũ
 macio. Rĩrĩrĩ nĩrĩo iherithia rĩaku. Na kaĩ nĩ irũrũ-ĩ!
 Kaĩ nĩrĩgũtheeca ngoro-ĩ!” **19** Wũi, ruo-ĩ, wũi ruo-ĩ!
 Ndĩrenyogonda nĩ ruo. Wũi, ruo rũnene ngoro-inĩ yakwa-
 ĩ! Ngoro yakwa nĩratumatuuma, ndingĩhota gũkĩrĩrĩria.

Nīgũkorwo nĩnjiguĩte mũgambo wa karumbeta; nĩnjiguĩte mbugĩrĩrio ya mbaara. **20** Mwanangĩko ũrarũmanĩrĩra na mwanangĩko; bũrũri wothe nĩwanangĩtwo. O rĩmwe hema ciakwa nĩthũkangie, o kahinda gatarĩ coho kĩgitio gĩakwa gĩgathũkangio. **21** Nĩ nginya rĩ ngũtũũra nyonaga bendera ya mbaara, na ngaigua mũgambo wa karumbeta? **22** “Andũ akwa nĩ irimũ; matinjũũ. Nĩ ciana iteciiragia, na ikaaga ũmenyo. Ũũgĩ ũrĩa marĩ naguo no wa gwĩka ũũru; matiũĩ gwĩka wega.” **23** Ndaacũthĩrĩrie thĩ, ngĩkĩona atĩ ndĩarĩ ũrĩa yatarĩ na ndĩarĩ na kĩndũ; ningĩ ngĩcũthĩrĩria matu-inĩ, ngĩona atĩ gũtiarĩ na ũtheri. **24** Ndaacũthĩrĩria irĩma, ngĩona atĩ nĩgũthingitha ciathingithaga; natuo tũrĩma tuothe nĩ kwereera twereeraga. **25** Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona atĩ gũtiarĩ na andũ; nyoni ciothe cia rĩera-inĩ nĩciombũkĩte ikoora. **26** Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona bũrũri ũrĩa waciaraga maciaro maingĩ, watuĩkĩte o werũ mũtheri, matũũra makuo mothe nĩmamomokeire hau mbere ya Jehova, makagũa thĩ nĩ ũndũ wa marakara make mahiũ. **27** Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: “Bũrũri wothe nĩũkanangwo, o na gũtuĩka ndikaũniina biũ. **28** Nĩ ũndũ ũcio thĩ nĩgacakaya, narĩo igũrũ rĩgĩe nduma, tondũ ũguo nĩguo njugĩte, na ndingĩricũkwo. Nĩnduĩte itua na ndikũgarũrũka.” **29** Rĩrĩa kwaiguuo mũrurumo wa andũ arĩa mathiiga mahaicĩte mbarathi na wa andũ arĩa maikagia mĩguĩ-rĩ, andũ a matũũra mothe no makoora. Amwe ao makoorĩra ihinga-inĩ, nao amwe ao makahaica ndwaro-inĩ cia mahiga. Matũũra macio mothe nĩmathaamĩtwo; gũtirĩ mũndũ ũikaraga kuo. **30** Ũreka atĩa, wee ũnũhĩtwo? Ũkwĩhumba nguo ndune na

ũkegemia na mathaga ma thahabu nĩkĩ? Ūrahaka mbutu ciaku cia maitho rangi nĩkĩ? Atĩrĩrĩ, kwĩgemia gwaku no gwa tũhũ. Endwa aku nĩmakwagĩire bata; rĩu maracaria ũrĩa mangĩkũruta muoyo. **31** Nĩndĩraigua kĩrĩro ta kĩa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo, arĩ na mũcaayo ta wa mūtumia agĩciara mwana wake wa irigithathi: nĩ kĩrĩro kĩa Mwarĩ wa Zayuni agĩteha, atambũrũkĩtie moko make, akiugaga atĩrĩ, “Wũi-ĩ-ya-wakwa-ĩ! Nĩndĩraringĩka; muoyo wakwa nĩmũneane kũrĩ oragani.”

5 “Ta ambatai na mũikũrũke barabara-inĩ ciothe cia Jerusalemu, mũrore na mũcarie, na mũtuĩrie ihaaro-inĩ ciakuo. Hihi mwahota kuona mũndũ o na ũmwe wĩkaga maũndũ ma kĩhoo to kana akarũmbũiya ũhoru wa ma; muona mũndũ ta ũcio, nĩngarekera itũũra rĩa Jerusalemu. **2** O na gũtuĩka nĩmehĩtaga makoigaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo,’ kwĩhĩta kwao no kwa maheeni.” **3** Wee Jehova, githĩ maitho maku ti ũhoru ũrĩa wa ma macaragia? Wamaringire iringa, no matiigana kũigua ruo; wamahehenjire, no makĩrega ũtaarani ũcio. Momirie ithiithi ciao gũkĩra ihiga, makĩrega kwĩrira. **4** Ngĩciiria atĩrĩ: “Aya nĩ andũ athĩni; nĩ andũ akĩngu, nĩgũkorwo matiũĩ njĩra ya Jehova, kana makamenya ũrĩa Ngai wao endaga. **5** Nĩ ũndũ ũcio nĩngũthĩĩ kũrĩ atongoria ngaaranĩrie nao; ti-itherũ acio nĩmoĩ njĩra ya Jehova, na makamenya ũrĩa Ngai wao endaga.” No rĩrĩ, othe marĩ hamwe, nĩmoinangĩte icooki rĩao rĩa ngingo, na magatua mĩkwa. **6** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mũrũũthi nĩũkoima mũtitũ-inĩ ũmatharĩkĩre, na njũũi yume werũ-inĩ ĩmatambuurange,

nayo ngarĩ ĩmooherie njĩra-inĩ cia matũũra mao, nĩguo ĩtambuurange mũndũ wothe ũrĩa ũngĩgeria kuuma nja, nĩ ũndũ ũremi ũcio wao nĩũingĩhĩte mũno, na ũhoru wao wa gũcooka na thuutha nĩ mũingĩ. 7 “Ngũmũrekera nĩkĩ? Ciana cianyu nĩciindirikĩte, na ikeehĩta ikĩgwetaga marĩĩtwa ma ngai cia tũhũ. Nĩ ndaamaheaga o kĩrĩa gĩothe mabataragio nĩkĩo, no-o no gũtharia maatharagia, makahatikana nĩguo matoonye nyũmba cia maraya. 8 Mahũũnĩte magatuĩka ta mbarathi cia njamba cikĩrĩrĩria cia mĩgoma, o ũmwe wao akeriragĩria mũtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ. 9 Githĩ ndikĩagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ ndikĩagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũu? 10 “Tuĩkanĩriai mĩgũnda yao ya mĩthabibũ mũmĩharaganie, no mũtikamĩanange biũ. Hũrũrai hongu ciayo, nĩgũkorwo andũ aya ti a Jehova. 11 Andũ a nyũmba ya Isiraeli na andũ a nyũmba ya Juda nĩmagĩte wĩhokeku harĩ nĩ biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 12 Nĩmaheenanĩtie ũhoru wĩgĩĩ Jehova; moigĩte atĩrĩ, “Ndarĩ ũndũ egwĩka! Gũtirĩ ũũru tũkuona; tũtikoono tũtharĩkĩrwo na rũhiũ rwa njora kana tuone ng’aragu. 13 Anabii nĩ a tũhũ ta rũhuho, nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩtirĩ thĩinĩ wao; nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũguo moigĩte nĩguo mageekwo.” 14 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Tondũ wa andũ acio kwaria ndeto ta icio, ndũmĩrĩri yakwa ĩrĩa ngwĩkĩra kanua-inĩ gaku ngaamĩtua ta mwaki, nao andũ aya ndĩmatue ta ngũ, mwaki ũcio ũmacine ũmaniine. 15 Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli,” ũũ nĩguo Jehova ekũmwĩra, “nĩngũtũma mũũkĩrĩrwo nĩ rũrĩrĩ ruumĩte

kündũ kũraya: naruo nĩ rũrĩrĩ rũtũũrĩte kuuma o tene, andũ mũtangĩmenya rũthiomi rwao, o na kana mũigwe mwarĩrie wao. **16** Mathiaka ma mũguĩ yao matariĩ ta mbĩrĩra iria itathikĩtwo; othe nĩ njamba irĩ hinya. **17** Nao nĩmakaarĩa na maniine magetha manyu o na irio cianyu, na marĩe na maniine aanake na airĩtu anyu; nĩmakaarĩa ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng'ombe maciniine, ningĩ marĩe mũthabibũ na mũkũyũ yanyu. Nĩmakananga matũũra marĩa mairigĩre na rũhiũ rwa njora, o macio mwĩhokaga. **18** “No rĩrĩ, o na matukũ-inĩ macio, ndigakwananga ngũniine biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **19** “Na rĩrĩa andũ makooria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte Jehova Ngai witũ atwĩke maũndũ maya mothe?’ Ũkamacookeria, ũmeere atĩrĩ: ‘O ta ũrĩa inyuĩ mwanirikire na mũgĩtungatĩra ngai cia kũngĩ mũrĩ bũrũri-inĩ wanyu-rĩ, ũguo noguo mũgaatungatagĩra andũ a kũngĩ mũrĩ bũrũri ũtarĩ wanyu.’ **20** “Anĩrĩra ũhoru ũyũ kũrĩ andũ a nyũmba ya Jakubu, na ũũhunjie kũu Juda, uuge atĩrĩ: **21** Ta thikĩrĩriai inyuĩ andũ aya akĩĩgu na mũtarĩ mbuguĩro, o inyuĩ mũrĩ na maitho na mũtionaga, na mũrĩ na matũ na mũtiiguaga: **22** Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũnjĩtigĩra?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũinaina mũrĩ mbere yakwa? Ndaatũmire mũthanga ũtuĩke mũhaka wa iria rĩrĩa inene, ngĩũtua rũirigo rwa gũtũũra, rũtangĩagararwo nĩ iria rĩu. Makũmbĩ ma maaĩ no moyane, no matingĩrũtooria, no mahũyũke, no matingĩrwagarara. **23** No andũ aya-rĩ, marĩ ngoro cia rũng'athio na nemi; nĩmahĩtĩtie njira na makoora. **24** Nao matingĩra atĩrĩ, ‘Nĩtwĩtigĩrei Jehova

Ngai witũ, ũrĩa ũheanaga mbura ya kũmeria hĩira, na ya gũkũria irio o kĩmera gĩakinya, o we ũrĩa ũtũheaga mwĩhoko wa kũgetha mahinda maakinya.’ **25** Mahĩtia manyu nĩmo matũmĩte mũraihĩrĩrio nĩ maũndũ macio; mehia manyu matũmĩte mwage maũndũ marĩa mega. **26** “Thiĩnĩ wa andũ akwa-rĩ, nĩ kũrĩ andũ aaganu arĩa maikaraga moheirie ta andũ arĩa mategaga nyoni, na ta andũ arĩa mabaga mĩtego ya kũgwatia andũ. **27** O ta ũrĩa gĩkerenge kũyũraga nyoni, ũguo nĩguo nyũmba ciao ciyũrĩte ũheenania; matongete na makagĩa na hinya, **28** ningĩ manorete na makanyoroka mwĩrĩ. Waganu wao nĩũingĩhĩte mũno; maticiragĩrĩra mwana wa ndigwa nĩguo ahootane ciira-inĩ, na matirũagĩrĩra kĩhooto kĩa mũndũ mũkĩa. **29** Githĩ ndikĩagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ ndikĩagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũrũ? **30** “Ŭndũ mũũru mũno na wa kũmakania nĩwĩkĩkĩte bũrũri-inĩ ũyũ: **31** Anabii marathaga mohoro ma maheeni, nao athĩnjĩri-Ngai magaathana ũrĩa mekwenda, nao andũ akwa ũguo nĩguo mendaga. No inyuĩ-rĩ, kĩrĩkĩrĩro-inĩ kĩa maũndũ macio mũgeeka atĩa?

6 “Mwĩtharei mwĩhonokie, inyuĩ andũ a Benjamini! Mwĩtharei muume Jerusalemu! Huhai karumbeta mũrĩ kũu Tekoa! Īkĩrai kĩmenyithia kũu Bethi-Hakeremu! Nĩgũkorwo ũũru nĩũũkĩte uumĩte na mwena wa gathigathini, na nĩ ũũru wa kũniinanwo kũnene mũno. **2** Nĩngananga Mwarĩ wa Zayuni, o ũcio mũthaka na mwĩbacĩrĩri mũno. **3** Arĩithi marĩ na ndũũru ciao cia mbũri nĩmagooka nĩguo mamũũkĩrĩre; nĩmakaamba hema

ciao imūthiūrūrūkīirie mīena yothe, o mūdū o mūdū
 akarangīra handū hake.” 4 “Mwīhaarīriei tūrūe nake!
 Arahūkai, rekei tūmūtharīkīre mīarahoh! No rīrī, wūi-īya-
 ī! Nīkūratuka, nacio cīruru cia hwaī-inī nīraraiha. 5 Nī
 ūndū ūcio, arahūkai, tūtharīkīre kūrī ūtukū, tūharaganie
 cīgitio ciake iria nūmu!” 6 Jehova Mwene-Hinya-Wothe
 ekuuga atīrī: “Temai mītī mūmīge ihūba nene ing’etheire
 Jerusalemu. Itūūra rīrī inene no nginya rīherithio; nī
 ūndū rīiyūrīte ūhoru wa kūhinyanīrīria. 7 O ta ūrīa
 gīthima gītherūkaga maaī-rī, ūguo noguo itūūra rīu
 rītherūkaga waganu. Maūdū ma ūhinya na wanangi
 no mo maiguagwo kuo; ndwari ciakuo na nguraro nīcio
 ndūūraga nyonaga. 8 Atīrīrī, wee Jerusalemu, itīkīra
 gūtaarwo, kwaga ūguo nīngūkūhutatīra na ndūme būrūri
 waku ūkire ihooru, nginya kwage mūdū ūngītūūra
 kuo.” 9 Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga:
 “Atīrīrī, andū nīmarekwo mahaare matigari ma Israeli
 mahinyītie, o ta ūrīa mūthabībū ūhaaragwo; cookerithia
 guoko honge-inī rīngī, o ta ūrīa mūcookereria wa thabībū
 ekaga.” 10 Nūū ingīkīarīria ndīmūkaanie na anjigwe?
 Nūū ūngīthikīrīria? Matū mao nīmahinge, nī ūndū ūcio
 matiingīgua. Ndūmīrīri ya Jehova nīmahītagīria, na
 matingīmīkenera. 11 No rīrī, nī njiyūrītwo nī mang’ūrī
 ma Jehova, ndingīhota kūmahingīrīria. “Maitīrīrie ciana
 iria irī barabara-inī, na ūmaitīrīrie aanake arīa monganīte
 hamwe; mūthuari na mūtumia wake, maitīkīrwo nīmo,
 o ūndū ūmwe na andū arīa akūrū, arīa maingīhītie
 mīaka. 12 Nyūmba ciao igaatuīka cia andū angī, o hamwe
 na mīgūnda yao na atumia ao, rīrīa ngaatambūrūkia

guoko gwakwa njūkírĩre andũ arĩa matũũraga bũrũri ũcio,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Kuuma ũrĩa mũnini nginya ũrĩa mũnene, othe nĩmakoroketio nĩ kwenda kwĩguna; anabii o hamwe na athĩnjĩri-Ngai, othe nĩmaheenania. **14** Mohaga kĩronda kĩa andũ akwa taarĩ kĩronda kĩa andũ matagurarĩtio mũno, makĩmeeraga atĩrĩ: ‘Gwĩ thayũ, gwĩ thayũ,’ o rĩrĩa gũtarĩ thayũ. **15** Hihi nĩmaconokaga nĩ mūtugo ũcio wao ũrĩ magigi? Aca, maticonokaga o na hanini; o na matirĩ rũkobe. Nĩ ũndũ ũcio o nao makaagũanĩra na arĩa makaagũa; nĩmakarũndwo rĩrĩa ngaamaherithia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **16** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Rũgamai magomano-inĩ ma njĩra, mũtuĩrie ũhoru; ũrĩrĩriai njĩra iria ciageragwo tene, mũũrie harĩa njĩra rĩa njega rĩrĩ, nĩguo mũmĩgerere, nacio ngoro cianyu nĩikahurũka. No inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũtikũmĩgerera.’ **17** Nĩndaigire arangĩri nĩguo mamũrangĩre, ngiuga atĩrĩ, ‘Ta thikĩrĩriai karumbeta!’ No inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũtigũthikĩrĩria.’ **18** Nĩ ũndũ ũcio, thikĩrĩriai inyuĩ ndũrĩrĩ; rorai wega inyuĩ aira, nĩguo mũmenye ũrĩa gũgekĩka kũrĩ andũ akwa. **19** Ta thikĩrĩria, wee thĩ: nĩngũrehere andũ aya mwanangĩko, ũrĩ maciaro ma maũndũ marĩa mathugundaga, tondũ nĩmagĩte gũthikĩrĩria ndũmĩrĩri yakwa, na nĩmaregete watho wakwa. **20** Ngĩrĩ na bata ũrĩkũ na ũbumba ũcio wa kuuma Sheba, kana igwa cia mũrĩo cia kuuma bũrũri wa kũraya? Maruta manyu ma njino matingĩtĩkĩrĩka; magongona manyu matingenania.” **21** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩngwĩkĩra mĩhĩnga mbere ya andũ aya. Maithe na ariũ ao nĩmakahĩngagwo nĩyo; andũ a

itũura hamwe na arata ao nĩmagakua.” 22 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ta rorai muone, nĩ harĩ na ita rĩroka riumĩte bũrũri wa mwena wa gathigathini; rũrĩrĩ rũnene nĩ rwarahũrĩtwo kuuma ituri-inĩ cia thĩ. 23 Manyiĩtĩte mĩguĩ na matimũ; nĩ andũ ooru matarĩ tha. Mũrurumo wao magĩũka mahaicĩte mbarathi, nĩ ta wa ndiihũ cia iria rĩrĩa inene; maroka mehaarĩirie ta andũ moka mbaara nĩguo magũtharĩkĩre, wee Mwarĩ wa Zayuni.” 24 Nĩtũiguĩte ũhoru wa andũ acio, namo moko maitũ nĩmorĩtwo nĩ hinya. Nĩtũnyiiĩtwo nĩ ruo rũnene, ruo rũhaana ta rwa mũtumia ũkũrũmwo. 25 Mũtikoimagare mũthiĩ mĩgũnda, kana mũthiĩ na njĩra, nĩ ũndũ thũ ĩyo ĩrĩ na rũhiũ rwa njora, na kũrĩ na imakania irigiĩcĩirie mĩena yothe. 26 Inyuĩ andũ akwa, mwĩhumbei nguo ya ikũnia, na mwĩgaragarie mũhu-inĩ; rĩrai na kĩgi, ta ũrĩa mwana wa mũmwe arĩragĩrwo, nĩgũkorwo mwanangi ũcio agaathũhithũkĩra o rĩmwe. 27 “Wee nawe nĩngũtuĩte mũgeria wa cuuma, nao andũ akwa matarĩi ta kĩgera, nĩguo wee ũrorage na ũthimage mĩthiĩre yao. 28 Nĩ aremi momĩtie ngoro, mathiĩaga magĩcambanagia. Mahaana o ta gĩcango na kĩgera; othe mekaga maũndũ mathũku mũno. 29 Ihuruti nĩrahurũfĩra mwaki na hinya nĩguo ũcine ngocorai, no rĩrĩ, wĩra ũcio ũrarutwo wa kũmatheria no wa tũhũ; arĩa aaganu matirathera. 30 Andũ acio marĩitagwo betha-ĩrĩa-ĩregetwo, nĩ ũndũ Jehova nĩamaregeete.”

7 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa yakinyĩrĩire Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova, akĩrwo atĩrĩ: 2 “Thiĩ ũrũgame kĩhingo-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova na ũrĩ hau wanĩrĩre ũhoru ũyũ, uuge atĩrĩ: “Thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuothe

andũ a Juda, inyuĩ mũtoonyagĩra ihingo-inĩ ici nĩguo mũgathathaiye Jehova. **3** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Garũrĩrai mũthiĩre yanyu o na ciĩko cianyu, na nĩ nĩngareka mũtũũre kũndũ gũkũ. **4** Tigai gũikaraga mwĩhokete ndeto cia maheeni, muge atĩrĩ, “Ĩno nĩ hekarũ ya Jehova, ti-itherũ nĩ hekarũ ya Jehova, nĩ hekarũ ya Jehova ki!” **5** Nĩ ũndũ-rĩ, mũngĩagĩria mũthiĩre yanyu na ciĩko cianyu biũ, na mũtuanagĩre ciira na kĩhooto mũndũ na ũrĩa ũngĩ-rĩ, **6** mũngĩaga kũhinyĩrĩria mũndũ wa kũngĩ, kana mwana wa ngoriai, kana mũtumia wa ndigwa-rĩ, na mwage gũitithia thakame ya mũndũ ũteehĩtie kũndũ gũkũ-rĩ, o na ningĩ mwage kwĩgerithia ngero nĩ ũndũ wa kũrũmĩrĩra ngai ingĩ-rĩ, **7** hĩndĩ ĩyo nĩngareka mũtũũre kũndũ gũkũ, o gũkũ bũrũri ũyũ ndaheire maithe manyu nginya tene na tene. **8** No rĩrĩ, mwĩhokete ndeto cia maheeni itarĩ kiene. **9** “Anga mũrĩiyaga na mũkooragana, na mũgatharia, na mũkehĩta na maheeni, mũgĩcinagĩra Baali ũbumba, na mũkarũmĩrĩra ngai ingĩ iria mũtooĩ, **10** na ningĩ mũgacooka mũgooka mũkarũgama mbere yakwa thĩinĩ wa nyũmba ĩno ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa, mũkoiga atĩrĩ, “Tũrĩ agitĩre”; mũgitĩirwo nĩguo mwĩkage maũndũ macio mothe marĩ magigi? **11** Nyũmba ĩno ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa mũmĩtuĩte ngurunga ya atunyani? No nĩ nĩndĩoneire maũndũ macio! Ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** “Rĩu ũkĩrai mũthĩ Shilo, kũndũ kũrĩa ndambire gũtua gũikaro kĩa Rĩitwa rĩakwa, nĩguo mwĩonere ũrĩa ndeekire kuo nĩ ũndũ wa waganu wa andũ akwa a Isiraeli. **13** Jehova ekuuga atĩrĩ: Rĩrĩa inyuĩ mwekaga maũndũ macio

mothe, niĩ nĩndamwaragĩria kaingĩ kaingĩ, no mũtiigana kũnjigua; ndamwĩtire no mũtiigana kũnjĩtika. **14** Nĩ ũndũ ũcio, ũrĩa ndeekire kũu Shilo noguo ngeeka nyũmba ĩno ĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩakwa, o hekarũ ĩno mwĩhokete, kũndũ gũkũ ndamũheire inyuĩ o na ngĩhe maithe manyu. **15** Nĩngamũingata mwehere mbere yakwa, o ta ũrĩa ndeekire ariũ a ithe wanyu othe, nĩo andũ a Efiraimu.’ **16** “Nĩ ũndũ ũcio, tiga kũhoera andũ aya, kana ũmathaithanĩrĩre, kana ũmaarĩrĩrie, o na kana ũhooe ndĩmekĩre ũndũ tondũ ndingĩgũthikĩrĩria. **17** Kai wee ũtarona ũrĩa mareka kũu matũũra-inĩ ma Juda, o na kũu njĩra-inĩ cia itũũra rĩa Jerusalemu? **18** Ciana iroina ngũ, namo maithe mao magaakia mwaki, nao atumia magakanda mũtu, makarugĩra ngai ĩrĩa ĩitagwo Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũrĩa Igũrũ tũmĩgate, na maitĩre ngai ingĩ maruta ma indo cia kũnyuuo nĩguo maathirĩkie ndaakare. **19** Jehova egũkĩũria atĩrĩ: Nĩ niĩ maraathirĩkia? Githĩ andũ aya ti o ene marethũkia meconorithie? **20** “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Marakara na mang’ũrĩ makwa nĩmagaitĩrĩrio kũndũ gũkũ, magaaĩtĩrĩrio mũndũ na nyamũ, na mĩtĩ ya gĩthaka o na maciaro ma thĩ, namo nĩmagaakana na matikahoreka. **21** “Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Thiĩ na mbere na kuongerera maruta ma magongona manyu ma njino harĩ magongona manyu marĩa mangĩ, na mũrĩe nyama icio inyuĩ ene! **22** Nĩ ũndũ rĩrĩa ndaarutire maithe manyu kũu bũrũri wa Misiri na ngĩmaarĩria, ndiamaheire o mawatho makoniĩ maruta ma njino na magongona, **23** no nĩndamaheire rĩathani rĩrĩ: Atĩrĩ, njathĩkagĩrai,

na niĩ nĩngũtuĩka Ngai wanyu na inyuĩ mĩtuĩke andũ
 akwa. Thiigai na mĩthĩire ĩrĩa yothe ndĩrĩmwathaga,
 nĩguo muonage maũndũ mega. **24** No rĩrĩ, matiigana
 kũnjigua kana kũrũmbũiya ũhoru ũcio; handũ ha gwĩka
 ũguo-rĩ, maarũmĩrĩrie ũremi wa ngoro ciao njũru. Nao
 maacookire na thuutha, makĩaga gũthiĩ na mbere. **25**
 Kuuma hĩndĩ ĩrĩa maithe manyu moimire bũrũri wa
 Misiri nginya rĩu, ndĩmũtũmagĩra ndungata ciakwa cia
 anabii, mũthenya o mũthenya, na hĩndĩ o hĩndĩ. **26** No
 rĩrĩ, o matiigana gũũthikĩrĩria kana kũrũmbũiya ũhoru
 ũcio. No nĩmoomirie ngoro ciao na makĩagana gũkĩra
 maithe mao.’ **27** “Wameera maũndũ macio mothe-rĩ,
 matigaagũthikĩrĩria; o na rĩrĩa ũkaameeta, matigaagwĩtĩka.
28 Nĩ ũndũ ũcio, meere atĩrĩ, ‘Rũrũ nĩruo rũrĩrĩ rũrĩa
 rũregete gwachĩkĩra Jehova Ngai waruo, o na rũkarega
 gũtaarwo. ũhoru-wa-ma nĩũthirĩte; nĩũmehereire ũkoima
 mĩromo-inĩ yao biũ. **29** Enjwoi njuĩrĩ cianyu mũcite,
 mũcooke mũcaka mũrĩ kũu tũrĩma-igũrũ kũrĩa gũtigĩtwo
 gũtarĩ kĩndũ, nĩ ũndũ Jehova nĩaregete na agatiganĩria
 rũciaro rũrũ arakarĩire. **30** “Jehova ekuuga atĩrĩ, andũ
 aya a Juda nĩmekĩte maũndũ mooru maitho-inĩ makwa.
 Nĩmaigĩte mĩhianano ĩyo yao ĩrĩ magigi kũu thĩnĩ wa
 nyũmba ĩyo ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa, makamĩthaahia.
31 Nĩmakĩte kũndũ gũtũũgĩru gwa Tofethi, kũu Gĩtuamba-
 inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩguo macinagĩre aanake na airĩtu
 ao na mwaki kuo, ũndũ niĩ itaathanire wĩkagwo, o na
 ũndũ ũtarĩ wagĩa meciiria-inĩ makwa. **32** Nĩ ũndũ ũcio
 Jehova ekuuga atĩrĩ, mwĩmenyererei, tondũ matukũ
 nĩmarooka, rĩrĩa andũ matagacooka gwĩta kũndũ gũkũ

Tofethi kana Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, no gũgeetagwo Gĩtuamba gĩa Kũũraganĩrwo. Nĩgũkorwo kũu Tofethi nĩkuo magaathikaga andũ arĩa akuũ nginya kwage handũ hangĩthikanwo. **33** Hĩndĩ ĩyo ciimba cia andũ acio nĩigatuĩka nyama cia kũrĩo nĩ nyoni cia rĩera-inĩ, o na nyamũ cia gĩthaka, na gũtigakorwo o na mũndũ ũmwe wa gũcirira. **34** Ningĩ nĩnganiina mĩgambo ya gĩkeno na ya kũrũũhia, na mĩgambo ya gĩkeno kĩa mũhiki na mũhikania kũu matũũra-inĩ ma Juda, o na njĩra-inĩ cia Jerusalemu, nĩ ũndũ bũrũri ũcio nĩũgakira ihooru.

8 “Jehova ekuuga atĩ ihinda rĩu, mahĩndĩ ma athamaki na ma anene a Juda, na mahĩndĩ ma athĩnjĩri-Ngai na ma anabii, o na mahĩndĩ ma andũ a Jerusalemu nĩmakarutwo mbĩrĩra-inĩ ciao. **2** Makaanĩkĩrwo riũa, na mweri, na njata ciothe cia igũrũ, icio mendete na magacitungatĩra, o icio maarũmĩrĩire, na magatuĩria kĩrĩra harĩ cio, na magacihoooya. Mahĩndĩ macio matikoonganio kana mathikwo, no magaatuĩka ta rũrua rũharaganĩtio gũkũ thĩ. **3** Kũrĩa guothe ngaamathaamĩria, matigari mothe ma rũrĩrĩ rũrũ rwaganu, makeeriragĩria gũkua handũ ha gũtũũra muoyo, ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ **4** “Meere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga, “Andũ mangĩgũa thĩ-rĩ, githĩ maticookaga gũũkĩra? Mũndũ angĩhĩtia njĩra-rĩ, githĩ ndamĩcookagĩrĩra? **5** Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte andũ aya mathiĩ na mbere kũũhutatĩra? Andũ a Jerusalemu maahutatagĩra nĩkĩ? Matũũrĩte marũmĩtie maũndũ ma maheeni, makarega gũcooka. **6** Nĩndĩmathikĩrĩrie wega mũno, no matiaragia ũndũ ũrĩa wagĩrĩire. Gũtirĩ o na ũmwe wao wĩriraga waganu

wake, akoiga atĩrĩ, “Njĩkĩte ũguo nĩkĩ?” O mũndũ wao arũmagĩrĩra njĩra yake o ta mbarathi iteng’erete itoonye mbaara-inĩ. **7** Mũrũaru ũrĩ rĩera-inĩ nĩũmenyaga mahinda maguo ma gũcooka, o nacio ndirahũgĩ, na thũngũrũrũ, na nyamĩndigi nĩcimenyaga mahinda ma cio ma gũcooka. No andũ akwa matiũĩ maũndũ marĩa Jehova endaga mekwo. **8** “Mwakĩhota atĩa kuuga atĩrĩ, “Tũrĩ oogĩ, nĩ ũndũ tũrĩ na watho wa Jehova,” o rĩrĩa karamu ka maheeni ka aandiki-marũa kaũgarũrĩte gakaũtua wa maheeni? **9** Andũ arĩa oogĩ nĩmagaconorithio; nĩmakagega na magwatio nĩ mũtego. Kuona atĩ nĩmareganĩte na ndũmĩrĩri ya Jehova, ũũgĩ ũrĩa makĩrĩ naguo nĩ ũrĩkũ? **10** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, atumia ao nĩngamaheana kũrĩ arũme angĩ, nayo mĩgũnda yao ndĩmĩheane kũrĩ andũ ageni. Kuuma ũrĩa mũnini nginya ũrĩa mũnene, othe nĩmakoroketio nĩ kwenda kwĩguna; anabii o hamwe na athĩnjĩri-Ngai, othe nĩmaheenanageria. **11** Mohaga kĩronda kĩa andũ akwa taarĩ kĩronda kĩa andũ matagarũritio mũno. Moigaga atĩrĩ, “Gwĩ thayũ, gwĩ thayũ,” o rĩrĩa gũtarĩ thayũ. **12** Hihĩ nĩmaconokaga nĩ mũtugo ũcio wao ũrĩ magigi? Aca, maticonokaga o na hanini; o na matirĩ rũkobe. Nĩ ũndũ ũcio o nao makaagũanĩra na arĩa makaagũa; nĩmakarũndwo rĩrĩa makaaherithio, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Jehova ekuuga atĩrĩ, nĩnganina magetha mao, mĩthabibũ ndĩgaakorwo ĩrĩ na thabibũ. Gũtikagĩa na ngũyũ mĩkũyũ-inĩ, namo mathangũ mayo nĩmakahooa. Kĩndũ kĩrĩa gĩothe ndĩmaheete nĩmagatunywo.” **14** “Tũikarĩte haha nĩkĩ? Cookanĩrĩrai hamwe! Nĩtũũrei, tũtoonye matũũra marĩa mairigĩrwo na hinya tũgakuĩre kuo!

Nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩwe ũtwathĩrĩrie gĩkuũ, agatũhe maaĩ maroge tũnyue, nĩ ũndũ nĩtũmwĩhĩrie. **15** Tũtũũrite twĩrĩgĩrĩire atĩ nĩgũkũgĩa thayũ, no gũtirĩ ũndũ mwega ũtũkorete, tũkerĩgĩrĩra ihinda rĩa kũhonio, no rĩrĩ, no kĩmako kĩonekaga. **16** Mũtiĩhĩre wa mbarathi cia thũ ũraiguuo kuuma Dani; mbarathi ciao cia njamba iraanĩa bũrũri wothe ũkainaina. Mookĩte kũrĩa bũrũri na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo, na marĩe itũũra inene na arĩa othe matũũraga kuo.” **17** “Atĩrĩrĩ, nĩngamũrehithĩria nyoka irĩ thumu gatagatĩ kanyu, ndĩmũrehithĩrie ndũira irĩa itangĩhoorereka, nacio nĩikamũrũma,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Wee ũũhooreragia rĩrĩa ndĩ na kĩa-rĩ, ngoro yakwa nĩringĩkĩte. **19** Ta thikĩrĩria kĩrĩro kĩa andũ akwa marĩ bũrũri wa kũraya: “Atĩrĩrĩ, githĩ Jehova ndarĩ kũu Zayuni? Mũthamaki wakuo-rĩ, kaĩ atatũũraga kuo?” “Nĩ kĩ gĩtũmĩte maathirĩkie nĩguo ndaakare na ũndũ wa mĩhianano ĩyo yao methondekeire, makandakaria na mĩhianano ĩyo yao ya kũngĩ ĩtarĩ kĩaene?” **20** “Ihinda rĩa magetha nĩrĩhĩtũku, nayo hĩndĩ ya riũa ĩgathira, na tũtĩhonoketio.” **21** Kuona atĩ andũ akwa nĩmahehenjetwo-rĩ, o na nĩ ndĩmũhehenje; nĩndĩracaaya na nĩnyitĩtwo nĩ kĩmako kĩnene. **22** Kaĩ gũtarĩ ndawa kũu Gileadi? Gũtirĩ mũthondekani kuo? Ironda cia andũ akwa cikĩagĩte kũhona nĩkĩ?

9 Naarĩ korwo mũtwe wakwa nĩ itherũkĩro rĩa maaĩ, namo maitho makwa nĩ gĩthima kĩa maithori! Ingĩrĩraga mũthenya na ũtukũ, ngĩrĩrĩra andũ akwa arĩa moragĩtwo. **2** Naarĩ korwo ndĩ na nyũmba ya kũrarĩrĩwo nĩ agendi kũu werũ-inĩ, nĩgeetha ndige andũ akwa, thĩ ndĩmeherere;

nĩ ũndũ othe nĩ itharia, othe nĩ gĩkundi kĩa andũ matangĩthokeka. **3** “Mahacaga nĩmĩ ciao magacitua ta ũta wa gũikia ndeto cia maheeni. Ūhootani ũrĩa marĩ naguo bũrũri-inĩ, nduumanĩte na ũhoru wa ma. Moimaga rĩhiahiahia-inĩ rĩmwe magatoonya rĩhiahiahia-inĩ rĩrĩa rĩngĩ; na matinjũũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** “Mwĩhũgei arata anyu; mũndũ ndakehoke mũrũ wa nyina. Nĩgũkorwo mũrũ wa nyina na mũndũ nĩ mũheenania, na mũrata wa mũndũ nĩ mũcambania. **5** Mũrata aheenagia mũratawe, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe waragia ũhoru wa ma. Maarutĩte nĩmĩ ciao kwaria ndeto cia maheeni; menogagia na mĩhang’o o ya kwĩhia. **6** Wee ũtũũraga ũrigiicĩrio nĩ maheeni, nao aheenania acio nĩmaregete kũmenyana na nĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Tondũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngamageria, na ndĩmatherie na mwaki, nĩ ũndũ-rĩ, nĩatĩa ũngĩ ingĩka nĩ ũndũ wa mehia ma andũ akwa? **8** Nĩmĩ ciao itariĩ ta mĩguĩ ya kũũragana; no ndeto cia maheeni ciaragia. O mũndũ aaragĩria ũrĩa ũngĩ ndeto cia thayũ na kanua gake, no ngoro-inĩ yake-rĩ, aikaraga amwambĩire mũtego.” **9** Jehova ekũũria atĩrĩ, “Anga ndakĩaga kũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio? Anga ndakĩaga kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũrũ?” **10** Nĩngũrĩra na ngĩrĩke nĩ ũndũ wa irĩma, o na njakaye nĩ ũndũ wa ũrĩithio wa werũ. Nĩgũkirĩte ihooru na gũkaaga mũndũ ũngĩtuĩkanĩria kuo, na mwanio wa ng’ombe ndũraiguĩka kuo. Nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka nĩciũrĩte, igeethĩra. **11** “Ngaatua itũũra rĩa Jerusalemu hĩba ya mahiga, gũtuĩke kũndũ gwa gũtũũrwo nĩ mbwe; namo matũũra ma Juda nĩngamaharagania,

kwage mündũ o na ũmwe ũngĩtũũra kuo.” **12** Rĩu-rĩ, nĩ mündũ ũrĩkũ mũũgĩ ũngĩtaũkĩrwo nĩ ũhoru ũyũ? Nũũ hihi ũtaarĩtwo nĩ Jehova nĩguo atũtaarĩrie? Nĩ kĩ gĩtũmĩte bũrũri ũyũ wanangwo na ũgakira ihooru, ũgatuĩka ta werũ mũtheri nginya gũkaaga mündũ ũngĩtuĩkania kuo? **13** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Gĩtũmi nĩ tondũ nĩmatirikire watho wakwa ũrĩa ndaamaheire; matinjathĩkĩire, o na kana makarũmĩrĩra watho wakwa. **14** Handũ ha ũguo, o maarũmĩrĩire ũremi wa ngoro ciao, na makarũmĩrĩra Mabaali, o ta ũrĩa maithe mao maamonereirie.” **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngũtũma andũ aya marĩe irio ndũrũ, na manyue maaĩ marĩ na thumu. **16** Nĩngũmahurunja ndũrĩrĩ-inĩ iria o ene matooi, o na kana maithe mao, njooke ndĩmaingatithie na rũhiũ rwa njora nginya ndĩmaniine biũ.” **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Mwĩcũraniei rĩu! Ītai atumia arĩa marĩraga makĩgirĩkaga moke; tũmanĩrai atumia arĩa oogĩ mũno thĩinĩ wao moke. **18** Nĩmeerwo moke narua, matũrĩrĩre nginya maithe maitũ maiyũre maithori, nacio imone cia maithe maitũ inyũrũrũkie maithori ta tũrũũ. **19** Mũgambo wa andũ maragirĩka nĩũraiguuo kuuma Zayuni: ‘Hĩ, kaĩ rĩu tũrĩ aanange-ĩ! Kaĩ nĩtũconorithĩtio mũno-ĩ! No nginya tuume bũrũri witũ, tondũ nyũmba ciitũ nĩcimomoretwo.’” **20** No rĩrĩ, inyuĩ atumia aya, ta thikĩrĩraia kiugo kĩa Jehova; hingũrai matũ manyu mũigie ciugo cia kanua gake. Oniai airĩtu anyu kũgirĩka; o mündũ nĩarute ũrĩa ũngĩ gũcakaya. **21** Gĩkuũ kĩambatĩte gĩgaatoonyera ndirica-inĩ ciitũ, na gĩgatoonya nyũmba

ciitū iria ciirigīrwo na hinya, nīkīniinīte ciana ciitū kūu barabara-inī cia itūūra, o na aanake aitū makaniinwo kuuma kūu ihaaro-inī. **22** Meere ūū, “Jehova ekuuga atīrī: “Ciimba cia andū nīkaragana ta rūrua rūrī mūgūnda, na ta itira iria itinītio igatigwo na thuutha nī mūgethi, itarī na mūdū wa gūcicookanīrīria.” **23** Jehova ekuuga atīrī: “Mūdū ūrīa mūūgī-rī, nīatige kwīgaatha nī ūndū wa ūūgī wake, kana mūdū ūrīa ūrī na hinya egaathe nī ūndū wa hinya ūrīa arī naguo, o na kana gītonga kīigathe nī ūndū wa ūtonga wakīo, **24** no rīrī, mūdū ūrīa ūkwīgaatha, nīegaathe nī ūndū wa ūhoru ūyū: atī we nīataūkīrwo na akamenya atī nī nī nī Jehova, ūrīa wīkaga maūdū ma ūtugi, na ngatuanīra ciira kīhooto na ngarūmia ūthingu gūkū thī, nī ūndū maūdū macio nīmo ngenagio nīmo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **25** Jehova ekuuga atīrī, “Matukū nīmagooka rīrīa ngaaherithia andū othe arīa maruīte o mīrī yao iiki, **26** nao nī andū a būrūri wa Misiri, na a Juda, na a Edomu, na a Amoni, na a Moabi, na arīa othe matūūruga werū-inī kūdū kūraya. Nīgūkorwo andū a ndūrīrī ici ciothe ti aruu kūna, o na andū a nyūmba yothe ya Isiraeli matiruīte ngoro.”

10 Ta thikīrīriai mūigue ūhoru ūrīa Jehova ekūmwīra, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli. **2** Jehova ekuuga atīrī: “Tigai kwīruta mīthīre ya ndūrīrī, kana mūguoyohio nī morirū ma kūrīa igūrū, o na gūtuīka ndūrīrī icio nīguoyohetio nīmo. **3** Nīgūkorwo mītugo ya andū acio ndīrī kīene: matemaga mūtī mūtītū, ūkarutīrwo wīra nī bundi, akawacūhia na ithanwa rīake. **4** Maūgemagia na betha na thahabu; maūhūūrāgīrīra na mīcumarī na

nyondo ndūkae kwenyenya. **5** Ūtariĩ ta kīndũ gĩa kũhahũra nyamũ gĩthecereirwo mūtĩ mũgũnda-inĩ wa marenge, mĩhianano yao ndĩngĩhota kwaria; ningĩ no nginya ĩkuuo, tondũ ndĩngĩhota gwĩtwara. Mūtikanamĩitigĩre; ndĩngĩhota gwĩka ũũru o na kana gwĩka wega o na ũrĩkũ.”

6 Atĩrĩrĩ, gūtĩrĩ ũngĩ ũtariĩ tawe, Wee Jehova; Wee ũrĩ mũnene, narĩo rĩitwa rĩaku nĩ rĩrĩ ũhoti mũnene. **7** Nũũ ũtangĩgwĩtigĩra, Wee mũthamaki wa ndũrĩrĩ? Wee nowe wagĩrĩire gwĩtigĩrwo. Thĩinĩ wa andũ arĩa othe oogĩ a ndũrĩrĩ, o na mothamaki-inĩ mao mothe, gūtĩrĩ ũngĩ ũhaana tawe. **8** Acio othe-rĩ, matiĩciiragia, no nĩ akĩigu; mataaragwo nĩ mĩhianano ĩtarĩ kĩene o ĩrĩa ĩthondeketwo na mītĩ. **9** Īgemagio na betha ĩrĩa hũũre ĩrutĩtwo Tarishishi, na thahabu ĩrutĩtwo Ufazu. Kīndũ kũ gĩthondeketwo na moko ma bundi, na ma mūturi wa thahabu gĩcookaga gĩkahumbĩrwo na rangi wa bururu na wa ndathi, ciothe ithondeketwo nĩ andũ arĩa oogĩ na wĩra ũcio. **10** No Jehova nĩwe Ngai ũrĩa wa ma; nĩwe Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, o na mũthamaki ũrĩa ũtũũraga tene na tene. Rĩrĩa arakarĩte-rĩ, thĩ nĩĩthingithaga, nacio ndũrĩrĩ itingĩĩtiria mang’ũrĩ make. **11** “Meerei atĩrĩ, ‘Ngai icio itoombire igũrũ na thĩ, nĩgathira gũkũ thĩ, na ithire kũrĩa guothe gũtambũrũkĩirio matu mairũ.” **12** No rĩrĩ, nĩ Ngai wombire thĩ na hinya wake; akĩhaanda thĩ na ũũgĩ wake, na agĩtambũrũkia matu mairũ na ũndũ wa ũmenyo wake. **13** Hĩndĩ ĩrĩa we agũũthũka-rĩ, maaĩ marĩa marĩ igũrũ matu-inĩ nĩmarurumaga; nĩwe ũtũmaga thaatũ waambate na igũrũ uumĩte ituri ciothe cia thĩ. Atũmaga rũheni rũũke rũrehanĩte na mbura, na

akarehithia rūhuho ruumite makūmbĩ-inĩ make. **14** Andũ othe nĩmagĩte meciiria na makaaga ũũgĩ; nake mūturi wa thahabu o wothe nĩaconorithĩtio nĩ mĩhianano ĩyo yake. Nĩ ũndũ mĩhianano ĩyo yake ya gwĩturĩra nĩ ya maheeni; ndĩrĩ mĩhũmũ thĩinĩ wayo. **15** Ndĩrĩ kĩene, nĩ ya kũnyararwo; narĩo ihinda rĩayo rĩa gũciirithio rĩakinyarĩ, nĩgathira biũ. **16** We ũcio Rũgai rwa Jakubu ndatarĩ tayo, nĩgũkorwo nĩwe Mũũmbi wa indo ciothe, o hamwe na Isiraeli mũhĩrĩga ũrĩa, eegwatĩire ũtuĩke igai rĩake, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩrĩo rĩitwa rĩake. **17** Ohai mĩrigo yanyu mũthaame bũrũri ũyũ, inyuĩ arĩa mūtũũrite mũrigiĩcĩrio nĩ thũ. **18** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ihinda rĩrĩ nĩrĩo ngũikia andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ ta maikĩtio na kĩgũtha; Nĩngũmarehithĩria mĩnyamaro, nĩgeetha manyiitwo mĩgwate.” **19** Wũĩĩya-wakwa, nĩ ũndũ wa itihia rĩrĩa ndiihĩtio-ĩ! Ironda ciakwa itingĩhona! No ngĩcookeria ũhoro ngiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩ mũrimũ wakwa, na no nginya ndũũkirĩrĩrie.” **20** Hema yakwa nĩyanangĩtwo, nayo mĩkanda yayo yothe ĩgatuĩkanga. Ariũ akwa nĩmanjehereire magethĩra na rĩu matikĩrĩ ho; rĩu gũtirĩ mũndũ mũtigaru wa kwamba hema yakwa, o na kana wa gũtambũrũkia mataama mayo. **21** Arĩithi matiĩciiragia, na matituĩragia ũhoro harĩ Jehova; nĩ ũndũ ũcio matigaacagĩra, nacio ndũũru ciao ciothe cia mbũri nĩihurunjũkĩte. **22** Ta thikĩrĩria! Nĩtũrakinyĩrio ũhoro, tũkeerwo atĩrĩ, kũrĩ na gacagaca nene kuuma bũrũri wa mwena wa gathigathini! Gacagaca ĩyo nĩgatũma matũũra ma Juda makire ihooru, ĩtũme matũke ma gũtũũragwo nĩ mbwe. **23** Atĩrĩrĩ Wee Jehova,

nīnjūū atī muoyo wa mūdū ti wake we mwene; mūdū we mwene ti we ūrūngagīrīria makinya make. **24** Atīrīrī Wee Jehova, herithia, no ūherithie na kīhooto; ndūkaherithie ūrī na marakara, ndūkae kūniina ndūike kīndū hatarī. **25** Itūrūrīra ndūrīrī iria itakūū mang’ūrī maku, ūmaitūrūrīre andū arīa matakayagīra rītwa rīaku. Nī ūndū-rī, nīmahukītīe Jakubu; mamūhukītīe biū, naguo būrūri wake makawananga.

11 Īno nīyo ndūmīrīri īrīa yakinyīrīire Jeremia yumīte harī Jehova: **2** “Ta thikīrīria mohoro ma kīrīkanīro gīkī, ūcooke ūhe andū a Juda o na andū arīa matūūraga Jerusalemu ūhoru wamo. **3** Meere atīrī, ūū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Atīrīrī, kūgwatwo nī kīrumi, nī mūdū o wothe ūrīa ūtaathīkagīra mohoro marīa marī kīrīkanīro-inī gīkī; **4** namo nī mohoro marīa ndaathire maithe manyu rīrīa ndaamarutire būrūri wa Misiri, ngīmaruta kūu icua-inī rīa gūtwekia igera.’ Ngīmeera atīrī, ‘Njathīkagīrai na mūhingagīe maūdū marīa mothe ndīmwathīte, na inyuī nīmūgūtūika andū akwa, na nī ndūike Ngai wanyu. **5** Hīndī īyo, nī na Nī nīngahingīa mwīhītwa ūrīa ndehītīire maithe manyu, atī nīngamahe būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī,’ na nīguo būrūri ūyū mwīgwatīire ūmūthī.” Na nī ngīmūcookeria atīrī, “Kūrotūika ūguo, Jehova.” **6** Jehova aanjīrīre atīrī, “Hunjanīriai mohoro macio mothe matūūra-inī ma Juda o na kūu barabara-inī cia Jerusalemu, ūmeere atīrī: ‘Thikīrīriai mohoro ma kīrīkanīro gīkī na mūmarūmagīrīre. **7** Kuuma hīndī īrīa ndaarutire maithe manyu kūu būrūri wa Misiri,

nginya ūmūthī, ndūūrīte ndīmakaanagia o hīndī o hīndī, ngameera atīrī, “Njathīkagīrai.” **8** No matiigana kūnjigua kana kūrūmbūiya ūhoro ūcio; handū ha gwīka ūguo, o maarūmīrīre ūremi wa ngoro ciao thūku. Nī ūndū ūcio na nī ngīmarehithīria irumi ciothe cia kīrīkanīro kīu ndaamaathīte marūmagīrīre no-o makīaga gūkihingia.” **9** Ningī Jehova akīnjīra atīrī, “Nī harī ndundu ya njūkanīrīro īthugundītwo thīinī wa andū a Juda, o na thīinī wa andū arīa matūūruga Jerusalemu. **10** Nīmacookereire mehia ma maithe mao ma tene, arīa maaregire kūigua ndeto ciakwa. Nīmarūmīrīre ngai ingī nīgeetha macitungatīre. Nyūmba cierī, ya Isiraeli na ya Juda, nīithūkītie kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīire na maithe mao ma tene. **11** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: ‘Nīngūmarehithīria mwanangīko matangīhota kūūrīra. O na mangīkaangaīra, ndikamathikīrīria. **12** Andū a matūūra ma Juda na arīa matūūruga Jerusalemu nīmagathī gūkaīra ngai icio macinagīra ūbumba, no itikamateithia o na hanini hīndī īrīa magaakorwo nī mwanangīko. **13** Wee Juda-rī, ūrī na ngai nyingī o ta ūrīa matūūra maku maigana, na igongona iria ūhaandīte cia gūcinīra ngai īyo ya thoni ītagwo Baali ūbumba nī nyingī o ta barabara cia Jerusalemu.’ **14** “Tiga kūhoera andū aya, kana ūmathaitanīrīre, o na kana ūmaarīrīrie, tondū ndikamathikīrīria hīndī īrīa makaangaīra marī mīnyamaro-inī. **15** “Mwendwa wakwa nī atīa areka thīinī wa hekarū yakwa, o agīthugundaga maūndū mooru na andū aingī? Anga nyama iria nyamūre cia kīgongona-inī ciahota kūgirīrīria iherithia rīaku? Amu ūgīkenaga rīrīa ūgwīka maūndū maku ma

waganu.” **16** Jehova, akūheete rīitwa atīrī: Mūtamaiyū mūruru mwega ūrī na maciaro mathaka makīoneka. No rīrī, nīekūūgwatia mwaki, aūcine na mūrurumo wa kīhuhūkano kīnene, nacio hongē ciaguo ciunīkange.

17 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o ūcio wakūhaandire wee, nīwe ūgūtūrīre ūkorwo nī mwanangīko, tondū rīrī, andū a nyūmba ya Isiraeli na andū a nyūmba ya Juda nīmekīte maūndū mooru, makaandakaria nī ūndū wa gūcinīra Baali ūbumba. **18** Nīndamenyire ndundu yao njūru nī ūndū Jehova nīanguūrīrie, nīgūkorwo o ihinda rīu nīanyonirie ūrīa meekaga.

19 Nī ndatarī ta gatūrūme kahooreri koimagarītio gagathīnjwo; ndiamenyaga atī nīmathugundīte kūnjīka ūūru, makiugaga atīrī, “Nītwanangei mūtī ūyū na maciaro maguo; nītūmūniinei oime būrūri-inī wa arīa marī muoyo, nīgeetha rīitwa rīake rītikanacooke kūrīrikanwo o rī, o rī.” **20** No rīrī, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o wee ūtuaga ciira na kīhooto na ūkoiruuria maūndū ma ngoro na ma meciiria-rī, reke ndīonere wee mwene ūkīndīhīria harī andū aya, nīgūkorwo wee nīwe ndekereirie maūndū makwa mothe. **21** “Nī ūndū ūcio, ūū nīguo Jehova ekuuga ūhorō-inī ūkonī andū a Anathothu, acio marena gūkūruta muoyo, makoiga atīrī, ‘Tiga gūcooka kūratha mohoro ūkīgwetaga rīitwa rīa Jehova, nīgeetha tūtīgakūūrage na moko maitū’; **22** nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: ‘Nīngamaherithia. Aanake ao makoogwo na rūhiū rwa njora, nao ariū ao na aarī ao moogwo nī ng’aragu. **23** Gūtīrī mūndū o na ūmwe wao ūgaatigara, tondū

nĩngarehithĩria andũ a Anathothu mwanangĩko mwaka-inĩ ũrĩa makaaherithio.”

12 Atĩrĩrĩ, Wee Jehova ũtũũraga ũnduagĩra ciira na kĩhooŧo rĩrĩa rĩothe ndarehe ciira mbere yaku. No rĩrĩ, no nyende twaranĩrie nawe ũndũ ũkonĩĩ kĩhooŧo gĩaku: Nĩ kĩĩ gĩtũmaga mũthĩire wa mũndũ ũrĩa mwaganu ũgaacĩre? Nĩ kĩĩ gĩtũmaga andũ arĩa matarĩ wĩtĩkio matũũre megangarĩte? **2** Ũmahaandĩte, nao makagĩa na mĩri; makũraga na magaciara maciaro. Ũgwetagwo hĩndĩ ciothe nĩ tũnua twao, no meciiria ma ngoro ciao marĩ haraaya nawe. **3** No rĩrĩ, Wee Jehova nĩũnjũũĩ; nĩwe ũnyonaga na ũkoiruuria meciiria makwa ũndũ ũgũkonĩĩ. Maguucũrũrie ta ng’ondũ irathiĩ gũthĩnjwo! Maamũre ũmetererie mũthenya wao wa kũũragwo! **4** Nĩ ihinda rĩigana atĩa bũrũri ũgũtũũra ũng’arĩte, nayo nyeki mĩgũnda-inĩ yothe ĩikare ĩhoohete? Tondũ andũ arĩa matũũraga kuo nĩ andũ aaganu-rĩ, nyamũ na nyoni nĩithirĩte. Ningĩ, andũ acio maroiga atĩrĩ, “Ndakoona ũrĩa tũkaarĩkĩrĩria.” **5** “Angĩkorwo nĩũteng’eranĩtie na andũ marathiĩ na magũrũ nao magakũhũmia-rĩ, wakĩhota atĩa gũcindana na mbarathi? Angĩkorwo nĩũhĩngagwo ũkĩgerera bũrũri ũrĩ thayũ-rĩ, ũgaakĩhota atĩa gũtũrĩkania ihinga iria irĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Jorodani? **6** Ariũ a maitũguo, na andũ a nyũmba ya thoguo-rĩ, o nao nĩmagũkunyaĩire; nĩmanĩĩire na mũgambo magũũkĩrĩre. Ndũkae kũmeehoka, o na mangĩaria wega waku atĩa. **7** “Nĩ nĩngũtirika nyũmba yakwa, na ndiganĩrie igai rĩakwa; nĩngũneana ũrĩa nyendete moko-inĩ ma thũ ciake. **8** Igai rĩakwa rĩtuĩkĩte ta mũrũũthi ũrĩ gĩthaka-

inĩ harĩ niĩ. Nĩkũrarama ũndaramĩire, nĩ ũndũ ũcio ngaũthũũra. **9** Githĩ igai rĩakwa rĩtũũkĩte ta nyoni ndĩanyama ĩrĩ maroro harĩ niĩ, ĩrĩa nyoni iria ingĩ ndĩanyama ĩthiũrũrũkagĩria ikamĩtharĩkĩra? Thiĩ ũkonganie nyamũ ciothe cia gĩthaka; cirehe imatambuure. **10** Ariĩthi aingĩ nĩmakananga mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ, na marangĩrĩrie mũgũnda wakwa; nĩmagatũma mũgũnda wakwa ũrĩa mwega ũtuĩke rũng'ũrĩ rũkirĩte ihooru. **11** Magaatũma gũkire ihooru, gũtuĩke kũndũ kũng'aru na gũkirĩte ihooru maitho-inĩ makwa; bũrũri ũcio wothe nĩũgathũkangio nĩ ũndũ gũtirĩ mũndũ wakũrũmbũiya. **12** Werũ-inĩ guothe kũrĩa gũtũũgĩru aniinani nĩkuo makaiyũra, nĩgũkorwo rũhiũ rwa njora rwa Jehova nĩrũkaniinana kuuma gĩturi kĩmwe kĩa bũrũri nginya kĩrĩa kĩngĩ; gũtigakorwo mũndũ o na ũrĩkũ ũgaakorwo na thayũ. **13** Makaahandaga ngano, makagetha mĩigua; makeenogia na matione kĩndũ. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, conokerai magetha manyu, tondũ wa marakara mahiũ ma Jehova.” **14** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ha ũhoro wa andũ acio aaganu maandigiicĩirie, o acio matunyaga andũ akwa a Isiraeli igai rĩrĩa ndaamaheire-rĩ, nĩngamamunya kuuma mabũrũri mao, na munye nyũmba ya Juda yume gatagatĩ kao. **15** No rĩrĩ, thuutha wa kũmamunya nĩngacooka ndĩmaiguĩre tha na njookie o ũmwe wao igai-inĩ rĩake mwene, bũrũri-inĩ wake kĩũmbe. **16** Nĩngĩ mangĩkeruta wega mĩthiĩre ya andũ akwa na mehĩte makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa moige atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo,’ o ta ũrĩa maarutire andũ akwa hĩndĩ ĩmwe kwĩhĩta makĩgwetaga rĩtwa rĩa Baali-rĩ, hĩndĩ ĩyo nao nĩmakahaandwo marũme

wega gatagatĩ ka andũ akwa. **17** No rĩrĩ, rūrĩrĩ o na rūrĩkũ rũngĩkaaga kũnjigua-rĩ, nĩngarũmunya na mĩri na ndĩrũniine biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

13 Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ: “Thĩ wĩgũrĩre mũcibi wa gatani, wĩohere njohero, no ndũkareke ũhutanie na maaĩ.”

2 Nĩ ũndũ ũcio ngĩgũra mũcibi, o ta ũrĩa Jehova aanjathĩte njĩke, ngĩwĩoha njohero. **3** Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩrĩra hĩndĩ ya keerĩ ngĩrwo atĩrĩ, **4** “Oya mũcibi ũcio ũraagũrĩre, o ũcio wĩohete njohero, ũũkĩre o rĩu ũthĩ ũkinye Rũũĩ rwa Farati, ũũhithe mwatũka-inĩ wa rwaro rwa ihiga.” **5** Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩ ngĩũhitha kũu Rũũĩ-inĩ rwa Farati, o ta ũrĩa Jehova anjĩrĩte njĩke.

6 Matukũ maingĩ maathira Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Rĩu ũkĩra ũthĩ ũkinye Rũũĩ-inĩ rwa Farati, woe mũcibi ũrĩa ndakwĩrĩre ũkaũhithe kuo.” **7** Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩ kũu rũũĩ-inĩ rwa Farati, ngĩthikũria mũcibi ũcio ngĩũruta harĩa ndaaũhithĩte, no rĩrĩ, nĩwabuthĩte ũkaaga kĩene biũ.

8 Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, **9** “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ūguo nĩguo ngaaniina rūtũrĩko rwa Juda o na rūtũrĩko rũnene rwa Jerusalemu.

10 Andũ aya aaganu, aya maregete kũigua ũhoru wakwa, o aya marũmagĩrĩra ũremi wa ngoro ciao, makoima ngai ingĩ thuutha macitungatĩre na macihooye-rĩ, magaatũka ta mũcibi ũcio, mage kĩene biũ! **11** Nĩgũkorwo o ta ũrĩa mũcibi wĩohagwo njohero ya mũndũ, ũguo nĩguo ndeohire nyũmba yothe ya Isiraeli na nyũmba yothe ya Juda, nĩgeetha matũke andũ akwa kũna, nĩguo ndĩgĩre na ngumo, na ngumagio na ngaheagwo gĩtĩo. No rĩrĩ, matiigana gũthikĩrĩria,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12**

“Meere atĩrĩ: ‘Ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: Mondo o yothe ya ndibei yagĩrĩire nĩkũiyũrio ndibei.’ Nao mangĩgaakũũria atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũtiũũ atĩ mondo o yothe ya ndibei nĩyagĩrĩire kũiyũrio ndibei?’ **13** Hĩndĩ ĩyo ũmeere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũiyũria arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ na ũrĩũ, o hamwe na athamaki acio maikaragĩra gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi, na athĩnjĩri-Ngai, na anabii, na arĩa othe matũũraga Jerusalemu. **14** Nĩngamahũũrithania mũndũ na ũrĩa ũngĩ, hũũrithanie maithe na ciana o ũndũ ũmwe, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Ndikamaiguĩra tha, kana ndĩmacaaĩre o na kana ngĩe na kĩaha atĩ nĩguo njage kũmaniina.” **15** Thikĩrĩriai na mũtege matũ, tigai gwĩtĩĩa, nĩgũkorwo Jehova nĩarĩtie. **16** Goocai Jehova Ngai wanyu atanarehe nduma, na mbere ya magũrũ manyu mahĩngwo kũu irĩma-inĩ kũragĩa nduma. Inyuĩ mwĩrĩgĩrĩire ũtheri, nowe-rĩ, nĩakaũgarũra ũtuĩke nduma ndumanu, aũgarũre ũtuĩke ta kĩaha kĩnene. **17** No rĩrĩ, mũngĩaga kũigua, ndĩrĩrĩragĩra hito-inĩ nĩ ũndũ wa mwĩtĩĩo wanyu; maito makwa makaarĩra na ruo, ngĩitaga maithori, nĩ ũndũ rũũru rwa Jehova nĩrũgũtahwo. **18** ĩra mũthamaki o na nyina wa mũthamaki atĩrĩ, “Harũrũkai mume itĩ-inĩ cianyu cia ũthamaki, nĩgũkorwo tanji icio cianyu irĩ riiri nĩcikũgũa kuuma mĩtwe-inĩ yanyu.” **19** Matũũra manene ma kũu Negevu nĩmakahingwo, na gũtikagĩa mũndũ ũkaamahingũra. Andũ othe a Juda nĩmagatahwo matwarwo bũrũri ũngĩ, magaatahwo matwarwo othe biũ. **20** Tiirai maito muone andũ acio marooka moimĩte mwena wa gathigathini. Rũũru rũrĩa wehokeirwo rwa

ng' Ondu rūria ūretīaga naruo-rī, rūkīrī ha? **21** Ūkoiga atīa rīria Jehova akaanenehia andū arīa watuīte athiritū aku nīguo matuīke a gūgwathaga? Githī ndūkanyitwo nī ruo rūnene, ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwo? **22** Nawe ūngīkeyūria atīrī, “Nī kīi gītūmīte maūdū macio mangore?” Nīūkamenya atī magūkorete nī ūndū wa mehīa maku maingī, na nīkīo ūtarūrīrwo nguo ciaku, naguo mwīrī waku ūgathūkio. **23** Mūkushi ahota kūgarūra gīkonde kīa mwīrī wake, o na kana ngarī īgarūre maroro mayo? O na inyuī mūtingīhota gwīka wega, nī ūndū nī mwamenyerire gwīka ūūru. **24** “Nīi ngaakūhurunja o ta ūrīa mūūngū ūmbūragwo nī rūhuho rwa werū-inī. **25** Rīu nīrīo igai rīaku, rūgai rūria ngūtūrīire,” ūguo nīguo Jehova ekuuga, “tondū nīūriganīrwo nī nīi, ūkehoka ngai cia maheeni. **26** Nīngakūguūria nguo ikūhumbīre ūthiū nīguo njaga yaku yoneke: **27** ūtharia waku o na mīito īrīa wanagīria, o na ūmaraya waku ūrīa ūtarī thoni! Nīndīioneire cīiko ciaku cia ūūra-thoni kūu tūrīma-inī na mīgūnda-inī. Kaī ūrī na haaro, wee Jerusalemu-ī! Ūgūtūūra wīthaahītie nginya-rī?”

14 Īno nīyo ndūmīrīri ya Jehova īrīa yakinyīrīire Jeremia īkonīi ihinda rīria kwagīte mbura: **2** “Būrūri wa Juda nīūracakaya, namo matūūra makuo makoorwo nī hinya; nīmararīrīra būrūri, nakīo kīrīro nīkīambatīte na igūrū kiumīte Jerusalemu. **3** Andū arīa marī igweta maratūma ndungata ciao igatahe maaī; irathīi marīma-inī ikaaga maaī. Iracooka na ndigithū itarī kīndū; ikehumbīra mītwe iconokete na ikuīte ngoro. **4** Thī nīyatūkangīte, nī ūndū gūtīrī mbura yurīte būrūri-inī, arīmi nao magakua

ngoro, makehumbira mıtwe. **5** O nayo thwariga nı̄teete gacaũ kayo gaaciarwo o ro ũguo kũu werũ-inĩ, nĩ ũndũ gũtirĩ nyeki. **6** Njagĩ nacio irũgamĩte tũrĩma-igũrũ kũrĩa gũtakũraga kĩndũ, ikĩhũmahũmaga ta mbwe; nĩciũrĩte maitho nĩ kwaga mahuti ma kũrĩa.” **7** O na gũtuĩka mehia maitũ nĩmaroimbũra ũũru ũrĩa twĩkĩte, Wee Jehova-rĩ, ĩka ũndũ nĩ tondũ wa rĩitwa rĩaku. Nĩgũkorwo gũcooka na thuutha gwitũ nĩ kũnene; nĩtũkwĩhĩrie. **8** Wee Kĩĩrĩgĩrĩro gĩa Isiraeli, o wee Mũhonokia wao hĩndĩ ĩrĩa marĩ na mĩnyamaro, nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtuĩke ta mũgeni bũrũri-inĩ, kana ta mũgendi ũraarĩrĩre ũtukũ o ũmwe? **9** Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũikare ta mũndũ mũmaku, ũgaikara ta njamba ĩrĩ hinya ĩtangĩhota kũhonokania? Wee Jehova-rĩ, ũrĩ gatagatĩ gaitũ, na ithuĩ tũgeetanio na rĩitwa rĩaku; ndũkanatũtirike! **10** Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoru ũkonĩ andũ aya: “Nĩmendete kũũrũra mũno; nĩmaregete kũgirĩrĩria magũrũ mao. Nĩ ũndũ ũcio nake Jehova ndangĩmetĩkĩra; rĩu nĩekũririkana waganu wao, na amaherithie nĩ ũndũ wa mehia mao.” **11** Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga kũhoera andũ aya atĩ nĩguo mone wega. **12** O na mangĩĩhinga kũrĩa irio, ndigathikĩrĩria kĩrĩro kĩa; o na mangĩndutĩra maruta ma njino na maruta ma mũtu-rĩ, ndikametĩkĩra. Nĩ kũniina ngaamaniina na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthiro.” **13** No ngiuga atĩrĩ, “Wũi, Mwathani Jehova, anabii mameeraga atĩrĩ, ‘Mũtikoona rũhiũ rwa njora kana mũhatĩrĩrio nĩ ng’aragu. Ti-itherũ, nĩngamũhe thayũ wa gũtũura kũndũ gũkũ.” **14** Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Anabii acio mararatha ũhoru wa maheeni makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa. Nĩ

ndimatūmīte, kana ngamathuura, o na kana ngamaarīria. Maramūrathīra mohoro ma cioneki cia maheeni, na ūragūri wa tūhū, na kūhooya mīhianano, na maūndū ma maheeni marīa methugundīre na meciiria mao. **15** Nī ūndū ūcio, ūū nīguo Jehova ekuuga ūhoru ūkoniī anabii arīa mararatha maūndū makīgwetaga rīitwa rīakwa: Nī ndiamatūmīte, no-o moigaga atīrī, ‘Gūtīrī rūhiū rwa njora kana ng’aragu ikaahutia būrūri ūyū.’ Anabii o acio makaaniinwo na rūhiū rwa njora, na ng’aragu. **16** Nao andū acio marathagīrwo mohoro nīo, magaikanio na kūu njīra-inī cia itūūra rīa Jerusalemu tondū wa ng’aragu na rūhiū rwa njora. Gūtikoneka mūndū wa kūmathika, kana wa gūthika atumia ao, o na kana wa gūthika ariū ao na airītu ao. Nīngamaitīrīria mūtino ūrīa ūmagīrīire. **17** “Maarīrie ūhoru ūyū, ūmeere atīrī: “Rekei maitho makwa maite maithori ūtukū na mūthenya mategūtīgithīria; nīgūkorwo mūirītu wakwa gathirange, o acio andū akwa, nīmūgurarie ūuru, akagūthwo igūtha rīa kūmūhehenja. **18** Ingītoonya būrūri-inī, nyonaga arīa moragītwo na rūhiū rwa njora; ingītoonya itūūra inene, nyonaga arīa manyariirītwo nī ng’aragu. Mūnabii na mūthīnjīri-Ngai, eerī nīmathiīte būrūri matoōī.” **19** Rūu-rī, kāi ūregete Juda biū? Anga nīūnyararīte Zayuni? Nī kī gītūmīte ūtūhūre, nginya tūkaaga kīhonia? Twerīgīrīire thayū, no gūtīrī wega tuonete, tūgeterera ihinda rīa kūhonanio, no rīrī, no maūndū ma kūmakania tuonete. **20** Nītūkumbūra waganu witū, Wee Jehova, o na wīhia wa maithe maitū; nī ūndū ti-itherū nītūkwiīrie. **21** Twagūthaitha ūtīge gūtūthūūra, nī ūndū wa rīitwa rīaku; ndūgaaconorithie

gītī gĩaku kĩa ũnene kīrĩa kīrī riiri. Ririkana kīrīkanĩro kīrĩa warīkanĩire na ithuĩ, na ndũgagĩthũkie. **22** Nĩ kūrī mũhianano o na ũmwe wa ĩyo ĩtarĩ kīene ya ndūrĩrĩ ũngiuria mbura? Matu mo mene nĩmoiragia mbura? Aca, nĩwe, Wee Jehova Ngai witũ, uuragia mbura. Nĩ ũndũ ũcio, kīrīgĩrĩro giitũ kīrī harĩwe, nīgũkorwo wee nĩwe wĩkaga maũndũ macio mothe.

15 Ningĩ Jehova akĩnjĩira atĩrĩ: “O na korwo Musa na Samũeli maarũgama mbere yakwa-rĩ, ngoro yakwa ndĩngĩerekera kūrī andũ aya. Maingatei mehere mbere yakwa! Nĩmarekwo mathiĩ! **2** Nao mangĩkũũria atĩrĩ, ‘Tũgũgĩthiĩ kũ?’ Ũmeere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: “Arĩa maathĩrĩrio gũkua-rĩ, magakue; arĩa maathĩrĩrio kũũragwo na rūhiũ rwa njora-rĩ, makooragwo na rūhiũ rwa njora; arĩa maathĩrĩrio ng’aragu-rĩ, makooragwo nĩ ng’aragu; arĩa maathĩrĩrio gũtahwo-rĩ, matahwo matwarwo bũrũri ũngĩ.’ **3** “Nĩngamarehithĩria mĩthemba ĩna ya aniinani mamookĩrĩre.” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, “Rũhiũ rwa njora rūgooka rūũrage andũ, namo magui mamakururie, nacio nyoni cia rĩera-inĩ, o na nyamũ cia gũkũ thĩ imatambuure, imaniine. **4** Nĩngatũma matuĩke andũ a gũthũũrwo nĩ mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, nĩ ũndũ wa ũrĩa Manase mūrũ wa Hezekia mũthamaki wa Juda eekire gũkũ itũũra-inĩ rĩa Jerusalemu. **5** “Nũũ ũgaakũiguĩra tha, wee Jerusalemu? Nũũ ũgaagũcakaĩra? Nũũ ũgaakerũra gwaku oke akũũrie ũrĩa ũhoru waku ũtariĩ?” **6** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Wee nĩũndegete, wee ũtũũrĩte ũcookaga na thuutha. Nĩ ũndũ ũcio nĩngũgũtambũrũkĩria moko

ngūniine; ndingīricūkwo rīngī. 7 Nīngamahuha ta mahuti makīhuhwo na gītārūrū ihingo-inī cia itūūra inene rīa būrūri. Nīngarehe gīkuū na mwanangīko kūrī andū akwa, nīgūkorwo nīmagīte kūgarūrīra mīthīre yao. 8 Nīngatūma atumia ao a ndigwa maingīhe, makīre mūthanga wa iria-inī. Nīngarehithia mūniinani hīndī ya mīaraho okīrīre manyina ma aanake ao; ngaamarehera ruo rūnene na makorererwo nī kīeha kīnene o rīmwe. 9 Nyina wa ciana mūgwanja nīakaringīka, akue. Nīagathūīrīrwo nī riūa kūrī o mūthenya barigici; nīagaconorithio na anyararwo. Arīa magaatigara ngaamaneana kūrī thū ciao, maniinwo na rūhiū rwa njora,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 10 Wūi-īya-wakwa maitū-ī, wee wanjiarire! Nduīkīte mūdū wa kūgianagwo na kūhūūranagwo na nī nī būrūri wothe! Nī ndikombithītie kana ngakomberwo kīndū nī mūdū, no numagwo nī andū othe. 11 Jehova oigīte atīrī, “Ti-itherū nīngagūkūūra ndī na muoroto mwega harīwe; ti-itherū nīngatūma thū ciaku igūthaithe mahinda ma mwanangīko na mahinda ma mīnyamaro. 12 “Mūdū no oine kīgera: kīgera kīrīa kiumīte gathigathini, kana oine gīcango? 13 Nīnganeana ūtonga waku na igīina ciaku itahwo hatarī irīhi, nī ūndū wa mehia maku mothe marīa maneeekwo būrūri-inī waku wothe. 14 Nīngamūtua ngombo cia thū cianyu thīinī wa būrūri mūtooī, nī ūndū marakara makwa nīmagaakana ta mwaki, ūmūcine.” 15 Wee Jehova-rī, nīwe ūūī; ndirikana na ūūmenyagīrīre. Ndīhīria kūrī arīa maanyariiraga. Wee nīūkiragīrīria; ndūkanjeherie; ririkana ūrīa ndananyariirīka nī ūndū waku. 16 Rīrīa ciugo ciaku cianginyīrīre-rī, nīndacirīire;

ciarĩ gĩkeno gĩakwa, na igĩcanjamũra ngoro yakwa, nĩgũkorwo nĩnjĩtanĩtio na rĩitwa rĩaku, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe. **17** Ndirĩ ndaikara thiritũ-inĩ ya arĩa mekenagia, o na kana ngĩkenia magĩkenia; ndaikarire ndĩ wiki nĩ ũndũ guoko gwaku kwarĩ igũrũ rĩakwa, nawe nĩwanjyũrĩtie marakara. **18** Nĩ kĩ gĩtũmĩte ruo rwakwa rwage gũthira, na kĩronda gĩakwa gĩkeeha, gĩkaaga kũhona? Anga ũgũtuĩka harĩ nĩ ta karũũ gatangĩhokwo, kana ta gĩthima kĩa maaĩ kĩrĩa kĩhũũaga? **19** Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ũngĩrira, nĩngũgũcookereria nĩgeetha ũndungatagĩre; akorwo nĩũrĩaragia maũndũ marĩa marĩ bata, no ti marĩa matarĩ bata, nĩũgũtuĩka wa kũnjarĩrĩria. Andũ aya nĩmagũcookerere, no wee ndũkamacookerere. **20** Nĩngagũtua ta rũthingo harĩ andũ aya, ngũtue rũthingo rũrũmu rwa gĩcango; nĩmakarũa nawe, no matigagũtooria, nĩgũkorwo nĩ ndĩ hamwe nawe, nĩguo ngũteithũre na ngũhonokie,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **21** “Nĩngakũhonokia kuuma moko-inĩ ma andũ arĩa aaganu, na ngũkũũre ngũrute moko-inĩ ma andũ arĩa matarĩ tha.”

16 Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Ndũkanahikanie ũgĩe na aanake kana airĩtu kũndũ gũkũ.” **3** Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũndũ ũkonĩĩ aanake na airĩtu arĩa maciarĩrwo bũrũri ũyũ na ũkonĩĩ atumia arĩa marĩ manyina mao na arũme arĩa marĩ maithe mao, atĩrĩ: **4** “Nĩmagakua gĩkuũ kiumanĩte na mĩrimũ mĩũru. Matigaacakaĩrwo kana mathikwo, no magaatũka ta rũrua rũharaganĩtio gũkũ thĩ. Makaaniinwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu, nacio ciimba ciao igatuĩka, irio cia

nyoni cia riera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka.” 5 Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ndũkanatoonye mũciĩ ũrĩ na ndĩa ya mathiko; ndũgathiĩ gũcakaya kana gũcaayanĩra, nĩ ũndũ nĩnjeheretie kĩrathimo gĩakwa, na wendo wakwa, o na tha ciakwa harĩ andũ aya,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 6 “Andũ othe, anene na arĩa anini, nĩmagakuĩra bũrũri-inĩ ũyũ. Matigaathikwo kana macakaĩrwo, na gũtirĩ mũndũ ũgetiihangia kana enjwo mũtwe nĩ ũndũ wao. 7 Gũtirĩ mũndũ ũkaaheana irio cia kũhooreria acio maracakaĩra arĩa makuĩte, o na akorwo nĩ ithe kana nyina, o na gũtirĩ mũndũ ũkaaheana kĩndũ gĩa kũnyua nĩguo amagirie maithori. 8 “Nĩngĩ ndũkanatoonye mũciĩ ũrĩ na gĩathiĩ, atĩ nĩguo ũikare thĩ nao mũrĩe na mũnyue. 9 Nĩgũkorwo Jehova, Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Israeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Matukũ-inĩ manyu nĩmũkeonera na maitho manyu ngakinyia mĩgambo ya ndũrũhĩ na ya gĩkeno mũthia o na niine mĩgambo ya mũhiki na mũhikania kũndũ gũkũ.’ 10 “Rĩrĩa ũkeera andũ aya maũndũ macio mothe nao makũurie atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova atũtũire mwanangĩko mũnene ũguo? Kaĩ twĩkĩte ihĩtia rĩrĩkũ? Nĩ mehia marĩkũ twĩhĩirie Jehova Ngai witũ?’ 11 Hĩndĩ iyo ũmeere atĩrĩ: Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩ tondũ maithe manyu nĩmandirikire, makĩrũmĩrĩra ngai ingĩ, magĩcitungatagĩra na magĩcihooyaga. Nĩmandirikire na makĩaga kũrũmia watho wakwa. 12 No inyuĩ nĩmwĩkĩte maũndũ ma waganu mũgakĩra maithe manyu. Ta rorai muone ũrĩa o ũmwe wanyu arũmĩrĩire ũremi wa ngoro yake thũku, handũ ha kũnjathĩkĩra. 13 Nĩ ũndũ ũcio nĩngũmũrutũrũra muume bũrũri ũyũ mũthĩ bũrũri

mūtooī inyuī ene, o na kana ūkamenywo nī maithe manyu, na mūrī kūu nīmūgatungatagīra ngai ingī mūthenya na ūtukū, nīgūkorwo ndigūcooka kūmwīka maūndū mega.” **14** Jehova ekuuga atīrī, “O na kūrī ūguo, matukū nīmarooka rīrīa andū matagacooka kuuga atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, ūrīa warutire andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri,’ **15** no makoigaga atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, ūrīa warutire andū a Isiraeli būrūri ūrīa ūrī mwena wa gathigathini, na akīmaruta mabūrūri-inī mothe kūrīa aamathaamīirie.’ Nīgūkorwo nīngamacookia būrūri-inī ūrīa ndaaheire maithe mao.” **16** Jehova ekuuga atīrī, “No rīrī, nīngūtūmana gwītvo ategi a thamaki aingī, nao nīmakamatega. Thuutha wa ūguo njooke ndūmanīre aguīmi aingī, nao nīmakamaguīma irīma-inī, na tūrīma-inī tuothe, na mīatūka-inī ya ndwaro cia mahiga. **17** Maitho makwa nīmoonaga mīthīire yao yothe; ndīngīhithīka harī nī, o namo mehia mao matingīhithwo atī nīguo maitho makwa mage kūmona. **18** Ngaamarīhia maita meerī nī ūndū wa waganu wao na mehia mao, nī ūndū nīmathaahītie būrūri wakwa na mīhaano ītarī muoyo mīmeneku mūno, na makaiyūria igai rīakwa na mīhianano īrī magigi.” **19** Atīrīrī Wee Jehova, o wee hinya wakwa, na kīrigo gīakwa kīrūmu, o wee rīūrīro rīakwa hīndī ya mathīina, ndūrīrī igooka harīwe ciumīte ituri-inī cia thī, ciuge atīrī, “Maithe maitū matiarī na kīndū tiga ngai cia maheeni, o mīhianano īyo ītarī kīene na ītarī ūndū mwega yamekīire. **20** Andū nīmethondekagīra ngai ciao ene? Īī, no rīrī, icio ti ngai!” **21** “Tondū ūcio nīngamaruta

maamenye, ihinda-inĩ rĩĩrĩ nĩguo ngaamaruta ũhoru wa ũhoti na hinya wakwa. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ rĩĩtwa rĩakwa nĩ Jehova.

17 “Atĩrĩrĩ, mehia ma Juda makururĩtwo na karamu ga kĩgera, magakururwo na mũthia mũũgĩ wa kahiga ka nyaigĩ, ihengere-inĩ cia ngoro ciao, o na magakururwo hĩa-inĩ cia igongona ciao. **2** O na ciana ciao nĩiririkanaga igongona ciao na itugĩ cia Ashera iria ciahaandĩtwo rungu rwa mũtĩ ĩrĩa mũruru, o na tũrĩma-inĩ tũrĩa tũraihi na igũrũ. **3** Kĩrĩma gĩakwa kĩrĩa kĩrĩ bũrũri-inĩ, o hamwe na ũtonga waku, na mũthiithũ yaku yothe-rĩ, nĩngacirekereria itahwo, o hamwe na kũndũ gwaku kũrĩa gũtũũgĩru, nĩ ũndũ wa mehia marĩa maiyũrite guothe bũrũri-inĩ waku. **4** Nĩ ũndũ wa kwĩhia gwaku wee mwene, nĩũkoorwo nĩ igai rĩrĩa ndaakũheire. Nĩngagũtua ngombo ya thũ ciaku thĩinĩ wa bũrũri ũtooĩ, nĩgũkorwo nĩũtũmĩte marakara makwa maakane, na megũtũura makanaga nginya tene.”

5 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ ũrĩa wĩhokaga mũndũ, o ũcio wĩhokaga mũndũ nĩ ũndũ wa hinya wake, ngoro yake ĩkahutatĩra Jehova. **6** Agaatuĩka o ta kĩhinga kĩrĩ werũ-inĩ ũtarĩ kĩndũ; ndakoona ũgaacĩru ihinda rĩakinya. Agaatũura kũndũ kũmũ na kũrĩ nyoota werũ-inĩ, o kũu bũrũri-inĩ wa cumbĩ gũtatũuraga mũndũ. **7** “No kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa wĩhokaga Jehova, o ũrĩa ũigĩte mwĩhoko wake harĩ we. **8** Agaatuĩka ta mũtĩ ũhaandĩtwo hũgũrũrũ-inĩ cia maaĩ, ũrĩa ũtaambagia mũri yaguo ĩgakinya rũũĩ-inĩ. Ndwĩtigagĩra hĩndĩ ya ũrugarĩ wa riũa wakinya; mathangũ maguo makoragwo marĩ maruru. Ndũngĩũma mwaka ũrĩa gũtarĩ mbura, na

ndwagaga gūciara maciaro maguo.” **9** Ngoro ya mūdū nīheenania gūkīra ciūmbe iria ingī ciothe, na nī njaganu mūno. Nūū ūngīhota gūthuuthuuria ūhoro wayo? **10** “Nī Jehova thuthuuragia ngoro, na ngoiruuria maūdū marīa mahithe meciiria-inī, nīgeetha ndaathime mūdū o mūdū kūringana na maūdū marīa ekaga, o na kūringana na ūrīa ciiko ciake itariī.” **11** O ta ūrīa ngware ikomagīrīria matumbī marīa itareketie-rī, ūguo noguo mūdū ūrīa wītongagia na njīra itarī cia kīhoto atariī. O matukū ma muoyo wake magīthī kūigananīria-rī, ūtonga ūcio nīūkamweherera, nake marigīrīrio-inī nīakeyonia arī mūkīngu. **12** Handū haitū harīa haamūre, hahaanaine na gītī gīa ūthamaki kīrīa kīrī riiri, kīrīa gītūūrīte gītūūgīrītio kuuma o kīambīrīria, **13** Wee Jehova, o wee mwīhoko wa Isiraēli, arīa othe magūtirikaga nīmagaconorithio. Arīa makūhutatagīra makoima harīwe-rī, makaandīkwo marīitwa mao rūkūngū-inī rwa thī, nī ūndū nīmatirikīte Jehova, o we gīthima kīa maaī ma muoyo. **14** Wee Jehovarī, honia na nīngūhona; honokia na nīngūhonoka, nī ūndū wee nowe ngoocaga. **15** Andū manjūūrāgia atīrī, “Kaī ndūmīrīri ya Jehova ikīrī kū? Nīkīhingio rū!” **16** Nīi ndiūrīte ngatiga gūtuika mūrīithi waku; wee nīūūī atī ndiūrīrīrie mūthenya wa mūtino. Ūrīa wothe njarāgia na kanua gakwa ndūhithītwo harīwe. **17** Ndūgatuīke ituanda harī nīi; wee nīwe kīhitho gīakwa mūthenya wa mwanangīko. **18** Arīa manyariiraga maroconorithio, no nī-rī, ndūkanareke njonoke; maronyiitwo nī kīmako, no nī-rī, ndūkanareke nyiitwo nī kīmako. Makinyīrīrie mūthenya wa mwanangīko; maniine na iniinana inene

maita meerĩ. **19** Jehova aanjĩĩrĩre atĩrĩ: “Thiĩ ũrũgame kĩhingo-inĩ kĩrĩa gĩĩtagwo kĩhingo kĩa andũ, kĩrĩa athamaki a Juda mageraga magĩtoonya itũũra-inĩ na makiuma; ningĩ ũrũgame ihingo-inĩ iria ingĩ ciothe cia Jerusalemu. **20** Mũmeere atĩrĩ, ‘Ta thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ athamaki a Juda, na andũ othe a Juda, na mũndũ o wothe ũrĩa ũtũũraga Jerusalemu, ũrĩa ũtoonyagĩra ihingo-inĩ ici. **21** Jehova ekuuga atĩrĩ: Mwĩmenyererei mũtikanakuue mũrigo mũthenya wa Thabatũ, kana mũũtoonyerie ihingo-inĩ cia Jerusalemu. **22** Mũtikanakuue mũrigo mũũrute nyũmba-inĩ cianyu, kana mũrute wĩra o na ũrĩkũ mũthenya wa Thabatũ, no rĩrĩ, mũthenya wa Thabatũ mũwamũrage, o ta ũrĩa ndaathire maithe manyu mekage. **23** No matiigana gũthikĩrĩria kana kũrũmbũiya ũhoru ũcio: moomirie ngingo, makĩaga gũthikĩrĩria, o na makĩrega gũtaarwo. **24** Jehova ekuuga atĩrĩ, mũngĩmenyerera mũnjathĩkĩre na mwage gũkuua mĩrigo mũmĩtoonyerie ihingo-inĩ cia itũũra rĩrĩ inene mũthenya wa Thabatũ, no mũmenyerere mũthenya wa Thabatũ mũwamũre na ũndũ wa kwaga kũruta wĩra mũthenya ũcio-rĩ **25** hĩndĩ ĩyo athamaki arĩa maikarĩire gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi nĩmagatoonyera ihingo cia itũũra rĩrĩ inene marĩ na anene ao. O, hamwe na anene ao, nĩmagooka makuuĩtwo nĩ ngaari cia ita, na mahaicĩte mbarathi, marĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ arĩa matũũraga Jerusalemu, narĩo itũũra rĩu-rĩ, nĩrĩgatũũrwo nĩ andũ nginya tene. **26** Andũ nĩmagooka moimĩte matũũra-inĩ ma Juda, o na tũtũũra-inĩ tũrĩa tũrigicĩirie Jerusalemu, na moime bũrũri wa Benjamini na bũrũri ũrĩa ũrĩ magũrũ-inĩ ma

irĩma cia mwena wa ithũĩro, na moime bũrũri ũrĩa ũrĩ
irĩma o na wa Negevu, moke marehe indo cia maruta
ma njino na cia magongona, na maruta ma mũtu, na
ũbumba, na maruta ma gũcookia ngaatho nyũmba-inĩ ya
Jehova. 27 No rĩrĩ, mũngĩrega kũnjathĩkĩra, na mwage
kwamũra mũthenya wa Thabatũ na ũndũ wa kwaga
gũkuua mũrigo o na ũrĩkũ rĩrĩa mũgũtoonyera ihingo-inĩ
ici cia Jerusalemu mũthenya wa Thabatũ-rĩ, hĩndĩ ĩyo
nĩngaakia mwaki ũtangĩhoreka ihingo-inĩ cia Jerusalemu
nĩguo ũcine ciikaro ciao iria njirigĩre.”

18 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa yakinyĩrĩire Jeremia yumĩte
harĩ Jehova, akĩrwo atĩrĩ: 2 “Ikũrũka ũthĩi nyũmba-inĩ ya
mũũmbi wa nyũngũ, na wakinya kũu nĩkuo ngũkũheera
ndũmĩrĩri yakwa.” 3 Nĩ ũndũ ũcio ngĩkũrũka ngĩthĩi
kũu nyũmba-inĩ ya mũũmbi wa nyũngũ, ngĩkora akĩruta
wĩra na ngaari yake ya kũũmba nyũngũ. 4 No rĩrĩ,
nyũngũ ĩrĩa ombaga na rĩũmba nĩyathũkire ĩrĩ o moko-
inĩ make; nĩ ũndũ ũcio mũũmbi ũcio agĩcooka akĩũmba
nyũngũ ĩngĩ na rĩũmba o rĩu, akĩmĩthondeka o ta ũrĩa
onire yagĩrĩire gũthondekwo. 5 Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri
ya Jehova ĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: 6 “Inyuĩ andũ
a nyũmba ya Isiraeli, githĩ to njĩke na inyuĩ o ta ũrĩa
mũũmbi ũyũ wa nyũngũ ekaga?” ũguo nĩguo Jehova
ekuuga. “O ta rĩũmba rĩrĩ guoko-inĩ kwa mũũmbi-rĩ,
ũguo nĩguo mũtariĩ mũrĩ guoko-inĩ gwakwa, inyuĩ andũ
aya a nyũmba ya Isiraeli. 7 Hĩndĩ o yothe ingĩkaanĩrĩra,
njuge rũrĩrĩ kana ũthamaki mũna ũmunyũrwo na mĩri,
na unangwo, o na ũniinwo, 8 naruo rũrĩrĩ rũu ngaanĩtie
rũngĩrĩra, rũtigane na ũũru waruo, nĩngaigua tha, njage

kūrũka ũuru ũcio njiirĩre kūrũka. **9** Ningĩ ihinda rĩngĩ ingĩkaanĩrĩra njuge rūrĩrĩ kana ũthamaki mũna wakwo nĩguo wĩhaande, **10** naruo rūrĩrĩ rũu rũcooke rwĩke maũndũ marĩa nyonaga marĩ mooru na rwage kũnjathĩkĩra-rĩ, nĩngericũkwo, njage kūrũka wega ũcio njugĩte nĩngũrũka. **11** “Nĩ ũndũ ũcio, rĩu ĩra andũ a Juda na arĩa matũũraga Jerusalemu atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ta rorai muone! Nĩndĩrahaarĩria kũmũrehera mwanangĩko na ngathugunda njĩra ya kũmũũkĩrĩra. Nĩ ũndũ ũcio, garũrũkai mũtigane na mũthĩire yanyu mũũru, mũndũ o mũndũ wanyu, na mũgarũrĩre mũthĩire yanyu na ciiko cianyu.’ **12** No-o magaacookia moige atĩrĩ, ‘Hatĩrĩ bata wa gũtaarwo. Tũgũthĩĩ na mbere na mũbango iitũ; mũndũ o mũndũ witũ ekũrũmĩrĩra ũremi wa ngoro yake thũku.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tuĩriai harĩ ndũrĩrĩ: Nũũ ũrĩ waigua ũndũ ta ũyũ? ũndũ ũrĩ magigi mũno nĩwĩkĩtwo nĩ Isiraeli, ũrĩa mũĩrĩtu gathirange! **14** Tharunji ya Lebanoni-rĩ, ĩrĩ yaaga hurũrũka-inĩ ciakĩo cia mahiga? Maaĩ mahehu makĩo marĩa moimaga matherũkĩro-inĩ ma kũraya-rĩ, marĩ maga gũtherera? **15** No rĩrĩ, andũ akwa nĩmariganĩirwo nĩ nĩ; macinagĩra mũhianano ĩtarĩ kĩene ũbumba, ĩrĩa yatũmire mahĩngwo mũthĩire-inĩ yao, makĩaga kũrũmĩrĩra mũthĩire ĩrĩa ya tene. Yatũmire magerere tũcĩra twa mũkĩra, o na barabara iria ĩtarĩ thondeke. **16** Bũrũri wao ũgaatigwo ũrĩ mwanangĩku, ũgaatuĩka kũndũ gwa kũnyararwo nginya tene; arĩa othe makaahĩtũkĩra kuo-rĩ, nĩmakagega makĩinagia mũtwe. **17** O ta rũhuho rũkĩhurutana kuuma mwena wa irathĩro, noguo ngaamahurunja mbere ya

thū ciao; ngaamahutatīra na njage kūmoonia ūthiū wakwa mūthenya ūrīa magaaakorwo nī mwanangīko.”

18 Nao makiuga atīrī, “Ūkai tūciirīre ūrīa tūgūūkīrīra Jeremia; nī ūndū ūrutani wa watho ūrīa athīnjīri-Ngai marutanaga ndūkoora, kana kīrīra kīa andū arīa oogī kīūre, o na kana ndūmīrīri ya anabii yūre. Nī ūndū ūcio ūkai, tūmūtharīkīre na nīmī ciitū, na tūtīkarūmbūiye ūndū o wothe ekuuga.” **19** Ta thikīrīria, Wee Jehova; igua ūrīa aya aathitangi maroiga! **20** Wega-rī, no ūrīhwo na ūūru? No rīrī, andū acio nīmanyenjeire irima. Ta ririkana ūrīa ndaarūgamire mbere yaku, na ngīmarīrīria, nīguo ngirīrīrie marakara maku matikamakore. **21** Nī ūndū ūcio rekereria ciana ciao ng’aragu; cineane, iniinwo na rūhiū rwa njora. Reke atumia ao matigwo matarī ciana, na marī a ndigwa; rekereria arūme ao mooragwo, o nao aanake ao mooragīrwo mbaara-inī na rūhiū rwa njora. **22** Kīrīro kīroiguuo kuuma nyūmba-inī ciao rīrīa ūkaarehe andū a kūmatharīkīra hi na hi, nī ūndū nīmanyenjeire irima nīguo maanyite, na makanyumbīkīra mītego ya kūnyiita magūrū makwa. **23** No wee nīūūī, Wee Jehova, ūrīa wothe manjiirīre nīguo manjūrage. Tiga kūmarekera mahītia mao, kana kūhuura mehia macio mao mehere ūthiū-inī waku. No marong’aūranīrio thī mbere yaku; meeke maūndū macio rīrīa ūgaakorwo ūrakarīte.

19 Ūū nīguo Jehova ekuuga: “Thīī ūgūre gatigithū ka rīūmba harī mūūmbi. Ūcooke woe athuuri amwe a kīrīndī na athīnjīri-Ngai amwe, **2** mumagare mūthīī Gītuamba-inī kīa Beni-Hinomu, hakuhi na itoonyero rīa Kīhingo-kīa-Ngīo. Wakinya hau wanīrīre ūhoru ūrīa ngūkwīra, **3**

uuge atĩrĩ, ‘Ta iguai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ athamaki a Juda, na andũ a Jerusalemu. Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Ta thikĩrĩria! Nĩngũrehithia mwanangĩko kũndũ gũkũ ũrĩa ũgaatũma mũndũ o wothe ũrĩa ũkaũigua ararakwo nĩ matũ. **4** Nĩgũkorwo nĩmandirikĩte na magatũma haha hatuĩke handũ ha ngai cia kũndũ kũngĩ; nĩmaciniĩre magongona kũrĩ ngai iria o ene, kana maithe mao, o na kana athamaki a Juda matooĩ, na makaiyũria kũndũ gũkũ thakame ya andũ arĩa matarĩ ũũru mekĩte. **5** Nĩmakĩte kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwa kũhooerwo Baali, na gwa gũcinagĩrwo ariũ ao na mwaki matuĩke maruta ma kũrutĩrwo Baali, ũndũ ũrĩa nĩ itaathanire wĩkagwo, kana ngĩũgweta, o na ũndũ ũtarĩ wagĩa meciiria-inĩ makwa. **6** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ, Mwĩmenyererei, tondũ matukũ nĩmarooka rĩrĩa andũ matagacooka gwĩtaga kũndũ gũkũ Tofethi, kana Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, no gũgeetagwo Gĩtuamba gĩa Kũũraganĩrwo. **7** “Kũndũ gũkũ nĩkuo ngathũkĩria mĩbango yothe ya Juda na ya Jerusalemu. Nĩngatũma mooragwo na hiũ cia njora nĩ thũ ciao, moko-inĩ ma andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, nacio ciimba ciao ndĩciheane ituĩke nyama cia kũrĩio nĩ nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka. **8** Nĩngananga itũũra rĩrĩ ndũme rĩtuĩke kũndũ gwa kũnyararwo; arĩa othe makaahĩtũkĩra kuo nĩmakagega na mamanyũrũrie moona ũrĩa nguraro ciao cingĩhĩte. **9** Nĩngatũma marĩe nyama cia mĩrĩri ya ariũ na aarĩ ao, na o mũndũ arĩe nyama cia mwĩrĩ wa mũndũ ũrĩa ũngĩ hĩndĩ irĩa magaaakorwo marĩ na mĩnyamaro nĩ ũndũ wa gũthiũrũrũkĩrio nĩ thũ ciao iria

ciendaga kũmaruta muoyo.’ **10** “Ūcooke ūūrage gatigithũ kau, acio mũgaathiĩ nao makĩonaga, **11** ūmeere atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: Nĩngahehenja rũrĩrĩ rũrũ, o na itũũra rĩrĩ, o ta ūrĩa mũndũ oragaga nyũngũ ya mũũmbi na ndĩcookaga gũthondekeka ĩtuĩke ng’ima rĩngĩ. Magaathika arĩa makuĩte kũu Tofethi nginya kwage handũ ha gũthikanwo. **12** Ūguo nĩguo ngeeka kũndũ gũkũ, o na andũ arĩa matũũraga kuo, ūguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩngatũma itũũra rĩrĩ inene rĩhaane o ta Tofethi. **13** Nyũmba iria irĩ Jerusalemu, o na cia athamaki a Juda nĩgathaahio o ta gũkũ Tofethi: nyũmba ciothe iria maaciniĩre ūbumba igũrũ rĩacio, makĩucinĩra mbũtũ ciothe cia njata, na magĩitagĩra ngai ingĩ maruta ma indo cia kũnyuuo.” **14** Jeremia agĩcooka akĩhũndũka kuuma Tofethi, o kũu Jehova aamũtũmĩte akarathĩre andũ ūhoro, nake akĩrũgama nja ya hekarũ ya Jehova, akĩira andũ othe atĩrĩ, **15** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, ‘Ta thikĩrĩria! Nĩngũrehithĩria itũũra rĩrĩ inene, o na tũtũũra tũrĩa tũrĩrigiicĩirie tuothe mwanangĩko ūrĩa wothe ngwetete igũrũ rĩao, nĩ ūndũ nĩmoomirie ngingo, makĩaga gũthikĩrĩria ciugo ciakwa.”

20 Rĩrĩa Pashuri ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Imeri, o ūcio warĩ mũnene wa arĩa angĩ kũu hekarũ-inĩ ya Jehova, aigũire Jeremia akĩratha maũndũ macio-rĩ, **2** agĩathana Jeremia ūcio mũnabii ahũũrwo na oohererwo magũrũ ndungu-inĩ hau Kĩhingo-inĩ kĩa Rũgongo kĩa Benjamini, o kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. **3** Mũthenya ūcio warũmĩrĩire, rĩrĩa Pashuri aamuohorithirie ndungu magũrũ, Jeremia akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩitwa rĩrĩa Jehova

agūtuīte ti Pashuri, no ūrīitagwo Magori-Misabibu. 4 Nī ūndū Jehova ekuuga atīrī: ‘Nīngūtūma ūtuīke ta ūndū wa kūguoyohia kūrī wee mwene o na wa kūmakia arata aku othe; nīūkeyonera na maitho maku rīrīa andū acio makooragwo na rūhiū rwa njora rwa thū ciao. Nīnganeana andū a Juda othe kūrī mūthamaki wa Babuloni, nake amatahe amatware Babuloni, kana amooragithie na rūhiū rwa njora. 5 Nīnganeana ūtonga wothe wa itūūra rīrī inene kūrī thū ciao: maciaro marīo mothe, indo ciothe ciarīo cia bata, o na mīthithū yothe ya athamaki a Juda. Nīmagacitaha macitware Babuloni. 6 Nawe Pashuri, na arīa othe matūūraga gwaku nyūmba, nī mūgaatahwo mūtwarwo Babuloni. Kūu nīkuo ūgaakuīra na ūthikwo o kuo, wee hamwe na arata aku othe arīa ūrathagīra ūhoru wa maheeni.’” 7 Wee Jehova, nīwaheenereirie, na nī ngīheeneka, wangīririe hinya ūkīihoota. Ndindaga ngīthekererwo mūthenya wothe; nyūrūragio nī mūdū o wothe. 8 Rīrīa rīothe ngwariarī, nyanagīrīra ngīhunjanagīria ūhoru wa maūdū ma ūhinya, na ma mwanangīko. Nī ūndū ūcio ndūmīrīri ya Jehova īndeeheire o kūrūmwo na kūnyararwo mūthenya wothe. 9 No ingiuga atīrī, “Ndigūcooka kūmūgweta kana kwaria ngīgwetaga rīitwa rīake,” ndūmīrīri yake rīrīa rīrī ngoro-inī yakwa īhaana ta mwaki, o ta mwaki ūhingīrīrio mahīndī-inī makwa. Nīnogetio nīkūmīiga thīinī wakwa, na ti-itherū ndingīhota. 10 Nīnjiguaga andū aingī makīheehana atīrī, “Itua-nda rīrī mīena yothe! Nīacukanīrīrwo! Nītūmūcuukanīrīre!” Arata akwa othe metereire ndenderūke, makiugaga atīrī, “Hihi

nĕkũheeneka; hĭndĭ ĩyo nĭtũkũmũtooria, twĭrĭhĭrie harĭ we.” **11** No rĭrĭ, Jehova arĭ hamwe na nĭi ta njamba ĩrĭ hinya; nĭ ũndũ ũcio andũ arĭa maanyariiraga nĭmakahĭngwo na matikahootana. Nĭmagaconorithio mũno nĭgũkorwo matigaatooria; kũnyararwo kwao gũtikariganĭra o na rĭ. **12** Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, wee ũtuĭragia andũ arĭa athingu, na ũkoiruuria maũndũ ma ngoro na ma meciiria, reke ndĭonere wee ũkĭndĭhĭria harĭ andũ aya, nĭgũkorwo wee nĭwe ndekereirie maũndũ makwa mothe. **13** Inĭrai Jehova! Goocai Jehova! Nĭgũkorwo nĭahonokagia mĭoyo ya arĭa abatari, akamĭruta moko-inĭ ma arĭa aaganu. **14** Mũthenya ũrĭa ndaciarirwo ũrogwatwo nĭ kĭrumi! Mũthenya ũrĭa maitũ aanjarire-rĭ, ũroaga kũrathimwo! **15** Mũndũ ũrĭa waheire baba ũhoro ũcio arogwatwo nĭ kĭrumi, ũrĭa watũmire akene mũno, rĭrĭa aamwĭrire atĭrĭ, “Nĭũciarĭrwo mwana wa kahĭi!” **16** Mũndũ ũcio-rĭ, arotũika o ta matũũra marĭa Jehova aang’auĭranirie atarĭ na tha. Arotũũra aiguaga mũkayo o rũciinĭ, na akaigua mbu ya mbaara mĭaraho. **17** Nĭ ũndũ ndanjũragire ndĭ nda ya maitũ, nĭguo maitũ atuĭke o taarĭ mbĭrĭra yakwa, nayo nda yake ĩtũũre ĩimbĭte nginya tene. **18** Rĭu-rĭ, ndoimire nda ya maitũ nĭkĭ, nyonage o thĭina na kĭeha, na ndĭkĭrĭrie matukũ makwa njonokete?

21 ĩno nĭyo ndũmĭrĭri ĩrĭa yakinyĭrĭire Jeremia yumĭte harĭ Jehova, hĭndĭ ĩrĭa Mũthamaki Zedekia amũtũmĭire Pashuri mũrũ wa Malikija, na Zefania mũrũ wa Maaseia mũthĭnjĭri-Ngai. Makĭmwĭra atĭrĭ: **2** “Tũtuĭrĭrie ũhoro harĭ Jehova, nĭ ũndũ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, nĭatũtharĭkĭire. Hihi Jehova nĭegũtwĭkĭra maũndũ ma

magegania o ta ūrĩa anatwĩkĩra mahinda ma tene, nĩguo mũthamaki ūcio atweherere.” **3** No Jeremia akĩmacookeria atĩrĩ, “ĩrai Zedekia atĩrĩ, **4** ‘Ūũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Ngirie gũtũma indo icio cia mbaara, o icio irĩ moko-inĩ manyu, iria mũrahũthĩra mũkĩrũa mbaara na mũthamaki wa Babuloni na andũ a Babuloni arĩa marĩ nja ya rũthingo mamũrigiicĩirie, imũcookerere imũhũũre inyuĩ ene. Andũ acio nao nĩngamacookanĩrĩria thĩinĩ wa itũũra rĩĩrĩ inene. **5** Nĩ mwene nĩngahũũrana na inyuĩ ndambũrũkĩtie guoko gwakwa, o na njĩkĩrĩte njora yakwa hinya, ndaakarĩte, na ndĩ na mang’ũrĩ na marũrũ maingĩ. **6** Nĩngahũũra kĩrĩa gĩothe gĩtũũraga itũũra rĩĩrĩ inene, andũ na nyamũ, ciothe ciũragwo na mũthiro mũũru mũno. **7** Ningĩ Jehova ekuuga atĩrĩ: Thuutha ūcio-rĩ, nĩnganeana Zedekia, mũthamaki wa Juda, na anene ake, o na andũ arĩa angĩ magaakorwo matigaire itũũra-inĩ rĩĩrĩ inene, arĩa matoragirwo nĩ mũthiro ūcio, kana rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, na kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo. Nĩakamooragithia na rũhiũ rwa njora; ndakamaiguĩra tha, kana amacaaĩre, o na kana amaiiguĩre kĩa. **8** “O na ningĩ wĩre andũ acio atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Atĩrĩrĩ, nĩngũiga njĩra ya muoyo, o na njĩra ya gĩkuũ mbere yanyu. **9** Mũndũ ūrĩa wothe ũgũikara itũũra-inĩ rĩĩrĩ inene, akooragwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro. No ūrĩa wothe ũgaathĩĩ eneane kũrĩ andũ a Babuloni arĩa mamũrigiicĩirie nĩagatũũra muoyo; nĩakahonokia muoyo wake. **10** Nĩnduĩte atĩ nĩngũgera itũũra rĩĩrĩ inene ngero njũru, na ndirĩ wega

ingĩrĩka, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩrĩkũneanwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Babuloni, nake arĩniine na mwaki.’

11 “Ningĩ wĩre nyũmba ya ũthamaki wa Juda atĩrĩ, ‘Iguai ndũmĩrĩri ya Jehova; **12** atĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Daudi, ũũ nĩguo Jehova ekuuga: “Tuithanagiai ciira na kĩhooto rũciinĩ o rũciinĩ; teithũrai mũndũ ũrĩa ũtunyĩtwo indo ciake kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria, kana mang’ũrĩ makwa mamũũkĩrĩre maakanĩte ta mwaki nĩ ũndũ wa ũũru ũrĩa mwĩkĩte, maakane ta mwaki ũtangĩhoreka nĩ mũndũ. **13** Nĩngũmũũkĩrĩra, inyuĩ andũ a Jerusalemu, o inyuĩ mũtũũraga rũgongo igũrũ rwa gĩtuamba gĩkĩ, kũrĩa kwaraganu ndwaro-inĩ cia mahiga, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, o wee uugaga atĩrĩ, “Nũũ ũngĩhota gũtũũkĩrĩra? Nũũ ũngĩkĩhota gũtoonya kũrĩro-inĩ giitũ?” **14** Nĩngamũherithia kũringana na ciĩko cianyu, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩngaakia mwaki mũtitũ-inĩ yanyu, ũrĩa ũkaaniina kĩrĩa gĩothe kĩmũrigiicĩirie.”

22 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ikũrũka ũthĩ nginya nyũmba ya ũthamaki ya mũthamaki wa Juda ũhunje ndũmĩrĩri ĩno kuo, uuge atĩrĩ: **2** ‘Ta thikĩrĩria ndũmĩrĩri ya Jehova, wee mũthamaki wa Juda, o wee ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi: wee mwene, na anene aku, o na andũ anyu arĩa matoonyagĩra ihingo-inĩ ici. **3** ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Īkagai maũndũ marĩa magĩrĩire na ma kĩhooto. Honokagiai mũndũ ũrĩa ũtunyĩtwo indo ciake kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria. Mũtikaneeke ũndũ mũũru kana maũndũ ma kũhũthĩra hinya harĩ mũndũ wa kũngĩ, kana harĩ mwana wa ngoriai kana mũtumia wa ndigwa, na ningĩ kũndũ gũkũ mũtikanaithie thakame ya mũndũ

ūtekite ūuru. **4** Nīgūkorwo mūngīmenyerera mwathīkire mawatho maya, hīndī ĩyo athamaki arīa maikarīre gītī kīa Daudi gīa ūthamaki nīmarītoonyagīra ihingo-inī cia nyūmba ya ūthamaki, mahaicīte ngaari cia ita na mbarathi, marī hamwe na anene ao, o na andū ao. **5** No mūngīkaaga gwathīkīra mawatho maya, Jehova ekuuga atīrī, Ndehīta na Rīitwa rīakwa mwene atī nyūmba ĩno ya ūthamaki nīkanangwo.” **6** Nī ūndū Jehova ekuuga atīrī ūhoru ūkonī nyūmba ya ūthamaki ya mūthamaki wa Juda: “O na gūtuīka ūhaana ta Gileadi harī nī, ūkahaana ta gacūmbīrī ka Lebanoni, ti-itherū nīngatūma ūtuīke ta werū ūtarī kīndū, ūtuīke ta matūūra matatūūrāgwo. **7** Nīngagūtūmīra andū magūūkīrīre, makwanange, o ūmwe wao eyohete indo ciake cia mbaara, na nīmagatemanga mītarakwa yaku ĩrīa mīega mūno, mamīikie mwaki-inī. **8** “Andū a ndūrīrī nyingī nīmakahītūkīra itūūra-inī rīrī inene na nīmakooranagia atīrī, ‘Nī kī gītūmīte Jehova eke itūūra rīrī inene maūndū ta maya?’ **9** Nao nīmagacookerio atīrī, ‘Nī tondū nīmatirikire ūhoru wa kūrūmīrīra kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wao, makīhooya na magītungatīra ngai ingī.” **10** Mūtīkarīrīre mūthamaki ūcio ūkuīte, kana mūcākae nī ūndū wa kūrwo nīwe; no rīrī, rīrai na mūgirīke nī ūndū wa ūcio ūthaamītio, nī tondū, ūcio ndagacooka kwao, kana oone būrūri ūrīa aaciarīrwo rīngī. **11** Nī ūndū Jehova ekuuga atīrī ūhoru ūkonī Shalumu mūrū wa Josia, ūrīa wacookire ithenya rīa ithe Josia, mūthamaki wa Juda, no nīacookire akiuma kūndū gūkū: “Ndarī hīndī agaacooka gūkū gūthamaka. **12** Agaakuīra kūu aatwarirwo arī mūgwate; ndakoona

būrūri ūyū rīngī.” **13** “Kaĩ ūrīa wakaga nyūmba yake ya ūthamaki na njīra itarī cia ūthingu arī na haaro-ī! o ūcio wakaga tūnyūmba twake twa ngoroba na maūndū matarī ma kīhooito, na akarutithia andū a būrūri wake wīra ūtarī mūcaara, akaaga kūmarīha kīrīa maagīrīrwo nī kūheo nī ūndū wa wīra ūcio wao. **14** Oigaga atīrī, ‘Nīngwīyakīra nyūmba nene ya ūthamaki, īrī na tūnyūmba twa ngoroba.’ Nī ūndū ūcio amīakaga īrī na ndirica nene, na akamīhūūrīrīra mbaū cia mūtarakwa, o na akamīgemia na rangi mūtune. **15** “Kūgīa na mbaū nyingī mūno cia mītarakwa-rī, no gūtūme ūtūike mūthamaki? Githī thoguo ndaarī o na gīa kūrīa na gīa kūnyua? Ekaga maūndū marīa maagīrīire na ma kīhooito, nī ūndū ūcio maūndū make mothe makīgaacīra. **16** Aaciiragīrīra andū arīa athīni na arīa abatari, na nī ūndū ūcio maūndū make mothe makīgaacīra. Githī ūguo tiguu kūmenyana na nī?” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **17** “No rīrī, maitho maku na ngoro yaku irorereirio o uumithio ūtarī wa kwīhokeka, cikeerekera gūitithia thakame ya andū matarī ūūru mekite, o na kūhinyanīrīria, na gwītia indo na hinya.” **18** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī ūhoru ūkonī Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda: “Andū matikamūrīrīra makiugaga atīrī: ‘Wūi-īiya, mūrū-wa-Ithe-witū-ī! Wūi-īiya mwarī-wa-ithe-witū-ī!’ Ningī matikamūrīrīra makiugaga: ‘Wūi-īiya mwathi-witū-ī! Wūi-īiya riiri-wake-ī!’ **19** Agaathikwo o ta ūrīa ndigiri īthikagwo: agaakururio, aikio na kūu nja ya iingo cia Jerusalemu.” **20** “Ambata, ūthī Lebanoni, ūkanīrīre kuo, ūreke mūgambo waku ūguīke kūu Bashani, na

ũkayūrūrũke kuuma Abarimu, nĩgũkorwo athiritũ aku othe nĩahehenje. **21** Nĩndagũkaanirie rĩrĩa weiguaga ũrĩ mũgitĩre, nowe ũkiuga atĩrĩ, ‘Ndigũthikĩrĩria!’ Ũyũ ũkoretwo ũrĩ mũthĩire waku kuuma ũrĩ o mũnini; wee ndũrĩ wanjathĩkĩra. **22** Arĩithi aku othe makaahurutwo nĩ rũhuho, nao athiritũ aku nĩmagathaamĩrio kũngĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩũgaconoka na ũnyararithio nĩ ũndũ wa waganu waku wothe. **23** Inyuĩ mūtũũraga Lebanoni, o inyuĩ mũikaraga nyũmba cia mĩtarakwa, kaĩ nĩmũgacakaya rĩrĩa mũkanyĩitwo nĩ ruo, o ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo-ĩ!” **24** Jehova ekuuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, wee Jekonia, mũrũ wa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda, o na ũngĩrĩ gĩcũhĩ kĩa mũhũuri kĩrĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo-rĩ, no gũkũruta ingĩkũruta ho. **25** Ngũkũneana kũrĩ arĩa magũcaragia makũrute muoyo, o acio wĩtigagĩra, ngũneane kũrĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni na kũrĩ andũ a Babuloni. **26** Wee hamwe na maitũguo ũrĩa wagũciarire, ngamũnyuguta bũrũri ũngĩ kũrĩa mũtaciariĩrwo, na kũu nĩkuo inyuĩ eerĩ mũgakuĩra. **27** Mũtirĩ hĩndĩ mũgaacooka gũkũ bũrũri ũyũ mwĩriragĩria gũgaacooka.” **28** Hĩ anga mũndũ ũcio wĩtagwo Jekonia, nĩ nyũngũ nguũ na nyarare, na kĩndũ gĩtarĩ mũndũ ũngĩkienda? Nĩ kĩĩ gĩgũtũma we hamwe na ciana ciake manyugutwo, na maikio bũrũri matooĩ? **29** Atĩrĩrĩ, wee bũrũri, bũrũri, bũrũri ũyũ, ta thikĩrĩria ndũmĩrĩri ya Jehova! **30** Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: “Mũndũ ũyũ nĩandĩkwo maandĩko-inĩ, ta mũndũ ũtarĩ mwana, mũndũ ũtakagaacĩra mūtũũrĩre-inĩ wake wothe, nĩgũkorwo gũtirĩ mwana wake ũkaagaacĩra, gũtirĩ

ũgaikarīra gītī gĩa ũthamaki kīa Daudi kana athamake rīngĩ thīinī wa Juda.”

23 “Hī! Kaī arīithi arīa maniinaga na makahurunja mbūri cia rūūru rwakwa marī na haaro-ī!” ũguo nīguo Jehova ekuuga. **2** Nī ũndū ũcio Jehova Ngai wa Isiraeli ekūūria arīithi arīa marīithagia andū akwa atīrī: “Tondū nīmūhurunjīte mbūri ciakwa na mūgaciingata, na nīmwigīte gūcimenyerera-rī, nīngamūherithia nī ũndū wa ũūru ũcio mwīkīte,” ũguo nīguo Jehova ekuuga. **3** “Nīi mwene nīngacokereria matigari ma rūūru rwa mbūri ciakwa kuuma mabūrūri mothe marīa ndaacitwarithirie, ndīcicookie ūrīithio-inī wacio, na nīgaciaranīra kuo, cingīhe. **4** Nīngacirehera arīithi a gūcirīithagia, na itigacooka gwītīgīra kana kūmaka, na gūtīrī o na īmwe yacio īkoora,” ũguo nīguo Jehova ekuuga. **5** Jehova ekuuga atīrī, “Matukū nīmarooka rīrīa ngaarahūrīra Daudi mūndū mūthingu ũgerekanītio na Rūhonge rwa mūtī, na nīwe Mūthamaki ūrīa ũgaathamakaga arī na ũūgī, na ageekaga maūndū marīa magīrīire na ma kīhooto būrūri-inī. **6** Matukū-inī make-rī, Juda nīakahonokio, nake Isiraeli atūūre arī mūgitīre. Nake ageetagwo rītwa rīrī: Jehova-Ūthingu-Witū.” **7** Nī ũndū ũcio Jehova ekuuga atīrī: “Matukū nīmarooka, rīrīa andū matagacooka kuuga atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, ūrīa warutire andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri,’ **8** no makoigaga atīrī, ‘Ti-itherū, o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, ūrīa warutire njiaro cia Isiraeli būrūri ūrīa ūrī mwena wa gathigathini, na kuuma mabūrūri-inī mothe kūrīa aamathaamīirie.’ Hīndī īyo magaatūūra būrūri

wao ene.” **9** Ūhoro ūkoniĩ anabii nĩ atĩrĩ: Ngoro yakwa nĩthuthĩku; mahĩndĩ makwa mothe nĩmarainaina. Haana ta mũndũ mūrĩũ, ngahaana ta mũndũ mũtoorie nĩ ndibei, nĩ ūndũ wa Jehova, na nĩ ūndũ wa ndũmĩrĩri ciake theru.

10 Būrũri ūyũ ūiyũrĩte itharia; būrũri ūyũ ūikarĩte ūrĩ mũng’aru nĩ ūndũ wa kĩrumi, naguo ūrĩithio wothe kũu werũ-inĩ ūkahooa. Anabii marũmĩrĩire mĩtũũrĩre mĩũru, na makahũthĩra hinya wao ūrĩa gũtagĩrĩire. **11** “Anabii na athĩnjĩri-Ngai matiĩtigagĩra Ngai; o na thĩinĩ wa hekarũ-inĩ yakwa, nĩndĩoneire waganu wao,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** “Nĩ ūndũ ūcio njĩra yao nĩngũtuĩka ndenderũ; magaathaamĩrio nduma-inĩ, na kũu nĩkuo makaagũira. Nĩngamarehithĩria mwanangĩko mwaka-inĩ ūrĩa makaaherithio,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Thĩinĩ wa anabii a Samaria-rĩ, nĩndonire ūndũ ūrĩ magigi, naguo nĩ ūyũ: Maarathaga mohoro na rĩitwa rĩa Baali, nao makĩhĩtithia andũ akwa a Isiraeli. **14** Ningĩ thĩinĩ wa anabii a Jerusalemu-rĩ, nĩnyonete ūndũ mũũru mũno, naguo nĩ ūyũ: Matharanagia, na magatũura maheenanageria. Mekagĩra moko ma eeki naaĩ hinya, gũkaaga mũndũ ūngĩgarũrũka atigane na waganu wake. Othe mahaanĩte ta Sodomu harĩ nĩ; andũ a Jerusalemu mahaana o ta Gomora.” **15** Nĩ ūndũ ūcio, ūhoro ūkoniĩ anabii acio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūũ: “Nĩngatũma marĩe irio ndũrũ na manyue maaĩ marĩ na thumu, nĩ ūndũ kuuma kũrĩ anabii a Jerusalemu, wagi wa gwĩtigĩra Ngai ūhunjĩte būrũri-inĩ guothe.” **16** Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Mũtigathikĩrĩrie ūrĩa anabii acio maramũrathĩra; nĩ ciĩrĩgĩrĩro cia tũhũ

mamũheaga. Maaragia ũhoro wa cioneki ciumĩte meciiria-inĩ mao ene, no ti kuuma kanua ka Jehova. **17** Mathiiaga na mbere na kwĩra andũ arĩa maathũire atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩmũkũgĩa na thayũ.’ Na kũrĩ arĩa othe marũmagĩrĩra ũremi wa ngoro ciao, makameera atĩrĩ, ‘Gũtirĩ ũũru ũkũmũkora.’ **18** No rĩrĩ, nũũ wao ũrĩ warũgama ciira-inĩ wa Jehova, akĩona kana akĩigua kiugo gĩake. Nũũ wathikĩrĩrie kana akĩigua kiugo gĩake? **19** Atĩrĩrĩ, kĩhuhũkanio kĩa Jehova gĩgaatuthũka na mang’ũrĩ, ta kĩhuhũkanio kĩnene gĩkĩharũrũka, nakĩo kĩgũire mĩtwe ya andũ arĩa aaganu. **20** Marakara macio ma Jehova matigaathira, o nginya rĩrĩa akaahingia muoroto wa ngoro yake. Matukũ-inĩ marĩa magooka-rĩ, nĩmũgataũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio wega. **21** Anabii acio-rĩ, ti nĩ ndaamatũmire, no rĩrĩ, nĩmateng’erete na ndũmĩrĩri ciao; nĩ ndiamaarĩrie, no-o no marathĩte mohoro. **22** No korwo nĩmarũgamĩte ciira-inĩ wakwa-rĩ, nĩmangĩahunjirie ndũmĩrĩri yakwa kũrĩ andũ akwa, na nĩmangĩagarũrũkĩte, magatigana na mĩthĩire yao mĩũru, na magatigana na ciĩko ciao njũru. **23** “Kaĩ ndĩ Ngai wa o gũkũ gũkuhĩ, na ndirĩ Ngai wa kũraya?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **24** “Kũrĩ mũndũ ũngĩhota kwĩhitha kũrĩa kwĩhithĩte mũno, ũndũ itangĩhota kũmuona?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. “Githĩ ndiyũrĩte kũndũ guothe, igũrũ na thĩ?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **25** “Nĩnjiguĩte ũrĩa anabii moigaga arĩa marathaga mohoro ma maheeni makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa. Moigaga atĩrĩ, ‘Nĩndĩrarootire! Nĩndĩrarootire!’ **26** Nĩ nginya rĩ ũhoro ũyũ ũgũthĩ na mbere ngoro-inĩ cia anabii acio maheenanagia, o acio marathaga maũndũ ma

matũhũhũ moimĩte meciiria-inĩ mao ene? **27** Meciragia atĩ irooto icio meranaga mũndũ na ũrĩa ũngĩ nĩgĩtũma andũ akwa mariganĩrwo nĩ rĩitwa rĩakwa, o ta ũrĩa maithe mao mariganĩrwo nĩ rĩitwa rĩakwa makĩhooya Baali. **28** Mũnabii ũrĩa ũrotete kĩroto-rĩ, nĩaheane ũhoru wa kĩroto kũ gĩake, no rĩrĩ, ũrĩa ũrĩ na ndũmĩrĩri yakwa nĩaheane ũhoru wayo arĩ na wĩhokeku. Tondũ-rĩ, kaĩ rũũwa rwa ngano rũrĩ na ũhoru ũrĩkũ na ngano?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **29** “Githĩ ndũmĩrĩri yakwa ndĩhaana ta mwaki, o na ta kĩbũi kĩrĩa gĩthetheraga rwaro rwa ihiga rũgatuĩka tũcere?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **30** “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩndeganĩte na anabii acio maiyaga ndeto mũndũ kuuma kũrĩ ũrĩa ũngĩ, magaciarĩa ta ciumĩte kũrĩ nĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **31** ũũ nĩguo Jehova ekuuga, “Nĩngũũkĩrĩra anabii acio maaragia ndeto ciao ene, na magacooka makoiga atĩrĩ, ‘Ũguo nĩguo Jehova oiga.’ **32** ĩĩ ti-itherũ, nĩngũũkĩrĩra anabii acio marathaga mohoro ma irooto cia maheeni,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Maheanaga ũhoru wacio, makahĩtithia andũ akwa na maheeni na mwĩtĩo wao, no ti nĩ ndĩmatũmĩte kana ngamaatha. Matigunaga andũ aya o na hanini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **33** “Rĩrĩa andũ aya, kana mũnabii, o na kana mũthĩnjĩri-Ngai mangĩkũũria atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova nĩ ĩrĩkũ?’ ũkameera atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ ya Jehova nĩ inyuĩ, na nĩngamũtiganĩria, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.’ **34** Mũnabii, kana mũthĩnjĩri-Ngai, o na kana mũndũ ũngĩ o wothe angiuga atĩrĩ, ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ nĩ nĩngaherithia mũndũ ũcio o hamwe na nyũmba yake. **35** Mũndũ o mũndũ wanyu atiindaga

akĩũria mũratawe kana mũndũ wao atĩrĩ: ‘Icookia rĩa Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ kana, ‘Jehova oigĩte atĩa?’ **36** No rĩrĩ, mũtigacooke kuuga rĩngĩ atĩ ‘ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ tondũ kiugo kĩa mũndũ we mwene nĩkĩo gĩtuĩkaga ndũmĩrĩri yake nditũ, na ũguo nĩguo mũgarũraga ciugo cia ndũmĩrĩri cia Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai witũ. **37** Mũtindaga mũkĩũria mũnabii atĩrĩ: ‘Jehova agũcookeirie ũhoro ũrĩkũ?’ kana, ‘Jehova aarĩtie atĩa?’ **38** O na gwatuĩka inyuĩ nĩmugaga atĩrĩ, ‘Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩmwahũthĩrĩre ciugo ici, ‘Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ o na gĩtuĩka nĩndamwĩrĩte mũtikanoige atĩ ‘Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova.’ **39** Nĩ ũndũ ũcio, ti-itherũ nĩngariganĩrwo nĩ inyuĩ, ndĩmũingate mwehere mbere yakwa hamwe na itũũra rĩrĩ inene rĩrĩa ndaamũheire inyuĩ ene o na maithe manyu. **40** Nĩngamũrehithĩria thoni cia gũtũũra tene na tene, ĩĩ, ndũme mũconorithio na njono itakariganĩra.”

24 Thuutha wa Jekonia mũrũ wa Jehoakimu mũthamaki wa Juda na anene ake, na mabundi na atũũri a Juda gũtahwo, makĩrutwo Jerusalemu magĩtwarwo Babuloni nĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni-rĩ, Jehova nĩanyonirie ikabũ igĩrĩ cia ngũyũ ciigĩtwo hau mbere ya hekarũ ya Jehova. **2** Gĩkabũ kĩmwe kĩarĩ na ngũyũ njega mũno, ta ngũyũ iria ciambaga kwĩrua; gĩkabũ kĩrĩa kĩngĩ kĩarĩ na ngũyũ njũru mũno, itangĩrĩka nĩ ũndũ wa ũrĩa ciathũkĩte. **3** Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, “Jeremia, nĩ kĩĩ ũroona?” Ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ngũyũ. Iria njega nĩ njega mũno, no iria njũru nĩ njũru

mūno ūndū itangĩrĩo.” 4 Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩkĩnginyĩra, ngĩrwo atĩrĩ: 5 “Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘O ta ngũyũ ici imwe njega-rĩ, ũguo noguo nyonaga andũ a Juda marĩ ega arĩa maatahirwo, acio ndaarutire gũkũ ngĩmatwara bũrũri wa Babuloni. 6 Maitho makwa nĩmakamarora na ndĩmeeke maũndũ mega, na nĩngamacookia gũkũ bũrũri ũyũ. Nĩngamarũgamia na ndikamamomora; nĩngamahaanda na ndigacooka kũmamunya. 7 Nĩngamahe ngoro ya gũtũma mamenye atĩ nĩ niĩ Jehova. Nĩmagatuĩka andũ akwa na niĩ nduĩke Ngai wao, nĩgũkorwo nĩmakanjookerera na ngoro ciao ciothe. 8 “No rĩrĩ, o ta ngũyũ icio njũru, icio itangĩrĩka nĩ ūndũ wa ũrĩa ithũkĩte-rĩ,’ Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘ũguo no taguo ngeeka Zedekia mũthamaki wa Juda, na anene ake o na matigari ma andũ a Jerusalemu, arĩa magaakorwo matigaire gũkũ bũrũri ũyũ kana arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri. 9 Nĩngatũma mathũũrwo mūno, matuĩke kĩndũ gĩa gũthirĩkia mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na mameneke na matuĩke a kuunagwo thimo, na matũũre mathekaĩrĩrwo na manyiitagwo nĩ kĩrumi kũrĩa guothe ngaamathaamĩria. 10 Nĩngamarehithĩria rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro imokĩrĩre, nginya maniinwo mathire bũrũri-inĩ ũrĩa ndaamaheire o na ngĩhe maithe mao.”

25 Ndũmĩrĩri nĩyakinyĩrĩre Jeremia ĩkoniĩ andũ othe a Juda, mwaka-inĩ wa kana wa gũthamaka kwa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, naguo nĩguo warĩ mwaka wa mbere wa gũthamaka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni. 2 Nĩ ūndũ ũcio Jeremia ũcio

mūnabii akīra andū othe a Juda na arīa othe maatūūraga
Jerusalemu atīrī: **3** Ihinda rīa mīaka mīrongo īrī na ītatū,
kuuma mwaka-inī wa ikūmi na ītatū wa ūthamaki wa Josia
mūrū wa Amoni mūthamaki wa Juda, nginya ūmūthī,
ndūmīrīri cia Jehova itūire inginyagīrīra, na nī ngamūhe
ūhoru wacio kainingī kainingī, no mūtithikīrīrie. **4** Na rīrī, o
na gūtuīka Jehova nīamūtūmīire ndungata ciake ciothe
cia anabii kainingī, kainingī, mūtiigana gūthikīrīria kana
gūtega matū manyu nīguo mūmaigue. **5** Maamwīrīte atīrī,
“Garūrūkai rīu o ūmwe wanyu, mūtigane na mīthīire
yanyu mīūru na cīko cianyu njūru, nīguo mūtūūre
būrūri-inī ūrīa Jehova aamūheire inyuī o na maithe
manyu nginya tene. **6** Mūtikanarūmīrīre ngai ingī
mūcitungatīre kana mūcihoee; mūtikandakarie na ūndū
wa kīrīa mwīthondekeire na moko manyu. Mwathīka
ūguo, hīndī īyo ndikamūgera ngero.” **7** Jehova ekuuga
atīrī, “No inyuī mūtiathikīrīrie, no mūgīthirīkia nīguo
ndaakare na ūndū wa kīrīa mwethondekeire na moko
manyu, na inyuī nīmūkīgerithītie ngero.” **8** Nī ūndū
ūcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Tondū
nīmūregete gūthikīrīria ndūmīrīri yakwa, **9** nīngwīta
andū othe a mwena wa gathigathini hamwe na ndungata
yakwa Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni,” ūguo
nīguo Jehova ekuuga. “Nīngūmarehe mookīrīre būrūri
ūyū na arīa matūūraga kuo o na mookīrīre ndūrīrī ciothe
iria iūrigiicīrie. Nīngamaniina biū na ndūme matuīke
ta kīndū kīa ihooru na gīa kūmeneka, na manangīke
nginya tene. **10** Nīngūmehereria mīgambo ya gīkeno na
ya kūrūūhia, o na mīgambo ya mūhiki na mūhikania, na

mūrurumo wa ithīi, o na ūtheri wa tawa. **11** Būrūri ūyū wothe ūgaatuika būrūri ūtarī kīndū o na ūkirīte ihooru, nacio ndūrīri icio nīigatungatīra mūthamaki wa Babuloni mīaka mīrongo mūgwanja. **12** “No rīrī, mīaka mīrongo mūgwanja yathira, nīngaherithia mūthamaki wa Babuloni na rūrīrī rwake, herithie būrūri ūcio wa andū a Babuloni nī ūndū wa mahītia mao, na ningī nīngatūma būrūri ūcio ūtūūre ūkirīte ihooru nginya tene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Nīngarehithīria būrūri ūcio maūndū mothe marīa ndanoiga atī nīmakaūkora, marīa mothe mandīkītwo ibuku-inī rīrī, o macio maarathīirwo ndūrīri ciothe nī Jeremia. **14** Nīgūkorwo o ene nīmagatuika ngombo cia ndūrīri nyingī na athamaki anene; na nī nīngerīhīria harīo kūringana na cīiko ciao, o na kūringana na maūndū marīa maneeka na moko mao.” **15** Atīrīrī, Jehova Ngai wa Isiraeli, aanjīrīre atīrī: “Oya gīkombe gīkī kīiyūrīte ndibei ya mang’ūrī makwa kuuma guoko-inī gwakwa, na ūkīnyuithie ndūrīrī iria ciothe ngūgūtūma kūrī cio. **16** Rīrīa ikaanyua-rī, nīigatūgūūga na igūrūke nī ūndū wa rūhiū rwa njora rūrīa ngaarehithia gatagatī-inī kao.” **17** Nī ūndū ūcio ngīoya gīkombe kīu kuuma guoko-inī kwa Jehova, na ngītūma ndūrīrī iria ciothe aandūmīte kūrī cio ikīnyuīre: **18** itūūra rīa Jerusalemu na matūūra ma Juda, na athamaki akuo na anene akuo, nīguo manangīke, na matuīke ta kīndū kīrī magigi na gīa kūmeneka, o na kīndū kīgwatītwo nī kīrumi, ta ūrīa matarīi ūmūthī; **19** ningī Firaūni mūthamaki wa Misiri, na arīa mamūtungataga, na anene ake na andū ake othe, **20** na ageni arīa othe matūūruga kuo; na ningī athamaki

othe a Uzu; na ningĩ athamaki othe a Afilisti (aya nĩ andũ a Ashikeloni, na Gaza, na Ekironi, o na andũ arĩa maatigaire Ashidodi); **21** ningĩ andũ a Edomu, na Moabi na Amoni; **22** ningĩ athamaki othe a Turo na Sidoni; o na athamaki a icigĩrĩra iria irĩ mūrĩmo wa iria; **23** ningĩ andũ a Dedani, na Tema, na Buzu, na arĩa othe marĩ kũraya; **24** ningĩ athamaki othe a Arabia, na athamaki othe a ndũrĩrĩ ng'eni arĩa matũũraga werũ-inĩ; **25** ningĩ athamaki othe a Zimuri, na Elamu na Media; **26** o na athamaki othe a mwena wa gathigathini, a gũkuhĩ na a kũraya, marũmanĩrĩre mũndũ na ũrĩa ũngĩ: moimĩte mothamaki-inĩ mothe ma thĩ. Na thuutha wao othe, mũthamaki wa Sheshaki nĩagakĩnyũira o nake. **27** “Ūcooke ũmeere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nyuai, mūrĩĩo na mũtahĩke, mũcooke mũgũe na mũtikanacooke gũũkĩra, nĩ ũndũ wa rũhiũ rwa njora rũrĩa ngaarehithia gatagatĩ-inĩ kanyu.’ **28** No rĩrĩ, mangĩkaarega kuoya gĩkombe kũ kuuma guoko-inĩ gwaku manyue-rĩ, ũkameera atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: No nginya mũnyue! **29** Atĩrĩrĩ, nĩnyambĩrĩirie kũrehe mwanangĩko itũũra-inĩ rĩrĩ inene rĩĩtanĩtio na Rĩĩtwa rĩakwa; anga inyuĩ no mwage kũherithio? Mũtikaaga kũherithio, nĩ ũndũ nĩndĩrarehithĩria andũ arĩa othe matũũraga gũkũ thĩ rũhiũ rwa njora, ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ **30** “Rũ marathĩre mohoro maya mothe, ũmeere atĩrĩ: “Jehova akaarama arĩ o kũ igũrũ; akaagamba ta ngwa arĩ gũikaro-inĩ gĩake gĩtheru, na ararama na hinya, okĩrĩre bũrũri wake. Akaanĩrĩra na mũgambo mũnene

mũno ta wa andũ arĩa marangagĩrĩria thabibũ, agũthũkĩre andũ othe arĩa matũũraga gũkũ thĩ. **31** Inegene rĩu nĩrĩkaiguĩka nginya ituri-inĩ ciothe cia thĩ, nĩ ũndũ Jehova nĩagaciirithia ndũrĩrĩ; nĩagatuĩra andũ othe ciira na oorage arĩa aaganu na rũhiũ rwa njora,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **32** Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atĩrĩrĩ! Mwanangĩko nĩũrahunja kuuma rũrĩrĩ rũmwe nginya rũrĩa rũngĩ; kĩhuhũkanio nĩkĩrahuhũkana kuuma ituri-inĩ cia thĩ.” **33** Ihinda-inĩ rĩu andũ arĩa mooragithĩtio nĩ Jehova magaakorwo maaraganĩte kũndũ guothe, kuuma gĩturi kĩmwe gĩa thĩ nginya kĩrĩa kĩngĩ. Matikarĩrĩrwo, kana monganio, kana mathikwo, no magaaikara ta rũrua, mahurunjũkĩte thĩ. **34** Rĩrai na mũgirĩke, inyuĩ arĩithi aya; mwĩgaragarieĩ rũkũngũ-inĩ, inyuĩ atongoria a rũũru rwa mbũri. Nĩgũkorwo ihinda rĩanyu rĩa gũthĩnjwo nĩ ikinyu; mũkaagũa mũthuthĩke o ta rĩũmba rĩrĩa rĩega mũno. **35** Arĩithi acio matikoona kũndũ gwa kũũrĩra, na atongoria a rũũru rwa mbũri matikoona gwa gwĩtharĩra. **36** Thikĩrĩriai mũigwe kĩrĩro kĩa arĩithi, o na kĩgirĩko kĩa atongoria a rũũru rwa mbũri, nĩ ũndũ Jehova nĩaranangithia ũrĩithio wao. **37** Ũrĩithio ũcio wa cianda-inĩ ũtarĩ ũgwati nĩũkanangwo tondũ wa marakara mahiũ ma Jehova. **38** Akoimagara ta mũrũũthi ũkiuma kĩmamo-inĩ kĩaguo, na bũrũri wao nĩũgaakira ihooru nĩ tondũ wa rũhiũ rwa njora rwa mũhinyanĩrĩria, na nĩ ũndũ wa marakara mahiũ ma Jehova.

26 Rĩrĩa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda ambĩrĩrie gũthamaka-rĩ, ndũmĩrĩri nĩyanginyĩrire yumĩte kũrĩ Jehova, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Jehova ekuuga atĩrĩ:

Rūgama nja ya nyūmba ya Jehova warīrie andū othe a matūūra ma Juda, acio mokaga kūhoera thīinī wa nyūmba īno ya Jehova. Mahe ūhorō ūrīa wothe ngūgwatha; ndūgatige o na kiugo kīmwe. **3** Hihi nīmegūgūthikīrīria na mūndū o mūndū wao agarūrūke atigane na mīthiire yake mīūru. Hīndī īyo na nī ndīricūkwo ndige kūmarehera mwanangīko ūrīa nduīte atī nīngūmarehera, nī ūndū wa ciiko ciao njūru iria mekite. **4** Meere atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Mūngīrega kūnjigua na kūrūmīrīra mawatho makwa marīa njigīte mbere yanyu, **5** na mūngīaga gūthikīrīria ciugo cia ndungata ciakwa anabii, o icio ndīmūtūmagīra kaingī kaingī (o na gwatuīka mūticiiguaga), **6** hīndī īyo nīngatūma nyūmba īno ītuīke ta Shilo, o narīo itūūra rīrī inene ndrītue rīa kūgwetagwo ta kīrumi nī andū a ndūrīrī ciothe cia thī.’” **7** Athīnjīri-Ngai, na anabii, na andū acio angī othe makīgua Jeremia akīaria ndūmīrīri īyo kūu nyūmba-inī ya Jehova. **8** No rīrī, Jeremia aarīkia kwīra andū maūndū marīa mothe Jehova aamwathīte ameere-rī, athīnjīri-Ngai, na anabii, na andū acio angī othe makīmūnyiita, makīmwīra atīrī, “Wee no nginya ūkue! **9** Nī kī gītūmīte ūrathe mohoro ūkīgwetaga rīitwa rīa Jehova, ūkoiga atī nyūmba īno īgaatuīka ta Shilo, narīo itūūra rīrī inene rīkire ihooru na rītiganīrio?” Nao andū acio othe makīūngana, makīrigicīria Jeremia kūu thīinī wa nyūmba ya Jehova. **10** Rīrī anene a Juda maaiguire maūndū macio, makīambata moimīte nyūmba ya ūthamaki, magīthī nyūmba-inī ya Jehova, makīrūgama o mūndū handū hake itoonyero-inī rīa Kīhingo kīrīa Kīerū kīa nyūmba ya Jehova. **11** Hīndī īyo athīnjīri-Ngai

na anabii makĩira anene acio na andũ othe atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ agĩrĩire atuĩrwo kũũragwo, tondũ nĩarathĩte maũndũ mooru makoniĩ itũũra rĩĩrĩ inene. Nĩmũmeiguĩrĩire na matũ manyu!” **12** Hĩndĩ ĩyo Jeremia akĩira anene othe na andũ othe atĩrĩ: “Nĩ Jehova wandũmire ngarathe maũndũ ma gũũkĩrĩra nyũmba ĩno na itũũra rĩĩrĩ, o ta ũguo mũrĩkĩtie kũigua. **13** Rĩu garũĩrai mĩthĩire yanyu na ciĩko cianyu na mwathĩkĩre Jehova Ngai wanyu. Nake Jehova nĩekwĩricũkwo aage kũrehe mwanangĩko ũcio aamũgweteire. **14** No nĩ-rĩ, ndĩ moko-inĩ manyu; njĩkai o ũrĩa mũkuona arĩ wega na kwagĩrĩire. **15** No rĩrĩ, menyai wega, atĩ mũngĩnjũraga nĩmũgũcookererwo nĩ mahĩtia ma gũita thakame ya mũndũ ũtarĩ ũũru ekĩte, inyuĩ ene ĩmũcookerere, hamwe na itũũra rĩĩrĩ inene, na arĩa othe matũũraga kuo, tondũ ti-itherũ nĩ Jehova ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ njarie ũhoru ũyũ wothe mũkĩũiguaga.” **16** Hĩndĩ ĩyo anene na andũ acio angĩ othe makĩira athĩnjĩri-Ngai na anabii atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndaagĩrĩire gũtuĩrwo gũkua! Aatwarĩire akĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai witũ.” **17** Athuuri amwe a bũrũri ũcio makĩrũgama hau mbere, makĩira ũngano ũcio wa andũ othe atĩrĩ, **18** “Mika ũrĩa Mũmoreshethu nĩarathire ũhoru matukũ-inĩ ma Hezekia, mũthamaki wa Juda. Eerire andũ othe a Juda atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Zayuni nĩgũkarĩmwo ta mũgũnda, Jerusalemu gũgaatuĩka ta hĩba ya kagoto, nakĩo kĩrĩma gĩkĩ gĩakĩtwo hekarũ gĩtuĩke ta kĩhumbu kĩmereirwo nĩ ithaka.’ **19** “Hezekia mũthamaki wa Juda kana mũndũ ũngĩ wothe kũu Juda nĩamũũragire? Githĩ Hezekia ti gwĩtigĩra eetigĩrĩre Jehova, na agĩcaria

gwītīkīrīka nīwe? Na githī Jehova ndericūkirwo agītiga kūrehe mwanangīko ūrīa oigīte nīekūmarehera? Tūrorete kwīrehere mwanangīko mūūru mūno!” **20** (Ningī nī haarī mūndū ūngī wetagwo Uria mūrū wa Shemaia, wa kuuma Kiriathu-Jearimu, nake aarathire ūhoru akīgwetaga rītwa rīa Jehova; aarathire o maūndū ta maya megī itūūra rīrī inene na būrūri ūyū, o ta ūguo Jeremia aarathīte. **21** No rīrīa Mūthamaki Jehoiakimu, na atongoria ake a mbaara na anene maiguire ndūmīrīri yake, mūthamaki agīcaria njīra ya kūmūūraga. No Uria nīaiguire ūhoru ūcio, agītīgīra, na akīūrīra būrūri wa Misiri. **22** Na rīrī, Mūthamaki Jehoiakimu agītūma Elinathani mūrū wa Akiboru athī būrūri wa Misiri, marī hamwe na andū angī. **23** Nao makīgīra Uria kuuma Misiri, makīmūtware kūrī Jehoiakimu ūcio mūthamaki, nake akīmūūragithia na rūhiū rwa njora, nakīo kīimba gīake gīgīteeo mbīrīra-inī harīa haathikagwo andū arīa mataarī bata). **24** No rīrī, Ahikamu mūrū wa Shafani akīgītīra Jeremia, na nī ūndū ūcio ndaaneanirwo kūrī andū mamūūrage.

27 O kīambīrīria-inī kīa wathani wa Zedekia mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, ndūmīrīri īno nīyakinyīrīire Jeremia yumīte kūrī Jehova: **2** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Wīthondekere icooki rīa mīkwa na mītī mīkīranie, ūcooke ūmīkīre ngingo. **3** Ūcooke ūtūme ndūmīrīri kūrī ahamaki a Edomu, na Moabi, na Amoni, na Turo na Sidoni ūmīnengerete abarūthi ao arīa mokīte Jerusalemu kūrī Zedekia mūthamaki wa Juda. **4** Mahe ndūmīrīri matwarīre anene ao, ūmeere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga:

“Irai anene anyu atĩrĩ: 5 Niĩ nĩ niĩ ndombire thĩ na andũ arĩa marĩ kuo o na nyamũ iria irĩ kuo na hinya wakwa mūnene na ndambūrūkītie guoko gwakwa, na ndīmīheaga o mūdũ ũrĩa ingĩenda kūhe. 6 Na rĩu nīngūneana mabūrūri manyu mothe kūrĩ ndungata yakwa Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni; nīngūtūma o na nyamũ cia gĩthaka imūtungatagĩre. 7 Ndūrĩrĩ ciothe nīkamūtungatĩra we, na mūrĩũ, o na mwana wa mūrĩũ, nginya rĩrĩa ihinda rĩa būrūri wake rĩgaakinya; hĩndĩ ĩyo ndūrĩrĩ nyingĩ na athamaki anene nīmakamūtua wa kūmatungatagĩra arĩ o. 8 ““No rĩrĩ, rūrĩrĩ o ruothe kana ũthamaki o wothe arĩa makaaga gūtungatĩra Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, kana marege kūinamia ngingo mekĩrwo icooki rĩake, nīngaherithia rūrĩrĩ rũu na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mūthiro, nginya rĩrĩa ngarūniinithia na guoko gwake, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 9 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tigai gūthikĩrĩria anabii anyu, na arathi anyu, na ataũri-a-irooto, na aragũri, kana andũ-ago, o acio mamwĩraga atĩrĩ: ‘Inyuĩ mūtĩrĩ hĩndĩ mūgaatungatĩra mūthamaki wa Babuloni.’ 10 Nĩ ũndũ ũcio nĩ ũhoru wa maheeni mamūrathagĩra, marĩa magaatūma mūtahwo, mūtwarwo kūdũ kūraya na būrūri wanyu; ngamūingata, mūniinwo biũ. 11 No rūrĩrĩ rūrĩa ruothe rūkainamia ngingo rwĩkĩrwo icooki rĩa mūthamaki wa Babuloni na rūmūtungatĩre-rĩ, nīngetikĩria rūrĩrĩ rũu rūtũre būrūri-inĩ wao kũmbe, marĩmage na maikarage kuo, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”” 12 Nĩndaheanire ndūmĩrĩri o ro ĩyo kūrĩ Zedekia mūthamaki wa Juda. Ngĩmwĩra atĩrĩ, “Inamia ngingo yaku, wĩkĩrwo icooki

rĩa mũthamaki wa Babuloni; mütungatĩre we mwene na andũ ake, na nĩũgũtũũra muoyo. **13** Wee mwene mũrĩ na andũ aku-rĩ, mũgũkĩninithia nĩkĩ na rũhiũ rwa njora, na ng'aragu, o na mũthiro, o icio Jehova atuĩrĩire rũrĩrĩ o ruothe rũrĩa rũtagatungatĩra mũthamaki wa Babuloni? **14** Tiga gũthikĩrĩria ũhoru wa anabii acio makwĩraga atĩrĩ, 'Wee ndũrĩ hĩndĩ ũgaatungatĩra mũthamaki wa Babuloni,' tondũ makũrathagĩra ũhoru wa maheeni. **15** 'Nĩ ndimatũmĩte,' nĩguo Jehova ekuuga. 'Mararatha ũhoru wa maheeni, makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa. Nĩ ũndũ ũcio nĩngamũingata, na inyuĩ mũniinwo biũ, wee hamwe na anabii acio makũrathagĩra mohoro.'" **16** Ngĩcooka ngĩira athĩnjĩri-Ngai na andũ acio angĩ othe atĩrĩ: "Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Tigai gũthikĩrĩria anabii acio mamwĩraga atĩrĩ, 'Hatigairie o kahinda kanini, nacio indo iria ciarutirwo nyũmba ya Jehova icookio kuuma Babuloni.' Maramũrathĩra ũhoru wa maheeni. **17** Tigai kũmathikĩrĩria. Tungatĩrai mũthamaki wa Babuloni, na nĩmũgũtũũra muoyo. Kaĩ itũũra rĩrĩ rĩngĩkĩanangwo nĩkĩ? **18** Angĩkorwo acio nĩ anabii marĩ na ndũmĩrĩri kuuma kũrĩ Jehova-rĩ, nĩmagĩthaithe Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩguo indo iria itigarĩte gũkũ thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova, o na thĩinĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda, o na kũu Jerusalemu itigatwarwo Babuloni. **19** Nĩ ũndũ ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigĩte ũhoru ũkoniĩ itugĩ cia hekarũ, na karia ka maaĩ, indo cia kũigĩrĩra iria ingĩ, na indo ciothe cia nyũmba ingĩkorwo itigaire gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene, **20** iria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni ataakuire hĩndĩ ĩrĩa aatahire Jekonia mũrũ

wa Jehoiakimu mūthamaki wa Juda agĩthaamio arutĩtwo Jerusalemu na agĩtwarwo Babuloni, we mwene hamwe na andũ othe a Juda na a Jerusalemu arĩa maarĩ igweta: **21** ĩ, ti-itherũ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli oigĩte atĩrĩ ũhoru ũkonĩĩ indo icio itigaire thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova, o na thĩinĩ wa gĩkaro kĩa mūthamaki wa Juda, o na kũu Jerusalemu: **22** ‘Nĩigatwarwo Babuloni, na igaikara kũu nginya mūthenya ũrĩa ngooka gũcigĩra,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ‘Hĩndĩ ĩyo nĩngacirehe ndĩcicooke gũkũ.’”

28 Mweri-inĩ wa gatano mwaka-inĩ ũcio, nĩguo mwaka wa kana, o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa ũthamaki wa Zedekia mūthamaki wa Juda, mūnabii wetagwo Hanania mūrũ wa Azuri, ũrĩa woimĩte Gibeoni, nĩanjĩĩre atĩrĩ, tūrĩ o kũu nyũmba ya Jehova mbere ya athĩnjĩri-Ngai na andũ arĩa angĩ othe: **2** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩnyunangĩte icooki rĩa mūthamaki wa Babuloni. **3** Mĩaka ĩrĩ ĩtanathira, nĩngũcookithia indo cia nyũmba ya Jehova gũkũ, iria Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni aarutire gũkũ agĩcitwara Babuloni. **4** Ningĩ Jekonia mūrũ wa Jehoiakimu mūthamaki wa Juda, nĩngamũcookia marĩ hamwe na andũ othe arĩa maatahĩtwo kuuma Juda magĩtwarwo Babuloni, nĩ ũndũ nĩnyunangĩte icooki rĩa mūthamaki wa Babuloni,’” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **5** Hĩndĩ ĩyo mūnabii Jeremia agĩcookeria mūnabii Hanania ũhoru arĩ hau mbere ya athĩnjĩri-Ngai hamwe na andũ arĩa angĩ othe marũgamĩte kũu nyũmba ya Jehova. **6** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Kũrotũka guo! Jehova aroeka o ũguo! Jehova arohingia ũhoru ũcio waratha na ũndũ wa gũcookithia

indo icio cia nyumba ya Jehova, o na andũ othe arĩa maatahirwo gũkũ amacookie kuuma Babuloni. **7** No rĩrĩ, ta thikĩrĩria ũigwe ũhoro ũrĩa ngwaria ũkĩĩguagĩra na matũ, o nao andũ aya othe makĩiguaga: **8** Kuuma o mahinda ma tene, anabii arĩa maarĩ mbere yaku o na yakwa-rĩ, maatũũrĩte marathaga ũhoro wa mbaara, na mwanangĩko, na mũthiro, gũũkĩrĩra mabũrũri maingĩ o na mothamaki marĩ hinya. **9** No rĩrĩ, mũnabii ũrĩa ũrathagĩra andũ ũhoro wa thayũ akaamenyeka wega atĩ ti-itherũ nĩ Jehova wamũtũmĩte o rĩrĩa ũrathi wake ũkaahinga.” **10** Hĩndĩ ĩyo mũnabii Hanania akĩruta icooki ngingo-inĩ ya Jeremia na akĩriunanga, **11** agĩcooka akiuga andũ acio othe marĩ ho atĩrĩ, “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ūguo noguo ngoinanga icooki rĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, rĩehere ngingo-inĩ cia ndũrĩrĩ ciothe mĩaka ĩrĩ ĩtanathira.” Mũnabii Jeremia aigua ũguo agĩthĩra. **12** Kahinda kanini thuutha wa mũnabii Hanania kuunanga icooki rĩu rĩarĩ ngingo-inĩ ya Jeremia ũcio mũnabii, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Jeremia akĩrwo atĩrĩ: **13** “Thĩĩ wĩre Hanania atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Wee uunangĩte icooki rĩa mũtĩ, no rĩrĩ, handũ harĩo ũgeekĩrwo icooki rĩa kĩgera. **14** Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩngekĩra ndũrĩrĩ icio ciothe icooki rĩa kĩgera ngingo, nĩgeetha ndũme itungatĩre Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩkamũtungatĩra. O na nĩngamũhe wathani aathage nyamũ cia gĩthaka.” **15** Hĩndĩ ĩyo mũnabii Jeremia akĩra Hanania ũcio mũnabii atĩrĩ, “Hanania, ta thikĩrĩria! Jehova ndagũtũmĩte, no wee-rĩ, nĩũringĩrĩrie rũrĩrĩ rũrũ rwĩhoke

ũhoro wa maheeni. **16** Nĩ ùndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ndĩ hakuhi gũkweheria thĩ. Mwaka-inĩ o ro ũyũ nĩũgũkua, tondũ nĩũhunjĩtie ũremi wa gũũkĩrĩra Jehova.’” **17** Mweri-inĩ wa mũgwanja wa mwaka o ro ũcio-rĩ, Hanania ũcio mũnabii agĩkua.

29 ũyũ nĩguo ũhoro ũrĩa waandĩkitwo marũa-inĩ marĩa mũnabii Jeremia aatũmire arĩ Jerusalemu kũrĩ athuuri arĩa maatigaire thĩinĩ wa arĩa maatahĩtwo, na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai, na anabii, o na andũ acio angĩ othe arĩa Nebukadinezaru aatahĩte kuuma Jerusalemu akamatwara Babuloni. **2** (Hĩndĩ ñno nĩ thuutha wa Mũthamaki Jekonia, na nyina wa mũthamaki, na anene a kwa mũthamaki, na atongoria a Juda na a Jerusalemu, na mabundi na atũũri gũkorwo matahĩtwo kuuma Jerusalemu.) **3** Ehokeire marũa macio Elasa mũrũ wa Shafani, na Gemaria mũrũ wa Hilikia, arĩa Zedekia mũthamaki wa Juda aatũmire kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni. Marũa macio moigĩte atĩrĩ: **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekwĩra andũ othe arĩa ndaarutire Jerusalemu ngĩmatwarithia Babuloni atĩrĩ: **5** “Mwĩyakĩrei nyũmba na mũcitũũre; haandai mĩgũnda mũcooke mũrĩe maciaro mayo. **6** Hikaniai, mũciare aanake na airĩtu; carĩriai aanake anyu atumia mahikie, nao airĩtu anyu mũreke mahikio, nĩgeetha o nao maciare aanake na airĩtu. Ongererekai na mũingĩhe mũrĩ kũu; mũtikanyihanyiihe. **7** Ningĩ-rĩ, caragiai thayũ na ũgaacĩru wa itũũra rĩu inene kũu ndĩmũthaamĩirie. Hooyagai Jehova nĩ ùndũ warĩo, tondũ rĩngĩgaacĩra-rĩ, o na inyuĩ no mũkũgaacĩra.” **8** Ñĩ, ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa

Isiraeli, ekuuga: “Mūtikareke anabii na aragūri arĩa marĩ gatagatĩ kanyu mamūheenie. Mūtikanathikĩrĩrie irooto icio inyuĩ mūmaringagĩrĩria mamūrotere. **9** Mamūrathagĩra ūhoru wa maheeni, makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa. Ti niĩ ndĩmatūmĩte,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **10** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mwaniina mĩaka mĩrongo mūgwanja kũu Babuloni, nĩngooka kũrĩ inyuĩ ndĩmūhingĩrie kĩiranĩro gĩakwa kĩa ūtugi gĩa kũmūcookia gũkũ. **11** Nĩgũkorwo nĩnjũũ meciiria marĩa ndĩciiragia ūhoru-inĩ wanyu, o meciiria ma thayũ na ti ma kũmwĩka ūũru, meciiria ma kũmūhe kĩrĩgĩrĩro atĩ ūhoru wanyu nĩũkaagĩrĩra thuutha-inĩ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** “Hĩndĩ ĩyo nĩmũkangaĩra na mũũhooe, na niĩ nĩngamũigua. **13** Nĩngĩ nĩmũkanjaria na nĩmũkanyona rĩrĩa mũkaanjaria na ngoro yanyu yothe. **14** Niĩ na niĩ nĩngonekana nĩ inyuĩ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngamũruta kũrĩa mūtũũrĩte mũrĩ andũ atahe, ndĩmũcookie gũkũ. nĩngamũcookanĩrĩria kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe na kũndũ guothe kũrĩa ndaamũhurunjĩire, na nĩngamũcookia kũndũ kũrĩa ndaamũrutĩte ngĩmũtwara mabũrũri ma kũngĩ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **15** Mwahota kuuga atĩrĩ, “Jehova nĩatwarahũrĩire anabii gũkũ Babuloni,” **16** no rĩrĩ, ūũ nĩguo Jehova ekuuga ūhoru ūkoniĩ mũthamaki ūrĩa ūikaragĩra gĩtĩ kĩa ūnene kĩa Daudi, marĩ hamwe na andũ othe arĩa maatigarire itũũra-inĩ rĩrĩ inene, na andũ a bũrũri wanyu, acio mũtaakuuanĩirio nao mũgĩtahwo: **17** ĩĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ: “Nĩngamatwarithĩria rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, na ndũme mahaane ta ngũyũ njũru mũno,

iria itangĩrĩka nĩ ũndũ wa gũthũka. **18** Nĩngamaingatithia na rūhiũ rwa njora, na ng'aragu, na mũthiro, na ndũme matuĩke kĩndũ kĩmeneku harĩ mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na matuĩke ta kĩndũ kĩnyiite nĩ kĩrumi na kĩrĩ magigi, na kĩndũ gĩa kũnyararwo na kũmeneka, manyararwo ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũrĩa ngaamatwarithia. **19** Nĩgũkorwo matiathikĩrĩirie ndũmĩrĩri ciakwa, ndũmĩrĩri iria ndaamatũmĩire kainingĩ na tũnua twa ndungata ciakwa cia anabii", ũguo nĩguo Jehova ekuuga "O na inyuĩ arĩa mwatahirwo-rĩ, mũtiigana gũthikĩrĩria," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **20** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ta thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ arĩa mũtahĩtwo ngamũruta Jerusalemu mũgatwarwo Babuloni. **21** Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga nĩ ũndũ wa Ahabu mũrũ wa Kolaia, na Zedekia mũrũ wa Maaseia, o acio mamũrathagĩra mohoro ma maheeni makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa: "Nĩngamaneana kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakamooraga mũkĩĩonagĩra na maitho manyu. **22** Nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio wao-rĩ, andũ othe a Juda arĩa maatahirwo na rĩu marĩ Babuloni nĩmakamoinaga thimo makĩrumana, makoiga atĩrĩ, 'Jehova arotũma ũtuĩke ta Zedekia na Ahabu, arĩa mũthamaki wa Babuloni aacinire na mwaki.' **23** Nĩgũkorwo nĩmekĩte maũndũ mooru mũno thĩĩnĩ wa Isiraeli; nĩ matharĩtie na atumia a andũ angĩ, na makaaria ndeto cia maheeni, makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa, ũndũ itaameerĩte meke. Nĩnjũũ ũguo nĩguo, na ndĩ mũira wamo," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **24** Īra Shemaia ũcio Mũnehelami atĩrĩ, **25** "Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga:

Wee nīwatūmire marūa na rīitwa rīaku mwene kūrī andū othe a Jerusalemu, na kūrī Zefania mūrū wa Maaseia ūrīa mūthīnjīri-Ngai, o na kūrī athīnjīri-Ngai arīa angī othe. Werire Zefania atīrī, **26** ‘Jehova nīagūtuūite mūthīnjīri-Ngai ithenya rīa Jehoiada nīguo ūtuūke mūrūgamīrīri wa nyūmba ya Jehova; wee wagīrīrwo nīkuoherera mūgūrūki o wothe ūretua mūnabii ndungu magūrū na ūmuoherere igera cia ngingo. **27** Nī ūndū ūcio-rī, nī kī kīgīrītie wee ūkaanie Jeremia ūcio wa kuuma Anathothu, o ūcio wītuaga mūnabii gatagatī-inī kanyu? **28** Nīatūtūmīire ndūmīrīri īno gūkū Babuloni akoiga atīrī: Nīmūgūikara mūrī atahe ihinda irāya. Nī ūndū ūcio akaai nyūmba na mūcitūūre, na mūrīme mīgūnda na mūrīe maciaro mayo.’” **29** No rīrī, we Zefania ūcio mūthīnjīri-Ngai agīthomera mūnabii Jeremia marūa macio. **30** Hīndī īyo ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Jeremia, akīrwo ūū: **31** “Tūma ndūmīrīri īno kūrī andū othe arīa atahe: ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga ūndū ūkonī Shemaia ūcio Mūnehelami: Tondū Shemaia nīamūrathīire ūhoru, o na gūtuūka ndiamūtūmīte, na nīatūmīte mwīhoke ūhoru wa maheeni-rī, **32** ūū nīguo Jehova ekuuga: Ti-itherū nīngaherithia Shemaia ūcio Mūnehelami na njiaro ciake. Ndakagīa na mūndū ūtigarīte thīinī wa andū aya, o na kana eyonere maūndū mega marīa ngeeka andū akwa, tondū nīahunjītie ūremi akaanjūkīrīra,’” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

30 Īno nīyo ndūmīrīri īrīa yakinyīrīire Jeremia yumīte kūrī Jehova: **2** “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: ‘Andīka ūhoru ūrīa wothe ngwarīirie ibuku-inī.’ **3** Tondū

Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaarehe andũ akwa a Isiraeli na a Juda moime kũrĩa maatwarirwo maatahwo na ndĩmacookie bũrũri ũrĩa ndaheire maithe mao mawĩgwatĩre,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga.” 4 Ũyũ nĩguo ũhoru ũrĩa Jehova aaririe ũkoniĩ Isiraeli na Juda: 5 “Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩtũiguĩte mũkayũrũrũko wa kũmakania, wa itua-nda, no ti wa thayũ. 6 Ta tuĩriai ũhoru, muone: Hihi mũndũ mũrũme no ahote gũciara mwana? Nĩ kĩĩ kĩragĩtũma nyone arũme othe arĩa marĩ hinya menyĩitĩte nda ta mĩtumia ũkũrũmwo, na o mũndũ akagarũrũka agatukia gĩthiithi? 7 Kaĩ mũthenya ũcio nĩũgakorwo ũrĩ mũrũrũ-ĩ! Gũtirĩ ũngĩ ũkahaana taguo. Gũgaakorwo kũrĩ ihinda rĩa kũnyariirĩka rĩa Jakubu, no nĩakahonokio kuuma harĩ guo.’ 8 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Mũthenya ũcio nĩngoinanga icooki rĩu ndĩrĩeherie ngingo-inĩ ciao, na nduuange nga iria mohetwo nacio; nacio ndũrĩrĩ itigacooka kũmatua ngombo ciao rĩngĩ. 9 Handũ ha ũguo, magaatungatagĩra Jehova Ngai wao, na Daudi mũthamaki wao, ũrĩa nĩ ngaamarahũrĩra. 10 “Nĩ ũndũ ũcio tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu ndungata yakwa; tiga kũmaka, wee Isiraeli,’ nĩguo Jehova ekuuga. ‘Ti-itherũ nĩngakũhonokia ngũrute kũu kũraya, na njiaro ciaku ndĩcirute bũrũri ũrĩa maathaamĩrĩrio. Jakubu nĩagacookerewo nĩ thayũ o na ũgitĩri, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgaatũma etigĩre. 11 Ndĩ hamwe nawe na nĩngakũhonokia,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ‘O na ingĩniina ndũrĩrĩ ciothe cia kũrĩa guothe ngũharaganĩirie, wee ndigakũniina biũ. No nĩngakũherithia na kĩhooto; ndikaareka ũthĩ o ro

ũguo itakũherithĩtie.’ **12** “Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ: “Kĩronda gĩaku gĩtingĩhona, nguraro ciaku itirĩ kĩhonia. **13** Hatirĩ na wa gũgũthaithanĩrĩra, kana ndawa ya kĩronda gĩaku, o na kana gĩa gũkũhonia. **14** Athiritũ aku othe nĩmariganĩirwo nĩwe; ndũrĩ kiene harĩo. Ngũgũthĩte o ta ũrĩa thũ ĩngĩkũgũtha, na ngaakũherithia o ta ũrĩa mũndũ ũtarĩ tha aherithanagia, nĩ ũndũ mahĩtia maku nĩ manene mũno, namo mehia maku makaingĩha makĩria. **15** Nĩ kĩĩ kĩratũma ũrĩrĩre kĩronda gĩaku, ũkarĩrĩra ruo rwaku rũtarĩ na kĩhonia? Nĩ ũndũ wa ũrĩa mahĩtia maku manenehete na mehia maku magakĩingĩha rĩ, nĩkĩo ngwikĩte maũndũ macio. **16** “No rĩrĩ, andũ arĩa othe magaakũng’aurania o nao nĩmakang’auranio; thũ ciaku ciothe nĩgatwarwo ithaamĩrio. Arĩa magũtahaga indo ciaku nĩmagatahwo; arĩa othe magũtunyaga indo na nĩ nĩngamatunya. **17** No nĩngagũcookeria ũgima waku, na ngũhonie nguraro ciaku,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ‘tondũ wĩtagwo mũndũ mũte, Zayuni itũũra rĩtarĩ mũndũ ũrĩrũmbũyagia.’ **18** “Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: “Nĩngacookia ũgaacĩru wa Jakubu hema-inĩ ciake, nacio ciikaro ciake ndĩciiguĩre tha; itũũra rĩu inene nĩrĩgaakwo rĩngĩ o kũu rĩanangĩirwo, nayo nyũmba ya ũthamaki nĩkarũgama harĩa hamĩagĩrĩire. **19** Kuuma kũu nĩgũkaiguuagwo gũkĩinĩrwo nyĩmbo cia gũcookia ngaatho, na kũiguuagwo mĩgambo ya gĩkeno. Nĩngamaingĩhia na matikanyihanyiiha; nĩngamaheithia gĩtĩio, na matikaagithio kiene. **20** Ciana ciao igaikaraga o ta matukũ-inĩ marĩa ma tene, nakĩo kĩrĩndĩ kĩa gĩtũũre kĩrũmĩte wega mbere yakwa; nĩngaherithia arĩa othe mamahinyagĩrĩria. **21** Mũtongoria wao agaakorwo arĩ

ũmwe wa andũ ao kũmbe; o nake mwathi wao akoima o kũu thĩinĩ wa andũ ao. Nĩngamũreharehe nake oke hakuhĩ na niĩ, nĩ ũndũ-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩrutĩra gũũka hakuhĩ na niĩ? ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **22** ‘Nĩ ũndũ ũcio nĩmũgatuĩka andũ akwa, na niĩ nduĩke Ngai wanyu.’” **23** Atĩrĩrĩ, mang’ũrĩ ma Jehova nĩmagatuthũka mahaana ta kĩhuhũkanio; ti-itherũ makaahaana ta rũhuho rũkũhurutana mũno, igũrũ rĩa andũ arĩa aaganu. **24** Marakara mahiũ ma Jehova matigaathira, o nginya rĩrĩa akaahingia muoroto wa ngoro yake biũ. Matukũ-inĩ marĩa magooka-rĩ, nĩmũgataũkĩrwo nĩ ũhoru ũcio wega.

31 “Ihinda-inĩ rĩu ngaakorwo ndĩ Ngai wa mbarĩ ciothe cia Isiraeli, nao nĩmagatuĩka andũ akwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **2** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Andũ arĩa makaahonoka kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, nĩmagetĩkĩrĩka kũu werũ-inĩ; nĩngooka kũhuurũkia andũ a Isiraeli.” **3** Jehova nĩatuumĩrĩire matukũ-inĩ ma tene, agĩtwĩra atĩrĩ: “Nĩ ngwendete na wendo wa tene na tene; nĩngũguucĩrĩrie na ũtugi. **4** Nĩngagwaka rĩngĩ nawe nĩũgaakĩka, wee Isiraeli mũirĩtu ũyũ gathirange. Nĩũkooya tũhembe twaku rĩngĩ, uume ũthiĩ mũkaine hamwe na arĩa marakana. **5** Ningĩ nĩũkahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ kũu irĩma-inĩ cia Samaria; arĩmi nĩmakamĩhaanda, na makenere maciaro mayo. **6** Nĩgũkaagĩa mũthenya ũmwe ũrĩa arangĩri makaanĩrĩra marĩ tũrĩma-inĩ twa Efiraimu, moige atĩrĩ, ‘Ŭkĩrai twambate tũkinye Zayuni, harĩ Jehova Ngai witũ.’” **7** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Inĩrai Jakubu mũkenete, mũkũngũire rũrĩrĩ rũrĩa rũnene mũno. Tũmai kũgooca kwanyu kũiguuo, mũkiugaga atĩrĩ, ‘Wee

Jehova, honokia andũ aku, o acio matigari ma Isiraeli.’ **8** Atĩrĩrĩ, ngaamarehe, ndĩmarute bũrũri wa gathigathini, ndĩmacookererie kuuma ituri ciothe cia thĩ. Na magooka marĩ na atumumu ao, na ithua, o na atumia arĩa marĩ na nda, o na arĩa mararũmwo; magaacooka marĩ kĩrĩndĩ kĩnene mũno. **9** Nao magooka makĩrĩraga; nĩmakahooyaga ngĩmacookia kwao. Nĩngamagereria ndwere-inĩ cia tũrũũ twa maaĩ, njĩra-inĩ ĩrĩa njaraganu kũndũ matangĩhĩngwo, nĩgũkorwo niĩ niĩ ithe wa Isiraeli, nake Efiraimu nĩwe mũrũ wakwa wa irigithathi. **10** “Thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ ndũrĩrĩ; hunjanĩriai ũhoro wayo ndwere-inĩ cia iria kũndũ kũraya, atĩrĩ: ‘We ũrĩa wahurunjire andũ a Isiraeli nĩakamacookereria, na amamenyerere o ta ũrĩa mũrĩithi arĩithagia mbũri cia rũũru rwake.’ **11** Nĩ ũndũ Jehova nĩagakũũra Jakubu, na amahonokie kuuma kũrĩ arĩa marĩ hinya kũmakĩra. **12** Nĩmagooka maanĩrĩre nĩ gũkena marĩ kũu irĩma-inĩ cia Zayuni; nĩmagakenagĩra ũtaana wa Jehova: wa ngano, na wa ndibei ya mũhihano, na wa maguta, na wa tũgondu tuumĩte ndũũru-inĩ cia mbũri, na wa tũcaũ tuumĩte ndũũru-inĩ cia ng’ombe. Magaatuĩka ta mũgũnda unithĩirio maaĩ, na matigacooka kũnyitwo nĩ ihooru rĩngĩ. **13** Hĩndĩ ĩyo airĩtu nĩmakaina na makene, o na aanake na athuuri o ũndũ ũmwe. Nĩngagarũra gũcakaya kwao gũtuĩke gĩkeno; nĩngamahooreria, na ndĩmahe gĩkeno handũ ha kĩeha. **14** Nĩngahũũnia athĩnjĩri-Ngai na bũthi, nao andũ akwa nĩmakaiganwo nĩ ũtugi wakwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **15** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mũgambo nĩũiguĩtwo kũu Rama, gũcakaya kũnene na kĩrĩro, Rakeli akĩrĩrĩra ciana

ciake, na akarega kũhoorerio, nĩgũkorwo ciana ciake itirĩ ho.” 16 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Wĩgirĩrĩrie mũgambo waku ũtuge kũiguuo ũkĩrĩra, na ũgirĩrĩrie maitho maku gũita maithori, nĩ ũndũ nĩũkarĩhwo wĩra waku,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ciana icio ciaku nĩigacooka kuuma bũrũri wa thũ. 17 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ harĩ kĩrĩgĩrĩro matukũ-inĩ maku ma thuutha,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ciana ciaku nĩigacooka gũkũ bũrũri wacio kĩũmbe. 18 “Titherũ nĩnjiguĩte mũcaayo wa Efiraimu akiuga atĩrĩ: ‘Wee nĩũherithĩtie o ta gacaũ gatamenyerete gwĩkĩrwo icooki, na nĩ nĩnjathĩkĩte. Njokereria, na nĩ nĩngũcooka, tondũ wee nĩwe Jehova Ngai wakwa. 19 Thuutha wa gũturuura, nĩndacookire ngĩrĩra; thuutha wa gũtaũkĩrwo, nĩndehũũrĩre gĩthũri. Nĩndaconokire na ngĩnyarara, nĩ ũndũ nĩndakuuĩte thoni cia wĩthĩ wakwa.’ 20 Githĩ Efiraimu tiwe mũrũ wakwa ũrĩa nyendete, mwana ũrĩa nĩ ngenagĩra? O na gũtuĩka ndanamũũkĩrĩra kaingĩrĩ, no ndirikanaga ũrĩa ndĩmwendete. Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩmũnyootagĩra; nĩndĩmũiguagĩra tha mũno,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 21 “Ĩkĩrai marũuri ma barabara, na mũhaande itugĩ cia kuonania njĩra. Ta rorai barabara ĩyo nene, o barabara ĩyo mwagereire mũgĩthĩ. Njookerera, wee Isiraali mũirĩtu gathirange, cooka matũura-inĩ maku. 22 Ũgũtũura ũrũuraga nginya-rĩ, wee mwarĩ ũyũ ũtarĩ mwĩhokeku? Jehova nĩegũthondeka ũndũ mwerũ gũkũ thĩ: mũndũ-wa-nja nĩakagitĩra mũndũ mũrũme.” 23 Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraali, ekuuga: “Rĩrĩa ngaamacookia moime kũrĩa maatwarirwo maatahwo-rĩ, andũ arĩa marĩ bũrũri-inĩ

wa Juda o na matũũra-inĩ makuo nĩmagacooka kwaria ciugo ici rĩngĩ, moige atĩrĩ: ‘Jehova arokũrathima, wee gĩikaro gĩkĩ kĩa ũthingu, wee kĩrĩma gĩkĩ gĩtheru.’ 24 Andũ nĩmagatũũrania hamwe kũu Juda o na matũũra-inĩ makuo mothe, arĩmi o na andũ arĩa Morũũraga na ndũũru ciao cia mbũri. 25 Nĩnganogora arĩa anogu, nake ũrĩa ũũrĩtwo nĩ hinya nĩngamũhũũnia.” 26 Ndaigua ũguo ngĩũkĩra, ngĩhũgũra mĩena yothe. Ngĩigua toro ũcio warĩ mwega mũno harĩ niĩ. 27 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaiyũria nyũmba ya Isiraeli na nyũmba ya Juda na njiaro cia andũ na cia nyamũ. 28 O ta ũrĩa ndaarũgamĩrĩire makĩmunywo na magĩtharũrio, na makĩng’ aũranio, na makĩniinwo, o na ngĩmarehera mwanangĩko-rĩ, ũguo noguo ngarũgamĩrĩra nĩguo makwo na mahaandwo wega,” nĩguo Jehova ekuuga. 29 “Matukũ-inĩ macio andũ matigacooka kuuga atĩrĩ, “Maithe ma ciana nĩmarĩite thabibũ irĩ rwagatha, namo magego ma ciana nĩmo maiguĩte thiithi.’ 30 No rĩrĩ, mũndũ o wothe agaakua nĩ ũndũ wa mehia make we mwene; ũrĩa wothe ũkaarĩa thabibũ irĩ rwagatha, nĩ magego make mwene makaigua thithi.” 31 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngarĩkanĩra kĩrĩkanĩro kĩerũ na nyũmba ya Isiraeli, o na nyũmba ya Juda. 32 Nakĩo kĩrĩkanĩro kĩu gĩtihaana ta kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na maithe mao ma tene rĩrĩa ndaamanyitire na guoko, ngĩmatongoria ngĩmaruta bũrũri wa Misiri, tondũ nĩmagararire kĩrĩkanĩro gĩakwa, o na harĩa ndaarĩ ta ndĩ mũthuri wao,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 33 “Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra na nyũmba ya Isiraeli ihinda rĩu rĩathira,” ũguo nĩguo

Jehova ekuuga. “Nĩngekĩra watho wakwa meciiria-inĩ mao, na ndĩwandĩke ngoro-inĩ ciao. Ngaatuĩka Ngai wao, nao matuĩke andũ akwa. **34** Gũtigacooka gũkorwo na mũndũ ũkũruta ũrĩa ũngĩ, kana mũndũ arute mũrũ wa ithe, amwĩre atĩrĩ, ‘Menyana na Jehova,’ tondũ andũ othe nĩmagakorwo maamenyete, kuuma ũrĩa mũnini mũno wao nginya ũrĩa mũnene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩgũkorwo nĩngamarekera waganu wao, na ndigacooka kũririkana mehia mao.” **35** Jehova ekuuga atĩrĩ, o we ũcio ũtũmaga riũa rĩare mũthenya, narĩo itua rĩake rĩgatũma mweri na njata ciare ũtukũ, o we unjugaga iria namo makũmbĩ marĩo makaruruma, Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake: **36** “Mawatho ma kũrũmĩrĩrwo mangĩkeherio maitho-inĩ makwa-rĩ, norĩo njiaro cia Isiraeli ingĩtiga gũtuĩka rũrĩrĩ maitho-inĩ makwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **37** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Angĩkorwo igũrũ matu-inĩ no gũthimĩke, nayo mĩthingi ya thĩ ĩtuĩrio na kũu rungu-rĩ, nĩ na nĩ no rĩo ingĩngata njiaro ciothe cia Isiraeli nĩ ũndũ wa ũrĩa wotho mekĩte,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **38** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka rĩrĩa itũũra rĩrĩ inene rĩgaakwo rĩngĩ nĩ ũndũ wakwa, kuuma Mũthiringo ũrĩa Mũraihi na igũrũ wa Hananeli nginya Kĩhingo-inĩ gĩa Koine. **39** Naruo rũrigi rwa gũthima rũgaatambũrũka kuuma hau rũringĩrĩire nginya karĩma-inĩ ka Garebi, rũcooke rwĩhiũrie rwerekere Goa. **40** Gĩtuamba-inĩ gĩothe kũrĩa ciimba iteagwo na gũgaitwo mũhu, na mbenji-inĩ ciothe gũthĩ nginya Karũũĩ ga Kidironi mwena wa irathĩro o nginya koine-inĩ ya Kĩhingo kĩa Mbarathi, kũu

guothe gūgaatuika kūdū kwamūrīrwo Jehova. Itūūra rū inene gūtīrī hīndī īngī rīkamunywo kana rīmomorwo.”

32 Īno nīyo ndūmīrīri īrīa yakinyīrīire Jeremia yumīte kūrī Jehova mwaka-inī wa ikūmi wa wathani wa Zedekia mūthamaki wa Juda, na nīguo warī mwaka wa ikūmi na īnana wa wathani wa Nebukadinezaru. **2** Hīndī īyo mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Babuloni nīciarigiicīrie Jerusalemu irītunyane, nake Jeremia ūrīa mūnabii aahingīrītwo kūu nja ya arangīri thīinī wa nyūmba ya mūthamaki wa Juda. **3** Nīgūkorwo Zedekia mūthamaki wa Juda nīamuohithītie kūu, akoiga atīrī, “Ūtūrathagīra ūguo nīkī? uugaga atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Ndī hakuhī kūneana itūūra rīrī inene kūrī mūthamaki wa Babuloni, nake nīakarīnyitīra. **4** Zedekia mūthamaki wa Juda ndakehonokia kuuma moko-inī ma andū a Babuloni, nowe no nginya akaaneanwo kūrī mūthamaki wa Babuloni, na nīakaranīria nake ūthiū kwa ūthiū, na nīakamuona na maitho make mwene. **5** Nīagatwara Zedekia kūu Babuloni, kūrīa agaaikara nginya njike nake ūrīa kwagīrīire, ūguo nīguo Jehova ekuuga. O na mūngīrūa na andū a Babuloni, mūtīkamahoota.” **6** Nake Jeremia akiuga atīrī, “Ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīire ngīrwo atīrī: **7** Hanameli mūrū wa Shalumu, ūrīa mamaguo, nīegūūka kūrī we, akwīre atīrī, ‘Wīgūrīre mūgūnda wakwa ūrīa ūrī Anathothu, nī ūndū wee nīwe mūdū wa ndīra ciitū wa hakuhī makīria, na nīwe ūrī na kīhoo gīa kūgūra.’ **8** “Hīndī īyo, o ta ūrīa Jehova aakoretwo anjīra-rī, Hanameli mūrū wa mama agīūka kūrī nī kūu nja īrīa īkaragio nī arangīri, akīnjīra atīrī, ‘Wīgūrīre mūgūnda wakwa ūrīa ūrī Anathothu,

būrūri-inĩ wa Benjamini. Nĩgũkorwo wee nĩwe ūrĩ na kĩhoo to gĩa kũũkũũra ūtũũke waku, wĩgũrĩre ūtũũke waku.’

“Hĩndĩ ĩyo ngĩmenya ndũmĩrĩri ĩyo yoimĩte kũrĩ Jehova; **9** nĩ ūndũ ūcio ngĩkĩgũra mũgũnda ūcio warĩ Anathothu kuuma kũrĩ Hanameli mũrũ wa mama, na ngĩmũthimĩra cekeri ikũmi na mũgwanja cia betha. **10** Ngĩcooka ngĩkĩra kĩrore na ngĩcinĩrĩra mũhũũri wakwa marũa-inĩ macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, ningĩ ngĩkorwo ndĩ na aira a ūhoru ūcio, nayo betha ĩgĩthimwo na ratiri. **11** Ngĩoya kobi ĩmwe ya marũa macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, ĩcinĩrĩrwo mũhũũri wakwa na ĩkandĩkwo maũndũ ma ūrĩa kĩrĩkanĩro kũ gĩatarĩĩ, hamwe na kobi ya marũa macio mataarĩ macinĩrĩre mũhũũri, **12** ngĩcineana kũrĩ Baruku mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, mbere ya Hanameli mũrũ wa mama, na mbere ya aira arĩa meekĩrĩte kĩrore marũa-inĩ macio ma ūgũri wa gĩthaka, o na Ayahudi othe arĩa maikarĩte hau nja ĩrĩa ĩkaragio nĩ arangĩri. **13** “O marĩ hau-rĩ, nĩndataarĩirie Baruku, ngĩmwĩra atĩrĩ, **14** ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Oya marũa maya ma kĩrĩko gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, kobi ĩyo njĩkĩrĩte mũhũũri wakwa, na ĩyo ĩngĩ ĩtarĩ mũhũũri, ūthĩĩ ūmekĩre thĩĩnĩ wa ndigithũ ya rĩũmba nĩgeetha matũũre hĩndĩ ndaaya. **15** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nyũmba, na mĩgũnda, na mĩgũnda ya mĩthabibũ ciothe nĩigacooka kũgũrwo gũkũ būrūri-inĩ ūyũ.’ **16** “Na rĩrĩ, ndaarĩkia kũnengera Baruku wa Neria marũa macio ma kĩrĩkanĩro gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, ngĩhooya Jehova ngiuga ūũ: **17** “Atĩrĩrĩ, wee Mwathani Jehova,

we nīwe wombire igūrū na thī na ūndū wa hinya waku mūnene, o na ūndū wa gūtambūrūkia guoko gwaku. Weerī, gūtirī ūndū mūritū harīwe. **18** Wee wonanagia wendani waku kūrī andū ngiri na ngiri, no ūkaherithania nī ūndū wa mehia ma maithe, ūkaūkinyīria ciero-inī cia njarwa ciao iria igooka thuutha wao. Wee Mūrungu mūnene na ūrī hinya, o wee rītwa rīaku arī Jehova Mwene-Hinya-Wothe, **19** wee nowe mūnene wa ūheani kīrīra, na cīiko ciaku nī cia hinya. Maitho maku maikaraga macūthīrīrie mīthīire yothe ya andū; wee ūrīhaga mūdū o wothe kūrīngana na mīthīire yake, ningī kūrīngana na ūrīa cīiko ciake itarīi. **20** Wee nīwe waringire ciama o na ūkīonania morirū kūu būrūri wa Misiri, na no wīkaga ūguo nginya ūmūthī, gūkū Isiraeli o na gatagatī-inī ka andū arīa angī othe, namo magatūma wīgīire igweta rīrīa rīrī rīaku. **21** Warutire andū aku a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri na ūndū wa kūrīngana ciama na kuonania morirū, na ūndū wa guoko gwaku kūrī hinya, ūgūtambūrūkītie, o na ūgīika maūdū manene ma kūguoyohia. **22** Nīwamaheire būrūri ūyū werīire maithe mao na mwīhītwā atī nīūkamahe, būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī. **23** Maatoonyire būrūri ūcio makīwīgwatīra ūgītūika wao, no rīrī, matiigana gūgwathīkīra kana kūrūmīrīra mawatho maku; matiekire maūdū marīa wamaathīte meke. Nī ūndū ūcio ūkīmarehithīria mwanangīko ūyū ūmakorete. **24** “Atīrīrī, ta rora wone ūrīa gwakītwo ihumbu cia kūrīgiicīria itūūra rīrī inene nīgeetha marītunyane nī ūndū wa mbaara ya rūhiū rwa njora, na ng’aragu, na mūthiro, itūūra rīrī nīrīkūneanwo kūrī andū a Babuloni

acio mararītharīkīra. Ūndū ūrīa wee woigire nīūhingīte, o
 ta ūrīa we ūreyonera. **25** O na gūtuīka itūūra nīrīkūneanwo
 kūrī andū a Babuloni, wee, o wee Mwathani Jehova,
 ūnjīrīte atīrī, ‘Wīgūrīre mūgūnda na betha, naguo ūgūrī
 ūcio wa mūgūnda ūcio ūgīe na aira.’” **26** Ningī ndūmīrīri
 ya Jehova īgīkinyīra Jeremia, akīrwo atīrī: **27** “Nī nī nī
 Jehova, Ngai wa andū othe. Nī harī ūndū o na ūmwe
 mūrītū harī nī? **28** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: Ndī
 hakuhī kūneana itūūra rīrī inene kūrī andū a Babuloni,
 ndīrīneane kūrī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni,
 arītunyane. **29** Andū acio a Babuloni maraatharīkīra itūūra
 rīrī inene nīmagatoonya kuo na marīmundie mwaki;
 nī makaarīcina rīthire, hamwe na nyūmba iria andū
 maacinagīra Baali ūbumba igūrū rīacio, o na magaitagīra
 ngai ingī indo cia kūnyuuo nīguo maathirīkie ndaakare.
30 “Andū a Isiraeli na a Juda mekaga o maūndū mooru
 maitho-inī makwa kuuma ūnini-inī wao; ti-itherū, andū a
 Isiraeli matirī ūndū mekaga tiga gūūthirīkia maathirīkagia
 nīguo ndaakare na indo iria methondekeire na moko mao,
 ūguo nīguo Jehova ekuuga. **31** Kuuma mūthenya ūrīa
 itūūra rīrī rīakirwo nginya ūmūthī, itūūra rīrī rītūūrīte
 rīarahūruga marakara makwa na mang’ūrī, na nīkīo no
 nginya ndīrīeherie maitho-inī makwa. **32** Andū a Isiraeli
 na a Juda nīmathirīkītie nīguo ndakare na maūndū mothe
 ma waganu marīa meekīte: o, na athamaki, na anene
 ao, na athīnjīri-Ngai na anabii ao, na andū a Juda na
 andū a Jerusalemu. **33** Nīmahutatīire makaaga kūhūgūra
 mothiū mao kūrī nī; o na gūtuīka nīndamarutire kaingī
 kaingī, matiathikīrīrie kana magītikīra gūtaarwo. **34** No

maigire mĩhianano ĩyo yao ĩrĩ magigi thĩinĩ wa nyũmba ĩrĩa ĩitanĩtio na Rĩitwa rĩakwa, makĩmĩthaahia. **35** Ningĩ nĩmakĩire Baali mahooero kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩguo marutagĩre Moleku ariũ ao na airĩtu ao marĩ magongona, o na gũtuĩka nĩ ndiathanĩte ũndũ ũcio wĩkagwo, o na kana ũgĩtoonya meciiria-inĩ makwa, atĩ hihĩ no meeke ũndũ mũũru na ũrĩ magigi ta ũcio, wa gũtũma andũ a Juda mehie. **36** “Ha ũhoro ũkonĩ itũũra rĩĩrĩ inene, mũroiga atĩrĩ, ‘na ũndũ wa mbaara ya rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro nĩrĩkaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni’; no rĩrĩ, ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: **37** Ti-itherũ nĩngamacookanĩrĩria kuuma mabũrũri-inĩ marĩa ndaamathaamĩirie ndĩ na marakara mahiũ na mang’ũrĩ maingĩ; ngaamacookia kũndũ gũkũ na ndũme matũũre marĩ agitĩre. **38** Nĩmagatuĩka andũ akwa na nĩ ndũike Ngai wao. **39** Nĩngatũma o magĩe na ũrũmwe wa ngoro o na mĩthĩire-inĩ yao, nĩgeetha matũũre manjĩtigĩrĩte nĩgeetha matũũre moonaga wega o ene na ciana ciao iria igooka thuutha wao. **40** Nĩngarĩkanĩra nao kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra nginya tene na tene: Ndirĩ hĩndĩ ngaatiga kũmeka wega, na nĩngatũma manjĩtigagĩre, nĩguo matikanae kũũhutatĩra. **41** Nĩngakenaga ngĩmeeka wega, na ti-itherũ nĩngamahaanda gũkũ bũrũri ũyũ ngwatĩirie na ngoro yakwa yothe o na muoyo wakwa wothe. **42** “Jehova ekuuga atĩrĩ: O ta ũrĩa ndaarehithĩirie andũ aya mathĩina manene, ũguo noguo ngaamahe ũgaacĩru ũrĩa wothe ndĩmerĩire. **43** O rĩngĩ nĩgũkagũrwo mĩgũnda bũrũri-inĩ ũyũ, o ũyũ inyuĩ mugaga atĩrĩ, ‘Ũyũ nĩ bũrũri mũkiru ihooru, ũtarĩ

na andũ kana nyamũ, nĩgũkorwo nĩwaneanirwo kũrĩ andũ a Babuloni.’ 44 Mĩgũnda ĩkaagũragwo na betha, namo marũa ma ũgũri nĩmakandikanĩrwo na mekĩrwo kĩrore na macinĩrĩrwo mũhũũri aira marĩ ho, kũu bũrũri wa Benjamini, na tũtũũra-inĩ tũrĩa tũriganĩtie na Jerusalemu, na matũũra ma Juda, na matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma na matũũra marĩa marĩ magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũũro, o na ma Negevu, nĩ tondũ nĩngamacookeria ũgaacĩru wao, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”

33 O mahinda-inĩ macio Jeremia aarĩ muohe kũu nja-inĩ ya arangĩri, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkinyĩre riita rĩa keerĩ, akĩĩrwo atĩrĩ: 2 “Ũũ nĩguo Jehova ekuuga, o we ũrĩa wombire thĩ, Jehova ũrĩa watũmire thĩ ĩgĩe ho, na akĩmĩhaanda, Jehova nĩrĩo rĩĩtwa rĩake: 3 ‘Ta kĩngaĩre, na nĩ nĩngũgwĩtika na ngwĩre maũndũ manene na matangĩtuĩrĩka, marĩa ũtooĩ.’ 4 Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga ũhoru ũkonĩ nyũmba iria irĩ itũũra rĩĩrĩ inene, o na nyũmba cia ũthamaki wa Juda o icio ciatharirio nĩguo indo iria ciakĩte kuo ihũthĩrwo kwĩgitĩra kuuma kũrĩ ihumbu cia tĩrĩ iria cikũrigiĩcĩrie o na kuuma kũrĩ rũhiũ rwa njora, 5 makĩhũũrana na andũ a Babuloni: ‘Nyũmba icio ciothe nĩikayũrio ciimba cia andũ arĩa ngooragithia ndĩ na marakara na mang’ũrĩ. Nĩngahitha itũũra rĩĩrĩ inene ũthiũ wakwa nĩ ũndũ wa waganu wao wothe. 6 “No rĩrĩ, nĩngarĩrehera ũgima wa mwĩrĩ na ndĩrĩhonie. Ningĩ nĩngahonia andũ akwa na ndũme matũũre makenagĩra thayũ mũingĩ na ũgitĩri. 7 Nĩngacookia andũ a Juda na a Isiraeli gũkũ ndĩmarute kũrĩa matũũrĩte marĩ

atahe, njooke ndīmaake rīngī, maikare o ta ūrīa maatarīi mbere. **8** Nīngamatheria mathirwo nī mehia mothe marīa mananjīhīria na ndīmarekere mehia mao mothe ma kūrega kūnjathīkīra. **9** Hīndī īyo itūūra rīrī inene nīrīkandehithīria ngumo na gīkeno, na gītīo, na ūgooci, o na gwīkīrīrwo mbere ya ndūrīrī ciothe cia gūkū thī rīrīa andū akuo makaigua ūhoru wa maūdū mothe mega marīa ndīmekagīra; nīkūgega makaagega na mainaine moonā ūingī wa ūgaacīru na thayū ūrīa ngaathe itūūra rīu.’ **10** “Jehova ekuuga atīrī: ‘Mwaragia ūhoru ūkonīi kūdū gūkū, mūkoiga atīrī, “Nī kūdū kūnūhe gūtarī kīndū, na gūtarī andū kana nyamū.” No thīnī wa matūūra ma Juda na njīra-inī iria nene cia Jerusalemu, o kūu gūthaamītwo gūkaaga andū kana nyamū-rī, nīgūgacooka kūiguu **11** mīgambo ya gīkeno na ya gūcanjamūka, na mīgambo ya mūhiki na mūhikania, o na mīgambo ya andū arīa mararehe indo cia maruta ma gūcookia ngaatho nyūmba-inī ya Jehova, makiugaga atīrī, ““Cookeriai Jehova Mwene-Hinya-Wothe ngaatho, nī ūndū Jehova nī mwega; wendo wake ūtūūraga tene na tene.” Nīgūkorwo nīngacookeria būrūri ūyū ūgaacīru wago, o ta ūrīa warī kuo mbere,’ nīguo Jehova ekuuga. **12** “O na ningī Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: ‘Kūdū gūkū kūnūhe na gūtarī andū kana nyamū-rī, matūūra makuo mothe nīmagacooka kūgīa ūrīithio kūrīa arīithi makaarahagia ndūūru ciao cia mbūri. **13** Thīnī wa matūūra ma būrūri ūrīa ūrī irīma, o na marīa marī magūrū-inī ma irīma cia mwena wa ithūiro, o na ma Negevu, būrūri-inī wa Benjamini, o na tūtūūra-inī tūrīa tūrīgiicīrie

Jerusalemu o na matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, ndũũru cia mbũri nĩigacooka kũhĩtũkĩra guoko-inĩ kwa ũrĩa ũcitaraga, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **14** “Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Matukũ nĩmagooka rĩrĩa ngaahingia kĩiranĩro gĩakwa kĩa wega kĩrĩa nderĩire nyũmba ya Isiraeli na nyũmba ya Juda. **15** “Matukũ-inĩ macio o na ihinda rĩu-rĩ, nĩngarahũrĩra Daudi mũndũ mũthingu ũgerekanĩtio na rũhonge rwa mũtĩ; nĩageekaga maũndũ marĩa magĩrĩire na ma kĩhooito bũrũri-inĩ. **16** Matukũ-inĩ macio, Juda nĩgũkahonokanio, nakuo Jerusalemu gũtũũre kũrĩ kũgitĩre. Nake ageetagwo rĩtwa rĩrĩ Jehova-Ūthingu-Witũ.’ **17** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Daudi ndarĩ hĩndĩ akaaga mũndũ wa gũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa nyũmba ya Isiraeli, **18** kana athĩnjĩri-Ngai, arĩa Alawii, mage mũndũ wa gũikara mbere yakwa hĩndĩ ciothe acinage maruta ma njino, na maruta ma mũtu, o na arutage magongona marĩa ma o mũthenya.” **19** Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩire Jeremia akĩrwo atĩrĩ, **20** “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Angĩkorwo inyuĩ mwahota gũthũkia kĩrĩkanĩro gĩakwa na mũthenya, na kĩrĩkanĩro gĩakwa na ũtukũ, nĩgeetha mũthenya na ũtukũ itigacooke kũgĩa hĩndĩ irĩa yagĩrĩire-rĩ, **21** nakĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na Daudi ndungata yakwa, o na kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na Alawii arĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga marĩ mbere yakwa, kĩaahota gũthũkio, nake Daudi akĩage gũcocoa kũgĩa na mũndũ wa rũciaro rwake wa gũthamakaga arĩ gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene. **22** Nĩngatũma njiaro cia Daudi ndungata yakwa, o na Alawii acio matungataga marĩ mbere yakwa maingĩhe o ta njata cia igũrũ iria itangĩtarĩka nĩ ũndũ

wa kũingĩha, o na ta mũthanga ũrĩa ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ
cia iria ũrĩa ũtangĩthimĩka ũrĩa ũigana.” **23** O rĩngĩ
ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩire Jeremia akĩĩrwo atĩrĩ,
24 “Kaĩ ũtamenyete andũ aya maroiga atĩrĩ, ‘Jehova
nĩatete mothamaki marĩa meerĩ ethuurĩire’? Nĩ ũndũ ũcio
mamenaga andũ akwa na matimoonaga ta marĩ rũrĩrĩ. **25**
Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Angĩkorwo ndiigĩte kĩrĩkanĩro gĩakwa
na mũthenya na ũtukũ, o na mawatho marĩa marũmu ma
igũrũ na thĩ-rĩ, **26** hĩndĩ ĩyo nĩngagĩteanĩria njiaro cia
Jakubu na cia Daudi ndungata yakwa, na njage gũthuura
ũmwe wa aanake ake atuĩke wa gũthamakĩra njiaro cia
Iburahĩmu, na cia Isaaka, na cia Jakubu. Nĩgũkorwo
nĩngamacookeria ũgaacĩru wao na ndĩmaiguĩre tha.”

34 Rĩrĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni
aarũaga mbaara na Jerusalemu na matũũra marĩa
maarĩrigiicĩirie, arĩ na mbũtũ ciake cia ita, hamwe na
mothamaki marĩa maathagwo nĩwe, na ndũrĩrĩ ciothe
ciakuo, ndũmĩrĩri ĩno nĩyakinyĩrĩire Jeremia yumĩte
kũrĩ Jehova, akĩĩrwo atĩrĩ, **2** “Jehova Ngai wa Isiraeli
ekuuga atĩrĩ: Thĩĩ kũrĩ Zedekia mũthamaki wa Juda,
ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhĩ kũneana
itũũra rĩrĩ inene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake
nĩekũrĩcina na mwaki rĩthire. **3** Nawe ndũkahonoka atĩ
wĩherie moko-inĩ make, tondũ ti-itherũ nĩũkanyitwo na
ũneanwo kũrĩ we. Nĩũkeyonera mũthamaki wa Babuloni
na maitho maku, na nĩmũkaranĩria nake ũthiũ kwa ũthiũ.
Nawe nĩũgatwarwo Babuloni. **4** “No rĩrĩ, ta thikĩrĩria
kĩĩranĩro kĩa Jehova, wee Zedekia mũthamaki wa Juda.
Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoru ũgũkonĩĩ: Wee ndũkooragwo

na rūhiū rwa njora; 5 ũgaakua gīkuū gĩa thayū. O ta ũrĩa andũ maakirie mwaki wa macakaya nĩ ũndũ wa gūtĩia maithe maku, o acio athamaki arĩa maarĩ mbere yaku-rĩ, ũguo noguo magaakia mwaki nĩ ũndũ wa gūgūtĩia na magūcakaĩre, makiugaga atĩrĩ, “Ĩiya, Mwathi witũ-ĩ!” Nĩ mwene nĩ nĩ ndakwĩrĩra ũhoru ũcio, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.” 6 Nake Jeremia ũcio mūnabii akĩira Zedekia mūthamaki wa Juda maũndũ macio mothe, arĩ kũu Jerusalemu, 7 hĩndĩ ĩyo mbūtũ cia ita cia mūthamaki wa Babuloni ciahũũranaga na Jerusalemu o na matũūra macio mangĩ ma Juda marĩa meyũmĩrĩirie, nĩmo Lakishi na Azeka. Macio moiki no mo matũūra marĩa matigaire harĩ marĩa mairigĩrwo na hinya kũu Juda. 8 Ndũmĩrĩri nĩyakinyĩrĩire Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova thuutha wa Mūthamaki Zedekia kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ othe arĩa maarĩ Jerusalemu maanĩrĩre ũhoru wa kuohorwo kwa ngombo. 9 Mũndũ o wothe angĩtuĩka nĩekuohora ngombo ciake cia Ahibirania, cia arũme na cia andũ-a-nja; gūtĩrĩ mũndũ o na ũrĩkũ wagĩrĩrwo nĩ kũiga Mũyahudi ũrĩa ũngĩ arĩ ngombo. 10 Nĩ ũndũ ũcio anene othe o na andũ arĩa maatoonyire kĩrĩkanĩro-inĩ kũu, magĩtikĩra atĩ nĩmekũrekereria ngombo ciao cia arũme na cia andũ-a-nja, na atĩ matigũcooka kũmaiga ũkombo-inĩ. Magĩgĩtikĩra ũhoru ũcio na makĩmarekereria. 11 No rĩrĩ, thuutha-inĩ nĩmericũkirwo, makĩnyiita andũ acio mohorete na makĩmatua ngombo rĩngĩ. 12 Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩire Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: 13 “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nĩndarĩkanĩire na maithe manyu ma tene rĩrĩa ndamarutire bũrũri wa Misiri,

ngĩmaruta bũrũri wa ũkombo, ngĩmeera atĩrĩ, **14** ‘Hĩndĩ ciothe mwaka-inĩ wa mũgwanja, o mũndũ o mũndũ wanyu wothe no nginya arekagĩrĩrie mũrũ wa ithe Mũhibirania o wothe ũrĩa wĩyendetie kũrĩ we. Thuutha wa gũgũtungata mĩaka ĩtandatũ-rĩ, no nginya ũmũrekererie.’ No maithe manyu matiigana gũũthikĩrĩria kana kũrũmbũiya ũhoru ũcio wakwa. **15** Nĩmwĩrĩga kwĩrira, na mũgĩka maũndũ marĩa magĩrĩire makĩonwo nĩ niĩ: Tondũ o ũmwe wanyu nĩanĩrĩire ũhoru wa kuohorwo kwa mũndũ o mũndũ bũrũri-inĩ. O na ningĩ mũkĩgĩa na kĩrĩkanĩro kũu mũrĩ mbere yakwa thĩinĩ wa nyũmba ĩrĩa ĩtanĩtio na rĩitwa rĩakwa. **16** No rĩu nĩmũgarũrũkĩte mũgathaahia rĩitwa rĩakwa; mũndũ o mũndũ wanyu nĩacooketie ngombo yake ya mũndũ mũrũme na ya mũndũ-wa-nja ĩrĩa ararekereire ĩthĩire o kũrĩa ĩngĩenda. Nĩmũmatuĩte ngombo cianyu rĩngĩ. **17** “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: Inyuĩ nĩmwagĩte kũnjathĩkĩra: mũtianĩrĩire kuohorithio kwa andũ a bũrũri wanyu. Nĩ ũndũ ũcio rĩu nĩngwanĩrĩra ‘kuohorithio’ kwanyu, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, nakuo nĩ ‘kuohorithio’ nĩguo mũũragwo na rũhiũ rwa njora, na mũthiro, na ng’aragu. Nĩngatũma mũtuĩke kĩndũ gĩa gũthũrwo mũno mothamaki-inĩ mothe ma gũkũ thĩ. **18** Andũ arĩa magararĩte kĩrĩkanĩro gĩakwa, na makaaga kũhingia mohoro ma kĩrĩkanĩro kũu maarĩkanĩire marĩ mbere yakwa, ngaameka o ta njaũ ĩrĩa maatinanirie icunjĩ igĩrĩ, makĩgerera gatagatĩ ga icunjĩ icio ciayo. **19** Atongoria a Juda na a Jerusalemu, na andũ arĩa mehokeirwo mawĩra ma kwa mũthamaki, na athĩnjĩri-Ngai, na andũ othe a bũrũri arĩa magereire gatagatĩ

ga icunjĩ icio cieri cia njaũ ĩyo-rĩ, **20** nĩngamaneana kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo. Ciimba ciao igaatuĩka irio cia nyoni cia rĩera-inĩ, na cia nyamũ cia gĩthaka. **21** “Nĩnganeana Zedekia mũthamaki wa Juda na anene ake kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni, icio ciambĩte kũmweherera. **22** Nĩngũruta watho, nĩguo Jehova ekuuga, na nĩngamacookia gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene. Nĩmakahũũrana narĩo, marĩtahe na marĩcine. Ningĩ nĩngonũha matũũra ma Juda makire ihooru, na kwage mũndũ ũngĩtũũra kuo.”

35 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa yakinyĩrĩire Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova hĩndĩ ya wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Thĩĩ kũrĩ andũ a nyũmba ya Rekabu, ũmeere moke kanyũmba-inĩ kamwe ga tũtũ tũrĩ rwere-inĩ rwa nyũmba ya Jehova, nawe ũmahe ndibei manyue.” **3** Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩĩ ngĩgĩra Jaazania mũrũ wa Jeremia mũrũ wa Habazania, hamwe na ariũ a ithe, o na ariũ ake othe, na andũ a nyũmba ĩyo yothe ya Rekabu. **4** Ngĩmarehe thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova, ngĩmatoonyia kanyũmba ka ariũ a Hanani mũrũ wa Igidalia, mũndũ wa Ngai. Kanyũmba kau kaariganĩtie na kanyũmba ka anene, karĩa kaarĩ hau igũrũ rĩa nyũmba ya Maaseia mũrũ wa Shalumu, ũrĩa warĩ mũikaria wa mũrango. **5** Ngĩcooka ngĩiga mbakũri ciyũrĩte ndibei, o na ngĩiga ikombe mbere ya andũ acio a nyũmba ya Rekabu, ngĩmeera atĩrĩ, “Nyuai ndibei ĩno.” **6** No-o magĩcookia atĩrĩ, “Ithuĩ tũtinyuuaga ndibei, nĩ ũndũ ithe witũ wa tene, Jonadabu mũrũ wa Rekabu,

nīatūtigiire watho, akiuga atīrī, ‘Mūtikananyue ndibei, inyuī ene kana njiaro cianyu. 7 Ningī-rī, mūtikanaake nyūmba, kana mūhaande mbeū, kana mūhaande mīgūnda ya mīthabibū; mūtikanagīe na kīndū o na kīmwe kīa indo icio, no rīrī, mūgūtūūra mūikaraga hema-inī. Hīndī ūyo nīmūgatūūra matukū maingī būrūri ūyū mūikaraga ta mūrī ageni.’ 8 Nītūtūūrīte twathīkīire ūndū o wothe ūrīa ithe witū wa tene Jonadabu mūrū wa Rekabu aatwathire. Gūtīrī mūndū witū ithuī, kana atumia aitū, kana ariū na airītu aitū, ūrī wanyua ndibei, 9 kana agīaka nyūmba ya gūtūūrwo, kana akīgīa mīgūnda ya mīthabibū, kana ithaka, o na kana akehaandīra irio. 10 Tūtūūrīte hema-inī twathīkagīra ūrīa wothe ithe witū wa tene Jonadabu aatwathire. 11 No rīrīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni aahithūkīire būrūri ūyū, nītwoigire atīrī: ‘Ūkīrai, no nginya tūthī Jerusalemu tūūrīre mbūtū cia ita cia Babuloni na cia Asuriata.’ Nī ūndū ūcio tūkoretwo tūgīkara gūkū Jerusalemu.” 12 Ningī ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Jeremia, akīrwo atīrī: 13 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: Thiī ūkeere andū a Juda na arīa othe matūūruga Jerusalemu atīrī: ‘Kaī inyuī mūtangīruta ūndū nīguo mwathīkīre ciugo ciakwa?’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. 14 ‘Jonadabu mūrū wa Rekabu aathire ariū ake matikananyue ndibei, naguo watho ūcio wake matūūrīte maūhingagia. O na nginya ūmūthī matinyuuaga ndibei, nīgūkorwo nīmathīkagīra watho ūcio wa ithe wao wa tene. No rīrī, inyuī ndīmwarīrie kaingī kaingī, no mūtīrī mwanjathīkīra. 15 Ndīmūtūmīire ndungata ciakwa ciothe cia anabii kaingī kaingī. Nao

mamwīraga atīrī, “Mündū o wothe wanyu no nginya atigane na mīthiire yake ya waganu na aagīrie ciiko ciake; tigai kūrūmīrīra ngai ingī kana gūcitungatagīra. Na inyuī nīmūgatūūra būrūri ūyū ndaamūheire inyuī o na maithe manyu.” No inyuī mūtiigana kūrūmbūiya ūhoru ūcio kana gūūthikīrīria. **16** Njiaro icio cia Jonadabu mūrū wa Rekabu nīhingītie watho ūcio ithe wao wa tene aacitigīire, no andū aya matinjathikīire.’ **17** “Nī ūndū ūcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: ‘Ta thikīrīria! Nīngūrehithīria Juda o na mündū wothe ūtūūraga Jerusalemu mwanangīko ūrīa wothe ndoigire nīngamarehere. Nīi ndaamaarīire, no-o makīrega gūthikīrīria; ndaametire no-o makīrega kūnjītika.” **18** Nake Jeremia agīcooka akīira andū a nyūmba ya Rekabu atīrī, “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: ‘Inyuī nīmwathikīire watho wa Jonadabu, ithe wanyu wa tene, na mūkarūmīrīra mataaro make mothe, na nīmwikīte ūrīa wothe aamwathire.’ **19** Nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: ‘Jonadabu mūrū wa Rekabu ndarī hīndī akaaga mündū wa kūndungatīra.”

36 Mwaka-inī wa īna kuuma Jehoiakimu mūrū wa Josia atuīka mūthamaki wa Juda-rī, ndūmīrīri īno nīyakinyīire Jeremia yumīte harī Jehova, akīrwo ūū: **2** “Oya ibuku rīa gīkūnjo wandīke thīinī warīo mohoro marīa mothe ngūheete makonīi Isiraeli na Juda, o hamwe na ndūrīrī iria ingī ciothe, kuuma ihinda rīrīa ndambīrīire gūkwarīria hīndī ya wathani wa Josia, o nginya ūmūthī. **3** Hihi rīrīa andū a Juda makaigua ūhoru wa mwanangīko ūrīa wothe

njiirire kũmarehithĩria-rĩ, mũndũ o mũndũ wao ahota kũgarũrũka atigane na mũthĩire yake ya waganu; na nĩ nĩngamarekera waganu wao na mehia mao.” 4 Nĩ ũndũ ũcio Jeremia agĩta Baruku mũrũ wa Neria, nake Jeremia akĩmwĩra maũndũ marĩa mothe Jehova aamwarĩirie, nake Baruku akamandĩka ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo. 5 Hĩndĩ ĩyo Jeremia akĩira Baruku atĩrĩ, “Nĩ ndĩmuohe; ndingĩhota gũthĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. 6 Nĩ ũndũ ũcio thĩ arĩ we kũu nyũmba-inĩ ya Jehova mũthenya ũmwe ũrĩa kwĩhingagwo kũrĩa irio, nawe ũthomere andũ acio kuuma ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa gĩkũnjo maũndũ marĩa maarĩtio nĩ Jehova, macio wee wandĩkire o ta ũrĩa nĩ ndaakwĩraga wandĩke. 7 Hihĩ maahota kũrehe mathaithana mao harĩ Jehova, na o mũndũ wao atigane na mũthĩire yake ya waganu, nĩ ũndũ marakara na mang’ũrĩ marĩa matuĩrĩrwo andũ aya nĩ Jehova nĩ manene.” 8 Nake Baruku mũrũ wa Neria nĩekire ũrĩa wothe Jeremia ũrĩa mũnabii aamwĩrite eeke; agĩthoma ndũmĩrĩri ĩyo ya Jehova kũu thĩinĩ wa hekarũ kuuma ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo. 9 Na rĩrĩ, mweri-inĩ wa kenda wa mwaka wa ĩtano wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, ihinda rĩa kwĩhinga kũrĩa irio mbere ya Jehova nĩrĩanĩrĩrwo kũrĩ andũ othe a Jerusalemu, o na arĩa angĩ othe mookĩte kuuma matũũra ma Juda. 10 Kuuma kanyũmba-inĩ ka Gemaria mũrũ wa Shafani ũrĩa mwandĩki, karĩa kaarĩ o kũu nja ya na igũrũ, itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩrĩa Kĩerũ kĩa hekarũ, Baruku agĩthomera andũ othe ciugo cia Jeremia kuuma ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. 11 Rĩrĩa Mikaia mũrũ wa Gemaria, mũrũ wa Shafani aiguire

ndũmĩrĩri ĩyo ya Jehova yothe kuuma ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo-rĩ, **12** agĩkũrũka agĩtoonya kanyũmba-inĩ ka mwandĩki karĩa kaarĩ kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki, harĩa anene othe maikarĩte, nao nĩo: Elishama ũrĩa mwandĩki, na Delia mũrũ wa Shemaia, na Elinathani mũrũ wa Akibori, na Gemaria mũrũ wa Shafani, na Zedekia mũrũ wa Hanania, na anene arĩa angĩ othe. **13** Mikaia aarĩkia kũmahe ũhoru wothe ũrĩa aigũite Baruku agĩthomera andũ kuuma ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo-rĩ, **14** anene acio othe magĩtũma Jehudi mũrũ wa Nethania, mũrũ wa Shelemia, mũrũ wa Kushi, athĩĩ akeere Baruku atĩrĩ, “Oya ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, rĩu ũthomeire andũ, ũũke narĩo.” Nĩ ũndũ ũcio Baruku mũrũ wa Neria agĩthĩĩ hau maarĩ anyiĩtĩte ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo na guoko gwake. **15** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu ta ikara thĩ, ũtũthomere.” Nĩ ũndũ ũcio Baruku akĩmathomera. **16** Rĩrĩa maaiguire mohoro macio mothe, makĩrorana marĩ na guoya, makĩĩra Baruku atĩrĩ, “No nginya tũkinyĩrie mũthamaki ũhoru ũcio wothe.” **17** Ningĩ magĩcooka makĩũria Baruku atĩrĩ, “Ta twĩre, maũndũ macio mothe wamandĩkire atĩa? Nĩ Jeremia wakwĩraga nawe ũkamaandĩka?” **18** Baruku akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩwe wanjĩĩraga mohoro macio mothe, na nĩ ngamaandĩka na rangi ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa gĩkũnjo.” **19** Nao anene acio makĩĩra Baruku atĩrĩ, “Wee na Jeremia thĩĩ mwĩhithe. Mũtikareke mũndũ o na ũ amenye kũrĩa mũrĩ.” **20** Maarĩkia kũiga ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo kanyũmba-inĩ ka Elishama, ũrĩa mwandĩki, magĩtoonya harĩa mũthamaki aarĩ kũu nyũmba yake ya thĩĩnĩ makĩmũhe ũhoru ũcio wothe. **21** Mũthamaki nake agĩtũma Jehudi agĩire ibuku

rū rā gīkūnjo, nake Jehudi akīrīrehe kuuma kanyūmba-inī ka Elishama, ūrīa mwandīki, akīrīthomera mūthamaki na anene acio othe marūgamīte hau harī mūthamaki.

22 Kwarī mweri wa kenda, nake mūthamaki aikarīte nyūmba-inī īrīa aikaraga hīndī ya kīmera kīa heho, na haarī na mwaki waakanaga riiko-inī hau mbere yake.

23 Jehudi aathoma icigo ithatū kana inya cia ibuku rū rā gīkūnjo-rī, mūthamaki nake agacitinia na kahiū ka mwandīki, agacikia riiko-inī, o nginya rīrīa ibuku rū rā gīkūnjo rīacinirwo rīothe. **24** Mūthamaki na andū arīa othe maamūtungataga arīa maiguire mohoro macio matiigana gwītīgīra, o na kana magītembūranga nguo ciao. **25** O na gūtuīka Elinathani, na Delia, na Gemaria nīmathaithire mūthamaki ndagacine ibuku rū rā gīkūnjo-rī, nīaregire kūmathikīrīria. **26** Handū ha ūguo, mūthamaki agīatha Jerameeli, mūrū ūmwe wa mūthamaki, na Seraia mūrū wa Azirieli, na Shelemia mūrū wa Abideli, nīguo manyiite Baruku ūcio mwandīki, na Jeremia ūrīa mūnabii. No rīrī, Jehova nīamahithīte. **27** Thuutha wa mūthamaki gūcina ibuku rū rā gīkūnjo rīrīa rīandīkītwo mohoro nī Baruku ta ūrīa eerītwo nī Jeremia andīke-rī, ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīrīre Jeremia, akīrwo atīrī: **28** “Oya ibuku rīngī rā gīkūnjo wandīke thīinī warīo mohoro marīa mothe maarī ibuku-nī rū rā mbere, rū Jehoiakimu mūthamaki wa Juda aacinire. **29** Ningī wīre Jehoiakimu mūthamaki wa Juda atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Nīwacinire ibuku rū rā gīkūnjo, ūkūria atīrī, “Nī kī gītūmīte wandīke atī, ti-itherū mūthamaki wa Babuloni nīagooka kwananga būrūri ūyū na eherie andū

na nyamũ kuo?” **30** Nĩ ùndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ ùndũ ũkonĩ Jehoiakimu mũthamaki wa Juda: Ndakagĩa na mũndũ wa gũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Daudi; kĩimba gĩake gĩgaateeo, na kianĩkĩrwo riũa mũthenya, na kihĩe nĩ mbaa ũtukũ. **31** Nĩngamũherithia we hamwe na ciana ciake, na arĩa mamũtungataga, nĩ ùndũ wa waganu wao; nĩngarehithĩria arĩa othe matũũraga Jerusalemu na andũ a Juda mwanangĩko ũrĩa wothe ndaaririe ũhoru waguo ũmakoniĩ, tondũ nĩmagĩte gũthikĩrĩria.” **32** Nĩ ùndũ ũcio Jeremia akĩoya ibuku rĩngĩ rĩa gĩkũnjo, akĩrĩnengera Baruku mũrũ wa Neria ũcio mwandĩki, nake akĩandĩka ibuku-inĩ rĩu mohoro mothe marĩa aacookire kũheo nĩ Jeremia, o macio maandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda aacinĩte na mwaki; na hakĩongererwo mohoro mangĩ maingĩ maahaanaine na macio ma mbere.

37 Na rĩrĩ, Zedekia mũrũ wa Josia nĩatuirwo mũthamaki wa Juda nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake agĩthamaka ithenya rĩa Jekonia mũrũ wa Jehoiakimu. **2** No rĩrĩ, we mwene o na kana arĩa maamũtungatagĩra, na andũ a bũrũri ũcio matiarũmbũirie ciugo iria Jehova aarĩtie na kanua ka Jeremia ũcio mũnabii. **3** Nake Mũthamaki Zedekia agĩtũma Jehukali mũrũ wa Shelemia marĩ na Zefania mũrũ wa Maaseia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai mathiĩ kũrĩ Jeremia ũcio mũnabii, mamũtwarĩre ndũmĩrĩri ĩno: “Twagũthaitha ũtũhooere kũrĩ Jehova, Ngai witũ.” **4** Na rĩrĩ, ihinda rĩu Jeremia aarĩ na wĩyathi wa gũceeranga gatagatĩ-inĩ ka andũ, nĩgũkorwo ndaakoretwo aikĩtio njeera. **5** Hĩndĩ ĩyo mbũtũ cia ita cia Firaũni nĩcioimagarĩte kuuma bũrũri wa Misiri, na rĩrĩa andũ a

Babuloni arĩa maarigiicĩirie Jerusalemu maiguire ũhoro wacio, makĩhũndũka, makĩehera kũu Jerusalemu. **6** Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia ũcio mũnabii, akĩrwo atĩrĩ, **7** “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ĩra mũthamaki wa Juda, ũcio ũgũtũmĩte ũũke ũhooe kĩrĩra harĩ nĩ, atĩrĩ, ‘Mbũtũ cia ita cia Firaũni icio irooka gũgũteithia-rĩ, nĩgũcooka bũrũri wacio, kũu bũrũri wa Misiri. **8** Hĩndĩ ĩyo nao andũ a Babuloni nĩmagacooka gũkũ na matharĩkĩre itũũra rĩrĩ inene, marĩtunyane na marĩcine na mwaki.’ **9** “Jehova ekuuga atĩrĩ: Tigai kwĩheenia, mũgĩciiria atĩrĩ, ‘Andũ a Babuloni ti-itherũ nĩmegũtigana na ithuĩ matweherere.’ Matigeeka ũguo! **10** O na mũngĩhoota mbũtũ ciothe cia ita cia andũ a Babuloni icio iramũtharĩkĩra, na gũtuĩke atĩ no andũ arĩa matiihangĩtio matigĩtwo hema-inĩ ciao-rĩ, no moime kũu hema-inĩ na macine itũũra rĩrĩ na mwaki.” **11** Thuutha wa mbũtũ icio cia ita cia andũ a Babuloni kwehera kũu Jerusalemu nĩ ũndũ wa mbũtũ cia Firaũni, **12** Jeremia nĩoimagarire kuuma itũũra-inĩ rĩu inene nĩguo athiĩ bũrũri wa Benjamini akenyiitĩre igai rĩake rĩa gĩthaka gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa maarĩ kuo. **13** No rĩrĩa aakinyire Kĩhingo-inĩ kĩa Benjamini, mũnene wa arangĩri ũrĩa wetagwo Irija mũrũ wa Shelemia, mũrũ wa Hanania, akĩmũnyiita, akiuga atĩrĩ, “Wee nĩ kũũra ũroora ũthiĩ ũkeneane kũrĩ andũ a Babuloni!” **14** Jeremia akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca ũguo tiguu! Nĩ ti kũũra ndĩroora ngeneane kũrĩ andũ a Babuloni.” No Irija akĩrega kũmũthikĩrĩria; handũ ha ũguo akĩnyiita Jeremia, akĩmũtwara kũrĩ anene. **15** Anene acio nĩmarakarĩre Jeremia, na magĩathana ahũrwo na ahingĩrwo nyũmba

ya Jonathani ūrĩa mwandĩki, ĩrĩa maatuĩte njeera. **16** Nake Jeremia agĩtoonyio mungu-inĩ warĩ kanyũmba ga thĩinĩ mũno kũu kĩoho-inĩ, kũrĩa aikarire matukũ maingĩ. **17** Na thuutha ūcio Mũthamaki Zedekia agĩtũmana areehwo kũu nyũmba-inĩ ya ūthamaki. Arĩ kũu, mũthamaki akĩmũũria na hithe atĩrĩ, “Hihi nĩ harĩ ndũmĩrĩri yumĩte kũrĩ Jehova?” Nake Jeremia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩ kũrĩ; wee nĩũkaneanwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Babuloni.” **18** Ningĩ Jeremia akĩra Mũthamaki Zedekia atĩrĩ, “Nĩ ūndũ ūrĩkũ ngwĩhĩtie we mwene, kana ndungata ciaku, o na kana andũ aya, nĩguo njikio njeera? **19** Marĩ ha anabii acio aku, acio maakũrathĩire ūhoro atĩrĩ, ‘Mũthamaki wa Babuloni ndagagũtharĩkĩra wee o na kana bũrũri ūyũ?’ **20** Na rĩu-rĩ, wee mũthamaki mwathi wakwa, ĩtikĩra gũthikĩrĩria. Njĩtikĩria ndeehe mathaithana makwa mbere yaku: Ndũkanjookie nyũmba ya Jonathani ūrĩa mwandĩki, ndigakuire kuo.” **21** Nake Mũthamaki Zedekia akĩruta watho, akiuga atĩ Jeremia aigwo kũu nja ĩrĩa ya arangĩri, na aheagwo mũgate o mũthenya ūrutĩtwo barabara-inĩ ya arugi mĩgate, o nginya rĩrĩa mĩgate ĩgaathira kũu itũũra-inĩ inene. Nĩ ūndũ ūcio Jeremia agĩkara kũu nja ĩyo ya arangĩri.

38 Nao Shefatia mũrũ wa Matani, na Gedalia mũrũ wa Pashuri, na Jehukali mũrũ wa Shemalia, o na Pashuri mũrũ wa Malikija nĩmaiguire ūrĩa Jeremia eeraga andũ othe, rĩrĩa oigire atĩrĩ, **2** “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Mũndũ ūrĩa wothe ūgũikara itũũra-inĩ rĩrĩ inene nĩakooragwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro, no ūrĩa ūgwĩtwara kũrĩ andũ a Babuloni nĩagatũũra muoyo. Nĩakahonokia

muoyo wake; nīagatūūra muoyo.’ 3 Ningī, Jehova ekuuga atīrī: ‘Itūūra rīrī inene no nginya rīkaneanwo kūrī mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Babuloni, ūrīa ūkaarītunyana.’”

4 Hīndī īyo anene makīra mūthamaki atīrī, “Mūdū ūyū aagīrīire ooragwo. Nīaratūma thigari iria itigaire gūkū itūūra-inī rīrī inene ciītīgīre, o ūndū ūmwe na andū aya othe, nī ūndū wa maūdū macio arameera. Mūdū ūyū ndarī ūndū mwegā areciirīria andū aya tiga o ūūru.” 5

Mūthamaki Zedekia agīcookia atīrī, “Arī moko-inī manyu; mūthamaki ndangīgirīrīria mwīke ūrīa inyuī mūkwenā.”

6 Nī ūndū ūcio makīnyiita Jeremia makīmūikīa irima rīa maaī rīa Malikija, ūrīa mūrū wa mūthamaki, rīrīa rīarī kūu nja īyo ya arangīri. Magīkūrūkia Jeremia irima rīu rīa maaī na mīkanda; no rītarī na maaī, no mūtondo rīarī, nake Jeremia agītoonyerera kūu mūtondo-inī ūcio.

7 No rīrī, Ebedi-Meleku ūrīa Mūkushi, ūmwe wa arīa mehokeirwo wīra wa kūu nyūmba-inī ya ūthamaki, nīaiguire atī nīmaikītie Jeremia irima rīu rīa maaī. Hīndī īyo mūthamaki aikarīte Kīhingo-inī kīa Benjamini, 8

Ebedi-Meleku akiuma hau nja ya nyūmba ya ūthamaki, akīmwīra atīrī, 9 “Mūthamaki mwathi wakwa, andū aya nīmekīte ūūru nī ūndū wa maūdū maya mothe mekīte Jeremia ūrīa mūnabii. Nīmamūikītie irima rīa maaī, akuīre kuo nī ng’aragu, tondū mīgate īkirie gūthira gūkū itūūra-inī inene.” 10 Hīndī īyo mūthamaki agīatha Ebedi-Meleku ūcio Mūkushi, akīmwīra atīrī: “Oya andū mīrongo ītatū kuuma haha mūthīī nao mūkarute Jeremia ūcio mūnabii kuuma irima rīu rīa maaī atanakua.” 11 Nī ūndū ūcio Ebedi-Meleku akīoya andū acio, agīthīī nao, nao

magĩtoonya kanyũmba kaarĩ rungu rwa harĩa haaigagwo mũthiithũ wa indo cia bata kũu thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki. Akĩoya ndangari imwe cia nguo ngũrũ, na nguo iria nduĩku ciarĩ kuo, agĩciikũrũkĩria Jeremia na mĩkanda kũu irima rĩa maaĩ. **12** Ebedi-Meleku ũcio Mũkushi, akĩira Jeremia atĩrĩ: “Ikĩra nguo icio ngũrũ na ndangari icio njegeeke, wĩrigĩrĩrie gũkerwo nĩ mĩkanda ĩyo.” Nake Jeremia agĩka o ũguo, **13** nao makĩmũguucia na mĩkanda ĩyo, makĩmũruta irima rĩu rĩa maaĩ. Nake Jeremia agĩkara kũu nja ĩyo ya arangĩri. **14** Mũthamaki Zedekia agĩtũmanĩra Jeremia ũcio mũnabii, akiuga areehwo itoonyero-inĩ rĩa gatatũ rĩa hekarũ ya Jehova. Mũthamaki akĩira Jeremia atĩrĩ, “Nĩngũkũria ũndũ. Nawe ndũkaahithe ũhoru o na ũrĩkũ.” **15** Jeremia akĩira Zedekia atĩrĩ, “Ingĩkuumburĩra ũhoru-rĩ, githĩ ndũkũnjũraga? O na ingĩgũtaara-rĩ, wee ndũngĩthikĩrĩria.” **16** Nake Mũthamaki Zedekia akĩhĩta mwĩhĩtwa na hito harĩ Jeremia, akiuga ũũ: “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, o we ũrĩa watũheire muoyo ũyũ tũrĩ naguo-rĩ, nĩ ndigũkũũraga kana ngũneane moko-inĩ ma acio mendaga gũkũruta muoyo.” **17** Nake Jeremia akĩira Zedekia atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Israeli, ekuuga: ‘Ũngĩneeana kũrĩ anene a mũthamaki wa Babuloni, muoyo waku nĩũkũhonokio, o na itũũra rĩrĩ inene rĩtigaacinwo; wee na andũ a nyũmba yaku nĩmũgũtũũra muoyo. **18** No ũngĩrega kwĩneana kũrĩ anene a mũthamaki wa Babuloni, itũũra rĩrĩ nĩrĩkũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni, nao marĩcine na mwaki rĩthire; na wee mwene ndũkahonoka kuuma moko-inĩ mao.’” **19** Mũthamaki Zedekia akĩira

Jeremia atĩrĩ, “Nĩndĩretigĩra Ayahudi arĩa meneanĩte kũrĩ andũ a Babuloni, nĩ ũndũ andũ a Babuloni mahota kũũneana kũrĩ Ayahudi acio nao maanyamarie.” **20** Nake Jeremia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Matigaakũneana kũrĩ o. Wee athĩkĩra Jehova, wĩke ũguo ndĩrakwĩra. Hĩndĩ ĩyo nĩũkona wega, naguo muoyo waku nĩũkahonokio. **21** No rĩrĩ, warega kwĩneana, ũũ nĩguo Jehova anguũrĩirie: **22** Andũ-a-nja othe arĩa matigaire thĩinĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda nĩmagatwarĩrwo anene a mũthamaki wa Babuloni. Andũ-a-nja acio nao magaaakwĩra atĩrĩ: “Arata acio aku wehokeete nĩmakũhĩtithirie na magĩgũkĩria hinya. Magũrũ maku nĩmatoonyereire mũtondo-inĩ; nao arata aku nĩmagũtiganĩirie.’ **23** “Atumia aku othe na ciana ciaku nĩmakaneanwo kũrĩ andũ a Babuloni. Wee mwene ndũkehonokia moko-inĩ mao, no nĩũkanyitwo nĩ mũthamaki wa Babuloni; narĩo itũũra rĩrĩ inene nĩrĩgacinwo rĩthire.” **24** Hĩndĩ ĩyo Zedekia akĩra Jeremia atĩrĩ, “Ndũkareke mũndũ o na ũrĩkũ amenye ũhoru wa mĩario ĩno, ndũkae kũũragwo. **25** Anene mangĩigua atĩ nĩtwaranĩirie nawe, nao moke kũrĩ we makũũrie atĩrĩ, ‘Twĩre ũrĩa wĩrĩte mũthamaki, na ũrĩa nake mũthamaki akwĩrĩte; ndũgatũhithe ũndũ kana tũkũũrage,’ **26** hĩndĩ ĩyo nawe ũmeere atĩrĩ, ‘Nĩgũthaitha ndĩrathaithaga mũthamaki ndakae kũnjookia nyũmba-inĩ kwa Jonathani, ndigakuĩre kuo.’” **27** Anene acio othe nĩmookire kũrĩ Jeremia, makĩmũũria ũhoru ũcio, nake akĩmeera ũrĩa wothe aathĩtwo nĩ mũthamaki oige. Nĩ ũndũ ũcio matiamwĩrĩre ũndũ ũngĩ, nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ waiguĩte ũrĩa maarĩtie na mũthamaki. **28** Nake Jeremia

agĩkara kũu kihingo-inĩ kĩa arangĩri nginya mũthenya ũrĩa itũũra rĩa Jerusalemu rĩatunyanirwo.

39 Mwaka-inĩ wa kenda wa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda, mweri-inĩ wa ikũmi, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩathiire gũtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu arĩ na mbũtũ ciake ciothe cia ita, akĩrĩrigiicĩria arĩtunyane. **2** Ningĩ mũthenya wa kenda wa mweri wa ĩna wa mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe wa wathani wa Zedekia, nĩguo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rwatũrĩkirio. **3** Hĩndĩ ĩyo anene othe a mũthamaki wa Babuloni magĩtoonya na magĩkara Kĩhingo-inĩ gĩa Gatagatĩ: Nao nĩ Nerigali-Sharezeru wa Samugari, na Nebo-Sarisekimu mūtongoria ũmwe mūnene, na Nerigali-Sharezeru ũrĩa warĩ mūnene wathani-inĩ, marĩ hamwe na anene arĩa angĩ othe a mũthamaki wa Babuloni. **4** Rĩrĩa Zedekia mũthamaki wa Juda na thigari ciothe maamonire, makĩũra; makiuma itũũra-inĩ rĩu inene ũtukũ magereite njĩra ya mũgũnda-inĩ wa mũthamaki, kihingo-inĩ kĩrĩa kĩarĩ gatagatĩ ga thingo cieri, magĩthĩ merekeire Araba. **5** No nayo mbũtũ ya andũ a Babuloni ĩkĩmateng'eria, ĩgĩkorerera Zedekia werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Jeriko. Makĩmũnyiita, makĩmũtwarĩra Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni arĩ kũu Ribila bũrũri-inĩ wa Hamathu, na kũu nĩkuo aamũtuĩrĩre ciira. **6** Kũu Ribila nokuo mũthamaki wa Babuloni oragithĩirie ariũ a Zedekia, maitho-inĩ make, na akĩũragithia andũ othe arĩa maarĩ igweta kũu Juda. **7** Agĩcooka agĩkũũrithia Zedekia maitho na akĩmuoha na bĩngũ cia gĩcango nĩguo atwarwo Babuloni. **8** Andũ acio a Babuloni magĩcina nyũmba ya ũthamaki, o na

nyumba cia andũ arĩa angĩ, na makĩmomora thingo
cia Jerusalemu. **9** Nebuzaradani, mūnene wa arangĩri a
mũthamaki, agĩtaha andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-
inĩ thĩinĩ, akĩmatwara Babuloni marĩ hamwe na arĩa
meneanĩte kũrĩ we o na andũ acio angĩ othe. **10** No rĩrĩ,
Nebuzaradani ũcio mūnene wa arangĩri a mũthamaki,
nĩatigirie andũ amwe arĩa maarĩ athĩini kũu bũrũri wa
Juda, arĩa mataarĩ na kĩndũ kĩa; no hĩndĩ ĩyo akĩmahe
mĩgũnda ya mĩthabibũ na mĩgũnda ya kũrĩma. **11** Na rĩrĩ,
Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩarutĩte watho
ũkoniĩ Jeremia, akeera Nebuzaradani ũcio mūnene wa
arangĩri a mũthamaki atĩrĩ: **12** “Muo e ũmũmenyerere;
ndũkamwĩke ũũru, no ũmũhingagĩrie ũndũ o wothe ũrĩa
angĩkũũria.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Nebuzaradani ũcio mūnene
wa arangĩri, na Nebushazibani mūtongoria ũmwe mūnene
na Nerigali-Sharezeru ũrĩa warĩ mūnene wathani-inĩ, o
na anene acio angĩ othe a mũthamaki wa Babuloni **14**
magĩtũmana, makiuga Jeremia arutwo kũu thĩinĩ wa nja
ĩrĩa ya arangĩri. Nao makĩmũneana harĩ Gedalia mũrũ
wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, nĩguo amũinũkie gwake
mũciĩ. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũũrania na andũ arĩa angĩ ao. **15**
Rĩrĩa Jeremia aatũũrite oheetwo kũu thĩinĩ wa nja ĩrĩa ya
arangĩri-rĩ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkinyĩrĩre akĩrwo
atĩrĩ: **16** “Thĩĩ ũkeere Ebedi-Meleku ũrĩa Mũkushi atĩrĩ,
'Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga
atĩrĩ: Ndĩ hakuhĩ kũhingia ũrĩa ndoigire atĩ nĩngarehere
itũũra rĩrĩ inene mwanangĩko, no ti ũgaacĩru. Hĩndĩ ĩyo,
maũndũ macio nĩmakahingio ũkĩmeyonagĩra na maitho.
17 No rĩrĩ, wee nĩngakũhonokia mũthenya ũcio, ũguo

nĩguo Jehova ekuuga; wee ndũkaneanwo kũrĩ andũ acio wĩtigĩraga. 18 Nĩ nĩngakũhonokia; wee ndũkooragwo na rũhiũ rwa njora no nĩũkahonokia muoyo waku, tondũ nĩ nĩ ũtũũrĩte wĩhokete, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”

40 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa yakinyĩrĩire Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova thuutha wa Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki kũmũrekereria oime kũu Rama. Nĩakorete Jeremia arĩ muohe na mĩnyororo arĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa othe maatahĩtwo kuuma Jerusalemu na Juda rĩrĩa maatwaragwo Babuloni marĩ ohe. 2 Nake mũnene ũcio wa arangĩri a mũthamaki oona Jeremia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai waku nĩwe watũrĩire kũndũ gũkũ mwanangĩko ũyũ. 3 Na rĩu-rĩ, Jehova nĩatũmĩte gwĩkĩke ũguo; ekĩte o ta ũrĩa oigire. Maũndũ maya mothe meekĩkĩte nĩ ũndũ inyuĩ andũ aya nĩmwehĩirie Jehova na mũkĩaga kũmwathĩkĩra. 4 No rĩrĩ, ũmũthĩ nĩngũkuohora mĩnyororo ĩno ũrĩ nayo moko. Ũka tũthĩ nawe Babuloni, akorwo nĩũkwenda, na nĩ nĩndĩkũmenyagĩrĩra; no ũngĩkorwo ndũkwenda tũthĩ nawe, tiga gũũka. Atĩrĩrĩ, bũrũri ũyũ wothe ũrĩ mbere yaku; thĩ o harĩa hothe ũngĩenda.” 5 No rĩrĩ, Jeremia atanagarũrũka acooke-rĩ, Nebuzaradani akĩmwarĩria rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kũrĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, ũrĩa mũthamaki wa Babuloni atuĩte mũrũgamĩrĩri wa matũũra ma Juda, mũgatũũre nake kũu hamwe na andũ arĩa angĩ, kana ũgĩthĩ o harĩa hangĩ hothe ũngĩenda.” Ningĩ mũnene ũcio wa arangĩri akĩmũhe irio, o na akĩmũhe kĩheo, akĩreka ethĩire. 6 Nĩ ũndũ ũcio Jeremia agĩthĩ kũrĩ Gedalia, mũrũ wa Ahikamu kũu Mizipa, magĩtũũra nake gatagatĩ-inĩ

ka andũ acio angĩ maatigĩtwo bũrũri-inĩ ũcio. **7** Rĩrĩa anene othe a mbũtũ cia ita na andũ ao arĩa maarĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio mwaraganu maiguire atĩ mũthamaki wa Babuloni nĩatuĩte Gedalia mũrũ wa Ahikamu barũthi wa bũrũri ũcio, na atĩ nĩamũtuĩte mũrũgamĩrĩri wa arũme, na andũ-a-nja, na ciana, o acio maarĩ athĩni mũno kũu bũrũri ũcio, arĩa mataatahirwo matwarwo Babuloni-rĩ, **8** magĩthĩĩ kũrĩ Gedalia kũu Mizipa: nao maarĩ Ishumaeli mũrũ wa Nethania, na Johanani na Jonathani ariũ a Karea, na Seraia mũrũ wa Tanihumethu, na ariũ a Efai ũrĩa Mũnetofathi, na Jaazania mũrũ wa Mũmaakathi, marĩ na andũ ao. **9** Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani akĩhĩta nĩguo amatĩtirithie marĩ hamwe na andũ ao, akĩmeera atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra gũtungatĩra andũ aya a Babuloni. Tũũrai bũrũri ũyũ na mũtungatage mũthamaki wa Babuloni, na nĩmũrĩonaga maũndũ mega. **10** Nĩ mwene nĩngũtũũra gũkũ Mizipa nĩgeetha ndĩmwaragĩrĩrie kũrĩ andũ a Babuloni arĩa marĩũkaga kũrĩ ithuĩ, no inyuĩ-rĩ, thondekai ndibei, na mũgethage matunda ma hĩndĩ ya riũa, o na maguta, mwĩgĩre ndigithũ-inĩ cianyu cia mũthiithũ, na mũtũũre matũũra-inĩ marĩa mwĩnyĩĩtĩire.” **11** Hĩndĩ irĩa Ayahudi arĩa othe maarĩ Moabi, na Amoni, na arĩa maarĩ Edomu, o na arĩa maarĩ mabũrũri marĩa mangĩ mothe maiguire atĩ mũthamaki wa Babuloni nĩatigĩtie matigari kũu Juda, na atĩ nĩatuĩte Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, barũthi wao-rĩ, **12** othe magĩcooka bũrũri wa Juda kũrĩ Gedalia kũu Mizipa, moimĩte mabũrũri-inĩ mothe marĩa maahurunjũkũire. Nao magĩthondekera ndibei nyingĩ,

o na makĩgetha matunda maingĩ ma hĩndĩ ya riũa. **13** Johanani mũrũ wa Karea, marĩ na anene othe a mbütũ cia ita arĩa maarĩ o kũu bũrũri ũcio mwaraganu, magĩũka kũrĩ Gedalia kũu Mizipa, **14** nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Kaĩ ũtamenyete atĩ Balisi mũthamaki wa andũ a Amoni nĩatũmĩte Ishumaeli mũrũ wa Nethania oke akũrute muoyo?” No Gedalia mũrũ wa Ahikamu ndaametĩkirie. **15** Hĩndĩ iyo Johanani mũrũ wa Karea akĩarĩria Gedalia na hitho marĩ kũu Mizipa, akĩmwĩra atĩrĩ: “Njĩtĩkĩria thiĩ ngoorage Ishumaeli mũrũ wa Nethania, na gũtirĩ mũndũ ũkũmenya ũhoru ũcio. Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ende gũkũruta muoyo, nĩguo atũme Ayahudi aya othe mecookanĩriirie harĩwe mahurunjũke, namo matigari ma Juda mathire biũ?” **16** Nowe Gedalia mũrũ wa Ahikamu akĩra Johanani mũrũ wa Karea atĩrĩ, “Ndũkae gwĩka ũndũ ta ũcio! Ũhoru ũcio ũraaria ũkonĩ Ishumaeli ti wa ma.”

41 Mweri-inĩ wa mũgwanja Ishumaeli mũrũ wa Nethania, mũrũ wa Elishama, ũrĩa warĩ wa rũciaro rwa mũthamaki na mbere aakoretwo arĩ ũmwe wa anene a mũthamaki, nĩookire arĩ na andũ ikũmi kũrĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu kũu Mizipa. Na rĩrĩa maarĩ hamwe makĩrĩa-rĩ, **2** Ishumaeli mũrũ wa Nethania hamwe na andũ acio ikũmi mokĩte nake magĩũkĩra, magĩtemanga Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani na rũhiũ rwa njora, makĩũraga mũndũ ũcio mũthamaki wa Babuloni aatuĩte barũthi wa bũrũri ũcio. **3** Ishumaeli agĩcooka akĩũraga Ayahudi othe arĩa maarĩ na Gedalia kũu Mizipa, o ũndũ ũmwe na thigari cia Babuloni iria ciarĩ kuo. **4** Mũthenya ũrĩa warũmĩrĩire kũũragwo kwa Gedalia, ũhoru ũcio ũtamenyetwo nĩ

mündũ-rĩ, **5** andũ mĩrono ĩnana meyenjete nderu, na magatembũranga nguo ciao, o na magetemanga mĩĩrĩ nĩmookire moimĩte Shekemu, na Shilo, na Samaria, marĩ na ngano ya maruta na ũbumba, magĩcirehe thĩĩnĩ wa nyũmba ya Jehova. **6** Ishumaeli mũrũ wa Nethania akiuma Mizipa, agĩthĩĩ akĩĩraga akamatũnge. Rĩrĩa maacemanirie akĩmeera atĩrĩ, “Ūkaai kũrĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu.” **7** Rĩrĩa maatoonyire thĩĩnĩ wa itũũra, Ishumaeli mũrũ wa Nethania na andũ arĩa maarĩ nake, makĩmooraga, makĩmaikia irima rĩa maaĩ. **8** No rĩrĩ, andũ ikũmi thĩĩnĩ wao makĩira Ishumaeli atĩrĩ, “Tiga gũtũũraga! Tũrĩ na ngano na cairi, na maguta na ũũkĩ iria tũhithĩte werũ-inĩ.” Nĩ ũndũ ũcio agĩtigana nao na ndaamooragire hamwe na acio angĩ. **9** Na rĩrĩ, irima rĩu aikirie ciimba cia andũ acio othe ooragĩte, hamwe na kĩimba kĩa Gedalia, rĩenjithĩtio nĩ Mũthamaki Asa rĩtuĩke kĩhitho gĩake rĩrĩa angĩtharĩkĩrwo nĩ Baasha mũthamaki wa Isiraeli. Ishumaeli mũrũ wa Nethania akĩĩyũria ciimba cia andũ acio moragĩtwo. **10** Ishumaeli nĩanyiitire mĩgwate andũ acio angĩ othe arĩa maikaraga Mizipa, akĩmataha: nao maarĩ airĩtu a mũthamaki, hamwe na andũ acio angĩ othe arĩa maatigĩtwo kuo, arĩa Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki aatuĩte maroragwo nĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu. Ishumaeli mũrũ wa Nethania nĩamatahire akiumagara nao, agĩtuĩkania erekeire mũrĩmo wa andũ a Amoni akeeneane kũrĩ o. **11** Rĩrĩa Johanani mũrũ wa Karea, na anene othe a mbũtũ cia ita arĩa maarĩ nake maiguire ũhoro wa ngero icio ciothe Ishumaeli mũrũ wa Nethania aagerete-rĩ, **12** makĩoya andũ ao othe na

makiumagara makarūe na Ishumaeli mūrū wa Nethania. Nao makīmūkorerera hakuhi na handū haarī maaī maingī kūu Gibeoni. **13** Rīrīa andū acio othe Ishumaeli aarī nao monire Johanani mūrū wa Karea na anene a mbūtū cia ita acio maarī nake-rī, othe magīkena. **14** Andū acio othe Ishumaeli aatahite kūu Mizipa nīmahündükire, magīthiī kūrī Johanani mūrū wa Karea. **15** Nowe Ishumaeli mūrū wa Nethania na andū ake anana nīmetharire kuuma harī Johanani, makūrīra kūrī andū a Amoni. **16** Hīndī īyo Johanani mūrū wa Karea na anene othe a mbūtū cia ita acio maarī nake, magītongoria arīa othe maatigaire kuuma Mizipa, o acio aatunyanite harī Ishumaeli mūrū wa Nethania thuutha wake kūrāga Gedalia mūrū wa Ahikamu: Nao maarī thigari, na andū-a-nja, na ciana, o na andū arīa mehokeirwo mawīra ma nyūmba ya mūthamaki, arīa aacocketie kuuma Gibeoni. **17** Nao magīthiī na mbere, makīraarīra Geruthu-Kimuhamu gūkuhi na Bethilehemu marī rūgendo-inī rwa gūthiī būrūri wa Misiri, **18** nīguo moorīre andū a Babuloni. Nīmetigagīra andū a Babuloni tondū Ishumaeli mūrū wa Nethania nīooragīte Gedalia mūrū wa Ahikamu, ūrīa watuītwo barūthi nī mūthamaki wa Babuloni.

42 Hīndī īyo anene othe a mbūtū cia ita, hamwe na Johanani mūrū wa Karea, na Jezania mūrū wa Hoshaiā, na andū othe kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene, magīthiī harī **2** Jeremia ūcio mūnabii, makīmwīra atīrī: “Twagūthaitha itīkīra kūigua gūthaithana gwitū, ūhooe Jehova Ngai waku nī ūndū wa matigari maya mothe. Nīgūkorwo o ta ūrīa ūroona, o na gūtuīka rīmwe twarī

aingĩ, rĩu tũtigaire o andũ anini. **3** Tũhooere harĩ Jehova Ngai waku nĩguo atwĩre kũrĩa twagĩrĩrwo nĩgũthĩ, na ũndũ ũrĩa twagĩrĩrwo nĩ gwĩka.” **4** Jeremia ũcio mũnabii akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩndamũigua, na no nginya ndĩmũhooere harĩ Jehova Ngai wanyu o ta ũguo mũnjũũrĩtie njike; nĩngamwĩra ũrĩa wothe Jehova ekuuga, na ndirĩ ũndũ o na ũmwe ngaaga kũmwĩra.” **5** Hĩndĩ ĩyo makĩra Jeremia atĩrĩ, “Jehova arotuĩka mũira wa ma na mwĩhokeku wa gũtũũkĩrĩra, tũngĩkaaga gwĩka kũringana na ũrĩa wothe Jehova Ngai waku agaagũtũma ũtwĩre. **6** Ũndũ ũrĩa ũgũtwĩra, ũrĩ mwega kana ũrĩ mũũru, nĩtũgwathĩkĩra Jehova Ngai witũ, o ũcio tũragũtũma kũrĩ we, nĩgeetha na ithuĩ tuonage maũndũ mega, nĩ ũndũ nĩtũgwathĩkĩra Jehova Ngai witũ.” **7** Mĩthenya ikũmi yathira, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩre Jeremia. **8** Nĩ ũndũ ũcio agĩĩta Johanani mũrũ wa Karea, marĩ na anene othe a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake, o na andũ acio angĩ othe kuuma ũrĩa mũnini nginya ũrĩa mũnene, makĩũngana hamwe. **9** Akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli o ũcio mwandekirie kũrĩ we ndĩmũtwarĩre mathaithana manyu, ekuuga: **10** ‘Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũngĩkara gũkũ bũrũri ũyũ, nĩngatũma mũikare mũgaacĩire, na ndigacooka kũmũhurunja; nĩngamũhaanda na ndigacooka kũmũmunya, tondũ nĩndĩraigua kĩaha nĩ ũndũ wa mwanangĩko ũrĩa ndĩmũreheire. **11** Tigai gwĩtigĩra mũthamaki wa Babuloni, ũcio mwĩtigĩrĩte. Jehova ekuuga atĩrĩ, mũtikamwĩtigĩre, nĩgũkorwo ndĩ hamwe na inyuĩ, nĩngamũhonokia ndĩmũrute moko-inĩ make. **12** Nĩngamũiguĩra tha, nĩguo o nake ndũme

amūiguire tha, amūcookie būrūri ūyū wanyu kīūmbe.’ **13**
 “No rīrī, mūngīkiuga atī, ‘Ithuī tūtīgūikara gūkū būrūri
 ūyū,’ na nī ūndū ūcio mūremere Jehova Ngai wanyu, **14**
 na kana muuge atīrī, ‘Aca, ithuī tūgūthiī gūtūūra būrūri
 wa Misiri, kūrīa tūtagacooka kuona mbaara, kana kūgua
 karumbeta, kana ng’aragu nī ūndū wa kwaga mūgate,’
15 Kīigui ndūmīrīri ya Jehova, inyuī matigari ma Juda.
 Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli,
 ekuuga: ‘Mūngīkorwo nīmūtuīte atī nīmūgūthiī būrūri
 wa Misiri, na inyuī mūthiī mūgatūūre kuo-rī, **16** hīndī iyo
 rūhiū rwa njora rūu mwītīgīrīte, nīrūkamūhīta kuo, na
 ng’aragu iyo īramūmakia nīkamūrūmīrīra nginya būrūri
 wa Misiri, na kūu nīkuo mūgaakuīra. **17** Ti-itherū, arīa
 othe matuīte atī nīmegūthiī būrūri wa Misiri magatūūre
 kuo, makooragwo na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, o
 na mūthiro; gūtīrī o na ūmwe wao ūgaatigara kana
 orīre mwanangīko ūrīa ngaamarehithīria.’ **18** Jehova
 Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī: ‘O
 ta ūrīa marakara na mang’ūrī makwa maitīrīrio andū
 arīa maatūūraga Jerusalemu-rī, ūguo noguo mūgaitīrīrio
 mang’ūrī makwa rīrīa mūgaathīi kūu būrūri wa Misiri.
 Mūgaatuīka ta kīndū kīrume, na mūtuīke kīndū kīrī
 magigi, o na kīndū gīa gūtuīrwo ciira, na kīa njono;
 mūtikoona kīndū gūkū rīngī.’ **19** “Inyuī matigari maya ma
 Juda, Jehova amwīrīte atīrī, ‘Mūtigaathīi būrūri wa Misiri.’
 Menyai wega ūndū ūyū: Ūmūthī ūyū nīndamūmenyithia
20 atī nīmweīkire ūūru rīrīa mwandūmire thiī kūrī Jehova
 Ngai wanyu, mūkīnjīra atīrī, ‘Tūhooere kūrī Jehova Ngai
 witū; twīre ūrīa wothe ekuuga, na ithuī nītūkūwīka.’

21 Niĩ nĩndamũcookeria ũhoro ũcio ũmũthĩ, no rĩrĩ, mũtiathĩkĩire Jehova Ngai wanyu harĩ maũndũ macio mothe aandũmĩte ndĩmwĩre. 22 Nĩ ũndũ ũcio, rĩu menyai wega ũũ: Nĩmũkooragwo na rũhiũ rwa njora, na ng'aragu, o na mũthiro mũrĩ kũndũ kũu mũrenda gũthiĩ gũtũũra.”

43 Rĩrĩa Jeremia aarĩkirie kũhe andũ acio ndũmĩrĩri ya Jehova Ngai wao, ũhoro ũrĩa wothe Jehova aamũtũmĩte akameere-rĩ, 2 Azaria mũrũ wa Hoshaiia, na Johanani mũrũ wa Kareia, marĩ hamwe na andũ othe arĩa etiĩ, makĩra Jeremia atĩrĩ, “Wee nĩũraheenania! Jehova Ngai witũ ndagũtũmĩte ũũke ũtwĩre atĩrĩ, ‘Mũtikanathiĩ bũrũri wa Misiri gũtũũra kuo.’ 3 No rĩrĩ, Baruku mũrũ wa Neria nĩwe ũkũringĩrĩrie ũtũũkĩrĩre, nĩguo tũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni, nĩguo matũũrage, kana matũtahe, matũtware Babuloni.” 4 Nĩ ũndũ ũcio Johanani mũrũ wa Kareia marĩ hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita, o na andũ othe, makĩrega gwathĩkĩra watho wa Jehova wa gũikara kũu bũrũri wa Juda. 5 Handũ ha ũguo, Johanani mũrũ wa Kareia hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita magĩtongoria matigari mothe ma andũ a Juda, o acio macookete nĩguo maikare kũu bũrũri wa Juda moimĩte ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũrĩa mahurunjĩtwo. 6 Ningĩ magĩtongoria arũme othe, na andũ-a-nja na ciana, o na airĩtu a mũthamaki acio Nebuzaradani mũnene wa arangĩri a mũthamaki aatigĩire Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, o na magĩtongoria Jeremia ũcio mũnabii, na Baruku mũrũ wa Neria. 7 Nĩ ũndũ ũcio magĩthiĩ bũrũri wa Misiri, makĩremera Jehova, na magĩthiĩ o nginya Tahapanahesi. 8 Na marĩ kũu Tahapanahesi, ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra

Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: **9** “Oya mahiga manene na guoko gwaku, Ayahudi makwĩroreire, ũthiĩ ũmathike na rĩũmba hau nja haarĩtwo maturubarĩ itoonyero-inĩ rĩa nyũmba ya Firaũni kũu Tahapanahesi. **10** Hĩndĩ ĩyo ũmeere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩngũtũmanĩra ndungata yakwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩngahaanda gĩtĩ gĩake kĩa ũthamaki igũrũ rĩa mahiga maya ndathika haha; nĩakamba hema yake ya ũnene igũrũ rĩamo. **11** Nĩagooka atharĩkĩre bũrũri wa Misiri, oragithie andũ arĩa maathĩrĩrio gũkua, na atũme arĩa maathĩrĩrio gũtahwo matahwo, nao arĩa maathĩrĩrio kũũragwo na rũhiũ rwa njora mooragwo naruo. **12** Nĩagacina hekarũ cia ngai cia Misiri; agaacina hekarũ ciao na atahe ngai ciao. O ta ũrĩa mũrĩithi ehumbaga nguo yake, noguo akehumba bũrũri wa Misiri, acooke oime kuo atarĩ mũhutie. **13** Nĩakoinanga itugĩ iria ihooyagwo, iria irĩ thĩinĩ wa hekarũ ya riũa kũu bũrũri wa Misiri, na acooke acine hekarũ cia ngai cia bũrũri wa Misiri ithire.”

44 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa yakinyĩrĩire Jeremia ĩkonĩi Ayahudi othe arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri ya Mũhuro: kũu Migidoli, na Tahapanahesi, na Nofu, o na kũu Misiri ya mwena wa rũgongo, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Inyũ nĩmweyoneire mwanangĩko mũnene ũrĩa ndaarehithĩirie Jerusalemu o na matũũra mothe ma Juda. Ũmũthĩ ũyũ nĩmatiganĩirio, magakira ihooru na makaanangĩka **3** nĩ ũndũ wa ũũru ũrĩa mekĩte. Nĩmathirĩkirie, magĩtũma ndakare nĩ ũndũ wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba, o na nĩ

ündũ wa kũhooya ngai ingĩ iria matooĩ, kana ikamenywo nĩ inyuĩ, o na kana nĩ maithe manyu. **4** Ndatũũrite ndĩmatũmagĩra ndungata ciakwa cia anabii kaingĩ, o arĩa maameeraga atĩrĩ: ‘Tigai gwĩka ündũ üyũ ũrĩ magigi, o üyũ nĩ thũire!’ **5** No rĩrĩ, matiigana gũthikĩrĩria kana kũrũmbũiya ũhoro ũcio; matiagarũrũkire matigane na waganu wao, kana matige gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba. **6** Nĩ ündũ ũcio, marakara makwa mahiũ magĩitĩka; magĩakana matũũra-inĩ ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu, nakuo gũgĩtigwo gwatuĩka kũndũ kwanangĩku gũgakira ihooru, o ta ũguo gũtariĩ ũmũthĩ. **7** “Rĩu-rĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekũũria ũũ: Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mwĩrehere mwanangĩko mũnene ũguo na njĩra ya kweheria arũme na andũ-a-nja, na ciana na ngenge kuuma Juda, na inyuĩ mũkeniina, gũkaaga mũndũ o na ũmwe ũtigariĩte? **8** Mũraathirĩkia nĩkĩ, mũgatũma ndaakare nĩ ündũ wa kĩrĩa mũthondekete na moko manyu na ündũ wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba gũkũ bũrũri wa Misiri, kũrĩa mũũkĩte gũtũũra? Nĩmũkwĩniina na mũtuĩke kĩndũ gĩa kũrumagwo na gĩa kũnyararwo thĩinĩ wa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. **9** Kaĩ mũriganiĩrwo nĩ maũndũ ma waganu marĩa mekirwo nĩ maithe manyu, na athamaki na atumia-athamaki a Juda, na maũndũ ma waganu marĩa inyuĩ na atumia anyu mwekire bũrũri-inĩ wa Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu? **10** Nginya ũmũthĩ, matirĩ menyiihia, kana makaaha gĩtĩo, kana makarũmĩrĩra watho wakwa, o na kana uuge wa kũrũmagĩrĩrwo ũrĩa ndaamũheire inyuĩ na maithe manyu. **11** “Nĩ ündũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nĩndũite atĩ

nīngūmūrehithīria mwanangīko, na nyanangithie Juda guothe. **12** Nīngweheria matigari ma Juda macio matuīte atī nīmegūthīī būrūri wa Misiri magatūūre kuo. Othe magaathirīra būrūri wa Misiri; makooragwo na rūhiū rwa njora, kana makue nī ng’aragu, kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene, othe makaaniinwo na rūhiū rwa njora kana ng’aragu. Magaatuīka o ta kīndū kīrume na kīndū kīrī magigi, o na kīndū gīa kūmenwo na kīa njono; **13** andū arīa matūūraga būrūri wa Misiri nīngamaherithia na rūhiū rwa njora, na ndīmaherithie na ng’aragu o na mūthiro, o ta ūrīa ndaaherithirie Jerusalemu. **14** Gūtīrī mūdū o na ūmwe wa matigari ma Juda acio mathiīte gūtūūra būrūri wa Misiri ūkaahonoka, kana atigare nīguo acooke būrūri wa Juda, ūrīa meriragīria gūgaacooka magatūūre kuo; gūtīrī ūgaacooka, tiga o andū anini arīa mageethara.” **15** Hīndī īyo andū othe arīa maamenyete atī atumia ao nīmacinagīra ngai ingī ūbumba, marī hamwe na atumia arīa othe maarī ho, marī kīūngano kīnene, o hamwe na andū arīa othe maatūūraga Misiri ya mūhuro na ya Rūgongo, makīra Jeremia atīrī, **16** “Ithuī tūtingīthikīrīria ndūmīrīri īyo ūtwarīirie ūkīgwetaga rīitwa rīa Jehova! **17** Gūtīrī nganja ithuī no tūgwīka ūrīa wothe tuoigire atī nītūgwīka: Nītūrīcinagīra Mūthamaki-Mūdū-wa-nja wa kūrīa Igūrū ūbumba, na tūmūitagīre maruta ma indo cia kūnyuu, o ta ūrīa ithuī ene, na maithe maitū, na athamaki aitū o na anene aitū, meekaga matūūra-inī ma Juda na njīra-inī cia Jerusalemu. Mahinda macio twarī na irio nyingī, na tūkagaacīra, na tūtioonaga ūūru. **18** No rīrī, kuuma

twatiga gūcinīra Mūthamaki-Mūndū-wa-nja wa kūūrīa Igūrū ūbumba, na tūgītiga kūmūrutagīra magongona ma indo cia kūnyuuo-rī, tūtīrī kīndū tūkoretwo tūrī nakīo, na tūniinagwo na rūhiū rwa njora na ng'aragu.”

19 Atumia nao magīcooka makīongerera atīrī, “Rīrīa twacinagīra Mūthamaki-Mūndū-wa-nja wa kūūrīa Igūrū ūbumba, na tūkamūrutagīra magongona ma indo cia kūnyuuo-rī, githī o nao athuuri aitū matiamenyaga atī nītwanūthondekagīra tūmīgate tūrī na mūhianano wake, na tūkamūrutagīra magongona ma indo cia kūnyuuo?”

20 Hīndī ūyo Jeremia akīarīria andū othe, arūme na andū-a-nja, acio maamūcookagīria ūhoru, akīmeera atīrī,

21 “Githī Jehova ndaaririkanire na agīīciiria ūhoru wa ūbumba ūcio wacinagīrwo matūūra-inī macio ma Juda na njīra-inī cia Jerusalemu nī inyuī, na maithe manyu, na athamaki anyu, na anene anyu, o na andū othe a būrūri ūcio? **22** Na rīrīa Jehova aaremirwo nī gūcooka gūkirīrīria cīiko cianyu cia waganu na maūndū marī magigi macio mwekaga-rī, būrūri wanyu ūgītūika kūndū gwa kūnyitwo nī kīrumi, na ūgītūika kūndū gūkirīte ihooru, gūtārī andū matūūruga kuo, o ta ūguo gūtārī ūmūthī. **23** Nī ūndū inyuī nīmūcinīte ūbumba mūkehīria Jehova, na nīmūregete kūmwathīkīra, kana kūrūmīrīra watho wake kana uuge wake wa kūrūmīrīrwo, o na kana irīra ciake-rī, nīkīo mwanangīko ūyū ūmūkorete rīu, o ta ūrīa mūrōna.”

24 Ningī Jeremia akīra andū othe, hamwe na andū-a-nja acio, atīrī, “Ta iguai ndūmīrīri ya Jehova, inyuī andū othe a Juda mūrī gūkū būrūri wa Misiri. **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī:

Inyuĩ na atumia anyu nĩmuonanĩtie na ciiko cianyu ũrĩa mweranĩire rĩrĩa mwoigire atĩrĩ, ‘Gũtirĩ nganja, ithuĩ no nginya tũhingie mĩhĩtwa ĩrĩa twehĩtire atĩ nĩtũrĩcinagĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũrĩa Igũrũ ũbumba, na nĩtũrĩmũrutagĩra maruta ma indo cia kũnyuuo.’ “Thĩĩ na mbere, ĩkai ũrĩa mweranĩire! Hingiai mĩhĩtwa yanyu!

26 No rĩrĩ, iguai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ Ayahudi othe arĩa mĩtũũraga bũrũri wa Misiri: Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩndĩhĩtite na rĩtwa rĩakwa inene, ngoiga gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa kuuma Juda ũtũũraga handũ o hothe thĩĩnĩ wa bũrũri wa Misiri ũgaacooka kũgweta rĩtwa rĩakwa kana ehĩte akiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Mwathani Jehova atũũraga muoyo.” **27** Nĩgũkorwo nĩndĩmacũthĩrĩrie ndĩmarehere ũũru, no ti ndĩmarehere wega; Ayahudi arĩa marĩ bũrũri wa Misiri nĩmakaniinwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu, nginya othe mathire biũ. **28** Arĩa makaahonoka kũũragwo na rũhiũ rwa njora macooke bũrũri wa Juda moimĩte bũrũri wa Misiri magaakorwo marĩ anini mũno. Hĩndĩ ĩyo matigari mothe ma andũ a Juda arĩa mathĩite gũtũũra bũrũri wa Misiri, nĩmakamenya nĩ kiugo kĩa ũ gĩkaarũgama: nĩ gĩakwa kana nĩ kĩa.’ **29** “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ũndũ ũyũ nĩguo ũgaatuĩka kĩmenyithia kĩanyu atĩ nĩngamũherithia mũrĩ gũkũ, nĩguo mũmenye atĩ ti-itherũ uuge wakwa wa kũmũrehithĩria ũũru nĩũkehaanda.’ **30** ũũ nĩguo Jehova ekuuga: ‘Nĩngũneana Firaũni Hofira mũthamaki wa bũrũri wa Misiri kũrĩ thũ ciake iria icaragia kũmũruta muoyo, o ta ũrĩa ndaaneanire Zedekia mũthamaki wa Juda moko-

inĩ ma Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, thũ ãrĩa yacaragia kũmũruta muoyo.”

45 Ũũ nĩguo mũnabii Jeremia eerire Baruku mũrũ wa Neria, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, thuutha wa Baruku kwandĩka ũhoru ũrĩa Jeremia aamwĩraga andĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo: **2** “Ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, arakwĩra wee Baruku: **3** Woigire atĩrĩ, ‘Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ! Jehova nĩanyongereire kĩa igũrũ rĩa ruo rũrĩa ndĩ naruo; nĩnogetio nĩ gũcaaya, na ngaaga ũhurũko.” **4** Jehova oigire atĩrĩ, “Mwĩre atĩrĩ: ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngang’aũrania kĩrĩa njakĩte, na munye kĩrĩa haandĩte bũrũri-inĩ ũyũ wothe. **5** No ũgĩcooke wĩcarĩrie maũndũ manene? Tiga kũmacaria. Nĩgũkorwo nĩngarehithĩria andũ othe mwanangĩko, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, no rĩrĩ, kũrĩa guothe ũrĩthiiga nĩngatũma wĩthare ũhonokie muoyo waku.”

46 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikoniĩ ndũrĩrĩ ãrĩa yakinyĩrĩire mũnabii Jeremia: **2** Ha ũhoru ũkoniĩ bũrũri wa Misiri: Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya gũũkĩrĩra mbũtũ cia ita cia Firaũni Neko, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, iria ciahoteirwo kũu Karikemishi, Rũũĩ-inĩ rwa Farati, nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda: **3** “Thagathagai ngo cianyu, iria nene na tũrĩa tũnini, mũthĩ mbaara-inĩ! **4** Tandĩkai mbarathi, mũcihaice! Rũgamai o mũndũ handũ hake mwĩkĩrĩte ngũbia cia igeri! Kumuthai matimũ manyu, na mwĩhumbe nguo cianyu cia mbaara. **5** Nĩ kĩ ndĩrona?

Nĩamaku mũno, nĩmaracooka na thuutha, njamba ciao nĩndoorie. Nĩmetharĩte na ihenya matekwĩhũgũra, na kũrĩ na itua-nda mũena yothe,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

6 “Arĩa marĩ ihenya matingĩhota kũũra, kana arĩa marĩ hinya meethare. Mwena wa gathigathini kũu Rũũĩ-inĩ rwa Farati mahĩngagwo makagũa. **7** “Nũũ ũyũ wĩyambararĩtie ta Rũũĩ rwa Nili, akaambarara ta njũũĩ irĩ na ndiihũ cia maaĩ? **8** Bũrũri wa Misiri wĩyambararĩtie ta Rũũĩ rwa Nili, ũkambarara ta njũũĩ irĩ na ndiihũ cia maaĩ. Oigaga atĩrĩ, ‘Nĩngũiyũra nginya humbĩre thĩ; nĩngwananga matũũra marĩa manene na andũ arĩa matũũraga kuo.’ **9** Guthũkai, inyuĩ mbarathi ici! Mateng’eriei hatarĩ itherũ, inyuĩ mũtwarithagia ngaari cia ita. Umagarai, inyuĩ njamba ici cia ita: inyuĩ andũ a Kushi na a Putu, inyuĩ mũũĩ kũrũmia ngo, na inyuĩ andũ a Ludu, inyuĩ mũgeetaga ũta. **10** No rĩrĩ, mũthenya ũcio nĩ wa Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe: nĩ mũthenya wa kwĩrĩhĩria, erĩhĩrie harĩ thũ ciake. Rũhiũ rwa njora rũkaarĩa nginya rũhũũne, rũkaanyua thakame yao nginya rũnyootoke. Nĩgũkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩakarutĩra igongona kũu bũrũri wa mwena wa gathigathini gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Farati. **11** “Ambata, ũkinye Gileadi, ũgĩre ndawa, wee Mũirĩtu Gathirange, Mwarĩ wa bũrũri wa Misiri. No rĩrĩ, ũingĩhagia ndawa icio mũno, o tũhũ; gũtirĩ ingĩkũhonia. **12** Ndũrĩrĩ nĩkaigua ũhoru wa gũconorithio gwaku; kĩrĩro gĩaku gĩkaaiyũra thĩ. Njamba ikaahĩngagwo nĩ ĩrĩa ĩngĩ; cieri ikaagũa thĩ hamwe.” **13** ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa Jehova aaheire Jeremia ũcio mũnabii ikonĩ gũũka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni,

gũtharĩkĩra bũrũri wa Misiri: **14** “Anĩrĩrai ũhoru ũyũ bũrũri-inĩ wa Misiri, na mũũhunje kũu Migidoli; ningĩ mũũhunjanĩrie kũu Nofu na Tahapanahesi: ‘Rũgamai harĩa hamwagĩrĩre na mwĩhaarĩrie, nĩgũkorwo rũhiũ rwa njora nĩrũrarĩa arĩa mamũthiũrũrũkĩirie.’ **15** Nĩ kĩĩ gĩgũtũma njamba cianyu cia ita ciaraganio thĩ? Itingĩhota gwĩtiiria, nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaacitindĩka acigũithie thĩ. **16** Nĩkahĩngwo rĩngĩ na rĩngĩ; ikaagũanĩra o mũndũ igũrũ rĩa ũrĩa ũngĩ. Ikoiga atĩrĩ, ‘Ūkĩrai, nĩtũcookei kũrĩ andũ aitũ, kũrĩa twaciarĩirwo, tweherere rũhiũ rũrũ rwa njora rwa mũtũhatĩrĩria.’ **17** Marĩ kũu makaanagĩrĩra, makoiga atĩrĩ, ‘Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, nĩ inegene rĩa tũhũ; nĩorirwo nĩ mweke wake.’” **18** Mũthamaki, o we ũrĩa wĩtagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa niĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩ kũrĩ mũndũ ũroka, ũgaakorwo ahaana ta Kĩrĩma gĩa Taboru kĩrĩ gatagatĩ-inĩ ka irĩma iria ingĩ, o na ta ũrĩa Kĩrĩma gĩa Karimeli kĩaana kĩrĩ hakuhĩ na iria. **19** Oha mĩrigo yaku ya gũthĩ nayo kũrĩa ũgaatahwo, ũtwarwo, wee ũtũũraga bũrũri wa Misiri, nĩgũkorwo Nofu gũkaanangwo, kwage kĩndũ, o na gũkire ihooru, gũtarĩ mũndũ wa gũgũtũũra. **20** “Bũrũri wa Misiri ũhaana moori njega mũno, no rĩrĩ, nĩ harĩ mbogo kanyarare ĩrooka kũmĩũkĩrĩra, yumĩte mwena wa gathigathini. **21** Thigari cia mũcaara iria irĩ kuo ihaana ta njaũ cia gĩcegũ. O nao nĩmakagarũrũka more marĩ hamwe, matikahota gwĩtiiria, nĩgũkorwo mũthenya wa mwanangĩko nĩũkamakorera, na nĩrĩo ihinda rĩao rĩa kũherithio. **22** Mũrurumo wa andũ a Misiri ũgaatuĩka ta wa nyoka rĩrĩa ĩrethara, rĩrĩa thũ ĩgooka ĩrĩ na hinya;

magaagũũkĩrĩra na mathanwa, o ta andũ maratema mĩtĩ.”

23 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩmagatema mũtitũ wakuo, o na ũrĩ mũtumanu ũguo. Tondũ nĩ andũ aingĩ mũno gũkĩra ngigĩ, na matingĩtarĩka. **24** Mwarĩ ũcio wa bũrũri wa Misiri nĩagaconorithio, akaanenganĩrwo kũrĩ andũ a mwena wa gathigathini.” **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Ndĩ hakuhĩ kũherithia Amoni ngai ya Thebesi, na Firaũni, na bũrũri wa Misiri na ngai ciakuo, na athamaki akuo, na arĩa othe mehokaga Firaũni. **26** Nĩngamaneana kũrĩ andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni na anene ake. No rĩrĩ, thuutha-inĩ bũrũri wa Misiri nĩgũgatũũrwo nĩ andũ rĩngĩ o ta tene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **27** “Tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu ndungata yakwa: o nawe Isiraeli-rĩ, ndũkamake. Titherũ nĩngakũhonokia ngũrutĩte kũndũ kũraya, njiaro ciaku ciume bũrũri ũrĩa ciatahirwo igĩtwarwo. Jakubu nĩagakorwo na thayũ na ũgitĩri rĩngĩ, na gũtirĩ mũndũ ũgaatũma acooke gwĩtigĩra.” **28** Jehova ekuuga atĩrĩ “Tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu ndungata yakwa, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe. o na ingĩkaniinũkia ndũrĩrĩ ciothe kũrĩa ndarekire mũtwarwo mũrĩ atahe-rĩ, wee ndigakũniina biũ, no rĩrĩ, nĩngakũherithia na kĩhooito; ndigakũreka ũthĩ o ũguo ũtahirithĩtio.”

47 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩire Jeremia ũrĩa mũnabii, ĩkoniĩ andũ a Filisti, Firaũni atanatharĩkĩra Gaza: **2** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ta rora ũrĩa kĩguũ kĩa maaĩ kĩroima na kũu mwena wa gathigathini; nĩgĩgũtuĩka ta rũũĩ rũiyũru mũno, rũkoina. Megũtherera moĩnĩre bũrũri

na kīrīa gīothe kīrī kuo, na moinīre matūūra-inī na arīa matūūraga kuo. Andū nīmagakaya; arīa othe maikaraga būrūri ūcio makaarīra na magirīke, **3** maigua mūkubio wa mbarathi igīteng’era, na inegene rīa ngaari cia ita cia thū ciao, o na mūrurumo wa magūrū ma ngaari icio. Maithe ma ciana matikehūgūra mateithie ciana ciao; moko mao magaikara o ūguo maregerete. **4** Nīgūkorwo mūthenya nīmūkinyu wa kūniina andū a Filisti othe, na wa kweheria matigari mothe ma andū arīa mangīteithia Turo na Sidoni. Jehova arī hakuhī kwananga andū a Filisti, acio maatigaire kuuma hūgūrūrū-inī cia Kafitori. **5** Andū a Gaza makeenjwo njuīrī macakae; Ashikeloni nakuo gūgaakira ki. Atīrīrī, inyuī matigari maya mūrī kūu werū-inī, mūgūtūūra mwītemangaga nginya-rī? **6** “Mūrārīra mūkooria atīrī, ‘Wee, rūhiū rwa njora rwa Jehova-rī, ūgūthī na mbere nginya rī ūngīkaahurūka? Wīcookie njora-inī; hurūka na ūkire o ro ūguo.’ **7** No rīrī, rūngīkīhuurūka atīa, o rīrīa arī Jehova ūrwathīte, o rīrīa arwīrīte rūtharīkīre Ashikeloni, o na kūu ndwere-inī cia iria?”

48 Ha ūhoru ūkonī būrūri wa Moabi: Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī: “Wūi-īiya, nī ūndū Nebo nīgūkwanangwo-ī. Kiriathaimu nīgūgaconorithio na gūtunyanwo; kīgitīro kīrīa kīrūmu nīgūgaconorithio na kīharaganio. **2** Moabi gūtigacooka kūgaathīrīrio rīngī; kūu Heshiboni andū nīmagathugunda ūrīa megūgūkīrīra, makoiga atīrī: ‘Ūkai, nītūniinei rūrīrī rūu.’ O nawe itūūra rīa Madimeni-rī, nīūgakirio ki; rūhiū rwa njora nīrūgagūteng’eria. **3** Ta thikīrīria mbu īyo

ĩroigwo kũu Horonaimu, mbu nĩ ũndũ wa kũniinanwo kũnene na mwanangĩko. **4** Bũrũri wa Moabi nĩũkonũhwo: ciana ciakuo cia ngenge nĩikaarĩra ciugĩĩirie. **5** Marambata na njĩra ya gũthĩi Luhithu, makĩrĩraga na ruo rũnene o magĩthiia; marĩ njĩra-inĩ ya gũikũrũka Horonaimu nĩmaiguĩte kĩrĩro kĩa ruo ruumĩte ngoro nĩ ũndũ wa ũrĩa kwanangĩtwo. **6** Mwĩthare! Honokiai mĩoyo yanyu, tuĩkai ta kahinga karĩ werũ-inĩ. **7** Tondũ wa ũrĩa wee wĩhokete ciĩko ciaku o na ũtonga waku-rĩ, o nawe nĩũgatahwo, nayo ngai ĩrĩa ĩtagwo Kemoshu nĩngatwarwo ithaamĩrio, ĩrĩ hamwe na athĩnjĩri-ngai, o na anene a yo. **8** Mũniinani nĩagookĩrĩra itũũra o itũũra, na gũtirĩ itũũra rĩkahonoka. Gĩtuamba nĩgĩkaharaganio, naguo werũ ũrĩa mwaraganu wanangwo, tondũ Jehova nĩwe ugĩte ũguo. **9** Itĩrĩriai Moabi cumbĩ, tondũ nĩrĩkonũhwo; matũũra makuo nĩmagakira ihooru, kwage mũndũ o na ũmwe ũngĩmatũũra. **10** “Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkũruta wĩra wa Jehova arĩ na ũgũũta! Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkũgirĩrĩria rũhiũ rwake rwa njora gũita thakame! **11** “Moabi atũũrĩte agaacĩire kuuma arĩ mwĩthĩ, ta ndibei ĩrĩa ĩkeereete, ĩkarika kĩnyita ĩtarĩ nyonoranie; we ndarĩ aatahwo agatwarwo bũrũri ũngĩ. Nĩ ũndũ ũcio mũcamo wake no ta ũrĩa warĩ tene, naguo mũtararĩko wake ndũrĩ wagarũrũka. **12** No matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaatũma andũ arĩa monoranagia moke, nao mamuonorerie thĩ; matige ndigithũ ciake irĩ theri, na moragaange nyũngũ ciake,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Hĩndĩ ĩyo Moabi nĩagaconoka nĩ ũndũ wa ngai ĩrĩa ĩtagwo Kemoshu, o ta ũrĩa nyũmba ya Isiraeli yaconokire,

rĩrĩa meehokete Betheli. **14** “Mwakĩhota atĩa kuuga atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩ njamba irĩ hinya, andũ marĩ ũrũme ita-inĩ?’ **15** Moabi nĩgũkanangwo na matũũra makuo matharĩkĩrwo; aanake ake arĩa ega mũno magaikũrũka rĩũraganĩro-inĩ makooraagwo,” nĩguo Mũthamaki ekuuga, o we ũrĩa wĩtagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **16** “Kũgũa kwa Moabi nĩgũkinyu; mũtino wake nĩũgũũka o na ihenya. **17** Mũcakaĩrei inyuĩ arĩa othe mũtũũraga mũmũthiũrũrũkĩirie, inyuothe arĩa mũũĩ ngumo yake; ugai atĩrĩ, ‘Kaĩ rũthanju rwa ũnene nĩrunĩkangu-ĩ! Kaĩ mũthĩgi ũrĩa ũrĩ riiri nĩmunangĩku-ĩ!’ **18** “Harũrũkai mwehere riiri-inĩ ũcio wanyu, mũikare thĩ kũrĩa kũng’aru, inyuĩ atũũri a kũu kwa Mwarĩ wa Diboni, nĩgũkorwo ũrĩa ũkaananga Moabi nĩakamũũkĩrĩra, aharaganie matũũra manyu marĩa mairigĩre na hinya. **19** Rũgamai mũkĩra-inĩ wa barabara mwĩrorere, inyuĩ arĩa mũtũũraga Aroeri. Hooyai kĩrĩra harĩ mũndũ ũcio ũrethara, o na harĩ mũndũ-wa-nja ũcio ũroora, mũmoorie atĩrĩ, ‘Kaĩ gwĩkĩkĩte atĩa?’ **20** Moabi nĩmũconorithie, nĩ ũndũ nĩmũhehenje. Kayũrũrũkai na mũrĩre! Heanai ũhoro ũcio kũu Arinoni, atĩ Moabi nĩ mwanange. **21** Matũũro ma ciira nĩmakinyĩte bũrũri-inĩ ũrĩa mwaraganu: magakinya Holoni, na Jahaza, na Mefaathu, **22** na magakinya Diboni, na Nebo, na Bethi-Dibilathaimu, **23** na magakinya Kiriathaimu, na Bethi-Gamuli, na Bethi-Meoni, **24** na magakinya Keriothu, na Bozara: ĩĩ, nginya matũũra mothe ma Moabi, marĩ kũraya na marĩ gũkuhĩ. **25** Rũhĩa rwa Moabi nĩrũrengetwo; guoko gwake nĩ kuunĩtwo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **26** “Mũheei njoohi anyue arĩo, tondũ nĩang’athĩirie Jehova.

Moabi nĩarekwo egaragarie matahĩko-inĩ make; nĩarekwo atũike kĩndũ gĩa gũthekererwo. **27** Githĩ Isiraeli ndatuĩkĩte kĩndũ gĩa gũthekererwo nĩwe? Kaĩ aanyĩtirwo arĩ gatagatĩ ka aici, atĩ nĩkĩo ũinagia kĩongo nĩkũmũnyarara, rĩrĩa rĩothe ũkwaria ũhoru wake? **28** Tiganĩriai matũũra manyu mũgatũũre ndwaro-inĩ cia mahiga, inyuĩ arĩa mūtũũraga Moabi. Tuĩkai ta ndutura ĩrĩa ĩyakagĩra gĩtara mũromo-inĩ wa ngurunga. **29** “Nĩtũiguĩte ũhoru wa mwĩtĩo wa Moabi, ũrĩa aarĩ mwĩkĩrĩri na akeyona, tũkaigua ũhoru wa mwĩtĩo wake o na mwĩtũũgĩrio, o na tũkaigua ũhoru wa mwĩgaatho wa ngoro yake. **30** Nĩnjũũ rĩng’athio rwake, no nĩ rwa tũhũ, naguo mwĩraho wake ndũrĩ ũndũ ũhingĩtie,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **31** “Nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrarĩrĩa Moabi, nĩ Moabi guothe ndĩrarĩrĩa, ndĩracakaĩra andũ a Kiri-Haresethi. **32** Ndĩrarĩra nĩ ũndũ wanyu, o ta ũrĩa Jazeri arĩraga, inyuĩ mĩthabibũ ya Sibima. Honge cianyu itambũrũkĩte igakinya iria-inĩ; itambũrũkĩte nginya iria-inĩ rĩa Jazeri. Mũniinani nĩagũĩrĩre matunda maku marĩa meeru, o na akagwĩra thabibũ. **33** Gĩkeno na gũcanjamũka nĩthirĩte kũu mĩgũnda-inĩ ya matunda, o na kũu mĩgũnda-inĩ ya Moabi. Nĩndũmĩte ndibei yage ihĩhĩro-inĩ ciayo; gũtirĩ mũndũ ũhĩhaga thabibũ kuo arĩ na mbugĩrĩrio ya gĩkeno. O na gũtuĩka nĩ kũrĩ na mbugĩrĩrio, ti mbugĩrĩrio cia gĩkeno. **34** “Mĩgambo ya kĩrĩro kĩa ĩraiguo kuuma Heshiboni o nginya Eleale na Jahazu, na kuuma Zoari o nginya Horonaimu na Egilathu-Shelishiya, tondũ o na maaĩ ma Nimurimu nĩmahũite. **35** Kũu Moabi nĩnganiina arĩa othe marutagĩra maruta kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na magacinĩra ngai ciao ũbumba,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **36** “Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩracakaĩra Moabi, nganĩrĩra o ta mūtũrirũ; iracakaya yanĩĩre ta mūtũrirũ nĩ ũndũ wa andũ a Kiri-Haresethi, tondũ ũtonga ũrĩa megĩĩre nĩmũthiru biũ. **37** Mĩtwe yothe nĩmĩenje na nderu ciothe cikenjwo; guoko guothe nĩgũteme, na njohero o yothe ĩhumbĩtwo na nguo ya ikũnia. **38** Nyũmba-igũrũ guothe kũu Moabi, o na kũu iwanja-inĩ cia mũingĩ, gũtirĩ ũndũ ũngĩ tiga o gũcakaya, nĩgũkorwo nĩnjũragĩte Moabi o ta ndigithũ ya rĩũmba rĩa ĩtangĩendeka nĩ mũndũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **39** “Hĩ! Kaĩ nĩkũmomore-ĩ! Kaĩ nĩmararĩra-ĩ! Kaĩ Moabi nĩahũndũkĩte na thuutha nĩ thoni-ĩ! Moabi atuĩkĩte kĩndũ gĩa gũthekererwo, na agatuĩka kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ arĩa othe mamũrigiicĩirie.” **40** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Atĩrĩrĩ! Nderi nĩracuuhũka, ĩtambũrũkĩtie mathagu mayo igũrũ rĩa Moabi. **41** Keriothu nĩgũgũtunyanwo, nacio cĩĩhitho iria cia hinya kuo itahwo. Mũthenya ũcio-rĩ, ngoro cia njamba iria irĩ hinya cia Moabi igaatuĩka ta ngoro ya mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. **42** Moabi nĩakaniinwo atige gũtuĩka rũrĩrĩ rĩngĩ, tondũ nĩang’athĩirie Jehova. **43** Inyuĩ andũ a Moabi, guoya, na kũgũa marima, o na kũgwatio na mĩtego nĩcio imwetereire,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **44** “Ūrĩa wothe ũkoora nĩ ũndũ wa guoya, ũcio akaagũa irima, nake ũrĩa ũkaahaica oime irima-rĩ, akaagwatio nĩ mũtego; nĩ ũndũ nĩngũtũma Moabi akinyĩrwo nĩ mwaka wa kũherithio,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **45** “Andũ arĩa metharĩte makoorĩra cĩĩruru-inĩ cia Heshiboni matirĩ na ũteithio, nĩgũkorwo mwaki nĩumĩte Heshiboni, rũrĩrĩmbĩ rũkoima gatagatĩ ka Sihoni; rũracina mothiũ ma Moabi,

na rŭgacina ciongo cia acio merahaga makarehe ngũĩ. **46**
Wee Moabi, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ! Andũ a Kemoshu nĩaniine;
aanake aku manyiitĩtwo mĩgwate magathaamio nao airĩtu
aku magatahwo. **47** “No rĩrĩ, nĩngacookia ũgaacĩru wa
Moabi matukũ-inĩ marĩa magooka,” ũguo nĩguo Jehova
ekuuga. Hau nĩho mũthia wa ituĩro rĩa Moabi.

49 Ũhoro ũkoniĩ andũ a Amoni: Jehova ekuuga atĩrĩ:
“Kaĩ Isiraeli atarĩ na aanake? Ndarĩ na andũ a kũmũgaya?
Nĩ kĩĩ gĩgĩtũmĩte Moleku egwatĩre bŭrŭri wa Gadi? Nĩ kĩĩ
gĩtũmĩte andũ ake matũũre matũũra-inĩ makuo?” **2** Jehova
ekuuga atĩrĩ, “No rĩrĩ, matukũ nĩmarooka rĩrĩa ngoigithia
mbu ya mbaara ya gũũkĩrĩra Raba kũu kwa andũ a
Amoni; nakuo gũgaatuĩka hĩba ya mwanangĩko, natuo
tũtũũra tũrĩa tũkũrigiicĩirie tũcinwo na mwaki. Hĩndĩ
ĩyo nĩguo Isiraeli akaingata andũ arĩa maamũingatĩte,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **3** “Wee Heshiboni, girĩka,
nĩgũkorwo Ai nĩ kwanange! Rĩrai, inyuĩ mũtũũraga Raba!
Mwĩhumbei nguo cia makũnia mũcaka; Teng’erai ũũ na
ũũ kũu thingo-inĩ ciaku, nĩgũkorwo Moleku nĩegũtahwo
atwarwo bŭrŭri ũngĩ, hamwe na athĩnjĩri-ngai na anene
ake. **4** Nĩ kĩĩ gĩtũmaga wĩrahĩre ituamba ciaku, ũkeraha nĩ
ũndũ wa ituamba ciaku icio noru mũno? Wee mwarĩ ũyũ
ũtarĩ mwĩhokeku, wee ũtũũrĩte wĩhokete ũtonga waku
ũkiugaga atĩrĩ, ‘Nũũ ũngĩũtharĩkĩra?’ **5** Nĩngakũrehithĩria
imakania kuuma kũrĩ arĩa othe makũrigiicĩirie,” nĩguo
Mwathani ekuuga, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe.
“Andũ othe anyu nĩmakaingatwo, na gũtikagĩa na
mũndũ wa gũcookereria andũ acio mahurunjũkĩte. **6**
“No rĩrĩ, thuutha-inĩ nĩngacookia ũgaacĩru wa andũ

a Amoni,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Ha ũhoru ũkonĩ Edomu: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Kaĩ gũtarĩ na ũũgĩ ũtigarĩte kũu Temani? Kaĩ kĩrĩra gĩthirĩte harĩ andũ arĩa akuũku? Kaĩ ũũgĩ wao ũbuthĩte biũ? **8** Garũrũkai mwĩthare, mũthiĩ mũkehithe thĩinĩ wa ngurunga iria ndiku, inyuĩ arĩa mũtũũraga kũu Dedani, tondũ nĩngarehithĩria Esaũ mwanangĩko rĩrĩa ngaamũherithia. **9** Agethi a thabibũ mangĩũka kũrĩ we-rĩ, githĩ to matigie tũthabibũ tũnini? Aici mangĩũka ũtukũ-rĩ, githĩ matingĩiya o indo iria imabatarĩtie? **10** No rĩrĩ, niĩ nĩngaguũria Esaũ nguo atigwo njaga, nĩngaguũria ciĩhitho ciake, nĩguo ndakanacooke kuona gwa kwĩhitha. Ciana ciake, na andũ a nyũmba yao, na andũ a itũũra rĩake nĩmakaniinwo, na o nake ndagatigara. **11** Ndigĩrai ciana cianyu cia ngoriai; nĩngagitĩra mũoyo yacio. Atumia anyu a ndigwa mũreke o nao manjĩhoke.” **12** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Kũngĩkorwo arĩa mataagĩrĩrwo kũnyuĩra gĩkombe kũu no nginya makĩnyuĩre-rĩ, wee ũngĩkĩaga kũherithio nĩkĩ? Ndũrĩ hĩndĩ ũtakaherithio, no rĩrĩ, no nginya ũgaakĩnyuĩra.” **13** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ngwĩhĩta ngĩgwetaga rĩitwa rĩakwa, njuge atĩ Bozara gũgaatuĩka kũndũ kwanangĩku na kũrĩ magigi, gwa kũmenwo na gwa kũnyitwo nĩ kĩrumi; namo matũũra makuo mothe magatũura marĩ manangĩku nginya tene.” **14** Nĩnjiguĩte ndũmĩrĩri kuuma kũrĩ Jehova: Atĩ nĩatũmire mũrekio athiĩ kũrĩ ndũrĩrĩ, agaciĩre atĩrĩ, “Ūnganai mũrĩtharĩkĩre! Arahũkai mũkarũe mbaara!” **15** “Rĩu nĩngũkũnyiihia mũno gatagati-inĩ ka ndũrĩrĩ, ndũme ũmenwo nĩ andũ. **16** Guoya ũrĩa ũtũmaga andũ magwĩtigĩre na mwĩtĩio

wa ngoro yaku-rĩ, nĩikũheeneticie, o wee ũtũũraga thĩinĩ wa ngurunga cia ndwaro cia mahiga, o na ũgaikaraga tũcũmbĩrĩ igũrũ twa karĩma. O na ũngĩgaaka itara igũrũ mũno ta cia nderi, ngaakũruta kuo, ngũharũrũkie,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **17** “Edomu gũgaatuĩka kũndũ gwa kũmakania; arĩa othe makaahĩtũkĩra kuo nĩmakamaka na makũnyũrũrie, nĩ ũndũ wa ũrĩa gũgaakorwo kwanangĩtwo. **18** O ta ũrĩa Sodomu na Gomora kwang’auranirio, hamwe na matũũra marĩa maariganĩtie namo, atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩtũũra kuo; gũtirĩ mũndũ ũgaacooka gũtũũra kuo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **19** “O ta mũrũũthi ũũkĩte kuuma ihinga-inĩ cia Jorodani, ũgakinya ũrĩithio-inĩ ũrĩa mũnoru-rĩ, noguo ngaingata Edomu oime bũrũri-inĩ wake o rĩmwe. Nũũ ũthuurĩtwo wa kũruta wĩra ũcio nĩgeetha ndĩmũtue wa kũũrũgamĩrĩra? Nũũ ũngĩ ũhaana ta nĩ, na nũũ ũngĩhota kũngararia? Ningĩ nĩ mũrũũthi ũrĩkũ ũngĩkĩhota kũregana na nĩ?” **20** Nĩ ũndũ ũcio, ta thĩkĩrĩriai, mũigwe ũrĩa Jehova athugundĩte gwĩka Edomu, o na ũrĩa atuĩte gwĩka arĩa matũũraga Temani: Arĩa anini thĩinĩ wa rũũru rũu rwa mbũri magaakururio matwarwo kũndũ kũraya; nĩakaniina ũrĩithio wao ũthire biũ nĩ ũndũ wao. **21** Thĩ nĩkainainio nĩ mũrurumo wao makĩgũa thĩ; kayũ ga kĩrĩro kĩao gakaiguuo o nginya Iria Itune. **22** Atĩrĩrĩ! Nderi nĩkombũka na ĩcuuhũke, ĩtambũrũkĩtie mathagu mayo igũrũ rĩa Bozara. Mũthenya ũcio-rĩ, ngoro cia njamba iria irĩ hinya cia Edomu igaatuĩka ta ngoro ya mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. **23** Ha ũhoru ũkoniĩ Dameski: “Hamathu na Aripadi nĩamaku, nĩ ũndũ nĩmaiguĩte ndeto njũru. Nĩmorĩtwo nĩ hinya, makaagaaga ta maaĩ ma iria. **24**

Dameski nĩrĩrĩtwo nĩ hinya, nao andũ a rĩo makahũndũka meethare, rĩyĩrĩtwo nĩ kũinaina; andũ a rĩo manyiitĩtwo nĩ ruo rwa ngoro na kĩeha, ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. **25** Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte itũũra rĩrĩa rĩrĩ ngumo rĩage gũtiganĩrio, o itũũra rĩu rĩngenagia? **26** Ti-itherũ, aanake a rĩo nĩmakarũndwo barabara-inĩ ciarĩo; thigari ciakuo ciothe igaakirio ki mũthenya ũcio,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **27** “Nĩngacina thingo cia Dameski; nague mwaki ũcio nĩũgaacina ciĩgitĩro cia Beni-Hadadi.” **28** Ũhoro ũkonĩĩ Kedari, o na mothamaki ma Hazoru, marĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aatharĩkĩre: Jehova ekuuga atĩrĩ: “Arahũkai mũtharĩkĩre Kedari, na mũniine andũ acio a mwena wa Irathĩro. **29** Hema ciao na ndũũru ciao cia mbũri nĩigatahwo; ciandarũa ciao nĩigakuuo, hamwe na indo ciao ciothe, na ngamĩira ciao ciothe. Andũ nĩmakanĩrĩra, mameere atĩrĩ, ‘Kĩmako kĩnene kiumanĩte na mũena yothe!’ **30** “Mwĩtharei narua! Ikarai thĩinĩ wa ngurunga iria ndiku, inyuĩ mũtũũraga kũu Hazoru. Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩaciirĩre kũmũũkĩrĩra; nĩathugundĩte ũrĩa ekũmũũkĩrĩra,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **31** “Arahũkai mũtharĩkĩre rũrĩrĩ rũu rũtũũrĩte rũgaacĩre na rũhooreire, o rũu rũtũũrĩte rũrĩ na thayũ, rũrĩrĩ rũteehingagĩra na ihingo kana rũkeirigĩra na igeri; andũ aruo matũũraga marĩ oiki,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **32** “Ngamĩira ciao igaatuĩka cia gũtahwo, nacio ndũũru icio ciao nyingĩ cia ng’ombe ituĩke cia ndaho. Arĩa marĩ kũndũ kũraya nĩngamahurunjĩra mũena yothe ĩrĩa yumaga rũhuho. na nĩngamarehithĩria mwanangĩko kuuma mũena yothe,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **33** “Hazoru gũgaatuĩka ũtũũro wa mbwe, gũtũũre gũkirĩte ihooru nginya tene. Gũtirĩ mũndũ ũgaatũũra kuo; gũtirĩ mũndũ ũgaikara kuo.” **34** Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩire Jeremia ũcio mũnabii ĩkoniĩ Elamu, o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda: **35** ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atĩrĩrĩ, nĩngoinanga ũta wa Elamu, ũrĩa arĩ guo kĩhumo kĩa hinya wao. **36** Nĩngarehithĩria andũ a Elamu huho iria inya ciumaga mĩena ĩrĩa ĩna ya igũrũ; ngaamahurunjĩra na kũu huho icio inya ciumaga, na gũtirĩ rũrĩrĩ o na rũmwe andũ acio aingate a Elamu matakoorĩra. **37** Nĩngahehenja Elamu maitho-inĩ ma thũ ciao, marĩ o mbere ya andũ arĩa macaragia kũmaruta muoyo; nĩngamarehithĩria mwanangĩko, o na marakara makwa mahiũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ngaamateng’eria na rũhiũ rwa njora nginya ndĩmaniine biũ. **38** Nĩngaiga gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene kũu Elamu, na niine mũthamaki wakuo o na anene akuo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **39** “No rĩrĩ, nĩngacookia ũgaacĩru wa Elamu matukũ-inĩ marĩa magooka,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

50 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa Jehova aaririe na kanua ka Jeremia ũcio mũnabii, ũhoru ũkoniĩ Babuloni na andũ a bũrũri wa Babuloni: **2** “Anĩrĩrai na mũhunjanĩrie ũhoru ndũrĩrĩ-inĩ, haandai kĩbebero na mũhunjanĩrie ũhoru wakĩo; mũtikamahithe ũndũ, no mũmeere atĩrĩ, ‘Babuloni nĩgũgũtunyanwo; Beli nĩgũconorithio, nayo Merodaki ĩiyũrwo nĩ kĩmako. Mĩhianano yakuo nĩgaconorithio, na mĩhianano yao nĩkaiyũrwo nĩ guoya.’ **3** Tondũ rũrĩrĩ

ruumĩte mwena wa gathigathini nĩrũkamũtharĩkĩra, na rwanange bũrũri wake. Gũtirĩ mũndũ ũgaatũũra kuo; andũ nĩmakooro o hamwe na nyamũ. 4 “Matukũ-inĩ macio, na ihinda-inĩ rĩu, andũ a Isiraeli na andũ a Juda hamwe nĩmagathiĩ macarie Jehova Ngai wao makĩrĩraga,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 5 “Nĩmakoorĩrĩria njĩra ya gũthĩ Zayuni, na magarũrũke, merekeirie mothiũ mao kuo. Nĩmagooka meeohanie na Jehova, na marĩkanĩre kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene kĩrĩa gĩtagacooka kũriganĩra. 6 “Andũ akwa makoretwo marĩ ng’onde ciũrĩte; arĩithi ao nĩmamahĩtithĩtie njĩra, na magatũma morũũre irĩma igũrũ. Nao morũũrĩte kuuma kĩrĩma-inĩ nginya karĩma-inĩ, makariganĩrwo nĩ kũrĩa ũhurũko wao ũrĩ. 7 ũrĩa wothe wamoonire akĩmatambuura; thũ ciao ikiuga atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũtirĩ na ihĩtia, nĩ ũndũ nĩmehĩirie Jehova, ũrĩa arĩ we ũrĩthio wao wa ma, o we Jehova, mwĩhoko wa maithe mao.’ 8 “Mwĩtharei muume Babuloni; eherai bũrũri wa andũ a Babuloni, na mũtuĩke ta thenge iria itongoragia rũũru rwa mbũri. 9 Nĩgũkorwo nĩngarahũra ũiguano wa ndũrĩrĩ nene, ciũmĩte bũrũri wa gathigathini ciũkĩrĩre Babuloni. Nĩkarũgama handũ ha cio irĩũkĩrĩre na igũtunyane, kuuma mwena ũcio wa gathigathini. Mĩguĩ yao ĩgaatuĩka ta ĩrĩa ya njamba njoorua, iria itacookaga moko matheri. 10 Nĩ ũndũ ũcio Babuloni nĩgũgatahwo; andũ othe arĩa magaagũtaha nĩmagakuua indo cia kũmaigana,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 11 “Tondũ nĩmũkenete na mũkarũũhia, inyuĩ arĩa mũtahaga igai rĩakwa, tondũ mũgũtũũha ta moori ĩkĩraanga ngano ĩkĩmĩhũũra, na mũkaania ta mbarathi

cia njamba, **12** nyina wanyu n̄agaconoka m̄uno; we ūcio wamūciarire n̄agaconorithio. N̄iwe ūgaakorwo ar̄i m̄unini m̄uno ndūr̄ir̄i-in̄i, atūike ta werū, na ta būr̄uri m̄ung'aru, o na ta werū wa m̄uthanga. **13** Tondū wa marakara ma Jehova, būr̄uri ūcio ndūgacooka gūtūūrwo n̄i andū, no r̄ir̄i, n̄igūkira gūgaakira ihooru biū. Andū ar̄ia othe makaagerera kūu Babuloni n̄imakamaka, na manyūr̄urie kūdū kūu tondū wa ūr̄ia gūgaakorwo kwananḡtwo. **14** “Mw̄ihaar̄irie m̄uthiūr̄ūr̄ūk̄irie Babuloni, inyuothe ar̄ia m̄ugeetaga ūta. R̄irathei! M̄utigatigie m̄igūi, n̄igūkorwo n̄ir̄ih̄irie Jehova. **15** Riuḡir̄iriei kuuma na m̄iena yothe! N̄ir̄inean̄ite r̄io r̄iene, m̄ithiringo yar̄io n̄igw̄ite, na thingo ciar̄io n̄imomokete. N̄igūkorwo r̄ir̄i n̄ir̄io ir̄ih̄iria r̄ia Jehova-r̄i, mw̄ir̄ih̄iriei har̄i r̄io; r̄īkei o ta ūr̄ia r̄ianeeka andū ar̄ia anḡi. **16** Eheriai ūr̄ia ūhaandaga kūu Babuloni, na ūr̄ia ūgethaga na rūhiū rwake h̄ind̄i ya magetha. Tondū wa rūhiū rūu rwa njora rwa m̄uhinyan̄ir̄iria-r̄i, o m̄undū n̄acooke kūr̄i andū ao, o m̄undū n̄ior̄ire būr̄uri wao k̄ūmbe. **17** “Isiraeli ahaana ta rūuru rūhurunjūk̄ite, r̄uteng'eretio n̄i m̄ir̄ūūthi. M̄uthamaki wa Ashuri n̄iwe war̄i wa mbere k̄umūtambuura; wa k̄ur̄iḡir̄iria k̄umūhehenja mah̄ind̄i-r̄i, aar̄i Nebukadinezaru, m̄uthamaki wa Babuloni.” **18** N̄i ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga at̄ir̄i: “N̄ingaherithia m̄uthamaki wa Babuloni na būr̄uri wake, o ta ūr̄ia ndaaherithirie m̄uthamaki wa Ashuri. **19** No n̄ingacookia Isiraeli ūr̄iithio-in̄i wake mwene, nake akaar̄iithaḡiria kūu Karimeli na Bashani; akaar̄īaga akahūūna kūu irima-in̄i cia Efiraimu, na cia

Gileadi. **20** Matukū-inĩ macio, o ihinda-inĩ rīu-rī, ihĩtia rīa Isiraeli nĩrĩgathuthuurio, no rĩtikoneka, o na mehia ma Juda mathuthuurio, no matikooneka, nĩgũkorwo matigari marĩa ngaahonokia nĩngamarekera,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **21** “Tharĩkĩrai bũrũri wa Merathaimu, mũũkĩrĩre arĩa matũũraga Pekodi. Mateng’eriei, na mũmooage, mũmaniine biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ĩkai ũrĩa wothe ndĩmwathĩte. **22** Kũrĩ na mbugĩrĩrio ya mbaara bũrũri-inĩ ũcio, nayo nĩ mbugĩrĩrio ya kũniinanwo kũnene! **23** Nyondo ĩrĩa ĩtũũrĩte ĩhũũraga thĩ yothe-rĩ, kaĩ nĩyunangĩtwo, ĩgathethereka-ĩ! Kaĩ Babuloni nĩgũkirĩte ihooru gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ-ĩ! **24** Ndaakwambĩire mũtego, wee Babuloni, nawe ũkĩgwatio nĩguo ũtekũmenya; wakoreirwo, ũkĩnyitwo tondũ wa gũkararia Jehova. **25** Jehova nĩahingũrĩte harĩa aigaga indo ciake cia mbaara, akaruta indo icio cia mbaara cia mang’ũrĩ make, nĩgũkorwo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ na wĩra wa kũruta kũu bũrũri-inĩ wa andũ a Babuloni. **26** Ũkaai mũgũtharĩkĩre muumĩte kũndũ kũraya. Thariai makũmbĩ makuo; gũcookanĩrĩriei irũndo ta cia hĩba cia ngano. Kwanangei biũ, na mũtigatigie matigari kuo. **27** Ũragai tũtegwa twakuo tuothe, tũikũrũkiei tũgathĩnjwo! Kaĩ marĩ na haaro-ĩ! Nĩgũkorwo mũthenya watuo nĩmũkinyu, ihinda rĩatuo rĩa kũherithio. **28** Ta thikĩrĩriai mũigue arĩa moorĩte na arĩa metharĩte makoima bũrũri wa Babuloni, makiumbũra marĩ kũu Zayuni ũrĩa Jehova Ngai witũ erĩhĩrie, akerĩhĩria nĩ ũndũ wa hekarũ yake. **29** “Ĩtai aikia a mĩguĩ mokĩrĩre Babuloni, o arĩa othe mageetaga ũta. Ambaai hema mũgũthiũrũrũkĩrie;

mütikareke mündü o na ūmwe warío oore. Ríríhei kúringana na ciiko ciarío; o ta ūrĩa rĩaneeka andũ angĩrĩ, rĩikei o ta guo. Nĩgũkorwo nĩrĩng'athĩirie Jehova, o we Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli. **30** Nĩ ūndũ ūcio, aanake aarío nĩmakaagũa njĩra-inĩ cia itũũra; thigari ciarío ciothe nĩigakirio ki mũthenya ūcio,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **31** “Atĩrĩrĩ, nĩngũũkĩrĩire, wee mwĩtĩĩ ūyũ, nĩgũkorwo mũthenya waku nĩmũkinyu, o rĩo ihinda rĩaku rĩa kũherithio,” ūguo nĩguo Mwathani, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **32** “Mwĩtĩĩ ūcio nĩakahĩngwo agwe, na gũtirĩ mündũ ūkaamũũkĩria; nĩngagwatia matũũra makuo mwaki, naguo nĩũgaacina arĩa othe mamũrigicĩirie, maniinwo biũ.” **33** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Andũ a Isiraeli nĩmahinyĩrĩrio, o ūndũ ūmwe na andũ a Juda. Arĩa othe maamatahire nĩmamarũmĩtie mũno, makarega kũmarekia mathiĩ. **34** No rĩrĩ, Mũkũũri wao arĩ na hinya; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake. Nĩakamarũrĩra na kĩyo ciira-inĩ wao, nĩguo atũme bũrũri wao ūgĩe na ūhurũko, no aagithie arĩa matũũraga Babuloni ūhurũko.” **35** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Harĩ na rũhiũ rwa njora rwa gũũkĩrĩra andũ a Babuloni, rũũkĩrĩre arĩa matũũraga Babuloni, na rũũkĩrĩre anene na andũ arĩa ogĩ akuo! **36** Rũhiũ rwa njora rũgookĩrĩra anabii akuo a maheeni, nao matuĩke irimũ. Ningĩ rũhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra njamba ciakuo iria irĩ hinya, nacio nĩkaiyũrwo nĩ kĩmako kĩnene. **37** Rũhiũ rwa njora rũgookĩrĩra mbarathi, na ngaari cia ita, na andũ a ndũrĩrĩ arĩa marĩ ita-inĩ rĩake, nao matuĩke ta andũ-a-nja. Ningĩ rũhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra indo ciao iria cia bata

ciigĩtwo igĩĩna-inĩ ciao, nacio nĩigatahwo. **38** Nĩgũkaara riũa rĩa kũhũithia maaĩ makuo! Namu nĩmakaahũa biũ. Nĩgũkorwo ũcio nĩ bũrũri ũiyũrĩte ngai cia mĩhianano, nao andũ akuo nĩmagũrũkĩtio nĩyo. **39** “Nĩ ũndũ ũcio nyamũ cia werũ-inĩ na hiti nĩcio igaatũũraga Babuloni, na kũu no kuo gũgaatũũrwo nĩ ndundu. Gũtigacooka gũtũũrwo nĩ andũ o na kana gũikarwo nĩ andũ, nginya njjarwa na njjarwa. **40** O ta ũrĩa Ngai aang’auranirie Sodomu, na Gomora, o hamwe na matũũra marĩa maariganĩtie namorĩ, ũguo noguo gũtarĩ mũndũ ũgaatũũra kuo; gũtirĩ mũndũ ũgaikara kuo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **41** “Atĩrĩrĩ, mbũtũ ya ita nĩ ĩrooka yumĩte mwena wa gathigathini; rũrĩrĩ rũnene, na athamaki aingĩ nĩmarahũrĩtwo kuuma ituri-inĩ cia thĩ. **42** Marooka marĩ na mota na matimũ mao; nao nĩ andũ oorũ, na matarĩ tha. Mũrurumo wao nĩ ta mũrurumo wa ndiihũ cia maaĩ ma iria, magĩũka mahaicĩte mbarathi ciao; mokĩte meyarĩire wega mbaara-inĩ nĩguo magũtharĩkĩre, wee Mwarĩ ũyũ wa Babuloni. **43** Mũthamaki wa Babuloni nĩaiguĩte ũhoru wao, namo moko make makoorwo nĩ hinya. Nĩanyiitĩtwo nĩ ruo rũnene ngoro-inĩ yake, na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. **44** O ta mũrũũthi ũũkĩte kuuma ihinga-inĩ cia Jorodani ũgakinya ũrĩthio-inĩ ũrĩa mũnoru-rĩ, ũguo noguo ngaingata Babuloni, oime bũrũri-inĩ wake o rĩmwe. Nũũ ũcio ũthuurĩtwo wĩra ũcio nĩgeetha ndĩmũtue wa kũũrũgamĩrĩra? Nũũ ũngĩ ũhaana ta nĩ, ningĩ-rĩ, nũũ ũngĩhota kũngararia? Ningĩ nĩ mũrũĩthi ũrĩkũ ũngĩhota kũregana na nĩ?” **45** Nĩ ũndũ ũcio, thikĩrĩriai mũigũe ũndũ ũrĩa Jehova athugundĩte wa gũũkĩrĩra bũrũri wa Babuloni,

o na ūrĩa atuĩte gwĩka bŭrŭri wa andũ a Babuloni: Arĩa anini rūũru-inĩ magaaakururio, matwarwo kũndũ kŭraya; nĩakananga ūrĩithio wao ūthire biũ nĩ ūndũ wao. **46** Mŭrurumo wa Babuloni gũgĩtahwo nĩũgathingithia thĩ; kayũ ga kĩrĩro gĩakuo nĩgakaiguuo ndŭrĩrĩ-inĩ.

51 Jehova ekuuga ūũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngarahũra roho wa mŭniinani, ūũkĩrĩre Babuloni, o na andũ a Lebi-Kamai. **2** Nĩngatũma andũ a kũngĩ mathĩ Babuloni magakũhurunje ta ūrĩa mũũngũ ūmbŭragwo ihuhĩro-inĩ, na manange bŭrŭri ūcio ūtigwo ūtarĩ kĩndũ; makaũũkĩrĩra kuuma mĩena yothe, mũthenya ūcio waguo wa mwanangĩko. **3** Mŭtikanareke mũikia wa mĩguĩ ageete ūta wake, kana ehumbe nguo ciake cia ita. Mŭtigacaĩre aanake akuo; anangai mbŭtũ ciake cia ita, mŭciniine. **4** Makaagũa thĩ moragĩtwo kũu Babuloni, magurarĩtio nguraro cia gĩkuũ kũu barabara-inĩ ciakuo. **5** Nĩgũkorwo Isiraeli na Juda matitirikĩtwo nĩ Ngai wao, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o na gũtuĩka bŭrŭri wao ūiyŭrĩtwo nĩ mahĩtia maitho-inĩ ma ūcio Mũtheru wa Isiraeli. **6** “Mwĩtharei muume kũu Babuloni! Ūrai mũhonokie mĩoyo yanyu! Mwĩtharei mŭtikaniinanĩrio nakuo nĩ ūndũ wa mehia makuo. Nĩ ihinda rĩa Jehova rĩa kwĩrĩhĩria; agaakũrĩha o kĩrĩa gĩkwagĩrĩre. **7** Babuloni kwahaanaga ta gĩkombe gĩa thahabu kĩrĩ guoko-inĩ kwa Jehova; nakuo gũgĩtũma thĩ yothe ihaane ta irĩtwo nĩ njoohi. Ndŭrĩrĩ nĩcianyuire ndibei yakuo; nĩ ūndũ ūcio rĩu ihaana ta igŭrũkĩte. **8** Babuloni nĩgũkũgũa o rĩmwe na kũhehenjwo. Kũrĩrĩrei! Rehei ndawa ya kũniina ruo rwakuo; hihi kwahota kũhona. **9** “Nĩtũngĩahonirie Babuloni, no rĩrĩ,

gūtingĩhonio. Nītūgūtigei, na o mūdū acooke būrūri wake kīumbe, nīgūkorwo ituĩro rĩakuo rĩkinyĩte o matu-inĩ, rĩambatĩte o nginya matu-inĩ marĩa mairũ.’ **10** “Jehova nĩonanĩtie ũthingu witũ; ũkai tũthĩ tũkoimbūrĩre Zayuni maūdū marĩa Jehova Ngai witũ ekĩte.’ **11** “Noorai mĩguĩ, oyai ngo! Nīgūkorwo Jehova nĩarahūrĩte athamaki a Amedi, nĩ ũndū nĩaciirĩire kũniina Babuloni. Jehova nĩekwĩrĩhĩria harĩo, erĩhĩrie maūdū marĩa meekirwo hekarũ yake. **12** Haandai bendera kūrigania na thingo cia Babuloni! Ongererai agitĩri, igai arangĩri, mūhaarĩrie andũ a kũhithũkĩra njĩra-inĩ! Jehova nĩekũhingia ũrĩa aciirĩire gwĩka, ahingie uuge wake wa kūrũmĩrĩrwo, wa gũũkĩrĩra andũ a Babuloni. **13** Wee ũtũũraga gũkuhĩ na njũũ nyingĩ, na ũkeigĩra indo nyingĩ igĩina-inĩ ciaku-rĩ, ithĩrĩro rĩaku nĩ ikinyu, nĩ ihinda rĩaku rĩa kweherio. **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩehĩtĩte akĩgwetaga rĩitwa rĩake, akoiga atĩrĩ: Ti-itherũ nĩngatũma ũũkĩrĩrwo nĩ andũ aingĩ o ta mĩrumbĩ ya ngigĩ, nao makuugĩrĩrie nĩ ũndũ wa gũkũhoota. **15** “Nĩwe wombire thĩ na ũndũ wa hinya wake; ningĩ akĩhaanda thĩ na ũũgĩ wake, na agĩtambūrũkia matu mairũ na ũndũ wa ũmenyo wake. **16** Hĩndĩ ĩrĩa agũũthũkarĩ, maaĩ marĩa marĩ igũrũ matu-inĩ nĩmarurumaga; nĩwe ũtũmaga thaatũ wambate na igũrũ kuuma ituri ciothe cia thĩ. Atũmaga rūheni rūũke rūrehanĩte na mbura, na akahingũrĩra rūhuho ruume makũmbĩ-inĩ make. **17** “Andũ othe nĩmagĩte meciiria na makaaga ũmenyo, nake mūturi wa thahabu o wothe nĩaconorithĩtio nĩ mĩhianano ĩyo yake. Nĩ ũndũ mĩhianano ĩyo yake nĩ ya maheeni; ndĩrĩ mĩhũmũ thĩinĩ wayo. **18** Ndĩrĩ kĩene, nĩ indo cia

kūnyararwo; narīo ihinda rīayo rīa gūciirithio rīakinya-rī, nīngathira biū. **19** We ūcio Rūgai rwa Jakubu ndatarīi tayo, nīgūkorwo nīwe Mūūmbi wa indo ciothe, o hamwe na mūhīrīga ūrīa eegwatīire ūtuīke igai rīake; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīrīo rītwa rīake. **20** “Nīwe njūgūma yakwa ya ita, na nowe kīndū gīakwa kīa mbaara: nīwe hūthagīra kūhehenja ndūrīrī, na ngatūmīra hinya waku kūniina mothamaki. **21** Nīwe hūthagīra kūhehenja mbarathi na mūmīhaici, ngakūhūthīra kūhehenja ngaari ya ita na mūmītware, **22** ngakūhūthīra kūhehenja mūdū mūrūme na mūdū-wa-nja, ngakūhūthīra kūhehenja mūdū mūkūrū na ūrīa mwīthī, o na ngakūhūthīra kūhehenja mwanake na mūrītu, **23** Ngakūhūthīra kūhehenja mūrīithi na rūuru rwake rwa mbūri, ngakūhūthīra kūhehenja mūrīmi na ndegwa ciake cia kūrīma, o na ngakūhūthīra kūhehenja abarūthi na anene. **24** “Na rīrī, Babuloni na arīa othe matūūruga Kalidei, ngaamacookereria ūūru wao mūkīonagīra, ūūru wothe ūrīa maaneka kūu Zayuni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **25** “Nīngūgūūkīrīra wee kīrīma gīkī gīa kūniinana, wee ūniinaga thī yothe.” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngūgūtambūrūkīria guoko ngūūkīrīre, ngūgaragarie ngūrute ndwaro-inī cia mahiga, na ndūme ūtuīke ta kīrīma gīcinītwo nī mwaki. **26** Gūtīrī ihiga rīkarutwo harīwe rītūīke rīa koine, o na kana ihiga o rīothe rīa mūthingi, nī ūndū ūgūtūūra ūkīrīte ihooru nginya tene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **27** “Haandai bendera būrūri-inī, huhai karumbeta ndūrīrī-inī! Thagathagai ndūrīrī ikahūūrane nake; itai mothamaki maya meturanīre, mamūūkīrīre: mothamaki ma Ararati,

na Mini, na Ashikenazu. Mūigīrei mūnene wa ita wa kūmūūkīrīra; ambatai mbarathi cia ita nyingī ta mīrumbī ya ngigī. **28** Thagathagai ndūrīrī ikahūūrane nake; thagathagai athamaki a Amedi, na abarūthi, na anene ao othe, na andū a mabūrūri mothe marīa maathagwo nīo. **29** Būrūri nūrathingitha na ūkenyogonda nī ruo, nīgūkorwo ūndū ūrīa Jehova aciirīre gwīka Babuloni nī mūrūmu: wa kūharagania būrūri wa Babuloni nīguo kwage mūdū ūngītūūra kuo. **30** Njamba iria irī hinya cia Babuloni nīitigīte kūrūa; ciikarīte ciīgītio-inī ciacio iria nūmu. Hinya wacio nī mūthiru; ihaanīte o ta andū-a-nja. Ciikaro ciakuo nīcinītwo na mwaki; mīgīka ya ihingo ciakuo nī miunange. **31** Mūtware ndūmīrīri ūmwe ararūmīrīrwo nī ūngī, nake mūrēkio akarūmīrīrwo nī mūrēkio ūrīa ūngī, makamenyithie mūthamaki wa Babuloni atī itūūra rīu rīake inene rīothe nīrītunyane, **32** ningī mariūko ma njūūī nīmanyiite, na kūrīa kūrī marura gūgaacinwo na mwaki, nacio thigari ikanyitwo nī guoya.” **33** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: “Mwarī wa Babuloni atarī ta kīhuhīro kīa ngano hīndī irīa yaraganītio ikīrangīrīrio; kahinda gake ga kūgethwo nīgegūkinya o narua.” **34** “Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni nīatūmeretie, nīatūreheire kīrigiicano, agatūma tūtūike ta nyūngū ya rīumba itarī kīndū. Nīatūmerūkītie o ta ndamathia, nayo nda yake akamīiyūria na indo ciitū iria irī mūrīo, na nīacookete agatūtahīka. **35** Maūdū ma ūhinya marīa maanekwo nyama ciitū-rī, marocookerera Babuloni,” ūguo nīguo atūuri a Zayuni mekuuga. “Thakame iitū irocookerera

acio maikaraga kũu Babuloni,” ũguo nĩguo Jerusalemu
ĩkuuga. **36** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, Jehova ekuuga ũũ:
“Atĩrĩrĩ, niĩ nĩngũkũrũĩrĩra na ngũrĩhĩrie; nĩngahũithia
iria rĩake, na ndũme ithima ciake ihũe. **37** Babuloni
gũgaatuĩka hĩba ya kũndũ kwanangĩku, na imamo cia
mbwe, na kũndũ gwa kũmakania, na gwa gũthekererwo,
kũndũ gũtarĩ mũndũ ũngĩtũũra kuo. **38** Andũ othe akuo
makaaramaga ta mĩrũũthi mĩĩthĩ, makaarurumaga ta
njaũ cia mĩrũũthi. **39** No rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa magaakorwo
macinĩtwo nĩ thuti-rĩ, nĩrĩo ngaamarugithĩria iruga, na
ndũme marĩĩo nĩ njoohi, nĩguo magaatheka maanĩrĩire,
macooke makome toro nginya tene, na maticooke
gũũkĩra,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **40** “Ngaamaikũrũkia
ta tũgundu tũgĩthĩ gũthĩnjwo, o na ta ndũrũme irĩ
hamwe na thenge. **41** “Hĩ, kaĩ Sheshaki nĩrĩkeegwatĩrwo-ĩ,
itũũra rĩu rĩrahagwo nĩ thĩ yothe kaĩ nĩinyiite-ĩ! Babuloni
gũgaatuĩka kũndũ gwa kũmakania thĩinĩ wa ndũrĩrĩ ciothe!
42 Iria rĩrĩa inene nĩrĩkaiyũra Babuloni guothe; mũrurumo
wa ndiihũ ciarĩo nĩguo ũgaakũhubanĩria. **43** Matũũra
makuo nĩmakirĩte ihooru, matũũke bũrũri mũũmũ na
werũ ũtarĩ kĩndũ, bũrũri ũtarĩ mũndũ ũngĩtũũra, kũndũ
gũtarĩ mũndũ ũgeragĩra kuo. **44** Nĩngaherithĩria Beli kũu
Babuloni na ndũme ĩtahĩke kĩndũ kĩrĩa gĩothe ĩmeretie.
Ndũrĩrĩ itigacooka kũhatikana igĩthĩ kũrĩ yo. Naruo
rũthingo rwa Babuloni nĩrũkaagũa. **45** “Umai kũu thĩinĩ
warĩo, inyuĩ andũ akwa! Mwĩtharei, mũhonokie mĩoyo
yanyu! Mwĩtharei, mweherere marakara marĩa mahiũ
ma Jehova. **46** Mũtikanareke ngoro cianyu ciũrwo nĩ
hinya, kana mwĩtigĩre hĩndĩ ĩrĩa ndeto cia mũhuhu

ikaiguuo bŭrŭri-inĩ; ũhoru ũmwe wa mŭhuhu nĩkaiguuo mwaka ũyũ, na ũngĩ ũiguuo mwaka ũcio ũngĩ ũrŭmĩrĩire, mŭhuhu ũkoniĩ ndeto cia haaro bŭrŭri-inĩ, na wa mwathani ũmwe agĩũkĩrĩra mwathani ũrĩa ũngĩ. **47** Nĩgũkorwo ti-itherũ ihinda nĩrĩgooka rĩrĩa ngaaherithia ngai cia mĩhianano ya Babuloni; bŭrŭri ũcio wothe nĩũgaconorithio, nao andũ akuo arĩa othe moragĩtwo nĩmakaaragana kuo. **48** Hĩndĩ ĩyo igŭrũ na thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo nĩikanĩrĩra nĩ gũkena igĩkenerera Babuloni, nĩgũkorwo aniinani nĩmakarĩtharĩkĩra, moimĩte mwena wa gathigathini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **49** “Babuloni no nginya gũkaagũa nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli arĩa maanooraga, ũguo noguo andũ a mabŭrŭri mothe makaagũa thĩ, moragĩtwo nĩ ũndũ wa Babuloni. **50** Inyuĩ mŭhonokete kũũragwo na rŭhiũ rwa njora-rĩ, mwĩtharei na mŭtikagonderere! Ririkanagai Jehova mŭrĩ bŭrŭri wa kũraya, na mwĩciiragie ũhoru wa Jerusalemu.” **51** “Nĩtũconorithĩtio, nĩgũkorwo nĩtũrumĩtwo, na tũkahumbwo thoni mothiũ maitũ, tondũ andũ a kũngĩ nĩmatoonyete kũndũ kũrĩa kwamũre thĩnĩ wa nyũmba ya Jehova.” **52** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmagooka rĩrĩa ngaaherithia mĩhianano yake, nao andũ arĩa agurarie kũu bŭrŭri-inĩ ũcio guothe nĩmagacaaya. **53** O na kũngĩtuĩka Babuloni gwĩtũũgĩrĩtie gũgakinya o matu-inĩ, na ciĩhitho ciakuo ikairigĩrwo na hinya mũno-rĩ, no ngaakũrehithĩria aniinani magũũkĩrĩre,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **54** “Mũgambo wa kĩrĩro nĩũraiguuo kũu Babuloni; nĩ mũgambo wa kũniinanwo ũraiguuo kũu bŭrŭri wa andũ a Babuloni. **55** Jehova

nīakaniina Babuloni; nīagakiria inegene rīu inene rīakuo. Makūmbī ma thū makaahūyūka taarī mūrurumo wa maaī maingī. Mūrurumo wa mīgambo yao nīkaiguuagwo.

56 Mūniinani nīagookīrīra Babuloni; njamba ciakuo iria irī hinya nīkaanyiitwo, namo mota mao moinangwo. Nī ūndū Jehova nī Mūrungu ūrīhanagīria; we akaarīhanīria biū. **57** Anene akuo, na andū arīa ogī, o na abarūthi akuo, o ūndū ūmwe na anene akuo, o na njamba ciakuo iria irī hinya, othe nīngatūma marīo nī njoohi; magaakoma nginya tene, na matiūkīre,” nīguo Mūthamaki ekuuga, o we ūrīa rīitwa rīake arī Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

58 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Rūthingo rwa Babuloni rūrīa rwariī nīrūkang’aūranio biū, nacio ihingo ciakuo iria ndaaya na igūrū icinwo na mwaki; andū menogagia tūhū, nago wīra wa ndūrīrī no ngū cia gūcinwo na mwaki.” **59** Īno nīo ndūmīrīri irīa Jeremia aaheire Seraia mūrū wa Neria, mūrū wa Maaseia, o ūcio warī mūnene ūrīa mūrori wa maūndū ma nyūmba ya mūthamaki, rīrīa aathiire Babuloni marī na Zedekia mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa ĩna wa ūthamaki wake.

60 Jeremia nīandīkīte ibuku-inī rīa gīkūnjo ūhoru wotho ūkoniī mwanangīko ūrīa ūgaakinyīrīra Babuloni: maūndū marīa mothe maandīkītwo makoniī Babuloni. **61** Jeremia akīra Seraia atīrī, “Wakinya Babuloni-rī, ūgaatigīrīra atī nīwathoma mohoro maya mothe wanīrīire. **62** Ūcooke uuge atīrī, ‘Wee Jehova, nīugīte nīkūniina kūndū gūkū, nīgeetha gūtikanatūūrwo nī mūndū, o na kana nyamū; gūgūtūūra gūkirīte ihooru nginya tene.’ **63** Warīkia gūthoma ibuku rīu rīa gīkūnjo-rī, ūrīoherere ihiga, ūrīkie

Rũũĩ rwa Farati. **64** Ūcooke uuge atĩrĩ, ‘Ūguo noguo Babuloni gũkaarĩkĩra kũũrĩre biũ, na gũtigacooka kuumĩra na igũrũ, nĩ ũndũ wa mwanangĩko ũrĩa ngaakũrehithĩria. Nao andũ akuo nĩmakaagũa.’” Ūhoru wa Jeremia ũkinyĩte hau.

52 Zedekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ũmwe rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia; nake oimĩte Libina. **2** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa Jehoiakimu eekĩte. **3** Na nĩ ũndũ wa marakara ma Jehova-rĩ, nĩkĩo maũndũ macio mothe meekĩkire kũu Jerusalemu na Juda, na mũthia-inĩ akĩmaingata mehere mbere yake. Na rĩrĩ, Zedekia akĩremera mũthamaki wa Babuloni, akĩaga gwachĩka. **4** Nĩ ũndũ ũcio mwaka-inĩ wa kenda wa ũthamaki wa Zedekia, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa ikũmi-rĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni agĩthĩĩ kũhũũrana na Jerusalemu arĩ na ita rĩake rĩothe, nao makĩamba hema nja ya itũũra rĩu inene, na magĩaka ihumbu cia tĩĩri mĩena yothe yarĩo cia kũmateithia gũtharĩkĩra itũũra rĩu. **5** Narĩo itũũra rĩu inene rĩgĩkara rĩrĩ irigiicĩrie nginya mwaka wa ikũmi na ũmwe wa ũthamaki wa Zedekia. **6** Na rĩrĩ, mũthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng’aragu ikĩneneha mũno kũu itũũra-inĩ, o nginya gũkĩaga irio cia kũrĩo nĩ andũ a bũrũri ũcio. **7** Hĩndĩ ĩyo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rũkĩmomorwo, nacio mbũtũ ciothe cia ita ikũũra. Moimire itũũra-inĩ ũtukũ magereire kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩarĩ gatagatĩ ga thingo cieri hakuhĩ na mũgũnda wa mũthamaki, o na gũtuĩka andũ

a Babuloni nīmarigiicīrie itūūra rīu inene rīothe. Nao makīūra merekeire Araba, **8** no mbūtū ya ita ya Babuloni īgīteng’eria Mūthamaki Zedekia nginya ikīmūkinyīra werū-inī ūrīa mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe ikīamūranio nake ikīhurunjwo. **9** Nayo mbūtū ya ita ya Babuloni ikīnyiita Mūthamaki Zedekia. Makīmūtware kūrī mūthamaki wa Babuloni ūrīa warī kūu Ribila, būrūri-inī wa Hamathu, na kūu nīkuo aamūtūrīre ciira. **10** Mūthamaki wa Babuloni arī kūu Ribila nīoragithirie ariū a Zedekia o hau maitho-inī ma ithe wao; agīcooka akīūragithia anene othe a Juda. **11** Nīacookire agīkūūrithia Zedekia maitho, na akīmuoha na bīngū cia gīcango, akīmūtware Babuloni, na kūu akīmūikia njeera nginya mūthenya ūrīa aakuire. **12** Mūthenya wa ikūmi wa mweri wa itano, mwaka-inī wa ikūmi na kenda wa gūthamaka kwa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni-rī, Nebuzaradani mūnene wa arangīri a mūthamaki wa Babuloni, ūrīa watungataga mūthamaki wa Babuloni, agīūka Jerusalemu, **13** agīcina hekarū ya Jehova, na nyūmba ya ūthamaki, o na nyūmba ciothe cia Jerusalemu. Ningī agīcina nyūmba o yothe yarī ya bata kuo. **14** Nayo mbūtū yothe ya ita ya Babuloni, itongoretio nī mūnene ūcio wa arangīri a mūthamaki, ikīmomora thingo ciothe iria ciathiūrūrūkīrie Jerusalemu. **15** Nebuzaradani ūcio warī mūnene wa arangīri a mūthamaki nīatahire andū amwe arīa maarī athīni mūno, na andū arīa maatigaire kūu itūūra-inī rīu inene, hamwe na mabundi marīa mangī, o na andū arīa metwarīte o ene kūrī mūthamaki wa Babuloni. **16** No Nebuzaradani nīatigire andū amwe arīa

maarĩ athĩĩni mũno a bũrũri ũcio kuo, nĩguo marutage wĩra mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ na mĩgũnda-inĩ ĩrĩa ĩngĩ. **17** Andũ a Babuloni makiunanga itugĩ cia gĩcango, na metha cia kũigĩrĩrwo indo, na Karia karĩa kaarĩ ga gĩcango, iria ciarĩ thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, magĩkuua gĩcango kũu gĩothe magĩgĩtwara Babuloni. **18** Ningĩ magĩkuua nyũngũ, na icakũri, na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na mbakũri cia kũminjaminjĩria maaĩ, na thaani, o na indo ciothe cia gĩcango iria ciahũthagĩrwo wĩra-inĩ wa hekarũ, magĩthĩĩ nacio. **19** Mũnene ũcio wa thigari cia mũthamaki nĩakuuire mbakũri iria nene, na Ngĩo, na mbakũri cia kũminjaminjĩria maaĩ, na nyũngũ, na mĩtĩ ya matawa, na thaani, o na mbakũri iria ciahũthagĩrwo na kũruta maruta ma kũnyuuu, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu ĩrĩa therie kana betha. **20** Gĩcango kĩrĩa kĩarutirwo itugĩ-inĩ icio cierĩ, na Karia kau, na ndegwa iria ikũmi na igĩrĩ cia gĩcango iria ciarĩ rungu rwako, na metha, iria Mũthamaki Solomoni aathondekete cia hekarũ ya Jehova, gĩtingĩathimĩkire nĩ kũingĩha. **21** O gĩtugĩ kĩmwe gĩacio kĩarĩ kĩa mĩkono ikũmi na ĩnana kũraiha, na mĩkono ikũmi na ĩĩrĩ gũthiũrũrũka; na o kĩmwe gĩacio kĩarĩ na ũtungu wa ciara inya, na kĩarĩ na irima gatagatĩ. **22** Kĩongo gĩa gĩcango kĩrĩa kĩarĩ hau gĩtugĩ-igũrũ, o kĩmwe kĩarĩ kĩa mĩkono ĩtano kũraiha, na gĩkagemio na rũgara rũrĩ na makomamanga ma gĩcango gũthiũrũrũkĩria. Gĩtugĩ kũu kĩngĩ gĩa keerĩ, kĩrĩ na makomamanga makĩo nĩkĩahaanaine biũ na kũu kĩngĩ kĩa mbere. **23** Na haarĩ na makomamanga mĩrongo kenda na matandatũ maacuuhĩte mĩena-inĩ; makomamanga

mothe marĩa maathiūrūrūkĩirie igūrũ wa magemio macio ma rūgara maarĩ igana rĩmwe. **24** Mũnene ũcio wa arangĩri nĩanyiitire Seraia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na Zefania mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa wa keerĩ harĩ we, o na andũ arĩa atatũ maarangagĩra mūrango. **25** Harĩ andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-inĩ inene, akĩnyiita mũnene ũrĩa warũgamĩrĩire andũ a mbaara, na akĩnyiita andũ mũgwanja arĩa maataaraga mũthamaki. Ningĩ akĩnyiita karani ũrĩa mũnene, ũrĩa wandĩkithagia andũ a gũthĩ ita a bũrũri ũcio, na andũ ake mĩrongo ĩtandatũ arĩa maakorirwo itũũra-inĩ rĩu inene. **26** Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri akĩmakuaa othe, akĩmatwarĩra mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila. **27** Kũu Ribila, bũrũri-inĩ wa Hamathu, nĩkuo mũthamaki ũcio wa Babuloni aamoragithĩirie. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Juda magĩtahwo, magĩtwarwo bũrũri ũngĩ, makĩrutwo bũrũri wao. **28** Ũyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa Nebukadinezaru aatahire akĩmatwara bũrũri ũngĩ: mwaka-inĩ wa mũgwanja aatahire Ayahudi 3,023; **29** naguo mwaka wa ikũmi na ĩnana wa ũthamaki wa Nebukadinezaru, agĩtaha andũ 832 kuuma Jerusalemu; **30** o naguo mwaka-inĩ wake wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ, agĩtaha Ayahudi 745 magĩtwarwo bũrũri ũngĩ nĩ Nebuzaradani ũcio mwathi wa arangĩri a mũthamaki. Andũ acio othe maarĩ 4,600. **31** Na gũgĩkinya atĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja kuuma rĩrĩa Jekonia, mũthamaki wa Juda, aatwarirwo bũrũri ũngĩ, mwaka-inĩ ũrĩa Evili-Merodaki aatuĩkire mũthamaki wa Babuloni-rĩ, nĩohorithirie Jekonia mũthamaki wa Juda, akĩmũrekereria oime njeera mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa mweri

wa ikūmi na ĩĩrĩ. **32** Nĩamwarĩirie na ũhoreri, na akĩmũhe gĩtĩ gĩa kũmũtũgĩria gũkĩra athamaki acio angĩ maarĩ nao kũu Babuloni. **33** Nĩ ũndũ ũcio Jekonia akĩruta nguo ciake cia njeera, na agĩtũũra arĩianagĩra irio na mũthamaki matukũ mothe marĩa aatũũrire muoyo. **34** Mũthamaki ũcio wa Babuloni nĩaheaga Jekonia indo cia kũmũteithia o mũthenya matukũ mothe marĩa aatũũrire muoyo, nginya mũthenya ũrĩa aakuire.

Macakaya

1 Hī! Kaī itūūra rīu inene nīrīkarīte rītiganīrio, o rīu rīratūire rīiyūrīte andū-ī! Kaī rīkūhaana o ta mūtumia wa ndigwa, ūcio ūraarī mūnene gatagatī ka ndūrīrī-ī! O we ūratūire arī mūthamaki-mūndū-wa-nja ng'ongo-inī cia būrūri-rī, rīu atuīkīte ngombo. **2** Ūtukū araraga akīrīra na ruo, maithori makanyūrūrūkīra makai-inī make. Arīa othe marendanīte nake-rī, hatirī o na ūmwe wa kūmūhooreria. Arata ake othe nīmamūkunyañire; othe matuīkīte thū ciake. **3** Thuutha wa thīina na mawīra maritū, Juda nīatwarītwo ithaamīrio. Atūūruga gatagatī ka ndūrīrī; agakīaga handū ha kūhurūka. Arīa othe mamūingatithagia nīmamūkinyīrīre arī hatīka-inī ciake. **4** Njīra cia gūthīi Zayuni no macakaya, nī ūndū gūtīrī andū mookaga ciathī ciake iria njathane. Matoonyero make mothe makirīte ihooru, athīnjīri-Ngai ake no gūcaaya maracaaya, airītu ake no kūgirīka, nake arī na ruo rūnene. **5** Amuku ake matuīkīte nīo mamwathaga; thū ciake nīcio igaacīire. Jehova nīamūrehithīrie kīeha nī ūndū wa mehia make maingī. Ciana ciake itahītwo igatwarwo būrūri ūngī, igatuīka mīgwate ya thū. **6** Mwarī wa Zayuni nīhereirwo nī riiri wake. Anene ake mahaanīte ta thwariga ciagīte ūrīithio; moorīte matarī na hinya, moimītwo thuutha nī arīa mamaingatithītie. **7** Matukū-inī ma thīina na kūūrūūra gwake-rī, Jerusalemu aririkanaga igīina ciothe iria ciarī ciake matukū ma tene. Rīrīa andū ake maagūire moko-inī ma thū-rī, gūtīarī mūndū o na ūmwe wa kūmūteithia. Thū ciake ikīmūrora, igīthekerera mwanangīko wake. **8** Jerusalemu

nīehītīe mūno, na nī ūndū ūcio akanyitwo nī thaahu. Arīa othe maamūtītē-rī, rīu nīmamūnyararīte, nī ūndū nīmonete njaga yake; we mwene no gūcaaya aracaaya, na akamahutatīra. **9** Gīko gīake nīkīnyitītē nguo ciake; nake ndaigana gwīcūūrania mūtūūrīre wake wa thuutha. Kūgūa gwake kwarī gwa kūmakania; gūtīarī mūdū o na ūmwe wa kūmūhooreria. “Wee Jehova, ta kīone mathīina makwa, nīgūkorwo thū yakwa nīhootanīte.” **10** Thū īyo nīyegwatīire igīina-inī ciake ciothe; nake akīionera ndūrīrī iria itooī Ngai igītoonya handū harīa hake haamūre: o arīa wee wathanīte matikanatoonye kīūngano-inī gīaku. **11** Andū ake othe nīgūcaaya maracaaya magīetha gīa kūrīa; magagīkūūrania igīina ciao na irio nīguo matūūre muoyo. “Wee Jehova, ta cūrania wone, nīgūkorwo ndī mūmeneku.” **12** “Atīrīrī, inyuī mūrahītūka, anga mūkuona ūndū ūyū ta ūtamūkoniī? Ta rorai muone. Nī kūrī thīina ūiganaine na thīina ūyū wakwa, thīina ūrīa njigīrīrwo, o ūcio Jehova aandehithīirie mūthenya wa marakara make mahiū? **13** “We aandūmīire mwaki uumīte igūrū, akīūikūrūkia, ūgītoonya nginya mahīndī-inī makwa. Aambīire magūrū makwa wabu wa kūmatega, akīihūdūra. Nake agītūma nyiitwo nī ihooru, ngīkīringīka mūthenya wothe. **14** “Mehia makwa mohanītio, magatuīka icooki. Moko make mamogothanītīe hamwe. Magagīkīrwo ngingo-inī yakwa, nake Mwathani agakīiniina hinya. Akaaneana moko-inī ma arīa itangīhota gwītiiria. **15** “Mwathani nīaregete njamba ciothe cia ita iria ndī nacio, akanjītīra ita nīguo rīnjūkīrīre, rīmemende aanake akwa. Kīhihīro-inī gīake kīa ndibei-rī, Mwathani nīarangīrīrie Mwarī Gathirange

wa Juda. **16** “Maündũ macio nĩmo maratũma ndĩre, namo maitho makwa makanyũrũrũkia maithori. Gũtirĩ mũndũ ũrĩ hakuhĩ wa kũũhooreria, gũtirĩ mũndũ wa kũnyũmĩrĩria ngoro. Ciana ciakwa ituĩkĩte cia kũnyamarĩka tondũ thũ nĩyo ihootanĩte.” **17** Zayuni atambũrũkĩtie moko, no gũtirĩ mũndũ wa kũmũhooreria. Jehova nĩathanĩte ũhoru wa Jakubu atĩ arĩa mariganĩtie nake matuĩke thũ ciake; Jerusalemu nĩatuĩkĩte kĩndũ kĩrĩ thaahu gatagatĩ-inĩ kao. **18** “Jehova nĩ mũthingu, no rĩrĩ, nĩndaremeire watho wake. Thikĩrĩriai, inyuĩ andũ othe, na mũrore gũthĩĩnĩka gwakwa. Aanake akwa na airĩtu akwa nĩmatahĩtwo magatwarwo thĩ ng’eni. **19** “Ndaatũmanĩire arĩa twarĩ ngwatanĩro, no-o makĩngunyanĩra. Athĩnjĩri-Ngai akwa, na athuuri akwa marakuĩrĩire itũũra-inĩ rĩu inene, o magĩcaragia irio cia kũmatũũria muoyo. **20** “Wee Jehova, ta rora wone ũrĩa ndĩ hatĩka-inĩ! Nĩndĩratangĩka thĩinĩ wakwa, na ngathĩĩnĩka thĩinĩ wa ngoro yakwa, nĩ ũndũ ngoretwo ndĩ mũremi mũno. Na kũu nja, hiũ cia njora nĩirooraga andũ, nakuo thĩinĩ no gĩkuũ kũrĩ. **21** “Andũ nĩmaiguĩte mũcaayo wakwa, no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa kũũhooreria. Thũ ciakwa ciothe nĩciguĩte ũhoru wa hatĩka ciakwa, nacio igakena nĩ ũndũ wa ũguo wĩkĩte. Nawe gĩkinyie mũthenya ũrĩa wanĩrĩire nĩguo nao mahaane ta nĩ. **22** “Waganu wao wothe nĩũgĩkinye mbere yaku, nawe ũmeke o ta ũrĩa ũnjĩkĩte nĩ ũndũ wa mehia makwa mothe. Mĩcaayo yakwa nĩ mũingĩ, nayo ngoro yakwa nĩringĩkĩte.”

2 Hĩ! Kaĩ Mwathani nĩakĩhumbĩrĩte Mwarĩ wa Zayuni na itu rĩa marakara make-ĩ! Nĩatungumanĩtie riiri wa Isiraeli,

akaũharũrũkia kuuma igũrũ nginya thĩ; ndaarirkanire gaturwa ka magũrũ make, mũthenya ũrĩa aarakarire. **2** Mwathani-rĩ, nĩameretie itũũro ciothe cia Jakubu atarĩ na tha; nĩamomorete ciĩhitho iria nũmu cia Mwarĩ wa Juda arĩ na marakara. Nĩagũithĩtie ũthamaki wa Mwarĩ wa Juda, na akagũithia anene ake, akamaconorithia. **3** Rũhĩa rwa Isiraeli ruothe arũrengete arĩ na marakara mahiũ. Nĩheretie guoko gwake kwa ũrĩo, gũkameeherera o rĩrĩa thũ ciamakuhĩrĩria. Nĩgũcina acinĩte Jakubu ta mwaki ũkũrĩmbũka, ũrĩa ũcinaga kĩrĩa gĩothe kĩrĩ hakuhĩ naguo. **4** Ageetete ũta wake o ta thũ; guoko gwake kwa ũrĩo nĩ kwĩhaarĩirie. Arĩa othe maatũire makenagia maitho-rĩ, amooragĩte o ta marĩ thũ; hema ya Mwarĩ wa Zayuni amĩitĩrĩirie mang'ũrĩ make mahaana ta mwaki. **5** Mwathani-rĩ, atuĩkĩte ta thũ; nĩameretie Isiraeli. Nĩameretie nyũmba ciake ciothe cia ũthamaki, na akaananga ciĩhitho ciake iria nũmu. Nĩaingĩhĩirie Mwarĩ wa Juda gũcakaya na kũgirĩka. **6** Nĩonũhĩte gũikaro gĩake ta mũgũnda; nĩanangĩte handũ hake ha gũtũnganĩrwo. Jehova nĩatũmĩte Zayuni ariganĩrwo nĩ ciathĩ ciake iria njathane, o hamwe na Thabatũ ciake; nĩ ũndũ wa marakara make mahiũ-rĩ, akanyarara mũthamaki, o hamwe na mũthĩnjĩri-Ngai. **7** Mwathani nĩaregete kĩgongona gĩake, na agatiganĩria handũ hake harĩa haamũre. Nĩaneanĩte thingo cia nyũmba ciake cia ũthamaki kũrĩ thũ; iraanĩrĩa irĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova, o taarĩ mũthenya wa gĩathĩ kĩrĩa gĩathane. **8** Jehova nĩatũire itua rĩa kũmomora rũthingo rũrĩa rũthiũrũrũkĩirie Mwarĩ wa Zayuni. Nĩatambũrũkirie

rūrigi rwa gūthima, na ndaagiririe guoko gwake gūtige kūrwananga. Nīatūmire njirigo na thingo icakaye; o cieri igīgītuika cia kwanangika. **9** Ihingo ciakuo nīhorokeire na thī; mīgīko yacio nīamiunangite, akamiananga. Mūthamaki na anene akuo nīmatahitwo magatwarwo ndūrīrī-inī, watho rīu ndūrutanagwo, na anabii akuo nīmatigire kuona cioneki ciumite kūrī Jehova. **10** Athuuri a kūu kwa Mwarī wa Zayuni maikarite thī makirite ki; nao nīmehurīrie rūkūngū mītwe, na makehumba nguo cia makūnia. Airītu a Jerusalemu mainamīrīre maturumithītie mītwe yao thī. **11** Maitho makwa nīmaroora nī kūrīra, ngatangika thīnī wakwa, naguo roho wakwa nīūtūrūrīrwo thī nī ūndū wa andū akwa kwanangwo, nīgūkorwo twana na tūkenge tūraringikira njīra-inī cia itūūra rīrīa inene. **12** Tūrooria manyina atīrī, “Irio na ndibeiri irī ha?” o tūkiringikaga ta andū matihīrio njīra-inī cia itūūra rīrīa inene, o mīoyo yatuo igīthiragira moko-inī ma manyina. **13** Ingīkiuga atīa nī ūndū waku? Ingīkūgerekania nakī, wee Mwarī ūyū wa Jerusalemu? Ingīkūhaanania nakī, nīguo ngūhoorerie, wee Mwarī ūyū Gathirange wa Zayuni? Kīronda gīaku kīrikite o ta iria. Nūū ūngīhota gūkūhonia? **14** Cioneki iria anabii aku moonaga ciarī cia tūhū na cia maheeni; matiigana kūmūguūrīria mehia manyu nīguo magirīrīrie gūtahwo kwanyu. Ndūmīrīri iria maamūheire ciarī cia maheeni, na cia kūmūhītithia. **15** Ehītūkīri othe mahūūruga hī; mathekaga makīinainagīria Mwarī ūyū wa Jerusalemu mītwe, makūragia atīrī: “Iī rīrī nīrīo itūūra inene rīrīa rīetagwo ūthaka ūrīa mūkinyanīru biū, na rīgeetwo

gĩkeno gĩa thĩ yothe?” **16** Thũ ciaku ciothe ciathamagia tũnua igũũkĩrĩre; igũthekagĩrĩra na ikahagarania magego, ikoiga atĩrĩ, “Ithuĩ nĩtũmũmeretie. Ũyũ nĩguo mũthenya ũrĩa tũtũire twetereire, na rĩu nĩtũwonete.” **17** Jehova nĩarĩkĩtie gwĩka ũrĩa aathugundĩte; we nĩahingĩtie kiugo gĩaake, kĩrĩa aathanire o matukũ ma tene. Akũng’ aũranĩtie ategũkũiguĩra tha, atũmĩte thũ igũkenerere, rũhĩa rwa amuku aku nĩruo atũgĩrĩtie. **18** Ngoro cia andũ nĩrakaĩra Mwathani. Atĩrĩrĩ, wee rũthingo rũrũ rwa Mwarĩ wa Zayuni, reke maithori maku manyũrũrũke ta rũũ mũthenya na ũtukũ; ndũkahurũke, kana ũreke maitho maku mahurũke. **19** Arahũka, ũkayũrũrũke ũtukũ, rĩrĩa ũrangĩri wa ũtukũ wambagĩrĩria; itũrũraga ngoro yaku ta maaĩ mbere ya Mwathani. Ambararia moko maku na igũrũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa mĩoyo ya ciana ciaku, o icio iraringĩka nĩ ng’ aragu magomano-inĩ ma njĩra ciothe. **20** “Wee Jehova, ta rora, na ũcũũranie: Nũũ ũngĩ wee ũrĩ weka ũguo? Andũ-a-nja nĩmagĩrĩrwo nĩ kũrĩa maciaro mao, o ciana iria marerete? Mũthĩnjĩri-Ngai na mũnabii nĩmagĩrĩre kũũragagĩrwo handũ-harĩa-haamũre ha Mwathani? **21** “Andũ ethĩ o na arĩa akũrũ makomete hamwe rũkũngũ-inĩ rwa njĩra, aanake akwa na airĩtu moragĩtwo na rũhiũ rwa njora. ũmoragĩte mũthenya ũrĩa ũrakarĩte; ũmoragĩte ũtekũmaiguĩra tha. **22** “O ta ũrĩa wĩtanaga mũthenya wa gĩathĩ-rĩ, noguo ũnjĩtĩire maũndũ ma kũnguoyohia, makandigiicĩria mĩena yothe o taarĩ mũthenya wa gĩathĩ. Mũthenya wa marakara ma Jehova-rĩ, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wahonokire kana

agītigara; arĩa ndarũmbũirie na ngĩrera-rĩ, thũ yakwa nĩmanangĩte.”

3 Nĩ ndĩ mũndũ wonete thĩina nĩ ũndũ wa kũhũũrwo na rũthanju rwa mang’ũrĩ make. **2** Andwarĩte akangereria nduma-inĩ handũ ha ũtheri-inĩ; **3** ti-itherũ, atũmĩte guoko gwake kũnjũkĩrĩre rĩngĩ na rĩngĩ, mũthenya wothe. **4** Nĩatũmĩte nyama cia mwĩrĩ wakwa na gĩkonde kĩaguo ihinyare, na akoinanga mahĩndĩ makwa. **5** Nĩandigiicĩirie, na agaathiũrũrũkĩria na marũrũ, na thĩina. **6** Atũmĩte ndũire nduma-inĩ o ta andũ arĩa maakuire tene. **7** Nĩanjirigĩire na rũthingo nĩguo ndikae kũũra; mũnyororo yakwa nĩamĩritũhĩtie mũno. **8** O na rĩrĩa ndetana kana ndakaya ngĩenda ũteithio-rĩ, nĩ kũhingĩrĩria ahingagĩrĩria mahooya makwa. **9** Nĩahingĩte njĩra yakwa na mahiga maicũhie; atũmĩte tũcĩra twakwa tuogome. **10** Kũrĩ nĩ aatuĩkĩte o ta nduba rĩrĩa yoheirie, kana ta mũrũũthi rĩrĩa wĩhithĩte, **11** akĩngururia kuuma gacĩra-inĩ, akĩndambuura, akĩndiganĩria itarĩ na ũteithio. **12** Ageetete ũta wake, akangereka, nduĩke cabaa ya kũrathagwo nĩ mĩguĩ yake. **13** Nĩatheecire ngoro yakwa na mĩguĩ kuuma thiaka-inĩ wake. **14** Ngĩgĩtuĩka wa gũthekagĩrĩrwo nĩ andũ akwa othe; maanyũrũragia na rwĩmbo mũthenya wothe. **15** Anjyũrĩtie maũndũ marũrũ, na akaahũũnia na maaĩ ma nyongo. **16** Nĩang’ethũrangĩte magego makwa na kagoto; anangĩrĩrie rũkũngũ-inĩ. **17** Nĩnjagithĩtio thayũ; nĩndiganĩrwo ũgaacĩru nĩ kĩĩ. **18** Nĩ ũndũ ũcio nguuga atĩrĩ, “Riiri wakwa nĩũthirĩte, o hamwe na maũndũ marĩa mothe ndũire njĩrĩgĩrĩre kuuma kũrĩ Jehova.” **19** Nĩngũrĩrikana thĩina wakwa, na kũũrũũra gwakwa, na ngarĩrikana

maündũ marũrũ, o na maaĩ ma nyongo. **20** Ngoro yakwa no ĩraririkana maündũ macio, nayo ĩkaringĩka thĩĩnĩ wakwa. **21** O na gũtariĩ ũguo nĩndirikanaga ũndũ ũyũ, na tondũ wa ũguo ngagĩa na kĩĩrĩgĩrĩro: **22** Tondũ wa wendo mũnene wa Jehova, nĩkĩo tũtaniinĩtwo biũ, nĩgũkorwo tha ciake itirĩ hĩndĩ ithiraga. **23** Tha ciaku ikoragwo irĩ njerũ rũciĩnĩ o rũciĩnĩ, wĩhokeku waku nĩ mũnene mũno. **24** Ngoro yakwa yugaga atĩrĩ, “Jehova nĩwe igai rĩakwa; tondũ ũcio nĩwe ndĩrĩetagitĩra.” **25** Jehova nĩ mweka kũrĩ arĩa mamwĩhokaga, kũrĩ ngoro ĩyo ĩmũrongoragia; **26** nĩ wega mũndũ gweterera ũhonokio wa Jehova o akirĩte. **27** Nĩ wega mũndũ gũkuua icooki hĩndĩ ĩrĩa arĩ mũnini. **28** Nĩaikare arĩ wiki akirĩte, nĩgũkorwo nĩ Jehova ũmũigĩrĩre rĩo. **29** Nĩaturumithie ũthiũ wake rũkũngũ-inĩ, no gũkorwo aahota kũgĩa na kĩĩrĩgĩrĩro. **30** Nĩerekererie rũthĩa kũrĩ mũndũ ũrĩa ũkũmũgũtha, na aiyũrwo nĩ thoni. **31** Nĩgũkorwo Jehova ndateanagitĩria andũ nginya tene. **32** O na gũtuĩka nĩarehaga kĩeha-rĩ, we nĩaiguanagitĩra tha, nĩgũkorwo wendo ũcio wake ũtathiraga nĩ mũnene mũno. **33** Nĩgũkorwo ndarehagitĩria andũ mĩnyamaro, kana akarehere ciana cia andũ kĩeha akĩendaga. **34** Rĩrĩa andũ a bũrũri arĩa othe mohetwo maarangĩrĩrio na makinyarĩ, **35** rĩrĩa mũndũ aagithio kĩhooito gĩake mbere ya Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno-rĩ, **36** o na rĩrĩa mũndũ atuĩrwo ciira hatarĩ kĩhooito-rĩ, githĩ Mwathani ndonaga maündũ macio? **37** Nũũ ũngĩaria na atũme ũndũ ũcio ũhinge, Mwathani ataathanĩte gũtuĩke ũguo? **38** Githĩ kanua-inĩ ka Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno tiho hoimaga maündũ mooru, na hakoima maündũ mega? **39** Mũndũ o wotho ũrĩ muoyo-rĩ,

atetaga nĩkĩ rĩrĩa ekũherithio nĩ ũndũ wa mehia make? **40**
 Nĩtũthuurie-i mĩthiire iitũ na tũmĩtuĩrie, tũcokerere
 Jehova. **41** Nĩtwambararie ngoro ciitũ na moko maitũ na
 igũrũ kũrĩ Mũrungu ũrĩa ũrĩ igũrũ, tuuge atĩrĩ: **42** “Ithuĩ-rĩ,
 nĩtwĩhĩtie na tũgakũremera, wee nawe ũkaaga gũtũrekerera.
43 “Wee wĩhumbĩrite na marakara, ũgatũingatithia;
 ũũraganĩte ũtekũiguanĩra tha. **44** Wee wĩhumbĩrite na
 itu nĩgeetha gũtikagĩe na ihooya rĩngĩgũkinyĩra. **45** Wee
 ũtũmĩte tũtuĩke ta gĩko, na ta mahuti gatagatĩ ka ndũrĩrĩ.
46 “Thũ ciitũ ciothe itwathamĩirie tũnua itũũkĩrĩre.
47 Nĩtũkorereirwo nĩ kĩmako kĩnene, na tũkenjerwo
 marima, tũgakorwo nĩ ũniinani, na mwanangĩko.” **48**
 Maitho makwa maranyũrũrũkia tũrũũ twa maithori
 nĩ ũndũ andũ akwa nĩmanangĩtwo. **49** Maitho makwa
 marĩnyũrũrũkagia maithori mategũtigithĩria, magaikara
 o makĩnyũrũrũkaga, **50** nginya rĩrĩa Jehova agaacũthĩrĩria
 arĩ igũrũ oone. **51** Maũndũ marĩa ndĩrona nĩmaranjiguithia
 kĩaha ngoro, tondũ wa andũ-a-nja othe a itũũra rĩakwa
 inene. **52** Andũ arĩa maatuĩkĩte thũ ciakwa hatarĩ gĩtũmi
 nĩo maanguĩmaga ta nyoni. **53** Maanjikirie irima makĩenda
 kũnjũraga, na makĩhũũra na mahiga; **54** ndaahubanĩirio
 nĩ maaĩ maingĩ, magĩkũrũkĩra igũrũ rĩa mũtwe wakwa,
 na nĩ ngĩciiria ndĩ hakuhĩ kũniinwo. **55** Ngĩkaĩra rĩitwa
 rĩaku Wee Jehova, ndĩ kũu irima-inĩ rĩu iriku. **56** Na we
 ũkĩigua ithaithana rĩakwa, ngĩkwĩra atĩrĩ, “Tiga kũhinga
 matũ maku ngĩgũkaĩra ũndeithie.” **57** Nawe ũkĩnguhĩrĩria
 rĩrĩa ndagũkaĩire, ũkĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra.” **58** Wee
 Mwathani-rĩ, nĩwe wanjiirĩire; nawe ũgĩgĩkũũra muoyo
 wakwa. **59** Wee Jehova, nĩwonete ũũru ũrĩa njikĩtwo. Tua

ciira wakwa arī we! **60** Wee nīwonete kwīrīhīria kwao guothe, o na mathugunda mao mothe ma kūnjūkīrīra. **61** Wee Jehova-rī, nīūiguīte irumi iria manumīte nacio, o na mathugunda mao mothe ma kūnjūkīrīra: **62** maūndū marīa thū ciakwa ciaragia na mīheehū ikīng'ung'uanaga injūkīrīre mūthenya wothe. **63** Ta kīmarore! Magīkara thī kana magīūkīra, maanyūrūrāgia na nyīmbo ciao. **64** Wee Jehova-rī, marīhe kūringana na ūrīa mekīte, kūringana na wīra wa moko mao. **65** Ūmia ngoro ciao, nakīo kīrumi gīaku kīroikara nao! **66** Maingatithie ūrī na marakara, na ūmaniine mathire gūkū mūhuro wa igūrū rīa Jehova.

4 Hī! Kaī thahabu īyo nīthirīte ūkengu wayo-ī, thahabu īrīa therie kaī īrī gūthita-ī! Tūhiga twa goro tūrīa twamūre nītūhurunjītwo magomano-inī ma njīra ciothe. **2** Ariū a Zayuni arīa me bata, arīa rīmwe mangīaringithanirio na thogora wa thahabu, kaī rīu moonagwo ta nyūngū cia rīūmba-ī, o ta wīra wa moko ma mūūmbi! **3** O na mbwe nīciongithagia ciana ciacio, no andū akwa matuīkīte andū matarī tha, o ta nyaga cia werū-inī. **4** Rūrīmī rwa gakenge rūnyīitanīte na karakara nī ūndū wa kūnyoota; twana tūhooyaga irio, no gūtīrī mūndū ūtūheaga. **5** Andū arīa rīmwe maarīāga irio njega, rīu maikaraga njīra-inī mekonotete, arīa maarerirwo makīhumbagwo nguo cia rangi wa ndathi-rī, rīu makomaga ciara-inī cia mūhu. **6** Iherithia rīa andū akwa nī inene gūkīra rīa itūūra rīa Sodomu, rīrīa rīang'aūranirio o rīmwe, gūtārī guoko kwarīteithirie. **7** Anene akuo maatherete gūkīra tharunji, na makeerūha gūkīra iria, maarī atune mīrī gūkīra ruru īrīa ndune, magakīhaana ta kahiga ka goro

karĩa getagwo yakuti. **8** No rĩu mairĩte o na gũkĩra mbiro; matikũũrĩkanaga marĩ njĩra-inĩ. Ikonde cia mĩĩrĩ yao ciũmanĩĩĩre na mahĩndĩ; ciũmĩte o ta rũthanju. **9** Kaba arĩa mooragagwo na rũhiũ rwa njora, kũrĩ arĩa makuuaga nĩ ng'aragu; matoragio nĩkũhũũta, makamoca nĩ ũndũ wa kwaga irio cia kuuma mũgũnda. **10** Moko ma andũ-a-nja arĩa marĩ tha nĩmarugire ciana ciao ene, igĩtuĩka irio ciao hĩndĩ ĩyo andũ akwa manangirwo. **11** Jehova nĩarekereirie mang'ũrĩ make biũ; aitũrũrĩte marakara make mahiũ. Nĩakĩtie mwaki kũu Zayuni ũrĩa ũcinĩte mĩthingi yakuo. **12** Athamaki a thĩ matingĩetĩkirie, o na kana kĩrĩndĩ o na kĩmwe gĩa gũkũ thĩ, atĩ thũ na amuku nĩmangĩahotire gũtoonya ihingo cia Jerusalemu. **13** No ũndũ ũcio wekĩkire nĩ ũndũ wa mehia ma anabii akuo, na mawaganu ma athĩnjĩri-Ngai akuo arĩa manaita thakame ya andũ arĩa athingu kũu thĩinĩ. **14** Rĩu maturuuraga njĩra-inĩ ta andũ atumumu. Mathaahĩtio nĩ thakame ũũ atĩ gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩgeria kũhutia nguo ciao. **15** Andũ mamakayagĩrĩria, makoiga atĩrĩ, “Thĩĩi nakũu! Mũrĩ na thaahu! Thĩĩi! Thĩĩi! Mũtigatũhutie!” Ningĩ moora na maatuĩka orũũri, makeerwo atĩrĩ kũu ndũrĩrĩ-inĩ, “Matingĩikara gũkũ rĩngĩ.” **16** Jehova we mwene nĩwe ũmahurunjĩte; nĩatigĩte kũmarũmbũiya. Athĩnjĩri-Ngai matiheagwo gĩtĩĩo, o na makarega gũtuga athuuri. **17** Makĩria ma ũguo-rĩ, maitho maitũ nĩmathirire hinya, o tũcũthĩrĩirie ũteithio ũrĩa tũtoonire; kuuma mĩthiringo iitũ ĩrĩa mĩraihu-rĩ, twetereire rũrĩrĩ rũtangĩahotire gũtũhonokia. **18** Andũ maatũcemaga ikinya gwa ikinya, nĩ ũndũ ũcio tũtingĩathĩĩrĩire njĩra-inĩ ciitũ. Ithĩrĩro

riitũ rĩgĩkuhĩrĩria, namo matukũ maitũ maarĩ matare, nĩgũkorwo ithirĩro riitũ nĩrĩakinyĩte. **19** Andũ arĩa matũingatithĩtie-rĩ, maarĩ na ihenya gũkĩra nderi irĩ rĩera-inĩ; maatũhanyũkagĩria irĩma-inĩ, na magatuoheria werũ-inĩ. **20** Mũndũ ũrĩa mũitĩrĩrie maguta nĩ Jehova, o we ũrĩa warĩ ta mĩhũmũ iitũ-rĩ, nĩagwatirio nĩ mĩtego yao. Tweciiragia atĩ tũrĩ kĩruru-inĩ gĩake-rĩ, no tũtũũre gatagatĩ ka ndũrĩrĩ. **21** Kena na ũcanjamũke, wee Mwarĩ wa Edomu, o wee ũtũũraga bũrũri wa Uzu. No rĩrĩ, o nawe gĩkombe gĩkĩ nĩgĩgagũkora; ũgaakĩnyũira ũrĩo, na ũrutwo nguo, ũtigwo njaga. **22** Wee Mwarĩ wa Zayuni-rĩ, iherithia rĩaku nĩrĩgathira; ndakoongerera ihinda rĩaku rĩa gũikara ũrĩ mũtahe. No wee, Mwarĩ wa Edomu-rĩ, nĩagakũherithĩria mehia maku na aguũrie waganu waku.

5 Wee Jehova-rĩ, ririkana maũndũ marĩa matũkorete; ta rora wone gũconoka gwitũ. **2** Igai riitũ nĩrĩneanĩtwo kũrĩ ageni, nayo mĩcĩĩ iitũ ĩgakĩneanwo kũrĩ andũ a kũngĩ. **3** Nĩtũtuĩkĩte ciana cia ngoriai na ciana itarĩ na maithe, nao manyina maitũ magatuĩka ta atumia a ndigwa. **4** Maaĩ marĩa tũnyuuaga no tũgũrĩre; o na ngũ nĩkũgũra tũragũra. **5** Arĩa matũingatithagia marĩ o magũrũ-inĩ maitũ; nĩtũnogete, na tũkaaga ũhurũko. **6** Twĩneanĩte kũrĩ andũ a Misiri na a Ashuri nĩgeetha tuone irio cia gũtũigana. **7** Maithe maitũ nĩmehirie na rĩu matirĩ ho, na ithuĩ nĩ ithuĩ tũraherithio handũ hao. **8** Ngombo nĩcio itwathaga, na gũtirĩ mũndũ wa gũtũteithũra kuuma moko-inĩ ma cio. **9** Tuonaga irio na ũndũ wa gũtwarĩrĩria mĩoyo iitũ ũgwati-inĩ, nĩ ũndũ wa rũhiũ rwa njora rũrĩa rũrĩ werũ-inĩ. **10** Gĩkonde giitũ kĩhiũhĩte o ta riiko rĩa

kūruḡa mīḡate, tūkainaina nī ūndū wa kūhūūta. **11** Andū-
a-nja nīmanyiitītwo na hinya ḡūkū Zayuni, nao airītu
gathirange makanyiitwo na hinya matūūra-inī ma Juda.
12 Anene akuo nī macuurītio na moko mao; athuuri nao
matiheagwo ḡītīō. **13** Aanake marutithagio wīra wa
hinya ithī-inī; tūmwana natuo tūtūḡūḡaga nīḡūkuuithio
mīriḡo ya ḡū. **14** Athuuri nīmatigīte ḡūkara kīhingo-inī
ḡā itūūra inene; aanake nao nīmatigīte kūina nyīmbo
ciao. **15** Ngoro ciitū nīithirīte ḡīkeno; ndūrūhī ciitū
igarūrūkīte igatuīka macakaya. **16** Thūmbī ya ūnene
nīḡwīte, īḡatuuma mūtwe, kaī tūrī na haaro-ī, nīḡūkorwo
nītwīhītie! **17** Tondū ūcio ngoro ciitū nīiringīkīte; na
tondū wa maūndū macio maitho maitū makaira, **18** tondū
wa Kīrīma ḡā Zayuni, kīrīa ḡīkirīte ihooru, nacio mbwe
rīu nīkuo iceeraga. **19** Wee Jehova-rī, wathanaga nginya
tene; ḡītī ḡīaku kīa ūnene ḡītūūraḡa kuuma njjarwa nginya
njarwa. **20** Ūriḡanagīrwo nī ithuī hīndī ciothe nīkī?
Ūtūtiganīirie hīndī ndaaya ūḡuo nīkī? **21** Wee Jehova-
rī, tūcookererie harīwe, nīḡuo tūhote ḡūḡūcookerera;
erūhia matukū maitū macooke o ta ūrīa matariī tene, **22**
tiga ūkorirwo nīūtūregeete biū, ūḡagītūrakarīra o mūno
makīria.

Ezekieli

1 Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ, mũthenya wa gatano wa mweri wa kana, hĩndĩ ĩrĩa ndaarĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Kebari tũrĩ hamwe na andũ arĩa maatahitwo magatwarwo kuo, igũrũ nĩrĩahingũkire, na nĩ ngĩona cioneki cia Ngai. **2** Mũthenya wa gatano wa mweri ũcio, naguo nĩguo mwaka wa itano kuuma Mũthamaki Jehoiakini athaamio, **3** kiugo kĩa Jehova nĩgĩakinyĩrĩire Ezekieli ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Buzi, kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Kebari, o kũu bũrũri wa Babuloni. Nakuo guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩake. **4** Ngĩcũthĩrĩria ngĩona rũhuho rwa kihuhũkanio rũgũka ruumĩte na mwena wa gathigathini, naruo rwarĩ itu inene rĩrĩ na rũheni rũkũhenũka narĩo rĩarigiicĩrio nĩ ũtheri mũcangararu. Gatagatĩ ka mwaki ũcio haahaanaga ta kĩgera kĩaakana, **5** na thĩinĩ wa mwaki ũcio nĩ haarĩ kĩndũ kĩaahaanaga ciũmbe inya irĩ muoyo, nacio cionekaga irĩ na mũhianĩre wa mũndũ, **6** na o kĩmwe gĩacio kĩarĩ na mothiũ mana na mathagu mana. **7** Magũrũ ma cio maarĩ marũngarũ; namo makinya ma cio maatarĩ ta ma gacaũ, na maakengaga ta gĩcango gĩkumuthe. **8** Rungu rwa mathagu ma cio, mĩena ĩna yacio, ciarĩ na moko ma mũndũ. Ciothe inya ciarĩ na mothiũ na mathagu, **9** namo mathagu ma cio, nĩmahutanĩtie. O kĩmwe gĩa cio gĩathiiaga kĩerekeire o mbere; itiehũgũraga igĩthĩ. **10** Mothiũ ma cio maatarĩ ta ũũ: O kĩmwe gĩa icio inya kĩarĩ na ũthiũ wa mũndũ, na mwena wa ũrĩo o kĩmwe kĩarĩ na ũthiũ wa mũrũũthi, naguo mwena wa ũmotho kĩarĩ na ũthiũ wa ndegwa; o na ningĩ, o kĩmwe gĩa cio kĩarĩ na ũthiũ wa nderi. **11**

Ūguo nĩguo mothiũ ma cio maatarĩ. Mathagu ma cio maatabũrũkĩtio na igũrũ; o kĩmwe kĩarĩ na mathagu meerĩ, o ithagu rĩhutanĩtie na ithagu rĩa kĩũmbe kĩrĩa kĩngĩ mĩena yeerĩ, namo mathagu meerĩ makahumbĩra mwĩrĩ wakĩo. **12** O kĩmwe gĩa cio gĩathiiaga kĩrũngĩrĩrie o mbere. O kũrĩa guothe Roho aacierekagĩria, no kuo ciathiiaga itekwĩhũgũra. **13** Ciũmbe icio irĩ muoyo cionagwo ihaana ta makara megwakana mwaki kana ta imũrĩ. Mwaki ũcio wathiiaga thuutha na mbere gatagatĩ-inĩ ga ciũmbe icio; warĩ mũcangararu, na rũheni rwahenũkaga kuuma harĩ guo. **14** Ciũmbe icio ciaguthũkaga na thuutha na ikaguthũka na mbere ta ũrĩa rũheni rũhenũkaga. **15** Rĩrĩa ndacũthĩrĩrie ciũmbe icio irĩ muoyo, nĩndonire harĩ na kũgũrũ kwa ngaari gũkinyĩte thĩ kũrĩ mwena-inĩ wa o kĩũmbe kĩu kĩrĩ na mothiũ mana. **16** Naguo mũhianĩre na mũthondekere wa magũrũ macio ma ngaari warĩ ta ũũ: Maahenagia ta thumarati, na mothe mana nĩmahaanaine. O kũmwe kuonekaga gũthondeketwo ta kũgũrũ kwa ngaari, gũtoonyetio gatagatĩ ga kũgũrũ kũrĩa kũngĩ. **17** Namo magĩthĩ maathiiaga na mwena o wothe wa ĩyo ĩna kũrĩa ciũmbe icio cierekeirie ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩrĩa ciũmbe icio igũthiĩ. **18** Mĩbara ya mo yarĩ mĩraiho na igũrũ na yarĩ ya kũmakania, nayo mĩbara ĩyo yothe ĩna yaiyũrĩte maitho mĩena yothe. **19** Hĩndĩ ĩrĩa ciũmbe icio irĩ muoyo ciathiĩ, magũrũ macio maarĩ mwena-inĩ wacio magathiĩ; na rĩrĩa ciũmbe icio irĩ muoyo ciambata na igũrũ ciumĩte thĩ, magũrũ macio o namo makaambata. **20** O kũrĩa guothe Roho aacierekagĩria, nokuo ciathiiaga, namo

magūrū macio magookīra magatwarana nacio, tondū roho wa ciūmbe icio irī muoyo warī thīinī wa magūrū macio. **21** Hīndī ĩrīa ciūmbe icio ciathīī, o namo magūrū ma cio magathīī; rīrīa ciūmbe icio ciarūgama, o namo makarūgama; na rīrīa ciūmbe icio ciambata na igūrū ciumīte thī, magūrū macio makambatania nacio, tondū roho wa ciūmbe icio irī muoyo warī thīinī wa magūrū macio. **22** Igūrū rīa mītwe ya ciūmbe icio irī muoyo nī haarī kīndū kīaraganu kīahaanaga ta wariī wakengaga ta mbarabu, na warī wa kūmakania. **23** Rungu rwa wariī ūcio, mathagu ma cio maatambūrūkītio o rīmwe rīerekeire harī rīrīa rīngī, na o kīūmbe kīarī na mathagu meerī marīa maakīhumbīrīte mwīrī. **24** Hīndī ĩrīa ciūmbe icio ciathiiaga, ngīigua mūgambo wa mathagu ma cio, taarī mūrurumo wa maaī magītherera, na taarī mūgambo wa Mwene-Hinya-Wothe, taarī mbugīrīrio ya thigari cia ita. Na rīrīa ciūmbe icio ciarūgamire, igīthuna mathagu ma cio. **25** Ningī ngīigua mūgambo uumīte na igūrū rīa wariī ūcio warī igūrū rīa mītwe yacio hīndī ĩyo ciarūgamīte ithunīte mathagu. **26** Igūrū rīa wariī ūcio warī igūrū rīa mītwe yacio nī haarī kīndū kīahaanaga ta gītī kīa ūnene gīakītwo na kahiga ka yakuti ĩrīa ya bururu, na hau igūrū rīa gītī kīu kīa ūnene nī haarī na kīndū kīonekaga kīrī na mūhianīre ta wa mūdū. **27** Ndaarora ngīona kuuma harīa honekaga taarī ho njohero yake gūcooka na igūrū, oonekaga ahaana ta kīgera kīraakana, kana ta kīgera kīiyūrītwo nī mwaki, ningī kuuma hau njohero gūcooka na thī oonekaga ahaana ta mwaki; naguo ūtheri mūcangararu ūkamūrigiicīria. **28** Ūtheri

ũcio wamũrigiicĩirie watariĩ ta mũkũnga-mbura ũrĩ itu-inĩ rĩa mbura mũthenya ũrĩa kũroira, ũguo noguo ũtheri ũrĩa mũnene wamũrigiicĩirie watariĩ. Ũtheri ũcio wonekaga ũhaanaine na riiri wa Jehova. Na rĩrĩa ndawonire-rĩ, ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩigua mũgambo wa mũndũ ũkwaria.

2 Nake mũndũ ũcio akĩnjĩira atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, wĩrũgamie na magũrũ maku, ngwarĩrie.” **2** O hĩndĩ ĩyo aanjaragĩria, Roho agĩtoonya thĩinĩ wakwa, akĩnjoya akĩndũgamia, na nĩ ngĩigua akĩnjarĩria. **3** Nake akĩnjĩira atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩngũgũtũma kũrĩ andũ a Isiraeli, ũthiĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũu rũremu, o rũu rũnemeire; ruo rwene o na maithe maaruo rũtũũrĩte rũregete kũnjathĩkĩra nginya ũmũthĩ. **4** Andũ acio ndĩragũtũma kũrĩ o-rĩ, nĩmanyũmĩrie ngoro na makaang’athĩria. Meere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova aroiga.’ **5** Na rĩrĩ, andũ acio mangĩthikĩrĩria kana marege gũthikĩrĩria, nĩgũkorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩmakamenya atĩ nĩhakoretwo na mũnabii gatagatĩ-inĩ kao. **6** Nawe mũrũ wa mũndũ-rĩ, ndũkametigĩre kana wĩtigĩre ciugo ciao. Ndũgetigĩre, o na akorwo cong’e na mĩigua nĩcigũthiũrũrũkĩirie, na ũikaraga gatagatĩ ga tũng’aurũ. Ndũgetigĩre ũrĩa mekuuga kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. **7** No nginya ũmaarĩrie na ciugo ciakwa, kana nĩmegũthikĩrĩria kana matigũthikĩrĩria, nĩ ũndũ nĩ aremi. **8** No wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, thikĩrĩria ũrĩa ngũkwĩra. Ndũkareme ta nyũmba ĩyo ya ũremi; athamia kanua gaku na ũrĩe kĩrĩa ngũkũhe.” **9** Ngĩcooka ngĩcũthĩrĩria, ngĩona ndaambũrũkĩirio guoko. Guoko kũu kwanyitĩte ibuku

rĩa gĩkũnjo, **10** nake akĩrĩkũnjũrĩa hau mbere yakwa. Narĩo rĩandĩkĩtwo ciugo cia macakaya mĩena yeerĩ, na cia kĩrĩro, o na cia kĩaha.

3 Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa kĩrĩa kĩrĩ mbere yaku, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo; ũcooke ũthĩĩ ũkaarĩrie andũ a nyũmba ya Isiraeli.” **2** Nĩ ũndũ ũcio ngĩathamia kanua, nake akĩhe ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo ndĩrĩrĩe. **3** Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo ndĩrakũhe ũiyũrie nda yaku.” Nĩ ũndũ ũcio ngĩrĩrĩa, na rĩrĩ kanua-inĩ gakwa rĩarĩ na mũrĩo ta ũũkĩ. **4** Ningĩ agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ: “Mũrũ wa mũndũ, thĩĩ o rĩu kũrĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli ũmaarĩrie ciugo ciakwa. **5** Ndũratũmwo kũrĩ andũ a mwarĩrie ũtooĩ kana rũthiomi rũritũ, no nĩ kũrĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli; **6** ti kũrĩ ndũrĩrĩ nyingĩ iria ciaragia mwarĩrie ũtooĩ kana rũthiomi rũritũ, kana rũrĩ na ciugo iria ũtangĩmenya. Ti-itherũ, korwo nĩndagũtũmĩte kũrĩ o, nĩmangĩagũthikĩrĩrie. **7** No rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Isiraeli matĩngĩenda gũkũigua, nĩ ũndũ matiendaga kũnjigua, nĩgũkorwo nyũmba yothe ya Isiraeli nĩyũmĩtie ngoro na ikang’athia. **8** No rĩrĩ, nĩ ngũtũma wage kuororoa na ũũmie ngoro o ta o. **9** Nĩngũtũma gĩthiithi gĩaku kũũme ta ihiga rĩrĩa rĩũmũ mũno, rĩrĩa rĩũmũ gũkĩra ihiga rĩa nyaigĩ. Ndũkametĩgĩre kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ a nyũmba ya ũremi.” **10** Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, thikĩrĩria wega na wĩkĩre ciugo iria ciothe ngũkwarĩria ngoro-inĩ. **11** Thĩĩ o rĩu kũrĩ andũ anyu arĩa matahĩtwo warie nao. Meere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Mwachani Jehova ekuuga,’ kana nĩmegũthikĩrĩria kana

matigũthikĩrĩria.” **12** Ningĩ Roho akĩnjoya na igũrũ, na ngĩigua mũgambo mũnene thuutha wakwa ũkĩruruma. (Riiri wa Jehova ũrogoocwo arĩ o kũu gĩikaro-inĩ gĩake!) **13** Naguo warĩ mũgambo wa mathagu ma ciũmbe icio irĩ muoyo makĩhutania mo mene, na wa magũrũ ma ngaari marĩa maarĩ mĩena yacio, naguo warĩ mũgambo mũnene warurumaga. **14** Roho agĩcooka akĩnjoya na igũrũ akĩnjeheria, na nĩ ngĩthĩ ndĩ na marũrũ na marakara ngoro-inĩ, nakuo guoko kwa Jehova kũrĩa kwa hinya kwarĩ igũrũ rĩakwa. **15** Ngĩkinya kũrĩ arĩa maatahĩtwo, arĩa maatũũraga kũu Teli-Abibu, gũkuhĩ na Rũũ rwa Kebari, na ngĩikarania nao kwa ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja, makĩte mũno. **16** Thuutha wa mĩthenya ĩyo mũgwanja-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, **17** “Mũrũ wa mũndũ, nĩngũtuĩte mũrangĩri wa andũ a nyũmba ya Isiraeli, nĩ ũndũ ũcio igua kiugo kĩrĩa ngwaria, na ũmeere ũrĩa ndĩramakaania. **18** Rĩrĩa ngwĩra mũndũ mwaganu atĩrĩ, ‘Ti-itherũ, nĩũgaakua,’ nawe wage kũmũkaania, kana kũmwarĩria atigane na mĩthĩire yake ya waganu nĩguo ahonokie muoyo wake-rĩ, mũndũ ũcio mwaganu nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make, nawe nĩwe ngooria thakame yake. **19** No wee ũngĩkaania mũndũ ũcio mwaganu, nake arege kũgarũrũka atigane na waganu wake kana mĩthĩire yake mĩũru-rĩ, we nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make; no we-rĩ, nĩũgaakorwo ũhonoketie muoyo waku. **20** “Ningĩ-rĩ, mũndũ mũthingu angĩgarũrũka atigane na ũthingu wake eke maũndũ mooru, na nĩ ndĩmwĩkĩrĩre mũhĩnga mbere yake-rĩ, nĩagaakua. Kũngĩkorwo ndwamũkaanirie-

rĩ, nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia make. Maũndũ marĩa aneeka ma ũthingu matikaaririkanwo, nawe nĩwe ngooria thakame yake. **21** No rĩrĩ, wee ũngĩkaania mũndũ ũcio mũthingu atige kwĩhia, nake aage kwĩhia-rĩ, ti-itherũ nĩagatũũra muoyo nĩ ũndũ nĩathikĩrĩrie ũguo wamũkaanirie, nawe-rĩ, nĩũgaakorwo ũhonoketie muoyo waku.” **22** Guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩakwa ndĩ o kũu, nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Ũkĩra ũthĩĩ werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu, na kũu nĩkuo ngũkwarĩria.” **23** Nĩ ũndũ ũcio ngĩũkĩra ngĩthĩĩ werũ-inĩ ũcio mwaraganu, naguo riiri wa Jehova warũngĩ kuo, ũhaana ta riiri ũrĩa ndoonete hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari, na nĩ ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthĩũ thĩ. **24** Hĩndĩ ĩyo Roho agĩtoonya thĩinĩ wakwa, akĩnjoya akĩndũgamia na magũrũ makwa. Akĩnjarĩria, akĩnjĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũkehingĩre gwaku nyũmba. **25** No rĩrĩ, wee mũrũ-wa-mũndũ, nĩmagakuoha na mĩhĩndo; ũgaikara ũrĩ muohe nĩguo ndũkoime ũthĩĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ. **26** Nĩ nĩngatũma rũrĩmĩ rwaku rũnyitane na karakara nĩguo ũkire wage kũmanegenia, o na akorwo o nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. **27** No rĩrĩa ngaakwarĩria-rĩ, nĩngakũhingũra kanua, nawe nĩũkameera ũũ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ.’ ũrĩa wothe ũngĩthikĩrĩria nĩathikĩrĩrie, nake ũrĩa wothe ũkũrega nĩarege; nĩgũkorwo o nĩ andũ a nyũmba ya ũremi.

4 “Wee, mũrũ wa mũndũ, rĩu oya iturubarĩ ũrĩge mbere yaku, ũcooke ũkurure itũũra inene rĩa Jerusalemu igũrũ rĩarĩo; **2** ũcooke ũrĩrigiicĩrie: Rĩakĩrĩre indo cia mbaara cia gũteithia gũtharĩkĩra itũũra, na wake kĩhumbu gĩkinyĩte itũũra, na ũrĩakĩrĩre kambĩ na nja, na ũgithie mĩgogo

mítungu ya kūrīmomora ĩrīrigiicīrie. **3** Cooka woe rūgĩo rwa kīgera, ūrūige rūtuīke taarĩ rūgiri rwa kīgera gatagatĩ gaku na itũūra rīu inene, na ūhūgūre ūthiũ waku na kũu rĩrĩ. Narĩo rīrigiicīrio, na nĩwe ūkaarĩrigiicīria. Ūndũ ūcio nĩũgaatuĩka kīmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli.

4 “Ningĩ ūkome na mwena waku wa ūmotho, ūcooke wīgĩrĩre mehia ma andũ a nyũmba ya Isiraeli. Nĩwe ūgaakuua mehia mao matukũ marĩa mothe ūgaakoma na mwena ūcio. **5** Nĩngũtuĩrĩire ūkome matukũ maiganaine na mĩaka ya mehia mao. Nĩ ūndũ ūcio matukũ magana matatũ na mĩrongo kenda nĩmo ūgaakuua mehia ma andũ a nyũmba ya Isiraeli. **6** “Warĩkia gwĩka ūguo, ūkome rīngĩ, ihinda rĩrĩ na mwena waku wa ūrĩo, ūkuue mehia ma nyũmba ya Juda. Nĩngũtuĩrĩire matukũ mĩrongo ĩna, o mũthenya ūkarũgamĩrĩra mwaka ūmwe.

7 Hūgūra ūthiũ waku ūwerekerie itũūra rĩa Jerusalemu rīu rīrigiicīrio, ūrītambūrũkĩrie guoko kũhumbūrĩtio, ūrĩrathĩre ūhoru wa gũũkĩrĩrwo. **8** Nĩngakuoha na mĩhĩndo nĩguo ndũkanahote kwĩgarũra na mwena ūmwe kana ūrĩa ūngĩ nginya rĩrĩa matukũ maku ma kūrīgiicīrio magaathira. **9** “Oya ngano na cairi, na mboco na ndengũ, na mwere na ngano njirũ; cĩkĩre thĩinĩ wa ndigithũ ūcihũthagĩre gwĩthondekera mũgate. Mũgate ūcio nĩguo ūrĩrĩaga ihinda rĩa matukũ magana matatũ na mĩrongo kenda macio ūgũkorwo ūkomete na mwena. **10** Thima cekerĩ mĩrongo ĩrĩ cia irio iria ūrĩrĩaga o mũthenya na ūcirĩage mahinda marĩa mabange. **11** Ningĩ ūthime maaĩ gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa hini ĩmwe, na ūmanyuuage mahinda o marĩa mabange. **12** Rĩĩaga irio icio o ta

ūrĩa ũngĩrĩa mūgate wa cairi; ũūruge andũ makĩonaga, ũhũthĩrĩte mwaki wakĩtio na mai ma mũndũ.” 13 Jehova akiuga atĩrĩ, “Ūguo nĩguo andũ a Isiraeli makaarĩaga irio irĩ na thaahu marĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, kũrĩa ngaamatwarithia.” 14 Na nĩĩ ngiuga atĩrĩ, “Ūguo ti guo, Mwathani Jehova! Nĩĩ ndirĩ ndethaahia. Kuuma ũnini wakwa nginya rĩu, ndirĩ ndarĩa nyama ya nyamũ ĩkuĩte kana ĩtambuurĩtwo nĩ nyamũ cia gĩthaka. Gũtirĩ nyama ĩrĩ mũgiro ĩrĩ yatoonya kanua gakwa.” 15 Nake akiuga atĩrĩ, “Ūguo nĩ wega; nĩngũreke ũruge mūgate waku na mai ma ng’ombe, handũ ha mwaki wa mai ma mũndũ.” 16 Nake agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩngagirĩrĩria irio itigatoonye Jerusalemu. Andũ acio makaarĩaga irio cia gĩthimo magĩtangĩkaga, na manyuuage maaĩ ma gĩthimo matarĩ na kĩĩrĩgĩrĩro, 17 nĩ ũndũ nĩgũgakorwo na ũnyiihu wa irio na wa maaĩ. Nĩmakamakaga moona o mũndũ ũrĩa atarĩĩ na nĩmakahĩnja nĩ ũndũ wa mehia mao.

5 “Na rĩrĩ, mũrũ wa mũndũ, oya rũhiũ rwa njora rũũgĩ, ũrũhũthĩre ta rwenji rwa mwenjani, wĩyenje naruo mũtwe na nderu. Ningĩ ũcooke woe ratiri ya gũthima, ũgayanie njuĩrĩ ĩyo. 2 Rĩrĩa matukũ marĩa mũrigiicĩirio magaathirarĩ, ũgaacinĩra gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa njuĩrĩ ĩyo na mwaki kũu thĩinĩ wa itũũra inene. Oya gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩaayo ũthiũrũrũke itũũra rĩu inene ũkĩmĩgũthagũthaga na rũhiũ rwa njora. Nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩaayo ũkĩhurunje gĩtwarwo nĩ rũhuho. Nĩgũkorwo nĩngamaingatithia na rũhiũ rwa njora ndĩrũcomorete. 3 No rĩrĩ, oya gakundi ka njuĩrĩ ũthinĩkĩre ruuno-inĩ rwa nguo yaku. 4 Cooka

woe gakundi kayo ũgaikie mwaki-inĩ ũgacine. Mwaki nĩũgatheerema kuuma hau ũiyũre nyũmba yothe ya Isiraeli. **5** “Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Rĩĩrĩ nĩrĩo itũũra inene rĩa Jerusalemu, rĩrĩa haandĩte gatagatĩ ka ndũrĩrĩ rĩthiũrũkĩirio nĩ mabũrũri. **6** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa waganu warĩo, nĩrĩremeire mawatho makwa o na watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo gũkĩra ndũrĩrĩ na mabũrũri macio marĩthiũrũrũkĩirie. Nĩrĩregete mawatho makwa na rĩtirũmĩrĩire watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo. **7** “Nĩ ũndũ ũcio ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Wee ũkoretwo ũrĩ mũremi gũkĩra ndũrĩrĩ ici igũthiũrũrũkĩirie, ũkaaga kũrũmĩrĩra watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo kana kũhingia mawatho makwa. Wee o na ndwĩkĩte maũndũ maringaine na irĩra cia ndũrĩrĩ icio igũthiũrũrũkĩirie. **8** “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩ mwene nĩngũgũkĩrĩra, wee Jerusalemu, ngũherithie ũkĩonagwo nĩ ndũrĩrĩ icio. **9** Tondũ wa mĩhianano ĩyo yaku yothe ĩrĩ magigi, nĩ nĩngũgwĩka ũrĩa itarĩ ndeeka mbere ĩyo na itageeka rĩngĩ. **10** Nĩ ũndũ ũcio, gatagatĩ-inĩ gaku maithe nĩmakaarĩa ciana ciao, o nacio ciana irĩe maithe ma cio. Nĩngakũherithia, na hurunje matigari maku mothe matwarwo nĩ rũhuho. **11** Nĩ ũndũ ũcio, ti-itherũ ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, tondũ nĩũthaahĩtie gĩkaro gĩakwa kĩamũre na ũndũ wa mĩhianano yaku yothe mĩbuthu na cĩiko thũũrĩku-rĩ, nĩngakwehereria wendo wakwa, na ndigacooka gũkũrora na tha, kana ngũcaaĩre. **12** Gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa andũ aku makooraagwo nĩ mũthiro, kana maniinwo nĩ ng’aragu o kũu thĩinĩ waku; gĩcunjĩ gĩa

ithatũ gĩkooragwo na rūhiũ rwa njora nja ya thingo ciaku; nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ ngaakĩhurunja gĩtwarwo nĩ rūhuho, na gĩteng'erio na rūhiũ rwa njora rūcomoretwo. **13** “Hĩndĩ ĩyo marakara makwa nĩmagathira, na mang'ũrĩ makwa harĩo manyiie, na niĩ nĩngarĩhĩrio. Ndaarĩkia kũmaitũrũra mang'ũrĩ makwa, nĩmakamenya atĩ niĩ Jehova, nĩ niĩ ndoiga ũguo ndĩrutanĩirie. **14** “Nĩngagũtua mwanangĩko, na ngũtue kĩndũ gĩa kũnyararwo gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ iria igũthiũrũrũkĩirie, o na maitho-inĩ ma ahĩtũki. **15** Wee ũgaatuĩka wa kũmenwo, na wa kũnyararwo, na kĩndũ gĩa gũkaanania nakĩo, na kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ ndũrĩrĩ icio igũthiũrũrũkĩirie, hĩndĩ ĩrĩa ngaakũherithia ndĩ na marakara na mang'ũrĩ, na ngũkaanie na mathũgũta manene. Nĩ Jehova nĩ niĩ ndoiga ũguo. **16** Rĩrĩa ngaakũratha na mĩguĩ yakwa ya ũragani na ya ng'aragu, ngaakũratha ngũniine. Nĩngakũrehere ng'aragu makĩria, na hinga njĩra ĩrĩa irio ciaku ciũkagĩra. **17** Nĩngakũrehere ng'aragu na nyamũ cia gĩthaka igũtharĩkĩre, nacio nĩgakũniinĩra ciana. Mũthiro na ũiti wa thakame nĩgakũhaata, na nĩngarehithia rūhiũ rwa njora rūgũũkĩrĩre. Nĩ Jehova nĩ niĩ ndoiga ũguo.”

6 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **2** “Mũrũ wa mũndũ, ng'ethera irĩma cia Isiraeli; cirathĩre ũhoro wa gũciũkĩrĩra, **3** ũciĩre atĩrĩ: ‘Inyuĩ irĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova. Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekwĩra irĩma na tũrĩma, na mĩkuru na cianda: Nĩ ngirie kũmũũkĩrĩra na rūhiũ rwa njora, na nyanange kũndũ kwanyu kũrĩa gũtũũgĩru. **4** Igongona cianyu nĩkamomorwo, na igongona cianyu cia gũcinĩrwo

ũbumba ihehenjwo; na nĩngooragĩra andũ anyu hau mbere ya mĩhianano ĩyo yanyu. **5** Nĩngaragania ciimba cia andũ a Isiraeli hau mbere ya mĩhianano ĩyo yao, na nĩngahurunja mahĩndĩ manyu gũthiũrũrũkĩria igongona cianyu. **6** Kũndũ kũrĩa guothe mũtũũraga, matũũra macio nĩmakanangwo, na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũmomorwo, nĩguo igongona cianyu ithũkio na cianangwo, nayo mĩhianano yanyu ĩhehenjwo na yũnũhwo, o na igongona cianyu cia gũcinĩrwo ũbumba imomorwo, na kĩrĩa mũthondekete kĩniinwo. **7** Andũ anyu nĩmakooragĩrwo gatagatĩ-inĩ kanyu, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova. **8** “No rĩrĩ, nĩ kũrĩ amwe ngaatigia, nĩgũkorwo amwe anyu nĩmakahonoka kũũragwo na rũhiũ rwa njora rĩrĩa mũgaakorwo mũhurunjũkĩire mabũrũri-inĩ na ndũrĩrĩ-inĩ. **9** Ningĩ marĩ ndũrĩrĩ-inĩ kũu matwarĩtwo marĩ atahe-rĩ, arĩa makaahonoka nĩmakandirikana. Nĩmakaririkana ũrĩa njiguithĩtio ũũru nĩ ngoro ciao cia ũtharia, iria iihutatĩire, na maithe mao marĩa makoretwo makĩirĩrĩria mĩhianano yao. Nĩmakemena nĩ ũndũ wa waganu ũrĩa mekĩte, na nĩ ũndũ wa ciĩko ciao ciothe irĩ magigi. **10** Nao nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova; niĩ ndiamamakagia tũhũ ngiuga atĩ nĩngamarehere mũtino ũyũ. **11** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hũũra hĩ, na ũhũũrithie makinya thĩ, uugĩrĩrie uuge atĩrĩ, “Wũi!” Tondũ wa waganu wothe na ciĩko irĩ magigi cia nyũmba ya Isiraeli, nĩgũkorwo nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro. **12** Mũndũ ũrĩa ũtũũraga kũraya aooragwo nĩ mũthiro, nake ũrĩa ũrĩ gũkuhĩ ooragwo na rũhiũ rwa njora, nake ũrĩa ũkaahonoka atigare,

akooragwo nĩ ng'aragu. Ūguo nĩguo ngeeruta mang'ūrĩ makwa nao. **13** Nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa andũ magaakorwo moragĩtwo marĩ gatagatĩ-inĩ ka mĩhianano ĩyo yao mathiūrūrūkĩirie igongona ciao, na handũ hothe hatũgĩru, na tũcũmbĩrĩ tuothe twa irĩma, na rungu rwa mũtĩ o wothe waraganĩtie hong'e, na rungu rwa mũgandi o wothe mũruru, kũndũ guothe kũrĩa maarutagĩra mĩhianano yao mahuti manungi wega. **14** Na nĩ nĩngamatambũrūkĩria guoko ndĩmookĩrĩre, na ndũme bũrũri wanangĩke ũtiganĩrio, kuuma werũ-inĩ ũcio nginya Dibila, kũndũ guothe kũrĩa matũrĩte. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

7 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekwĩra bũrũri wa Isiraeli: Ithirĩro! Ithirĩro nĩrĩkinyĩrĩre ituri icio inya cia bũrũri. **3** Rĩu ithirĩro nĩrĩgũkinyĩrĩre, na nĩngũrekereria marakara makwa magũũkĩrĩre. Nĩngagũtuĩra ciira kũringana na mĩthĩre yaku na ngũrĩhe kũringana na mĩtugo yaku yothe ĩrĩ magigi. **4** Ndigakũiguĩra tha kana ngũcaaĩre; ti-itherũ, nĩngakũrĩha nĩ ũndũ wa mĩthĩre yaku na mĩtugo yaku ĩrĩ magigi gatagatĩ-inĩ kanyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **5** “Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: ‘Mwanangĩko! Mwanangĩko ũtarĩ waiguuo nĩũrooka. **6** Ithirĩro nĩrĩkinyu! Ithirĩro nĩrĩkinyu! Rĩarahũkĩte rĩgũũkĩrĩre. Nĩrĩkinyu! **7** Nĩũkoretwo nĩ mũtino, wee ũtũũraga bũrũri-inĩ. Ihinda nĩrĩkinyu, mũthenya ũcio nĩũkuhĩrĩrie; nĩ kũrĩ na guoya mũnene, na gũtirĩ gĩkeno kũu irĩma-inĩ. **8** Nĩ ndĩ hakuhĩ gũgũtĩrĩria mang'ūrĩ makwa, na ndĩrute marakara nawe;

nīngagūtuīra ciira kūringana na mīthiire yaku, na ngūrīhe nī ūndū wa mītugo yaku yothe īrī magigi. **9** Ndigakūiguīra tha kana ngūcaaīre; nīngakūrīha kūringana na mīthiire yaku na mītugo yaku īrī magigi gatagatī-inī kanyu. Hīndī īyo nīūkamenya atī nī nīi Jehova ndīrahūūrana. **10** “Mūthenya nīguo ūyū! Nīmūkinyu! Mūtino nīmūkinyu, rūthanju nīrūthundūkīte, nago mwītīo nīūcanūkīte! **11** Maūndū ma ūhinya nīmākūrīte magatuīka rūthanju rwa kūherithia waganu; gūtīrī andū magaatigara, gūtīrī o na ūmwe wa kīrīndī kīu; gūtīrī ūtonga, na gūtīrī kīndū kīa bata gīgaatigara. **12** Ihinda rū nīrīkinyu, mūthenya ūcio nīūkinyīte. Mūgūri nīatige gūkena kana mwendia aigue kīeha, nīgūkorwo mang’ūrī nīmākinyīrīire kīrīndī kīu gīothe. **13** Mwendia ndagakūūra gīthaka kīrīa endetie rīrīa rīothe acio eerī marī muoyo, nīgūkorwo kīoneki kīu gīkonīi kīrīndī kīu gīothe gītīkagarūrwo. Tondū wa mehīa mao, gūtīrī o na ūmwe wao ūgaatūūrīa muoyo wake. **14** O na mangīhuha karumbeta, na magīe na maūndū mothe, gūtīrī mūndū o na ūmwe ūgaathiī ita-inī, nīgūkorwo mang’ūrī makwa nīmākinyīrīire kīrīndī kīu gīothe. **15** “Mwena wa na nja kūrī na rūhiū rwa njora, mwena wa na thīinī kūrī na mūthiro na ng’aragu; arīa marī kūu mīgūnda-inī makooraḡwo na rūhiū rwa njora, nao arīa marī thīinī wa itūūra inene makaaniinwo nī ng’aragu na mūthiro. **16** Arīa othe magaatigara na mahonoke magaaḡwo irīma-inī, magīcaaya ta ndutura cia ituamba-inī, o mūndū tondū wa mehīa make. **17** Guoko o guothe nīgūkaregera, na iru o rīothe nīrīkaaga hinya o ta maaī. **18** Nīmakahumbwo nguo cia makūnia, na

mahumbwo kīmakō kīnene. Mothiū mao nīmakahumbwo thoni, na menjwo mītwe yao. **19** Nīmakahurunja betha yao barabara, nayo thahabu yao ituuo kīndū kīrī thaahu. Betha yao na thahabu itikahota kūmahonokia mūthenya wa mang'ūrī ma Jehova. Itikamaniinīra ng'aragu kana ihūūnie nda ciao, nīgūkorwo nīcio itūmīte mahīngwo magatuīka a kwīhia. **20** Nīmetīīagīra ūgemu wa mathaga mao, na makamahūthīra gūthondeka mīhianano yao īrī magigi, na mīhiano itarī kīene. Nī ūndū ūcio-rī, nīngatūma indo icio ituīke kīndū kīrī thaahu harīo. **21** Nīngacineana ciothe kūrī andū a kūngī ituīke ndaho, na ndīcineane kūrī andū arīa aaganu a gūkū thī ituīke ta itunyanītwo, nao nīmagacithaahia. **22** Nīngamahutatīra ndige kūmona, nao nīmagathaahia handū harīa nyendete mūno; atunyani nīmagatoonya ho mahathaahie. **23** “Haarīria mīnyororo, tondū būrūri wothe ūiyūrīte ūiti wa thakame, narīo itūūra inene rīkaiyūra maūndū ma ūhinya. **24** Nīngarehe ndūrīrī iria njaganu mūno cīgwatīre nyūmba ciao ituīke ciao; nīngatūma mwītīo wa andū arīa marī hinya ūthire, nakuo kūndū kwao kūrīa kwamūre nīgūgathaahio. **25** Kīmakania gīoka-rī, magaacaragia thayū, no ndūkooneka. **26** Mūtino ūgooka ūrūmanīrīire na ūngī, naguo mūhuhu ūūke ūrūmanīrīire na ūngī. Nīmakageria kūgīa na kīoneki kuuma kūrī mūnabii; ūrutani wa mūthīnjīri-Ngai ūkonīi watho nīūgaathira, o ta ūrīa kīrīra gīa athuuri o nakīo gīgaathira. **27** Mūthamaki nīagacakaya, nake mūrū wa mūthamaki nīakahumbwo gūkua ngoro, namo moko ma andū a būrūri ūcio nīmakainaina. Na nīi nīngameka kūrīngana na mīthīire yao, na ndīmatuīre ciira kūrīngana

na ūrĩa magĩrĩire gũtũirwo. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

8 Mwaka-inĩ wa ĩtandatũ, mweri wa ĩtandatũ, mũthenya wa gatano, rĩrĩa ndaikarĩte gwakwa nyũmba nao athuuri a Juda magaikara mbere yakwa-rĩ, guoko kwa Mwathani Jehova gũgũka igũrũ riakwa. **2** Ngĩrora, ngĩona mũhiano ta wa mũndũ. Kuuma harĩa honekaga taarĩ njohero yake gũcooka na thĩ aahaanaga ta mwaki, na kuuma hau gũcooka na igũrũ oonekaga akĩhenia ta kĩgera kĩaakana. **3** Nĩatambũrũkirie kĩndũ kĩaahaanaga ta guoko na akĩnjoya anyiĩtite njuĩrĩ cia mũtwe wakwa. Roho akĩnjoya na-igũrũ rĩera-inĩ, na akĩndwara Jerusalemu, ndĩ cioneki-inĩ cia Ngai, nginya mũrango-inĩ wa kĩhingo gĩa gathigathini kĩa nja ya na thĩinĩ, harĩa mũhianano ūrĩa ūtũmaga Ngai aigue ūiru warũngĩ. **4** Na hau mbere yakwa nĩho riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ, o ta ūrĩa ndoonete kĩoneki-inĩ werũ-inĩ. **5** Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rora mwena wa gathigathini.” Nĩ ūndũ ūcio ngĩrora, na hau itoonyero-inĩ rĩa mwena wa gathigathini wa kĩhingo gĩa kĩgongona, ngĩona mũhianano ūcio ūtũmaga Ngai aigue ūiru. **6** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona ūrĩa mareeka; maũndũ marĩ magigi biũ marĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli marekĩra haha, maũndũ ma kũndindĩka kũraya na handũ-hakwa-harĩa-haamũre? No wee-rĩ, nĩũkuona maũndũ o na marĩ magigi makĩria.” **7** Ningĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa nja ĩyo. Ngĩrora ngĩona irima rũthingo-inĩ. **8** Akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, aramia irima rĩu rĩrĩ rũthingo-inĩ.” Rĩrĩa ndaaramirie irima rĩu, ngĩona nĩ haarĩ na mũrango. **9** Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Toonya thĩinĩ wĩonere

maündũ marĩ magigi marĩa mareka kuo.” 10 Nĩ ündũ ücio ngĩtoonya kuo, ngĩrora ngĩona thingo-inĩ gũkururĩtwo mĩthemba yothe ya indo iria ikurumaga, na ya nyamũ ciothe iria irĩ mũgiro, na ya mĩhianano yothe ya andũ a nyũmba ya Isiraeli. 11 Hau mbere yacio nĩ haarũgamĩte athuuri mĩrongo mũgwanja a nyũmba ya Isiraeli, nake Jazania mũrũ wa Shafani akarũgama gatagatĩ-inĩ kao. O ũmwe wao aanyitĩte rũgĩo rwa gũcinĩra ũbumba, nayo ndogo irĩ na mũtararĩko mwegwa wa ũbumba nĩyatoogaga na igũrũ. 12 Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mündũ, nĩwona maündũ marĩa athuuri a nyũmba ya Isiraeli marekĩra nduma-inĩ, o ũmwe wao arĩ ihooero-inĩ rĩa mũhianano wake? Moigaga atĩrĩ, ‘Jehova ndatuonaga; Jehova nĩatiganiĩrie bũrũri ũyũ.’” 13 Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Wee-rĩ, nĩũkũmona magĩka maündũ o na marĩ magigi makĩria.” 14 Ningĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa gathigathini kĩa nyũmba ya Jehova, na niĩ ngĩona andũ-a-nja maikarĩte thĩ ho magĩcakaĩra Tamuzu. 15 Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mündũ, nĩũrona maündũ maya? Nĩũkuona maündũ o na marĩ magigi mũno gũkĩra maya.” 16 Ningĩ akĩndoonyia nja ya na thĩinĩ ya nyũmba ya Jehova, na hau itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, gatagatĩ ga gĩthaku na kĩgongona-rĩ, haarĩ arũme ta mĩrongo iĩrĩ na atano. Maahutatĩire hekarũ ya Jehova, makaroria mothiũ mao mwena wa irathĩro, makainamagĩrĩra riũa marĩhooe marorete na kũu mwena wa irathĩro. 17 Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mündũ, nĩwona ũguo? Anga ücio nĩ ündũ mũhũthũ andũ acio a nyũmba ya Juda gwĩka maündũ marĩ magigi ta macio marekĩra haha? No nginya maiyũrie

maündũ ma ũhinya bũrũri na mandakaragie hĩndĩ ciothe?
Ta marore magĩkĩra tũhonge maniũrũ maol! **18** Nĩ ũndũ
ũcio nĩ nĩngameka maündũ na marakara; ndikamaiguĩra
tha kana ndĩmacaaĩre. O na mangĩkaanĩrĩra matũ-inĩ
makwa, ndikamathikĩrĩria.”

9 Ningĩ ngĩgua agĩtana na mũgambo mũnene, akiuga
atĩrĩ, “Rehei arangĩri a itũũra inene haha, o mũndũ arĩ
na itharaita rĩa mbaara guoko-inĩ.” **2** Na nĩ ngĩona
andũ atandatũ magĩũka moimĩte mwena wa kĩhingo
kĩa rũgongo, kĩrĩa kĩrorete mwena wa gathigathini, o
mũndũ arĩ na kĩndũ gĩa kũũragana guoko-inĩ. Makĩrehane
na mũndũ ũngĩ ũmwe wehumbĩte nguo cia gatani na
eyohete indo cia kwandĩka njohero. Nao magĩtoonya
makĩrũgama mwena-inĩ wa kĩgongona kĩrĩa gĩa gĩcango.
3 Na rĩrĩ, riiri wa Ngai wa Isiraeli ũkĩambata uumĩte
igũrũ rĩa makerubi, harĩa warĩ mbere, ũgĩthĩ hingĩro-inĩ
ya hekarũ. Ningĩ Jehova agĩta mũndũ ũcio wehumbĩte
nguo cia gatani, o ũcio weyohete indo cia kwandĩka
njohero, **4** akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ ũtuĩkanie itũũra inene
rĩa Jerusalemu, na wĩkĩre rũũri ithiithi cia arĩa marĩ na
kĩeha, na magacakaya nĩ ũndũ wa maündũ mothe marĩ
magigi marĩa mekagwo kũu thĩinĩ warĩo.” **5** O thikĩrĩrie
ũguo, akĩra acio angĩ atĩrĩ, “Mũrũmĩrĩrei, mũtuĩkanĩrie
itũũra rĩu inene mũũragane mũtekũiguanĩra tha kana
gũcaayanĩra. **6** Ũragai athuuri, na aanake na airĩtu, na
andũ-a-nja na ciana, no mũtikahutie mũndũ o na ũrĩkũ
mwĩkĩre rũũri rũu. Ambĩrĩriai o haha hakwa haamũre.” Nĩ
ũndũ ũcio makĩambĩrĩria na athuuri arĩa maarĩ hau mbere
ya hekarũ. **7** Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Thaahiai hekarũ ĩno na

mūiyūrie nja ciayo andū arīa moragītwo. Thiīi!” Nī ūndū ūcio makiumagara, makīambīrīria kūūragana kūu itūūra-inī inene. **8** Hīndī īrīa mooraganaga niī ngītigwo ndī nyiki, ngīgūithia, ngīturumithia ūthiū thī, ngīrīra, ngīūria atīrī, “Hī, Mwathani Jehova! Anga nīūkūniina matigari mothe ma Isiraeli hīndī īno ya gūitīrīria Jerusalemu mang’ūrī maku?” **9** Nake akīnjookeria atīrī, “Mehia ma nyūmba ya Isiraeli na ya Juda nī maingī magakīra; būrūri ūiyūrīte ūiti wa thakame, narīo itūūra inene rīiyūrīte ūhotomia wa kīhoto. Moigaga atīrī, ‘Jehova nīatiganīrie būrūri ūyū; Jehova ndarona.’ **10** Nī ūndū ūcio-rī, Niī ndigacooka kūmaiguīra tha kana kūmacaaīra, no nīngamacookereria ūrīa mekīte.” **11** Ningī mūdū ūcio wehumbīte nguo cia gatani, na akeoha indo cia wandīki njohero, agīcookia ndūmīrīri, akiuga atīrī, “Nīnjīkīte o ta ūrīa wathanire.”

10 Na rīrī, nīndarorire ngīona hau rīera-inī igūrū rīa mītwe ya akerubi kīndū kīahaanaga ta gītī kīa ūnene ta ihiga rīa yakuti. **2** Nake Jehova akīra mūdū ūcio wehumbīte nguo cia gatani atīrī, “Thīi ūtoonye gatagatī-inī ka magūrū macio marathiūrūrūka rungu rwa harīa akerubi marī. Iyūria hī ciaku cierī makara ma mwaki kuuma gatagatī ka akerubi ūcooke ūmahurunje kūu itūūra-inī inene.” Nake agīthīi agītoonya thīinī, o ngīionagīra na maitho makwa. **3** Na rīrī, mūdū ūcio aatoonya thīinī, akerubi acio magīkorwo marūgamīte mwena wa gūthini wa hekarū, narīo itu rīkaiyūra nja īrīa ya na thīinī. **4** Naguo riiri wa Jehova ūkīambata uumīte igūrū rīa akerubi, na ūgīthīi hingīro-inī ya hekarū. Itu rīu rīkīiyūra hekarū, nayo nja īkīiyūra ūkengi wa

riiri wa Jehova. **5** Naguo mūrurumo wa mathagu ma akerubi acio nīwaiguikaga o nginya kuu nja ya nyumĩrĩra, o taarĩ mūgambo wa Mūrungu Mwene-Hinya-Wothe rĩrĩa ekwaria. **6** Na rĩrĩa Jehova aathire mūdũ ũcio warĩ na nguo cia gatani, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mwaki kuuma gatagatĩ ka magūrũ macio, kuuma gatagatĩ-inĩ ka akerubi,” mūdũ ũcio agĩtoonya thĩinĩ na akĩrũgama mwena-inĩ wa kũgūrũ kũmwe kwamo. **7** Ningĩ ũmwe wa akerubi acio agĩtambũrũkia guoko gwake mwaki-inĩ ũcio warĩ gatagatĩ-inĩ kao. Akĩoya mwaki ũmwe waguo, akĩwĩkĩra hĩ-inĩ cia mūdũ ũcio warĩ na nguo cia gatani, nake mūdũ ũcio akĩwoya akiuma nja. **8** (Rungu rwa mathagu ma akerubi acio nĩkuonekaga kĩndũ kĩahaanaga ta moko ma mūdũ.) **9** Nĩndarorire, ngĩona magūrũ mana ma ngaari hau mĩena-inĩ ya akerubi acio, o kũmwe gũkagĩa mwena-inĩ wa o ũmwe wa akerubi acio; magūrũ macio maahenagia ta rangi wa thumarati. **10** Makĩonekarĩ, mothe mana nĩmahaanaine; o kũgūrũ kuonekaga ta gũtoonyanite na kũgūrũ kũngĩ. **11** Magĩthiĩ, maathiiaga na mwena o wothe wa ĩyo ĩna, o kũrĩa akerubi acio merekeirie ũthiũ; magūrũ macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩrĩa akerubi acio megũthiĩ. Akerubi acio maathiiaga na kũrĩa guothe mũtwe werekera, matekũgarũrũka rĩrĩa marathiĩ. **12** Mĩĩrĩ yao yothe, o hamwe na mĩgongo yao, na moko mao na mathagu mao, maiyũrĩte maitho kũndũ guothe, na magūrũ macio mana ma ngaari o namo. **13** Na rĩrĩ, nĩndaiguire magūrũ macio magĩitwo atĩrĩ, “Magūrũ marĩa mathiũrũrũkaga.” **14** O ũmwe wa akerubi aarĩ na mothiũ mana: ũthiũ ũmwe warĩ wa kerubi, na wa keerĩ warĩ wa

mündũ, na wa gatatũ warĩ wa mũrũũthi, na wa kana warĩ wa nderi. **15** Ningĩ akerubi acio makĩambata na igũrũ. Ici ciarĩ ciũmbe irĩ muoyo iria ndoonete hau Rũũĩ-inĩ rwa Kebari. **16** Hĩndĩ ĩrĩa akerubi acio maathiiaga, magũrũ macio maarĩ mĩena-inĩ yao namo magathĩĩ; na hĩndĩ ĩrĩa akerubi acio maambararia mathagu mao mombũke, magũrũ macio matioimaga mĩena-inĩ yao. **17** Rĩrĩa akerubi acio marũgama, o namo makarũgama o ũguo; na rĩrĩa akerubi mombũka, namo makombũkania nao, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩinĩ wamo. **18** Ningĩ riiri wa Jehova ũkĩehera hau igũrũ rĩa hingĩro ya hekarũ na ũkĩrũgama igũrũ rĩa akerubi acio. **19** O ndĩĩroireire ũguo, akerubi acio makĩambararia mathagu mao makĩũmbũka, na rĩrĩa maathiiaga, magũrũ macio maatwaranaga nao. Nao makĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo kĩa mwena wa irathĩro wa nyũmba ya Jehova; naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩa. **20** Icio nĩ ciũmbe irĩ muoyo iria ndoonete irĩ rungu rwa Ngai wa Isiraeli hau Rũũĩ-inĩ rwa Kebari, na niĩ ngĩmenya atĩ maarĩ akerubi. **21** O ũmwe aarĩ na mothiũ mana, na mathagu mana, na rungu rwa mathagu mao nĩ haarĩ na kĩndũ gĩatariĩ ta moko ma mündũ. **22** Mothiũ mao maahaanaga ta marĩa ndoonete hau Rũũĩ-inĩ rwa Kebari. O ũmwe wao aathiiaga arũngĩrĩirie na mbere.

11 Hĩndĩ ĩyo Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kĩhingo-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova kĩrĩa kĩerekeire mwena wa irathĩro. Hau itoonyero-inĩ rĩu rĩa kĩhingo kĩu nĩ haarĩ arũme mĩrongo ĩĩrĩ na atano, na gatagatĩ-inĩ kao ngĩona Jazania mũrũ wa Azuri, na Pelatia mũrũ wa Benaia, arĩa

maarĩ atongoria a kĩrĩndĩ. **2** Jehova akĩnjĩira atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, aya nĩo arũme arĩa marathugunda waganu, na makaheana kĩrĩra kĩa waganu itũũra-inĩ rĩĩrĩ inene. **3** Moigaga atĩrĩ, ‘Githĩ ihinda rĩtigũkinya o narua rĩa gwaka nyũmba? Itũũra rĩĩrĩ inene nĩ nyũngũ ya kũruga, na ithuĩ nĩ ithuĩ nyama.’ **4** Nĩ ũndũ ũcio marathĩre ũhoru wa kũmookĩrĩra; marathĩre ũhoru, wee mũrũ wa mũndũ.” **5** Ningĩ Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩakwa, akĩnjĩira njuge atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Ũguo nĩguo mũroiga, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, no nĩ-rĩ, nĩnjũũĩ ũrĩa ũrĩ meciiria-inĩ manyu. **6** Nĩmũũragĩte andũ aingĩ itũũra-inĩ rĩĩrĩ inene, na mũkaiyũria ciimba njĩra-inĩ ciarĩo. **7** “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ciimba icio mũikĩtie kũu nĩcio nyama, narĩo itũũra rĩĩrĩ inene nĩrĩo nyũngũ, no Nĩ nĩngũmũingata muume kuo. **8** Inyuĩ nĩmwĩtigĩrĩte rũhiũ rwa njora, na rũhiũ rũu rwa njora no ruo ngaamũũkĩrĩra naruo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nĩngamũrutũrũra muume itũũra-inĩ inene, na ndĩmũneane moko-inĩ ma andũ a kũngĩ, na ndĩmũherithie. **10** Inyuĩ mũkooragwo na rũhiũ rwa njora, na nĩngamũtuĩra ciira kũu mĩhaka-inĩ ya Isiraeli. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova. **11** Itũũra rĩĩrĩ inene rĩtigatuĩka nyũngũ harĩ inyuĩ, kana inyuĩ mũtuĩke nyama thĩĩnĩ warĩo; nĩngamũtuĩra ciira kũu mĩhaka-inĩ ya Isiraeli. **12** Na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, nĩ ũndũ mũtirũmĩrĩire kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, kana mũkarũmia mawatho makwa, no mwĩkĩte maũndũ maringaine na ma ndũrĩrĩ iria imũrigicĩirie.” **13** Na rĩrĩa ndaarathaga, Pelatia mũrũ wa Benaia agĩkua. Hĩndĩ

ĩyo ngĩngũithia ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, ngĩũria atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova! Nĩkũniina matigari ma Isiraeli biũ?” **14** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ, **15** “Mũrũ wa mũndũ, ariũ a thoguo, ariũ a thoguo arĩa marĩ a rũrĩra rwanyu na nyũmba yothe ya Isiraeli, acio nĩo andũ a Jerusalemu maarĩtie ũhoru wao makoiga atĩrĩ, ‘Marĩ haraaya mũno na Jehova; bũrũri ũyũ nĩ ithuĩ twaheirwo ũtuĩke witũ.’ **16** “Nĩ ũndũ ũcio uga atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: O na gũtuĩka nĩndamatwarithirie kũraya gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, na ngĩmahurunjĩra mabũrũri-inĩ, no niĩ nduĩkite handũ-hao-harĩa-haamũre, mabũrũri-inĩ kũu mathiĩte, gwa kahinda kanini.’ **17** “Nĩ ũndũ ũcio uga atĩrĩ: ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngamũcookanĩrĩria kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmũrute mabũrũri-inĩ kũrĩa mwahurunjirwo, na ndĩmũcookerie bũrũri wa Isiraeli rĩngĩ.’ **18** “Nĩmagacooka kuo, na meeherie mĩhiano ĩyo yakuo mĩthũku yothe, na mĩhianano ĩyo ĩrĩ magigi. **19** Nĩngamahe ũũrũmwe wa ngoro, na njĩkĩre roho mwerũ thĩĩnĩ wao; nĩngeheria ũmũ wa ngoro thĩĩnĩ wao ndĩmahe ngoro njororo ta nyama. **20** Ningĩ nĩmakarũmagĩrĩra kĩrĩra gĩakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo, na marũmagie mawatho makwa. Nĩmagatuĩka andũ akwa, na niĩ nduĩke Ngai wao. **21** No rĩrĩ, ha ũhoru wa andũ arĩa ngoro ciao ciĩyamũrĩire mĩhiano ĩyo mĩũru na mĩhianano ĩyo ĩrĩ magigi, nĩngatũma o ene macookererwo nĩ ũũru ũrĩa mekĩte, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **22** Hĩndĩ ĩyo akerubi acio, marĩ na magũrũ ma ngaari mĩena-inĩ, magĩtambũrũkia mathagu mao, naguo riiri wa Ngai wa

Isiraeli warĩ igũrũ rĩao. **23** Riiri ũcio wa Jehova ũkĩambata uumĩte thĩĩnĩ wa itũũra rĩu inene na ũgĩkara igũrũ rĩa kĩrĩma kĩrĩa kĩarĩ mwena wa irathĩro warĩo. **24** Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kũrĩ andũ arĩa maatahĩtwo magatwarwo bũrũri wa Babuloni, o ndĩ thĩĩnĩ wa kĩoneki kũ ndoonetio nĩ Roho ũcio wa Ngai. Hĩndĩ ĩyo kĩoneki kũ ndoonetio gĩkĩnjeherera, **25** na niĩ ngĩĩra andũ acio maatahĩtwo ũhoru wothe ũrĩa Jehova aanyonetie.

12 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, wee ũtũũranagia na andũ aremi. Nĩ marĩ na maitho ma kuona no mationaga, na nĩ marĩ na matũ ma kũigua no matiiguaga, nĩgũkorwo nĩ andũ aremi. **3** “Nĩ ũndũ ũcio wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, oha mĩrigo yaku ya gũthaama, na kũrĩ mũthenya barigici magĩkuonaga-rĩ, umagare uume gũkũ, ũthĩĩ kũndũ kũngĩ. Hihi nĩmagataũkĩrwo, o na gũtuĩka nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. **4** Kũrĩ mũthenya barigici, o magĩkuonaga-rĩ, ruta mĩrigo yaku nja ĩrĩ mĩohe nĩ ũndũ wa gũthĩĩ bũrũri wa ithaamĩrio. Ningĩ hwaĩ-inĩ, umagare ũthĩĩ o magĩkuonaga, o ta ũrĩa andũ mathaamaga. **5** O makwĩroreire, tũrĩkia rũthingo, ũgererie mĩrigo yaku ho. **6** Oya mĩrigo ĩyo ũmĩgĩrĩre ciande o makwĩroreire, ũmĩumagarie na mairia. Wĩhumbĩre ũthĩũ nĩguo ndũkone bũrũri, nĩgũkorwo nĩngũtuĩte kĩmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli.” **7** Nĩ ũndũ ũcio niĩ ngĩĩka o ta ũrĩa ndaathĩtwo. Ngĩruta mĩrigo yakwa nja kũrĩ mũthenya barigici, yoheetwo nĩ ũndũ wa gũthaama. Ningĩ hwaĩ-inĩ ngĩtũrĩkia rũthingo na moko makwa. Ngĩumia mĩrigo yakwa nja kũrĩ na mairia, ngĩmĩumagaria ndĩmĩkuuĩte na ciande o manjĩndoreire.

8 Rūciinĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩũrio atĩrĩ,
9 “Mũrũ wa mũndũ, githĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli
o acio aremi matiakũũririe atĩrĩ, ‘Nĩ atĩa ũreka?’ 10
“Meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndũmĩrĩri
ĩno nditũ ĩkoniĩ mũnene ũrĩa ũrĩ Jerusalemu, o na andũ
a nyũmba yothe ya Isiraeli arĩa marĩ kuo.’ 11 Meere
atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ kĩmenyithia harĩ inyuĩ.’ “O ta ũguo nĩ
njikĩte, noguo o nao mageekwo. Nĩmagatwarwo bũrũri
wa kũngĩ marĩ atahe. 12 “Mũthamaki ũcio ũrĩ gatagatĩ-
inĩ kao nĩagakuua mĩrigo yake na ciande kũrĩ mairia
oimagare, naruo rũthingo nĩrũgatũrĩkio irima oimĩre
ho. Nake nĩakehumbĩra ũthiũ nĩguo ndakone bũrũri. 13
Nĩngamũtambũrũkĩria wabu wakwa, nake nĩakanyiitwo nĩ
mũtego wakwa; nĩngamũtwarithia Babuloni, kũu bũrũri
wa Akalidei, no rĩrĩ, we ndakawona, nakuo kũu nĩkuo
agaakuĩra. 14 Arĩa othe mamũrigiĩcĩirie, nĩngamahurunja
huho-inĩ, o acio aruti ake a wĩra na thigari ciake ciothe,
na ndĩmateng’erie na rũhiũ rwa njora rũrĩ rũcomore. 15
“Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamahurunjĩra
ndũrĩrĩ-inĩ na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. 16 No
rĩrĩ, nĩngahonokia amwe ao matikaniinwo na rũhiũ
rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro, nĩgeetha kũu
magaathĩ ndũrĩrĩ-inĩ makoimbũraga maũndũ mao marĩa
meekaga marĩ magigi. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ
nĩ Jehova.” 17 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo
atĩrĩ: 18 “Mũrũ wa mũndũ, inainaga rĩrĩa ũkũrĩa irio, na
wĩthithimũkagwo nĩ guoya ũkĩnyua maaĩ. 19 ĩra andũ
a bũrũri ũyũ atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga
igũrũ rĩkoniĩ andũ arĩa matũũraga Jerusalemu na arĩa

matũũraga bũrũri wothe wa Isiraeli: Makaanĩaga irio ciao marĩ na mĩtangĩko, na manyuuage maaĩ moorĩtwo nĩ hinya nĩgũkorwo bũrũri wao nĩũkaniinwo indo ciothe iria irĩ kuo, nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũhinya ma andũ arĩa othe matũũraga kuo. **20** Matũũra marĩa matũũragwo nĩ andũ nĩmakanangwo, naguo bũrũri ũkirio ihooru. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” **21** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩire, ngĩĩrwo atĩĩ: **22** “Mũrũ wa mũndũ, nĩ thimo ĩrĩkũ ĩno yunanagwo thĩinĩ wa bũrũri wa Isiraeli, ĩno yugaga atĩĩ: ‘Matukũ nĩmathiraga, nakĩo kĩoneki o gĩothe gĩgatuĩka gĩa tũhũ?’ **23** Meere atĩĩ, ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngũniina thimo ĩno, na matigacooka kũmĩgweta rĩngĩ gũkũ Isiraeli.’ Meere atĩĩ, ‘Matukũ nĩmakuhĩĩrie rĩrĩa kĩoneki o gĩothe gĩkaahingio. **24** Nĩgũkorwo gũtigacooka kũgĩa cioneki cia maheeni, kana ũragũri wa kũheenaniĩrĩa gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli. **25** No nĩ Jehova-rĩ, nĩngoiga ũrĩa ngeenda, naguo nĩũkahingio ũtegućererwo. Nĩgũkorwo matukũ-inĩ manyu, inyuĩ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩngahingia ũrĩa wothe ndĩroiga, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **26** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩire, ngĩĩrwo atĩĩ: **27** “Mũrũ wa mũndũ, andũ a nyũmba ya Isiraeli maroiga atĩĩ, ‘Kĩoneki kĩrĩa onaga gĩgũtũũra mĩaka mĩingĩ gĩgĩkahingio, na araratha ũhoru wa ihinda iraaya rĩgooka.’ **28** “Nĩ ũndũ ũcio meere atĩĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩĩ: Gũtirĩ kiugo o na kĩmwe gĩakwa gĩgaacooka gũćererwo; ũhoru ũrĩa wothe nĩ ngaaria nĩũkahingio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

13 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru wa gũũkĩrĩra anabii a Isiraeli arĩa mararatha ũhoru rĩu. Īra acio marathaga ũhoru ũrĩa megereirie na ngoro ciao ene atĩrĩ: ‘Iguai ndũmĩrĩri ya Jehova! **3** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Kaĩ anabii acio akĩĩgu marĩ na haro-ĩ, o acio marũmagĩrĩra roho wao ene na matĩrĩ ũndũ monete! **4** Anabii aku, wee Isiraeli-rĩ, matarĩ ta mbwe irĩ kũndũ kũrĩa kwanangĩku. **5** Inyũĩ mũtiambatĩte mũthĩĩ rũthingo-inĩ kũrĩa gũtharũkĩte, mũrũcookererie nĩ ũndũ wa nyũmba ya Isiraeli nĩgeetha rũgetiiria hĩndĩ ya mbaara mũthenya ũrĩa wa Jehova. **6** Cioneki ciao nĩ cia maheeni, na ũragũri wao o naguo no wa maheeni. Moigaga atĩrĩ, “Jehova oigĩte atĩrĩ,” o rĩrĩa Jehova atamatũmĩte; merĩgagĩrĩra atĩ ciugo ciao nĩikahinga! **7** Githĩ ti cioneki cia maheeni muonete, na mũkaaria ũragũri wa maheeni, rĩrĩa mũkuuga atĩrĩ, “Jehova oigĩte atĩrĩ,” o rĩrĩa nĩ itarĩĩtie? **8** “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ wa ciugo cianyu cia maheeni na cioneki cia kũheenania-rĩ, nĩngũmũũkĩrĩra, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’ **9** Guoko gwakwa nĩgũgookĩrĩra anabii arĩa moonaga cioneki cia maheeni, na makagweta ũragũri wa kũheenania. Matigakorwo marĩ a kĩaama kĩa andũ akwa, kana maandĩkwo ibuku-inĩ rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli, o na kana matoonye bũrũri wa Isiraeli. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova. **10** “Tondũ mahĩtithagia andũ akwa, makiugaga atĩrĩ, “Kũrĩ na thayũ,” o rĩrĩa gũtarĩ thayũ; tondũ rĩrĩa rũthingo rũhũthũ rwakwo marũhakaga coka, **11** nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ arĩa marũhakaga coka

atĩ no rŭkŭgŭa. Nĩngoiria mbura nene mŭno, na ndŭme kŭgĩe na mbura ya mbembe, nacio huho irĩ na hinya nĩĩkarŭmomora. **12** Rĩrĩa rŭthingo rŭu rŭkaaga-rĩ, githĩ andũ matigakũŭria atĩrĩ, “Coka ũrĩa ũrarũhakĩte ũkĩrĩ ha?” **13** “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩngarekereria rŭhuho rŭrĩ na hinya ndĩ na mang’ŭrĩ, na kŭgĩe mbura ya mbembe na mbura ya kĩboboto ndĩ na mathŭgŭta ma kwananga. **14** Nĩngamomora rŭthingo rŭu mũhakĩte coka na ndĩrũharaganie tĩiri-inĩ nginya mũthingi wa ruo ũguŭranio. Rĩrĩa rŭkaagŭa, mũkaanangĩrwo kuo; na nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **15** ũguo nĩguo ngeeruta mang’ŭrĩ makwa na rŭthingo rŭu, na njũkĩrĩre acio maarũhakire coka. Ngaakwĩra atĩrĩ, “Rŭthingo nĩ rweherete, o na arĩa maarũhakire coka, **16** o anabii acio a Isiraeli, arĩa maarathĩire itũura rĩa Jerusalemu makĩrionera cioneki cia thayũ, gũtaarĩ na thayũ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **17** “Rũu mŭrũ wa mŭndũ-rĩ, hũgũra ũthiũ waku kŭrĩ airĩtu a andũ anyu arĩa marathaga mohoro moimĩte meciiria-inĩ mao ene, ũmarathĩre ũhoru wa kũmookĩrĩra, **18** ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kaĩ andũ-a-nja arĩa matumagĩrĩra ithitũ nyunĩro-inĩ ciao cia moko na magathondekaga mataama ma kwĩhumbĩra ũthiũ nĩguo magwatagie andũ marĩ na haaro-ĩ. Anga mŭrĩgwatagia mĩoyo ya andũ akwa nĩguo mũhonokie mĩoyo yanyu inyũĩ ene? **19** Nĩmũũthaahĩtie kŭrĩ andũ akwa nĩ ũndũ wa ngundi ya cairi na twentyũ twa mũgate. Nĩ ũndũ wanyu kũheenia andũ akwa, arĩa mathikagĩrĩria maheeni, nĩmũũragĩte arĩa mataagĩrĩire gũkua, na mũkahonokia

arĩa mataagĩrĩire gũtũũra muoyo. **20** “Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩnjũkĩrĩire ithitũ icio cianyu, icio mũgwatagia andũ akwa nacio ta marĩ nyoni, na nĩ nĩngũcituanga kuuma moko-inĩ manyu. Nĩngohorithia andũ acio mũgwatagia ta marĩ nyoni. **21** Nĩngatembũranga mataama macio manyu na honokie andũ akwa ndĩmarute moko-inĩ manyu, nao matigacooka kũgwatio nĩ inyuĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **22** Tondũ nĩmwatũmire arĩa athingu morwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa kũmaheenia o rĩrĩa nĩ itaamareheire kĩaha, na mũgĩteithĩrĩria arĩa aaganu mage gũtiga njĩra ciao cia waganu nĩguo mahonokie mĩoyo yao, **23** nĩ ũndũ ũcio, mũtigacooka kuona cioneki cia maheeni kana kũragũra. Nĩngahonokia andũ akwa, ndĩmarute moko-inĩ manyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

14 Athuuri amwe a Isiraeli nĩmookire harĩ nĩ, magĩkara thĩ hau mbere yakwa. **2** Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, **3** “Mũrũ wa mũndũ, andũ aya nĩmeigĩire mĩhianano ngoro-inĩ ciao, na makeigĩra mĩhĩnga ya waganu mbere ya maitho mao. Nĩnjagĩrĩrwo kũreka matuĩrie ũndũ o na ũrĩkũ harĩ nĩ? **4** Nĩ ũndũ ũcio maarĩrie, ũmeere ũũ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hĩndĩ ĩrĩa Mũisiraeli o wotho angĩgĩa mĩhianano ngoro-inĩ yake, na eigĩre waganu wa kũmũhĩngithia mbere ya maitho make, angĩcooka athĩ harĩ mũnabii-rĩ, nĩ Jehova nĩ nĩ mwene ngaamũcookeria ũhoro kũringana na ũrĩa ũhooi wake wa mĩhianano ũigana, **5** Ngeeka ũguo nĩguo ndĩnyĩtĩre ngoro cia andũ a Isiraeli rĩngĩ, arĩa othe mandiganĩrie nĩ ũndũ wa mĩhianano ĩyo yao.’ **6** “Nĩ ũndũ

ũcio ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Mwĩrĩrei! Garũrũkai mũtigane na mĩhianano ĩyo yanyu, na mũregane na maũndũ marĩa mothe mwĩkaga marĩ magigi! **7** “Hĩndĩ ĩrĩa Mũisiraeli o wothe, kana mũndũ wa kũngĩ ũrĩa ũtũũraga Isiraeli angĩehera harĩ nĩ, na eigĩre mĩhianano ngoro-inĩ yake, na agĩe na waganu wa kũmũhĩngithia mbere ya maitho make, angĩcooka athĩ harĩ mũnabii agatuĩrie ũhoru kũrĩ nĩ-rĩ, nĩ Jehova nĩ nĩ mwene ngaamũcookeria ũhoru. **8** Nĩngatũma ũthiũ wakwa ũũmĩre mũndũ ũcio, na ndũme atuĩke kionereria harĩ arĩa angĩ, o na ndũme atuĩke wa kuunagwo thimo. Nĩngamweheria harĩ andũ akwa. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **9** “Mũnabii angĩkaaheenererio nĩguo aarie ũhoru wakwa, nĩ Jehova nĩ nĩ ngaakorwo heenereirie mũnabii ũcio, na nĩngamũtambũrũkĩria guoko gwa kũmũũkĩrĩra, ndĩmũniine ehere gatagatĩ-inĩ ka andũ akwa a Isiraeli. **10** Andũ acio nĩmakaherithĩrio wĩhia wao; mũnabii ũcio agaatuuo mwĩhia o ta mũndũ ũcio ũtuĩrĩtie ũhoru harĩ we. **11** Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli matigacooka kũhĩtia njĩra mehere harĩ nĩ, kana macooke gwĩthaahia na mehia macio mao mothe. Nĩmagatuĩka andũ akwa, na nĩ ndũke Ngai wao, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **12** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: **13** “Mũrũ wa mũndũ, bũrũri ũngĩnjĩhĩria nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka, na ndambũrũkie guoko ndĩũũkĩrĩre, na ndĩũniĩre kĩhumo kĩa irio, na ndĩũrehere ng’aragu, na njũrage andũ aguo na mahiũ mao, **14** andũ aya atatũ, Nuhu, na Danieli, na Ayubu, o na mangĩkorwo maarĩ thĩinĩ wa bũrũri ũcio, no mehonokirie o oiki nĩ

ũndũ wa ũthingu wao, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “Ningĩ korwo ndarekereria nyamũ cia gĩthaka igerere bũrũri ũcio nacio ciũtĩge ũtarĩ ciana, naguo ũkire ihooru kwage mũndũ ũngĩtuĩkanĩria kuo nĩ ũndũ wa nyamũ icio, **16** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, o na andũ acio atatũ mangĩgakorwo marĩ kuo, matikahota kũhonokia ariũ ao kana aarĩ ao. O oiki no mahonoke, no bũrũri ũcio no ũkire ihooru. **17** “O na kana ingĩrehithia rũhiũ rwa njora njũkĩrĩre bũrũri ũcio, njuge atĩrĩ, ‘Rũhiũ rwa njora nĩrũtuĩkanĩrie bũrũri ũyũ wothe,’ na njũrage andũ akuo na mahiũ mao-rĩ, **18** Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, o na andũ acio atatũ mangĩgakorwo marĩ kuo, matikahota kũhonokia ariũ ao kana aarĩ ao. O oiki no-o mangĩhonokio. **19** “O na ningĩ korwo ndarehithia mũthiro bũrũri ũcio, na nĩ ndũũtĩrĩrie mang’ũrĩ makwa na ũndũ wa gũitithia thakame, na njũragithie andũ akuo na mahiũ mao, **20** Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, o na Nuhu, na Danieli, na Ayubu, mangĩgakorwo marĩ kuo, matikahonokia mũriũ kana mwarĩ. O oiki no mehonokie nĩ ũndũ wa ũthingu wao. **21** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Gũtigagĩkorwo kũrĩ kũũru makĩria hĩndĩ ĩrĩa ngaarehera Jerusalemu matũiro makwa mana ma ciira ma kũguoyohithia: namo nĩmo rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na nyamũ cia gĩthaka, o na mũthiro, nĩguo njũrage andũ akuo na mahiũ mao! **22** No rĩrĩ, kũrĩ amwe magaatigara; nao nĩo ariũ na aarĩ arĩa magaatharwo marutwo kuo. Nĩmagooka kũrĩ inyuĩ, na rĩrĩa mũkoona mũtugo na ciĩko

ciao, nīmūkahoorerio ngoro igūrū rīa mwanangīko ūcio ndeheire Jerusalemu, naguo nī mwanangīko o wothe ndīrīrehithīrie. **23** Nīmūkahoorerio ngoro rīrīa mūkoona mītugo yao na ciiko ciao, nīgūkorwo nīmūkamenya atī gūtīrī ūndū o na ūmwe njīkīte kuo ūtarī na gītūmi, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

15 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīire, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūdū, mūtī wa mūthabībū ūkīrīte rūhonge rwa mūtī o wothe wa mītī ya mūtītū na kī? **3** Mbaū ciaguo irī ciathondekwo kīndū kīa bata? Andū no mathondeke tūhocio twa gūcuurio indo kuuma kūrī guo? **4** Ūngīkio riiko ūtuīke rūkū, na mwaki ūūcine mīena yeerī ūūcurie gatagatī-rī, no ūgīe bata ūngī? **5** Angīkorwo rīrīa warī mūgīma ndwagīire bata o na atīa-rī, wakīhota atīa gūthondekwo kīndū kīa bata rīrīa wacinwo nī mwaki, wacura? **6** “Nī ūndū ūcio, Mwathani Jehova ekuuga atīrī: O ta ūrīa heanīte mūtī wa mūthabībū gatagatī-inī ka mītī īrīa īngī ya mūtītū, ngaūtua rūkū rwa gūcinwo na mwaki-rī, ūguo noguo ngeeka andū arīa matūūruga Jerusalemu. **7** Nīngatūma ūthiū wakwa ūmoomīre. O na angīkorwo nīmoimīte mwaki-inī-rī, no nginya mwaki ūcio ūkaamacina ūmaniine. Hīndī īyo nīguo inyuī mūkaamenya atī nī nī nī Jehova, rīrīa ngatūma ūthiū wakwa ūmoomīre. **8** Nīngatūma būrūri ūkire ihooru nī ūndū nīmagīte kwīhokeka, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

16 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīire, ngīrwo atīrī, **2** “Mūrū wa mūdū, ng’ethanīra na itūūra rīa Jerusalemu, ūrīonie mītugo yarīo īyo īrī magigi, **3** uuge atīrī, ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova areera Jerusalemu: Kīhumo gīaku

na gūciarwo gwaku cioimanire na būrūri wa andū a Kaanani; thoguo aarī Mūamori, nake maitūguo aarī Mūhiti. **4** Mūthenya ūrīa waciarirwo-rī, ndwatinirio rūrīra, o na kana ūgīthambio na maaī nīguo ūthere, o na kana ūkīhakwo cumbī, kana ūgīthaywo na nguo cia mwana. **5** Gūtirī mūdū o na ūmwe wakūrōrire, agīkūiguīra tha, kana agīgūcaaīra o kūigana nīguo agwīke ūndū o na ūmwe wa macio. No rīrī, wateirwo na kūu werū-inī, nī ūndū wamenirwo o mūthenya o ro ūcio waciarirwo. **6** “Hīndī īyo nīndahītūkīre hau warī ngīkuona ūkīgaragara thakame-inī yaku, na rīrīa wakomete hau thakame-inī yaku-rī, ngīkwīra atīrī, “Tūūra muoyo!” **7** Nīndatūmire ūkūre o ta mūtī wa mūgūnda. Nawe ūgīkūra, ūkīneneha, o na ūgītūika ithaga ithaka mūno gūkīra marīa mangī. Nyondo ciaku nacio ikīhaanda, na njuīrī yaku īgīkūra, o wee ūrīa warī njaga na ūkaaga nguo. **8** “Thuutha ūcio nīndahītūkīre hau, na rīrīa ndaakūrōrire ngīona atī warī mūgima wa kwendeka, ngīgūtambūrūkīria gīcūrī kīa nguo yakwa, ngīhumbīra njaga yaku. Na nī ngīkwīhītīra mwīhītwa mūrūmu, na tūkīgīa kīrīkanīro nawe, ūgītūika wakwa, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** “Nīndagūthambirie na maaī, ngīkūgiria thakame, na ngīkūhaka maguta. **10** Nīndakūhumbire nguo ng’emie na ngīgwīkīra nyamūga cia rūūa. Nīndakūhumbire nguo njega ya gatani na ngīkūhumba nguo cia goro. **11** Nīndakūgemirie na mathaga: ngīgwīkīra bangiri moko, na mūgathī ngingo, **12** ngīcooka ngīgwīkīra gīcūhī iniūrū, na icūhī matū, na tanji thaka mūtwe. **13** Nī ūndū ūcio ūkīgēmio na

thahabu na betha: nacio nguo ciaku ciarĩ cia gatani
ĩrĩa njega, na itambaya cia goro, na nguo ng'emie. Irio
ciaku ciarĩ mũtu mũhinyu, na ũũkĩ, na maguta ma
mũtamaiyũ. Wee nawe ũgĩthakara mũno na ũkĩambatĩrio
ũgĩtuĩka mũthamaki-mũndũ-wa-nja. **14** Nayo ngumo yaku
ĩgĩtheerema ndũrĩrĩ-inĩ nĩ ũndũ wa ũthaka waku, nĩ ũndũ
riiri ũrĩa ndaagwĩkĩrĩte nĩwatũmire ũthaka waku wagĩrĩre
kũna, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “No
rĩrĩ, wee nĩwehokire ũthaka waku, na ũkĩhũthĩra ngumo
yaku ĩgĩtũma ũtuĩke mũmaraya. Nĩwahũũrĩre ũmaraya na
mwĩhĩtũkĩri o wothe, naguo ũthaka waku ũgĩtuĩka wake.
16 Woire nguo imwe ciaku, ũkĩgemia mahooero ma kũndũ
gũtũũgĩru kũrĩa wahũũragĩra ũmaraya. Maũndũ ta macio
matiangĩrĩrwo nĩ gwĩkĩka, kana magĩe kuo o na rĩ. **17**
Ningĩ ũgĩcooka ũkĩoya mathaga macio mega ndaakũheire,
o mathaga macio mathondeketwo na thahabu yakwa
na betha yakwa, ũgĩthondekera mĩhianano ya arũme,
ũgĩcooka ũkĩhũũra ũmaraya nayo. **18** Ningĩ ũkĩoya nguo
icio ciaku ciarĩ ng'emie, ũgĩcihumba mĩhianano ĩyo,
ũgĩcooka ũkĩmĩrutĩra maguta makwa na ũbumba. **19** O
nacio irio iria ndaakũheete ũrĩe, nacio nĩ mũtu mũhinyu,
na maguta ma mũtamaiyũ, na ũũkĩ, wacirutĩire mĩhianano
ĩyo ĩtuĩke ũbumba ũrĩ na mũtararĩko mwega. ũguo
nĩguo gwekĩkire, Mwathani Jehova nĩwe ugĩte ũguo.
20 “Na rĩrĩ, woire ariũ na aarĩ aku arĩa wanjarĩire,
ũkĩmaruta igongona matuĩke ta irio cia mĩhianano
ĩyo. ũhũũri waku wa ũmaraya-rĩ, kaĩ ũtaarĩ mũiganu?
21 Nĩwathĩnjire ciana ciakwa ũgĩciruta igongona harĩ
mĩhianano ĩyo. **22** Mĩtugo-inĩ yaku yothe ĩrĩ magigi ĩrĩa

wekire, na ūhũuri-inĩ waku wa ūmaraya, ndwaririkanire matukũ ma ūnini waku, rĩrĩa warĩ njaga na ūtaarĩ na nguo, o rĩrĩa wegaragaragia thakame-inĩ yaku. **23** “Hĩ, kaĩ ūrĩ na haaro-ĩ! ūguo nĩguo Jehova ekuuga. O na wĩkĩte mawaganu macio mangĩ mothe, **24** nĩweyakĩire kĩhumbu, na ūgĩaka ihooero itũũgĩru handũ harĩa hothe haarĩ na kĩaaro gĩa kũgomanagwo. **25** Gĩturi-inĩ kĩa o njĩra nĩweyakĩire mahooero matũũgĩru, na ūkĩagithia ūthaka waku gĩtĩo, ūgakĩrĩrĩria kũneana mwĩrĩ waku kũrĩ mwĩhĩtũkĩri o wothe atharie nawe. **26** Nĩwahũũrĩre ūmaraya na andũ a Misiri arĩa mwariganĩtie nao, o acio maiyũrĩtwo nĩ merirĩria ma mwĩrĩ, ūgĩtũma ndakare nĩ ūndũ waku gũkĩrĩrĩria gũtharia. **27** Nĩ ūndũ ūcio ngĩgũtambũrũkĩria guoko ngĩgũũkĩrĩra, ngĩnyihia bũrũri waku; nĩndakũneanire moko-inĩ ma thũ ciaku, o acio airĩtu a Afilisti, arĩa maamakirio nĩ mĩtugo yaku ya ūũra-thoni. **28** Nĩwahũũrĩre ūmaraya na andũ a Ashuri o nao, nĩ ūndũ ndũngĩaiganirie; o na thuutha ūcio-rĩ, ndwaiganirie. **29** Ningĩ ūgĩkĩrĩrĩria gũtharia o nginya ūgĩkinya Babuloni, bũrũri wa onjoria, no-o na weka ūguo ndwaiganirie. **30** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Hĩ! Kaĩ wee ūrĩ wa ngoro hũthũ-ĩ! Wĩkaga maũndũ macio mothe, o ta mũmaraya ūtarĩ thoni! **31** Rĩrĩa weyakĩire ihumbu gĩturi-inĩ kĩa o njĩra, na ūkĩakĩra mahooero matũũgĩru harĩa hothe haarĩ kĩaaro gĩa kũgomanwo-rĩ, we wetuire ta ūtarĩ mũmaraya, nĩ ūndũ nĩwaregire irĩhi. **32** “Wee mũtumia ūyũ mũtharia! Wee wendaga ageni handũ ha mũthuuriguo! **33** Mũmaraya o wothe nĩamũkagĩra irĩhi, no wee-rĩ, nĩwe ūheaga endwa aku

othe iheo, ūkamahaka nīguo mokage kūrī we kuuma kūdū guothe nīguo megwatīre ikeno ciaku itaagīrīre.

34 Nī ūndū ūcio wee ndūtariī ta arīa angī ūmaraya-inī waku; gūtirī mūdū ūkwiringagīrīria ūmwītīkīre. Wee-rī, ūrī na ūtiganu mūno na arīa angī, nīgūkorwo wee nīwe ūrīhanaga, no gūtirī kīndū ūrīhagwo. **35** “Nī ūndū ūcio, wee mūmaraya ūyū, igua kiugo kīa Jehova! **36** Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Tondū nīwaitangire ūtonga waku, na ūkīguūria njaga yaku ūgītharia na endwa aku, o na tondū wa mīhianano īyo yothe yaku īrī magigi, na tondū nīwamaheire thakame ya ciana ciaku, **37** nī ūndū ūcio nīngūcookanīrīria endwa aku othe arīa wanekenia nao, arīa wendete o na arīa ūthūire. Nīngūmacookanīrīria magūūkīrīre kuuma mīena yothe, na nī ngūguūrie nguo mbere yao, nao mone njaga yaku yothe. **38** Nīngagūtūira ciira o ta ūrīa andū-a-nja arīa matharagia na arīa maitithagia thakame matuuagīrwo; na ndūme ūkorwo nī mang’ūrī makwa na ūiguīrwo ūiru nīguo ūcookererwo nī thakame īyo. **39** Ningī nīngakūneana moko-inī ma endwa aku, nao nīmakaharagania ihumbu icio ciaku, na manange mahooero macio maku matūūgīru. Nao nīmagakūruta nguo, na moe mathaga maku ma goro, magūtige njaga na ūrī ūtheri. **40** Nīmakarehe kīrīndī gīgūūkīrīre, nao nīmagakūhūūra na mahiga nyuguto, na magūtīnangie na hiū ciao cia njora. **41** Nīmagacina nyūmba ciaku na makūherithie wīroreirwo nī andū-a-nja aingī. Nīngakinyia ūmaraya waku mūthia, nawe ndūgacooka kūrīha endwa acio aku. **42** Hīndī īyo mathūgūta makwa ma gūgūūkīrīra nīmakahūahūa, namo marakara makwa maiyūrītwo nī

ũiru makweherere. Nĩngahoorera na ndigacooka kũrakara.

43 “Na tondũ ndwaririkanire matukũ ma ũnini waku, no kũndakaria wandakaririe na maũndũ macio mothe-rĩ, ti-itherũ nĩngatũma ũcookererwo nĩ ũrĩa wĩkĩte, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Githĩ nduongereire ũũrathoni harĩ maũndũ marĩa mangĩ wĩkaga marĩ magigi?”

44 “Mũndũ o wothe waragia na thimo-rĩ, nĩagakuuna thimo ĩno, oige atĩrĩ: “O ta ũrĩa nyina ahaana, no taguo mwarĩ ahaana.”

45 Wee ũrĩ mwarĩ wa nyũkwa kũna, ũrĩa wanyararire mũthuriwe na ciana ciake; na ũrĩ wa nyina kũna na aarĩ a maitũguo, arĩa maanyararire athuuri ao na ciana ciao. Maitũguo aarĩ Mũhiti, nake thoguo aarĩ Mũamori.

46 Mwarĩ wa nyũkwa ũrĩa mũkũrũ aarĩ Samaria ũrĩa watũũraga mwena waku wa gathigathini marĩ na airĩtu ake; nake mwarĩ wa nyũkwa ũrĩa mũnini aarĩ Sodomu, ũrĩa watũũraga mwena waku wa gũthini hamwe na airĩtu ake.

47 Wee-rĩ, to gũthiĩ wathiire na mĩthiire yao na ũkĩrũmĩrĩra mĩtugo yao ĩrĩ magigi, no mĩthiire-inĩ yaku yothe nĩwahiũhire gũthũka kũmakĩra.

48 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa Nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, mwarĩ wa nyũkwa Sodomu na airĩtu ake matiekire ta ũrĩa wee na airĩtu aku mwĩkĩte.

49 “Maya nĩmo maarĩ mehia ma mwarĩ wa nyũkwa Sodomu: We marĩ na airĩtu ake maarĩ andũ etĩi, a kwĩhũnĩrĩria, na matiarũmbũyagia ũhoru wa andũ arĩa angĩ; matiateithirie andũ arĩa athĩni o na arĩa abatari.

50 Nĩmeĩkĩrĩire na magĩka maũndũ marĩ magigi maithe-inĩ makwa. Nĩ ũndũ ũcio nĩndamaingatire, o ta ũguo muonete.

51 Samaria ndehirie nuthu ya mehia marĩa wee wehirie. Wee wĩkĩte

maũndũ marĩ magigi maingĩ kũmakĩra, na nĩtũmĩte aarĩ a maitũguo moneke ta marĩ athingu nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe wĩkĩte. **52** Ūrokĩrĩrĩria gũconorithio, nĩgũkorwo nĩtũmĩte aarĩ a maitũguo moneke ta marĩ athingu. Tondũ mehia maku maarĩ mooru gũkĩra mao, o mekuoneka marĩ athingu gũgũkĩra. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, igua thoni na ũconoke, nĩgũkorwo nĩtũmĩte aarĩ a nyũkwa moneke marĩ athingu. **53** “No rĩrĩ, nĩngacookeria Sodomu ũgaacĩru wake marĩ na airĩtu ake, o na Samaria marĩ na airĩtu ake, na nĩngagũcookeria ũgaacĩru waku o hamwe nao, **54** nĩguo ũigue thoni na ũconoke nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe wekire nĩ ũndũ wa kũmahe ũhurũko. **55** Nao aarĩ acio a maitũguo, Sodomu marĩ na airĩtu ake, na Samaria marĩ na airĩtu ake-rĩ, nĩmagacooka o ta ũrĩa maarĩ mbere; nawe ũrĩ na airĩtu aku nĩmũgacooka o ta ũrĩa mwarĩ mbere. **56** O na ndũngĩagwetire rĩitwa rĩa mwarĩ wa nyũkwa Sodomu mũthenya ũcio wetĩaga, **57** mbere ya waganu waku kũguũrio. O na kũrĩ ũguo-rĩ, rĩu ũrĩ mũnyarare nĩ airĩtu a Edomu, marĩ hamwe na andũ othe arĩa mariganĩtie nao, o na nĩ airĩtu a Afilisti, acio othe magũthũire na magakũrigiicĩria na mĩena yothe. **58** Wee nĩwe ũgaacookerewo nĩ maciaro ma ũũra-thoni waku, na ma maũndũ marĩa wĩkaga marĩ magigi, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **59** “Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngagwĩka o ta ũrĩa wagĩrĩire nĩ gwĩkwo, tondũ nĩũmenete mwĩhĩtwa wakwa na ũndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro kũ. **60** No rĩrĩ, nĩngaririkana kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndarĩkanĩire nawe matukũ-inĩ ma ũnini waku, na nĩngahaanda kĩrĩkanĩro giitũ nawe gĩa gũtũura.

61 Hīndī ĩyo nĩũkaririkana mĩthĩire yaku, nawe ũconoke rĩrĩa ũkaamũkĩra aarĩ a maitũguo arĩa akũrũ gũgũkĩra na arĩa anini gũgũkĩra. Nĩngamaneana kũrĩ we marĩ ta aarĩ aku, no ti kũringana na kĩrĩkanĩro giitũ nawe. 62 Nĩ ũndũ ũcio nĩngahaanda kĩrĩkanĩro giitũ nawe, na nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova. 63 Ningĩ rĩrĩa ngaakũhoroheria nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa wĩkĩte-rĩ, nĩũkaririkana na ũconoke, na ndũgacooka gũtumũra kanua gaku rĩngĩ nĩ ũndũ wa ũrĩa ũconorithĩtio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

17 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ, 2 “Mũrũ wa mũndũ, gwatania ndaĩ na warĩrie andũ a nyũmba ya Isiraeli na ngerekano. 3 Meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nderi nene ĩrĩ na mathagu marĩ hinya, na njoya ndaaya, na macoya ma marangi maingĩ nĩyokire Lebanoni. Īkĩnyiita gacũmbĩrĩ ka mũtarakwa, 4 ĩkiuna thuuna ya gacũmbĩrĩ kau, na ĩkĩmĩtwara bũrũri wa onjoria, nayo ĩkĩmĩhaanda thĩinĩ wa itũũra inene rĩa onjoria. 5 “Īgĩcooka ĩgĩkuua mbeũ imwe cia bũrũri wanyu, na ĩgĩcihaanda tĩiri-inĩ mũnoru. Īgĩcihaanda ta mũtĩ ũrĩa ũkũraga hakuhĩ na maaĩ maingĩ, 6 naguo ũkĩringũra, ũgĩtuĩka mũthabibũ mũkuhĩ ũtheeremete. Honge ciaguo ikĩmĩhũgũkĩra, no mĩri yaguo ĩgĩkorwo ĩthĩite na thĩ rungu rwayo. Nĩ ũndũ ũcio ũgĩtuĩka mũthabibũ, ũkĩruta honges irĩ na tũhwang’a tũrĩ na mathangũ. 7 “No nĩ kwarĩ na nderi ĩngĩ nene yarĩ na mathagu maarĩ na hinya, na maiyũrĩte njoya. Hīndī ĩyo mũthabibũ ũcio ũgĩtwara mĩri yaguo yerekeire na kũrĩ nderi ĩyo uumĩte hau wahaandĩtwo, naguo ũgĩtambũrũkia honges ciaguo

harĩ yo nĩguo wone maaĩ. **8** Nĩwahaandĩtwo tĩĩri-inĩ mwega handũ harĩ na maaĩ maingĩ nĩguo ũrute hongē, na ũciare maciaro, na ũtuĩke mũthabibũ ũrĩ na riiri.’

9 “Meere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Hihi nĩũgatheerema? Githĩ ndũkamunywo, na maciaro maguo mahũrũrwo nĩguo ũhoohe? Mathangũ maguo mothe ma mũringũrano nĩmakahoohe. Ndũkabatara guoko kũrĩ na hinya, kana andũ aingĩ a kũũmunya na mĩri. **10** O na ũngĩmunywo, ũhaandwo handũ hangĩrĩ, hihi nĩũgatheerema? Githĩ ndũkahoohe biũ rĩrĩa rũhuho rwa mwena wa irathĩro rũkaũhuruta, naguo ũhoohe o hau wakũrĩre?” **11** Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩa, ngĩrwo atĩrĩ, **12** “Ūria andũ a nyũmba ĩno ya ũremi atĩrĩ, ‘Mũtiramanya gĩtũmi kĩa maũndũ macio?’ Meere atĩrĩ, ‘Mũthamaki wa Babuloni nĩathiire Jerusalemu, agĩtaha mũthamaki wakuo na andũ arĩa maarĩ igweta akuo, akĩmatwara nginya Babuloni. **13** Ningĩ akĩoya mũndũ ũmwe wa nyũmba ya ũthamaki akĩrĩkanĩra kĩrĩkanĩro nake, na akĩmwĩhĩtithia. Ningĩ agĩcooka akĩoya atongoria a bũrũri ũcio agĩthĩ nao, **14** nĩguo ũthamaki ũcio wagithio hinya, ndũkanehaande rĩngĩ, no ũtũragio nĩ gwathĩkĩra kĩrĩkanĩro kũ gĩake. **15** No rĩrĩ, mũthamaki ũcio akĩmũremera na ũndũ wa gũtũma abarũthi ake mathĩ bũrũri wa Misiri makamũrehere mbarathi na mbũtũ nene ya ita. Hihi nĩekũhootana? Mũndũ ũrĩa wĩkaga cĩko ta icio no ehonokie? Mũndũ ũcio aakĩhota gũthũkia kĩrĩkanĩro na acooke ehonokie? **16** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, mũndũ ũcio agaakuĩra kũ Babuloni, bũrũri

wa mūthamaki ūcio wamūikarīirie gītī kīa ūthamaki, ūcio aanyararire mwīhītwa wake na agīthūkia kīrīkanīro gīake. **17** Firaūni hamwe na mbūtū yake ya hinya ya ita o na kīrīndī kīingī, matikamūteithia mbaara-inī, rīrīa ihumbu īgaakwo na gūthiūrūrūkīrio na rūirigo nīguo mīoyo mīingī īniinwo. **18** Nīanyararire mwīhītwa ūcio na ūndū wa gūthūkia kīrīkanīro kīu. Tondū nīanyiitanīire na kīrīkanīro kīu, no agīcooka gwīka maūndū macio mothe-rī, ndakahonoka. **19** “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūrīa nī ndūūraga muoyo, nīngatūma acookererwo nī mwīhītwa ūcio wakwa aanyararire o na kīrīkanīro gīakwa kīu aathūkirie. **20** Nīngamūtambūrūkīria wabu wakwa, nake agwatio nī mūtego wakwa. Nīngamūrehe Babuloni ndīmūciirithīrie kuo, tondū nīagire kwīhoeka harī nī. **21** Nacio mbūtū ciake cia thigari ciothe iria ikoora nīkooragwo na rūhiū rwa njora, namo matigari mao mahurunjīrwo huhoinī ciothe. Hīndī īyo nīmūkamenya atī nī Jehova nī nī njarītie. **22** “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Nīi mwene nīngatua karūhonge kuuma gacūmbīrī ka mūtarakwa ndīkahaande. Ngaatua karūhonge koororo ka mūthunano kuuma gacūmbīrī kaguo, na ndīkahaande kīrīma-inī kīrīihu na gītūūgīru na igūrū. **23** Kūu kīrīma-igūrū gīa Isiraeli nīkuo ngakahaanda; nīgakaruta honge na gaciare maciaro, naguo nīūgatuīka mūtarakwa ūrī na riiri. Nyoni cia mīthemba yothe nīgaaka itara ciacio honge-inī ciaguo; nīigatūūra kīruru-inī kīa honge ciaguo. **24** Mītī yothe ya mūgūnda nīkamenya atī nī Jehova nī nī nyiihagia mūtī ūrīa mūrīihu na ngatūma mūtī ūrīa

mūkuhī ūkūre ūraihe. Nīnyūmagia mūtī ūrīa mūruru, naguo mūtī ūrīa mūūmū ngatūma ūrure. “Nīi Jehova nī nīi njarītīe, na nīngwīka ūguo.”

18 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīūrio atīrī: **2** “Inyuī andū aya, mūkoragwo mūkiuga atīa rīrīa mūkwaria thimo ĩno igūrū rīa būrūri wa Isiraeli: “Maithe ma ciana marīāga thabībū ngagatu, namo magego ma ciana makaigua thithi”? **3** “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūrīa nīi ndūūraga muoyo-rī, mūtigacooka kūgweta thimo ĩno thīinī wa Isiraeli. **4** Nīgūkorwo roho o wothe ūrī muoyo nī wakwa; roho wa ithe nī wakwa o na wa mūrīū no wakwa. Roho ūrīa wīhagia nīguo ūgaakua. **5** “Mūndū aahota gūkorwo nī mūthingu, na ekaga maūndū ma kīhooto na marūngīrīru. **6** We ndarīāga irio iria irutagīrwo mahooero-inī marīa marī irīma igūrū, kana agatiirīra maitho mīhianano ya andū a nyūmba ya Isiraeli. We ndathaahagia mūtumia wa mūndū ūrīa ūngī, kana agakoma na mūndū-wa-nja rīrīa arī na ihinda rīa mweri. **7** Ndahinyagīrīria mūndū o na ūrīkū, no nīacookagīria mūndū ūrīa marī thīirī nake kīrīa ooete kīrī gīa kūrūgamīrīra thīirī. We ndatunyanaga indo, no arīa ahūtu nīamaheaga irio ciake, na arīa marī njaga akamahe nguo. **8** Ningī ndakombanagīra nīguo etie uumithio ūtarī wa kīhooto, kana agetia uumithio mūkīru. We nīagiragia guoko gwake gūtigekeke ūūru, na nīatuithanagia ciira na kīhooto gatagatī ka mūndū na ūrīa ūngī. **9** Mūndū ūcio nīarūmagīrīra watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na akahingia watho wakwa na wīhokeku. Mūndū ūcio nī mūthingu; ti-itherū nīagatūūra muoyo, ūguo nīguo

Mwathani Jehova ekuuga. **10** “Mündũ ũcio angĩkorwo arĩ na mwanake mĩtunyani, mĩtithia wa thakame kana wĩkaga ũndũ o na ũmwe wa maũndũ macio mangĩ mooru **11** (o na harĩa ithe atekire ũndũ o na ũmwe wa mo): “We nĩarĩaga irio iria irutĩirwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma-igũrũ. Nĩathũkagia mĩtumia wa mündũ ũrĩa ũngĩ. **12** Nĩahinyagĩrĩria mũthĩĩni na mũbatari. Nĩatunyanaga indo. Ndacookagia kĩrĩa oete gĩa kũrũgamĩrĩra thĩirĩ. Nĩatiiragĩra mĩhianano maitho. Nĩekaga maũndũ marĩa marĩ magigi. **13** We nĩakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto, na agetia uumithio mũkĩru. Mündũ ta ũcio-rĩ, nĩagatũũra muoyo? Ndangĩtũũra muoyo! Nĩ ũndũ nĩekĩte maũndũ macio mothe marĩ magigi-rĩ, ti-itherũ no nginya akooragwo na thakame yake ĩmũcookerere we mwene. **14** “No rĩrĩ, mũriũ ũcio angĩkorwo arĩ na mwana ũrĩa wonaga mehia macio mothe ithe ekaga, na o na gũtuĩka nĩamoonaga, we ndekaga maũndũ macio mooru: **15** “We ndarĩaga irio iria irutĩirwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma igũrũ, kana agatiirĩra maitho mĩhianano ya andũ a nyũmba ya Isiraeli. Ndathaahagia mĩtumia wa mündũ ũrĩa ũngĩ. **16** Ndahinyagĩrĩria mündũ o na ũrĩkũ, na ndeetagia kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩirĩ. Ndatunyanaga indo, no irio ciake aciheaga arĩa ahũtu, na akahe arĩa marĩ njaga nguo. **17** Nĩarigagĩrĩria guoko gwake gũtikehie, na ndakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto, kana etie uumithio mũkĩru. Nĩahingagia watho wakwa, na akarũmĩrĩra watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo. Ũcio-rĩ, ndagakua nĩ ũndũ wa mehia ma ithe; ti-itherũ nĩagatũũra muoyo. **18** No rĩrĩ, ithe nĩagaakua nĩ ũndũ wa mehia

make mwene, tondũ we nĩekire maũndũ ma ũrĩa-ng'ũũrũ, na agĩtunya mũrũ wa ithe indo, na agĩka maũndũ marĩa mooru gatagatĩ-inĩ ka andũ ao. **19** “No inyuĩ mũũragia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩkũgĩria mũriũ agae mahĩtia ma ithe?’ Kuona atĩ mũriũ ũcio nĩekĩte maũndũ marĩa marĩ kĩhooto na magĩrĩru, na akamenyerera watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na akaũhingia-rĩ, ti-itherũ nĩegũtũũra muoyo. **20** Roho ũrĩa wĩhagia nĩguo ũgaakua. Mwana ndakagaya waganu wa ithe, kana ithe agae waganu wa mwana. Ũthingu wa mũndũ ũrĩa mũthingu nowe mwene ũgaacookerewo nĩguo, nague waganu wa mũndũ ũrĩa mwaganu nowe ũgaacookerewo nĩguo. **21** “No rĩrĩ, mũndũ mwaganu angĩgarũrũka atigane na mehia mothe marĩa ekĩte, na arũmie watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na ekage maũndũ ma kĩhooto na marĩa magĩrĩire, ti-itherũ nĩegũtũũra muoyo; we ndagakua. **22** Gũtirĩ ihĩtia o na rĩmwe rĩa marĩa aaneka rĩgaacooka kũririkanwo. Tondũ wa maũndũ ma ũthingu marĩa ekĩte-rĩ, nĩegũtũũra muoyo. **23** Mwathani Jehova ekũũria atĩrĩ: Anga nĩ nĩngenagio nĩ gĩkuũ kĩa andũ arĩa aaganu? Githĩ ti kwenda ingĩenda magarũrũke matigane na mũthĩire ĩyo yao nĩguo matũũre muoyo? **24** “No angĩkorwo mũndũ mũthingu no agarũrũke atigane na ũthingu wake, na ehie na eke maũndũ marĩ magigi ta marĩa mekagwo nĩ mũndũ mwaganu-rĩ, anga nĩagagĩtũũra muoyo? Hatĩrĩ ũndũ o na ũmwe wa maũndũ ma ũthingu marĩa aaneka ũkaarirkanwo. Tondũ wa mahĩtia ma kwaga kwĩhokeka na tondũ wa mehia marĩa ekĩte-rĩ, no agaakua. **25** “No inyuĩ muugaga atĩrĩ, ‘Njĩra ya Mwathani ti ya kĩhooto.’ Ta thikĩrĩriai inyuĩ andũ a

nyumba ya Isiraeli: Njira yakwa-rĩ, ti ya kihooto? Atĩrĩrĩ, githĩ njira cianyu ticio itarĩ cia kihooto? **26** Mũndũ mũthingu angĩgarũrũka atigane na ũthingu wake ehie, agaakua nĩ ũndũ wa mehia make; agaakua nĩ ũndũ wa mehia macio ekĩte. **27** No mũndũ mwaganu angĩgarũrũka atigane na waganu ũrĩa ekĩte, na eke maũndũ ma kihooto na marĩa magĩrĩire-rĩ, we nĩakahonokia muoyo wake. **28** Nĩ ũndũ nĩeciiragia ũhoru wa mahĩtia make mothe marĩa aneeka, na akagarũrũka agatigana namo-rĩ, ti-itherũ nĩagatũũra muoyo; we ndagakua. **29** No andũ a nyumba ĩno ya Isiraeli mekuuga atĩrĩ, ‘Njira ya Mwathani ti ya kihooto.’ Anga njira ciakwa ti cia kihooto, inyuĩ andũ a nyumba ya Isiraeli? Githĩ njira cianyu ticio itarĩ cia kihooto? **30** “Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ andũ a nyumba ya Isiraeli, nĩngũmũtuĩra ciira, o mũndũ o mũndũ kũringana na mũthĩire yake, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwĩrĩrei! Tiganai na mahĩtia manyu mothe; namo mehia manyu matigatũma mwanangwo. **31** Tiganai na waganu wothe ũrĩa mwĩkĩte, mũgĩe na ngoro njerũ na roho mwerũ. Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũkue, inyuĩ andũ a nyumba ya Isiraeli? **32** Nĩgũkorwo ndikenagio nĩ gĩkuũ kĩa mũndũ o na ũrĩkũ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwĩrĩrei mũtũũre muoyo!

19 “Nĩngĩ ambĩrĩria macakaya makoniĩ ahamaki a Isiraeli, **2** ũmeere atĩrĩ: “Atĩrĩrĩ, maitũguo ahaanaga ta mũrũũthi wa mũgoma arĩ gatagatĩ ka mũrũũthi ĩrĩa ĩngĩ! Wakomire kĩmamo-inĩ kĩa mũrũũthi mũĩthĩ, na ũkĩrera ciana ciagu. **3** Warerire kĩaana kĩmwe kĩa guo, gĩgĩtuĩka mũrũũthi ũrĩ hinya. Mũrũũthi ũcio ũkĩmenyera

gūtambuuranga kīrīa wanyiita, na ūkarīaga andū. 4 Nacio ndūrīrī ikīgua ūhoro wago, nago ūkīgwatīrio irima-inī rīao. Ūgītwarwo būrūri wa Misiri ūguucītio na icūhī cia maniūrū. 5 “Na rīrīa nyina ya mūrūūthi ūcio yoonire mwīhoko wayo ndūnahinga, na itanya rīayo nīrīatuīka rīa tūhū-rī, ikīoya kīana kīngī kīayo, īgīgītua mūrūūthi ūrī hinya. 6 Nago ūgīcangacanga gatagatī ka mīrūūthi īrīa īngī, nīgūkorwo nīwatuīkīte mūrūūthi ūrī hinya. Mūrūūthi ūcio ūkīmenyera gūtambuuranga kīrīa wanyiita, na ūkarīaga andū. 7 Nīwamomorire cīhitho ciao iria nūmu, na ūkīananga matūūra mao. Būrūri ūcio na andū arīa othe maatūūruga kuo, makīiyūrwo nī guoya wa mūraramo wago. 8 Hīndī īyo, ndūrīrī ikīūūkīrīra, ndūrīrī iria cioimīte ng’ongo iria ciagūthiūrūrūkīrie. Ikīwambīra mūtego, nago mūrūūthi ūcio ūkīgwatīrio irima-inī rīao. 9 Makīūguucūrūria na icūhī cia maniūrū, makīūingīria kīaga-ini, makīūtwarīra mūthamaki wa Babuloni. Makīūikia njeera, na nī ūndū ūcio mūraramo wago ndwacookire kūiguuo kūu irīma-inī cia Isiraeli rīngī. 10 “Maitūguo aatarī ta mūthabībū ūhaandītwo thīinī wa mūgūnda waku wa mīthabībū hakuhī na maaī; nīwaciarīte mūno, na ūkagīa na honge nyingī tondū wa maaī kūingīha. 11 Honge ciaguo ciarī hinya, igakīagīrīra gūtuo mūthīgī wa mūthamaki. Mūthabībū ūcio ūkīraiha na igūrū, ūgīkīra mahuti marīa matumanu, na nīwonekaga wega nī ūndū wa ūrīa waraihīte na igūrū, na nī ūndū wa honge ciaguo nyingī. 12 No nīwamunyirwo na mīri yago nī ūndū wa marakara, na ūgīikano thī. Naruo rūhuho rūrīa ruumaga mwena wa irathīro rūgītūma

ũhoohe, na maciaro maguo makihūrūrwo; honge ciaguo iria ciarĩ hinya ikĩũma, ikĩhĩa nĩ mwaki, ũgĩciniina. **13** Na rĩrĩ, rĩũ ũhaandĩtwo werũ-inĩ wa mũthanga, bũrũri ũrĩa mũũmũ, ũrĩ nyoota. **14** Mwaki woimire rũhonge-inĩ rũmwe rwa iria nene, ũgĩcina maciaro maguo, magĩthira. Gũtirĩ rũhonge rũrĩ hinya rũtigaire harĩ guo rũngĩtuuo mũthĩgi wa mũthamaki.’ Maya nĩ macakaya, na nĩmo maũndũ marĩa marĩcakayanagĩrwo namo.”

20 Mwaka-inĩ wa mũgwanja, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa gatano, athuuri amwe a Isiraeli magĩũka gũtuĩria ũhoru harĩ Jehova, nao magĩkara thĩ hau mbere yakwa. **2** Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩa ngĩrwo atĩrĩ: **3** “Mũrũ wa mũndũ, arĩria athuuri a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekũũria atĩrĩ: Anga mũũkĩte gũtuĩria ũhoru harĩ nĩ? Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, ndĩngĩreka mũtuĩrie ũhoru harĩ nĩ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’ **4** “Nĩũkũmatũira ciira? Nĩũkũmatũira ciira, wee mũrũ wa mũndũ? Nĩ ũndũ ũcio marũithie, ũmeere maũndũ marĩ magigi marĩa meekagwo nĩ maithe mao, **5** ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũrĩa ndethuurĩre Isiraeli-rĩ, nĩndehĩtire harĩ njiaro cia andũ a nyũmba ya Jakubu njoete guoko na igũrũ, na ngĩmeguũrĩa kũu bũrũri wa Misiri. Ngĩmeera njoete guoko na igũrũ atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.” **6** Mũthenya ũcio ndehĩtire ngĩmeera atĩ nĩngamaruta bũrũri wa Misiri, ndĩmatware bũrũri ũrĩa nĩ ndĩmacarĩrie, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, bũrũri mũthaka gũkĩra mabũrũri mothe. **7** Na nĩ ngĩmeera atĩrĩ, “O ũmwe wanyu-rĩ, nĩatigane na

mīhiano ĩyo mīūru mūikaraga mūcūthīrīrie, na mūtige gwīthaahia na mīhianano ĩyo ya būrūri wa Misiri. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.” 8 “No rīrī, nīmanemeire, makīaga gūūthikīrīria; matiatiganire na mīhiano ĩyo mīūru ĩrīa maikaraga macūthīrīrie, o na matiatiganire na mīhianano ĩyo ya būrūri wa Misiri. Nī ūndū ūcio ngiuga nīngūmaitīrīria mang’ūrī makwa, na ndīrute marakara nao marī o kūu būrūri wa Misiri. 9 No ngīka ūndū, nī ūndū wa rīitwa rīakwa nīguo rītigathaahio maitho-inī ma ndūrīrī ĩcio maatūūranagia nacio, o ĩcio cionire ngīonithania kūrī andū a Isiraeli na ūndū wa kūmaruta būrūri wa Misiri. 10 Nī ūndū ūcio ndaamatongoririe ngīmaruta būrūri wa Misiri, ngīmarehe werū-inī. 11 Nīndamaheire kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na ngīmamenyithia mawatho makwa, nīgūkorwo mūndū ūrīa ūrīmaathīkagīra nīagatūūrio nīmo. 12 Ngīcooka ngīmahe Thabatū ciakwa ĩrī kīmenyithia gatagatī gakwa nao, nīgeetha mamenyage atī nī Jehova nīndamatuire atheru. 13 “No rīrī, andū acio a Isiraeli nīmanemeire kūu werū-inī. Matiarūmīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na nīmaregire mawatho makwa, o na gūtuīka mūndū ūrīa ūmathīkagīra nīagatūūrio nīmo, na magīthaahia Thabatū ciakwa biū. Nī ūndū ūcio nī na nī ngiuga atīrī, nīngūmaitīrīria mang’ūrī makwa, ndīmaniinīre kūu werū-inī. 14 No ngīka ūndū nī ūndū wa rīitwa rīakwa, nīguo rītigathaahio maitho-inī ma ndūrīrī ĩcio ceyoneire na maitho ngīmaruta kuo. 15 Nīngī nīndehītire njoete guoko na ĩgūrū o kūu werū-inī, ngiuga ndikamakinyia būrūri ūrīa ndaamaheete, būrūri

ūrī būthi wa iria na ūūkī, na būrūri ūrīa mwega gūkīra mabūrūri mothe; **16** Ndeekire ūguo tondū nīmaregire mawatho makwa, na matiarūmīrīire watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na nīmathaahirie Thabatū ciakwa. Nīgūkorwo ngoro ciao nīcieheanīte kūrī mīhianano ūyo yao. **17** No rīrī, nīndamaiguīrīire tha, ngāga kūmaananga kana kūmaniinīra kūu werū-inī. **18** Nīnderire ciana ciao irī kūu werū-inī atīrī, “Tigai kūrūmīrīra irīra cia watho wa maithe manyu, kana mūrūmīrīire mawatho mao, kana mwīthaahie na mīhianano yao. **19** Nī nī nī Jehova Ngai wanyu; rūmagīrīrai kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na mūmenyagīrīire mawatho makwa. **20** Ikaragai Thabatū ciakwa irī theru, nīguo ituīke kīmenyithia gatagatī gakwa na inyuī. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova Ngai wanyu.” **21** “No rīrī, ciana icio nīcianemeire: Itiarūmīrīire kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, o na kana ikīmenyerera kūrūmia mawatho makwa, o na gwakorwo mūdū ūrīa ūmathīkagīra nīagatūūrīo nīmo, nīciathaahirie Thabatū ciakwa. Nī ūndū ūcio ngiuga nīngūciitīrīria mang’ūrī makwa, na ndūme marakara makwa maciūkīrīre kūu werū-inī. **22** No nīndagirīrīire guoko gwakwa, na ngīka ūndū, nī ūndū wa rīitwa rīakwa nīguo rītīgathaahio maitho-inī ma ndūrīrī icio cieyoneire ngīmaruta kuo. **23** Ningī nīndehītire harīo njoete guoko na igūrū kūu werū-inī, ngiuga atī nīngamahurunjīra ndūrīrī-inī, na ndīmaharaganīrie mabūrūri-inī, **24** tondū matiathīkīire mawatho makwa, no nī kūrega maaregire kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na magīthaahia Thabatū

ciakwa, namo maithe mao makĩirĩria mĩhianano ya maithe mao. **25** Ngĩcooka ngĩmarekereria irĩra-inĩ iria itaarĩ njega, na mawatho marĩa matangĩmatũũria; **26** nĩndarekire mathaahio nĩ ũndũ wa iheo ciao, irĩ igongona rĩa mwana o wothe wa irigithathi, nĩguo ndũme maiyũrwo nĩ guoya mũnene, na mamenye atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova.’ **27** “Nĩ ũndũ ũcio, wee mũrũ wa mũndũ, arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Thĩinĩ wa ũndũ ũyũ o nago, maithe manyu nĩmanumire na ũndũ wa kũndirika: **28** Rĩrĩa ndaamareehire bũrũri ũrĩa ndeehĩtire atĩ nĩngamahe, rĩrĩa moonire kĩrĩma o gĩothe kĩraihu kana mũtĩ o wothe warĩ na mathangũ, hau nĩho maarutĩire magongona mao, makĩruta magongona marĩa maatũmire ndakare, na makĩruta ũbumba wao ũrĩa mũnungi wega, o na magĩitanga maruta mao ma kũnyuuo. **29** Hĩndĩ ĩyo ngĩmooria atĩrĩ: Gĩtũmi gĩa kũndũ kũu gũtũũgĩru mũthiiga nĩ kĩĩ?’” (Nakuo gwĩtagwo Bama nginya ũmũthĩ.) **30** “Nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ: ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Anga nĩmũgwĩthaahia o ta ũrĩa maithe manyu meekire, na makĩirĩria mĩhiano yao mĩũru? **31** Rĩrĩa mũkũruta iheo cianyu, mũkaruta igongona rĩa kũhĩtũkithĩria ariũ anyu mwaki-inĩ-rĩ, mũthiiga na mbere na gwĩthaahia na mĩhianano yanyu yothe o nginya ũmũthĩ. Nĩ no ndĩmwĩtĩkĩrie mũtuĩrie ũhoru harĩ niĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli? Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa niĩ ndũũraga muoyo, ndingĩmwĩtĩkĩria mũtuĩrie ũhoru harĩ niĩ. **32** “Inyuĩ mugaga atĩrĩ, “Ithuĩ tũkwenda gũtuĩka ta andũ a ndũrĩrĩ, ta kĩrĩndĩ kĩa

mabūrūri ma gūkū thī, arīa matungatagīra mītī na mahiga.” No maūndū marīa mwīciirītie gūtirī hīndī makaahinga. **33** Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūrīa nīi ndūūraga muoyo, ngaamwathaga na guoko kūrī hinya, na guoko gūtambūrūkītio, na mang’ūrī maitanīrīrio. **34** Nīngamūruta ndūrīrī-inī na guoko kūrī hinya, na guoko gūtambūrūkītio, o na mang’ūrī maitanīrīrio, ndīmūcookererie kuuma mabūrūri-inī marīa mwahurunjirwo. **35** Nīngamūrehe werū-inī wa ndūrīrī, na kūu nīkuo ngaamūtūira ciira tūkīonanaga ūthiū kwa ūthiū. **36** O ta ūrīa ndaatuīrīre maithe manyu ciira kūu werū-inī wa būrūri wa Misiri-rī, ūguo noguo ngaamūtūira ciira, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **37** Nīngamūrūmbūiya ngīmūhītūkīria rungu rwa rūthanju rwakwa, na nīngamūrehe ndīmuohanie na kīrīkanīro gīakwa. **38** Nīngamūtheria, ndīmwehererie andū arīa aremi na arīa manjūkagīrīra. O na gūtūika nīngamaruta būrūri ūrīa matūūraga-rī, matigatoonya būrūri wa Isiraeli. Hīndī īyo nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova. **39** “No inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli-rī, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Thiīi mūndū o mūndū mūgatungatīre mīhianano yanyu! Ti-itherū thuutha ūcio, nīmūgathikīrīria na mūtigacooka gūthaahia rīitwa rīakwa itheru na iheo cianyu na mīhianano yanyu. **40** Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīgūkorwo kīrīma-inī gīakwa gītheru, kīrīma kīrīa kīraihu gīa Isiraeli, kūu būrūri ūcio nīkuo andū a nyūmba yothe ya Isiraeli makaandungatagīra, na kūu nīkuo ngaametīkīrīra. Kūu nīkuo ngaabatario nī maruta manyu na iheo cianyu iria njega, o hamwe

na magongona manyu mothe marĩa maamũre. **41** Nĩngamwĩtikĩra ta mũrĩ ũbumba ũrĩ na mũtararĩko mwega, rĩrĩa ngamũruta ndũrĩrĩ-inĩ, ndĩmũcookererie kuuma mabũrũri-inĩ marĩa mwahurunjirwo, na nĩngeyonania atĩ ndĩ mũtheru gatagatĩ kanyu maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ.

42 Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamũcookia bũrũri wa Isiraeli, bũrũri ũrĩa ndehĩtire njoete guoko na igũrũ atĩ nĩngaũhe maithe manyu. **43** Mũrĩ kũu nĩmũkaririkana mĩtugo yanyu na ciĩko ciothe iria mwĩthaahĩtie nacio, na inyuĩ nĩmũkeemena nĩ ũndũ wa ũũru ũrĩa wothe mwaneeka. **44** Nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamwĩka maũndũ macio nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩakwa, no ti kũringana na mĩthiire yanyu mĩũru, na mĩtugo yanyu mĩũru, na maũndũ manyu mooru marĩa mwĩkaga, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **45** Nĩngĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, **46** “Mũrũ wa mũndũ, roria ũthiũ waku mwena wa gũthini; hunjia ũhoru wa gũũkĩrĩra mwena wa gũthini, na ũrathe ũhoru wa gũũkĩrĩra mũtitũ wa bũrũri ũcio wa mwena wa gũthini. **47** Īra mũtitũ ũcio wa mwena wa gũthini atĩrĩ: ‘Igua kiugo kĩa Jehova. ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ndĩ hakuĩ gwakia mwaki thĩinĩ waku, naguo nĩũkaniina mĩtĩ yaku yothe, ĩrĩa mĩĩgũ nginya ĩrĩa mĩũmũ. Rũrĩrĩmbĩ rũu rũtikahoreka, na ũthiũ o wothe kuuma mwena wa gũthini nginya mwena wa gathigathini nĩũgaacinwo nĩruo. **48** Mũndũ o wothe nĩakoona atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ ndĩwakĩtie; ndũkahoreka.”

49 Hĩndĩ ĩyo ngiuga atĩrĩ, “Hĩ! Mwathani Jehova. Maraaria

ũhoru wakwa, makoiga atĩrĩ, ‘Githĩ to kwaria araaria na ngerekano?’”

21 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ:
2 “Mũrũ wa mũndũ, roria ũthiũ waku Jerusalemu, na ũhunje ũhoru wa gũũkĩrĩrwo kwa handũ-harĩa-haamũre. Ratha ũhoru wa gũũkĩrĩrwo kwa bũrũri ũcio wa Isiraeli, **3** ũwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũgũũkĩrĩra. Nĩngũcomora rũhiũ rwakwa rwa njora kuuma njora-inĩ, na ngwehererie andũ arĩa athingu na arĩa aaganu. **4** Tondũ nĩngũkwehereria andũ arĩa athingu na arĩa aaganu-rĩ, rũhiũ rwakwa rwa njora nĩrũgacomorerwo mũndũ o wothe kuuma mwena wa gũthini nginya mwena wa gathigathini. **5** Hĩndĩ ĩyo, andũ othe nĩmakamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njomoretu rũhiũ rwakwa rwa njora kuuma njora-inĩ; rũtigacookio rĩngĩ njora-inĩ.’ **6** “Nĩ ũndũ ũcio, wee mũrũ wa mũndũ caaya! Caaĩra mbere yao, ũrĩ mũthĩĩnĩku ngoro na ũrĩ na kĩa kĩnene. **7** Na rĩrĩa magaakũuria atĩrĩ, ‘Ūracaaya nĩkĩ?’ ũkameera atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa ũhoru ũrĩa ũroka. Ngoro o yothe nĩkaringĩka, na guoko o guothe kwage hinya; roho o wothe nĩũkaringĩka na iru o rĩothe nĩrĩkaregera o ta ũrĩa maaĩ mereeraga.’ Ūhoru ũcio nĩũrooka! Ti-itherũ, ũhoru ũcio nĩũgekĩka, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **8** Nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: **9** “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru, uuge atĩrĩ, ‘Mwathani ekuuga ũũ: “Harĩ rũhiũ rwa njora, harĩ rũhiũ rwa njora, rũnooretwo rũkohĩga, na rũgathũũo rũkahenia, **10** rũnooretwo rũrĩ rwa kũuragana, na rũgathũũo nĩguo rũhenagie ta rũheni! “Anga nĩtũgagĩkenera mũthĩgi wa ũthamaki wa mũrũ

wakwa Juda? Rūhiū rūu rwa njora nīrūiraga mūthīgi o wothe ta ūcio. **11** “Rūhiū rūu rwa njora rūthuurītwo nīguo rūthūūo, nīguo rūnyitagwo na guoko; nīrūnoore na rūgathūūo, na nīrūhaarīrio nīguo rūneanwo guoko-inī kwa mūūragani. **12** Rīra na ūgirīke, wee mūrū wa mūdū, nīgūkorwo nīrūūkīrīre andū akwa, o na rūgookīrīra athamaki othe a Isiraeli. Nīmaneanīttwo rūhiū-inī rwa njora marī hamwe na andū akwa. Nī ūndū ūcio wīhūūre gīthūri. **13** “Ti-itherū kūgeranio nīgūgooka. Gūgaagīkara atīa angīkorwo mūthīgi ūcio wa ūthamaki wa Juda, ūrīa ūiragwo nī rūhiū rūu rwa njora ndūgathiī na mbere? Ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.’ **14** “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūdū-rī, ratha ūhorō, na ūhūūre hī. Naruo rūhiū rūu rwa njora ūreke rūringe maita meerī, o na nīrūringe maita matatū. Nī rūhiū rwa njora rwa kūūragana, nī rūhiū rwa njora rwa kūūragana kūnene, rūramahatīrīria na mīena yothe. **15** Nīgeetha ngoro iringīke, nao arīa magwīte maingīhe, nīnjigīte rūhiū rwa njora rwa kūūragana ihingo-inī ciao ciothe. Hī! Rūthondeketwo rūhenagie ta rūheni, rūnyitīttwo nīguo rūūragane. **16** Wee rūhiū rwa njora, temanga mwena wa ūrīo, na ningī ūtemange mwena wa ūmotho, na ūtemange kūrīa guothe ūūgī waku ūngīerekerio. **17** Nīi o na nī-rī, nīngahūūra hī, namo mang’ūrī makwa mahūahūe. Nī nīi Jehova njugīte ūguo.” **18** Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī, **19** “Mūrū wa mūdū, tema njīra igīrī cia kūgererwo nī rūhiū rwa njora rwa mūthamaki wa Babuloni, cierī ciumīte būrūri o ūmwe. Haanda rūūri harīa njīra yahūkīire īrorete

itũũra inene. **20** Tema njĩra ĩmwe ĩrĩa rūhiũ rūu rwa njora rūkaagerera rūgĩthiĩ gũũkĩrĩra Raba kũu kwa Aamoni, na ĩngĩ ya kũgerwo nĩruo rūgĩthiĩ gũũkĩrĩra Juda hamwe na Jerusalemu kũu kũirigĩre. **21** Nĩgũkorwo mũthamaki wa Babuloni akaarũgama maahũkanĩro ma njĩra ĩyo, harĩa njĩra icio cieriĩ ciahũkanĩire, nĩguo aragũrie: Akaahũthĩra mĩguĩ agĩcuuka mĩtĩ, na ahooe kĩrĩra harĩ mĩhianano yake, na arorithie ini. **22** Guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo, mũtĩ nĩũkagwĩra Jerusalemu, kũrĩa akaigithia mĩgogo ya kũmomora rūirigo, na arute watho wa kũũraganwo, na kuugĩrĩrio mbugĩrĩrio ya mbaara, nayo mĩgogo ya kũmomora ĩgwo ĩhingĩrĩrie ihingo, na aigithie kĩhumbu, na gwakwo ngathĩ ndaaya cia mbaara cia gũteithia gũtharĩkĩra itũũra. **23** Ũndũ ũcio nĩũkoneka ta ũtarĩ wa ma kũrĩ andũ arĩa mehĩtĩte atĩ nĩmarĩm-wathĩkagĩra, nowe nĩakamaririkania mahĩtia mao, acooke amanyiite mĩgwate. **24** “Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: ‘Tondũ inyuĩ andũ aya nĩmũtũmĩte mahĩtia manyu maririkanwo nĩ ũndũ wa ũrĩa ũremi wanyu wonekanĩte, ũkaguũria mehia manyu makoneka maũndũ-inĩ mothe marĩa mwĩkaga; nĩ ũndũ nĩmwĩkĩte ũguo-rĩ, nĩmũkanyitwo mĩgwate. **25** “Wee mũthamaki ũyũ wa Isiraeli, o wee mwaganu na ndũrĩka, mũthenya waku nĩmũkinyu, na ihinda rĩaku rĩa kũherithio rĩgakinya mũthia. **26** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ruta kĩremba, na weherie tanji. Maũndũ matigacooka gũikara ta ũrĩa maatarĩ: Arĩa anini nĩmagatũũgĩrio, nao arĩa atũũgĩrie nĩmakanyiihio. **27** Nĩ mwanangĩko! ĩĩ nĩ mwanangĩko! Nĩngarĩanangithia! Rĩtigacookererio

nginya hĩndĩ ĩrĩa ũcio mwene rĩo agooka; ũcio nĩwe ngaarĩneana kũrĩ we.’ **28** “Nawe mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru, uuge atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga ũhoru-inĩ ũkonĩĩ Aamoni na irumi ciao: “Harĩ rũhiũ rwa njora, harĩ rũhiũ rwa njora, rũcomoretwo rũuragane, na rũthũũtĩtwo rũrĩ rwa kũniinana, na rwakũhenia ta rũheni! **29** O na gũkorwo nĩ kũrĩ cioneki cia maheeni igũkonĩĩ, na ũragũri wa maheeni ũgũkonĩĩ-rĩ, nĩrũkaigĩrĩtwo ngingo cia arĩa aaganu, arĩa marĩ a kũuragwo, arĩa mũthenya wao ũkinyĩte, o acio ihinda rĩao rĩa kũherithio rĩkinyĩte mũthia. **30** Cookia rũhiũ njora thĩinĩ. Ūrĩ kũu wee wombĩrwo, o kũu bũrũri-inĩ ũcio wa maithe manyu, nĩkuo ngaagũtuĩra ciira. **31** Nĩngagũitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, na ngũũkĩrĩre na mĩhũmũ ya marakara makwa mahiũ; nĩngakũneana moko-inĩ ma andũ matarĩ tha, andũ ohĩgĩrĩru na kũniinana. **32** Wee ũgaatuĩka ngũ cia gwakia mwaki ũcio, nayo thakame yaku ĩgaitĩrwo kũu bũrũri waku, ndũgacooka kũririkanwo; nĩgũkorwo nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie.”

22 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, nĩũkũrĩtuĩra ciira? Nĩũgũtuĩra ciira itũũra rĩrĩ inene rĩitithagia thakame? Nĩ ũndũ ũcio rĩonie maũndũ marĩa mothe rĩikaga marĩ magigi, **3** ũrĩre atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Wee itũũra inene rĩrĩa rĩrethagĩria mũtino nĩ ũndũ wa gũitithia thakame kũu thĩinĩ warĩo, na rĩgethaahia nĩ ũndũ wa gũthondeka mĩhianano, **4** nĩũhĩtĩtie nĩ ũndũ wa thakame ĩrĩa ũitĩte, na nĩũthaahĩtio nĩ mĩhianano ĩrĩa ũthondekete. Nĩũtũmĩte matukũ maku makinye mũthia, o nago mũthia wa mĩaka

yaku nīmūkinyu. Nĩ ūndũ ūcio nĩngatũma ūtuĩke kĩndũ kĩmeneku harĩ ndũrĩrĩ, na kĩndũ gĩa gũthekererwo nĩ mabũrũri macio mothe. **5** Andũ arĩa marĩ gũkuhĩ na arĩa marĩ kũraya nĩmagakũnyũrũragia, wee itũũra rĩrĩ inene ũrĩ ngumo njũru, na ūkaiyũra ngũĩ. **6** “Ta rora ũrĩa o ūmwewa athamaki a Isiraeli arĩa marĩ thĩinĩ waku ahũthagĩra hinya wake ūũru agĩtithia thakame. **7** Nĩmagithĩtie ithe wa ciana o na nyina gĩtĩio marĩ kũu thĩinĩ waku; na marĩ thĩinĩ waku nĩmahinyĩrĩrie ageni na makanyariira mwana ũrĩa ūkuĩrĩrwo nĩ ithe, o na mũtumia wa ndigwa. **8** Wee-rĩ, nĩũnyararĩte indo ciakwa iria nyamũre, o na ūgathaahia Thabatũ ciakwa. **9** Kũu thĩinĩ waku nĩ kũrĩ andũ maiganagĩrĩra igenyo, na mendete ūiti wa thakame; na thĩinĩ waku nĩ kũrĩ andũ marĩaga irio mahooero ma irĩma-igũrũ, na mageeka ciĩko cia ūũra-thoni. **10** Nĩ kũrĩ andũ thĩinĩ waku mataheaga ũrĩrĩ wa maithe mao gĩtĩio; na thĩinĩ waku nĩ kũrĩ andũ mathũkagia atumia nĩ ūndũ wa gũthĩĩ nao mahinda-inĩ mao ma mweri, ihinda-inĩ rĩrĩa marĩ na thaahu. **11** Kũu thĩinĩ waku nĩ kũrĩ mũndũ wĩkaga maũndũ marĩ magigi na mũtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ, nake ũngĩ ndangĩconoka agĩthũkia mũtumia wa mũriũ, ũngĩ nake agathũkagia mwarĩ wa nyina, o ūcio mwarĩ wa ithe. **12** Andũ maamũkagĩra mahaki marĩ thĩinĩ waku nĩguo maite thakame; wee ũrĩ mũrĩa-ng’ũũrũ, na nĩwamũkagĩra uumithio mũkĩru, na ūkoona uumithio ũtarĩ kĩhooito kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ na njira ya ũhahanyi. Wee nĩũriganĩrwo nĩ nĩ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **13** “Ti-itherũ nĩngahũũra hĩ nĩ ūndũ wa uumithio ūcio wonete ũtarĩ wa kĩhooito, na nĩ ūndũ wa

thakame írĩa ùitithítie kũu thĩinĩ waku. **14** Mũthenya ùrĩa ngaakũherithia-rĩ ùmĩrĩru waku nĩũgetiiria, kana moko maku magĩe na hinya? Nĩĩ Jehova nĩ nĩĩ njarĩtie ùhoro ùcio, na nĩ nĩĩ ngaawĩka. **15** Nĩngakũharaganĩria ndũrĩrĩ-inĩ, na ngũhurunjĩre mabũrũri-inĩ; na nĩngakinyia thaahu waku mũthia. **16** Hĩndĩ írĩa wee ùgaakorwo ùthaahĩte maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ, nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩĩ Jehova.”

17 Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ:

18 “Mũrũ wa mũndũ, harĩ nĩrĩ, andũ a nyũmba ĩno ya Israeli matuĩkĩte o ta gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩrĩa cuuma ĩratherio na mwaki wa ùturi; acio othe matuĩkĩte o ta gĩcango, na ibati, na kĩgera, o na ngocorai marĩ mwaki-inĩ wa ùturi. O no ta gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩrĩa betha ĩratherio na mwaki wa ùturi. **19** Nĩ ùndũ ùcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ inyuothe nĩmũtuĩkĩte gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩrĩa cuuma ĩratherio na mwaki wa ùturi, nĩngamũcookanĩrĩria kũu Jerusalemu. **20** O ta ùrĩa andũ macookanagĩrĩria betha, na gĩcango, na kĩgera, na ngocorai, o na ibati icua-inĩ rĩa mwaki nĩguo itwekio na mwaki mũhiũ-rĩ, ùguo nĩguo o na nĩĩ ngaamũcookanĩrĩria ndĩ na marakara na mang’ũrĩ, na ndĩmũikie kũu thĩinĩ wa itũũra inene ndĩmũtwekerie kuo. **21** Nĩngamũcookanĩrĩria na ndĩmũhurutĩre na mang’ũrĩ makwa mahiũ, na inyuĩ nĩmũgatwekerio o kũu thĩinĩ warĩo. **22** O ta ùrĩa betha ĩtwekagĩrio icua-inĩ rĩa mwaki, ùguo noguo o na inyuĩ mũgaatwekerio kũu thĩinĩ warĩo, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩĩ Jehova nĩ nĩĩ ndĩmũitĩrĩirie mang’ũrĩ makwa.”

23 O rĩngĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: **24** “Mũrũ wa mũndũ, ĩra bũrũri ùcio atĩrĩ, ‘Wee-

rĩ, ũrĩ bŭrŭri ũkoretwo wagĩte mbura kana rŭthuthuũ, mŭthenya ũrĩa wa mang'ũrĩ.' 25 Nĩ kŭrĩ na ndundu ya gŭũkanĩrĩra ya anene akuo marĩ thĩinĩ wago, nao matariĩ ta mŭrũũthi ũkŭrarama ũgĩtambuura kĩrĩa ũnyitĩte; marĩaga andũ, na magakuua mĩthithũ na indo cia goro, na magatũma kŭgĩe na atumia aingĩ a ndigwa thĩinĩ wago. 26 Athĩnjĩri-Ngai akuo mahũthagĩra hinya makiuna watho wakwa, na magathaahia indo ciakwa iria nyamũre; matikũuranaga indo iria nyamũre na iria itarĩ nyamũre; marutanaga atĩ gŭtirĩ ngũŭrani ya indo irĩ thaahu na iria itarĩ thaahu; na mahingaga maitho matikamenyerere Thabatũ ciakwa, nĩguo ngarumagwo gatagatĩ-inĩ kao. 27 Anene akuo arĩa marĩ kuo matariĩ ta njũũi igĩtambuura kĩrĩa inyitĩte; maitaga thakame na makoorage andũ, nĩguo megwatĩre uumithio ũrĩa ũtagĩrĩre. 28 Anabii akuo mamahakagĩra ciiko icio coka mwerũ, na njĩra ya kũmoonera cioneki cia maheeni, na ũragũri wa maheeni. Moigaga atĩrĩ, 'Mwathani Jehova ekuuga ũũ', o rĩrĩa Jehova atarĩ ũndũ oigĩte. 29 Andũ a bŭrŭri ũcio mahũthagĩra ũhahanyi na ũtunyani; mahinyagĩrĩria athĩini na abatari, na makanyariira andũ a kŭngĩ, makamaagithia kĩhooto. 30 "Ndaacaririe mŭndũ thĩinĩ wao ũngĩaka rŭthingo na arũgame mbere yakwa mwanya-inĩ, agitĩre bŭrŭri ũcio, nĩguo ndikaũniine o kũũniina, no ndiigana kuona o na ũmwe. 31 Nĩ ũndũ ũcio nĩngamaitĩrĩria mang'ũrĩ makwa, na ndĩmaniine na marakara makwa mahiũ, na ndĩmacookererie maũndũ marĩa mothe mekĩte, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga."

23 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩĩrwo atĩrĩ: **2**
“Mũrũ wa mũndũ, nĩ kwarĩ na andũ-a-nja eerĩ, airĩtu a
nyina ũmwe. **3** Nĩmatuĩkire ahũuri maraya kũu bũrũri wa
Misiri, makĩambĩrĩria ũmaraya kuuma marĩ ethĩ. Marĩ kũu
bũrũri-inĩ ũcio nĩmahutagio nyondo, na makahambatwo
ithũri cia ũirĩtu wao. **4** Ũrĩa mũkũrũ eetagwo Ohola,
nake mwarĩ wa nyina eetagwo Oholiba. Maarĩ akwa,
nao magĩciara aanake na airĩtu. Ohola nĩwe Samaria,
nake Oholiba nĩwe Jerusalemu. **5** “Ohola nĩahũũraga
ũmaraya o na arĩ wakwa; nake nĩeriragĩria endwa ake,
na nĩo andũ a Ashuri, o acio maarĩ njamba cia ita **6**
mehumbĩte nguo cia rangi wa bururu, na aathani na
anene a ita, acio othe maarĩ andũ ethĩ ciĩrorerwa, o
arĩa maathiiaga mahaicĩte mbarathi. **7** Nĩeneanire ta
mũmaraya harĩ andũ othe arĩa atĩiku thĩinĩ wa Ashuri, na
agĩithaahia na mĩhianano yothe ya mũndũ o wotho ũrĩa
eeriragĩria. **8** Ndaatiganire na ũmaraya ũcio aambĩrĩirie
arĩ bũrũri wa Misiri, rĩrĩa andũ maakomaga nake arĩ
mwĩthĩ na makahambataga gĩthũri kĩa ũirĩtu wake, o
na magĩkĩrĩrĩria kũhũũra ũmaraya nake. **9** “Nĩ ũndũ
ũcio ngĩmũneana harĩ endwa ake, nĩo andũ a Ashuri o
acio eeriragĩria. **10** Nĩmamũrutire nguo, makĩmũtunya
ariũ na aarĩ ake, na makĩmũũraga na rũhiũ rwa njora.
Nĩatuĩkire wa kuunagwo thimo gatagatĩ-inĩ ka andũ-a-
nja, nake nĩ aaherithirio. **11** “Mwarĩ wa nyina Oholiba
nĩeyoneire maũndũ macio, no merirĩria-inĩ make o na
ũmaraya-inĩ wake nĩeekire mĩtugo mĩaganu gũkĩra mwarĩ
wa nyina. **12** O nake nĩeriragĩria andũ a Ashuri, arĩa maarĩ
aathani na anene a ita, na njamba cia ita ciĩhumbĩte

nguo iri riiri, o aria maathiiaga mahaicite mbarathi, acio othe maarĩ andũ ethĩ ciirorerwa. **13** Nĩndonire atĩ o nake niethaahitie; eerĩ maathiiaga na mĩthiire ihaanaine. **14** “No rĩrĩ, we niakĩrĩrĩrie kũhũura ũmaraya. Nĩoonire arũme makururĩtwo rũthingo-inĩ, nayo yarĩ mĩhiano ya Akalidei ikururĩtwo na rangi mĩtune, **15** meeohete mĩcibi njohero na iremba mĩtwe icunjuurĩte; othe monekaga mahaana ta atwarithia a ngaari cia mbarathi cia ita a Babuloni, andũ a gũciarĩtwo Kalidei. **16** O rĩrĩa aamoonire, niamerĩrĩrie, akĩmatũmĩra andũ kũu Kalidei. **17** Ningĩ andũ a Babuloni magĩũka kũrĩ we, kũu kĩrĩrĩ-inĩ kĩa wendo, nao makĩmũthaahia nĩ ũndũ wa merĩrĩria mao. Thuutha wa gũthaahio nĩo, agĩtigana nao, akĩira ngoro nĩo. **18** Rĩrĩa aathiire na mbere na ũmaraya wake atekũhitha, na akĩguũria njaga yake, nĩ na nĩ nĩndatiganire nake ngĩmũmena, ngĩtigana nake o ta ũrĩa ndaatiganire na mwarĩ wa nyina. **19** No rĩrĩ, we aakĩrĩrĩrie kũhũura ũmaraya aaririkana matukũ marĩa aarĩ mwĩthĩ, rĩrĩa aarĩ mũmaraya kũu bũrũri wa Misiri. **20** Arĩ kũu, akĩrĩrĩria endwa ake, arĩa ciĩga ciao ciatarĩ ta cia ndigiri, na hinya wao wa ũndũrũme woimaga ta wa mbarathi. **21** Nĩ ũndũ ũcio ũkĩrĩrĩria ũura-thoni wa wĩthĩ waku, rĩrĩa wahambatagwo gĩthũri na ũkahutio nyondo ciaku cia ũirĩtu ũrĩ kũu bũrũri wa Misiri. **22** “Nĩ ũndũ ũcio, wee Oholiba, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngarahũra endwa aku magũũkĩrĩre, acio watiganire nao ũkĩmamena, ndĩmarehe magũũkĩrĩre kuuma mĩena yothe, **23** andũ a Babuloni na Akalidei othe, na andũ a kuuma Pekodi, na Shoa, na Koa, marĩ hamwe na

andũ a Ashuri othe, aanake arĩa ciĩrorerwa, arĩa othe matuĩtwo abarũthi na anene a ita, na anene a ngaari cia mbarathi cia ita na andũ arĩa marĩ igweta inene, nao othe mathiiaga mahaicĩte mbarathi. **24** Nĩmagagũũkĩrĩra marĩ na matharaita, na ngaari cia mbarathi cia ita, na makaari, na marĩ na kĩrĩndĩ kĩingĩ; nao mabange magũũkĩrĩre kuuma mĩena yothe, marĩ na ngo iria nene na iria nini, na mekĩrĩte ngũbia cia kĩgera mĩtwe. Nĩngakũneana kũrĩ o ũherithio, nao nĩmagakũherithia kũringana na ũrĩa matuuanagĩra ciira. **25** Nĩngerekeria marakara makwa ndĩ na ũiru ngũũkĩrĩre, nao nĩmagakũherithia marĩ na marakara manene. Nĩmagagũtinia maniũrũ na matũ, nao andũ anyu arĩa magaatigara nĩmakaniinwo na rũhiũ rwa njora. Magaataha ariũ anyu na aarĩ anyu, nao arĩa anyu magaatigara nĩmakaniinwo na mwaki. **26** Ningĩ nĩmagakũruta nguo na makuue mathaga maku marĩa mega. **27** Nĩ ũndũ ũcio nĩnganiina ũũra-thoni na ũmaraya ũrĩa wee waambĩrĩrie ũrĩ kũu bũrũri wa Misiri. Ndũkarora maũndũ macio ũmerirĩrie, kana ũririkane bũrũri wa Misiri rĩngĩ. **28** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ndĩ hakuhĩ gũkũneana kũrĩ acio ũthũire, ngũneane kũrĩ acio wamenire ũkĩmahutatĩra. **29** Magaakũherithia marĩ na rũthũũro, na magũtunye indo ciaku ciothe iria ũnogeire. Magaagũtiga njaga, ũrĩ ũtheri, nacio thoni cia ũmaraya waku nĩikaguũrio. Naguo ũũra-thoni na ũmaraya waku. **30** nĩcio ikũreheire maũndũ macio, nĩgũkorwo nĩwerirĩrie ndũrĩrĩ icio, na ũgĩĩthaahia na mĩhianano yacio. **31** Wee ũrũmĩrĩrie mĩthĩire ya mwarĩ wa nyũkwa; nĩ ũndũ ũcio nĩngakũnengera gĩkombe gĩake ũkĩnyiite na guoko

gwaku. **32** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Wee ũkaanyũira gĩkombe kĩa mwarĩ wa nyũkwa, gĩkombe kĩnene na kĩriku; nĩgĩkarehe kĩnyararo na itheko, nĩgũkorwo nĩkĩiyũrĩru mũno. **33** Wee nĩũkaiyũrwo nĩ ũrĩũ na kĩa, gĩkombe kũ kĩa mwanangĩko na ihooru, gĩkombe kũ kĩa mwarĩ wa nyũkwa Samaria. **34** Ũgaakĩnyũira na ũkĩinĩkĩrĩre; ũgaakĩringithia thĩ, kĩenyũkange icere, na wĩtarũrange nyondo. Nĩ nĩ njarĩtie ũhoru ũcio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **35** “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ wee nĩũriganĩrwo nĩ nĩ na ũkanjikia na thuutha waku, no nginya ũcookererwo nĩ maciaro ma ũũra-thoni waku na ũmaraya waku.” **36** Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ: Mũrũ wa mũndũ, nĩũgũtuĩra Ohola na Oholiba ciira? Nĩ ũndũ ũcio marũithie nĩ ũndũ wa mũtugo yao ĩrĩ magigi, **37** nĩgũkorwo nĩmatharĩtie, namo moko mao maiyũrĩte thakame. Matharĩtie na mĩhianano yao; o na makamĩrutĩra ciana ciao magongona, iria manjarĩire, ituĩke irio ciayo. **38** O na ningĩ ũndũ ũngĩ manjĩkĩte nĩ ũyũ: Ihinda o rĩu nĩmathaahirie handũ-hakwa-harĩa-haamũre, na magĩthũkia Thabatũ ciakwa. **39** Mũthenya o ro ũcio maarutire ciana ciao igongona kũrĩ mĩhianano yao-rĩ, noguo maatoonyire handũ-hakwa-harĩa-haamũre na makĩhathaahia. ũguo nĩguo meekire thĩinĩ wa nyũmba yakwa. **40** “O na ningĩ magĩtũmanĩra arũme arĩa mookire kuuma kũraya, na hĩndĩ ĩrĩa maakinyire, mũgĩthamba nĩ ũndũ wao, na mũkĩthaka rangi maitho, na mũkĩngemia na mathaga. **41** Ningĩ mũgĩkarĩra ũrĩrĩ warĩtwo na ũkagemio mũno, na hau mbere yaguo hakaigwo metha ĩrĩa mwaigagĩrĩra ũbumba na maguta marĩa maarĩ makwa.

42 “Nake n̄arigiic̄irio n̄i k̄ir̄ind̄i k̄iinḡi k̄ianegenaga ḡitek̄umaka; and̄u a Sabea mak̄irehwo kuuma wer̄u-in̄i, mar̄i hamwe na ḡikundi k̄ia and̄u matar̄i igweta, nao maḡik̄ira m̄utumia ūcio na mwar̄i wa nyina bangiri moko, na mak̄imek̄ira tanji thaka m̄itwe. 43 Ninḡi nḡaria ūhoru wa ūcio waniin̄itwo hinya n̄i ūtharia, ngiuga at̄ir̄i, ‘R̄iu n̄imarekwo mam̄uh̄uth̄ire ta m̄umaraya, n̄iḡukorwo ūguo n̄iḡuo atar̄i.’ 44 Nao maḡikoma nake. O ta ūria ar̄ume makomaga na m̄umaraya, ūguo n̄iḡuo maakomire na and̄u-a-nja acio maaḡite thoni, nao n̄io Ohola na Oholiba. 45 No and̄u ar̄ia athingu n̄imakamaherithia na iherithia r̄ia and̄u-a-nja ar̄ia matharagia na magaitithia thakame, tond̄u n̄imatharagia, na moko mao maiȳur̄ite thakame. 46 “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mareherei k̄ir̄ind̄i k̄imook̄ir̄ire, na m̄umaneane maguoyohithio na matahwo. 47 K̄ir̄ind̄i k̄iu n̄iḡikamah̄ūura na mahiga nyuguto na k̄imatemange na hiū ciao cia njora; ḡikooraga aanake na air̄itu ao, na ḡicine nyūmba ciao. 48 “N̄i ūnd̄u ūcio n̄inganiina ūura-thoni k̄ū b̄ur̄uri ūcio n̄iḡuo and̄u-a-nja othe makaanio, matikaneke maūnd̄u ma ūtharia ta inyuī. 49 Inyuī n̄im̄ukaherithio n̄i ūnd̄u wa ūura-thoni wanyu, na m̄cookorerwo n̄i maciaro ma mehia manyu ma k̄ūhooya m̄ihianano. Na inyuī h̄ind̄i iyo n̄im̄ukamenya at̄i n̄i n̄i Mwathani Jehova.”

24 Mwaka-in̄i wa kenda, m̄uthenya wa ik̄umi wa mweri wa ik̄umi, kiugo k̄ia Jehova n̄ik̄ianginȳir̄ire, nḡir̄wo at̄ir̄i: 2 “M̄ur̄u wa m̄und̄u, and̄ika m̄uthenya wa ūm̄uth̄i n̄i tar̄iki ciigana, o ūȳu wa ūm̄uth̄i, tond̄u m̄uthenya ūȳu wa ūm̄uth̄i m̄uthamaki wa Babuloni n̄arigiic̄irie

Jerusalemu. **3** Arĩria andũ aya a nyũmba ĩno nemi na ngerekano, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Hagĩra nyũngũ ya kũruga; mĩhagĩre na ũmĩtĩrĩre maaĩ.

4 Īkĩra icunjĩ cia nyama thĩinĩ wayo, icunjĩ ciothe iria njega, ta cia kũgũrũ na guoko. Mĩiyũrie na mahĩndĩ marĩa mega mũno; **5** oya nyamũ ĩrĩa njega mũno rũũru-inĩ. Igĩrĩra ngũ rungu rwayo nĩ ũndũ wa mahĩndĩ; reke ĩtherũke, namo mahĩndĩ mahĩre o kũu thĩinĩ wayo. **6** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Kaĩ itũũra rĩu inene rĩitithagia thakame rĩrĩ na haro-ĩ, o na nyũngũ ĩyo ĩrĩ na mũcura, ĩrĩa gĩkũrĩ kĩayo gĩtangĩthira! Mĩonorie kĩrung’o, o kĩrung’o, itegũcuukĩrwo mĩtĩ. **7** “Nĩgũkorwo thakame ĩrĩa rĩitithĩtie ĩrĩ o thĩinĩ warĩo: Rĩamĩitire o kũu rwaro-inĩ rwa ihiga itheri; rĩtiamĩitire tĩri-inĩ, harĩa rũkũngũ rũngĩamĩthikire. **8** Nĩgeetha njarahũre mang’ũrĩ na ndĩrĩhĩrie-rĩ, ndaitire thakame yarĩo rwaro-inĩ rwa ihiga itheri, nĩguo ndĩgathikwo. **9** “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: “Kaĩ itũũra rĩu inene rĩitithagia thakame rĩrĩ na haaro-ĩ! O na nĩ nĩngacookanĩrĩria ngũ hĩba ndaaya na igũrũ. **10** Nĩ ũndũ ũcio iganĩrĩra ngũ, na wakie mwaki. Ruga nyama icio wega, na ũtukanie na indo cia gũcamia wega; namo mahĩndĩ ũreke macure. **11** Nĩngĩ ũhagĩre nyũngũ ĩyo theri makara-inĩ, nginya ĩhiũhe na gĩcango kĩayo gĩtunĩhe, nĩguo gĩko kĩayo gĩtweke, na gĩkũrĩ kĩayo gĩcinwo, gĩthire. **12** Nĩkĩremete njĩra ciothe; gĩkũrĩ kũu kĩayo ti kĩrute, o na gĩacinwo na mwaki. **13** “Rĩu-rĩ, gĩko gĩaku nĩ ũũra-thoni. Tondũ ngeretie gũgũtheria, no wee ndũngĩthera gĩko gĩaku, wee ndũngĩthera rĩngĩ nginya mang’ũrĩ makwa ma

gũgũũkĩrĩra makahũahũa. **14** “Nĩi Jehova nĩnjarĩtie. Ihinda nĩikinyu njike ũndũ. Ndikerigĩrĩria; na ndikaiguanĩra tha kana ndĩiricũkwo. Ũgaatuĩrwo ciira kũringana na mĩtugo yaku, na ciiko ciaku, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **15** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩĩrwo atĩrĩ: **16** “Mũrũ wa mũndũ, atĩrĩ, ndĩ hakuhĩ gũkwehereria kĩrĩa gĩkenagia maitho maku mũno na igũtha o rĩmwe. No rĩrĩ, ndũgacakae kana ũrĩre, o na kana ũite maithori. **17** Caaya ũkirĩte; tiga kũrĩrĩra ũcio ũkuĩte. Ikara wĩohete kĩremba mũtwe na wĩkirĩte iraatũ magũrũ; ndũkehumbĩre kanua kana ũrĩre irio cia mũtugo wa hĩndĩ ya macakaya.” **18** Nĩ ũndũ ũcio ngĩrooka kwarĩria andũ rũciinĩ, na hwaĩ-inĩ ũcio mũtumia wakwa agĩkua. Rũciinĩ rũrũ rũngĩ ngĩĩka o ta ũrĩa ndaathĩtwo njike. **19** Nao andũ acio makĩnjũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũtangĩtwĩra ũhoru wa maũndũ maya na ũrĩa matũkonĩ?” **20** Nĩ ũndũ ũcio ngĩmeera atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩĩrwo atĩrĩ: **21** Īra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ngirie gũthaahia handũ-hakwa-harĩa-haamũre, hau gĩikaro kĩa hinya kĩrĩa mwĩtĩaga nakĩo, o kũu gĩkenagia maitho manyu, kĩrĩa mwendete. Ariũ na aarĩ anyu arĩa mwatigire na thuutha makaaniinwo na rũhiũ rwa njora. **22** Na inyuĩ nĩmũgeeka o ta ũguo nĩ njĩkĩte. Mũtikehumbĩra kanua kana mũrĩre irio cia mũtugo wa hĩndĩ ya macakaya. **23** Nĩmũgaikara mwĩohete iremba mũtwe na mwĩkirĩte iraatũ magũrũ. Mũtigacakaya kana mũrĩre, no nĩmũkahwererekera tondũ wa mehia manyu na mũcaayage thĩinĩ wanyu. **24** Ezekieli agaatuĩka rũũri harĩ inyuĩ; mũgeeka o ta ũguo we ekĩte. Hĩndĩ ĩrĩa

maündũ macio mageekĩka-rĩ, nĩrĩo mũkaamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova.’ 25 “Nawe mũrũ wa mũndũ, mũthenya ũrĩa ngeeheria gĩkaro kĩa kĩa hinya, gĩkeno kĩa na riiri wao, na kĩndũ kĩrĩa gĩkenagia maitho mao, na wendi wa ngoro ciao, na aanake na airĩtu ao o nao, 26 mũthenya ũcio mũndũ ũũrĩte kwao nĩagakũrehera ũhoru. 27 Hĩndĩ ĩyo kanua gaku nĩgagatumũka; nĩũkaria nake, na ndũgacooka gũkĩra. Nĩ ũndũ ũcio wee ũgaatuĩka rũũri harĩo, nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

25 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku harĩ Aamoni, na ũmarathĩre ũhoru wa kũmookĩrĩra. 3 Meere atĩrĩ, ‘Iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova. ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ nĩmuoigire, “Aha!” Igũrũ rĩa harĩa-hakwa-haamũre hĩndĩ ĩrĩa haathaahirio, o na igũrũ rĩa bũrũri wa Isiraeli rĩrĩa wanangirwo, na ningĩ igũrũ rĩa andũ a Juda hĩndĩ ĩrĩa maatahirwo-rĩ, 4 nĩ ũndũ ũcio nĩngũmũneana kũrĩ andũ a kũu irathĩro mũtuĩke kĩndũ kĩa. Nĩmagaaka kambĩ ciikaro ciao na mambe hema ciao, thĩinĩ wanyu; nĩmakaarĩa matunda manyu, na manyue iria rĩanyu. 5 Nĩngagarũra Raba gũtuĩke ũrĩithio wa ngamĩra, nakuo Amoni gũtuĩke gwa kwarahwo nĩ ng’ondu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 6 Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ inyuĩ nĩmũhũũrĩte hĩ na mũkaringithia makinya manyu thĩ, mũgĩkenagĩrĩra bũrũri wa Isiraeli mũrĩ na rũmena ruothe rwa ngoro cianyu, 7 nĩ ũndũ ũcio nĩngamũtambũrũkĩria guoko gwakwa, ndĩmũũkĩrĩre na ndĩmũneane mũtahwo nĩ ndũrĩrĩ. Nĩngamweherania na ndũrĩrĩ, na ndĩmũniine

mabūrūri-inĩ. Nĩngamwananga, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ niĩ nĩ nĩ Jehova.” 8 “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ Moabi na Seiru moigire atĩrĩ, “Ta rora, nyũmba ya Juda ĩtuĩkĩte o ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe,” 9 nĩ ũndũ ũcio nĩngaguũria rūbaru rwa Moabi, nyambĩrĩirie na matũũra makuo ma mĩhaka-inĩ, na nĩmo Bethi-Jeshimothu, na Baali-Meoni, na Kiriathaimu, na nĩmo monagwo marĩ riiri wa bũrũri ũcio. 10 Nĩnganeana Moabi hamwe na Aamoni moko-inĩ ma andũ a Irathĩro matuĩke indo ciao, nĩgeetha Aamoni acio matikanaririkanwo ndũrĩrĩ-inĩ; 11 na niĩ nĩngaherithia Moabi. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ nĩ Jehova.” 12 “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ Edomu nĩerĩhĩirie harĩ nyũmba ya Juda na agĩtuĩka mũhĩtia mũno nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo-rĩ, 13 nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩngatambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Edomu na njũrage andũ akuo na mahiũ mao. Nĩngakwananga, na kuuma Timani nginya Dedani, nĩmakooragwo na rūhiũ rwa njora. 14 Nĩngerĩhĩria harĩ Edomu na guoko kwa andũ akwa Isiraeli, nao nĩmageeka Edomu kũringana na marakara makwa na mang’ũrĩ makwa; nĩmakamenya kwĩrĩhĩria gwakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” 15 “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ; ‘Tondũ Afilisti nĩmekire maũndũ ma kwĩrĩhĩria, na makĩrĩhĩria marĩ na rūmena ngoro-inĩ ciao na marĩ na muku wa matukũ maingĩ magĩtua atĩ nĩmekwananga Juda, 16 nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ngirie gũtambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Afilisti, na nĩngeheria Akerethi na nyanange arĩa matigaire ndwere-inĩ cia iria. 17 Nĩngerĩhĩria harĩ na rĩrĩhĩria inene na

ndimaherithie ndi na mang'uri. Hindi iyo nimakamenya atini ni ni Jehova, hindi iria ngeerihiria hario.”

26 Mwaka-ini wa ikumi na umwe, muthenya wa mbere wa mweri, kiugo kia Jehova nikianginyirire, ngirwo atiri: **2** “Muru wa mundu, tondu Turo riugite atiri uhoru wa Jerusalemu, ‘Aha! Kihingo gia gutoonya kwa nduriri nikiunange, na ni ngahingurirwo mirango yario; ru tondu ni kwanangitwo-ri, ningugaacira,’ **3** ni undu ucio Mwathani Jehova oigite uu: Ningugukirira wee Turo, na ningarehe nduriri nyingi igukirire, ta iria rigikia makumbi mario na iguru. **4** Nimakanga thingo cia Turo, na mamomere mithiringo yario iria miraihu na iguru; ningate kagoto kario na ndigutue rwaro rwa ihiga itheri. **5** Kuu iria-ini gugaatuika kundu gwa gutamburukiria nga cia gatega thamaki, nigukorwo uhoru ucio ni ni njaritie, uguo nigu Mwathani Jehova ekuuga. Nario itura ru rigaatuika ria gutahwo ni nduriri, **6** nakuo kundu kwaro kuria guturagwo kuu bururi-thini nigukaniinwo na ruhiu rwa njora. Hindi iyo nimakamenya atini ni ni Jehova. **7** “Nigukorwo Mwathani Jehova ekuuga uu: Kuuma mwena wa gathigathini ningarehe Nebukadinezaru, muthamaki wa Babuloni, muthamaki wa athamaki, okirire Turo ari na mbarathi, na ngaari cia ita, na ahaici a mbarathi, na mbutu nene ya ita. **8** Nikananga kundu gwaku gwa guturwo kuu bururi-ini na ruhiu rwa njora, na arute wira wa gukurigiiciria, agukirire, aakithie ihumbu nginya thingo-ini ciaku, na ambararie ngo ciake agukirire. **9** Nakoonereria nditi ya migogo amomere thingo ciaku, na amomere mithiringo yaku iria miraihu

na igūrū na indo ciake cia mbaara. **10** Mbarathi ciake igaakorwo irī nyingī ūū atī nīigagūthika na rūkūngū. Thingo ciaku nīikainaina nī ūndū wa inegene rīa mbarathi cia mbaara, na makaari, na ngaari cia ita hīndī ĩrīa agaatoonyera ihingo-inī ciaku ta ūrīa andū matoonyaga itūūra inene rīrīa thingo imomoretwo. **11** Mahūngū ma mbarathi ciake nīmakaranga njīra ciaku ciothe; nīakooraga andū aku na rūhiū rwa njora, nacio itugī ciaku cia hinya nīikaagūa thī. **12** Nīmagagūtaha ūtonga waku na magūtunye indo ciaku cia wonjoria; nīmakamomora thingo ciaku na matharie nyūmba ciaku iria njega, na maikie mahiga maku, na mbaū, o na kagoto iria-inī. **13** Nīngakinyia inegene rīa nyīmbo ciaku mūthia, na mūgambo wa inanda ciaku cia mūgeeto ndūkaiguuo rīngī. **14** Nīngatūma ūtuīke rwaro rwa ihiga itheri, na nīūgatuīka handū ha gūtambūrūkīrio nga cia gūtega thamaki. Ndūgacooka gwakwo rīngī, nī ūndū nīi Jehova nī nīi njarītie ūhoru ūcio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “Mwathani Jehova ekwīra Turo atīrī: Mabūrūri marīa marī ndwere-inī cia iria githī matikainaina nī mūrurumo wa kūgūa gwaku, hīndī ĩrīa arīa magurarītio magaacaaya, nayo njūragano yūraganwo thīinī waku? **16** Ningī anene othe arīa marī ndwere-inī cia iria nīmakehera itī-inī ciao cia ūnene, na marute nguo ciao iria ndaaya, na marute nguo ciao iria ng’emie. Mahumbītwo kīmako, magaikara thī makīinainaga mahinda mothe, maguoyohetio nīwe. **17** Hīndī ĩyo nīmakouerera icakaya rīgūkonīi, makwīre atīrī: “Kaī ūrī mwanange-ī, o wee itūūra rīrī igweta, o wee watūūrāgwo nī andū arīa maathiiaga iria-inī-ī!

Wee nīwe warī na ūhoti kūu iria-inī, wee na atūūri aku; nīwatūmaga arīa othe maatūūraga kuo manyiitwo nī guoya. **18** Rīu-rī, mabūrūri marīa marī ndwere-inī cia iria nīmakainaina mūthenya wa kūgūa gwaku; icigīrīra cia iria-inī nīkamakio nī kūmomoka gwaku.’ **19** “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Hīndī ĩrīa ngaatūma ūtuīke itūūra inene rītiganīirio, ūhaane ta matūūra manene marīa matatūūrango, na hīndī ĩrīa ngaareka ūriku wa iria ūkūhumbīre, naguo ūingī wa maaī marīo ūgūthikerī, **20** hīndī ĩyo nīguo ngaagūikūrūkia hamwe na arīa maikūrūkagio irima-inī harī andū arīa a tene. Nīngatūma ūtūūre mūhuro wa thī, ta kūdū kūrīa gūtūūrīte gūkirīte ihooru o kuuma tene, hamwe na arīa maikūrūkagio irima-inī, nawe ndūgacooka kana ūikare gūkū būrūri-inī wa arīa marī muoyo. **21** Nīngatūma ūrīkīrīrie na kīmako kīnene, nawe ndūgacooka kuonwo rīngī. Ūgaacaragio na ndūgacooka kuoneka, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

27 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīire, ngīrwo atīrī, **2** “Mūrū wa mūdū, cakaya nī ūndū wa Turo. **3** ĩra Turo, itūūra rīu rīrī itoonyero-inī rīa iria, rīu rīonjoranagia na andū a ndwere-inī nyingī cia iria atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Ugaga atīrī, wee Turo, “Nīi thakarīte ngarīkia.” **4** Wathani waku warī o kūu iria gatagatī; aaki aku nīo maatūmire ūthaka waku ūkinyanīre. **5** Maagūthondekeire mbaū ciaku ciothe na mīkarakaba kuuma Seniru; nīmooire mītarakwa ya kuuma Lebanoni nīguo magūthondekere mūtī wa kībebero. **6** Nayo mītī ya gūtwarithia marikabu makīmīthondeka na mīgandi

kuuma Bashani; nacio mbaũ cia mĩthithinda cioimĩte ndwere-inĩ cia iria rĩa Kitimu, magĩgwakĩra nacio marikabu thĩinĩ, igemetio na mĩguongo. **7** Taama mweга wa gatani ũrĩa mũgemie wa kuuma bũrũri wa Misiri nĩguo warĩ gĩtama gĩaku gĩa gũtwara marikabu, na noguo warĩ bendera yaku; ciandarũa ciaku cia kũhumbĩra igũrũ na cio ciarĩ cia rangi wa bururu na wa ndathi, kuuma ndwere-inĩ cia iria mwena wa Elisha. **8** Andũ a Sidoni na Arivadi nĩo maatwarithagia marikabu ciaku; nao andũ aku arĩa oogĩ, wee Turo, nĩo maarutaga wĩra marikabu-inĩ. **9** Mabundi arĩa akũrũ a Gebali nĩo maarutaga wĩra wa gũthinga mĩanya kũu marikabu-inĩ. Marikabu ciothe cia iria-inĩ na atwarithia a cio mookĩte kũu nĩguo mũthogorane nao indo ciaku. **10** “Andũ a Perisia, na Ludu, na Putu nĩo maatungataga marĩ thigari mbũtũ-inĩ ciaku cia ita. Maacuuragia ngo na ngũbia ciao cia kĩgera thingo-inĩ ciaku, igakũrehagĩra riiri. **11** Andũ a Arivadi na Heleki nĩo maarangagĩra thingo ciaku mĩena yothe; nao andũ a Gamadi nĩo maakoragwo marĩ mĩthiringo-inĩ yaku ĩrĩa mĩraiħu na igũrũ. Maacuuragia ngo ciao gũthiũrũrũkĩria thingo ciaku; magĩtũma ũthaka waku ũkinyanĩre. **12** “Andũ a Tarishishi nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe nĩ ũndũ wa ũrĩa warĩ na ũtonga mũnene wa indo; nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na betha, na kĩgera, na mabati, na ngocorai. **13** “Ningĩ andũ a Javani, na Tubali, na Mesheki nĩmoonjorithanagia nawe; maakũũranagia indo ciaku na ngombo, na indo ciao cia gĩcango. **14** “Andũ a Bethi-Togarima nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na

mbarathi cia wīra, na mbarathi cia ita, o na nyūmbū ciao.

15 “Ningĩ andũ a Dedani nĩmoonjorithanagia nawe, na mabūrūri maingĩ ma ndwere-inĩ cia iria maarĩ agūri a indo ciaku; maakūrīhaga na mĩguongo na mĩbĩngũ. **16** “Ningĩ andũ a Suriata nĩmarutithanirie wīra wa wonjoria nawe tondũ wa indo ciaku kũingĩha; nĩmakũūranirie indo ciaku cia wonjoria na tũhiga twa thumarati, na mataama ma rangi wa ndathi, na nguo iria ng’emie, na gatani ĩrĩa njega, na maricani, o na tũhiga twa goro tūrĩa tūtune. **17** “Juda na Isiraeli nĩmoonjorithanagia nawe; magĩkũūrania indo ciaku cia wonjoria na ngano ya kuuma Minithu, na theremende, na ũūkĩ, na maguta, na ũbani. **18** “Ningĩ andũ a Dameski, tondũ wa indo ciaku nyingĩ na ũtonga waku mūnene wa indo, nĩmarutithanirie wīra wa kwonjorithia nawe wa wendia wa ndibei ya kuuma Helibona, na guoya wa ng’ondu wa kuuma Zaharu. **19** “Ningĩ andũ a Avedani, na Ajavani moimĩte Uzali nĩmagūruga indo ciaku cia wonjoria; nĩmakũūranagia indo ciaku cia wonjoria na igera iria ndure, na mahuti marĩa manungi wega, o na mūtathini. **20** “Ningĩ andũ a Dedani nĩo mwonjorithanagia nao matandĩko ma mbarathi. **21** “Ningĩ andũ a Arabia na anene othe a Kedari maarĩ agūri a indo ciaku; nĩmarutithanirie wīra wa wonjoria nawe wa tũgondu, na ndūrūme, na mbūri. **22** “Nao onjoria a kuuma Sheba na Rama nĩmoonjorithanagia nawe; nĩ ũndũ indo ciaku cia wonjoria maacikũūranagia na indo iria njega mūno cia mĩthemba yothe ya mahuti manungi wega, na tũhiga twa goro, na thahabu. **23** “Ningĩ andũ a Harani, na Kane, na Edeni, marĩ hamwe na onjoria a Sheba, na

Ashuri, na Kilimadi nĩmoonjorithanagia nawe. **24** Kũu ndũnyũ-inĩ yaku-rĩ, nĩmoonjorithanagia nawe nguo iria thaka, na itambaya cia bururu, na nguo iria ng'emie, na mĩgeka ya marangi maingĩ itumĩtwo na ndigi njogotho ikundĩkĩtwo ikanyĩtio. **25** “Marikabu cia Tarishishi nĩcio igũkuuagĩra indo ciaku cia wonjoria. Ũiyũrĩrĩrio mĩrigo mĩritũ o kũu iria gatagatĩ. **26** Andũ aku arĩa matwarithagia marikabu magũtwaraga maria-inĩ gatagatĩ. No rĩrĩ, rũhuho rwa mwena wa irathĩro nĩrũgakuunanga ũtuĩkange icunjĩ ũrĩ kũu iria gatagatĩ. **27** Ũtonga waku, na indo ciaku cia wonjoria, na cia wendia, na thigari ciaku cia iria-inĩ, na arĩa marutaga wĩra marikabu-inĩ, na arĩa marutaga wĩra wa gũthinga, na onjorithia aku, na thigari ciaku ciothe, na mũndũ ũngĩ o wothe ũrĩ marikabu-inĩ, nĩmagatoonyerera iria gatagatĩ mũthenya ũrĩa marikabu yaku ikoinĩkanga. **28** Mabũrũri marĩa mariganĩtie na iria nĩmagathingitha hĩndĩ ĩrĩa aruti wĩra aku a marikabu-inĩ magaakaya. **29** Arĩa othe mahutanagia na mĩiko ya gũtwarithia marikabu nĩmagatiganĩria marikabu ciao; thigari cia iria-inĩ na arĩa othe marutaga wĩra marikabu-inĩ makaarũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **30** Makaanĩrĩra, makũrĩrĩre marĩ na ruo; makeitĩrĩria rũkũngũ mĩtwe, na megaragarie mũhu-inĩ. **31** Makenja mĩtwe yao nĩ ũndũ waku, na mehumbe nguo cia makũnia. Nĩmagakũrĩrĩra marĩ na ruo rwa ngoro, na macakae nĩ kĩeha. **32** Na hĩndĩ ĩyo maragirĩka magĩgũcakayagĩra-rĩ, nĩmakambĩrĩria macakaya magũkoniĩ, makiugaga atĩrĩ: “Nũũ ũrĩ wakirio ta Turo, athiũrũrũkĩirio nĩ iria?” **33** Hĩndĩ ĩrĩa indo ciaku cia wonjoria ciatwaragwo iria-inĩ-rĩ, nĩwaiganithirie

mabataro ma ndūrīrī nyingī; nī ūndū wa ūtonga waku mūnene, na ūingī wa indo ciaku cia wonjoria, ūgītongia athamaki a thī. **34** Rīu nīwanangītwo nī iria o kūu maaī-inī marīa mariku; nīūtoonyereire hamwe na indo ciaku cia wonjoria, o na arīa othe mūtwaranaga nao. **35** Arīa othe matūūruga mabūrūri-inī marīa marī ndwere-inī cia iria nīmamakīte nī ūndū waku; athamaki ao mainainaga nī kūmaka, na magathita ithiithi nī guoya. **36** Nao onjoria marī gatagatī ka ndūrīrī nīmarakūnyūrūria; nīūkinyīte mūthia wa kūguoyohithania, nawe ndūgacooka kuonwo rīngī.”

28 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīire, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūdū, īra mūnene wa Turo atīrī, ‘Mwathani Jehova oigīte ūū: “Nī ūndū ngoro yaku nīiyambararītie, uugaga atīrī, “Nī ndī ngai; njikaragīra gītī gīa ūthamaki kīa ngai kūu iria gatagatī.” No wee ūrī mūdū na ndūrī ngai, o na watūika wīciiragia atī ūrī mūūgī o ta ngai. **3** Wee-rī, ūkīrī mūūgī gūkīra Danieli? Anga gūtīrī hito ūngīhithwo? **4** Tondū wa ūūgī waku na ūmenyo waku, nīwīgīrīire na ūtonga, na ūkehaīra thahabu na betha mīthiithū-inī yaku. **5** Tondū wa ūmenyi waku mūnene wa wonjoria, nīwīongereire ūtonga, na nī tondū wa ūtonga waku, ngoro yaku nīngīte na mwītīio. **6** “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Tondū wīciiragia ūrī mūūgī, ūkohīga o ta ngai-rī, **7** nīngūkūrehithīria andū a kūngī magūūkīrīre, nacio nī ndūrīrī iria itarī tha o na hanini; nīigacomora hiū ciacio cia njora ciūkīrīre ūthaka waku na ūūgī waku, na itheecange riiri waku mūcangararu. **8** Nīmagagūikūrūkia magūkinyie irima-inī,

na nĩũgaakua gĩkuũ kĩa ũhinya kũu gatagatĩ ka iria. **9** Hĩndĩ ĩyo nĩũkoiga atĩ, “Nĩ ndĩ ngai,” ũrĩ mbere ya acio magaakũũraga? Ũgaakorwo ũrĩ o mũndũ, no ti ngai, ũrĩ moko-inĩ ma acio magaakũũraga. **10** Ũgaakua gĩkuũ ta kĩa andũ arĩa mataruaga, moko-inĩ ma andũ a kũngĩ. Nĩ nĩ njugĩte ũguo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **11** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **12** “Mũrũ wa mũndũ, ambĩrĩria macakaya makoniĩ mũthamaki wa Turo, ũmwĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Wee warĩ kionereria kĩa ũkinyanĩru, ũkaiyũrwo nĩ ũũgĩ, na ũgathakara o biũ. **13** Wee watũũrĩte Edeni, mũgũnda wa Ngai; wagemetio na kahiga gothe ka goro ta: wakiki ĩrĩa ndune, na yakuti ĩrĩa ya rangi wa ngoikoni, na arimathi, na thumarati ĩrĩa theru, na onigithi, na njathibi, na yakuti ĩrĩa ya rangi wa bururu, na thumarati ĩrĩa nduru, na baregethu. Magemio maku maathondeketwo na thahabu; mũthenya ũrĩa wee wombirwo noguo maahaarĩirio. **14** Waitĩrĩirio maguta ũtuĩke ta kerubi mũgitanĩri, na nĩkĩo ndaakwamũrĩre. Wee warĩ kĩrĩma-igũrũ kĩrĩa gĩtheru kĩa Ngai; waceeragĩra mahiga-inĩ ma mwaki. **15** Ndwarĩ na ũcuuke mĩthĩire-inĩ yaku, kuuma mũthenya ũrĩa wombirwo, nginya rĩrĩa waganu wonekire thĩinĩ waku. **16** Tondũ wa wonjoria waku kũingĩha, nawe ũkĩĩhia. Nĩ ũndũ ũcio ngĩkũrutũrũra kuuma kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai ũnyararĩkĩte, na wee kerubi, wee ũgitanagĩra, ngĩkũingata wehere mahiga-inĩ macio ma mwaki. **17** Ngoro yaku nĩyanyitirwo nĩ mwĩtĩio nĩ ũndũ wa ũthaka waku, nawe ũgĩthũkia ũũgĩ waku nĩ ũndũ wa riiri waku. Nĩ ũndũ ũcio ngĩgũikia thĩ; ndaagũtuire kĩnyararo ũrĩ mbere

ya athamaki. **18** Nĩ ũndũ wa mehia maku maingĩ na wonjoria ũtarĩ wa ma, nĩũthaahĩtie kũndũ gwaku kũrĩa-gũtheru. Nĩ ũndũ ũcio ngĩtũma mwaki uume thĩinĩ waku, nago ũgĩkũniina, na ngĩgũtua mũhu hau thĩ, maitho-inĩ ma arĩa meeroragĩra. **19** Ndũrĩrĩ ciothe iria ciakũũĩ, nĩcigegetio nĩwe; nĩũkinyĩte mũthia wa kũguoyohithia, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ.” **20** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **21** “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku Sidoni; rĩrathĩre ũhoru wa kũrĩũkĩrĩra, **22** ũrĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Wee Sidoni, nĩngũgũũkĩrĩra, na nĩngegĩra na riiri thĩinĩ waku. Nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, hĩndĩ irĩa ngaarĩhereherethia, na ndĩonanie atĩ ndĩ mũtheru thĩinĩ warĩo. **23** Nĩngarĩrehithĩria mũthiro, na ndũme thakame ĩtherere njĩra-inĩ ciarĩo. Arĩa oorage nĩmakaagũa thĩinĩ warĩo, naruo rũhiũ rwa njora rũrĩũkĩrĩre mũena yothe. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **24** “Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ andũ a Isiraeli makaagĩa na thũ mariganĩtie nacio, nĩguo ituĩke cong’e ũrĩ ruo, na mũigua mũũgĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova. **25** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Hĩndĩ irĩa ngaacookanĩrĩria andũ a Isiraeli moime ndũrĩrĩ-inĩ kũrĩa maahurunjirwo, hĩndĩ ĩyo nĩngonania maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ atĩ ndĩ mũtheru ndĩ thĩinĩ wao. Hĩndĩ ĩyo nĩmagatũũra bũrũri wao kũũmbe ũrĩa ndaaheire ndungata yakwa Jakubu. **26** Magaatũũra kuo marĩ agitĩre, na nĩmagaka nyũmba, na mahaande mũgũnda ya mũthabibũ; nao magaatũũra marĩ agitĩre rĩrĩa ngaareheherethia kũrĩ andũ arĩa

othe mariganītie nao arīa maamacambagia. Hīndī īyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova Ngai wao.”

29 Na rīrī, mwaka-inī wa ikūmi, mweri wa ikūmi, mūthenya wa ikūmi na īrī wa mweri wa ikūmi, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūdū, erekeria ūthiū waku kūrī Firaūni mūthamaki wa Misiri, ūmūūkīrīre, na ūmūrathīre ūhorō wa kūmūūkīrīra na wa gūūkīrīra būrūri wothe wa Misiri. **3** Mwarīrie ūmwīre atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Nīngūgūūkīrīra, wee Firaūni mūthamaki wa Misiri, o wee nyamū īno nene ūkomete tūrūū-inī twaku. Uugaga atīrī, “Nili nī rūū rwakwa; nī nī ndarūthondekire nī ūndū wakwa.” **4** No nīngagwīkīra ndwano thīa-inī ciaku, na ndūme thamaki cia tūrūū twaku cīgwatīrīre ngūcī-inī ciaku. Nīngakūguucia ngūrute tūrūū-inī twaku, hamwe na thamaki ciothe iria cīgwatīrīre ngūcī-inī ciaku. **5** Nīngagūtiga werū-inī, wee, hamwe na thamaki ciothe cia tūrūū twaku. Nīūkagūa kūu werū-inī, na ndūkoererwo kana ūnganio. Ngaakūneana ūtuīke irio cia nyamū cia gīthaka, na nyoni cia rīera-inī. **6** Hīndī īyo arīa othe matūūraga būrūri wa Misiri nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. “Wee ūkoretwo ūrī mūthīgi wa kamūrangi wa gūtiira nyūmba ya Isiraeli. **7** Hīndī īrīa maakūnyitire na moko mao-rī, nīwatūkangire, na ūgītarūranga ciande ciao; hīndī īrīa meetiiranirie nawe-rī, nīwoinīkangire, nayo mīgongo yao ikīgonyoka. **8** “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīngakūrehithīria rūhiū rwa njora rūgūūkīrīre na rūūrage andū aku na mahiū mao. **9** Misiri gūgaatuīka būrūri mūtiganīrie, ūgakira ihooru. Hīndī īyo

nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova. “Tondũ wee woigire atĩrĩ, “Rũũ rwa Nili nĩ rwakwa; nĩ niĩ ndarũthondekire,”

10 nĩ ùndũ ùcio nĩngũgũũkĩrĩra na njũkĩrĩre tũrũũ twaku, na nĩngatũma bũrũri wa Misiri wanangĩke na ùkire ihooru, kuuma Migidoli nginya Aswani, o na nginya mũhaka-inĩ wa Kushi. **11** Gũtirĩ ikinya rĩa mũndũ kana rĩa nyamũ rĩgaatuĩkanĩria kuo; gũtirĩ mũndũ ũgaatũura kuo ihinda rĩa mũaka mũrongo ãna. **12** Nĩngatũma bũrũri wa Misiri ùkire ihooru gatagatĩ-inĩ ka mabũrũri marĩa manangĩku, na matũura maguo manene matiganĩrio mũaka mũrongo ãna gatagatĩ ka matũura manene marĩa manangĩku. Na nĩngahurunjĩra andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. **13** “No rĩrĩ, Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ: Mũaka mũrongo ãna yathirarĩ, nĩngacookanĩrĩria andũ a Misiri moime ndũrĩrĩ-inĩ iria maahurunjirwo. **14** Nao andũ arĩa maatahĩtwo a Misiri nĩngamacookia bũrũri wa Pathirosi, bũrũri ũrĩa wa maithe mao. Marĩ kũu magaatũka ũthamaki wĩnyihĩtie. **15** ũgaakorwo wĩnyihĩtie gũkĩra mothamaki mothe, na ndũgacooka rĩngĩ gwĩtũũgĩria igũrũ rĩa ndũrĩrĩ iria ingĩ. Nĩ niĩ ngaawagithia hinya ũũ atĩ ndũrĩ hĩndĩ ingĩ ũgaatha ndũrĩrĩ. **16** Bũrũri wa Misiri ndũgacooka gũtuĩka mwĩhoko wa andũ a Isiraeli, no ũgaatũka kĩrĩrikania kĩa mehia mao ma gũcaria ũteithio kuo. Hĩndĩ ãyo nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Mwathani Jehova.” **17** Mwaka-inĩ wa mũrongo ãrĩ na mũgwanja, mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: **18** “Mũrũ wa mũndũ, Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, nĩatũmire mbũtũ ciake cia ita ciũkĩrĩre Turo

na ihũura inene; o mũtwe nĩwamunyirwo njuĩrĩ, na o kĩande gĩgĩcũnũrwo. No rĩrĩ, we mwene o na ita rĩake matiarĩhirwo kĩndũ nĩ ũndũ wa mbaara ĩyo aarũithirie ya gũũkĩrĩra Turo. **19** Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũneana bũrũri wa Misiri harĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩagakuuu ũtonga wakuo. Agaatunyana na atahe indo cia bũrũri ũcio, ituĩke cia kũrĩha mbũtũ ciake cia ita. **20** Nĩndĩmũheete bũrũri wa Misiri ũtuĩke kĩheo gĩa kĩyo gĩake, tondũ we na mbũtũ ciake cia ita meekire ũguo nĩ ũndũ wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **21** “Mũthenya ũcio, nĩngatũma nyũmba ya Isiraeli ĩmerie rũhĩa, na ndumũre kanua gaku thĩinĩ wao. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.”

30 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ **2** “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru, uuge atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Gĩrkai, muuge atĩrĩ, “Kaĩ mũthenya ũcio ũrĩ na haaro-ĩ!” **3** Nĩgũkorwo mũthenya ũcio nĩũkuhĩrĩrie, mũthenya wa Jehova nĩũkuhĩrĩrie, mũthenya ũrĩ na matu, mũthenya ũrĩ na mũthiro harĩ ndũrĩrĩ. **4** Rũhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra bũrũri wa Misiri, naruo ruo rwa ngoro rũkinyĩrĩre Kushi. Rĩrĩa arĩa moragĩtwo makaagũa kũu bũrũri wa Misiri, ũtonga wakuo nĩũgakuuo, nayo mĩthingi yakuo ĩmomorwo. **5** Andũ a Kushi na Putu, na Ludu, na Arabia guothe, na Lubia, na andũ a bũrũri wa kĩrĩkanĩro, makooraagwo na rũhiũ rwa njora marĩ hamwe na andũ a Misiri. **6** “Jehova ekuuga ũũ: “Arata a Misiri nĩmakooragwo, naguo hinya wake ũrĩa etĩaga naguo nĩũgaathira. Kuuma Migidoli o nginya Aswani, makooraagĩrwo kuo thĩinĩ na

rūhiū rwa njora, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 7 “Nĩmagakira ihooru, marĩ gatagatĩ-inĩ ka mabūrūri marĩa manangĩtwo, magakira ihooru, namo matũūra mao manene magaakorwo marĩ thĩinĩ wa matũūra manene marĩa manangĩku. 8 Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaacina būrūri wa Misiri na mwaki, nao arĩa othe maamateithagia mahehenjwo. 9 “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngatũma andũ moime harĩ nĩ marĩ na marikabu, mathĩ makahahũre andũ a Kushi, moime mwĩcaaro-inĩ wao. Nĩmakanyiitwo nĩ ruo rwa ngoro mũthenya ũcio būrūri wa Misiri ũkaaniinwo, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩũgakinya. 10 “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Nĩnganiina kĩrĩndĩ kĩa Misiri, hũthĩrĩte guoko kwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni. 11 We na mbūtũ ciake cia ita, o mbūtũ icio ikĩrĩtie ndūrĩrĩ iria ingĩ ciothe kwaga tha, nĩcio ikaarehwo, iniine būrūri ũcio. Nĩgacomora hiũ ciao cia njora, ciũkĩrĩre būrūri wa Misiri na ciyũrie būrūri ũcio andũ arĩa moragĩtwo. 12 Nĩngatũma tũrũũ tuothe twa Rũũ rwa Nili tũhwe, nago būrūri ũcio ndĩwenderie andũ aaganu; ngaawananga na moko ma andũ a kũngĩ, guo mwene, o hamwe na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo. Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie. 13 “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Nĩngathũkangia ngai cia mĩhianano na niine mĩhiano ĩrĩa ĩrĩ Nofu. Gũtigacooka kũgĩa mũthamaki kũu būrūri wa Misiri, na nĩngaiyũria būrūri ũcio wothe guoya. 14 O nakuo Pathirosi nĩngakwananga, na ngwatie mwaki kũu Zoani, o na herithanie kũu Thebesi. 15 O nakuo Pelusiumu nĩngagũitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, o kũu kĩgitĩro kĩa hinya kĩa būrūri wa Misiri, na njeherie

kĩrĩndĩ gĩa kũu Thebesi. **16** Nĩngagwatia mwaki kũu bũrũri wa Misiri, nakuo Pelusiumu nĩgũkeehũũrithania nĩ ruo. Thebesi nĩgũgatharĩkĩrwo. Nofu nĩgũgakorwo na mĩnyamaro ĩtegũtigithĩria. **17** Aanake a Heliopoli na a Bubasiti makooraagwo na rũhiũ rwa njora, nao andũ a matũũra macio manene matahwo. **18** Mũthenya nĩũkagĩa nduma kũu Tehafunehasu rĩria ngoinanga icooki rĩa Misiri; kũu nĩkuo hinya wake ũcio etĩaga naguo ũgaathirĩra. Nĩakahumbĩrwo nĩ matu, namo matũũra make nĩmagatahwo. **19** Nĩ ũndũ ũcio nĩngaherithia bũrũri wa Misiri, nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” **20** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mũgwanja wa mweri wa mbere, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩire, ngĩĩrwo atĩrĩ: **21** “Mũrũ wa mũndũ, nĩnyunĩte guoko kwa Firaũni, mũthamaki wa Misiri. Gũtiohetwo na taama ũrĩ na ndawa nĩguo kũhone, kana gũkoohanio na mĩtĩ nĩguo kũgwate kũgĩe na hinya wa kuoya rũhiũ rwa njora. **22** Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩ nĩngũũkĩrĩra Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri. Nĩngũmuuna moko meerĩ, kũrĩa kũgima na kũrĩa kuunĩku, na ndũme rũhiũ rwa njora ruume guoko-inĩ gwake rũgwe thĩ. **23** Nĩngahurunja andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. **24** Nĩngekĩra moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, na ndĩmũnengere rũhiũ rwakwa rwa njora arũnyĩite na guoko, no nĩngoina moko ma Firaũni, nake acaaĩre hau mbere yake, o ta mũndũ ũgurarĩtio nguraro ya gĩkuũ. **25** Nĩngekĩra moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, no moko ma Firaũni nĩmakaaga hinya. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ

Jehova, rīrīa ngaanengera mūthamaki wa Babuloni rūhiū rwakwa rwa njora arūnyiite na guoko, nake arūhiūrie okīrīre būrūri wa Misiri. **26** Nīngahurunja andū a Misiri ndūrīrī-inī, na ndīmaharaganīrie mabūrūri-inī. Hīndī īyo nīmakamenya atī niī nī niī Jehova.”

31 Na rīrī, mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe, mūthenya wa mbere wa mweri wa gatātū, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūdū, arīria Firaūni mūthamaki wa Misiri na kīrīndī gīake, ūmeere atīrī: “Nūū ūngīgerekano nawe ūhorō-inī ūkonī ūnene? **3** Cūrania ūhorō wa būrūri wa Ashuri, ūrīa hīndī īmwe warī mūtarakwa wa Lebanoni, warī na hongē thaka, ciahumbīrīte mūtītū ūcio; waraihīte na igūrū, gacūmbīrī kaguo gakaģīa igūrū rīa mathangū marīa matumanu. **4** Wakūragio nī maaī, ithima iria ndiku nīciatūmaga ūraihe; tūrūūī twa ithima icio twathereraga, tūgathiūrūrūkīria gītina kīaguo mīena yothe, na tūgathereria maaī mītī-inī yothe ya gīthaka. **5** Nī ūndū ūcio ūgīkīrīrīria kūrāiha gūkīra mītī yothe ya gīthaka; mathīģī maguo makīongerereka, na hongē ciaguo ikīraiha, igītheerema nī ūndū wa maaī kūingīha. **6** Nyoni ciothe cia rīera-inī igīaka itara mathīģī-inī maguo, nacio nyamū ciothe cia gīthaka ciaciaragīra rungu rwa hongē ciaguo; ndūrīrī ciothe iria nene ciatūūruga kīruru-inī kīaguo. **7** Ūthaka wago warī mūkaru, na mathīģī maguo magatheerema, nīģūkorwo mīri yaguo nīyatoonyete thī tīri-inī kūrīa kwarī na maaī maingī. **8** Mītarakwa īrīa yarī mūģūnda wa Ngai ndīngīaigananire naguo, kana mīthengera īiganane na mathīģī maguo, o na kana mīraracīī īgerekanio na

honge ciaguo, gūtiarī mūtī thīinī wa mūgūnda wa Ngai ũngāigananire naguo gūthakara. **9** Nī nī ndaūthakarītie na honge nyingī, o nginya mītī yothe ya Edeni ĩrīa yarī kūu mūgūnda wa Ngai ĩgītūika ya kūūiguīra ũiru. **10** “Nī ũndū ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũū: Kuona atī nīwaraihīte na igūrū, na ũkaraihia mūthia wago igūrū rīa mathangū marīa matumanu, na tondū nīwetīagīra kūrāiha kwaguo-rī, **11** nīndaūneanire kūrī mwathi wa ndūrīrī, nīguo aūherithie kūrīngana na ũrīa waganu wago watariī. Nīndaūteanirie, **12** naruo rūrīrī rūtarī tha o na hanini, rūgakīria iria ingī gūthūka, rūkīūtema, rūkīūtiga wagūa. Mathīgī maguo makīgūa irīma-igūrū na mīkuru-inī guothe; nacio honge ciaguo ikīgūa ciunīkangīre kūu ituamba-inī ciothe cia būrūri. Ndūrīrī ciothe cia thī ikīehera kīruru-inī kīaguo, igītigana naguo. **13** Nyoni ciothe cia rīera-inī igītūūra mūtī-inī ũcio wagwīte, nacio nyamū ciothe cia gīthaka igītūūra kūu hongeinī ciaguo. **14** Nī ũndū ũcio gūtīrī mītī ĩngī ĩrī kūu gūkuhī na maaī ĩgaacooka gwītīia nī ũndū wa kūrāiha na igūrū, ĩraihie mīthia yayo igūrū rīa mathangū marīa matumanu. Gūtīrī mītī ĩngī ĩnyuīte maaī wega ũguo ĩkaaraiha ta guo; yothe yorotereirio gīkuū-inī, kūndū kūrīku thī, kūrīa andū arīa makuuaga matūūrīte, o arīa maikūrūkaga irima. **15** “Mwathani Jehova ekuuga ũū: Mūthenya ũrīa mūtī ũcio waikūrūkirio mbīrīra-inī, nīndahingire ithima iria ciarī ndiku nī ũndū wa kūūcakaīra; nīndarūgamirie tūrūūī twakuo, namo maaī maingī makuo makīhingīrīrio. Nī ũndū wago ngīhumba Lebanoni nduma, nayo mītī yothe ya gīthaka ikīhooha.

(Sheol h7585) 16 Nīndatūmire ndūrīrī ciinainio nī mūrurumo waguo ūkīgūa rīrīa ndaūikūrūkirie mbīrīra-inī hamwe na arīa maikūrūkaga kūu irima. Hīndī ūyo mītī yothe ya Edeni, o īrīa mīega mūno gūkīra īrīa īngī ya Lebanoni, mītī yothe īrīa yanyuithītio maaī wega, īkīhoorerio ngoro īrī thī kūu kūrīku. (Sheol h7585) 17 Arīa othe maatūūruga kīruru-inī kīaguo, arīa maarī ngwatanīro naguo gatagatī-inī ka ndūrīrī, o nao nīmaikūrūkitio mbīrīra-inī hamwe naguo, mageturanīra na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. (Sheol h7585) 18 “Nī mūtī ūrīkū harī mītī ya Edeni ūngīgerekanio nawe ūhorō-inī ūkonīī riiri na ūnene? No rīrī, o nawe nīūgaikūrūkio hamwe na mītī ya Edeni nginya kūu thī kūrīku; ūgaakoma gatagatī ka andū arīa mataruaga, hamwe na arīa mooragirwo na rūhiū rwa njora. “Ūcio nīwe Firaūni na kīrīndī gīake gīothe, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

32 Mwaka-inī wa ikūmi na īrī, mūthenya wa mbere wa mweri wa ikūmi na īrī, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: 2 “Mūrū wa mūdū, ambīrīria gūcakaīra Firaūni, mūthamaki wa Misiri, ūmwīre atīrī: “Wee ūtariī ta mūrūūthi gatagatī-inī ka ndūrīrī; ūtariī o ta nyamū nene ya iria-inī, ūkīhūūra maaī kūu tūrūūī-inī twaku, na ūkiunjuga maaī na makinya maku-rī, ūgekīra tūrūūī tūu ndooro. 3 “Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Nīngagūikīria wabu wakwa, ndī hamwe na kīrīndī kīingī, nakīo nīgīgakūguucūrūria na wabu ūcio wakwa. 4 Nīngagūiikia kūu būrūri-inī, ngūnyugute werū-inī ūtarī kīndū. Nīngatūma nyoni ciothe cia rīera-inī ikūūmbīrīre, nacio nyamū ciothe cia gīthaka cīhūūnīrīrie nawe. 5

Nĩngaragania nyama ciaku irĩma igũrũ, namo matigari maku ndĩmaiyrurie mĩkuru-inĩ. **6** Nĩngaiyruria thĩ na thakame yaku ĩyo ĩratherera o nginya irĩma-inĩ, nayo mĩkuru ĩyũre nyama ciaku. **7** Hĩndĩ ĩrĩa ngaakũhuhũkĩarĩ, nĩngahumbĩra igũrũ, nacio njata ndĩciĩkĩre nduma; nĩngahumbĩra riũa na itu, naguo mweri wage gũcooka kũruta ũtheri waguo. **8** Motheri mothe marĩa maaraga marĩ igũrũ nĩngatũma magũtuĩkĩre nduma; nĩngaiyruria bũrũri waku nduma, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nĩngathĩĩnia ngoro cia andũ aingĩ, rĩrĩa ngaakũrehera wanangĩku ũrĩ kũu gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, o kũu mabũrũri-inĩ marĩa ũtooĩ. **10** Nĩngatũma ndũrĩrĩ nyingĩ imakio nĩwe, nao athamaki a cio mainaine nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra nĩ ũndũ waku, rĩrĩa ngaamahiũrĩria rũhiũ rwa njora. Mũthenya ũrĩa ũkaagũa, o mũndũ o mũndũ nĩakainaina ategũtigithĩria gwĩtigĩra nĩ ũndũ wa muoyo wake. **11** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Rũhiũ rwa njora rwa mũthamaki wa Babuloni nĩrũgagũũkĩrĩra. **12** Nĩngatũma kĩrĩndĩ gĩaku kũrragwo na hiũ cia njora cia andũ arĩa marĩ hinya, o acio a rũrĩrĩ rũtarĩ tha gũkĩra ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe. Nĩmakahehenja mwĩtĩĩo wa bũrũri wa Misiri, nakĩo kĩrĩndĩ gĩakuo nĩgĩkang’aũranio. **13** Nĩnganiina mahiũ mao mothe marĩa marĩ ndwere-inĩ cia maaĩ maingĩ, marĩa matagacooka kunjugwo nĩ kũgũrũ kwa mũndũ, kana mekĩrwo ndooro nĩ mahũngũ ma mahiũ. **14** Hĩndĩ ĩyo nĩngatũma maaĩ makuo mahoorere, na ndũme tũrũũĩ twakuo tũtherere ta maguta, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** Rĩrĩa ngaatũma bũrũri wa Misiri ũkire ihooru,

na njeherie kīrīa gīothe kīrī kūu būrūri-inī, na hūūre arīa othe matūūraga kuo-rī, hīndī īyo nīmakamenya atī nīī nīī Jehova.’ **16** “Macio nīmo macakaya marīa makaamūcakaīra. O nao airītu a ndūrīrī magaacakaya o ūguo; ūguo nīguo magaacakaīra būrūri wa Misiri na kīrīndī gīakuo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

17 Mwaka-inī wa ikūmi na īrīrī, mūthenya wa ikūmi na ītano wa mweri ūcio, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīire, ngīīrwo atīrī: **18** “Mūrū wa mūdū, girīka nī ūndū wa kīrīndī kīa būrūri wa Misiri, na ūkīharūrūkie kūu thī kūrīku, hamwe na airītu a ndūrīrī iria irī hinya, o hamwe na arīa maikūrūkagio kūu irima-inī. **19** Moorie atīrī: ‘Inyuī mūrī ende gūkīra arīa angī? Ikūrūkai mūgakomio hamwe na arīa mataruīte.’ **20** Nao makaagūa hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. Rūhiū rwa njora nīrūcomore; rekei akururio arī hamwe na kīrīndī gīake gīothe. **21** Kuuma kūu thīinī wa mbīrīra, atongoria arīa marī hinya nīmakaaragia ūhorō ūkonī būrūri wa Misiri na arīa marī ngwatanīro naguo, moige atīrī, ‘Nīmaikūrūkītio, na makometio hamwe na arīa mataruīte, o hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora.’ (Sheol h7585) **22** “Ashuri arī kūu hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita; arigiicīirio nī mbīrīra cia arīa ake othe maanooragwo, o acio othe moragītwo na rūhiū rwa njora. **23** Mbīrīra ciao irī irima kūrīa kūrīku, nacio mbūtū ciake cia ita igūīte irigiicīirie mbīrīra yake. Arīa othe maiyūrītīe guoya thīinī wa būrūri wa arīa marī muoyo nīmoragītwo, makooragwo na rūhiū rwa njora. **24** “Elamu arī o kūu, na kīrīndī gīake gīothe kīrigiicīirie mbīrīra yake. Othe nīmoragītwo,

makooragwo na rūhiū rwa njora. Arīa othe maiyūrītie būrūri wa arīa marī muoyo guoya maaharūrūkirio thī kūrīa kūrīku matarī aruu. Maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkītio irima. **25** Nīarīirwo ūrīrī gatagatī-inī ka arīa maanakua, kīrīndī gīake kīrigiicīirie mbīrīra yake. Acio othe ti aruu, na mooragirwo na rūhiū rwa njora. Tondū nīo maaguoyohithanagia būrūri wa arīa marī muoyo, maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkītio irima; magakomio hamwe na arīa maanooragwo. **26** “Mesheki na Tubali marī kūu, nacio irīndī ciao ciothe irigiicīirie mbīrīra ciao. Acio othe matiruīte, na mooragirwo na rūhiū rwa njora tondū nīmaiūrītie būrūri wa arīa marī muoyo guoya. **27** Githī matikomete hamwe na njamba iria ingī cia ita iria itaruīte iria ikuīte, iria ciaharūrūkirio mbīrīra-inī hamwe na matharaita ma cio, o icio hiū ciacio cia njora ciakomeirio mītwe yacio? Iherithia rīa mehia mao rīacookereire mahīndī mao, o na akorwo kūguoyohithania kwa njamba icio cia ita nī kwayūrīte būrūri wa arīa marī muoyo. (Sheol h7585) **28** “O nawe Firaūni-rī, nīūkoinangwo na ūkomio gatagatī-inī ka arīa mataruīte, o hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. **29** “Edomu arī kūu, hamwe na athamaki ake, na anene ake othe; o na maarī na hinya-rī, makometio hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. Makomete hamwe na arīa mataruīte, o hamwe na arīa maharūrūkagio irima. **30** “Anene othe a gathigathini, na andū othe a Sidoni marī kūu; maaharūrūkirio hamwe na arīa maanooragwo maconokete, o na kwarī na kūguoyohania kwarehetwo

nĩ ũhoti wao. Makometio matarĩ aruu, marĩ hamwe na arĩa maanooragwo na rūhiũ rwa njora, na maikaraga maconokete marĩ hamwe na arĩa maharũrũkagio irima. **31** “Firaũni, we hamwe na mbũtũ yake yothe ya ita rĩake, nĩakameyonera, nake ahoorerio ngoro nĩ ũndũ wa kĩrĩndĩ gĩake gĩothe kĩrĩa kĩaanooragwo na rūhiũ rwa njora, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **32** O na gũtuĩka nĩ nĩ ndatũmire aiyũrie guoya bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo-rĩ, Firaũni hamwe na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe nĩmagakomio hamwe na arĩa matarĩ aruu, hamwe na arĩa maanooragwo na rūhiũ rwa njora, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

33 Ningĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, arĩria andũ anyu, ũmeere atĩrĩ: ‘Hĩndĩ irĩa ngaarehithia rūhiũ rwa njora rũũkĩrĩre bũrũri, nao andũ a bũrũri ũcio methuurĩre mũndũ ũmwe wao mamũtue mũrangĩri wao, **3** nake one rūhiũ rwa njora rũgĩũka gũũkĩrĩra bũrũri ũcio, nake ahuhe karumbeta nĩgeetha amenyithie andũ mehũũge-rĩ, **4** hĩndĩ iyo mũndũ wothe ũrĩa ũkaigua karumbeta kau no aage kwĩhũga, naruo rūhiũ rũu rwa njora rũũke rũmũũrage-rĩ, nĩagacookererwo nĩ thakame yake mwene. **5** Kuona atĩ nĩaiguire mũgambo wa karumbeta na akĩaga kwĩhũga-rĩ, nĩagacookererwo nĩ thakame yake mwene. Korwo nĩehũũgĩre-rĩ, nĩangĩehonokirie we mwene. **6** No rĩrĩ, mũrangĩri ũcio angĩona rūhiũ rũu rwa njora rũgĩũka, na aage kũhuha karumbeta nĩgeetha andũ mehũũge, naruo rūhiũ rũu rwa njora rũũke rũũrage ũmwe wao, mũndũ ũcio agaakua tondũ wa wĩhia wake, no nĩrĩ-rĩ, nĩngooria

mūrangīri ūcio thakame ya mūdū ūcio.’ 7 “Mūrū wa mūdū, nīngūtūite mūrangīri wa andū a nyūmba ya Isiraeli; nī ūndū ūcio, igua kiugo kīrīa ngwaria na ūmahe ūhoru kuuma harī nī atī mehūūge. 8 Hīndī īrīa ndeera mūdū mwaganu atīrī, ‘Wee mūdū ūyū mwaganu, ti-itherū nīūgūkua,’ nawe wage kūmūringīrīria atigane na mīthiire īyo yake-rī, mūdū ūcio mwaganu nīagaakua tondū wa wīhia wake, no wee nīwe ngooria thakame yake. 9 No rīrī, ūngīra mūdū ūcio mwaganu ehūūge atigane na mīthiire īyo yake, nake aage gwīka ūguo-rī, nīagaakua nī ūndū wa wīhia wake, no wee nīūkahonokia muoyo waku. 10 “Mūrū wa mūdū, īra andū a nyūmba ya Isiraeli atīrī, ‘Inyuī mūroiga atīrī: “Mahītia na mehia maitū nīmatūritūhīire, na ithuī tūkahwererekerā nī ūndū wamo. Twakīhota atīa gūtūūra muoyo?”’ 11 Meere ūū, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūrīa nī ndūūraga muoyo-rī, ndikenagio nī gīkuū kīa andū arīa aaganu, no nī kaba magarūrūke matigane na mīthiire īyo yao, nīguo matūūre muoyo. Garūrūkai! Garūrūkai, mūtigane na mīthiire īyo yanyu mīūru! Mūgūgīkua nīkī, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli?’ 12 “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūdū, īra andū anyu atīrī, ‘Ūthingu wa mūdū ūrīa mūthingu ndūkamūhonokia rīrīa akaaga gwathīka, naguo waganu wa mūdū ūrīa mwaganu-rī, ndūgatūma agwe rīrīa akaagarūrūka atigane naguo. Mūdū ūrīa mūthingu angīhīa-rī, ndagetīkīrio atūūre muoyo nī ūndū wa ūthingu ūrīa ararī naguo.’ 13 Ingīra mūdū ūrīa mūthingu atī ti-itherū nīegūtūūra muoyo, no hīndī īyo we mwene ehie ehokete ūthingu ūcio

wake, gūtīrī gīko kīa ūthingu o na kīmwe kīa iria aneeka gīkaaririkanwo; agaakua nī ūndū wa ūūru ūcio ekīte. **14** Ningī ingīra mūdū ūrīa mwaganu atīrī, ‘Ti-itherū nīgūkua,’ nowe agarūrūke atigane na mehia make, eke maūdū marīa marī ma kīhoto na magīrīre, **15** angīcookia kīrīa oete gīa kūrūgamīrīra thīrī, na acookie kīrīa aiyīte, na arūmagīrīre irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo iria iheanaga muoyo, na ndageke ūndū mūūru-rī, ti-itherū nīagatūūra muoyo; ndagakua. **16** Gūtīrī rīhia o na rīmwe ekīte rīgaacooka kūrīrīkanwo nīguo orio. Nīekīte maūdū marīa marī ma kīhoto na magīrīre; ti-itherū nīagatūūra muoyo. **17** “No andū anyu moigaga atīrī, ‘Njīra ya Mwathani ti ya kīhoto.’ No nī njīra yao ītarī ya kīhoto. **18** Mūdū mūthingu angītigana na ūthingu wake eeke maūdū mooru-rī, nīagaakua nī ūndū wamo. **19** Nake mūdū mwaganu angīgarūrūka atigane na waganu wake, eeke maūdū marīa marī ma kīhoto na magīrīre-rī, nīagatūūra muoyo nī ūndū wa gwīka ūguo. **20** No rīrī, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli, mugaga atīrī, ‘Njīra ya Mwathani ti ya kīhoto.’ No rīrī, nīi ngaatuūra o mūdū wanyu ciira kūrīngana na mīthīre yake we mwene.” **21** Mwaka-inī wa ikūmi na īrī kuuma twathaamio, mūthenya wa ītano wa mweri wa ikūmi-rī, mūdū worīte kuuma Jerusalemu agīūka kūrī nīi, akīnjīra atīrī, “Itūūra rīrīa inene nīrīgwīte!” **22** Na rīrī, hwaī-wa-ira, mūdū ūcio ataanakinya, guoko kwa Jehova kwarī igūrū rīakwa, nake akīhingūra kanua gakwa, mūdū ūcio atanooka kūrī nī rūciinī. Nī ūndū ūcio ngītumūrwo kanua, na ndiacookire gūkira. **23** Ningī kiugo

kia Jehova gikinginyirira, ngirwo atiri: **24** “Murū wa mūdū, andū acio matūruga kuu kwanangiku būriri-ini wa Isiraeli maroiga atiri, ‘Iburahimu aari o mūdū ūmwe, no nēgwatire būriri ūyū. No ithui tūri aingi; ti-itherū būriri ūyū ni ithui tūheetwo ūtuike igai riitū.’ **25** Ni ūndū ūcio meere atiri, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kuona ati inyuī mūrīaga nyama iri o na thakame, na mūkainamirira mīhianano yanyu, na mūgaitithia thakame-ri, inyuī no mūkīgwatire būriri ūyū ūtuike wanyu? **26** Inyuī mwihokaga rūhiū rwanyu rwa njora, na mūgeeka maūdū marī magigi, na o mūdū wanyu agathaahia mūtumia wa mūdū ūria ūngi. Inyuī no mūkīgwatire būriri ūyū ūtuike wanyu?’ **27** “Meere atiri: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ti-itherū o ta ūria ni ndūruga muoyo, acio matigaire kuu kwanangiku makaaniinwo na rūhiū rwa njora, nao aria marī mīgūnda-ini ngaamaneana kūrī nyamū cia githaka imatamburange, nao aria marī ciithitho-ini nūmu na ngurunga-ini makoogwo ni mūthiro. **28** Nīngatūma būriri ūcio wanangike ūkire ihooru, naguo hinya ūria wītīagira nūgaathira, na irima icio cia Isiraeli nīgakirio ihooru, kwage mūdū ūngītuikaniria kuo. **29** Hīndi ūyo nīmakamenya ati ni ni Jehova, riria ngananga būriri ūcio ūkire ihooru, ni ūndū wa maūdū maria mothe marī magigi maneeke.’ **30** “No wee murū wa mūdū-ri, andū anyu maraaraniria ūhoru waku marī thingo-ini, na mīrango-ini ya nyūmba, makeerana atiri, ‘Ūkaai mūigue ndūmiriri iria yūkite kuuma kūrī Jehova.’ **31** Andū akwa mokaga kūrī we, o ta ūria mamenyerete gwika, na magaikara thī mbere yaku mathikiririe ciugo ciaku, no

rĩrĩ, matiikaga ũrĩa ciugĩte. Merutagĩra na tũnua twao, no ngoro ciao ikorokagĩra uumithio ũtarĩ wa kĩhooto. **32** Ti-itherũ harĩ o-rĩ, wee ũtuĩkĩte o ta mũndũ ũrĩa ũinaga nyĩmbo cia wendo arĩ na mũgambo mwegu, na akahũura kĩnanda wega, nĩgũkorwo nĩmaiguaga ciugo ciaku no matiikaga ũrĩa ciugĩte. **33** “Hĩndĩ irĩa maũndũ macio mothe makaahinga, na ti-itherũ nĩmakahinga, hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ thĩinĩ wao nĩ kwarĩ na mũnabii.”

34 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru wa gũũkĩrĩra arĩithi a Isiraeli; ratha ũhoru, ũmeere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kaĩ arĩithi a Isiraeli, o acio merĩithagia o ene, marĩ na haaro-ĩ! Githĩ arĩithi ti a kũrĩithagia rũũru? **3** Inyuĩ mũrĩaga ng’ondũ iria noru, na mũkehumba nguo cia guoya wacio, na mũgathĩnja iria njega, no mũtirĩithagia rũũru rũu. **4** Inyuĩ mũtĩkĩrĩte iria hinyaru hinya, kana mũkahonia iria ndwaru, o na kana mũkooha iria ndiie. Mũtihũndũrĩte iria itururĩte, kana mũgacaria iria ciũrĩte. Mũciathĩte na hinya, o na mũtarĩ na tha. **5** Nĩ ũndũ ũcio ciahurunjũkire tondũ itiarĩ na mũrĩithi, na rĩrĩa ciahurunjũkire ĩgĩtuĩka irio cia nyamũ ciothe cia gĩthaka. **6** Ng’ondũ ciakwa ciorũũrĩre kũu irĩma-inĩ guothe o na tũrĩma-igũrũ. Ciahurunjirwo thĩ yothe, na gũtirĩ mũndũ worĩrĩrie kũrĩa irĩ, kana agĩcacia. **7** “Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arĩithi-rĩ, iguai kiugo kĩa Jehova: **8** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, tondũ rũũru rwakwa nĩ rwagĩte mũrĩithi, na nĩrũtahĩtwo rũgatuĩka irio cia nyamũ ciothe cia gĩthaka, na ningĩ tondũ arĩithi akwa matiigana gũcacia

rũuru rwakwa, no nĩ ene meemenyereire handũ ha kũmenyerera rũuru rwakwa-rĩ, **9** nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arĩithi, iguai kiugo kĩa Jehova: **10** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũkĩrĩra arĩithi acio, na nĩ ngooria rũuru rwakwa. Nĩngameheria matige kũrĩithia rũuru rũu, nĩguo arĩithi acio matigacooke kũrĩa ng' Ondu. Nĩngateithũra rũuru rwakwa kuuma tũnua-inĩ twao, nĩguo rũtigatuĩke irio cia kũrĩio nĩo. **11** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩ mwene, nĩ nĩ ngaacaria ng' Ondu ciakwa ndĩcirĩithagie. **12** O ta ũrĩa mũrĩithi amenyagĩrĩra rũuru rwake rũrĩa rũhurunjũkĩte rĩrĩa arĩ hamwe naruo-rĩ, ũguo nĩguo o na nĩ ngaamenyagĩrĩra ng' Ondu ciakwa. Nĩngaciteithũra ndĩcirute kũrĩa guothe ciahurunjirwo mũthenya ũrĩa kwarĩ matu na nduma. **13** Nĩngaciruta ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩcicookanĩrĩrie kuuma mabũrũri-inĩ, na ndĩcirehe bũrũri ũrĩa ũrĩ wacio kũmbe. Nĩngacirĩithagia kũu irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli, na tũmĩkuru-inĩ, o na kũu bũrũri-inĩ ũcio kũrĩa gũtũũragwo nĩ andũ. **14** Nĩngacirĩithagia kũrĩa kũrĩ na ũrĩithio mwega, na irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli nĩkuo gũgaatuĩka bũrũri wacio wa ũrĩithio. Kũu nĩkuo ikaarahaga, bũrũri ũrĩ ũrĩithio mwega, na irĩage ũrĩithio-inĩ mũnoru, kũu irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli. **15** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Nĩ mwene nĩ nĩ ngerĩithagĩria ng' Ondu ciakwa, na ndũme ciarahage kũu. **16** Nĩngacaria iria ciũrĩte, na njookie iria itururĩte. Nĩngooaha iria ndiĩhie nacio iria hinyaru ndĩciĩkĩre hinya, no iria noru na iria irĩ na hinya-rĩ, nĩkũniina ngaaciniina. Nĩngarĩithagia rũuru rũu na kĩhooito. **17** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Ha ũhoru wanyu inyuĩ rũuru rwakwa-

rĩ, nĩngatuithania ciira gatagatĩ ka ng'onde ĩmwe na ĩrĩa ĩngĩ, na gatagatĩ ka ndũrũme na thenge. **18** Anga ti ũndũ mũiganu harĩ inyuĩ kũrĩa kũu ũrĩithio-inĩ ũcio mwege? Ningĩ no nginya mũrangĩrĩrie ũrĩithio ũcio ũngĩ wanyu na makinya? Anga ti ũndũ mũiganu harĩ inyuĩ kũnyua maaĩ makembu? No nginya mũcooke munjuge maaĩ macio mangĩ na makinya manyu? **19** No nginya rũũru rwakwa rũrĩage kĩrĩa mũrangĩrĩrie, na rũnyuuage kĩrĩa munjugĩte na makinya manyu?" **20** "Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova ekũmeera ũũ: Atĩrĩrĩ, nĩ mwene nĩ nĩ ngaatuithania ciira gatagatĩ ka ng'onde iria noru na iria hĩnju. **21** Tondũ mũcithinĩkanagia na rwere, o na kĩande, nacio ng'onde iria itarĩ na hinya mũgacitiindĩka na hĩa cianyu o nginya mũgaciingata, **22** nĩngahonokia rũũru rwakwa, naruo rũtigaacooka gũtahwo rĩngĩ. Nĩngatuithania ciira gatagatĩ ka ng'onde ĩmwe na ĩrĩa ĩngĩ. **23** Nĩngaciarahũrĩra mũrĩithi ũmwe, nake nĩ Daudi ndungata yakwa, na nĩwe ũgaacirĩithagia; agaacirĩithagia na atuĩke mũrĩithi wacio. **24** Nĩ Jehova nĩ nĩ ngaatuĩka Ngai wacio, nake Daudi ndungata yakwa nĩngatuĩka mũthamaki gatagatĩ-inĩ ga cio. Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie ũhoru ũcio. **25** "Nĩngathondeka kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nacio, nacio nyamũ cia gĩthaka ndĩcieherie kũu bũrũri-inĩ ũcio, nĩgeetha itũũre werũ-inĩ na ikomage mĩtitũ-inĩ irĩ na thayũ. **26** Nĩngacirathima na ndaathime kũrĩa gũthiũrũkĩrie kĩrĩma gĩakwa. Nĩngoiragia mbura hĩndĩ ya kĩmera yakinya; nĩgũkaagĩa mbura ya kĩrathimo. **27** Mĩtĩ ya mũgũnda nĩngaciaraga maciaro mayo, nayo mĩgũnda ĩgĩe na magetha mayo; andũ nao nĩmagaikaraga

na thayũ thĩĩnĩ wa bũrũri wao. Nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova, rĩrĩa ngoinanga mĩtĩ ya macooki kuuma ngingo-inĩ ciao, na ndĩmateithũre kuuma moko-inĩ ma arĩa maamatuire ngombo. **28** Matigacooka gũtahwo nĩ ndũrĩrĩ, kana kũrĩo nĩ nyamũ cia gĩthaka. Magaatũũraga na thayũ, na gũtirĩ mũndũ ũkaamamakagia. **29** Nĩngamahe bũrũri ũĩkaine nĩ ũndũ wa kũgĩa magetha, nao matigacooka kũhũũta marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio kana maconorithio nĩ ndũrĩrĩ icio. **30** Nao nĩmakamenya atĩ niĩ, Jehova Ngai wao, ndĩ hamwe nao, na atĩ nĩo andũ akwa, o andũ a nyũmba ya Isiraeli, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **31** Inyuĩ ng'ondũ ciakwa, o inyuĩ ng'ondũ cia rũũru rwakwa-rĩ, inyuĩ mũrĩ andũ, na niĩ ndĩ Ngai wanyu, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

35 Ningĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ:
2 “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku Kĩrĩma gĩa Seiru: kĩrathĩre ũhoru wa gũgũkĩrĩra, **3** ũkĩire atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩngũgũkĩrĩra, na ngũtambũrũkĩrie guoko gwakwa nginya ndũme wanangĩke ũkire ihooru. **4** Nĩngatũma matũũra maku manangwo nawe nĩũgaakira ihooru. Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova. **5** “‘Tondũ wee-rĩ, kuuma o matukũ ma tene nĩũtũũrĩtie muku na andũ a Isiraeli na ũkĩmaneana mooragwo na rũhiũ rwa njora, rĩrĩa maarĩ na mũtino, o hĩndĩ ĩrĩa iherithia rĩao rĩehĩrĩire, **6** nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa niĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩngakũneana ũitwo thakame, nayo nĩgathingatana nawe. Kuona atĩ ndwamenire ũiti wa thakame-rĩ, ũiti wa thakame nĩũgaathingatana nawe.

7 Nakĩo Kĩrĩma gĩa Seiru nĩngatũma kĩaanangwo gĩkire ihooru, na njũrage arĩa othe mokaga kuo na makoimagara.

8 Nĩngaiyũria irĩma ciaku na arĩa moragĩtwo; arĩa moragĩtwo na rũhiũ rwa njora makaagũa tũrĩma-inĩ twaku, na ituamba-inĩ ciaku, o na mĩkuru-inĩ yaku yothe.

9 Nĩngatũma ũtũũre ũkirĩte ihooru nginya tene, namo matũũra maku matigatũũrwo. Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 10 “Tondũ uugĩte atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ici cieri na mabũrũri maya nĩngatuĩka ciitũ, na tũciĩgwatĩre,” o na gwatuĩka atĩ nĩ Jehova ndaarĩ kuo, 11 nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩngagwĩka maũndũ maringaine na marakara maku na ũiru waku, iria wonanirie ũrĩ na rũmena harĩo, na nĩngatũma menyeke gatagatĩ-inĩ kao hĩndĩ ĩrĩa ngaamũtuĩra ciira. 12 Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩnjiguĩte maũndũ mothe ma kĩnyararo marĩa warĩtie ma gũũkĩrĩra irĩma cia bũrũri wa Isiraeli. Woigire atĩrĩ, “Nĩcianangĩtwo na ikaneanwo kũrĩ ithuĩ tũcitambuure.” 13 Nĩmwerahire na mũkĩaria maũndũ ma kũnjũkĩrĩra mũtekwĩgirĩrĩria na nĩ ngĩigua maũndũ macio. 14 Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩrĩa thĩ yothe ĩgaakorwo ĩgĩcanjamũka, nĩngatũma ũkire ihooru. 15 Tondũ nĩwakenire rĩrĩa igai rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli rĩanangirwo rĩgĩkĩra ihooru-rĩ, ũguo noguo ngagwĩka o nawe. Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩũgakirio ihooru, wee mwene o na bũrũri wa Edomu wothe. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

36 “Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoro ũkonĩrĩ irĩma cia Isiraeli, ũciĩre atĩrĩ, ‘Inyuĩ irĩma cia Isiraeli, iguai

kiugo kĩa Jehova. **2** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Thũ nĩyaaririe ũhoru waku, ĩkiuga atĩrĩ, “Aha! Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwa tene nĩgũtuĩkĩte gwitũ gwa kwĩgwatĩra.”

3 Nĩ ũndũ ũcio ratha ũhoru uuge atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ nĩmakwanangire na magĩkũguĩma na mĩena yothe nĩguo wĩgwatĩrwo nĩ ndũrĩrĩ icio ingĩ ũtuĩke kĩndũ kĩmene na gĩa gũcambio nĩ andũ-rĩ, **4** nĩ ũndũ ũcio inyuĩ irĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova: Mwathani Jehova ekwĩra irĩma na tũrĩma, na mĩkuru na ituamba, na kũndũ kũrĩa kwanangĩtwo gũgakira ihooru, na matũũra marĩa mathaamĩtwo, na matũũra marĩa matahĩtwo indo na makanyararwo nĩ ndũrĩrĩ icio ingĩ iria imũthiũrũrũkĩirie atĩrĩ, **5** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩnjarĩtie ũhoru wa gũũkĩrĩra ndũrĩrĩ icio ingĩ ndĩ na kĩyo kĩnene gĩakanĩte ta mwaki, na ngaaria ũhoru wa gũũkĩrĩra bũrũri wa Edomu wothe, nĩgũkorwo nĩmegwatĩire bũrũri wakwa ũtuĩke wao, makĩngagĩrĩra na marĩ na rũmena ngoro-inĩ ciao, nĩguo matunyane ũrĩithio waku.’ **6** Nĩ ũndũ ũcio ratha ũhoru ũkonĩ bũrũri wa Isiraeli, na wĩre irĩma na tũrĩma, na mĩkuru na ituamba, atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ngwaria ndĩ na mang’ũrĩ marĩ na ũiru tondũ nĩũnyararĩtwo nĩ ndũrĩrĩ icio. **7** Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ndehĩta njoete guoko na igũrũ ndoiga atĩ ndũrĩrĩ icio imũthiũrũrũkĩirie o nacio nĩikanyararwo. **8** “No rĩrĩ, inyuĩ irĩma cia Isiraeli nĩmũkaruta hongē, na mũciarĩre andũ akwa a Isiraeli maciaro, nĩgũkorwo marĩ hakuhĩ kũinũka. **9** Nĩndĩrarũmbũiya ũhoru wanyu na nĩngũmũkinyĩria wega wakwa; nĩmũgacimbwo na mũhaandwo, **10** na

nīngamūingīhīria andū, o acio a nyūmba ya Isiraeli yothe. Matūūra nīmagatūūrwo, nakuo kūrīa kwanange nīgūgacookererio. **11** Nīngamūingīhīria andū na mahiū, nao nīmagaciarana na maingīhe. Nīngatūma mūtūūrwo nī andū ta ūrīa mwatūūrītwo mbere, na ndūme mūgaacīre gūkīra mbere. Hīndī īyo nīmūkamenya atī nī nī Jhova. **12** Nīngatūma andū, o acio andū akwa a Isiraeli magere igūrū rīaku. Nīmaka mwīgwatīra, na inyuī nīmūgatuīka igai rīao; mūtīgacooka kūmatunya ciana ciao rīngī. **13** “Mwathani Jhova ekuuga ūū: Tondū andū maramwīra atīrī, “Inyuī mūniinūkagia andū, na mūgatunya rūrīrī rwanyu ciana ciaruo,” **14** nī ūndū ūcio mūtīgacooka kūniina andū, kana gūtūma rūrīrī rwanyu rwage ciana, ūguo nīguo Mwathani Jhova ekuuga. **15** Ndigacooka gūtūma mūigue kīnyūrūri kīa ndūrīrī, o na kana mūcooke kūnyararwo nī kīrīndī, kana ndūme rūrīrī rwanyu rūgwe, ūguo nīguo Mwathani Jhova ekuuga.” **16** Nīngī kiugo kīa Jhova nīkīanginyīrīire, ngīrwo atīrī: **17** “Mūrū wa mūndū, hīndī īrīa andū a Isiraeli maatūūruga būrūri wao kīūmbe-rī, nīmaūthaahirie na mītugo yao na cīiko ciao. Mītugo yao yatarī ta thaahu wa mūndū-wa-nja wa o mweri maitho-inī makwa. **18** Nī ūndū ūcio nīndamaitīrīirie mang’ūrī makwa, tondū nīmaitithītie thakame kūu būrūri ūcio na tondū nīmaūthaahītie na mīhianano yao. **19** Nīndamahurunjire ndūrīrī-inī, na makīharaganīrio mabūrūri-inī; ndaamatuīrīire ciira kūringana na mītugo yao na cīiko ciao. **20** Na kūrīa guothe maathiire ndūrīrī-inī nīmathaahirie rītwa rīakwa itheru, nīgūkorwo kweragwo atīrī igūrū rīao, ‘Aya nī andū a Jhova, no no nginya

maangieherire bururi wake.’ 21 Nindarumbuyagia uhoru wa ritwa riakwa itheru, riria rithaahirio ni nyumba ya Israeli nduriri-ini kuria maathiite. 22 “Ni undu ucio ira andu a nyumba ya Israeli atiri, ‘Mwathani Jehova ekuuga uu: Ndigwika maundu macio ni undu wanyu, inyu andu a nyumba ya Israeli, no ngumeeka ni undu wa ritwa riakwa itheru, riria muthaahitie nduriri-ini kuria muthiite. 23 Ningonania utheru wa ritwa riakwa inene, riria rithaahitio nduriri-ini icio, ritwa ru inyu muthaahitie gatagati-ini ga cio. Hinda iyo nduriri icio nikamenya ati ni ni ni Jehova, hinda iria ngeyonia ati ndi mutheru maitho-ini mao kuhitukira hari inyu, uguo nigu Mwathani Jehova ekuuga. 24 “Nigukorwo ningamuruta nduriri-ini icio; ningamucokaniiria kuuma mabururi macio mothe, na ndimucookie bururi wanyu kumbe. 25 Ningamuminjaminjiria maa matheru, na inyu nimugathera; ni ni ngaamutheria muthirwo ni thaahu wanyu wothe, na ndimutherie kuuma kuri mihiano wanyu yothe. 26 Ningamuhe ngoro njeru, na njikire roho mweru thini wanyu; ningamwehereria ngoro wanyu ya ihiga, ndimuhe ngoro ya nyama. 27 Na ningekira Roho wakwa thini wanyu, na ndume murumagirire watho wakwa wa kurumirwo, na mumenyagirire kurumia mawatho makwa. 28 Mugaatūra thini wa bururi uria ndaheire maithe manyu ma tene; nimugatuika andu akwa, na ni nduika Ngai wanyu. 29 Ningamuhonokia kuuma thaahu-ini wanyu wothe. Ningoiga kugie ngano, na ndume iingie, na ndikamurehithiria ng’aragu. 30 Ningainghia maciaro ma miti na maciaro ma

mūgūnda, nīgeetha mūtikanacooke kūnyararwo mūrī
thīinī wa ndūrīrī tondū wa ng'aragu. **31** Hīndī īyo
nīmūkaririkana mīthīire yanyu mīūru na ciiko cia waganu,
na nīmūgethūūra inyuī ene nī ūndū wa mehia manyu
na mītugo yanyu īrī magigi. **32** Nīngwenda mūmenye
atī ndireeka ūndū ūyū nī ūndū wanyu, ūguo nīguo
Mwathani Jehova ekuuga. Iguai thoni, na mūnyararithio
nī ūndū wa mītugo yanyu, inyuī andū a nyūmba ya
Isiraeli! **33** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mūthenya
ūrīa ngaamūtheria mūthirwo nī mehia manyu mothe-
rī, nīngatūma matūūra manyu macooke gūtūūrwo, na
kūrīa kwanangīku nīgūgacookererio. **34** Būrūri ūrīa
ūkirīte ihooru nīūkarīmwo handū ha gūikaraga ūkirīte
ihooru maitho-inī ma arīa othe mahītūkagīra kuo. **35** Nao
nīmakoiga atīrī, “Būrūri ūyū watūūrīte ūrī mūteanīrie rīu
ūtūikīte o ta mūgūnda wa Edeni; matūūra manene marīa
maanangītwo, na magakirio ihooru, na makaniinwo-rī,
rīu nīmairīgīre na magatūūrwo.” **36** Hīndī īyo ndūrīrī
iria imūthiūrūrūkīrie, iria igaatigara, nīikamenya atī
nīī Jehova nī nīī njookereirie kūrīa kwanangītwo, na
ngahaanda rīngī kūrīa gwakirītio ihooru. Nīī Jehova nī nīī
njarītīe, na nī nīī ngeeka ūguo.’ **37** “Mwathani Jehova
ekuuga ūū: O rīngī nīngetikīra kūigua ithaithana rīa
andū a nyūmba ya Isiraeli na ndīmekīre ūū: Nīngatūma
andū ao maingīhe o ta rūūru rwa ng'ondu, **38** maingīhe
o ta ndūūru cia kūrutwo magongona kūu Jerusalemu
hīndī ya ciathī iria nyamūre. Ūguo nīguo matūūra macio
manene manangītwo makaiyūrīo ndūūru cia andū. Hīndī
īyo nīmakamenya atī nīī nīī Jehova.”

37 Na rĩrĩ, guoko kwa Jehova nĩ kwagiire igũrũ riakwa, ngĩoywo nĩ Roho wa Jehova akĩndwara handũ gĩtuamba-inĩ gatagatĩ; nakĩo kĩa iyũrite mahĩndĩ. **2** Nake akĩdongoria akĩnjeeria kũu maarĩ, na ngĩona mahĩndĩ maingĩ mũno maaraganĩte kũu gĩtuamba-inĩ kũu, na mahĩndĩ macio maarĩ momũ mũno. **3** Nake akĩnjũuria atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, mahĩndĩ maya-rĩ, no macooke muoyo?” Na niĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, wee nowe wiki ũũ.” **4** Ningĩ agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Rathĩra mahĩndĩ maya ũhoru, ũmeere atĩrĩ, ‘Mahĩndĩ maya momũ, iguai kiugo kĩa Jehova! **5** Mwathani Jehova ekwĩra mahĩndĩ maya ũũ: Nĩngũtũma mũgĩe na mĩhũmũ, na inyuĩ nĩmũgũcooka muoyo. **6** Nĩngũmwĩkĩra mĩkiha, na ndũme mũgĩe na nyama na ndĩmũhumbĩre na gĩkonde; nĩngũmwĩkĩra mĩhũmũ, na nĩmũgũcooka muoyo. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova.” **7** Nĩ ũndũ ũcio ngĩratha ũhoru o ta ũrĩa ndaathĩtwo. Na rĩrĩa ndaarathaga, hakĩgĩa na inegene, mũgambo wa gũkaragacana, namo mahĩndĩ macio magĩcookanĩrĩra, o ihĩndĩ rĩgĩcookerera ihĩndĩ rĩrĩa rĩagĩrĩire. **8** Na niĩ ngĩcũthĩrĩria, ngĩona maagĩa mĩkiha na nyama, nakĩo gĩkonde gĩkĩmahumbĩra, no matiarĩ na mĩhũmũ. **9** Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Rathĩra mĩhũmũ ũhoru; mũrũ wa mũndũ, mĩrathĩre ũhoru ũmĩire atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ũkai inyuĩ mĩhũmũ ya muoyo muumĩte mĩena ĩna ĩrĩa yumaga rũhuho, na mwĩkĩre mĩhũmũ thĩinĩ wa aya moragĩtwo, nĩguo macooke muoyo.” **10** Nĩ ũndũ ũcio ngĩratha ũhoru o ta ũrĩa aanjathĩte, nayo mĩhũmũ ikĩmatoonya; nao makĩgĩa muoyo, makĩrũgamia na magũrũ mao, nao magĩkorwo

marĩ mbũtũ nene ya ita. **11** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, mahĩndĩ maya nĩmo andũ a nyũmba yothe ya Isiraeli. Moigaga atĩrĩ, ‘Mahĩndĩ maitũ nĩmomũ, naguo mwĩhoko witũ nĩmũthiru; na ithuĩ nĩtũeheretio.’ **12** Nĩ ũndũ ũcio, marathĩre ũhoru, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Inyuĩ andũ akwa, nĩngũhingũra mbĩrĩra cianyu ndĩmwambatie muume kũu; nĩngũmũcookia bũrũri ũcio wa Isiraeli. **13** Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaahingũra mbĩrĩra cianyu ndĩmwambatie muume kuo, inyuĩ andũ aya akwa. **14** Nĩngamwĩkĩra Roho wakwa, na inyuĩ nĩmũgatũũra muoyo, na nĩngamũtwara bũrũri ũrĩa ũrĩ wanyu kũmbe mũgatũũre kuo. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie, na nĩ nĩ njĩkĩte ũguo, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.” **15** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: **16** “Mũrũ wa mũndũ, oya gathanju ka mũtĩ wandĩke igũrũ rĩako atĩrĩ, ‘Gaka nĩ ka Juda na andũ a Isiraeli arĩa makuruhanĩte nake.’ Ningĩ woe gathanju kangĩ ka mũtĩ wandĩke igũrũ rĩako atĩrĩ, ‘Gathanju ka Efiraimu, karĩa ka Jusufu na andũ othe a nyũmba ya Isiraeli arĩa makuruhanĩte nake.’ **17** Tũnyitithanie tũtuĩke rũthanju rũmwe nĩguo tũtuĩke rũthanju rũmwe guoko-inĩ gwaku. **18** “Rĩrĩa andũ anyu magaakũũria atĩrĩ, ‘Kaĩ ũtangĩtwĩra gĩtũmi kĩa maũndũ maya ũreka?’ **19** ũkaamacookeria, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩnguoya gathanju kau ka Jusufu na mĩhĩrĩga ya Isiraeli ĩyo ĩkuruhanĩte nake, o kau karĩ guoko-inĩ kwa Efiraimu, ndĩkoohanie hamwe na gathanju ka Juda, tũtuĩke rũthanju rũmwe, natuo tũtuĩke rũthanju rũmwe guoko-inĩ gwakwa.’ **20** Nyiita

tũthanju tũu wandĩkĩte maitho-inĩ mao, **21** ũmeere atĩrĩ, 'Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngaruta andũ a Isiraeli kuuma ndũrĩrĩ-inĩ kũrĩa maathiĩte. Nĩngamacookanĩrĩria ndĩmarute kũrĩa guothe marĩ, na ndĩmacookie bũrũri wao kĩũmbe. **22** Nĩngamatua rũrĩrĩ rũmwe marĩ kũu bũrũri ũcio, o kũu irĩma-igũrũ cia Isiraeli. Gũkaagĩa mũthamaki ũmwe igũrũ rĩao othe, na matigacooka rĩngĩ gũtuĩka ndũrĩrĩ igĩrĩ, kana magayũkanio matuĩke mothamaki meerĩ. **23** Matigethaahia rĩngĩ na mĩhianano yao, kana mĩhiano mĩũru, kana waganu wao o wothe, nĩgũkorwo nĩngamahonokia matige gũcoka na thuutha nĩ ũndũ wa mehia mao, na nĩngamatheria. Magaatuĩka andũ akwa, na nĩ nduĩke Ngai wao. **24** "Daudi ndungata yakwa nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki wao, nao othe magĩe na mũrĩĩthi ũmwe. Nĩmakarũmĩrĩra mawatho makwa na mamenyerere watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo. **25** Magaatũũra bũrũri ũcio ndaaheire ndungata yakwa Jakubu, bũrũri ũrĩa maithe manyu maatũũraga. O ene, hamwe na ciana ciao, o na ciana cia ciana ciao, magaatũũra kuo nginya tene, nake Daudi ndungata yakwa atuĩke mũnene wao nginya tene. **26** Nĩngarĩkanĩra kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nao; nakĩo gĩgaatuĩka kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra nginya tene. Nĩngamahaanda na ndũme maingĩhe, na nĩngahaanda handũ-hakwa-harĩa-haamũre gatagatĩ-inĩ kao nginya tene. **27** Ningĩ gĩikaro gĩakwa gĩgaatũũra hamwe nao; nĩngatuĩka Ngai wao, nao matuĩke andũ akwa. **28** Hĩndĩ ĩyo ndũrĩrĩ nĩikamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ nduuaga andũ a Isiraeli atheru, hĩndĩ ĩrĩa handũ-hakwa-harĩa-haamũre hagaatũũra hamwe nao nginya tene."

38 Na rĩrĩ, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ:
2 “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthiũ waku harĩ Gogu wa kũu bũrũri wa Magogu, ũcio mũnene wa anene a Mesheki na Tubali; mũrathĩre ũhoru wa kũmũũkĩrĩra, **3** ũmwĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũgũũkĩrĩra, wee Gogu, mũnene wa anene a Mesheki na Tubali. **4** Nĩngakũhũgũra, ngwĩkĩre ndwano thĩa-inĩ ciaku, na ngũrute na nja hamwe na mbũtũ ciaku ciothe cia ita: nĩcio mbarathi ciaku, na andũ aku arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi meeohete indo cia mbaara, na kĩrĩndĩ kĩnene kĩrĩ na ngo iria nene na iria nini, othe makĩhiũragia hiũ ciao cia njora. **5** Nao andũ a Perisia, na Kushi, na Putu magaakorwo hamwe nao, othe manyiĩtĩte ngo na magekĩra ngũbia cia kĩgera, **6** o na Gomeri na thigari ciakuo ciothe, o na andũ a Bethi Togarima moimĩte kũraya mwena wa gathigathini marĩ na mbũtũ cia ita ciakuo ciothe, o ndũrĩrĩ icio nyingĩ irĩ hamwe nawe. **7** “Wĩthagathage; wĩhaarĩrie, wee mwene hamwe na kĩrĩndĩ kĩrĩa gĩothe gĩgũthiũrũrũkĩirie, nawe ũgĩathe. **8** Thuutha wa matukũ maingĩ, nĩmũgetwo mũthiĩ ita-inĩ. Mĩaka-inĩ ya thuutha nĩmũgatharĩkĩra bũrũri ũgaakorwo ũhonoketio kuuma mbaara-inĩ, ũrĩa andũ aguo maacookanĩrĩrio kuuma ndũrĩrĩ-inĩ nyingĩ magĩtwarwo irĩma-inĩ icio cia bũrũri wa Isiraeli, kũrĩa gũtũũrĩte gũkirĩte ihooru. Acio marutĩtwo ndũrĩrĩ-inĩ icio, na rĩu acio othe maikaraga na thayũ. **9** Wee hamwe na mbũtũ ciaku ciothe cia ita na ndũrĩrĩ icio nyingĩ mũrĩ nacio nĩmũkambata, mũmaguthũkĩre ta kĩhuhũkanio; mũgaatuĩka ta itu rĩhumbĩrĩte bũrũri. **10** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũcio wee

nĩũkagĩa na meciiria, nawe nĩũgathugunda ũndũ mũũru.

11 Nawe nĩũkoiga atĩrĩ, “Nĩngũtharĩkĩra bũrũri ũrĩa wa matũũra matarĩ mairigĩre; nĩngũhithũkĩra andũ marĩ na thayũ na matarekũũa ũndũ, arĩa othe maikaraga matũũra matarĩ mairigĩre, na matarĩ ihingo na mĩgĩko.

12 Nĩngũtaha, na ndunyane, o na njũkĩrĩre matũũra marĩa maanangĩtwo na magacooka gũtũũrwo, na njũkĩrĩre andũ arĩa marĩ kuo arĩa monganĩtio kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, andũ marĩ na ũtonga wa mahiũ, na wa indo, nao matũũrĩte gatagatĩ ka bũrũri ũcio.” **13** Andũ a Sheba, na a Dedani, na onjorithia a Tarishishi na matũũra mothe makuo magaakũũria atĩrĩ, “Ũũkĩte gũtaha indo? Ũnganĩtie kĩrĩndĩ gĩaku mũũke mũtunyane indo, na mũkuue betha na thahabu, na mũkuue mahiũ na indo, o na mũtahe indo nyingĩ mũno?” **14** “Nĩ ũndũ ũcio, mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru wĩre Gogu atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ihinda rĩu, rĩrĩa andũ akwa Isiraeli magaakorwo maikarĩte marĩ na thayũ-rĩ, githĩ o nawe ndũkarĩmenya? **15** Nĩũkoima gwaku kũndũ kũraya, o kũu mwena wa gathigathini, wee mũrĩ hamwe na ndũrĩrĩ nyingĩ, othe mahaicĩte mbarathi, marĩ kĩrĩndĩ kĩingĩ, mbũtũ ya ita ĩrĩ hinya. **16** Nĩũgathiĩ na mbere na gũũkĩrĩra andũ akwa a Isiraeli ũtariĩ ta itu rĩhumbĩrĩte bũrũri. Matukũ-inĩ marĩa magooka, wee Gogu-rĩ, nĩngagũtwara ũgookĩrĩre bũrũri wakwa, nĩguo ndũrĩrĩ ikaamenya rĩrĩa ngeyonania kũhĩtũkĩra harĩwe atĩ ndĩ mũtheru maitho-inĩ mao. **17** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Githĩ wee tiwe ndaaririe ũhoru waku matukũ-inĩ ma mbere, ngĩaria na anabii a Isiraeli, o acio ndungata ciakwa? Ihinda-

inĩ rĩu nĩmarathire ũhoru mĩaka mĩingĩ, makiuga atĩ nĩngagũtwara ũkamookĩrĩre. **18** Ũũ nĩguo gũkaahaana ihinda-inĩ rĩu: Rĩrĩa Gogu agaatharĩkĩra bũrũri wa Isiraeli, marakara makwa mahiũ nĩmakarahũrwo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **19** Nguuga ndĩ na kĩyo kĩnene na mang'ũrĩ mahiũ ta mwaki atĩ ihinda rĩu nĩngũkagĩa gĩthingithia kĩnene kũu bũrũri-inĩ wa Isiraeli. **20** Thamaki cia iria-inĩ, na nyoni cia rĩera-inĩ, na nyamũ cia gĩthaka, na kanyamũ o gothe karĩa gathiiagĩra thĩ, o na andũ othe arĩa marĩ gũkũ thĩ nĩmakainaina maanyona. Irĩma nĩikang'aũranio, na hurũrũka nĩikaragana, o na rũthingo o ruothe nĩrũkamomoka. **21** Nĩngarehithia rũhiũ rwa njora rũũkĩrĩre Gogu kũu irĩma-inĩ ciakwa ciothe, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Naruo rũhiũ rwa njora rwa o mũndũ nĩrũgookĩrĩra mũrũ wa ithe. **22** Nĩngatuĩra Gogu ciira, ndĩmũrehere mũthiro na ũiti wa thakame; nĩngoiria mbura nene mũno, ndĩmuurĩrie we mwene na thigari ciake, o na ndũrĩrĩ icio nyingĩ irĩ hamwe nake, ndĩmoirĩrie mbura ya mbembe na ũbiriti. **23** Ũguo nĩguo ngoonania ũnene o na ũtheru wakwa, na ndũme menyeke maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ nyingĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.'

39 “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru wa gũũkĩrĩra Gogu, ũmwĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũgũũkĩrĩra, wee Gogu, o wee mũnene wa anene a Mesheki na Tubali. **2** Nĩngakũhũgũrانيا na ngũguucũrũrie. Nĩngakũruta kũndũ kũraya mwena wa gathigathini, ngũtware ũgookĩrĩre irĩma cia bũrũri wa Isiraeli. **3** Nĩngĩ nĩngagũtha ũta waku uume guoko-

inĩ gwaku kwa ũmotho, na ndũme mĩguĩ yaku ĩgwe yume guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo. **4** Kũu irĩma-igũrũ cia bũrũri wa Isiraeli nĩkuo ũkaagũa, wee, na mbũtũ ciaku ciothe cia ita, na ndũrĩrĩ iria igaakorwo hamwe nawe. Nĩngakũneana kũrĩ nyoni cia mĩthemba yothe iria irĩĩaga nyama, na kũrĩ nyamũ cia gĩthaka, ũrĩio nĩcio. **5** Nĩũkagũa werũ-inĩ ũtarĩ kĩndũ, nĩgũkorwo nĩ niĩ njarĩtie ũhoru ũcio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **6** Nĩngatwarithĩria Magogu mwaki, o na ndwarithĩrie andũ arĩa matũũraga marĩ na thayũ kũu ndwere-inĩ cia iria, nao nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova. **7** “Nĩngatũma rĩitwa rĩakwa itheru rĩmenyeke gatagatĩ-inĩ ka andũ akwa a bũrũri wa Isiraeli. Ndigacooka kũreka rĩitwa rĩu rĩakwa itheru rĩthaahio, nacio ndũrĩrĩ nĩikamenya atĩ niĩ Jehova nĩ niĩ Ūrĩa Mũtheru thĩinĩ wa Isiraeli. **8** Mũthenya ũcio nĩũrooka! Ti-itherũ nĩũgakinya, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Ūcio nĩguo mũthenya ũrĩa njarĩtie ũhoru waguo. **9** “Hĩndĩ ĩyo arĩa maikaraga matũũra manene ma bũrũri wa Isiraeli nĩmakoimagara, nao mahũthĩre indo icio ciao cia mbaara taarĩ ngũ, macicine ihĩe, macine ngo iria nini na iria nene, na mota na mĩguĩ, na ndotono o na matimũ. Magaacihũthagĩra taarĩ ngũ ihinda rĩa mĩaka mũgwanja. **10** Matikabataro nĩkũngania ngũ werũ-inĩ kana maciune mĩtitũ, tondũ nĩmagakagia mwaki kuuma indo-inĩ icio cia mbaara. Nao nĩmagataha arĩa maamatahĩte na matunye arĩa maamatunyĩte indo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **11** “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngaahe Gogu handũ ha gũthikanwo kũu bũrũri-inĩ wa Isiraeli, gĩtuamba-inĩ kĩa agendi arĩa mathiiaga mwena wa

irathĩro werekeire Iria rĩa Cumbĩ. Nao agendi magirĩrĩrio gũcooka kũgera njĩra ĩyo, tondũ Gogu na kĩrĩndĩ gĩake nĩkuo magaathikwo. Nĩ ũndũ ũcio hageetagwo Gĩtuamba kĩa Hamoni-Gogu. **12** “Andũ a nyũmba ya Isiraeli makaaniina mĩeri mũgwanja magĩthika andũ acio, nĩguo matherie bũrũri ũcio. **13** Magaathikwo nĩ andũ othe a bũrũri ũcio, na mũthenya ũcio ngaagoocithio ũgaatuĩka mũthenya wao wa kũririkanagwo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **14** “Nao andũ nĩmakaheagwo wĩra wa gũtheragia bũrũri ũcio. Amwe magaathiĩ bũrũri ũcio kũndũ guothe, na mongererwo angĩ a gũthikaga ciimba iria igaakorwo itigaire kũu. Mĩeri ĩyo mũgwanja yathirarĩ, nĩguo makaambĩrĩria gũcaria matigari macio. **15** Nao rĩrĩa magaakorwo magĩtuĩkanĩria bũrũri ũcio, ũmwe wao angĩkoona ihĩndĩ rĩa mũndũ, nĩagekĩra rũũri hakuhĩ narĩo o nginya rĩrĩa athikani makaarĩthika kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Hamoni-Gogu. **16** (Ningĩ kũu nĩgũgakorwo itũũra rĩitagwo Hamona.) ũguo nĩguo magaatheria bũrũri ũcio.’ **17** “Mũrũ wa mũndũ, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Īta nyoni cia mĩthemba yothe, na nyamũ ciothe cia gĩthaka, ũciĩre atĩrĩ: ‘Ūnganai mũcookanĩrĩre hamwe kuuma kũndũ guothe, mũũke igongona-inĩ inene rĩrĩa ndĩrahaarĩria nĩ ũndũ wanyu, igongona inene kũu irĩma-igũrũ cia bũrũri wa Isiraeli. Kũu nĩkuo mũkaarĩra nyama na mũnyuĩre thakame. **18** Mũkaarĩa nyama cia andũ arĩa marĩ hinya, na mũnyue thakame ya andũ arĩa anene a thĩ taarĩ ndũrũme na tũtũrũme, na mbũri na ndegwa, ciothe irĩ nyamũ iria noru cia kuuma Bashani. **19** Igongona rĩu ndĩrahaarĩria nĩ ũndũ wanyu, mũkaarĩa maguta

nginya mwĩhũũnĩrĩrie, na mũnyue thakame nginya mũrĩĩo. **20** Metha-inĩ yakwa mũkaarĩa mũhũũne nyama cia mbarathi, o na cia arĩa mathiiaga macihaicĩte, na cia andũ marĩ hinya na thigari cia mũthemba yothe', ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **21** "Nĩngonania riiri wakwa ndũrĩrĩ-inĩ, nacio ndũrĩrĩ ciothe nĩikoona iherithia rĩrĩa ngaarehe, o na guoko kũrĩa ngaamaigĩrĩra. **22** Kuuma mũthenya ũcio gũthĩ na mbere, andũ a nyũmba ya Isiraeli nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao. **23** Nacio ndũrĩrĩ nĩkamenya atĩ andũ a Isiraeli maatahĩtwo nĩ ũndũ wa wĩhia wao, tondũ nĩmagire kũnjĩhoka. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmahitha ũthiũ wakwa, ngĩmaneana kũrĩ thũ ciao, nao othe makĩũragwo na rũhiũ rwa njora. **24** Kũringana na ũrĩa thaahu wao watariĩ na mahĩtia ma, ũguo noguo ndaamaherithirie na ngĩmahitha ũthiũ wakwa. **25** "Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩu nĩngũcookia Jakubu kuuma kũrĩa aatwarĩtwo aatahwo, na njiguĩre andũ othe a Isiraeli tha, o na ndũũgamĩrĩre rĩrĩwa rĩakwa itheru na kĩyo. **26** Nĩmakariganĩrwo nĩ thoni ciao na kwaga kwĩhokeka kwao guothe kũrĩa maanyonirie rĩrĩa maatũũraga na thayũ bũrũri-inĩ wao gũtarĩ mũndũ ũngĩmamakia. **27** Hĩndĩ rĩrĩa ngaakorwo ndĩmacooketie kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ngaamongania kuuma mabũrũri-inĩ ma thũ ciao, nĩngeyonia atĩ ndĩ mũtheru kũgerera harĩo maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ nyingĩ. **28** Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao, tondũ o na gũtuĩka nĩndatũmire matahwo magĩtwarwo thĩinĩ wa ndũrĩrĩ, nĩngamacookanĩrĩria bũrũri-inĩ wao kũmbe, na hatĩrĩ o na ũmwe ngaatiga na thuutha. **29** Ndigacooka kũmahitha

ũthiũ wakwa, nĩgũkorwo nĩngaitĩrĩria andũ a nyũmba ya Isiraeli Roho wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

40 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa gũtahwo gwitũ, kĩambĩrĩria-inĩ kĩa mwaka ũcio, mũthenya wa ikũmi wa mweri ũcio, naguo nĩ mwaka wa ikũmi na ĩna kuuma rĩrĩa itũũra inene rĩatunyanirwo, mũthenya o ũcio-rĩ, guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩakwa, nake akĩndwara itũũra-inĩ rĩu inene. **2** Ndĩ thĩinĩ wa cioneki cia Ngai nĩandwarire bũrũri wa Isiraeli, akĩnjiga kĩrĩma-igũrũ kĩaaya mũno, na mwena wakĩo wa gũthini kwarĩ na mĩako yoonekaga ĩtariĩ ta itũũra inene. **3** Nake akĩndwara ho, na nĩ ngĩona mũndũ, na mũhianĩre wake watariĩ ta gĩcango; nake aarũngĩi itoonyero-inĩ arĩ na rũrigi rwa gatani, na rũthanju rwa gũthima guoko-inĩ gwake. **4** Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, ta rora na maitho maku, na ũigue na matũ maku, na ũrũmbũiyee wega maũndũ mothe marĩa ngũkuonia, nĩgũkorwo nĩkĩo gĩtũmĩte wee ũrehwo gũkũ. ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli maũndũ mothe marĩa ũkuona.” **5** Ningĩ nĩndonire rũthingo rwathiũrũrũkĩirie hekarũ mĩena yothe. Rũthanju rwa gũthima rũrĩa rwarĩ guoko-inĩ kwa mũndũ ũcio rwarĩ na ũraihi wa mĩkono ĩtandatũ. Nake nĩathimire rũthingo; wariĩ waruo warĩ wa mĩkono ĩtandatũ, na mĩkono ĩtandatũ kũraiha na igũrũ. **6** Agĩcooka agĩthĩ kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩaang’etheire mwena wa irathĩro. Akĩambata na ngathĩ ciakĩo, na agĩthima hingĩro ya kĩhingo; yari ya mĩkono ĩtandatũ gũtoonya na thĩinĩ. **7** Natuo tũnyũmba twa arangĩri twari twa mĩkono ĩtandatũ

kūraiha, na mīkono itandatū kwarama, na itīina rīa kuuma kanyūmba kamwe nginya karīa kangī rīarī rīa mīkono itano. Nayo hingīro ya kīhingo kīu kīariganītie na gīthaku kīrīa kīang’etheire hekarū, nakīo kīarī kīa mīkono itandatū gūtoonya na thīinī. **8** Ningī agīthima gīthaku kīrīa kīang’etheire hekarū; **9** nakīo kīarī kīa mīkono inana gūtoonya na thīinī. Gīthaku kīu kīarī na itugī igīrī, O gītugī kīarī na wariī wa mīkono iirī. Nakīo gīthaku kīu kīang’etheire hekarū. **10** Thīinī wa kīhingo kīa mwena wa irathīro haarī na tūnyūmba tūtātū twa arangīri o mwena; na tuothe tūtātū twarī na ithimo ciiganaine, nagu mwena wa na mbere wa thingo cia tūnyūmba twa arangīri warī wa ithimo ciiganaine. **11** Ningī agīthima wariī wa njīra iyo ya itoonyero rū, nayo yarī ya mīkono ikūmi, na ūraihi wayo warī wa mīkono ikūmi na itatū. **12** Mwena wa na mbere wa o kanyūmba ka arangīri haarī na rūthingo rwarī rwa mīkono ūmwe kūraiha na igūrū, natuo tūnyūmba tūu twa arangīri twarī twa mīkono itandatū mīena yothe ina. **13** Ningī agīthima itoonyero rū arutītie kuuma mūthia wa na thuutha wa rūthingo rwa kanyūmba kamwe ka arangīri nginya mūthia wa na thuutha wa kanyūmba karīa kaang’ethanīire nako; itīina rū rīarī rīa mīkono mīrongo iirī na itano kuuma mwanya ūmwe wa karūthingo nginya mwanya ūrīa waringanīte nagu. **14** Ningī agīthima mīena ya na mbere ya thingo gūthiūrūrūka mīena yeerī ya na thīinī ya itoonyero, na yarī ya mīkono mīrongo itandatū. Gīthimo kīu gīakinyīte gīthaku-inī kīrīa kīang’etheire nja iyo. **15** Itīina rīa kuuma itoonyero rīa kīhingo nginya mūthia ūrīa

ũngĩ wa gĩthaku kĩa rĩo warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano. **16** Tũnyũmba tũu twa arangĩri hamwe na thingo icio ciarĩ thĩinĩ wa itoonyero rĩu nĩ gwatũrikĩtio mĩanya mĩceke karũthingo-inĩ ka igũrũ mĩena yothe, o ũndũ ũmwe na gĩthaku; tũmĩanya tũu tuothe twerekeire na thĩinĩ. Ũthiũ wa thingo icio nĩwagemetio na mĩkĩndũ. **17** Ningĩ akĩndwara nja ĩrĩa ya nyumĩrĩra. Ngĩona hau nĩ haarĩ na tũnyũmba, na nĩ haarĩtwo mahiga makarigiicĩria nja ĩyo yothe; nĩ haarĩ na tũnyũmba mĩrongo ĩtatũ twakĩtwo tũtwaranĩte na hau haarĩtwo mahiga. **18** Handũ hau haarĩtwo mahiga haarĩ mĩena-inĩ ya matoonyero macio, nagu wariĩ waho na ũraihu nĩciaiganaine; hau nĩho haarĩtwo mahiga mwena wa mũhuro. **19** Ningĩ agĩthima itĩina rĩa kuuma mwena wa na thĩinĩ wa kĩhingo kĩa mũhuro nginya mwena wa na nja wa nja ya na thĩinĩ; yarĩ mĩkono igana mwena wa irathĩro, o ũndũ ũmwe na mwena wa gathigathini. **20** Ningĩ agĩthima ũraihu na wariĩ wa kĩhingo kĩrĩa kĩerekeire mwena wa gathigathini, gĩa gũthiĩ nja ĩyo ya nyumĩrĩra. **21** Tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, tũtatũ o mwena, na thingo ciakĩo, o na gĩthaku gĩakĩo ciarĩ na ithimo ciaiganaine na cia itoonyero rĩu rĩa mbere. Kĩarĩ kĩa ũraihu wa mĩkono mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. **22** Mĩanya yakĩo, na gĩthaku gĩakĩo na magemio ma mĩkĩndũ ciarĩ na ithimo o ta cia kĩhingo kĩrĩa kĩerekeire mwena wa irathĩro. Ngathĩ ya makinya mũgwanja yaambatĩte nginya ho, nakĩo gĩthaku gĩakĩo gĩkang'ethanĩra nayo. **23** Nĩ haarĩ na kĩhingo gĩa gũtoonya nja ya na thĩinĩ, kũng'ethanĩra na kĩhingo gĩa gathigathini o ta ũrĩa kwarĩ na kĩhingo mwena

wa irathĩro. Nake agĩthima itĩina rĩa kuuma kĩhingo kĩmwe nginya kĩa kĩa kĩa'ethanĩire nakĩo; narĩo itĩina rĩu rĩarĩ rĩa mĩkono igana. **24** Ningĩ akĩndongoria na mwena wa gũthini, na niĩ ngĩona kĩhingo kĩerekeire mwena wa gũthini. Nake agĩthima itingĩ ciakĩo na gĩthaku gĩakĩo, nacio nĩciaiganainie ithimo na icio ingĩ. **25** Itoonyero rĩu na gĩthaku kĩa rĩa ciarĩ na tũmĩanya tũceke mĩena yothe, twatarĩ ta mĩanya ya ihingo icio ingĩ. Itoonyero rĩu rĩarĩ rĩa mĩkono mĩrongo ĩtano kũraiha, na mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano kwarama. **26** Ningĩ ngathĩ ya makinya mũgwanja nĩyaambatĩte ĩgakinya kĩhingo-inĩ kũ, nakĩo gĩthaku gĩakĩo kĩa kĩa'ethanĩire na nja ya hekarũ; thingo ciakĩo iria ciarĩ o mwena wa njĩra ĩyo nĩciagemetio na mĩkĩndũ. **27** Hau nja ya na thĩinĩ o na ho nĩ haarĩ kĩhingo kĩerekeire mwena wa gũthini, nake agĩthima kuuma kĩhingo-inĩ kũ nginya kĩhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra kĩa mwena wa gũthini; itĩina rĩu rĩarĩ rĩa mĩkono igana. **28** Ningĩ akĩnginyia nja ya na thĩinĩ tũtoonyeire kĩhingo kĩa mwena wa gũthini, nake agĩthima kĩhingo kĩa mwena ũcio; nakĩo nĩkĩaiganainie ithimo na ihingo icio ingĩ. **29** Tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, na thingo ciakĩo, na gĩthaku gĩakĩo nĩciaiganainie ithimo na icio ingĩ. Itoonyero rĩu na gĩthaku kĩa rĩa ciarĩ na mĩanya mĩena yothe. Itoonyero rĩu rĩarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano. **30** Ithaku cia matoonyero marĩa maarĩ hakuhĩ na nja ya na thĩinĩ ciarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano, na wariĩ wa mĩkono ĩtano. **31** Gĩthaku gĩakĩo kĩa kĩa'etheire nja ĩyo ya nyumĩrĩra; nacio itingĩ ciakĩo nĩciagemetio na mĩkĩndũ,

na ngathĩ ya makinya manana n̄yaambatĩte ĩgakinya ho. **32** Ningĩ akĩnginyia nja ya na thĩinĩ mwena wa irathĩro, nake agĩthima itoonyero rĩu; narĩo nĩrĩaiganainie ithimo na matoonyero macio mangĩ. **33** Tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, na thingo ciakĩo, na gĩthaku gĩakĩo nĩciaiganainie ithimo na icio ingĩ. Itoonyero rĩu na gĩthaku kĩarĩo ciarĩ na mĩanya mĩena yothe. Narĩo itoonyero rĩarĩ rĩa ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano. **34** Gĩthaku gĩakĩo kĩang'etheire nja ĩyo ya nyumĩrĩra; nacio itingĩ ciakĩo nĩciagemetio na mĩkindũ mĩena yeerĩ, na ngathĩ ya makinya manana yaambatĩte ĩgakinya ho. **35** Ningĩ agĩcooka akĩnginyia kĩhingo-inĩ kĩa mwena wa gathigathini, nake agĩthima kĩhingo kũ. Nakĩo nĩkĩaiganainie ithimo na ihingo icio ingĩ, **36** o ũndũ ũmwe na tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, na thingo ciakĩo, na gĩthaku gĩakĩo, nakĩo kĩarĩ na mĩanya mĩena yothe. Kĩhingo kũ kĩarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtano. **37** Gĩthaku gĩakĩo kĩang'etheire nja ĩyo ya nyumĩrĩra; nacio itingĩ icio ciakĩo nĩciagemetio na mĩkindũ mĩena yeerĩ, na ngathĩ ya makinya manana yaambatĩte ĩgakinya ho. **38** Ningĩ hau gĩthaku-inĩ, o itoonyero-inĩ rĩa na thĩinĩ, nĩ haarĩ na kanyũmba kaarĩ na mũromo, na hau nĩho maruta ma njino maathambagĩrio. **39** Hau gĩthaku-inĩ gĩa itoonyero nĩ haarĩ metha igĩrĩ o mwena, na igũrũ rĩacio nĩho haathĩnjagĩrwo nyamũ cia magongona ma njino, na magongona ma mehia, o na magongona ma mahĩtia. **40** Mwena-inĩ wa rũthingo rwa na nja rwa gĩthaku kũ gĩa itoonyero rĩu, hakuhi na ngathĩ ya kwambata itoonyero-

inĩ rĩa kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini nĩ haarĩ na metha igĩrĩ, na mwena ũcio ũngĩ wa ngathĩ naho nĩ haarĩ na metha ingĩ igĩrĩ. **41** Nĩ ũndũ ũcio haarĩ na metha inya mwena ũmwe wa itoonyero, na inya mwena ũcio ũngĩ, ciothe ciarĩ metha inyanya, na igũrũ rĩacio nĩho haathĩnjagĩrwo nyamũ cia magongona. **42** Ningĩ haarĩ na metha inya cia mahiga maicũhie nĩ ũndũ wa maruta ma njino, o ĩmwe ũraihi wa mũkono ũmwe na nuthu, na wariĩ wa mũkono ũmwe na nuthu, na mũkono ũmwe kũraiha na igũrũ. Igũrũ rĩacio nĩho haigagĩrĩrwo indo cia wĩra wa gũthĩnja nyamũ cia maruta ma njino, na magongona marĩa mangĩ. **43** Tũhocio twa njibe igĩrĩ, o kamwe karĩ na ũraihi wa wariĩ wa rũhĩ, twathecereirio rũthingo-inĩ mĩena yothe. Metha icio ciarĩ cia kũigĩrĩrwo nyama cia maruta macio. **44** Hau nja ya kĩhingo gĩa thĩinĩ, kũu nja-inĩ ya na thĩinĩ, nĩ kwarĩ na tũnyũmba twĩrĩ, kamwe mwena wa kĩhingo gĩa gathigathini kerekeire mwena wa gũthini, na kangĩ mwena wa kĩhingo gĩa gũthini kerekeire mwena wa gathigathini. **45** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Kanyũmba kau karorete mwena wa gũthini-rĩ, nĩ ka athĩnjĩri-Ngai arĩa maikaragia hekarũ, **46** nako kanyũmba kau karorete gathigathini-rĩ, nĩ ka athĩnjĩri-Ngai arĩa maikaragia kĩgongona. Aya nĩo ariũ a Zadoku, na no-o Alawii arĩa mangĩthengerera Jehova nĩguo matungatage marĩ mbere yake.” **47** Ningĩ agĩthima nja ĩyo: Mĩena yothe ĩna nĩyaiganaine, yarĩ na mĩkono igana kũraiha, na mĩkono igana kwarama. Nakĩo kĩgongona kĩarĩ hau mbere ya hekarũ. **48** Ningĩ akĩnginyia gĩthaku-inĩ kĩa hekarũ, na agĩthima itingĩ icio cia gĩthaku kũ; o mwena

ciarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtano. Wariĩ wa itoonyero rĩu warĩ na mĩkono ikũmi na ĩna, na thingo ciarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtatũ o mwena. **49** Gĩthaku kĩu kĩarĩ na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ, na mĩkono ikũmi na ĩĩrĩ kuuma mbere nginya thuutha. Ningĩ hau nĩ haarĩ na ngathĩ cia kwambata ho, na nĩ haarĩ na itugĩ, o kĩmwe mwena ũmwe wa itingĩ icio.

41 Mũndũ ũcio agĩcooka akĩndwara nja ya handũ-harĩa-haamũre ha nyumĩrĩra, agĩthima itingĩ ciahō; wariĩ wa itingĩ icio warĩ mĩkono ĩtandatũ o mwena. **2** Wariĩ wa itoonyero warĩ wa mĩkono ikũmi, nacio thingo iria ciarĩ o mwena wa itoonyero rĩu ciarĩ cia mĩkono ĩtano kwarama. Nĩacookire agĩthima nja ya handũ-hau-haamũre; handũ hau haarĩ na ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩna, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ. **3** Ningĩ agĩtoonya na thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre, agĩthima itingĩ cia itoonyero; o kĩmwe kĩarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩĩrĩ. Itoonyero rĩu rĩarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtandatũ, nacio thingo iria ciarĩ o mwena ciarĩ na wariĩ wa mĩkono mũgwanja. **4** Ningĩ agĩthima ũraihi wa handũ-harĩa-haamũre kũu thĩinĩ; naho haarĩ ha mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ, nago wariĩ waho warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ gũtuĩkania nginya mũthia wa nja ya handũ-harĩa-haamũre. Nake akĩnjĩira atĩrĩ, “Haha nĩho Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno.” **5** Ningĩ agĩthima rũthingo rwa hekarũ; naruo rwarĩ na ũtungu wa mĩkono ĩtandatũ, natuo tũnyũmba tũrĩa twarĩ mĩena-inĩ yothe ya hekarũ, o kamwe kaarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩna. **6** Tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ twakĩtwo ngoroba ithatũ, kamwe gagakwo karĩ igũrũ wa karĩa kangĩ, o ngoroba tũnyũmba mĩrongo

itatũ. Nĩ haarĩ na mĩgamba yohanĩtio gũthiũrũrũkĩria rũthingo rwa hekarũ, ya gũtiirĩra tũnyũmba twa mĩena-inĩ; nĩ ũndũ ũcio mĩgamba ĩyo ndĩatoonyetio rũthingo-inĩ rũu rwa hekarũ. **7** Tũnyũmba tũu twathiũrũrũkĩrie hekarũ twakĩtwo tũkĩararamaga o ũrĩa ngoroba yathiiaga na igũrũ. Mwako wa gũthiũrũrũkĩria hekarũ ĩyo waakĩtwo wambatĩtio na matĩina, nĩ ũndũ ũcio, tũnyũmba tũu tũkaaraarama o ũrĩa mũndũ aambataga. Nayo ngathĩ yambatĩte kuuma ngoroba ĩrĩa yarĩ thĩ mũno nginya ĩrĩa ĩrĩ igũrũ biũ ĩgereire ngoroba ya gatagatĩ. **8** Nĩndonire atĩ hekarũ nĩ yarĩ na gĩtina kĩambatĩrie mĩena yothe, gĩgatuĩka mũthingi wa tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ. Mũthingi ũcio warĩ na ũraihu wa rũthanju rũu rwa mĩkono ĩtandatũ ĩrĩa mĩraihu. **9** Rũthingo rwa na nja rwa tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ rwarĩ rwa ũtungu wa mĩkono ĩtano. Ithenya rĩria rĩatigĩtio gatagatĩ ga tũnyũmba tũu twa mĩena-inĩ ya hekarũ **10** na tũnyũmba twa athĩnjĩri-Ngai rĩarĩ rĩa wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ gũthiũrũrũkĩria hekarũ yothe. **11** Nĩ haarĩ na matoonyero mĩena ya tũnyũmba tũu hau haatigĩtio ithenya, rĩmwe rĩrĩ mwena wa gathigathini na rĩu rĩngĩ rĩrĩ mwena wa gũthini; nakĩo gĩtina kĩu kĩambatĩrie na igũrũ kũnyiitana na ithenya rĩu kĩarĩ na wariĩ wa mĩkono ĩtano gũthiũrũrũkĩria. **12** Nyũmba ĩrĩa yang'etheire nja ya hekarũ mwena wa ithũiro yarĩ ya wariĩ wa mĩkono mĩrongo mũgwanja. Naruo rũthingo rwa nyũmba ĩyo rwarĩ na ũtungu wa mĩkono ĩtano gũthiũrũrũkĩria, na ũraihu waruo warĩ wa mĩkono mĩrongo kenda. **13** Ningĩ agĩthima hekarũ ĩyo; yarĩ na ũraihu wa mĩkono igana, nayo nja ya hekarũ, na nyũmba

hamwe na thingo ciayo o nacio ciarĩ cia ũraihi wa mĩkono igana. **14** Wariĩ wa nja ĩyo ya hekarũ wa mwena wa irathĩro, o hamwe na mwena wa na mbere wa hekarũ, warĩ wa mĩkono igana. **15** Ningĩ agĩthima ũraihi wa nyũmba ĩyo yang'etheire nja ya mwena wa na thuutha wa hekarũ, o hamwe na ithaku ciayo cia o mwena; nague warĩ wa mĩkono igana. Mwena wa nja ya handũ-harĩa-haamũre, na mwena wa na thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre, na gĩthaku kĩrĩa kĩang'etheire nja ĩyo, **16** o ũndũ ũmwe na hingĩro icio, na tũtirica tũu tũceke, hamwe na ithaku icio ciathiũrũrũkiirie ngoroba icio ithatũ: kĩrĩa gĩothe kĩarĩ mbere ya hingĩro, o na nginya hingĩro ĩyo nĩchambĩrĩtwo na mbaũ. Nyũmba nĩyahumbĩrĩtwo na mbaũ thĩ, na thingo ikahumbĩrwo nginya tũtirica-inĩ, o na tũtirica twarĩ na mbaũ. **17** Ningĩ hau igũrũ rĩa mwena wa nja ya itoonyero rĩa gũtoonya thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre, na igũrũ rĩa thingo matĩina maiganaine kũrigiicĩria mwena wa thĩinĩ na wa nja ya handũ-harĩa-haamũre **18** nĩ gwakururĩtwo makerubi na mĩkĩndũ. Mĩkĩndũ yahakanĩtio nĩ makerubi; na o ikerubi rĩarĩ na mothiũ meerĩ: **19** ũthiũ wa mũndũ warorete mũkĩndũ mwena ũmwe, nague ũthiũ wa mũrũũthi ũkarora mũkĩndũ mwena ũcio ũngĩ. Namo magakururwo kũrigiicĩria ndwere cia hekarũ ĩyo yothe. **20** Kuuma nyũmba thĩ nginya hau igũrũ rĩa itoonyero, nĩ ha kururĩtwo makerubi na mĩkĩndũ rũthingo-inĩ rwa nja ya handũ-harĩa-haamũre. **21** Nja ya handũ-harĩa-haamũre nĩ yarĩ na buremu ya mũrango, nayo buremu ĩrĩa yarĩ hau mbere ya Harĩa-Hatheru-Mũno yatarĩ o tayo. **22** Ningĩ nĩ haarĩ na kĩgongona kĩa mbaũ kĩrĩa kĩarĩ kĩa mĩkono

itatũ kũraiha na igũrũ, na mĩkono ĩĩrĩ o mwena, mĩena yothe ĩna; koine ciakĩo, na njikarĩro yakĩo, o na mĩena yakĩo ciarĩ cia mbaũ. Nake mũndũ ũcio akĩnjĩira atĩrĩ, “Ĩno nĩyo metha ĩrĩa ĩrĩ hau mbere ya Jehova.” 23 Handũ-harĩa-haamũre na Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, o handũ haarĩ na mĩrango ĩĩrĩ. 24 O mũrango wathondeketwo na mĩrango ĩĩrĩ ya wa mbaũ, na o mũrango wahingũkaga na gatagatĩ. 25 Nayo mĩrango ya nja ya handũ-harĩa-haamũre nĩyakururĩtwo makerubi na mĩkĩndũ, ta ũrĩa gwakururĩtwo thingo-inĩ, na nĩ haarĩ na membea ma mbaũ hau mbere ya gĩthaku kũ. 26 Thingo-inĩ icio cia mwena wa gĩthaku kũ nĩ haarĩ na tũtirica tũceke twarĩ na mĩkĩndũ ĩkururĩtwo o mwena o mwena. Tũnyũmba twa mĩena-inĩ ya hekarũ o na tuo nĩtwarĩ na membea ma mbaũ.

42 Ningĩ mũndũ ũcio akĩdongoria, akĩndwara mwena wa gathigathini o nginya nja ĩyo ya nyumĩrĩra, akĩnginyia tũnyũmba-inĩ tũrĩa twang’etheire nja ya hekarũ na tũkang’ethera rũthingo rwa na nja rwa mwena wa gathigathini. 2 Nyũmba ĩrĩa mũrango wayo werekeire mwena wa gathigathini yarĩ ya ũraihi wa mĩkono igana na warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano. 3 Gĩcigo kĩrĩa kĩarĩ kĩa mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ kuuma nja ya na thĩinĩ, na gĩcigo kĩrĩa kĩang’etheire harĩa haarĩtwo mahiga nja ya nyumĩrĩra-rĩ, nĩ kwarĩ na ithaku ciakĩtwo ngoroba ithatũ, na o gĩthaku kĩang’etheire kĩrĩa kĩngĩ. 4 Hau mbere ya tũnyũmba tũu nĩ haarĩ na gacĩra ga thĩinĩ karĩ na warĩ wa mĩkono ikũmi, na ũraihi wa mĩkono igana. Mĩrango yatuo yekĩrĩtwo mwena wa gathigathini. 5 Na rĩrĩ, tũnyũmba

tūu twarī igūrū twarī tūkundakundeeru, nī ūndū ithaku nīcioete handū hanene gūkīra tūnyūmba tūrīa twakītwo ngoroba īyo yarī mūhuro na ya gatagatī. **6** Tūnyūmba twa ngoroba ya gatatū tūtiekīrītvo itugī ta iria ciekīrītvo nja; nī ūndū ūcio tūnyūmba tūu tūgakīnyiiha thī gūkīra twa ngoroba īrīa yarī thī, na ya gatagatī. **7** Nī haarī na rūthingo rwa mwena wa na nja rwathiīte rūigananīrie na tūnyūmba tūu na kūu nja ya nyumīrīra; rwatambūrūkīte mbere ya tūnyūmba tūu mīkono mīrongo ītano. **8** Mūhari wa tūnyūmba twa mwena ūrīa wariganītie na nja ya nyumīrīra warī wa ūraihi wa mīkono mīrongo ītano, naguo mūhari ūrīa wakupīrīrie handū-harīa-hatheru warī wa ūraihi wa mīkono igana. **9** Tūnyūmba tūrīa twarī mūhuro mwena wa irathīro nī twarī na itoonyero mūndū agītoonya kuo oimīte nja ya nyumīrīra. **10** Ningī mwena wa gūthini, gūtwarana na mwena ūrīa mūraihi wa rūthingo rūu rwa nja ya nyumīrīra, kūnyīitana na mwena wa nja ya hekarū, na kūng'ethera rūthingo rwa nja, nī haarī na tūnyūmba **11** twarī na gacīra mbere yatuo. Tūnyūmba tūu twahaanaga o ta tūrīa twarī mwena wa gathigathini; twarī na ūraihi na warīi waiganaine, nacio nyumīrīra ciatuo nīciaringaine na ikaiganania ithimo. Namu matoonyero ma mwena wa gathigathini **12** nīmahaanaine na matoonyero ma tūnyūmba twa mwena wa gūthini. Ningī nī haarī na itoonyero kīambīrīria-inī gīa gacīra karīa gaatwaranīte na rūthingo rūu rwerekeire mwena wa irathīro, na nīko mūndū aageraga agītoonya tūnyūmba tūu. **13** Agīcooka akīnjīra atīrī, “Tūnyūmba tūu tūrī mwena wa gathigathini na tūu tūrī mwena

wa gũthini, tũu tũng'etheire nja ya hekarũ, nĩtuo twa athĩnjĩri-Ngai, na nĩkuo athĩnjĩri-Ngai arĩa megũkuhĩrĩria Jehova makarĩagĩra indo cia maruta marĩa matheru mũno. Kũu nĩkuo makaigaga indo cia maruta iria theru mũno, nacio nĩ maruta ma ngano, o na maruta ma mehia, na maruta ma mahĩtia, nĩgũkorwo handũ hau nĩ hatheru.

14 Athĩnjĩri-Ngai rĩrĩa maatoonya handũ hau haamũre-rĩ, matingĩcooka kuuma nja ya mwena wa nyumĩrĩra, nginya marute nguo icio cia ũtungata, nĩ ũndũ nĩ nyamũre. No nginya mehumbe nguo ingĩ matanakuhĩrĩria kũrĩa andũ maikaraga.” **15** Rĩrĩa aarĩkirie gũthima kĩrĩa kĩarĩ mwena wa na thĩinĩ wa hekarũ, akĩnyumia na nja tũgereire kĩhingo kĩa mwena wa irathĩro, agĩthima mũigana wa handũ hau mĩena yothe: **16** Nĩathimire mwena wa irathĩro na rũthanju rwa gũthima; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano. **17** Ningĩ agĩthima mwena wa gathigathini; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano ũthimĩtwo na rũthanju rũu rwa gũthima. **18** O na agĩthima mwena wa gũthini; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano ũthimĩtwo na rũthanju rũu rwa gũthima. **19** Ningĩ agĩcooka agĩthima mwena wa ithũĩro; mũigana waho warĩ mĩkono magana matano ũthimĩtwo na rũthanju rũu rwa gũthima. **20** Ūguo nĩguo aathimire handũ hau mĩena ĩyo yothe ĩna. Handũ hau haarigiicĩirio na rũthingo, naruo rwarĩ na ũraihi wa mĩkono magana matano, na warĩĩ wa mĩkono magana matano, rwa kũhakania handũ harĩa hatheru na harĩa hatarĩ haamũre.

43 Ningĩ mũndũ ũcio akĩnginyia kĩhingo-inĩ kĩrĩa kĩang'etheire mwena wa irathĩro, **2** na nĩ ngĩona riiri

wa Ngai wa Isiraeli ũgĩũka uumĩte mwena wa irathĩro. Mũgambo wake watariĩ ta mūrurumo wa maaĩ maingĩ magĩtherera, naguo bũrũri ũgacangarara nĩ riiri wake. **3** Kĩoneki kũ ndonire gĩatariĩ ta kĩoneki kĩrĩa ndoonete rĩrĩa ookĩte kwananga itũũra rĩrĩa inene, na ningĩ gĩatariĩ ta cioneki iria ndoonete hau Rũũĩ-inĩ rwa Kebari; na nĩ ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ. **4** Naguo riiri wa Jehova ũgĩtoonya hekarũ ũgereire kĩhingo kĩrĩa kĩerekeire mwena wa irathĩro. **5** Ningĩ Roho akĩnjoya na igũrũ akĩndwara nja ĩyo ya na thĩinĩ, naguo riiri wa Jehova ũkĩiyũra kũu hekarũ. **6** Mũndũ ũcio o arũgamĩte hau hakuhĩ na nĩ-rĩ, ngĩgua mũndũ akĩjarĩria kuuma thĩinĩ wa hekarũ. **7** Akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, haha nĩho handũ ha gĩtĩ gĩakwa gĩa ũthamaki, o na nĩho handũ ha gũkinyithia makinya makwa. Haha nĩho ngũtũũra ndĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli nginya tene. Nyũmba ya Isiraeli ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩ ĩgaacooka gũthaahia rĩitwa rĩakwa itheru, o ene o na kana athamaki ao marĩthaahie na ũndũ wa ũmaraya wao na kũhooya mĩhianano ĩtarĩ muoyo ya athamaki ao kũndũ kwao kũrĩa gũtũũgĩru. **8** Rĩrĩa meekĩrire hingĩro ciao hau hingĩro-inĩ ciakwa, na itugĩ cia mĩrango yao magĩciĩkĩra itugĩ-inĩ cia mĩrango yakwa, na no rũthingo rwarĩ gatagatĩ gakwa na o-rĩ, nĩmathaahirie rĩitwa rĩakwa itheru na mĩtugo ĩyo yao ĩrĩ magigi. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmaniina ndĩ na marakara. **9** Na rĩrĩ, ta nĩmatigane na ũmaraya wao wa kũhooya mĩhianano ĩtarĩ muoyo ya athamaki ao, na nĩ nĩngũtũũra gatagatĩ-inĩ kao nginya tene. **10** “Mũrũ wa mũndũ, taarĩria ũhoru wa hekarũ ĩyo kũrĩ andũ a Isiraeli, nĩguo maconoke

nĩ ũndũ wa mehia mao. Reke maroranie mũcoro ũcio wayo, **11** na angĩkorwo nĩmegũconoka nĩ ũndũ wa ũrĩa wothe mekĩte-rĩ, mamenyithie mũhianĩre wa hekarũ ĩyo, ũmamenyithie mũthondekere wayo, na nyumĩro ciayo, na matoonyero mayo, ningĩ ũmoonie mũhianĩre wayo wothe, na mĩtugo yayo yothe ya kũrũmĩrĩrwo, na mawatho mothe. Andĩka maũndũ maya mothe makĩonaga, nĩgeetha matĩie mũhianĩre wayo, na mahingie mĩtugo yayo yothe ya kũrũmĩrĩrwo. **12** “Ūyũ nĩguo watho wa hekarũ: Kũrĩa guothe kũrigiicĩirie kĩrĩma gĩkĩ igũrũ gũgũikara kũrĩ gũtheru mũno. Ūcio nĩguo watho wa hekarũ. **13** “Ici nĩcio ithimo cia kĩgongona, ithimĩtwo na mĩkono ĩrĩa mĩraihi, mũkono ũrĩa wa ũraihi wa mũkono ũmwe na wariĩ wa rũhĩ: Mũberethi wakĩo ũrĩ na ũriku wa mũkono ũmwe, na wariĩ wa mũkono ũmwe, naguo mũgũkũ ũrĩa ũkũrigiicĩirie nĩ wa irata rĩmwe mũthia-inĩ. Kĩu nĩkĩo kĩrũgamo gĩa kĩgongona. **14** Kuuma mũberethi ũrĩa ũrĩ gĩtina-inĩ nginya mũthia-inĩ wa mũhuro kĩrĩ na mĩkono ĩĩrĩ kũraiha na igũrũ, na wariĩ wa mũkono ũmwe, na kuuma mũthia-inĩ ũrĩa mũnini nginya mũthia-inĩ ũrĩa mũnenanene, kĩrĩ na mĩkono ĩna kũraiha na igũrũ, na wariĩ wa mũkono ũmwe. **15** Narĩo riiko rĩa kĩgongona-rĩ, nĩ mĩkono ĩna kũraiha na igũrũ, nacio hĩa inya irorete na igũrũ ikoimĩrĩra kuuma hau riiko-inĩ. **16** Narĩo riiko rĩu rĩa kĩgongona rĩiganaine mĩena yothe ĩna, rĩrĩ na ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩĩrĩ, na wariĩ wa mĩkono ikũmi na ĩĩrĩ. **17** Mũthia ũrĩa ũrĩ na igũrũ o naguo nĩũiganaine mĩena yothe, na ũrĩ na ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩna, na wariĩ wa mĩkono ikũmi na ĩna, naguo mũgũkũ

ūrĩa ũthiūrūrūkīrie nĩ wa nuthu ya mūkono, ningĩ ũkarigiicĩrio nĩ mūberethi wa mūkono ũmwe. Ngathĩ cia kīgongona kũ ing’etheire mwena wa irathĩro.” **18** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mūrũ wa mūdũ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Maya nĩmo magaatũka maūdũ ma kūrũmĩrĩrwo gũkĩrutwo magongona ma njino, na ma kũminjaminjĩria thakame kīgongona-inĩ rĩrĩa gĩgaakwo: **19** Nĩũkaneana ndegwa ĩtarĩ ngūrũ ĩtuĩke ya kūrũtwo iruta rĩa mehia, ũmĩneane kūrĩ athĩnjĩri-Ngai, arĩa Alawii, a nyũmba ya Zadoku, arĩa manguhagĩrĩria makĩndungatĩra, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **20** Nĩũkooya thakame ĩmwe ya yo ũmĩhake hĩa-inĩ icio inya cia kīgongona, na mĩthia-inĩ ĩyo ĩna ya metha ĩyo ĩrĩ igūrũ, na ũthiūrūrūkīrie mũgũkũ ũcio, nĩguo ũtherie kīgongona na ũkĩhoroherie. **21** Nĩũkooya ndegwa ĩyo ya kūrũtwo iruta rĩa mehia, ũmĩcinĩre handũ harĩa hathuurĩtwo hekarũ-inĩ kũu nja ya handũ-harĩa-haamũre. **22** “Mũthenya wa keerĩ nĩũkaruta thenge ĩtarĩ na kaũũgũ, ĩtuĩke ya kūrũtwo iruta rĩa mehia, nakĩo kīgongona gĩtherio o ta ũrĩa gĩatheretio na ndegwa. **23** Warĩkia gũgĩtheria, nĩũkaruta ndegwa ĩtarĩ ngūrũ, na ndūrũme kuuma rũũru-inĩ, cierĩ ikorwo itarĩ na kaũũgũ. **24** Nĩũgaciruta igongona hau mbere ya Jehova, nao athĩnjĩri-Ngai nĩmagaciminjaminjĩria cumbĩ, rĩtuĩke igongona rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova. **25** “Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja nĩũkarutaga thenge o mũthenya ya kūrũtwo iruta rĩa mehia; na ningĩ nĩũkaruta ndegwa ĩtarĩ ngūrũ, na ndūrũme kuuma rũũru-inĩ, cierĩ ikorwo itarĩ na kaũũgũ. **26** Ihinda rĩa mĩthenya ĩyo mũgwanja, nĩmakahoroheria kīgongona na magĩtherie;

ũguo nĩguo magaakĩamũra. 27 Mĩthenya ĩyo yarĩkia gũthira, kuuma mũthenya wa ĩnana gũthĩĩ na mbere, athĩnjĩri-Ngai nĩo makaheana maruta manyu ma njino, na maruta ma ũiguano, hau igũrũ rĩa kĩgongona. Hĩndĩ ĩyo nĩngamwĩtikĩra, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

44 Ningĩ mũndũ ũcio akĩnjookia nginya kĩhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra ya handũ-harĩa-haamũre, kĩrĩa kĩang’etheire mwena wa irathĩro, nakĩo kĩarĩ kĩhinge. 2 Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Kĩhingo gĩkĩ kĩrĩkaraga kĩrĩ kĩhinge. Gĩtikanahingũrwo; gũtirĩ mũndũ ũgaagĩtoonyera. Kĩrĩkaraga kĩhingĩtwo tondũ nĩkĩo Jehova, Ngai wa Isiraeli, aatoonyeire. 3 Mũthamaki we mwene nowe wiki ũngĩikara mwena wa thĩinĩ wa itoonyero rĩu na arĩre irio hau mbere ya Jehova. Arĩitoonyagĩra gĩthaku gĩa itoonyero rĩu, na akiuma na nja akoimĩra njĩra o ro ĩyo.”

4 Ningĩ mũndũ ũcio akĩndwara na njĩra ya kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini nginya hau mbere ya hekarũ. Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona riiri wa Jehova ũiyũrite hekarũ ĩyo ya Jehova, na nĩ ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ. 5 Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rora wega, na ũthikĩrĩrie wega, na ũrũmbũiye maũndũ mothe marĩa ngũkwĩra makonĩ mawatho mothe megĩ hekarũ ya Jehova. Rũmbũiya ũhoro wa itoonyero rĩa hekarũ, na njĩra ciothe cia kuuma handũ-harĩa-haamũre. 6 ĩra andũ aya aremi a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, maũndũ manyu ma magigi nĩmaiganĩte! 7 Hamwe na maũndũ marĩa mothe marĩ magigi mwekire, nĩmwatoonyirie andũ a kũngĩ matarĩ aruu ngoro na mwĩrĩ handũ-

hakwa-harĩa-haamũre, mũgĩthaahia hekarũ yakwa rĩrĩa mwandutiire irio, na maguta, na thakame, na mũgĩthũkia kĩrĩkanĩro gĩakwa. **8** Handũ ha kũruta wĩra wanyu ũrĩa wagĩrĩire ũkonĩĩ maũndũ makwa marĩa matheru, mwatuire andũ angĩ arũgamĩrĩri a handũ-hakwa-harĩa-haamũre. **9** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Gũtirĩ mũndũ wa kũngĩ ũtarĩ mũruu ngoro na mwĩrĩ ũngĩtoonya handũ-hakwa-harĩa-haamũre, o na angĩkorwo nĩ andũ a kũngĩ arĩa matũũranagia na andũ a Isiraeli. **10** “Alawii arĩa maanjehereire makĩndaihĩrĩria hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli maaturuurire na makĩehera harĩ nĩ makĩrũmĩrĩria mĩhianano yao-rĩ, no nginya magaacookererwo nĩ mehia mao. **11** Andũ acio no matungatage handũ-hakwa-harĩa-haamũre, na maikaragie ihingo cia hekarũ o na matungatage thĩinĩ wayo; no mathĩnje nyamũ cia maruta ma njino, na marutagĩre andũ magongona mao, na marũgamage mbere ya andũ makamatungatĩra. **12** No rĩrĩ, tondũ nĩo maamatungatĩire marĩ mbere ya mĩhianano yao, na magĩtũma andũ a nyũmba ya Isiraeli magũe mehia-inĩ-rĩ, nĩ ũndũ ũcio na nĩ nĩndĩhĩtĩte njoete guoko na igũrũ atĩ no nginya magaacookererwo nĩ mehia mao, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **13** Andũ acio matigacooka kũnguhĩrĩria mandungatagĩre ta athĩnjĩri-Ngai, kana makuhĩrĩrie kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩa indo ciakwa iria theru, kana maruta makwa marĩa matheru mũno; no nginya magaacookererwo nĩ gĩconoko kĩa maũndũ marĩa marĩ magigi maneeka. **14** No nĩngamatua arũgamĩrĩri a maũndũ ma hekarũ, na mawĩra mothe marĩa mabataire kũrutwo kũu thĩinĩ. **15** “No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai, acio

marĩ Alawii na a rūciaro rwa Zadoku, o acio maarutire mawĩra ma handũ-hakwa-harĩa-haamũre na wĩhokeku rĩrĩa andũ a Isiraeli meeherire makiuma harĩ niĩ, nĩo marĩnguhagĩrĩria makandungatĩra; marĩrũgamaga mbere yakwa makaruta magongona ma maguta na ma thakame, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **16** Acio oiki nĩo marĩtoonyaga handũ-hakwa-harĩa-haamũre; acio oiki nĩo marĩkuhagĩrĩria metha yakwa makandungatĩra na makaruta wĩra wakwa. **17** “Hĩndĩ ĩrĩa megũtoonya ihingo-inĩ cia nja ya na thĩinĩ, marĩhumbaga nguo cia gatani; matikanehumbe nguo o na ĩmwe ya guoya wa ng’onde hĩndĩ ĩrĩa megũtungata ihingo-inĩ cia nja ĩrĩa ya na thĩinĩ, kana kũu hekarũ thĩinĩ. **18** Nĩmeyohage iremba cia gatani mĩtwe, na nguo cia gatani cia thĩinĩ njohero-inĩ. Matikanehumbe kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩngĩtũma mathigine. **19** Hĩndĩ ĩrĩa mekuuma matoonye nja ya nyumĩrĩra kũrĩa andũ marĩ-rĩ, makaruta nguo iria megũtungataga nacio, na magacitiga tũnyũmba-inĩ tũrĩa twamũre, na makehumba nguo ingĩ, nĩgeetha matikae kwamũra andũ acio na ũndũ wa nguo icio ciao. **20** “Matikanenjwo njuĩrĩ ĩthire mĩtwe, kana mareke njuĩrĩ ciao iraihe mũno, no nĩ maigage njuĩrĩ ciao cia mĩtwe irĩ nenge. **21** Ningĩ gũtikanagĩe na mũthĩnjĩri-Ngai ũkũnyua ndibei rĩrĩa egũtoonya nja ya na thĩinĩ. **22** Matikanahikie atumia a ndigwa, kana mahikie atumia arĩa matiganĩte na athuuri ao; no rĩrĩ, no mahikie airĩtu gathirange a rūciaro rwa andũ a Isiraeli, kana atumia a ndigwa a athĩnjĩri-Ngai. **23** No nginya marutage andũ akwa ũtiganu wa maũndũ marĩa matheru na marĩa ma ndũire, na mamoonagie

gũkũũrana maũndũ marĩa marĩ thaahu na marĩa matarĩ thaahu. **24** “Kũngĩgĩa ngarari-rĩ, athĩnjĩri-Ngai no nginya matuithanagie ciira, na maũtue kũringana na matuĩro makwa ma ciira. Nĩmarĩmenyagĩrĩra mawatho makwa na kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo igũrũ rĩa ciathĩ ciakwa ciothe iria njathane, na maikaragie Thabatũ ciakwa irĩ theru. **25** “Mũthĩnjĩri-Ngai ndakanethaahie na ũndũ wa gũkuhĩrĩria kĩimba; no rĩrĩ, ũrĩa ũkuĩte angĩkorwo nĩ ithe kana nyina, kana mũriũ kana mwarĩ, kana mũrũ wa nyina kana mwarĩ wa nyina ũtahikĩte-rĩ, hĩndĩ ĩyo no ethaahie. **26** Aarĩkia gũtherio-rĩ, no nginya eterere mĩthenya mũgwanja. **27** Mũthenya ũrĩa agaacooka gũtoonya nja ĩrĩa ya na thĩinĩ ya handũ-harĩa-haamũre nĩguo agatungate thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre-rĩ, no nginya erutĩre iruta rĩa mehia, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **28** “Nĩ no nĩ igai rĩa athĩnjĩri-Ngai. Mũtikanamagaĩre igai gũkũ bũrũri wa Isiraeli; Nĩ nĩ ngũtuĩka igai rĩa. **29** Marĩrĩrĩaga maruta ma ngano, na maruta ma mehia, na maruta ma mahĩtia; nakĩo kĩndũ o gĩothe kĩrĩa kĩrutĩrwo Jehova gũkũ bũrũri wa Isiraeli gĩgaatuĩka kĩa. **30** Maciaro mothe ma mbere marĩa mega, na iheo cianyu ciothe cia mwanya, igaatuĩka cia athĩnjĩri-Ngai. No nginya mũmaheage gĩcunjĩ kĩa mbere kĩa mũtu ũrĩa mũhinyu nĩgeetha kĩrathimo gĩtũũre kwanyu mĩcĩ. **31** Athĩnjĩri-Ngai matikanarĩe nyamũ o na ĩrĩkũ ĩngĩkorwo ĩkuĩte, ĩrĩ nyoni, kana matigari ma nyamũ yũragĩtwo nĩ nyamũ ĩngĩ.

45 “Hĩndĩ ĩrĩa mũkaagaya bũrũri ũtuĩke magai-rĩ, nĩmũkarutĩra Jehova gĩcigo kĩa bũrũri ũcio gĩtuĩke

rūgongo rwamūre, gīkorwo na mīkono 25,000 kūruiha, na mīkono 20,000 kwarama; gīcigo kīu gīothe gīgaatuika gītheru. **2** Gīcigo-inī kīu, nīhakagaywo gīcigo kīa mīena īna īigananīte, gīkorwo kīrī na mīkono 500 o mwena, hatuīke handū-harīa-haamūre, hacooke hathiūrūrūkīrio nī njīra ya mīkono mīrongo ītano. **3** Rūgongo-inī rūu rwamūre, nīmūgathima gīcunjī kīa ūraihi wa mīkono 25,000, na wariī wa mīkono 10,000. Gīcigo-inī kīu nīho hagaakwo handū-harīa-haamūre, na nīho Handū-harīa-Hatheru-Mūno. **4** Handū hau hagaatuika haamūre thīinī wa būrūri nī ūndū wa athīnjīri-Ngai, arīa matungataga handū-harīa-haamūre, arīa marīkuhagīrīria ho nīguo matungatagīre Jehova. No ho hagaatuika ha nyūmba ciao o na hatuīke harīa hatheru ha handū-harīa-haamūre. **5** Gīcigo kīa mūigana wa ūraihi wa mīkono 25,000, na wariī wa 10,000 gīgaatuika kīa Alawii, arīa matungataga thīinī wa hekarū, gītuīke igai rīao rīa gwakwo matūūra ma gūtūūrwo. **6** “Nīmūkagaya gīcigo gīakwo itūūra inene, gīcigo kīa wariī wa mīkono 5,000, na ūraihi wa mīkono 25,000, kīhakane na gīcigo kīrīa kīamūre; gīcigo kīu gīgaatuika kīa andū a nyūmba yothe ya Isiraeli. **7** “Gīthaka kīrīa gīgaatuika kīa mūnene ūcio gīkaahakana mbarī cierī na rūgongo rūrīa rwamūrīrwo Jehova, hamwe na gīthaka gīa itūūra rīrīa inene. Kuuma mwena wa ithūiro gīgaatambūrūka kīrorete mwena wa ithūiro, na kuuma mwena wa irathīro gītambūrūke kīrorete mwena wa irathīro, naguo ūraihi wakīo ūgaakīigama kuuma mūhaka wa ithūiro nginya wa irathīro, gītwaranīte na mīhaka ya magari ma Benjamini na Juda. **8** Gīthaka kīu nīkīo gīgaatuika igai rīake thīinī

wa bŭrŭri wa Isiraeli. Nao anene acio akwa matigacooka kŭhinyĩrĩria andũ akwa, no nĩmagetĩkĩria andũ a nyũmba ya Isiraeli megwatĩre bŭrŭri ũcio kŭringana na mĩhĩrĩga yao. **9** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Inyuĩ anene aya a Isiraeli, ũguo mwĩkĩte nĩ mũiganu! Eheriai maũndũ ma ũhinya na ma kŭhinyanĩrĩria, mwĩkage ũndũ ũrĩa ũrĩ wa kĩhooito na wagĩrĩire. Tigai gŭtunyaga andũ akwa indo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **10** No nginya mũhũthagĩre ithimo iria iringaine wega, na mũhũthagĩre eba ĩrĩa ĩringaine wega, o na bathi ĩrĩa ĩringaine wega. **11** Eba na bathi ikorwo irĩ kĩgeri kĩmwe kĩiganaine, bathi ĩmwe ĩiganagĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa homeri o ĩmwe, o nayo eba ĩmwe ĩiganagĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa homeri o ĩmwe; homeri ĩmwe ituĩke nĩyo kĩgeri kĩrĩa gĩtĩkĩrĩku gĩa gũcithima cieri. **12** Cekeri ĩmwe ĩrĩkoragwo ĩrĩ ya gera mĩrongo ĩrĩ. Cekeri mĩrongo ĩrĩ, kuonganĩrĩria na cekeri ingĩ mĩrongo ĩrĩ na ithano, kuonganĩrĩria na ingĩ ikũmi na ithano, nĩ ũndũ ũmwe na mina ĩmwe. **13** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩheo kĩa mwanya kĩrĩa mŭrĩrutaga: Nakĩo nĩ gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba ĩmwe kuuma harĩ o homeri ĩmwe ya ngano, na gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba ĩmwe kuuma harĩ o homeri ĩmwe ya cairi. **14** Gĩcunjĩ kĩrĩa gĩtue kĩa maguta, mathimĩtwo na gĩthimi kĩa bathi, nĩ gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa bathi kuuma harĩ o kori ĩmwe (nayo kori ĩmwe ĩrĩ na bathi ikũmi kana homeri ĩmwe, nĩgũkorwo bathi ikũmi nĩcio homeri ĩmwe). **15** Ningĩ ng’onde ĩmwe nĩĩkarutwo kuuma harĩ o rŭũru rwa ng’onde magana meerĩ kuuma ũrĩthio-inĩ ũrĩa mwega ũrĩ maaĩ kũu bŭrŭri wa Isiraeli. Icio nĩcio igaatuĩka cia maruta ma mũtu, na

maruta ma njino, o na cia maruta ma ngwatanĩro, nĩguo andũ mahorohagĩrio nacio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **16** Andũ othe a bũrũri nĩmakanyiitanĩra ũhoroinĩ ũcio wa kũruta iheo cia mwanya cia kũhũthĩrwo nĩ mũnene thĩinĩ wa bũrũri wa Isiraeli. **17** Mũnene ũcio nĩwe ũkaarutaga maruta ma njino, na maruta ma mũtu, na maruta ma kũnyuuo ciathĩ-inĩ, na Tũrũgamo twa Mweri, na Thabatũ, o na ciathĩ-inĩ ciothe iria njathane cia andũ a nyũmba ya Isiraeli. Nĩakaruta maruta ma mehia, na maruta ma mũtu, na maruta ma njino, na maruta ma ngwatanĩro ma kũhoroheria andũ a nyũmba ya Isiraeli. **18** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mweri wa mbere, o mũthenya wa mbere wa mweri ũcio, nĩmũkaruta gategwa gatarĩ na kaũũgũ nĩguo mũtherie handũ-harĩa-haamũre. **19** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakooya thakame ĩmwe ya maruta ma mehia amĩhake itingĩ-inĩ cia mĩrango ya hekarũ, na amĩhake koine ciothe inya cia metha ya kĩgongona, o na amĩhake itingĩ-inĩ cia itoonyero rĩa nja ya na thĩinĩ. **20** ũguo noguo mũgeeka mũthenya wa mũgwanja wa mweri ũcio nĩ ũndũ wa mũndũ o wothe ũngĩhĩa atekwenda kana ehie nĩ ũndũ wa kũrigwo; ũguo nĩguo mũkaahoroheria hekarũ ĩyo. **21** “Mweri wa mbere, mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri o ũcio nĩguo mũrĩgĩaga na gĩathĩ kĩa Bathaka, ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja, ihinda rĩrĩa mũrĩrĩaga mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũimbia. **22** Mũthenya ũcio-rĩ, mũnene akaaruta ndegwa irĩ iruta rĩa mehia nĩ ũndũ wake mwene, o na nĩ ũndũ wa andũ othe a bũrũri ũcio. **23** O mũthenya, ihinda rĩa mĩthenya ĩyo mũgwanja ya Gĩathĩ kĩu, mũnene ũcio nĩakaruta ndegwa

mūgwanja, na ndūrūme mūgwanja itarī na kaūūgū, cia kūrūtīra Jehova maruta ma njino, na arute thenge cia iruta rīa mehia. **24** Ningī arute mūtu wa eba ĩmwe ūtuīke iruta rīa mūtu harī o ndegwa, na eba ĩmwe harī o ndūrūme, na hini ĩmwe ya maguta harī eba ĩmwe. **25** “Ihinda-inī rīu rīa mīthenya ĩyo mūgwanja ya Gīathī kīu, kīrīa gīkaambīrīria mweri wa mūgwanja, mūthenya wa ikūmi na ĩtano, nīakaruta indo ta icio nī ūndū wa maruta ma mehia, na maruta ma njino, na maruta ma mūtu, o na ma maguta.

46 “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kīhingo kīa nja ya na thīinī kīrīa kīrorete irathīro kīrīkaraga kīhingītwo mīthenya ĩtandatū ĩrīa ya kūrutwo wīra, no mūthenya wa Thabatū na mūthenya wa Karūgamo ka Mweri nīkīrīhingūrāgwo. **2** Nake mūnene arīitoonyaga kuo na njīra ya gīthaku kīrīa gīa itoonyero, na akarūgama hau gītugī-inī gīa kīhingo. Nao athīnjīri-Ngai marute igongona rīa maruta make ma njino, na maruta make ma ngwatanīro. Arīīhooyagīra hau hingīro-inī ya itoonyero, agacooka akoima nja, no kīhingo kīu gītīkahingwo nginya o hwaī-inī. **3** Nao andū a būrūri ūcio nīmarīīhooyagīra hau mūromo-inī wa kīhingo kīu marī mbere ya Jehova mīthenya ya Thabatū na ya Tūrūgamo twa Mweri. **4** Namō maruta ma njino marīa mūnene ūcio arīrutagīra Jehova mūthenya wa Thabatū nī tūtūrūme tūtandatū, na ndūrūme ĩmwe, ciothe ikorwo itarī na kaūūgū. **5** Narīo iruta rīa ngano rīrīa rīakūrutanīrio na ndūrūme ĩyo rīrīkoragwo rīrī rīa eba ĩmwe, na iruta rīa ngano rīa kūrutanīrio na tūtūrūme tūu rīrīkoragwo rīrī rīingī o

ta ũrĩa angĩyendera, hamwe na hini ĩmwe ya maguta harĩ o eba ĩmwe. **6** Naguo mũthenya wa Karũgamo ka Mweri arĩrutaga ndegwa ĩtarĩ ngũrũ, na tũtũrũme tũtandatũ, na ndũrũme ĩmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ.

7 Ningĩ nĩarĩrutaga iruta rĩa ngano, akaruta eba ĩmwe hamwe na ndegwa ĩyo, na eba ĩmwe hamwe na ndũrũme ĩyo, na akaruta tũtũrũme tũingĩ o ta ũrĩa angĩenda kũruta, hamwe na hini ĩmwe ya maguta harĩ o eba ĩmwe. **8** Na rĩrĩa mũnene egũtoonya-rĩ, arĩtoonyagĩra gĩthaku gĩa itoonyero, na akiuma akoimĩra njĩra o ĩyo.

9 “Hĩndĩ ĩrĩa andũ a bũrũri ũcio marĩũkaga mbere ya Jehova mũthenya ya ciathĩ iria njathane, mũndũ o wothe ũrĩa ũgaatoonyera kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini akahooe-rĩ, akiuma akoimagĩra kĩhingo gĩa gũthini; na mũndũ o wothe ũgaatoonyera kĩhingo kĩa mwena wa gũthini, akiuma akoimagĩra kĩhingo gĩa gathigathini. Gũtirĩ mũndũ ũgaacookera kĩhingo kĩrĩa atoonyeire, no mũndũ ariomagĩra kĩhingo kĩrĩa kĩng’etheire kũ atoonyeire. **10** Mũnene ũcio arĩkoragwo arĩ hamwe nao, agatoonyaga magĩtoonya, na akoimaga makiuma. **11** “Hĩndĩ ya ciathĩ na ya maruga marĩa matuĩtwo, iruta rĩa ngano rĩrĩkoragwo rĩrĩ eba ĩmwe hamwe na ndegwa, na eba ĩmwe hamwe na ndũrũme, na akaruta tũtũrũme tũingĩ o ta ũrĩa angĩyendera, hamwe na hini ĩmwe ya maguta harĩ o eba ĩmwe. **12** Hĩndĩ ĩrĩa mũnene ũcio ekũrutĩra Jehova iruta rĩa kwĩyendera, o na rĩngĩkorwo rĩrĩ iruta rĩa njino kana maruta ma ngwatanĩro, nĩarĩhingũragĩrwo kĩhingo kĩrĩa kĩrorete mwena wa irathĩro. Arĩrutaga iruta rĩake rĩa njino kana maruta make ma ngwatanĩro o ta

ūrīa ekaga mūthenya wa Thabatū. Aarīkia kūruta oime nja na aarīkia kuuma, kīhingo kīu gīkaahingwo. **13** “O mūthenya nīūrīrutaga gatūrūme ka ūkūrū wa mwaka ūmwe gatarī na kaūīgū nī ūndū wa kūrūtīra Jehova iruta rīa njino; ūrīkarutaga rūciinī o rūciinī. **14** Ningī hamwe nako nīūrīrutaga iruta rīa ngano rīa gīcunjī gīa ithathatū kīa eba īmwe, na gīcunjī gīa ithatū kīa hini īmwe ya maguta ma kūrīngia mūtu ūcio rūciinī o rūciinī. Iruta rīrī rīa ngano rīrīrutagīrwo Jehova rīrī watho wa gūtūūra. **15** Nī ūndū ūcio gatūrūme kau, na iruta rīu rīa ngano, na maguta macio nīrīrutagwo rūciinī o rūciinī rīrī iruta rīa njino rīa hīndī ciothe. **16** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mūnene ūcio angīkaahe mwanake ūmwe wake kīheo kuuma kūrī igai rīake, o na kīo gīgaatuīka kīa njiaro ciake; gīgaatuīka indo ciao iria magaiīrwo. **17** No rīrī, angīkaahe ndungata īmwe yake kīheo kuuma igai-inī rīake, ndungata īyo īgaatūūra nakīo o nginya mwaka wayo wa kuohorwo; hīndī īyo kīheo kīu nīgīgacookerera mūnene ūcio. Igai rīu rīake nī rīa ariū ake oiki; nī igai rīao. **18** Mūthamaki ūcio ndangītunya andū acio magai mao na njīra ya kūmaingata mehere indo-inī ciao. Nīakahe ariū ake magai mao kuuma indo-inī ciake mwene, nīguo gūtikanagīe mūndū o na ūrīkū gatagatī-inī ka andū akwa ūkeeherio indo-inī ciake.” **19** Thuutha wa ūguo mūndū ūcio akīngereria itoonyero-inī rīa mwena wa kīhingo gīa tūnyūmba tūu twamūre tūrīa twarī twa athīnjīri-Ngai, tūrīa twarorete mwena wa gathigathini, na akīnyonia handū haarī mūthia-inī wa mwena wa ithūiro. **20** Nake akīnjīira atīrī, “Haha nīho handū harīa athīnjīri-Ngai

marĩrugagĩra iruta rĩa mahĩtia, na iruta rĩa mehia, na nĩho marĩhĩhagĩria iruta rĩa ngano, nĩgeetha matikanamoimie na kũu nja ya nyumĩrĩra, matigatherie andũ namo.”

21 Ningĩ agĩcooka akĩndwara nja ĩyo ya nyumĩrĩra, na agĩthiũrũrũkia koine-inĩ ciayo inya, na niĩ ngĩona atĩ o koine-inĩ nĩ haarĩ na nja ĩngĩ. **22** Koine-inĩ icio inya cia nja ya nyumĩrĩra nĩ haarĩ na nja ciarĩ njirigĩre. Ciarĩ na gĩthimo kĩaiganaine kĩa ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩna, na wariĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtatũ; o nja ĩmwe ya nja icio ciarĩ koine-inĩ icio inya nĩyaiganaine na ĩrĩa ĩngĩ. **23** Gũthiũrũrũka mwena wa na thĩinĩ wa nja icio inya nĩ haarĩ na mwako wa mahiga warĩ na mariiko maakĩtwo mathiũrũrũkĩirie hau rungu rwa mwako ũcio. **24** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Maya nĩmo mariiko marĩa andũ arĩa matungataga thĩinĩ wa hekarũ marĩrugagĩra indo cia magongona iria irutĩtwo nĩ andũ.”

47 Mũndũ ũcio nĩanjookirie itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, na niĩ ngĩona maaĩ magĩtherũka kuuma rungu rwa hingĩro ya hekarũ, magatherera na mwena wa irathĩro (tondũ hekarũ yarorete mwena wa irathĩro). Maaĩ macio moimaga na kũu rungu rwa mwena wa gũthini wa hekarũ, o mwena ũcio wa gũthini wa kĩgongona. **2** Ningĩ agĩcooka akĩndwara nja angereirie kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini, na agĩthiũrũrũkĩria mwena wa nja akĩndwara nginya kĩhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra kĩrĩa kĩang’etheire mwena wa irathĩro, namo maaĩ macio maathereraga kuuma mwena wa gũthini. **3** Rĩrĩa mũndũ ũcio aathiiaga arorete mwena wa irathĩro anyiitĩte rũrigi rwa gũthima na guoko-rĩ, agĩthima mĩkono 1,000, agĩcooka akĩngereria maaĩ-inĩ

macio, namo makĩnginya thũng'wa-inĩ. **4** Ningĩ agĩthima mĩkono ĩngĩ ngiri ĩmwe, na akĩnduĩkanĩria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya maru-inĩ. Agĩcooka agĩthima mĩkono ĩngĩ ngiri ĩmwe, na akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya njohero-inĩ. **5** Ningĩ agĩthima mĩkono ĩngĩ ngiri ĩmwe, rũgĩkorwo rũrĩ rũũĩ itangĩahotire kũringa, nĩ ũndũ maaĩ macio maarĩ maiyũru na rũkarika ũndũ rũngĩthambĩrwo, rũgatuĩka rũũĩ rũtangĩringĩka nĩ mũndũ. **6** Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona ũndũ ũyũ?” Hĩndĩ ĩyo akĩhũndũra, akĩnjookia nginya hũgũrũrũ-inĩ cia rũũĩ rũu. **7** Rĩrĩa ndaakinyire ho, ngĩona mĩtĩ mĩingĩ ĩrĩa yarĩ mĩrĩmo yeerĩ ya rũũĩ rũu. **8** Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Maaĩ maya mathereraga marorete bũrũri ũrĩa ũrĩ mwena wa irathĩro, magaikũrũka nginya Araba, magacooka magathiĩ makeitĩrĩra Iria-inĩ rĩa Cumbĩ. Maarĩkia kwĩitĩrĩra iria-inĩ rũu, namo maaĩ marĩo makaagĩra. **9** Mĩrumbĩ ya ciũmbe iria irĩ muoyo nĩĩgatũũra muoyo kũrĩa guothe rũũĩ rũu rũgaathereragĩra. Nĩgũkaagĩa thamaki nyingĩ, tondũ maaĩ macio nĩkuo mathereragĩra, magatũma maaĩ macio marĩ na cumbĩ magĩre; nĩ ũndũ ũcio kũrĩa rũũĩ rũu rũthereragĩra, ciũmbe ciothe nĩĩgatũũra muoyo. **10** Ategi a thamaki makaarũgamaga hũgũrũrũ-inĩ ciaruo; kuuma Eni-Gedi nginya Eni-Egilaimu nĩgũgakorwo na kũndũ gwa gũtambũrũkĩrio wabu. Thamaki igaakorwo irĩ cia mĩthemba mĩingĩ, o ta thamaki cia Iria Rĩrĩa Inene. **11** No matindiri makuo na njabacabi ciakuo itikagĩra; igaatigwo irĩ cia cumbĩ. **12** Mĩtĩ ya matunda ma mĩthemba yothe nĩĩgakũra hũgũrũrũ-inĩ cierĩ cia rũũĩ rũu. Mathangũ mayo matikooma, o na kana mĩtĩ ĩyo yaage gũciara. O

mweri nīgaciaraga, tondū maaī moimīte handū-harīa-haamūre magaathereraga nginya kūu īrī. Maciaro mayo magaatuīka irio namo mathangū mayo matuīke ma kūhonania.” **13** Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Īno nīyo mīhaka īrīa mūkaarūmīrīra mūkīgaya būrūri ūcio ūtuīke igai gatagatī-inī ka mīhīrīga īrīa ikūmi na īrī ya Isiraeli. Jusufu akaaheo icunjī igīrī. **14** Nawe nīūkamagayania būrūri ūcio icunjī ciiganaine. Tondū nīndehītire njoete guoko na igūrū ngiuga atī nīngaūhe maithe manyu ma tene-rī, būrūri ūyū nīūgaatuīka igai rīanyu. **15** “Ūyū nīguo ūgaatuīka mūhaka wa būrūri ūcio: Mūhaka wa mwena wa gathigathini ūkoima Iria Rīrīa Inene ūgereire njīra ya Hethiloni, ūhītūkīre Lebo-Hamathu, nginya Zedadi, **16** na ūgerere Beratha na Sibiraimu (kūu mūhaka-inī ūrīa ūrī gatagatī ka Dameski na Hamathu), ūthīī nginya Hazeri-Hatikoni, kūu mūhaka-inī wa Haurani. **17** Naguo mūhaka ūcio ūtambūrūke kuuma iria-inī ūkinye Hazari-Enani, mūhaka-inī wa mwena wa gathigathini wa Dameski, naguo mūhaka wa Hamathu ūkorwo ūrī mwena wa gathigathini. Ūcio nīguo ūgaatuīka mūhaka wa mwena wa gathigathini. **18** Naguo mūhaka wa mwena wa irathīro ūkaagerera gatagatī ka Haurani na Dameski, ūtwaranīte na Rūūī rwa Jorodani gatagatī ka Gileadi na būrūri ūcio wa Isiraeli, ūrorete o iria-inī rīa mwena wa irathīro, ūthīī nginya Tamaru. Ūcio nīguo ūgaatuīka mūhaka wa mwena wa irathīro. **19** Naguo mūhaka wa mwena wa gūthini ūkoima Tamaru o nginya kūu maaī-inī ma Meriba-Kadesi, ūtwarane na Karūūī ka Misiri o nginya Iria Rīrīa Inene. Ūcio nīguo ūgaatuīka mūhaka

wa mwena wa gũthini. **20** Naguo mũhaka wa mwena wa ithũĩro, Iria Rĩrĩa Inene nĩrĩo rĩgaatuĩka mũhaka, ũthĩĩ nginya harĩa hang’etheire Lebo-Hamathu. Ūcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wa mwena wa ithũĩro. **21** “Inyuĩ nĩ inyuĩ mũkeegayania bũrũri ũyũ kũringana na mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **22** Mũkaũgayana ũtuĩke igai rĩanyu inyuĩ ene, na rĩa andũ a kũngĩ arĩa matũũraga gatagatĩ-inĩ kanyu na nĩ marĩ na ciana. Nĩmũkamatua ta marĩ andũ a Isiraeli maciarĩirwo bũrũri ũcio; acio makaagaĩrwo igai hamwe na inyuĩ gatagatĩ-inĩ ka mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **23** Mũhĩrĩga-inĩ o ũrĩa mũndũ angĩkorwo atũũrĩte arĩ mũgeni-rĩ, kũu nĩkuo mũkaamũgaĩra igai rĩake,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

48 “Na rĩrĩ, maya nĩmo marĩitwa ma mĩhĩrĩga ĩyo: Mũhaka-inĩ wa mwena wa gathigathini, Dani nĩakaheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩgaatwarana na njĩra ya Hethiloni ya gũthĩĩ nginya Lebo-Hamathu; Hazari-Enani na mũhaka wa mwena wa gathigathini wa Dameski kũrigania na Hamathu gũgaakorwo kũrĩ mũhaka wakuo kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro. **2** “Nake Asheri aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Dani kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro. **3** “Nake Nafitali aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Asheri kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro. **4** “Nake Manase aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Nafitali kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro. **5** “Efiraimu aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Manase kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro. **6**

“Nake Rubeni aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Efiraimu kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. 7 “Nake Juda aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Rubeni kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. 8 “Ningĩ kũhakana na rũgongo rwa Juda kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro, nĩmũkaruta gĩcigo mũkĩneane gĩtuĩke kĩheo kĩa mwanya. Gĩgaakorwo kĩrĩ na wariĩ wa mĩkono 25,000 kwarama, naguo ũraihi wakĩo ũkaiganana na gĩcigo kĩmwe kĩa iria igaiĩrwo mĩhĩrĩga kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro; naho handũ-harĩa-haamũre hagaakorwo harĩ gatagatĩ ga kĩa. 9 “Gĩcigo kũ kĩa mwanya mũkaarutĩra Jehova-rĩ, gĩgaakorwo kĩrĩ na ũraihi wa mĩkono 25,000, na wariĩ wa mĩkono 10,000. 10 Gĩcigo kũ gĩgaatuĩka gĩcigo kĩamũre kĩa athĩnjĩri-Ngai. Gĩgaakorwo kĩrĩ kĩa ũraihi wa mĩkono 25,000 mwena wa gathigathini na wariĩ wa mĩkono 10,000 mwena wa ithũiro, na wariĩ wa mĩkono 10,000 mwena wa irathĩro, na ũraihi wa mĩkono 25,000 mwena wa gũthini. Handũ-harĩa-haamũre hagaakorwo harĩ gatagatĩ ga kĩa. 11 Gĩcigo kũ gĩgaatuĩka kĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa aamũre, nao nĩ andũ a Zadoku arĩa matũũrĩte marĩ ehokeku makĩndungatĩra, na matiigana gũturuura ta ũrĩa Alawii meekire hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli maaturuurire. 12 Gĩcigo kũ gĩgaatuĩka kĩheo kĩa kĩa mwanya kĩrutĩtwo kuuma gĩcigo-inĩ kũ kĩamũre kĩa bũrũri, nakĩo gĩgaatuĩka igai itheru mũno, na gĩkaahakana na rũgongo rwa Alawii. 13 “Gũtwarana na rũgongo rũu rwa athĩnjĩri-Ngai-rĩ, Alawii nĩmakagaya gĩcigo kĩa mĩkono 25,000, na wariĩ

wa mīkono 10,000. Ūraihi wakīo wothe ūgaakorwo ūrī mīkono 25,000, naguo wariī wakīo ūkorwo ūrī wa mīkono 10,000. **14** Nao matikanendie kana makūūranie o na kīmwe gīa cio. Gīkī nīkīo gīcigo kīrīa kīega mūno būrūri-inī ūyū, na gītikananengerwo mūndū ūngī, tondū nīkīamūrīre Jehova. **15** “Gīcigo kīrīa gīgaatigara kīa wariī wa mīkono 5,000, na ūraihi wa mīkono 25,000, gīgaatuīka gīa kūhūthagīrwo na maūndū ma itūūra rīu inene, kīhūthīrwo na gwakwo nyūmba cia gūtūūrwo, na ithaka cia ūrīithio. Itūūra rīu inene rīgaakorwo gatagatī ga gīcigo kīu, **16** narīo itūūra rīu rīgaakorwo na ithimo ici: mwena wa gathigathini nī mīkono 4,500, na mwena wa gūthini nī mīkono 4,500, na mwena wa irathīro nī mīkono 4,500, na mwena wa ithūīro nī 4,500. **17** Gīthaka kīa ūrīithio wa itūūra rīu inene gīgaakorwo kīrī na mīkono 250 mwena wa gathigathini, na mīkono 250 mwena wa gūthini, na mīkono 250 mwena wa irathīro, na mīkono 250 mwena wa ithūīro. **18** Gīcigo kīrīa gīgaatigara, kīhakanīte na gīcigo kīu kīamūre, na gītwaranīte na ūraihi wakīo, gīgaakorwo kīrī kīa mīkono 10,000 mwena wa irathīro, na mīkono 10,000 mwena wa ithūīro. Maciaro makīo nīmo makaarīagwo nī aruti wīra a itūūra rīu inene. **19** Aruti wīra acio a itūūra rīu inene arīa makaarīmaga kīu makoima mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli. **20** Gīcigo kīu gīothe gīgaakorwo kīiganaine mīena yothe īna, na gīkorwo kīrī na mīkono 25,000 o mwena. Nīmūkaruta gīcigo kīu kīamūre kīrī kīheo kīa mwanya, gītuīke gīcigo kīamūre, mūkīrutanīrie na gīthaka gīa itūūra rīu inene. **21** “Kūndū kūrīa gūgaatigara mīena yeerī ya gīcigo kīu

kīamūre na gīthaka gīa itūūra rīrīa inene gūgaatuīka kwa mūthamaki. Kūndū kūu gūgaatambūrūka mwena wa irathīro wa kūrīa gwathimītwo mīkono 25,000 ya gīcigo kūu kīamūre gūkinye nginya mūhaka-inī wa mwena wa irathīro, nagu mwena wa ithūiro uume hau haathimītwo mīkono 25,000, gūkinye nginya mūhaka-inī wa mwena wa ithūiro. Icigo icio cieri itwaranīte na ūraihi wa icigo icio ingī cia mīhīrīga igaatuīka cia mūthamaki, nakīo gīcunjī kīrīa kīamūre, hamwe na handū-harīa-haamūre ha hekarū igaakorwo gatagatī ga kūndū kūu. **22** Nī ūndū ūcio ithaka cia Alawii na ithaka cia itūūra inene igaakorwo irī gatagatī ga gīcigo kūu kīa mūthamaki. Gīcigo kūu kīa mūnene gīgaakorwo kīrī gatagatī ka mūhaka wa Juda na mūhaka wa Benjamini. **23** “Ha ūhoro wa mīhīrīga īyo īngī itigarīte: Benjamini akaaheo gīcigo kīmwe; nakīo gīgaatambūrūka kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **24** “Nake Simeoni aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Benjamini kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **25** “Nake Isakaru aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Simeoni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **26** “Nake Zebuluni aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Isakaru kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **27** “Gadi nīakagaya gīcigo kīmwe; gīkaahakana na rūgongo rwa Zebuluni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **28** “Mūhaka wa mwena wa gūthini wa Gadi ūgaathī ūrorete mwena wa gūthini kuuma Tamaru nginya maaī ma Meriba-Kadeshi, ningī ūtwarane na Karūūī ka Misiri nginya Iria Rīrīa

Inene. **29** “Ūcio nĩguo bŭrŭri ũrĩa mŭkaagayania ũtuĩke igai rĩa mĩhĩrĩga ya Isiraeli, nacio icio nĩcio igaatuĩka icigo ciao,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **30** “Ici nĩcio igaatuĩka njĩra cia kuuma itũũra rĩu inene: Kwambĩrĩria mwena wa gathigathini, ũrĩa ũrĩ na ũraihi wa mĩkono 4,500, **31** ihingo cia itũũra rĩu inene igeetanio na mĩhĩrĩga ya Isiraeli. Ihingo icio ithatũ irĩ mwena wa gathigathini-rĩ, kĩmwe nĩ kĩa Rubeni, kũ kĩngĩ nĩ kĩa Juda, na kũ kĩngĩ nĩ kĩa Lawi. **32** “Naguo mwena wa irathĩro, ũrĩa ũrĩ na ũraihi wa mĩkono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Jusufu, kũ kĩngĩ nĩ kĩa Benjamini, na kũ kĩngĩ nĩ kĩa Dani. **33** “Ningĩ mwena wa gũthini, ũrĩa ũrĩ na gĩthimo kĩa mĩkono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Simeoni, kũ kĩngĩ nĩ kĩa Isakaru, na kũ kĩngĩ nĩ kĩa Zebuluni. **34** “O na ningĩ mwena wa ithũĩro, ũrĩa ũrĩ na ũraihi wa mĩkono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Gadi, kũ kĩngĩ nĩ kĩa Asheri, na kũ kĩngĩ nĩ kĩa Nafitali. **35** “Itĩina rĩa gũthiũrũrũkĩria itũũra rĩu rĩothe rĩgaakorwo na mĩkono 18,000. “Narĩo itũũra rĩu inene kuuma hĩndĩ ĩyo gũthĩĩ na mbere rĩgeetagwo ũũ:

Danieli

1 Atĩrĩrĩ, mwaka-inĩ wa gatatũ wa ũthamaki wa Jehoiakimu, mũthamaki wa Juda-rĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩokire itũũra rĩa Jerusalemu, akĩrĩrigiicĩria nĩguo arĩtunyane. **2** Nake Mwathani akĩrekereria Jehoiakimu, mũthamaki wa Juda, guoko-inĩ gwake, hamwe na indo imwe kuuma hekarũ-inĩ ya Ngai. Nake Nebukadinezaru agĩkuua indo icio, agĩcitwara hekarũ-inĩ ya ngai yake kũu Babuloni, na agĩciiga nyũmba-inĩ ĩrĩa yaigagwo igĩina cia ngai yake. **3** Ningĩ mũthamaki ũcio agĩatha Ashipenazi, ũrĩa warĩ mūrori mūnene wa anene a nyũmba yake ya ũthamaki, amũrehere andũ amwe arĩa moimĩte Isiraeli a nyũmba ya ũthamaki na a rũciaro rwa andũ arĩa maarĩ igweta, **4** nao makorwo marĩ aanake matarĩ kaũũgũ o na karĩkũ, na athaka makĩonwo, na andũ mekuoneka marĩ na ũtaũku maũndũ-inĩ mothe ma kwĩrutwo, na andũ mooĩ maũndũ wega, na ahũthũ kũnyiita maũndũ, na magĩrĩire gũtungata thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki. Ashipenazi aarĩ arute andũ acio rũthiomi na maandĩko ma Ababuloni. **5** Nake mũthamaki agĩtua maheagwo irio na ndibei mũthenya o mũthenya iria we mwene aarĩaga; maarĩ mathomithio maũndũ ihinda rĩa mĩaka ĩtatũ, na thuutha ũcio matoonye wĩra-inĩ wa gũtungatĩra mũthamaki. **6** Thĩinĩ wa acio maathuurirwo nĩ haarĩ na aanake amwe maarutĩtwo Juda: Na nĩo Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria. **7** Nake mūrori ũcio wa anene arĩa angĩ nĩamaheire marĩitwa mangĩ: Danieli akĩmwĩta Belites hazaru, nake Hanania agĩitwo Shadiraka, nake Mishaeli agĩitwo Meshaki, nake

Azaria agĩtwo Abedinego. **8** No rĩrĩ, Danieli agĩtua na ngoro yake atĩ ndegwĩthaahia na irio na ndibei ĩyo ya mũthamaki, na akĩũria mũrori ũcio wa anene etĩkĩrio ndakae gwĩthaahia na ũndũ wa kũrĩa irio icio. **9** Nake Ngai nĩatũmĩte Danieli etĩkĩrĩke na aigũrwo tha nĩ mũnene ũcio, **10** no mũnene ũcio akĩra Danieli atĩrĩ, “Nĩndĩretigĩra mũthamaki mwathi wakwa, ũrĩa ũtuĩte kĩrĩa mũrĩheagwo gĩa kũrĩa na gĩa kũnyua. Aangĩmuona mũrĩ ahĩnju gũkĩra aanake arĩa angĩ a riika rĩanyu-rĩ, angiuga nĩ kĩĩ gĩtũmĩte? Hĩndĩ ĩyo mũthamaki no aanengithie mūtwe nĩ ũndũ wanyu.” **11** Danieli agĩcooka akĩarĩria mũrangĩri ũrĩa waheetwo wĩra nĩ mũrori wa anene arĩa angĩ wa kũroraga Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria, akĩmwĩra atĩrĩ, **12** “Ndagũthaitha, amba ũgerie ndungata ciaku handũ ha mĩthenya ikũmi: Ndũgaatũhe kĩndũ o nakĩ tiga o nyeni cia kũrĩa na maaĩ ma kũnyua. **13** Matukũ macio maathira ũcooke ũtũroranie na aanake acio angĩ marĩaga irio icio cia mũthamaki, na thuutha ũcio ũcooke gwĩka ndungata ciaku o ta ũrĩa ũkuona kwagĩrĩire.” **14** Nĩ ũndũ ũcio agĩtĩkĩra ũhoru ũcio, nake akĩmageria matukũ macio ikũmi. **15** Matukũ macio ikũmi maathira-rĩ, mothiũ mao makĩoneka maagĩrĩte, nao magatunguha gũkĩra aanake acio angĩ maarĩaga irio cia mũthamaki. **16** Nĩ ũndũ ũcio mũmarangĩri akĩeheria irio ciao iria ciarĩ njega mũno na ndibei ĩrĩa maarĩ manyuuage na agĩcooka kũmaheaga o nyeni tu handũ ha irio icio. **17** Na rĩrĩ, Ngai nĩaheire aanake acio ana ũmenyo na ũtaũku wa maandĩko ma mĩthemba yothe, na wĩruti wa maũndũ. Nake Danieli nĩataũkagĩrwo nĩ cioneki na

irooto cia mīthemba yothe. **18** Ihinda rīrīa mūthamaki aatuīte atī andū acio magaatwarwo nyūmba yake thīnī rīathira-rī, mūrōri wa anene arīa angī agīkīmatwara harī Nebukadinezaru. **19** Mūthamaki akīaria nao, na ndonire mūndū ūngīagananirio na Danieli, na Hanania, na Mishaeli na Azaria; na nī ūndū ūcio magītoonyio wīra-inī wa gūtungatagīra mūthamaki. **20** Ūndū-inī o wothe ūkonī ūūgī na ūtaūku wa maūndū marīa mūthamaki aamoragia-rī, agīkora makīrīte ago othe na aragūri a ūthamaki wake wothe maita ikūmi. **21** Nake Danieli agītūūra kūu nginya mwaka wa mbere wa wathani wa Mūthamaki Kurusu.

2 Na rīrī, mwaka-inī wa keerī wa ūthamaki wake-rī, Nebukadinezaru nīarootire irooto; agītangīka meciiria na akīūrwo nī toro. **2** Nī ūndū ūcio mūthamaki agīta ago na aragūri, na arogi na arori a njata nīguo moke mamwīre ūrīa aarootete. Rīrīa mookire makīrūgama mbere ya mūthamaki, **3** akīmeera atīrī, “Nī harī kīroto ndootete kīrīa kīrathīnia, na nīngwenda kūmenya ūrīa kiugīte.” **4** Hīndī ūyo arori a njata acio magīcookeria mūthamaki na rūthiomi rwa Asuriata, makīmwīra atīrī, “Wee mūthamaki, ūrotūūra tene na tene! Ta kīre ndungata ciaku kīroto kīrīa ūrotete, nacio itaūre kīroto kīu.” **5** Nake mūthamaki agīcookeria arori a njata acio, akīmeera atīrī, “Ūndū ūyū nīguo nduīte ngwatīirie mūno: Mūngīaga kūnjīra kīroto kīrīa ndootete na mūgītaūre-rī, nguuga mūtemangwo mūkue, nacio nyūmba cianyu imomorwo ituīke hība cia mahiga. **6** No mūngīnjīra kīroto kīu na mūgītaarīrie-rī, nīngūmūhe iheo, na marīhi, o na

ndūmūtīithie mūno. Nī ūndū ūcio njīrai ūrīa ndootete na mūndaūrīre ūhorō wa kīroto kīu.” 7 Makīmūcookeria o rīngī makīmwīra atīrī, “Mūthamaki nētīkīre kwīra ndungata ciake ūrīa arotete, na ithuī nītūkūmūtaūrīra kīroto kīu.” 8 Nake mūthamaki akīmacookeria atīrī, “Nīndīramenya kūna atī mūrenda o kūraiharaihia ihinda, tondū nīmūramenya atī ūndū ūyū nīguo nduīte ngwatīrie mūno: 9 Mūngīaga kūnjīra kīroto kīu ndootete-rī, iherithia rīanyu no rīmwe. Mūciirīre kūnjīra maūndū ma kūūhītithia na ma waganu, mūgīciiria atī ūrīa nduīte nīūkūgarūrūka. Nī ūndū ūcio-rī, njīrai kīroto kīu, na nīngūmenya atī no mūhote gūgītaūra.” 10 Nao arori a njata acio magīcookeria mūthamaki atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūmwe gūkū thī ūngīhota gwīka ūguo mūthamaki aroiga! Gūtīrī mūthamaki, o na arī mūnene na arī na hinya atīa, ūrī wooria mūndū-mūgo, kana mūragūri, kana mūrōri wa njata eke ūndū ta ūcio. 11 Ūndū ūcio mūthamaki arooria ndūngīhoteka. Gūtīrī mūndū ūngīhota kwīra mūthamaki kīroto kīrīa arootete, tīga o ngai ciiki, na ititūūranagia na andū a gūkū thī.” 12 Mūthamaki aigua ūhorō ūcio akīrakara na akīng’ūrīka mūno nginya agīathana atī andū arīa othe oogī a Babuloni mooragwo. 13 Nī ūndū ūcio gūkīrutwo watho andū acio oogī mooragwo, na andū magītūmwo magacarie Danieli na arata ake nīguo mooragwo. 14 Rīrīa Arioku, mūnene wa arangīri a mūthamaki, aathīaga kūūraga andū acio oogī a Babuloni-rī, Danieli akīmwarīria na ūūgī, o na eciirītie wega ūrīa ekūmwīra. 15 Akīūria ūcio warī mūnene wa arangīri a mūthamaki atīrī, “Nī kīi

gĩatũma mũthamaki atue itua rĩũru ũguo?” Nake Arioku agĩtaarĩria Danieli ũrĩa ũhoru ũcio wothe watariĩ. **16** Danieli aigua ũguo agĩthiĩ harĩ mũthamaki, akĩmũũria amũhe ihinda, nĩgeetha ahote kũmũtaũrĩra kĩroto kũ. **17** Nake Danieli akĩinũka gwake mũciĩ na akĩmenyithia arata ake ũhoru ũcio, nao nĩo Hanania, na Mishaeli, na Azaria. **18** Akĩmaringĩrĩria mathaithe Ngai wa igũrũ nĩguo amaiguĩre tha, amaguũrĩrie ũhoru ũcio warĩ mũhithe, nĩgeetha we hamwe na arata acio ake matikooraganĩrio hamwe na andũ acio angĩ oogĩ a Babuloni. **19** Na rĩrĩ, ũtukũ ũndũ ũcio warĩ mũhithe ũkĩguũrĩrio Danieli na kĩoneki. Nake Danieli akĩgooca Ngai wa igũrũ, **20** akiuga atĩrĩ: **21** Nĩwe ũgarũranagia mahinda na imera; **22** Nĩwe ũguũragia maũndũ marĩa marikĩru, o na marĩa marĩ hitho-inĩ; **23** Nĩndagũcookeria ngaatho na ndakũgooca, o Wee Ngai wa maithe makwa: **24** Hĩndĩ ĩyo Danieli agĩthiĩ kũrĩ Arioku, ũcio mũthamaki aamũrĩte athiĩ akooragithie andũ acio oogĩ a Babuloni, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkooagithie andũ acio oogĩ a Babuloni. Ndwaru kũrĩ mũthamaki, na nĩngũmũtaũrĩra kĩroto gĩake.” **25** O hĩndĩ ĩyo Arioku agĩtwara Danieli kũrĩ mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩnyonete mũndũ ũmwe wa arĩa maatahĩtwo kuuma Juda ũngĩhota kwĩra mũthamaki ũrĩa kĩroto gĩake kiugĩte.” **26** Nake mũthamaki akĩũria Danieli (na nowe Belites hazaru) atĩrĩ, “No ũhote kũnjĩra kĩroto kĩrĩa ndootete na ũgĩtaũre?” **27** Nake Danieli akĩmũcookeria atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa arĩa oogĩ, kana mũragũri, kana mũndũ-mũgo o na kana mũrathi ũngĩhota kwĩra mũthamaki ũhoru ũcio wa hitho, **28** no nĩ kũrĩ Ngai

ūrī igūrū ūguūranagīria maūndū marīa marī hitho-inī.
 Nīwe wonetie Mūthamaki Nebukadinezaru ūrīa gūgaikara
 matukū-inī ma thuutha. Kīroto gīaku na cioneki iria
 irahītūkīire meciiria-inī maku ūkomete ūrīrī irarī ici: **29**
 “Hīndī ūyo wakomete ūrīrī-inī, wee mūthamaki, meciiria
 maku nīmecūūranirie ūhorō wa maūndū marīa magooka
 thuutha-inī, nake ūrīa mūguūria wa maūndū marīa marī
 hitho-inī agīkūguūrīria ūrīa gūkaahaana thuutha-inī. **30**
 Nīrī, ndiguūrīirio ūhorō ūcio ūrī hitho-inī atī tondū
 ndī na ūūgī gūkīra andū arīa angī matūūrāga muoyo,
 no nīgeetha wee mūthamaki ūmenye ūrīa kīroto kīu
 kiugīte, nīguo ūtaūkīrwo nī maūndū macio ūrecūūranāgia
 meciiria-inī maku. **31** “Wee mūthamaki, warora nīwonire
 mūhianano mūnene warūngī mbere yaku: mūhianano
 ūcio warī mūnene mūno na nīwahlenahenāgia, na warī wa
 kūmakania ūkīonwo. **32** Mūtwe wa mūhianano ūcio warī
 wa thahabu ūrīa therie, nakīo gīthūri kīāguo na moko
 ciarī cia betha, nayo nda na ciero ciāguo ciarī cia gīcango,
33 magūrū maguo maarī ma kīgera, namo makinya maarī
 ma kīgera gītukanīte na rīūmba rīcine. **34** Hīndī o ūyo
 wawīroreire, ihiga inene rīkīenjwo, no rītienjirwo nī moko
 ma mūndū. Rīkīgūtha makinya ma mūhianano ūcio marīa
 maarī ma kīgera gūtukanīte na rīūmba, rīkīmahehenja.
35 Nakīo kīgera kīu, na rīūmba, na gīcango, na betha, na
 thahabu igīthetherwo tūcunjī tūcunjī, igītūika ta mūūngū
 ūrīa ūmbūrāgwo kīhuhīro-inī hīndī ya rīūa. Ikīhuhūkanio
 nī rūhuho, igīthira biū na itiacookire kuoneka rīngī. No
 rīrī, ihiga rīu rīagūthire mūhianano ūcio rīkīneneha,
 rīgītūika kīrīma kīnene, rīkīyūra thī yothe. **36** “Kīu nīkīo

kíroto kířía warootire, na ríu nítúgúgítaúrira múthamaki.
37 Wee múthamaki-rĩ, nĩwe múthamaki wa athamaki.
Nake Ngai wa igūrũ nĩakũheete ũthamaki, na ũhoti, na
hinya, na riiri; 38 nĩaiigĩte andũ a ndūrĩrĩ ciothe moko-
inĩ maku, na nyamũ cia gĩthaka, o na nyoni cia rĩera-
inĩ. Kūrĩa guothe itũūruga-rĩ, nĩagũtuĩte mwathi wacio
ciothe. Wee nĩwe mūtwe ũcio wa thahabu. 39 “Thuutha
waku, nĩgũkarahũka ũthamaki ũngĩ ũtagaakorwo na
hinya ta waku. Thuutha ũcio nĩgũkagĩa na ũthamaki
ũngĩ wa gatatũ, nĩguo ũgerekanĩtio na gĩcango, naguo
nĩũgaatha thĩ yothe. 40 Marigĩrĩrio-inĩ nĩgũkarahũka
ũthamaki ũngĩ wa kana ũrĩ hinya ta kĩgera, nĩgũkorwo
kĩgera kiunangaga na gĩkahehenja indo ciothe, na o
ta ũrĩa kĩgera kiunangaga indo igatuĩka tũcunjĩ ũguo
noguo ũkahehenja na uunange mothamaki macio mangĩ
mothe. 41 O ta ũguo wonire atĩ makinya na ciara
ciarĩ cia rĩũmba rĩcine rĩtukanĩte na kĩgera-rĩ, noguo
ũthamaki ũyũ ũgaakorwo ũrĩ mũgayũkanu; no rĩrĩ,
nĩũgakorwo ũrĩ na hinya wa kĩgera thĩinĩ wago, o ta
ũguo wonire kĩgera kũu gĩtukanĩte na rĩũmba. 42 O
ũguo ciara ciarĩ cia kĩgera gĩtukanĩte na cia rĩũmba-rĩ,
noguo ũthamaki ũcio ũgaakorwo kũmwe ũrĩ na hinya
na kūrĩa kũngĩ ũgathuthĩkanga. 43 Na o ta ũguo wonire
kĩgera gĩtukanĩte na rĩũmba rĩcine-rĩ, noguo andũ nao
magaakorwo matukanĩte, na matigaatũũra marĩ rũmwe
rĩngĩ, o ta ũrĩa kĩgera gĩtangĩtukana na rĩũmba. 44 “Na rĩrĩ,
ihinda-inĩ rĩa athamaki acio, Ngai wa igūrũ nĩakahaanda
ũthamaki ũtagacooka kwanangwo, kana ũtigĩrwo andũ
angĩ. Nĩũkahehenja mothamaki macio mangĩ mothe

ũmaniine, noguo mwene ũgaatũura wĩhaandĩte tene na tene. **45** Ũcio nĩguo ũtaũri wa kĩoneki kĩa ihiga rĩu rĩenjetwo kuuma kĩrĩma-inĩ, no rĩtienjetwo na moko ma andũ, na nĩrĩo rĩathetherire kĩgera, na gĩcango, na rĩũmba, na betha na thahabu igĩtuĩka tũcunjĩ. “Ngai ũcio mũnene nĩamenyithĩtie mũthamaki ũrĩa gũkaahaana thuutha-inĩ. Kĩroto kĩu nĩ kĩa ma, naguo ũtaũri wakĩo nĩ wa kwĩhokeka.” **46** Hĩndĩ iyo Mũthamaki Nebukadinezaru akĩgũithia, agĩturumithia ũthiũ thĩ mbere ya Danieli, na akĩmũhe gĩtĩio kĩnene, na agĩathana atĩ arutĩrwo igongona na ũbumba. **47** Mũthamaki akĩira Danieli atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai waku nĩwe Ngai wa ngai iria ingĩ, na Mwathani wa athamaki na mũguũria wa maũndũ marĩa marĩ hitho-inĩ, nĩgũkorwo nĩwahota kũguũria ũndũ ũyũ ũrĩ hitho-inĩ.” **48** Nake mũthamaki agĩtũũgĩria Danieli, na akĩmũtuga na iheo nyingĩ mũno. Akĩmũtua mwathi wa bũrũri wothe wa Babuloni, na akĩmũtua mũrũgamĩrĩri wa andũ arĩa othe oogĩ a bũrũri ũcio. **49** Nake Danieli agĩthaita mũthamaki atue Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arori a mawĩra marĩa maarutagwo bũrũri-inĩ ũcio wa Babuloni, no Danieli we mwene agĩkara kũu mũciĩ wa ũthamaki.

3 Na rĩrĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru nĩathondekithirie mũhianano wa thahabu, wa mĩkono mĩrongo ĩtandatũ kũraiha na igũrũ, na mĩkono ĩtandatũ kwarama, na akĩũhaandithia werũ-inĩ wa Dura kũu bũrũri wa Babuloni. **2** Nebukadinezaru agĩcooka agĩita anene, na anyabara, na abarũthi, na ataari a mũthamaki, na aigi kĩgĩina, na aciirithania, na mawakiri, na anene a

mabūrūri make mothe moke kīamūro-inī gīa kwamūra mūhianano ūcio aahandithītie. **3** Nī ūndū ūcio, anene, na anyabara, na abarūthi, na ataari a mūthamaki, na aigi kīgīna, na aciirithania, na mawakiri, na anene othe a mabūrūri makīgomana nī ūndū wa kwamūra mūhianano ūcio Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithītie, nao makīrūgama mbere yaguo. **4** Nake mūhuhi coro akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Inyuī andū a iruka ciothe na a ndūrīrī ciothe, na a mīario yothe ta thikīrīriai ūrīa mūthamaki aathanīte mwīke. **5** Rīrīa mūrīgua mūgambo wa coro, na mītūrīrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na mītūrīrū īrīa mīariī, o hamwe na ūini wa mīthemba yothe-rī, o rīmwe mwīgūithie thī mūhooe mūhianano ūcio wa thahabu ūrīa Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithītie. **6** Mūndū ūrīa wothe ūtekwīgūithia thī na ahooe, o hīndī īyo nīegūikio icua-inī rīa mwaki ūgwakana mūno.” **7** Nī ūndū ūcio, rīrīa andū acio maiguire mūgambo wa coro, na mītūrīrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na ūini wa mīthemba yothe, andū othe, na ndūrīrī, na andū a mīario yothe makīgūithia thī, makīhooya mūhianano ūcio wa thahabu ūrīa Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithītie. **8** Ihinda o rīu arori a njata amwe makīyumīria, magīcuuka Ayahudī, **9** makīra Mūthamaki Nebukadinezaru atīrī, “Wee mūthamaki ūrotūūra tene na tene! **10** Atīrīrī, wee mūthamaki nīūrūtīte uuge waku, ūkoiga atī rīrīa mūndū o wothe akaigua mūgambo wa coro, na mītūrīrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na mītūrīrū īrīa mīariī,

na ũini wa mĩthemba yothe no nginya egũithie thĩ, ahooe mũhianano ũcio wa thahabu, **11** na ũkoiga atĩ mũndũ ũrĩa wothe ũtekwĩgũithia thĩ aũhooe, nĩagaikio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. **12** No rĩrĩ, nĩ harĩ Ayahudi amwe arĩa wee ũigĩte a kũrora maũndũ ma bũrũri wa Babuloni, na nĩo Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, arĩa matakũiguaga, wee mũthamaki. Matitungatagĩra ngai ciaku, kana makahooya mũhianano wa thahabu ũcio ũhandithĩtie.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Nebukadinezaru agĩcinwo nĩ marakara, nake agĩtũmanĩra Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego mareehwo harĩ we. Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩreehwo mbere ya mũthamaki, **14** nake Nebukadinezaru akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũhoru wa ma wee Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, atĩ mũitungatagĩra ngai ciakwa, o na kana mũkahooya mũhianano wa thahabu ũcio handithĩtie? **15** Rĩu-rĩ, mũngĩhaarĩria nĩgeetha rĩrĩa mũrĩigua mũgambo wa coro, na mĩtũrirũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrirũ rĩa mĩariĩ, na ũini wa mĩthemba yothe, mwĩgũithie thĩ, mũhooe mũhianano ũcio nĩ thondekithĩtie, nĩ wega mũno. No rĩrĩ, mũngĩrega kũhooya mũhianano ũcio-rĩ, nĩmũgũikio o ro rĩmwe icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. Na rĩrĩ, hihi nĩ ngai ĩrĩkũ ĩngĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa?” **16** Nao Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magĩcookeria mũthamaki, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Nebukadinezaru, ithuĩ tũtibataire kwĩyarĩrĩria tũrĩ mbere yaku igũrũ rĩa ũhoru ũyũ. **17** Tũngĩkio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno-rĩ, Ngai ũrĩa ithuĩ tũtungataga e na ũhoti wa gũtũruta thĩinĩ warĩo, na nĩwe ũgũtũhonokia

kuuma guoko-inĩ gwaku, wee mũthamaki. **18** No rĩrĩ, o na angĩaga gũtũhonokia-rĩ, nĩtũkwenda ũmenye, wee mũthamaki, atĩ ithuĩ tũtingĩtungatĩra ngai ciaku, kana tũhooe mũhianano wa thahabu ũcio wee ũhandithĩtie.”

19 Hĩndĩ ĩyo Nebukadinezaru akĩrakara mũno nĩ ũndũ wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, na agĩtukia gĩthiithi nĩ ũndũ wao. Agĩcooka agĩathana, akiuga icua rĩu rĩongererwo ngũ nĩguo rĩhiũhe maita mũgwanja ma ũrĩa rĩakoragwo rĩhiũhĩte. **20** Nebukadinezaru agĩatha thigari imwe iria ciarĩ na hinya mũno ita-inĩ rĩake ciohe Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, imaikie icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno. **21** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio, mehumbĩte kanjũ ciao, na thuruarĩ, na iremba, o na guo icio ingĩ-rĩ, makĩohwo na magĩikio icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno. **22** Watho ũcio wa mũthamaki warĩ wa ihenya mũno, narĩo icua rĩkahiũha mũno, ũũ atĩ nĩnĩmbĩ cia mwaki ũcio cioragire thigari iria cianyitĩte Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, **23** nao andũ acio atatũ, moohetwo makarũmio, makĩgũa icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno. **24** Hĩndĩ ĩyo Mũthamaki Nebukadinezaru akĩgega, akĩrũgama na igũrũ o rĩmwe, akĩũria andũ arĩa maamũheaga kĩrĩra atĩrĩ, “Githĩ ti andũ atatũ tuohire na twamaikia mwaki-inĩ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “ĩ, nĩ ma ũguo nĩguo, mũthamaki.”

25 Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Hĩ, ta rorai! Nĩ ndĩrona andũ ana magĩcangacanga mwaki-inĩ, matarĩ ohe kana makahutio nĩ mwaki, nake ũcio wa kana ahaana ta ũmwe wa ariũ a ngai.” **26** Nebukadinezaru agĩkuhĩrĩria mũromo-inĩ wa icua rĩu rĩakanaga mwaki, akĩanĩrĩra,

akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, inyuĩ ndungata cia Ngai-Ūrĩa-ūrĩ Igūrũ-Mũno, umĩrai, mũũke haha!” Nĩ ūndũ ũcio Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego makiumĩra mwaki-inĩ ũcio, **27** nao anene, na anyabara, na abarũthi, na arĩa maataaraga mũthamaki othe makĩmarigiicĩria, makĩionera atĩ mwaki ndwamekĩte ũũru mĩĩrĩ yao, kana rũcuĩrĩ rwa mĩtwe yao rũkahĩa, o na nguo iria mehumbĩte itiahĩte, na matianungaga mwaki o na atĩa. **28** Nake Nebukadinezaru akiuga atĩrĩ, “Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arogoocwo, ūrĩa ũtũmĩte mũraika wake, ateithũre ndungata ciake! Mamwĩhokire, magĩkararia watho wa mũthamaki, na nĩmekwĩhaarĩirie kũruta mĩoyo yao handũ ha gũtungatĩra kana kũhooya ngai ingĩ, tiga Ngai ũcio wao. **29** Nĩ ūndũ ũcio-rĩ, nĩndaruta watho atĩ andũ a rũrĩrĩ o ruothe kana rwario arĩa makaaria ūndũ o wotho wa gũũkĩrĩra Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magatinangio icunjĩ, na nyũmba ciao imomorwo ituĩke hĩba ya mahiga, nĩgũkorwo gũtirĩ ngai ĩngĩ ĩngĩhonokania na njĩra ĩno.” **30** Nake mũthamaki agĩtũũgĩria Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego kũu bũrũri wa Babuloni.

4 Nĩ nĩ Mũthamaki Nebukadinezaru, Ndĩramwandĩkĩra marũa maya inyuĩ andũ a iruka ciothe, na ndũrĩrĩ, na andũ a rwario o ruothe arĩa matũũraga thĩ yothe: Mũrogaacĩra makĩria! **2** Ndĩ na gĩkeno ngĩmũmenyithia morirũ na maũndũ ma kũgeganĩa marĩa Ngai-ūrĩa-ūrĩ-Igūrũ mũno anjĩkĩire. **3** Kaĩ morirũ make nĩ manene-ĩ! **4** Atĩrĩrĩ, nĩ Nebukadinezaru ndarĩ gwakwa mũciĩ, njiganĩire na ngagaacĩra nyũmba-inĩ yakwa ya ũthamaki. **5** Na rĩrĩ,

ūtukū ūmwe ndarootire kīroto kīrīa kīamakirie mūno. Ngomete ūrīrī-inī wakwa-rī, maūndū marīa mahītūkagīra meciiria-inī makwa na cioneki ikīndua nda. **6** Nī ūndū ūcio ngīathana ngiuga atī andū arīa othe oogī a Babuloni mareehwo mbere yakwa nīguo mandaūrīre kīroto kīu. **7** Rīrīa ago, na aragūri, na arori a njata na arathi mohoro mookire, ngīmeera ūrīa ndarootete, no nīmaremirwo nī kūndaūrīra kīroto kīu. **8** No thuutha wao, Danieli agīūka mbere yakwa, na niī ngīmwīra ūrīa ndarootete. (Nīwe wītagwo Beliteshazaru tondū etanītio na ngai yakwa, nake akoragwo na roho wa ngai iria theru thīinī wake.) **9** Ngīra Beliteshazaru, mūnene wa ago othe atīrī, “Nīnjūū atī roho wa ngai iria theru ūrī thīinī waku, na gūtīrī ūndū ūrī hitho-inī ūngīkūrema. Gīkī nīkīo kīroto gīakwa; nawe he ūtaūrī wakīo. **10** Ici nīcio cioneki iria ndonire rīrīa ndaakomete ūrīrī-inī wakwa: Ndarorire ngīona hau mbere yakwa harūngī mūtī ūrī būrūrī gatagatī. Naguo warī mūrāihu mūno. **11** Mūtī ūcio ūkīneneha ūkīgīa na hinya nako gacūmbīrī kaguo gakahutia matu mairū; naguo wonekaga nginya ituri ciothe cia thī. **12** Mathangū maguo maarī mathaka, na maciaro maguo makaingīha warī na irio cia kūhūūnia andū othe. Nyamū cia gīthaka ciaikaraga kīiruru-inī kīaguo, nacio nyoni cia rīera-inī igaikaraga hongē-inī ciaguo; indo ciothe iria irī muoyo ciarīaga maciaro maguo. **13** “Nīngī o ngomete ūrīrī-inī wakwa ngīrora ngīona cioneki-inī icio, na hau mbere yakwa harī na mūrāngīrī, mūndū mūtheru, agīkūrūka oimīte igūrū. **14** Akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī: Temai mūtī ūcio na mūhūrūre hongē ciaguo; itithiai mathangū

maguo, na mūhurunje maciaro maguo. Nyamū nacio ciūre ciehere rungu waguo, o na nyoni ciume honge-inī ciaguo.

15 No rīrī, mūreke gīthukī na mīri yakīo ciohwo na kīgera na gīcango, nacio itigwo tīiri-inī, kūu nyeki-inī ya gīthaka. “Nīaihūgagio nī ime rīa igūrū, na atūūranagie na nyamū kūu nyeki-inī īrīa nduru ya gīthaka. **16** Meciiria make nīmagarūrwo matige gūtuīka ta ma mūdū, nake agīe na meciiria ta ma nyamū, ihinda ta rīa mīaka mūgwanja. **17** “Itua rīu rīanīrīrwo nī arangīri, narīo rīgekīrwo hinya nī arīa atheru, nīgeetha arīa marī muoyo mamenye atī Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe wathaga mothamaki ma andū, nago ūthamaki aūheaga o ūrīa angīenda kūūhe, na agatūūgīria mūdū ūtarī igweta o na hanini nīguo ūtuīke wake.’ **18** “Kīu nīkīo kīroto kīrīa nīī, Mūthamaki Nebukadinezaru ndarootire. Atīrīrī, wee Belites hazaru, ta njīra ūrīa kiugīte kuona atī andū arīa angī othe oogī a ūthamaki wakwa nīmaremetwo nīkūndaūrīra. No rīrī, wee no ūhote tondū roho wa ngai iria theru ūrī thīinī waku.”

19 Hīndī īyo Danieli (na nowe wītagwo Belites hazaru) akīamba gūtangīka mūno kwa ihinda, na akīmaka mūno meciiria-inī make. Nī ūndū ūcio mūthamaki akīmwīra atīrī, “Belites hazaru, tiga kūmakio nī kīroto kīu kana ūtaūri wakīo.” Belites hazaru agīcookia atīrī, “Mwathi wakwa, naarī korwo kīroto kīu kīerekererio thū ciaku, o na ūtaūri wakīo wathīrīrio andū arīa magūthūire! **20** Mūtī ūcio wonire, ūrīa wanenehire na ūkīgīa na hinya, nako gacūmbīrī kaguo gakahutia matu mairū, na ūkoonekaga nī thī yothe, **21** ūrī na mathangū mathaka na maciaro maingī, na ūkaheaga andū othe irio, na nyamū cia

githaka cikaarahaga kīruru-inī kīaguo, na ūkagīa na itara honge-inī ciaguo cia nyoni cia rīera-inī-rī, **22** wee mūthamaki, nīwe mūtī ūcio! Nīūnenehete na ūkagīa na hinya; ūnene waku ūgakūra nginya ūkahutia matu mairū, naguo wathani waku ūgatambūrūka ūgakinya kūdū kūrāya gūkū thī. **23** “Wee, mūthamaki-rī, Nīwonire mūrangīri, mūdū mūtheru, agīkūrūka oimīte matu-inī, akiugaga atīrī, ‘Temai mūtī ūcio na mūwanange, no mūtige gīthukī kīohetwo na kīgera na gīcango, kūu nyeki-inī ya gīthaka nayo mīri yakīo itigwo tīiri-inī. Nake nīaihūgagio nī ime rīa matu-inī; nīaikarage ta nyamū cia gīthaka ihinda rīa mīaka mūgwanja.’ **24** “Atīrīrī, wee mūthamaki, ūtaūri wa kīroto kīu nīguo ūyū, narīo ituīro rīrīa rītūtwo nī Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīguo rīgūkore wee, mūthamaki, mwathi wakwa, nīrīo rīrīrī: **25** Atīrīrī, nīūkaingatwo weherio kuuma kūrī andū, ūgatūūranagie na nyamū cia gīthaka; ūkaarīaga nyeki ta ng’ombe, na ūihūgagio nī ime rīa kuuma igūrū. Mīaka mūgwanja nīgathira, o nginya ūmenye atī Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe ūthamakagīra mothamaki mothe ma andū, na akamaheana kūrī o ūrīa angīenda. **26** Watho ūrīa woigire gīthukī na mīri yakīo gītigwo, nī kuuga atī nīūgacookerio ūthamaki waku rīrīa ūkaamenya atī wathani uumaga Igūrū. **27** Nī ūndū ūcio, wee mūthamaki, itīkīra kūigua ūtaaro wakwa: Tigana na mehia maku, wīkage maūdū marīa magīrīire, na ūtige waganu waku, na ūndū wa kūiguīra arīa ahinyīrīrie tha. Hihi kwahoteka ūgaacīru waku ūthīi na mbere.” **28** Na rīrī, maūdū macio mothe nīmakorire Mūthamaki Nebukadinezaru. **29** Thuutha

wa mīeri ikūmi na ĩrĩ, rĩrĩa mūthamaki aaceerangaga arĩ nyūmba igūrũ ya ũthamaki kũu Babuloni, **30** akiuga atĩrĩ, “Githĩ ĩno tiyo Babuloni, itũura inene rĩrĩa njakĩte rĩrĩ gĩikaro kĩa mūthamaki, na ũndũ wa ũhoti wakwa mūingĩ, na nĩ ũndũ wa riiri wa ũnene wakwa?” **31** Kahinda o kau aaragia, mūgambo ũkiuma igūrũ, ũkiuga atĩrĩ, “Rĩrĩ nĩrĩo ituĩro rĩrĩa ũtuĩrĩrwo, Mūthamaki Nebukadinezaru: Atĩrĩ, nĩwehererio ũhoti wa ũthamaki waku. **32** Nĩũkũingatwo weherio kuuma kūrĩ andũ, ũgatũuranagie na nyamũ cia gĩthaka; ũrĩrĩaga nyeki ta ng’ombe. Mĩaka mūgwanja nĩgũthira, o nginya ũmenye atĩ, Ũrĩa-ũrĩ-Igūrũ-Mũno nĩwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma andũ, na akamaheana kūrĩ o ũrĩa angĩenda.” **33** O hĩndĩ ĩyo ituĩro rĩrĩa rĩatuĩrĩrwo Nebukadinezaru rĩkĩhinga. Akĩingatwo, akĩeherio kuuma kūrĩ andũ, na akĩrĩa nyeki ta ng’ombe. Mwĩrĩ wake waihũgagio nĩ ime rĩa igūrũ, o nginya njuĩrĩ yake ĩkĩraiha o ta njoya cia nderi, na ndwara ciake ikĩraiha o ta cia nyoni. **34** Na rĩrĩ, mĩaka ĩyo yathira-rĩ, nĩ, Nebukadinezaru, ngĩtiira maitho makwa na igūrũ, na ngĩcookererwo nĩ ũgima wa meciiria makwa. Ningĩ ngĩgooca Ũrĩa-ũrĩ-Igūrũ-Mũno; ngĩmũtĩia na ngĩkumia ũcio ũtũũraga muoyo tene na tene. **35** Andũ othe a gũkũ thĩ **36** O ihinda-inĩ o rĩu ndaacookereirwo nĩ ũgima wa meciiria makwa-rĩ, norĩo ndaacookeirio gĩtĩio gĩakwa na ũkaru wakwa nĩgeetha ũthamaki wakwa ũgĩe na riiri. Ningĩ ataari akwa na andũ arĩa maarĩ igweta makĩĩnyamũkĩra, ngĩcookio gĩtĩ-inĩ gĩakwa kĩa ũnene, na ngĩneneha gũkĩra mbere. **37** Na rĩrĩ, nĩ Nebukadinezaru-rĩ, nĩngũkumia, na ndũũgĩrie, na

ngooce Mūthamaki wa igūrū, nīgūkorwo maūdū marīa mothe ekaga nīmagīrīire, na mīthiire yake yothe nī ya kīhotoo. Nao arīa mathiiga na mwīgaatho nīahotaga kūmanyiihia.

5 Atīrīrī, Mūthamaki Belishazaru nīarugithīirie andū ake ngiri ĩmwe arīa maarī igweta iruga inene, nake akīnyuuanīra ndibei nao. **2** Rīrīa Belishazaru aanyuuaga ndibei yake, agīathana ikombe cia thahabu na cia betha, iria ithe Nebukadinezaru aatahīte akaruta hekarū-inī Jerusalemu, irehwo nīgeetha mūthamaki, na andū ake arīa maarī igweta, na atumia ake na thuriya ciake manyue nacio. **3** Nī ūndū ūcio makīrehe ikombe icio cia thahabu iria ciatahītwo ikarutwo hekarū-inī ya Ngai kūu Jerusalemu. Nake mūthamaki, na andū ake acio maarī igweta, na atumia ake, na thuriya ciake makīnyua nacio. **4** Nao maanyuuaga ndibei, makīgocaga ngai cia thahabu, na cia betha, na cia gīcango, na cia kīgera, na cia mītī, na cia mahiga. **5** Na rīrī, o rīmwe hakīoneka ciara cia guoko kwa mūdū ikīandīka rūthingo-inī rwa nyūmba ĩyo ya ūthamaki hakuhī na mūtī ūrīa wa kūigīrīra tawa. Nake mūthamaki akīona guoko kūu gūkīandīka. **6** Nake mūthamaki agīthita gīthiithi na akīmaka mūno, nginya maru make makīgūthana, na akīremwo nīkūrūgama na magūrū make. **7** Mūthamaki akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga aragūri, na arori a njata, na arathi a mohoro mareehwo nake akīira andū acio oogī a Babuloni atīrī, “Ūrīa wothe ūngīthoma maandīko maya na anjīire ūrīa moigīte, nīekūhumbwo nguo cia rangi wa ndathi, na ekīrwo kīrengeri gīa

thahabu ngingo, na nĩegũtuuo mwathani wa gatatũ ũthamaki-inĩ ũyũ.” **8** Nao andũ a mũthamaki arĩa oogĩ othe magĩtoonya kuo, no matiahotire gũthoma maandĩko macio kana kwĩra mũthamaki ũrĩa moigĩte. **9** Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Belishazaru agĩkĩrĩrĩa kũmaka, na gĩthiithi gĩake gĩgĩthita makĩria. Andũ ake acio maarĩ igweta makĩrigwo nĩ ũrĩa mangĩka. **10** Mũtumia wa mũthamaki rĩrĩa aigwire inegene rĩa mũthamaki na andũ acio ake maarĩ igweta agĩtoonya nyũmba ĩyo yarĩ na iruga. Akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ũrotũũra nginya tene! Tiga kũmaka o na kana ũtukie gĩthiithi nĩ ũndũ wa ũhoru ũyũ! **11** ũthamaki-inĩ waku nĩ kũrĩ mũndũ ũkoragwo na roho wa ngai iria theru thĩinĩ wake. Matukũ-inĩ ma thoguo-rĩ, nĩonekire arĩ na meciiria marĩ na ũtaũku na ũmenyi o ta wa ngai icio. Thoguo, Mũthamaki Nebukadinezaru, (ndĩrakwĩra ũhoru wa thoguo mũthamaki,) nĩamũtuire mũnene wa aragũri, na arori a njata, na arathi a mohoro. **12** Mũndũ ũcio Danieli, na nĩwe mũthamaki eetire Belites hazaru, nĩonekire arĩ na meciiria makuũku, na ũmenyo, na ũtaũku, o na ningĩ ũhoti wa gũtaũra irooto, na gũtaarĩria ndaĩ, na gũtuithania maũndũ marĩa maritũ. Tũmana Danieli etwo na nĩegũkwĩra ũrĩa maandĩko macio moigĩte.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Danieli akĩrehwo mbere ya mũthamaki, nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Danieli, ũmwe wa andũ arĩa baba, ũrĩa warĩ mũthamaki aarehire gũkũ matahĩtwo kuuma Juda? **14** Nĩnjiguĩte atĩ ũrĩ na roho wa ngai iria theru thĩinĩ waku na atĩ ũrĩ na ũtaũku, na ũhoti wa gwĩciiria na ũũgĩ wa mwanya. **15** Andũ arĩa oogĩ na

aragūri nīmekūrehetwo harī niī mathome maandīko maya manjīire ūrīa moigīte, no matinahota kūmataarīria. **16** Rīu nīnjiguīte atī wee no ūhote gūtaūra na kūhīngīcanūra maūdū marīa maritū. Ūngīhota gūthoma maandīko maya na ūnjīire ūrīa moigīte-rī, nīūkūhumbwo nguo ya rangi wa ndathi, na wīkīrwo kīrengēeri gīa thahabu ngingo, na ūtuuo mwathani wa gatātū ūthamaki-inī ūyū.”

17 Nake Danieli agīcookeria mūthamaki atīrī, “Itheo icio ciaku ikara nacio arī we, namo marīhi maku ūmahe mūdū ūngī. No o na gūkīrī ūguo-rī, nīngūthomera mūthamaki maandīko macio, na ndīmwire ūrīa moigīte.

18 “Atīrīrī, wee mūthamaki, Ngai-Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīaheire thoguo Nebukadinezaru wathani, na ūnene, na riiri, na ūkaru. **19** Nī ūndū wa kūmūtūgīria ūguo-rī, andū othe, na ndūrīrī ciothe, na andū a mīario yothe nīmainainaga marī mbere yake na makamwītīgīra. Andū arīa mūthamaki angīendire mooragwo nīamooragithagia; arīa angīendire kūhonokia mīoyo yao, nīamahonokagia; arīa angīendire gūtūgīria, nīamatūgagīria; nao arīa angīendire kūnyihia, nīamanyiihagia. **20** No rīrīa ngoro yake yanyiitirwo nī mwīgaatho na akīūmio ngoro nī mwītīio, nīarutirwo gītī-inī gīake kīa ūnene na akīaūrwo riiri wake. **21** Akīingatwo akīeherio kuuma kūrī andū, na akīgarūrwo akīgīa na meciiria ta ma nyamū, agītūūrania na njagī cia werū-inī, na akīrīa nyeki ta ng’ombe; naguo mwīrī wake waihūgagio nī ime riumīte igūrū, nginya rīrīa aamenyire atī Ngai-Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe wathaga mothamaki ma andū, na nīwe ūmaheanaga kūrī o ūrīa angīenda kūhe. **22** “No wee nawe Belishazaru, mūrū-we-

rĩ, ndũigana kwĩnyiihia, o na gũkorwo nĩwooĩ maũndũ macio mothe. **23** Handũ ha ũguo-rĩ, wee nĩwĩnenehetie makĩria, ũgakararia Mwathani-wa-Igũrũ. Wetirie ikombe iria ciarutĩtwo hekarũ-inĩ yake, ũkĩreherwo, nawe na andũ aku arĩa marĩ igweta, na atumia aku na thuriya ciaku, mũkĩnyua ndibei nacio. Na inyuĩ mũkĩgooca ngai cia betha na cia thahabu, na cia gĩcango, na cia kĩgera, na cia mĩtĩ, o na cia mahiga, iria itoonaga, kana ikaigua, kana igakũũrana ũndũ. No rĩrĩ, wee ndũigana gũtĩĩa Ngai ũrĩa ũgwete muoyo waku guoko-inĩ gwake, na akamenya mĩthiĩre yaku yothe. **24** Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma guoko kũu gũũke kwandĩke maandĩko macio. **25** “Maandĩko macio mandĩkĩtwo maroiga ũũ: MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN **26** “Naguo ũtaũri wa ciugo ici nĩguo ũyũ: **27** TEKEL nĩ ta kuuga: Wee nĩũthimĩtwo na ratiri, ũkoneka nĩũtigairie. **28** PERES nĩ ta kuuga: ũthamaki waku nĩ mũganyanie, ũkaheanwo kũrĩ Amedi na Aperisia.” **29** Hĩndĩ ĩyo Belishazaru agĩatha andũ ake, nao makĩhumba Danieli nguo ya rangi wa ndathi, na agĩĩkĩrwo kĩrengeleri gĩa thahabu ngingo, naguo ũhoro wake ũkĩmenyithanio atĩ nĩwe mwathani wa gatatũ ũthamaki-inĩ ũcio. **30** ũtukũ o ro ũcio, Belishazaru mũthamaki wa Babuloni akĩũragwo, **31** nake Dario ũrĩa Mũmedia akĩoya ũthamaki ũcio, arĩ na ũkũrũ ta wa mĩaka mĩrongo ĩtandatũ na ĩrĩ.

6 Na rĩrĩ, Dario nĩonire athuure anene 120 nĩguo matuĩke a gwathanaga ũthamaki-inĩ wake wothe. **2** Ningĩ agĩcooka akĩiga atongoria atatũ matuĩke anene a acio angĩ, na ũmwe wa acio atatũ aarĩ Danieli. Anene acio atatũ maigirwo nĩgeetha marehagĩrwo ũhoro nĩ anene acio angĩ a bũrũri,

nĩgeetha indo cia mũthamaki itikoore. **3** Nake Danieli akĩoneka arĩ wa mwanya harĩ atongoria acio angĩ othe o na anene nĩ ũndũ wa ũrĩa aarĩ kĩyo mũrutĩre-inĩ wake wa wĩra, na nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩtanya kũmũtua mwathi wa ũthamaki ũcio wake wothe. **4** Nĩ ũndũ ũcio atongoria na anene acio angĩ magĩcaria ũndũ mangĩcuukĩra Danieli wĩra-inĩ wake wa gwathana, no makĩaga ihĩtia. Nĩmagire ũndũ mangĩmũcuukĩra, tondũ aarĩ mwĩhokeku, akaaga ũcuuke kana ihĩtia mũthĩire-inĩ yake. **5** Marigĩrĩrio-inĩ andũ acio makĩrana atĩrĩ, “Gũtirĩ hĩndĩ tũkoona ũndũ tũngĩcuukĩra Danieli, tiga ũkorirwo nĩ ũndũ ũkoniĩ watho wa Ngai wake.” **6** Nĩ ũndũ ũcio atongoria na anene a bũrũri magĩthĩ marĩ gĩkundi kũrĩ mũthamaki, makĩmwĩra atĩrĩ: “Wee Mũthamaki Dario, ũrotũura nginya tene! **7** Ithuĩ tũrĩ atongoria a ũthamaki ũyũ, na anyabara, na anene a bũrũri, na andũ arĩa mataaraga mũthamaki o na abarũthi othe, nĩtũciirĩte tũkoona arĩ wega we mũthamaki ũrute watho naguo ũhinyĩrĩrio atĩ mũndũ o wothe ũrĩa ũngĩhooya ngai o na ĩrĩkũ kana mũndũ o na ũrĩkũ, tiga akũhooire wee mũthamaki, ihinda rĩa matukũ mũrongo ĩtatũ rĩtanathira, no nginya aikio irima-inĩ rĩa mũrũũthi. **8** Na rĩrĩ, wee mũthamaki, athana watho ũcio ũgĩe ho na wandĩkwo, nawe ũwĩkĩre mũhũuri nĩgeetha ndũkagarũrwo, kũringana na mawatho ma Amedi na ma Aperisia marĩa matagarũragwo.” **9** Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Dario akĩandĩka watho ũcio na agĩkĩra mũhũuri. **10** Rĩrĩa Danieli aamenyire atĩ watho ũcio nĩ wandĩkitwo-rĩ, akĩinũka gwake, akĩhaica kanyũmba gake ka igũrũ harĩa ndirica cia nyũmba yake ciahingũragwo

irorete mwena wa Jerusalemu. O mūthenya, nīaturagia ndu maita matatū akahooya Ngai, akīmūcookagīria ngaatho o ta ūrīa aamenyerete gwīka hau kabere. **11** Nao andū acio magīthī marī hamwe, magīkora Danieli akīhooya agīthaita Ngai amūteithie. **12** Nī ūndū ūcio magīthī harī mūthamaki na makīaria nake igūrū rīa uuge ūcio wa mūthamaki: Makīmūūria atīrī, “Githī ndwandīkithirie watho atī handū ha matukū mīrongo ītatū, mūndū ūngīhooya ngai o na īrīkū kana ahooe mūndū o na ūrīkū tiga o we mūthamaki, no nginya aikio irima-inī rīa mīrūūthi?” Mūthamaki agīcookia atīrī, “Watho ūcio ūrī o ho, kūringana na mawatho ma Amedi na Aperisia, marīa matagarūragwo.” **13** Nao magīcookeria mūthamaki atīrī, “Danieli, ūmwe wa andū arīa maatahītwo kuuma Juda, ndagwathīkagīra wee mūthamaki, kana agaathīkīra watho ūrīa wee mwene wandīkithītie. O na rīu no ahooyaga Ngai wake maita matatū o mūthenya.” **14** Rīrīa mūthamaki aaiguire ūhoru ūcio, akīgua kīeha mūno; agītua itua rīa kūhonokia Danieli, na mūthenya ūcio wothe aatindire akīgeria ūrīa angīhonokia Danieli o nginya riūa rīgīthūa. **15** Hīndī īyo andū acio makīūngana rīngī magīthī harī mūthamaki na makīmwīra atīrī, “Ririkana, wee mūthamaki, atī kūringana na watho wa Amedi na Aperisia, watho ūrīa mūrute kana mwandīke nī mūthamaki ndūngīgarūrwo.” **16** Nī ūndū ūcio mūthamaki agīathana, nao makīrehe Danieli na makīmūikia irima-inī rīa mīrūūthi. Mūthamaki akīra Danieli atīrī, “Ngai waku ūrīa ūtungatagīra hīndī ciothe-rī, arogūteithūra!” **17** Ihiga rīkīreehwo, rīkīgwo mūromo-inī

wa irima rīu, nake mūthamaki agīkīra mūhūūri na gīcūhī
gīake mwene na icūhī cia andū ake arīa marī igweta,
nīgeetha gūtīkagīe ūndū ūngīgarūrwo ūkoniī Danieli. **18**
Nake Mūthamaki agīcooka nyūmba yake ya ūthamaki,
nake akīraara ehingīte kūrīa irio na atarī na maūndū ma
gwīkenia. Na ūtukū ūcio wothe ndaigana kuona toro. **19**
Na kwarooka gūkīa-rī, mūthamaki agīūkīra tene, agīthīī
ahiūhīte erekeire irima-inī rīa mīrūūthi. **20** Na aakuhīrīria
irima rīu, agīta Danieli na mūgambo ūrī na ruo rūnene,
akīmūūria atīrī, “Danieli, wee ndungata ya Ngai ūrīa
ūrī muoyo, Ngai waku ūrīa ūtungatagīra hīndī ciothe
nīakūhonoketie kuuma kūrī mīrūūthi?” **21** Nake Danieli
agīcookeria mūthamaki atīrī, “Wee mūthamaki, ūrotūūra
nginya tene! **22** Ngai wakwa nīarandūmīire mūraika wake,
nake arahinga mīrūūthi tūnua. Ndīrī ūndū mūūru īnjīkīte,
tondū nīnyonetwo itarī na mahītia njīkīte maitho-inī
make. Ningī o na wee mūthamaki ndirī ndaakūhītīria.”
23 Nake mūthamaki agīkena mūno na agīathana Danieli
arutwo irima rīu rīa mīrūūthi. Nake Danieli aarutwo
irima-inī rīu rīa mīrūūthi, ndaarī na handū aagurarītio,
tondū we nīehokete Ngai wake. **24** Nake Mūthamaki
agīathana, akiuga atī andū arīa maathitangīte Danieli
manyiitwo, macooke marehwo na maikio irima-inī rīu rīa
mīrūūthi, hamwe na atumia ao, na ciana ciao. Na rīrī, o
na matanakinya irima gītina-rī, mīrūūthi īyo īkīmākīria
hinya, na īkīhehenja mahīndī mao mothe. **25** Mūthamaki
Dario agīcooka akīandīkīra andū othe, na ndūrīrī, na andū
a mīario yothe būrūri-inī guothe marūa, akīmeera atīrī:
“Mūrogaacīra mūno makīria! **26** “Nīndahītūkīa watho, atī

kūrīa guothe ūthamaki ūyū wakwa wakinya-rī, andū no nginya metigagīre na matīage Ngai wa Danieli. 27 Nīwe ūteithūranaga na akahonokania; 28 Nī ūndū ūcio Danieli akīgaacīra hīndī ya wathani wa Dario, o na wathani-inī wa Kurusu ūrīa Mūperisia.

7 Na rīrī, mwaka-inī wa mbere wa Belishazaru mūthamaki wa būrūri wa Babuloni, Danieli nīarootire kīroto, na akīona cioneki meciiria-inī make akomete ūrīrī-inī wake. Nake akīandīka ūhoro wa kīroto kīu. 2 Danieli akiuga atīrī: “Nīī Danieli-rī, ūtukū nīndonire kīoneki, na hau mbere yakwa ngīona huho inya cia igūrū ikīhurutanīra igūrū wa iria rīrīa inene. 3 Naho hau hakiumīra nyamū inya ciarī nene kuuma iria-inī rīu, na gūtīrī yahanaga īrīa īngī. 4 “Nyamū ya mbere yahaanaga ta mūrūūthi, na yarī na mathagu ta ma ndiyyū. Ngīkara ndorete nginya rīrīa njoya ciayo ciamunyirwo, nayo īgīcooka ikīoywo na igūrū ikīrūgamio na magūrū mayo meerī ta mūdū, na ikīheo ngoro ta ya mūdū. 5 “Na hau mbere yakwa nī haarī na nyamū īngī ya keerī, nayo yahaanaga ta nduba. Nayo nyamū īyo nīyambararītie mwena ūmwe wayo, na īkarūma mbaru ithatū na kanua gatagatī ka magego mayo. Nayo ikīrwo atīrī, ‘Ūkīra ūrīe nyama nginya ūiganīel!’ 6 “Thuutha ūcio ngīrora na ngīona hau mbere yakwa nyamū īngī, nayo yahaanaga ta ngarī. Mūgongo-inī wayo yarī na mathagu mana maahaanaga ta ma nyoni. Nyamū īyo yarī na mītwe īna, na nīyahetwo ūhoti wa gwathana. 7 “Thuutha ūcio nīī Danieli-rī, ūtukū nīndonire kīoneki, na hau mbere yakwa ngīona nyamū ya kana, nayo yarī ya kūmakania na ya gūtua mūdū nda,

na nĩ yarĩ na hinya mũno. Nyamũ ĩyo yarĩ na magego manene ma kĭgera; na yahehenjaga na ĩgatambuura kĭrĭa yooraga, na kĭrĭa gĭatigara ĩkarangĭrĭria na magŭrũ. Yarĩ na ngũirani na nyamũ icio ingĩ cionekete mbere yayo, na yarĩ na hĩa ikũmi. **8** “Rĭrĭa ndeciiragia ũhoru wa hĩa iciorĩ, ngĩona hau mbere yakwa harĩ na rŭhĩa rŭngĩ, na rwarĩ rŭnini, rŭkĩmera gatagatĩ ka icio ingĩ; nacio hĩa ithatũ cia iria ciarĩ cia mbere ikĩmunyũka biũ, ikĩrweherera. Naruo rŭhĩa rŭu rwarĩ na maitho ta ma mũndũ na kanua kaaragia ndeto cia mwĩtĩo. **9** “O ndorete ngĩona, “itĩ cia ũnene ikĩgwo handũ ha cio, nake Ũrĭa-Ũtũire-ho-kuuma-o-Tene agĩkarĭra gĩtĩ gĩake. Nacio nguo ciake cierũhite ta ira; na njuĩrĩ cia mŭtwe wake ikerũha ta guoya wa ng’ondũ. Gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kĭarĩrĩmbũkaga nĩnĩmbĩ cia mwaki, namo magŭrũ makĩo maarĩ ma mwaki ũgwakana. **10** Rũũĩ rwa mwaki nĩ rwathereraga ruumĩte hau mbere yake. Nake agatungatĩrwo nĩ ndungata ngiri maita ngiri; na andũ ngiri ikũmi maita ngiri ikũmi makarũgama mbere yake. Igooti rĭgĩikara thĩ rĭciirithanie, namo mabuku makĩhingũrwo. **11** “Ningĩ ngĩthĩ na mbere gũcũthĩrĭria nĩ ũndũ wa ciugo cia mwĩgaatho iria rŭhĩa rŭu rwaragia. Ngĩikara ndorete nginya nyamũ ĩyo ikĩũragwo, na mwĩrĩ wayo ũkĩanangwo na ũgĩikio thĩinĩ wa mwaki ũcio wakanaga. **12** (Nyamũ icio ingĩ nĩciatuunyĩtwo ũhoti wacio wa gwathana, no nĩcietĩkĩrĩtio ciikarange muoyo kwa ihinda.) **13** “Ningĩ-rĩ, ũtukũ nĩndonire kĩoneki, ngĩona hau mbere yakwa harĩ na mũndũ wahaanaga ta mŭrũ wa mũndũ, agĩũka arĩ igŭrũ rĩa matu. Nake agĩkuhĩrĭria Ũcio-Ũtũire-ho-kuuma-o-Tene na agĩtwarwo harĩa aarĩ.

14 Nake akíheo wathani, na riiri, na hinya wa gwathana; nacio iruka ciothe, na ndūrĩrĩ, na andũ a mĩario yothe makĩmũhooya. Wathani wake nĩ wathani wa gũtũũra tene na tene, na ndũgaathira, naguo ũthamaki wake ndūrĩ hĩndĩ ũkaanangwo. 15 “Nĩ Danieli nĩndatangĩkire roho-inĩ, nacio cioneki iria ciahĩtũkĩire meciiria-inĩ makwa igĩthĩĩnia mũno. 16 Ngĩkuhĩrĩria ũmwe wa acio maarũngĩ hau, ngĩmũũria andaarĩrie ma ya ũhoru ũcio wothe. “Nĩ ũndũ ũcio akĩndaũrĩra maũndũ macio mothe, akĩnjĩira atĩrĩ: 17 ‘Nyamũ icio inya nene nĩ mothamaki mana marĩa makaarahũka gũkũ thĩ. 18 No rĩrĩ, andũ arĩa atheru a Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩo makaamũkĩra ũthamaki na matũũre naguo nginya tene, ĩĩ, ti-itherũ, matũũre naguo nginya tene na tene.’ 19 “Ningĩ ngĩenda kũmenya gĩtũmi kĩa nyamũ ĩyo ya kana ĩrĩa yarĩ na ngũũrani na icio ingĩ na yarĩ ya kũmakania mũno, ĩrĩ na magego mayo ma kĩgera na ndwara cia gĩcango, nyamũ ĩyo yahehenjaga na ĩgatambuuranga kĩrĩa yooraga, na ĩkarangĩrĩria na magũrũ kĩrĩa gĩatigara. 20 O na ningĩ ngĩenda kũmenya ũhoru wa hĩa icio ikũmi ciarĩ mĩtwe wayo na wa rũhĩa rũu rũngĩ rwacookire kũmera, o na wa hĩa icio ithatũ ciamunyũkire rũu rũngĩ rwamera, menye ũhoru wa rũhĩa rũu ruonagwo ta rwarĩ rũnene gũkĩra icio ingĩ, na rwarĩ na maitho na kanua kaaragia ndeto cia mwĩgaatho. 21 O njũũthĩrĩrie-rĩ, rũhĩa rũu rũgĩtharĩkĩra andũ arĩa atheru, rũkĩrũa nao na rũkĩmahoota, 22 o nginya rĩrĩa Ũcio-Ũtũireho-kuuma-o-Tene ookire na agĩtuĩra andũ acio atheru a Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno ciira wa kĩhoo, narĩo ihinda rĩgĩkinya makĩgwatĩra ũthamaki. 23 “Ningĩ akĩndaarĩria

akĩnjiguithia atĩrĩ: ‘Nyamũ ĩyo ya kana nĩ ũthamaki wa kana ũrĩa ũkaagĩa gũkũ thĩ. Ũgaakorwo ũrĩ na ngũũrani na mothamaki marĩa mangĩ mothe, na nĩũkaniina thĩ yothe, ũmĩrangĩrĩrie na ũmĩhehenje. 24 Nacio hĩa icio ikũmi nĩ athamaki ikũmi arĩa makoima thĩinĩ wa ũthamaki ũcio. Na thuutha wao mũthamaki ũngĩ nĩakarahũka, ũrĩ na ngũũrani na arĩa angĩ maarĩ mbere yake; na nĩagatooria athamaki acio atatũ. 25 Nĩakaaria ndeto cia gũcambia Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, na ahinyĩrĩrie andũ ake arĩa atheru, o na agerie kũgarũra mahinda na mawatho marĩa matue. Nao andũ arĩa atheru nĩmakaneanwo moko-inĩ make kwa ihinda rĩmwe, na mahinda meerĩ, na nuthu ya ihinda. 26 “No igooti nĩrĩgaikara thĩ rĩciirithanie, na thuutha wa ũguo acooke atunywo wathani wake, na wanangwo biũ nginya tene. 27 Ningĩ wathani, na ũhoti, na ũnene wa mothamaki marĩa marĩ gũkũ thĩ guothe cinengerwo andũ arĩa atheru, andũ a Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. ũthamaki wake nĩ ũthamaki wa gũtũũra nginya tene na tene, nao aathani othe nĩmakamũhooyaga na mamwathĩkagĩre.’ 28 “Ũhoru ũcio ũgĩthirĩra hau. Nĩ Danieli-rĩ, nĩndatangĩkire mũno meciiria-inĩ makwa, na ngĩtukia gĩthiithi, no ngĩkara ngĩcũũranagia ũhoru ũcio ngoro-inĩ yakwa.”

8 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa gatatũ wa wathani wa Mũthamaki Belishazaru-rĩ, nĩ Danieli nĩndonire kĩoneki kĩngĩ, thuutha wa kĩrĩa ndoonete mbere. 2 Kĩoneki-inĩ kũ gĩakwa ndeyonire ndĩ itũũra-inĩ igitĩre rĩa Shushani bũrũri-inĩ wa Elamu; kĩoneki-inĩ kũ ndeyonire ndĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Ulai. 3 Na rĩrĩ, ngĩcũthĩrĩria, na hau mbere yakwa ngĩona ndũrũme ĩrũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia rũũĩ,

na yarĩ na hĩa igĩrĩ, nacio ciarĩ ndaaya. Rũhĩa rũmwe rwarĩ rũraihi gũkĩra rũrĩa rũngĩ, o na gũtuĩka nĩruo rwamerete thuutha. **4** Ngĩcooka ngĩona ndũrũme ĩyo yaguthũka ĩrorete mwena wa ithũiro na wa gathigathini na wa gũthini, no gũtirĩ nyamũ o na ĩmwe ĩngĩahotire kũmĩitiiria, na gũtirĩ ĩngĩahotire kwĩhonokia kuuma harĩ hinya wayo. Yekaga o ta ũrĩa ĩngĩendire gwĩka, nayo ĩkĩgĩa na hinya mũno. **5** Na rĩrĩa ndacũũranagia ũhoru ũcio, o rĩmwe hagĩũka thenge yumĩte mwena wa ithũiro, ĩtuĩkanĩirie thĩ yothe ĩtekũhutia thĩ, nayo thenge ĩyo yarĩ na rũhĩa rũmwe rũnene thiithi-inĩ. **6** ĩgĩũka yerekeire harĩ ndũrũme ĩrĩa yarĩ na hĩa igĩrĩ, ĩyo ndoonete ĩrũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia rũũĩ, ĩkĩmĩguthũkĩra ĩrĩ na mang'ũrĩ manene. **7** Ngĩona yatharĩkĩra ndũrũme ĩyo ĩrakarĩte mũno, ĩkĩringa ndũrũme ĩyo na ĩkiunanga hĩa ciayo cieri. Nayo ndũrũme ĩyo ndĩarĩ na hinya wa kũmĩitiiria, nĩ ũndũ ũcio thenge ĩyo ĩkĩmĩgũtha, ĩkĩmĩgũithia thĩ na ĩkĩmĩrangĩrĩria, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũhonokia ndũrũme ĩyo kuuma harĩ hinya wa thenge ĩyo. **8** Thenge ĩyo ĩkĩgĩa na hinya mũno, no rĩrĩa hinya wayo waingĩhire mũno-rĩ, rũhĩa rũu rwayo rũnene rũkiunĩka, na ithenya rĩruo hakĩmera hĩa ingĩ inya nene, irorete mĩena ĩna ĩrĩa huhu iria cia igũrũ ihurutanaga. **9** Na rĩrĩ, rũmwe rwacio rũkĩmererewo nĩ rũhĩa rũngĩ, rũrĩa rwambĩĩirie rũrĩ rũnini, no rũgĩkũra rũkĩgĩa na hinya rwerekeire mwena wa gũthini, na wa irathĩro, na wa Bũrũri ũrĩa Mũthaka. **10** Rũkĩraiha nginya rũgĩkinyĩra mbũtũ cia igũrũ, na rũkĩrutũrũra mbũtũ imwe rũgĩcigũithia thĩ na rũgĩcirangĩrĩria. **11** Rũgĩtũũgĩria rũnenehe rũiganane

na Mūtongoria wa mbūtū icio cia igūrū; rūkīheria magongona marĩa maacinagwo o mūthenya kuuma harĩ we, nakĩo gīikaro gīake kīrĩa kīamũre gīkīng’aũranio. **12** Nĩ ũndũ wa ũremi, mbūtū cia andũ arĩa atheru na magongona ma o mūthenya makīneanwo harĩ ruo. Rūkīgaacīra maũndũ-inĩ mothe marĩa rwekire, naguo ũhoro wa ma ũgīteanĩrio. **13** Ningĩ ngīcooka ngīigua ũmwe wa andũ arĩa atheru akīaria, nake ũngĩ mūtheru akīmũuria atĩrĩ, “Kīoneki gīkī-rĩ, gīgũikara ihinda rīgana atĩa gīgīkahingio: kīoneki kīu gīkonĩ magongona ma o mūthenya, na ũremi ũcio wa kũrehe ihooru, na kũneanwo gwa gīikaro kīrĩa gītheru, na kũrangĩrĩrio thĩ kwa mbūtū?” **14** Nake akīnjookeria atĩrĩ: “Ūhoro ũcio ũgũikara matukũ 2,300; na thuutha ũcio gīikaro kīu gītheru nīgīkaamũrwo rīngĩ.” **15** Rīrĩa niĩ Danieli nderoragīra kīoneki kīu o ngīgeragia kũmenya gītũmi gīakĩo-rĩ, hau mbere yakwa hakīrũgama ũmwe wahaanaga ta mũndũ. **16** Na ngīigua mũgambo wa mũndũ ũgītana kuuma Rũũĩ rwa Ulai, ũkiuga atĩrĩ, “Wee Gaburieli, ta taũrĩra mũndũ ũyũ gītũmi gĩa kīoneki kīu onete.” **17** Na rīrĩa aakuhĩrĩrie harĩa ndarũgamĩte, ngĩtuĩka nda, ngīgwa ngĩturumithia ũthiũ thĩ. Nake akīnjĩira atĩrĩ: “Mũrũ wa mũndũ, nĩ wega ũmenye atĩ kīoneki kīu gīkonĩ mahinda ma ithirĩro.” **18** Hĩndĩ ĩyo aanjaragīria-rĩ, ndaarĩ toro mũnene, ngakoma ndurumithĩtie ũthiũ thĩ. Nake akĩhutia na akīnjūkīria, akīndũgamia na igūrū. **19** Akīnjĩira atĩrĩ, “Nīngũkwīra ũrĩa gũkaahaana thuutha-inĩ hĩndĩ ya mang’ũrĩ, tondũ rĩrĩ, kīoneki gīkī gīkonĩ mahinda marĩa maathĩrĩrio ma ithirĩro. **20** Ndũrũme

īyo wonire ĩrĩ na hĩa igĩrĩ, hĩa icio irũgamĩrĩire athamaki a Media na Perisia. **21** Nayo thenge ĩyo ĩrĩ na maguoya maingĩ mwĩrĩ nĩo mũthamaki wa Ũyunani, na rũhĩa rũu rũnene rũrĩ thiithi nĩruo mũthamaki wakuo wa mbere. **22** Hĩa icio inya ciamerire ithenya rĩa rũhĩa rũu ruoinĩkire irũgamĩrĩire mothamaki mana marĩa makoima thĩinĩ wa bũrũri wake, no matigaakorwo marĩ na ũhoti ta wake. **23** “Ningĩ mahinda ma kũrigĩrĩria ma ũthamaki wao, rĩrĩa andũ aremi magaaakorwo maaganĩte biũ, nĩgũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũtarĩ tha, mũndũ mwara na mũũgĩ na maũndũ ma ungumania. **24** Nĩakagĩa na hinya mũno, no ti ũndũ wa ũhoti wake mwene. Nĩakarehithia mwanangĩko wa kũmakania, ningĩ nĩakagaacĩra ũndũ-inĩ wothe ageeka. Nĩakaniina andũ arĩa marĩ hinya na andũ arĩa a Ngai. **25** Nĩagatũma maũndũ ma maheeni magaacĩre, na nĩakeyona arĩ mũnene gũkĩra andũ arĩa angĩ. Rĩrĩa makaigua ta kũrĩ thayũ nĩguo nake akooragithia andũ aingĩ, o na okĩrĩre Mũnene wa anene. No rĩrĩ, nĩakanangwo, no ti hinya wa mũndũ ũkaamwananga. **26** “Kĩoneki kũu wonirio kĩa mahwaĩ-inĩ na ma rũciinĩ-rĩ, nĩ kĩa ma, no rĩrĩ, hingĩrĩria ũhoru wa kĩoneki kũu tondũ gĩkoniĩ mahinda marĩ kũraya gĩgĩkahingio.” **27** Nĩ ũndũ ũcio, nĩ Danieli ngĩthirwo nĩ hinya, na ngĩkara ndĩ mũrũaru mĩthenya mĩingĩ. Ngĩcooka ngĩũkĩra, na ngĩthiĩ na mbere kũruta wĩra wa mũthamaki. Nĩndainainirio nĩ kĩoneki kũu, tondũ ndiahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoru wakĩo.

9 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario mũrũ wa Ahasuerusu (wa rũciaro rwa Amedi), ũrĩa watuĩtwo mũthamaki wa bũrũri wa Babuloni, **2** mwaka-inĩ wa

mbere wa wathani wake-rĩ, niĩ Danieli nĩndataũkiirwo kuuma maandiko-inĩ matheru nĩ kiugo kĩa Jehova eerite mĩnabii Jeremia atĩ Jerusalemu nĩgũgakira ihooru mĩaka mĩrongo mũgwanja. **3** Nĩ ũndũ ũcio ngĩhũgũrĩra Jehova Ngai, ngĩmũhooya, ngĩmũthaithaga ndĩhingĩte kũrĩa irio, na ndĩhumbĩte nguo ya ikũnia, na ngehurĩria mũhu mũtwe. **4** Ngĩhooya Jehova Ngai wakwa, na ngiumbũra mehia, ngĩmwĩra atĩrĩ: “Wee Mwathani Ngai mĩnene na wa gwĩtigĩrwo, o Wee ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo kũrĩ andũ othe arĩa mamwendete na magaathĩkĩra maathani make, **5** nĩtwĩhĩtie na tũgeka ũũru. Nĩtũkoretwo tũrĩ aaganu na tũkarema, tũkahutatĩra maathani maku na mawatho maku. **6** Na tũkarega kũigua anabii acio ndungata ciaku, arĩa maaragia makĩgwetaga rĩitwa rĩaku makĩarĩria athamaki aitũ, na anene aitũ, o na maithe maitũ, o na andũ othe a bũrũri witũ. **7** “Wee Mwathani-rĩ, ũrĩ mũthingu, no ithuĩ-rĩ, ũmũthĩ ũyũ tũiyũirwo nĩ thoni, ithuĩ andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na andũ othe a Isiraeli, arĩa marĩ gũkuhĩ na arĩa marĩ kũraya, mabũrũri-inĩ mothe kũrĩa ũtũhurunjĩre nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka harĩwe. **8** Atĩrĩrĩ Wee Jehova, ithuĩ na athamaki aitũ, na anene aitũ na maithe maitũ tũiyũrĩtwo nĩ thoni nĩ ũndũ wa mehia marĩa tũkwĩhĩirie. **9** Jehova Ngai witũ nĩ wa tha na nĩarekanagĩra, o na gũkorwo ithuĩ nĩtũmũremeire; **10** tũtiathĩkĩire Jehova Ngai witũ kana tũkarũmia mawatho make marĩa aatũheire na tũnua twa anabii, ndungata ciake. **11** Bũrũri wothe wa Isiraeli nĩwagararĩte watho waku na ũgakũhutatĩra, na ũkarega gũgwathĩkĩra. “Nĩ ũndũ ũcio nĩtũkinyĩrĩrwo nĩ irumi na

tūgacookererwo nĩ mwĩhĩtwa ũrĩa wandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa, ndungata ya Ngai, tondũ nĩtũkwĩhĩirie. **12** Na rĩu nĩũhingĩtie ciugo iria waririe cia gũtũũkĩrĩra ithuĩ na anene aitũ na ũndũ wa gũtũrehithĩria mwanangĩko mũnene. Gũkũ thĩ guothe gũtirĩ gwekwo ũndũ mũnene ta ũrĩa wĩkĩtwo Jerusalemu. **13** O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa-rĩ, mwanangĩko ũyũ wothe nĩtũtkinyĩrĩire. No rĩrĩ, tũtirĩ tũramaatha gwĩtikĩrĩka nĩ Jehova Ngai witũ, nĩguo tũtigane na mehia maitũ na tũcũũranie ũhoru waku wa ma. **14** Jehova ndaatithirie gũtũrehere mwanangĩko ũcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩ mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga; no, ithuĩ tũtiigana kũmwathĩkĩra. **15** “Na rĩrĩ, Wee Mwathani Ngai witũ, o Wee warutire andũ aku bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya, na ũkĩgĩra igweta rĩrĩa rĩtũũraga ho nginya ũmũthĩ, ithuĩ Nĩtwĩhĩtie, na tũgeka ũũru. **16** Atĩrĩrĩ Wee Mwathani, kũringana na cĩiko ciaku cia ũthingu, ehereria Jerusalemu, itũũra rĩu rĩaku inene, na kĩrĩma gĩaku gĩtheru marakara na mang’ũrĩ maku. Mehia maitũ na mawaganu ma maithe maitũ nĩmo matũmĩte Jerusalemu hamwe na andũ aku matuĩke kĩndũ gĩa gũconorithio harĩ andũ arĩa othe matũthiũrũrũkĩirie. **17** “Na rĩrĩ, Ngai witũ, ĩtikĩra kũigua mahooya na mathaithana ma ndungata ĩno yaku. Nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku Wee Mwathani, iguĩra handũ haku hatheru tha, o hau hakĩrĩte ihooru. **18** Atĩrĩrĩ, Wee Ngai thikĩrĩria, na ũtũigwe, ũhingũre maithe maku wone ihooru rĩa itũũra inene rĩrĩa rĩĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku. Tũtiragũthaitha nĩ ũndũ tũrĩ athingu, no nĩ ũndũ wa tha ciaku nyingĩ. **19** Wee Mwathani, tũthikĩrĩrie! Wee

Mwathani tũrekere! Wee Mwathani, tũigwe na ũtũteithie!
Nĩ ũndũ waku, Wee Ngai wakwa, ndũkagonderere nĩ ũndũ
wa itũũra rĩaku inene na andũ aku metanĩtio na Rĩitwa
rĩaku.” **20** Na rĩrĩ, rĩrĩa niĩ ndaaragia ngĩhooyaga na
ngiumbũraga mehia makwa na ma andũ akwa a Isiraeli,
na ngĩthaita Jehova Ngai wakwa nĩ ũndũ wa kĩrĩma gĩake
gĩtheru, **21** o ndĩ o mahooya-inĩ-rĩ, Gaburieli, mũndũ ũrĩa
ndonire kĩoneki-inĩ kĩa mbere, agĩũka harĩ niĩ ombũkĩte
na ihenya ihinda rĩrĩa igongona rĩa hwaĩ-inĩ rĩrutagwo. **22**
Nake akĩndaarĩria atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ Danieli, rĩu ndoka ngũhe
ũmenyo na ũtaũku. **23** O rĩrĩa wambĩrĩrie kũhooya-
rĩ, noguo icookio rĩheanirwo, na niĩ ndatũmwo njũke
ngwĩre, tondũ ũrĩ mũndũ mwende mũno. Nĩ ũndũ ũcio,
cũrania ũhoru wa ndũmĩrĩri ĩno ngũkwĩra, na ũtaũkĩrwo
nĩ kĩoneki kũu: **24** “Atĩrĩrĩ, ihinda rĩa ciumia mĩrongo
mũgwanja nĩrĩo rĩtuĩrĩrwo andũ aku, na rĩgatuĩrwo
itũũra rĩaku itheru, nĩgeetha hagĩe na ihinda rĩa kũniina
ũmaramari, na rĩa gũtigana na mehia, na rĩa kũhooroheria
waganu, nĩguo ũhoru wa ũthingu ũrĩa ũtathiraga ũgĩe,
nakĩo kĩoneki na ũrathi ciĩkĩrwo mũhũũri, nake ũrĩa
mũtheru mũno aitĩrĩrio maguta. **25** “Atĩrĩrĩ, menya na
ũtaũkĩrwo atĩrĩ, ‘Kuuma rĩrĩa gwatuirwo atĩ itũũra rĩa
Jerusalemu rĩcookererio na rĩakwo rĩngĩ, nginya rĩrĩa
mũtongoria ũrĩa Mũitĩrĩrie Maguta agooka-rĩ, nĩgũkagĩa
na ciumia mũgwanja na ciumia ingĩ mĩrongo ĩtandatũ
na igĩrĩ. Itũũra rĩu nĩrĩgaakwo rĩngĩ, hamwe na njĩra
ciarĩo na mũtaro, no gũgaakorwo kũrĩ mahinda ma
thĩĩna. **26** Thuutha wa ciumia mĩrongo ĩtandatũ na igĩrĩ,
ũcio Mũitĩrĩrie Maguta nĩakooragwo na atigwo atarĩ na

kĩndũ. Ningĩ andũ a mūtongoria ũrĩa ũgooka thuutha wake nĩmagathũkangia itũũra rĩu inene o na handũ-harĩa-haamũre. Ithirĩro rĩgooka ta mũiyũro wa maaĩ: Nayo mbaara ĩgaathĩ na mbere o nginya ithirĩro, na nĩgũtuĩtwo atĩ nĩgũgacooka gũkire ihooru. **27** Nĩakagĩ na kĩrĩkanĩro kĩrũmu na andũ aingĩ handũ ha kiumia kĩmwe. Gatagatĩ-inĩ ga kiumia kũ nĩagatũma magongona na maruta matige kũrutwo. Na handũ ha mo, mwena ũmwe wa hekarũ-rĩ, nĩakarũgamia kĩndũ kĩrĩ magigi na thaahu, o nginya ithirĩro rĩrĩa rĩtuĩtwo rĩgaakinya, nake atũũre aitagĩrĩrio mang'ũrĩ.”

10 Atĩrĩrĩ, mwaka-inĩ wa ĩtatũ wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, Danieli (na nĩwe watuĩtwo Belites hazaru) nĩaguũrĩrio maũndũ. Ndũmĩrĩri ya ũguũrio ũcio yarĩ ya ma, na yakoniĩ ũhoru wa mbaara nene. Gũtaũkĩrwo kwa ndũmĩrĩri ĩyo guokire kũrĩ we na njĩra ya kĩoneki. **2** Ihinda-inĩ rĩu-rĩ, nĩ Danieli ndaakoretwo ngĩcakaya handũ ha ciumia ithatũ. **3** Nĩndehingĩte kũrĩa irio njega; kanua gakwa gatiacamire nyama kana ndibei; ningĩ ndiehakaga maguta o na hanini, o nginya ciumia icio ithatũ igĩthira. **4** Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna wa mweri wa mbere, ndũgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia, rũũĩ rũrĩa rũnene rwa Tigirisi, **5** ngĩtiira maitho, na hau mbere yakwa ngĩona mũndũ wehumbĩte nguo cia gatani, na akehotora mũcibi wa thahabu ĩrĩa therie mũno. **6** Mwĩrĩ wake watariĩ ta inagĩ rĩrĩa rĩĩtagwo thumarati, na ũthiũ wake wahenagia ta rũheni, maitho make maahaanaga ta imũrĩ cia mwaki, na moko make na magũrũ maahaanaga ta gĩcango gĩkumuthe gĩkahenia, naguo mũgambo wake

watariĩ ta mũgambo wa andũ aingĩ. **7** Niĩ Danieli-rĩ, no niĩ nyiki ndonire kĩoneki kũ; nĩgũkorwo andũ arĩa twarĩ nao matiakĩonire, no nĩmaiyũrirwo nĩ guoya, makiũra magĩthiĩ kwĩhitha. **8** Nĩ ũndũ ũcio ngĩtigwo ndĩ o nyiki ndiĩroreire kĩoneki kũ kĩnene. Ngĩcooka ngĩthirwo nĩ hinya, ngĩthitia gĩthiithi ta ngũkua, na gũtirĩ ũndũ ingĩahotire gwĩka. **9** Ngĩcooka ngĩigua akĩaria, na rĩrĩa ndamũthikagĩrĩria, ngĩnyiitwo nĩ toro mũnene, ngĩgwa ndurumithĩtie ũthiũ wakwa thĩ. **10** Na rĩrĩ, ngĩhutio na guoko, gũkĩnjoya na igũrũ, gũkĩnjiga ndũritie ndu ndĩnyiitĩrĩre thĩ na moko, ngĩinainaga. **11** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Danieli, wee mũtĩe mũno, cũrania wega ciugo ici ngirie gũkwarĩria, na ũũkĩre na igũrũ, nĩgũkorwo rĩu nĩgũtũmwo ndatũmwo kũrĩ we.” Na aarĩkia kũnjĩra ũguo, ngĩrũgama o ngĩinainaga. **12** Agĩcooka agĩthiĩ na mbere akĩnjĩra atĩrĩ, “Danieli, tiga gwĩtigĩra. Kuuma mũthenya wa mbere rĩrĩa wambĩrĩirie gũtuĩria ũhoru ũyũ na ũkĩnyihia mbere ya Ngai waku-rĩ, ciugo ciaku nĩciaiguirwo, na rĩu ndoka nĩgeetha ngũhe ũhoru wacio. **13** No rĩrĩ, mũnene wa ũthamaki wa Perisia nĩangĩrĩirie mĩthenya mĩrongo iĩrĩ na ũmwe. Hĩndĩ iyo nĩrĩo Mikaeli, ũmwe wa araike arĩa anene, okire kũndeithia, tondũ nĩndahingĩrĩrio kũu hamwe na mũthamaki wa Perisia. **14** Rĩu ndoka ngũtaarĩrie maũndũ marĩa magaakora andũ anyu matukũ ma thuutha, tondũ kĩoneki kũ gĩkonĩĩ ihinda rĩrĩa rĩgooka.” **15** Na rĩrĩa aanjĩraga ũhoru ũcio, ngĩinamia ũthiũ thĩ, ngĩremwo nĩ kwaria. **16** Ningĩ ũngĩ wahaanaga ta mũndũ akĩhutia iromo ciakwa, ngĩtumũra kanua na ngĩambĩrĩria kwaria. Ngĩra ũcio warũngĩĩ mbere

yakwa atĩrĩ, “Mwathi wakwa, niĩ ndĩmũhoote nĩ ruo rũnene tondũ wa kĩoneki kũu, na ndirĩ na ũndũ ingĩhota gwĩka. **17** Niĩ ndungata yaku-rĩ, ndaakĩhota atĩa kwaria nawe mwathi wakwa? Nĩgũkorwo nĩthirĩtwo nĩ hinya o na mĩhũmũ yakwa.” **18** Ningĩ ngĩcooka ngĩigua ndaahutio rĩngĩ nĩ ũcio wahaanaga ta mũndũ, akĩnjĩkĩra hinya. **19** Akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, wee mũndũ ũyũ mũtĩie mũno, ũrogĩa na thayũ! Wĩyũmĩrĩrie; wĩkĩre hinya.” Na rĩrĩa aanjarĩrie ũguo, ngĩcookwo nĩ hinya, na niĩ ngiuga atĩrĩ, “Rũ mwathi wakwa aria tondũ nĩwanjĩkĩra hinya.” **20** Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ kĩrĩa gĩtũmĩte njũke kũrĩ we? Nĩngũcooka o narua ngarũe na mũnene wa Perisia, na ndathĩ-rĩ, nake mũnene wa Ũyunani nĩegũka; **21** no nĩngwamba gũkwĩra ũrĩa kwandĩkĩtwo lbuku-inĩ-rĩa-Ma. (Ndirĩ mũndũ ũndeithagia ngĩrũa nao tiga Mikaeli, mũnene wanyu.

11 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario, ũcio Mũmedia, nĩndarũgamire nake ndĩmũteithĩrĩrie na ndĩmwĩkĩre hinya.) **2** “Na rĩu, nĩngũkwĩra ũhoru wa ma: Athamaki angĩ atatũ nĩmakarahũka a kũu Perisia, na thuutha ũcio kwarahũke ũngĩ wa kana, ũrĩa ũgaatonga gũkĩra acio angĩ othe. Na rĩrĩa akaagĩa na hinya mũnene nĩ ũndũ wa ũtonga ũcio wake, nĩakarahũra andũ othe mokĩrĩre ũthamaki wa Ũyunani. **3** Ningĩ nĩgũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũrĩ na hinya makĩria, ũrĩa ũgaathanaga na hinya mũingĩ na ekage o ũrĩa angĩenda gwĩka. **4** Aarĩkia kwarahũka-rĩ, ũthamaki wake nĩũgatũkana na ũgayanĩrio mĩena ĩna kũrĩa huho iria inya cia matu-inĩ ihurutanagĩra. Naguo ũthamaki wake ndũkagaywo nĩ andũ a rũciaro rwake,

kana ũgĩe na hinya ta ũrĩa aarĩ nague, tondũ ũthamaki wake nĩũgathengio uume harĩo na ũheo andũ angĩ. **5** “Mũthamaki wa mwena wa gũthini nĩakagĩa na hinya, no ũmwe wa atongoria ake a ita nĩakagĩa na hinya kũmũkĩra, acooke gwathana ũthamaki-inĩ wake na hinya mũnene. **6** Na rĩrĩ, mĩaka yathirathira, nĩmagacooka kũiguana. Mwarĩ wa mũthamaki ũcio wa gũthini nĩagathiĩ kũrĩ mũthamaki wa gathigathini, nĩguo magĩe na kĩrĩko kĩa ũiguano, no mũtumia ũcio ndagatũũra arĩ na hinya, o na mũthamaki ũcio na hinya wake matigaatũũra. Matukũ-inĩ macio mũtumia ũcio nĩagakunyanĩrwo ooragwo hamwe na ndungata ciake cia ũthamaki, na ithe, o na mũndũ ũrĩa wamũteithagĩrĩria. **7** “Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa rũciaro rwake nĩakarahũka ithenya rĩake. Nake nĩagatharĩkĩra ita rĩa mũthamaki wa gathigathini, na atoonye itũũra rĩake rĩrĩa rĩirigĩre; nĩakarũa nao na amatoorie. **8** Ningĩ nĩagataha ngai ciao cia mĩhianano, na mĩhianano yao ya kĩgera, na indo ciao cia goro cia betha na cia thahabu acikuue acitware bũrũri wa Misiri. Nĩagatigana na mũthamaki ũcio wa gathigathini ihinda rĩa mĩaka ĩigana ũna. **9** Nake mũthamaki wa gathigathini nĩagatharĩkĩra mũthamaki ũcio wa bũrũri wa gũthini, no nĩagacooka ahũndũke nginya bũrũri-inĩ wake. **10** No ariũ ake nĩmakehaarĩria kũrũa mbaara, macookanĩrĩrie mbũtũ nene ya ita hamwe ĩrĩa ĩkaahaata ta kĩguũ kĩa maaĩ kĩrĩa gĩtangĩhingĩrĩrio, na makinyie mbaara ĩyo nginya itũũra-inĩ rĩake rĩrĩa rĩirigĩre. **11** “Hĩndĩ ĩyo mũthamaki wa gũthini nĩakoimagara arĩ na marũrũ akahũũrane na mũthamaki ũcio wa gathigathini, ũrĩa ũkaarahũra ita

inene, no nīakahootwo. **12** Aarīkia gūtaha mbūtū ĩyo, mūthamaki ūcio wa gūthini nīakaiyūrwo nī mwītīio, na ooragithie andū ngiri nyingī, no rīrī, ūhootani wake ndūgatūūra. **13** Nīgūkorwo mūthamaki wa gathigathini nīagacookanīrīria mbūtū ĩngī ya ita nene gūkīra ya mbere; na thuutha wa mīaka mīingī nīakoimagara erekeire kuo arī na mbūtū nene mūno na ĩrī na indo ciothe cia mbaara. **14** “Mahinda-inī macio-rī, andū aingī nīmagookīrīra mūthamaki ūcio wa gūthini. Andū a haaro gatagatī-inī ka andū anyu nīmakarema atī nīgeetha kīoneki gīkī kīhinge, no matikahootana. **15** Nake mūthamaki wa gathigathini nīagooka aitithie ihumbu cia tīiri, irigiicīrie itūūra inene nīguo arītunyane. Mbūtū icio cia ita cia kuuma gūthini itikahota kūmwītiiria; o na thigari ciao iria njega mūno itigaakorwo na hinya wa gwītiiria. **16** Nake ūcio ūkaamatharīkīra nīageeka o ta ūrīa ekwīendera; gūtīrī ūkaahota kūmwītiiria. Nīakehaanda kūu Būrūri-inī ūcio Mūthaka na akorwo arī na hinya wa kūwananga. **17** Nīagatua itua kwerekeria hinya wa ūthamaki wake wothē būrūri-inī ūcio, acooke athondeke kīrīkanīro kīa ūiguano na mūthamaki wa gūthini. Nake nīakamūhe mūrītu wake amūhikie nīguo ahote kūgūithia ūthamaki ūcio, no mībango ĩyo yake ndīkahinga kana ĩmūteithie. **18** Hīndī ĩyo nīakerekeria meciiria make mabūrūri-inī marīa marī ndwere-inī cia iria na atahe maingī mamo, no rīrī, mūnene ūmwe wa ita rīake nīakaniina mwīgaatho ūcio wake, na aūgarūre ūmūcookerere. **19** Thuutha wa ūguo, nīagacooka erekere matūūra marīa mairigīre ma būrūri wake mwene, no nīakahīngwo na agwe ūndū atagacooka kuonwo rīngī.

20 “Na rĩrĩ, ũrĩa ũgooka ithenya-inĩ rĩake nĩagatũma mwĩtia wa mbeeca cia igooti atuĩkanĩrie bũrũri ũcio wothe agĩtagia igooti, nĩguo atũũrie riiri wa ũthamaki wake. No thuutha wa mĩaka mĩnini nĩakaniinwo, no ndakooragwo na marakara kana ooragĩrwo mbaara-inĩ. 21 “Na rĩrĩ, mũndũ ũrĩa ũgooka ithenya rĩake agaakorwo arĩ mũndũ wa kũnyararwo mũndũ ũtangĩheo gĩtĩio kĩa mũthamaki. Nake nĩakahithũkĩra ũthamaki ũcio rĩrĩa andũ akuo mageciiria atĩ nĩ kũrĩ thayũ, aũtunyane na waara. 22 Hĩndĩ ĩyo ningĩ, ita rĩrĩ na hinya mũno nĩrĩkahaatwo rĩeherio mbere yake; ita rĩu hamwe na mũnene wa kĩrĩkanĩro nĩmakaniinwo biũ. 23 Thuutha wa kũgĩa na kĩrĩkanĩro kĩa ũiguano nake, nĩagacooka aheenanie, na arĩ na andũ o anini nĩakarahũka agĩe na hinya. 24 Rĩrĩa mabũrũri marĩa matongu mũno magakorwo marĩ na thayũ, nĩguo akaamatharĩkĩra na eke maũndũ marĩa maithe make o na kana maithe make ma tene matekire. Nĩakagaĩra arũmĩrĩri ake ũtonga wa ndaho, o na wa kũiya. Nĩagathugunda kũng’aurania matũũra marĩa mairĩgĩre, no nĩ kwa ihinda. 25 “Nĩagacookanĩrĩria ita inene agĩe na hinya na ũcamba okĩrĩre mũthamaki wa gũthini. Mũthamaki wa gũthini nĩakarũa nake arĩ na ita inene na rĩa hinya, no ndagetiiria nĩ ũndũ wa mĩbango ĩrĩa agaakorwo aciirĩrwo. 26 Andũ arĩa marĩanagĩra na mũthamaki nĩo makaamũkunyaĩra; ita rĩake nĩrĩgathererio ta andũ megũtwarwo nĩ kĩguũ, na aingĩ ao mooragĩrwo mbaara-inĩ. 27 Athamaki acio eerĩ, marĩ na ngoro iciirĩre gwĩka ũũru-rĩ, nĩmagaikara metha-inĩ ĩmwe maaranĩrie ndeto cia maheeni, no ndeto icio ciao itigakinyanĩra, amu ithirĩro rĩa maũndũ macio rĩgaakinya

o hĩndĩ ĩrĩa rĩtuĩtwo. **28** Mũthamaki wa gathigathini nĩagacooka bũrũri wake arĩ na ũtonga mũingĩ, no ngoro yake ĩgaakorwo ĩreganĩte na kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩtheru. Nĩagookĩrĩa kĩrĩkanĩro kũ, na thuutha ũcio acooke ainũke bũrũri wake. **29** “Ihinda rĩrĩa rĩtuĩtwo rĩakinya, nĩagatharĩkĩra bũrũri wa gũthini riita rĩngĩ, no rĩrĩ, itharĩkĩra rĩa ihinda rĩrĩ nĩrĩgakorwo rĩrĩ na ũtiganu na rĩa ihinda rĩa mbere. **30** Andũ a kuuma Kitimu nĩmagooka na marikabu ciao mamũũkĩrĩre, nake nĩagaakua ngoro. Nake nĩakahũndũka arakarĩte mũno na okĩrĩre kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩtheru. Nĩagacooka eke maũndũ ma ũtugi kũrĩ andũ arĩa othe magaatirika kĩrĩkanĩro kũ gĩtheru. **31** “Ita rĩake rĩrĩ na indo cia mbaara nĩrĩkarahũka nĩguo rĩthaahie handũ harĩa hairigĩre na hinya ha hekarũ, rĩcooke rĩeherie magongona marĩa marutagwo o mũthenya nĩguo matikarutagĩrwo ho. Thuutha ũcio macooke marũgamie kĩndũ kĩrĩ thaahu ho, kĩrĩa kĩngĩtũma bũrũri ũkire ihooru. **32** Nĩakaheenereria na ndeto cia waara andũ arĩa mathũkĩtie kĩrĩkanĩro kũ gĩtheru, no andũ arĩa mooĩ Ngai wao nĩmakeĩkĩra hinya na maregane nake magwatĩirie. **33** “Andũ arĩa oogĩ nĩmagathomithia andũ aingĩ, o na gũtuĩka kwa ihinda nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora, kana macinwo na mwaki, kana manyiitwo mĩgwate na matunywo indo ciao cia bata. **34** Maagũa-rĩ, nĩmakaheo ũteithio mũnini, na andũ aingĩ arĩa matarĩ a ma nĩmakegwatania nao. **35** Andũ amwe arĩa oogĩ nĩmakaagũa, nĩguo makumuthwo, na mathambio mage imeni nginya mahinda ma ithirĩro, amu ihinda rũ rĩtuĩtwo no rĩgaakinya. **36** “Mũthamaki ũcio ageekaga o

ūrĩa ekwenda. Nĩagetũũgĩria na enenehie gũkĩra ngai ciothe na nĩakaaragia ndeto itarĩ ciaiguuo cia gũũkĩrĩa Ngai wa ngai ciothe. Nake nĩakagaacĩra nginya rĩrĩa ihinda rĩa mang'ũrĩ rĩgaathira, nĩgũkorwo ũndũ ũrĩa ũtuĩtwo no nginya ũkaahinga. **37** Ningĩ ndakarũmbũiya ũhoru wa ngai cia maithe make, kana ngai rĩrĩa ĩiriragĩrio nĩ andũ-a-nja, kana arũmbũiye ũhoru wa ngai o na ĩrĩkũ, no nĩ gwĩtũũgĩria ageetũũgĩria gũkĩra ngai icio ciothe. **38** Handũ ha cio, agaatiĩa ngai ya kũndũ kũrĩa kũirigĩtwo na hinya; ngai ĩtoĩkaine nĩ maithe make, nĩyo agaatiĩa na amĩrutagĩre thahabu na betha, hamwe na tũhiga twa goro na iheo cia thogora mũnene. **39** Nĩagatharĩkĩra kũndũ kũrĩa kũirigĩre na hinya mũno ateithĩrĩrio nĩ ngai ng'eni, na nĩagatiĩithia mũno andũ arĩa othe makamwĩnyiihĩria. Acio nĩo agaatua aathani maathage andũ aingĩ, na agayanie ithaka cia bũrũri ũcio, aciheane na thogora. **40** "Ihinda rĩa ithirĩro rĩakinya-rĩ, mũthamaki ũcio wa gũthini nĩakamũtharĩkĩra mbaara-inĩ, no nake mũthamaki ũcio wa gathigathini amũũkĩrĩre na ngaari cia ita, na andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi, o na marikabu nyingĩ. Nĩagatharĩkĩra mabũrũri maingĩ, na atuĩkanĩrie kuo ta kĩguũ kĩa maaĩ. **41** Ningĩ nĩagatharĩkĩra Bũrũri ũrĩa Mũthaka. Mabũrũri maingĩ nĩmakaagũa, no bũrũri wa Edomu na wa Moabi, hamwe na atongoria a Amoni nĩmakahonokio kuuma guoko-inĩ gwake. **42** Nĩagatambũrũkia guoko gwake mabũrũri-inĩ maingĩ; o naguo bũrũri wa Misiri ndũkahonoka. **43** Nĩakenyiitĩra igĩĩna ciothe cia thahabu na cia betha, o na ũtonga wa bũrũri wa Misiri wothe na hinya, nao

andũ a Libia na a Kushi mamwĩnyihĩrie. **44** No rĩrĩ, ndũmĩrĩri iria ikaamũkinyĩra ciumĩte mwena wa irathĩro na wa gathigathini nĩkamũmakia, nake oimagare arĩ na marakara maingĩ athiĩ akaanange na aniine andũ aingĩ biũ. **45** Akaamba hema ciake cia ũthamaki gatagatĩ ka iria rĩrĩa inene kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru na gĩthaka mũno. No rĩrĩ, nĩagakinya mũthia wake, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũkaamũteithia.

12 “Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo Mikaeli, mũnene ũrĩa ũgitagĩra andũ anyu, nĩakarauhũka. Nĩgũkaagĩa ihinda rĩa mũnyamaro mũingĩ ĩtarĩ yoneka ĩngĩ tayo kuuma rĩrĩa andũ mambĩrĩrie gũtuũka ndũrĩrĩ nginya hĩndĩ ĩyo. No rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo nĩguo andũ anyu makaahonokio, mũndũ o wothe ũrĩa ũgaakorwo aandĩkĩtwo ibuku-inĩ. **2** Kĩrĩndĩ kĩingĩ kĩa arĩa makomete rũkũngũ-inĩ rwa thĩ nĩmakariũkio: amwe mariũkĩre muoyo-inĩ ũrĩa ũtagaathira, nao arĩa angĩ mariũke nĩgeetha maconorithio na matũũre marĩ amene tene na tene. **3** Arĩa oogĩ magaacangarara ta ũtheri wa igũrũ, nao arĩa macookagia andũ njĩra-inĩ cia ũthingu magaakenga ta njata tene na tene. **4** No wee, Danieli, hinga ibuku na ũhũũre mũhũũri ciugo icio nyandĩke ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo, nginya rĩrĩa ithirĩro rĩgaakinya. Amu andũ aingĩ nĩmakorũũraga kũndũ na kũndũ nĩguo mongerere ũmenyo.” **5** Thuutha wa maũndũ macio, niĩ Danieli ngĩrora, ngĩona hau mbere yakwa harũngĩ andũ angĩ eerĩ, ũmwe wao arũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia mũrĩmo ũyũ wa rũũĩ nake ũcio ũngĩ akarũgama hũgũrũrũ-inĩ cia mũrĩmo ũrĩa ũngĩ. **6** ũmwe wao akĩarĩria mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, o ũcio warũgamĩte igũrũ rĩa maaĩ ma

rũũĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Maũndũ macio ma kũgegania megũikara ihinda rĩigana atĩa magĩkahinga?” 7 Mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, o ũcio warũgamĩte igũrũ rĩa maaĩ ma rũũĩ, akĩambararia guoko gwake kwa ũrĩo o na ningĩ kwa ũmotho amerekeirie na igũrũ, ngĩcooka ngĩigua ehĩta na rĩĩtwa rĩa ũrĩa ũtũũraga tene na tene, akiuga atĩrĩ, “Maũndũ macio megũikara ihinda rĩmwe, na mahinda meerĩ, na nuthu ya ihinda. Rĩrĩa hinya wa andũ arĩa atheru ũgaakorwo ũrĩ mũniine biũ-rĩ, nĩguo maũndũ macio mothe makaahingio.” 8 Nĩĩ ngĩĩguĩra maũndũ macio, no ndiigana gũtaũkĩrwo nĩ mo. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmũũria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, kĩrĩkĩrĩro kĩa maũndũ macio mothe-rĩ, gĩgaakorwo kĩrĩ kĩĩ?” 9 Nake akĩnjookeria, akĩnjĩra atĩrĩ, “Wee Danieli wĩthĩire, tondũ ciugo icio nĩhingĩre na ikahũũrwo mũhũũri nginya ihinda rĩa ithirĩro. 10 Andũ aingĩ nĩmagatherio, mathirwo nĩ gĩko merũhio, taarĩ gũkumuthwo makumuthĩtwo magathera, no arĩa aaganu nĩmagakĩrĩrĩa kwagana, na gũtirĩ o na ũmwe wao ũkaamenya gĩtũmi kĩa maũndũ macio, no arĩa oogĩ nĩmakamamenya. 11 “Kuuma ihinda rĩrĩa magongona ma o mũthenya makaniinwo, na ithenya rĩamo harũgamio kĩndũ kĩrĩa kĩrĩ thaahu, kĩrĩa kĩngĩtũma bũrũri ũkire ihooru, gũgaakorwo kũrĩ mũthenya 1,290. 12 Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũrĩa ũgweterera na akinyĩrie mũthia wa mũthenya 1,335. 13 “No wee-rĩ, wĩthĩire nginya hĩndĩ rĩrĩa ithirĩro rĩgaakinya. Nĩũkahurũka, na ningĩ marigĩrĩrio ma mũthenya ĩyo nĩũkariũka nĩgeetha wamũkĩre igai rĩaku.”

Hosea

1 Ñno n̄yo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩire Hosea mũrũ wa Beeri hĩndĩ ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia athamaki a Juda, na hĩndĩ ya wathani wa Jeroboamu mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Isiraeli: **2** Rĩrĩa Jehova aambĩrĩirie kwaria na kanua ka Hosea, Jehova aamwĩrĩre atĩrĩ, “Thĩĩ, ũkahikie mūtumia mũmaraya na ũgĩe na ciana cia ũmaraya, tondũ andũ a bũrũri nĩmehĩtie, na ũndũ wa ũtharia mũũru mũno wa gũtirika Jehova.” **3** Nĩ ũndũ ũcio Hosea akĩhikia Gomeri mwarĩ wa Dibilaimu, nake akĩgĩa nda na akĩmũciarĩra mwana wa kahĩĩ. **4** Nake Jehova akĩĩra Hosea atĩrĩ, “Gatue Jezireeli, tondũ nĩngũherithia nyũmba ya Jehu o narua nĩ ũndũ wa ũragani mũnene ooraganire kũu Jezireeli, na niine ũthamaki wa Isiraeli. **5** Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngoinanga ũta wa Isiraeli Gĩtuamba-inĩ kĩa Jezireeli.” **6** Gomeri akĩgĩa nda rĩngĩ na agĩciara mwana wa kairĩtu. Nake Jehova akĩĩra Hosea atĩrĩ, “Gatue Lo-Ruhama, nĩgũkorwo ndigacooka kuonania wendo rĩngĩ kũrĩ nyũmba ya Isiraeli, atĩ ndĩmarekere o na atĩa. **7** No nĩngonania wendo kũrĩ nyũmba ya Juda; na nĩngamahonokia, na ti na ũndũ wa ũta, kana rũhiũ rwa njora kana mbaara, kana na mbarathi na ahaici acio, no nĩ ũndũ wa Jehova Ngai wao.” **8** Thuutha wa gũtigithia Lo-Ruhama kuonga-rĩ, Gomeri agĩciara kahĩĩ kangĩ. **9** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Gatue Lo-Ammi, nĩ ũndũ inyuĩ mũtirĩ andũ akwa, na niĩ ndirĩ Ngai wanyu. **10** “No rĩrĩ, andũ a Isiraeli magaatuĩka ta mũthanga wa hũgũrũrũ-inĩ cia iria, ũrĩa ũtangĩthimĩka kana ũtarĩke. O handũ harĩa merĩirwo atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũtirĩ

andũ akwa’, no ho mageetwo ‘ariũ a Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo’.

11 Nao andũ a Juda na andũ a Isiraeli nĩmagacookanĩrĩra rĩngĩ, na nĩmagathuura mũndũ ũmwe amatongorie, nao nĩmakoima bũrũri ũcio, nĩgũkorwo mũthenya wa Jezireeli nĩũgaatuĩka mũthenya mũnene.

2 “Ha ũhoru wa ariũ a thoguo, meere atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ andũ akwa’, na ha ũhoru wa aarĩ a thoguo, ũmeere atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ endwa akwa’.” **2** “Thaithai nyina wanyu, mũthaithei, nĩgũkorwo we ti mũtumia wakwa, na nĩ ndirĩ mũthuuriwe. Nĩeherie maũndũ ma ũtharia ũthiũ-inĩ wake, na athengie ũmaraya gatagatĩ-inĩ ka nyondo ciake.” **3** Akorwo ti ũguo ndĩmũrute nguo aikare arĩ njaga, na ndũme aikare njaga o ta mũthenya ũrĩa aaciarirwo; ngaamũtua ta werũ, na ndĩmũgarũre atuĩke bũrũri mũng’aru, na ndĩmũũrage na nyoota. **4** Ndikaiguĩra ciana ciake tha, tondũ nĩ ciana cia ũtharia. **5** Nyina wao akoretwo akĩhũũra ũmaraya, na aagĩire nda ciao na njĩra cia ũũra-thoni. Nĩ ũndũ oigĩte atĩrĩ, ‘Nĩngũrũmĩrĩra endwa akwa, arĩa maaheaga irio ciakwa na maaĩ makwa, na guoya wakwa wa ng’ondu o na gatani yakwa, maguta makwa o na kĩrĩa nyuuaga.’ **6** Nĩ ũndũ wa ũguo nĩngũhinga njĩra yake na mĩigua, ndĩmũirigĩre thĩinĩ, aage njĩra ya kuumĩra. **7** Nĩagateng’eria endwa ake na ndakamakinyĩra. Akaamacaria na ndakamona. Hĩndĩ ĩyo nĩagacooka oige atĩrĩ, ‘Nĩngũcooka kũrĩ mũthuuri wakwa wa mbere, nĩgũkorwo hĩndĩ ĩyo nĩndaikarĩte wega gũkĩra rĩu.’ **8** Mũtumia ũcio nĩagire kũmenya atĩ nĩ nĩ ndaamũheaga ngano, na ndibei ya mũhihano, o na maguta, na ngamũingĩhĩria betha na thahabu, iria

maahūthagīra gūthondeka ngai ĩrīa ĩtagwo Baali. **9**
“Tondū ūcio nīngoya ngano yakwa yakūra, na ndibei
yakwa ya mūhihano yagīrīra, na ndīmūtunye guoya
wakwa wa ng’ondu na gatani yakwa, o iria ciarī cia
kūmūhumbīra njaga yake. **10** Nī ūndū ūcio, nīngaguūria
maūndū make ma waganu endwa ake mamwīroire;
gūtīrī mūdū ūkaamūteithūra moko-inī makwa. **11**
Nīnganiina ikeno ciake ciothe, arī cio: ciathī ciake cia
mwaka o mwaka, na Tūrūgamo twake twa mweri, na
mīthenya yake ya Thabatū, na ciathī ciake ciothe iria
nyamūre. **12** Nīngathūkangia mīthabībū yake na mīkūyū
yake, ĩrīa oigire nī irīhi rīake kuuma kūrī endwa ake;
nīngamītua ihinga, na nyamū cia gīthaka nīkamīrīa.”
13 Jehova ekuuga atīrī, “Nīngamūherithia nī ūndū wa
mīthenya ĩrīa acinīire Baali ūbumba; rīrīa eegemagia
na icūhī, na mathaga ma goro, na akīrūmīrīra endwa
ake, no akīriganīrwo nī nī. **14** “Nī ūndū wa ūguo
nīngūmūguucīrīria na waara; ngūmūtongoria nginya
werū-inī, na ndīmwarīrie na ciugo cia wendo. **15** Kūu
nīkuo ngaamūcookeria mīgūnda yake ya mīthabībū,
na ndue Kīanda kīa Akori mūrango wa mwīhoko. Kūu
nīkuo akaina o ta ūrīa ainaga matukū-inī ma ūnini wake,
aine ta ūrīa ainire mūthenya ūrīa aambatire kuuma
būrūri wa Misiri.” **16** Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya
ūcio-rī, nīūkanjīta ‘Mūthuuri wakwa’; ndūkanjīta rīngī
‘Mwathi wakwa’. **17** Nīngeheria marīitwa ma Baali kuuma
mīromo-inī yake; marīitwa macio matikagwetwo rīngī.
18 Mūthenya ūcio nīngathondeka kīrīkanīro na nyamū
cia gīthaka, o na nyoni cia rīera-inī, na ciūmbe iria

ithiagĩra gũkũ thĩ nĩ ùndũ wao. Ûta, na rūhiũ rwa njora, na mbaara nĩngaciniina bũrũri-inĩ, nĩgeetha othe makomage marĩ na thayũ. **19** Nĩngakũũria ùtuĩke mūtumia wakwa nginya tene; ngaakũũria ùtuĩke wakwa ũhoroinĩ wa ũthingu na wa kĩhooto, ngũũrie ndĩ na wendo na tha. **20** Nĩngakũũria ùtuĩke wakwa na wĩhokeku, nawe nĩũgetĩkĩra Jehova.” **21** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngacookia ũhoroinĩ; nĩngacookeria matu ũhoroinĩ, namo matu macookerie thĩ ũhoroinĩ; **22** nayo thĩ ĩcookerie ngano, na ndibei ya mũhiano, na maguta ũhoroinĩ, nacio nĩngacookeria Jezireeli ũhoroinĩ. **23** Nĩngamũhaanda bũrũri-inĩ nĩ ùndũ wakwa mwene; nĩngonania wendo wakwa harĩ ũrĩa nderĩte atĩrĩ, ‘Nĩ ndikwendete’. Arĩa nderĩte atĩrĩ, ‘Inyuĩ mūtĩrĩ andũ akwa’, nĩngameera atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ andũ akwa’; na mũndũ o mũndũ oige atĩrĩ, ‘Wee nĩwe Ngai wakwa.’”

3 Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Thĩĩ, wonie mūtumia waku wendo rĩngĩ, o na gũtuĩka nĩendetwo nĩ mũndũ ũngĩ na nĩ mũtharia. Mwende o ta ũrĩa Jehova endete andũ a Isiraeli, o na gũtuĩka nĩmagarũrũkagĩra ngai ingĩ na makenda keki iria nyamũre cia thabibũ nyũmũ.” **2** Nĩ ùndũ ũcio ngĩmũgũra na thogora wa cekeri ikũmi na ithano cia betha, na ta homeri na letheku ĩmwe ya cairi. **3** Ngĩcooka ngĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩũgũtũũrania na nĩ matukũ maingĩ, na no nginya ũtĩge ũmaraya na ndũkendane na mũndũ ũngĩ, na nĩ nĩngũtũũrania nawe.” **4** Nĩgũkorwo andũ a Isiraeli nĩmegũtũũra matukũ maingĩ matarĩ na mũthamaki kana mũnene, na matarĩ na igongona kana mahiga maamũre, na matarĩ na ebodi kana mũhiano. **5**

Thuutha ūcio andũ a Isiraeli nĩmagacooka na marongorie Jehova Ngai wao na Daudi mũthamaki wao. Nĩmagooka makĩinainaga kũrĩ Jehova na kũrĩ irathimo ciake matukũ-inĩ ma mũthia.

4 Igwai ũhoro wa Jehova, inyuĩ andũ a Isiraeli, tondũ Jehova nĩekũmũthitanga, inyuĩ mũtũũraga thĩinĩ wa bũrũri ũyũ: “Nĩ ũndũ-rĩ, gũtirĩ na wĩhokeku kana wendo, kana kũmenya Ngai thĩinĩ wa bũrũri ũyũ. **2** Kĩrĩa kũrĩ no kũrumana, na kũheenanania, na ũragani, na ũici, na ũtharia; maũndũ macio makaingĩha mũno, na ũiti wa thakame ũkarũmĩrĩra ũiti wa thakame. **3** Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ bũrũri nĩũracakaya, na arĩa othe matũũraga thĩinĩ wago makahinyara; nyamũ cia gĩthaka, na nyoni cia rĩera-inĩ, na thamaki cia iria-inĩ nĩgũkua irakua. **4** “No rĩrĩ, ndũkareke mũndũ arehe thitango, mũndũ ndagathitange ũrĩa ũngĩ, nĩgũkorwo andũ anyu mahaana andũ arĩa mathitangaga mũthĩnjĩri-Ngai. **5** Mũhĩngagwo mũthenya na ũtukũ, na anabii makahĩngwo hamwe na inyuĩ. Nĩ ũndũ ūcio nĩnganiina maitũguo. **6** Andũ akwa maniinagwo nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo. “Tondũ nĩmũregete ũmenyo, o na nĩ nĩndĩmũregete mũtuĩke athĩnjĩri-Ngai akwa; tondũ nĩmũtiganĩirie watho wa Ngai wanyu, o na nĩ nĩngatiganĩria ciana cianyu. **7** O ũrĩa athĩnjĩri-Ngai maingĩhaga, noguo maakĩragĩrĩria kũnjĩhĩria; nao magĩkũũrania riiri wao na kĩndũ gĩa thoni. **8** Mehũũnagia na mehia ma andũ akwa, na magakenera waganu wao. **9** Na nĩgũgatuĩka atĩrĩ: O ta ũrĩa andũ makaahaana, no taguo athĩnjĩri-Ngai makaahaana. Nĩngamaherithia othe nĩ ũndũ wa mũthĩire yao, na

ndīmarīhe kūrīngana na ciīko ciao. **10** “Makaarīāga no matikahūūna, makaahūūrāga ūmaraya no matikaingīha, tondū nīmatiganīirie Jehova nīguo meheane **11** kūrī ūmaraya, na kūnyua ndibei īrīa ngūrū na ya mūhīhano, iria cieherāgia ūmenyo **12** wa andū akwa. Mahooyāga kīrīra kuuma kūrī mūhianano mūicūhie, naruo rūthanju rwa ūragūri rūkamacookeria ūhorō. Roho wa ūmaraya nīūmahītithāgia njīra; makaaga kwīhokeka kūrī Ngai wao. **13** Marutagīra igongona irīma igūrū, na magacinīra maruta ma njino tūrīma-inī, na rungu rwa mūtī wa mūgandi, na wa mūrībina, o na mūcececi, tondū kīruru kīayo nī kīega. Nīkīo airītu anyu mahūūrāga ūmaraya, na atumia a ariū anyu magatharia. **14** “Ndikaherithia airītu anyu maahūūra ūmaraya, kana herithie atumia a ariū anyu maatharia, tondū arūme o ene mathiāga thiritū na maraya, na makarutāga igongona hamwe na maraya ma mahooero-inī: nī ūndū ūcio andū matarī ūmenyo nīmakanangīka! **15** “Atīrī wee Isiraeli, o na gūtūika nīūtharāgia-rī, Juda nīagītige kwīhia. “Ndūgathiī Giligali; o na ndūkambate Bethi-Aveni. Na ndūkehīte uuge atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūrāga muoyo!’ **16** Andū a Isiraeli mang’athītie o ta moori ng’athia. Kūngīhoteka atīa Jehova amarīithie ta tūgōndu tūrī nyeki-inī nduru? **17** Efiraimu nīegwatanītie na mīhianano; tiganai nake! **18** O na rīrīa kīndū kīao gīa kūnyua gīthirīte-rī, no mathiāga na mbere na ūmaraya wao; aathani ao nīmendete mūno njīra cia thoni. **19** Kīhuhūkanio kīnene gīkaamahaata kīmombūkie, na magongona mao nīmakamaconorithia.

5 “Iguai ũhoro ũyũ, inyuĩ athĩnjĩri-Ngai! Tegai matũ, inyuĩ andũ a Isiraeli! Thikĩrĩria, wee nyũmba ya ũthamaki! Nĩ inyuĩ mũgũtuĩrwo ciira ũyũ: Mũkoretwo mũrĩ mũtego kũu Mizipa, na mũrĩ wabu ya gũtegana yarĩtwo kũu Taboru. **2** Aregi a watho nĩmarikĩire ũragani-inĩ. Nĩ nĩngamaherithia othe. **3** Nĩ nĩnjũũĩ maũndũ mothe ma Efiraimu; Isiraeli ndahithĩtwo kuuma kũrĩ nĩ. Wee Efiraimu, rĩu nĩũhũrite ũmaraya; Isiraeli nake nĩathũkĩte. **4** “Ciĩko ciao itingĩmetĩkĩria gũcookerera Ngai wao. Roho wa ũmaraya ũrĩ ngoro-inĩ ciao, nao makaaga kũmenya Jehova. **5** Mwĩtĩo wa Isiraeli nĩũrutaga ũira wa kũmookĩrĩra; andũ a Isiraeli na Efiraimu mahĩngagwo nĩ mehia mao; Juda o nake akahĩngwo hamwe nao. **6** Hĩndĩ ĩrĩa magaathĩ na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe kũrongooria Jehova-rĩ, matikamuona; we nĩamehereire. **7** Nĩmagĩte kwĩhokeka harĩ Jehova; nao magaciara ciana itarĩ na ũngai. Na rĩrĩ, ciathĩ ciao cia Karũgamo ka Mweri nĩkaamameria, o hamwe na mĩgũnda yao. **8** “Huhai karumbeta kũu Gibe, na mũhuhe coro kũu Rama. Muuge mbu ya gwĩtana mbaara kũu Bethi-Aveni; wee Benjamini, wĩhũũge. **9** Efiraimu nĩgũgakira ihooru mũthenya ũcio wa ituĩro. Gatagatĩ-inĩ ka mĩhĩrĩga ya Isiraeli-rĩ, nĩ ngwanĩrĩra ũrĩa kũrĩ. **10** Atongoria a Juda mahaana andũ arĩa meheragia mahiga ma mĩhaka. Nĩngamaitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, taarĩ kĩguũ kĩa maaĩ. **11** Efiraimu nĩmũhinyĩrĩrie, akarangĩrĩrio ituĩro-inĩ rĩa ciira, nĩ ũndũ wa kwenda kũrũmĩrĩra mĩhianano. **12** Nĩ haana memenyi kũrĩ Efiraimu, na ngahaana ta ũbuthu kũrĩ andũ a Juda. **13** “Rĩrĩa Efiraimu oonire ndwari yake, nake

Juda akiona ironda ciake-rĩ, hĩndĩ ĩyo Efiraimu agĩthĩĩ kũrĩ Ashuri, na agĩtũmana kũrĩ mũthamaki ũcio mũnene nĩguo amũteithie. Nowe ndangĩhota gũkũhonia, o na kana ahonie ironda ciaku. **14** Nĩĩ ngaatuĩka ta mũrũũthi kũrĩ Efiraimu, nduĩke ta mũrũũthi ũrĩ hinya kũrĩ Juda. Ngaamatambuuranga, njooke ndĩthĩre; ngaamataha, na gũtirĩ mũndũ ũkaamahonokia. **15** Nĩngĩ nĩ nĩngacooka gwakwa, nginya rĩrĩa magetikĩra mahĩtia mao. Nao nĩmakarongooria ũthiũ wakwa; nao mona mathĩina nĩmakanongoria na kĩa.”

6 “Ūkai, rekei tũcookerere Jehova. Nĩatũtambuurangĩte, no nĩegũtũhonia; nĩatũtĩhangĩtie, no nĩegũtuoha ironda ciitũ. **2** Thuutha wa matukũ meerĩ, nĩagatwarahũra; mũthenya wa ĩtatũ nĩagatũcookereria nĩguo tũtũre muoyo mbere yake. **3** Nĩtũmenyei Jehova, na tũkĩrĩrĩrie kũmũmenya. Ti-itherũ o ta ũrĩa riũa rĩrathaga-rĩ, noguo o nake akooneka; agooka kũrĩ ithuĩ ta mbura ya hĩndĩ ya heho, kana ta mbura ya gũkũria irio ĩrĩa yuraga thĩ.” **4** “Wee Efiraimu-rĩ, ingĩgwĩka atĩa? Na wee Juda-rĩ, ngũgwĩka atĩa? Wendo waku ũhaana ta kĩbii kĩa rũciinĩ, ũkahaana ta ime rĩa rũciinĩ rĩrĩa rĩcookaga rĩgathira. **5** Nĩkĩo ndaagũtinangirie icunjĩ na tũnua twa anabii akwa, ngĩkũũraga na ciugo cia kanua gakwa; matũiro makwa magĩkĩhenũka ta rũheni igũrũ rĩaku. **6** Nĩgũkorwo nyendaga tha no ti igongona, na kũmenya Ngai gũkĩra maruta ma njino. **7** O ta ũrĩa Adamu aathũkirie kĩrĩkanĩro gĩakwa, noguo maagire kwĩhokeka ũndũ-inĩ ũcio. **8** Gileadi nĩ itũũra inene rĩa andũ aaganu, rĩhakĩtwo imeni nĩ makinya marĩ na thakame. **9** O ta

ũrĩa ikundi cia atunyani ciĩhithagĩra mũndũ, no taguo ikundi cia athĩnjĩri-Ngai ciĩkaga; moraganagĩra njĩra-inĩ ya gũthiĩ Shekemu, makagera ngero cia thoni. **10** Nĩ nĩnyonete ũndũ mũũru mũno nyũmba-inĩ ya Isiraeli. Kũu nĩkuo Efiraimu eheanĩte ahũũre ũmaraya, nake Isiraeli nĩakanyitwo nĩ thaahu. **11** “O na kũrĩ we, wee Juda, nĩwathĩrĩrio ihinda rĩa magetha. “O hĩndĩ ĩrĩa ndaacookeria andũ akwa maũndũ ma kũmaguna,

7 o rĩrĩa ndenda kũhonia Isiraeli-rĩ, mehia ma Efiraimu makonanio, nacio ngero cia Samaria ikaguũrio. Maaragia maũndũ ma maheeni, na aici magatua nyũmba, magatoonya, nacio njangiri igatunyana indo njĩra-inĩ; **2** no rĩrĩ, matimenyaga atĩ nĩndirikanaga ciĩko icio ciao njũru ciothe. Mehia mao nĩmamarigiicĩrie; makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. **3** “Makenagia mũthamaki na waganu wao, magakenia anene na maheeni mao. **4** Othe nĩ itharia, maakanaga ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate, rĩrĩa mũrugi wa mĩgate atabataragio nĩ gwakĩrĩria kuuma gũkanda mũtu nginya ũimbe. **5** Mũthenya wa gĩathĩ kĩa mũthamaki witũ-rĩ, we na anene ake manyuuaga ndibei makarĩo, nake akanyitana moko na arĩa manyũrũranagia. **6** Ngoro ciao nĩ ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate; mathiiaga harĩ we marĩ na waara. Thuti ciao ciakanaga kahora ũtukũ wothe; nakuo gwakĩa rũciinĩ igaakana ta mwaki wa rũrĩrĩmbĩ. **7** Othe mahiũhĩte ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate; moragaga aathani ao. Athamaki ao othe maniinagwo, na gũtirĩ o na ũmwe wao ũngayagĩra. **8** “Efiraimu nĩetukanĩtie na ndũrĩrĩ; Efiraimu nĩ mũgate ũtarĩ mũgarũre. **9** Andũ a kũngĩ marĩaga hinya wake, nowe ndamenyaga ũguo. Njuĩrĩ ciake

irĩ na mbuĩ, nowe ndoonaga ũguo. **10** Mwĩtĩio wa Isiraeli nĩũrutaga ũira wa kũmũũkĩrĩra, no o na kũrĩ ũguo-rĩ, we ndacookagĩrĩra Jehova Ngai wake, kana akamũrongooria. **11** “Efiraimu ahaana ta ndutura, ĩrĩa ĩheenekaga narua, ĩtarĩ ũmenyo; rĩmwe akayagĩra bũrũri wa Misiri na rĩrĩa rĩngĩ agathiĩ Ashuri. **12** Rĩrĩa magaathiĩ-rĩ, nĩngaikia wabu yakwa igũrũ rĩao; nĩngamaharũrũkia ta nyoni cia rĩera-inĩ. Rĩrĩa ngaigua nĩmaracookanĩrĩra-rĩ, nĩngamanyiita. **13** Kaĩ marĩ na haaro-ĩ, tondũ nĩmandiganĩirie! Maroniinwo, tondũ nĩmanemeire! Nĩ nĩnyendaga kũmahonokia, no-o no igenyo manjigagĩrĩra. **14** Matingayagĩra kuuma ngoro-inĩ ciao, no kũgirĩka magirĩkaga marĩ marĩrĩ-inĩ mao. Monganaga hamwe nĩ ũndũ wa ngano, na ndibei ya mũhiano, no nĩ makaahutatĩra. **15** Ndaamathomithirie na ngĩmekĩra hinya, no-o mathugundaga kũnjĩka ũũru. **16** Maticookagĩrĩra Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno; mahaana ta ũta ũrĩa ũhĩtagia wathi. Atongoria ao makooraagwo na rũhiũ rwa njora, nĩ ũndũ wa ciugo ciao cia rũtũrĩko. Nĩ ũndũ wa ũguo nĩmakanyũrũrio kũu bũrũri wa Misiri.

8 “Huhai karumbeta mwĩhũge! Thũ ĩrerete igũrũ rĩa nyũmba ya Jehova ta nderi, tondũ andũ nĩmathũkĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa, na makarega watho wakwa. **2** Isiraeli nĩarangaĩra, akoiga atĩrĩ, ‘Wee Ngai witũ, nĩtũkũmenyete!’ **3** No Isiraeli nĩaregete ũndũ ũrĩa mwega; nĩ ũndũ ũcio thũ nĩkamũingatithia. **4** Marũgamagia athamaki matarĩ na rũtha rwakwa, magathuura anene itametĩkĩrĩtie. Methondekagĩra mĩhianano na betha na thahabu ciao, nayo ĩgatuĩka ya kũmaniina. **5** Wee Samaria-rĩ, te mũhianano wa ngai ĩyo ya njaũ! Marakara makwa

nĩmakanĩte harĩ yo. Nĩ nginya-rĩ megũtũũra maremetwo nĩgũikara marĩ atheru? **6** Acio moimĩte Isiraeli! Njaũ ĩno nĩ mũturi ũmĩthondekete; yo ti Ngai. Njaũ ĩyo ya Samaria-rĩ, nĩkoinangwo icunjĩ. **7** “Mahaandaga rũhuho, makagetha kĩhuhũkanio; ngano ndĩrĩ na magira, ndĩngiumia mũtu; korwo no ĩciare ngano, andũ a kũngĩ nĩo mangĩmĩrĩa. **8** Isiraeli nĩameretio; rĩu arĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ ahaana ta kĩndũ gĩtarĩ bata. **9** Nĩgũkorwo nĩmambatĩte, magathĩ Ashuri, ta ndigiri ya gĩthaka ĩkĩũrũra ĩrĩ iiki. Efiraimu nĩeyendetie kũrĩ endwa ake. **10** O na gũtuĩka nĩmeyendetie gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, rĩu nĩngũmacookanĩrĩria hamwe. Mekwambĩrĩria kũhinyara, mahinyĩrĩrio nĩ mũthamaki ũrĩa ũrĩ hinya. **11** “O na gũtuĩka Efiraimu nĩakĩte igongona nyingĩ cia kũrutagĩrwo maruta ma kũhoroherio mehia, icio ituĩkĩte igongona cia kwĩhagĩria. **12** Ndaamandĩkĩire maũndũ maingĩ watho-inĩ wakwa, no makĩmatua taarĩ maũndũ mageni. **13** Marutaga magongona marĩa ndeheirwo, magacooka makarĩa nyama icio, no Jehova ndakenagio nĩmo. Na rĩrĩ, nĩekũrĩrikana waganu wao, na aherithie mehia mao. Nao nĩmagacooka bũrũri wa Misiri. **14** Isiraeli nĩariganĩrwo nĩ ũrĩa wamũmbire, na agaaka nyũmba cia ũnene; Juda nĩairigĩire matũũra maingĩ na thingo cia hinya. No nĩngarehere matũũra mao manene mwaki ũrĩa ũgaacina ciikaro ciao iria ciirigĩtwo na hinya.”

9 Wee Isiraeli-rĩ, tiga gũkeno; tiga gũkũngũũra ta ndũrĩrĩ iria ingĩ. Nĩgũkorwo ũkoretwo ũtarĩ mwĩhokeku harĩ Ngai waku; wee nĩwendete mũcaara wa maraya, ũkaũcaragia kũrĩa guothe kũhuhagĩrwo ngano. **2** Ihuhĩro cia ngano na

ihihīro cia ndibei itikahūūnia andū, o na gūtigakorwo na ndibei ya mūhiano. **3** Matigaatūūra būrūri wa Jehova; Efiraimu agaacooka būrūri wa Misiri, na arīe irio irī thaahu kūu Ashuri. **4** Matigaitīra Jehova maruta ma ndibei, kana magongona mao mamūkenie. Kūrīo magongona ta macio makaahaana ta mūgate wa andū megūcakaya; arīa othe makaamarīa nīmakanyitwo nī thaahu. Irio icio igaakorwo irī ciao o ene; itikareehwo hekarū-inī ya Jehova. **5** Mūgeeka atīa mūthenya ūrīa mwamūre wa ciathī cianyu, mīthenya īyo ya gīathī kīa Jehova? **6** O na mangīkaahonoka kwanangwo, andū a būrūri wa Misiri nīmakamacookereria, nao andū a Memufisi mamathike. Cong'e nīguo ūgaacooka handū ha igīina ciao cia betha, nayo mīigua īhumbīre hema ciao. **7** Matukū ma kūherithio nīmakinyu, īī, matukū ma kūrīhania nīmakinyīte. Isiraeli nīamenye ūguo. Tondū mehia manyu nī maingī mūno, na rūmena rwanyu rūkaneneha mūno, mūnabii akoonagwo arī mūdū mūkīgu, na mūdū ūrīa ūrī na ūrathi akonwo arī mūgūrūki. **8** Mūnabii nīwe ūtuītwo mūrangīri wa Efiraimu nī Ngai wakwa; no rīrī, mītego īmwetereire njīra-inī ciake ciothe, na rūmena rūkamweterera nyūmba-inī ya Ngai wake. **9** Nīmatoonyereire, makarikīra mūno ūūru-inī, o ta ūrīa meekire matukū-inī ma Gibe. Nake Ngai nīakaririkana waganu wao, na amaherithie nī ūndū wa mehia mao. **10** “Rīrīa ndaamenyire Isiraeli, kwarī ta mūdū onete thabibū werū-inī; rīrīa ndonire maithe manyu-rī, kwarī ta mūdū onete matunda ma mūtī wa mūkūyū marīa maambaga kwīrua. No rīrīa Isiraeli mookire Baali-Peoru, nīmeyamūrīire mūhianano ūcio wa gīconoko, na

magĩthũka, magĩtuĩka o ta kĩndũ kũu mendete. **11** Riiri wa Efiraimu ũkoombũka ta nyoni ũũre: gũtigakorwo ũhoru wa gũciara, kana gũkuua nda, o na kana kũgĩa nda. **12** O na mangĩkaarera ciana-rĩ, nĩngaciũraga ciothe. Rĩrĩa ngaagarũrũka ndĩmatige, kaĩ nĩmagakorwo na haaro-ĩ! **13** Nĩnyonete Efiraimu, ahaandĩtwo handũ hega, o ta Turo. No rĩrĩ, Efiraimu akaaruta ciana ciake, acineane kũrĩ mũũragani.” **14** Mahe, Wee Jehova; no nĩ kĩ ũkũmahe? Mahe nda iria ihunaga, na ũmahe nyondo iria itarĩ iria. **15** “Nĩ ũndũ wa waganu wao wothe marĩ kũu Giligali, nĩkĩo ndamamenire marĩ o kũu. Nĩ ũndũ wa ciĩko ciao cia mehia-rĩ, nĩngamarutũrũra moime nyũmba yakwa, na ndigacooka kũmenda rĩngĩ; atongoria ao othe nĩ aremi. **16** Andũ a Efiraimu nĩacine nĩ mbaa, naguo mũri wao nĩũhoohete, maticiaraga maciaro. O na mangĩciara ciana-rĩ, nĩngooraga ciana icio ciao mendete.” **17** Ngai wakwa nĩakamarega, nĩgũkorwo matiamwathĩkiire; magaatũka andũ a kũũrũraga ndũrĩrĩ-inĩ.

10 Isiraeli aarĩ ta mũthabibũ watheeremaga, nake agĩĩciarĩra maciaro. O ũrĩa maciaro make maingĩhagarĩ, noguo nake aakaga igongona nyingĩ; o ũrĩa bũrũri wake wagaacagĩra-rĩ, noguo aagemagia mahiga make marĩa maamũre ma kũhooyagwo. **2** Ngoro ciao nĩ cia maheeni, na rĩu no nginya marĩhio wĩhia wao. Jehova nĩakamomora igongona ciao, na athũkangie mahiga macio mao maamũre ma kũhooyagwo. **3** Ningĩ nĩmakoiga atĩrĩ, “Tũtirĩ na mũthamaki, tondũ tũtiigana gũtĩia Jehova. No o na korwo twarĩ na mũthamaki-rĩ, nĩ atĩa angĩahotire gũtwĩkĩra?” **4** Meranagĩra ciĩranĩro nyingĩ, na makehĩta

mīhītwa ya maheeni, na magathondeka irīkanīro; nī ūndū ūcio maciira makunūkaga ta mahuti marī ūrogi marīa mameraga hianyū-inī. **5** Andū arīa matūūruga Samaria metangaga nī ūndū wa mūhianano wa njaū īrīa ya Bethi-Aveni. Amu andū akuo nīmamakamīcakaīra, na noguo athīnjīri-ngai a mīhianano īyo mageeka arīa makenagīra riiri wayo, tondū nīyeheretio kuuma kūrī o, īgathaamīrio kūndū kūngī. **6** Nayo īgaatwarwo Ashuri, ītuīke kīheo kūrī mūthamaki ūcio mūnene. Efiraimu nīagaconorithio; Isiraeli nake nīagaconoka nī ūndū wa mīhianano īyo yake ya mītī. **7** Samaria na mūthamaki wakuo magaaathererio ta karūhonge karī igūrū wa maaī, maniiinwo. **8** Kūndū kūrīa gūtūūgīru gwīkagīrwo waganu nīgūkanangwo, na nīkuo kwene wīhia wa Isiraeli. Mīigua na mahiū ma nyeki-inī nīcio igaakūra kuo, nacio ihumbīre igongona ciao. Nao andū nīmakeera irīma atīrī, “Tūhumbīrei!” na macooke meere tūrīma atīrī, “Tūgwīrei!” **9** “Wee Isiraeli-rī, kuuma o matukū-inī ma Gibeā ūtūūrīte wīhagia, na ūguo noguo ūtūūruga. Githī mbaara ndīakinyīire eeki ūūru kūu Gibeā? **10** Rīrīa nīī ngenda, nīngamaherithia; ndūrīrī nīigacookanīrīra, imokīrīre nīguo imoohe imatahe nī ūndū wa mehia mao kūingīha. **11** Efiraimu nī moori menyerie wīra īrīa yendete gūkonyora ngano; nī ūndū ūcio nīngamīoha icooki ngingo-inī yayo thaka. Nīngatwarithia Efiraimu, Juda no nginya agaacimba na mūrāū, nake Jakubu no nginya agaacimba gītira. **12** Rīu-rī, mwīhaandīrei ūhoru wa ūthingu, nīguo mwīgethere maciaro ma wendo ūtathiraga, na mūciimbe mīgūnda yanyu ya ngamba; nīgūkorwo ihinda nī ikinyu

rĩa kūrongooria Jehova, nginya rĩa agooka, oirie mbura ya ūthingu igūrũ rĩanyu. **13** No rĩrĩ, inyuĩ mūhaandite waganu, mūkagetha ūũru; inyuĩ mūrĩite maciaro ma maheeni. Tondũ mwĩhokaga hinya wanyu inyuĩ ene, o na wa njamba cianyu nyingĩ cia ita-rĩ, **14** mūrurumo wa mbaara nĩũgokĩrĩra andũ aku. Nĩ ūndũ ūcio ciikaro ciaku iria nũmu nĩikaanangwo, o ta ūrĩa Shalimani aanangire Bethi-Arabeli mūthenya ūrĩa wa mbaara, rĩa manyina ma twana maatungumanirio thĩ hamwe na twana twao. **15** Ūguo noguo ūgeekwo wee Betheli, nĩ ūndũ wa waganu waku mūnene. Rĩa mūthenya ūcio ūgaakĩa-rĩ, mūthamaki wa Isiraeli nĩakaniinwo biũ.

11 “Rĩa Isiraeli aarĩ kaana-rĩ, nĩndamwendete, ngĩgĩta mūrũ ūcio wakwa oime bũrũri wa Misiri. **2** No o ūrĩa ndaakĩragĩrĩria gwĩta Isiraeli, noguo maakĩragĩrĩria kũnjũrĩra. Nao makĩrutĩra Baali magongona, na magĩcinĩra mĩhianano ūbumba. **3** Nĩ nĩ nĩ ndaarutire andũ a Efiraimu gwĩtwara na magũrũ, ndĩmanyiitite moko; no matiigana kũmenya atĩ nĩ nĩ ndamahonagia. **4** Nĩndamatongoragia na mĩkanda ya ūtugi wa ūmũndũ, ngamaguucĩrĩria na mĩhĩndo ya wendo; ngĩmaruta icooki ngingo, na ngĩinamĩrĩra kũmahe irio. **5** “Githĩ matigagĩcooka o kũu bũrũri wa Misiri, o na githĩ matigaathwo nĩ Ashuri, tondũ nĩmaregete kwĩrira, manjookerere? **6** Hiũ cia njora ikaahenũkaga matũũra-inĩ mao manene, ikaananga mĩgĩko ya ihingo ciao, na ikinyie mĩbango yao mũthia. **7** Andũ akwa nĩmatuĩte itua maahuutatĩre. O na mangĩgaakaĩra Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno-rĩ, ndakamatũgĩria o na atĩa. **8** “Ndahota atĩa gũgũtirika, wee Efiraimu?”

Ndahota atĩa gũkũrekereria, wee Isiraeli? Ndahota atĩa gũtũma ũtuĩke ta Adima? Ndahota atĩa gũgũtua ta Zeboimu? Ngoro yakwa nĩireganĩte na ũhoro ũcio, nacio tha ciakwa ciothe nĩciarahunĩte. **9** Ndikamũkinyĩria marakara makwa mahiũ, o na kana hũgũkĩre Efiraimu ndĩmũniine. Nĩgũkorwo niĩ niĩ Ngai, ndirĩ mũndũ, Ngai Ũrĩa Mũtheru gatagatĩ-inĩ kanyu. Ndigooka kũrĩ we ndĩ na mang'ũrĩ. **10** Nĩmakarũmĩrĩra Jehova; nake nĩakararama ta mũrũũthi. Hĩndĩ irĩa akaarama-rĩ, ciana ciake nĩigooka ikĩinainaga ciumĩte mwena wa ithũiro. **11** Igooka ikĩinainaga ta nyoni ikiuma bũrũri wa Misiri, na ta ndutura ikiuma bũrũri wa Ashuri. Nĩngatũma matũũre mĩciĩ-inĩ yao ene," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** Efiraimu andigiicĩrie na maheeni, nyũmba ya Isiraeli ikandigiicĩria na kũheenania. Nake Juda akaremera Ngai, o na agookĩrĩra Ũrĩa Mũtheru mwĩhokeku.

12 Efiraimu arĩaga rũhuho; ahanyũkagia rũhuho rwa mwena wa irathĩro mũthenya wothe, na akaingĩhia maheeni na haaro. Agĩaga na kĩrĩkanĩro na Ashuri, na agatũmana maguta ma mĩtamaiyũ matwarwo bũrũri wa Misiri. **2** Jehova arĩ na thitango ekũrehe ya gũũkĩrĩra Juda; nĩakaherithia Jakubu kũringana na njĩra ciake, na amũrĩhe kũringana na ciĩko ciake. **3** Arĩ nda ya nyina nĩanyiitire ndiira ya mũrũ wa nyina; aatuĩka mũndũ mũgima-rĩ, nĩagianire na Ngai. **4** Nĩagianire na mũraika, na akĩmũtooria; akĩrĩra na akĩmũthaitha amũrathime. Aamũkorire Betheli na makĩaranĩria nake kũu: **5** Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Jehova nĩrĩo rĩtwa rĩake rĩria rĩrĩ ngumo. **6** No rĩrĩ, wee no nginya ũcookerere Ngai

waku, na ūtūurie wendo na kīhooto, na wetagīrīre Ngai waku hīndī ciothe. **7** Mwonjorithia ahūthagīra gīthimi gītārī kīa ma; endaga kūiya na wara. **8** Efiraimu eganaga, akoiga atīrī, “Nī ndī mūtongu mūno; nī nīnduīkīte gītonga. No o na ndī na ūtonga ūcio wothe, matingīona waganu kana wīhia o na ūrīkū thīinī wakwa.” **9** “Nī nī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri; nīngatūma mūtūre hema-inī rīngī, o ta ūrīa mwatūūraga matukū-inī ma ciathī cianyu iria nyamūre. **10** Nīndarīirie anabii, ngīmahe cioneki nyingī, na ngīheana ngerekano na tūnua twao.” **11** Gileadi-rī, nī kūrī waganu? Andū akuo nī a tūhū! Nīmarutagīra igongona rīa ndegwa kūu Giligali? Igongona ciao igaatuīka ta hība cia mahiga irī mūgūnda-inī mūciimbe. **12** Jakubu nīorīire būrūri wa Aramu; Isiraeli aatungatire nīguo egīre na mūtumia, na nīgeetha amūgūre-rī, aarīithirie ng’ondū. **13** Jehova aahūthīre mūnabii kūruta Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri, na akīmūmenyerera na guoko kwa mūnabii. **14** No Efiraimu nīatūmīte Jehova arakare mūno. Mwachani wake nīagatūma acookererwo nī ihītia rīake rīa ūiti wa thakame, na amūrīhe nī ūndū wa rūmena rwake.

13 Efiraimu-rī, aaragia andū makainaina; aarī mūtūgīrie thīinī wa Isiraeli. No rīrī, nīehirie nī ūndū wa kūhooya Baali, nake agīkua. **2** Na rīrī, rīu no gūkīrīrīria makīragīrīria kwīhia; methondekagīra mīhianano yao ene na betha ciao, mīhianano īthondeketwo na ūūgī mūingī, yothe irī wīra wa mabundi. Kwīragwo atīrī, ūhorō wa andū aya, “Marutaga andū magongona, na makamumunya mīhianano ya njaū.” **3** Nī ūndū ūcio makahaana ta kībii kīa

rūciinī, na ta ime rīa kīrooko rīrīa rīcookaga gūthira, na ta mūūngū ūrīa ūmbūragwo kuuma kīhuhīro-inī kīa ngano, o na ta ndogo īgītoga yumīire ndirica-inī. **4** “No rīrī, nīī nī nīī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri. Ndūkanetīkie atī nī kūrī Ngai ūngī tīga nīī, na gūtīrī Mūhonokia ūngī tīga nīī. **5** Nī nīī ndaakūmenyagīrīra werū-inī, kūu būrūri-inī ūrī ūrugarī mūingī. **6** Rīrīa ndamaheire irio, nīmahūūnīre; na rīrīa maahūūnīre, magītīīa; magīcooka makīrganīrwo nī nīī. **7** Nī ūndū ūcio ngaamahithūkīra ta mūrūūthi, na ndīmehithīre njīra-inī ta ngarī. **8** O ta ūrīa nduba īikaga rīrīa ītunyītwo twana twayo-rī, ngaamatharīkīra na ndīmatarūrango. Ngaamarīa ta mūrūūthi, ndīmatambuure o ta ūrīa nyamū ya gīthaka īikaga. **9** “Wee Isiraēli-rī, ūrī mwanange, nī ūndū nīūnjūkīrīire, ūgookīrīra mūteithia waku. **10** Mūthamaki waku akīrī ha, atī nīguo akūhonokie? Aathani aku a matūūra maku mothe marī ha, o arīa woigire atīrī, ‘He mūthamaki, na ūhe anene?’ **11** Nī ūndū ūcio, ndaakūheire mūthamaki ndakarīte, na ngīcooka ngīmweheria ndī na mang’ūrī. **12** Wīhia wa Efiraīmu nīmūige, mehīa make nīmandīkītwo makaigwo. **13** Ruo ta rwa mūtumia ūkūrūmwo nīrūrāmūnyīita, nowe nī mwana ūtarī na ūūgī; ihinda rīakīnya-rī, akarega gūikūrūka nīguo aciarwo. **14** “Nīngamahonokia kuuma kūrī hīnya wa mbīrīra; nīngamakūūra kuuma kūrī gīkuū. Wee gīkuū-rī, mīthīro yaku īrī ha? Wee mbīrīra-rī, kūniinana gwaku gūkīrī ha? “Ndīkaiguanīra tha, (Sheol h7585) **15** o na angīkaagaacīra arī gatagatī-inī ka arīū a ithe. Rūhuho rwa mwena wa irathīro ruumīte harī Jehova nīrūgooka,

rūhurutanite kuuma werū-inī; narīo itherūkīro rīake rīa
maai rīkooma, nakīo gīthima gīake kīhūe. Nyūmba yake
ya mūthiithū nīgatahwo indo ciayo ciothe cia goro. **16**
Andū a Samaria no nginya marīhio wīhia wao, nī tondū
nīmaremeire Ngai wao. Nao nīmakoorage na rūhiū
rwa njora; natuo tūkenge twao tūgaatungumanio thī, na
atumia ao arīa marī na nda itarūrwo.”

14 Wee Isiraeli-rī, cookerera Jehova Ngai waku. Mehia
maku nīmo makūgūithītie! **2** Thiī na ciugo ūcookerere
Jehova, ūmwīre atīrī, “Tūrekere mehia maitū mothe,
na ūtwamūkīre na wega waku, nīguo tūhote gūkūrutīra
igongona rīa gūkūgooca na mīromo iitū. **3** Ashuri
ndangīhota gūtūhonokia; tūtikūhaica mbarathi cia ita.
Tūtīrī hīndī īngī tūgaacooka gwīta kīrīa tūthondekete na
moko maitū ‘ngai ciitū,’ nīgūkorwo thīinī waku ciana
cia ngoriai nīciiguagīrwo tha.” **4** “Nīngamahonia kūrīa
maanoora njīra, na ndīmende ndīyendeire; nīgūkorwo
marakara makwa nīmamehereire. **5** Ngaatuīka ta ime
harī Isiraeli; nake akaarirūka ta gītoka. Agaikūrūkia mīri
yake ehaande o ta mītarakwa ya Lebanoni. **6** Thuuna
ciake nīgākūra. Ūthaka wake ūgaatuīka ta wa mūtī wa
mūtamayū, nago mūtatarīko wake ūtuīke ta mūtarakwa
wa Lebanoni. **7** Andū nīmagatūūra rīngī kīruru-inī gīake.
Nake akaarura ta ngano. Akaarirūka ta mūthabibū, nayo
ngumo yake ītuīke ta ya ndibei ya kuuma Lebanoni. **8**
Wee Efīraimu, ndī na ūhorō ūngī ūrīkū na mīhianano ya
kūhooywo? Nīngamūcookeria ūhorō na ndīmūmenyerere.
Haana ta mūkarakaba mūruru; gūciara gwaku kuumaga
harī nī.” **9** Nūū mūūgī? Ūcio nīakamenya maūndū macio.

Nũũ ũkũũranaga maũndũ? Ũcio nĩakamamenya. Njĩra cia Jehova nĩ njagĩrĩru; arĩa athingu nĩcio mathiiagĩra, no arĩa aremi mahĩngagwo marĩ o njĩra-inĩ icio.

Joeli

1 Ñno n̄yo ndũmĩrĩri ya Jehova, ĩrĩa yakinyĩrĩire Joeli mũrũ wa Pethueli. **2** Ta iguai ũhoru, inyuĩ athuuri; o na inyuĩ inyuothe arĩa mūtũũraga bũrũri ũyũ thikĩrĩriai. Kũrĩ gwekĩka ũndũ ta ũyũ matukũ-inĩ manyu, o na kana matukũ-inĩ ma maithe manyu ma tene? **3** Hei ciana cianyu ũhoru ũcio, na mũreke ciana cianyu ciĩre ciana ciacio, nacio ciana ciacio ikeera rũciaro rũrĩa rũkaarũmĩrĩra. **4** Kĩndũ kĩrĩa gĩtigĩtio nĩ mũrumbĩ wa ngigĩ-rĩ, nĩkĩrĩtwo nĩ ngigĩ iria nene; kĩrĩa gĩtigĩtio nĩ ngigĩ iria nene-rĩ, nĩkĩrĩtwo nĩ itono; kĩrĩa itono icio itigĩtie-rĩ, nĩkĩrĩtwo nĩ ngigĩ ingĩ. **5** Arahũkai, inyuĩ arĩũ aya mũrĩre! Girĩkai, inyuothe anyui a ndibei; girĩkai nĩ ũndũ wa ndibei ya mũhihano, nĩgũkorwo nĩĩhurĩtio kuuma tũnua-inĩ twanyu. **6** Harĩ rũrĩrĩ rũtharĩkĩire bũrũri wakwa, rũrĩrĩ rũrĩ hinya na rũtangĩtarĩka; rũrĩ na magego mahaana ta ma mũrũũthi, magego manene ta ma mũrũũthi wa mũgoma. **7** Nĩ rwanangĩte mĩthabibũ yakwa, na rũgathũkia mĩkũyũ yakwa. Nĩrũmĩũnũrĩte makoni rũkamate, rũgatiga hongecayo irĩ nyũnũre. **8** Cakayai ta mũĩrĩtu gathirange ehumbĩte nguo ya ikũnia, akĩrĩrĩra mũthuriwe wa wĩthĩ wake. **9** Maruta ma ngano, o na maruta ma kũnyuuo nĩmatigĩte kũrehwo nyũmba-inĩ ya Jehova. Athĩnjĩri-Ngai nĩmaracakaya, o acio matungatagĩra Jehova. **10** Mĩgũnda nĩmĩthũkie, nayo thĩ ĩkooma; ngano nĩnyanange, ndibei ya mũhihano nĩĩniarĩte, o namo maguta magathira. **11** Ūrwoi nĩ hinya, inyuĩ arĩmi, na mũgirĩke, inyuĩ arĩa mũkũragia mĩthabibũ; mwĩthikĩrei nĩ ũndũ wa ngano na cairi, tondũ magetha

ma mĩgũnda nĩmanangĩtwo. **12** Mĩthabibũ nĩyũmĩte, nayo mĩkũyũ ĩkahooha; mĩkomamanga, na mĩtende, na mĩcungwa: ĩĩ, mĩtĩ yothe ya mũgũnda nĩyũmĩte. Ti-itherũ gĩkeno kĩa andũ a thĩ nĩgĩthirĩte. **13** Mwĩhumbei nguo cia makũnia, inyuĩ athĩnjĩri-Ngai, na mũcaka; girĩkai, inyuĩ mĩtungataga kĩgongona-inĩ. Ũkai, mũraare mwĩhumbĩte nguo cia makũnia, inyuĩ mĩtungatagĩra Ngai wakwa; nĩgũkorwo maruta ma ngano, na maruta ma kũnyuuo-rĩ, nĩmagĩte gũtwarwo nyũmba-inĩ ya Ngai wanyu. **14** Anĩrĩrai gĩathĩ kĩamũre gĩa kwĩhinga kũrĩa irio; ĩtanai kĩũngano gĩtheru. Tũmanĩrai athuuri na andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ moke nyũmba ya Jehova Ngai wanyu, nĩguo mũkaĩre Jehova. **15** Wũi, kaĩ mũthenya ũcio ũrĩ na haaro-ĩ! Nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova ũrĩ hakuĩ; mũthenya ũcio ũgooka ta mwanangĩko uumĩte kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe. **16** Githĩ irio itithirĩte o tũkĩonagĩra na maitho maitũ: gĩkeno na gũcanjamũka igathira kuuma kũu nyũmba ya Ngai witũ? **17** Mbeũ nĩkũbutha irabuthĩra tĩri-inĩ kũrĩa ihaandĩtwo. Nyũmba cia kũigwo indo nĩnyanange, namo makũmbĩ ma irio makamomorwo, nĩgũkorwo ngano nĩyũmĩte. **18** Kaĩ ng'ombe nĩcaaĩte-ĩ. Ndũũru cia ng'ombe iroorũura o ũguo, tondũ itirĩ na gwa kũrĩithio; o nacio ndũũru cia ng'onde nĩrathĩĩnĩka. **19** Wee Jehova, nĩwe ndĩrakaĩra, nĩgũkorwo mwaki nĩũniinĩte ũrĩithio wa werũ-inĩ, nacio nĩnĩmbĩ igacina mĩtĩ yothe ya gĩthaka. **20** O na nyamũ cia gĩthaka nĩrakwanĩria; tũrũũ nĩtũhwĩte, nagueo mwaki nĩũniinĩte ũrĩithio wa werũ-inĩ.

2 Huhai karumbeta kũu Zayuni, na muuge mbu kũu kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru! Andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ nĩmainaine, nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova nĩũrooka. Mũthenya ũcio nĩ ta mũkinyu: **2** nĩ mũthenya wa nduma na wa mairia, mũthenya wa matu na nduma ndumanu. Mbũtũ nene na ĩrĩ hinya ya ngigĩ nĩiroka ta ruoro rũgĩtema irĩma-inĩ, na gũtirĩ kwagĩa ĩngĩ tayo kuuma tene, na gũtikagĩa ĩngĩ tayo matukũ marĩa magooka. **3** Mbere yacio nĩ mwaki wa kũniina, na thuutha wacio nĩ rũrĩrĩmbĩ rũracina bũrũri. Bũrũri ũrĩa ũrĩ mbere yacio ũhaana ta mũgũnda wa Edeni, no thuutha wacio ũgaatigwo ũhaana ta werũ mwanangĩku: gũtirĩ kĩndũ kĩngĩihonokia harĩ cio. **4** Mũhianĩre wacio nĩ ta wa mbarathi cia ita; ihanyũkaga ta thigari ihaicĩte mbarathi. **5** ĩrĩ na mũrurumo ta wa ngaari cia ita; irũgaga tũcũmbĩrĩ twa irĩma ta mwaki ũracarĩka ũgĩcina itira cia ngano, ihaana ta mbũtũ ya ita ĩrĩ hinya ĩthagathagĩtwo nĩ ũndũ wa mbaara. **6** Na rĩrĩa cionwo-rĩ, ndũrĩrĩ nĩinyiitagwo nĩ ruo rũnene; andũ othe magatukia ithiithi. **7** Itharĩkagĩra ta njamba cia ita; ihaicaga thingo ta thigari. Ithiiaga ciothe na mĩhari, itekũhĩtia kũrĩa cierekeire. **8** Itihatĩkanaga ĩmwe na ĩrĩa ĩngĩ; o ĩmwe ĩthiiaga yerekeire mbere. Itoonyaga kũrĩa kũgitĩre, gũtirĩ kĩndũ kĩngĩcigiria. **9** Iguthũkagĩra itũura inene, igateng'erera rũthingo-inĩ. Ikahaica, igatoonya nyũmba, igatoonyera ndirica ta aici. **10** Thĩ ĩthingithaga mbere yacio, na igũrũ rĩkainaina, riũa na mweri ikagĩa nduma, na njata igatiga kwara. **11** Jehova araruruma ta ngwa atongoretie ita; thigari ciake itingĩtarĩka, arĩa maathĩkagĩra watho wake marĩ hinya.

Mũthenya wa Jehova nĩ mūnene, na nĩ wa gwĩtigĩrwo. Nũũ ũngĩkĩhota kũwĩtiiria? **12** Jehova aroiga atĩrĩ, “O na rĩu-rĩ, njokererai na ngoro cianyu ciothe, mwĩhingĩte kũrĩa irio, mũkĩrĩraga na mũgĩcakayaga.” **13** Tembũrangai ngoro cianyu no ti nguo cianyu. Cookerera Jehova Ngai wanyu, nĩgũkorwo nĩ mūtugi na nĩ mũigua-tha, ndahiũhaga kũrakara, na aiyũrĩtwo nĩ wendo, na nĩericũkagwo, akaaga gwĩka andũ ũũru. **14** Nũũ ũngĩmenya? Hihi no agarũrũke na aigue tha, atige atũrathima: atũhe indo iria irutagwo magongona ma mũtu, na iria irutagwo magongona ma kũnyuuo, cia kũrutĩrwo Jehova Ngai wanyu. **15** Huhai karumbeta kũu Zayuni, anĩrĩrai gĩathĩ kĩamũre gĩa kwĩhinga kũrĩa irio, ĩtanai kĩũngano gĩtheru. **16** Cookanĩrĩrai andũ, amũrai kĩũngano kũ; rehei athuuri hamwe, na mũcookanĩrĩrie ciana, o na tũkenge tũrĩa tũronga. Mũhikania nĩoime kanyũmba gake, nake mũhiki nĩoime kĩrĩrĩ gĩake. **17** Athĩnjĩri-Ngai, arĩa matungataga mbere ya Jehova, nĩmarĩrĩre gatagatĩ ga gĩthaku kĩa Hekarũ na kĩgongona. Nĩmoige atĩrĩ, “Kĩhonokie andũ aku, Wee Jehova. Ndũkareke igai rĩaku rĩtuĩke kĩndũ gĩa kũnyũrũrio, kana tuunagwo thimo gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ. Nĩ kĩ kĩngĩtũma ndũrĩrĩ ciũranagie atĩrĩ, ‘Kaĩ Ngai wao akĩrĩ ha?’” **18** Nĩngĩ Jehova nĩakaigua ũiru nĩ ũndũ wa bũrũri wake, na aigũire andũ ake tha. **19** Jehova nĩakamacookeria atĩrĩ: “Nĩngũmũrehithĩria ngano, na ndibei ya mũhĩhano, na maguta, indo cia kũmũigana biũ; na ndigacooka kũreka mũtuĩke kĩndũ gĩa kũnyũrũrio nĩ ndũrĩrĩ rĩngĩ. **20** “Nĩngaingata mbũtũ ĩyo ya ita ya kuuma gathigathini ĩthĩ kũraya na inyuĩ, ndĩmĩtindĩkĩrĩrie

būrūri mūūmū na mūhīnju, ūtangīgīa irio. Mbūtū yao ĩrīa ĩtoongoretie ndīmīitīrīre iria-inī rīa mwena wa irathīro, na ĩrīa ĩrī thuutha ndīmīitīrīre iria-inī rīa mwena wa ithūīro. Nakīo kīheera gīa ciimba ciayo kīambate na igūrū; mūnungo wayo naguo ūiguīke.” Ti-itherū nīekīte maūndū manene. **21** Wee būrūri, tiga gwītigīra; kena na ūcanjamūke. Ti-itherū Jehova nīekīte maūndū manene. **22** Inyuī nyamū cia gīthaka, tīgai gwītigīra, nīgūkorwo ūrīithio wa werū-inī nīūramera nyeki. Mītī nīraciara maciaro mayo, nayo mīkūyū na mīthabībū ĩgaciara mūno. **23** Inyuī andū a Zayuni, canjamūkai, mūkenere Jehova Ngai wanyu, nīgūkorwo nīamūheete mbura ya mbere nī ūndū wa ūthingu wake. Nīamuurīrie mbura nyingī ya mbere na ya thuutha, o ta mbere. **24** Nacio ihuhīro cia ngano nīkaiyūra ngano; mītūngi nayo nīkaiyūrīrīra ndibei ya mūhīhano na maguta. **25** “Nīngamūrīha mīaka ĩrīa yothe irio cianyu ciarīirwo nī ngigī: ngigī iria nene, na itono cia ngigī, na ngigī iria ingī, na mīrumbī ya ngigī; icio nī mbūtū ciakwa nene cia ita iria ndaatūmīte thīinī wanyu. **26** Nīmūkagīa na irio nyingī cia kūrīa, o nginya mūhūūne, na inyuī nīmūkagoocaga rīitwa rīa Jehova Ngai wanyu, ūrīa ūmwīkīire maūndū ma magegania; andū akwa matigacooka gūconorithio rīngī. **27** Hīndī ĩyo nīmūkamenya atī nī ndī thīinī wa Isiraeli, na atī nī nī nī Jehova Ngai wanyu, na atī gūtīrī ūngī; andū akwa matigacooka gūconorithio rīngī. **28** “Na thuutha wa maūndū macio-rī, nīngaitīrīria andū othe Roho wakwa. Ariū anyu na airītu anyu nīmakarathaga mohoro, nao athuuri anyu nīmakarootaga irooto, nao aanake anyu

monage cioneki. **29** O na ningĩ ndungata ciakwa cia arũme, na cia andũ-a-nja, nĩngaciitĩrĩria Roho wakwa matukũ-inĩ macio. **30** Nĩngonania morirũ kũu igũrũ, o na gũkũ thĩ, namo nĩ ma thakame, na ma mwaki, o na ma ndogo ikwambata na igũrũ. **31** Riũa nĩrĩkagarũrwo rĩtuĩke nduma, naguo mweri ũtuĩke ta thakame, mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakania wa Jehova ũtanakinya. **32** Na nĩgũgakinya atĩrĩ, atĩ mũndũ o wotho ũgaakaĩra rĩitwa rĩa Jehova nĩakahonoka; nĩgũkorwo kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni na Jerusalemu nĩgũgakorwo na ũhonokio, o ta ũrĩa Jehova oigĩte, atĩ gatagatĩ-inĩ ka matigari nĩgũgakorwo na arĩa Jehova eĩĩire.

3 “Matukũ-inĩ macio, na ihinda rĩu, rĩrĩa ngaacookeria Juda na Jerusalemu ũgaacĩru wacio-rĩ, **2** nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ ciothe, na ndĩciikũrũkie nginya Gĩtuamba kĩa Jehoshafatu. Kũu nĩkuo ngaamatuĩra ciira ũkoniĩ igai rĩakwa, nĩo andũ akwa a Isiraeli, nĩgũkorwo nĩmahurunjire andũ akwa ndũrĩrĩ-inĩ, na makĩgayana bũrũri wakwa. **3** Nĩmacuukĩire andũ akwa mĩtĩ. Maaheanire tũmwana twao tũrĩ irĩhi kũrĩ maraya; na makĩendia airĩtu ndibei nĩguo mamĩnyue. **4** “Na rĩrĩ, nĩ kĩĩ mũranjũria, inyuĩ Turo na Sidoni o na inyuĩ ng’ongo ciothe cia Filistia? Anga nĩmũkwĩrĩhĩria ũndũ ndanamwĩka? Akorwo nĩmũkwĩrĩhĩria-rĩ, na niĩ nĩngatũma mũcookererwo nĩ kwĩrĩhĩria kũu kwanyu o narua na ihenya. **5** Nĩgũkorwo nĩmuoire betha na thahabu ciakwa, na mũgĩkuua mĩthiithũ ya indo ciakwa iria njega mũno mũgĩcitwara hekarũ-inĩ cianyu. **6** Nĩmwendirie andũ a Juda na a Jerusalemu kũrĩ Ayunani nĩguo mũmatware kũndũ kũraya

na bŭrŭri wao. **7** “Atŭrŭrŭ, nŭngŭmarahŭra moime kŭndŭ kŭrŭa guothe mwamendirie, na nŭngamŭcookereria ũndŭ ũcio mwŭkŭte. **8** Nŭi nŭngendia ariŭ anyu na airŭtu anyu kŭrŭ andŭ a Juda, nao mamenderie andŭ a Sheba, rŭrŭrŭ rwa kŭraya mŭno.” Nŭi Jehova warŭtie ũndŭ ũcio. **9** Hunjanŭriai ũhoru ũyŭ ndŭrŭrŭ-inŭ: Mwŭhaarŭriei gŭthŭi mbaara-inŭ! Arahŭrai njamba cia ita! Andŭ othe a ita nŭmakuhŭrŭrie, matharŭkŭre. **10** Turai mŭraŭ yanyu ŭtuŭke hiŭ cia njora, o nacio hiŭ cianyu cia gŭceeha mŭtŭ ituŭke matimŭ. Mŭndŭ ŭrŭa ŭtarŭ hinya nŭoige atŭrŭ, “Nŭi ndŭ na hinya!” **11** Ŭkai na ihenya, inyuŭ ndŭrŭrŭ cia kŭndŭ guothe, mŭngane, mwŭcookanŭrŭrie hamwe. Wee Jehova, tŭma njamba ciaku cia ita ciikŭrŭke kuo. **12** “Ndŭrŭrŭ nŭciarahrŭwo; nŭcithŭi Gŭtuamba kŭa Jehoshafatu, nŭgŭkorwo kŭu nŭkuo ngaikarŭra gŭtŭi, nduŭre ndŭrŭrŭ ciothe cia mŭena yothe ciira. **13** Hiŭria-i rŭhiŭ rwa kŭgetha, nŭgŭkorwo magetha nŭi makinyu. Ŭkai, rangŭrŭriai thabibŭ, nŭgŭkorwo kihihŭro kŭa ndŭbei nikŭiyŭru, na mŭtŭngi ŭkaiyŭra, ŭgaitŭkŭrŭra thŭ: ŭguo noguo waganu wao ũnenehete!” **14** Gŭgaakorwo irŭndŭ na irŭndŭ, kŭu gŭtuamba gŭa ituŭro! Nŭgŭkorwo mŭthenya wa Jehova wa gŭkinya kŭu gŭtuamba gŭa ituŭro ŭrŭ hakuhŭ. **15** Riŭa na mweri nŭikaagŭa nduma, nacio njata itigacooka kwara rŭngŭ. **16** Jehova nŭakararama arŭ kŭu Zayuni na arurume ta ngwa arŭ Jerusalemu; thŭ na igŭrŭ nŭikainaina. No rŭrŭ, Jehova nŭwe ŭgaatuŭka rŭrŭrŭro rŭa andŭ ake, na atuŭke kŭhitho kŭrŭmu kŭa andŭ a Israeli. **17** “Hŭndŭ ŭyo nŭguo mŭkaamenya atŭ nŭi, Jehova Ngai wanyu, ndŭŭraga Zayuni, kŭrŭma-inŭ gŭakwa kŭrŭa gŭtheru. Narŭo itŭŭra rŭa Jerusalemu rŭgaakorwo rŭrŭ rŭamŭre;

gūtiri hĩndĩ ĩngĩ andũ a kũngĩ magaacooka kũrĩtharĩkĩra.

18 “Mũthenya ũcio-rĩ, irĩma-inĩ nĩgũgatataga ndibei ya mũhihano, na tũrĩma-inĩ nĩgũgathereraga iria, natuo tũrũũĩ tuothe twa Juda nĩtũgathereraga maaĩ. Nakuo nyũmba ya Jehova nĩgũgakunũka gĩthima, na maaĩ makĩo maikũrũkage o kũu Gĩtuamba gĩa Shitimu. **19** No bũrũri wa Misiri nĩgũkĩra ũgaakira ihooru, nakuo Edomu gũtuĩke werũ ũtarĩ kĩndũ, nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũhinya marĩa meekire andũ a Juda, ma gũitithia thakame ĩtarĩ na ũũru kũu bũrũri wao. **20** Juda gũgaatũrwo tene na tene, nakuo Jerusalemu gũtũrwo njjarwa na njjarwa. **21** Wĩhia wao wa ũiti wa thakame, ũcio itarĩ ndaamarekera-rĩ, nĩngamarekera.” Jehova atũũraga Zayuni!

Amosi

1 Ūyũ nĩguo ũhoru wa Amosi, ũmwe wa arĩithi arĩa maarĩithagia Tekoa, wa ũndũ ũrĩa onire ũkonĩĩ Isiraeli mĩaka ĩrĩ mbere ya gĩthingithia, hĩndĩ ĩrĩa Uzia aarĩ mũthamaki wa Juda nake Jeroboamu mūrũ wa Joashu aarĩ mũthamaki wa Isiraeli. **2** Oigire atĩrĩ: “Jehova araramaga arĩ Zayuni, na akaruruma arĩ Jerusalemu; ũrĩithio wa arĩithi a mbũri nĩũkooma, nako gacũmbĩrĩ ga Karimeli kahoohe.” **3** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Dameski, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩahũũrĩre Gileadi na ibũi irĩ na magego ma kĩgera, **4** nĩngaitĩrĩria nyũmba ya Hazaeli mwaki ũrĩa ũgaacina ciĩhitho iria nũmu cia Beni-Hadadi. **5** Nĩngoinanga kĩhingo kĩa Dameski; nĩngananga mũthamaki ũrĩa ũtũũraga Gĩtuamba kĩa Aveni, na niine ũrĩa ũnyĩitĩte njũgũma ya wathani kũu Bethi-Edeni. Andũ a Suriata nĩmagatahwo matwarwo Kiri,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **6** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Gaza, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩanyiitĩre kĩrĩndĩ gĩothe mĩgwate, agĩkĩendia kũu Edomu. **7** Nĩngaitĩrĩria thingo cia Gaza mwaki ũrĩa ũgaacina ciĩhitho iria nũmu ciakuo. **8** Nĩngananga mũthamaki wa Ashidodi, na niine ũrĩa ũnyĩitĩte njũgũma ya wathani kũu Ashikeloni. Guoko gwakwa nĩgũgokĩrĩra Ekironi, o nginya hĩndĩ ĩrĩa Mũfilisti wa mũthia agaakua,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nĩngĩ Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Turo, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩendirie kĩrĩndĩ gĩothe kĩa mĩgwate kũu Edomu, akĩaga gũtĩĩa

kĩrĩkanĩro kĩa ũiguano kĩa ariũ a ithe. **10** Nĩngaitĩrĩria thingo cia Turo mwaki ũrĩa ũgaacina ciĩhitho iria nũmu ciakuo.” **11** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Edomu, o na mana-rĩ, niĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩateng’eririe mũrũ wa nyina na rũhiũ rwa njora, atarĩ na tha, tondũ marakara make mahiũ matiathiraga, na mang’ũrĩ make makĩrĩrĩmbũka matekũhoreka, **12** nĩngaitĩrĩria Temani mwaki ũrĩa ũgaacina ciĩhitho iria nũmu cia Bozara.” **13** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Amoni, o na mana-rĩ, niĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩatarũrire nda cia andũ-a-nja a Gileadi arĩa maarĩ na nda, nĩgeetha aaramie mĩhaka ya gwake. **14** Nĩngaitĩrĩria thingo cia Raba mwaki ũrĩa ũgaacina ciĩhitho iria nũmu ciakuo, gatagatĩ-inĩ ka mbugĩrĩrio ya mbaara mũthenya ũcio wa mbaara, ũhaana ta rũhuho rũnene mũthenya wa kĩhuhũkanio. **15** Mũthamaki wakuo nĩagatahwo, athaamio, we mwene, hamwe na anene ake,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

2 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Moabi, o na mana-rĩ, niĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩacinire mahĩndĩ ma mũthamaki wa Edomu, magĩtuĩka ta coka, **2** nĩngaitĩrĩria Moabi mwaki ũrĩa ũgaacina ciĩhitho iria nũmu cia Keriothu. Moabi nĩakagũa thĩ na mũrurumo mũnene, gatagatĩ-inĩ ka mbugĩrĩrio ya mbaara, na kũhuhwo kwa mũgambo wa karumbeta. **3** Nĩngananga mwathi wakuo, na njũrage anene ake othe hamwe nake,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Juda, o na mana-rĩ, niĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ

nĩmaregete watho wa Jehova, na makaaga kũrũmia irĩra
ciake cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, tondũ nĩmahĩtithĩtio
nĩ ngai cia maheeni, ngai iria maithe mao ma tene
maarũmagĩrĩra. 5 Nĩngaitĩrĩria Juda mwaki ũrĩa ũgaacina
ciĩhitho iria nũmu cia Jerusalemu.” 6 Jehova ekuuga
atĩrĩ; “Nĩ ũndũ wa mehia matatũ ma Isiraeli, o na mana-
rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Mendagia andũ
arĩa athingu betha, na arĩa abatari-rĩ, makamendia
nyamũga igĩrĩ. 7 Marangagĩrĩria mĩtwe ya arĩa athĩni taarĩ
rũkũngũ rwa thĩ, na makaagithia kĩhooa arĩa ahinyĩrĩrie.
Mũndũ na ithe makomaga na mũirĩtu ũmwe, nĩ ũndũ
ũcio magathaahia rĩtwa rĩakwa itheru. 8 Makomaga
harĩa hothe harĩ na kĩgongona, magakomera nguo iria
irutĩtwo irũgamĩrĩre thĩrĩ. Kũu thĩinĩ wa nyũmba ya
ngai yao, nĩkuo manyuuagĩra ndibei irĩa irutĩtwo ya
ndooco. 9 “Nĩndanangire Aamori mehere mbere yao, o
na gũtuĩka maarĩ araihu ta mĩtĩ ya mĩtarakwa, na marĩ
na hinya ta mĩtĩ ya mĩgandi. Nĩndanangire matunda
make kuuma na igũrũ, na ngĩananga mĩri yake kuuma na
thĩ. 10 “Ndakwambatirie ngĩkũruta bũrũri wa Misiri, na
ngĩgũtongoria mĩaka mĩrongo ĩna kũu werũ-inĩ, nĩguo
ngũhe bũrũri wa Aamori. 11 Ningĩ nĩndarahũrĩre anabii
kuuma kũrĩ ariũ aku, na ngĩarahũra Anaziri kuuma
kũrĩ aanake aku. Githĩ ũcio ti ũhoro wa ma, inyuĩ andũ
a Isiraeli?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 12 “No inyuĩ
nĩmwaheire Anaziri ndibei manyue, na mũgĩatha anabii
matikarathē ũndũ. 13 “Na rĩrĩ, nĩ nĩngamũhehenja o ta
ũrĩa ngaari iĩyũrĩte ngano ĩhehenjaga. 14 Mũndũ ũrĩa ũrĩ
ihanya ndakahota kwĩhonokia. ũrĩa ũrĩ hinya ndagateithio

nĩ hinya ũcio wake, nayo njamba ya ita ndĩkahonokia muoyo wayo. **15** Mũrathi na mĩguĩ ndakeyũmĩrĩria, na mũthigari ũrĩa ũhiũkaga ndakahota kũũra, na ũrĩa ũhaicĩte mbarathi ndakahonokia muoyo wake. **16** O nacio njamba cia ita iria nyũmĩrĩru mũno, ikoora irĩ njaga mũthenya ũcio,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

3 Ta iguai ũhoru ũyũ Jehova aarĩtie wa kũmũũkĩrĩra, inyuĩ andũ a Isiraeli, ũira wa gũũkĩrĩra nyũmba yothe irĩa ndaarutire bũrũri wa Misiri: **2** “Inyuĩ no inyuĩ ndĩthuurĩre kuuma harĩ nyũmba ciothe cia thĩ; nĩ ũndũ ũcio nĩngamũherithia tondũ wa mehia manyu mothe.” **3** Andũ eerĩ maahota gũtwarana atĩa matarĩ na karĩko? **4** Mũrũũthi-rĩ, nĩũraramaga kĩhinga-inĩ ũtarĩ kĩndũ ũnyiiĩte? Nĩũraramaga ũrĩ kĩmamo-inĩ ũtanyiiĩte kĩndũ? **5** Nyoni-rĩ, no igwe thĩ mũtego-inĩ hatarĩ kĩndũ gĩa kũmĩheenereria? Mũtego-rĩ, no ũtegũke, uume thĩ ũtagwatĩtie kĩndũ? **6** Karumbeta no kahuhwo itũũra-inĩ inene, na andũ mage gwĩtigĩra? Mũtino no ũũke itũũra-inĩ inene, na gũtuĩke ti Jehova ũũrehete? **7** Ti-itherũ Mwathani Jehova ndarĩ ũndũ angĩka atamenyithĩtie anabii, ndungata ciake, ũrĩa atuĩte gwĩka. **8** Mũrũũthi nĩũraramĩte, nũũ ũtangĩtigĩra? Mwathani Jehova nĩarĩtie, nũũ ũtangĩratha maũndũ? **9** Anĩrĩrai mwĩre ciĩhitho iria nũmu cia Ashidodi, na ciĩhitho iria nũmu cia bũrũri wa Misiri ũciĩre atĩrĩ: “Ūnganai irĩma igũrũ cia Samaria, mwĩonere inegene inene rĩrĩa rĩrĩ kuo, na ũhinyanĩrĩria ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa andũ.” **10** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Andũ arĩa mahĩbaga indo cia gũtunyana na indo cia ndaho kũu ciĩhitho-inĩ nũmu ciao, matiũũ gwĩka ũrĩa kwagĩrĩre.”

11 Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, “Thũ nĩkakaragania bũrũri; nĩgatharia ciĩgitĩro cianyu cia hinya, na ciĩhitho cianyu nũmu nĩgatahwo.” **12** Jehova ekuuga atĩrĩ: “O ta ũrĩa mũrĩithi angĩteithũra magũrũ meerĩ kana gacunjĩ ga gũtũ kuuma kanua ka mũrũũthi, ũguo noguo andũ a Isiraeli makaahonokio, acio maikaraga Samaria maikarĩire mĩthia ya marĩrĩ mao, o na arĩa maikarĩire itanda ciao marĩ Dameski.” **13** Mwathani Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ: “Ta iguai ũhoru ũyũ, na inyuĩ mũrute ũira wa gũũkĩrĩra nyũmba ya Jakubu. **14** “Mũthenya ũrĩa ngaaherithia Isiraeli nĩ ũndũ wa mehia make-rĩ, nĩngananga igongona cia Betheli; na ndinie hĩa cia kĩgongona kũu igwe thĩ. **15** Nĩngatharia nyũmba ya hĩndĩ ya gathano, o hamwe na nyũmba ya hĩndĩ ya riũa; nyũmba iria ng’emie na mĩguongo nĩkaanangwo, nacio nyũmba iria nene mũno nĩikamomorwo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

4 Ta iguai ũhoru ũyũ, inyuĩ ng’ombe cia Bashani mũrĩ kũu igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Samaria, o inyuĩ andũ-a-nja arĩa mũhinyagĩrĩria athĩĩni na mũkahehenja arĩa abatari, na mũkeeraga athuuri anyu atĩrĩ: “Tũreherei ndibei tũnyue!” **2** Mwathani Jehova nĩehĩtĩte na ũtheru wake, akoiga atĩrĩ, “Ti-itherũ ihinda nĩrĩroka rĩrĩa mũkaguucũrũrio na mboorio, na ũrĩa wanyu ũgaatigara aguucũrũrio na ndwano. **3** Mũkoimio nja ũmwe kwa ũmwe, muumĩrio mĩanya-inĩ ya rũthingo, na mũikanio na kũu Harimoni,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** “Thĩĩ Betheli mũkeehie; o na thĩĩ Giligali mũgakĩrĩrĩrie kwĩhia. Rutagai magongona manyu o rũciinĩ, mũrutage gĩcunjĩ kĩanyu gĩa ikũmi o

mīaka itatū. 5 Cinagai mīgate īkīrītwo ndawa ya kūimbia, ītūike igongona rīa gūcookia ngaatho, na mwīrahage nī ūndū wa maruta manyu ma kwīyendera, na mwītīage nī ūndū wamo, inyuī andū a Isiraēli, nīgūkorwo ūguo nīgūo mwendaga gwīka,” ūguo nīgūo Mwathani Jehova ekuuga. 6 “Ndaatūmire mūhūte mūrī matūūra-inī manyu manene, na ngītūma mwage irio matūūra-inī, no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,” ūguo nīgūo Jehova ekuuga. 7 “O na ningī ngīmūima mbura, hīndī īrīa magetha maatigītie o mīeri itatū. Nīndoiririe mbura itūūra rīmwe, no ngīaga kuuria itūūra rīrīa rīngī. Mūgūnda ūmwe ūkiurīrwo; ūrīa ūngī ūkīaga kuurīrwo, ūkīūma. 8 Andū magītūgūūga kuuma itūūra rīmwe nginya rīrīa rīngī magīcaria maaī, no mationire maaī maiganu ma kūnyua, no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,” ūguo nīgūo Jehova ekuuga. 9 “Mahinda maingī nīdahūūrire mīgūnda yanyu ya irio na ya mīthabibū, ngīmīhūūra na mbaa, na mbuu. Ngigī nīciarīire mītī yanyu ya mīkūyū na ya mītamaiyū, no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,” ūguo nīgūo Jehova ekuuga. 10 “Nīdamūrehithīirie mīthiro ta ūrīa ndeekire būrūri wa Misiri. Aanake anyu ngīmoragithia na rūhiū rwa njora, na ngīmūtunya mbarathi cianyu. Ngītūma mūnungo wa ciimba kuuma kambī yanyu ūnungīrīre maniūrū manyu, no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,” ūguo nīgūo Jehova ekuuga. 11 “Nīndang’āūranirie amwe anyu ta ūrīa ndang’āūranirie Sodomu na Gomora. Mwahaanaga ta gīcinga kīraakana kīrutītwo mwaki-inī, no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,” ūguo nīgūo Jehova ekuuga. 12 “Nī ūndū ūcio, ūū nīgūo ngūgwīka wee Isiraēli,

na tondũ nĩngũgwĩka ũguo-rĩ, wĩhaarĩrie gũtũngana na Ngai waku, wee Isiraeli.” 13 Ũrĩa ũmbaga irĩma nowe ũmbaga rũhuho, na akaguũrĩria mũndũ meciiria make, o we ũtũmaga rũciinĩ kũgĩe nduma, na agathiĩra thĩ kũrĩa gũtũũgĩru, rĩitwa rĩake nĩ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

5 Ta iguai ũhoru ũyũ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli, mũigwe ngĩcakaya nĩ ũndũ wanyu: 2 “Mũirĩtu gathirange, nĩwe Isiraeli, nĩagwĩte, na ndagookĩra rĩngĩ, atiganĩrio bũrũri-nĩ wake mwene, hatarĩ na mũndũ wa kũmũũkĩria.” 3 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Itũũra inene rĩrĩa rĩatũmaga thigari ngiri cia Isiraeli-rĩ, no thigari igana igaatigara; narĩo itũũra rĩrĩa rĩatũmaga thigari igana-rĩ, no thigari ikũmi igaatigara.” 4 Jehova ekwĩra nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ: “Njariai mũtũũre muoyo; 5 tigai kũrongooria Betheli, tigai gũthĩĩ Giligali, na mũtikanyiite rũgendo rwa gũthĩĩ Birishiba. Tondũ andũ a Giligali ti-itherũ nĩmagatahwo, na andũ a Betheli matuuo kĩndũ hatarĩ.” 6 Rongoriai Jehova, mũtũũre muoyo, ndakae gũtuthũkĩra nyũmba ya Jusufu ta mwaki; naguo mwaki ũcio nĩũkaniinana, nakuo Betheli kwage mũndũ ũngĩhota kũũhoria. 7 Inyuĩ arĩa mũgarũraga kĩhooto gĩgatuĩka ũrũrũ, na mũkarangĩrĩria ũthingu thĩ 8 (we ũrĩa wombire njata iria ciĩtagwo Kĩrĩmĩra na Karaũ, o we ũrĩa ũgarũraga nduma ndumanu ĩgatuĩka rũciinĩ, na agatumania mũthenya ũgatuĩka ũtukũ, ũrĩa wĩtaga maaĩ ma iria rĩrĩa inene akamaitũrũra gũkũ thĩ-rĩ: Jehova nĩrĩo rĩitwa rĩake; 9 areehagĩra kĩhitho kĩrũmu mwanangĩko o rĩmwe ta rũheni, narĩo itũũra inene rĩrĩa

rĩirigĩre akarĩanangithia), **10** inyuĩ mũthũũraga ũrĩa ũkananagia maũndũ iciirĩro-inĩ, nake ũrĩa waragia ũhoru wa ma mũkamũmena. **11** Mũrangagĩrĩria mũthĩini, na mũkamũtunya ngano na hinya. Nĩ ũndũ ũcio, o na gũtuĩka nĩmwakĩte nyũmba nene cia mahiga-rĩ, mũtigacitũũra; o na gũtuĩka nĩmũhaandĩte mĩgũnda mĩega ya mĩthabibũ-rĩ, mũtikanyua ndibei yayo. **12** Tondũ nĩ nĩnjũũ ũrĩa mahĩtia manyu maigana, na ngamenya ũrĩa mehia manyu marĩ manene. Inyuĩ mũhinyagĩrĩria andũ arĩa athingu, na mũkaamũkĩra mahaki, na mũkaagithia athĩini kĩhooto maciirĩro-inĩ. **13** Tondũ ũcio mũndũ ũrĩa mũbacĩrĩri no gũkĩra akiraga ki mahinda ta macio, tondũ nĩ mahinda mooru. **14** Rongoriai maũndũ marĩa mega, no ti marĩa mooru, nĩguo mũtũũre muoyo. Nake Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe nĩarĩkoragwo hamwe na inyuĩ, o ta ũrĩa mũtũũre muugaga. **15** Thũũrai maũndũ marĩa mooru, mwendage marĩa mega; tũũriai kĩhooto maciirĩro-inĩ. Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ahota kũiguĩra matigari ma Jusufu tha. **16** Tondũ ũcio-rĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o we Mwathani, ekuuga atĩrĩ: “Nĩgũkaagĩa na mũcakayo njĩra-inĩ ciothe iria nene, na kĩrĩro kĩa ruo rwa ngoro ihaaro-inĩ ciothe. Arĩmi nĩmagatũmanĩrwo moke marĩre, nao arĩa macakayaga moke macakae. **17** Nĩgũkaagĩa mũcakayo mĩgũnda-inĩ yothe ya mĩthabibũ, nĩgũkorwo nĩngatuĩkanĩria gatagatĩ-inĩ kanyu,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Kaĩ inyuĩ mwĩriragĩria mũthenya wa Jehova mũrĩ na haaro-ĩ! Nĩ kĩ gĩtũmaga mwĩrirĩrie mũthenya ũcio wa Jehova? Mũthenya ũcio ũgaatuĩka nduma, no ti ũtheri. **19** ũgaatuĩka ta mũndũ akĩũrĩra

mūrũũthi, agatũngana na nduba, kana atoonye nyũmba yake, nake aigĩrĩra guoko gwake rũthingo-inĩ, arũmwo nĩ nyoka. **20** Githĩ mũthenya ũcio wa Jehova ndũgaagĩtuĩka nduma, no ti ũtheri; ĩĩ, nduma ndumanu, gũtarĩ na mūrũri wa ũtheri? **21** “Nĩ nĩthũire na nganyarara ciathĩ cianyu; ndingĩkirĩrĩria ciũngano cianyu. **22** O na mũngĩndehera maruta ma njino, na maruta ma ngano-rĩ, ndikametĩkĩra. O na mũngĩkarehe maruta marĩa mega ma ũiguano-rĩ, ndikamarũmbũiya. **23** Thengiai inegene rĩu rĩa nyĩmbo cianyu! Ndigathikĩrĩria mĩgambo ya inanda cianyu cia mũgeeto. **24** No kĩhooito nĩkĩrekwo gĩthererage ta rũũĩ, na ũthingu ũthererage ta karũũĩ gatahũũaga. **25** “Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli-rĩ, nĩmwandutagĩra magongona na maruta mĩaka mĩrongo ĩna mūrĩ kũu werũ-inĩ? **26** Nĩmũtũũgĩrĩtie ihooero rĩa mũthamaki wanyu, o na njikarĩro ya mĩhianano yanyu, o njata ĩyo ya ngai yanyu, ĩrĩa mwethondekeire inyuĩ ene. **27** Tondũ ũcio-rĩ, nĩngatũma mũtahwo mũtwarwo mbere ya Dameski,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũrĩa wĩtagwo Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

6 Kaĩ mūrĩ na haaro-ĩ! inyuĩ mũikaraga mwĩgangarĩte mūrĩ kũu Zayuni, na inyuĩ mũiguaga mūrĩ agitĩre mūrĩ kĩrĩma-igũrũ gĩa Samaria; o inyuĩ mūrĩ igweta thĩinĩ wa rũrĩrĩ rũrĩa rũrĩ mbere ya iria ingĩ, kũrĩa andũ a Isiraeli mathiiga. **2** Thĩĩ Kaline mũkeyonere kuo, ningĩ muume kuo mũthĩ nginya Hamathu, itũũra rĩu inene, mũcooke mũikũrũke mũkinye Gathu kwa Afilisti. Anga acio nĩega magakĩra mothamaki manyu meerĩ? Bũrũri wao-rĩ, nĩ mũnene gũkĩra wanyu? **3** Inyuĩ mũtĩiragia

mūthenya wa ũuru, na mūkareharehe wathani wa ũhinya ũkuhĩrĩrie. **4** Mūkomagĩra marĩrĩ magemetio na mĩguongo, na mūgetambūrũkia itanda-inĩ cianyu. Mūrĩaga tũgondu tũrĩa twega mũno, na tũcaũ tũrĩa tũnoru. **5** Mũtiindaga mūkĩhũũra inanda cianyu cia mūgeeto o ta Daudi, na mūgethondekera inanda ingĩ cia kũina nacio. **6** Mũnyuuaga ndibei mbakũri riita, na mūkehakaga maguta marĩa mega mũno, no mũtiiguaga kĩa nĩ ũndũ wa mwanangĩko wa Jusufu. **7** Tondũ ũcio-rĩ, mūgaatuĩka a mbere gũtahwo; ndĩa cianyu na gũikara mwĩtambūrũkĩtie ithire. **8** Mwathani Jehova nĩehĩtĩte akĩgwetaga we mwene, o we Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, akoiga atĩrĩ: “Nĩthũire mwĩtĩo wa Jakubu, na ngamena cĩhitho ciake iria nũmu; nĩngarekereria itũũra rĩu inene na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ warĩo kũrĩ thũ.” **9** Andũ ikũmi mangĩgatigara thĩinĩ wa nyũmba ĩmwerĩ, o nao no magaakua. **10** Nake mũndũ wao ũrĩa wa gũcina mĩrĩ ĩyo angĩũka kũmiumia nja ya nyũmba na orie mũndũ ũrĩa wĩhithĩte kuo thĩinĩ atĩrĩ, “Kũrĩ mũndũ ũngĩ ũtakuĩte mũrĩ nake?” Nake oige atĩrĩ, “Aca.” Nake acookie oige atĩrĩ, “Kira ki! Tũtikagwete rĩitwa rĩa Jehova.” **11** Nĩgũkorwo Jehova nĩathanĩte, nake nĩagathutha nyũmba ĩrĩa nene ĩtuĩke icunjĩ, na nyũmba ĩrĩa nini ĩtuĩke tũcunjĩ. **12** Kaĩ mbarathi ingĩhota gũteng’era nyanjara-inĩ cia mahiga? Kũrĩ mũndũ ũngĩrĩma kuo na mũraũ wa ndegwa? No inyuĩ mũgarũrite kĩhooto gĩgatuĩka ũrogi, na matunda ma ũthingu magatuĩka ũrũrũ, **13** inyuĩ arĩa mũkenagĩra ũhootani ũrĩa ũtarĩ ho, na mũkoigaga atĩrĩ, “Githĩ tũtiatunyanire Karinaimu na hinya witũ

ithuĩ ene?” **14** Nĩgũkorwo Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩngarahũra rũrĩrĩ rũgũũkĩrĩre, wee nyũmba ya Isiraeli, rũrĩa rũgakũhinyĩrĩria kuuma itoonyero rĩa Hamathu, o nginya mũkuru wa Araba.”

7 Mwathani Jehova aanyonirie ũũ: Nĩkũhaarĩria aharagĩria mĩrumbĩ ya ngigĩ thuutha wa magetha marĩa maagethagĩrwo mũthamaki, o ihinda rĩrĩa kĩmera gĩa keerĩ kĩambagĩrĩria. **2** Ciarĩkia kũrĩa tũhuti tuothe, bũrũri ũgĩthera biũ, ngĩkaya ngiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova, marekere! Jakubu-rĩ, angĩhonoka gĩkuũ atĩa? Nĩgũkorwo nĩ mũnini mũno!” **3** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩigua tha. Jehova akiuga atĩrĩ, “Ũndũ ũcio ndũgwĩkĩka.” **4** Ningĩ Mwathani Jehova akĩnyonia ũũ: Mwathani Jehova nĩ gwĩtia eetagia mwaki amaciirithie nague; mwaki ũcio ũkĩniaria maaĩ ma kũrĩa kũriku mũno, na ũkĩniina bũrũri. **5** Ningĩ ngĩkaya, ngiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova ndagũthaita, tiga! Jakubu-rĩ, angĩhonoka gĩkuũ atĩa? Nĩgũkorwo nĩ mũnini mũno!” **6** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩigua tha. Mwathani Jehova akiuga atĩrĩ, “Ũndũ ũcio o nague ndũgwĩkĩka.” **7** Ningĩ akĩnyonia ũũ: Mwathani aarũgamĩte rũthingo-inĩ rwakĩtwo na rũgathimwo wega na kabirũ nake anyiitĩte rũrigi rwa kabirũ na guoko. **8** Nake Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, “Amosi, nĩ kĩĩ ũroona”? Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ: “Nĩ kabirũ ndĩrona.” Ningĩ Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, nĩ kabirũ ndĩracuuria gatagatĩ ka andũ akwa a Isiraeli, ndigacooka kũmaiguĩra tha rĩngĩ. **9** “Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kwa Isaaka nĩgũkaniinwo, na kũndũ kũrĩa kwamũre kwa Isiraeli nĩgũkanangwo; na nĩngokĩrĩa nyũmba ya Jeroboamu na rũhiũ rwakwa rwa njora.” **10**

Nake Amazia mūthĩnjĩri-ngai wa Betheli agĩtũmana kũrĩ Jeroboamu, mūthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Amosi nĩagũciĩrĩre agũũkĩrĩre arĩ o gũkũ thĩinĩ wa Isiraeli. Bũrũri ndũngĩhota gũkirĩrĩria ndeto ciake ciothe. **11** Nĩgũkorwo Amosi aroiga atĩrĩ: “Jeroboamu akooragwo na rũhiũ rwa njora, na ti-itherũ andũ a Isiraeli nĩmagatahwo, matwarwo kũraya na bũrũri wao.” **12** Nĩngĩ Amazia akĩra Amosi atĩrĩ, “Umagara wee muoni-maũndũ ũyũ! Cooka bũrũri wa Juda. Wĩcaragĩrie gĩa kũrĩa kuo, na ũrathage maũndũ ũrĩ kuo. **13** Ndũkaarathĩre ũhoru rĩngĩ gũkũ Betheli tondũ gũkũ nĩkwo kwamũrĩrwo gĩkaro kĩa mūthamaki na hekarũ ya ũthamaki.” **14** Amosi agĩcookeria Amazia atĩrĩ, “Nĩrĩ, ndiarĩ mũnabii kana mũrũ wa mũnabii, no ndaarĩ mũrĩithi wa mahiũ na nĩngĩ mũmenyereri wa mĩkũyũ. **15** No Jehova akĩnduta rũũru-inĩ rwa mahiũ akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Thĩ ũkarathĩre andũ akwa a Isiraeli ũhoru.’ **16** Na rĩrĩ, kĩigwe ũhoru wa Jehova. Wee ũroiga atĩrĩ, “Ndũkarathĩre Isiraeli ũndũ mũũru, na ũtĩge kũhunja maũndũ ma gũũkĩrĩra nyũmba ya Isaaka.’ **17** “Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga ũũ: “Mũtumia waku nĩagatuĩka mũmaraya itũũra-inĩ inene, nao aanake aku na airĩtu aku makooragwo na rũhiũ rwa njora. Bũrũri waku ũgaathimwo na ũgayanio, na wee mwene-rĩ, ũgaakuĩra bũrũri wa andũ matooĩ Ngai. Na ti-itherũ andũ a Isiraeli no nginya magaatahwo, matwarwo kũraya na bũrũri wao.”

8 Mwathani Jehova aanyonirie ũũ: aanyonirie gĩkabũ kĩrĩ na matunda meeru. **2** Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Amosi, nĩ kĩĩ kũ ũroona?” Ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrona gĩkabũ

kĩrĩ na matunda meeru.” Ningĩ Jehova akĩnjĩira atĩrĩ, “Thinda rĩa mũthia nĩ ikinyu rĩa andũ akwa a Isiraeli; ndigacooka kũmaiguĩra tha rĩngĩ.” 3 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, nyĩmbo iria ciinagwo kũu hekarũ-inĩ ikaagarũrũka ituĩke kĩrĩro. Ciimba nyingĩ mũno igaateagwo kũndũ guothe gũkirĩtwo ki!” 4 Iguai ũndũ ũyũ inyuĩ arĩa mũrangagĩrĩria abatari na mũkaniina athĩni a bũrũri, 5 mũkĩũragia atĩrĩ, “Karũgamo ka Mweri gagaathira-rĩ, nĩguo twendie irio, na Thabatũ ãthire, nĩguo twendie ngano, tũkĩnyiihagia ithimi, tũkĩongagĩrĩra thogora, na tũkĩheenanageria na ratiri itarĩ cia ma; 6 tũgũrage athĩni na betha, nao arĩa abatari tũkamagũra na nyamũga igĩrĩ, o na twendagie magira hamwe na ngano.” 7 Jehova o we ũrĩa Jakubu etĩagĩra, ehĩtĩte akoiga atĩrĩ, “Ndirĩ hĩndĩ ngariganĩrwo nĩ ciĩko ciothe iria maneeke. 8 “Githĩ bũrũri ndũkainaina nĩ ũndũ wa ũguo, na arĩa othe matũũraga kuo macakae? Bũrũri wothe nĩkũiyũra ũkaiyũra ta Rũũĩ rwa Nili, ũhũũrane, na ũcooke ũhũũcũke ta rũũĩ rwa Misiri.” 9 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, “nĩngatũma riũa rĩthũe mĩarahõ, na ndũme thĩ kũgĩe nduma mũthenya barigici. 10 Nĩngagarũra ciathĩ cianyu ituĩke macakaya, na kũina kwanyu guothe gũtuĩke kĩrĩro. Nĩngatũma inyuothe mwĩhumbe makũnia, na ndĩmwenje mĩtwe. Nĩngatũma ihinda rĩu rĩhaane ta hĩndĩ ya macakaya ma mwana wa mũmwe, naguo mũthia warĩõ ũtuĩke ta mũthenya mũrũrũ.” 11 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaatũma ng’aragu bũrũri-inĩ, na ti ng’aragu ya irio kana nyoota wa maaĩ, no nĩ ng’aragu

ya kũigua ciugo cia Jehova. **12** Andũ magaatũgũgaga kuuma iria-inĩ rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ, na morũũrage kuuma gathigathini nginya irathĩro, magĩcaria kiugo kĩa Jehova, no matigakĩona. **13** “Mũthenya ũcio-rĩ, “airĩtu arĩa ciĩrorerwa na aanake arĩa marĩ hinya nĩmakaringĩka nĩ nyoota. **14** Acio mehĩtaga na thoni cia Samaria, kana makoiga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa ngai ĩyo yaku ĩtũũraga muoyo wee Dani’, o na kana makoiga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa ngai ĩyo ya Birishiba ĩtũũraga muoyo’: nĩmakaagũa, na maticooke gũũkĩra rĩngĩ.”

9 Nĩndonire Mwathani arũgamĩte kĩgongona-inĩ, nake akiuga atĩrĩ: “Gũtha ciongo cia itugĩ, nĩgeetha hingĩro cia nyũmba cienyenye. Hingĩro icio nĩgwĩre mĩtwe ya andũ othe, na arĩa magatigara nĩngamooraga na rũhiũ rwa njora. Gũtirĩ o na ũmwe ũkoora; gũtirĩ ũkaahonoka. **2** O na mangĩkenja thĩ makinye kwa ngoma, guoko gwakwa no gũkaamaruta kuo. O na mangĩkaahaica igũrũ, nĩngamaharũrũkia kuuma kuo. (Sheol h7585) **3** O na mangĩkehitha igũrũ rĩa kĩrĩma gĩa Karimeli, nĩngamaguĩma kuo ndĩmanyiite. O na mangĩkehitha mathĩi rungu rwa iria-rĩ, o nakuo nĩngatha nyoka ĩmarũme. **4** O na mangĩgaatwarwo ithaamĩrio nĩ thũ ciao, nĩngathana mooragĩrwo kuo na rũhiũ rwa njora. Ngamakũũrĩra maitho makwa, maitho ma ũũru, no ti ma wega.” **5** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũrĩa ũhutagia thĩ, ĩgatweka, nao arĩa othe matũũraga kuo magacakaya, bũrũri wothe nĩkũiyũra ũiyũrĩte ta Rũũĩ rwa Nili, ningĩ ũkahũcũka ta rũũĩ rwa Misiri, **6** we ũrĩa wakaga gĩikaro gĩake kĩa ũthamaki kĩraihi kũu igũrũ,

na akahaanda gītina gīakīo gūkū thī, ūrīa wītaga maaĩ ma iria rīrīa inene, na akamaitūrūra gūkū thī-rī, Jehova nīrīo rīitwa rīake. **7** Jehova ekuuga atīrī: “Githī inyuĩ andũ a Isiraeli mūtīhaana andũ a Kushi harī nī? Githī ti nī ndaarutire na ngĩambatia andũ a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri, na Afilisti kuuma Kafitori, na Asuriata ngĩmaruta Kiri? **8** “Ti-itherū, maitho ma Mwathani Jehova nīmacūthagīrīria makona ūthamaki ūrīa wīhagia. Nīngawananga, ūthire gūkū thī, no ndikaananga nyūmba ya Jakubu biū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** “Nīgūkorwo nīngathana, na nīngainainia nyūmba ya Isiraeli gatagatī-inī ka ndūrīrī ciothe, o ta ūrīa ngano īinainagio īrī gīcungi-inī, na gūkaaga kahīndī kangīgūa thī. **10** Andũ arīa othe ehia thīinī wa andũ akwa makooragwo na rūhiū rwa njora, o arīa othe moigaga atīrī, ‘Tūtingīkorererwo nī mūtino, kana ūtūtūnge.’ **11** “Mūthenya ūcio nīngacookereria hema ya Daudi īrīa īgwīte, thondeke kūrīa yunīkangīte, na njookererie kūrīa yanangītwo, na ndīmīake o ta ūrīa yatarīi mbere, **12** nīgeetha makegwatīra matigari ma Edomu, na ndūrīrī ciothe iria cīitanagio na rīitwa rīakwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga, ūrīa ūgeeka maūdũ macio. **13** Jehova ekuuga atīrī, “Matukū nīmarooka, “rīrīa mūgethi agaakorererwo nī mūciimbi, nake mūhaandi akorererwo nī mūdũ ūrīa ūhīhaga thabibū. Ndibei ya mūhīhano īgaatataga kuuma irīma-inī, na īthererage kuuma tūrīma-inī tuothe. **14** Nīngacookia andũ akwa a Isiraeli arīa maatahītwo, nao macookererie matūūra manene marīa maanangītwo, matūūre kuo; ningī marīme mīgūnda ya mīthabibū na manyuuage ndibei yayo. Magathondeka

mĩgũnda ya irio na marĩage maciaro mayo. 15 Nĩĩ
ngaahaanda Isiraali bũrũri wao ene, na matigacooka
kũrutwo rĩngĩ bũrũri ũcio nĩĩ ndĩmaheete,” ũguo nĩguo
Jehova Ngai wanyu ekuuga.

Obadia

1 Kĩoneki kĩa Obadia. Mwathani Jehova ekuuga ũũ ũhoru ũkoniĩ Edomu: Nĩtũiguĩte ũhoru uumĩte kũrĩ Jehova. Mũtũmwo nĩatũmirwo kũrĩ ndũrĩrĩ oige atĩrĩ, “Arahũkai, tũthĩ tũmũũkĩrĩre, tũrũe nake”: **2** “Atĩrĩrĩ, nĩngakũnyiihia maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ; nawe nĩũkameneka biũ. **3** Mwĩtĩio wa ngoro yaku nĩũkũheenetie, wee ũtũũraga kũu ngurunga-inĩ cia mahiga, na ũgathondeka gĩkaro gĩaku kũrĩa gũtũũgĩru, o wee wĩiraga na ngoro atĩrĩ, ‘Nũũ ũngĩhota kũũharũrũkia andehe nginya thĩ?’ **4** O na ũngĩkorwo ũmbũkaga na igũrũ ta nderi, na ũgaaka gĩtara gĩaku o kũu njata irĩ, nĩngakũharũrũkia thĩ ngũrute kuo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **5** “Ūngĩkorwo nĩ aici, o na kana ũkorwo nĩ atunyani ũtukũ-rĩ, kaĩ mwanangĩko nĩũgwetereire-ĩ! Githĩ matingĩiya o nginya maiganie? Atui a thabibũ mangĩũka gwaku-rĩ, githĩ to matigie tũthabibũ tũnini tũngĩhaarwo? **6** No kaĩ Esaũ nĩakongũrũrio-ĩ, nakĩo kĩgĩna gĩake kĩrĩa kĩhithe gĩgĩtahwo-ĩ! **7** Andũ othe arĩa mũgwatanagĩra nao nĩmagakũingata nginya mũhaka-inĩ; arata aku nĩmagakũheenia na magũtoorie; arĩa marĩaga irio ciaku nĩmagakũigĩra mũtego, no wee ndũkamenya.” **8** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Githĩ mũthenya ũcio ndikaananga andũ arĩa oogĩ a Edomu, na nyanange andũ arĩa marĩ ũmenyo kũu irĩma-inĩ cia Esaũ? **9** Atĩrĩrĩ, wee Temani, njamba ciaku cia ita nĩikaamaka, na andũ othe arĩa matũũraga irĩma-inĩ cia Esaũ mooragwo, maniinwo. **10** Nĩ ũndũ wa ngũĩ ya gũũkĩrĩra mũrũ wa nyũkwa Jakubu, nĩũgaconorithio; nĩũkaniinwo nginya tene. **11** Mũthenya ũrĩa wamũtiganĩirie, rĩrĩa andũ a kũngĩ

maatahire ūtonga wake, nao ageni magĩtoonyera ihingo-inĩ ciake, na magĩcuukĩra Jerusalemu mĩtĩ-rĩ, we watariĩ o ta ūmwe wao. **12** No wee ndũngĩanyararire mũrũ wa nyũkwa mũthenya wake wa mũtino, kana ūkenerere andũ a Juda mũthenya ūrĩa maaniinagwo, o na kana wĩtĩe mũno mũthenya ūrĩa maarĩ na thĩĩna. **13** Wee ndũngĩatuĩkanĩirie ihingo-inĩ cia andũ akwa mũthenya wao wa mwanangĩko, kana ūmanyarare hĩndĩ irĩa maarĩ na mũnyarirĩko mũthenya wao wa kwanangwo, kana ūtahe ūtonga wao mũthenya ūcio wa mwanangĩko. **14** Wee ndwagĩrĩrwo kũmooheria magomano-inĩ ma njĩra nĩguo ūũrage arĩa mooraga, kana ūneane matigari mao mũthenya ūcio maarĩ na thĩĩna. **15** “Mũthenya wa Jehova ūrĩ hakuhĩ gũkinyĩra ndũrĩrĩ ciothe. O ūrĩa wĩkĩte, noguo nawe ūgeekwo; ciiko ciaku nĩigagũcookerera. **16** O ta ūrĩa inyuĩ mwanuyĩrĩre gĩkombe gĩakwa kĩa iherithia kũu kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru-rĩ, ūguo noguo ndũrĩrĩ ciothe igaakĩnyũira itegũtigithĩria. Ikaanyua ikĩhũhũte, ininũkio, nacio ihaane ta itarĩ ciakorwo kuo. **17** No rĩrĩ, kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni nĩgũgakorwo na ūhonokio; nakĩo kĩrĩma kũu gĩgaakorwo kĩrĩ gĩtheru, nayo nyũmba ya Jakubu nĩkegwatĩra igai rĩayo. **18** Nyũmba ya Jakubu ĩgaatuĩka ta mwaki, nayo nyũmba ya Jusufu ĩtuĩke ta rũrĩrĩmbĩ; nayo nyũmba ya Esaũ ĩgaatuĩka ta maragara ma mahuti, na nĩmakamĩmundia mwaki, ūmĩniine biũ. Gũtirĩ mũndũ ūgaatigara wa kuuma nyũmba ya Esaũ.” Jehova nĩwe uugĩte ūguo. **19** Andũ a Negevu nĩmagaikara irĩma-inĩ cia Esaũ, nao andũ arĩa maikaraga magũrũ-inĩ ma tũrĩma megwatĩre bũrũri wa Afilisti. Nĩmagaikara mĩgũnda-inĩ

ya Efiraimu, na ya Samaria, nake Benjamini egwatĩre Gileadi. **20** Gĩkundi kĩrĩa gĩatahĩtwo kĩa andũ a Isiraeli kĩrĩa kĩrĩ kũu Kaanani, gĩkeegwatĩra bũrũri ũcio o nginya Zarefathu; nao andũ arĩa maatahirwo kuuma Jerusalemu, acio marĩ kũu Sefaradi, nĩo makegwatĩra matũũra ma Negevu. **21** Andũ a kũhonokania nĩmakambata Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni nĩguo maathanage kũu irĩma-inĩ cia Esaũ. Naguo ũthamaki ũgaatuĩka wa Jehova.

Jona

1 Na rĩrĩ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire Jona mũrũ wa Amitai, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Ūkĩra, ũthĩĩ itũũra rĩrĩa inene rĩa Nineve, na ũrĩhunjĩrie ũkĩrĩkaanagia, nĩgũkorwo waganu warĩo nĩwambatĩte ũgakinya o harĩ nĩĩ.” **3** No Jona agĩũkĩra nĩguo orĩre Jehova, akĩerekera Tarishishi. Agĩkũrũka nginya Jona na agĩkorerera marikabu yathiiaga Tarishishi. Aarĩkia kũrĩha thogora wa rũgendo, akĩngĩra marikabu nĩguo athĩĩ Tarishishi, orĩre Jehova. **4** No rĩrĩ, Jehova akĩrehe rũhuho rũnene kũu iria-inĩ, gũkĩgĩa kĩhuhũkanio kĩnene mũno, hakuhĩ marikabu ĩyo yunĩkange. **5** Atwari ayo othe makĩmaka na o mũndũ agĩkaĩra ngai yake; magĩcooka magĩikĩa mĩrigo iria-inĩ, nĩgeetha marikabu ĩhũthe. No Jona nĩaikũrũkĩte kũu marikabu thĩĩnĩ, na agakoma toro mũnene. **6** Tondũ ũcio mũnene wa marikabu agĩthĩĩ harĩ we, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũngĩhota gũkoma atĩa? Ūkĩra ũkaĩre ngai yaku! No gũkorwo yahota gũtũigua twage gũthira.” **7** Ningĩ atwari a marikabu makĩĩrana atĩrĩ, “Ūkai tũcuuke mĩtĩ nĩguo tũmenye nũũ ũrehete mũtino ũyũ.” Magĩcuuka mĩtĩ naguo mũtĩ ũkĩgwĩra Jona. **8** Nĩ ũndũ ũcio, makĩmũũria atĩrĩ, “Ta twĩre, nũũ ũtũmĩte thĩĩna ũyũ wothe ũtũkore? Wee-rĩ, ũrutaga wĩra ũrĩkũ? Uumĩte kũ? Wĩ wa bũrũri ũrĩkũ? Wĩ wa rũrĩrĩ rũrĩkũ?” **9** Nake Jona akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Mũhibirania na ndĩ mũhooi Jehova, Ngai wa igũrũ, ũrĩa wombire iria na thĩ nyũmũ.” **10** ũndũ ũcio ũkĩmeekĩra guoya, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa wĩkĩte?” (Nĩmamenyete atĩ nĩ kũũra ooragĩra Jehova, tondũ nĩameerĩte ũguo.) **11** Narĩo iria rĩgĩkĩrĩrĩria kũhuhũkania. Nĩ ũndũ ũcio makĩmũũria

atĩrĩ, “Ūkwenda tũgwĩke atĩa nĩgeetha tũhoorererwo nĩ iria?” **12** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Njoyai mũnjikie iria-inĩ na nĩrĩkũhoorera. Niĩ nĩnjũũĩ atĩ nĩ mahĩtia makwa matũmĩte kĩhuhũkanio gĩkĩ kĩnene kĩmũkore.” **13** No andũ acio makĩrutanĩria mũno gũcookia marikabu yao hũgũrũrũ-inĩ cia iria. No makĩremwo, nĩgũkorwo iria nĩrĩakĩrĩrĩrie kũhuhũkania makĩria ma ũrĩa rĩarĩ mbere. **14** Nao magĩkaĩra Jehova makiuga atĩrĩ, “Twagũthaita Wee Jehova, ndũkareke tũkue nĩ ũndũ wa muoyo wa mũndũ ũyũ. Ndũgatũcookererie mahĩtia ma kũũraga mũndũ ũtehitie, nĩgũkorwo Wee Jehova, wĩkĩte ũrĩa wonete arĩ wega.” **15** Makĩoya Jona makĩmũikia iria-inĩ, narĩo iria rĩu rĩahurutanaga rĩkĩhoorera. **16** Mona ũguo andũ acio magĩitigĩra Jehova mũno; na makĩrutĩra Jehova igongona, na makĩhĩta mĩhĩtwa mbere yake. **17** Nake Jehova agĩathĩrĩria thamaki nene mũno ĩmerie Jona, nake Jona agĩikara nda ya thamaki ĩyo matukũ matatũ, mũthenya na ũtukũ.

2 Na rĩrĩ, Jona arĩ kũu nda ya thamaki ĩyo nene mũno akĩhooya Jehova Ngai wake. **2** Akiuga atĩrĩ: “Ndakaĩire Jehova ndĩ mĩnyamaro-inĩ, nake akĩnjĩtika. Ngĩhooya ũteithio ndĩ o kũu mbĩrĩra-inĩ kũrĩa kũriku, nawe ũkĩgua gũkaya gwakwa. (Sheol h7585) **3** Wee wathinĩkanirie nginya kũrĩa kũriku, o gatagatĩ ka iria rĩrĩa inene, nagu mũiyũro wa maaĩ ũgĩthiũrũrũkĩria; makũmbĩ maku mothe na ndihũ cia maaĩ ikĩhubanĩria. **4** Ngiuga atĩrĩ, ‘Ndĩ mũingate, ngeherio maitho-inĩ maku; no rĩrĩ, nĩngerorera hekarũ yaku theru hĩndĩ ĩngĩ.’ **5** Maaĩ macio maandigiicĩrie makenda kũnjũraga, nakuo kũu kũriku

gūgaathiūrūrūkīria; riya rīa iria-inī rīeohereire mūtwe wakwa. **6** Ngīrikīra o nginya itina-inī cia irīma; thī ya kūu rungu īkīihingīrīria nginya tene. No Wee Jehova, Ngai wakwa, nīwarutire muoyo wakwa kuuma irima rīu. **7** “Hīndī īrīa muoyo wakwa wathiraga, nīndakūrīrīkanire Wee Jehova, namo mahooya makwa magīkinya o harīwe, o thīinī wa hekarū yaku theru. **8** “Andū arīa mahooyaga mīhianano ya tūhū, nīmōragīrwo nī ūtugi ūrīa ūngīkorwo ūrī wao. **9** No niī-rī, ndīrīkūrūtagīra igongona ngīinaga rwīmbo rwa gūcookia ngaatho. Nīngahingia mīhītwa yakwa īrīa niī ndanehīta. Ūhonokio uumaga kūrī Jehova.” **10** Nake Jehova agīatha thamaki īyo nene, nayo īgītahīka Jona thī nyūmū.

3 Ningī ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Jona hīndī ya keerī, akīrwo atīrī: **2** “Ūkīra, ūthīi itūūra rīrīa inene rīa Nineve, na ūrīhunjīrie ūhorō ūrīa ngūkwīra.” **3** Nake Jona agīathīkīra ndūmīrīri ya Jehova, agīthīi Nineve. Na rīrī, Nineve rīarī itūūra inene na rīa bata mūno. Kūrīthiūrūrūka rīothe kūngīaninire mīthenya ītatū. **4** Mūthenya wa mbere Jona akīambīrīria gūtoonya itūūra rīu. Akīanīrīra, akiuga atīrī, “Gwatigia mīthenya mīrongo īna Nineve kūharaganio.” **5** Nao andū a Nineve magīitīkia Ngai. Makīanīrīra kūgīe na ihinda rīa kwīhinga kūrīa irio, nao othe makīhumba nguo cia makūnia, kuuma ūrīa mūnene mūno o nginya ūrīa mūnini mūno. **6** Hīndī īrīa mūthamaki wa kūu Nineve aakinyīrwo nī ūhorō ūcio-rī, agīūkīra akiuma gītī-inī gīake kīa ūnene, akīruta nguo ciake cia ūthamaki, akīhumba nguo ya ikūnia, na agīikara thī rūkūngū-inī. **7** Ningī akīanīrīrithia ūhorō

ũyũ kũu Nineve: “Kuumana na uuge wa mũthamaki na andũ ake arĩa marĩ igweta: “Mũtikareke mũndũ o wothe, kana nyamũ cia rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, irũme kĩndũ; itikarekwo irĩe kana inyue. 8 No rĩrĩ, andũ nĩmehumbe nguo cia makũnia o nacio nyamũ nĩlhumbwo makũnia. O mũndũ nĩakaĩre Ngai narua. Andũ nĩmatige mũthĩire yao mũũru na ngũĩ ciao. 9 Nũũ ũngĩmenya kana Ngai aahota kwĩricũkwo, aigue tha atigane na marakara make mahiũ nĩgeetha tũtikaniinwo.” 10 Hĩndĩ ĩrĩa Ngai onire ũrĩa meekire, na ũrĩa maagarũrũkĩte magatiga mũthĩire yao mũũru-rĩ, akĩmaiguĩra tha akĩaga kũmaniina ta ũrĩa oigĩte nĩekũmaniina.

4 No rĩrĩ, Jona nĩaiquire ũũru mũno na akĩrakara. 2 Akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova-rĩ, githĩ ũũ toguo ndoigĩte itoimĩte mũciĩ? Nĩkĩo ndaahiũhaga kũũrĩra Tarishishi. Nĩndoĩ atĩ wee wĩ Mũrungu mũtugi na ũrĩ tha, na ndũhiũhaga kũrakara, na ũiyũrĩtwo nĩ wendani, Ngai ũiguaga tha akericũkwo akaaga gwĩka ũũru. 3 No rĩrĩ, Wee Jehova, ndagũthaitha ũndute muoyo; nĩgũkorwo nĩ kwagĩrĩire ngue, gũkĩra ndũũre muoyo.” 4 No Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrĩ na kĩhooito o na kĩrĩkũ gĩa gũtũma ũrakare?” 5 Jona akiuma kũu, agĩthĩ agĩkara thĩ handũ mwena wa irathĩro wa itũũra rĩu inene. Akĩakĩra gĩthũnũ hau, agĩkara kĩruru-inĩ gĩakĩo, agĩeterera one ũrĩa itũũra rĩu inene rĩgwĩkwo. 6 Nake Jehova Ngai akĩrehe rũũngũ na agĩtũma rũtambe igũrũ rĩa hau Jona aarĩ, nĩguo rũmũhe kĩruru, kĩmũhumbĩre atige gũthĩnĩka. Nake Jona agĩkenera rũũngũ rũu mũno. 7 No rĩrĩ, kwarooka gũkĩa mũthenya ũyũ ũngĩ, Ngai akĩrehe kĩgunyũ gĩkĩrĩa rũũngũ

rūu, nĩ ũndũ ũcio rūkĩhooha. **8** Hĩndĩ ĩrĩa riũa rĩarathire, Ngai akĩrehithia rūhuho ruumĩte na irathĩro rūrĩ na ũrugarĩ mūnene, narĩo riũa rĩgĩcina Jona mūtwe, o nginya akĩringĩka. Akĩrĩrĩria gũkua, akiuga atĩrĩ, “Nĩ wega ngue gũkĩra ndũũre muoyo.” **9** Nake Ngai akĩũria Jona atĩrĩ, “Ũrĩ na kĩhoo to gĩa kũrakara nĩ ũndũ wa rūũngũ rūu?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ, ndĩ nakĩo; ndakarĩte o ũndũ ingĩkua.” **10** No Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũraiguĩra rūũngũ rūrũ tha, o na harĩa ũtarũrutĩire wĩra kana ũgatũma rūkũre. Rũrakũrire na ũtukũ ũmwe, na rũrathira na ũtukũ ũmwe. **11** No Nineve nĩ kũrĩ na andũ makĩria ma ngiri igana rĩa mĩrongo ĩĩrĩ arĩa matangĩkũũrana guoko kwa ũrĩo kana guoko kwa ũmotho, o na ningĩ rĩrĩ na mahiũ maingĩ. Githĩ o na nĩ ndiagĩrĩrwo nĩkũiguĩra tha itũũra rĩu inene?”

Mika

1 Īno nīyo ndūmīrīri ya Jehova ĩrīa yakinyīrīire Mika ūrīa warī wa itūūra rīa Moreshethu, ĩkoniī Samaria na Jerusalemu, hīndī ya ūthamaki wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, athamaki a Juda. **2** Atīrīrī, ta thikīrīriai inyuī andū aya inyuothe; o nawe thī ta igua, na arīa othe matūūruga kuo, nīgeetha Mwathani Jehova arute ūira wa kūmūūkīrīra, o we Mwathani arī thīnī wa hekarū yake theru. **3** Atīrīrī! Jehova nīarooka oimīte gīikaro gīake; araikūrūka arangīrīrie kūrīa gūtūūgīru gūkū thī. **4** Irīma itwekaga irī rungu rwake, nayo mīkuru ĩgaatūkana; itwekaga ta mūhūra ūrī mwaki-inī, igaikūrūka ta maaī maikūrūkīte na ihenya kīgaragaro-inī. **5** Ūndū ūyū wonekete nī ūndū wa ūremi wa Jakubu, na nī ūndū wa mehia ma nyūmba ya Isiraeli. Ūremi wa Jakubu-rī, nī ūrīkū? Githī ti Samaria? Kūndū kūrīa gūtūūgīru kwa Juda-rī, nī kū? Githī ti Jerusalemu? **6** “Nī ūndū ūcio, ngaatua Samaria hība ya mahiga, gūtūūke kūndū gwa kūhaandagwo mīthabībū. Nīngaita mahiga marīo mūkuru-inī na thikūrie mīthingi yarīo. **7** Mīhianano yarīo yothe nīkoinangwo icunjī; nacio iheo ciothe cia hekarū yarīo icinwo na mwaki. Nīngananga mīhianano yothe yarīo. Tondū rīonganirie iheo ciarīo kuuma mūcaara wa ūmaraya, na igaatūmīrwo rīngī irī mūcaara wa kūrīha maraya.” **8** Tondū ūcio-rī, ngūrīra na ngirīke, na thīī ndī magūrū matheri na ndī njaga. Ngūgirīka o ta mbwe, na ndīre ta ndundu. **9** Nīgūkorwo kīronda kīarīo gītingīhona; gīūkīte gīgakinya Juda. Nīgīkinyīte o kīhingo-inī kīa andū akwa, gīgakinya Jerusalemu kuo kwene. **10** Mūtikaheane

ũhoru ũcio kũu Gathu, mūtīkarīre o na hanini. Ningĩ kũu Bethi-Ofara mwĩgaragarie rūkũngũ-inĩ. **11** Inyuĩ andũ arĩa mūtũūruga Shafiri, thiĩ mūrĩ njaga na mũconokete. Andũ arĩa matũūruga Zaanani matingiuma itũūra rĩao. Narĩo itũūra rĩa Bethi-Ezeli no gũcaaya rĩracaaya, itũūra rĩu rĩtingĩhota gũkũgitĩra. **12** Andũ arĩa matũūruga Marothurĩ, menyogondaga nĩ ruo, o metereire ũteithio, nĩ ũndũ mwanangĩko ũikũrũkĩte kuuma kũrĩ Jehova, ũgakinya o kĩhingo-inĩ kĩa Jerusalemu. **13** Inyuĩ mūtũūruga Lakishi, ngaari cianyu cia ita ciohererei mbarathi. Nĩ inyuĩ mwatoonyirie Mwarĩ wa Zayuni mehia-inĩ, nĩgũkorwo ũremi wa Isiraeli woimanire na inyuĩ. **14** Nĩ ũndũ ũcio nĩmũkahe Moreshethu-Gathu iheo cia kuuganĩra ũhoru. Itũūra rĩa Akizibu no rĩa kũheenereria athamaki a Isiraeli. **15** Inyuĩ mūtũūruga Maresha nĩngamũrehithĩria mũndũ wa kũmũkĩrĩra, amũtoorie. Ūrĩa we ũrĩ Riiri wa Isiraeli nĩagooka Adulamu. **16** Enjwoi mĩtwe mũcakaĩre ciana cianyu iria mũkenagĩra; mwĩenjei kĩhara mũhaane ta nderi, nĩgũkorwo ciana icio cianyu nĩgatahwo.

2 Kaĩ andũ arĩa mathugundaga waganu, o acio meciiragia maũndũ mooru marĩ ũrĩrĩ, marĩ na haaro-ĩ! Rũciinĩ gwakĩa mekaga o ũguo, tondũ hinya wa gwĩka ũguo marĩ naguo. **2** Macumĩkagĩra mĩgũnda makamĩtunyana, na makeerirĩria nyũmba magacioya na hinya. Maheenagia mũndũ makamũtunya mũciĩ wake, makaheenia mũndũ wao, makamũtunya igai rĩake. **3** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩndĩrathugunda mwanangĩko wa gũkũkĩrĩra andũ aya, ũrĩa mūtakahota kwĩhonokia. Mũtigacooka gũthiiga na mwĩtĩo, nĩgũkorwo ihinda rĩu nĩ rĩa

mūtino. **4** Mūthenya ūcio andū nīmakamūthekeerera; na mamūnyūrūrie na rwīmbo rūrū rwa kīrīro, maine atīrī, ‘Tūrī anange biū; indo cia andū akwa nīngayane. Nīacieheretie kuuma kūrī niī! Aragaya mīgūnda iitū kūrī andū arīa matūkunyaagīra.’” **5** Nī ūndū mūtigakorwo na mūdū o na ūmwe kīūngano-inī kīa Jehova wa kīgaya ithaka na ūndū wa gūcicuukīra mītī. **6** Anabii ao moigaga atīrī, “Mūtikarathe ūhoru. Tigagai kūratha ūhoru ūkonī maūdū maya; gīconoko gītigatūkinyīrīra.” **7** Ningī nī kwagīrīre kūrānagio atīrī, wee nyūmba ya Jakubu: “Kaī Roho wa Jehova arī mūrakaru? We no eke maūdū ta macio?” “Githī ciugo ciakwa itigunaga mūdū ūrīa ūthiiga na mīthiire mīrūngīrīru? **8** Ica-ikuhī-rī, andū akwa maarahūkīte magatuīka ta thū. Mūtunyaga andū arīa mahooreire guo ciao cia goro, mūgatunya ehītūkīri arīa marahītūka matekūmaka, o acio matakoragwo na meciiria ma mbaara na inyuī. **9** Mūingataga andū-a-nja a andū akwa kuuma mīcī yao īrīa mīega. Mūgatunya ciana ciao kīrathimo gīakwa nginya tene. **10** Ūkīrai mūthiī, mwehere! Nīgūkorwo gīkaro gīkī ti kīo kīhurūko kīanyu, tondū nīgīthaahie, kīanangītwo ūndū gītangīcookererio. **11** Mūdū wa maheeni na ūtaaragia ma angīūka oige atīrī, ‘Ndaamūrathīra gūkorwo na ndibei na njoohi nyingī,’ ūcio nīwe ūngītīkīrīka nī andū aya! **12** “Atīrīrī, inyuī andū a Jakubu, ti-itherū nīngamūcookanīrīria, inyuothe, o na inyuī matigari ma Isiraeli nīngamūrehe hamwe. Ngamarehe hamwe ta ng’ondū irī kiugū, matuīke ta rūūru rwa mbūri rūrī ūrīithio-inī waruo; nakīo kīrīndī kīa andū kīiyūre kuo. **13** Mūhingūri njīra, nīakambata arī mbere

yao; nao nĩmakamomora kĩhingo moime nja. Mũthamaki wao nĩakoimagara arĩ mbere yao, Jehova amatongoretie.”

3 Ningĩ ngiuga atĩrĩ, “Ta iguai, inyuĩ atongoria a Jakubu, o inyuĩ aathani a nyũmba ya Isiraeli. Githĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũmenya ũhoro wa gũtuanĩra ciira na kĩhooto. **2** No inyuĩ mũthũire maũndũ mega no mũkenda marĩa mooru; inyuĩ mĩnũraga andũ akwa ikonde, na mũgathoora nyama mahĩndĩ-inĩ mao. **3** Inyuĩ mũrĩaga nyama cia mĩrĩ ya andũ akwa, mũkamonũra ikonde na mũkoinanga mahĩndĩ mao tũcunjĩ; O inyuĩ mũmatinangagia ta nyama cia gũkarangwo na rũgĩo, o na ta nyama cia gũtherũkio na nyũngũ.” **4** Hĩndĩ ĩyo magaakaĩra Jehova, nowe ndakamacookeria. Hĩndĩ ĩyo nĩakahitha ũthiũ wake kuuma kũrĩ o, tondũ wa ũũru ũrĩa mekĩte. **5** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ha ũhoro wa anabii acio mahĩtithagia andũ akwa, mũndũ aamahe irio, maanagĩrĩra makiugaga ‘thayũ,’ no angĩmama irio, makahaarĩria mbaara ya kũmũũkĩrĩra. **6** Tondũ ũcio, ũtukũ nĩũkamũhubanĩria, mwage kuona cioneki, mũhubanĩrio nĩ nduma mwage ũguũrio. Riũa nĩrĩgathũira anabii, naguo mũthenya ũmatuĩkĩre nduma. **7** Oni-maũndũ nĩmagaconoka, nao aragũri maconorithio. Othe nĩmakahumbĩra mothiũ mao, tondũ gũtirĩ ũhoro magaacookerio nĩ Ngai.” **8** No hakwa-rĩ, nĩ njiyũrĩtwo nĩ hinya, na ngaiyũrwo nĩ Roho wa Jehova, o na ngaiyũrwo nĩ kĩhooto na ũhoti, nĩguo nyumbũrĩre Jakubu ũremi wake, na nyumbũrĩre Isiraeli mehia make. **9** Ta thikĩrĩriai, inyuĩ atongoria a nyũmba ya Jakubu, o inyuĩ aathani a nyũmba ya Isiraeli, inyuĩ mũmenaga kĩhooto, na mũkoogomia maũndũ marĩa ma ma; **10** inyuĩ mwakaga Zayuni na ũiti

wa thakame, na mūgaaka Jerusalemu na waganu. **11** Atongoria akuo matuaga ciira maahakwo, athñjiri-Ngai akuo marutanaga maarĩhwo, na anabii akuo marathaga mohoro maheo mbeeca. No rĩrĩ, megiritanagia na Jehova makoiga atĩrĩ, “Githĩ Jehova ndakĩrĩ gatagatĩ-inĩ gaitũ? Gūtĩrĩ ũũru ũngĩtũkora.” **12** Nĩ tondũ wanyu-rĩ, Zayuni gūgaaciimbwo ta mūgũnda, Jerusalemu gũtuĩke hĩba ya mahiga, nakĩo kĩrĩma kĩrĩa gĩakĩtwo hekarũ gĩtuĩke kĩhumbu kĩmereirwo nĩ ihinga.

4 Matukũ-inĩ ma kũrigĩrĩria, kĩrĩma kĩrĩa kĩa hekarũ ya Jehova nĩgĩkahaandwo kĩrĩ kĩo kĩnene gatagatĩ ka irĩma iria ingĩ; nĩgĩkambarario igũrũ rĩa tũrĩma tũrĩa tũngĩ, nao andũ a ndũrĩrĩ nĩkuo magaathiiaga. **2** Ndũrĩrĩ nyingĩ igaathiĩ kuo, ikiugaga atĩrĩ, “Ūkai twambate tũthiĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova, tũthiĩ nyũmba ya Ngai wa Jakubu. Nĩagatũruta ũhoru wa mĩthiĩre yake, nĩgeetha tũgeragĩre njĩra ciake.” Nĩgũkorwo Zayuni nĩgũkoima ũtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndũmĩrĩri ya Jehova. **3** Nĩagatuithania ndũrĩrĩ nyingĩ ciira, nacio ndũrĩrĩ iria irĩ hinya cia kuuma kũraya aciiguithanie. Magaatura hiũ ciao cia njora ituĩke hiũ cia mĩraũ, namo matimũ mao maturwo hiũ cia gũceeha mĩtĩ. Gūtĩrĩ rũrĩrĩ rũgaacooka kũrũa na rũrĩa rũngĩ na hiũ cia njora, kana rũcooke kwĩruta ũhoru wa mbaara rĩngĩ. **4** O mũndũ agaikaraga gĩtina-inĩ kĩa mũthabibũ wake na aikarage gĩtina-inĩ kĩa mũkũyũ wake, na gūtĩrĩ mũndũ ũkaamamakia, nĩgũkorwo ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigĩte. **5** Andũ a ndũrĩrĩ ciothe no marũmĩrĩre kĩrĩra kĩa ngai ciao; no ithuĩ tũrĩrũmagĩrĩra kĩrĩra kĩa Jehova Ngai witũ nginya tene na tene. **6**

Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngacookanĩrĩria ithua; na nĩngacookanĩrĩria arĩa matahĩtwo, o na arĩa nyariirithĩtie. **7** Ithua nĩngacitua matigari, na arĩa maingatĩtwo ndĩmatue rūrĩrĩ rūrĩ hinya. Jehova nĩwe ũkamaathaga arĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, kuuma mũthenya ũcio nginya tene. **8** Ha ũhoru waku, wee mũthiringo ũyũ mūrairu na igūrũ wa kūrangĩra rũuru rwa mbũri, o wee kĩhitho kĩrũmu kĩa Mwarĩ wa Zayuni-rĩ, wathani ũrĩa warĩ naguo mbere nĩũgagũcookerera; naguo ũthamaki wa Mwarĩ wa Jerusalemu ũmũcookerere.” **9** Atĩrĩrĩ, nĩkĩ kĩratũma ũrĩre wanĩrĩre, kaĩ ũtarĩ na mũthamaki? Kaĩ ũkuĩrĩrwo nĩ mũkũhei kĩrĩra, tondũ wanyĩitwo nĩ ruo rũhaana ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo? **10** Wĩnyogonde nĩ ruo, wee Mwarĩ wa Zayuni, o ta mũndũ-wa-nja akĩrũmwo, nĩgũkorwo rĩu no nginya uume itũũra inene ũgaikare nja werũ-inĩ. Nĩũgathiĩ Babuloni; kũu nĩkuo ũkaahonokerio. Kũu nĩkuo Jehova agaagũkũũra kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciaku. **11** No rĩrĩ, ndũrĩrĩ nyingĩ nĩcookanĩrĩre, igũũkĩrĩre. Iroiga atĩrĩ, “Rekei anyĩitwo nĩ thaahu, rekei maitho maitũ mathekerere Zayuni!” **12** No cio itingĩmenya meciiria ma Jehova; o na itiũĩ mũbango wake, o we ũrĩa ũcicookanagĩrĩria ta itĩia cia ngano kĩhũrĩro-inĩ. **13** “Arahũka, wee Mwarĩ wa Zayuni, ũhũũre ngano ĩyo, nĩgũkorwo nĩngakũhe hĩa cia kĩgera; nĩngakũhe mahũngũ ma gĩcango nawe nĩũkahehenja ndũrĩrĩ nyingĩ.” Uumithio ũcio meyoere na njĩra ĩtarĩ ya kĩhooito nĩũkawamũrĩra Jehova, ũtonga wao ũwamũrĩre Mwathani wa thĩ yothe.

5 Thagathaga mbūtū ciaku cia mbaara, wee itūūra inene rīa mbūtū cia mbaara, nīgūkorwo matūrigiicīrie matūūkīrīre. Nīmakaringa mwathi wa Isiraeli rūthā-inī na rūthanju. **2** “No rīrī, wee Bethlehemu Efiratha, o na harīa arī we mūnini mūno mīhīrīga-inī ya Juda, thīinī waku nīkuo gūkoima ūrīa ūgaatuīka mwathi wa Isiraeli, ūrīa kīhumo gīake nī gīa kuuma tene, kuuma mīndī na mīndī.” **3** Tondū ūcio, Isiraeli nīagatiganīrio nginya ihinda rīkinye, rīrīa ūrīa ūraarūmwo agaaciara, nao ariū-a-ithe arīa angī magaacookerera andū a Isiraeli. **4** Nīagookīra arīithie rūūru rwa mbūri ciake arī na hinya wa Jehova, na ūnene wa rītwa rīa Jehova Ngai wake. Nao nīmagatūūra marī agitīre, nīgūkorwo hīndī ūyo ūnene wake ūgaakinya o nginya ituri ciothe cia thī. **5** Nake nīagatuīka thayū wao. Hīndī ūrīa Ashuri makaahithūkīra būrūri witū, na matuīkanīrie ciīhitho ciitū nūmu, nītūkamaarahūrīra arīithi mūgwanja, o na anene anana mamokīrīre. **6** Nīmagaatha būrūri wa Ashuri na rūhiū rwa njora; maathe būrūri wa Nimurodi na hiū cia njora icomoretwo. Nīagatūhonokia kuuma kūrī Aashuri hīndī ūrīa magaatharīkīra būrūri witū na matuīkanīrie mīhaka-inī iitū. **7** Matigari ma Jakubu magaatuīka ta ime riumīte harī Jehova gatagatī-inī ka ndūrīrī nyingī, o na ta mbura ya rūthuthuū yurīte nyeki-inī, ūrīa ūtarehagwo nī mūdū kana ūkoirio nī andū. **8** Matigari ma Jakubu magaakoragwo gatagatī ka ndūrīrī, o gatagatī ka ndūrīrī nyingī, ta mūrūūthi ūrī thīinī wa nyamū cia mūtītū, na ta kīana kīa mūrūūthi kīrī thīinī wa ndūuru cia ng’ondū, kīrīa gīthiia ga gīgīcitihangagia na gīgīcitambuuraga na gūtīrī

mündũ ũngĩcihonokia. **9** Guoko gwaku nĩgũkambarario na igũrũ kuonanie ũhootani harĩ thũ ciaku, na amuku aku othe nĩmakaniinwo. **10** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ, “nĩngananga mbarathi ciaku ikweherere biũ, nacio ngaari ciaku cia ita ndĩcitharie. **11** Nĩngananga matũũra marĩa manene ma bũrũri wanyu, na tharũrie ciĩhitho iria nũmu cianyu ciothe. **12** Nĩngananga ũgo wanyu, na mũtigacooka kũragũra rĩngĩ. **13** Nĩngananga mĩhianano yanyu ya gwacũhio, na nyanange mahiga manyu marĩa maamũre mũrĩ namo; mũtigacooka kũinamĩrĩra wĩra wa moko manyu rĩngĩ. **14** Itugĩ cia Ashera iria mũrĩ nacio nĩngacimunya na momore matũũra manyu manene. **15** Nĩngerĩhĩria ndĩ na marakara na mang’ũrĩ kũrĩ ndũrĩrĩ iria itanjathĩkagĩra.”

6 Ta thikĩrĩriai ũrĩa Jehova ekuuga: “Ũkĩrai mwĩciirĩrĩre mbere ya irĩma; mũreke tũrĩma tũigwe ũrĩa mũkuuga. **2** Inyuĩ irĩma ici, iguai thitango ya Jehova; thikĩrĩriai inyuĩ mĩthingi ya thĩ irĩa itũũraga tene na tene. Nĩgũkorwo Jehova arĩ na ciira na andũ ake, nĩarathitanga andũ a Isiraeli. **3** “Andũ akwa, kaĩ ndĩmwĩkĩte atĩa? Ndĩmũnogetie na kĩ? Njookeriai. **4** Ndaamũrutire bũrũri wa Misiri, ngĩmũkũũra kuuma bũrũri wa ũkombo. Ngĩtũma Musa amũtongorie, marĩ na Harũni na Miriamu. **5** Andũ akwa, ririkanai ũrĩa Balaki mũthamaki wa Moabi aamũciirĩre, na ũrĩa Balamu mũrũ wa Beori aamũcookeirie. Ririkanai rũgendo rwanyu kuuma Shitimu nginya Giligali, nĩgeetha mũmenye ciĩko cia ũthingu iria Jehova aaneka.” **6** Nĩ kĩ ingĩtwara mbere ya Jehova, ngĩnamĩrĩre mbere ya Ngai ũcio ũrĩ igũrũ mũno? Hihi no ngĩthĩ mbere yake

na maruta ma njino, kana thiĩ na tũcaũ twa ũkũrũ wa mwaka ũmwe? **7** Anga Jehova no akenio nĩ ndũrũme ngiri nyingĩ, kana akenio nĩ maguta maingĩ ta ma njũũĩ ngiri ikũmi? Hihi no ndute mwana wakwa wa irigithathi nĩ ũndũ wa ũremi wakwa, kana ndute maciaro ma mwĩrĩ wakwa nĩ ũndũ wa mehia ma ngoro yakwa? **8** Atĩrĩrĩ, wee mũndũ ũyũ, githĩ Jehova ndakuonetie maũndũ marĩa mega. Na nĩ ũndũ ũrĩkũ Jehova agwathaga wĩke? Githĩ to wĩkage maũndũ ma kĩhoo, na wendage ũhoru wa kũiguanĩra tha, na ũtwaranage na Ngai waku wĩnyihĩtie. **9** Ta thikĩrĩriai! Jehova nĩaretana kũu itũũra inene, mũndũ ũrĩa mũũgĩ nĩetigĩre rĩitwa rĩaku. “Rũmbũiya rũthanju, o na ũrĩa ũrũnyitĩte. **10** Wee nyũmba ya waganu-rĩ, no ndiganĩrwo nĩ igĩĩna iria mwĩigĩire na njĩra ĩtarĩ ya kĩhoo, kana ndiganĩrwo nĩ eba ya gũthima ĩrĩa ĩtarĩ ya kĩhoo, ĩrĩa nume? **11** No njuge mũndũ ndehĩtie akĩhũthagĩra ratiri ĩtarĩ cia ma, arĩ na mondo ya mahiga ma gũthima ma maheeni? **12** Itonga ciakuo nĩ cia ngũĩ; andũ akuo nĩ a maheeni, na nĩmĩ ciao nĩkũheenania iheenania. **13** Tondũ ũcio, nĩnyambĩrĩrie gũkũniina, na ngambĩrĩria gũkwananga nĩ ũndũ wa mehia manyu. **14** Mũrĩrĩaga irio na mũtihũũne, nda cianyu irĩkoragwo o ihũtiĩ. Mũrĩgaga mĩthiithũ, no mũtikahonokia kĩndũ, tondũ kĩrĩa gĩothe mwahonokia nĩngakĩniinithia na rũhiũ rwa njora. **15** Mũrĩhaandaga no mũtikaagetha; mũrĩhihaga ndamaiyũ no mũtikehaka maguta ma cio; mũrĩhihaga thabibũ no mũtikanyua ndibei yacio. **16** Nĩmũrũmĩrĩire irĩra cia watho wa Omuri na mĩtugo yothe ya nyũmba ya Ahabu, mũkarũmĩrĩra irĩra ciao

cia ndũire. Tondũ ũcio nĩngamũrekereria mwanangwo, na ndekererie andũ anyu matuĩke a gũthekererwo; mũgaatũura mũnyararĩtwo nĩ ndũrĩĩ icio.”

7 Hĩ, kaĩ ndĩ mũnyamarĩku-ĩ! Ndariĩ ta mũndũ ũrongania maciaro maarĩkia kũgethwo hĩndĩ ya riũa, o ta mũndũ ũrahaara thabibũ thuutha wa magetha; gũtirĩ kĩmanjĩka gĩa thabibũ kĩngĩrĩĩo, o na kana ngũyũ iria ciambaga kwĩrua iria ngoro yakwa iĩriragĩria. **2** Andũ arĩa eetigĩri Ngai nĩmathirĩte bũrũri-inĩ, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe mũrũngĩrĩru ũtigarĩte. Andũ othe maikarĩte metereire gũita thakame; o mũndũ araguĩma mũrũ wa nyina na wabu. **3** Mahũthagĩra moko mao meerĩ gwĩka ũũru; mũtongoria etagia iheo na hinya, nake mũciirithania aamũkagĩra mahaki; arĩa marĩ hinya nĩo moigaga kĩrĩa mekwenda: othe makagĩa ndundu ya gwĩka ũũru. **4** ũrĩa mwega mũno wao ahaana ta cong'e, ũrĩa mũrũngĩrĩru mũno nĩ mũũru gũkĩra rũgiri rwa mĩgua. Mũthenya ũrĩa arangĩri aku matũire makwĩraga ũhoru waguo nĩmũkinyu, mũthenya ũrĩa Ngai agaagũceerera. Rĩrĩ nĩrĩo ihinda rĩa kĩrigiicano kĩa. **5** Ndũkanehoke mũndũ wa itũũra; ndũkanehoke o na mũrataguo. Menyerera ciugo cia kanua gaku, ndũkaanahe mũtumia waku ũcio ũkomaga gĩthũri-inĩ gĩaku ũhoru. **6** Nĩgũkorwo mũriũ nĩagĩte gũtĩia ithe, nake mũirĩtu akaremera nyina, o nake mũtumia wa mũriũ akaremera nyaciarawe, thũ cia mũndũ igaatuĩka andũ a nyũmba yake mwene. **7** No rĩrĩ, nĩĩ hakwa-rĩ, ndĩcũthagĩrĩria Jehova ndĩ na kĩrĩgĩrĩro, njetereire Ngai Mũhonokia wakwa; Ngai wakwa-rĩ, nĩakanjigua. **8** Atĩrĩrĩ, wee thũ yakwa-rĩ, tiga kũngenerera! O na ingĩgũa gũtirĩ

hĩndĩ itagookĩra! O na ingĩkara nduma-inĩ-rĩ, Jehova nĩwe ũrĩtuĩkaga ũtheri wakwa. **9** Tondũ nĩ nĩ ndĩmwĩhĩirie, nĩngũkirĩrĩria mang'ũrĩ ma Jehova nginya rĩrĩa we akaanjĩrĩrĩra, na onanie kĩhooto gĩakwa. Nĩakanduta nduma-inĩ, andehe ũtheri-inĩ, na nĩ nĩngeyonera ũthingu wake. **10** Hĩndĩ ĩyo thũ yakwa nĩkeyonera ũguo, na ĩhumbwo thoni, o ĩyo yanjũũragia atĩrĩ, “Jehova Ngai waku akĩrĩ ha?” Rĩu nĩ hĩndĩ maitho makwa mekwĩonera kũgũa kwayo, o na ĩkarangĩrĩrio thĩ ta ndooro ya njĩra-inĩ. **11** Mũthenya wa gwaka thingo ciaku nĩũgakinya, o guo mũthenya wa kwaramia mĩhaka yaku. **12** Mũthenya ũcio, andũ nĩmagooka kũrĩ we moimĩte Ashuri na matũũra manene ma Misiri, na bũrũri ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ka bũrũri wa Misiri na Rũũrĩ rwa Farati, na kuuma iria rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ, na kuuma kĩrĩma kĩmwe nginya kĩrĩa kĩngĩ. **13** Thĩ nĩkanangĩka ĩkire ihooru nĩ ũndũ wa andũ arĩa matũũraga kuo, marĩ maciaro ma ciĩko ciao. **14** Rĩithia andũ aku na mũthĩgi waku, nĩo rũũru rwa igai rĩaku, rũrĩa rwĩrĩithagia rũrĩ rwiki mũtitũ-inĩ, kũrĩa kũrĩ ũrĩithio mũnoru. Reke irĩe o kũu Bashani na Gileadi, o ta ũrĩa ciarĩĩaga matukũ ma tene. **15** “Ta ũrĩa gwatariĩ matukũ marĩa mwoimire bũrũri wa Misiri, nĩngamoonia morirũ makwa.” **16** Ndũrĩrĩ nĩkoona na iconoke, itunyĩtwo hinya wacio wothe. Nĩikenyiita tũnua twacio, na ihingare matũ ciage kũigua. **17** Igaacũnaga rũkũngũ ta nyoka, ta ciũmbe iria ikurumaga thĩ. Nĩikoimĩra kuuma imamo-inĩ ciacio ikĩĩnainaga; nĩigacookerere Jehova Ngai witũ na guoya, na nĩigagwĩtigĩra. **18** Nĩ Ngai ũrĩkũ ũhaana tawe, ũrĩa ũrekagĩra matigari ma igai rĩake mehia na ũremi wao?

Ndūtũũraga ũrakarĩte nginya tene, no nĩũkenagio nĩ kũiguanĩra tha. **19** Nĩũgatũiguĩra tha rĩngĩ, mehia maitũ nĩũkamarangĩrĩria na makinya, na waganu witũ wothe ũũnyugute iria-inĩ kũrĩa kũriku. **20** Nĩũgatũũria kĩrĩkanĩro gĩaku kũrĩ Jakubu, na ũiguĩre Iburahĩmu tha, o ta ũrĩa werĩre maithe maitũ na mwĩhĩtwa matukũ-inĩ macio ma tene.

Nahumu

1 Īno nīyo ndūmīrīri nditū īkoniī Nineve. Rīrī nīrīo ibuku rīa kīoneki kīa Nahumu, ūrīa Mūelikoshi. **2** Jehova nī Mūrungu ūrī ūiru na mwīrīhīria; Jehova nīerīhagīria na akaiyūrwo nī mang'ūrī. Jehova nīerīhagīria harī thū ciake, na agatūūria mang'ūrī make harī amuku ake. **3** Jehova ndahiūhaga kūrakara na nīarī hinya mūnene; Jehova ndakaaga kūherithia mūdū mwaganu. Njīra yake īrī thīinī wa rūhuho rūnene na thīinī wa kīhuhūkano, matu namo nī rūkūngū rwa makinya make. **4** Akūūmaga iria, agatūma rīhūe; ahūithagia njūū ciothe. Bashani na Karimeli nīkūhohete, na kīro kīa Lebanoni gīkaragatha. **5** Irīma ithingithaga mbere yake, natuo tūrīma tūgatweka. Thī īinainaga īrī mbere yake, o na mabūrūri mothe makainaina, na arīa othe matūūraga kuo. **6** Nūū ūngītiiria mathirī make? Nūū ūngīkūmīrīria marakara make mahiū? Mang'ūrī make-rī, maitīkaga ta mwaki; ndwaro cia mahiga igathethereka mbere yake. **7** Jehova nī mwega, nī kīhitho hīndī ya thīina. Arīa mamwīhokete-rī, nīamamenyagīrīra, **8** no rīrī, nīakaniina Nineve na kīguū kīnene kīa maaī; nīakaingata thū ciake nginya nduma-inī. **9** Ūrīa wothe magaaciirīra gwīka Jehova-rī, we nīakaūniina; o na thīina ndūgooka hīndī ya keerī. **10** Makaarigiicwo mīigua-inī na marīio nī ndibei yao; nao magaacinwo ta maragara momū. **11** Nī harī ūmwe wīyumīrītie thīinī waku wee Nineve, ūrīa ūthugundaga ūūru wa gūūkīrīra Jehova, na akaheanaga irīra cia waganu. **12** Jehova ekuuga atīrī: “O na aakorwo marī na arata, na nī aingī mūno-rī, nīmakaniinwo, meherio. O na aakorwo nīngūnyariirīte, wee Juda-rī,

ndigacooka gũkũnyariira rĩngĩ. **13** Na rĩrĩ, nĩnguunanga icooki rĩao rieme ngingo-inĩ yaku, na nduange mĩnyororo ĩrĩa woheetwo nayo.” **14** Jehova nĩarutĩte watho ũgũkoniĩ, wee Nineve, akoiga atĩrĩ, “Ndũkagĩa na njiaro cia gũtũũria rĩtwa rĩaku. Nĩngananga mĩhianano ĩyo mĩicũhie o na ĩyo ya gũtwekio ĩrĩa ĩrĩ kũu hekarũ ya ngai ciaku. Nĩngũhaarĩria mbĩrĩra yaku, nĩgũkorwo ũrĩ kĩndũ kĩũru biũ.” **15** Ta cũthĩrĩriai kũũria irĩma-igũrũ, muone magũrũ ma mũndũ ũrĩa ũrarehe ũhoru mwegu, ũrĩa wanagĩrĩra thayũ! Wee Juda-rĩ, kũngũria ciathĩ ciaku, na ũhingie mĩhĩtwa yaku. Andũ aaganu matigagũtharĩkĩra rĩngĩ, nĩgũkorwo nĩmakaniinwo biũ.

2 Atĩrĩrĩ, wee Nineve, mũgũtharĩkĩri nĩokĩte gũgũtharĩkĩra. Rangĩra kĩngĩtĩro kĩa hinya, na ũgitĩre njĩra; wĩhotore, na wĩkĩre hinya mũno! **2** Jehova nĩagacookeria Jakubu riiri wake, ũhaane ta riiri wa Isiraeli, o na aakorwo aanangi nĩmamonũhĩte, na makaananga mĩthabibũ yao. **3** Ngo cia thigari ciake nĩ cia rangi mũtune, njamba cia ita cĩhumbĩte nguo ndune ta gakaraku. Igera cia ngaari cia ita irahenia mũthenya ũrĩa ciahhaarĩrio; matimũ mahangĩrĩtwo mĩtĩ ya mĩkarakaba namo makahenũka maahiũrio. **4** Ngaari cia ita iraguthũka ituĩkanĩirie njĩra cia itũũra, irahanyũka na mbere, ningĩ na thuutha, ituĩkanĩirie ihaaro-inĩ cia itũũra. Ihaana ta imũrĩ irakana; irahiũka ta rũheni. **5** Acookanĩrĩrie mbũtũ cia thigari iria njamba, no ciũkaga ikĩhĩngagwo. Iguthũkaga nginya rũthingo-inĩ rwa itũũra inene; ituĩkaga ta ngo ya kũrĩngĩtĩra. **6** Hingĩrĩrio cia rũũrĩ nĩ hingũre, naguo mũcĩi wa ũthamaki ũkamomoka. **7** Nĩ

gwathanĩtwo itũũra rĩu inene rĩtahwo na rĩthaamio. Ngombo ciarĩo cia airĩtu iragirĩka na mĩgambo ta ya ndutura, na ikehũũra ithũri. **8** Nineve kũhaana ta ndia, na maaĩ makuo nĩkũhwa marahwa. Kũraanĩrĩrwo, gũkeerwo atĩrĩ, “Ta rũgamai! Ta rũgamai!” No gũtirĩ mũndũ ũngĩhũgũra. **9** Tahai betha! Tahai thahabu! Ũtonga ũrĩa ũrĩ igĩna-inĩ ciao ciothe ndũngĩthira! **10** Nineve nĩgũtahe, na indo igatunyanwo gũgatigwo ũtheri! Ngoro nĩikuĩte, na maru makaregera, na mĩĩrĩ ĩkainaina, o na andũ othe magathita ithiithi. **11** Atĩrĩrĩ, imamo cia mĩrũũthi irĩ ha, kũndũ kũrĩa yarereire ciana ciayo, kũrĩa mĩrũũthi ya njamba na ya nga yathiiaga na ciana ciayo ĩtegwĩtigĩra? **12** Mũrũũthi wa njamba nĩwatambuurĩire ciana ciaguo nyama cia gũciigana, na ũgĩtĩra mũgoma waguo gĩa kũrĩa, ũkĩiyũria imamo ciaguo na kũrĩa woragĩte, na ũkĩiyũria ngurunga ciaguo na kũrĩa waguĩmĩte. **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩĩ nĩngũũkĩrĩire. Nĩngacina ngaari ciaku cia ita na mwaki, naruo rũhiũ rwa njora nĩrũkaniina mĩrũũthi yaku ĩrĩa mĩthĩ. Ndigagũtigĩria kĩndũ gĩa kũguĩma gũkũ thĩ. Nayo mĩgambo ya andũ arĩa ũtũmaga ndĩgaacooka kũiguuo rĩngĩ.”

3 Kaĩ itũũra inene rĩa Nineve rĩrĩa rĩitaga thakame rĩrĩ na haaro-ĩ! Itũũra rĩu rĩiyũrĩtwo nĩ maheeni na indo cia ũtunyani, na rĩtiagaga andũ moragĩtwo. **2** Rĩ na mwanũko wa mĩcaarica, na mũrurumo wa magũrũ ma ngaari, na mbarathi iteng’erete, na ngaari cia ita ikũrũgarũga! **3** Thigari cia mbarathi irahithũka, ikahenũkia hiũ cia njora na matimũ marahenia! Andũ

aingĩ nĩmooragĩtwo, gũkagĩa na hĩba cia arĩa makuĩte, na ciimba itangĩtarĩka, nao andũ makahĩngwo nĩ ciimba icio: **4** maũndũ maya mothe marekĩka nĩ ũndũ wa ũingĩ wa merirĩria ma mũmaraya, ũrĩa ũguucĩrĩrie mũndũ-wa-nja ũcio mũrogi, ũrĩa watuire ndũrĩrĩ ngombo na ũmaraya wake, na agĩtua kĩrĩndĩ ngombo na ũragũri wake. **5** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩngũgũũkĩrĩra. Ngũkũheta nguo ikũhumbĩre ũthiũ. Nguonia ndũrĩrĩ njaga yaku, na ngũconorithie mbere ya mothamaki. **6** Ngũgũũkĩria gĩko kĩrĩ magigi, ngũnyarare ũtuĩke kĩndũ gĩa kũmakania gĩkĩonwo nĩ andũ. **7** Arĩa othe magaakuona nĩmakooru makiugaga atĩrĩ, ‘Hĩ, Nineve nĩrĩanange, nũũ ũkaarĩcakaĩra?’ Mũndũ wa gũkũhooreriarĩ, ingĩmũruta kũ?” **8** Wee-rĩ, ũkĩrĩ mwega gũkĩra Thebesi, itũũra rĩrĩa rĩakĩtwo Rũũĩ-inĩ rwa Nili, o rĩo rĩrigiicĩrio nĩ maaĩ? Rũũĩ rũu nĩruo rũrĩgitagĩra, naruo rũthingo rwarĩo nĩ maaĩ macio. **9** Kushi na Misiri nĩcio ciarĩ hinya warĩo ũtangĩathirire; Putu na Lubimu maarĩ amwe a thiritũ narĩo. **10** No rĩrĩ, nĩrĩatahirwo, na andũ aarĩo magĩthaamio. Tũkenge twarĩo twatungumanirio, tũgĩtuĩka icunjĩ magomano-inĩ mothe ma njĩra. Mĩtĩ nĩyacuukĩrwo andũ aarĩo arĩa maarĩ igweta, anene othe aarĩo makĩohwo na mũnyororo. **11** Wee nawe nĩũkarĩo, na nĩũkoora, wĩhithe, wethe kĩhitho ũrĩre thũ ciaku. **12** Cĩhitho ciaku nũmu ciothe ihaana ta mĩtĩ ya mĩkũyũ, ĩrĩ na ngũyũ iria ciambĩte kwĩrua, yainainio-rĩ, ngũyũ ikagũa kanua-inĩ ka mũrĩi. **13** Tarora, mbũtũ ciaku cia ita, hĩ, ciothe ihaana ta andũ-a-nja! Ihingo cia bũrũri waku nĩ hingũrĩre thũ ciaku biũ, mĩgĩko yacio ĩgacinwo

na mwaki. **14** Taha maaĩ ũige, ũgaakorwo namo hĩndĩ ya kũrigiicĩrio, ciĩgitĩro ciaku cia hinya ũcirũmie wega! Haarĩria rĩũmba, kia ndoro, ũthondeke maturubarĩ. **15** Kũu nĩkuo mwaki ũgaakũniinĩra, na rũhiũ rwa njora rũgũtemenge ũthire biũ, rũkũrĩe o ta ũrĩa ũngĩrĩĩo nĩ itono. Ciaranai ta itono, mũciarane, mũingĩhe ta ngigĩ! **16** Onjoria aku ũmaingĩhĩtie, makaingĩha gũkĩra njata cia igũrũ, no mahaana ta ngigĩ iria cianangaga bũrũri, igacooka ikeyũmbũkĩra. **17** Arangĩri aku matariĩ ta ngigĩ, anene aku nao nĩ ta mĩrumbĩ ya ngigĩ, ĩrĩa yũmbaga thingo-inĩ ciaku mũthenya wa heho, no riũa rĩara, ĩkombũka ĩgathiĩ, na gũtirĩ mũndũ ũngĩmenya kũrĩa yathiĩ. **18** Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki wa Ashuri, arĩithi aku nĩmakomete; andũ aku arĩa marĩ igweta nĩmahuurũkĩte. Andũ aku othe mahurunjũkĩire irĩma-inĩ, na gũtirĩ wa kũmacookanĩrĩria. **19** Kĩronda gĩaku gĩtingĩhona; nguraro yaku nĩ ya gũkũũraga. Mũndũ o wothe ũiguĩte ũhoru waku arahũũra hĩ tondũ nĩũgwĩte, nũũ ũtarĩ wahutio nĩ kĩnyariirano gĩaku gĩtarĩ mũthia?

Habakuku

1 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩrĩa yakinyĩrĩire mũnabii Habakuku. **2** Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ ngũtũũra ngũkayagĩra ũndeithie, no wee ũkaaga kũnjigua? Githĩ ndigũkayagĩra ngiugaga, “Haaro! Haaro!” no wee ũkaaga kũhonokania? **3** Ũtũmaga ndĩrorere wagi wa kĩhooto nĩkĩ? Ũkiragĩrĩria maũndũ mooru nĩkĩ? Mwanangĩko na haaro irĩ mbere yakwa; kũrĩ na njũgitano, nayo mbaara nĩ nyingĩ. **4** Nĩ ũndũ ũcio, watho nĩmwagithie hinya, na kĩhooto gĩthiootanaga. Andũ arĩa aaganu marigiicaga arĩa athingu, na nĩ ũndũ ũcio kĩhooto gĩkoogomio. **5** “Atĩrĩrĩ, ta rorai ndũrĩrĩ na mwĩrorere ũhoru wacio, na mũmake biũ. Nĩgũkorwo matukũ-inĩ maku nĩngwĩka ũndũ ũrĩa ũtangĩtĩkia o na ũngĩrwo. **6** Nĩngwarahũra andũ a Babuloni, andũ a haaro, na matarĩ tha, arĩa matuĩkanagia thĩ yothe, na makegwatĩra ciikaro itarĩ ciao. **7** Nĩ andũ a kũmakania, na a gwĩtigĩrwo; nĩo meyathaga, na magetũũgĩria. **8** Mbarathi ciao irĩ ihenya gũkĩra ngarĩ, na nĩ ooru mũno gũkĩra njũũi iria icangacangaga kĩhwaĩ-inĩ. Thigari ciao iria ithiiga ihaicĩte mbarathi iteng’eraga ta ciũmbũkĩte; ahaici acio a mbarathi moimaga kũndũ kũraya. Mombũkaga ta nderi ĩgĩcuuhũkĩra gĩa kũrĩa; **9** othe mokaga mehaarĩirie kũruta haaro. Thigari icio ciao nyingĩ mũno ithiiga ihaatĩte ta rũhuho rwa werũ-inĩ, igathĩĩ itahĩte andũ aingĩ mũno ta mũthanga. **10** Manyararaga athamaki, na makanyũrũria andũ arĩa maathanaga. Mathekagĩrĩria matũũra mothe manene marĩa mairigĩre; maakaga ihumbu cia tĩri, magatunyana matũũra macio. **11** Ningĩ mahĩtũkagĩra kuo na ihenya o ta

rūhuho mathiite na mbere: andū maagararaga watho, magatuika ehia, magatua atī hinya wao nīguo ngai yao.”

12 Wee Jehova-rī, githī ndūtūūraga kuuma tene o na tene? O Wee Ngai wakwa, ūrīa wakwa mūtheru, tondū ūcio tūtigakua. Wee Jehova-rī, nīwe ūthuurīte andū a Babuloni mahingie ituīro rīaku; wee Rwaro rwa Ihiga-rī, ūkamaamūra matūherithie. **13** Maitho maku nī matheru mūno, matingīrorera ūmaramari; wee-rī, ndūngīkirīrīria maūndū mooru. Ūgīkiragīrīria andū arīa oingumania nīkī? Ūkiraga nīkī rīrīa andū arīa aaganu mekūmeria andū arīa athingu kūmakīra? **14** Ūtuīte andū ta thamaki cia iria, ūkamatua ta ciūmbe cia iria-inī, iria itarī mūciathi. **15** Thū īyo njaganu īmaguucagīa othe na ndwano, īkamagwatia na wabu wayo, īkamacookereria thīinī wa mūtego wayo; nī ūndū ūcio īgakena na īgacanjamūka. **16** Nī ūndū ūcio, īrutagīra wabu wayo igongona, na īgacinīra mūtego wayo ūbumba, nīgūkorwo wabu wayo nīguo ūtūmaga ītūūre īkenagia, na īkarīāga irio iria njega mūno. **17** īgūtūūra ītahaga na wabu wayo, īkaniinaga ndūrīrī ingī ītegūcigūira tha?

2 Nīngūrūgama handū hakwa ha kūrangīra, na njikare o hau rūthingo igūrū. Njetereire njigwe ūrīa ekūnjīra, nīguo menye ūrīa ingīcookia nī ūndū wa iteta rīrī. **2** Nake Jehova akīnjookeria atīrī, “Andīka ūguūrio ūyū, ūwandīke wega ihengere-inī na ndemwa nene, nīgeetha ūthomeke wega, o na mūdū angīkorwo ateng’erete. **3** Nīgūkorwo ūguūrio ūyū wetereire ihinda rīrīa rītuītwo; waragia ūhoru wa matukū ma mūthia, na ndūngītuika wa maheeni. O na ūngīkara mūno-rī, wetereire. Ti-itherū nīūkahingio, na

ndūgatīrio. 4 “Atīrīrī, mūdū mwītīi-rī, merirīria maake ti marūngīrīru; no mūdū ūrīa mūthingu agatūūra muoyo nī ūndū wa gwītīkia gwake; 5 ti-itherū, mūdū ūcio mwītīi nīakunyanagīrwo nī ndibei; nī mwītīi na ndarī hīndī ahurūkaga. Tondū akorokete ta mbīrīra, na o ta ūrīa gīkuū gītaiganagia, o nake ndaiganagia; acookanagīrīria ndūrīrī ciothe harī we, na agataha andū a ndūrīrī ciothe. (Sheol h7585) 6 “Githī andū othe matikamūthecherera makīmūnyūrūragia, na mamūnyarare, makiugaga atīrī, “Kaī mūdū ūrīa wīgagīra indo cia ūici, na agetongia na indo cia ūtunyani arī na haaro-ī! Egūtūūra ekaga ūguo nginya-rī?” 7 Andū arīa ūrī na thirī wao githī matigagūkīrīra o rīmwe? Githī matikaarahūka, na matūme ūinaine, macooke makūnyamarie? 8 Tondū nīūtahīte ndūrīrī nyingī indo ciao, matigari ma ndūrīrī icio, nīmagagūtaha indo o nawe. Nī ūndū nīūtīte thakame ya andū, na ūkaananga mabūrūri, na matūūra manene, o na arīa othe marī kuo. 9 “Mūdū ūrīa wakaga wathani wake, na agetongia na uumithio ūtarī wa kīhooto, nīgeetha aake nyūmba yake handū igūrū nīguo ehonokie ndakanyiitwo nī mwanangīko, kaī arī na haaro-ī! 10 Wee wanaciirīra kūniinwo kwa ndūrīrī nyingī, ūgaconorithia nyūmba yaku mwene, na ūkoorwo nī muoyo waku. 11 Mahiga ma rūthingo nīmakanīrīra, na mīgamba ya mbaū nīkamūkīria. 12 “Mūdū ūrīa wakithagia itūūra inene na ūiti wa thakame, na akahaanda itūūra na njīra cia ūmaramari, kaī arī na haaro-ī! 13 Githī Jehova Mwene-Hinya-Wothe ndatuīte atī wīra wa andū no ngū cia gwakīrīria mwaki, na atī ndūrīrī ciīnogagia o tūhū?

14 Nīgūkorwo thī nīkaiyūrwo nī ūmenyo wa riiri wa Jehova, o ta ūrīa maaĩ maiyūrīte iria-inĩ. 15 “Mündū ūrīa ūheaga andū a itūūra rīake njoohi, akamatahīria mondo-inĩ ya rūūa ya ndibei nginya makarīo, nīgeetha erorere njaga yao, kaĩ arĩ na haaro-ĩ! 16 Ūkaiyūrwo nī thoni, handū ha kūgīa na riiri. Rīrī nīrīo ihinda rīaku! Nyua, ūrīo, nayo njaga yaku yoneke! Gīkombe kuuma guoko-inĩ kwa ūrīo kwa Jehova nīkīragūkora, na njono nīkūhumbīra riiri waku. 17 Haaro ĩrīa ūrutīre Lebanonirī, nīgakūhubīkania, na wanangi waku wa nyamū-rī, nīgakūmakia mūno. Nī ūndū nīūtīte thakame ya andū, na ūkaananga mabūrūri, na matūūra manene, na arīa othe marī kuo. 18 “Mūhianano mūicūhie nī wa bata ūrīkū mündū aarīkia kūwacūhia? O naguo mūhianano wa gūtwekio ūrīa ūtūmaga andū maheeneke nī wa bata ūrīkū? Nīgūkorwo ūrīa ūūthondekaga ehokaga kīrīa ombīte; athondekaga mīhianano ĩtaaragia. 19 Mündū ūrīa wīraga rūbaū atīrī, ‘Gīa na muoyo!’ Kana akeera ihiga rītarī muoyo atīrī, ‘Arahūka!’ Kaĩ arĩ na haaro-ĩ! Indo ta icio ciakīhota kuonia mündū njīra? Ihumbītwo thahabu na betha; no itirī na mīhūmū thīinī wacio. 20 No rīrī, Jehova arĩ hekarū-inĩ yake theru; thī yothe nīkire ki ĩrī mbere yake.”

3 Rīrī nī ihooya rīa mūnabii Habakuku, rīa kūinwo ta rwīmbo. 2 Atīrīrī Jehova, nīnjiguīte ūhoru wa ngumo yaku, nganyiitwo nī guoya nī ūndū wa ciiko ciaku. Rurumūkia ciiko ciaku matukū-inĩ maya maitū, ūtūme imenyeke matukū-inĩ maitū; o na hīndī ĩrīa ūrī mūrakaru, iguanagīra tha. 3 Ngai ookire oimīte Temani, ūcio Mūtheru agīūka

oimite Kĩrĩma kĩa Parani. Riiri wake ũkĩhumbĩra igũrũ, naguo ũgooci wake ũkĩiyũra thĩ. **4** Ũkengi wake wahaanaga ta riũa rĩkĩratha; mĩrũri yahrenũkaga kuuma guoko-inĩ gwake, naho hau nĩho hinya wake wahithĩtwo. **5** Mũthiro nĩguo wamũtongoragia; mũrimũ wa mũthiro ũkamuuma thuutha. **6** Aarũgamire, agĩthingithia thĩ; agĩcũthĩrĩria agĩtũma ndũrĩrĩ ciinaine. Irĩma cia tene ikĩmumuthũka, natuo tũrĩma twa tene tũkĩmomoka. Mĩthiire yake-rĩ, nĩ ya tene na tene. **7** Nĩndonire andũ arĩa matũũraga hema cia Kushani marĩ na mĩnyamaro, nao arĩa matũũraga Midiani maiyũrĩtwo nĩ ruo rũnene. **8** Wee Jehova-rĩ, nĩ njũũ warakarĩire? Mang'ũrĩ maku-rĩ, nĩ tũrũũ mokĩrĩire? Wee-rĩ, wokĩrĩire iria na mang'ũrĩ maku rĩrĩa wahaicĩte mbarathi ciaku na ngaari ciaku cia ũhootani cia ita? **9** Nĩwarutire ũta waku, ũkĩwoya na igũrũ, na ũgĩtia mĩguĩ mĩngĩ. Nayo thĩ ũkĩmĩgayania na njũũ; **10** irĩma ciakuonire ikĩnyogonda. Kĩguũ kĩa maaĩ nakĩo gĩgĩtherera; maaĩ ma kũrĩa kũriku makĩhũũyũka, na makĩambararia makũmbĩ mamu na igũrũ taarĩ moko. **11** Riũa na mweri nĩciarũgamire o ro ũguo kũu igũrũ, ciona ũtheri wa mĩguĩ yaku ikĩrathũka, na ciona kũhenia gwa itimũ rĩaku rĩkĩmenũka. **12** Watuĩkanĩirie thĩ na mang'ũrĩ, na ũkĩhũũra ndũrĩrĩ ũrĩ na marakara. **13** Wokire kũhonokia andũ aku, na ũhonokie ũrĩa waku mũitĩrĩrie maguta. Wahehenjire kĩongo kĩa nyũmba ya waganu, ũkĩmĩtharia nginya itina-inĩ ciayo. **14** Wamũtheecire mũtwe na itimũ rĩake mwene, rĩrĩa njamba ciake cia ita ciatũtharĩkĩire itũharaganie; cigakenagĩrĩra ta igũtambuura athĩni arĩa mehithĩte. **15** Wee wakinyire iria igũrũ na mbarathi ciaku, ũgĩthuka

maaĩ macio maingĩ, magĩtuĩka makũmbĩ manene. **16**
Ndaiguire ũhoro ũcio, ngoro yakwa ĩgĩtumatuuma, nacio
iromo ciakwa ikĩinaina nĩ mũgambo ũcio; mahĩndĩ
makwa makĩonja, namo magũrũ makwa makĩinaina. No
nĩ nĩngweterera ngĩrĩĩrie, nginya mũthenya ũrĩa wa
kũnyariĩka ũgaakinya, ũkore rũrĩ rũrĩa rūtũtharĩkagĩra.
17 Atĩrĩrĩ, o na mũkũyũ ũngĩaga kũruta kĩro, nayo
mĩthabĩbũ yaage thabĩbũ, o naguo mũtamaiyũ wage
maciaro, nayo mĩgũnda yaage irio; o na kũngĩaga
ng'onda gĩcegũ na kwage ng'ombe ciugũ-inĩ-rĩ, **18** nĩ
no ndĩrĩkenagĩra Jehova, njanjamũkage nĩ ũndũ wa Ngai
Mũhonokia wakwa. **19** Mwathani Jehova nĩwe hinya
wakwa, atũmaga magũrũ makwa magĩe ihenya ta magũrũ
ma thwarĩga, nake aahotithagia kũhaica kũrĩa gũtũũgĩru.
Kũrĩ mũtongoria wa nyĩmbo. Rwĩmbo rũrũ nĩ rwa kũinwo
na inanda cia mũgeeto.

Zefania

1 Atĩrĩrĩ, ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩire Zefania mũrũ wa Kushi, mũrũ wa Gedalia, mũrũ wa Amaria, mũrũ wa Hezekia, rĩrĩa Mũthamaki Josia mũrũ wa Amoni aathamakaga Juda. **2** Atĩrĩrĩ, Jehova ekuuga ũũ: “Nĩnganiina indo ciothe ithire biũ, ithire kũndũ guothe gũkũ thĩ. **3** Nĩnganiina andũ o na nyamũ; njooke niine nyoni cia rĩera-inĩ, na thamaki cia iria-inĩ. Andũ arĩa aaganu magaatigĩrio o hĩba cia mahuti, hĩndĩ ĩrĩa ngaaniina andũ mathire kũndũ guothe gũkũ thĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** “Nĩngatambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Juda, na njũkĩrĩre andũ othe arĩa matũũraga Jerusalemu. Nĩnganiina mĩhianano ya Baali ĩrĩa ĩtigarĩte gũkũ, na niine marĩtwa ma andũ arĩa matooi Ngai, na athĩnjĩri-ngai cia mĩhianano, **5** o acio mainamagĩrĩra, makahooya mbũtũ cia igũrũ marĩ nyũmba igũrũ, o na makainamĩrĩra, makehĩta na rĩtwa rĩa Jehova, na magacooka makehĩta na rĩtwa rĩa Milikomũ, **6** o acio matigaga kũrũmĩrĩra Jehova magacooka na thuutha, na maticaragia Jehova, o na kana makamũrongooria. **7** Atĩrĩrĩ, kirai ki mũrĩ mbere ya Mwathani Jehova, nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova ũrĩ hakuhĩ. Jehova nĩahaarĩirie igongona; ningĩ nĩamũrĩte andũ arĩa etĩte. **8** Mũthenya ũcio wa igongona rĩa Jehova-rĩ, nĩngaherithia anene, o na herithie ariũ a mũthamaki, hamwe na arĩa othe magaakorwo mehumbĩte nguo cia bũrũri ũngĩ. **9** Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngaherithia ataagarari othe a hingĩro, o acio maiyũragia hekarũ ya ngai ciao na haaro na maheeni.” **10** Jehova ekuuga atĩrĩ,

“Mũthenya ũcio nĩgũkaiguuo mũkayo uumĩte Kĩhingo-
inĩ gĩa Thamaki, o na kũgirĩka kuumĩte Itũũra Rĩerũ,
naguo mũrurumo mũnene wa mũmomoko uume tũrĩma-
inĩ. **11** Girĩkai, inyuĩ mũtũũraga rũgongo rwa ndũnyũ;
mũgirĩke tondũ onjorithia anyu othe nĩmekũniinwo,
na arĩa othe monjorithanagia na betha manangwo. **12**
Hĩndĩ ĩyo nĩngoya matawa njethe andũ Jerusalemu, na
herithie arĩa meiganĩtie, arĩa mahaana ndibei ĩtiganĩirio
na kĩnyita kĩayo, arĩa meciiragia atĩrĩ, ‘Jehova ndarĩ ũndũ
angĩka, mweka kana mũũru.’ **13** ũtonga wao nĩũgatahwo,
na nyũmba ciao imomorwo. Nĩmagaka nyũmba, no
matigacitũũra; nĩmakahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ,
no matikanyua ndibei yayo. **14** “Mũthenya ũrĩa mũnene
wa Jehova ũrĩ hakuĩ, ũrĩ hakuĩ na nĩũrooka narua. Ta
thikĩrĩrai! Kĩrĩro kĩa mũthenya ũcio wa Jehova gĩgaakorwo
kĩrĩ kĩnene, nacio njamba cia ita nĩkaarĩra mũno irĩ
kũu. **15** Mũthenya ũcio-rĩ, ũgaakorwo ũrĩ wa mang’ũrĩ,
mũthenya wa mũnyamaro na ruo rũnene, mũthenya
wa mathĩina na mwanangĩko, mũthenya wa nduma na
mairia, mũthenya wa matu na nduma ndumanu, **16**
mũthenya wa kũhuhwo karumbeta na mbugĩrĩrio ya
mbaara ya gũũkĩrĩra matũũra marĩa mairigĩrwo na
hinya, na gũũkĩrĩra mĩthiringo ĩrĩa mĩraihu na igũrũ.
17 Nĩngarehere andũ mũnyamaro, nao magaathiiaga ta
andũ atumumu, nĩ ũndũ nĩmehĩirie Jehova. Thakame
yao nĩgaitwo ta rũkũngũ, nacio nyama cia nda ciao
iteo ta irĩ rũrua. **18** Betha kana thahabu ciao itikahota
kũmahonokia, mũthenya ũcio wa mang’ũrĩ ma Jehova.

Thĩ yothe ĩkaaniinwo na mwaki wa ũiru wake, nĩgũkorwo arĩa othe matũũraga gũkũ thĩ nĩakamaniina o rĩmwe.”

2 Mwĩcookanĩrĩriei hamwe, mwĩcookanĩrĩriei hamwe inyuĩ rũrĩrĩ rũrũ rũtarĩ thoni. **2** Mwĩcookanĩrĩriei mbere ya ihinda rĩrĩa rĩtuĩtwo gũkinya, mũthenya ũcio ũmũkorerere ta ũrĩa mũũngũ ũmbũragwo nĩ rũhuho, mbere ya marakara mahiũ ma Jehova mamũkore, mbere ya mũthenya ũcio wa mang’ũrĩ ma Jehova kũmũkora. **3** Cariai Jehova, inyuĩ andũ othe arĩa enyihia a bũrũri, inyuĩ arĩa mwĩkaga ũrĩa aathanĩte. Mwĩcarĩriei ũthingu, mwĩcarĩriei kwĩnyihia; no gũkorwo nĩmũkagitĩrwo mũthenya ũcio wa marakara ma Jehova. **4** Itũũra rĩa Gaza nĩrĩgatiganĩrio, narĩo itũũra rĩa Ashikeloni rĩanangwo. Andũ a Ashidodi makaarutũrũrwo mũthenya barigici, narĩo itũũra rĩa Ekironi rĩthario ta mũtĩ ũkũmunywo. **5** Inyuĩ arĩa mũtũũraga ndwere-inĩ cia iria, o inyuĩ Akerethi, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩ ĩgũũkĩrĩire, wee Kaanani, bũrũri wa Afilisti. “Nĩngakũniina, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgaatigara.”

6 Bũrũri ũcio ũrĩ ndwere-inĩ cia iria, o kũu Akerethi matũũraga, gũgaatuĩka kũndũ gwa gwakwo ithũnũ cia arĩithi, na ciugũ cia ng’ondũ. **7** Bũrũri ũcio ũgaatuĩka wa matigari ma nyũmba ya Juda; kũu nĩkuo makoona ũrĩithio. Hwaĩ-inĩ magaakomaga nyũmba cia Ashikeloni. Nake Jehova Ngai wao nĩakamamenyerera, na atũme magaacĩre rĩngĩ. **8** “Nĩnjiguĩte irumi cia Moabi na inyũrũri cia Aamoni, acio maarumire andũ akwa na makĩhĩta gũũkĩrĩra bũrũri wao.” **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, Moabi gũgaatuĩka o ta Sodomu, naguo

būrūri wa Aamoni ūtuīke ta Gomora, kūdū kwa riya, na marima ma cumbī, kūdū gūtākūrāga kīndū kuuma tene. Matigari ma andū akwa nīmakaamataha; nao andū a rūrīrī rwakwa arīa makaahonoka nīmakagaya būrūri wao.” **10** Maūdū macio nīmakamakora nī ūndū wa mwītīo wao, na nī ūndū wa kūrūma na kūnyūrūria andū a Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **11** Jehova nīagetigīrwo nīo rīrīa akaananga ngai ciothe cia būrūri ūcio. Ndūrīrī iria irī hūgūrūrū-inī ciothe cia iria nīkamūhooya, o rūrīrī rūrī būrūri waruo kīūmbe. **12** “O na inyuī, andū a Kushi, nīmūkooragwo na rūhiū rwakwa rwa njora.” **13** Nīagatambūrūkia guoko gwake okīrīre andū a gathigathini na aniine Ashuri, atige Nineve gūkirīte ihooru, na kūūmagarīte o ta werū. **14** Ndūūru cia mbūri na ng’ombe igaakoma kuo, hamwe na ciūmbe cia mīthemba yothe. Ndundu cia werū na ndundu iria ng’ambi nīikomba itugī-inī ciakuo. Kayū ka mīgambo yacio gakaiguuagwo ndirica-inī, hība cia mahiga igaakorwo mīrango-inī, nayo mīgamba ya mītarakwa ītigwo ūtheri. **15** Rīrīrī nīrīo itūūra rīrīa rīratūire na gīkeno, o na rītarī na ūgwati. Rīrīa rīēīrāga atīrī, “Nī no nī, na gūtīrī ūngī tīga nī.” Kaī nīrīkīanangītwo, rīgatuīka o kīmamo kīa nyamū cia gīthaka-ī! Arīa othe mahītūkagīra harī rīo no kūrīnyūrūria na kūrīorota.

3 Kaī itūūra rīrīrī inene rīa andū aremi, na rīgwatītio thaahu, o na rīiyūrīte maūdū ma kūhinyanīrīria rīrī na haaro-ī! **2** Rītīrī mūdū rīathīkagīra, rītīitīkagīra gūtaarwo. Rītīihokaga Jehova, na rītīkuhagīrīria Ngai warīo. **3** Anene aarīo mahaana ta mīrūūthi ikūrarama, aathani aarīo mahaana ta njūūi iria icangacangaga hwaī-

inĩ, gũtirĩ kĩndũ matigagia gĩkinyie rūciinĩ. **4** Anabii aarĩo nĩ etĩĩ; nĩ andũ a ungumania. Athĩnjĩri-Ngai aarĩo mathaahĩtie handũ-harĩa-haamũre, na magathũkia watho. **5** Jehova ũrĩa ũrĩ thĩinĩ warĩo nĩ mũthingu; we ndeekaga ũũru. Rũciinĩ o rūciinĩ nĩatuanagĩra ciira na kĩhooto, mũthenya o mũthenya ndagaga gwĩka ũguo, no arĩa matarĩ athingu matirĩ thoni. **6** “Nĩiniĩte ndũrĩrĩ; cĩĩgitĩro ciao cia hinya nĩ momore. Nacio barabara ciao ndũmĩte itiganĩrio, gũtirĩ mũndũ ũracigerera. Matũũra mao manene nĩmanange; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũtigarĩte, gũtirĩ o na ũmwe. **7** Ndeerire itũũra rĩu inene atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩũkanjĩtigĩra, na wĩtikĩre gũtaarwo!’ Hĩndĩ ĩyo itũũro ciake itikaniinwo, o na kana maherithia makwa mamũkore.” No o meeriragĩria o gwĩka ũũru maũndũ-inĩ mao mothe. **8** Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ikarai mũnjetereire, mweterere mũthenya ũrĩa ngaarũgama ndute ũira. Nĩnduĩte atĩ nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ hamwe, na nyũnganie mothamaki, nĩguo ndĩmaitĩrĩrie mang’ũrĩ makwa, nĩmo marakara makwa mahiũ. Thĩ yothe nĩkaniinwo nĩ mwaki wa marakara ma ũiru wakwa. **9** “Hĩndĩ ĩyo nĩngatheria mĩromo ya ndũrĩrĩ, nĩguo othe makayagĩre rĩitwa rĩa Jehova, na mamũtungatagĩre marĩ na ũrũmwe. **10** Andũ akwa arĩa mahurunjũkĩre mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa njũũĩ cia Kushi, o acio maahooyaga, nĩmakandehera maruta. **11** Mũthenya ũcio wee ndũgaconorithio nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa mooru wananjĩka, tondũ nĩngeheria arĩa othe makenagĩra mwĩtĩo wao, ndĩmarute kuuma itũũra-inĩ rĩrĩ inene. Ndũgacooka gwĩtũũgĩria ũrĩ kĩrĩma-inĩ gĩakwa

githeru. **12** No rĩrĩ, nĩngatigia gatagatĩ-inĩ kanyu andũ arĩa ahooreri na enyihia, arĩa mehokete rĩtwa rĩa Jehova. **13** Matigari ma Isiraeli matigekaga ũũru; matikaheenanagia, kana ũhinga woneke tũnua-inĩ twao. Makaarĩaga na magakoma, na gũtirĩ mũndũ ũkaamamakia.” **14** Atĩrĩrĩ, wee Mwarĩ wa Zayuni, ina rwĩmbo; o nawe, Isiraeli anĩrĩra! Nawe Mwarĩ wa Jerusalemu kena na ũcanjamũke na ngoro yaku yothe! **15** Jehova nĩheretie ihũũra rĩaku, nacio thũ ciaku nĩacingatĩte. Jehova mũthamaki wa Isiraeli arĩ hamwe nawe; ndũgacooka gwĩtigĩra mwanangĩko rĩngĩ. **16** Mũthenya ũcio nĩmakeera Jerusalemu atĩrĩ, “Wee Zayuni, ndũgacooke gwĩtigĩra na ndũkaregerie moko maku. **17** Jehova Ngai waku arĩ hamwe nawe, o we ũrĩa ũrĩ hinya wa kũhonokania. Nĩarĩgũkenagĩra mũno, na nĩarĩkũhooraĩria na wendo wake, agũkũngũire akĩinaga nyĩmbo.” **18** “Kĩeha gĩa ciathĩ iria njathane nĩngamwehereria; icio ikoretwo irĩ mũrigo na cia thoni harĩ inyuĩ. **19** Hĩndĩ ĩyo nĩngaherithia arĩa othe maamũhinyagĩrĩria; nĩngahonokia arĩa ithua, na njookererie arĩa mahurunjĩtwo. Nĩngatũma magĩe igweta na ndĩmagocithie mabũrũri-inĩ mothe kũrĩa manaconorithio. **20** Ihinda rĩu nĩngamũcookanĩrĩria; hĩndĩ ĩyo nĩngamũcookia mũciĩ. Nĩngatũma mũgĩe igweta na ndĩmũgoocithie gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ, hĩndĩ ĩrĩa ngaatũma mũgaacĩre rĩngĩ, o mũkĩĩonagĩra na maitho manyu,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

Hagai

1 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa gũthamaka kwa Dario, mũthenya wa mbere wa mweri wa gatandatũ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire Zerubabeli mũrũ wa Shealitieli, mwathi wa bũrũri wa Juda, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na kanua ka mũnabii Hagai makĩrwo atĩrĩ, **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Andũ aya moigaga atĩrĩ, ‘Ihinda ti ikinyu rĩa gwakĩra Jehova nyũmba.’” **3** Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova igĩũka na kanua ka mũnabii Hagai ikĩũria atĩrĩ, **4** “Anga nĩ ihinda rĩanyu inyuĩ ene rĩa gũikara nyũmba iria ng’emie na mbaũ rĩrĩa nyũmba ĩno yakwa ĩkarĩte ĩrĩ nyanangĩku?” **5** Na rĩrĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Mwĩcũraniei wega ũrĩa mũthĩire yanyu ĩtariĩ. **6** Mũhaandĩte irio nyingĩ, no mũkagetha o tũnini. Mũrĩaga no mũtihũũnaga. Mũnyuuaga no mũtinyootokaga. Mwĩhumbaga nguo no mũtiiguaga ũrugarĩ. Ningĩ ũrĩa ũthũkũmaga, aanyiita mũcaara wake awĩkagĩra mũhuko ũrĩ na marima.” **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Mwĩcũraniei wega ũrĩa mũthĩire yanyu ĩtariĩ. **8** Ambatai irĩma-inĩ mũgĩire mbaũ, mũũke mũnjakĩre nyũmba, nĩgeetha nĩ ndĩmĩkenagĩre na ndũike wa gũtĩĩagwo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **9** Mwerĩgagĩrĩra uumithio mũingĩ, no rĩrĩ, mũkĩona o kĩndũ kĩnini. Kĩrĩa mwainũkirie, ngĩkĩũmbũra na mũhũmũ yakwa. Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria atĩrĩ, “Ndeekire ũguo nĩkĩ? Ndeekire ũguo nĩ ũndũ wa nyũmba yakwa, ĩrĩa ĩkarĩte ĩrĩ nyanangĩku, rĩrĩa o ũmwe wanyu arahang’ĩra maũndũ ma nyũmba yake mwene.

10 Nĩ ùndũ wanyu, igũrũ nĩrĩregete gũita ime, nayo thĩ ãkarega na maciaro mayo. 11 Nĩndatũmire bũrũri wage mbura mĩgũnda-inĩ na irĩma-inĩ, o na ngĩũmia ngano, na ngĩniina ndibei ya mũhahano na maguta na kĩrĩa gĩothe thĩ ãciaraga, na ngĩnyiihia andũ na mahiũ, na ngĩthũkia wĩra wa moko manyu.” 12 Ningĩ Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli, na Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na matigari mothe ma andũ, magĩathĩkĩra mũgambo wa Jehova Ngai wao, o na ndũmĩrĩri ya mũnabii Hagai, tondũ nĩ Jehova Ngai wao wamũtũmĩte. Nao andũ acio magĩtigĩra Jehova. 13 Ningĩ Hagai mũtũmwo wa Jehova akĩheana ndũmĩrĩri ãno ya Jehova kũrĩ andũ, akĩmeera atĩrĩ: Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ hamwe na inyuĩ.” 14 Nake Jehova akĩarahũra roho wa Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli, mwathi wa Juda, na roho wa Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, o na roho wa andũ othe arĩa maatigarĩte, nao magĩũka, makĩambĩrĩria kũruta wĩra wa nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wao. 15 Kwarĩ mũthenya wa mĩrongo ãrĩ na ãna, mweri wa gatandatũ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa gũthamaka kwa Dario.

2 Na rĩrĩ, mũthenya wa mĩrongo ãrĩ na ũmwe, mweri wa mũgwanja, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre mũnabii Hagai, akĩrwo atĩrĩ, 2 “Arĩria Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli, mwathi wa bũrũri wa Juda, na Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na andũ othe arĩa matigaire, ũmoorie atĩrĩ, 3 ‘Nũũ wanyu ũtigarĩte wonire nyũmba ãno na riiri wayo wa mbere? Mũrona ãhaana atĩa rĩu? Githĩ mũtiramĩona ãhaana ta kĩndũ gĩa

tũhũ?’ 4 Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Gĩa na hinya, wee Zerubabeli, na ũgĩe na hinya, wee Joshua mūrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mūnene, gĩa na hinya inyuĩ andũ othe a bũrũri, na mūrute wĩra, nĩgũkorwo ndĩ hamwe na inyuĩ.’ Ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 5 ‘Ũguo nĩguo ndaarĩkanĩire na inyuĩ, rĩrĩa mwoimire bũrũri wa Misiri, na Roho wakwa egũtũura thĩinĩ wanyu. Tigai gwĩtigĩra.’ 6 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ; ‘Thuutha wa kahinda kanini nĩngathingithia igũrũ na thĩ rĩngĩ, na thingithie iria na thĩ nyũmũ. 7 Nĩngathingithia ndũrĩrĩ ciothe, nake ũrĩa wĩriragĩrio nĩ ndũrĩrĩ ciothe nĩagooka, na nĩ nĩngaiyũria nyũmba ĩno riiri,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 8 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Betha nĩ yakwa, o na thahabu nĩ yakwa. 9 Riiri wa nyũmba ĩno ũgaakorwo ũrĩ mūnene gũkĩra riiri wa nyũmba ĩria ya mbere,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ‘Na handũ haha nĩngaheana thayũ,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.” 10 Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna, mweri wa kenda, mwaka wa keerĩ wa gũthamaka kwa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mūnabii Hagai akĩrwo atĩrĩ, 11 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Ũriai athĩnjĩri-Ngai ũrĩa watho ugĩte: 12 Mũndũ angĩkuua nyama nyamũre ruuno-inĩ rwa nguoyake, naruo ruuno rũhutie mũgate, kana thubu, kana ndibei, kana maguta, o na kana irio ingĩ-rĩ, irio icio ciatuĩka nyamũre?’” Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcookia atĩrĩ, “Aca.” 13 Nĩngĩ Hagai akĩmooria atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩ na thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba, angĩhutia kĩndũ kĩmwe gĩa

icio-rĩ, kĩndũ kũu no kĩnyitwo nĩ thaahu?” Nao athĩnjĩri-
 Ngai magĩcookia atĩrĩ, “ĩĩ, no kĩnyitwo nĩ thaahu.” **14**
 Ningĩ Hagai akĩmeera atĩrĩ, “Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Ūguo
 noguo andũ aya na rūrĩrĩ rūrũ matariĩ maitho-inĩ makwa;
 ũrĩa wothe meekaga na kĩrĩa gĩothe marutaga kũu, kĩrĩ na
 thaahu. **15** “Na rĩrĩ, mwĩcũraniei wega ũhoru ũyũ kuuma
 ũmũthĩ, mũtaranie ũrĩa maũndũ maatariĩ mbere ya rĩrĩa
 gũtaarĩ ihiga rĩaigĩrĩrwo igũrũ wa rĩngĩ mwako-inĩ wa
 hekarũ ĩno ya Jehova. **16** Mũndũ o wothe angĩathiire
 hĩba-inĩ ya ngano ya ithimi mĩrongo ĩrĩ, aakoraga no
 ithimi ikũmi. Mũndũ o wothe angĩathiire itangi-inĩ rĩa
 ndibei erĩgĩrĩre gũtahia ithimi mĩrongo ĩtano, aakoraga
 o mĩrongo ĩrĩ. **17** Ndathũkirie wĩra wothe wa moko
 manyu na mbaa, na mbuu na mbura ya mbembe, no inyuĩ
 mũtiigana kũnjookerera,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18**
 Kuuma ũmũthĩ na gũthĩ na mbere, kuuma mũthenya
 ũyũ wa mweri mĩrongo ĩrĩ na inya, mweri wa kenda,
 mwĩcũraniei wega ũhoru wa mũthenya ũrĩa mũthingi
 wa hekarũ ya Jehova wakirwo. Ta mwĩcũraniei wega:
19 Nĩ hakĩrĩ o na mbeũ ĩtigarĩte ikũmbĩ-inĩ? Nginyagia
 rĩu, mĩthabibũ, na mĩkũyũ, na mĩkomamanga, o na
 mĩtamaiyũ ndĩrĩ ĩragĩa na maciaro. “Kuuma ũmũthĩ
 nĩndĩrĩmũrathimaga.” **20** Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova
 nĩyakinyĩre Hagai hĩndĩ ya keerĩ, mweri mĩrongo ĩrĩ na
 inya wa mweri ũcio, akĩrwo atĩrĩ, **21** “Arĩria Zerubabeli
 mwathi wa Juda, ũmwĩre atĩ nĩngathingithia igũrũ na thĩ.
22 Nĩngang’aũrania itĩ cia ũnene, na hehenje hinya wa
 mothamaki ma thĩ ng’eni. Nĩngakurumania ngaari cia ita,
 na atwarithia a cio; na ndungumanie mbarathi hamwe na

ahaici a cio, o mündũ arũndwo na rũhiũ rwa njora rwa mũrũ wa nyina. **23** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngakwamũkĩra, wee ndungata yakwa Zerubabeli mũrũ wa Shealitieli,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ‘Nĩngĩ nĩngagũtua ta gĩcũhĩ gĩakwa gĩa kĩara, gĩkurure rũũri rwakwa, nĩgũkorwo nĩngũthuurĩte,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

Zekaria

1 Na rĩrĩ, mweri wa ĩnana wa mwaka wa keerĩ wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Jehova nĩarakaririo mũno nĩ maithe manyu ma tene. **3** Nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ atĩrĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘Njookerera, nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga, na niĩ nĩngũmũcookerera,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** Mũtikahaane ta maithe manyu ma tene arĩa maahunjagĩrio nĩ anabii a tene, makeerwo atĩrĩ: ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: ‘Garũrukai mũtuge mũthĩire yanyu mũũru o na mũtugo yanyu mũũru.’ No makĩaga kũnjigua kana kũrũmbũiya uuge wakwa, nĩguo Jehova ekuuga. **5** Maithe manyu ma tene makĩrĩ kũ rĩu? Nao anabii-rĩ, nĩmatũũraga nginya tene? **6** No rĩrĩ, githĩ ndũmĩrĩri yakwa na irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo, iria ndaathĩte ndungata ciakwa cia anabii itiahingĩirio maithe manyu ma tene? “Hĩndĩ ĩyo makĩirira makiuga atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe atwĩkĩte kũringana na ũrĩa mũthĩire na mũtugo iitũ ĩtariĩ, o ta ũrĩa aatuĩte nĩegwĩka.” **7** Mũthenya wa mũrongo ĩrĩ na ĩna wa mweri wa ikũmi na ũmwe, mweri ũcio wa Shebati, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido. **8** Nĩndonire kĩoneki ũtukũ, na rĩrĩ, mbere yakwa ngĩona mũndũ wahaicĩte mbarathi ndune! Mũndũ ũcio aarũgamĩte mũtĩ-inĩ ya mũhandathi yarĩ handũ mũkuru-inĩ. Thuutha wake nĩ haarĩ mbarathi ĩmwe ndune, na ingĩ cia gũĩĩri na ingĩ njerũ. **9** Na niĩ

ngĩuria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ cia kĩ?” Mũraika ũcio waaragia na niĩ akĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩngũkwĩra nĩ cia kĩ.” **10** Nake mũndũ ũcio warũngĩ mĩtĩ-inĩ ya mĩhandathi akĩndaarĩria akĩnjĩra atĩrĩ, “Aya nĩo Jehova atũmĩte mathiĩ thĩ yothe.” **11** Nao magĩcookia ũhoru kũrĩ mũraika wa Jehova, ũrĩa warũngĩ mĩtĩ-inĩ ya mĩhandathi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthiĩte thĩ yothe na tũkoona atĩ thĩ nĩthooreire na ĩrĩ na thayũ.” **12** Ningĩ mũraika ũcio wa Jehova akĩũria atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũkwaga kũiguĩra Jerusalemu na matũura ma Juda tha, marĩa ũkoretwo ũrakarĩire mĩaka mĩrongo mũgwanja?” **13** Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩkĩarĩria mũraika ũcio twaragia nake na ciugo njega na cia kũhoorerania. **14** Nake mũraika ũcio wanjaragĩria akĩnjĩra atĩrĩ, “Anĩrĩra ndũmĩrĩri ĩno: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩnjiguaga ũiru nĩ ũndũ wa Jerusalemu na Zayuni, **15** no rĩrĩ, nĩndakarĩtio mũno nĩ ndũrĩrĩ iria ciĩguaga irĩ ngitĩre. Ndaarakarĩire andũ akwa o hanini, no ndũrĩrĩ icio igĩkĩrĩrĩria kũmanyamaria.’ **16** “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩngacooka itũura rĩa Jerusalemu ndĩrĩguĩre tha, nayo nyũmba yakwa yakwo kuo rĩngĩ. Naruo rũrigi rĩa gũthima nĩrũgatambũrũkio Jerusalemu,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **17** “Ningĩ ũthiĩ na mbere na kwanĩrĩra uuge atĩrĩ: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ, ‘Matũura makwa nĩmakaiyũrĩrĩra ũgaacĩru rĩngĩ, nake Jehova nĩakahooreria Zayuni rĩngĩ na ethuurĩre Jerusalemu.’” **18** Ningĩ ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, mbere yakwa ngĩona hĩa inya! **19** Ngĩuria mũraika ũcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Ici nacio nĩ cia kĩ?” Nake akĩnjookeria

atĩrĩ, “Ici nĩcio hĩa iria ciaharaganirie Juda, na Isiraeli, na Jerusalemu.” 20 Nake Jehova agĩcooka akĩnyonia mabundi mana. 21 Na niĩ ngĩmũũria atĩrĩ, “Aya-rĩ, marooka gwĩka atĩa?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ici nĩcio hĩa iria ciaharaganirie Juda nĩguo gũtigacooke kuoneka mũndũ ũkwĩhaanda, no mabundi maya, mokĩte kũmamakia na magũithie hĩa icio cia ndũrĩrĩ, iria ciambararirie hĩa ciao igĩũkĩrĩra bũrũri wa Juda, nĩguo andũ akuo maharaganio.”

2 Ningĩ ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa ngĩona mũndũ wanyitĩte rũrigi rĩa gũthima na guoko gwake. 2 Ngĩmũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, wathĩĩ kũ?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ndathĩĩ gũthima itũũra rĩa Jerusalemu, nĩguo menye warĩĩ o na ũraihi warĩo.” 3 Na rĩrĩ, mũraika ũcio wanjaragĩria agĩthĩĩ, nake mũraika ũngĩ agĩũka kũmũtũnga, 4 akĩmwĩra atĩrĩ, “Teng’era wĩre mwanake ũcio atĩrĩ, ‘Jerusalemu rĩgaatuĩka itũũra inene rĩtarĩ thingo, nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ na mahiũ marĩa magaakorwo kuo.’ 5 Jehova ekuuga ũũ, ‘Niĩ mwene nĩ niĩ ngaatuĩka rũthingo rwa mwaki ndĩrĩthiũrũkĩrie, na nduĩke riiri thĩinĩ wa itũũra rĩu.’” 6 Jehova ekuuga ũũ, “Ūkai, ũkai! Ūrai muume bũrũri wa mwena wa gathigathini, nĩgũkorwo ndĩmũharaganĩrie mĩena yothe ĩna ĩrĩa yumaga huhu cia igũrũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 7 “Ūka, wee Zayuni! Wĩthare, o wee ũtũũraga kwa Mwarĩ wa Babuloni!” 8 Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Thuutha wa kũũhe gĩtĩo, akĩndũma ngahũũrane na ndũrĩrĩ iria ciatahĩte indo cianyu. Nĩgũkorwo ũrĩa wothe ũmũhutagia inyuĩ nĩ kĩũma kĩa riitho rĩa Ngai ahutagia. 9 Ti-itherũ nĩngambararia

guoko gwakwa ndimookirire, nacio ngombo ciao itahe indo ciao. Hindĩ ĩyo nĩguo mũkaamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte. **10** “Wee Mwarĩ wa Zayuni-rĩ, anĩrĩra na ũkene, nĩgũkorwo nĩndĩrooka gũtũũra gatagatĩ-inĩ kanyu,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **11** “Mũthenya ũcio-rĩ, ndũrĩrĩ nyingĩ nĩikanyitithanio na Jehova, na nĩmagatuĩka andũ akwa. Ngaatũũra gatagatĩ-inĩ kanyu na nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ.” **12** Jehova nĩakagaya Juda gũtuĩke igai rĩake bũrũri-inĩ ũrĩa mũtheru, na nĩagethuurĩra Jerusalemu o rĩngĩ. **13** Hoorerai harĩ Jehova inyuĩ kĩrĩndĩ gĩa thĩ tondũ nĩeyarahũrite kuuma gĩkaro-ini gĩake gĩtheru.

3 Ningĩ akĩnyonia Joshua, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, arũgamĩte mbere ya mũraika wa Jehova, nake Shaitani arũgamĩte mwena wake wa ũrĩo nĩguo amũcuuke. **2** Nake Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “Jehova arogũkũũma, wee Shaitani! Jehova ũrĩa ũthuurĩte Jerusalemu arogũkũũma wee! Githĩ mũndũ ũyũ ti gĩcinga gĩtharĩtwo kuuma mwaki-inĩ?” **3** Na rĩrĩ, Joshua eehumbĩte nguo irĩ gĩko hĩndĩ ĩyo aarũgamĩte mbere ya mũraika. **4** Mũraika ũcio akĩra arĩa maarũngĩ mbere yake atĩrĩ, “Mũrutei nguo icio ciake irĩ na gĩko.” Agĩcooka akĩra Joshua atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, nĩnjeheretie mehia maku, na nĩngũkũhumba nguo cia goro.” **5** Ngĩcooka ngiuga atĩrĩ, “Muohei kĩremba gĩtheru mũtwe.” Nĩ ũndũ ũcio makĩmuoha kĩremba gĩtheru mũtwe, na makĩmũhumba nguo, mũraika wa Jehova arũgamĩte o hau. **6** Mũraika wa Jehova agĩatha Joshua, akĩmwĩra atĩrĩ, **7** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ,

‘Ūngĩrũmĩrĩra mĩthĩire yakwa na ũmenyagĩrĩre maũndũ marĩa nyendaga mekwo, nĩũgaathaga nyũmba yakwa, o na ũtuĩke mũrũgamĩrĩri wa nja ciayo, na ngwĩtĩkĩrie ũtuĩke ũmwe wa andũ aya marũngĩi haha. 8 “Ta thikĩrĩria, wee Joshua, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, hamwe na athiritũ aku aya maikarĩte thĩ mbere yaku, o acio kĩmenyithia kĩa maũndũ marĩa magooka: Nĩngarehe ndungata yakwa, o we Rũhonge.’ 9 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ, ‘Atĩrĩrĩ, nĩnjigĩte ihiga mbere ya Joshua! Ihiga rĩu rĩrĩ na maithe mũgwanja, na nĩngakurura maandĩko igũrũ warĩo, na njeherie mehia ma bũrũri ũyũ na mũthenya ũmwe. 10 “Mũthenya ũcio-rĩ, o mũndũ wanyu nĩageeta mũndũ wa itũũra rĩake maikare rungu rwa mũtĩ wake wa mũthabĩbũ na wa mũkũyũ,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

4 Hĩndĩ ĩyo mũraika ũrĩa twaranagĩria nake akĩhũndũka, akĩnjarahũra, ta ũrĩa mũndũ aarahũragwo kuuma toro. 2 Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũroona?” Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrona mũtĩ wa thahabu theri wa kũigĩrĩrwo tawa, ũrĩ na mbakũri igũrũ rĩraguo, na ũigĩrĩrwo matawa mũgwanja na mĩberethi mũgwanja ya gũtwara maguta matawa-inĩ macio. 3 Nĩngĩ harĩ na mĩtĩ ĩrĩrĩ ya mĩtamaiyũ ĩrganĩtie naguo, ũmwe ũrĩ mwena wa ũrĩo wa mbakũri, na ũrĩa ũngĩ mwena wayo wa ũmotho.” 4 Ngĩũria mũraika ũrĩa twaranagĩria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ ndũũ?” 5 Nake akĩnjũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, ndũũĩ ici nĩ ndũũ?” Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, Mwathi wakwa, ndiũĩ.” 6 Nĩ ũndũ ũcio akĩnjũũria atĩrĩ, “Ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova kũrĩ Zerubabeli, nayo ĩkuuga ũũ:

‘Ti ūndũ wa hinya kana wa ūhoti, no nĩ ūndũ wa Roho wakwa,’ ūguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 7 “Wee kīrīma gīkī kīnene-rī, ūkīrī ū? Ūgaatuīka kũndũ kwaraganu mbere ya Zerubabeli. Ningĩ nĩwe ūkaarehe ihiga rīa kūrīkia mwako o gūkīanagīrīrwo atīrī, ‘Ngai rīrathime! Ngai rīrathime!’” 8 Ningĩ ndũmīrīri ya Jehova ikīnginyīrīra ngīrwo atīrī: 9 “Moko ma Zerubabeli nīmo maakīte mūthingi wa hekarũ ĩno, na moko make no mo makaamīrīkia. Hīndī ĩyo nīmūkamenya atī Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ūndũmīte kūrī inyuī. 10 “Nũũ ūmenaga mūthenya wa kīambīrīria kīa maũndũ manini? Andũ nīmagakena moona kabirũ karī guoko-inī gwa Zerubabeli. (Maya nīmo maitho mūgwanja ma Jehova, marīa moonaga thī yothe.)” 11 Ningĩ ngīūria mūraika ūcio atīrī, “Mītamaiyũ ĩno ĩrī ĩrī mwena wa ūrīo na wa ūmotho wa mūtī wa kūigīrīra tawa nĩ mītũũ?” 12 Ningĩ ngīmūūria atīrī, “Honge ici igīrī cia mītamaiyũ irūgamanīte na mīberethi ĩno ya thahabu iraita maguta mahaana ta thahabu nĩ ndũũ?” 13 Nake agīcookia atīrī, “Wee-rī, ndũũ ĩci nĩ ndũũ?” Na nī ngiuga atīrī, “Aca, Mwathi wakwa, ndiũ.” 14 Nĩ ūndũ ūcio akīnjīra atīrī, “Aya eerī nīo maitīrīrio maguta nĩguo matungatage Mwathani wa thī yothe.”

5 Ningĩ ngīcooka ngītiira maitho, na rīrī, hau mbere yakwa ngīona ibuku-rīa-gīkūnjo rīombūkaga rīera-inī. 2 Nake akīnjūūria atīrī, “Nĩ kī ūroona?” Na nī ngīmūcookeria atīrī, “Ndīrona ibuku-rīa-gīkūnjo rīrombūka rīera-inī, rīrī na ūraihi wa mīkono mīrongo ĩrī na wariĩ wa mīkono ikūmi.” 3 Nake akīnjīra atīrī, “Gīkī

nĩ kĩrumi kĩrĩa gĩgūtambūrũka bũrũri wothe; nĩgũkorwo kũringana na ũrĩa mwena ũmwe warĩo wandĩkĩtwo, mũici o wothe no nginya agaathaamio, naguo mwena ũcio ũngĩ warĩo ũkandĩkwo atĩrĩ, ũrĩa wothe wĩhĩtaga na maheeni nĩagathaamio. **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩngatũma kĩrumi kũ, nakĩo nĩgĩgatoonya nyũmba ya mũici na nyũmba ya ũrĩa wĩhĩtaga na maheeni akĩgwetaga rĩĩtwa rĩakwa. Gĩgaikara nyũmba yake na kĩmĩanange yothe, kĩanange mbaũ ciayo na mahiga mayo.’” **5** Ningĩ mũraika ũrĩa wanjaragĩria akiumĩra akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiira maitho wone nĩ kĩĩ gĩkĩ kĩroimĩra.” **6** Ngĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩkĩ?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩ gĩkabũ gĩa gũthima.” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩguo waganu wa andũ, ũrĩa ũrĩ bũrũri wothe.” **7** Nakĩo gĩkuniko gĩa kĩgera gĩgĩkunũrwo, na rĩrĩ, hau thĩinĩ wa gĩkabũ ngĩona mũndũ-wa-nja waikarĩte thĩ ho. **8** Nake akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe Nyawaganu,” nake akĩmũcookia thĩinĩ wa gĩkabũ na agĩgĩkunika na gĩkuniko kũ gĩa kĩgera. **9** Ngĩcooka ngĩtiira maitho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa ngĩona andũ-a-nja eerĩ, mareretio nĩ rũhuho; tondũ maarĩ na mathagu ta ma njũũ, makĩoya gĩkabũ kũ magĩgĩtwara rĩera-inĩ. **10** Ngĩũria mũraika ũcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Maratwara gĩkabũ kũ kũ?” **11** Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Maragĩtwara bũrũri wa Babuloni magagĩakĩre nyũmba kuo. Yarĩka-rĩ, gĩkabũ kũ makĩige kuo handũ hakĩo.”

6 Ningĩ ngĩtiira maitho rĩngĩ, na rĩrĩ, ngĩona ngaari inya cia ita igĩũka ciumĩte gatagatĩ ka irĩma igĩrĩ, irĩma icio ciarĩ cia gĩcango! **2** Ngaari ya mbere yaguucĩtio nĩ mbarathi ndune, na ya keerĩ ikaguucio nĩ mbarathi

njirũ, **3** na ya gatatũ ikaguucio nĩ mbarathi njerũ, nayo ya kana ikaguucio nĩ mbarathi cia maroro; ciothe ciarĩ mbarathi ciarĩ na hinya. **4** Ngĩũria mũraika ũcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ ndũũ?” **5** Nake mũraika ũcio akĩnjookeria atĩrĩ, “Maya nĩ maroho marĩa mana ma igũrũ, maroima harĩa marũgamaga mbere ya Mwathani wa thĩ yothe. **6** Ngaari ĩyo ĩguucĩtio nĩ mbarathi njirũ yerekeire bũrũri wa gathigathini, nayo ĩyo ĩguucĩtio nĩ mbarathi njerũ yerekeire bũrũri wa ithũiro, nayo ĩyo ĩguucĩtio nĩ mbarathi irĩ na maroro yerekeire bũrũri wa gũthini.” **7** Rĩrĩa mbarathi icio irĩ hinya cioimagarire-rĩ, nĩciageragia mũno ũrĩa ingĩthĩ thĩ yothe. Nake agĩciĩra atĩrĩ, “Thĩĩ mũcange thĩ yothe!” Nĩ ũndũ ũcio igĩthĩ thĩ yothe. **8** Ningĩ agĩcooka akĩnjĩta akĩnjĩra atĩrĩ, “Ta rora, icio cierekeire bũrũri wa gathigathini nĩtũmĩte Roho wakwa ũgĩe na ũhurũko kũu bũrũri wa gathigathini.” **9** Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrire ngĩĩrwo atĩrĩ, **10** “Amũkĩra betha na thahabu kuuma kũrĩ andũ arĩa maatahĩtwo, na nĩo Helidai, na Tobija, na Jedaia, arĩa mokĩte kuuma Babuloni. Thĩĩ o ũmũthĩ mũciĩ kwa Josia mũrũ wa Zefania. **11** Oya betha na thahabu icio ũthondeke thũmbĩ, ũcooke ũmĩgĩrĩre mũtwe wa Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. **12** Mwĩre atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘Ũyũ nĩwe mũndũ ũrĩa wĩtagwo Rũhonge, nake nĩakaruta honge arĩ handũ haake na ake hekarũ ya Jehova. **13** Ũcio nĩwe ũgaaka hekarũ ya Jehova, na nĩakahumbwo riiri, na nĩagaikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene aathane. O na nĩagatungata arĩ mũthĩnjĩri-Ngai aikarĩire gĩtĩ gĩake kĩa

ũnene; na maũndũ macio meerĩ nĩmakaganĩrĩra wega.’ 14 Nayo thũmbĩ ĩyo ĩgwo thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova, ĩrĩ kĩririkano kĩa Helidai, na Tobija, na Jedaia, na Heni mũrũ wa Zefania. 15 Arĩa marĩ kũraya nĩmagooka gũteithia gwaka hekarũ ya Jehova, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte kũrĩ inyuĩ. Ũndũ ũyũ nĩũgekĩka mũngĩgaathĩkĩra Jehova Ngai wanyu mũrĩ na kĩyo.”

7 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ĩna wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire Zekaria, mũthenya wa kana wa mweri wa kenda, na nĩguo mweri wa Kiselevu. 2 Andũ a Betheli nĩmatũmĩte Sharezeru na Regemu-Meleku hamwe na andũ ao magathaithe Jehova 3 na kũũria athĩnjĩri-Ngai a nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe na anabii atĩrĩ, “Nĩnjagĩrĩrwo nĩ gũcakaya na kwĩhinga kũrĩa irio mweri wa gatano, ta ũrĩa njĩkĩte mĩaka mĩingĩ?” 4 Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩire akĩnjĩra atĩrĩ, 5 “Ūria andũ othe a bũrũri o na athĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, ‘Rĩrĩa mwehingaga kũrĩa irio mũgĩcakayaga mweri-inĩ wa gatano na wa mũgwanja ihinda rĩa mĩaka mĩrongo mũgwanja-rĩ, ti-itherũ mwehingaga kũrĩa irio nĩ ũndũ wakwa? 6 Na rĩrĩa mwarĩaga na mũkanyua-rĩ, githĩ mũtiarĩaga ndĩa ĩyo nĩ ũndũ wa inyuĩ ene? 7 Githĩ ici ticio ciugo cia Jehova iria cianĩrĩrwo igereire harĩ anabii a tene, rĩrĩa Jerusalemu na matũũra marĩa maarĩthiũrũrũkĩirie maarĩ na ũhurũko na makaagaacĩra, nakuo Negevu na hũgũrũrũ-inĩ cia irĩma cia mwena wa ithũiro nĩ gwatũũragwo nĩ andũ?” 8 Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire Zekaria o rĩngĩ akĩrwo

atĩrĩ: **9** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘Tuagai ciira na kĩhooto; iguanagĩrai tha na mũcaayanagĩre mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **10** Mũtikanahinyĩrĩrie mũtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai, kana mũndũ wa kũngĩ, kana mũthĩni. Mũtikaneciiranĩrie ũũru ngoro-inĩ cianyu.’ **11** “No nĩmaregire kũigua; makĩng’athia, na makĩhũgũka na magĩthinga matũ mao. **12** Nao makĩũmia ngoro ciao o ta ihiga rĩa nyaigĩ, na matingĩathikĩrĩrie watho kana ndũmĩrĩri ĩrĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aamatũmiire na Roho wake, aarĩtie na tũnua twa anabii a tene. Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe akĩrakara mũno. **13** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Rĩrĩa ndeetanire, matiathikĩrĩrie; nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa nao maanjĩtire, ndiamathikĩrĩrie. **14** Nĩndamaharaganirie na kĩhuhũkanio kĩnene ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, magĩtũũra kuo marĩ ageni. Bũrũri wao watigirwo ũkirĩte ihooru, na nĩ ũndũ ũcio gũkĩaga mũndũ ũngĩũtuĩkania kana acooke kuo. Ũguo nĩguo maatũmire bũrũri ũcio mwega ũkire ihooru.”

8 O rĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩrire, ngĩrwo atĩrĩ: **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Nĩnjiguaga ũiru mũno nĩ ũndũ wa Zayuni; nĩndĩracinwo nĩ ũiru nĩ ũndũ wake.” **3** Jehova ekuuga ũũ: “Nĩngacooka Zayuni, ndũũre Jerusalemu. Hĩndĩ ĩyo itũũra rĩa Jerusalemu rĩgeetagwo Itũũra Inene rĩa Ũhoro-wa-Ma, nakĩo kĩrĩma kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe gĩgeetagwo Kĩrĩma Gĩtheru.” **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Athuuri na atumia arĩa akũrũ mũno nĩmagaikara njĩra-inĩ cia Jerusalemu rĩngĩ, o mũndũ

anyitite mütirima wake na guoko nĩ ündũ wa gũkũra mũno. **5** Njĩra cia itũũra rĩu inene ikaiyũra tũhĩ na tũirĩtu tũgĩthaaka.” **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga üü: “Hĩndĩ ĩyo ündũ ücio no woneke ũrĩ wa magegania nĩ matigari ma andũ acio, no Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria atĩrĩ, harĩ nĩ-rĩ, ündũ ücio no woneke ũrĩ wa magegania?” **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga üü: “Nĩngahonokia andũ akwa kuuma mabũrũri ma mwena wa irathĩro na wa ithũĩro. **8** Nĩngamacookia matũũre Jerusalemu; nao magaatũika andũ akwa na nĩ ndũike Ngai wao wa kwĩhokeka na mũthingu.” **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga üü: “Inyuĩ arĩa mũraigua ciugo ici ciaririo nĩ anabii arĩa maarĩ kuo rĩrĩa mũthingi wa nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe wahaandirwo-rĩ, gĩai na hinya nĩgeetha hekarũ yakwo. **10** Mbere ya hĩndĩ ĩyo gũtiarĩ irĩhi rĩa mũndũ kana rĩa nyamũ. Gũtirĩ mũndũ ũngĩarutire wĩra wake na thayũ nĩ ündũ wa thũ ciake, tondũ nĩdatũmĩte o mũndũ o mũndũ okĩrĩre ũrĩa ũngĩ. **11** No rĩrĩ, rĩu ndigũcooka kũherithia matigari ma andũ aya ta ũrĩa ndeekaga tene.” Üguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** “Mbeũ nĩgakũra wega, naguo mũthabibũ nĩũgaciara matunda maguo, na tĩiri nĩũkaruta magetha maguo, narĩo igũrũ nĩrĩgatatia ime. Ngaheana maũndũ maya mothe matũike igai rĩa matigari ma andũ aya. **13** O ta ũrĩa mũkoretwo mũkĩonwo ta mũrĩ arume mũrĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, wee Juda na Isiraeli-rĩ, noguo ngaamũhonokia, na nĩmũgatuĩka kĩrathimo. Mũtigetigĩre, no gĩai na hinya.” **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga üü: “O ta ũrĩa ndaatuĩte atĩ nĩngũmũrehere mwanangĩko,

na ndiigana kūigua tha rīrīa maithe manyu mandakaririe-
rī,” Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, **15** “nī
ūndū ūcio rīu nīnduīte nīngwīka Jerusalemu na Juda
maūndū mega rīngī. Nī ūndū ūcio tigai gwītīgīra. **16**
Maya nīmo maūndū marīa mūgwīka: aranagīriai ūhoru
wa ma mūndū na ūrīa ūngī, na mūtuage ciira wa ma
na wa kīhooto maciirīro-inī manyu; **17** mūtikanaciirīre
gwīka mūndū wa itūūra rīanyu ūūru, na mūtikanende
kwīhīta na maheeni. Nī nīthūire maūndū macio mothe,”
ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Ndūmīrīri ya Jehova
Mwene-Hinya-Wothe nīyanginyīrīre rīngī, ngīrwo atīrī:
19 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: “Mahinda ma
kwīhinga kūrīa irio mweri wa kana, na wa gatano, na
wa mūgwanja na wa ikūmi-rī, magaatuīka mahinda ma
gūcanjamūka na kūrūhīa, na ma maruga ma gīkeno
harī Juda. Nī ūndū ūcio endagai ūhoru wa ma na wa
thayū.” **20** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: “Andū
aingī na atūūri a matūūra maingī manene nī magooka,
21 nao atūūri a itūūra rīmwe inene magaathiī itūūra
rīngī inene moige atīrī, ‘Reke tūthīi o rīu tūgathaithe
Jehova na tūkarongoorie Jehova Mwene-Hinya-Wothe.
Nī mwene nīngūthīi.’ **22** Irīndī na ndūrīrī irī hinya nī
igooka Jerusalemu kūrongooria Jehova Mwene-Hinya-
Wothe na kūmūthaita.” **23** Jehova Mwene-Hinya-Wothe
ekuuga ūū: “Matukū-inī macio andū ikūmi kuuma thiomi-
inī ciothe na ndūrīrī-inī ciothe nīmakanyiita Mūyahudi
ūmwe, marūmie gīcūrī gīa kanjū yake na mamwīre atīrī,
‘Reke tūthīi nawe, tondū nītūiguīte atī Ngai arī hamwe na
inyuī.’”

9 Ndūmīrīri ya Jehova nīyūkīrīire būrūri wa Hadaraka, na īgakinyīrīra Dameski: nīgūkorwo maitho ma andū, na ma mīhīrīga yothe ya Isiraeli macūthīrīrie Jehova, **2** na īgakinyīrīra Hamathu o nakuo, itūūra rīrīa rīhakanīte nakuo, o na īgakinyīrīra Turo na Sidoni, o na gūtuīka andū akuo maarī oogī mūno. **3** Andū a Turo nīmeyakīire kīgitīro kīrūmu, na makeigīra hība cia betha nyingī ta rūkūngū, na thahabu nyingī ta mahuti ma njīra-inī. **4** No rīrī, Mwathani nīakarītunya ūtonga warīo, na aanange ūhoti warīo wa iria-inī, narīo itūūra rīu nīrīgacinwo na mwaki. **5** Ashikeloni nīrīkeyonera ūhoro ūcio na rīītīgīre, Gaza nīrīkehūūrithania nī ruo rūnene, o na Ekironi o narīo, nīgūkorwo mwīhoko warīo nīūkahooha. Gaza nīrīkoorwo nī mūthamaki warīo, narīo Ashikeloni nīrīgathaamwo. **6** Andū a būrūri ūngī nīmagatūūra Ashidodi, na nī nīnganiina mwītīo wa Afilisti. **7** Nīngaruta thakame tūnua-inī twao, na irio iria ngaananie ndīcirute gatagatī ka magego mao. Andū arīa magaatigara magatuīka a Ngai witū, na matuīke atongoria a Juda, nao andū a Ekironi makahaana ta andū a Jebusi. **8** Na rīrī, nīngagitīra nyūmba yakwa kuuma kūrī mbūtū iria imarehagīra mbaara. Gūtīrī hīndī īngī mūhinyanīrīria agaacooka gūtooria andū akwa, nīgūkorwo rīu nīndīōneire ūrīa maanahinyīrīrio. **9** Kena mūno, wee Mwarī wa Zayuni! Anīrīra, wee Mwarī wa Jerusalemu! Atīrīrī, mūthamaki waku nīarooka kūrī we, nī mūthingu na arī na ūhonokio, nī mūhooreri na akuuītwo nī ndigiri, agaikarīra njaū ya ndigiri. **10** Nīngeheria ngaari cia ita kuuma Efiraimu, na njeherie mbarathi cia mbaara kuuma Jerusalemu, naguo ūta wa

mbaara-rĩ, nĩũkoinangwo. Nake aanĩrĩre thayũ ndũrĩrĩ-inĩ. Wathani wake-rĩ, ũgaatambũrũka kuuma iria rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ, na kuuma Rũũĩ rwa Farati o nginya ituri cia thĩ. **11** No ha ũhoro waku-rĩ, nĩ ũndũ wa thakame ya kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndarĩkanĩire nawe, nĩngoohorithia andũ aku arĩa mohetwo, moime irima rĩu rĩtarĩ maaĩ. **12** Cookai kĩhitho-inĩ kĩanyu kĩrĩa kĩrũmu, inyuĩ muohetwo mũrĩ na mwĩhoko; o na rĩu nguuga atĩrĩ, nĩngamũcookeria indo cianyu maita meerĩ. **13** Ngaagonya Juda o taarĩ ũta wakwa, nake Efiraimu atuĩke ta mĩguĩ ya ũta ũcio, ndĩmaiyrĩe kuo. Nĩngarahũra ariũ aku, wee Zayuni, mokĩrĩre ariũ aku wee Mũyunani, na ngũtue ta rũhiũ rwa njora rwa njamba ĩrĩ hinya. **14** Hĩndĩ ĩyo Jehova nĩakoonwo arĩ igũrũ rĩao; mũguĩ wake ũkaarathũka ta rũheni. Mwathani Jehova nĩakahuha karumbeta; agaathĩ arĩ ihuhũkanio-inĩ cia mwena wa gũthini, **15** nake Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamagitĩra. Nao makaamaniina biũ, na matooranie na kũmahũra na mahiga ma kĩgũtha. Makaanyua na manegene ta mariĩtwo nĩ ndibei; makaiyrĩrĩrio ta mbakũri ĩrĩa ĩhũthagĩrwo kũminjaminjĩria koine cia kĩgongona. **16** Jehova Ngai wao nĩakamahonokia mũthenya ũcio, marĩ andũ a rũũru rwake. Nĩmagakengaga bũrũri-inĩ wake, ta mahiga ma goro marĩ thũmbĩ-inĩ ya mũthamaki. **17** Kaĩ nĩmagakorwo marĩ a kwendeka, na mathakarĩte-ĩ! Irio cia mĩgũnda nĩigatũma aanake magaacĩre, nayo ndibei ya mũhihano ĩtũme airĩtu o nao magaacĩre.

10 Hooyai Jehova oirie mbura hĩndĩ ya kĩmera kĩa mbere; Jehova nĩwe ũtũmaga kũgĩe matu ma mbura ya

kihuhūkano. Nōiragīria andū mbura, na akahe mūdū
o wothe irio cia mūgūnda. **2** Mīhianano ya kūhooywo
yaragia maheeni, ago moonaga cioneki itarī cia ma,
maaragia ūhoru wa irooto itarī cia ma; kūhoorerania
kwao no gwa tūhū. Nī ūndū ūcio andū maturuuraga ta
ng’ondū, makahinyīrīrika nī ūndū wa kwaga mūrīithi.
3 “Marakara makwa nīmakanīte nī ūndū wa arīithi,
na nī nīngaherithia atongoria acio; nīgūkorwo Jehova
Mwene-Hinya-Wothe nīakamenyerera rūūru rwake, nīruo
andū a nyūmba ya Juda, na atūme matuīke ta mbarathi
īgwītīia irī mbaara-inī. **4** Thīinī wa Juda nīgūkoima ūrīa
ūgaatuīka ihiga rīa koine, na kuuma kūrī we kuume higī
cia kwamba hema, ningī kuume ūta wa mbaara, o na
kuume mūdū o wothe wa gwathana. **5** Marī hamwe
magaatuīka ta njamba cia ita irī hinya, marangīrīrie thū
ciao ndoro-inī ya njīra hīndī ya mbaara. Tondū Jehova
agaakorwo hamwe nao, makaarūa na mang’auranie
ahaici a mbarathi. **6** “Nīngekīra nyūmba ya Juda hinya,
na honokie nyūmba ya Jusufu. Nīngamacookia kwao,
tondū nīndīmaiguīrīire tha. Nao magaikara ta itarī
ndaamarega, nīgūkorwo nī nī nī Jehova Ngai wao, na
nīngamacookeria mahooya mao. **7** Andū a Efiraimu
magaatuīka ta njamba cia ita, nacio ngoro ciao icanjamūke
ta andū manyuīte ndibei. Ciana ciao nīkoona ūndū
ūcio ikene; nacio ngoro ciao nīgakenera Jehova. **8**
Nīngameta ndīmacookanīrīrie. Ti-itherū nīngamakūūra;
nao nīmakaingīha o ta ūrīa maarī mbere. **9** O na
ingīkamaharaganīria ndūrīrī-inī, marī o kūu mabūrūri
ma kūrāya no makaandirikana. O, hamwe na ciana ciao

nĩmakahonoka na macooke kwao. **10** Nĩngamacookia kuuma Misiri, na ndĩmacookanĩrĩrie kuuma Ashuri. Nĩngamarehe bũrũri wa Gileadi na wa Lebanoni, o nginya mage ũikaro ũngĩmaigana. **11** Magaatuĩkanĩria iria rĩa thĩĩna; makũmbĩ ma iria nĩmakahoorerio, nakuo kũrĩa Rũũĩ rwa Nili rũrikĩte nĩgũkahũa. Mwĩtĩio wa Ashuri nĩũkakarũrũkio, nayo thimbũ ya ũthamaki wa Misiri nĩĩkeherio. **12** Nĩngamekĩra hinya ndĩmomĩrĩrie thĩĩnĩ wa Jehova, na thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩake nĩmagetwara,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

11 Wee, Lebanoni-rĩ, hingũra mĩrango yaku, nĩgeetha mwaki ũcine mĩtarakwa yaku, ũmĩniine! **2** Rĩra, wee mũthithinda, nĩgũkorwo mũtarakwa nĩũgwĩte; mĩtĩ ĩrĩa mĩrũngarũ nĩmĩanange! Rĩrai inyuĩ mĩgandi ya Bashani; nĩgũkorwo mĩtĩ ya mũtitũ ũrĩa mũtumanu nĩĩtemetwo. **3** Ta thikĩrĩriai ũrĩa arĩithi maraarĩra, makĩgirĩkaga: ũrĩithio wao ũrĩa mũnoru nĩwanangĩtwo! Ta thikĩrĩriai mũraramo wa mĩrũũthi; gĩthaka kĩrĩa kĩruru kĩa Jorodani nĩkĩanange! **4** Jehova Ngai wakwa ekuuga ũũ: “Rĩithia rũũru rũrĩa rũtuĩrĩrwo gũthĩnjwo. **5** Arĩa macigũraga nĩo macithĩnjaga na matione wa kũmaherithia. Arĩa maciendagia moigaga atĩrĩ, ‘Jehova arogocwo, nĩ ndĩ mũtongu!’ Arĩithi ene cio maticiguagĩra tha. **6** Nĩgũkorwo ndikaiguĩra andũ a bũrũri ũcio tha rĩngĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩnganeana mũndũ o kũrĩ mũndũ wa itũũra rĩake na kũrĩ mũthamaki wake. Nĩmakahinyĩrĩria bũrũri ũcio, na ndikamahonokia kuuma moko-inĩ mao.” **7** Nĩ ũndũ ũcio ngĩrĩithia rũũru rũu rwatuĩrĩrwo gũthĩnjwo, na makĩria iria ciahinyĩrĩrio cia rũũru rũu. Ngĩcooka

ngiōya thanju igĩrĩ, rūmwe ngĩrwĩta Ūtugi na rūrĩa rūngĩ ngĩrwĩta Ūiguano, na nĩ ngĩrĩithia rūūru rūu. **8** Ihinda rĩa mweri ūmwe nĩndeheririe arĩithi acio atatũ. Naruo rūūru rūgĩithũūra mũno, na nĩ ngĩnogio nĩo, **9** ngiuga atĩrĩ, “Ndigũcooka gũtuĩka mūrĩithi wanyu. Iria cia gũkua nĩkue, na iria cia gũthira nĩithire. Iria igũtigara-rĩ, nĩrĩane cio nyene.” **10** Ningĩ ngiōya rūthanju rwakwa rūrĩa rwetagwo Ūtugi, ngĩruunania icunjĩ igĩrĩ, ngĩtharia kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndarĩkanĩire na ndūrĩrĩ ciothe. **11** Gĩatharirio o ro mũthenya ūcio, na nĩ ūndũ ūcio arĩa maahinyĩrĩirio a rūūru rūu, arĩa maanjũũthĩrĩirie, makĩmenya atĩ iyo yarĩ ndũmĩrĩri ya Jehova. **12** Ngĩcooka ngĩmeera atĩrĩ, “Mũngĩona nĩ kwagĩrĩire, Heei mũcaara wakwa, na aakorwo ti ūguo-rĩ, ikarai nagueo.” Nĩ ūndũ ūcio makĩndĩha mũcaara wa icunjĩ mĩrongo ĩtatũ cia betha. **13** Hĩndĩ iyo Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Ikĩria mũũmbi wa nyũngũ mbeeca icio”: ĩ thogora ūcio mwega moonire nĩũnjiganĩte! Nĩ ūndũ ūcio ngiōya icunjĩ icio mĩrongo ĩtatũ cia betha, ngĩciikĩria mũũmbi kũu nyũmba-inĩ ya Jehova. **14** Ningĩ ngiunania rūthanju rwakwa rwa keerĩ rūrĩa rwetagwo Ūiguano, ngĩthũkia ūrũmwe gatagatĩ ka Juda na Isiraeli. **15** Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Oya o rĩngĩ indo cia mūrĩithi mũkĩigu. **16** Nĩgũkorwo nĩngwarahũra mūrĩithi bũrũri-inĩ ūyũ, ūrĩa ūtakarũmbũiya ng’ondu iria ciūrĩte, kana acarie tũgondũ, kana ohe iria ndiihie, o na kana arĩithie iria ng’ima, we no kũrĩa arĩrĩaga nyama cia ng’ondu iria noru, agĩcikũũraga mahũngũ. **17** “Kaĩ mūrĩithi ūcio wa tũhũ, ūrĩa ūtiganagĩria rūūru, arĩ na haaro-ĩ! Guoko gwake na riitho rĩake rĩa ūrĩo irotemwo

na rūhiū rwa njora! Guoko gwake nīgūkonja biū, na riitho rīake rīa ūrīo rītūike itumumu biū.”

12 Īno nīyo ndūmīrīri ya Jehova īkoniī Isiraēli. Jehova, ūrīa watambūrūkirie igūrū, na akīhaanda gītina gīa thī ĩno, o na akīūmba roho thīinī wa mūdū, ekuuga ūū: **2** “Nīngūtua Jerusalemu ta gīkombe kīa ndibei gīa gūtūma arīa othe magūthiūrūrūkīirie matūgūūge. Juda o ūndū ūmwe na Jerusalemu nīgūkarigiicīrio nī thū. **3** Mūthenya ūcio, rīrīa ndūrīrī ciothe cia thī igaacookanīrīra irīūkīrīre, nīngatua Jerusalemu ihiga rītangīenyenyeka kūrī ndūrīrī ciothe. Arīa othe makaageria kūrīenyenyia nīmakeguraria mūno. **4** Mūthenya ūcio-rī, nīngamakia mbarathi o yothe īhahūke, nake mūmīhaici ndūme agūrūke,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngarangīra nyūmba ya Juda, no mbarathi ciothe cia ndūrīrī ndīcitue ndumumu. **5** Hīndī īyo atongoria a Juda makeīra na ngoro atīrī, ‘Andū a Jerusalemu nīmagīte na hinya nī ūndū wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wao.’ **6** “Mūthenya ūcio nīngatūma atongoria a Juda mahaane ta nyūngū īiyūrīte mwaki īrī riiko, na ndūme mahaane ta gīcinga gīgwakana kīrī thīinī wa itīia cia ngano. Makaaniina andū arīa othe marīthiūrūrūkīirie mwena wa ūrīo na mwena wa ūmotho, no rīrī, andū a Jerusalemu matigaakorwo na ūgwati o na hanini marī kūu Jerusalemu. **7** “Jehova akaamba kūhonokia andū arīa matūūruga Juda, nīgeetha gītīio kīa nyūmba ya Daudi na kīa aikari a Jerusalemu gītikananenehe gūkīra kīa andū a Juda. **8** Mūthenya ūcio Jehova nīakagitīra andū arīa matūūruga Jerusalemu, nīgeetha arīa maagīte hinya mūno gatagatī-inī kao

makahaana ta Daudi, nayo nyumba ya Daudi ikahaana o ta Ngai, ihaane ta muraika wa Jehova amatongoretie. **9** Muthenya ucio ningoimagara nganiine nduriri ciothe iria igookirira itura ria Jerusalemu. **10** “Na ningaitirira nyumba ya Daudi na aria othe maturaga itura ria Jerusalemu roho wa gutugana na waguthaithana. Nao nimakorerera uria maathecire, na nimakamurira marĩ na ruo o ta uria mundu ariragira mwana wa mumwe, na magie na kieha kinene o ta uria mundu ethikagira akuirirwo ni mwana wake wa irigithathi. **11** Muthenya ucio nigugakorwo kiriro kinene ku Jerusalemu, o ta kiriro kiria kiarĩ Hadadi-Rimoni o ku weru-ini wa Megido. **12** Bururi ucio nukagia na kiriro, o mbari o mbari irire iri iiki, na atumia ao marĩ oiki: mbari ya nyumba ya Daudi irire iri iiki na atumia ao marĩ oiki, mbari ya nyumba ya Nathani irire iri iiki, na atumia ao marĩ oiki, **13** na mbari ya nyumba ya Lawi irire iri iiki, na atumia ao marĩ oiki, mbari ya Shimei irire iri iiki, na atumia ao marĩ oiki, **14** na mbari icio ingi ciothe itigaire o mbari o mbari irire iri iiki, na atumia ao marĩ oiki.

13 “Muthenya ucio githima nigigathikurio ni undu wa nyumba ya Daudi o na ni undu wa andu aria maturaga Jerusalemu, githima gia kumatheria mehia o na thaahu.”

2 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Muthenya ucio ninganiina maritwa ma mihanano ya kuhoooyo mathire bururi-ini, na matigacooka kurikanwo ringi. Ningeheria anabii hamwe na roho ucio wa thaahu, mathire bururi-ini. **3** Na riri, kungigaakorwo na mundu urathiĩ na mbere na kuratha mohoro-ri, ithe na nyina,

arīa mamūciarīte, nī makaamwīra atīrī, ‘No nginya ūkue, nī ūndū nīwarītie maheeni ūkīgwetaga rīitwa rīa Jehova.’ Rīrīa akaaratha mohoro-rī, aciari ake mwene nīmakamūtheeca na rūhiū. **4** “Mūthenya ūcio mūnabii o wothe nīagaconoka nī ūndū wa kīoneki kīa ūrathi wake. Ntakehumba nguo ya maguoya ya mūnabii nīguo aheenie andū. **5** Akoigaga atīrī, ‘Nīi ndirī mūnabii, ndī mūrīmi, ndūūragio nī mūgūnda kuuma ūnini-inī wakwa.’ **6** Nake mūdū angīkamūūria atīrī, ‘Ironda ici irī mwīrī waku nī cia kī?’ we agaacookia atīrī, ‘Ironda ici ndagīrīire nyūmba-inī ya arata akwa.’ **7** “Arahūka, wee rūhiū rwa njora, ūkīrīre mūrīithi wakwa, ūkīrīra mūdū ūcio wa hakuhī na nīi!” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “Ringa mūrīithi, nacio ng’ondu nīikūhurunjūka, nakuo guoko gwakwa ndīkwerekerie kūrī tūgondu, ndītūūkīrīre.” **8** Jehova ekuuga atīrī, “Būrūri-inī guothe, andū icunjī igīrī thīinī wa ithatū nīmakooragwo, mathire; no rīrī, gīcunjī kīmwe gīa ithatū nīgīgatigara kuo. **9** Gīcunjī kīu gīa ithatū kīa andū nīngakīhītūkīria mwaki-inī; ngaamatheria ta betha, na ndīmagerie ta ūrīa thahabu igeragio. Nīmagakaīra rīitwa rīakwa, na nīi nīngametika; Nīngoiga atīrī, ‘Aya nī andū akwa,’ nao moige atīrī, ‘Jehova nīwe Ngai witū.’”

14 Atīrīrī, mūthenya wa Jehova nīūrooka, rīrīa indo cianyu igaatahwo na igayanīrwo gatagatī-inī kanyu. **2** Nīngongania ndūrīrī ciothe ciūkīrīre itūūra rīa Jerusalemu, ihūūrane narīo; itūūra rīu inene nīrīkanyiitwo nī thū, na indo cia nyūmba ciūngūrūrio nao andū-a-nja manyiitwo na hinya. Andū nuthu ya itūūra

nĩmagathaamio, no andũ acio angĩ matikeherio itũũra-
inĩ rĩu. **3** Hĩndĩ ĩyo Jehova nĩakoimagara, okĩrĩre ndũrĩrĩ
icio arũe nacio, o ta ũrĩa arũaga mũthenya wa mbaara. **4**
Mũthenya ũcio-rĩ, Jehova nĩakarũgama Kĩrĩma-inĩ kĩa
Mĩtamaiyũ, mwena wa irathĩro wa Jerusalemu. Nakĩo
Kĩrĩma kũu kĩa Mĩtamaiyũ nĩgĩgatũkana maita meerĩ
kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũĩro;
naho hagĩe mũkuru mũnene, nuthu ĩmwe ya kĩrĩma
ĩthĩĩ mwena wa gathigathini, nayo nuthu ĩyo ĩngĩ ĩthĩĩ
mwena wa gũthini. **5** Mũkooĩra mũkuru-inĩ ũcio wa
kĩrĩma gĩakwa tondũ ũgaakinya o Azeli. Mũkooa o ta ũrĩa
mwoĩre gĩthingithia matukũ-inĩ ma Uzia, mũthamaki
wa Juda. Nake Jehova Ngai wakwa nĩagooka, arĩ hamwe
na andũ arĩa atheru othe. **6** Mũthenya ũcio gũtigakorwo
na ũtheri kana heho o na kana mbaa. **7** ũcio ũgaakorwo
ũrĩ mũthenya wa mwanya, ũtarĩ mũthenya kana ũtukũ,
mũthenya ũũĩo nĩ Jehova. Hwaĩ-inĩ wakinya, nĩgũkagĩa na
ũtheri. **8** Mũthenya ũcio maaĩ ma muoyo nĩmagatherera
moimĩte Jerusalemu; nuthu yamo yerekere iria-inĩ rĩa
mwena wa irathĩro, nayo nuthu ĩyo ĩngĩ yerekere iria-inĩ
rĩa mwena wa ithũĩro. Maaĩ macio magathereraga hĩndĩ
ya ũrugarĩ na hĩndĩ ya heho. **9** Jehova nĩwe ũgaatuĩka
mũthamaki wa thĩ yothe. Mũthenya ũcio gũgaakorwo
Jehova arĩ o we wiki, narĩo rĩitwa rĩake rĩkorwo no rĩo
riiki. **10** Bũrũri wothe kuuma Geba nginya Rimoni, mwena
wa gũthini wa Jerusalemu, ũkaahaana ta Araba. No rĩrĩ,
itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩgatũũgĩrio na rĩtũũre o hau rĩrĩ,
kuuma Kĩhingo-inĩ kĩa Benjamini nginya harĩa Kĩhingo
kĩa Mbere kĩrĩ, o nginya Kĩhingo-inĩ gĩa Koine, na kuuma

mũthiringo ũrĩa mũraaya na igũrũ wa Hananeli gũthĩ nginya ihihĩro-inĩ cia ndibei cia mũthamaki. **11** Itũura rĩu rĩgaatuĩka rĩa gũtũurwo; rĩtikanangwo hĩndĩ ĩngĩ. Itũura rĩa Jerusalemu rĩgaatũura rĩtarĩ na ũgwati. **12** Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo mũthiro ũrĩa Jehova akaahũura ndũrĩrĩ ciothe naguo, iria cianarũa na Jerusalemu: Mĩrĩ yao ĩkaabuthaga o marũgamĩte na magũrũ mao, maitho mao namo mabuthĩre marima-inĩ mamu, nacio nĩmĩ ciao ikaabutha irĩ tũnua-inĩ twao. **13** Mũthenya ũcio-rĩ, Jehova nĩakahũura andũ na kĩmako kĩnene. O mũndũ nĩakaguthũkĩra guoko kwa mũndũ ũrĩa ũngĩ akũnyiite, nao matharĩkanĩre marũe. **14** Andũ a Juda o nao nĩmakarũira kũu Jerusalemu. Ũtonga wa ndũrĩrĩ iria irigicĩirie kũu nĩũkonganio, naguo nĩ ũtonga mũingĩ wa thahabu, na wa betha na wa nguo. **15** Mũthiro o ta ũcio nĩũkaniina mbarathi na nyũmbũ, na ngamĩra na ndigiri, na nyamũ ciothe iria igaakorwo kambĩ-inĩ icio. **16** Ningĩ-rĩ, matigari ma ndũrĩrĩ icio ciothe iria cianatharĩkĩra Jerusalemu makaambataga mwaka o mwaka kũhooya Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na gũkũngũira Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. **17** Kũngĩkaagĩa andũ gũkũ thĩ matakaambata Jerusalemu kũhooya Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, kwao gũtikoirira mbura. **18** Andũ a Misiri mangĩkaaga gũthĩ kũnyiitanĩra na arĩa angĩ-rĩ, kwao gũtikoirira mbura. Jehova nĩakamarehera mũthiro ũrĩa ahũuraga ndũrĩrĩ naguo iria itaambataga gũkũngũira Gĩathĩ kũu gĩa Ithũnũ. **19** Rĩrĩ nĩrĩo rĩgaakorwo rĩrĩ iherithia rĩa bũrũri wa Misiri, o na rĩa ndũrĩrĩ ciothe iria itaambataga igathĩ gũkũngũira Gĩathĩ kũu gĩa Ithũnũ.

20 Mũthenya ũcio-rĩ, mbugi cia mbarathi ikaandikwo, ICI CIAMŪRŪRWO JEHOVA, nacio nyũngũ cia kũruga iria irĩ nyũmba ya Jehova thĩinĩ igaatuĩka ta mbakũri iria nyamũre irĩ mbere ya kĩgongona. 21 Nyũngũ o yothe ãrĩ kũu Jerusalemu na Juda ãkaamũrũwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nao arĩa othe magookaga kũruta igongona-rĩ, makooyaga nyũngũ imwe cia cio makaruga nacio. Na mũthenya ũcio-rĩ, gũtigacooka kũgĩa na mwonjorithia thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

Malaki

1 Ñno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩrĩa Jehova aarĩirie andũ a Isiraeli na kanua ka mũnabii Malaki. **2** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩndĩmwendete. “No inyuĩ mũũragia atĩrĩ, ‘Ũwendete atĩa?’” Nake Jehova akamũũria atĩrĩ, “Githĩ Esaũ ndaarĩ mũrũ wa nyina na Jakubu? No nĩ ndendire Jakubu, **3** ngĩrega Esaũ, bũrũri wake wa irĩma ngĩwananga ũgĩtuĩka tũhũ, narĩo igai rĩake ngĩrĩtua werũ wa gũikaragwo nĩ mbwe.” **4** Andũ a Edomu no moige atĩrĩ, “O na gũtuĩka tũrĩ ahehenje-rĩ, no tũgaaka kũrĩa kwanangĩku rĩngĩ.” No Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “No maake rĩngĩ, no nĩngakũmomora. Mageetagwo Bũrũri Mwaganu, andũ matũũraga marakarĩirwo nĩ Jehova hĩndĩ ciothe. **5** Nĩmũkeyonera ũhoru ũcio, muuge atĩrĩ, ‘Jehova nĩwe mũnene, o na akaneneha na kũu mbere ya mĩhaka ya Isiraeli!’” **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria atĩrĩ, “Mwanake atĩaga ithe, nayo ndungata ĩgatĩia mũmĩathi. Angĩkorwo ndĩ mũciari-rĩ, gĩtĩio kĩrĩa kĩnjagĩrĩire gĩkĩrĩ ha? Angĩkorwo ndĩ mwathani-rĩ, gwĩtigĩrwo kũrĩa kũnjagĩrĩire gũkĩrĩ ha? Inyuĩ, athĩnjĩri-Ngai, nĩnyuĩ mũmenagĩrĩria rĩitwa rĩakwa. “No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũmenagĩrĩria rĩitwa rĩaku atĩa?’ **7** “Mũigagĩrĩra irio irĩ na thaahu kĩgongona-inĩ gĩakwa. “No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũgũthaahĩtie atĩa?’ “Nĩ kuuga muugaga atĩ metha ya Jehova nĩ ya kũmeneka. **8** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria atĩrĩ, ‘Rĩrĩa mũkũrehe nyamũ ndumumu cia igongona-rĩ, gwĩka ũguo ti ũũru? Rĩrĩa mũkũruta igongona rĩa nyamũ nyonju kana ndwaru-rĩ, gwĩka ũguo ti ũũru? Ta geriai gũcirutĩra mwathi wanyu! No akenio nĩnyuĩ?

No amwītīkīre? 9 “Na rīrī, ta thaithai Ngai nīguo atūtuge. Rīrīa mūkūrehe maruta ta macio-rī, no amwītīkīre?” Ūguo nīguo Jehova Mwene Hinya Wothe ekūūria. 10 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Naarī korwo ūmwe wanyu aahinga mīrango ya hekarū nīguo mūtīkanaakie mīaki ya tūhū kīgongona-inī gīakwa! Ndikenetio nī inyuī na ndingīītīkīra iruta o na rīrīkū kuuma kūrī inyuī. 11 Rīitwa rīakwa nīrīgatūūgīrio ndūrīrī-inī, kuuma rīūa rīkīratha o nginya rīūa rīgīthūa. Kūndū guothe ūbumba nīūgacinagwo na maruta matheru marutagīrwo rīitwa rīakwa, tondū rīitwa rīakwa nīrīgatūūgīrio ndūrīrī-inī,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 12 “No inyuī mūrīthaahagia na kwaria ūhoru wa metha ya Mwathani mūkoiga atīrī, ‘Nīthaahie,’ na ha ūhoru wa irio ciayo mūkoiga atīrī, ‘Nī cia kūmeneka.” 13 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Muugaga atīrī, ‘Kaī ūhoru ūcio nī mūrītū-ī!’ Na mūgatembania iromo.” Jehova ekūūria atīrī, “Rīrīa mūkūrehe nyamū iria ndiihangie, na iria iigūthua, kana iria ndwaru mūgaaciruta irī magongona-rī, no ndīgīciītīkīre kuuma harī inyuī?” 14 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Kūgwatwo nī kīrumi nī mūheenania ūrīa wīranīire kūruta nyamū ya njamba īngīītīkīrīka kuuma rūūru-inī rwake rwa mbūri, no agacooka akarutīra Mwathani igongona rīa nyamū irī na ūūgū. Nīgūkorwo ndī Mūthamaki mūnene, narīo rīitwa rīakwa nī rīa gwītīgīrwo ndūrīrī-inī.

2 “Na rīrī, rīathani rīrī nī rīanyu, inyuī athīnjīri-Ngai.” 2 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mūngīaga gūūthīkīrīria na mwage gūtua itua na ngoro cianyu

gūtīia rītwa rīakwa-rī, niī nīngamūtūmīra kīrumi o na irathimo iria ndīmūrathimaga nacio ndīcirume. Īī, o na rīu nīndīcirumīte, tondū mūtūite itua na ngoro cianyu kūndīia. **3** “Nīngarūithia njiaro cianyu nī ūndū wanyu; nīngamūminjīria taatha wa nyamū cia magongona ma ciathī cianyu na mūgaatahwo mūrī o naguo. **4** Na nīmūkamenya atī nī niī ndīmūtūmīre rīathani rīrī, nīgeetha kīrīkanīro gīakwa na Lawi gītūūre kīrūmīte,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** “Kīrīkanīro gīakwa kīarī giitū nake, nakīo kīarī kīrīkanīro kīa muoyo na gīa thayū, na niī ngīmūhe cio; ūndū ūcio warī wa gūtūma eīndigīre, nake akīndīia na agītūūra etigīrīte rītwa rīakwa. **6** Ūrutani wa ma warī kanua-inī gake, na gūtīrī maheeni moonirwo mīromo-inī yake. Aatwaranire na niī na thayū na mīthīire mīrūngīrīru, na akīgarūra andū aingī moime mehia-inī. **7** “Tondū mīromo ya mūthīnjīri-Ngai yagīrīrwo nīgūtūūria ūūgī, nao andū magīrīrwo nīgūcaria ūrutani kuuma kanua gake tondū nīwe mūtūmwo wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **8** No inyuī nīmūgarūrūkīte mūgatiga njīra, naguo ūrutani wanyu ūgatūma andū aingī mahīngwo; nīmūthūkītie kīrīkanīro giitū na Lawi,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **9** “Nī ūndū ūcio-rī, nīndūmīte mūmenwo na mūconorithio mbere ya andū othe, tondū mūtīrūmagīrīra njīra ciakwa no nīmūthuurāgia andū mūgītua ciira.” **10** Githī ithuothe tūtīrī a ithe ūmwe? Githī ti Ngai ūmwe watūūmbire? Nī kī gīgūtūma tūthaahie kīrīkanīro kīa maithe maitū na ūndū wa kwaga kwīhokana mūndū na ūrīa ūngī? **11** Andū a Juda nīmatigīte

gũtuĩka ehokeku. Ũndũ wa magigi nĩwĩkĩtwo Isiraeli na Jerusalemu: Andũ a Juda nĩmathaahĩtie handũ harĩa hatheru harĩa Jehova endete, nĩ ũndũ wa kũhikia airĩtu a andũ arĩa mahooyaga ngai ng'eni. **12** Mũndũ o wothe wĩkaga ũguo-rĩ, arĩ ũ kana ũ, Jehova aromweheria hema-inĩ cia Jakubu, o na angĩkorwo nĩarehage maruta make kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **13** Kũrĩ ũndũ ũngĩ mwĩkaga. Mũiyũragia kĩgongona kĩa Jehova na maithori. Mũrĩraga na mũkagirĩka tondũ nĩatigire kũrũmbũiya maruta manyu, kana kũmaamũkĩra na gĩkeno kuuma harĩ inyuĩ. **14** Mũũragia atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmi?” Nĩ tondũ Jehova nĩwe mũira gatagatĩ gaku na mũtumia wa ũnini waku, tondũ ndũrĩ mwĩhokeku harĩ we, o na gũtuĩka nĩwe mũrata waku, o we mũtumia wa kĩrĩkanĩro kĩa ũhiki waku. **15** Githĩ Jehova ndamatuĩte ũmwe? Matuĩkĩte ake mwĩrĩ na roho. Amatuĩte ũmwe nĩkĩ? Tondũ nĩacaragia rũciaro rwa etigĩri Ngai. Nĩ ũndũ ũcio, gitagĩra roho waku, na ũtũũre ũrĩ mwĩhokeku kũrĩ mũtumia ũcio wa ũnini waku. **16** Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, “Nĩthũire ndigano ya mũthuri na mũtumia wake, na nĩthũire mũndũ wĩhumbaga haaro ta nguo,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. Nĩ ũndũ ũcio gitĩra roho waku, na ndũkaage kwĩhokeka. **17** Inyuĩ nĩmũnogetie Jehova na ciugo cianyu. No mũrooria atĩrĩ, “Tũmũnogetie atĩa?” Mũmũnogetie na kuuga atĩrĩ, “Othe arĩa mekaga ũũru nĩmagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, na nĩakenagio nĩo.” Nĩngĩ mũkoooria atĩrĩ, “Ngai wa kĩhoo-to-rĩ, akĩrĩ ha?”

3 Na rĩrĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩngūtũma mūtũmwo wakwa, ũrĩa ũgaathondeka njĩra mbere yakwa. Hĩndĩ ĩyo Mwathani ũcio mũcaragia nĩagooka o rĩmwe thĩinĩ wa hekarũ yake; mūtũmwo ũcio wa kĩrĩkanĩro ũrĩa mwĩriragĩria nĩagooka.” **2** No nũũ ũgetiiria mũthenya wa gũũka gwake? Nũũ ũkomĩrĩria rĩrĩa akooneka? Nĩgũkorwo akahaana ta mwaki wa mūturi ũrĩa ũtheragia cuuma, kana thabuni ũrĩa ũtheragia nguo.

3 Agaikara thĩ ta mūturi wa betha na mũtheria wacio; nĩagatheria Alawii, amatherie ta ũrĩa thahabu na betha itheragio. Hĩndĩ ĩyo Jehova nĩagakorwo na andũ arĩa makamũrehere maruta ma ũthingu; **4** namo maruta ma Juda na Jerusalemu nĩmagetikĩrĩka nĩ Jehova, o ta matukũ marĩa mathirĩte, o na ta mĩaka ĩrĩa ya mbere.

5 “Nĩ ũndũ ũcio nĩngamũkuhĩrĩria ndĩmũciirithie na ndĩmũtuĩre. Nĩngahiũha gũtuĩka mũira wa gũtuĩra ciira arogi, na itharia, na arĩa mehĩtaga na maheeni, na njũkĩrĩre arĩa matunyaga aruti wĩra mĩcaara yao, na arĩa mahinyagĩrĩria atumia a ndigwa na ciana iria itarĩ maithe, na arĩa maagithagia ageni kĩhoo to na makaaga kwĩndigĩra,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **6** “Nĩ Jehova ndigarũrũkaga. Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ njiaro cia Jakubu nĩkĩo mũtarĩ mwaniinwo. **7** O na kuuma hĩndĩ ya maithe manyu-rĩ, mūtũire mũtiganĩirie irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo na mũkaaga gũcirũmia. Njookerera na nĩ nĩngũmũcookerera.” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũgũgũcookerera atĩa?’ **8** “Mũndũ-rĩ, aahota gũtunya Ngai indo ciake? No inyuĩ nĩmũndunyĩte indo ciakwa.

“No mūūragia atīrī, ‘Nī kīī tūgūtunyīte?’ “Mūnduunyīte maruta na icunjī cia ikūmi. **9** Rūrīrī rwanyu ruothe rūgwatītwo nī kīrumi, tondū nīmūndunyaga indo ciakwa. **10** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, rehei gīcunjī gīa ikūmi gīothe thīinī wa ikūmbī, nīgeetha nyūmba yakwa īkoragwo na irio. Ngeriai na njīra īno muone kana ndikūmūhingūrīra ndirica cia igūrū, ndīmuurīrie irathimo nyingī mūno nginya mwage handū ingīiganīra. **11** Ningī nīngagiria cianangi ithūkie irio cia mīgūnda yanyu, nayo mīthabibū ya mīgūnda yanyu ndīgaacooka gūita maciaro mayo matarī makūrū.” Ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Ndūrīrī ciothe nīikamwītaga andū arathime, nīgūkorwo būrūri wanyu ūgaakorwo ūrī wa gīkeno.” **13** Jehova ekuuga atīrī, “Nīmwarītīe maūndū mooru ma kūnjambia. “No mūūragia atīrī, ‘Tūgūcambītīe atīa?’ **14** “Inyuī muugīte atīrī, ‘Gūtungatīra Ngai nī ūndū wa tūhū. Nī uumithio ūrīkū tuonire nīkūhingia kwenda gwake, na gūthiiga mbere ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe ta andū maracakaya? **15** No rīrī, andū etīī nīo twītaga arathime. Ti-itherū arīa aaganu nīo magaacagīra, na arīa makararagia Ngai matīherithagio.” **16** Nao arīa meetīgīrīte Jehova nīmaranīrie o mūndū na ūrīa ūngī, nake Jehova agīthikīrīria na akīgua ūhorō ūcio. Ibuku rīa kīririkano nīrīandīkirwo ūhorō wa andū acio metīgīrīte Jehova na magatīia rīitwa rīake, rīkīgwo hau mbere yake. **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Acio nīo magaatuīka andū akwa mūthenya ūrīa ngaacookereria indo ciakwa cia bata. Nīngamaiguīra tha, o ta ūrīa mūndū

aiguagĩra mũriũ tha ũrĩa ũmũtungatagĩra. **18** Na inyuĩ nĩmũkona rĩngĩ ngũũrani gatagatĩ ka arĩa athingu na arĩa aaganu, na gatagatĩ ka arĩa matungatagĩra Ngai na arĩa matamũtungatagĩra.

4 “Ti-itherũ mũthenya wa ituĩro nĩũrooka, naguo ũgaakana ta icua rĩa mwaki. Arĩa othe etĩĩ, na arĩa aaganu, magaatũka maragara ma mahuti, naguo mũthenya ũcio wakinya magaacinwo, maniinwo biũ. Gũtirĩ mũri kana rũhonge rwao rũgaatigara,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **2** “No inyuĩ mwĩtigĩrĩte rĩĩtwa rĩakwa-rĩ, riũa-rĩa-ũthingu rĩkaamwarĩra rĩrĩ na ũhoru wa kũhonania mathagu-inĩ marĩo. Na inyuĩ nĩmũkoima nja mũtũũhe ta tũcaũ tũhingũrĩrwo tũkoima kiugũ. **3** Na nĩmũkarangĩrĩria arĩa aaganu matuĩke mũhu rungu rwa makinya manyu mũthenya ũrĩa ngeeka maũndũ macio,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** “Ririkanai watho wa ndungata yakwa Musa, na irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo, o na mawatho marĩa ndaamũheire kũu Horebu marĩ ma andũ a Isiraeli othe. **5** “Atĩrĩrĩ, nĩngamũtũmĩra mũnabii Elija mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakania wa Jehova ũtanakinya. **6** Nĩakagarũra ngoro cia maithe icookerere ciana ciao, na agarũre ngoro cia ciana icookerere maithe mao, nĩgeetha ndigooke hũũre bũrũri na kĩrumi.”

NEW TESTAMENT

*Nake Jesū akiuga atīrī, "Baba mohere, nīgūkorwo matiūī ūrīa mareeka."
Nao magīcuukīra nguo ciake mīrī, magīcigayana.
Luka 23:34*

Mathayo

1 Maya nĩ maandĩko makoniĩ rūciaro rūrĩa Jesũ Kristũ, mūrũ wa Daudi, mūrũ wa Iburahĩmu oimire: **2** Iburahĩmu aarĩ ithe wa Isaaka, nake Isaaka aarĩ ithe wa Jakubu, nake Jakubu aarĩ ithe wa Juda na ariũ a ithe, **3** nake Juda aarĩ ithe wa Perezu na Zera, arĩa nyina wao aarĩ Tamaru, nake Perezu aarĩ ithe wa Hezironi, nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu, **4** nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni, **5** nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, ũrĩa nyina aarĩ Rahabu, nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi, ũrĩa nyina aarĩ Ruthu, nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii, **6** nake Jesii aarĩ ithe wa Mũthamaki Daudi. Daudi aarĩ ithe wa Solomoni, ũrĩa nyina aarĩ mūtumia wa Uria, **7** nake Solomoni aarĩ ithe wa Rehoboamu, nake Rehoboamu aarĩ ithe wa Abija, nake Abija aarĩ ithe wa Asa, **8** nake Asa aarĩ ithe wa Jehoshafatu, nake Jehoshafatu aarĩ ithe wa Joramu, nake Joramu aarĩ ithe wa Uzia, **9** nake Uzia aarĩ ithe wa Jothamu, nake Jothamu aarĩ ithe wa Ahazu, nake Ahazu aarĩ ithe wa Hezekia, **10** nake Hezekia aarĩ ithe wa Manase, nake Manase aarĩ ithe wa Amoni, nake Amoni aarĩ ithe wa Josia, **11** nake Josia aarĩ ithe wa Jekonia na ariũ a ithe, hĩndĩ ĩrĩa andũ maatahirwo, magĩtwarwo Babuloni. **12** Thuutha wa gũtahwo, magĩtwarwo kũu Babuloni: Jekonia aarĩ ithe wa Shealiteli, nake Shealiteli aarĩ ithe wa Zerubabeli, **13** nake Zerubabeli aarĩ ithe wa Abihudu, nake Abihudu aarĩ ithe wa Eliakimu, nake Eliakimu aarĩ ithe wa Azoro, **14** nake Azoro aarĩ ithe wa Zadoku, nake Zadoku aarĩ ithe wa Akimu, nake

Akimu aarĩ ithe wa Eliudi, **15** nake Eliudi aarĩ ithe wa Eleazaru, nake Eleazaru aarĩ ithe wa Maathani, nake Maathani aarĩ ithe wa Jakubu, **16** nake Jakubu aarĩ ithe wa Jusufu, mũthuuri wa Mariamu, ũrĩa waciarire Jesũ, ũrĩa wĩtagwo Kristũ. **17** Ũguo nĩ kuuga njiaro ciothe ciarĩ ikũmi na inya kuuma Iburahĩmu nginya Daudi, na njiaro ikũmi na inya kuuma Daudi nginya hĩndĩ ĩrĩa andũ maatahirwo magĩtwarwo kũu Babuloni, na ningĩ njiaro ikũmi na inya kuuma hĩndĩ ĩrĩa andũ maatahirwo nginya hĩndĩ ya Kristũ. **18** Ũhoru wa gũciarwo kwa Jesũ Kristũ watariĩ ũũ: Nyina Mariamu nĩ oorĩtio nĩ Jusufu atuĩke mũtumia wake, no matanaikarania-rĩ, nĩamenyekire atĩ arĩ na nda ya Roho Mũtheru. **19** Nake Jusufu mũthuuri wake tondũ aarĩ mũndũ mũthingu na ndangĩendire kũmũconorithia kũrĩ andũ, agĩciiria amũtuge na hito. **20** No thuutha wa gwĩciiria ũndũ ũcio, mũraika wa Mwathani akĩmumĩrĩra kĩroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu, mũrũ wa Daudi, ndũkae gwĩtigĩra kũhikia Mariamu atuĩke mũtumia waku, tondũ nda ĩyo arĩ nayo nĩ ya Roho Mũtheru. **21** Nĩagaciara kahĩ, nawe nĩũgagatua Jesũ, tondũ nĩwe ũkaahonokia andũ ake kuuma mehia-inĩ mao.” **22** Na rĩrĩ, maũndũ macio mothe meekĩkire nĩguo ũrĩa Mwathani aarĩtie na kanua ka mũnabii ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ, **23** “Mũirĩtu gathirange nĩakagĩa nda na nĩagaciara kahĩ, nao magaagatua Imanueli” ũguo naguo ũgĩtaũrwo nĩ kuuga, “Ngai hamwe na ithuĩ.” **24** Rĩrĩa Jusufu ookĩrĩre, agĩĩka o ta ũrĩa mũraika wa Mwathani aamwathĩte, nake akĩinũkia Mariamu gwake mũciĩ, agĩtuĩka mũtumia wake.

25 No matiigana kumenyana nginya ririra aaciare mwana ūcio wa kahii. Nake Jusufu agitua mwana ūcio Jesu.

2 Na riri, thuutha wa Jesu guciarwo kuu ituura-ini rira Bethlehemu bururi wa Judea, hinda ya muthamaki wetagwo Herode, andu Oogi-a-Njata moimite irathiro magiuka Jerusalemu, **2** makuria atiri, “Uria uciaritwo ari muthamaki wa Ayahudi-ri, ari ha? Nitunire njata yake mwena wa irathiro, na nitukite kumuhooya.” **3** Ririra Muthamaki Herode aigire ugo, agitanga ngoro, o hamwe na andu Jerusalemu othe. **4** Na aarika gwiata ahinjiri-Ngai ari anene othe, na arutani a watho hamwe, akimooria kuria Kristu aari aciarirwo. **5** Makimucokeria atiri, “Ni Bethlehemu, bururi wa Judea, nigukorwo ni kwandikitwo ni munabii, akoiga atiri: **6** “Nawe Bethlehemu, kuu bururi wa Juda, tiwe uria munini muno wa aathani a Juda; tondu thini waku nigukoima uria ugaathanaga, uria ugaatuika murithi wa andu akwa a Isiraeli.” **7** Nake Herode agita andu acio Oogi-a-Njata na hitho, na agituria kuuma kuri o ihinda rira njata iyo yoonekete. **8** Akimatuma Bethlehemu akimeera atiri, “Thii mugatuirie wega ugoro wa kaana kau. Mwarikia gukoona muke mumenyithie, nigeetha o na ni thi ngagaturirie ndu ndikahooe.” **9** Nao maarikia kugua ciugo cia muthamaki magithi, nayo njata irira moonete irathiro ikimatongoria nginya ikirugama iguru rira harira kaana kau kaari. **10** Ririra moonire njata iyo, magikena gikeno kinene muno. **11** Nao magitoonya nyumba, na makiona kaana kari na nyina Mariamu, magikainamirira, magikahooya. Magicooka makiohora indo ciao cia goro,

magikahe iheo cia thahabu, na ũbumba, na manemane.

12 Na nĩ ũndũ wa gũkaanio na kiroto matigacookere kwa Herode, magĩcoka bũrũri wao magereire njira ãngĩ. **13** Maarĩkia gũthiĩ-rĩ, mũraika wa Mwathani akiumĩrĩra Jusufu kiroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra woe kaana gaka na nyina mũũrĩre Misiri. Ikarai kũu nginya rĩrĩa ngaakwĩra, nĩgũkorwo Herode nĩegũcaria kaana kau akoorage.”

14 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina ũtukũ, magĩthiĩ Misiri, **15** kũrĩa maikarire nginya rĩrĩa Herode aakuire. Na nĩ ũndũ ũcio, ũhoru ũrĩa Mwathani oigĩte na kanua ka mũnabii ũkĩhinga, rĩrĩa oigire atĩrĩ, “Ndeetire mũrũ wakwa oime bũrũri wa Misiri.” **16** Hĩndĩ rĩrĩa Herode aamenyire atĩ nĩaheenirio nĩ Oogĩ-a-Njata, akĩrakara mũno, akĩruta watho wa kũũraga tũhĩ tuothe kũu Bethlehemu na kũrĩa gũkuhĩ nakuo, tũrĩa twarĩ na ũkũrũ wa mũaka iĩrĩ gũcoka na thĩ, kũringana na ihinda rĩrĩa eerĩtwo nĩ Oogĩ-a-Njata. **17** Hĩndĩ iyo ũhoru ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabii Jeremia ũkĩhinga, rĩrĩa oigire atĩrĩ: **18** “Mũgambo nĩwaiguirwo kũu Rama, kĩrĩro na gũcakaya kũnene, Rakeli akĩrĩrĩra ciana ciake, na akarega kũhoorerio, tondũ itirĩ ho.” **19** Na rĩrĩ, Herode akua-rĩ, mũraika wa Mwathani akiumĩrĩra Jusufu kiroto-inĩ kũu Misiri, **20** akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra, woe kaana gaka na nyina, mũthiĩ bũrũri wa Isiraeli, nĩgũkorwo arĩa maageragia gũkooaga nĩmakuĩte.” **21** Nĩ ũndũ ũcio, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina, magĩthiĩ bũrũri wa Isiraeli. **22** Rĩrĩa aiguirĩ atĩ Arikelau nĩwe wathamakaga Judea handũ ha ithe Herode, agĩtĩgĩra gũthiĩ kuo. Na aarĩkia gũkaanio kiroto-inĩ-rĩ, agĩthiĩ bũrũri wa Galili, **23**

agĩthiĩ gũtũũra itũũra rĩĩtagwo Nazarethi. Nĩ ũndũ ũcio ũhoro ũrĩa waarĩtio na tũnua twa anabii ũkĩhinga, rĩrĩa moigire atĩrĩ, “Nĩageetagwo Mũnazari.”

3 Matukũ-inĩ macio Johana ũrĩa Mũbatithania nĩokire, akĩhunjagia kũu Werũ-inĩ wa Judea, **2** akiugaga atĩrĩ, “Mwĩrirei, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩrie.”

3 ũyũ nĩwe ũrĩa ũhoro wake waarĩtio nĩ mũnabii Isaia rĩrĩa oigire atĩrĩ: “Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũkwanĩrĩra werũ-inĩ, akoiga atĩrĩ: ‘Haarĩriai njĩra ya Mwathani, rũngariai njĩra ciake.’” **4** Johana eekagĩra Nguo ya guoya wa ngamĩra, na nĩeyohaga mũcibi wa rũũa njohero. Irio ciake ciarĩ ngigĩ na ũũkĩ wa gĩthaka. **5** Nao andũ nĩmathiiga kũrĩ we moimĩte Jerusalemu, na mĩena yothe ya Judea, na bũrũri wothe ũrĩa wariganĩtie na Jorodani.

6 Moimbũruga mehia mao, nake akamabatithĩria Rũũ-inĩ rwa Jorodani. **7** Na rĩrĩa oonire Afarisai na Asadukai aingĩ magĩũka hau nĩgeetha amabatithie, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ rũciaro rũrũ rwa ndũira! Nũũ ũmũheete ũhoro atĩ mũũrĩre marakara marĩa makiriĩ gũũka? **8** Ciarai maciaro maringaine na kwĩrira. **9** Na mũtikeĩre na ngoro cianyu atĩrĩ, ‘Ithe witũ nĩ Iburahĩmu.’ Ngũmwĩra atĩrĩ, Ngai no atũme mahiga maya matuĩke ciana cia Iburahĩmu. **10** Ithanwa nĩrĩge itina-inĩ cia mĩtĩ, na mũtĩ o wothe ũtaciara maciaro mega nĩũgatemwo, ũikio mwaki-inĩ. **11** “Nĩ ndĩmũbatithagia na maaĩ mwerira. No thuutha wakwa nĩgũgũũka mũndũ ũngĩ ũrĩ na hinya kũrĩ nĩ, na ndiagĩrĩre o na kũmũkuuĩra iraatũ ciake. We akaamũbatithagia na Roho Mũtheru na mwaki. **12** Gĩtarũrũ gĩake akĩnyitĩte na guoko, na nĩagatheria kĩhuhĩro gĩake,

na acookanĩrĩrie ngano yake ikũmbĩ, acooke acine mahuti na mwaki ũtangĩhoreka.” 13 Hĩndĩ ĩyo Jesũ akiuma Galili agĩthĩ Rũũ-inĩ rwa Jorodani akabatithio nĩ Johana. 14 Nowe Johana akĩgeria kũmũgiria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ njagĩrĩrwo nĩkũbatithio nĩwe, nawe wagĩũka kũrĩ nĩ atĩa?” 15 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Reke gũtuĩke ũguo rĩu; tondũ nĩtwagĩrĩrwo twĩke ũndũ ũyũ nĩguo tũhingie maũndũ mothe ma ũthingu.” Hĩndĩ ĩyo Johana agĩtĩkĩra. 16 Jesũ aarĩkia kũbatithio o ũguo-rĩ, akiumĩra maaĩ-inĩ. Kahinda o kau igũrũ rĩkĩhingũka, nake akĩona Roho wa Ngai agĩkũrũka ta ndutura, akĩũmba igũrũ rĩake. 17 Naguo mũgambo ũkiuma igũrũ, ũkiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe Mũrũ wakwa, ũrĩa nyendete; na nĩngenaga mũno nĩ we.”

4 Hĩndĩ ĩyo Jesũ nĩatongoririo nĩ Roho agĩtwarwo werũ-inĩ akagerio nĩ mũcukani. 2 Na aniina mĩthenya mĩrongo ĩna, ũtukũ na mũthenya, ehingĩte kũrĩa irio-rĩ, akĩigua ahũtĩ. 3 Nake mũgerania akĩmũkora, akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai-rĩ, ĩra mahiga maya matuĩke mĩgate.” 4 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: ‘To mũgate wiki ũngĩtũũria mũndũ muoyo, no nĩ kiugo gĩothe kĩrĩa kiumaga kanua ka Ngai.’” 5 Hĩndĩ ĩyo mũcukani akĩmũtware itũũra rĩrĩa itheru, akĩmũrũgamia gathũrũmũndũ ka hekarũ, 6 akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai-rĩ, wĩgũithie thĩ. Nĩgũkorwo kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩagaatha araka ake nĩ ũndũ waku, nao nĩmagakwanĩrĩria na moko mao, nĩguo ndũkanahĩngwo kũgũrũ nĩ ihiga.” 7 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩngĩ nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: ‘Ndũkanagerie Mwathani

Ngai waku.” **8** Ningĩ mũcukani akĩmũtwara kĩrĩma-inĩ kĩaaya mũno, akĩmuonia mothamaki mothe ma thĩ na riiri wamo. **9** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Maũndũ maya mothe nĩngũkũhe, ũngĩtikĩra kũnyinamĩrĩra ũũhooe.” **10** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ Shaitani ndiga! Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘Hooyaga Mwachani Ngai waku, na ũmũtungatagĩre o we wiki.’” **11** Hĩndĩ ĩyo mũcukani akĩmũtiga, nao araka magĩũka makĩmũtungatĩra. **12** Na rĩrĩa Jesũ aigũire atĩ Johana nĩaikĩtio njeera-rĩ, agĩthĩ Galili. **13** Akiuma Nazarethi, agĩthĩ gũtũũra Kaperinaumu. Itũũra rĩu rĩarĩ hakuhĩ na iria, bũrũri-inĩ wa Zebuluni na Nafitali. **14** Ũndũ ũcio wekĩkire nĩguo ũhoru ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabii Isaia ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ: **15** “Bũrũri wa Zebuluni, o na bũrũri wa Nafitali, njĩra ya gũthĩ iria-inĩ, gũikũrũkania na Rũũ rwa Jorodani, kũu gwĩtagwo Galili-kwa-Ndũrĩrĩ: **16** andũ arĩa matũũraga nduma-inĩ nĩmonete ũtheri mũnene; nao arĩa matũũraga bũrũri ũrĩ kĩrũru gĩa gĩkuũ-rĩ, nĩmarĩrwo nĩ ũtheri.” **17** Kuuma hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩambĩrĩria kũhunjia ũhoru akiugaga atĩrĩ, “Mwĩreirei, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩrie.” **18** Rĩrĩa Jesũ aaceeraga hũgũrũrũ-inĩ cia Iria rĩa Galili, nĩonire andũ eerĩ a nyina ũmwe, nao nĩ Simoni ũrĩa wetagwo Petero, na mũrũ wa nyina Anderea. Maikagia neti iria-inĩ, nĩgũkorwo maarĩ ategi a thamaki. **19** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūkai, mũnũmĩrĩre, na nĩngũmũtua ategi a andũ.” **20** Nao o rĩmwe magĩtiganĩria neti ciao, makĩmũrũmĩrĩra. **21** Na aathiathia akĩona andũ angĩ eerĩ a nyina ũmwe, Jakubu mũrũ wa Zebedi, na mũrũ wa nyina Johana. Maarĩ thĩinĩ wa gatarũ hamwe

na ithe wao Zebedi makĩhaarĩria neti ciao. Nake Jesũ akĩmeeta, **22** na o rĩmwe magĩtiganĩria gatarũ na magĩtiga ithe wao, makĩmũrũmĩrĩra. **23** No rĩrĩ, Jesũ nĩathiire Galili guothe, akĩrutanaga thunagogi-inĩ ciao, akĩhunjagia Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa ũthamaki wa Ngai, na akĩhonagia andũ mĩrimũ yothe na ndwari ciothe iria maarĩ nacio. **24** Nayo ngumo yake ikĩhunjio bũrũri wothe wa Suriata, nao andũ makĩmũrehera andũ arĩa othe maarĩ arũaru ndwari cia mĩthemba mĩingĩ, na arĩa maarĩ na ruo rũingĩ, na arĩa maarĩ na ndaimono, na arĩa maarĩ na mũrimũ wa kũgũũaga, o na arĩa maarĩ na mũrimũ wa gũkua ciĩga, nake akĩmahonia othe. **25** Nao andũ aingĩ mũno kuuma Galili, na Dekapoli, na Jerusalemu, na Judea, na mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani makĩmũrũmĩrĩra.

5 Na rĩrĩa Jesũ oonire andũ aingĩ mũno-rĩ, akĩambata kĩrĩma-igũrũ, agĩkara thĩ. Arutwo ake magĩthiĩ harĩ we. **2** Nake akĩambĩrĩria kũmaruta ũhoru, akĩmeera atĩrĩ: **3** “Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa athĩni ngoro, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩ wao. **4** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa marĩ na kĩa, nĩgũkorwo nĩmakaniinĩrwo kĩa. **5** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa ahooreri, nĩgũkorwo nĩmakagaya thĩ. **6** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa mahũũtagĩra na makanyootera ũthingu, nĩgũkorwo nĩmakahũũnio. **7** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa maiguanagĩra tha, nĩgũkorwo nĩmakaguĩrwo tha. **8** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa atheru ngoro, nĩgũkorwo nĩmakona Ngai. **9** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa macaragia thayũ, nĩgũkorwo nĩmagetwo ariũ a Ngai. **10** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa manyariiragwo nĩ ũndũ wa ũthingu, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩ wao. **11**

“Kūrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ hĩndĩ ĩrĩa andũ mekũmũruma,
 na makamũnyariira, na makamũigĩrĩra maũndũ mothe
 mooru nĩ ũndũ wakwa. **12** Kenai na mũcanjamũke, tondũ
 kĩheo kĩanyu nĩ kĩnene igũrũ, nĩgũkorwo ũguo noguo
 maanyariire anabii arĩa maarĩ kuo mbere yanyu. **13**
 “Inyuĩ nĩ inyuĩ cumbĩ wa thĩ. No cumbĩ ũngĩkorwo
 nĩũthirĩte mũcamo waguo-rĩ, ũngĩcooka gũcamithio ta
 cumbĩ nĩ kĩĩ? Ndũngĩcooka kũgĩa kĩene rĩngĩ, tiga no
 ũteirwo ũrangwo nĩ andũ. **14** “Inyuĩ nĩ inyuĩ ũtheri wa
 thĩ. Itũũra inene rĩakĩtwo kĩrĩma igũrũ rĩtingĩhithĩka. **15**
 O na ningĩ andũ matiakagia tawa magacooka kũũkunĩkĩra
 na mbakũri; handũ ha ũguo, maũigagĩrĩra igũrũ handũ
 haguo, naguo ũkamũrĩkĩra andũ othe arĩa marĩ thĩinĩ
 wa nyũmba. **16** O ũguo naguo, na inyuĩ rekei ũtheri
 wanyu ũmũrĩkagĩre andũ, nĩguo mone ciĩko cianyu
 njega, nao magoocage Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ. **17**
 “Mũtikae gwĩciiria njũkĩte kweheria Watho kana Mohoro
 ma Anabii; ndiũkĩte kũmeeheria, no njũkĩte kũmahingia.
18 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nginya hĩndĩ ĩrĩa thĩ na igũrũ
 ikeehera, gũtirĩ kairia ka maandĩko, o na gũtirĩ gakururo
 kanini ga karamu gakeehera o na atĩa kuuma Watho-
 inĩ, nginya maũndũ mothe makaahingio. **19** ũrĩa wothe
 ũkoina rĩathani o na rĩmwe rĩa marĩa manini, na arute
 arĩa angĩ gwĩka ũguo, nĩagatuuo mũnini makĩria thĩinĩ wa
 ũthamaki wa igũrũ, no ũrĩa wothe wĩkaga na akarutana
 maathani maya-rĩ, nĩagatuuo mũnene ũthamaki-inĩ wa
 igũrũ. **20** Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũthingu wanyu
 waga gũkĩra ũrĩa wa Afarisai na wa arutani a watho,
 mũtigatoonya ũthamaki wa igũrũ o na atĩa. **21** “Nĩmũiguĩte

atĩ hĩndĩ ya tene andũ nĩmerirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanoragane, na mũndũ o na ũrĩkũ ũkooragana no nginya agaatuĩka wa gũtuĩrwo ciira.’ **22** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wothe ũkarakarĩra mũrũ wa ithe nĩagatuĩka wa gũtuĩrwo ciira. Na ningĩ-rĩ, mũndũ ũrĩa wothe wĩraga mũrũ wa ithe atĩrĩ, ‘Wee ndũrĩ bata,’ nĩagaciirithio nĩ Kĩama. No ũrĩa wothe ũngiuga atĩrĩ, ‘Wee wĩ mũkĩĩgu!’ Nĩagakorwo arĩ ũgwati-inĩ wa gũikio mwaki-inĩ wa Jehanamu. **(Geenna g1067)** **23** “Nĩ ũndũ ũcio, angĩkorwo nĩwĩhaarĩirie kũruta kĩheo gĩaku kĩgongona-inĩ, na hĩndĩ iyo ũrĩ hau ũririkane atĩ mũrũ wa thoguo arĩ na ũndũ nawe-rĩ, **24** tiga kĩheo gĩaku o hau mbere ya kĩgongona. Amba ũthĩĩ ũkaiguane na mũrũ wa thoguo; ũcooke ũũke ũrutĩre Ngai kĩheo gĩaku. **25** “Hiũha kwĩiguithania na thũ yaku ĩrĩa ĩragũtwara igooti-inĩ. ĩka ũguo mũrĩ o njĩra-inĩ, kwaga ũguo nĩngũgũtwara kũrĩ mũtuanĩri-ciira, nake mũtuanĩri-ciira akũneane kũrĩ mũnene wa thigari, ũikio njeera. **26** Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, ndũkoima kuo ũtarĩhĩte thĩrĩ wothe hatarĩ gathendi ũgũtigia. **27** “Nĩmũiguĩte atĩ hĩndĩ ya tene nĩ kwerrirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanatharanie.’ **28** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wothe ũkaarora mũndũ-wa-nja na amwĩrĩrĩrie, nĩarĩkĩtie gũtharia nake ngoro-inĩ yake. **29** Riitho rĩaku rĩa ũrĩo rĩngĩtũma wĩhie-rĩ, rĩkũũre, ũrĩte. Nĩ kaba kĩga kĩmwe kĩa mwĩrĩ waku kĩũre gũkĩra mwĩrĩ waku wothe ũikio Jehanamu. **(Geenna g1067)** **30** Na guoko gwaku kwa ũrĩo kũngĩtũma wĩhie-rĩ, gũtinie ũgũte. Nĩ kaba kĩga kĩmwe kĩa mwĩrĩ waku kĩũre gũkĩra mwĩrĩ waku wothe ũikio Jehanamu. **(Geenna g1067)** **31** “Ningĩ nĩ kwĩrĩtwo atĩrĩ, ‘Ūrĩa wothe ũngĩtigana na mũtumia wake no nginya amũhe

marūa ma kuonania nīmatigana nake.’ 32 No ngūmwīra atī mūdū ūrīa wothe ūtiganaga na mūtumia wake, o tiga nī ūndū wa ūtharia-rī, nīatūmaga atuīke mūtharia, na ūrīa wothe ūhikagia mūtumia ūrīa ūtiganīte na mūthuuriwe, nī gūtharia atharagia. 33 “Ningī, nīmūiguīte atī hīndī ya tene andū nīmerirwo atīrī, ‘Ndūkanehīte tūhū, no hingagīria Mwathani mīhītwa īrīa wīhītīte.’ 34 No ngūmwīra atīrī: Mūtikanehīte o na atīa; mūtikanehīte na igūrū tondū nīkuo gītī kīa ūnene kīa Ngai; 35 kana mwīhīte na thī, nīgūkorwo nīkuo gīturwa gīa kūigīrīra magūrū make; o na kana mwīhīte na Jerusalemu, nīgūkorwo nīrīo itūūra inene rīa Mūthamaki mūnene. 36 Na ndūkanehīte na mūtwe waku, nīgūkorwo ndūngīhota gūtūma rūcuīrī o na rūmwe rwerūhe kana rūire. 37 Reke ‘ī’ yaku ītuīke ‘ī’, na ‘Aca’ yaku ītuīke ‘Aca’; ūndū o wothe makīria ma ūguorī, uumaga kūrī ūrīa mūūru. 38 “Nīmūiguīte atī hīndī ya tene nī kwerirwo atīrī: ‘Riitho rīrīhagwo na riitho, narīo igego rīrīhagwo na igego.’ 39 No nī ngūmwīra atīrī: Mūtikanagiane na mūdū ūrīa mūūru. No rīrī, mūdū angīkūgūtha rūthīa rwa ūrīo-rī, mūhūgūkīrie rūu rūngī o naruo. 40 Na mūdū angīenda gūgūthitanga oe kanjū yaku-rī, mūnengere o na igooti rīaku. 41 Mūdū angīkūhatīrīria ūthī itīina rīmwe-rī, thī nake matīina meerī. 42 Mūdū ūrīa ūngīkūhooya kīndū, mūhe, na mūdū ūrīa ūngīenda ūmūkombere kīndū, ndūkarege kūmūkombera. 43 “Nīmūiguīte atī hīndī ya tene nī kwerirwo atīrī, ‘Endaga mūdū wa itūūra rīaku, na ūthūūrage thū yaku.’ 44 No nī ngūmwīra atīrī: Endagai thū cianyu, na mūhooyagīre arīa mamūnyariiraga, 45

nĩgeetha mũtuĩke ariũ a Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ. Atũmaga riũa rĩake rĩrathĩre arĩa ooru na arĩa ega, na akoiria mbura kũrĩ arĩa athingu na kũrĩ arĩa matarĩ athingu. **46** Angĩkorwo mwendete o arĩa mamwendete-rĩ, mũgaakĩrĩhwo kĩ? Githĩ o na etia mbeeca cia igooti matiikaga o ũguo? **47** Na ningĩ angĩkorwo mũgeithagia o ariũ na aarĩ a ithe wanyu-rĩ, mũgĩkĩrĩte arĩa angĩ na kĩ? Githĩ o na arĩa matetikĩtie Ngai matiikaga o ũguo? **48** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tuĩkai aagĩrĩru kũna, o ta ũrĩa Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ arĩ mwagĩrĩru kũna.

6 “Mwĩmenyererei mũtigekage ciĩko cianyu cia ũthingu mbere ya andũ nĩguo mamuone. Mũngĩka ũguo-rĩ, mũtirĩ kĩheo mũkaaheo nĩ Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ. **2** “Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa ũkũheana kĩndũ kũrĩ arĩa abatari, ndũkae kwanĩrĩa ũrĩa ũreka na tũrumbeta, ta ũrĩa hinga ciikaga thunagogi-inĩ na njĩra-inĩ, nĩguo itĩagwo nĩ andũ. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, acio nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra kĩheo kĩa gĩothe. **3** No hĩndĩ rĩrĩa ũkũheana kĩndũ kũrĩ arĩa abatari-rĩ, ndũkareke guoko gwaku kwa ũmotho kũmenye ũrĩa guoko gwaku kwa ũrĩo kũreeka, **4** nĩgeetha ũheani ũcio waku ũtuĩke wa hitho-inĩ. Nake Ithe wanyu, ũrĩa wonaga maũndũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ, nĩakamũhe kĩheo. **5** “Na rĩrĩa mũkũhooya-rĩ, mũtikanatuĩke ta hinga, nĩgũkorwo ciendaga kũhooya irũgamĩte thĩinĩ wa thunagogi na macemanĩrio ma njĩra nĩguo cionwo nĩ andũ. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, icio nĩirĩkĩtie kwamũkĩra mũcaara wacio wothe. **6** No hĩndĩ rĩrĩa ũkũhooya, toonya nyũmba yaku, ũhinge mũrango na ũhooye Thoguo ũrĩa ũtoonekaga. Nake Thoguo ũrĩa wonaga maũndũ marĩa

mekagĩrwo hito-inĩ, nĩagakũhe mũcaara waku. 7 Na ningĩ hĩndĩ ĩrĩa mũkũhooya-rĩ, tigagai kũhũhũtika ta andũ arĩa matetikĩtie Ngai, nĩgũkorwo meciiragia nĩ mekũiguuo nĩ ũndũ wa kũraihia mahooya. 8 Mũtigatuĩke tao, nĩgũkorwo Ithe wanyu nĩoĩ kĩrĩa kĩmũbatairie o na mũtanamũhooya. 9 “Nĩ ũndũ ũcio mwagĩrĩrwo nĩkũhooyaga atĩrĩ: “Ithe witũ ũrĩ igũrũ, rĩitwa rĩaku nĩrĩamũrwo, 10 ũthamaki waku nĩũũke, ũrĩa wendete Wee nĩwĩkagwo gũkũ thĩ ta ũrĩa wĩkagwo kũu igũrũ. 11 Tũhe ũmũthĩ irio ciitũ cia gũtũigana. 12 Na ũtũrekere mahĩtia maitũ, ta ũrĩa o na ithuĩ tũrekağĩra arĩa matũhĩtagĩria. 13 Na ndũgatũtware magerio-inĩ, no ũtũhonokagie kuuma kũrĩ ũrĩa mũũru.’ 14 Nĩgũkorwo mũngĩrekera andũ hĩndĩ ĩrĩa mamũhĩtĩria, o nake Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ nĩarĩmũrekağĩra. 15 No mũngĩaga kũrekera andũ mehia mao-rĩ, o nake Ithe wanyu ndarĩmũrekağĩra mehia manyu. 16 “Ningĩ rĩrĩa mũkwĩhinga kũrĩa irio-rĩ, tigagai gũtukia mothiũ manyu ta ũrĩa hinga ciĩkaga, nĩgũkorwo nĩitukagia mothiũ macio nĩguo cionie andũ atĩ nĩciĩhingĩte kũrĩa irio. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, icio nĩirĩkĩtie kwamũkĩra mũcaara wacio wothe. 17 No rĩrĩa wĩhingĩte kũrĩa, wĩhakage maguta mũtwe na wĩhambage ũthiũ, 18 nĩguo andũ matikamenye atĩ nĩwĩhingĩte kũrĩa, tiga o Thoguo ũrĩa ũtoonekaga amenye; nake Thoguo ũrĩa wonaga maũndũ marĩa mekağĩrwo hito-inĩ, nĩagakũhe mũcaara. 19 “Tigagai kwĩgĩra mũthiithũ gũkũ thĩ, kũrĩa indo irĩagwo nĩ memenyi na ikaroota, na kũrĩa aici mabunjaga makaiya. 20 No mwĩagĩrei mũthiithũ igũrũ, kũrĩa ĩtangĩrĩo nĩ memenyi kana ĩroote, na kũrĩa aici

matangĩbunja maiye. **21** Nĩgũkorwo kũrĩa mĩthiithũ yanyu
 ĩrĩ, nokuo ngoro cianyu o nacio irĩkoragwo irĩ. **22** “Riitho
 nĩrĩo tawa wa mwĩrĩ. Maitho maku mangĩkorwo marĩ
 mega, mwĩrĩ waku wothe nĩũriiyũragwo nĩ ũtheri. **23**
 No rĩrĩ, maitho maku mangĩkorwo nĩ mathũku, mwĩrĩ
 waku wothe ũriiyũragwo nĩ nduma. Naguo ũtheri ũrĩa
 ũrĩ thĩinĩ waku ũngĩkorwo nĩ nduma-rĩ, nduma ĩyo
 kaĩ nĩ nene-ĩ! **24** “Gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũtungatĩra
 aathani eerĩ. Nĩ ũndũ no athũũrire ũmwe, na ende
 ũcio ũngĩ; kana eheane harĩ ũmwe, na anyarare ũcio
 ũngĩ. Mũtingĩtungatĩra Ngai na mũtungatĩre mbeeca.
25 “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, tigagai gũtangĩkĩra
 mĩoyo yanyu, nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩrĩaga kana kĩrĩa
 mũrĩnyuuaga; kana kĩrĩa mũrĩhumbaga mĩrĩ yanyu. Githĩ
 muoyo ndũrĩ bata gũkĩra irio, naguo mwĩrĩ ũkagĩa bata
 gũkĩra nguo? **26** Ta rorai nyoni cia rĩera-inĩ; itihaandaga,
 kana ikagetha, kana ikaiga magetha ikũmbĩ, no Ithe
 wanyu ũrĩa ũrĩ Igũrũ nĩaciheaga irio. Githĩ inyuĩ mũtikĩrĩ
 a bata mũno gũkĩra icio? **27** Nũũ wanyu ũngĩhota
 kuongerera muoyo wake ithaa o na rĩmwe nĩ ũndũ wa
 gwĩtanga? **28** “Na nĩ kĩĩ gĩtũmaga mwĩtange nĩ ũndũ wa
 nguo? Ta rorai itoka cia gĩthaka ũrĩa ikũraga. Itirutaga
 wĩra kana ikogotha ndigi, **29** no ngũmwĩra atĩrĩ, o na
 Solomoni arĩ na riiri wake wothe ndagemete ta kĩmwe
 gĩacio. **30** Angĩkorwo ũguo nĩguo Ngai ahumbaga nyeki
 ya gĩthaka ĩrĩa ĩrĩ ho ũmũthĩ na rũciũ ĩgaikio mwaki-inĩ-
 rĩ, githĩ inyuĩ ndarĩkĩmũhumbaga wega makĩria, inyuĩ
 mwĩtikĩtie o hanini? **31** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tigagai gwĩtanga,
 mũkĩũria atĩrĩ: ‘Tũkũrĩa kĩĩ?’ kana ‘Tũkũnyua kĩĩ?’ kana

‘Tũkwĩhumba kīi?’ 32 Nĩgũkorwo maũndũ maya mothe nĩmo macaragio nĩ andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai. No Ithe wanyu wa igũrũ nĩoĩ atĩ nĩmũbataragio nĩmo. 33 No ambai mũcarie ũthamaki wake na ũthingu wake, na maũndũ maya mangĩ mothe o namo nĩarĩmũheaga. 34 Nĩ ũndũ ũcio tigagai gwĩtanga nĩ ũndũ wa rũciũ, nĩgũkorwo rũciũ nĩrũgetangĩkĩra ruo rwene. O mũthenya ũrĩ na mathĩĩna maguo ma kũũigana.

7 “Mũtigaciirithanagie nĩgeetha na inyuĩ mũtikanaciirithio. 2 Nĩgũkorwo o ta ũrĩa mũtuagĩra andũ arĩa angĩ ciira, noguo na inyuĩ mũgaatuĩrwo ciira, na gĩthimi kĩrĩa mũthimanagĩra nakĩo, no kĩo mũrĩthimagĩrwo nakĩo. 3 “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga wone kĩhuti kĩrĩa kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo, no ũkaaga kuona mũgogo ũrĩa ũrĩ riitho rĩaku wee mwene? 4 Wahota atĩa kwĩra mũrũ wa thoguo atĩrĩ, ‘Reke ngũrute kĩhuti kĩu kĩrĩ riitho rĩaku,’ o rĩrĩa wee mwene ũrĩ na mũgogo riitho rĩaku? 5 Wee hinga ĩno, amba ũrute mũgogo ũcio ũrĩ riitho rĩaku, nĩguo wone wega na ũhote kũruta kĩhuti kĩrĩa kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo. 6 “Mũtikanahe magui kĩndũ kĩrĩa kĩamũre, na mũtikanaikĩrie ngũrwe ruru cianyu. Mũngĩĩka ũguo-rĩ, ingĩrangĩrĩria ruru na magũrũ ma cio, icooke imũgarũrũke, imũtihangie. 7 “Hooyai na nĩmũkũheo; mathaai na nĩmũkuona; ringaringai mũrango na nĩmũkũhingũrĩrwo. 8 Nĩgũkorwo ũrĩa wothe ũhooyaga nĩaheagwo, na ũrĩa ũmaathaga nĩonaga, na ũrĩa ũringaringaga mũrango, nĩahingũragĩrwo. 9 “Na rĩrĩ, nũũ wanyu ũngĩĩtio mũgate nĩ mwana wake amũhe ihiga? 10 Kana amwĩtie thamaki

nake amũhe nyoka? **11** Angĩkorwo inyuĩ, o na mũrĩ ooru, nĩmũũĩ kũhe ciana cianyu iheo njega-rĩ, githĩ Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ ndagakĩrĩrĩria kũhe iheo njega kũrĩ arĩa mamũhooyaga! **12** Nĩ ũndũ ũcio, maũndũ-inĩ mothe, ĩkagai andũ arĩa angĩ ũrĩa mũngĩenda mamwĩkage, nĩgũkorwo ũcio nĩguo Watho wa Musa na Ũrutani wa Anabii. **13** “Toonyerai mũromo ũrĩa mũceke. Nĩgũkorwo mũromo nĩ mwarĩ na njĩra nĩ njariĩ ĩrĩa yerekeire rĩũrĩro, na andũ arĩa matoonyagĩra ho nĩ aingĩ. **14** No mũromo nĩ mũkunderu na njĩra nĩ njeke ĩrĩa ĩkinyaga muoyo-inĩ, na andũ arĩa mamĩonaga nĩ anini. **15** “Mwĩhũgagei anabii a maheeni. Mokaga kũrĩ inyuĩ mehumbĩte njũa cia ng’onde, no thĩinĩ wao nĩ njũũĩ ndĩani. **16** Nĩmũrĩmamenyaga na maciaro mao. Kaĩ thabibũ igĩtuuagwo mĩtĩ-inĩ ya mĩigua, kana ngũyũ igatuuo kuuma mahiũ-inĩ ma nyeki? **17** Ũguo noguo, mũtĩ wothe mwega ũciaraga maciaro mega, no mũtĩ mũũru ũciaraga maciaro mooru. **18** Mũtĩ mwega ndũngĩciara maciaro mooru, naguo mũtĩ mũũru ndũngĩciara maciaro mega. **19** Mũtĩ o wothe ũtaciara maciaro mega nĩgũtemwo ũtemagwo ũgaikio mwaki-inĩ. **20** Ũguo nĩguo mũrĩmamenyaga nĩ ũndũ wa maciaro mao. **21** “To mũndũ ũrĩa ũnjĩtaga, ‘Mwathani, Mwathani,’ ũgaatoonya ũthamaki wa igũrũ, no nĩ ũrĩa wĩkaga ũrĩa Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ endaga. **22** Mũthenya ũcio aingĩ makanjĩĩra atĩrĩ, ‘Mwathani, Mwathani, githĩ tũtiarathaga maũndũ na rĩtwa rĩaku, na thĩinĩ wa rĩtwa rĩaku tũkaingata ndaimono na tũkaringa ciama nyingĩ?’ **23** Hĩndĩ ĩyo nĩngameera wega atĩrĩ, ‘Niĩ ndirĩ hĩndĩ ndaamũũĩ o na rĩ.

Eherai harī niī, inyuī mwīkaga ūūru! **24** “Nī ūndū ūcio-rī, mūdū o wothe ūiguaga ciugo ici ciakwa na ageeka ūrīa ciugīte, ahaana ta mūdū mūūgī ūrīa wakire nyūmba yake igūrū rīa rwaro rwa ihiga. **25** Nayo mbura īkiura, na njūūī ikīiyūra, naruo rūhuho rūkīhurutana nacio ikīhūūra nyūmba īyo na nditi, no nyūmba īyo ndiagūire, tondū mūthingi wayo wakītwo igūrū rīa rwaro rwa ihiga. **26** No mūdū o wothe ūiguaga ciugo ici ciakwa na ndekaga ūrīa ciugīte ahaana ta mūdū mūkīgu ūrīa wakire nyūmba yake mūthanga igūrū. **27** Nayo mbura īkiura, njūūī ikīiyūra, naruo rūhuho rūkīhurutana nacio ikīhūūra nyūmba īyo na nditi, nayo nyūmba īyo ikīmomoka na kūgūa kūnene.” **28** Rīrīa Jesū aarīkirie kuuga maūdū macio, kīrīndī kīu gīkīgega nī ūndū wa ūrutani wake, **29** tondū aarutanaga ta mūdū warī na ūhoti, na ti ta ūrīa arutani ao a watho maarutanaga.

8 Hīndī īrīa aikūrūkire kuuma kīrīma-inī, ikundi nene cia andū ikīmuuma thuutha. **2** Na mūdū warī na mangū agīthiī harī we, agīturia maru mbere yake, akīmwīra atīrī, “Mwathani, ūngīenda-rī, no ūūtherie.” **3** Nake Jesū agītambūrūkia guoko gwake, akīhutia mūdū ūcio, akīmwīra atīrī, “Nīngwenda. Therio!” O hīndī īyo akīhonio mangū make. **4** Jesū agīcooka akīmwīra atīrī, “Menya ndūkeere mūdū o na ūrīkū. No thiī ūkeyonanie kūrī mūthīnjīri-Ngai, na ūrute kīheo kīrīa Musa aathanire gītūike ūira kūrī o.” **5** Na Jesū aarīkia gūtoonya Kaperinaumu, mūnene-wa-thigari-igana agīūka kūrī we, akīmūhooya ūteithio. **6** Akīmwīra atīrī, “Mwathani, ndungata yakwa ikomete mūcīī īrūarīte mūrimū wa gūkua

ciĩga na ĩrĩ na ruo rūingĩ mũno.” 7 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũthĩĩ kũmĩhonia.” 8 No mũnene ũcio wa thigari igana akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ ndiagĩĩire atĩ wee ũũke gwakwa. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nĩkũhona. 9 Nĩgũkorwo nĩ mwene ndĩ mũndũ wathagwo, na ndĩ na thigari njathaga. Ndeera ũmwe ‘Thĩĩ,’ nĩathiiaga, na ndeera ũngĩ atĩrĩ, ‘Ũka,’ nĩokaga. Na ningĩ ndeera ndungata yakwa atĩrĩ, ‘Ĩka ũna,’ nĩkaga.” 10 Rĩrĩa Jesũ aigũire ũguo-rĩ, akĩgega, akĩĩra arĩa maamumĩte thuutha atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndionete mũndũ o na ũrĩkũ gũkũ Isiraeli ũrĩ na wĩtĩkio mũnene ũũ. 11 Ngũmwĩra atĩrĩ, aingĩ nĩmagooka kuuma mwena wa irathĩro na wa ithũiro, na nĩmagaikara iruga-inĩ hamwe na Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, ũthamaki-inĩ wa igũrũ. 12 No arĩa marĩ a ũthamaki ũcio nĩmagaikio nja, kũu nduma-inĩ, kũrĩa gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.” 13 Nake Jesũ agĩcooka akĩĩra mũnene ũcio wa thigari igana atĩrĩ, “Thĩĩ! Nĩũgwĩkĩrwo o ũguo wĩtĩkĩtie.” Nayo ndungata yake ĩkĩhonio o ithaa rĩu. 14 Rĩrĩa Jesũ aatoonyire nyũmba ya Petero, akĩona atĩ nyina wa mũtumia wa Petero aarĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, agakoma gĩtanda-inĩ. 15 Akĩmũhutia guoko, nake agĩtiga kũhiũha mwĩrĩ, akĩarahũka, akĩambĩrĩria kũmũtungatĩra. 16 Hwaĩ-inĩ ũcio, andũ aingĩ arĩa maarĩ na ndaimono makĩrehwo kũrĩ we, nake akĩingata maroho macio na kuuga o kiugo, na akĩhonia arĩa othe maarĩ arũaru. 17 Ũhoru ũyũ warĩ wa kũhingia ũrĩa kwaarĩtio na kanua ka mũnabii Isaia, rĩrĩa oigire atĩrĩ: “We mwene nĩoire wonje witũ, na akĩeheria mĩrimũ iitũ.” 18 Rĩrĩa Jesũ oonire gĩkundi

kīa andū arīa maamūthiūrūrūkīirie, agīathana maringe mūrīmo ūrīa ūngī wa iria. **19** Hīndī īyo mūrutani ūmwe wa watho agīūka harī we, akīmwīra atīrī, “Mūrutani, nīndīkūrūmagīrīra kūrīa guothe ūrīthiia.” **20** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mbwe nī irī marima, na nyoni cia rīera-inī nī irī itara, no Mūrū wa Mūdū ndarī handū angīgīrīra mūtwe wake.” **21** Nake mūrutwo ūngī akīmwīra atīrī, “Mwathani, reke nyambe thiī ngathike baba.” **22** Nowe Jesū akīmwīra atīrī, “Nūmīrīra, na ūreke arīa akuū mathike akuū ao ene.” **23** Hīndī īyo agītoonya gatarū, nao arutwo ake makīmūrūmīrīra. **24** Na rīrī, gūkīgīa kihuhūkanio kīnene gīteerīgīrīrwo kūu iria-inī, gīgītūma gatarū kende kūhubwo nī makūmbī ma maaī. No Jesū aarī toro. **25** Nao arutwo magīthī, makīmūkīria, makīmwīra atīrī, “Mwathani, tūhonokie! Nītūkūūrīra maaī-inī!” **26** Nake agīcookia atīrī, “Inyuī mūrī a wītīkio mūnini, nī kī gīgītūma mwītīgīre ūguo?” Thuutha ūcio agīūkīra, agīkūūma rūhuho na makūmbī macio, nakuo gūkīhoorera biū. **27** Andū acio makīgega, makīūria atīrī, “Kaī mūdū ūyū akīrī ū atī o na rūhuho na makūmbī ma maaī nīmwathīkagīra?” **28** Rīrīa aakinyire rūgongo rwa būrūri wa Agadari-rī, agītūngwo nī andū eerī maarī na ndaimono, moimīte mbīrīra-inī. Maarī na ūūru mūingī mūno, atī gūtīrī mūdū ūngīagerire njīra īyo. **29** Nao makīanīrīra, makīūria atīrī, “Ūrenda atīa na ithuī, wee Mūrū wa Ngai. Woka gūkū gūtūnyariira ihinda rīrīa rīamūre rītanakinya?” **30** Nī haarī na rūūru rūnene rwa ngūrwe rwarīthagio handū hataarī haraaya na hau maarī. **31** Nacio ndaimono igīthaitha Jesū, ikīmwīra atīrī, “Akorwo

nĩgũtũingata-rĩ, tũtũme kũrĩ rũũru rũũrĩa rwa ngũrwe.”

32 Nake agĩciĩra atĩrĩ, “Thĩĩ!” Nĩ ũndũ ũcio ikiuma, igĩtoonya ngũrwe, naruo rũũru ruothe rũgĩkũrũka kĩharũrũka-inĩ na ihenya, rũkĩgũa iria thĩinĩ, rũgĩkũra maaĩ-inĩ. **33** Arĩa maarĩithagia ngũrwe icio makĩũra, magĩthĩĩ itũũra-inĩ, makĩheana maũndũ macio mothe o na ũrĩa gwekĩkĩte kũrĩ andũ arĩa maarĩ na ndaimono. **34** Hĩndĩ ĩyo itũũra rĩothe rĩkiomagara rĩgatũnge Jesũ. Na hĩndĩ ĩrĩa maamuonire, makĩmũthaitha oime rũgongo rwao.

9 Nake agĩtoonya gatarũ, akĩringa iria, agĩkinya itũũra rĩa kwao. **2** Andũ amwe makĩmũrehera mũndũ warĩ na mũrimũ wa gũkua ciĩga, akuuĩtwo na kĩbarĩ. Rĩrĩa Jesũ oonire wĩtikio wao, akĩra mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Mũriũ, wĩyũmĩrĩrie, nĩwarekerwo mehia maku.” **3** Nĩ ũndũ wa ũguo, arutani amwe a watho makĩra na ngoro atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩaruma Ngai!” **4** Jesũ aamenya ũrĩa meeciiragia, akĩmooria atĩrĩ, “Mũreciiria ũũru ngoro-inĩ cianyu nĩkĩ? **5** Nĩ ũndũ ũrĩkũ mũhũthũ: nĩ kwĩra mũndũ, ‘Nĩwarekerwo mehia maku,’ kana kũmwĩra, ‘Ũkĩra wĩtware?’ **6** No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ũhoti gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehia-rĩ ...” Na o hĩndĩ ĩyo akĩra mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Ũkĩra, oya kĩbarĩ gĩaku ũinũke mũciĩ.” **7** Nake mũndũ ũcio agĩũkĩra, akĩinũka mũciĩ. **8** Rĩrĩa kĩrĩndĩ kũu kĩonire ũguo, gĩkĩmaka na gĩkĩgooca Ngai, ũrĩa waheete andũ ũhoti ta ũcio. **9** Na rĩrĩa Jesũ oimaga kũu, akĩona mũndũ wetagwo Mathayo aikarĩte harĩa heetagĩrio mbeeca cia igooti. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩa,” nake

Mathayo agĩũkĩra, akĩmũrũmĩrĩra. **10** Na rĩrĩa Jesũ aarĩ kwa Mathayo mũciĩ makĩrĩa irio cia hwaĩ-inĩ, etia mbeeca cia igooti aingĩ na andũ ehia magĩũka kũrĩanĩra hamwe nake na arutwo ake. **11** Rĩrĩa Afarisai moonire ũguo, makĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Mũrutani wanyu arĩanagĩra na etia mbeeca cia igooti na andũ ehia nĩkĩ?” **12** Jesũ aigua ũguo, akĩmeera atĩrĩ, “Andũ arĩa agima mĩĩrĩ ti o mabataragio nĩ ndagĩtarĩ, no nĩ arĩa arũaru. **13** No rĩrĩ, thĩĩ mũkeerute ũrĩa ciugo ici ciugĩte: ‘Kũiguanĩra tha nĩkuo nyendaga, no ti magongona.’ Nĩgũkorwo nĩ ndiokire gũcarĩa arĩa athingu, no ndokire nĩ ũndũ wa arĩa ehia.” **14** Hĩndĩ ĩyo arutwo a Johana magĩũka kũrĩ we makĩmũũria atĩrĩ, “Ithuĩ na Afarisai nĩtwĩhingaga kũrĩa, no nĩ kĩĩ gĩtũmaga arutwo aku mage kwĩhinga kũrĩa irio?” **15** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ageni a mũhikania mangĩhota atĩa kũigua kĩa rĩrĩa mũhikania arĩ hamwe nao? Ihinda nĩrĩgakinya rĩrĩa mũhikania akeeherio kũrĩ o; hĩndĩ ĩyo nĩguo makeehinga kũrĩa irio. **16** “Gũtirĩ mũndũ ũtumagĩrĩra nguo ngũrũ kĩraka kĩa nguo njerũ, nĩgũkorwo kĩraka kũ no kĩguucie nguo ĩyo gĩtũme ĩtarũke makĩria. **17** Ningĩ andũ matiĩkagĩra ndibei ya mũhahano mondo-inĩ ngũrũ. Mangĩũka ũguo, mondo icio no ĩtarũke, nayo ndibei ĩtĩke, na mondo icio cia ndibei cianangĩke o biũ. No andũ mekagĩra ndibei ya mũhahano mondo-inĩ njerũ, nacio cieri ĩgaikara irĩ njega.” **18** Na rĩrĩa aaragia maũndũ macio, hagĩũka mũndũ warĩ mũnene, akĩmũturĩria ndu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũirĩtu wakwa no hĩndĩ aakua; no ũka ũkamũigĩrĩre guoko, na nĩekũriũka.” **19** Nake Jesũ agĩũkĩra, agĩthĩĩ nake, arĩ na arutwo ake. **20** O

hĩndĩ ĩyo mĩtumia watũire oiraga thakame mĩaka ikũmi na ĩĩrĩ agĩũka na thuutha wa Jesũ, akĩhutia gĩcũrĩ kĩa nguo yake. **21** Tondũ eĩiraga atĩrĩ, “Ingĩhutia o nguo yake, no hone.” **22** Nake Jesũ akĩhũgũra, akĩmuona, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, wĩyũmĩrĩrie gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone.” Nake mĩtumia ũcio akĩhonio o hĩndĩ ĩyo. **23** Na rĩrĩa Jesũ aatoonyire nyũmba ya mũnene ũcio, akĩona ahuhi mĩtũrirũ na gĩkundi kĩa andũ kĩrĩa kĩanegenaga, **24** akĩmeera atĩrĩ, “Eherai. Mũirĩtũ ũyũ ti mũkuũ, nĩ gũkoma akomete.” Nao andũ acio makĩmũthekerera. **25** Thuutha wa andũ acio kuumio nja, agĩtoonya thĩinĩ, akĩnyiita mũirĩtu ũcio guoko, nake agĩũkĩra. **26** ũhoro ũcio ũkĩhunja bũrũri ũcio wothe. **27** Na rĩrĩa Jesũ oimire kũu, aathianga-rĩ, andũ eerĩ atumumu makĩmũrũmĩrĩra, makĩanagĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Tũiguĩre tha, wee Mũrũ wa Daudi!” **28** Na hĩndĩ ĩrĩa aatoonyire nyũmba, atumumu acio magĩũka kũrĩ we, nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwĩtikĩtie atĩ no hote gwĩka ũguo?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩ-ni, Mwachani.” **29** Hĩndĩ ĩyo akĩmahutia maitho, akiuga atĩrĩ, “Mũroĩkwo o ũguo mwĩtikĩtie;” **30** namo maitho mao makĩhingũka magĩcooka kuona. Nake Jesũ akĩmakaania na hinya, akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikareke mũndũ o na ũrĩkũ amenye ũhoro ũyũ.” **31** No-o makĩumagara na makĩhunja ũhoro wake bũrũri ũcio wothe. **32** Na hĩndĩ ĩrĩa moimaga hau, Jesũ akĩreherwo mũndũ warĩ na ndaimono, na ndaaragia. **33** Nayo ndaimono yaingatwo, mũndũ ũcio ũtaaragia, akĩaria. Kĩrĩndĩ gĩkĩgega, gĩkiuga atĩrĩ, “Ũndũ ta ũyũ ndũrĩ woneka Isiraeli.” **34** No Afarisai makiuga atĩrĩ, “Aingataga ndaimono na hinya wa mũnene wa

ndaimono.” **35** Nake Jesũ agĩtuĩkania matũũra-inĩ mothe na mĩciĩ-inĩ yothe, akĩrutanaga thĩĩnĩ wa thunagogi ciao, akĩhunjagia Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa ũthamaki, na akĩhonagia mĩrimũ na ndwari cia mĩthemba yothe. **36** Na rĩrĩa oonire ũrĩa kĩrĩndĩ kũu kĩaiganaga, agĩkĩiguĩra tha tondũ kĩarĩ gĩthĩĩnĩku na gĩkaaga ũteithio, ta ng’ondũ itarĩ na mũrĩithi. **37** Hĩndĩ ĩyo akĩĩra arutwo ake atĩrĩ, “Magetha nĩ maingĩ, no aruti a wĩra nĩ anini. **38** Nĩ ũndũ ũcio, hooyai Mwathani wa magetha atũme aruti wĩra mathĩĩ magetha-inĩ make.”

10 Nake Jesũ nĩetire arutwo ake ikũmi na eerĩ moke harĩ we, nake akĩmahe ũhoti wa kũingata ngoma thũku na kũhonia mĩrimũ yothe na ndwari ciothe. **2** Maya nĩmo marĩitwa ma arutwo acio ikũmi na eerĩ: Wa mbere nĩ Simoni (ũrĩa wĩtagwo Petero), na mũrũ wa nyina Anderea; na Jakubu mũrũ wa Zebedi, na mũrũ wa nyina Johana; **3** na Filipu, na Baritholomayo; na Toma, na Mathayo ũrĩa mwĩtia wa mbeeca cia igooti; na Jakubu mũrũ wa Alifayo, na Thadayo; **4** na Simoni ũrĩa Mũzelote, na Judasi Mũisikariota, ũrĩa wamũkunyanĩire. **5** Aya ikũmi na eerĩ nĩo Jesũ aatũmire na akĩmataara ũũ: “Mũtigathĩĩ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ kana mũtoonye itũũra rĩa Asamaria. **6** Nĩ kaba mũthĩĩ kũrĩ ng’ondũ iria ciũrĩte cia Isiraeli. **7** Mwathĩĩ-rĩ, hunjagiai ndũmĩrĩri ĩno: ‘Ũthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩirie.’ **8** Honagiai andũ arĩa arũaru, na mũriũkagie arĩa akuũ, na mũtheragie arĩa marĩ na mangũ, na mũingatage ndaimono. Mũheetwo tũhũ, heanagai tũhũ. **9** Mũtigekuuĩre thahabu, kana betha, kana gĩcango mĩcibi-inĩ yanyu; **10** O na ningĩ mũtigekuuĩre

mūhuko rūgendo-inĩ, kana nguo igĩrĩ, kana iraatũ, kana mūtirima; nĩgũkorwo mūruti wa wĩra nĩabataire kũheo gĩa kũmũtũũria muoyo. **11** “Itũũra o rĩothe kana gatũũra karĩa mũngĩtoonya-rĩ, tuĩriai mũmenye mũndũ ũrĩa mwagĩrĩru kuo, mũikare gwake nginya rĩrĩa mũkoima kuo. **12** Mwatoonya mũciĩ ũcio-rĩ, geithagiai ene kuo. **13** Angĩkorwo mũciĩ ũcio nĩwagĩrĩire-rĩ, ũrathimeĩ na thayũ wanyu; angĩkorwo ndwagĩrĩire-rĩ, rekeĩ kĩrathimo kĩanyu kĩmũcookerere. **14** Mũndũ o wothe angĩrega kũmũnyiita ũgeni kana arege gũthikĩrĩria ciugo cianyu-rĩ, mũkiuma mũciĩ ũcio kana itũũra rĩu-rĩ, mũkaaribariba magũrũ manyu nĩguo rũkũngũ rũitĩke. **15** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma ituĩro rĩa itũũra rĩu rĩgaakorwo rĩrĩ inene gũkĩra rĩa Sodomu na Gomora mũthenya ũrĩa wa ciira. **16** Atĩrĩrĩ ndamũtũma o ta ng’onde gatagatĩ ka njũũi. Nĩ ũndũ ũcio, gĩaĩ na ũũgĩ ta nyoka, na mwage ũũru ta ndutura. **17** “Mwĩmenyererei andũ; tondũ nĩmakamũneana ciamainĩ, na mamũhũũre na iboko thunagogi-inĩ ciao. **18** Nĩ ũndũ wa ũhoro wakwa-rĩ, nĩmũgatwarwo mbere ya aathani na athamaki nĩgeetha mũtuĩke aira kũrĩ o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **19** No rĩrĩa makaamũnyiita-rĩ, mũtikanetange nĩ ũndũ wa ũrĩa mũkoiga kana ũrĩa mũgaacookia. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkeerwo ũrĩa mũkoiga, **20** nĩgũkorwo ti inyuĩ mũgaakorwo mũkĩaria, no nĩ Roho wa Ithe wanyu ũkaaria arĩ thĩinĩ wanyu. **21** “Mũndũ nĩagakunyanĩra mũrũ wa nyina ooragwo, na ithe wa mũndũ akunyanĩre mwana wake; ciana nĩikaremera aciari a cio na imoragithie. **22** Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ũndũ wakwa, no ũrĩa ũgaakirĩrĩria nginya hĩndĩ ya

mũthia nĩakahonoka. **23** Hĩndĩ ĩrĩa mwanariirwo itũũra-inĩ rĩmwe-rĩ, ũrĩrai rĩrĩa rĩngĩ. Ngũmwĩra na ma atĩ, mūtigaakorwo mũthiite matũũra mothe ma Isiraeli, Mũrũ wa Mũndũ atookĩte. **24** “Mũrutwo ti mũnene kũrĩ mũrutani wake, o na ndungata ti nene kũrĩ mũmĩathi. **25** Nĩkũiganĩire mũrutwo aiganane na mũrutani wake, o na ndungata ĩganane na mũmĩathi. Angĩkorwo mwene nyũmba nĩetĩtwo Beelizebuli-rĩ, githĩ andũ a nyũmba yake matigetwo marĩtwa mooru gũkĩra rĩu! **26** “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mūtikametigĩre. Gũtirĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguĩrio, kana ũndũ mũhithe ũtakamenyeka. **27** ũrĩa ngũmwĩra nduma-inĩ-rĩ, wariei mũthenya barigici, na ũrĩa warĩtio na mĩheehũ matũ-inĩ manyu-rĩ, wanĩrĩrei mũrĩ nyũmba-igũrũ. **28** Mūtigetigĩre arĩa moragaga o mwĩrĩ, no matingĩhota kũũraga ngoro. Nĩ kaba gwĩtigĩra ũrĩa ũngĩananga ngoro na mwĩrĩ kũu Jehanamu. (Geenna g1067) **29** Githĩ tũnyoni twĩrĩ tũtiendagio thendi ĩmwe? No gũtirĩ o na kamwe gatuo kangĩgũa thĩ Ithe wanyu atetikĩrĩte. **30** O na njuĩrĩ cianyu cia mūtwe nĩndare. **31** Nĩ ũndũ ũcio mūtigetigĩre; mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũingĩ. **32** “ũrĩa wothe ũkaanyumbũra mbere ya andũ, o na nĩ nĩngamumbũra mbere ya Baba ũrĩa ũrĩ kũu igũrũ. **33** No ũrĩa wothe ũkangaana mbere ya andũ, na nĩ nĩngamũkaana mbere ya Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ. **34** “Mūtigeciirie atĩ njũkĩte kũrehe thayũ gũkũ thĩ. Ndiokire kũrehe thayũ, no ndookire kũrehe rũhiũ rwa njora. **35** Nĩgũkorwo njũkĩte gũtũma “mũndũ okanĩrĩre na ithe, na mũirĩtu okanĩrĩre na nyina, nake mūtumia okanĩrĩre na nyaciarawe; **36** thũ cia mũndũ igaakorwo irĩ andũ a

nyumba yake kũmbe.’ 37 “Ūrĩa wothe wendete ithe kana nyina kũngĩra ndagĩrĩire gũtuĩka wakwa; na ūrĩa wothe wendete mũriũ kana mwarĩ kũngĩra ndagĩrĩire gũtuĩka wakwa; 38 nake ūrĩa wothe ūtagakuua mũtharaba wake wa kwambĩrwo aanũmĩrĩre ndagĩrĩire gũtuĩka wakwa. 39 Ūrĩa wothe ūgeragia gũtũũria muoyo wake nĩakoorwo nĩguo; no ūrĩa wothe ūkoorwo nĩ muoyo wake nĩ ūndũ wakwa nĩakaũtũũria. 40 “Mũndũ ūrĩa ūmwamũkagĩra, nĩ nĩ amũkagĩra. Nake ūrĩa ūnyamũkagĩra, amũkagĩra ūrĩa wandũmire. 41 Ūrĩa wothe ūkaamũkĩra mũnabii tondũ nĩ mũnabii, nĩakamũkĩra kĩheo kĩrĩa kĩheagwo mũnabii, nake ūrĩa wothe ūkaamũkĩra mũndũ mũthingu tondũ nĩ mũthingu-rĩ, nĩakamũkĩra kĩheo kĩrĩa kĩheagwo mũndũ mũthingu. 42 Nake ūrĩa wothe ūheaga ūmwe wa aya anini o na gĩkombe kĩa maĩ mahehu tondũ nĩ mũrutwo wakwa-rĩ, ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndakaaga kũheo kĩheo gĩake.”

11 Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia gwatha arutwo acio ake ikũmi na eerĩ-rĩ, akiuma kũu agĩthĩ kũrutana na kũhunja matũũra-inĩ ma Galili. 2 Na rĩrĩa Johana aigũire arĩ njeera maũndũ marĩa Kristũ eekaga-rĩ, agĩtũma arutwo ake, 3 makamũũrie atĩrĩ, “Wee nĩwe warĩ ūũke, kana tweterere mũndũ ūngĩ?” 4 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Cookai mũkeere Johana maũndũ marĩa mwaigua na marĩa muona: 5 Atumumu nĩmaroona, na arĩa mathuaga nĩmaretwara, na arĩa marĩ na mangũ nĩmarahonio magathera, na arĩa mataiguaga nĩ maraigua, na arĩa akuũ nĩmarariũkio, na Ūhoro-ũrĩa-Mwega nĩũrahunjĩrio arĩa athĩni. 6 Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ūrĩa ūtekũhĩngwo

arakare nĩ ũndũ wakwa.” 7 Rĩrĩa arutwo a Johana moimaga hau, Jesũ akĩambĩrĩria kwarĩria kĩrĩndĩ ũhoru wa Johana, akĩmooria atĩrĩ: “Mwathiĩte werũ-inĩ kuona kĩ? Mwathiĩte kuona kamũrangi kainainagio nĩ rũhuho? 8 Akorwo ti ũguo-rĩ, mwathiĩte kuona kĩ? Hihĩ nĩ mũndũ wehumbĩte nguo njega? Aca, arĩa mehumbaga nguo njega makoragwo thĩinĩ wa nyũmba cia ũthamaki. 9 Mwangĩthiĩte kuona kĩ? Hihĩ mwathiĩte kuona mũnabii? Ĩĩ, ngũmwĩra atĩrĩ, muonire mũndũ ũkĩrĩte mũnabii. 10 Ũyũ nĩwe ũhoru wake waandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩngũtũma mũtũmwo wakwa athiĩ mbere yaku, agagũthondekere njĩra yaku.’ 11 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma: Harĩ andũ arĩa manaciarwo nĩ andũ-a-nja, gũtirĩ kuoneka mũndũ mũnene gũkĩra Johana Mũbatithania; no rĩrĩ mũndũ ũrĩa mũnini mũno ũthamaki-inĩ wa igũrũ-rĩ, nĩ mũnene kũmũkĩra. 12 Kuuma matukũ ma Johana Mũbatithania gwata rĩu, ũthamaki wa igũrũ nĩũkoretwo ũkĩhatĩrĩria gũtheerema, nao andũ arĩa mehatagĩrĩria nĩo mawĩgwatagĩra na hinya. 13 Nĩgũkorwo Anabii othe, hamwe na Watho wa Musa, nĩmatũire marathaga ũhoru nginya hĩndĩ ya Johana. 14 Na angĩkorwo no mwende kwamũkĩra ũhoru ũcio-rĩ, ũcio nĩwe Elija ũrĩa werĩtwo nĩagooka. 15 Ũrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua nĩaigue. 16 “Rĩu-rĩ, ingĩgerekania rũciaro rũrũ na kĩ? Rũhaana ta ciana ciikarĩte ndũnyũ igĩtaga iria ingĩ, igaciĩra atĩrĩ: 17 “Twamũhuhĩire mũtũrirũ, mũkĩaga kũina; o na twamũinĩire nyĩmbo cia macakaya, no mũtiacakaire.’ 18 Nĩgũkorwo Johana ookire atekũrĩa na atekũnyua, nao andũ makiuga atĩrĩ, ‘Arĩ na ndaimono.’ 19 Mũrũ wa Mũndũ ookire akĩrĩĩaga na akĩnyuuaga, nao

makiuga atĩrĩ, ‘Onei mũndũ mũkoroku na mũrĩũ, nĩ mũrata wa etia mbeeca cia igooti na “andũ ehia”.’ No ũũgĩ wonekaga nĩ wa ma nĩ ũndũ wa ciĩko ciaguo.” **20** Hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩambĩrĩria gũtetia matũũra manene marĩa maaringĩrwo ciama ciake iria nyingĩ, tondũ andũ akuo matiigana kwĩrira, akiuga atĩrĩ, **21** “Inyuĩ andũ a Korazini, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! O na inyuĩ andũ a Bethisaida, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Nĩ ũndũ korwo ciama iria mwarengĩrwo nĩcio ciaringĩrwo andũ a Turo na Sidoni, mangĩeririre tene, mehumbĩte nguo cia makũnia na mehurĩrie mũhu mĩtwe. **22** No ngũmwĩra atĩrĩ, andũ a Turo na Sidoni nĩmagakorwo marĩ murũ mũthenya ũcio wa ciira gũkĩra inyuĩ. **23** Na inyuĩ, andũ a Kaperinaumu, nĩmũkambarario nginya matu-inĩ? Aca, mũkaaharũrũkio mũkinye kũria kũriku mũno. Ciama iria mwarengĩrwo ingĩaringĩrwo Sodomu, nĩkũngĩtũũraga nginya ũmũthĩ. (Hadēs 986) **24** No ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Sodomu nĩgũgakorwo murũ mũthenya ũcio wa ciira kũmũkĩra.” **25** Hĩndĩ ĩyo Jesũ akiuga atĩrĩ, “Baba, wee Mwathani wa igũrũ na thĩ, nĩngũkũgaatha tondũ nĩũhithĩte andũ arĩa oogĩ na marĩ na ũmenyo maũndũ maya, na ũkamaguũrĩria tũkenge. **26** ĩĩ, Baba, nĩgũkorwo ũyũ nĩ wendi waku. **27** “Nĩnengeretwo maũndũ mothe nĩ Baba. Gũtirĩ mũndũ ũũĩ Mũriũ tiga Ithe, na gũtirĩ mũndũ ũũĩ Ithe tiga Mũriũ, na arĩa Mũriũ, endaga kũguũrĩria. **28** “Ūkai kũrĩ niĩ, inyuothe anogu na mũkuuĩte mĩrigo mĩritũ, na nĩngũmũhurũkia. **29** Oyai icooki rĩakwa mwĩgĩrĩre na mwĩrute na niĩ, nĩgũkorwo ndĩ mũhooreri na mwĩnyiihia ngoro-inĩ, nacio ngoro

cianyu nīkūhurūkio. **30** Nīgūkorwo icooki rīakwa nī ihūthū, na mūrigo wakwa nī mūhūthū.”

12 Ihinda rīu Jesū nīatuīkanīirie mīgūnda-inī ya ngano mūthenya wa Thabatū, na arutwo ake maarī ahūtu, na makīambīrīria gūtua ngira cia ngano, magīcirigitha, makīria ngano. **2** Rīria Afarisai moonire ūguo, makīmwīra atīrī, “Ta rora! Arutwo aku nīmareeka ūria watho ūtetīkīrītīe gwīkwo mūthenya wa Thabatū.” **3** Nake akīmacookeria atīrī, “Kaī mūtathomete ūria Daudi eekire rīria we na arīa maarī nake maarī ahūtu? **4** Aatoonyire nyūmba ya Ngai, na arī hamwe na arīa maarī nake, makīria mīgate īria yamūrīrwo Ngai īria mateetīkīrītīo kūrīa nī watho, tiga no athīnjīri-Ngai meetīkīrītīo kūmīria. **5** O na ningī kaī mūthomete Watho-inī atī mūthenya wa Thabatū, athīnjīri-Ngai arīa marī thīinī wa hekarū nīmathaahagia mūthenya ūcio na matituagwo ahītia? **6** Ngūmwīra atīrī, ūmwe mūnene gūkīra hekarū arī haha. **7** Korwo nīmwamenyete gītūmi gīa ciugo ici, atīrī, ‘Kūiguanīra tha nīkuo nyendaga, no ti magongona,’ mūtingīatuīrīire andū mateehītīe mahītia. **8** Nīgūkorwo Mūrū wa Mūdū nīwe Mwathani wa mūthenya wa Thabatū.” **9** Oima kūu-rī, agīthī agītoonya thunagogi yao, **10** na nī haarī mūdū wonjete guoko. Na tondū nīmacaragia gītūmi gīa gūthitangīra Jesū-rī, makīmūria atīrī, “Watho nīwītīkīrītīe kūhonania mūthenya wa Thabatū?” **11** Nake akīmooria atīrī, “Nūū wanyu ūngīkorwo na ng’ondu, nayo īgwe irima mūthenya wa Thabatū-rī, ūtangīmīruta irima? **12** Kaī mūdū atakīrī wa bata mūno gūkīra ng’ondu! Nī ūndū ūcio watho nīwītīkīrītīe gwīka wega

mũthenya wa Thabatũ.” **13** Agĩcooka akĩira mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩtambũrũkia guoko, nakuo gũgĩtuĩka kũgima, o ta kũu kũngĩ. **14** No Afarisai makiuma nja, magĩcookania ndundu ya ũrĩa mangĩuragithia Jesũ. **15** Nake Jesũ aamenya ũhoru ũcio, akĩehera kũu. Andũ aingĩ makĩmũrũmĩrĩra, nake akĩhonia arũaru ao othe, **16** agĩcooka akĩmakaania atĩ matikoige we nĩwe ũ. **17** Ũndũ ũyũ nĩguo wahingirie ũhoru ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabii Isaia, rĩrĩa oigire atĩrĩ: **18** “Ĩno nĩyo ndungata yakwa ĩrĩa ndĩthuurĩre, ĩrĩa nyendete, na nĩyo ĩkenagia ngoro yakwa; nĩngamĩitĩrĩria Roho wakwa, nayo nĩkamenyithia ndũrĩrĩ ciira wa kĩhooto. **19** Ndĩgaatetania kana ĩgũũthũke; na gũtirĩ mũndũ ũkaigua mũgambo wayo njĩra-inĩ. **20** ndĩkoina kamũrangi kagondoku, kana ĩhorie rũtambĩ rũrĩa rũgũtooga, nginya rĩrĩa ĩgaatũma itua rĩakwa rĩhootane. **21** Thĩinĩ wa rĩitwa rĩayo ndũrĩrĩ nĩikaagĩa na kĩĩrĩgĩrĩro.” **22** Magĩcooka makĩmũrehera mũndũ warĩ na ndaimono, na aarĩ mũtumumu, na ndaaragia, nake Jesũ akĩmũhonia, akĩhota kwaria na kuona. **23** Andũ othe makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Ũyũ no akorwo arĩ we Mũrũ wa Daudi?” **24** No rĩrĩa Afarisai maaiguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli ũrĩa mũnene wa ndaimono.” **25** Nake Jesũ aamenya ũrĩa meciiragia, akĩmeera atĩrĩ, “Ũthamaki o wothe ũngĩgayũkana ũũkanĩrĩre guo mwene no ũharagane, narĩo itũũra o rĩothe kana nyũmba ĩngĩgayũkana ndĩngĩhaanda. **26** Angĩkorwo Shaitani nĩwe ũingataga Shaitani-rĩ, nĩagayũkanĩte we mwene. Ũthamaki wake ũngĩkĩhaanda atĩa? **27** Na

angikorwo niī nyiingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli-rī, nao andū anyu maingataga ndaimono na hinya wa ū? Nī ūndū wa ūguo-rī, acio nīo makaamūtūira ciira. **28** No niī ingikorwo nyiingataga ndaimono na Roho wa Ngai-rī, ūthamaki wa Ngai nīūkinyīte kūrī inyuī. **29** “Ningī-rī, mūdū aahota atīa gūtoonya nyūmba ya mūdū njamba na amūtunye indo ciake ataambīte kuoha mūdū ūcio njamba? Hīndī ūyo no rīo angīhota kūmūtunya indo cia nyūmba yake. **30** “Mūdū ūrīa ūtarī hamwe na niī, ūcio nī thū yakwa, nake ūrīa ūtacookanagīrīria hamwe na niī, ūcio nīkūhurunja ahurunjaga. **31** Ningī ngūmwīra atī, rīhīa o rīothe o na kūruma Ngai, andū no marekerwo, no mūdū ūrīa ūkaaruma Roho, ūcio ndakarekerwo. **32** Mūdū o wothe ūrīa ūgacaambia Mūrū wa Mūdū nīakarekerwo, no ūrīa wothe ūgaacambia Roho Mūtheru, ūcio ndakaarekerwo, ihinda rīrī tūrī kana ihinda rīrīa rīgooka. (aiōn g165) **33** “Agīriai mūtī na maciaro maguo nīmekwagīra, kana mūthūkie mūtī na mūthūkie maciaro maguo mooru, nīgūkorwo mūtī ūmenyekaga na maciaro maguo. **34** Inyuī rūciaro rūrū rwa nduīra, mwahota atīa kwaria maūdū mega, na mūrī ooru? Nīgūkorwo kanua kaaragia maūdū marīa maiyūrīte ngoro-inī. **35** Mūdū mwega aaragia maūdū mega moimīte mūthiithū-inī wake mwega, nake mūdū mūūru aaragia maūdū mooru moimīte mūthiithū-inī wake mūūru. **36** No ngūmwīra atīrī, mūthenya wa itua rīa ciira, andū nīmakaheana ūhoro wa ciugo ciothe cia tūhū iria manaaria. **37** Nīgūkorwo ciugo ciaku nīcio igaatūma ūtuuo ndūrī na mahītia, na ciugo ciaku no cio igaatūma ūtuuo mūhītia.” **38**

Hĩndĩ ĩyo Afarisai amwe na arutani a watho makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, tũkwenda ũtũringĩre kĩaama.” 39 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Rũciaro rwaganu na rwa ũtharia rũrenda rũringĩrwo kĩaama! No gũtirĩ kĩaama rũkũringĩrwo tige o kĩaama kĩrĩa kĩa mũnabii Jona. 40 Nĩ gũkorwo o ta ũrĩa Jona aikarire matukũ matatũ, mũthenya na ũtukũ, arĩ nda ya thamaki ĩrĩa nene, ũguo noguo Mũrũ wa Mũndũ agaikara matukũ matatũ, mũthenya na ũtukũ, arĩ tĩiri-inĩ. 41 Andũ a Nineve nĩmakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciaro rũrũ marũtuĩre ciira; nĩgũkorwo nĩmeririre rĩrĩa maahunjĩirio nĩ Jona, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Jona arĩ haha. 42 Mũthamaki mũndũ-wa-nja wa mwena wa Gũthini nĩakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciaro rũrũ arũtuĩre ciira; nĩgũkorwo nĩoimire ituri cia thĩ oke athikĩrĩrie ũũgĩ wa Solomoni, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Solomoni arĩ haha. 43 “Na rĩrĩ, roho mũũru woima thĩinĩ wa mũndũ, ũtuĩkanagĩria werũ-inĩ ũgĩcaria ũhurũko, na ũkaaga. 44 Hĩndĩ ĩyo ũkoiga atĩrĩ, ‘Nĩngũcooka nyũmba ĩrĩa ndoimire.’ Na wacooka-rĩ, ũgakora nyũmba ĩyo ĩrĩ theri, ĩrĩ haate, ĩgathera na ĩgathondekwo wega. 45 Hĩndĩ ĩyo roho ũcio ũkagĩra maroho mangĩ mũgwanja mooru makĩria maguo mwene, magatoonya magaikara kũu. Naguo mũikarĩre wa mũndũ ũcio ũgathũka gũkĩra wa mbere. ũguo nĩguo gũkahaana kũrĩ rũciaro rũrũ rwaganu.” 46 O hĩndĩ ĩyo Jesũ aaragĩria andũ-rĩ, nyina na ariũ a nyina makĩrũgama nja makĩenda kwaria nake. 47 Nake mũndũ ũmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marũngĩrĩ haha nja, makĩenda kwaria nawe.” 48 Nake Jesũ akĩmũcookeria akĩmũũria atĩrĩ, “Maitũ nũũ,

na ariũ a maitũ nĩ a?” 49 Agĩcooka akĩorota arutwo ake, akiuga atĩrĩ, “Aya nĩo maitũ na ariũ a maitũ. 50 Nĩgũkorwo mũndũ wothe wĩkaga ũrĩa Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ endaga, ũcio nĩwe mũrũ na mwarĩ wa maitũ, na nĩ we maitũ.”

13 Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Jesũ nĩoimire nyũmba agĩthĩ agĩkara thĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. 2 Ikundi cia andũ aingĩ mũno ikĩũngana harĩa aarĩ nginya igĩtũma atoonye gatarũ na agĩkara thĩ thĩnĩ wayo, nao andũ acio othe makĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria. 3 Nake akĩmaruta maũndũ maingĩ na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: “Mũrĩmi nĩoimagarire akahure mbeũ ciake. 4 Na rĩrĩa aahuraga mbeũ icio-rĩ, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra, nacio nyoni igĩũka igĩcirĩa. 5 Ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ kũrĩa gũtaarĩ na tĩri mũingĩ. Nacio ikĩmera o narua tondũ tĩri ndwarĩ mũriku. 6 Na hĩndĩ irĩa riũa rĩarire, rĩgĩcina mĩmera iyo, nayo ikĩũma tondũ ndĩarĩ na mĩri. 7 Na mbeũ ingĩ ikĩgũa mĩigua-inĩ, nayo mĩigua igĩkũra, igĩthararia mbeũ icio rĩrĩa ciamerire. 8 Ingĩ nacio ikĩgũa tĩri-inĩ ũrĩa mũnoru, ikĩgĩa na maciaro imwe igĩciara maita igana, iria ingĩ igĩciara maita mĩrongo itandatũ, na iria ingĩ igĩciara maita mĩrongo itatũ ma iria ciahaandirwo. 9 ũrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua, nĩaigue.” 10 Nao arutwo ake magĩũka kũrĩ we, makĩmũũria atĩrĩ, “Waragĩria andũ na ngerekano nĩkĩ?” 11 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa igũrũ, no-o matiheetwo. 12 ũrĩa wothe ũrĩ na indo nĩakoongererwo nyingĩ aingĩhie makĩria. Nake ũrĩa wothe ũtarĩ, nĩagatuunywo o na kĩrĩa arĩ nakĩo. 13 Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga ndĩmaarĩrie na ngerekano: “Nĩ ũndũ o

na gūkorwo nīmoonaga-rī, mationaga; o na gūkorwo nīmaiguaga-rī, matiiguaga kana makamenya. **14** Nīo makinyīirwo nī ūhoru ūrīa warathirwo nī mūnabii Isaia, rīrīa oigire atīrī: “Kūigua mūgūtūūra mūiguaga, no mūtikaamenya ūndū; kuona mūgūtūūra muonaga, no mūtigakuūkīrwo. **15** “Nīgūkorwo ngoro cia andū aya nī ngingitaru; matū mao matiiguaga, na nīmahingīte maitho mao. Tondū maahota kuona na maitho mao, na maigue na matū mao, o na ngoro ciao igīe na ūmenyo, manjookerere, na nīi ndīmahonie.’ **16** No kūrathimwo nī maitho manyu tondū nīmoonaga, na matū manyu tondū nīmaiguaga. **17** Tondū ngūmwīra atīrī na ma, anabii na andū aingī athingu nīmerirīrie kuona maūndū marīa mūrona no-o matiamonire, na nīmerirīrie kūigua maūndū marīa mūraigua no matiamaignire. **18** “Nī ūndū ūcio, ta iguai ngītaarīria ūhoru wa ngerekano īyo ya mūhuri wa mbeū: **19** Hīndī īrīa mūndū o wothē aigua ndūmīrīri ya ūthamaki na akaaga kūmīmenya-rī, hīndī īyo ūrīa mūūru okaga akamūtunya kīrīa kīhaande ngoro-inī yake. Īno nīyo mbeū īrīa yahurirwo mūkīra-inī wa njīra. **20** Ūrīa wamūkīrīre mbeū īrīa yagūire rūnyanjara-inī nī mūndū ūrīa ūiguaga kiugo, na o rīmwe agakīamūkīra arī na gīkeno. **21** No tondū ndarī mīri-rī, aikaraga o kahinda kanini. Hīndī īrīa thīina woka, kana kwagīa na kīnyariirano nī ūndū wa kiugo-rī, agagītiganīria o narua. **22** Nake ūrīa wamūkagīra mbeū īrīa yagūire mīigua-inī-rī, nī mūndū ūrīa ūiguaga kiugo, no mīhang’o ya mūtūūrīre ūyū, na kūheenererio nī ūtonga, igagīthararia, ikagīria kīgīe na maciaro. (aiōn g165) **23** No ūrīa wamūkīrīre

mbeũ ĩrĩa yagũire tĩĩri-inĩ ũrĩa mũnoru-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũiguaga kiugo, na agakĩmenya. Nake agaciara maciaro, ũmwe akaruta maita igana, ũngĩ maita mũrongo ĩtandatũ, na ũngĩ maita mũrongo ĩtatũ ma mbeũ ĩrĩa yahaandĩtwo.”

24 Ningĩ Jesũ akĩmahe ngerekano ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta mũndũ ũrĩa wahaandire mbeũ njega mũgũnda wake. **25** No rĩrĩa andũ othe maakomete-rĩ, thũ yake ĩgĩũka, ikĩhura itindiĩ thĩinĩ wa ngano, na ĩgĩthiĩra. **26** Hĩndĩ ĩrĩa ngano yamerire na igĩciara-rĩ, hĩndĩ ĩyo itindiĩ o narĩo rĩkĩonekana. **27** “Ndungata cia mwene mũgũnda igĩũka kũrĩ we, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, githĩ ndwahaandire mbeũ njega mũgũnda waku? Kaĩ itindiĩ rĩkĩumĩte kũ?’ **28** “Agĩcookia atĩrĩ, ‘Nĩ mũndũ ũrĩ ũthũ na nĩ wekire ũguo.’ “Ndungata icio ikĩmũũria atĩrĩ, ‘Nĩũkwenda tũthiĩ, tũkarĩmunye?’ **29** “Nake agĩcookia atĩrĩ, ‘Aca, tondũ mũkĩmunya itindiĩ rĩu, mwahota kũrĩmunyanĩria na ngano. **30** Rekei ikũranĩre nginya hĩndĩ ya magetha. Hĩndĩ ĩyo-rĩ, nĩngeera agethi atĩrĩ: Ambai mũmunye itindiĩ na mũrĩohe itĩia, nĩguo rĩcinwo; mũcooke mũcookanĩrĩrie ngano, mũmĩige ikũmbĩ rĩakwa.” **31** Nĩamaheire ngerekano ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ũthamaki wa igũrũ ũtariĩ ta mbeũ ya karatarĩ, ĩrĩa mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. **32** O na akorwo mbeũ ĩyo nĩyo nini mũno kũrĩ mbeũ ciothe-rĩ, rĩrĩa yakũra, nĩĩnenehaga kũrĩ mũmera ĩrĩa ĩngĩ ya mũgũnda na ĩgatuĩka mũtĩ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igooka igaaka itara hong-e-inĩ ciaguo.” **33** Agĩcooka akĩmahe ngerekano o ĩngĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta ndawa ya kũimbia mũgate ĩrĩa mũndũ-wa-nja oire

na akīmītukania na mūtu mūingī o nginya mūtu ūcio wothe ūkīmbio nīyo.” **34** Jesū aaragīria kīrīndī maūndū macio mothe na ngerekano na ndaamaragīria ūndū o na ūmwe atekūhūthīra ngerekano. **35** Nīguo ūhorō ūrīa waaririo na kanua ka mūnabii ūhinge rīrīa oigire atīrī: “Ngaatumūra kanua gakwa njarie na ngerekano, nīngaaria maūndū marīa matūire marī mahithe kuuma rīrīa thī yombirwo.” **36** Hīndī īyo agītiga kīrīndī, agītoonya nyūmba. Arutwo ake magīūka kūrī we, makīmwīra atīrī, “Tūtaarīrie ngerekano ya itindiī rīrīa rīarī thīinī wa mūgūnda.” **37** Nake akīmacookeria atīrī, “Ūrīa wahaandire mbeū njega nī Mūrū wa Mūndū. **38** Mūgūnda nī thī, nayo mbeū njega nīcio ciana cia ūthamaki. Itindiī nī ciana cia ūrīa mūūru, **39** nayo thū īrīa īrīhaandaga nī ūrīa mūūru. Magetha nī ithirīro rīa mahinda maya, na agethi nī araika. (aiōn g165) **40** “Nī ūndū ūcio o ta ūrīa itindiī rīmunyagwo rīgacinwo na mwaki-rī, ūguo noguo gūkahaana hīndī ya ithirīro rīa mahinda maya. (aiōn g165) **41** Mūrū wa Mūndū nīagatūma araika ake, na nīmakeheria maūndū mothe marīa marehaga mehia na andū arīa othe mekaga ūūru ūthamaki-inī wake. **42** Nīmakamaikia thīinī wa icua rīa mwaki, kūrīa gūgaakorwo kīrīro na kūhagarania magego. **43** Hīndī īyo arīa athingu magaakenga ta riūa thīinī wa ūthamaki wa Ithe wao. Ūrīa ūrī na matū nī aigue. **44** “Ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na mūthiithū wahithitwo mūgūnda. Na rīrīa mūndū aawoonire, akīūhitha rīngī, na nī ūndū wa ūrīa akenete, agīthīī akīendia indo ciothe iria arī nacio akīgūra mūgūnda ūcio. **45** “Ningī ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na mwonjorithia wacaragia ruru njega.

46 Hīndī ĩrīa oonire ĩmwe ya thogora mūnene-rī, agīthiī akiendia indo ciake ciothe iria aarī nacio, akīmīgūra. 47 “O rīngī, ũthamaki wa igūrū ũhaanaine na neti ĩrīa yaikirio iria-inī, nayo ĩgītega thamaki cia mīthemba yothe. 48 Hīndī ĩrīa yaiyūrire, ategi acio a thamaki makīmīguucia hūgūrūrū-inī cia iria. Hīndī ĩyo magīikara thī, magīthuura thamaki iria njega, magīciīkīra ikabū-inī, no iria njūru magīcite. 49 Ũguo nīguo gūgaakorwo hīndī ya ithirīro rīa mahinda maya. Araika nīmagooka maamūranie arīa aaganu kuuma kūrī arīa athingu, (aiōn g165) 50 na maikie arīa aaganu icua-inī rīa mwaki, kūrīa gūgaakorwo na kīrīro na kūhagarania magego.” 51 Jesū akīmooria atīrī, “Nīmwataūkīrwo nī maūdū macio mothe?” Magīcookia atīrī, “Īī, nītwataūkīrwo.” 52 Akīmeera atīrī, “Nī ũndū ũcio, mūrutani wa watho o wothe ũrīa ũrutītuo ũhoru wa ũthamaki wa igūrū-rī, ahaanaine na mwene nyūmba ũrīa ũrutaga mūthiithū-inī wake indo iria njerū o na iria ngūrū.” 53 Nake Jesū aarīkia kūheana ngerekano icio-rī, akiuma kūu. 54 Aakinya itūūra rīa kwao-rī, akīambīrīria kūrutana thunagogi-inī ciao, nao makīgega. Makīūrania atīrī, “Mūdū ũyū arutīte kū ũgī ũyū na ciīko ici cia hinya? 55 Githī ũyū ti we mūrū wa mūtharamara? Githī rītwa rīa nyina ti Mariamu, na githī ariū a nyina ti Jakubu, na Jusufu, na Simoni, na Juda? 56 Na githī aarī a nyina othe tūtīrī nao? Mūdū ũyū akīrutīte maūdū maya mothe kū?” 57 Nao makīmūrega. No Jesū akīmeera atīrī, “Kūdū mūnabii ataheagwo gītīo no itūūra-inī rīake na gwake mūciī.” 58 Nake ndaaringire ciama nyingī kūu, tondū wa ũrīa maagīte gwītīkia.

14 Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo, Mũthamaki Herode nĩaguire ngumo ya Jesũ, **2** nake akĩra arĩa maamũtungataga atĩrĩ, “Ūcio nĩ Johana Mũbatithania; nĩ ariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ! Nĩkĩo arĩ na hinya mũnene ũguo wa kũringa ciama.” **3** Na rĩrĩ, Herode nĩanyitĩte Johana akamuoha, na akamũikia njeera nĩ ũndũ wa Herodia, ũrĩa warĩ mũtumia wa mũrũ wa nyina Filipu, **4** tondũ Johana nĩamwĩrĩte atĩrĩ: “Watho ndũgwĩtikĩrĩtie ũmũhikie.” **5** Herode nĩendaga kũũraga Johana, no nĩetigagĩra andũ, tondũ nĩmeetĩkĩtie atĩ Johana aarĩ mũnabii. **6** Mũthenya wa gũkũngũira gũciarwo kwa Herode-rĩ, mwarĩ wa Herodia nĩainĩire andũ, na agĩkenia Herode mũno. **7** Nĩ ũndũ ũcio Herode akĩhĩta na mwĩhĩtwa atĩ nĩekũmũhe kĩrĩa gĩothe angĩendire. **8** Nake mũirĩtu ũcio aarĩkia gũtaarwo nĩ nyina, akiuga atĩrĩ, “He mũtwe wa Johana Mũbatithania o rĩu ũrĩ thĩinĩ wa kiuga.” **9** Mũthamaki nĩataangĩkire mũno, no nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa wake, na ageni arĩa maarĩ iruga-inĩ rĩake-rĩ, agĩathana atĩ mũirĩtu ũcio aheo kĩrĩa eetĩtie. **10** Nĩ ũndũ ũcio agĩtũmana kũu njeera na Johana akĩrengwo mũtwe. **11** Naguo mũtwe ũcio wake ũkĩrehwo na kiuga, ũkĩnengerwo mũirĩtu ũcio, nake akĩũtwarĩra nyina. **12** Nao arutwo a Johana magĩthĩĩ makĩoya kĩimba gĩake, magĩgĩthika, magĩcooka magĩthĩĩ makĩira Jesũ. **13** Na rĩrĩa Jesũ aiguire ũhoru ũcio, akiuma kũu ahaicĩte gatarũ andũ matekũmenya, agĩthĩĩ handũ hataarĩ na andũ. Nakĩo kĩrĩndĩ kĩaigua ũguo-rĩ, gĩkiuma matũũra-inĩ gĩkĩmũrũmĩrĩra na magũrũ. **14** Rĩrĩa Jesũ oimire gatarũ na akĩona andũ aingĩ, akĩmaiguĩra tha, na akĩhonia arũaru ao. **15** Na gwakuhĩrĩria gũtuka-rĩ, arutwo ake magĩthĩĩ

harĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ nĩ kũndũ gũtarĩ mĩcĩĩ, na nĩkũratuka. Īra andũ aya mathiĩ, nĩgeetha makegũrĩre irio tũtũura-inĩ.” **16** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Hatĩrĩ bata wa mathiĩ. Mahei gĩa kũrĩa inyuĩ ene.” **17** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Haha tũrĩ na mĩgate ĩtano tu na thamaki igĩrĩ.” **18** Akĩmeera atĩrĩ, “Ndeherai haha.” **19** Nake agĩathana andũ maikare thĩ nyeki-inĩ. Akĩoya mĩgate ĩyo ĩtano na thamaki icio igĩrĩ, akĩrora igũrũ, agĩcookia ngaatho, akĩenyũranga mĩgate ĩyo. Agĩcooka akĩmĩnengera arutwo, nao arutwo makĩhe andũ. **20** Othe makĩrĩa makĩhũũna, nao arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte makĩiyũria ciondo ikũmi na igĩrĩ. **21** Mũigana wa andũ arĩa maarĩire maarĩ ta arũme ngiri ithano, andũ-a-nja na ciana matatarĩtwo. **22** O hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩra arutwo ake matoonye gatarũ, mathiĩ mbere yake mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria mũira wa oigĩre kĩrĩndĩ ũhoru. **23** Thuutha wa kũmoigĩra ũhoru-rĩ, akĩambata kĩrĩma-inĩ arĩ wiki nĩguo akahooe. Na gũgĩtuka aarĩ o ho wiki, **24** no gatarũ nĩkarĩkĩtie gũthiĩ itĩina iraiharaihu kuuma thĩ nyũmũ, gakĩhũũragwo nĩ makũmbĩ ma maaĩ tondũ kerekeire na kũrĩa rũhuho ruoimaga. **25** Na rĩrĩ, ta thaa kenda cia ũtukũ-rĩ, Jesũ agĩthiĩ kũrĩ o agereire maaĩ igũrũ. **26** Hĩndĩ ĩrĩa arutwo maamuonire agĩthiĩ agereire maaĩ igũrũ, makĩnyitwo nĩ guoya, makiuga atĩrĩ, “Īrĩa nĩ ngoma,” na magĩkaya nĩ gwĩtigĩra. **27** No hĩndĩ o ĩyo Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũmĩrĩriai! Nĩ niĩ. Tigai gwĩtigĩra.” **28** Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, akorwo nĩwe-rĩ, njĩra njũke kũrĩ we ngereire maaĩ igũrũ.” **29** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka.” Hĩndĩ ĩyo, Petero akiuma gatarũ,

agĩthĩ agereire maaĩ igũrũ erekeire harĩ Jesũ. **30** No rĩrĩa oonire rũhuho, agĩtigĩra, na akĩambĩrĩria gũtoonyerera maaĩ-inĩ, agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathani, honokia!” **31** O rĩmwe, Jesũ agĩtambũrũkia guoko, akĩmũnyiita, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee kaĩ ũrĩ na wĩtikio mũnini-ĩ! Wagĩa na nganja nĩkĩ?” **32** Na hĩndĩ ĩrĩa maahaicire gatarũ-rĩ, rũhuho rũgĩtiga kũhurutana. **33** Hĩndĩ ĩyo arĩa maarĩ thĩinĩ wa gatarũ makĩmũgooca, makiuga atĩrĩ, “Nĩ ma wee nĩwe Mũrũ wa Ngai.” **34** Na maarĩkia kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, magĩkinya bũrũri wa Genesareti. **35** Na hĩndĩ ĩrĩa andũ a kũu maamenyire atĩ nĩ Jesũ, makĩhunjia ũhoru ng’ongo ciothe iria ciamarigiicĩirie. Nao makĩmũrehera andũ othe arĩa maarĩ arũaru, **36** na makĩmũthaitha areke arũaru mahutie gĩcũrĩ kĩa nguo yake, na arĩa othe maamũhutirie makĩhonio.

15 Na rĩrĩ, thuutha ũcio Afarisai amwe na arutani a watho magĩũka kũrĩ Jesũ moimĩte Jerusalemu, makĩmũũria atĩrĩ, **2** “Nĩ kĩ gĩtũmaga arutwo aku mathũkie kĩrĩra gĩa athuuri? Matiĩthambaga moko rĩrĩa mekũrĩa irio!” **3** Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Na inyuĩ mũthũkagia watho wa Ngai nĩ ũndũ wa irĩra cianyu nĩkĩ? **4** Nĩgũkorwo Ngai oigire atĩrĩ, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa’ na ‘Mũndũ wa kũruma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ **5** No inyuĩ muugaga atĩ mũndũ angĩira ithe kana nyina atĩrĩ, ‘Ūteithio ũrĩa ingĩagũteithia naguo, nĩ kĩheo kĩamũrĩre Ngai,’ **6** mũndũ ũcio ndarĩ bata wa ‘gũtĩia ithe’ naguo. Nĩ ũndũ ũcio mũgagĩtua kiugo kĩa Ngai gĩa tũhũ nĩ ũndũ wa kĩrĩra kĩanyu. **7** Inyuĩ hinga ici! Isaia nĩamenyete wega hĩndĩ ĩrĩa aarathire ũhoru wanyu, akiuga atĩrĩ: **8**

“Andũ aya maaheaga gĩtĩo na mĩromo, no ngoro ciao irĩ kũraya na nĩ. **9** Nao maahooyaga o tũhũ; morutani marĩa marutanaga no mawatho ma andũ.” **10** Nake Jesũ agĩta kĩrĩndĩ kũu gĩũke harĩ we, agĩkĩra atĩrĩ, “Thikĩrĩriai na mũtaũkĩrwo. **11** Kĩrĩa gĩtoonyaga na kanua ka mũndũ ti kũo ‘kĩmũthaahagia’, no kĩrĩa kiumaga kanua gake nĩkũo ‘kĩmũthaahagia.’” **12** Na hĩndĩ ĩyo arutwo ake magĩthĩ harĩ we, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũĩ atĩ Afarisai nĩmararakarire rĩrĩa maraiguire ũhoru ũcio?” **13** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũmera o wothe ũtaahandĩtwo nĩ Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ nĩũkamunywo na mĩri. **14** Tiganai nao; acio nĩ atongoria atumumu. Mũtumumu angĩtongoria mũtumumu ũngĩ, eerĩ no kũgũa mangĩgũa irima.” **15** Nake Petero akiuga atĩrĩ, “Tũtaũrĩre ngerekano ĩyo.” **16** Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “O na inyuĩ mũtirĩ mũrataũkĩrwo o na rĩu? **17** Kaĩ mũtooĩ atĩ kĩndũ kĩrĩa gĩtoonyaga na kanua gĩthiiga nda, gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ? **18** No maũndũ marĩa moimaga kanua moimaga ngoro-inĩ, na nĩmo ‘mathaahagia’ mũndũ. **19** Nĩ ũndũ ngoro-inĩ nĩkuo kuumaga meciiria mooru, na ũragani, na ũtharia, na ũhũũri maraya, na ũici, na kũiganĩrĩra igenyo, na njambanio. **20** Macio nĩmo maũndũ marĩa ‘mathaahagia’ mũndũ; no kũrĩa irio na moko matarĩ mathambie matingĩtũma mũndũ agĩe na ‘thaahu.’” **21** Ningĩ Jesũ akiuma kũu, agĩthĩ ndeere-inĩ cia Turo na Sidoni. **22** Mũndũ-wa-nja Mũkaanani woimĩte gũkuhĩ na kũu agĩũka kũrĩ we, akĩmũkayagĩra, akiugaga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha! Mũirĩtu wakwa nĩarathĩnio mũno nĩ ndaimono.” **23** No Jesũ ndarĩ ũndũ o na ũmwe oigire. Nĩ ũndũ ũcio arutwo ake magĩthĩ

kūrī we makīmūringīrīria, makīmwīra atīrī, “Mwīre athiī, tondū nīaratūrūmīrīra agīkayaga.” 24 Nake Jesū agīcookia atīrī, “Ndaatūmirwo o kūrī ng’ondū cia nyūmba ya Isiraeli iria ciūrīte tu.” 25 Nake mūdū-wa-nja ūcio agīūka, akīmūtūrīria ndu, akīmwīra atīrī, “Mwathani, ndeithia!” 26 Nake Jesū agīcookia atīrī, “Gūtiagīrīire kuoya mūgate wa ciana ūikīrie ngui.” 27 Nake mūdū-wa-nja ūcio akiuga atīrī, “Ī nīguo Mwathani; no o na ngui nīrīaga rūitiki rūrīa rūgūaga kuuma metha-inī ya mwene cio.” 28 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mūtumia ūyū, wītīkio waku nī mūnene! Ihooya rīaku nīrīahingio.” Nake mwarī akīhonio ithaa o rīu. 29 Jesū akiuma kūu, agīthiī agereire hūgūrūrū-inī cia iria rīa Galili, agīcooka akīambata kīrīma-inī, agīikara thī. 30 Nakīo kīrīndī kīnene gīgūka kūrī we, gīkīmūrehera andū arīa maathuaga, na atumumu, na arīa maarī onju na arīa mataaragia, na angī aingī, makīmaiga magūrū-inī make; nake akīmahonia. 31 Nao andū makīgega rīrīa moonire arīa mataaragia makīaria, na arīa onju mahonetio, na arīa maathuaga magītware, na atumumu makīona. Nao makīgooca Ngai wa Isiraeli. 32 Nake Jesū agīita arutwo ake moke harī we, akīmeera atīrī, “Nīndīraiguīra andū aya tha tondū makoretwo hamwe na nī mīthenya ītatū, na matirī na kīndū gīa kūrīa. Ndikwenda mathiī marī ahūtu, tondū maahota kūrīngīkīra njīra.” 33 Nao arutwo ake magīcookia atīrī, “Tūngīruta kū mīgate ya kūhūūnia kīrīndī ta gīkī, gūkū werū-inī?” 34 Nake Jesū akīmooria, atīrī, “Mūrī na mīgate īigana?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Tūrī na mīgate mūgwanja, na tūthamaki tūnini tūtarī tūingī.” 35 Nake

akĩra kĩrĩndĩ kũ gĩikare thĩ. **36** Agĩcooka akĩoya mĩgate ĩyo mũgwanja na tũthamaki tũu, na aarĩkia gũcookia ngaatho-rĩ, akĩmĩenyũranga, akĩmĩnengera arutwo nao makĩhe andũ. **37** Othe makĩrĩa makĩhũũna. Thuutha ũcio arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte makĩiyũria ciondo mũgwanja. **38** Mũigana wa andũ arĩa maarĩire maarĩ andũ ngiri inya, andũ-a-nja na ciana matatarĩtwo. **39** Jesũ aarĩkia kuugĩra kĩrĩndĩ ũhoru, agĩtoonya gatarũ, agĩthĩ mwena wa Magadani.

16 Na rĩrĩ, Afarisai na Asadukai magĩũka kũrĩ Jesũ, makĩmũgeria na kũmwĩra amaringĩre kĩa kiumĩte igũrũ makĩone. **2** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa gwatuka, muugaga atĩrĩ, ‘Kaĩ nĩgũkaara-ĩ, tondũ igũrũ nĩ gũtune’.” **3** Ningĩ rũciinĩ muugaga atĩrĩ, ‘Ũmũthĩ nĩgũkũgĩa kĩhuhũkanio, tondũ igũrũ nĩ gũtune na gũgathimba.’ Nĩmũũĩ gũtaũra ũrĩa igũrũ rĩtariĩ, no mũtingĩhota gũtaũra imenyithia cia mahinda maya tũrĩ. **4** Rũciaro rũrũ rwaganu na rwa ũtharia rũũragia rũringĩrwo kĩa, no gũtirĩ kĩa rũkũringĩrwo tiga kĩa kĩrĩa kĩa Jona.” Nake Jesũ akĩmatiga, agĩthĩra. **5** Rĩrĩa maaringire iria, arutwo ake magĩkorwo nĩmariganĩrwo nĩgũkuua mĩgate. **6** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei, na mwĩhũgage ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai na Asadukai.” **7** Nao makĩaranĩria, makiuga atĩrĩ, “Hihi nĩ tondũ tũtinoka na mĩgate.” **8** Nake Jesũ aamenya ũrĩa meeranaga, akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ a wĩtkio mũnini, nĩ kĩĩ kĩratũma mwanĩrie ũhoru wa kwaga mĩgate? **9** Kaĩ mũtarĩ mwataũkĩrwo? Mũtingĩririkana mĩgate ĩtano ĩrĩa yarĩrwo nĩ andũ ngiri ithano, na nĩ ciondo ciigana muonganirie? **10** Kana mĩgate

mūgwanja ĩrĩa yarĩirwo nĩ andũ ngiri inya, na nĩ ciondo ciigana muonganirie? **11** Nĩ kĩĩ kĩragiria mūmenye atĩ ndikwaragia ũhoru wa mĩgate? No mwĩhũgagei ndawa ĩyo ya kũmbia mĩgate ya Afarisai na Asadukai.” **12** Hĩndĩ ĩyo makĩmenya atĩ ndaameeraga mehũũge nĩ ũndũ wa ndawa ya kũmbia mĩgate, no nĩ memenyagĩrĩre ũrutani wa Afarisai na Asadukai. **13** Na rĩrĩa Jesũ aakinyire rũgongo rwa Kaisarea-Filipi, nĩoririe arutwo ake atĩrĩ, “Andũ moigaga Mũrũ wa Mũndũ nũũ?” **14** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Amwe moigaga atĩ nĩwe Johana Mũbatithania; angĩ makoiga nĩwe Elija, o na angĩ makoiga nĩwe Jeremia, kana ũmwe wa anabii.” **15** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ na inyuĩ muugaga atĩa? Muugaga niĩ nĩ niĩ ũ?” **16** Simoni Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai ũrĩa wĩ muoyo.” **17** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Kũrathimwo-rĩ, nĩwe Simoni mũrũ wa Jona, nĩgũkorwo ndũguũrĩrio ũndũ ũyũ nĩ mũndũ, no nĩ Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ. **18** Na niĩ ngũkwĩra atĩrĩ, wee nĩwe Petero, na igũrũ rĩa ihiga rĩrĩ nĩngaka kanitha wakwa, nacio ihingo cia kwa ngoma itikaũtooria. (Hadēs g86) **19** Nĩngakũnengera cabi cia ũthamaki wa igũrũ; na kĩrĩa gĩothe ũkooha gũkũ thĩ nĩgĩkoohwo igũrũ, na kĩrĩa gĩothe ũkoohora gũkũ thĩ, nĩgĩkoohorwo igũrũ.” **20** Agĩcooka agĩkaania arutwo ake matikeere mũndũ o na ũrĩkũ atĩ we nĩwe Kristũ. **21** Kuuma hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩambĩrĩria gũtaarĩria arutwo ake atĩ no nginya athĩ Jerusalemu, na athĩnĩnio mũno nĩ athuuri, na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, na atĩ no nginya ooragwo, na thuutha wa mĩthenya ĩtatũ ariũke. **22** Nake Petero akĩmũtwara keheri-inĩ, akĩmũkaania,

akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, kũroaga gũtuĩka ũguo! Ũndũ ũcio ndũkanagũkore!” **23** Nake Jesũ akĩhũgũrĩra Petero, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka thuutha wakwa, Shaitani! Wee wĩ mũhĩnga harĩ nĩ; wee ndwĩciiragia maũndũ moimĩte kũrĩ Ngai, tiga maũndũ moimĩte kũrĩ andũ.” **24** Hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Mũndũ o wothe ũngĩenda kũnũmĩrĩra, no nginya eerege we mwene, oe mũtharaba wake aanũmĩrĩre. **25** Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa wothe wendaga kũhonokia muoyo wake nĩakoorwo nĩguo; no ũrĩa wothe ũkoorwo nĩ muoyo wake nĩ ũndũ wakwa nĩakaũhonokia. **26** Nĩ ũndũ-rĩ, mũndũ angĩgũna nakĩ o na angĩgwaĩra thĩ yothe, na orwo nĩ muoyo wake? Kana nĩ kĩ mũndũ angĩkũũrania muoyo wake nakĩo? **27** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ nĩagooka na riiri wa Ithe hamwe na araike ake, na hĩndĩ ĩyo nĩakahe o mũndũ kĩheo gĩake kũringana na ciiko ciake. **28** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, amwe marũngĩi haha matigacama gĩkuũ matonete Mũrũ wa Mũndũ agĩũka na ũthamaki wake.”

17 Thuutha wa mĩthenya ĩtandatũ, Jesũ nĩathiire na Petero, na Jakubu, na mũrũ wa nyina Johana, akĩmatwara kĩrĩma-inĩ kĩraaya handũ hataarĩ na andũ. **2** Arĩ hau mbere yao akĩgarũrũka ũrĩa aahaanaga. Ũthiũ wake ũkĩara ta riũa, na nguo ciake ikĩerũha cua, ta ũtheri. **3** O hĩndĩ ĩyo hau mbere yao makiumĩrĩrwo nĩ Musa na Elija makĩaranĩria na Jesũ. **4** Nake Petero akĩra Jesũ atĩrĩ, “Mwathani, nĩ wega tũikare gũkũ; ũngĩenda-rĩ, no njake ithũnũ ithatũ, kĩmwe gĩaku, na kĩmwe kĩa Musa, na kĩrĩa kĩngĩ kĩa Elija.” **5** O akĩaragia-rĩ, itu ikengu rĩgĩũka rĩkĩmahumbĩra, na mũgambo ũkiuma itu-inĩ rĩu

ũkiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe Mũrũ wakwa ũrĩa nyendete; na nĩngenagio mũno nĩwe. Mũiguagei!” 6 Rĩrĩa arutwo maiguire ũguo-rĩ, makĩnamĩrĩra, magĩturumithia mothiũ mao thĩ mamakĩte mũno. 7 No Jesũ agĩũka, akĩmahutia na akĩmeera atĩrĩ, “Arahũkai, tigai gwĩtigĩra.” 8 Na rĩrĩa maatiirire maito-rĩ, mationire mũndũ ũngĩ tiga o Jesũ wiki. 9 Rĩrĩa maikũrũkaga kuuma kĩrĩma-inĩ, Jesũ akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikae kwĩra mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa muona, nginya rĩrĩa Mũrũ wa Mũndũ akaariũkio oime kũrĩ arĩa akuũ.” 10 Nao arutwo makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩkĩ gĩtũmaga arutani a watho moige atĩ Elija no nginya aambe ooke?” 11 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ, Elija no nginya aambe ooke, ahaarĩrie maũndũ mothe. 12 No ngũmwĩra atĩrĩ, Elija nĩarĩkĩtie gũũka, no andũ makĩaga kũmũmenya, no nĩmamwĩkire ũrĩa wothe meendaga kũmwĩka. O ũguo noguo nake Mũrũ wa Mũndũ akaanyariirwo nĩo.” 13 Hĩndĩ ĩyo arutwo makĩmenya atĩ aamaheaga ũgoro wa Johana Mũbatithania. 14 Rĩrĩa maakinyire harĩa kĩrĩndĩ kĩarĩ, mũndũ ũmwe agĩthiĩ harĩ Jesũ, akĩmũturĩria ndu, 15 akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani igũira mũrũ wakwa tha, arĩ na mũrimũ wa kĩbaba na nĩũmũthĩĩnagia mũno. Kaingĩ nĩagũũaga mwaki-inĩ kana akagũa maaĩ-inĩ. 16 Nĩndĩramũreheire arutwo aku, no matinahota kũmũhonia.” 17 Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Rũciarũ rũrũ rũtetĩkĩtie na rũremi, nĩ nginya rĩ ngũikara na inyuĩ? Ngũmũkirĩrĩria nginya rĩ? Ndeherai kamwana kau.” 18 Jesũ agĩkũũma ndaimono ĩyo, nayo ĩkiuma kamwana kau, na gakĩhonio o hĩndĩ ĩyo. 19 Nao arutwo magĩthiĩ kũrĩ Jesũ keheri-inĩ, makĩmũũria atĩrĩ,

“Türemirwo nĩkũingata ndaimono ĩyo nĩkĩ?” **20** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ tondũ wĩtikio wanyu nĩ mũnini. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũngĩkorwo na wĩtikio mũnini ta mbeũ ya karatarĩ, no mũhote kwĩra kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Ehera haha, ũthĩĩ haarĩa’ na gĩthĩĩ. Gũtirĩ ũndũ ũkaamũrema.”

(**21** No ndaimono mũthemba ũcio ndĩngĩingatĩka na kĩndũ kĩngĩ, tiga mahooya na kwĩhinga kũrĩa irio.)

22 Hĩndĩ ĩrĩa macookanĩrĩre kũu Galili, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkunyaĩrwo aneanwo moko-inĩ ma andũ. **23** Nĩmakamũũraga, na mũthenya wa ĩtatũ nĩakariũkio.” Nao arutwo makĩyũrwo nĩ kĩa. **24** Na rĩrĩ, Jesũ na arutwo ake maarĩkia gũkinya Kaperinaumu, arĩa meetagia andũ daraki igĩrĩ cia igooti rĩa hekarũ magĩthĩĩ kũrĩ Petero, makĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ mũrutani wanyu atarutaga igooti rĩa hekarũ?” **25** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩarutaga.” Rĩrĩa Petero aatoonyire nyũmba, Jesũ akĩmũhĩta kwaria akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgwĩciiria atĩa, wee Simoni? Athamaki a thĩ-rĩ, metagia igooti kuuma kũrĩ a? Metagia ariũ ao, kana metagia andũ arĩa angĩ?” **26** Nake Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ.” Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio ariũ ao matirĩhaga. **27** No nĩguo tũtikamarakarie-rĩ, thĩĩ iria-inĩ ũikie ndwano kuo, na thamaki ĩrĩa ũkũnyiita mbere, ũmĩtumũre kanua kayo, na nĩũkuona mbeeca, daraki inya; cioe ũthĩĩ ũrĩhe igooti rĩakwa na rĩaku.”

18 Ihinda o rĩu arutwo magĩũka kũrĩ Jesũ, makĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ mũnene gũkĩra arĩa angĩ ũthamaki-inĩ wa igũrũ?” **2** Nake agĩĩta kaana, agĩkarũgamia gatagatĩ kao. **3** Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma,

tiga mūgarūrūkire mūtuīke o ta twana, mūtigatoonya ūthamaki wa igūrū. **4** Nĩ ūndū ūcio, ūrĩa wothe wĩnyiihagia ta kaana gaka nĩwe mūnene gūkĩra arĩa angĩ ūthamaki-inĩ wa igūrū. **5** “Nake ūrĩa wothe wamūkagĩra kaana ta gaka thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa, nĩ nĩ aamūkagĩra. **6** No ūrĩa wothe ūngĩhĩtithia kamwe ga twana tūtū tūnjĩtikĩtie keehie, nĩ kaba mūndū ūcio aharūkio ihiga rĩa gĩthĩ ngingo aikio iria-inĩ kūrĩa kūrīku. **7** “Kaĩ gūkū thĩ kūrĩ na haaro-ĩ, nĩ ūndū wa maūndū marĩa matūmaga andū mehie! Maūndū ta macio no nginya moke, no mūndū ūrĩa ūtūmaga moke kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **8** Guoko gwaku kana kūgūrū gwaku kūngītūma wĩhie-rĩ, gūtīnie ūgūte. Nĩ kaba ūtoonye muoyo-inĩ wĩ gĩthua kana wĩ kĩonje, gūkĩra ūkorwo na moko meerĩ kana magūrū meerĩ na ūikio mwaki-inĩ wa tene na tene. (aiōnios g166) **9** Narĩo riitho rĩaku rĩngītūma wĩhie-rĩ, rĩkūũre, ūrĩte. Nĩ kaba ūtoonye muoyo-inĩ na riitho rĩmwe, gūkĩra ūkorwo na maithe meerĩ na ūikio mwaki-inĩ wa kwa ngoma. (Geenna g1067) **10** “Menyererai mūtīkae kūnyarara o na kamwe ga twana tūtū tūnini. Nĩgūkorwo ngūmwĩra atĩrĩ, araika a tuo nĩmonaga ūthiũ wa Baba ūrĩa ūrĩ igūrū, hĩndĩ ciothe.” (**11** Nĩgūkorwo Mūrū wa Mūndū ookire kūhonokia kĩrĩa kĩorĩte.) **12** “Rĩu-rĩ, mūgwĩciiria atĩa? Mūndū angĩkorwo arĩ na ng’ondū igana rĩmwe, na ĩmwe yacio yũre-rĩ, githĩ ndangĩtiga icio mĩrongo kenda na kenda kũu irĩma-inĩ, athiĩ agacarie ĩyo yũrĩte? **13** Na angĩmĩona-rĩ, ngūmwĩra atĩrĩ na ma, akenagĩra ng’ondū ĩyo ĩmwe ĩrorĩte kūrĩ ūrĩa akenagĩra icio mĩrongo kenda na kenda itaroorĩte. **14** Ūguo noguo Ithe wanyu ūrĩa ūrĩ

Igūrū atangīenda o na kamwe ga twana tūtū tūnini koore.

15 “Mūrū kana mwarī wa thoguo angīkūhītīria-rī, thīi ūmuonie ihītia rīake mūrī o inyuī eerī. Angīgūthikīrīria-rī, nīmwacookanwo nake. **16** No angīrega gūgūthikīrīria, oya mūdū ūngī ūmwe kana eerī mūthīi nao, nīguo ūndū o wothē ūrūgamagīrīrwo nī ūira wa andū eerī kana atatū.

17 Angīrega kūmathikīrīria-rī, īra kanitha ūndū ūcio; na angīkīrega gūthikīrīria o na kanitha-rī, mūtue o ta mūdū ūtetīkītie kana ta mwītia wa mbeeca cia igooti. **18** “Ngūmwīra atīrī na ma, ūndū o wothē mūkooha gūkū thī, o na igūrū nīūkoohwo, na ūrīa wothē mūkoohora gūkū thī, o na igūrū nīūkohorwo. **19** “O rīngī ngūmwīra atīrī, andū eerī anyu mangīguanīra gūkū thī ūndū o wothē ūrīa marahooya, nīmakahingīrio nī Baba ūrīa ūrī igūrū.

20 Nīgūkorwo harīa andū eerī kana atatū monganīte thīinī wa rītwa rīakwa-rī, ngoragwo ndī ho gatagatī kao.” **21** Ningī Petero agīūka harī Jesū, akīmūūria atīrī, “Mwathani, mūrū kana mwarī wa baba angīhītīria maita maigana ngīmūrekaḡira? Hihī nī maita mūḡwanja?” **22** Jesū akīmūcookeria atīrī, “Ngūkwīra atīrī, ti maita mūḡwanja, no nī mīrongo mūḡwanja, maita mūḡwanja. **23** “Nī ūndū ūcio, ūthamaki wa igūrū ūhaananītio na mūthamaki ūrīa wendaga kuonio mathabu ma mbeeca ciake nī ndungata ciake. **24** Aambīrīria kūrora mathabu-rī, mūdū warī na thīrī wake wa taranda ngiri ikūmi akīrehwo kūrī we. **25** Na tondū nīaremetwo nī kūrīha-rī, mwathi wake agīathana atī mūdū ūcio, endio hamwe na mūtumia wake, na ciana ciake, na kīrīa ḡiothe aarī nakīo nīguo thīirī ūrīhīke. **26** “Ndungata īyo īkīḡūithia mbere yake,

ikimūthaitha, ikimwira atiri, 'Ngiririria, na nindikuriha thiri wothe.' 27 Nake mwathi ucio wa ndungata iyo akimiguira tha, akimirekera thiri ucio akireka ithi. 28 "No ndungata iyo yoima nja, igicemania na ndungata ingi yarutaga wira nayo yari na thiri wayo wa dinari igana rimwe. Ikiminyiita mūmero imite, ikimira na hinya atiri, 'Ndiha thiri wakwa uria uri nago!' 29 "Ndungata iyo ikiguthia thi, ikimithaitha, ikimira atiri, 'Ngiririria, na nindikuriha.' 30 "Nowe akirega. Handu ha uguo, agithi ikimikithia njeera nginya rira ikaarha thiri ucio. 31 Rira ndungata iria ingi cionire uria gwekika-ri, ikigua uru muno, igithi ikira mwathi wacio uria wothe gwekikite. 32 "Nake mwathi wao agita ndungata iyo, akimira atiri, 'Wee ndungata ino njaganu, ngurekeire thiri waku wothe tondū niuthaithire. 33 Githi nawe ndukwagirirwo uiguire ndungata iria ingi tha o ta uria ni nguiguriire tha?' 34 Ni undu wa kurakara, mwathi wayo akimineana kuri anene a njeera niguo ikaherithio o nginya rira ikaarha thiri wothe. 35 "Uguo niguo Baba uria uri iguru ageeka o umwe wanyu, mungaga kurekera muru kana mwar wa ithe wanyu na ma kuuma ngoro-ini cianyu."

19 Na riri, Jesu aaria kumeera maundu macio-ri, akiuma Galili, agithi rugongo rwa Judea murimo uria ingi wa Ruri rwa Jorodani. 2 Nao andu aingi makimurumirira, nake akimahonera kuo. 3 Na Afarisai amwe magithi kuri we niguo mamugerie. Makimuria atiri, "Watho niwitikiritie mundu atigane na mutumia wake ni undu wa gitumi o na kiriku?" 4 Nake

akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mūtathomete, atĩ o kĩambĩrĩria Mũũmbi ‘ombire mũndũ-mũrũme na mũndũ-wa-nja’, 5 na akiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũu mũndũ mũrũme nĩagatigana na ithe na nyina, na anyiitane na mūtumia wake, nao eerĩ matũike mwĩrĩ ũmwe?’ 6 Na nĩ ũndũ ũcio, acio ti andũ eerĩ rĩngĩ, no nĩ mũndũ ũmwe. Nĩ ũndũ ũcio, arĩa Ngai anyiitithanĩtie, mũndũ ndakanamatigithanie.” 7 Nao makĩmũuria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũmire Musa aathane atĩ mũndũ no ahe mūtumia wake marũa ma gũtigana nake, amũte?” 8 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Musa aamwĩtĩkĩririe mũtiganage na atumia anyu tondũ wa ũmũ wa ngoro cianyu. No gũtiarĩ ũguo kuuma kĩambĩrĩria. 9 Ngũmwĩra atĩrĩ, mũndũ o wothe angĩtigana na mūtumia wake, tiga amũteire nĩ ũndũ wa ũtharia, nake ahikie mūtumia ũngĩ-rĩ, mũndũ ũcio nĩatharĩtie.” 10 Nao arutwo makĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ gatagatĩ ka mũthuri na mūtumia-rĩ, nĩ kaba kwaga kũhikania.” 11 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ti mũndũ o wothe ũngĩhota gwĩtikĩra ũhoro ũyũ, tiga no arĩa maheetwo ũhoti ũcio. 12 Nĩgũkorwo andũ amwe maaciarirwo mahaana ta marĩ ahakũre; angĩ maahakũrirwo nĩ andũ; na angĩ makarega kũhikania nĩ ũndũ wa ũthamaki wa igũrũ. Mũndũ ũrĩa ũngĩhota gwĩtikĩra ũndũ ũyũ, nĩawĩtikĩre.” 13 Hĩndĩ iyo Jesũ akĩreherwo twana nĩguo atũigĩrĩre moko na atũhooere. No arutwo magĩkũũma arĩa maatũrehe. 14 Nowe Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rekei twana tũũke kũrĩ nĩ, tigai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Igũrũ nĩ wa arĩa mahaana ta tuo.” 15 Aarĩkia gũtũigĩrĩra moko, akiuma kũu. 16 Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe

nĩokire kũrĩ Jesũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩ ũndũ ũrĩkũ mwega ingĩka nĩgeetha ngĩe na muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) 17 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūkũnjũũria ũhoru wa ũndũ ũrĩa mwega nĩkĩ? Kũrĩ o Ūmwe mwega. Ūngĩenda gũtoonya muoyo-inĩ-rĩ, athĩkagĩra maathani.” 18 Mũndũ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ maathani marĩkũ?” Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkanoragane, na ndũkanatharanie, na ndũkanaiye, na ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoy, 19 na tĩĩa thoguo na nyũkwa,’ o na ‘endaga mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩyendete wee mwene.” 20 Mwanake ũcio akiuga atĩrĩ, “Maũndũ macio mothe ndũire ndĩmarũmĩtie, nĩ kĩĩ kĩngĩ ndigairie?” 21 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūngĩenda kwagĩrĩra kũna, thĩĩ wendie indo ciaku ũhe athĩĩni mbeeca icio, na nĩũkagĩa na mũthiithũ igũrũ. Ūcooke ũũke ũnũmĩrĩre.” 22 Rĩrĩa mwanake ũcio aiguire ũguo-rĩ, agĩthĩĩ arĩ na kĩa, tondũ aarĩ na ũtonga mũingĩ. 23 Nake Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ ũndũ ũrĩ hinya gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa igũrũ. 24 O rĩngĩ ngũmwĩra atĩrĩ, nĩ ũhũthũ ngamĩra ĩhungurĩre irima rĩa cindano, gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki wa Ngai.” 25 Rĩrĩa arutwo maiguire ũguo-rĩ, makĩmaka mũno, makĩũrania atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, nũũ ũngĩkĩhonoka?” 26 Nake Jesũ akĩmarora akĩmeera atĩrĩ, “Ūndũ ũcio ndũngĩhoteka nĩ andũ, no maũndũ mothe nĩmahotekaga nĩ Ngai.” 27 Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithũĩ nĩtũtigĩte maũndũ mothe, tũgakũrũmĩrĩra! Ithũĩ-rĩ, nĩ kĩĩ tũkaaheo?” 28 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, hĩndĩ ĩrĩa Mũrũ wa Mũndũ agaikarĩra gĩtĩ

gĩake kĩa ũnene kĩrĩ riiri, thĩinĩ wa thĩ njerũ, inyuĩ arĩa mũnũmagĩrĩra nĩ inyuĩ mũgaikarĩra itĩ ikũmi na igĩrĩ cia ũnene, na nĩmũgatuĩra mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ ya Isiraeli ciira. **29** Na ũrĩa wothe ũtigĩte nyũmba, kana ariũ a nyina, kana aarĩ a nyina, kana ithe, kana nyina, kana ciana, kana mĩgũnda nĩ ũndũ wakwa nĩakamũkĩra maita igana ma iria atigĩte, na agae muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **30** No rĩrĩ, andũ aingĩ arĩa marĩ mbere nĩo makaarigia thuutha, na aingĩ arĩa marĩ thuutha nĩo magaatongoria.

20 “Nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta mũndũ warĩ na gĩthaka, ũrĩa woimagarire rũciinĩ tene akaandĩke andũ a kũruta wĩra mũgũnda wake wa mĩthabibũ. **2** Na aarĩkanĩra nao atĩ nĩekũmarĩha dinari mũthenya ũcio, akĩmatũma makarute wĩra mũgũnda-inĩ wake wa mĩthabibũ. **3** “Ta thaa ithatũ nĩoimagarire na akĩona andũ angĩ marũngĩ thoko-inĩ matarĩ ũndũ meekaga. **4** Akĩmeera atĩrĩ, ‘O na inyuĩ-rĩ, thĩĩ mũkarute wĩra mũgũnda-inĩ wakwa wa mĩthabibũ, na nĩngũmũrĩha o kĩrĩa kĩagĩrĩire.’ **5** Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ. “Ningĩ akiumagara rĩngĩ ta thaa thita, na thaa kenda agĩka o ũguo. **6** Na ta thaa ikũmi na ĩmwe, akiumagara na akĩona andũ angĩ marũngĩ o hau. Akĩmooria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũtinde mũrũngĩ haha mũthenya mũgima mũtarĩ ũndũ mũreka?’ **7** “Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Tondũ gũtirĩ mũndũ ũtwandĩkire.’ “Akĩmeera atĩrĩ, ‘O na inyuĩ thĩĩ mũkarute wĩra mũgũnda-inĩ wakwa wa mĩthabibũ.’ **8** “Gwatuka-rĩ, mwene mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ akĩra mũrũgamĩrĩri wa wĩra wake atĩrĩ, ‘Ita

aruti a wīra ūmarīhe mūcaara, wambīrīrie na arīa maandikirwo thuutha, ūrīkie na arīa maandikirwo mbere.’

9 “Aruti a wīra arīa maandikītwo thaa ikūmi na īmwe moka, makīrīhwo dinari īmwe o mūdū. **10** Nī ūndū ūcio, rīrīa arīa maandikītwo mbere mookire-rī, meeciirītie mekūrīhwo makīria. No rīrī, o nao maarīhirwo dinari īmwe o mūdū. **11** Maarīkia kūrīhwo, makīambīrīria kūnugunikīra mwene mūgūnda. **12** Makiuga atīrī, ‘Andū arīa marigirie kwandikwo-rī, marutire wīra o ithaa rīmwe, na wamaiganania na ithuī arīa twatinda wīra na mīnoga na kūhīa nī riūa.’ **13** “Nake agīcookeria ūmwe wao atīrī, ‘Mūrata wakwa, ndinagwīka ūūru. Githī tūtīrīkanīire atī ngūrīhe dinari īmwe? **14** Kīoe mūcaara waku ūthīī. Nī nī ndenda kūrīha mūdū ūcio wandikirwo thuutha o ta ūguo ndakūrīha. **15** Githī ndirī na kīhoo to gīa gwīka ūrīa ngwenda na mbeeca ciakwa? Kana ūraigua ūiru tondū ndī mūtaana?’ **16** “Nī ūndū ūcio arīa marī thuutha, magaatuīka a mbere, na arīa marī mbere magaatuīka a thuutha.” **17** Na rīrīa Jesū aambataga Jerusalemu-rī, nīetire arutwo ake arīa ikūmi na eerī keheri-inī akīmeera atīrī, **18** “Twerekeire kwambata Jerusalemu, na kūu Mūrū wa Mūdū nīagakunyanīrwo aneanwo kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na arutani a watho. Nao nīmakamūtuīra kūrīragwo **19** na nīmakamūneana kūrī andū-a-Ndūrīrī anyūrūrio na ahūrwo na kīboko na mamwambe mūtī igūrū. Na mūthenya wa gatatū nīakariūkio!” **20** Thuutha ūcio, nyina wa ciana cia Zebedi nīokire kūrī Jesū arī na ariū ake, agīturia ndu, akīmūthaitha amūhingīrie ūndū mūna. **21** Nake Jesū akīmūūria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū

ũkwenda?” Akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩkĩra atĩ ũmwe wa aanake aya akwa eerĩ magaikara ũmwe mwena waku wa ũrĩo, na ũcio ũngĩ mwena waku wa ũmotho ũthamaki-inĩ waku.” **22** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũtiũũ ũrĩa mũrahooya. No mũhote kũnyuĩra gĩkombe kĩrĩa ngũnyuĩra?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “ĩ, no tũhote.” **23** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ mũkaanyuĩra gĩkombe gĩakwa, no gũikara mwena wakwa wa ũrĩo kana wa ũmotho ti niĩ heanaga. Itĩ icio ikaaheo arĩa mathondekeirwo cio nĩ Baba.” **24** Rĩrĩa arutwo acio angĩ ikũmi maiguire ũhoro ũcio, makĩrakarĩra arutwo acio eerĩ a nyina ũmwe. **25** Nake Jesũ akĩmeeta hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũũ atĩ aathani a Ndũrĩrĩ nĩ metũũgagĩria igũrũ rĩa andũ ao, na anene ao nĩmamaathaga na hinya. **26** No rĩrĩ, gũtikanahaane ũguo gatagatĩ kanyu. Handũ ha ũguo, ũrĩa ũngĩenda gũtuĩka mũnene thĩinĩ wanyu-rĩ, nĩ atuĩke ndungata yanyu, **27** na ũrĩa ũngĩenda gũtuĩka wa mbere thĩinĩ wanyu nĩatuĩke ngombo yanyu, **28** o ta ũrĩa Mũrũ wa Mũndũ atookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata, na arute muoyo wake ũtuĩke thogora wa gũkũũra andũ aingĩ.” **29** Na rĩrĩa Jesũ na arutwo ake moimaga Jeriko-rĩ, andũ aingĩ makĩmũrũmĩrĩa. **30** Nao andũ eerĩ atumumu maikarĩte mũkĩra-inĩ wa njĩra, na rĩrĩa maiguire atĩ nĩ Jesũ wahĩtũkaga-rĩ, makĩanĩrĩa, makiuga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũiguire tha!” **31** Gikundi kũ kĩa andũ gĩkĩmakaania, gĩkĩmeera makire, no-o magĩkĩrĩrĩa kwanĩrĩa, makiugaga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũiguire tha!” **32** Nake Jesũ akĩrũgama, akĩmeeta. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũrenda ndĩmwĩkĩre atĩa?” **33**

Makīmūcookeria atīrī, “Mwathani, tūrakūhooya o tūcooke kuona.” **34** Nake Jesū akīmaiguīra tha, akīmahutia maitho. Na kahinda o kau makīambīrīria kuona, makīmūrūmīrīra.

21 Na rīrīa maakuhīrīrie Jerusalemu, maakinya itūūra rīa Bethifage kūu Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū-rī, Jesū agītūma arutwo ake eerī, **2** akīmeera atīrī, “Thiīi itūūra rīrīa rīrī mbere yanyu, na mwaingīra o ūguo nīmūgūkora ndigiri yohetwo, īrī na njaū yayo. Ciohorei mūndehere. **3** Na mūndū o na ūrīkū angīmūūria ūndū-rī, mwīrei atī Mwathani nīabatarītio nīcio, na nīegūcicookia o narua.” **4** Ūndū ūyū wekīkire nīgeetha ūrathi ūrīa waarītio na kanua ka mūnabii ūhinge, rīrīa oigire atīrī: **5** “Īrai Mwarī wa Zayuni atīrī, ‘Mūthamaki waku nīarooka kūrīwe, nī mūhooreri na akuuītwo nī ndigiri, o njaū ya ndigiri.” **6** Nao arutwo magīthiī magīka o ūrīa Jesū aamerīte. **7** Makīrehe ndigiri na njaū yayo, na makīara nguo ciao igūrū rīayo, nake Jesū agīkuuo nīyo. **8** Na andū gīkundi kīnene mūno makīara nguo ciao njīra-inī, nao arīa angī magītua mathīgī ma mītī makīmaara njīra-inī. **9** Nacio ikundi cia andū arīa maamūtongoretie na arīa maamūrūmīrīre maanagīrīra makoīga atīrī, “Hosana, Mūrū wa Daudi!” “Kūrathimwo-rī, nī mūndū ūrīa ūgūūka na rīitwa rīa Mwathani!” “Hosana igūrū, o igūrū mūno!” **10** Rīrīa Jesū aatoonyire Jerusalemu, andū a itūūra rīu inene rīothe makīambūrūrūka, makīūrania atīrī, “Ūyū nake nūū?” **11** Nakīo kīrīndī kīu gīgīcookia atīrī, “Ūyū nīwe Jesū ūrīa mūnabii wa kuuma Nazarethi itūūra rīa Galili.” **12** Nake Jesū agītoonya kūu hekarū-inī akīrutūrūra andū othe arīa maagūruga na meendagia indo kuo, akīng’aūrania

metha cia arĩa maakũũranagia mbeeca, na akĩng'aũrania itĩ cia arĩa meendagia ndutura. **13** Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ, ‘Nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya kũhooyagĩrwo,’ no inyuĩ mũmĩtuĩte ‘ngurunga ya atunyani.’” **14** Nao atumumu na cionje magĩthĩ kũrĩ we kũu hekarũ-inĩ, nake akĩmahonia. **15** No rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho moonire maũndũ ma magegania marĩa eekaga, na maigua ũrĩa ciana cianagĩrĩa kũu hekarũ-inĩ ikiugaga atĩrĩ, “Hosana Mũrũ wa Daudi,” makĩrakara. **16** Makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũraigua ũrĩa ciana ici iroiga?” Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩndĩraigua. Kaĩ inyuĩ mũtathomete ciugo iria ciugĩte atĩrĩ, “Kuuma tũnua-inĩ twa twana na twa ngenge nĩtũmĩte hoime ũgooci’?” **17** Agĩcooka akĩmatiga, akiuma itũũra rĩu inene, agĩthĩ Bethania, akĩraara kuo. **18** Na rũciinĩ tene, arĩ njĩra agĩcooka kũu itũũra inene, akĩigua arĩ mũhũutu. **19** Nake akĩona mũkũyũ mũkĩra wa njĩra, agĩthĩ harĩ guo, no ndaigana kuona kĩndũ thĩinĩ waguo tiga o mathangũ. Nake akĩwĩra atĩrĩ, “Ūroaga gũgaaciara maciaro rĩngĩ!” O hĩndĩ ĩyo mũtĩ ũcio ũkĩhoha. (aiōn g165) **20** Rĩrĩa arutwo ake moonire ũguo makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mũkũyũ ũyũ wahooha narua atĩa?” **21** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũngĩkorwo na wĩtkio na mũtigathanganie-rĩ, to ũguo mũkũyũ ũyũ wĩkĩtwo mũngĩhota gwĩka, no rĩrĩ, o na no mũhote kwĩra kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Ūrokũũrũka ũikio iria-inĩ,’ na gwĩkĩke ũguo. **22** Maũndũ mothe marĩa mũrĩhooyaga mwĩtkĩtie nĩmũkaheo.” **23** Na rĩrĩa Jesũ aatoonyire hekarũ-inĩ-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a andũ makĩmũkora

akĩrutana, makĩmũũria atĩrĩ, “Ūreka maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ? Na nũũ ũkũheete ũhoti ũcio?” **24** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “O na nĩ nĩngũmũũria kĩũria. Mwanjookeria-rĩ, nĩngũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. **25** Ūbatithio wa Johana-rĩ, woimĩte kũ? Woimĩte igũrũ-ĩ, kana woimĩte kũrĩ andũ?” Makĩaranĩria o ene ũhoro ũcio, makĩirana atĩrĩ, “Tũngiuga atĩ, ‘Woimĩte igũrũ’, egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtikia nĩkĩ?’ **26** No tũngiuga atĩ, ‘Woimĩte kũrĩ andũ’, nĩtũgwĩtigĩra andũ, nĩgũkorwo othe nĩmeetĩkĩtie atĩ Johana aarĩ mũnabii.” **27** Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesũ atĩrĩ, “Ithuĩ tũtiũũ.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndikũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. **28** “Na rĩrĩ, mũgwĩciiria atĩa? Nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ na ariũ eerĩ. Agĩthiĩ harĩ ũrĩa wa mbere, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũriũ, thiĩ ũkarute wĩra ũmũthĩ mũgũnda-inĩ wa mĩthabibũ.’ **29** “Nake agĩcookia, akiuga, ‘Ndigũthiĩ,’ no thuutha akĩĩricũkwo, agĩthiĩ. **30** “Ningĩ mũthuari ũcio agĩthiĩ kũrĩ mũriũ ũcio ũngĩ akĩmwĩra o ũguo. Nake agĩcookia akiuga, ‘Ĩi baba, nĩngũthiĩ,’ no ndaathiire. **31** “Acio eerĩ-rĩ, nũũ wekire ũrĩa ithe eendaga?” Magĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũrĩa wa mbere.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, etia mbeeca cia igooti na maraya nĩmaratoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai mbere yanyu. **32** Nĩgũkorwo Johana ookire kũrĩ inyuĩ amwonie njĩra ya ũthingu, no mũtiamwĩtikirie, no etia mbeeca cia igooti na maraya nĩmamwĩtikirie. Na inyuĩ o na muona ũguo, mũtiigana kwĩrira mũmwĩtikie. **33** “Ta thĩkĩrĩriai ngerekano ĩngĩ: Mũndũ warĩ mwene mũgũnda nĩahaandire mũgũnda ũcio wake mĩthabibũ. Agĩaka rũgiri

rūgīthiūrūrūkīria mūgūnda ūcio, akīenja kīhīhīro gīa thabibū o kūu thīinī, na agīaka nyūmba ndaaya na igūrū ya arangīri. Agīcooka agīkōmborithia mūgūnda ūcio wa mīthabibū kūrī arīmi na agīthīi rūgendo. **34** Hīndī ya kūgetha yakuhīrīria-rī, agītūma ndungata ciake kūrī akōmbori acio nīguo ikanengerwo maciaro make. **35** “Akōmbori acio makīnyiita ndungata ciake; makīhūūra īmwe, na makīūruga īrīa īngī, na ya gatātū makīmīhūūra na mahiga nyuguto. **36** Agīcooka akīmatūmīra ndungata ingī nyingī kūrī iria aatūmīte mbere, nao akōmbori acio magīciīka o ro ūguo. **37** Mūthia-inī akīmatūmīra mūrūwe, akiuga atīrī, ‘Nīmagatīia mūrū wakwa.’ **38** “No rīrīa akōmbori acio moonire mūrīū, makīirana atīrī, ‘Ūyū nīwe ūkaagaya mūgūnda ūyū. Ūkai tūmūūrage, twīyoere igai rīake.’ **39** Nī ūndū ūcio makīmūnyiita, makīmūikia nja ya mūgūnda ūcio wa mīthabibū, na makīmūūruga. **40** “Nī ūndū ūcio, rīrīa mwene mūgūnda ūcio wa mīthabibū agooka-rī, ageeka akōmbori acio atīa?” **41** Nao magīcookia atīrī, “Nīakaniina andū acio aaganu, na acooke akōmborithie andū angī mūgūnda ūcio, arīa marīmūgayagīra maciaro hīndī ya magetha yakinya.” **42** Nake Jesū akīmooria atīrī, “Kaī mūtathomete thīinī wa Maandīko atī: “Ihiga rīrīa aaki maaregire nīrīo rītūikīte ihiga inene rīa koine; Mwathani nī we wīkīte ūndū ūcio, na nī wa magegania tūkīwona?” **43** “Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī, ūthamaki wa Ngai nīūkeeherio kūrī inyuī, ūheo andū angī arīa magaaciaraga maciaro maguo. **44** Mūndū ūrīa ūkaagwīra ihiga rīrī nīagathuthīka, no ūrīa ūkaagwīrwo nīrīo nīrīkamūthethera.” **45** Rīrīa athīnjīri-

Ngai arĩa anene na Afarisai maaiguire ngerekano icio cia Jesũ, makĩmenya atĩ aaragia ũhoru wao. **46** Magĩcaria ũrĩa mangĩmũnyiita, no nĩmetigagĩra kĩrĩndĩ kũu, tondũ andũ nĩmeetĩkĩtie atĩ aarĩ mũnabii.

22 Nake Jesũ akĩmaarĩria rĩngĩ na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, **2** “Ūthamaki wa igũrũ ũhaanaine na mũthamaki warugire iruga nĩ ũndũ wa ũhiki wa mũriũ. **3** Agĩcooka agĩtũma ndungata ciake kũrĩ andũ arĩa meetĩtwo iruga-inĩ, ikameere moke, nao makĩrega gũũka. **4** “Ningĩ agĩtũma ndungata ingĩ agĩciĩra atĩrĩ, ‘Irai acio metĩtwo atĩ nĩndĩkĩtie kũhaarĩria iruga: Ndegwa ciakwa na ng’ombe iria noru nĩrĩkĩtie gũthĩnjwo na maũndũ mothe nĩmahaarĩrie. Ūkai iruga-inĩ rĩa ũhiki.’ **5** “No andũ acio matiarũmbũirie ũhoru ũcio magĩthĩira, ũmwe agĩthĩ mũgũnda wake, na ũrĩa ũngĩ agĩthĩ wonjoria-inĩ wake. **6** Acio angĩ magĩtharĩkĩra ndungata ciake, magĩcinyariira na magĩciũraga. **7** Mũthamaki ũcio nĩarakarire mũno, agĩtũma mbũtũ yake ikaniine oragani acio, na igĩcina itũũra rĩao inene. **8** “Hĩndĩ iyo akĩira ndungata ciake atĩrĩ, ‘Iruga rĩa ũhiki nĩrĩhaarĩrie no rĩrĩ, arĩa ndĩretire-rĩ, matiraagĩrĩrwo nĩ gũũka. **9** Thiĩ magomano-inĩ ma njĩra mwĩre mũndũ o wothe mũkuona oke iruga-inĩ rĩa kĩhikano.’ **10** Nĩ ũndũ ũcio ndungata icio ikiumagara, igĩthĩ njĩra-inĩ, igĩcookanĩrĩria andũ othe arĩa ciahotire kuona, igĩta arĩa ega o na arĩa ooru, nayo nyũmba ya kĩhikanĩrio ikĩiyũra ageni. **11** “No rĩrĩa mũthamaki aatoonyire nĩguo one ageni-rĩ, akĩona kuo mũndũ ũmwe ũtehumbĩte nguo cia ũhiki. **12** Akĩmũũria atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, ũtoonyire atĩa gũkũ ũtarĩ na nguo cia kĩhikano?’

Mündũ ũcio agĩkĩra ki. **13** “Hĩndĩ ĩyo mũthamaki ũcio akĩĩra ndungata ciake atĩrĩ, ‘Muohei moko na magũrũ, mũmũĩkie nja kũu nduma-inĩ, kũu nĩkuo gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.’ **14** “Nĩgũkorwo aingĩ nĩmetĩtwo, no arĩa athuure nĩ anini.” **15** Hĩndĩ ĩyo Afarisai makiuma nja, magĩthugunda ũrĩa mangĩmũtega na ciugo ciake. **16** Magĩtũma arutwo ao hamwe na Aherodia kũrĩ we. Magĩthĩĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũũĩ atĩ wee wĩ mũndũ wa ma, na ũrutanaga ũhoru wa Ngai na ma. Wee ndwĩtagĩra andũ, tondũ ndũrũmbũyagia ũrĩa mahaana. **17** Rĩu-rĩ, ta gĩtwĩre ũrĩa ũgwĩciiria. Nĩ kwagĩrĩre tũrutagĩre Kaisari igooti, kana aca?” **18** No Jesũ, nĩ ũndũ wa kũmenya meciiria mao mooru, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ hinga ici, mũrenda kũngeria nĩkĩ? **19** Nyoniai mbeeca ĩrĩa ĩhũthagĩrwo ya kũrĩha igooti.” Nao makĩmũtwarĩra dinari, **20** nake akĩmooria atĩrĩ, “Mbica ĩno na rĩĩtwa rĩrĩ nĩ cia ũ?” **21** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.” Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Rutagĩrai Kaisari kĩrĩa kĩrĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kĩrĩa kĩrĩ gĩake.” **22** Rĩrĩa maiguire ũguo-rĩ, makĩgega. Nĩ ũndũ ũcio magĩtigana nake, magĩthĩĩra. **23** Mũthenya o ro ũcio Asadukai, arĩa moigaga atĩ gũtirĩ ũhoru wa kũriũka, magĩũka kũrĩ Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, **24** “Mũrutani, Musa aatwĩrĩre atĩ mũndũ angĩkua atarĩ na ciana, mũrũ wa nyina no nginya ahikie mũtumia ũcio wa ndigwa, nĩguo aciarĩre mũrũ wa nyina ciana. **25** Na rĩrĩ, kwarĩ aanake mũgwanja a nyina ũmwe gatagatĩ-inĩ gaitũ. Nake ũrĩa mũkũrũ akĩhikania na agĩkua, na tondũ ndaarĩ na ciana, agĩtigĩra mũrũ wa nyina mũtumia. **26** Na gũkĩhaana o ũguo kũrĩ mũrũ wa nyina

wa keerī, na wa gatatū, makīrūmanīrīra, magīkua othe mūgwanja. 27 Marigīrīrio-rī, mūtumia ūcio nake agīkua. 28 Rīu-rī, hīndī ya kūrīūka-rī, mūtumia ūcio agaakorwo arī wa ū harī acio mūgwanja, tondū othe nīmamūhikītie?” 29 Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Inyuī mūhītītie tondū mūtiūī Maandīko o na kana hinya wa Ngai. 30 Hīndī ya kūrīūka andū matikahikania kana mahike; magaatuīka ta araika arīa marī kūu igūrū. 31 No ha ūhoru wa kūrīūka kwa arīa akuū-rī, kaī mūtathomete ūrīa Ngai oigire atīrī, 32 ‘Nīī nī nīī Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu?’ We ti Ngai wa arīa akuū, no nī Ngai wa arīa marī muoyo.” 33 Rīrīa kīrīndī kīu kīaiguire ūguo, gīkīgegīo nī ūrutani wake. 34 Hīndī īrīa Afarisai maaiguire atī Jesū nīahootete Asadukai, magīcookanīrīra hamwe. 35 Ūmwe wao, warī njorua ya watho, akīmūgeria na kūmūūria kīūria gīkī: 36 “Mūrutani, nī rīathani rīrīkū inene thīinī wa Watho?” 37 Jesū akīmūcookeria atīrī, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na meciiria maku mothe.’ 38 Rīrīrī nīrīo rīathani rīa mbere na rīrīa inene. 39 Narīo rīa keerī no ta rīu: ‘Endaga mūdū ūrīa ūngī o ta ūrīa wīyendete wee mwene.’ 40 Watho wothe na ūrutani wa Anabii ūhingītio nī maathani macio meerī.” 41 Na hīndī īyo Afarisai monganīte hamwe-rī, Jesū akīmooria atīrī, 42 “Mwīciiragia atīa ūhoru wa Kristū? Muugaga nī mūrū wa ū?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī mūrū wa Daudi.” 43 Nake akīmooria atīrī, “Nī kīī gīagītūmire Daudi akīaria arī na Roho amwīte ‘Mwathani’? Nīgūkorwo oigire atīrī, 44 “Mwathani eerire Mwathani wakwa atīrī: “Ikara guoko-

inĩ gwakwa kwa ũrĩo, nginya ngaiga thũ ciaku rungu rwa makinya maku.” 45 Angĩkorwo Daudi amwĩtaga ‘Mwathani-rĩ’, angĩgĩtuĩka mũriũ wake atĩa?” 46 Gũtirĩ mũndũ wahotire kũmũcookeria, na kuuma mũthenya ũcio gũtirĩ mũndũ wacookire kũgeria kũmũuria ciũria ingĩ.

23 Ningĩ Jesũ akĩira ikundi cia andũ o hamwe na arutwo ake atĩrĩ: 2 “Arutani a watho na Afarisai maikaragĩra gĩtĩ kĩa Musa. 3 Nĩ ũndũ ũcio, maathĩkagĩrei na mwĩkage ũrĩa wothe marĩmwĩraga. No mũtĩgekage ũrĩa mekaga, nĩgũkorwo matiĩkaga ũrĩa mahunjagia. 4 Mohaga mĩrigo mĩritũ mũno makamĩigĩrĩra ciande cia andũ, no-o ene matiendaga o na kũmĩhutia na kaara. 5 “Ūrĩa wothe mekaga, mekaga nĩguo monwo nĩ andũ: Maaraaramagia tũthandũkũ tũrĩa meyhoga thiithi tũrĩ na maandĩko thĩinĩ, na makaraihia ciohe cia ndigi cia nguo ciao, 6 na nĩmendete gũikara handũ ha gũtĩo maruga-inĩ, na gũikarĩra itĩ cia mbere thĩinĩ wa thunagogi; 7 na nĩmendete kũgeithio ndũnyũ-inĩ, na gwĩtwo nĩ andũ ‘Rabii’. 8 “No inyuĩ mũtikanetwo ‘Rabii’, nĩgũkorwo Mũnene wanyu no ũmwe, na inyuothe mũrĩ a ithe ũmwe. 9 Na mũtikaneete mũndũ o na ũrĩkũ gũkũ thĩ ‘baba’, nĩgũkorwo mũrĩ na Ithe o ũmwe, nake arĩ igũrũ. 10 O na mũtikanetwo ‘mũrutani’, nĩgũkorwo mũrĩ na ‘Mũrutani’ o ũmwe, nake nĩwe Kristũ. 11 Ūrĩa mũnene thĩinĩ wanyu nĩatuĩkage ndungata yanyu. 12 Nĩgũkorwo ũrĩa wothe wĩtũgagĩria nĩakanyiihio, na ũrĩa wothe wĩnyiihagia nĩagatũũgĩrio. 13 “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũhingagĩrĩria andũ

gũtoonya ũthamaki wa igũrũ, na inyuĩ-ene mũtitoonyaga, o na mũtirekaga arĩa marena gũtoonya matoonye. (14 “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũtoonyagĩrĩra nyũmba cia atumia a ndigwa, mũkamatumya indo ciao, na mũkahooyaga mahooya maraihu ma kwĩonania. Nĩ ũndũ ũcio nĩmũkaherithio makĩria ma andũ arĩa angĩ.) 15 “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai hinga ici! Mũtuĩkanagia bũrũri na mũkaringa iria mũgĩcaria mũndũ ũmwe mũmũgarũre amũrũmĩrĩre, na aamũrũmĩrĩra mũkamũtua mũrũ wa Jehanamu maita meerĩ manyu. (Geenna g1067) 16 “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ atongoria atumumu! Muugaga atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũrĩkũ angĩhĩta na hekarũ, ũcio ti ũndũ; no mũndũ angĩhĩta na thahabu ya hekarũ-rĩ, ũcio nĩekuohwo nĩ mwĩhĩtwa wake.’ 17 Inyuĩ atumumu aya akĩĩgu! Nĩ kĩĩ kĩnene? Nĩ thahabu iyo, kana nĩ hekarũ irĩa itũmaga thahabu ituĩke nyamũre? 18 Ningĩ muugaga atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũrĩkũ angĩhĩta na kĩgongona-rĩ, ũcio ti ũndũ; no mũndũ angĩhĩta na kĩheo kĩrĩa kĩrĩ kĩgongona-igũrũ, ũcio nĩekuohwo nĩ mwĩhĩtwa wake.’ 19 Inyuĩ andũ aya atumumu! Nĩ kĩĩ kĩnene? Nĩ kĩheo kũ, kana nĩ kĩgongona kĩrĩa gĩtũmaga kĩheo kũ gĩtuĩke kĩamũre? 20 Nĩ ũndũ ũcio, ũrĩa wĩhĩtaga na kĩgongona, ehĩtaga nakĩo na akehĩta na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kĩgongona-igũrũ. 21 Nake ũrĩa wĩhĩtaga na hekarũ, ehĩtaga nayo na akehĩta na ũrĩa ũikaraga thĩinĩ wayo. 22 Nake ũrĩa wĩhĩtaga na igũrũ, ehĩtaga na gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai, na akehĩta na ũrĩa ũgĩkaragĩra. 23 “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũrutaga

gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa nyeni; na nĩcio terere, na bitharĩ, na thuu. No nĩmũtiganĩrie maũndũ marĩa ma bata makĩria marĩa makoniĩ watho na nĩmo kĩhooito, na kũiguanĩra tha, na wĩhokeku. Maya-rĩ, nĩmo mwagĩrĩrwo nĩ gwĩka mũtegũtiganĩria macio mangĩ. **24** Inyuĩ atongoria aya atumumu! Inyuĩ mũcungaga rũmuru, no mũkameria ngamiĩra. **25** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũthambagia gĩkombe na mbakũri mwena wa nja, no thĩinĩ-rĩ, kũiyũrĩte ũkoroku na kwenda kwĩhũũnia. **26** Wee Mũfarisai ũyũ mũtumumu! Amba ũthambie gĩkombe na mbakũri mwena wa thĩinĩ, naguo mwena wa nja o naguo nĩũgũthera. **27** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũhaana mbĩrĩra hake mũnyũ mwerũ, iria cionekaga irĩ thaka mwena wa nja, no thĩinĩ ciyũrĩte mahĩndĩ ma andũ akuũ, na gĩko kĩa mĩthemba yothe. **28** No taguo andũ mamuonaga mũrĩ athingu mwena wa nja, no mwena wa thĩinĩ mũiyũirwo nĩ ũhinga na waganu. **29** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mwakagĩra anabii mbĩrĩra na mũkagemia mbĩrĩra cia arĩa athingu. **30** Mũgacooka mũkoiga atĩrĩ, ‘Tũngĩarĩ muoyo hĩndĩ ya maithe maitũ-rĩ, tũtingĩagwatanĩire nao gũita thakame ya anabii.’ **31** Nĩ ũndũ ũcio mũkaruta ũira wa atĩ inyuĩ mũrĩ njiaro cia arĩa mooragire anabii. **32** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, kũiyũrĩrĩriei kĩgeri kĩa mehia ma maithe manyu ma tene. **33** “Inyuĩ nyoka ici! Inyuĩ ciana cia ndũira! Mũgaagĩtheema atĩa gũtuĩrwo ciira wa gũikio Jehanamu? (Geenna g1067) **34** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ngũmũtũmĩra anabii, na andũ arĩa oogĩ, o na arutani. Amwe ao

nīmūkamooraga na mwambe amwe ao mūtī-igūrū, na arīa angī mūmahūüre na iboko thīinī wa thunagogi cianyu na mūmaingate kuuma itūūra rīmwe nginya rīrīa rīngī. **35** Na nīmūgagīcookererwo nī thakame yothe ya andū arīa athingu, īrīa īrīkītie gūitwo gūkū thī, kuuma thakame ya Habili ūrīa warī mūthingu, nginya thakame ya Zekaria mūrū wa Barakia, ūrīa mworagīre gatagatī ka Handū-harīa-Hatheru na kīgongona. **36** Ngūmwīra atīrī na ma, maūndū maya mothe nīmagakinyīra rūciaro rūrū. **37** “Wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ūragaga anabii, na ūkahūūra arīa matūmītwo kūrī wee na mahiga nyuguto, nī maita maingī atīa ndanenda gūcookanīrīria ciana ciaku hamwe, ta ūrīa ngūkū īcookanagīrīria tūcui twayo rungu rwa mathagu mayo, no ndūnjītīkagīria! **38** Atīrīrī, nyūmba yaku ītigītwo īkirīte ihooru. **39** Ngūmwīra atīrī, kuuma rīu mūtikanyona rīngī nginya rīrīa mūkoiga atīrī, ‘Kūrathimwo nī mūndū ūrīa ūgūūka na rītwa rīa Mwathani.’”

24 Nake Jesū akiuma hekarū, na rīrīa aathiiaga arutwo ake magīūka kūrī we nīguo mamuonie mīako ya hekarū. **2** Akīmooria atīrī, “Nīmūkuona indo ici ciothe? Ngūmwīra atīrī na ma, gūtīrī ihiga o na rīmwe rīa maya rīgaakorwo rīrī igūrū wa rīrīa rīngī; mothe nīmakamomorwo.” **3** Na rīrīa Jesū aikarīte thī Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū-rī, arutwo ake magīūka harī we hatarī andū angī, makīmūūria atīrī, “Ta twīre, maūndū macio mageekīka rī, na kīmenyithia gīa gūcooka gwaku na kīa mūthia wa mahinda maya nī kīrīkū?” (aiōn g165) **4** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Mwīmenyagīrīrei mūtikanahēenio nī mūndū o na ūrīkū.

5 Nīgūkorwo andū aingī nīmagooka na rītwa rīakwa, makiugaga atīrī, ‘Nīī nī nīī Kristū,’ na nī makaheenia andū aingī. 6 Nīmūkaigua ūhoru wa mbaara, na mūhuhu ūkonīī mbaara, no inyuī mūtikanamake. Maūndū ta macio no nginya mageekīka, no ithirīro ti rīkinyu. 7 Rūrīrī nīrūgookīrīra rūrīa rūngī, na ūthamaki ūūkīrīre ūrīa ūngī. Nīgūkaagīa ng’aragu na ithingithia kūndū na kūndū. 8 Maūndū macio mothe nī kīambīrīria kīa ruo ta rwa mūndū-wa-nja akīrūmwo agīe mwana. 9 “Ningī nīmūkaneanwo mūnyariirwo na mūūragwo, na mūmenwo nī ndūrīrī ciothe nī ūndū wakwa. 10 Hīndī īyo-rī, andū aingī nīmagatiganīria wītīkio na makunyananīre mūndū na ūrīa ūngī, na mamenane. 11 Na anabii aingī a maheeni nīmakoimīra na nīmakaheenia andū aingī. 12 Na tondū waganu nīūkaingīha mūno-rī, wendani wa andū aingī nīūkanyīha, 13 no ūrīa ūgaakīrīrīria nginya hīndī ya ithirīro-rī, ūcio nīakahonoka. 14 Naguo Ūhoru-ūyū-Mwega wa ūthamaki nīūkahunjio thī yothe ūtuīke ūira kūrī ndūrīrī ciothe, na thuutha ūcio ithirīro rīkinye. 15 “Nī ūndū ūcio rīrīa mūkoona ‘kīndū kīrīa kīrī thaahu na gīa kūrehe ihooru’ kīrūgamīte Handū-harīa-Hatheru, o kīrīa kīarītio na kanua ka mūnabii Danieli (ūrīa ūrathoma nīamenye ūhoru ūcio), 16 hīndī īyo arīa marī Judea nīmorīre irīma-inī. 17 Mūndū ūrīa ūrī nyūmba yake igūrū ndakaharūrūke atī akarute kīndū kuuma nyūmba yake. 18 Nake ūrīa wī mūgūnda ndagacooke mūciī kūgīra nguo ciake. 19 Kaī atumia arīa magaakorwo na nda na arīa magaakorwo makīongithia hīndī īyo nīmagakorwo na thīina-ī! 20 Hooyai nīguo gwīthara kwanyu gūtikanakorwo

kūrī hīndī ya heho kana mūthenya wa Thabatū. **21** Nīgūkorwo hīndī īyo nīgūkagā na mīnyamaro mīnene, ītarī yoneka kuuma kīambīrīria gā thī nginya rū, na ītakooneka rīngī. **22** Na tiga matukū macio makuhīhiriorī, gūtīrī mūdū ūngīkaahonoka, no nī tondū wa andū arīa aamūre, matukū macio nīmagakuhīhio. **23** Hīndī īyo mūdū o na ūrīkū angīkamwīra atīrī, ‘Kristū arī na haha!’ kana, ‘Arī harīa!’ Mūtikanetīkie ūhorō ūcio. **24** Nīgūkorwo Kristū a maheeni na anabii a maheeni nīmakeyumīria monanie morirū manene na maringe ciama, nīguo maheenie o na arīa aamūre, korwo no kūhoteke. **25** Na rīrī, inyuī ndaamūmenyithia ūhorō ūcio mbere ya hīndī īyo. **26** “Nī ūndū ūcio mūdū o na ūrīkū angīkamwīra atīrī, ‘Arī werū-inī,’ mūtikanathīi kuo; kana angīmīwīra, ‘Arī nyūmba thīinī,’ mūtikanetīkie ūhorō ūcio. **27** Nīgūkorwo o ta ūrīa rūheni ruumīte irathīro ruonekaga ithūiro-rī, ūguo noguo gūka kwa Mūrū wa Mūdū gūgaakorwo kūhaana. **28** Harīa hothe harī kīimba, hau nīho nderi ciūnganaga. **29** “Na rīrī, o rīmwe thuutha wa mīnyamaro ya matukū macio, “rīūa nīrīkagā nduma, nago mweri ūtīge kwara; nacio njata nīkaagūa kuuma igūrū, namo maahinya ma igūrū nīmakenyenyio.’ **30** “Hīndī īyo kīmenyithia kīa Mūrū wa Mūdū nīgīkooneka kū igūrū, na ndūrīrī ciothe cia thī nīgacakaya. Nīkoona Mūrū wa Mūdū agīka arī igūrū rīa matu, na arī na hinya na riiri mūingī. **31** Nake nīagatūma arāika ake na mūgambo mūnene wa karumbeta, nao nīmakoongania arīa ake aamūre moimīte mīena īna īrīa yumaga rūhuho, kuuma gīturi kīmwe kīa

igūrū nginya kīrīa kīngī. **32** “Na rīrī, mwīrutei na mūkūyū: Rīrīa hongē ciaguo ciarīkia gūthundūka na ciaruta mathangū-rī, nīmūmenyaga atī hīndī ya riūa īrī hakuhī. **33** Ūguo noguo rīrīa mūkoona maūndū macio mothe, mūkaamenya atī ihinda rīrī hakuhī, rīrī o ta mūrango-inī. **34** Ngūmwīra atīrī na ma, rūciaro rūrū rūtigaathira nginya maūndū macio mothe mahinge. **35** Igūrū na thī nīgathira, no ciugo ciakwa itigathira. **36** “Gūtīrī mūndū ūūī ūhorō wa mūthenya ūcio kana ithaa rīu, o na araika a igūrū matiūī, o na Mūrīū ndooī, tīga no Ithe wiki. **37** O ta ūrīa gwatarīī matukū-inī ma Nuhu, noguo gūkahaana hīndī ya gūūka kwa Mūrū wa Mūndū. **38** Nīgūkorwo o ta ūrīa gwatarīī matukū marīa maarī mbere ya kīguū, andū nīmarīāga na makanyua, na nīmahikanagia na makahika, o nginya mūthenya ūrīa Nuhu aatoonyire thabina; **39** nao matiamenyire nginya rīrīa kīguū gīokire, gīkīmaniina othe. Ūguo noguo gūkahaana hīndī ya gūūka kwa Mūrū wa Mūndū. **40** Hīndī īyo arūme eerī magaakorwo marī mūgūnda; ūmwe nīakoywo na ūrīa ūngī atigwo. **41** Andū-a-nja eerī magaakorwo magīthīa hamwe; ūmwe nīakoywo na ūrīa ūngī atigwo. **42** “Nī ūndū ūcio, ikaragai mwīguīte, tondū mūtiūī mūthenya ūrīa Mwathani wanyu agooka. **43** No menyai atīrī, korwo mwene nyūmba nīamenyete thaa cia ūtukū iria mūici angīūka, angīaikarire eigūte, nyūmba yake ituuo. **44** Nī ūndū ūcio o na inyuī no nginya mūikarage mwīhaarīirie, tondū Mūrū wa Mūndū agooka ithaa rīrīa mūtamwīrīgīrīire. **45** “Ningī-rī, ndungata ya kwīhokeka na njūgī nīrīkū, īrīa mwathi wayo angīihokera kūrōraga ndungata iria ingī cia nyūmba

yake, na ĩciheage irio ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire? **46** Kaĩ nĩũgaakorwo ũrĩ ũndũ mwegha harĩ ndungata ĩyo, rĩrĩa mwathi wayo agooka akore ĩgĩka o ũguo-ĩ! **47** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakamĩhokera indo ciake ciothe. **48** No rĩrĩ, ndungata ĩyo ĩngĩkorwo nĩ njaganu, na ĩire na ngoro atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa nĩegũikara ihinda iraaaya atacookete,’ **49** na ĩkĩambĩrĩrie kũhũura ndungata iria ingĩ, na kũrĩa na kũnyua hamwe na arĩũ. **50** Mwathi wa ndungata ĩyo agooka mũthenya ũrĩa ĩtamwĩrĩgĩrĩire, na ithaa rĩrĩa ĩtooĩ. **51** Nake nĩakamĩherithia mũno, na amĩkie hamwe na andũ arĩa hinga, kũrĩa gũgaakorwo na kĩrĩro na kũhagarania magego.

25 “Hĩndĩ ĩyo-rĩ, ũthamaki wa igũrũ ũkaahaananio na airĩtu ikũmi arĩa mooire matawa mao, makiumagara nĩguo magatũnge mũhikania. **2** Atano ao maarĩ akĩgu, na atano maarĩ oogĩ. **3** Acio akĩgu nĩmakuuire matawa mao, no matiakuuire maguta. **4** No rĩrĩ, acio oogĩ, nĩmakuuire maguta na cuba, o hamwe na matawa mao. **5** Na rĩrĩ, Mũhikania nĩaikarire angĩgooka, na othe magĩcũnga, magĩkoma. **6** “Na ũtukũ gatagatĩ gũkĩanĩrĩrwo atĩrĩ: ‘Mũhikania nĩ mũũku! Umai mũkamũtũnge!’ **7** “Hĩndĩ ĩyo airĩtu othe magĩkĩra, magĩthondeka matawa mao. **8** Acio akĩgu makĩra acio oogĩ atĩrĩ, ‘Tũgaĩrei maguta manyu tondũ; matawa maitũ nĩmarahora.’ **9** “No acio oogĩ makĩmacookeria atĩrĩ, ‘Aca, matingĩtũigana na mamũigane. Handũ ha ũguo-rĩ, thiĩ kũrĩ arĩa mendagia maguta mũkegũrĩre manyu.’ **10** “No rĩrĩa maarĩ njĩra-inĩ magĩthĩ kũgũra maguta-rĩ, mũhikania agĩkinya. Airĩtu arĩa mehaarĩrie magĩtoonya kĩhikanio-inĩ hamwe na

mũhikania. Naguo mūrango ũkĩhingwo. **11** “Thuutha ũcio airĩtu acio angĩ o nao magĩũka. Makiuga atĩrĩ, ‘Mwathani! Mwathani! Tũhingũrĩre mūrango!’ **12** “Nowe agĩcookia atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ ndimũũ.’ **13** “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩhũgagei, tondũ mũtiũũ mũthenya kana thaa. **14** “Ningĩ, ũthamaki wa igũrũ ũkaahaanania na mũndũ wathiiaga rũgendo, nake agĩta ndungata ciake, agĩciĩhokera indo ciake. **15** Akĩnengera ĩmwe yacio taranda ithano cia mbeeca, na ĩngĩ taranda igĩrĩ, na ĩrĩa ĩngĩ taranda ĩmwe, o ndungata kũringana na ũhoti wayo. Agĩcooka agĩthiĩ rũgendo. **16** Ndungata ĩrĩa yaneetwo taranda ithano igĩthiĩ o hĩndĩ ĩyo, ĩkĩonjorithia mbeeca ciayo, na ĩkĩona uumithio wa taranda ingĩ ithano. **17** O nayo ĩrĩa yaheetwo taranda igĩrĩ ĩkĩonjorithia ĩkĩona uumithio wa ingĩ igĩrĩ. **18** No ndungata ĩrĩa yaheetwo taranda ĩmwe igĩthiĩ, ĩkĩenja irima, ĩkĩhitha mbeeca cia mwathi wayo. **19** “Thuutha wa ihinda iraaya, mwathi wa ndungata icio nĩacookire na agĩciĩta nĩguo iheane ũhoru wa mathabu ma mbeeca ciake. **20** Ndungata ĩrĩa yaheetwo taranda ithano ĩkĩrehe ingĩ ithano, ĩkiuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, waheire taranda ithano. Atĩrĩrĩ, nĩthũkũmĩte ingĩ ithano.’ **21** “Nake mwathi wayo akĩmĩcookeria atĩrĩ, ‘Nĩwĩkĩte wega, wee ndungata ĩno njega na ya kwĩhokeka! Nĩũtuĩkĩte mwĩhokeku harĩ indo nini; nĩngũgũtua mũrori wa indo nyingĩ. ũka ũtoonye gĩkeno-inĩ kĩa mwathi waku!’ **22** “Ndungata ĩrĩa yaheetwo taranda igĩrĩ o nayo igĩũka. ĩkiuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa waheire taranda igĩrĩ! Atĩrĩrĩ, nĩthũkũmĩte ingĩ igĩrĩ.’ **23** “Nake mwathi wayo akĩmĩcookeria atĩrĩ, ‘Nĩwĩkĩte wega, wee ndungata

ĩno njega na ya kwĩhokeka! Nĩũtuĩkĩte mwĩhokeku
 harĩ indo nini; nĩ ngũgũtua mũrori wa indo nyingĩ.
 Ũka ũtoonye gĩkeno-inĩ kĩa Mwathi waku! **24** “Nayo
 ndungata ĩrĩa yaheetwo taranda ĩmwe o nayo ĩgĩũka.
 ĩkiuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, nĩ ndooĩ atĩ wee wĩ mũndũ
 mwĩ, ũgethaga kũrĩa ũtahandĩte, na ũkongania kũrĩa
 ũtaahandire mbeũ. **25** Nĩ ũndũ ũcio nĩndetigĩrĩre, ngĩthĩ
 ngĩhitha taranda yaku thĩ. Atĩrĩrĩ, ĩno no ĩrĩa yaku
 ndagũcookeria.’ **26** “Nake mwathi wayo akĩmĩcookeria
 atĩrĩ, ‘Wee ndungata ĩno njaganu na ngũũtaru! Ũguo nĩ
 wooĩ atĩ ngethaga kũrĩa itahaandĩte, na ngongania kũrĩa
 itaahurĩte mbeũ? **27** Gũkĩrĩ ũguo-rĩ, wagĩrĩrwo nĩ kũiga
 mbeeca ciakwa bengi, na ndacooka-rĩ, nĩingĩacookerio
 mbeeca ciakwa irĩ hamwe na uumithio wacio. **28** “Nĩ
 ũndũ ũcio, mĩtunyei taranda ĩyo, mũmĩnengere ũrĩa ũrĩ
 na taranda ikũmi. **29** Nĩgũkorwo mũndũ o wothe ũrĩ na
 indo nĩwe ũkoongererwo ingĩ nyingĩ na akĩrĩrĩrio. Nake
 ũrĩa ũtarĩ, o na kĩrĩa arĩ nakĩo nĩagatuunywo. **30** Oyai
 ndungata ĩyo ĩtarĩ bata mũmĩkie nja kũu nduma-inĩ,
 kũrĩa gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.’ **31**
 “Hĩndĩ ĩrĩa Mũrũ wa Mũndũ agooka arĩ na riiri wake, na
 araika othe marĩ hamwe nake, nĩagaikarĩra gĩtĩ gĩake
 kĩa ũnene na kĩrĩ riiri wa igũrũ. **32** Ndũrĩrĩ ciothe
 nĩigacookanĩrĩrio mbere yake, nake nĩakamũrania andũ
 kuuma kũrĩ arĩa angĩ, o ta ũrĩa mũrĩithi aamũranagia
 ng’ondu na mbũri. **33** Nĩakaiga ng’ondu mwena wake
 wa ũrĩo, na mbũri aciige mwena wake wa ũmotho. **34**
 “Ningĩ Mũthamaki nĩakeera arĩa marĩ mwena wake wa
 ũrĩo atĩrĩ, ‘Ũkai, inyuĩ mũrathimĩtwo nĩ Baba; oyai igai

rĩa ũthamaki ũrĩa mwathondekeirwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo. **35** Nĩgũkorwo ndaarĩ mũhũũtu mũkĩthe gĩa kũrĩa, na ndaarĩ mũnyootu mũkĩthe gĩa kũnyua, na ndaarĩ mũgeni mũkĩnyiiita ũgeni, **36** na ndaarĩ njaga mũkĩthe nguo, na ndaarĩ mũrũaru na inyuĩ mũkĩmenyerera, o na ndaarĩ njeera na mũgĩũka kũndora.’ **37** “Hĩndĩ ĩyo arĩa athingu nĩmakamũcookeria mamũũrie atĩrĩ, ‘Mwathani, nĩ rĩ twakuonire ũrĩ mũhũũtu tũgĩkũhe gĩa kũrĩa, kana ũrĩ mũnyootu tũgĩkũhe gĩa kũnyua? **38** Na nĩ rĩ twakuonire ũrĩ mũgeni tũgĩkũnyiiita ũgeni, kana ũrĩ njaga tũgĩkũhe nguo? **39** O na nĩ rĩ twakuonire ũrĩ mũrũaru kana ũrĩ njeera na tũgĩũka gũkũrora?’ **40** “Nake Mũthamaki nĩagacookia, ameere atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũndũ wothe mwekĩire ariũ a Baba o na arĩa anini mũno, nĩ nĩ mwekĩire.’ **41** “Ningĩ nĩakeera arĩa marĩ mwena wake wa ũmotho atĩrĩ, ‘Njehererai, inyuĩ mũrumĩtwo, mũthĩ mwaki-inĩ wa tene na tene ũrĩa ũthondekeirwo mũcukani na arĩa ake. (aiōnios g166) **42** Nĩgũkorwo ndaarĩ mũhũũtu na mũtiaheire gĩa kũrĩa, na ndaarĩ mũnyootu na mũtiaheire gĩa kũnyua, **43** na ndaarĩ mũgeni na mũtianyitire ũgeni, ndaarĩ njaga na mũtiaheire nguo, ndaarĩ mũrũaru na ndaarĩ njeera na mũtiokire kũnyona.’ **44** “Nao nĩmagacookia, mamũũrie atĩrĩ, ‘Mwathani, nĩ rĩ twakuonire ũrĩ mũhũũtu, kana ũrĩ mũnyootu, kana ũrĩ mũgeni, kana ũrĩ njaga, kana ũrĩ mũrũaru, o na kana ũrĩ njeera na tũtiagũteithirie?’ **45** “Nake nĩakamacookeria atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũndũ o wothe mũteekire ũmwe wa aya anini mũno, nĩ nĩ mũteekĩire.’ **46** “Hĩndĩ ĩyo nĩmagathiĩ kũrĩa andũ maherithagio tene na tene, no

arīa athingu mathiī muoyo-inī wa tene na tene.” (aiōnios
g166)

26 Rīrīa Jesū aarīkirie kuuga maūndū macio mothe-
rī, akīira arutwo ake atīrī, **2** “O ta ūrīa mūūī, Gīathī kīa
Bathaka gītigairie matukū meerī gīkinye, nake Mūrū wa
Mūndū nīakaneanwo nīgeetha aambwo mūtī-igūrū.” **3**
Hīndī īyo athīnjīri-Ngai arīa anene na athuuri a kīrīndī
makīgomana kwa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, wetagwo
Kaiafa, **4** nīguo maciire ūrīa mangīnyitithia Jesū na
njīra ya wara, na mamūūragithie. **5** No makiuga atīrī,
“Tūtingīmūnyīita hīndī ya Gīathī, nīguo andū matikarute
haaro.” **6** Na rīrī, hīndī īmwe Jesū aarī Bethania, mūciī
wa mūndū wetagwo Simoni ūrīa warī na mūrīmū wa
mangū, **7** na mūndū-wa-nja warī na cuba ya maguta
ma goro mūno na manungi wega, agīūka kūrī Jesū,
akīmūitīrīria maguta mūtwe arī metha-inī akīrīa. **8** Rīrīa
arutwo moonire ūguo, makīrakara, makīūrania atīrī,
“Ūitangi ūyū nī wakī? **9** Maguta macio manungi wega
nīmangīendio goro na mbeeca icio iheo athīini.” **10** Nake
Jesū aamenya ūguo, akīmooria atīrī, “Mūrathīnīa mūndū-
wa-nja ūyū nīkī? We nīanjīka ūndū mwega. **11** Arīa athīini
mūrīkoragwo nao hīndī ciothe, no nī-rī, mūtīrīkoragwo
na nī hīndī ciothe. **12** Hīndī rīa aitīrīrie mwīrī wakwa
maguta macio manungi wega, eekire ūguo nīgeetha
aathagathage ūrīa ngaathikwo. **13** Ngūmwīra atīrī na ma,
kūrīa guothe Ūhoro-ūyū-Mwega ūkaahunjio thīnī wa
thī yothe-rī, ūndū ūcio eeka nīūkeeragwo andū nīgeetha
aririkanagwo.” **14** Hīndī īyo ūmwe wa acio ikūmi na eerī,
ūrīa wetagwo Judasi Mūisikariota, agīthī kūrī athīnjīri-

Ngai arĩa anene, **15** akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ mũkũũhe ingĩmũneana kũrĩ inyuĩ?” Nao makĩmũtarĩra icunjĩ cia betha mĩrongo itatũ, makĩmũnengera. **16** Kuuma hĩndĩ ĩyo Judasi akĩambĩrĩria gũcaria mweke wa kũmũneana. **17** Mũthenya wa mbere wa kwambĩrĩria kũrĩa Mĩgate ĩrĩa ĩtarĩ Mĩĩkĩre Ndawa ya Kũĩmbia-rĩ, arutwo magĩthiĩ kũrĩ Jesũ makĩmũũria atĩrĩ, “Ūkwenda tũkahaarĩrie irio cia Bathaka kũ?” **18** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Thiĩ itũũra-inĩ kũrĩ mũndũ mũna mũmwĩre atĩrĩ, ‘Mũrutani oiga atĩrĩ: Ihinda rĩakwa rĩrĩa rĩtuĩtwo rĩrĩ hakuhĩ. Ngũrĩra irio cia Bathaka nyũmba gwaku tũrĩ na arutwo akwa.” **19** Nĩ ũndũ ũcio arutwo magĩka o ũrĩa Jesũ aamathĩte, na makĩhaarĩria irio cia Bathaka. **20** Gwakinya hwaĩ-inĩ-rĩ, Jesũ agĩkara metha-inĩ ya irio hamwe na arutwo ake acio ikũmi na eerĩ. **21** Na rĩrĩa maarĩaga, akiuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũmwe wanyu nĩekũngunyanĩra.” **22** Nao makĩnyitwo nĩ kĩeha mũno, makĩambĩrĩria kũmũũria o mũndũ atĩrĩ, “Mwathani, ti-itherũ nĩ nĩ?” **23** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūrĩa waikanĩria guoko na nĩ mbakũri-inĩ nĩwe ũrĩngunyanĩra. **24** Mũrũ wa Mũndũ nĩegũthiĩ o ta ũrĩa ũhoru wake wandĩkĩtwo. No mũndũ ũrĩa ũgũkunganĩra Mũrũ wa Mũndũ kaĩ arĩ na haaro-ĩ! Nĩ kaba mũndũ ũcio atangĩaciarirwo.” **25** Hĩndĩ ĩyo Judasi, ũrĩa mũmũkunganĩri, akiuga atĩrĩ, “Rabii, ti-itherũ nĩ nĩ?” Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩwe.” **26** Na rĩrĩa maarĩaga, Jesũ akĩoya mũgate, agĩcookia ngaatho, akĩwenyũranga, akĩhe arutwo ake, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai mũrĩe; ũyũ nĩ mwĩrĩ wakwa.” **27** Agĩcooka akĩoya gĩkombe, agĩcookia ngaatho, akĩmanengera, akĩmeera

atĩrĩ, “Nyuanĩrai inyuothe. 28 Īno nĩyo thakame yakwa ya kĩrĩkanĩro, ĩrĩa ĩgũitwo nĩ ũndũ wa andũ aingĩ nĩ ũndũ wa kũrekanĩrwo kwa mehia. 29 Ngũmwĩra atĩrĩ, ndikũnyua rĩngĩ ndibei ya maciaro ma mũthabibũ kuuma rĩu nginya mũthenya ũrĩa ngaamĩnyuanĩra na inyuĩ ĩrĩ njerũ ũthamaki-inĩ wa Baba.” 30 Na maarĩkia kũina rwĩmbo-rĩ, makiumagara magĩthĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ. 31 Ningĩ Jesũ agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ūtukũ wa ũmũthĩ inyuothe nĩmũrĩĩndirika nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩngaringa mũrĩithi, nacio ng’ondu cia rũũru ihurunjũke.’ 32 No ndariũkio-rĩ, nĩngamũtongoria gũthĩ Galili.” 33 No Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na arĩa angĩ othe mangĩgũtirika, niĩ ndigagũtirika.” 34 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, ũmũthĩ, ũtukũ o ũyũ ngũkũ ĩtanakũga, ũrĩkorwo ũngaanĩte maita matatũ.” 35 No Petero akiuga atĩrĩ, “O na angĩkorwo nĩgũkua ndĩkuanĩra nawe, niĩ ndingĩgũkaana.” Nao arutwo arĩa angĩ othe makiuga o ũguo. 36 Ningĩ Jesũ agĩcooka agĩthĩ na arutwo ake handũ heetagwo Gethisemane, akĩmeera atĩrĩ, “Ikarai haha, na niĩ thĩ haarĩa ngahooe.” 37 Agĩthĩ na Petero, na ariũ arĩa eerĩ a Zebedi, nake akĩambĩrĩria kũigua kĩa na gũthĩnĩka ngoro. 38 Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ngoro yakwa ĩrĩ na kĩa mũno, o hakuhi gũkua. Ikarai haha mwĩguĩte hamwe na niĩ.” 39 Agĩthiathia, agĩturumithia ũthiũ thĩ, akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Baba, kũngĩhoteka-rĩ, njehereria gĩkombe gĩkĩ. No ti ũrĩa niĩ ngwenda, no nĩ ũrĩa wee ũkwenda.” 40 Hĩndĩ ĩyo agĩcooka kũrĩ arutwo ake, agĩkora makomete, akĩũria Petero atĩrĩ, “Mũtingĩhota gũikara ithaa rĩmwe

mwĩguĩte hamwe na niĩ? **41** Mwĩhũgei na mũhooe nĩguo mũtikagwe magerio-inĩ. Ngoro nĩyenda, no mwĩrĩ ndũrĩ na hinya.” **42** Jesũ agĩthiĩ riita rĩa keerĩ, akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Baba, angĩkorwo gũtingĩhoteka njehererio gĩkombe gĩkĩ itakĩnyuĩrĩire-rĩ, wendi waku ũrohingio.” **43** Aacooka rĩngĩ akĩmakora makomete, tondũ nĩmahĩtĩtwo nĩ toro. **44** Nĩ ũndũ ũcio akĩmatiga, agĩthiĩ, akĩhooya rĩngĩ riita rĩa gatatũ, akiuga ciugo o ro icio. **45** Ningĩ agĩcooka kũrĩ arutwo akĩmooria atĩrĩ, “O na rĩu mũrĩ o toro mũhurũkĩte? Atĩrĩrĩ, ihinda rĩ hakuhĩ, na Mũrũ wa Mũndũ nĩakunyanĩirwo moko-inĩ ma andũ ehia. **46** Ũkĩrai, tũthiĩ! Ũrĩa ũkũngunyanĩra nĩarooka!” **47** O akĩaragia-rĩ, Judasi, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, agĩkinya. Ookire na gĩkundi kĩnene kĩa andũ, marĩ na hiũ cia njora na njũgũma, matũmĩtwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a kĩaama. **48** Na rĩrĩ, ũcio wamũkunyanĩire nĩamaheete kĩmenyithia gĩkĩ: “Ũrĩa ndĩmumunya, ũcio nĩwe, mũnyĩitei.” **49** Nake Judasi agĩthiĩ harĩ Jesũ o rĩmwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii, ũrĩ mũhoro!” na akĩmũmumunya. **50** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrata wakwa, ika ũrĩa ũũkire gwĩka.” Nao andũ acio makĩmũguthũkĩra, makĩmũnyĩita. **51** Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa arĩa maarĩ na Jesũ agĩcomora rũhiũ rwake rwa njora, agĩtinia gũtũ kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. **52** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Cookia rũhiũ rwaku njora nĩgũkorwo arĩa othe macomoraga rũhiũ makaaniinwo na rũhiũ. **53** Kana ũgwĩciiria ndingĩhota kũhooya Baba, na o rĩmwe andũmĩre araika makĩria ya mbũtũ ikũmi na igĩrĩ? **54** No rĩrĩ, Maandĩko mangĩkihinga atĩa marĩa moigĩte atĩ

ũndũ ũyũ no nginya ũhinge na njĩra ĩno?” 55 Hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩũria kĩrĩndĩ kũ atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ mũtongoria wa akararia a watho, atĩ nĩkĩo muoka mũũnyiite mũrĩ na hiũ cia njora na njũgũma? O mũthenya ndĩrakoragwo hekarũ-inĩ ngĩrutana, na mũtingĩnyĩita. 56 No ũndũ ũyũ wothe wĩkĩĩite nĩguo ũhoru ũrĩa waandĩkitwo nĩ anabii ũhinge.” Nao arutwo othe makĩmũtiganĩria, makĩũra. 57 Nao acio maanyiitire Jesũ makĩmũtwara gwa Kaiafa, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, kũrĩa arutani a watho na athuuri moonganĩte. 58 Nowe Petero akĩmũrũmĩrĩra arĩ haraaya, o nginya agĩkinya nja ya kwa mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. Agĩtoonya agĩkarania na arangĩri nĩguo amenye ũrĩa ũhoru ũgũthĩ. 59 Na rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Kĩama kĩrĩa Kĩnene gĩothe nĩmacarĩrĩrie ũira wa maheeni nĩguo mamũũragithie. 60 No makĩaga ũira ta ũcio, o na gũkorwo andũ aingĩ nĩmarutĩte ũira wa maheeni. Thuutha-inĩ andũ eerĩ makĩrũgama, 61 makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩoigire atĩrĩ, ‘No hote gũtharia hekarũ ya Ngai, na ndĩmĩake rĩngĩ na mĩthenya ĩtatũ.’” 62 Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩrũgama, akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtarĩ na ũndũ ũgũtũcookeria? Nĩ ũhoru ũrĩkũ ũyũ ũrathitangĩrwo?” 63 No Jesũ agĩkira ki. Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndakwĩhĩtithia na Ngai ũrĩa wĩ muoyo: Twĩre kana wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai.” 64 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, wee nĩwoiga, no ngũmwĩra atĩrĩ, inyuĩ inyuotho nĩmũkona Mũrũ wa Mũndũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa ũrĩa-ũrĩ-Hinya, agĩũka arĩ igũrũ rĩa matu.” 65 Hĩndĩ ĩyo mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene agĩtembũranga nguo ciake, akiuga atĩrĩ,

“Nīaruma Ngai! Tūgūkībatario nī aira angī aakī? Atīrīrī, inyuī nīmweiguīra akīruma Ngai. **66** Mūgwīciiria atīa?” Magīcookia atīrī, “Aagīrīrwo nī kūūragwo.” **67** Magīcookia makīmūtuīra mata ūthiū, na makīmūhūūra na ngundi. Angī makīmūhūūra na hī, **68** makīmwīra atīrī, “Wee Kristū, tūrathīre ūhorō ūtwīre, nūū wakūgūtha!” **69** Na rīrī, Petero aikarīte nja, nake mūirītu warī ndungata akīmūkora, akīmwīra atīrī, “O nawe uuma hamwe na Jesū ūcio wa Galili.” **70** Nowe agīkaana ūhorō ūcio mbere yao othe, akiuga atīrī, “Nīī ndiūū ūrīa ūroiga.” **71** Ningī akiumagara, agīthiī kīhingo-inī, harīa mūirītu ūngī aamuonire, akīra andū arīa maarī hau atīrī, “Mūndū ūyū moima na Jesū wa Nazarethi.” **72** Agīkaana ūhorō ūcio o rīngī, na akīhīta, akiuga atīrī, “Nīī ndiūū mūndū ūcio!” **73** Thuutha wa kahinda kanini, arīa maarūgamīte hau magīthiī harī Petero, makīmwīra atīrī, “Ti-itherū wee ūrī ūmwe wao, tondū mwarīrie waku nīūrakumbūra.” **74** Nake akīambīrīria kwīhīta, akiuga atīrī, “Nīī mūndū ūcio ndimūūī!” Kahinda o kau ngūkū īgīkūga. **75** Nake Petero akīririkana ūhorō ūrīa Jesū aamwīrīte atīrī, “Ngūkū ītanakūga, ūrīkorwo ūngaanīte maita matatū.” Akiuma nja, akīrīra mūno.

27 Na rīrī, rūciinī tene, athīnjīri-Ngai arīa anene othe na athuuri a andū makīguithania atī matuīre Jesū kūūragwo. **2** Makīmuoha na mīnyororo; makīmūruta kūu, makīmūtware kūrī Pilato, ūrīa warī barūthi. **3** Rīrīa Judasi, ūcio wamūkunyañire oonire atī Jesū nīatuīrwo gūkua-rī, akīrīra na agīcookeria athīnjīri-Ngai arīa anene na athuuri mbeeca icio cia betha mīrongo ītatū. **4** Akiuga

atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie, nĩgũkorwo nĩngunyanĩire thakame ĩtarĩ na mahĩtia.” Nao makĩmũcookeria makĩmũuria atĩrĩ, “Ūcio ũkĩrĩ ũhoru witũ? Ūcio nĩ ũhoru waku.” 5 Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩikania mbeeca icio thĩinĩ wa hekarũ, agĩithĩira. Agĩcooka agĩthiĩ akĩĩita. 6 Athĩnjĩri-Ngai acio anene makĩoya mbeeca icio makiuga atĩrĩ, “Kũiga mbeeca ici kĩgĩina-inĩ nĩ kuuna watho, nĩgũkorwo nĩ mbeeca cia thakame.” 7 Nĩ ũndũ ũcio makĩguithania mahũthĩre mbeeca icio na kũgũra gĩthaka kĩrĩa kĩa mũũmbi nyũngũ gĩtuĩke gĩa gũthikagwo ageni. 8 Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga gĩthaka kĩu gĩtũwo Gĩthaka gĩa Thakame nginya ũmũthĩ. 9 Hĩndĩ ĩyo nĩguo ũhoru ũrĩa waarĩtio nĩ Jeremia ũrĩa Mũnabii wahingire, rĩrĩa oigire atĩrĩ: “Nao nĩmoire icunjĩ icio mĩrongo ĩtatũ cia betha, thogora ũrĩa andũ a Israeli maatuĩte wa kũmũgũra, 10 nao magĩcihũthĩra na kũgũra gĩthaka kĩa mũũmbi nyũngũ, o ta ũrĩa Mwathani aanjathire gwĩkwo.” 11 Na rĩrĩ, Jesũ akĩrũgama mbere ya barũthi, nake barũthi ũcio akĩmũuria atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi?” Jesũ agĩcookia atĩrĩ. “Īi, wee nĩwoiga.” 12 No rĩrĩa aathitangirwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri, ndarĩ ũndũ aacookirie. 13 Nĩ ũndũ ũcio Pilato akĩmũuria atĩrĩ, “Kaĩ ũtaraigua ũira wa maũndũ marĩa maragũthitangĩra?” 14 Nowe Jesũ ndaigana gũcookia ũndũ o na ũmwe wa macio; nake barũthi akĩgega mũno. 15 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Bathaka, barũthi ũcio nĩamenyerete kuohora mũndũ ũmwe wa arĩa oohe, o ũrĩa kĩrĩndĩ kĩngĩathuurire. 16 Hĩndĩ ĩyo nĩ maarĩ na mũndũ kĩmaramari wohetwo na woĩkaine mũno, wetagwo Baraba. 17 Nĩ ũndũ ũcio,

hĩndĩ ĩrĩa kĩrĩndĩ kĩagomanire, Pilato agĩkĩũria atĩrĩ, “Nũũ mũkwenda ndĩmuohorere; nĩ Baraba, kana nĩ Jesũ ũrĩa wĩtagwo Kristũ?” **18** Nĩgũkorwo we nĩamenyaga atĩ maatwarĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa ũiru. **19** Na hĩndĩ ĩyo Pilato aikarĩire gĩtĩ gĩa ciira, mũtumia wake akĩmũtũmĩra mũndũ, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ndũkae gwĩka mũndũ ũcio ũndũ tondũ ndarĩ na mahĩtia, nĩgũkorwo ũmũthĩ nĩthĩnĩtio nĩ kĩroto mũno nĩ ũndũ wake.” **20** No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri makĩringĩrĩria kĩrĩndĩ gĩtie Baraba, nake Jesũ ooragwo. **21** Barũthi ũcio akĩmooria atĩrĩ, “Andũ aya eerĩ nĩ ũrĩkũ mũkwenda ndĩmuohorere?” Nao makiuga atĩrĩ, “Tũkwenda Baraba.” **22** Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Ngũgĩka atĩa na Jesũ ũyũ wĩtagwo Kristũ?” Othe magĩcookia atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ.” **23** Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero ĩrĩkũ agerete?” Nao magĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ!” **24** Rĩrĩa Pilato oonire atĩ matiraiguithania, na akĩona atĩ nĩ ngũĩ yambagĩrĩria-rĩ, akĩoya maaĩ, agĩthamba moko hau mbere ya kĩrĩndĩ, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndikoorio thakame ya mũndũ ũyũ ũtarĩ na mahĩtia. ũcio nĩ ũhoru wanyu!” **25** Nao andũ acio othe magĩcookia atĩrĩ, “Thakame yake ĩrotũcookerera hamwe na ciana ciitũ!” **26** Pilato akĩmohorera Baraba. No akĩhũũrithia Jesũ iboko, agĩcooka akĩmũneana akaambwo mũtĩ-igũrũ. **27** Ningĩ thigari cia barũthi cigĩtwara Jesũ thĩinĩ wa gĩkaro kĩa barũthi, nacio cigĩcookanĩrĩria mbũtũ yothe ya thigari, cikĩmũrigiicĩria. **28** Cikĩmũruta nguo ciake, cikĩmũhumba nguo ndune, **29** cigĩcooka cigĩtuma thũmbĩ ya mũigua, cikĩmwĩkĩra mũtwe. Cikĩmũnengera kamũrangi guoko-inĩ

gwake kwa ũrĩo, cikĩmũturĩria ndu, na cikĩmũnyũrũria, cikiuga atĩrĩ, “Wĩ mũhoru, mũthamaki wa Ayahudi!” **30** Cikĩmũtuĩra mata, cikĩoya kamũrangi kau, na cikĩmũhũũra nako mũtwe. **31** Ciarĩkia kũmũnyũrũria, cikĩmũruta nguo ĩyo, na cikĩmũhumba nguo ciake mwene. Cigĩcooka cikĩmumagaria cikamwambe mũtĩ-igũrũ. **32** Na hĩndĩ ĩrĩa moimagaraga-rĩ, magĩcemanía na mũndũ woimĩte Kurene, wetagwo Simoni, nacio thigari cikĩmũkuuithia mũtharaba ũcio na hinya. **33** Magĩthĩĩ, magĩkinya handũ heetagwo Golgotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahaana ta Ihĩndĩ rĩa Mũtwe). **34** Nacio cikĩhe Jesũ ndibei anyue, ĩtukanĩtio na kĩndũ kĩrũrũ ta maaĩ ma nyongo; no aamĩcama akĩrega kũmĩnyua. **35** Ciarĩkia kũmwamba mũtĩ-igũrũ, cikĩgayana nguo ciake na njĩra ya gũcicuukĩra mĩtĩ. **36** Nacio cigĩkara thĩ hau, cikĩmũrangĩra. **37** Na hau igũrũ rĩa mũtwe wake, nĩhandĩkitwo maũndũ marĩa aathitangĩirwo, atĩrĩ: ŨYŨ NĨWE JESŨ, MŨTHAMAKI WA AYAHUDI. **38** Na rĩrĩ, atunyani eerĩ nĩmambirwo mũtĩ-igũrũ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrĩo, na ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmotho. **39** Nao andũ arĩa maahĩtũkagĩra hau makamũrumaga, makĩinagia mũtwe yao, **40** makiugaga atĩrĩ, “Wee ũngĩratharirie hekarũ na ũcooke ũmĩake na mũthenya ĩtatũ-rĩ, kĩĩhonokie! Harũrũka uume mũtharaba-inĩ, aakorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai!” **41** O ũndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, na athuuri o nao makĩmũnyũrũria. **42** Makiuga atĩrĩ, “Nĩarahonokagia andũ arĩa angĩ, no ndangĩhota kwĩhonokia we mwene! Nĩwe Mũthamaki wa Isiraeli! Nĩakiume rĩu mũtharaba-inĩ, na ithuĩ

nītūkūmwītīkia. **43** Nīehokete Ngai, nīakīmūhonokie rīu aakorwo nīamwendete, nīgūkorwo oigire atīrī, ‘Nīi ndī Mūrū wa Ngai.’” **44** O na atunyani arīa maambanīirio hamwe nake o nao makīmūruma. **45** Na rīrī, kuuma thaa thita cia mūthenya nginya thaa kenda būrūri wothe ūkīgīa nduma. **46** Na ta thaa kenda Jesū akīgūthūka na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Eli, Eli, lama sabakithani?” (Ūguo nī kuuga, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, ūndiganīirie nīkī?”) **47** Nao andū amwe a arīa maarūngīi hau rīrīa maiguire ūguo, makiuga atīrī, “Areeta Elija.” **48** Na o rīmwe, ūmwe wao agīteng’era akīoya thibūnji. Akīmītobokia thiki-inī, akīmīthecerera kamūrangi-inī, akīhe Jesū anyue. **49** Arīa angī nao makiuga atīrī, “Tiganai nake. Nītūkuona kana Elija nīegūūka kūmūhonokia.” **50** Nake Jesū akīgūthūka rīngī na mūgambo mūnene, agītuīkana. **51** Na rīrī, ihinda o rīu gītambaya kīa hekarū gīgīatūkana icunjī igīrī kuuma igūrū nginya thī. Nayo thī īgīthingitha, nacio ndwaro cia mahiga igīatūkana. **52** Mbīrīra nacio ikīhingūka, nao andū aingī arīa atheru arīa maarīkītie gūkua makīriūka, **53** makiuma thīinī wa mbīrīra. Na thuutha wa kūrīūka kwa Jesū, magīthīi itūūra rīu inene itheru, na makiumīrīra andū aingī. **54** Rīrīa mūnene-wa-thigari-igana na arīa maarī nake makīrangīra Jesū moonire gīthingithia na maūdū mothe marīa meekīkire-rī, makīnyitwo nī guoya, makīanīrīra, makiuga atīrī, “Ti-itherū mūdū ūyū oima Mūrū wa Ngai!” **55** Na nī haarī andū-a-nja aingī meeroragīra marī o haraaya. Maarūmīrīre Jesū kuuma Galili nīguo mamūtungatagīre. **56** Thīinī wao haarī Mariamu Mūmagidali, na Mariamu

ũrĩa nyina wa Jakubu na Jose, na nyina wa ariũ a Zebedi. **57** Na hwaĩ-inĩ wakinya-rĩ, mündũ warĩ gĩtonga wa kuuma Arimathea, wetagwo Jusufu, ũrĩa watuĩkĩte mūrutwo wa Jesũ agĩũka. **58** Nake agĩthiĩ kũrĩ Pilato, na akĩhooya aheo mwĩrĩ wa Jesũ, nake Pilato agĩathana anengerwo mwĩrĩ ũcio. **59** Jusufu akĩoya mwĩrĩ ũcio, akĩwoha na taama mũtheru wa gatani, **60** akĩũiga thĩinĩ wa mbĩrĩra yake njerũ ĩrĩa eenjithĩtie rwaro-inĩ rwa ihiga. Akĩgaragaria ihiga inene mũromo-inĩ wa mbĩrĩra ĩyo, na agĩthiĩra. **61** Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũcio ũngĩ maikarĩte hau mang'etheire mbĩrĩra. **62** Na mũthenya ũyũ ũngĩ ũrĩa ũrũmagĩrĩra Mũthenya wa Ihaarĩria, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai magĩthiĩ kwa Pilato. **63** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi witũ, nĩtũkũririkana atĩ rĩrĩa mũheenania ũcio aarĩ muoyo. nĩoigire atĩrĩ, ‘Thuutha wa matukũ matatũ nĩngariũka.’ **64** Nĩ ũndũ ũcio ruta watho nĩguo mbĩrĩra ĩyo ĩrangĩrwo nginya mũthenya wa gatatũ. Kwaga ũguo, arutwo ake maahota gũthiĩ maiye mwĩrĩ ũcio macooke meere andũ atĩ nĩariũkĩtio kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Maheeni macio maahota gũtuĩka mooru gũkĩra marĩa ma mbere.” **65** Nake Pilato akĩmacookeria atĩrĩ, “Oyai arangĩri, mũthiĩ mũrangĩre mbĩrĩra ĩyo wega o ta ũrĩa mũngĩhota.” **66** Nĩ ũndũ ũcio magĩthiĩ, makĩhinga ihiga rĩa mbĩrĩra ĩyo biũ, na makĩrĩkĩra rũuri rwa mũhũra, na makĩiga arangĩri ho.

28 Thuutha wa Thabatũ, gwatua gũkĩa mũthenya wa mbere wa kiumia, Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũcio ũngĩ magĩthiĩ kũrora mbĩrĩra. **2** Na rĩrĩ, nĩ kwagĩre na gĩthingithia kĩnene, nĩgũkorwo mũraika wa Mwathani nĩaikũrũkire oimĩte igũrũ na agĩthiĩ mbĩrĩra-

inĩ, akĩgaragaria ihiga akĩrĩeheria na akĩrĩkarĩra. **3** Oonekaga ahaana ta rūheni, na nguo ciake cierũhĩte o ta ira. **4** Nao arangĩri acio makĩmwĩtigĩra mũno nginya makĩinaina makĩhaana, ta andũ akuũ. **5** Nake mũraika ũcio akĩra andũ-a-nja acio atĩrĩ, “Inyuĩ-rĩ, tigai gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩnjũũ atĩ nĩ Jesũ ũrĩa ũraambirwo mũtĩ-igũrũ mũracaria. **6** Ndarĩ haha, nĩariũkĩte, o ta ũrĩa oigire. Ũkai muone harĩa arakomete. **7** Na rĩrĩ, thĩĩ narua mũkeere arutwo ake atĩrĩ, ‘Nĩariũkĩte akoima kũrĩ arĩa akuũ, na nĩegũthĩĩ Galili mbere yanyu. Kũu nĩkuo mũrĩmuona.’ Ririkanai ũguo ndaamwĩra.” **8** Nĩ ũndũ ũcio, andũ-a-nja acio makiuma mbĩrĩra-inĩ mahiũhĩte marĩ na guoya, no ningĩ maiyũrĩtwo nĩ gĩkeno, makĩhanyũka makeere arutwo ake ũhoru ũcio. **9** Na o rĩmwe Jesũ agĩtũngana nao, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩdamũgeithia.” Nao magĩthĩĩ harĩ we, makĩmũnyiita nyarĩrĩ, makĩmũhooya. **10** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra. Thĩĩ mũkeere ariũ na aarĩ a Baba mathĩĩ Galili; kũu nĩkuo marĩnyona.” **11** Na rĩrĩa andũ-a-nja acio maathiiaga-rĩ, arangĩri amwe a arĩa maarangĩrĩte mbĩrĩra magĩtoonya itũũra inene na makĩra athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maũndũ mothe marĩa mekĩkĩte. **12** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩcemanina na athuuri, magĩthugunda ũrĩa megwĩka; makĩhe thigari icio mbeeca nyingĩ, **13** magĩcĩra atĩrĩ, “Inyuĩ mũkuuga atĩrĩ, ‘Arutwo ake marookire ũtukũ maramũiya twĩ toro.’ **14** Ũhoru ũyũ ũngĩkinyĩra barũthi, nĩtũkamũiguithia, na tũmũgitĩre mũtikone ũũru.” **15** Nĩ ũndũ ũcio thigari ikĩoya mbeeca icio, igĩka o ta ũrĩa cierĩtwo. Naguo ũhoru ũcio ũkĩhunjio kũrĩ Ayahudi, na nĩũhunjagio o nginya ũmũthĩ. **16** Hĩndĩ

ĩyo arutwo arĩa ikũmi na ũmwe magĩthiĩ Galili, kĩrĩma-
inĩ kĩrĩa Jesũ aamerĩte mathiĩ. **17** Na rĩrĩa maamuonire-
rĩ, makĩmũhooya, no amwe maarĩ na nganja. **18** Nake
Jesũ agĩthiĩ kũrĩ o akĩmeera atĩrĩ, “Nĩheetwo ũhoti wothe
igũrũ na gũkũ thĩ. **19** Nĩ ũndũ ũcio thiĩ mũgatũme andũ
a ndũrĩrĩ ciothe matuĩke arutwo akwa, mũkĩmabatithagia
thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Ithe na rĩa Mũriũ na rĩa Roho Mũtheru,
20 na mũkĩmarutaga gwathĩkĩra maũndũ marĩa mothe
ndĩmwathĩte. Na ti-itherũ ndĩ hamwe na inyuĩ hĩndĩ
ciothe, o nginya mũthia wa mahinda maya.” (aiŏn g165)

Mariko

1 Kĩambĩrĩria kĩa Ūhoro-ũrĩa-Mwega ũkonĩĩ Jesũ Kristũ Mũrũ wa Ngai. **2** O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa Isaia ũrĩa mũnabii atĩrĩ: “Nĩngũtũma mũtũmwo wakwa athiĩ mbere yaku, ũrĩa ũgũgũthondekera njĩra yaku.” **3** “Kũrĩ mũgambo wa mũndũ ũkwanĩrĩra werũ-inĩ akoiga atĩrĩ, ‘Haarĩriai njĩra ya Mwathani, rũngariai njĩra ciake.’” **4** Nĩ ũndũ ũcio Johana ookire akĩhunjagia, na akĩbatithanagĩria werũ-inĩ. Aahunjagia atĩ andũ merire, nĩguo marekerwo mehia mao, nĩgeetha mabatithio. **5** Nao andũ othe a bũrũri wa Judea na andũ othe a Jerusalemu magĩthiĩ kũrĩ we. Moimbũraga mehia mao, nake akamabatithĩria rũũ-inĩ rwa Jorodani. **6** Johana ehumbaga nguo ciathondeketwo na guoya wa ngamĩra, na nĩehotoraga mũcibi wa rũũa njohero, na aarĩaga ngigĩ na ũũkĩ wa gĩthaka. **7** Nayo ndũmĩrĩri yake yarĩ ĩno: “Thuutha wakwa nĩgũgũka mũndũ ũngĩ ũrĩ na hinya kũngĩra, ũrĩa nĩ itagĩrĩire kũinamĩrĩra njohore ndigi cia iraatũ ciake. **8** Nĩ ndĩmũbatithagia na maaĩ, nowe arĩmũbatithagia na Roho Mũtheru.” **9** Na rĩrĩ, ihinda o rĩu Jesũ agĩũka oimĩte Nazarethi kũu Galili, na akĩbatithio nĩ Johana rũũ-inĩ rwa Jorodani. **10** Na rĩrĩa Jesũ oimĩraga maaĩ-inĩ akĩona igũrũ rĩahingũka, nake Roho Mũtheru akĩmũikũrũkĩra ahaana ta ndutura. **11** Mũgambo ũkiuma igũrũ ũkiuga atĩrĩ, “We nĩwe Mũrũ wakwa ũrĩa nyendete, na nĩngenaga mũno nĩwe.” **12** Na o rĩmwe Roho akĩmuoya akĩmũtwara werũ-inĩ, **13** na agĩkara kũu werũ-inĩ matukũ mĩrongo ĩna, akĩgeragio nĩ Shaitani. Nake aikaranagia na nyamũ cia gĩthaka, nao

araika makamūtungatagira. **14** Thuutha wa Johana gũikio njeera, Jesũ agĩthĩ Galili akĩhunjagia Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai, **15** akiuga atĩrĩ, “Ihinda nĩikinyu, naguo ũthamaki wa Ngai nĩũkuhĩrĩrie. Mwĩirei mwĩtikie Ũhoro-ũrĩa-Mwega!” **16** Na rĩrĩa Jesũ aathiiagira hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩa Galili, nĩonire Simoni na mũrũ wa nyina Anderea magĩikia neti ciao iria-inĩ, nĩgũkorwo maarĩ ategi a thamaki. **17** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũkai, mũnũmĩrĩre, na nĩngamũtua ategi a andũ.” **18** O rĩmwe magĩtiganĩria neti ciao makĩmũrũmĩrĩra. **19** Na aathiathia hanini, akĩona Jakubu mũrũ wa Zebedi hamwe na mũrũ wa nyina Johana marĩ gatarũ-inĩ makĩhaarĩria neti ciao. **20** O rĩmwe akĩmeeta, nao magĩtiga ithe wao Zebedi gatarũ-inĩ hamwe na aruti ake a wĩra na makĩmũrũmĩrĩra. **21** Nao magĩthĩ Kaperinaumu, na rĩrĩa mũthenya wa Thabatũ wakinyire, Jesũ agĩtoonya thunagogi na akĩambĩrĩria kũrutana. **22** Na andũ makĩgegio nĩ ũrutani wake, nĩgũkorwo aamarutaga ta mũndũ warĩ na ũhoti, no ti ta arutani a watho. **23** Na rĩrĩ, hĩndĩ o ĩyo kũu thunagogi yao, nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ na ngoma thũku, nake akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, **24** “Ũrenda atĩa na ithuĩ, wee Jesũ wa Nazarethi? Ũũkĩte gũtũniina? Nĩnjũũĩ wee nĩwe ũ! Wee nĩwe Ũrĩa-Mũtheru-wa-Ngai.” **25** Nake Jesũ akĩmĩkũma na hinya, akiuga atĩrĩ, “Kira na uume thĩinĩ wake!” **26** Ngoma ĩyo thũku ĩkĩmũthukathuka na hinya na ĩkiuma thĩinĩ wake ĩgĩkayaga. **27** Andũ acio othe makĩgega mũno nginya makĩũrania atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ nĩ ũrĩkũ? Ũyũ nĩ ũrutani mwerũ, wĩ na ũhoti! Nĩ araatha o na ngoma thũku na ikamwathĩkĩra.” **28** Nayo ngumo yake ĩkĩhunja na ihenya bũrũri wothe wa Galili.

29 Na maarĩkia kuuma thunagogi, magĩthiĩ na Jakubu na Johana mũciĩ gwa Simoni na Anderea. 30 Na rĩrĩ, nyina wa mũtumia wa Simoni aarĩ gĩtanda-inĩ arĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, nao makĩira Jesũ ũhoro wake. 31 Nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩthiĩ harĩa aarĩ, akĩmũnyiita guoko akĩmũũkĩria. Mũrimũ ũcio wa kũhiũha mwĩrĩ ũkĩmũtiga na akĩambĩrĩria kũmatungatĩra. 32 Hwai-inĩ ũcio thuutha wa riũa gũthũa, andũ makĩrehera Jesũ andũ arĩa othe maarĩ arũaru na arĩa maarĩ na ndaimono. 33 Nao andũ a itũũra othe makĩũngana hau mũrango-inĩ wa nyũmba, 34 nake Jesũ akĩhonia andũ aingĩ arĩa maarĩ na mũrimũ mũthemba mũingĩ. Ningĩ akĩingata ndaimono nyingĩ, no ndetĩkĩririe ndaimono ciarie tondũ nĩciamũũ. 35 Rũciinĩ kiroko tene kũrĩ o na nduma, Jesũ agĩũkĩra akiuma nyũmba agĩthiĩ handũ keheri-inĩ, akĩhoera ho. 36 Nake Simoni na arĩa maarĩ nao magĩthiĩ kũmwetha, 37 na rĩrĩa maamuonire, makĩanĩrĩra, makĩmwĩra atĩrĩ: “Andũ othe nĩwe maracaria!” 38 Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Rekei tuume gũkũ tũthiĩ kũndũ kũngĩ, matũũra-inĩ marĩa me hakuhĩ, nĩguo hunjie o nakuo. Tondũ nĩkĩo ndokire.” 39 Nĩ ũndũ ũcio agĩthiũrũrũka Galili guothe akĩhunjagia thunagogi-inĩ ciao na akĩingataga ndaimono. 40 Na mũndũ ũmwe warĩ na mangũ agĩũka kũrĩ we na akĩmũthaita aturĩtie maru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũngĩenda-rĩ, no ũũtherie.” 41 Nake Jesũ akĩringwo nĩ tha nyingĩ, agĩtambũrũkia guoko gwake akĩhutia mũndũ ũcio. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ngwenda. Therio.” 42 Na o hĩndĩ iyo mũndũ ũcio agĩthirwo nĩ mangũ, akĩhonio. 43 Nake Jesũ akĩmũkaania na hinya na akĩmwĩra athiĩ, 44

ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya ndũkeere mũndũ o na ũrĩkũ ũhoru ũyũ. No thĩĩ ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute magongona marĩa Musa aathanĩte nĩ ũndũ wa gũtherio gwaku, ũtuĩke ũira kũrĩ o.” 45 No handũ ha ũguo agĩthĩĩ, akĩambĩrĩria kwaria na kũmemerekia ũhoru ũcio. Nĩ ũndũ ũcio Jesũ ndacookire kũhota gũtoonya itũũra thĩĩnĩ akĩonagwo nĩ andũ, no aikaraga na nja kũndũ gũtaarĩ andũ. No andũ no mookaga kũrĩ we moimĩte kũndũ guothe.

2 Matukũ manini maathira, Jesũ agĩcooka Kaperinaumu rĩngĩ, nao andũ makĩigua atĩ nĩoka mũciĩ. **2** Nĩ ũndũ ũcio andũ aingĩ makĩũngana nginya hakĩaga handũ ha gũikarwo, o na nginya nja ya mũrango, nake akĩmahunjĩria ũhoru. **3** Nĩhookire andũ, makĩmũrehera mũndũ warũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga, akuuĩtwo nĩ andũ ana. **4** Na tondũ matingĩahotire kũmũkinyia harĩa Jesũ aarĩ nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ-rĩ, magĩtharũria nyũmba igũrũ wa hau Jesũ aarĩ na maarĩkia kũhatharia, makĩtharũrũkia mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga arĩ kĩbarĩ-inĩ kũu aakomeire. **5** Rĩrĩa Jesũ oonire wĩtikio wao, akĩira mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Mũriũ, nĩwarekerwo mehia maku.” **6** Na rĩrĩ, arutani amwe a watho maarĩ ho, nao makĩyũria na ngoro atĩrĩ, **7** “Mũndũ ũyũ ekwaria ũguo nĩkĩ? Nĩ araruma Ngai! Nũũ ũngĩ ũngĩhota kũrekanĩra mehia tiga Ngai wiki?” **8** O rĩmwe Jesũ akĩmenya thĩĩnĩ wa roho wake atĩ ũguo nĩguo meciiragia ngoro-inĩ ciao, nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mwĩciirie maũndũ macio ngoro-inĩ cianyu?” **9** Nĩ ũndũ ũrĩkũ mũhũthũ: kwĩra mũndũ ũyũ ũkuĩte ciĩga atĩrĩ, ‘Nĩ warekerwo mehia maku,’

kana kũmwĩra atĩrĩ, ‘Ūkĩra woe kĩbarĩ gĩaku wĩtware?’

10 No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ũhoti gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehia-rĩ ....” Akĩĩra mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, **11** “Ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra, oya kĩbarĩ gĩaku ũinũke mũciĩ.” **12** Nake agĩũkĩra, akĩoya kĩbarĩ gĩake, agĩĩthiĩra andũ othe mamwĩroreire. Ũndũ ũcio ũgĩtũma andũ othe magege, nao makĩgooca Ngai, makiuga atĩrĩ, “Kaĩ tũtirĩ tuona ũndũ ta ũyũ-ĩ!” **13** O rĩngĩ Jesũ nĩoimagarire agĩthiĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria; nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩgũka kũrĩ we, nake akĩambĩrĩria gũkĩruta ũhoru. **14** Na hĩndĩ irĩa aahitũkaga, akĩona Lawi mũrũ wa Alufayo aikarĩte harĩa heetagĩrio mbeeca cia igooti. Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra,” nake Lawi agĩũkĩra akĩmũrũmĩrĩra. **15** Na rĩrĩa Jesũ aarĩaga irio cia hwaĩ-inĩ nyũmba kwa Lawi, etia mbeeca cia igooti aingĩ na ehia nĩmarĩianĩre nake na arutwo ake, tondũ maarĩ aingĩ nĩmamũrũmĩrĩire. **16** Rĩrĩa arutani a watho arĩa maarĩ Afarisai moonire akĩrĩianĩra na andũ ehia na etia mbeeca cia igooti, makĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Arĩianagĩra na etia mbeeca cia igooti na ehia nĩkĩ?” **17** Nake Jesũ aigua ũguo akĩmeera atĩrĩ, “Andũ arĩa agima mũĩrĩ ti o mabataragio nĩ ndagĩtarĩ, no nĩ arĩa arũaru. Ndiokire gwĩta andũ arĩa athingu, no nĩ arĩa ehia.” **18** Na rĩrĩ, arutwo a Johana na Afarisai nĩmehingĩte kũrĩa irio. Andũ amwe magĩũka makĩũria Jesũ atĩrĩ, “Nĩkĩ gĩtũmaga arutwo a Johana na arutwo a Afarisai mehinge kũrĩa irio, no arutwo aku matiĩhingaga?” **19** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ageni a mũhikania mangĩihinga kũrĩa irio atĩa rĩrĩa arĩ hamwe nao? Matingĩhinga rĩrĩa rĩothe marĩ hamwe nake. **20** No

ihinda nĩrĩgakinya rĩrĩa mũhikania akeeherio kuuma kũrĩ o, na hĩndĩ ĩyo nĩmakehinga kũrĩa irio.” **21** “Gũtirĩ mũndũ wĩkagĩra nguo ngũrũ kĩraka kĩerũ. Angĩka ũguo, kĩraka kũu kĩerũ no kĩguucie nguo ĩyo ngũrũ, nakĩo gĩtũme hau hatarũku hatũrĩke makĩria. **22** Ningĩ gũtirĩ mũndũ wĩkĩraga ndibei ya mũhihano mondo-inĩ ngũrũ. Angĩka ũguo, ndibei ĩyo no ĩtarũre mondo icio, nayo ndibei ĩyo ĩitĩke, nacio mondo ithũke. No rĩrĩ, ndibei ya mũhihano ĩĩkĩragwo thĩinĩ wa mondo njerũ.” **23** Na mũthenya ũmwe warĩ wa Thabatũ-rĩ, Jesũ nĩatuĩkanĩrie mĩgũnda-inĩ ya ngano. Na rĩrĩa aathiiaga arĩ hamwe na arutwo ake, arutwo makĩambĩrĩria gũtua ngira cia ngano. **24** Nao Afarisai makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, nĩ kĩĩ kĩratũma arutwo aku meke ũrĩa watho ũtetikĩritie mũthenya wa Thabatũ?” **25** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtarĩ mwathoma ũrĩa Daudĩ we mwene na arĩa maarĩ nake meekire rĩrĩa maarĩ ahũtu na makabataro nĩ gĩa kũrĩa? **26** Aatoonyire nyũmba ya Ngai rĩrĩa Abiatharu aarĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, akĩrĩa mĩgate ĩrĩa yamũrĩirwo Ngai, o ĩrĩa yetikĩritio kũrĩragwo nĩ athĩnjĩri-Ngai oiki. Na agĩcooka akĩhe arĩa maarĩ nake ĩmwe yayo.” **27** Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mũthenya wa Thabatũ wekĩrirwo ho nĩ ũndũ wa mũndũ, no mũndũ ndombirwo nĩ ũndũ wa Thabatũ. **28** Nĩ ũndũ ũcio, Mũrũ wa Mũndũ nĩ Mwathani o na wa mũthenya wa Thabatũ.”

3 Ningĩ nĩatoonyire thunagogi rĩngĩ, na thĩinĩ nĩ kwarĩ na mũndũ wonjete guoko. **2** Andũ amwe ao nĩmacaragia ũndũ mangĩthitangĩra Jesũ, nĩ ũndũ ũcio makĩmũrora mũno mone kana nĩekũhonia mũndũ ũcio mũthenya wa

Thabatũ. **3** Nake Jesũ akĩira mũndũ ũcio warĩ mwonju guoko atĩrĩ, “Rũgama haha mbere ya andũ othe.” **4** Ningĩ Jesũ akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ mwĩtikĩrie nĩ watho mũthenya wa Thabatũ; nĩ gwĩka wega kana nĩ gwĩka ũũru, nĩ kũhonokia muoyo kana nĩ kũũraga?” No-o magĩkira ki. **5** Akĩmarora arakaire, na aiguĩte ũũru nĩ ũndũ wa ũremi wa ngoro ciao, akĩira mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩgũtambũrũkia, nakuo guoko gũkĩhona biũ. **6** Hĩndĩ ĩyo Afarisai makiumagara na makĩambĩrĩria gũthugunda me hamwe na Aherodia ũrĩa mangĩũraga Jesũ. **7** Nake Jesũ na arutwo ake makiuma kũu magĩthĩĩ iria-inĩ, nakĩo gĩkundi kĩnene kĩa andũ kuuma Galili gĩkĩmũrũmĩrĩra. **8** Na rĩrĩa maiguire ũrĩa wothe eekaga, andũ aingĩ magĩũka kũrĩ we moimĩte Judea, na Jerusalemu na Idumea o na mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jorodani, o na kuuma kũrĩa gwakuhĩrĩirie Turo na Sidoni. **9** Na tondũ wa gĩkundi kũu, akĩira arutwo ake mamũhaarĩrĩrie gatarũ nĩguo gĩkundi kũu gĩtuge kũmũhatĩka. **10** Nĩgũkorwo nĩahonetie andũ aingĩ, nĩ ũndũ ũcio arĩa maarĩ na mũrimũ nĩmatindĩkanaga nĩguo mamũhutie. **11** Na rĩrĩa rĩothe ngoma thũku ciamuonaga, ciegũithagia thĩ mbere yake, igakaya ikiugaga atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wa Ngai.” **12** Nowe agĩcikaania na hinya mũno itikoige we nĩwe ũ. **13** Jesũ agĩcooka akĩambata kĩrĩma-inĩ na agĩta arĩa eyendeire, nao magĩũka harĩ we. **14** Akĩamũra ikũmi na eerĩ, akĩmatua atũmwo, nĩgeetha makoragwo nake, na nĩguo amatũmage makahunjie, **15** na magĩe na ũhoti wa kũingata ndaimono. **16** Andũ acio ikũmi na eerĩ aathuurire nĩ Simoni (ũrĩa aatuire Petero); **17** na Jakubu wa Zebedi na

mūrū wa nyina Johana (nao acio akīmatua Boanerigesī, ũguo nī kuuga Ariū a Marurumī); 18 na Anderea, na Filipu na Baritholomayo, na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo na Thadayo, na Simoni ūrīa Mūzelote 19 na Judasi Mūisikariota, ūrīa wamūkunyañire. 20 Ningĩ Jesū agĩtoonya nyūmba, na o rĩngĩ kĩrĩndĩ gĩkĩũngana o nginya we na arutwo ake makĩremwo nĩ kūrīa irio. 21 Rĩrīa andū ao maiguire ūhoru ūcio, magĩthĩ kũmũnyiita, nĩgũkorwo moigire atĩrĩ, “Nĩagūrũkĩte.” 22 Nao arutani a watho arīa maikūrũkĩte kuuma Jerusalemu makiuga atĩrĩ, “Aiyūrĩtwo nĩ Beelizebuli! Araingata ndaimono na hinya wa mūnene wa ndaimono.” 23 Nĩ ūndũ ūcio Jesū akĩmeeta, na akĩmarĩria na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: “Shaitani angĩhota atĩa kũingata Shaitani? 24 Ūthamaki ũngĩamũkana guo mwene, ūthamaki ūcio ndũngĩtũūra. 25 Nyūmba ĩngĩamũkana na andũ ayo mokañĩre, nyūmba ĩyo ndũngĩtũūra. 26 Nake Shaitani angĩyũkĩrĩra we mwene na aamũkane-rĩ, ndangĩtũūra; nĩ gũthira egũthira. 27 Na gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũtoonya nyūmba ya mũndũ njamba na amũtunye indo ciake, tĩa ambire kuoha mũndũ ūcio njamba. Hĩndĩ ĩyo no rĩo angĩhota kũmũtunya indo cia nyūmba yake. 28 Ndamwĩra atĩrĩ na ma, andũ nĩmakarekerwo mehia mao mothe o na irumi ciao ciothe iria magaakorwo marumĩte Ngai nacio. 29 No ūrīa wothe ũkaaruma Roho Mũtheru ndarĩ hĩndĩ akarekerwo, nĩehĩtie rĩhĩa rĩa gũtũūra tene na tene.” (aĩōn g165, aĩōnios g166) 30 Oigire ũguo tondũ moigaga atĩrĩ, “Arĩ na ngoma thũku.” 31 Hĩndĩ ĩyo, nyina wa Jesū na ariū a nyina na Jesū magĩũka. Makĩrũgama nja, magĩtũma mũndũ atoonye

akamwite. **32** Nakio gikundi kia andu nigaiakarite thi hau kimurigiicirie, nao makimwira atiri, "Maituguo na ariu a maituguo marĩ nja magigucaria." **33** Nake akimooria atiri, "Maitu na ariu a maitu ni a?" **34** Agicooka akirora aria maikarite mamurigiicirie, akimeera atiri, "Maitu na ariu a maitu ni aya! **35** Uria wothe wikaga maundu maria Ngai endaga, ucio nwe muru wa maitu, na mwarĩ wa maitu, o na maitu."

4 Nake Jesu akiambiriria kurutana o ringi ari kuu hugururu-ini cia iria. Na riri, gikundi kia andu kiria kionganite gikamurigiiciria kiarĩ kinene nginya gigituma atoonye gataru-ini, agikara thini wako kuu iria-ini; nao andu acio angĩ othe magikara hugururu-ini cia iria. **2** Na akimaruta maundu maingi na ngerekano, na akirutana akimeera atiri, **3** "Ta thikiririai! Murimi umwe nioimagarire akahure mbeu ciake. **4** Na riria aahuraga mbeu icio, imwe ikigua mukira-ini wa njira, nacio nyoni igiuka igiciria. **5** Iria ingi ikigua runyanjara-ini kuria gutaarĩ na tiri muingi. Nacio ikimera narua tondũ tiri ndwarĩ muriku. **6** No riria riua riarire rigicina mimeria iyo, nayo ikiuma tondũ ndiarĩ na miri. **7** Mbeu iria ingi ikigua migua-ini, nayo migua igikura, igithararia mbeu icio ikiaga giciara. **8** Ingi nacio ikigua tiri-ini mūnoru. Ikimera, igikura na igiciara maciaro, imwe ikiumia maita mirongo itatũ, ingi maita mirongo itandatũ, o na ingi maita igana." **9** Jesu agicooka akiuga atiri, "Uria uri na matu ma kigua, niakigie." **10** Na riria aari wiki, arutwo aria ikumi na eeri, o na aria angĩ maarĩ hamwe nake, makimuria uhoru wa ngerekano icio. **11** Nake akimeera

atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa Ngai. No arĩa marĩ na kũu nja maaragĩrio maũndũ mothe na ngerekano **12** nĩgeetha, “matũũre maroraga no makaaga kuona, na matũũre maiguaga na matimenye ũndũ; nĩguo hihi matikae kũgarũrũka marekerwo mehia mao!” **13** Ningĩ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ mũtanataũkĩrwo nĩ ngerekano ĩyo? Mũngĩkĩmenya atĩa ngerekano iria ingĩ? **14** Mũrĩmi ahuraga kiugo kĩa Ngai. **15** Andũ amwe matariĩ ta mbeũ iria ciagũire njĩra-inĩ harĩa ũhoru ũhuragwo. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, na maarĩkia kũigua-rĩ, Shaitani agooka akeheria ũhoru ũcio wahaandwo thĩinĩ wao. **16** Angĩ nao matariĩ ta mbeũ iria ciagũire rũnyanjara-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru na o rĩmwe makawamũkĩra na gĩkeno. **17** No tondũ matirĩ na mĩri-rĩ, maikaraga o kahinda kanini. Hĩndĩ ĩrĩa thĩina woka kana maanyariirwo nĩ ũndũ wa ũhoru wa Ngai, magũũaga o narua. **18** Angĩ nao matariĩ ta mbeũ iria ciagũire mĩigua-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, **19** no mĩhang’o ya maũndũ ma mũtũũrĩre ũyũ, na kũheenererio nĩ ũtonga, na merirĩria ma maũndũ mangĩ, magathararia ũhoru ũcio, magatũma waga maciaro. (aiōn g165) **20** Angĩ matariĩ ta mbeũ iria ciagũire tĩri-inĩ ũrĩa mũnoru. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, makawĩtikĩra, na magaciara maciaro, amwe maita mĩrongo ĩtatũ, na angĩ maita mĩrongo ĩtandatũ, o na angĩ maita igana ma kĩrĩa kĩaahaandĩrwo.” **21** Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “No anga tawa wakagio ũgacooka ũgakunĩkĩrio na irebe, kana ũkaigwo rungu rwa ũrĩrĩ? Handũ ha ũguo githĩ ndũigagĩrĩrwo handũ igũrũ? **22** Nĩgũkorwo kĩrĩa gĩothe kĩrĩ hitho-inĩ nĩgĩkaguũrio,

nakio kīrīa gīothe kīhithitwo nīgīkareehwo ūtheri-inī.

23 Akorwo mūdū arī na matū ma kūigua, nīakīigue.”

24 Agīthiī na mbere, akīmeera atīrī, “Menyagīrīrai wega ūrīa mūiguaga. Gīthimi kīrīa mūthimanagīra nakio, no kio mūrīthimagīrwo nakio, na nīmūrīkīragīrīrio. **25** Ūrīa wothe wī na indo nīakongererwo nyingī; na ūrīa wothe ūtarī nīagatuunywo o na kīrīa arī nakio.” **26** Jesū agīcooka akiuga atīrī, “Ūthamaki wa Ngai ūtarīi ta mūdū ūrīa ūhaandaga mbeū tīri-inī. **27** Akomaga ūtukū na agokīra mūthenya, nacio mbeū ikamera na igakūra, nowe ndamenyaga ūrīa ikūraga. **28** Tīri guo mwene nīguo ūtūmaga iciare. Ciambaga kūruta nguha igacooka ikaruta igira, na thuutha ūcio igira thīinī hakagīa na hīndī īrīa njiganu. **29** Na maciaro macio maarīkia kūūma, mūrīmi ūcio akoya rūhiū rwa igetha, akagetha tondū hīndī ya magetha nī yakinya.” **30** Agīcooka akiuga atīrī, “Tūngīhaanania ūthamaki wa Ngai na kī? Kana nī ngerekano īrīkū tūngīheana ūhoru wago nayo? **31** Ūhaana ta mbeū ya karatarī, arī yo mbeū īrīa nini mūno mūhaandaga tīri-inī. **32** No yahaandwo-rī, ikūraga īgatuīka mūmera mūnene gūkīra mīmera īrīa īngī yothe ya mūgūnda, na ūkagīa na hongē nene nginya nyoni cia rīera-inī igooka igaaka itara na ikahurūka kīruru-inī kīaguo.” **33** Jesū nīamaheaga ūhoru na ngerekano ingī nyingī ta icio o ta ūrīa mangīahotire kūigua. **34** Gūtīrī ūndū aameeraga atekwaria na ngerekano. No rīrīa maarī na arutwo ake oiki, nīamataragīria maūdū mothe. **35** Na mūthenya o ūcio gwakinya hwaī-inī-rī, akīra arutwo ake atīrī, “Nītūringei tūthiī mūrīmo ūūrīa

ũngĩ.” 36 Na maarĩkia gũtiga gĩkundi kĩa andũ na thuutha, makĩhaica gatarũ-inĩ o harĩa Jesũ aarĩ. Na nĩ kwarĩ na tũtarũ tũngĩ twatwanire hamwe nake. 37 Na rĩrĩ, kũu iria-inĩ gũkĩgĩa na kĩhuhũkanio kĩnene, namo makũmbĩ ma maaĩ magĩtoonya gatarũ thĩinĩ, o nginya gakĩenda kũũrĩra. 38 Jesũ aarĩ toro akomeire muto mũthia-inĩ wa gatarũ. Nao arutwo makĩmũũkĩria makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, kaĩ wee ũtaramaka tũkũrĩra maaĩ-inĩ?” 39 Nake Jesũ agĩũkĩra, agĩkaania rũhuho na akĩira makũmbĩ macio ma iria atĩrĩ, “Kira! Na ũhoorere!” Naruo rũhuho rũgĩtiga kũhurutana, gũkĩhoorera biũ. 40 Jesũ akĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte mũmake ũguo? O na rĩu mũtirĩ mũretĩkia?” 41 Nao magĩtigĩra mũno na makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ akĩrĩ ũũ? Tondũ o na rũhuho na makũmbĩ ma iria nĩramwathĩkĩra!”

5 Jesũ na arutwo ake magĩkinya mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa iria, magĩthĩĩ bũrũri wa Agerasi. 2 Na Jesũ aarĩkia kuuma gatarũ-inĩ, agĩtũngwo nĩ mũndũ warĩ na ngoma thũku oimĩte mbĩrĩra-inĩ. 3 Mũndũ ũcio aatũũraga kũu mbĩrĩra-inĩ, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũmuoha na kĩndũ, o na mũnyororo. 4 Nĩgũkorwo nĩohagwo kaingĩ na mũnyororo moko na magũrũ, no akamĩtuanga icunjĩ na akoinanga igera iria ciamuohaga magũrũ. Na gũtirĩ mũndũ warĩ na hinya wa kũmũhooreria. 5 Aatũũraga akayaga ũtukũ na mũthenya, kũu mbĩrĩra-inĩ na irĩma-inĩ agĩitemangaga na mahiga. 6 Rĩrĩa oonire Jesũ arĩ o haraaya akĩhanyũka, akĩgũithia thĩ mbere yake. 7 Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Ũrenda atĩa na nĩ, wee Jesũ, Mũrũ wa Ngai-Ũrĩa-Ũrĩ-Igũrũ-Mũno?”

Ndagũthaitha na Ngai ndũkaanyariire!” 8 Nĩgũkorwo Jesũ
aamwĩrite atĩrĩ, “Wee ngoma ĩno thũku uma thĩinĩ wa
mũndũ ũyũ!” 9 Jesũ agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo
atĩa?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Legioni,
nĩgũkorwo tũrĩ aingĩ.” 10 Nake agĩkĩrĩrĩria gũthaitha
Jesũ mũno ndagacingate ciume bũrũri ũcio. 11 Na rĩrĩ,
haarĩ na rũũru rũnene rwa ngũrwe rwarĩaga harũrũka-
inĩ cia kĩrĩma kĩarĩ hakuhĩ na hau. 12 Ndaimono icio
igĩthaitha Jesũ, ikĩmwĩra atĩrĩ, “Twĩtikĩrie tũthĩĩ kũrĩ
ngũrwe iria, tũtoonye thĩinĩ wacio.” 13 Nake agĩciĩtikĩria.
Nacio ndaimono icio ikiuma igĩthĩĩ igĩtoonya thĩinĩ wa
ngũrwe. Rũũru rũu ruothe rwa mũigana wa ngũrwe ngiri
igĩrĩ, rũkĩharũrũka kĩhurũrũka-inĩ na ihenya rũgĩtoonya
iria-inĩ, rũkĩũrĩra. 14 Arĩa maarĩithagia ngũrwe icio
makĩũra, magĩthĩĩ kũheana ũhoru ũcio itũũra-inĩ na
mĩgũnda-inĩ, nao andũ magĩũka kuona ũrĩa gwekĩkĩte. 15
Na rĩrĩa mookire harĩ Jesũ, makĩona mũndũ ũrĩa warĩ na
Legioni ya ndaimono aikarĩte thĩ hau, ehumbĩte nguo
na arĩ na meciiria mega; nao magĩĩtigĩra. 16 Andũ arĩa
moonete ũndũ ũcio ũgĩkwo makĩra andũ acio angĩ
maũndũ marĩa mekĩkire kũrĩ mũndũ ũcio waiyũrĩtwo
nĩ ndaimono, o na makĩmahe ũhoru wa ngũrwe. 17 Nao
andũ acio makĩambĩrĩria gũthaitha Jesũ oime bũrũri
ũcio wao. 18 Rĩrĩa Jesũ aatoonyaga gatarũ, mũndũ ũcio
warutĩtwo ndaimono agĩthaitha Jesũ etĩkĩre mathĩĩ nake.
19 No Jesũ akĩmũgĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Inũka mũciĩ kũrĩ
andũ anyu, ũmeere ũrĩa wothe Mwathani agwĩkĩire,
o na ũrĩa akũiguĩrĩire tha.” 20 Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ
ũcio agĩthĩĩ akĩambĩrĩria kũheana ũhoru kũu Dekapoli

wa maũndũ marĩa mothe Jesũ aamwĩkĩire. Nao andũ othe makĩgega. **21** Nake Jesũ aarĩkia kũringa rĩngĩ na gatarũ na aakinya mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria, kĩrĩndĩ kĩingĩ gĩkĩũngana harĩ we o hau aarĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **22** Na hĩndĩ o ĩyo mũnene ũmwe wa thunagogi wetagwo Jairũ agĩũka hau. Oona Jesũ, akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ make **23** akĩmũthaitha mũno, akĩmwĩra atĩrĩ, “Kairĩtu gakwa gakirie gũkua. Ndagũthaitha ũũke, ũgakaigĩrĩre moko nĩgeetha kahone, gatũũre muoyo.” **24** Nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩthĩ nake. Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩkĩmũrũmĩrĩra, na gĩkamũhatĩkaga na mĩena yothe. **25** Na rĩrĩ, hau nĩ haarĩ na mũtumia watũire oiraga thakame mĩaka ikũmi na ĩrĩ. **26** Nĩathĩnĩkĩte mũno agĩthondekwo nĩ mandagĩtarĩ aingĩ, na akahũthĩra kĩrĩa gĩothe aakoretwo nakĩo, no handũ ha kũhona aakĩragĩrĩria o kwĩhĩrwo. **27** Rĩrĩa aigũire ũhoru wa Jesũ, agĩũka na thuutha wake gatagatĩ-inĩ ga kĩrĩndĩ, akĩhutia nguo yake, **28** tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Ingĩhutia nguo ciake, no hone.” **29** O rĩmwe agĩtiga kuura, na akĩigua nĩhererio thĩina mwĩrĩ-inĩ wake. **30** Nake Jesũ o rĩmwe akĩigua atĩ hinya nĩwoima harĩ we. Akĩhũgũrĩra kĩrĩndĩ kũ akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũcio wahutia nguo ciakwa?” **31** Nao arutwo ake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Woria ‘Nũũ wahutia?’ ũkĩonaga ũrĩa andũ aya marakũhatĩka?” **32** No Jesũ akĩroranga one nũũ wamũhutĩtie. **33** Nake mũtumia ũcio, aamenya ũrĩa eekĩtwo, agĩũka, akĩgũithia magũrũ-inĩ make akĩinainaga nĩ guoya, akĩmũhe ũhoru wothe ũrĩa watariĩ. **34** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, wĩtikio waku nĩguo watũma ũhone; thĩ na thayũ na ũhone mũrimũ waku.”

35 O hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩaragia-rĩ, hagĩũka andũ moimĩte kwa Jairũ ũrĩa warĩ mũnene wa thunagogi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩguo nĩakua. Ũgũgĩthĩnia mũrutani rĩngĩ nĩkĩ?” 36 Nake Jesũ akĩaga gũthikĩrĩria ũguo moigaga, akĩira mũnene ũcio wa thunagogi atĩrĩ, “Wee ĩtikia na ndũgetigĩre.” 37 Jesũ ndetĩkĩririe mũndũ o na ũrĩkũ amũrũmĩrĩre, o tiga Petero na Jakubu na Johana mũrũ wa nyina na Jakubu. 38 Na maakinya mũciĩ kwa mũnene ũcio wa thunagogi, Jesũ akĩona andũ magagaĩte makĩrĩraga na makiugagĩrĩria. 39 Agĩtoonya thĩinĩ akĩmeera atĩrĩ, “Kĩagago gĩkĩ gĩothe na kĩrĩro nĩ cia kĩ? Mwana ti mũkuũ, no nĩ gũkoma akomete.” 40 Nao makĩmũthekerera. Na thuutha wa kũmoimia nja othe, akĩoya ithe na nyina wa mwana na arutwo arĩa aarĩ nao magĩtoonya harĩa mwana ũcio aarĩ. 41 Akĩnyiita mwana guoko, akĩmwĩra atĩrĩ, “Talitha kumi!” (naguo wataũrwo nĩ ta kuuga, “Kairĩtu gaka, ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra!”) 42 O rĩmwe kairĩtu kau gagĩũkĩra, gakĩambĩrĩria gũthiĩ (nako kaarĩ na ũkũrũ wa mĩaka ikũmi na ĩĩrĩ). Nao mona ũguo makĩgega mũno. 43 Nake akĩmakaania mũno matikareke mũndũ o na ũrĩkũ amenye ũhoru ũcio, na akĩmeera makahe kĩndũ gĩa kũrĩa.

6 Thuutha ũcio Jesũ akiuma kũu agĩthiĩ itũũra rĩao, arĩ hamwe na arutwo ake. 2 Mũthenya wa Thabatũ wakinya, Jesũ akĩambĩrĩria kũruta andũ ũhoru arĩ thĩinĩ wa thunagogi, na andũ aingĩ arĩa maamũiguire makĩgega. Nao makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aarutire maũndũ maya kũ? Nĩ ũũgĩ wa mũthemba ũrĩkũ ũyũ aheetwo, atĩ o na nĩaringaga ciama! 3 Githĩ ũyũ ti ũrĩa bundi wa mbaũ? Githĩ ũyũ ti mũrũ wa Mariamu, o we mũrũ

wa nyina na Jakubu na Jusufu na Judasi na Simoni. Na aarĩ a nyina githĩ matirĩ gũkũ hamwe na ithuĩ?” Nao makĩmũrakarĩra. **4** Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Kũndũ mũnabii ataheagwo gĩtĩĩo no itũũra-inĩ rĩake, na kwa andũ a nyũmba yao, na gwake mũciĩ.” **5** Nake Jesũ ndaahotire kũringa ciama kũu, o tiga atĩ nĩagĩrĩire andũ mataarĩ aingĩ moko arĩa maarĩ arũaru nao makĩhona. **6** Nake akĩgega nĩ ũndũ wa ũrĩa maagĩte wĩtikio. Jesũ agĩcooka agĩthĩĩ akĩrutanaga itũũra gwa itũũra. **7** Agĩcooka agĩita arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, akĩmatũma mathĩĩ eerĩ eerĩ na akĩmahe ũhoti wa kũingata ngoma thũku. **8** Na akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigekuuĩre kĩndũ o nakĩ rũgendo-inĩ tiga o mũtirima; na mũtigakuue mũgate, kana mondo, kana mbeeca ibeeti-inĩ cianyu. **9** Īkĩrai iraatũ no mũtigakuue nguo cia kũgarũrĩra. **10** Rĩrĩa rĩothe mwatoonya nyũmba, ikarai kuo nginya rĩrĩa mũkoima itũũra rĩu. **11** Na kũrĩa andũ matakamũnyiita ũgeni kana marege kũmũthikĩrĩria-rĩ, mũkiuma kuo mũkaaribariba magũrũ manyu rũkũngũ rũitĩke, rũtuĩke ũira wa kũmatũira ciira.” **12** Nao makiumagara magĩthĩĩ makĩhunjagia atĩ andũ merire. **13** Ningĩ makĩingata ndaimono nyingĩ na magĩitĩrĩria andũ aingĩ arĩa maarĩ arũaru maguta nao makĩhona. **14** Mũthamaki Herode nĩaiguire ũhoro ũcio, nĩgũkorwo rĩitwa rĩa Jesũ nĩrĩagĩte igweta mũno. Andũ amwe moigaga atĩrĩ, “Johana Mũbatithania nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ, na nĩkĩo arĩ na hinya mũnene ũguo wa kũringa ciama.” **15** Angĩ nao makoiga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ Elija.” Angĩ nao makoiga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mũnabii ta ũmwe wa arĩa a tene.” **16** Nowe Herode rĩrĩa aiguire ũhoro ũcio, akiuga atĩrĩ,

“Johana, mündũ ũrĩa ndaatinithirie mütwe-rĩ, nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ!” **17** Nĩgũkorwo, Herode we mwene nĩanyiitithĩtie Johana na akamũikithia njeera. Eekĩte ũguo nĩ ũndũ wa Herodia, ũrĩa warĩ mütumia wa mũrũ wa nyina Filipu, nĩgũkorwo Herode nĩamũhikĩtie. **18** Nake Johana nĩeraga Herode atĩrĩ, “Ndũrĩ na rũtha kũhikia mütumia wa mũrũ wa maitũguo.” **19** Nĩ ũndũ ũcio Herodia agĩtuma Johana ũthũ na akienda kũmũuragithia. No ndangĩahotire gwĩka ũguo, **20** nĩgũkorwo Herode nĩetigĩrĩte Johana na akamũgitagĩra, tondũ nĩoĩ atĩ aarĩ mündũ mũthingu na mũtheru. Herode nĩathikagĩrĩria Johana, no nĩatangĩkaga mũno amũigua; no nĩendaga mũno kũmũthikĩrĩria. **21** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Herodia nĩagĩire na mweke. Herode nĩarugithirie iruga inene rĩa kũririkana mũthenya wa gũciarwo gwake, nake agĩta anene arĩa maamũteithagia na atongoria ake a mbũtũ cia ita, na andũ arĩa maarĩ igweta kũu Galili. **22** Na rĩrĩa mwarĩ wa Herodia aatoonyire kũu maarĩ na akĩina-rĩ, agĩkenia Herode na ageni ake arĩa meetĩtwo iruga rĩu. Mũthamaki akĩira mũirĩtu ũcio atĩrĩ, “Hooya o kĩrĩa gĩothe ũngĩenda na nĩngũkũhe.” **23** Akĩihĩta, akĩmwĩra atĩrĩ, “Kĩrĩa gĩothe ũngĩhooya nĩngũkũhe, o na angĩkorwo nĩ nuthu ya ũthamaki wakwa.” **24** Mũirĩtu ũcio agĩthĩ akĩũria nyina atĩrĩ, “Nĩ kĩ ngwĩtia?” Nyina akĩmũcookeria atĩrĩ, “ĩtia mütwe wa Johana Mũbatithania.” **25** O rĩmwe mũirĩtu ũcio akĩhiũha, agĩtoonya he mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngwenda ũũhe o rĩu mütwe wa Johana Mũbatithania ũrĩ thĩnĩ wa kiuga.” **26** Mũthamaki akĩgua kĩa mũno, no tondũ wa mwĩhĩtwa wake na nĩ ũndũ wa ageni ake,

ndangĩaregire gwĩka ũguo orĩtio. 27 Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma mũthigari ũmwe wa arĩa maamũrangagĩra, o hĩndĩ ĩyo akĩmwatha athiĩ arehe mũtwe wa Johana. Mũndũ ũcio agĩthiĩ njeera agĩtinia Johana mũtwe 28 akĩũrehe na kiuga, akĩnengera mũirĩtu ũcio, nake akĩũnengera nyina. 29 Nao arutwo a Johana maigua ũhoru ũcio, magĩũka, makĩoya mwĩrĩ wake, magĩthiĩ, makĩũthika. 30 Atũmwo nĩmagomanire harĩ Jesũ, makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe meekĩte, na marĩa maarutĩte andũ. 31 Na tondũ wa ũrĩa andũ aingĩ mookaga magĩthiĩaga-rĩ, matingĩahotire kuona o na hĩndĩ ya kũrĩa irio, nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũkai inyuĩ oiki, tũthiĩ handũ hatarĩ inegene, tũkahurũke.” 32 Nĩ ũndũ ũcio makĩingĩra gatarũ marĩ oiki, magĩthiĩ handũ hataarĩ andũ. 33 Nao andũ aingĩ arĩa maamonire magĩthiĩ, makĩmamenya, magĩteng’era na magũrũ moimĩte matũũra-inĩ mothe, magĩkinya mbere yao. 34 Na rĩrĩa Jesũ oimire gatarũ, akĩona andũ aingĩ, akĩmaiguĩra tha, tondũ maatarĩ ta ng’ondu itarĩ na mũrĩithi. Nĩ ũndũ ũcio akĩambĩrĩria kũmaruta maũndũ maingĩ. 35 Na gwatua gũtuka, arutwo ake magĩthiĩ kũrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ nĩ werũ-inĩ na rĩu gũkiriĩ gũtuka. 36 Īra andũ aya mathiĩ nĩguo makinye mĩgũnda-inĩ na matũũra-inĩ marĩa me hakuhi makegũrĩre kĩndũ gĩa kũrĩa.” 37 Nowe akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Maheei kĩndũ gĩa kũrĩa arĩ inyuĩ.” Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Ũrenda tũthiĩ tũkagũre mĩgate ya dinari magana meerĩ tũmahe marĩe?” 38 Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũrĩ na mĩgate ĩgana? Thiĩ mũrore.” Hĩndĩ ĩrĩa maarorire makĩmwĩra atĩrĩ, “Harĩ na mĩgate ĩtano, na thamaki igĩrĩ.” 39 Nake Jesũ

agĩathana andũ othe maikare thĩ ikundi ikundi kũu nyeki-
inĩ ĩrĩa yarĩ ho nduru. **40** Nĩ ũndũ ũcio magĩkara thĩ marĩ
ikundi cia andũ igana na cia andũ mĩrongo ĩtano. **41** Nake
akĩoya mĩgate ĩyo ĩtano na thamaki icio igĩrĩ, akĩrora na
igũrũ, agĩcookia ngaatho na akĩenyũranga mĩgate ĩyo.
Agĩcooka akĩmĩnengera arutwo ake mahe andũ. Ningĩ
akĩoya thamaki icio igĩrĩ akĩmagayania othe. **42** Nao othe
makĩrĩa makĩhũũna, **43** nao arutwo makĩũngania cienyũ
cia mĩgate na cia thamaki iria ciatigarĩte makĩiyũria
ciondo ikũmi na igĩrĩ. **44** Mũigana wa arũme arĩa othe
maariire irio icio maarĩ ngiri ithano. **45** Na hĩndĩ o ĩyo
Jesũ akĩira arutwo ake matoonye gatarũ mathiiage mbere
yake makinye Bethisaida, mũira wa oigĩre kĩrĩndĩ ũhoru.
46 Thuutha wa kũmoigĩra ũhoru, akĩambata kĩrĩma-inĩ
agĩthĩ kũhooya. **47** Na gũgĩkinya hwaĩ-inĩ, gatarũ kaarĩ
gatatĩ ka iria, nake Jesũ aarĩ thĩ nyũmũ arĩ wiki. **48**
Nake akĩona arutwo makĩgũmĩra gũtwara gatarũ, tondũ
rũhuho rwerekeire na kũrĩa moimaga. Na rĩrĩ, ta thaa
kenda cia ũtukũ, Jesũ agĩthĩ kũrĩ o agereire maaĩ igũrũ.
Nake aarĩ o hakuhĩ kũmahĩtũka, **49** no-o mamuona
agereire maaĩ igũrũ magĩciiria nĩ ngoma moonaga.
Magĩkaya **50** tondũ othe nĩmamuonire na magĩtigĩra
mũno. O hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũmĩrĩriai! Nĩ
nĩ. Tigai gwĩtigĩra.” **51** Agĩcooka agĩtoonya gatarũ kau
maarĩ, naruo rũhuho rũgĩtuĩka. Nao makĩgega mũno, **52**
tondũ matiataũkĩirwo nĩ ũhoru wa mĩgate ĩyo; ngoro
ciao ciarĩ o nyũmũ. **53** Na maarĩkia kũringa mũrĩmo
ũrĩa ũngĩ, magĩkinya Genesareti, makĩoha gatarũ kao
hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **54** Maarĩkia kuuma gatarũ-inĩ, o

rĩmwe andũ makĩmenya Jesũ. **55** Magĩtuĩkania bũrũri-inĩ ũcio wothe magakuuaga andũ arĩa maarĩ arũaru na ibarĩ, makĩmatwaraga kũrĩa guothe maiguaga atĩ nĩkuo arĩ. **56** Na kũrĩa guothe aathiiaga, mĩciĩ-inĩ, na tũtũũra-inĩ o na kana mĩgũnda-inĩ, o maigaga arĩa arũaru ndũnyũ-inĩ, na makamũthaiha ametikĩrie naarĩ mahutie gĩcũrĩ kĩa nguo yake, na arĩa othe maamũhutirie makĩhona.

7 Na rĩrĩ, Afarisai na arutani amwe a watho arĩa moimĩte Jerusalemu makĩũngana harĩ Jesũ na **2** makĩona arutwo ake amwe makĩrĩa irio na moko maarĩ na thaahu, ũguo nĩ ta kuuga, matethambĩte moko. **3** (Afarisai na Ayahudi othe matirĩaga irio matethambĩte moko mao wega kũringana na kĩrĩra gĩa athuuri. **4** Rĩrĩa moima ndũnyũ matingĩrĩa matambĩte gwĩthamba. Na nĩ marũmagia irĩra ingĩ, ta gũthambia ikombe, na nyũngũ o na mbirika). **5** Nĩ ũndũ ũcio Afarisai na Arutani a watho makĩũria Jesũ atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga arutwo aku mage gũtũũra kũringana na irĩra cia athuuri, na makarĩaga irio na moko marĩ na thaahu?” **6** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Isaia aaririe ma rĩrĩa aarathire ũhoru wanyu, inyuĩ hinga ici; o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Andũ aya maaheaga gĩtĩo na mĩromo, no ngoro ciao ikoragwo irĩ kũraya na niĩ. **7** Nao maahooyaga o tũhũ; morutani marĩa marutanaga no mawatho ma andũ.’ **8** Mũtiganĩirie maathani ma Ngai, mũkarũmia irĩra cia andũ.” **9** Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩmũgĩite na njĩra njega ya gũtiganĩria maathani ma Ngai atĩ nĩguo mũrũmie irĩra cianyu ene! **10** Nĩgũkorwo Musa oigire atĩrĩ, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa,’ na, ‘Ūrĩa wothe ũkaaruma ithe kana nyina

no nginya ooragwo.’ **11** No inyuĩ muugaga atĩ mündũ angĩra ithe kana nyina atĩrĩ, ‘Kĩrĩa ingĩagũteithia nakĩo nĩ Korubani’ (ũguo nĩ kuuga, nĩ kĩheo kĩamũrĩre Ngai), **12** na mũticookaga kũmwĩtikĩria ekĩre ithe kana nyina ũndũ. **13** Nĩ ũndũ ũcio mũkaagithia kiugo kĩa Ngai kĩene na ũndũ wa kĩrĩa kĩanyu kĩrĩa mũthiaga mũgĩtiganagĩra. Na nĩmwĩkaga maũndũ maingĩ ta macio.” **14** O rĩngĩ Jesũ agĩta kĩrĩndĩ harĩ we agĩkĩra atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aya othe, thikĩrĩriai na mũigwe. **15** Gũtirĩ kĩndũ kĩrĩ nja ya mündũ kĩngĩmũgwatia ‘thaahu’ nĩ ũndũ wa gũtoonya thĩinĩ wake. No rĩrĩ, kĩrĩa kiumaga thĩinĩ wa mündũ nĩkĩo kĩmũgwatagia ‘thaahu.’” **16** (Aakorwo mündũ arĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩigwe). **17** Thuutha wa gũtigana na kĩrĩndĩ na gũtoonya nyũmba, arutwo ake makĩmũria ũhoru wa ngerekano ĩyo. **18** Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “O na inyuĩ mũtirĩ mũrataũkĩrwo o na rĩu? Kaĩ mũtooĩ atĩ gũtirĩ kĩndũ gũtoonyaga thĩinĩ wa mündũ kuuma na nja kĩngĩmũgwatia thaahu? **19** Nĩgũkorwo gĩtitoonyaga ngoro-inĩ yake, no gũtoonyaga nda yake gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ-inĩ wake.” (Akiuga ũguo-rĩ, Jesũ nĩgũtua aatuaga atĩ irio ciothe itirĩ thaahu). **20** Agĩthĩ na mbere na kwaria, akiuga atĩrĩ, “Kĩrĩa kiumaga thĩinĩ wa mündũ nĩkĩo kĩmũgwatagia thaahu. **21** Nĩgũkorwo ngoro-inĩ cia andũ nĩkuo kuumaga meciiria mooru, ũhũũri maraya, na ũici, na ũragani, na ũtharia, **22** na ũkoroku, na rũmena, na maheeni, na ũũra-thoni, na ũiru, na njambanio, na mwĩtĩo, o na ũrimũ. **23** Maũru maya mothe moimaga thĩinĩ wa mündũ na makamũgwatia thaahu.” **24** Nake Jesũ akiuma kũu agĩthĩ gũkuhĩ na Turo. Agĩtoonya nyũmba ĩmwe na ndeendaga

mündũ o na ũrĩkũ amenye atĩ arĩ kũu; no ndangĩahotire kwĩhitha. **25** Na rĩrĩ, mütumia warĩ na kairĩtu kaarĩ na ngoma thũku rĩrĩa aigwire ũhoru wake, agĩũka akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ make. **26** Mütumia ũcio aarĩ Mũyunani, waciariirwo Foinike ya Suriata. Nake agĩthaitha Jesũ aingate ngoma ĩyo thũku yume thĩinĩ wa kairĩtu gake. **27** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ciana ciambe irĩe ihũũne, nĩgũkorwo ti wega kuoya mĩgate ya ciana na kũmĩkĩria ngui.” **28** Nake mütumia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Noguo Mwathani, no o na ngui irĩ rungu rwa metha nĩ irĩĩaga rũitiki rũrĩa rũitagwo nĩ ciana.” **29** Jesũ agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa ũguo wacookia-rĩ, wĩthĩire; ndaimono nĩyoima thĩinĩ wa mwarĩguo.” **30** Mütumia ũcio akĩnũka mũciĩ agĩkora kaana gake gakomete ũrĩrĩ-inĩ na ndaimono ĩrĩkĩtie gũthĩ. **31** Ningĩ Jesũ akiuma kũu gũkuhĩ na Turo agĩtuĩkanĩria Sidoni, agĩkũrũka nginya iria-inĩ rĩa Galili, agĩtoonya bũrũri wa Dekapoli. **32** Arĩ kũu andũ amwe makĩmũrehere mündũ ũtaiguaga na ũtaaragia, makĩmũthaitha amũigĩrĩre guoko. **33** Na thuutha wa kũmũtwara handũ keheri-inĩ, haraaya na kĩrĩndĩ, Jesũ agĩtoonyia ciara ciake matũ ma mündũ ũcio. Agĩcooka agĩtua mata na akĩhutia rũrĩmĩ rwa mündũ ũcio namo. **34** Akĩrora na igũrũ, akĩhũmũka na hinya, akĩmwĩra atĩrĩ, “Efatha!” (ũguo nĩ kuuga, “Hingũka!”). **35** Aarĩkia kuuga ũguo matũ ma mündũ ũcio makĩhingũka na rũrĩmĩ rwake rũkĩregera akĩambĩrĩria kwaria o wega. **36** Nake Jesũ akĩmaatha matikeere mündũ o na ũrĩkũ. No ũrĩa akĩragĩrĩria kũmakaania, noguo makĩragĩrĩria kwaria mũno ũhoru ũcio. **37** Nao andũ makĩgega mũno

makīria, makiuga atīrī, “Nīekīte maūndū mothe wega. O na agatūmaga andū arīa mataiguaga maigue na arīa mataaragia maarie.”

8 Na rīrī, matukū-inī macio kīrīndī kīingī gīkīūngana rīngī. Na tondū gītīarī na kīndū gīa kūrīa-rī, Jesū agīita arutwo ake moke harī we, akīmeera atīrī, **2** “Nīndīraiguīra andū aya tha Nīgūkorwo makoretwo hamwe na nīi rīu mīthenya ītatū na matīrī na kīndū gīa kūrīa. **3** Ingīmeera mainūke mahūūtīi mekūringīkīra njīra, tondū amwe ao moimīte kūrāya.” **4** Nao arutwo makīmūcookeria atīrī, “Mūndū angīruta irio cia kūmahūūnia kū gūkū werū-inī ūyū?” **5** Jesū akīmooria atīrī, “Mūrī na mīgate īigana?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Tūrī na mīgate mūgwanja.” **6** Akīira kīrīndī gīikare thī. Nake akīoya mīgate īyo mūgwanja, na aarīkia gūcookia ngaatho akīenyūranga mīgate īyo, akīmīnengera arutwo ake mahe andū, nao magīika o ūguo. **7** O na nī maarī na tūthamaki tūnini tūtārī tūingī; agīcookia ngaatho nī ūndū watuo, na akīira arutwo magaīre andū. **8** Nao makīria makīhūūna. Thuutha ūcio arutwo makīūngania cienyū iria ciatigarīte, ikīiyūra ciondo mūgwanja. **9** Andū arūme arīa maarīire maarī ta ngiri inya. Na aarīkia kūmeera mathīi, **10** agītoonya gatarū me na arutwo ake, magīthīi būrūri wa Dalumanutha. **11** Nao Afarisai magīūka na makīambīrīria kūrīa Jesū ciūria. Makīmwīra aringe kīama kuuma igūrū no nīkūmūgeria maamūgeragia. **12** Nake akīhūmūka ihūmūka inene, akīūria atīrī, “Nīkī gīgūtūma rūciaro rūrū rūūrie rūringīrwo kīama? Ngūmwīra atīrī na ma gūtīrī kīama rūkūringīrwo.” **13** Agīcooka akīmatiga,

agĩtoonya gatarũ akĩringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ. **14** Na rĩrĩ, arutwo nĩmariganĩirwo nĩ gũkuua mĩgate, tĩa o mũgate ũmwe marĩ naguo gatarũ-inĩ. **15** Nake Jesũ akĩmataara akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei. Mwĩhũgagei ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai na ya Herode.” **16** Nao makĩaranĩria ũhoru ũcio mũndũ na ũrĩa ũngĩ, makĩrana atĩrĩ, “Aratwĩra ũguo tondũ tũtirĩ na mĩgate.” **17** Jesũ aamenya ũrĩa meeranaga akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩratũma mwaranĩrie ũhoru wa kwaga mĩgate? Nginya rĩu mũtirĩ mũrataũkĩrwo o na kana mũkamenya? Nĩ kũũmia mũũmĩtie ngoro cianyu? **18** Anga mũrĩ na maitho na mũtionaga, na mũrĩ na matũ na mũtiiguaga? Kaĩ mũtararirikana? **19** Rĩrĩa ndenyũrangĩire andũ arĩa ngiri ithano mĩgate ĩrĩa ĩtano-rĩ, nĩ ciondo ciigana muonganirie ciyũrĩte cienyũ cia mĩgate?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ciarĩ ciondo ikũmi na igĩrĩ.” **20** “Na rĩrĩa ndenyũrangĩire andũ arĩa ngiri inya mĩgate ĩrĩa mũgwanja-rĩ, nĩ ciondo ciigana muonganirie ciyũrĩte cienyũ cia mĩgate?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ciarĩ ciondo mũgwanja.” **21** Akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ mũtarĩ mũrataũkĩrwo nĩ ũhoru nginya rĩu?” **22** Na maakinya Bethisaida, andũ amwe makĩmũrehera mũndũ warĩ mũtumumu, na magĩthaita Jesũ amũhutie. **23** Akĩnyiita mũndũ ũcio mũtumumu guoko, akĩmũmia na nja ya itũũra. Na aarĩkia kũmũtuĩra mata maitho na kũmũigĩrĩra moko, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ kĩndũ ũroona?” **24** Nake agĩtiira maitho, akiuga atĩrĩ, “Nĩndĩrona andũ; no ngoona mahaana ta mĩtĩ magĩthĩ.” **25** O rĩngĩ Jesũ akĩigĩrĩra mũndũ ũcio moko maitho. Hĩndĩ ĩyo maitho make makĩhingũka, agĩcooka

kuona na akiona indo ciothe wega. **26** Jesu akimwira atiri, “Inuka, na ndugatoonye itũura-ini.” **27** Jesu na arutwo ake magithi na mbere o nginya tũtũura-ini tũria twarigiicirie Kaisarea-Filipi. Na me njira-ini akimooria atiri, “Andũ moigaga ni ni ni ũ?” **28** Nao makimucokeria atiri, “Amwe moigaga wee niwe Johana Mubatithania; angĩ makoiga wee niwe Elija; o na angĩ moigaga wee ũri ũmwe wa anabii.” **29** Nake akimooria atiri, “Inyui na inyui muugaga atia? Muugaga ni ni ni ũ?” Petero akimucokeria atiri, “Wee niwe Kristũ.” **30** Nake Jesu akimakaania matikeere mũndũ o na ũrikũ ũhoru wake. **31** Ningĩ Jesu akĩambĩria kũmaruta atĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya one mathiina maingĩ na aregwo ni athuuri, na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene o na arutani a watho, na atĩ no nginya ooragwo, na thuutha wa mĩthenya itatũ ariũke. **32** Aaririe ũhoru ũcio atekũhitha, nake Petero akimutwara keheri-ini, akĩambĩria kũmũkaania. **33** No Jesu akĩhũgũra akĩrora arutwo ake, na agĩkũũma Petero, akiuga atiri, “Cooka thuutha wakwa, Shaitani! Wee ndwĩciraagia maũndũ moimite kũri Ngai, tiga o maũndũ marĩa moimite kũri andũ.” **34** Agĩcooka agĩita kĩrĩndĩ hamwe na arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atiri, “Mũndũ o wothe ũngĩenda kũnũmĩria, no nginya eerege we mwene, na akuue mũtharaba wake anũmĩrie. **35** Nĩgũkorwo ũria wothe wendaga kũhonokia muoyo wake ni kũũrwo akoorwo nĩguo, no ũria wothe ũkoorwo ni muoyo wake ni ũndũ wakwa na ni ũndũ wa Ũhoru-ũria-Mwega, niakaũhonokia. **36** Mũndũ angĩgũna nakĩ angĩgwatĩra thĩ yothe, no orwo ni muoyo wake? **37** Kana

nĩ kĩĩ mũndũ angĩkũũrania na muoyo wake? **38** Mũndũ o wothe ũngĩconoka nĩ ũndũ wakwa na aconoke nĩ ũndũ wa ciugo ciakwa hĩndĩ ĩno ya rūciaro rūrũ rwa ũtharia na rwa mehia, o nake Mũrũ wa Mũndũ nĩakamũconokera rĩrĩa agaacooka arĩ na riiri wa Ithe, arĩ na araika arĩa atheru.”

9 Jesũ agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, amwe marũngĩ haha matigacama gĩkuũ matonete ũthamaki wa Ngai ũgĩũka wĩ na hinya!” **2** Thuutha wa mĩthenya ĩtandatũ, Jesũ nĩmathiire na Petero na Jakubu na Johana, akĩmatwara kĩrĩma-inĩ kĩraaya, marĩ oiki. Na rĩrĩ, arĩ hau mbere yao akĩgarũrũka ũrĩa aahaanaga. **3** Nguo ciake ikĩerũha cua; gũtirĩ mũndũ gũkũ thĩ ũngĩahotire gũcithambia cierũhe ũguo. **4** Na marĩ o hau makiumĩrĩrwo nĩ Elija na Musa, makĩaranĩria na Jesũ. **5** Nake Petero akĩira Jesũ atĩrĩ, “Rabii, nĩtwagĩrĩrwo nĩ gũikara gũkũ. Reke twake ithũnũ ithatũ, kĩmwe gĩaku, na kĩmwe kĩa Musa, na kĩmwe kĩa Elija.” **6** (Petero oigire ũguo tondũ nĩarigĩtwo nĩ ũrĩa ekuuga, nĩ tondũ wa ũrĩa maamakĩte.) **7** Ningĩ hagĩũka itu, rĩkĩmahumbĩra, na mũgambo ũkiuma itu-inĩ rĩu, ũkiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe Mũrũ wakwa, ũrĩa nyendete. Mũiguagei!” **8** Na kahinda o kau makĩhũgũra, no mationire mũndũ ũngĩ arĩ hamwe nao, tiga o Jesũ. **9** Na rĩrĩa maikũrũkaga kuuma kĩrĩma-inĩ, Jesũ akĩmaatha matikeere mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa monete, nginya rĩrĩa Mũrũ wa Mũndũ agaakorwo ariũkĩte akoima kũrĩ arĩa akuũ. **10** Nao magĩkĩra na ũhoro ũcio, no makooranagia o ene atĩrĩ, “kũriũka kuuma kũrĩ akuũ nĩ kuuga atĩa.” **11** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga arutani a

watho moige atĩ Elija no nginya ambe ooke?” **12** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ Elija no nginya ambe ooke ahaarĩrie maũndũ mothe. Ningĩ nĩ kĩ gĩgĩtũmĩte kwandĩkwo atĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya athĩĩnĩke mũno na aregwo nĩ andũ? **13** No ngũmwĩra atĩrĩ, Elija nĩarĩkĩtie gũũka na andũ makamwĩka o ũrĩa wothe meendaga kũmwĩka, o ta ũrĩa ũhoru wake wandĩkĩtwo.” **14** Na rĩrĩa maakinyire harĩ arutwo arĩa angĩ, makĩona kĩrĩndĩ kĩnene kĩmarigiicĩirie, na arutani a watho magĩkararania nao. **15** Na rĩrĩa andũ othe moonire Jesũ, makĩgega mũno magĩteng’era makamũgeithie. **16** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ mũrakararanĩria nao?” **17** Mũndũ ũmwe warĩ kĩrĩndĩ-inĩ kũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrutani, ngũkũreheire mũrũ wakwa, ũkoragwo arĩ na ngoma thũku na ndaaragia. **18** Hĩndĩ ĩrĩa yothe yamũnyiita, ĩmũtungumanagia thĩ na akarutaga mũhũyũ na kanua, akahagarania magego na akomagara. Njũũririe arutwo aku maingate ngoma ĩyo thũku, no matinahota.” **19** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ rũciaro rũrũ rũtetĩkagia, nĩ nginya rĩ ngũikarania na inyuĩ? Ngũmũkirĩrĩria nginya rĩ? Ndeherai kamwana kau.” **20** Nĩ ũndũ ũcio magĩgatwarĩra Jesũ. Rĩrĩa ngoma ĩyo thũku yoonire Jesũ, ĩgĩgathiorania o rĩmwe. Gagĩtungumana thĩ, gakĩgaragara, gakĩrutaga mũhũyũ na kanua. **21** Nake Jesũ akĩũria ithe wa kamwana kau atĩrĩ, “Nĩ hĩndĩ ĩigana atĩa gakoretwo kahaana ũguo?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ kuuma arĩ o kaana. **22** Na maita maingĩ yanagaikia mwaki-inĩ o na maaĩ-inĩ ĩkoorage. No akorwo nĩ harĩ ũndũ ũngĩka, tũiguire tha ũtũteithie.” **23** Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Atĩ ‘korwo ndahota’? Maũndũ mothe

nĩmahotekaga kũrĩ mũndũ ũrĩa wĩtĩkĩtie.” 24 O rĩmwe ithe wa kamwana kau akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Nĩndetĩkia, ndeithia harĩa njagĩte gwĩtĩkia.” 25 Rĩrĩa Jesũ oonire atĩ kĩrĩndĩ nĩgĩateng’erete gĩũke hau, agĩkũũma ngoma ĩyo thũku. Akĩmĩira atĩrĩ, “Wee ngoma ĩno thũku ũtaiguaga na ũtaaragia, nĩndagwatha uume thĩinĩ wa kamwana gaka, na ndũkanacooke gũtoonya thĩinĩ wako rĩngĩ.” 26 Ngoma ĩyo thũku ĩgĩkayũrũka, ĩgĩgathiorania na hinya, na ĩkiuma. Kamwana kau gakĩhaana ta karĩ gakuũ, o nginya andũ aingĩ makiuga atĩrĩ, “Nĩ gakuũ.” 27 No Jesũ agĩkanyĩita guoko, agĩgokĩria, nako gakĩrũgama. 28 Thuutha wa Jesũ gũtoonya nyũmba, arutwo ake makĩmũũrĩria keheri-inĩ atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmire ithuĩ tũremwo nĩ kũingata ngoma ĩyo?” 29 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngoma ya mũthemba ta ũcio ndĩngiuma na njĩra ĩngĩ tiga o ya mahooya (o na kwĩima irio).” (Nĩ harĩ maandĩko mangĩ matakoragwo na ũhoru ũyũ wa kwĩima irio). 30 Nao makiuma kũu magĩtuĩkanĩria bũrũri wa Galili, na Jesũ ndeendaga mũndũ o na ũrĩkũ amenye kũrĩa marĩ, 31 tondũ nĩarutaga arutwo ake. Nake akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkunyaĩrwo aneanwo moko-inĩ ma andũ, nao nĩmakamũũraga, no thuutha wa mĩthenya ĩtatũ nĩakariũka.” 32 No matiigana gũtaũkĩrwo nĩ ũrĩa oigaga, na magĩtigĩra kũmũũria ũhoru ũcio. 33 Nao magĩkinya Kaperinaumu. Na rĩrĩa aarĩ nyũmba thĩinĩ akĩmooria atĩrĩ, “Mũgũkararanagĩria kĩ tũrĩ njĩra-inĩ?” 34 No-o magĩkira tondũ marĩ njĩra-inĩ nĩmakaranagia makĩũranagia nũũ mũnene kũrĩ arĩa angĩ. 35 Na aikara thĩ, Jesũ agĩĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Ūrĩa wothe

ũngĩenda gũtuĩka wa mbere, no nginya akorwo arĩ wa
 thuutha wa arĩa angĩ na atuĩke ndungata ya andũ othe.”

36 Nake akĩrehe kaana agĩkarũgamia gatagatĩ kao. Na
 aarĩkia gũkaiyũkia moko-inĩ make, akĩmeera atĩrĩ, **37**
 “Ūrĩa wothe ũngĩamũkĩra kaana kamwe ta gaka thĩinĩ wa
 rĩitwa rĩakwa, nĩ nĩ aamũkagĩra; na ūrĩa ũngĩnyamũkĩra
 nĩ to nĩ aamũkagĩra, no nĩamũkagĩra ūrĩa wandũmire.”

38 Johana akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũronire mũndũ
 akiingata ndaimono thĩinĩ wa rĩitwa rĩaku tũramwĩra
 atige, tondũ ti ũmwe witũ.” **39** Nake Jesũ akĩmeera
 atĩrĩ, “Mũtikamũgirie! Gũtirĩ mũndũ ũngĩringa kĩama
 thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa na thuutha ũcio ahote gũcooka
 kwaria ũuru wakwa, **40** Nĩgũkorwo ūrĩa ũtarĩ ũthũ na
 ithuĩ nĩ ũmwe witũ. **41** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ o
 wothe ūrĩa ũkaamũhe gĩkombe kĩa maaĩ thĩinĩ wa rĩitwa
 rĩakwa nĩ ũndũ mũrĩ a Kristũ, ndarĩ hĩndĩ akoorwo nĩ
 igai rĩake.” **42** “Na mũndũ ūrĩa wothe ũgaatũma kamwe
 ga twana tũtũ tũnjĩtikĩtie kehie, wega nĩ mũndũ ũcio
 ohererwo ihiga rĩa gĩthĩi ngingo na aikio thĩinĩ wa iria. **43**
 Guoko gwaku kũngĩtũma wĩhie, gũtinie. Nĩ kaba ũtoonye
 muoyo-inĩ wĩ kionje, **44** gũkĩra ũthĩi Jehanamu kũrĩa kũrĩ
 mwaki ũtahoraga ūrĩ na moko meerĩ. (Geenna g1067) **45**
 Nakuo kũgũrũ gwaku kũngĩtũma wĩhie, gũtinie. Nĩ kaba
 ũtoonye muoyo-inĩ ūrĩ gĩthua, gũkĩra ũikio Jehanamu
 ūrĩ na magũrũ meerĩ. (Geenna g1067) **46** Kũu kĩgunyũ
 kĩrĩa kĩmarĩaga gĩtikuaga, naguo mwaki ūrĩa ũmacinaga
 ndũhoraga. **47** Na riitho rĩaku rĩngĩtũma wĩhie, rĩkũũre.
 Nĩ kaba ũtoonye ũthamaki-inĩ wa Ngai ūrĩ na riitho
 rĩmwe gũkĩra ũikio Jehanamu ūrĩ na maitho meerĩ, (Geenna

g1067) 48 kũu “kĩgunyũ kĩrĩa kĩmarĩaga gĩtikuaga, naguo mwaki ũrĩa ũmacinaga ndũhoraga.’ **49** Mũndũ o wothe agekĩrwo mũcamo wa cumbĩ nĩ mwaki, (na igongona o rĩothe rĩkĩrwo mũcamo na cumbĩ). **50** “Cumbĩ nĩ mwege, no cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthirĩte mũcamo waguorĩ, ũngĩcooka gũcamithio ta cumbĩ na kĩ? Tuĩkai cumbĩ, na mũikaranagie na thayũ.”

10 Jesũ agĩcooka akiuma kũu agĩthĩ bũrũri wa Judea na mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jorodani. O rĩngĩ andũ ikundi magĩũka kũrĩ we, nake akĩmaruta ũhoru o ta ũrĩa aamenyerete gwĩka. **2** Na Afarisai amwe magĩũka kũrĩ we makĩenda kũmũgeria, makĩmũũria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie mũndũ atigane na mũtumia wake?” **3** Nake agĩcookia ũhoru, akĩmooria atĩrĩ, “Musa aamwathire mwĩkage atĩa?” **4** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Musa nĩetĩkagĩria mũndũ aandĩkĩre mũtumia wake marũa ma gũtigana nake, amũte.” **5** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Musa aamwandĩkĩire watho ũcio tondũ wa ũrĩa muomĩtie ngoro cianyu. **6** No kuuma o kĩambĩrĩria, Ngai ‘ombire mũndũ mũrũme na mũndũ-wa-nja’. **7** ‘Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mũrũme atige ithe na nyina na anyiitane na mũtumia wake, **8** nao eerĩ magatuĩka mwĩrĩ ũmwe.’ Nĩ ũndũ ũcio, acio ti andũ eerĩ rĩngĩ, no nĩ mũndũ ũmwe. **9** Nĩ ũndũ ũcio, arĩa Ngai anyiitithanĩtie, mũndũ ndakanamatigithanie.” **10** Na maatoonya nyũmba thĩinĩ, arutwo makĩũria Jesũ ũhoru ũcio o rĩngĩ. **11** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũndũ o wothe angĩtigana na mũtumia wake acooke ahikie mũtumia ũngĩ, mũndũ ũcio nĩ atharĩtie. **12** Nake mũtumia angĩtigana na mũthuriwe, ahikĩre mũndũ mũrũme ũngĩ,

o nake nĩ atharĩtie.” **13** Nao andũ makĩrehera Jesũ twana tũnini nĩguo atũhutie, no arutwo ake makĩmakaania. **14** Rĩrĩa Jesũ oonire ũguo, akĩrakara, akĩmeera atĩrĩ, “Rekei twana tũu tũũke kũrĩ nĩ, tigai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wa arĩa matariĩ ta tuo. **15** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũrĩa wothe ũtakamũkĩra ũthamaki wa Ngai ta kaana ndakaũtoonya o na atĩa.” **16** Nake akĩoya twana tũu, agĩtũigĩrĩra moko, agĩtũrathima. **17** Na rĩrĩa Jesũ oimagaraga, mũndũ ũmwe nĩateng’erire harĩ we, agĩturia ndu mbere yake, akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani mwega, ingĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) **18** Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkũnjĩta mwega nĩkĩ? Gũtirĩ o na ũmwe mwega, tiga o Ngai we wiki. **19** Wee nĩ ũũĩ ũrĩa maathani moigĩte: ‘Ndũkanoragane, na ndũkanatharanie, na ndũkanaiye, na ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoye, na ndũkanaheenanie, na tĩĩa thoguo na nyũkwa.” **20** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, macio mothe ndũire ndĩmarũmitie kuuma ndĩ mũnini.” **21** Nake Jesũ amũrora, akĩmwenda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ ũndũ ũmwe ũtigairie: Thiĩ wendie indo ciaku ciothe iria ũrĩ nacio ũhe athĩĩni mbeeca icio, na nĩũkagĩa na mũthithũ igũrũ. Ūcooke ũũke, ũnũmĩrĩre.” **22** Mwanake ũcio agĩtukia gĩthiithi. Agĩthiĩ arĩ na kĩa, tondũ aarĩ na ũtonga mũngĩ. **23** Nake Jesũ akĩhũgũra, akĩira arutwo ake atĩrĩ, “Kaĩ nĩ ũndũ wĩ hinya gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ!” **24** Nao arutwo makĩgega maigua ciugo ciake. No Jesũ akiuga o rĩngĩ atĩrĩ, “Ciana, kaĩ nĩ ũndũ wĩ hinya gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ! **25** Nĩ ũhũthũ ngamĩra kũhungura irima rĩa cindano gũkĩra gĩtonga gũtoonya

ũthamaki-inĩ wa Ngai.” 26 Arutwo ake magĩkĩrĩria kũgega, makĩũrania atĩrĩ, “Nũũ ũngĩkĩhonoka?” 27 Nake Jesũ akĩmarora, akĩmeera atĩrĩ, “Harĩ mũndũ ũndũ ũyũ ndũngĩhoteka, no harĩ Ngai tiguu; maũndũ mothe nĩ mahotekaga nĩ Ngai.” 28 Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũtigĩte maũndũ mothe tũgakũrũmĩrĩra!” 29 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ mũndũ ũtigĩte mũcĩĩ kana ariũ a nyina, kana aarĩ a nyina, kana nyina, kana ithe, kana ciana, o na kana ithaka nĩ ũndũ wakwa, na nĩ ũndũ wa Ũhoro-ũrĩa-Mwega, 30 ũtakaheo ũtonga maita igana matukũ maya tũrĩ, na aheo maita igana ma nyũmba, na ariũ a nyina, na aarĩ a nyina, na manyina, na ciana o na ithaka, na hamwe na macio, mũnyamaro. Na ihinda rĩrĩa rĩgooka aheo muoyo wa tene na tene. (aiõn g165, aiõnios g166) 31 No rĩrĩ, andũ aingĩ arĩa marĩ mbere nĩmagatuĩka a thuutha, na a thuutha matuĩke a mbere.” 32 Na rĩrĩa maarĩ njĩra-inĩ makĩambata merekeire Jerusalemu, Jesũ amatongoretie, arutwo ake nĩmagegire, nao arĩa maamarũmĩrĩre magĩitigĩra. O rĩngĩ Jesũ agĩtwara arutwo arĩa ikũmi na eerĩ keheri-inĩ, akĩambĩrĩria kũmeera maũndũ marĩa maakirie kũmũkora. 33 Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũkwambata tũthĩĩ Jerusalemu, nake Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkunyaĩrwo kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na kũrĩ arutani a watho. Nao mamũtuĩre kũũragwo na mamũneane kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, 34 nao mamũnyũrũrie na mamũtuĩre mata, na mamũhũũre iboko o na mamũũrage. No thuutha wa mũthenya ĩtatũ nĩakariũka.” 35 Na rĩrĩ, Jakubu na Johana, ariũ a Zebedi, magĩũka kũrĩ Jesũ. Makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, tũkwenda

ūtwikĩre o ũrĩa tũgũkũhooya.” 36 Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũkwenda ndĩmwikĩre atĩa?” 37 Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūtwĩtikĩrie tũgaikara ũmwe guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo na ũrĩa ũngĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũmotho riiri-inĩ waku.” 38 Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũtiũĩ kĩrĩa mũrahooya. Mwahota kũnyuĩra gĩkombe kĩrĩa nĩ ngũnyuĩra, kana mũbatithio na ũbatithio ũrĩa ngũbatithio naguo?” 39 Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ĩĩ no tũhote.” Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkombe kĩrĩa ngũnyuĩra nĩ mũkaanyuĩra, o na mũbatithio na ũbatithio ũrĩa ngũbatithio naguo. 40 No ha ũhoru wa gũikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo kana kwa ũmotho ti nĩ heanaga. Itĩ icio ikaaheo arĩa mathondekeirwo cio.” 41 Rĩrĩa arutwo acio angĩ ikũmi maiguire ũhoru ũcio, makĩrakarĩa Jakubu na Johana. 42 Nake Jesũ akĩmeeta hamwe akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mũũĩ atĩ andũ arĩa matuuagwo aathani a andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmetũũgagĩria igũrũ rĩao, nao anene ao nĩmamaathaga. 43 No rĩrĩ, inyuĩ mũtitariĩ ũguo. Handũ ha ũguo, ũrĩa wothe ũngĩenda gũtuĩka mũnene thĩinĩ wanyu no nginya atuĩke ndungata yanyu, 44 nake ũrĩa wothe ũkwenda gũtuĩka wa mbere thĩinĩ wanyu, no nginya atuĩke ngombo ya andũ othe. 45 Nĩgũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata na arute muoyo wake nĩguo arĩhe thogora wa gũkũũra andũ aingĩ.” 46 Nao magĩkinya Jeriko. Na rĩrĩa Jesũ na arutwo ake, hamwe na kĩrĩndĩ kĩnene moimaga itũũra-inĩ rĩu, mũndũ warĩ mũtumumu wetagwo Baritimayo (ũguo nĩ kuuga mũrũ wa Timayo), aikarĩte thĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra akĩhooya thendi. 47 Na rĩrĩa aiguire atĩ

nĩ Jesũ wa Nazarethi, akĩambĩrĩria kwanĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Jesũ, Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha!” 48 Andũ aingĩ makĩmũkaania, makĩmwĩra akire, nowe agĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, akiugaga atĩrĩ, “Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha!” 49 Nake Jesũ akĩrũgama, akiuga atĩrĩ, “Mwĩtei.” Nĩ ũndũ ũcio magĩta mũndũ ũcio warĩ mĩtumumu, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩyũmĩrĩrie! Rũgama! Nĩaragwĩta.” 50 Agĩteania nguo yake ya igũrũ, agĩũkĩra na ihenya agĩthĩ harĩ Jesũ. 51 Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkwenda ngwĩkĩre atĩa?” Nake mũndũ ũcio warĩ mĩtumumu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrutani, ngwenda o njooke kuona.” 52 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩthĩire, wĩtikio waku nĩguo watũma ũhone.” O rĩmwe akĩambĩrĩria kuona, nake akĩrũmĩrĩra Jesũ.

11 Na rĩrĩ, maakuhĩrĩria itũũra rĩa Jerusalemu, maakinya matũũra ma Bethifage na Bethania hau Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo ake eerĩ, 2 akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ itũũra rĩrĩria rĩrĩ mbere yanyu, na mwatoonya o ũguo, nĩmũkuona njaũ ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakuuu mũndũ. Mĩohorei mũmĩrehe. 3 Na mũngĩũrio nĩ mũndũ atĩrĩ, ‘Mũreka ũguo nĩkĩ?’ Mwĩrei atĩrĩ, ‘Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo na nĩekũmĩcookia haha o narua.’” 4 Nao magĩthĩ magĩkora njaũ ya ndigiri yohetwo mũromo-inĩ handũ nja, hakuhĩ na njĩra. Na rĩrĩria maamĩohoraga-rĩ, 5 andũ arĩa maarũngĩ ho makĩmooria atĩrĩ, “Mũrohora njaũ ĩyo nĩkĩ?” 6 Nao makĩmacookeria o ũrĩa Jesũ aamerĩte, nao andũ acio makĩmetĩkĩria mathĩ nayo. 7 Rĩrĩria maatwarĩire Jesũ njaũ ĩyo, makĩmĩtandĩka nguo ciao nake Jesũ agĩkuuo nĩyo. 8 Andũ aingĩ makĩara

nguo ciao njira-ini, nao aria angĩ makĩara mathĩgĩ marĩa maatuĩte mĩgũnda-inĩ. **9** Andũ arĩa maatongoretie na arĩa maamumĩte thuutha makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Hosana!” “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani!” **10** “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũthamaki ũrĩa ũgũũka, ũrĩa wa ithe witũ Daudi!” “Hosana igũrũ o igũrũ!” **11** Nake Jesũ aatoonya Jerusalemu, agĩthĩ hekarũ-inĩ. Na aarĩkia kwĩrorangĩra maũndũ mothe, akiumagara agĩthĩ Bethania hamwe na arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, tondũ kwarĩ hwaĩ-inĩ. **12** Mũthenya ũyũ ũngĩ rĩrĩa moimaga Bethania, Jesũ akĩigua ahũtiĩ. **13** Nake akĩona mũkũyũ warĩ haraaya ũrĩ na mathangũ maruru agĩthĩ kũrora kana warĩ na ngũyũ. Aakinya harĩ guo, agĩkora ndwarĩ na ngũyũ tiga o mathangũ, tondũ ndĩarĩ hĩndĩ ya mĩkũyũ gũciara. **14** Nake akĩira mũkũyũ ũcio atĩrĩ, “Mũndũ ndakanarĩe maciaro maku nginya tene.” Nao arutwo ake makĩigua akiuga ũguo. (aiōn g165) **15** Na maakinya Jerusalemu, Jesũ agĩtoonya hekarũ thĩinĩ, akĩambĩrĩria kũrutũrũra arĩa maagũraga, na arĩa meendanagĩria kuo. Akĩng’aurania metha cia arĩa maakũuranagia mbeeca, o na itĩ cia arĩa meendagia ndutura, **16** na ndangĩetikĩririe mũndũ o na ũrĩkũ ahĩtũkĩrie kĩndũ gĩa kwendia kũu nja cia hekarũ. **17** Na rĩrĩa aamarutaga, akĩmooria atĩrĩ, “Githĩ ũhoru ndwandĩkitwo atĩrĩ, “Nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe? No inyuĩ mũmĩtuĩte ‘ngurunga ya atunyani.’” **18** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho maigua ũguo, makĩambĩrĩria gũcaria ũrĩa mangĩmũũraga, nĩ ũndũ nĩmamwĩtigagĩra, tondũ kĩrĩndĩ gĩothe nĩkĩagegetio nĩ

ũrutani wake. **19** Gwakinya hwaĩ-inĩ, Jesũ na arutwo ake makiuma itũũra rĩu. **20** Rũciinĩ, makĩhĩtũka makĩona mũkũyũ ũrĩa Jesũ aarumĩte ũũmĩte wothe nginya mĩri. **21** Petero akĩririkana ũhoru wa mũkũyũ ũcio, akĩĩra Jesũ atĩrĩ, “Rabii, ta rora! Mũkũyũ ũrĩa ũrarumire-rĩ, nĩũũmĩte!” **22** Nake Jesũ akĩmacookeria, akĩmeera atĩrĩ, “Ĩtĩkiai Ngai. **23** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ angĩkeera kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Thĩĩ, wĩkie iria-inĩ,’ na ndagathanganie ngoro-inĩ yake, no etĩkie atĩ ũrĩa oiga nĩũgwĩkĩka-rĩ, nĩagekĩrwo ũndũ ũcio. **24** Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wothe mũrĩhooyaga mũheo, ĩtĩkagiai atĩ nĩ mũrĩkĩtie kũwamũkĩra, nagueo nĩũrĩtuĩkaga wanyu. **25** Na rĩrĩa mwarũgama mũhooe, mũrekanagĩre angĩkorwo mũrĩ ũthũ na mũndũ, nĩgeetha Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ o nake amũrekanagĩre mehia manyu.” (**26** No mũngĩkorwo mũtirekanagĩra mehia, nake Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ ndarĩmũrekanagĩra mehia manyu.) **27** Magĩkinya o rĩngĩ Jerusalemu, na rĩrĩa Jesũ aaceeraga kũu nja cia hekarũ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, o na athuuri magĩũka kũrĩ we. **28** Makĩmũũria atĩrĩ, “Wĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ? Na nũũ wakũheire ũhoti wa gwĩka maũndũ maya?” **29** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩngũmũũria kĩũria kĩmwe. Mwanjookeria, na nĩ nĩngũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. **30** Ūbatithio wa Johana-rĩ, woimire igũrũ kana kũrĩ andũ? Njookeriai!” **31** Makĩaranĩria o ene ũhoru ũcio, makĩĩrana atĩrĩ, “Tũngiuga atĩ, ‘Woimire igũrũ’, egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtĩkia nĩkĩ?’ **32** No tũngiuga atĩrĩ, ‘Woimire kũrĩ andũ’ ....” (Nĩmetigagĩra andũ, tondũ andũ

othe mooī kūna atī Johana aarī mūnabii.) 33 Nī ūndū ūcio magīcookeria Jesū atīrī, “Ithuī tūtiū.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “O na niī ndikūmwīra njikaga maūndū maya na ūhoti ūrīkū.”

12 Nake akīambīrīria kūmahe ūhoru na ngerekano, akīmeera atīrī, “Mūndū ūmwe nīahaandire mūgūnda wake mīthabibū. Agīaka rūgiri rūgīthiūrūrūkīria mūgūnda ūcio, na akīenja irima rīa kūhihīra thabibū, na agīaka nyūmba ndaaya na igūrū ya arangīri. Agīcooka agīkomborithia mūgūnda ūcio kūrī arīmi angī, na agīthiī rūgendo. 2 Na rīrī, hīndī ya magetha yakinya-rī, agītūma ndungata yake kūrī akombori acio īgīire maciaro mamwe ma mūgūnda ūcio wa mīthabibū. 3 Nao makīmīnyiita makīmīhūūra, na makīmīingata ītarī na kīndū. 4 Agīcooka akīmatūmīra ndungata īngī; nao magītiilia ndungata īyo mūtwe na makīmīka maūndū ma thoni. 5 Na o rīngī agītūma ndungata īngī, nayo makīmīūruga. Nīatūmire ndungata ingī nyingī, imwe ciacio magīcihūūra, na iria ingī magīciūruga. 6 “Mūndū ūcio ndaarī na mūndū ūngī watigaire wa gūtūma, tiga o mūriū wake ūrīa eendete mūno. Akīmūtūma thuutha wa acio angī othe, akiuga atīrī, ‘Nīmegūtīia mūrū wakwa.’ 7 “No akombori acio makīirana atīrī, ‘Ūyū nīwe ūkaagaya mūgūnda ūyū. Ūkai, rekei tūmūūrage, nīguo igai rīake rīgaatuīka riitū.’ 8 Nī ūndū ūcio makīmūnyiita, makīmūūruga, makīmūikia nja ya mūgūnda ūcio wa mīthabibū. 9 “Rīu-rī, mwene mūgūnda ūcio ageeka atīa? Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andū angī mūgūnda ūcio. 10 Kaī mūtārī mwathoma maandīko maya: “‘Ihiga rīrīa aaki maaregire,

nĩrĩo rĩtuĩkĩte ihiga inene rĩa koine; **11** Mwathani nĩwe wĩkĩte ũndũ ũcio, naguo nĩ wa magegania tũkĩwona’?”

12 Magĩcaria ũrĩa mangĩmũnyiita tondũ nĩmamenyire aaragia ũhoru wao na ngerekano ĩyo, no nĩmetigagĩra kĩrĩndĩ; nĩ ũndũ ũcio magĩtigana nake, magĩthiĩ. **13** Thuutha ũcio magĩtũma Afarisai amwe na Aherodia kũrĩ Jesũ nĩguo mamũtege na mĩario yake. **14** Magĩũka kũrĩ we makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũũ atĩ ũrĩ mũndũ wa ma. Ndwĩtigagĩra andũ, tondũ ndũrũmbũyagia ũrĩa mahaana; no ũrutanaga ũhoru wa Ngai na ma. Rĩu-rĩ, nĩ kwagĩrĩire kũrutĩra Kaisari mbeeca cia igooti, kana aca? **15** Tũrutage kana tũtikarutage?” No tondũ Jesũ nĩamenyaga ũhinga wao, akĩmooria atĩrĩ, “Mũrenda kũngeria nĩkĩ? Ta ndeherai dinari ndĩmĩone.” **16** Makĩmũrehera dinari ĩyo, nake akĩmooria atĩrĩ, “Mbica ĩno na rĩitwa rĩrĩ nĩ cia ũ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.” **17** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Rutagĩrai Kaisari kĩrĩa kĩrĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kĩrĩa kĩrĩ gĩake.” Nao makĩgegio nĩwe. **18** Ningĩ Asadukai, arĩa moigaga atĩ gũtirĩ ũhoru wa kũriũka magĩũka kũrĩ Jesũ na makĩmũũria atĩrĩ, **19** “Mũrutani, Musa aatwandĩkĩire atĩ mũrũ wa nyina na mũndũ angĩkua atige mũtumia atarĩ na ciana-rĩ, mũndũ ũcio no nginya ahikie mũtumia ũcio watigwo, aciarĩre mũrũ wa nyina ciana. **20** Na rĩrĩ, kwarĩ aanake mũgwanja a nyina ũmwe. Wa mbere akĩhikania na agĩkua, na ndatige ciana. **21** Nake wa keerĩ akĩhikia mũtumia ũcio wa ndigwa, no o nake agĩkua na ndatige ciana. O na wa gatatũ nake agĩka o ũguo. **22** ũhoru wa ma nĩ atĩ, gũtirĩ o na ũmwe wa acio mũgwanja watigire ciana.

Thuutha wao othe, mūtumia ūcio o nake agĩkua. **23** Rĩu-rĩ, hĩndĩ ya kũriũka mūtumia ūcio agaakorwo arĩ wa ũ, nĩgũkorwo othe mũgwanja nĩmamũhikĩtie?” **24** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩmũhĩtĩtie tondũ mĩtiũĩ Maandĩko kana hinya wa Ngai? **25** Rĩrĩa akuũ makaariũka, matikahikania kana mahike; magaatũka ta araika arĩa marĩ kũu igũrũ. **26** Naguo ha ũhoru wa akuũ kũriũka-rĩ, kaĩ mūtathomete ibuku-inĩ rĩa Musa, ũhoru ũkonĩĩ kĩhinga kĩrĩa kĩaĩaga, na ũrĩa Ngai aamwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa Iburahĩmu na Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu?’ **27** We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ wa arĩa marĩ muoyo. Inyuĩ mũhĩtĩtie mũno.” **28** Na rĩrĩ, mũrutani ũmwe wa watho nĩokire akĩgũa makĩaria. Aamenya atĩ Jesũ nĩamacookeirie icookio rĩega-rĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Harĩ maathani marĩa mangĩ mothe-rĩ, nĩ rĩrĩkũ rĩa bata mũno?” **29** Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Rĩathani rĩrĩa rĩa bata mũno nĩ rĩrĩ: ‘Thikĩrĩria, inyuĩ Isiraeli, Mwathani Ngai witũ, Mwathani nĩ ũmwe. **30** Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na meciiria maku mothe, na hinya waku wothe.’ **31** Narĩo rĩa keerĩ nĩ rĩrĩ: ‘Endaga mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩendete wee mwene.’ Gũtirĩ rĩathani rĩngĩ inene kũrĩ macio.” **32** Nake mũndũ ūcio agĩcookia atĩrĩ, “Mũrutani, ti-itherũ nĩwoiga wega atĩ Ngai nĩ ũmwe na gũtirĩ ũngĩ tiga we! **33** Ningĩ ũmwende na ngoro yaku yothe, o na ũmenyo waku wothe, o na hinya waku wothe; o nakuo kwenda mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩendete wee mwene, ūcio nĩ ũndũ ũrĩ bata gũkĩra maruta mothe ma njino na magongona.” **34** Rĩrĩa Jesũ oonire nĩacookia wega,

akimwira atiri, “Wee-ri, nduri haraaya na uthamaki wa Ngai.” Na kuuma hinda iyo gutiri mundu wacookire kumiriria kumuria ciuria ingi. **35** Na riri, Jesu akirutana nja-ini cia hekaru akimooria atiri, “Ni ki gitumaga arutani a watho moige ati Kristu ni muru wa Daudi? **36** Daudi we mwene, akaria ar na Roho Mutheru, oigire atiri: “Mwathani eerire Mwathani wakwa atiri: “ikara guoko-ini gwakwa kwa urio nginya ngaiga thu ciaku rungu rwa makinya maku.” **37** Daudi we mwene aramwita ‘Mwathani.’ Angigituika muruwe atia?” Na ni haari na gikundi kinene kia andu kiamuthikagiriria gikenete. **38** Ningi Jesu akirutana, akiuga atiri, “Mwimenyagirirei arutani a watho. Mendete guthi mehubite nguo iria ndaaya na kugeithagio ni andu othe riria mekugera ndunyuni, **39** na makenda guikaragira iti iria cia bata thunagogi-ini, na guikara handu ha andu aria atiku maruga-ini. **40** Na no-o matoonyagirira nyumba cia atumia a ndigwa makamatunya indo ciao, na nigu meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andu ta acio ni makaaherithio muno makiria.” **41** Jesu agikara thi ang’etheire haria heekagirwo maruta, akiorera uria gikundi kiu kihothaga. Andu aingi itonga makihotha mbeeca nyingi. **42** No mutumia umwe wa ndigwa wari muthini agika kihotha tuthendi twiri tunini muno twa gicango turia twari mugana wa mbeeca imwe. **43** Jesu agita arutwo ake hari we, akimeera atiri, “Ngumwira atiri na ma, mutumia uyū wa ndigwa muthini nekira mbeeca nyingi kigina-ini gikira andu aria ang’ othe. **44** Acio ang’ othe maheana kuringana na uingi wa utonga

wao, no mūtumia ūyū aheana kīrīa gīothe oima nakīo, o na arī mūthīini-rī, aheana mūthithū wake wothe.”

13 Na rīrīa Jesū oimaga hekarū-inī, ūmwe wa arutwo ake akīmwīra atīrī, “Mūrutani, ta rora! Mahiga maya kaī nī manene-ī! Kaī nyūmba ici nī thaka-ī!” **2** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nīūrona nyūmba ici nene ūū? Gūtīrī ihiga o na rīmwe rīa maya rīgaakorwo rīrī igūrū wa rīrīa rīngī; mothe nīmakamomorwo.” **3** Rīrīa Jesū aikarīte thī kīrīma-inī kīa Mītamaiyū ang’etheire hekarū-rī, Petero na Jakubu na Johana na Anderea makīmūūria marī keheri-inī atīrī, **4** “Ta twīre, maūndū macio mageekīka rī? Na kīmenyithia atī maūndū macio marī hakuhī gwīkīka nī kīrīkū?” **5** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mwīmenyagīrīrei mūtikanahēenio nī mūndū o na ūrīkū. **6** Andū aingī nī magooka na rīitwa rīakwa makiugaga atīrī, ‘Nīī nī nīī Kristū,’ na nīmakaheenia andū aingī. **7** Rīrīa mūkaigua mbaara na mūhuhu wa mbaara mūtikanamake. Maūndū ta macio no nginya mekīke, no rīrī, ithirīro ti rīkinyu. **8** Rūrīrī nīrūgookīrīra rūrīa rūngī, na ūthamaki ūūkīrīre ūthamaki ūrīa ūngī. Nīgūkaagīa na ithingithia kūndū na kūndū, o na kūgīe ng’aragu. Maūndū maya nī kīambīrīria kīa ruo ta rwa mūndū-wa-nja akīrūmwo. **9** “No inyuī-rī, ikaragai mwīguīte. Nīmūkaneanwo kūrī ciama cia athuuri na mūhūūrwo iboko thīinī wa thunagogi. Nīmūkarūgama mbere ya aathani na athamaki nī ūndū wakwa, mūtūike aira akwa kūrī o. **10** Naguo Ūhoro-ūrīa-Mwega no nginya wambe ūhunjio kūrī ndūrīrī ciothe. **11** Rīrīa rīothe mūkaanyitwo mūtwarwo mūgaciirithio, mūtikanetange mūgīciiria ūrīa

mũkoiga. Inyuĩ mũkoiga o ũrĩa mũkaahotithio hĩndĩ ĩyo, nĩgũkorwo ti inyuĩ mũgaakorwo mũkĩaria, no nĩ Roho mũtheru. **12** “Mũndũ nĩagakunyanĩra mūrũ wa nyina ooragwo, na ithe wa mũndũ akunyanĩre mwana wake, o na ciana nĩikaremera aciari a cio na imoragithie. **13** Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ũndũ wakwa, no ũrĩa ũgaakirĩrĩa nginya hĩndĩ ya mũthia nĩakahonoka. **14** “Rĩrĩa mũkoona kĩrĩa kĩrĩ thaahu na gĩa kũrehe ihooru kĩarũgama harĩa gĩtagĩrĩrwo nĩ kũrũgama-rĩ, (ũrĩa ũrathoma nĩamenye ũhoru ũcio), hĩndĩ ĩyo arĩa marĩ Judea nĩmoorĩre irĩma-inĩ. **15** Mũndũ ũrĩa wothe ũgaakorwo arĩ nyũmba yake igũrũ ndakanaharũrũke kana atoonye kũruta kĩndũ nyũmba. **16** Nake mũndũ ũrĩa ũgaakorwo arĩ mũgũnda ndagacooke mũciĩ kũgĩra nguo ciake. **17** Kaĩ atumia arĩa magaakorwo marĩ na nda na arĩa magaakorwo makĩongithia hĩndĩ ĩyo nĩmagakorwo marĩ na haaro-ĩ! **18** Hooyagai Ngai atĩ maũndũ macio matikanakinye hĩndĩ ya heho, **19** nĩ ũndũ matukũ macio gũgaakorwo na mĩnyamaro ĩtarĩ yoneka ĩngĩ tayo kuuma kĩambĩrĩa rĩrĩa Ngai ombire thĩ nginya rĩu, na gũtikoneka ĩngĩ tayo. **20** Tiga Mwathani anyihanyiihirie matukũ macio, gũtirĩ mũndũ ũngĩgatigara. No tondũ wa andũ ake arĩa aamũre, matukũ macio nĩmagakuhĩhio. **21** Hĩndĩ ĩyo mũndũ o na ũrĩkũ angĩkamwĩra atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ haha!’ kana amwĩre atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ haarĩa!’ mũtikanetĩkie ũhoru ũcio. **22** Nĩgũkorwo Kristũ a maheeni na anabii a maheeni nĩmakeyumĩria monanie morirũ na maringe ciama nĩguo mahĩtithie andũ arĩa aamũre, korwo no kũhoteke. **23** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ikaragai mwĩguĩte tondũ nĩndamwĩra

maündũ mothe mbere ya ihinda rĩtanakinya. 24 “No ihinda-inĩ rĩu, thuutha wa maündũ macio ma mĩnyamaro, “riũa nĩrikagĩa nduma, naguo mweri ndũkaara; 25 njata nacio nĩikaagũa kuuma igũrũ, namo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio.’ 26 “Hĩndĩ ĩyo andũ nĩ makoona Mũrũ wa Mũndũ agĩũka arĩ thĩinĩ wa matu, arĩ na hinya mũingĩ mũno o na riiri. 27 Nake nĩagatũma araika ake macookanĩrĩrie andũ ake arĩa aamũre kuuma mĩena ĩna ĩrĩa yumaga rũhuho, o na kuuma ituri ciothe cia thĩ na cia igũrũ. 28 “Na rĩrĩ, mwĩrutei na mũkũyũ: Rĩrĩa hongecia guo ciarĩkia gũthundũra na ciaruta mathangũ-rĩ, nĩmũmenyaga atĩ hĩndĩ ya riũa ĩrĩ hakuhĩ. 29 Ũguo noguo, rĩrĩa mũkoona maündũ macio magĩĩkĩka mũkaamenya ihinda rĩrĩ hakuhĩ, rĩrĩ o mũromo-inĩ. 30 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciaro rũrũ rũtigaathira nginya maündũ macio mothe makaahingio. 31 Igũrũ na thĩ nĩigathira, no ciugo ciakwa itigathira. 32 “Gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũũĩ ũhoro wa mũthenya ũcio kana ithaa rĩu, o na araika a igũrũ matiũĩ, o na Mũriũ ndooĩ, tĩga Ithe wiki! 33 Ikaragai mwĩiguĩte! Ikaragai mwĩhũgĩte! Mũtiũĩ rĩrĩa ihinda rĩu rĩgaakinya. 34 Gũkahaana ta mũndũ ũgũthĩĩ rũgendo ũrĩa atigaga egaĩra ndungata ciake irorage mũciĩ, o ndungata akamĩhe wĩra wayo, na agatĩga atha mũikaria wa mũrango o nake aikarage ehũũgĩte. 35 “Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩiguĩte tondũ mũtiũĩ rĩrĩa mwene mũciĩ agacooka, kana agooka hwaĩ-inĩ, kana ũtukũ gatagatĩ, kana ngũkũ ĩkĩgamba, o na kana gũgĩthererũka. 36 O rĩrĩa angĩũka-rĩ, mũtikanareke amũkore mwĩrigĩtwo. 37 Ũguo ngũmwĩra, noguo ngwĩra andũ othe, atĩrĩ, ‘Ikaragai mwĩiguĩte’.”

14 Na rĩrĩ, gwatigaire o mĩthenya ĩrĩ nĩguo kũgĩe na Gĩathĩ kĩa Bathaka na kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mĩĩkĩre Ndawa ya Kũĩmbia, nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho nĩmacaragia ũrĩa mangĩnyitithia Jesũ na njĩra ya wara nĩguo mamũũrage. **2** Makiuga atĩrĩ, “No tũtingĩmũnyiita hĩndĩ ya Gĩathĩ, tondũ andũ mahota kũruta haaro.” **3** Na rĩrĩa arĩ itũũra-inĩ rĩa Bethania kwa mũndũ wetagwo Simoni ũrĩa warĩ na mangũ, aikarĩte metha-inĩ akĩrĩa irio-rĩ, nĩhookire mũndũ-wa-nja arĩ na cuba ya maguta ma goro mũno na manungi wega. Akũũraga cuba ĩyo na akĩmũitĩrĩria maguta macio mũtwe. **4** Andũ amwe arĩa maarĩ kuo makĩgua ũũru, makĩũrania atĩrĩ, “Maguta maya maitangwo ũguo nĩkĩ? **5** Maguta macio nĩmangĩendio mbeeca ikĩrĩte mũcara wa mũndũ wa mwaka mũgima nacio mbeeca icio iheo athĩĩni.” Magĩkũũma mũndũ-wa-nja ũcio marĩ na ũũru. **6** Nowe Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tiganai nake, mũramũtanga nĩkĩ? Nĩanjĩka ũndũ mwega mũno. **7** Athĩĩni marĩkoragwo na inyuĩ hĩndĩ ciothe na no mũmateithie hĩndĩ ĩrĩa yothe mũngĩenda. No nĩ mũtirĩkoragwo na nĩ hĩndĩ ciothe. **8** Anjĩka o ũrĩa angĩahota. Aitĩrĩria mwĩrĩ wakwa maguta o mbere nĩ ũndũ wa kũhaarĩria gũthikwo gwakwa. **9** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, kũrĩa guothe Ũhoro-ũyũ-Mwega ũkaahunjagio thĩĩnĩ wa thĩ, ũguo eka nĩũkeeragwo andũ nĩgeetha aririkanagwo.” **10** Hĩndĩ ĩyo Judasi Mũisikariota, ũmwe wa arĩa ikũmi na eerĩ, agĩthĩ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene agakunyanĩre Jesũ kũrĩ o. **11** Nao magĩkena mũno maigua ũguo na makĩmwĩra nĩmekũmũhe mbeeca. Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩcaria mweke wa kũmũneana kũrĩ o.

12 Mũthenya wa mbere wa Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mĩĩkĩre Ndawa ya Kũĩmbia, o ũrĩa wathĩnjagwo gatũrũme ka Bathaka-rĩ, arutwo a Jesũ makĩmũũria atĩrĩ, “Ūkwenda tũthiĩ kũ tũkahaarĩrie nĩguo ũkarĩre irio cia Bathaka kuo?” 13 Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma arutwo ake eerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũtoonye itũũra, na nĩ mũgũcemanĩa na mũndũ ũkuuĩte ndigithũ ya maaĩ. Mũrũmĩrĩrei. 14 Kũrĩa egũtoonya mwĩre mwene nyũmba ĩyo atĩrĩ, ‘Mũrutani arooria atĩrĩ, nyũmba yakwa ya ageni ĩrĩ ha, harĩa ingĩrĩra irio cia Bathaka na arutwo akwa?’ 15 Nake nĩekũmuonia nyũmba nene ya igũrũ ĩkĩrĩtwo indo na ĩgathondekwo wega. Haarĩrai irio cia Bathaka iitũ kuo.” 16 Arutwo acio makĩumagara, magĩtoonya itũũra, magĩkora maũndũ mahaana o ta ũrĩa Jesũ aamerĩte. Nĩ ũndũ ũcio makĩhaarĩria irio cia Bathaka. 17 Na gwakinya hwaĩ-inĩ, Jesũ agĩkinya kuo marĩ na arutwo arĩa ikũmi na eerĩ. 18 Maikarĩte metha-inĩ makĩrĩa akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũmwe wanyu nĩekũngunyanĩra, ũmwe wa arĩa mararĩanĩra na niĩ.” 19 Makĩnyĩtwo nĩ kĩa mũno, na o ũmwe akamũũria atĩrĩ, “Ti-itherũ hihi nĩ niĩ?” 20 Jesũ akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ũmwe wanyu inyuĩ ikũmi na eerĩ, ũrĩa ũgũtobokanĩria mũgate mbakũri-inĩ hamwe na niĩ. 21 Mũrũ wa Mũndũ egũthiĩ o ta ũrĩa ũhoro wake wandĩkĩtwo. No mũndũ ũrĩa ũgaakunyanĩra Mũrũ wa Mũndũ kaĩ arĩ na haaro-ĩ! Nĩ kaba mũndũ ũcio atangĩaciarirwo.” 22 Ningĩ o makĩrĩaga-rĩ, Jesũ akĩoya mũgate, agĩcookia ngaatho, agĩcooka akĩwenyũranga, akĩhe arutwo ake, akiuga atĩrĩ, “Oyai; ũyũ nĩguo mwĩrĩ wakwa.” 23 Agĩcooka akĩoya gĩkombe, agĩcookia ngaatho

akĩmanengera, nao othe magĩkĩnyũira. **24** Akĩmeera atĩrĩ, “Ĩno nĩyo thakame yakwa ya kĩrĩkanĩro, ĩrĩa ĩtĩtwo nĩ ũndũ wa andũ aingĩ. **25** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndikũnyua rĩngĩ ndibei ya maciaro ma mũthabibũ, nginya mũthenya ũrĩa ngaamĩnyua ĩrĩ njerũ ũthamaki-inĩ wa Ngai.” **26** Na maarĩkia kũina rwĩmbo, makiumagara magĩthĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ. **27** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ inyuothe nĩmũrĩndirika, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩngaringa mũrĩithi, nacio ng’ondũ ihurunjũke.’ **28** No ndaariũka, nĩngamũtongoria gũthĩ Galili.” **29** Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “O na othe mangĩgũtirika, nĩ ndingĩgũtirika.” **30** Nake Jesũ akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, ũmũthĩ, o ũtukũ ũyũ, ngũkũ ĩtanakũga keerĩ, nĩũrĩngaana maita matatũ.” **31** No Petero akĩaria ahinyĩrĩrie, akiuga atĩrĩ, “O na angĩkorwo ndĩrĩkuanĩra nawe, nĩ ndingĩgũkaana!” O na acio angĩ othe makiuga o ũguo. **32** Nao magĩkinya handũ heetagwo Gethisemane, nake Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Ikarai haha thĩ ngahooe.” **33** Akĩoya Petero na Jakubu na Johana agĩthĩ nao, na o hĩndĩ ĩyo akĩnyĩtwo nĩ kĩa kĩnene na agĩthĩnĩka mũno. **34** Akĩmeera atĩrĩ, “Ngoro yakwa nĩraigua kĩa mũno o ta ingĩkua, ikarai haha na mwĩhũge.” **35** Na aathiathia hanini, akĩgũithia thĩ, akĩhooya atĩ korwo kwahoteka, ihinda rĩ rĩmweherere. **36** Akiuga atĩrĩ, “Abba, Baba, maũndũ mothe nĩmahotekaga nĩwe. Njehereria gĩkombe gĩkĩ. No ti ũrĩa ngwenda nĩ, no nĩ ũrĩa wee ũkwenda.” **37** Ningĩ agĩcooka harĩ arutwo ake akĩmakora makomete. Akĩũria Petero atĩrĩ, “Simoni, kaĩ ũkomete? Ndũngĩhota gũikara ithaa rĩmwe wĩiguĩte? **38**

Mwĩhũgagai na mũhooyage nĩgeetha mũtikagwe magerio-
 inĩ. Ngoro nĩyenda, no mwĩrĩ ndũrĩ na hinya.” 39 O rĩngĩ
 agĩthĩĩ akĩhooya o ũguo. 40 Na acooka rĩngĩ harĩo, agĩkora
 makomete tondũ nĩmahĩtĩtwo nĩ toro. Nao makĩrigwo
 nĩ ũrĩa mangĩmwĩra. 41 Ningĩ agĩũka ihinda rĩa gatatũ
 akĩmooria atĩrĩ, “O na rĩu mũrĩ o toro, o mũhurũkĩte?
 Kinyiai hau! Ithaa nĩrĩakinya. Atĩrĩrĩ, Mũrũ wa Mũndũ
 nĩakunyanĩrwo akaneanwo moko-inĩ ma andũ ehia.
 42 Ũkĩrai, tũthĩĩ! Ũrĩa ũkũngunyanĩra nĩarooka.” 43 O
 akĩaragia-rĩ, Judasi, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ,
 agĩkinya. Ookire arĩ na gĩkundi kĩnene kĩa andũ marĩ
 na hiũ cia njora na njũgũma, matũmĩtwo nĩ athĩnjĩri-
 Ngai arĩa anene, na arutani a watho na athuuri. 44
 Judasi ũcio wamũkunyanĩre nĩamaheete kĩmenyithia
 akameera atĩrĩ, “Ũrĩa ndĩmumunya nĩwe; mũmũnyiite
 na mũmũtware arangĩrwo.” 45 Judasi o rĩmwe agĩthĩĩ
 harĩ Jesũ, akĩmwĩta atĩrĩ, “Rabii!” na akĩmũmumunya. 46
 Nao andũ acio makĩguthũkĩra Jesũ makĩmũnyiita. 47 Na
 ũmwe wa arĩa maarũngĩ hakuhi agĩcomora rũhiũ rwake
 rwa njora agĩtinia gũtũ kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-
 Ngai ũrĩa mũnene. 48 Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ
 mũtongoria wa akararia a watho atĩ nĩkĩo muoka kũũnyiita
 mũrĩ na hiũ cia njora na njũgũma? 49 Ndĩratũũraga na
 inyuĩ hekarũ-inĩ ngĩrutanaga mũthenya o mũthenya na
 mũtingĩnyĩita. No rĩrĩ, Maandĩko no nginya mahiinge.”
 50 Hĩndĩ ĩyo arutwo ake othe makĩmũtiganĩria, makĩũra.
 51 Na mwanake ũmwe ũteehumbĩte kĩndũ tiga taama
 wa gatani akĩrũmĩrĩra Jesũ. Na rĩrĩa maamũnyiitire, 52
 agĩtiga taama wake nao, akĩũra e njaga. 53 Nao andũ acio

magĩtwara Jesũ kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene othe, na athuuri na arutani a watho makĩgomana hamwe. **54** Petero akĩmũrũmĩrĩra arĩ haraaya o nginya agĩkinya nja ya mũciĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. Agĩkarania na thigari kũu agĩota mwaki. **55** Na rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, o na Kĩama kũu gĩothe, magĩcaria ũira wa kũũragithia Jesũ, no mationire. **56** Na andũ aingĩ nĩmarutire ũira wa maheeni, no ũira wao ũkĩaga kũiguana. **57** Gũgĩcooka gũkĩrũgama andũ amwe, nao makĩruta ũira wa maheeni makiuga atĩrĩ, **58** “Nĩtwaiguire akiuga atĩrĩ, ‘Nĩngatharia hekarũ ĩno yakĩtwo nĩ andũ, na njake ĩngĩ ĩtakĩtwo nĩ mũndũ na ihinda rĩa mũthenya ĩtatũ.’” **59** No o na moiga ũguo, ũira wao ũkĩaga kũiguana. **60** Hĩndĩ ĩyo mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩrũgama gatagatĩ kao, akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtarĩ na ũndũ ũngĩcookia? Nĩ ũhoru ũrĩkũ ũyũ ũrathitangwo naguo?” **61** No Jesũ agĩkira ki, na ndacookie ũndũ. O rĩngĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ũrĩa Mũrathime?” **62** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩĩ nĩ nĩ. Na nĩmũkona Mũrũ wa Mũndũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ũrĩa-ũrĩ-Hinya, na agĩũka arĩ igũrũ rĩa matu.” **63** Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene agĩtembũranga nguo ciake. Akĩũria atĩrĩ, “Tũgũkĩbatario nĩ aira angĩ a kĩ? **64** Nĩmweiguĩra akĩruma Ngai. Mũgwĩciiria atĩa?” Nao othe makĩmũtuĩra atĩ aagĩrĩrwo nĩ kũũragwo. **65** Hĩndĩ ĩyo amwe makĩambĩrĩria kũmũtuĩra mata, na makĩmũhumbĩra ũthiũ, makĩmũringa na ngundi makĩmwĩraga atĩrĩ, “Ta kĩrathe ũhoru.” Nacio thigari ikĩmuoya, ikĩmũhũũra. **66** Na hĩndĩ ĩyo Petero

aikarīte o hau nja-rī, ūmwe wa ndungata cia airītu cia mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene akīgerera ho. **67** Rīrīa oonire Petero agīota mwaki, akīmūrora wega. “Akīmwīra atīrī, ‘O nawe uuma hamwe na Jesū ūcio wa Nazarethi’.” **68** Nowe Petero agīkaana ūhoru ūcio, akīmwīra atīrī, “Ndiūi ūhoru ūcio, o na ndiramanya nī atīa ūroiga,” na akiumagara agīthīi itoonyero-inī. **69** Na rīrīa ndungata īyo ya mūirītu yamuonire ho, o rīngī īkīra arīa maarūngīi ho atīrī, “Mūndū ūyū nī ūmwe wao.” **70** No Petero agīkaana ūhoru ūcio rīngī. Thuutha wa kahinda kanini, arīa maarūgamīte hakuhī makīra Petero atīrī, “Ti-itherū ūrī ūmwe wao, nī ūndū wī Mūgalili.” **71** Nake akīambīrīria kwīhīta akiugaga atīrī, “Nīi ndiūi mūndū ūyū mūraaria ūhoru wake.” **72** O hīndī īyo ngūkū īgīkūga hīndī ya keerī. Nake Petero akīririkana ūhoru ūrīa Jesū aamwīrīte atīrī, “Ngūkū itanakūga keerī nīūrīngaana maita matatū.” Nake akīambīrīria kūrīra.

15 Na rīrī, rūciinī tene, athīnjīri-Ngai arīa anene na athuuri, na arutani a watho, na Kīama gīothe magītua ūrīa megwīka. Makīoha Jesū, makīmūtwarā, makīmūneana kūrī Pilato. **2** Nake Pilato akīmūūria atīrī, “Wee nīwe Mūthamaki wa Ayahudi?” Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Īi, ūguo woiga nīguo.” **3** Nao athīnjīri-Ngai arīa anene makīmūthitangīra maūndū maingī. **4** Nī ūndū ūcio Pilato akīmūūria o rīngī atīrī, “Kaī wee ūtarī na ūndū ūgūcookia? Ta rora maūndū marīa mothe maragūthitangīra.” **5** No Jesū ndaigana gūcookia ūndū, nake Pilato akīgega. **6** Na rīrī, kwarī mūtugo hīndī ya Iruga rīu rīa Bathaka, Pilato nīamohoragīra mwohwo ūmwe, o ūrīa andū mangīetirie.

7 Na nĩ kwarĩ mündũ ũmwe wetagwo Baraba woohetwo hamwe na arĩa maambĩrĩrie ngũĩ ya gũũkĩrĩra thirikari na makoorage andũ thĩinĩ wa mbũkĩrĩra ĩyo. 8 Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩgĩthĩĩ harĩ Pilato, gĩkĩmũũria eeke o ũrĩa aamenyerete gwĩka. 9 Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ mũkwenda ndĩmuohorere mũthamaki wa Ayahudi?” 10 Nĩgũkorwo nĩamenyaga atĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maaneanĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa ũiru. 11 No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene makĩringĩrĩria kĩrĩndĩ kũũ kũire Pilato ohore Baraba handũ ha Jesũ. 12 Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Mũgũkĩenda njĩke atĩa na mündũ ũyũ mwĩtaga mũthamaki wa Ayahudi?” 13 Nao makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ igũrũ!” 14 Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero ĩrĩkũ agerete?” No-o magĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ igũrũ!” 15 Na tondũ nĩendaga gũkenia kĩrĩndĩ kũũ, Pilato akĩmohorera Baraba. Akĩhũũrithia Jesũ iboko, agĩcooka akĩmũneana akambwo mũtĩ igũrũ. 16 Nacio thigari igĩtwara Jesũ gĩikaro-inĩ kĩa barũthi (na nĩkĩo gĩetagwo Puratoria); igĩcookanĩrĩria mbũtũ yotho ya thigari. 17 Ikĩmũhumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi, igĩcooka igĩtuma thũmbĩ ya mĩigua, ikĩmwĩkĩra mũtwe. 18 Ikĩambĩrĩria kũmũnyũrũria, ikĩmwĩraga atĩrĩ, “Ūkĩrĩ mũhoru, wee mũthamaki wa Ayahudi?” 19 Ikĩmũhũũra na rũthanju mũtwe maita maingĩ ikĩmũtuagĩra mata. Ikĩgũithia thĩ mbere yake, ikĩmũturaagĩria ndu ta ikũmũhooya. 20 Na ciarĩkia kũmũnyũrũria-rĩ, ikĩmũruta nguo ĩyo ndaaya ya rangi wa ndathi, ikĩmũhumba nguo ciake mwene. Igĩcooka ikĩmuumagaria ikamwambe mũtĩ igũrũ. 21 Na

marĩ njĩra thigari ikĩnyiita mũndũ wahĩtũkaga akiuma mĩgũnda-inĩ, wetagwo Simoni wa kuuma Kurene, ithe wa Alekisandero na Rufusi, na ikĩmũkuuithia mũtharaba wa Jesũ na hinya. **22** Igĩgĩkinya Jesũ handũ harĩa heetagwo Gologotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahaana ta Ihĩndĩ rĩa Mũtwe). **23** Ningĩ igĩcooka ikĩmũhe ndibei ĩtukanĩtio na manemane, nake Jesũ akĩrega kũmĩnyua. **24** Igĩkĩmwamba mũtĩ igũrũ. Ikĩgayana nguo ciake, na ũndũ wa gũcicuukĩra mũtĩ nĩguo imenye o ĩrĩa mũndũ egũkuua. **25** Kwarĩ thaa ithatũ cia rũciinĩ rĩrĩa ciamwambire mũtĩ igũrũ. **26** ũndũ ũrĩa aathitangĩrwo wandĩkitwo atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe MŪTHAMAKI WA AYAHUDI.” **27** Ningĩ ikĩamba atunyani eerĩ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrĩo, nake ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmotho. **28** (Namo Maandĩko makĩhingio marĩa moigaga atĩrĩ, “Aataranĩirio na andũ arĩa aagarari watho.”) **29** Andũ arĩa maahĩtũkagĩra hau nĩmamũrumaga makĩinagia mũtwe yao, makoiga atĩrĩ, “Hĩ! Wee ũngĩratharirie hekarũ na ũmĩake na mũthenya ĩtatũrĩ, **30** harũrũka uume mũtharaba-inĩ ũcio, wĩhonokie!” **31** O ũndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho nĩmamũnyũrũragia, makerana atĩrĩ, “Nĩarahonokagia arĩa angĩ, no ndangĩhota kwĩhonokia we mwene. **32** Kristũ ũyũ, Mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, ta nĩakĩharũrũke rĩu oime mũtharaba-inĩ, nĩguo tuone twĩtikie.” O nao arĩa maambanĩirio hamwe nake, makĩmũruma. **33** Na rĩrĩ, thaa thita cia mũthenya ciakinya, bũrũri wothe ũkĩgĩa nduma nginya thaa kenda. **34** Na thaa kenda Jesũ akĩgũthũka na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Eloi, Eloi, lama sabakithani?” naguo ũguo nĩ kuuga atĩrĩ, “Ngai

wakwa, Ngai wakwa, wandiganĩria nĩkĩ?” 35 Rĩrĩa andũ amwe a arĩa marũngĩ hau maiguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Ta thikĩrĩria agĩta Elija.” 36 Mũndũ ũmwe agĩteng’era, agĩtobokia thibũnji thiki-inĩ akĩmĩthecerera kamũrangi-inĩ akĩhe Jesũ anyue. Akiuga atĩrĩ, “Tiganai nake. Rekei tuone kana Elija nĩegũũka kũmũcuurũria mũtharabainĩ.” 37 Nake Jesũ agĩkaya aanĩrĩire, agĩtuĩkana. 38 Nakĩo gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgĩatũkana icunjĩ igĩrĩ kuuma igũrũ nginya thĩ. 39 Na rĩrĩa mũnene-wa-thigari-igana, ũrĩa warũngĩ hau mang’ethanĩire, aiguire ũrĩa akaya na akĩona ũrĩa akua, akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ mũndũ ũyũ oima Mũrũ wa Ngai!” 40 Nĩ haarĩ na atumia meeroragĩra marĩ haraaya. Ũmwe wao aarĩ Mariamu Mũmagidali, na Mariamu nyina wa Jakubu ũrĩa warĩ Mũnini na wa Jose, na Salome. 41 Rĩrĩa aarĩ Galili, atumia aya nĩo maamũrũmagĩrĩra na makamũtungatagĩra. Ningĩ hau nĩ haarĩ na atumia angĩ aingĩ arĩa mookĩte nake Jerusalemu. 42 Na tondũ kwarĩ Mũthenya wa Kwĩhaarĩria (nĩguo mũthenya ũrĩa wĩ mbere ya Thabatũ), gwakuhĩrĩria hwaĩ-inĩ-rĩ, 43 Jusufu wa Arimathea, mũndũ warĩ igweta mũno Kĩama-inĩ gĩa athuuri, na we mwene nĩeetagĩrĩra ũthamaki wa Ngai, agĩthĩ kũrĩ Pilato na ũcamba, akĩhooya etĩkĩrio akuue mwĩrĩ wa Jesũ. 44 Nake Pilato akĩgega aigua atĩ Jesũ nĩarĩkĩtie gũkua. Agĩta mũthigari ũrĩa mũnene-wa-thigari-igana, akĩmũũria kana Jesũ nĩarĩkĩtie gũkua. 45 Rĩrĩa aamenyithirio nĩ mũnene ũcio wa thigari igana atĩ nĩguo kwarĩ, agĩtikĩria Jusufu akuue mwĩrĩ ũcio. 46 Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩgũra taama wa gatani, agĩcuurũria mwĩrĩ ũcio. Akĩũkũnja na taama ũcio wa gatani, agĩthĩ

akĩũiga thĩĩnĩ wa mbĩrĩra yenjetwo rwaro-inĩ rwa ihiga. Agĩcooka akĩgaragaria ihiga rĩkĩhinga mũromo wa mbĩrĩra ĩyo. **47** Nake Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũrĩa nyina wa Jose makĩona harĩa aigirwo.

16 Na rĩrĩ, Thabatũ yathira, Mariamu Mũmagidali, na Mariamu nyina wa Jakubu, na Salome makĩgũra indo nungi wega nĩgeetha mathiĩ makahake mwĩrĩ wa Jesũ. **2** Mũthenya wa mbere wa kiumia, rũciĩnĩ tene thuutha wa riũa kũratha, marĩ njĩra magĩthiĩ mbĩrĩra-inĩ, **3** nĩmorangia atĩrĩ, “Nũũ ũgũtũgaragarĩria ihiga rĩehere mũromo-inĩ wa mbĩrĩra?” **4** No rĩrĩa maatiirire maitho, makĩona ihiga rĩu nĩrĩagaragarĩtio rĩkehera, nĩgũkorwo rĩarĩ inene mũno. **5** Na rĩrĩa maatoonyaga mbĩrĩra-thĩĩnĩ, makĩona mwanake wehumbĩte nguo njerũ ndaaya aikarĩte thĩ mwena wao wa ũrĩo, nao makĩmaka. **6** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũmaka. Mũracaria Jesũ ũrĩa wa Nazarethi, ũrĩa ũrambirwo mũtĩ igũrũ. Nĩariũkĩte! Ndarĩ haha. Onei harĩa maramũigĩte. **7** No thĩĩ mwĩre arutwo ake o na Petero atĩrĩ, ‘Nĩekũmũtongoria gũthiĩ Galili. Kũu nĩkuo mũkaamuona, o ta ũrĩa aamwĩrere.’” **8** Atumia acio makiuma hau mbĩrĩra-inĩ makĩinainaga na magegete. Matirĩ mũndũ meerire ũndũ, tondũ nĩmetigagĩra. **9** (note: **The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.**) Mũthenya wa mbere wa kiumia rũciĩnĩ tene Jesũ ariũka-rĩ, aambire kuumĩrĩra Mariamu Mũmagidali ũrĩa aarutĩte ndaimono mũgwanja. **10** Nake Mariamu agĩthiĩ akĩra arĩa maatũire na Jesũ, akĩmakora magĩcakaya na makĩrĩra. **11** Nao maigua atĩ Jesũ nĩariũkĩte, na atĩ Mariamu nĩamuonete, makĩrega gwĩtikia. **12** Thuutha

ũcio Jesũ akiumĩrĩra andũ angĩ eerĩ ao, ahaana ũndũ ũngĩ, rĩrĩa maathiiaga mĩgũnda-inĩ. **13** Andũ acio makĩhũndũka, magĩthĩĩ makĩira arutwo arĩa angĩ; no-o nao makĩrega kũmetĩkia. **14** Thuutha ũcio Jesũ akiumĩrĩra arutwo arĩa ikũmi na ũmwe makĩrĩa irio; akĩmatetia nĩ ũndũ wa kwaga gwĩtĩkia na nĩ ũndũ wa ũmũ wa ngoro ciao, nĩ ũndũ wa kũrega gwĩtĩkia arĩa maamuonete thuutha wa kũriũka gwake. **15** Akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ thĩ yothe mũkahunjĩrie andũ othe Ũhoru-ũrĩa-Mwega. **16** Na mũndũ o wothe ũgetĩkia na abatithio nĩakahonoka, no ũrĩa wothe ũtagetĩkia nĩagatuĩrwo ciira. **17** Nacio ciama ici nĩ igatwaranaga na arĩa metĩkĩtie: Nĩmakaingata ndaimono thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa; na nĩmakaaria na thiomi njerũ; **18** na nĩmakanyiita nyoka na moko mao; na rĩrĩa makaanyua thumu, ndũkamathũkia o na hanini; nĩmakaigagĩrĩa andũ arĩa arũaru moko, nao mahone.” **19** Mwathani Jesũ aarĩkia kũmaarĩria ũhoru ũcio, agĩtwarwo igũrũ na agĩkara thĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai. **20** Nao arutwo magĩcooka makiumagara na makĩhunjia ũhoru kũndũ guothe, nake Mwathani akĩrutithania wĩra nao, na agekĩraga ũhoru wake hinya na ũndũ wa ciama iria ciatwaranaga na ũhoru ũcio.

Luka

1 Andũ aingĩ nĩmarĩkĩtie kwandĩka ũhoru wa maũndũ marĩa mahingĩtio gatagatĩ-inĩ gaitũ, **2** o ta ũrĩa twaheirwo ũhoru wamo nĩ arĩa meyoneire maũndũ macio kuuma o kĩambĩrĩria marĩ aira na ndungata cia ũhoru ũcio. **3** Nĩ ũndũ ũcio, tondũ niĩ mwene nĩnduĩrĩtie maũndũ macio mothe wega kuuma kĩambĩrĩria-rĩ, ngakĩona arĩ wega o na niĩ ngwandĩkĩre mĩtaratara mwega wa maũndũ macio, wee mũnene mũgaathe Theofilo, **4** nĩgeetha ũmenye na ma maũndũ marĩa warutirwo. **5** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa Herode aarĩ mũthamaki wa Judea, nĩ kwarĩ mũthĩnjĩri-Ngai wetagwo Zakaria, warĩ wa gĩkundi kĩa athĩnjĩri-Ngai kĩa Abija; mũtumia wake eetagwo Elizabethi na aarĩ wa rūciaro rwa Harũni. **6** O eerĩ maarĩ arũngĩrĩru maitho-inĩ ma Ngai, na nĩmathĩkagĩra maathani ma Mwathani na mawatho mothe matarĩ na ũcuuke. **7** Nao matiarĩ na twana tondũ Elizabethi aarĩ thaata; na eerĩ maarĩ akũrũ mũno. **8** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Zakaria nĩarutaga wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai arĩ mbere ya Ngai, tondũ rĩarĩ ihinda rĩa gĩkundi gĩake gũtungata-rĩ, **9** nĩathuurirwo na njĩra ya gũcuukĩrwo mĩtĩ, kũringana na mũtugo wa ũthĩnjĩri-Ngai, athĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Mwathani agacine ũbumba. **10** Na rĩrĩa ihinda rĩa gũcina ũbumba rĩakinyire, kĩrĩndĩ gĩothe kĩrĩa kĩonganĩte nĩ ũndũ wa kũhooya, nĩ kĩahooyagĩra na kũu nja. **11** Hĩndĩ ĩyo mũraika wa Mwathani akiumĩrĩra Zakaria, na akĩrũgama mwena wa ũrĩo wa kĩgongona kĩrĩa gĩa gũcinĩra ũbumba. **12** Rĩrĩa Zakaria aamuonire, akĩhahũka na akĩyũrwo nĩ guoya. **13** No mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ:

“Zakaria, tiga gwītīgīra; mahooya maku nīmaiguītwo. Mūtumia waku Elizabethi nīagagūciarīra mwana wa kahī, nawe nīūkamūtua Johana. **14** Nīūgakena na ūcanjamūke, nī ūndū wake na andū aingī nīmagakenio nīgūciarwo gwake, **15** nīgūkorwo nīagatuīka mūdū mūnene maithoinī ma Mwathani. Ndarī hīndī akaanyua ndibe o na kana kīndū o kīngī kīgagatu kīngītūma mūdū arīo, na nīakaiyūrwo nī Roho Mūtheru kuuma o gūciarwo gwake. **16** Nake nīakagarūra andū aingī a Isiraeli macookerere Mwathani Ngai wao. **17** Na nīagathiī mbere ya Mwathani arī na roho na hinya wa Elija, nīguo agarūre ngoro cia maithe mendane na ciana ciao, nao arīa aremi amagarūre magīe na ūūgī wa andū arīa athingu, nīgeetha ahaarīrie andū mahote gweterera Mwathani.” **18** Zakaria akīūria mūraika ūcio atīrī, “Ingīmenya ma ya ūhoru ūcio atīa? Nīī ndī mūthuuri mūkūrū o na mūtumia wakwa arī na mīaka mīingī.” **19** Mūraika ūcio akīmūcookeria atīrī, “Nīī nī nī Gaburieli, ūrīa ūrūgamaga mbere ya Ngai, na nī gūtūmwo ndūmītwo ngwarīrie na ngwīre ūhoru ūyū mwega. **20** Na rīu nīūgūkira ūremwo nī kwaria nginya mūthenya ūrīa ūndū ūcio ūkaahinga, tondū ndūnetīkia ciugo ciakwa, o icio ikaahinga ihinda rīrīa rīagīrīre rīakinya.” **21** Hīndī īyo yothe, andū nīmetereire Zakaria na makarigagwo nī kīrīa gīatūmīte aikare mūno ūguo thīinī wa hekarū. **22** Rīrīa oimire, ndaigana kūhota kūmaarīria; magīkīmenya atī nīonete kīoneki arī thīinī wa hekarū, nīgūkorwo no kūmaheneria aamahenagīria na guoko, agīkara o ūguo atekūhota kwaria. **23** Rīrīa ihinda rīake rīa gūtungata rīathirire-rī, akīinūka gwake mūciī. **24**

Thuutha ūcio Elizabethi mūtumia wake akīgā nda, na handū ha mēri itano agīkara ehithē. **25** Akiuga atīrī, “Nī Mwathani ūnjīkīre ūū. Matukū-inī maya nīanjīkīte wega na akanjehereria thoni cia kūmenwo nī andū.” **26** Naguo mweri wa itandatū wa Elizabethi gūkorwo arī na nda-rī, Ngai nīatūmire mūraika Gaburieli athī Nazarethi itūūra rīarī kū Galili, **27** akīmūtūma kūrī mūrītu gathirange worītio nī mūdū wetagwo Jusufu, wa rūciaro rwa Daudi. Mūrītu ūcio gathirange eetagwo Mariamu. **28** Mūraika ūcio akīmūmīrīra, akīmwīra atīrī, “Nīndakūgeithia, wee ūrathimītwo mūno! Mwathani arī hamwe nawe.” **29** Nake Mariamu agīthīnīka mūno nī ūndū ūcio, na akīgega akīrigwo nī ūhoru wa ngeithi icio. **30** Nowe mūraika ūcio akīmwīra atīrī, “Mariamu tiga gwītīgīra, nīgūkorwo nīūkinīrwo nī wega wa Ngai. **31** Nawe nīūkūgīa nda na nīūgaaciara mwana wa kahī, nawe nīūkamūtua Jesū. **32** Nake nīagatuīka mūnene na ageetagwo Mūrū-wa-Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno. Mwathani Ngai nīakamūhe gītī kīa ūnene kīrīa gīa ithe Daudi, **33** nake nīagathamakīra nyūmba ya Jakubu nginya tene; ūthamaki wake ndūgaathira o na rī.” (aiōn g165) **34** Mariamu akīūria mūraika ūcio atīrī, “Ūndū ūyū ūngīhoteka atīa, kuona atī ndī o mūrītu gathirange?” **35** Nake mūraika ūcio akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Roho Mūtheru nīagooka igūrū rīaku naguo hinya wa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīūgakūhumbīra, nī ūndū ūcio mwana ūrīa ūgaaciawo nī mūtheru na ageetagwo Mūrū wa Ngai. **36** O na Elizabethi, ūrīa wa mbarī cianyu, o nake nīekūgīa kaana arī mūkūrū, o ūcio weragwo atī nī thaata, nīgūkorwo rīu arī na nda

ya m̄iri itandatũ. 37 Nĩgũkorwo gũtirĩ ùndũ ùngĩrema Ngai.” 38 Nake Mariamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ndungata ya Mwathani. Ndĩrogĩkwo o ta ũguo woiga.” Hĩndĩ iyo mũraika akĩmũtiga agĩthĩ. 39 Matukũ-inĩ o ro macio, Mariamu akĩlhaarĩria, agĩthĩ ahiũhĩte nginya itũũra rĩarĩ bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Judea, 40 agĩtoonya mũciĩ gwa Zakaria, na akĩgeithia Elizabethi. 41 Rĩrĩa Elizabethi aiguire ngeithi cia Mariamu-rĩ, kaana gake gakĩambarara karĩ nda yake, nake Elizabethi akĩiyũrwo nĩ Roho Mũtheru. 42 Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Wee wĩ mũrathime gatagatĩ ka atumia othe, nako kaana karĩa ũgaaciara nĩkarathime! 43 No nĩ kĩĩ gĩtũmĩte njĩkwo wega ũũ, atĩ nyina wa Mwathani wakwa no ooke kũnjeerera? 44 Ndaigua mũgambo wa ngeithi ciaku wakinya matũ-inĩ makwa, nako kaana karĩa karĩ nda yakwa kambarara nĩ ùndũ wa gũkena. 45 Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũcio wĩtikĩtie atĩ maũndũ marĩa Mwathani amwĩrĩte nĩmakahingio!” 46 Nake Mariamu akiuga atĩrĩ: “Ngoro yakwa nĩragooca Mwathani, 47 naguo roho wakwa nĩurakenera Ngai Mũhonokia wakwa, 48 nĩgũkorwo nĩaririkanĩte kwĩnyiihia kwa ndungata yake. Kuuma rĩu njiarwa ciothe irĩnjĩtaga mũrathime, 49 nĩgũkorwo ũcio ũrĩ Hinya nĩanjĩkĩire maũndũ manene, narĩo rĩitwa rĩake nĩ rĩtheru. 50 Tha ciake nĩkinyagĩra arĩa mamwĩtigagĩra, kuuma njiarwa nginya njiarwa. 51 Nĩekĩte maũndũ ma hinya na guoko gwake; na arĩa etĩĩ aharaganagia meciiria ma ngoro ciao. 52 Nĩaharũrũkĩtie aathani kuuma itĩ-inĩ ciao cia ũnene, no agatũũgĩria arĩa menyiihagia. 53 Nĩahũũnĩtie arĩa ahũtu na maũndũ

mega, no arĩa itonga akamaingata matarĩ na kĩndũ. **54** Nĩateithĩtie Isiraeli ndungata yake, akaririkana ũhoru wake wa kũiguanĩra tha, **55** o ta ũrĩa eerire maithe maitũ, atĩ nĩakaiguĩra Iburahĩmu hamwe na njiaro ciake tha, nginya tene.” (aiōn g165) **56** Nake Mariamu agĩikara na Elizabethi ta mĩeri ĩtatũ, agĩcooka akĩinũka kwao. **57** Na rĩrĩ, ihinda rĩa Elizabethi rĩakinya rĩa gũciara, agĩciara kahĩ. **58** Andũ a itũũra rĩake na a mbarĩ ciao makĩigua atĩ Mwathani nĩakĩrĩrĩrie kũmũiguĩra tha, nao magĩkena hamwe nake. **59** Mũthenya wa ĩnana wakinya, magĩũka nĩguo maruithie kaana kau, nao meendaga gũgatua Zakaria o ta ũrĩa ithe eetagwo, **60** no nyina akĩaria, akiuga atĩrĩ, “Aca! Gegwĩtwo Johana.” **61** Nao andũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ wa mbarĩ cianyu wĩtagwo rĩitwa rĩu!” **62** Nao makĩũria ithe ũrĩa angĩenda gatuuo na ũndũ wa kũmũheneria na moko. **63** Akĩmeetia kahengere ga kwandĩkwo, nake akĩandĩka atĩrĩ, “Rĩitwa rĩako nĩ Johana.” Naguo ũndũ ũcio ũkĩgegĩa andũ othe. **64** O hĩndĩ ĩyo akĩhingũka kanua, naruo rũrĩmĩ rwake rũkĩregera, akĩambĩrĩria kwaria, akĩgooca Ngai. **65** Nao andũ othe a itũũra makĩiyũrwo nĩ guoya, makaaragĩa ũhoru wa maũndũ macio mothe, namo makĩhunja bũrũri-inĩ ũcio wotho wa irĩma wa Judea. **66** Nao arĩa othe maiguire ũhoru ũcio makĩgegĩa nĩguo makĩũria atĩrĩ, “Kaĩ kaana gaka gagaatuĩka ũ? Nĩgũkorwo guoko kwa Mwathani kwarĩ hamwe nako.” **67** Nake ithe Zakaria akĩiyũrwo nĩ Roho Mũtheru, akĩratha ũhoru, akiuga atĩrĩ, **68** “Mwathani Ngai wa Isiraeli arogocwo, tondũ nĩokĩte na agakũura andũ ake. **69** Nĩatwambararĩrie rũhĩa rwa ũhonokio

thiini wa nyumba ya Daudi, ndungata yake **70** (o ta uria aaritie matuku ma tene na tunua twa anabii ake atheru), **(aiōn g165) 71** rwa gutuhonokia kuuma kuri thu ciitu, na kuuma kuri guoko kwa aria othe matumenaga, **72** niguu aigure maithe maitu tha, na aririkane kirikaniro giake githeru, **73** o mwihitwa uria eehitiire ithe witu Ibrahimu: **74** ati niagatuhonokia kuuma guoko-ini gwa thu ciitu, na atuhotithie kumutungatagira tutari na guoya, **75** turi atheru na athingu mbere yake matuku-ini maitu mothe. **76** “O nawe, kaana gakwa, niugetagwo munabii wa Uria-uri-Iguru-Muno; nigukorwo niugaathiiaga mbere ya Mwathani niguu umuthondekagire njira ciake, **77** na umenyithie andu ake ugoro wa uhonokio ni undu wa kurekerwo mehia mao, **78** na tondū wa tha nyingi cia Ngai witu, tha icio nigatuma riua riturathire kuuma iguru, **79** nigeetha riarire aria matuura nduma-ini, o na aria matuura kiruru-ini gia gikuu, niguu ritongorie maguru maitu njira-ini ya thayu.” **80** Nako kaana kau gagikura, na gakigia hinya roho-ini wako; nake agitura weru-ini nginya hinda iria eyumiririe kuri andu a Israeli.

2 Na riri, matuku-ini macio, Kaisari Augusto niarutire watho ati andu othe a mabururi mothe maria maathanagwo ni Aroma matarwo. **2** (Riri niri riri itarana ria mbere riri riataranirwo hinda iria Kuirinio aari baruthi wa Suriata.) **3** Nao andu magithi kwiyandikithia o mundu itura-ini riake mwene. **4** Ni undu icio Jusufu o nake akiambata kuuma itura ria Nazarethi kuu Galili, agithi Judea, agikinya Bethlehemu itura ria Daudi, tondū we aari wa nyumba o na wa mbari ya Daudi.

5 Nake aathiire kuo n̄geetha makeyand̄ikithie marĩ na Mariamu, m̄uir̄itu ūr̄ia endaga k̄uhikia, nake aarĩ m̄urit̄u. 6 Na h̄indĩ ir̄ia maarĩ o k̄uu, ihinda r̄ia mwana ḡuciarwo r̄iḡikinya, 7 Nake Mariamu ak̄irigithatha kaana ga kah̄i. Aḡikooaha na taama, aḡigakomia th̄iinĩ wa m̄uharatĩ tondũ n̄imaḡite handũ ha k̄uraara th̄iinĩ wa nyũmba ya ageni. 8 Na k̄uu b̄ur̄uri ūcio, n̄i kwarĩ ar̄iithi maikaraga m̄iḡunda-inĩ, maikar̄itie mahiũ mao ūtukũ. 9 M̄uraika wa Mwathani ak̄imoim̄ir̄ira, naguo riiri wa Mwathani ūk̄imatherera hau maarĩ, nao mak̄inyiitwo n̄i guoya. 10 No m̄uraika ūcio ak̄imeera at̄ir̄i, “Tigai gw̄itiḡira. Ndam̄urehera ūhoru mwega na wa ḡikeno k̄inene, ūr̄ia ūgaatuika wa andũ othe. 11 Ūm̄uth̄i itũura-inĩ r̄ia Daudi, n̄im̄uciar̄irwo m̄uhonokia; nake n̄iwe Kristũ ūr̄ia Mwathani. 12 Na r̄ir̄i, k̄ir̄ia k̄ir̄im̄umenyithia ūhoru ūcio n̄i ḡik̄i: N̄im̄ur̄iona gakenge koheetwo na taama gakometio th̄iinĩ wa m̄uharatĩ.” 13 Na o r̄imwe hakium̄ira ḡikundi k̄inene k̄ia araika a iḡurũ hamwe na m̄uraika ūcio, mak̄igooca Ngai, makiuga at̄ir̄i, 14 “Ngai arokumio k̄uu iḡurũ m̄uno, naguo thayũ ūroḡia ḡukũ th̄i k̄ur̄i andũ ar̄ia akenaḡira.” 15 Na r̄ir̄ia araika acio maamatigire maḡicooka iḡurũ-r̄i, ar̄iithi acio mak̄irana at̄ir̄i, “N̄it̄uth̄i Bethlehemu tũkoone ūndũ ūcio wik̄ik̄ite, ūcio Mwathani aatũhe ūhoru wagu.” 16 N̄i ūndũ ūcio maḡith̄i mahiũh̄ite, maḡikora Mariamu na Jusufu o na gakenge kau gakometio th̄iinĩ wa m̄uharatĩ. 17 Na maar̄ikia ḡukoona, mak̄imemerekia ūhoru ūr̄ia maaheetwo ūkonii kaana kau, 18 nao ar̄ia othe maũiguire mak̄igegio m̄uno n̄i maũndũ mar̄ia ar̄iithi acio maameeraga. 19

Nowe Mariamu akĩiga maũndũ macio mothe ngoro-inĩ yake, na agĩikara akĩmeciiragia. **20** Nao arĩithi acio makĩhũndũka, magĩkumagia na makĩgoocaga Ngai nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe maiguĩte na makoona, o ta ũrĩa meerĩitwo. **21** Mũthenya wa kanana wakinya, rĩrĩa ihinda rĩako rĩa kũrua rĩakinyire-rĩ, kaana kau gagĩtuo Jesũ, rĩitwa rĩrĩa mũraika aakaheete mbere ya nyina kũgĩa nda yako. **22** Na rĩrĩ, rĩrĩa ihinda rĩao rĩa gũtherio rĩakinyire kũringana na Watho wa Musa-rĩ, Jusufu na Mariamu magĩgatwara Jerusalemu nĩguo magakaneane harĩ Mwathani **23** (o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo Watho-inĩ wa Mwathani atĩrĩ, “Irigithathi rĩothe rĩa kahĩ nĩ rĩrĩamũragĩrwo Mwathani”), **24** na marute igongona kũringana na ũrĩa Watho wa Mwathani uugĩte: “Nĩ ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ.” **25** Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ mũndũ kũu Jerusalemu wetagwo Simeoni, warĩ mũthingu na mwĩtigĩri Ngai. Nake aatũire etereire kũhonokio kwa Isiraeli, nake Roho Mũtheru aarĩ hamwe nake. **26** Nĩaguũrĩrio nĩ Roho Mũtheru atĩ ndagakua atoneete Kristũ ũrĩa wa Mwathani. **27** Nake agĩtoonya thĩinĩ wa hekarũ atongoretio nĩ Roho. Na rĩrĩa aciari a kaana kau ti Jesũ, maagatwarire hekarũ thĩinĩ nĩguo mahingie ũrĩa mũtugo wa watho watuĩte-rĩ, **28** Simeoni agĩkaiyũkia moko-inĩ make na akĩgooca Ngai, akiuga atĩrĩ: **29** “Mwathani Mwene-Hinya, rĩu rekereria ndungata yaku ĩthĩĩ na thayũ, o ta ũrĩa wanjĩĩrĩire. **30** Nĩgũkorwo maithe makwa nĩmonete ũhonokio waku, **31** ũrĩa ũhaarĩrie mbere ya andũ othe, **32** ũrĩ ũtheri wa kũguũrĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ, o na riiri kũrĩ andũ aku a Isiraeli.” **33** Nake

ithe na nyina makĩgega mũno nĩ ùndũ wa maũndũ marĩa maaririo igũrũ rĩako. **34** Simeoni agĩcooka akĩmarathima akĩra Mariamu, nyina wa kaana kau atĩrĩ, “Kaana gaka nĩ gatuĩtwo ga kũgũithia na gũũkĩria andũ aingĩ thĩnĩ wa Isiraeli, na gatuĩke kĩmenyithia kĩrĩa kĩrĩmenagĩrĩrio, **35** nĩgeetha meciiria ma ngoro nyingĩ maguũrio. O na ngoro yaku o nayo nĩgatheecwo na rũhiũ rwa njora.” **36** Ningĩ nĩ kwarĩ na mūtumia mũnabii, wetagwo Anna mwarĩ wa Fanueli, wa mũhĩrĩga wa Asheri. Mūtumia ũcio aarĩ mũkũrũ mũno; aikarire na mũthuriwe mĩaka mũgwanja kuuma ahika, **37** agĩcooka agĩkara arĩ wa ndigwa na hĩndĩ ĩyo aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩnana na ĩna. Nake ndoimaga hekarũ-inĩ, no aatũire kuo ahooyaga Ngai ũtukũ na mũthenya, na akehiingaga kũrĩa irio na akahooyaga. **38** Hĩndĩ o ĩyo agĩũka harĩo, agĩcookeria Ngai ngaatho, na akĩaria ũhoru wa kaana kau kũrĩ arĩa othe meetagĩrĩra kuona gũkũũrwo kwa Jerusalemu. **39** Rĩrĩa Jusufu na Mariamu maarĩkirie gwĩka maũndũ marĩa mothe maathanĩtwo nĩ watho wa Mwathani-rĩ, magĩcooka Galili, makĩinũka itũũra rĩao kũu Nazarethi. **40** Nako kaana kau gagĩkũra, gakĩgĩa na hinya; gakĩiyũrwo nĩ ũũgĩ, nago wega wa Ngai warĩ hamwe nako. **41** Mwaka o mwaka aciari ake nĩmathiiaga Jerusalemu nĩ ùndũ wa Gĩathĩ kĩa Bathaka. **42** Jesũ aakinyia mĩaka ikũmi na ĩrĩ, makĩambata nake magĩthĩ Gĩathĩ-inĩ kũu kũringana na mũtugo. **43** Na Gĩathĩ kũu gĩathira, rĩrĩa aciari ake mainũkaga-rĩ, kamwana kau ti Jesũ, gagĩtigwo na thuutha kũu Jerusalemu, no matiamenyire. **44** Nao magĩthĩ rũgendo rwa mũthenya mũgima, magĩciiragia

atĩ aarĩ gĩkundi-inĩ kĩa. Thuutha ũcio makĩambĩrĩria kũmũcaria kũrĩ andũ a mbarĩ yao o na kũrĩ arata. **45** Hĩndĩ ĩrĩa mamwaagire, magĩcooka Jerusalemu makamũcarie. **46** Thuutha wa mĩthenya ĩtatũ makĩmũkora hekarũ-inĩ aikarĩte gatagatĩ ka arutani, amathikĩrĩirie na akĩmooragia ciũria. **47** Ũrĩa wothe waiguaga akĩaria nĩagegagio nĩ ũmenyo wake na ũrĩa aacookagia. **48** Rĩrĩa aciari ake maamuonire, makĩgega. Nyina akĩmũũria atĩrĩ, “Mũriũ, ũgũtwĩka ũguo nĩkĩ? Nĩ na thoguo nĩ tũgũcarĩtie tũrĩ na kĩa mũno.” **49** Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũnjarie? Kaĩ mũtooĩ atĩ njagĩrĩrwo gũkorwo ndĩ nyũmba-inĩ ya Baba?” **50** No-o matiataũkĩrwo nĩ ũrĩa aameeraga. **51** Nake agĩcooka hamwe nao nginya Nazarethi, na nĩamathĩkagĩra. No nyina nĩaigaga maũndũ macio mothe ngoro-inĩ yake. **52** Nake Jesũ agĩkũra, akĩũhĩgaga, na akĩnenehaga, akĩendagwo nĩ Ngai, o na andũ.

3 Na rĩrĩ, mwaka wa ikũmi na ĩtano wa ũthamaki wa Tiberio Kaisari, hĩndĩ ĩrĩa Pontio Pilato aarĩ barũthi wa Judea, nake Herode aathanaga Galili, na Filipu mũrũ wa ithe aathanaga Iturea na Tarokoniti, nake Lusania agaathana Abilene, **2** hĩndĩ ĩyo Anasi na Kaiafa maarĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, ũhoru wa Ngai nĩwakinyĩire Johana mũrũ wa Zakaria arĩ werũ-inĩ. **3** Nake agĩthĩ bũrũri wothe ũrĩa warĩ hakuhĩ na Rũũ rwa Jorodani, akĩhunjagia atĩ andũ merire nĩguo marekerwo mehia mao nĩgeetha mabatithio. **4** O ta ũrĩa kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mũnabii Isaia atĩrĩ: “Nĩ mũgambo wa mũndũ ũkwanĩrĩra werũ-inĩ, akoiga atĩrĩ, ‘Haarĩriai njĩra ya Mwathani, rũngariai tũcĩra

twake. 5 Mīkuru yothe nīgathikwo, nacio irīma ciothe na tūrīma nīkaaraganio. Njīra iria njogomu nīkarūngario, nacio njīra iria itarī njaraganu nīkaaraganio. 6 Nao andū othe nīmakona ūhonokio wa Ngai.” 7 Andū aingī nīmathiire kūrī Johana akamabatithie, nake akīmeera atīrī, “Inyuī rūciaro rūrū rwa nduīra! Nūū ūmūtaarīte mūūrīre marakara marīa makirīī gūūka? 8 Ciarai maciaro maringaine na kwīrira. Na mūtikambīrīrie kwīra na ngoro cianyu atīrī, ‘Ithe witū nī Iburahīmu,’ Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, Ngai no atūme mahiga maya matuīke ciana cia Iburahīmu. 9 Ithanwa nīrīgītvo itina-inī cia mītī, na mūtī o wothe ūtaciara maciaro mega ūrītemagwo ūgalkio mwaki-inī.” 10 Nao andū acio makīmūūria atīrī, “Tūkīagīrīrwo nī gwīka atīa?” 11 Nake Johana akīmacookeria atīrī, “Mūndū ūrīa ūrī na nguo igīrī nāgaire ūrīa ūtarī, nake ūrīa ūrī na irio nīeke o ta ūguo.” 12 Nao etia mbeeca cia igooti o nao magīūka mabatithio, makīmūūria atīrī, “Mūrutani, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?” 13 Nake akīmacookeria atīrī, “Mūtigetage mbeeca makīria ya ūrīa mwathītvo mwītage.” 14 Nacio thigari ikīmūūria atīrī, “Na ithuī-rī, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?” Nake agīcicookeria atīrī, “Mūtigatunyage andū mbeeca na mūtikamaigagīrīre igenyo; na ningī iganagwoi nī mūcaara wanyu.” 15 Na rīrī, andū nīmaikaraga metereire marī na mwīhoko, na othe magecūūranagia ngoro-inī ciao kana hihi Johana ahota gūkorwo nīwe Kristū. 16 Nowe Johana akīmacookeria akīmeera othe atīrī, “Nī-rī, ndīmūbatithagia na maaī. No nī kūrī mūndū ūgūūka ūrī na hinya kūngīra, ūrīa nīī itagīrīre kuohora ndigi

cia iraatũ ciake. We akaamũbatithagia na Roho Mũtheru o na mwaki. **17** Gĩtarũrũ gĩake akĩnyiitĩte na guoko nĩguo atherie kĩhuhĩro gĩake, na acookanĩrĩrie ngano amĩikie ikũmbĩ rĩake, no nĩagacina mahuti na mwaki ũtangĩhoreka.” **18** Johana nĩataarire andũ na ciugo nyingĩ na akamahunjagĩria Ũhoro-ũrĩa-Mwega. **19** Na rĩrĩ, rĩrĩa Johana aatetirie Herode ũrĩa warĩ mũthamaki tondũ wa kũhikia Herodia, mũtumia wa mũrũ wa ithe na nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mangĩ mothe mooru eekĩte, **20** Herode nĩongereire ũndũ ũngĩ mũũru makĩria; naguo nĩ wa kũnyiitithia Johana na kũmuohithia njeera. **21** Hĩndĩ rĩria andũ othe maarĩkirie kũbatithio, o nake Jesũ nĩabatithirio. Na rĩrĩa aahooyaga, Igũrũ rĩkĩhingũka, **22** nake Roho Mũtheru agĩkũrũka akĩũmba igũrũ rĩake arĩ na mwĩrĩ wahaanaga ta wa ndutura. Naguo mũgambo ũkiuma Igũrũ ũkiuga atĩrĩ, “Wee nĩwe mũrũ wakwa ũrĩa nyendete; na nĩngenaga mũno nĩwe.” **23** Na rĩrĩ, Jesũ akĩambĩrĩria ũtungata wake aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka ta mĩrongo itatũ. Nao andũ meeciiragia atĩ aarĩ mũrũ wa Jusufu, mũrũ wa Heli, **24** mũrũ wa Mathati, mũrũ wa Lawi, mũrũ wa Meliki, mũrũ wa Janai, mũrũ wa Jusufu, **25** mũrũ wa Matathia, mũrũ wa Amosi, mũrũ wa Nahumu, mũrũ wa Esili, mũrũ wa Nagai, **26** mũrũ wa Maathi, mũrũ wa Matathia, mũrũ wa Semeini, mũrũ wa Joseki, mũrũ wa Joda, **27** mũrũ wa Joanani, mũrũ wa Resa, mũrũ wa Zerubabeli, mũrũ wa Shelathieli, mũrũ wa Neri, **28** mũrũ wa Meliki, mũrũ wa Adi, mũrũ wa Kosamu, mũrũ wa Elimadami, mũrũ wa Eri, **29** mũrũ wa Joshua, mũrũ wa Eliezeri, mũrũ wa Jorimu, mũrũ wa Mathati, mũrũ wa

Lawi, **30** mūrū wa Simeoni, mūrū wa Juda, mūrū wa Jusufu, mūrū wa Jonamu, mūrū wa Eliakimu, **31** mūrū wa Melea, mūrū wa Mena, mūrū wa Matatha, mūrū wa Nathani, mūrū wa Daudi, **32** mūrū wa Jesii, mūrū wa Obedi, mūrū wa Boazu, mūrū wa Salimoni, mūrū wa Nahashoni, **33** mūrū wa Aminadabu, mūrū wa Aruni, mūrū wa Hezironi, mūrū wa Perezu, mūrū wa Juda, **34** mūrū wa Jakubu, mūrū wa Isaaka, mūrū wa Iburahīmu, mūrū wa Tera, mūrū wa Nahoru, **35** mūrū wa Serugu, mūrū wa Reu, mūrū wa Pelegu, mūrū wa Eberi, mūrū wa Shela, **36** mūrū wa Kainani, mūrū wa Arafakasadi, mūrū wa Shemu, mūrū wa Nuhu, mūrū wa Lameku, **37** mūrū wa Methusela, mūrū wa Enoku, mūrū wa Jaredi, mūrū wa Mahalaleli, mūrū wa Kenani, **38** mūrū wa Enoshu, mūrū wa Sethi, mūrū wa Adamu, mūrū wa Ngai.

4 Nake Jesū akiuma kūu Jorodani aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, agītwarwo nī Roho werū-inī, **2** kūrīa aagereirio nī mūcukani matukū mīrongo ĩna. Ndaarĩaga kīndū matukū-inī macio, namo maathira agĩkorwo arī mūhūūtu. **3** Nake mūcukani akīmwīra atīrī, “Angĩkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai, ĩra ihiga rīrī rītuīke mūgate.” **4** Nake Jesū akīmīcookeria atīrī, “Nī kwandīkītwo atīrī: ‘To mūgate wiki ũngītūūria mūdū muoyo.’” **5** Ningī mūcukani akīmūtwaru handū hatūūgīru mūno, na gwa kahinda kanini mūno akīmuonia mothamaki mothe ma gūkū thī. **6** Agīcooka akīmwīra atīrī, “Nīngūkūhe wathani wa kūu guothe na riiri wakuo wothe, nīgūkorwo nīheanītwo kūrī nī, na no ndīciheane kūrī mūdū o wothe ũrīa ingīenda kūhe. **7** Nī ūndū ūcio ũngīnyinamīrīra ūhooe, mothe

megũtuika maku.” **8** Jesũ akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku na ũmũtungatagĩre o we wiki.’” **9** Nake mũcukani akĩmũtwara Jerusalemu, na akĩmũrũgamia gathũrũmũndũ-inĩ ka hekarũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai, wĩgũithie thĩ kuuma haha. **10** Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩagaatha araike ake nĩ ũndũ waku makũmenyerere wega; **11** ningĩ nĩmagakwanĩrĩria na moko mao, nĩgeetha ndũkaringwo kũgũrũ nĩ ihiga.” **12** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maandĩko moigĩte atĩrĩ: ‘Ndũkanagerie Mwathani Ngai waku.’” **13** Rĩrĩa mũcukani aarĩkirie kũmũgeria na njĩra ciothe-rĩ, akĩmũtiga nginya ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire rĩkoneka. **14** Nake Jesũ agĩcooka Galili arĩ na hinya wa Roho, nayo ngumo yake ikĩhunja kũu bũrũri ũcio wothe. **15** Nake nĩarutanaga thunagogi-inĩ ciao, nao andũ othe makĩmũkumia. **16** Na rĩrĩ, nĩathiire Nazarethi, kũrĩa aarereirwo, na agĩtoonya thunagogi mũthenya wa Thabatũ, o ta ũrĩa aamenyerete gwĩka. Nake akĩrũgama na igũrũ athome Maandĩko. **17** Akĩnengerwo ibuku rĩa gĩkũnjo rĩa mũnabii Isaia. Akĩrĩkũnjũra, akĩona harĩa handĩkĩtwo atĩrĩ: **18** “Roho wa Mwathani arĩ igũrũ rĩakwa, nĩ ũndũ nĩanjitĩrĩirie maguta nĩguo hunjagĩrie arĩa athĩini Ũhoru-ũrĩa-Mwega. Nĩandũmĩte thĩĩ nyanĩrĩre kuohorwo kwa arĩa moheetwo, na atĩ arĩa atumumu nĩmegũcooka kuona, na njohorithie arĩa mahinyĩrĩrio, **19** ningĩ nyanĩrĩre mwaka wa gwĩtikĩrĩka wa Mwathani.” **20** Agĩcooka agĩkũnja ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, agĩcookeria mũmenyereri wa thunagogi, agĩkara thĩ. Nao andũ arĩa othe maarĩ thunagogi makĩmũrora. **21** Nake

akĩambĩrĩria kwaria, akĩmeera atĩrĩ, “Ūmũthĩ maandĩko maya nĩ mahingio mũkĩĩguagĩra.” **22** Nao andũ othe makĩmũgaatha na makĩgegio mũno nĩ ciugo njega iria cioimaga kanua gake. Makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti mũrũ wa Jusufu?” **23** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ mũkũnjĩra thimo ĩrĩa yugaga atĩrĩ, ‘Ndagĩtarĩ, wĩhonia wee mwene! Maũndũ marĩa tũguĩte atĩ nĩ wekire kũu Kaperinaumu meeke gũkũ itũũra-inĩ rĩaku.” **24** Agĩthĩ na mbere kuuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra na ma, gũtirĩ mũnabii wĩtikagĩrwo itũũra-inĩ rĩake. **25** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ kwarĩ atumia aingĩ a ndigwa Isiraeli matukũ-inĩ ma Elija, rĩrĩa igũrũ rĩarĩ ihinge mĩaka ĩtatũ na nuthu, na ng’aragu nene ikĩiyũra bũrũri wothe. **26** No Elija ndaigana gũtũmwo kũrĩ o na ũmwe wao, tiga kũrĩ mũtumia wa ndigwa ũrĩa watũire itũũra rĩa Zarefathu kũu bũrũri wa Sidoni. **27** Ningĩ nĩ kwarĩ andũ aingĩ maarĩ na mangũ thĩinĩ wa Isiraeli ihinda rĩa Elisha ũrĩa mũnabii, no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wao wahonirio tiga Naamani ũrĩa Mũsuriata.” **28** Andũ othe arĩa maarĩ thĩinĩ wa thunagogi nĩmarakarire mũno rĩrĩa maiguire ũguo. **29** Magĩũkĩra makĩmũrutũrũra kuuma itũũra-inĩ rĩu, makĩmũtwara rwere-inĩ rwa karĩma harĩa itũũra rĩu rĩakĩtwo, nĩguo mamũikie na kũu kĩharũrũka-inĩ. **30** Nowe Jesũ akĩgerera gatagatĩ-inĩ ka andũ, agĩthĩra. **31** Agĩcooka agĩkũrũka, agĩthĩ Kaperinaumu, itũũra rĩarĩ Galili, na mũthenya wa Thabatũ akĩambĩrĩria kũruta andũ. **32** Nao andũ makĩgega nĩ ũndũ wa ũrutani wake, tondũ ndũmĩrĩri yake yarĩ ya wathani. **33** Na rĩrĩ, kũu thĩinĩ wa thunagogi nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ na ndaimono, nĩyo ngoma thũku. Nake

akianirira na mugambo munene, akiuga atiri, **34** “Hi! Urenda ata na ithui, wee Jesu wa Nazarehi? Uukite gutuniina? Ninguii, we niwe uria Mutheru wa Ngai!”

35 Nake Jesu akimikuma, akimira atiri, “Kira, na uume thini wake!” Nayo ndaimono iyo ikiguthia mundu ucio thi hau mbere yao othe, ikiuma na ndiamutihirie. **36** Nao andu othe makigege makirania atiri, “Kai urutani uyū uhaana ata? Araatha ngoma thuku ari na wathani na hinya, nacio ikoima!”

37 Nayo ngumo yake ikihunja kuria guothe kwariganitie na kuu. **38** Nake Jesu akiuma thunagogi, agithii mucii gwa Simoni. Na riri, nyina wa mutumia wa Simoni aari mururu murimu wa kuhuha mwiri muno, nao magithaitha Jesu ni undu wake. **39** Ni undu ucio, akianamirira hari we, na agitha murimu ucio uume mwiri wake, naguo ukiuma. Nake mutumia ucio agiukira o rimwe na akiambirira kumatungatira. **40** Na riria riua rithuaga, andu makirehera Jesu andu ari othe aari na murimu ngurani, nake akimaigirira moko o mundu o mundu, akimahonia. **41** O na ningi ndaimono ikiuma andu aingi, ikianagirira atiri, “Wee niwe Muru wa Ngai!” Nowe agicikaania na agicigiria ciarie, tondū nicioi ati niwe Kristu. **42** Na gwakia-ri, Jesu akiumagara agithii kundū gutaari andu. Nao andu makimucaria, na riria maakinyire haria aari, makigeria kumugiririra ndakoime kuu amatige. **43** Nowe akimeera atiri, “No nginya hunjie Uhoru-uria-Mwega wa uthamaki wa Ngai matuura-ini maria mangi o namo, ni undu nikio ndaatimirwo.” **44** Nake agithii na mbere na kuhunja thini wa thunagogi cia Judea.

5 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Jesũ arũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩa Genesareti, nakĩo kĩrĩndĩ kĩa andũ aingĩ nĩkĩahatĩkanaga kĩmũkuhĩrĩrie nĩguo gĩthikĩrĩrie ũhoru wa Ngai, **2** nake akĩona tũtarũ twĩrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩu, tũtigĩtwo ho nĩ ategi a thamaki, arĩa maathambagia neti ciao cia gũtega. **3** Agĩtoonya gatarũ kamwe, nako kaarĩ ga Simoni, akĩmũthaitha agatoonyatoonyie maaĩ-inĩ, kehere hũgũrũrũ-inĩ. Agĩcooka agĩkara thĩ, akĩambĩrĩria kũruta andũ ũhoru arĩ gatarũ-inĩ kau. **4** Na aarĩkia kwaria, akĩra Simoni atĩrĩ, “Twaru gatarũ haarĩa hariku, mũikũrũkie neti maaĩ-inĩ, mũtege thamaki.” **5** Nake Simoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathi witũ, tũrutĩte wĩra mũritũ ũtukũ wothe, na tũtinanyiita kĩndũ o na kĩ. No tondũ nĩwoiga ũguo-rĩ, nĩngũikũrũkia neti.” **6** Maarĩkia gwĩka ũguo, makĩnyiita thamaki nyingĩ mũno, nginya neti ciao ikĩambĩrĩria gũtuĩka. **7** Nĩ ũndũ ũcio makĩheneria arĩa maarutithanagia wĩra nao, arĩa maarĩ gatarũ kau kangĩ moke mamateithie, nao magĩũka makĩiyũria tũtarũ twerĩ ki, o nginya tũkĩambĩrĩria gũtoonyerera maaĩ-inĩ. **8** Hĩndĩ irĩa Simoni Petero onire ũguo, akĩngũithia maru-inĩ ma Jesũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Njeherera Mwathani; nĩ ndĩ mũndũ mwĩhia!” **9** Nĩgũkorwo we na arĩa othe maarĩ nao nĩmagegire mũno nĩ ũndũ wa thamaki iria maanyiitĩte, **10** o na Jakubu na Johana, ariũ a Zebedi, arĩa maarutithanagia wĩra na Simoni nĩmagegire. Nake Jesũ akĩra Simoni atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra; kuuma rĩu ũrĩtegaga andũ.” **11** Nĩ ũndũ ũcio makĩumĩria tũtarũ twao hũgũrũrũ-inĩ cia iria, magĩtiga indo ciao ciothe, makĩmũrũmĩrĩra. **12** Na rĩrĩ, hĩndĩ imwe rĩrĩa Jesũ aarĩ itũũra-inĩ rĩmwe-rĩ,

nĩguokire mũndũ waiyũrĩtwo nĩ mangũ mwĩrĩ wothe. Na rĩrĩa onire Jesũ, akĩgũithia, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ, akĩmũthaitha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngĩendarĩ, no ũũtherie.” **13** Jesũ agĩtambũrũkia guoko gwake, akĩhutia mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩngwenda. Therio!” Na o hĩndĩ iyo akĩhonio mangũ. **14** Jesũ agĩcooka akĩmũkaania, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkeere mũndũ o na ũ, no thiĩ, ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute magongona marĩa Musa aathanire nĩ ũndũ wa gũtherio gwaku, arĩ ũira kũrĩ o.” **15** Na rĩrĩ, ngumo yake ĩgĩkĩrĩrĩa kũhunja makĩria, o nginya kĩrĩndĩ kĩingĩ ma kĩa andũ gĩgĩũka kũmũthikĩrĩria na kũhonio mĩrimũ yao. **16** No Jesũ nĩheragĩra andũ, agathiĩ kũndũ gũtarĩ andũ kũhoera Ngai kuo. **17** Mũthenya ũmwe nĩ kũrutana aarutanaga, nao Afarisai na arutani a watho arĩa mookĩte kuuma matũũra mothe ma Galili, na Judea, na Jerusalemu, maikarĩte thĩ hau. Naguo hinya wa Ngai wa kũhonania warĩ hamwe na Jesũ. **18** Na rĩrĩ, nĩhookire andũ makuuĩte mũndũ na kĩbarĩ, warũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga, nao makĩgeria kũmũtoonyia nyũmba mamũige harĩ Jesũ. **19** Na rĩrĩa maagire njĩra ya gwĩka ũguo nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ, makĩhaica nyũmba-igũrũ magĩtharia maturubarĩ, makĩmũikũrũkĩria mwanya-inĩ ũcio o arĩ kĩbarĩ-inĩ, nginya gatagatĩ-inĩ ka andũ acio makĩmũiga o hau Jesũ aarĩ. **20** Rĩrĩa Jesũ onire wĩtikio wao, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrata, nĩwarekerwo mehia maku.” **21** Nao Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩria gwĩciiria ngoro-inĩ ciao, makiuga atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ arĩ ũ, ũkũruma Ngai? Nũũ ũngĩhota kũrekanĩra mehia, tĩga Ngai we wiki?” **22**

Nowe Jesū nīamenyaga ūrīa meeciiragia na akīmooria atīrī, “Mūreciiria maūdū macio ngoro-inī cianyu nīkī? 23 Nī ūndū ūrīkū mūhūthū; nī kwīra mūdū, ‘Nīwarekerwo mehia maku,’ kana nī kūmwīra, ‘Ūkīra wītware’? 24 No nīgeetha mūmenye atī Mūrū wa Mūdū arī na ūhoti gūkū thī wa kūrekanīra mehia-rī ...” Akīira mūdū ūcio wakuīte ciīga atīrī, “Ndakwīra atīrī, ūkīra, oya kībarī gīaku, ūinūke.” 25 O hau hau akīrūgama mbere yao, akīoya kībarī kīrīa akomeire, na akīinūka mūciī akīgoocaga Ngai. 26 Nao andū othe nīmagegire na magīkumia Ngai. Makīiyūrwo nī guoya, makiuga atīrī, “Ūmūthī nītuonete maūdū tūtārī tuona.” 27 Thuutha wa ūguo, Jesū akiumagara na akīona mūdū warī mwītia wa mbeeca cia igooti wetagwo Lawi aikarīte harīa heetagīrio mbeeca cia igooti. Jesū akīmwīra atīrī, “Nūmīrīra.” 28 Nake Lawi agīūkīra, agītiga indo ciake ciothe, akīmūrūmīrīra. 29 Lawi agīcooka akīrugithīria Jesū iruga inene gwake mūciī, na gīkundi kīnene kīa etia mbeeca cia igooti o na andū angī nīmarīīanagīra nao. 30 No Afarisai na arutani a watho arīa maarī a gīkundi kīao magītetia arutwo ake makīmooria atīrī, “Mūrīīanagīra na mūkanyuuanīra na etia mbeeca cia igooti na andū ehia nīkī?” 31 Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Andū arīa agima mīrī tio mabataragio nī ndagītārī, no nī arīa arūaru. 32 Nīī ndiokire gwīta andū arīa athingu, no nī arīa ehia, nīguo merire.” 33 Nao makīmwīra atīrī, “Arutwo a Johana nī meehingaga kūrīa irio kaingī kaingī makahooya, o nao arutwo a Afarisai nīmekaga o ūguo, no aku marīīaga na makanyua hīndī ciothe.” 34 Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “No mwīre ageni a mūhikania

mehinge kūrīa rīrīa e hamwe nao? **35** No rīrī, ihinda nīrīgakinya rīrīa mūhikania akeetherio kuuma kūrī o; matukū-inī macio-rī, nī makeehinga kūrīa irio.” **36** Ningī Jesū akīmahe ūhorō na ngerekano ĩno, akīmeera atīrī, “Gūtīrī mūdū ūngītīnia kīraka kuuma harī nguo njerū, agīkīre nguo ngūrū. Angīka ūguo, angīkorwo atarūrīte nguo njerū, nakīo kīraka kīu kīa nguo ĩyo njerū kīage kwagīrīra nguo ĩyo ngūrū. **37** Ningī gūtīrī mūdū wīkagīra ndibei ya mūhīhano mondo-inī ngūrū. Angīka ūguo, ndibei ĩyo ya mūhīhano no ĩtarūrē mondo icio, ndibei ĩyo ĩtīke, nacio mondo icio itarūkange. **38** Aca, ti ta ūguo, ndibei ya mūhīhano no ngīnya ĩkīrwo mondo-inī njerū. **39** O na gūtīrī mūdū thuutha wa kūnyua ndibei ngūrū ūcookaga kwenda ndibei ĩyo ya mūhīhano, nī ūndū oigaga atīrī, ‘Īrīa ngūrū nīyo njega.’”

6 Mūthenya ūmwe wa Thabatū, Jesū akīgerera mīgūnda-inī ya ngano, nao arutwo ake makīambīrīria gūtua ngira imwe cia ngano, magīcirīgītha na moko, makīrīa ngano. **2** Afarisai amwe makīmooria atīrī, “Nī kī kīratūma mwīke ūrīa gūtētīkīrītīo nī watho mūthenya wa Thabatū?” **3** Jesū akīmacookeria atīrī, “Kaī mūtathomete ūrīa Daudi eekire, rīrīa we na arīa maarī nake maarī ahūtu? **4** Aatoonyire Nyūmba ya Ngai, akīoya na akīrīa mīgāte ĩrīa yamūrīrwo Ngai, ĩrīa ateetīkīrītīo kūrīa nī watho tīga no athīnjīri-Ngai meetīkīrītīo kūmīrīa, na agīcooka akīhe arīa maarī nake ĩmwe yayo.” **5** Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Mūrū wa Mūdū nīwe Mwathani wa Thabatū.” **6** Na rīrī, mūthenya ūngī wa Thabatū nīathiire thunagogi-inī, akīrutana, nakuo nī kwarī na mūdū warī

mwonju guoko gwake kwa ūrīo. **7** Nao Afarisai na arutani a watho nīmacaragia ūndū mangīthitangīra Jesū, nī ūndū ūcio makīmūrora mūno, mone kana nīekūhonia mūthenya wa Thabatū. **8** Nowe Jesū, tondū nīamenyaga ūrīa meeciiragia, akīra mūdū ūcio wonjete guoko atīrī, “Ūkīra ūrūgame mbere ya andū othe.” Nī ūndū ūcio agīūkīra akīrūgama hau. **9** Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Ngūmūūria atīrī, nī ūndū ūrīkū mwītīkīrie nī watho mūthenya wa Thabatū: nī gwīka wega kana nī gwīka ūūru, nī kūhonokia muoyo kana nī kūniina?” **10** Akīhūgūra, akīmarora othe, agīcooka akīra mūdū ūcio atīrī, “Tambūrūkia guoko gwaku.” Nake agīka o ro ūguo; nakuo guoko gwake gūkīhonio biū. **11** Nao makīrakara mūno, makīambīrīria kūūrania ūrīa mangīka Jesū. **12** Mūthenya ūmwe Jesū nīoimagarire agīthī kīrīma-inī akahoe, akīraara akīhooya Ngai ūtukū wothe. **13** Gwakīarī, agīta arutwo ake moke harī we, agīthuura andū ikūmi na eerī ao, akīmatua atūmwo, nao nī: **14** Simoni (ūrīa aature Petero), na Anderea mūrū wa nyina, na Jakubu, na Johana, na Filipu, na Baritholomayo, **15** na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo, na Simoni ūrīa wetagwo Zelote, **16** na Judasi wa Jakubu, na Judasi Mūisikariota ūrīa wamūkunyaire. **17** Nake Jesū agīkūrūka hamwe nao, makīrūgama handū haarī haraganu. Gīkundi kīnene kīa arutwo ake kīarī ho, o na andū aingī mūno kuuma Judea guothe, na Jerusalemu, o na kuuma ndeere-inī cia Turo na Sidoni, **18** nao mookīte nīguo mamūigue na mahonio mīrimū yao. Nao arīa maanyamaragio nī ngoma thūku makīhonio, **19** nao andū othe makīgeria kūmūhutia,

tondū hinya nīwoimaga thīinī wake na ūkamahonia othe.

20 Nake akīrora arutwo ake, akiuga atīrī: “Kūrathimwo-rī, nī inyuī athīini, nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai nī wanyu.

21 Kūrathimwo-rī, nī inyuī mūhūūtaga rīu, nīgūkorwo nīmūkahūūnio. Kūrathimwo-rī, nī inyuī mūrārīra rīu, nīgūkorwo nīmūgatheka. **22** Kūrathimwo-rī, nī inyuī hīndī īrīa andū mekūmūmena, na meyamūre kūrī inyuī, na mamūrume, na mathūkīrīrie rītwa rīanyu, nī ūndū wa Mūrū wa Mūdū. **23** “Mūthenya ūcio nīmūgakena na mūrūgarūge, tondū mūcaara wanyu nī mūingī Igūrū. Nīgūkorwo ūguo noguo maithe mao meekire anabii. **24** “No rīrī, kaī mūrī na haaro inyuī itonga-ī, nīgūkorwo nīmūrīkītie kwamūkīra kūnyamarūrwo kwanyu. **25** Kaī mūrī na haaro inyuī arīa mūhūūniī rīu-ī, nīgūkorwo nīmūkahūūta. Kaī mūrī na haaro arīa mūratheka rīu-ī, nīgūkorwo nīmūgacakaya na mūrīre. **26** Kaī mūrī na haaro inyuī hīndī īrīa andū othe mekūmūgaathīrīria-ī, nīgūkorwo ūguo noguo maithe mao meekaga anabii a maheeni. **27** “No ngūmwīra atīrī inyuī arīa mūūthikīrīrie: endagai thū cianyu, na mwīkage wega arīa mamūthūire, **28** na ningī mūrathimage arīa mamūrumaga, na mūhooyagīre arīa mamwīkaga ūūru. **29** Na rīrī, mūdū angīkūgūtha rūthīa rūmwe, mūhūgūkīrie rūu rūngī o naruo. Na mūdū angīgūtunya igooti rīaku, ndūkamūgirie kuoya o na kanjū yaku. **30** Mūdū o wothe angīkūhooya kīndū mūhe, na mūdū o wothe angīoya kīndū gīaku, ndūkamwītie. **31** Īkagai andū arīa angī o ūrīa mūngīenda mamwīkage. **32** “Rīu-rī, angīkorwo mwendete o arīa mamwendete-rī, mwakīguna na kī? O na ‘ehia’ nīmendaga arīa

mamendete. **33** Na mūngīkorwo mwīkaga wega o arīa mamwīkaga wega-rī, mwakīgūna na kī? Nīgūkorwo ehia o nao nīmekaga o ūguo. **34** Na ningī mūngīkorwo mūkombithagia o arīa mwīhokete nīmakamūrīha-rī, mwakīgūna na kī? O na ehia nīmakombagīra ehia arīa angī, mehokete nīmakarīhwo ciothe. **35** No rīrī, endagai thū cianyu, na mūciīkage wega, o na mūkombithagie mūtekwīhoka gūcookerio kīndū. Hīndī ūyo irīhi rīanyu nīrīkaneneha, na inyuī nīmūgatuīka ariū a Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, nīgūkorwo we nīaiguagīra arīa matarī ngaatho tha o na arīa aaganu. **36** Iguanagīrai tha, o ta ūrīa lthe wanyu aiguanagīra tha. **37** “Mūtigaciirithanagie nīgeetha na inyuī mūtikanaciirithio. Mūtigatuanagīre, nīgeetha na inyuī mūtikanatuīrwo. Rekanagīrai, na inyuī nīmūkarekerwo. **38** Heanagai, na inyuī nīmūrīheagwo na gīthimi kīega, gīkindīrītwo, kīnainītio na gīgaitīkīrīra, nīkīo mūgaitīrīrwo nakīo nguo-inī. Nīgūkorwo gīthimi kīrīa mūthimanagīra nakīo, no kīo mūrīthimagīrwo nakīo.” **39** Agīcooka akīmahe ngerekano īno, akīmooria atīrī, “Mūtumumu no atongorie mūtumumu ūrīa ūngī? Githī eerī to magūe irima? **40** Mūrutwo ti mūnene kūrī mūmūruti, no ūrīa wothe mūrute wega, no atuīke ta mūmūruti. **41** “Nī kī gīgūtūma wone kīhuti kīrīa kīrī riitho rīa mūrū wa thoguo, no ūkaaga kūrūmbūiya mūgogo ūrīa ūrī riitho rīaku we mwene? **42** Wahota atīa kwīra mūrū wa thoguo atīrī, ‘Mūrū wa baba, reke ngūrute kīhuti kīu kīrī riitho rīaku,’ o rīrīa wee wagīte kuona mūgogo ūrīa ūrī naguo riitho rīaku? Wee hinga īno, amba ūrute mūgogo ūcio ūrī naguo riitho, nīguo

wone wega ũhote kūruta kīhuti kīrīa kīrī riitho rīa mūrū wa thoguo. **43** “Gūtīrī mūtī mwega ũciaraga maciaro mooru, kana mūtī mūrū ũgaciara maciaro mega. **44** O mūtī ũmenyekaga na maciaro maguo mwene. Andū matituaga ngūyū kuuma mītī-inī ya mīigua, o na kana magatua thabibū kuuma cong’e-inī. **45** Mūdū ũrīa mwega aragia maūdū mega kuuma mūthiithū-inī wa ngoro yake, nake mūdū ũrīa mūrū aragia maūdū mooru kuuma mūthiithū-inī wa ngoro yake. Nīgūkorwo kanua gake kaaragia o maūdū marīa maiyūrīte ngoro yake. **46** “Atīrīrī, mūnjītaga ‘Mwathani, Mwathani,’ nīkī, na mūtīkaga ũrīa ndīmwīraga? **47** Nīngūmuonia ũrīa mūdū ũrīa ũūkaga kūrī nī, na akaigua ciugo ciakwa, na ageeka ũrīa ciugīte ahaana. **48** Ahaana ta mūdū waakaga nyūmba, ũrīa wenjire mūthingi, akīūrīkia na akīwamba igūrū rīa ihiga. Hīndī ũrīa kwagīire mūiyūro wa maaī, kīguū gīkīgūtha nyūmba īyo na nditi, no gītiamīenyenyirie, tondū nīyaakītwo wega. **49** No mūdū ũrīa ũiguaga ciugo ciakwa, na ndekaga ũrīa ciugīte, ahaana ta mūdū ũrīa waakire nyūmba ītarī na mūthingi. Na rīrīa kīguū kīagūthire nyūmba īyo, ikīmomoka, naguo mwanangīko wayo warī mūnene.”

7 Nake Jesū aarīkia kwaria maūdū macio mothe andū makīmūiguaga, agītoonya Kaperinaumu. **2** No kūu nī kwarī na ndungata ya mūnene-wa-thigari-igana, ũrīa mūmīathi eendete mūno, nayo yarī ndwaru hakuhī gūkua. **3** Nake mūnene ũcio wa thigari igana aigua ũhoru wa Jesū, agītūma athuuri a Ayahudi kūrī we makamūurie oke ahonie ndungata yake. **4** Nao maakinya kūrī Jesū,

makīmūthaiha magwatīirie mūno, makīmwīra atīrī,
“Mündū ūyū nīagīrīrwo gwīkwo ūguo nīwe, 5 tondū
nīendete rūrīrī rwitū na nīatwakīire thunagogi.” 6 Nī
ūndū ūcio Jesū agīthīī nao. Na marī hakuhi gūkinya
mūciī, mūnene ūcio wa thigari igana akīmūtūmīra arata
makamwīre atīrī, “Mwathani, tiga gwīthīīnia tondū
ndiagīrīire wee ūūke gwakwa mūciī. 7 O na nokīo itanona
nīagīrīire gūūka kūrī we. No uga o kiugo, na ndungata
yakwa nīkūhona. 8 Nīgūkorwo nīī mwene ndī mündū
wathagwo, na ndī na thigari njathaga. Ndeera ūmwe
‘Thīī,’ nīathīiaga, na ndeera ūngī atīrī, ‘Ūka,’ nīokaga. Na
ningī ndeera ndungata yakwa atīrī, ‘Īka ūna,’ nīkaga.” 9
Rīrīa Jesū aiguire ūguo, akīgega, akīhūgūkīra kīrīndī kīrīa
kīamūrūmīrīire, agīkīra atīrī, “Ngūmwīra atīrī, ndionete
mündū ūrī na wītīkio mūnene ūū Isiraēli guothe!” 10
Nao andū arīa maatūmītwo magīcooka mūciī magīkora
ngombo ĩyo ĩrī honu. 11 Ihinda inini rīathira, Jesū
agīthīī itūūra rīetagwo Naini, nao arutwo ake na andū
gīkundi kīnene magīthīī nake. 12 Na rīrīa akuhīrīirie
kīhingo gīa itūūra rīu, mündū wakuīte nīarutagwo kuo
na aarī mwana wa mūmwe, nake nyina aarī mūtumia
wa ndigwa. Nao andū aingī a itūūra rīu maarī hamwe
nake. 13 Rīrīa Mwathani onire mūtumia ūcio, akīmūiguīra
tha, akīmwīra atīrī, “Tiga kūrīra.” 14 Agīcooka agīthīī,
akīhutia ithandūkū, nao arīa maarīkuuīte makīrūgama.
Agīcooka akiuga atīrī, “Mwanake, ndakwīra atīrī, ūkīra!”
15 Mündū ūcio wakuīte agīūkīra, akīambīrīria kwaria,
nake Jesū akīmūnengerana kūrī nyina. 16 Andū othe
makīiyūrwo nī guoya na makīgooca Ngai, makiuga atīrī,

“Mūnabii mūnene nīokīte gatagatī gaitū. Ngai nīokīte gūteithia andū ake.” **17** Nayo ngumo ya Jesū ikīhunja Judea guothe o na būrūri ūrīa wagūthiūrūrūkiirie. **18** Nao arutwo a Johana nīmamūheire ūhoru wa maūdū macio mothe. Nake Johana agīta arutwo ake eerī, **19** akīmatūma kūrī Mwathani makamūurie atīrī, “Wee nīwe ūrīa werītwo nīagooka kana tweterere mūdū ūngī?” **20** Nao arutwo acio maakinya kūrī Jesū makīmwīra atīrī, “Johana Mūbatithania aatūtūma kūrī we tūkūurie atīrī, ‘Wee nīwe ūrīa werītwo nīagooka kana tweterere mūdū ūngī?’” **21** Ihinda-inī o rīu Jesū akīhonia andū aingī arīa maarī na mīrimū, na ndwari, na akīngata ngoma thūku o na agītūma andū aingī arīa maarī atumumu macooke kuona. **22** Nī ūndū ūcio agīcookeria arīa maatūmītwo atīrī, “Cookai mūkeere Johana maūdū marīa muonete na mūkaigua: atī atumumu nī marona, na ithua nīretwara, na arīa marī na mangū nī marahonio, na andū arīa mataiguaga nīmaraigua, na arīa akuū nīmarariūkio, na Ūhoru-ūrīa-Mwega nīūrahunjīrio arīa athīni. **23** Kūrathimwo nī mūdū ūrīa ūtarahingwo nī ūndū wakwa.” **24** Andū acio maatūmītwo nī Johana moima harī Jesū, Jesū akīambīrīria kwarīria andū aingī ūhoru wa Johana, akīmooria atīrī, “Nī kī mwathiite kuona werū-inī? Hihi mwathiite kuona kamūrangi kainainagio nī rūhuho? **25** Angīkorwo ti guo-rī, mwathiite kuona kī? Hihi nī mūdū wīhumbīte nguo njega? Aca, arīa mehumbaga nguo cia goro na magekenia na mīago ya thī maikaraga nyūmba cia ūthamaki. **26** Mwangīthiite kuona kī? Hihi mwathiite kuona mūnabii? Īi, ngūmwīra atīrī, muonire mūdū ūkīrite

mūnabii. 27 Ūyū nīwe ūrīa ūhorō wake wandīkītwo atīrī:
“Nīngatūma mūtūmwo wakwa athīi mbere yaku, nake
nīagagūthondekera njīra.’ 28 Ngūmwīra atīrī, harī andū
arīa manaciarwo nī atumia-rī, gūtīrī o na ūmwe mūnene
gūkīra Johana; no mūdū ūrīa mūnini mūno ūthamaki-inī
wa Ngai, nī mūnene kūmūkīra.” 29 (Andū othe, o na etia
mbeeca cia igooti, rīrīa maiguire ciugo cia Jesū, magītīkīra
atī njīra ya Ngai nī ya ma, tondū maabatithītio nī Johana.
30 No Afarisai na arutani a watho makīregana na ūrīa Ngai
endaga meke, tondū o matiabatithītio nī Johana.) 31 Nake
Jesū akiuga atīrī, “Andū a rūciaro rūrū ingīmagerekania
na kī? Matarīi ta kī? 32 Matarīi ta ciana ciikarīte ndūnyū
igīta iria ingī, igaciīra atīrī: “Twamūhuhīire mūtūrīrū,
mūkīaga kūina; twamūiniire rwīmbo rwa macakaya, no
mūtīarīrīre.’ 33 Nīgūkorwo Johana Mūbatithania ookire
atekūrīa na atekūnyua ndibei, na inyuī mūkiuga atīrī,
‘Arī na ndaimono.’ 34 Mūrū wa Mūdū ookire akīrīaga
na akīnyuuaga, na inyuī mūkiuga atīrī, ‘Onei mūdū
mūkoroku na mūrīu, mūrata wa etia mbeeca cia igooti na
“ehia”.’ 35 No ūūgī nīūmenyekaga nī wa kīhoo to nī ciana
ciaguo ciothe.” 36 Na rīrī, Mūfarisai ūmwe nīetire Jesū
gwake makarīanīre irio cia hwaī-inī nake, nī ūndū ūcio
Jesū agīthīi nyūmba ya Mūfarisai ūcio, agīkara metha-inī.
37 Rīrīa mūdū-wa-nja watūrīte mūtūrīre wa mehīa
itūrīa-inī rīu aamenyire atī Jesū nīararīa irio nyūmba ya
Mūfarisai ūcio-rī, agīka na cuba wa maguta manungi
wega, 38 na akīrūgama thuutha wake, o hau magūrū-inī
make, akīrīraga, na akīambīrīria kūmūhūgia nyarīrī na
maithori make. Agīcooka akīmūgīria nyarīrī na njuīrī yake,

agĩcimumunya, na agĩciitĩrĩria maguta manungi wega. **39** Rĩria Mũfarisai ũria wamwĩtite onire ũndũ ũcio, akĩra na ngoro atĩrĩ, “Korwo mũndũ ũyũ nĩ mũnabii, nĩangĩamenya ũria ũramũhutia nĩ mũndũ-wa-nja wa mũthemba ũrĩkũ, na atĩ nĩ mwĩhia.” **40** Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Simoni, ndĩ na ũndũ wa gũkwĩra.” Nake akiuga atĩrĩ, “Mũrutani, njĩra.” **41** “Kũrĩ andũ eerĩ maarĩ na thĩrĩ wa mũndũ wakombithanagia mbeeca. Ũmwe aarĩ na thĩrĩ wa dinari magana matano, na ũria ũngĩ dinari mĩrongo ĩtano. **42** Na rĩrĩ, gũtirĩ o na ũmwe wao warĩ na mbeeca cia kũmũrĩha, nĩ ũndũ ũcio marĩ o eerĩ akĩmarekera thĩrĩ ũcio. Rĩu-rĩ, acio eerĩ nũũ ũngĩmwenda makĩria?” **43** Simoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngwĩciiria nĩ ũria warekeirwo thĩrĩ ũria mũnene.” Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩwatua wega.” **44** Agĩcooka akĩhũgũrĩra mũndũ-wa-nja ũcio, akĩra Simoni atĩrĩ, “Nĩũkuona mũndũ-wa-nja ũyũ? Njũkire nyũmba gwaku, no ndũnaahe maaĩ ma gwĩthamba nyarĩrĩ, no nĩanjihũgia nyarĩrĩ na maithori make, na acigiria na njuĩrĩ yake. **45** Wee-rĩ, ndũnaamumunya, no mũndũ-wa-nja ũyũ, kuuma rĩria ndonyire ndarĩ aratigithĩria kũmumunya nyarĩrĩ ciakwa. **46** Wee-rĩ, ndũnanjitĩrĩria maguta mũtwe, no ũyũ nĩanjitĩrĩrie maguta manungi wega nyarĩrĩ. **47** Nĩ ũndũ ũcio ngũkwĩra atĩrĩ, nĩarekeirwo mehia make maingĩ. Nĩgũkorwo nĩendanĩte mũno. No ũria ũrekeirwo mehia manini, endanaga o hanini.” **48** Jesũ agĩcooka akĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Nĩwarekerwo mehia maku.” **49** Ageni arĩa angĩ makĩambĩrĩria kwĩrana atĩrĩ, “Kaĩ ũyũ akĩrĩ ũ, ũrarekanĩra o na mehia?” **50** Jesũ akĩra mũndũ-

wa-nja ūcio atĩrĩ, “Gwĩtĩkia gwaku nĩ gwakũhonokia; thĩĩ na thayũ.”

8 Na rĩrĩ, thuutha wa ũguo, Jesũ agĩthĩĩ matũũra-inĩ o na tũtũũra-inĩ akĩhunjagia Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa ũthamaki wa Ngai. Arutwo ake arĩa ikũmi na eerĩ maarĩ hamwe nake, **2** o na atumia amwe a arĩa maarutĩtwo ngoma thũku na arĩa maahonetio mĩrimũ: nao nĩ Mariamu (ũrĩa wetagwo Mũmagidali), nĩwe warutĩtwo ndaimono mũgwanja; **3** na Joana mũtumia wa Husa, ũrĩa warĩ mũrori wa indo cia Herode; na Susana; na angĩ aingĩ. Atumia aya nĩmamũtungatagĩra na indo ciao ene. **4** Andũ aingĩ nĩmathĩire na mbere kũngana harĩ Jesũ moimĩte matũũra-inĩ, na rĩrĩa andũ maingĩhire mũno akĩmahe ũhoru na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, **5** Mũrĩmi nĩoimagarire akahure mbeũ ciake. Na rĩrĩa aahuraga mbeũ icio, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra; ikĩrangĩrĩrio na magũrũ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igĩũka igĩcirĩa. **6** Ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ, na rĩrĩa ciamerire, mĩmera ĩyo ĩkĩhooha tondũ wa kwaga ũigũ. **7** Nacio mbeũ ingĩ ikĩgũa mĩigua-inĩ, nayo mĩigua ĩgĩkũranĩra nacio na ĩgĩcithararia. **8** Mbeũ ingĩ nacio ikĩgũa tĩri-inĩ mũnoru. Igĩkũra, igĩciara maita igana ma iria ciahandĩtwo. Aarĩkia kuuga ũguo, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ũrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua, nĩaigue.” **9** Nao arutwo ake makĩmũũria ũrĩa ngerekano ĩyo yoigaga. **10** Akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hito cia ũthamaki wa Ngai, no arĩa angĩ ndĩmaaragĩria na ngerekano, nĩgeetha, “‘maarora, makaaga kuona; na maigua, makaaga gũtaũkĩrwo.’” **11** “Ngerekano ĩyo yugĩte atĩrĩ: Mbeũ icio nĩ ũhoru wa Ngai. **12** Mbeũ iria ciagũire

mūkīra-inĩ wa njĩra nĩ andũ arĩa maiguaga ũhoru wa Ngai, nake mūcukani agooka akeheria ũhoru ũcio ngoro-inĩ ciao, nĩguo matigetĩkie mahonoke. **13** Nacio iria ciagũire rūnyanjara-inĩ nĩ andũ arĩa maiguaga ũhoru wa Ngai, na makawamūkīra na gĩkeno, no makaaga mĩri. Metĩkagia o gwa kahinda kanini, no magerio moka makaūtiganĩria. **14** Mbeũ iria ciagũire mĩigua-inĩ nĩ andũ arĩa maiguaga ũhoru, no o magĩthiiga-rĩ, magatharario nĩ mĩhang’o, na ũtonga, na mĩago, nao makaaga gũkũra. **15** No rĩrĩ, mbeũ iria ciagũire tĩri-inĩ ũrĩa mūnoru nĩ andũ arĩa maiguaga ũhoru marĩ na ngoro ya ma na njega, makaūtũũria, na nĩ ũndũ wa gũkirĩrĩria, magaciaraga maciaro. **16** “Na rĩrĩ, gũtirĩ mūndũ ũgwatagia tawa akaũkunĩkĩria na irebe, kana akaũiga rungu rwa ũrĩrĩ. No aũigaga handũ igũrũ, nĩguo andũ arĩa megũtoonya nyũmba mathererwo nĩ ũtheri. **17** Nĩgũkorwo gũtirĩ ũndũ mũhithe ũtakaguũrio, na gũtirĩ ũndũ ũrĩ hito-inĩ ũtakamenyeka kana ũtakanĩkwo ũtheri-inĩ. **18** Nĩ ũndũ ũcio mwĩmenyagĩrĩrei ũrĩa mũthikagĩrĩria. ũrĩa wothe ũrĩ na indo nĩakongererwo nyingĩ; na ũrĩa wothe ũtarĩ nĩagatuunywo o na kĩrĩa arĩ nakĩo.” **19** Na rĩrĩ, nyina wa Jesũ na ariũ a nyina na Jesũ magĩũka kũmuona, no matingĩahotire gũthĩ hakuhi nake nĩ ũndũ wa andũ kũingĩha. **20** Mūndũ ũmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marũgamĩte nja makĩenda gũkuona.” **21** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maitũ na ariũ a maitũ nĩ arĩa maiguaga ũhoru wa Ngai na makaũhingia.” **22** Mũthenya ũmwe Jesũ nĩerire arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũringei tũthĩ mūrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria.” Nĩ ũndũ ũcio magĩtoonya gatarũ magĩthĩ. **23** Na rĩrĩa

maathiiaga Jesū akīhītwo nī toro. Na rīrī, kūu iria-inī nī kwagīire na kīhuhūkanio kīnene, nako gatarū kau kaarī hakuhī kūrīra maaī-inī, na magīkorwo marī ūgwati-inī mūnene. **24** Nao arutwo magīthī makīmūūkīria, makīmwīra atīrī “Mwathani! Mwathani! Nītūkūrīra maaī-inī!” Nake Jesū agīūkīra agīkaania rūhuho na maaī macio maahūūranaga; namo makūmbī macio ma maaī makīnyihanyīha na gūkīhoorera. **25** Akūrīa arutwo ake atīrī, “Wītīkio wanyu ūrī ha?” Nao makīyūrwo nī guoya na makīgega, makūrīania atīrī, “Kaī mūdū ūyū arī ū? Aathaga huho o na maaī, nacio ikamwathīkīra.” **26** Makīringa mūrīmo ūrīa ūngī wa iria, magīkinya rūgongo rwa Agerasi rūrīa rūng’ethanīire na Galili. **27** Jesū aarīkia kuuma gatarū, aakinya thī agītūngwo nī mūdū warī na ndaimono oimīte itūrīa-inī. Mūdū ūcio nīaikarīte ihinda inene ategwīkīra nguo kana agatūrīa nyūmba, no aatūrīaga mbīrīra-inī. **28** Rīrīa mūdū ūcio onire Jesū, agīkaya na akīgūithia magūrū-inī make, akīanīrīra na mūgambo mūnene akīmūrīa atīrī, “Ūrenda atīa na nī, wee Jesū, Mūrū wa Ngai-Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno? Ndagūthaita, ndūkaanyariire!” **29** Nīgūkorwo Jesū nīathīte ngoma īyo thūku yume thīnī wa mūdū ūcio. Nīyamūnyīitaga kaingī, na o na gūtūika nīoohagwo moko na magūrū na mīnyororo, na akarangīrwo-rī, nīatuangaga mīnyororo īyo yamuohaga, na ndaimono īyo īgatūma athī kūdū gūtārī andū. **30** Jesū akīmūrīa atīrī, “Wītagwo atīa?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Legioni,” nīgūkorwo aarī na ndaimono nyingī. **31** Nacio ndaimono igīkīrīrīra gūthaita Jesū ndagaciathe ithī Irima-rīrīa-

Rītari-Gīturi. (Abyssos g12) **32** Na rīrī, nī haarī na rūūru rūnene rwa ngūrwe rwarīthagio harūrūka-inī cia kīrīma kīarī hakuhī na hau. Ndaimono icio igīthaitha Jesū aciītikīrie itoonye thīinī wacio, nake agīciītikīria. **33** Ndaimono cioima thīinī wa mūdū ūcio, igīthīi igītoonya ngūrwe, naruo rūūru rūu rūkīharūrūka kīhurūrūka kīu na ihenya, rūkīgūa iria-inī, rūkūrīra kuo. **34** Rīrīa andū arīa maarīthagia ngūrwe icio moonire ūrīa gwekīka, makīūra, magīthīi kūheana ūhorō ūcio itūūra-inī na mīgūnda-inī, **35** nao andū makiumagara makone ūndū ūcio wekīkīte. Rīrīa maakinyire harī Jesū na makīona mūdū ūcio woimītwo nī ndaimono aikarīte magūrū-inī ma Jesū, arī na nguo na arī na meciiria mega, magītigīra mūno. **36** Andū arīa meyoneire ūndū ūcio makīra andū acio angī ūrīa mūdū ūcio warī na ndaimono aahonetio. **37** Nao andū othe a rūgongo rūu rwa Agerasi magīthaitha Jesū oime kūu kwao amatige, nīgūkorwo nīmanyiītītwo nī guoya. Nī ūndū ūcio Jesū agītoonya gatarū agīthīi. **38** Nake mūdū ūcio warūtītwo ndaimono akīmūthaitha mathīi nake, no Jesū akīmwatha athīi, akīmwīra atīrī, **39** “Cooka mūciī ūkoige ūrīa wothe Ngai agwīkīire.” Nī ūndū ūcio mūdū ūcio agīthīi akīra andū othe a itūūra ūrīa Jesū aamwīkīire. **40** Na rīrī, Jesū aacooka kuuma mūrīmo ūūrīa ūngī wa iria, andū aingī nīmamwamūkīire tondū nīmamwetereire. **41** Hīndī īyo mūdū wetagwo Jairū warī mūnene wa thunagogi agīūka, akīngūithia magūrū-inī ma Jesū, akīmūthaitha athīi gwake, **42** nī ūndū mūirītu wake wa mūmwe warī wa ta mīaka ikūmi na īrī aarī hakuhī gūkua. Na Jesū arī njīra-inī agīthīi-rī, andū

nĩmamũhatĩkaga. **43** Gatagatĩ-inĩ ka andũ acio nĩ haarĩ na mũtumia ũmwe watũire oiraga thakame mĩaka ikũmi na ĩĩrĩ, na gũtirĩ mũndũ ũngĩamũhonirie. **44** Mũtumia ũcio agĩũka na thuutha wa Jesũ, akĩhutia gĩcũrĩ kĩa guo yake, na o rĩmwe agĩtiga kuura. **45** Nake Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũcio wahutia?” Rĩrĩa othe maakaanire, Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, andũ nĩmagũthiũrũrũkiirie na magakũhatĩka.” **46** Nowe Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ harĩ mũndũ waahutia, tondũ nĩndaigua hinya woima thĩinĩ wakwa.” **47** Nake mũtumia ũcio, ona atĩ ndangĩhota kwĩhitha, agĩũka akĩinainaga, akĩgũithia magũrũ-inĩ make. Arĩ hau mbere ya andũ othe akĩheana gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmĩte amũhutie na ũrĩa aahonirio o ro rĩmwe. **48** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, gwĩtikia gwaku nĩkwo gwatũma ũhone. Thiĩ na thayũ.” **49** Na o hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩaragia, hagĩkinya mũndũ woimĩte mũciĩ kwa Jairũ ũrĩa mũnene wa thunagogi, akiuga atĩrĩ, “Mwarĩguo nĩarĩkĩtie gũkua, tiga gũthĩnia Mũrutani.” **50** Jesũ aigua ũguo, akĩra Jairũ atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, wee ĩtikia tu, na nĩekũhona.” **51** Rĩrĩa aakinyire kwa Jairũ, ndaarekire mũndũ o na ũmwe atoonye hamwe nake, tiga o Petero, na Jakubu, na Johana, na ithe na nyina a mwana ũcio. **52** Hĩndĩ ĩyo andũ othe no kũrĩra maarĩraga magĩcakayaga nĩ ũndũ wa mwana ũcio. Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũrĩra, ti mũkuũ, nĩ gũkoma akomete.” **53** Nao makĩmũthekerera, tondũ nĩmooĩ atĩ aarĩ mũkuũ. **54** Nowe Jesũ akĩnyiita mwana ũcio guoko, akiuga atĩrĩ, “Mwana wakwa, ũkĩra!” **55** Na hĩndĩ o ĩyo agĩcookererwo nĩ muoyo wake, na o rĩmwe akĩrũgama. Jesũ agĩcooka akĩmeera mahe mwana

ũcio kĩndũ gĩa kũrĩa. **56** Nao aciari ake makĩgega mũno, nowe akĩmaatha matikeere mũndũ o na ũ ũndũ ũcio wekĩkĩte.

9 Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia gwĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ hamwe, nĩamaheire hinya na ũhoti wa kũingata ndaimono ciothe na kũhonia mĩrimũ, **2** na akĩmatũma mathĩ makahunjie ũhoru wa ũthamaki wa Ngai na mahonagie andũ arĩa arũaru. **3** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigakuue kĩndũ o nakĩ kĩa rũgendo; mũtigakuue mũtirima, kana mũhuko, kana irio, kana mbeeca o na kana nguo tiga o iria mwĩhumbĩte. **4** Nyũmba ĩrĩa yothe mũrĩtoonyaga ikaragai kuo nginya rĩrĩa mũkoima itũũra rĩu. **5** Andũ mangĩkaarega kũmũnyiita ũgeni-rĩ, mũkaaribariba magũrũ manyu rũkũngũ rũitike mũkiuma itũũra rĩao arĩ ũira wa kũmatũira ciira.” **6** Nĩ ũndũ ũcio makiumagara magĩthĩ kuuma gatũũra kamwe nginya karĩa kangĩ makĩhunjagia Ũhoru-ũrĩa-Mwega na makĩhonagia andũ kũrĩa guothe maathiiaga. **7** Na rĩrĩ, rĩrĩa Herode ũrĩa mũthamaki aigũire ũhoru wa maũndũ mothe marĩa maathiiaga na mbere, nĩataangĩkire ngoro mũno tondũ andũ amwe moigaga atĩ Johana nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ, **8** na angĩ makoiga atĩ Elija nĩonekanĩte, o na angĩ makoiga atĩ mũnabii ũmwe wa arĩa a tene nĩariũkĩte. **9** No Herode akiuga atĩrĩ, “Johana nĩdamũrengithirie mũtwe. Ũyũ ndĩraigua ũhoru wake-rĩ, nĩwe ũ?” Nake akĩrĩrĩria kũmuona. **10** Nao atũmwo maacooka, makĩra Jesũ maũndũ marĩa mekĩte. Nake akĩehera kuo, agĩthĩ nao itũũra rĩetagwo Bethisaida, **11** no andũ aingĩ makĩmenya ũhoru ũcio na makĩmũrũmĩrĩra.

Nake akīmaamūkīra na akīmahe ūhoru wa ūthamaki wa Ngai, na akīhonia arīa maabatarītio nī kūhonio. **12** Hwaĩ-inĩ arutwo arīa ikūmi na eerĩ magĩũka kūrĩ we makīmwīra atĩrĩ, “Ingata andũ aya nĩguo mathĩĩ mĩcĩĩ ĩrĩa ĩrĩ hakuhĩ o na mĩgũnda-inĩ mageethe irio na gwa gũkoma, tondũ haha tūrĩ nĩ werũ ūtarĩ andũ.” **13** Nake akīmacookeria atĩrĩ, “Maheei kīndũ gĩa kūrĩa.” Nao makīmwīra atĩrĩ, “Tūrĩ o na mĩgate ĩtano na thamaki igĩrĩ, no tũthiire tũkagũrĩre andũ aya othe irio.” **14** (Handũ hau haarĩ na arũme ta ngiri ithano.) Nowe akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Maikariei thĩ marĩ ikundi cia andũ mĩrongo ĩtano ĩtano.” **15** Nao arutwo magĩka o ũguo, magĩkaria andũ othe thĩ. **16** Nake akĩoya mĩgate ĩyo ĩtano na thamaki icio igĩrĩ, akĩrora na igũrũ, agĩcookia ngaatho na agĩcienyũranga. Agĩcooka agĩcinengera arutwo ake magaĩre andũ. **17** Othe makĩrĩa makĩhũũna, nao arutwo makĩiyũria ciondo ikūmi na igĩrĩ cia cienyũ irĩa ciatigarire. **18** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe Jesũ akĩhooya arĩ keheri-inĩ, arutwo ake magĩkorwo marĩ hamwe nake. Akĩmooria atĩrĩ, “Andũ moigaga nĩ nĩ nĩ ũ?” **19** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Amwe moigaga nĩwe Johana Mũbatithania; angĩ makoiga nĩwe Elija; angĩ nao makoiga atĩ mũnabii ũmwe wa arĩa a tene nĩariũkĩte.” **20** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ na inyuĩ-rĩ, mugaga atĩa? Mugaga nĩ nĩ nĩ ũ?” Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ ũrĩa wa Ngai.” **21** Nake Jesũ akĩmakaania na hinya, akĩmeera matikeere mũndũ o na ũrĩkũ ūhoru ũcio. **22** Nake akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ no nginya one mathĩina maingĩ, na aregwo nĩ athuuri, na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, o na arutani a

watho, na no nginya ooragwo na thuutha wa mĩthenya ĩtatũ ariũkio.” 23 Agĩcooka akĩmeera othe atĩrĩ, “Mũndũ o wothe ũngĩenda kũnũmĩrĩra, no nginya eerege we mwene, na oyage mũtharaba wake o mũthenya, aanũmagĩrĩre. 24 Nĩgũkorwo ũrĩa wothe wendaga kũhonokia muoyo wake nĩakoorwo nĩguo, no ũrĩa wothe ũkoorwo nĩ muoyo wake nĩ ũndũ wakwa nĩakaũhonokia. 25 Mũndũ angĩĩguna nakĩ angĩĩgwatĩra thĩ yothe, no ate muoyo wake kana orwo nĩguo? 26 Mũndũ o wothe ũngĩconoka nĩ ũndũ wakwa na nĩ ũndũ wa ciugo ciakwa, o nake nĩagaconokerwo nĩ Mũrũ wa Mũndũ rĩrĩa agacooka arĩ na riiri wake, na riiri wa lthe, o na wa araike arĩa atheru. 27 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, amwe a aya marũngĩĩ haha matigacama gĩkuũ matonete ũthamaki wa Ngai.” 28 Mĩthenya ta ĩnana thuutha wa Jesũ kwaria ũhoru ũyũ nĩathiire na Petero, na Johana na Jakubu akĩambata nao kĩrĩma igũrũ makahooe. 29 Na rĩrĩa ahooyaga, mũhaanĩre wa ũthiũ wake ũkĩgarũrũka, nacio nguo ciake ikĩerũha igĩkenga o ta rũheni. 30 Na rĩrĩ, andũ eerĩ, nĩo Musa na Elija, 31 makiumĩrĩra Jesũ marĩ na riiri mũnene makĩaria nake. Maaragia ũhoru wa gũkua gwake, kũrĩa aakirie kũhingia akinya Jerusalemu. 32 Petero hamwe na arĩa maarĩ nake nĩmahĩtĩtwo nĩ toro, na rĩrĩa mookĩrĩre, makĩona riiri wake na andũ acio eerĩ maarũngĩĩ hamwe nake. 33 Na rĩrĩa andũ acio maatiganaga na Jesũ, Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, nĩ wega tũikare gũkũ. Reke twake ithũnũ ithatũ, kĩmwe gĩaku, na kĩmwe kĩa Musa, na kĩmwe kĩa Elija.” (Nowe ndaamenyaga ũrĩa oigaga.) 34 Na o akĩaragia-rĩ, itu rĩkiumĩra na rĩkĩmahumbĩra, nao magĩtigĩra mũno nĩ

kūhumbīrwo nī itu rīu. **35** Mūgambo ūkiuma itu-inī rīu, ūkiuga atīrī, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa, ūrīa ndīthuurīire; mūiguagei.” **36** Thuutha wa mūgambo ūcio kūiguīka, makīona atī Jesū aarī wiki. Nao arutwo magīkira ki na ūhoru ūcio, gūtīrī mūdū o na ūmwe meerire matukū-inī macio maūdū marīa moonete. **37** Mūthenya ūyū ūngī, maikūrūka kuuma kīrīma-inī, Jesū agītūngwo nī andū aingī. **38** Na rīrī, mūdū warī gatagatī-inī ka andū acio akīanīrīra, akiuga atīrī, “Mūrutani, ndagūthaitha ūrore mūrīū wakwa, nīgūkorwo nī mwana wakwa wa mūmwe. **39** na ngoma thūku nīmūnyitaga na agakaya o rīmwe; ningī ikamūrūnda na ikamūthiorania, igatūma arute mūhūyū na kanua. Ndīmūrekagia o na hanini, na nīramwananga. **40** Ndīrathaitire arutwo aku maingate ngoma īyo, no mararemwo.” **41** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Rūciaro rūrū rūtetīkagia na rūremi, nī nginya rī ngūikara hamwe na inyuī, na ngūmūkirīrīria nginya rī? Rehe mūrūguo haha.” **42** Rīrīa kamwana kau gaathiiaga harī Jesū, ndaimono īyo īgīgatungumania thī, na īgīgathiorania. No Jesū agīkūma roho ūcio mūūru, akīhonia kamwana kau, agīgacookeria ithe. **43** Nao othe makīgegio nī ūnene wa Ngai. Hīndī īrīa andū othe maagegetio nī ūrīa wothe Jesū eekīte, akīra arutwo ake atīrī, **44** “Thikīrīriai wega ūrīa ngūmwīra: Mūrū wa Mūdū nīegūkunyanīrwo aneanwo moko-inī ma andū.” **45** No-o matiamenyire ūguo nī kuuga atīa. Nīmahithītwo ūhoru ūcio, nī ūndū ūcio makīaga kūūmenya, na magītīgīra kūmūria ūhoru ūcio. **46** Na gūkīgīa na ngarari gatagatī ka arutwo makūrānia nūū wao ūngītūika mūnene kūrī arīa angī. **47** Nake Jesū,

tondũ nĩamenyaga meciiria mao, akĩoya kaana kanini agĩkarũgamia hakuhĩ nake. **48** Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ūrĩa wothe wamũkagĩra kaana gaka thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa, nĩ nĩ aamũkagĩra; na ūrĩa ũnyamũkagĩra ti nĩ aamũkagĩra, no nĩ ūrĩa wandũmire. Nĩgũkorwo ūrĩa mũnini gatagatĩ-inĩ kanyu inyuothe, ũcio nĩwe mũnene kũmũkĩra.” **49** Nake Johana akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi, nĩtũronire mũndũ akĩngata ndaimono na rĩitwa rĩaku, na ithuĩ tũrageria kũmũgĩria tondũ ti ũmwe witũ.” **50** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikamũgirie, nĩgũkorwo ūrĩa ũtarĩ ũthũ na inyuĩ, ũcio nĩ ũmwe wanyu.” **51** Na rĩrĩ, kahinda gake gaakuhĩrĩria ga kwambata matu-inĩ, Jesũ nĩatuire itua rĩa gũthĩĩ Jerusalemu. **52** Nake agĩtũma andũ mathĩĩ mbere yake kũhaarĩria maũndũ nĩ ũndũ wake, magĩthĩĩ magĩtoonya gatũũra kamwe ga Samaria; **53** no andũ a kũu matiamũnyitire ũgeni, tondũ aathiiaga Jerusalemu. **54** Rĩrĩa arutwo ake, Jakubu na Johana monire ũguo makĩũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩũkwenda twĩtie mwaki uume igũrũ ũmaniine?” **55** Nowe Jesũ akĩhũgũra akĩmakaania, **56** nao magĩthĩĩ gatũũra kangĩ. **57** Rĩrĩa maathiiaga na njĩra, mũndũ ũmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndĩkũrũmagĩrĩra kũrĩa guothe ũrĩthiiaga.” **58** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mbwe nĩ irĩ marima na nyoni cia rĩera-inĩ nĩ irĩ itara, no rĩrĩ, Mũrũ wa Mũndũ ndarĩ handũ angĩgĩrĩra mũtwe wake.” **59** Akĩra mũndũ ũngĩ atĩrĩ, “Nũmĩrĩra.” No mũndũ ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, reke nyambe thĩĩ ngathike baba.” **60** Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke arĩa akuũ mathikage akuũ ao ene, no wee thĩĩ ũkahunje ũhoro wa ũthamaki wa Ngai.” **61** Na mũndũ ũngĩ akĩmwĩra atĩrĩ,

“Mwathani, niĩ nĩngũkũrũmĩrĩra, no reke nyambe thiĩ ngoigĩre andũ aitũ ũhoro.” **62** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũnyiiitaga mũraũ na guoko gwake na agacooka kũrora na thuutha wagĩrĩire gũtungata ũthamaki-inĩ wa Ngai.”

10 Thuutha wa ũguo Mwathani agĩthuura andũ angĩ mĩrongo mũgwanja na eerĩ, akĩmatũma eerĩ eerĩ, mathiĩ mbere yake matũũra-inĩ mothe na kũndũ kũrĩa we aakirie gũthiĩ. **2** Akĩmeera atĩrĩ, “Magetha nĩ maingĩ, no aruti a wĩra nĩ anini. Nĩ ũndũ ũcio, thaithai Mwathani wa magetha atũme aruti wĩra mathiĩ magetha-inĩ make. **3** Thiĩ! Ndamũtũma ta tũgondu gatagatĩ-inĩ ka njũũ. **4** Mũtigakuue kĩbeti, kana mũhuko, o na kana iraatũ; na mũtikageithie mũndũ o na ũrĩkũ njĩra-inĩ. **5** “Nyũmba o yothe irĩa mũrĩtoonyaga-rĩ, ambagai kuuga atĩrĩ, ‘Thayũ ũrogĩa nyũmba ĩno.’ **6** Na kũngĩkorwo nĩ kũrĩ mũndũ mwendi thayũ kuo, thayũ ũcio wanyu nĩũrĩkaraga nake; na kũngĩkorwo gũtirĩ, thayũ ũcio wanyu nĩ ũrĩmũcookagĩrĩra. **7** Ikarai nyũmba ĩyo, mũrĩĩage na mũkanyua kĩrĩa gĩothe marĩmũheaga, nĩgũkorwo mũruti wĩra nĩagĩrĩrwo kũheagwo mũcaara wake. Mutikoimage nyũmba ĩmwe mũgathiĩ irĩa ĩngĩ. **8** “Mũngĩgatoonya itũũra mũnyiiitwo ũgeni-rĩ, rĩĩagai o kĩrĩa mũngĩtheo. **9** Honagai arĩa arũaru kuo, na mũmeerage atĩrĩ, ‘Ūthamaki wa Ngai nĩũmũkuhĩrĩirie.’ **10** No mũngĩgatoonya itũũra o rĩothe mwage kũnyiiitwo ũgeni-rĩ, umagarai, mũthiĩ njĩra-inĩ ciarĩo muuge atĩrĩ, **11** ‘Nĩtwaribariba o na rũkũngũ rwa itũũra rĩanyu rũrĩa rwĩnyiiitĩrĩire magũrũ maitũ, rũmũcookerere. No rĩrĩ, menyai wega ũũ: ũthamaki

wa Ngai nĩmũkuhĩrĩrie.’ 12 Ngũmwĩra atĩrĩ, Sodomu nĩgũgakĩrĩrĩrio mũthenya ũcio gũkĩra itũũra rĩu. 13 “Inyuĩ andũ a Korazini, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! O na inyuĩ andũ a Bethisaida, kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ korwo ciama iria mwaringĩrwo nĩcio ciaringĩrwo andũ a Turo na Sidoni, mangĩerĩre tene mehumbe nguo cia makũnia na mehurĩrie mũhu. 14 No andũ a Turo na Sidoni nĩmagakorwo marĩ murũ mũthenya ũcio wa ciira gũkĩra inyuĩ. 15 Na inyuĩ, andũ a Kaperinaumu, mũũĩ atĩ nĩmũgatũgĩrĩrio nginya matu-inĩ? Aca, mũkaaharũrũkio mũkinye kũrĩa kũriku mũno. (Hadēs 986) 16 “Mũndũ ũrĩa ũmũthikagĩrĩria inyuĩ nĩ nĩ athikagĩrĩria, na ũrĩa ũmũregaga nĩ nĩ aregaga, na ũrĩa ũrĩndegaga nĩ ũrĩa wandũmire arĩregaga.” 17 Nao andũ acio mĩrongo mũgwanja na eerĩ magĩcooka makenete, makiuga atĩrĩ, “Mwathani, o na ndaimono nĩratwathĩkagĩra thĩinĩ wa rĩitwa rĩaku.” 18 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩndĩronire Shaitani akĩgũa kuuma igũrũ ta rũheni. 19 Inyuĩ nĩndĩmũheete ũhoti wa kũrangĩrĩria nyoka na tũng’aurũ, na wa gũtooria hinya wothe wa thũ; gũtirĩ kĩndũ gĩkamwĩka ũũru. 20 No rĩrĩ, mũtigakene tondũ ngoma nĩmwathĩkagĩra, no kenagai tondũ marĩitwa manyu nĩmandĩkĩtwo kũũrĩa Igũrũ.” 21 Na ihinda o rĩu, Jesũ akĩiyũrwo nĩ gĩkeno kĩa Roho Mũtheru, akiuga atĩrĩ, “Baba, wee Mwathani wa igũrũ na thĩ, nĩngũkũgaatha tondũ nĩũhithĩte andũ arĩa oogĩ na marĩ na ũmenyo maũndũ maya, no ũkamaguũrĩria tũkenge. Baba, wĩkĩte ũguo tondũ nĩguo wendi waku. 22 “Nĩnengeretwo maũndũ mothe nĩ Baba. Gũtirĩ mũndũ ũũĩ Mũriũ nũũ,

tiga Ithe witū, na gūtirī mūdū ūūi Ithe witū nūū o tiga Mūriū na arīa othe Mūriū endaga kūguūrīria.”

23 Agīcooka akīhūgūkīra arutwo ake, akīmeera marī oiki atīrī, “Kūrathimwo nī maitho marīa marona kīrīa mūrona. **24** Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, anabii aingī na athamaki nīmerirīrie kuona maūdū marīa mūrona, no matiamonire na nīmerirīrie kūigua maūdū marīa mūraigua, no matiamaignire.” **25** Na rīrī, hīndī ĩmwe mūrutani ūmwe wa watho nīarūgamire nīguo agerie Jesū, akīmūūria atīrī, “Mūrutani, njagīrīrwo nī gwīka atīa nīguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios **g166**) **26** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Kwandīkītwo atīa Watho-inī? Wee-rī, kaī ūthomaga atīa?” **27** Mūdū ūcio akīmūcookeria, akiuga atīrī, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na hinya waku wothe, o na meciiria maku mothe”; na ‘Endaga mūdū wa itūūra rīanyu o ta ūrīa wīyendete wee mwene.” **28** Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nī wacookia wega; ikaga ūguo, na nīūgatūūra muoyo.” **29** No mūdū ūcio nīeendaga gwītua mwea, nī ūndū ūcio akīūria Jesū atīrī, “Nake mūdū wa itūūra nūū?” **30** Nake Jesū akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Nī kwarī na mūdū ūmwe waikūrūkaga oimīte Jerusalemu arorete Jeriko, na akīnyitwo nī atunyani. Nao makīmūruta nguo, makīmūhūūra, magīcooka magīthīi, makīmūtiga arī hakuhī gūkua. **31** Mūthīnjīri-Ngai ūmwe nīagereire njīra ĩyo, na rīrīa onire mūdū ūcio, akīhītūkīra mūkīra-inī ūrīa ūngī wa njīra. **32** Ūguo noguo Mūlawii eekire, hīndī ĩrīa aakinyire hau, o nake, amuona akīhītūkīra

mūkīra ūūrīa ūngī wa njīra. **33** No rīrī, Mūsamaria ūmwe warī rūgendo-inī nīakinyire harīa mūdū ūcio aarī, amuona akīmūiguīra tha. **34** Agīthī harī we, akīmuoha ironda, na akīmūtīrīria maguta na ndibei. Agīcooka akīmuoya, akīmūhaicia igūrū rīa ndigiri yake, akīmūtware nyūmba ya ageni, akīmūmenyerera. **35** Kwarooka gūkīa Mūsamaria ūcio akīruta dinari igīrī, agīcinengera mwene nyūmba īyo ya ageni, akīmwīra atīrī, ‘Mūmenyagīrīre, na ndacooka nīngagūcookeria kīrīa kīngī ūgaakorwo ūhūthīrīte.’ **36** “Ūgwīciiria nī mūdū ūrīkū wa acio atatū watūkire mūdū wa itūūra harī mūdū ūcio wanyiitītwo nī atunyani?” **37** Nake mūrutani ūcio wa watho akīmūcookeria atīrī, “Nī ūrīa wamūiguīrīre tha.” Jesū akīmwīra atīrī, “Thī ūgeeke o ta ūguo.” **38** Na rīrī, Jesū na arutwo ake marī njīra-inī magīthī, nīatoonyire gatūūra kamwe kūrīa aanyiitirwo ūgeni mūcīi kwa mūtumia wetagwo Maritha. **39** Maritha aarī na mwarī wa nyina wetagwo Mariamu, nake aikarīte magūrū-inī ma Mwathani athikīrīrie ūrīa oigaga. **40** Nowe Maritha nīarī na mīhang’o nī ūndū wa maūdū marīa mothe magīrīre kūhaarīrio. Agīka harī Jesū, akīmūūrīa atīrī, “Mwathani, kaī ūtarona ūrīa mwarī wa maitū andekereirie wīra? Mwīre oke andeithie!” **41** Nake Mwathani akīmūcookeria atīrī, “Maritha, Maritha, nīūtangīkīte, na ūgethīnīa na maūdū maingī, **42** no nī harī ūndū ūmwe tu ūbataranītie. Mariamu nīethuurīre ūndū ūrīa mwega makīria, naguo ūndū ūcio ndangītunywo.”

11 Na rīrī, mūthenya ūmwe Jesū aarī handū akīhooya. Rīrīa aarīkirie kūhooya, mūrutwo ūmwe wake akīmwīra

atĩrĩ, “Mwathani, tũrute kũhooya o ta ũrĩa Johana aarutire arutwo ake.” **2** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Rĩrĩa mũkũhooya, ugagai atĩrĩ: “Ithe witũ (ũrĩ Igũrũ), rĩitwa rĩaku nĩrĩamũrwo, ũthamaki waku nĩũũke. (Ũrĩa wendete nĩwĩkagwo gũkũ thĩ, o ta ũrĩa gwĩkagwo kũu igũrũ.)” **3** Tũheage o mũthenya irio ciitũ cia gũtũigana. **4** Na ũtũrekere mehia maitũ, o ta ũrĩa o na ithuĩ tũrekagĩra arĩa othe matwĩhagĩria. Na ndũgatũtware magerio-inĩ (no kũhonokia ũtũhonokagie ũũru-inĩ).” **5** Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe wanyu angĩkorwo arĩ na mũrata nake athĩ gwake ũtukũ gatagatĩ amwĩre atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, he mĩgate itatũ, **6** nĩgũkorwo ndĩ na mũrata wakwa wanjeerera, na ndirĩ na kĩndũ gĩa kũmũhe arĩe.’ **7** “Nake mũndũ ũcio ũrĩ nyũmba thĩinĩ amũcookerie atĩrĩ, ‘Tiga gũũthĩnia. Nĩndĩkĩtie kũhinga mũrango na tũrĩ toro hamwe na ciana ciakwa. Ndingĩhota gũũkĩra ngũhe mĩgate.’ **8** Ngũmwĩra atĩrĩ, o na angĩkorwo ndangĩũkĩra amũhe mĩgate ĩyo nĩ ũndũ wa ũrata-rĩ, no nĩ ũndũ wa ũrĩa amũringĩrĩrie-rĩ, mũndũ ũcio nĩegũũkĩra amũhe kĩrĩa gĩothe abatairio nĩkĩo.” **9** “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ: Hooyai na nĩmũkũheo; mathai na nĩmũkuona; ringaringai mũrango na nĩmũkũhingũrĩrwo. **10** Nĩgũkorwo ũrĩa wothe ũhooyaga nĩaheagwo; na ũrĩa ũmaathaga nĩonaga; na ũrĩa ũringaringaga mũrango nĩahingũragĩrwo. **11** “Nĩ mũciari ũrĩkũ thĩinĩ wanyu ũngĩtio thamaki nĩ mwana wake, nake amũhe nyoka? **12** Kana eetio itumbĩ amũhe kang’aurũ? **13** Angĩkorwo inyuĩ, o na mũrĩ ooru, nĩmũũĩ kũhe ciana cianyu iheo njega-rĩ, Ithe wanyu ũrĩa ũrĩ Igũrũ githĩ ndarĩkĩragĩrĩria

kūhe Roho Mūtheru kūrī arīa mamūhooyaga!” **14** Na rīrī, Jesū nīaingataga ndaimono yume thīinī wa mūdū ūtaaragia. Rīrīa ndaimono īyo yoimire, mūdū ūcio ūtaaragia akīaria, nakīo kīrīndī kīa andū gīkīgega. **15** No amwe ao makiuga atīrī, “Aingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli ūrīa mūnene wa ndaimono.” **16** Nao andū angī makīmūgeria, makīmūūria amaringīre kīama kiumīte igūrū. **17** Jesū nīamenyire ūrīa meciiragia, nake akīmeera atīrī: “Ūthamaki o wothe ūngīgayūkana ūūkanīrīre guo mwene no ūharagane, nayo nyūmba īngīgayūkana yūkanīrīre yo nyene no īgwe. **18** Angīkorwo Shaitani nīagayūkanīte akeyūkīrīra we mwene-rī, ūthamaki wake ūngīkīhaanda atīa? Ndoiga ūguo tondū mūroiga atī nī nyingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli. **19** Ningī angīkorwo nī nyingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli-rī, arūmīrīri anyu maingataga ndaimono na hinya wa ū? Nī ūndū ūcio-rī, acio nīo makaamūtuīra ciira. **20** Na rīrī, ingīkorwo nyingataga ndaimono na hinya wa kīara kīa Ngai-rī, ūthamaki wa Ngai nīūūkīte kūrī inyuī. **21** “Rīrīa mūdū njamba oya indo ciake ciothe cia mbaara, arangīre nyūmba yake mwene, indo ciake ciikaraga irī ngitīre. **22** No rīrī, mūdū ūngī ūrī na hinya kūmūkīra angīmūtharīkīra amūtoorie, nīamūtunyaga indo ciake cia mbaara iria ehokete, na akagaīra andū indo iria akoragwo atahīte. **23** “Mūdū ūrīa ūtarī hamwe na nī, ūcio nī thū yakwa, na ūrīa ūtacookanagīrīria hamwe na nī, ūcio nī kūhurunja ahurunjaga. **24** “Na rīrī, hīndī īrīa ngoma thūku yoima thīinī wa mūdū, ītuīkanagīria werū-inī īgīcaria ūhurūko na īkawaga. Hīndī īyo īkoiga atīrī, ‘Nīngūcooka

nyumba iria ndoimire.’ 25 Na yacooka igakora nyumba
iyo iri haate, igathondekwo wega. 26 Hindii iyo ngoma
iyo thuku ikagira ngoma ingi mugwanja thuku makiria
mayo, igatoonya, igaikara kuo. Naguo mukarire wa
mundu ucio ugathuka gukira wa mbere.” 27 Riria Jesu
aaragia maundu maya-ri, mundu-wa-nja wari gatagati-
ini ga kirindi akianira na mugambo munene, akiuga
atiri, “Kurathimwo ni maituguo uria waguciarire na
agikuongithia.” 28 Nake Jesu agicookia atiri, “Kurathimwo
ni aria maiguaga kiugo kia Ngai na magagithikira.” 29 Na
riria kirindi kia andu kiongererekire-ri, Jesu akiuga atiri,
“Ruru ni ruciaro rwaganu. Rurugia ruringirwo kama, no
gutiri kama rukaringirwo tika o kiria karingirwo Jona.
30 Nigukorwo o ta uria Jona aari kimenyithia kuri andu
a Nineve, ugo noguo Muru wa Mundu egukorwo ari
kimenyithia kuri ruciaro ruru. 31 Mutumia-muthamaki
uria wa mwena wa Guthini nihakarugama hndi ya ciira
hamwe na andu a ruciaro ruru arutuire ciira, nigukorwo
oimire ituri cia thi oke athikiririe uugi wa Solomoni,
na ru umwe munene gukira Solomoni ari haha. 32
Andu a Nineve nimakarugama hndi ya ciira hamwe
na ruciaro ruru marutuire ciira; nigukorwo nimeririre
maahunjirio ni Jona, na ru umwe munene gukira Jona
ari haha. 33 “Gutiri mundu ugwatagia tawa agacooka
akauga handu utangoneka kana akauga rungu rwa
irebe, no augaga handu iguru nigo aria megutoonya
nyumba mathererwo ni utheri. 34 Riitho riaku nirio tawa
wa mwiri waku. Riria maitho maku mari mega, mwiri
waku wotho o naguo ukoragwo uyurite utheri. No riria

matarĩ mega-rĩ, mwĩrĩ waku o naguo ũkoragwo ũiyũrĩte nduma. **35** Hakĩrĩ ũguo-rĩ, menyerera ũtheri ũrĩa ũrĩ thĩinĩ waku ndũgatuĩke nduma. **36** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩrĩ waku wothe ũngĩyũrwo nĩ ũtheri, na ndũrĩ handũ harĩ nduma, nĩũrĩtheragĩrwo nĩ ũtheri biũ, o ta ũrĩa ũtheri wa tawa ũkũmũrĩkagĩra.” **37** Hĩndĩ ĩrĩa Jesũ aarĩkirie kwaria, Mũfarisai ũmwe akĩmũnyĩta ũgeni gwake makarĩanĩre; nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ, agĩkara metha-inĩ. **38** No Mũfarisai ũcio ona ũguo akĩgega nĩ ũndũ Jesũ ndaambire gwĩthamba moko atanarĩa irio. **39** Nake Mwathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ Afarisai mũthambagia gĩkombe na thaani mwena wa na igũrũ, no thĩinĩ wanyu mũiyũrĩtwo nĩ ũkoroku na waganu. **40** Inyuĩ irimũ ici! Githĩ ũrĩa wombire mwena wa na nja to we wombire mwena wa na thĩinĩ? **41** No rĩrĩ, heagai athĩnĩ kĩrĩa kĩrĩ thĩinĩ wa thaani, na hĩndĩ ĩyo indo ciothe nĩgĩtuĩka theru harĩ inyuĩ.” **42** “Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ Afarisai-ĩ! Tondũ mũrutagĩra Ngai gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩa terere, na togotia na nyeni cia mĩthemba yothe no mũkaaga kũrũmbũiya kĩhooto na wendani wa Ngai. Mwaagĩrĩrwo nĩ gwĩkaga maũndũ macio mũtegitiganĩria macio mangĩ ma mbere. **43** “Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ Afarisai-ĩ! Tondũ mwendaga gũikarĩra itĩ iria cia mbere thunagogi-inĩ na mũgeithagio mũrĩ ndũnyũ-inĩ. **44** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, tondũ mũtarĩ ta mbĩrĩra itarĩ rũũri iria andũ mageragĩra igũrũ rĩacio matekũmenya.” **45** Mũrutani ũmwe wa Watho akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, rĩrĩa ũkwaria maũndũ macio-rĩ, nĩũratũruma o na ithuĩ.” **46** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na inyuĩ arutani a Watho kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mũkuuithagia

andũ mĩrigo mĩritũ ĩrĩa matangĩhota gũkuua, na inyuĩ ene mũtingĩmĩhutia o na kaara kamwe mũmateithie. **47** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mwakagĩra anabii mbĩrĩra, o arĩa mooragirwo nĩ maithe manyu ma tene. **48** Nĩ ũndũ ũcio mũgakĩruta ũira atĩ nĩmwĩtĩkanĩtie na ũrĩa maithe manyu meekire; atĩ nĩo mooragire anabii, na inyuĩ mũkamaakĩra mbĩrĩra. **49** Tondũ wa ũguo ũũgĩ wa Ngai uugĩte atĩrĩ, ‘Nĩngamatũmĩra anabii na atũmwo, moorage amwe ao na manyariire arĩa angĩ.’ **50** Nĩ ũndũ ũcio rũciaro rũrũ nĩrũgaciirithĩrio thakame ya anabii othe ĩrĩa yanaitwo kuuma o kĩambĩrĩria gĩa thĩ, **51** kuuma thakame ya Habili nginya thakame ya Zekaria ũrĩa woragĩirwo gatagatĩ-inĩ ga kĩgongona na handũ harĩa hatheru. ĩĩ nĩguo, ngũmwĩra atĩrĩ, rũciaro rũrũ nĩrũkaherithĩrio thakame ĩyo. **52** “Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ arutani a watho-ĩ! Tondũ nĩmweheretie kĩhingũro kĩa ũmenyo. Inyuĩ ene mũtiigana gũtoonya, na arĩa marena gũtoonya mũkamagiria.” **53** Jesũ aarĩkia kuuma kũu, Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩria kũmũkararia marĩ na ũũru mũno na kũmũũgita na kũmũũria ciũria nĩguo aarie maũndũ maingĩ, **54** makĩgeria kũmũtega maigue kana nĩ harĩ ũndũ mũũrũ angĩaria.

12 O hĩndĩ ĩyo, rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa andũ ngiri nyingĩ kĩonganĩte hamwe, nginya makarangana-rĩ, Jesũ akĩamba kwarĩria arutwo ake, akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai, na nĩyo ũhinga. **2** Gũtirĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguũrio, o na kana ũndũ mũhithe ũtakamenyeka. **3** Maũndũ marĩa mwarĩirie nduma-inĩ, makaiguuo mũthenya barigici, na ũrĩa wothe

mwanahahanĩrĩra matũ-inĩ mũrĩ tũnyũmba twa thĩinĩ, nĩũkanĩrĩrwo kuuma nyũmba igũrũ. **4** “Ngũmwĩra atĩrĩ arata akwa, tigagai gwĩtigĩra arĩa mooragaga mwĩrĩ na thuutha ũcio gũtirĩ ũndũ mangĩhota gwĩka. **5** No nĩ ngũmuonia ũrĩa inyuĩ mwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra: Mwĩtigagĩrei ũrĩa ũngĩũraga mwĩrĩ na thuutha wa ũguo arĩ na ũhoti wa gũikia mũndũ Jehanamu. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mwĩtigagĩrei ũcio. (Geenna g1067) **6** Githĩ tũnyoni tũtano tũtiendagio tũthendi twĩrĩ? No rĩrĩ, gũtirĩ o na kamwe gatuo Ngai ariganagĩrwo nĩko. **7** No titherũ, o na njuĩrĩ cianyu cia mũtwe nĩ ndare. Tigagai gwĩtigĩra, inyuĩ mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũingĩ. **8** “Ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wothe ũkanyumbũra mbere ya andũ, o nake Mũrũ wa Mũndũ nĩakamumbũra mbere ya araika a Ngai. **9** No ũrĩa ũkangaana mbere ya andũ ũcio nĩagakaanwo mbere ya araika a Ngai. **10** Nake mũndũ o wothe ũrĩa ũgaacambia Mũrũ wa Mũndũ nĩakarekerwo, no ũrĩa wothe ũkaruma Roho Mũtheru ndakarekerwo. **11** “Rĩrĩa mũgaatwarwo mbere ya thunagogi, na mbere ya aathani na anene mũciirithio-rĩ, mũtikanetange na ũrĩa mũgacookia kana ũrĩa mũkoiga, **12** nĩgũkorwo hĩndĩ ĩyo Roho Mũtheru nĩakamũruta ũrĩa mwagĩrĩrwo nĩ kuuga.” **13** Mũndũ ũmwe warĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ acio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, ĩra mũrũ wa maitũ tũgayane nake igai riitũ.” **14** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ, nũũ ũnduĩte wa kũmũtuithania ciira kana wa kũmũgayania indo cianyu?” **15** Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei! Mũtigakorokere maũndũ; nĩgũkorwo muoyo wa mũndũ ndũthimagwo na mũigana wa indo iria

arĩ nacio.” **16** Agĩcooka akĩmahe ũhoro na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, “Mũgũnda wa mũndũ ũmwe gĩtonga nĩwaciarire mũno. **17** Nake akĩyũria na ngoro yake atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa? Ndirĩ na handũ ha kũiga magetha makwa.’ **18** ‘Agĩcooka akiuga atĩrĩ, ‘Nĩndamenya ũrĩa ngwĩka. Ngũtharia makũmbĩ makwa, njake mangĩ manene kũrĩ mo, njige magetha makwa mothe na indo ciakwa ciothe kuo. **19** Njooke njĩre ngoro yakwa atĩrĩ, “Ūrĩ na indo nyingĩ njega wĩgĩire cia gũkũigana mĩaka mĩingĩ. Wĩhuurũkĩre, ũrĩe na ũnyue, na ũcanjamũke.” **20** “No Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Wee kĩrimũ gĩkĩ! Ūtukũ ũyũ wa ũmũthĩ nĩũgwĩtio muoyo waku. Indo icio wĩgĩire-rĩ, igaatuĩka cia ũ?’ **21** “Ūguo nĩguo gũgaatuĩka harĩ mũndũ o wothe ũrĩa wĩgagĩra mĩthithũ, no akaaga gwĩtongia na ũhoro wa Ngai.” **22** Jesũ agĩcooka akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, mĩtigitangage nĩ ũndũ wa mĩoyo yanyu nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩĩaga, kana kĩrĩa mũrĩhumbaga mĩrĩ yanyu. **23** Muoyo-rĩ, ũrĩ bata gũkĩra irio, nague mwĩrĩ ũrĩ bata gũkĩra nguo. **24** Ta mwĩciiriei ũhoro wa mahuru: Matihaandaga kana makagetha, o na matirĩ kũndũ gwa kũiga irio kana makũmbĩ, no Ngai nĩamaheaga irio. Inyuĩ githĩ mĩtirĩ a bata mũno gũkĩra nyoni! **25** Nũũ wanyu ũngĩhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rĩmwe nĩ ũndũ wa gwĩtanga? **26** Rĩu-rĩ, angĩkorwo mĩtingĩhota gwĩka ũndũ mũnini ũguo-rĩ, mũgĩtangĩkaga na maũndũ macio mangĩ nĩkĩ?” **27** Ta mwĩcũraniei ũrĩa itoka ikũraga. Itirutaga wĩra kana ikogotha ndigi. No ngũmwĩra atĩrĩ, o na Solomoni arĩ na riiri wake wothe, ndaagemete ta kĩmwe gĩacio. **28**

Angĩkorwo ũguo nĩguo Ngai ahumbaga nyeki ya gĩthaka, ĩrĩa ĩrĩ ho ũmũthĩ na rūciũ igaikio mwaki-inĩ-rĩ, githĩ inyuĩ ndarĩkĩmũhumbaga makĩria, inyuĩ mwĩtĩkĩtie o hanini! **29** Tigagai gũthĩĩnĩka ngoro-inĩ cianyu nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩĩaga kana mũrĩnyuuaga; mũtigatangĩkage nĩ ũndũ wa ũguo. **30** Nĩgũkorwo maũndũ maya mothe nĩmo andũ a gũkũ thĩ arĩa matetĩkĩtie Ngai macaranagia namo, no Ithe wanyu nĩoĩ atĩ nĩmũbatarĩtio nĩmo. **31** No rĩrĩ, caragai ũthamaki wake, na maũndũ maya mangĩ mothe nĩmũrĩheagwo o namo. **32** “Tigagai gwĩtigĩra, inyuĩ rūũru rūrũ rūnini, nĩgũkorwo Ithe wanyu nĩonete arĩ wega kũmũhe ũthamaki ũcio. **33** Endiai indo iria mũrĩ nacio mũcooke mũteithie athĩĩni. Mwĩthondekerei ibeeti cia mbeeca iria itangĩtarũka, na mwĩgĩire na kĩgĩĩna igũrũ kĩrĩa gĩtangĩthira, kũrĩa gũtarĩ mũici ũngĩkuhĩrĩria na gũtirĩ memenyi cia gũkĩananga **34** Nĩgũkorwo o kũrĩa mĩthiithũ wanyu ĩrĩ, nokuo ngoro cianyu o nacio irĩkoragwo irĩ. **35** “Ikaragai mwĩhotorete, mwĩhaarĩrie gũtungata, na mũige matawa manyu magĩakanaga, **36** o ta andũ metereire mwathi wao acooke kuuma iruga-inĩ rĩa kĩhikano, nĩguo rĩrĩa agaacooka, aaringaringa mũrango mamũhingũrĩre o narua. **37** Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata iria mwathi wacio agaakora ciĩiguĩte rĩrĩa agacooka. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakehotori acitungatĩre, aciikarie metha-inĩ, na acooke acirehere irio irĩe. **38** Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata iria mwathi wacio agaakora ciĩhaarĩrie, o na angĩgooka ũtukũ gatagatĩ kana thaa kenda gũgĩkĩa. **39** No rĩrĩ, menyai ũũ: Korwo mwene nyũmba nĩamenyete ithaa

rĩrĩa mũici egũũka-rĩ, ndangĩarekire nyũmba yake ĩtuuo.

40 O na inyuĩ no nginya mũikarage mwĩhaarĩrie, tondũ Mũrũ wa Mũndũ agooka ithaa rĩrĩa mũtamwĩrĩgĩrĩire.” **41**

Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ ithuĩ ũrahe ũhoru na ngerekano ĩno kana ũreera mũndũ o wothe?” **42**

Nake Mwathani agĩcookia akĩmũũria atĩrĩ, “Ndungata ya kwĩhokwo na njũgĩ, o ĩrĩa mwathi wayo angĩhokera kũroraga ndungata ciake, na ĩciheage irio hĩndĩ ĩrĩa yagĩrĩire, nĩĩrĩkũ? **43** Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata ĩyo, ĩrĩa mwathi wayo agooka akore ĩgĩka ũguo.

44 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakamĩhokera indo ciake ciothe. **45** No rĩrĩ, ĩ ndungata ĩyo ĩngĩira na ngoro yayo atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa ndaracooka narua,’ nayo yambĩrĩrie kũhũũra ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja, na kũrĩa na kũnyua na kũrĩio-rĩ, **46** Mwathi wa ndungata ĩyo agooka mũthenya ũrĩa ĩtamwĩrĩgĩrĩire o na ithaa rĩrĩa ĩtooĩ, nake nĩakamĩherithia mũno, na amĩtuĩre ciira ta wa andũ arĩa matarĩ ehokeku. **47** “Ndungata ĩrĩa ĩmenyaga ũrĩa mwathi wayo endaga na ndĩhaaragĩria kana ĩgeeka ũrĩa Mwathi wayo endaga, ĩkaahũũrwo mahũũra maingĩ.

48 No ĩrĩa ĩtooĩ na nĩĩkaga maũndũ marĩa magĩrĩire kũherithanĩrio, ĩkaahũũrwo mahũũra matarĩ maingĩ. ũrĩa wothe ũheetwo indo nyingĩ, ageetio indo nyingĩ; nake ũrĩa wĩhokeirwo nyingĩ makĩria nĩageetio nyingĩ makĩria. **49** “Njũkĩte kũrehe mwaki gũkũ thĩ, naarĩ korwo mwaki ũcio nĩwambĩrĩrie gwakana! **50** No ndĩ na ũbatithio ndĩrĩbatithio naguo, no kaĩ nĩngũthĩnĩka mũno ũngĩgaakinya-ĩ! **51** Mũgwĩciiria ndokire kũrehe thayũ gũkũ thĩ? Ngũmwĩra atĩrĩ, ũguo tiguu, ndookire

kūrehe nyamūkano. **52** Kuuma rīu gūthiī na mbere, andū atano a mūciī ūmwe marīkoragwo magayūkanīte, atatū magookīrīra eerī, nao eerī magookīrīra atatū. **53** Nao marīkoragwo magayūkanīte ūū, ithe agookīrīra mūriū nake mūriū agookīrīra ithe, nyina agookīrīra mwarī nake mwarī agookīrīra nyina, nyaciarawe agookīrīra mūtumia wa mūriū nake mūtumia wa mūriū agookīrīra nyaciarawe.” **54** Jesū akīra kīrīndī kīu atīrī, “Hīndī īrīa muona itu rīkīambata riumīte ithūiro, o rīmwe muugaga atīrī, ‘Nīgūkuura mbura,’ na gūkoira. **55** Hīndī īrīa rūhuho rwahurutana ruumīte gūthini muugaga atīrī, ‘Nīgūkūgīa na ūrugarī,’ na gūkagīa. **56** Inyuī hinga ici! Nīmūūī wega gūkūūrana ūrīa igūrū na thī gūtariī. Mūkīremagwo nīgūkūūrana ūhoru wa mahinda maya tūrī nīkī? **57** “Mwagaga gwītuīra inyuī ene ūrīa kwagīrīire nīkī? **58** Na rīrī, rīrīa mūrathīī na thū yaku kūrī mūciirithania-rī, geria mūno wīguithanie nayo mūrī o njīra-inī, ndīgagūkururie īgūtware kūrī mūciirithania, nake mūciirithania akūneane kūrī mūnene, nake mūnene ūcio agūikie njeera. **59** Ngūkwīra atīrī, ndūkoima kuo ūtarīhīte thīrī wothe, hatarī gathendi ūgūtigia.”

13 Na rīrī, nī kwarī na andū amwe maarī ho hīndī īyo, arīa meerire Jesū ūhoru wa andū a Galili arīa mooragītuo nī Pilato makīruta magongona, nayo thakame yao igītukana na ya nyamū cia magongona mao. **2** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Anga mūgwīciiria atī andū acio manyariirirwo ūguo tondū acio maarī ehia gūkīra andū acio angī othe a Galili? **3** Ngūmwīra atīrī, aca! No rīrī, mwaga kwīrira, o na inyuī inyuothe mūkaniinwo o tao.

4 Kana andũ arĩa ikũmi na anana, arĩa magwĩrĩrwo nĩ nyũmba ırĩa ndaaya kũu itũũra rĩa Siloamu ikĩmooragarĩ, anga mũgwĩciiria atĩ maarĩ na mahĩtia maingĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe maatũũraga kũu Jerusalemu? 5 Ngũmwĩra atĩrĩ, aca! No rĩrĩ, mwaga kwĩrira, o na inyuĩ inyuothe mũkaaniinwo o tao.” 6 Agĩcooka akĩmaarĩria na ngerekano, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe aarĩ na mũkũyũ wahandĩtwo thĩinĩ wa mũgũnda wake wa mĩthabibũ, nake agĩthĩ gũcaria maciaro mũtĩ-inĩ ũcio, no ndaigana kuona ngũyũ o na ĩmwe. 7 Nĩ ũndũ ũcio, akĩra mũruti wa wĩra wa mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ atĩrĩ, ‘Rĩu nĩ mĩaka ĩtatũ njũkaga gũcaria maciaro mũkũyũ-inĩ, ũyũ na ndirĩ ndoona ngũyũ o na ĩmwe. Ũteme! Ũũthũkagĩria mũgũnda nĩkĩ?’ 8 “No mũndũ ũcio akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi ũyũ, nĩtũreke ũikare mwaka ũngĩ ũmwe, ndĩũrĩmĩre na ndĩwĩkĩre thumu. 9 Naguo ũngĩciara hĩndĩ ĩyo, nĩ wega! No ũngĩaga gũciara, no ũtemwo.” 10 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ nĩkũrutana aarutanaga thĩinĩ wa thunagogi ĩmwe, 11 nakuo gũgĩkorwo nĩ kwarĩ na mĩtumia wonjetio nĩ ngoma thũku mĩaka ikũmi na ĩnana. Atũire ainamĩrĩire atekũhota gwĩtiira o na hanini. 12 Hĩndĩ ırĩa Jesũ aamuonire, akĩmwĩta, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ nĩwohorwo kuuma kũrĩ wonje waku.” 13 Agĩcooka akĩmũigĩrĩra moko, na kahinda o kau agĩtiira, na akĩgooca Ngai. 14 Nake mũnene wa thunagogi akĩrakara mũno nĩ ũndũ wa Jesũ kũhonania mũthenya wa Thabatũ. Nake akĩra andũ atĩrĩ, “He na mĩthenya ĩtandatũ ya kũruta wĩra. Nĩ ũndũ ũcio, ũkagai kũhonio mĩthenya ĩyo, no ti mũthenya wa

Thabatũ.” **15** Nowe Mwathani akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ hinga ici! Githĩ o mũndũ wanyu ndohoraga ndegwa yake kana ndigiri yake yume kiugũ mũthenya wa Thabatũ, amĩtware ĩthĩ ĩkanyue maaĩ? **16** Nake mũtumia ũyũ mwarĩ wa Iburahĩmu, ũrĩa ũtũire ohetwo nĩ Shaitani mĩaka ikũmi na ĩnana; ndakĩagĩrĩrwo nĩ kuohorwo o na kũrĩ mũthenya wa Thabatũ?” **17** Rĩrĩa oigire ũguo, thũ ciake ciothe igĩconoka, no kĩrĩndĩ kũ kĩa andũ gĩgĩkena nĩ ũndũ wa maũndũ ma magegania marĩa eekaga. **18** Ningĩ Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Ũthamaki wa Ngai ũhaanaine na kĩ? Na ngũũgerekania na kĩ? **19** Ũhaana ta mbeũ ya karatarĩ ĩrĩa mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. Igĩkũra igĩtuĩka mũtĩ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igĩũka igĩaka itara hongea-inĩ ciaguo.” **20** Ningĩ akĩũria atĩrĩ, “Ingĩgerekania ũthamaki wa Ngai na kĩ? **21** Ũhaana ta ndawa ya kũmbia mĩgate ĩrĩa mũndũ-wa-nja ooire na akĩmĩtukania na mũtu mũingĩ, o nginya wothe ũkĩimba.” **22** Nake Jesũ agĩthĩ ahĩtũkĩire matũũra-inĩ na tũtũũra-inĩ akĩrutana erekeire Jerusalemu. **23** Nake mũndũ ũmwe akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani anga no andũ anini tu makahonokio?” Nake akĩmeera atĩrĩ, **24** “Geragiai na hinya gũtoonyera mũrango ũrĩa mũceke; tondũ ngũmwĩra atĩrĩ, andũ aingĩ nĩ makaageria gũtoonya, no matikahota. **25** Rĩrĩa mwene nyũmba agaakorwo okĩrĩte na ahinge mũrango-rĩ, mũkaarũgama hau nja mũkĩringaringaga mũrango mũkĩmũthathaga, mũkoiga atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, tũhingũrĩre mũrango.’ “Nake nĩakamũcookeria amwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ ndimũũĩ o na ndiũĩ kũrĩa muumĩte.’ **26** “Hĩndĩ ĩyo nĩmũkoiga atĩrĩ, ‘Nĩtwarĩanagĩra na tũkanyuuanĩra nawe,

o na nīwarutanaga njīra-inī cia matūūra maitū.’ 27 “Nowe nīakamacookeria atīrī, ‘Nīi ndimūūi, o na ndiūi kūrīa muumīte. Njehererai, inyuī inyuothe mwīkaga ūūru!’

28 “Kūu nīgūkagīa na kīrīro, na kūhagarania magego, rīrīa mūkoona Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu, na anabii othe marī ūthamaki-inī wa Ngai, no inyuī mūkorwo mūikītio nja. 29 Nao andū nīmagooka kuuma mwena wa irathīro, na wa ithūiro, na wa gathigathini, na wa gūthini, maikare thī iruga-inī kūu ūthamaki-inī wa Ngai. 30 No ti-itherū, nī kūrī andū marī thuutha magatuīka a mbere, na nī kūrī a mbere magatuīka a thuutha.” 31 O hīndī iyo Afarisai amwe magīūka kūrī Jesū makīmwīra atīrī, “Uma gūkū ūthīi kūdū kūngī. Herode nīarenda gūkūūragithia.” 32 Nake agīcookia atīrī, “Thīi mūkeere mbwe iyo atīrī, ‘Ūmūthī na rūciū ngūkorwo ngīngata ndaimono na ngīhonia andū, na mūthenya wa itatū ndīkie wīra wakwa.’ 33 O na kūrī ūguo, ūmūthī na rūciū o na oke no nginya ngorwo ngīthīi o na mbere, nīgūkorwo ti-itherū gūtīrī mūnabii ūngīkuīra nja ya Jerusalemu! 34 “Atīrīrī, wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ūragaga anabii, na ūkahūūra na mahiga nyuguto arīa matūmītwo kūrī we, nī maita maingī atīa ndanenda gūcookanīrīria ciana ciaku hamwe o ta ūrīa ngūkū icookanagīrīria tūcui twayo mathagu-inī mayo, no ndūnjītikagīria! 35 Atīrīrī, nyūmba yaku iyyūrīte ihooru. Ngūmwīra atīrī, mūtikanyona rīngī o nginya rīrīa mūkoiga atīrī, ‘Kūrathimwo nī mūdū ūrīa ūgūka na rīitwa rīa Mwathani.”

14 Na rīrī, mūthenya ūmwe wa Thabatū, Jesū nīathiire kūrīa irio nyūmba ya mūnene ūmwe wa Afarisai, nao

andũ maikarĩte mamũrorete mũno. **2** Na hau mbere yake nĩ haarĩ na mũndũ warũarĩte mũrimũ wa kũimba mwĩrĩ. **3** Jesũ akĩũria Afarisai na arutani a watho atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie kũhonania mũthenya wa Thabatũ, kana ndwĩtikĩrĩtie?” **4** No-o magĩkira ki. Nake akĩnyiita mũndũ ũcio, akĩmũhonia na akĩmwĩra athĩ. **5** Agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ wanyu ũngĩaga kũruta mũriũ irima, kana ndegwa yake ĩgwĩte irima rĩa maaĩ mũthenya wa Thabatũ?” **6** Nao makĩaga ũndũ wa kũmũcookeria. **7** Rĩrĩa Jesũ oonire ũrĩa ageni maathuuraga itĩ iria ciaikaragĩrwo nĩ ageni a gũtĩio maikarĩre cio-rĩ, akĩmahe ngerekano ĩno, akiuga atĩrĩ: **8** “Mũndũ angĩgwĩta iruga-inĩ rĩa kĩhikano-rĩ, ndũgaikarĩre itĩ iria ciigĩrwo ageni a gũtĩio, tondũ no hakorwo mũndũ ũngĩ mũtĩie gũgũkĩra wĩtĩtwo nĩ mwene iruga. **9** Kũngĩkĩhaana ũguo-rĩ, mwene iruga ũrĩa ũmwĩtĩte inyuĩ eerĩ no ooke, akwĩre atĩrĩ, ‘Eherera mũndũ ũyũ gĩtĩ kũ.’ Hĩndĩ ĩyo, nĩũgaikara thuutha biũ ũconokete. **10** No hĩndĩ ĩrĩa ũngĩtwo-rĩ, ikaragĩra itĩ cia thuutha, nĩgeetha ũrĩa ũgwĩtĩte ooka, akwĩre atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, thĩĩ ũgaikare harĩa mbere.’ Hĩndĩ ĩyo nĩũkaheo gĩtĩio maitho-inĩ ma ageni arĩa angĩ othe. **11** Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa wothe wĩtũgagĩria nĩakanyiihio, na ũrĩa wothe wĩnyiihagia nĩagatũũgĩrio.” **12** Jesũ agĩcooka akĩira mũndũ ũcio wamwĩtĩte atĩrĩ, “Waruga iruga rĩa mũthenya kana rĩa hwaĩ-inĩ-rĩ, ndũgetage o arata aku kana ariũ a thoguo, kana andũ anyu, o na kana andũ arĩa atongu a itũũra rĩanyu; ũngĩka ũguo-rĩ, nao nĩmagagwĩta na nĩ ũndũ ũcio makũrĩhe ũguo ũmekĩte. **13** No hĩndĩ ĩrĩa waruga iruga ĩtaga athĩĩni, na cionje, na ithua, na atumumu, **14** nawe

nĩũkarathimwo. O na gũtuĩka matingĩhota gũkũrĩha, nĩũkarĩhwo hĩndĩ ĩrĩa andũ arĩa athingu makaariũkio.”

15 Na rĩrĩa mũndũ ũmwe wa arĩa maikarĩte metha-inĩ hamwe nake aigũire ũguo, akĩĩra Jesũ atĩrĩ, “Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkaarĩa irio iruga-inĩ rĩa ũthamaki wa Ngai.” **16** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaarĩirie iruga inene na agĩĩta ageni aingĩ. **17** Nacio thaa cia kũrĩa ciakinya, agĩtũma ndungata yake ĩkeere andũ arĩa meetĩtwo atĩrĩ, ‘Ūkai, nĩgũkorwo maũndũ mothe nĩmahaarĩirie.’ **18** “Nao othe, o mũndũ akĩambĩrĩria kũheana ciĩgwatio. Wa mbere akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩragũrĩre mĩgũnda na no nginya thiĩ ngawone. Thiĩ ũmwĩre andekere.’ **19** “Ūrĩa ũngĩ akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩragũrĩre ndegwa ikũmi cia kũrĩma, na nĩndĩrathĩĩ gũcigeria. Thiĩ ũmwĩre andekere.’ **20** “Nake ũngĩ akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩrahikanirie, nĩ ũndũ ũcio ndiĩhota gũũka.’ **21** “Ndungata ĩyo ĩgĩthĩĩ, ĩkĩmenyithia mwathi wayo ũhoro ũcio. Hĩndĩ ĩyo mwene mũcĩĩ akĩrakara na agĩatha ndungata ĩyo akĩmĩĩra atĩrĩ, ‘Umagara narua ũthĩĩ njĩra-inĩ iria nene, o na tũcĩra-inĩ twa itũũra, ũrehe athĩĩni, na cionje, na arĩa atumumu, o na ithua.’ **22** “Nayo ndungata ĩyo ĩkiuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, ũrĩa wathanire nĩwĩkĩtwo, na no hatigaire handũ.’ **23** “Hĩndĩ ĩyo Mwathi wayo akĩĩra ndungata ĩyo atĩrĩ, ‘Umagara ũthĩĩ rĩu njĩra-inĩ na ndeere-inĩ cia mĩgũnda, ũkaringĩrĩrie andũ moke nĩgeetha nyũmba yakwa ĩiyũre. **24** Ngũmwĩra atĩrĩ, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa acio metĩtwo ũgaacama iruga rĩakwa.” **25** Na rĩrĩ, andũ aingĩ nĩmatwaranire na Jesũ, nake akĩmahũgũkĩra, akĩmeera atĩrĩ, **26** “Mũndũ

o wotho angĩũka kũrĩ nĩ na aage gũthũũra ithe na nyina, na mũtũmia wake, na ciana ciake, na ariũ a nyina, na aarĩ a nyina, o na muoyo wake we mwene-rĩ, ndangĩhota gũtuĩka mũrutwo wakwa. 27 Nake mũndũ o wotho ũtegwĩkuũĩra mũtĩ wake wa kwambĩrwo anũmĩrĩre, ndangĩhota gũtuĩka mũrutwo wakwa. 28 “Atĩrĩrĩ, mũndũ ũmwe wanyu angĩenda gwaka nyũmba ndaaya na igũrũ-rĩ, githĩ ndangĩamba gũikara thĩ atare thogora nĩguo one kana wĩra na mbeeca cia kũmĩrĩkia? 29 Nĩgũkorwo angĩremwo nĩ kũmĩrĩkia thuutha wa gwaka mũthingi, andũ arĩa othe marĩmĩonaga nĩmarĩmũthekagĩrĩra, 30 makoiga atĩrĩ, ‘Mũndũ ũyũ aambĩrĩrie gwaka nyũmba akĩremwo nĩ kũmĩrĩkia.’ 31 “Kana mũthamaki angĩkorwo akirĩĩ gũthĩĩ kũrũa mbaara na mũthamaki ũngĩ-rĩ, githĩ ndangĩamba gũikara thĩ ecũũranie kana ahota kũrũa arĩ na andũ ngiri ikũmi na mũthamaki ũrĩa ũroka kũmũũkĩrĩra arĩ na andũ ngiri mĩrongo ĩĩrĩ? 32 Angĩona atĩ ndangĩhota kũmũtooria, angĩtũmĩra mũthamaki ũcio ũngĩ andũ arĩ o kũraya mathĩĩ makamũũrie kũgĩe na thayũ. 33 ũguo noguo, mũndũ o wotho wanyu angĩaga kũrekia indo ciothe iria arĩ nacio, ndangĩtuĩka mũrutwo wakwa. 34 “Na rĩrĩ, cumbĩ nĩ mwega, no cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthirĩte mũcamo waguorĩ, ũngĩcooka gũcamithio ta cumbĩ na kĩ? 35 Cumbĩ ũcio ndũrĩ bata gũitwo tĩĩri-inĩ o na kana gũitwo kĩara-inĩ, nĩgũteeo ũteagwo. “Ūrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩigue.”

15 Na rĩrĩ, etia mbeeca cia igooti na “ehia” othe nĩmoonganaga harĩ we nĩguo mamũigue. 2 No Afarisai na arutani a watho magĩteta makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ

nīamūkagīra ehia na akarīānīra nao.” 3 Nī ūndū ūcio Jesū akīmahe ngerekano ĩno akīmeera atīrī: 4 “Mūndū ūmwe wanyu angīkorwo na ng’ondu igana rīmwe, na ĩmwe yacio yūre-rī, githī ndatigaga icio mīrongo kenda na kenda kūu werū-inī, athī agacarie ĩyo ĩmwe yūrīte, nginya amīone? 5 Na aarīkia kūmīona, akamīgīrīra ciande ciake akenete, 6 akainūka mūciī. Agacooka ageeta arata ake na andū a itūūra hamwe, akameera atīrī, ‘Ūkai tūkenanīre nī ūndū nīnyonete ng’ondu yakwa ĩrīa ĩrorīte.’ 7 Ngūmwīra atīrī, ūguo noguo kūgīaga gīkeno kīnene igūrū nī ūndū wa mūndū ūmwe mwīhia wīrirīte, gūkīra ūrīa gūkenagwo nī ūndū wa andū mīrongo kenda na kenda athingu arīa matabatarītio nī kwīrira. 8 “Kana mūtumia angīkorwo arī na icunjī ikūmi cia betha, ĩmwe yacio yūre-rī, githī ndagwatagia tawa, akahaata nyūmba yothe, na akamīcaria na kīyo o nginya amīone? 9 Na amīona-rī, ageeta arata ake o na andū a itūūra hamwe, akameera atīrī, ‘Ūkai tūkenanīre tondū nīnyonete mbeeca yakwa ĩrīa ĩrorīte.’ 10 Ngūmwīra atīrī, ūguo noguo gūkoragwo na gīkeno harī araika a Ngai nī ūndū wa mwīhia ūmwe wīrirīte.” 11 Jesū agīthī na mbere akīmeera atīrī, “Nī kwarī na mūndū ūmwe warī na ariū eerī. 12 Ūrīa mūnini akīra ithe atīrī, ‘Baba ngaīra igai rīrīa rīngīgatuīka rīakwa.’ Nī ūndū ūcio ithe akīmagayania indo ciake. 13 “Na matukū manini mathira, mūriū ūcio mūnini agīcookanīrīra indo ciake ciothe, akiumagara agīthī būrūri warī kūraya, na arī kūu agītanga indo ciake na mūtūrīre wa ūmaramari. 14 Nake aarīkia kūhūthīra indo ciake ciothe, gūkīgīa na ng’aragu nene kūu būrūri ūcio wothe, nake akīambīrīra gūthīnīka.

15 Nĩ ùndũ ùcio agĩthiĩ kũũria wĩra kũrĩ mũndũ ùmwe wa bũrũri ùcio, nake akĩmũtwara akarĩithagie ngũrwe gĩthaka-inĩ gĩake. 16 Nĩeriragĩria kwĩhũũnia na makoro marĩa maarĩagwo nĩ ngũrwe icio tondũ gũtirĩ mũndũ wamũheaga kĩndũ gĩa kũrĩa. 17 “Na rĩrĩa ecookerire, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndungata ciigana atĩa cia baba irĩ na irio cia gũciigana o na igatigara, na niĩ nguagĩre gũkũ nĩ ng’aragu! 18 Nĩngũũkĩra thiĩ kũrĩ baba ngamwĩre atĩrĩ: Baba, nĩnjĩhiirie Ngai na ngakwĩhĩria. 19 Ndiagĩrĩrwo nĩgũcooka gwĩtagwo mũrũguo rĩngĩ; ndua ta ndungata ìmwe yaku.’ 20 Nĩ ùndũ ùcio agĩũkĩra, agĩthiĩ kũrĩ ithe. “No arĩ o haraaya, ithe akĩmuona, nake akĩringwo nĩ tha nĩ ùndũ wake; agĩteng’era kũrĩ mũrũwe, akĩmũhĩmbĩria na akĩmũmumunya. 21 “Nake mũriũ akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Baba, nĩnjĩhiirie Ngai o na ngakwĩhĩria. Ndiagĩrĩrwo nĩgũcooka gwĩtagwo mũrũguo rĩngĩ.’ 22 “No ithe akĩra ndungata ciake atĩrĩ, ‘Thiĩ narua mũrehe nguo ìrĩa njega mũno mũmũhumbe, na mũmwĩkĩre gĩcũhĩ kĩara, na iraatũ magũrũ. 23 Ningĩ mũrehe njaũ ya gĩcegũ ìrĩa noru mũmĩthĩnje. Mũreke tũgĩe na iruga na tũkũngũire. 24 Nĩgũkorwo mũriũ ùyũ wakwa ararĩ mũkuũ na nĩariũkĩte; nĩarorĩte na rĩu nĩonekete.’ Nĩ ùndũ ùcio makĩambĩrĩria gũkũngũira. 25 “Na rĩrĩ, hĩndĩ ìyo mũriũ ùrĩa mũkũrũ aarĩ mũgũnda. Na rĩrĩa aakuhĩrĩrie mũciĩ akĩinũka-rĩ, akĩigua gũkĩinwo nyĩmbo na ndũhiũ. 26 Nĩ ùndũ ùcio mũriũ ùcio agĩita ndungata ìmwe ya mũciĩ, akĩmĩũria gĩtũmi kĩa maũndũ macio. 27 Nayo ndungata ìyo ìkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wa maitũguo nĩokĩte, nake thoguo nĩamũthĩnjĩre njaũ ya gĩcegũ ìrĩa noru, tondũ nĩamũcookereire arĩ

mwega na arĩ mũgima.’ 28 “Mũrũ wa nyina ũcio mũkũrũ akĩrakara na akĩrega gũtoonya nyũmba. Nĩ ũndũ ũcio ithe akiuma nja, akĩmũthaitha atoonye thĩinĩ. 29 No akĩira ithe atĩrĩ, ‘Ta thikĩrĩria! Ndũire ngũrutagĩra wĩra mĩaka ĩyo yothe, na ndirĩ ndarega gũgwathĩkĩra. No rĩrĩ, ndũrĩ waahe o na koori nĩguo tũkũngũire na arata akwa. 30 No rĩrĩ mũrũguo ũyũ ũitangĩte indo ciaku na maraya ainũka, ũkamũthĩnjĩra njaũ ya gĩcegũ ĩrĩa noru!’ 31 “Ithe akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wakwa, wee tũtũũraga nawe hĩndĩ ciothe, na indo ciothe iria ndĩ nacio nĩ ciaku. 32 No nĩtwagĩrĩrwo gũkũngũira na gũcanjamũka, tondũ mũrũ wa maitũguo ũyũ ararĩ mũkuũ na rĩu nĩariũkĩte; nĩarorĩte na rĩu nĩonekete.”

16 Nake Jesũ akĩira arutwo ake atĩrĩ: “Nĩ kwarĩ na mũndũ ũmwe warĩ gĩtonga, nake nĩ aarĩ na mũrori wa indo ciake mũrori ũcio nĩathitangirwo kũrĩ gĩtonga kũ atĩ nĩaitangaga indo ciake. 2 Nĩ ũndũ ũcio agĩta mũrori ũcio wa indo, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ūhoro ũcio ndĩraigua ũgũkoniĩ nĩ ũrĩkũ? Heana ũhoro wa ithabu rĩa ũrũgamĩrĩri waku, tondũ ndũgũcooka kũndorera indo ciakwa rĩngĩ.’ 3 “Nake mũrori wa indo icio akĩyũria na ngoro atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa rĩu? Mwathi wakwa nĩekũndigithia wĩra. Ndirĩ na hinya mũiganu wa kũrĩma, na nĩngũconoka kũhooya. 4 Rĩu nĩndamenya ũrĩa ngwĩka nĩgeetha rĩrĩa ngaatigithio wĩra gũkũ, andũ makaanyamũkagĩra kwao mĩcĩ.’ 5 “Nĩ ũndũ ũcio agĩta mũndũ o wotho warĩ na thĩirĩ wa mwathi wake. Akĩũria mũndũ wa mbere atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ na thĩirĩ ũigana atĩa wa mwathi wakwa?’ 6 “Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Ndĩ na thĩirĩ wa marebe

magana meerĩ ma maguta ma mĩtamaiyũ.’ “Mũrori ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Oya marũa maku ma thiiĩrĩ ũikare thĩ narua wandĩke atĩ ũrĩ na thiiĩrĩ wa marebe igana rĩmwe.’

7 “Agĩcooka akĩũria mũndũ wa keerĩ atĩrĩ, ‘Na we ũrĩ na thiiĩrĩ ũigana atĩa?’ “Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Ndĩ na thiiĩrĩ wa makũnia igana rĩmwe ma ngano.’ “Mũrori ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Oya marũa maku ma thiiĩrĩ wandĩke ũrĩ na thiiĩrĩ wa makũnia mĩrongo ĩnana.’ 8 “Mwathi ũcio nĩagathĩrĩrie mũrũgamĩrĩri ũcio wa indo ciake ũtaarĩ mwĩhokeku nĩ ũndũ wa kũgĩa na ũũgĩ. Nĩgũkorwo andũ a gũkũ thĩ nĩ oogĩ na maũndũ mao gũkĩra andũ a ũtheri. (aiōn g165) 9 Ngũmwĩra atĩrĩ, hũthagĩrai ũtonga wa gũkũ thĩ na gũthondeka ũrata na andũ, nĩguo rĩrĩa ũtonga ũcio ũgaathira, mũkaamũkĩrwo ciikaro-inĩ iria cia tene na tene. (aiōnios g166) 10 “Mũndũ ũrĩa wothe ũngĩhokerwo indo nini no ehokerwo o na indo nyingĩ, na ũrĩa wothe ũtangĩhokeka na indo nini o na nyingĩ ndangĩhokerwo. 11 Nĩ ũndũ ũcio mũngĩkorwo mũtarĩ ehokeku na ũtonga wa gũkũ thĩ-rĩ, nũũ ũngĩmwĩhokera ũtonga ũrĩa wa ma? 12 Nyingĩ mũngĩkorwo mũtarĩ ehokeku na indo cia andũ arĩa angĩ-rĩ, nũũ ũngĩmũhe indo cianyu ene? 13 “Gũtirĩ ndungata ĩngĩhota gũtungatĩra aathani eerĩ. Nĩ ũndũ no ĩthũũrĩre ũmwe yende ũcio ũngĩ, kana ĩlĩheane harĩ ũmwe, ĩnyarare ũcio ũngĩ. Mũtingĩtungatĩra Ngai na mũtungatĩre mbeeca.” 14 Nao Afarisai, arĩa meendete mbeeca, rĩrĩa maiguire maũndũ macio mothe, makĩambĩrĩria gũtemba Jesũ. 15 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ mwĩtuuaga ega maitho-inĩ ma andũ, no Ngai nĩoĩ ngoro cianyu, nĩgũkorwo ũndũ ũrĩa ũtuagwo wa

bata mūno harī andū, nīguo ūrī magigi maitho-inī ma Ngai. 16 “Ūhoro wa Watho na ūrutani wa Anabii watūire ūhunjagio nginya hīndī ya Johana ūrīa Mūbatithania. Kuuma hīndī ūyo, Ūhoro-ūrīa-Mwega wa ūthamaki-wa-Ngai nī ūhunjagio, na mūndū o wothe nīehatagīrīria aūtoonye. 17 Nī ūhūthū igūrū na thī gūthira, gūkīra gaturumo karīa kanini mūno ka Watho keherio watho-inī. 18 “Mūndū ūrīa wothe ūngītigana na mūtumia acooke ahikie mūtumia ūngī, ūcio nīatharītie, nake mūndū mūrūme ūrīa ūngīhikia mūtumia ūtiganīte na mūthuuri-we, nīatharītie.” 19 “Nī kwarī mūndū warī gītonga wehumbaga nguo cia rangi wa ndathi na cia mūthemba wa gatani īrīa njega, nake nīeekenagia o mūthenya. 20 Na rīrī, kīhingo-inī gīake nīhaigagwo mūndū wahooyaga thendi wetagwo Lazaro, waiyūrītwo nī ironda mwīrī, 21 nake nīeeriragīria kūrīa rūitiki rūrīa rwagūūaga kuuma metha-inī ya gītonga kīu. O na ngui nacio nīciokaga na igacūna ironda ciake. 22 “Ihinda nīrīakinyire mūhooi thendi ūcio agīkua, nao araika makīmūkuua makīmūtware harī Iburahīmu. Gītonga kīu o nakīo nīgīakuire na gīgīthikwo. 23 Kīrī kūu icua-inī, kīna ruo rūnene, gīgītiira maitho, gīkīona Iburahīmu arī haraaya, na Lazaro arī hau nake. (Hadēs 986) 24 Nī ūndū ūcio gītonga gīkīmwīta gīkīmwīra atīrī, ‘Iburahīmu, Baba, njiguīra tha, ūtūme Lazaro atobokie mūthia wa kīara gīake maaī-inī ooke aahehie rūrīmī, tondū ndī na ruo rūnene gūkū mwaki-inī ūyū.’ 25 “Nowe Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, ‘Mūrū wakwa, ririkana rīrīa watūire muoyo woonaga o maūndū mega, hīndī ūyo Lazaro nake

oonaga o maũndũ mooru, no rĩu we nĩmũnyamarũre,
nawe ũrĩ ruo-inĩ. **26** Hamwe na ũguo-rĩ, gatagatĩ gaitũ
nawe harĩ na mũkuru mũriku mũno wĩkĩrĩtwo, nĩguo arĩa
mangĩenda kuuma gũkũ tũrĩ moke kũrĩ we matikaahote,
o na gũtirĩ mũndũ ũngiuma kũu akĩre ooke gũkũ tũrĩ.’ **27**
“Nakĩo gĩtonga kũu gĩgĩcookia atĩrĩ, ‘Ndagĩgũthaitha, baba,
ũtũme Lazaro kũrĩ andũ a nyũmba ya baba, **28** nĩgũkorwo
ndĩ na ariũ a baba atano. Reke athĩĩ akamahe ũhoro,
nĩguo matikanooke gũkũ kũrĩ na ruo rũnene ũũ.’ **29**
“Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Marĩ na Musa na Anabii;
nĩmamathikĩrĩrie.’ **30** “Nakĩo gĩtonga gĩkĩmwĩra atĩrĩ,
‘Iburahĩmu, baba, acio ti aiganu; mũndũ angĩthĩĩ kũrĩ o
oimĩte kũrĩ arĩa akuũ, no merire.’ **31** “Agĩkĩmũcookeria
atĩrĩ, ‘Angĩkorwo matingĩigua Musa na Anabii, o na mũndũ
angĩrĩũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ matingĩmũigua.”

17 Nake Jesũ akĩira arutwo ake atĩrĩ, “Maũndũ marĩa
matũmaga andũ mehie no nginya moke, no mũndũ ũrĩa
ũtũmaga maũndũ macio moke kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **2** Nĩ
kaba mũndũ ta ũcio ohererwo ihiga rĩa gĩthĩĩ ngingo aikio
iria-inĩ, gũkĩra atũme kamwe ga twana tũtũ tũnini keehie.
3 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ikaragai mwĩiguĩte. “Mũrũ wa thoguo
kana mwarĩ wa thoguo angĩhĩa, mũkaanie, na angĩrĩra-
rĩ, mũrekere. **4** Angĩkwĩhĩria maita mũgwanja o mũthenya
ũmwe, na maita macio mothe mũgwanja agooka harĩ we
agakwĩra atĩrĩ, ‘Nĩndahera,’ nĩ wega ũmũrekere.” **5** Nao
atũmwo makĩira Mwathani atĩrĩ, “Tuongerere wĩtikio!”
6 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũngĩkorwo na wĩtikio o
mũnini ta kabegũ ga karatarĩ-rĩ, mwera mũkũyũ ũyũ atĩrĩ,
‘Kũũrũka, ũkehaande iria-inĩ,’ naguo no ũmwathĩkĩre. **7**

“Nĩ mũndũ ũrĩkũ wanyu ũngĩkorwo arĩ na ndungata ya kũmũrĩmĩra na mũraũ kana ya kũmũrĩithĩria ng’ondũ, na ndungata ĩyo yoimĩra mũgũnda amĩire atĩrĩ, ‘Ūka ũikare thĩ ũrĩe?’ **8** Githĩ to amĩirire atĩrĩ, ‘Thondekera irio cia hwaĩ-inĩ, na wĩhaarĩrie ũnjikarie ngĩrĩa na ngĩnyua; na thuutha ũcio no ũrĩe na ũnyue?’ **9** Ningĩ no agĩcookerie ndungata ĩyo ngaatho nĩ gwĩka ũrĩa ĩrĩtwo ĩike? **10** Ūguo noguo o na inyuĩ, rĩrĩa mweka ũrĩa wothe mwĩrĩtwo mwĩke, ugagai atĩrĩ, ‘Tũrĩ o ndungata itarĩ kĩene; twaruta o wĩra witũ tu.’” **11** Na rĩrĩ, Jesũ arĩ rũgendo-inĩ rwa gũthĩĩ Jerusalemu nĩagereire mũhaka-inĩ wa Samaria na Galili. **12** Na rĩrĩa aatoonyaga gatũura kamwe, agĩtũngwo nĩ andũ ikũmi maarĩ na mũrimũ wa mangũ. Makĩrũgama o haraaya, **13** makĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, makiuga atĩrĩ, “Jesũ, Mwathi witũ, tũiguĩre tha!” **14** Hĩndĩ ĩrĩa aamoonire, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũkeyonanie kũrĩ athĩnjĩri-Ngai.” Na rĩrĩa maathiiaga-rĩ, magĩtherio. **15** Rĩrĩa ũmwe wao onire nĩahonio, akĩhũndũka akĩgooca Ngai na mũgambo mũnene, **16** Akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ ma Jesũ, akĩmũcookeria ngaatho. Mũndũ ũcio aarĩ Mũsamaria. **17** Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Githĩ othe ikũmi matiatherio? Acio angĩ kenda marĩ ha? **18** Gũtirĩ o na ũmwe ũngĩcooka kũhe Ngai ũgooci tiga o mũgeni ũyũ?” **19** Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra wĩthĩire; gwĩtĩkia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone.” **20** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe Afarisai nĩmoririe Jesũ rĩrĩa ũthamaki wa Ngai ũgooka. Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ndũũkaga na imenyithia iria mũngĩrĩrorera, **21** kana andũ moige atĩrĩ, ‘Ūrĩ haha,’ kana ‘Ūrĩ harĩa,’ tondũ ũthamaki wa

Ngai ūrī thīinī wanyu.” 22 Agīcooka akīira arutwo ake atīrī, “Ihinda nīrīroka rīrīa mūkeriragīria kuona mūthenya ūmwe wa Mūrū wa Mūdū, no mūtikawona. 23 Andū nīmakamwīra atīrī, ‘Arī harīa!’ kana ‘Arī haha!’ Mūtikanateng’ere mūmarūmīrīre. 24 O ta ūrīa rūheni rūhenūkaga rūkamūrīka matu kuuma mūthia ūmwe nginya ūrīa ūngī, no taguo gūūka kwa Mūrū wa Mūdū gūkahaana mūthenya ūcio wake. 25 No rīrī, no nginya ambe one mathīina maingī na aregwo nī andū a rūciaro rūrū. 26 “O ta ūrīa gwatarī matukū-inī ma Nuhu, noguo gūkaahaana matukū-inī ma Mūrū wa Mūdū. 27 Andū acio maakorirwo makīrīa, na makīnyua, na makīhikania, na makīhikio, o nginya mūthenya ūrīa Nuhu aatoonyire thabina. Hīndī ūyo kīguū kīnene gīgīūka gīkīmaniina othe. 28 “Ningī ūguo noguo gwatarī matukū-inī ma Loti. Andū acio maakorirwo makīrīa na makīnyua, na makīgūra na makīendia, na makīhaanda na magīaka nyūmba. 29 No mūthenya ūrīa Loti oimire Sodomu, mwaki na ūbiriti ikiura ta mbura kuuma igūrū, ikīmaniina othe. 30 “Ūguo noguo gūkahaana mūthenya ūrīa Mūrū wa Mūdū akaaguūranīrio. 31 Mūthenya ūcio, mūdū o wothe ūgaakorwo arī nyūmba igūrū, na indo ciake irī nyūmba thīinī, ndakanaharūrūke gūcigīira. Ningī o na mūdū ūrīa ūgaakorwo arī mūgūnda ndakanahūdūke agīire kīndū. 32 Ta ririkanai mūtumia wa Loti! 33 Mūdū ūrīa wothe ūgeragia gūtūūria muoyo wake nīakoorwo nīguo, nake ūrīa wothe ūragwo nī muoyo wake nīakaūtūūria. 34 Ngūmwīra atīrī, ūtukū ūcio andū eerī nīmagakorwo makomete ūrīrī ūmwe, nake ūmwe wao akuuo, na ūrīa

ũngĩ atigwo. **35** Atumia eerĩ nĩmagakorwo magĩthĩa hamwe; ũmwe wao akuuo, na ũrĩa ũngĩ atigwo. **36** (Ningĩ arũme eerĩ nĩmagakorwo makĩruta wĩra hamwe, ũmwe wao akuuo, ũrĩa ũngĩ atigwo.)” **37** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Kũu nĩ kũ Mwathani?” Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nderi ciũnganaga harĩa hothe harĩ kĩimba.”

18 Nake Jesũ akĩhe arutwo ake ngerekano ya kũmaruta atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩkũhooyaga hĩndĩ ciothe mategũkua ngoro. **2** Akĩmeera atĩrĩ: “Itũũra-inĩ rĩmwe nĩ kwarĩ na mũtuanĩri ciira ũteetigagĩra Ngai kana agatĩia andũ. **3** Na itũũra-inĩ rĩu nĩ kwarĩ mũtumia ũmwe wa ndigwa wathiiaga kũrĩ we kaingĩ akamwĩra atĩrĩ, ‘Ndĩhĩria harĩ thũ ciakwa.’ **4** “No mũtuanĩri ciira ũcio akĩrega kũmũteithia kwa ihinda. No marigĩrĩrio akĩira na ngoro atĩrĩ, ‘O na gũtuĩka ndiĩtigĩrĩte Ngai kana ngatĩia andũ-rĩ, **5** no tondũ wa ũrĩa mũtumia ũyũ wa ndigwa atiindaga agĩthĩĩnia, nĩngũtigĩrĩra ciira wake nĩwatuuo na kĩhooto nĩguo atige kũũnogagia na gũtindaga agĩũka!” **6** Nake Mwathani akiuga atĩrĩ, “Nĩmwaigua ũrĩa mũtuanĩri ciira ũcio ũtarĩ kĩhooto oigire? **7** Githĩ o nake Ngai ndagatua ciira na kĩhooto wa arĩa ake ethuurĩire, o arĩa mamũkayagĩra mũthenya na ũtukũ? No aage kũmateithia na ihenya? **8** Ngũmwĩra atĩrĩ, agaatigĩrĩra atĩ nĩmaciirĩrwo na kĩhooto, o na ningĩ na ihenya. O na kũrĩ ũguo-rĩ, rĩrĩa Mũrũ wa Mũndũ agooka-rĩ, nĩagakora andũ metĩkĩtie gũkũ thĩ?” **9** Ningĩ Jesũ akĩarĩria andũ amwe arĩa meĩhokaga o ene, magetuaga athingu na makahũthagia andũ arĩa angĩ othe, akĩmahe ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: **10** “Andũ eerĩ nĩmambatire hekarũ-inĩ kũhooya. ũmwe aarĩ Mũfarisai na

ũcio ũngĩ aarĩ mwĩtia wa mbeeca cia igooti. **11** Mũfarisai ũcio akĩrũgama akĩhooera we mwene, akiuga atĩrĩ, ‘Ngai, nĩndagũcookeria ngaatho nĩgũkorwo ndihaana ta andũ arĩa angĩ, arĩa atunyani, na arĩa mekaga ũũru, na itharia, o na kana ta mwĩtia ũyũ wa mbeeca cia igooti. **12** Nĩndĩhingaga kũrĩa irio maita meerĩ o kiumia, na ngaruta gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe iria nyonaga.’ **13** “No rĩrĩ, mwĩtia wa mbeeca cia igooti ũcio akĩrũgama o haraaya; na ndaigana gũtiira maitho make na igũrũ, no nĩ kwĩgũtha eegũthaga gĩthũri enyihĩtie, akoiga atĩrĩ, ‘Ngai, njiguĩra tha, niĩ mũndũ mwĩhia.’ **14** “Ngũmwĩra atĩrĩ, mwĩtia mbeeca cia igooti nĩainũkire atuĩtwo mũthingu mbere ya Ngai gũkĩra ũcio ũngĩ. Nĩgũkorwo ũrĩa wothe wĩtũgagĩria nĩakanyiihio nake ũrĩa wĩnyiihagia nĩagatũũgĩrio.” **15** Na rĩrĩ, andũ nao nĩmarehagĩra Jesũ twana nĩguo atũhutie. Arutwo ake mona ũguo, makĩmakaania. **16** Nowe Jesũ agĩta twana tũu harĩ we, akiuga atĩrĩ, “Rekei twana tũu tũũke kũrĩ niĩ, tigai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wa arĩa matariĩ ta tuo. **17** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũrĩa wothe ũtakamũkĩra ũthamaki wa Ngai ta kaana ndakaũtoonya.” **18** Mũnene ũmwe akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani mwega, ingĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) **19** Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkũnjĩta mwega nĩkĩ? Gũtirĩ o na ũmwe mwega tiga Ngai we wiki. **20** We nĩũũ ũrĩa maathani moigĩte, ‘Ndũkanatharanie, na ndũkanoragane, na ndũkanaiye, na ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoye, na tĩia thoguo na nyũkwa.” **21** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maathani macio mothe ndũire ndĩmarũmĩtie kuuma ndĩ o mũnini.”

22 Jesũ aigua ũguo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Harĩ ũndũ ũmwe ũtigarĩtie gwĩka. Thiĩ wendie kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo ũhe athĩĩni mbeeca icio, na nĩũkũgĩa na mũthiithũ igũrũ. Ũcooke ũũke ũnũmĩrĩre.” 23 Rĩrĩa mũnene ũcio aiguire ũguo, akĩgũga kĩaha mũno, tondũ aarĩ mũtongu mũno.

24 Jesũ akĩmũrora, akiuga atĩrĩ, “Kaĩ nĩ hinya andũ arĩa atongu gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ! 25 Nĩ ũhũthũ ngamĩra ihungurĩre irima rĩa cindano, gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai.” 26 Nao arĩa maiguire ũhoru ũcio makĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũngĩkĩhota kũhonoka?” 27 Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Maũndũ marĩa matahotekaga nĩ andũ nĩmahotekaga nĩ Ngai.” 28 Nake Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũtigĩte maũndũ maitũ mothe tũgakũrũmĩrĩra!” 29 Jesũ akĩmeera, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ mũndũ ũtigĩte mũciĩ wake, kana mũtumia wake, kana ariũ a nyina, kana aciari ake, o na kana ciana ciake, nĩ ũndũ wa ũthamaki wa Ngai, 30 ũtakaheo maita maingĩ ma kĩrĩa atigĩte ihinda-inĩ rĩrĩ tũrĩ, na ihinda rĩrĩa rĩgooka aheo muoyo wa tene na tene.” (aĩon g165, aĩonios g166) 31 Na rĩrĩ, Jesũ agĩtwara arutwo ake arĩa ikũmi na eerĩ handũ keheri-inĩ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũkwambata tũthiĩ Jerusalemu, na maũndũ mothe marĩa maandĩkirwo nĩ anabii makoniĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya mahingio. 32 Nake nĩakaneanwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. Nao nĩ makaamũnyũrũria, na mamũrume, na mamũtuĩre mata, na mamũhũũre iboko, o na mamũũrage. 33 Naguo mũthenya wa gatatũ nĩakariũka.” 34 Nao arutwo ake makĩaga kũmenya ũndũ o na ũmwe wa macio. Nĩmahithĩtwo ũhoru ũcio na matiamenyire ũrĩa

aameeraga. **35** Nake Jesũ akuhĩrĩria Jeriko, mũndũ warĩ mũtumumu nĩaikarĩte mũkĩra-inĩ wa njĩra akĩhooya mbeeca. **36** Rĩria aiguire andũ aingĩ makĩhĩtũka, akĩũria ũria gwekĩkaga. **37** Andũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi ũrahĩtũka.” **38** Nake akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Jesũ, mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha.” **39** Arĩa maatongoretie makĩmũkaania makĩmwĩra akire, nowe agĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha!” **40** Nake Jesũ akĩrũgama, agĩathana, mũndũ ũcio atwarwo harĩ we. **41** Rĩria aakuhĩrĩrie, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ũkwenda ngwikĩre atĩa?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, ngwenda njooke kuona.” **42** Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kuona, gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone.” **43** O rĩmwe akĩambĩrĩria kuona, nake akĩrũmĩrĩra Jesũ, akĩgoocaga Ngai. Rĩria andũ othe moonire ũguo, o nao makĩgooca Ngai.

19 Na rĩrĩ, Jesũ nĩatoonyire Jeriko, akĩhĩtũkĩra kuo. **2** Nakuo kũu Jeriko nĩ kwarĩ mũndũ wetagwo Zakayo; warĩ mũnene wa etia mbeeca cia igooti na aarĩ gĩtonga. **3** Nĩendaga kuona Jesũ aarĩ ũ, no ndangĩahotire kũmuona nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ, na tondũ aarĩ mũndũ mũkuhĩ. **4** Nĩ ũndũ ũcio akĩhanyũka mbere yao, akĩhaica mũkũyũ nĩguo amuone, nĩgũkorwo Jesũ aageragĩra njĩra ĩyo. **5** Nake Jesũ aakinya hau, agĩtiira maitho na igũrũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Zakayo, harũrũka narua, tondũ ũmũthĩ no nginya thĩĩ gwaku mũciĩ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio akĩharũrũka narua, akĩmũnyiita ũgeni akenete. **7** Nao andũ mooni ũguo makĩambĩrĩria kũnuguna, makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aathiĩ gũceera kwa mũndũ mwĩhia.” **8** Nowe

Zakayo akirũgama, akĩira Mwathani atĩrĩ, “Mwathani, rĩu nĩngũheana nuthu ya indo ciakwa kũrĩ athĩĩni, na hangĩkorwo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ ndunyĩte kĩndũ, nĩngũmũrĩha kĩndũ kũu maita mana.” **9** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũmũthĩ ũhonokio nĩũkinyĩte nyũmba ĩno, tondũ mũndũ ũyũ o nake nĩ mũrũ wa Iburahĩmu. **10** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ ookire gũcaria na kũhonokia kĩrĩa kĩũrĩte.” **11** Na o mathikĩrĩrie maũndũ macio, agĩthiĩ na mbere kũmahe ũhoru na ngerekano, tondũ nĩakuhĩrĩrie Jerusalemu, na andũ acio meciiragia atĩ ũthamaki wa Ngai warĩ o hakuhĩ gũkinya. **12** Akĩmeera atĩrĩ: “Mũndũ ũmwe warĩ igweta nĩathiire bũrũri wa kũraya agatuuu mũthamaki, na thuutha wa ũguo acooke. **13** Nĩ ũndũ ũcio agĩĩta ndungata ciake ikũmi, agĩcihe mina ikũmi, agĩciĩra atĩrĩ, ‘Onjorithagiai mbeeca ici nginya rĩrĩa ngacooka.’ **14** “No andũ a bũrũri wake nĩmamũthũire, nao magĩtũma andũ mamuume thuutha makoige atĩrĩ, ‘Tũtikwenda mũndũ ũyũ atuĩke mũthamaki witũ.’ **15** “Na rĩrĩ, rĩrĩa aacookire arĩkĩtie gũtuu u mũthamaki, agĩtũmanĩra ndungata iria aaneete mbeeca, nĩguo amenye uumithio ũrĩa cionete. **16** “Ndungata ya mbere ĩgĩũka, ĩkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyumithĩtie mina ingĩ ikũmi.’ **17** “Nake Mwathi wayo akĩmĩcookeria atĩrĩ, ‘Nĩwĩkĩte wega, wee ndungata yakwa njega! Na tondũ wa kwĩhokeka na ũndũ mũnini ũguo, tuĩka mũrori wa matũũra manene ikũmi.’ **18** “Nayo ndungata ya keerĩ ĩgĩũka, ĩkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyumithĩtie mina ingĩ ithano.’ **19** “Nake mwathi wayo akĩmĩra atĩrĩ, ‘Tuĩka mũrori wa matũũra manene matano.’ **20** “Nayo,

ndungata ya gatatū igĩũka, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyo ĩno; ndaamĩohire na gĩtambaya ngĩmĩhitha. **21** Nĩndagwĩtigĩrĩre, tondũ ũrĩ mũndũ mũũru. Nĩwoyaga kĩrĩa ũtarutĩire wĩra, na ũkagetha kĩrĩa ũtahandĩte.’ **22** “Nake mwathi wayo akĩmĩcookeria atĩrĩ, ‘Wee ndungata ĩno njaganu! Ngũgũtuĩra ciira kũringana na ciugo ciaku. Githĩ nĩwooĩ atĩ ndĩ mũũru, na atĩ njoyaga kĩrĩa itarutĩire wĩra na ngagetha kĩrĩa itahaandĩte? **23** Wakĩagire kũiga mbeeca ciakwa bengi nĩkĩ, nĩgeetha rĩrĩa ngaacooka ndĩcioye irĩ na uumithio?’ **24** “Agĩcooka akĩra arĩa maarũgamĩte hau atĩrĩ, ‘Mũtunyei mina ĩyo arĩ nayo, mũmĩnengere ũrĩa ũrĩ na mina ikũmi.’ **25** “Makĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, githĩ ndarĩ na mina ikũmi!’ **26** “Nake akĩmacookeria atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ, mũndũ ũrĩa wothe ũrĩ na kĩndũ, nĩakongererwo ingĩ nyingĩ, no ũrĩa ũtarĩ na kĩndũ, o na kĩrĩa arĩ nakĩo nĩagatuunywo. **27** No rĩrĩ, andũ acio marĩ ũthũ na niĩ, o acio mateendaga ndũike mũthamaki wao-rĩ, marehei, mũmooragĩre o haha ndĩ.” **28** Nake Jesũ aarĩkia kuuga ũguo, agĩthiĩ na mbere kwambata erekeire Jerusalemu. **29** Aakuhĩrĩria Bethifage na Bethania, o kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ, agĩtũma arutwo ake eerĩ, akĩmeera atĩrĩ, **30** “Thiĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mũgĩtoonya, nĩmũkuona njaũ ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakuaa mũndũ; mĩohorei mũmĩrehe. **31** Mũndũ angĩmũũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ kĩratũma mũmĩohore?’ Mwĩrei atĩrĩ, ‘Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo.” **32** Nao acio maatũmirwo magĩthiĩ, magĩkora maũndũ matariĩ o ta ũrĩa Jesũ aamerĩte. **33** Na rĩrĩa moohoraga njaũ ĩyo, eene yo makĩmooria atĩrĩ, “Mũroohora njaũ ĩyo

nīkī?” **34** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo.” **35** Makĩmĩtwarĩra Jesũ, magĩcooka makĩgĩrĩra nguo ciao igũrũ rĩa njaũ ĩyo, na magĩkarĩria Jesũ igũrũ rĩayo. **36** Na rĩrĩa aathiiaga, andũ makĩara nguo ciao njĩra-inĩ. **37** Rĩrĩa aakinyire hakuhĩ na njĩra ĩrĩa ĩkũrũkagĩra Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ, gĩkundi gĩothe kĩa arutwo gĩkĩambĩrĩria kũgooca Ngai, andũ makĩanĩrĩra makenete nĩ ũndũ wa ciana iria ciothe moonete makiuga atĩrĩ: **38** “Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũthamaki ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani!” “Thayũ ũrogĩa kũu igũrũ, naguo riiri ũgĩe kũu igũrũ mũno!” **39** Afarisai amwe maarĩ gĩkundi-inĩ kũu makĩra Jesũ atĩrĩ, “Mũrutani, kaania arutwo aku!” **40** Nowe akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ, aya maangĩkira, mahiga no maanĩrĩre.” **41** Na rĩrĩa aakuhĩrĩrie itũũra rĩu inene rĩa Jerusalemu, aarĩona akĩrĩra nĩ ũndũ warĩo, **42** akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo ũmũthĩ wee mwene nĩũkũmenyete kĩrĩa kĩngĩkũrehere thayũ! No rĩu, ũhoru ũcio nĩũhithĩtwo maitho maku. **43** Hĩndĩ nĩgakinya rĩrĩa thũ ciaku igaaka ihumbu cia tĩiri ikũrigicĩrie, na ikũhingĩrĩrie na mũena yothe. **44** Nĩgagũtungumania thĩ, wee hamwe na ciana ciaku iria irĩ kũu thĩinĩ waku. Matigatiga ihiga o na rĩmwe rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ, tondũ ndũigana gũkũũrana ihinda rĩrĩa Ngai ookire gũgũceerera.” **45** Agĩcooka agĩtoonya hekarũ thĩinĩ, na akĩambĩrĩria kũrutũrũra andũ arĩa meendagĩria indo kuo. **46** Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ, ‘Nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya kũhooyagĩrwo’ no inyuĩ mũmĩtuĩte ‘ngurunga ya atunyani.”” **47** Na o mũthenya, nĩarutanaga kũu thĩinĩ wa hekarũ. No athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na

arutani a watho, na atongoria arĩa maarĩ gatagatĩ ka andũ nĩmageragia kũmũũraga. **48** No matingĩonire njĩra ya kũmũũraga, tondũ andũ othe nĩmaikaraga mathikĩĩirie ciugo ciake.

20 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe akĩruta andũ kũu hekarũ-inĩ na akĩhunjagia Ũhoru-ũrĩa-Mwega-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, hamwe na athuuri magĩũka kũrĩ we. **2** Makĩmũũria atĩrĩ, “Twĩre wĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. Nũũ wakũheire ũhoti ũcio?” **3** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “O na nĩ nĩngũmũũria kĩũria. **4** Ta njĩrai, ũbatithio wa Johana-rĩ, woimĩte igũrũ kana woimire kũrĩ andũ?” **5** Makĩaranĩria o ene ũhoru ũcio, makĩirana atĩrĩ, “Tũngiuga atĩ ‘Woimĩte igũrũ’ egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtikia nĩkĩ?’ **6** Ningĩ tuoiga atĩ ‘Woimĩte kũrĩ andũ’, andũ othe nĩmegũtũhũura na mahiga nyuguto, nĩ ũndũ nĩmetĩkĩtie atĩ Johana aarĩ mũnabii.” **7** Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesũ atĩrĩ, “Ithuĩ tũtiũĩ woimĩte kũ.” **8** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndikũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ.” **9** Agĩcooka akĩhe andũ ũhoru na ngerekano akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaandire mũgũnda wake mĩthabibũ, na akĩũkomborithia arĩmi angĩ, agĩcooka agĩthĩ kũndũ kũraya na agĩkara kuo ihinda iraaya. **10** Na rĩrĩ, hĩndĩ ya magetha yakinya-rĩ, agĩtũma ndungata yake kũrĩ akombori acio nĩgeetha mamĩnengere maciaro mamwe ma mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ. No akombori acio makĩmĩhũura na makĩmĩngata ĩtarĩ na kĩndũ. **11** Agĩcooka agĩtũma ndungata ĩngĩ, ĩyo o nayo makĩmĩhũura makĩmĩconorithia na makĩmĩngata ĩtarĩ

na kīndū. **12** O rīngī agītūma ndungata ya gatātū, nao makīmītihangia na makīmīngata. **13** “Nake mwene mūgūnda ūcio wa mīthabibū akīyūria atīrī, ‘Ngwīka atīa? Ngūtūma mūrū wakwa, ūrīa nyendete; hihi mahota kūmūhe gītīo’.” **14** “No rīrīa akombori acio maamuonire, makīarīrīria ūhoru ūcio. Makīrana atīrī, ‘Ūyū nīwe ūkaagaya mūgūnda ūyū. Nītūmūūragei nīguo igai rīake rītūike riitū.’” **15** Nī ūndū ūcio makīmūruta nja ya mūgūnda ūcio wa mīthabibū, makīmūūruga. “Rīu-rī, mwene mūgūnda ūcio wa mīthabibū-rī, akaameka atīa?” **16** Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andū angī mūgūnda ūcio.” Rīrīa andū maiguire ūguo, makiuga atīrī, “Kūroaga gūtūika ūguo!” **17** Jesū akīmarora, akīmooria atīrī, “Maandīko marīa mandīkitwo atīrī: “Ihiga rīrīa aaki maaregire, nīrīo rītūikīte ihiga inene rīa koine’, ūguo nī kuuga atīa?” **18** Mūndū ūrīa wothe ūkaagwīra ihiga rīu, nīrīkamūunanga, no ūrīa rīkaagwīra nīrīkamūhehenja.” **19** Arutani a watho na athīnjīri-Ngai arīa anene magīcaria ūrīa mangīmūnyīitithia o na ihenya tondū nīmamenyire aaheanire ngerekano īyo akīaria ūhoru wao. No nīmetigagīra andū. **20** O makīmūtūragia-rī, makīmūtūmīra andū a kūmūthigaana metuīte andū ega. Nao magīthīī nīgeetha mamūnyīite akiuga ūndū mūūrū, nīguo mamūneane moko-inī ma wathani wa barūthi. **21** Nī ūndū ūcio athigaani acio makīmūūrīa atīrī, “Mūrutani, nītūūī wee waragia na ūkarutana maūndū marīa magīrīire, na atī ndūtīagīra andū maūthī, no wee ūrutanaga ūhoru wa Ngai na ma, ūrīa kwagīrīire. **22** Atīrīrī, nītwagīrīrwo nī kūrūtīra Kaisari igooti kana

ca?” 23 Nowe Jesū akīona ūhinga ūrīa maarī naguo akīmeera atīrī, 24 “Ta nyoniai mbeeca cianyu. Mbica ĩno na rīitwa rīrī nī cia ũ?” 25 Makīmūcookeria atīrī, “Nī cia Kaisari.” Akīmeera atīrī, “Kīrutagīrei Kaisari kīrīa kīrī gīake, na mūrutagīre Ngai kīrīa kīrī gīake.” 26 Nao makīaga ūndū wa kūmūnyiita naguo harī maūndū marīa aaririe arī mbere ya andū. Na tondū wa ūrīa maagegirio nī ūrīa aamacookeirie ūhororī, magīkira ki. 27 Na rīrī, andū amwe a Asadukai, arīa moigaga atī gūtīrī ūhororī wa kūrīūka, magīūka kūrī Jesū, makīmūūria atīrī, 28 “Mūrutani, Musa aatwandīkīire atī mūrū wa nyina na mūndū angīkua atige mūtumia atarī na ciana-rī, mūndū ūcio no nginya ahikie mūtumia ūcio watigwo nīguo aciarīre mūrū wa nyina ciana. 29 Na rīrī, kwarī aanake mūgwanja a nyina ūmwe. Wa mbere akīhikania na agīkua, agītiga mūtumia atarī na ciana. 30 Nake wa keerī, 31 na wa gatatū makīmūhikia, na makīrūmanīrīra ūguo nginya wa mūgwanja; othe magīkua, makīmūtiga atarī na ciana. 32 Marīgīrīrio-inī, mūtumia ūcio o nake agīkua. 33 Rīurī, hīndī ya kūrīūka agaakorwo arī mūtumia wa ū harī acio mūgwanja, nīgūkorwo othe nīmamūhikītie?” 34 Jesū akīmacookeria atīrī, “Andū a ihinda rīrī nīo mahikaga na mahikania. (aiōn g165) 35 No rīrī, arīa magaatuu aagīrīru a gūkina ihinda rīu o na gūkinyanīrio ihinda rīa kūrīūka kwa arīa akuū-rī, acio matikahikanagia o na kana mahikanagie. (aiōn g165) 36 Andū acio matigacooka gūkua; nīgūkorwo makahaana ta araika. Andū acio magakorwo marī ciana cia Ngai, nīgūkorwo nī ciana cia ūhororī ūcio wa kūrīūka. 37 Naguo ūhororī wa atī andū arīa akuū

nĩmariũkagio-rĩ, Musa o nake nĩawonanirie harĩa haarĩ kĩhinga kĩrĩa gĩakanaga mwaki na gĩtihĩe, rĩrĩa eetire Mwathani ‘Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu.’ **38** We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ wa arĩa marĩ muoyo, nĩgũkorwo harĩ we andũ othe arĩa marĩ muoyo matũũragio nĩwe.” **39** Nao andũ amwe a arutani a watho makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩwoiga wega!” **40** Na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wageririe kũmũũria ciũria ingĩ. **41** Jesũ agĩcooka akĩmoooria atĩrĩ, “Andũ moigaga Kristũ nĩ mũriũ wa Daudi nĩ ũndũ wa kĩĩ? **42** Daudi we mwene nĩoigĩte ibuku-inĩ rĩa Thaburi atĩrĩ: “Mwathani nĩerire Mwathani wakwa atĩrĩ: “Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo, **43** nginya ngaatũma thũ ciaku ituĩke gaturwa ka makinya maku.” **44** Atĩrĩrĩ, Daudi aamwĩtĩre ‘Mwathani’. Angĩgĩcooka gũtuĩka mũriũ wake atĩa?” **45** O andũ acio othe mathikĩrĩirie, Jesũ akĩĩra arutwo ake atĩrĩ, **46** “Mwĩmenyererei arutani a watho. O mendaga gũthĩĩ mehumbĩte nguo ndaaya, na makenda kũgeithagio ndũnyũ-inĩ, na gũikaragĩra itĩ iria cia bata thunagogi-inĩ, o na gũikara handũ ha andũ arĩa atĩku maruga-inĩ. **47** No nĩo matoonyagĩrĩra atumia a ndigwa makamatunya nyũmba ciao, na nĩguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andũ ta acio nĩmakaherithio mũno makĩria.”

21 Na rĩrĩ, aatiira maitho, Jesũ akĩona itonga igĩkĩra mĩhothi yao harĩa heekagĩrwo kĩgĩĩna kĩa hekarũ. **2** Agĩcooka akĩona mũtumia mũthĩĩni, warĩ wa ndigwa, agĩkĩra tũthendi twĩrĩ o ho thĩĩnĩ. **3** Akiuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũtumia ũyũ mũthĩĩni wa ndigwa nĩahotha mbeeca nyingĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **4**

Andũ acio angĩ othe maaheana kũringana na ũtonga wao; no mũtunia ũyũ o na arĩ mũthĩni, ahotha kĩria gĩothe oima nakĩo gĩa kũmũtũuria.” 5 Na rĩrĩ, arutwo amwe ake nĩmaragia ũhoru wa hekarũ, ũria yagemetio na mahiga mathaka na iheo iria ciarutĩrwo Ngai. No Jesũ akiuga atĩrĩ, 6 “Ha ũhoru wa mĩako ĩno mũronarĩ, hĩndĩ nĩiroka rĩria gũtagakorwo ihiga rĩrĩ igũrũ wa rĩria rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.” 7 Nao makĩmũuria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩ rĩ maũndũ macio magekĩka? Na kĩmenyithia kĩa atĩ marĩ hakuhĩ gwĩkĩka nĩ kĩrĩkũ?” 8 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanahenio. Nĩgũkorwo andũ aingĩ nĩmagooka na rĩitwa rĩakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ niĩ We,’ na ningĩ mamwĩre atĩrĩ, ‘Ihinda nĩrĩkuhĩrĩrie.’ Mũtikanamarũmĩrĩre. 9 Rĩria mũkaigua ũhoru wa mbaara na wa ngũĩ, mũtikanetigĩre. Maũndũ macio no nginya mekĩke mbere, no ũguo ti kuuga ithirĩro nĩkinyu.” 10 Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩra rũria rũngĩ, na ũthamaki ũũkĩrĩre ũria ũngĩ. 11 Nĩgũkaagĩa na ithingithia nene mũno, na ng’aragu, na mĩrimũ mũũru kũndũ na kũndũ, na maũndũ ma kũmakania na imenyithia nene kuuma igũrũ. 12 “No maũndũ macio mothe matanakinya-rĩ, nĩmũkanyitwo, na mũnyariirwo na mũneanwo thunagogi-inĩ na njeera o na mũtwarwo mbere ya athamaki na aathani. Maũndũ macio mothe mũgeekwo nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa. 13 ũndũ ũyũ ũgaakorwo ũrĩ mweke wanyu wa kũmarutĩra ũira. 14 No rĩrĩ, mũtikanatangĩke mũgĩciiria o mbere, ũria mũgeeciirĩra. 15 Nĩgũkorwo nĩngamũhe ciugo na ũũgĩ iria thũ cianyu itakahota gwĩtiiria kana gũkararia.

16 Nīmūgakunyanīrwo o na nī aciari anyu, na arīa mūciaranīrwo nao, na andū a mbarī cianyu, o na arata, na nīmakoogithia amwe anyu. 17 Andū othe nīmakamūmena nī ūndū wakwa. 18 No rīrī, gūtīrī rūcuīrī o na rūmwe rwa mūtwe wanyu rūkoora. 19 Kūūmīrīria kwanyu nīkuo gūgaatūma mūhonokie mīoyo yanyu. 20 “Rīrīa mūkoona Jerusalemu kūrigiicīirio nī thigari cia mbaara, hīndī īyo mūkaamenya atī kūniinwo kwarīo kūrī hakuhī. 21 Hīndī īyo arīa marī Judea nīmorīre irīma-inī, na arīa marī thīinī wa itūūra rīu inene nīmoime kuo, nao arīa marī ng’ongo-inī matikarītoonye. 22 Nīgūkorwo ihinda rīu nīrīo rīgaakorwo rīrī rīa kūherithanio, nīguo maūndū marīa mothe mandīkītwo mahingio. 23 Kaī atumia arīa magaakorwo marī na nda, na arīa magaakorwo makīongithia twana matukū macio nīmagathīnīka-ī! Nīgūkorwo būrūri ūyū nīūkagīa na kīnyariirīko kīnene na mang’ūrī ma gūūkīrīra andū aya. 24 Nīmakoogwo na rūhiū rwa njora, o na matahwo matwarwo mabūrūri mothe ma thī. Itūūra rīa Jerusalemu nīrīkarangīrīrio nī andū-a-Ndūrīrī o nginya mahinda ma andū-a-Ndūrīrī mahingio. 25 “Na nīgūkagīa imenyithia thīinī wa riūa na mweri-inī na njata-inī. Nakuo gūkū thī, ndūrīrī nīkaigua ruo na igegio nī mūrurumo wa iria na makūmbī ma maaī makīhūūrana. 26 Andū nīmakarīngīka nī ūndū wa kūmaka, na guoya wa maūndū marīa magooka thī, nīgūkorwo maahinya ma igūrū nīmakenyenyio. 27 Hīndī īyo nīmakona Mūrū wa Mūndū agīūka arī thīinī wa itu arī na hinya na riiri mūingī. 28 Hīndī īrīa maūndū macio makaambīrīria gwīkīka-rī, mūkaarūgama mūtiire mītwe

yanyu na igūrū, nīgūkorwo hīndī yanyu ya gūkūūrwo nīkuhīrīrie.” 29 Ningī akīmahe ngerekano īno: “Ta rorai mūtī wa mūkūyū na mītī īyo īngī yothe. 30 Rīrīa yathundūra mathangū, mūmīonaga na mūkamenya atī ihinda rīa riūa rīrī hakuhī. 31 Ūguo noguo hīndī īrīa mūkoona maūdū macio mothe magīkīka, mūkaamenya o wega atī ūthamaki wa Ngai nīkuhīrīrie. 32 “Ngūmwīra atīrī na ma, rūciaro rūrū rūtigathira maūdū macio mothe matahingītio. 33 Igūrū na thī nīgathira, no ciugo ciakwa itigathira. 34 “Mwīmenyererei, ngoro cianyu itikanakorwo itahītwo nī ndīa, na ūrīu na metanga ma muoyo ūyū, nago mūthenya ūcio ūmūkorerere ta mūtego o rīrīa mūtangīgereria. 35 Nīgūkorwo ūndū ūyū ūgaakerera andū arīa othe matūūruga thī-īno. 36 Ikaragai mwīguīte hīndī ciothe, na mūhooyage nīguo mūkaahota kūrīra maūdū marīa makirīi gwīkīka, na nīguo mūkaahota kūrūgama mbere ya Mūrū wa Mūdū.” 37 Na o mūthenya Jesū nīarutanaga hekarū-inī, na hwaī-inī agathīi gūkoma kīrīma-inī kīrīa gīitagwo Kīrīma kīa Mītamaiyū. 38 Nao andū othe nīmathiiga hekarū-inī rūciinī tene kūmūthikīrīria.

22 Na rīrī, Gīathī kīa Mīgate īrīa Ītekīrītwo Ndawa ya Kūimbia, kīrīa gīitagwo Bathaka, nīgīakuhīrīrie, 2 nao athīnjīri-Ngai arīa anene na arutani a watho nīmacaragia ūrīa mangīūragithia Jesū, nīgūkorwo nīmetigagīra mūingī wa andū. 3 Hīndī īyo Shaitani agītoonya thīinī wa Judasi ūrīa Mūisikariota, ūmwe wa arutwo arīa ikūmi na eerī. 4 Nake Judasi agīthīi kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na kūrī anene a arangīri a hekarū makarīkanīre

ūrĩa angĩkunyañĩra Jesũ. 5 Nao magĩkena na magĩtikĩra kũmũhe mbeeca. 6 Nake agĩtikĩra, na akĩambĩrĩria gũcaria mweke wa kũneana Jesũ kũrĩ o rĩrĩa hatarĩ na andũ. 7 Naguo mũthenya wa kũrĩa Mĩgate ãrĩa ĩtekĩrĩtwo Ndawa ya Kũmbia ũgĩkinya, rĩrĩa gatũrũme ka Bathaka kaarutagwo igongona. 8 Jesũ agĩtũma Petero na Johana, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatũhaarĩrie irio cia Bathaka, tũrĩe.” 9 Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Ũkwenda tũgacihaarĩrie kũ?” 10 Akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũgĩtoonya itũũra-inĩ inene-rĩ, nĩmũgũcemanĩa na mũndũ ũkuuĩte ndigithũ ĩrĩ na maaĩ. Mũmũrũmĩrĩre o nginya nyũmba ãrĩa egũtoonya. 11 Mwatoonya mwĩre mũndũ ũrĩa mwene nyũmba ĩyo atĩrĩ, ‘Mũrutani aroria atĩrĩ: Nyũmba ya ageni ĩrĩ ha, harĩa ingĩrĩria Bathaka na arutwo akwa?’ 12 Nake nĩekũmuonia nyũmba nene ya igũrũ ĩrĩ na indo kuo. Haarĩriai irio cia Bathaka kuo.” 13 Nao magĩthĩĩ, magĩkora maũndũ matariĩ o ta ũrĩa Jesũ aamerĩte. Nĩ ũndũ ũcio makĩhaarĩria irio cia Bathaka. 14 Rĩrĩa ihinda rĩakinyire, Jesũ na atũmwo ake magĩkara metha-inĩ. 15 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩngoretwo ndĩrĩrĩrie mũno kũrĩanĩra Bathaka ĩno na inyuĩ itananyariirwo. 16 Nĩ ũndũ ngũmwĩra atĩrĩ, ndikamĩrĩa rĩngĩ nginya rĩrĩa ĩgaakinyanĩrio ũthamaki-inĩ wa Ngai.” 17 Jesũ agĩcooka akĩoya gĩkombe, agĩcookeria Ngai ngaatho, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai, mũnyuanĩre. 18 Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩ kuuma rĩu ndikanyua rĩngĩ ndibei ya maciaro ma mĩthabibũ, o nginya rĩrĩa ũthamaki wa Ngai ũgooka.” 19 Agĩcooka akĩoya mũgate, na aarĩkia gũcookeria Ngai ngaatho, akĩwenyũranga akĩmahe akĩmeera atĩrĩ, “Ũyũ nĩguo

mwĩrĩ wakwa ũrĩa ũheanĩtwo nĩ ũndũ wanyu, ikagai ũũ nĩguo mũndirikanage.” 20 Maarĩkia kũrĩa agĩka o ũguo, akĩoya gĩkombe, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkombe gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩerũ thĩinĩ wa thakame yakwa ĩrĩa ĩgũitwo nĩ ũndũ wanyu. 21 No rĩrĩ, guoko kwa ũrĩa ũrĩngunyanĩra kũrĩ hamwe na niĩ metha-inĩ ĩno. 22 Mũrũ wa Mũndũ nĩegwĩkwo o ta ũrĩa gũtuĩtwo, no mũndũ ũrĩa ũkũmũkunanĩra kaĩ arĩ na haaro-ĩ!” 23 Nao makĩambĩrĩria kũũrania gatagatĩ-inĩ kao nĩ ũrĩkũ wao ũngĩka ũguo. 24 Ningĩ nĩmagĩire na ngarari makĩũrania nũũ gatagatĩ-inĩ kao ũngĩtuuo mũnene. 25 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Athamaki a andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmenenehagia igũrũ rĩa andũ ao; nao acio maathanaga nĩo meĩtaga Ateithania. 26 No inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũhaana ũguo. Handũ ha ũguo, ũrĩa mũnene gatagatĩ-inĩ kanyu agĩrĩrwo kũhaana ta ũrĩa mũnini mũno, nake ũrĩa wathanaga atũike ta ũrĩa ũtungataga. 27 Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ mũnene, nĩ ũrĩa ũikaraga metha-inĩ kũrĩa kana nĩ ũrĩa ũramũtungata? Githĩ ti ũrĩa ũikaraga metha-inĩ? No niĩ ndũire na inyuĩ, haana ta ũrĩa ũmũtungatagĩra. 28 Inyuĩ nĩ inyuĩ mũkoretwo mũrĩ hamwe na niĩ hĩndĩ ya magerio makwa. 29 Na o ta ũrĩa Baba aheete ũthamaki, o na niĩ nĩndamũhe ũthamaki, 30 nĩguo mũkarĩagĩra na mũkanyuuagĩra metha-inĩ yakwa ũthamaki-inĩ wakwa, na ningĩ mũikarĩire itĩ-cia-ũnene, mũtuagĩre mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩrĩrĩ ya Isiraeli ciira. 31 “Simoni, Simoni, atĩrĩ, Shaitani nĩahooete rũtha nĩguo agũthũngũthie o ta ũrĩa ngano ĩthũngũthagio. 32 No wee, Simoni nĩngũhooeire nĩgeetha wĩtikio waku ndũgathire. Na warĩkia kũnjookerera, ũũmagĩrĩrie ariũ

na aarĩ a thoguo.” **33** Nowe agĩcookia atĩrĩ, “Mwathani, nĩndĩhaarĩrie gũikio njeera o na gũkuanĩra hamwe nawe.” **34** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Petero, ngũkwĩra atĩrĩ, ũmũthĩ ngũkũ ĩtanakũga, nĩũrĩngaana maita matatũ uuge atĩ ndũnjũũ.” **35** Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Rĩrĩa ndamũtũmire mũtarĩ na kabeti, kana mũhuko, o na kana iraatũ-rĩ, nĩ harĩ kĩndũ mwagire?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Gũtirĩ kĩndũ twagire.” **36** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Rĩu akorwo ũrĩ na kabeti kana mũhuko-rĩ, kuua; na akorwo ndũrĩ na rũhiũ rwa njora-rĩ, endia nguo yaku ya igũrũ, ũrũgũre. **37** Na ngũmwĩra atĩrĩ, ũhoru ũrĩa wandĩkĩtwo atĩ, ‘Nĩataranĩirio hamwe na arĩa aagarari watho’ no nginya ũhinge harĩ niĩ. Nĩgũkorwo maũndũ marĩa maandĩkĩtwo igũrũ rĩakwa nĩ hĩndĩ marahinga.” **38** Nao arutwo makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ta rora haha tũrĩ na hiũ cia njora igĩrĩ.” Nake akĩmeera atĩrĩ, “Icio nĩ njiganu.” **39** Nake Jesũ akiumagara agĩthĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ o ta ũrĩa amenyerete gwĩkaga, nao arutwo ake makĩmũrũmĩrĩra. **40** Na aakinya ho akĩmeera atĩrĩ, “Hooyai mũtikagwe magerio-inĩ.” **41** Akĩehera ho, agĩthĩ ta itĩna rĩa harĩa mũndũ angĩhota gũikia ihiga, agĩtura ndu akĩhooya, **42** akiuga atĩrĩ, “Baba, ũngĩendarĩ, njehereria gĩkombe gĩkĩ; no ti ũrĩa niĩ ngwenda, no nĩ ũrĩa wee ũkwenda.” **43** Na mũraika akĩmuumĩrĩra oimĩte igũrũ, akĩmuongerera hinya. **44** Nake agĩkĩrĩrĩra kũhooya, arĩ na ruo rũnene ngoro-inĩ, nayo thithino yake yahaanaga ta matata manene ma thakame magĩtaata thĩ. **45** Aatiga kũhooya agĩcooka harĩ arutwo, akĩmakora makomete, moorĩtwo nĩ hinya nĩ kĩa. **46** Akĩmooria atĩrĩ,

“Mũkomete nĩkĩ? Ūkĩrai mũhooe nĩgeetha mũtikagwe magerio-inĩ.” 47 O hĩndĩ ĩyo aragia, hagĩũka gĩkundi kĩa andũ, nake mũndũ ũrĩa wetagwo Judasi, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, nĩwe wamatongoretie. Agĩkuhĩrĩria Jesũ amũmumunye, 48 nowe Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Judasi, ũgũkunyaĩra Mũrũ wa Mũndũ na kũmũmumunya?” 49 Hĩndĩ ĩrĩa arũmĩrĩri a Jesũ monire ũrĩa kwerekeire gwĩkĩka, makĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, tũmahũũre na hiũ ciitũ cia njora?” 50 Nake ũmwe wao agĩtinia gũtũ kwa ũrĩo kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. 51 Nowe Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūhoro ũcio nĩũkinye hau!” Agĩcooka akĩhutia gũtũ kwa mũndũ ũcio, akĩmũhonia. 52 Nĩngĩ Jesũ akĩũria athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene, na anene a arangĩri a hekarũ, o na athuuri, arĩa mookĩte kũmũnyiita atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ mũtongoria wa akararia a watho, atĩ nĩkĩo muoka kũũnyiita mũrĩ na hiũ cia njora na njũgũma? 53 Ndĩratũũraga na inyuĩ hekarũ-inĩ o mũthenya, na mũtirĩ mwageria kũnyiita. No rĩrĩ, rĩrĩrĩ nĩrĩo ithaa rĩanyu, ithaa rĩrĩa wathani wa nduma ũraathana.” 54 Hĩndĩ ĩyo makĩmũnyiita, makĩmũruta hau makĩmũtwara kwa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, nake Petero akĩmũrũmĩrĩra arĩ o haraaya. 55 Nao maarĩkia gwakia mwaki o nja gatagatĩ na gũikara thĩ hamwe, Petero nake agĩikara thĩ hamwe nao. 56 Ndungata ĩmwe ya mũirĩtu ĩkĩmuona na ũtheri wa mwaki aikarĩte hau, ĩkĩmũrora wega, ĩkiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ oima hamwe nake.” 57 Nowe agĩkaana ũhoro ũcio, akiuga atĩrĩ, “Mũirĩtu ũyũ, nĩ ndimũũĩ.” 58 Thuutha wa kahinda kanini mũndũ ũngĩ akĩmuona, akiuga atĩrĩ, “O nawe ũrĩ ũmwe wao.” Petero akĩmũcookeria

atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ, niĩ ndirĩ wao!” **59** Thuutha wa ithaa rĩmwe, mũndũ ũngĩ akiuga agwatĩirie atĩrĩ, “Hatĩrĩ nganja mũndũ ũyũ moima hamwe nake, nĩgũkorwo o nake nĩ Mũgalili.” **60** Petero agĩcookia atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ, niĩ ndiũũ ũrĩa ũroiga!” Na hĩndĩ o ĩyo oigaga ũguo, ngũkũ ĩgĩkũga. **61** Mwathani akĩhũgũra akĩrora Petero. Nake Petero akĩririkana ũrĩa Mwathani aamwĩrite atĩ, “Ūmũthĩ ngũkũ ĩtanakũga nĩũrĩngaana maita matatũ.” **62** Nake agĩthĩi nja, akĩrĩra arĩ na ruo rũingĩ. **63** Andũ arĩa maarangĩrite Jesũ makĩambĩrĩria kũmũnyũrũria makĩmũhũũraga. **64** Makĩmuoha maitho na gĩtambaya makĩmwĩra atĩrĩ, “Toiga nũũ wakũgũtha.” **65** Na nĩmamwĩrire maũndũ mangĩ maingĩ ma kũmũruma. **66** Rũciinĩ gwakĩa, kĩama gĩa athuuri arĩa atongoria a andũ, hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, gĩgĩcemanía, nake Jesũ akĩrehwo mbere yao. **67** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩwe Kristũ, twĩre.” Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ingĩmwĩra, mũtingĩnjĩtikia, **68** na ingĩmũũria kĩũria, mũtingĩnjokeria. **69** No kuuma rĩu, Mũrũ wa Mũndũ arĩkoragwo aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai ũrĩa Mwene-Hinya.” **70** Othe makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũkĩrĩ Mũrũ wa Ngai?” Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩmwamenya nĩ kuuga atĩ nĩ niĩ we.” **71** Makĩũria atĩrĩ, “Tũgũkĩenda ũira ũngĩ wakĩ? Nĩtweiguĩra ũhoru kuuma kanua gake mwene.”

23 Hĩndĩ ĩyo kũngano kũu gĩothe gĩgĩũkĩra, gĩkĩmũtwara kũrĩ Pilato. **2** Nakĩo gĩkĩambĩrĩria kũmũthitanga gĩkiuga atĩrĩ, “Nĩtuonete mũndũ ũyũ akĩhĩtithia rũrĩrĩ rwitũ. Nĩakararagia ũhoru wa kũrutĩra Kaisari igooti na agetuaga atĩ nĩwe Kristũ, na nĩ mũthamaki.” **3** Nĩ ũndũ ũcio Pilato

akīmūuria atīrī, “Wee nīwe mūthamaki wa Ayahudi?”
Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Īi, ūguo woiga nīguo.”
4 Nake Pilato akīira athīnjīri-Ngai arīa anene na andū
acio angī atīrī, “Ndikuona ūndū ingīthitangīra mūdū
ūyū.” **5** Nao magīthiī na mbere kuuga magwatīirie atīrī,
“Nīatūmīte andū mookanīrīre Judea guothe nī ūndū
wa ūrutani wake. Aambīrīirie Galili na nīokīte nginya
o gūkū.” **6** Pilato aigua ūguo, akīuria kana mūdū ūcio
nī wa kuuma Galili. **7** Rīrīa aamenyire atī Jesū aarī wa
būrūri ūrīa wathanagwo nī Herode, akiuga atwarwo kūrī
Herode, ūrīa wakoretwo arī Jerusalemu ihinda-inī rīu. **8**
Rīrīa Herode oonire Jesū, nīakenire mūno, tondū kwa
ihinda irāya nīakoretwo akīenda kūmuona. Kūringana
na ūrīa aigūite ūhorō wake, aarī na mwīhoko wa kūmuona
akīringa ciama. **9** Akīuria Jesū ciūria nyingī, nowe Jesū
ndaigana kūmūcookeria o na kīmwe. **10** Nao athīnjīri-
Ngai arīa anene na arutani a watho maarūgamīte hau,
makīmūthitanga magwatīirie mūno. **11** Nake Herode
na thigari ciake makīmūthekerera na makīmūnyūrīa.
Makīmūhumba nguo yarī thaka, na makīmūcookia kūrī
Pilato. **12** Nao Herode na Pilato magītuma ūrata mūthenya
ūcio, tondū mbere īyo maatūrīte marī ūthū. **13** Pilato
agīita athīnjīri-Ngai arīa anene, na aathani, na andū
hamwe, **14** akīmeera atīrī, “Mūndeheire mūdū ūyū
atī nī mūdū ūhītithagia andū. Na nī ndatuīria ūhorō
wake mūrī ho, no ndirī ūndū mūūru ndoona wa maūdū
marīa mūmūthitangīire. **15** O nake Herode ndanamuona
arī na mahītia, nīgūkorwo nīamūcookia kūrī ithuī; nī
ūdū ūcio, ndarī ūndū ekīte wa gūtūma ooragwo. **16** Nī

ündü ūcio ngūmūhūūrithia, njooke ndīmūrekererie.” (17 Nīgūkorwo, kwarī mūtugo amohorere mündū ūmwe hīndī ūyo ya Iruga.) 18 No andū acio makīanīrīra na mūgambo ūmwe, makiuga atīrī, “Twehererie mündū ūyū! Tuohorere Baraba!” (19 Baraba aikītio njeera nī ūndū wa kūrutithia ngūī itūūra-inī rīu inene, na nī ūndū wa kūrāgana.) 20 Nake Pilato, tondū nīeendaga kūrakereria Jesū, akīmaarīra o rīngī. 21 No-o magīthī na mbere kwanīrīra, makiugaga atīrī, “Mwambe mūtī-igūrū! Mwambe mūtī-igūrū!” 22 Nake akīmooria riita rīa gatātū atīrī, “Nīkī? Nī ūūru ūrīkū mündū ūyū eekīte? Ndionete gītūmi gīa gūtūma ooragwo. Nī ūndū ūcio ngūmūhūūrithia, njooke ndīmūohore.” 23 No-o makīanīrīra mategūtīgithīria makiugaga aambwo mūtī-igūrū, nayo mīgambo ūyo yao īkīhootana. 24 Nī ūndū ūcio Pilato agītua nīekūmahingīria o ūguo moorītie. 25 Akīohora mündū ūcio waikītio njeera nī ūndū wa kūrutithia ngūī na kūrāgana, o ūcio moigīte mohorerwo, nake Pilato akīneana Jesū ekwo kūrīngana na ūrīa mendaga. 26 Na rīrīa thigari cioimagarāgia Jesū, ikīnyiita mündū woimaga mīgūnda-inī wetagwo Simoni wa kuuma Kurene. Nacio ikīmūīgīrīra mūtharaba wa Jesū aūkuue na amuume thuutha. 27 Andū gīkundi kīnene makīmūrūmīrīra, hamwe na atumia maagirīkaga na makarīra mūno. 28 Nake Jesū akīhūgūra na kūrī o, akīmeera atīrī, “Inyuī aarī a Jerusalemu, tigai kūndīrīra; mwīrīrīrei inyuī ene na ciana cianyu. 29 Nīgūkorwo kūrī hīndī īgooka rīrīa mūkoigaga atīrī, ‘Kūrathimwo-rī, nī atumia arīa thaata, na nda iria itarī ciaciara, o na nyondo iria itarī ciongwō!’ 30 Hīndī

ĩyo “nĩmakeera irĩma atĩrĩ, “Tũgwĩrei!” o na macooke meere tũrĩma atĩrĩ, “Tũhumbĩrei!”” **31** Nĩ ũndũ-rĩ, andũ mangĩkorwo nĩmareeka maũndũ maya rĩrĩa mũtĩ ũrĩ mũigũ-rĩ, gũgakĩhaana atĩa woma?” **32** Na rĩrĩ, andũ angĩ eerĩ ageri ngero, o nao nĩmatwarirwo hamwe nake makooragwo. **33** Rĩrĩa maakinyire karĩma-inĩ handũ heetagwo Ihĩndĩ-rĩa-Mũtwe, makĩmwamba ho hamwe na ageri ngero acio, ũmwe mwena wake wa ũrĩo, na ũrĩa ũngĩ mwena wake wa ũmotho. **34** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Baba mohere, nĩgũkorwo matiũĩ ũrĩa mareeka.” Nao magĩcuukĩra nguo ciake mũtĩ, magĩcigayana. **35** Nao andũ nĩmarũgamĩte hau makĩmwĩrorera: Nao anene nĩmamũnyũrũragia makoiga atĩrĩ, “Nĩarahonokagia andũ arĩa angĩ, nĩehonokie aakorwo nĩwe Kristũ wa Ngai, ũrĩa wake Mũthuure.” **36** Thigari o nacio igĩũka, ikĩmũnyũrũria. Ikĩmũkundia thiki, **37** ikĩmwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi, wĩhonokie.” **38** Na nĩ haarĩ maandĩko maandĩkĩtwo igũrũ rĩake atĩrĩ: ŨYŨ NĨWE MŨTHAMAKI WA AYAHUDI. **39** Ũmwe wa ageri ngero acio maambanĩirio nake akĩmũruma, akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ wee tiwe Kristũ? Wĩhonokie, na ũtũhonokie!” **40** No mũgeri ngero ũcio ũngĩ akĩmũkaania, akĩmũũria atĩrĩ, “Ndũngĩtigĩra Ngai, kuona atĩ ũtuĩrĩrwo o ũrĩa atuĩrĩrwo? **41** Ithuĩ tũherithĩtio na kĩhooto, nĩgũkorwo tũraherithĩrio ũrĩa twĩkĩte. No rĩrĩ, mũndũ ũyũ ndarĩ ũndũ mũũru ekĩte.” **42** Agĩcooka akĩra Jesũ atĩrĩ, “Itĩkĩra gũkandirikana rĩrĩa ũgooka ũthamaki-inĩ waku.” **43** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra na ma, ũmũthĩ nĩũrĩkorwo hamwe na nĩ ikenero.” **44** Na rĩrĩ, kwarĩ

ta thaa thita cia mūthenya, naguo būrūri wothe ūkīgā nduma nginya thaa kenda, **45** tondū riūa nīrīatigire kwara. Nakio gītambaya kīa hekarū gīgātūkana maita meerī. **46** Nake Jesū akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Baba, roho wakwa ndaūiga moko-inī maku.” Aarīkia kuuga ūguo, agītūikana. **47** Rīrīa mūnene wa gīkundi gīa thigari igana oonire ūrīa gwekīka, akīgooca Ngai, akiuga atīrī, “Ti-itheru ūyū oima mūdū mūthingu.” **48** Rīrīa andū arīa othe maarūgamīte hau kwīrorera moonire ūrīa gwekīka, makīinūka methikīire, na makīhūūruga ithūri nī kīeha. **49** No arīa othe maamūūī, o hamwe na atumia arīa maamūrūmīrīre kuuma Galili, makīrūgama o haraaya, meroreire maūdū macio. **50** Na rīrī, nī haarī na mūdū wetagwo Jusufu, mūthuuri wa Kīama, na aarī mūdū mweka na mūrūngīrīru, **51** nake ndetīkanītie na ūguo maatuīte na mageeka. Oimīte itūūra rīa Arimathea, būrūri wa Judea, na nīetagīrīra ūthamaki wa Ngai. **52** Nake agīthīī kūrī Pilato, akīhooya etīkīrio akuue mwīrī wa Jesū. **53** Nake agīcuurūria mwīrī wa Jesū mūtharaba-inī, akīūkūnja na taama wa gatani, agīcooka akīūiga thīinī wa mbīrīra yenjetwo rwaro-inī rwa ihiga, nayo ndīakoretwo īīgītwo mūdū. **54** Na mūthenya ūcio warī wa lhaarīria, nayo Thabatū yarī hakuhī kwambīrīria. **55** Nao atumia arīa moimīte na Jesū Galili makīrūmīrīra Jusufu, makīona mbīrīra na makīona ūrīa mwīrī wake waigirwo ho. **56** Magīcooka makīinūka, makīhaarīria mahuti manungi wega na maguta manungi wega. No rīrī, mūthenya wa Thabatū makīhurūka kūringana na ūrīa gwathanītwo.

24 Na rĩrĩ, mũthenya wa kwambĩrĩria kiumia, rūciinĩ tene, atumia magĩthĩ mbĩrĩra-inĩ makuũite indo nungi wega iria maathondekete. **2** Nao magĩkora ihiga rĩgaragarĩtio rĩkeherio mũromo-inĩ wa mbĩrĩra, **3** no rĩrĩa maatoonyire, matiigana gũkora mwĩrĩ wa Mwathani Jesũ. **4** Na rĩrĩa maagegete nĩ ũhoro ũcio, makiumĩrĩrwo o rĩmwe nĩ arũme eerĩ mehumbĩte nguo njerũ ciakengaga mũno, makĩrũgama hakuhĩ nao. **5** Nao atumia acio metigĩrĩte mũno, makĩnamĩrĩra, magĩturumithia mothiũ mao thĩ, no arũme acio makĩmooria atĩrĩ, “Mũracaria ũrĩa ũrĩ muoyo kũrĩ arĩa akuũ nĩkĩ? **6** Ndarĩ haha; nĩariũkĩte! Ririkanai ũrĩa aamwĩrire hĩndĩ rĩrĩa aarĩ na inyuĩ Galili atĩ: **7** ‘Mũrũ wa Mũndũ no nginya aneanwo moko-inĩ ma andũ ehia, aambwo mũtĩ-igũrũ, na mũthenya wa gatatũ ariũke.’” **8** Hĩndĩ ĩyo makĩririkana ciugo ciake. **9** Na rĩrĩ, maacooka kuuma mbĩrĩra-inĩ, makĩhe arutwo arĩa ikũmi na ũmwe na arĩa angĩ othe ũhoro ũcio. **10** Mariamu Mũmagidali, na Joana, na Mariamu nyina wa Jakubu, na atumia arĩa angĩ maarĩ nao, nĩo meerire atũmwo ũhoro ũcio. **11** No-o matiigana gwĩtĩkia atumia acio, tondũ ũhoro ũcio wahaanaga ta ũrimũ kũrĩ o. **12** No rĩrĩ, Petero agĩũkĩra, agĩteng’era mbĩrĩra-inĩ. Na ainamĩrĩra akĩona mataama ma gatani maigĩtwo thĩ marĩ moiki, agĩthĩra agegearĩte nĩ ũndũ wa ũguo gwekĩkĩte. **13** Na rĩrĩ, mũthenya o ro ũcio arutwo eerĩ a Jesũ maarĩ rũgendo-inĩ magĩthĩ itũũra rĩetagwo Emau, rĩarĩ ta kilomita ikũmi kuuma Jerusalemu. **14** Nao nĩmaragia ũhoro wa maũndũ marĩa mothe meekĩkĩte. **15** Na rĩrĩa maathiiaga makĩaragia ũhoro ũcio, Jesũ akĩmoimĩrĩra,

agítwarana nao; **16** no matiigana kúrekwo mamūmenye. **17** Nake akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩ ũhoro ũrĩkũ ũcio mūrathĩĩ mūkĩaragia?” Nao makĩrũgama matukĩte mothiũ. **18** Ũmwe wao, wetagwo Kileopa akĩmũũria atĩrĩ, “Wee kaĩ ũrĩ mũgeni Jerusalemu ũtamenyete maũndũ marĩa mekĩkĩte kuo matukũ-inĩ maya?” **19** Nake akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩ maũndũ marĩkũ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũhoro wa Jesũ wa Nazarethi, ũrĩa ũraarĩ mũnabii ũrĩ na ũhoti wa ciugo iria araaragia na ciĩko iria areekaga arĩ mbere ya Ngai o na mbere ya andũ othe. **20** Athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na aathani aitũ maramũneanire atuĩrwo kũũragwo, na maramwambithia mũtĩ-igũrũ. **21** No ithuĩ-rĩ, tũrehokaga atĩ ũcio nĩwe ũgũkũũra andũ Isiraeli. Makĩria ma ũguo, rĩu nĩ mũthenya wa ĩtatũ kuuma maũndũ maya mothe mekĩka. **22** Hamwe na ũguo atumia amwe aitũ nĩmatũmakirie mũno tondũ megũthiĩte mbĩrĩra-inĩ rũciinĩ tene, **23** no matinona mwĩrĩ wake. Mokire matwĩra atĩ nĩmonire kĩoneki kĩa araka, arĩa mameerire atĩ arĩ muoyo. **24** Nao amwe a thiritũ iitũ nĩmathiire mbĩrĩra-inĩ, na makora o ũguo atumia acio mekuugĩte, no rĩrĩ, we mwene matinamuona.” **25** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aya mwagĩte ũũgĩ na mũtĩhiũhaga gwĩtĩkia maũndũ mothe marĩa anabii moigĩte! **26** Githĩ to mũhaka Kristũ ambe anyariirwo na acooke atoonye riiri-inĩ wake?” **27** Jesũ akĩmataarĩria ũhoro wothe ũrĩa waarĩtio Maandĩko-inĩ ũmũkonĩ, ambĩrĩrie na maandĩko ma Musa na ma Anabii othe. **28** Na maakuhĩrĩria itũũra rĩrĩa maathiiaga, Jesũ agĩtua taarĩ kũhĩtũka arahĩtũka. **29** No makĩmũringĩrĩria na hinya, makĩmwĩra atĩrĩ,

“Raarĩrĩra gũkũ na ithuĩ, nĩkũratuka na gũkirĩĩ kũgĩa nduma.” Nĩ ũndũ ũcio agĩtoonya aikaranie nao. **30** Rĩrĩa aikarire metha-inĩ hamwe nao, akĩoya mũgate, agĩcookia ngaatho, akĩwenyũranga, akĩmahe. **31** Hĩndĩ ĩyo makĩhingũka maitho, makĩmũmenya, nake akĩbuĩria, makĩaga kũmuona rĩngĩ. **32** Nao makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ ngoro ciitũ itiikũhĩahĩaga hĩndĩ ĩrĩa ekwaragia na ithuĩ njĩra-inĩ, na agĩtũtaarĩria ũrĩa Maandĩko moigĩte?” **33** Nao magĩũkĩra o hĩndĩ ĩyo magĩcooka Jerusalemu. Kũu magĩkora arutwo arĩa ikũmi na ũmwe, hamwe na arĩa maarĩ nao monganĩte, **34** makiugaga atĩrĩ, “Nĩ ma! Mwathani nĩariũkĩte na nĩoimĩrĩire Simoni.” **35** Hĩndĩ ĩyo acio eerĩ makĩmeera maũndũ marĩa meekĩkĩte marĩ njĩra-inĩ, na ũrĩa maamenyire Jesũ hĩndĩ ĩrĩa eenyũrĩre mũgate. **36** O makĩaragia ũhoru ũcio, Jesũ akĩrũgama gatagatĩ kao akĩmeera atĩrĩ, “Thayũ ũrogĩa na inyuĩ.” **37** Nao makĩhahũka na makĩmaka, magĩĩciiria atĩ nĩ ngoma moonaga. **38** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũratangĩka nĩkĩ, na nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũgĩe na nganja meciiria-inĩ manyu? **39** Ta rorai moko makwa na nyarĩrĩ ciakwa. Nĩ nĩ mwene! Huutiai muone; roho ndũrĩ nyama na mahĩndĩ, ta ũrĩa mũrona ndĩ nacio.” **40** Aarĩkia kuuga ũguo, akĩmoonia moko make na nyarĩrĩ ciake. **41** Nao magĩkorwo matarĩ maretĩkia nĩ ũndũ wa ũrĩa makenete na makagega. Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũrĩ na kĩndũ gĩa kũrĩa?” **42** Nao makĩmũnengera gĩcunjĩ gĩa thamaki hũ. **43** Nake agĩkĩoya, akĩrĩa makĩĩonagĩra. **44** Akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo ndamwĩrĩre hĩndĩ ĩrĩa ndaarĩ na inyuĩ atĩ: Maũndũ mothe marĩa mandĩkĩtwo ũhoru wakwa Watho-

inĩ wa Musa, na Maandĩko-inĩ ma Anabii, na Thaburi, no nginya mahingio.” 45 Hĩndĩ ĩyo akĩhingũra meciiria mao nĩguo mamenye Maandiko. 46 Akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo kwandĩkĩtwo: Kristũ nĩakanyariirwo na ariũkio kuuma kũrĩ arĩa akuũ mũthenya wa gatatũ, 47 naguo ũhoru wa kwĩrira na kũrekerwo kwa mehia ũkaahunjĩrio ndũrĩrĩ ciothe thĩinĩ wa rĩitwa rĩake, wambĩrĩirie Jerusalemu. 48 Inyuĩ mũrĩ aira a maũndũ macio. 49 Na rĩrĩ, nĩngũmũtũmĩra kĩrĩa Baba eranĩire; no ikarai thĩinĩ wa itũũra rĩrĩ inene nginya rĩrĩa mũkaaheo hinya kuuma Igũrũ.” 50 Agĩcooka akĩmatongoria kuuma kũu magĩthĩĩ magĩkinya hakuhĩ na Bethania; akĩoya moko na igũrũ, akĩmarathima. 51 Na o akĩmarathimaga, akĩmatiga, akĩiyũkio akĩambata igũrũ. 52 Nao makĩmũgooca na magĩcooka Jerusalemu makenete mũno. 53 Nao nĩmaikaraga hekarũ-inĩ mahinda mothe makĩgoocaga Ngai.

Johana

1 Kĩambĩrĩria-inĩ Ũhoru aarĩ o kuo, nake Ũhoru aatũũrĩte na Ngai, na Ũhoru aarĩ Ngai. **2** We aatũũrĩte na Ngai kuuma o kĩaambĩrĩria. **3** Indo ciothe ciombirwo na ũndũ wake; gũtirĩ kĩndũ kĩa iria ciombirwo kĩaagĩire atarĩ ho. **4** Thĩinĩ wake kwarĩ muoyo, nagueo muoyo ũcio nĩguo warĩ ũtheri wa andũ. **5** ũtheri ũcio nĩũtheraga nduma-inĩ, nayo nduma ndĩigana kũũhoota. **6** Nĩguokire mũndũ watũmĩtwo nĩ Ngai; eetagwo Johana. **7** We okire arĩ mũira oimbũre ũhoru ũkonĩ ũtheri ũcio, nĩgeetha andũ othe metĩkie nĩ ũndũ wake. **8** We mwene tiwe warĩ ũtheri ũcio, no okire arĩ o ta mũira tu nĩgeetha oimbũre ũhoru wa ũtheri ũcio. **9** ũtheri ũcio wa ma, ũrĩa ũtheragĩra o mũndũ o wothe, nĩwokaga thĩ. **10** We Ũhoru aarĩ gũkũ thĩ, no o na gũtuĩka thĩ yombirwo na ũndũ wake-rĩ, andũ a thĩ matiigana kũmũmenya. **11** Okire gwake mwene, no andũ ake mwene matiigana kũmwĩtikĩra. **12** No andũ arĩa othe maamwĩtikĩrĩre, o acio metĩkirie rĩtwa rĩake, nĩamahotithirie gũtuĩka ciana cia Ngai **13** ciana itaciarĩtwo nĩ thakame, kana igaciarwo nĩ kwenda kwa mwĩrĩ kana kwenda kwa mũndũ, no iciarĩtwo nĩ kwenda kwa Ngai. **14** We Kiugo agĩtuĩka mũndũ na agĩtũũrania na ithuĩ. Nĩtuonete riiri wake, riiri wa Mũrũ wake wa Mũmwe, ũrĩa woimire kũrĩ Ithe aiyũrĩtwo nĩ ũtugi na ũhoru wa ma. **15** Johana nĩoimbũraga ũhoru wake. Aanagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe ũrĩa ndaaragia ũhoru wake ngiuga atĩrĩ, ‘Ũrĩa ũgũũka thuutha wakwa nĩ mũnene kũngĩra, tondũ aarĩ mbere yakwa.’” **16** Na kuuma ũiyũrĩrĩru wa ũtugi wake-rĩ, ithuothe nĩtwamũkĩrĩte

irathimo nyingĩ mũno. **17** Tondũ watho wokire na Musa, no ūtugi na ūhoru ūrĩa wa ma ciokire na Jesũ Kristũ. **18** Gũtirĩ mũndũ o na ūrĩkũ ūrĩ ona Ngai, o tiga Mũrũ wake wa Mũmwe ūrĩa ūikarĩte hamwe na Ithe, na nĩwe ūtũmĩte amenyeke. **19** Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo ũira wa Johana hĩndĩ ĩrĩa Ayahudi a Jerusalemu maamũtũmĩre athĩnjĩri-Ngai na Alawii makamũurie we aarĩ ũ. **20** We ndaagire kuumbũra, no oimbũrire atekũhitha, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ti nĩ Kristũ.” **21** Nao makĩmũuria atĩrĩ, “Wee ũkĩrĩ ũ? Wee nĩwe Elija?” Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Aca, ti nĩ.” Ningĩ makĩmũuria atĩrĩ, “Nĩwe Mũnabii ūrĩa?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Aca.” **22** Mũthia-inĩ makĩmũuria atĩrĩ, “Wee ũkĩrĩ ũ? Tũhe macookio nĩguo tũcookerie arĩa matũtũmire. Ūkuuga atĩa ha ūhoru waku mwene?” **23** Johana akĩmacookeria na ciugo iria ciarĩtio nĩ mũnabii Isaia, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũgambo wa mũndũ ūranĩra werũ-inĩ akoiga atĩrĩ, ‘Rũngariai njĩra ya Mwathani.’” **24** Na rĩrĩ, Afarisai amwe arĩa maatũmĩtwo **25** makĩmũuria atĩrĩ, “Angĩkorwo we tiwe Kristũ, na tiwe Elija, o na kana Mũnabii ūrĩa-rĩ, ũkĩbatithanagia nĩkĩ?” **26** Nake Johana akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩmũbatithagia na maaĩ. No gatagatĩ-inĩ kanyu nĩ harĩ na ũmwe mũtooĩ. **27** Ūcio nĩwe ũgũũka thuutha wakwa, o we ūrĩa itaagĩrĩre kuohora ndigi cia iraatũ ciake.” **28** Maũndũ maya mothe mekĩkire itũũra-inĩ rĩa Bethania, mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani, kũrĩa Johana aabatithanagĩria. **29** Mũthenya ũyũ ũngĩ, Johana akĩona Jesũ agĩũka na kũrĩ we, akiuga atĩrĩ, “Onei! Gatũrũme ka Ngai karĩa keheragia mehia ma kĩrĩndĩ! **30** Ūyũ nĩwe ndaaragia ūhoru wake rĩrĩa ndoigire atĩrĩ,

‘Mündũ ũrĩa ũgũũka thuutha wakwa nĩ mūnene kũrĩ nĩ tondũ we aarĩ kuo mbere yakwa.’ 31 Nĩ mwene ndiamũũ, no ndokire ngĩbatithanagia na maaĩ nĩgeetha aguũrĩrio andũ a Isiraeli.” 32 Ningĩ Johana akĩheana ũira ũyũ: “Nĩndonire Roho agĩkũrũka kuuma igũrũ atariĩ ta ndutura, agĩkara igũrũ rĩake. 33 Nĩ ndingĩamūmenyire, tiga ũrĩa wandũmire mbatithanagie na maaĩ aanjĩĩrere atĩrĩ, ‘Mündũ ũrĩa ũkoona Roho agĩkũrũkĩra na aikare igũrũ rĩake-rĩ, ũcio nĩwe ũkaabatithanagia na Roho Mũtheru.’ 34 Nĩ nĩnyonete ũguo na ngoimbũra atĩ ũyũ nĩwe Mũrũ wa Ngai.” 35 Ningĩ mũthenya ũyũ ũngĩ, Johana agĩkorwo arĩ kũu o rĩngĩ marĩ na arutwo ake eerĩ. 36 Na rĩrĩa onire Jesũ akĩhĩtũka, akiuga atĩrĩ, “Onei Gatũrũme ka Ngai!” 37 Hĩndĩ ĩrĩa arutwo acio eerĩ maiguire oiga ũguo, makĩrũmĩrĩra Jesũ. 38 Jesũ ehũgũra akĩmoona mamumĩte thuutha, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ atĩa mũrenda?” Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii” (ũguo nĩ kuuga Mũrutani), “ũikaraga kũ?” 39 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ũkai na nĩmũkuona.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩĩ makĩona kũrĩa aikaraga, na magĩkara nake mũthenya ũcio. Na kwarĩ ta thaa ikũmi. 40 Na rĩrĩ, ũmwe wa arutwo acio eerĩ arĩa maiguĩte ũrĩa Johana oigĩte na makĩrũmĩrĩra Jesũ aarĩ Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero. 41 Ũndũ wa mbere ũrĩa Anderea eekire nĩgũcacia mũrũ wa nyina Simoni, na kũmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete Mesia” (nĩwe Kristũ). 42 Nake akĩmũtwara kũrĩ Jesũ. Nake Jesũ akĩmũrora, akiuga atĩrĩ, “Wee nĩwe Simoni mũrũ wa Johana. Ũgũcooka gwĩtwo Kefa” (na rĩo rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga Petero). 43 Mũthenya ũyũ ũngĩ Jesũ agĩtua itua rĩa

gũthiĩ Galili. Agĩkora Filipu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra.”

44 Filipu, o ta Petero na Anderea, aarĩ wa itũũra rĩa Bethisaida. **45** Filipu agĩkora Nathanieli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete mũndũ ũrĩa Musa aandĩkire ũhoru wake Ibuku-inĩ rĩa Watho, na nowe anabii maandĩkire ũhoru wake, nake nĩwe Jesũ wa Nazarethi, mũrũ wa Jusufu.”

46 Nake Nathanieli akĩmũũria atĩrĩ, “Kũrĩ kĩndũ kĩega kĩngiuma Nazarethi?” Nake Filipu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūka ũkoone.” **47** Hĩndĩ irĩa Jesũ onire Nathanieli agĩũka kũrĩ we, akĩaria ũhoru wake, akiuga atĩrĩ, “Onei Mũisiraeli kũna ũtarĩ ũhinga.” **48** Nake Nathanieli akĩmũũria atĩrĩ, “Ūnjũũ atĩa?” Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩngũkuonete o na rĩrĩa uuma rungu rwa mũkũyũ, Filipu atanagwĩta.” **49** Hĩndĩ iyo Nathanieli akiuga atĩrĩ, “Rabii, wee nĩwe Mũrũ wa Ngai; wee nĩwe Mũthamaki wa Isiraeli.” **50** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Wetĩkia tondũ nĩndakwĩra atĩ nĩnguonire ũrĩ rungu rwa mũkũyũ. Nĩũkuona maũndũ manene kũrĩ macio.” **51** Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩmũkona igũrũ rĩhingũkĩte na araika a Ngai makĩambata na magĩikũrũka, harĩ Mũrũ wa Mũndũ.”

2 Na rĩrĩ, mũthenya wa gatatũ nĩ kwagĩire na kihikanio kũu Kana ya Galili. Nyina wa Jesũ aarĩ kuo, **2** nake Jesũ na arutwo ake o nao nĩmetĩtwo kĩhikanio-inĩ kũu. **3** Rĩrĩa ndibei yathirire, nyina wa Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Matirĩ na ndibei ĩngĩ.” **4** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, ndĩ na ũhoru ũrĩkũ nawe? Ihinda rĩakwa rĩtirĩ rĩrakinya.” **5** Nake nyina akĩĩra ndungata atĩrĩ, “Ĩkai ũrĩa wothe ekũmwĩra.” **6** Hau hakuhĩ nao nĩ haarĩ na ndigithũ ithathatũ cia maaĩ ciathondeketwo

na ihiga, mūthemba ūrīa wahūthagīrwo nī Ayahudi magongona-inī mao ma gwītheria, na o ĩmwe yaiyūragio nī ngeereni kuuma mīrongo ĩrī nginya mīrongo ĩtatū. **7** Nake Jesū akīira ndungata icio atīrī, “Iyūriai ndigithū maaĩ”; nacio ikīiyūria riita. **8** Agīcooka agīciīra atīrī, “Rū tahiai ĩmwe mūtwarīre mūtabilia wa iruga.” Nacio igīka o ūguo, **9** nake mūtabilia wa iruga agīcama maaĩ macio maagarūrītwo magatuīka ndibei. Ndaamenyaga kūrīa yoimīte, o na gūtuīka ndungata iria ciatahīte maaĩ nīciamenyaga. Hīndī ĩyo agīta mūhikania keheri-inī **10** akīmwīra atīrī, “Mūndū aambaga kūruta ndibei ĩrīa njega, na ageni maarīkia kūnyua mūno, agacooka akaruta ĩrīa ĩtarī njega; no wee ūkūigīte ĩrīa njega nginya rū.” **11** Kū nīkīo kīama kīa mbere kīrīa Jesū aaringire, na aakīringīre kū Kana ya Galili. Akīonania riiri wake, nao arutwo ake makīmwītīkia. **12** Thuutha ūcio agīkūrūka Kaperinaumu, marī na nyina, na ariū a nyina, o na arutwo ake. Magīkara kuo matukū manini. **13** Rīrīa Bathaka ya Ayahudi yakuhīrīrie-rī, Jesū akīambata, agīthīi Jerusalemu. **14** Kū hekarū-inī nīakorire andū makīendia ng’ombe, na ng’ondu, na ndutura, o na angī maikarīte metha-inī magīceenjia mbeeca. **15** Nī ūndū ūcio agīthondeka mūcarica wa mīkanda, na akīmarutūrūra othe kuuma hekarū-inī, hamwe na ng’ondu, na ng’ombe; akīhurunja mbeeca cia arīa maacenjagia mbeeca na akīng’aurania metha ciao. **16** Nao arīa meendagia ndutura akīmeera atīrī, “Eheriai ici gūkū! Mwahota atīa gūtua nyūmba ya Baba ndūnyū!” **17** Nao arutwo ake makīrīrikana nī kwandīkītwo atīrī, “Kīyo kīrīa ndī nakīo kīa nyūmba

yaku nĩkĩo gĩkaandĩa.” **18** Hĩndĩ ĩyo Ayahudi makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩaama kĩrĩkũ ũngĩtũringĩra gĩa gũtuonia ũhoti ũrĩa ũrĩ naguo wa gwĩka maũndũ macio mothe?” **19** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Thariai hekarũ ĩno, na nĩngũmĩaka rĩngĩ na mĩthenya ĩtatũ.” **20** Nao Ayahudi magĩcookia atĩrĩ, “Hekarũ ĩno yakirwo na mĩaka mĩrongo ĩna na ĩtandatũ, nawe ũkũmĩaka na mĩthenya ĩtatũ?” **21** No rĩrĩ, hekarũ ĩria aaragia ũhoro wayo nĩ mwĩrĩ wake. **22** Na thuutha wake kũriũkio kuuma kũrĩ arĩa akuũrĩ, arutwo ake makĩirikana ũrĩa oigĩte. Nao magĩtĩkia Maandĩko, o na ciugo icio Jesũ aarĩtie. **23** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩria aarĩ Jerusalemu hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Bathaka, andũ aingĩ makĩona ciama iria aaringaga, nao magĩtĩkia rĩitwa rĩake. **24** No Jesũ ndaigana kũmeĩhokera, nĩgũkorwo nĩooĩ andũ othe. **25** Ndaabataragio nĩ ũira wa mũndũ, ũkonĩ mũndũ ũria ũngĩ, nĩgũkorwo nĩamenyaga kĩria kĩrĩ thĩinĩ wa mũndũ.

3 Na rĩrĩ, kwarĩ na mũndũ wa Afarisai wetagwo Nikodemo, warĩ wa kĩaama kĩria gĩathanaga kĩa Ayahudi. **2** Nĩokire kũrĩ Jesũ ũtukũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii, nĩtũũĩ we ũrĩ mũrutani uumĩte kũrĩ Ngai. Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũringa ciama iria ũringaga Ngai atarĩ hamwe nake.” **3** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ mũndũ ũngĩona ũthamaki wa Ngai atangĩciarwo rĩngĩ.” **4** Nake Nikodemo akĩmũũria atĩrĩ, “Mũndũ angĩciarwo atĩa arĩ mũkũrũ? Ti-itherũ ndangĩhota gũtoonya nda ya nyina hĩndĩ ya keerĩ nĩguo aciarwo!” **5** Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ mũndũ ũngĩtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai atangĩciarwo na maaĩ na Roho.

6 Mwĩrĩ ũciaraga mwĩrĩ, no Roho aciaraga roho. 7 Ndūkagegio nĩ ũguo ndoiga atĩ, ‘No nginya ũciarwo rĩngĩ.’

8 Rũhuhu rūhurutanaga na kũrĩa rĩngĩenda. Ũiguaga rũkĩhurutana, no ndũmenyaga kũrĩa rumĩte kana kũrĩa rũrorete. ũguo noguo gũtariĩ harĩ mũndũ ũrĩa wothe ũciarĩtwo nĩ Roho.” 9 Nake Nikodemo akĩmũũria atĩrĩ, “Ũndũ ũcio ũngĩhoteka atĩa?” 10 Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũrutani wa Isiraeli na ndũrataũkĩrwo nĩ maũndũ maya? 11 Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, twaragia ũrĩa tũũĩ, na tũkoimbũra ũrĩa tuonete, no inyuĩ, mũtiĩtikagĩra ũira witũ. 12 Ndakwĩra maũndũ ma gũkũ thĩ, waga gwĩtikia; ũngĩtikia atĩa ingĩkwĩra maũndũ ma na igũrũ? 13 Gũtirĩ mũndũ ũrĩ wathiĩ igũrũ tiga ũrĩa woimire igũrũ, na nĩwe Mũrũ wa Mũndũ.” 14 Na o ta ũrĩa Musa aambararirie nyoka ya gĩcango werũ-inĩ, ũguo no taguo Mũrũ wa Mũndũ akaambarario, 15 nĩguo ũrĩa wothe ũmwĩhokete agĩe na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) 16 “Nĩgũkorwo Ngai nĩendire kĩrĩndĩ, akĩruta Mũrũ wake wa mũmwe, nĩgeetha mũndũ o wothe ũmwĩtikĩtie ndakoore, no agĩe na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) 17 Nĩgũkorwo Ngai ndaatũmire Mũrũwe gũkũ thĩ aciirithie kĩrĩndĩ, no nĩguo kĩrĩndĩ kĩhonoke nĩ ũndũ wake. 18 ũrĩa wothe ũmwĩtikĩtie ti wa gũciirithio, no ũrĩa wothe ũtamwĩtikĩtie ũcio nĩarĩkĩtie gũtuĩrwo ciira, nĩgũkorwo ndehokete rĩitwa rĩa Mũrũ wa Ngai wa mũmwe. 19 Rĩrĩ nĩrĩo ituĩro: ũtheri nĩwokire gũkũ thĩ, no andũ makĩenda nduma gũkĩra ũtheri, nĩ ũndũ ciiko ciao ciarĩ njũru. 20 Mũndũ o wothe wĩkaga ũũru nĩathũire ũtheri, na ndangiumĩra ũtheri-inĩ nĩ gwĩtigĩra ciiko ciake

itikoimbūke. **21** No mūndū ūrīa wothe wīkaga maūndū ma ma nōimagīra ūtheri-inī, nīguo kuonekane kūna atī ūguo ekīte nī Ngai ūmūhotithītie.” **22** Thuutha wa ūguo, Jesū na arutwo ake nīmoimagarire magīthī būrūri wa Judea, kūrīa aikarangire nao, na akabatithanagia. **23** O nake Johana nīabatithanagīria Ainoni gūkuhī na Salimu, nīgūkorwo kūu nī kwarī maaī maingī, nao andū nīmookaga kuo kaingī kaingī mabatithio. **24** (Hīndī īyo Johana ndaakoretwo aikītio njeera.) **25** Nī kwagīire na ngarari gatagatī-inī ka arutwo amwe a Johana na Mūyahudi ūmwe ūhoroinī wa mītugo yao ya gwītheria. **26** Magīūka kūrī Johana makīmwīra atīrī, “Rabii, mūndū ūrīa mūraarī nake mūrīmo ūrīa ūngī wa Jorodani, ūrīa wee warutire ūira ūmūkonī-rī, nīarabatithania, nao andū othe nīmarathī kūrī we.” **27** Ūhoroinī ūcio Johana agīcookia atīrī, “Mūndū ndarī ūndū angīamūkīra o tiga ūrīa aheetwo kuuma igūrū. **28** Inyuī ene no mūheane ūira muuge atī nīndoigire atīrī, ‘Nī ti nī Kristū, no ndūmītwo njūke mbere yake.’ **29** Mūhiki nī wa mūhikania. No rīrī, mūrata wa mūhikania ūrīa ūmūrūgamīrīre nīamūthikagīrīria, na akaiyūrwo nī gīkeno rīrīa aigua mūgambo wa mūhikania. Gīkeno ta kūu nīkō ndī na kō, na rīu nīgīkinyanīru. **30** We no nginya akīrīrīrie kūneneha, na nī ngīrīrīrie kūnyīha. **31** “Ūrīa uumīte igūrū nī mūnene kūrī andū othe; nake ūrīa uumīte thī nī wa gūkū thī, na maūndū marīa aragia no ma gūkū thī. Ūrīa uumīte igūrū arī igūrū rīa andū arīa angī othe. **32** We oimbūruga maūndū marīa onete na akaigua no gūtīrī mūndū o na ūmwe wītīkagīra ūira wake. **33** Mūndū ūrīa

wĩtikĩrĩte ũira ũcio nĩahũũrĩte mũhũũri atĩ Ngai nĩ wa ma. **34** Nĩgũkorwo ũrĩa Ngai atũmĩte aragia ciugo cia Ngai nĩ ũndũ Ngai aheanaga Roho hatarĩ gĩthimi. **35** Ithe nĩendete Mũriũ na nĩ aigĩte indo ciothe moko-inĩ make. **36** Ũrĩa wothe wĩtikĩtie Mũriũ, arĩ na muoyo wa tene na tene, no ũrĩa wothe ũregete Mũriũ ndakona muoyo, nĩgũkorwo egũtũura arakarĩrwo nĩ Ngai.” (aiōnios g166)

4 Afarisai nĩmaiguire atĩ Jesũ nĩagĩaga na arutwo aingĩ gũkĩra Johana na akamabatithia, **2** o na gũtuĩka, ti Jesũ wabatithanagia, no nĩ arutwo ake. **3** Hĩndĩ irĩa Mwathani aamenyire ũhoru ũcio, akiuma Judea na agĩcooka Galili o rĩngĩ. **4** Na rĩrĩ, no nginya angĩatuĩkanĩrie bũrũri wa Samaria. **5** Nĩ ũndũ ũcio, agĩkinya itũũra rĩarĩ Samaria rĩetagwo Sukaru, hakuhi na gĩthaka kĩrĩa Jakubu aaheete mũriũ Jusufu. **6** Nakĩo gĩthima kĩa Jakubu nĩkuo kĩarĩ, nake Jesũ, tondũ wa kũnoga nĩ rũgendo, agĩkara thĩ hau gĩthima-inĩ. Na kwarĩ ta thaa thita. **7** Na rĩrĩa mũtumia ũmwe Mũsamaria okire gũtaha maaĩ-rĩ, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “No ũũhe maaĩ ma kũnyua?” **8** (Hĩndĩ ĩyo arutwo ake nĩmathiĩte kũgũra irio itũũra-inĩ.) **9** Nake mũtumia ũcio Mũsamaria akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ Mũyahudi na nĩ ndĩ mũtumia Mũsamaria. Ũngĩkĩhooya gĩa kũnyua atĩa?” (Nĩgũkorwo Ayahudi matirĩ ngwatanĩro na Asamaria.) **10** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Korwo nĩũũĩ kĩheo kĩa Ngai na ũkamenya nũũ ũrakũhooya maaĩ ma kũnyua, wee nĩwe ũngĩamũhooya nake nĩangĩakũhe maaĩ ma muoyo.” **11** Nake mũtumia ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, ndũrĩ na kĩndũ gĩa gũtaha maaĩ nakĩo, na gĩthima gĩkĩ nĩ kĩriku. Ũngĩkĩruta kũ maaĩ macio ma

muoyo? **12** Anga ũkĩrĩ mūnene gũkĩra ithe witũ Jakubu ũrĩa watũheire gĩthima gĩkĩ, na we mwene aatũũrĩte anyuuaga maaĩ kuuma kĩa o hamwe na ariũ ake na ndũũru ciake cia mbũri na cia ng'ombe?" **13** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, "Mũndũ o wothe ũnyuuaga maaĩ maya nĩanyootaga rĩngĩ, **14** no ũrĩa wothe ũkũnyua maaĩ marĩa ngaamũhe ndarĩ hĩndĩ akaanyoota. Ti-itherũ, maaĩ marĩa ngũmũhe megũtuĩka gĩthima kĩa maaĩ thĩinĩ wake, gĩtherũkage muoyo wa tene na tene." (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Nake mūtumia ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, "Mũthuuri ũyũ, he maaĩ macio nĩguo ndikananyoote rĩngĩ, na ndige gũũkaga haha gũtaha maaĩ." **16** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, "Thiĩ wĩte mũthuuriguo mũũke nake." **17** Nake mūtumia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, "Nĩ ndirĩ na mũthuuri." Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩ waria ma rĩrĩa woiga atĩ ndũrĩ na mũthuuri. **18** Ũhoro wa ma nĩ atĩ ũkoretwo ũrĩ na athuuri atano, na mũndũ mūrũme ũrĩa ũrĩ nake rĩu ti mũthuuriguo. Ũguo woiga nĩ ũhoro wa ma." **19** Nake mūtumia ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, "Mũthuuri ũyũ, nĩndĩrona atĩ wee ũrĩ mũnabii. **20** Maithe maitũ maahooyagĩra Ngai kĩrĩma-inĩ gĩkĩ, no inyuĩ Ayahudi muugaga atĩ Jerusalemu nokuo kũndũ kũrĩa twagĩrĩrwo nĩkũhooyagĩra Ngai." **21** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, "Mūtumia ũyũ, njĩtikia, kũrĩ ihinda rĩroka rĩrĩa mũtakaahooyagĩra Baba kĩrĩma-inĩ gĩkĩ o na kana Jerusalemu. **22** Inyuĩ Asamaria mũhooyaga kĩrĩa mũtooĩ; no ithuĩ tũhooyaga kĩrĩa tũũ, nĩgũkorwo ũhonokio uumĩte kũrĩ Ayahudi. **23** No ihinda nĩrĩroka na rĩu nĩrĩkinyu, rĩrĩa arĩa mahooyaga na ma makaahooyaga Baba na roho, na mamũhooyage na ma, nĩgũkorwo nĩ

andũ ta acio Baba acaragia a kũmũhooyaga. **24** Ngai nĩ roho, nao arĩa mamũhooyaga no nginya mamũhooyage na roho, na mamũhooyage na ma.” **25** Nake mũtumia ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Mesia” (ũrĩa wĩtagwo Kristũ) “nĩarooka. Hĩndĩ ĩrĩa agooka nĩagatũtaarĩria maũndũ mothe.” **26** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩrakwarĩria nĩ nĩ we.” **27** O ihinda-inĩ rĩu arutwo ake magĩũka, na makĩgega maakora akĩaranĩria na mũtumia. No gũtirĩ o na ũmwe woririe atĩrĩ, “Nĩ kĩũrenda?” kana akĩũria, “Ūraaranĩria nake nĩkĩ?” **28** O hĩndĩ ĩyo mũtumia ũcio agĩtiga ndigithũ yake ya maaĩ, agĩcooka itũũra-inĩ, akĩira andũ atĩrĩ, **29** “Ūkai, mũkone mũndũ wanjĩira maũndũ marĩa mothe ndaaneka. ũcio no akorwo nĩwe Kristũ?” **30** Nao makiuma kũu itũũra-inĩ, magĩthĩ harĩa Jesũ aarĩ. **31** Mũira wa makinye, arutwo ake makĩmũringĩrĩria makĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii, rĩa irio.” **32** Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Ndĩ na irio cia kũrĩa, iria mũtarĩ ũndũ wacio mũũĩ.” **33** Nao arutwo ake makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ hihi harĩ mũndũ ũmũreheire irio?” **34** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Irio ciakwa nĩ gwĩka wendi wa ũrĩa wandũmire na kũrĩkia wĩra wake. **35** Githĩ mũtiugaga atĩ, ‘Nĩ mĩeri ĩna ĩtigarĩte magetha makinye?’ Ngũmwĩra atĩrĩ, hingũrai maitho manyu muone mĩgũnda! Magetha nĩmakinyu. **36** O na rĩu mũgethi nĩagĩĩaga na mũcaara wake, o na nĩagethaga magetha ma muoyo wa tene na tene, nĩgeetha mũhaandi na mũgethi makenanĩre hamwe. (aiōnios g166) **37** Amu nĩ ũhoro wa ma ũrĩa uugaga atĩ, ‘Ūmwe ahaandaga, nake ũngĩ akagetha.’ **38** Nĩ ndaamũtũmire mũkagethe kĩrĩa mũtarutĩre wĩra. Angĩ nĩo marutĩte wĩra mũritũ, na inyuĩ mũkagetha uumithio

wa wīra wao.” 39 Nao Asamaria aingī kuuma itūūra rīu makīmwītīkia nī ūndū wa ūira wa mūtumia ūcio, tondū nīameerire atīrī, “Nīanjīirire maūndū marīa mothe ndaneeka.” 40 Nī ūndū ūcio, hīndī ĩrīa Asamaria mokire kūrī Jesū, makīmūringīrīria aikaranie nao, nake agīkara mīthenya ĩrī. 41 Na tondū wa ciugo ciake, andū angī aingī magītīkia. 42 Magīkīra mūtumia ūcio atīrī, “Ithuī tūtiretīkia no ūndū wa ūrīa ūratwīrīre; rīu nītūwīgūrīre ithuī ene na tūkamenya atī mūndū ūyū ti-itherū nīwe Mūhonokia wa kīrīndī.” 43 Thuutha wa mīthenya ĩyo ĩrī, akiumagara agīthī Galili. 44 (Amu Jesū we mwene nīoigīte atī mūnabii ndatīagwo būrūri-inī wake mwene.) 45 Rīrīa aakinyire Galili, andū a Galili makīmūnyiita ūgeni. Nīmonete ūrīa wothe ekīte Jerusalemu hīndī ya Gīathī gīa Bathaka, nīgūkorwo o nao maarī kuo. 46 O rīngī agīceera Kana ya Galili, kūrīa aagarūrīte maaī magatuīka ndibei. Na kūu Kaperinaumu nī kwarī na mūndū ūmwe mūnene warī na mūrīū mūrūaru. 47 Rīrīa mūndū ūcio aaiguire atī Jesū nīoimīte Judea agooka Galili, agīthī kūrī we, akīmūthaitha athī akahonie mūrīū, ūrīa warī hakuhī gūkua. 48 Jesū akīmwīra atīrī, “Inyuī mūtangīona ciama na morirū, mūtingītīkia.” 49 Nake mūnene ūcio akīmwīra atīrī, “Mūthuuri ūyū, nītūikūrūke mwana wakwa atanakua.” 50 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Inūka. Mūrūguo nīekūhona.” Mūndū ūcio agītīkia ūguo Jesū aamwīrīre, na akīnūka. 51 Naarī njīra akīnūka, ndungata ciake ikīmūtūnga na ndūmīrīri atī mūrūwe arī o muoyo. 52 Rīrīa aamoorirīe nī ta thaa ciigana mūrīū aambīrīrie kūigua wega, makīmwīra atīrī, “Ira thaa

mūgwanja nīguo araahonire.” **53** Nake ithe akīmenya atī thaa icio nocio Jesū aramwīrīte atīrī, “Mūrūguo nīekūhona.” Nī ūndū ūcio we na nyūmba yake yothe magītīkia. **54** Gīkī nīkīo kīarī kīama gīa keerī kīrīa Jesū aaringire kūu Galili, oimīte Judea.

5 Thuutha wa maūndū macio Jesū nīambatire Jerusalemu tondū nī kwarī na gīathī kīa Ayahudi. **2** Na rīrī, kūu Jerusalemu hakuhī na Kīhingo-kīa-Ng’ondu nī kwarī na karia geetagwo na Kīhibirania Bethesida, nako gaathiūrūrūkīrio nī ithaku ithano ciarī ngite. **3** Kūu nīkūo gwakomagwo nī ikundi nene cia andū arīa maarī arūaru, ta atumumu, na cionje, na arīa maakuīte cīga (meetereire maaī moinjugwo. **4** Nīgūkorwo nī kūrī hīndī mūraika wa Mwathani aikūrūkaga akoinjuga maaī karia-inī kau; na mūndū wa mbere kūrīka kuo maaī moinjugwo, nīahonagio mūrīmū o wothē ūrīa aarī naguo.) **5** Na hau nī haarī mūndū ūmwe watūūrīte arī mūrūaru mīaka mīrongo ītatū na īnana. **6** Hīndī īrīa Jesū aamuonire akomete hau, na akīmenya atī atūūrīte ūguo ihinda iraaya, akīmūūria atīrī, “Nīūkwenda kūhonio?” **7** Nake mūndū ūcio warūarīte akīmwīra atīrī, “Mūthuuri ūyū, ndirī na mūndū wa kūndikia thīinī wa karia rīrīa maaī moinjugwo. Ngīgeria gūtoboka thīinī-rī, mūndū ūngī agatoboka mbere yakwa.” **8** Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Ūkīra, oya kībarī gīaku, wītware!” **9** Na o rīmwe mūndū ūcio akīhona, akīoya kībarī gīake, na agītware. Na rīrī, mūthenya ūcio gwekīkire ūguo warī wa Thabatū, **10** na nī ūndū ūcio Ayahudi makīra mūndū ūcio wahonetio atīrī, “Ūmūthī nī mūthenya wa Thabatū; watho ndūgwītīkīrītie

ũkuue kībarī gīaku.” **11** Nowe akīmacookeria atīrī, “Mündū ūrīa ūhonorie anjīrīre atīrī, ‘Oya kībarī gīaku, wītware.” **12** Nī ūndū ūcio makīmūūria atīrī, “Mündū ūcio ūkwīrīre woe kībarī wītware nūū?” **13** Mündū ūcio wahonetio ndaamenyaga nūū wamūhonetie, tondū Jesū aakoretwo orīire kīrīndī-inī kīrīa kīarī hau. **14** Thuutha ūcio Jesū akīmūkora hekarū-inī, akīmwīra atīrī, “One, rīu nīūhonete. Ndūgacooke kwīhia ndūkae gūkorwo nī ūndū mūūru kūrī ūcio.” **15** Nake mündū ūcio agīthī na akīra Ayahudi atī Jesū nīwe wamūhonetie. **16** Nī ūndū ūcio, Ayahudi makīnyariira Jesū, tondū ekīte maūndū macio mūthenya wa Thabatū. **17** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Baba atūūrīte o arī wīra-inī wake nginya rīu, na o na nī no ndīraruta wīra.” **18** Nī ūndū wa gītūmi kīu, Ayahudi magīkīrīrīria kūgeria kūmūūrāga; nīgūkorwo to mūthenya wa Thabatū aathūkāgia, no o na nginya nīetaga Ngai ithe wake mwene, na ūguo akeiganania na Ngai. **19** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, Mūriū ndarī ūndū angīka we mwene, tiga o ūrīa onaga Ithe agīka, nīgūkorwo maūndū marīa Ithe ekaga no mo Mūriū o nake ekaga. **20** Nīgūkorwo Ithe nīendete Mūriū, na nīamuonāgia maūndū mothe marīa ekaga, ĩ, na nīakamuonia maūndū manene o na gūkīra maya, nīgeetha o na inyuī mūgege. **21** O ta ūrīa Ithe ariūkāgia andū arīa akuū akamahe muoyo, noguo o nake Mūriū aheaga muoyo o ūrīa angīenda kūhe. **22** Na ningī-rī, ithe ndarī mündū atuagīra ciira, no ehokeire Mūriū ūtuanīri wothe wa ciira, **23** nīgeetha andū othe matīāga Mūriū o ta ūrīa matīāga Ithe. Ūrīa ūtatīāga

Mūriū ndatĩaga lthe ũrĩa wamūtũmire. **24** “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũrĩa wothe ũiguaga kiugo gĩakwa na agetĩkia ũrĩa wandũmire, arĩ na muoyo wa tene na tene; na ti wa gũciirithio nĩarĩkĩtie kuuma gĩkuũ-inĩ agatoonya muoyo-inĩ. (aiōnios g166) **25** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, kũrĩ ihinda rĩrooka, na rĩu nĩikinyu rĩrĩa akuũ makaigua mũgambo wa Mũrũ wa Ngai, nao arĩa makaũigua nĩ magaatũra muoyo. **26** Nĩgũkorwo o ta ũrĩa lthe arĩ na muoyo thĩinĩ wake mwene, no taguo ahotithĩtie Mūriū kũgĩa na muoyo thĩinĩ wake mwene. **27** Na nĩamũheete ũhoti wa gũtuanĩra ciira nĩ tondũ nĩ Mũrũ wa Mũndũ. **28** “Mũtikagegio nĩ ũhoru ũcio, nĩgũkorwo ihinda nĩrĩroka rĩrĩa andũ arĩa othe marĩ mbĩrĩra-inĩ makaigua mũgambo wake **29** na moime kuo, arĩa mekĩte wega mariũke nĩguo matũũre muoyo, nao arĩa mekĩte ũũru mariũke nĩguo matũrwo ciira. **30** Ndirĩ ũndũ ingĩhota gwĩka nĩ mwene; nduanagĩra ciira kũringana na ũrĩa njiguaga, na itua rĩakwa nĩ rĩa kĩhooto, nĩgũkorwo ndicaragia gwĩkenia nĩ mwene, tiga gũkenia ũrĩa wandũmire. **31** “Ingĩheana ũira ũngonĩ nĩ mwene-rĩ, ũira ũcio wakwa ndũngĩtuĩka wa ma. **32** Nĩ kũrĩ na ũngĩ ũrĩa uumbũraga ũhoru wakwa, na nĩnjũũ atĩ ũira wake igũrũ rĩakwa nĩ wa ma. **33** “Inyuĩ nĩmwatũmanire kũrĩ Johana, nake nĩaheanire ũira wa ma. **34** Ti atĩ nĩnjĩtikagĩra ũira wa mũndũ; no nĩndũgwetaga nĩgeetha mũhonokio. **35** Johana aarĩ tawa ũrĩa wakanire na ũkĩmũrĩka, na inyuĩ mũgĩthuura gũkenera ũtheri wake kwa ihinda. **36** “Nĩ ndĩ na ũira mũnene gũkĩra ũcio wa Johana. Nĩgũkorwo wĩra ũrĩa Baba aaheete ndĩkie, na noguo ndĩraruta, nĩguo uumbũraga atĩ Baba nĩwe

ūndūmīte. **37** Nake Baba ūrīa wandūmire nīaheanīte ūira
 ūngoniī we mwene. Inyuī mūtīrī mwaigua mūgambo wake
 kana mūkona ūrīa atariī, **38** o na kiugo gīake gītītūūruga
 thīinī wanyu, tondū mūtītīkītīe ūrīa aatūmire. **39** Inyuī
 mūtūūruga Maandīko tondū mwīciiragia atī na ūndū
 wamo nīmūgwatīire muoyo wa tene na tene. Maandīko
 macio nīmo moimbūruga ūhoro ūrīa ūngoniī, **(aiōnios g166)**
40 no nīmūregaga gūūka kūrī nī mūgīe na muoyo. **41**
 “Nīi ndītīkagīra ūgooci kuuma kūrī andū, **42** no inyuī
 nīndīmūūī. Ngamenya atī inyuī mūtīrī na wendo wa
 Ngai ngoro-inī cianyu. **43** Njūkīte thīinī wa rītwa rīa
 Baba na mūtīnjītīkagīra; no mūdū ūngī angīūka na
 rītwa rīake mwene, nīmūkūmwītīkīra. **44** Mūngītīkia
 atīa angīkorwo mwītīkagīra ūgooci kuuma kūrī andū arīa
 angī, no mūtīcaragia ūgooci ūrīa uumaga kūrī Ngai o ūcio
 ūmwe? **45** “No mūtīgeciirie atī nīngamūthitanga mbere ya
 Baba. Musa ūrīa inyuī mwīhokeete nīwe mūmūthitangi.
46 Korwo nīmūtīkītīe Musa-rī, no mūnjītīkie, nīgīkorwo
 nī ūhoro wakwa aandīkire. **47** No kuona atī mūtītīkītīe
 ūrīa aandīkire-rī, mūngīgītīkia atīa ūrīa njugaga?”

6 Thuutha wa maūndū macio, Jesū akīringa mūrīmo
 ūrīa ūngī wa Iria rīa Galili (na norīo rīttagwo Iria rīa
 Tiberia), **2** nakīo kīrīndī kīnene kīa andū gīkīmūrūmīrīra
 tondū nīkīoneete ciama iria aaringīire andū arīa maarī
 arūaru. **3** Nake Jesū akīambata kīrīma-inī, agīkara
 thī marī hamwe na arutwo ake. **4** Nakīo Gīathī gīa
 Bathaka ya Ayahudi nīgīakuhīrīirie. **5** Rīrīa Jesū aarorire
 akīona kīrīndī kīnene gīgīūka kūrī we, akīūria Filipu
 atīrī, “Tūkūgūra mīgate kū andū aya marīe?” **6** Oririe

ũguo nĩguo amũgerie, nĩgũkorwo we nĩooĩ ũrĩa egwĩka.

7 Nake Filipu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũcara wa mĩeri ĩnana ndũngĩgũra mĩgate ya kũigana nĩguo o mũndũ arũme kenyũ!” 8 Nake mũrutwo ũngĩ wake wetagwo Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero, akiuga atĩrĩ,

9 “Haha harĩ kahĩĩ karĩ na mĩgate ĩtano ya mũtu wa cairi na thamaki igĩrĩ nini, no ingĩkũigana atĩa andũ marĩ aingĩ ũũ?” 10 Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Ĩraai andũ maikare thĩ.” Hau maarĩ haarĩ na nyeki nyingĩ, nao arũme magĩkara thĩ, na maarĩ ta arũme ngiri ithano. 11 Jesũ agĩcooka akĩoya mĩgate ĩyo, agĩcookia ngaatho na akĩgaĩra arĩa maikarĩte thĩ kũringana na mũigana ũrĩa o mũndũ angĩendire. Agĩcooka agĩka o ũguo na thamaki.

12 Rĩrĩa othe maarĩre na makĩhũũna, akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Ūnganiai cienyũ iria ciatigara. Mũtikareke kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩũrĩre.” 13 Nĩ ũndũ ũcio magĩciũngania, makĩiyũria ikabũ ikũmi na igĩrĩ na icunjĩ cia mĩgate ĩrĩa ĩtano ya cairi, iria ciatigirio nĩ andũ acio maarĩkia kũrĩa.

14 Thuutha wa andũ kuona ciama iria Jesũ aaringĩte, makĩambĩrĩria kuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩwe mũnabii ũrĩa ũgooka gũkũ thĩ.” 15 Nake Jesũ akĩmenya atĩ nĩmendaga mamũtue mũthamaki wao na hinya, nĩ ũndũ ũcio akĩmeherera o rĩngĩ, akĩambata kĩrĩma-inĩ arĩ wiki.

16 Rĩrĩa gwakinyire hwaĩ-inĩ arutwo ake magĩkũrũka nginya iria-inĩ, 17 magĩtoonya marikabu, makĩringa iria marorete Kaperinaumu. Hĩndĩ ĩyo kwarĩ nduma, na Jesũ ndaathiĩte kũrĩ o. 18 Nĩ kwarĩ na makũmbĩ ma maaĩ tondũ wa rũhuho rũnene rũrĩa rwahurutanaga. 19 Na hĩndĩ ĩrĩa maatwarithĩtie marikabu ta kilomita ithano kana

ithathatũ, makĩona Jesũ agĩũka kũrĩ marikabu-inĩ agereire maaĩ igũrũ; nao makĩmaka. **20** Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ; tigai gwĩtigĩra.” **21** Magĩtikĩra atoonye thĩinĩ wa marikabu, na kahinda o kau marikabu igĩkina hũgũrũrũ-inĩ cia kũrĩa maathiiaga. **22** Mũthenya ũcio ũngĩ, kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩarĩ mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa iria gĩkĩmenya atĩ no marikabu ĩmwe yarĩ ho, na atĩ Jesũ ndaamĩingĩrite hamwe na arutwo ake no maathiite marĩ oiki. **23** No ningĩ gũgĩũka marikabu ingĩ ciumĩte Tiberia ikĩrũgama hakuhĩ na harĩa andũ maarĩĩrĩre mĩgate thuutha wa Mwathani gũcookeria Ngai ngaatho. **24** Na rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩamenyire atĩ Jesũ kana arutwo ake gũtirĩ warĩ ho, gĩkĩingĩra marikabu icio, gĩgĩthĩ Kaperinaumu gũcaria Jesũ. **25** Rĩrĩa maamũkorire mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa iria makĩmũũria atĩrĩ, “Rabii, ũkinyire gũkũ rĩ?” **26** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, inyuĩ mũtiranjaria nĩ ũndũ wa ciama iria mũronire, no nĩ ũndũ nĩmũrarĩre mĩgate mũrahũũna. **27** Tigagai gũtangĩkĩra irio iria ithũkaga, no mwĩtangagei nĩ ũndũ wa irio iria cia gũtũũra nginya muoyo-inĩ wa tene na tene, iria Mũrũ wa Mũndũ akaamũhe. Ũcio nĩwe Ngai Ithe ahũũrite mũhũũri wa gwĩtikĩrĩka.” (aiōnios g166) **28** Magĩcooka makĩmũũria atĩrĩ, “Twagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa nĩgeetha tũrutage mawĩra marĩa Ngai endaga?” **29** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Wĩra wa Ngai nĩ ũyũ: nĩ mwĩtikie ũrĩa we atũmĩte.” **30** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ciama irĩkũ ũgũtũringĩra tuone nĩguo tũgwĩtikie? Ũgwĩka atĩa? **31** Maithe maitũ ma tene maarĩaga mana kũu werũ-inĩ; o ta ũrĩa kwandikĩtwo atĩrĩ: ‘Aamaheire

mĩgate kuuma igũrũ marĩe.” 32 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ti Musa wamũheire mũgate kuuma igũrũ, no nĩ Baba ũmũheaga mũgate ũrĩa wa ma kuuma igũrũ. 33 Nĩgũkorwo mũgate wa Ngai nĩ ũrĩa ũikũrũkaga kuuma igũrũ akahe kĩrĩndĩ gĩa thĩ muoyo wa tene na tene.” 34 Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuri ũyũ, kuuma rĩu tũheage mũgate ũcio.” 35 Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ mũgate wa muoyo. Mũndũ ũrĩa ũũkaga kũrĩ nĩ ndakahũũta o na rĩ, na ũrĩa ũnjĩtĩkĩtie ndakanyoota o na rĩ. 36 No rĩrĩ, o ta ũrĩa ndĩmwĩrite, nĩmũnyonete, no mũtirĩ mũretĩkia. 37 Arĩa othe Baba ahee nĩmarĩũkaga kũrĩ nĩ, na ũrĩa wothe ũgooka kũrĩ nĩ ndikamũingata o na rĩ. 38 Nĩgũkorwo ndiikũrũkĩte kuuma igũrũ njũke gwĩka wendi wakwa nĩ mwene, no njũkĩte gwĩka wendi wa ũrĩa wandũmire. 39 Naguo ũyũ nĩguo wendi wa ũrĩa wandũmire, atĩ ndigaate o na ũmwe wa arĩa othe aahete, no ngaamariũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. 40 Nĩgũkorwo wendi wa Baba nĩ atĩ ũrĩa wothe wonete Mũriũ na akamwĩtĩkia nĩakagĩa na muoyo wa tene na tene, na nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria.” (aiōnios g166) 41 Ayahudi maigua ũguo makĩambĩrĩria kũng’ong’ora nĩ ũndũ wake tondũ nĩoigĩte atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ mũgate ũrĩa waikũrũkire kuuma igũrũ.” 42 Makiuga atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti Jesũ mũrũ wa Jusufu, ũrĩa ithe na nyina tũũĩ? Rĩu angĩhota atĩa kuuga atĩ, ‘Nĩ ndaikũrũkire kuuma igũrũ?’” 43 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũng’ong’ora gatagatĩ-inĩ kanyu. 44 Gũtirĩ mũndũ ũngĩũka kũrĩ nĩ ataguucĩrĩrio nĩ Baba ũrĩa wandũmire, na nĩ nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. 45 Nĩ kwandĩkĩtwo maandĩko-inĩ ma Anabii

atĩrĩ, ‘Nao othe makaarutwo ũhoro nĩ Ngai.’ Nake ũrĩa wothe ũthikagĩrĩria Baba na akeeruta ũhoro kuuma kũrĩ we, nĩokaga kũrĩ niĩ. **46** Gũtirĩ mũndũ ũrĩ ona Baba, tiga o ũrĩa uumĩte kũrĩ Ngai; we wiki nowe wonete Baba. **47** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ ũrĩa wĩtikĩtie arĩ na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **48** Nĩ nĩ niĩ mũgate wa muoyo. **49** Maithe manyu ma tene maarĩaga mana marĩ werũ-inĩ, na no maakuire. **50** No ũyũ nĩguo mũgate ũrĩa ũikũrũkĩte kuuma igũrũ, ũrĩa mũndũ angĩrĩa na ndakue. **51** Nĩ nĩ niĩ mũgate ũrĩa ũrĩ muoyo ũrĩa waikũrũkire kuuma igũrũ. Mũndũ o wothe ũngĩrĩa mũgate ũyũ, nĩagatũũra tene na tene. Mũgate ũyũ nĩ mwĩrĩ wakwa ũrĩa ngũheana nĩ ũndũ wa muoyo wa andũ a gũkũ thĩ.” (aiōn g165) **52** Hĩndĩ ĩyo nao Ayahudi makĩambĩrĩria gũkararania mũno o ene, makoovania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ angĩhota atĩa gũtũhe mwĩrĩ wake tũrĩe?” **53** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũtangĩrĩa mwĩrĩ wa Mũrũ wa Mũndũ na mũnyue thakame yake, mũtirĩ na muoyo thĩinĩ wanyu. **54** ũrĩa wothe ũrĩaga mwĩrĩ wakwa na akanyua thakame yakwa arĩ na muoyo wa tene na tene, na nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. (aiōnios g166) **55** Nĩgũkorwo mwĩrĩ wakwa nĩ irio kũna, nayo thakame yakwa nĩ kĩndũ gĩa kũnyua kũna. **56** ũrĩa wothe ũrĩaga mwĩrĩ wakwa na akanyua thakame yakwa aikaraga thĩinĩ wakwa na niĩ ngaikara thĩinĩ wake. **57** O ta ũrĩa Baba mũtũũra muoyo aandũmire na o ta ũrĩa na niĩ ndũũraga muoyo nĩ ũndũ wa Baba, noguo mũndũ ũrĩa ũndĩaga agaataũũra muoyo nĩ ũndũ wakwa. **58** ũyũ nĩguo mũgate ũrĩa waikũrũkire kuuma igũrũ. Maithe manyu maarĩire

mana na nĩmakuire, no ũrĩa ũrĩaga mũgate ũyũ egũtũura tene na tene.” (aiōn g165) **59** Maũndũ macio aamaaririe rĩrĩa aarutanaga thunagogi-inĩ kũu Kaperinaumu. **60** Arutwo ake aingĩ maigua ũguo makiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩ ũrutani mũritũ mũno, nũũ ũngĩhota kũwĩtikira?” **61** Jesũ amenya atĩ arutwo ake nĩmang’ong’oraga nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio akĩmeera atĩrĩ, “Kaĩ ũhoro ũcio wamũrakaria? **62** Ĩ mũngĩkĩona Mũrũ wa Mũndũ akĩambata igũrũ kũrĩa aarĩ mbere! **63** Roho aheanaga muoyo; mwĩrĩ ndũrĩ kĩene. Ciugo iria ndamwarĩria nĩ roho na nĩcio muoyo. **64** No nĩ kũrĩ amwe anyu matarĩ maretĩkia.” Nĩgũkorwo kuuma o kĩambĩrĩria Jesũ nĩooĩ arĩa matetikĩtie, na ũrĩa ũkaamũkunanĩra. **65** Agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Nĩkĩo ndamwĩrire atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũũka kũrĩ nĩ atahotithĩtio nĩ Baba.” **66** Kuuma hĩndĩ ĩyo, arutwo ake aingĩ makĩhũndũka, na matiacookire kũmũrũmĩrĩra. **67** Jesũ akĩũria arĩa ikũmi na eerĩ atĩrĩ, “O na inyuĩ kaĩ mũrenda gũthĩ?” **68** Nake Simoni Petero akĩmũcookeria, atĩrĩ, “Mwathani, tũngĩthĩ kũrĩ ũ? Wee nĩwe ũrĩ na ciugocia muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **69** Nĩtwĩtikĩtie na tũkamenya atĩ wee nĩwe ũrĩa Mũtheru wa Ngai.” **70** Hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ ti nĩ ndĩmũthuurĩte mũrĩ ikũmi na eerĩ? No ũmwe wanyu nĩ ndaimono!” **71** (Aaragia ũhoro wa Judasi mũrũ wa Simoni Isikariota, tondũ o na aakorwo aarĩ ũmwe wa acio ikũmi na eerĩ, nĩwe warĩ amũkunanĩre thuutha ũcio.)

7 Thuutha ũcio, Jesũ nĩaceerangire Galili, nĩ ũndũ ndendaga gũthĩ Judea tondũ Ayahudi akuo nĩmamũcaragia mamũūrage. **2** No hĩndĩ ĩrĩa Gĩathĩ gĩa

Ithünũ kĩa Ayahudi gĩakuhĩrĩrie-rĩ, **3** ariũ a nyina na Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩwagĩrĩrwo uume gũkũ ũthĩĩ Judea, nĩguo arutwo aku mone ciama iria ũringaga. **4** Gũtirĩ mũndũ wendaga kũmenyeka nĩ andũ ũhithaga ũrĩa areeka. Na tondũ nĩũreeka maũndũ maya-rĩ, wĩonanie kũrĩ kĩrĩndĩ.” **5** Nĩgũkorwo o na ariũ a nyina matiamwĩtikĩtie. **6** Nĩ ũndũ ũcio, Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Thinda rĩakwa rĩrĩa rĩagĩrĩire rĩtirĩ rĩrakinya; no harĩ inyuĩ ihinda o rĩothe nĩrĩagĩrĩire. **7** Andũ a gũkũ thĩ matingĩmũthũũra, no niĩ nĩmathũire tondũ nĩnyumbũraga atĩ ũrĩa mekaga nĩ ũũru. **8** Inyuĩ thĩĩ Gĩathĩ-inĩ. Nĩ ndikwamba kwambata Gĩathĩ-inĩ kũ, nĩgũkorwo ihinda rĩakwa rĩrĩa rĩagĩrĩru rĩtirĩ rĩrakinya.” **9** Na aarĩkia kuuga ũguo, agĩikara kũu Galili. **10** No rĩrĩ, thuutha wa ariũ a nyina gũthĩĩ Gĩathĩ-inĩ kũ, o nake agĩcooka agĩthĩĩ, no ndaathiire akĩmenyekaga, no aathiire na hitho. **11** Na rĩrĩ, kũu Gĩathĩ-inĩ-rĩ, Ayahudi nĩmamũcaragia, makĩũranagia atĩrĩ, “Mũndũ ũcio arĩ ha?” **12** Kũu mũingĩ-inĩ guothe andũ nĩmaragia na mĩheehũ ũhoru wake. Amwe makoiga atĩrĩ, “Mũndũ ũcio nĩ mũndũ mwega.” Nao arĩa angĩ makoiga atĩrĩ, “Aca, mũndũ ũcio nĩaheenagia andũ.” **13** No gũtirĩ mũndũ ũngĩaririe ũhoru wake akĩiguagwo nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Ayahudi. **14** Gĩathĩ gĩakinya gatagatĩ-rĩ, Jesũ akĩambata agĩthĩĩ nja-inĩ cia hekarũ, akĩambĩrĩria kũrutana. **15** Nao Ayahudi makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aamenyeire maũndũ maya kũ, na ndathomete?” **16** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūrutani ũrĩa ndutanaga ti wakwa niĩ mwene. Uumaga kũrĩ ũrĩa wandũmire. **17**

Mündũ o wotho angĩenda gwĩka wendi wa Ngai, ũcio nĩarĩĩmenyaga kana ũrutani wakwa uumaga kũrĩ Ngai, kana njaragia ũhoru wakwa mwene. **18** Mündũ ũrĩa waragia ũhoru wake we mwene eekaga ũguo nĩgeetha egoocithie we mwene, no ũrĩa ũrutaga wĩra nĩgeetha agoocithie ũrĩa ũmũtũmĩte nĩ mündũ wa ma; gũtirĩ ũndũ wa maheeni ũmũkoniĩ. **19** Githĩ Musa ndaamũheire watho? No gũtirĩ o na ũmwe wanyu ũmenyagĩrĩra watho. Mũrageria kũnjũraga nĩkĩ?” **20** Naguo mũingĩ wa andũ ũkĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ũrĩ na ndaimono. Nũũ ũrageria gũkũũraga?” **21** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ndaaringire kĩaama kĩmwe, na inyuĩ inyuothe mũkĩgega. **22** No rĩrĩ, tondũ Musa nĩamũheire ũhoru wa kũrua (o na gũtuĩka ũhoru ũcio ndwoimire kũrĩ Musa, no woimĩte kũrĩ maithe manyu ma tene-rĩ), inyuĩ nĩ mũruithagia mwana mũthenya wa Thabatũ. **23** Rĩu angĩkorwo mwana no aruithio mũthenya wa Thabatũ nĩgeetha watho wa Musa ndũgathaahio-rĩ, mũrakĩndakarĩra nĩkĩ nĩkũhonia mündũ mũthenya wa Thabatũ? **24** Tigai gũtuanagĩra ciira na ũrĩa mündũ atariĩ, tuanagĩrai ciira na kĩhooto.” **25** Tondũ ũcio andũ amwe a kũu Jerusalemu makĩambĩrĩria kũũrania atĩrĩ, “Githĩ ũyũ tiwe mündũ ũrĩa marageria kũũraga? **26** Na rĩu araaria atekwĩhitha, na matirĩ ũndũ maramwĩra. Kaĩ anene mamenyete kũna atĩ ũyũ nĩwe Kristũ? **27** No ithuĩ nĩtũũĩ kũrĩa mündũ ũyũ oimĩte; rĩrĩa Kristũ agooka, gũtirĩ mündũ ũkaamenya kũrĩa agaakorwo oimĩte.” **28** Tondũ ũcio Jesũ, o akĩrutanaaga kũu hekarũ-inĩ, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ; “ĩ nĩguo, nĩmũnjũũĩ, na mũkamenya kũrĩa nyumĩte. Ndiũkĩte gũkũ nĩ ũndũ

wakwa niĩ mwene, no ũrĩa wandũmire nĩ wa ma. Inyuĩ mũtimũũĩ, **29** no niĩ nĩndĩmũũĩ, tondũ nyumĩte kũrĩ we, na niĩwe wandũmire.” **30** Maigua ũguo makĩgeria kũmũnyiita, no gũtirĩ o na ũmwe wamũhutirie, tondũ ihinda rĩake rĩtiarĩ ikinyu. **31** O na kũrĩ o ũguo, andũ aingĩ makĩmwĩtikia. Makiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa Kristũ agooka-rĩ, nĩakaringa ciama nyingĩ gũkĩra mũndũ ũyũ?” **32** Afarisai makĩigua andũ makĩheehana maũndũ ta macio mamũkoniĩ. Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai magĩtũma thigari cia hekarũ ikamũnyiite. **33** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Niĩ ngũkorwo na inyuĩ o ihinda inini, njooke thĩĩ kũrĩ ũrĩa wandũmire. **34** Inyuĩ mũkaanjaria, no mũtikanyona; na kũrĩa ngaakorwo, mũtikahota gũkinya.” **35** Ayahudi makĩrana atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩ kũ arenda gũthĩĩ, kũu tũtangĩhota kũmuona? Hihi egũthĩĩ kũrĩa andũ aitũ matũũraga mahurunjũkĩte gatagatĩ ka Ayunani, akarute Ayunani ũhoru? **36** Nĩ atĩa ekwendaga kuuga, rĩrĩa oigire atĩ, ‘Mũkaanjaria no mũtikanyona’ na ‘kũrĩa ngaakorwo mũtikahota gũkinya?’” **37** Mũthenya wa mũthia, na ũrĩa warĩ mũnene wa Gĩathĩ kũu-rĩ, Jesũ akĩrũgama, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũnyootĩ-rĩ, nĩoke harĩ niĩ anyue. **38** ũrĩa wothe ũnjĩtikĩtie, thĩĩnĩ wake nĩkũriumaga njũũĩ cia maaĩ marĩ muoyo, o ta ũrĩa Maandĩko moigĩte.” **39** Akĩaria ũguo aaragia ũhoru wa Roho, ũrĩa arĩa maamwĩtikĩtie makaheo thuutha-inĩ. Amu hĩndĩ iyo Roho ndaaheanĩtwo, nĩgũkorwo Jesũ ndaagoocithĩtio. **40** Hĩndĩ ĩrĩa andũ maiguire ciugo ciake, amwe makiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ mũndũ ũyũ nĩ we Mũnabii ũrĩa.” **41** Arĩa angĩ

makiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe Kristũ.” Nao angĩ makĩũria atĩrĩ, “Kwahoteka atĩa Kristũ oime Galili? 42 Githĩ Maandĩko matiugĩte atĩ Kristũ akoima rūciaro-inĩ rwa Daudi, na oime Bethlehemu itũũra rĩrĩa Daudi aatũũraga?” 43 Nĩ ũndũ ũcio gũkĩgĩa na nyamũkano gatagatĩ-inĩ ka andũ acio nĩ ũndũ wa Jesũ. 44 Amwe nĩmendaga kũmũnyiita, no gũtirĩ o na ũmwe wamũhutirie. 45 Marigĩrĩrio-inĩ arangĩri a hekarũ magĩcooka kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai, nao makĩmooria atĩrĩ, “Mwaga kũmũrehe nĩkĩ?” 46 Arangĩri acio magĩcookia atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũrĩ waria ta ũrĩa mũndũ ũcio aragia.” 47 Nao Afarisai makĩmooria atĩrĩ, “Mũroiga atĩ o na inyuĩ nĩamũheenetie? 48 Nĩ kũrĩ mũnene o na ũmwe kana Mũfarisai ũmwĩtikĩtie? 49 Aca! No gĩkundi gĩkĩ kĩa andũ matooi watho-rĩ, nĩkĩnyiite nĩ kĩrumi.” 50 Nikodemo, ũrĩa wathiite kũrĩ Jesũ mbere ĩyo na aarĩ ũmwe wa gĩkundi kĩa, akĩũria atĩrĩ, 51 “Watho witũ nĩũtuagĩra mũndũ ciira ataambĩte gũthikĩrĩrio nĩguo akamenyeka ũrĩa ekĩte?” 52 Nao makĩmũũria atĩrĩ, “O nawe kaĩ uumĩte Galili? Tuĩria ũhoru, na nĩũkũmenya atĩ mũnabii ndangiuma Galili.” 53 (O mũndũ akĩinũka gwake mũciĩ.

8 No rĩrĩ, Jesũ agĩthĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ. 2 Na rūciinĩ tene akĩroka o rĩngĩ kũu nja cia hekarũ, kũrĩa andũ othe maamũrigicĩirie. Nake agĩikara thĩ kũmaruta. 3 Arutani a watho hamwe na Afarisai makĩrehe mũtumia wanyitĩtwo agĩtharia. Makĩmũrũgamia hau mbere ya gĩkundi, 4 na makĩra Jesũ atĩrĩ, “Mũrutani, mũtumia ũyũ aanyitwo agĩtharia. 5 Thĩinĩ wa watho-rĩ, Musa

aatwathire tũhũũrage atumia ta aya na mahiga nyuguto. Rĩu we ũkuuga atĩa?” 6 Maahũthagĩra kũria gĩkĩ kĩrĩ ta mũtego, nĩgeetha magĩe na ũndũ wa kũmũhitangĩra. No Jesũ akĩnamĩrĩra, na akĩambĩrĩria kwandĩka thĩ na kĩara gĩake. 7 Na rĩrĩa maathiire na mbere kũmũũria ũhoru ũcio, akĩnamũka, akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo harĩ na ũmwe wanyu ũtarĩ ehia-rĩ, nĩatuĩke wa mbere kũmũikĩria ihiga.” 8 Agĩcooka akĩnamĩrĩra rĩngĩ, akĩandĩka thĩ na kĩara. 9 Rĩrĩa maiguire ũguo, makĩambĩrĩria kwehera hau ũmwe kwa ũmwe, maambĩrĩrie na arĩa akũrũ, nginya hagĩtigara o Jesũ na mũtumia ũcio arũngĩ o hau. 10 Jesũ akĩnamũka, akĩmũũria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, agũthitangi marĩ ha? Hatirĩ o na ũmwe wao wagũtuĩra?” 11 Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, gũtirĩ o na ũmwe.” Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “O na nĩ ndigũgũtuĩra. Thiĩ, na ndũkanacooke kwĩhia.”) 12 Rĩrĩa Jesũ aarĩrie andũ rĩngĩ, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ũtheri wa thĩ. Ũrĩa wothe ũnũmagĩrĩra ndarĩ hĩndĩ arĩthiiga na nduma, no arĩgĩaga na ũtheri wa muoyo.” 13 Nao Afarisai makĩmũkararia, makĩmwĩra atĩrĩ, “We ũraheana ũira waku wee mwene; ũira waku ti wa ma.” 14 Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “O na ingĩruta ũira wakwa nĩ mwene-rĩ, ũira wakwa nĩ wa ma, nĩgũkorwo nĩnjũũĩ kũrĩa ndoimire o na kũrĩa ndĩrathiĩ. No inyuĩ mũtiũĩ kũrĩa nyumĩte kana kũrĩa ndĩrathiĩ. 15 Inyuĩ mũtuanagĩra ciira na ũmũndũ; nĩ ndirĩ mũndũ nduagĩra ciira. 16 No o na ingĩtuanĩra ciira-rĩ, itua rĩakwa nĩrĩagĩrĩire, nĩgũkorwo ndituanagĩra ndĩ nyiki. No nĩ ndĩ na Baba, ũrĩa wandũmire. 17 Thiĩnĩ wa watho wanyu nĩ kwandĩkitwo atĩ ũira wa andũ eerĩ nĩ wa ma. 18 Nĩ

ndīraruta ūira wakwa mwene; nake mūira wakwa ūcio ūngī nī Baba ūrīa wandūmire.” 19 Ningī makīmūūria atīrī, “Thoguo arī kū?” Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Inyuī mūtinjūūī, o na Baba mūtimūūī. Korwo nīmūnjūūī, o na Baba nīmūngīmūūī.” 20 Nake aaragia ciugo icio akīrutana hekarū-inī hakuhī na harīa mūhothi warutagīrwo. No gūtīrī mūndū wamūnyitire nī tondū ihinda rīake rītīarī ikinyu. 21 O rīngī Jesū akīmeera atīrī, “Nīngwīthīira, na inyuī nīmūkanjaria no mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu. Kūrīa ngūthīī inyuī mūtingīhota gūūka.” 22 Ūhoru ūcio ūgītūma Ayahudi morie atīrī, “Kaī ekwīyūraga? Hihi nīkīo aroiga atī, ‘Kūrīa ngūthīī mūtingīhota gūūka?’” 23 Nowe akīmeera atīrī, “Inyuī mūrī a gūkū thī, nī nyumīte Igūrū. 24 Inyuī mūrī a thī-īno; no nī ndīrī wa thī-īno. Ndamwīrīre atī mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu; mūngīrega gwītīkia ūrīa njugaga atī nī nī nī we, ti-itherū mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu.” 25 Nao makīmūūria atīrī, “Wee nīwe ū.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “Nī nī nī o ūrīa ndūūrīte ndīmwīraga kuuma o kīambīrīria. 26 Ndī na maūndū maingī ingiuga ma kūmūciirithia namo. No ūrīa wandūmire nī mwīhokeku, naguo ūrīa njiguīte kuuma kūrī we nīguo njīiraga kīrīndī.” 27 Nao matiigana kūmenya atī aameeraga ūhoru wa Ithe. 28 Nī ūndū ūcio Jesū akīmeera atīrī, “Mwarīkia kwambararia Mūrū wa Mūndū-rī, nīguo mūkamenya ūrīa njugaga atī nī nī nī we, na atī gūtīrī ūndū njīkaga ndīrīte, no njaragia o ūrīa Baba andutīte. 29 Nake ūrīa wandūmire arī hamwe na nī; ndandīgīte ndī nyiki, nīgūkorwo hīndī ciothe njīkaga maūndū o marīa mamūkenagia.” 30 O akīaragia-

rĩ, andũ aingĩ makĩmwĩtikia. **31** Nake Jesũ akĩira Ayahudi arĩa maamwĩtikĩtie atĩrĩ, “Mũngĩrũmia ũrutani wakwarĩ, mũrĩ arutwo akwa kũna. **32** Nĩ mũkaamenya ũhoru wa ma, naguo ũhoru ũcio wa ma nĩ ũkaamũkũũra.” **33** Nao makĩmũcookeria makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ arũciaro rwa Iburahĩmu, na tũtirĩ twatuĩka ngombo cia mũndũ o na ũ. Ũngĩkiuga atĩa atĩ nĩtũgakũũrwo?” **34** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ o ma, mũndũ o wothe wĩhagia nĩ ngombo ya mehia. **35** No rĩrĩ, ngombo ti ya gũtũũra mũciĩ nginya tene no mũriũ wa mwene mũciĩ nĩ wa gũtũũra mũciĩ nginya tene. (aiōn g165) **36** Nĩ ũndũ ũcio Mũrũ wa Ngai angĩkamũkũũrarĩ, nĩmũgakũũrwo kũna. **37** Nĩnjũũĩ mũrĩ arũciaro rwa Iburahĩmu, no nĩmwĩharĩirie kũnjũraga, tondũ ũhoru wakwa ndũrĩ na ũikaro thĩinĩ wanyu. **38** Nĩ ndĩramwĩra maũndũ marĩa nyonete harĩ Baba, na inyuĩ mwĩkaga maũndũ marĩa mũiguĩte kuuma kũrĩ ithe wanyu.” **39** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Iburahĩmu nĩwe ithe witũ.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũngĩrĩ ciana cia Iburahĩmu-rĩ, nĩ mũngĩkaga maũndũ marĩa Iburahĩmu eekaga. **40** Ũrĩa kũrĩ nĩ atĩ, inyuĩ nĩmũtuĩte itua rĩa kũnjũraga, o nĩ mũndũ ũrĩa ũmũheete ũhoru ũrĩa wa ma, o ũrĩa ndaiguire kuuma kũrĩ Ngai. Ũguo tiguu Iburahĩmu eekaga. **41** Inyuĩ mũreka maũndũ marĩa ithe wanyu ekaga.” Nao makĩmũkararia makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirĩ ciana ciumanĩte na ũtharia. Ithuĩ tũrĩ na Baba ũmwe tu, na nĩwe Ngai.” **42** Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngai angĩrĩ Ithe wanyu-rĩ, no mũnyende, nĩgũkorwo ndoimire kũrĩ Ngai, na rĩu ndĩ gũkũ. Ti nĩ mwene ndĩtũmĩte, no nĩwe wandũmire. **43** Mũraga

gūtaūkīrwo nī ūrīa ndīroiga nīkī? Tondū mūtirahota kūmenya ūhorō ūrīa ndīraria. **44** Inyuī mūrī ciana cia ithe wanyu, Mūcukani, na mwendaga kūhingia merirīria ma ithe wanyu. We aarī mūūragani kuuma o kīambīrīria. Ndathingataga ūhorō wa ma, nīgūkorwo gūtīrī ūhorō wa ma thīnī wake. Rīrīa ekūheenania, aaragia rūthiomi rwake, tondū we nī mūheenania, na nīwe ithe wa maheeni. **45** No tondū njaragia ūhorō wa ma-rī, mūtīnjītīkagia. **46** Nī kūrī mūdū ūmwe wanyu ūngīonania atī ndī mwīhia? Angīkorwo ndīraria ūhorō wa ma-rī, mūregaga kūnjītīkia nīkī? **47** Ūrīa ūrī wa Ngai nīaiguaga ūrīa Ngai oigaga. Kīrīa kīgīragia mūmūigue nī tondū mūtīrī a Ngai.” **48** Nao Ayahudi makīmūcookeria atīrī, “Githī tūtīrī na kīhooto gīa kuuga atī wee ūrī Mūsamaria na ūrī na ndaimono?” **49** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Nīi ndīrī na ndaimono, no nīndīite Baba, no inyuī mūtīndīite. **50** Ndirecarīria ūgooci wakwa nīi mwene, no nī harī na ūmwe ūrīa ūūcaragia, na nīwe mūtuanīri ciira. **51** Ngūmwīra atīrī na ma, mūdū o wothe angīrūmia kiugo gīakwa, ndarī hīndī akona gīkuū.” (aiōn g165) **52** Ayahudi maigua ūguo, makīgūthūka makīmwīra atīrī, “Rīu nītwamenya atī ūrī na ndaimono. Iburahīmu nīakuire o na anabii magīkua, no wee ūroiga atī mūdū o wothe angīrūmia kiugo gīaku, ndagacama gīkuū. (aiōn g165) **53** Wee ūkīrī mūnene gūkīra ithe witū Iburahīmu? We nīakuire o na anabii magīkua. Kaī ūreciiria we ūrī ū?” **54** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ingīgoocārī, kwīgooa gwakwa nī gwa tūhū. Baba, ūrīa muugaga atī nīwe Ngai wanyu nīwe ūngocithagia. **55** O na gūtuīka mūtīmūūī, nīi nīndīmūūī. Ingiuga atī ndīmūūī, ingītuīka

wa maheeni ta inyuĩ, no nĩndĩmũũĩ na nĩnũmĩtie kiugo gĩaake. **56** Ithe wanyu Iburahĩmu nĩakenaga atĩ nĩakona mũthenya wakwa; na nĩawonire na agĩcanjamũka.” **57** Nao Ayahudi makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee o na ndũkinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩtano, na ũkoiga atĩ nĩwonete Iburahĩmu!” **58** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Iburahĩmu atanaciarwo, Nĩ ndũire!” **59** Maigua ũguo makĩoya mahiga mamũhũũre namo nyuguto, no Jesũ akĩĩhitha, akiuma kũu hekarũ-inĩ.

9 Na rĩrĩa aathiiaga na njĩra-rĩ, akĩona mũndũ waciarĩtwo arĩ mũtumumu. **2** Nao arutwo ake makĩmũũria atĩrĩ, “Rabii, nũũ wehirie, nĩ mũndũ ũyũ kana nĩ aciari ake, nĩgeetha aciarwo arĩ mũtumumu?” **3** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Ti mũndũ ũyũ kana aciari ake mehirie. No ũndũ ũyũ wekĩkire nĩgeetha wĩra wa Ngai wonanio mũtũũrĩre-inĩ wake. **4** Rĩrĩa rĩothe arĩ mũthenya-rĩ, no nginya tũrute wĩra wa ũrĩa wandũmire. Ũtukũ nĩũrooka rĩrĩa gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũruta wĩra. **5** Rĩrĩa ndĩ gũkũ thĩ, nĩ nĩ ũtheri wa thĩ.” **6** Na aarĩkia kuuga ũguo, agĩtua mata thĩ, akĩringia ndoro na mata macio, na akĩmĩhaka mũndũ ũcio maitho. **7** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ ũgethambe Karia-inĩ ga Siloamu” (narĩo rĩĩtwa Siloamu nĩ kuuga Gũtũmwo.) Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio agĩthĩ na agĩthamba, na agĩũka mũciĩ akĩonaga. **8** Nao andũ a itũũra rĩake na arĩa maamuonete mbere ĩyo akĩhooya ũteithio makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ mũndũ ũyũ ti ũrĩa ũraikaraga thĩ ahooyage ũteithio?” **9** Andũ amwe makiuga atĩ aarĩ we. Nao arĩa angĩ makiuga atĩrĩ, “Aca, no kũhaana amũhaana.” Nowe agĩkĩrĩrĩria kuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ mũndũ ũcio.” **10** Nao

makĩmũũria atĩrĩ, “Maitho maku makĩhingũkire atĩa?” **11** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa metaga Jesũ nĩwe ũringirie ndoro aahaka maitho, anjĩira thĩĩ ngeethambe Karia-inĩ ga Siloamu. Nĩ ũndũ ũcio ndathĩĩ na ndeethamba, na ndahota kuona.” **12** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio arĩ ha?” Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndiũũĩ.” **13** Nao magĩtwara mũndũ ũcio warĩ mĩtumumu kũrĩ Afarisai. **14** Na rĩrĩ, mũthenya ũcio Jesũ aaringirie ndoro na akĩhingũra maitho ma mũndũ ũcio warĩ wa Thabatũ. **15** Nĩ ũndũ ũcio Afarisai o nao makĩmũũria ũrĩa aahotete kuona. Nake mũndũ ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Aahakire ndoro maitho, na nĩ ndeethamba na rĩu nĩndĩrona.” **16** Nao Afarisai amwe makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndoimĩte kũrĩ Ngai, nĩgũkorwo ndamenyagĩrĩra Thabatũ.” No arĩa angĩ makĩũria atĩrĩ, “Mũndũ mwĩhia ahota atĩa kũringa ciama ta ici?” Nĩ ũndũ ũcio makĩamũkana. **17** Mũthia-inĩ Afarisai acio makĩhũgũkĩra mũndũ ũcio warĩ mĩtumumu, makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũkuuga atĩa ha ũhoru wake? Nĩwe araahingũrĩre maitho.” Nake mũndũ ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ mũnabii.” **18** O na kũrĩ ũguo Ayahudi matiigana gwĩtikia ũhoru wa mũndũ ũcio atĩ aarĩ mĩtumumu na atĩ nĩacookete kuona, nginya rĩrĩa maatũmanĩire aciari ake. **19** Makĩmooria atĩrĩ, “Ũyũ nĩ mwana wanyu? Ũyũ nĩwe mũroiga aaciarirwo arĩ mĩtumumu? Rĩu ahotete atĩa kuona?” **20** Nao aciari ake magĩcookia atĩrĩ, “Ithuĩ tũũĩ nĩ mwana witũ na tũũĩ aaciarirwo arĩ mĩtumumu. **21** No ũrĩa ahotete kuona, kana ũrĩa ũmũhingũrĩre maitho make, ithuĩ tũtiũĩ. Mũũriei nĩ mũgima, nĩekwĩyarĩrĩria.” **22** Aciari ake moigire ũguo nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Ayahudi,

nīgūkorwo Ayahudi nīmarīkītie gūtua atī mūdū o wothe ũngiuga atī Jesū nīwe Kristū nīegūikio nja ya thunagogi.

23 Nīkō aciari ake moigire atīrī, “Nī mūgima; mūūriei.”

24 Magīta mūdū ūcio warī mūtumumu hīndī ya keerī. Makīmwīra atīrī, “Goocithia Ngai. Nītūū mūdū ūyū nī mwīhia.”

25 Nake agīcookia atīrī, “Nī ndiū kana nī mwīhia kana ti mwīhia. No njūū ūndū ūyū ūmwe; ndīraarī mūtumumu na rīu nīndīrona!”

26 Ningī makīmūūria atīrī, “Agwīkire atīa? Akūhingūrire maitho atīa?”

27 Nake akīmacookeria atīrī, “Nīdamwīra ūhorō o rīu na inyuī mūtīnathikīrīria. Mūrenda kūigua rīngī nīkī? O na inyuī nīmūkwenda gūtūika arutwo ake?”

28 Nao makīmūrūma, makīmwīra atīrī, “Wee ūrī mūrutwo wa mūdū ūyū! Ithuī tūrī arutwo a Musa!”

29 Ithuī nītūū atī Ngai nīarīrie Musa, no ha ūhorō wa mūdū ūyū-rī, tūtīū o na kūrīa oimīte.”

30 Nake mūdū ūcio akīmacookeria atīrī, “Kā ūcio nī ūrirū-ī! Inyuī mūtīū kūrīa oimīte, na nīwe ūhingūrire maitho.”

31 Nītūū atī Ngai ndathikagīrīria andū ehia. Athikagīrīria mūdū ūrī ūrī na ūngai na ūrīa wīkaga wendi wake.

32 Gūtīrī mūdū ūrī waigua ūhorō wa mūdū ūhingūrītwo maitho aciarītwo arī mūtumumu. (aiōn g165)

33 Korwo mūdū ūyū ndoimīte kūrī Ngai ndarī ūndū angīhota gwīka.”

34 Igūrū rīa ūhorō ūcio magīcookia atīrī, “Wee waciarirwo ūrī na mehīa. Ūngīkīgeria atīa gūtūruta!”

Nao makīmūikania na kūu nja.

35 Jesū nīaigūire atī nīmaikītie mūdū ūcio nja, na rīrīa aamuonire akīmūūria atīrī, “Wee nīwītīkītie Mūrū wa Mūdū?”

36 Nake mūdū ūcio akīmūūria atīrī, “Mūthuuri ūyū, ūcio nīwe ū? Njīra, nīgeetha ndīmwītīkie.”

37 Nake

Jesū akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩũmuonete; nĩwe ũyũ ũraaria nawe.” **38** Nake mũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Mwathani, nĩndetĩkia,” na akĩmũthathaiya. **39** Ningĩ Jesũ akiuga atĩrĩ, “Njũkite gũkũ thĩ nĩ ũndũ wa gũtuanĩra ciira, nĩgeetha arĩa atumumu mahote kuona, nao arĩa monaga matuĩke atumumu.” **40** Afarisai amwe arĩa maarĩ nake makĩigua akiuga ũguo, nao makĩmũũria atĩrĩ, “Atĩ atĩa? O na ithuĩ tũrĩ atumumu?” **41** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũngĩrĩ atumumu-rĩ, mũtingĩrĩ na mehia; no rĩu tondũ muugaga atĩ nĩmuonaga-rĩ, mũgũikara o na wĩhia wanyu.”

10 “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ ũrĩa ũtatoonyaga gĩcegũ kĩa ng’ondũ agereire kĩhingo-inĩ, no akahaicĩra handũ hangĩ-rĩ, ũcio nĩ mũici na nĩ mũtunyani. **2** Mũndũ ũrĩa ũtoonyaga na kĩhingo nĩwe mũrĩithi wa ng’ondũ ciake. **3** Mũrangĩri nĩamũhingũragĩra kĩhingo, nacio ng’ondũ nĩithikagĩrĩria mũgambo wake. Eetaga ng’ondũ ciake na marĩitwa, na agaciumagaria. **4** Aarĩkia kuumia iria irĩ ciake ciothe-rĩ, acitongoragia, nacio ng’ondũ ciake ikamũrũmĩrĩra, tondũ nĩciũĩ mũgambo wake. **5** No itirĩ hĩndĩ ingĩrũmĩrĩra mũgeni; ũrĩa kũrĩ nĩ atĩ nĩikũmũũrĩra, tondũ itiũĩ mũgambo wa mũgeni.” **6** Jesũ aahũthĩrĩre ngerekano ĩyo, no matiigana gũtaũkĩrwo nĩ ũrĩa aameeraga. **7** Nĩ ũndũ ũcio Jesũ akiuga o rĩngĩ atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Nĩ nĩ nĩ kĩhingo kĩa ng’ondũ. **8** Arĩa othe mookire mbere yakwa maarĩ aici na atunyani, no ng’ondũ itiigana kũmathikĩrĩria. **9** Nĩ nĩ nĩ kĩhingo; ũrĩa wothe ũtoonyagĩra harĩ nĩ nĩakahonoka. Agaatoonyaga na akoima, na onage gĩa kũrĩa. **10** Mũici

okaga tu nĩgeetha aiye, na orage, na anange; nĩ njũkĩte nĩguo magĩe na muoyo, na magĩe naguo kũna. **11** “Nĩ nĩ nĩ mũrĩithi ũrĩa mweya. Mũrĩithi ũrĩa mweya arutaga muoyo wake nĩ ũndũ wa ng’ondũ. **12** Mũrĩithi wa mũcaara tiwe mũrĩithi ũrĩa mwene ng’ondũ. Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa ona njũũĩ ĩgĩũka, atiganagĩria ng’ondũ, akoora. Hĩndĩ ĩyo nayo njũũĩ ĩgatharĩkĩra rũũru, ĩkarũhurunja. **13** Mũndũ ũcio oraga tondũ we nĩ wa kwandĩkwo, na ndarũmbũyanagia na ũhoru wa ng’ondũ. **14** “Nĩ nĩ nĩ mũrĩithi ũrĩa mweya; nĩnjũũĩ ng’ondũ ciakwa, nacio ng’ondũ ciakwa nĩcinjũũĩ, **15** o ta ũrĩa Baba anjũũĩ, na nĩ ngamenya Baba, na nĩndutĩte muoyo wakwa nĩ ũndũ wa ng’ondũ. **16** Ndĩ na ng’ondũ ingĩ iria itarĩ cia gĩcegũ gĩkĩ. No nginya o nacio ndĩcirehe. O nacio nĩgathikĩrĩa mũgambo wakwa, na gũgaakorwo na rũũru rũmwe, na mũrĩithi ũmwe. **17** Gĩtũmi kĩa Baba kũnyenda nĩ ũndũ nĩndutĩte muoyo wakwa nĩgeetha njooke ndĩwoe rĩngĩ. **18** Gũtirĩ mũndũ ũngĩndunya guo, no nĩ ngũũruta na kwĩyendera. Ndĩ na ũhoti wa kũũruta, o na ũhoti wa kũwoya rĩngĩ. Watho ũyũ ndaamũkĩrĩre kuuma kũrĩ Baba.” **19** Maigua ciugo icio, Ayahudi makĩamũkana o rĩngĩ. **20** Aingĩ ao makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ arĩ na ndaimono na akagũrũka. Mũkũmũthikĩrĩa nĩkĩ?” **21** No angĩ makiuga atĩrĩ, “Ĩno ti mĩario ya mũndũ ũrĩ na ndaimono. Ndaimono no ĩhingũre maitho ma mũtumumu?” **22** Nĩngĩ gũkĩgĩa na Gĩathĩ gĩa Kwamũrwo kũu Jerusalemu. Kwarĩ kĩmera kĩa heho, **23** nake Jesũ aarĩ hekarũ-inĩ agĩceraceera gĩthaku-inĩ gĩa Solomoni. **24** Nao Ayahudi makĩmũrigiicĩria makĩmwĩra atĩrĩ, “Ũgũtũũra ũtũigĩte na nganja nginya rĩ?”

Angikorwo nīwe Kristū-rī, twīre ūtekūhitha.” 25 Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Nīndīmwīrīte, no mūtiitīkagia. Ciama iria ningaga na rīitwa rīa Baba nīcinjaragīrīria, 26 no inyuī mūtiitīkagia tondū mūtīrī ng’ondu ciakwa. 27 Ng’ondu ciakwa nīithikagīrīria mūgambo wakwa; nīndīciūī, nacio nīcinūmagīrīra. 28 Nīndīciheaga muoyo wa tene na tene, na gūtīrī hīndī ikoora; gūtīrī mūdū o na ūmwe ūngīcigutha kuuma moko-inī makwa. (aiōn g165, aiōnios g166) 29 Baba ūrīa waheire cio, nī mūnene kūrī othe; gūtīrī mūdū ūngīcigutha kuuma moko-inī ma Baba. 30 Nīī na Baba tūrī ūmwe.” 31 O rīngī Ayahudi makīoya mahiga nīguo mamūhūire namo nyuguto, 32 nake Jesū akīmeera atīrī, “Nīndīmuonetie ciama nyingī nene kuuma kūrī Baba. Nī kīama kīrīkū gīacio mūrenda kūūhūrīra na mahiga nyuguto?” 33 Nao Ayahudi makīmūcookeria atīrī, “Tūtīrakūhūūra na mahiga nyuguto nī ūndū wa o na kīmwe gīacio, no nī ūndū wa kūrūma Ngai, tondū wītuīte Ngai na wee ūrī o mūdū.” 34 Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Githī gūtīandīkītwo Watho-inī wanyu atīrī, ‘Ndoigire inyuī mūrī ngai’? 35 Angikorwo aametire ‘ngai’, o acio kiugo kīa Ngai gīokire kūrī o, (na Maandīko matheru matingīaga kūhingio) 36 ī mūdū ūrīa Baba aamūrīre arī wake kūna na akīmūtūma gūkū thī, ūhorō wake nī atīa? Mūragīithitanga nīkī atī nīndaruma Ngai tondū nīndoiga, ‘Ndī Mūrū wa Ngai’? 37 Ingīaga gwīka ūrīa Baba ekaga mūtikanjītīkie. 38 No o na ingīka ūrīa ekaga-rī, o na gūtūika mūtīnjītīkītīe, itīkīai ciama icio, nīguo mūmenye na mūtaūkīrwo atī Baba arī thīinī wakwa, na nīī ndī thīinī wa Baba.” 39 Na o rīngī makīgeria

kūmūnyiita, nowe akīhonokia kuuma moko-inī mao. **40** Ningĩ Jesũ agĩcooka mūrĩmo ũūrĩa ũngĩ wa Jorodani, harĩa Johana aabatithanagĩria matukũ-inī ma mbere. Agiĩkara kũu, **41** nao andũ aingĩ magĩũka kūrĩ we. Nao makiuga atĩrĩ, “O na gũtuĩka Johana ndarĩ kĩama aaringire, ũhoru ũrĩa wothe Johana oigire ũkonĩ mũndũ ũyũ warĩ wa ma.” **42** Na andũ aingĩ a kũu magĩĩtikia Jesũ.

11 Na rĩrĩ, kwarĩ na mũndũ wetagwo Lazaro, nake aarĩ mūrũaru. Aarĩ wa Bethania, itũũra rĩa Mariamu na mwarĩ wa nyina Maritha. **2** Mariamu ũyũ nowe waitĩriire Mwathani maguta manungi wega na akĩmũgiria nyarĩrĩ na njuĩrĩ yake, na aarĩ mwarĩ wa nyina na Lazaro ũcio warĩ mūrũaru. **3** Nĩ ũndũ ũcio aarĩ acio a nyina magĩtũmanĩra Jesũ akeerwo atĩrĩ, “Mwathani, ũrĩa wendete nĩmūrũaru.” **4** Rĩrĩa Jesũ aigũire ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Ndwari ĩno ndikũrĩkĩrĩa na gĩkuũ. Aca, nĩ ya kũgoocithia Ngai, nĩgeetha Mũrũ wa Ngai agoocithio nĩyo.” **5** Jesũ nĩendete Maritha na mwarĩ wa nyina, o na Lazaro. **6** No o na thuutha wa kũigua atĩ Lazaro aarĩ mūrũaru-rĩ, aikarire kũu aarĩ mĩthenya ĩngĩ ĩrĩ. **7** Agĩcooka akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũcookei Judea.” **8** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “No rĩrĩ Rabii, o rĩu ica ikuhĩ Ayahudi marageragia gũkũhũra na mahiga nyuguto, na rĩu ũrenda gũcooka kuo?” **9** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Githĩ mũthenya ti wa mathaa ikũmi na meerĩ? Mũndũ ũrĩa ũthiiga mũthenya ndangĩhĩngwo, nĩgũkorwo onaga na ũtheri wa gũkũ thĩ. **10** Ahĩngagwo rĩrĩa egũthĩ ũtukũ, nĩ ũndũ ndarĩ na ũtheri.” **11** Aarĩkia kuuga ũguo, agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mũrata witũ Lazaro nĩakomete; no nĩngũthĩ kũu

ngamũũkĩrie.” **12** Arutwo ake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, akorwo nĩ gũkoma akomete-rĩ, nĩekũhona.”

13 Jesũ aaragia ũhoru wa gĩkuũ gĩake, no arutwo ake meciiragia aaragia ũhoru wa toro wa ndũire. **14** Nĩ ũndũ ũcio akĩmeera na njĩra ĩgũtaũka, atĩrĩ, “Lazaro nĩmũkuũ, **15** no nĩ ũndũ wanyu nĩngenete nĩgũkorwo ndiraarĩ kuo, nĩgeetha mwĩtikie. No rĩrĩ, nĩtũthĩĩ kũrĩ we.” **16** Nake Toma (ũrĩa wetagwo Wa-mahatha) akĩra arutwo arĩa angĩ atĩrĩ, “Nĩtũthĩĩ o na ithuĩ, tũgakuanĩre nake.”

17 Jesũ aakinya-rĩ, agĩkora Lazaro nĩaniinĩte mĩthenya ĩna thĩinĩ wa mbĩrĩra. **18** Na rĩrĩ, itũũra rĩa Bethania rĩtiakinyĩtie kilomita ithatũ kuuma Jerusalemu, **19** nao Ayahudi aingĩ nĩmokĩte kũu kwa Maritha na Mariamu kũmomĩrĩria nĩ ũndũ wa gũkuĩrwo nĩ mũrũ wa nyina wao. **20** Rĩrĩa Maritha aigũire atĩ Jesũ nĩarooka, akiuma, agĩthĩ kũmũtũnga, no Mariamu agĩkara kũu mũciĩ. **21** Maritha akĩra Jesũ atĩrĩ, “Mwathani ũngĩraarĩ gũkũ-rĩ, mũrũ wa maitũ ndangĩrakuire. **22** No rĩrĩ, nĩnjũũ atĩ o na rĩu Ngai nĩegũkũhe o kĩrĩa gĩothe ũngĩhooya.” **23** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũguo nĩekũriũka.” Nake Maritha akĩmũcookeria atĩrĩ, **24** “Nĩnjũũ nĩakariũka hĩndĩ ya iriũkĩro mũthenya wa mũthia.” **25** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ kũriũka na nĩ nĩ muoyo. Nake ũrĩa wothe ũnjĩtikĩtie, o na aakua, nĩagatũura muoyo; **26** nake ũrĩa wothe ũtũũraga muoyo na nĩanjĩtikĩtie, ndarĩ hĩndĩ agaakua. Wee nĩwĩtikĩtie ũguo?” (aiōn g165) **27** Nake Maritha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩ Mwathani, nĩnjĩtikĩtie atĩ wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai, ũrĩa wĩrĩtwo nĩagooka gũkũ thĩ.” **28** Nake aarĩkia kuuga ũguo, agĩcooka agĩthĩ agĩta

mwarĩ wa nyina Mariamu keeheri-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani arĩ gũkũ na nĩarakũũria.” 29 Rĩrĩa Mariamu aigũire ũguo, akĩrũgama na ihenya agĩthĩĩ kũrĩ we. 30 Na hĩndĩ ĩyo Jesũ ndaakoretwo atonyete itũũra, no aarĩ o harĩa Maritha aamũtũngĩte. 31 Rĩrĩa Ayahudi acio maarĩ na Mariamu kũu nyũmba makĩmũũmĩrĩria monire ũrĩa okĩra na ihenya oimĩte nja, makĩmũrũmĩrĩra, magĩciirĩa atĩ aathiiaga mbĩrĩra-inĩ akarĩrĩre ho. 32 Hĩndĩ ĩrĩa Mariamu aakinyire harĩa Jesũ aarĩ na akĩmuona, akĩgũa thĩ magũrũ-inĩ make, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngĩraarĩ gũkũ, mũrũ wa maitũ ndangĩrakuire.” 33 Hĩndĩ ĩrĩa Jesũ aamuonire akĩrĩra, na Ayahudi arĩa mokĩte hamwe nake o nao makĩrĩra-rĩ, agĩcaaya mũno roho-inĩ thĩinĩ na agĩtangĩka ngoro. 34 Akĩmooria atĩrĩ, “Mũmũigĩte ha?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, ũka wone.” 35 Jesũ akĩrĩra. 36 Nao Ayahudi makiuga atĩrĩ, “Onei ũrĩa aramwendete!” 37 No amwe ao makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ũrahingũrĩre mũtumumu maitho-rĩ, ndangĩrahotire kũgirĩa akue?” 38 Nake Jesũ, o rĩngĩ acaaĩte mũno, agĩthĩĩ mbĩrĩra-inĩ. Mbĩrĩra ĩyo yarĩ ngurunga na yahingĩtwo na ihiga. 39 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Eheriai ihiga.” No Maritha, mwarĩ wa nyina na mũndũ ũcio wakuĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, rĩu nĩmũnungu nĩ ũndũ nĩaniĩnĩte mĩthenya ĩna ho.” 40 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ndikwĩrĩre atĩ wetĩkia nĩũkuona riiri wa Ngai?” 41 Nĩ ũndũ ũcio makĩeheria ihiga. Jesũ agĩcooka agĩtiira maitho, akiuga atĩrĩ, “Baba, nĩndagũcookeria ngaatho nĩ ũndũ nĩũnjiguaga. 42 Nĩnjũũĩ atĩ nĩũnjiguaga hĩndĩ ciothe, no ndoiga ũguo nĩ ũndũ wa andũ aya marũgamĩte

haha, nĩguo metĩkie atĩ nĩwe wandũmire.” 43 Jesũ aarĩkia kuuga ũguo, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Lazaro, uma!” 44 Nake mũndũ ũcio warĩ mũkuũ akiuma, ohetwo na ndaamĩ cia gatani moko na magũrũ, na akarigiicĩrio taama ũthiũ. Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Muohorei mataama macio ma mbĩrĩra, mũreke athiĩ.” 45 Nĩ ũndũ ũcio Ayahudi aingĩ arĩa mokĩte gũceerera Mariamu, moonna ũrĩa Jesũ eekire, makĩmwĩtikia. 46 No amwe ao magĩthiĩ kũrĩ Afarisai, makĩmeera ũrĩa Jesũ ekĩte. 47 Hĩndĩ ĩyo athĩnjĩri-Ngai arĩa anene hamwe na Afarisai magĩta Kĩama. Makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ kĩ tũreka? Onei ũrĩa mũndũ ũyũ araringa ciama nyingĩ. 48 Twareka athiĩ na mbere ũguo, andũ othe nĩmekũmwĩtikia, nao Aroma moke meyoere hekarũ iitũ, o na rũrĩrĩ rwitũ.” 49 Hĩndĩ ĩyo ũmwe wao wetagwo Kaiafa, ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mwaka ũcio, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ mũtirĩ ũndũ mũũĩ o na atĩa! 50 Inyuĩ mũtiũĩ atĩ nĩ kaba mũndũ ũmwe akue nĩ ũndũ wa kĩrĩndĩ, handũ ha rũrĩrĩ ruothe rũthire.” 51 ũndũ ũcio ndaaririe etaarĩte we mwene, no aarathire ũguo arĩ ta mũthĩnjĩri-Ngai mũnene wa mwaka ũcio, atĩ Jesũ nĩagakuĩra rũrĩrĩ rwa Ayahudi, 52 na to rũrĩrĩ rũu rwiki, no o na ningĩ akue nĩ ũndũ wa ciana cia Ngai iria ciahurunjũkĩte, nĩgeetha acicookanĩrĩrie atũme ituĩke kĩndũ kĩmwe. 53 nĩ ũndũ ũcio kuuma mũthenya ũcio magĩciĩrĩra kũmũũraga. 54 Nĩ ũndũ ũcio Jesũ ndaacookire gũthiĩ akĩĩonithanagia kũrĩ Ayahudi. Handũ ha ũguo, akĩehera agĩthiĩ kũndũ kwarĩ hakuhĩ na werũ, gatũũra geetagwo Efiraimu, agĩikara kuo na arutwo ake. 55 Na rĩrĩa Bathaka ya Ayahudi yakuhĩrĩrie, andũ aingĩ

makĩambata kuuma matũũra-inĩ, magĩthĩĩ Jerusalemu nĩ ũndũ wa igongona rĩa gwĩtheria Bathaka ĩtanakinya. **56** Andũ acio magĩikara magĩcaragia Jesũ, na rĩrĩa maarũngĩĩ nja ya hekarũ, makĩũrania atĩrĩ, “Mũgwĩciiria atĩa? Kaĩ hihĩ ategũũka Gĩathĩ-inĩ?” **57** No athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai nĩmarutĩte watho atĩ mũndũ o wothe ũngĩamenyire harĩa Jesũ aarĩ, amarehere ũhoru nĩgeetha mamũnyiite.

12 Mĩthenya ĩtandatũ mbere ya Gĩathĩ kĩa Bathaka gũkinya, Jesũ agĩthĩĩ Bethania, kũrĩa Lazaro ũrĩa aariũkĩtie aatũũraga. **2** Nĩ kwarugirwo irio cia hwaĩ-inĩ nĩ ũndũ wa Jesũ. Maritha nĩwe watungataga, nake Lazaro aarĩ ũmwe wa arĩa maikarĩte metha-inĩ na Jesũ. **3** Nake Mariamu akĩoya cuba ya maguta manungi wega na ma goro mũno, akĩhaka Jesũ magũrũ, agĩcooka akĩmũgiria na njuĩrĩ yake. Nayo nyũmba ĩkĩiyũra mũtararĩko mwega wa maguta macio. **4** No mũrutwo ũmwe wa Jesũ wetagwo Judasi Isikariota, ũrĩa wacookire kũmũkunanĩra, akĩregana na ũndũ ũcio, akiuga atĩrĩ, **5** “Nĩkĩ kĩragiririe maguta macio mendio na mbeeca icio iheo athĩĩni? Nĩmaraiganĩte mũcaara wa mwaka mũgima.” **6** Ndoigire ũguo nĩ ũndũ wa gũcaĩra athĩĩni, no oigire ũguo nĩ ũndũ aarĩ mũici, tondũ nĩwe wakuuaga mũhuko wa mbeeca, na nĩaiyaga imwe akahũthĩra we mwene. **7** Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Tiganai nake, aragĩte maguta macio nĩ ũndũ wa mũthenya ũrĩa ngaathikwo. **8** Athĩĩni mũrĩ nao hĩndĩ ciothe, no nĩ mũtirĩkoragwo na nĩ hĩndĩ ciothe.” **9** Ihinda-inĩ o rĩu gĩkundi kĩnene kĩa Ayahudi gĩkĩmenya atĩ Jesũ aarĩ kũu na gĩgĩũka, na gĩtiokire nĩ ũndũ wa Jesũ

tu, no ningĩ nĩgeetha kĩone o na Lazaro ũcio aariũkĩtie kuuma kũrĩ arĩa akuũ. **10** Nĩ ũndũ ũcio athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩthugunda kũũraga Lazaro o nake, **11** nĩgũkorwo nĩ ũndũ wake Ayahudi aingĩ nĩmathiiaga kũrĩ Jesũ na makamwĩtkia. **12** Mũthenya ũcio ũngĩ andũ aingĩ arĩa mokĩte nĩ ũndũ wa Gĩathĩ kũu makĩigua atĩ Jesũ aarĩ njĩra-inĩ agĩthiĩ Jerusalemu. **13** Magĩkuua mĩkĩndũ, magĩthiĩ namo kũmũtũnga, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Hosana!” “Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani!” “Kũrathimwo-rĩ, nĩ Mũthamaki wa Isiraeli!” **14** Nake Jesũ akĩona njaũ ya ndigiri, akĩmĩikarĩra, o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ, **15** “Tiga gwĩtigĩra, wee Mwarĩ wa Zayuni; ta rora, mũthamaki waku nĩarooka, aikarĩire njaũ ya ndigiri.” **16** Arutwo ake matiambĩte gũtaũkĩrwo nĩ gĩtũmi kĩa maũndũ macio. No Jesũ aarĩkia kũgoocithio nĩguo maataũkĩrwo atĩ maũndũ macio maandĩkitwo nĩ ũndũ wake, na atĩ ũguo noguo maamwĩkĩte. **17** Nakĩo gĩkundi kĩa andũ kĩrĩa kĩarĩ nake rĩrĩa eetire Lazaro oime mbĩrĩra-inĩ na akĩmũriũkia kuuma kũrĩ arĩa akuũ gĩgĩthiĩ na mbere kũmemerekia ũhoru ũcio. **18** Andũ aingĩ magĩũka gũtũnga Jesũ nĩ ũndũ nĩmaiguĩte atĩ nĩaringĩte kĩaama kũu. **19** Nĩ ũndũ ũcio Afarisai makĩĩrana atĩrĩ, “Ta kĩonei tũtirĩ ũndũ tũreeka. Onei ũrĩa andũ othe mamũrũmĩrĩire!” **20** Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na Ayunani gatagatĩ-inĩ ka arĩa maathiĩte gũthathaiya Ngai Gĩathĩ-inĩ kũu. **21** Nao magĩũka kũrĩ Filipu, ũrĩa woimĩte itũũra rĩa Bethisaida kũu Galili, marĩ na ihooya, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, no twende kuona Jesũ.” **22** Nake Filipu agĩthiĩ akĩĩra Anderea ũhoru ũcio, nao eerĩ magĩthiĩ

makĩra Jesũ. **23** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ihinda nĩrĩkinyu Mũrũ wa Mũndũ agoocithio. **24** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, tiga hĩndĩ ya ngano yambire kũgũa tĩiri-inĩ ikue-rĩ, itũũraga ĩrĩ iiki. No ĩngĩkua, nĩciaraga maciaro maingĩ. **25** Mũndũ ũrĩa wendete muoyo wake nĩakoorwo nĩguo, na mũndũ ũrĩa ũthũire muoyo wake arĩ gũkũ thĩ, nĩakaũtũũria nginya muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **26** Ũrĩa wothe ũndungatagĩra no nginya anũmĩrĩre, nĩgeetha harĩa ndĩ o nayo ndungata yakwa ĩgaakorwo ho. Ũrĩa ũndungatagĩra-rĩ, nake Baba nĩarĩmũtĩĩaga. **27** “Rĩu ngoro yakwa nĩratangĩka, na niĩ ngũkiuga atĩa? Njuge, ‘Baba honokia harĩ ihinda rĩrĩ?’ Aca, gĩtũmi gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmĩte nginyie ihinda rĩrĩ. **28** Baba, goocithia rĩitwa rĩaku!” Hĩndĩ ĩyo mũgambo ũkiuma igũrũ ũkiuga atĩrĩ, “Nĩndĩrĩgoocithĩtie na no ngũrĩgoocithia o rĩngĩ.” **29** Nakĩo gĩkundi kĩa andũ kĩrĩa kĩarĩ ho na gĩkĩigua ũguo, gĩkiuga atĩ mũgambo ũcio nĩwarurumaga; nao arĩa angĩ makiuga atĩ nĩ mũraika wamwarĩria. **30** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũgambo ũcio ndũnaaria nĩ ũndũ wakwa, no waria nĩ ũndũ wanyu. **31** Hĩndĩ nĩ nginyu thĩ ĩno ĩtũrwo ciira; nake mũnene wa thĩ ĩno nĩekũingatwo. **32** No niĩ ndaarĩkia kũhaicio igũrũ kuuma thĩ, nĩngaguucĩrĩria andũ othe harĩ niĩ.” **33** Oigire ũguo nĩgeetha onanie gĩkuũ kĩrĩa agaakua. **34** Gĩkundi kũ gĩkiuga atĩrĩ, “Nĩtũiguĩte kuuma Watho-inĩ atĩ Kristũ egũtũũra tene na tene, nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ atĩa ũguo woiga atĩ ‘Mũrũ wa Mũndũ no nginya ahaicio igũrũ?’ Ũcio ‘Mũrũ wa Mũndũ’ nũũ?” (aiōn g165) **35** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũgũkorwo na ũtheri ihinda rĩngĩ inini. Thiiagai rĩrĩa mũrĩ na ũtheri, nduma ĩtanamũtumanĩra.

Mündũ ũrĩa ũthiiga na nduma ndamenyaga kũrĩa arathiĩ.

36 Mwĩhokagei ũtheri hĩndĩ írĩa mũrĩ naguo, nĩgeetha mũtuĩke ciana cia ũtheri.” Nake Jesũ aarĩkia kwaria, akĩmehitha, agĩthiĩra. **37** O na thuutha wa Jesũ kũringa ciama icio ciothe makĩonaga-rĩ, matiigana kũmwĩtikia. **38** Ũndũ ũcio warĩ wa kũhingia kiugo kĩa Isaia ũrĩa mũnabii kĩrĩa kĩũragia atĩrĩ: “Mwathani, nũũ wĩtikĩtie ũhoru witũ, nakuo guoko kwa Mwathani kũguũrĩrio ũ?” **39** Nĩ ũndũ ũcio matingĩetĩkirie, nĩ tondũ Isaia nĩoigĩte handũ hangĩ atĩrĩ: **40** “Nĩamatũite atumumu, na akoomia ngoro ciao, nĩgeetha matikoone na maitho mao, kana mataũkĩrwo ngoro-inĩ ciao, o na kana magarũrũke, na niĩ ndĩmahonie.”

41 Isaia oigire ũguo nĩ ũndũ nĩooneete riiri wa Jesũ, na akĩaria ũhoru wake. **42** No o na gũtariĩ o ũguo, aingĩ o na gatagatĩ ka atongoria a Ayahudi nĩmamwĩtikirie. No nĩ ũndũ wa Afarisai, matingĩoimbũrĩre wĩtikio wao nĩ gwĩtigĩra matikaingatwo thunagogi; **43** nĩgũkorwo nĩmendete kũgocwo nĩ andũ gũkĩra kũgocwo nĩ Ngai.

44 Jesũ agĩcooka akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Mündũ ũrĩa ũnjĩtikĩtie, to niĩ nyiki etĩkĩtie, no etĩkĩtie o na ũrĩa wandũmire. **45** Hĩndĩ írĩa mündũ ũcio andora, onaga ũrĩa wandũmire. **46** Niĩ njũkĩte gũkũ thĩ ndĩ ũtheri, nĩgeetha gũtikagĩe o na ũmwe ũnjĩtikĩtie ũngĩikara nduma-inĩ. **47** “Ha ũhoru wa mündũ ũrĩa ũiguaga ũhoru wakwa no akaaga kũũhingia, ndikũmũtuĩra ciira; nĩgũkorwo ndiokire gũtuĩra andũ a thĩ ciira, no ndokire kũmahonokia. **48** Mũtuanĩri ciira arĩ ho, harĩ mündũ ũrĩa ũndegaga na akaaga gwĩtikĩra ciugo ciakwa; kiugo kũu ndaaririe nĩkĩo gĩkaamũtuĩra ciira mũthenya

wa mũthia. **49** Nĩgũkorwo ndiaririe ndĩrĩte nĩ mwene, no Baba ũrĩa wandũmire nĩwe wanjathire ũrĩa ingiuga, na ũrĩa ingĩaria. **50** Nĩnjũũ atĩ rĩathani rĩake rĩkinyagia mũndũ muoyo-inĩ wa tene na tene. Nĩ ũndũ ũcio ũhoru ũrĩa wothe njaragia no ũrĩa Baba anjĩrĩte njarie.” (aiōnios g166)

13 Na rĩrĩ, gwatigĩtie o hanini Gĩathĩ kĩa Bathaka gĩkinye. Jesũ nĩamenyete atĩ ihinda rĩake rĩa kuuma gũkũ thĩ athĩ kũrĩ Ithe nĩrĩakinyĩte. Na tondũ nĩendete arĩa maarĩ ake gũkũ thĩ, akĩmoonia ũrĩa aamendete nginya kĩrĩkĩrĩro. **2** Na rĩrĩa maarĩaga irio cia hwaĩ-inĩ, Mũcukani nĩarĩkĩtie gwĩkĩra ngoro-inĩ ya Judasi Isikariota, mũrũ wa Simoni, meciiria ma gũkunyaĩra Jesũ, **3** Jesũ nĩamenyete atĩ Ithe nĩamũheete ũhoti wa maũndũ mothe, na atĩ oimĩte kũrĩ Ngai, na acookaga kũrĩ o Ngai; **4** nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩũkĩra, akiuma hau maarĩagĩra, akĩruta nguo yake ya igũrũ, akĩoya taurũ, akĩoha njohero. **5** Thuutha wa ũguo, agĩtĩrĩra maaĩ kĩa-inĩ na akĩambĩrĩra gũthambia arutwo ake nyarĩrĩ, akĩmagiragia na taurũ ĩyo eyohete njohero. **6** Na aakinya harĩ Simoni Petero, Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani, wee nĩwe ũgũũthambia nyarĩrĩ?” **7** Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũngĩmenya ũrĩa ndĩreka rĩu, no thuutha-inĩ nĩũrĩmenya.” **8** Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, wee ndũrĩ hĩndĩ ũngĩthambia nyarĩrĩ ciakwa.” Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itangĩgũthambia, ndũngĩgĩa ngwatanĩro na nĩ.” (aiōn g165) **9** Simoni Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, ndũgaathambie o nyarĩrĩ ciiki, no gĩthambie moko o na mũtwe!” **10** Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ wĩthambĩte

mwĩrĩ abatairio nĩ gwĩthamba o nyarĩrĩ ciiki; mwĩrĩ wake wothe nĩ mũtheru. Na inyuĩ mūrĩ atheru, o na gũtuĩka ti inyuothe.” **11** Nĩgũkorwo nĩamenyete ũrĩa ũkaamũkunyaĩra, na nĩkĩo oigire atĩ ti othe maarĩ atheru. **12** Aarĩkia kũmathambia nyarĩrĩ, akĩhumba nguo yake ya igũrũ, na agĩcooka harĩa aikarĩte. Akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩmwataũkĩrwo nĩ ũguo ndamwĩka? **13** Mũnjĩtaga ‘Mũrutani’ na ‘Mwathani’, na ũguo nĩguo kũrĩ, nĩgũkorwo ũguo nĩguo ndĩ. **14** Na rĩrĩ, kuona atĩ Niĩ, Mwathani na Mũrutani wanyu, nĩndamũthambia nyarĩrĩ-rĩ, o na inyuĩ nĩmwagĩrĩrwo mũthambanagie nyarĩrĩ mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **15** Nĩndamuonia kĩonereria nĩguo mwĩkage o ta ũguo ndamwĩka. **16** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtirĩ ndungata nene gũkĩra mwathi wayo, kana mũtũmwo agakĩra ũrĩa ũmũtũmĩte. **17** Kuona atĩ rĩu nĩmũmenyete maũndũ maya, nĩmũrĩrathimagwo mwameka. **18** “Ndiraaria ũhoru wanyu inyuothe; nĩnjũũ arĩa thuurĩte. No ũhoru ũyũ nĩ wa kũhingia maandĩko marĩa moigĩte atĩrĩ, ‘O ũrĩa tũrĩanagĩra irio nake nĩangarũrũkĩte.’ **19** “Ndiramwĩra maũndũ maya rĩu matanekĩka, nĩgeetha hĩndĩ ĩrĩa marĩkĩka mũrĩnjĩtĩkia atĩ niĩ nĩ niĩ we. **20** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũrĩa wothe wamũkagĩra mũndũ ũrĩa ndũmĩte nĩ niĩ mwene aamũkagĩra; na ũrĩa wothe ũnyamũkagĩra, aamũkagĩra ũrĩa wandũmire.” **21** Jesũ aarĩkia kuuga ũguo, agĩtangĩka ngoro na akiumbũra atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũmwe wanyu nĩekũngunyaĩra.” **22** Nao arutwo ake makĩambĩrĩria kũrorana marigĩtwo nũũ gatagatĩ-inĩ kao aaragia ũhoru wake. **23** ũmwe wao, mũrutwo ũrĩa Jesũ endete, aikarĩte thĩ etiiranĩtie na Jesũ. **24** Nake

Simoni Petero akĩheneria mūrutwo ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta mūurie araaria ũhoru wa ũ.” **25** Nake mūrutwo ũcio, agĩtiirania na Jesũ na akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, ũcio nũũ ũraaria ũhoru wake?” **26** Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũrĩa ngũhe kĩenyũ gĩkĩ kĩa mũgate ndaarĩkia gũgĩtobokia thubu-inĩ.” Na aarĩkia gũtobokia kĩenyũ kĩa mũgate thubu-inĩ, agĩkĩhe Judasi Isikariota mūrũ wa Simoni. **27** Judasi aarĩkia kūrĩa mũgate ũcio, Mũcukani akĩmũingĩra. Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūrĩa ũkiriĩ gwĩka-rĩ, ĩka narua.” **28** No gũtirĩ o na ũmwe warĩ metha-inĩ wataũkĩirwo nĩ gĩtũmi kĩa Jesũ kũmwĩra ũguo. **29** Na tondũ Judasi nĩwe waigaga mbeeca-rĩ, amwe magĩiciiria Jesũ aamwĩraga agũre kĩrĩa kĩabataranĩtie nĩ ũndũ wa Gĩathĩ, kana aheane kĩndũ nĩ ũndũ wa arĩa athĩini. **30** Nake Judasi aarĩkia kwamũkĩra mũgate ũcio, akiuma nja. Na kwarĩ ũtukũ. **31** Na Judasi aarĩkia gũthĩ, Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rĩu Mūrũ wa Mũndũ nĩagoocithĩtio, nake Ngai nĩagoocithĩtio arĩ thĩinĩ wake. **32** Angĩkorwo Ngai nĩagoocithĩtio thĩinĩ wake, Ngai nĩekũgoocithia Mũriũ arĩ thĩinĩ wake mwene, na amũgoocithie o narua. **33** “Ciana ciakwa, ngũkorwo na inyuĩ o gwa kahinda kanini. Nĩmũkanjaria, na o ta ũrĩa ndeerire Ayahudi, no taguo ngũmwĩra: Kūrĩa ndĩrathĩ, inyuĩ mũtingĩhota gũũka. **34** “Ngũmũhe rĩathani rĩerũ: Endanagai mũndũ na ũrĩa ũngĩ. O ta ũrĩa ndĩmwendete, o na inyuĩ no nginya mwendanage mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **35** ũndũ ũyũ nĩguo ũrĩmenyithagia andũ othe atĩ mūrĩ arutwo akwa, mũngĩendana mũndũ na ũrĩa ũngĩ.” **36** Simoni Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani nĩ kũ ũgũthĩ?” Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kūrĩa ngũthĩ,

mūtingīhota kūnūmīrīra rīu, no nīmūrīnūmīrīra thuutha-
inī.” 37 Petero akīmūūria atīrī, “Mwathani nī kī kīngīgīria
ngūrūmīrīre rīu? Nī nīngūruta muoyo wakwa nī ūndū
waku.” 38 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Atī no ūrute
muoyo waku nī ūndū wakwa? Ngūkwīra atīrī na ma,
ngūkū ītanakūga, nīūrīngaana maita matatū!

14 “Mūtīgatangīke ngoro, mwīhokei Ngai; o na nī
mūnjīhoke. 2 Thīinī wa nyūmba ya Baba kūrī
na ciikaro nyingī; gūtangīrī ūguo ingīrī kūmwīra.
Nīngūthī kuo kūmūthondekera handū. 3 Na ndathī
na ndamūthondekera handū-rī, nīngacooka ndīmūgīre
nīgeetha o na inyuī mūkoragwo harīa ndī. 4 Njīra ya kūrīa
ndīrathī inyuī nīmūmīūī.” 5 Nake Toma akīmwīra atīrī,
“Mwathani, ithuī tūtiūī kūrīa ūgūthī, nī ūndū ūcio-rī,
njīra tūngīkīmīmenya atīa?” 6 Nake Jesū akīmūcookeria
atīrī, “Nī nī nī njīra, na nī nī ūhorō ūrīa wa ma, na nī
nī muoyo. Gūtīrī mūdū ūkinyaga kūrī Baba atagereire
harī nī. 7 Korwo nīmūūmenyete kūna, no mūmenye
Baba o nake. Kuuma rīu, nīmūmūī na nī mūmuonete!”
8 Filipu akīmwīra atīrī, “Mwathani, tuonie Baba na
ithuī nītūkūiganīra.” 9 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī,
“Filipu, ndūrī wamenya o na thuutha wa gūkorwo na
inyuī ihinda iraihu ūguo? Mūdū ūrīa wothe ūnyonete
nīonete Baba. Ūngīkiuga atīa atī, ‘Tuonie Baba’? 10 Kāī
ūtetikītie atī nī ndī thīinī wa Baba, na atī Baba arī thīinī
wakwa? Ciugo iria ndīmwīraga ti ciakwa nī mwene; no
Baba ūrīa ūtūūraga thīinī wakwa, nīwe ūraruta wīra
wake. 11 Njītīkīai rīrīa nguuga atī ndī thīinī wa Baba,
nake Baba arī thīinī wakwa; kana mūgītīkie nī ūndū

wa ũira wa ciama iria ningaga. **12** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ ũrĩa wothe ũnjĩtĩkĩtie, nĩarĩkaga maũndũ marĩa njĩkaga. Na nĩageeka o na maũndũ manene kũrĩ macio, tondũ ndĩrathĩĩ kũrĩ Baba. **13** Na ũrĩa wothe mũkahooya, nĩngawĩka thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa, nĩgeetha Mũriũ arehere Baba riiri. **14** Mwahooya ũndũ o wothe thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa, nĩndĩrĩwĩkaga. **15** “Angĩkorwo nĩmũnyendete, nĩmũrĩathĩkagĩra ũrĩa ndĩmwathĩte. **16** Na nĩ nĩngahooya Baba, nake nĩakamũhe Mũteithia ũngĩ aikarage na inyuĩ nginya tene, (aiōn g165) **17** nake nĩwe Roho ũrĩa wa ma. Nao andũ a gũkũ thĩ matingĩmwĩtĩkĩra tondũ matimuonaga na matimũũ. No inyuĩ nĩmũmũ nĩgũkorwo atũũranagia na inyuĩ, na aikaraga thĩinĩ wanyu. **18** Ndikũmũtiga ta ciana cia ngoriai, nĩngũka kũrĩ inyuĩ. **19** Thuutha wa ihinda inyinyi, thĩ ndĩgũcooka kũnyona, no inyuĩ nĩmũrĩnyonaga. Tondũ nĩndũũraga muoyo, o na inyuĩ nĩmũgũtũũra muoyo. **20** Mũthenya ũcio nĩmũkamenya atĩ nĩ ndĩ thĩinĩ wa Baba, na inyuĩ mũrĩ thĩinĩ wakwa, na nĩ ndĩ thĩinĩ wanyu. **21** ũrĩa wothe ũiguaga maathani makwa na akamaathĩkĩra, ũcio nĩwe ũnyendete. Nake ũcio ũnyendete nĩarĩendagwo nĩ Baba, o na nĩ nĩndĩmwendaga na ndĩonithanagie kũrĩ we.” **22** Nake Judasi (no ti Isikariota) akiuga atĩrĩ, “No rĩrĩ Mwathani, nĩ kĩĩ gĩgũtũma wĩonithanie kũrĩ ithuĩ na ti kũrĩ andũ a gũkũ thĩ?” **23** Nake Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Mũndũ o wothe ũnyendete nĩarĩathĩkagĩra ũrutani wakwa. Baba nake nĩarĩmwendaga, na nĩtũrĩũkaga kũrĩ we tũtũũranagie nake. **24** ũrĩa ũtanyendete ndathĩkagĩra ũrutani wakwa. Ciugo icio mũiguaga ti ciakwa nĩ mwene;

nĩ cia Baba ũrĩa wandũmire. **25** “Maũndũ maya mothe ndamwarĩria tũrĩ o na inyuĩ. **26** No rĩrĩ, we Mũteithia, na nĩwe Roho Mũtheru, ũrĩa Baba agaatumũ thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa, nĩakamũruta maũndũ mothe na amũiririkanie ũrĩa wothe ndĩmwĩrite. **27** Thayũ nĩguo ngũmũtigĩra; thayũ wakwa nĩguo ndaamũhe. Ndikũmũhe thayũ ta ũrĩa ũheanagwo nĩ andũ a gũkũ thĩ. Mũtigatangĩke ngoro kana mwĩtigĩre. **28** “Inyuĩ nĩmwaiguire ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩngũthĩĩ na nĩngacooka njũke kũrĩ inyuĩ rĩngĩ.’ Angĩkorwo nĩmũnyendete-rĩ, no mũkene tondũ ndĩrathĩĩ kũrĩ Baba, nĩgũkorwo Baba nĩ mũnene kũrĩ nĩ. **29** Ndamwĩra maũndũ macio o rĩu matanekĩka nĩgeetha rĩrĩa magekĩka mũgeetĩkia. **30** Ndikũmwarĩria ũhoru ũyũ ihinda iraa, nĩgũkorwo mũnene wa gũkũ thĩ nĩarooka. We ndarĩ na hinya wa kũnjatha, **31** no andũ a gũkũ thĩ no nginya mamenye atĩ nĩnyendete Baba, na atĩ njikaga o ũrĩa Baba anjathĩte. “Ūkai rĩu; nĩtũthĩĩ.

15 “Nĩ nĩ nĩ mũthabibũ ũrĩa wa ma nake Baba nĩwe mũrĩmĩri. **2** Rũhonge o ruothe rũrĩ thĩinĩ wakwa rũtaciara nĩarũtemaga akarweheria. Naruo rũhonge o ruothe rũrĩa rũciaraga nĩarũceehaga nĩguo rũciare maciaro maingĩ makĩria. **3** Inyuĩ o na rĩu mũrĩ atheru nĩ ũndũ wa ũhoru ũrĩa ndĩmũheete. **4** Ikaragai thĩinĩ wakwa na nĩ nĩndĩrĩkaraga thĩinĩ wanyu. Gũtirĩ rũhonge rũngĩciara maciaro rũrĩ rwiki; no nginya rũikare thĩinĩ wa mũthabibũ. O na inyuĩ mũtingĩciara maciaro mũtangĩkara thĩinĩ wakwa. **5** “Nĩ nĩ mũthabibũ, na inyuĩ mũrĩ honge. Mũndũ angĩkara thĩinĩ wakwa na nĩ njikare thĩinĩ wake, nĩarĩciaraga maciaro maingĩ; tondũ mũtarĩ hamwe na

niĩ mũtirĩ ùndũ mũngĩhota gwĩka. **6** Mũndũ o wothe angĩaga gũikara thĩinĩ wakwa-rĩ, atariĩ o ta rũhonge rũria rũteagwo rũkooma; honge icio nĩkũnganio ciũnganagio, igaikio mwaki-inĩ ikahĩa. **7** Mũngĩikara thĩinĩ wakwa, nacio ciugo ciakwa ciikare thĩinĩ wanyu, hooyai o kĩrĩa gĩothe mũngĩenda, na nĩmũkũheo kĩo. **8** Ùndũ ũria ũngĩgoocithia Baba nĩ atĩ, mũciarage maciaro maingĩ nĩguo mwĩonanie mũrĩ arutwo akwa. **9** “O ta ũria Baba anyendete, ũguo noguo na niĩ ndĩmwendete. Rĩu-rĩ, ikaragai o wendo-inĩ wakwa. **10** Mũngĩathĩkĩra maathani makwa-rĩ, nĩmũrĩkaraga wendo-inĩ wakwa o ta ũria niĩ njathĩkĩre maathani ma Baba na ngaikara wendo-inĩ wake. **11** Ndamwĩra maũndũ macio nĩguo gĩkeno gĩakwa kĩgĩe thĩinĩ wanyu, nakĩo gĩkeno kĩanyu gĩkinyanĩre. **12** Rĩathani rĩakwa nĩ rĩrĩ: Endanagai inyuĩ ene, o ta ũria niĩ ndĩmwendete. **13** Gũtirĩ mũndũ ũrĩ wendo mũnene kũrĩ ũyũ, atĩ mũndũ no arute muoyo wake nĩ ùndũ wa arata ake. **14** Inyuĩ mũrĩ arata akwa, mũngĩka ũria ndĩmwathĩte. **15** Ndigũcooka kũmwĩta ndungata, tondũ ndungata ndĩmenyaga ũria mũmĩathi areeka; no inyuĩ ndĩmwĩtĩte arata nĩgũkorwo maũndũ marĩa mothe ndĩrutĩte kuuma kũrĩ Baba nĩndĩmũmenyithĩtie. **16** Ti inyuĩ mwathuurire, no niĩ ndamũthuurire, na ngĩmwamũra mũthĩĩ mũgaciare maciaro, namo maciaro macio matũũre. Nake Baba nĩakamũhe kĩrĩa gĩothe mũkahooya thĩinĩ wa rĩtwa rĩakwa. **17** Rĩrĩ nĩrĩo rĩathani rĩakwa: Endanagai. **18** “Andũ a thĩ mangĩmũthũũra, menyai atĩ niĩ maambire gũthũũra. **19** Korwo mũrĩ a gũkũ thĩ, andũ a thĩ no mamwende ta mũrĩ ao. No rĩrĩ,

inyuĩ mūtĩrĩ a gũkũ thĩ, no nĩndĩmũthuurĩte kuuma kũrĩ andũ a thĩ. Nĩkĩo andũ a thĩ mamũthũire. **20** Ririkanai ũhoru ũrĩa ndamwĩrĩre atĩrĩ, ‘Gũtirĩ ndungata nene gũkĩra mũmĩathi.’ Angĩkorwo nĩ nĩmanyariirire, o na inyuĩ nĩmakamũnyarira. Angĩkorwo nĩmathĩkĩire ũrutani wakwa o na wanyu nĩmakawathĩkĩra. **21** Nao makaamwĩka ũguo nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa, nĩgũkorwo matiũũ ũrĩa wandũmire. **22** “Korwo ndiokire ngĩmahe ũhoru, matingĩamenyire nĩ ehia. No rĩu matĩrĩ na kĩĩgwatio nĩ ũndũ wa mehia mao. **23** Mũndũ ũrĩa ũũthũũrĩte, nĩathũũire Baba o nake. **24** Korwo ndiĩkĩte gatagatĩ-inĩ kao maũndũ marĩa matarĩ mekwō nĩ mũndũ ũngĩ matingĩamenyire nĩ ehia. No rĩu nĩmonete ciama ici, no no maathũire na magathũũra Baba. **25** No nĩgeetha kũhingio ũrĩa kwandĩkĩtwo Watho-inĩ wao atĩrĩ, ‘Nĩmathũũrĩre hatarĩ gĩtũmi.’ **26** “Hĩndĩ ĩrĩa Mũteithia agooka, ũrĩa ngaamũtũmĩra kuuma kũrĩ Baba, na nĩwe Roho wa ma ũrĩa uumaga kũrĩ Baba, we nĩakaheana ũira wakwa. **27** Na o na inyuĩ no nginya mũkaaruta ũira, tondũ mūtũũrĩte na nĩ kuuma o kĩambĩrĩria.

16 “Ndamwĩra maũndũ macio mothe nĩgeetha mũtikanae gũtiganĩria wĩtikio. **2** Nĩmakamũingata thunagogi-inĩ; na ũhoru wa ma nĩ atĩ, kũrĩ hĩndĩ ĩgũũka rĩrĩa mũndũ o wothe ũkaamũũraga ageciiragia atĩ nĩ Ngai aratungatĩra. **3** Mageekaga maũndũ macio nĩ ũndũ matimenyete Baba o na kana makaamenya. **4** Ndamwĩra maũndũ macio nĩgeetha hĩndĩ ĩyo yakinya mũkaaririkana atĩ nĩndamwĩrĩte. Ndiamwĩrĩre maũndũ macio kĩambĩrĩria-inĩ tondũ ndaarĩ hamwe na inyuĩ.

5 “Rīu nīngūthiī kūrī ūrīa wandūmire. No gūtirī o na ūmwe wanyu ūranjūūria atīrī, ‘Ūrathiī kū?’ 6 Mwaiyūrwo nī kīeha nī tondū nīndamwīra maūndū macio. 7 No ngūmwīra atīrī na ma, nī kwagīrīre nī thī nī ūndū wanyu. Tondū ndaaga gūthiī, Mūteithia ndagooka kūrī inyuī. No ndaathiī, nīngamūtūma oke kūrī inyuī. 8 Nake oka, nīakaguithia andū a gūkū thī ūrīa mahītītie ūhoroinī wa mehīa, na ūhoroinī wa ūthingu, o na ūhoroinī wa ciira: 9 Nīmahītītie ūhoroinī wa mehīa, nīgūkorwo andū matinjītīkītie; 10 nīmahītītie ūhoroinī wa ūthingu, nīgūkorwo ndīrathiī kūrī Baba kūrīa mūtangīcooka kūnyona; 11 na nīmahītītie ūhoroinī wa ciira tondū mūnene wa gūkū thī nīarīkītie gūtuīrwo ciira. 12 “Ndī na maūndū mangī maingī ma kūmwīra, makīria ya marīa mūngīhota kūūmīrīria rīu. 13 No rīrī, Roho Mūtheru ūcio wa ma oka, nīakamūtongoria ūhoroinī ūrīa wa ma wothe. Ndakaaragia ūhoru wake mwene; akaaragia ūhoru wa maūndū marīa aigūite, ningī nīakamwīra ūhoru wa maūndū marīa magooka thuutha. 14 Nīakangoocithia nīgūkorwo nīakamūmenyithia ūhoru wakwa ūrīa arutīte kuuma kūrī nī. 15 Maūndū mothe ma Baba nī makwa. Nīkīo ndamwīra atī Roho nīakamūmenyithia ūhoru wakwa ūrīa arutīte kuuma kūrī nī, mūūmenye. 16 “Thuutha wa kahinda kanini mūtīkūnyona rīngī na ningī thuutha wa kahinda kanini nīmūkūnyona.” 17 Amwe a arutwo ake makīūrania atīrī, “Arenda kuuga atīa rīrīa aroiga atī, ‘Thuutha wa kahinda kanini mūtīkūnyona rīngī na ningī atī thuutha wa kahinda kanini nīmūkūnyona’, ningī atī ‘Tondū ndīrathiī kūrī Baba?’” 18 Magīthiī na

mbere kũũrania atĩrĩ, “Arenda kuuga atĩa rĩrĩa aroiga atĩ, ‘Kahinda kanini’? Ithuĩ tũtiramenya ũrĩa aroiga.” **19** Nake Jesũ akĩona atĩ nĩmendaga kũmũũria ũhoru ũcio, nĩ ũndũ ũcio akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kũũrania mũrorania ũrĩa ngwendaga kuuga rĩrĩa njugire atĩ ‘Thuutha wa kahinda kanini mũtikũnyona rĩngĩ, na ningĩ thuutha wa kahinda kanini nĩmũkũnyona’? **20** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũkaarĩra na mũcaka rĩrĩa andũ a thĩ marakena. Inyuĩ mũkanyitwo nĩ kĩa, no kĩa, kĩa nyũ nĩgĩkagarũrũka gĩtuĩke gĩkeno. **21** Mũndũ-wa-nja agĩciara nĩakoragwo na ruo tondũ hĩndĩ yake nĩ nginyu; no aarĩkia gũciara kaana, akariganĩrwo nĩ ruo nĩ ũndũ wa gũkena nĩgũkorwo kaana nĩ gaaciarwo gũkũ thĩ. **22** O na inyuĩ noguo: Rĩu nĩ ihinda rĩanyu rĩa kĩa, no nĩngamuona rĩngĩ na nĩmũgakena, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũkaamũtunya gĩkeno kĩu. **23** Mũthenya ũcio wakinya mũtigacooka kũnjũũria ũndũ o na ũrĩkũ. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Baba nĩakamũhe kĩrĩa gĩothe mũkaahooya thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa. **24** Nginyagia rĩu mũtirĩ mwahooya ũndũ thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa. Hooyai na nĩmũkũheo, nĩguo gĩkeno kĩa nyũ gĩkinyanĩre. **25** “O na gũtuĩka ngoretwo ngĩaria na ngerekano-rĩ, hĩndĩ nĩiroka rĩrĩa itagacooka kũmwarĩria na njĩra ĩyo, no ngaamwĩraga ũhoru wa Baba itekũhithĩrĩra. **26** Mũthenya ũcio nĩmũkahooyaga thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa. Ndiroiga atĩ nĩngahooyaga Baba ithenya rĩanyu. **27** No rĩrĩ, Baba we mwene nĩamwendete, nĩgũkorwo inyuĩ nĩmũnyendete, na nĩmwĩtikĩtie atĩ ndoimire kũrĩ Ngai. **28** Nĩ ndoimire kũrĩ Baba, ngĩũka gũkũ thĩ; na rĩu nĩnguuma gũkũ thĩ, njooke kũrĩ Baba.” **29** Hĩndĩ ĩyo arutwo a Jesũ makiuga atĩrĩ,

“Rĩu nĩuratũhe ũhoru wega, ũtekwaria na ngerekano. **30** Rĩu nĩtwamenya atĩ wee nĩũũĩ maũndũ mothe, na atĩ o na ndũbataire mũndũ o na ũrĩkũ akũũrie ciũria. ũhoru ũcio nĩwatũma twĩtikie atĩ woimĩte kũrĩ Ngai.” **31** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Rĩu nĩmwetĩkia! **32** No hĩndĩ nĩĩroka, na nĩnginyu, rĩrĩa mũkahurunjũka, o mũndũ athĩĩ gwake mũciĩ. Mũkaandiga ndĩ nyiki, no ndirĩ nyiki, nĩgũkorwo Baba arĩ hamwe na niĩ. **33** “Ndamwĩra maũndũ macio nĩgeetha mũgĩe na thayũ thĩinĩ wakwa. Gũkũ thĩ nĩmũrĩonaga thĩina. No ũmĩrĩria! Nĩ nĩndooretie thĩ.”

17 Jesũ aarĩkia kuuga maũndũ macio, agĩtiira maitho akĩrora na igũrũ, akĩhooya, akiuga atĩrĩ: “Baba hĩndĩ nĩ nginyu. Goocithia Mũrũguo, nĩguo nake Mũrũguo akũgoocithie. **2** Nĩgũkorwo nĩmũheete ũhoti wa gwatha andũ othe, nĩguo arĩa othe ũmũheete amahe muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **3** Na rĩu ũyũ nĩguo muoyo wa tene na tene: Atĩ makũmenye, o Wee Ngai ũrĩa wa ma, na mamenye Jesũ Kristũ, ũrĩa ũtũmĩte. (aiōnios g166) **4** Nĩngũgoocithĩie gũkũ thĩ na ũndũ wa kũrĩkia wĩra ũrĩa waheire ndute. **5** Na rĩu Baba, ngoocithia ndĩ mbere yaku na riiri ũrĩa ndaarĩ nague hamwe nawe o mbere thĩ itaanagĩa. **6** “Nĩnguũrĩrie andũ arĩa waheire gũkũ thĩ rĩtwa rĩaku. Acio maarĩ aku; nawe ũkĩhe o, nao nĩmathĩkĩire kiugo gĩaku. **7** Na rĩu nĩmamenyete atĩ indo iria ciothe ũheete ciumĩte kũrĩ wee. **8** Nĩgũkorwo nĩndamaheire ciugo iria waheire, nao magĩciĩtikĩra. Nĩmamenyire hatarĩ nganja atĩ ndoimire kũrĩ wee, na magĩtikĩia atĩ wee nĩwe wandũmire. **9** Acio nĩo ndĩrahoera. Ndirahoera andũ a gũkũ thĩ, no ndĩrahoera arĩa ũũheete,

nīgūkorwo nī aku. **10** Kīrīa gīothe ndī nakīo nī gīaku, na kīrīa gīothe ūrī nakīo nī gīakwa. Naguo ūgooci nīūūkīte kūrī nī nī ūndū wao. **11** Ndigūikara gūkū thī rīngī, no-o marī o gūkū thī, na nī ndīroka kūrī wee. Baba Mūtheru, magitīre na ūhoti wa rīitwa rīaku, rīitwa rīrīa waheire, nīgeetha matuīke ūmwe o ta ūrīa ithuī tūrī ūmwe. **12** Rīrīa ndīraarī nao, nīndīramagitagīra na ngamamenyerera na rīitwa rīu waheire. Gūtīrī o na ūmwe ūūrīte o tiga ūrīa wathīrīrwo kwanangwo nīguo Maandīko mahingio. **13** “Rīu ndīroka kūrī wee, no maūdū maya ndīroiga ndī o gūkū thī, nīguo maiyūrwo nī gīkeno gīakwa kīrī gīkinyanīru kūna thīinī wao. **14** Nīndīmaheete kiugo gīaku, nao andū a gūkū thī makamathūūra, nīgūkorwo o ti a gūkū thī rīngī, o ta ūrīa nī itarī wa gūkū thī. **15** Ihooya rīakwa ti ūmarute gūkū thī, no nī atī ūmagitagīre kuuma kūrī ūrīa mūūru. **16** O ti a gūkū thī, o ta ūrīa o na nī itarī wakuo. **17** Maamūre, ūmatherie na ūhoru ūrīa wa ma; ūhoru waku nīguo ūhoru wa ma. **18** O ta ūrīa wandūmire gūkū thī, na nī noguo ndamatūma kūrī andū a gūkū thī. **19** Ndītheretie nī ūndū wao, nīguo o nao matherio kūna nī ūhoru ūrīa wa ma. **20** “Nīngī to aya oiki ndīrahoera. Ndīrahoera o na arīa angī makaanjītīkia nī ūndū wa ndūmīrīri ya aya, **21** nīguo othe matuīke ūmwe Baba, o ta ūrīa we ūrī thīinī wakwa na nī ndī thīinī waku. O nao marogīa thīinī witū nīgeetha andū a gūkū thī metīkie atī nīwe ūndūmīte. **22** Nīndīmaheete riiri ūrīa waheire, nīguo matuīke ūmwe o ta ūrīa ithuī tūrī ūmwe, **23** nī ndī thīinī wao, nawe ūrī thīinī wakwa. Marotuīka ūmwe kūna, nīgeetha andū a gūkū thī mamenye atī

nīwe wandūmire, na atī nīūmendete o ta ūrīa ūnyendete.

24 “Baba, ngwenda arīa ūūheete makorwo na niī harīa ndī na mone riiri wakwa, riiri ūrīa ūūheete nī ūndū nīwanyendete thī itanombwo. **25** “Baba Mūthingu, o na gūtuīka andū a gūkū thī matikūūī-rī, niī nīngūūī, nao nī moī atī nīwe ūndūmīte. **26** Nīngūmenyithanītie kūrī o, na nīngūkīrīrīria gūkūmenyithania, nīgeetha wendani ūrīa ūnyendete nague ūikarage thīinī wao na nīguo o na niī mwene ngoragwo thīinī wao.”

18 Jesū aarīkia kūhooya, agīthīī arī na arutwo ake, makīringa mūkuru wa Karūūī ga Kidironi. Mūrīmo ūcio ūngī nī haarī na mūgūnda wa mītamaiyū, agītoonya ho na arutwo ake. **2** Na rīrī, Judasi, ūrīa wamūkunyañire, nīooī handū hau, nī ūndū Jesū nīacemanagīria ho kaingī na arutwo ake. **3** Nī ūndū ūcio Judasi agīthīī hau mūgūnda-inī ūcio, atongoretie mbūtū ya thigari na anene amwe kuuma kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na Afarisai. Nao nīmakuuīte icinga, na matawa, na indo cia mbaara. **4** Nake Jesū nī ūndū nīamenyaga maūndū marīa mothe maakirie kūmūkora-rī, akiumīra akīmooria atīrī, “Nūū mūracaraia?” **5** Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī Jesū wa Nazarethi.” Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Nīī nī niī we.” (Nake Judasi ūcio wamūkunyañire aarūngīī hau hamwe nao.) **6** Rīrīa Jesū aameerire atīrī, “Nīī nī niī we,” magīcooka na thuutha makīgūa thī. **7** O rīngī Jesū akīmooria atīrī, “Nūū mūracaraia?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī Jesū wa Nazarethi.” **8** Jesū akīmacookeria atīrī, “Ndamwīra atī nī niī we. Akorwo nī niī mūracaraia-rī, rekei andū aya mathīī.” **9** Gwekīkire ūguo nīgeetha ūhorō ūrīa aarītie ūhinge, rīrīa

oigire atĩrĩ, “Andũ arĩa waheire gũtirĩ o na ũmwe wao ndeete.” **10** Hĩndĩ ĩyo Simoni Petero, tondũ aarĩ na rūhiũ rwa njora, akĩrũcomora na agĩtinia gũtũ kwa ũrĩo kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. (Ndungata ĩyo yetagwo Maliku.) **11** Nake Jesũ agĩatha Petero atĩrĩ, “Cookia rūhiũ rwaku rwa njora! Gĩkombe kĩa Baba aaheete-rĩ, nĩngwaga gũkĩnyũira?” **12** Nayo mbũtũ ĩyo ya thigari na mũnene wayo, hamwe na anene acio a Ayahudi makĩnyiita Jesũ. Makĩmuoha na **13** makĩamba kũmũtwara kwa Anasi, ũrĩa warĩ mũthoniwe wa Kaiafa, ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene mwaka ũcio. **14** Kaiafa nĩwe wataarĩte Ayahudi atĩ no gũkorwo arĩ wega mũndũ ũmwe akuĩre andũ othe. **15** Simoni Petero marĩ na mũrutwo ũngĩ makĩrũmĩrĩra Jesũ. Na tondũ mũrutwo ũcio nĩoĩo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, agĩtwarana na Jesũ kũu nja ya mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. **16** No Petero agĩtigwo etereire hau nja ya kĩhingo. Nake mũrutwo ũcio ũngĩ, woĩo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, agĩcooka, akĩaria na mũirĩtu ũrĩa warĩ kĩhingo-inĩ agĩtoonyia Petero. **17** Nake mũirĩtu ũcio warĩ kĩhingo-inĩ akĩũria Petero atĩrĩ, “Kaĩ wee ũrĩ ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?” Nake agĩcookia agĩkiuga atĩrĩ, “Aca, ndirĩ ũmwe wao.” **18** Na rĩrĩ, ndungata na thigari ciarũgamĩte irigiicĩirie mwaki ũrĩa ciakĩtie ikĩwota, tondũ kwarĩ na heho. Petero o nake aarũgamĩte hamwe nao agĩota mwaki. **19** Ihinda-inĩ o rĩu, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene oragia Jesũ ũhoru wa arutwo ake na ũhoru wa ũrutani wake. **20** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩĩ njariĩrie andũ othe a thĩ itarĩ ũndũ ngũhitha, na ngarutana hĩndĩ ciothe thunagogi-inĩ

o na hekarũ-inĩ, kũrĩa Ayahudi othe macemanagia. Ndirĩ ùndũ njaragia na hitho. **21** Ùranjũria ùguo nĩkĩ? Ùria arĩa mananjigua ngĩaria. Ti-itherũ nĩmoĩ ùrĩa ndanoiga.”

22 Rĩrĩa Jesũ oigire ùguo, ùmwe wa thigari iria ciarĩ hau akĩmũgũtha rũhĩ, akĩmũuria atĩrĩ, “Ùguo nĩguo ùgũcookeria mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene?”

23 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩndoiga ùũru-rĩ, heana ùira wa ùũru ùcio. No angĩkorwo ndaaria ùhoru wa ma-rĩ, wangũthĩra kĩ?”

24 Nake Anasi akĩmũneana atwarwo arĩ o muohe kũrĩ Kaiafa mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene.

25 O hĩndĩ ĩyo Simoni Petero arũgamĩte agĩota mwaki, akĩũrio atĩrĩ, “Kaĩ wee ùrĩ ùmwe wa arutwo a mũndũ ùyũ?” Nake agĩkaana, akiuga atĩrĩ, “Aca, ndirĩ ùmwe wao!”

26 Ndungata ĩmwe ya mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene, na yarĩ ya mbarĩ ya mũndũ ùrĩa Petero aatinĩtie gũtũ, ĩkĩmũuria atĩrĩ, “Na githĩ nĩ ndirakuonire mũrĩ nake hau mũgũnda-inĩ wa mũtamaiyũ?”

27 O rĩngĩ Petero agĩkaana, na o hĩndĩ ĩyo ngũkũ ĩgĩkũga.

28 Ningĩ Ayahudi makĩruta Jesũ gwa Kaiafa makĩmũtwara gĩikaro-inĩ kĩa Barũthi wa Kĩroma. Hĩndĩ ĩyo kwarĩ rũciinĩ tene, na nĩgeetha matikagwatwo nĩ thaahu, Ayahudi matiatoonyire gĩikaro kũ; nĩ ùndũ nĩmendaga mahote kũrĩa gĩathĩ kĩa Bathaka.

29 Nĩ ùndũ ùcio Pilato akiuma akĩmakora kũu nja akĩmooria atĩrĩ, “Mũndũ ùyũ mũramũthitangĩra kĩ?”

30 Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Atangĩrĩ muuni watho-rĩ, tũtingĩmũrehe kũrĩ we.”

31 Nake Pilato akĩmeera atĩrĩ, “Kĩmuoei inyuĩ ene mũkamũciirithie kũringana na watho wanyu.” Nao Ayahudi makĩregana na ùhoru ùcio, makiuga atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirĩ na rũũtha rwa kũũraga mũndũ o na ù.”

32 Maündũ maya mekĩkire nĩgeetha ciugo iria Jesũ aarĩtie akĩonania mũthemba wa gĩkuũ kĩrĩa agaakua ihingio.

33 Pilato agĩcooka agĩtoonya gĩikaro kũ kĩa Barũthi, agĩta Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũthamaki wa Ayahudi?”

34 Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūcio nĩ woni waku, kana nĩ andũ makwĩrite ũhoro wakwa?”

35 Nake Pilato akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩkĩrĩ Mũyahudi? Andũ anyu na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene nĩo makũneanĩte kũrĩ niĩ. Nĩ atĩa wĩkĩte?”

36 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūthamaki wakwa ti wa gũkũ thĩ. Korwo nĩ ũguorĩ, ndungata ciakwa nicingĩndũĩrĩre ndikanyitwo nĩ Ayahudi. No ũthamaki wakwa nĩ wa kuuma kũndũ kũngĩ.”

37 Nake Pilato akĩmũcookeria atĩrĩ, “nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, wee ũkĩrĩ Mũthamaki!” Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwaria ma kuuga atĩ niĩ ndĩ Mũthamaki. Ma nĩ atĩrĩ, gĩtũmi gĩkĩ nĩkĩo gĩatũmire njiarwo, na nĩkĩo ndokire gũkũ thĩ atĩ nyumbũrage ũhoro ũrĩa wa ma. Mũndũ o wotho ũrĩ mwena wa ũhoro wa ma nĩathikagĩrĩria.”

38 Nake Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Ūhoro wa ma nĩ ũrĩkũ?” Aarĩkia kũũria ũguo akiuma nja o rĩngĩ agĩthĩĩ kũrĩ Ayahudi akĩmeera atĩrĩ, “Ndirona gĩtũmi gĩa kũmũthitangĩra.

39 No ningĩ nĩ mũtugo wanyu hĩndĩ ya Bathaka ndĩmuohorere mũndũ ũmwe. Nĩmũkwenda ndĩmuohorere ‘mũthamaki wa Ayahudi?’”

40 Nao makĩanĩrĩra, magĩcookia atĩrĩ, “Aca, tũtikwenda ũcio! Tuohorere Baraba!” Na rĩrĩ, Baraba ũcio aarĩ mũtunyani.

19 Hĩndĩ ĩyo Pilato akĩoya Jesũ, akĩmũhũũrithia iboko.

2 Nacio thigari igĩtuma thũmbĩ ya mĩigua, ikĩmwĩkĩra mũtwe, na ikĩmũhumba kanjũ ya rangi wa ndathi, 3

igathiiaga harĩ we o ihinda kwa ihinda, ikamũnyũrũragia ikiugaga atĩrĩ, “Ngeithi, mũthamaki wa Ayahudi!” Nacio ikamũgũthaga ũthiũ na hĩ. **4** O rĩngĩ Pilato akiuma nja, akĩra Ayahudi atĩrĩ, “Ta onei ngũmũruta nja ndĩmũrehe kũrĩ inyuĩ, nĩguo mũmenye atĩ niĩ ndionete ũndũ o na ũrĩkũ angĩthitangĩrwo.” **5** Rĩrĩa Jesũ oimire nja ekĩrĩte thũmbĩ ĩyo ya mũigua na ehumbĩte kanjũ ĩyo ya rangi wa ndathi-rĩ, Pilato akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ nĩ ũyũ!” **6** Rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa anene o na atongoria a Ayahudi maamuonire, makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Mwambithie mũtĩ-igũrũ! Mwambithie mũtĩ-igũrũ!” No Pilato akĩmacookeria atĩrĩ, “Muoei mũmwambe mũtĩ igũrũ arĩ inyuĩ. Ha ũhoru wakwa, ndirona ũndũ o na ũrĩkũ angĩthitangĩrwo.” **7** Nao Ayahudi makiuga magwatĩirie atĩrĩ, “Ithuĩ nĩtũrĩ watho; na kũringana na watho ũcio no nginya akue, tondũ nĩetuĩte Mũrũ wa Ngai.” **8** Rĩrĩa Pilato aiguire ũguo, agĩtigĩra mũno makĩria, **9** agĩcooka thĩinĩ wa nyũmba ĩyo ya ũthamaki. Ningĩ akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Wee-rĩ, uumĩte kũ?” Nowe Jesũ ndaigana kũmũcookeria. **10** Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũkũrega kũnjarĩria? Kaĩ ũtooĩ ndĩ na ũhoti wa gũkuohorithia, kana wa gũkwambithia mũtĩ igũrũ?” **11** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ndũngĩrĩ na ũhoti igũrũ rĩakwa korwo ndũheetwo guo kuuma igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio ũrĩa ũũneanire kũrĩwe nĩwe ũrĩ na mehia marĩa manene.” **12** Kuuma hĩndĩ ĩyo, Pilato akĩgeria kuohora Jesũ, no Ayahudi magĩthĩĩ na mbere kwanĩrĩra atĩrĩ, “Ũngĩrekereria mũndũ ũyũ, wee ndũrĩ mũrata wa Kaisari. Mũndũ o wothe wĩtuaga mũthamaki nĩamenete Kaisari.” **13** Rĩrĩa Pilato

aiguire ũguo-rĩ, akiumia Jesũ nja, na agĩkarĩra gĩtĩ kĩa mĩtuanĩri ciira handũ hoikaine ta “Harĩa-haare-Mahiga” (na heetagwo na Kĩhibirania Gabatha). **14** Kwarĩ mũthenya wa Ihaarĩria rĩa Kiumia gĩa Gĩathĩ kĩa Bathaka; na kwarĩ ta thaa thita. Nake Pilato akĩira Ayahudi atĩrĩ, “Ũyũ mũthamaki wanyu.” **15** No-o makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mweherie! Mweherie! Mwambithie mūtĩ-igũrũ!” Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nyambithie Mũthamaki wanyu?” Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩcookia atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirĩ mũthamaki ũngĩ tiga Kaisari.” **16** Mũthia-inĩ Pilato akĩmũneana kũrĩ o nĩguo akambwo mūtĩ-igũrũ. Nacio thigari ikĩnyiita Jesũ. **17** Na ekuuĩre mũtharaba wake agĩthĩ nginya harĩa heetagwo “Ha Ihĩndĩ rĩa Mũtwe” (na no ho hetagwo na Kĩhibirania, Golgotha.) **18** Hau nĩho maamwambire, na hamwe nake makĩamba andũ angĩ eerĩ, ũmwe mwena ũmwe na ũcio ũngĩ mwena ũcio ũngĩ; nake Jesũ arĩ gatagatĩ. **19** Nake Pilato akĩandĩkithia kĩaũ na gĩkihũũrĩrwo mũtharaba-inĩ. Nakĩo kĩaandĩkitwo atĩrĩ, JESŪ WA NAZARETHI, MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. **20** Nao Ayahudi aingĩ magĩthoma maandĩko macio, nĩgũkorwo handũ harĩa Jesũ aambĩrwo haarĩ hakuhĩ na itũũra rĩu inene, nakĩo kĩaũ kĩu kĩaandĩkitwo na Kĩhibirania, na Kĩlatini, na Kĩyunani. **21** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene a Ayahudi makĩira Pilato atĩrĩ, “Tiga kwandĩka ‘Mũthamaki wa Ayahudi’, no andĩka atĩ mũndũ ũyũ nĩ kuuga oigire atĩ nĩwe mũthamaki wa Ayahudi.” **22** Nake Pilato akĩmacookeria atĩrĩ, “Ũguo ndandĩka nĩndandĩka.” **23** Rĩrĩa thigari ciarĩkirie kwamba Jesũ, ikĩoya nguo ciake, igĩcigayania maita mana, o mũndũ yake, no kanjũ

yatigarire. Nguo ñyo ndïarĩ na rûtumo, yatumĩtwo kuuma igũrũ nginya thĩ ñrĩ o taama ũmwe. **24** Nacio ikĩrana atĩrĩ, “Nĩtũtugei kũmĩtarũra; rekei tũmĩcuukĩre mĩtĩ nĩguo tũmenye ũrĩa ũgũthĩĩ nayo.” Gwekĩkire ũguo nĩguo Maandĩko mahinge marĩa moigĩte atĩrĩ, “Maagayanire nguwo ciakwa, na magĩcuukĩra kanjũ yakwa mĩtĩ.” ũguo nĩguo thigari ciekire. **25** Hakuhĩ na mũtharaba wa Jesũ nĩho nyina aarũgamĩte, na mwarĩ wa nyina na nyina, na Mariamu mũtumia wa Kiliopa, na Mariamu Mũmagidali. **26** Rĩrĩa Jesũ onire nyina na mũrutwo ũrĩa endete marũngĩĩ hakuhĩ nake, akĩra nyina atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, ũcio mũrũguo,” **27** agĩcooka akĩra mũrutwo ũcio atĩrĩ, “Ūcio maitũguo.” Kuuma hĩndĩ ñyo mũrutwo ũcio akĩoya nyina wa Jesũ, agĩthĩĩ gũtũũra mũciĩ kwa mũrutwo ũcio. **28** Thuutha ũcio, Jesũ amenya atĩ maũndũ mothe nĩmathira, na nĩguo Maandĩko mahinge, akiuga atĩrĩ, “Nĩnyootĩ.” **29** Hau nĩ haarĩ na cuba yarĩ na thiki, nĩ ũndũ ũcio thigari igĩtobokia thibũnji ho, igĩcooka igĩthecerera thibũnji ñyo rũthanju-inĩ rwa mũthobi, ikĩmĩtwarĩrĩria kanua-inĩ ka Jesũ. **30** Hĩndĩ ñrĩa Jesũ aamĩkundire, akiuga atĩrĩ, “Ūhoro nĩwathira.” Na oiga ũguo, akĩinamia mũtwe, agĩtuĩkana. **31** Na rĩrĩ, kwarĩ mũthenya wa Ihaarĩria wa Ayahudi, nĩguo marokere Thabatũ ya mwanya. Na tondũ Ayahudi matiendaga mĩrĩ ñyo ñtigwo mĩtharaba-inĩ hĩndĩ ya Thabatũ, makĩũria Pilato aathane atĩ andũ acio maambĩtwo moinwo magũrũ, na mĩrĩ yao ñcuurũrio. **32** Nĩ ũndũ ũcio thigari igĩthĩĩ ikiuna magũrũ ma mũndũ wa mbere ũrĩa mambanĩrio na Jesũ na igĩcooka ikiuna ma ũcio ũngĩ. **33** No rĩrĩa maakinyire harĩ Jesũ na makĩona

atĩ nĩarĩkĩtie gũkua, makĩaga kuuna magũrũ make. **34** Handũ ha ũguo-rĩ, mũthigari ũmwe agĩtheeca Jesũ mbaru na itimũ, na o rĩmwe hakiura thakame na maaĩ. **35** Nake mũndũ ũrĩa wonire maũndũ macio nĩarutĩte ũira, naguo ũira wake nĩ wa ma. We nĩooĩ atĩ aaragia ũhoru wa ma, na oimbũraga nĩgeetha o na inyuĩ mwĩtikie. **36** Namo maũndũ macio meekĩkire nĩgeetha Maandĩko mahinge marĩa moigĩte atĩrĩ, “Gũtirĩ ihĩndĩ o na rĩmwe rĩake rĩkoinwo.” **37** O na ningĩ no harĩ Maandĩko mangĩ moigĩte atĩrĩ, “Makeerorera mũndũ ũrĩa maathecire.” **38** Thuutha ũcio, Jusufu wa Arimathea akĩhooya Pilato mwĩrĩ wa Jesũ. Na rĩrĩ, Jusufu aarĩ mũrutwo wa Jesũ, no amũrũmagĩrĩra na hito tondũ wa gwĩtigĩra Ayahudi. Nake Pilato akĩmũhe rũtha, nake agĩthĩ agĩkuua mwĩrĩ ũcio. **39** Maathiire na Nikodemo, ũrĩa wathiĩte kũrĩ Jesũ ũtukũ. Nikodemo agĩtwara mũtukanio wa manemane na thubiri ingĩkinya o ta ratiri mĩrongo mũgwanja na ithano. **40** Nao eerĩ makĩoya mwĩrĩ wa Jesũ, makĩwoha na mataama ma gatani hamwe na mũtukanio ĩyo mĩnungi wega, kũringana na mũtugo ya Ayahudi ya gũthikana. **41** Hau Jesũ aambĩrwo nĩ haarĩ na mũgũnda, na thĩinĩ wa mũgũnda ũcio nĩ kwarĩ na mbĩrĩra njerũ, ĩrĩa ĩtakoretwo ĩigĩtwo mwĩrĩ wa mũndũ o na ũmwe. **42** Tondũ kwarĩ mũthenya wa Ihaarĩria wa Ayahudi nĩguo marokere Thabatũ, na ningĩ nĩ ũndũ mbĩrĩra ĩyo yarĩ o hakuhĩ-rĩ, makĩiga Jesũ ho.

20 Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere wa kwambĩrĩria kiumia rũciinĩ tene, kũrĩ o na nduma, Mariamu Mũmagidali nĩathiire mbĩrĩra-inĩ na akĩona ihiga rĩrĩa rĩarĩ mũromo-

inĩ rĩrĩ rĩherie. **2** Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ ateng’erete kũrĩ Simoni Petero na mũrutwo ũrĩa ũngĩ, ũrĩa Jesũ endete, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmarutĩte Mwathani mbĩrĩra-inĩ, na tũtiũũ harĩa mamũigĩte!” **3** Nĩ ũndũ ũcio Petero na mũrutwo ũcio ũngĩ makiumagara marorete mbĩrĩra-inĩ. **4** Marĩ o eerĩ magĩteng’era, no mũrutwo ũcio ũngĩ agĩkĩria Petero ihenya, agĩkinya mbĩrĩra-inĩ mbere. **5** Akĩinamĩrĩra, na akĩrora thĩinĩ, akĩona mataama ma gatani marĩ maige thĩ, no ndaatoonyire. **6** Nake Simoni Petero, ũrĩa warĩ thuutha wake, agĩkinya na agĩtoonya mbĩrĩra thĩinĩ. Akĩona mataama ma gatani maigĩtwo hau, **7** o hamwe na gĩtambaya kĩrĩa Jesũ ohetwo mũtwe agĩthikwo. Nakĩo gĩakũnjĩtwo gĩkaigwo kĩrĩ giiki, gĩtarĩ hamwe na mataama macio ma gatani. **8** Thuutha ũcio mũrutwo ũcio ũngĩ, ũrĩa wakinyĩte mbĩrĩra-inĩ mbere, o nake agĩtoonya thĩinĩ. Akĩona na agĩtĩkia. **9** (Nĩgũkorwo nginyagia hĩndĩ ĩyo matiakoretwo mataũkĩrwo nĩ Maandĩko atĩ Jesũ nĩarĩ ariũke kuuma kũrĩ arĩa akuũ.) **10** Arutwo acio magĩcooka makĩinũka kwao, **11** no Mariamu akĩrũgama hau nja ya mbĩrĩra akĩrĩraga. O akĩrĩraga-rĩ, akĩinamĩrĩra, akĩrora mbĩrĩra thĩinĩ, **12** akĩona araika eerĩ marĩ na nguo njerũ, maikarĩte thĩ harĩa mwĩrĩ wa Jesũ waigĩtwo, ũmwe agaikara mũtwe-inĩ nake ũcio ũngĩ agaikara magũrũ-inĩ. **13** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, nĩ kĩĩ kĩrakũrĩria?” Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ nĩmeheretie Mwathani wakwa mbĩrĩra-inĩ, na ndiũũ harĩa mamũigĩte.” **14** O hĩndĩ ĩyo akĩihũgũra, akĩona Jesũ arũgamĩte hau, no ndaigana kũmenya atĩ aarĩ Jesũ. **15** Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, nĩ kĩĩ kĩrakũrĩria?”

Nũũ ũracaria?” Mariamu agĩiciiria atĩ ũcio aarĩ mũrĩmi wa mũgũnda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuri ũyũ, akorwo nĩwe ũmweheretie njĩra harĩa ũmũigĩte nĩguo thiĩ ngamuoe.”

16 Nake Jesũ akĩmwĩta, “Mariamu!” Nake akĩhũgũra akĩmwĩtika na Kĩhibirania atĩrĩ, “Raboni!” (naguo nĩ kuuga Mũrutani).

17 Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkae kũnyiita, nĩ ũndũ ndirĩ ndĩrambata thiĩ kũrĩ Baba! No rĩrĩ, thiĩ kũrĩ arutwo akwa, ũmeere atĩrĩ, ‘Nĩndĩracooka thiĩ kũrĩ Baba, na nowe Ithe wanyu, njooke kũrĩ Ngai wakwa, na nowe Ngai wanyu.’”

18 Mariamu Mũmagidali agĩthĩ kũrĩ arutwo, akĩmatwarĩra ũhoru, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnyonete Mwathani!” Na akĩmeera atĩ nĩwe wamwĩrite maũndũ macio.

19 Hwai-inĩ wa mũthenya o ũcio wa mbere wa kwambĩrĩria kiumia, rĩrĩa arutwo maarĩ hamwe, na mĩrango irĩ mĩhinge nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Ayahudi, Jesũ agĩũka akĩrũgama gatagatĩ-inĩ kao, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩai na thayũ!”

20 Aarĩkia kuuga ũguo akĩmoonia moko make na mbaru ciake. Nao arutwo makĩiyũrwo nĩ gĩkeno nĩ ũndũ wa kuona Mwathani.

21 Na o rĩngĩ Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Gĩai na thayũ! O ta ũrĩa Baba aandũmire, noguo o na niĩ ndamũtũma.”

22 Na oiga ũguo, akĩmahuhĩrĩria mĩhũmũ yake, akĩmeera atĩrĩ, “Amũkĩrai Roho Mũtheru.

23 Arĩa othe mwarekera mehia mao, nĩmarĩrekagĩrwo, na arĩa othe mũtarĩrekagĩra, matirĩrekagĩrwo.”

24 Na rĩrĩ, Toma (ũrĩa wetagwo Wa-mahatha), ũmwe wa arĩa ikũmi na eerĩ, ndaarĩ hamwe na arutwo rĩrĩa Jesũ okire.

25 Tondũ ũcio arutwo arĩa angĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete Mwathani.” Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Itoonete irema cia mĩcumarĩ moko-inĩ make, na ndoonyie kĩara gĩakwa

hau irema-inĩ cia mĩcumarĩ, na njooke ndoonyie guoko mbaru-inĩ ciake, ndingĩĩtĩkia ũhoro ũcio.” **26** Thuutha wa kiumia kĩmwe, arutwo ake maarĩ kũu nyũmba rĩngĩ, na Toma aarĩ hamwe nao. O na gũtuĩka mĩrango yarĩ mĩhinge-rĩ, Jesũ agĩũka, akĩrũgama gatagatĩ-inĩ kao, akiuga atĩrĩ, “Gĩai na thayũ!” **27** Agĩcooka akĩra Toma atĩrĩ, “Toonyia kĩara gĩaku haha; rora moko makwa. Tambũrũkia guoko gwaku ũgũikie mbaru-inĩ ciakwa. Tiga kũgĩa na nganja, ĩtĩkia.” **28** Nake Toma akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani wakwa na Ngai wakwa!” **29** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wetĩkia tondũ nĩwanyona. Kũrathimwo nĩ arĩa metĩkagia matonete.” **30** Jesũ nĩaringire ciama ingĩ nyingĩ akĩonagwo nĩ arutwo ake, iria itaandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩrĩ. **31** No rĩrĩ, ici ciandĩkitwo nĩgeetha mwĩtĩkie atĩ Jesũ nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai, na atĩ na ũndũ wa gwĩtĩkia mũgĩe na muoyo thĩinĩ wa rĩitwa rĩake.

21 Thuutha ũcio Jesũ nĩacookire akiumĩrĩra arutwo ake iria-inĩ rĩa Tiberia. Ũũ nĩguo kwahaanire: **2** Simoni Petero, na Toma (ũrĩa wetagwo Wa-mahatha), na Nathanieli wa kuuma Kana ya Galili, na ariũ a Zebedi, o na arutwo angĩ eerĩ maarĩ hamwe. **3** Simoni Petero akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndathĩĩ gũtega thamaki.” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũgũthĩĩ nawe.” Nĩ ũndũ ũcio makiumagara, magĩtoonya marikabu, no ũtukũ ũcio matirĩ kĩndũ maagwatirie. **4** Rũciinĩ tene, Jesũ akĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria, no arutwo matiamenyaga atĩ nĩ Jesũ. **5** Nake akĩmeeta akĩmooria atĩrĩ, “Arata akwa, nĩmũgwatĩtie thamaki?” Nao magĩcookia makiuga atĩrĩ, “Aca.” **6** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ikiai wabu mwena wa ũrĩo wa marikabu na

nīmūkūgwatia.” Rīrīa meekire ūguo, makīremwo nī kūguucia wabu ūcio nī ūrīa thamaki icio ciarī nyingī. 7 Nake mūrutwo ūrīa Jesū eendete akīira Petero atīrī, “Nī Mwathani!” Na rīrīa Simoni Petero aiguire mūrutwo ūcio aamwīra atī, “Nī Mwathani”, akīioha nguo yake ya igūrū (tondū nīamīrutīte), na akīrūga maaī-inī. 8 Nao arutwo acio angī makīmūrūmīrīra na marikabu maguucītie wabu ūiyūrīte thamaki tondū matiarī haraaya, maarī ta itīina rīa makinya igana rīmwe kuuma hūgūrūrū-inī. 9 Maarīkia kuumīria marikabu, makīona mwaki wa makara wakītio hau, na thamaki irī njīkīre riiko, na mūgate. 10 Nake Jesū akīmeera atīrī, “Rehei thamaki imwe cia iria mwagwatia.” 11 Nake Simoni Petero akīhaica marikabu akīguucia wabu ūcio nginya hūgūrūrū-inī. Naguo waiyūrīte thamaki iria nene, 153, no o na irī nyingī ūguo, wabu ūcio ndwatuīkire. 12 Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ūkai mwīgagūre.” Hatirī o na ūmwe wa arutwo acio wamūūririe atīrī, “Nīwe ū?” Nīmamenyire atī nī Mwathani. 13 Nake Jesū agīthī, akīoya mūgate akīmahe, agīcooka akīmahe thamaki o nacio. 14 Rīrīrī nīrīo rīarī ihinda rīa gatātū rīa Jesū kuumīrīra arutwo ake thuutha wa kūrīūka kuuma kūrī arīa akuū. 15 Nao maarīkia kūrīa, Jesū akīūria Simoni Petero atīrī, “Simoni mūrū wa Jona, na ma ti-itherū nīūnyendete gūkīra aya?” Nake agīcookia atīrī, “Ī Mwathani, wee nīūū atī nīngwendete.” Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Heaga tūgondu twakwa gīa kūrīa.” 16 Ningī Jesū akīmūūria atīrī, “Simoni mūrū wa Jona, ti-itherū nīūnyendete?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Ī Mwathani, wee nīūū atī nīngwendete.” Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Rīithagia

ng'onde ciakwa.” 17 Agĩcooka akĩmũuria hĩndĩ ya gatatũ atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, nĩũnyendete?” Nake Petero akĩgua ũũru ngoro nĩ ũndũ wa ũrĩa Jesũ aamũuririe hĩndĩ ya gatatũ atĩrĩ, “Nĩũnyendete?” Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, wee nĩũũ maũndũ mothe; wee nĩũũ atĩ nĩngwendete.” Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Heaga ng'onde ciakwa gĩa kũrĩa.” 18 “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, rĩrĩa warĩ mwĩthĩ nĩwehumbaga nguo, ũgathiĩ kũrĩa ũkwenda; no rĩrĩa ũgaakũra, nĩũgatambũrũkia moko, nake mũndũ ũngĩ nĩagakũhumba nguo, acooke agũtware kũrĩa ũtekwenda gũthĩ.” 19 Jesũ oigire ũguo nĩgeetha onanie gĩkuũ kĩrĩa Petero agaakua, agoocithie Ngai. Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra!” 20 Nake Petero eehũgũra akĩona mũrutwo ũrĩa Jesũ endete amarũmĩrĩre. (Ūcio nĩ ũrĩa wetiranĩtie na Jesũ rĩrĩa marĩaga irio cia hwaĩ-inĩ, na nowe wamũũrĩtie atĩrĩ, “Mwathani, nũũ ũcio ũgũgũkunyaĩra?”) 21 Na rĩrĩa Petero aamuonire-rĩ, akĩũria atĩrĩ, “Mwathani, nake mũndũ ũyũ ũhoru wake nĩ atĩa?” 22 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ingĩenda atũũre muoyo nginya rĩrĩa ngacooka-rĩ, ũcio ũkĩrĩ ũhoru waku? Wee no nginya ũnũmĩrĩre.” 23 Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mũhuhu ũkĩhunja thĩinĩ wa ariũ na aarĩ a Ithe witũ gũkĩrwo atĩ mũrutwo ũcio ndagakua. No Jesũ ndoigĩte atĩ ndagakua; ũrĩa oigĩte no atĩ, “Ingĩenda atũũre muoyo nginya rĩrĩa ngacooka-rĩ, ũcio ũkĩrĩ ũhoru waku?” 24 Mũrutwo ũcio nĩwe ũrĩ na ũira wa maũndũ maya mothe, na nowe ũmaandĩkĩte. Na ithuĩ nĩtũũ atĩ ũira wake nĩ wa ma. 25 Jesũ nĩekire maũndũ mangĩ maingĩ. Korwo

mothe nĩmandĩkirwo-rĩ, ngwĩgereria atĩ o na thĩ yothe
ndĩngĩganĩra mabuku marĩa mangĩandĩkwo.

Atũmwo

1 Thĩĩnĩ wa ibuku rĩakwa rĩa mbere, wee Theofilo-rĩ, nĩndakwandĩkĩire maũndũ mothe marĩa Jesũ aambĩĩirie gwĩka na kũrutana **2** nginya mũthenya ũrĩa oirwo agĩtwarwo igũrũ thuutha wa kũhe atũmwo arĩa aathuurĩte mawatho na ũndũ wa Roho Mũtheru. **3** Thuutha wa kũnyariĩrĩka gwake, akĩionania kũrĩ andũ acio na akĩheana imenyithia nyingĩ cia kuonania atĩ aarĩ muoyo. Nĩamoimĩĩire ihinda rĩa mũthenya mĩrongo ĩna, na akĩaria ũhoru ũkonĩĩ ũthamaki wa Ngai. **4** Hĩndĩ ĩmwe, rĩrĩa aarĩanagĩra nao, nĩamathire, akĩmeera atĩrĩ: “Mũtikoime Jerusalemu, no etererai kĩheo kĩrĩa Ithe witũ eeranĩire, o kĩrĩa inyuĩ mwanaigua ngĩaria ũhoru wakĩo. **5** Nĩgũkorwo Johana aabatithanagia na maaĩ, no inyuĩ mũrĩbatithio na Roho Mũtheru mũthenya mĩingĩ ĩtaanathira.” **6** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa maagomanire hamwe makĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, ihinda rĩrĩ nĩrĩo ũgũcookeria andũ a Isiraeli ũthamaki wao?” **7** Nake akĩmeera atĩrĩ: “Tĩ ũhoru wanyu kũmenya ciathĩ o na kana mahinda marĩa Ithe witũ atuĩte na ũhoti wake mwene. **8** No nĩmũrĩheo hinya rĩrĩa Roho Mũtheru arĩũka igũrũ rĩanyu; na inyuĩ nĩmũgatũũka aira akwa thĩĩnĩ wa Jerusalemu, na Judea guothe, na Samaria, na nginya ituri ciothe cia thĩ.” **9** Aarĩkia kuuga ũguo, akĩoywo na igũrũ o meroreire, narĩo itu rĩkĩmũhumbĩra magĩtiga kũmuona rĩngĩ. **10** O hĩndĩ ĩyo maikarĩte macũthĩĩirie mũno akĩambata matu-inĩ-rĩ, o rĩmwe andũ eerĩ mehumbĩte nguo njerũ makĩrũgama o hau maarĩ. **11** Makĩmooria atĩrĩ, “Andũ aya a Galili, mũrũgamĩte haha mũcũthĩĩirie igũrũ nĩkĩ? Jesũ o ro ũcio,

ũrĩa weherio harĩ inyuĩ aatwarwo igũrũ-rĩ, agaacooka o ro ũguo mwamuona agĩthiĩ.” **12** Hĩndĩ ĩyo magĩcooka Jerusalemu moimĩte Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ, mũigana wa rũgendo rũrĩa rũngĩathirwo mũthenya wa Thabatũ kuuma itũũra inene. **13** Rĩrĩa maakinyire, makĩambata nyũmba ya igũrũ ĩrĩa maikaraga. Nao andũ arĩa maarĩ ho maarĩ Petero, na Johana, na Jakubu na Anderea; Filipu na Toma, na Baritholomayo na Mathayo; Jakubu mũrũ wa Alufayo, na Simoni Mũzelote, na Judasi mũrũ wa Jakubu. **14** Othe makĩnyitaniĩra hamwe, makĩrũmanĩrĩria kũhooya, hamwe na atumia, na Mariamu nyina wa Jesũ, o na ariũ a nyina na Jesũ. **15** Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio Petero akĩrũgama gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa meetĩkĩtie (gĩkundi kĩa andũ ta igana rĩa mĩrongo ĩrĩ), **16** akiuga atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, Maandĩko no nginya mangĩahingire marĩa Roho Mũtheru aaririe tene na kanua ka Daudi ũhoro ũkonĩ Judasi, ũrĩa watongoririe andũ arĩa maanyitire Jesũ. **17** Aarĩ ũmwe witũ na nĩagwatanagĩra na ithuĩ ũtungata-inĩ ũyũ.” **18** (Judasi nĩagũrĩre gĩthaka na kĩheo kĩrĩa aamũkĩrĩre nĩ ũndũ wa waganu wake. Nake akĩgũa gĩthaka-inĩ kũ na mũnduru, nayo nda yake ĩgĩtathũka, namo mara mothe makiuma. **19** Andũ othe a kũu Jerusalemu makĩigua ũhoro ũcio, na nĩ ũndũ ũcio magĩĩta gĩthaka kũ na rũthiomi rwao Ekiladama, ũguo nĩ kuuga, Gĩthaka kĩa Thakame.) **20** “Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Thaburi atĩrĩ, “Mũciĩ wake ũrokira ihooru; kũroaga mũndũ wa gũtũũra kuo,’ ningĩ gũkaandĩkwo atĩrĩ, “Ũtongoria wake ũrooywo nĩ mũndũ ũngĩ.’ **21** Nĩ ũndũ ũcio nĩ kwagĩrĩire gũthuurwo mũndũ

ũmwe kuuma kũrĩ andũ arĩa makoretwo marĩ hamwe na ithuĩ ihinda rĩothe rĩrĩa Mwathani Jesũ aaceeraga na ithuĩ, **22** kwambĩrĩria hĩndĩ ya ũbatithio wa Johana nginya hĩndĩ ĩrĩa Jesũ oirwo akĩambata akĩehera harĩ ithuĩ. Nĩgũkorwo mũndũ ũmwe wa aya no nginya atuĩke mũira hamwe na ithuĩ ũhoru-inĩ wa kũriũka gwake.” **23** Nĩ ũndũ ũcio makĩrũgamia andũ eerĩ, Jusufu ũrĩa wetagwo Barasaba (na no oĩkaine ta Jusito), na Mathia. **24** Magĩcooka makĩhooya makiuga atĩrĩ, “Mwathani, wee nĩũũĩ ngoro ya mũndũ wothe. Tuonie nũũ wa aya eerĩ ũthuurĩte **25** nĩguo oe ũtungata ũyũ wa gũtuĩka mũtũmwo, ũrĩa Judasi aatigire nĩguo athĩĩ kũrĩa kũrĩ gwake.” **26** Magĩcooka magĩcuuka mĩtĩ, nago mũtĩ ũkĩgwĩra Mathia; nĩ ũndũ ũcio akĩongererwo harĩ atũmwo acio ikũmi na ũmwe.

2 Hĩndĩ ĩrĩa mũthenya wa Bendegothito wakinyire-rĩ, acio othe magĩkorwo maarĩ handũ hamwe. **2** Na o rĩmwe mũgambo ta wa rũhuho rũnene rũkũhurutana na hinya ũgĩũka kuuma igũrũ, ũkĩiyũra nyũmba yothe ĩrĩa maaikarĩte. **3** Makĩona kĩndũ gĩatarĩĩ ta nĩnĩmbĩ cia mwaki iria ciagayũkanĩte igĩikara igũrũ rĩa mũndũ o mũndũ. **4** Othe makĩiyũrio Roho Mũtheru na makĩambĩrĩria kwaria na thiomi ingĩ o ta ũrĩa Roho aamahotithirie. **5** Na rĩrĩ, kũu Jerusalemu nĩ gwaikaraga Ayahudi etigĩri Ngai kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ. **6** Rĩrĩa maiguire mũgambo ũcio, gĩkundi kĩa andũ gĩgĩcookanĩrĩra kĩgegete, tondũ o mũndũ aamaiguaga makĩaria na rũthiomi rwake kũmbe. **7** Nao makĩgega mũno, makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ andũ aya othe maraaria ti andũ a Galili? **8** Nĩ kĩĩ kĩratũma mũndũ o

mũndũ witũ amaigwe makĩaria na rũthiomi rwa kũrĩa aaciarĩrwo? **9** Andũ a Parithi, na a Media, na a Elamu; o na andũ arĩa matũũraga Mesopotamia, na Judea, na Kapadokia, na Ponto, na Asia, **10** na Firigia, na Pamufilia, na Misiri, na mũena ya Libia ĩrĩa ĩrĩ gũkuhĩ na Kurene, na ageni a kuuma Roma, **11** (Ayahudi hamwe na andũ arĩa meegarũrite magatuĩka Ayahudi); na andũ a Kirete, na a Arabia, tũramaigua makĩaria na thiomi ciitũ ũhoru wa magegania ma Ngai!” **12** Mamakĩte na makagega makĩũrania atĩrĩ, “Ũũ nĩ kuuga atĩa?” **13** Amwe ao, o na kũrĩ ũguo, nĩmamathirikirie, makiuga atĩrĩ, “Aya nĩkũrĩo marĩitwo nĩ ndibei.” **14** Hĩndĩ ĩyo Petero akĩrũgama hamwe na arĩa ikũmi na ũmwe, akĩanĩrĩra na akĩarĩria gĩkundi kũ kĩa andũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aitũ Ayahudi o na inyuĩ inyuothe mũtũũraga Jerusalemu, rekei ndĩmũtaarĩrie ũhoru ũyũ; thikĩrĩriai wega ũrĩa nguuga. **15** Andũ aya ti arĩũ, ta ũrĩa mũreeciiria. Rĩu nĩ thaa ithatũ tu cia rũciiniĩ! **16** Aca gũtitarĩ ta ũguo, ũhoru ũyũ nĩguo warĩtio nĩ mũnabii Joeli, akiuga atĩrĩ: **17** ““Ngai ekuuga atĩrĩ, matukũ-inĩ ma kũrigĩrĩria nĩngaitĩrĩria andũ othe Roho wakwa. Ariũ na aarĩ anyu nĩmakarathaga mohoro, Aanake anyu nĩmakonaga cioneki, nao athuuri anyu marootage irooto. **18** O na ningĩ nĩngaitĩrĩria ndungata ciakwa cia arũme na cia andũ-a-nja Roho wakwa matukũ-inĩ macio, nacio nĩkarathaga mohoro. **19** Nĩngonania morirũ kũ igũrũ matu-inĩ, na nyonanie ciama gũkũ thĩ, cia thakame, na cia mwaki, na cia ndogo ĩkwambata. **20** Riũa nĩrikagarũrwo rĩtuĩke nduma, naguo mweri ũtuĩke ta thakame, mbere ya mũthenya ũcio mũnene wa Mwathani

ũrĩa ũrĩ riiri gũkinya. **21** Na nĩgũgakinya atĩrĩ, atĩ mũndũ
 wothe ũgaakaĩra rĩitwa rĩa Mwathani nĩakahonokio.’ **22**
 “Inyuĩ andũ aya a Isiraeli, thikĩrĩriai ũhoru ũyũ: Jesũ wa
 Nazarethi aarĩ mũndũ waheanĩtwo nĩ Ngai kũrĩ inyuĩ
 na ũndũ wa ciama, na morirũ, na cionereria, iria Ngai
 aaringire gatagatĩ-inĩ kanyu agereire harĩ we, o ta ũrĩa
 inyuĩ ene mũũĩ. **23** Mũndũ ũyũ aaneanirwo moko-inĩ
 manyu, kũringana na ũrĩa Ngai aatuĩte na ũrĩa aamenyete
 o mbere; na inyuĩ, mũteithĩrĩrio nĩ andũ arĩa aaganu,
 mũkĩmũũruga na njĩra ya kũmwambithia mũtharaba-
 inĩ. **24** No Ngai akĩmũriũkia kuuma kũrĩ arĩa akuũ,
 akĩmuohora ruo-inĩ rwa gĩkuũ, tondũ gũtingĩahotekire
 atũũre anyiitĩtwo nĩkĩo. **25** Tondũ Daudi oigire atĩrĩ
 ũhoru wake: “Nĩndonaga Mwathani arĩ mbere yakwa
 hĩndĩ ciothe. Tondũ arĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo-
 rĩ, ndingĩenyenyeka. **26** Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa
 nĩnjanjamũku, naruo rũrĩmĩ rwakwa rũgakena; o naguo
 mwĩrĩ wakwa nĩũgũtũũra ũrĩ na mwĩhoko, **27** tondũ
 ndũkandiganĩria mbĩrĩra-inĩ, o na kana ũreke ũrĩa waku
 Mũtheru abuthe. (Hadēs g86) **28** Nĩũũmenyithĩtie njĩra
 cia muoyo; nĩũkanjyũria gĩkeno ndĩ harĩa ũrĩ.’ **29** “Ariũ
 na aarĩ a Ithe witũ, no ndĩmwĩre ndĩ na ũũmĩrĩru atĩ
 ithe witũ Daudi nĩakuire na agĩthikwo, na mbĩrĩra yake
 ĩrĩ o gũkũ nginya ũmũthĩ ũyũ. **30** Nowe aarĩ mũnabii
 na nĩamenyete atĩ Ngai nĩamwĩrĩre na mwĩhĩtwa atĩ
 nĩagaikarĩria ũmwe wa rũciaro rwake gĩtĩ gĩake kĩa ũnene.
31 Nĩ ũndũ nĩamenyete ũhoru ũcio mbere, nĩaririe ũhoru
 wa kũriũka gwa Kristũ, atĩ ndaatiganĩrio mbĩrĩra-inĩ, o na
 kana mwĩrĩ wake ũkĩbutha. (Hadēs g86) **32** Ngai nĩariũkĩtie

Jesũ ũcio, na ithuĩ ithuothē tũrĩ aira a ũhorō ũcio. **33** Kuona atĩ nĩatũũgĩrĩtio guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai, na nĩamũkĩrĩre kĩĩranĩro kĩa Roho Mũtheru kuuma kũrĩ Ithe, nake nĩatũitĩrĩrie Roho ta ũrĩa mũrona rĩu na mũkaigua. **34** Nĩgũkorwo Daudi ndaambatire agĩthĩ igũrũ, no nĩoigire atĩrĩ, “Mwathani nĩeerire Mwathani wakwa atĩrĩ: “Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo, **35** o nginya rĩrĩa ngaatua thũ ciaku gaturwa ka makinya maku.”” **36** “Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli nĩmamenye atĩrĩ: Ngai nĩ atuĩte Jesũ, o ũcio mwambire, Mwathani na Kristũ.” **37** Rĩrĩa andũ maiguire ũhorō ũcio, ũkĩmatheeca ngoro, makĩũria Petero na atũmwo acio angĩ atĩrĩ, “Ariũ a Baba, twagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa?” **38** Nake Petero akĩmacookeria atĩrĩ, “Mwĩrĩrei na mũbatithio mũndũ o mũndũ thĩinĩ wa rĩtwa rĩa Jesũ Kristũ, nĩguo mũrekerwo mehia manyu. Na inyuĩ nĩ mũkwamũkĩra kĩheo kĩa Roho Mũtheru. **39** Kĩĩranĩro gĩkĩ nĩ kĩanyu na ciana cianyu, na andũ arĩa othe marĩ kũraya, na andũ arĩa othe Mwathani Ngai witũ ageeta moke harĩ we.” **40** Akĩmataara na ciugo ingĩ nyingĩ, akĩmakaanagia; na akĩmathaitha, akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhonokiei kuuma kũrĩ rũciaro rũrũ ruogomu.” **41** Andũ arĩa meetĩkĩrĩre ndũmĩrĩri yake makĩbatithio, na mũthenya ũcio makĩongerereka andũ ta ngiri ithatũ. **42** Nao nĩmerutĩire kũgwatĩria ũrutani wa atũmwo, na ngwatanĩro-inĩ, na ũhorō-inĩ wa kwenyũrana mũgate, na kũhooya. **43** Andũ othe makĩiyũrwo nĩ guoya, nao atũmwo magĩka morirũ maingĩ, na makĩringa ciama. **44** Andũ arĩa othe meetĩkĩtie maarĩ hamwe, na nĩmagwatanagĩra indo ciothe. **45** Makĩendia ithaka ciao na indo ciao, makaheaga

mündũ o wothe kũringana na bata wake. **46** O mũthenya nĩmagomanaga hekarũ-inĩ. Nĩmenyũraga mũgate marĩ mĩciĩ-inĩ yao, na makarĩanĩra marĩ na gĩkeno, na marĩ na ngoro theru, **47** makagoocaga Ngai, na magetikĩrĩka kũrĩ andũ othe. Nake Mwathani nĩongagĩrĩra thiritũ-inĩ yao andũ arĩa maahonokaga o mũthenya.

3 Mũthenya ũmwe Petero na Johana nĩmambatire magĩthĩ hekarũ-inĩ ihinda rĩa mahooya, na kwarĩ thaa kenda cia mũthenya. **2** Na rĩrĩ, mündũ waciarĩtwo arĩ mwonju nĩakuuagwo agatwarwo kĩhingo-inĩ kĩa hekarũ kĩrĩa gĩetagwo Gĩthaka, akaigwo ho o mũthenya nĩguo ahooc mbeeca kũrĩ andũ arĩa maatoonyaga hekarũ. **3** Na rĩrĩa onire Petero na Johana marĩ hakuhĩ gũtoonya-rĩ, akĩmahooya mbeeca. **4** Nao Petero na Johana makĩmũkũũrĩra maitho. Hĩndĩ ĩyo Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta tũrore!” **5** Nĩ ũndũ ũcio mündũ ũcio akĩmarora, erĩgĩrĩre atĩ nĩmekũmũhe kĩndũ. **6** Petero agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Betha na thahabu ndirĩ nacio, no kĩrĩa ndĩ nakĩo nĩkĩo ngũkũhe. Thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ Kristũ wa Nazarethi, ũkĩra wĩtware.” **7** Akĩmũnyiita guoko gwake kwa ũrĩo, akĩmũrũgamia na igũrũ, na o hĩndĩ ĩyo magũrũ na thũng’wa cia mündũ ũcio ikĩgĩa na hinya. **8** Nake akĩrũga na igũrũ, akĩambĩrĩria gwĩtwara. Agĩcooka agĩthĩ nao hekarũ-inĩ, etwarĩte na magũrũ, akĩrũgarũgaga na akĩgoocaga Ngai. **9** Rĩrĩa andũ othe monire agĩtwara na magũrũ akĩgoocaga Ngai, **10** makĩmenya atĩ nĩ mündũ ũrĩa watũũraga aikarĩte kĩhingo-inĩ kĩa hekarũ kĩrĩa gĩetagwo Gĩthaka akĩhooya mbeeca. Nao makĩgega mamakĩte nĩkuona ũrĩa kwahanĩkĩte

harĩ mũndũ ũcio. **11** Mũndũ ũcio watũũrĩte ahooyaga mbeeca-rĩ, o enyitĩrĩire Petero na Johana, andũ othe makĩgega na magĩũka mateng'ereete nginya hau maarĩ, naho heetagwo Gĩthaku gĩa Solomoni. **12** Rĩrĩa Petero onire ũguo, akĩmeera atĩrĩ, “Andũ aya a Isiraeli, ũndũ ũyũ ũramũgegia nĩkĩ? Mũratũrora atĩa taarĩ hinya witũ kana ũthingu witũ watũma mũndũ ũyũ etware na magũrũ? **13** Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu, o we Ngai wa maithe maitũ, nĩagocithĩtie ndungata yake Jesũ. Inyuĩ nĩmwamũneanire ooragwo, na mũkĩmũkaana mbere ya Pilato, o na gũtuũka nĩatuũte itua rĩa kũmũrekereria. **14** Mwakaanire Ũrĩa Mũtheru na Mũthingu mũkiuga muohorerwo mũũragani. **15** Mworagire ũrĩa mũheani wa muoyo, no Ngai nĩamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Ithuĩ tũrĩ aira a ũhoro ũcio. **16** Nĩ ũndũ wa wĩtkio thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ, mũndũ ũyũ mũrona na mũũĩ, nĩagĩite na hinya. Nĩ rĩitwa rĩa Jesũ na wĩtkio ũrĩa uumanaga nake watũma mũndũ ũyũ ahone o ta ũrĩa inyuothe mũreyonera. **17** “Na rĩrĩ, ariũ a Ithe witũ, nĩnjũũĩ atĩ mwekire ũguo nĩ ũndũ wa kũrigwo, o ta ũrĩa atongoria anyu o nao meekire. **18** No rĩrĩ, ũguo nĩguo Ngai aahingirie ũrĩa aarĩtie o mbere na tũnua twa anabii othe, akiuga atĩ Kristũ wake nĩakanyariirĩka. **19** Nĩ ũndũ ũcio mwĩrerei na mũgarũrũke kũrĩ Ngai, nĩgeetha mehia manyu meherio, nĩguo mũgĩe na mahinda ma kũrurumũkio moimĩte kũrĩ Mwathani, na **20** nĩguo atũme Kristũ, o we ũrĩa wamũrĩtwo nĩ ũndũ wanyu, nake nĩwe Jesũ. **21** We no nginya aikare igũrũ o nginya ihinda rikinye rĩa Ngai rĩa gũcookereria maũndũ mothe, o ta ũrĩa eranĩire o tene na tũnua

twā anabii aake atheru. (aiōn g165) 22 Nīgūkorwo Musa oigire atīrī, ‘Mwathani Ngai wanyu nīakamwarahūrīra mūnabii o ta niī kuuma kūrī andū anyu. Na no nginya mūgaathikīrīria ūrīa wothe akaamwīra. 23 Na rīrī, mūdū o wothe ūrīa ūtakamūthikīrīria, nīakeherio biū kuuma kūrī andū ao.’ 24 “Ti-itherū, anabii othe kuuma hīndī ya Samūeli, arīa manaaria, nī maaririe ūhorō wa matukū maya. 25 Na inyuī mūrī ariū a anabii, na a kīrīkanīro kīrīa Ngai aarīkanīire na maithe manyu. Eerire Iburahīmu atīrī, ‘Na nī ūndū wa rūciaro rwaku, andū othe a thī nīmakarathimwo.’ 26 Rīrīa Ngai aariūkirie ndungata yake, aambire kūmītūma kūrī inyuī nīgeetha amūrathime na ūndū wa kūgarūra o ūmwe wanyu kuuma kūrī mītūūrīre yanyu ya waganu.”

4 Nao athīnjīri-Ngai, na mūnene wa arangīri a hekarū, o na Asadukai magīthī harī Petero na Johana rīrīa maaragīria andū. 2 Nīmaiguīte ūuru mūno tondū atūmwo nīmarutaga andū na makahunjia ūhorō wa kūriūka kuuma kūrī arīa akuū thīinī wa Jesū. 3 Makīnyiita Petero na Johana, na tondū kwarī hwaī-inī, makīmaikia njeera nginya mūthenya ūyū ūngī warūmīrīire. 4 No rīrī, andū aingī arīa maiguire ndūmīrīri īyo nīmetīkirie, naguo mūigana wa arūme ūkīongerereka magīkina ta 5,000. 5 Mūthenya ūyū ūngī, aathani ao na athuuri, na arutani a watho makīgomana kūu Jerusalemu. 6 Nake Anasi, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, aarī ho, marī na Kaiafa, na Johana, na Alekisandero, na andū arīa angī maarī a nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. 7 Magīathana atī Petero na Johana mareehwo mbere yao,

na makĩambĩrĩria kũmooria ciũria. Makĩmooria atĩrĩ, “Mũrahotire gwĩka ũndũ ũcio na hinya ũrĩkũ, kana na rĩĩtwa rĩrĩkũ?” **8** Nake Petero, aiyũrĩtwo nĩ Roho Mũtheru, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ aathani na athuuri a andũ! **9** Angĩkorwo twĩtĩtwo ũmũthĩ nĩgeetha tũtaarĩrie ũhoru wa gĩiko kĩega kĩrĩa gĩĩkĩrwo mũndũ ũcio ũratũũrĩte arĩ mwonju, na tũũrio ũrĩa arahonirio-rĩ, **10** kĩmenyei inyuĩ, o na andũ othe a Isiraeli atĩrĩ: Mũndũ ũyũ arũngĩ mbere yanyu arĩ mũhonu nĩ ũndũ wa rĩĩtwa rĩa Jesũ Kristũ wa Nazarethi, ũrĩa mwambithirie, nake Ngai akĩmũriũkia kuuma kũrĩ arĩa akuũ. **11** We nĩwe “‘ihiga rĩrĩa inyuĩ aaki mwaregire, na nĩrĩo rĩtuĩkĩte ihiga rĩrĩa inene rĩa koine.’ **12** Naguo ũhonokio ndũngĩoneka harĩ mũndũ ũngĩ o wothe, nĩ ũndũ gũtirĩ rĩĩtwa rĩngĩ gũkũ thĩ rĩheanĩtwo kũrĩ andũ rĩngĩtũhonokia.” **13** Rĩrĩa monire ũũmĩrĩru wa Petero na Johana, na makĩmenya atĩ matiarĩ athomu, na atĩ maarĩ andũ o ũguo-rĩ, makĩgega na makĩmenya atĩ andũ acio maakoreetwo marĩ na Jesũ. **14** No rĩrĩ, mona mũndũ ũcio wahonetio arũgamĩte hamwe nao-rĩ, matingĩahotire kuuga ũndũ. **15** Nĩ ũndũ ũcio makĩmaatha mehere Kĩama-inĩ, nao athuuri magĩciira marĩ oiki. **16** Makĩũrania atĩrĩ, “Andũ aya tũkũmeeka atĩa? Andũ othe arĩa matũũraga Jerusalemu nĩmooĩ atĩ nĩmaringĩte kĩaama kĩnene na tũtingĩhota gũkaana ũhoru wakĩo. **17** No nĩguo tũgirie ũndũ ũyũ gũthiĩ na mbere makĩria gatagatĩ-inĩ ka andũ-rĩ, no nginya tũkaanie andũ aya kwarĩria mũndũ o na ũrĩkũ na rĩĩtwa rĩu.” **18** Magĩcooka makĩmeeta thĩinĩ rĩngĩ na makĩmaatha atĩ matikaarie kana marutane o na atĩa na rĩĩtwa rĩa Jesũ. **19** No Petero

na Johana makĩmacookeria atĩrĩ, “Tuai ciira inyuĩ ene kana nĩ kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Ngai tũmwathĩkĩre inyuĩ gũkĩra gwachĩkĩra Ngai. **20** Nĩgũkorwo tũtingĩhota gũtiga kwaria ũrĩa tuonete na tũkaigua.” **21** Na thuutha wa kũmakaania, maamehĩire mũno, makĩmarekereria mathĩ. Matingĩahotire gũtua ũrĩa mangĩamaherithirie, tondũ andũ othe nĩmagoocaga Ngai nĩ ũndũ wa ũrĩa gwekĩkĩte. **22** Nĩgũkorwo mũndũ ũcio wahonetio na njĩra ya kĩama aarĩ na ũkũrũ wa makĩria ma mĩaka mĩrongo ĩna. **23** Na rĩrĩa Petero na Johana maarekereirio, magĩthĩĩ kũrĩ andũ a thiritũ yao, na makĩmeera ũrĩa wothe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri maameerĩte. **24** Rĩrĩa maiguire ũhoru ũcio, makĩanĩrĩra marĩ ngoro ĩmwe makĩhooya Ngai, makiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova, nĩwe wombire igũrũ na thĩ na iria, o na indo ciothe iria irĩ kuo. **25** Nawe nĩwaririe na ũndũ wa Roho Mũtheru na kanua ka ndungata yaku, o we ithe witũ Daudi, ũkiuga atĩrĩ: “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga ndũrĩrĩ irakare mũno, na andũ mathugunde mĩbango ya tũhũ? **26** Athamaki a thĩ nĩmatuĩte itua, na aathani magacookania ndundu, nĩguo mokĩrĩre Mwathani, na mokĩrĩre ũrĩa wake Mũitĩrĩrie Maguta.’ **27** Ti-itherũ, Herode na Pontio Pilato nĩmoonganire hamwe na andũ-a-Ndũrĩrĩ, na andũ a Isiraeli, itũũra-inĩ rĩrĩ inene nĩguo mathugunde ũrĩa megũũkĩrĩra Jesũ ndungata yaku theru, o ĩrĩa wee waitĩrĩrie maguta. **28** O mekire ũrĩa hinya waku na wendi waku watuĩte o mbere atĩ nĩguo gũgaatuĩka. **29** Na rĩrĩ, Mwathani, kĩone ũrĩa matwĩhĩire, na ũkĩhotithie ndungata ciaku kwaria kiugo gĩaku irĩ na ũũmĩrĩru mũingĩ. **30** Tambũrũkia guoko gwaku ũhonanie, na ũringe ciam

na morirũ na ũndũ wa rĩitwa rĩa Jesũ, ndungata yaku theru.” 31 Nao maarĩkia kũhooya, handũ hau moonganĩte hagĩthingitha. Nao othe makĩiyũrwo nĩ Roho Mũtheru, makĩaria kiugo kĩa Ngai marĩ na ũcamba. 32 Nao andũ arĩa othe meetĩkĩtie maarĩ na ngoro ĩmwe na meciiria o mamwe. Gũtiarĩ mũndũ woigaga atĩ kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩa indo ciake nĩ gĩake we mwene, no maahũthagĩra indo ciothe iria maarĩ nacio hamwe. 33 Nao atũmwo, marĩ na hinya mũingĩ, magĩthĩ na mbere kũheana ũira wa kũriũka kwa Mwathani Jesũ, na wega mũingĩ wa Ngai warĩ igũrũ riao. 34 Gũtiarĩ andũ maagaga kĩndũ gatagatĩ-inĩ kao. Nĩgũkorwo ihinda kwa ihinda andũ arĩa maarĩ na ithaka kana nyũmba nĩmaciendagia, makarehe mbeeca icio mendetie, 35 magaciiga magũrũ-inĩ ma atũmwo, nacio ikagaĩrwo mũndũ o mũndũ kũringana na bata wake. 36 Jusufu, Mũlawii wa kuuma Kuporo, ũrĩa atũmwo meetaga Baranaba (ũguo nĩ kuuga Mũrũ wa Ũũmanĩrĩria), 37 nĩendirie gĩthaka gĩake na akĩrehe mbeeca icio, agĩciiga magũrũ-inĩ ma atũmwo.

5 Na rĩrĩ, mũndũ wetagwo Anania, marĩ hamwe na mũtumia wake Safira o nao nĩmendirie gĩcunjĩ gĩa gĩthaka kĩa. 2 Anania agĩtigĩria mbeeca imwe, no icio ingĩ agĩcirehe na agĩciiga magũrũ-inĩ ma atũmwo, nake mũtumia wake Safira agĩkorwo nĩooĩ ũhoru ũcio wega. 3 Nowe Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Anania, nĩ kĩĩ ngoro yaku ĩiyũrĩtwo nĩ Shaitani ũguo, agatũma ũheenie Roho Mũtheru, na ũgetigĩria mbeeca imwe cia iria wendetie gĩthaka? 4 Rĩrĩa ũtarakĩendetie-rĩ, githĩ gĩtirarĩ gĩaku? Na thuutha wa gũkĩendia-rĩ, githĩ mbeeca itirakĩrĩ o

ciaku wīke nacio o ūrīa ūkwenda? Ūreciiririe gwīka ūguo nīkī? Ti andū ūheenetie, no nī Ngai.” 5 Rīrīa Anania aiguire ūguo-rī, akīgūa thī na agīkua. Nao andū arīa othe maiguire ūrīa kwahaana makīyūrwo nī guoya. 6 Nao aanake magīūka, makīoha mwīrī wake na cuka, makīuumia nja na makīūthika. 7 Thuutha wa ta mathaa matatū-rī, mūtumia wake agītoonya atekūmenya ūrīa gwekīkīte. 8 Petero akīmūūria atīrī, “Ta njīra atīrī, ici nīcio mbeeca iria wee na Anania mūrendirie gīthaka?” Nake mūtumia ūcio agīcookia atīrī, “ī, nīcio tūrendirie.” 9 Petero akīmwīra atīrī, “Nī kī gītūmīte mūrīkanīre mūgerie Roho wa Mwathani? Atīrīrī, magūrū ma andū arīa maathika mūthuuriguo marī mūromo-inī, nīmegūkuumia nja o nawe.” 10 O kahinda kau akīgūa thī magūrū-inī make, agīkua. Nao aanake magītoonya, makīmūkora akuīte, makīmuoya, magīthī, makīmūthika hakuhī na mūthuuriwe. 11 Naguo kanitha wothe, hamwe na andū arīa othe maiguire maūndū macio makīnyitwo nī guoya mūnene. 12 Na rīrī, atūmwō nīmaringire ciama nyingī, na makīonania morirū gatagatī-inī ka andū. Nao andū arīa othe metīkītie nīmagomanaga hamwe Gīthaku-inī gīa Solomoni. 13 Gūtīrī mūndū wacookire kūgeria gwīturanīra nao, o na gūtūka andū nīmamaheete gītīo mūno. 14 O na kūrī ūguo-rī, arūme na andū-a-nja aingī nīmetīkirie Mwathani, naguo mūigana wao ūkīongerereka. 15 Nī ūndū wa ūguo, andū nīmareehaga andū arīa arūaru njīra-inī, makamakomeria itanda na ibarī, nīguo naarī amwe ao mahutio nī kīruru gīa Petero. 16 Ningī andū aingī nīmonganaga hamwe moimīte matūūra-inī marīa

maathiūrūrūkiirie Jerusalemu, makareehaga andū ao arĩa arūaru, na arĩa maanyariiragwo nĩ ngoma thūku, nao othe makahonio. **17** Na rĩrĩ, mūthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mūnene na andū arĩa othe maakoragwo nake, arĩa maarĩ a thiritū ya Asadukai, makĩiyūrwo nĩ ũiru. **18** Makĩnyiita atūmwō, makĩmaikia njeera ĩrĩa ya mūingĩ. **19** No ũtukū-rĩ, mūraika wa Mwathani akĩhingūra mĩrango ya njeera, na akĩmoimia nja. **20** Akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mūrūgame hekarū-inĩ, mwĩre andū ũhorō wothe wa muoyo ũyũ mwerũ.” **21** Na rĩrĩ, ruoro rūgĩtema magĩtoonya hekarū-inĩ, na makĩambĩrĩria kūruta andū o ta ũrĩa meerĩtuo. Rĩrĩa mūthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mūnene na andū arĩa maakoragwo nake maakinyire-rĩ, magĩcookanĩrĩria Kĩama, kĩũngano gĩa athuuri othe a Isiraeli, na magĩtūmana njeera atūmwō magĩrwo. **22** No rĩrĩa thigari ciakinyire njeera-rĩ, itiamakorire kuo. Nĩ ũndũ ũcio, magĩcookia ũhorō makĩmeera atĩrĩ, **23** “Twakora mĩrango ya njeera ĩrĩ mĩhinge wega, nao arangĩri marũgamĩte mĩrango-inĩ; no twamĩhingūra, tūtinahora mūndũ kũu thĩinĩ.” **24** Rĩrĩa mūnene wa arangĩri a hekarū na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maiguire ũhorō ũcio makĩmaka na makĩrigwo nĩ ũrĩa gũgũikara. **25** Hĩndĩ ĩyo hagĩũka mūndũ, akiuga atĩrĩ, “Ta rorai! Andū arĩa mūraikirie njeera marũgamĩte hekarū-inĩ makĩruta andũ.” **26** Maigua ũguo, mūnene wa arangĩri a hekarū agĩthĩĩ na anene a thigari ciake na makĩrehe atūmwō. Matiigana kũhũthĩra hinya, tondũ nĩmetigagĩra andũ matikamahũũre na mahiga nyuguto. **27** Maarĩkia kũrehe atūmwō-rĩ, makĩmarũgamia mbere ya Kĩama nĩguo morio ciũria nĩ mūthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mūnene. **28** Nake akĩmeera

atĩrĩ, “Githĩ tũtiramũkaanirie biũ mũtikarutane na rĩĩtwa rĩĩrĩ, no rĩũ mũiyũrĩtie Jerusalemu ũrutani wanyu, na nĩmwĩrutaniĩrie gũtũma tũcookererwo nĩ thakame ya mũndũ ũcio.” 29 Petero na atũmwo acio angĩ magĩcookia atĩrĩ, “Ithuĩ no nginya twathĩkĩre Ngai gũkĩra gwathĩkĩra andũ! 30 Ngai wa maithe maitũ nĩariũkirie Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ, ũrĩa mworagire na ũndũ wa kũmwamba mũtĩ-igũrũ. 31 Ngai nĩamũtũgĩririe akĩmũiga guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo arĩ Mũthamaki na Mũhonokia nĩguo Isiraeli merire na marekerwo mehia. 32 Ithuĩ tũrĩ aira a maũndũ macio, nake Roho Mũtheru, ũrĩa Ngai aheete andũ arĩa mamwathĩkagĩra-rĩ, o nake nĩ mũira.” 33 Rĩrĩa maiguire ũguo makĩrakara mũno makĩenda kũmooraga. 34 No rĩrĩ, Mũfarisai wetagwo Gamalieli, mũrutani wa watho na watĩitwo nĩ andũ othe akĩrũgama Kĩama-inĩ, agĩathana atĩ andũ acio mambe moimio nja gwa kahinda kanini. 35 Nake akĩra Kĩama atĩrĩ, “Andũ aya a Isiraeli, cũraniai wega ũrĩa mũratanya gwĩka andũ aya. 36 Ihinda rĩhĩtũku mũndũ wetagwo Theuda nĩeyumĩririe agĩĩtuuaga atĩ we nĩ mũndũ ma, na akĩgĩa na arũmĩrĩri ta magana mana. Nĩooragirwo, nao arũmĩrĩri aake othe makĩhurunjwo na ũhoro ũcio wothe ũgĩtuĩka wa tũhũ. 37 Thuutha wake, Judasi ũrĩa woimĩte Galili akĩyũmĩria matukũ-inĩ ma kwĩyandĩkithia na agĩtongoria mbũtũ ya andũ nĩguo makararie watho. O nake akĩũragwo, na arũmĩrĩri aake othe makĩhurunjwo. 38 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, igũrũ rĩkoniĩ ũhoro ũyũ ngũmũtaara atĩrĩ, tiganai na andũ aya! Marekeei mathĩ! Nĩ ũndũ angĩkorwo muoroto kana ciĩko ciao ciumanĩte na ũmũndũ-rĩ, ũndũ

ũcio nĩũgũthira. **39** No angĩkorwo ũndũ ũyũ uumanĩte na Ngai, mũtingĩhota kũgirĩrĩria andũ aya; mũgwĩkora mũkĩhũũrana na Ngai.” **40** Nao magĩtĩkania na mũario yake. Nao magĩta atũmwo matoonye makĩmahũũrithia iboko. Magĩcooka makĩmaatha matikaarie thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ, magĩcooka makĩmarekereria mathiĩ. **41** Nao atũmwo makiuma Kĩama-inĩ makenete tondũ wa ũrĩa maatuĩtwo aagĩrĩru a gũconorithio nĩ ũndũ wa Rĩitwa rĩu. **42** Mũthenya o mũthenya, marĩ hekarũ-inĩ o na marĩ mĩcĩ-inĩ, matiigana gũtiga kũrutana na kũhunja ũhoru ũcio mwega atĩ Jesũ nĩwe Kristũ.

6 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio rĩrĩa mũigana wa arutwo wongererekaga-rĩ, Ayahudi amwe arĩa maaciarĩrwo kwa Ayunani nĩmatetirie Ayahudi a Kĩhibirania tondũ atumia ao a ndigwa matiagayagĩrwo irio rĩrĩa ikũgayanwo o mũthenya. **2** Nĩ ũndũ ũcio, atũmwo acio ikũmi na eerĩ magĩcookanĩrĩria arutwo othe hamwe na makĩmeera atĩrĩ, “Gũtiagĩrĩire tũtiganĩrie ũtungata wa kiugo kĩa Ngai nĩguo tũtungatage metha-inĩ. **3** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, thuurai andũ mũgwanja kuuma gatagatĩ-inĩ kanyu, andũ arĩa moĩkaine atĩ nĩ maiyũrĩtwo nĩ Roho, o na ũũgĩ, na nĩtũkũmehokera wĩra ũcio, **4** na ithuĩ tũrũmbũiye ũhoru wa mahooya na ũtungata wa kiugo.” **5** ũndũ ũcio moigire nĩwakenirie gĩkundi kũu gĩothe. Nao magĩthuura Stefano, mũndũ waiyũrĩtwo nĩ wĩtikio na Roho Mũtheru, na Filipu, na Porokoro, na Nikanora, na Timoni, na Paramena, na Nikola, mũndũ wa kuuma Antiokia ũrĩa wagarũrũkĩte agatuĩka Mũyahudi. **6** Makĩneana andũ acio kũrĩ atũmwo, nao atũmwo makĩmahoera na makĩmaigĩrĩra moko. **7** Nĩ

ũndũ ũcio kiugo kĩa Ngai gĩkĩhunja. Mũigana wa arutwo kũu Jerusalemu ũkĩongerereka mũno, nakĩo gĩkundi kĩnene kĩa athĩnjĩri-Ngai gĩgĩathĩkĩra ũhoro wa wĩtikio.

8 Na rĩrĩ, Stefano, mũndũ waiyũrĩtwo nĩ wega wa Ngai na ũhoti, nĩekire morirũ manene na akĩringa ciama gatagatĩ-inĩ ka andũ. **9** No rĩrĩ, nĩ kuoimĩrire ngarari kuuma kũrĩ andũ a Thunagogi ya Andũ arĩa Oohore (ta ũrĩa yetagwo), nao nĩ Ayahudi a kuuma Kurene na Alekisanderia o hamwe na mabũrũri ma Kilikia na Asia. Andũ aya makĩambĩrĩria gũkararania na Stefano, **10** no matingĩetiiririe ũũgĩ wake kana Roho ũrĩa aaragia naguo. **11** Hĩndĩ ĩyo makĩringĩrĩria andũ amwe na hito moige atĩrĩ, “Nĩtũiguĩte Stefano akĩaria ciugo cia kũruma Musa, o na Ngai.” **12** Nĩ ũndũ ũcio magĩtũma okĩrĩtwo nĩ andũ, na athuuri, na arutani a watho. Makĩnyiita Stefano makĩmũrehe mbere ya Kĩama. **13** Magĩcooka makĩrehe aira a maheeni, arĩa maarutire ũira makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndatigithagĩria kwaria agĩũkagĩrĩra handũ haha hatheru, o na gũũkĩrĩra watho. **14** Nĩgũkorwo nĩtũiguĩte akiuga atĩ Jesũ ũyũ wa Nazarethi nĩagatharia handũ haha, na agarũre mĩtugo ĩrĩa Musa aatũtigĩire.” **15** Andũ arĩa othe maarĩ Kĩama-inĩ magĩkũũrĩra Stefano maitho, nao makĩona ũthiũ wake ũtarĩ ta ũthiũ wa mũraika.

7 Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Thitango ici nĩ cia ma?” **2** Nake Stefano agĩcookia atĩrĩ, “Ariũ a Baba na maithe maitũ, ta thikĩrĩriai! Ngai mwene riiri nĩoimĩrĩire ithe witũ Iburahĩmu hĩndĩ ĩrĩa aatũũraga bũrũri wa Mesopotamia, atanathĩ gũtũũra bũrũri wa

Harani. **3** Akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Thaama uume bũrũri wanyu na ũtĩge andũ anyu, ũthĩĩ bũrũri ũrĩa ngaakuonia.’ **4** “Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akiuma bũrũri wa Akalidei agĩthĩĩ gũtũũra Harani. Thuutha wa gĩkuũ gĩa ithe, Ngai akĩmũruta kuo na agĩũka bũrũri ũyũ mĩtũũraga. **5** Ndaamũheire igai gũkũ, o na ikinya rĩmwe. No Ngai nĩamwĩrĩre atĩ we hamwe na njiaro ciake nĩmakegwatĩra bũrũri ũyũ, o na gũtuũka hĩndĩ ĩyo Iburahĩmu ndaarĩ na mwana. **6** Ngai eerire Iburahĩmu atĩrĩ: ‘Njiaro ciaku igaatũũra irĩ ng’eni bũrũri ũtarĩ wacio, kũrĩa igaatuuo ngombo na inyariirwo ihinda rĩa mĩaka magana mana.’ **7** Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, ‘No nĩngaherithia rũrĩrĩ rũu igaatungata irĩ ngombo; na thuutha ũcio-rĩ, nĩikoima bũrũri ũcio, nacio nĩikaahooya irĩ kũndũ gũkũ.’ **8** Hĩndĩ ĩyo nĩarĩkanĩire na Iburahĩmu kĩrĩkanĩro kĩa ũhoru wa kũrua. Nake Iburahĩmu agĩtuũka ithe wa Isaaka na akĩmũruithia thĩkũ ya kanana thuutha wa gũciarwo gwake. Thuutha-inĩ Isaaka agĩtuũka ithe wa Jakubu, nake Jakubu agĩtuũka ithe wa athuuri arĩa ikũmi na eerĩ. **9** “Na tondũ wa maguuka maitũ kũiguĩra Jusufu ũiru, nĩmamwendirie bũrũri wa Misiri agatuũke ngombo kuo. No Ngai aarĩ hamwe nake **10** na akĩmũhonokia mathĩĩna-inĩ make mothe. Nĩaheire Jusufu ũũgĩ na akĩmũhotithia atuũke wa kwendeka nĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri; nĩ ũndũ ũcio akĩmũtua wa gwathaga Misiri o na nyũmba yake yothe ya ũthamaki. **11** “Thuutha ũcio gũkĩgĩa ng’aragu bũrũri-inĩ wothe wa Misiri, na Kaanani, na ikĩrehe gũthĩĩnĩka kũingĩ mũno, namo maithe maitũ makĩaga irio. **12** Rĩrĩa Jakubu aiguire atĩ Misiri nĩ kwarĩ na ngano, agĩtũma

maithe maitũ kuo hĩndĩ ya mbere. **13** Na rĩrĩa maathiire riita rĩa keerĩ-rĩ, Jusufu akĩmenyithania kũrĩ ariũ a ithe, nake Firaũni akĩmenya ũhoru wa nyũmba ya Jusufu. **14** Thuutha wa ũguo-rĩ, Jusufu agĩtũmanĩra ithe Jakubu na nyũmba yake yothe moke, nao othe maarĩ andũ mĩrongo mũgwanja na atano. **15** Nake Jakubu agĩkũrũka, agĩthĩ Misiri, kũrĩa we na maithe maitũ maakuĩrĩire. **16** Mĩĩrĩ yao nĩyacookirio Shekemu na ĩgĩthikwo mbĩrĩra-inĩ ĩrĩa Ibrahĩmu aagũrĩte na mbeeca kuuma kũrĩ ariũ a Hamori kũu Shekemu. **17** “Rĩrĩa ihinda rĩakuhĩrĩirie rĩa Ngai kũhingia kĩiranĩro gĩake kũrĩ Ibrahĩmu-rĩ, mũigana wa andũ aitũ kũu Misiri nĩwongererekete mũno. **18** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki ũngĩ ũtooĩ ũhoru wa Jusufu agĩtuĩka wa gũthamaka Misiri. **19** Agĩka andũ aitũ ũũru mũno na akĩhinyĩrĩria maithe maitũ na ũndũ wa kũmaringĩrĩria na hinya mate tũkenge twao nĩgeetha tũkue. **20** “Ihinda-inĩ rĩu Musa nĩaciarirwo, nake aarĩ mwana mũthaka mũno. Akĩrererwo mũciĩ gwa ithe ihinda rĩa mĩeri ĩtatũ. **21** Rĩrĩa aigirwo nja-rĩ, mwarĩ wa Firaũni akĩmuoya akĩmũrera ta mwana wake. **22** Musa agĩthomithio na ũũgĩ wotho wa andũ a Misiri na aarĩ na hinya wa mĩario na ciĩko. **23** “Rĩrĩa Musa aakinyirie mĩaka mĩrongo ĩna-rĩ, agĩtua itua rĩa gũceerera andũ ao a Isiraeli. **24** Nĩonire mũndũ ũmwe wao akĩnyariirwo nĩ mũndũ wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ kũmũrĩria na akĩmũrĩhĩria na ũndũ wa kũũraga mũndũ ũcio Mũmisiri. **25** Musa eeciĩrĩtie atĩ andũ ao nĩmangĩonire atĩ Ngai nĩamũhũthagĩra nĩgeetha amahonokie, no-o matiamenyire ũguo. **26** Mũthenya ũyũ ũngĩ Musa agĩthĩ agĩkora andũ eerĩ a Isiraeli makĩrũa. Akĩgeria

kūmaiguithania akīmeeraga atīrī, ‘Andū aya, inyuī mūrī a ithe ūmwe; nī kīī kīratūma mwende gwīkana ūūru?’ 27 “No mūdū ūrīa wekīte ūcio ūngī ūūru agīikania Musa, akīmwīra atīrī, ‘Nūū wagūtuire mwathi na mūtuiithania wa maciira maitū? 28 Ūrenda kūnjūraga o ta ūrīa ūrooragire Mūmisiri ira?’ 29 Rīrīa Musa aiguire ūguo akīūra agīthīī būrūri wa Midiani, kūrīa aatūūrire arī ta mūgeni na akīgīa na ariū eerī. 30 “Na rīrī, mīaka mīrongo ĩna yarīkia gūthira-rī, mūraika akiumīrīra Musa arī nīnīmbī-inī cia mwaki iria ciakanaga kīhinga-inī kūu werū-inī hakuhī na Kīrīma gīa Sinai. 31 Rīrīa onire ūguo, akīgega nī kīrīa onire. Na rīrīa aakuhagīrīria nīguo one wega-rī, akīgua mūgambo wa Mwathani ūkiuga atīrī: 32 ‘Nīī nī nīī Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahīmu, na Isaaka, o na Jakubu.’ Musa akīinaina nī gwītīgīra na ndaigana kūrora. 33 “Nake Mwathani akīmwīra atīrī, ‘Ruta iraatū ciaku, nīgūkorwo hau ūrūgamīte nī handū hatheru. 34 Ti-itherū nīnyonete kūhinyīrīrio kwa andū akwa kūu būrūri wa Misiri. Nīnjiguīte gūcaaya kwao, na nīnjikūrūkīte thī nīguo ndīmohorithie. Rīu ūka nīngūgūtūma ūcooke Misiri.’ 35 “Ūyū nowe Musa ūrīa maaregete makiuga atīrī, ‘Nūū ūgūtūite mwathi witū na mūtūciirithia?’ Ngai we mwene nīamūtūmire atuīke mūnene na mūkūūri wao, na ūndū wa mūraika ūrīa wamuumīrīre kīhinga-inī. 36 Akīmatongoria makiuma Misiri na agīka morirū na akīringa ciama arī kūu Misiri, o na Iria-inī Itune, na ihinda rīa mīaka mīrongo ĩna kūu werū-inī. 37 “Ūyū nowe Musa ūrīa werire andū a Israeli atīrī, ‘Ngai nīakamūtūmīra mūnabii ta nīī kuuma kūrī andū anyu kīūmbe.’ 38 We aarī kīūngano-inī

kūu werū-inī, arī hamwe na mūraika ūrīa wamwarīirie
Kīrīma-inī gīa Sinai, na aarī hamwe na maithe maitū;
nake nīamūkīrire ciugo irī muoyo nīgeetha atūkinyīrie.
39 “No rīrī, maithe maitū nīmaregire kūmwathīkīra.
Handū ha ūguo-rī, o makīmūrega, na thīinī wa ngoro
ciao makīrīrīria gūcooka Misiri. **40** Nao makīra Harūni
atīrī, ‘Tūthondekere ngai iria irītūtongoragia. Nīgūkorwo
mūndū ūyū ūgwītwo Musa, ūrīa watūtongoririe tūkiuma
būrūri wa Misiri, tūtiū ūrīa onete!’ **41** Hīndī īyo nīguo
maathondekire mūhianano watariī ta njaū. Makīūrūtīra
magongona, na makīgīa na hīndī ya gūkūngūira kīrīa
maathondekete na moko mao. **42** No Ngai akīmahutatīra,
na akīmarekereria mahooyage ciūmbe cia igūrū. Ūhoro
ūyū ūtwaranīte na ūrīa kwandīkītwo ibuku-inī rīa
anabii, atīrī: “Nīmwandutīire magongona na maruta
mīaka mīrongo īna kūu werū-inī, inyuī nyūmba ya
Isiraeli? **43** Nīmūtūgīrītīe ihooero rīa Moleku, na
njata ya ngai yanyu īrīa ītagwo Refani, mīhianano īrīa
mwathondekire ya kūhooyaga. Tondū ūcio, nīngatūma
mūtahwo mūtwarwo’ kūhītūka Babuloni. **44** “Maithe
maitū maarī na hema īrīa yetagwo gīkaro kīa Ūira kūu
werū-inī. Nayo yathondeketwo o ta ūrīa Ngai eerīte
Musa, kūringana na mūhianīre ūrīa onete. **45** Maarīkia
kwamūkīra hema-rī, maithe maitū, matongoretio nī
Joshua magīka nayo rīrīa menyīitīire būrūri kuuma kūrī
ndūrīrī iria Ngai aarutūrīire ciehere mbere yao. Nayo
īgītūūra kūu būrūri ūcio o nginya hīndī ya Daudi, **46**
ūrīa wakenire nī gwītīkīrīka nī Ngai, na akīhooya etīkīrio
aakīre Ngai wa Jakubu gīkaro. **47** No Solomoni nīwe

wamwakĩire nyũmba. **48** “No rĩrĩ, Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno ndaikaraga nyũmba ciakĩtwo nĩ andũ. O ta ūrĩa mũnabii oigĩte atĩrĩ: **49** “Igũrũ nĩkwo gĩtĩ gĩakwa kĩa ūnene, nayo thĩ nĩ gaturwa ka makinya makwa. Ūngĩkĩnjakĩra nyũmba ya mũthemba ūrĩkũ? Ūguo nĩguo Mwathani ekũuria. Kana kĩhurũko gĩakwa kĩngĩkorwo kũ? **50** Githĩ ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe?’ **51** “Inyuĩ andũ aya aremi, o inyuĩ mũtarĩ aruu ngoro na matũ! Inyuĩ mũtariĩ o ta maithe manyu: Inyuĩ mũtũũraga mũreganĩte na Roho Mũtheru! **52** Nĩ kũrĩ mũnabii ūtaanyariirirwo nĩ maithe manyu? Mooragire o na andũ arĩa maarathire ūhoru wa gũũka kwa Ūrĩa Mũthingu. Na rĩu nĩmũmũkunyanĩire na mũkamũũraga; **53** o inyuĩ mwamũkĩrĩre watho ūrĩa waathanirwo kũgerera araika no mũkĩaga kũwathĩkĩra.” **54** Rĩrĩa maiguire maũndũ macio- rĩ, makĩrakara mũno, na makĩmũhagaranĩria magego. **55** No Stefano, aiyũrĩtwo nĩ Roho Mũtheru, Agĩcũthĩrĩria igũrũ akĩona riiri wa Ngai, na Jesũ arũgamĩte guoko-inĩ kwa ūrĩo kwa Ngai. **56** Akiuga atĩrĩ, “Onei, nĩndĩrona igũrũ rĩhingũkĩte nake Mũrũ wa Mũndũ arũgamĩte guoko- inĩ kwa ūrĩo kwa Ngai.” **57** Maigua ūguo makĩhumbĩra matũ mao, makĩhanyũka harĩ we makiugagĩrĩria na mũgambo mũnene. **58** makĩmũkururia, makĩmumia nja ya itũũra, na makĩambĩrĩria kũmũhũũra na mahiga nyuguto. Nao, aira makĩiga nguo ciao magũrũ-inĩ ma mwanake wetagwo Saũlũ. **59** Rĩrĩa maamũhũũraga na mahiga nyuguto, Stefano nĩahooire Ngai, akiuga atĩrĩ, “Mwathani Jesũ, amũkĩra roho wakwa.” **60** Agĩcooka agĩturia ndu,

akianirira, akiuga atiri, “Mwathani, ndukamoorie rihia riri.” Na aarikia kuuga uguo, agikoma.

8 Nake Saulu aari ho, na agitikira ati ooragwo. Muthenya ucio kanitha ukinyariirwo muno kuu Jerusalemu, nao andu othe o tiga atumwo makihurunjukira Judea na Samaria. **2** Andu etigiri Ngai magithika Stefano na makimucakaira muno. **3** No Saulu akiambirira kwananga kanitha. Aathiiaga nyumba o nyumba, akirutururaga arume na andu-a-nja, akimaikagia njeera. **4** Nao andu aria maahurunjito nimahunjirie kiugo kia Ngai o kuria guothe maathiiaga. **5** Filipu agikurika agithi itura riri Samaria, akihunja ugoro wa Kristu kuo. **6** Riria ikundi cia andu ciaiguire Filipu na ikona ciama iria aaringaga, othe magithikirira uria oigaga. **7** Ngoma thuku nicioimaga andu aingi igikayururukaga, na andu aingi maararite murimu wa gukua ciga, na andu aria maar onju makihonio. **8** Ni undu ucio gukigia na gikeno kinene itura-ini ru. **9** Na riri, itura-ini ru ni kwar na mundu wetagwo Simoni, nake niaragurite kwa ihinda na akagegia andu othe a Samaria. Nake nietiaga na ageetua ati aari mundu munene muno, **10** nao andu othe, aria anini na aria anene, makamuthikagirira na makoiga na mugambo munene atiri, “Mundu uyuni hinya wa ungai uria ukaine ta Hinya Munene.” **11** Maaturite mamuumaga thuutha tonduni namagegetie hinda ndaaya na uraguri wake. **12** No riria meetikirie Filipu akihunja Ugoro-uria-Mwega wa uthamaki wa Ngai na wa ritwa ria Jesu Kristu-ri, makibatithio, arume o hamwe na andu-a-nja. **13** Simoni we mwene agitikia na akibatithio. Nake

akĩrũmĩrĩra Filipu kũrĩa guothe aathiiaga, agegetio nĩ imenyithia cia hinya na ciama iria onaga. **14** Rĩrĩa atũmwo arĩa maarĩ kũu Jerusalemu maiguire atĩ andũ a Samaria nĩmetĩkĩrĩte kiugo kĩa Ngai-rĩ, makĩmatũmĩra Petero na Johana. **15** Nao maakinya kuo, makĩmahoera nĩguo maamũkĩre Roho Mũtheru, **16** tondũ nginya hĩndĩ ĩyo Roho Mũtheru ndaakoretwo aikũrũkĩire mũndũ o na ũmwe wao; tiga o kũbatithio maabatithĩtio thĩinĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ. **17** Hĩndĩ ĩyo Petero na Johana makĩmaigĩrĩra moko, nao makĩamũkĩra Roho Mũtheru. **18** Rĩrĩa Simoni onire atĩ Roho aaheanagwo na ũndũ wa kũigĩrĩrwo moko nĩ atũmwo-rĩ, akĩenda amahe mbeeca, **19** akiuga atĩrĩ, “Heei ũhoti ũyũ o na nĩ nĩgeetha ũrĩa wothe ndaigĩrĩra moko makwa akaamũkĩra Roho Mũtheru.” **20** Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mbeeca ciaku irothiranĩra hamwe nawe, nĩgũkorwo wĩciirĩtie no ũgũre kĩheo kĩa Ngai na mbeeca. **21** Wee ndũrĩ na handũ, o na ndũrĩ na igai ũtungata-inĩ ũyũ, tondũ ngoro yaku ti njagĩrĩru mbere ya Ngai. **22** Wĩrire waganu ũyũ na ũhooe Mwathani. Hihĩ nĩegũkũrekera nĩ ũndũ wa gũkorwo na rĩciiria ta rĩu ngoro-inĩ yaku. **23** Nĩgũkorwo nguona ũiyũrĩtwo nĩ marũrũ na ũgatuĩka ngombo ya mehia.” **24** Hĩndĩ ĩyo Simoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Hooerai harĩ Mwathani nĩgeetha ndikae gũkorwo nĩ ũndũ o na ũmwe wa macio mwa gweta.” **25** Rĩrĩa maarĩkirie kũheana ũira na kũhunjia kiugo kĩa Mwathani-rĩ, Petero na Johana magĩcooka Jerusalemu, o makĩhunjagia Ũhoro-ũrĩa-Mwega tũtũũra-inĩ tũingĩ twa Samaria. **26** Na rĩrĩ, mũraika wa Mwathani akĩra Filipu atĩrĩ, “Thĩĩ werekeire gũthini, ũkinye njĩra-

inĩ, njĩra ĩrĩa ya werũ-inĩ, ĩrĩa ĩikũrũkĩte kuuma Jerusalemu ĩgathiĩ nginya Gaza.” 27 Nĩ ũndũ ũcio akiumagara, na arĩ njĩra-inĩ agĩcemanania na Mũhabashi warĩ mũhakũre, mũndũ mũnene warĩ igweta ũrĩa warũgamĩrĩire kĩgĩĩna gĩa Kandake, mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Ahabashi. Mũndũ ũyũ aathiĩte Jerusalemu kũhooya Ngai; 28 na arĩ njĩra-inĩ akĩinũka, aaikarĩte ngaari-inĩ yake ya mbarathi agĩthoma ibuku rĩa Isaia ũrĩa mũnabii. 29 Roho akĩĩra Filipu atĩrĩ, “Thiĩ ngaari-inĩ ĩrĩa ya mbarathi ũikare hakuhĩ nayo.” 30 Hĩndĩ ĩyo Filipu akĩhanyũka nginya ngaari-inĩ ĩyo ya mbarathi, akĩigua mũndũ ũcio agĩthoma ibuku rĩa Isaia ũrĩa mũnabii, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũrataũkĩrwo nĩ ũhoru ũcio ũrathoma?” 31 Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ingĩtaũkĩrwo atĩa, tiga hagĩire mũndũ wa kũndaarĩria?” Nĩ ũndũ ũcio akĩĩra Filipu ahaice ngaari ĩyo ya mbarathi, aikaranie nake. 32 Mũndũ ũcio warĩ mũhakũre aathomaga gacunjĩ gaka ka Maandĩko: “Aatwarirwo o ta ng’onde gĩthĩnjĩro-inĩ, na o ta ũrĩa gatũrũme gakiraga ki karĩ mbere ya mũndũ ũrĩa ũrakenja guoya, noguo o nake ataatumĩrĩre kanua gake. 33 Nĩaconorithirio na ndaigana gũtuĩrwo ciira na kĩhoo. Nũũ ũngĩaria ũhoru wa njiaro ciake? Nĩgũkorwo muoyo wake nĩwehererio ũkiuma gũkũ thĩ.” 34 Mũndũ ũcio mũhakũre akĩũria Filipu atĩrĩ, “Ndagũthaitha, ta njĩra atĩrĩ, mũnabii araaria ũhoru wa ũ, nĩ ũhoru wake we mwene kana nĩ ũhoru wa mũndũ ũngĩ?” 35 Hĩndĩ ĩyo Filipu akĩrutia ũhoru hau, akĩmũhe ũhoru-ũrĩa-Mwega ũkoniĩ Jesũ. 36 Na marĩ njĩra-inĩ magĩthĩrĩ, magĩkinya handũ haarĩ na maaĩ, nake mũndũ ũcio warĩ mũhakũre akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora,

maaĩ nĩmo maya. Nĩ kĩĩ kĩngĩgĩria mbatithio?” 37 (Nake Filipu akiuga atĩrĩ, “Ũngĩtĩkia na ngoro yaku yothe, no ũbatithio.” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩnjĩtĩkĩtie atĩ Jesũ Kristũ nĩwe Mũrũ wa Ngai.)” 38 Nake agĩathana ngaari ĩyo ya mbarathi ĩrũgame. Hĩndĩ ĩyo Filipu na mũndũ ũcio mũhakũre magĩkũrũka, magĩtoonya maaĩ-inĩ, nake Filipu akĩmũbatithia. 39 Na rĩrĩa moimĩrire maaĩ-inĩ, Roho wa Mwathani o rĩmwe akĩoya Filipu, akĩmweheria, nake mũndũ ũcio mũhakũre akĩaga kũmuona rĩngĩ, no agĩthĩĩ na mbere na rũgendo akenete. 40 No Filipu nĩonekanire Azota, na agĩthĩĩ akĩhunjagia Ũhoro-ũrĩa-Mwega matũũra-inĩ mothe nginya agĩkinya Kaisarea.

9 Ihinda-inĩ o rĩu Saũlũ no eehĩtagĩra kũũraga arutwo a Mwathani. Agĩthĩĩ kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, 2 na akĩmũhooya marũa athĩĩ namo thunagogi-inĩ iria ciarĩ Dameski, nĩgeetha angĩkora andũ a Njĩra ĩyo kuo, marĩ arũme kana andũ-a-nja, amanyiite amatware Jerusalemu marĩ ohe. 3 Naarĩ rũgendo-inĩ aakuhĩrĩria Dameski-rĩ, o rĩmwe ũtheri ũkiuma na igũrũ, ũkĩmwarĩra mũena yothe. 4 Akĩgũa thĩ, na akĩĩgua mũgambo ũkĩmwĩra atĩrĩ, “Saũlũ, Saũlũ, ũũnyariiraga nĩkĩ?” 5 Saũlũ akĩũria atĩrĩ, “Nĩwe ũ, Mwathani?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩĩ Jesũ ũrĩa ũnyariiraga. 6 No rĩrĩ, rĩu ũkĩra ũtoonye itũũra rĩrĩ inene, na nĩũkwĩrwo ũrĩa wagĩrĩrwo nĩ gwĩka.” 7 Nao andũ arĩa maatwaranaga hamwe na Saũlũ makĩrũgama hau maagĩte ũrĩa mangiuga; o nĩmaiguire mũgambo no matiigana kuona mũndũ o na ũrĩkũ. 8 Nake Saũlũ agĩũkĩra, akĩrũgama, no rĩrĩa aahingũririe maitho ndoonaga o na hanini. Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyĩta guoko

makīmūtwarā Dameski. **9** Ihinda rīa matukū matatū aarī mūtumumu, na ndarī kīndū aarīaga kana akanyua. **10** Na rīrī, kūu Dameski nī kwarī na mūrutwo wetagwo Anania. Mwathani akīmwarīria na kīoneki, akīmwīra atīrī, “Anania!” Nake agīcookia atīrī, “Nī ūyū Mwathani.” **11** Nake Mwathani akīmwīra atīrī, “Thīi kwa Judasi o kūu njīra īrīa ītagwo Nūngarū, ūrie mūndū uumīte Tariso wītagwo Saūlū, nī ūndū nīkūhooya arahooya. **12** Nīonete mūndū kīoneki-inī wītagwo Anania agīūka kūmūigīrīra moko, nīguo acooke kuona.” **13** Anania akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, nīnjiguīte ūhorō mūingī ūkonīi mūndū ūcio, na maūndū maingī mooru marīa aneka andū aku arīa aamūre kūrīra Jerusalemu. **14** Na okīte gūkū arī na wathani kuuma kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene, nīgeetha anyiite andū arīa othe makayagīra rīitwa rīaku.” **15** No Mwathani akīra Anania atīrī, “Thīi, tondū ūndū ūcio nī kīndū gīakwa kīrīa ndīthuurīire gīa gūtwarā ūhorō wa rīitwa rīakwa kūrī andū-a-Ndūrīrī, na athamaki, o na kūrī andū a Isiraeli. **16** Nīngūmuonia ūrīa arī o nginya anyamaarīke nī ūndū wa rīitwa rīakwa.” **17** Hīndī īyo Anania agīthīi na agītoonya nyūmba īyo. Akīgīrīra Saūlū moko, akīmwīra atīrī, “Saūlū, mūrū wa Ithe witū, Mwathani, o we Jesū ūrīa ūrakuumīrīire ūrī njīra-inī ūgīūka gūkū, nīandūmīte nīguo ūcooke kuona, na ūiyūrio na Roho Mūtheru.” **18** O hīndī īyo, tūnyamū twahaanaga ta ngaracū tūkiūma maitho-inī ma Saūlū, tūkīgūa thī, nake akīhota kuona rīngī. Agīūkīra na akībatithio, **19** na aarīkia kūrīa irio, akīgīa na hinya. Saūlū agīkara mīthenya īigana ūna marī hamwe na arutwo kūu Dameski. **20** Na

hĩndĩ ĩyo akĩambĩrĩria kũhunja thunagogi-inĩ atĩ Jesũ nĩ Mũrũ wa Ngai. **21** Andũ othe arĩa maamũiguire makĩgega makĩũria atĩrĩ, “Githĩ mũndũ ũyũ tiwe ũraagithĩtie andũ thayũ kũu Jerusalemu gatagatĩ-inĩ ka arĩa makayagĩra rĩtwa rĩu? Na githĩ ndokĩte gũkũ nĩgeetha amanyiite amatware marĩ ohe kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene?”

22 Nowe Saũlũ agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya, na akĩgegia Ayahudi arĩa maatũũrĩte kũu Dameski na ũndũ wa kũmaiguithia na ma atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. **23** Thuutha wa mũthenya mũingĩ gũthira, Ayahudi magĩcookania ndundu mamũũrage, **24** no Saũlũ akĩmenya mũbango ũrĩa maarĩ nago. Mũthenya na ũtukũ maaikaraga mamuoheirie ihingo-inĩ cia itũũra inene nĩguo mamũũrage. **25** No arũmĩrĩri aake makĩmuoya ũtukũ, makĩmũharũrũkia arĩ gĩkabũ-inĩ mamũgereirie mwanya warĩ rũthingo-inĩ. **26** Hĩndĩ ĩrĩa aakinyire Jerusalemu, akĩgeria kwĩgwatania na arutwo, no othe nĩmamwĩtigagĩra, tondũ matietikagia atĩ kũna aarĩ mũrutwo. **27** No Baranaba akĩmuoya akĩmũtwara kũrĩ atũmwo. Akĩmeera ũrĩa Saũlũ oonire Mwathani arĩ rũgendo-inĩ rwake, na ũrĩa Mwathani aamwarĩirie, na ũrĩa aahunjirie kũu Dameski thĩinĩ wa rĩtwa rĩa Jesũ ategwĩtigĩra. **28** Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ agĩkara na atũmwo, na agaceeraga kũu Jerusalemu, akĩaragia na ũcamba thĩinĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani, ategwĩtigĩra. **29** Ningĩ nĩaaragia na agakararanagia na Ayahudi arĩa maaciarĩirwo kwa Ayunani, no nao makageria ũrĩa mangĩmũũraga. **30** Rĩrĩa ariũ na aarĩ a Ithe witũ maamenyire ũguo, makĩmuoya, makĩmũikũrũkia nginya Kaisarea, makĩmũtũma Tariso. **31** Hĩndĩ ĩyo kanitha wa Judea guothe, na Galili, na Samaria

ũgĩkenera ihinda rĩa thayũ. Nĩwongereirwo hinya; na ũkũmĩrĩrio nĩ Roho Mũtheru, na ũkĩongererwo andũ, nao magĩtũũra metigĩrĩte Mwathani. **32** Na rĩrĩ, rĩrĩa Petero aaceeraga kũndũ na kũndũ bũrũri-inĩ, nĩathiire gũceerera andũ arĩa aamũre a kũu Lida. **33** Arĩ kũu agĩkora mũndũ wetagwo Ainea warĩ na mũrimũ wa gũkua ciĩga, na aatũũrĩte akomete gĩtanda-inĩ ihinda rĩa mĩaka ĩnana. **34** Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ainea, Jesũ Kristũ nĩakũhonia. Ũkĩra ũkũnje kĩbarĩ gĩaku.” O hĩndĩ ĩyo Ainea akĩrũgama. **35** Andũ othe arĩa maatũũraga Lida na Sharoni makĩmuona na makĩgarũrũkĩra Mwathani. **36** Kũu Jopa nĩ kwarĩ mũrutwo wetagwo Tabitha (narĩo rĩĩtwa rĩu rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga Dorokasi), nake aatũũrĩte ekaga maũndũ mega, na agateithagia athĩini. **37** O ihinda-inĩ rĩu nĩarũarire na agĩkua, naguo mwĩrĩ wake ũgĩthambio, ũkĩigwo nyũmba ya igũrũ. **38** Lida kwarĩ hakuhĩ na Jopa; nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa arutwo maaiguire atĩ Petero aarĩ kũu Lida, magĩtũma andũ eerĩ makamũringĩrĩrie mamwĩre atĩrĩ, “Twagũthaitha ũka narua!” **39** Nake Petero agĩthĩĩ hamwe nao, na aakinya agĩtwarwo nyũmba ya igũrũ. Atumia othe a ndigwa makĩrũgama, makĩmũthiũrũrũkĩria makĩrĩraga, na makĩmuonagia kanjũ na nguo ingĩ iria Dorokasi aatumĩte rĩrĩa aarĩ nao. **40** Nake Petero akĩmeera othe moime nja ya nyũmba; agĩcooka agĩturia maru akĩhooya Ngai. Agĩcooka akĩgarũrũkĩra mũtumia ũcio wakuĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tabitha, ũkĩra,” nake Tabitha akĩhingũra maithe, na oona Petero, agĩtiira. **41** Nake Petero akĩmũnyiita guoko, akĩmũrũgamia. Agĩcooka agĩta andũ arĩa meetĩkĩtie, na atumia acio a ndigwa,

akīmūneana kūrī o arī muoyo. **42** Naguo ūhoru ūcio ūkīmenyeka Jopa guothe, nao andū aingī magītīkia Mwathani. **43** Nake Petero agīkara Jopa mīthenya mīingī kwa mūdū wetagwo Simoni, ūrīa warī mūtanduki wa njūūa.

10 Na rīrī, kūu Kaisarea nī kwarī mūdū wetagwo Korinelio, ūrīa warī mūnene-wa-thigari-igana rīmwe cia mbūtū irīa yoikaine ta Mbūtū ya Italia. **2** Mūdū ūcio na andū othe a nyūmba yake nīmeyamūrīire Ngai na makamwītigagīra; nake nīaheanaga indo ciake na ūtaana kūrī andū arīa maarī abatari na nīahooyaga Ngai kaingī. **3** Mūthenya ūmwe ta thaa kenda cia mīaraho-rī, akīona kīoneki. Akīona mūraika wa Ngai wega, ūrīa wokire harī we na akīmwīra atīrī, “Korinelio!” **4** Korinelio akīmūrora aiyūrītwo nī guoya, akīūria atīrī, “Nī kī Mwathani?” Nake mūraika akīmūcookeria atīrī, “Mahooya maku na indo iria ūheete andū arīa athīni nīikinyīte igūrū kūrī Ngai rīrī iruta rīa kūrīrīkanwo. **5** Na rīrī, tūma andū mathīi Jopa magīire mūdū wīttagwo Simoni, na nowe wīttagwo Petero. **6** Araikara gwa Simoni ūria mūtanduki wa njūūa, o ūrīa nyūmba yake irī rūtēre-inī rwa iria.” **7** Rīrīa mūraika ūcio wamwarīire aathiire, Korinelio agīita ndungata ciake igīrī na mūthigari ūmwe weamūrīire Ngai, na aarī ūmwe wa andū arīa maamūtungatagīra. **8** Akīmeera ūrīa wothe kwahanīte agīcooka akīmatūma Jopa. **9** Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīire ta thaa thita cia mūthenya marī njīra-inī makuhīrīire itūūra rīu-rī, Petero akīhaica nyūmba-igūrū nīgeetha akahooe Ngai. **10** Nake akīigua aahūūta na akībatario nī kīndū gīa kūrīa, na rīrīa irio ciarugagwo-rī,

akigocerera. **11** Nake akiona igurũ rihingurĩtwo na kindũ gĩatarĩ ta gĩtama kinene gĩkĩharũrũkio thĩ kinyiitĩtwo mĩthia ña. **12** Nakĩo kĩarĩ na nyamũ cia mĩthemba yothe ya iria irĩ magurũ mana, o na nyamũ iria itaambaga thĩ, o na nyoni cia rĩera-inĩ. **13** Hĩndĩ ñyo mũgambo ũkĩmwĩra atĩrĩ, “Petero, ũkĩra. Thĩnja na ũrĩe.” **14** Petero agĩcookia atĩrĩ, “Aca, Mwathani! Ndirĩ ndarĩa kindũ gĩtarĩ kĩamũre, kana kindũ kĩrĩ thaahu.” **15** Mũgambo ũkĩmwarĩria riita rĩa keerĩ ũkĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkanoige kindũ o na kĩrĩkũ kĩrĩa Ngai atheretie atĩ ti kĩamũre.” **16** Ũndũ ũyũ wekĩkire maita matatũ, na o rĩmwe gĩtama kũu gĩgĩcookio na igurũ. **17** Na rĩrĩa Petero eeyũragia gĩtũmi gĩa kĩoneki kũu ooneterĩ, andũ arĩa maatũmĩtwo nĩ Korinelio makĩona harĩa nyũmba ya Simoni yarĩ, na makĩrũgama hau kĩhingo-inĩ. **18** Magĩtana, makĩũria kana Simoni ũrĩa wĩtagwo Petero aakaraga kũu. **19** Na rĩrĩa Petero eeciiragia ũhoru wa kĩoneki kũu, Roho akĩmwĩra atĩrĩ, “Simoni, harĩ na andũ atatũ maragũcaria. **20** Nĩ ũndũ ũcio, ũkĩra ũikũrũke, ũthĩĩ nao na ndũkagĩe na nganja nĩgũkorwo nĩ nĩĩ ndĩmatũmĩte.” **21** Petero agĩikũrũka, akĩira andũ acio atĩrĩ, “Nĩ nĩĩ mũndũ ũcio mũracaria. Mũũkĩte nĩkĩ?” **22** Nao andũ acio magĩcookia atĩrĩ, “Tuumĩte gwa Korinelio, ũrĩa mũnene-wa-thigari-igana rĩmwe. Nĩ mũndũ mũthingu na mwĩtigĩri-Ngai, na nĩatĩitwo nĩ Ayahudi othe. Mũraika mũtheru aramwĩrĩre atũmane ũthĩĩ gwake mũcĩĩ nĩgeetha aigue ũrĩa ũrenda kuuga.” **23** Hĩndĩ ñyo Petero akĩira andũ acio matoonye nyũmba matũke agenĩ aake. Mũthenya ũyũ ũngĩ warũmĩrĩre Petero agĩthĩĩ nao, na ariũ a Ithe witũ amwe kuuma Jopa

magĩthĩĩ nake. **24** Naguo mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩire magĩkinya Kaisarea. Korinelio agĩkorwo ametereire na eetĩte andũ a nyũmba yake na arata a hakuhĩ. **25** Na rĩrĩa Petero aatoonyaga nyũmba, Korinelio akĩmũtũnga na akĩgũithia magũrũ-inĩ make amwĩnyiihĩrie. **26** No Petero akĩmũũkĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũgama, nĩ ndĩ o mũndũ o na nĩ.” **27** O makĩaragia-rĩ, Petero agĩtoonya thĩĩnĩ na agĩkora gĩkundi kĩnene kĩa andũ. **28** Akĩmeera atĩrĩ: “Inyuĩ nĩmũũĩ wega atĩ Mũyahudi ndetĩkĩrĩtio nĩ watho kũgwatanĩra na mũndũ wa Ndũrĩrĩ o na kana kũmũceerera. No Ngai nĩanyonetie atĩ ndiagĩrĩirwo nĩ kuuga atĩ mũndũ o na ũrĩkũ ti mwamũre kana atĩ arĩ na thaahu. **29** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa ndĩratũmanĩirwo, ndĩrokire itegũkararia. Njĩtikĩria ngũũrie kĩrĩa kĩratũmire ũndũmanĩire?” **30** Nake Korinelio akĩmũcookeria atĩrĩ: “Matukũ mana mahĩtũku, ndaarĩ thĩĩnĩ wa nyũmba yakwa ngĩhooya ithaa-inĩ ta rĩrĩrĩ rĩa thaa kenda cia mĩaraho. Mũndũ warĩ na nguo ciahenagia akĩrũgama o rĩmwe mbere yakwa, **31** akĩnjĩira atĩrĩ, ‘Korinelio, Ngai nĩaiguĩte mahooya maku, na nĩaririkanĩte iheo ciaku iria wanahe athĩĩni. **32** Nĩ ũndũ ũcio tũmana Jopa wĩtĩrwo Simoni ũrĩa wĩtagwo Petero, nake nĩ mũgeni gwa Simoni ũrĩa mũtanduki wa njũũa, ũrĩa ũikaraga rũtere-inĩ rwa iria.’ **33** Nĩ ũndũ ũcio nĩndagũtũmanĩire o hĩndĩ ĩyo, na nĩ weka wega nĩ ũndũ wa gũũka. Rĩu ithuĩ ithuothe tũrĩ haha mbere ya Ngai nĩgeetha tũthikĩrĩrie ũrĩa wothe Mwathani agwathĩte ũtwĩre.” **34** Nake Petero akĩambĩrĩria kwaria, akiuga atĩrĩ: “Rĩu nĩndamenya kũna ũrĩa arĩ ma atĩ Ngai ndarĩ mũthutũkanio. **35** no atĩ nĩetĩkagĩra andũ

kuuma ndūrīrī-inī ciothe arīa mamwītīgagīra na mageeka ūrīa kwagīrīire. **36** Inyuī nīmūūī ndūmīrīri īrīa Ngai aatūmīire andū a Isiraeli, akīaria ūhoru mweya wa thayū na ūndū wa Jesū Kristū, ūrīa arī we Mwathani wa andū othe. **37** Inyuī nīmūūī ūrīa gwekīkire kūu Judea guothe, kwambīrīria Galili thuutha wa ūbatithio ūrīa Johana aahunjagia, **38** ūrīa Ngai aaitīrīire Jesū wa Nazarethi Roho Mūtheru o na hinya, na ūrīa aathiiaga agīkaga wega na akīhonagia andū arīa maahatīrīirio nī hinya wa mūcukani, tondū Ngai aarī hamwe nake. **39** “Ithuī tūrī aira a maūndū marīa mothe eekire thīinī wa būrūri wa Ayahudi o na Jerusalemu. Nīmamūūragire na njīra ya kūmwamba mūtī-igūrū. **40** No mūthenya wa gatatū Ngai akīmūrīūkia kuuma kūrī arīa akuū na agītūma onekane kūrī andū. **41** We ndonirwo nī andū othe, o tiga aira arīa Ngai aathuurīte: akīonwo nī ithuī, o ithuī twarīianīire na tūkīnyuuanīra nake aarīkia kūrīūka kuuma kūrī arīa akuū. **42** Nīatwathire tūhunjīrie andū na tūrute ūira atī we nī we Ngai aamūrīre atuīke mūtuanīri-ciira wa andū arīa marī muoyo na arīa makuīte. **43** Anabii othe nīmaheanaga ūira wa ūhoru wake atī mūndū ūrīa wothe ūkaamwītīkia nīakamūkīra ūrekeri wa mehia na ūndū wa rītwa rīake.” **44** Na Petero o akīaragia ciugo iciorī, Roho Mūtheru agīkūrūkīra andū arīa othe maiguire ndūmīrīri īyo. **45** Nao andū arīa meetīkītīe, a thiritū ya arīa maruaga, arīa mokīte na Petero makīgega mona atī kīheo kīa Roho Mūtheru nīgīaitīrīirio andū-a-Ndūrīrī o nao. **46** Nīgūkorwo nīmamaiguire makīaria na thiomi makīgoocaga Ngai. Hīndī īyo Petero akīūria atīrī, **47**

“Harĩ mũndũ ũngĩgiria andũ aya mabatithio na maaĩ? Andũ aya nĩmamũkĩra Roho Mũtheru o ta ithuĩ.” 48 Nĩ ũndũ ũcio agĩathana mabatithio thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ Kristũ. Magĩcooka makĩũria Petero aikaranie nao ihinda rĩa mĩthenya mĩnini.

11 Na rĩrĩ, atũmwo, na ariũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa maarĩ Judea guothe makĩigua atĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra kiugo kĩa Ngai. 2 Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa Petero aambatire agĩthĩ Jerusalemu, andũ arĩa meetĩkĩtie a thiritũ ya arĩa maruaga makĩmũrũithia 3 makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩwatoonyire nyũmba ya andũ arĩa mataruaga, na ũkĩrĩanĩra nao.” 4 Nowe Petero akĩambĩrĩria kũmataarĩria maũndũ mothe wega o ta ũrĩa meekĩkĩte, akĩmeera atĩrĩ: 5 “Ndaarĩ itũũra-inĩ rĩa Jopa ngĩhooya Ngai, na rĩrĩa ndaagoocereire-rĩ, ngĩona kĩoneki. Ngĩona kĩndũ gĩatarĩ ta gĩtama kĩnene gĩkĩharũrũkio kuuma igũrũ na mĩthia yakĩo ãna, na gĩgĩkũrũka o harĩa ndaarĩ. 6 Ndaacũthĩrĩria thĩinĩ wakĩo ngĩona nyamũ cia thĩ iria irĩ magũrũ mana, na nyamũ cia gĩthaka, na nyamũ iria itambaga thĩ na nyoni cia rĩera-inĩ. 7 Ngĩcooka ngĩigua mũgambo ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Petero, ũkĩra. Thĩnja, na ũrĩe!’ 8 “Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, ‘Aca, Mwathani! Gũtirĩ kĩndũ gĩtarĩ kĩamũre kana kĩrĩ thaahu kĩrĩ gĩatoonya kanua gakwa.’ 9 “Naguo mũgambo ũcio ũkĩaria riita rĩa keerĩ kuuma igũrũ ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ndũkanoige kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩrĩa Ngai atheretie atĩ ti kĩamũre.’ 10 ũndũ ũyũ wekĩkire maita matatũ, nakĩo gĩtama kũ gĩkĩguucio na igũrũ. 11 “O hĩndĩ ĩyo andũ atatũ arĩa maatũmĩtwo kũrĩ nĩ kuuma Kaisarea magĩkinya nyũmba-inĩ ĩrĩa

ndaikaraga. **12** Nake Roho akĩnjĩra thiĩ nao na ndikagĩe na ngaanja. Nao ariũ a Ithe witũ aya atandatũ tũgĩthiĩ nao na tũgĩtoonya nyũmba ya mũndũ ũcio. **13** Nake agĩtwĩra ũrĩa oimĩrĩrwo nĩ mũraika arĩ gwake nyũmba, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Tũmana Jopa wĩtĩrwo Simoni ũrĩa wĩtagwo Petero. **14** Nĩegũkũrehera ndũmĩrĩri ĩrĩa ĩgũtũma wee na nyũmba yaku yothe mũhonoke.’ **15** “Na rĩrĩa ndaambĩrĩrie kwaria-rĩ, Roho Mũtheru akĩmaikũrũkĩra o ta ũrĩa aatũikũrũkĩre hĩndĩ ya mbere. **16** Hĩndĩ ĩyo ngĩririkana ũrĩa Mwathani oigĩte atĩrĩ, ‘Johana aabatithanagia na maaĩ, no inyuĩ mũkaabatithio na Roho Mũtheru.’ **17** Angĩkorwo Ngai nĩamaheire kĩheo o kĩrĩa aatũheire ithuĩ andũ arĩa twetĩkirie Mwathani Jesũ Kristũ-rĩ, nĩ ndaarĩ ũũ nĩguo ndĩciirie atĩ no ngararie Ngai?” **18** Rĩrĩa maaiguire ũguo, magĩtiga ngarari na makĩgooca Ngai, makiuga atĩrĩ, “Gwakorwo nĩ ũguo-rĩ, Ngai nĩakinyĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao ũhoru wa kwĩrira nĩguo magĩe na muoyo.” **19** Na rĩrĩ, andũ arĩa maahurunjũkire nĩ ũndũ wa kũnyariirwo thuutha wa kũũragwo gwa Stefano magĩthiĩ o nginya Foinike, na Kuporo, na Antiokia, no matiahunjagĩria andũ angĩ ũhoru tiga o Ayahudi oiki. **20** O na kũrĩ o ũguo, andũ amwe ao, arĩa moimĩte Kuporo, na Kurene, magĩthiĩ Antiokia na makĩambĩrĩria kwarĩria Ayunani o nao, makĩmahunjĩria ũhoru mwega ũkonĩ Mwathani Jesũ. **21** Guoko kwa Mwathani kwarĩ hamwe nao; na andũ aingĩ magĩtĩkia makĩgarũrũkĩra Mwathani. **22** Nayo ngumo ya maũndũ macio igĩkinyĩra andũ a kanitha ũrĩa warĩ kũu Jerusalemu; nao magĩtũma Baranaba athiĩ Antiokia. **23** Rĩrĩa aakinyire na akĩona ũira wa wega wa

Ngai, agĩkena na akĩmomĩrĩria marĩ othe, atĩ maikarage maathĩkĩire Mwathani na ngoro ciao ciothe. **24** Baranaba aarĩ mũndũ mwega waiyũrĩtwo nĩ Roho Mũtheru na warĩ na wĩtikio, nao andũ aingĩ magĩitĩkia Mwathani. **25** Nake Baranaba agĩthiĩ Tariso gũcaria Saũlũ, **26** na rĩrĩa aamuonire akĩmũrehe Antiokia. Nĩ ũndũ ũcio kwa ihinda rĩa mwaka ũmwe Baranaba na Saũlũ makĩgomana na kanitha na makĩruta andũ aingĩ. Kũu Antiokia nĩkuo arutwo meetirwo Akristiano riita rĩa mbere. **27** Ihinda-inĩ rĩu anabii amwe magĩkũrũka kuuma Jerusalemu nginya Antiokia. **28** Ūmwe wao wetagwo Agabo akĩrũgama, na nĩ ũndũ wa kũmenyithio nĩ Roho Mũtheru, akĩratha atĩ nĩ gũkũgĩa ng'aragu nene Roma guothe. (Ūndũ ũcio wekĩkire hĩndĩ ya wathani wa Kilaudio.) **29** Nao arutwo, magĩciiria kũheana ũteithio nĩ ũndũ wa ariũ a Ithe witũ arĩa maatũũraga kũu Judea, o ta ũrĩa mũndũ aahotithĩtio. **30** Nĩmekire ũndũ ũcio, makĩnengera Baranaba na Saũlũ iheo ciao matwarĩre athuuri a kanitha.

12 Na rĩrĩ, ihinda-inĩ rĩu nĩguo Mũthamaki Herode aanyiitire andũ amwe a kanitha, arĩ na muoroto wa kũmanyariira. **2** Akĩũragithia Jakubu, mũrũ wa nyina na Johana na rũhiũ rwa njora. **3** Na rĩrĩa oonire ũhoru ũcio nĩwakenia Ayahudi-rĩ, akĩnyitithia Petero o nake. Ūndũ ũcio wekĩkire hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Mĩgate Ītarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũĩmbia. **4** Aarĩkia kũmũnyitithia, akĩmũikia njeera akĩmũneana arangĩrwo nĩ ikundi inya cia thigari, o gĩkundi kĩrĩ gĩa thigari inya. Herode eendaga amũrehe mbere ya mũingĩ thuutha wa Gĩathĩ gĩa Bathaka. **5** Nĩ ũndũ ũcio Petero akĩhingĩrwo njeera, no kanitha

nīwahooyaga Ngai ūtegūtigithīria nī ūndū wake. **6** Na ūtukū ūrīa Herode aarokaga kūmūtware agaciirithio, Petero aakomete gatagatī ga thigari igīrī, ohetwo na mīnyororo īrī, nacio thigari igīrī ikarūgama kīhingo-inī irangīrite. **7** Na rīrī, o rīmwe mūraika wa Mwathani akīmumīrīra naguo ūtheri ūkīara kanyūmba kau aarī. Mūraika ūcio akīringaringa Petero mwena na akīmūkīria, akīmwīra atīrī, “Ūkīra narua!” Nayo mīnyororo īrīa oohetwo nayo moko īkīgūa thī. **8** Mūraika ūcio agīcooka akīmwīra atīrī, “Wihumbe nguo ciaku na wīkīre iraatū.” Nake Petero agīka o ūguo. Mūraika ūcio akīmwīra atīrī, “Wihotore nguo yaku na ūnūmīrīre.” **9** Petero akīmūrūmīrīra, makiuma nja ya njeera, no ndaamenyaga atī ūndū ūcio mūraika eekaga warī ūndū wa ma; eeciiragia atī nī kīoneki oonaga. **10** Makīhītūka arangīri a mbere na a keerī na magīkinya kīhingo-inī gīa kīgera kīrīa gīa gūtoonya itūūra inene. Nakīo kīhingo kīu gīkīhingūra nī ūndū wao, nao makīgerera ho. Rīrīa maathiire ūraihi wa gacīra kamwe-rī, o rīmwe mūraika ūcio akīmūtiga. **11** Nake Petero akīīgua, na akiuga atīrī, “Rīu nīndamenya hatarī nganja atī Mwathani nīegūtūmīte mūraika wake aahonokie kuuma moko-inī ma Herode na kuuma kūrī maūndū marīa mothe andū a Ayahudi matanyīte kuona.” **12** Na rīrīa aguūkīrwo nī ūhoro ūcio, agīthīi kwa Mariamu ūrīa warī nyina wa Johana, na nowe wetagwo Mariko, na nīkuo andū aingī monganīte makīhooya Ngai. **13** Petero akīringaringa mūrango wa nja, nake mūrītu warutaga wīra kuo wetagwo Roda agīūka kūhingūra. **14** Rīrīa aaguire mūgambo wa Petero, akīyūrwo nī gīkeno kīnene

akīaga kūhingūra mūrango akīhündūka ateng’erete, akīanīrīra, akiuga atīrī, “Petero arī mūrango-inī!” **15** Nao makīmwīra atīrī, “Wee nī kūgūrūka ūgūrūkīte.” Rīrīa aakīrīrīrie agwatīrie kuuga atī ūguo nīguo kwarī, makiuga atīrī, “No nginya akorwo nī mūraika wake.” **16** Nowe Petero agīthī na mbere kūringaringa mūrango, na rīrīa maahingūrire makīona nīwe, makīgega. **17** Petero akīmakiria na guoko na akīmataarīria ūrīa Mwathani aamūrūtīte njeera. Akīmeera atīrī, “Īrai Jakubu na ariū na aarī a Ithe witū ūhoru ūcio,” agīcooka agīthī kündū kūngī. **18** Rūciinī gwakīa, nī kwagīre na ngūi nene gatagatī-inī ga thigari nī kūrigwo nī ūrīa gwekīkīte ūhoru ūkonī Petero. **19** Thuutha wa Herode gūcaria Petero na kūmwaga-rī, agīciirithia thigari, na agīathana atī ciūrāgwo. Herode agīcooka akiuma Judea agīthī Kaisarea, agīkara kuo kwa ihinda inini. **20** Na rīrī, nīatūūrīte ahaaranīte na andū a Turo na a Sidoni, no o magīcookanīrīra hamwe magīetha ūrīa mangāranīrie nake. Na maarīkia kūnyitwo mbaru nī Bulasito, ūrīa warī ndungata njīhokeku ya mūthamaki-rī, makīhooya kūgīe na thayū, tondū būrūri wa mūthamaki ūcio nīguo wamaheaga irio. **21** Na mūthenya ūrīa waraārīrio wakinya-rī, Herode akīhumba nguo ciake cia ūthamaki, na agīkarīra gītī gīake kīa ūnene, akīarīria andū acio. **22** Nao makīanīrīra makiuga atīrī, “Ūcio nī mūgambo wa ngai, ti mūgambo wa mūdū.” **23** O rīmwe mūraika wa Mwathani akīringa Herode nī ūndū wa kwaga kūgoocithia Ngai, nake akīrīo nī igunyū, agīkua. **24** No kiugo kīa Ngai gīgīkīrīrīria kuongerereka na gūtheerema. **25** Rīrīa Baranaba na Saūlū maarīkirie ūtungata wao-rī,

magĩcooka kuuma Jerusalemu, na magĩcooka na Johana, na nowe wetagwo Mariko.

13 Na rĩrĩ, kanitha-inĩ wa Antiokia nĩ kwarĩ na anabii na arutani: nao nĩo Baranaba, na Simeoni ũrĩa wetagwo na rĩitwa rĩngĩ Nigeri, na Lukio ũrĩa woimĩte Kurene, na Manaeni (ũrĩa wareranĩirio na Herode ũrĩa mũthamaki), o na Saũlũ. **2** Rĩrĩa mahooyaga Mwathani mehingĩte kũrĩa irio, Roho Mũtheru akiuga atĩrĩ, “Nyamũrĩrai Baranaba na Saũlũ nĩ ũndũ wa wĩra ũrĩa ndĩmetĩre.” **3** Nĩ ũndũ ũcio thuutha wa kwĩhinga kũrĩa irio na kũhooya Ngai, makĩmaigĩrĩra moko, na makĩmatũma mathiĩ. **4** Andũ acio eerĩ, matũmĩtwo nĩ Roho Mũtheru, magĩthiĩ nginya Seleukia na makĩhaica marikabu makiuma kũu magĩthiĩ nginya Kuporo. **5** Rĩrĩa maakinyire Salamisi, makĩhunja kiugo kĩa Ngai thunagogi-inĩ cia Ayahudi. Nake Johana aarĩ hamwe nao arĩ ta mũteithia wao. **6** Magĩthiĩ matuĩkanĩirie gĩcigĩrĩra kũu gĩothe nginya magĩkinya Pafo. Kũu magĩkora Mũyahudi warĩ mũragũri na mũnabii wa maheeni wetagwo Bari-Jesũ, **7** nake aatungatagĩra barũthi ũrĩa wetagwo Serigio Paũlũ. Barũthi ũcio warĩ mũndũ mũũgĩ, agĩtũmanĩra Baranaba na Saũlũ tondũ nĩendaga kũigua kiugo kĩa Ngai. **8** No rĩrĩ, Elumo ũcio mũragũri (amu ũguo nĩguo rĩitwa rĩake riugĩte) akĩmakararia na akĩgeria kũgarũra barũthi ũcio nĩgeetha ndagetĩkie. **9** Hĩndĩ ĩyo Saũlũ, ũrĩa wetagwo na rĩitwa rĩngĩ Paũlũ aiyũrĩtwo nĩ Roho Mũtheru, agĩkũrĩra Elumo maitho, akĩmwĩra atĩrĩ, **10** “Wee ũrĩ mwana wa mũcukani na ũrĩ thũ ya maũndũ marĩa mothe mega! Ũiyũrĩtwo nĩ mũthemba yothe ya maheeni na waara. Ndũrĩ hĩndĩ

ũgaatiga kuogomia njĩra iria ciagĩĩire cia Mwathani? **11** Na rĩrĩ, guoko kwa Mwathani nĩgũgũkĩĩire. Nĩũgũtuika mūtumumu na kwa ihinda ndũgũkorwo ũkĩona ũtheri wa riũa.” O hĩndĩ ĩyo akĩona marundurundu, na akĩgĩĩo nĩ nduma, akĩambĩrĩria kũhambahambata, agĩcaragia mũndũ wa kũmũnyiita guoko amũtongorie. **12** Nake barũthi oona ũrĩa gwekĩka, agĩĩtikia, nĩgũkorwo nĩagegirio nĩ ũrutani ũcio ũkoniĩ Mwathani. **13** Paũlũ na andũ arĩa maarĩ nao, moima Pafu makĩhaica marikabu magĩthiĩ Periga kũu bũrũri wa Pamufilia, kũrĩa Johana aamatigire agĩcooka Jerusalemu. **14** Moima Periga, magĩthiĩ na mbere magĩkinya Antiokia ya bũrũri wa Pisidia. Na mũthenya wa Thabatũ magĩtoonya thunagogi magĩkara thĩ. **15** Thuutha wa gũthomwo kwa Maandĩko ma Watho na ma Anabii, anene a thunagogi makĩmatũmanĩra makĩmeera atĩrĩ; “Ariũ a Ithe witũ, angĩkorwo mũrĩ na ũhoru wa kũũmĩrĩria andũ-rĩ, maarĩriei.” **16** Paũlũ akĩrũgama, na aarĩkia kũmakiria na guoko akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya a Isiraeli o na inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa mũhooyaga Ngai, ta thikĩrĩriai! **17** Ngai wa andũ a Isiraeli nĩathuurire maithe maitũ; agĩtũma andũ acio matheereme hĩndĩ ĩrĩa maatũũraga Misiri, na akĩmaruta bũrũri ũcio na hinya mũnene, **18** nĩakĩrĩrĩrie mĩtugo yao ihinda rĩa ta mĩaka mĩrongo ĩna marĩ werũ-inĩ, **19** akĩniina ndũrĩrĩ mũgwanja kũu Kaanani naguo bũrũri wacio akĩũhe andũ aake ũtuĩke igai rĩa. **20** ũhoru ũcio wothe wekĩkire ihinda-inĩ rĩa ta mĩaka magana mana ma mĩrongo ĩtano. “Thuutha wa ũguo, Ngai akĩmahe atĩrĩrĩrĩ bũrũri o nginya hĩndĩ ya Samũeli ũrĩa warĩ mũnabii. **21** Hĩndĩ ĩyo andũ makiuga

maheo mūthamaki, nake Ngai akīmahe Saūlū mūrū wa Kishu, wa mūhīrīga wa Benjamini, nake agīathana mīaka mīrongo ĩna. **22** Thuutha wa kweheria Saūlū, agītua Daudi mūthamaki wao. Akīruta ūira ūmūkoniī, akiuga atīrī, ‘Nīnyonete Daudi mūrū wa Jesii arī mūdū ūkenagia ngoro yakwa; we nīarīkaga ūrīa wothe ngwenda eke.’ **23** “Kuuma rūciaro-inī rwa mūdū ūyū, Ngai nīareheire andū a Isiraeli Mūhonokia, na nīwe Jesū, o ta ūrīa eeranīre. **24** Jesū atanooka, Johana nīahunjagīria andū othe a Isiraeli ūhoru wa kwīrira mehia na ūhoru wa kūbatithio. **25** Na rīrīa Johana aarīkagia wīra wake nīoririe atīrī: ‘Mwīciiragia nīī nī nī ūū? Nīī ti nīī we. Aca nīī ti nīī, nowe nīegūka thuutha wakwa, o we ūrīa nīī itagīrīrwo kuohora ndigi cia iraatū ciake.’ **26** “Ariū a Ithe witū, o inyuī ciana cia Ibrahīmu, o na inyuī andū-a-Ndūrīrī arīa mwītīgīrīte Ngai, ūhoru ūyū wa ūhonokio nī ithuī tūtūmīrwo. **27** Andū a Jerusalemu na anene ao matiakūūranire Jesū, no nī ūndū wa ūrīa maamūtūrīre ciira, makīhingia ciugo cia anabii iria ithomagwo o mūthenya wa Thabatū. **28** O na gūtūka mationire gītūmi kīiganu gīa gūtūma ooragwo, nīmathaithire Pilato aathane ooragwo. **29** Na maarīkia kūhingia maūdū mothe marīa maandīkītwo ūhoru wake, makīmūcurūria kuuma mūtī-igūrū, makīmūiga mbīrīra. **30** No rīrī, Ngai nīamūrīūkirie kuuma kūrī arīa akuū, **31** na kwa ihinda rīa mīthenya mīingī nīonirwo nī andū arīa moimīte nao Galili, magathiī Jerusalemu. Na rīu acio nīo aira aake kūrī andū aitū. **32** “Tūramwīra ūhoru mwega: Ūhoru ūrīa Ngai eerīre maithe maitū, **33** nīatūhingīrie ithuī ciana ciao, na ūndū wa kūrīūkia Jesū.

O ta ūrĩa kwandĩkitwo thĩinĩ wa Thaburi ya keerĩ atĩrĩ:
 “Wee ūrĩ Mūrũ wakwa; ūmũthĩ nĩndatuĩka Thoguo.’ **34**
 Naguo ūhoru wa ma wa atĩ Ngai nĩamũriũkirie kuuma
 kũrĩ arĩa akuũ nĩguo ndakabuthe-rĩ, nĩ warĩtio na ciugo
 ici: “Nĩngakũhe irathimo iria theru na iria itarĩ hĩndĩ
 ingĩaga iria cieriĩrwo Daudi.’ **35** Ūndũ ūcio nĩwarĩtio
 handũ hangĩ atĩrĩ: “Wee ndũkareka ūrĩa waku Mũtheru
 abuthe.’ **36** “Nĩgũkorwo rĩrĩa Daudi aarĩkirie gũtungatĩra
 Ngai rũciaro-inĩ rwake, nĩakuire; agĩthikwo hamwe na
 maithe make naguo mwĩrĩ wake ūkĩbutha. **37** No ūrĩa
 Ngai aariũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ ndaabuthire. **38**
 “Nĩ ūndũ ūcio, ariũ a Ithe witũ, ngwenda mũmenye
 atĩ ūhoru wa kũrekerwo kwa mehia nĩũhunjĩtio kũrĩ
 inyuĩ na ūndũ wa Jesũ. **39** Na mũndũ wothe ūmwĩtikĩtie
 nĩatuuagwo mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa watho
 wa Musa ūtangĩamũtuire mũthingu. **40** Mwĩmenyererei,
 nĩgeetha ūhoru ūrĩa anabii maaririe ndũkanamũkore,
 rĩrĩa moigire atĩrĩ: **41** “Ta rorai, inyuĩ anyũrũrania,
 gegaai na mũthire, nĩgũkorwo nĩngwĩka ūndũ matukũ-inĩ
 manyu, ūrĩa mũtangĩtikia, o na mũngĩrwo nĩ mũndũ.”
42 Rĩrĩa Paũlũ na Baranaba moimaga thunagogi, andũ
 makĩmeera moke mũthenya ūrĩa warũmĩrĩire wa Thabatũ
 nĩguo mathĩĩ na mbere kwaria ūhoru ūcio. **43** Hĩndĩ
 rĩrĩa mũcemanio wathirire, Ayahudi aingĩ na andũ arĩa
 meegarũrĩte magatuĩka Ayahudi makĩrũmĩrĩra Paũlũ na
 Baranaba, nao makĩmaarĩria na makĩmaringĩrĩria mathĩĩ
 na mbere gũikara wega-inĩ wa Ngai. **44** Mũthenya ūcio
 ūngĩ warũmĩrĩire wa Thabatũ, hakuhĩ andũ othe a itũũra
 rĩu inene magĩũka kũigua kiugo kĩa Mwathani. **45** Hĩndĩ

ĩrĩa Ayahudi moonire kĩrĩndĩ kũu, makĩnyitwo nĩ ũiru na makĩaria ciugo njũru cia gũũkĩrĩra ũrĩa Paũlũ oigaga. **46** Nao Paũlũ na Baranaba makĩmacookeria marĩ na ũcamba makĩmeera atĩrĩ, “No nginya tũngĩrambire kũheana kiugo kĩa Ngai kũrĩ inyuĩ. No rĩrĩ, kuona nĩmũraũrega na mũgetuĩra atĩ mũtiagĩrĩrwo nĩ muoyo wa tene na tene-rĩ, rĩu nĩtũkũgarũrũka tũthĩ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. (aĩōnios g166) **47** Nĩgũkorwo Mwathani atwathĩte agatwĩra atĩrĩ: “Nĩndĩmũtuĩte ũtheri wa gũtherera andũ-a-Ndũrĩrĩ, nĩguo mũtware ũhoru wa ũhonokio nginya ituri-inĩ cia thĩ.” **48** Hĩndĩ ĩrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ maaiguire ũguo magĩkena na magĩtĩia kiugo kĩa Mwathani, nao andũ arĩa othe maathĩrĩrio muoyo-inĩ wa tene na tene magĩtĩkia. (aĩōnios g166) **49** Nakĩo kiugo kĩa Mwathani gĩkĩhunja kũndũ guothe kũu bũrũri-inĩ. **50** No Ayahudi magĩakĩrĩria atumia arĩa meyamũrĩire Ngai na maarĩ igweta, o na anene a itũũra inene. Makĩrutithia ngũĩ ya gũũkĩrĩra Paũlũ na Baranaba nĩguo manyariirwo, na makĩmaingata moime bũrũri-inĩ wao. **51** Nĩ ũndũ ũcio makĩribariba rũkũngũ kuuma magũrũ mao kuonania, atĩ nĩmatigana nao na magĩthĩĩ Ikonĩa. **52** Nao arutwo makĩiyũrwo ni gĩkeno, na makĩiyũrwo nĩ Roho Mũtheru.

14 Na rĩrĩ, Paũlũ na Baranaba marĩ kũu Ikonĩa, magĩtoonya thunagogi ya Ayahudi o ta mũtugo. Marĩ kũu makĩaria na ũhoti mũingĩ mũno o nginya Ayahudi aingĩ na andũ-a-Ndũrĩrĩ magĩtĩkia. **2** No Ayahudi arĩa maaregire gwĩtĩkia nĩmathogothire andũ-a-Ndũrĩrĩ, makĩmathũkia meciiria nĩgeetha mookĩrĩre ariũ na aarĩ a lthe witũ. **3** Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ na Baranaba magĩkara kũu ihinda

iraaya, makīaria marī na ūcamba nī ūndū wa Mwathani, o we wekīrire ndūmīrīri ya wega wake hinya na ūndū wa kūmahotithia kūrīnga ciama na morirū. **4** Andū a itūūra rīu inene makīgayūkana; amwe magītīkania na Ayahudi, nao arīa angī magītīkania na atūmwō. **5** Nī kwarī na ndundu yathugundītwo nī andū-a-Ndūrīrī na Ayahudi, hamwe na atongoria ao, nīguo mameeke ūūru, na mamahūūre na mahiga nyuguto. **6** No nao makīmenya ūhorō ūcio, na makīūrīra matūūra manene ma būrūrī wa Likaonia, na nīmo Lisitera, na Deribe, o na būrūrī ūrīa wagūthiūrūrūkīrie, **7** kūrīa maathiire na mbere kūhunja ūhorō mwega. **8** Nakuo kūu Lisitera nī kwarī mūdū warī mwonju magūrū, na aatūūrīte arī mwonju kuuma gūciarwo na ndetwarīte na magūrū o narī. **9** Nake agīthikīrīria Paūlū akīaria. Paūlū aamūrora, akīona atī aarī na wītīkio wa kūhonio, **10** akīmwīta na mūgambo mūnene, akīmwīra atīrī, “Rūgama na magūrū maku!” Na o hīndī ūyo, mūdū ūcio akīrūga na igūrū, akīambīrīria gwītware. **11** Rīrīa gīkundi kīu kīa andū kīonire ūrīa Paūlū eekīte, gīkīanīrīra na rūthiomi rwa Likaonia gīkiuga atīrī, “Ngai nīciikūrūkīte kūrī ithuī itarīi ta andū!” **12** Magītī Baranaba Zeu, nake Paūlū makīmwīta Herime tondū nīwe warī mwarīa ūrīa mūnene. **13** Mūthīnjīri-ngai ya Zeu, ūrīa hekarū yake yarī o hau nja ya itūūra, akīrehe ndegwa na mahūa maatumītwo ta thūmbī hau kīhingo-inī gīa itūūra inene, tondū we na gīkundi kīu kīa andū nīmendaga kūmarūtīra magongona. **14** No rīrīa atūmwō acio Baranaba na Paūlū maaiguire ūguo, magītembūranga nguo ciao, makīhanyūka, magītoonya kūrī kīrīndī, makīanagīrīra

atĩrĩ, **15** “Andũ aya, mũreka ũguo nĩkĩ? Ithuĩ tũrĩ o andũ ta inyuĩ. Tũmũreheire ũhoru mwega, wa kũmwĩra mũgarũrũke mũtigane na maũndũ marĩa matarĩ kĩene, mũcookerere Ngai ũrĩa ũtũũraga muoyo, o we ũrĩa wombire igũrũ na thĩ na iria na indo ciothe iria irĩ kuo. **16** Tene, nĩarekereirie ndũrĩrĩ ciothe ithiige na mũthiire yacio nyene, **17** no ndaigana gwĩtiga atarĩ na ũira wa kuonania atĩ arĩ kuo: nĩamuonetie ũtugi na ũndũ wa kũmuurĩria mbura yumĩte igũrũ na kũmũhe magetha hĩndĩ ya kĩmera; nĩamũheaga irio nyingĩ na akaiyũria ngoro cianyu na gĩkeno.” **18** No o na maarĩtie ciugo icio, nĩ maarĩ na wĩra mũritũ wa kũgĩria gĩkundi kũ kĩa andũ kĩmarutĩre igongona. **19** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo Ayahudi angĩ magĩũka moimĩte Antiokia na Ikonía, nao makĩguucĩrĩria gĩkundi kũ kĩa andũ, gĩgĩcooka mwena wao. Gĩkundi kũ gĩkĩhũũra Paũlũ na mahiga nyuguto, na gĩkĩmũkururia, gĩkĩmũruta nja ya itũũra, gĩciirĩtie nĩ mũkuũ. **20** No arutwo maarĩkia kũmũrigiicĩria, agĩũkĩra agĩcooka itũũra-inĩ. Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩire, we na Baranaba makiuma kũu magĩthĩ Deribe. **21** Paũlũ wa Baranaba makĩhunja ũhoru mwega itũũra-inĩ rĩu na magĩtũma andũ aingĩ matũke arutwo. Magĩcooka makĩhũndũka magĩthĩ Lisitera, na Ikonía, na Antiokia, **22** magĩkagĩra arutwo hinya na kũmomĩrĩria nĩgeetha matũũre marũmĩtie wĩtĩkio. Makameeraga atĩrĩ, “No nginya ithuĩ tũgerere mathĩĩna-inĩ maingĩ nĩguo tũtoonye ũthamaki-inĩ wa Ngai.” **23** Paũlũ na Baranaba makĩmaamũrĩra athuuri a kanitha na makĩhooya Ngai mehingĩte kũrĩa irio, makĩmaneana kũrĩ Mwathani, o we ũrĩa meehokete. **24**

Thuutha wa gũtuĩkanĩria Pisidia, magĩkinya Pamufilia, 25 na maarĩkia kũhunja kiugo kũu Periga, magĩkũrũka magĩthiĩ Atalia. 26 Moima Atalia makĩhaica marikabu, magĩcooka Antiokia, o kũria maahoeirwo wega wa Ngai mbere nĩ ũndũ wa wĩra ũria maarĩkitie kũruta. 27 Maakinya kũu magĩcookanĩria andũ a kanitha hamwe, makĩmeera ũria wothe Ngai ekĩte agereire harĩo na ũria aahingũriire andũ-a-Ndũrĩrĩ mũrango wa gwĩtikia. 28 Nao magĩkara na arutwo kũu ihinda iraya.

15 Na rĩrĩ, andũ amwe magĩkũrũka kuuma Judea magĩthiĩ Antiokia, na nĩmarutaga ariũ a Ithe witũ makameera atĩrĩ: “Mũngĩaga kũrua kũringana na mūtugo ũria warutanirwo nĩ Musa, mũtingĩhonoka.” 2 Ũndũ ũyũ ũgĩtũma Paũlũ na Baranaba macookanĩrie na makararanie mũno nao. Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ na Baranaba makĩamũrwo, marĩ na etĩkia angĩ, maambate mathiĩ Jerusalemu makone atũmwo na athuuri nĩ ũndũ wa ũhoru ũcio. 3 Naguo kanitha ũkĩmoimagaria, na rĩria maatuĩkanagĩria Foinike na Samaria, nĩmaheanaga ũhoru wa ũria andũ-a-Ndũrĩrĩ maagarũrũkire kũrĩ Ngai. ũhoru ũcio ũgĩkenia ariũ a Ithe witũ mũno. 4 Na maakinya Jerusalemu, makĩamũkĩrwo nĩ kanitha, na atũmwo, na athuuri, nao makĩmeera maũndũ mothe marĩa Ngai eekĩte agereire harĩo. 5 Hĩndĩ ĩyo andũ amwe a arĩa meetĩkitie a thiritũ ya Afarisai makĩrũgama, makiuga atĩrĩ, “Andũ a Ndũrĩrĩ no nginya marue na maathwo atĩ marũmagie watho wa Musa.” 6 Nao atũmwo na athuuri magĩcemanina nĩgeetha maarĩrĩrie ũhoru ũcio. 7 Thuutha wa mĩario mĩingĩ, Petero akĩrũgama, akĩmarĩria, akĩmeera atĩrĩ,

“Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmũũĩ atĩ ihinda rĩhĩtũku, Ngai nĩathuurire kuuma gatagatĩ kanyu nĩguo andũ-a-Ndũrĩrĩ maigue ndũmĩrĩri ya Ũhoru-ũrĩa-Mwega kuuma kũrĩ nĩ na nĩguo metĩkie. **8** Nake Ngai, ũrĩa ũũĩ ngoro, akĩonania atĩ nĩametĩkĩrĩte na ũndũ wa kũmahe Roho Mũtheru, o ta ũrĩa aatũhete. **9** Ndeekĩrĩre ngũũrani gatagatĩ gaitũ nao, nĩgũkorwo maatheririe ngoro ciao na ũndũ wa wĩtikio. **10** Hakĩrĩ ũguo-rĩ, nĩ kĩĩ kĩratũma mwende kũgeria Ngai na ũndũ wa gwĩkĩra arutwo icooki ngingo rĩrĩa ithuĩ o na kana maithe maitũ tũtarĩ twahota gũkuua? **11** Aca! Twĩtikĩtie atĩ tũhonokete nĩ ũndũ wa wega wa Mwathani witũ Jesũ, o ta ũrĩa o nao mahonokete.” **12** Nakĩo kĩũngano gĩothe gĩgĩkĩra ki gĩgĩthikĩrĩria Baranaba na Paũlũ makĩheana ũhoru wa ciana na morirũ iria Ngai eekĩte kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ agereire harĩo. **13** Rĩrĩa maarĩkirie kwaria, Jakubu akĩaria akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta thikĩrĩriai. **14** Simoni nĩatũtaarĩria ũrĩa Ngai oonanirie wendo wake hĩndĩ ya mbere na ũndũ wa gwĩthuurĩra andũ kuuma kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩguo matuĩke aake. **15** Nacio ciugo cia anabii ikaringana na ũhoru ũcio, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: **16** “Thuutha wa ũguo nĩngacooka, na njake rĩngĩ hema ya Daudi rĩrĩa ĩgwĩte. Nĩngaka iganjo rĩayo rĩngĩ, na ndĩmĩcookie harĩa yarĩ, **17** nĩgeetha matigari marongoragie Mwathani, o na andũ othe a Ndũrĩrĩ arĩa metanagio na rĩitwa rĩakwa, ũguo nĩguo Mwathani ũrĩa wĩkaga maũndũ macio ekuuga’ **18** marĩa moĩkaine kuuma o tene. (aiõn g165) **19** “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ ngũtua atĩrĩ, tũtĩge kũritũhĩria ũhoru andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa maragarũrũka kũrĩ Ngai. **20**

Handũ ha ũguo-rĩ, twagĩrĩrwo tũmaandĩkĩre marũa, tũmeere metheemage kuumana na irio iria ithaahĩtio nĩ mĩhianano, ningĩ metheemage kuumana na ũmaraya, na kuumana na nyama cia nyamũ cia gũitwo, o na kuumana na thakame. **21** Nĩgũkorwo ũhoru wa Musa nĩwahunjagio matũũra-inĩ mothe o kuuma mahinda ma tene mũno, na nĩũthomagwo thunagogi-inĩ mĩthenya yothe ya Thabatũ.”

22 Hĩndĩ ĩyo atũmwo na athuuri, hamwe na kanitha wothe, magĩtua itua mathuure andũ amwe ao mamatũme Antiokia marĩ na Paũlũ na Baranaba. Magĩthuura Judasi (ũrĩa wetagwo Barasaba) na Sila, nao andũ aya eerĩ maarĩ atongoria thĩinĩ wa ariũ a Ithe witũ. **23** Makĩmatũma na marũa maya: Nĩ ithuĩ atũmwo na athuuri, o ithuĩ ariũ a Ithe wanyu, Kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa metĩkĩtie kũu Antiokia, na Suriata, na Kilikia: Amũkĩrai ngeithi. **24** Nĩtũiguĩte atĩ andũ amwe nĩmooimire kũrĩ ithuĩ matarĩ na rũũtha rwitũ, na makĩmũthĩnia, na makĩnyariira meciiria manyu nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa maaririe.

25 Nĩ ũndũ ũcio, ithuothe nĩtũiguanĩire tũthuure andũ amwe tũmatũme kũrĩ inyuĩ marĩ na arata aitũ endwa, Baranaba na Paũlũ, **26** andũ arĩa matwarĩrĩirie mĩoyo yao ũgwati-inĩ nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **27** Nĩ ũndũ ũcio nĩtwatũma Judasi na Sila nĩgeetha makĩndĩre ũhoru ũyũ tũramwandĩkĩra na ciugo cia tũnua twao. **28** Nĩkuonekete arĩ wega kũrĩ Roho Mũtheru o na kũrĩ ithuĩ twage kũmũkuuithia mũrigo ũkĩrĩte maũndũ maya: **29** Na rĩrĩ, mũtikarĩĩage irio iria irutĩrwo mĩhianano, na mũtikanyuuage thakame, na mũtikarĩĩage nyama cia nyamũ cia gũitwo, na mũtigane na

ũmaraya. Mwetheema maũndũ macio-rĩ, nĩmũgwĩka wega. Tigwoi ũhoru. **30** Nao andũ acio makiugĩrwo ũhoru, na makĩharũrũka magĩthĩĩ Antiokia, kũrĩa maacookanĩĩrie kanitha hamwe, na makĩneana marũa macio. **31** Rĩrĩa andũ maathomire marũa macio, magĩkena nĩ ũndũ wa ndũmĩrĩri ya kũmoomĩrĩria ĩrĩa yaandĩkĩtwo marũa-inĩ macio. **32** Nao Judasi na Sila, arĩa o ene maarĩ anabii, makĩaria maũndũ maingĩ ma kũmĩrĩria na kuongerera ariũ a Ithe witũ hinya. **33** Thuutha wa gũikara kũu kwa ihinda-rĩ, makiugĩrwo ũhoru na irathimo cia thayũ nĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩguo macooke kũrĩ andũ arĩa maamatũmĩte. **34** (Nowe Sila akĩona arĩ wega aikare kũu.) **35** No Paũlũ na Baranaba magĩtigwo kũu Antiokia, kũrĩa o, na andũ angĩ aingĩ maarutanaga na makahunjia kiugo kĩa Mwathani. **36** Thuutha wa mĩthenya ĩigana ũna, Paũlũ akĩira Baranaba atĩrĩ, “Reke tũcooke tũgaceerere ariũ na aarĩ a Ithe witũ matũũra-inĩ mothe marĩa tũhunjĩtie kiugo kĩa Mwathani, tũkamenye ũrĩa matariĩ.” **37** Baranaba nĩeendaga kuoya Johana, ũrĩa wetagwo Mariko mathĩĩ nake, **38** no Paũlũ ndonaga arĩ wega mathĩĩ nake, tondũ nĩamatiganĩrie rĩrĩa maarĩ Pamufilia na akĩaga gũthĩĩ kũruta wĩra nao. **39** Makĩgĩa na gũkararania kũnene o nginya makĩamũkana. Baranaba akĩoya Mariko, makĩhaica marikabu, magĩthĩĩ Kuporo, **40** no Paũlũ agĩthuura Sila, na maarĩkia kũhooerwo wega wa Mwathani nĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, magĩthĩĩ. **41** Agĩtuĩkanĩria Suriata na Kilikia, agĩkagĩra makanitha hinya.

16 Na rĩrĩ, Paũlũ agĩkinya Deribe agĩcooka akiuma kuo agĩthĩĩ Lisitera, kũrĩa mũrutwo wetagwo Timotheo

aatũũraga, ũrĩa nyina aarĩ Mũyahudi mūtumia wetĩkĩtie Ngai, no ithe aarĩ Mũyunani. 2 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ a kũu Lisitera na Ikonia nĩmaragia wega igũrũ rĩake. 3 Paũlũ nĩendaga mathiĩ nake rũgendo, no nĩ tondũ wa Ayahudi arĩa maatũũraga kũu, akĩmũruithia nĩgũkorwo nĩmooĩ atĩ ithe aarĩ Mũyunani. 4 Na rĩrĩa maathiiaga kuuma itũũra nginya rĩrĩa rĩngĩ, nĩmeeraga andũ matua marĩa maatuĩtwo nĩ atũmwo na athuuri kũu Jerusalemu nĩguo andũ mamaathĩkagĩre. 5 Nĩ ũndũ ũcio makanitha makĩgĩa na hinya ũhoroinĩ wa gwĩtikia na makongererekaga mũigana o mũthenya. 6 Paũlũ na andũ arĩa maarĩ nao magĩtuĩkanĩria bũrũri wothe wa Firigia na Galatia, nĩgũkorwo nĩmagirĩtio nĩ Roho Mũtheru kũhunjia kiugo kũu bũrũri wa Asia. 7 Rĩrĩa maakinyire mũhaka-inĩ wa Misia, makĩgeria gũtoonya Bithinia, no Roho wa Jesũ ndaigana kũmetĩkĩria gũtoonya. 8 Nĩ ũndũ ũcio makĩhĩtũka Misia, magĩkũrũka magĩkinya Teroa. 9 Ũtukũ ũcio-rĩ, Paũlũ akĩona kĩoneki kĩa mũndũ wa Makedonia arũgamĩte akĩmũthaitha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka gũkũ Makedonia ũtũteithie.” 10 Paũlũ aarĩkia kuona kĩoneki kũu, tũkĩĩhaarĩria o hĩndĩ iyo nĩgeetha tũthiĩ Makedonia, tũgĩtua atĩ Ngai nĩatwĩtĩte tũkamahunjĩrie Ũhorouĩria-Mwega. 11 Twaarĩkia kuuma Teroa, tũgĩthiĩ na marikabu twerekeire Samotherake, na mũthenya ũyũ ũngĩ tũgĩthiĩ Neapoli. 12 Kuuma kũu tũgĩthiĩ Filipi, kũrĩa gwathagwo nĩ andũ a Roma, na nĩrĩo rĩarĩ itũũra rĩrĩa inene rĩa bũrũri ũcio wa Makedonia. Na tũgĩkara kũu mũthenya ĩtaarĩ mũingĩ. 13 Mũthenya wa Thabatũ wakinya tũkiuma nja ya kĩhingo gĩa itũũra, tũgĩthiĩ rũũĩ-inĩ, tũtaanyĩte kuona

handũ ha kũhooerwo Ngai. Tũgũikara thĩ na tũkĩambĩrĩria kwarĩria andũ-a-nja arĩa monganĩte hau. **14** Na rĩrĩ, ũmwe wa andũ-a-nja acio maathikĩrĩrie eetagwo Lidia, ũrĩa warĩ mwonjoria wa nguo cia rangi wa ndathi, na oimĩte itũũra rĩa Thuatira, na aarĩ mũhooi Ngai. Nake Mwathani akĩhingũra ngoro yake, akĩamũkĩra ndũmĩrĩri ya Paũlũ. **15** Rĩrĩa we na andũ a nyũmba yake maabatithirio-rĩ, nĩatũnyitire ũgeni gwake mũciĩ agĩtwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmuonete atĩ nĩnjĩtĩkĩtie Mwathani-rĩ, ũkai mũgaikare nyũmba gwakwa.” Nake agĩtũringĩrĩria tũthĩ. **16** Hĩndĩ ĩmwe tũgĩthĩ harĩa haahooyagĩrwo Ngai, nĩtwatũngirwo nĩ mũirĩtu warĩ ngombo na nĩarĩ na roho wa kũragũra. Nake nĩatũmaga ene we meonere mbeeca nyingĩ mũno nĩ ũndũ wa ũragũri wake **17** Mũirĩtu ũcio akĩrũmĩrĩra Paũlũ hamwe na ithuĩ, akĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Andũ aya nĩ ndungata cia Ngai-Ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, na maramũhe ũhoru wa njĩra ya ũrĩa mũngĩhonokio.” **18** Mũirĩtu ũcio agĩthĩ na mbere na gwĩka ũguo mĩthenya mĩingĩ. Marigĩrĩrio-inĩ Paũlũ agĩthirĩka mũno nginya akĩhũgũkĩra roho ũcio akĩwĩra atĩrĩ, “Ndagwatha thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ Kristũ uume thĩinĩ wake!” O hĩndĩ ĩyo roho ũcio ũkĩmuuma. **19** Rĩrĩa ene mũirĩtu ũcio ngombo maamenyire atĩ mwĩhoko wao wa kuona mbeeca nĩwathira, makĩnyĩita Paũlũ na Sila makĩmaguucũrũria makĩmatoonyia ndũnyũ mbere ya aathani. **20** Makĩmarehe mbere ya aciirithania, makiuga atĩrĩ, “Andũ aya nĩ Ayahudi, na nĩmararehe ngũĩ itũũra-inĩ riitũ **21** nĩ ũndũ wa kũrutana mĩtugo rĩa ithuĩ andũ a Roma tũtagĩrĩrwo nĩ gwĩtĩkĩra o na kana kũmĩka.” **22** Nakĩo kĩrĩndĩ gĩgũkĩrĩra Paũlũ na

Sila kīmeeke ūūru no aciirithania makīruta watho atī marutwo nguo na mahūūrwo iboko. **23** Thuutha wa kūhūūrwo mūno magīkio njeera, na mūrangīri wa njeera agīathwo amarangīre wega. **24** Aarīkia kwamūkīra watho ūcio, akīmaikia kanyūmba ka na thīinī na akīohithania magūrū mao na ndungu. **25** Na rīrī, ta ūtukū gatagatī, Paūlū na Sila nīkūhooya maahooyaga makīinagīra Ngai nyīmbo, nao andū arīa angī mohetwo makamathikīrīria. **26** Na o rīmwe gūkīgīa gīthingithia kīnene o nginya mīthingi ya njeera īgīthingitha. Nayo mīrango yothe ya njeera ikīhingūka o rīmwe, na mīnyororo ya mūdū o mūdū ikīregera. **27** Mūrangīri wa njeera akīarahūka, na rīrīa aarorire akīona mīrango ya njeera īrī mīhingūku, akīruta rūhiū rwake rwa njora akīenda kwīyūruga tondū eeciiririe atī andū arīa moohetwo nīmoorīte. **28** No Paūlū akīanīrīra, akīmwīra atīrī, “Ndūkeegere ngero! Ithuothe tūrī ho!” **29** Nake mūrangīri ūcio wa njeera agīitia matawa, agīcooka akīhanyūka thīinī akīinainaga, akīgūithia mbere ya Paūlū na Sila. **30** Agīcooka akīmoimia na nja, akīūria atīrī, “Athuuri aya, njagīrīrwo nī gwīka atīa nīguo honoke?” **31** Nao makīmūcookeria atīrī, “Itīkia Mwathani Jesū, na nīūkūhonoka, wee, o hamwe na andū a nyūmba yaku.” **32** Magīcooka makīmwarīria ūhoru wa kiugo kīa Mwathani, hamwe na andū arīa angī othe maarī gwake nyūmba. **33** O ihinda rīu rīa ūtukū, mūrangīri ūcio wa njeera akīmooya, akīmathambia ironda, na o hīndī īyo we na andū othe a nyūmba yake makībatithio. **34** Mūrangīri ūcio wa njeera akīmatwara gwake nyūmba, na akīmahe irio. Akīiyūrwo nī gīkeno tondū nīeetīkirie Ngai,

we o hamwe na andũ a nyũmba yake yothe. **35** Na rĩrĩ, gwakĩa aciirithania magĩtũma thigari ikeere mũrangĩri ũcio wa njeera atĩrĩ, “Rekereria andũ acio mathiĩ.” **36** Nake mũrangĩri ũcio wa njeera akĩra Paũlũ atĩrĩ, “Aciirithania maathana, moiga atĩ wee na Sila mũrekererio. Rĩu no mũthiĩ. Thiĩ na thayũ.” **37** No Paũlũ akĩra thigari icio atĩrĩ, “Maratũhũũrere mbere ya mũingĩ tũtaciirithĩtio, o na gũtuĩka ithuĩ tũrĩ raiya a Roma, na maratũkia njeera. Rĩu marakĩenda gũtũruta na hitho? Aca! Reke mooke o ene matũrute nja, matuumagarie.” **38** Nacio thigari igĩcookeria aciirithania ũhoro ũcio, na rĩrĩa maaiguire atĩ Paũlũ na Sila maarĩ raiya a Roma, makĩmaka. **39** Nao magĩũka kũmahooreria, na makĩmoimagaria kuuma njeera, makĩmathaitha moime itũũra rĩu mathiĩ. **40** Paũlũ na Sila maarĩkia kuuma njeera, magĩthiĩ mũciĩ kwa Lidia, kũrĩa maakorire ariũ na aarĩ a Ithe witũ, na makĩmoomĩrĩria. Magĩcooka magĩthiĩra.

17 Na rĩrĩ, maarĩkia gũtuĩkanĩria Amufĩpoli na Apolonia, magĩkinya Thesalonike, kũrĩa kwarĩ na thunagogi ya Ayahudi. **2** Paũlũ agĩtoonya thunagogi, o ta ũrĩa aamenyerete, na mũthenya ĩtatũ ya Thabatũ akĩaranĩria nao kuuma Maandĩko-inĩ, **3** akĩmataarĩria na akĩmaiguithia atĩ kwarĩ o nginya Kristũ anyariirĩke na ariũke kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Akĩmeera atĩrĩ, “Jesũ ũyũ ndĩramũhe ũhoro wake-rĩ, nĩwe Kristũ.” **4** Ayahudi amwe magĩtikĩra ũhoro ũcio na magĩtuĩka a thiritũ ya Paũlũ na Sila, o ũndũ ũmwe na gĩkundi kĩnene kĩa Ayunani etigĩri-Ngai, o na atumia aingĩ arĩa maarĩ igweta. **5** No Ayahudi makĩigua ũiru; nĩ ũndũ ũcio magĩcaria andũ arĩa

maarĩ mĩtugo mĩũru kuuma ndũnyũ, makĩmacookanĩrĩria gĩkundi, na makĩambĩrĩria kũruta ngũĩ kũu itũũra-inĩ. Nao makĩhanyũka kwa Jasoni gwetha Paũlũ na Sila nĩgeetha mamoiemie nja kũrĩ kĩrĩndĩ. **6** No rĩrĩa maamaagire, magĩkururia Jasoni na ariũ a Ithe witũ amwe, makĩmarehe kũrĩ anene a itũũra, makĩanagĩrĩra atĩrĩ: “Andũ aya nĩo marehete thĩina thĩ yothe, na rĩu nĩmookĩte gũkũ, **7** na Jasoni nĩamanyiitĩte ũgeni thĩinĩ wa nyũmba yake. Othe nĩmarakararia watho wa Kaisari, makoiga atĩ nĩ kũrĩ na mũthamaki ũngĩ wĩtagwo Jesũ.” **8** Rĩrĩa maaiguire ũguo, kĩrĩndĩ kũu na anene a itũũra magĩtangĩka mũno. **9** Hĩndĩ ĩyo magĩĩtia Jasoni na andũ arĩa angĩ maarĩ nao irĩhi rĩa kũmarũgamĩrĩra, magĩcooka makĩmarekereria mathĩ. **10** Na kwarĩkia gũtuka-rĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ magĩtũma Paũlũ na Sila mathĩ Berea. Nao maakinya kuo, magĩtoonya thunagogi ya Ayahudi. **11** Na rĩrĩ, Ayahudi a Berea maarĩ a ngoro njega gũkĩra Ayahudi a Thesalonike, nĩgũkorwo nĩmamũkĩrĩre ndũmĩrĩri marĩ na wendo mũingĩ, na magathuthuuragia Maandĩko o mũthenya, nĩgeetha moone kana ũrĩa Paũlũ aameeraga warĩ ũhoru wa ma. **12** Ayahudi aingĩ nĩmetĩkirie, o ũndũ ũmwe na atumia aingĩ a Ayunani arĩa maarĩ igweta, o na andũ arũme aingĩ Ayunani. **13** Rĩrĩa Ayahudi a Thesalonike maamenyire atĩ Paũlũ nĩahunjagia kiugo kĩa Ngai kũu Berea-rĩ, magĩthĩ kũu o nakuo, magĩthogotha kĩrĩndĩ na magĩgĩthũkia ngoro. **14** Hĩndĩ o ĩyo ariũ na aarĩ a Ithe witũ magĩtũma Paũlũ athĩ ndwere-inĩ cia iria, no Sila na Timotheo magĩtigwo kũu Berea. **15** Nao andũ arĩa moimagaririe Paũlũ, makĩmũkinya Athene, na magĩcooka marĩ na

ndũmĩrĩri ya Sila na Timotheo atĩ mathiĩ kũrĩ Paũlũ narua o ta ũrĩa kũngĩhoteka. **16** Paũlũ o ametereire kũu Athene-rĩ, nĩatangĩkire ngoro mũno nĩkuona ũrĩa itũũra rĩu rĩaiyũrĩte mĩhianano. **17** Nĩ ũndũ ũcio nĩaranagĩria na Ayahudi o na Ayunani arĩa meeyamũrĩire Ngai kũu thunagogi-inĩ, o na ningĩ akaaragia ndũnyũ-inĩ o mũthenya na andũ arĩa maakoragwo ho. **18** Nakĩo gĩkundi kĩa Aepikurio na Asitoiko, arutani a ũũgĩ, makĩambĩrĩria gũkararania nake. Amwe ao makĩũria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ wa mũhuhu arageria kuuga atĩa?” Nao andũ arĩa angĩ makiuga atĩrĩ, “Nĩ ta mũndũ ũrahunjia ũhoru wa ngai ng’eni.” Moigaga ũguo tondũ Paũlũ aahunjagia ũhoru Mweka wa Jesũ o na wa kũriũka gwake. **19** Hĩndĩ ĩyo makĩmuoya na makĩmũtwara mbere ya mũcemanio wa Areopago, makĩmwĩra atĩrĩ, “No twende kũmenya atĩrĩ, ũrutani ũyũ mwerũ ũrarutana nĩ ũrikũ? **20** Tũraigua ũgĩtwarĩria maũndũ mageni, na nĩtũkwenda kũmenya ũrĩa moigĩte.” **21** (Andũ othe a Athene na andũ a kũngĩ arĩa maatũũraga kuo matirĩ ũndũ ũngĩ meekaga tiga kwaria na gũthikĩrĩria ũhoru wa maũndũ marĩa mageni). **22** Hĩndĩ ĩyo Paũlũ akĩrũgama mũcemanio-inĩ wa kĩaama kũu gĩetagwo Areopago akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya a Athene, nĩnguona atĩ maũndũ-inĩ mothe mũrĩ andũ a ndini mũno. **23** Nĩgũkorwo o na nĩnyonete kĩgongona kĩaandĩkitwo maandĩko maya: KŪRĨ NGAI ĪRĨA ĪTOĪO, rĩrĩa ngoretwo ngĩceera na ngarora wega indo cianyu iria nyamũre cia kũhooywo. Na rĩrĩ, kĩrĩa mũhooyaga mũtooĩ nĩkĩo ngũmũhe ũhoru wakĩo. **24** “Ngai ũrĩa wombire thĩ na indo ciothe iria irĩ kuo nĩwe Mwathani wa igũrũ

na thĩ, na ndatũũraga hekarũ ciakĩtwo na moko. **25** Na ndatungatagwo na moko ma andũ, ta abataire kĩndũ, tondũ we mwene nĩwe ũheaga andũ muoyo na mĩhũmũ o na indo iria ingĩ ciothe. **26** Kuuma harĩ mũndũ ũmwe, nĩathondekire ndũrĩrĩ ciothe cia andũ nĩguo matũũre kũndũ guothe thĩ; na agĩtua mahinda mao o na kũndũ kũrĩa megũtũũra. **27** Ngai eekire ũguo nĩgeetha andũ mamũmaathe na hihi mamũhambatĩrie mamuone, o na gũtuĩka ndarĩ haraaya na o ũmwe witũ. **28** ‘Nĩgũkorwo nĩ thĩnĩ wake tũtũũraga na tũgetwara, na tũgakorwo tũrĩ muoyo.’ O ta ũrĩa aandĩki amwe a nyĩmbo cianyu moigĩte atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩ a rũciaro rwake.’ **29** “Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ tũrĩ a rũciaro rwa Ngai, tũtiagĩrĩrwo nĩ gwĩciiria atĩ Ngai ahaana ta mũhianano wa thahabu kana wa betha, o na kana wa ihiga, ũrĩa ũthondeketwo na mũthugundĩre na ũũgĩ wa mũndũ. **30** Mahinda ma tene Ngai ndaigana kũrũmbũiya ũhoru ũcio wa kwaga ũmenyo, no rĩu nĩathĩte andũ othe a kũndũ guothe merire. **31** Nĩgũkorwo nĩatuĩte mũthenya ũrĩa agaatuĩra thĩ ciira na kĩhooto na ũndũ wa mũndũ ũrĩa athuurĩte. Nĩamenyithanĩtie ũndũ ũyũ kũrĩ andũ othe na ũndũ wa kũriũkia Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ.” **32** Hĩndĩ ĩrĩa maiguire ũhoru wa kũriũka kwa arĩa akuũ, amwe ao magĩtheka, no angĩ makiuga atĩrĩ, “Nĩtũkwenda gũkũigua ũkĩaria ũhoru ũcio hĩndĩ ĩngĩ.” **33** Maarĩkia kuuga ũguo, Paũlũ akĩehera Kĩama-inĩ kũu. **34** Andũ mataarĩ aingĩ magĩtuĩka arũmĩrĩri a Paũlũ na magĩtĩkia. ũmwe wao aarĩ Dionisio, mũndũ warĩ wa thiritũ ya Areopago, o na mũtumia wetagwo Damari, na angĩ maigana ũna.

18 Thuutha ũcio, Paŭlũ akiuma Athene agĩthiĩ Korinitho. **2** Aakinya kũu agĩkora Mũyahudi wetagwo Akula, mũndũ waciariĩrwo Ponto, na aakoretwo oka kuuma Italia marĩ na mĩtumia wake Pirisila, tondũ Kilaudio nĩathanĩte Ayahudi othe moime Roma. Nake Paŭlũ agĩthiĩ kũmona, **3** na tondũ Paŭlũ aarĩ mĩtumi wa hema o tao-rĩ, agĩikarania na akĩrutithania wĩra nao. **4** O mũthenya wa Thabatũ nĩaheanaga ũhoru thunagogi-inĩ, akĩgeria kũiguithia Ayahudi na Ayunani. **5** Rĩrĩa Sila na Timotheo mookire kuuma Makedonia, Paŭlũ akĩrutĩra gũkorwo akĩhunjia mahinda mothe, na akoimbũragĩra Ayahudi atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. **6** No rĩrĩa Ayahudi maakararirie Paŭlũ na makĩmũruma, akĩribariba nguo ciake nĩ ũndũ wa kũng'ũrĩka na akĩmeera atĩrĩ, “Thakame yanyu ĩromũcookerera! Nĩ ndirĩ ũndũ ingĩũrio nĩ ũndũ wanyu. Kuuma rĩu ngũcooka gũthiĩ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.” **7** Hĩndĩ ĩyo Paŭlũ akiuma kũu thunagogi-inĩ, agĩthiĩ kwa mũndũ wetagwo Titio Jusito, warĩ mũhooi Ngai, nayo nyũmba yake yariganĩtie na thunagogi. **8** Nake Kirisipo, ũrĩa warĩ mĩtongoria wa thunagogi, agĩtĩkia Mwathani hamwe na nyũmba yake yothe; na andũ aingĩ a Korinitho arĩa maamũiguire akĩaria magĩtĩkia na makĩbatithio. **9** Ũtukũ ũmwe Mwathani akĩira Paŭlũ na kĩoneki atĩrĩ, “Ndũkae gwĩtigĩra; thiĩ na mbere na kũheana ũhoru, na ndũgaakire. **10** Nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe, na gũtirĩ mũndũ ũgũgũtharĩkĩra agwĩke ũũru, tondũ ndĩ na andũ aingĩ gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩrĩ.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Paŭlũ agĩikara kũu mwaka ũmwe na nuthu, akĩmarutaga kiugo kĩa Ngai. **12** Rĩrĩa Galio aarĩ barũthi wa Akaia, Ayahudi makĩnyitana

magitharikira Paũlũ na makĩmũtwara igooti-inĩ. **13** Makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ araringĩrĩria andũ kũhooya Ngai na njĩra ĩrĩa ĩreganĩte na watho.” **14** Na rĩrĩa Paũlũ endaga kwaria, Galio akĩra Ayahudi atĩrĩ, “Korwo inyuĩ Ayahudi mũrateta nĩ ũndũ wa ũndũ mũũru kana ngero njũru-rĩ, nĩ hangĩrĩ na gĩtũmi gĩa kũmũthikĩrĩria inyuĩ. **15** No kuona atĩ nĩ ũhoru wa ciũria ikonĩ ciugo na marĩtwa na watho wanyu inyuĩ ene-rĩ, menyai ũrĩa mũgwĩka. Nĩ ndigũtuĩka mũtui ciira wa maũndũ ta macio.” **16** Nĩ ũndũ ũcio akiuga marutũrũrwo kuuma igooti-inĩ. **17** Hĩndĩ ĩyo Ayahudi acio othe makĩgarũrũkĩra Sosithene mũtongoria wa thunagogi, na makĩmũhũũrĩra hau mbere ya igooti. No Galio ndaigana kũrũmbũyania na ũhoru ũcio o na atĩa. **18** Paũlũ nĩaikarire kũu Korinitho kwa ihinda. Agĩcooka agĩtiga ariũ na aarĩ a Ithe witũ kuo, akĩhaica marikabu agĩthĩ Suriata, marĩ hamwe na Pirisila na Akula. Atanahaica marikabu, aambire akĩenjwo njuĩrĩ yake arĩ kũu Kenikirea, tondũ wa mwĩhĩtwa eehĩtĩte. **19** Nao maakinya Efeso, Paũlũ agĩtiga Pirisila na Akula kuo. We mwene agĩtoonya thunagogi na akĩaranĩria na Ayahudi. **20** Nao makĩmũũria aikaranganie nao kuo, nowe akĩrega. **21** No rĩrĩa oimaga kuo, akĩmeera atĩrĩ, “Aakorwo nĩ wendi wa Ngai, nĩndĩrĩcooka.” Nake akĩhaica marikabu akiuma Efeso. **22** Rĩrĩa aakinyire Kaisarea, akĩambata agĩthĩ kũgeithia Kanitha, agĩcooka agĩkũrũka agĩthĩ nginya Antiokia. **23** Na thuutha wa Paũlũ gũikaranga kũu Antiokia, akiuma kuo, na agĩthĩ kũndũ na kũndũ bũrũri wotho wa Galatia na Firigia, akĩũmagĩrĩria arutwo othe. **24** O ihinda-inĩ rĩu, Mũyahudi wetagwo Apolo, waciariĩrwo

Alekisanderia, agĩũka Efeso. Aarĩ mũndũ mũthomu, na aarĩ na ũũgĩ mũingĩ mũno wa Maandĩko. **25** Nĩarutĩtwo na njĩra ĩrĩa ya Mwathani, na akaaragia na kĩyo kĩnene, na akarutanaga ũhoru wa Jesũ atekũhĩtia, o na gũtuĩka ũbatithio ũrĩa ooĩ warĩ o wa Johana. **26** Nake akĩambĩrĩria kwaria na ũcamba kũu thunagogi-inĩ. Rĩrĩa Pisisila na Akula maamũguire akĩaria, makĩmũnyiita ũgeni kwao mũciĩ na makĩmũtaarĩria ũhoru wa njĩra ya Ngai wega makĩria. **27** Na rĩrĩa Apolo eendaga gũthĩĩ Akaia, ariũ na aarĩ a Ithe witũ makĩmũmĩrĩria na makĩandĩkĩra arutwo akuo marũa makĩmeera mamwamũkĩre. Na aakinya kuo agĩtuĩka ũteithio mũnene kũrĩ andũ arĩa meetĩkĩtie nĩ ũndũ wa wega wa Ngai. **28** Nĩgũkorwo arĩ na ũhoti mũingĩ, nĩahootire Ayahudi biũ mbere ya andũ othe, akĩonanagia kuuma kũrĩ Maandĩko atĩ Jesũ nĩwe Kristũ.

19 Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo Apolo arĩ kũu Korinitho, Paũlũ akĩgerera njĩra ĩrĩa yatuĩkanĩirie mwena wa rũgongo agĩthĩĩ nginya Efeso. Aakinya kũu agĩkora arutwo amwe kuo. **2** Akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwamũkĩrĩre Roho Mũtheru rĩrĩa mwetĩkirie?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, ithuĩ o na tũtirĩ twaigua atĩ nĩ kũrĩ Roho Mũtheru.” **3** Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ akĩmooria atĩrĩ, “Mwakĩbatithirio ũbatithio ũrĩkũ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Twabatithirio ũbatithio wa Johana.” **4** Paũlũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũbatithio wa Johana warĩ ũbatithio wa kwĩrira kwa mehia. Eeraga andũ metĩkie ũrĩa ũgũũka thuutha wake, nake nĩwe Jesũ.” **5** Rĩrĩa maaigne ũguo, makĩbatithio thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ. **6** Hĩndĩ ĩrĩa Paũlũ aamaigĩrĩre moko, Roho Mũtheru akĩmaikũrũkĩra, nao makĩaria na thiomĩ ingĩ na makĩratha

mohoro. **7** Nao othe maarĩ ta andũ ikũmi na eerĩ. **8** Paũlũ agĩtoonya thunagogi, na ihinda rĩa mĩeri ĩtatũ akĩaria na ũcamba kuo, akĩgeragia kũringĩrĩria andũ ũhoru wa ũthamaki wa Ngai. **9** No amwe ao makĩũmia ngoro; makĩaga gwĩtikia na magĩcambia Njĩra ĩyo mbere ya kĩrĩndĩ. Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ akĩmeherera. Akĩoya arutwo agĩthĩ nao nyũmba ĩrĩa yathomithagĩrio andũ ya Turano, akaaranagĩria na andũ o mũthenya arĩ kuo. **10** ũndũ ũyũ nĩwathiire na mbere ihinda ta rĩa mĩaka ĩĩrĩ, o nginya Ayahudi na Ayunani othe arĩa maatũũraga bũrũri wa Asia makĩigua kiugo kĩa Mwathani. **11** Ngai nĩaringire ciama cia mwanya agereire harĩ Paũlũ, **12** o nginya itambaya na nguo iria ciahutagia mwĩrĩ wake igatwarĩrwo andũ arĩa maarĩ arũaru, nao makahona mĩrimũ yao na ngoma thũku ikamatiga. **13** Na rĩrĩ, Ayahudi amwe arĩa maathiiaga makĩingataga ngoma thũku makĩgeria kũhũthĩra rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ harĩ andũ arĩa maarĩ na ndaimono. Moigaga atĩrĩ, “Thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ, ũrĩa ũhunjagio nĩ Paũlũ, ndagwatha uume.” **14** Ariũ mũgwanja a Mũyahudi wetagwo Sikeva, warĩ mũthĩnjĩri-Ngai mũnene, nĩmekaga ũguo. **15** Mũthenya ũmwe, ngoma thũku ĩkĩmacookeria ĩkĩmeera atĩrĩ, “Jesũ nĩndĩmũũ na nĩnjũũ ũhoru wa Paũlũ, no inyuĩ mũrĩ a?” **16** Hĩndĩ ĩyo mũndũ ũcio warĩ na ngoma thũku akĩmarũgĩrĩra akĩmatoria othe. Akĩmahũura mũno nginya makiuma nyũmba ĩyo makĩũra marĩ njaga makiuraga thakame. **17** Rĩrĩa Ayahudi na Ayunani arĩa maatũũraga Efeso maamenyire ũhoru ũcio, othe makĩiyũrwo nĩ guoya, narĩo rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ rĩgĩtũũgĩrio. **18** Andũ aingĩ a arĩa meetĩkirie makĩyumĩria

na makiumbūra waganu wao matekūhitha. **19** Andū aingĩ arĩa maaragūruga, magĩcookanĩrĩria mabuku mao na makĩmacinĩra mbere ya andū othe. Rĩrĩa maatarire thogora wa mabuku macio, magĩkinyia durakima ngiri mĩrongo ĩtano. **20** Kiugo kĩa Mwathani gĩkĩhunja mũno na njĩra ĩyo na gĩkĩgĩa na hinya. **21** Thuutha wa maũndũ macio mothe gwĩkĩka, Paũlũ agĩtua itua rĩa gũthiĩ Jerusalemu, atuĩkanĩrie Makedonia na Akaia. Akiuga atĩrĩ, “Ndaarĩkia gũkinya kũu, no nginya ngaacooka thiĩ Roma.” **22** Agĩtũma andū eerĩ a arĩa maamũteithagĩrĩria, na nĩo Timotheo na Erasito, mathiĩ Makedonia, nake agĩkaranga kũu bũrũri wa Asia gwa kahinda kanini. **23** Ihinda-inĩ rĩu nĩ kwagĩire na thogothogo nene ĩkonĩĩ ũhoru wa Njĩra ĩyo. **24** Mũturi wa indo cia betha wetagwo Demeterio, ũrĩa wathondekaga tũmĩhianano twa betha twa Aritemi, nĩatũmaga andū arĩa maaturaga indo icio magĩe na wonjoria mũnene. **25** Nake agĩcookanĩrĩria andū acio maaturaga indo icio, hamwe na aruti a wĩra arĩa maarutaga wĩra ũhaanaine na wao, akĩmeera atĩrĩ, “Andū aya, inyuĩ nĩmũũĩ nĩtuonaga uumithio mũnene kuuma kũrĩ wonjoria ũyũ. **26** Na nĩmũrona na mũkaigua ũrĩa mũndũ ũyũ ũretwo Paũlũ aigũithĩtie na akahĩtithia andū aingĩ gũkũ Efeso, na makĩria bũrũri wothe wa Asia akiugaga atĩ ngai iria ithondeketwo nĩ mũndũ ti ngai o na hanini. **27** Ũgwati ũrĩa ũrĩ ho nĩ atĩ to wonjoria witũ wiki ũkũmenererio, no o na hekarũ ya ngai ya mũndũ-wa-nja ĩrĩa nene ĩntagwo Aritemi nĩkwagithio kĩene, na ngai ĩyo ya mũndũ-wa-nja yo nyene, ĩrĩa ĩhooyagwo bũrũri-inĩ wothe wa Asia, na thĩ yothe, nĩkũimwo ũkaru

wayo.” **28** Rĩrĩa maaiguire ũguo, makĩng’ũrĩka mũno na makĩanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ: “Aritemi wa Aefeso nĩ mũnene!” **29** Na thuutha wa kahinda kanini itũũra rĩu rĩkĩiyũra inegene. Andũ acio othe makĩnyiita Gayo na Arisitariko arĩa moimĩte Makedonia na Paũlũ, nao makĩhanyũka marĩ ngoro ĩmwe magĩtoonya nyũmba ĩrĩa yagomanagwo nĩ ũndũ wa kuona mĩago. **30** Paũlũ nĩendaga kwĩyumĩria mbere ya kĩrĩndĩ kũ, no arutwo makĩmũgĩria. **31** O na anene amwe a bũrũri wa Asia arĩa maarĩ arata a Paũlũ makĩmũtũmanĩra, makĩmũthaitha ndakagerie gũtoonya nyũmba ĩyo yagomanagwo nĩ ũndũ wa kuona mĩago. **32** Kĩũngano kũ gĩkĩaga ũiguano: Amwe maanagĩrĩra makoiga ũũ, na arĩa angĩ makoiga ũũ. Andũ arĩa aingĩ o na matiamenyaga gĩtũmi gĩa gũkorwo hau. **33** Ayahudi makiumĩria Alekísanda mbere ya kĩrĩndĩ, na andũ amwe a kĩrĩndĩ kũ makĩanĩrĩra makĩmwĩra ũrĩa egwĩka. Nake akĩmakiria na moko nĩgeetha eyarĩrĩrie mbere yao. **34** No rĩrĩa maamenyire atĩ aarĩ Mũyahudi, othe makĩanĩrĩra na mũgambo ũmwe ihinda ta rĩa mathaa meerĩ makiugaga atĩrĩ, “Aritemi wa Aefeso nĩ mũnene!” **35** Karani wa kĩama gĩa itũũra rĩu agĩkiria kĩrĩndĩ kũ, agĩcooka akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya a Efeso, githĩ thĩ yothe ndĩũũ atĩ itũũra rĩa Efeso nĩrĩo rĩene hekarũ ĩrĩa ĩtũũragwo nĩ Aritemi ũrĩa mũnene, na mũhianano wake ũrĩa waharũrũkire kuuma igũrũ? **36** Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ maũndũ macio matingĩkaanĩka-rĩ, mwagĩrĩrwo nĩ gũkĩra, na mũtikae gwĩka ũndũ wa ihenya. **37** Inyuĩ mwarehe andũ aya haha, o na gũtuĩka ti kũiya maiyĩte indo cia hekarũ, kana makaruma ngai iitũ ya mũndũ-wa-

nja. **38** Hakĩrĩ ũguo-rĩ, angĩkorwo Demeterio na andũ acio angĩ marutaga wĩra nake marĩ na mateta igũrũ rĩa mũndũ o wothe, maciirĩro nĩmahingũre na aciirithania marĩ ho. No mamathitange. **39** Angĩkorwo harĩ na ũndũ ũngĩ mũngĩenda kuuga makĩria ma ũguo, ũcio no ũciirĩrwo kĩaama-inĩ kĩa watho. **40** Ũrĩa kũrĩ rĩu nĩ atĩ, tũrĩ ũgwati-inĩ wa gũthitangĩrwo ngũĩ ĩno ya ũmũthĩ. Na kũrĩ ũguo tũtingĩhota kũheana ũhoru wa thogothogo ĩno, tondũ hatirĩ na gĩtũmi kĩa yo.” **41** Aarĩkia kuuga ũguo, akĩira kũngano kũ gĩthĩ, akĩniina mũcemanio.

20 Na rĩrĩ, ngũĩ ĩyo yarĩkia gũthira, Paũlũ agĩtũmanĩra arutwo, na aarĩkia kũmomĩrĩria, akĩmoigĩra ũhoru agĩthĩ Makedonia. **2** Agĩtuĩkanĩria mĩena ya kuo, akĩaragia ciugo nyingĩ cia kũmĩrĩria andũ, na marigĩrĩrio agĩkinya bũrũri wa Ũyunani, **3** kũrĩa aakarire mĩeri ĩtatũ. Hĩndĩ ĩrĩa Paũlũ eeharagĩria kũhaica marikabu athĩ Suriata, agĩtua itua gũcookera Makedonia, tondũ Ayahudi nĩmaciirĩire kũmwĩka ũũru. **4** Paũlũ aathiire marĩ hamwe na Sopatiro mũrũ wa Puro, mũndũ wa kuuma Berea, na Arisitariko, na Sekundo, andũ a kuuma Thesalonike, na Gayo wa kuuma Deribe, o hamwe na Timotheo, ningĩ na Tikiko, na Tirofimo, andũ a kuuma bũrũri wa Asia. **5** Andũ acio magĩthĩ mbere magĩtweterera kũu Teroa. **6** No ithuĩ tũkĩhaica marikabu, tũkiuma Filipi thuutha wa Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũmbia, na thuutha wa mĩthenya ĩtano, tũgĩkora andũ arĩa angĩ kũu Teroa, nakuo tũgĩkara mĩthenya mũgwanja. **7** Mũthenya wa mbere wa kiumia nĩtwagomanire hamwe nĩguo twenyũre mũgate. Paũlũ akĩarĩria andũ, na tondũ

nīatanyīte gūthīī mūthenya ūcio warūmīrīire-rī, agīthīī na mbere kwaria nginya ūtukū gatagatī. **8** Nī kwarī na matawa maingī maakanaga kūu nyūmba ya igūrū kūrīa twagomanīte. **9** Nake mwanake wetagwo Eutiko aikarīte ndirica-inī, na o ūrīa Paŭlū aathiaga na mbere na kwaria-rī, noguo mwanake ūcio akīragīrīria gūtoorio nī toro. Rīrīa aakomire, akīgūa thī kuuma ngoroba ya gatatū nao mamuoya magīkora nī mūkuū. **10** Paŭlū agīkūrūka, agīkomera mwanake ūcio akīmūkumbatīria akīmeera atīrī, “Tigai kūmaka, arī muoyo!” **11** Agīcooka akīambata nyūmba ya igūrū, akīenyūra mūgate na akīrīa. Na thuutha wa kūmaarīria nginya gūgīkīa-rī, akiuma kūu, agīthīī. **12** Nao andū makīinūkia mwanake ūcio arī muoyo, na mahooreire ngoro mūno. **13** No ithuī tūgīthīī mbere tūgītoonya marikabu tūgīthīī nginya Aso, kūrīa twathiire tūkīoyaga Paŭlū. Aathondekete mūbango ūyū mbere tondū we athīite kūu magūrū. **14** Hīndī īrīa aatūtūngire kūu Aso, tūkīmūkuua na marikabu, tūgīthīī nginya Mitilene. **15** Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīire tūkīhaica marikabu, tūgīthīī tūgīkinya harīa haaringaine na Kio, na thuutha wa mūthenya ūcio tūgīkinya Samo, naguo mūthenya ūcio ūngī warūmīrīire, tūgīkinya Mileto. **16** Paŭlū nīatuīte itua rīa gūthīī ahītūkīte Efeso na marikabu nīguo ndagate mahinda kūu būrūri wa Asia, nī ūndū nīehīkaga nīguo kwahoteka akinye Jerusalemu, mūthenya wa Bendegothito. **17** Paŭlū arī kūu Mileto, agītūmana Efeso, agīita athuuri a kanitha moke harī we. **18** Nao maakinya, akīmeera atīrī, “Inyuī nī mūūī ūrīa ndaatūūruga ihinda rīrīa rīothe ndaakarire na inyuī,

kuuma o mūthenya wa mbere ūrīa ndookire būrūri wa Asia. **19** Nīndatungatīre Mwathani ndīnyihītie mūno na ndī na maithori, o na gūtuīka nīndageririo mūno nī ūndū Ayahudi nīmaathugundaga kūnjīka ūūru. **20** Inyuī nīmūūī atī ndirī ndatithia kūhunjia ūndū o wothe ūngīmūguna no ndīmūrutagīra mbere ya andū othe na ngathiiaga o nyūmba o nyūmba. **21** Na ngoimbūrīra Ayahudi o hamwe na Ayunani atī no nginya magarūrūke kūrī Ngai na ūndū wa kwīrira na magīe na wītīkio thīinī wa Mwathani witū Jesū. **22** “Na rīrī, nī ūndū wa kūringīrīrio nī Roho Mūtheru, ndīrathīī Jerusalemu itekūmenya maūndū marīa makaangora ndī kūu. **23** Ūndū ūrīa njūūī tu nī atī, Roho Mūtheru nīandaaraga atī matūūra-inī mothe, njeera na mathīina nīcio injetereire. **24** No rīrī, ndirona gūtūūra muoyo kūrī na bata harī niī, korwo no ndīkie ihenya na ndīkie wīra ūrīa Mwathani Jesū aaheete, na nīguo wīra wa kuumbūra Ūhorō-ūrīa-Mwega wa wega wa Ngai. **25** “Na rīu nīnjūūī gūtīrī o na ūmwe thīinī wanyu wa andū arīa ndanathīī ngīhunjaḡīria ūhorō wa ūthamaki ūgacooka kūnyona rīngī. **26** Nī ūndū ūcio, ngūmwīra ūmūthī atī gūtīrī thakame ya mūndū o na ūmwe ngoorio. **27** Nī ūndū niī ndirī ndatithia kūmūhunjīria wendi wa Ngai ūrī wothe. **28** Mwīmenyererei inyuī ene, na mūmenyerere rūūru ruothe rūrīa Roho Mūtheru amūtuīte arori aruo. Tuīkai arīithi a kanitha wa Ngai, ūrīa aagūrīre na thakame yake mwene. **29** Nīnjūūī atī ndaarīkia gūthīī, njūūī ndīīani nīigooka gatagatī-inī kanyu na itigacaaīra rūūru rūrū. **30** O na ningī kuuma harī inyuī nīgūkoimīra andū, na mogomie ūhorō-wa-

ma nīgeetha maguucīrīrie arutwo mamarūmīrīre. **31** Nī ūndū ūcio ikaragai mwīhūgīte! Ririkanai atī ihinda rīa mīaka ītatū ndirī ndatigithīria gutaara o ūmwe wanyu ūtukū na mūthenya ngīitaga maithori. **32** “Na rīu ngūmūneana kūrī Ngai o na kūrī ūhoru wa wega wake, ūrīa ūngīhota kūmwaka wega mūrūme na mūgīe na igai hamwe na andū arīa othe matheretio. **33** Nīī ndirī ndacuumīkīra betha kana thahabu, o na kana nguo ya mūndū o wothe. **34** Inyuī ene nīmūūī atī ndaarutaga wīra na moko makwa nī ūndū wa mabata makwa nīī mwene, na mabata ma andū arīa ndakoragwo nao. **35** Maūndū-inī marīa mothe ndeekire, nīndamuonirie atī no nginya tūteithagie andū arīa matarī hinya, na ūndū wa kūruta wīra mūrītū ta ūcio, tūkīrīkanaga ciugo iria ciaririo nī Mwathani Jesū we mwene rīrīa oigire atīrī, ‘Kūheana nī kūrī irathimo nyingī gūkīra kūheo.’” **36** Aarīkia kuuga ūguo, agīturia ndu hamwe nao othe makīhooya. **37** Nao othe makīrīra makīmūhīmbagīria na makīmūmumunya. **38** Ūndū ūrīa wamekīrire kīeha mūno makīria, nī ūrīa aameerire atī matigacooka kūmuona ūthiū rīngī. Magīcooka makīmumagaria nginya marikabu-inī.

21 Na rīrī, thuutha wa gwītīgithūkania nao, tūkīhaica marikabu tūgīthīī tūrūngīrīrie tūgīkinya Kosi. Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīrie tūgīkinya Rodo, na twoima kūu tūgīthīī nginya Patara. **2** Tūgīkora marikabu yaringaga īthīī Foinike, na ithuī tūkīmīhaica tūgīthīī. **3** Na rīrīa tuonire Kuporo, tūkīhītūkīra mwena wa gūthini wakuo, tūgīthīī nginya Suriata. Tūgīkinya Turo, kūrīa marikabu

iitũ yarutagĩrwo mĩrigo ĩrĩa yarĩ nayo. 4 Tũgĩkora arutwo kuo, na tũgĩkara nao mĩthenya mũgwanja. Nao arutwo acio na ũndũ wa kũmenyithio nĩ Roho Mũtheru magĩthaiha Paũlũ ndagathiĩ Jerusalemu. 5 No ihinda riitũ rĩathira, tũkiuma kũu, tũgĩthiĩ na mbere na rũgendo rwitũ. Arutwo othe, hamwe na atumia ao na ciana ciao, magĩtuumagaria, magĩtũkinyia nja ya itũũra, na tũrĩ hau hũgũrũrũ-inĩ cia iria, tũgĩturia ndu, tũkĩhooya Ngai. 6 Twaarĩkia kuganĩra ũhoro, tũkĩhaica marikabu, nao makĩinũka. 7 Twoima Turo, tũgĩthiĩ na mbere na rũgendo rwitũ, tũgĩkinya Putolemai, tũkĩgeithia ariũ na aarĩ a Ithe witũ kuo na tũgĩkarania nao mũthenya ũmwe. 8 Mũthenya ũyũ ũngĩ tũkiuma kuo, tũgĩthiĩ, tũgĩkinya Kaisarea, na tũgĩkara mũciĩ kwa Filipu ũrĩa warĩ mũhunja ũmwe wa arĩa Mũgwanja. 9 Nake nĩarĩ na airĩtu aake ana matarĩ ahiku, nao nĩmarathaga mohoro. 10 Na thuutha wa gũkorwo kuo matukũ maingĩ-rĩ, gũgũka mũnabii wetagwo Agabo oimĩte Judea. 11 Rĩrĩa aakinyire harĩ ithuĩ, akĩoya mũcibi wa Paũlũ, akĩwĩioha moko na magũrũ, akiuga atĩrĩ, “Roho Mũtheru aroiga atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Ayahudi a Jerusalemu marĩoha mwene mũcibi ũyũ, na macooke mamũneane kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.’” 12 Hĩndĩ ĩrĩa twaiguire ũguo, ithuĩ na andũ arĩa angĩ maarĩ ho tũgĩthaiha Paũlũ ndakae kwambata Jerusalemu. 13 Hĩndĩ ĩyo Paũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩratũma mũrĩre, na mũkanjũraga ngoro? To kuohwo gwiki ndĩhaarĩirie, no nĩndĩhaarĩirie o na gũkua ndĩ kũu Jerusalemu nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ.” 14 Hĩndĩ ĩrĩa aaregire kũigua ũrĩa twamwĩraga-rĩ, tũgĩtigana nake tũkiuga

atĩrĩ, “Wendo wa Mwathani ũrohinga.” **15** Thuutha wa ũguo, tũkĩhaarĩria tũkĩambata Jerusalemu. **16** Arutwo amwe a kuuma Kaisarea magĩthĩĩ hamwe na ithuĩ, na magĩtũtwara kwa mũndũ wetagwo Mũnasoni, tũgaikare kuo. Aarĩ mũndũ woimĩte Kuporo, na aarĩ ũmwe wa arutwo arĩa a mbere. **17** Hĩndĩ ĩrĩa twakinyire Jerusalemu, ariũ na aarĩ a Ithe witũ magĩtwamũkĩra na gĩkeno. **18** Mũthenya ũyũ ũngĩ Paũlũ, na andũ arĩa twarĩ nao tũgĩthĩĩ kuona Jakubu, nao athuuri othe maarĩ ho. **19** Nake Paũlũ akĩmageithia na akĩmeera ũrĩa wothe Ngai eekĩire andũ-a-Ndũrĩrĩ agereire ũtungata-inĩ wake. **20** Rĩrĩa maaguire ũguo, makĩgocca Ngai. Magĩcooka makĩra Paũlũ atĩrĩ, “Mũrũ wa ithe witũ, nĩwonete ũrĩa Ayahudi ngiri nyingĩ metĩkĩtie, na othe marĩ na kĩyo gĩa kũhingia watho. **21** Nao nĩmamenyithĩtio atĩ nĩ ũrutaga Ayahudi othe arĩa matũũranagia na andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ magarũrũke matigane na watho wa Musa, ũkĩmeeraga matikaruithie ciana ciao na matigaikare kũringana na mĩtugo iitũ. **22** Tũgwĩka atĩa? Hatĩrĩ ngaanja nĩmekũigua atĩ nĩũũkĩte. **23** Nĩ ũndũ ũcio ĩka ũrĩa tũgũkwĩra. Tũrĩ na andũ ana mehĩtĩte mwĩhĩtwa. **24** Thiĩ na andũ aya, ũgwatanĩre nao igongona-inĩ rĩao rĩa gwĩtheria, na ũmarĩhĩre mahũthĩro mao, nĩgeetha menjwo mĩtwe. Hĩndĩ ĩyo andũ othe nĩmekũmenya atĩ ũhoru ũrĩa maiguĩte ũgũkoniĩ ti wa ma, no atĩ wee mwene nĩwathĩkĩire watho. **25** Ha ũhoru wa andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa metĩkĩtie-rĩ, nĩtwamandĩkĩire, tũkĩmamenyithia itua riiitũ, atĩ o metheeme kũrĩa irio iria irutĩrwo mĩhianano, na thakame, na nyama cia nyamũ cia gũitwo, o na ũmaraya.” **26** Mũthenya ũyũ

ũngĩ Paũlũ agĩthiĩ na andũ acio, na agiĩtheria hamwe nao. Agĩcooka agĩthiĩ hekarũ-inĩ akamenyithanie rĩrĩa mĩthenya ya gwĩtheria ikaarĩka, na o ũmwe wao arutĩrwo igongona. **27** Rĩrĩa matukũ macio mũgwanja maakuhĩrĩrie gũthira-rĩ, Ayahudi amwe moimĩte bũrũri wa Asia makĩona Paũlũ hekarũ-inĩ. Magĩthogotha kĩrĩndĩ gĩothe na makĩmũnyiita, **28** makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Andũ a Isiraeli, tũteithie! Mũndũ ũyũ nĩ we ũrutaga andũ kũndũ guothe ũhoru wa gũũkĩrĩra andũ aitũ, na watho witũ, na handũ haha. Na hamwe na ũguo-rĩ, nĩarehete Ayunani hekarũ-inĩ, agathaahia handũ haha hatheru.” **29** (Nĩmonete Tirofimo ũrĩa Mũefeso marĩ na Paũlũ kũu itũũra-inĩ, no magĩciiria atĩ Paũlũ nĩamũtoonyetie hekarũ-inĩ.) **30** Narĩo itũũra rĩothe rĩkĩambũrũrũka nao andũ magĩũka mahanyũkĩte moimĩte mĩena yothe. Makĩnyiita Paũlũ, makĩmũguucũrũria makĩmũruta hekarũ, na o hĩndĩ iyo ihingo ikĩhingwo. **31** Na rĩrĩ, rĩrĩa maageragia kũmũũraga ũhoru ũgĩkinya harĩ mũnene wa mbũtũ ya thigari cia Roma atĩ itũũra rĩothe rĩa Jerusalemu rĩarĩ na ngũĩ. **32** Nake o rĩmwe akĩoya anene na thigari magĩkũrũka harĩ kĩrĩndĩ mateng’erete. Rĩrĩa andũ acio maarutaga ngũĩ moonire mũnene ũcio na thigari ciake magĩtiga kũhũra Paũlũ. **33** Mũnene ũcio wa thigari agĩũka akĩmũnyiita na agĩathana ohwo na mĩnyororo iĩrĩ. Agĩcooka akĩũria aarĩ ũ na nĩ atĩa ekĩte. **34** Andũ amwe thĩinĩ wa kĩrĩndĩ maanagĩrĩra makoiga ũũ na arĩa angĩ makoiga ũũ; na tondũ mũnene ũcio wa thigari ndangĩamenyire ma ya ũhoru nĩ ũndũ wa mbugĩrĩrio, agĩathana Paũlũ ahingĩrwo nyũmba ya thigari. **35** Hĩndĩ iĩrĩa Paũlũ aakinyire ngathĩ-

inĩ kĩrĩndĩ kũu gĩgĩthũka mũno o nginya Paũlũ agĩkuuo nĩ thigari. **36** Kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩamuumĩte thuutha kĩaagĩrĩra gĩkoiga atĩrĩ, “Mweheriei!” **37** Rĩrĩa thigari ciarĩ o hakuhĩ gũtoonya Paũlũ nyũmba ya thigari-rĩ, akĩũria mũnene wacio atĩrĩ, “Nĩũkũnjĩtikĩria ngwĩre ũndũ?” Nake mũnene ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee anga nĩwaragia Kĩyunani? **38** Githĩ we tiwe Mũmisiri ũrĩa wambĩrĩrie ngũĩ hĩndĩ ĩmwe, na ũgĩtongoria itoi ngiri inya, mũkiumagara nacio mũgĩthĩĩ werũ-inĩ?” **39** Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩ Mũyahudi wa kuuma Tariso, bũrũri wa Kilikia, na itũũra rĩrĩa ndaciarĩrwo rĩrĩ igweta. Ndagũthaitha, reke njarĩrie andũ aya.” **40** Paũlũ aarĩkia kũheo rũũtha nĩ mũnene ũcio wa thigari, akĩrũgama ngathĩ-inĩ agĩkiria kĩrĩndĩ kũu na moko. Rĩrĩa kĩrĩndĩ gĩakirire, agĩkĩarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania. Agĩkĩira atĩrĩ:

22 “Ariũ a Baba, o na inyuĩ maithe makwa, thikĩrĩriai ngĩyarĩrĩria.” **2** Rĩrĩa maaiguire akĩmaarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania-rĩ, magĩkira ki. Hĩndĩ ĩyo Paũlũ akiuga atĩrĩ, **3** “Nĩĩ ndĩ Mũyahudi, wa gũciarĩrwo Tariso itũũra rĩa bũrũri wa Kilikia, no ndaarereirwo itũũra-inĩ rĩrĩ. Nĩndathomithirio wega nĩ Gamalieli ũhoru wa watho wa maithe maitũ, na ndaarĩ na kĩyo kĩa maũndũ ma Ngai o ta ũrĩa inyuĩ inyuothe mũtariĩ ũmũthĩ. **4** Nĩndanyariiraga arũmĩrĩri a Njĩra ĩno o nginya magakua na nganyiita arũme na andũ-a-nja ngamaikia njeera, **5** o ta ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na Kĩama gĩothe gĩa athuuri o nao mangĩheana ũira ũcio. O na nĩmaheire marũa ndwarĩre andũ ao kũu Dameski, na nĩ ngĩthĩĩ kuo nganyiite andũ acio ndĩmarehe Jerusalemu nĩguo maherithio. **6** “Ta thaa

thita ndĩ hakuhi gũkinya Dameski-rĩ, o rĩmwe gũkĩgĩa ũtheri mũnene woimire igũrũ, naguo ũkĩnjarĩra mũena yothe. **7** Ngĩgwa thĩ, na ngĩgua mũgambo mũnene ũkĩnjarĩra, ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Saũlũ! Saũlũ! Ũũnyariiraga nĩkĩ?’ **8** “Na nĩ ngĩũria atĩrĩ, ‘Wee nĩ we ũ, Mwathani?’ “Nake akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ Jesũ wa Nazarethi, ũrĩa ũranyariira.’ **9** Nao andũ arĩa twarĩ nao nĩmoonire ũtheri ũcio, no matiataũkĩrwo nĩ mũgambo wa ũcio wanjaragĩria. **10** “Na nĩ ngĩũria atĩrĩ, ‘Mwathani ngwĩka atĩa?’ “Nake Mwathani akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ũkĩra ũtoonye Dameski. Kũu nĩkuo ũrĩrĩrwo maũndũ marĩa mothe wathĩrĩrwo gwĩka.’ **11** Na rĩrĩ, andũ arĩa twarĩ nao makĩnyũya guoko makĩndwara Dameski, tondũ ũkengu wa ũtheri ũcio nĩwanduĩte mũtumumu. **12** “Mũndũ wetagwo Anania nĩookire kũnyona, na aarĩ mũndũ weamũrĩire Ngai na ũndũ wa kũrũmia watho, na nĩheetwo gĩtĩo nĩ Ayahudi othe arĩa maatũũraga kũu. **13** Agĩũka na akĩrũgama hakuhi na nĩ akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wa ithe witũ Saũlũ, cooka kuona!’ Na hĩndĩ o ro ĩyo ngĩhota kũmuona. **14** “Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ngai wa maithe maitũ nĩagũthuurĩte nĩguo ũmenye wendi wake na wone Ũrĩa Mũthingu, o na ũigue ciugo kuuma kanua gake. **15** Nĩũgũtuĩka mũira wake kũrĩ andũ othe wa kũmoimbũrĩra ũrĩa wonete na ũrĩa ũiguĩte. **16** Rĩu nĩ kĩ wetereire? Ũkĩra, ũbatithio na ũthambio mehia maku, ũgĩkayagĩra rĩitwa rĩake.’ **17** “Hĩndĩ ĩrĩa ndaacookire Jerusalemu, ndĩ hekarũ-inĩ ngĩhooya nĩndagĩire na iringi, **18** ngĩkĩona Mwathani akĩaria, nake akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ũkĩra narua uume Jerusalemu, tondũ matiigwĩtikĩra kumbũrĩrwo ũhoru

wakwa nīwe.’ 19 “Na nī ngīcookia atīrī, ‘Mwathani, andū aya nīmoō atī ndoimaga thunagogi ĩmwe ngathī ĩrīa ĩngī nīguo nyiitithie na hūūre andū arīa magwītīkītīe. 20 Na rīrīa Stefano mūira waku aaitirwo thakame, ndaarūngī ho ngītīkīra ũndū ũcio wīkwo, na ngaikaria nguo cia andū arīa maamūūragire.’ 21 “Nake Mwathani akīnjīra atīrī, ‘Thīī, tondū nīngūgūtūma kūdū kūrāya kwa andū-a-Ndūrīrī.’” 22 Kīrīndī kīu gīgīthikīrīria Paūlū o nginya rīrīa oigire ũguo. Hīndī ĩyo gīkīaria na mūgambo mūnene kīanīrīre, atīrī, “Mweheriei thī! Ndagīrīrwo nīgūtūūra muoyo!” 23 Na rīrīa kīanagīrīra gīgīteaga nguo ciakīo na gīkīūmbūrāga rūkūngū, 24 mūnene ũcio wa mbūtū agīathana Paūlū aingīrio nyūmba ya thigari. Nīngī agīathana atī Paūlū ahūūrwo iboko na orio ciūria nīguo kūmenyeke kīrīa gīatūmaga andū mamugīrīrie ũguo. 25 Na rīrīa maamūkomāgia mamūhūūre-rī, Paūlū akīūria mūnene ũcio wa thigari igana rīmwe warūngī hau atīrī, “Watho nīwītīkīrītīe mūhūūre raiya wa Roma na kīboko atanyītīkanīte na ihītīa?” 26 Rīrīa mūnene ũcio wa thigari igana rīmwe aagūire ũguo, agīthī kūrī mūnene wa mbūtū, akīmūhe ũhoro ũcio. Nake akīmūūria atīrī, “Rīu ũgwīka atīa? Mūdū ũyū nī raiya wa Roma.” 27 Mūnene ũcio wa mbūtū agīthī kūrī Paūlū, akīmūūria atīrī, “Ta njīra atīrī, wee ũrī raiya wa Roma?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Ī, ndī raiya wa Roma.” 28 Nake mūnene ũcio wa mbūtū akīmwīra atīrī, “Ndarīhire thogora mūnene nīgeetha nduīke raiya wa Roma.” Nake Paūlū akīmūcookeria atīrī, “No nī ndaacīarirwo ndī raiya wa Roma.” 29 Nao andū arīa meendaga kūmūūria

ciŭria magitigana nake o rŭmwe. Mŭnene ũcio wa mbŭtŭ we mwene akŭmaka aamenya atŭ nŭoheete Paŭlŭ na mŭnyororo, na aarŭ raiya wa Roma. **30** Mŭthenya ũcio ũngŭ warŭmŭrŭire, nŭgŭkorwo mŭnene ũcio wa mbŭtŭ nŭeendaga kŭmenya wega kŭrŭa Ayahudi maathitangagŭra Paŭlŭ, akŭmuohora na agŭathana athŭnjŭri-Ngai arŭa anene na athuuri othe a Kŭama magomane. Agŭcooka akŭrehe Paŭlŭ, na akŭmŭrŭgamia mbere yao.

23 Nake Paŭlŭ agŭkŭŭrŭra athuuri a Kŭama kŭu maitho akŭmeera atŭrŭ, “Ariŭ a Baba, nŭndungatŭire Ngai ndŭ na thamiri ŭtarŭ ũcuuke nginya mŭthenya wa ũmŭthŭ.” **2** Nake Anania mŭthŭnjŭri-Ngai ŭrŭa mŭnene, agŭatha andŭ arŭa maarŭgamŭte hakuhŭ na Paŭlŭ mamŭringe kanua. **3** Hŭndŭ ŭyo Paŭlŭ akŭmwŭra atŭrŭ, “Wee rŭthingo rŭrŭ rŭhakŭtwo mŭnyŭ mwerŭ, we nŭwe ŭkŭringwo nŭ Ngai! Ŭkarŭte hau ũndŭire ciira kŭringana na watho, no wee ŭkaregana na watho, ŭgaathana atŭ ningwo!” **4** Nao andŭ arŭa maarŭgamŭte hakuhŭ na Paŭlŭ makŭmŭŭria atŭrŭ, “Anga nŭŭkŭŭmŭrŭria kŭruma mŭthŭnjŭri-Ngai ŭrŭa mŭnene?” **5** Nake Paŭlŭ akŭmacookeria atŭrŭ, “Ariŭ a Baba, ndikŭmenyete atŭ ũcio nŭwe mŭthŭnjŭri-Ngai ŭrŭa mŭnene; nŭgŭkorwo nŭ kwandŭkŭtwo atŭrŭ: ‘Ndŭkanaarie ũuru igŭrŭ rŭa mŭnene wa andŭ anyu.’” **6** Na rŭrŭ, Paŭlŭ aamenya atŭ amwe ao maarŭ Asadukai, na arŭa angŭ Afarisai, akŭanŭrŭra Kŭama-inŭ kŭu, akiuga atŭrŭ, “Ariŭ a Baba, nŭ ndŭ Mŭfarisai, na njarŭtwo nŭ Mŭfarisai. Ndŭraciirithio nŭ ũndŭ wa kŭrŭgŭrŭro gŭakwa gŭa kŭrŭkŭio kwa arŭa akuŭ.” **7** Rŭrŭa oigire ŭguo, gŭkŭgŭa na ngarari gatagatŭ ka Afarisai na Asadukai, nakŭo kŭŭngano kŭu gŭkŭamŭkana. **8** (Asadukai

moigaga gūtirī ūriūkio, na gūtirī araika, o na kana maroho, no Afarisai nīmetīkītie maūndū macio mothe.) **9** Gūkīgā na ngūi nene, nao arutani a watho amwe arīa maarī Afarisai makīrūgama na makīaria megūmīire mūno, makiuga atīrī, “Ithuī tūtirona ūūru wa mūndū ūyū. Ī kūngīkorwo nī roho kana mūraika ūmwarīirie?” **10** Nacio ngarari ikīneneha mūno, o nginya mūnene wa mbūtū akīigua guoya nīkuona ta Paūlū angītārūrangwo tūcunjī nīo. Agīatha mbūtū cia thigari ciikūrūke, imweherie harīo na hinya, na imūtware nyūmba ya thigari. **11** Ūtukū ūrīa warūmīrīire, Mwathani akīrūgama hakuhī na Paūlū, akīmwīra atīrī, “Wīyūmīrīirie! O ūguo ūheanīte ūhoru wakwa gūkū Jerusalemu, noguo ūkaūheana kūu Roma.” **12** Rūciinī rūrū rūngī, Ayahudi makīgā na ndundu na makīhīta mwīhīta matikaarīe kana manyue matooragīte Paūlū. **13** Andū arīa maathugundīte ndundu īyo maarī makīria ya mīrongo īna. **14** Magīthī kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na athuuri makīmeera atīrī, “Ithuī nītūwīhītīte mwīhītwa wa kwaga kūrīa kīndū kana kūnyua nginya tūūrage Paūlū. **15** Na rīrī, inyuī mūrī hamwe na Kīama gā Athuuri ūriai mūnene wa mbūtū amūrehe mbere yanyu, mwītūite ta mūrenda gūtūirīa wega ūhoru wa ciira wake. Ithuī nītūwīhaarīirie kūmūūruga atanakinya haha.” **16** No rīrīa mwanake wa mwarī wa nyina na Paūlū aaguire ūhoru wa ithugunda rīu, agīthī nyūmba ya thigari akīra Paūlū. **17** Hīndī īyo Paūlū agīta ūmwe wa anene a thigari igana rīmwe, akīmwīra atīrī, “Twara mwanake ūyū kūrī mūnene wa mbūtū; arī na ūndū arenda kūmwīra.” **18** Nī ūndū ūcio mūnene ūcio akīmuoya,

akīmūtware kūrī mūnene wa mbūtū. Mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe akīmwīra atīrī, “Paūlū, ūrīa muohe nīandūmanīire anjīra ndeehe mwanake ūyū kūrī we tondū arī na ūndū arenda gūkwīra.” **19** Mūnene ūcio wa mbūtū akīnyīita mwanake ūcio guoko, akīmūtware keeheri-inī, akīmūūria atīrī, “Nī atīa ūrenda kūnjīra?” **20** Nake mwanake ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ayahudi nīmaiguanīire makūūrie ūmarehere Paūlū nīguo arūgame mbere ya kīama rūciū, metuīte ta marena gūtuūria ūhoru wake wega. **21** Ndūgetīkīre ūguo marena, tondū andū makīria ya mīrongo īna ao mamuoheirie njīra-inī. Nīmehītite mwīhītwa wa kwaga kūrīa kana kūnyua nginya mamūūrage. Na rīrī, nīmehaarīirie, metereire wītīkīre ihooya rīao.” **22** Nake mūnene ūcio wa mbūtū akīra mwanake ūcio athīī, na akīmūkaania, akīmwīra atīrī, “Ndūkeere mūdū o na ūrīkū atī nīūnginyīirie ūhoru ūcio.” **23** Mūnene ūcio wa mbūtū agīcooka agīita anene aake eerī a thigari igana rīmwe akīmaatha atīrī, “Haarīriai gīkundi gīa thigari magana meerī, na thigari mīrongo mūgwanja iria ithiiga ihaicīte mbarathi, na thigari magana meerī iria ithiiga ikuuīte matimū, nīguo mathīī Kaisarea thaa ithatū cia ūtukū. **24** Na ningī mūhaarīrie mbarathi cia gūkuua Paūlū atwarwo kūrī Felike ūrīa barūthi hatarī na ūgwati.” **25** Agīcooka akīandīka marūa ūū: **26** Nī nīī Kilaudio Lisia, Kūrī mūgaathe Barūthi Felike: Nīndakūgeithia. **27** Mūdū ūyū aranyiitītwo nī Ayahudi na mararī hakuhī kūmūūraga, no ndīrathīī na thigari ciakwa ndīramūthara, nīgūkorwo nīndīramenyete atī nī raiya wa Roma. **28** Nīndīrendaga kūmenya kīrīa

maramũthitangagĩra, na nĩ ùndũ ùcio ndĩramũtwara Kĩama-inĩ kĩa. **29** Ndĩrakora atĩ athitangĩrwo maũndũ makoniĩ watho wao, no hatirarĩ ùndũ acuukĩrwo ùngĩratũmire atuĩrwo kũũragwo kana kuohwo. **30** Rĩrĩa ndĩramenyithirio atĩ kũraarĩ na ithugunda rĩa kũũraga mũndũ ùcio, ndĩramũtũma kũrĩ we o hĩndĩ ĩyo. Ndĩracooka ndĩraatha andũ acio mamũthitangĩte makũrehere thitango ĩrĩa mamũthitangĩre. **31** Nĩ ùndũ ùcio thigari ikĩoya Paũlũ ùtukũ o ta ũrĩa ciaathĩtwo, ikĩmũtwara o nginya Antipatiri. **32** Naguo mũthenya ũyũ ùngĩ igĩtiga thigari iria ciathiiaga ihaicĩte mbarathi ithiĩ nake, nacio igĩcooka nyũmba ciao. **33** Thigari icio cia mbarathi ciakinya Kaisarea, ikĩnengera barũthi marũa na ikĩneana Paũlũ kũrĩ we. **34** Nake barũthi aathoma marũa, akĩũria kũrĩa Paũlũ oimĩte. Rĩrĩa aamenyire atĩ oimĩte Kilikia, **35** akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngaathikĩrĩria ciira waku andũ arĩa magũthitangĩte mooka.” Agĩcooka agĩathana Paũlũ aikare arangĩrĩtwo kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Herode.

24 Na rĩrĩ, thuutha wa mũthenya ĩtano, Anania, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, agĩikũrũka agĩthiĩ Kaisarea marĩ na athuuri amwe na wakiri wetagwo Teritulo, na makĩrehe thitango ciao cia gũũkĩrĩra Paũlũ kũrĩ barũthi. **2** Rĩrĩa Paũlũ eetirwo thĩinĩ, Teritulo akĩambĩrĩria kũmũthitanga mbere ya Felike, akiuga atĩrĩ: “Nĩtũkeneire ihinda iraya rĩa thayũ tũrĩ rungu rwaku, na ũũgĩ waku wa kuona na kabere nĩũgarũrĩte maũndũ marĩa mooru magatuĩka mega bũrũri-inĩ ũyũ. **3** Kũndũ guothe na maũndũ-inĩ mothe, wee mũgaathe Felike, nĩtwamũkĩrĩte

ũndũ ũyũ tũrĩ na ngaatho nene. **4** No nĩgeetha ndigakũnogie makĩria, nĩngũkũũria na gĩtĩo ũtũthikĩrĩrie hanini. **5** “Nĩtuonete mũndũ ũyũ arĩ mũndũ wa kũrehe thĩina, na nĩarehete ngũĩ gatagatĩ-inĩ ka Ayahudi kũndũ guothe thĩinĩ wa thĩ. We nĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩrĩa gĩitagwo Anazari, **6** na ningĩ nĩageragia gũthaahia hekarũ; nĩ ũndũ ũcio tũkĩmũnyiita. (Na nĩtũngĩamũtuĩrĩire kũringana na watho witũ. **7** No Lisia, mũnene ũcio wa mbũtũ agĩũka akĩmũruta moko-inĩ maitũ na hinya akĩmweheria, na agĩathana athitangi aake moke kũrĩ wee.) **8** Wee mwene wamũũrangia nĩũkũmenya ma ya ũhoro ũyũ wothe tũmũthitangĩire.” **9** Nao Ayahudi makĩnyiitanĩra na thitango ĩyo, makiuga atĩ maũndũ macio maarĩ ma ma. **10** Rĩrĩa barũthi aaheneirie Paũlũ na moko aarie-rĩ, Paũlũ oigire atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ nĩũkoretwo ũrĩ mũtui ciira wa rũrĩrĩ rũrũ ihinda rĩa mĩaka mĩingĩ, nĩ ũndũ ũcio nĩngwĩyarĩrĩria ngenete. **11** Nĩ ũndũ mũhũthũ harĩwe kũmenya atĩ ti makĩria ma mĩthenya ikũmi na ĩĩrĩ ĩthirĩte kuuma ndambata Jerusalemu kũhooya Ngai. **12** Andũ arĩa maathitangĩte matianyonire ngĩkararania na mũndũ o na ũrĩkũ hekarũ-inĩ, kana ngĩtũma kĩrĩndĩ kĩgĩe na ngũĩ thunagogi-inĩ, o na kana handũ hangĩ o hothe itũũra-inĩ. **13** Na matingĩhota kuonania ihooto harĩwe cia thitango icio maathitangĩire. **14** No rĩrĩ, nĩngwĩtikĩra atĩ nĩhooyaga Ngai wa maithe maitũ ndĩ mũrũmĩrĩri wa Njĩra ĩyo, o ĩyo metaga ya gĩkundi kĩa nyamũkano. Nĩ nĩnjĩtikĩtie maũndũ mothe marĩa megĩĩ Watho na marĩa mandikĩtwo mabuku-inĩ ma Anabii, **15** na ndĩ na kĩrĩngĩrĩro thĩinĩ wa Ngai o ta kĩrĩa andũ aya

marĩ nakĩo, atĩ nĩgũgakorwo na kũriũka kwa andũ arĩa athingu na arĩa aaganu. **16** Nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrutanagĩria hĩndĩ ciothe kũiga thamiri yakwa ĩtarĩ na ũcuuke mbere ya Ngai na mbere ya andũ. **17** “Thuutha wa gũkorwo itarĩ kuo mĩaka mĩingĩ, nĩndokire Jerusalemu nĩgeetha ndehere andũ akwa iheo nĩ ũndũ wa athĩini na ndute maruta nĩ ũndũ wa Ngai. **18** Na rĩrĩa ndarũmbũyanagia na maũndũ macio nĩmangorire kũu hekarũ-inĩ ndĩtheretie. Gũtiarĩ na gĩkundi kĩa andũ ndaarĩ na kĩo, o na kana ngĩkorwo ngĩruta thĩina. **19** No nĩ kũrĩ Ayahudi a kuuma bũrũri wa Asia arĩa magĩrĩrwo nĩgũkorwo marĩ haha mbere yaku na maathitange angĩkorwo nĩ marĩ ũndũ mangĩnjuukĩra. **20** Akorwo ti ũguo, aya marĩ haha nĩmagĩrĩrwo moige ihĩtia rĩrĩa maanyonire narĩo rĩrĩa ndaarũgamire mbere ya Kĩama, **21** tiga ũkorirwo nĩ ũndũ ũyũ ũmwe ndanĩrĩre rĩrĩa ndaarũngĩi mbere yao ngiuga atĩrĩ: ‘Ũmũthĩ ndũgamĩte mbere yanyu njiirithio nĩ ũndũ nĩnjĩrĩgĩrĩre ũhoru wa kũriũka kwa arĩa akuũ.’” **22** Nake Felike, nĩ ũndũ nĩamenyete wega ũhoru wa Njĩra ĩyo, agĩtĩria ciira. Akiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa Lisia, ũcio mũnene wa mbũtũ agooka-rĩ, nĩguo ngaatua ciira waku.” **23** Agĩatha mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe aige Paũlũ arĩ mũrangĩre, no amũhe wĩyathi mũnini na etĩkĩrie arata aake marũmbũye mabata make. **24** Na rĩrĩ, thuutha wa mĩthenya mĩnini, Felike agĩũka marĩ na mũtumia wake Dirusila, ũrĩa warĩ Mũyahudi mũtumia. Agĩtũmanĩra Paũlũ, na akĩmũthikĩrĩria akĩaria ũhoru wa wĩtikio thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. **25** Rĩrĩa Paũlũ aaragia ũhoru wa ũthingu, na wa kwĩgirĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, o

na wa ciira ūrīa ūgooka, Felike akīgua etigīra, akiuga atīrī, “Nī ūguo! Rīu no ūthiī. Rīrīa ndrīgīa na ihinda rīagīrīre, nīndīgūtūmanīra ūūke.” **26** Ihinda-inī o rīu no ehokaga atī Paŭlū nīangāmūheire ihaki, na nī ūndū ūcio nīaakaraga akīmūtūmanagīra, akaaria nake. **27** Hīndī īrīa mīaka īrī yathirire-rī, Porikio Fesito agīcooka ithenya rīa Felike, no tondū Felike nīendaga gūkenia Ayahudi, agītiga Paŭlū njeera.

25 Na rīrī, mīthenya ītatū yathira thuutha wa Fesito gūkina kūu būrūri-inī, akiuma Kaisarea akīambata agīthiī Jerusalemu. **2** Nao athīnjīri-Ngai arīa anene na atongoria a Ayahudi magīūka harī we, makīmwīra maūndū marīa Paŭlū aathitangīrwo. **3** Nīmahīkire gūthaita Fesito atī nī ūndū wa wega wake kūrī o etīkīre Paŭlū atwarwo Jerusalemu, nīgūkorwo nīmahaaragīria kūmuoheria njīra-inī mamūūrage. **4** Nake Fesito akīmacookeria atīrī, “Paŭlū ahingīrwo Kaisarea, na nī nīngūcooka kuo o narua. **5** Tondū ūcio no tūthiī na atongoria amwe anyu nīgeetha mathiī magathitangīre mūndū ūcio kuo, angīkorwo nī harī ūndū mūūru ekīte.” **6** Thuutha wa gūikarania nao kūu ihinda ta rīa mīthenya īnana kana ikūmi, agīkūrūka, agīthiī Kaisarea, na mūthenya ūyū ūngī akīgomithania igooti, na agīathana Paŭlū areehwo mbere yake. **7** Rīrīa Paŭlū aakinyire, Ayahudi arīa maikūrūkīte kuuma Jerusalemu makīmūrīgiicīria, na makīmūthitangīra maūndū maingī mooru, marīa matangīahotire kuonania atī nī ma ma. **8** Nake Paŭlū akīyarīrīria, akiuga atīrī: “Nī ndirī ūndū njīkīte ūreganīte na watho wa Ayahudi, o na kana wa hekarū o na kana

wa Kaisari.” **9** Nake Fesito, akienda gūkenia Ayahudi akūria Paūlū atīrī, “Wee nī ūkwenda kwambata ūthīi Jerusalemu ngagūciirithīrie kuo nī ūndū wa maūndū maya ūthitangīrwo?” **10** Nake Paūlū agīcookia atīrī, “Rīu ndūgamīte igooti-inī rīa Kaisari, harīa njagīrīrwo nī gūciirithīrio. Nīi ndihīthīrie Ayahudi, o ta ūrīa wee mwene ūmenyete o wega. **11** No rīrī, angīkorwo ndī na ihītia rīa gwīka ūndū o wothe wa gūtūma njūragworī, ndingīrega gūkua. No angīkorwo maūndū marīa thitangīrwo nī Ayahudi aya ti ma ma-rī, gūtīkīrī mūndū ūrī na gītūmi gīa kūneana kūrī o. Ndacookia ciira riiko kūrī Kaisari!” **12** Thuutha wa Fesito gūcookania ndundu na kīama gīake, akiuga atīrī, “Wacookia ciira riiko kūrī Kaisari na kūrī Kaisari nīkuo ūgūthīi!” **13** Mīthenya mīnini yathira Mūthamaki Agiripa na Berinike magīūka kūu Kaisarea kūnyiita Fesito ūgeni. **14** Na tondū nīmaikaraga kūu mīthenya mīingī-rī, Fesito akīhe mūthamaki ūcio ūhoru wa ciira wa Paūlū, akīmwīra atīrī, “Gūkū kūrī na mūndū watigirwo nī Felike arī muohe. **15** Rīrīa ndaathīre Jerusalemu-rī, athīnjīri-Ngai arīa anene na athuuri a Ayahudi nīmamūthitangire, na makīnjūūria ndīmūtuīre. **16** “Na nīi ngīmeera atī ti mūtugo wa andū a Roma kūneana mūndū o wothe ataambīte kūng’ethanīra na andū arīa mamūthitangīte na kūheo mweke wa kwīyarīrīria ūhoru-inī ūrīa athitangīrwo. **17** Rīrīa tuokire nao gūkū, ndiaikarīrie ciira ūcio, no ndaarookire kūgomithania igooti na ngīathana mūndū ūcio areehwo. **18** Rīrīa andū arīa maamūthitangīte maarūgamire kwaria, matiamūthitangīre ūndū o na

ũmwe mũũru ta ũrĩa nderĩgĩrĩire. **19** No handũ ha ũguo, o maarĩ na maũndũ mamwe maakararanagia nake makoniĩ ũhoru wa ndini yao na makoniĩ ũhoru wa mũndũ wakuĩte wetagwo Jesũ ũrĩa Paũlũ oigaga atĩ arĩ muoyo. **20** Nĩndarigirwo nĩ ũrĩa ingĩtuĩria maũndũ ta macio; nĩ ũndũ ũcio ngĩmũũria kana no eende gũthĩĩ Jerusalemu agaciirithĩrio maũndũ macio aathitangĩrwo kuo. **21** Rĩrĩa Paũlũ aacookirie ciira riiko etererio itua rĩa Mũthamaki-rĩ, ngĩathana ahingĩrwo nginya rĩrĩa ingĩahotire kũmũtwarithia kũrĩ Kaisari.” **22** Hĩndĩ ĩyo Agiripa akĩra Fesito atĩrĩ, “No nyende kwĩguĩra mũndũ ũcio akĩaria.” Nake Fesito agĩcookia atĩrĩ, “Nĩũkamũigua rũciũ.” **23** Mũthenya ũyũ ũngĩ, Agiripa na Berinike magĩũka marĩ na mwago mũnene na magĩtoonya nyũmba ya gũciirĩrwo marĩ hamwe na anene a thigari o na athuuri a itũũra arĩa maarĩ igweta. Nake Fesito agĩathana Paũlũ areehwo. **24** Fesito akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki Agiripa na andũ arĩa othe mũrĩ na ithuĩ haha, nĩmũkuona mũndũ ũyũ! Nĩwe mũingĩ wothe wa Ayahudi wanjũũririe, ndĩ kũu Jerusalemu na ndĩ gũkũ Kaisarea, ngaciire ũhoru wake, ũkĩanĩrĩra ũkiugaga atĩ ndagĩrĩrwo nĩgũtũũra muoyo rĩngĩ. **25** No nĩ nĩndonire atĩ ndarĩ ũndũ eekĩte wa gũtũma ooragwo, no tondũ nĩacookirie ciira riiko kũrĩ Mũthamaki, ngĩtua itua rĩa kũmũtũma Roma. **26** No ndirĩ na ũndũ mũna ingĩandĩkĩra Mũthamaki Mũgaathe igũrũ rĩake. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ndamũrehe mbere yanyu inyuothe, na makĩria mbere yaku wee Mũthamaki Agiripa, nĩgeetha ũhoru ũyũ warĩkia gũtuĩrio, ngĩe na ũndũ ingĩandĩka. **27**

Nīgũkorwo ndikuona kwagĩĩre gũtũma mũndũ muohe itekuonania maũndũ marĩa athitangĩrwo.”

26 Nake Agiripa akĩira Paũlũ atĩrĩ, “Ūrĩ na rũũtha rwa kwĩyarĩrĩria.” Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ agĩtambũrũkia guoko, akĩambĩrĩria kwĩyarĩrĩria, akiuga atĩrĩ, **2** “Mũthamaki Agiripa, nĩngũigua ndĩ mũtũku kũrũgama mbere yaku ũmũthĩ ndĩyarĩrĩrie igũrũ rĩa maũndũ mothe marĩa thitangĩrwo nĩ Ayahudi, **3** na makĩria nĩ tondũ wee nĩũũ mĩtugo yothe ya Ayahudi na maũndũ marĩa makararanagĩria. Nĩ ũndũ ũcio nĩndakũhooya ũũthikĩrĩrie ũtegũthethũka. **4** “Ayahudi othe nĩmooĩ ũrĩa ndũũrĩte kuuma ndĩ mwana, kuuma kĩambĩrĩria kĩa mũtũũrĩre wakwa ndĩ bũrũri-inĩ wakwa kĩũmbe, o na ndĩ Jerusalemu. **5** Nĩmanjũũ hĩndĩ ndaaya, na mangĩenda, no maheane ũira wakwa, atĩ kũringana na watho ndaatũũrĩte ndĩ Mũfarisai, ndĩrutaniĩrie na kĩyo kũrũmia maũndũ mothe ma ndini iitũ. **6** Na rĩrĩ, ndũgamĩte haha ũmũthĩ njiirithio nĩ ũndũ wa kwĩrĩgĩrĩria kĩĩranĩro kĩrĩa Ngai eerĩre maithe maitũ. **7** Kĩĩranĩro kũ no kĩo mĩhĩrĩga ĩrĩa iitũ ikũmi na ĩrĩ ĩrĩgagĩrĩria kuona gĩkĩhingio, rĩrĩa ĩtungatagĩra Ngai na kĩyo ũtukũ na mũthenya. Na rĩrĩ, wee Mũthamaki, Ayahudi maathitangĩte nĩ ũndũ wa kĩĩrĩgĩrĩro kũ. **8** Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma mũndũ o na ũrĩkũ wanyu atue atĩ nĩ ũndũ ũtangĩĩtikio, atĩ Ngai nĩariũkagia arĩa akuũ? **9** “O na nĩ nĩndaiguithĩtio atĩ nĩndagĩrĩrwo nĩ gwĩka ũrĩa wothe ingĩahotire ndegane na rĩĩtwa rĩa Jesũ wa Nazarethi. **10** Na ũguo nĩguo ndeekire kũu Jerusalemu. Ngĩikia andũ aingĩ a arĩa aamũre njeera, heetwo rũũtha nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na rĩrĩa andũ acio mooragagwo, nĩndetĩkanagia

na ituĩro rĩu. **11** Mahinda maingĩ nĩndathiiaga kuuma thunagogi-inĩ ĩmwe nginya ĩrĩa ĩngĩ nĩgeetha ndĩmaneane maherithio, na ngageria kũmahatĩrĩria marume Ngai. Na tondũ wa ũrĩa ndaamarakarĩire mũno nĩndathiiaga kũmanyariira o na matũũra-inĩ marĩa manene ma kũngĩ. **12** “Hĩndĩ ĩmwe ndĩ rũgendo-inĩ ta rũu-rĩ, ndaathiiaga Dameski heetwo ũhoti na ngatũmwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene. **13** Kũrĩ thaa thita cia mũthenya, wee Mũthamaki, ndĩ njĩra-inĩ ngĩona ũtheri mũnene woimĩte igũrũ ũkengete gũkĩra riũa, ũkĩjarĩra mũena yothe, nĩ na andũ arĩa twarĩ nao. **14** Ithuothe tũkĩgũa thĩ, na nĩ ngĩigua mũgambo ũkĩnjĩra atĩrĩ na rwario rwa Kĩhibirania, ‘Saũlũ, Saũlũ, ũũnyariiraga nĩkĩ? Nĩ ũndũ ũrĩ hinya harĩwe kũhũũra mũcengi na haati.’ **15** “Na nĩ hĩndĩ ĩyo ngĩũria atĩrĩ, ‘Wee nĩwe ũ, Mwathani?’ “Nake Mwathani akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ Jesũ ũrĩa ũnyariiraga. **16** Rĩu ũkĩra ũrũgame na magũrũ maku. Ndaakuumĩrĩra ngwamũre ũtuĩke ndungata na ũtuĩke mũira wa maũndũ marĩa wonete mangonĩ na marĩa ngũkuonia. **17** Nĩngũkũhonokia kuuma kũrĩ andũ anyu na kuuma kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa ndĩragũtũma kũrĩ o, **18** ũkamahingũre maito, na ũmagarũre moime nduma-inĩ mathĩ ũtheri-inĩ, na ũmarute hinya-inĩ wa Shaitani ũmatware kũrĩ Ngai, nĩgeetha maamũkĩre ũrekanĩri wa mehia, na magĩe na handũ gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa matheretio na ũndũ wa kũnjĩtikia.’ **19** “Nĩ ũndũ ũcio, Mũthamaki Agiripa, ndiigana kwaga gwithĩkĩra kĩoneki kũ kũoimĩte igũrũ. **20** Ngĩambĩrĩria kũhunjĩria andũ arĩa maarĩ Dameski, ngĩcooka ngĩhunjĩria andũ a kũu

Jerusalemu o na a Judea guothe, na andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao. Ndaahunjagia atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩ kwĩrira na magarũrũke kũrĩ Ngai, na moonanie kwĩrira kwao na ũndũ wa ciĩko ciao. **21** Kĩu nĩkĩo gĩatũmire Ayahudi maanyiitĩre hekarũ-inĩ, na magerie kũnjũraga. **22** No nĩngoretwo ndĩ na ũteithio wa Ngai nginya ũmũthĩ ũyũ, na nĩkĩo nũngiĩ haha nĩguo heane ũira kũrĩ andũ arĩa anini na arĩa anene o ũndũ ũmwe. Ndirĩ ũndũ njugaga makĩria ma ũrĩa anabii na Musa moigĩte atĩ nĩũgekĩka, **23** atĩ Kristũ nĩakanyariirwo, na atuĩke wa mbere kũriũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ, nĩguo ahunje ũhoru wa ũtheri kũrĩ andũ aake kũmbe o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.” **24** Fesito aigua ũguo, akĩmũgũthũkĩra akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Paũlũ nĩkũgũrũka ũgũrũkite! Gĩthomo kũu gĩaku kĩngĩ nĩgĩtũmĩte ũgũrũke.” **25** Nake Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ mũgaathe Fesito, nĩ ndigũrũkite. ũndũ ũrĩa ndĩroiga nĩ wa ma na ti ũgũrũki. **26** Mũthamaki nĩoĩ maũndũ maya, na no ndĩmwarĩrie itegwĩtigĩra. Nĩ njũũ atĩ gũtirĩ ũndũ o na ũmwe wa maũndũ maya aagĩte kũmenya, tondũ matiekĩrwo hitho-inĩ. **27** Mũthamaki Agiripa, wee nĩwĩtikĩtie anabii? Nĩnjũũ atĩ nĩũmetĩkĩtie.” **28** Hĩndĩ ĩyo Agiripa akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Nĩũgwĩciiria atĩ kahinda-inĩ kanini ũguo no ũnjiguithie nduĩke Mũkristiano?” **29** Nake Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “kahinda kanyiihe kana karaihe, ndĩrahooya Ngai atĩ to wee wiki, no o na andũ aya angĩ othe maraathikĩrĩria ũmũthĩ, ndenda matuĩke ta nĩ, tiga o mĩnyororo ĩno.” **30** Mũthamaki ũcio agĩũkĩra marĩ hamwe na barũthi, na Berinike, na andũ arĩa maikarĩte hamwe nao. **31** Makiuma nyũmba

īyo, na rīrīa maaranagīria, makiuga atīrī, “Mündū ūyū ndarī ūndū ekīte wa gūtūma ooragwo kana ohwo.” **32** Agiripa akīra Fesito atīrī, “Mündū ūyū nīangīarekererio korwo ndaracooketie ciira riiko kūrī Kaisari.”

27 Na rīrīa gwatuirwo atī nītūkūhaica marikabu tūthiī Italia, Paūlū na andū arīa angī mooheetwo makīneanwo kūrī mūnene-wa-thigari-igana rīmwe, warī wa mbūtū ya Agusito, wetagwo Juliasi. **2** Tūkīhaica marikabu yoimīte Aduramutio īrīa yakirie gūthiī icukīro-inī cia marikabu iria ciarī ndwere-inī cia iria rīrīa inene būrūri-inī wa Asia, na ithuī tūkīambīrīria rūgendo tūgīthiī. Nake Arisitariko, Mūmakedonia woimīte Thesalonike, aarī hamwe na ithuī. **3** Mūthenya ūyū ūngī tūgīkinya Sidoni; nake Juliasi, nī ūndū wa kūiguīra Paūlū tha, akīmwītīkīria athiī kūrī arata aake nīguo mamūhe kīrīa angīabatarire. **4** Twoima kūu tūkīambīrīria rūgendo rīngī, tūgereire mwena ūrīa ūtaarī rūhuho wa Kuporo, tondū huho cioimaga na mwena ūrīa twathiiaga. **5** Twaarīkia gūtuīkania iria rīrīa inene rīrīa rīarī gūkuhī na mabūrūri ma Kilikia na Pamufilia tūgīkinya itūūra rīa Mira, būrūri-inī wa Likia. **6** Tūrī kūu mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe akīona marikabu ya Alekisanderia yathiiaga Italia, nake agītūhaicia yo. **7** Tūgīthiī kahora ihinda rīa mīthenya mīngī na tūrī na thīna mūingī nginya tūgīkinya gūkuhī na Kinido. Na rīrīa rūhuho rwagiririe tūthiī ūrīa twendaga-rī, tūgīthiī tūgereire mwena ūrīa ūtaarī rūhuho wa Kirete, kūng’ethera Salimone. **8** Nītwathiire na thīna mūingī tūgereire ndwere-inī cia iria rīrīa inene na tūgīkinya handū heetagwo Gīcukīro Kīega, hakuhī na itūūra rīa

Lasea. **9** Mahinda maingĩ nĩmathirĩte, na gũthiĩ na marikabu kwarĩ na ũgwati tondũ ihinda rĩa Gĩathĩ gĩa Kwĩhinga kũrĩa Irio nĩrĩahitũkĩte. Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ akĩmataara akĩmeera atĩrĩ, **10** “Athuuri aya, nĩnguona atĩ rũgendo rwitũ nĩ rũgũkorwo na mũtino na rũrehe hathara nene kũrĩ marikabu na mĩrigo o na nginya kũrĩ mĩoyo iitũ yo mĩene.” **11** No mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe, handũ ha gũthikĩrĩria ũrĩa Paũlũ oigaga, aarũmĩrĩre ũtaari wa mũtwarithia wa marikabu o na wa mwene marikabu ĩyo. **12** Tondũ gĩcukĩro kũu gĩtiarĩ kĩega gĩa gũikarwo hĩndĩ ya heho-rĩ, andũ aingĩ magĩtua itua tũthiĩ na mbere, twĩhokete gũkinya Foinike, tũikare kuo hĩndĩ ĩyo ya heho. Gĩkĩ kĩarĩ gĩcukĩro kĩa meeri gĩa Kirete, nakĩo kĩang’etheire mwena wa gũthini wa ithũĩro, o ũndũ ũmwe na mwena wa gathigathini wa ithũĩro. **13** Rĩrĩa rũhuho rumĩte mwena wa gũthini rwambĩrĩirie kũhurutana kahora-rĩ, magĩiciiria nĩmona kĩrĩa mendaga, na nĩ ũndũ ũcio makĩohora marikabu magĩthiĩ magereire hũgũrũrũ-inĩ cia Kirete. **14** Na ihinda rĩtanathiĩ mũno, rũhuho rwa hinya wa kĩhuhũkanio kĩnene rwetagwo “Eurakilo,” rũkĩhurutana ruumĩte gĩcigĩrĩra-inĩ kũu. **15** Nayo marikabu ĩkĩnyitwo nĩ kĩhuhũkanio kũu ĩkĩremwo nĩgũthiĩ na kũrĩa rũhuho rwoimaga, nĩ ũndũ ũcio tũkĩmĩrekereria ĩtwarwo nĩ rũhuho. **16** Na rĩrĩa twahĩtũkagĩra gacigĩrĩra-inĩ kanini geetagwo Kauda, nĩtwarĩ na thĩĩna wa kũhaicia gatarũ ga kũhonokia andũ igũrũ wa marikabu. **17** Hĩndĩ ĩrĩa andũ acio maakahaicirie marikabu-inĩ, makĩhĩtũkĩria mĩkanda rungu rwa marikabu yo nyene nĩgeetha mamĩohe wega. Nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra kũhata

mũthanga-inĩ wa handũ heetagwo Siriti-rĩ, makĩharũrũkia matanga na makĩrekereria marikabu ĩyo ĩtwarwo o kũrĩa ĩngĩatwarirwo nĩ rũhuho. **18** Nĩtwanyariĩkire mũno nĩ ũndũ wa kĩhuhũkanio kũu o nginya mũthenya ũyũ ũngĩ makĩambĩrĩria gũikia mĩrigo iria-inĩ. **19** Naguo mũthenya wa gatatũ makĩambĩrĩria gũikia indo cia wĩra cia marikabu iria-inĩ na moko mao ene. **20** Na rĩrĩa kwaagire kuoneka riũa kana njata ihinda rĩa mũthenya mũingĩ, nakĩo kĩhuhũkanio gĩgĩthĩ na mbere kũhuhũkania-rĩ, tũkĩrigĩrĩria na kwaga mwĩhoko o wotha wa kũhonoka. **21** Thuutha wa andũ gũikara ihinda iraaaya matekũrĩa, Paũlũ akĩrũgama mbere yao akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya, nĩ kaba mũngĩetĩkĩrĩre ũtaaro wakwa mwage kuuma Kirete, hĩndĩ ĩyo nĩmũngĩehonokirie kuumana na ũgwati ũyũ o na hathara ĩno. **22** No rĩrĩ, nĩngũmũthaitha mũthĩ na mbere kũũmĩrĩria, tondũ gũtirĩ o na ũmwe wanyu ũkũũra; tiga marikabu iiki ĩkwanangĩka. **23** Ũtukũ ũyũ, mũraika wa Ngai ũrĩa nĩ ndĩ wake na ũrĩa ndungataga nĩarũgamire hakuhĩ na nĩ na **24** aanjĩra atĩrĩ, ‘Paũlũ ndũkae gwĩtigĩra. No nginya ũrũgame mbere ya Kaisari ũciirithio; na rĩrĩ, Ngai tondũ wa wega wake, nĩekũhonokia mũoyo ya andũ arĩa othe ũrĩ nao.’ **25** Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ andũ aya, thĩĩ na mbere kũũmĩrĩria, nĩgũkorwo ndĩ na wĩtikio thĩinĩ wa Ngai atĩ nĩgũkũhaana o ta ũguo aanjĩrĩte. **26** No o na kũrĩ ũguo no nginya tũhate gĩcigĩrĩria-inĩ kĩna.” **27** Na rĩrĩ, ũtukũ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wakinya, o tũgĩtwarithagio ũũ na ũũ nĩ rũhuho tũtuĩkanĩirie iria rĩrĩa rĩitagwo Adiria-rĩ, ũtukũ gatagatĩ atwarithia a marikabu makĩgereria nĩmakuhĩrĩirie thĩ nyũmũ. **28**

Nao makĩoya kĩgeri kĩa ũriku wa maaĩ makĩona atĩ maaĩ maarĩ na ũriku wa buti igana rĩa mĩrongo ĩĩĩ. Thuutha wa kahinda kanini magĩthima rĩngĩ makĩona atĩ maaĩ maarĩ na ũriku wa buti mĩrongo kenda. **29** Nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra tũtikaagũthithio rwaro rwa ihiga, makĩreka nanga inya kuuma mwena wa na thuutha wa marikabu, na makĩhooya gũkĩe. **30** Na rĩĩrĩa maageragia kũũra moime marikabu-inĩ, atwarithia a marikabu makĩharũrũkia gatarũ ga kũhonokia andũ iria-inĩ, metuĩte atĩ marenda kũharũrũkia nanga imwe kuuma mũthia wa na mbere wa marikabu. **31** Hĩndĩ ĩyo Paũlũ akĩĩra mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe hamwe na thigari atĩrĩ, “Andũ aya maga gũikara marikabu-inĩ, inyuĩ mũtingĩhonoka.” **32** Nĩ ũndũ ũcio thigari igĩtinia mĩkanda ĩrĩa yanyĩitĩte gatarũ ga kũhonokia andũ, makĩreka koore. **33** Gwakuĩrĩria gũkĩa, Paũlũ akĩmathaitha othe marĩe irio, akĩmeera atĩrĩ, “Kwa ihinda rĩa mĩthenya ikũmi na ĩna mĩthiru, mũkoretwo mũikarĩte o ũguo mwĩimĩte irio, mũteekũrĩa kĩndũ. **34** Rĩu ndamũthaitha mũrĩe irio. Nĩmũbatarĩte kũrĩa irio nĩguo imũige muoyo. Gũtirĩ rũcuĩrĩ rwa mũtwe wa mũndũ o na ũmwe wanyu rũkũũra.” **35** Aarĩkia kuuga ũguo, akĩoya mũgate, agĩcookeria Ngai ngaatho mbere yao othe. Agĩcooka akĩwenyũranga, akĩambĩrĩria kũrĩa. **36** Nao othe makĩigua momĩrĩria, makĩoya irio makĩrĩa. **37** Ithuothe twarĩ andũ 276 arĩa twarĩ marikabu-inĩ. **38** Rĩrĩa maarĩire makĩhũũna, maacookire magĩikia ngano iria-inĩ nĩgeetha marikabu ĩhũthe. **39** Kwarooka gũkĩa-rĩ, atwarithia matiigana kũmenya bũrũri ũcio, no makĩona gĩcongoco kĩarĩ na mũthanga hũgũrũrũ-inĩ, magĩĩciiria

magerie kũhatithia marikabu ho. **40** Nao makĩrenga nanga, igĩtigwo iria-inĩ, na o hau makĩohora mĩkanda ĩrĩa yohete thukani. Magĩcooka makĩhaicia taama ũrĩa wĩkagĩrwo mbere ya marikabu nĩguo ũnyĩite rūhuho, magĩthĩĩ meerekeire hũgũrũrũ-inĩ. **41** No rĩrĩ, marikabu ĩkĩgũtha mũthanga na ĩkĩhata. Mũthia wa na mbere wayo ũkĩhata na ũkĩrũma biũ, nagueo mũthia wa na thuutha ũkiunĩkanga nĩ ũndũ wa kũhũrwo nĩ makũmbĩ ma maaĩ. **42** Thigari ikĩbanga ciũrage ohwo nĩgeetha gũtikagĩe o na ũmwe wao ũngĩthambĩra oore. **43** No tondũ mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe nĩendaga kũhonokia muoyo wa Paũlũ, agĩcigiria ciĩke ũguo ciabangĩte. Agĩathana atĩ andũ arĩa mangĩahotire gũthambĩra mambe marũũge maaĩ-inĩ mathĩĩ thĩ nyũmũ. **44** Nao andũ acio angĩ makinye kuo menyĩĩrĩire mbaũ kana icunjĩ cia marikabu. ũguo nĩguo andũ othe maakinyire thĩ nyũmũ matarĩ na ũũru.

28 Twaarĩkia gũkinya hũgũrũrũ-inĩ tũtarĩ na ũũru, nĩguo twamenyire atĩ gĩcigĩrĩra kũu gĩetagwo Malita. **2** Nao atũũri a gĩcigĩrĩra kũu magĩtuonia ũtugi wa mwanya. Magĩtwakĩria mwaki tondũ nĩ kuoiraga na kwarĩ na heho na magĩtũnyĩita ũgeni ithuothe. **3** Nake Paũlũ akĩoya gĩkundi gĩa tũkũ, na rĩrĩa aatũĩkagĩra riiko-rĩ, ndũira ĩkĩumĩra nĩ ũndũ wa ũrugarĩ wa mwaki, ĩkĩioherera guoko-inĩ gwake. **4** Rĩrĩa andũ a gĩcigĩrĩra kũu moonire ndũira ĩcuuhĩte guoko-inĩ gwake makĩĩrana atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ no nginya akorwo nĩ mũũragani, nĩgũkorwo o na gũtuĩka nĩahonokire kuuma iria-inĩ, kĩhooito gĩtimwĩtikĩrĩtie atũũre muoyo.” **5** Nowe Paũlũ akĩribarĩbĩra nyoka ĩyo mwaki-inĩ na ndaigana kuona ũndũ mũũru. **6** Andũ

maataanyaga kuona akĩimba kana agwe o rĩmwe akue,
no thuutha wa gweterera hĩndĩ ndaaya, makĩona gũtirĩ
ũndũ ũtarĩ wa ndũire ũrekĩka harĩ we, makĩĩricũkwo
makiuga atĩ aarĩ ngai. 7 Na rĩrĩ, hakuhĩ na hau maarĩ,
nĩ kwarĩ na gĩthaka kĩarĩ kĩa mũndũ wetagwo Pabulio,
ũrĩa warĩ mũnene wa gĩcigĩrĩra kũ. Nake nĩatũnyiitire
ũgeni gwake, na kwa ihinda rĩa mĩthenya ĩtatũ agĩtũtuga
wega arĩ na ũtaana. 8 Nake ithe aarĩ ũrĩrĩ arĩ mũrũaru
mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ na kũharwo thakame. Paũlũ
agĩtoonya nyũmba kũmuona, na thuutha wa kũmũhoera
akĩmũigĩrĩra moko akĩmũhonia. 9 Rĩrĩa gwekĩkire ũguo,
andũ arĩa angĩ maarĩ arũaru gĩcigĩrĩra-inĩ kũ magĩũka,
makĩhonio. 10 Nĩmatuonirie gĩtĩo na njĩra nyingĩ, na rĩrĩa
twehaarĩrie gũthĩi magĩtũhe kĩrĩa gĩothe twabataire. 11
Thuutha wa mĩeri ĩtatũ tũkĩhaica marikabu yaikarĩte kũ
gĩcigĩrĩra-inĩ hĩndĩ ya heho. Nayo yarĩ marikabu ya kuuma
Aleksanderia na yarĩ na rũũri rwa ngai cia mahatha
iria cietagwo Kasitori na Poluke. 12 Twakinya Sirakusi
tũgĩkara kuo ihinda rĩa thikũ thatũ. 13 Twoima kũ
tũgĩthĩi tũgĩkinya Regio. Mũthenya ũyũ ũngĩ gũkĩgĩa na
rũhuho rwa kuuma mwena wa gũthini, nago mũthenya
ũcio ũngĩ warũmĩrĩire tũgĩkinya Puteoli. 14 Kũ tũgĩkora
ariũ na aarĩ a Ithe witũ amwe, arĩa maatũnyiitire ũgeni,
na magĩtũũria tũikaranie nao ihinda rĩa kiumia kĩgima.
Ūguo noguo twacookire tũgĩkinya Roma. 15 Ariũ na aarĩ
a Ithe witũ arĩa maarĩ kũ nĩmaiguĩte atĩ nĩtuokaga, nao
magĩũka o nginya ndũnyũ ya Apio, na handũ hetagwo
Nyũmba Ithatũ cia Ageni gũtũthaagaana. Nake Paũlũ ona
andũ acio, agĩcookeria Ngai ngaatho na akĩigua omĩrĩria.

16 Rĩrĩa twakinyire Roma, Paũlũ nĩetĩkirio aikare arĩ wiki, arĩ na mũthigari wa kũmũrangĩra. **17** Thuutha wa thikũ ithatũ, Paũlũ agĩta atongoria a Ayahudi mongane hamwe. Rĩrĩa maagomanire, Paũlũ akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, o na gũtuĩka ndirĩ ũndũ mũũru njĩkĩte andũ aitũ kana ngathũkia mĩtugo ya maithe maitũ-rĩ, nĩndanyitĩrwo Jerusalemu na ngĩneanwo kũrĩ andũ a Roma. **18** Nao magĩthuthuuria na makĩenda kũndekia tondũ ndiarĩ na ihĩtia rĩa ũgeri wa ngero rĩa gũtũma njũragwo. **19** No rĩrĩa Ayahudi maareganire na itua rĩu, ndirĩ ũndũ ũngĩ ingĩekire tiga gũcookia ciira riiko gwa Kaisari, no ti atĩ ndaarĩ na ũndũ wagũthitangĩra andũ akwa. **20** Kĩu nĩkĩo gĩtũmĩte njũũrie tuonane na inyuĩ na twaranĩrie. Njohetwo na mũnyororo ũyũ nĩ ũndũ wa kĩĩrĩgĩrĩro kĩa andũ a Isiraeli.” **21** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ tũtirĩ twanyiita marũa magũkonĩĩ kuuma Judea, na gũtirĩ mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ ũũkĩte kuuma kuo agatũkinyĩria ũhoru kana akaaria ũndũ mũũru waku. **22** No nĩtũkwenda kũigua woni waku nĩ ũrĩkũ, nĩgũkorwo nĩtũũĩ atĩ kũndũ guothe andũ nĩmararia magokĩrĩra gĩkundi gĩkĩ.” **23** Nao makĩbanga gũcemanĩa na Paũlũ mũthenya mũna, na magĩũka kũrĩa aaikaraga marĩ gĩkundi kĩnene gũkĩra mbere. Kuuma rũciĩnĩ nginya hwaĩ-inĩ akĩmataara na akĩmoimbũrĩra ũhoru wa ũthamaki wa Ngai, na akĩgeria kũmaiguithia ũhoru wa Jesũ kuuma Watho-inĩ wa Musa na kuuma Maandĩko-inĩ ma Anabii. **24** Amwe magĩtĩkia ũrĩa aameerire, no angĩ makĩaga gwĩtĩkia. **25** Nao makĩaga kũiguithania o ene, na makĩambĩrĩria gũthĩĩ rĩrĩa maaguire mũthia-

inĩ Paũlũ oiga atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩeerire maithe manyu ũhoru wa ma rĩrĩa aaririe na kanua ka Isaia ũrĩa mũnabii, akiuga atĩrĩ: **26** “Thiĩ kũrĩ andũ aya, ũmeere atĩrĩ, “Inyuĩ mũgũtũũra mũiguaga, no mũtikamenya ũndũ; mũgũtũũra muonaga, no mũtigakuũkĩrwo.” **27** Nĩgũkorwo ngoro cia andũ aya itirĩ tha; matũ mao matingĩhota kũigua, na nĩmahingĩte maitho mao. Tondũ maahota kuona na maitho mao, na maigue na matũ mao, nacio ngoro ciao igĩe na ũmenyo, nao manjookerere, na niĩ ndĩmahonie.’ **28** “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩngwenda mũmenye atĩ ũhonokio wa Ngai nĩtũmĩtwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, nao nĩmegũthikĩrĩria!” **29** (Na aarĩkia kuuga ũguo-rĩ, Ayahudi magĩthiĩ magĩkararanagia mũno o ene.) **30** Na kwa ihinda rĩa mĩaka ĩrĩ mĩgima, Paũlũ agĩkara kũu, arĩ nyũmba yake ya gũkombora, na akanyĩitaga ũgeni andũ arĩa othe mokaga kũmuona. **31** Nĩahunjagia ũhoru wa ũthamaki wa Ngai, na akarutana ũhoru ũkoniĩ Mwathani Jesũ Kristũ arĩ na ũcamba, na hatarĩ na ũndũ ũngĩmũrigĩrĩria.

Aroma

1 Nĩ nĩ Paũlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩtĩtwo nduĩke mūtũmwo, na ngaamũrwo hunjagie Ūhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai, **2** o Ūhoro-ũrĩa-Mwega eeranĩire o mbere na tũnua twa anabii ake thĩinĩ wa Maandĩko marĩa Matheru, **3** ūrĩa ūkonĩ Mũrũwe, ūrĩa ta mũndũ warĩ wa rũciaro rwa Daudi. **4** Na rĩrĩ, Roho wa ūtheru nĩonanirie na ūhoti atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mũrũ wa Ngai tondũ wa ūrĩa aariũkire akiuma kũrĩ arĩa akuũ: o we Jesũ Kristũ Mwathani witũ. **5** kũgerera we Ngai nĩatũheete wega wake, na agatũhe ūhoti ta atũmwo nĩguo twĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ ciothe kũndũ guothe ūrĩa Ngai amekĩire, nĩguo mamwĩtĩkie na mamwathĩkĩre, nĩguo matũme rĩitwa rĩake rĩgocagwo. **6** O na inyuĩ mũrĩ amwe a acio metĩtwo matũike a Jesũ Kristũ. **7** Ndĩramwandĩkĩra marũa maya inyuothe arĩa mũrĩ kũu Roma, o inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, na mũgetwo mũtuĩke andũ aamũre: Wegu na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ, na kuuma kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, iroikara na inyuĩ. **8** O mbere nĩngũcookeria Ngai wakwa ngaatho thĩinĩ wa Jesũ Kristũ nĩ ūndũ wanyu inyuothe, tondũ ūhoro wa wĩtikio wanyu nĩũmenyithanĩtio thĩ yothe. **9** Ngai, ūrĩa nĩ ndungatagĩra na ngoro yakwa yothe na ūndũ wa kũhunja Ūhoro-ũrĩa-Mwega wa Mũrũwe-rĩ, nĩwe mũira wakwa wa ūrĩa ndũũraga ndĩmũririkanaga **10** mahooya-inĩ makwa hĩndĩ ciothe; na nĩndĩrahooya atĩ rĩu nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai no hingũrĩrwo njĩra nĩguo njũke kũrĩ inyuĩ. **11** Nĩndĩrerĩrĩria mũno tuonane na inyuĩ nĩgeetha ndĩmũgaĩre iheo cia kĩroho nĩguo muongererwo hinya, **12** ūguo nĩ kuuga atĩ inyuĩ na nĩ tũgĩe na ūhoro

wa kũumanĩrĩria, o mũndũ omĩrĩrie mũndũ ũrĩa ũngĩ na wĩtikio wake. **13** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndikwenda mwage kũmenya atĩ nĩ mahinda maingĩ ndanabanga kũmũceerera (no ndanagirĩrĩrio gwĩka ũguo nginya rĩu) nĩgeetha ngĩe na maciaro thĩinĩ wanyu, o ta ũrĩa ngĩite na maciaro thĩinĩ wa andũ-a-Ndũrĩrĩ iria ingĩ. **14** Nĩ haana ta ndĩ na thĩirĩ na Ayunani o na arĩa matarĩ Ayunani, ningĩ ngagĩa na thĩirĩ wa andũ arĩa oogĩ o na arĩa matarĩ oogĩ. **15** Nĩ ũndũ ũcio nĩkĩo ndĩriragĩria mũno kũhunja Ũhoru-ũrĩa-Mwega o na kũrĩ inyuĩ arĩa mūtũũraga Roma. **16** Nĩ ndingĩconokera Ũhoru-ũrĩa-Mwega, tondũ nĩguo hinya wa Ngai wa gũtũma mũndũ o wothe ũrĩa ũwĩtikĩtie ahonoke: O mbere Ayahudi, na thuutha wao nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **17** Nĩgũkorwo thĩinĩ wa Ũhoru-ũrĩa-Mwega, ũthingu ũrĩa uumĩte kũrĩ Ngai nĩũguũrĩtio, na nĩguo ũthingu ũrĩa wonekaga na ũndũ wa gwĩtikia kuuma o kĩaambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro, o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũndũ ũrĩa mũthingu arĩtũũraga muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtikia.” **18** Mang’ũrĩ ma Ngai nĩmaguũrĩtio kuuma igũrũ mokĩrĩre ũhoru wothe wa andũ kũregana na Ngai, na waganu wa andũ arĩa magiragĩrĩria ũhoru-ũrĩa-wa-ma na ũndũ wa waganu wao, **19** nĩgũkorwo maũndũ ma Ngai marĩa mangĩmenyeka nĩo matigĩte kũmenyeka nĩo, tondũ Ngai nĩwe wamamenyithirie. **20** Nĩgũkorwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo, maũndũ ma Ngai marĩa matonekaga, na nĩmo hinya wake wa tene na tene, o na ũngai wake, nĩmarĩkĩtie kuoneka o wega, na makamenyeka nĩ ũndũ wa indo iria ciombirwo, nĩgeetha andũ matikagĩe na kĩĩgwatio. (aĩdios g126) **21** Tondũ o na harĩa maamenyete Ngai, matiigana

kūmūgooca taarī Ngai, kana makīmūcookeria ngaatho, no meciiria mao maatuikire ma tūhū, nacio ngoro ciao ngīigu ikīgā nduma. **22** Na o rīrīa moigaga atī o nī oogī-rī, noguo maatuikire irimū, **23** nao magīkūūrania riiri wa Ngai ūrīa mūtūūra muoyo na mīhianano ĩthondeketwo ĩkahaana ta andū arīa makuuaga, na nyoni, na nyamū cia magūrū mana, o na nyamū iria itaambaga thī. **24** Nī ūndū ūcio Ngai akīmarekereria marūmagīrīre merirīria mao mooru marīa ngoro ciao cieriragīria, o na mekage maūndū ma ūmaraya ma kwagithia mīrī yao gītīo, mūndū na ūrīa ūngī. **25** Nīmakūūranirie ūhorō-ūrīa-wa-ma wa Ngai na maheeni, makīhooya na magītungatīra indo iria ciombirwo handū ha gūtungatīra Mūciūmbi, o ūcio wa kūgoocagwo nginya tene. Amenī. (aiōn g165) **26** Tondū wa ūguo-rī, Ngai nīamarekereirie marūmagīrīre merirīria mao mooru ma maūndū ma thoni. O na andū-a-nja ao nīmakūūranirie mūtugo wao ūrīa wa ndūire na ūrīa ūtarī wa ndūire. **27** O nao arūme o ūndū ūmwe nīmatiganīrie mūtugo wao ūrīa wa ndūire na andū-a-nja, magaakanagwo nī merirīria mooru ma kwīriranīria o ene. Arūme magīka ciiko cia ūra-thoni na arūme arīa angī, nao nīmegwatīre thīnī wa mīrī yao ene iherithia rīrīa rīmagīrīre nī ūndū wa waganu ūcio wao. **28** Na makīria ma ūguo-rī, tondū mationire bata wa gūtūūra mamenyete Ngai, nake akīmarekereria magīe na meciiria ma ūmaramari, mekage maūndū marīa mataagīrīrwo nī gwīkwo. **29** Nao makīyūrwo nī waganu wa mīthemba yothe, ūūru, na ūkoroku, na meciiria ma ūmaramari. Makaiyūrwo nī ūiru, na ūragani, na ngūī, na

maheeni, na rūmena. Magatuika andũ a mũhuhu, **30** na acambania, na athũuri Ngai, na acinũrani, na egaathi, na etiĩi, mathugundaga njĩra cia gwĩka ũũru, na andũ matangiathĩkĩra aciari ao; **31** nao ti akuũku wega, na matitĩaga ũhoru ũrĩa mũrĩkanĩre, na nĩ ooru mũno, na matirĩ tha. **32** Na o na gwatuika nĩmooĩ watho wa ũthingu wa Ngai atĩ andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio maagĩrĩrwo nĩ gũkua, to gũthĩ mathiiga na mbere na gwĩka maũndũ macio tu, no nĩmetĩkanagia na andũ arĩa mekaga maũndũ macio.

2 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, wee mũndũ ũyũ ndũrĩ na kĩgwatio, wee ũtuagĩra mũndũ ũrĩa ũngĩ ciira, nĩgũkorwo rĩrĩa ũgũtuĩra mũndũ ũngĩ ciira, nĩwe mwene ũretuĩra ciira, tondũ wee ũratuanĩra ciira wĩkaga maũndũ o macio ekaga. **2** Na nĩtũũ atĩ Ngai agaatuĩra andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio ciira na kĩhooito. **3** Tondũ rĩrĩa wee mũndũ ũyũ, ũtuagĩra arĩa angĩ ciira na ũgacooka ũgeeka maũndũ o macio mekaga-rĩ, wee ũgwĩciiria nĩũkahonoka ciira wa Ngai? **4** Kana nĩkũnyarara ũnyararĩte ũtugi wake mũnene, na ũkirĩrĩria, na wetereri wake, ũkaaga kũmenya atĩ ũtugi wa Ngai nĩguo ũkũguucagĩrĩria nĩguo wĩrire? **5** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũrĩa ũmĩtie ngoro yaku, na ũkarega kwĩrira-rĩ, nĩ mang'ũrĩ ũreigĩra marĩa magagũũkĩrĩra. Nĩgũkorwo mũthenya wa mang'ũrĩ nĩũrooka, rĩrĩa matuĩro ma Ngai ma kĩhooito makaaguũranĩrio. **6** Nĩ ũndũ Ngai akaarĩha o mũndũ kũringana na maũndũ marĩa aaneka. **7** Arĩa macaragia kũheo riiri, na gĩtĩo, na ũhoru wa kwaga kũbutha, nĩ ũndũ wa gwĩka wega matekũnoga-rĩ, acio nĩakamahe muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **8** No arĩa

eyendi, na nĩmaregaga ũhoro-wa-ma na makarũmagĩrĩra maũndũ mooru-rĩ, acio nĩmagakinyĩrwo nĩ mang'ũrĩ na marakara. **9** Nĩgũkaagĩra na thĩina na mĩnyamaro kũrĩ andũ othe arĩa mekaga ũũru; mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ; **10** no riiri, na gĩtĩio, na thayũ ikaaheo mũndũ o wothe ũrĩa wĩkaga wega: mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **11** Nĩgũkorwo Ngai ndatĩagĩra andũ maũthĩ. **12** Andũ arĩa othe mehagia matarĩ watho-inĩ makaaniinwo matarĩ watho-inĩ, nao arĩa othe mehagia marĩ rungu rwa watho magaatũrwo ciira kũringana na watho ũcio. **13** Nĩgũkorwo ti arĩa maiguaga watho matuagwo athingu maitho-inĩ ma Ngai, no arĩa maathĩkagĩra watho nĩo magaatuu athingu. **14** (Ti-itherũ, rĩrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa matarĩ na watho mekaga maũndũ marĩa watho uugĩte nĩ ũndũ wa ũhoro wao wa mũciarĩre-rĩ, o ene nĩmonanagia nĩmooĩ watho ũcio, o na gũtuĩka matirĩ maũigua **15** tondũ nĩmonanagia atĩ maũndũ marĩa mabataranagia thĩinĩ wa watho nĩmandĩke ngoro-inĩ ciao, nacio thamiri ciao o nacio ikaruta ũira, namo meciiria mao rĩmwe makamaciirithagia na rĩrĩa rĩngĩ makamaciirĩrĩra.) **16** Ũndũ ũyũ ũkooneka mũthenya ũrĩa Ngai, na ũndũ wa Jesũ Kristũ agaatuĩra ciira meciiria ma hito marĩa marĩ ngoro-inĩ cia andũ, o ta ũrĩa Ũhoro-ũrĩa-Mwega uugĩte, ũrĩa nĩ hunjagia. **17** Atĩrĩrĩ, angĩkorwo wee wĩitaga Mũyahudi; na ũngĩkorwo wĩhocagia ũhoro-inĩ wa watho na nĩwĩirahagĩra ngwatanĩro yaku na Ngai; **18** angĩkorwo nĩũmenyete ũrĩa endaga, na ũgakũũrana maũndũ marĩa marĩ bata gũkĩra marĩa mangĩ tondũ wa ũrĩa ũrutĩtwo maũndũ ma watho; **19** angĩkorwo nĩwĩtikĩtie

atĩ wee ũrĩ mūtongoria wa andũ arĩa atumumu, o na ũtheri wa gũtherera arĩa marĩ nduma-inĩ, **20** o na mũtaari wa andũ arĩa akĩĩgu, na mūrutani wa tũkenge, tondũ thĩinĩ wa watho ũrĩ na mũhianĩre wa ũrĩa ũmenyo wa ũhorowama ũtariĩ; **21** hakĩrĩ ũguo-rĩ, wee ũrutaga andũ arĩa angĩ-rĩ, ndũngĩkĩruta wee mwene? Wee ũhunjagia atĩ andũ matikaiye-rĩ, wee nĩũiyaga? **22** Wee uugaga atĩ andũ matikanatharanie-rĩ, wee nĩũtharanagia? Wee ũthũire mĩhianano-rĩ, wee nĩũiyaga indo cia hekarũ cia andũ arĩa matooi Ngai? **23** Wee wĩrahagĩra watho-rĩ, nĩũconorithagia Ngai na ũndũ wa kwagarara watho ũcio? **24** O ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ, “Rĩitwa rĩa Ngai nĩrĩcambagio thĩinĩ wa andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩ ũndũ wanyu.” **25** ũhorowama kũrua nĩ ũrĩ kĩguni ũngĩrũmia ũrĩa watho uugĩte, no ũngĩagarara watho ũcio-rĩ, ũhorowama ũcio waku wa kũrua ũtuĩkĩte ta ũtaruĩte. **26** Angĩkorwo arĩa matarĩ aruu nĩmahingagia maũndũ marĩa mabataranagia thĩinĩ wa watho-rĩ, githĩ acio matiagĩrĩire gĩtuuo ta maruĩte? **27** Mũndũ ũrĩa ũtarĩ mũruu mwĩrĩ na nĩahingagia ũrĩa watho uugĩte-rĩ, nĩakamũtuĩra ciira, inyuĩ mwagararaga watho ũcio o na mwakorwo nĩmũruĩte na mũrĩ na watho ũrĩa mwandĩke. **28** Tondũ-rĩ, Mũyahudi ti ũrĩa wonanagia atĩ nĩ Mũyahudi na igũrũ, nakuo kũrua to kũrĩa gwa kuoneka mwĩrĩ-inĩ. **29** Aca, Mũyahudi kũna nĩ ũrĩa Mũyahudi ngoro; nakuo kũrua nĩ kũrua kwa ngoro, ũguo nĩ kuuga atĩ nĩ ũhorowama Roho, no ti wa watho ũrĩa mwandĩke. Kũganwo kwa mũndũ ta ũcio-rĩ, gũtiumaga kũrĩ andũ, no kuumaga kũrĩ Ngai.

3 Gwatuika ũguo-rĩ, Mũyahudi agĩkĩrĩte andũ arĩa angĩ na kĩ? Kana bata wa kũrua ũkĩrĩ ũrĩkũ? **2** Hĩ! Ūguni no mũnene na njĩra ciothe! Mbere ya maũndũ mothe, Ayahudi nĩo mehokeirwo ũramati wa ciugo cia Ngai. **3** Ī kũngĩkorwo amwe ao nĩmagire kwĩhokeka, kwaga kwĩhokeka kwao, nĩkũngĩatũmire Ngai aage gũtuika mwĩhokeku? **4** Kũroaga gũtuika ũguo! Ngai arotuika wa ma, na mũndũ o wothe atuike wa maheeni, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩguo kuonekage atĩ rĩrĩa ũkwaria, wee waragia maũndũ ma kĩhooto, na ũhootanage rĩrĩa ũgũciirithania.” **5** No rĩrĩ, angĩkorwo wagi witũ wa ũthingu nĩũtũmaga ũthingu wa Ngai ũguũrio mũno makĩria-rĩ, tũkiuge atĩa? No tuuge atĩ Ngai ti wa kĩhooto rĩrĩa egũtũkinyĩria mang’ũrĩ make? (Ndĩraaria o ta ũrĩa mũndũ wa gũkũ thĩ angĩaria.) **6** Aca, kũroaga gũtuika ũguo! Angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ-rĩ, Ngai angĩgĩtuĩra thĩ ciira atĩa? **7** No mũndũ ahota kuuga atĩrĩ, “Angĩkorwo kũheenania gwakwa no kũingĩhie ũhorowama wa Ngai, na nĩ ũndũ ũcio gũtũme riiri wake wongerereke-rĩ, nĩ ngĩtuagĩrwo ciira ta ndĩ mwĩhia nĩkĩ?” **8** Nĩ kĩ kĩgiragia tuuge, ta ũrĩa tũcambagio atĩ nĩguo tuugaga, o na ta ũrĩa andũ amwe moigaga atĩ nĩguo tuugaga, “Nĩtũtũre twĩkaga ũũru nĩguo wega woneke”? Acio-rĩ, gũtuĩrwo ciira kwao nĩ gwa kĩhooto. **9** Tũkiuge atĩa? Ithuĩ Ayahudi tũkĩrĩ ega gũkĩra andũ arĩa angĩ? Aca, tiguu! Nĩtũrĩkĩtie kuonania hau mbere atĩ Ayahudi o hamwe na andũ-a-Ndũrĩrĩ othe nĩmagwĩte hinya-inĩ wa mehia. **10** O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Gũtirĩ mũndũ mũthingu, gũtirĩ o na ũmwe; **11** gũtirĩ mũndũ ũmenyaga ũndũ, gũtirĩ mũndũ

ũrongoragia Ngai. **12** Othe nĩmagarũrũkĩte, makoora, othe hamwe magatuĩka kĩndũ gĩtarĩ bata; gũtirĩ mũndũ wĩkaga wega, gũtirĩ o na ũmwe.” **13** “Mĩmero yao ĩhaana ta mbĩrĩra hingũre; nĩmĩ ciao ciaragia o maheeni.” “Mĩromo yao yaragia maũndũ marũrũ ta thumu wa ndũira.” **14** “Tũnua twao tũiyũrĩte irumi na ũrũrũ.” **15** “Mahanyũkaga na magũrũ magaita thakame; **16** mwanangĩko na kĩaha nĩcio cionanagia kũrĩa magereire, **17** nayo njĩra ya thayũ matimĩũũ.” **18** “Hatirĩ wĩtigĩri Ngai maitho-inĩ mao.” **19** Na rĩu-rĩ, nĩtũũĩ atĩ maũndũ marĩa mothe watho uugĩte, merĩtwo andũ arĩa marĩ rungu rwa watho, nĩgeetha kanua o gothe gakirio, nao andũ a thĩ othe matuĩke a gũciirithio nĩ Ngai. **20** Tondũ wa ũguo-rĩ, gũtirĩ mũndũ o na ũ ũngĩtuuo mũthingu maitho-inĩ ma Ngai nĩ ũndũ wa kũrũmia watho; no rĩrĩ, watho nĩguo ũtũmaga andũ mamenye atĩ nĩmehĩtie. **21** No rĩrĩ, rĩu ũthingu uumĩte kũrĩ Ngai nĩũmenyithanĩtio na njĩra ĩngĩ ĩtahutanĩtie na Watho wa Musa, o na gũtuĩka nĩyoimbũrĩtwo o tene nĩ Watho na Anabii. **22** Naguo ũthingu ũyũ nĩ ũrĩa uumaga kũrĩ Ngai, na ũheagwo arĩa othe metĩkĩtie na ũndũ wa gwĩtĩkia Jesũ Kristũ. Gũtirĩ ũhoru wa gũthuurania andũ, **23** nĩgũkorwo andũ othe nĩmehĩtie na makanyihĩrwo nĩ riiri wa Ngai, **24** na nĩ ũndũ wa wega wa Ngai magatuuu athingu o ũguo tũhũ, nĩ ũndũ wa ũrĩa maakũũrĩrwo nĩ Kristũ Jesũ. **25** Ngai aamũrutire arĩ igongona rĩa kũhoroheria mehia na ũndũ wa wĩtikio thĩinĩ wa thakame yake. Ngai eekire ũguo nĩgeetha onanie ũthingu wake, tondũ wa ũrĩa mehia ma mbere ĩyo maarekeirwo andũ matekũherithio, nĩ ũndũ wa gũkirĩrĩria kwa Ngai, **26** nake

EEKIRE ũguo nĩgeetha onanie ũthingu wake mahinda-inĩ maya, na kũmenyeke atĩ we nĩ mũthingu, na nĩwe ũtuaga andũ arĩa metĩkĩtie Jesũ athingu. **27** Gwagĩtuĩka ũguo-rĩ, kwĩraha gũkĩrĩ ha? Nĩ kweherie biũ. Kweheretio nĩ ũndũ wa gĩtũmi kĩrĩkũ? Hihi nĩ ũndũ wa kũrũmia watho? Aca, no nĩ ũndũ wa watho ũrĩa wa wĩtikio. **28** Nĩgũkorwo nĩtũrũmĩtie atĩ mũndũ atuagwo mũthingu na ũndũ wa gwĩtikia no ti ũndũ wa gwathĩkĩra watho. **29** Ngai-rĩ, akĩrĩ o Ngai wa Ayahudi oiki? Githĩ Ngai ti wa andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao? Īĩ, nĩ Ngai wa andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao, **30** nĩgũkorwo Ngai no ũmwe, na nĩwe ũrĩĩtuaga andũ arĩa maruaga athingu, na ũndũ wa gwĩtikia, na arĩa mataruaga nao amatuuaga athingu na ũndũ wa gwĩtikia o ro ũguo. **31** Rĩu-rĩ, no twagithie ũhoru wa watho kĩene nĩ ũndũ wa ũhoru wa wĩtikio ũcio? Aca, kũroaga gũtuĩka ũguo! Handũ ha ũguo-rĩ, nĩ watho tũgũkĩongerera hinya.

4 Iburahĩmu, o ũcio ithe witũ ũhoru-inĩ wa gũciarwo na mwĩrĩ-rĩ, aamenyire atĩa ũhoru ũcio? **2** Angĩkorwo, ti-itherũ, Iburahĩmu aaturwo mũthingu na ũndũ wa cĩiko iria ekaga-rĩ, nĩarĩ na ũndũ wa kwĩrahĩra, no ti mbere ya Ngai. **3** Nĩgũkorwo Maandĩko marĩa matheru moigĩte atĩa? “Iburahĩmu nĩetikirie Ngai, naguo ũndũ ũcio ũgĩtũma atuuo mũthingu.” **4** Atĩrĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa mũndũ aruta wĩra-rĩ, mũcaara wake ũrĩa aheagwo ndũkoragwo ũrĩ ta kĩheo, no nĩ ta thĩrĩ ararĩhwo. **5** No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa ũtehoekaga maũndũ marĩa ekaga, tĩa o gwĩtikia Ngai ũrĩa ũtuaga andũ arĩa aaganu athingu-rĩ, wĩtikio wa mũndũ ũcio nĩguo atuagĩrwo taarĩ ũthingu. **6** ũguo noguo Daudi oigaga rĩrĩa aaragia ũhoru wa kĩrathimo kĩa mũndũ

ūrĩa Ngai atuĩte mũthingu hatarĩ ũhoru wa ciĩko, akoiga atĩrĩ: **7** “Kūrathimwo-rĩ, nĩ arĩa marekeirwo mahĩtia mao, namo mehia mao makahumbĩrwo. **8** Kūrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa Mwathani atatuaga mwĩhia.” **9** Hihi kĩrathimo gĩkĩ no kĩa andũ arĩa maruaga oiki, kana nĩ kĩa o na arĩa mataruaga? Nĩtũkoretwo tũkiuga atĩ wĩtikio wa Iburahĩmu nĩguo watũmire atuuo mũthingu. **10** No aaturwo mũthingu arĩ na ũhoru ũrĩkũ? Hihi nĩ thuutha wa kũrua, kana nĩ mbere ĩyo? Ti thuutha wa kũrua, no nĩ mbere ĩyo, hĩndĩ ĩrĩa ataarũite! **11** Nake agĩcooka akĩamũkĩra rũuri rwa kũrua, rũrĩ mũhũri wa ũthingu ũrĩa aarĩ nago nĩ ũndũ wa gwĩtikia o na hĩndĩ ĩrĩa ataarĩ mũruu. Nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩka ithe wa arĩa othe metĩkagia o na matarĩ aruu, nĩgeetha o nao matuuagwo athingu. **12** Na ningĩ nowe ithe wa andũ arĩa maruaga, arĩa matarĩ atĩ no kũrua marũite, no nĩmathiiga na mũthĩre wa wĩtikio ũrĩa ithe witũ Iburahĩmu aarĩ nago mbere ya kũrua. **13** Iburahĩmu ndeerĩrwo kĩranĩro atĩ nĩagatuĩka mũgai wa thĩ hamwe na njiaro ciake nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra watho, no nĩ ũndũ wa ũthingu ũrĩa uumanaga na wĩtikio. **14** Nĩgũkorwo kũngĩtuĩka atĩ arĩa matũũragio nĩ watho nĩ agai-rĩ, wĩtikio ndũkĩrĩ kĩene, nakĩo kĩranĩro nĩ gĩa tũhũ, **15** tondũ watho ũrehaga mang’ũrĩ. Naho harĩa hatarĩ watho hatirĩ ũhoru wa kwagarara watho. **16** Tondũ wa ũguo-rĩ, kĩranĩro kiumanaga na wĩtikio, nĩgeetha wonekage na ũndũ wa wega wa Ngai, na ũtuĩke wa kũheo kũna njiaro ciothe cia Iburahĩmu, na to arĩa maaheirwo ũhoru wa watho oiki, no nĩ kũrĩ arĩa othe metĩkĩtie ta ũrĩa Iburahĩmu eetĩkĩtie. Nĩgũkorwo Iburahĩmu nĩwe ithe

wa arĩa othe metĩkĩtie. **17** Ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩngũtuĩte ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ.” We nĩwe ithe witũ maitho-inĩ ma Ngai, o ũcio Iburahĩmu eetĩkĩtie, o we Ngai ũrĩa ũriũkagia arĩa makuĩte, na waragia ũhoru wa maũndũ marĩa matarĩ ho ta marĩ ho. **18** Iburahĩmu nĩagĩire na kĩrĩgĩrĩro o na harĩa hataarĩ kĩndũ gĩa kwĩrĩgĩrĩra na agĩtĩkia, na nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩka ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ, o ta ũrĩa erĩtwo atĩrĩ, “Ũguo nĩguo rũciaro rwaku rũkaigana.” **19** Nake o na akĩmenyaga atĩ mwĩrĩ wake watariĩ ta ũrĩ mũkuũ nĩgũkorwo ũkũrũ wake warĩ ta mĩaka igana rĩmwe, na aamenya atĩ nda ya Sara nĩyathirĩte hinya wa gũciara-rĩ, ndaigana kũnyihanyihĩrwo nĩ wĩtikio. **20** Nowe ndaigana kũgĩa na nganja ũhoru-inĩ wa wĩtikio ũkonĩ kĩranĩro kũ kĩa Ngai, no wĩtikio wake nĩ hinya wongereirwo, nake akĩgooca Ngai, **21** tondũ nĩetĩkĩtie biũ atĩ Ngai arĩ na hinya wa kũhingia ũrĩa eranĩire. **22** ũndũ ũcio ũgĩtũma atuuo mũthingu. **23** Na rĩrĩ, ciugo icio ciandĩkĩtwo atĩrĩ “Nĩatuirwo mũthingu” itiandĩkirwo nĩ ũndũ wake wiki, **24** no ciandĩkirwo nĩ ũndũ witũ, ithuĩ arĩa Ngai agaatua athingu, o ithuĩ arĩa twĩtikĩtie Ngai ũrĩa wariũkirie Jesũ Mwathani witũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ. **25** We aaneanirwo oragwo nĩ ũndũ wa mehia maitũ, na agĩcooka akĩriũkio nĩgeetha tũtuuo athingu.

5 Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ nĩtũtuĩtwo andũ athingu nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, tũrĩ na thayũ na Ngai nĩ ũndũ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, **2** we ũrĩa ũtũmĩte tũgĩe na mweke wa gũkinya wega-inĩ wa Ngai, harĩa tũrũngĩ rĩu nĩ ũndũ wa gwĩtikia. Na ithuĩ nĩtũkenaga nĩ ũndũ wa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa tũrĩ nakĩo gĩa gũgaakinyĩra riiri wa Ngai.

3 Na to ũguo wiki, no rĩrĩa tũrĩ mathĩĩna-inĩ nĩtũkenaga tondũ nĩtũũ atĩ gũthĩĩnĩka gũtũmaga tũũmĩrĩrie; 4 nakuo kũũmĩrĩria gũtũmaga tũgĩe na gwĩkindĩra; nakuo gwĩkindĩra gũtũmaga tũgĩe na kĩĩrĩgĩrĩro. 5 Nakĩo kĩĩrĩgĩrĩro kũu gĩtingĩtũũraga ngoro, tondũ Ngai nĩaitĩrĩrie wendani wake ngoro-inĩ ciitũ na ũndũ wa Roho Mũtheru, ũrĩa we aatũheire. 6 Nĩ ũndũ-rĩ, o ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire rĩakinya, o hĩndĩ rĩrĩa tũtaarĩ na hinya, Kristũ nĩakuire nĩ ũndũ wa andũ arĩa matatĩĩaga Ngai. 7 Nĩ hinya mũno mũndũ akue nĩ ũndũ wa mũndũ mũthingu, no hihi kwahoteka kuoneka mũndũ ũngĩkua nĩ ũndũ wa mũndũ mweka. 8 No Ngai nĩonanĩtie wendo wake kũrĩ ithuĩ na njĩra ĩno: Atĩ hĩndĩ rĩrĩa twatũire tũrĩ ehia-rĩ, Kristũ nĩatũkuĩrĩire. 9 Kuona atĩ rĩu nĩtũtũitwo athingu na ũndũ wa thakame yake-rĩ, githĩ tũtigakĩhonokio makĩria kuuma harĩ mang'ũrĩ ma Ngai nĩ ũndũ wake! 10 Tondũ-rĩ, angĩkorwo hĩndĩ rĩrĩa twarĩ thũ cia Ngai nĩtwaiguithanirio nake na ũndũ wa gĩkuũ kĩa Mũriũ, na tondũ rĩu tũrĩ aiguithanie na Ngai-rĩ, nĩtũrĩkĩragĩrĩria kũhonokio nĩ ũndũ Kristũ arĩ muoyo. 11 Na to ũguo wiki, no o na nĩtũkenagĩra Ngai thĩinĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o ũcio ũtũmĩte tũiguithanio na Ngai. 12 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, o ta ũrĩa kwĩhia kwa mũndũ ũmwe gwatũmire mehia matoonye gũkũ thĩ, nakĩo gĩkuũ gĩgĩtoonya nĩ ũndũ wa mehia, nao andũ othe magĩtuĩka a gũkuaga tondũ nĩmehirie, 13 nĩgũkorwo o na watho ũtanaheanwo, mehia maarĩ kuo gũkũ thĩ. No gũtarĩ watho mũndũ ndangĩtuuo mwĩhia. 14 O na kũrĩ ũguo-rĩ, kuuma hĩndĩ ya Adamu o nginya hĩndĩ ya Musa, gĩkuũ nĩkĩo gĩatũire gĩthamakagĩra

andũ, o na arĩa matehĩtie na ũndũ wa kwagarara watho ta ũrĩa Adamu eekĩte, arĩ we mũhano wa Ũrĩa warĩ wa gũũka thuutha. **15** No kĩheo kũ gĩtihaanaine na ihĩtia rĩa kwagarara watho. Tondũ angĩkorwo andũ aingĩ nĩmakuire nĩ ũndũ wa ihĩtia rĩa mũndũ ũmwe-rĩ, wega wa Ngai o na kĩheo kĩrĩa kĩahehirwo nĩ wega wa mũndũ ũcio ũmwe, na nĩwe Jesũ Kristũ-rĩ, nĩcio ciyũrĩrĩre andũ aingĩ mũno makĩria! **16** O na ningĩ, kĩheo kũ kĩa Ngai gĩtiringaine na maciaro ma mehia ma mũndũ ũcio ũmwe: Tondũ gũtũrwo kwa rĩhia rĩu rĩmwe nĩkuo gwatũmire andũ matũrwo ciira, no kĩheo kũ kĩaheanirwo nĩ Ngai o ũguo tũhũ kĩarutirwo nĩ ũndũ wa mehia maingĩ, nakĩo gĩgĩtũma matuu athingu. **17** Tondũ-rĩ, angĩkorwo kwĩhia kwa mũndũ ũmwe gwatũmire gĩkuũ gĩthamake nĩ ũndũ wa mũndũ ũcio ũmwe-rĩ, githĩ arĩa maamũkagĩra wega mũingĩ wa Ngai na kĩheo kũ kĩa ũthingu matigũtũra mathamakaga makĩria marĩ muoyo-inĩ nĩ ũndũ wa mũndũ ũmwe, o we Jesũ Kristũ! **18** Nĩ ũndũ ũcio, o ta ũrĩa kwĩhia riita o rĩmwe gwatũmire andũ othe matũrwo ciira-rĩ, ũguo noguo gĩko kĩmwe kĩa ũthingu gĩatũmire andũ othe matuu athingu nĩguo magĩe na muoyo. **19** Nĩgũkorwo o ta ũrĩa ũremi wa mũndũ ũmwe watũmire andũ aingĩ matuu ehia-rĩ, ũguo noguo gwathĩka kwa mũndũ ũcio ũmwe gũgũtũma andũ aingĩ matuu athingu. **20** Ũhoru wa watho wongereirwo nĩguo mehia mongerereke. No harĩa mehia mongererekire-rĩ, naguo wega wa Ngai ũkĩongerereka makĩria, **21** nĩgeetha o ta ũrĩa mehia maathamakire thĩinĩ wa gĩkuũ-rĩ, o naguo wega wa Ngai ũthamakage nĩ ũndũ wa ũthingu, nĩguo ũtũkinyie muoyo-

inĩ wa tene na tene nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ Mwathani
witũ. (aiōnios g166)

6 Hakĩrĩ ũguo-rĩ, tũkiuge atĩa? Nĩ tũtũũre o twĩhagia
nĩgeetha wega wa Ngai ũingĩhage? **2** Hĩ! Kũroaga gũtuĩka
ũguo! Ithuĩ-rĩ, nĩtwakuire ũhoru-inĩ wa wĩhia; twakĩhota
atĩa gũcoka gũtũũra thĩinĩ wago? **3** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ
atĩ ithuĩ othe arĩa twabatithirio thĩinĩ wa Kristũ Jesũ
twabatithirio thĩinĩ wa gĩkuũ gĩake? **4** Nĩ ũndũ ũcio-
rĩ, twabatithio nĩgũthikwo twathikirwo hamwe nake
gĩkuũ-inĩ gĩake, nĩgeetha o ta ũrĩa Kristũ aariũkirio
kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩ hinya wa riiri wa Ithe, o
na ithuĩ tũtũũre na mũtũũrĩre mwerũ. **5** Angĩkorwo
nĩtũnyitithanĩtio nake ũguo thĩinĩ wa gĩkuũ gĩake-rĩ,
hatirĩ nganja nĩtũkanyitithanio nake thĩinĩ wa kũriũka
gwake. **6** Nĩgũkorwo nĩtũũĩ atĩ mũndũ witũ wa tene
nĩambirwo hamwe nake nĩgeetha mwĩrĩ ũyũ wa mehia
weherio, nĩguo tũtikanacooke gũtuĩka ngombo cia mehia,
7 tondũ mũndũ o wothe ũrĩa ũrĩkĩtie gũkua nĩatigithanĩtio
na mehia. **8** Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩtwakuire hamwe na
Kristũ-rĩ, nĩtwĩkĩtie atĩ nĩtũgatũũra muoyo hamwe nake.
9 Nĩgũkorwo nĩtũũĩ atĩ tondũ Kristũ nĩariũkirio akiuma
kũrĩ arĩa akuũ-rĩ, ndarĩ hĩndĩ agaacooka gũkua; gĩkuũ
gĩtirĩ na hinya wa kũmwatha rĩngĩ. **10** Gĩkuũ kĩrĩa aakuire,
aakuĩrĩre ũhoru wa mehia o riita rĩmwe rĩa kũigana; no
muoyo ũrĩa atũũraga-rĩ, atũũraga nĩ ũndũ wa riiri wa Ngai.
11 O na inyuĩ, o ũndũ ũmwe mwĩonagei atĩ nĩmũkuĩte
ũhoru-inĩ wa mehia, na atĩ mũtũũraga muoyo mũrĩ
ngwatanĩro na Ngai thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. **12** Tondũ ũcio,
mũtikanareke mehia mathamakage thĩinĩ wa mũrĩ yanyu

īyo īkuaga, atī nīguo mwathīkagīre merirīria mooru mayo.

13 Ningī mūtikananeane ciīga cia mīrī yanyu mehia-inī, atī nīguo ituīke ta indo cia kūhūthīrwo cia kwagana nacio, no nī kaba mwīheanage kūrī Ngai, mūhaana ta andū marutītwo gīkuū-inī makarehwo muoyo-inī na mūneanage ciīga icio cia mīrī yanyu kūrī we nīguo ituīke ta indo cia kūhūthīrwo na gwīka maūndū ma ūthingu. **14** Mūtīgatuīke a gwashagwo nī mehia, tondū inyuī mūtīrī agūthamakagīrwo nī watho, no mūrī agūthamakagīrwo nī wega wa Ngai. **15** Tūkiuge atīa? Kuona atī tūtīrī rungu rwa watho no tūrī rungu rwa wega wa Ngai-rī, nītūtūre twīhagia? Kūroaga gūtuīka ūguo! **16** Kaī inyuī mūtooī atī rīrīa mweheana kūrī mūndū nīguo mūtūīke ngombo mūmwathīkagīre-rī, inyuī mūkīrī o ngombo cia ūcio mwathīkagīra: mūrī ngombo cia mehia marīa merekagīria mūndū gīkuū-inī, kana mūrī ngombo cia wathīki ūrīa ūrehaga ūthingu? **17** No Ngai arocookerio ngaatho, tondū o na gūtuīka inyuī mwarī ngombo cia mehia-rī, rīu nīmwathīkīire na ngoro yothe ūrutani ūrīa mwehokeirwo. **18** Inyuī nīmūrīkītīe kuohorwo mūkoima mehia-inī, mūgacooka gūtuīka ngombo cia ūthingu. **19** Ndiraaria ūhoru ūyū ngīūgerekanagia na maūndū ma andū tondū inyuī nīmwasgīte hinya mūtūūrīre-inī wanyu wa ndūire. O ta ūrīa mwasgīre mūneanaga ciīga cianyu cia mīrī ituīke ngombo kūrī maūndū marīa matarī ma ūtheru o na ma waganu ūrīa ūtūire wongererekaga-rī, rīu kīneanei ciīga cianyu ituīke ngombo cia ūthingu nīguo mūgaatuīka andū atheru. **20** Rīrīa mwarī ngombo cia mehia-rī, mūtīathagwo nī ūthingu. **21** Hīndī īyo muonaga

uumithio ūrīkū kuuma kūrī maūdū marīa matūmaga rīu mūconoke? Maūdū macio marigīrīrio-inī marehaga gīkuū! **22** No rīu tondū nīmwohoretwo mūkoima mehia-inī na mūgatuīka ngombo cia Ngai-rī, uumithio ūrīa muonaga ūmwerekagīria ūtheru-inī, na maciaro maguo nī muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **23** Nīgūkorwo mūcaara wa mehia nī gīkuū, no kīheo kīrīa Ngai aheanaga nī muoyo wa tene na tene thīinī wa Kristū Jesū Mwathani witū. (aiōnios g166)

7 Atīrīrī, ariū na aarī a Ithe witū (nīgūkorwo ndīraaria na inyuī mūrī andū arīa mooī watho), kaī mūtooī atī watho wathaga mūdū o rīrīa arī muoyo? **2** Nī ūndū mūtūmia ūrī na mūthuuri aikaraga ohanītio na mūthuuriwe nī watho ihinda rīrīa rīothe mūthuuriwe arī muoyo; no mūthuuriwe angīkua-rī, mūtumia ūcio ti muohe nī watho ūcio wa ūhiki. **3** Tondū mūtumia ūcio angīhikīra mūdū ūngī rīrīa mūthuuriwe arī muoyo, atuīkaga mūtharia. No mūthuuriwe angīkua, mūtumia ūcio ti muohe nī watho ūcio, na ndangītuīka gītharia o na angīhikio nī mūdū ūngī. **4** Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a Ithe witū, o na inyuī nīmwakuire ūhorō-inī wa watho nī ūndū wa mwīrī wa Kristū, nīguo mūtūike a mūdū ūngī, o we ūrīa wariūkirio akiuma kūrī arīa akuū, nīgeetha tūciaragīre Ngai maciaro. **5** Nīgūkorwo hīndī rīrīa twathagwo nī mwīrī ūyū wa mehia-rī, merirīria ma mehia marīa maarahūragwo nī watho nīmarutaga wīra thīinī wa mīrī iitū, magaciaragīra gīkuū maciaro. **6** No rīu, nītuohoretwo tūkoima watho-inī, tondū nītūkuīte ūhorō-inī ūrīa watuohete nīgeetha tūtungatage na mūtungatīre mwerū wa Roho, no ti mūtungatīre ūrīa

mūkūrū wa watho ūrīa mwandīke. 7 Rīu rī, tūkiuge atīa? Watho ūkīrī wīhia? Aca ti ūguo! Ti-itherū tīga nī ūndū wa watho ndingīamenyire wīhia nī kīī. Nīgūkorwo ndingīamenyire ūhorō wa gūcumīkīra korwo watho ndwoigīte, “Ndūkanacumīkīre kīndū kīene.” 8 No wīhia, tondū wa kuona kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu, ūgītūma ngīe na merirīria ma mīthemba yothe thīinī wakwa. Nīgūkorwo hatarī watho, wīhia nī mūkuū. 9 Kūrī hīndī nīī ndaarī muoyo itanamēnya watho; no hīndī īrīa rīathani rīokire, wīhia ūkīgīa muoyo na nīī ngīkua. 10 Ngīmenya atī rīathani o rīu rīarī rīa gūtūma mūndū atūūre muoyo-rī, norīo rīarehire gīkuū. 11 Nīgūkorwo rīrīa wīhia wonire kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu-rī, nī kūūheenia waheenirīe, na ūkīnjūrāga narīo. 12 Nī ūndū ūcio-rī, watho nī mūtheru, o na rīathani no rītheru, na nī rīa kīhōoto na nī rīega. 13 Kaī ūndū ūcio mwega ūgīcookete gūtūika gīkuū harī nīī? Gūtikanatuīke ūguo! No nīgeetha wīhia ūkūūrīkane atī nī wīhia, nīwarehire gīkuū thīinī wakwa na ūndū wa kūhūthīra ūndū ūcio mwega, nīguo wīhia ūtuīke wīhia kūna. 14 Nītūūī atī watho uumanīte na Roho; no nīī ndī mūndū ūrī na mwīrī wendetio agatuīka ngombo ya wīhia. 15 Ndimenyaga maūndū marīa njīkaga. Nīgūkorwo ūrīa nyendaga gwīka tīguo njīkaga, no ūndū ūrīa thūire nīguo njīkaga. 16 O na ingītūika njīkaga ūrīa itekwenda gwīka-rī, nīnjītīkīrīte atī watho nī mwega. 17 Tondū ūcio nīngūūranīte atī ti nīī mwene njīkaga maūndū macio, no nī wīhia ūrīa ūtūūrāga thīinī wakwa wīkaga ūguo. 18 Nīnjūūī atī gūtīrī ūndū mwega ūtūūrāga thīinī wakwa, ūguo nī kuuga thīinī

wa mwĩrĩ ũyũ wakwa wĩhagia. Nĩgũkorwo nĩndĩriragĩria gwĩka wega, no hinya wa gwĩka ũguo nĩguo itarĩ. **19** Nĩgũkorwo wega ũrĩa nyendaga gwĩka tiguu njĩkaga, no ũũru ũrĩa itendaga gwĩka nĩguo thiiaga na mbere gwĩka. **20** Na rĩrĩ, ingĩkorwo nĩnjĩkaga ũrĩa itekwenda gwĩka-rĩ, ti niĩ mwene njĩkaga maũndũ macio, no nĩ wĩhia ũrĩa ũtũũraga thĩinĩ wakwa wĩkaga ũguo. **21** Ũndũ ũyũ nĩũtũmaga nyone atĩ watho ũyũ nĩguo ũrutaga wĩra thĩinĩ wakwa: Rĩrĩa ngwenda gwĩka wega-rĩ, ũũru ũkoragwo o hamwe na niĩ. **22** Nĩgũkorwo ngoro-inĩ yakwa thĩinĩ, nĩngengagĩra watho wa Ngai; **23** no nĩnyonaga watho ũngĩ ũkĩruta wĩra thĩinĩ wa ciĩga cia mwĩrĩ wakwa, ũkarehaga mbaara, na ũkarũaga na watho wa meciiria makwa, na ũkandua mũndũ muohe nĩ watho wa wĩhia ũrĩa ũrutaga wĩra thĩinĩ wa ciĩga ciakwa. **24** Kaĩ niĩ ndĩkĩrĩ mũndũ mũthĩinĩku-ĩ! Nũũ ũkũũhonokia harĩ mwĩrĩ ũyũ wa gĩkuũ? **25** Nĩndacookeria Ngai ngaatho nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ! Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, niĩ mwene thĩinĩ wa meciiria makwa ndĩ ngombo ya watho wa Ngai, no ha ũhoro wa mwĩrĩ ũyũ wa wĩhia, niĩ ndĩ ngombo ya watho wa wĩhia.

8 Nĩ ũndũ wa maũndũ macio-rĩ, andũ arĩa marĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ o ti a kũherithio, **2** tondũ nĩ kũgerera harĩ Jesũ Kristũ watho wa Roho ũrĩa ũheaga muoyo wanjohorire kuuma kũrĩ wĩhia na gĩkuũ. **3** Nĩgũkorwo ũndũ ũrĩa watho wa Musa ũtangĩahotire gwĩka nĩ ũndũ wa kwagithio hinya nĩ mwĩrĩ ũyũ wĩhagia-rĩ, Ngai nĩekire ũndũ ũcio na ũndũ wa gũtũma Mũriũ wake mwene arĩ na mwĩrĩ ũhaanaine na mwĩrĩ ũyũ wĩhagia,

nĩgeetha atuĩke igongona rĩa kũhoroheria mehia. Na nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩra wĩhia ũrĩa warĩ thĩinĩ wa mũndũ ũrĩa wĩhagia ciira, **4** nĩgeetha maũndũ ma ũthingu marĩa mathanĩtwo nĩ watho mahingio thĩinĩ witũ, ithuĩ arĩa tũtatũũraga kũringana na mwĩrĩ ũyũ wĩhagia, no tũtũũraga kũringana na Roho. **5** Andũ arĩa matũũraga kũringana na mwĩrĩ ũyũ wĩhagia meciiragia o maũndũ marĩa mwĩrĩ ũcio wendaga; no arĩa matũũraga kũringana na Roho meciiragia o maũndũ marĩa mendagwo nĩ Roho. **6** Meciiria ma mũndũ mwĩhia marehaga gĩkuũ, no meciiria marĩa maathagwo nĩ Roho marehaga muoyo na thayũ; **7** meciiria marĩa mehagia marĩ ũthũ na Ngai. Meciiria macio matiathĩkagĩra watho wa Ngai, o na matingĩhota gwĩka ũguo. **8** Andũ arĩa maathagwo nĩ mwĩrĩ ũyũ wĩhagia matingĩhota gũkenia Ngai. **9** No rĩrĩ, inyuĩ mũtiathagwo nĩ mwĩrĩ ũyũ wĩhagia, no mwathagwo nĩ Roho, angĩkorwo Roho wa Ngai atũũraga thĩinĩ wanyu. No rĩrĩ, mũndũ o wotho ũtarĩ na Roho wa Kristũ-rĩ, ũcio ti wa Kristũ. **10** No angĩkorwo Kristũ arĩ thĩinĩ wanyu-rĩ, mĩrĩ yanyu nĩmĩkuũ nĩ ũndũ wa mehia, no maroho manyu marĩ muoyo nĩ ũndũ wa ũthingu. **11** Na ningĩ angĩkorwo Roho wa Ngai ũrĩa wariũkirie Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ atũũraga thĩinĩ wanyu-rĩ, o we ũcio wariũkirie Kristũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩagatũma mĩrĩ ĩyo yanyu ĩkuaga ĩgĩe na muoyo nĩ ũndũ wa Roho wake, ũcio ũtũũraga thĩinĩ wanyu. **12** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ithuĩ tũrĩ na thĩirĩ, no ti thĩirĩ kũrĩ mwĩrĩ ũyũ wĩhagia, atĩ nĩguo tũtũũrage kũringana na ũrĩa wendaga. **13** Nĩgũkorwo mũngĩtũura kũringana

na ūrĩa mwĩrĩ ũyũ wĩhagia wendaga-rĩ, nĩmũgakua, no mũngĩũraga ciĩko icio njũru cia mwĩrĩ na hinya wa Roho-rĩ, nĩmũgatũũra muoyo, **14** tondũ andũ arĩa othe matongoragio nĩ Roho wa Ngai acio nĩo ciana cia Ngai. **15** Nĩgũkorwo mũtiaheirwo roho wa kũmũtua ngombo rĩngĩ nĩguo mwĩtigagĩre, no mwaheirwo Roho wa kũmũtua ciana ciake cia kwĩrererwo. Na nĩguo ũtũmaga twanĩrĩre tũkoiga atĩrĩ, “Abba, Baba.” **16** Roho Mũtheru we mwene nĩwe mũira hamwe na maroho maitũ atĩ ithuĩ tũrĩ ciana cia Ngai. **17** Rĩu-rĩ, angĩkorwo tũrĩ ciana ciake-rĩ, tũkĩrĩ agai, tũgatuĩka o agai a kũgaya Ngai, na agai hamwe na Kristũ, angĩkorwo ti-itherũ nĩtũgwatanagĩra nake mĩnyamaro yake nĩguo tũkaahota kũgwatanĩra riiri wake o nague. **18** Nguona atĩ mĩnyamaro ĩrĩa tũrĩ nayo rĩu ndĩngĩringithanio na riiri ūrĩa tũkaaguũrĩrio. **19** Indo iria ciombirwo itũũraga cietereire kũguũranĩrio gwa ciana cia Ngai irĩ na gũthethũka kũnene. **20** Nĩgũkorwo ciũmbe icio ciathĩrĩrio itũũre itarĩ kĩene na ti ũndũ wa gwĩthuurĩra cio nyene, no nĩ ũndũ wa kwenda kwa ūrĩa waciathĩrĩrie itũũre irĩ na kĩrĩgĩrĩro, **21** atĩ ciũmbe cio nyene nĩgakũũrwo kuuma ũkombo-inĩ wa kũbutha, ikinye wĩyathi-inĩ wa riiri wa ciana cia Ngai. **22** Nĩtũũ atĩ nginyagia rĩu ciũmbe icio ciothe itũũre icaayaga irĩ na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩheo mwana. **23** Na to indo icio icaayaga, no o na ithuĩ arĩa tũrĩ na maciaro ma mbere ma Roho, nĩtũcaayaga ngoro-inĩ ciitũ thĩinĩ, twetereire hĩndĩ ĩkinye ya gũtuuo ciana cia Ngai, na nĩkũo gũkũũrwo kwa mĩrĩ iitũ kuuma ũkombo-inĩ. **24** Nĩgũkorwo twahonokirio nĩ ũndũ wa kĩrĩgĩrĩro kũ. No

rĩrĩ, kwĩrĩgĩrĩra kĩndũ kĩoneku-rĩ, kũu ti kwĩrĩgĩrĩro kũrĩ. Nũũ wĩrĩgagĩrĩra kĩrĩa arĩ nakĩo? **25** No rĩrĩ, tũngĩkorwo twĩrĩgĩrĩre kĩrĩa tũtarĩ nakĩo-rĩ, tũgĩetagĩrĩra o tũkirĩrĩrie. **26** O ũndũ ũmwe, Roho nake nĩatũteithagia nĩ ũndũ wa ũrĩa tũtarĩ hinya. Ithuĩ tũtiũĩ kĩrĩa twagĩrĩrwo nĩkũhooya, no Roho we mwene nĩatũthaithanagĩrĩra arĩ na mũcaayo ũtangĩgweteka na ciugo. **27** Nake Ngai ũrĩa ũthuthuragia ngoro ciitũ nĩoĩ meciiria ma Roho, tondũ Roho nĩwe ũthaithanagĩrĩra andũ arĩa aamũre kũringana na ũrĩa Ngai endete. **28** Ningĩ nĩtũũĩ atĩ harĩ andũ arĩa mendete Ngai, o arĩa metĩtwo nĩwe kũringana na ũrĩa aathugundĩterĩ, maũndũ mothe mateithanagia hamwe mamarehere kĩrathimo. **29** Nĩgũkorwo acio Ngai aamenyete o tene-rĩ, nĩo aathĩrĩrie matuĩke a kũhaananio na mũhianĩre wa Mũrũwe, nĩguo atuĩke irigithathi harĩ andũ aingĩ a lthe ũmwe. **30** Nao acio aathĩrĩrie o mbere, nĩo eetire; nao acio eetire, nĩo aatuire athingu; nao acio aatuire athingu, nĩo aahumbire riiri. **31** Tũkiuge atĩa ũhoru ũkoniĩ maũndũ macio? Angĩkorwo Ngai arĩ mwena witũ-rĩ, nũũ ũngĩkihota gũtũtuma ũthũ? **32** Ũcio ũtaigana gũcaĩra Mũriũ wake mwene, no akĩmũneana nĩ ũndũ witũ ithuothe, na rĩrĩ, agĩtũheete ũcio-rĩ, angĩkirega atĩa gũtũtaanahĩra na indo iria ingĩ ciothe? **33** Nũũ ũngĩona ũndũ wa gũthitangĩra andũ arĩa Ngai ethuurĩre? Nĩ Ngai ũmatuĩte atĩ matirĩ na mahĩtia. **34** Nũũ ũngĩhota kũmatua ehia? Gũtirĩ! Kristũ Jesũ, o we ũrĩa wakuire, na akĩriũka akiuma kũrĩ arĩa akuũ, nĩwe ũikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai agĩtũthaithanĩrĩra. **35** Nũũ ũngĩtũtigithania na wendani wa Kristũ? Anga nĩ kuona thĩĩna, kana kwĩhĩrwo

nĩ ruo, kana nĩkũnyariirwo, kana ng'aragu, kana kwaga
nguo, kana ũgwati, o na kana rūhiũ rwa njora? **36**
O ta ũrĩa kwandikĩtwo atĩrĩ: “Tūtindaga tũkĩũragwo o
mũthenya wothe nĩ ũndũ waku; tũtuuagwo ta ng'ondu
cia gũthĩnjwo.” **37** No rĩrĩ, o na tũkĩonaga maũndũ macio
mothe-rĩ, ithuĩ tũrĩ makĩria ma atooria nĩ ũndũ wa ũcio
watwendire. **38** Nĩgũkorwo nĩndikĩtie kũmenya kũna atĩ o
na kũngĩtuĩka nĩ ũhoru wa gũkua kana gũtũũra muoyo,
o na kana araika kana ndaimono, o na kana ũhoru wa
mahinda maya kana marĩa magooka, o na kana maahinya
o na marĩkũ, **39** o na kana ũraihu wa na igũrũ kana ũriku,
o na kana kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩa iria ciombirwo: gũtirĩ o
na kĩmwe kĩngĩhota gũtũtigithania na wendani wa Ngai,
ũcio ũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, Mwathani witũ.

9 Nĩ ngwaria ũhoru-wa-ma ndĩ thĩinĩ wa Kristũ, ti
maheeni ndĩraaria, o nayo thamiri yakwa nĩyo mũira
wakwa thĩinĩ wa Roho Mũtheru, **2** atĩ ndĩ na kĩa kĩnene
na ruo rwa ngoro rũtarathira. **3** Nĩgũkorwo ingĩendire nĩ
mwene nyiitwo nĩ kĩrũmi na nyingatwo ndigithanio na
Kristũ handũ-inĩ ha ariũ na aarĩ a Ithe witũ acio a rũrĩrĩ
rwitũ kĩũmbe, **4** nĩo andũ a Isiraeli. O nĩo Ngai aatuire
ciana ciake; na nĩo maikaraga na riiri wake, na no-o
matuĩtwo andũ a kĩrĩkanĩro, na a kwamũkĩra watho, na a
kũhooyaga hekarũ-inĩ, o na ningĩ nĩo merĩirwo ciĩranĩro.
5 Ningĩ maithe maitũ marĩa ma tene maarĩ a kĩruka kũ,
nake Kristũ aarĩ wa rũciaro rwao ha ũhoru wa mwĩrĩ, o
we Ngai ũrĩa wathaga maũndũ mothe, ũrĩa ũgoocagwo
nginya tene! Amen. (aiōn g165) **6** Ũguo ti kuuga atĩ kiugo
kĩa Ngai nĩkĩagĩte kũhinga. Nĩgũkorwo ti andũ othe arĩa

maciarĩrwo Isiraeli marĩ andũ a Ngai a ma. 7 O na ningĩ ti othe ciana cia Iburahĩmu, o na gũtuĩka nĩ a rũciaro rwake. No rĩrĩ, eerirwo atĩrĩ, “Rũciaro rũrĩa rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka.” 8 Ũguo nĩ ta kuuga atĩrĩ, ti ciana iria iciarĩtwo na njĩra ya ndũire ingĩtuĩka ciana cia Ngai, no nĩ ciana cia kĩiranĩro ituuagwo cia mbeũ ya Iburahĩmu. 9 Nĩgũkorwo kĩiranĩro kĩoigĩte atĩrĩ: “Ihinda rĩrĩa rĩamũre rĩakinya nĩngacooka, nake Sara nĩakagĩa kaana ga kahĩ.” 10 Na to ũguo wiki, o nacio ciana cia Rebeka ciarĩ cia ithe o ũmwe, na nĩwe ithe witũ Isaaka. 11 No rĩrĩ, ciana icio cia mahatha itanaciarwo, o na itekĩte ũndũ o na ũrĩkũ mweka kana mũũru, nĩguo mũbango ũrĩa Ngai aathugundĩte wa gwĩthuurĩra andũ ũhinge: 12 ti na ũndũ wa ciĩko iria mekĩte, no nĩ ũndũ wa wendi wa ũcio wĩtanaga, nĩerire Rebeka atĩrĩ, “Ũrĩa mũkũrũ nĩagatungatĩra ũrĩa mũnini.” 13 O ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩndendire Jakubu, no ngĩrega Esaũ.” 14 Tũkiuge atĩa nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio? Ngai no atuanĩre ũndũ ũtarĩ wa kĩhooto? Kũroaga gũtuĩka ũguo! 15 Nĩgũkorwo erire Musa atĩrĩ, “Nĩndĩiguagĩra tha ũrĩa ndenda kũiguĩra tha, na ngacaĩra ũrĩa ndenda gũcaĩra.” 16 Tondũ ũcio-rĩ, ũndũ ũcio nduonekaga nĩ ũndũ wa wendi wa mũndũ, kana nĩ ũndũ wa kĩyo gĩake, no nĩ ũndũ wa tha cia Ngai. 17 Nĩgũkorwo Maandĩko-inĩ Firaũni erĩtwo atĩrĩ: “Ndagũtũũgĩririe nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kũmbe, nĩguo nyonanie hinya wakwa thĩinĩ waku, na nĩguo rĩĩtwa rĩakwa rĩhunjio thĩ yothe.” 18 Nĩ ũndũ ũcio Ngai aiguagĩra tha mũndũ ũrĩa enda kũiguĩra tha, na akoomia ngoro ya ũrĩa enda kũũmia. 19 Ũmwe wanyu ahota kũnjũũria

atĩrĩ: “Ngai atũire atũtuagĩra mahĩtia nĩkĩ? Tondũ nũũ ũngĩkihota kũregana na ũrĩa Ngai ekwenda?” **20** No wee-rĩ, ũkĩrĩ ũ mũndũ ũyũ nĩguo ũcookanĩrie na Ngai? “Kĩndũ kĩrĩa kĩombirwo-rĩ, no kĩũrie ũcio wakĩũmbire, ‘Wanyũmbire ũũ nĩkĩ?’” **21** Githĩ mũũmbi wa nyũngũ ndarĩ na kĩhoo to gĩa kũhũthĩra rĩũmba o ũrĩa angĩenda; kĩenyũ kĩmwe kĩa rĩũmba rĩu athondeke indo imwe cia kũhũthĩrwo na njĩra ya gũtĩka na ingĩ nĩ ũndũ wa mahũthĩro ma ndũire? **22** ĩ kũngĩkorwo Ngai, tondũ nĩathuurĩte kuonania mang’ũrĩ make na kũmenyithania hinya wake, nĩakirĩrĩrie mũno arĩ na wetereri mũnene andũ arĩa mahaana to indo icio cia kũrakarĩrwo, o icio ciahhaarĩrio kwanangwo? **23** ĩ kũngĩkorwo ekaga ũguo nĩgeetha atũme ũingĩ wa riiri wake ũmenyeke nĩ arĩa mahaana ta indo iria akaiguĩra tha, arĩa aahaarĩrie o mbere matuĩke a kũgaya riiri ũcio, **24** na nĩo ithuĩ, ithuĩ arĩa eetire, na to arĩa moimĩte kũrĩ Ayahudi, no nĩ kuuma o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ? **25** O ta ũrĩa oigĩte lbuku-inĩ rĩa Hosea, atĩrĩ: “Andũ arĩa matarĩ akwa nĩo ngeeta ‘andũ akwa’; nake mũndũ-wa-nja ũcio ũtarĩ mwende nĩwe ngeeta ‘mwendwa wakwa.’” **26** na ningĩ, “Nĩgũgatuĩka atĩ, o handũ harĩa meerĩrwo atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũtirĩ andũ akwa,’ no ho mageetĩrwo ‘ariũ a Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo’.” **27** Naguo ũhoro ũkonĩ Isiraeli, Isaia nĩanĩrĩre, akiuga atĩrĩ: “O na gũtuĩka andũ a Isiraeli maigana ta mũthanga wa iria-inĩ-rĩ, no matigari mao makaahonoka. **28** Nĩgũkorwo Mwathani nĩagatuĩra andũ a gũkũ thĩ ciira o narua, na aũkinyie mũthia.” **29** Na o ta ũrĩa Isaia oigĩte o mbere ũndũ ũcio ũtanakinya, atĩrĩ: “Tiga Mwathani Mwene-

Hinya-Wothe aatūtīgīrie njiaro-rī, ithuī tūngīatuīkire ta Sodomu, na tūhaane o ta Gomora.” 30 Tūkiuge atīa ha ūhoru ūcio? Atī andū-a-Ndūrīrī, arīa mataathingaire ūthingu, nīmagīire naguo, ūthingu ūrīa ūgīagwo naguo na ūndū wa gwītīkia; 31 no atī andū a Isiraeli, arīa maathingaire watho wa ūthingu-rī, matiigana kūgīa na watho ūcio. 32 Maagire kūgīa naguo nīkī? Tondū matiaūthingaire na njīra ya wītīkio, no maūcaririe na njīra ya gwīka maūndū. O nao nīmahīngirwo nī “ihiga rīrīa rīhīnganaga”. 33 O ta ūrīa kwandīkitwo: “Atīrīrī, kūu Zayuni nīnjigīte ihiga rīrīa rītūmaga andū mahīngwo, na ngaiga rwaro rwa ihiga rūrīa rītūmaga magūe, nake mūndū ūrīa ūmwīhokete ndarī hīndī agaaconorithio.”

10 Ariū na aarī a Ithe witū, ūndū ūrīa ngoro yakwa yendete mūno na ūrīa hooyaga Ngai nī ūndū wa andū a Isiraeli nī atī mahonokio. 2 Nīgūkorwo nī ndī mūira wao atī nī marī kīyo ūhoru-inī wa Ngai, no kīyo kūu kīao gīkaaga ūmenyi. 3 Na tondū matiigana kūmenya ūthingu ūrīa uumaga kūrī Ngai no nī kūgeria maageririe kwīhaandīra ūthingu wao ene-rī, matiigana kwīnyīhīria ūthingu wa Ngai. 4 Nake Kristū nīwe wakinyirie ūhoru wa watho mūthia nīgeetha kūgīe na ūthingu kūrī mūndū o wotho ūrīa wītīkītie. 5 Musa aataarīrie ūhoru wa ūthingu ūrīa uumanaga na watho na njīra īno: “Mūndū ūrīa wīkaga maūndū macio arītūūragio muoyo nīmo.” 6 No rīrī, ūthingu ūrīa uumanaga na gwītīkia uugaga atīrī: “Ndūkaneyūrie na ngoro atīrī, ‘Nūū ūkwambata akinye igūrū?’” (ūguo nī kuuga, agīire Kristū amūrehe gūkū thī) 7 “o na ndūkeyūrie, ‘Nūū ūkaaharūrūka irima rīrīa

rītari gīturi?” (ũguo nĩ kuuga, ambatie Kristũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ). (Abyssos g12) 8 No ũhoru ũcio uugaga atĩa? Uugaga atĩrĩ, “Ūhoru ũrĩ o hakuhĩ nawe; ũrĩ o kanua-inĩ gaku, na ngoro-inĩ yaku,” naguo ũhoru ũcio nĩguo ũhoru wa wĩtikio ũrĩa tumbũraga: 9 Atĩ ũngiumbũra na kanua gaku atĩ, “Jesũ nĩ Mwathani,” o na gwĩtikia wĩtikie na ngoro yaku atĩ Ngai nĩamũriũkirie oime kũrĩ arĩa akuũ-rĩ, no ũhonoke. 10 Nĩgũkorwo mũndũ etĩkagia na ngoro yake, agatuuu mũthingu, na akoimbũra na kanua gake, agakĩhonokio. 11 Tondũ Maandĩko moigĩte atĩrĩ, “Ūrĩa wothe ũmwĩhokaga ndarĩ hĩndĩ agaonorithio.” 12 Nĩgũkorwo gũtirĩ ngũũrani gatagatĩ ka Mũyahudi na mũndũ-wa-Ndũrĩrĩ: tondũ Mwathani o ũcio nĩwe Mwathani wa andũ othe, na nĩarathimaga mũno arĩa othe mamũkayagĩra; 13 nĩgũkorwo nĩ kwandĩke atĩrĩ, “Mũndũ wothe ũrĩa ũgaakaĩra rĩitwa rĩa Mwathani nĩakahonoka.” 14 No rĩrĩ, mangĩmũkaĩra atĩa matamwĩtikĩtie? Na mangĩmwĩtikia atĩa matarĩ maigua ũhoru wake? Na mangĩkiigua atĩa matarĩ na mũndũ wa kũmahunjĩria? 15 Ningĩ andũ mangĩhota atĩa kũhunja ũhoru matarĩ atũme? O ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ, “Kaĩ magũrũ ma andũ arĩa mahunjagia Ūhoru-ũrĩa-Mwega nĩmagĩrĩre-ĩ!” 16 No rĩrĩ, ti andũ othe Isiraeli meetĩkĩrĩre Ūhoru-ũrĩa-Mwega. Nĩgũkorwo Isaia oririe atĩrĩ, “Mwathani, nũũ wĩtikĩtie ũhoru witũ?” 17 Nĩ ũndũ ũcio, gwĩtikia kuumanaga na kũigua ũhoru, naguo ũhoru ũiguagwo na ũndũ wa kiugo gĩa Kristũ. 18 No ngũũria atĩrĩ: Matirĩ maigua Ūhoru? Hatirĩ nganja nĩmaiguĩte, tondũ Maandĩko mekuuga atĩrĩ: “Mũgambo wao nĩwahunjire thĩ yothe, nacio ciugo ciao

igĩkinya ituri-inĩ ciothe cia thĩ.” **19** Na ningĩ ngũũria atĩrĩ: Andũ a Isiraeli matiigana kũmenya ũguo? Atĩrĩ, Musa o mbere oigire atĩrĩ, “Nĩngatũma mũigie ũiru nĩ ũndũ wa rũrĩrĩ hatarĩ; nĩngatũma mũrakare nĩ ũndũ wa rũrĩrĩ rũtarĩ na ũmenyo!” **20** Nake Isaia akiuga omĩrĩirie mũno atĩrĩ, “Andũ arĩa mataanjaragia nĩo maanyonire; ndeeguũrĩirie arĩa mataanjũũragĩrĩria.” **21** No ha ũhoro ũkonĩ Isiraeli akoiga atĩrĩ, “Mũthenya wothe ndindaga ndambũrũkĩtie moko makwa kũrĩ andũ aremi, na a ngarari.”

11 Ningĩ ngũũria atĩrĩ: Ngai nĩkũrega aaregire andũ ake? Kũroaga gũtuĩka ũguo! Nĩ mwene ndĩ Mũisiraeli, wa rũciaro rwa Iburahĩmu, na wa mũhĩrĩga wa Benjamini. **2** Ngai ndaigana kũrega andũ ake arĩa aamenyete o mbere. Kaĩ mũtooĩ ũrĩa Maandĩko moigĩte harĩa handĩkĩtwo ũhoro wa Elija, ũrĩa aathaithire Ngai nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli, akiuga atĩrĩ: **3** “Mwathani, nĩmoragĩte anabii aku na nĩmatharĩtie igongona ciaku; no nĩ nyiki ndigarĩte, nao nĩkũnjaria maranjaria manjũrage”? **4** Ngai aamũcookeirie atĩrĩ, “Nĩndĩitigĩirie andũ ngiri mũgwanja arĩa matarĩ maaturĩria Baali ndu.” **5** Nĩ ũndũ ũcio, o na hĩndĩ ĩno tũrĩ, nĩ kũrĩ na matigari marĩa Ngai ethuurĩire nĩ ũndũ wa wega wake. **6** Na angĩkorwo Ngai aamathuurire nĩ ũndũ wa wega wake-rĩ, gũtingĩgĩtuĩka atĩ maathuurirwo nĩ ũndũ wa ciiko ciao; korwo nĩ ũguo-rĩ, wega wa Ngai ndũngĩgĩtuĩka nĩ wega rĩngĩ. **7** Rĩu tũkiuge atĩa? Nĩ atĩrĩ, ũndũ ũrĩa andũ a Isiraeli maatũire macaragia na kĩyo kĩnene matiawonire, no andũ arĩa athuure-rĩ, nĩmawonire. Acio angĩ nao nĩmoomirio ngoro, **8** o ta

ũrĩa kwandikĩtwo atĩrĩ: “Ngai nĩamaheire roho ta wa andũ magonetio nĩ toro, akĩmahe maitho matekuona, na matũ matekũigua, o nginya ũmũthĩ ũyũ.” **9** Nake Daudi ekuuga atĩrĩ: “Metha yao ya kũrĩra ĩrotuĩka mũtego, na kĩndũ gĩa kũmagwatia, o na ĩtuĩke ya kũmahĩnga, na irĩhi rĩa ũũru wao. **10** Maitho mao marogĩa nduma, matige gũcooka kuona, na mathiiage mainamĩrĩre nginya tene.” **11** Ningĩ ngũũria atĩrĩ: Ayahudi nĩkũhĩngwo maahĩngirwo makĩgũa ũndũ matangĩũkĩra? Kũroaga gũtuĩka ũguo! Aca ti guo o na atĩa! Ũrĩa kũrĩ nĩ atĩ, tondũ wa mehia mao, ũhonokio nĩũkinyĩire andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩgeetha andũ a Isiraeli maigue ũiru. **12** No angĩkorwo ũremi wao nĩũtuĩkĩte ũtonga kũrĩ kĩrĩndĩ gĩa thĩ, nayo hathara yao ĩgatuĩka ũtonga kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, githĩ kũiyũrĩrwo kwao gũtingĩkĩrehe ũtonga mũingĩ makĩria! **13** Rũu-rĩ, nĩ inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ ndĩraarĩria. Tondũ ndĩ mūtũmwo ũtũmĩtwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, ũtungata ũcio wakwa nĩndĩwikĩrĩre mũno, **14** ngĩgeragĩria kana hihi ndahota kwarahũra andũ a rũruka rwakwa kũmbe maigue ũiru, na ndũme amwe ao mahonokio. **15** Tondũ angĩkorwo kũregwo kwao nĩkuo gwa gũtũma kĩrĩndĩ gĩa thĩ kĩguithanio na Ngai-rĩ, ĩ gwĩtikĩrwo kwao kũngĩkĩrehe kĩĩ, tige o kũriũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ? **16** Angĩkorwo kĩenyũ gĩa kĩmere kĩrĩa kĩrutĩrwo Ngai kĩrĩ maciaro ma mbere nĩ gĩtheru-rĩ, o nakĩo kĩmere gĩothe no gĩtheru; angĩkorwo mũri nĩ mũtheru-rĩ, o nacio hongwe no theru. **17** Angĩkorwo hongwe imwe cia mūtamaiyũ wa mũgũnda nĩciakahũrirwo, nawe, o na watuĩka ũrĩ rũhongwe rwa mūtamaiyũ wa gĩthaka-rĩ, ũgĩciarithanio na hongwe icio

ingĩ, na rĩu nĩũgayanaga ũnoru na icio ingĩ kuuma mũri wa mūtamayũ ũcio-rĩ, **18** menya ndũkae kwĩganĩra honge icio ingĩ. Ũngĩka ũguo-rĩ, ririkana ũndũ ũyũ: Wee tiwe ũnyiiĩĩĩre mũri ũcio, no nĩ mũri ũcio ũkũnyiiĩĩĩre. **19** No wee no ũkiuge atĩrĩ, “Honge icio ciakahũrirwo nĩgeetha njarithanio na mūtĩ.” **20** Ũguo noguo. No rĩrĩ, honge icio ciakahũrirwo tondũ wa kwaga gwĩtikia, nawe wĩhaandĩte nĩ ũndũ wa gwĩtikia. Ndũkae gwĩtĩĩa, no wĩtigagĩre. **21** Tondũ angĩkorwo Ngai ndacaĩire honge icio cia ndũire-rĩ, o nawe ndangĩgũcaĩra. **22** Nĩ ũndũ ũcio, mwĩcũraniei ũhoru wa ũtugi wa Ngai na kwaga tha gwake: harĩ andũ acio maagũire, nĩagire kũmaiguĩra tha, no inyuĩ, nĩkũmũtuga amũtugaga, angĩkorwo nĩmũgũtũũra thĩĩnĩ wa ũtugi wake. Kwaga ũguo-rĩ, o na inyuĩ no mũtinio mweherio. **23** Andũ acio nao mangĩtiga kũrũmia ũhoru ũcio wa kwaga gwĩtikia-rĩ, nĩmagaciarithanio na mūtĩ, nĩgũkorwo Ngai arĩ na ũhoti wa kũmaciarithania naguo rĩngĩ. **24** Nĩ ũndũ-rĩ, angĩkorwo mwatinirio kuuma mūtamayũ-inĩ wa kĩrĩti, na mũgĩcooka mũgĩciarithanio na mūtamayũ wa mũgũnda, na ũcio nĩ ũhoru ũtarĩ wa ndũire-rĩ, githĩ ti ũhũthũ makĩria honge ici, o ici ciarĩ ciaguo, gũciarithanio na mūtamayũ wa mũgũnda o ũcio warĩ wao kĩũmbe! **25** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndikwenda mũikare mũrigĩtwo nĩ ũhoru ũyũ wa hitho, nĩgeetha mũtikae kwĩona ta mũrĩ oogĩ: Hitho nĩ atĩ, andũ amwe a Isiraeli nĩanyiite nĩ kũũmia ngoro, o nginya rĩrĩa mũigana wa andũ-a-Ndũrĩrĩ ũkaahinga gũtoonya. **26** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ a Isiraeli othe nĩmakahonokio, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Mũhonokia nĩakoima Zayuni; naguo

ũhoru wa kũregana na Ngai nĩakaweheria kuuma kũrĩ Jakubu. **27** Nakĩo gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra nao, rĩrĩa ngaamehereria mehia mao.” **28** Ha Ũhoru-ũrĩa-Mwega-rĩ, andũ a Isiraeli nĩmatuirwo thũ nĩ ũndũ wanyu, no ha ũhoru wa gũthuurwo-rĩ, nĩmendetwo nĩ ũndũ wa maithe mao ma tene, **29** nĩgũkorwo iheo iria Ngai aheanaga na gwĩtana kũrĩa etanaga nakuo ndacookaga kwĩricũkwo. **30** O ta ũrĩa inyuĩ hĩndĩ ĩmwe mwaremeire Ngai, no rĩu nĩamũiguĩrĩre tha nĩ ũndũ wa ũremi wao-rĩ, **31** rĩu no taguo o nao matuĩkĩte aremi, nĩgeetha o nao rĩu maiguĩrwo tha nĩ ũndũ wa ũrĩa Ngai amũiguĩrĩre tha. **32** Nĩgũkorwo Ngai nĩatuĩte andũ othe aremi nĩgeetha acooke amaiguĩre tha othe. **(eleēsē g1653)** **33** Hĩ! ĩ ũũgĩ wa Ngai, o nague ũmenyo wake, itikĩrĩ nyingĩ na ndiku mũno! Matuĩro make gũtirĩ ũngĩhota kũmatuĩria, na mĩthĩire yake kaĩ ndĩngĩmenyeka-ĩ! **34** “Nũũ ũmenyete meciiria ma Mwathani? Kana nũũ ũkoretwo akĩmũtaara?” **35** “Nũũ wanahe Ngai kĩndũ, atĩ nĩguo Ngai acooke amũrĩhe kĩndũ kĩu?” **36** Nĩgũkorwo indo ciothe cioimire harĩ we, na nĩwe ũcitũũragia ciothe, na ciothe-rĩ, no ciake. Nake arogoocagwo nginya tene na tene! Amen. **(aiōn g165)**

12 Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndamũthaita tondũ wa ũrĩa Ngai anamũiguĩra tha, mwĩrute mĩrĩ yanyu ĩtuĩke magongona marĩ muoyo, na matheru mangĩkenia Ngai, arĩ guo ũtungata ũrĩa wagĩrĩre na wa ma wa kũgoocithia Ngai. **2** Mũtikanahaananie ũhoru wanyu na maũndũ marĩa mekagwo nĩ andũ a thĩ ĩno; no garũrũkai na ũndũ wa kwerũhio meciiria manyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũrĩhotaga kũmenya na gwĩtikĩra wendi ũcio wa

Ngai, o wendi ũcio wake mwega ũrĩa wa kũmũkenagia, na mũkinyanĩru kũna. (aiōn g165) **3** Nĩ ũndũ wa wega ũrĩa ndaaheirwo nĩ Ngai-rĩ, ngwĩra o mũndũ wothe wanyu atĩrĩ: Mũndũ ndakae gwĩtua mũnene gũkĩra ũrĩa aagĩrĩrwo nĩ gwĩtua, no nĩ kaba mũndũ eciiragie ũhoru wake we mwene na atue itua rĩagĩrĩru, kũringana na wĩtikio ũrĩa Ngai amũheete. **4** O ta ũrĩa tũrĩ na ciĩga nyingĩ thĩinĩ wa mwĩrĩ ũmwe, nacio ciĩga ici ciothe itirutaga wĩra mũthemba ũmwe-rĩ, **5** no taguo o na ithuĩ, o na twatuĩka tũrĩ aingĩ, tũrĩ mwĩrĩ ũmwe thĩinĩ wa Kristũ, na o kĩĩga nĩkĩohanĩtio na iria ingĩ ciothe. **6** Ningĩ nĩtũheetwo iheo itiganĩte, kũringana na wega ũrĩa tũheetwo. Angĩkorwo kĩheo kĩa mũndũ nĩ kũratha mohoro-rĩ, nĩahũthĩre kĩheo kũ kũringana na ũrĩa wĩtikio wake ũigana. **7** Angĩkorwo nĩ gũtungata, nĩatungatage; na angĩkorwo nĩ kũrutana, nĩarutanage; **8** ningĩ angĩkorwo nĩ kũũmĩrĩria andũ, nĩakĩũmanagĩrĩrie; na angĩkorwo nĩ wa kũrũmbũiya mabata ma andũ arĩa angĩ, nĩakĩheanage na ũtaana; angĩkorwo nĩ wa gũtongoria, nĩatongoragie na kĩyo; ningĩ ũrĩa wa kũiguanĩra tha, nĩekage ũguo akenete. **9** Wendani wanyu nĩũkoragwo nĩ ũrĩa ũtarĩ ũhinga. Thũũragai ũndũ ũrĩa mũũru; nago ũndũ ũrĩa mwega mũkĩũrũmagie. **10** Endanagai mũndũ na ũrĩa ũngĩ, mũrĩ na wendani ta wa ciana cia ithe ũmwe. Na mũndũ nĩatĩĩage ũrĩa ũngĩ gũkĩra we mwene. **11** Rutagai wĩra na kĩyo, na mũreke ngoro cianyu ihĩahĩage, mũgĩtungatagĩra Mwathani. **12** Ikaragai mũkenete nĩ ũndũ mũrĩ na kĩĩrĩgĩrĩro, na mũkiragĩrĩrie hĩndĩ ya mathĩĩna, na mũikarage mũkĩhooyaga hĩndĩ ciothe. **13** Teithagiai andũ a Ngai mabataro-inĩ mao.

Tūūrai mūnyitaga andū ūgeni. **14** Rathimagai andū arīa mamūnyariiraga; marathimagei na mūtikanamarume. **15** Kenagai hamwe na arīa marakena; na mūcakaē na arīa maracakaya. **16** Tūūrai mūiguanīte mūdū na ūrīa ūngī. Tigagai gwītīā, no mwītīkagīre kūgīa ngwatanīro na andū arīa matarī igweta. Tigagai kwīona ta mūrī oogī. **17** Mūtikaneke mūdū ūūru nī ūndū wa ūūru ūrīa amwīkīte. Menyagīrīrai nīguo mwīkage maūdū marīa mangīonwo magīrīire nī andū othe. **18** Inyuī-rī, geragai gūikarania na mūdū o wothe na thayū kūngīhoteka. **19** Arata akwa, mūtikanerīhīrie, no tigagīriai mang'ūrī ma Ngai handū, nīgūkorwo nī kwandīkītwo atīrī: “Kūrīhanīria nī gwakwa; nī nīi ngaarīhanīria,” ūguo nīguo Mwathani ekuuga. **20** Handū ha ūguo-rī: “Thū yaku īngīkorwo īhūtī-rī, mīhe irio; īngīkorwo nīnyootī-rī, mīhe gīa kūnyua. Gwīka ūguo-rī, nīkūmīgīrīra makara ma mwaki mūtwe.” **21** Mūtikanatoorio nī ūūru, no tooragai ūūru na wega.

13 O mūdū no nginya athīkagīre arīa maathanaga, nīgūkorwo gūtīrī hinya wa gwathana tīga ūrīa Ngai ahaandīte. Aathani arīa marī ho nī Ngai ūmatuīte a gwathana. **2** Nī ūndū wa ūguo-rī, mūdū ūrīa ūremagīra arīa maathanaga, nīkūrega aregaga ūndū ūrīa Ngai atuīte, nao arīa mekaga ūguo nīmagatuīka a gūtūirwo ciira. **3** Nīgūkorwo aathani tī a kūmakia arīa mekaga ūrīa kwagīrīire, no nī a kūmakia arīa mekaga ūūru. Nīūkwenā wagage gwītīgagīra ūrīa wathanaga? Gīkage ūrīa kwagīrīire, nake nīarīkūgathagīrīria. **4** Nīgūkorwo we nī ndungata ya Ngai ya gūtūma wonage maūdū mega. No ūngīka ūūru-rī, wītīgīre, nīgūkorwo ndakuuaga rūhiū rwa

njora tūhū. We nĩ ndungata ya Ngai, na mūrīhania wake wa kũherithania na wa gũkinyĩria mũndũ ũrĩa wĩkaga ũũru mang'ũrĩ ma Ngai. 5 Nĩ ũndũ ũcio, nĩ kwagĩrĩire mwathĩkagĩre arĩa maathanaga, ti tondũ wa gwĩtigĩra mang'ũrĩ macio, no nĩ tondũ wa ũrĩa mwĩmenyeire na thamiri cianyu ũrĩa arĩ wega gwĩka. 6 ũndũ ũcio noguo ũtũmaga mũrutage magooti, nĩgũkorwo arĩa maathanaga nĩ ndungata cia Ngai, na maheanaga mahinda mao mothe nĩ ũndũ wa wĩra ũcio kĩũmbe. 7 Rutagĩrai andũ othe kĩrĩa mwagĩrĩrwo nĩ kũmarutĩra: Angĩkorwo mũtirutĩte magooti, rutai magooti; na angĩkorwo nĩ kũruta mbeeca cia kũrutithia wĩra wa bũrũri, rutai; nao andũ arĩa a kũheo gĩtĩo, maheagei; na arĩa a gwĩkĩrĩrwo, mekagĩrĩrei. 8 Mũtigaikare mũrĩ na thĩirĩ na mũndũ o na ũrĩkũ, tiga o mwendanage hĩndĩ ciothe mũndũ na ũrĩa ũngĩ, nĩgũkorwo mũndũ wendaga mũndũ ũrĩa ũngĩ nĩahingĩtie watho. 9 Nĩ ũndũ maathani maya, atĩ “Ndũkanatharanie,” na “Ndũkanoragane,” na “Ndũkanaiye”, na “Ndũkanacumĩkĩre kĩndũ kĩene,” o na rĩathani rĩngĩ o rĩothe rĩngĩkorwo ho, mohanĩtio mothe maturanĩrwo thĩinĩ wa rĩathani rĩrĩ: “Enda mũndũ ũrĩa ũngĩ ta ũrĩa wĩyendete wee mwene.” 10 Wendani-rĩ, ndũngĩka mũndũ ũrĩa ũngĩ ũũru. Nĩ ũndũ ũcio kwendana nĩkuo kũhingia watho. 11 Na mwĩkage ũguo nĩ ũndũ wa kũmenya mahinda maya tũrĩ ũrĩa matariĩ. Ihinda nĩkinyu nĩgeetha mwarahũke mũtĩge gũkoma, tondũ ũhonokio witũ rĩu ũrĩ hakuhĩ kũrĩ rĩrĩa twambĩrĩrie gwĩtĩkia. 12 ũtukũ ũrĩ hakuhĩ gũthira; nagueo mũthenya ũkirĩ gũkinya. Nĩ ũndũ ũcio nĩtũtigane na maũndũ ma

nduma na twiohe indo cia mbaara, o iria cia ūtheri. **13** Nītūthiige na mīthiire māgīrīru, o irīa yagīrīre gūikarwo nayo mūthenya, tūtigatoonye maruga-inī mooru marī na nyīmbo njūru na ūrīu, na tūtigatoonye ūtharia-inī kana maūndū ma ūūra-thoni, na tūtikagīage na njūgitano na kūiguanīra ūiru. **14** No rīrī, mwīhumbei Mwathani Jesū Kristū, na mūtigatūūre mwīciiragia o ūrīa mūngīhingia merirīria ma mīrī ūno ya mehia.

14 Na rīrī, mūndū ūrīa ūkoragwo arī na wītīkio mūhūthū mwamūkīrei, mūtekūmūtuīra ciira nī ūndū wa maūndū marīa mataiguanīirwo. **2** Wītīkio wa mūndū ūmwe-rī, nīūmwītīkīrītīe kūrīa irio cia mīthemba yothe, no mūndū ūngī, ūrīa ūrī wītīkio mūhūthū, arīiaga o mīthemba ya nyeni. **3** Mūndū ūrīa ūrīiaga mīthemba yothe ya irio ndakae kūmena mūndū ūrīa ūtekaga ūguo, nake mūndū ūrīa ūtarīiaga indo imwe-rī, ndakae gūtuīra ciira mūndū ūrīa ūrīiaga ciothe tondū Ngai nīamwītīkīrītīe. **4** Wee ūkīrī ū nīguo ūtuīre ndungata ya mūndū ūngī ciira? Mwathi wayo nīwe ūmenyaga irūngīi wega kana īgwīte. Nayo nīrīrūgamaga, tondū Mwathani nīwe ūrī na ūhoti wa gūtūma irūgame. **5** Mūndū ūmwe-rī, onaga ta kūrī mūthenya ūmwe mūtheru kūrī irīa īngī; nake mūndū ūngī akoona mīthenya yothe no ūndū ūmwe. O mūndū nīemenyere wega na ngoro yake. **6** Mūndū ūrīa wonaga mūthenya ūmwe ūrī wa mwanya-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani. Nake ūrīa ūrīiaga nyama-rī, arīiaga nī ūndū wa Mwathani, nīgūkorwo nī Ngai acookagīria ngaatho; nake ūrīa ūtacirīiaga-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani, na nī Ngai acookagīria ngaatho.

7 Nĩgũkorwo gũtirĩ o na ũmwe witũ ũtũũraga nĩ ũndũ wake mwene, na gũtirĩ o na ũmwe witũ ũkuaga nĩ ũndũ wake mwene. 8 Nĩ ũndũ tũngĩtũũra muoyo-rĩ, tũtũũraga nĩ ũndũ wa Mwathani; na tũngĩkua-rĩ, twakua nĩ ũndũ wa Mwathani. Nĩ ũndũ ũcio tũngĩkorwo tũrĩ muoyo kana tũkuĩte-rĩ, tũrĩ o a Mwathani. 9 Ũhoru ũyũ nĩguo watũmire Kristũ akue na acooke ariũke, nĩguo atuĩke Mwathani wa arĩa akuũ na arĩa marĩ muoyo. 10 Wee-rĩ, ũgũtuĩra mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu ciira nĩkĩ? Kana ũkũmena mũrũ kana mwarĩ wa ithe wanyu nĩkĩ? Nĩgũkorwo ithuothe nĩtũkarũgama mbere ya gĩtĩ gĩa ciira kĩa Ngai. 11 O ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Ti-itherũ, o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, iru o rĩothe nĩrĩgaturio mbere yakwa; naruo rũrĩmĩ o ruothe nĩrũkoimbũrĩra Ngai, ũguo nĩguo Mwathani ekuuga.” 12 Hakĩrĩ ũguo-rĩ, o ũmwe witũ nĩakaheana ũhoru wake mwene mbere ya Ngai. 13 Nĩ ũndũ ũcio nĩtũgĩtĩge gũtuanĩra ciira ithuĩ ene. Handũ ha ũguo-rĩ, kaba mũtue na meciiria manyu atĩ mũtigatũma mũrũ kana mwarĩ wa ithe wanyu ahĩngwo kana agwe njĩra-inĩ. 14 Nĩ nĩmenyete wega biũ ndĩ thĩinĩ wa Mwathani Jesũ, atĩ gũtirĩ irio irĩ thaahu cio nyene. No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa wonaga kĩndũ ta kĩrĩ thaahu-rĩ, ũcio harĩ we kĩndũ kũ nĩ kĩrĩ thaahu. 15 Angĩkorwo mũrũ kana mwarĩ wa thoguo nĩekũigua ũũru tondũ wa kĩrĩa ũrĩĩaga-rĩ, wee nĩũtigĩte gũthĩĩ na mĩthĩire ya wendani. Tĩga gũtũma mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu ũcio Kristũ aakuĩrĩire oore nĩ ũndũ wa kĩrĩa ũrarĩa. 16 Mũtikanareke ũndũ ũrĩa muonaga ũrĩ mwega ũtuĩke wa gũcambio. 17 Nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai ti ũhoru wa kũrĩa na

kūnyua, no nĩ wa ũthingu, na thayũ o na gĩkeno iria ciumaga kūrĩ Roho Mũtheru, **18** tondũ mündũ o wothe ũrĩa ũtungatagĩra Kristũ na njĩra icio nĩakenagia Ngai, o na akoonagwo arĩ mweka nĩ andũ. **19** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtwĩkĩragei kĩyo gĩa gwĩkaga maũndũ marĩa marehaga ũhoru wa thayũ na magatũma tuonganĩrĩre hinya. **20** Mũtikanathũkie wĩra wa Ngai nĩ ũndũ wa irio. Irio ciothe nĩ theru, no rĩrĩ, nĩ ũũru mündũ kūrĩa kĩndũ o gĩothe kĩrĩa kĩngĩhĩtithia mündũ ũrĩa ũngĩ. **21** Nĩ kaba kwaga kūrĩa nyama, kana kūnyua ndibei o na kana gwĩka ũndũ ũngĩ o na ũrĩkũ ũrĩa ũngĩtũma mūrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu ahĩtithio. **22** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũndũ ũrĩa wĩtikĩtie ũkonĩ maũndũ macio-rĩ, nĩũmenyeke gatagatĩ gaku na Ngai. Kũrathimwo-rĩ, nĩ mündũ ũrĩa ũtarĩ ũndũ angĩcuukĩra nĩ ũndũ wa kĩndũ kĩrĩa onaga kĩrĩ kĩega agĩka. **23** No rĩrĩ, mündũ angĩkorwo arĩ na nganja, acooke arĩe irio iria arĩ na nganja nacio, mündũ ũcio nĩetuĩrĩre ciira, tondũ kūrĩa gwake gũtumanĩte na wĩtikio; naguo ũndũ o wothe ũtoimanĩte na wĩtikio nĩ mehia.

15 Na rĩrĩ, ithuĩ arĩa tũrĩ na hinya-rĩ, twagĩrĩrwo nĩgũkuuanagĩra na arĩa matarĩ na hinya maũndũ mao ma ũhinyaru na to gwĩkenagia ithuĩ ene. **2** O ũmwe witũ nĩagĩrĩrwo nĩgũkenia mündũ ũrĩa ũngĩ nĩ ũndũ wa maũndũ make mega, nĩgeetha ongererwo hinya. **3** Nĩgũkorwo o na Kristũ ndekenirie we mwene, no o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Irumi cia arĩa makũrumaga nĩ nĩ ciagwĩrĩre.” **4** Nĩgũkorwo maũndũ mothe marĩa maandĩkirwo tene maandĩkirwo marĩ ma gũtũruta, nĩgeetha tũgĩage na kĩrĩgĩrĩro nĩ ũndũ wa gũkirĩrĩria na

kūumĩrĩrio nĩ Maandĩko macio. **5** Ngai ũrĩa ũheanaga ũkirĩrĩria na ũũmanĩrĩria aromũhe roho wa ũiguano o mũndũ na ũrĩa ũngĩ rĩrĩa mũkũrũmĩrĩra Kristũ Jesũ, **6** nĩgeetha mũgoocithagie Ngai o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ mũrĩ na ngoro ĩmwe na mũgambo ũmwe. **7** Nĩ ũndũ ũcio, o mũndũ nĩagĩĩtikagĩre ũrĩa ũngĩ, o ta ũrĩa mwetĩkĩrirwo nĩ Kristũ, nĩgeetha Ngai agoocagwo. **8** Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, Kristũ okire arĩ ndungata ya Ayahudi nĩ ũndũ wa ũhoro wa ma wa Ngai, nĩguo ahingie ciĩranĩro iria cierĩirwo maithe maitũ ma tene, **9** nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magoocithagie Ngai nĩ ũndũ wa tha ciake, ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩ ũndũ ũcio nĩngũkũgooca ndĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ; nĩndĩrĩinaga nyĩmbo cia kũgooca rĩitwa rĩaku.” **10** Ningĩ nĩ kwĩrĩtwo atĩrĩ: “Kenai, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, mũrĩ hamwe na andũ ake.” **11** Na ningĩ nĩ kwĩrĩtwo atĩrĩ, “Goocai Mwathani, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ othe, na mũmũinĩre nyĩmbo cia kũmũgooca, inyuĩ andũ othe.” **12** O na ningĩ, Isaia nĩoigĩte atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa wĩtagwo Mũri wa Jesii nĩagooka, o we ũrĩa ũkaarhũka atuĩke wa gwatha ndũrĩrĩ, nao andũ-acio-a-Ndũrĩrĩ nĩmakaagĩa na kĩrĩgĩrĩro thĩinĩ wake.” **13** Na rĩrĩ, Ngai ũrĩa arĩ we mwĩhoko witũ aromũiyũria na gĩkeno gĩothe na thayũ tondũ wa ũrĩa mũmwĩhokete, nĩgeetha mũkĩrĩrĩrie kũgĩa na kĩrĩgĩrĩro nĩ ũndũ wa hinya wa Roho Mũtheru. **14** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩ mwene nĩnjĩtikĩrĩte atĩ inyuĩ ene nĩmũiyũrĩtwo nĩ wega, na nĩ mũrĩ na ũmenyo mũiganu, o na mũkahota gũtaarana inyuĩ ene. **15** Ndĩmwandĩkĩire ũndũ ũyũ ndĩ na ũũmĩrĩru mũingĩ ngĩmwĩra maũndũ mamwe, taarĩ kũmũrĩrĩkania

maündũ macio rĩngĩ, nĩ ũndũ wa wega ũrĩa Ngai aaheire, **16** nĩguo nduĩke mūtungatĩri wa Kristũ Jesũ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, ndutage wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai wa kũhunjagia Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Ngai, nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magaatũka igongona rĩtikĩrĩku nĩ Ngai, o rĩrĩa rĩtherie nĩ Roho Mũtheru. **17** Nĩ ũndũ ũcio nĩngwĩraha thĩinĩ wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa ũtungata wakwa ngĩtungatĩra Ngai. **18** Ndikũgeria kwaria ũndũ o na ũrĩkũ tiga o ũrĩa Kristũ ahingĩtie na ũndũ wakwa harĩ ũhoru wa gũtongoria andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoru-inĩ wa gwathĩkĩra Ngai, nĩ ũndũ wakwa kũheana ũhoru na maündũ marĩa mekirwo, **19** na ũndũ wa hinya ũrĩa watũmaga kũringwo ciama na kuonwo morirũ, tondũ wa hinya wa Roho Mũtheru. Na nĩ ũndũ wa ũguo kuuma Jerusalemu kũrigiicũka nginya Iluriko, nĩhunjĩtie biũ Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Kristũ. **20** Na rĩrĩ, ndũire ndĩrirĩrie kũhunja Ũhoru-ũrĩa-Mwega kũrĩa Kristũ atamenyekete, nĩgeetha ndikanatuĩke wa gwaka igũrũ rĩa mũthingi wakĩtwo nĩ mũndũ ũngĩ. **21** No rĩrĩ, nĩgũtuĩke o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo, atĩrĩ: “Arĩa matarĩ meerwo ũhoru wake nĩo makaawona, na arĩa matarĩ maigua nĩo magaatũkĩrwo nĩguo.” **22** Kĩu nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa kĩanagiria mahinda maingĩ njũke kũu kwanyu. **23** No rĩu, tondũ hatĩrĩ handũ hangĩ ingĩruta wĩra ng’ongo-inĩ ici, na tondũ mĩaka mĩingĩ nĩngoretwo ngĩrirĩria kũmuona-rĩ, **24** nĩndĩrabanga gwĩka ũguo ngĩthĩ Sipania. Nĩndĩrehoka gũkaamũceerera ngĩhĩtũkĩra kũu kwanyu, na atĩ nĩmũkandeithĩrĩria gũthĩ rũgendo rũu, thuutha wa gũkenanĩra na inyuĩ ihinda inini. **25** No rĩu ndĩ rũgendo-inĩ ngĩthĩ Jerusalemu ngatungatĩre andũ arĩa aamũre

marĩ kũu. **26** Nĩgũkorwo andũ a Makedonia na a Akaia nĩmoonire arĩ wega kũhotha nĩguo mateithie andũ arĩa athĩĩni a thiritũ ya andũ arĩa aamũre kũu Jerusalemu. **27** Ũguo nĩguo moonire kwagĩrĩire, na ti-itherũ nĩ marĩ na thĩĩrĩ wa andũ acio. Tondũ wa rĩĩrĩ, angĩkorwo andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmagwatanĩire na Ayahudi irathimo cia kĩirohorĩ, o nao marĩ na thĩĩrĩ kũrĩ Ayahudi wa kũmatungatĩra na indo iria marathimĩtwo nacio. **28** Nĩ ũndũ ũcio ndaarĩkia kũruta wĩra ũcio, na menye wega atĩ maciaro macio nĩ marĩkia kwamũkĩrwo-rĩ, hĩndĩ ĩyo nĩngamũceerera ngĩthĩĩ Sipania. **29** Nĩnjũũ atĩ ngĩũkĩra kũu kwanyu, ngaakorwo njiyũrĩrĩrwo nĩ irathimo cia Kristũ. **30** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩndamũthaitha nĩ ũndũ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na nĩ ũndũ wa wendani ũrĩa tũheetwo nĩ Roho, atĩ mũnyĩtanĩre na nĩ kĩgiano-inĩ gĩakwa na ũndũ wa kũhooya Ngai nĩ ũndũ wakwa. **31** Hooyai nĩgeetha ngaahonokio kuuma kũrĩ andũ arĩa matetikĩtie a kũu Judea, na ningĩ atĩ ũtungata wakwa kũu Jerusalemu ũgetikĩrĩka nĩ andũ arĩa aamũre akuo, **32** nĩgeetha ngooka kũrĩ inyuĩ ngenete, Ngai enda, na tũcanjamũke tũrĩ hamwe. **33** Ngai mwene thayũ aroikara hamwe na inyuĩ inyuothe. Amenĩ.

16 Nĩngũgaathĩrĩria mwarĩ wa Ithe witũ Fibi kũrĩ inyuĩ, ũrĩa ũtungataga thĩĩnĩ wa kanitha wa Kenikirea. **2** Nĩngũmũhooya mũmwamũkĩre thĩĩnĩ wa Mwathani o ta ũrĩa mũngĩamũkĩra andũ arĩa aamũre, na mũmũhe ũteithio o wothe angĩbatario nĩguo kuuma kũrĩ inyuĩ, nĩgũkorwo o nake anakorwo arĩ ũteithio mũnene kũrĩ andũ aingĩ, o hamwe na nĩ mwene. **3** Geithiai Pisisila

na Akula, arĩa tūrutaga wīra nao tūrī thīinĩ wa Kristũ Jesũ. **4** O nĩmendere kũūrāgwo nĩ ũndũ wakwa. Na to nĩ nyiki ndĩramacookeria ngaatho, no nĩmacookeirio ngaatho nĩ makanitha mothe ma andũ-a-Ndũrĩrĩ. **5** Geithiai o na kanitha ũrĩa ũcemanagia kwao mũciĩ. Geithiai mūrata wakwa Epeneto, ũrĩa warĩ mwĩtikia wa Kristũ wa mbere kũu bũrũri wa Asia. **6** Geithiai Mariamu, ũrĩa warutire wīra na kīyo kīnene mũno nĩ ũndũ wanyu. **7** Geithiai Anderoniko na Juniasi, andũ a mũhĩrĩga witũ arĩa tuohetwo hamwe. Nao nĩ marĩ igweta gatagatĩ-inĩ ka atũmwo, o na ningĩ nĩmatuĩkire a Kristũ mbere yakwa. **8** Geithiai Ampiliato, ũrĩa nyendete mũno thīinĩ wa Mwathani. **9** Na mũgeithie Urubano, ũrĩa tūrutithanagia wīra wa Kristũ nake, o na mũgeithie mūrata wakwa nyendete Sitakusi. **10** Geithiai Apele, ũrĩa wageririo na akĩmenyeka atĩ nĩ wa Kristũ kũna. Na mũgeithie andũ a nyũmba ya Arisitobulo. **11** Ningĩ mũgeithie Herodioni, ũrĩa wa mũhĩrĩga witũ. Geithiai andũ a nyũmba ya Narikiso arĩa marĩ thīinĩ wa Mwathani. **12** Geithiai Turufena na Turufosa, andũ-a-nja acio marutaga wīra na hinya thīinĩ wa Mwathani. Na mũgeithie mūrata wakwa Perisi, mũndũ-wa-nja ũngĩ o nake ũrutite wīra na hinya mũno thīinĩ wa Mwathani. **13** Geithiai Rufusi, ũrĩa mũthuure thīinĩ wa Mwathani, o na mũgeithie nyina, ũrĩa ũkoretwo arĩ o ta maitũ. **14** Ningĩ mũgeithie Asunikirito, na Felegoni, na Herime, na Pateroba, na Herima, o na ariũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa marĩ hamwe nao. **15** O na ningĩ mũgeithie Filologo, na Julia, na Nerea na mwarĩ wa nyina, na Olumpa, na arĩa othe aamũre

makoragwo hamwe nao. **16** Geithaniai mündũ na ũrĩa ũngĩ na ngeithi theru cia kĩmumunyano. Makanitha mothe ma Kristũ nĩmamũgeithia. **17** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩngũmũthaitha mwĩmenyagĩrĩre andũ arĩa marehaga nyamũkano na maũndũ ma kũmũhĩngithia, marĩa mareganĩte na ũhoru ũrĩa mũrutĩtwo. Eheragĩrai andũ ta acio. **18** Nĩgũkorwo andũ ta acio ti Mwathani witũ Kristũ matungataga, no nĩ nda ciao ene matungataga. Nĩmaheenagia ngoro cia andũ arĩa matooi ũũru na ũndũ wa mĩario yao mĩnyoroku na ndeto ciao cia kwĩyendithĩrĩria. **19** Andũ othe nĩmaiguĩte ngumo ya wathiki wanyu, nĩ ũndũ ũcio nĩnjyũrĩtwo nĩ gĩkeno nĩ ũndũ wanyu; no nĩngwenda mũgĩe na ũũgĩ harĩ maũndũ marĩa mega, na mwage ũcuuke harĩ maũndũ marĩa mooru. **20** Ngai mwene thayũ nĩarĩhehenja Shaitani o narua, na inyuĩ mũmũrangĩrĩrie rungu rwa magũrũ manyu. Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũroikara na inyuĩ. **21** Nĩmwageithio nĩ Timotheo, ũrĩa tũrutaga wĩra nake, o na Lukio, na Jasoni na Sosipatero, arĩa a mũhĩrĩga witũ. **22** Nĩ Teritio, mwandĩki wa marĩa maya, nĩndamũgeithia thĩinĩ wa Mwathani. **23** Nake Gayo, ũrĩa ũnyĩitĩte ũgeni na ũrĩa ũtugaga andũ a kanitha othe, nĩamũgeithia. Nĩmwageithio nĩ Erasito, ũrĩa mũigi kĩgĩina gĩa itũũra, na mũrũ wa ithe witũ Kwarito. (**24** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe. Amenii.) **25** Na rĩu kũrĩ ũrĩa ũngĩhota kũmũrũgamia wega nĩ ũndũ wa ũhoru-ũrĩa-Mwega ũrĩa hunjagia, na kwanĩrĩra ũhoru wa Jesũ Kristũ kũringana na ũguũrio wa maũndũ marĩa ma hito marĩa matũire mahithĩtwo kuuma tene, (aiōnios

g166) 26 no rĩu nĩmaguũrie na makamenyithanio thĩinĩ wa Maandĩko marĩa ma ũnabii, nĩ ũndũ wa watho wa Ngai, o we ũrĩa ũtũũraga tene na tene, nĩgeetha ndũrĩrĩ ciothe imwĩtĩkie na imwathĩkagĩre: **(aĩōnios g166) 27** nake Ngai, o we wiki mũũgĩ-rĩ, arotũũra agoocagwo nginya tene na ũndũ wa Jesũ Kristũ! Ameni. **(aĩōn g165)**

1 Akorinitho

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, o nĩ ndeetirwo nduĩke mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa kwenda kwa Ngai, ndĩratũma ngeithi ici tũrĩ hamwe na mũrũ wa Ithe witũ Sosithene, **2** Twandĩkĩra kanitha wa Ngai ũrĩa ũrĩ Korinitho, kũrĩ arĩa othe maamũrĩtwo thĩinĩ wa Kristũ Jesũ na magetwo matuĩke andũ atheru, o hamwe na arĩa othe marĩ kũndũ guothe makayagĩra rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we Mwathani wao na witũ: **3** Wega na thayũ irogĩa kũrĩ inyuĩ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ na Mwathani Jesũ Kristũ. **4** Nĩnjookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, nĩ ũndũ wa wega wake ũrĩa mũheetwo thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. **5** Nĩgũkorwo thĩinĩ wake nĩmũtongetio maũndũ-inĩ mothe, mũgatongio ũhoroinĩ wa mĩario yanyu yothe o na ũhoroinĩ wothe wa kũmenya maũndũ, **6** tondũ-rĩ, ũira witũ ũkonĩ Kristũ nĩwekĩrirwo hinya thĩinĩ wanyu. **7** Nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ kĩheo gĩa kĩiroho o na kĩmwe mũtarĩ nakĩo, o mũgĩetagĩrĩra na kĩyo kũguũranĩrio kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **8** Nake nĩarĩmũikaragia mũrĩ na hinya nginya mũthia, nĩguo mũtikanakorwo mũrĩ na ũcuuke mũthenya ũrĩa wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **9** Ngai nĩ mwĩhokeku, o we ũrĩa wamwĩtĩre nĩguo mũkorwo na ngwatanĩro na Mũriũ Jesũ Kristũ, Mwathani witũ. **10** Atĩrĩrĩ, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndamũthaitha thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, atĩ inyuothe mũiguane o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, nĩguo mũtikagĩe na nyamũkano gatagatĩ-inĩ kanyu, no mũikare mũiguanĩte, na mũrĩ na meciiria o mamwe, na ngoro o ĩmwe. **11** Tondũ rĩrĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmenyithĩtio nĩ andũ amwe

a kuuma nyumba ya Kiloe atĩ nĩ kũrĩ na ngũĩ gatagatĩ-inĩ kanyu. **12** Ũrĩa ndĩroiga nĩ atĩrĩ: Ũmwe wanyu oigaga atĩ, “Niĩ nũmagĩrĩra Paũlũ”; ũngĩ akoiga atĩ, “Niĩ nũmagĩrĩra Apolo”; nake ũngĩ akoiga atĩ, “Niĩ nũmagĩrĩra Kefa”; o na ningĩ ũngĩ akoiga atĩ, “Niĩ nũmagĩrĩra Kristũ.” **13** Kaĩ Kristũ agayanĩtio? Paũlũ-rĩ, nĩwe waambirwo mūtĩ igũrũ nĩ ũndũ wanyu? Mwabatithirio thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Paũlũ? **14** Nĩngũcookia ngaatho nĩ ũndũ gũtirĩ o na ũmwe wanyu niĩ ndaabatithirie, o tiga Kirisipo na Gayo. **15** Nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũngiuga atĩ mwabatithirio thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa. **16** Īĩ, o na ningĩ nĩndabatithirie andũ a nyumba ya Stefana; no tiga acio, ndingĩririkana kana nĩ kũrĩ mũndũ ũngĩ ndaabatithirie. **17** Nĩ gũkorwo Kristũ ndaandũmire ngabatithanie, no aandũmire ngahunjie Ũhoro-ũrĩa-Mwega, no ti ndĩũheane na ũũgĩ wa mũndũ, nĩgeetha mũtharaba wa Kristũ ndũkae kwagithio kiene. **18** Nĩgũkorwo ndũmĩrĩri ya mũtharaba nĩ ũrimũ kũrĩ arĩa maroora, no kũrĩ ithuĩ arĩa tũrahonokio-rĩ, ũndũ ũcio nĩ hinya wa Ngai. **19** Nĩgũkorwo kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Ũũgĩ wa andũ arĩa oogĩ nĩkũniina ngaaũniina; naguo ũmenyo wa andũ arĩa imenyi ndĩkĩũtue wa tũhũ.” **20** Mũndũ ũrĩa mũũgĩ-rĩ, akĩrĩ kũ? Mũndũ ũrĩa mũthomu-rĩ, akĩrĩ kũ? Arĩ ha mũciiri ũrĩa ũũĩ gũciira maũndũ ma mahinda maya tũrĩ? Githĩ Ngai ndatuĩte ũũgĩ wa thĩ ĩno ũrimũ? **(aiōn g165)** **21** Nĩgũkorwo Ngai na ũndũ wa ũũgĩ wake nĩonire atĩ andũ a thĩ ĩno na ũũgĩ wao matikaamũmenya, akĩona kwagĩrĩire ahũthĩre maũndũ ma ũrimũ marĩa tũhunjagia nĩgeetha ahonokie arĩa mamwĩtikagia. **22** Ayahudi metagia ciama, nao Ayunani macaragia ũũgĩ, **23**

no ithuĩ tũhunjagia ũhoru wa Kristũ arĩ mwambe mũtĩ igũrũ: maũndũ macio nĩ mũhĩnga kũrĩ Ayahudi na ũrimũ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, **24** no kũrĩ arĩa Ngai etĩte, Ayahudi o na Ayunani, Kristũ nĩwe hinya wa Ngai na ũũgĩ wa Ngai. **25** Nĩgũkorwo ũrimũ wa Ngai nĩ mũũgĩ gũkĩra ũũgĩ wa mũndũ, nagu o ũhũthũ wa Ngai nĩ mũritũ gũkĩra hinya wa mũndũ. **26** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta gĩciiriei ũrĩa mwatarĩ rĩrĩa mwetirwo. Ti aingĩ anyu oogĩ na ũũgĩ wa andũ a gũkũ thĩ; na ti aingĩ mangĩaguucĩrĩrie andũ; o na ti aingĩ maciarĩrwo mĩcĩĩ rĩrĩa rĩrĩ igweta. **27** No Ngai aathuurire maũndũ marĩa ma ũrimũ ma thĩ ĩno nĩguo aconorithie andũ arĩa oogĩ; ningĩ Ngai aathuurire maũndũ marĩa matarĩ hinya ma thĩ ĩno nĩguo aconorithie arĩa marĩ hinya. **28** Agĩthura maũndũ marĩa mahũthũ ma thĩ ĩno, na marĩa matarĩ ma gũtĩka, o gwata marĩa matarĩ maũndũ kũrĩ, nĩgeetha amaagithie bata, **29** nĩgeetha mũndũ o na ũ ndakanetĩie mbere ya Ngai. **30** No rĩrĩ, nĩwe ũtũmĩte mũkorwo mũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, ũrĩa ũtuĩkĩte ũũgĩ uumĩte kũrĩ Ngai nĩ ũndũ witũ, ũguo nĩ kuuga, ũthingu witũ, na ũtheru, na gũkũrwo. **31** Nĩ ũndũ ũcio, o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũndũ ũrĩa ũkwĩraha, nĩerahage nĩ ũndũ wa Mwathani.”

2 Hĩndĩ rĩrĩa ndookire kũrĩ inyuĩ, ngĩmũhunjĩria ũira wa hito ya ũhoru wa Ngai, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndiamwarĩrie na mĩario ya kanua kega kana ũũgĩ mũnene. **2** Nĩgũkorwo nĩndatuĩte itua ndirĩ ũndũ ũngĩ ngwenda kũmenya, rĩrĩa rĩothe ndaarĩ na inyuĩ, o tiga ũhoru wa Jesũ Kristũ na kwambwo gwake mũtĩ-igũrũ. **3** Ndookire kũrĩ inyuĩ itarĩ na hinya, na ndĩ na guoya, o na ngĩinainaga

mũno. **4** Ndũmĩrĩri yakwa na kũhunja gwakwa itiarĩ na ciugo cia kũguucanĩrĩria na ũũgĩ, no nĩcionanagia hinya wa Roho, **5** nĩguo wĩtikio wanyu ndũgakorwo ũtiirĩrĩrwo nĩ ũũgĩ wa andũ, o tiga hinya wa Ngai. **6** No ningĩ ithuĩ-rĩ, tũrĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa agima twaragia ũhoru wa ndũmĩrĩri ya ũũgĩ, no tũtiaragia ũhoru wa ũũgĩ wa mahinda maya, kana wa aathani a mahinda maya arĩa matarĩ kũrĩa merekeire. (aiōn g165) **7** No ithuĩ-rĩ, twaragia ũhoru wa ũũgĩ wa Ngai ũrĩa wa hitho, ũũgĩ ũrĩa watũire ũrĩ mũhithe, o ũrĩa Ngai aathĩrĩire o mbere ya kũũmba thĩ nĩ ũndũ wa riiri witũ. (aiōn g165) **8** Gũtirĩ o na ũmwe wa anene a mahinda maya wamenyire ũhoru ũcio, nĩgũkorwo mangĩaũmenyete-rĩ, matingĩaambire Mwathani wa riiri. (aiōn g165) **9** Nĩgũkorwo no ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Maũndũ marĩa matarĩ monwo na maitho, na matarĩ maiguu na matũ, o na matarĩ maatoonya ngoro ya mũndũ, nĩmo Ngai athondekeire andũ arĩa mamwendete”: **10** no Ngai nĩatũguũrĩrie maũndũ macio na ũndũ wa Roho wake. Roho nĩathuthuuragia maũndũ mothe, o na maũndũ ma Ngai marĩa marikĩru mũno. **11** Tondũ-rĩ, nũũ ũũĩ meciiria ma mũndũ, tiga o roho wa mũndũ ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wake? O ta ũguo-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũũĩ meciiria ma Ngai, o tiga Roho wa Ngai. **12** Tũtiamũkĩrĩte roho wa thĩ ĩno, no tũheetwo Roho ũrĩa uumĩte kũrĩ Ngai, nĩguo tũmenyage iheo iria Ngai atũheete o ũguo tũhũ. **13** Maũndũ macio nĩmo twaragia, no tũtimaaragia na ciugo iria tũrutĩtwo na ũũgĩ wa mũndũ, no nĩ na ciugo iria tũrutagwo nĩ Roho, tũgataarĩria ũhoru wa ma wa kĩroho na ciugo cia kĩroho. **14** Mũndũ ũtarĩ na Roho ndetĩkagĩra

maũndũ marĩa moimaga kũrĩ Roho wa Ngai, tondũ maũndũ macio nĩ ũrimũ kũrĩ we, na ndangĩmamenya, tondũ makũũrĩkanaga na njĩra ya kũiroho. **15** Mũndũ wa kũiroho nĩakũũranaga maũndũ mothe, nowe mwene gũtirĩ mũndũ ũngĩmũtuĩra: **16** “Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩmenya meciiria ma Mwathani, nĩguo akĩmũtaare?” No ithuĩ tũrĩ na meciiria ma Kristũ.

3 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndingĩahotire kũmwarĩria ta mũrĩ andũ a kũiroho, no ndaamwarĩrie ta mũrĩ andũ a thĩ, o ta twana tũnini thĩinĩ wa Kristũ. **2** Ndaamũheire iria, no ti irio nyũmũ ndaamũheire, nĩgũkorwo mũtiakinyĩte a gũcirĩa. Ti-itherũ o na rĩu mũtikinyĩte a gũcirĩa. **3** O na rĩu mũrĩ andũ a thĩ. Kuona atĩ kũrĩ na ũiru na ngũĩ thĩinĩ wanyu-rĩ, githĩ mũtikĩrĩ andũ a thĩ? Githĩ mũtiragĩka o ta ũrĩa andũ a ndũire mekaga? **4** Nĩ ũndũ-rĩ, rĩrĩa mũndũ ũmwe ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Paũlũ,” nake ũrĩa ũngĩ akoiga atĩrĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Apolo,” githĩ mũtikĩrĩ o andũ a ndũire? **5** Kaĩ Apolo akĩrĩ ũ? Nake Paũlũ akĩrĩ ũ? Acio maarĩ o ndungata, iria ciatũmire mwĩtikie, o ta ũrĩa Mwathani aagaĩire o mũndũ wĩra wake. **6** Nĩ nĩ mbeũ ndahaandire, nake Apolo agĩciitĩrĩria maaĩ, no nĩ Ngai watũmire ikũre. **7** Nĩ ũndũ ũcio ti mũndũ ũrĩa ũhaandaga kana ũrĩa ũitagĩrĩria maaĩ ũrĩ bata, no ũrĩa ũrĩ bata nĩ Ngai, ũrĩa ũtũmaga ikũre. **8** Mũndũ ũrĩa ũhaandaga na mũndũ ũrĩa ũitagĩrĩria maaĩ makoragwo na muoroto ũmwe, na o mũndũ akaarĩhwo kũringana na wĩra wake we mwene. **9** Nĩgũkorwo tũrutithanagia wĩra hamwe na Ngai; na inyuĩ mũrĩ mũgũnda wa Ngai, na mwako wa Ngai. **10** Nĩ ũndũ wa wega ũrĩa Ngai aaheete, nĩ nĩ

gwaka ndakire mūthingi haana ta mwakithia ūrīa mūūgī nake mūdū ūngī nī gwaka araaka igūrū rīa mūthingi ūcio. No o mūdū nīamenyagīrīre ūrīa egwaka igūrū rīaguo. **11** Nīgūkorwo gūtīrī mūdū ūngīaka mūthingi ūngī tīga ūrīa ūrīkītie gwakwo, na nīguo Jesū Kristū. **12** Angīkorwo mūdū o na ū egwaka igūrū rīa mūthingi ūyū akīhūthagīra thahabu, kana betha, kana mahiga ma goro, kana mbaū, kana nyeki, o na kana rūūa-rī, **13** wīra wake nīūkoneka ūrīa ūtariī, tondū Mūthenya ūcio nīūgaatūma woneke ūtheri-inī. Wīra ūcio ūkaaguūrio na mwaki, nīgūkorwo wīra wa o mūdū nīūkagerio na mwaki ūcio. **14** Angīkorwo kīrīa mūdū aakīte mūthingi-igūrū nīgīgetiiria mwaki ūcio-rī, nīakarīhwo mūcaara wake. **15** Angīkorwo nīūkahīa-rī, nīakoorwo nīguo; nowe mwene nīakahonoka, no akaahonoka ta mūdū ūgereire mwaki-inī. **16** Kai inyuī mūtooī atī inyuī ene mūrī hekarū ya Ngai, na atī Roho wa Ngai atūūruga thīinī wanyu? **17** Mūdū o wothē angīananga hekarū ya Ngai-rī, Ngai nīakamwananga; nīgūkorwo hekarū ya Ngai nī theru, na nī inyuī hekarū īyo. **18** Mūtīkae kwīheenia. Mūdū o na ūrīkū thīinī wanyu angīkorwo nīeciiragia nī mūūgī na ūūgī wa mahinda maya tūrī-rī, nīagītūike “kīrimū” nīguo atuīke mūūgī. **(aiōn g165)** **19** Nīgūkorwo ūūgī wa thī īno nī ūrimū maitho-inī ma Ngai. O ta ūrīa kwandīkītwo atīrī, “Nīanyīitaga arīa oogī waara-inī wao”; **20** o na ningī nī kwandīkītwo atīrī, “Mwathani nīoī atī meciiria ma arīa oogī nī ma tūhū.” **21** Nī ūndū ūcio-rī, mūdū o na ūrīkū ndakae kwīraha na ūhoro wa andū! Maūdū mothe nī manyu, **22** kana nī Paūlū, kana nī Apolo, kana nī Kefa,

kana nĩ thĩ ĩno, kana nĩ muoyo, kana nĩ gĩkuũ, kana nĩ maũndũ marĩa marĩ ho rĩu, kana nĩ maũndũ marĩa magooka, mothe nĩ manyu, **23** na inyuĩ mũrĩ a Kristũ, nake Kristũ nĩ wa Ngai.

4 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ magĩrĩrwo nĩgĩtuonaga ta ndungata cia Kristũ, na ta tũrĩ andũ arĩa mehokeirwo maũndũ ma hitho ma Ngai. **2** Rĩu nĩkũbataranĩtie atĩ andũ arĩa mehokeirwo maũndũ no nginya monanie atĩ nĩ ehokeku. **3** Ndingĩmaka o na hanini ingĩtuĩrwo ciira nĩ inyuĩ, kana nduĩrwo nĩ igooti rĩa andũ o na rĩrĩkũ; ti-itherũ o na nĩ mwene ndingĩtuĩra ciira. **4** Nĩ mwene ndirĩ na ũndũ ingĩcuukĩra, no ũndũ ũcio ndũngĩtũma nduĩke atĩ ndirĩ na mahĩtia. Mwathani nĩwe ũnduagĩra ciira. **5** Nĩ ũndũ ũcio ndũkae gũtua ciira ihinda rĩrĩa rĩamũre rĩtakinyĩte; eterera nginya Mwathani ooke. Maũndũ marĩa mahithe nduma-inĩ nĩakamoimĩria ũtheri-inĩ, na nĩakaguũria meciiria ma ngoro cia andũ. Ihinda rĩu o mũndũ nĩakamũkĩra ngaatho ciake kuuma kũrĩ Ngai. **6** Rĩu-rĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, maũndũ macio ndĩramaringithania na ũhoru wakwa mwene na wa Apolo nĩguo mũgunĩke, nĩguo mwĩrute na ithuĩ gĩtũmi kĩa ũrĩa kwĩragwo atĩrĩ, “Mũtikae kwagarara ũrĩa kwandĩkĩtwo.” Nĩgeetha mũtikae gwĩtĩia mũndũ ũmwe makĩria ya ũrĩa ũngĩ. **7** Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũtũmĩte wĩone ũrĩ na ngũũrani na mũndũ ũngĩ o wothe? Nĩ kĩ ũrĩ nakĩo ũtaaheirwo? Na angĩkorwo nĩwaheirwo-rĩ, ũragĩtĩia nĩkĩ ta atarĩ kũheo waheirwo? **8** Nĩmũrĩkĩtie kũgĩa na kĩrĩa gĩothe mwendaga! Nĩmũrĩkĩtie gũtonga! Nĩmũtuĩkĩte athamaki, ithuĩ tũtarĩ ho! Naarĩ korwo ti-itherũ nĩmwatuĩkire

athamaki kūna nĩguo tũtuĩke a gũthamaka hamwe na inyuĩ! **9** Nĩgũkorwo ndĩrona atĩ ithuĩ atũmwo Ngai atũigĩte handũ tũrĩonekaga tũrĩ thuutha wa andũ arĩa angĩ othe, na ta andũ matuĩrĩrwo kũũragĩrwo thĩinĩ wa kĩahaaro kĩa mathako. Nĩtũtuĩtwo kĩndũ gĩa kwĩrorerwo nĩ thĩ yothe, kũrĩ araike o na kũrĩ andũ. **10** Ithuĩ tũrĩ irimũ nĩ ũndũ wa Kristũ, no inyuĩ mũrĩ andũ oogĩ mũno thĩinĩ wa Kristũ! Ithuĩ nĩ kwaga twagĩte hinya, no inyuĩ mũrĩ na hinya! Inyuĩ nĩmũheetwo gĩtĩio, no ithuĩ nĩtũimĩtwo gĩtĩio! **11** Nginya ihinda rĩrĩ ithuĩ tũrĩ tũtũrĩte tũhũutaga na tũkanyoota, na tũgatarũkĩrwo nĩ nguo, ningĩ nĩtũhũũrĩtwo mũno, o na tũgaikara tũtarĩ na mĩciĩ. **12** Ningĩ nĩtũrutaga wĩra na moko maitũ tũrĩ na kĩyo. Rĩrĩa twarumwo-rĩ, ithuĩ tũkarathima; na rĩrĩa twanyariirwo, tũkomĩrĩria; **13** o na rĩrĩa twacambio, tũcookagia ũhoro na ũhooreri. Nginya ihinda rĩrĩ tũtuĩkĩte gĩko gĩa thĩ, tũgatuĩka mahuti ma gũkũ thĩ. **14** Ndiraandĩka marũa maya nĩguo ndĩmũconore, no nĩguo ndĩmũtaare mũrĩ ta ciana ciakwa nyendete mũno. **15** O na mũngĩkorwo mũrĩ na areri ngiri ikũmi thĩinĩ wa Kristũ, mũtirĩ na maithe maingĩ, nĩgũkorwo thĩinĩ wa Kristũ Jesũ ndaatuĩkire ithe wanyu ũndũ-inĩ wa Ũhoro-ũrĩa-Mwega. **16** Nĩ ũndũ ũcio ndamũthaitha mwĩgerekanie na niĩ. **17** Nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ nĩngũmũtũmĩra Timotheo, mũrũ wakwa ũrĩa nyendete, na ũrĩa mwĩhokeku thĩinĩ wa Mwathani. Nĩekũmũrĩrĩkania mũtũũrĩre wakwa thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, ũrĩa ũringaine na ũrĩa ndutanaga makanitha-inĩ kũndũ guothe. **18** Amwe anyu nĩmatuĩkĩte etĩi, makona ta itarooka kũu kũrĩ inyuĩ. **19** No nĩngũũka kũrĩ inyuĩ

narua, akorwo nĩ kwenda kwa Mwathani, na hĩndĩ ĩyo nĩngatuĩria ũrĩa andũ aya etĩĩ maaragia, o hamwe na ũhoti ũrĩa marĩ naguo. **20** Nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai ti ũhoro wa kwaria, no nĩ wa kũgĩa na ũhoti. **21** Mũkwenda atĩa? Ngĩũke kũrĩ inyuĩ na kĩboko, kana njũke na wendo hamwe na roho wa ũhooreri?

5 Nĩ ma ndeto nĩraario atĩ thĩinĩ wanyu kũrĩ na ũtharia, na nĩ ũtharia mũthemba ũrĩa ũtangĩoneka o na kũrĩ andũ arĩa matetikĩtie Ngai: Naguo nĩ atĩ ũmwe wanyu nĩakomete na mũtumia wa ithe. **2** Na inyuĩ mũgakenera ũndũ ũcio! Githĩ mũtiagĩrĩrwo nĩgũkorwo mũiyũrĩtwo nĩ kĩaha, nĩguo mũndũ ũcio wĩkĩte ũguo mũmũingate, ehere ngwatanĩro-inĩ yanyu? **3** O na ndakorwo ndirĩ hamwe na inyuĩ kũu, ndĩ hamwe na inyuĩ thĩinĩ wa roho, na nĩndĩkĩtie gũtuĩra mũndũ ũcio wĩkĩte ũguo ciira, o ta ndĩ hamwe na inyuĩ. **4** Hĩndĩ ĩrĩa mũrĩkorwo mũnganĩte thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ, na niĩ ndĩ hamwe na inyuĩ thĩinĩ wa roho, o na hinya wa Mwathani witũ Jesũ ũrĩ ho-rĩ, **5** mũndũ ũcio mũneanei kũrĩ Shaitani, nĩgeetha mehia make ma kĩmwĩrĩ maniinwo, naguo roho wake ũkaahonokio mũthenya ũrĩa wa Mwathani. **6** Mwĩgaatho ũcio wanyu ti mwegu. Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ ndawa nini ya kũimbia mĩgate nĩtũmaga kĩmere gĩothe kĩimbe? **7** Eheriai ndawa ĩyo ya kũimbia mĩgate ĩrĩa ya tene biũ nĩguo mũtuĩke kĩmere kĩerũ gĩtarĩ na ndawa ya kũimbia, tondũ ũguo nĩguo mũtarĩ. Nĩgũkorwo Kristũ, o we gatũrũme gaitũ ka Bathaka, nĩarĩkĩtie kũrutwo igongona. **8** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũkũngũire Gĩathĩ, ti na ndawa ĩyo ya tene ya kũimbia mĩgate, ĩyo ya rũmena na

ya waganu, no tũkũngũire na mũgate ũtarĩ na ndawa ya kũimbia, o guo mũgate wa wĩhokeku na wa ũhoru wa ma. **9** Nĩndĩmwandĩkĩire marũa-inĩ makwa ngamwĩra mũtigage kũgĩaga thiritũ na andũ arĩa ahũũri maraya, **10** ũguo ti kuuga mweheranĩre na andũ a thĩ ĩno, arĩa ahũũri maraya, kana arĩa akoroku, kana arĩa atunyani, o na kana arĩa ahooi mĩhianano. Mũngĩĩka ũguo-rĩ, no mũkĩumire gũkũ thĩ. **11** No rĩu, ndĩramwandĩkĩra nĩguo mũtikagĩe thiritũ na mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa wĩitaga mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ, no nĩ mũhũũri maraya, kana nĩ mũkoroku, kana nĩ mũhooi mĩhianano kana nĩ mũndũ wa gũcambania, o na kana nĩ mũrĩũ wa njoochi kana nĩ mũtunyani. Mũndũ ta ũcio mũtikarĩĩanĩre nake. **12** Ũkĩrĩ wĩra wakwa gũciirithia arĩa matarĩ a kanitha? Githĩ inyuĩ mũtikĩagĩrĩrwo nĩgũciirithia arĩa marĩ a kanitha? **13** Ngai nĩwe ũgaaciirithia arĩa marĩ nja. “Ingatai mũndũ ũcio mwaganu oime thĩinĩ wanyu.”

6 Kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũmwe wanyu ũhĩtĩirie ũrĩa ũngĩ-rĩ, no akĩgerie gũthĩ kũrĩ andũ arĩa matetigĩrĩte Ngai nĩguo mamatuithanie ciira, handũ ha gũthĩ mbere ya andũ arĩa aamũre? **2** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa aamũre nĩo magaatũra andũ a gũkũ thĩ ciira? Na angĩkorwo nĩ inyuĩ mũgaaciirithia andũ a gũkũ thĩ-rĩ, githĩ mũtikĩrĩ na ũhoti wa gũtua maciira marĩa manini? **3** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ nĩ ithuĩ tũgaatuĩra araike ciira? Ī maũndũ ma mũtũũrĩre ũyũ-rĩ, githĩ tũtiagĩrĩrwo nĩkũmaciira makĩria! **4** Nĩ ũndũ ũcio kũngĩkorwo na mũndũ wanyu ũhĩtĩrio maũndũ-inĩ ta macio-rĩ, no mũthuure o na andũ matangĩtĩka kanitha-inĩ matũke

a kũmũciirithia! **5** Ndoiga ũguo nĩguo ndĩmũconore. Kwahoteka atĩa atĩ thĩinĩ wanyu gũtirĩ mũndũ mũũgĩ ũngĩhota gũtuithania etĩkia eerĩ ciira mangĩhĩtania? **6** No handũ ha ũguo-rĩ, mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ atwaraga ũrĩa ũngĩ igooti-inĩ, na nĩ igooti-inĩ rĩa arĩa matetikĩtie! **7** Gũkorwo mũrĩ na maciira gatagatĩ-inĩ kanyu nĩkuonania atĩ nĩmũhootetwo biũ. Githĩ ti kaba mwĩtikagĩre gwĩkwo ũũru? Githĩ ti kaba mwĩtikagĩre kũheenio? **8** Handũ ha ũguo-rĩ, nĩmũheenania na mũgekana ũũru, na acio mwĩkaga ũguo-rĩ, nĩ ariũ na aarĩ a Ithe wanyu. **9** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa aaganu matikagaya ũthamaki wa Ngai? Mũtikanaheneke: Gũtirĩ ahũũri maraya, kana ahooi mĩhianano, kana itharia, kana arũme arĩa metuaga ta aka, kana arũme arĩa makomaga na arũme arĩa angĩ, **10** kana aici, kana andũ arĩa akoroku, kana arĩũ, kana acambania, o na kana atunyani makaagaya ũthamaki wa Ngai. **11** Na ũguo nĩguo amwe anyu mwatariĩ. No nĩmwathambirio, na mũgĩtherio, na mũgĩtuo athingu thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ Kristũ o na nĩ ũndũ wa Roho wa Ngai witũ. **12** “Nĩ ndirigĩrĩrio gwĩka ũndũ o wothe,” no ti ũndũ o wothe ũrĩ kĩguni. “Nĩ ndirigĩrĩrio gwĩka ũndũ o wothe,” no ndingĩathwo nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. **13** “Irio nĩ cia nda na nda nĩ ya irio,” no Ngai nĩagaciniina cieri. Mwĩrĩ ti wa kũhũthĩrwo na ũmaraya, no nĩ wa gũtungata Mwathani, nake Mwathani aathage mwĩrĩ ũcio. **14** Ngai nĩariũkirie Mwathani kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩ ũndũ wa hinya wake, na o na ithuĩ nĩagatũriũkia na hinya o ro ũcio. **15** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mĩĩrĩ yanyu nĩ ciĩga cia Kristũ

we mwene? Nĩ ũndũ ũcio, no ngĩoye ciĩga icio cia Kristũ nĩguo ndĩcinyiitithanie na mũmaraya? Kũroaga gũtuĩka ũguo! **16** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mũndũ ũrĩa wĩnyitithanagia na mũmaraya, matuĩkaga mwĩrĩ ũmwe nake? Nĩgũkorwo nĩ kwĩrĩtwo atĩrĩ, “Acio eerĩ magaatuĩka mwĩrĩ ũmwe.” **17** No mũndũ ũrĩa wĩnyitithanagia na Mwathani atuĩkaga ũmwe nake thĩinĩ wa roho. **18** Ūragĩrai mehia ma ũmaraya. Mehia marĩa mangĩ mothe mekagwo nĩ mũndũ marĩ nja ya mwĩrĩ wake, no mũndũ ũrĩa ũhũũraga ũmaraya-rĩ, nĩ mwĩrĩ wake mwene ehagĩria. **19** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mũrĩrĩ yanyu nĩ hekarũ ya Roho Mũtheru ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wanyu, ũrĩa mwaheirwo nĩ Ngai? Inyuĩ mũtirĩ anyu inyuĩ ene; **20** inyuĩ mwgũrirwo na thogora. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tĩithagiai Ngai na mũrĩrĩ yanyu.

7 Na rĩrĩ, ha ũhoru wa maũndũ marĩa mwanandĩkĩire marĩa nĩ ũndũ wamo, ngũmwĩra atĩrĩ: Nĩ wega mũndũ mũrũme kwaga kũhikania. **2** No tondũ wa ũrĩa ũmaraya ũingĩhĩte-rĩ, o mũndũ mũrũme nĩagĩrĩrwo nĩ kũgĩa na mũtumia wake mwene, na mũndũ-wa-nja agĩe na mũthuri wake mwene. **3** Mũthuri nĩagĩrĩrwo nĩ kũhingagĩria mũtumia wake bata wake wa kĩhiko, o nake mũtumia ahingagĩrie mũthuriwe bata wake. **4** Mũtumia ndangĩathĩra mwĩrĩ wake mwene, tondũ nĩ wake na mũthuriwe. Ūguo no taguo mũthuri atangĩathĩra mwĩrĩ wake mwene, tondũ nĩ wake na mũtumia wake. **5** Tigagai kũimana, o tĩga rĩrĩa mũngĩkorwo mũiguanĩire, naguo gũkorwo nĩ kwa ihinda, nĩgeetha mũgĩage na ihinda rĩa kũhooya. Thuutha ũcio no mũcooke hamwe rĩngĩ, nĩguo Shaitani ndakamũgerie tondũ wanyu kũremwo

kwĩgirĩrĩria. **6** Ūhoru ūcio ndawaaria taarĩ rūũtha ngũheana, no ti gwathana ngwathana. **7** No nyende andũ othe mahaane ta ūrĩa niĩ ndariĩ. No o mündũ aheetwo kĩheo gĩake mwene kuuma kūrĩ Ngai; mündũ ūmwe aheetwo kĩheo gĩkĩ, na ūrĩa ūngĩ akaheo kĩrĩa kĩngĩ. **8** Na rĩrĩ, nĩ ūndũ wa andũ arĩa matahikanĩtie na atumia a ndigwa, nguuga ūũ: Nĩ wega maikare o ūguo matahikanĩtie, o ta ūrĩa niĩ ndariĩ. **9** No angĩkorwo matingĩhota kwĩgirĩrĩria-rĩ, nĩmahike na mahikanie, tondũ nĩ kaba kũhikania gũkĩra gũikara makĩhĩahĩaga. **10** Kūrĩ andũ arĩa mahikĩte na makahikania-rĩ, ngwathana ūũ, no ti niĩ, nĩ Mwathani ūgwathana: Mũtumia ndakanatigane na mũthuuriwe. **11** No aangĩka ūguo-rĩ, nĩagĩkare atarĩ mũhiku, kana akorwo ti ūguo, acookerere mũthuuriwe. Ningĩ mũthuuri ndakanaingate mũtumia wake. **12** Nĩ ūndũ wa acio angĩ nguuga ūũ, no nĩ niĩ ndĩroiga, ti Mwathani: Angĩkorwo mūrũ wa Ithe witũ arĩ na mũtumia ūtetikĩtie, na mũtumia ūcio etikĩre matũũranie-rĩ, nĩatige kũmũingata. **13** Nake mũtumia angĩkorwo arĩ na mũthuuri ūtetikĩtie, na mũthuuri ūcio etikĩre matũũranie-rĩ, nĩatige kũmũingata. **14** Nĩgũkorwo mũthuuri ūrĩa ūtetikĩtie nĩatheretio nĩ ūndũ wa mũtumia wake, nake mũtumia ūrĩa ūtarĩ mwĩtikia nĩatheretio nĩ ūndũ wa mũthuuri wake mwĩtikia. Kũngĩaga gũtuĩka ūguo-rĩ, ciana cianyu no ituĩke ti theru, no ūrĩa kūrĩ rĩu nĩ atĩ nĩ theru. **15** No rĩrĩ, mündũ ūcio ūtetikĩtie angĩhĩ-rĩ, nĩarekwo athĩ. Nĩgũkorwo mündũ mūrũme, kana mündũ-wa-nja ūrĩa wĩtikĩtie ti muohe nĩ ūhoru ta ūcio; Ngai atwĩtĩte tũtũuranagie na thayũ. **16** Wee mũtumia-rĩ, ūũĩ atĩa kana

nīwe ūkaahonokia mūthuuri waku? O na wee mūthuuri-
rī, ūūi atīa kana nīwe ūkaahonokia mūtumia waku? **17** No
rīrī, mūdū o mūdū nīaikare mūtūūrīre ūrīa Mwathani
aamūgaīire, o ūrīa Ngai aamwītīire. Ūyū nīguo watho ūrīa
ngwatha makanitha mothe. **18** Mūdū angīkorwo eetirwo
arī mūruu-rī, nīatige gūikara ta atarī mūruu. Mūdū
ūrīa ūtaarī mūruu rīrīa eetirwo nīatige kūrūa. **19** Kūrūa
gūtīrī bata; o na kwaga kūrūa gūtīrī bata. Ūndū ūrīa ūrī
bata nī kūmenyerera maathani ma Ngai. **20** O mūdū
nīaikarage o ūrīa aatarī rīrīa Ngai aamwītīire. **21** Wee
warī ngombo rīrīa wetirwo? Ūndū ūcio ndūgagūtange,
no korwo wahota kuona njīra ya kuuma ūkombo-inī-rī,
gerera yo. **22** Nīgūkorwo mūdū ūrīa warī ngombo rīrīa
Mwathani aamwītīire-rī, ūcio nī mūdū wa Mwathani
ūtārī ngombo; ningī no taguo, ūrīa warī mūdū muohore
rīrīa Mwathani aamwītīire-rī, ūcio nī ngombo ya Kristū.
23 Inyūi mwagūrīrwo goro; mūtīgatuīke ngombo cia
andū. **24** Ariū na aarī a Ithe witū, o ūndū ūrīa mūdū
eehokeirwo nī Ngai-rī, nīaikarage o ūguo ūndū ūcio Ngai
aamwītīire. **25** Rīu-rī, ūhoro wīgīi airītu nī ūyū: Ndirī
na watho uumīte kūrī Mwathani, no nīngūheana itua
rīakwa ta mūdū mwīhokeku nī ūndū wa kūiguīrwo
tha nī Mwathani. **26** Nī ūndū wa mathīina ma mahinda
maya-rī, nguona arī wega mūikarage o ūrīa mūdū
atarīi. **27** Wee nīūhikanītie? Ndūkaingate mūtumia waku.
Wee nawe hihi ndūhikanītie? Tiga kūhikania. **28** No
ūngīhikania-rī, wee ndwīhītie; o na mūrītu angīhika-rī, o
nake ndehītie. No andū arīa marahika kana makahikania-
rī, nīmarīonaga mathīina maingī mūtūūrīre-inī ūyū, na

nīmo ndīrenda kūmūrigīrīria. **29** Ūndū ūrīa ndīrenda kuuga, ariū na aarī a Ithe witū, nī atī ihinda nī inini. Kuuma rīu andū arīa marī na atumia nī kwagīrīire maikarage ta matarī nao; **30** arīa maracakaya nīmaikarage ta mataracakaya; nao arīa makenete nīmaikarage ta matakenete; o na arīa mekūgūra indo, nīmaikarage ta matarī kīndū marī. **31** nao arīa mahūthagīra indo cia thī ĩno, nīmaikarage ta matohanītio nacio. Nīgūkorwo ūrīa thī ĩno ĩhaana rīu-rī, nīgūthira ĩrathira. **32** Niī ingīenda inyuī mūikarage mūtegwītanga. Mūndū ūrīa ūtahikanītie etangaga na maūndū ma Mwathani, na eciiragia o ūrīa angīkenia Mwathani. **33** No mūndū ūrīa ūhikanītie etangaga na maūndū ma gūkū thī, na eciiragia o ūrīa angīkenia mūtumia wake, **34** naguo wendi wa ngoro yake nīmūgayūkanu. Mūndū-wa-nja ūtarī mūhiku kana mūirītu etangaga na maūndū ma Mwathani: Muoroto wake nī kwīheana harī Mwathani mwīrī na roho. No mūtumia mūhiku etangaga na maūndū ma thī ĩno, na eciiragia o ūrīa angīkenia mūthuriwe. **35** Ndīramwarīria maūndū maya nīgeetha mūgunīke, ti atī nīguo ndīmūrigīrīrie, no nīgeetha mūikarage na mīthiire ĩrīa yagīrīire, mwīheanīte biū harī Mwathani mūtekūguucīrīrio nī maūndū mangī. **36** Mūndū o wothe angīona atī nīarahītīria mūirītu ūrīa orītie, nake mūirītu ūcio akorwo matukū make ma ūirītu wake nīmarahītūka-rī, mūndū ūcio angīigua nīagīrīirwo nī kūhikania-rī, nīeke o ūguo ekwenda. Ti kwīhia ekwīhia. Nīmagīrīirwo mahikanie. **37** No rīrī, ūrīa ūtuīte na ngoro yake atekūringīrīrio, no nīwe mwene wīyendeire, na agatua itua atī ndekūhikia mūirītu ūcio-rī, mūndū

ũcio o nake nĩekĩte ũrĩa kwagĩrĩire. **38** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ ũrĩa ũhikagia mũirĩtu ũrĩa orĩtie nĩekaga ũrĩa kwagĩrĩire, no ũrĩa ũngĩaga kũmũhikia nĩekaga wega makĩria. **39** Mũtumia nĩohanĩtio na mũthuriwe rĩrĩa rĩothe mũthuriwe arĩ muoyo. No mũthuriwe angĩkua, nĩmuohore na no ahikĩre mũndũ o ũrĩa angĩenda, no mũndũ ũcio no nginya akorwo nĩetĩkĩtie Mwathani. **40** No itua rĩakwa nĩ atĩrĩ, mũtumia ũcio angĩaga kũhika rĩngĩ, no akorwo arĩ na gĩkeno makĩria. Na ngwĩciiria atĩ nĩ o na nĩ ndĩ na Roho wa Ngai.

8 Na rĩrĩ, ũhoru wa irio iria ikoragwo irutĩirwo mĩhianano-rĩ, nĩtũũĩ atĩ ithuothe tũrĩ na ũmenyo ũhoru-inĩ ũcio. ũmenyo nĩtũmaga mũndũ etũũgĩrie, no wendo nĩ gwaka wakaga. **2** Mũndũ ũrĩa wĩciiragia atĩ nĩoĩ ũndũ-rĩ, ndooĩ ũndũ ũcio wega ta ũrĩa aagĩrĩrwo nĩ kũũmenya. **3** No mũndũ ũrĩa wendete Ngai, ũcio nĩwe ũũio nĩ Ngai. **4** Nĩ ũndũ ũcio, ha ũhoru ũkoniĩ kũrĩa irio iria irutĩirwo mĩhianano-rĩ, nĩtũũĩ atĩ gũkũ thĩ mũhianano nĩ kĩndũ gĩa tũhũ, na atĩ gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga o ũrĩa ũmwe. **5** Tondũ o na kũngĩkorwo nĩ kũrĩ indo ciĩtagwo ngai, irĩ kũũrĩa igũrũ kana irĩ gũkũ thĩ-rĩ, amu ti-itherũ nĩ kũrĩ na “ngai” nyingĩ na “aathani” aingĩ, **6** no harĩ ithuĩ-rĩ, Ngai no ũmwe, na nĩwe Ithe witũ, na indo ciothe cioimire kũrĩ we na tũtũuraga muoyo nĩ ũndũ wake; na kũrĩ na Mwathani o ũmwe, nake nĩwe Jesũ Kristũ, o we ũrĩa indo ciothe ciagĩire nĩ ũndũ wake, na nowe ũtũtũuragia muoyo. **7** No ti andũ othe mooĩ ũguo. Andũ amwe nĩ ũndũ wa ũrĩa matũũrĩte mamenyerete mĩhianano, o na hĩndĩ rĩrĩa mekũrĩa irio ta icio meciiragia atĩ nĩrutĩirwo mũhianano,

na tondū thamiri ciao itirī hinya-rī, makanyitwo nī thaahu. **8** No irio iria tūrīaga itingītūma tūkuhīrīrie Ngai; tūtingīthūkio nī kwaga gūcirīa, na tūtingīagīrio nīgūcirīa. **9** O na kūrī ūguo-rī, menyererai atī wīyathi ūcio wanyu ndūgatuīke mūhīnga kūrī arīa matarī na hinya. **10** Nīgūkorwo mūdū o wothe ūrī na thamiri itarī na hinya, angīmuona inyuī mūrī na ūmenyo ūyū mūkīrīira irio thīinī wa hekarū ya mūhianano-rī, githī ndangīūmīrīria arīe kīrīa kīrutīirwo mīhianano? **11** Nī ūndū ūcio-rī, mūrū kana mwarī wa Ithe witū ūcio thamiri yake itarī na hinya, o ūcio Kristū aakuīrīre-rī, agathūkio nī ūmenyo wanyu. **12** Hīndī irīa mwehīria ariū na aarī a Ithe witū na njīra īyo, na mūgatiīhia thamiri ciao icio itarī hinya-rī, nī Kristū mwehīria. **13** Nī ūndū ūcio, angīkorwo kīrīa ndīrarīa no gītūme mūrū kana mwarī wa Ithe witū agwe mehīa-inī-rī, ndikīagīrīirwo nī kūrīa nyama rīngī, nīguo ndigatūme agwe. (aiōn g165)

9 Githī nī ndirī na wīyathi? Githī nī ndirī mūtūmwo? Githī nī ndionire Jesū Mwathani witū? Anga inyuī mūtīrī maciaro ma wīra wakwa thīinī wa Mwathani? **2** O na angīkorwo andū arīa angī mationaga ta ndī mūtūmwo-rī, ti-itherū nī harī inyuī ndī mūtūmwo! Nīgūkorwo nī inyuī kīmenyithia kīa ūtūmwo wakwa thīinī wa Mwathani. **3** Gwītetera gwakwa harī arīa manjiirithagia nī gūkū: **4** Githī ithuī tūtīrī na kīhoto gīa kūrīa na kūnyua? **5** Githī ithuī tūtīrī na kīhoto kīa mūdū gūtwarana rūgendo-inī na mūtumia wake mwītīkia, o ta ūrīa atūmwo arīa angī, na ariū a nyina na Mwathani, o na Kefa mekaga? **6** Kana no nī tūrī na Baranaba arī o nginya tūrutage wīra nīguo

tuone ũteithio witũ? **7** Nũũ ũtungataga ta mũthigari na akeerĩha na indo ciake we mwene? Nĩ mũndũ ũrikũ ũhaandaga mũgũnda wa mũthabibũ na ndarĩe thabibũ cia mũgũnda ũcio? Ningĩ-rĩ, nĩ kũrĩ mũndũ ũrĩithagia rũũru na ndanyue iria rĩa rũũru rũu? **8** Ndĩraaria ũhoru ũyũ ndĩ na meciiria ma ũ-mũndũ tu? Githĩ Watho o naguo nduugĩte o ũguo? **9** Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa atĩrĩ, “Ndũkanohe ndegwa kanua hĩndĩ ĩrĩa ĩkũranga ngano ĩkĩmĩhũũra.” Ngai akiuga ũguo-rĩ, nĩ ndegwa aracaaĩra? **10** Ti-itherũ oigaga ũguo nĩ ũndũ witũ, githĩ tiguu? ĩ-ni, ũndũ ũyũ waandĩkirũo nĩ ũndũ witũ, tondũ rĩrĩa mũrĩmi ekũrĩma, nake mũhũũri ngano amĩhũũrage-rĩ, nĩ kwagĩrĩire mekage ũguo marĩ na kĩĩrĩgĩrĩro atĩ nĩmakagayana magetha. **11** Tũngĩkorwo ithuĩ nĩtũhaandĩte mbeũ ya kĩĩroho thĩinĩ wanyu-rĩ, kaĩ akĩrĩ ũndũ mũnene ithuĩ tũngĩgetha indo cia gũtũũria mwĩrĩ kuuma kũrĩ inyuĩ? **12** Angĩkorwo andũ angĩ marĩ na kĩhooto gĩa gũteithio nĩ inyuĩ-rĩ, ithuĩ githĩ tũtikĩagĩrĩrwo nĩgũteithio makĩria? No ithuĩ tũtiahũthĩrĩre kĩhooto kũ. Handũ ha ũguo-rĩ, nĩ gũkirĩrĩria tũkiragĩrĩria ũndũ o wothe nĩguo tũtikae kũhĩngĩca Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Kristũ. **13** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa marutaga wĩra thĩinĩ wa hekarũ marutaga irio ciao kuuma kũu hekarũ, nao arĩa matungataga kĩgongona-inĩ magayanaga kĩrĩa kĩrutĩtwo kĩgongona-inĩ? **14** O ta ũguo-rĩ, Mwathani nĩathanĩte atĩ arĩa mahunjagia Ũhoru-ũrĩa-Mwega nĩmagĩrĩrwo kuonaga gĩa kũmatũũria kuuma kũrĩ Ũhoru-ũrĩa-Mwega. **15** No nĩ ndĩrĩ ndaahũthĩra kĩhooto o na kĩmwe gĩa cio. Ningĩ ndiraandĩka ũhoru ũyũ ndĩ na kĩĩrĩgĩrĩro atĩ

nīmūkūnjīka maūndū ta macio. Nī kaba ngue gūkīra mūndū o naū agirie ndīrahīre ūndū ūcio. **16** No rīrī, ndingīhota kwīraha rīrīa ngūhunjia Ūhorō-ūrīa-Mwega, nīgūkorwo nīhatagīrīrio mūno ndīūhunjie. Na nīi ingīaga kūhunjia Ūhorō-ūrīa-Mwega kaī ndagīa na haaro-ī! **17** Ingīhunjia nī ūndū wa kwīyendera-rī, ndaheo mūcaara; no angīkorwo ti na ūndū wa kwīyendera-rī, nīi no kūhingia ndīrahingia ūndū ūrīa ndīhokeirwo. **18** Hakīrī ūguo-rī, mūcaara wakwa ūkīrī kī? Nī atīrī: Atī harī ūhorō wa kūhunjia Ūhorō-ūrīa-Mwega-rī, hunjagie tūhū itekūrīhwo, na nī ūndū ūcio njage gwītagia kīhotoo gīakwa rīrīa ngūhunjia Ūhorō-ūrīa-Mwega. **19** O na gūtuīka ndī muohore na ndirī ngombo ya mūndū-rī, nīi ndītuaga ngombo ya o mūndū wothe, nīguo nguucīrīrie andū aingī o ta ūrīa kwahoteka. **20** Kūrī Ayahudi ndaatuīkire ta Mūyahudi nīguo nguucagīrīrie Ayahudi. Na kūrī arīa marī rungu rwa watho-rī, ndaatuīkire ta mūndū ūrī rungu rwa watho, o na gūtuīka nīi mwene ndirī rungu rwa watho, nīguo nguucagīrīrie arīa marī rungu rwa watho. **21** Kūrī arīa matarī watho-inī-rī, ndaatuīkire ta mūndū ūtarī watho-inī ūcio, o na gūtuīka ndirī muohore kuuma kūrī watho wa Ngai, no ndī watho-inī wa Kristū, nīguo nguucagīrīrie arīa matarī watho-inī ūcio. **22** Kūrī arīa matarī hinya-rī, ndaatuīkire ta itarī hinya nīguo nguucagīrīrie arīa matarī hinya. Nduīkīte maūndū mothe kūrī andū othe nīgeetha kūngīhoteka na njīra ciothe ngerie kūhonokia amwe ao. **23** Njīkaga maūndū maya mothe nī ūndū wa Ūhorō-ūrīa-Mwega, nīgeetha ngaagaīrwo irathimo ciagu. **24** Kaī inyuī mūtooī atī

andũ arĩa mahĩtahĩtanaga ihenya-inĩ mahanyũkaga othe, no rĩrĩ, no ũmwe wao ũheagwo kĩheo? Kĩhanyũkei na njĩra irĩa ĩngĩtũma mũkaaheo kĩheo. **25** Mũndũ o wothe ũrĩa ũhĩtahĩtanaga thĩinĩ wa mathako-rĩ, ehataga na akemenyeria maũndũ-inĩ mothe hatarĩ itherũ. Mekaga ũguo nĩguo maheo thũmbĩ ĩtarĩ ya gũtũũra; no ithuĩ twĩkaga ũguo nĩguo tũkaaheo thũmbĩ ya gũtũũra nginya tene. **26** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ ndihanyũkaga ta mũndũ ũtooĩ gĩtũmi gĩa kũhanyũka; na ndirũaga ta mũndũ ũgũikia ngundi ciake o ũguo tũhũ. **27** Aca, nĩ mwĩrĩ wakwa hũũraga ngaũtua ngombo yakwa, nĩgeetha ndaarĩkia kũhunjĩria andũ arĩa angĩ-rĩ, nĩ mwene ndikanatuĩke wa kũregwo nyimwo kĩheo.

10 Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, ndikwenda mũkorwo mũtooĩ ũndũ ũyũ, atĩ maithe maitũ ma tene othe maatongoragio nĩ itu, na atĩ othe nĩmaringire iria. **2** Othe nĩmabatithirio matuĩke andũ a Musa marĩ rungu rwa itu rĩu, o na marĩ iria-inĩ rĩu. **3** Na othe maarĩaga irio o imwe cia kĩiroho, **4** na maanyuuaga maaĩ o mamwe ma kĩiroho; nĩgũkorwo maanyuire kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga rwa kĩiroho rũrĩa rwatwaranaga nao, naruo rwaro rũu rwarĩ Kristũ. **5** O na kũrĩ ũguo-rĩ, aingĩ ao matiigana gũkenia Ngai; nacio ciimba ciao ikĩhurunjwo werũ-inĩ. **6** Na rĩrĩ, maũndũ macio meekĩkire marĩ ta cionereria, nĩgeetha ngoro ciitũ itikerirĩrie gwĩka maũndũ mooru ta macio meekire. **7** Mũtigatuĩke ahooi mĩhianano, ta ũrĩa amwe ao maatarĩ; o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Andũ acio magĩkara thĩ kũrĩa na kũnyua, magĩcooka magĩũkĩra kũina na gwĩkenia.” **8** Ningĩ tũtikahũũre

ũmaraya, ta ũrĩa amwe ao meekire, nao magĩkua andũ ngiri mĩrongo ĩrĩ na ithatũ mũthenya ũmwe. **9** O na ningĩ tũtikanagerie Mwathani, ta ũrĩa amwe ao meekire, nao makĩniinwo nĩ nyoka. **10** Na mũtikae gũteta, ta ũrĩa amwe ao meekire, nao makĩũragwo nĩ mũraika ũrĩa mũniinani. **11** Maũndũ macio meekĩkire kũrĩ o marĩ cionereria, na makĩandĩkwo marĩ ma gũtũkaania, ithuĩ tũkinyĩrĩrwo nĩ kũhingio kwa mahinda. (aiōn g165) **12** Nĩ ũndũ ũcio, ũngĩra nĩũrũgamĩte wega-rĩ, menyerera ndũkae kũgũa! **13** Mũtirĩ mwagerio na magerio mangĩ tiga o marĩa makoraga andũ. Nake Ngai nĩmwĩhokeku; ndangĩtikĩra mũgerio na magerio marĩa mũtangĩhota gwĩtiiria. No rĩrĩa mũkũgerio-rĩ, nĩarĩmuonagĩrĩria njĩra ya kũũrĩra nĩguo mũhotage gwĩtiiria magerio macio. **14** Nĩ ũndũ ũcio, arata akwa endwa, ũragĩrai ũhoru wa kũhooya mĩhianano. **15** Ndĩraarĩria andũ oogĩ; mwĩkũũranĩrei ũrĩa ndĩroiga. **16** Gĩkombe gĩa gũcookia ngaatho kĩrĩa tũcookagia ngaatho nĩ ũndũ wakĩo-rĩ, githĩ ti kũgwatanĩra thakame ya Kristũ? Na githĩ mũgate ũrĩa twenyũraga ti kũgwatanĩra mwĩrĩ wa Kristũ? **17** Na tondũ mũgate ũcio nĩ ũmwe-rĩ, ithuĩ, o na tũrĩ aingĩ, tũrĩ o mwĩrĩ ũmwe, nĩgũkorwo ithuĩ othe tũrĩaga mũgate o ũcio ũmwe. **18** Ta mwĩcũraniei ũhoru wa andũ a Isiraeli: Arĩa marĩaga irio cia igongona-rĩ, githĩ matigwatanagĩra kĩgongona kũu? **19** Ndĩrenda kuuga atĩa? Atĩ kĩrĩa kĩrutĩrwo mũhianano nĩ kĩndũ kũrĩ, kana atĩ mũhianano guo mwene nĩ kĩndũ kũrĩ? **20** Aca! ũrĩa ndĩroiga nĩ atĩ magongona ma andũ arĩa matarĩ na ũngai marutagĩrwo ndaimono, na ti Ngai, na ndikwenda mũgĩe ngwatanĩro na ndaimono.

21 Mūtingīhota kūnyuīra gīkombe kīa Mwathani, na mūnyuīre gīkombe kīa ndaimono o nakīo; mūtingīhota kūgwatanīra metha-inī ya Mwathani, na mūgwatanīre metha-inī ya ndaimono. 22 Kaī tūrageria kwarahūra ūiru wa Mwathani? Kaī tūrī na hinya kūmūkīra? 23 “Nīī ndirigīrīirio gwīka ūndū,” no ti ūndū o wothe ūrī na kīguni. “Nīī ndirigīrīirio gwīka ūndū,” no ti ūndū o wothe ūrī na uumithio. 24 Gūtīrī mūndū wagīrīirwo nīgūcaragia maūndū ma kwīguna we mwene, no nīacaragie maūndū ma kūguna andū arīa angī. 25 Rīāgai kīrīa gīothe kīendagio thoko-inī ya nyama mūtekwīyūria ciūria nī ūndū wa mwīcuuko wa thamiri, 26 nīgūkorwo, “Thī nī ya Mwathani, na kīrīa gīothe kīrī thīinī wayo.” 27 Mūndū ūtarī mwītīkia angīmwīta mūkarīe irio gwake, na inyuī mūkorwo nī mūkwenda gūthī-rī, rīa irio ciothe iria mūngīheo mūtekwīyūria ciūria cia mwīcuuko wa thamiri. 28 No mūndū angīmwīra atīrī, “Irio ici irutītwo irī igongona,” mūtīgacirīe, nī ūndū wa mūndū ūcio wamwīra ūguo, o na nī ūndū wa mwīcuuko wa thamiri; 29 ngiuga ūguo ti thamiri yaku ndagweta, no nī thamiri ya mūndū ūcio ūngī. Nī ūndū-rī, wīyathi wakwa ūgūciirithio nīkī nī ūndū wa thamiri ya mūndū ūngī? 30 Ingīrīanīra irio na andū angī ndī na ngaatho-rī, nī kīī gīgūtūma njambio nī ūndū wa kīndū kīu njokeirie Ngai ngaatho nī ūndū wakīo? 31 Nī ūndū ūcio, rīrīa mūkūrīa kana rīrīa mūkūnyua, o na kana mūgīka ūndū o wothe-rī, wīkagei nī ūndū wa kwenda kūgoocithia Ngai. 32 Tigai gwīka ūndū ūngīhīngithia mūndū, arī Mūyahudi, kana arī Mūyunani, o na kana ūhīngithie kanitha wa Ngai, 33 o ta

ūrĩa niĩ ngeragia gũkenia andũ othe na njĩra o yothe. Nĩgũkorwo ndicaragia ũndũ wa kwĩguna niĩ mwene, no njaragia ũrĩa ingĩguna andũ aingĩ, nĩguo mahonoke.

11 Mwĩgerekaniei na niĩ, ta ũrĩa ndĩgerekanagia na Kristũ. **2** Nĩngũmũgaathĩrĩria nĩ ũndũ wa kũndirikana maũndũ-inĩ mothe, na nĩ ũndũ wa gũtũũra mũrũmĩtie morutani macio, o ta ũrĩa ndaamũrutire. **3** Rĩu-rĩ, nĩngwenda mũmenye atĩ mũtwe wa mũndũ mũrũme o wothe nĩ Kristũ, na mũtwe wa mũndũ-wa-nja nĩ mũndũ mũrũme, na mũtwe wa Kristũ nĩ Ngai. **4** Mũndũ mũrũme o wothe ũrĩa ũhooyaga kana akaratha ehumbĩrite mũtwe-rĩ, nĩ mũtwe wake aconorithagia. **5** Nake mũndũ-wa-nja o wothe ũrĩa ũhooyaga kana akaratha atahumbĩrite mũtwe wake-rĩ, nĩ mũtwe wake aconorithagia, tondũ ũguo no ũndũ ũmwe na kwenjwo. **6** Angĩkorwo mũndũ-wa-nja ndekũhumbĩra mũtwe wake-rĩ, nĩakĩenje njuĩrĩ yake; na angĩkorwo kũrengarenga njuĩrĩ kana kwenjwo nĩ ũndũ wa gũconora mũndũ-wa-nja-rĩ, nĩakĩhumbĩre mũtwe. **7** Mũndũ mũrũme ndaagĩrĩrwo nĩkũhumbĩra mũtwe wake, kuona atĩ nĩwe mũhianĩre wa Ngai, na nĩ riiri wa Ngai; no mũndũ-wa-nja nĩwe riiri wa mũndũ mũrũme. **8** Nĩgũkorwo mũndũ mũrũme ndoimire harĩ mũndũ-wa-nja, no nĩ mũndũ-wa-nja woimire harĩ mũndũ mũrũme. **9** Mũndũ mũrũme-rĩ, tiwe wombirwo nĩ ũndũ wa mũndũ-wa-nja, no nĩ mũndũ-wa-nja wombirwo nĩ ũndũ wa mũndũ mũrũme. **10** Nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ-rĩ, mũndũ-wa-nja agĩrĩrwo nĩgũkorwo na rũũri mũtwe rwa kuonania atĩ nĩ wa gwathwo nĩ ũndũ wa araiika. **11** No ningĩ-rĩ, thĩinĩ wa Mwathani, mũndũ-wa-nja ndeiganĩtie mũndũ mũrũme

atarĩ ho, nake mũndũ-mũrũme ndeiganĩtie mũndũ-wa-nja atarĩ ho. **12** O ta ũrĩa mũndũ-wa-nja oimire harĩ mũndũ mũrũme-rĩ, no taguo mũndũ-mũrũme aciaragwo nĩ mũndũ-wa-nja. No rĩrĩ, indo ciothe ciumaga kũrĩ Ngai. **13** Ta tuai arĩ inyuĩ: Nĩ kwagĩrĩire mũndũ-wa-nja kũhooya Ngai atehumbĩrite mūtwe? **14** Kaĩ maũndũ ma ndũire matamũrutaga atĩ mũndũ-mũrũme gũkorwo arĩ na njuĩrĩ ndaaya nĩ ũndũ wa kũmũconorithia, **15** no mũndũ-wa-nja gũkorwo na njuĩrĩ ndaaya, ũcio nĩ riiri wake? Nĩgũkorwo aheetwo njuĩrĩ ndaaya arĩ kĩndũ gĩa kũmũhumbĩra. **16** Angĩkorwo kũrĩ na mũndũ ũrĩ na ngarari na ũhoru ũyũ-rĩ, nĩamenye atĩ ithuĩ tũtirĩ mūtugo ũngĩ, o na makanitha ma Ngai matirĩ mūtugo ũngĩ. **17** ũhoru-inĩ ũrĩa ngũmũtaarĩria rĩu-rĩ, ndirĩ na ũndũ wa kũmũgaathĩra, nĩgũkorwo kũngana kwanyu ti gwa kũmũgũna no nĩ gwa kũmũthũkia. **18** ũndũ wa mbere, njiguaga atĩ rĩrĩa muongana ta kanitha, nĩkũgĩaga na nyamũkano gatagatĩ kanyu, na ũhoru ũcio ndingĩaga gwĩtikia ũmwe wago. **19** Hatarĩ nganja gũtingĩaga kũgĩa na ngarari gatagatĩ-inĩ kanyu cia kuonania arĩa anyu metikĩrikĩte nĩ Ngai. **20** Rĩrĩa muongana hamwe, ti Irio cia Mwathani mũrĩĩaga, **21** nĩgũkorwo rĩrĩa mũkũrĩa, o mũndũ athiiga na mbere kũrĩa ategweterera ũrĩa ũngĩ. ũmwe aikaraga ahũtĩ, nake ũrĩa ũngĩ agaikara arĩtwo. **22** Kaĩ mũtarĩ mĩciĩ mũngĩrĩra na mũnyũire kuo? Kana nĩ kanitha wa Ngai mũnyararĩte na mũkenda gũconoraga arĩa matarĩ kĩndũ? Ngũkĩmwĩra atĩa? No ndikĩmũgaathĩrĩrie nĩ ũndũ wa ũhoru ũcio? Aca, ndingĩmũgaathĩrĩria! **23** Nĩgũkorwo ũhoru ũrĩa ndaamũkĩrĩre kuuma kũrĩ

Mwathani noguo ndaamũkinyĩirie: Mwathani Jesũ, ũtukũ ũrĩa aakunyanĩirwo, nĩooire mũgate, **24** na aarĩkia gũcookia ngaatho, akĩwenyũranga, akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mwĩrĩ wakwa, ũrĩa ũheanĩtwo nĩ ũndũ wanyu; ikagai ũũ nĩguo mũndirikanage.” **25** Ningĩ o ũndũ ũmwe, thuutha wa kũrĩa irio, akĩoya gĩkombe, akiuga atĩrĩ, “Gĩkombe gĩkĩ nĩ kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩerũ thĩinĩ wa thakame yakwa; ikagai ũũ, rĩrĩa rĩothe mũrĩkĩnyuuagĩra, nĩguo mũndirikanage.” **26** Nĩgũkorwo rĩrĩa rĩothe mũkũrĩa mũgate ũyũ na mũkanyũira gĩkombe gĩkĩ-rĩ, nĩkuumbũra mũkuumbũra gũkua kwa Mwathani o nginya hĩndĩ ĩrĩa agooka. **27** Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ o wothe ũkũrĩa mũgate ũcio kana akanyũira gĩkombe kĩu kĩa Mwathani ũrĩa gũtaagĩrĩire-rĩ, nĩ kwĩhia ehĩirie mwĩrĩ na thakame ya Mwathani. **28** Mũndũ nĩambage gwĩtuĩria mbere ya kũrĩa mũgate ũcio na kũnyũira gĩkombe kĩu. **29** Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa wothe ũrĩĩaga na akanyua ategũkũũrana mwĩrĩ wa Mwathani, nĩ ituĩro rĩake we mwene etuagĩra. **30** Kĩu nĩkĩo gĩtũmĩte aingĩ anyu moorwo nĩ hinya, na marũare, na amwe anyu nĩmarĩkĩtie gũkua. **31** No tũngĩtuĩra ciira ithuĩ ene, tũtingĩtuĩka a gũciirithio. **32** Hĩndĩ ĩrĩa tũgũtuĩrwo ciira nĩ Mwathani-rĩ, nĩkũherithio tũherithagio nĩgeetha tũtikae gũtuĩrwo ciira hamwe na thĩ. **33** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, rĩrĩa mũnganĩte mũrĩanĩire-rĩ, etanagĩrĩrai. **34** Angĩkorwo mũndũ nĩahũũtĩ-rĩ, agĩrĩrwo nĩ kũrĩa irio gwake mũciĩ, nĩgeetha rĩrĩa muongana gũtikagĩe ũhoru wa gũtuĩrwo ciira. Nĩngaheana ũhoru wa maũndũ macio mangĩ rĩrĩa ngooka.

12 Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ha ũhoru wa iheo cia kĩiroho-rĩ, ndikwenda mũikare mũrigĩtwo nĩguo. **2** Inyũĩ nĩmũũĩ atĩ hĩndĩ ĩrĩa mũteetĩkĩtie Ngai, nĩmwaguucagĩrĩrio na mũkerekerio kũrĩ mĩhianano ĩtangĩaria. **3** Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩ, gũtirĩ mũndũ waragia ahotithĩtio nĩ Roho wa Ngai ũngiuga atĩrĩ, “Jesũ aronyiitwo nĩ kĩrumi,” na gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kuuga atĩrĩ, “Jesũ nĩ Mwathani,” atatongoretio nĩ Roho Mũtheru. **4** Na rĩrĩ, iheo iria iheanagwo nĩ mĩthemba mĩthemba, no Roho ũrĩa ũciheanaga no ũmwe. **5** O na njĩra cia gũtungata nĩ mĩthemba mĩthemba, no Mwathani ũrĩa ũtungatagwo no ũmwe. **6** Ningĩ kũrĩ mĩrutĩre ya wĩra mĩthemba mĩthemba, no Ngai no ũmwe ũrĩa ũhotithagia maũndũ mothe gwĩkĩka thĩinĩ wa andũ othe. **7** Na rĩrĩ, o mũndũ nĩaheagwo ũndũ wa kuonania atĩ arĩ na Roho, naguo ũndũ ũcio nĩ wa kũguna andũ othe. **8** Roho ũcio nĩwe ũheaga mũndũ ũmwe ndũmĩrĩri ya ũũgĩ, na ũngĩ akaheo ũmenyo nĩ Roho o ro ũcio, **9** nake ũngĩ akaheo wĩtikio nĩ Roho o ro ũcio, na ũngĩ akaheo iheo cia kũhonania nĩ Roho o ro ũcio, **10** nake ũngĩ akaheo hinya wa kũringa ciama, na ũngĩ akaheo ũrathi, na ũngĩ akaheo gũkũũrana maroho, na ũngĩ akaheo kwaria na thiomi mĩthemba mĩthemba, ningĩ ũngĩ akaheo ũhoti wa gũtaũra thiomi icio. **11** Maũndũ macio mothe nĩ wĩra wa Roho o ro ũcio ũmwe, nake agayagĩra o mũndũ o ũrĩa ekwenda. **12** Mwĩrĩ wa mũndũ nĩ ũmwe, o na gwatuĩka ũrĩ ciĩga nyingĩ; ningĩ o na gwatuĩka ciĩga ciaguo ciothe nĩ nyingĩ-rĩ, ciothe no mwĩrĩ o ũmwe. Ũguo noguo Kristũ atariĩ. **13** Nĩgũkorwo ithuothe twabatithirio na Roho ũmwe tũgĩtuĩka a mwĩrĩ

ũmwe, o na tũrĩ Ayahudi kana tũrĩ Ayunani, tũrĩ ngombo o na kana tũtarĩ ngombo, na ithuothe tũkĩnyuithio Roho o ro ũcio ũmwe. **14** Na rĩrĩ, mwĩrĩ ndũkoragwo na kĩĩga kĩmwe, no nĩ wa ciĩga nyingĩ. **15** Kũgũrũ kũngiuga atĩ, “Tondũ ti nĩ guoko-rĩ, ndirĩ wa mwĩrĩ ũyũ,” Ũndũ ũcio ndũngĩtũma gũtuge gũtuĩka kĩĩga kĩa mwĩrĩ ũcio. **16** Nakuo gũtũ kũngiuga atĩ, “Tondũ ti nĩ riitho-rĩ, ndirĩ wa mwĩrĩ ũcio,” nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ gũtingĩtiga gũtuĩka kĩĩga kĩa mwĩrĩ ũcio. **17** Mwĩrĩ wothe ũngĩkorwo no riitho-rĩ, kũigua tũngĩguaga na kĩ? Mwĩrĩ wothe ũngĩkorwo no gũtũ-rĩ, kũnungĩra tũngĩnungagĩra na kĩ? **18** No ũrĩa kũrĩ, nĩ atĩ Ngai nĩ eekĩrire ciĩga ciothe thĩinĩ wa mwĩrĩ, agĩciĩkĩra o ta ũrĩa eendaga ciikare. **19** Ciĩga ciothe ingĩtuĩka nĩ kĩĩga kĩmwe-rĩ, mwĩrĩ naguo ũngĩkorwo ha? **20** ũrĩa kũrĩ nĩ atĩ ciĩga nĩ nyingĩ, no mwĩrĩ nĩ ũmwe. **21** Riitho rĩtingĩhota kwĩra guoko atĩrĩ, “Nĩ ndirĩ na bata nawe!” Naguo mũtwe wĩre magũrũ atĩrĩ, “Nĩ ndirĩ na bata na inyuĩ!” **22** Handũ ha ũguo-rĩ, ciĩga cia mwĩrĩ iria cionekaga itarĩ hinya, nĩcio irĩ bata makĩria, **23** nacio ciĩga iria tuonaga ta itarĩ cia gũtĩno mũno-rĩ, nĩcio tũheaga gĩtĩno kĩa mwanya. Nacio ciĩga iria tuonaga ta itagĩrĩire kuoneka nĩimenyagĩrĩrwo mũno, **24** o rĩrĩa ciĩga ciitũ iria itarĩ cia kũhithwo itabataragio nĩkũmenyererwo mũno. No Ngai nĩanyiitithanĩtie ciĩga cia mwĩrĩ na agatĩithia makĩria ciĩga iria ciagĩte gĩtĩno, **25** nĩgeetha gũtikae kũgĩa na nyamũkano thĩinĩ wa mwĩrĩ, no nĩgeetha ciĩga ciaguo imenyanagĩrĩre o kĩĩga na kĩrĩa kĩngĩ. **26** Kĩĩga kĩmwe kĩngĩnyariirĩka, ciĩga iria ingĩ inyariirĩkaga hamwe nakĩo; nakĩo kĩĩga kĩmwe kĩngĩheo gĩtĩno-rĩ, o nacio ciĩga iria ingĩ

niikenaga hamwe nakio. 27 Na riri, inyuĩ mĩri mwĩri wa Kristũ, na o mĩndũ wanyu nĩ kĩga kĩaguo. 28 Nakuo thĩinĩ wa kanitha, Ngai nĩathuurĩte mbere andũ amwe matũike atũmwo, a keerĩ anabii, a gatatũ arutani, o na ningĩ kũgĩe na aringi a ciama, o na arĩa marĩ na iheo cia kũhonania mĩrimũ, na arĩa marĩ na ũhoti wa gũteithia arĩa angĩ, na arĩa marĩ na iheo cia ũtabarĩri, na arĩa maaragia na thiomi mĩthemba mĩthemba. 29 Andũ othe nĩ atũmwo? Andũ othe nĩ anabii? Andũ othe nĩ arutani? Andũ othe nĩ aringi a ciama? 30 Andũ othe nĩmaheetwo iheo cia kũhonania? Andũ othe nĩmakĩaragia na thiomi? Andũ othe nĩmagĩtaũraga thiomi? 31 No riri, mwĩriragĩriei iheo iria irĩ bata mũno. Na rĩu nĩngũmuonia njĩra irĩa njega makĩria.

13 Atĩrĩri, o na ingĩaria na thiomi cia andũ o na cia araika, no ngorwo itarĩ na wendani-rĩ, ingĩkorwo ndĩ o ta kĩndũ kĩa rũthuku kĩrĩa kĩgambaga kĩaringwo, kana o ta thaani irĩa ihũurithanagio ikagamba. 2 Ingĩkorwo ndĩ na kĩheo gĩa kũratha ũhoru, na ngorwo no hote kũmenya maũndũ mothe ma hitho na ngagĩa na ũmenyo wothe, na ingĩkorwo ndĩ na wĩtikio ũrĩa ũngĩhota gũthaamia irĩma, no ndirĩ na wendani-rĩ, ndirĩ bata o na hanini. 3 Ingĩheana indo ciakwa ciothe kũrĩ andũ arĩa athĩini, o na heane mwĩri wakwa ũcinwo, no ngorwo ndirĩ na wendani-rĩ, ndingĩgunĩka. 4 Wendani nĩũkiranagĩrĩria, na wendani nĩũtuganaga. Ndũiguanagĩra ũiru, na ndwĩgaathaga, o na ndũrĩ mwĩtĩio. 5 Wendani ndũrĩ rūtũrĩko, na ndũcaragia ũrĩa ũngĩgũna, o na ndũhiũhaga kũrakara, na ndũtaraga maita marĩa ũhĩtĩirio. 6 Ningĩ wendani

ndūkenagīra ūūru, no nīūkenagīra ūhoru wa ma. 7
Wendani nīūgitanagīra hīndī ciothe, na ūgetīkia maūndū
mothe, na nīwīrīgagīrīra hīndī ciothe, o na ūkomīrīria
hīndī ciothe. 8 Wendani ndūthiraga. No akorwo nī
morathi, nīmagathira; o na thiomi nīigathira; na kūmenya
maūndū o nakuo nīgūgathira. 9 Nīgūkorwo tūmenyaga
maūndū o gīcunjī, na tūrathaga maūndū o gīcunjī, 10
no hīndī īrīa ūndū ūrīa mūkinyanīru ūgooka-rī, ūndū
ūrīa ūtarī mūkinyanīru nīūgaathira. 11 Hīndī īrīa ndaarī
kaana-rī, ndaaragia o ta kaana, na ndeeciiragia o ta
kaana, na ndaataranagia maūndū o ta kaana. No hīndī
īrīa ndaatuīkire mūndū mūgima-rī, ngītigana na maūndū
ma wana. 12 Rīu tuonaga maūndū na mairia, ta kuona
na gīcicio; no hīndī īyo tūkoonaga ta andū makīonana
ūthiū kwa ūthiū. Rīu njūū maūndū o gīcunjī; hīndī īyo
nīngamenya maūndū wega, o ta ūrīa nī njūūio wega. 13
Na rīu, maūndū maya matatū nī ma gūtūūra: wītīkio,
na kīrīgīrīro, o na wendani. No ūrīa mūnene wamo nī
wendani.

14 Rūmagīrīrai mīthiire ya wendani, na mwīrīrīrie mūno
iheo cia kīiroho, na makīria mwīriragīrie kīheo kīa ūheani
ūhoru wa Ngai. 2 Nīgūkorwo mūndū ūrīa wothe waragia
na rūthiomi-rī, ti andū aaragīria no nī Ngai aaragīria. Ti-
itherū, gūtīrī mūndū ūtaūkagīrwo nī ūrīa aroiga; no nī
maūndū ma hito aaragia na roho wake. 3 No mūndū
ūrīa ūheanaga ūhoru wa Ngai aaragīria andū akamekīra
hinya, na akamomīrīria, na akamahooreria. 4 Mūndū
ūrīa waragia na rūthiomi nī we mwene wīongagīrīra
hinya, no ūrīa ūheanaga ūhoru wa Ngai nī kanitha

ongagĩrĩra hinya. **5** No nyende inyuothe mwaragie na thiomi, no makĩria ingĩenda inyuothe mũrathage mohoro. Mũndũ ũrĩa ũrathaga ũhoro nĩakĩrĩte ũrĩa waragia na thiomi, tiga no akorirwo nĩegũtaũra thiomi icio, nĩguo kanitha wongererwo hinya. **6** No rĩu, ariũ na aarĩ a lthe witũ, ingĩũka kũrĩ inyuĩ na njarie na thiomi-rĩ, ingĩmũguna nakĩ, tiga no ndĩmũreheire ũguũrio, kana ũmenyo, kana ũrathi, o na kana kiugo kĩa ũrutani? **7** O na ha ũhoro ũkoniĩ indo iria itarĩ muoyo iria igambaga, indo ta mūtũrirũ kana kĩnanda kĩa mũgeeto-rĩ, mũndũ angĩgĩkũũrana atĩa rwĩmbo rũrĩa rũrenda kũinwo, tiga hakorirwo na ngũũrani njega ya mĩgambo? **8** Ningĩ-rĩ, angĩkorwo karumbeta gatikũruta mũgambo ũgũkũũrĩkana ũrĩa ũkuuga-rĩ, nũũ ũngĩkĩhaarĩria gũthĩ mbaara-inĩ? **9** ũguo noguo ũhoro wanyu ũtariĩ. Tiga mwaririe na ciugo ikũmenyeka na rũthiomi rwanyu-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩmenya ũrĩa mũroiga? Mũngĩkorwo o mũkĩarĩria rĩera. **10** Ti-itherũ nĩ kũrĩ mĩthemba mĩingĩ ya thiomi gũkũ thĩ, no gũtirĩ rũthiomi o na rũmwe rũtarĩ ũrĩa ruugaga. **11** No angĩkorwo ndingĩmenya ũrĩa mũndũ aroiga-rĩ, nĩ ngĩrĩ mũrũrĩrĩ harĩ mũndũ ũcio ũraaria, nake nĩ mũrũrĩrĩ harĩ nĩ. **12** ũguo noguo o na inyuĩ mūtariĩ. Kuona atĩ nĩmwĩrirĩirie mũno iheo cia kĩiroho-rĩ, kĩgeragiei kuongerera iheo iria ciakaga kanitha ũkagĩa na hinya. **13** Na tondũ ũcio-rĩ, mũndũ ũrĩa waragia na rũthiomi rũgeni nĩahooyage nĩguo ahote gũtaũra ũrĩa aroiga. **14** Nĩ ũndũ-rĩ, ingĩkorwo ndĩrahooya ngĩthiomaga-rĩ, roho wakwa nĩguo ũrahooya, no meciiria makwa matĩrĩ na maciaro. **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ngũgĩka atĩa? Nĩ ndĩrĩhooyaga Ngai

na roho wakwa, na ningĩ hooyage na meciiria makwa; o na kũina ndĩrĩinaga na roho wakwa, na ningĩ nyinage na meciiria makwa o namo. **16** Ningĩ-rĩ, ũngĩkorwo ũkĩgooca Ngai na roho waku tu-rĩ, mũndũ wa arĩa marĩ gatagatĩ kanyu ũtarataũkĩrwo, angĩkiuga “Ameni” atĩa mahooya-inĩ maku ma gũcookia ngaatho, kuona atĩ ndaramenya ũrĩa ũroiga? **17** No ũkorwo ũgĩcookia ngaatho wega mũno, no mũndũ ũcio ũngĩ ndanongererwo hinya nĩ ũhoru ũcio. **18** Nĩngũcookeria Ngai ngaatho nĩgũkorwo nĩ nĩjaragia na thiomi makĩria manyu inyuothe. **19** No kanitha-inĩ-rĩ, nĩ kaba njarie ciugo ithano ndĩramenya wega nĩguo ngĩrute andũ arĩa angĩ ũhoru nacio, gũkĩra njarie ciugo ngiri ikũmi cia gũthioma. **20** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tigagai gwĩciiragia ta ciana. Harĩ ũhoru wa maũndũ marĩa mooru-rĩ, tuĩkai tũkenge, no mwĩciirĩrie-inĩ wanyu mũtuĩke andũ agima. **21** Thĩinĩ wa Watho nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩngaarĩria andũ aya na tũnua twa andũ maaragia na thiomi ng’eni, ndĩmaarĩrie na tũnua twa andũ maaragia na mwarĩrie wa kũngĩ, no o na ndeeka ũguo matikanjigua,” **22** Nĩ ũndũ ũcio, kwaria na thiomi nĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie no ti kĩmenyithia kũrĩ arĩa metĩkĩtie; no kũratha ũhoru nĩ kwa arĩa metĩkĩtie, ti kwa arĩa matetĩkĩtie. **23** Tondũ ũcio kanitha wothe ũngĩũngana na andũ othe maarie na thiomi-rĩ, na hacooke hatoonye andũ matooi ũhoru wa thiomi, kana andũ matetĩkĩtie-rĩ, githĩ matingiuga atĩ mũrĩ agũrũki? **24** No mũndũ ũtarĩ mwĩtĩkia kana mũndũ ũtarĩ mũtaũkĩre nĩ ũhoru ũcio angĩtoonya rĩrĩa andũ othe mararatha mohoro-rĩ, mũndũ ũcio nĩekũiguithio nĩ andũ

othe atĩ nĩ mwĩhia na aciirithio nĩo othe, **25** na maũndũ marĩa atũire ahithĩte ngoro-inĩ nĩmakoimbũka. Nĩ ũndũ ũcio egũithie thĩ ahooe Ngai, akiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai arĩ gatagatĩ-inĩ kanyu!” **26** Tũgũkiuga atĩa, ariũ na aarĩ a lthe witũ? Rĩrĩa muongana hamwe-rĩ, o mũndũ ahota gũkorwo arĩ na rwĩmbo, kana arĩ na ũndũ arenda kũrutana, kana arĩ na ũndũ aguũrĩrio, kana arĩ na thiomi, kana arĩ na ũtaũri wa thiomi. Maũndũ macio mothe no nginya mekagwo nĩ ũndũ wa gwĩkĩra kanitha hinya. **27** Angĩkorwo nĩ gũkwario na rũthiomi-rĩ, nĩ kwario nĩ andũ eerĩ, na makĩingĩha atatũ, na o mũndũ aarie riita rĩake, na no nginya hagĩe na mũndũ ũngĩ wa gũtaũra. **28** Angĩkorwo gũtirĩ mũtaũri-rĩ, mwaria ũcio nĩagĩkire arĩ kũu kanitha-inĩ, na akĩarĩrie we mwene, na aarĩrie Ngai. **29** Aheani ũhoru eerĩ kana atatũ magĩrĩrwo maarie, nao andũ arĩa angĩ makũũrane wega ũrĩa kũreerwo. **30** Na mũndũ ũikarĩte thĩ ho angĩgĩa na ũguũrio-rĩ, mwaria ũcio wa mbere nĩakire. **31** Nĩgũkorwo inyuothe no mũrathe ũhoru o mũndũ riita rĩake nĩguo andũ othe marutwo maũndũ na momĩrĩrio. **32** Namo maroho ma anabii nĩmathĩkagĩra anabii o ene. **33** Nĩgũkorwo Ngai ti Ngai wa kĩrigiicano no nĩ wa thayũ. Ta ũrĩa kũrĩ thĩnĩ wa ciũngano ciothe cia andũ arĩa aamũre, **34** atumia magĩrĩrwo nĩgũkaraga makĩrĩte ki marĩ thĩnĩ wa kanitha. Matiĩtikĩrĩtio kwaria, no nĩmaikarage menyihĩtie, o ta ũrĩa Watho uugĩte. **35** Angĩkorwo marĩ na ũndũ mangĩenda kũmenya-rĩ, nĩmoragie athuuri ao ene kwao mũcĩĩ; nĩgũkorwo nĩ ũndũ ũrĩ thoni atumia kwaragia thĩnĩ wa kanitha. **36** Hĩ! Anga kiugo kĩa Ngai kĩambĩrĩrie na inyuĩ? Kana hihĩ no

inyuĩ inyuiki gĩakinyĩire? **37** Mũndũ o na ũ angĩciiria atĩ nĩ mũnabii, kana arĩ na iheo cia kĩiroho-rĩ, nĩagĩtikĩre atĩ maũndũ maya ndĩramwandĩkĩra nĩ maũndũ marĩa maathanĩtwo nĩ Mwathani. **38** No angĩagĩra ũndũ ũcio kĩene-rĩ, o nake we mwene nĩakagĩrwo kĩene. **39** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩrirĩriei kũrathaga mohoro, na mũtikagiragie ũhoru wa kwaria na thiomi. **40** No maũndũ mothe nĩmekagwo na mũtaratara ũrĩa wagĩrĩire, na mekagwo na kĩaarĩro.

15 Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩngwenda kũmũririkania Ũhoru-ũrĩa-mwega ũrĩa ndaamũhunjĩirie, na mũkĩwamũkĩra, na noguo mũtũũrĩte mũrũmĩtie. **2** Ũhoru ũcio mwega nĩguo ũtũmaga mũhonoke, mwaikara mũrũmĩtie wega ũhoru ũrĩa ndaamũhunjĩirie. Angĩkorwo ti ũguo-rĩ, ũhoru ũcio mwawĩtikirie o tũhũ. **3** Nĩgũkorwo ũhoru ũrĩa nĩ ndaamũkĩrĩre nĩguo ndaamũheire, ũrĩ wa mbere na wa bata mũno: atĩ Kristũ nĩakuire nĩ ũndũ wa mehia maitũ o ta ũrĩa Maandĩko moigĩte, **4** na atĩ nĩathikirwo, na atĩ mũthenya wa gatatũ akĩriũkio kũringana na ũrĩa Maandĩko macio moigĩte, **5** na atĩ akiumĩrĩra Petero, na agĩcooka akiumĩrĩra arĩa Ikũmi na Eerĩ. **6** Thuutha ũcio, nĩoimĩrĩre makĩria ma ariũ na aarĩ a Ithe witũ magana matano ihinda o rĩmwe, na aingĩ ao marĩ muoyo o na rĩu, o na gũtuĩka amwe ao nĩmarĩkĩtie gũkua. **7** Ningĩ agĩcooka akiumĩrĩra Jakubu na thuutha wa ũguo agĩcooka akiumĩrĩra atũmwo othe, **8** na thuutha wa acio angĩ othe akĩnyumĩrĩra o na nĩ, haana ta mũndũ waciariĩtwo atarĩ mũkinyu. **9** Nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ mũnini mũno harĩ atũmwo arĩa angĩ, o na ndiagĩrĩrwo nĩ gwĩtwo

mūtūmwo, tondū nīndanyariirire kanitha wa Ngai. **10** No wega wa Ngai nīguo ūtūmīte nduīke ūguo ndariī, naguo wega wake kūrī niī ndwarī wa tūhū. No nīndarutire wīra na kīyo gūkīra acio angī othe, no ti niī ndaarutaga wīra ūcio, no nī wega wa Ngai ūrīa warī hamwe na niī warutaga wīra ūcio. **11** Tondū ūcio, o na kūngītūika nī niī kana nī o-rī, ūhoro ūyū noguo tūhunjagia, na noguo inyuī mwetīkirie. **12** Na rīrī, kūngīkorwo kūhunjagio atī Kristū nīariūkīrio akiuma kūrī arīa akuū-rī, nī kīi gītūmaga amwe anyu moige atī gūtīrī kūrīūkio kwa arīa akuū? **13** Kūngīkorwo gūtīrī kūrīūkio kwa arīa akuū-rī, o nake Kristū ndaakīriūkīrio. **14** Na angīkorwo Kristū ndaakīriūkīrio-rī, kūhunjia gwitū no gwa tūhū, nakuo gwītīkia kwanyu no gwa tūhū. **15** Makīria ma ūguo-rī, ithuī no tūgīkorwo tūrī aira a Ngai a maheeni, tondū nītuumbūrīte atī Ngai nīariūkīrie Kristū kuuma kūrī arīa akuū. No rīrī, ndaakīmūrīūkīrie angīkorwo nī ma atī arīa akuū matiriūkagio. **16** Nīgūkorwo kūngītūika atī arīa akuū matiriūkagio, o nake Kristū ndaakīriūkīrio. **17** Na angīkorwo Kristū ndaariūkīrio-rī, gwītīkia kwanyu nī gwa tūhū; mūgītūūraga o mehīa-inī manyu. **18** Ningī andū arīa marīkītie gūkoma marī thīinī wa Kristū-rī, o nao nī kūrīa morīte. **19** Na kūngīkorwo kūrīgīrīro giitū thīinī wa Kristū no kīa muoyo-inī ūyū tūrī-rī, twagīrīrwo nīkūiguīrwo tha gūkīra andū othe. **20** No rīrī, ti-itherū Kristū nīariūkītio akoima kūrī arīa akuū, agatūika maciaro ma mbere ma arīa makuīte. **21** Tondū-rī, o ūrīa arī mūdū watūmire gīkuū gūūke thī, o nakuo kūrīūkio kwa arīa akuū nī mūdū watūmire gūūke. **22** Nīgūkorwo o ta ūrīa

andũ othe makuaga nĩ ũndũ wa Adamu-rĩ, no taguo andũ othe magaacookio muoyo thĩinĩ wa Kristũ. **23** No o mũndũ akaariũka ihinda rĩake mwene: Kristũ arĩ we wariũkire mbere; na thuutha andũ arĩa marĩ ake hĩndĩ ĩrĩa agooka. **24** Thuutha ũcio nĩguo ihinda rĩa kũrigĩrĩa rĩgaakinya, hĩndĩ ĩrĩa akaaneana ũthamaki kũrĩ Ngai Ithe arĩkĩtie kũniina mothamaki mothe, na wathani, o na hinya wothe. **25** Nĩgũkorwo no nginya athamake nginya rĩrĩa agaakorwo aigĩte thũ ciake ciothe rungu rwa makinya make. **26** Na rĩrĩ, thũ ya mũthia kũniinwo nĩ gĩkuũ. **27** Nĩgũkorwo “nĩ aigĩte indo ciothe rungu rwa makinya make.” Na rĩrĩa gũkwĩrwo atĩ “indo ciothe” nĩciigĩtwo rungu rwake, nĩgũkũmenyeka wega atĩ Ngai we mwene ti wa itari rĩu tondũ nĩ we waigire indo ciothe rungu rwa Kristũ. **28** Aarĩkia gwĩka ũguo-rĩ, Mũriũ we mwene nĩagatuĩka wa gwathagwo nĩ ũcio waigire indo ciothe rungu rwake, nĩguo Ngai akorwo nĩ we maũndũ mothe thĩinĩ wa maũndũ mothe. **29** Na rĩrĩ, kũngĩkorwo gũtirĩ ũriũkio-rĩ, arĩa mabatithĩtio handũ-inĩ ha arĩa akuũ mageeka atĩa? Angĩkorwo arĩa akuũ matikaariũkio o na atĩa-rĩ, andũ makĩbatithagio handũ-inĩ hao nĩkĩ? **30** Na ithuĩ-rĩ, twĩtoonyagia ũgwati-inĩ o ithaa o ithaa nĩkĩ? **31** Ngũmwĩra na ma, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ti-itherũ, o ta ũrĩa ndĩrahaga nĩ ũndũ wanyu thĩinĩ wa Kristũ Jesũ Mwathani witũ, atĩ niĩ nguaga o mũthenya. **32** Angĩkorwo ndaahũũranire na nyamũ cia gĩthaka kũu Efeso nĩ ũndũ wa itũmi cia ũ-mũndũ-rĩ, ndaaguniĩkire na kĩ? Angĩkorwo andũ arĩa akuũ matikaariũkio-rĩ, “Nĩtũrĩe na tũnyue, nĩgũkorwo rũciũ nĩgũkua tũgaakua.”

33 Mūtikaheeneke: “Thiritū njūru nīthūkagia mītugo mīega.” **34** Arahūkai mwīgue ta ūrīa mwagīrīrwo, na mūtigage kwīhia; nīgūkorwo andū amwe matiūī Ngai: ndoiga ūguo nīgeetha ndīmūconore. **35** No mūdū ahota kūūria atīrī, “Andū arīa akuū mariūkagio atīa? Magooka marī na mwīrī ūhaana atīa?” **36** Nī ūrimū ūrīkū ūyū! Kīrīa wahaanda-rī, gītimeraga gītambīte gūkua. **37** Hīndī ūrīa wahaanda-rī, ndūhaandaga mwīrī ūrīa ūgūcooka ūkorwo ho, no gūkorwo ūhaandaga mbeū ya ngano kana ya kīndū kīngī. **38** No Ngai amīheaga mwīrī o ūrīa endaga īgīe naguo, na o mūthemba wa mbegū akaūhe mwīrī wago. **39** Mīrī yothe ndīhaanaine: Andū marī mūthemba ūmwe wa mwīrī, nacio nyamū mūthemba ūngī, na nyoni mūthemba ūngī, o nacio thamaki irī mwīrī wa mūthemba ūngī. **40** Ningī nī kūrī mīrī ya igūrū na nī kūrī mīrī ya gūkū thī; no riiri wa mīrī ya igūrū nī mūthemba ūmwe, na riiri wa mīrī ya gūkū thī nī mūthemba ūngī. **41** Rīūa rīrī na riiri warīo mwanya, na mweri ūrī riiri wago mwanya, na njata irī na riiri wacio mwanya; na njata īmwe īrī riiri ūrī ngūūrani na njata ūrīa īngī. **42** Ūguo nīguo gūgaatuīka hīndī ya kūrīūkio kwa andū arīa akuū. Mwīrī ūrīa ūhaandagwo nī wa kūbutha, no ūrīūkagio ūtarī wa kūbutha; **43** mwīrī ūhaandagwo ūrī mūmene, ūgacooka ūkariūkio ūrī na riiri; ūhaandagwo ūtarī na hinya, ūgacooka ūkariūkio ūrī na hinya; **44** ūhaandagwo ūrī mwīrī wa ndūire, ūgacooka ūkariūkio ūrī mwīrī wa kīiroho. Angīkorwo nī kūrī mwīrī wa ndūire-rī, o na mwīrī wa kīiroho ūrī kuo. **45** Nī ūndū ūcio kwandīkītwo atīrī: “Adamu ūrīa warī mūdū wa mbere-rī, aatuīkire

kĩũmbe kĩrĩ muoyo”; nake Adamu ũrĩa wa kũrigĩrĩria-rĩ, agĩtuĩka roho wa kũheana muoyo. **46** Mwĩrĩ wa kĩroho tiguu waambire gũũka, no nĩ ũrĩa wa ndũire, na thuutha wa ũguo ũgĩũka ũrĩa wa kĩroho. **47** Mũndũ wa mbere aarĩ wa rũkũngũ rwa thĩ, no mũndũ wa keerĩ oimĩte igũrũ. **48** O ta ũrĩa mũndũ ũcio wa gũkũ thĩ aatarĩ, noguo arĩa marĩ a tĩiri matariĩ; na ta ũrĩa mũndũ wa kuuma igũrũ aatarĩ, noguo o na arĩa a igũrũ matariĩ. **49** Na ta ũrĩa twagĩire na mũhianĩre wa mũndũ ũcio wa tĩiri-rĩ, noguo tũkaagĩa na mũhianĩre wa mũndũ ũcio wa kuuma igũrũ. **50** Ngũmwĩra atĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwĩrĩ na thakame itingĩhota kũgaya ũthamaki wa Ngai, kana kĩrĩa kĩbuthaga kĩgae kĩrĩa gĩtabuthaga. **51** Thikĩrĩriai, ndĩmwĩre ũndũ wa hitho: Tũtigaakua ithuothe, no nĩkũgarũrwo tũkaagarũrwo ithuothe, **52** o kahinda kanini, o ta ibucia rĩa riitho, rĩrĩa karumbeta ka mũthia gakaagamba. Nĩgũkorwo karumbeta nĩgakaahuhwo, nao arĩa akuũ mariũkio matarĩ a kũbutha, na ithuĩ tũgarũrwo mĩĩrĩ. **53** Nĩgũkorwo mwĩrĩ ũyũ ũbuthaga no nginya wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa kũbutha, naguo mwĩrĩ ũyũ wa gũkua wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa gũkua. **54** Hĩndĩ rĩa kũbutha gũkeehumba kwaga kũbutha, na gũkua kwĩhumbe kwaga gũkua-rĩ, hĩndĩ ĩyo ũhoru nĩũkahinga ũrĩa wandĩkĩtwo atĩrĩ, “Gĩkuũ nĩkĩniinĩtwo gĩgatoorio biũ.” **55** “Wee gĩkuũ-rĩ, gũtoorania gwaku gũkĩrĩ ha? Wee gĩkuũ-rĩ, rũboora rwaku rũkĩrĩ ha?” (Hadēs 986) **56** Rũboora rwa gĩkuũ nĩ mehia, naguo hinya wa mehia uumanaga na watho. **57** No rĩrĩ, Ngai arogaathwo nĩgũkorwo nĩwe ũtũheaga ũtooria thĩinĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ.

58 Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa nyenda, ikaragai mwĩhaandĩte wega. Mũtikanenyenyio nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. Tũũrai mwĩheanĩte kũna wĩra-inĩ wa Mwathani, tondũ nĩmũũĩ atĩ wĩra wanyu thĩinĩ wa Mwathani ti wa tũhũ.

16 Na rĩrĩ, ha ũhoru wa mũhothi nĩ ũndũ wa andũ a Ngai ũtarĩĩ ũũ: ĩkagai ũrĩa ndeerire makanitha ma Galatia mekage. **2** Mũthenya wa mbere wa kiumia-rĩ, o mũndũ wanyu nĩagĩrĩrwo nĩkũigaga mbeeca ta ũrĩa ũthũkũmi wake ũigana, agaciigaga, nĩguo hĩndĩ ĩrĩa ngooka kũu gũtikanagĩe na mũhothi. **3** Na ndaakinya-rĩ, andũ arĩa mũgaakorwo mũgathĩrĩrie nĩngamahe marũa ma kũmamenyithania na ndĩmatũme Jerusalemu na iheo cianyu. **4** Na kũngĩkoneka kwagĩrĩire o na nĩĩ thĩĩ-rĩ, nĩngatwarana nao. **5** Ndaarĩkia gũtuĩkanĩria Makedonia-rĩ, nĩgũkorwo nĩngatuĩkanĩria kuo, nĩngooka kũrĩ inyuĩ. **6** Hihi ngaikara na inyuĩ gwa kahinda, o na kana njikare kũu hĩndĩ ya heho yothe, nĩguo mũkaahota kũndeithĩrĩa gũthĩĩ rũgendo-inĩ rwakwa kũrĩa guothe ngaathĩĩ. **7** Ndikwenda kuonana na inyuĩ hĩndĩ ĩno ndĩrahĩtũkĩra kũu, tondũ ngwĩhoka atĩ nĩtũgaikarania na inyuĩ kwa ihinda, Mwathani etĩkĩra. **8** No nĩngũikara gũkũ Efeso nginya hĩndĩ ya Bendegothito, **9** tondũ ndĩmũhingũrĩre mweke mũnene wa kũruta wĩra mwega ũrĩ na uumithio, no nacio thũ nĩ nyingĩ. **10** Timotheo angĩũka-rĩ, menyererai nĩguo aikare kũu na inyuĩ atarĩ na guoya, nĩgũkorwo nĩ wĩra wa Mwathani araruta, o ta ũrĩa ndĩraruta. **11** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, gũtirĩ mũndũ wagĩrĩrwo nĩ kwaga kũmwamũkĩra. Mumagariei na thayũ nĩgeetha akinye

kūrī niī. Nīndīmwetereire marī hamwe na ariū na aarī a Ithe witū. **12** Na rīrī, ha ūhorō ūkonīī mūrū wa Ithe witū Apolo-rī: nīndamūringīrīrie mūno ooke kūrī inyuī arī hamwe na ariū na aarī a Ithe witū. Nowe ndeendaga gūūka ihinda rīu, no nīarīūka aagīa na mweke. **13** Ikaragai mwīhūgīte, na mwīhaande mūrūmīte wega thīinī wa wītīkio; ningī mūtūike andū omīrīru; na mūgīe na hinya. **14** Īkagai maūndū mothe mūrī na wendani. **15** Inyuī nīmūūī atī andū a nyūmba ya Stefana nīo maarī a mbere gwītīkia kūu būrūri wa Akaia, na nīmerutīire gūtungatagīra andū arīa aamūre. Nīngūkīmūringīrīria, ariū na aarī a Ithe witū, **16** mwathīkagīre andū ta acio, na mūndū o wothe ūrīa ūrutithanagia wīra na ithuī, akīūnogagīra. **17** Nīndakenire rīrīa Stefana, marī na Fotunato, na Akaiko maakinyire, nī ūndū nīo maahingīrie ūndū ūrīa itaarī naguo kuuma kūrī inyuī. **18** Nīgūkorwo nīmacanjāmūrīre roho wakwa o na wanyu. Andū ta acio nīmagīrīrwo kūheagwo gītīio. **19** Makanitha ma būrūri wa Asia nīmamūgeithia. Akula na Pisisila nīmamūgeithia mūno thīinī wa Mwathani, o na kanitha ūrīa ūcemanagia kwao nyūmba nīwamūgeithia. **20** Ariū na aarī a Ithe witū othe arīa marī gūkū nīmamūgeithia. O mūndū nīageithie ūrīa ūngī na ngeithi theru cia kīmumunyano. **21** Nīī, Paūlū, nī nī ndandīka ngeithi ici na guoko gwakwa. **22** Angīkorwo he mūndū o na ū ūtendete Mwathani-rī, arogwatwo nī kīrumi. Ūka, Mwathani! **23** Wega wa Mwathani Jesū ūroikara na inyuī. **24** Wendani wakwa ūromūkinyīra inyuī inyuothe mūrī thīinī wa Kristū Jesū. Ameni.

2 Akorinitho

1 Nĩ nĩ Paũlũ, mūtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa kwenda kwa Ngai, tũrĩ na Timotheo mũrũ wa Ithe witũ, Twatũma marũa maya kũrĩ kanitha wa Ngai ũrĩa ũrĩ Korinitho, o hamwe na andũ othe aamũre arĩa marĩ Akaia guothe: **2** Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ iroikara na inyuĩ. **3** Ngai na Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ arogoocwo, o we Ithe witũ wa tha, na Ngai mwene ũhoru wothe wa kũũmanĩrĩria, **4** ũrĩa ũtũũmagĩrĩria mathĩĩna-inĩ maitũ mothe, nĩguo na ithuĩ tũhotage kũhooreragia arĩa marĩ na thĩĩna o wothe na ũndũ wa kũũmĩrĩrio kũrĩa ithuĩ ene tũũmĩrĩrio nakuo nĩ Ngai. **5** Nĩgũkorwo o ta ũrĩa kũnyariirwo gwa Kristũ kũingĩhĩte thĩĩnĩ witũ-rĩ, ũguo noguo kũũmanĩrĩria gwitũ kũingĩhĩte nĩ ũndũ wa Kristũ. **6** Tũngĩthĩĩnio-rĩ, tũthĩĩnagio nĩguo mũũmĩrĩrio na mũhonokio; tũngĩũmĩrĩrio-rĩ, tũũmagĩrĩrio nĩguo na inyuĩ mũgĩe na ũũmĩrĩru, ũrĩa ũciaraga gũkirĩrĩria mũkĩnyariirwo na mathĩĩna o ta marĩa tũthĩĩnagio namo. **7** Nakĩo kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa tũrĩ nakĩo nĩ ũndũ wanyu nĩ kĩrũmu, tondũ nĩtũũĩ atĩ o ta ũrĩa mũgwatanagĩra na ithuĩ maũndũ-inĩ marĩa tũnyariiragwo namo-rĩ, no taguo mũgwatanagĩra na ithuĩ ũhoru-inĩ wa kũũmanĩrĩria o nago. **8** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tũtikwenda mũkorwo mũtooĩ mathĩĩna marĩa twarĩ namo bũrũri wa Asia. Twarĩ hatĩka-inĩ nene mũno makĩria ma ũrĩa tũngĩahotire gũkirĩrĩria, nginya ha ũhoru witũ wa gũtũũra muoyo tũkĩyũũmĩra tha. **9** Ti-itherũ, ngoro-inĩ ciitũ twaiguaga tũtuĩrĩrwo gũkua. No kwahanĩkire ũguo nĩguo tũtikae

kwĩhoka ithuĩ ene, no twĩhoke Ngai, ũrĩa ũriũkagia arĩa akuũ. **10** Nĩwe watũhonokirie ũgwati-inĩ ũcio wahaanaga wa gĩkuũ, na nowe ũgaatũhonokia. We nĩwe twĩrĩgĩrĩire atĩ no egũthiĩ na mbere gũtũhonokia, **11** inyuĩ na inyuĩ mũgĩtũteithagia na gũtũhoera. Nao andũ aingĩ nĩmarĩcookagia ngaatho nĩ ũndũ witũ, tondũ wa wega ũcio tũtugĩtwo naguo arĩ macookio ma mahooya ma andũ aingĩ. **12** Na rĩrĩ, ũndũ ũyũ nĩguo twĩrahagĩra: Thamiri ciitũ nĩcio itũmenyithagia atĩ mĩthĩire iitũ ĩrĩa tũikaraga nayo gũkũ thĩ, na makĩria ũrĩa tũikaranagia na inyuĩ, nĩ ya ũtheru na ya ũhoru wa ma kuuma kũrĩ Ngai. Tũtũkaga ũguo kũringana na ũũgĩ wa thĩ, no nĩ kũringana na wega wa Ngai. **13** Nĩgũkorwo tũtiramwandĩkĩra ũndũ o na ũrĩkũ mũtangĩhota gũthoma kana gũtaũkĩrwo nĩguo. Na ngwĩhoka atĩ, **14** o ta ũrĩa mũtũmenyete hanini, nĩmũrĩtaũkĩrwo biũ atĩ no mũhote kwĩraha nĩ ũndũ witũ, o ta ũrĩa tũkeeraha nĩ ũndũ wanyu mũthenya ũrĩa wa Mwathani Jesũ. **15** Na tondũ wa ũrĩa ndaarĩ na mwĩhoko wa ũndũ ũcio-rĩ, nĩndabangĩte njũke kwanyu mbere nĩguo mũgunĩke maita meerĩ. **16** Ndabangĩte ndĩmũceerere ngĩthĩ Makedonia, na njokere kũu kwanyu ngiuma Makedonia, na inyuĩ nĩguo mũcooke mũndũme Judea. **17** Hĩndĩ ĩrĩa ndaabangaga ũndũ ũcio-rĩ, kaĩ ndeekaga ũguo na itherũ? Kana hihi haaragĩria mĩbango yakwa na njĩra ya kĩ-mwĩrĩ nĩguo rĩmwe njugage, “Ĩĩ, ĩĩ,” na rĩrĩa rĩngĩ ngoiga “Aca, aca”? **18** No ti-itherũ, o ta ũrĩa Ngai arĩ mwĩhokeku-rĩ, ndũmĩrĩri iitũ kũrĩ inyuĩ ti “Ĩĩ” na rĩngĩ “Aca.” **19** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Ngai, Jesũ Kristũ, ũrĩa mwahunjĩirio ũhoru wake nĩ niĩ, na Sila, na Timotheo,

ũhoro wake ndwarĩ wa kuuga, “ĩ” ũgacooka ũkoiga “Aca,” no thĩinĩ wake gũtũũraga o “ĩ.” 20 Nĩgũkorwo ciĩranĩro cia Ngai, o na cingĩhĩte atĩa-rĩ, ciothe nĩ “ĩ” thĩinĩ wa Kristũ. Na nĩ ũndũ ũcio thĩinĩ wake, ithuĩ tũkoigaga “Ameni” nĩgeetha Ngai agoocagwo. 21 Na rĩrĩ, Ngai nĩwe ũtũmaga ithuĩ hamwe na inyuĩ twĩhaande wega thĩinĩ wa Kristũ. Nĩwe watũitĩrĩrie maguta, 22 na agĩtwĩkĩra rũũri rwa kuonania atĩ tũrĩ ake, na agĩtũhe Roho wake thĩinĩ wa ngoro ciitũ arĩ ta mwĩhoko wa kũrũgamĩrĩra maũndũ marĩa magooka. 23 Ngai nĩwe mũira wakwa, na nĩoĩ atĩ nĩ ndaagire gũcooka Korinitho nĩ ũndũ wa kũmũcaaĩra. 24 ũguo ti kuuga atĩ nĩtũramwatha ũhoro-inĩ wa wĩtĩkio wanyu, no nĩ atĩ tũrutithanagia wĩra na inyuĩ nĩgeetha mũkenage, tondũ mũtũũrite mwĩhaandĩte wega nĩ ũndũ wa wĩtĩkio wanyu.

2 Nĩ ũndũ ũcio nĩgũtua ndaature itua atĩ ndikũmũceerera rĩngĩ ndĩmũiguithie kĩa. 2 Tondũ-rĩ, ingĩkĩmũiguithia kĩa-rĩ, nũ ũngĩgĩtigara wa kũngenia, o tiga inyuĩ arĩa njiguithĩtie kĩa? 3 Ndamwandĩkĩire ũguo nĩgeetha rĩrĩa ngooka ndikanaiguithio kĩa nĩ acio njagĩrĩrwo nĩgũkenio nĩ. Nĩ ndaarĩ na ũũmĩrĩru harĩ inyuĩ inyuothe atĩ nĩmũngĩagwatanĩire na nĩ gĩkeno-inĩ gĩakwa, nakĩo gĩtuĩke kĩa. 4 Nĩgũkorwo ndamwandĩkĩire ndĩ mũthĩnĩku mũno, na ndĩ na ruo rwa ngoro na maithori maingĩ, ti atĩ nĩguo ndĩmũiguithie kĩa, no nĩguo ndĩmũmenyithie wendo ũrĩa ndĩmwendete nago. 5 Angĩkorwo nĩ kũrĩ mũndũ ũiguithĩtie amwe anyu kĩa-rĩ, ti nĩ aiguithĩtie, no nĩ inyuothe aiguithĩtie kĩa. Ndiroiga ũguo ngĩhatĩrĩria ũrĩa wĩkĩte ũguo. 6 Iherithia rĩrĩa

aherithĩtio nĩ andũ arĩa aingĩ anyu, nĩrĩmũiganĩte. **7** Rĩu inyuĩ-rĩ, nĩmwagĩrĩrwo nĩkũmũrekerera na kũmũmĩrĩria, nĩguo ndakae gũtoorio nĩ kĩaha gĩkĩrĩte. **8** Nĩ ũndũ ũcio, ndamũthaitha mũmuonie atĩ no mũmwendete. **9** Gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmire ndĩmwandĩkĩre marũa macio nĩndĩmũgerie, na menye kana no mwĩtiirie magerio na mwathĩkage maũndũ-inĩ mothe. **10** Mũndũ ũrĩa mũngĩrekerera, o na nĩ nĩdamũrekerera. Naguo ũndũ ũrĩa ndekanĩire-rĩ (hangĩkorwo nĩ haarĩ ũndũ o na ũrĩkũ wa kũrekanĩra), ũndũ ũcio ndaũrekanĩra nĩ ũndũ wanyu ndĩ mbere ya Kristũ, **11** nĩguo Shaitani ndakae gũtũhoota. Nĩgũkorwo tũtirigĩtwo nĩ mawara make. **12** Na rĩrĩ, rĩrĩa ndaathiire Teroa kũhunja ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Kristũ, na ngĩkora Mwathani ahingũrĩte mũrango-rĩ, **13** ndiigana kũgĩa na thayũ ngoro-inĩ yakwa, tondũ ndiakorire mũrũ-wa-Ithe witũ Tito kuo. Nĩ ũndũ ũcio ngiugĩra andũ akuo ũhoru, ngĩcooka ngĩthĩ nginya Makedonia. **14** No rĩrĩ, Ngai arogoocwo, o we ũrĩa ũtũtongoragia hĩndĩ ciothe na ũhootani thĩinĩ wa Kristũ, nake agatũhũthagĩra ta tũrĩ mũtararĩko mwega wa kũmemerekia ũhoru wa kũmenya Kristũ kũndũ guothe. **15** Tondũ ithuĩ tũrĩ mũtararĩko wa Kristũ ũrĩa ũkinyaga harĩ Ngai, kũrĩ arĩa marahonokio o na arĩa maroora. **16** Kũrĩ arĩa maroora-rĩ, tũrĩ mũnungo mũũru wa gĩkuũ; no kũrĩ arĩa marahonokio-rĩ, tũrĩ mũtararĩko wa muoyo. Nũũ ũngĩhota wĩra ta ũcio? **17** Ithuĩ tũtiikaga ta ũrĩa andũ aingĩ mekaga; tũtionjorithagia kiugo kĩa Ngai nĩguo tuone uumithio. Handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, ithuĩ twaragia tũrĩ na wĩhokeku thĩinĩ wa Kristũ mbere ya Ngai, ta andũ matũmĩtwo nĩ Ngai.

3 Anga nītūraambīrīria gūcooka kwīgaathīrīria? Kana hihi nītūbataire kūheo marūa ma gūtūgaathīrīria kūrī inyuī kana moimīte kūrī inyuī ta andū arīa angī? **2** Inyuī ene nī inyuī marūa maitū, maandīkītwo ngoro-inī ciitū, mamenyekete na magathomagwo nī andū othe. **3** Inyuī nīmuonanagia atī mūrī marūa moimīte kūrī Kristū, inyuī mūrī maciaro ma ūtungata witū, marūa mataandīkītwo na rangi, no maandīkītwo na Roho wa Ngai ūrīa ūrī muoyo. Matiandīkītwo ihengere-inī cia mahiga, no maandīkītwo ihengere-inī cia ngoro cia andū. **4** Ūcio nīguo ūūmīrīru witū harī Ngai nī ūndū wa Kristū. **5** Na ti atī tūrī na ūhoti ithuī ene tūngīgaathīra, no ūhoti witū uumaga kūrī Ngai. **6** Nīwe ūtūhotithītie tūtūike ndungata cia kīrīkanīro kīrīa kīerū, nakīo ti kīa ūhorō ūrīa mwandīke, no nī kīa Roho; nīgūkorwo ūhorō ūrīa mwandīke nī kūūrāga ūragaga, no Roho aheanaga muoyo. **7** Na rīrī, angīkorwo ūtungata ūrīa wa tene, ūrīa wandīkītwo na ndemwa ihengere-inī cia mahiga, wokire ūrī na riiri, o nginya andū a Isiraeli makīremwo nīgūikara marorete ūthiū wa Musa tondū wa ūrīa warī na riiri, o na gūtūika riiri ūcio nīwathiraga-rī, **8** githī ūtungata wa Roho to ūgīkorwo ūkīrī na riiri makīria? **9** Angīkorwo ūtungata ūrīa ūtuaga andū ehia nī ūrī riiri-rī, githī ūtungata ūrīa ūrehaga ūthingu ndūngīgīkorwo ūrī na riiri makīria! **10** Nīgūkorwo ūhorō ūrīa warī na riiri mbere, rīu ndūrī na riiri ūkīringithanio na riiri ūcio ūngī ūūkīrīte. **11** Na angīkorwo ūhorō ūcio wathiraga wokire na riiri-rī, ūcio ūngī wa gūtūūra ndūngīgīkorwo na riiri makīria! **12** Nī ūndū ūcio-rī, twarāgia ūhorō tūūmīrīrie mūno,

nĩ ũndũ wa kĩĩrĩgĩĩro kũu. **13** Ithuĩ tũtitarĩĩ ta Musa, ũrĩa wehumbagĩra ũthiũ na gĩtambaya nĩguo agirĩĩrie andũ a Isiraeli gũcũthĩrĩria ũthiũ wake rĩrĩa ũkengi ũcio wathiraga. **14** No rĩrĩ, meciiria mao nĩmaritirio, nĩgũkorwo nginya ũmũthĩ gĩtambaya o kũu gĩkoragwo o ho hĩndĩ rĩria kĩrĩkanĩro kũu gĩkũrũ kĩa gĩgũthomwo. Gĩtambaya kũu gĩtirĩ kieherio, tondũ kieheragio nĩ ũndũ wa gwĩtikia Kristũ. **15** O na nginya ũmũthĩ rĩrĩa watho wa Musa ũgũthomwo-rĩ, gĩtambaya kũu no kĩhumbagĩra ngoro ciao. **16** No rĩrĩa rĩothe mũndũ o na ũ agarũrũkĩra Mwathani-rĩ, gĩtambaya kũu nĩkieheragio. **17** Na rĩrĩ, Mwathani nĩwe Roho, na harĩa Roho wa Mwathani arĩ, hau nĩ harĩ na wĩyathi. **18** Na ithuĩ ithuothe arĩa tũtahumbĩrĩte mothiũ maitũ, nĩtũhenahenagia riiri wa Mwathani ta tũrĩ icicio, na nĩtũgarũragwo nĩguo tũhaanane nake tũrĩ na riiri wa gũtũũra ũrĩa ũthiiga o ũkĩongererekaga, o uumĩte kũrĩ Mwathani, ũrĩa arĩ we Roho.

4 Tondũ ũcio, kuona atĩ nĩ tũrĩ na ũtungata ũcio nĩ ũndũ wa tha cia Ngai-rĩ, tũtiũragwo nĩ hinya. **2** No ithuĩ nĩtũreganĩte na mĩthĩire ya hitho na ya thoni; ithuĩ tũtithiiga na mĩthĩire ya wara na tũtitukanagia kiugo kĩa Ngai na maheeni. Handũ ha ũguo-rĩ, nĩ ũhoru wa ma tũheanaga hatarĩ ũndũ tũkuongerera, na tũrĩ mbere ya Ngai, nĩtũgeragia gũtũma thamiri cia o mũndũ itwĩtikĩre. **3** O na angĩkorwo ũhoru witũ ũrĩa tũhunjagia nĩmũhumbĩre-rĩ, ũhumbĩritwo kũrĩ arĩa maroora. **4** Nayo ngai ya mahinda maya, nĩtũmĩte meciiria ma andũ arĩa matetikĩtie matumane, nĩgeetha matigathererwo nĩ ũtheri wa ũhoru-ũrĩa-Mwega wa riiri wa Kristũ, o we

ūrĩa arĩ we mũhaanĩre wa Ngai. (aiōn g165) 5 Nĩgũkorwo ti ũhoro witũ ithuĩ ene tũhunjagia, no tũhunjagia Jesũ Kristũ arĩ we Mwathani, na ithuĩ tũrĩ ndungata cianyu nĩ ũndũ wa Jesũ. 6 Tondũ Ngai ũrĩa woigire, “Ūtheri nĩware nduma-inĩ,” nĩwe watũmire ũtheri wake ware ngoro-inĩ ciitũ nĩguo tũheo ũtheri wa kũmenyithagia andũ riiri wa Ngai ũcio wonekaga ũthiũ-inĩ wa Kristũ. 7 No rĩrĩ, ithuĩ tũkuuĩte kĩgĩna kũ tũhaana ta tũrĩ na nyũngũ cia rĩũmba nĩgeetha kũmenyeke atĩ ũhoti ũyũ mũnene uumĩte kũrĩ Ngai no nduumaga kũrĩ ithuĩ. 8 Ithuĩ tũhatĩkĩtwo mũno na mĩena yothe, no tũtihehenjetwo; nĩtũrigĩtwo nĩ wa gwĩka, no tũtikuĩte ngoro; 9 na nĩtũnyariirĩtwo, no tũtitiganĩrio; nĩtũrũndĩtwo, no tũtiniinĩtwo. 10 Hĩndĩ ciothe tũkoragwo tũkuuĩte gĩkuũ kĩa Jesũ na mĩrĩ iitũ, nĩguo muoyo wa Jesũ o nago ũguũranagĩrio thĩinĩ wa mĩrĩ iitũ. 11 Nĩgũkorwo ithuĩ arĩa tũrĩ muoyo tũtũire tũneanagwo gĩkuũ-inĩ nĩ ũndũ wa Jesũ, nĩgeetha muoyo wake ũguũranagĩrio thĩinĩ wa mĩrĩ ĩno iitũ ĩkuuaga. 12 Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, gĩkuũ kĩrutaga wĩra thĩinĩ witũ, no muoyo ũkaruta wĩra thĩinĩ wanyu. 13 Nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Tondũ nĩndetĩkirie; nĩkĩo ndaaririe.” Nĩ ũndũ wa roho o ro ũcio wa wĩtkio-rĩ, o na ithuĩ nĩtwĩtkĩtie na nĩ ũndũ ũcio tũkaaria, 14 tondũ nĩtũũ atĩ ũrĩa wariũkirie Mwathani Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ, o na ithuĩ nĩagatũriũkia hamwe na Jesũ, na atũrũgamie mbere yake hamwe na inyuĩ. 15 Maũndũ maya mothe nĩmakũmũguna, nĩgeetha wega ũrĩa ũrakinĩrĩra andũ aingĩ makĩria ũtũme ngaatho ciyũrĩrĩre nĩgeetha Ngai agoocagwo. 16 Tondũ ũcio tũtiũragwo nĩ hinya. O na gũtuĩka mwena wa nja nĩtũrathirĩrĩkĩra,

no mündũ wa thĩinĩ nĩ kwerũhio erũhagio o mũthenya.

17 Nĩgũkorwo mathĩina maitũ mahũthũ na ma ihinda inini maratũma tũreherwo riiri ũmakĩrite wa tene na tene. (aiōnios g166) **18** Nĩ ũndũ ũcio, tũticũthagĩrĩria kĩria kĩroneka, no tũcũthagĩrĩria kĩria gĩtonekaga. Nĩgũkorwo kĩria kĩonekaga nĩ gĩa kahinda, no kĩria gĩtonekaga nĩ gĩa gũtũura tene na tene. (aiōnios g166)

5 Na rĩrĩ, nĩtũũĩ atĩ hema ĩno ya gũkũ thĩ, ĩno tũtũũraga thĩinĩ wayo, ĩngĩtharũrio-rĩ, nĩ tũrĩ na nyũmba ĩngĩ yumĩte kũrĩ Ngai, nyũmba ĩtaakitwo na moko ma andũ, ya gũtũura tene na tene ĩrĩ kũu igũrũ. (aiōnios g166) **2** Rĩu nĩtũcaayaga, tũkĩiriragĩria kũhumbwo na nyũmba ĩyo ĩngĩ iitũ ya kuuma igũrũ, **3** tondũ twahumbwo ũguo tũtigakorwo tũrĩ njaga. **4** Nĩgũkorwo rĩria rĩothe tũrĩ thĩinĩ wa hema ĩno-rĩ, nĩtũcaayaga na tũkaritũhĩrwo, tondũ tũtiendaga kwaũrwo, no twendaga tũhumbwo na mwĩrĩ ũcio witũ wa kuuma igũrũ, nĩgeetha mwĩrĩ ũyũ wa gũkua ũmerio nĩ muoyo. **5** Na rĩrĩ, Ngai nĩwe ũtũmbĩte nĩ ũndũ wa gĩtũmi kĩu kĩũmbe, na nĩatũheete Roho arĩ ta mwĩhoko wa kũrũgamĩrĩra maũndũ marĩa magooka. **6** Tondũ ũcio tũikaraga hĩndĩ ciothe tũrĩ na ũũmĩrĩru, tũkĩmenyaga atĩ rĩria rĩothe tũikaraga thĩinĩ wa mwĩrĩ taarĩ guo mũciĩ witũ, tũikaraga tũraihanĩrĩrie na Mwathani. **7** Tũtũũragio nĩ ũndũ wa gwĩtikia, no tũtitũũragio nĩ ũndũ wa kuona na maitho. **8** Nguuga atĩrĩ, nĩ tũrĩ na ũũmĩrĩru atĩ ũndũ ũria tũngĩenda nĩ tũkorwo tũtarĩ mwĩrĩ-inĩ ũyũ, no tũkorwo tũrĩ mũciĩ hamwe na Mwathani. **9** Nĩ ũndũ ũcio, nĩtũgeragia na kĩyo muoroto witũ ũtuĩke wa kũmũkenia, twakorwo tũrĩ

mwĩrĩ-inĩ ũyũ witũ o na kana twakorwo tuumĩte thĩinĩ waguo. **10** Nĩgũkorwo no nginya ithuothe tũkaarũgama mbere ya gĩtĩ gĩa ciira gĩa Kristũ, nĩguo o mũndũ akaaheo kĩrĩa kĩmwagĩrĩire kũringana na maũndũ marĩa aaneka arĩ thĩinĩ wa mwĩrĩ, marĩ mega kana marĩ mooru. **11** Kuona atĩ nĩtũmenyete ũrĩa Mwathani aagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩrwo-rĩ, nĩkĩo tũgeragia kũringĩrĩria andũ. ũrĩa tũtariĩ nĩ ũndũ ũikaine wega nĩ Ngai, na nĩngwĩhoka atĩ o na nĩũikaine wega ngoro-inĩ cianyu. **12** Tikũgeria tũrageria kwĩgaathĩrĩria harĩ inyuĩ rĩngĩ, no nĩ mweke tũramũhe wa kwĩraha nĩ ũndũ witũ, nĩguo mũhotage gũcookeria arĩa merahaga na maũndũ marĩa monagwo na maito gũkĩra marĩa marĩ ngoro-inĩ. **13** Tũngĩkorwo nĩkũgũrũka tũgũrũkĩte-rĩ, tũgũrũkĩte nĩ ũndũ wa Ngai; na tũngĩkorwo meciiria maitũ nĩ mega-rĩ, tũhaana ũguo nĩ ũndũ wanyu. **14** Nĩgũkorwo wendo wa Kristũ nĩguo ũtũringagĩrĩria, tondũ nĩtũmenyete wega atĩ mũndũ ũmwe nĩwe wakuire nĩ ũndũ wa andũ othe, na nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ othe nĩmakuire. **15** Nake aakuire nĩ ũndũ wa andũ othe, nĩgeetha arĩa matũũraga muoyo matigacooke gũtũũra muoyo nĩ ũndũ wao ene, no matũũre nĩ ũndũ wa ũcio wakuire nĩ ũndũ wao na agĩcooka akĩriũka. **16** Nĩ ũndũ ũcio, kuuma rĩu tũtigũcooka gũtua ũhoru wa mũndũ na njĩra ya kĩ-mwĩrĩ. O na gwatuĩka kũrĩ hĩndĩ tuonaga Kristũ na njĩra iyo-rĩ, rĩu tũtiĩkaga ũguo. **17** Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ o wothe angĩkorwo arĩ thĩinĩ wa Kristũ-rĩ, nĩatuĩkĩte kĩũmbe kĩerũ; maũndũ ma tene nĩmathirĩte, nĩmookĩte mangĩ merũ! **18** Maũndũ maya mothe moimaga kũrĩ Ngai, ũrĩa watũiguithanirie nake we mwene thĩinĩ

wa Kristū, na agĩtũhe ũtungata ũcio wa ũiguithanio: **19** atĩrĩ, Ngai arĩ thĩinĩ wa Kristū nĩwe wĩiguithanagĩria thĩ kũrĩ we mwene, ategũtarĩra andũ mehia mao. Nake nĩatwĩhokeire ndũmĩrĩri ĩyo ya ũiguithanio. **20** Nĩ ũndũ ũcio ithuĩ tũrĩ abarũthi matũmĩtwo a kwarĩrĩria Kristū, o taarĩ Ngai ũrathaihana na tũnua twitũ. Twamũthaiha handũ-inĩ ha Kristū atĩrĩ: Ītikĩrai kũiguithanio na Ngai. **21** Ngai nĩatũmire ũcio ũtaarĩ na wĩhia atuĩke mwĩhia nĩ ũndũ witũ, nĩgeetha thĩinĩ wake tũtuĩke ũthingu wa Ngai.

6 Tondũ tũrĩ aruti a wĩra hamwe na Ngai-rĩ, nĩtũkũmũringĩrĩria mũtikae kwamũkĩra wega wa Ngai o ũguo tũhũ. **2** Nĩgũkorwo ekuuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ya gwĩtikĩrĩka-rĩ, nĩndagũthikĩrĩrie, naguo mũthenya wa kũhonokanio-rĩ, nĩndagũteithirie.” Atĩrĩrĩ-i, rĩrĩ nĩrĩo ihinda rĩa gwĩtikĩrĩka nĩ Ngai, naguo ũyũ nĩguo mũthenya wa kũhonokanio. **3** Ithuĩ-rĩ, tũtitũmaga hagĩe na ũndũ ũngĩhĩnga mũndũ nĩguo ũtungata witũ ndũkonerwo mahĩtia. **4** Aca, ithuĩ tũrĩ ta ndungata cia Ngai nĩtwĩgathagĩrĩria maũndũ-inĩ mothe: nĩ ũndũ wa kũũmĩrĩria maũndũ maingĩ; na gũkirĩrĩria mathĩina na moritũ, na mĩtangĩko; **5** na ũndũ wa kũhũũrwo, na kuohwo njeera, na kũreherwo ngũĩ; na kũruta wĩra mũritũ, na kũũrwo nĩ toro ũtukũ, na ng’aragu; **6** ningĩ nĩ ũndũ wa gũtũũra na ũthingu, na ũtaũku, na gũkirĩrĩria, na gũtugana thĩinĩ wa Roho Mũtheru, na kũgĩa na wendani ũtarĩ na ũhinga; **7** o na kwaria ũhoru wa ma, na gũkorwo tũrĩ na hinya wa Ngai; nĩgũkorwo tũnyiiite indo cia mbaara cia ũthingu guoko-inĩ kwa ũrĩo na kwa ũmotho; **8** rĩmwe tũheagwo gĩtĩio, na rĩrĩa rĩngĩ tũgaconorwo, rĩmwe

tūgacuukīrwo maūndū mooru na rīngī mega; ningī o na tūrī andū a ma, tūgatuuo a maheeni; **9** rīmwe tūgatuuo nītūūikaine, no rīrīa rīngī tūgatuuo ta tūtoīkaine; ningī tūkahaana ta tūraakua, no tūrī o muoyo; tūhūūragwo, no tūtiūragagwo; **10** o na tūngīonwo ta tūrī na kīeha, ithuī tūkoragwo tūkenete hīndī ciothe; tuonekaga tūrī athīni, no nītūtuaga andū aingī itonga; tūtuagwo ta tūtarī kīndū, no indo ciothe nī ciitū. **11** Akorinitho aya, tūramwarīria hatarī ūndū tūkūmūhitha, na tūkamūhingūrīra ngoro ciitū biū. **12** Ithuī nītūmuonetie wendo witū kūna no inyuī mūtīratuonia wendo wanyu. **13** O ta ūguo tūmwīkīte-rī, ndīramwarīria ta ciana ciakwa, o na inyuī hingūrai ngoro cianyu biū. **14** Mūtīkae kuohanio na arīa matetīkītīe ta mwīkīrītwo icooki rīmwe nao. Tondū-rī, ūthingu na waganu ingīgwatanīra atīa? Kana ūtheri na nduma-rī, ingīgīa na ngwatanīro īrīkū? **15** Kristū na Beliali-rī, marī na ūiguano ūrīkū? Nake mūndū ūrīa wītīkītīe na ūrīa ūtetīkītīe-rī, marī na ngwatanīro īrīkū? **16** Hekarū ya Ngai yakīhota atīa kūiguana na mīhianano? Nīgūkorwo ithuī nī ithuī hekarū ya Ngai ūrīa ūrī muoyo. O ta ūrīa Ngai oigīte atīrī: “Nīndīrītūūranagia nao, na njeerage gatagatī-inī kao, nduīke Ngai wao, nao matuīke andū akwa.” **17** “Nī ūndū ūcio-rī, umai kūrī o na mwīyamūranie nao, ūguo nīguo Mwathani ekuuga. Mūtīkahutie kīndū kīrī thaahu, na nī nīngūmwamūkīra.” **18** “Nīngūtuīka Ithe wanyu, na inyuī mūtūīke ariū akwa na aarī akwa, ūguo nīguo Mwathani-Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

7 Arata akwa endwa, kuona atī nītūwīrīrwo maūndū macio-rī, nītūwītheriei, tūtīgane na ūndū o wothe ūrīa

ũthũkagia mũndũ mwĩrĩ na roho, na tũhingagie ũhoru wa ũtheru nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Ngai. **2** Atĩrĩrĩ, tũhei handũ ngoro-inĩ cianyu. Tũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũhĩtĩirie, na tũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũthũkĩtie, na gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũhinyĩrĩirie. **3** Ndiroiga ũguo nĩguo ndĩmũtuĩre; nĩnjugĩte rĩngĩ atĩ mũrĩ na handũ thĩinĩ wa ngoro ciitũ, kuona atĩ tũgũtũũra muoyo kana tũkuanĩre na inyuĩ. **4** Ndĩ na ũũmĩrĩru mũnene ngĩmwarĩria; nĩndĩrahaga mũno nĩ ũndũ wanyu. Mathĩina-inĩ maitũ mothe, nĩngoragwo nyũmĩrĩirie mũno, na gĩkeno gĩakwa gĩgakĩrĩrĩria. **5** Nĩgũkorwo rĩrĩa twakinyire Makedonia, mwĩrĩ ũyũ witũ ndwagĩire na kihurũko, no gũthĩnio twathĩnagio o harĩa hothe twathiiaga; kũu nja kwarĩ na ngũĩ, na ngoro-inĩ ciitũ twarĩ na guoya. **6** No Ngai ũrĩa ũhooragĩria arĩa makuĩte ngoro, nĩatũhooreririe nĩ ũndũ wa gũũka gwa Tito, **7** na to ũndũ wa gũũka gwake gwiki, no ningĩ nĩ ũndũ wa ũhoorerania ũrĩa mwamũheete. Nĩatũheire ũhoru wa ũrĩa mwendaga kũnyona, na kĩaha kĩnene kĩrĩa mũrĩ nakĩo, o na ũrĩa mwĩtangaga mũno nĩ ũndũ wakwa; nĩ ũndũ ũcio gĩkeno gĩakwa gĩkiongerereka gũkĩra mbere. **8** O na ingĩkorwo nĩndatũmire mũgĩe na kĩaha nĩ ũndũ wa marũa makwa-rĩ, ndikwĩrira. O na gũkorwo kũrĩ hĩndĩ nderirire nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nguona atĩ marũa makwa nĩmamũiguithirie kĩaha, no nĩ gwa kahinda o kanini, **9** no rĩu ndĩ na gĩkeno, ti tondũ nĩmwaiguithirio kĩaha, no nĩ tondũ kĩaha kĩanyu nĩgĩatũmire mũhere. Nĩgũkorwo mwaigĩire na kĩaha o ta ũrĩa Ngai endaga, na nĩ ũndũ ũcio ithuĩ tũtirĩ ũndũ mũũru o na ũmwe twamwĩkire. **10** Kĩaha kĩrĩa kiumanĩte kũrĩ Ngai kĩrehaga

ũhoro wa kūhera kūrīa gūtūmaga andū mahonoke, na gūtīrī wīriraga gwīka ũguo, no kīeha kīa maūdū ma thī kīrehaga gīkuū. **11** Atīrīrī, ta kīonei kīeha kīu kīumanīte na Ngai kīrīa gīciarīte thīinī wanyu: nīgītūmīte mūgīe na kīyo kīnene, o na wendo mūnene wa gwīkūūra, na gwakanwo nī ngoro, na kīmako, na kwīrirīria kūnene, na kwīrūmbūiya, o na wetereri wa kuona atī kīhooito nīkīahingio. Maūdū-inī mothe-rī, nīmwiōnanītie inyuī ene atī mūtīrī na ũcuuke ũndū-inī ũyū. **12** Nī ũndū ũcio, o na gwatuīka nīndamwandīkīire marūa-rī, ndiamaandīkire nī ũndū wa mūdū ũrīa wehītie, kana nī ũndū wa ũrīa wahīīrio, no nīgeetha mūhote kūmenya inyuī ene mūrī mbere ya Ngai ũrīa mwīheanīte nī ũndū witū. **13** Maūdū maya mothe-rī, nīmo matūmīte tūūmīrīrio. O ũndū ũmwe na kūūmīrīrio gwītū-rī, makīria nītwakenire nī ũndū wa kuona ũrīa Tito aakenete, tondū roho wake nīwekīrītwo hinya nī inyuī inyuothe. **14** Nīnderahīire Tito nī ũndū wanyu, na inyuī mūtianjonorire. No o ta ũrīa maūdū mothe marīa twamwīrīre maarī ma ma-rī, noguo kwīraha gwītū nī ũndū wanyu harī Tito o nakuo gūtūīkīte ũhoro wa ma. **15** Naguo wendo ũrīa amwendete naguo nīūkīrīrīrie kūneneha aaririkana ũrīa inyuothe mwaathīkire, na ũrīa mwamwamūkīrīre mūrī na gwītīgīra na kūinaina. **16** Ndī na gīkeno tondū rīu ndī na mwīhoko mūkinyanīru thīinī wanyu.

8 Na rīrī, ariū na aarī a Ithe witū, nītūkwenda mūmenye ũhoro wa Wegā wa Ngai ũrīa aheanīte makanitha-inī ma Makedonia. **2** Hīndī īrīa andū acio maageririo na magerio manene-rī, gīkeno kīao kīnene na ũthīini wao mūkīru

nīciatūmire maingīhīrwo nī ūtaana mūnene. **3** Nīgūkorwo nī ndī mūira atī maaheanire indo o ta ūrīa maahotire, o na makīruta makīria ma ūrīa mangīahotire, nī ūndū wa kwīyendera kwao. **4** Nao magītūthaitha na hinya mūno metīkīrio kūgwatanīra ūhorō-inī wa gūteithia andū arīa aamūre. **5** Magīka ūndū ūcio matiawīkire ta ūrīa twerīgīrīire, no maambire kwīheana o ene kūrī Mwathani o na kūrī ithuī, kūringana na ūrīa Ngai endete. **6** Nī ūndū ūcio nītwaringīrīrie Tito, kuona atī nīwe wambīrīrie ūndū ūcio, atuīke wa kūrīkia ūndū ūcio wa ūtugi wanyu. **7** O ta ūrīa mūgaacagīra harī maūndū mothe, nīmo gwītīkia, na ūhorō wa kwaria, na wa ūmenyo, na thīnī wa kīyo gīkinyanīru, o na wa wendo wanyu harī ithuī-rī, kīingīhie wega ūyū wa gūtugana o naguo. **8** Ti kūmwatha ndīramwatha, no ndīrenda kūgeria wendani wanyu, nyone ūrīa ūrī wa ma ngūgerekania na kīyo kīa andū arīa angī. **9** Nīgūkorwo nīmūūī ūhorō wa wega wa Mwathani witū Jesū Kristū atī, o na gūtūika aarī gītonga, nīatuīkire mūthīnī nī ūndū wanyu, nīgeetha inyuī mūtūike itonga na ūndū wa ūrīa aathīnīkīte. **10** Ha ūhorō ūyū-rī, mataaro makwa ma ūndū ūrīa ūmwagīrīire makīria nī atīrī: Mwaka ūcio ūrathirire nī inyuī mwarī a mbere, na to ūndū wa kūheana gwiki, no o na nī ūndū wa kwīrirīria gwīka ūguo. **11** Rīu-rī, kīrīkiei wīra ūcio, nīgeetha kīyo kīanyu kīa wendo wa gwīka ūguo kīiganane na kūrīkia kwanyu kwa ūndū ūcio, kūringana na kīrīa mūrī nakīo. **12** Mūndū angīkorwo arī na wendo, kīheo kīu nīgītīkīrīku kūringana na ūrīa mūndū arī na indo, ti kūringana na ūrīa aciagīte. **13** Kwīrirīria gwitū ti amwe mahūthīrio mūrigo na inyuī

mūhinyīrīrio, no nīgeetha andū othe maigananio. **14** Ihinda rīrī mūingīhītie indo-rī, nīgūteithia wagi wao, nīgeetha rīrīa magaakorwo na indo o nao magaateithia wagi wanyu. Hīndī īyo andū othe nīmakaigananio, **15** o ta ūrīa kwandīkitwo atīrī: “Mūndū ūrīa wonganītie nyingī, ndarī kīndū aatīgīrio; nake ūrīa wonganirie nini, ndarī kīndū aagire.” **16** Nīngūcookeria Ngai ngaatho, ūrīa wekīrīre ngoro-inī ya Tito ūhorō wa kūmūrūmbūiya o ta ūrīa nī ndī na ūhorō ūcio. **17** Nīgūkorwo Tito to mathaithana maitū aamūkīrīre, no nīegūka kūrī inyuī arī na kīyo kīnene nī ūndū wa kwīyendera gwake. **18** O na nītūgūtūma Tito marī hamwe na mūrū wa Ithe witū ūrīa ūrī na ngumo njega makanitha-inī mothe nī ūndū wa ūrīa atungatagīra Ūhorō-ūrīa-Mwega. **19** Makīria ma ūguo, nīwe wathuurirwo nī makanitha nīguo atwarane na ithuī ūhorō-inī wa mūhothi ūcio wa ūtaana, o ūcio tūrutagīra wīra nīguo tūgoocithie Mwathani we mwene, na tuonanie kīyo kīrīa tūrī nakīo gīa kwenda gūteithia. **20** Nītūrageria mūno kweherera ūndū o wothe ūngītūma tūrutwo mahītia rīrīa tūkūramata kīheo gīkī kīheanītwo na ūtaana. **21** Nīgūkorwo nītūrerutanīria gwīka maūndū marīa mangīonwo magīrīire mbere ya Mwathani, na to harī we wiki, no o na ningī monwo marī magīrīru nī andū o nao. **22** Ningī hamwe nao, nītūgūtūma mūrū wa Ithe witū ūngī, ūrīa tuonete maita maingī na njīra nyingī atī arī na kīyo, o na arī nakīo makīria nī ūndū wa mwīhoko wake mūnene harī inyuī. **23** Naguo ūhorō wa Tito-rī, nī mūthiritū wakwa ūrīa tūrutithanagia wīra nake nī ūndū wanyu; na ha ūhorō ūkonī ariū a Ithe witū-rī, o nī

atũmwo a makanitha na monanagia ũgooci wa Kristũ.

24 Tondũ ũcio oniai andũ acio ũira wa wendani wanyu, na gĩtũmi kĩrĩa gĩtũmaga twĩrahe nĩ ũndũ wanyu nĩguo makanitha mone ũndũ ũcio.

9 Na rĩrĩ, ndikuona harĩ bata ndĩmwandĩkĩre ũhoru wa ũteithio ũrĩa wagĩrĩre kũheo andũ arĩa aamũre. **2** Nĩgũkorwo nĩnjũũĩ kĩyo kĩanyu gĩa kwenda gũteithia, na nĩngoretwo ngĩrahĩra ũndũ ũcio kũrĩ andũ a Makedonia, ngameera atĩ kuuma mwaka ũcio ũrathirire, inyuĩ andũ a Akaia mũtũire mwĩhaarĩrie kũheana; na kĩyo kũ kĩanyu nĩkĩo kĩarahũrĩte aingĩ ao. **3** No nĩngũtũma ariũ a Ithe witũ nĩguo kwĩraha gwitũ nĩ ũndũ wanyu ũhoru-inĩ ũyũ wa mũhothi gũtigatuĩke gwa tũhũ, no mũgaakorwo mwĩhaarĩrie, o ta ũrĩa ndoigire atĩ nĩmwĩharĩrie. **4** Nĩgũkorwo andũ amwe a Makedonia mangĩrehane na nĩ makore mũtehaarĩrie-rĩ, ithuĩ, o na tũtekũmũgweta-rĩ, nĩtũgaaconoka nĩ ũndũ wa ũguo tũmwĩhokeete. **5** Nĩ ũndũ ũcio, nĩndĩronire arĩ wega gũthaitha ariũ a Ithe witũ maambe mamũceerere ihinda rĩu rĩtanakinya, nĩguo marĩkĩrĩrie mĩbango ya kũheo kĩa ũtaana kĩrĩa mweranĩire. Hĩndĩ iyo kũheo kũ nĩgĩgakorwo kĩrĩ ho, na kĩheanĩtwo na kwĩyendera, no ti na kũringĩrĩrio. **6** Ririkanai ũũ: Mũndũ ũrĩa ũhaandaga tũnini akaagetha o tũnini, nake ũrĩa ũhaandaga nyingĩ akaagetha nyingĩ. **7** O mũndũ aagĩrĩrwo nĩkũheana kĩrĩa atuĩte na ngoro yake nĩekũheana, na ndakaheane atekwenda kana taarĩ kũringĩrĩrio, nĩgũkorwo Ngai endaga mũndũ ũrĩa ũheanaga akenete. **8** Nake Ngai arĩ na ũhoti wa gũtũma mũingĩhĩrwo nĩ maũndũ mothe ma wega wake, nĩguo maũndũ-inĩ mothe na mahinda-

inĩ mothe, mũkoragwo na kĩrĩa gĩothe mũbatarĩtio nĩkĩo, nĩguo mũkoragwo mũingĩhĩtie indo cia kũruta wĩra o wothe mwega. **9** O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩahurunjĩte iheo ciake akahe andũ arĩa athĩĩni; ũthingu wake ũtũũraga nginya tene na tene.” (aiōn g165) **10** Na rĩrĩ, ũrĩa ũheaga mũhandi mbeũ na akamũhe irio cia kũrĩa, nĩarĩmũheaga mbeũ cia kũhaanda, na atũme cingĩhe, na ongerere magetha ma ũthingu wanyu. **11** Na inyuĩ nĩmũrĩtongagio na njĩra ciothe nĩguo mũheanage na ũtaana hĩndĩ ciothe, naguo ũtaana wanyu, nĩ ũndũ wa wĩra witũ, ũtũmage Ngai acookagĩrio ngaatho. **12** ũteithio ũyũ mũraruta ti kuuga atĩ no andũ a Ngai mũrahingĩria mabata mao, no nĩtũmaga Ngai acookagĩrio ngaatho na njĩra nyingĩ. **13** Na tondũ wa ũtungata ũcio mwĩonanĩtie naguo ũrĩa mũhaana-rĩ, andũ nĩmarĩgoocaga Ngai nĩ ũndũ wa ũrĩa mwathĩkĩire ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Kristũ ũrĩa muumbũraga atĩ nĩmũwĩtikĩtie-rĩ, na nĩ ũndũ wa ũtaana wanyu wakũgwatanĩra nao o na wakũgwatanĩra na andũ arĩa angĩ othe. **14** Na rĩrĩa mekũmũhoera, ngoro ciao nĩmwĩciiragia, tondũ wa ũrĩa wega wa Ngai ũrĩa inyuĩ mũheetwo ũkĩrĩrĩrie kũingĩha. **15** Ngai arocookerio ngaatho nĩ ũndũ wa kĩheo gĩake kĩrĩa gĩtangiugĩka na ciugo ũrĩa gĩtariĩ!

10 Nĩ Paũlũ nĩndamũthaitha nĩ ũndũ wa ũrĩa Kristũ arĩ mũhooreri na mũcaayanĩri, o nĩ ngoragwo na guoya rĩrĩa ndĩ na inyuĩ, no ngakorwo na ũcamba rĩrĩa itarĩ na inyuĩ!
2 Nĩndamũthaitha mũtikanatũme rĩrĩa ngooka ngaakorwo na ũcamba ta ũrĩa njĩrĩgĩrĩire gũkorwo naguo nĩ ũndũ wa andũ amwe arĩa meciiragia atĩ mũtũũrĩre ũrĩa tũtũũraga

naguo nĩ wa gũkũ thĩ. **3** Nĩgũkorwo o na gũtuĩka tũtũũraga thĩ ĩno, tũtirũaga mbaara ta ũrĩa andũ a thĩ marũaga. **4** Matharaita marĩa tũrũaga namo ti ma thĩ ĩno, no nĩ marĩa marĩ na hinya wa Ngai wa kũmomora cĩgĩtiro cia hinya. **5** Nĩtũmomoraga ngarari, na ũndũ o wothe wa mwĩtũũgĩrio wa ngoro ũrĩa ũngĩgirĩria ũhoru wa kũmenya Ngai, na tũgataha meciiria o mothe nĩguo matuĩke mĩgwate ya gwathĩkagĩra Kristũ. **6** Na nĩtwĩhaarĩrie kũherithia gĩiko o gĩothe kĩa ũremi, rĩria mũgaakorwo mũtuĩkĩte a gwathĩka biũ. **7** Inyuĩ mũrarora maũndũ o igĩrũ. Mũndũ o wothe angĩkorwo arĩ na ma atĩ nĩ wa Kristũ-rĩ, aagĩĩire eciirie o rĩngĩ atĩ o na ithuĩ tũrĩ a Kristũ o ta ũrĩa o nake arĩ wake. **8** No kuoneke ta ndĩreraha mũno nĩ ũndũ wa ũhoti ũrĩa Mwathani aatũheire. No rĩrĩ, ũhoti witũ nĩ wa kũmuongerera hinya na ti wa kũmũhinyĩria. Nĩ ũndũ ũcio ndĩngĩconoka nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo. **9** Ndikwenda kuonwo ta ndĩrenda kũmũmakia na marũa makwa. **10** Nĩgũkorwo andũ amwe moigaga atĩrĩ, “Marũa make marĩ na ũritũ mũingĩ, na marĩ na hinya, no rĩria arĩ hamwe na ithuĩ-rĩ, ti mũndũ ũngĩtĩka, nayo mĩario yake nĩ ya tũhũ.” **11** Andũ ta acio magĩrĩrwo nĩkũmenya atĩ o ũrĩa ũhoru witũ ũkoragwo ũrĩ marũa-inĩ maitũ rĩria tũtarĩ horĩ, ũguo noguo tũkoragwo tũhaana tũgĩka maũndũ rĩria tũrĩ ho. **12** Tũtigeragia kwĩiganania kana kwĩgerekania na amwe arĩa megathagĩria. Rĩria megwĩthima na arĩa mahaana tao, na makegerekania na arĩa matariĩ tao-rĩ, matirĩ ũndũ mooĩ. **13** No ithuĩ-rĩ, tũtingĩraha makĩria ma ũrĩa kwagĩĩire, no tũkwĩraha kũringana na gĩcunjĩ kĩa wĩra ũrĩa Ngai atũheete, o na inyuĩ mũrĩ gĩcunjĩ kĩa wĩra

ũcio witũ. **14** Tũtireraha gũkĩra ũrĩa kwagĩrĩire, ta ũrĩa kũngĩrĩ korwo tũtiokire kũrĩ inyuĩ, nĩgũkorwo nĩ ithuĩ twamũkinyĩire na Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Kristũ. **15** O na tũtiĩrahaga gũkĩra ũrĩa kwagĩrĩire nĩ ũndũ wa wĩra mũrute nĩ andũ angĩ. Ũndũ ũrĩa twĩrĩgĩrĩire nĩ atĩ, o ũrĩa wĩtikio wanyu ũrathĩĩ na mbere gũkũra, nakĩo gĩcunjĩ kĩrĩa tũrĩ nakĩo thĩĩnĩ wanyu nĩgĩkwarama mũno, **16** nĩgeetha tũhote kũhunja Ũhoru-ũrĩa-Mwega ng'ongo iria irĩ mbere ya kwanyu. Nĩgũkorwo tũtikwenda kwĩraha nĩ ũndũ wa wĩra ũrutĩtwo rũgongo rũngĩ nĩ mũndũ ũngĩ. **17** No rĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũkwĩraha, nĩerahage thĩĩnĩ wa Mwathani.” **18** Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa wĩgaathagĩrĩria tiwe wonagwo arĩ mwega, no nĩ ũrĩa Mwathani agathagĩrĩria.

11 Nĩngwĩhoka nĩmũgũkirĩrĩria ũrimũ ũrĩa mũnini ndĩ naguo; ndamũthaiha mũngĩrĩrĩrie. **2** Nĩndĩraigua ũiru nĩ ũndũ wanyu, ũiru uumanĩte na ũngai. Ndamwĩrĩire o mũthuri ũmwe, na nĩwe Kristũ, nĩgeetha ngaamũneana kũrĩ we mũrĩ ta mũirĩtu gathirange. **3** No ndĩ na guoya gũtigatuĩke atĩ meciiria manyu no maturuurio mũtiganĩrie ũgima na ũtheru wa kwĩrutĩra Kristũ, o ta ũrĩa Hawa aaheenekire nĩ nyoka na wara wayo. **4** Inyuĩ nĩmwamũkagĩra ũhoru ũngĩ mũkenete, mũndũ o wothe angĩmũhunjĩria ũhoru wa Jesũ ũngĩ tiga Jesũ ũrĩa twamũhunjĩrie, kana mũngĩamũkĩra roho ũngĩ tiga Roho ũrĩa mwamũkĩrĩre, o na kana mũgetĩkia ũhoru-mwega ũngĩ tiga ũrĩa mwetĩkirie. **5** No ndigwĩciiria atĩ ndĩ mũnini o na hanini kũrĩ “atũmwo acio anene.” **6** No ngorwo itarĩ mũrute ũhoru-inĩ wa kwaria, no ndĩ na ũmenyo. Nĩtũmũmenyithĩtie maũndũ maya wega na

njira ciothe. 7 Hihi ni kwihia ndeehirie ni kwinyihia nigu ndimutuugirie inuini na undu wa kumuhunjiria Uhoru-uria-Mwega wa Ngai hatariri irihi? 8 Nigutunya ndaatunyaga makanitha mangi ngiamukira uteithio kuuma kuri o nigu hote kumutungata. 9 Na hinda iria ndaari na inuini, ndabataro ni kindu-ri, ndiatuikaga murigo hari mundu o na uriku, nigukorwo ariu na aari a ithe witu moka kuuma Makedonia nimaheire indo cia kugana mabataro makwa. Nindigiriririe ndigatuike murigo kuri inuini na njira o yothe, na ninguthi na mbere gwika uguo. 10 Ti-itheru o ta uria uhoru wa ma wa Kristu uri thini wakwa, gutiri mundu o na u thini wa ng'ongo cia Akaia ungingiria ndirahe uguo. 11 Ni ki gatuma njuge uguo? Ni tondu ndimwendete? Ngai noi ati ndimwendete! 12 Na ninguthi na mbere na gwika uria ndireka, nigu njagithie kiene andu aria macaragia mweke wa kuoneka ati nimaiganaine na ithui, thini wa maundu maria merahaga namo. 13 Nigukorwo andu ta acio ni atumwo a maheeni, aruti wira a kuhithithia andu, na metuaga atumwo a Kristu. 14 Naguo undu ucio ti wa kumakania, nigukorwo o na Shaitani o nake nietuaga muraiika wa utheri. 15 Ndukiri undu wa kugegania ndungata ciake cingitua ndungata cia uthingu. Marigirio-ini makaagia na kiria kiringaine na ciko ciao. 16 Ninguga o ringi atiri: Mundu ndakae kuona ta ndi kirimu. No angikorwo nigu mukuona-ri, kinyamukirei o ta uria mungiamukira kirimu, nigu ndirahe o hanini. 17 Uhoru-ini wa mwiraho uyū ndi naguo-ri, ndiraaria ta uria Mwathani angaria, no ndiraaria o ta uria kirimu

kīngīaria. **18** Kuona atī andū aingī nīmareraha ta ūrīa thī īrahaga-rī, o na niī ngwīraha o tao. **19** Tondū inyuī mūkīrī oogī-rī, nīmūkiragīrīria arīa irimū mūkenete! **20** Ti-itherū, nīmūkiragīrīria mūdū o wothe o na angīmūtua ngombo ciake, kana ūrīa ūkūmūhatīrīria, kana ūrīa ūkūrīa indo cianyu, kana ūrīa ūgwītūūgīria mbere yanyu, o na kana ūrīa ūkūmūhūūra hī. **21** Nīngūconoka ngiuga atī ithuī nītwemirwo nī gwīka maūdū ta macio! Ūndū ūrīa mūdū ūngī angīhota kwīraha nī ūndū waguo-rī, ndīkīarie ta ndī kīrimū-rī, o na niī no ngīgerie kwīraha nī ūndū waguo. **22** Andū acio nī Ahibirania? O na niī ndī Mūhibirania. Andū acio nī Aisiraeli? O na niī ndī Mūisiraeli. Andū acio nī njiaro cia Iburahīmu? O na niī ndī wa rūciaro rwa Iburahīmu. **23** Andū acio nī ndungata cia Kristū? (Ngwaria ūguo ta ndī mūgūrūku.) Niī nīndīmakīrite. Nīndutīte wīra na kīyo kūmakīra, na ngaikio njeera mahinda maingī makīria yao, na ngahūūrwo na kīboko makīria, o na mahinda maingī ndanakuhīrīria gūkua. **24** Ayahudi nīmahūūrire na kīboko maita matano, o ihinda iboko mīrongo ītatū na kenda. **25** Nīndahūūrirwo na thanju maita matatū, na riita rīmwe ngīhūūrwo na mahiga nyuguto, na maita matatū ndanathūkīrwo nī marikabu ndī thīinī, na ngīraara o na ngītinda iria-inī ūtukū ūmwe na mūthenya mūgima. **26** Ngoretwo ngīthī ng'endo nyingī. Ngagīkorwo ndī ūgwati-inī wa gūtwarwo nī njūū, na ūgwati-inī wa atunyani, na ūgwati-inī wa gūūkīrīrwo nī andū a rūrīrī rwitū, na ūgwati-inī wa gūūkīrīrwo nī andū-a-Ndūrīrī; na ngoona ūgwati ndī matūūra-inī manene, na ndī thīinī wa būrūri,

na ndĩ iria-inĩ; o na ũgwati wa andũ arĩa maheenanageria atĩ nĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ. **27** Ndaanaruta wĩra mũritũ na wa mĩnoga, na maita maingĩ ngaagaga toro; ndaanakorwo na ng'aragu na nyoota, na maita maingĩ ngaaga kĩndũ gĩa kũrĩa; ndaanakorwo heho-inĩ na ndĩ njaga. **28** Hamwe na macio mothe-rĩ, o mũthenya ngoragwo na mũrigo, ngĩtanga nĩ ũndũ wa makanitha mothe. **29** Nũũ ũngĩkorwo aagĩte hinya, na niĩ njage gũkorwo njũritwo nĩ hinya? Nũũ ũngĩhĩngithio, na niĩ njage gũkorwo ngĩcinwo nĩ marakara? **30** Angĩkorwo no nginya ndĩrahe, ngwĩrahĩra maũndũ marĩa monanageria ũrĩa itarĩ na hinya. **31** Ngai, na nowe Ithe wa Mwathani Jesũ, ũrĩa ũgoocagwo nginya tene-rĩ, nĩoĩ atĩ ndiraheenania. (aiōn g165) **32** Kũu Dameski, barũthi ũrĩa waathanaga arĩ rungu rwa Mũthamaki Areta-rĩ, nĩathanire itũũra inene rĩa andũ a Dameski rĩrangĩrwo nĩgeetha aanyiitithie. **33** No nĩndoimĩrio ndirica, ngĩikũrũkĩrio rũthingo-inĩ ndĩ thĩinĩ wa gĩkabũ, ngĩhonoka kũnyiitwo nĩwe.

12 No nginya thĩĩ na mbere na kwĩraha. O na gũtuĩka gwĩka ũguo gũtirĩ uumithio-rĩ, rĩu nĩngwaria ũhoru wa maũndũ marĩa ndanonio nĩ Mwathani, na marĩa ndanaguũrĩrio nĩwe. **2** Nĩnjũũĩ mũndũ thĩinĩ wa Kristũ, ũrĩa woirwo mĩaka ikũmi na ĩna mĩthiru, agĩtwarwo igũrũ rĩa gatatũ. Kana oirwo arĩ na mwĩrĩ kana atarĩ naguo, niĩ ndiũĩ, Ngai nĩwe ũũĩ. **3** Na nĩnjũũĩ atĩ mũndũ ũcio, kana aarĩ mwĩrĩ-inĩ kana ndaarĩ mwĩrĩ-inĩ-rĩ, niĩ ndiũĩ, no Ngai nĩwe ũũĩ, **4** nĩoirwo agĩtwarwo kũrĩa andũ arĩa metĩkĩtie mathiiaga, akĩigua maũndũ matangĩĩranĩka nĩ mũndũ, na maũndũ marĩa mũndũ atangĩtikĩrio kwaria. **5** Nĩngwĩraha

nĩ ũndũ wa mũndũ ta ũcio, no ndikwĩraha nĩ ũndũ wakwa nĩ mwene, tiga no ndĩĩrahire nĩ ũndũ wa ũrĩa njagĩte hinya. 6 O na ingĩenda kwĩraha-rĩ, ndingĩtuĩka kĩrimũ, nĩ ũndũ ingĩkorwo ngĩaria ũhoru wa ma. No ndigwĩka ũguo, nĩguo gũtikagĩte mũndũ ũgwĩciiria ũhoru wakwa makĩria ma ũrĩa kwagĩĩire nĩ ũndũ wa ũrĩa njikaga kana ũrĩa njugaga. 7 Nĩguo ndikanae gwĩtũũgĩria nĩ ũndũ wa ũguũrio mũnene ũguo-rĩ, nĩndekĩrirwo mũigua thĩĩnĩ wa mwĩrĩ wakwa, ũrĩ mũtũmwo wa Shaitani, nĩguo ũũnyariirage. 8 Nĩndathaithire Mwathani mahinda matatũ anjeherie mũigua ũcio. 9 Nowe akĩnjĩra atĩrĩ, “Wega wakwa nĩũkũiganĩte, nĩgũkorwo hinya wakwa nĩũtuĩkaga mũkinyanĩru harĩa hatarĩ na hinya.” Nĩ ũndũ ũcio nĩngwĩraha o na makĩria ngenete mũno nĩ ũndũ wa kwaga hinya gwakwa, nĩgeetha hinya wa Kristũ ũikarage igũrũ rĩakwa. 10 Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga ngenagĩre kwaga hinya, na irumi, na ũritũ wa mũtũũrĩre, na kũnyariirwo, o na mathĩina nĩ ũndũ wa Kristũ. Nĩgũkorwo hĩndĩ rĩria njagĩte hinya, nĩguo ngoragwo na hinya. 11 Nĩndĩĩtuĩte kĩrimũ, no nĩ inyuĩ mwatũmire njike ũguo. Nĩ inyuĩ mwagĩrĩrwo nĩkũngaathĩrĩria, nĩgũkorwo nĩ ti nĩ mũnini mũno kũrĩ “atũmwo acio anene,” o na gũtuĩka nĩ ndikĩrĩ kĩndũ gĩtarĩ kĩene. 12 Maũndũ marĩa matũmaga mũndũ amenywo atĩ nĩ mũtũmwo-rĩ, nĩmekirwo gatagatĩ-inĩ kanyu na gũkirĩrĩria kũnene: gũkĩringwo ciama, na gũgĩkwo morirũ, na maũndũ ma kuonania hinya. 13 Inyuĩ mwakĩrĩ anini gũkĩra makanitha marĩa mangĩ nakĩ, tiga o gũtuĩka atĩ nĩ ndiigana gũtuĩka mũrigo harĩ inyuĩ? Ndekerai ihĩtia rĩu! 14 Rĩu nĩndĩhaarĩrie

kūmūceerera ihinda rīa gatātū, na ndigūkorwo ndī mūrigo harī inyuī, tondū ti indo cianyu ndirenda, no nī inyuī ndirenda. Tondū-rī, ciana itiaḡīrīrwo nī kūigīra aciari a cio mūthithū, no aciari nīo magīrīrwo nī kūigīra ciana ciao mūthithū. **15** Nī ūndū ūcio no ngene kūhūthīra kīrīa ḡothe ndī nakīo nī ūndū wanyu, o na nī mwene ndīhūthīre. Ingīmwendā makīria-rī, inyuī no mūkīnyende o hanini? **16** No o na ḡutariī o ūguorī, nī ndiatuīkire mūrigo harī inyuī. No njīrwo atī hihi ndaarī mwara, na atī nīndamūheenirīe! **17** Hihi nīndamūhatīrīrie na ūndū wa mūdū o na ūmwe wa arīa ndamūtūmīre? **18** Nīndaringīrīrie Tito oke kūrī inyuī, na ngītūma mūrū wa Ithe witū moke nake. Tito ndaigana kūmūhatīrīria, kana nīamūhatīrīrie? Githī tūtīarutire wīra thīnī wa roho o ro ūmwe, na tūkīrūmīrīra njīra o ro ūmwe? **19** Hihi ihinda rīrī rīothe mūkoretwo mūḡīciiria atī nī ḡwīciirīrīra tūkoretwo tūḡīciirīrīra harī inyuī? Tūkoretwo tūkīaria mbere ya Ngai ta andū marī thīnī wa Kristū; na rīrī, arata akwa nyenda, maūdū marīa mothe twīkaga nī ma ḡūtūma inyuī muongererwo hinya. **20** Nīḡūkorwo nīndīretigīra, atī rīrīa ndīrīūka, ndahota ḡūkora mūtahaana ūrīa ingīenda mūkorwo mūhaana, na inyuī mwahota ḡūkora itahaana ūrīa mūngīenda ngorwo haana. Ngetigīra kwahota ḡūgaakorwo kūrī na ngūī, na ūiru, na marakara, na njatūkano, na njambanio, na njuukū, na mwītīo, o na kwaga kīhaarīro. **21** Ngwītīgīra atī rīrīa ngooka kūu rīngī, Ngai wakwa ahota ḡūkanjonorithia mbere yanyu, na nī njigūe kīeha nī ūndū wa andū aingī arīa meehirīe o mbere, na matīirīrīte waganu wa maūdū

marĩa mooru, na ma ũmaraya, na maũndũ ma ũũra-thoni marĩa matũũrĩte meekaga.

13 Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatũ gũũka kwanyu. Ũhoro o wotho no nginya ũrũgamĩrĩrwo nĩ ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. **2** Nĩndamũkaanirie hĩndĩ ĩrĩa ndaarĩ na inyuĩ riita rĩa keerĩ. O na rĩu nĩngũmũkaania o rĩngĩ, o na itarĩ hamwe na inyuĩ: Rĩrĩa ndĩrĩũka rĩngĩ, andũ arĩa matũũrĩte mehagia kuuma tene, kana mũndũ ũngĩ o wotho, ndirĩ ngacaaĩra, **3** tondũ nĩmũrenda kũmenya kĩhooito kĩa atĩ nĩ Kristũ waragia na kanua gakwa. We ndamwĩkagĩra maũndũ ta atarĩ na hinya, no nĩonanagia atĩ arĩ na hinya gatagatĩ-inĩ kanyu. **4** Nĩgũkorwo nĩ ma nĩambirwo mũtharaba-inĩ atarĩ na hinya, no nĩatũũraga muoyo nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai. O ta ũguo-rĩ, o na ithuĩ tũtirĩ hinya tũrĩ thĩinĩ wake, no nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai nĩtũtũũraga muoyo thĩinĩ wake nĩguo tũmũtungatage. **5** Mwĩgeriei, muone kana inyuĩ ene nĩ mwĩtikĩtie ũhoro wa ma; mwĩtuĩriei inyuĩ ene. Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ Kristũ Jesũ arĩ thĩinĩ wanyu, tiga no mũgĩkorirwo mũgwĩte kĩgeranio kũu? **6** Na nĩngwĩhoka atĩ nĩmũrĩona atĩ ithuĩ tũtigwĩte kĩgeranio. **7** Na rĩu tũkũhooya Ngai atĩ mũtikae gwĩka ũndũ o na ũmwe mũũru. Ti atĩ nĩguo andũ monage atĩ nĩtwĩtikĩrĩtwo nĩwe, na nĩtũtooranĩtie, no nĩgeetha inyuĩ mwĩkage maũndũ marĩa magĩrĩire, o na tũngĩoneka ta tũtatooranĩtie. **8** Nĩgũkorwo tũtingĩhota gwĩka ũndũ ũreganĩte na ũhoro wa ma, tiga o ũrĩa ũrĩ wa ũhoro wa ma wiki. **9** Tũkoragwo na gĩkeno rĩrĩa rĩothe tũtarĩ na hinya, no inyuĩ mũrĩ na hinya; na nĩtũmũhooyagĩra mũtuĩke andũ aagĩrĩru kũna. **10** Gĩtũmi kĩrĩa kĩratũma

nyandike maũndũ maya o na itarĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, nĩgeetha hĩndĩ ĩrĩa ngooka ndikaanahũthĩre ũhoti wakwa ũũru, ũhoti ũrĩa Mwathani aaheire ũrĩ wa kũmũkũria, no ti wa kũmũthũkia. **11** Na rĩu ngĩrĩkia-rĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tigwoi na wega. Thiagai na mĩthĩire ĩrĩa yagĩĩire, thikagĩĩriai ithaithana rĩakwa, gĩagai na meciiria o mamwe, na mũtũũranagie na thayũ. Nake Ngai wa wendo na thayũ nĩarĩkoragwo hamwe na inyuĩ. **12** O mũndũ nĩageithie ũrĩa ũngĩ na ngeithi theru cia kĩmumunyano. **13** Andũ arĩa othe aamũre nĩmamũgeithia. **14** Wega wa Mwathani Jesũ Kristũ, na wendani wa Ngai, na ngwatanĩro ya Roho Mũtheru, ĩroikaraga na inyuĩ inyuothe.

Agalatia

1 Nĩ niĩ mūtũmwo Paũlũ, na rĩrĩ, ndirĩ mūtũmwo ũtũmĩtwo nĩ andũ o na kana ngatũmwo na njĩra ya mũndũ, no ndũmĩtwo nĩ Jesũ Kristũ na Ngai Ithe witũ, ũrĩa wamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ. **2** Niĩ hamwe na ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe arĩa tũrĩ nao, nĩ ithuĩ tũramũtũmĩra marũa maya, Kũrĩ inyuĩ andũ a makanitha ma Galatia: **3** Mũrogĩa na wega na thayũ iria ciuĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, o na kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, **4** ũrĩa werutire nĩ ũndũ wa mehia maitũ nĩguo atũhonokie kuuma kũrĩ mahinda maya tũrĩ, marĩa maiyũrĩtwo nĩ maũndũ mooru, kũringana na wendi wa Ngai Ithe witũ, (aiõn g165) **5** nake arotũũra akumagio nginya tene na tene. Amenĩ. (aiõn g165) **6** Niĩ nĩkũgega ndĩragega nĩ ũndũ wa ũrĩa mũrahiũha gũtigana na ũrĩa wamwĩtire na ũndũ wa wega wa Kristũ, mũkagarũrũkĩra ũhoru mwega wa mũthemba ũngĩ, **7** naguo ti Ũhoru-ũrĩa-Mwega o na atĩa. No nĩ kũrĩ andũ maramũhĩngĩca makĩenda gũthũkia Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Kristũ. **8** No rĩrĩ, o na kũngĩkorwo nĩ ithuĩ o na kana mũraika uumĩte igũrũ, ũngĩmũhunjĩria ũhoru mwega ũngĩ tiga ũrĩa twamũhunjĩirie-rĩ, mũndũ ũcio aronyiitwo nĩ kĩrumi nginya tene! **9** O ta ũrĩa tũmwĩrĩte, o na rĩu nĩ nguuga o rĩngĩ atĩrĩ, mũndũ o wothe angĩmũhunjĩria ũhoru mwega ũngĩ tiga ũrĩa mwetĩkirie-rĩ, aronyiitwo nĩ kĩrumi nginya tene! **10** Atĩrĩrĩ, ngiuga ũguo-rĩ, kaĩ arĩ andũ ndĩrenda kwiyendithia kũrĩ o, kana nĩ kũrĩ Ngai? Kana hihi nĩ andũ ndĩrenda gũkenia? Korwo nĩ andũ ngeragia gũkenia-rĩ, ndingĩkorwo ndĩ ndungata ya Kristũ. **11** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ngwenda mũmenye atĩ

Ūhoru-ūrĩa-Mwega ndamũhunjĩirie ti ūhoru woimanĩte na mũndũ. **12** Ūhoru ūcio ndiaheirwo nĩ mũndũ, o na kana ngĩthomithio nĩ mũndũ; no nĩ kũguũrĩrio ndaguũrĩrio Ūhoru ūcio nĩ Jesũ Kristũ. **13** Nĩgũkorwo nĩmũiguĩte ūhoru wa mĩthĩire yakwa ya tene, ūrĩa ndaatũire njĩkaga ndĩ thĩinĩ wa ndini ya Ayahudi, na ūrĩa ndanyariiraga kanitha wa Ngai na hinya ngĩgeria kũũniina. **14** Nĩ ha ūhoru wa maũndũ makonĩ ndini ya Ayahudi, nĩ ndaathĩite mbere o na gũkĩra Ayahudi aingĩ a riika rĩakwa na ndaarĩ na kĩyo kĩnene gĩa kũrũmia mĩtugo ya maithe maitũ. **15** No rĩrĩ, Ngai ūrĩa wanyamũrĩre kuuma ndaciarwo, na akĩnjĩta nĩ ūndũ wa wega wake-rĩ, nĩ oonire arĩ wega, **16** anguũrĩrie Mũriũ nĩgeetha hunjagĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ūhoru wake; gũtirĩ mũndũ o na ūrĩkũ ndaahoire kĩrĩra, **17** o na ndiambatire Jerusalemu kuonana na arĩa maarĩ atũmwo mbere yakwa, no ndathiire bũrũri wa Arabia na ihenya, na thuutha ūcio ngĩcooka Dameski. **18** Na rĩrĩ, thuutha wa mĩaka itatũ, nĩndambatire Jerusalemu nĩguo tũkamenyane na Petero, na ngĩkara nake matukũ ikũmi na matano. **19** Tũtionanire na atũmwo acio angĩ, tiga o Jakubu, mũrũ wa nyina na Mwathani. **20** Ūhoru ūyũ ndĩramwandĩkĩra, ndĩramwĩra ndĩ mbere ya Ngai atĩ nĩ wa ma na ndiraheenania. **21** Thuutha ūcio nĩndacookire ngĩthĩĩ Suriata na Kilikia. **22** Nĩ mwene ndiamenyekete nĩ makanitha ma Judea marĩa marĩ thĩinĩ wa Kristũ. **23** No kũigua maiguaga atĩrĩ, “Mũndũ ūrĩa ūratũire atũnyariiraga rĩu nĩwe ūrahunjia wĩtikio ūrĩa aageragia kũniina mbere ĩyo.” **24** Nao makĩgooca Ngai nĩ ūndũ wakwa.

2 Mīaka ikūmi na ĩna yathira nīndambatire rīngī Jerusalemu, na ihinda rīrī tūgīthīi hamwe na Baranaba o na tūgīthīi na Tito. **2** Ndathiire tondū Ngai nīanguūrīrie thīi kuo, na nīguo ngataarīrie atūmwo Ūhoru-ūrīa-Mwega ūrīa hunjagīria andū-a-Ndūrīrī. No ndataarīrie o arīa monekaga marī atongoria hatarī andū angī, nīgeetha gūtīgatuīke atī ihenya rīrīa ndateng'eraga, o na kana rīrīa ndateng'erete, rīarī rīa tūhū. **3** No o na Tito, ūrīa warī hamwe na nīi, ndaringīrīrio kūrūa, o na gūtūika aarī Mūyunani. **4** Ūhoru ūyū wa kūrūa wagīre ho tondū nī kwarī na ariū na aarī a Ithe witū a maheeni arīa maatoonyete gatagatī gaitū na hithe marī athigaani nīguo matuīrie ūhoru wa wīyathi ūrīa tūkoragwo naguo tūrī thīinī wa Kristū Jesū, makīenda gūtūtua ngombo. **5** Tūtietīkīrīre ūhoru wao o na hanini, nīgeetha ma ya Ūhoru-ūrīa-Mwega ĩtūūre na inyuī. **6** Nao andū arīa moonekaga taarī o anene-rī, (harī nīi hatiarī na ūtiganu o ūrīa mangīakorirwo marī, nīgūkorwo Ngai ndaroraga mūndū ūrīa ahaana) andū acio gūtīrī ūndū moongereire harī ndūmīrīri yakwa. **7** O na rīrī, o nīmoonire atī nīi nīndehokeirwo wīra wa kūhunja Ūhoru-ūrīa-Mwega kūrī andū-a-Ndūrīrī, o ta ūrīa Petero eehokeirwo wīra wa kūhunjīria Ayahudi. **8** Nīgūkorwo Ngai ūrīa warutaga wīra thīinī wa ūtungata wa Petero arī mūtūmwo kūrī Ayahudi, nowe warutaga wīra ūtungata-inī wakwa ndī mūtūmwo kūrī andū-a-Ndūrīrī. **9** Ningī Jakubu, na Petero, na Johana, arīa moonagwo marī itugī cia gūtīira kanitharī, nīmatwamūkīrīre tūrī hamwe na Baranaba na guoko kwa ūrīo kwa ngwatanīro, rīrīa maamenyire wega wa Ngai

ūrĩa ndaaheetwo. Nīmetīkīrīre atī ithuī tūthīī tūkahunjīrie andū-a-Ndūrīrī, nao mathīī kūrī Ayahudi. **10** Ūndū ūrĩa maatwīrīre twīkage nī atī tūrīrīkanage athīīni na noguo ūndū ūrĩa nī mwene ndaarī na kīyo gĩa gwīka. **11** Na rīrī, hīndī īrĩa Petero ookire Antiokia, nīndamūkararīrie mbere ya andū tondū nīahītītie mūno. **12** Andū amwe moimīte kūrī Jakubu matanakinya-rī, Petero nīārīānagīra na andū-a-Ndūrīrī, no rīrĩa maakinyire, akīmeherera, na akīāmūrania na andū-a-Ndūrīrī tondū nīetigagīra andū arĩa maarī a gīkundi kīa andū arĩa maruaga. **13** O na Ayahudi arĩa angī makīnyīitanīra na Petero ūhinga-inī wake, o nginya o na Baranaba akīhītithio nī ūhinga ūcio wao. **14** Rīrĩa ndonire atī matiekaga kūrīngana na ma ya Ūhoro-ūrĩa-Mwega, ngīra Petero atīrī, andū othe makīguaga, “Angīkorwo wee ūrī Mūyahudi, ūtūūruga na mītugo ya andū-a-Ndūrīrī na ti ta Mūyahudi-rī, ūngīkīhota atīa kūhatīrīria andū-a-Ndūrīrī atī nīguo marūmīrīre mītugo ya Ayahudi? **15** “Ithuī arĩa tūciarītwo tūrī Ayahudi na tūtārī ehia ta andū-a-Ndūrīrī-rī, **16** nītūūī atī mūdū ndatuīkaga mūthingu nī ūndū wa gwathīkīra watho, no atuīkaga mūthingu nī ūndū wa gwītīkia Jesū Kristū. Nī ūndū ūcio o na ithuī twītīkītie Kristū Jesū nīguo tūtūuo athingu nī ūndū wa gwītīkia Kristū, no ti ūndū wa gwathīkīra watho, tondū gūtīrī mūdū ūgaatūuo mūthingu nī ūndū wa gwathīkīra watho. **17** “Angīgīkorwo rīrĩa tūgūcaria gūtūuo athingu nī Kristū kuonanagia atī ithuī ene tūrī ehia-rī, ūguo nī kuuga atī Kristū atungatagīra mehīa? Hī! Kūroaga gūtūika ūguo! **18** Angīkorwo nī ngwaka rīngī kīrīa ndaanangire-rī,

nīkuonania atī niī nīnyunīte watho. **19** Nīgūkorwo na ūndū wa watho nīndakuīrīre watho ūcio nīguo ndūre muoyo ndī wa Ngai. **20** Niī nīndikītie kwambanīrio hamwe na Kristū, na rīu ti niī ndūūraga muoyo, no Kristū nīwe ūtūūraga muoyo thīinī wakwa. Muoyo ūrīa ndūūraga mwīrī-inī ūyū ndūūraga na ūndū wa gwītīkia Mūrū wa Ngai, ūrīa wanyendire na akīruta nī ūndū wakwa. **21** Ndingītīkīra gūtua wega wa Ngai kīndū gīa tūhū, tondū kūngītūika atī ūthingu wonekaga nī ūndū wa watho-rī, Kristū aakuire tūhū!”

3 Atīrīrī inyuī Agalatia aya akīgu! Mūrogetwo nūū? O inyuī muonirio wega Jesū Kristū arī mwambe mūtī igūrū. **2** No nyende kūmenya ūndū ūmwe tu kuuma kūrī inyuī: Mwaheirwo Roho nī ūndū wa gwathīkīra watho, kana nī ūndū wa gwītīkia ūhorō ūrīa mwaiguire? **3** Kaī mūrī akīgu atīa? Mwambīrīrie na Roho wa Ngai, na rīu mūrenda kūrīkīrīria na hinya wa mwīrī? **4** Anga mwathīnirio na maūdū maingī ūguo o tūhū, angīkorwo ūhorō ūcio wothe warī wa tūhū? **5** Wee Ngai amūheaga Roho wake na akaringaga cīama gatagatī kanyu nī ūndū wanyu gwathīkīra watho, kana nī ūndū wa gwītīkia ūhorō ūrīa mwaiguire? **6** Ta rīrikanai ūhorō wa Iburahīmu, Maandīko moigīte atīrī: “Etīkirie Ngai, nake Ngai akīmūtua mūthingu.” **7** Nī ūndū ūcio kīmenyei atī andū arīa metīkītie nīo cīana cīa Iburahīmu. **8** Na tondū Maandīko marīa matheru nīmooigīte o mbere atī Ngai nīagatua andū-a-Ndūrīrī athingu na ūndū wa gwītīkia-rī, na Maandīko macio nīmahunjīrie Iburahīmu Ūhorō-ūrīa-Mwega o kabere, makiuga atīrī: “Ndūrīrī

ciothe nĩikaarathimwo nĩ ũndũ waku.” **9** Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa metĩkĩtie nĩmarathimanagĩrio hamwe na Iburahĩmu, mũndũ ũcio warĩ mwĩtikia. **10** Andũ arĩa othe mehokaga ũhoru wa gwathĩkĩra watho-rĩ, marĩ na kĩrumi, nĩgũkorwo Maandĩko moigaga atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ o wothe ũtahingagia maũndũ marĩa mothe mandikĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Watho.” **11** Nĩtũũĩ wega atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩtuuo mũthingu mbere ya Ngai nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra watho, tondũ Maandĩko moigĩte atĩrĩ: “Mũndũ ũrĩa mũthingu agaaturũ muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtikia.” **12** No watho-rĩ, nduumanĩte na ũhoru wa gwĩtikia; handũ ha ũguo Maandĩko moigaga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa wathĩkagĩra maũndũ ma watho agaaturũ muoyo nĩ mo.” **13** Nake Kristũ nĩatũkũũrĩre agĩtũrũta kĩrumi-inĩ kĩa watho na ũndũ wake mwene gũtuĩka kĩrumi ithenya riitũ, nĩgũkorwo nĩ kwandikĩtwo atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ o wothe wambĩtwo mũtĩ-igũrũ.” **14** Aatũkũũrĩre nĩguo kĩrathimo kĩrĩa Iburahĩmu aarathimĩtwo nakĩo gĩkinyĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ na ũndũ wa Kristũ Jesũ, nĩguo atĩ na ũndũ wa gwĩtikia twamũkĩre Roho ũrĩa weranĩrwo. **15** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, rekei ndĩmuonie na ngerekano yumanĩte na maũndũ marĩa mũũĩ. O ta ũrĩa gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kweheria ũndũ kana kuongerera ũndũ harĩ kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩthondeketwo nĩ mũndũ-rĩ, no taguo ũhoru ũyũ ũtarĩ. **16** Maũndũ marĩa meranĩrwo, meerĩrwo Iburahĩmu na mbeũ yake. Maandĩko matiugĩte “mbeũ ciake”, taarĩ ũhoru wa andũ aingĩ, no moigĩte “na mbeũ yake”, ũguo nĩ kuuga mũndũ ũmwe, na nĩwe Kristũ. **17** ũrĩa ndĩrenda kuuga nĩ atĩrĩ: Watho, ũcio

wokire thuutha wa mĩaka 430, ndũngĩeheria kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩekĩrĩtwo ho nĩ Ngai mbere ĩyo, na ndũngĩtũma kĩĩranĩro kũu gĩtuĩke gĩa tũhũ. **18** Nĩ ũndũ-rĩ, angĩkorwo igai rĩngĩoneka nĩ ũndũ wa watho-rĩ, rĩtikiumanĩte na kĩĩranĩro; no Ngai, nĩ ũndũ wa wega wake, nĩaheire Iburahĩmu igai na ũndũ wa kĩĩranĩro. **19** Watho-rĩ, wakĩrĩ wa bata ũrĩkũ? Wongereirwo kũrĩ kĩĩranĩro nĩguo wonanagie mahĩtia o nginya rĩrĩa mbeũ ĩrĩa kĩrĩkanĩro kĩeranĩire ĩgooka. Watho ũcio wathanirwo nĩ araika ũkĩnengererio andũ na guoko kwa mũiguithania. **20** No rĩrĩ, mũiguithania ndakoragwo arũgamĩrĩire o mwena ũmwe; no Ngai nĩ ũmwe. **21** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, kaĩ watho ũreganĩte na ciĩranĩro cia Ngai? Aca ti ũguo! Tondũ korwo kwarĩ na watho waheanirwo nĩguo andũ magĩe na muoyo-rĩ, ti-itherũ o naguo ũthingu nĩ ũngĩakĩrehirwo nĩ watho. **22** No Maandĩko moigaga atĩ andũ a thĩ nĩ mohetwo nĩ mehia, nĩgeetha kĩĩranĩro kĩrĩa kĩheanagwo nĩ ũndũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ kĩheagwo o arĩa metikĩtie. **23** ũhoro wa gwĩtikia ũtanooka-rĩ, twarĩ ohe nĩ watho, tũkahingĩrĩrio o nginya wĩtikio ũkaaguũranĩrio. **24** Nĩ ũndũ ũcio watho nĩguo waheirwo ũhoti wa gũtũtwara kũrĩ Kristũ, nĩguo tũtuuo athingu na ũndũ wa gwĩtikia. **25** Na rĩrĩ, kuona atĩ rĩu ũhoro wa gwĩtikia nĩmũkinyu, tũtingĩcooka kũrũgamĩrĩrwo nĩ watho. **26** Inyuothe mũrĩ ciana cia Ngai nĩ ũndũ wa gwĩtikia Kristũ Jesũ, **27** nĩgũkorwo inyuothe arĩa mwabatithirio thĩinĩ wa Kristũ nĩmwĩhumbĩte Kristũ. **28** Nĩ ũndũ ũcio gũtingĩcooka gũthuuranio Mũyahudi kana Mũyunani, na gũtirĩ ngombo kana mũndũ ũtarĩ ngombo, na gũtirĩ mũndũ mũrũme

kana mündū-wa-nja, nīgūkorwo inyuothe mūrī ūmwe ki thīnī wa Kristū Jesū. 29 Angīkorwo mūrī a Kristūrī, mūkīrī a mbeū ya Iburahīmu, na mūrī agai a kūgaya kūringana na kīranīro kīu kīranīirwo.

4 Ūrīa ndīroiga nī atīrī, ihinda rīothe rīrīa mūgai arī o mwana-rī, ndarī ūtiganu na ngombo, o na atuīka nīwe mwene indo icio ciothe. 2 Nī gwathwo athagwo nī amūrori hamwe na aramati a indo ciake, nginya ihinda rīrīa ithe atuīte rīgaakinya. 3 Ūguo noguo o na ithuī, hīndī īrīa twarī ciana, twatūire ūkombo-inī wa maündū marīa ma ndūire ma thī īno. 4 No hīndī īrīa ihinda rīrīa rīagīrīru kūna rīakinyire, Ngai nīatūmire Mūriū, nake agīciarwo nī mündū-wa-nja, na agīciarwo arī wa gwathagwo nī watho, 5 nīguo akūūre andū arīa matūire mathagwo nī watho, nīgeetha tūgīe na kīhooito gīa gūtuīka ciana ciake, 6 Tondū inyuī mūrī ciana ciake-rī, Ngai nīatūmire Roho wa Mūriū ngoro-inī ciitū, o we Roho ūrīa wītanaga ūkiugaga atīrī, “Abba, Baba.” 7 Nī ūndū ūcio, we ndūrī ngombo rīngī, no ūrī mwana wake; na tondū rīu ūrī mwana wake, Ngai nīagūtuīte mūgai wa indo ciake. 8 Tene rīrīa mūtooī Ngai-rī, mwarī ngombo cia ciūmbe iria itarī ngai. 9 No rīrī, tondū rīu nīmūmenyete Ngai, kana njuge nīmūrīkītie kūmenywo nī Ngai-rī, mūrakīenda gūcookerera maündū macio maagīte hinya na matarī kīene nīkī? Kaī mūrenda gūcooka ūkombo-inī wamo o rīngī? 10 Nīmūrūmītie ūhoru wa mīthenya mīamūre, na mīeri mīamūre, na imera, o na mīaka! 11 Ndī na kīeha mūno tondū gūkuoneka atī wīra ūrīa wothe ndanenogia naguo nī ūndū wanyu nī wa tūhū! 12 Ndamūthaitha,

inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tuĩkai ta niĩ, nĩgũkorwo niĩ nduĩkite ta inyuĩ. Mũtirĩ mwanjĩka ũũru. **13** O ta ũrĩa mũũĩ, ndamũhunjĩirie Ũhoru-ũrĩa-Mwega ihinda rĩa mbere tondũ ndaarĩ mũrũaru. **14** O na gũtuĩka ndwari yakwa yarĩ magerio kũrĩ inyuĩ, mũtianyalarire kana mũkĩmena, no mwanyitire ũgeni ta ndaarĩ mũraika wa Ngai, o na ta ndaarĩ Jesũ Kristũ we mwene. **15** Kaĩ ũndũ ũcio watũmaga mũkene ũthiĩte kũ? Niĩ ndĩ mũira atĩ, korwo nĩmũngĩahotire, nĩmũngĩakũũrĩre maitho manyu mũũhe. **16** Kaĩ rĩu nduĩkite thũ yanyu nĩ ũndũ wa kũmũhe ũhoru ũrĩa wa ma? **17** Andũ acio me na kĩyo magĩcaria ũrĩa mũngĩtuĩka a thiritũ yao, no ti ũndũ wa gĩtũmi kĩega. Ũrĩa mendaga nĩ kũmũtigithania na ithuĩ mũtuĩke ao, nĩgeetha mũgĩe na kĩyo gĩa kũmarũmĩrĩra. **18** Nĩ wega kũgĩa na kĩyo, angĩkorwo muoroto nĩ mwega, na mwĩkage ũguo hĩndĩ ciothe to hĩndĩ irĩa ndĩ hamwe na inyuĩ. **19** Ciana ciakwa nyendete mũno, o inyuĩ arĩa njiguagĩra ruo ta rwa mũtumia akĩheo mwana, nginya hĩndĩ irĩa Kristũ agaakorwo eyũmbĩte thĩinĩ wanyu, **20** naarĩ korwo ndakorwo hamwe na inyuĩ ta rĩu, nĩguo ngarũrĩre mwarĩrie wakwa tondũ nĩndigĩtwo nĩ ũhoru wanyu! **21** Ta njĩirai, inyuĩ arĩa mũrenda gũkorwo mũgĩathwo nĩ watho-rĩ, kaĩ mũtooĩ ũrĩa watho uugaga? **22** Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩ, Iburahĩmu aarĩ na ariũ eerĩ, ũmwe aaciarĩtwo nĩ mũtumia ũrĩa warĩ ngombo, nake ũcio ũngĩ agaciarwo nĩ mũtumia ũrĩa ũtaarĩ ngombo. **23** Mũriũ wake wa mũtumia ũrĩa warĩ ngombo aaciarĩtwo na njĩra ya ũndũire; no mũriũ ũrĩa waciarĩtwo nĩ mũtumia ũcio ũtaarĩ ngombo aaciarĩtwo na ũndũ wa kũhingia kĩiranĩro.

24 Namo maündũ macio nĩ ma ngerekano, nĩ ũndũ atumia acio marũgamĩrĩire irĩkanĩro igĩrĩ. Kĩrĩkanĩro kĩmwe nĩ gĩa Kĩrĩma gĩa Sinai nakĩo gĩciaraga ciana cia ũkombo; Nakĩo kĩgerekanĩtio na Hagari. 25 Na rĩrĩ, Hagari arũgamĩrĩire Kĩrĩma gĩa Sinai kĩrĩa kĩrĩ kũu bũrũri wa Arabia, nake nĩwe ũgerekanĩtio na itũũra rĩa Jerusalemu ũrĩa rĩhaana ũmũthĩ, tondũ nĩatũire ũkombo-inĩ hamwe na ciana ciake. 26 No Jerusalemu, itũũra rĩrĩa rĩa kũũrĩa igũrũ, rĩtirĩ ũkombo-inĩ, na nĩrĩo nyina witũ, 27 nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Kena wee mũndũ-wa-nja thata, wee ũtaciara ciana, tumũra kanua na wanĩrĩre, wee ũtarĩ waigua ruo rwa kũgĩa mwana; tondũ ciana cia mũndũ-wa-nja ũrĩa ũtiganiĩrio nĩ nyingĩ gũkĩra cia ũrĩa ũrĩ na mũthuari.” 28 Na rĩrĩ, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũrĩ ciana cia kĩranĩro, o ta ũrĩa Isaaka aarĩ. 29 Hĩndĩ ĩyo, mũriũ ũrĩa waciariĩtwo na njĩra ya ndũire-rĩ, nĩanyariiraga mũriũ ũcio waciariĩtwo na ũndũ wa hinya wa Roho. Ũguo noguo kũhaana o na rĩu. 30 No rĩrĩ, Maandĩko moigĩte atĩa? Moigĩte atĩrĩ, “Ingata ngombo ĩyo ya mũndũ-wa-nja na mũriũ wake, tondũ mũriũ ũcio wa mũtumia ngombo ndarĩ hĩndĩ akagayana igai hamwe na mũriũ wa mũtumia ũcio ũtarĩ ngombo.” 31 Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ithuĩ tũtirĩ ciana cia mũtumia ũcio ngombo, no tũrĩ ciana cia mũtumia ũcio ũtarĩ ngombo.

5 Kristũ nĩgũtuohora aatuohorire nĩguo tũgĩe na wĩyathi. Nĩ ũndũ ũcio, mwĩhaandei wega na mũtigitĩkĩre kuohwo icooki rĩa ũkombo rĩngĩ. 2 Ta thikĩrĩriai ciugo ciakwa! Nĩ Paũlũ ngũmwĩra atĩrĩ, mũngĩtikĩra kũrua-rĩ, Kristũ ndangĩgĩa bata na inyuĩ o na hanini. 3 Ningĩ nĩngũmwĩra

o rīngī atī mūdū o wothe ūngīkīra kūrūa, ūcio amenye atī nīagīrīrwo nī gwathīkīra watho ūrī wothe. **4** Inyuī arīa mūrageria gūtuīka athingu nī ūndū wa watho-rī, nīmūtīgithanītio na Kristū; inyuī nīmūgwīte mūgatigana na wega wa Ngai. **5** No ithuī-rī, tūkoragwo twīhokete atī nītūgatuuo athingu. Ūndū ūcio nīguo tūkoragwo twīrīgīrīre tūrī na wītīkio, tūhotithītio nī Roho. **6** Nīgūkorwo thīinī wa Kristū Jesū, kūrūa kana kwaga kūrūa gūtīrī bata. Ūndū ūrīa ūrī bata nī wītīkio ūrīa ūrutaga wīra na njīra ya wendani. **7** Nīmūrateng’agīra ihenya rīega. Nūū wamūgiririe mūgītiga gūcooka gwathīkīra ūhorō-ūrīa-wa-ma? **8** Kūringīrīrio kwa mūthemba ūcio gūtiumīte kūrī ūrīa wamwītire. **9** “Ndawa nini tu ya kūimbia mīgate nītūmaga mūtu ūrīa mūkande nayo wothe ūimbe.” **10** Nīndīhokete thīinī wa Mwathani atī inyuī mūtīkūgarūrūka mūgīe na meciiria mangī. Ūrīa ūramūtururia nīwe ūkaaherithio o na angīkorwo arī ū. **11** Ariū na aarī a Ithe witū, angīkorwo no ndīrahunjia ūhorō wa kūrūa-rī, ndīrakīnyariirwo nīkī? Angīkorwo ūguo nīguo-rī, ūndū ūrīa ūtūmaga andū mahīngwo, na nīguo ūhorō wa mūtharaba-rī, nīmweherie. **12** No nyende andū acio mamūthīnāgia mathīī na mbere o nginya mehakūre. **13** Inyuī ariū na aarī a Ithe witū, mwetirwo nīguo mūgīe na wīyathi. No rīrī, mūtīkahūthīre wīyathi wanyu kūrūmagīrīra merirīria ma mwīrī, no handū ha ūguo-rī, tungatanagīrai inyuī-ene mūrī na wendani. **14** Tondū-rī, ūhorō wothe wa watho ūhingagio nī rīathani rīrīrī rīmwe: “Enda mūdū ūrīa ūngī o ta ūrīa wīendete wee mwene.” **15** No rīrī, mūngīrūmana mūkīrīānaga-rī,

mwĩmenyererei mūtikaniinane inyuĩ ene. **16** Nĩ ũndũ ũcio nguuga atĩrĩ, thiiagai mūtongoretio nĩ Roho, na mūtirĩhingagia merirĩria ma mwĩrĩ. **17** Nĩgũkorwo mwĩrĩ nĩwĩriragĩria maũndũ marĩa matangĩendwo nĩ Roho, nake Roho nĩareganaga na maũndũ marĩa meriragĩrio nĩ mwĩrĩ. Nĩ ũndũ ũcio Roho na mwĩrĩ itũũraga irũaga, na nĩkĩo mūtahotaga gwĩka ũrĩa mwendaga gwĩka. **18** No rĩrĩ, mũngĩtongorio nĩ Roho, inyuĩ mũtingĩkorwo mũgĩathwo nĩ watho. **19** Na rĩrĩ, maũndũ marĩa mekagwo nĩ mwĩrĩ nĩmoĩo, namo nĩ: ũmaraya, na meciiria mooru, na ũmaramari, **20** na kũhooya mĩhianano, na kũrogana, na ũthũ, na kũũgitana, na ũiru, na mang'ũrĩ, na kwĩyenda, na nyamũkano, na ngarari, **21** gũcumĩkĩra na kũrĩĩo nĩ njoohi, na maruga marĩa mainagwo nyĩmbo iria itaagĩrĩire, o na maũndũ mangĩ ta macio. Nĩndamũkaanirie, o ta ũrĩa ndamũkaanirie hĩndĩ ya mbere, atĩ andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio matikagaya ũthamaki wa Ngai. **22** No rĩrĩ, maciaro ma Roho nĩ wendani, na gĩkeno, na thayũ, na gũkirĩrĩria, na kũiguanĩra tha, na gũtugana, na kwĩhokeka, **23** na ũhooreri, na kwĩgirĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ. Macio-rĩ, gũtirĩ watho wa kũgiria mekagwo. **24** Nao andũ arĩa marĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ nĩmambithĩtie mĩĩrĩ yao mūtĩ-igũrũ hamwe na thuti ciayo na merirĩria mayo. **25** Angĩkorwo tũtũire muoyo nĩ ũndũ wa Roho-rĩ, kĩrekei tũtongoragio nĩ Roho. **26** Rekei tũtuge gwĩtĩia, na kũũgitana, o na kũiguanagĩra ũiru.

6 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũndũ angĩkorwo ahĩtĩtie-rĩ, inyuĩ arĩa mũrĩ na roho mũcookagĩrĩriei mũhooreire. No mwĩmenyererei, o na inyuĩ mūtikae kũgerio. **2**

Teithanagai mündũ na ũrĩa ũngĩ maündũ marĩa mamũritũhagĩra, na mweka ũguo-rĩ, nĩmũrĩhingagia watho wa Kristũ. **3** Mündũ angĩciiria atĩ we nĩ wa bata hĩndĩ ĩrĩa atarĩ kĩene-rĩ, nĩ kwĩheenia areheenia. **4** O mündũ nĩarorage wĩra wake mwene. Hĩndĩ ĩyo no ahote kwĩraha, atekwĩiganania na mündũ ũngĩ, **5** nĩgũkorwo o mündũ no nginya akuue mũrigo wake. **6** Mündũ o wothe ũrĩa ũrutagwo ũhoru wa Ngai nĩagayanage indo ciothe iria njega na mũmũruti. **7** Mũtikanaheenio: Ngai ndangĩnyũrũrio. Kĩrĩa mündũ ahaandaga no kĩo agethaga. **8** Mündũ ũrĩa ũhaandaga maündũ ma gũkenia merĩrĩa ma mwĩrĩ-rĩ, ũcio akagetha kwanangĩka kũrĩa kuumanaga na maündũ macio. No ũrĩa ũhaandaga maündũ ma gũkenia Roho-rĩ, ũcio akagetha muoyo wa tene na tene ũrĩa uumanaga na Roho. **(aiōnios g166)** **9** Ningĩ tũtikanogio nĩ gwĩka wega, nĩgũkorwo ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩru rĩakinya nĩtũkagetha magetha twaga gũkua ngoro. **10** Na nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa rĩothe twagĩa na ihinda rĩagĩrĩru, nĩtwĩkage andũ othe maündũ mega, na makĩria twĩkage wega andũ arĩa marĩ a nyũmba ya arĩa metĩkĩtie. **11** Onei ũrĩa ndĩramwandĩkĩra marũa maya na ndemwa nene na guoko gwakwa mwene! **12** Andũ acio mendaga kwĩonania atĩ nĩagĩrĩru makĩonwo-rĩ, nĩo maramũringĩrĩria atĩ mũrue. Mekaga ũguo no geetha matikanyariirwo nĩ ũndũ wa mũtharaba wa Kristũ. **13** O na acio maruaga matiathĩkagĩra watho, no nĩmendaga inyuĩ mũrue nĩguo metĩage nĩ ũndũ wa mĩĩrĩ yanyu. **14** No nĩ-rĩ, ndĩroaga gwĩtĩa, tĩa o ndĩtĩire nĩ ũndũ wa mũtharaba wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, na nĩ ũndũ

waguo-rĩ, maũndũ ma thĩ nĩmambĩtwo mũtĩ-igũrũ nĩguo mehere harĩ nĩ, na nĩ ngaambwo harĩ maũndũ ma thĩ nĩguo njehere harĩ mo. **15** Kũrua kana kwaga kũrua gũtirĩ bata; kĩrĩa kĩrĩ bata nĩ mũndũ agarũrũke atũike kũmbe kĩerũ. **16** Thayũ na kũiguĩrwo tha kũrogĩa na andũ arĩa marũmagĩrĩra wathani ũyũ, o hamwe na andũ a Isiraeli arĩa a Ngai. **17** Ngĩrĩkĩrĩria nguuga atĩrĩ, gũtikagĩe mũndũ o na ũrĩkũ ũkũndehere thĩina, nĩgũkorwo nĩnjoretwo njoro cia Jesũ mwĩrĩ-inĩ wakwa. **18** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na maroho manyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ. Ameni.

Aefeso

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, mūtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa kwenda kwa Ngai, Ndĩrandĩkĩra andũ arĩa aamũre kũu Efeso, arĩa ehokeku thĩinĩ wa Kristũ Jesũ: **2** Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ, irogĩa na inyuĩ. **3** Atĩrĩrĩ, Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogocwo, o we ũtũrathimĩte na irathimo ciothe cia kĩiroho thĩinĩ wa Kristũ, iria ciumaga kũu igũrũ. **4** Nĩgũkorwo o na thĩ ĩtanombwo, Ngai nĩatũthuurire nĩguo tũtuĩke ake thĩinĩ wa Kristũ, nĩguo tũtuĩke atheru na twage ũcuuke maitho-inĩ make. Nĩ ũndũ wa wendo wake-rĩ, **5** Ngai nĩatuĩte o mbere atĩ nĩtũgaatuĩka ciana ciake nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ, kũringana na ũrĩa eendete na ũrĩa oonire arĩ wega, **6** nĩguo wega wake ũrĩa ũrĩ riiri ũkumagio, wega ũcio atũheete o ũguo tũhũ thĩinĩ wa Mũriũ wake ũrĩa endete mũno. **7** Na twakũũrirwo na ũndũ wa thakame ya Kristũ, na tũkĩrekerwo mehia maitũ, kũringana na ũrĩa wega wa Ngai ũingĩhĩte, **8** wega ũcio aatũingĩhĩirie arĩ na ũũgĩ na ũmenyo wothe. **9** Nake agĩtũmenyithia hito ya wendi wake, kũringana na ũrĩa oonire arĩ wega, o ũrĩa aatanyĩte gwĩka thĩinĩ wa Kristũ, **10** nĩguo ũkaahingio rĩrĩa mahinda marĩa magĩrĩire magaakinya, nĩguo acookanĩrĩrie indo ciothe iria irĩ igũrũ na iria irĩ gũkũ thĩ harĩ mūtongoria ũmwe, na nĩwe Kristũ. **11** Ningĩ nĩ thĩinĩ wa Kristũ o na ithuĩ twamũkĩrire igai kuuma kũrĩ Ngai, kũringana na ũrĩa aatuĩte o mbere, o we wĩkaga maũndũ mothe kũringana na muoroto wa wendi wake, **12** nĩguo o na ithuĩ arĩa twarĩ a mbere kwĩhoka Kristũ, tũtuĩke a kũgoocithia riiri wa Ngai. **13** Inyuĩ o

na inyuĩ nĩmwataranĩirio na Kristũ mwarĩkia kũigua ũhoru-ũrĩa-wa-ma, naguo nĩguo Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa ũhonokio wanyu. Mwarĩkia gwĩtikia, nĩmwekĩrirwo rũũri thĩinĩ wake, na ũndũ wa kũheo Roho Mũtheru ũrĩa mwerĩirwo, **14** Nake Roho nĩwe mũrũgamĩrĩri wa kuonania atĩ nĩtũkagaĩrwo igai riitũ nginya rĩrĩa andũ arĩa marĩ a Ngai magaatũika a gũkũũrwo, nĩgeetha riiri wake ũgoocagwo. **15** Na nĩ ũndũ ũcio, kuuma rĩrĩa ndaiguire ũhoru wa wĩtikio wanyu thĩinĩ wa Mwathani Jesũ, o na wendani wanyu ũrĩa mwendaga arĩa othe aamũre nagu-rĩ, **16** ndirĩ ndatigithĩria gũcookeria Ngai ngaatho nĩ ũndũ wanyu, ngĩmũririkanaga mahooya-inĩ makwa. **17** Hooyaga atĩ Ngai wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we ithe witũ mwene riiri, amũhe Roho, ũrĩa ũkamũhe ũũgĩ na ũguũrio nĩguo mũmenye Ngai wega. **18** Ningĩ nĩhooyaga atĩ maitho manyu ma ngoro mathererwo nĩ ũtheri, nĩguo mũmenye ũhoru wa kĩirĩgĩrĩro kĩrĩa amwĩtĩire, na mũmenye ũtonga wa igai rĩake rĩrĩ na riiri, rĩrĩa akaagaĩra andũ ake aamũre, **19** o na ũhoti wake mũnene ũtangĩgereka nĩ ũndũ witũ, ithuĩ arĩa twĩtikĩtie. Ũhoti ũcio no ta hinya wake mũnene ũkĩruta wĩra, **20** ũrĩa eekĩrire thĩinĩ wa Kristũ rĩrĩa aamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ, na akĩmũiga guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo kũu igũrũ, **21** na agatũũgĩrio mũno igũrũ rĩa wathani o wothe na ũhoti wothe, na hinya na ũthamaki wothe, na marĩitwa mothe ma ũnene marĩa mangĩheanwo, na to mahinda maya moiki, no nĩ o na mahinda marĩa magooka. **(aiōn g165)** **22** Nake Ngai akĩiga maũndũ mothe rungu rwa magũrũ make, na akĩmũtua mwathi wa gwathaga maũndũ mothe

nĩ ũndũ wa kanitha. **23** Kanitha nĩguo mwĩrĩ wake, na noguo ũiyũru wake, o we ũiyũrite maũndũ mothe o na kũndũ guothe.

2 O na inyuĩ-rĩ, mwarĩ akuũ nĩ ũndũ wa ũremi wanyu na mehia manyu, **2** marĩa mwatũũraga thĩinĩ wamo rĩrĩa mwarũmagĩrĩra mĩthiire ya thĩ ĩno na mĩthiire ya mwathi wa ũthamaki wa rĩera-inĩ, o roho ũrĩa ũraruta wĩra rĩu thĩinĩ wa arĩa mataathĩkagĩra Ngai. **(aiõn g165)** **3** O na ithuĩ ithuothe-rĩ, kũrĩ hĩndĩ twatũũranagia nao, twaathagwo nĩ thuti cia mĩrĩ iitũ, na tũkarũmagĩrĩra merirĩria na maũndũ marĩa meciiragio nĩ ngoro. O ta acio angĩ-rĩ, ha ũhoro wa kĩmerera-rĩ, twatũũire tũrĩ a kũrakarĩwo. **4** No tondũ wa wendo wake mũnene harĩ ithuĩ, Ngai, o we ũiyũritwo nĩ tha nyingĩ, **5** nĩatũmire tũgĩe na muoyo hamwe na Kristũ o rĩrĩa twarĩ akuũ nĩ ũndũ wa mehia maitũ tondũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio. **6** Nake Ngai agĩtũriũkanĩria hamwe na Kristũ na agĩtũikaria thĩ hamwe nake kũu igũrũ tũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. **7** Eekire ũguo nĩgeetha matukũ marĩa magooka onanie kũrĩ ithuĩ wega wake mũingĩ ũrĩa ũtangĩgereka kũrĩ ithuĩ, nĩ ũrĩa atũire atũtugaga thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. **(aiõn g165)** **8** Nĩ ũndũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia, naguo ũndũ ũcio nduoimanire na inyuĩ ene, no nĩ kĩheo kĩa Ngai, **9** na ti ũndũ wa mawĩra marĩa mwanaruta, nĩgeetha gũtikagĩe na mũndũ o na ũmwe ũkwĩgocca. **10** Nĩgũkorwo ithuĩ tũrĩ wĩra wa moko ma Ngai, tũmbĩitwo thĩinĩ wa Kristũ Jesũ nĩguo twĩkage ciiko njega iria irutaga wĩra mwega, ũrĩa Ngai aahaarĩirie o mbere nĩ ũndũ witũ nĩguo tũtũũre tũciĩkaga. **11** Hakĩrĩ

ũguo-rĩ, ririkanai atĩ tene inyuĩ arĩa mũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ na ũndũ wa gũciarwo, o inyuĩ mwĩtagwo “andũ arĩa mataruaga” nĩ arĩa meĩtaga “andũ arĩa maruaga” (kũrua kũu no ũndũ wĩkĩtwo mwĩrĩ na moko ma andũ), **12** ririkanai atĩ hĩndĩ ĩyo mwatũũrĩte mwamũranĩtio na Kristũ, mwarĩ ageni na mũtiarĩ a gĩkundi kĩa andũ a Isiraeli na ha ũhoru wa irĩkanĩro iria Ngai eeranĩire, inyuĩ mũtiarĩ a ho. Mwatũũrĩte gũkũ thĩ mũtarĩ na kĩrĩgĩrĩro na mũtarĩ na Ngai. **13** No rĩu, thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, inyuĩ arĩa hĩndĩ ĩmwe mwarĩ kũraya, rĩu nĩmũreharehetwo hakuhĩ nĩ ũndũ wa thakame ya Kristũ. **14** Nĩgũkorwo we mwene nĩwe thayũ witũ, o we watũmire ithuĩ twarĩ eerĩ tũtuĩke ũmwe, na agĩtharia rũirigo rwa rũmena rũrĩa rwatũgayanĩtie, **15** nĩ ũndũ nĩaniinire watho hamwe na maathani maguo, o na irĩra ciaguo, na ũndũ wa kũruta mwĩrĩ wake. Agĩgĩka ũguo nĩgeetha ombe thĩinĩ wake mwene mũndũ ũmwe mwerũ kuuma harĩ acio eerĩ, naguo ũndũ ũcio ũtũme kũgĩe thayũ, **16** na nĩgeetha thĩinĩ wa mwĩrĩ ũcio ũmwe, amaguithanie na Ngai na ũndũ wa mũtharaba, ũrĩa aahũthĩrĩre kũniina rũmena rwao. **17** Kristũ ookire akĩmũhunjĩria thayũ inyuĩ arĩa mwarĩ kũraya, o na thayũ kũrĩ arĩa maarĩ hakuhĩ. **18** Na thĩinĩ wake ithuĩ a iruka icio cierĩ nĩtũkinyaga kũrĩ Ithe witũ na ũndũ wa Roho o ro ũmwe. **19** Nĩ ũndũ wa ũguo, rĩu inyuĩ mũtirĩ ageni na agendi rĩngĩ, no nĩmũtuĩkĩte ene bũrũri hamwe na andũ a Ngai, na mũgatuĩka andũ a nyũmba ya Ngai, **20** mũgagĩakwo igũrũ rĩa mũthingi wa atũmwo na anabii, nake Kristũ Jesũ we mwene agakorwo nĩwe ihiga rĩrĩa inene rĩa koine. **21** Thĩinĩ wake mwako wothe

nĩũnyiitanĩte, na ũgakĩneneha o nginya ũgatuĩka hekarũ theru thĩĩnĩ wa Mwathani. **22** Na nĩ thĩĩnĩ wake o na inyuĩ mũraakwo hamwe nĩguo mũtuĩke gĩikaro gĩa gũikarwo nĩ Ngai na ũndũ wa Roho wake.

3 Nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ, nĩ Paũlũ, njohetwo nĩ ũndũ wa kũhunja ũhoru wa Kristũ Jesũ kũrĩ inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ: **2** Ti-itherũ nĩmũiguĩte ũhoru wa ũrĩa ndaheirwo ũtungata wa wega wa Ngai nĩ ũndũ wanyu, **3** na nĩguo ũhoru wa hito ũrĩa ndaamenyithirio na ũndũ wa kũguũrĩrio nĩ Ngai, o ta ũrĩa nyandĩkĩte na njĩra nguhĩ. **4** Mwathoma ũhoru ũyũ, nĩmũkũhota kũmenya ũrĩa ndakuũkĩrwo nĩ ũhoru ũcio wa hito wa Kristũ, **5** ũrĩa ũtaamenyithirio andũ a njjarwa ingĩ, ta ũrĩa rĩu ũguũrĩrio atũmwo a Ngai atheru o na anabii nĩ Roho. **6** Naguo mũbango wa Ngai nĩ atĩ, andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmatuĩkĩte agai hamwe na andũ a Israeli, na nĩmatuĩkĩte cĩga cia mwĩrĩ ũmwe, na makagwatanĩra thĩĩnĩ wa kĩranĩro gĩa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa kũhunjĩrio ũhoru-ũrĩa-Mwega. **7** Ndaatuĩkire ndungata ya ũhoru-ũcio-Mwega nĩ ũndũ wa kĩheo kĩrĩa ndaheirwo kĩa wega wa Ngai hotithĩtio nĩ hinya wake. **8** O na gũtuĩka nĩ nĩ mũnini mũno harĩ andũ a Ngai othe, nĩndaheirwo wega ũcio: nĩguo hunjagĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ũtonga wa Kristũ ũrĩa ũtangĩmenyeka ũrĩa ũigana, **9** na ndaũragĩre andũ othe ũhoru wa hito ĩno, ĩrĩa ĩtũire ĩhithĩtwo kuuma o tene, thĩĩnĩ wa Ngai o we wombire indo ciothe. (aiōn g165) **10** Itua rĩake rĩarĩ atĩ, na ũndũ wa kanitha, ũũgĩ wa Ngai ũrĩa wa mĩthemba mĩingĩ ũmenyithanio kũrĩ aathani, na kũrĩ arĩa marĩ na ũhoti kũu igũrũ, **11** kũringana na ũrĩa aatũire atanyĩte gwĩka

kuuma o tene, na ũrĩa aahingirie arĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, Mwathani witũ. (aiõn g165) **12** Na ithuĩ nĩ ũndũ wa gũkorwo tũrĩ thĩinĩ wake, na nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia, no tũthengerere Ngai tũrĩ na ũmĩrĩru, na tũtarĩ na guoya. **13** Nĩ ũndũ ũcio nĩngũmũthaitha mũtikoorwo nĩ hinya tondũ wa mĩnyamaro ĩrĩa ndĩranyariirwo nayo nĩ ũndũ wanyu, tondũ nĩyo riiri wanyu. **14** Ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga ndurie ndu ndĩ mbere ya Ithe witũ, **15** o we ũrĩa andũ othe a nyũmba yake, arĩa marĩ igũrũ na arĩa marĩ gũkũ thĩ metanagio nake. **16** Nĩhooyaga Ngai, atĩ kuuma ũtonga-inĩ wa riiri wake, amũheage hinya, nĩgeetha mũhotithĩtio nĩ Roho wake-rĩ, mũgĩe na ũhoti thĩinĩ wanyu, **17** nĩgeetha Kristũ atũũrage ngoro-inĩ cianyu na ũndũ wa gwĩtĩkia. Na ningĩ nĩhooyaga atĩ inyuĩ mũhaandwo nĩguo mũgĩe na mĩri na mwĩkindĩre thĩinĩ wa wendani, **18** nĩguo mũgĩe na hinya, mũrĩ hamwe na andũ arĩa angĩ othe aamũre, na mũhotage kũmenya ũrĩa wendani wa Kristũ waramĩte, na ũrĩa ũraihĩte na igũrũ, na ũrĩa ũrikĩte na thĩ, **19** o na mũmenye wendani ũcio ũkĩrĩte ũmenyo wothe, nĩguo mũiyũrĩrĩrio na ũiyũru wothe wa Ngai. **20** Na rĩrĩ, kũrĩ Ngai ũrĩa ũhotaga gwĩka maũndũ marĩa mothe tũmũũragia kana tũgeciiria, na agakĩrĩrĩria mũno kũringana na ũhoti wake ũrĩa ũrutaga wĩra thĩinĩ witũ-rĩ, **21** arogoocwo thĩinĩ wa kanitha na thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, o nginya njiarwa-inĩ ciothe, tene na tene! Amen. (aiõn g165)

4 Nĩ ũndũ ũcio, niĩ Paũlũ njohetwo nĩ ũndũ wa Mwathani, nĩndamũthaitha mũtũũre na mũtũũrĩre ũringaine na gwĩtwo kũrĩa mwetirwo. **2** Mwĩnyiihĩtie biũ na mũhooreire na mũkirĩrĩirie, na ningĩ mũkiranagĩrĩrie mũndũ na ũrĩa

ũngĩ mūrĩ na wendani. **3** Geriai na kīyo nĩguo mūtũurie ũrũmwe wa Roho, muohanĩtio na thayũ. **4** Nĩgũkorwo kūrĩ mwĩrĩ o ũmwe na Roho o ũmwe, o ta ũrĩa mwetĩirwo kĩrĩgĩrĩro o kĩmwe rĩrĩa mwetirwo, **5** nake Mwathani no ũmwe, na wĩtikio ũmwe, na ũbatithio o ũmwe; **6** nake Ngai no ũmwe na nowe Ithe wa andũ othe, ũrĩa ũrĩ igũrũ rĩa andũ othe, na arĩ kũndũ guothe, na thĩinĩ wa andũ othe. **7** No rĩrĩ, mũndũ o mũndũ witũ nĩheetwo wega wa Ngai, kũringana na ũrĩa Kristũ aheanaga. **8** Nĩkĩo Maandĩko moigaga atĩrĩ: “Rĩrĩa aambatire igũrũ, nĩatongoririe arĩa maatahĩtwo mũtongoro-inĩ wake, na akĩhe andũ iheo.” **9** (Rĩu-rĩ, ciugo icio atĩ “nĩambatire igũrũ” nĩ kuuga atĩa, angĩkorwo ti kuuga atĩ o na nĩaikũrũkire thĩ kũrĩa kũriku mũno? **10** Ũcio waikũrũkire nowe ũrĩa wambatire igũrũ o igũrũ mũno, nĩgeetha aiyũre kũndũ guothe.) **11** Ũcio nĩwe ũrĩa wathuurire andũ amwe matuĩke atũmwo, na angĩ matuĩke anabii, na angĩ matuĩke ahunjia, na arĩa angĩ matuĩke arĩithi a ngoro cia andũ o na arutani, **12** nĩguo ahaarĩrie andũ a Ngai nĩ ũndũ wa wĩra wa gũtungata, nĩgeetha mwĩrĩ wa Kristũ wongererwo hinya, **13** o nginya rĩrĩa ithuothe tũkaagĩa na ũrũmwe ũhoro-inĩ wa gwĩtikia o na wa kũmenya Mũrũ wa Ngai, na tũtuĩke agima o nginya tũgĩe na ũgima mũkinyanĩru kũna o ta ũrĩa Kristũ ahaana. **14** Hĩndĩ iyo tũgĩtuge gũtuĩka tũkenge, tũrĩa tũikanagio mwena na mwena, o na tũkĩhurutagwo haha na harĩa nĩ rũhuho o ruothe rwa ũrutani, na tũgĩtwaragĩrĩrio nĩ wara na ũhinga wa andũ ũrĩa maheenagĩrĩria andũ naguo makamahĩtithia. **15** Handũ ha ũguo-rĩ, tũngĩaria ũhoro-wa-ma tũrĩ na wendani, nĩtũrĩkũraga maũndũ-inĩ

mothe thĩinĩ wake ũrĩa arĩ we mūtwe, na nĩwe Kristũ. **16** Kuuma kũrĩ we mwĩrĩ wothe ũnyitithanagio na ũkohanio hamwe nĩ nga iria iũnyitithanagia, naguo ũgakũraga na ũkeyakaga guo mwene thĩinĩ wa wendani, o kĩĩga gĩkĩrutaga wĩra wakĩo. **17** Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, na ngamũringĩrĩria thĩinĩ wa Mwathani, atĩ no nginya mūtige gũtũũraga ta ũrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ matũũraga, marĩ na meciiria ma tũhũ. **18** Ũmenyo wao ũiyũrĩtwo nĩ nduma, na makaamũranio na mūtũũrĩre wa wendi wa Ngai nĩ ũndũ wa ũrimũ ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wao uumanĩte na ũmũ wa ngoro ciao. **19** Nĩ ũndũ wa kwaga thoni ciotherĩ, nĩmeheanĩte kũrĩ thuti cia ũũra-thoni magekaga mawaganu ma mĩthemba yothe, na magathĩĩ na mbere kwĩrĩrĩria mangĩ maingĩ. **20** No inyuĩ mūtiamenyire Kristũ na njĩra ĩyo. **21** Ti-itherũ nĩmwaiguire ũhoru wake, na mũkĩrutwo mũrĩ thĩinĩ wake kũringana na ũhoru wa ma ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa Jesũ. **22** Nĩmwarutirwo, ũhoru ũkoniĩ mūtũũrĩre wanyu wa mbere, nĩgeetha mwĩaũre mũndũ wanyu ũrĩa wa tene, ũrĩa rĩu ũthũkĩtio nĩ merĩrĩria maguo ma maheeni; **23** nĩgeetha mwerũhĩrio mwĩciirĩrie wanyu; **24** na mwĩhumbe mũndũ ũrĩa mwerũ, ũrĩa wombirwo ahaanaine na Ngai, arĩ na ũthingu na ũtheru ũrĩa wa ma. **25** Nĩ ũndũ ũcio, o ũmwe wanyu no nginya atigane na ũhoru wa maheeni, na mwaranagĩrie ũhoru wa ma mũndũ na ũrĩa ũngĩ, nĩgũkorwo ithuothe tũrĩ cĩĩga cia mwĩrĩ ũmwe. **26** “Mwarakara mūtikehie”: Mũtikareke riũa rĩthũe mũrĩ o na marakara, **27** o na mūtikanahe mũcukani kamweke. **28** Mũndũ ũrĩa ũiyaga, nĩatige gũcooka kũiya, nĩ kaba arute wĩra, akenogagia, na

ekage maündũ mega na moko make, nĩgeetha agĩe na kĩndũ angĩgayana na arĩa mabataire. **29** Mũtikanareke ndeto njũru ciume tũnua-inĩ twanyu, tiga o iria cia gwaka andũ arĩa angĩ kũringana na mabata mao, nĩguo igunage arĩa marĩciiguaga. **30** Ningĩ mũtikanaiguithie Roho Mũtheru wa Ngai ũũru, ũrĩa wamwĩkĩre rũũri o nginya rĩrĩa mũthenya ũrĩa wa gũkũũrwo ũgaakinya. **31** Eheriai gatagatĩ-inĩ kanyu ũũru wa ngoro, na mang'ũrĩ na marakara, na njũgitano na njambanio, o hamwe na rũmena rwa mũthemba o na ũrĩkũ. **32** Tuganagai na mũiguanagĩre tha, na mũkarekanagĩra mũndũ na ũrĩa ũngĩ, o ta ũrĩa Ngai aamũrekeire mehia manyu thĩinĩ wa Kristũ.

5 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tuĩkai a kwĩgerekania na Ngai, ta ciana ciendetwo mũno, **2** na mũtũũre mwendaine o ta ũrĩa Kristũ aatwendire na akĩruta nĩ ũndũ witũ arĩ iruta rĩrĩ na mũtararĩko mwega na igongona rĩrutĩirwo Ngai. **3** No rĩrĩ, thĩinĩ wa thiritũ yanyu gũtikanaiguĩke gũkĩgwetwo ũmaraya, kana ũndũ o na ũrĩkũ wa waganu, kana ũkoroku, tondũ maündũ macio matiagĩrĩire harĩ andũ a Ngai arĩa aamũre. **4** O na gũtikanagĩe mũario ya ũũra-thoni, o na kana mũario ya ũrimũ, o na kana mũario ya itherũ rĩtarĩ rĩega. Mũario ta iyo ndĩagĩrĩire kũgwetagwo; nĩ kaba gũcookagĩria Ngai ngaatho. **5** Tondũ nĩmũũĩ wega na ma atĩ: gũtirĩ mũhũũri-maraya, kana mũndũ mwaganu, o na kana mũndũ mũkoroku; mũndũ ũrĩa wĩkaga ũguo nĩ mũhooi mũhianano, andũ ta acio gũtirĩ ũrĩ na igai thĩinĩ wa ũthamaki wa Kristũ na wa Ngai. **6** Mũtikareke mũndũ o na ũ amũheenie na ciugo cia tũhũ, nĩgũkorwo maündũ ta

macio nĩmo matũmaga mang'ũrĩ ma Ngai makinyĩre andũ arĩa matamwathĩkagĩra. **7** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũtikagĩe ngwatanĩro nao. **8** Nĩgũkorwo hĩndĩ ĩmwe mwarĩ nduma, no rĩu mũrĩ ũtheri thĩĩnĩ wa Mwathani. Tũũrai ta ciana cia ũtheri **9** (nĩ ũndũ maciaro ma ũtheri monekaga thĩĩnĩ wa ũhoru wothe wa gwĩkana wega, na wa ũthingu, o na ũhoru wa ma), **10** na mũtuĩrie muone maũndũ marĩa makenagia Mwathani. **11** Mũtikananyiitanĩre na andũ arĩa mekagĩra maũndũ nduma-inĩ marĩa matarĩ maciaro, nĩ kaba mũmoimbũrage. **12** Nĩgũkorwo o na nĩ thoni kũgweta maũndũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ nĩ andũ acio aremi. **13** No ũndũ o wothe ũrĩa ũrehetwo ũtheri-inĩ nĩwonekaga, **14** nĩgũkorwo ũtheri ũcio nĩguo ũtũmaga kĩndũ o gĩothe kĩoneke. Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga kwĩrwo atĩrĩ: “Arahũka, wee ũkomete, ũriũke uume kũrĩ arĩa akuũ, nake Kristũ nĩegũkwarĩra.” **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩmenyererei wega ũrĩa mũrĩtũũraga, mũtigatũũrage ta andũ matarĩ ogĩ, no tũũrai ta andũ ogĩ, **16** mũkĩhũthagĩra mweke o wothe mũrĩ naguo tondũ matukũ maya nĩ mooru. **17** Nĩ ũndũ ũcio mũtigaikare ta andũ akĩĩgu, no ikaragai mũmenyete wega ũrĩa Mwathani endaga. **18** Ningĩ-rĩ, mũtikarĩĩo nĩ ndibei, nĩ ũndũ ũrĩũ nĩguo ũtwaragĩrĩria mũndũ ũmaramari-inĩ. Handũ ha ũguo-rĩ, iyũrwoi nĩ Roho. **19** Aranagĩriai mũndũ na ũrĩa ũngĩ na ciugo cia thaburi, na nyĩmbo cia kũĩnĩra Ngai, o na nyĩmbo cia kũguna maroho. Inagai na mũtungage na nyĩmbo ngoro-inĩ cianyu nĩ ũndũ wa Mwathani, **20** na mũcookagĩrie Ngai o we lthe witũ ngaatho maũndũ-inĩ mothe, thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **21** Mwĩnyiihanagĩriei mũndũ

na ūrĩa ũngĩ nĩ ũndũ wa ūrĩa mūtĩite Kristũ. **22** Inyuĩ atumia-rĩ, mwĩnyiihagĩriei athuuri anyu o taarĩ Mwathani mũrenyihĩria. **23** Nĩgũkorwo mũthuuri nĩwe mūtwe wa mūtumia o ta ūrĩa Kristũ nake arĩ we mūtwe wa kanitha, o guo mwĩrĩ wake, na nowe Mũhonokia waguo. **24** Na rĩrĩ, o ta ūrĩa kanitha wĩnyiihagĩria Kristũ, ũguo no taguo nao atumia magĩĩrwo nĩ kwĩnyihĩria athuuri ao maũndũ-inĩ mothe. **25** Inyuĩ athuuri-rĩ, endagai atumia anyu, o ta ūrĩa Kristũ eendire kanitha na akĩruta nĩ ũndũ waguo **26** nĩguo awamũre aũtue mũtheru-rĩ, nĩ kũũthambia aũthambirie na maaĩ na ũndũ wa kiugo, **27** nĩguo ahote kwĩrehere we mwene kanitha ūrĩ na riiri, ũtarĩ irooro kana handũ hagũtharu, o na kana kaũũgũ kangĩ o gothe, no ũtuĩke kanitha mũtheru na ũtarĩ na ũcuuke. **28** O ũguo, noguo athuuri magĩĩrwo nĩ kwenda atumia ao o taarĩ mĩrĩ yao ene. Mũndũ ūrĩa wendete mūtumia wake nĩwe mwene wĩyendete. **29** Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũthũire mwĩrĩ wake mwene, no nĩkũhe aũheaga irio na akaũmenyerera, o ta ūrĩa Kristũ ekaga kanitha, **30** Tondũ tũrĩ cĩiga cia mwĩrĩ wake. **31** “Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mũrũme atige ithe na nyina, na anyiitane na mūtumia wake, nao eerĩ magatuĩka mwĩrĩ ũmwe.” **32** Ũyũ nĩ ũhoru wa hithe nene, na nĩ wa bata mũno, na ngiuga ũguo nĩ ũhoru wa Kristũ na kanitha ndĩraria. **33** No rĩrĩ, o mũndũ nĩendage mūtumia wake o ta ūrĩa eendete we mwene, nake mūtumia nĩaheage mũthuuri wake gĩtĩo.

6 Inyuĩ ciana-rĩ, athĩkagĩrai aciari anyu thĩinĩ wa Mwathani, nĩgũkorwo gwĩka ũguo nĩguo kwagĩrĩire. **2** “Tĩia thoguo na nyũkwa,” rĩu nĩrĩo rĩathani rĩa mbere

rĩrĩa rĩrĩ na kĩĩranĩro, **3** “nĩguo maũndũ maku mothe magaacĩre, na ũkenere gũtũũra muoyo hĩndĩ ndaaya gũkũ thĩ.” **4** Na inyuĩ maithe-rĩ, mũtikarakaragie ciana cianyu; handũ ha ũguo-rĩ, cireragei mũgĩcirutaga na mũgĩcitaraga thĩinĩ wa Mwathani. **5** Inyuĩ ngomborĩ, athĩkagĩrai aathani anyu a gũkũ thĩ, mũkĩmatĩaga na mũkĩmetigĩraga, mũtarĩ na ũhinga ngoro-inĩ, o taarĩ Kristũ mũrathĩkĩra. **6** Mũtikamaathĩkagĩre o hĩndĩ ĩrĩa maramuona atĩ nĩguo mamwendage; no ĩkagai ũguo ta mũrĩ ngombo cia Kristũ, mũgĩkaga maũndũ marĩa Ngai endaga mekwo mwĩendeire na ngoro cianyu. **7** Tungatagai na ngoro yothe mũtarĩ na kĩnyiria, taarĩ Mwathani mũratungatĩra, no ti andũ, **8** nĩ ũndũ nĩ mũũĩ atĩ Mwathani nĩakarĩha o mũndũ ũndũ o wothe mwega ekaga arĩ ngombo kana atarĩ ngombo. **9** Na inyuĩ aathani-rĩ, ĩkagai ngombo cianyu o ro ũguo. Mũtigaciĩhĩtagĩre, tondũ nĩ mũũĩ atĩ Mwathani wacio, na nowe Mwathani wanyu, arĩ o kũu igũrũ, nake ndarĩ mũthutũkanio. **10** Ũhoro wa kũrigĩrĩria ngũmwĩra atĩrĩ, gĩagai na hinya thĩinĩ wa Mwathani mũkĩhotithagio nĩ ũhoti wake mũnene. **11** Mwĩohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara nĩguo mũhote gwĩtiiria mawara ma mũcukani. **12** Nĩgũkorwo kũgiana gwitũ ti gwa kũgiana na arĩa marĩ na mwĩrĩ na thakame, no tũgianaga na aathani, na mothamaki, na maahinya ma gũkũ thĩ ĩno ĩrĩ nduma, o na mbũtũ cia maroho mooru marĩ kũrĩa igũrũ. (aĩon g165) **13** Nĩ ũndũ ũcio, mwĩohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara, nĩguo mũkaahota gwĩtiiria mũthenya ũrĩa mũũru wakinya, na mwarĩkia gwĩka maũndũ macio mothe, no mwĩhaande. **14** Nĩ ũndũ ũcio

mwīhaandei wega, mwīhotorete mūcibi wa ūhoru ūrīa wa ma njohero, na mwīohete gako ga kūgitīra gīthūri karīa ka ūthingu, **15** namo magūrū manyu mūmahaarīrie gūthīi kūhunjia Ūhoru-ūrīa-Mwega wa thayū. **16** Hamwe na indo icio ciothe, oyai ngo ya wītīkio, īrīa mūrīhotaga kūhoria nayo mīguī yothe īrīa yakanaga mwaki ya ūrīa mūūru. **17** Ningī īkīrai ngūbia ya kīgera ya ūhonokio, na mwīohe rūhīū rwa njora rwa Roho, naruo nīruo kiugo kīa Ngai. **18** Na mūhooyage hīndī ciothe na mahooya ma mīthemba yothe, mūgīthaitanaga mūrī na Roho. Mwarīkia gwīka ūguo-rī, ikaragai mwīhūgīte, na mūhooyagīre andū arīa aamūre hīndī ciothe. **19** O na nī mwene-rī, hooyagīrai, nīguo rīrīa rīothe ngūtumūra kanua, heagwo ciugo na ngaaria itegwītīgīra ngīmenyithania hitho ya Ūhoru-ūrīa-Mwega, **20** o ūrīa nī ndī mwarīrīria wago, na noguo ūtūmīte njohwo! Hooyagīrai nīguo ndīūheanage itegwītīgīra, o ta ūrīa njagīrīrwo nī gwīka. **21** Tukiko, mūrū wa Ithe witū ūrīa mwende na ndungata īhokekete wīra-inī wa Mwathani, nīwe ūkūmwīra maūndū mothe, nīgeetha o na inyuī mūmenye ūrīa ndarīi na ūrīa njīkaga. **22** Ndīramūtūma kūrī inyuī nī ūndū wa gītūmi gīkī kīūmbe, nīguo mūmenye ūhoru witū ūrīa tūtariī, na nīguo amūūmīrīrie ngoro. **23** Ariū na aarī a Ithe witū, mūrogīa na thayū, na wendani hamwe na wītīkio ciumīte kūrī Ngai Ithe witū o na kuuma kūrī Mwathani witū Jesū Kristū. **24** Wega wa Ngai ūrogīa na arīa othe mendete Mwathani witū Jesū Kristū na wendo ūrīa ūtathiraga.

Afilipi

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ na Timotheo, ngombo cia Kristũ Jesũ, Marũa maya tũrandĩkĩra andũ othe arĩa aamũre thĩinĩ wa Kristũ Jesũ arĩa mũrĩ kũu Filipi, hamwe na arori a kanitha, o na atungati aguo. **2** Mũrogĩa na wega na thayũ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ. **3** Nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho rĩrĩa rĩothe ndaamũririkana. **4** Rĩrĩa rĩothe ngũmũhoera inyuothe-rĩ, ndĩmũhooyagĩra hĩndĩ ciothe ngenete. **5** Tondũ wa ngwatanĩro iitũ na inyuĩ harĩ Ũhoro-ũrĩa-Mwega, kuuma o mũthenya wa mbere nginya rĩu. **6** Nĩ nĩnjũũĩ ũndũ ũyũ na ma, atĩ Ngai ũrĩa waambĩrĩrie wĩra mwega thĩinĩ wanyu nĩegũthĩĩ na mbere kũũruta, na ndekũutigithĩria ataũrĩkĩtie nginya mũthenya ũrĩa Kristũ Jesũ agaacooka. **7** Kuona atĩ mũkoragwo mũrĩ ngoro-inĩ yakwa, nĩ njagĩrĩrwo nĩkũigua ũguo nĩ ũndũ wanyu inyuothe; tondũ-rĩ, kana nĩ kuohwo njohetwo na mĩnyororo, kana nĩ kũrũrĩra na gwĩkĩra hinya Ũhoro-ũrĩa-Mwega, inyuĩ inyuothe nĩmũgwatanagĩra na nĩ thĩinĩ wa wega wa Ngai. **8** Ngai nĩ mũira wakwa atĩ nĩndĩmwĩriragĩria inyuothe ndĩ na wendo wa Kristũ Jesũ. **9** Na ũrĩa hooyaga nĩ atĩrĩ: atĩ wendani wanyu ũingĩthe mũno makĩria, mũkĩongagĩrĩrwo ũmenyo na ũkuũku wothe, **10** nĩgeetha mũhotage gũkũũrana maũndũ marĩa magĩrĩire makĩria ya marĩa mangĩ, na mũkoragwo mũrĩ atheru na mũtarĩ na ũcuuke o nginya mũthenya ũrĩa wa Kristũ, **11** na mũtũũre mũiyũrĩtwo nĩ maciaro ma ũthingu marĩa monekaga na ũndũ wa Jesũ Kristũ, nĩguo Ngai akumagio na agoocagwo. **12** Na rĩu ariũ na aarĩ

a Ithe witū, nīngwenda mūmenye atī maūndū marīa mangorete ti-itherū nīmatūmīte Ūhorō-ūrīa-Mwega ūthīi na mbere. **13** Nī ūndū ūcio-rī, nīkūmenyekete wega nī arangīri a nyūmba ya mūthamaki, o na kūrī andū arīa angī othe atī nīi njohetwo na mīnyororo nī ūndū wa Kristū. **14** Nī ūndū wa ūrīa njohetwo, ariū na aarī a Ithe witū aingī nīmōmīrīrio kwaria kiugo kīa Ngai marī na ūmīrīru mūnene na matarī na guoya. **15** Nī ūhorō wa ma atī amwe mahunjagia Kristū marī na ūiru na ngarari, no angī mahunjagia marī na ngoro njega. **16** Acio mahunjagia marī na ngoro njega-rī, mekaga ūguo marī na wendani, makīmenyaga atī njigīttwo gūkū nī ūndū wa kūrūrīra Ūhorō-ūrīa-Mwega. **17** Acio angī mahunjagia ūhorō wa Kristū makīenda kwīguna, matarī na ngoro theru, mageciiragia atī meka ūguo nīmekūnyongererithia thīina rīu ndī muohe. **18** No rīrī, ūcio ti ūndū wa bata kūrī nīi. Ūndū ūrīa wa bata nī atī Kristū nīahunjagio na njīra o yothe, o na īngītūika nī njīra ya ūhinga, kana nī njīra ya ūhorō wa ma. Na nī ūndū wa ūguo-rī, nīngenaga. Īi, o na no ngūthīi na mbere na gūkena, **19** nīgūkorwo nīnjūūi atī nī ūndū wa mahooya manyu na ūteithio ūrīa ūheanīttwo nī Roho wa Jesū Kristū, maūndū marīa mangorete nīmakagarūrūka matūike ma kūhonokia. **20** Nīnjīrīgīrīire ngīhīahīaga na ngehoka atī ndigaconoka o na atīa, no atī ngorwo na ūmīrīru mūiganu nīgeetha rīu, na o ta ūrīa ndūire, Kristū atūūgagīrio thīinī wa mwīrī wakwa, ingīkorwo ndī muoyo o na kana nguīte. **21** Nīgūkorwo harī nīi-rī, gūtūūra muoyo nī Kristū, nakuo gūkua-rī, nī uumithio. **22** No rīrī, kūngīkorwo gūtūūra

muoyo ndi na mwiri nikuo kungituma wira wakwa uge na maciaro-ri, ni ki ingithuura? Nii ndiui! **23** Nii ninguucanirio ni maundu maya meer: Ndiragiria guthi ngatuiranie na Kristu, na ugo nigo wega makiria; **24** no gutura muoyo ndi na mwiri uy ni undu wanyu ni kwagiriire muno makiria. **25** Na tond ni menyete ugo kuna-ri, nijui at ni gutura muoyo, na nguturania na inui inyothe nigo ndume muthiige na mbere, na mug na gikeno ni undu wa uria mwitikie, **26** nigeetha ndakorwo na inui ringi, gikeno kanyu kiurire thini wa Kristu Jesu ni undu wakwa. **27** Na riri, undu uria uri bata ni at muthiige na mthiire iria yaganriire na Uhoru-uria-Mwega wa Kristu, nigeetha ingika kumrora kana njage guka, njiguage uhoru wanyu o na itari hamwe na inui menyete at nimirite mwihandite wega muri na roho o ro umwe, mukirira witikio wa Uhoru-uria-Mwega muri na ngoro imwe, **28** mtekumakio o na atia ni aria mamthiire. Naguo undu ucio utuike kimenyithia kuri o at nimanangwo, no at inui nimumkahonokio, na Ngai we mwene niwe ukamuhonokia. **29** Nigkorwo ha uhoru wa Kristu-ri, nimitikiritio kumwikia, na to kumwikia kuo gwiki, o na kunyariirwo ni undu wake, **30** kuona at nimirua mbaara iria muonete ngirua, na noyo muragua at ni ndirua o na ru.

2 Mungkorwo muri na undu o wothe wa kumanirira uumanite na uria mnyitithanitio na Kristu, kana undu o wothe wa kuhorerania uumanite na wendani wake, o na kana wa kugia na ngwataniro o yothe yumanite na Roho, o na kana uhoru o wothe wa gucaayanira na

wa kũiguanĩra tha uumanĩte na Kristũ-rĩ, **2** gĩtũmagei gĩkeno gĩakwa kũiganĩre kũna nĩ ũndũ wa gũtũũra mũrĩ a mwĩciĩrĩrie o ro ũmwe, na mwendaine na wendani o ũmwe, na mũrĩ kĩndũ kĩmwe thĩinĩ wa roho o na meciiria. **3** Mũtikaneke ũndũ mũkĩenda kwĩguna inyuĩ ene, o na kana nĩ ũndũ wa kwĩgaatha, no ikaragai mwĩnyiihĩtie, o mũndũ agatuaga mũndũ ũrĩa ũngĩ nĩ mwega makĩria yake mwene. **4** O mũndũ wanyu ndakarũmbũyagie maũndũ o marĩa mamũkoniĩ, no nĩarũmbũyagie maũndũ ma andũ arĩa angĩ o namo. **5** Mwĩciĩrĩrie wanyu wagĩĩirwo ũtuĩke o ta ũrĩa warĩ na Kristũ Jesũ: **6** We-rĩ, o na gũtuĩka aarĩ Ngai, ndonire kũiganana na Ngai taarĩ ũndũ wa gũkumbatĩrio, **7** nowe nĩgũtiganĩria aatiganĩirie ũnene wake wothe, agĩtuĩka ta ngombo, agĩciarwo ta andũ a gũkũ thĩ. **8** Nake ahaana ta mũndũ-rĩ, akĩĩnyiihia, na agĩathĩka o nginya akĩũragwo, o kũũragwo kũrĩa kwa mũtharaba! **9** Nĩ ũndũ ũcio, Ngai nĩamũtũũgĩririe o nginya igũrũ mũno, na akĩmũhe rĩitwa rĩrĩa rĩkĩrĩte marĩa mangĩ mothe, **10** nĩguo atĩ thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ maru mothe magaturio, kũu igũrũ, na gũkũ thĩ, o na rungu rwa thĩ, **11** na ningĩ atĩ nĩmĩ ciothe ciumbũrage atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mwathani, nĩguo Ngai Ithe witũ agoocagwo. **12** Nĩ ũndũ ũcio, arata akwa endwa-rĩ, o ta ũrĩa mũtũire mwathĩkaga, na to rĩrĩa ndaarĩ hamwe na inyuĩ, no makĩria rĩu itarĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, thĩii na mbere kũrutĩra ũhonokio wanyu wĩra, mũgĩitigagĩra na mũkĩinainaga, **13** nĩgũkorwo nĩ Ngai ũrutaga wĩra thĩinĩ wanyu agatũma mwende gwĩkaga maũndũ make kũringana na wendi wake mwega. **14** Īkagai maũndũ mothe mũtekũnuguna na mũtegũkararania, **15**

nĩgeetha mwage ũcuuke na mĩtuĩke atheru, mĩtuĩke ciana cia Ngai itarĩ na kaũũgũ mũrĩ thĩinĩ wa rũciaro rũrũ ruogomu na rwaganu, na rĩrĩa mũrĩ hamwe nao inyuĩ mũkengage ta njata thĩ yothe, **16** o mũrũmĩtie kiugo kĩa muoyo, nĩguo ngaagĩa na ũndũ wa kwĩrahĩra mũthenya ũrĩa wa Kristũ atĩ ndiahanyũkire tũhũ kana ngĩruta wĩra ngĩnoga tũhũ. **17** No rĩrĩ, o na ingĩtuĩka ndĩraitwo thakame igũrũ rĩa igongona ta ndĩ iruta rĩa kũnyuuu, nĩ ũndũ wa ũtungata ũrĩa mũtungatagĩra Ngai uumanĩte na wĩtikio wanyu-rĩ, nĩ ngenaga na ngacanjamũka hamwe na inyuĩ inyuothe. **18** Nĩ ũndũ ũcio, o na inyuĩ nĩmwagĩrĩrwo nĩgũkena na mũcanjamũke hamwe na nĩ. **19** Nĩngwĩhoka ndĩ thĩinĩ wa Mwathani Jesũ atĩ nĩngũmũtũmĩra Timotheo o narua, nĩgeetha o na nĩ ngaakena hĩndĩ ĩrĩa ngaahero ũhoru wanyu. **20** Nĩgũkorwo ndirĩ mũndũ ũngĩ ũhaana take, ũrĩa ũngĩrũmbũiya maũndũ manyu na ma. **21** Nĩgũkorwo andũ arĩa angĩ othe marũmbũyagia maũndũ mao ene, no ti maũndũ ma Jesũ Kristũ. **22** No inyuĩ nĩmũũĩ atĩ Timotheo nĩeyonanĩtie atĩ nĩ mũndũ mwega, tondũ o ta ũrĩa mwana atungataga hamwe na ithe-rĩ, noguo akoretwo agĩtungata hamwe na nĩ wĩra-inĩ wa kũhunja ũhoru-ũrĩa-Mwega. **23** Nĩ ũndũ ũcio, nĩndĩrehoka kũmũtũma kũrĩ inyuĩ o ndaarĩkia kũmenya ũrĩa maũndũ makwa megũikara. **24** Ningĩ ndĩ na mwĩhoko thĩinĩ wa Mwathani atĩ nĩ mwene nĩngũka o narua. **25** No rĩrĩ, nĩnguona kwagĩrĩre ndĩmũtũmĩre mũrũ wa Ithe witũ Epafarodito, ũrĩa tũrutaga wĩra na tũkarũĩrĩra ũhoru wa Ngai nake, na nĩwe mũtũmwo wanyu ũrĩa mwandũmĩire nĩguo arũmbũyagie mabata

makwa. **26** Nĩgũkorwo nĩamwĩriragĩria inyuothe, na nĩaratangĩka tondũ nĩmwaiguĩte atĩ aarĩ mũrũaru. **27** Titherũ aarĩ mũrũaru, o na aarĩ hakuhĩ gũkua. No Ngai nĩamũiguĩrĩre tha, na to we wiki waiguĩrĩrwo tha, no o na nĩ nĩanjiguĩrĩre tha nĩguo ndikae kũingĩhĩrwo nĩ kĩaha mũno. **28** Nĩ ũndũ ũcio, kũu nĩkĩo kĩratũma ndĩmũtũme na kwĩyendera kũnene, nĩgeetha mwamuona rĩngĩ mũkene, na nĩ nyihanyiihĩrwo nĩ gũtangĩka. **29** Mwamũkĩrei wega thĩinĩ wa Mwathani mũrĩ na gĩkeno kĩnene, na mũtĩage andũ arĩa mahaana take, **30** tondũ aarĩ hakuhĩ gũkua nĩ ũndũ wa wĩra wa Kristũ, ategũcaaĩra muoyo wake, nĩgeetha andeithĩrĩre na ũteithio ũrĩa inyuĩ mũtangĩahotire kũũhe.

3 Ũhoru wa kũrĩkĩrĩria ariũ na aarĩ a Ithe witũ nĩ atĩrĩ, kenagai thĩinĩ wa Mwathani! Ha ũhoru wa gũcookera rĩngĩ maũndũ o marĩa ndanamwandĩkĩra-rĩ, ũcio ti ũhoru wa kũũnogia, tondũ harĩ inyuĩ nĩ ũhoru wa kũmũtiirĩra. **2** Mwĩmenyagĩrĩrei andũ acio mahaana ta magui, o acio mekaga maũndũ mooru, na arĩa metemengaga mĩĩrĩ. **3** Nĩgũkorwo ithuĩ nĩ ithuĩ tũruĩte kũna, ithuĩ arĩa tũhooyaga na Roho wa Ngai, o ithuĩ arĩa twĩrahaga thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, naguo mwĩhoko witũ tũtiũigaga thĩinĩ wa mwĩrĩ, **4** o na gũtuĩka o na nĩ mwene ingĩenda-rĩ, ndĩ na itũmi cia gũtũma ndĩhokage ũhoru wa mwĩrĩ. Kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũngĩ o wothe wĩciiragia atĩ arĩ na itũmi cia kũgĩa na mwĩhoko thĩinĩ wa mwĩrĩ, nĩ nĩndĩmũkĩrĩtie. **5** Nĩgũkorwo nĩ ndaruithirio ndĩ na ũkũrũ wa thikũ inyanya, na ndĩ wa rũciaro rwa andũ a Isiraeli, na wa mũhĩrĩga wa Benjamini, na ndĩ Mũhibirania waciarĩtwo nĩ

Ahibirania. Ha ũhoro ũkoniĩ watho-rĩ, ndĩ Mũfarisai; **6** na ha ũhoro ũkoniĩ kīyo-rĩ, ndaatũire nyariiraga kanitha; na ha ũhoro wa ũthingu ũrĩa uumanaga na watho-rĩ, ndiarĩ na ũcuuke. **7** No rĩrĩ, maũndũ mothe marĩa ndaatuaga atĩ maarĩ na uumithio kũrĩ niĩ-rĩ, rĩu ndĩmonaga marĩ ma tũhũ nĩ ũndũ wa kũgĩa na Kristũ. **8** Makĩria ma ũguo-rĩ, maũndũ mothe ndĩmatuaga nĩ ma tũhũ ndamagerekania na ũmenyo ũrĩa ũkĩrĩte maũndũ mothe ũrĩa uumanĩte na kũmenya Kristũ Jesũ Mwathani wakwa. Nĩ ũndũ wake-rĩ, niĩ ndoorirwo nĩ indo ciothe, na niĩ ngĩcitua o ta mahuti ma gũteo, nĩgeetha ndĩgĩre na Kristũ, **9** na ngoragwo ndĩ thĩinĩ wake, itarĩ na ũthingu wakwa mwene ũrĩa uumanaga na watho, no ũkorwo arĩ ũthingu ũrĩa uumanaga na gwĩtikia Kristũ; ũguo nĩ kuuga, ũthingu ũrĩa uumaga kũrĩ Ngai, na wonekaga na ũndũ wa gwĩtikia. **10** ũndũ ũrĩa niĩ ngwenda-rĩ, nĩ kũmenya Kristũ, na menye hinya wa kũriũka gwake, na ngwatanĩre nake mĩnyamaro-inĩ yake, na haanane nake ũhoro-inĩ wake wa gũkua, **11** nĩguo kũngĩhoteka, ngaariũkio nyume kũrĩ arĩa akuũ. **12** Ndiroiga atĩ nĩndikĩtie kwamũkĩra maũndũ macio mothe, o na kana ngarĩkia gũtuĩka mwagĩrĩru kũna, no nĩndĩrutanagĩria na kīyo nĩgeetha ndĩnyiitĩre o ũndũ ũrĩa ndanyiitĩrwo nĩ Kristũ Jesũ. **13** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndigũtua atĩ niĩ mwene nĩndikĩtie kwĩnyiitĩra ũndũ ũcio. No rĩrĩ, ũndũ ũrĩa njĩkaga no ũmwe: Nĩkũriganĩrwo ndiganagĩrwo nĩ maũndũ marĩa mahĩtũku, na ngerutanĩria mũno gũkinyĩra maũndũ marĩa marĩ mbere, **14** ngerutanagĩria gũthĩi ndorete na mbere nĩguo hootane heo kĩheo kĩrĩa Ngai aheanaga, na

nĩkĩo aanjĩtũire thĩinĩ wa Kristũ Jesũ atĩ nĩguo thĩĩ igũrũ. **15** Ithuothe arĩa tũrĩ andũ agima-rĩ, twagĩrĩrwo nĩtũtũũre twĩciiragia o ũguo. Na hangĩkorwo nĩ harĩ andũ marĩ na meciiria mangĩ-rĩ, o na hau Ngai nĩarĩmũguũrĩria. **16** No rĩrĩ, rekei tũtũũre kũringana na maũndũ marĩa tũrĩkĩtie kũgĩa namo. **17** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nyiitanĩrai na arĩa angĩ ũhoru-inĩ wa kwĩgerekania na nĩ, na ningĩ mũbaarage wega andũ arĩa matũũraga na mũtũũrĩre o ũrĩa twamuonereirie. **18** Nĩgũkorwo, o ta ũrĩa ndanamwĩra kaingĩ mbere ĩyo, na o na rĩu no ngũcookera rĩngĩ ũhoru ũcio ndĩ na maithori, andũ aingĩ matũũraga marĩ thũ cia mũtharaba wa Kristũ. **19** Andũ acio-rĩ, kũrigĩrĩria kwao nĩ mwanangĩko, ngai yao nĩ nda ciao, namo maũndũ ma kũmaconora nĩmo riiri wao. Ningĩ meciiragia o maũndũ ma gũkũ thĩ. **20** No rĩrĩ, bũrũri ũrĩa tũrĩ aguo kũmbe nĩ kũũrĩa igũrũ. Na ithuĩ nĩtwetagĩrĩra Mũhonokia ũrĩa ũkoima kũu, na nĩwe Mwathani Jesũ Kristũ, **21** ũrĩa ũkaagarũra mĩrĩ ĩno iitũ mĩhinyaru nĩgeetha ĩhaananio na mwĩrĩ wake ũcio ũrĩ riiri, nĩ ũndũ wa hinya ũrĩa ũmũhotithagia gwatha maũndũ mothe.

4 Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, o inyuĩ nyendete na ngeriragĩria kũmuona, nĩ inyuĩ gĩkeno gĩakwa na thũmbĩ yakwa. Endwa akwa, ũguo nĩguo mũbatĩ kwĩhaanda mũrũmĩte thĩinĩ wa Mwathani. **2** Nĩngũthaiha Euodia o na thaithe Sunutuke nĩgeetha maiguane thĩinĩ wa Mwathani. **3** ĩĩ-ni, o na nĩngũkũũria, wee mũrata wakwa wa ma, wee tũrutithanagia wĩra ta tuohetwo icooki rĩmwe, teithagia atumia acio, arĩa maarũrĩire ũhoru-ũrĩa-Mwega marĩ hamwe na nĩ, o na Klementi

na andũ arĩa angĩ marutithanagia wĩra hamwe na niĩ,
arĩa marĩtwa mao mandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa muoyo. **4**
Ikaragai mũkenete hĩndĩ ciothe mũrĩ thĩinĩ wa Mwathani.
O na nĩ nguuga o rĩngĩ: Ikaragai mũkenete! **5** Rekei
gũkirĩrĩria kwanyu kũmenyeke nĩ andũ othe. Mwathani
arĩ hakuhĩ gũũka. **6** Mũtigatangĩke ngoro nĩ ũndũ o na
ũrĩkũ, no rĩrĩ, menyithagiai Ngai maũndũ marĩa mothe
mwendaga, mũkĩmũhooyaga, na mũkĩmũthaithaga, o
na mũkĩmũcookagĩria ngaatho. **7** Naguo thayũ wa Ngai,
ũrĩa ũtangĩmenyeka ũrĩa ũtariĩ, niĩrĩmenyagĩrĩra ngoro
cianyu o na meciiria manyu thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. **8**
Ũhoru wa kũrĩkĩrĩria, ariũ na aarĩ a lthe witũ-rĩ, nĩ atĩ
maũndũ marĩa ma ma, na marĩa ma gũtĩika, na marĩa
ma kĩhooto, na marĩa matheru, na marĩa ma kwendeka,
na marĩa ma kwĩrirĩrio, angĩkorwo kũrĩ maũndũ mega
kũna na ma kũgaathĩrĩrio-rĩ, mwĩciiragiei ũhoru wa
maũndũ ta macio. **9** Namo maũndũ marĩa mwerutire,
kana mũkĩamũkĩra kana mũkĩigua kuuma kũrĩ niĩ, o na
kana mũkĩona thĩinĩ wakwa, mekagei arĩ mo. Nake Ngai
wa thayũ niĩarĩkoragwo hamwe na inyuĩ. **10** Nĩngũkena
mũno thĩinĩ wa Mwathani niĩkuona atĩ marigĩrĩrio-inĩ
niĩmũrurumũkĩtie ũhoru wanyu wa kwĩnjiiria. Ti-itherũ
niĩmũreĩnjiiragia, no mũtirarĩ na mweke wa kuonania
ũguo. **11** Ndiroiga ũguo nĩ ũndũ niĩmbataire, niĩgũkorwo
niĩndĩrutĩte kũiganĩra o ũrĩa kũngĩkorwo kũhaana. **12**
Niĩmenyete ũhoru wa gũikara ndĩ mũkĩaru, na ngamenya
ũhoru wa gũikara ndĩ mũtongu. Niĩndĩrutĩte hito ya
gũikara njiganĩire ũndũ-inĩ o wothe na maũndũ-inĩ
mothe, kana niĩ kũhũũna, kana niĩ kũhũũta, kana niĩ

kūingĩhĩrwo, o na kana nĩ kwaga. **13** Nĩhotaga gwĩka maũndũ mothe na ũndũ wa Kristũ ũrĩa ũheaga hinya. **14** No, nĩmwekire wega nĩkũnyiitanĩra na nĩ mathĩina-inĩ makwa. **15** Makĩria ma ũguo, o ta ũrĩa inyuĩ andũ Afilipi mũkũmenya-rĩ, matukũ-inĩ ma mbere rĩrĩa mwahunjĩirio Ũhoru-ũrĩa-Mwega, hĩndĩ ĩrĩa ndoimire Makedonia, gũtirĩ kanitha o na ũmwe wanyĩitanĩire na nĩ harĩ ũhoru wa kũheana kana kwamũkĩra, tiga o inyuĩ; **16** nĩgũkorwo o na rĩrĩa ndaarĩ Thesalonike, nĩmwandũmagĩra ũteithio kaingĩ hĩndĩ ĩrĩa ndaakoragwo mbataire. **17** Ti atĩ nĩ kĩheo ndĩracaria kuuma kũrĩ inyuĩ, no ndĩracaria kĩrĩa kĩngĩgwo mũthiithũ-inĩ wanyu. **18** Nĩnyamũkĩrĩte indo nyingĩ mũno makĩria; nĩndeheirwo indo cia kũnjigana, nĩgũkorwo rĩu nĩnyamũkĩrĩte iheo iria mwanengerire Epafarodito andehere. Indo icio nĩ ta maruta marĩ na mũtararĩko mwega, marĩ igongona rĩĩtikĩrĩku rĩa gũkenia Ngai. **19** Nake Ngai wakwa nĩarĩkĩragĩrĩria kũmũhe kĩrĩa gĩothe mũngĩkorwo mũbataire, akĩmũtanahagĩra na ũtonga wake ũrĩa wĩ riiri thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. **20** Nake Ngai, o we lthe witũ, arogoocwo nginya tene na tene. Amenĩ. (aiōn g165) **21** Geithiai andũ othe arĩa aamũre thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. Ariũ na aarĩ a lthe witũ arĩa tũrĩ nao nĩmamũgeithia. **22** Andũ othe arĩa aamũre nĩmamũgeithia, na makĩria arĩa a mũciĩ wa Kaisari. **23** Wega wa Mwathani Jesũ Kristũ ũrogĩa na maroho manyu. Amenĩ.

Akolosai

1 Nĩ nĩ Paũlũ, mūtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa wendo wa Ngai, tũrĩ hamwe na Timotheo mũrũ wa Ithe witũ, **2** Tũramūtũmĩra marũa maya inyuĩ andũ arĩa aamũre, o inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ mūtũire mũrĩ ehokeku thĩinĩ wa Kristũ kũu Kolosai: Mũrogĩa na wega na thayũ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ. **3** Hĩndĩ ciothe rĩrĩa tũkũmũhoera, nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, **4** tondũ nĩtũiguĩte ũhoru wa ũrĩa mwĩtikĩtie Kristũ Jesũ, o na ũrĩa mwendete andũ arĩa othe aamũre, **5** naguo nĩ wĩtikio na wendani iria ciumanaga na kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa mũigĩrwo kũu igũrũ na kĩrĩa mũrĩkĩtie kũigua ũhoru wakĩo thĩinĩ wa ũhoru ũrĩa wa ma, na nĩguo Ũhoru-ũrĩa-Mwega **6** ũrĩa ũmũkinyĩire. Kũndũ guothe gũkũ thĩ Ũhoru-ũyũ-Mwega nĩũraciara maciaro na nĩũratheerema, o ta ũrĩa ũkoretwo ũgĩka gatagatĩ-inĩ kanyu kuuma mũthenya ũrĩa mwaũiguire na mũkĩmenya wega wa Ngai na ma. **7** Mwamenyire ũhoru ũcio kuuma kũrĩ Epafara, ũrĩa twendete, na mũruti wĩra hamwe na ithuĩ o we mūtungatĩri wa Kristũ wa kwĩhokeka ithenya riitũ, **8** na nowe ũtũheete ũhoru wa ũrĩa mwendaine mũrĩ thĩinĩ wa Roho. **9** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, kuuma mũthenya ũrĩa twaiguire ũhoru ũcio wanyu, tũtirĩ twatigithĩria kũmũhoera, tũgĩthaitaga Ngai amũiyũrie ũmenyo wa wendi wake, na amũheage ũũgĩ na ũtaũku wotho maũndũ-inĩ mothe ma kĩroho. **10** Na tũhooyaga ũguo nĩguo mũhote gũtũũra mūtũũrĩre ũringaine na ũrĩa Mwathani endaga na mũmũkenagie maũndũ-inĩ mothe: mũciarage maciaro mawĩra-inĩ mothe mega marĩa mũrutaga, na

mūkūrage thīinī wa ūmenyi wa kūmenyana na Ngai, **11** mūgīkagīrwo hinya na ūhoti wothe kūringana na hinya wake ūrī na riiri nīgeetha mūhote gūkiragīrīria mūno mūtegūthethūka na mūrī na gīkeno, **12** na mūgīcookagīria lthe witū ngaatho, ūrīa ūmūtuīte aagīrīru a kūgaya igai rīa arīa aamūre ūthamaki-inī wa ūtheri. **13** Nīgūkorwo Ngai nīatūhonoketie, agatūruta ūthamaki-inī wa nduma, na agatūthaamīria ūthamaki-inī wa Mūriū ūrīa endete mūno, **14** thīinī wake-rī, nītūkūūrītwo na tūkarekerwo mehia maitū. **15** Ūcio nīwe mūhianīre wa Ngai ūrīa ūtonekaga, na nīwe irigithathi harī indo ciothe iria ciombirwo. **16** Nīgūkorwo nīwe wombire indo ciothe: indo iria irī igūrū na iria irī thī, iria cionekaga na iria itonekaga, o na angīkorwo nī itī cia ūnene kana maahinya, kana aathani o na kana arīa marī ūhoti; indo ciothe ciombirwo nīwe na nīguo ituīke ciake. **17** Kristū nīwe warī kuo mbere ya indo ciothe, nacio indo ciothe itūūruga inyiitithanītio nīwe. **18** Ningī nīwe mūtwe wa mwīrī, arī guo kanitha; na nīwe kīambīrīria na irigithathi harī andū arīa manariūka, nīgeetha thīinī wa maūdū mothe atuīke nīwe mūtūūgīrie kūrī indo ciothe. **19** Nīgūkorwo Ngai nīoonire arī wega atī ūiyūru wa Ngai wothe ūikare thīinī wake, **20** na nī ūndū wa Kristū indo ciothe ituīke cia kūiguithanio na Ngai, iria irī thī o na kana iria irī igūrū, nī ūndū wa ūrīa aarehire thayū na ūndū wa thakame yake, irīa yaitirwo mūtharaba-inī. **21** Hīndī īmwe inyuī mwatūire mwamūranītio na Ngai na mwarī thū ciake meciiria-inī manyu nī ūndū wa mītugo yanyu mīūru. **22** No rīu nīamūiguithanītie na Kristū na ūndū wa ūrīa aakuire arī na mwīrī nīgeetha

amūrūgamie mbere yake mūrī atheru, na mūtārī na ūūgū, o na mūtārī na ūcuuke, **23** mūngīthiī na mbere na gwītīkia mwīhaandīte na mūrī arūmu, na mūtekwenyenyeka kuuma kūrī kīrīgīrīro kīrīa kīnyiitīrīrwo nī Ūhorō-ūrīa-Mwega. Ūhorō ūcio nīguo Ūhorō-ūrīa-Mwega ūrīa mwaiguire, na ūrīa ūhunjitio kūrī ciūmbe ciothe cia gūkū thī, na nīguo nī Paūlū nduīkīte ndungata yaguo. **24** Na rīu nīngenete nī ūndū wa maūndū marīa thīnītio namo nī ūndū wanyu, na ngaiyūrīrīria thīnī wa mwīrī wakwa kīrīa gītigaire ūhorō-inī wa kūnyamario gwa Kristū, ngamaiyūrīrīria nī ūndū wa mwīrī wake, na nīguo kanitha. **25** Na nī ndaatuirwo ndungata yaguo na ūndū wa gūtūmwo nī Ngai ndīmūrehere ūhorō wa Ngai mūūmenye kūna, **26** na nī guo hitho īrīa ītūire īrī hithe kuuma o tene, njiarwa na njiarwa, no rīu nīūguūrīrīrio arīa aamūre. (aīōn g165) **27** O acio nīo Ngai oonire arī wega kūmenyithia hitho ya ūtonga ūrīa ūrī riiri kūrī andū-a-Ndūrīrī, nayo hitho īyo nī atī Kristū arī thīnī wanyu, o we kīrīgīrīro gīa gūkaagīa na riiri. **28** Ūcio nīwe tūhunjagia, tūgītaaranaga na tūkīrutaga o mūndū wothe tūrī na ūūgī wothe, nīgeetha tūkarūgamia o mūndū wothe aagīrīre kūna thīnī wa Kristū. **29** Nī ūndū wa gītūmi kīu nīndīnogatia, ngīgiaga kūringana na hinya wake wothe, ūrīa ūrutaga wīra na hinya thīnī wakwa.

2 Nīngwenda mūmenye ūrīa ndīgiaga nī ūndū wanyu, na nī ūndū wa andū arīa marī Laodikia, o na nī ūndū wa arīa matarī maanyona nī mwene. **2** Ndīgiaga ūguo nīgeetha magīe na ūmīrīru wa ngoro na magīe na ūrūmwe mohanītio nī wendani, na nīgeetha maingīhīrwo nī

ūtonga wa kūmenya wega ūhoru wa hito ya Ngai, na nīyo Kristū, **3** ūrīa thīinī wake kūhithītvo mīthiithū yothe ya ūūgī na ūmenyo. **4** Ndīramwīra ūguo nīgeetha mūdū o na ūrīkū ndakanamūheenie na ngarari cia mawara. **5** Nīgūkorwo o na ndatuīka ndirī hamwe na inyuī thīinī wa mwīrī, ndī hamwe na inyuī thīinī wa roho, na ngakena nīkuona ūrīa mūrī mībango mīega, na ūrīa wītīkio wanyu thīinī wa Kristū ūrī mūrūmu. **6** Nī ūndū ūcio-rī, o ta ūrīa mwamūkīrire Kristū Jesū arī Mwathani, thīinī na mbere gūtūūra thīinī wake, **7** mūhaandītvo na mūgaakwo thīinī wake, na mūkīongagīrīrwo hinya thīinī wa wītīkio o ta ūrīa mwarutirwo, na mūkīrīrīrie gūcookia ngaatho. **8** Mwīmenyererei mūdū o na ūrīkū ndakanamūtahe meciiria na maūūgī ma maheeni ma tūhū, marīa moimanaga na mītugo ya andū na irīra iria cia ndūire cia thī ino, no ti kuuma kūrī Kristū. **9** Nīgūkorwo ūiyūru wothe wa Ūngai ūtūūrāga thīinī wa Kristū arī na mwīrī, **10** na inyuī nīmūiyūrītvo nī muoyo thīinī wa Kristū, ūrīa arī we Mūnene igūrū rīa hinya o wothe na ūhoti o wothe. **11** O na inyuī nīmwaruire thīinī wake, na ti na ūndū wa moko ma andū, no nī ūndū wa kwehererio mūtūūrīre wa mehia, kūringana na irua rīrīa rīruithanagio nī Kristū. **12** Nīgūkorwo nīgūthikwo mwathikirwo hamwe nake rīrīa mwabatithirio, na mūkīriūkio hamwe nake nī ūndū wa gwītīkia hinya wa Ngai, ūrīa wamūrīūkirie akiuma kūrī arīa akuū. **13** Hīndī irīa mwakuīte nī ūndū wa mehia manyu na mūgaikara ta mūtaruīte nī ūndū wa mūtūūrīre wanyu wa mehia-rī, Ngai nīatūmire mūgīe na muoyo hamwe na Kristū. Ngai nīatūrekeire

mehia maitū mothe, **14** na aarīkia gūtharia watho ūrīa warī mwandike hamwe na mūtabarīre waguo, o ūcio watūthitangaga na watūire ūreganīte na ithuī-rī; akīweheria na ūndū wa kūūhūrīra mīcumarī mūtharaba-inī. **15** Thuutha wa gūtooria maahinya na monene maciorī, nīamonanirie mbere ya mūingī, akīrūūhagia nī ūndū wa ūrīa aamatooretie mūtharaba-inī. **16** Nī ūndū ūcio mūtikanareke mūndū o na ūrīkū amūtuire ciira nī ūndū wa irio iria mūrīaga, kana kīrīa mūnyuuaga, kana ūhoroinī wa mīthenya īrīa mīamūre, kana gūkūngūīra Karūgamo ka Mweri, o na kana mūthenya wa Thabatū. **17** Maūndū macio no kīruru kīa maūndū marīa magooka; no rīrī, ma yamo-rī, nī Kristū we mwene. **18** Mūtikanareke mūndū o na ūrīkū, ūrīa wendete gwītua mūhooreri, na akahooyaga araika, atūme mūtunywo kīheo kīrīa mūtanyīte kuona. Mūndū ta ūcio nīataaragīria na njīra nene maūndū marīa onete, na mwīciirīrie wake ūtarī wa kīiroho ūgatūma etīte nī ūndū wa meciiria make ma tūhū. **19** Mūndū ta ūcio ndegwatanītie na Mūtwe, ūrīa arī we ūnyīitagīrīra mwīrī wothe, akaūnyīitithania hamwe na nyunīro ciohanītio na mīkiha, naguo ūgakūra o ta ūrīa Ngai atūmaga ūkūre. **20** Atīrīrī, angīkorwo inyuī nīmwakuire hamwe na Kristū, na mūgītigana na irīra iria cia ndūire cia thī īno-rī, nī kīī gītūmaga mwathīkīre mawatho mayo, ta mūtūire mūrī a thī? **21** Namo nī ta maya: “Ndūkanyiite! Ndūgacame! Ndūkahutie!” **22** Maūndū macio mothe maraaria ūhoro wa indo iria ithiraga bata ciarīkia kūhūthīrwo, tondū icio no irīra na wathani na ūrutani wa andū. **23** Ti-itherū, mītabarīre ta īyo yonekaga ta īrī na ūūgī, nī ūndū wa

mīhoere yao ĩrĩa methuurĩire, na ũhooreri wa gwītua, na kwĩnyerekia, no makaaga kuona bata wa kwĩgirĩrĩa merirĩria ma mwĩrĩ.

3 Na rĩrĩ, kuona atĩ rĩu nĩmũriũkĩtio hamwe na Kristũ-rĩ, ngoro cianyu nĩikĩrũmbũyagie maũndũ marĩa ma igũrũ, o kũrĩa Kristũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai. **2** Meciiria manyu nĩmeciiragie maũndũ marĩa ma igũrũ, no ti maũndũ marĩa ma thĩ ĩno. **3** Nĩgũkorwo nĩmwakuire, naguo muoyo wanyu rĩu nĩmũhithe hamwe na Kristũ thĩinĩ wa Ngai. **4** Na rĩrĩa Kristũ, ũrĩa arĩ we muoyo witũ, akoonekana-rĩ, hĩndĩ ĩyo o na inyuĩ nĩmũkonekana hamwe nake mũrĩ na riiri. **5** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tuagai maũndũ mothe ma mwĩrĩ ũyũ wa ndũire ta makuĩte namo nĩ ta: ũhũuri-maraya, na meciiria mathũku, na thuti cia mwĩrĩ, na merirĩria mooru, na ũkoroku, naguo no ũndũ ũmwe na kũhooya mĩhianano. **6** Tondũ wa maũndũ macio, mang'ũrĩ ma Ngai nĩmarooka. **7** O na inyuĩ mwatũire mũthiiga na mĩthiire ĩyo mūtũrĩre-inĩ ũrĩa mwatũiraga mbere ĩyo. **8** No rĩu no nginya mwĩaũre maũndũ maya mothe, namo nĩ, marakara, na mang'ũrĩ, na rũmena, na njambanio, na kwaria maũndũ ma thoni na kanua. **9** Tigagai kũheenania mũndũ na ũrĩa ũngĩ, kuona atĩ nĩmwĩyaũrĩte mũndũ ũrĩa wa tene na ciĩko ciake, **10** na mũkehumba mũndũ ũngĩ mwerũ, ũrĩa werũhagio nginya agĩe na ũmenyo na agĩe na mũhianĩre wa ũrĩa wamũũmbire. **11** Na ũhoroinĩ ũcio hatirĩ Mũyunani kana Mũyahudi, mũndũ mũruu kana mũndũ ũtarĩ mũruu, kana mũndũ mũcenji, kana Mũsikuthi, kana mũndũ ngombo kana ũtarĩ ngombo, no Kristũ nĩwe maũndũ

mothe, na arĩ thĩinĩ wa maũndũ mothe. **12** Nĩ ũndũ ũcio-
rĩ, tondũ mũrĩ andũ athuure nĩ Ngai, andũ atheru na
mendetwo mũno nĩwe, mwĩhumbei ũiguanĩri wa tha, na
gũtugana, na kwĩnyiihia, na kũhoorera na gũkirĩrĩria. **13**
Kiranagĩrĩriai mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na mũrekanagĩre rĩrĩa
mũndũ angĩkorwo ekĩtwo ũũru nĩ ũrĩa ũngĩ. Rekanagĩrai
o ta ũrĩa Mwathani aamũrekeire inyuĩ. **14** Ningĩ gũkĩra
maũndũ macio mothe mega-rĩ, gĩai na wendani, tondũ
nĩguo wohanagia maũndũ mothe hamwe nĩguo magĩrĩre
kũna. **15** Rekei thayũ wa Kristũ wathanage ngoro-inĩ
cianyu, tondũ inyuĩ mũrĩ ta ciĩga cia mwĩrĩ ũmwe-rĩ,
mwetĩrwo thayũ. Na ningĩ mũcookagie ngaatho. **16** Rekei
ũhoru wa Kristũ ũtũũrage ũingĩhĩte mũno thĩinĩ wanyu,
mũkĩrutanaga na mũgĩtaaranaga mũndũ na ũrĩa ũngĩ
mũrĩ na ũũgĩ mũingĩ, o mũkĩinaga thaburi, na nyĩmbo
cia Ngai, o na nyĩmbo cia kĩiroho, mũrĩ na ngaatho harĩ
Ngai ngoro-inĩ cianyu. **17** Na ũndũ ũrĩa wothe mũrĩkaga,
mũkĩaria kana mũgĩka ũndũ, wĩkagei wothe rĩtwa-inĩ rĩa
Mwathani Jesũ, mũgĩcookagĩria Ngai Ithe witũ ngaatho
thĩinĩ wake. **18** Inyuĩ atumia-rĩ, mwĩnyiihagĩriei athuuri
anyu, o ta ũrĩa kwagĩrĩre thĩinĩ wa Mwathani. **19** Na inyuĩ
athuuri-rĩ, endagai atumia anyu na mũtikamakũũmage.
20 O na inyuĩ ciana-rĩ, athĩkagĩrai aciari anyu maũndũ-inĩ
mothe, nĩgũkorwo gwĩka ũguo nĩgũkenagia Mwathani. **21**
Na inyuĩ maithe-rĩ, mũtikarakaragie ciana cianyu, itikae
gũkua ngoro. **22** Na inyuĩ ngombo-rĩ, athĩkagĩrai aathani
anyu a gũkũ thĩ maũndũ-inĩ mothe, na to hĩndĩ rĩrĩa
maramuona atĩ nĩgeetha mamwende, no maathĩkagĩrei
mũrĩ na ngoro itarĩ na ũhinga na nĩ ũndũ wa gũtĩĩa

Mwathani. **23** Na rĩrĩ, ũndũ o wothe ũrĩa mūrĩkaga, wĩkagei na ngoro yanyu yothe, taarĩ Mwathani mūraruĩra wĩra, no ti andũ, **24** mūkĩmenyaga atĩ nĩmũkaamũkĩra igai kuuma kūrĩ Mwathani rĩrĩ kĩheo kĩanyu. Nĩ Mwathani Kristũ mūtungatagĩra. **25** Mũndũ o wothe ũrĩa wĩkaga ũũru nĩakarĩhwo kũringana na ũũru wake, na gũtirĩ gũtĩra mũndũ maũthĩ.

4 Inyuĩ aathani-rĩ, ikagai ngombo cianyu maũndũ marĩa magĩrĩire na marĩa marĩ kĩhooto, tondũ nĩmũũĩ o na inyuĩ mūrĩ na Mwathi wanyu kūrĩa igũrũ. **2** Mwĩheanagei na kiyũ ũhoru-inĩ wa kũhooya, mwĩguĩte na mũgĩcookagĩria Ngai ngaatho. **3** Na mūtũhooyagĩre o na ithuĩ, nĩgeetha Ngai ahingũrĩre ndũmĩrĩri iitũ mūrango, nĩgeetha tũhunjagie ũhoru wa hitho ya Kristũ, ũhoru ũrĩa nĩ njohetwo nĩ ũndũ waguo. **4** Hooyagai nĩgeetha ndũhunjagie na andũ magataũkĩrwo wega, o ta ũrĩa njagĩrĩrwo nĩ gwĩka. **5** Tuĩkagai oogĩ harĩ maũndũ marĩa mūrĩkaga andũ arĩa matarĩ a thiritũ yanyu; mũteguĩte mweke ũrĩa mūrĩ naguo wa gwĩka wega. **6** Na mūkĩaria, aragai hĩndĩ ciothe mũiyũrĩtwo nĩ wega wa Ngai, nayo mĩario yanyu ĩtuĩke ta ĩkĩrĩtwo cumbĩ, nĩgeetha mũmenyage ũrĩa mūrĩcookagĩria o mũndũ. **7** Tukiko nĩakamũhe ũhoru wakwa wothe. Ũcio nĩ mūrũ wa Ithe witũ twendete mũno, nĩ ndungata ya kwĩhokeka na tũtungataga nake thĩinĩ wa Mwathani. **8** Ndamũtũma kūrĩ inyuĩ nĩ ũndũ wa ũhoru ũyũ kũmbe, atĩ mũmenyithio wega ũrĩa ithuĩ tũhaana, na ningĩ atĩ amũmĩrĩrie ngoro. **9** Megũũka na Onesimo, mūrũ wa Ithe witũ mwĩhokeku na ũrĩa twendete mũno, nake nĩ ũmwe wanyu. Acio nĩmekũmũhe ũhoru wa ũrĩa

maũndũ mothe marekĩka gũkũ. **10** Nĩmwageithio nĩ Arisitariko ũrĩa tuohetwo nake, o na Mariko nĩamũgeithia, ũrĩa mũihwa wa Baranaba. (Nĩmwĩrĩtwo ũhoru wake; angĩũka kũrĩ inyuĩ-rĩ, mwamũkĩrei.) **11** Jesũ ũrĩa wĩtagwo Jusito o nake nĩamũgeithia. Acio no-o Ayahudi thĩinĩ wa arĩa tũrutithanagia wĩra wa ũthamaki wa Ngai nao, na nĩmatuĩkĩte a kũnyũmĩrĩria. **12** Epafara, ũrĩa arĩ ũmwe wanyu na ndungata ya Kristũ Jesũ, nĩamũgeithia. We nĩamũhooyagĩra mũno hĩndĩ ciothe, nĩguo mũhote kwĩhaanda wega ũhoru-inĩ wothe wa kũhingia wendi wa Ngai, mũrĩ agima na mũrĩ na kĩrĩgĩrĩro gĩkinyanĩru. **13** Nĩ ndĩ na ũira wake atĩ nĩarutaga wĩra na hinya, akenogia nĩ ũndũ wanyu, na nĩ ũndũ wa arĩa marĩ Laodikia na Hierapoli. **14** Nĩmwageithio nĩ Luka ũrĩa ndagĩtarĩ, mũrata witũ twendete mũno, o na Dema. **15** Geithiai ariũ na aarĩ a Ithe witũ kũu Laodikia, na mũgeithie Numifa na andũ a kanitha ũrĩa ũrĩ gwake mũciĩ. **16** Na rĩrĩ, mwarĩkia gũthomerwo marũa maya, matũmei magathomerwo andũ a kanitha wa Laodikia, na inyuĩ no nginya muone atĩ nĩmwathoma marũa ma kuuma kanitha wa Laodikia. **17** Na mwĩre Arikipo atĩrĩ: “No nginya wone atĩ nĩwarĩkia wĩra ũrĩa wamũkĩrĩre thĩinĩ wa Mwathani.” **18** Nĩ Paũlũ nĩ nĩ ndaandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa. Ririkanai atĩ ndĩ muohe na mĩnyororo. Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ.

1 Athesalonike

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ na Sila, na Timotheo, Twandĩkĩra kanitha wa Athesalonike marũa maya ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa Ngai Ithe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ. Wega na thayũ wa Ngai irogĩa na inyuĩ. **2** Nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu inyuothe, tũkĩmũgwetaga mahooya-inĩ maitũ. **3** Rĩrĩa tũkũmũhoera tũrĩ mbere ya Ngai o we Ithe witũ-rĩ, nĩtũririkanaga tũtegũtigithĩria wĩra wanyu ũrĩa uumanĩte na gwĩtĩkia, na kwĩnogia kwanyu kũrĩa kũrehagwo nĩ wendani, o na gũkirĩrĩria kwanyu, kũrĩa kuumanĩte na kĩrĩgĩrĩro thĩinĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **4** Nĩgũkorwo, ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, ithuĩ nĩtũũ atĩ nĩmwathuurirwo nĩwe, **5** tondũ ũhoru-ũrĩa-Mwega tũhunjagia, tũtiamũreheire ũrĩ o ciugo theri, no twamũreheire ũrĩ na hinya, na ũrĩ na Roho Mũtheru, o na ũrĩ na ihooto itangĩthanganio. Ningĩ inyuĩ nĩmũũ ũrĩa twaikaraga na inyuĩ nĩ ũndũ wa kũmũguna. **6** Inyuĩ mwatuĩkire a kwĩgerekania na ithuĩ, o na mũgĩtuĩka a kwĩgerekania na Mwathani, o na gũtuĩka mwarĩ na mĩnyamaro mĩingĩ, nĩmwamũkĩrĩre ũhoru wake mũrĩ na gĩkeno kĩrĩa kĩheanagwo nĩ Roho Mũtheru. **7** Na nĩ ũndũ ũcio mũgĩtuĩka kĩonereria kũrĩ andũ arĩa othe metĩkĩtie kũu Makedonia, o na Akaia. **8** Naguo ũhoru wa Mwathani nĩwahunjire uumĩte kũrĩ inyuĩ, na to Makedonia na Akaia gwiki, no rĩrĩ, o na wĩtĩkio wanyu thĩinĩ wa Ngai nĩũmenyekete kũndũ guothe. Nĩ ũndũ ũcio tũtibataire kuuga ũndũ ũhoru-inĩ ũcio, **9** nĩgũkorwo andũ o ene nĩo maheanaga ũhoru wa ũrĩa mwatũnyiitire

ũgeni. Nĩmaheanaga ũhoru wa ũrĩa mwagarũrũkĩre Ngai, mũgĩtigana na mĩhianano nĩguo mũtungatagĩre Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo na ũrĩa wa ma, **10** na mwetagĩrĩre Mũriũ oime igũrũ, ũrĩa aariũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ, nake nĩwe Jesũ, ũrĩa ũtũhonokagia kuuma kũrĩ mang'ũrĩ marĩa magooka.

2 Inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmũũĩ atĩ gũũka gwitũ kũrĩ inyuĩ gũtiarĩ gwa tũhũ. **2** Mbere ĩyo nĩtwathĩnirio na tũkĩrumwo rĩrĩa twarĩ kũu Filipi, o ta ũrĩa inyuĩ mũũĩ, no nĩ ũndũ wa gũteithio nĩ Ngai witũ, nĩtuomĩrĩrie na tũkĩmũhe Ũhoru-ũrĩa-Mwega, o na akorwo nĩtwakararirio mũno. **3** Nĩgũkorwo gũthaithana gwitũ gũtiumanĩte na ihĩtia, kana matanya ma maũndũ ma waganu, o na kana ma wara. **4** No rĩrĩ, ithuĩ nĩ kwaria twaragia ta andũ maamũrĩtwo nĩ Ngai a kwĩhokerwo Ũhoru-ũrĩa-Mwega. Ithuĩ ti andũ tũrageria gũkenia, no nĩ Ngai, o we ũgeragia ngoro ciitũ. **5** Inyuĩ nĩmũũĩ atĩ ithuĩ ti ndeto cia kwĩyendereria twaragia, o na kana tũkahithĩrĩra ũhoru wa gũkorokera indo; Ngai nĩwe mũira witũ. **6** Ithuĩ tũtiacaragia kũganwo nĩ andũ, arĩ inyuĩ kana mũndũ ũngĩ o wothe. Tondũ tũrĩ atũmwo a Kristũ-rĩ, nĩtũngĩatuĩkire mũrigo kũrĩ inyuĩ, **7** no nĩtwaikarire na inyuĩ tũhooreire, o ta ũrĩa nyina wa ciana nini amenyagĩrĩra ciana ciake mwene. **8** Nĩ tondũ wa ũrĩa twamwendete mũno, nĩtwakenagio nĩkũgwatanĩra na inyuĩ, na to Ũhoru-inĩ-ũrĩa-Mwega wa Ngai wiki, no nĩtwagwatanĩire mĩtũũrĩre-inĩ iitũ o nayo, tondũ nĩmwatuĩkĩte andũ twendete mũno. **9** Ti-itherũ nĩmũkũririkana, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, wĩra witũ wa hinya na kwĩnogia gwitũ; twarutaga wĩra ũtukũ na

mũthenya nĩguo tũtigatuĩke mũrigo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ hĩndĩ ĩrĩa twamũhunjagĩria Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Ngai. **10** Inyuĩ mũrĩ aira, o na Ngai no mũira, ũrĩa twatũire na inyuĩ arĩa mwĩtikĩtie tũrĩ atheru, na tũrĩ athingu, na tũtarĩ na ũcuuke. **11** Ningĩ nĩmũũĩ atĩ tweekaga mũndũ o mũndũ wanyu o ta ũrĩa ithe wa ciana ekaga ciana ciake mwene, **12** tũkamũmagĩrĩria, na tũkamũhooreragia, o na tũkamũringagĩrĩria mūtũũre mĩtũũrĩre yaganĩrĩire na ũrĩa Ngai endaga, o we ũmwĩtaga mũtoonye thĩinĩ wa ũthamaki wake, na mũgĩe na riiri wake. **13** O na ningĩ nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho tũtegitigithĩria tondũ rĩrĩa mwamũkĩrĩre kiugo kĩa Ngai, kĩrĩa mwaiguire kuuma kũrĩ ithuĩ, mũtiakĩamũkĩrĩre taarĩ kiugo kĩa andũ, no mwakĩamũkĩrĩre ta kiugo kĩa Ngai, na nĩ ma, ũguo nĩguo kĩrĩ, na nĩkĩo kĩrutaga wĩra thĩinĩ wanyu inyuĩ mwĩtikĩtie. **14** Nĩgũkorwo inyuĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmwatuĩkire a kwĩgerekania na makanitha ma Ngai marĩa marĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ kũrĩa Judea: Nĩmwanyamaririo nĩ andũ a bũrũri wanyu na mĩnyamaro o ĩrĩa andũ a makanitha macio maanyamaragio nayo nĩ Ayahudĩ, **15** o arĩa mooragire Mwathani Jesũ, na makĩũraga anabii, o na ithuĩ magĩtũingata. Nĩmarakaragia Ngai, na nĩ marĩ ũthũ na andũ othe **16** nĩ ũndũ wa kũgeria gũtũgĩria tũtikahunjĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoru nĩgeetha mahonoke. Ũguo nĩguo meyongagĩrĩra mehia makamaiyũrĩrĩra. Namo mang'ũrĩ ma Ngai nĩmamakinyĩire. **17** No rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, hĩndĩ ĩrĩa twatigithanirio na inyuĩ gwa kahinda kanini-rĩ, (ha ũhoru wa mwĩrĩ, no ti wa ngoro), nĩtwerutanĩirie na kĩyo kĩnene nĩgeetha tuonane na

inyuĩ tondũ nĩtwamwĩriragĩria mũno. **18** Nĩgũkorwo nĩtwendete mũno gũũka kũrĩ inyuĩ, na makĩria nĩ Paũlũ, nĩndageririe maita maingĩ no Shaitani nĩatũgiririe. **19** Nĩ ũndũ-rĩ, kĩrĩgĩrĩro giitũ gĩkĩrĩ kĩrĩkũ, kana gĩkeno giitũ, kana thũmbĩ ĩrĩa tũngĩraha nayo mbere ya Mwathani witũ Jesũ rĩrĩa agooka? Githĩ ti inyuĩ? **20** Ti-itherũ, inyuĩ nĩ inyuĩ riiri witũ na gĩkeno giitũ.

3 Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa twaremirwo nĩgũkirĩrĩria-rĩ, nĩtuonire arĩ wega tũtigwo tũrĩ ithuiki kũu Athene. **2** Tũgĩgĩtũma Timotheo ũrĩa mũrũ wa Ithe witũ, na ndungata ya Ngai hamwe na ithuĩ ya kũhunja Ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Kristũ, nĩguo amwĩkĩre hinya, na amũũmĩrĩrie wĩtĩkio-inĩ wanyu, **3** nĩguo gũtikagĩe mũndũ ũngĩagagio nĩ magerio macio. Inyuĩ nĩmũũĩ wega atĩ nĩmo twathĩrĩrio. **4** Ti-itherũ o na hĩndĩ ĩrĩa twarĩ na inyuĩ nĩtwamwĩraga kaingĩ atĩ no nginya tũnyariirwo. O ta ũrĩa mũũĩ atĩ ũguo noguo gwacookire gũgĩtuĩka. **5** Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa ndaremirwo nĩgũkirĩrĩria rĩngĩ-rĩ, ngĩtũmana nĩguo menye ũhoru wa wĩtĩkio wanyu. Nĩgũkorwo nĩndetigagĩra gũtigakorwo atĩ hihi mũgerania nĩamũgeretie, nagueo wĩra witũ ũtuĩke wa tũhũ. **6** No rĩrĩ, rĩu Timotheo nĩ okĩte kũrĩ ithuĩ oimĩte kũrĩ inyuĩ, na agatũrehere ũhoru mwega ũkonĩ wĩtĩkio na wendani wanyu. Nĩatwĩrĩte atĩ nĩmũtũririkanaga hĩndĩ ciothe mũkenete, na atĩ nĩmwĩriragĩria gũtuona, o ta ũrĩa o na ithuĩ twĩriragĩria kũmuona. **7** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, o na tũrĩ na mĩnyamaro na mathĩina nĩtuomĩrĩrio twaigua ũhoru wanyu nĩ tondũ wa gwĩtĩkia kũu kwanyu. **8** Nĩgũkorwo rĩu tũgũtũra muoyo kũna, kuona atĩ

nĩmwĩhaandĩte wega thĩĩnĩ wa Mwathani. **9** Tũngĩhota atĩa gũcookeria Ngai ngaatho cia kũigana nĩ ũndũ wanyu, tondũ wa gĩkeno kĩrĩa gĩothe tũrĩ nakĩo mbere ya Ngai witũ nĩ ũndũ wanyu? **10** Nĩtũhooyaga ũtukũ na mũthenya na kĩyo kĩingĩ nĩgeetha tũkoonana na inyuĩ rĩngĩ na tũmũrehere kĩrĩa mũtarĩ nakĩo ũhoru-inĩ wa gwĩtĩkia kwanyu. **11** Rĩu-rĩ, Ngai mwene, o Ithe witũ, na Mwathani witũ Jesũ, marotũhingũrĩra njĩra tũhote gũũka kũrĩ inyuĩ. **12** Mwathani arotũma wendani wanyu wongerereke na ũiyũrĩrĩre harĩ o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na harĩ andũ arĩa angĩ othe, o ta ũrĩa o na ithuĩ tũmwendete. **13** Ningĩ aroĩkĩra ngoro cianyu hinya nĩgeetha mũgaakorwo mũtarĩ na ũcuuke, na mũrĩ atheru mbere ya Ngai, o we Ithe witũ, hĩndĩ rĩra Mwathani witũ Jesũ agooka hamwe na andũ ake arĩa atheru othe.

4 Naguo ũhoru wa kũrigĩrĩria, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, nĩ atĩ nĩtwamũrutire ũhoru wa mũtũũrĩre, ũrĩa ũkenagia Ngai, na noguo mũtũũraga mwĩkaga. Rĩu tũkũmũũria na tũkamũringĩrĩria thĩĩnĩ wa Mwathani Jesũ atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩkaga o ũguo. **2** Nĩgũkorwo nĩmũũĩ maũndũ marĩa twamũtaarire namo, tũrĩ na ũhoti wa Mwathani Jesũ. **3** Tondũ rĩrĩ, ũndũ ũrĩa Ngai endete nĩ atĩ mũtuĩke andũ aamũre: atĩ mwĩtheemage ũmaraya; **4** na atĩ o ũmwe wanyu amenye gwatha mwĩrĩ wake mwene ũikarage ũrĩ mũtheru na akĩũtĩĩaga, **5** atarĩ na merirĩria ma mwĩrĩ ta andũ a ndũrĩrĩ arĩa matooĩ Ngai; **6** na atĩ ha ũhoru wa maũndũ macio, gũtigakorwo mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩhĩtĩria mũrũ na mwarĩ wa ithe, kana amwĩke ũũru. Mwathani nĩakaherithia andũ nĩ ũndũ wa mehia mothe

ta macio, o ta ūrĩa tūrĩkĩtie kũmwĩra na tũkamũkaania. **7** Tondũ Ngai ndatwĩĩre maũndũ ma waganu, no aatwĩire nĩguo tũtũũre mũtũũrĩre wa ūtheru. **8** Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, mũndũ ūrĩa ūkũregana na ūrutani ūyũ ti mũndũ araregana nake no nĩ Ngai, ūrĩa ūmũheaga inyuĩ Roho wake Mũtheru. **9** Na rĩu-rĩ, harĩ ūhoru wa kwendana na ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, tũtibataire kũmwandĩkĩra nĩ ūndũ inyuĩ ene nĩmũrutĩtwo kwendanaga nĩ Ngai. **10** Na ti-itherũ, nĩmwendete ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe arĩa marĩ Makedonia guothe. No nĩtũkũmũringĩrĩria inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩka ūguo makĩria. **11** Atĩrĩrĩ, mwĩrirĩriei gũtũũra mũtũũrĩre wa ūhooreri, na mũhang'agĩre o maũndũ marĩa mamũkoniĩ, na mũrutage wĩra na moko manyu, o ta ūrĩa twamwĩire, **12** nĩgeetha mũtũũrĩre wanyu wa o mũthenya, ūtũme mũheagwo gĩtĩo nĩ andũ arĩa matarĩ a thiritũ yanyu, na nĩgeetha mũtigatuĩke mũrigo kũrĩ mũndũ o na ūrĩkũ. **13** No rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tũtikwenda mũikarage mũtooĩ ūhoru wa andũ arĩa makomete, kana mũigwe kĩa ta andũ arĩa angĩ matarĩ na kĩrĩgĩrĩro. **14** Nĩtwĩtĩkĩtie atĩ Jesũ nĩakuire na akĩriũka, na nĩ ūndũ ūcio nĩtwĩtĩkĩtie atĩ Ngai nĩakarehanĩria Jesũ hamwe na andũ arĩa makomete marĩ thĩinĩ wake. **15** Kũringana na kiugo kĩa Mwathani we mwene, tũkũmwĩra atĩ ithuĩ arĩa tũrĩ muoyo, arĩa tũtigĩtwo nginya rĩrĩa agacooka tũtigatongoria arĩa marĩkĩtie gũkoma. **16** Thuutha wa ūguo, ithuĩ arĩa tũgaakorwo tũrĩ muoyo na tũtigaire-rĩ, nĩtũkoyanĩrio hamwe nao tũtwarwo matu-inĩ nĩguo tũgacemanie na Mwathani rĩera-inĩ. Na nĩ ūndũ ūcio

tūgaatūūrania na Mwathani nginya tene. **18** Nĩ ūndũ ūcio, ūmanagĩrĩriai mūndũ na ūrĩa ūngĩ na ciugo icio.

5 Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ūhoru wa mahinda na mĩthenya-rĩ, tūtĩrĩ na bata wa kũmwandĩkĩra, **2** nĩgũkorwo nĩmũũĩ wega atĩ mũthenya wa Mwathani ūgooka o ta ūrĩa mũici okaga ūtukũ. **3** O rĩrĩa andũ maroiga atĩrĩ, “Kũrĩ thayũ na ūgitĩri,” hĩndĩ ĩyo nĩguo magaakorererwo nĩ mwanangĩko o rĩmwe, o ta ūrĩa mūtumia ūrĩ nda akoragĩrĩrwo nĩ ruo rwa kũheo mwana, nao matikahonoka. **4** No inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mūtĩrĩ nduma-inĩ atĩ nĩguo mũthenya ūcio ūmũkorerere ta mũici. **5** Inyuĩ inyuothe mũrĩ ciana cia ūtheri na ciana cia mũthenya. Ithuĩ tūtĩrĩ a ūtukũ kana a nduma. **6** Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩtūtigei gũkoma ta acio angĩ, no nĩtũikarage twĩguĩte na tũkerigagĩrĩria maũndũ. **7** Nĩgũkorwo arĩa makomaga-rĩ, makomaga ūtukũ, na arĩa marĩagwo nĩ njoohi-rĩ, marĩagwo ūtukũ. **8** No kuona atĩ ithuĩ tũrĩ a mũthenya-rĩ, nĩtũtũike a kwĩgĩrĩrĩria maũndũ, twĩhumbĩte gako ga kũgitĩra gĩthũri karĩa ka wĩtĩkio na ka wendani, na tũgekĩra ūhoru wa kwĩrĩgĩrĩra ūhonokio taarĩ ngũbia ya kĩgera ya kũgitĩra mūtwe. **9** Nĩgũkorwo Ngai ndaatwamũrĩre nĩguo tũtũike a kũrakarĩrwo, no nĩtũtũike a kwamũkĩra ūhonokio thĩinĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **10** We nĩatũkuĩrĩire nĩgeetha, twakorwo twĩguĩte kana tũkomete-rĩ, tūgaatūūrania hamwe nake. **11** Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, ūmanagĩrĩriai mūndũ na ūrĩa ūngĩ na mwĩkĩranage hinya o ta ūrĩa mũreka rĩu. **12** Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, twamũthaitha mūtĩĩage andũ arĩa marutaga wĩra na kĩyo thĩinĩ wanyu, arĩa matuĩtwo

arori anyu na makamũtaaraga thĩinĩ wa Mwathani. **13** Mekagĩrĩrei mũno makĩria na mũmendage nĩ ũndũ wa wĩra ũcio marutaga. Tũũranagai na thayũ mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **14** Na ningĩ nĩtũkũmũringĩrĩria, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũkaanagie andũ arĩa igũũta, na mũũmagĩrĩrie arĩa marĩ guoya, na mũteithagie arĩa matarĩ hinya, na mũkiragĩrĩrie andũ othe. **15** Menyagĩrĩrai gũtikagĩe mũndũ ũkũrĩhĩria ũũru na ũũru, no hĩndĩ ciothe geragai gũtugana inyuĩ-ene, na mũtugage andũ arĩa angĩ othe. **16** Kenagai hĩndĩ ciothe; **17** hooyagai mũtegitigithĩria; **18** cookagĩriai Ngai ngaatho maũndũ-inĩ mothe, nĩgũkorwo ũguo nĩguo Ngai endaga harĩ inyuĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. **19** Mũtikanahorie mwaki wa Roho; **20** mũtikanaire ũhoru ũrĩa ũrathagwo. **21** Roranagai maũndũ mothe. Rũmagiai maũndũ marĩa mega. **22** Theemagai ũndũ o wothe mũũru. **23** Ngai we mwene, o we Ngai wa thayũ, aromũtheria o kũna. Namo maroho manyu, na ngoro cianyu, o na mũĩrĩ yanyu, iroikaragio itarĩ na ũcuuke hĩndĩ ĩrĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ agaacooka. **24** ũrĩa ũmwĩtaga inyuĩ nĩ mwĩhokeku, na nĩakahingia ũhoru ũcio. **25** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tũhooyagĩrei. **26** Geithiai ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe na ngeithi theru cia kĩmumunyano. **27** Nĩndamwatha ndĩ mbere ya Mwathani atĩ marũa maya mathomerwo ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe. **28** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ.

2 Athesalonike

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ, na Sila, na Timotheo, Twandĩkĩra kanitha wa Athesalonike marũa maya ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa Ngai Ithe witũ, o na thĩinĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ: **2** Wega na thayũ irogĩa na inyuĩ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, o na Mwathani Jesũ Kristũ. **3** Nĩtwagĩrĩrwo nĩgũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tondũ ũguo nĩguo kwagĩrĩire, tondũ wĩtikio wanyu nĩũrakũra mũno makĩria, o naguo wendani ũrĩa o mũndũ arĩ naguo harĩ mũndũ ũrĩa ũngĩ ũkaingĩha. **4** Nĩ ũndũ ũcio, nĩtwĩrahaga tũrĩ thĩinĩ wa makanitha ma Ngai nĩ ũndũ wa gũkirĩrĩria kwanyu, na gwĩtikia kwanyu mĩnyamaro-inĩ yothe na magerio marĩa mũkiragĩrĩria. **5** Maũndũ macio mothe nĩmonanagia atĩ itua rĩa Ngai rĩa ciira nĩ rĩa kĩhooto, na nĩ ũndũ ũcio mũtuuo aagĩrĩru a gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai, o ũcio mũnyariiragwo nĩ ũndũ waguo. **6** Ngai nĩ wa kĩhooto: We nĩakarĩha arĩa mamũthĩĩnagia na thĩĩna, **7** no inyuĩ arĩa mũtũire mũthĩĩnagio amũhe kĩhurũko, o hamwe na ithuĩ. ũndũ ũcio nĩũkahinga hĩndĩ irĩa Mwathani Jesũ akaaguũranĩrio oimĩte igũrũ arĩ thĩinĩ wa mwaki ũgwakana, hamwe na araiika ake arĩa marĩ hinya. **8** Nake nĩakaherithia andũ arĩa matooi Ngai na matathĩkagĩra ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Mwathani witũ Jesũ. **9** Nao nĩmakaherithio na kwanangwo kũrĩa gũtagathira, na mahingĩrĩrio nja matikoone ũthiũ wa Mwathani, o na ũnene wa hinya wake, (aiōnios g166) **10** mũthenya ũrĩa agooka nĩguo atũũgĩrio thĩinĩ wa andũ ake arĩa atheru, o na andũ othe arĩa mamwĩtikĩtie magege nĩ ũndũ wake. O na inyuĩ mũgaakorwo mũrĩ amwe ao tondũ

nīmwetīkirie ūira witū ūrīa twamūheire. **11** Ūndū ūcio nīguo ūtūmaga tūmūhooyagīre tūtegūtīgithīria, atī Ngai witū amūtue andū maaganīrīire na gwītwo kwanyu, ningī nī ūndū wa hinya wake amūhingagīrie matanya manyu mothe marīa mega, o na wīra o wothe ūrīa uumanīte na wītīkio wanyu. **12** Tūhooyaga ūguo nīgeetha rītwa rīa Mwathani witū Jesū rītūūgagīrio thīinī wanyu, o na inyuī mūtūūgagīrio thīinī wake, kūringana na wega wa Ngai witū na wa Mwathani Jesū Kristū.

2 Atīrīrī ariū na aarī a Ithe witū, ha ūhoru wa gūcooka kwa Mwathani witū Jesū Kristū na gūcookanīrīrio gwītū harī we, nītūkūmūthaitha, **2** atī mūtikahiūhe kwenyenyio kana mūhahūrwo nī ūrathi mūna, kana ndūmīrīri, o na kana marūa merītwo atī moimīte kūrī ithuī, makoiga atī mūthenya wa Mwathani nīūrīkītie gūkinya. **3** Mūtikareke mūndū o na ūrīkū amūheenie o na atīa, nīgūkorwo mūthenya ūcio ndūgaakinya, ūhoru wa kūregana na watho ūtakinyīte, o nake mūndū ūrīa mūregi watho ataguūranīrio, o ūcio ūtuīrīrwo ciira wa kwanangwo. **4** Nīagokīrīra na etūūgīrie igūrū rīa kīrīa gīothe gītānītio na Ngai na kīrīa gīothe kīhooyagwo, nīgeetha aikare thī kūu thīinī wa hekarū ya Ngai, agītūuaga atī we mwene nī Ngai. **5** Kaī mūtāraririkana atī rīrīa ndarī hamwe na inyuī nīndamwīraga maūndū macio? **6** Na rīu nīmūūī kīrīa kīgīrītie mūndū ūcio ooke na nīgeetha akaaguūranīrio ihinda rīrīa rīagīrīire. **7** Nīgūkorwo ūhoru wa hitho wa kūregana na watho nīūraruta wīra; no nī kūrī ūrīa ūgīrīrīrie ūhoru ūcio woneke rīu, na egūthīi na mbere gwīka ūguo nginya rīrīa akeherio. **8** Na hīndī īyo nīguo

mündũ ũcio mũregi watho akaaguũranĩrio. Mündũ ũcio nĩwe Mwathani Jesũ alooraga na mĩhũmũ ya kanua gake, na amwanange na riiri wake ũrĩa ũkoonanio nĩ gũcooka gwake. **9** Mündũ ũcio mũregi watho nĩagooka kũringana na wĩra wa Shaitani ũrĩa wonekaga thĩinĩ wa mĩthemba yotho ya ciama cia maheeni, na marũũri, na morirũ, **10** o na ooke na mĩthemba yotho ya ũmaramari nĩguo aheenie andũ arĩa marĩ njĩra ya kũũra. Moraga tondũ nĩmaregire kwenda ũhoru-ũrĩa-wa-ma nĩguo mahonokio. **11** Na tondũ ũcio Ngai nĩamarehagĩra ũndũ wa hinya wa kũmahĩthia, nĩgeetha metĩkie maheeni macio, **12** na nĩgeetha andũ othe matuĩrwo ciira arĩa matetĩkĩtie ũhoru-ũrĩa-wa-ma na makenagĩra maũndũ ma waganu. **13** No rĩrĩ, twagĩrĩrwo nĩgũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ mwendetwo nĩ Mwathani, tondũ kuuma o kĩambĩrĩria Ngai nĩamũthuurire mũhonokio nĩ ũndũ wa gũtherio nĩ Roho o na gwĩtĩkia ũhoru-ũrĩa-wa-ma. **14** Aamwĩĩre ũhoru ũyũ nĩ ũndũ wa ũhoru-ũrĩa-Mwega ũrĩa twamũhunjiirie nĩguo mũgĩe na riiri wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **15** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩhaandei wega na mũrũmie ũrutani ũrĩa twamũrutire, o na akorwo twaririe na kanua kana tũkĩmwandĩkĩra marũa. **16** Mwathani witũ Jesũ Kristũ we mwene, o na Ngai Ithe witũ ũrĩa watwendire na agĩtũhe ũũmĩrĩru wa nginya tene na kĩĩrĩgĩrĩro kĩega na ũndũ wa Wega wake-rĩ, (aiōnios g166) **17** maroomĩrĩria ngoro cianyu, na mamwĩkĩre hinya thĩinĩ wa ciiko o na ciugo ciothe njega.

3 Naguo Ūhoru wa kūrīgīrīria-rī, ariū na aarī a Ithe witū, nī atīrī, tūhooyagīrei nīgeetha ūhoru wa Mwathani ūtheereme na ihenya, na ūkumagio, o ta ūrīa ūkumagio nī inyuī. **2** Na ningī mūhooyage nīgeetha tūhonokio kuuma kūrī andū arīa aaganu o na ooru, tondū ti andū othe metīkitie. **3** No Mwathani nīmŵihokeku, na nīekūmwīkīra hinya na amūgītīre kuuma kūrī ūrīa mūūru. **4** Tūrī na mwīhoko thīinī wa Mwathani atī nīmūreeka na nīmūgūthīi na mbere gwīka maūndū marīa twathanīte. **5** Mwathani arotongoria ngoro cianyu nīguo mūgīe na wendani wa Ngai na ūkirīrīria wa Kristū. **6** Na rīrī, ariū na aarī a Ithe witū, nītūkūmwatha thīinī wa rītwa rīa Mwathani Jesū Kristū, atī mūtigane na mūrū kana mwarī wa Ithe witū o wothe kīgūūta, ūrīa ūtaikaraga kūringana na ūrutani ūrīa twamūrutire. **7** Nīgūkorwo inyuī nīmūūī ūrīa m汪gīrīrwo nī kwīgerekania na ithuī. Ithuī tūtīarī igūūta rīrīa twatūire na inyuī, **8** o na tūtiigana kūrīa irio cia mūndū o na ūrīkū tūhū. Handū ha ūguo, twarutaga wīra ūtukū na mūthenya, tūkīrutaga wīra mūrītū na tūkenogagia nīgeetha tūtīgatuīke mūrigo kūrī mūndū o na ūrīkū wanyu. **9** Tweekaga ūguo, ti tondū tūtīarī na kīhoo to gīa kūheo ūteithio ta ūcio, no nīgeetha tūtūike kīonereria kīanyu gīa kwīgerekania nakīo. **10** Nīgūkorwo o na rīrīa twatūire hamwe na inyuī nītwamūheire watho ūyū: “Mūndū angīaga kūruta wīra, o na kūrīa ndakarīe.” **11** Nītūiguaga amwe thīinī wanyu nī igūūta, na matīrī wīra marutaga, no nīmetoonyagīrīria maūndū-inī ma andū arīa angī. **12** Andū acio nīo tūgwatha na tūkamaringīrīria thīinī wa Mwathani Jesū Kristū atī makindīrie, na marīage

irio iria marutĩire wĩra. **13** Naho ha ũhoro wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, mūtikanoge nĩ gwĩkaga wega. **14** Mũndũ o na ũrĩkũ angĩaga gwathĩkĩra ũrutani witũ ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa marũa maya-rĩ, mwĩhũgagei. Mūtikanagĩe ngwatanĩro nake, nĩgeetha aigue aconokete. **15** No mūtikamūtue taarĩ thũ, no mũkaaniei ta mūrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu. **16** Na rĩu-rĩ, Mwathani mwene thayũ aromũhe thayũ mahinda mothe na ikĩro-inĩ ciothe. Mwathani aroikara na inyuĩ inyuothe. **17** Nĩ Paũlũ nĩ nĩ ndandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa mwene, na kũ nĩkĩo kĩmenyithia gĩa gũkũũrana marũa makwa mothe. Ũguo nĩguo nyandĩkaga. **18** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

1 Timotheo

1 Nĩ niĩ Paũlũ mūtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa gwathwo nĩ Ngai Mũhonokia witũ o na nĩ Kristũ Jesũ ũrĩa arĩ we mwĩhoko witũ, **2** Ndĩrakwandikĩra marũia maya wee Timotheo, mũrũ wakwa kũna thĩinĩ wa wĩtikio: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ o na kũrĩ Kristũ Jesũ Mwathani witũ irogĩa nawe. **3** O ta ũrĩa ndakũringĩrĩrie ngĩthiĩ Makedonia, atĩ ũikare kũu Efeso o na rĩu ndĩrenda ũikare kuo nĩgeetha ũgiragie andũ amwe kũu matigacooke kũrutana ũrutani wa maheeni, **4** na ningĩ matigathikagĩrĩrie ng'ano cia tũhũ, kana ũhoru wa njjarwa ũrĩa ũtathiraga. Maũndũ ta macio makagĩrĩria ngarari handũ ha gũkũria wĩra wa Ngai, ũrĩa ũrutagwo na njĩra ya wĩtikio. **5** Muoroto wa watho ũyũ nĩ wendo, ũrĩa uumaga thĩinĩ wa ngoro theru, na thamiri njega, o na wĩtikio ũtarĩ na ũhinga. **6** Andũ amwe nĩmatiganĩte na ũhoru ũcio na makerekera mĩario-inĩ ya tũhũ. **7** Mendaga gũtuĩka arutani a watho, o na gũtuĩka matiũĩ gĩtũmi kĩa ũhoru ũrĩa maheanaga o na kana gĩtũmi kĩa maũndũ marĩa maaragia magwatĩirie. **8** Nĩtũũĩ atĩ watho nĩ mwegamũndũ angĩũhũthĩra kũringana na ũrĩa kwagĩrĩrie. **9** O na ningĩ nĩtũũĩ atĩ watho ndũthondekeirwo andũ arĩa athingu no ũthondekeirwo arĩa moinaga watho na arĩa aremi, na arĩa matetigĩrĩte Ngai na arĩa ehia, na arĩa matarĩ atheru na arĩa matarĩ etĩkia; o na arĩa moragaga maithe na manyina mao, na arĩa oragani, **10** o na nĩ ũndũ wa itharia na arĩa mogomagia mĩtugo, na onjoria a ngombo, na arĩa maheenaganaga, na arĩa mehĩtaga na maheeni, o na ũndũ ũngĩ o wothe ũtaringaine na

ũrutani ũrĩa mwagĩrĩru, **11** ũrĩa ũringaine na Ũhor-
ũrĩa-Mwega ũrĩ riiri wa Ngai ũrĩa mũrathime, o ũhor
ũcio ndehokeirwo ndĩũrutage. **12** Nĩngũcookeria Kristũ
Jesũ Mwathani witũ ngaatho, ũrĩa ũheete hinya, tondũ
nĩanduire wa kwĩhokeka, na akĩnyamũra ndũike wa
kũmũtungatagĩra. **13** O na gĩtuĩka rĩmwe ndaarĩ mũrumi
Ngai, na mũnyariirani, na mũndũ wa ngũĩ, nĩndaiguĩrĩrwo
tha tondũ ndekaga ũguo itekũmenya na itarĩ mwĩtikia. **14**
Naguo wega mũingĩ wa Mwathani witũ ũkĩnjiyũrĩrĩra,
hamwe na wĩtikio o na wendani ũrĩa uumaga thĩinĩ wa
Kristũ Jesũ. **15** Atĩrĩrĩ, ũhoru ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka
na nĩguo wagĩrĩre gwĩtikĩrwo kũna: Atĩ Kristũ Jesũ
ookire thĩ kũhonokia ehia, na harĩ acio-rĩ, nĩ nĩ wa
mbere. **16** No nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũu, nĩ nĩndaiguĩrĩrwo
tha nĩ Ngai nĩgeetha thĩinĩ wakwa, Kristũ Jesũ onanie
ũkirĩrĩria wake ũtarĩ mũthia, nĩguo nĩ ndaarĩ mwĩhia
makĩria, ndũike kĩonereria harĩ arĩa marĩmwĩtikagia na
makegĩra na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **17**
Na rĩu, kũrĩ Mũthamaki ũrĩa ũtũũraga tene na tene,
ũrĩa ũtathiraga, na ũrĩa ũtonekaga-rĩ, o we Ngai wiki,
arotĩagwo na agoocagwo tene na tene. Amen. (aiōn g165)
18 Wee Timotheo, mũrũ wakwa, ndĩrakũhe ũtaaro ũyũ
kũringana na mohoro marĩa maarathĩtwo hĩndĩ ĩmwe
ũhoru-inĩ waku, nĩgeetha wamarũmĩrĩra ũhotage kũrĩa
mbaara wega, **19** na ũtũũre ũrũmĩtie wĩtikio, na ũrĩ na
thamiri ĩtarĩ na ũcuuke. Andũ angĩ nĩmareganĩte na
kũrũmĩrĩra thamiri ciao, na nĩ ũndũ ũcio magathũkia
wĩtikio wao. **20** Amwe ao nĩ Humenayo, na Alekisandro,

arĩa neanĩte kũrĩ Shaitani nĩgeetha marutwo, matige kũruma Ngai.

2 Ningĩ, nĩngũkũringĩrĩria atĩ mbere ya maũndũ mothe kũhooyagwo mahooya ma kũhoera mabata ma andũ na makũhooyanĩra, na ma gũthaitanĩrĩra, na ma gũcookia ngaatho, nĩ ũndũ wa andũ othe: **2** Ningĩ mũhooyagĩre athamaki na arĩa othe mathanaga. Hooyagai nĩgeetha tũtũũrage na mũtũũrĩre wa thayũ na tũhooreire tũgĩtĩaga Ngai maũndũ-inĩ mothe na tũrĩ na ũtheru. **3** ũndũ ũcio nĩ mwega, na nĩũkenagia Ngai Mũhonokia witũ, **4** o we wendete andũ othe mahonokio na mamenye ũhoru-ũrĩa-wa-ma. **5** Nĩngũkorwo kũrĩ Ngai o ũmwe, na mũiguithania o ũmwe wa kũiguithania Ngai na andũ, nake nĩwe mũndũ, o we Kristũ Jesũ, **6** ũrĩa werutire atuĩke wa gũkũũra andũ othe. Naguo ũira wa ũhoru ũcio nĩwaheanirwo ihinda rĩaguo rĩrĩa rĩagĩrĩire rĩakinya. **7** Na ũhoru ũcio nĩguo watũmire nduĩke mũhunjia o na mũtũmwo wago na nĩ ndĩraaria ũhoru wa ma, ndiraheenania. Ndatuĩkire mũrutani wakũrutaga andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoru wa gwĩtikia o na ũhoru wa ma. **8** Ngwenda atĩ arũme mahoithagie kũndũ guothe moete moko matheru na igũrũ, matarĩ na marakara kana ngarari. **9** O na ningĩ ngwenda atĩ andũ-a-nja mehumbage wega na nguo itarĩ cia kwĩonania marĩ na mĩthĩire yagĩrĩire, na marĩ na ũũgĩ wa ngoro, na matikegemagie na kũrama njuĩrĩ, kana na thahabu, kana ruru, o na kana nguo iria cia goro mũno, **10** no makoragwo marĩ na ciĩko njega, iria ciagĩrĩire andũ-a-nja arĩa moimbũraga atĩ nĩ ahooi Ngai. **11** Mũndũ-wa-nja aagĩrĩrwo erutage maũndũ akindĩirie na enyihĩtie biũ.

12 Ndingĩtikĩria mündũ-wa-nja arutanage kana aathage mündũ mūrũme; no n̄aakarage akindĩirie. 13 Nĩgũkorwo Adamu n̄iwe wombirwo mbere, Hawa agĩcookerera. 14 Ningĩ Adamu tiwe waheenirio; n̄i mündũ-wa-nja waheenirio agĩtuĩka mwĩhia. 15 No rĩrĩ, andũ-a-nja n̄i makaahonoka n̄i ũndũ wa gũciara ciana, mangĩtũura metĩkĩtie marĩ na wendani na andũ atheru, o na marĩ na ũũgĩ wa ngoro.

3 Ũhoru ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka: Atĩ mündũ o wothe angĩrirĩria gũtuĩka mūrori wa maũndũ ma kanitha, mündũ ũcio n̄ierirĩrie wĩra wa bata. 2 Rĩu-rĩ, mūrori wa maũndũ ma kanitha no nginya akorwo atarĩ na ũcuuke, na akorwo n̄i mũthuuri wa mūtumia ũmwe. No nginya akorwo arĩ mũhooreri, na ũũĩ kwĩgirĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na mündũ mūtĩku, na mündũ ũnyitaga andũ ũgeni, na ũngĩhota kũrutana maũndũ. 3 No ndagakorwo arĩ mūrĩũ, kana arĩ wa ngũĩ, no akorwo arĩ mũhooreri, na mündũ ũtarĩ wa mbaara, na ũtarĩ thuti ya mbeeca. 4 No nginya akorwo ahotete gwatha mũciĩ wake wega, na one atĩ ciana ciake n̄imwathĩkagĩra na gĩtĩio kĩria kĩagĩrĩire. 5 (Mündũ angĩkorwo ndangĩhota gwatha mũciĩ wake mwene-rĩ, angĩhota atĩa kũmenyerera kanitha wa Ngai?) 6 Ningĩ ndagakorwo arĩ mündũ mwerũ wĩtikio-inĩ ndakae kũgĩa na mwĩtĩio, nake atuĩrwo ciira ta ũrĩa mũcukani aatuĩrĩrwo. 7 Ningĩ no nginya akorwo arĩ na ngumo njega kũrĩ andũ arĩa matarĩ a thiritũ iitũ, nĩgeetha ndagatuĩke wa gũconorithio kana agwe mũtego-inĩ wa mũcukani. 8 Nao ateithĩrĩria a kanitha, nĩmagĩrĩrwo makoragwo marĩ andũ a gũtũika na ehokeku, matigatuĩke

anyui a ndibei mũno, na makorwo matarĩ a gũkorokera indo na njĩra itagĩĩire. **9** No nginya marũmie ũhorouĩria-wa-ma wa wĩtikio ũria mũrikĩru marĩ na thamiri itarĩ na mwĩcuuko. **10** Nao mambe magerio; na thuutha ũcio marekwo matuĩke ateithĩrĩria a maũndũ ma kanitha maakorwo matarĩ na ũcuuke. **11** O ũndũ ũmwe, nao atumia ao nĩmakorwo marĩ atumia a gũtĩika, matigakorwo marĩ andũ a gũcambania, no makorwo matarĩ arĩũ na matuĩke a kwĩhokeka maũndũ-inĩ mothe. **12** Mũteithĩrĩria wa kanitha no nginya akorwo arĩ mũthuri wa mũtumia ũmwe, na no nginya akorwo ahotete gwatha ciana ciake na mũciĩ wake wega. **13** Arĩa matungatĩte wega nĩmegĩagĩra na ngumo njega, na makomĩrĩria mũno ũhorou-inĩ wa wĩtikio wao ũria wa gwĩtikia Kristũ Jesũ. **14** O na gũkorwo ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩrĩũka kũrĩ we narua-rĩ, ndĩrakwandĩkĩra maũndũ maya nĩgeetha, **15** ingĩaga gũũka narua, ũmenye ũria andũ magĩĩrwo nĩgũikaraga marĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Ngai, na nĩyo kanitha wa Ngai ũria ũrĩ muoyo, naguo nĩguo gĩtugĩ na mũthingi mũrũmu wa kũnyiitĩrĩra ũhorou-ũria-wa-ma. **16** Na hatarĩ nganja, ũhorou wa kwĩyamũrĩra Ngai nĩ hitho nene ma, atĩ: We oonanirio arĩ na mwĩrĩ, agĩtuuo mũthingu nĩ Roho, akĩonwo nĩ araika, na ũhorou wake ũkĩhunjio kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe, agĩtikio nĩ andũ a gũkũ thĩ, na akĩamũkĩrwo riiri-inĩ kũria igũrũ.

4 Na rĩrĩ, Roho nĩoigaga atekũhithĩrĩra atĩ matukũ ma thuutha andũ amwe nĩmagatiganĩria wĩtikio na marũmĩrĩre maaroho marĩa maheenanageria o na maũndũ marĩa marutanagwo nĩ ndaimono. **2** Morutani ta macio

mahunjagio nĩ andũ arĩa marĩ ũhinga, arĩa maaragia maheeni, na arĩa thamiri ciao ihaana ta icinĩtwo na ruoro. **3** Acio nĩo makaanagia andũ kũhikania na makameera megirĩrĩrie kũrĩaga irio cia mĩthemba ĩmwe, iria Ngai oombire nĩguo ciamũkagĩrwo na ngaatho nĩ arĩa metĩkĩtie na arĩa moĩ ũhoro-ũrĩa-wa-ma. **4** Tondũ-rĩ, kĩrĩa gĩothe Ngai oombire nĩ kĩega, na gũtirĩ kĩndũ kĩagĩrĩrwo nĩkũregwo angĩkorwo kĩamũkĩrĩtwo na ngaatho, **5** tondũ nĩkĩrĩkĩtie gũtherio nĩ kiugo kĩa Ngai na mahooya. **6** Ũngĩruta ariũ na aarĩ a lthe witũ maũndũ maya-rĩ, nĩũgũtuĩka ndungata njega ya Kristũ Jesũ, ĩrĩa ĩreretwo na ciugo cia ũhoro-ũrĩa-wa-ma wa wĩtikio o na cia ũrutani mwega ũrĩa wee ũtũire ũrũmĩrĩire. **7** Reganaga na ng'ano cia tũhũ iria itarĩ cia gũtĩĩithia Ngai, o na ng'ano ta iria iganagwo nĩ iheti; nĩ kaba wĩmenyerie gũikara wĩyamũrĩire Ngai. **8** Nĩgũkorwo gwĩka maũndũ ma gwĩkĩra mwĩrĩ hinya nĩ ũrĩ bata waguo, no kwĩyamũrĩra Ngai kũrĩ bata harĩ maũndũ mothe, nĩ ũndũ kũrehaga kĩrĩgĩrĩro muoyo-inĩ ũyũ tũrĩ o na muoyo-inĩ ũrĩa ũgooka. **9** Ũhoro ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka na nĩwagĩrĩire gwĩtikĩrĩka o biũ **10** (na ũhoro ũcio nĩguo ũtũmaga twĩrutanagĩrie na twĩnogagie), na tũkaiga mwĩhoko witũ harĩ Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, ũrĩa arĩ we Mũhonokia wa andũ othe, na makĩria arĩa metĩkĩtie. **11** Athanaga atĩ maũndũ macio mekagwo. **12** Ndũkanareke mũndũ o na ũrĩkũ akũire tondũ atĩ wĩ mũndũ mwĩthĩ, no tuĩka kĩonereria kũrĩ andũ arĩa metĩkĩtie rĩrĩa ũkwaria, na ha ũhoro wa mĩtũũrĩire, na wa wendani, o na ha wĩtikio, na ha ũhoro wa mĩtugo mĩtheru. **13** Wĩheane gũthomagĩra andũ Maandĩko marĩa

matheru, na kũhunja, na kũrutana, o nginya rĩrĩa ngooka.

14 Ndũkanaage kũhũthĩra kĩheo gĩaku kĩrĩa waheirwo na ũndũ wa mohoro marĩa maarathirwo, rĩrĩa athuuri maakũigĩrĩire moko. **15** Īkagĩra kiyō harĩ maũndũ macio; wĩheane kũna kũrĩ mo, nĩgeetha andũ othe monage ũrĩa ũrathĩ na mbere. **16** Menyagĩrĩra wega mūtũũrĩre waku na ũrutani waku. Kiragĩrĩria thĩinĩ wa maũndũ macio, tondũ weka ũguo, nĩũkwĩhonokia wee mwene na ũhonokie o na arĩa magũthikagĩrĩria.

5 Atĩrĩrĩ, ndũkanakũũme mũndũ mũkũrũ, kaba ũmũthaithage taarĩ thoguo, nao andũ arĩa ethĩ ta marĩ ariũ a thoguo, **2** Atumia arĩa akũrũ, ũmatuage ta marĩ aa maitũguo, nao arĩa anini matuage ta airĩtu a thoguo, na wĩkage ũguo na mũthĩire yothe ya ũthingu. **3** Rũmbũyagia atumia arĩa a ndigwa kũna, na ũmatĩage. **4** No mūtumia wa ndigwa angĩkorwo arĩ na ciana, kana ciana cia ciana ciake-rĩ, ciana icio nĩ ciambe ciĩrute kũrutithia wĩtĩkio wacio wĩra na ũndũ wa kũmenyagĩrĩra andũ arĩa marĩ a nyũmba ciao kĩũmbe; tondũ gwĩka ũguo nĩ gũcookeria aciari a cio na aciari a aciari a cio ngaatho nĩgũkorwo ũndũ ũcio nĩũkenagia Ngai. **5** Mūtumia wa ndigwa ũrĩa ũbataire kũna, na ũtigĩtwo arĩ wiki-rĩ, ũcio aigaga mwĩhoko wake harĩ Ngai, na akahooyaga ũtukũ na mũthenya, akĩũria Ngai ũteithio ategũtigithĩria. **6** No mūtumia wa ndigwa ũrĩa ũikaraga agĩkenagia, ũcio nĩ mũkuũ o na arĩ muoyo. **7** Rutaga andũ maũndũ macio o namo, nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ ũgũikara arĩ na ũcuuke. **8** Mũndũ wothe angĩaga gũteithia andũ ao, na makĩria arĩa marĩ a gwake mũciĩ-rĩ, mũndũ ũcio nĩakaanĩte wĩtĩkio na nĩ mũũru gũkĩra

ūrĩa ũtetĩkĩtie. **9** Gūtĩrĩ mūtumia wa ndigwa wagĩrĩire kwandĩkwo mūtatarara-inĩ wa atumia a ndigwa atakinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩtandatũ, na akorwo aarĩ mwĩhokeku kũrĩ mũthuuri-we, **10** na akorwo nĩoĩkaine wega nĩ ũndũ wa gwĩkaga ciĩko njega, ta kũrera ciana, na gũtugaga ageni, na gũthambia nyarĩrĩ cia andũ arĩa aamũre, na gũteithagia andũ arĩa marĩ thĩĩna-inĩ, na kwĩrutagĩra we mwene gwĩkaga maũndũ marĩa mothe mega. **11** Ha ũhoru wa atumia a ndigwa arĩa ethĩ-rĩ, ndũkamekĩre mūtatarara-inĩ ta ũcio, tondũ rĩrĩa makaguucĩrĩrio nĩ merĩrĩria mao ma mwĩrĩ, nĩmagatigana na Kristũ na macooke kwenda kũhika. **12** Nĩ ũndũ wa ũguo magatuĩka a gũtũrwo ciira, tondũ nĩmathũkĩtie kĩĩranĩro kĩa kĩa mbere. **13** Ningĩ, nĩmemenyagĩria ũgũũta, magatuĩka a kũũrũra kuuma nyũmba ĩmwe nginya ĩrĩa ĩngĩ. Na to ũgũũta wiki, o na nĩmatuĩkaga a kwaria ndeto cia mũhuhu na magetoonyereria maũndũ-inĩ ma andũ angĩ, makaaragia maũndũ marĩa mataagĩrĩrwo nĩ kwaria. **14** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ ngũtaara atumia a ndigwa arĩa ethĩ mahike, na magĩe ciana, na marũgamagĩrĩre mĩcĩi yao, nĩguo matikae kũhe thũ iitũ mweke wa gũcambania. **15** Ti-itherũ o na rĩu amwe ao nĩmarĩkĩtie kũgarũrũka na makarũmĩrĩra Shaitani. **16** Mũndũ-wa-nja o wothe mwĩtikia angĩkorwo arĩ na atumia a ndigwa a nyũmba yake-rĩ, nĩamateithagie arĩ we na ndagakuuithie kanitha mũrigo wao, nĩgeetha kanitha ũhote gũteithia atumia arĩa a ndigwa kũna, arĩa mabataire. **17** Athuuri a kanitha arĩa matongoragia maũndũ ma kanitha wega nĩmagĩrĩrwo nĩ kũheo gĩtĩo mũno, na makĩria arĩa marutaga wĩra wa

kūhunja na kūrutana. **18** Nīgūkorwo Maandiko marĩa matheru moigĩte atĩrĩ, “Ndūkanohe ndegwa kanua rĩrĩa ikūranga ngano ikĩmihũũra,” na ningĩ nĩmoigĩte atĩrĩ, “Mūruti wĩra nĩagĩrĩrwo nĩkũheo mũcaara wake.” **19** Ndūkanetĩkĩrie mũthuri wa kanitha athitangwo, tiga hakorirwo na ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. **20** Andũ arĩa maikaraga makĩihagia-rĩ, makaanagie mbere ya andũ othe, nĩguo arĩa angĩ maikarage metigĩrĩte. **21** Ndakwĩra atĩrĩ na ma ndĩ mbere ya Ngai, na Kristũ Jesũ o na araike arĩa athuure, ũmenyagĩrĩre morutani maya ũtegũthutũkania, na ndūkaneeke ũndũ o na ũmwe na kĩmenyano. **22** Ndūkahiũhage kũigĩrĩra mũndũ moko, na ndūkanagwatanĩre na mehia ma andũ arĩa angĩ. Ikaraga ũrĩ mũthingu. **23** Tiga kũnyuuaga o maaĩ matheri, nyuuaga ndibei nini tondũ wa nda yaku, na nĩ ũndũ wa ũrĩa ũrũaraga kaingĩ. **24** Mehia ma andũ amwe nĩmeyonanĩtie, makamatongoragia ciira-inĩ no mehia ma andũ angĩ mamomaga thuutha. **25** O ũndũ ũmwe, noguo ciĩko njega ciĩyonanagia, nacio iria itarĩ njega itingĩhithĩka.

6 Nĩ kwagĩrĩre andũ arĩa ngombo, o acio maikaraga ta mekĩrĩtwo icooki rĩa ũkombo ngingo matuage atĩ aathani ao nĩ a kũheagwo gĩtĩno gĩothe, nĩgeetha rĩitwa rĩa Ngai na ũrutani witũ itikanacambio. **2** Arĩa marĩ na aathani metĩkĩtie matikamaime gĩtĩno nĩ ũndũ wa gūkorwo atĩ nĩ ariũ na aarĩ a Ithe wao. Handũ ha ũguo, nĩmamatungatagĩre wega makĩria, tondũ arĩa maragunĩka nĩ ũndũ wa ũtungata wao nĩ andũ metĩkĩtie, na nĩ andũ mendetwo. Rutanaga maũndũ macio na

ūmaringagĩrĩrie andũ. **3** Mũndũ o na ũrĩkũ angĩrutana ũrutani wa maheeni na akorwo ndetĩkanĩtie na ũrutani ũrĩa mwega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na ũrutani ũrĩa wa kwĩyamũrĩra Ngai-rĩ, **4** mũndũ ũcio nĩ mwĩtĩĩ na ndarĩ ũndũ oĩ. ũcio endete o ngarari itarĩ kĩguni na njũgitano ikoniĩ ciugo iria irehaga ũiru, na ngũĩ, na mĩario mĩũru, na gwĩkũũa maũndũ mooru, **5** na kũgiana gũtathiraga gatagatĩ ka andũ arĩa marĩ meciiria mooru, arĩa mathirĩrwo nĩ ũhoro-ũrĩa-wa-ma, na arĩa meciiragia atĩ ũhoro wa kwĩyamũrĩra Ngai nĩ njĩra ya gũtũma mũndũ atonge. **6** No rĩrĩ, kwĩyamũrĩra Ngai na kũiganwo nĩ kĩrĩa ũrĩ na kĩo, ũcio nĩ ũtonga mũnene. **7** Nĩgũkorwo gũtirĩ kĩndũ twarehire gũkũ thĩ, na gũtirĩ kĩndũ tũngĩhota kũruta kuo. **8** No tũngĩgĩa na irio, na tũgĩe na nguo-rĩ, no tũiganwo nĩcio. **9** Andũ arĩa mendaga gũtonga-rĩ, nĩmagũũaga magerio-inĩ o na mũtego-inĩ wa merirĩria maingĩ ma ũrimũ ma kũmathũkia, marĩa mamagũithagia mwanangĩko-inĩ, makamaniina. **10** Tondũ kwenda mbeeca nĩkĩo kĩhumo kĩa mĩthemba yothe ya ũũru. Andũ amwe nĩ ũndũ wa kwenda mbeeca mũno-rĩ, nĩmatigĩte wĩtikio, na magetheeca ngoro na kĩa kĩa kĩa. **11** No wee mũndũ wa Ngai-rĩ, ũrĩra maũndũ macio mothe, na ũthingatage ũthingu, na kwĩyamũrĩra Ngai, na wĩtikio, na wendani, na gũkirĩrĩria, na ũhooreri. **12** Rũaga mbaara irĩa njega ya wĩtikio. Rũmia ũhoro wa muoyo wa tene na tene o ũrĩa wetĩrwo rĩrĩa woimbũrĩre wega wĩtikio waku mbere ya aira aingĩ. **(aiōnios g166)** **13** Ningĩ ndĩ mbere ya Ngai, ũrĩa ũheaga indo ciothe muoyo, na mbere ya Kristũ Jesũ, ũrĩa warutire ũira mwega rĩrĩa aarutaga ũira mbere ya

Pontio Pilato, nĩ ngũgwatha atĩ **14** ũrũmagie rĩathani rĩu wathĩtwo narĩo ũtarĩ na kĩmeni kana ũcuuke nginya hĩndĩ ĩrĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ akoonanio, **15** ũrĩa Ngai akoonania ihinda rĩake rĩakinya. Ngai ũcio-rĩ, nĩwe mwene hinya ũrĩa wa kũgoocagwo, na nowe Mũthamaki wa athamaki, na Mwathani wa aathani. **16** Ningĩ nowe wiki ũtũũraga muoyo ũrĩa ũtathiraga, na agatũũra ũtheri-inĩ ũrĩa gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũũkuhĩrĩria. Gũtirĩ mũndũ ũrĩ wamuona kana ũngĩhota kũmuona. Nake arotĩagwo, na arogĩa na wathani ũrĩa ũtathiraga nginya tene. Amen. (aiōnios g166) **17** Athaga andũ arĩa itonga gũkũ thĩ ĩno tũrĩ matigage kwĩgaatha kana kũiga mwĩhoko wao harĩ thĩinĩ wa ũtonga ũcio ũtamenyagĩrwo, no maigage mwĩhoko wao harĩ Ngai ũrĩa ũtũheaga indo ciothe na ũtaana, nĩguo itũkenagie. (aiōn g165) **18** Maathe mekage wega, na maingĩhĩrwo nĩ gwĩkaga ciiko njega, na matũike andũ a gũtugana na kũgayagĩra andũ indo ciao na ũtaana. **19** Meka ũguo nĩmarĩĩgagĩra kĩgĩina kĩa ene kĩrĩ mũthingi mũrũmu nĩ ũndũ wa mahinda marĩa magooka, na nĩgeetha mahote kwĩgwatĩra muoyo, na nĩguo muoyo ũrĩa wa ma kũna. **20** Atĩrĩrĩ, Timotheo, gitagĩra kĩrĩa wĩhokeirwo. Wĩthemage inegene rĩa arĩa matetigĩrĩte Ngai, na ngarari cia mathugunda ma maheeni marĩa matuagwo atĩ nĩmo ũmenyo na ti ũmenyo kũrĩ. **21** Andũ amwe metĩkĩtie atĩ marĩ na ũmenyo ũcio nĩmatũgũũgĩte na makoima wĩtikio-inĩ. Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ.

2 Timotheo

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, mūtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa kwenda kwa Ngai. Ndatũmirwo nĩ Ngai kũringana na kĩiranĩro kĩa muoyo ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, **2** Ndakwandĩkĩra wee Timotheo, o we mũrũ wakwa nyendete mũno: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ, na Kristũ Jesũ Mwathani witũ, irogĩa nawe. **3** Nĩnjookagĩria Ngai ngaatho, ũrĩa nĩ ndungatagĩra ndĩ na thamiri ĩtarĩ na ũcuuke, o ta ũrĩa maithe makwa ma tene meekaga, o ngĩkũririkanaga hĩndĩ ciothe ũtukũ na mũthenya, mahooya-inĩ makwa itegũtigithĩria. **4** Nĩndĩiriragĩria mũno gũkuona, ndaririkana maithori maku, nĩgeetha njiyũrwo nĩ gĩkeno. **5** Nĩndirikanĩtio ũhoru wa wĩtikio waku ũrĩa ũtarĩ ũhinga, o ta ũrĩa watũire na cũguo Loisi, na nyũkwa Eunike, na rĩu nĩnjĩtikĩtie atĩ wĩtikio ũcio ũrĩ o thĩinĩ waku. **6** Nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ nĩngũkũririkania atĩ ũhuhagĩrĩrie kĩheo kĩrĩa ũheetwo nĩ Ngai, kĩrĩa wagĩire nakĩo rĩrĩa ndakũigĩrĩire moko. **7** Nĩgũkorwo Ngai ndaatũheire roho wa gũtwĩkagĩra guoya, no aatũheire roho wa gũtwĩkĩra hinya, na wa wendani, na wa ũũgĩ wa kwĩnyiita maũndũ-inĩ mothe. **8** Nĩ ũndũ ũcio ndũkanaconoke ũkiumbũra ũira wa Mwathani witũ, kana ũconoke nĩ ũndũ wakwa nĩ njohetwo nĩ ũndũ wake. No nyiitanĩra na nĩ kũnyariirwo nĩ ũndũ wa ũhoru-ũrĩa-Mwega, nĩ ũndũ nĩũrĩheagwo hinya nĩ Ngai. **9** Ngai nĩwe watũhonokirie na agĩtwĩrĩa mūtũũrĩre mũtheru, ti tondũ wa ũndũ twĩkĩte, no nĩ ũndũ wa ũrĩa aatanyĩte gwĩka na nĩ ũndũ wa wega wake. Twaheirwo wega ũyũ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ mbere ya kĩambĩrĩria gĩa thĩ, (aiōnios g166) **10** no

wega ūcio rīu nīūguūranīirio nī ūndū wa kuonekana kwa Mūhonokia witū, Kristū Jesū, ūrīa waniinire gīkuū, na akīrehe muoyo o na ūhoru wa kwaga kūbuttha akīūiga ūtheri-inī nī ūndū wa Ūhoru-ūrīa-Mwega. **11** Na nī ūndū wa Ūhoru-ūcio-Mwega-rī, nīndamūrirwo nduīke mūhunja, na mūtūmwo, na mūrutani waguo. **12** Ūhoru ūcio nīguo ūtūmīte nyamarīke ūguo. No ndiconokaga, tondū ūrīa nī njītīkītīe nīndīmūūī, na ndī na ma atī arī na ūhoti wa kūgitīra kīrīa ndīmwihokeire o nginya rīrīa mūthenya ūcio ūgaakinya. **13** Rūmia ūhoru ūrīa waiguire kuuma kūrī nī, ūrī kīonereria kīa ūrutani mwega, ūrī na wītīkio na wendani thīinī wa Kristū Jesū. **14** Menyerera ūndū ūrīa mwega ūrīa wehokeirwo, na ūūmenyerere ūteithītio nī Roho Mūtheru ūrīa ūkaraga thīinī witū. **15** Wee nīūī atī andū othe thīinī wa būrūri wa Asia nīmandiganīirie, o hamwe na Fugelo, na Herimogene. **16** Mwathani aroiguīra andū a nyūmba ya Onesiforo tha tondū aananyamarūra kaingī na ndaconokire nī ūndū wakwa kuohwo na mīnyororo. **17** Nowe, hīndī īrīa ookire Roma, nīanjaririe na kīyo o nginya akīnyona. **18** Mwathani aroītīkīra atī akaiguīrwo tha nī Mwathani mūthenya ūcio wakinya! Wee nīūī wega mūno ūrīa aandeithirie na njīra nyingī rīrīa ndaarī Efeso.

2 Nī ūndū wa ūguo, wee mūrū wakwa-rī, gīa na hinya thīinī wa wega wa Ngai ūrīa ūrī thīinī wa Kristū Jesū. **2** Namo maūndū marīa waiguire ngīaria mbere ya aira aingī-rī, mehokere andū ehokeku arīa ūūī atī no mahote kūruta andū angī. **3** Ūmīrīria gūthīnīka hamwe na ithuī ta ūrī mūthigari mwega wa Kristū Jesū. **4** Gūtīrī mūndū

ūrutaga wīra wa mūthigari ūngĩohania na maūndū
matarĩ ma ūũthigari: we endaga o gūkenia mūnene
wake ūrĩa ūmwathaga. **5** Ūguo no taguo, mūndū ūrĩa
ūhanyūkaga mathako-inĩ ma mahenya ndangĩheo thūmbĩ
ya ūhootani atathaakĩte kūringana na ūrĩa gwathanĩtwo.
6 Ningĩ-rĩ, mūrĩmi ūrĩa wĩnogagia akĩrĩma mūgūnda nĩ
we wagĩrĩrwo gūtuĩka wa mbere kwamūkĩra maciaro
maguo. **7** Cūranagia maūndū marĩa ndĩroiga, nĩgūkorwo
Mwathani nĩarĩkūũhĩgagia maūndū-inĩ macio mothe. **8**
Atĩrĩrĩ, ririkanaga Jesū Kristū, ūrĩa wariūkĩrio akiuma
kūrĩ arĩa akuũ, na aarĩ wa rūciaro rwa Daudi, kūringana
na Ūhoro-ūrĩa-Mwega, ūrĩa nĩĩ hunjagia. **9** Ūhoro ūcio
nĩguo nĩĩ nyariiragĩrwo o nginya ngohwo na mĩnyororo
ta ndĩ mūgeri ngero. No kiugo kĩa Ngai ti kĩohe. **10** Nĩ
ūndū ūcio, nĩĩ nĩnyūmagĩrĩria maūndū mothe nĩ ūndū
wa arĩa aamũre, nĩgeetha o nao megĩire na ūhonokio
ūrĩa ūrĩ thĩinĩ wa Kristū Jesū, na magĩe na riiri wa tene
na tene. (aĩōnios g166) **11** Ūhoro ūyũ nĩ wa kwĩhokeka,
atĩrĩ: Angĩkorwo nĩtwakuire hamwe nake-rĩ, o na gūtũura
nĩtũgaatũura muoyo hamwe nake; **12** na tũngĩkirĩrĩria-
rĩ, o na gūthamaka nĩtũgaathamaka hamwe nake. No
tũngĩmũkaana-rĩ, o nake nĩagatũkaana; **13** na tũngĩaga
kwĩhokeka, we egūtũura arĩ o mwĩhokeku, nĩgūkorwo
we ndangĩhota gwĩkaana. **14** Ririkanagia andũ maūndū
macio. Makaanagie ūrĩ mbere ya Ngai nĩguo matige
gūkararanĩria ndeto itarĩ kĩene; ndeto icio itirĩ kĩguni,
no gūthũkia ithũkagia arĩa maciiguaga. **15** Geria mūno
wĩonanagie harĩ Ngai wĩ mwĩtikĩrĩku, na wĩ mūruti-wĩra
ūtari ūndū ūngĩmũconora, na ūrutanage ūhoro ūrĩa wa

ma ūrūngīrīrie. **16** Ehagīrīra mīario itarī ya gwītīgīra Ngai, tondū arīa mekenagia na ndeto icio makīragīrīria kwaga gwītīgīra Ngai. **17** Ūrutani wao ūtheaga ta kīronda kīa ndīira. Amwe ao nī Humenayo, na Fileto, **18** arīa maturuurīte na magatiga ūhoru wa ma. Moigaga atī ūhoru wa kūrīūka nūrīkītie kūhītūka, na nī mathūkītie wītīkio wa andū amwe. **19** No rīrī, mūthingi ūrīa mūrūmu wa Ngai nīwīhaandīte wega naguo wīkīrītuo rūūrī na ciugo ici: “Mwathani nīoī andū arīa marī ake,” na ningī atīrī, “Ūrīa wothe uumbūraga rītwa rīa Mwathani no nginya agarūrūke atigane na waganu.” **20** Thīinī wa nyūmba yothe nene-rī, to indo cia thahabu na betha ikoragwo kuo ciiki, no nī kūrī indo cia mītī na cia rīūmba; imwe nī cia wīra ūrīa mūtīie, na imwe nī cia wīra ūrīa ūtangītīka. **21** Mūdū angītheria kuuma kūrī maūdū macio matangītīka, no atūike ta kīndū gīa kūruta wīra wa gītīio, kīndū gītherie, kīrīa kīagīrīire Mwathi wa nyūmba īyo na kīhaarīrio gīa kūrutaga wīra o wothe mwega. **22** Na rīrī, ūragīra merirīria mooru ma wīthī, na ūthingatage ūthingu, na wītīkio, na wendani, na thayū, mūrī hamwe na arīa makayagīra Mwathani marī na ngoro theru. **23** Reganaga na ngarari cia ūrimū na cia ūkīgu, tondū nīūī irehage ngūī. **24** Nayo ndungata ya Ngai ndīagīrīrwo nī gūtūika ya ngūī; handū ha ūguo, yagīrīrwo nīgūtūika ya gūtuga mūdū o wothe, na īrī mūdū wī na ūhoti wa kūrutana, na īrī mūdū mūkirīrīria. **25** Ningī arutage arīa mamūkararagia ahooreire, arī na mwīhoko atī Ngai no atūme merire, nīguo mamenye ūhoru wa ma, **26** na atī matūike a gwīcookera, na meteithūkie mūtego-inī wa

mūcukani ūrīa ūmanyiitīte mīgwate nīguo mekage ūrīa ekwenda.

3 No rīrī, menya atī matukū ma kūrīgīrīria nīgūkagīa na mahinda ma ūgwati. **2** Andū magaatuīka eyendi, na endi mbeeca, na egani, na egaathi, na arumani, na andū mataiguaga aciari ao, na matarī ngaatho, na matarī atheru. **3** Ningī makorwo matarī na wendani, na matarekanagīra, na a gūcambania, na matangīhota kwīgīrīrīria merīrīria ma mwīrī, na matarī tha, na matendaga maūdū mega, **4** na andū mendaga gūkunyanīra andū arīa angī, na arūgīrīri, na eīkīrīri, na endi gwīkenia gūkīra ūrīa mendete Ngai. **5** Andū acio metuaga ta meyamūrīire Ngai no nīmakaanaga hinya wake. Wīthemage andū ta acio. **6** Acio nīo arīa matoonyagīrīra nyūmba ciene na makaguucagīrīria andū-a-nja arīa ahūthū ngoro, arīa maiyūrītwo nī mehia, na arīa matwaragīrīrio nī merīrīria mooru ma mīthemba yothe. **7** Andū-a-nja acio nīmerutaga ūndū mwerū hīndī ciothe, no matirī hīndī mamenyaga ūhoro ūrīa wa ma. **8** O ta ūrīa Janne na Jambare maakararirie Musa-rī, no taguo andū acio mehotoraga makararie ūhoro ūrīa wa ma. Meciiria mao nī mooru, nao ha ūhoro ūkoniī wītīkio nīakūregwo biū. **9** No rīrī, matingīthīi haraaya, tondū ūrimū wao nīūkamenyeka nī andū othe, o ta ūrīa ūhoro wa andū acio wamenyekire. **10** No wee-rī, nīūi ūhoro wothe wa ūrutani wakwa, na mūtūūrīre wakwa, na matanya makwa, na wītīkio wakwa, na ūkīrīrīria wakwa, na wendani wakwa, na kūūmīrīria gwakwa, **11** na kūnyariirwo gwakwa, na mathīina makwa, o na mīthemba ya maūdū marīa maangorire kūu

Antiokia, na Ikonía, o na Lusitera, mĩnyamaro ĩrĩa nĩ ndomĩĩrie. No Mwathani nĩahonokirie kuuma kũrĩ mathĩĩna macio mothe. **12** Ti-itherũ, mũndũ o wothe ũrĩa ũkwenda gũtũũra mũtũũrĩre wa gũkenia Ngai arĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩarĩnyariiragwo, **13** No andũ arĩa aaganu na arĩa aheenania nĩmarĩkĩragĩrĩria kwagana, makaheenania na makaheenagio. **14** No wee-rĩ, tũũra wĩkaga maũndũ marĩa wĩrutĩte na ũkametĩkia wega atĩ nĩ ma ma, tondũ nĩũĩ arĩa maakũrutire, **15** na ũrĩa wamenyire Maandĩko marĩa matheru kuuma rĩrĩa warĩ kaana, marĩa mangĩhota gũkũũhĩgia nĩguo ũkaahonokio nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **16** Ũhoru wothe ũrĩa wandĩkĩtwo Maandĩko-inĩ wekĩrĩtwo thĩĩnĩ wa mũwandĩki nĩ Ngai, na nĩwagĩrĩre harĩ ũhoru wa kũrutana, na wa gũkaanania, na wa kũrũnga mahĩtia, o na wa kũrutana mĩkarĩre ya ũthingu, **17** nĩgeetha mũndũ wa Ngai akoragwo arĩ mũkinyanĩru, na athagathagĩtwo biũ kũruta wĩra o wothe mwega.

4 Atĩrĩrĩ, nĩ ndĩ mbere ya Ngai na ya Kristũ Jesũ, ũrĩa ũgaatuĩra ciira andũ arĩa marĩ muoyo na arĩa makuĩte, na nĩ ũndũ wa gũũka gwake na ũthamaki wake-rĩ, ngũgũtaara atĩrĩ: **2** Hunjagia Ũhoru wa Ngai; ikaraga wĩhaarĩrie hĩndĩ ĩrĩa yagĩrĩre na ĩrĩa ĩtagĩrĩre; ningĩ rũithagĩria andũ mahĩtia mao, na ũmakaanagie, na ũmomagĩrĩrie, wĩ na ũkirĩrĩria mũnene na ũrutani mũbarĩrĩre. **3** Nĩgũkorwo ihinda nĩrĩgooka rĩrĩa andũ makaaregana na ũrutani ũrĩa wagĩrĩre. No nĩguo mahingie merĩrĩria mao-rĩ, nĩmakeyũnganĩria arutani aingĩ nĩguo mameerage maũndũ marĩa matũ mao mekwenda kũigua.

4 Nĩmakahũgũra matũ mao matige kũigua ũhoru wa ma, na magarũrũkĩre ng'ano cia tũhũ. 5 No wee-rĩ, ikaraga wĩguĩte maũndũ-inĩ mothe, na ũmĩrĩrie kũnyariirwo, ningĩ rutaga wĩra wa kũhunjia ũhoru wa Ngai, na ũhingagie mawĩra mothe ma ũtungata waku. 6 Nĩgũkorwo nĩnyambĩrĩrie gũitwo thĩ ta iruta rĩa kũnyuuu, narĩo ihinda rĩakwa rĩa kuuma gũkũ nĩrĩkinyu. 7 Nĩndũite mbaara rĩa njega, narĩo ihenya rĩakwa rĩgakinya mũthia, o na nĩndũũrite menyereire wĩtkio wakwa. 8 Rĩu nĩnjigĩrwo thũmbĩ rĩa ya ũthingu, rĩa Mwathani, ũria ũtuaga ciira na kĩhoo, akaahe mũthenya ũcio, na to nĩ nyiki akaahe, no ningĩ nĩ andũ othe arĩa makoretwo merĩrĩrie kũguũranĩrio gwake. 9 Geria mũno o ũria wahota ũuke kũrĩ nĩ na ihenya, 10 nĩgũkorwo Dema, tondũ wa kwenda maũndũ ma thĩ ĩno, nĩandiganĩrie na agathiĩ Thesalonike. Nake Keresike nĩathiĩte Galatia, na Tito agathiĩ Dalamatia. (aiōn g165) 11 Luka nowe tũrĩ nake gũkũ. Oya Mariko mũũke nake, tondũ nĩ ũteithio harĩ nĩ ũtungata-inĩ wakwa. 12 Nĩndatũmire Tukiko kũu Efeso. 13 Ũgĩũka-rĩ, ndehera kabuti karĩa ndatigire gwa Karipo kũrĩa Teroa, na ũndehere mabuku makwa ma gĩkũnjo, na makĩria njũa iria cia kwandĩkwo. 14 Alekisandero ũria mũturi wa indo cia rũthuku nĩanjĩkire ũũru mũno. Mwathani nĩwe ũkaamũrĩha kũringana na ciĩko ciake. 15 O nawe mwĩmenyerere, tondũ nĩakararirie ndũmĩrĩri iitũ na hinya. 16 Hĩndĩ rĩa ndaciirithirio rĩa mbere-rĩ, gũtirĩ mũndũ wokire kũndeithia, andũ othe nĩmandiganĩrie. Maroaga gũtuĩrwo ũũru. 17 No Mwathani nĩarũgamire na nĩ na akĩnjĩkĩra hinya, nĩgeetha ndũmĩrĩri ĩhunjio biũ

nĩ ũndũ wakwa na andũ-a-Ndũrĩrĩ othe mamĩigwe. Na niĩ ngĩhonokio kuuma kanua ka mũrũũthi. **18** Mwathani nĩakahonokia ũũru-inĩ o wothe, na andware ũthamaki-inĩ wake wa igũrũ, nake arogoocagwo tene na tene. Amenĩ. **(aiõn g165)** **19** Geithia Pirisila na Akula, na andũ a nyũmba ya Onesiforo. **20** Erasito aatigirwo Korinitho, na niĩ ngĩtiga Terefimo kũu Mileto arĩ mũrũaru. **21** Geria ũkinye gũkũ mbere ya ihinda rĩa heho. Nĩwageithio nĩ Eubulu, o na Pudene, na Lino, na Kilaudia, na ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe. **22** Mwathani aroikaria roho waku. Wegu wa Ngai ũroikara hamwe nawe.

Tito

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, ndungata ya Ngai na mūtũmwo wa Jesũ Kristũ. Ndũmĩtwo nĩguo andũ arĩa athuure nĩ Ngai mongererwo wĩtikio na ũmenyo wa kũmenya ũhoro-ũrĩa-wa-ma ũrĩa ũtwaranĩte na ũhoro wa kwĩyamũrĩra Ngai, **2** na nĩguo wĩtikio na ũmenyo iria irĩ na kĩrĩgĩrĩro kĩa muoyo wa tene na tene, iria Ngai ũrĩa ũtaheenanagia eeranĩire o kuuma kĩambĩrĩria. (aĩōnios g166) **3** Narĩo ihinda rĩake rĩrĩa rĩagĩrĩire rĩakinya, nĩaguũranĩire kiugo gĩake kĩrĩa ndehokeirwo ndĩkĩhunjagie kũringana na ũrĩa njathĩtwo nĩ Ngai Mũhonokia witũ, **4** Ndĩrakwandĩkĩra marũa maya wee Tito, o wee mũriũ wakwa kũna thĩinĩ wa wĩtikio ũrĩa tũgwatanĩire nawe: Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe na kũrĩ Kristũ Jesũ Mũhonokia witũ, irogĩa nawe. **5** Atĩrĩrĩ Tito, gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmire ngũtĩge kũu Kirete nĩ atĩ ũthondeke maũndũ marĩa mataarĩkĩte na ũthuure athuuri thĩinĩ wa o itũũra, o ta ũrĩa ndakwĩire. **6** Mũthuuri wa kanitha aagĩrĩrwo akorwo atarĩ na ũcuuke, na akorwo arĩ mũthuuri wa mūtumia o ũmwe tu, na arĩ mũndũ ũrĩ na ciana ciĩtikĩtie na itarĩ kaũndũ ingĩcuukĩrwo nĩ ũndũ wa ũmaramari kana kwaga gwathĩka. **7** Kuona atĩ mũrori wa maũndũ ma kanitha nĩmwĩhokere wĩra wa Ngai, no nginya akorwo atarĩ na ũcuuke, na ndagakorwo arĩ mũndũ wa kwĩgũmĩra, kana wa kũhiũha kũrakara, kana arĩ mũnyui wa njoohi, kana wa kũhũthĩra hinya o na mbaara, kana mũndũ wa gũkorokera indo na njĩra irĩa itagĩrĩire. **8** Nĩ kaba akorwo arĩ mũndũ ũũĩ gũtugana, na wendete maũndũ marĩa mega, na ũhotete kwĩgirĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na

arĩ mūrũngĩrĩru ngoro, na arĩ mũthingu, o na mũndũ ũmenyagĩrĩra mĩtugo yake. **9** Ningĩ no nginya arũmagie ũhoro ũrĩa wa kwĩhokeka, o ta ũrĩa ũrutaniĩtwo, nĩguo ahotage kũũmĩrĩria arĩa angĩ na ũrutani ũrĩa mwagĩrĩru, na ahotage kũregana na arĩa maũkararagia. **10** Nĩgũkorwo nĩ kũrĩ andũ aingĩ aremi, andũ a mĩario ya tũhũ na aheenania, na makĩria arĩa a thiritũ ya arĩa maruaga. **11** Andũ acio no nginya makirio, tondũ nĩmarathũkia mĩciĩ mĩingĩ nĩkũrutanaga maũndũ marĩa mataagĩrĩire kũrutana, na mekaga ũguo nĩgeetha monage mbeeca iria itamagĩrĩire. **12** O na mũnabii ũmwe wao nĩoigĩte atĩrĩ, “Andũ a Kirete matũũraga maheenanageria hĩndĩ ciothe, na mahaana ta nyamũ njũru, na nĩ igũũta ngoroku.” **13** ũira ũcio nĩ wa ma. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, makaanagerie ũgwatĩirie, nĩgeetha mehaande wega ũhoro-inĩ wa gwĩtĩkia, **14** na nĩguo matikarũmbũyagie ng’ano cia Ayahudi kana mawatho ma andũ arĩa mareganaga na ũhoro-ũrĩa-wa-ma. **15** Kũrĩ andũ arĩa marĩ meciiria matheru, maũndũ mothe nĩ matheru, no kũrĩ andũ arĩa marĩ na meciiria mathũku na matetĩkĩtie-rĩ, gũtirĩ ũndũ mũtheru. Ti-itherũ, meciiria mao na thamiri ciao nĩ thũku. **16** Kuuga nĩmoigaga atĩ nĩmooĩ Ngai, no nĩmamũkaanaga na ciiko ciao. Nĩ andũ imaramari, na matiathĩkaga, na gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mwega mangĩka.

2No wee-rĩ, no nginya ũrutanage maũndũ marĩa maringaine na ũrutani ũrĩa mwagĩrĩru. **2** Rutaga athuuri arĩa akũrũ maikarage matarĩ arĩũ, na marĩ a gũtĩka, na a kwĩgĩrĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na marĩ arũmu ũhoro-inĩ wa gwĩtĩkia, na makoragwo marĩ na wendani o na

ũkirĩrĩria. **3** O nao atumia arĩa akũrũ marutage gũikaraga na mĩkarĩre ya ũtheru, na matigatuĩke a gũcambania o na kana mamenyere kũnyuuaga ndibei nyingĩ matuĩke ta ngombo ciayo, no nĩ matuĩke a kũrutanaga maũndũ marĩa mega, **4** nĩgeetha mahote kũruta atumia arĩa ethĩ kwenda athuuri ao na ciana ciao, **5** na matuĩke a kwĩgirĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na atheru, na mehang'agie na wĩra o wa kwao mũciĩ, na matuĩke atugi, na maathĩkagĩre athuuri ao, nĩgeetha gũtikanagĩe mũndũ ũngĩcambia kiugo kĩa Ngai. **6** O ta ũguo-rĩ, ũmagĩrĩria aanake, na ũmataarage matuĩke a kwĩgirĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ. **7** Maũndũ-inĩ mothe, tuĩka kionereria gĩa gwĩkaga wega maũndũ-inĩ mothe. Rĩrĩa ũkũrutana onanagia ũrũngĩrĩru, na ũtarĩ na itherũ, **8** o na waragie ciugo iria ciagĩrĩre, itangĩrutika mahĩtia, nĩgeetha arĩa matũkararagia maconorithio tondũ wa kwaga ũndũ mũũru mangĩaria igũrũ riiitũ. **9** Taaraga ngombo atĩ ciathĩkagĩre aathani a cio maũndũ-inĩ mothe, na igeragie kũmakenia, no itigacookanagĩrie nao, **10** na itikamaiyage indo ciao, no cionanagie atĩ no ciĩhokwo kũna, nĩguo itũmage ũrutani wa ũhoru wa Ngai Mũhonokia witũ wendekage maũndũ-inĩ mothe. **11** Nĩ ũndũ wega wa Ngai ũrĩa ũrehaga ũhonokio nĩũguũranĩrio kũrĩ andũ othe. **12** Wega ũcio wa Ngai nĩguo ũtũrutaga kũregana na maũndũ marĩa matarĩ ma kwĩyamũrĩra Ngai, na merirĩria mooru ma gũkũ thĩ, na gũtũũra twĩgirĩrĩrie merirĩria ma mwĩrĩ, na gũtũũra na mĩtũũrĩre ya ũngai na mĩrũngĩrĩru na ya kwĩyamũrĩra Ngai mahinda-inĩ maya tũrĩ, (aĩon g165) **13** o tũgĩetagĩrĩra kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa kĩrĩ na kĩrathimo, hĩndĩ irĩa gũkaaguũranĩrio riiri wa Jesũ

Kristũ, ũrĩa arĩ Ngai witũ mũnene na Mũhonokia. **14** Nake nĩwe werutire nĩ ũndũ witũ, nĩguo atũkũũre waganu-inĩ wothe, na atherie andũ matuĩke ake kĩũmbe, arĩa marĩ na kĩyo gĩa gwĩkaga maũndũ mega. **15** Rĩu-rĩ, maũndũ macio nĩmo wagĩrĩrwo nĩkũrutanaga. Ũmanagĩrĩria na ũkaananagie wĩ na wathani wothe. Ndũkanareke mũndũ o na ũrĩkũ akũire.

3 Ririkanagia andũ acio atĩ maathĩkagĩre anene na arĩa maathanaga, na matuĩke aathĩki, na makoragwo mehaarĩrie kũruta wĩra wothe mweya, **2** ningĩ matikae gũcambia mũndũ o na ũrĩkũ, no makorwo marĩ a thayũ na acaayanĩri, na monanagie mĩtugo ya ũhooreri harĩ andũ othe. **3** Nĩ ũndũ hĩndĩ ĩmwe-rĩ, o na ithuĩ twarĩ akĩgu, na tũtiathĩkaga, na tũkaheenekaga; twarĩ ngombo cia merĩrĩria ma mĩthemba yothe o na ikeno ciothe. Twatũũraga tũrĩ na rũmena na ũiru, tũgathũũragwo o na tũgathũũranaga mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **4** No hĩndĩ ĩrĩa ũtugi wa Ngai Mũhonokia witũ na wendo ũrĩa atwendete naguo ciaguũranĩrio-rĩ, **5** nĩatũhonokirie, na ti ũndũ wa maũndũ ma ũthingu marĩa twekĩte, no nĩ ũndũ wa tha ciake. Agĩtũhonokia na ũndũ wa gũtũtheria, agĩtũciara rĩngĩ na agĩtwerũhia na ũndũ wa Roho Mũtheru, **6** ũrĩa aatũitĩrĩrie na ũtaana nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ Mũhonokia witũ, **7** nĩgeetha twatuuo athingu nĩ ũndũ wa wega wake, tũtuĩke agai a muoyo wa tene na tene kũringana na ũrĩa tũtũire twĩrĩgĩrĩre. (aiōnios g166) **8** Ũhoro ũcio nĩ wa kwĩhokeka. Na ngũkĩenda waragie maũndũ maya ũgwatĩrie, nĩgeetha andũ arĩa mehokete Ngai memenyerie kwĩrutĩra na kĩyo gwĩkaga maũndũ mega.

Maũndũ maya nĩ magĩrĩru kũna, na nĩ marĩ uumithio harĩ mũndũ o wothe. **9** No rĩrĩ, eheragĩra ngarari cia ũrimũ, na ũhoru wa gũkinyĩra njiarwa, na gũkararania, na mbaara cia ũhoru wa watho, tondũ maũndũ macio matirĩ uumithio, na nĩ ma tũhũ. **10** Mũndũ ũrĩa ũtũmaga kũgĩe na nyamũkano-rĩ, mũkaanagie riita rĩa mbere, na rĩa keerĩ. Thuutha wa ũguo, regana nake. **11** Wagĩrĩrwo nĩkũmenya atĩ mũndũ ta ũcio nĩ mwaganu na nĩ mwĩhia; nake we mwene nĩetuĩrĩre ciira. **12** Ndaarĩkia gũtũma Aritema kana Tukiko kũrĩwe, geria ũrĩa ũngĩhota ũũke kũrĩ nĩ gũkũ Nikopoli, tondũ nĩkuo nduĩte gũikara ihinda rĩa heho. **13** Īka ũrĩa wothe ũngĩhota ũteithie Zena ũrĩa wakiri, na Apolo rĩrĩa marĩkorwo marĩ rũgendo-inĩ, na wone atĩ marĩ na indo ciothe iria mabatarĩtio nĩcio. **14** Nao andũ aitũ nĩmemenyerie kũrutaga mawĩra marĩa mega, nĩguo mateithagĩrĩrie mabataro-inĩ ma o mũthenya nĩguo matigatũũre mũtũũrĩre ũtarĩ na uumithio. **15** Andũ arĩa othe tũrĩ nao nĩmamũgeithia. Geithia andũ arĩa othe matwendete thĩinĩ wa wĩtikio. Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

Filemona

1 Nĩ niĩ Paũlũ, njohetwo nĩ ũndũ wa Kristũ Jesũ, na Timotheo mũrũ wa Ithe witũ, Tũratũma marũa maya kũrĩ Filemona mũrata witũ ũrĩa twendete na mũruti wĩra hamwe na ithuĩ, **2** na kũrĩ mwarĩ wa Ithe witũ Apufia, o na kũrĩ Arikipo, ũrĩa ũrũagĩrĩra Ũhoru wa Ngai hamwe na ithuĩ, o na kũrĩ kanitha ũrĩa ũcemanagia gwaku mũciĩ. **3** Mũrogĩa na wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ, na kuuma kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ. **4** Atĩrĩrĩ, rĩrĩa ngũkũririkana mahooya-inĩ makwa-rĩ, nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho hĩndĩ ciothe, **5** tondũ nĩnjiguaga ũhoru wa wĩtikio waku thĩinĩ wa Mwathani Jesũ, na ũrĩa wendete andũ arĩa othe aamũre. **6** Nĩhooyaga atĩ ũgĩe na kĩyo rĩrĩa ũkũgwatanĩra nao ũhoru wa wĩtikio waku, nĩgeetha magĩe na ũmenyo wa maũndũ mothe mega marĩa tũrĩ namo thĩinĩ wa Kristũ. **7** Wendani waku nĩũheete gĩkeno kĩnene mũno na ũkanyũmĩrĩria, nĩ tondũ wee, mũrũ wa Ithe witũ, nĩũcanjamũrite ngoro cia andũ arĩa aamũre. **8** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, o na gũtuĩka no ngwathe ndĩ thĩinĩ wa Jesũ Kristũ, atĩ wĩke ũrĩa wagĩrĩire-rĩ, **9** nĩ kaba ngũthaithe ũwĩke nĩ ũndũ wa wendo. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, niĩ Paũlũ o na ndĩ mũthuri mũkũrũ, na ningĩ ndĩ muohe nĩ ũndũ wa Kristũ Jesũ-rĩ, **10** ngũgĩgũthaita nĩ ũndũ wa mũrũ wakwa Onesimo, ũrĩa watuĩkire mũrũ wakwa ndĩ gũkũ kĩoho-inĩ. **11** Mbere ĩyo ndaarĩ kĩene kũrĩwe, no rĩu nĩatuĩkĩte mũndũ wa bata harĩwe o na harĩ niĩ. **12** Nake nĩngũmũcookia kũrĩwe, na ngĩmũtũma no taarĩ ngoro yakwa mwene ndĩragũtũmĩra. **13** Nĩngĩrendire gũikara nake, nĩgeetha andeithagie handũ-inĩ haku, rĩu njohetwo nĩ ũndũ wa

Ūhoru-ūrĩa-Mwega. **14** No ndiendire gwĩka ūndũ o na ūrĩkũ wee ūtetĩkĩrĩte, nĩgeetha ūndũ o wothe mwega wee ūngĩka ūkorwo ūrĩ wa kwĩyendera no ti wa kũringĩrĩrio. **15** No gũkorwo gĩtũmi gĩa akweherere kahinda kanini-rĩ, nĩgeetha agũcookerera mūtũũranie nake nginya tene, (aiōnios g166) **16** no ndagacooke arĩ o ngombo, no akorwo akĩrĩte ngombo, acooke arĩ mūrũ wa Ithe witũ mwende mũno. Nĩ wa bata mũno harĩ nĩ, no harĩwe nĩ wa bata makĩria, arĩ ta mũndũ o na ta mūrũ wa Ithe witũ thĩinĩ wa Mwathani. **17** Nĩ ūndũ ūcio angĩkorwo nĩũtuaga tũrĩ rũmwe nawe-rĩ, mwamũkĩre o ta ūrĩa ūngĩnyamũkĩra nĩ mwene. **18** Nake angĩkorwo nĩagwĩkĩte ūũru o na ūrĩkũ, kana hihĩ arĩ na thĩirĩ waku-rĩ, andĩka atĩ thĩirĩ ūcio nĩ wakwa. **19** Nĩ nĩ Paũlũ ndĩrakwandĩkĩra na guoko gwakwa mwene. Nĩngakũrĩha thĩirĩ ūcio, o na gũtuĩka ndikwenda kũgweta atĩ o na wee mwene ūrĩ thĩirĩ wakwa. **20** Atĩrĩrĩ, mūrũ wa Ithe witũ, nĩ ingĩenda ngĩe na uumithio uumĩte kũrĩwe thĩinĩ wa Mwathani; canjamũra ngoro yakwa thĩinĩ wa Kristũ. **21** Ndakwandĩkĩra marũa maya ndĩhokete atĩ ndũngĩaga kũnjathĩkĩra, na ngĩmenyaga atĩ nĩũgwĩka o na makĩria ya ūrĩa ngũrĩtie wĩke. **22** Hamwe na ūguo-rĩ, thondekera handũ ha gũikara, tondũ ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩtĩkĩrio njũke kũrĩ inyuĩ nĩ ūndũ wa mahooya marĩa mũhooyagĩra. **23** Epafara, ūrĩa tuohetwo nake nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ, nĩakũgeithia. **24** O na Mariko, na Arisitariko, na Dema, na Luka, arĩa tũrutithanagia wĩra nao, nĩmakũgeithia. **25** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ūrogĩa na roho waku.

Ahibirania

1 Matukū-inĩ ma tene Ngai nĩarĩirie maithe maitũ na tũnua twa anabii maita maingĩ, na njĩra mwanya mwanya, **2** no matukū-inĩ maya ma kũrigĩrĩria-rĩ, ithuĩ nĩatwarĩirie na njĩra ya Mũriũ, ũrĩa aatuire mũgai wa indo ciothe, o we ũrĩa thĩ yothe yombirwo na ũndũ wake. **(aiōn g165)** **3** Mũrũwe-rĩ, nĩwe wonanagia ũkengi wa riiri wake, na nĩwe mũhianĩre mũkinyanĩru kũna wa ũrĩa Ngai atarĩ, ningĩ nĩwe ũnyiitĩrĩire indo ciothe na kiugo gĩake kĩrĩ hinya. Nake aarĩkia gũtheria andũ mehia-rĩ, nĩaikarire thĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa ũnene kũu igũrũ. **4** Nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩka mũnene gũkĩra araika, o ta ũrĩa rĩitwa rĩrĩa aagaĩrwo rĩrĩ inene gũkĩra rĩao. **5** Nĩ ũndũ-rĩ, nĩ mũraika ũrĩkũ Ngai arĩ eera atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wakwa; ũmũthĩ nĩndatuĩka Thoguo”? O na kana akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ ngũtuĩka Ithe, nake atuĩke Mũrũ wakwa”? **6** Na ningĩ-rĩ, Ngai aarehe irigithathi rĩake gũkũ thĩ, oigire atĩrĩ, “Araika othe a Ngai nĩmamũinamĩrĩre, mamũhooe.” **7** Akĩaria ũhoru wa araika oigire atĩrĩ, “Atũmaga araika ake matuĩke huho, nacio ndungata ciake agacitua nĩnĩmbĩ cia mwaki.” **8** No ha ũhoru ũkoniĩ Mũriũ ekuuga atĩrĩ, “Wee Ngai, gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene nĩgĩgatũũra tene na tene, nakĩo kĩhooito nĩkĩo gĩgaatuĩka mũthĩgi wa ũthamaki waku. **(aiōn g165)** **9** Wee wendete ũthingu no ũgathũũra waganu; nĩ ũndũ ũcio, Ngai, o we Ngai waku, nĩakwambararĩtie gũkĩra athiritũ aku othe na ũndũ wa gũgũitĩrĩria maguta ma gĩkeno.” **10** Ningĩ akoiga atĩrĩ, “Wee Mwathani, o kĩambĩrĩria-inĩ, nĩwaarire mĩthingi ya thĩ, o narĩo igũrũ nĩ wĩra wa moko maku. **11** Icio nĩgũthira igaathira, no wee

nīgūtūūra ūgaatūūra; igaathira o ta nguo. **12** Ūgaacikūnja o ta ūrĩa nguo ndaaya ikūnjagwo; ikaagarūrũka o ta ūrĩa nguo igarūrũkaga. No wee ndūgarūrũkaga, na mĩaka yaku ndĩrĩ hĩndĩ ĩgaathira.” **13** Nĩ ūndũ-rĩ, nĩ mūraika ūrĩkũ Ngai arĩ eera atĩrĩ, “Ikara thĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ūrĩo, nginya rĩrĩa ngaatũma thũ ciaku ituĩke gaturwa ka makinya maku”? **14** Githĩ araika othe ti maroho ma gūtungata, matũmĩtwo matungatagĩre arĩa makaagaya ūhonokio?

2 Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩtwagĩrĩrwo kūrũmbũiya mũno ūhoru ūrĩa twanaigua, nĩguo tũtikae gūtũgũgio tweherio kuuma harĩ guo. **2** Tondũ-rĩ, angĩkorwo ūhoru ūrĩa waririo nĩ araika warĩ mūrũmu-rĩ, na mũndũ o wothe wareganaga na ūhoru ūcio na akaũremera nĩaherithagio o ūrĩa kwagĩrĩre-rĩ, **3** tũngĩkĩaga atĩa kũherithio tũngĩnyarara ūhonokio mũnene ūũ? Ūhonokio ūyũ, ūrĩa waambire kũhunjio nĩ Mwathani, nĩwacookire gwĩkĩrwo hinya kũrĩ ithuĩ nĩ andũ arĩa maamũiguire. **4** Ningĩ Ngai agĩkĩra ūhoru ūyũ ūira atĩ nĩ wa ma na ūndũ wa kuonania marũũri na morirũ, o na kũringa ciama cia mĩthemba mĩingĩ, na akĩheana iheo cia Roho Mũtheru kũrĩ andũ kũringana na wendi wake. **5** Thĩ rĩrĩa tũkwaria ūhoru wayo, araika tio maaheetwo wathani wayo. **6** No nĩ harĩ mũndũ mũna ūheanĩte ūira handũ hamwe akoiga atĩrĩ: “Mũndũ akĩrĩ kĩ tondũ ūikaraga ūkĩmwĩciiragia, nake mūrũ wa mũndũ akĩrĩ kĩ atĩ nĩkĩo ūmũmenyagĩrĩra? **7** Watũmire atigie o hanini aiganane na araika, na ūkĩmũhumba thũmbĩ ya riiri o na gĩtĩĩo, **8** na ūkĩiga indo ciothe rungu rwa magũrũ make aciathage.” Nake akĩiga indo ciothe rungu rwa mũndũ-rĩ, hatirĩ kĩndũ

o na kīrīkū Ngai aatigire gītārī watho-inī wa mūdū.
No rīu tūtīonaga indo ciothe irī watho-inī wa mūdū.
9 No tuonaga Jesū, ūrīa gwa kahinda kanini watuītwo
mūnini gūkīra araika, no rīu ekīrītwo thūmbī ya riiri na
ya gītīō nī tondū nīanyariirīkire na agīkua, nīgeetha, nī
ūdū wa Wega wa Ngai atuīke wa gūcama gīkuū handū
ha andū othe. **10** Nīgūkorwo nī kwagīrīire atī Ngai, ūrīa
wombire indo ciothe na itūūrāga nī ūndū wake-rī, atūme
mwambīrīria wa ūhonokio wao aagīrīre kūna kūna na
ūdū wa kūnyamario nīguo arehe ciana nyingī riiri-
inī wake. **11** Jesū ūrīa ūtūmaga andū matuīke atheru, o
hamwe na acio matuītwo atheru, othe matuīkaga andū a
nyūmba īmwe. Nī ūndū ūcio Jesū ndaconokaga akīmeeta
ariū na aarī a Ithe. **12** Akoiga atīrī, “Nīngoimbūra rīitwa
rīaku kūrī ariū na aarī a Baba; nīngainaga nyīmbo cia
gūkūgocca ndī kīūngano-inī.” **13** Ningī akoiga atīrī, “Nīi
ngūiga mwīhoko wakwa harī Ngai.” O na ningī akoiga
atīrī, “Nīi ūyū haha, na ciana iria Ngai aaheete.” **14**
Kuona atī ciana icio irī na mwīrī na thakame-rī, we o
nake aatuīkire o tao mwīrī-inī, nīgeetha na ūndū wa
gīkuū gīake ahotē kwananga ūrīa ūrī na hinya wa gīkuū,
nake nīwe mūcukani, **15** na ohore arīa matūire mohetwo
ūkombo-inī matukū mao mothe nī ūndū wa gwītīgīra
gīkuū. **16** Nīgūkorwo ti-itherū ti araika ateithagia, no
ateithagia rūciaro rwa Iburahīmu. **17** Na nī ūndū ūcio no
nginya angīahaananirio na ariū na aarī a Ithe maūdū-
inī mothe, nīguo atuīke mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene
ūiyūrītwo nī tha na mwīhokeku agītungatīra Ngai, na
nīguo arute horohio nī ūndū wa mehia ma kīrīndī. **18**

Nīgūkorwo we mwene nīathīnīkire rīrīa aageragio-rī, nīahotaga gūteithia andū arīa mageragio.

3 Nī ūndū ūcio, inyuī ariū na aarī a Ithe witū atheru, o inyuī mūgwatanīire ūhoru wa gwītwo kūrīa kuumīte na igūrū, mwīcūranagiei ūhoru wa Jesū, o we mūtūmwō na mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene ūrīa tuumbūruga ūhoru wake. **2** We aarī mwīhokeku kūrī ūrīa wamwamūrīre, o ta ūrīa Musa aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai. **3** Jesū nīonekanīte aagīrīre kūheo gītīo kīnene gūkīra Musa, o ta ūrīa mwaki wa nyūmba aagīrīrwo nī gūtīo gūkīra nyūmba yo nyene. **4** Nīgūkorwo nyūmba o yothe nīrī mūndū ūrīa wamīakire, no Ngai nīwe mwaki wa indo ciothe. **5** Nake Musa, aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai arī o ndungata, agakīrutaga ūira wa maūndū marīa makaahanwo thuutha-inī. **6** No Kristū arī Mūriū aarī mwīhokeku na akarūgamīrīra nyūmba ya Ngai. Na ithuī tūrī nyūmba īyo yake, tūngīkara tūrūmītie ūmīrīru witū na kīrīgīrīro kīrīa twīrahagīra. **7** Nī ūndū-rī, o ta ūrīa Roho Mūtheru oigaga, atīrī: “Ūmūthī, mūngīgua mūgambo wake, **8** mūtīkoomie ngoro cianyu ta hīndī īrīa mwanemeire, andū makīngeria marī kūu werū-inī, **9** kūrīa maithe manyu maangeririe na makīndoria, na makīona ciīko ciakwa, ihinda rīa mīaka mīrongo īna. **10** Nīkīo ndaarakarīre rūciaro rūu, ngīkiuga atīrī, ‘Ngoro cia andū aya itururaga hīndī ciothe, na matirī maamenya njīra ciakwa.’ **11** Nī ūndū ūcio ngīhīta na mwīhītwā ndakarīte, ngiuga atīrī, ‘Matirī hīndī magaatoonya kīhurūko-inī gīakwa.’” **12** Ariū na aarī a Ithe witū, mwīmenyererei hatikagīe o na ūmwe

wanyu ūrī na ngoro ūhagia na itetikagia, irīa ĩgarūrūkaga, ĩgatigana na Ngai ūrīa ūrī muoyo. **13** No ūmanagĩrĩriai mūdũ na ūrīa ūngĩ o mũthenya, o rĩrīa rĩothe mũthenya ūrĩtagwo Ūmũthĩ, nĩgeetha gũtikagĩe o na ūmwe wanyu ūkũũmio ngoro nĩ ūndũ wa kũheenererio nĩ mehia. **14** Tondũ ūcio, tũngĩrũmia wega mwĩhoko ūrīa twarĩ naguo kuuma o kĩambĩrĩria nginya ithirĩro-rĩ, nĩtũgaatuĩka a kũgwatanĩra hamwe na Kristũ. **15** O ta ūrīa kwĩrĩtwo, atĩrĩ: “Ūmũthĩ, mũngĩgua mũgambo wake, mũtikoomie ngoro cianyu ta hĩndĩ irīa mwanemeire.” **16** Nĩ andũ arĩkũ acio maaiguire na makĩmũkararia? Githĩ ti arĩa othe moimĩte Misiri matongoretio nĩ Musa? **17** Ningĩ-rĩ, nĩ andũ arĩkũ aarakarĩire mĩaka ĩyo mĩrongo ĩna? Githĩ ti arĩa meehirie, na magĩkua, o arĩa ciimba ciao ciagũire kũu werũ-inĩ? **18** Ningĩ-rĩ, nĩ andũ arĩkũ Ngai ehĩtire na mwĩhĩtwa atĩ gũtirĩ hĩndĩ magaatoonya ūhurũko-inĩ wake, tiga o andũ acio maaregire kũmwathĩkĩra? **19** Tũgakĩona atĩrĩ, matiahotire gũtoonya kuo nĩ ūndũ wa kwaga gwĩtikia kwao.

4 Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, kuona atĩ kĩĩranĩro gĩa gũtoonya ūhurũko-inĩ wake kĩrĩ o ho-rĩ, nĩtwĩmenyererei gũtikagĩe o na ūmwe wanyu ūtagagĩkinyĩra. **2** Nĩgũkorwo o na ithuĩ nĩtũhunjiĩrio Ūhoro-ũyũ-Mwega o tao; no ūhoro ūrīa maaiguire ndũigana kũmaguna, tondũ arĩa maũiguire matiamũkĩrĩre na wĩtikio. **3** Na rĩrĩ, ithuĩ arĩa twĩtikĩtie nĩ ithuĩ tũtoonyaga kĩhurũko-inĩ kũu, o ta ūrīa Ngai oigire atĩrĩ, “Nĩ ūndũ ūcio ngĩhĩta na mwĩhĩtwa ndakarĩte, ngiuga atĩrĩ, ‘Matirĩ hĩndĩ magaatoonya kĩhurũko-inĩ gĩakwa.’” O na gũtuĩka wĩra wake nĩwathirĩte kuuma o rĩrīa thĩ yombirwo. **4** Nĩgũkorwo nĩ harĩ handũ

hana aarítie ũhoru wa mũthenya wa mŭgwanja, akoiga atírĩ: “Nake Ngai akĩhurũka mũthenya wa mŭgwanja, agítigana na wĩra wake wothe.” **5** O na ningĩ hau mbere nĩoigĩte atírĩ, “Matírĩ hĩndĩ magaatoonya ũhurũko-inĩ wakwa.” **6** Nĩtũkuona atĩ nĩ kũrĩ amwe matigaire gũtoonya kĩhurũko-inĩ kũ kĩeranĩirwo, nĩgũkorwo arĩa maahunjĩirio Ũhoru-ũrĩa-Mwega mbere matiatoonyire tondũ nĩmagire gwathĩka. **7** Nĩ ũndũ ũcio, o rĩngĩ Ngai akĩamũra mũthenya mũna, akĩwĩita Ũmũthĩ, thuutha wa matukũ maingĩ gũthira rĩrĩa aaririe na kanua ka Daudi, ta ũrĩa oigĩte hau mbere atírĩ: “Ũmũthĩ, mŭngĩgua mŭgambo wake, mŭtikoomie ngoro cianyu.” **8** Tondũ korwo Joshua nĩamaheete ũhurũko-rĩ, Ngai ndangĩacookire kwaria ũhoru wa mũthenya ũngĩ thuutha ũcio. **9** Tondũ ũcio nĩgũtigaire Thabatũ ya kũhurũka ya andũ a Ngai; **10** nĩgũkorwo mũndũ o wothe ũrĩa ũtoonyaga kĩhurũko-inĩ kĩa Ngai o nake nĩahurũkaga agatigana na wĩra wake, o ta ũrĩa Ngai aahurũkire agítigana na wĩra wake. **11** Nĩ ũndũ ũcio, nĩtwĩrutanĩrie na kĩyo gũtoonya ũhurũko-inĩ ũcio, nĩgeetha gũtikanagĩe mũndũ o na ũrĩkũ ũkaagũa nĩ ũndũ wa kũrũmĩrĩra kĩonereria kĩa ũremi wao. **12** Nĩgũkorwo ũhoru wa Ngai ũrĩ muoyo na ũrĩ hinya. Nĩ mũũgĩ gũkĩra rũhiũ rwa njora rũnooretwo mĩena yeerĩ, ũgatheeca ũkagayũkania muoyo na roho, o na ũkagayania marũngo na maguta marĩa makoragwo mahĩndĩ-inĩ, na ningĩ ũgatuĩra meciiria na matua ma ngoro. **13** Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa iria ciombirwo kĩhithĩtwo kuuma maitho-inĩ ma Ngai. Indo ciothe nĩhumbũrie na ikaguĩrio mbere ya maitho ma ũrĩa tũkaahe ũhoru witũ. **14** Nĩ ũndũ

ũcio, kuona atĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mũno
ũrĩa ũhungurĩte agakinya o igũrũ, na nĩwe Jesũ mũrũ wa
Ngai-rĩ, nĩtũrũmiei na hinya wĩtikio ũrĩa tuumbũraga. **15**
Nĩgũkorwo tũtirĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene ũtangĩhota
gũtũiguĩra tha ũhũthũ-inĩ witũ, no nĩ tũrĩ na ũmwe
wanagerio ikĩro-inĩ ciothe o ta ithuĩ, no ndaigana kwĩhia.
16 Hakĩrĩ ũguo-rĩ, nĩtũkuhĩrĩriei gĩtĩ kĩa Ũnene kĩrĩa kĩa
Wega wake tũrĩ na ũmĩrĩru, nĩgeetha tũkaiguĩrwo tha, na
tuone Wega wake wa gũtũteithagia hĩndĩ ĩrĩa tũbatarĩte.

5 Rũu-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene o wothe
athuuragwo kuuma gatagatĩ ka andũ na agatuuu wa
kũmarũgamĩrĩra maũndũ-inĩ marĩa makoniĩ Ngai, nĩguo
arutage maruta na magongona nĩ ũndũ wa kũhoroheria
mehia. **2** Nake nĩahotaga gũkirĩrĩria arĩa matarĩ na ũmenyo
o na arĩa maturuurĩte, kuona atĩ o nake nĩarĩ ũhũthũ
wake. **3** ũndũ ũyũ nĩguo ũtũmaga arute magongona ma
kũhoroheria mehia make mwene, o ta ũrĩa amarutaga nĩ
ũndũ wa mehia ma kĩrĩndĩ. **4** Gũtirĩ mũndũ wĩheaga gĩtĩo
kũu we mwene; no nginya akorwo etĩtwo nĩ Ngai, o ta ũrĩa
Harũni eetirwo. **5** Nĩ ũndũ ũcio, o nake Kristũ ndaigana
kwĩyoera ũgooci wa gũtuĩka mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene.
No nĩ Ngai wamwĩrĩre atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wakwa;
ũmũthĩ nĩndatuĩka Thoguo.” **6** Na handũ hangĩ oigĩte
atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene, o ta ũrĩa
Melikisedeki aatarĩ.” (aiōn g165) **7** Matukũ-inĩ marĩa Jesũ
aatũũraga gũkũ thĩ-rĩ, nĩahooyaga na agathaitha Ngai,
agĩkayaga mũno agĩitaga maithori kũrĩ ũcio ũngĩahotire
kũmũhonokia kuuma gĩkuũ-inĩ, na nĩaiguagwo nĩ ũndũ
wa kwĩnyiihia gwake. **8** O na gũtuĩka aarĩ mũriũ, nĩerutire

gwathika nĩ undũ wa ũrĩa aanyariirĩkire, **9** na aarĩkia gũtuuo mwagĩrĩru kũna, agĩtuĩka kĩhumo kĩa ũhonokio ũrĩa ũtagaathira harĩ arĩa othe mamwathĩkagĩra, **(aiōnios g166)** **10** nake Ngai akĩmũtua mũthĩnjĩri-Ngai mũnene o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩ. **11** Nĩtũrĩ na maũndũ maingĩ tũngĩmwĩra makoniĩ ũhoru ũyũ, no nĩ hinya kũmũtaarĩria tondũ mũtinyiitaga maũndũ narua. **12** Nĩ undũ-rĩ, o na gũtuĩka rĩu mwagĩrĩrwo nĩgũkorwo mũrĩ arutani-rĩ, nĩmũbatarĩte mũndũ wa kũmũruta maũndũ marĩa mwarutĩtwo kĩambĩrĩria ma kiugo kĩa Ngai o rĩngĩ. Inyuĩ mũbataire kũheo iria, no ti irio nyũmũ! **13** Mũndũ o wothe ũnyuuaga iria, tondũ no gakenge-rĩ, ndangĩmenya wega ũhoru wa ũrutani wa ũthingu. **14** No irio iria nyũmũ nĩ cia andũ arĩa agima, arĩa nĩ undũ wa kũmenyera gũcihũthĩra kaingĩ, nĩmerutĩte gũkũũrana wega na ũũru.

6 Nĩ undũ ũcio nĩtũtiganei na morutani marĩa ma kĩambĩrĩria ma ũhoru wa Kristũ, na tũthĩ na mbere na gũkũra, na tũtĩge kwambĩrĩria gwaka mũthingi rĩngĩ wa kũrutana ũhoru wa kwĩrira nĩ undũ wa ciĩko iria cierekagĩria mũndũ gĩkuũ-inĩ, na ũrutani wa gwĩtĩkia thĩinĩ wa Ngai, **2** na morutani ma ũbatithio, na ma kũigĩrĩrwo moko, o na ma kũriũka kwa arĩa akuũ, o na ma gũtuĩrwo ciira wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **3** Na noguo tũrĩkaga, Ngai angĩtĩkĩria. **4** Na rĩrĩ, nĩ undũ ũrĩ hinya mũno kũrĩ andũ arĩa maanathererwo nĩ ũtheri, na magacama kĩheo kĩrĩa kiumĩte igũrũ, na magakorwo matuĩtwo a ngwatanĩro ya Roho Mũtheru, **5** o acio macamĩte wega wa kiugo kĩa Ngai na maahinya ma ihinda rĩrĩa rĩgooka, **(aiōn g165)** **6** andũ acio mangĩgũa na matigane

na maũndũ macio-rĩ, gũtingĩhoteka kũmacookia rĩngĩ merire, nĩ tondũ nĩ kwambithia marambithia Mũrũ wa Ngai mũtĩ igũrũ o rĩngĩ, na makamũnyararithia kũrĩ kĩrĩndĩ. **7** Mũgũnda ũrĩa uragĩrwo nĩ mbura kaingĩ na ũgacooka ũgaciara maciaro mega ma kũguna arĩa marĩmĩrwo-rĩ, nĩũrathimagwo nĩ Ngai. **8** No mũgũnda ũrĩa ũkũraga mũigua na mahiũ ma nyeki-inĩ nĩ wa tũhũ, na ũrĩ ũgwati-inĩ wa kwĩrehithĩria kĩrumi. Marigĩrĩrio-inĩ nĩgũcinwo ũgaacinwo. **9** Arata akwa nyendete mũno, o na tũkĩaragia ũguo, ha ũhoru wanyu-rĩ, nĩtwĩrĩgĩrĩire maũndũ mega kũrĩ macio, o marĩa marehanaga na ũhonokio. **10** Tondũ Ngai ndaagĩte kĩhooto; ndakaariganĩrwo nĩ wĩra wanyu o na wendo ũrĩa muonanĩtie nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩake rĩrĩa mwateithagia andũ arĩa aamũre, o na rĩu no mũrathiĩ na mbere na kũmateithia. **11** Tũngĩenda mũndũ o mũndũ wanyu onanie kĩyo o ta kũu o nginya mũthia, nĩguo mũkaahingĩrio maũndũ marĩa mũtũire mwĩrĩgĩrĩire. **12** Tũtikwenda mũtuĩke igũũta, no tũkwenda mwĩgerekanagie na andũ, arĩa nĩ ũndũ wa gwĩtikia na gũkĩrĩrĩa kwao nĩkuo gũtũmaga magairwo maũndũ marĩa meranĩrwo. **13** Rĩrĩa Ngai eerĩire Iburahĩmu kĩĩranĩro gĩake, eehĩtire akĩgwetaga we mwene, nĩgũkorwo gũtiarĩ na ũngĩ mũnene kũrĩ we wa kwĩhĩta nake, **14** akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngũkũrathima na ngũhe njiaro nyingĩ.” **15** Na nĩ ũndũ ũcio, thuutha wa Iburahĩmu gweterera akĩrĩrĩrie-rĩ, nĩaheirwo kĩrĩa eerĩrwo. **16** Tondũ rĩrĩ, andũ mehĩtaga na mũndũ ũrĩa mũnene kũmakĩra, naguo mwĩhĩtwa ũgakĩndĩra ũrĩa kwĩrĩtuo, na ũgakĩniina ngarari ciothe. **17** Na tondũ Ngai nĩendaga kuonania hatarĩ

nganja kūrī agai a maūndū marīa meranīirwo atī itua rīake rīrīa aatuīte rītingīgarūrūka-rī, nīakindīrīre ūhoro ūcio na mwīhītwa. **18** Ngai eekire ūguo na ūndū wa maūndū meerī matangīgarūrīka, o marīa gūtangīhoteka Ngai aheenanie namo, nīgeetha ithuī arīa tuonete handū ha kūrīra twīgwatīre kīrīgīrīro kīrīa tūheetwo, tūhote kūūmīrīria mūno. **19** Kīrīgīrīro gīkī tūrī nakīo kīhaana ta nanga ya ngoro, nakīo nī kīrūmu, na nī kīa ma. Nakīo gītoonyaga handū-harīa-haamūre thuutha wa gītama kīrīa kīnene, **20** o harīa Jesū, ūrīa wathiire mbere iitū, aatoonyire ithenya rīitū. Nake nīatuīkīte mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene o nginya tene, o ta ūrīa Melikisedeki aatarīi.

(aiōn g165)

7 Atīrīrī, Melikisedeki ūcio aarī mūthamaki wa Salemu na mūthīnjīri-Ngai, o Ngai-Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno. Nīwe watūngire Iburahīmu akīnūka aarīkia kūhoota athamaki, na akīmūrathima, **2** nake Iburahīmu akīmūhe gīcunjī gīa ikūmi kīa indo ciothe. Rīitwa rīake rīgītaūrwo mbere nī kuuga “mūthamaki wa ūthingu”; ningī “mūthamaki wa Salemu” nī kuuga “mūthamaki wa thayū”. **3** Ndaarī na ithe kana nyina, kana kīruka gīake, na ndaarī na kīambīrīria kīa matukū kana mūthia wa muoyo wake, nī ūndū ūcio, we ahaana ta Mūrū wa Ngai, egūtūūra arī mūthīnjīri-Ngai nginya tene. **4** Ta mwīciirie ūrīa aarī mūnene: Atī o na ithe witū Iburahīmu nīamūgaīire gīcunjī gīa ikūmi kīa indo iria aatahīte! **5** Na rīrī, watho uugīte atī andū a rūciaro rwa Lawi arīa matuīkaga athīnjīri-Ngai metagie gīcunjī gīa ikūmi kuuma kūrī andū, ūguo nī kuuga ariū a ithe wao, o na gwatuīka ariū a ithe wao nī a rūciaro

rwa Iburahĩmu. **6** No mũndũ ũcio ndaarĩ wa rũciaro rwa Lawi, no nĩamũkĩrĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kuuma kũrĩ Iburahĩmu, na akĩrathima ũcio werĩrwo ciĩranĩro. **7** Na hatĩrĩ nganja atĩ mũndũ ũrĩa mũnini nĩwe ũrathimagwo nĩ ũrĩa mũnene. **8** Tũgakĩona atĩ, mwena ũmwe gĩcunjĩ kũu gĩa ikũmi kũunganagio nĩ andũ arĩa macookaga gũkua, na nĩo Alawii; naguo mwena ũcio ũngĩ, kĩrutagĩrwo mũndũ ũrĩa uumbũrĩtwo ũhoru wake atĩ atũũraga o muoyo. **9** O na mũndũ no oige atĩ Lawi, ũcio ũrutagĩrwo gĩcunjĩ kũu gĩa ikũmi, we mwene nĩarutire gĩcunjĩ kũu na njĩra ya Iburahĩmu, **10** tondũ hĩndĩ ĩrĩa Melikisedeki aacemanirire na Iburahĩmu, Lawi aarĩ mũthiimo-inĩ wa ithe ũcio wa tene. **11** Korwo ũkinyanĩru kũna nĩũngĩonekanire na njĩra ya ũthĩnjĩri Ngai wa Alawii-rĩ, (nĩ ũndũ kĩrĩndĩ kĩaheirwo watho na njĩra ĩyo), gwakĩrĩ bata ũngĩ ũrĩkũ gũũke mũthĩnjĩri-Ngai ũngĩ, ũtariĩ ta Melikisedeki, na ndatuĩke ta wa nyũmba ya Harũni? **12** Nĩgũkorwo ũhoru wa ũthĩnjĩri-Ngai ũngĩgarũrĩrwo-rĩ, o naguo watho no nginya ũgarũrĩrwo. **13** Nake mũndũ ũrĩa maũndũ maya maarĩtio nĩ ũndũ wake oimĩte mũhĩrĩga-inĩ ũngĩ, ũrĩa gũtarĩ mũndũ wago ũrĩ watungatĩra Ngai kĩgongona-inĩ. **14** Nĩgũkorwo nĩkũĩkaine wega atĩ Mwathani witũ oimire mũhĩrĩga-inĩ wa Juda, na ha ũhoru wa mũhĩrĩga ũcio-rĩ, Musa ndaigana kuuga ũndũ o na ũrĩkũ ũkonĩ athĩnjĩri-Ngai. **15** Na rĩrĩ, ũhoru ũrĩa twarĩtie no ũmenyeke wega makĩria angĩkorwo mũthĩnjĩri-Ngai ũngĩ ũtariĩ ta Melikisedeki nĩonekanĩte, **16** ũrĩa ũtuĩkĩte mũthĩnjĩri-Ngai, na ti kũringana na mũtugo wa rũciaro rwake, no nĩ tondũ wa ũhoti wa muoyo ũrĩa ũtathiraga. **17**

Nĩgũkorwo nĩkuumbũrĩtwo atĩrĩ: “Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene, o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩi.” (aiōn g165)

18 Watho wa mbere nĩũtiganĩtwo naguo tondũ ndwarĩ na hinya na ũkaaga bata **19** (nĩgũkorwo watho ndũrĩ ũndũ watũmire wagĩrĩre kũna), no nĩtũheetwo kĩrĩgĩrĩro kĩega makĩria kĩrĩa gĩtũhotithagia gũkuhĩrĩria Ngai. **20** Na ũndũ ũyũ ndwekirwo hatarĩ mwĩhĩtwa! Andũ acio angĩ nĩmatuĩkaga athĩnjĩri-Ngai hatarĩ mwĩhĩtwa, **21** nowe aatuĩkire mũthĩnjĩri-Ngai na mwĩhĩtwa, rĩrĩa Ngai aamwĩrĩre atĩrĩ: “Jehova nĩehĩtĩte, na ndangĩrĩcũkwo, akoiga atĩrĩ: ‘Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene.’” (aiōn g165) **22** Nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa ũyũ, Jesũ nĩatuĩkĩte mũrũgamĩrĩri wa kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩega makĩria. **23** Ningĩrĩ, nĩgũkoretwo na athĩnjĩri-Ngai aingĩ ta acio hau mbere, nĩgũkorwo nĩmakuaga magakĩgirio gũthĩ na mbere na ũtungata ũcio. **24** No tondũ Jesũ atũũraga muoyo nginya tene-rĩ, ũthĩnjĩri-Ngai wake nĩ wa gũtũũra nginya tene. (aiōn g165) **25** Nĩ ũndũ ũcio nĩahotaga kũhonokia kũna arĩa othe mokaga kũrĩ Ngai magereire harĩ we, nĩgũkorwo egũtũũra amathaitanagĩrĩra. **26** Tondũ nĩ kwagĩrĩre tũgĩe na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene ta ũcio, atũhingagĩrie bata witũ, na akorwo arĩ mũtheru, na atarĩ ũcuuke, kana rĩhia, na aamũranĩtio na ehia, o na agatũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ. **27** We ndekũbatara kũruta magongona mũthenya o mũthenya ta ũrĩa athĩnjĩri-Ngai anene acio angĩ meekaga, mbere nĩ ũndũ wa mehia make mwene, na thuutha ũcio nĩ ũndũ wa mehia ma kĩrĩndĩ. We nĩarutire igongona nĩ ũndũ wa mehia mao ihinda o rĩmwe rĩa kũigana hĩndĩ rĩa eerutire we mwene. **28** Nĩgũkorwo watho ũtuaga

andũ matarĩ hinya athĩnjĩri Ngai anene; no mwĩhĩtwa, ũrĩa wokire thuutha wa watho, nĩwaamũrire Mũriũ, ũrĩa ũtuĩkĩte mwgĩrĩru kũna nginya tene. (aiōn g165)

8 Atĩrĩrĩ, ũhoro ũrĩa tũraaria nĩ atĩ: Nĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai-mũnene, ũrĩa ũikarĩte thĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo gwa gĩtĩ kĩa Ũnene kĩa ũthamaki wa igũrũ, **2** nake nĩ mũtungatĩri wa handũ-harĩa-haamũre, o kũu hema-inĩ ya gũtũnganwo ĩrĩa ya ma ĩrĩa yaakirwo nĩ Mwathani, no ti mũndũ. **3** Na rĩrĩ, mũthĩnjĩri-Ngai mũnene o wothe aathuuragwo nĩguo arutage iheo na magongona, na nĩ ũndũ ũcio o nake no nginya akorwo arĩ na kĩndũ gĩa kũruta. **4** Korwo arĩ o gũkũ thĩ-rĩ, ndangĩrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, nĩgũkorwo nĩ kũrĩ andũ arĩa marutaga iheo iria ciathanĩtwo nĩ watho. **5** Nao matungataga mũhianĩre wa handũ-harĩa-haamũre na kĩĩruru kĩa maũndũ marĩa marĩ igũrũ. ũndũ ũcio nĩguo watũmire Musa ataarwo hĩndĩ ĩrĩa eeharagĩria gwaka Hema-ya-Gũtũnganwo, akĩĩrwo atĩrĩ: “Menyerera wone nĩwathondeka indo icio ciothe kũringana na mũhianĩre ũrĩa wonirio ũrĩ kĩrĩma-inĩ.” **6** No rĩrĩ, ũtungata ũrĩa Jesũ aheetwo nĩũkĩrĩte wao, o ta ũrĩa kĩrĩkanĩro kĩrĩa arĩ we mũiguithania wakĩo gĩkĩrĩte kĩrĩa gĩkũrũ, na ningĩ kĩaandĩtwo na ciĩranĩro njega makĩria. **7** Nĩgũkorwo kĩrĩkanĩro kĩa mbere gĩtangĩarĩ na mahĩtia, gũtingĩagĩire bata wa gwetha kĩngĩ gĩa keerĩ. **8** No Ngai nĩoonire andũ marĩ na mahĩtia, akiuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaarĩkanĩra kĩrĩkanĩro kĩerũ na nyũmba ya Isiraeli, o hamwe na nyũmba ya Juda, nĩguo Mwathani ekuuga. **9** Nakĩo kĩrĩkanĩro kĩu gĩtikahaana ta kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na maithe mao ma tene rĩrĩa ndaamanyĩtire

na guoko, ngĩmatongoria, ngĩmaruta bũrũri wa Misiri, na tondũ matiigana gũikara marĩ ehokeku harĩ kĩrĩkanĩro gĩakwa, na niĩ ngĩmahutatĩra, ũguo nĩguo Mwathani ekuuga. **10** Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra na nyũmba ya Isiraeli ihinda rĩu rĩathira, nĩguo Mwathani ekuuga. Nĩngekĩra watho wakwa meciiria-inĩ mao, na ningĩ ndĩwaandĩke ngoro-inĩ ciao. Na niĩ ngaatuĩka Ngai wao, nao matuĩke andũ akwa. **11** Gũtigacooka gũkorwo na mũndũ ũkũruta ũrĩa ũngĩ, kana mũndũ arute mũrũ wa ithe amwĩre atĩrĩ, ‘Menyana na Mwathani,’ tondũ andũ othe nĩmagakorwo maamenyete, kuuma ũrĩa mũnini mũno wao nginya ũrĩa mũnene. **12** Nĩgũkorwo nĩngamarekera waganu wao, na ndigacooka kũririkana mehia mao.” **13** Na rĩrĩ, rĩrĩa ekwaria ũhoru wa kĩrĩkanĩro kĩerũ-rĩ, nĩgũtua aatuire kĩrĩa kĩa mbere gĩkũrũ; na kĩndũ o gĩothe kĩrakũra-rĩ, gĩtuĩkaga gĩa gũthira, gĩkabuĩria o biũ.

9 Rĩu-rĩ, kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩa mbere nĩ kĩarĩ na mawatho maakoniĩ ũhoru wa kũhooya Ngai, o na ningĩ nĩ kwarĩ na handũ-harĩa-haamũre gũkũ thĩ. **2** Nĩ kwarĩ na hema yathondeketwo, na kanyũmba kayo ka mbere nĩ haarĩ na mũtĩ ũrĩa wa gũcuuria matawa, na metha, na mĩgate ĩrĩa mĩamũre; hau nĩho heetagwo “Handũ-harĩa-Hatheru.” **3** Thuutha wa gĩtama gĩa keerĩ haarĩ na kanyũmba geetagwo, “Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno,” **4** na hau nĩho haarĩ kĩgongona gĩa thahabu gĩa gũcinĩrwo ũbumba, na nĩho haarĩ ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩrĩa rĩahumbĩrĩtwo na thahabu kũndũ guothe. Thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu nĩ haarĩ na nyũngũ ya thahabu yarĩ na mana, na rũthanju

ruwa Harūni rūrīa rwathundūkīte, na ihengere cia mahiga iria ciandīkītwo. **5** Igūrū wa ithandūkū rīu nī haarī na akerubi a Riiri, mahumbīrīte gītī-gīa-tha. No rīu tūtingīhota gūtaarīria wega rīu ūhoru wa kīndū o kīndū. **6** Nacio indo ciothe ciarīkia kūbangwo ūguo-rī, athīnjīri-Ngai nao maatoonyaga kanyūmba kau ka mbere hīndī ciothe nīguo marute wīra wao wa ūtungata. **7** No rīrī, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene nowe wiki watoonyaga kanyūmba karīa ga thīinī, na aatoonyaga o ihinda o rīmwe mwaka, na ndangīatoonyire atakuuīte thakame ya kūruta igongona nī ūndū wake mwene na nī ūndū wa mehia ma andū marīa meekīte matekūmenya. **8** Ūndū ūyū nīguo Roho Mūtheru oonanagia naguo atī njīra ya gūtoonya Handū-harīa-Hatheru-Mūno ndīakoretwo īguūranīrio ihinda rīrīa rīothe hema ya mbere yarī ho. **9** Gīkī gīkīrī o kīonereria kīa matukū maya tūrī, atī maruta na magongona marīa maarutagwo matingīahotire gūtheria thamiri ya mūndū ūrīa mūhooi Ngai. **10** Maūndū macio makoniī o ūhoru wa kūrīa na kūnyua, na magongona ma mīthemba mīingī ya gwītheria na mawatho ma na igūrū tu, marīa maathanītwo mekagwo nginya ihinda rīrīa maūndū makeerūhio rīgaakinya. **11** Rīrīa Kristū ookire arī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene wa maūndū mega marīa marī kuo-rī, nīagereire hema-inī īrīa nene na nginyanīru īrīa ītathondeketwo na moko ma andū, naguo ūguo nī kuuga ti ya mūmbīre wa thī īno. **12** Ndaatoonyire na ūndū wa thakame ya mbūri na njaū; nowe aatoonyire Handū-harīa-Hatheru-Mūno riita o rīmwe rīa kūigana na ūndū wa thakame yake we mwene, arīkītie gūkūūra andū na

ũkũuri ũrĩa ũtagaathira. (aiōnios g166) **13** Thakame ya mbūri na ndegwa, na mūhu wa moori ĩcinĩtwo, ciaminjaminjĩrio arĩa marĩ na thaahu, nĩciamatheragia na ikaniina thaahu mĩĩrĩ yao. **14** Githĩ thakame ya Kristũ, ũrĩa werutire arĩ igongona rĩtarĩ kaũũgũ harĩ Ngai nĩ ũndũ wa Roho wa tene na tene, ndĩngĩgĩtheria thamiri ciitũ makĩria nĩguo itigane na ciiko iria cierekagĩria mũndũ gĩkuũ-inĩ, nĩguo tũtungatagĩre Ngai ũrĩa ũtũũraga muoyo! (aiōnios g166) **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Kristũ nĩwe mũiguithania wa kĩrĩkanĩro kĩerũ, nĩguo arĩa metĩtwo mahote kũgaĩrwo igai rĩrĩa rĩranĩrwo rĩtagaathira, kuona atĩ rĩu nĩakuĩte arĩ mũkũuri wa kũmakũura kuuma mehia-inĩ marĩa meekĩtwo kĩrĩkanĩro-inĩ kĩrĩa kĩa mbere. (aiōnios g166) **16** Tondũ ha ũhoro ũkonĩ kwĩgaya-rĩ, nĩ kwagĩrĩre kũmenyeke wega atĩ ũcio wĩgaĩte nĩakuĩte, **17** nĩ ũndũ kwĩgaya kũgĩaga na hinya rĩrĩa mũndũ ũrĩa wĩgaĩte aarĩkia gũkua; kwĩgaya gũtirĩ hinya rĩrĩa rĩothe ũrĩa wĩgaĩte arĩ muoyo. **18** Ũguo noguo o nakĩo kĩrĩkanĩro kĩa mbere gĩtingĩagĩire na hinya hatarĩ thakame. **19** Hĩndĩ rĩa Musa aarĩkirie kũhe andũ othe maathani mothe marĩa maandĩkĩtwo watho-inĩ-rĩ, nĩoire thakame ya njaũ, o hamwe na maaĩ, na guoya mũtune, na mathĩgĩ ma mũthobi akĩminjaminjĩria ibuku rĩa gĩkũnjo o na andũ othe. **20** Akĩmeera atĩrĩ, “Ĩno nĩyo thakame ya kĩrĩkanĩro, kĩrĩa Ngai amwathĩte mwathĩkaĩre.” **21** Ningĩ o ũndũ ũmwe, akĩminjaminjĩria Hema-ya-Gũtũnganwo thakame o hamwe na indo iria ciothe ciahũthagĩrwo gũtungatĩra Ngai nacio. **22** Na ti-itherũ, kũringana na watho hakuhĩ indo ciothe itheragio na thakame, na hatarĩ gũitwo gwa

thakame-rĩ, gũtirĩ kũrekerwo kwa mehia. **23** Nĩ ũndũ ũcio, nĩ kwagĩrĩre mĩhaano ya indo iria irĩ igũrũ ãtheragio na magongona macio, no indo cia igũrũ cio nyene ãtheragio na magongona mega kũrĩ macio. **24** Nĩgũkorwo Kristũ ndaatoonyire handũ-harĩa-haamũre haakĩtwo na moko ma andũ hahanaine na handũ harĩa ha ma; nowe aatoonyire igũrũ kuo kwene, kũrĩa rĩu arũgamĩte mbere ya Ngai nĩ ũndũ witũ. **25** O na ndaatoonyire igũrũ nĩguo erutage igongona kaingĩ kaingĩ ta ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai mũnene aatoonyaga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno o mwaka arĩ na thakame ãtarĩ yake mwene. **26** Kũngĩrĩ ũguo-rĩ, Kristũ angĩtũũraga anyariiragwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo. No rĩu, matukũ-inĩ maya ma kũrigĩrĩria, nĩaguũranĩrio riita rĩmwe rĩa kũigana nĩguo eherie wĩhia na ũndũ wa kwĩruta atuĩke igongona we mwene. (aiōn g165) **27** Na o ta ũrĩa gũtuĩtwo atĩ andũ makuage o riita rĩmwe, na thuutha wa ũguo magatuĩrwo ciira-rĩ, **28** ũguo no taguo Kristũ aarutirwo igongona riita o rĩmwe nĩguo eherie mehia ma andũ aingĩ; nake nĩakaguũranĩrio riita rĩa keerĩ, no tigeetha akuue mehia, no nĩgeetha arehere arĩa mamwetagĩrĩa ũhonokio.

10 Rĩu-rĩ, watho no kĩruru kĩa maũndũ mega marĩa magooka, no ti mũhianĩre wa maũndũ marĩa mo mene. Nĩ ũndũ ũcio watho ndũngĩhota gũtũma magongona marĩa marutagwo o mwaka o mwaka mategũtigithĩrio matũme andũ arĩa mookaga kũhooya Ngai magĩrĩre kũna. **2** Tondũ korwo nĩ kwahotekire-rĩ, githĩ magongona macio matingĩagĩtigire kũrutagwo? Nĩgũkorwo arĩa maahooyaga nĩmangĩatheretio rĩmwe rĩa kũigana, na matingĩacookire

gwĩcuukĩra mehia mao. **3** No rĩrĩ, magongona macio maarĩ ma kũririkanania mehia mwaka o mwaka, **4** tondũ gũtingĩhoteka thakame ya ndegwa na ya mbũri yeherie mehia. **5** Nĩ ũndũ ũcio, hĩndĩ ĩrĩa Kristũ ookire gũkũ thĩ, oigire atĩrĩ: “Wee ti magongona na maruta weriragĩria, no nĩ mwĩrĩ wahaarĩrĩrie; **6** ndwakenirio nĩ maruta ma njino, o na kana maruta ma kũhoroheria mehia. **7** Hĩndĩ ĩyo ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ũyũ haha, o ta ũrĩa ũhoru wakwa wandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, atĩrĩ: njũkĩte gwĩka wendi waku, Wee Ngai.’” **8** Mbere oigire atĩrĩ, “Magongona na maruta, na maruta ma njino, o na maruta ma kũhoroherio mehia, ti mo weriragĩria, o na kana ũgakenio nĩmo” (o na gũtuĩka watho nĩwaathanĩte marutagwo). **9** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha, njũkĩte gwĩka wendi waku.” Eeheragia ũhoru wa mbere nĩguo ahaande ũcio wa keerĩ. **10** Na nĩ ũndũ wa kwenda kũu-rĩ, nĩtũtũtwo atheru nĩ ũndũ wa igongona rĩa mwĩrĩ wa Jesũ Kristũ rĩrĩa aarutire ihinda rĩmwe rĩa kũigana. **11** Mũthenya o mũthenya mũthĩnjĩri-Ngai o wothe arũgamaga na akaruta mawĩra make makoniĩ kĩrĩra kĩa Ngai, agakĩruta magongona o ro macio kaingĩ kaingĩ, no nĩ magongona matangĩhota kweheria mehia. **12** No rĩrĩ, mũthĩnjĩri Ngai ũyũ aarĩkia kũruta igongona rĩmwe rĩa kũigana rĩa kweheria mehia, nĩaikarire thĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai. **13** Kuuma hĩndĩ ĩyo nĩatũũraga etereire o nginya rĩrĩa thũ ciake igaatuuu gaturwa ka makinya make, **14** nĩ tondũ na ũndũ wa igongona rĩu rĩmwe, nĩatũmĩte arĩa maratuuu atheru magĩrĩre kũna nginya tene. **15** O nake Roho Mũtheru nĩatumbũragĩra ũhoru

ũyũ. O mbere akoiga atĩrĩ: **16** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra nao thuutha wa matukũ macio, ũguo nĩguo Mwachani ekuuga. Nĩngekĩra mawatho makwa ngoro-inĩ ciao, na ndĩmaandĩke meciiria-inĩ mao.” **17** Ningĩ agacooka akoiga atĩrĩ: “Ndigacooka kũririkana mehia mao na ciĩko ciao cia ũremi o rĩ o rĩ.” **18** Na rĩrĩ, mehia marĩkia kũrekanĩrwo-rĩ, gũtingĩcooka kũrutwo igongona rĩngĩ rĩa kweheria mehia. **19** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, kuona atĩ tũrĩ na mwĩhoko wa gũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na ũndũ wa thakame ya Jesũ, **20** tondũ nĩatũhingũrĩire njĩra njerũ na ĩrĩ muoyo ya kũhĩtũkĩra gĩtambaya-inĩ, nakĩo nĩkĩo mwĩrĩ wake, **21** na kuona atĩ nĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mũno ũrĩa ũrũgamĩrĩire nyũmba ya Ngai-rĩ, **22** nĩtũkuhĩrĩrie Ngai tũrĩ na ngoro itarĩ na ũhinga, na tũiyũrĩtwo nĩ wĩtikio kũna, nacio ngoro ciitũ iminjaminjĩrio nĩguo tũtherio thamiri ciitũ ciage ũcuuke nayo mũrĩ iitũ ĩthambĩtio na maaĩ matheru. **23** Ningĩ nĩtũrũmiei ũhoru wa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa tuumbũraga tũtegũthangania, nĩgũkorwo ũrĩa wĩranĩire kĩĩranĩro kũu nĩ mwĩhokeku. **24** Hamwe na ũguo, nĩtwĩcũũranie ũrĩa tũngĩarahũrana o mũndũ na ũrĩa ũngĩ ũhoru-inĩ wa kwendana na gwĩka ciĩko njega. **25** Na ningĩ tũtigatige kũnganaga hamwe, ta ũrĩa andũ amwe mamenyerete gwĩkaga, no nĩtũmanagĩrĩriei mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na makĩria mũno tondũ wa ũrĩa mũkuona atĩ Mũthenya ũcio nĩũrakahĩrĩria. **26** Tondũ tũngĩthĩĩ na mbere na kwĩhia na ũtũrĩka thuutha wa kũmenya ũhoru-ũrĩa-wa-ma-rĩ, gũtirĩ na igongona rĩngĩ rĩa kweheria mehia rĩtigaire, **27** tiga o gweterera tũrĩ na guoya ciira o na mwaki

ūrīrīmbūkaga ūrīa ūkaaniina thū cia Ngai. **28** Mündū ūrīa wothe wareganaga na watho wa Musa ooragagwo atekūiguīrwo tha na ūndū wa ūira wa andū eerī kana atatū. **29** Mūgwīciiria mündū aagīrīrwo nīkūherithio mūno makīria atīa, ūrīa ūrangīrīrie Mūrū wa Ngai thī, na agatua atī thakame ya kīrīkanīro īrīa aatheretio nayo ti theru, na agacooka akaruma Roho ūrīa ūheanaga wega wa Ngai? **30** Nīgūkorwo nītūū ūrīa woigire atīrī, “Kūrīhanīria nī gwakwa, na nī niī ngaarīhanīria,” na ningī akiuga atīrī, “Mwathani nīwe ūgaatuīra andū ake ciira.” **31** Nī ūndū wa kūguoyohia mūno mündū gūkumbatwo nī Ngai ūrīa ūrī muoyo. **32** Ririkanai matukū ma tene thuutha wanyu kwarīrwo nī ūtheri, ūrīa mweyūmīrīrie mbaara nene rīrīa mwanariiragwo. **33** Mahinda mamwe mwathīnagio mbere ya kīrīndī mūkīrumagwo; na mahinda mangī nīmwaniiitanagīra na arīa meekagwo ūguo. **34** Ningī nīmwaiguagīra arīa mohetwo njeera tha, na mūgetīkagīra gūtunywo indo cianyu mūkenete, tondū nīmwamenyete atī inyuī mwarī na ūtonga ūngī mwega makīria na wa gūtūūra. **35** Nī ūndū ūcio, mūtigate ūmīrīru ūcio wanyu; nīgūkorwo nīūkamūrehere uumithio mūnene. **36** Mwaagīrīrwo nīgūkirīrīria, nīguo mwarīkia gwīka ūrīa Ngai endaga, mūkaamūkīra kīrīa eeranīire. **37** Nīgūkorwo kahinda kanini gaathira-rī, “Ūrīa ūroka nīegūka, na ndegūtīra. **38** No mündū wakwa ūrīa mūthingu agaātūūra muoyo nī ūndū wa gwītīkia. Na angīgacooka na thuutha, ngoro yakwa ndīgakenio nīwe.” **39** No ithuī tūtīrī a thiritū ya arīa macookaga na thuutha makora, no tūrī a thiritū ya arīa metīkagia, makahonokio.

11 Rīu-rī, gwītīkia nīkūgīa na ma ya maūndū marīa twīrīgīrīire, na kūmenya na ma atī maūndū marīa tūtonaga marī ho. **2** Ūndū ūcio nīguo watūmire andū arīa maarī kuo tene magaathīrīrio. **3** Nī ūndū wa gwītīkia-rī, nītūmenyaga atī thī yothe yombirwo na kiugo kīa Ngai, na nī ūndū ūcio indo iria cionagwo itiathondekirwo kuuma kūrī indo iria cionekanaga. (aiōn g165) **4** Nī ūndū wa gwītīkia-rī, Habili nīarutīire Ngai igongona rīega gūkīra rīa Kaini. Na nī ūndū wa gwītīkia nīagathīrīrio ta mūndū mūthingu rīrīa Ngai aaheanire ūira mwega nī gwītīkīra maruta make. Na nī ūndū wa gwītīkia o na rīu no aaragia o na gūtuīka nīakuire. **5** Na ūndū wa gwītīkia-rī, Enoku nīeheririo mūtūūrīre-inī ūyū, nīguo ndagacame gīkuū; na ndacookire kuonwo tondū Ngai nīamweheririe. Nīgūkorwo ataneherio, nīagathīrīrio atī aarī mūndū wakenagia Ngai. **6** Na rīrī, gūtarī na wītīkio gūtingīhoteka gūkenia Ngai, tondū mūndū ūrīa wothe ūūkaga harī we no nginya etīkie atī nī kūrī Ngai, na atī nīwe ūheaga arīa othe mamūcaragia na kīyo iheo ciao. **7** Nī ūndū wa gwītīkia-rī, hīndī irīa Nuhu aamenyithirio ūhorō wa maūndū marīa matoonekete-rī, nīaakire thabina arī na wītīgiri wa ngoro nīguo ahonokie andū a nyūmba yake. Nī ūndū wa gwītīkia gwake nīatuīrīire thī ciira, na agītuīka mūgai wa ūthingu ūrīa uumanaga na gwītīkia. **8** Nī ūndū wa gwītīkia-rī, Iburahīmu rīrīa eetirwo athī būrūri ūrīa aaheagwo ūtuīke igai rīake, nīathīkire na agīthī, o na akorwo ndaamenyaga kūrīa aathīiaga. **9** Nī ūndū wa gwītīkia-rī, agītuīka mūtūūri būrūri-inī wa kīiranīro ahaana ta mūgeni būrūri-inī wene; aatūūruga hema-inī, o ūndū

ũmwe na Isaaka na Jakubu, arĩa maarĩ agai a kĩĩranĩro kũu hamwe nake. **10** Nĩgũkorwo nĩataanyaga kuona itũũra rĩrĩ na mĩthingi mĩrũmu, rĩrĩa mũthondeki na mwaki warĩo nĩ Ngai. **11** Nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia-rĩ, Iburahĩmu, o na gũtuĩka nĩatindĩkĩte matukũ, nake Sara aarĩ thaata, nĩahotithirio gũtuĩka ithe wa mwana tondũ nĩatuĩte atĩ Ūrĩa weranĩire kĩĩranĩro kũu aarĩ mwĩhokeku. **12** Na nĩ ũndũ ũcio kuuma harĩ mũndũ ũyũ ũmwe, o na aarĩ ta mũndũ mũkuũ-rĩ, gũgĩciarwo njiaro nyingĩ o ta njata cia igũrũ, o na ta mũthanga ũrĩa ũtangĩtarĩka ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **13** Andũ aya othe maatũũrĩre marũmĩtie wĩtĩkio nginya rĩrĩa maakuire. Matiigana kũhingĩrio maũndũ marĩa meerĩirwo; no nĩmamonaga marĩ o kũraya na makamakenera. Nao nĩmoimbũraga atĩ o nĩ ageni na agendi gũkũ thĩ. **14** Andũ arĩa moigaga maũndũ ta macio monanagia atĩ nĩ gwetha methaga bũrũri ũrĩa ũrĩ wao kũũmbe. **15** Korwo nĩmeeciiragia ũhoro wa bũrũri ũrĩa moimĩte-rĩ, nĩ mangĩagĩte na mweke wa gũcooka kuo. **16** Handũ ha ũguo, o meeriragĩria bũrũri mwega kũrĩ ũcio, naguo nĩ bũrũri wa igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio Ngai ndaconokaga gwĩtwo Ngai wao, nĩgũkorwo nĩahaarĩirie itũũra inene nĩ ũndũ wao. **17** Nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia-rĩ, Iburahĩmu, rĩrĩa aageririo nĩ Ngai, nĩarutire Isaaka atuĩke igongona. ũcio werĩirwo cĩĩranĩro nĩehaarĩirie kũruta mũrũ wake wa mũmwe igongona, **18** o na gũtuĩka Ngai nĩamwĩrite atĩrĩ, “Rũciarũ rũrĩa rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka.” **19** Iburahĩmu nĩatuĩte na ngoro atĩ Ngai no ariũkie mũndũ mũkuũ, na nĩ ũndũ ũcio no kwĩrwo na ngerekano atĩ nĩacookeirio Isaaka ta oimĩte kũrĩ arĩa

akuũ. **20** Na ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Isaaka nĩarathimire Jakubu na Esaũ akĩratha ũhoru wa matukũ mao ma thuutha. **21** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Jakubu, rĩrĩa aarĩ hakuhĩ gũkua, nĩarathimire ariũ a Jusufu, o mũndũ riita rĩake, na akĩhooya Ngai enyitĩriire mũthĩgi wake. **22** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Jusufu, nake, ihinda rĩake rĩa mũthia rĩakuhĩrĩria, nĩaririe ũhoru wa gũthaama kwa andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, na agĩathana ũhoru ũkonĩ mahĩndĩ make. **23** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, aciari a Musa nĩmamũhithire ihinda rĩa mĩeri itatũ kuuma aaciarwo tondũ nĩmoonire aarĩ mwana mwega, na matietigĩrire watho wa mũthamaki. **24** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Musa rĩrĩa aatuĩkire mũndũ mũgima nĩaregire gwĩtwo mũrũ wa mwarĩ wa Firaũni. **25** Nĩathuurire kũnyariiranĩrio hamwe na andũ a Ngai, handũ ha gwĩkenia na mĩago ya wĩhia ya ihinda inini. **26** We nĩatuire atĩ kũmenwo nĩ ũndũ wa Kristũ nĩ uumithio mũnene gũkĩra ũtonga wa Misiri, nĩ tondũ nĩacũthagĩrĩria gũkaaheo kĩheo. **27** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩomire Misiri ategwĩtigĩra marakara ma mũthamaki; nĩakirĩriire tondũ nĩoonire Ũrĩa ũtonekaga. **28** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩarũmirie gĩathĩ kĩa Bathaka na ũhoru wa kũminjaminjanĩrio gwa thakame, nĩguo mwanangi wa marigithathi ndakae kũhutia marigithathi ma andũ a Isiraeli. **29** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, andũ nĩmatuĩkanĩirie Iria Itune taarĩ thĩ nyũmũ maagereire; no rĩrĩa andũ a Misiri maageririe gwĩka ũguo, makĩrindanio nĩ maaĩ. **30** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, thingo cia Jeriko nĩciagũire andũ maarĩkia gũcithiũrũrũka matukũ mũgwanja. **31** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, mũmaraya ũrĩa wetagwo Rahabu,

tondũ wa kũnyiita athigaani ũgeni, ndoraganĩirio na andũ arĩa maarĩ aremi. **32** Ingiuga atĩa ũngĩ? Ndirĩ na ihinda rĩa kũheana ũhoru wa Gideoni, na wa Baraka, na wa Samusoni, na wa Jefitha, na wa Daudi, na wa Samũeli, o na wa anabii, **33** acio othe nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩmatoririe mothamaki, na magĩika maũndũ ma kĩhooto, na makĩgwatĩra kĩrĩa kĩeranĩirwo; nao makĩhinga mĩrũũthi tũnua, **34** na makĩhoria mwaki warĩrĩmbũkaga, na makĩhonokio matikaniinwo na rũhiũ rwa njora; ũhinyaru wao wagarũirwo ũgĩtuĩka hinya; ningĩ maarũire na ũcamba mbaara-inĩ na magĩtooria mbũtũ cia ita cia ndũrĩrĩ ingĩ. **35** Nao andũ-a-nja makĩriũkĩrio andũ ao arĩa maakuĩte, magĩcooka muoyo. Andũ angĩ nao nĩmaregire kũrekererio, makĩnyariirwo nĩgeetha makaariũkio magĩe na muoyo mwega makĩria. **36** Andũ angĩ nĩmanyũrũririo na makĩhũrwo na iboko, o na angĩ makĩohwo na mĩnyororo na magĩikio njeera. **37** Nĩmahũrũrirwo na mahiga; o na magĩatũranio na thoo maita meerĩ; ningĩ makĩũragwo na hiũ cia njora. Maathiiaga mehumbĩte njũa cia ng'ondũ na cia mbũri, na marĩ ngĩa, na makanyariirwo, o na magekagwo ũũru; **38** thĩ ndĩamaagĩrĩire. Moorũũraga werũ-inĩ na irĩma-inĩ, o na ngurunga-inĩ na miungu-inĩ ya thĩ. **39** Andũ aya othe nĩmagathĩrĩirio nĩ ũndũ wa wĩtikio wao, no gũtirĩ o na ũmwe wao wahingĩirio kĩĩranĩro kĩrĩa kĩeranĩirwo. **40** Ngai nĩatũhaarĩirie ũndũ mwega makĩria nĩgeetha andũ acio matigatuuo aagĩrũru ithuĩ tũtarĩ hamwe nao.

12 Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ nĩtũrigicĩirio nĩ aira aingĩ ũguo mahaana ta itu inene-rĩ, nĩtwĩyaũrei kĩrĩa gĩothe

gītūritūhīire, o na wīhia ūrīa ūtūrigiicaga mūno, na tūgīteng'ere ihenya rīrīa tūigīrwo mbere iitū tūkirīrīrie. **2** Nītūcūthīrīrie Jesū, ūrīa mwambīrīria na mūkinyanīria wa gwītīkia gwitū, ūrīa nī ūndū wa gīkeno kīrīa aigīrwo mbere yake-rī, nīoomīrīrie kwambwo mūtharaba-inī, atekūūria gūconorwo, na rīu aikarīte thī guoko-inī kwa ūrīo gwa gītī kīa ūnene kīa Ngai. **3** Rīu-rī, cūraniai ūhoru wa ūcio wakirīrīrie ngarari nyingī ūguo kuuma kūrī andū ehia, nīgeetha mūtikananoge kana mūūrwo nī hinya. **4** Inyuī mūkīgiana na mehia-rī, mūtīrī mūrārūa o nginya mūgaita thakame. **5** Na nīmūriganīrwo nī kiugo gīa kūmūūmīrīria kīrīa kīmwaragīria ta ciana ciake, atīrī: “Mūrū wakwa, ndūkahūthie irūithia rīa Mwathani, o na ndūkoorwo nī hinya hīndī irīa egūgūkūūma, **6** nīgūkorwo Mwathani nīarūithagia arīa endete, na akaherithia ūrīa wothe etīkīrite atuīke mwana wake.” **7** Inyuī kiragīrīriai mathīina marī taarī irūithia; nīgūkorwo Ngai aramwīka ūguo ta mūrī ciana ciake. Nī ūndū-rī, nī mwana ūrīkū ūtarūithagio nī ithe? **8** Mūngīkīaga kūrūithio (na gūtīrī mūndū ūtarūithagio), inyuī mūkīrī ciana cia mūtumia wa njīra, no ti ciana ciake. **9** Ningī-rī, ithuothe twanakorwo na maithe maitū marīa maatūciarire na mūciarīre wa mwīrī, arīa maatūrūithagia na ithuī tūkamatīa nī ūndū wa ūguo. Tūkīagīrīire kwīnyīihīria atīa Ithe wa maroho maitū nīguo tūtūūre muoyo! **10** Maithe maitū nīmatūrūithirie gwa kahinda kanini o ta ūrīa moonaga kwagīrīire; no Ngai atūrūithagia tūteithīke, nīguo tūgwatanīre nake ūtheru wake. **11** Gūtīrī irūithia rīonekaga rī rīega ihinda-inī ta rīu, tīga rīrī rīa o ruo. No thuutha-inī-rī, nīrīciaraga

magetha ma ũthingu na thayũ harĩ andũ arĩa merutaga narĩo. **12** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tambũrũkiai moko manyu marĩa macunjurĩte, na maru manyu marĩa maregeru nĩguo magĩe hinya. **13** “Rũngariai njĩra cia magũrũ manyu,” nĩgeetha ũrĩa ũthuaga ndakae kuonja, no nĩ kaba ahonio. **14** Mwĩrutanĩriei mũno gũikarania na andũ othe na thayũ, na gũtuĩka atheru; tondũ hatarĩ ũtheru-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũkoono Mwathani. **15** Menyererai gũtikagĩe mũndũ o na ũmwe wanyu ũkwaga gũkinyĩrwo nĩ Wega wa Ngai, na mũtigitĩkĩrie ũndũ mũũru ũhaana ta mũri wa mũtĩ mũrũrũ ũkũre thĩinĩ wanyu, ũcooke kũrehe thĩina na ũthaahie andũ aingĩ. **16** Tigĩrĩrai nĩmuona atĩ gũtirĩ o na ũmwe wanyu mũhũũri maraya, kana mũndũ ũtetigĩrĩte Ngai ta Esaũ, ũrĩa wendirie igai rĩa ũrigithathi wake nĩ ũndũ wa irio cia irĩa rĩmwe. **17** Thuutha-inĩ, ta ũrĩa mũũĩ, hĩndĩ irĩa eendire kũgaya kĩrathimo gĩake, nĩaregirwo. Ndaahotire kuona kamweke ga kwĩrira, o na gwatuĩka nĩacaririe kĩrathimo kũu na maithori. **18** Mũtiũkĩte kĩrĩma-inĩ kĩrĩa kĩngĩhutio, na kĩrĩa kĩraakana mwaki; o kũu kĩrĩ na nduma, na gĩgathimba, o na kĩrĩ na kĩhuhũkanio; **19** ningĩ kũrĩa kũrĩ mũgambo wa coro, o na kana mũgambo waragia na ciugo iria arĩa maaciguire maathaithanire matikaheo ũhoro ũngĩ o na ũmwe, **20** tondũ matingĩomĩrĩirie ũrĩa gwathanĩtwo, atĩrĩ; “O na nyamũ ĩngĩhutia kĩrĩma kũu, no nginya ĩhũũrwo na mahiga ikue.” **21** Handũ hau haarĩ na ũndũ wa kũguoyohia mũno, ũũ atĩ Musa nĩoigire atĩrĩ, “Nĩndĩrainaina mũno nĩ guoya.” **22** No inyuĩ mũũkĩte Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, itũũra inene rĩa Ngai ũrĩa mũtũũra muoyo, na nĩrĩo Jerusalemu

ya Igūrū. Nīmūūkīte kīūngano-inī gīa gīkeno kīrī araike ngiri na ngiri, **23** kūrī kanitha wa marigithathi, arīa marīitwa mao maandīkītwo kūrīa Igūrū. Mūūkīte kūrī Ngai, ūrīa mūtūiri andū othe ciira, na kūrī maroho ma andū arīa athingu matuīkīte akinyanīru kūna, **24** na kūrī Jesū ūrīa mūiguithania wa kīrīkanīro kīrīa kīerū, o na kūrī thakame īrīa yakūminjaminjanīrio īrīa yaragia kiugo kīega gūkīra thakame ya Habili. **25** Menyererai mūtikarege ūrīa ūkwaria. Angīkorwo matiigana gwīthara hīndī īrīa maaregire ūrīa wamakaanagia arī gūkū thī-rī, githī ithuī tūtingīkīaga o makīria gwīthara, tūngīkīhutatīra ūrīa ūtūkaanagia arī igūrū? **26** Hīndī īyo-rī, mūgambo wake nīwainainirie thī, no rīu nīeranīire akoiga atīrī, “Ihinda rīngī to thī iiki ngainainia, no nīngainainia igūrū o narīo.” **27** Ciugo ici, “ihinda rīngī,” ironania kweherio gwa kīrīa kīngīenyenyeka, nacio nī indo iria ciūmbītwo, nīgeetha kīrīa gītangīenyenyeka gītūūre. **28** Nī ūndū ūcio tondū tūramūkīra ūthamaki ūtangīenyenyeka-rī, nītūcookiei ngaatho na tūhooyage Ngai na njīra īrīa yagīrīire, tūkīmūtīaga na tūkīmwītīgagīra, **29** nīgūkorwo “Ngai witū nī mwaki ūniinanaga.”

13 Ikaragai mwendaine ta ariū na aarī a Ithe witū. **2** Mūtikanariganīrwo nīgūtuga ageni, nī ūndū andū amwe tondū wa gwīka ūguo maananyiita araike ūgeni matekūmenya. **3** Ririkanagai andū arīa mohetwo o ta muohetwo hamwe nao, o na mūrīrikanage arīa marathīnīo taarī inyuī ene mūranyamario. **4** Ūhoru wa kūhikania nīwagīrīrwo nīgūtīo nī andū othe, naguo ūrīrī wa arīa mahikanītie ndūgathaahio; nīgūkorwo Ngai

nāgaciirithia arīa othe matharagia, na ahūūri-maraya othe. **5** Ikaragai mūtegūkorokera mbeeca, na mūiganagwo nī kīrīa mūrī nakīo, tondū Ngai oigīte atīrī, “Ndirī hīndī ngaagūtiganīria; na ndigagūtirika o narī.” **6** Nī ūndū ūcio no tuuge tūmīrīrie atīrī, “Mwathani nīwe mūndeithia; ndingītīgīra. Mūndū-rī, nī atīa angīhota kūnjīka?” **7** Ririkanagai atongoria anyu arīa maamūheire ūhorō wa Ngai. Cūranagai ūhorō wa maciaro ma mīkarīre yao, na mwīgerekāgie nao ūhorō-inī wa gwītīkia kwao. **8** Jesū Kristū atūūrāga atekūgarūrūka, ira, na ūmūthī, o na nginya tene. **(aiōn g165)** **9** Mūtikaheenagīrīrio nī mīthemba yothe ya morutani mageni. Nī wega ngoro ciitū ciikīragwo hinya nī Wegā wa Ngai, na ti na ūndū wa kūrīa irio cia magongona iria itagunaga arīa macirīāga. **10** Ithuī nī tūrī na kīgongona kīrīa andū arīa matungataga kū hema-inī īyo matarī na rūtha rwa kūrīāga magongona marīa marutagīrwo ho. **11** Mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene akuuaga thakame ya nyamū akamītwara Handū-harīa-Hatheru-Mūno itūike ya kūhoroheria mehīa, no mīrī ya nyamū icio īcinagīrwo nja ya itūūra. **12** Ūguo no taguo Jesū aanyariirīrwo nja ya kīhingo gīa itūūra inene, nīgeetha andū matheragio nī thakame yake. **13** Nī ūndū ūcio-rī, nītumagarei tūthī kūrī we kū nja ya itūūra, tūkuuanīire nake gīconoko kīrīa we aakuire. **14** Nīgūkorwo gūkū tūtīrī na itūūra inene rītagaathira, no tūcarāgia itūūra inene rīrīa rīgooka thuutha-inī. **15** Nī ūndū ūcio-rī, nītūthī na mbere kūrutīra Ngai igongona rīa kūmūgocā nī ūndū wa Jesū tūtegūtīgithīria, na nīrīo itunda rīa tūnua tūrīa tuumbūrāga rītwa rīake. **16** Na mūtikanariganīrwo

nĩ gwĩkaga wega, o na kũgayanaga kĩrĩa mũndũ arĩ nakĩo na andũ arĩa angĩ, nĩgũkorwo magongona ta macio nĩmo makenagia Ngai. **17** Athĩkagĩrai atongoria anyu, na mwĩnyiihagĩrie wathani wao. Maikaraga meiguĩte nĩ ũndũ wa mĩoyo yanyu taarĩ o makoorio ũhoru wanyu. Maathĩkagĩrei nĩgeetha wĩra wao ũgatuĩka gĩkeno, no ti mũrigo, nĩgũkorwo ũndũ ũcio ndũngĩtuĩka wa kũmũguna. **18** Tũhooyagĩrei. Tũrĩ na ma atĩ thamiri ciitũ itirĩ na ũcuuke, na nĩtũkwenda gũtũũra na mĩikarĩre mĩega maũndũ-inĩ mothe. **19** Nĩngũmũthaitha mũno mũhooyage nĩgeetha hotithio gũcooka kũrĩ inyuĩ o narua. **20** Nake Ngai mwene thayũ, ũrĩa wariũkirie Mwathani witũ Jesũ, ũrĩa Mũrĩithi ũrĩa mũnene wa ng'ondũ, akĩmũruta kũrĩ arĩa akuũ na ũndũ wa thakame ya kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩa tene na tene-rĩ, (aiōnios g166) **21** aromũhe kĩndũ o gĩothe kĩega gĩa kũmũhotithia gwĩka ũrĩa endaga, na aroeka thĩinĩ witũ maũndũ marĩa mamũkenagia thĩinĩ wa Jesũ Kristũ, nake arogoocagwo tene na tene. Amenĩ. (aiōn g165) **22** Ndamũthaitha ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũkirĩrĩrie ciugo ciakwa cia kũmũtaara nĩgũkorwo ndamwandĩkĩra o marĩa makuhĩ. **23** Nĩngwenda mũmenye atĩ mũrũ wa Ithe witũ Timotheo nĩarekereirio. Nake angĩũka narua, nĩtũrĩũka nake kũmuona. **24** Geithiai atongoria anyu othe na andũ othe, a Ngai. Andũ a kuuma Italia nĩmamũgeithia. **25** Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

Jakubu

1 Nĩ nĩ Jakubu, ndungata ya Ngai na ya Mwathani Jesũ Kristũ, Ndĩramwandĩkĩra inyuĩ a mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ mũhurunjĩtwo thĩ yothe: Nĩdamũgeithia. **2** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, rĩrĩa rĩothe mwakorwo nĩ magerio ma mĩthemba mĩngĩ-rĩ, tuagai atĩ ũguo nĩ gĩkeno gĩtheri. **3** tondũ nĩmũũ atĩ kũgerio kwa wĩtikio wanyu kũrehaga gũkirĩrĩa. **4** Rekei gũkirĩrĩa kwanyu kũrute wĩra wakuo, nĩgeetha mĩtuĩke andũ aagĩrĩru kũna na agima, mĩtarĩ na ũndũ mwaĩte. **5** Na rĩrĩ, mũndũ wanyu angĩkorwo aagĩte ũũgĩ-rĩ, nĩahooe Ngai, ũrĩa ũheaga andũ othe na ũtaana, na atarĩ na ũũru ngoro, nake nĩekũheo ũũgĩ ũcio. **6** No rĩrĩa ekũhooya-rĩ, nĩahooe etĩkĩtie, na ndagathanganie, tondũ mũndũ ũrĩa ũthanganagia ahaana ta ikũmbĩ rĩa iria inene, rĩrĩa rĩhurutagwo nĩ rũhuho na rĩkarũgarũũgio. **7** Mũndũ ũcio ndageciirie atĩ nĩakaheo kĩndũ o nakĩ nĩ Mwathani; **8** ũcio nĩ mũndũ wa ngoro igĩrĩ, ũtarĩ hĩndĩ akĩndagĩria maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga. **9** Mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ ũrĩa wĩnyiihagia aagĩrĩrwo nĩ kwĩraha nĩ ũndũ nĩatũũgĩrĩtio. **10** No ũrĩa mũtongu nĩerahage nĩ ũndũ wa kũnyiihio gwake, tondũ agaathira ta ihũa rĩa gĩthaka. **11** Nĩgũkorwo riũa rĩrathaga rĩrĩ na ũrugarĩ mũhiũ wa gũcina narĩo rĩkahoohia mũmera; nakĩo kĩro kĩaguo gĩgaitĩka na ũthaka waguo ũkanangwo. ũguo no taguo mũndũ ũrĩa mũtongu akaahwererekera o akĩrutaga wĩra wake. **12** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũũmagĩrĩria rĩrĩa ekũgerio, tondũ aatoria magerio, nĩakaheo thũmbĩ ya muoyo ĩrĩa Ngai erĩire arĩa mamwendete. **13** Hĩndĩ ĩrĩa mwagerio, mũndũ o naũ ndakanoige atĩrĩ, “Ngai

nīarangeria.” Nīgūkorwo Ngai ndangīhota kūgerio nī ūūru, o nake mwene ndageragia mūdū o na ūrīkū; **14** no rīrī, mūdū nīkūgerio ageragio hīndī ūrīa ekūguucīrīrio na akaheenererio nī merirīria make mooru. **15** Namo merirīria marīkia kūgīa nda, maciaraga mehia; namo mehia hīndī ūrīa maakūra biū, magaciara gīkuū. **16** Ariū na aarī a Ithe witū inyuī nyenda mūno-rī, mūtikanahenio. **17** Kīheo gīothe kīega na gīkinyanīru kiumaga igūrū, gīikūrūkīte kuuma kūrī Ithe wa motheri ma igūrū, ūrīa ūtagarūrūkaga ta ciīruru iria igarūrūkaga. **18** Nīwe watūciarire nī kwenda na ūndū wa ūhorō-ūrīa-wa-ma, nīguo tūtuīke ta maciaro ma mbere ma indo ciothe iria ombire. **19** Ariū na aarī a Ithe witū inyuī nyenda mūno, menyai ūū: O mūdū nīahiūhage gūthikīrīria, no ndakahiūhage kwaria o na kana kūrakara, **20** nīgūkorwo marakara ma mūdū matirehaga mūtūūrīre wa ūthingu ūrīa Ngai endaga. **21** Nī ūndū ūcio-rī, eheriai maūdū mothe marī magigi, na ūūru ūrīa ūkīrīrīrie kūingīha, na mwīnyihītie, mwītīkīre kiugo kīrīa kīhaandītwo thīinī wanyu, o kīrīa kīngīmūhonokia. **22** Mūtīgatuīke o a gūthikagīrīria kiugo tu, no tuīkai a gwīka ūrīa kiugīte, nīguo mūtikeheenie inyuī ene. **23** Mūdū o wothe ūthikagīrīria kiugo no ndekaga ūrīa kiugīte-rī, ahaana ta mūdū ūrīa wīroraga ūthiū na gīcicio, **24** na thuutha wa kwīrorā, agethīra na akariganīrwo o narua nī ūrīa ahaana. **25** No mūdū ūrīa ūroraga wega watho ūrīa mūkinyanīru kūna ūrīa ūheanaga wīyathi, na agathiī na mbere gwīka ūguo, atekūriganīrwo nī ūrīa aiguīte no akawīkaga-rī, ūcio nīarīrathimagīrwo maūdū marīa

ekaga. **26** Mündũ o wothe angĩtua mündũ wa ndini no aremwo nĩ gwatha rūrĩmĩ rwake-rĩ, mündũ ũcio nĩ kwĩheenia eheenagia, na ũndini wake nĩ wa tũhũ. **27** Ũndini ũrĩa Ngai Ithe witũ etĩkagĩra atĩ nĩ mũtheru na ndũrĩ na mahĩtia nĩ ũyũ: nĩ kũroraga ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa hĩndĩ ĩrĩa marĩ mathĩina-inĩ mao, na ningĩ mündũ etheemage ndagathũkio nĩ maũndũ ma gũkũ thĩ.

2 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta etĩkia thĩinĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we ũrĩa ũrĩ riiri-rĩ, tigagai gũthutũkanagia andũ nĩ ũndũ wa maũthĩ mao. **2** Tondũ-rĩ, ĩ hihi kũngĩũka mündũ kĩũngano-inĩ kĩanyu ekĩrĩte gĩcũhĩ gĩa thahabu na nguo njega, na gũũke mündũ mũthĩni ũtehumbĩte nguo njega-rĩ, **3** na inyuĩ mũhe ũcio wĩhumbĩte nguo njega gĩtĩo, mũmwĩre atĩrĩ, “Haha harĩ na gĩtĩ kĩega gĩa gũikarĩra,” no mwĩre mündũ ũcio mũthĩni atĩrĩ, “Wee rũgama harĩa,” kana, “Ikara haha magũrũ-inĩ makwa,” **4** githĩ mũtiagĩthutũkania inyuĩ ene, na mwatuĩka atuanĩri ciira marĩ na meciiria mooru? **5** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ nyenda mũno, ta thikĩrĩriai: Githĩ Ngai ndathuurĩte arĩa monagwo marĩ athĩni gũkũ thĩ nĩguo matuĩke itonga ũhoro-inĩ wa wĩtikio na magaĩrwo ũthamaki ũrĩa erĩire arĩa mamwendete? **6** No inyuĩ nĩ mũnyararaga arĩa athĩni. Githĩ ti itonga imũhinyagĩrĩria? Githĩ ti o mamũtwaraga igooti-inĩ na hinya? **7** Ningĩ githĩ ti o macambagia rĩitwa rĩrĩa rĩrĩ gĩtĩo, o rĩu rĩa ũrĩa mũrĩ ake? **8** Angĩkorwo nĩmũhingagia watho ũrĩa mũtue nĩ mũthamaki ũrĩa wandĩkĩtwo Maandĩko-inĩ atĩrĩ, “Enda mündũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩyendete wee

mwene,” nīmwīkaga wega. **9** No angīkorwo mūtīāgīra andū maūthī-rī, nī kwīhia mwīhagia na mūrī atuīre nī watho atī mūrī aagarari watho. **10** Nīgūkorwo ūrīa wothe ūhingagia watho wothe, no akahīngwo nī kaūdū o kamwe ka guo, mūdū ūcio nīagararīte watho wothe. **11** Tondū ūrīa woigire atī, “Ndūkanatharanie,” nowe woigire atī, “Ndūkanoragane.” Rīu-rī, ūngīaga gūtharania no ūragane-rī, wee nīūtuīkīte mwagarari wa watho. **12** Aragai na mwīkage maūdū manyu o ta mūrī arīa magaatuīrwo ciira nī watho ūrīa ūheanaga wīyathi, **13** tondū mūdū ūrīa ūtuanīire ciira atekūiguanīra tharī, ūcio nake agaatuīrwo ciira atekūiguīrwo tha. Nacio tha nīitooragia ūtuanīri wa ciira! **14** Ariū na aarī a lthe witū, gūkīrī na uumithio ūrīkū mūdū angiuga atī arī na wītīkio, no ndarī na ciīko? Wītīkio ūcio wakīmūhonokia? **15** Mūrū wa lthe witū kana mwarī wa lthe witū angīkorwo ndarī na nguo cia kwīhumba, kana irio cia kūrīa o mūthenya, **16** nake ūmwe wanyu amwīre atīrī, “Thīī na wega; gīa na ūrugarī na ūrīe wega,” no ndarī ūndū aamūteithia naguo mabataro-inī make ma mwīrī-rī, ūndū ūcio ūkīrī na uumithio ūrīkū? **17** Ūguo no taguo wītīkio mūtheri ūtarī na ciīko ūhaana, nī mūkuū guo mwene. **18** No mūdū no oige atīrī, “Wee-rī, ūrī na wītīkio; na nīī ndī na ciīko.” Nyonia wītīkio waku ūrīa ūtarī na ciīko, na nīī nīngūkuonia wītīkio wakwa na ūndū wa ūrīa njikaga. **19** Wee nīwītīkītie atī Ngai no ūmwe. Ūguo nī wega! O nacio ndaimono nīciītikītie ūguo, na ikainaina. **20** Wee kīrimū gīkī, nī ūira ūrakienda wa kuonania atī wītīkio ūtarī na ciīko nī wa tūhū? **21** Githī Iburahīmu,

ithe witū wa tene, ndaatuirwo mūthingu nī ūndū wa ūrīa eekire rīrīa aarutire mūriū Isaaka kīgongona-inī? **22** Mūtīgūkōna atī wītīkio wake nī warutire wīra hamwe na ciiko ciake, nague wītīkio wake ūgītūuo mūiganīru kūna nī ūndū wa ciiko icio ciake. **23** Namo Maandīko makīhingio marīa moigīte atīrī, “Iburahīmu agītīkia Ngai, nakuo gwītīkia kūu gūgītūma atuuo mūthingu,” nake agītītwo mūrata wa Ngai. **24** Nīmūkuona atī mūdū atuagwo mūthingu nī ūndū wa ūrīa ekaga, no ti ūndū wa wītīkio wiki. **25** O nake Rahabu ūrīa warī mūmaraya-rī, githī ndaatuirwo mūthingu nī ūndū wa ūrīa eekire hīndī rīa aanyiitire athigaani arīa ūgeni na akīmoonereria njīra īngī ya kūrīra? **26** O ta ūrīa mwīrī ūtarī na roho ūrī mūkuū-rī, ūguo noguo wītīkio ūtarī ciiko ūrī mūkuū.

3 Ariū na aarī a Ithe witū, ti aingī anyu magīrīrwo nī gūtūika arutani, tondū nī mūū atī ithuī arīa tūrutanaga nītūgaatūrwo ituīro rīa hinya gūkīra andū arīa angī. **2** Ithuothe nītūhīngīcagwo nī maūdū maingī. Mūdū angīkorwo ndarī na mahītia thīinī wa maūdū marīa aragia-rī, ūcio nī mūkinyanīru kūna, na nīahotete kūrīra mwīrī wake wothe. **3** Hīndī rīa tweekīra mbarathi mīkwa tūnua nīguo itwathīkīre-rī, nītūhotaga kūgarūra nyamū īyo īrī yothe. **4** Ningī ta rorai ūhorō wa marikabu ūrī ta kīonereria. O na gūtūika nī nene na itwaragwo nī rūhuho rūrī na hinya-rī, nīgarūrāgwo na gathukani kanini, ikarorio o kūrīa mūtwarithia wacio ekwenda gūciroria. **5** Ūguo no taguo rūrīmī rūhaana. Nī kīga kīnini kīa mwīrī, no nī rwīkagīrīra mūno. Ta mwīciiriei ūrīa mūtītū mūnene ūgwatagio mwaki nī gathandī o kanini. **6** Ningī

rūrīmī nĩ mwaki, tondũ rūiyūrĩte mĩthemba yothe ya maũndũ ma waganu thĩnĩ wa ciĩga cia mwĩrĩ. Rũthũkagia mwĩrĩ wothe, rũkagwatia mwaki mūtũũrĩre wothe wa mũndũ, naruo rwene rũkoragwo rũmundĩtio mwaki nĩ Jehanamũ. (Geenna g1067) 7 Nyamũ cia mĩthemba yothe, na nyoni, na nyamũ iria itambaga thĩ, na nyamũ cia iria-inĩ rĩrĩa inene ciothe nĩhooreragio na cianahoorerio nĩ mũndũ, 8 no gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩhota kũhooreria rūrīmĩ. Nĩruo kĩndũ kĩũru gĩtangĩkindĩria na rūiyūrĩtwo nĩ thumu wa kũũragana. 9 Tũgoocaga Mwathani, o we Ithe witũ, na rūrīmĩ, na tũkaruma andũ naruo, o acio mombĩtwo marĩ na mũhianĩre wa Ngai. 10 Kanua o kau-rĩ, no ko koimaga ũgooci na gakoima irumi. Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ũguo tiguu kwagĩrĩre gũtuĩka. 11 Kai maaĩ mega na maaĩ ma cumbĩ mangĩtherũka kuuma gĩthima kĩmwe? 12 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũkũyũ no ũhote gũciara ndamayiũ, kana mũthabibũ ũciare ngũyũ? O nakĩo gĩthima kĩa maaĩ ma cumbĩ gĩtingĩtherũka maaĩ mega. 13 Thĩnĩ wanyu-rĩ, nũũ ũrĩ na ũũgĩ na agataũkĩrwo nĩ maũndũ? Mũndũ ũcio nĩakĩonanie maũndũ macio na ũndũ wa mūtũũrĩre wake mwega, na ciĩko ciĩkĩtwo na njĩra ya kwĩnyihia kũrĩa kuumanaga na ũũgĩ. 14 No mũngĩkorwo ngoro-inĩ cianyu nĩ mūtũũragia ũiru na ũhoru wa kwenda kwĩyambatĩria-rĩ, mũtikae kwĩrahĩra ũndũ ũcio kana mũtuĩke a gũkaana ũhoru wa ma. 15 “Ũũgĩ” ta ũcio tiguu ũikũrũkaga uumĩte igũrũ, no nĩ wa thĩ ĩno, na ti wa kĩĩroho, ũcio nĩ ũũgĩ wa mũcukani. 16 Nĩgũkorwo harĩa harĩ na ũiru na ũhoru wa kwenda kwĩyambatĩria-rĩ, hau nĩho hakoragwo na ngũĩ na ciĩko

ciothe cia waganu. 17 No ũũgĩ ũrĩa uumaga igũrũ o mbere nĩ mũtheru; ningĩ nĩwendete thayũ, na nĩũcaayanagĩra, na nĩwĩnyiihagia, na nĩ ũiyũrĩtwo nĩ tha na maciaro mega, ningĩ ndũthutũkanagia, na ndũrĩ ũhinga. 18 Nao ateithũrani arĩa mahaandaga thayũ-rĩ, magethaga maciaro ma ũthingu.

4 Atĩrĩrĩ, nĩ kĩĩ gĩtũmaga kũgĩe na mbaara na ngũĩ thĩĩnĩ wanyu? Githĩ itiumaga merirĩria-inĩ manyu marĩa marũaga thĩĩnĩ wanyu? 2 Mwĩriragĩria kĩndũ no mũkaaga kũgĩa nakĩo. Ningĩ mũũraganaga na mũgacumĩkĩra, no mũtingĩhota kũgĩa na kĩrĩa mũkwenda. Mũtetanagia na mũkarũa. Mũgakĩaga kuona kĩndũ tondũ wa kwaga kũhooya Ngai. 3 Hĩndĩ ĩrĩa mwahooya-rĩ, nĩmwagaga kũheo, tondũ mũhooyaga mũrĩ na muoroto mũũru, tondũ mwendaga mũitangage kĩrĩa mwaheo na maũndũ ma gwĩkenia. 4 Inyuĩ atharania aya, kaĩ mũtooĩ atĩ kũgĩa ũrata na thĩ nĩ kũgĩa ũthũ na Ngai? Nĩ ũndũ ũcio mũndũ o wothe ũthuuraga kũgĩa ũrata na thĩ nĩkũgĩa ũthũ ya Ngai. 5 Kana mũgwĩciiria Maandĩko maaragia ũhoru ũtarĩ na gĩtũmi, atĩ roho ũrĩa Ngai aatũmire ũtũũrage thĩĩnĩ witũ nĩ ũiguaga ũiru mũno? 6 No nĩatũheaga wega wake makĩria. Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga Maandĩko moige atĩrĩ: “Ngai nĩareganaga na arĩa etĩĩ no arĩa menyiihagia nĩo aheaga wega wake.” 7 Nĩ ũndũ ũcio mwĩnyiihagĩriei Ngai. Reganagai na mũcukani, nake nĩekũmũũrĩra. 8 Kuhĩrĩriai Ngai, nake nĩekũmũkuhĩrĩria. Mwĩthambei moko manyu inyuĩ ehia, na mũtherie ngoro cianyu inyuĩ andũ a ngoro igĩrĩ. 9 Iguai kĩa, mũcaka, na mũgirĩke. Garũrai mĩtheko yanyu ĩtuĩke macakaya, nakĩo gĩkeno kĩanyu

kīgarūrūke gītuīke kīeha. **10** Mwīnyiihīriei Mwathani, nake nīekūmūtūgīria. **11** Ariū na aarī a Ithe witū, tigai gūcambania mūdū na ūrīa ūngī. Ūrīa wothe waragia ūhoru wa gūcambia mūrū kana mwarī wa ithe kana akamūtūira ciira-rī, nī watho acambagia na akaūtūira ciira. Hīndī īrīa ūgūtūira watho ciira-rī, ndūkoragwo ūkīhingia watho, no ūkoragwo ūrī mūtuanīri ciira. **12** Kūrī Mūheani wa watho, na Mūtuanīri ciira o ūmwe, o we ūrīa ūrī na ūhoti wa kūhonokia na kūniinana. No wee-rī, ūkīrī ū nīguo ūtuīre mūdū ūrīa ūngī ciira? **13** Rīu ta thikīrīriai, inyuī mugaga atīrī: “Ūmūthī kana rūciū nītūgūthī itūūra rīna tūikare kuo mwaka ūmwe, tūrute wīra wa wonjoria kuo, tūgīe na mbeeca.” **14** No rīrī, inyuī mūtūi ūrīa gūgaatuīka rūciū. Muoyo wanyu ūkīrī kī? Inyuī mūrī o kībii kīrīa kīonekaga o kahinda kanini, gīgacooka gīgathira biū. **15** Handū ha ūguo-rī, mwagīrīrwo nī kugaga atīrī, “Mwathani angīenda-rī, nī tūgūtūūra muoyo na twīkage ūndū ūyū na ūyū.” **16** No rīu inyuī nī kwīraha mwīrahaga mūrī na nguthi. Mwīraho ta ūcio wothe nī mūūru. **17** Nī ūndū wa ūguo, mūdū wothe ūūi gwīka wega na ndekaga-rī, ūcio nī kwīhia ehagia.

5 Rīu ta thikīrīriai, inyuī itonga ici, rīrai na mūgirīke tondū wa mathīna marīa maramūkora. **2** Ūtonga wanyu nī ūbuthīte, nacio nguo cianyu nī ndīe nī memenyi. **3** Thahabu na betha cianyu nī irootete. Kūroota gwacio nī ūira wa atī nīireganīte na inyuī, na nīkūrīa mīrī yanyu imūniine o ta mwaki. Inyuī mwīgīire mūthithū mūingī wa matukū ma kūrīgīrīria. **4** Atīrīrī! Mīcaara īrīa mwaregire kūrīha aruti a wīra arīa maamūrīmīire

mīgūnda nīramūkaīra. Gūkaya kwa arīa maamūgetheire irio nīgūkinỹire matū ma Mwathani Mwene hinya wothe.

5 Mūtūūrīte gūkū thī na mīago na mūgīkenagia. Inyuī mwĩnoretie nī ūndū wa mūthenya wa gūthĩnjwo. **6** Inyuī nī mūtūūrīre andū ciira na mūkamooraga matarī na mahītia, o acio matarī ūūru na inyuī. **7** Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a Ithe witū, kiragīrīriai, o nginya rīrīa Mwathani agooka. Ta rorai ūrīa mūrīmi etagīrīra mūgūnda wake ūrute irio iria irī bata, na agakirīrīria nginya ciurīrwo nī mbura ya mbere o na ya keerī ategūthethūka. **8** O na inyuī-rī, kirīrīriai na mwīhaande wega, tondū Mwathani arī hakuhi gūūka. **9** Ariū na aarī a Ithe witū, tigagai gūtetania, nīgeetha mūtikanatuīrwo ciira. Mūtuanīri ciira arūngī o mūrango-inī! **10** Ariū na aarī a Ithe witū, mwīrutei na maūndū marīa mooru anabii meekirwo, o acio maaragia thīinī wa rīitwa rīa Mwathani, naguo ūhoro ūcio ūtuīke kīonereria kīanyu gīa gūkirīrīria rīrīa mūkūnyamario. **11** O ta ūrīa mūūī, acio maakirīrīrie-rī, tūmatuaga arathime. Nīmūiguīte ūhoro wa gūkirīrīria kwa Ayubu, na nīmuonete ūrīa Mwathani eekire marigīrīrio-inī. Mwathani aiyūrītwo nī ūtugi na tha. **12** Ariū na aarī a Ithe witū, igūrū rīa maūndū mothe-rī, tigagai kwīhīta. Mūtikanehīte na igūrū kana na thī, o na kana na kīndū kīngī o na kī. Inyuī-rī, mwoiga “Ī” nītuīke ĩ, na mwoiga “Aca” nītuīke aca, nīguo mūtikae gūtuīrwo ciira. **13** Nī harī mūndū thīinī wanyu wonete ūūru? Ūcio nīahooe. Nī harī mūndū ūkenete? Ūcio nīaine nyīmbo cia kūgooca. **14** Nī harī mūndū thīinī wanyu mūrūaru? Ūcio nīete athuuri a kanitha mamūhooere na mamūhake

maguta thĩinĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani. **15** Namo mahooya mangĩhooywo na wĩtikio nĩ megūtũma mũndũ ũcio mũrũaru ahone; Mwathani nĩekũwarahũra. Angĩkorwo ehĩtie-rĩ, nĩekũrekerwo mehia make. **16** Nĩ ũndũ ũcio umbũranagĩrai mehia manyu o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na mũhooyanagĩre nĩgeetha mũhonagio. Ihooya rĩa mũndũ mũthingu nĩ rĩrĩ hinya na nĩ rĩtũmaga maũndũ manene mekĩke. **17** Elija aarĩ mũndũ o ta ithuĩ. Nake nĩahooire Ngai na kĩyo atĩ mbura ndĩkoire, nayo mbura ndĩoirire bũrũri-inĩ ũcio ihinda rĩa mĩaka ĩtatũ na nuthu. **18** Ningĩ agĩcooka akĩhooya, nakuo matu-inĩ gũkiuma mbura, nayo thĩ ĩgĩciara maciaro mayo. **19** Atĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, mũndũ ũmwe wanyu angĩagaga oime ũhoroinĩ wa ma nake mũndũ ũngĩ amũgarũre-rĩ, **20** ririkanai ũũ: Mũndũ ũrĩa wothe ũgarũraga mwĩhia kuuma njĩra-inĩ yake njũru-rĩ, nĩkũmũhonokia akaamũhonokia kuuma harĩ gĩkuũ na ahumbĩre mehia maingĩ.

1 Petero

1 Nĩ nĩ Petero, mūtūmwo wa Jesũ Kristũ, Ngũmwandĩkĩra marũa maya, inyuĩ arĩa Ngai eyamũrĩire, na mūtũũrĩte mũrĩ ageni gũkũ thĩ, na mũkahurunjũkĩra mabũrũri ma Ponto, na Galatia, na Kapadokia, na Asia, na Bithinia, **2** o inyuĩ mwathuurirwo kũringana na ũrĩa Ngai Ithe aamũmenyete o mbere, na akamũtheria nĩ ũndũ wa Roho, nĩguo mwathĩkagĩre Jesũ Kristũ, na mũminjaminjĩrio thakame yake: Wega na thayũ iromũingĩhĩra. **3** Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogocwo! Ngai nĩatũciarĩte rĩngĩ nĩ ũndũ wa tha ciake nyingĩ nĩguo tũgĩe na kĩrĩgĩrĩro kĩrĩ muoyo, nĩ ũndũ wa ũrĩa Jesũ Kristũ aariũkire akiuma kũrĩ arĩa akuũ. **4** Aatũciarire nĩguo tũgĩe na igai rĩrĩa rĩtangĩbutha, kana rĩthũke, kana rĩhwerereke, rĩrĩa mũigĩirwo kũu igũrũ, **5** o inyuĩ mũgitĩirwo nĩ hinya wa Ngai nĩ ũndũ wa gwĩtikia, o nginya hĩndĩ ĩrĩa ũhonokio ũgooka ũrĩa ũhaarĩirio gũkaaguũranĩrio ihinda rĩa mũthia. **6** Ũhoru ũcio nĩguo mũkenagĩra mũno, o na gwatuĩka rĩu nĩmũiguithĩtio kĩeha kahinda kanini nĩkũgerio na magerio ma mĩthemba yothe. **7** Maũndũ maya mokĩte nĩgeetha wĩtikio wanyu woneke nĩ wa goro mũno gũkĩra thahabu, ĩrĩa ĩthiraga o na yakorwo ĩtheragio na mwaki, ningĩ ũmenyeke atĩ nĩ wa ma, na atĩ nĩũkarehe ũgooci, na riiri, na gĩtĩio hĩndĩ ĩrĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩrio. **8** Nĩmũmwendete o na gũtuĩka mũtirĩ mwamuona; ningĩ mũkamwĩtikia o na gũtuĩka rĩu mũtiramuona, na mũkaiyũrwo nĩ gĩkeno gĩtangĩheanĩka ũhoru wakĩo, o kĩrĩa kĩrĩ riiri, **9** nĩgũkorwo nĩmũramũkĩra ũndũ ũrĩa mũtanyaga kuona nĩ ũndũ wa wĩtikio wanyu,

na nĩguo ũhonokio wa ngoro cianyu. **10** Ũhoru ũcio wa ũhonokio-rĩ, nĩguo anabii, arĩa maarathaga ũhoru wa wega wa Ngai ũrĩa warĩ ũũke kũrĩ inyuĩ, maacaragia na kĩyo, na makaũtuĩria na ũmenyereri mũnene, **11** makĩgeria kũmenya nĩ hĩndĩ ĩrĩkũ Roho wa Kristũ ũrĩa warĩ thĩinĩ wao orotaga rĩrĩa aarathaga ũhoru wa kũnyariirĩka gwa Kristũ na riiri ũrĩa ũkaarũmĩrĩra. **12** Nao nĩmaguũrĩrio atĩ to o ene meetungatagĩra, no nĩ inyuĩ maatungatagĩra, hĩndĩ ĩrĩa maaragia ũhoru wa maũndũ marĩa mwĩrĩtwo rĩu nĩ arĩa maamũhunjĩirie Ũhoru-ũrĩa-Mwega na ũndũ wa Roho Mũtheru ũrĩa watũmirwo kuuma igũrũ. Maũndũ macio nĩmo araike meriragĩria mũno kuona. **13** Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩhaarĩirie meciiria-inĩ manyu; tuĩkai andũ a kwĩrigagĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ; na mũige kĩĩrĩgĩrĩro kĩanyu biũ harĩ wega ũrĩa mũkaaheo hĩndĩ ĩrĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩrio. **14** Tuĩkai ciana cia gwathĩka, na mũtigatongoragio nĩ merirĩria mooru marĩa mwatũire namo mbere hĩndĩ ĩrĩa mũtaamenyete Ngai. **15** No tondũ ũrĩa wamwĩtire nĩ mũtheru-rĩ, o na inyuĩ tuĩkai atheru maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga; **16** nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Tuĩkai atheru, tondũ o na nĩ ndĩ mũtheru.” **17** Na rĩrĩ, tondũ inyuĩ mũkayagĩra Ngai mũkĩmwĩtaga Ithe wanyu, o we ũrĩa ũtuagĩra o mũndũ o mũndũ kũringana na wĩra wake ategũthutũkania-rĩ, gũikaragei mũmwĩtigĩrĩte na mũikarage ta mũrĩ agendi gũkũ thĩ. **18** Nĩgũkorwo nĩmũũĩ atĩ rĩrĩa mwakũũrirwo mũtigane na mũtũũrĩre wa tũhũ ũrĩa mwatigĩrwo nĩ maithe manyu-rĩ, ti indo iria ibuthaga ta betha kana thahabu mwakũũrirwo nacio, **19** no mwakũũrirwo na

thakame ya goro mūno ya Kristū, ūrīa wahaanaga ta gatūrūme gatarī na kīmeni kana kaūūgū. **20** Nake nīwe wathuurītwo thī itanombwo, no nīaguūranīrio mahinda maya ma kūrīgīrīria nī ūndū wanyu. **21** Na inyuī nīmŵītīkītie Ngai nī ūndū wake, Ngai ūrīa wamūriūkirie kuuma kūrī arīa akuū na akīmūhe riiri, nīgeetha wītīkio wanyu na mwīhoko ikorwo irī o harī Ngai. **22** Na tondū rīu nīmŵitheretie nī ūndū wa gwathīkīra ūhorō ūrīa wa ma, na mūgatuīka a kwendana kūna na ariū na aarī a lthe wanyu hatarī ūhinga-rī, inyuī ene endanagai biū na ngoro cianyu. **23** Nīgūkorwo nīmūciarītwo rīngī, no mūtīciarītwo kuuma kūrī mbeū rīria ībuthaga, no nī rīria ītarī ya kūbutha, na ūndū wa kiugo kīa Ngai kīrīa kīrī muoyo na gītūūruga tene na tene. (aiōn g165) **24** Tondū rīrī, “Andū othe mahaana ta nyeki, na ūthaka wao wothe ūhaana ta mahūa ma mūgūnda; nyeki nīlhoohaga, namo mahūa magaitīka, **25** no kiugo kīa Mwathani gītūūruga nginya tene.” Na kiugo kīu nīkīo mwahunjīirio. (aiōn g165)

2 Nī ūndū ūcio-rī, eheriai rūmena ruothe na maheeni mothe, na ūhinga, na ūiru, na gūcambania o guothe. **2** Na mūtūike ta tūkenge mwīriragīrie iria rīrīa rīega rīa kīroho, nīgeetha rīmūkūragie ūhonokio-inī wanyu, **3** tondū rīu nīmūcamīte, mūkaigua atī Mwathani nī mwega. **4** Ūkai kūrī we, o ūcio Ihiga rīrī muoyo, o rīu rīaregirwo nī andū, no Ngai akīrīthuura, na nī rīa goro harī we, **5** o na inyuī, ta mahiga marī muoyo-rī, nī gwakwo mūraakwo mūtūike nyūmba ya kīroho, na mūtūike gīkundi gītheru kīa athīnjīri-Ngai gīa kūrutaga magongona ma kīroho marīa mangītīkīrika nī Ngai nī

ũndũ wa Jesũ Kristũ. **6** Nĩgũkorwo Maandĩko moigĩte atĩrĩ: “Nĩnjigĩte ihiga Zayuni, ihiga ithuure rĩa koine na rĩa goro, na mũndũ ũrĩa ũmwĩhokete ndagaconorithio.”

7 Na rĩu kũrĩ inyuĩ arĩa mwĩtikĩtie, ihiga rĩrĩ nĩ rĩa goro. No kũrĩ arĩa matetikĩtie, “Ihiga rĩrĩa aaki maaregire nĩrĩo rĩtuĩkĩte ihiga inene rĩa koine,” **8** na ningĩ atĩrĩ, “Nĩrĩo ihiga rĩrĩa rĩtũmaga andũ mahĩngwo, na rwaro rwa ihiga rũrĩa rĩtũmaga magũe.” Mahĩngwo tondũ wa kũrega gwathĩkĩra ũhoru, na noguo maathĩrĩrio. **9** No inyuĩ-rĩ, mũrĩ rũruka rũthuurĩtwo, na thiritũ ya athĩnjĩri-Ngai ya nyũmba ya ũthamaki, ningĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwamũre, o na andũ a Ngai kũmbe, nĩguo mwanagĩrĩre ũgooci wa ũcio wamwĩtĩre muume nduma-inĩ mũtoonye ũtheri-inĩ wake wa magegania. **10** Kũrĩ hĩndĩ mwarĩ andũ mataarĩ kiene, no rĩu mũrĩ andũ a Ngai; kũrĩ hĩndĩ mwaagĩte kũiguĩrwo tha, no rĩu nĩmũiguĩrĩrwo tha. **11** Arata akwa nyenda mũno, ndamũthaiha mũrĩ ta ageni na agendi gũkũ thĩ, mwĩrigagĩrĩre merĩrĩria marĩa mooru ma mwĩrĩ, o marĩa marũaga na roho wanyu. **12** Tũũragai na mĩtũũrĩre mĩega mũrĩ gatagatĩ ka andũ arĩa matooi Ngai, nĩgeetha o na mangĩmũigĩrĩra atĩ nĩmwĩkĩte ũũru, meonagĩre ciĩko cianyu njega na magakumia Ngai mũthenya ũrĩa agooka. **13** Nĩ ũndũ wa Mwathani-rĩ, athĩkagĩrai wathani o wothe ũrĩa ũheanĩtwo thĩinĩ wa andũ: o na wakorwo nĩ wa mũthamaki, arĩ we mũnene igũrũ rĩa anene arĩa angĩ othe, **14** o na kana nĩ wa abarũthi arĩa matũmagwo nĩwe nĩguo maherithagie arĩa mekaga ũũru na makagaathĩrĩria arĩa mekaga wega. **15** Nĩgũkorwo ũrĩa Ngai endaga nĩ atĩ mwĩkage wega nĩguo mũkiragie mĩario ya ũrimũ ya

andũ arĩa matarĩ ũndũ mooĩ. **16** Tũũrai ta andũ matarĩ ngombo, no mūtikanareke wĩyathi wanyu ũtuĩke wa kũhithĩrĩra waganu; tũũragai mũrĩ ndungata cia Ngai. **17** Heagai mũndũ o wothe gĩtĩo kĩrĩa kĩmwagĩrĩre: Endagai ngwatanĩro ya andũ arĩa etĩkia, na mwĩtigagĩre Ngai, o na mũtĩĩage mũthamaki. **18** Inyuĩ ngombo-rĩ, athĩkagĩrai anene anyu na mũmatĩĩage mũno, na to arĩa ega na maiguanagĩra tha, no nĩ o na arĩa mataiguanagĩra tha. **19** Nĩgũkorwo nĩ ũndũ mwega mũndũ angĩkirĩrĩria ruo o na akĩnyariiragwo hatarĩ kĩhoto tondũ wa kũmenya ũrĩa Ngai endaga. **20** No ũngĩhũũrwo nĩ ũndũ wa gwĩka ũũru o na ũkirĩrĩrie-rĩ, ũngĩkĩgaathĩrwo kĩ? No ũngĩnyariirwo nĩ ũndũ wa gwĩka wega na ũkirĩrĩrie-rĩ, ũcio nĩ ũndũ mwega maitho-inĩ ma Ngai. **21** ũndũ ũyũ nĩguo mwetĩrwo, tondũ Kristũ aanyariirwo nĩ ũndũ wanyu, akĩmũtigĩra kĩonereria nĩguo mũgeragĩre o makinya-inĩ make. **22** “We ndaigana kwĩhia, o na kanua gake gatiigana kwaria maheeni.” **23** Hĩndĩ ĩrĩa andũ maamũrumaga, we ndaigana kwĩrumĩra; rĩrĩa aanyariiragwo, we ndaigana kũmehĩtĩra. Handũ ha ũguo-rĩ, we nĩ kweneana eneanaga kũrĩ ũrĩa ũtuaga ciira na kĩhoto. **24** We mwene nĩakuire mehia maitũ na mwĩrĩ wake mũtĩ-igũrũ, nĩgeetha na ithuĩ tũkue ũhoro-inĩ wa mehia, na tũtũũre muoyo nĩ ũndũ wa ũthingu; mĩtũnda ĩrĩa aahũũrĩrwo nĩyo ĩtũmĩte mũhone. **25** Nĩgũkorwo mwatariĩ ta ng’ondũ itururĩte, no rĩu nĩmũcookereire Mũrĩithi na Mũrori wa mĩoyo yanyu.

3 O ũguo noguo o na inyuĩ atumia, mwagĩrĩrwo nĩ gwathĩkagĩra athuuri anyu, nĩguo hangĩkorwo harĩ amwe ao matetĩkĩtie kiugo kĩa Ngai, mahote kũgarũrwo ngoro

o na hatari ciugo ni undu wa mitugo ya atumia ao, 2 ni undu wa kuonaga mituure yanyu ya uthingu na ya gitio. 3 Kwigemia kwanyu gutigatuike o kwa mwiri, ta kurama njuiri, na kwihumba mathaga ma thahabu na nguo thaka, 4 no handu ha uguo-ri, gemagai mundu uria wa hito wa ngoro thini, na ugemu uria utatheuka wa roho wa uhooreri na wa gukindiria. Kwigemia kuu nikuo kuri bata muno maitho-ini ma Ngai. 5 Nigukorwo uguo nigu atumia aria atheru a tene aria mehokete Ngai meegemagia, na undu wa gathikagira athuuri ao ene, 6 o ta Sara, uria waathikagira Ibrahimu na akamwita mwathi wake. Inyui muri ciana ciake mungika uria kwagiriire mitegwitigira. 7 O uguo noguo o na inyui athuuri mwagiriirwo nigutuuria na atumia anyu na njira ya uugi, mukimatiga tondū ni aruti a wira hamwe na inyui, na tondū matiri hinya muingi wa mwiri ta inyui, ningi tondū muri agai hamwe na atumia anyu a kicho kia utugi wa muoyo. Ikagai uguo nigu gutikagie undu ungiriria mahooya manyu. 8 Ngirikiria, ngumwira inyothe atiri, muturanagie miguante mundu na uria ugi; miganagire tha, ningi mwendanage ta ciana cia nyina umwe, na mutuike ataana, na mugarage mwinyihitie. 9 Tigagai kwirihiria uru na uru, kana kwirumira mwarumwo, no ni kaba murathimanage, tondū uguo nigu mwetirwo, nigeetha mukaagirwo kirathimo. 10 Nigukorwo, “Mundu uria wothe ugienda gutura muoyo na one matuku mega, no nginya arigirire ririmi rwake kwaria uru, na miromo yake kwaragia maheeni. 11 No nginya agaruruke atige

gwīka ūūru, na ekage o wega; no nginya acaragie thayū na aūthingatage. **12** Nīgūkorwo maitho ma Mwathani maikaraga macūthīrīrie andū arīa athingu, na matū make magathikagīrīria mahooya mao, no andū arīa mekaga ūūru, ūthiū wa Mwathani nīkūmookīrīra ūmookagīrīra.”

13 Atīrīrī, nūū ūngīmwiika ūūru mūngīkorwo mūrī na kīyo gīa gwīka wega? **14** No rīrī, o na mūngīnyariirwo nī ūndū wa gwīka ūrīa kwagīrīre-rī, inyuī mūrī arathime. “Tigagai gwītīgīra maūndū marīa metīgagīra; mūtikanamake.”

15 No ngoro-inī cianyu-rī, mwīyamūrīrei Kristū atuīke Mwathani. Ikaragai mwīhaarīrie hīndī ciothe gūcookeria mūndū wothe ūrīa ūngīmūūria gītūmi gīa kīrīgīrīro kīrīa mūrī nakīo. No īkagai ūguo mūrī na ūhooreri na gītīio, **16** mūrī na thamiri ītegwīcuuka, nīgeetha arīa macambagia mītugo yanyu mīega tondū mūrī thīinī wa Kristū, maconokage nī ūndū wa gīcambanio kīu kīao. **17** Nī kaba kūnyariirwo nī ūndū wa gwīka wega, angīkorwo nī kwenda kwa Ngai, handū ha kūnyariirwo nī gwīka ūūru. **18** Tondū Kristū aakuire nī ūndū wa mehia ihinda o rīmwe rīa kūigana, ūrīa mūthingu agīkua nī ūndū wa arīa matarī athingu, nīguo atūtware kūrī Ngai. Ooragirwo arī thīinī wa mwīrī, no ha ūhoru wa Roho, agīcookio muoyo, **19** agīthī arī na muoyo ūcio wa Roho akīhunjīria maroho marīa maarī njeera, **20** marīa maaremete kuuma o tene rīrīa Ngai aatūire etereire akīrīrīrie matukū-inī ma Nuhu, rīrīa thabina yaakagwo. Thīinī wayo haarī o andū anini, nao othe maarī andū anana tu, arīa maahonokirio maaī-inī, **21** namo maaī macio nīmo ngerekano ya ūbatithio ūrīa o na inyuī ūmūhonokagia, na ti ūhoru wa kweheria o

giko kĩa mwĩrĩ, no nĩ mwĩhĩtwa wa thamiri ĩtarĩ na ũcuuke kũrĩ Ngai. Kũbatithio kũu nĩkuo kũmũhonokagia nĩ ũndũ wa kũriũkio kwa Jesũ Kristũ, **22** ũrĩa wathiire igũrũ na rĩu aikaraga guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai, nao araike, na aathani, o na maahinya magatuĩka ma gwathagwo nĩwe.

4 Nĩ ũndũ ũcio, tondũ Kristũ nĩanyariirwo mwĩrĩ-inĩ-rĩ, o na inyuĩ kũhotorei mũrĩ na meciiria o ta macio aarĩ namo, tondũ mũndũ ũrĩa ũrĩkĩtie kũnyariirwo mwĩrĩ nĩatiganĩte na mehia. **2** Nĩ ũndũ wa ũguo, mĩtũũrĩre wake ũrĩa ũtigarĩte wa gũtũũra gũkũ thĩ ndarĩtũũraga nĩguo ahingagie merirĩria mooru ma mwĩrĩ, no arĩtũũraga nĩguo ekage ũrĩa Ngai endaga. **3** Tondũ nĩmũtũũrĩte ihinda rĩa kũigana mũgĩkaga maũndũ marĩa andũ arĩa matetikĩtie Ngai mendaga gwĩka, namo nĩ ta mĩtũũrĩre ya ũũra-thoni, na merirĩria mooru ma mwĩrĩ, na ũrĩũ, na gũthiiga maruga-inĩ ma waganu, o na ciathĩ-inĩ cia kũnyua njoohi, o na mũhooere ũrĩ thaahu wa kũhooya mĩhianano. **4** Nao andũ acio nĩmagegaga mona atĩ mũtiranyiitanĩra nao hĩndĩ ĩrĩa marakĩrĩrĩria ũmaramari-inĩ ũcio wao, nao magakĩmũcambagia. **5** Nao no nginya makaahena ũhoru wa maũndũ mao kũrĩ ũrĩa wĩhaarĩrie gũtũũra ciira arĩa marĩ muoyo na arĩa makuĩte. **6** Nĩgũkorwo gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmire Ũhoru-ũrĩa-Mwega ũhunjĩrio o na andũ arĩa makuĩte, nĩgeetha ha ũhoru wa mwĩrĩ magatuũrwo ciira o ta ũrĩa andũ arĩa angĩ magatuũrwo, no ha ũhoru wa roho matũũre muoyo o ta ũrĩa Ngai atũũraga. **7** Ithirĩro rĩa maũndũ mothe nĩrĩkuhĩrĩrie. Nĩ ũndũ ũcio ikaragai mũrĩ na ũũgĩ wa ngoro, na mũikarage mũterigĩtwo nĩguo mũhotage kũhooya. **8**

Ningĩ gũkĩra maũndũ mothe, ikaragai mwendaine mũno mũndũ na ũrĩa ũngĩ, tondũ wendani nĩũhumbagĩra mehia maingĩ. **9** Ningĩ mūtuganage mũtekũnuguna. **10** O mũndũ nĩ ahũthĩre kĩheo o gĩothe kĩrĩa amũkĩrĩte nĩguo atungatagĩre andũ arĩa angĩ, arĩ ta mũramati mwĩhokeku wa wega wa Ngai wa mĩthemba mĩingĩ. **11** Mũndũ o wothe angĩkorwo akĩaria-rĩ, nĩarie taarĩ mũndũ ũkũheana ciugocia Ngai. Nake mũndũ o wothe angĩkorwo agĩtungata-rĩ, nĩatungate na hinya ũrĩa ũheanagwo nĩ Ngai, nĩgeetha Ngai agoocagwo maũndũ-inĩ mothe thĩinĩ wa Jesũ Kristũ. Nake nĩwe ũgũtũũra arĩ na riiri na hinya nginya tene na tene. Amen. (aiōn g165) **12** Arata akwa nyenda mũno, mũtikagegio nĩ magerio marĩa mũranyariirwo namo, taarĩ ũndũ mũgeni ũrekĩka thĩinĩ wanyu. **13** No kenagai nĩgũkorwo nĩ mũgwatanĩire thĩinĩ wa kũnyariirĩka gwa Kristũ, nĩgeetha mũkaiyũrĩrĩrwo nĩ gĩkeno hĩndĩ irĩa riiri wake ũkaaguũranĩrio. **14** Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũngĩrumwo nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩa Kristũ, nĩ ũndũ Roho ũrĩa ũrĩ na riiri, o we Roho wa Ngai, arĩ igũrũ rĩanyu. **15** Mũndũ wanyu ndakananyariirwo ta mũũragani, kana mũici, kana mũgeri ngero ĩngĩ o yothe, o na kana ta mũndũ ũrĩa wĩtoonyagĩrĩria maũndũ-inĩ ma andũ angĩ. **16** No rĩrĩ, mũndũ angĩnyariirwo tondũ wa gũtuĩka Mũkristiano-rĩ, ndakanaconoke, no nĩagooce Ngai tondũ nĩaheetwo rĩitwa rĩu. **17** Nĩgũkorwo ihinda nĩ ikinyu ciira wambĩrĩrie gũtuĩrwo andũ a nyũmba ya Ngai; na angĩkorwo ũkwambĩrĩria na ithuĩ-rĩ, gũgaagĩtuĩka atĩa harĩ arĩa mataathĩkagĩra Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai? **18** Na rĩrĩ, “Angĩkorwo nĩ ũndũ ũrĩ hinya mũndũ ũrĩa

mũthingu kūhonoka-rĩ, naguo ũhoru wa mũndũ ũrĩa ũtetĩkĩtie Ngai na ũrĩa mwĩhia ũgaakĩhaana atĩa?” 19 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ arĩa manyariirĩkaga kũringana na ũrĩa Ngai endete, nĩmaheane mĩoyo yao kũrĩ Mũũmbi wao ũrĩa wa kwĩhokeka, na mathiĩ na mbere gwĩkaga maũndũ mega.

5 Ndi na ũhoru ngwenda gũthaitha athuuri a Kanitha arĩa marĩ hamwe na inyuĩ, ndĩ mũthuuri wa Kanitha o tao, na ndĩ mũira wa kũnyariirwo gwa Kristũ, o na ndĩ ũmwe wa gũkaagaĩrwo riiri ũrĩa ũkaaguũranĩrio: **2** Atĩrĩrĩ, tuĩkai arĩithi a rũũru rwa Ngai rũrĩa mwĩhokeirwo, mũgĩtungataga mũrĩ arori, na ti tondũ wa kũringĩrĩrio, no nĩ ũndũ wa kwĩyendera, o ta ũrĩa Ngai endaga mũtuĩke; mũtegũkorokera mbeeca, no mũtungatage mũrĩ na kĩyo mũno; **3** mũtigitue anene a andũ arĩa mwĩhokeirwo, no mũtuĩke cionereria njega kũrĩ rũũru rũu. **4** Na hĩndĩ irĩa Mũrĩithi ũrĩa Mũnene akaaguũranĩrio-rĩ, nĩmũkaheo thũmbĩ ya riiri irĩa itagatheũka o na rĩ. **5** O ũguo no taguo o na inyuĩ aanake mwagĩrĩrwo nĩ gwathĩkĩra andũ arĩa akũrũ. Inyuĩ othe-rĩ, ikaragai mwĩnyiihanĩirie mũndũ na ũrĩa ũngĩ, tondũ-rĩ, “Ngai nĩareganaga na arĩa etĩĩ no arĩa menyiihagia nĩamaheaga wega wake.” **6** Nĩ ũndũ ũcio mwĩnyiihagiei, mũrĩ guoko-inĩ kwa Ngai kũrĩa kũrĩ hinya, nĩguo akaamũtũũgĩria hĩndĩ irĩa njagĩrĩru yakinya. **7** Na mũmũrekaagĩrĩrie maũndũ manyu mothe marĩa mamũtangaga, tondũ nĩwe ũmũrũmbũyagia. **8** Ikaragai mwĩguĩte na mwĩhũgage. Tondũ-rĩ, thũ yanyu mũcukani ĩcangacangaga ta mũrũũthi ũkũrarama ũgĩcaria mũndũ wa gũtambuura. **9** No rĩrĩ, mũmwĩtiirie, mwĩhaandĩte

wega thĩinĩ wa wĩtikio, tondũ nĩmũmenyete atĩ ariũ na aarĩ a Ithe wanyu gũkũ thĩ guothe maranyariirĩka o ta inyuĩ. **10** Nake Ngai mwene wega wothe, o we ũrĩa wamwĩtĩre riiri-inĩ wake wa tene na tene thĩinĩ wa Kristũ, we mwene nĩakamũcookereria, na amwĩkĩre hinya, na amũtue arũmu na mũtangĩenyenyeka, thuutha wa kũnyariirĩka kahinda kanini. **(aiōnios g166)** **11** Naguo hinya ũrotuĩka wake tene na tene. Ameni. **(aiōn g165)** **12** Ndamwandĩkĩra marũa maya makuhĩ ndeithĩtio nĩ Silivano, ũrĩa nduaga mũrũ wa Ithe witũ mwĩhokeku, nĩguo ndĩmũmĩrĩrie, na heane ũira na ma atĩ ũhoro ũyũ nĩguo wega wa Ngai ũrĩa wa ma. Mwĩhaandei wega thĩinĩ waguo. **13** Kanitha ũrĩa ũrĩ gũkũ Babuloni, ũrĩa ũthuurĩtwo hamwe na inyuĩ, nĩwamũgeithia, o nake mũrũ wakwa Mariko nĩamũgeithia. **14** Geithaniai mũndũ na ũrĩa ũngĩ na ngeithi cia kĩmumunyano iria cia wendo. Thayũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe arĩa mũrĩ thĩinĩ wa Kristũ.

2 Petero

1 Nĩ nĩ Simoni Petero, ndungata na mūtũmwo wa Jesũ Kristũ, Ngũmwandĩkĩra marũa maya inyuĩ arĩa mũrĩkĩtie kwamũkĩra wĩtĩkio wa goro o ta ũrĩa tũrĩ naguo nĩ ũndũ wa ũthingu wa Jesũ Kristũ, ũrĩa arĩ we Ngai witũ na Mūtũhonokia: **2** Wega na thayũ iromũingĩhĩra nĩ ũndũ wa kũmenyana na Ngai, o na Jesũ Mwathani witũ. **3** Rĩu-rĩ, hinya wake wa ũngai nĩtũheete kĩrĩa gĩothe gĩtũbataragia nĩguo tũhote gĩtũũra muoyo na twĩamũrĩire Ngai, nĩ ũndũ wa kũmenyana nake ũcio watwĩtĩre tũgĩe na riiri wake mwene o na wagĩrĩru wake. **4** Nĩ ũndũ wa maũndũ macio-rĩ, nĩatũheete maũndũ manene mũno ma ciĩranĩro ciake cia goro, nĩgeetha nĩ ũndũ wacio mũgwatanagĩre nake mūtũũrĩre-inĩ wa ũngai wake na mwĩtheemage kuuma kũrĩ ũbuthu wa gũkũ thĩ ũrĩa ũrehagwo nĩ merirĩria mooru. **5** Na nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũu kũũmbe, kũrutanĩriei mũno nĩguo muonganĩrĩrie wĩtĩkio wanyu na wagĩrĩru; naguo wagĩrĩru mũwonganĩrĩrie na ũmenyo; **6** naguo ũmenyo mũwonganĩrĩrie na kwĩgirĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ; nakuo kwĩgirĩrĩria merirĩria macio-rĩ, mũkuonganĩrĩrie na gũkirĩrĩria; nakuo gũkirĩrĩria mũkuonganĩrĩrie na kwĩyamũrĩra Ngai; **7** nakuo kwĩyamũrĩra Ngai mũkuonganĩrĩrie na gĩtuga ariũ na aarĩ a Ithe witũ; nakuo gĩtuga ariũ na aarĩ a Ithe witũ mũkuonganĩrĩrie na wendani. **8** Nĩgũkorwo mũngĩgĩa na mawega macio na mamũingĩhĩre mũno-rĩ, nĩmarĩgiragia mũgũtare kana mwage maciaro harĩ ũhoru wa kũmenya Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **9** No mũndũ angĩaga maũndũ macio-rĩ, mũndũ ũcio ndarona

wega na nĩ mūtumumu, na nĩariganĩirwo atĩ aatheririo nĩguo atigane na mehia make ma tene. **10** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, ikagĩrai kĩyo makĩria nĩguo mūtũme gwĩtwo kwanyu na gũthuurwo kwanyu kũrũme biũ. Nĩgũkorwo mũngĩka maũndũ macio-rĩ, gũtirĩ hĩndĩ mũkaagũa, **11** na nĩmũgetĩkĩrio na ũtugi mũtoonye thĩinĩ wa ũthamaki wa tene na tene wa Mwathani na Mũhonokia witũ Jesũ Kristũ. (aiōnios g166) **12** Nĩ ũndũ ũcio ngũtũũra ndĩmũririkanagia maũndũ macio, o na mwakorwo nĩmũmamenyete, na nĩmũhaandĩtwo wega thĩinĩ wa ũhoru wa ma ũrĩa mũrĩ naguo. **13** Na ngwĩciiria nĩ kwagĩrĩre ndĩmũririkanagie maũndũ maya hĩndĩ ĩrĩa yothe ngũtũũra thĩinĩ wa hema ĩno ya mwĩrĩ ũyũ, **14** tondũ nĩnjũũ atĩ ica ikuhĩ nĩngũmĩĩaũra, o ta ũrĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ aanyonirie. **15** Na nĩngwĩrutanĩria mũno nyone atĩ ndaarĩkia gũkua nĩmũrĩhotaga kũririkana maũndũ maya hĩndĩ ciothe. **16** Hĩndĩ ĩrĩa twamũmenyithirie ũhoru wa hinya na wa gũũka kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ-rĩ, tũtiahũthĩrire ng'ano cia gwĩtungĩra na wara, no ithuĩ nĩ kwĩonera tweyoneire ũkaru wake na maitho maitũ. **17** Nĩgũkorwo nĩaheirwo gĩtĩno na riiri kuuma kũrĩ Ngai Ithe, hĩndĩ ĩrĩa mũgambo wamũkorire uumĩte kũrĩ ũrĩa Mwene Riiri ũrĩa Mũnene ũkiuga atĩrĩ, “Ũyũ nĩwe Mũrũ wakwa ũrĩa nyendete mũno; nĩ ngenaga mũno nĩ ũndũ wake.” **18** Ithuĩ ene nĩtweiguĩrĩre mũgambo ũcio ũkiuma igũrũ hĩndĩ ĩrĩa twarĩ nake kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru. **19** Na ningĩ ũhoru ũrĩa warathirwo nĩ anabii ũrĩa twĩ naguo nĩwĩkĩrĩtwo hinya makĩria, na no mwĩke wega mũngĩũthikĩrĩria, ũhaana ta

ũtheri ũkwara handũ harĩ nduma, o nginya gũkĩe nayo njata ya rūciinĩ ĩkenge ngoro-inĩ cianyu. **20** No mbere ya maũndũ mothe-rĩ, no nginya mũmenye atĩ gũtirĩ ũhoru wanarathwo Maandĩko-inĩ Matheru ũngĩtaũrwo nĩ mũnabii na ũtaũri wake mwene. **21** Nĩgũkorwo kĩhumo kĩa ũnabii gĩtioimanire na kwenda kwa mũndũ, no andũ nĩmaririe ũhoru uumĩte kũrĩ Ngai, o ta ũrĩa Roho Mũtheru aamatongoririe.

2 No rĩrĩ, nĩ kwarĩ anabii a maheeni thĩinĩ wa andũ, o ta ũrĩa gũgaakorwo na arutani a maheeni thĩinĩ wanyu. Nao nĩmagatoonyia ũrutani wa maheeni wa gũthũkia andũ na waara, o na makaane Mwathani ũrĩa wamagũririe, na nĩ ũndũ ũcio, merehere kwanangwo kwa narua. **2** Andũ aingĩ nĩmakarũmĩrĩra mĩthĩire yao ya ũũra-thoni na matũme njĩra ĩrĩa ya ma ĩcambio. **3** Ningĩ nĩ ũndũ wa ũkoroku wao, arutani acio nĩmagnetongagia na inyuĩ na kũmwĩraga ng'ano cia maheeni. Ituĩro rĩao rĩa ciira rĩtũire rĩmetereire, o na kwanangwo kwao gũtiikaraga ta gũkomete. **4** Nĩ ũndũ-rĩ, kuona atĩ Ngai ndaigana kũiguĩra araika arĩa mehirie tha, no nĩkũmaikia aamaikirie Jehanamu, akĩmohithia marima-inĩ ma nduma maikarage kuo metereire ituĩro-rĩ, **(Tartaroō g5020)** **5** ningĩ kuona atĩ ndaiguĩrĩire thĩ ya tene tha hĩndĩ ĩrĩa aarehire kĩguũ kĩa maaĩ kũrĩ andũ arĩa maatũũraga kuo matetĩkĩtie Ngai, no akĩgitĩra Nuhu, ũrĩa warĩ mũhunja wa ũthingu na andũ angĩ mũgwanja; **6** na angĩkorwo nĩatuĩrĩire matũũra ma Sodomu na Gomora ciira na ũndũ wa kũmacina magĩtuĩka mũhu, na akĩmatua kĩonereria kĩa ũrĩa gũgaatuĩka kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai; **7** na

angikorwo niahonokirie Loti, mündũ warĩ mũthingu, na waiguithagio kĩaha nĩ mĩtũũrĩre ya ũũra-thoni ya andũ acio aaganu, **8** (nĩgũkorwo mündũ ũcio mũthingu, ũrĩa waikaranagia nao o mũthenya, nĩaiguithagio ruo ngoro-inĩ yake thingu nĩ ciĩko cia waganu iria oonaga na akaigua); **9** angikorwo ũguo nĩguo kũrĩ-rĩ, Mwathani nĩoĩ kũhonokia andũ arĩa meamũrĩre Ngai kuuma magerio-inĩ, na kũiga andũ arĩa matarĩ athingu nginya mũthenya wa ciira ũkinye, o akĩmaherithagia. **10** Na makĩria harĩ andũ arĩa marũmagĩrĩra merirĩria mooru ma mwĩrĩ marĩa marĩ magigi na makanyarara wathani o wothe. Andũ acio nĩ ndũrĩka na nĩ etĩĩ na matiĩtigagĩra kũruma ciũmbe cia igũrũ iria irĩ riiri; **11** no rĩrĩ, o na gũtuĩka araike nĩ marĩ hinya na ũhoti makĩria, matirumaga ciũmbe acio magĩcithitangaga kũrĩ Mwathani. **12** No andũ acio nĩmarumanaga maũndũ-inĩ marĩa matooi. Mahaana ta nyamũ itarĩ na meciiria, iria ciũmbĩtwo itarĩ na ũmenyo, na iciarĩtwo irĩ cia kũgwatio na kũniinwo, na o ta nyamũ-rĩ, o nao nĩ kũniinwo makaaniinwo. **13** Nao nĩmakarĩhwo ũũru na ũũru kũringana na ũrĩa matũire mekaga. O monaga atĩ kũrĩo mũthenya barigici nĩkuo gwĩkenia. Andũ acio nĩ imeni na ũũgũ, rĩrĩa megwĩkenia maruga-inĩ mao ma ikeno hĩndĩ irĩa mekũrĩanĩra na inyuĩ. **14** Marĩ na maitho maiyũrĩte ũtharia, na matitigaga kwĩhia; o maguucagĩrĩria andũ arĩa marĩ ngoro hũthũ; o nĩ njorua cia ũkoroku, na nĩ rũciaro rũrume! **15** Nĩmatigĩte njĩra irĩa nũngarũ makoora makarũmĩrĩra njĩra ya Balamu wa Beori, ũrĩa wendaga mũno mũcaara wa gwĩka ũũru. **16** No nĩakũũmirwo nĩ ndigiri, nyamũ ĩtaaragia, nĩ ũndũ wa

gwika ũuru, ikīaria na mūgambo wa mūdū, na ikīrīra ũgūrūki wa mūnabii ũcio. **17** Andū acio nī ithima itarī maaī, na nī ibii iria itwaragwo nī kīhuhūkano. Nao no nduma nene makīria metereirio. **(questioned)** **18** Nīgūkorwo maaragia ndeto cia tūhū na cia mwītīo, makaguucagīrīria na merirīria mao mooru ma mwīrī o na ũūra-thoni andū arīa marethara moime thīinī wa arīa matūūruga mahītagia. **19** Mameeragīra gūkūūrwo ũkombo-inī, o rīrīa o ene marī ngombo cia ũhoru wa kūbutha, nīgūkorwo mūdū nī ngombo ya ũndū ũrīa wothe ũmwathaga. **20** Mangīkorwo nīmetharīte kuuma thīinī wa maūdū marīa marī magigi ma gūkū thī nī ũndū wa kūmenyana na Mwathani na Mūhonokia witū, Jesū Kristū na ningī macooke kuohanio na maūdū na magatoorio nīmo-rī, mūtūūrīre wao wa marigīrīrio-inī ũgaakorwo ũrī mūuru gūkīra wa kīambīrīria. **21** Nī kaba matangīamenyete njīra ya ũthingu, gūkīra kūmīmenya na magacooka kūhutatīra watho ũrīa mūtheru maatigīrwo. **22** Ũhoru ũcio wao, nīwonanītio nī wa ma nī thimo iria ciugaga atīrī: “Nguī ĩcookagīrīra matahīko mayo,” na, “Ngūrwe ya mūgoma yathambio ĩcookaga ĩgathīi kwīgaragara mūtondo-inī.”

3 Arata akwa nyendete mūno, maya nī marūa makwa ma keerī kūrī inyuī. Na thīinī wamo meerī ndīmaandīkīte marī ma kūmūririkania mwarahūke mūgīe na meciiria marīa magīrīru. **2** Nīngwenda mūririkane ciugo iria ciaririo tene nī anabii arīa atheru na watho ũrīa waheanirwo nī Mwathani na Mūhonokia witū na mūgīkinyīrio nī atūmwo anyu. **3** Mbere ya maūdū mothe, no nginya mūmenye atī matukū ma kūrigīrīria nīgūgooka anyūrūrania,

manyūrūranagie na marūmagīrīre merirīria mao mooru.

4 Nīmakooranagia atīrī, “Gūūka gwake kūrīa eeranīire gūgaakinya-rī? Kuuma rīrīa maithe maitū maakuire, maūndū mothe mathiiga na mbere o ta ūrīa maatarīi kuuma rīrīa thī yombirwo.” 5 No nīmeriganīirie o na makīmenyaga atī o tene, nī ūndū wa kiugo kīa Ngai, kūrīa igūrū nī kwagīire, nayo thī ikūmbwo na maaī kuuma kūrī maaī. 6 Ningī maaī o macio no mo maarindanirie thī ya ihinda rīu, na makīmīananga. 7 Ningī nī ūndū wa kiugo o ro kīu, igūrū na thī iria irī ho rīu nīciigīrwo mwaki, igetererio mūthenya wa ciira, o na wa kwanangwo kwa andū arīa matetikītie Ngai. 8 No rīrī, arata akwa nyendete mūno, mūtikariganīrwo nī ūndū ūyū ūmwe, atī kūrī Mwathani mūthenya ūmwe no ta mīaka ngiri, na mīaka ngiri no ta mūthenya ūmwe. 9 Mwathani ndagondagīrīra kūhingia ciiranīro ciake, ta ūrīa andū amwe meciiragia atī nīagondagīrīra. We nīamūkiragīrīria, tondū ndendaga mūndū o na ūmwe oore, no endaga andū othe merire. 10 No rīrī, mūthenya wa Mwathani ūgooka o ta mūici. Mūthenya ūcio-rī, igūrū nīrīkabuīria na mūrurumo mūnene; nacio ciūmbe iria itūire kūu igūrū nīikaahīa nī mwaki ithire, nayo thī na kīrīa gīothe kīrī kuo nīigacinwo ithire biū. 11 Kuona atī indo ciothe nīikaanangwo na njīra īyo-rī, inyuī mūkīagīrīrwo gūkorwo mūrī andū a mūthemba ūrīkū? Inyuī m汪gīrīrwo nīgūtūūruga mūtūūrīre mūtheru na wa kwīyamūrīra Ngai, 12 mūgītanyaga na mūkīrīragīria mūthenya ūcio ūkinye narua. Mūthenya ūcio wakinya-rī, igūrū nīrīkaanangwo na mwaki, na indo ciothe iria irī kuo

ihĩe nĩ mwaki, itweke. **13** No kũringana na ũrĩa eeraniĩre-rĩ, nĩtwĩrĩgĩrĩire igũrũ rĩerũ na thĩ njerũ, o kuo kũrĩa gũtũũraga ũthingu. **14** Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arata akwa nyendete mũno, kuona atĩ nĩmwĩrĩgĩrĩire ũndũ ũyũ-rĩ, kĩĩrutanĩriei mũkoragwo mũtarĩ na kĩmeni, na mũtarĩ na ũcuuke, na mũrĩ na thayũ nake. **15** Menyai atĩ gũkirĩrĩria kwa Mwathani witũ nĩkuo gũtũmaga mũhonokio, o ta ũrĩa mũrũ wa Ithe witũ Paũlũ, ũrĩa twendete aamwandĩkĩire arĩ na ũũgĩ ũrĩa Ngai aamũhete. **16** Marũa-inĩ make mothe aandĩkĩte o ũhoru wa maũndũ macio. Marũa-inĩ make nĩ kũrĩ maũndũ mamwe maritũ mũno kũmenya, marĩa andũ arĩa matooi na arĩa matakĩndagĩria mogomagia, o ta ũrĩa mogomagia Maandĩko marĩa mangĩ, nao makereherere mwanangĩko. **17** Nĩ ũndũ ũcio, arata akwa nyendete mũno, kuona nĩmũrĩkĩtie kũmenya maũndũ macio-rĩ, mwĩmenyererei nĩguo mũtikaheenererio mũgũe muume ũhoru-inĩ wanyu wa gwĩkindĩra wega nĩ kũhĩtithio nĩ mahĩtia ma andũ arĩa matamenyagĩrĩra watho. **18** No rĩrĩ, thĩĩĩ na mbere gũkũra thĩĩnĩ wa wega na ũmenyo wa Mwathani na Mũhonokia witũ Jesũ Kristũ. Nake arotũũra arĩ na riiri rĩu na nginya tene! Ameni. (aiōn g165)

1 Johana

1 Ūhoru ūrĩa warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria, ūrĩa tũiguĩte, na ūrĩa tuonete na maitho maitũ, na tũkawĩrorera, namo moko maitũ makaũhutia, o ūhoru ūcio wa Kiugo kĩa muoyo, nĩguo tũhunjagia. **2** Muoyo ūcio nĩwonithanirio; na ithuĩ nĩtũwonete na tũkaheana ūira wago, na ithuĩ tũkamũhunjagĩria ūhoru wa muoyo wa tene na tene, ūrĩa watũire na Ithe witũ, na ūkĩonithanio kũrĩ ithuĩ. **(aiōnios g166)** **3** Ithuĩ tũmũhunjagĩria kĩrĩa tuonete na tũkaigua, nĩgeetha o na inyuĩ mũgĩe ngwatanĩro na ithuĩ. Nayo ngwatanĩro iitũ nĩ ngwatanĩro na Ithe witũ, o na Mũriũ Jesũ Kristũ. **4** Tũramwandĩkĩra maũndũ maya nĩguo gĩkeno giitũ kĩaiganĩre. **5** Īno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa tũiguĩte kuuma kũrĩ we, na nĩyo tũramũmenyithia, atĩ: Ngai nĩ ūtheri; thĩinĩ wake gũtirĩ nduma o na hanini. **6** Tũngiuga atĩ tũrĩ ngwatanĩro nake, tũgĩthiiga na mĩthĩire ya nduma-rĩ, ūguo nĩkũheenania, naguo ūhoru wa ma ndũtũũraga thĩinĩ witũ. **7** No tũngĩthiĩ na ūtheri, o ta ūrĩa we arĩ ūtheri-inĩ, tũrĩ na ngwatanĩro mũndũ na ūrĩa ūngĩ, nayo thakame ya Jesũ, Mũrũ wake, nĩtũtheragia, tũgathirwo nĩ mehia mothe. **8** Tũngiuga tũtirĩ na mehia, nĩ kwĩheenia tũkwĩheenia, naguo ūhoru wa ma ndũrĩ thĩinĩ witũ. **9** Tũngiumbũra mehia maitũ-rĩ, we nĩ mwĩhokeku na nĩ wa kĩhoo, na nĩegũtũrekeru mehia maitũ na atũtherie tũthirwo nĩ maũndũ mothe marĩa matarĩ ma ūthingu. **10** Tũngiuga tũtĩhĩtie-rĩ, tũkũmũtua wa maheeni, naguo ūhoru wake ndũrĩ na handũ thĩinĩ witũ.

2 Twana twakwa nyendete, ngūmwandīkīra maūndū maya nīgeetha mūtikehagie. No mūndū o na ū angīhia-rī, nī tūrī na mūtūciirīri harī Ithe witū, na nīwe Jesū Kristū, Ūrīa Mūthingu. **2** We nīwe igongona rīa kūhoroheria mehia maitū, na to mehia maitū moiki, no nī mehia ma andū othe a thī. **3** Na ithuī nītūmenyaga atī nītūmūūī, angīkorwo nītwathīkagīra maathani make. **4** Mūndū ūrīa uugaga atīrī, “Nīndīmūūī,” no ndekaga ūrīa aathanagarī, ūcio nī wa maheeni, na ūhorō wa ma ndūrī thīinī wake. **5** No mūndū o wothe angīathīkīra kiugo gāakerī, ti-itherū wendo wa Ngai nīmūkinyanīru kūna thīinī wake. Ūndū ūyū nīguo ūtūmaga tūmenye atī tūrī thīinī wake: **6** Ūrīa wothe uugaga atī nīatūire thīinī wake-rī, no nginya athīī na mīthīire ta īrīa Jesū aarī nayo. **7** Arata akwa endwa, ti rīathani rīerū ndīramwandīkīra, no nī rīathani rīrīa rīa tene, o rīrīa mūtūire narīo kuuma o kīambīrīria. Rīathani rīrīrī rīa tene nīrīo ndūmīrīri īrīa mūiguīte. **8** No rīu nī rīathani rīerū ndīramwandīkīra; naguo ūhorō wa ma warīo wonekaga thīinī wake na thīinī wanyu, tondū nduma no īrathira, naguo ūtheri ūrīa wa ma nīūrīkītie kwara. **9** Mūndū ūrīa uugaga atī arī ūtheri-inī no nīathūire mūrū kana mwarī wa ithe-rī, ūcio arī o nduma-inī. **10** Ūrīa wothe wendete mūrū na mwarī wa ithe atūūruga ūtheri-inī, na thīinī wake gūtīrī ūndū ūngītūma ahīngwo. **11** No ūrīa wothe ūthūire mūrū kana mwarī wa ithe, arī nduma-inī na athiiga na nduma; ndamenyaga kūrīa arathiī, tondū nduma nīmūtuīte mūtumumu. **12** Ndīramwandīkīra, inyuī twana twakwa nyendete, tondū nīmūrekeirwo mehia manyu

nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩake. **13** Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ maithe, tondũ nĩmũmenyete ũrĩa warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria. Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ andũ ethĩ, tondũ nĩmũtooretie ũrĩa mũũru. Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ twana twakwa nyendete, tondũ nĩmũmenyete Ithe witũ. **14** Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ maithe, tondũ nĩmũmenyete ũrĩa warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria. Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ andũ ethĩ, tondũ mũrĩ na hinya, nakĩo kiugo kĩa Ngai nĩgĩtũũraga thĩinĩ wanyu, na nĩmũtooretie ũrĩa mũũru. **15** Mũtikende thĩ kana kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wa thĩ. Mũndũ o na ũ angĩkorwo nĩendete thĩ-rĩ, wendo wa Ithe witũ ndũrĩ thĩinĩ wake. **16** Nĩgũkorwo ũndũ o wotho ũrĩ gũkũ thĩ, na nĩmo merirĩria ma mwĩrĩ, na merirĩria ma maithe make, na mwĩraho wa kĩrĩa arĩ nakĩo na ũrĩa ekaga: maũndũ macio matiumanĩte na Ithe witũ, no moimanĩte na thĩ. **17** Thĩ na merirĩria mayo nĩithiraga, no mũndũ ũrĩa wĩkaga ũrĩa Ngai endaga atũũraga nginya tene. (aiōn g165) **18** Twana twakwa nyendete, rĩrĩ nĩ ithaa rĩa kũrigĩrĩria; na o ta ũrĩa mũiguĩte atĩ mũmena-Kristũ nĩarooka, o na rĩu amena-Kristũ aingĩ nĩmokĩte. Na nĩ ũndũ ũcio nĩtũmenyete atĩ rĩrĩ nĩrĩo ithaa rĩa kũrigĩrĩria. **19** Kuuma nĩmoimire kũrĩ ithuĩ, no matiarĩ aitũ. Nĩgũkorwo mangĩarĩ aitũ-rĩ, nĩmangĩaikarire hamwe na ithuĩ; no gũthĩ kwao kuonanirie atĩ gũtiarĩ o na ũmwe wao warĩ witũ. **20** No rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ ahake maguta nĩ ũrĩa Mũtheru, na inyuĩ inyuotho nĩmũũĩ ũhoru wa ma. **21** Ndĩramwandĩkĩra tondũ mũtiũĩ ũhoru wa ma, no ngũmwandĩkĩra tondũ nĩmũũĩ ũhoru wa ma, na tondũ gũtirĩ ũhoru wa maheeni uumanaga na ũhoru wa ma.

22 Nũũ ũkĩrĩ mũheenania? Nĩ mũndũ ũrĩa ũkaanaga atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. Mũndũ ta ũcio nĩwe mũmena-Kristũ: mũndũ ũcio nĩkaanaga Ithe o na Mũriũ. 23 Gũtirĩ mũndũ ũkaanaga Mũriũ ũkĩrĩ na Ithe witũ; ũrĩa wothe uumbũraga Mũriũ arĩ na Ithe o nake. 24 Mwĩmenyererei nĩguo ũndũ ũrĩa mũrĩkĩtie kũigua kuuma o kĩambĩrĩria ũikarage thĩinĩ wanyu. ũndũ ũcio ũngĩikara thĩinĩ wanyu-rĩ, o na inyuĩ mũrĩikaraga thĩinĩ wa Mũriũ, o na mũrĩ thĩinĩ wa Ithe. 25 Na ũndũ ũyũ nĩguo atwĩrĩire: o muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) 26 Ndĩramwandikĩra maũndũ maya makonĩĩ ũhoru wa andũ arĩa marageria kũmũhĩtithia. 27 Na inyuĩ-rĩ, maguta marĩa mwahakirwo nĩwe-rĩ, megũtũũra thĩinĩ wanyu, na mũtibatairio nĩ mũndũ o na ũ wa kũmũruta ũhoru. No rĩrĩ, o ta ũrĩa ihaka rĩake rĩa maguta rĩmũrutaga ũhoru wa maũndũ mothe, na o ta ũrĩa rĩrĩ rĩa ma, na ti rĩa maheeni: o ta ũrĩa rĩmũrutĩite-rĩ, tũũrai thĩinĩ wake. 28 Na rĩũ, inyuĩ twana twakwa nyendete, kĩrĩrĩriai gũikara thĩinĩ wake nĩgeetha rĩrĩa akoonithanio tũgaakorwo tũrĩ na ũũmĩrĩru na tũtegũconoka mbere yake hĩndĩ ĩrĩa agooka. 29 Angĩkorwo nĩmũũĩ atĩ we nĩ mũthingu, kĩmenyei atĩ mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ marĩa magĩrĩire nĩaciarĩtwo nĩwe.

3 Onei ũrĩa wendo ũnenehete, ũrĩa Ithe witũ atwendete nago, atĩ twĩtagwo ciana cia Ngai! Na ũguo nĩguo tũrĩ! Gĩtũmi kĩa andũ a thĩ mage gũtũmenya nĩ ũndũ o nake matiamũmenyire. 2 Arata akwa endwa, rĩũ ithuĩ tũrĩ ciana cia Ngai, no gũtirĩ kũramenyithanio ũrĩa tũgaatuĩka thuutha-inĩ. No nĩtũũĩ atĩ hĩndĩ ĩrĩa akoonithanio nĩtũkahaanana nake, nĩgũkorwo tũkaamuona o ũrĩa

atarii. **3** Mündũ o wothe ũrĩ na kĩĩrĩgĩĩro gĩkĩ thĩinĩ wake nĩetheragia, o ta ũrĩa Kristũ nake arĩ mũtheru. **4** Mündũ o wothe wĩhagia nĩ watho oinaga; kwĩhia-rĩ, nĩkuo kuuna watho. **5** No inyuĩ nĩmũũĩ atĩ nĩonithanirio nĩgeetha eherie mehia maitũ. Na thĩinĩ wake gũtirĩ mehia. **6** Mündũ o wothe ũtũũraga thĩinĩ wa Kristũ ndehagia. Mündũ o wothe wĩhagia ndarĩ amuona o na kana akamũmenya. **7** Twana twakwa nyendete, mũtikanareke mũndũ o na ũ amũhĩtithie. Ũrĩa wĩkaga ũrĩa kwagĩrĩire nĩ mũthingu, o ta ũrĩa Kristũ arĩ mũthingu. **8** Mündũ ũrĩa wĩhagia nĩ wa mũcukani, tondũ mũcukani atũire ehagia kuuma o kĩambĩrĩria. Gĩtũmi kĩa Mũrũ wa Ngai onithanio-rĩ, nĩgeetha athũkie wĩra wa mũcukani. **9** Gũtirĩ mũndũ ũciarĩtwo nĩ Ngai ũthiiga na mbere na kwĩhia, tondũ mbeũ ya Ngai ĩkaraga thĩinĩ wake; we ndangĩthĩ na mbere na kwĩhia, tondũ nĩmũciare nĩ Ngai. **10** Ũndũ ũyũ ũmenyithanagia ũtiganu wa ciana cia Ngai na cia mũcukani: Mündũ o wothe ũtekaga ũrĩa kwagĩrĩire ti mwana wa Ngai; o hamwe na ũrĩa ũtendete mũrũ kana mwarĩ wa ithe. **11** ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa mwaiguire kuuma o kĩambĩrĩria: No nginya twendanage mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **12** Mũtikahaane ta Kaini, ũrĩa warĩ wa ũrĩa mũũru, na akĩũraga mũrũ wa nyina. Nĩ kĩĩ gĩatũmire amũũrage? Aamũũragire tondũ ciiko ciake mwene ciarĩ njũru, nacio cia mũrũ wa nyina ciarĩ cia ũthingu. **13** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, andũ a thĩ mangĩmũmena-rĩ, mũtikagege. **14** Nĩtũũĩ atĩ nĩtuumĩte gĩkuũ-inĩ tũgathĩĩ muoyo-inĩ, tondũ nĩtwendete ariũ na aarĩ a Ithe witũ. Mündũ o wothe ũrĩa ũtendanaga atũũraga gĩkuũ-inĩ.

15 Mündũ o wothe ũrĩa ũthũire mŭrũ kana mwarĩ wa ithe-rĩ, ũcio nĩ mŭŭragani, na inyuĩ nĩmũũĩ atĩ gŭtirĩ mŭŭragani ũrĩ na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **16**

Ũndũ ũrĩa ũtũmaga tũmenye ũrĩa wendo ũhaana nĩ ũyũ: Jesũ Kristũ nĩarutire muoyo wake nĩ ũndũ witũ. Na ithuĩ nĩtwagĩrĩrwo tũrute mĩoyo iitũ nĩ ũndũ wa ariũ na aarĩ a ithe witũ. **17** Mündũ angĩkorwo arĩ na indo cia gũkũ thĩ, na one mŭrũ kana mwarĩ wa ithe wao ũbataire nĩ ũteithio no aage kũmũiguĩra tha-rĩ, wendo wa Ngai ũngĩgĩkorwo ũrĩ thĩinĩ wake atĩa? **18** Twana twakwa nyendete, nĩtũtuge kwendanaga na ciugo kana na kanua tu, no nĩtwendanage na ciiko na twendane na ma. **19** Ũũ nĩguo tũmenyaga atĩ tũrĩ a ũhoru ũrĩa wa ma, na ũrĩa tũrĩigaga ngoro ciitũ itarĩ na nganja tũrĩ mbere yake, **20** rĩrĩa rĩothe ngoro ciitũ itaratũtuĩra ciira. Nĩgũkorwo Ngai nĩ mŭnene gũkĩra ngoro ciitũ, na nĩoĩ maũndũ mothe. **21** Arata akwa endwa, ngoro ciitũ ingĩaga gũtũtuĩra ciira-rĩ, nĩtũrĩkoragwo tũrĩ na ũũmĩrĩru mbere ya Ngai, **22** na nĩarĩtũheaga kĩrĩa gĩothe tũrĩmũhooyaga, tondũ nĩtwathĩkagĩra maathani make na tũgeeka maũndũ marĩa mamũkenagia. **23** Narĩo rĩrĩ nĩrĩo rĩathani rĩake: Nĩ gwĩtĩkia rĩitwa rĩa Mũriũ, Jesũ Kristũ, na twendanage o ta ũrĩa aatwathire. **24** Arĩa maathĩkagĩra maathani make nĩmatũũraga thĩinĩ wake, nake nĩatũũraga thĩinĩ wao. Naguo ũndũ ũrĩa tũmenyaga naguo atĩ nĩatũũraga thĩinĩ witũ nĩ ũyũ: Nĩ ũndũ wa Roho ũrĩa aatũheire.

4 Arata akwa endwa, mũtigetĩkagie roho o wothe, no mũroragie maroho muone kana moimĩte kũrĩ Ngai, tondũ anabii aingĩ a maheeni nĩmoimagarĩte magathĩ thĩ yothe.

2 Ũũ nĩguo mũngĩhota gũkũũrana Roho wa Ngai: Roho o wothe ũrĩa uumbũraga atĩ Jesũ Kristũ nĩokĩte arĩ na mwĩrĩ, ũcio uumĩte kũrĩ Ngai, 3 no roho o wothe ũrĩa ũtoimbũraga Jesũ, ũcio nduumĩte kũrĩ Ngai. Ũcio nĩ roho wa mũmena-Kristũ, ũrĩa mũiguĩte atĩ nĩũgooka na o na rĩu nĩũrĩkĩtie gũũka gũkũ thĩ. 4 Inyuĩ twana twakwa nyendete, inyuĩ mũrĩ a Ngai na nĩmũmatooretie, tondũ ũrĩa ũrĩ thĩinĩ wanyu nĩ mũnene gũkĩra ũrĩa ũrĩ gũkũ thĩ. 5 Acio moimĩte gũkũ thĩ, na nĩ ũndũ ũcio maaragia ũhoru wa maũndũ ma gũkũ thĩ, na thĩ na andũ a gũkũ thĩ makamathikĩrĩria. 6 Ithuĩ tuumĩte kũrĩ Ngai, nake mũndũ o wothe ũrĩa ũũĩ Ngai nĩatũthikagĩrĩria; no ũrĩa wothe ũtoimĩte kũrĩ Ngai ndatũthikagĩrĩria. Ũguo nĩguo tũkũũranaga Roho ũrĩa wa ma, na roho ũrĩa wa maheeni. 7 Arata akwa endwa, nĩtwendanagei mũndũ na ũrĩa ũngĩ, nĩgũkorwo wendo uumaga kũrĩ Ngai. Mũndũ o wothe ũrĩa wendanaga, aciarĩtwo nĩ Ngai o na nĩoĩ Ngai. 8 Mũndũ o wothe ũrĩa ũtendanaga ũcio ndooĩ Ngai, tondũ Ngai nĩ wendo. 9 Ũũ nĩguo Ngai oonanirie wendo wake harĩ ithuĩ: Nĩatũmire Mũriũ wake, o we wa mũmwe, gũkũ thĩ nĩgeetha tũtũũre muoyo nĩ ũndũ wake. 10 Ũyũ nĩguo wendo: ti atĩ nĩ ithuĩ twendire Ngai, nowe nĩwe watwendire, na agĩtũma Mũriũ wake atuĩke igongona rĩa kũhoroheria mehia maitũ. 11 Arata akwa endwa, kuona atĩ Ngai nĩguo atwendete-rĩ, o na ithuĩ nĩtũkĩagĩrĩrwo twendanage. 12 Gũtirĩ mũndũ ũrĩ ona Ngai; no tũngĩendana mũndũ na ũrĩa ũngĩ-rĩ, Ngai nĩatũũraga thĩinĩ witũ, naguo wendo wake ũgakinyanĩra thĩinĩ witũ. 13 Ũndũ ũrĩa ũtũmaga tũmenye atĩ tũtũũraga

thiini wake nake agatũura thiini witũ, nĩ atĩ nĩatũheete Roho wake. **14** Na nĩtuonete na tũkoimbũra atĩ Ithe witũ nĩatũmĩte Mũriũ atuĩke Mũhonokia wa thĩ yothe. **15** Mũndũ o wothe angĩumbũra atĩ Jesũ nĩ Mũrũ wa Ngairĩ, Ngai atũũraga thiini wake, nake agatũura thiini wa Ngai. **16** Na nĩ ũndũ ũcio nĩtũmenyete na tũkehoka wendo ũrĩa Ngai atwendete nago. Ngai nĩ wendo. Mũndũ o wothe ũtũũraga endanĩte atũũraga thiini wa Ngai, nake Ngai atũũraga thiini wake. **17** Ũguo nĩguo wendani ũkinyanagĩra thiini witũ nĩgeetha tũkaagĩa na ũũmĩrũrũ mũthenya ũrĩa gũgaatuanĩrwo ciira, tondũ tũrĩ gũkũ thĩ nĩ tũhaanaine nake. **18** Wendo ndũrĩ guoya. No wendo ũrĩa mũkinyanĩru nĩũingataga guoya, tondũ guoya ũkonainie na iherithia. Mũndũ ũrĩa wĩtigagĩra, ndatuagwo mũkinyanĩru thiini wa wendo. **19** Ithũi twendanaga tondũ we nĩwe waambire gũtwenda. **20** Mũndũ angĩuga atĩrĩ, “Nĩnyendete Ngai,” na nĩathũire mũrũ kana mwarĩ wa ithe-rĩ, ũcio nĩ wa maheeni. Nĩgũkorwo mũndũ o wothe ũtendete mũrũ wa ithe, ũrĩa atũire onaga, ndangĩhota kwenda Ngai, ũrĩa atarĩ oona. **21** Nake nĩatũheete rĩathani rĩrĩ: Mũndũ o wothe wendete Ngai, no nginya ende mũrũ kana mwarĩ wa ithe o nake.

5 Mũndũ o wothe wĩtikĩtie atĩ Jesũ nĩwe Kristũ aciarĩtwo nĩ Ngai, nake mũndũ o wothe wendete mũciari nĩendete o na mwana wake. **2** ũũ nĩguo tũmenyaga atĩ nĩtwendete ciana cia Ngai: nĩ kwenda Ngai na kũhingia maathani make. **3** ũũ nĩguo kwenda Ngai: nĩ gwathĩkĩra maathani make. Namo maathani make ti maritũ, **4** Nĩgũkorwo mũndũ o wothe mũciare nĩ Ngai nĩatooragia maũndũ

ma thĩ. Naguo ũhootani ũrĩa ũtooretie maũndũ ma thĩ, nĩ gwĩtĩkia gwitũ. **5** Nũũ ũcio ũtooragia maũndũ ma thĩ? Nĩ mũndũ ũrĩa wĩtĩkĩtie atĩ Jesũ nĩwe Mũrũ wa Ngai. **6** We nĩwe wokire na ũndũ wa maaĩ na thakame, o Jesũ Kristũ. We ndokire na ũndũ wa maaĩ moiki, no nĩwe wokire na ũndũ wa maaĩ na thakame. Nake Roho nĩwe mũira, tondũ Roho nĩwe ũhoru ũrĩa wa ma. **7** Nĩgũkorwo aira nĩ atatũ (kũu igũrũ: nao nĩ Ithe witũ, na ũhoru, na Roho Mũtheru; nao aya atatũ nĩ ũmwe. Gũkũ thĩ nakuo aira nĩ atatũ): **8** nao nĩ Roho, na maaĩ, na thakame; nao acio atatũ nĩmaiguanĩte. **9** Angĩkorwo nĩtwĩtikagĩra ũira wa mũndũ, ũira wa Ngai nĩ mũnene makĩria, tondũ nĩ ũira wa Ngai ũrĩa aheanĩte ũkonĩĩ Mũriũ. **10** Mũndũ wothe wĩtĩkĩtie Mũrũ wa Ngai arĩ na ũira ũcio ngoro-inĩ yake. Mũndũ wothe ũtetĩkĩtie Ngai nĩamũtuĩte wa maheeni, tondũ ndetĩkĩtie ũira ũrĩa mũheane nĩ Ngai ũkonĩĩ Mũriũ. **11** Naguo ũyũ nĩguo ũira atĩ Ngai nĩatũheete muoyo wa tene na tene, naguo muoyo ũcio wĩ thĩinĩ wa Mũriũ. **(aiōnios g166)** **12** ũrĩa ũrĩ na Mũriũ arĩ na muoyo; nake ũrĩa ũtarĩ na Mũrũ wa Ngai ndarĩ na muoyo. **13** Ndĩramwandĩkĩra maũndũ maya inyuĩ arĩa mwĩtĩkĩtie rĩĩtwa rĩa Mũrũ wa Ngai, nĩgeetha mũmenye atĩ mũrĩ na muoyo wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **14** ũmĩrĩru ũrĩa tũkoragwo naguo tũgĩkuhĩrĩria Ngai nĩ atĩ tũngĩhooya ũndũ o wothe kũringana na wendo wake-rĩ, we nĩatũiguaga. **15** Na tũngĩmenya atĩ nĩatũiguaga, ũndũ-inĩ o wothe ũrĩa tũhooyaga-rĩ, nĩtũũ atĩ nĩatũheete ũndũ ũrĩa tũmũhooete. **16** Mũndũ o wothe angĩona mũrũ kana mwarĩ wa ithe agĩika rĩhĩa rĩrĩa rĩtangĩmũtwara gĩkuũ-

inĩ, nĩahoe, nake Ngai nĩakamũhe muoyo. Ndĩraaria ũhoro wa andũ arĩa rĩhĩa rĩao rĩtarĩ rĩa kũmatwara gĩkuũ-inĩ. No nĩ kũrĩ rĩhĩa rĩngĩtwara mũndũ gĩkuũ-inĩ. Nĩ ndiroiga atĩ mũndũ ahooe nĩ ũndũ wa rĩhĩa ta rĩu. **17** Cĩiko ciothe njũru nĩ mehĩa, no nĩ kũrĩ rĩhĩa rĩtangĩtwara mũndũ gĩkuũ-inĩ. **18** Nĩtũũ atĩ mũndũ o wothe ũciarĩtwo nĩ Ngai ndatũũraga ehagia; mũndũ ũrĩa ũciarĩtwo nĩ Ngai, ũcio nĩamenyagĩrĩrwo nĩ Ngai, nake ũrĩa mũũru ndangĩhota kũmwĩka ũũru. **19** Ithũĩ nĩtũũ atĩ tũrĩ ciana cia Ngai, na tũkamenya atĩ thĩ yothe yathagwo na wathani wa ũrĩa mũũru. **20** Ningĩ nĩtũũ atĩ Mũrũ wa Ngai nĩokĩte na nĩatũheete ũtaũku, nĩgeetha tũmũmenye ũrĩa arĩ we ũhoro wa ma. Na ithũĩ tũrĩ thĩinĩ wake ũcio ũrĩa arĩ we ũhoro wa ma, tũrĩ thĩinĩ wa Mũrũwe Jesũ Kristũ. We nĩwe Ngai ũrĩa wa ma, na nowe muoyo wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **21** Twana twakwa nyendete, mwĩmenyagĩrĩrei ngai cia mĩhianano.

2 Johana

1 Kuuma kūrī niī Mūthuuri wa Kanitha, Ndaandika marūa maya kūrī mūtumia ūrīa mūthuure, o hamwe na ciana ciake, arīa nyendete kūna kūna, na to niī nyiki, no niī hamwe na arīa othe mamenyete ūhorō ūrīa wa ma: **2** makamwenda tondū wa ūhorō ūrīa wa ma, ūrīa ūtūūruga thīinī witū, o na ūgūtūūra na ithuī nginya tene: **(aiōn g165)**

3 Wega, na tha, na thayū kuuma kūrī Ngai Ithe, na kuuma kūrī Jesū Kristū, o we Mūriū wa Ithe witū, irīkaraga na ithuī thīinī wa ūhorō wa ma, na wa wendo. **4** Nīngenete mūno nīkuona ciana imwe ciaku igīthiī na njīra ya ūhorō ūrīa wa ma, o ta ūrīa Ithe witū aatwathire. **5** Na rīu, mūtumia ūyū mwende, ti rīathani rīerū ndīrakwandīkīra, no niī rīrīa tūtūire narīo kuuma o kīambīrīria. Ngūūria atī twendanage mūdū na ūrīa ūngī. **6** Naguo wendani nī atīrī: Atī tūthiige na njīra ya gwathīkīra maathani make. O ta ūrīa mūiguīte kuuma o kīambīrīria, rīathani rīake nī atī mūthiige mūrī o na wendani ūcio. **7** Aheenania, aingī arīa matetīkītie atī Jesū Kristū ookire arī na mwīrī, nīmarorūūra gūkū thī. Mūdū ta ūcio nī mūheenania na nī mūmena-Kristū. **8** Mwīhūgagei nīguo mūtigate kīrīa mūrūtīire wīra, no mūtūike a gūkaaheo mūcaara wanyu ūrī wothe. **9** Mūdū o wothe ūkīraga njano akarega kūrūmīrīra ūrutani wa Kristū, ūcio ndakoragwo na Ngai; no ūrīa ūikaraga ūrutani-inī ūcio, we arī na Ithe witū o na Mūriū. **10** Mūdū o wothe angīūka kūrī inyuī arī na ūrutani ūngī tiga ūcio-rī, mūtikanamūnyiite ūgeni o na kana mūmwamūkīre kwanyu mūciī. **11** Mūdū wothe ūngīmwanūkīra, nīkūgwatanīra magwatanīire

nake ciiko ciake cia waganu. **12** Ndĩ na maũndũ maingĩ ma kũmwandĩkĩra, no ndikwenda kũhũthĩra karatathi na rangi. Handũ ha ũguo-rĩ, ndĩrehoka kũmũceerera njaranĩrie na inyuĩ tũkĩonanaga, nĩgeetha gĩkeno gĩitũ kũiganĩre. **13** Nĩmwageithio nĩ ciana cia mwarĩ wa maitũguo ũrĩa mũthuure.

3 Johana

1 Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha, Ndakwandikira, wee mūrata wakwa mwendwa Gayo, ūrīa nyendete kūna kūna. **2** Mūrata wakwa mwendwa, mahooya makwa nī atī ūkenagire ūgima wa mwīrī, na atī maūdū mothe magaacire, o ta ūrīa ngoro yaku ūkarite ūgaacire. **3** Nīndīrakenire mūno nī ūndū wa ariū na aarī a Ithe witū amwe gūka kūnjīra ūhoru wa wīhokeku waku ūhoru-inī ūrīa wa ma, na ūrīa ūkīrīrīrie gūthī na njīra ya ūhoru ūrīa wa ma. **4** Gūtīrī ūndū ūngī ūngenagia gūkīra kūgwa atī ciana ciakwa no ithiiga irūmīrīrie njīra rīra ya ūhoru ūrīa wa ma. **5** Mūrata wakwa mwendwa, wee nīūkoragwo ūrī mwīhokeku thīinī wa maūdū marīa wīkagīra ariū na aarī a Ithe witū, o na gūtuika ndūmooī. **6** Nīmerīite kanitha ūhoru wa wendani waku. Nī wega ūmoimagarie o ta ūrīa kwagīrīrie harī Ngai. **7** Moimagarire nī ūndū wa Rīitwa rīake na makīrega ūteithio kuuma kūrī andū arīa matetīkītie Ngai. **8** Nī ūndū ūcio ithuī-rī, twagīrīrwo gūtaanahagīra andū ta acio nīgeetha tūrutithanagie wīra wa ūhoru ūrīa wa ma tūrī hamwe. **9** Nīndandīkīire kanitha, no Diotirefe, ūrīa wendaga gūtuika ta mūnene, nīareganire na ithuī. **10** Nī ūndū ūcio ndooka, nīngoiga maūdū marīa ekaga, kwaria ndeto cia mūhuhu na cia gūtūcambia. Ningī akaaga kūiganwo nī ūguo, akarega kūnyiita ariū na aarī a Ithe witū ūgeni. Agacooka akagīrīrīra arīa mekwenda gwīka ūguo o na akamaingata kanitha-inī. **11** Mūrata wakwa mwendwa, ndūkanae kwīgerekania na ūhoru ūrīa mūūru, no wīgerekanagie na ūhoru ūrīa mwegā. Mūdū o wothe

ũrĩa wĩkaga wega nĩ wa Ngai. Nake ũrĩa wothe wĩkaga
ũũru ũcio ndarĩ ona Ngai. **12** Demeterio nĩagathagĩrĩrio
nĩ andũ othe, o na ũhoro ũrĩa wa ma guo mwene. O na
ithuĩ nĩtũmũgaathagĩrĩria, na inyuĩ nĩmũũĩ atĩ ũira witũ
nĩ wa ma. **13** Ndĩ na maũndũ maingĩ ma gũkwandĩkĩra, no
ndikwenda gũkwandĩkĩra na karamu na rangi. **14** Ndĩ na
mwĩhoko wa gũkuona ica ikuhĩ, twaranĩrie tũkĩonanaga.
Thayũ ũroogĩa kũrĩwe. Arata arĩa me gũkũ nĩmakũgeithia.
Geithia arata arĩa marĩ kũu na marĩitwa mao.

Judasi

1 Nĩ nĩ Judasi, ndungata ya Jesũ Kristũ, na mũrũ wa nyina na Jakubu, Ndĩraandĩkĩra arĩa metĩtwo, o arĩa mendetwo nĩ Ngai Ithe, na makamenyagĩrĩrwo nĩ Jesũ Kristũ: **2** Mũroingĩhĩrwo nĩ tha, na thayũ, o na wendani. **3** Arata akwa endwa, o na gũtuĩka nĩndĩrendete mũno kũmwandĩkĩra ũhoru wa ũhonokio ũrĩa tũgwatanĩire na inyũĩ-rĩ, nĩndĩronire kwagĩrĩire ndĩmwandĩkĩre nĩguo ndĩmũringĩrĩire mũrũagĩrĩire wĩtĩkio ũrĩa wehokeirwo andũ arĩa aamũre ihinda rĩmwe rĩa kũigana. **4** Nĩgũkorwo andũ amwe arĩa ũhoru wao wagũtuĩrwo ciira waandĩkĩtwo o tene nĩmetoonyereirie na hito thĩinĩ wanyu. Acio nĩ andũ matetigagĩra Ngai, na nĩmagarũraga Wega wa Ngai witũ ũtuĩke wa kũmetĩkĩria kũhũura ũmaraya, na magakaanaga Jesũ Kristũ, o we wiki Mũnene na Mwathani witũ. **5** O na mwakorwo nĩmũmenyete ũhoru ũyũ wothe-rĩ, nĩngwenda kũmũririkania atĩ Mwathani nĩakũũire andũ ake akĩmaruta bũrũri wa Misiri, no thuutha-inĩ akĩniina arĩa matetĩkĩtie. **6** Nao araike arĩa maaregire gũkindĩria wathani-inĩ wao na magĩtiganĩria kũndũ kwao gwa gũtũũra-rĩ, acio nĩamahingĩire nduma-inĩ, nao moheetwo na mĩnyororo ya tene na tene metereirio ituĩro rĩa ciira wa Mũthenya ũrĩa mũnene. **(aĩdios g126)** **7** Ningĩ o ũndũ ũmwe nao, Sodomu, na Gomora, na matũũra marĩa maariganĩtie nĩmeneanire harĩ ũmaraya na waganu wa mwĩrĩ ũtarĩ wa ndũire. Acio nĩo maatuĩkire kĩonereria kĩa arĩa maherithagio na mwaki wa tene na tene. **(aĩōnios g166)** **8** O na ningĩ noguo, arooti acio mathũkagia mĩrĩ yao ene, na makaregana na wathani, na magacambagia

ciũmbe cia kũu igũrũ. **9** No rĩrĩ, o na Mikaeli, mũraika ũrĩa mũnene, hĩndĩ ĩrĩa maakararanagĩria mwĩrĩ wa Musa na ngoma-rĩ, ndaigana kũgeria kũmũcambia, no oigire atĩrĩ, “Mwathani arogũkaania!” **10** No andũ acio-rĩ, marumaga maũndũ mothe marĩa matahotaga kũmenya; namo maũndũ marĩa mamenyete na ũndũ wa mũciarĩre, ta nyamũ iria iteciiragia-rĩ, maũndũ macio nĩmo meniinaga namo. **11** Kaĩ makĩrĩ na haaro-ĩ! Marũmĩrĩre njĩra ya Kaini; ningĩ magetoonyia na ihenya ihĩtia-inĩ rĩa Balamu nĩguo mone uumithio; o na makĩniinwo ũremi-inĩ wa gũũkĩrĩra wathani ta Kora. **12** Andũ acio nĩ imeni rĩrĩa megũũka maruga-inĩ manyu ma wendani, makarĩanĩra na inyuĩ mategwĩtigĩra o na atĩa. Nĩ arĩithi arĩa merĩithagia o ene. Mahaana ta matu matarĩ na mbura, makĩhurutwo nĩ rũhuho; o na ningĩ mahaana ta mĩtĩ ĩtarĩ na matunda hĩndĩ ya kĩmera, ĩmunyĩitwo na mĩri ĩkooma biũ. **13** Mahaana ta makũmbĩ ma iria marĩa matangĩgirĩrĩka, makĩhũyũkaga ciĩko ciao cia thoni ta mũhũũyũ; ningĩ matarĩ ta njata ciũrũũraga, iria ciigĩrwo nduma ĩrĩa ndumanu mũno nginya tene. (aiōn g165) **14** Enoku, ũrĩa wa rũciaro rwa mũgwanja kuuma harĩ Adamu, nĩarathire ũhoru ũkonĩ andũ acio akiuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, Mwathani nĩarooka arĩ na andũ ake arĩa atheru ngiri na ngiri **15** nĩguo atuĩre o mũndũ ciira, na aigũithie kĩhooto andũ othe arĩa matetigĩrĩite Ngai, nĩ ũndũ wa ciĩko ciothe cia kũremera Ngai, iria maaneka mategwĩtigĩra Ngai, o na nĩ ũndũ wa ciugo ciothe njũru iria ehia arĩa matamwĩtigĩrĩite manaaria cia gũũkĩrĩra Ngai.” **16** Andũ aya nĩang’ong’ori, na a gũcarĩria andũ arĩa angĩ mahĩtia;

marūmagīrīra merirīria mao mooru; nīmegaathaga o ene, na makaheenagīrīria andū arīa angī, nīguo megune o ene. **17** No rīrī, inyuī arata akwa endwa, ririkanai ūrīa atūmwo a Mwathani witū Jesū Kristū maamwīrire o mbere. **18** Maamwīrire atīrī, “Mahinda ma kūrīgīrīria-rī, nīgūkagīa na anyūrūrania arīa makarūmagīrīra merirīria mao ene matarī ma gwītīgīra Ngai.” **19** Acio nīo andū arīa mamwamūranagia, arīa marūmagīrīra merirīria ma mwīrī, no matirī na Roho. **20** No inyuī arata akwa endwa, ikaragai mūkiongererekaga hinya thīinī wa wītīkio wanyu ūrīa mūtheru mūno na mūhooyage mūrī thīinī wa Roho Mūtheru. **21** Ikaragai thīinī wa wendo wa Ngai mūgīetagīrīra tha cia Mwathani witū Jesū Kristū nīguo ikaamūkinyia muoyo-inī wa tene na tene. (aiōnios g166) **22** Iguagīrai tha andū arīa marī na mathangania, **23** tharai arīa angī kuuma mwaki-inī mūmahonokie; arīa angī-rī, maiguīrei tha, mūrī na guoya, na mūgīthūūruga o na nguo ciao iria ciikīrītwo maroro nī mwīrī mūthaahie. **24** Na rīu, kūrī ūrīa ūngīhota kūmūgītīra mūtīkagwe, na kūmūrūgamia mbere ya ūthiū wake ūrīa wī riiri mūtārī na ūūgū, na mūrī na gīkeno kīnene: **25** Ngai we wiki Mūhonokia witū arogīa na riiri, na ūkaru, na hinya, o na wathani, thīinī wa Jesū Kristū Mwathani witū, o kuuma kīambīrīria, o na rīu, na nginya tene na tene! Amenī. (aiōn g165)

Kūguūrīrio

1 Ūyū nīguo ūguūrīrio wa Jesū Kristū, ūrīa Ngai aamūguūrīrie nīguo onie ndungata ciake maūdū marīa makirīi gwīkīka o ica ikuhī. Aamenyithanirie ūhoru ūcio na ūndū wa gūtūma mūraika wake kūrī ndungata yake Johana, **2** ūrīa nake wacookire kumbūra ūhoru ūrīa wothe oonire, naguo nī ūhoru wa kiugo kīa Ngai na ūira wa Jesū Kristū. **3** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūthomaga ciugo cia ūrathi ūyū, na kūrathimwo nī andū arīa maiguaga ūhoru ūyū na makaiga ngoro-inī ciao ūhoru ūrīa wandīkītuo ūrathi-inī ūyū, tondū ihinda nīrīkuhīrīrie. **4** Nī nī Johana, Ndīratūmīra makanitha marīa mūgwanja marī kūu būrūri wa Asia ūhoru ūyū: Atīrīrī, wega na thayū irogīa na inyuī kuuma kūrī ūrīa ūrī ho, na nowe warī ho, na nowe ūgooka, na kuuma kūrī maroho mūgwanja marīa maikaraga mbere ya gītī gīake kīa ūnene, **5** o na kuuma kūrī Jesū Kristū, mūira ūrīa mwīhokeku, o we irigithathi rīa arīa akuū, na mwathi wa athamaki a thī. Kūrī ūcio ūtwendete, na agatuohorithia kuuma mehīa-inī maitū na ūndū wa thakame yake, **6** na agatūtua andū a ūthamaki na athīnjīri-Ngai, nīguo tūtungatage Ngai na Ithe wake: ūgooci na wathani irogīa kūrī we tene na tene! Amenī. (aiōn g165) **7** Atīrīrī, nī gūūka arooka na matu, na gūtīrī riitho rītakamuona, o na andū arīa maamūtheecire nīmakamuona; nao andū othe a thī nīmagacakaya nī ūndū wake. Ūguo nīguo gūgaatūka! Amenī. **8** Mwathani Ngai ekuuga atīrī, “Nī nī Alifa o na Omega, ūrīa ūrī ho, na nowe warī ho, na nowe ūgooka, o we Mwene-Hinya-Wothe.” **9** Nī, Johana, mūrū wa ithe

wanyu, na mūgwatanīri na inyuī thīinī wa mīnyamaro, na ūthamaki, na gūkirīrīria tūūmīrīrie, o iria irī ciitū thīinī wa Jesū, ndaarī gīcigīrīra-inī kīa iria kīrīa gīitagwo Patimo tondū wa Ūhoro wa Ngai na ūira wa Jesū. **10** Na rīrī, ndaarī thīinī wa Roho Mūthenya wa Mwathani, na niī ngīigua mūgambo mūnene thuutha wakwa warī ta wa karumbeta, **11** ūkiuga atīrī, “Andika ūrīa ūkuona ibuku-inī rīa gīkūnjo, na ūcooke ūtūmīre makanitha marīa mūgwanja: nīmo kanitha wa Efeso, na wa Simurina, na wa Perigamo, na wa Thuatira, na wa Saride, na wa Filadelifia, na wa Laodikia.” **12** Na niī ngīhūgūra nīguo nyone mūgambo ūcio wanjaragīria. Na hīndī irīa ndehūgūrire, ngīona mītī mūgwanja ya thahabu ya kūigīrīra matawa, **13** na gatagatī ka mītī iyo nī haarī na mūdū “wahaanaga ta mūrū wa mūdū,” wehumbīte nguo yamūkinyīte o nyarīrī, na akeoha mūcibi wa thahabu gīthūri. **14** Naguo mūtwe wake na njuīrī yake ciarī njerū cua ta guoya wa ng’ondu, cierūhīte o ta ira, namo maitho make maahaanaga ta nīnīmbī cia mwaki. **15** Namo magūrū make maahaanaga ta gīcango gīgūkenga kīrī mwaki-inī wa aturi, naguo mūgambo wake watariī ta mūrurumo wa maaī maingī. **16** Guoko-inī gwake kwa ūrīo aanyitīte njata mūgwanja, na kuuma kanua-inī gake hakoima rūhiū rwa njora rūūgī mīena yeerī. Naguo ūthiū wake watariī ta riūa rīrīa rīarīte mūno. **17** Rīrīa ndaamuonire ngīgwa magūrū-inī make ta mūdū mūkuū. Nake akīnjigīrīra guoko gwake kwa ūrīo, akīnjīra atīrī, “Tiga gwītīgīra. Nī niī wa Mbere, na ni niī wa Kūrigīrīria. **18** Nī niī Ūrīa-ūrī-Muoyo; nīndakuīte, na rīu ngūtūūra muoyo nginya tene na tene! Na nī niī ndī

na cabi cia gĩkuũ na Kwa Ngoma. (aiōn g165, Hadēs g86) 19

“Nĩ ūndũ ūcio, andĩka maũndũ marĩa wona, marĩa marĩ kuo rĩu na marĩa magooka thuutha-inĩ. 20 Nayo hitho ya njata icio mũgwanja wonire guoko-inĩ gwakwa kwa ūrĩo, na ya mĩtĩ ĩyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa nĩ ĩno: Njata icio mũgwanja nĩ araiika a makanitha marĩa mũgwanja, nayo mĩtĩ ĩyo mũgwanja ya kũigĩrĩra matawa nĩ makanitha macio mũgwanja.

2 “Kũrĩ mũraika wa Kanitha wa Efeso, mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūrĩa ūnyitĩte njata icio mũgwanja na guoko gwake kwa ūrĩo, ūrĩa ūthiagĩra mĩtĩ-inĩ ĩyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa. 2 Nĩnjũũĩ ciĩko ciaku, o na wĩra waku mũritũ, o na ūkirĩrĩria waku. Nĩnjũũĩ atĩ ndũngĩkirĩrĩria andũ arĩa aaganu, na atĩ andũ arĩa moigaga nĩ atũmwo no ti atũmwo nĩwamageririe, na ūkĩmenya atĩ nĩ a maheeni. 3 Nĩũkirĩrĩrie na ūkomĩrĩria mathĩina nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩakwa, na ndũrĩ wanoga. 4 No rĩrĩ, ūndũ ūrĩa ngũgũcuukĩra nĩ atĩrĩ: Nĩwatigire gũikara na wendani ūrĩa warĩ naguo mbere. 5 Ririkana kũrĩa uumĩte ūkagũa! Wĩrĩre ūcooke wĩke maũndũ marĩa wekaga mbere. Waga kwĩrira, nĩngũũka kũrĩ we na njeherie mũtĩ waku wa kũigĩrĩra tawa kuuma handũ haguo. 6 No rĩrĩ, ūrĩ na ūndũ ūmwe mwega: Wee nĩũthũire ciĩko cia andũ arĩa metagwo Anikolai, iria o na nĩ thũire. 7 Ūrĩa ūrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩgue ūrĩa Roho areera makanitha. Ūrĩa wa gũtoorania-rĩ, nĩngamwĩtikĩria kũrĩa maciaro ma mũtĩ wa muoyo, ūrĩa ūrĩ mũgũnda-inĩ wa Ngai wa gĩkeno. 8 “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Simurina, mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūrĩa wa Mbere na nowe wa

Kūrīkīrīria, ūrīa wakuire na agĩcooka akīriūka. **9** Nīnjūūĩ mīnyamaro yaku na ūthīini waku, no ūrī gītonga! Nīnjūūĩ ūrīa ūrumagwo nī arīa moigaga atī nī Ayahudi no ti Ayahudi, no nī thunagogi ya Shaitani. **10** Ndūkae gwītīgīra maūndū marīa ūkirīĩ gūthīinio namo. Ngūmwīra atīrī, mūcukani nīarīkia amwe anyu njeera nīguo amūgerie, na mūnyamario handū ha mīthenya ikūmi. Wee ikaraga ūrī mwīhokeku, o nginya gūkua, na nīngūkūhe thūmbī ya muoyo. **11** Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīigue ūrīa Roho areera makanitha. Ūrīa wa gūtoorania-rī, ndakahutio o na hanini nī gīkuū kīrīa gīa keerī. **12** “Kūrī mūraika wa kanitha wa Perigamo mwandīkire atīrī: Ici nīcio ciugo cia ūrīa ūrī na rūhiū rūūgī mīena yeerī. **13** Atīrīrī, nīnjūūĩ kūrīa ūtūūraga, o kūu Shaitani arī na gītī kīa ūnene. No ūtūūrīte ūrī o mwīhokeku harī niī. Wee ndūigana gūkaana wītīkio ūrīa warī naguo thīinī wakwa, o na matukū-inī ma Antipa, mūira wakwa mwīhokeku, ūrīa woragīrwo itūūra-inī rīanyu inene, o kūu Shaitani atūūraga. **14** No rīrī, ndī na maūndū matarī maingī ngūgūcuukīra: atīrī, ūrī na andū kūu marūmītie ūrutani wa Balamu, ūrīa warutire Balaki kūheenereria andū a Isiraeli mehie na ūndū wa kūrīa irio irutīrwo mīhianano, o na mahūūrage ūmaraya. **15** O na ningī no ūrī na andū amwe marūmītie ūrutani wa andū arīa metagwo Anikolai. **16** Nī ūndū ūcio, kīrīre! Waga gwīka ūguo, nīngūūka kūrī we ica ikuhī, hūūrane nao na rūhiū rūrū rūrī kanua gakwa. **17** Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīigue ūrīa Roho areera makanitha. Ūrīa ūgaatoorania-rī, nīngamūhe mana mamwe marīa mahithe. O na ningī nīngamūhe ihiga rīerū rīandīkītwo

rĩtwa rĩerũ, na gũtarĩ ũngĩ ũrĩũĩ o tiga ũcio ũkaamũkĩra ihiga rĩu. **18** “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Thuatira, mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia Mũrũ wa Ngai, ũrĩa ũrĩ na maithe matariĩ ta rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki, na magũrũ make matariĩ ta gĩcango kĩrĩa gĩkumuthe gĩgathera. **19** Nĩnjũũĩ ciiko ciaku, na ngamenya wendani waku, na wĩtikio waku, na ũtungata waku, na ũkirĩrĩria waku, o na ngamenya atĩ ciiko ciaku cia kũrigĩrĩria nĩikĩrĩte iria cia mbere. **20** No rĩrĩ, ũndũ ngũgũcuukĩra no atĩrĩ, atĩ nĩũkirĩrĩrie mũndũ-wa-nja ũcio wĩtagwo Jezebeli, ũcio wĩtuaga mũnabii. Nĩ ũndũ wa ũrutani wake, nĩahĩtithagia ndungata ciakwa ihũũrage ũmaraya, na irĩĩage irio iria irutĩrwo mĩhianano. **21** Nĩndĩmũheete ihinda rĩa kwĩrira ũmaraya ũcio wake, no nĩaregete. **22** Nĩ ũndũ ũcio ngũmũikia gĩtanda-inĩ kĩa mĩnyamaro, na ndũme arĩa matharagia nake manyamare mũno, tiga no meririre matigane na mĩthĩire yake. **23** Nĩngooraga ciana ciake. Namo makanitha mothe nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ thuthuuragia ngoro na meciiria, na nĩngarĩha o mũndũ wanyu kũringana na ciiko ciake. **24** Na rĩu inyuĩ arĩa mũrĩ kũu Thuatira, o inyuĩ mũtarũmĩtie ũrutani wake, na mũtarĩ mwamenya maũndũ marĩa marikĩru ma hithe cia Shaitani, ta ũguo andũ acio moigaga, inyuĩ ngũmwĩra atĩrĩ (no ndirĩ na mũrigo ũngĩ ngũmũigĩrĩa): **25** Ikaragai mũrũmĩtie O maũndũ marĩa mũrĩ namo o nginya rĩrĩa ngooka. **26** Nake ũrĩa ũgaatoorania na ahingagie wendi wakwa nginya mũthia-rĩ, nĩngamũhe wathani aathage ndũrĩrĩ: **27** ‘Nake nĩagaciathaga na rũthanju rwa kĩgera; agaacimemenda o ta ũrĩa nyũngũ ya rĩũmba

imemendagwo,' o ta ūrīa niī heetwo wathani uumīte kūrī
Baba. 28 Na ningī nīngamūhe njata īrīa ya rūciinī. 29 Ūrīa
ūrī gūtū-rī, nīakīigie ūrīa Roho areera makanitha.

3 “Kūrī mūraika wa kanitha wa Saride, mwandīkīre atīrī:
Ici nīcio ciugo cia ūrīa ūrī na maroho mūgwanja ma Ngai, o
na njata mūgwanja. Atīrīrī, nīnjūūī ciīko ciaku; nīmenyete
atī nīūrī ngumo ya gūkorwo ūrī muoyo, no ūrī mūkuū. 2
Arahūka! Īkīra hinya maūndū marīa matigaire na marena
gūkua, nīgūkorwo ndionete ciīko ciaku irī nginyanīru
maitho-inī ma Ngai wakwa. 3 Nī ūndū ūcio, ririkana
maūndū marīa wamūkīrīte na ūkamaigua; maathīkīre na
wīrīre. No ūngīrega kwarahūka-rī, nīngooka ta mūici, na
ndūkamenya ihinda rīrīa ngaagūkorerera. 4 No rīrī, nī ūrī
andū matarī aingī kūu Saride arīa matekīrīte nguo ciao
gīko. Nīmagatwaranaga na niī mehumbīte nguo njerū,
nīgūkorwo nīmagīrīire. 5 Mūndū ūrīa ūgatoorania-rī,
nīakahumbwo nguo njerū tao. Ndirī hīndī ngaatharia
rītwa rīake kuuma ibuku-inī rīa muoyo, no nīngoimbūra
rītwa rīake mbere ya Baba, na arāika aake. 6 Ūrīa ūrī
gūtū-rī, nīakīigie ūrīa Roho areera makanitha. 7 “Kūrī
mūraika wa kanitha wa Filadelfia, mwandīkīre atīrī: Ici
nīcio ciugo cia ūrīa mūtheru na wa ma, ūrīa ūnyitīte
cabi ya Daudi. Kūrīa ahingūra gūtīrī mūndū ūngīhinga,
na kūrīa ahinga gūtīrī mūndū ūngīhingūra. 8 Nīnjūūī
ciīko ciaku. Atīrīrī, nīnjīkīrīte mūrango mūhingūre mbere
yaku, ūrīa ūtarī mūndū ūngīhota kūūhinga. Nīnjūūī atī
hinya ūrīa ūrī naguo nī mūnini, no nīūrūmītie kiugo
gīakwa, na ndūigana gūkaana rītwa rīakwa. 9 Nīngatūma
andū arīa a thunagogi ya Shaitani, arīa moigaga atī nī

Ayahudi o na gũtuĩka tio, no nĩkũheenania maheenania,
ndũme moke mainamĩrĩre mbere ya magũrũ maku, na
moimbũre atĩ nĩngwendete. **10** Na tondũ nawe nĩtũũrĩte
ũrũmĩtie rĩathani rĩakwa rĩa gũikara ũmĩrĩrie-rĩ, o na nĩ
nĩngagũikaria ihinda rĩa kũgerio rĩrĩa rĩgooka mabũrũri
mothe kũgeria arĩa matũũraga gũkũ thĩ. **11** Ngũũka o
narua. Rũmia kĩrĩa ũrĩ nakĩo, nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ
ũkuoya thũmbĩ yaku. **12** Ũrĩa ũgaatorania-rĩ, nĩngamũtua
gĩtugĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai wakwa. Ndarĩ hĩndĩ ĩngĩ
agacooka kuuma kuo. Nĩngamwandĩka rĩitwa rĩa Ngai
wakwa o na rĩitwa rĩa itũũra inene rĩa Ngai wakwa, nĩrĩo
Jerusalemu ĩrĩa njerũ, rĩrĩa rĩraikũrũka kuuma igũrũ
kũrĩ Ngai wakwa; o na ningĩ ndĩmwandĩke rĩitwa rĩakwa
rĩerũ. **13** Ũrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩigũe ũrĩa Roho areera
makanitha. **14** “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Laodikia,
mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ũcio Ameni, mũira
ũrĩa mwĩhokeku na wa ma, o we mwathi wa ciũmbe cia
Ngai. **15** Nĩnjũũĩ ciĩko ciaku, ngamenya atĩ wee ndũrĩ
mũhoru na ndũrĩ mũhiũ. Kũngĩrĩ wega korwo waheha
kana ũhiũhe! **16** No tondũ ũrĩ mũraru, ũkaaga kũhiũha
na ũkaaga kũhora-rĩ, ngirie gũgũtua thĩ uume kanua
gakwa. **17** Wee ugaga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ gĩtonga, ngagĩa na
indo nyingĩ, na ndirĩ kĩndũ njagĩte.’ No wee ndũũĩ atĩ ũrĩ
mũnyamarĩki, na ũrĩ wa kũiguĩrwo tha, na ũrĩ mũthĩĩni,
na ũrĩ mũtumumu, o na ũrĩ njaga. **18** Ngũgũtaara atĩ
ũgũre thahabu ĩrĩa therie na mwaki kuuma kũrĩ nĩ,
nĩgeetha ũtonge, na ningĩ ũgũre nguo cia rangi mwerũ
cia kwĩhumba, nĩguo ũhumbĩre thoni cia njaga yaku, na
ũgũre ndawa wĩhake maitho maku, nĩguo ũhote kuona.

19 Arĩa nyendete nĩndĩmarũithagia na ngamaherithia. Nĩ ũndũ ũcio gĩa na kĩyo, na wĩrire. 20 Atĩrĩrĩ, ndũgamĩte mũrango-inĩ ngĩũringaringa. Mũndũ o wothe angĩigua mũgambo wakwa, na ahingũre mũrango, nĩngũtoonya thĩinĩ ndĩanĩre irio nake, nake arĩanĩre na niĩ. 21 Ūrĩa ũgaatoorania-rĩ, nĩngamwĩtikĩria aikare hamwe na niĩ gĩtĩ-inĩ gĩakwa kĩa ũnene, o ta ũrĩa niĩ ndatooranirie na ngĩikaranĩra hamwe na Baba gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene. 22 Ūrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩigwe ũrĩa Roho areera makanitha.”

4 Thuutha wa maũndũ macio ngĩrora, na rĩrĩ, hau mbere yakwa haarĩ na mũrango warĩ mũhingũre kũu igũrũ. Naguo mũgambo ũrĩa ndaiguĩte mbere ĩyo ũkĩnjarĩria, ũrĩa wagambaga ta coro, ũkiuga atĩrĩ, “Ambata, ũũke haha, na nĩngũkuonia maũndũ marĩa arĩ o nginya mageekĩka thuutha wa maũndũ maya.” 2 O rĩmwe ngĩkorwo ndĩ thĩinĩ wa Roho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa harĩ na gĩtĩ kĩa ũnene kũu igũrũ, na niĩ harĩ na mũndũ wagĩikarĩire. 3 Nake ũcio wagĩikarĩire onekaga atarĩĩ ta ihiga rĩa mũthemba wa njathibi na wakiki. Naguo mũkũnga-mbura ũrĩa wonekaga ũhaana ta kahiga karĩa getagwo thumarati, nĩguo warigiicĩirie gĩtĩ kũu kĩa ũnene. 4 Nakĩo gĩtĩ kũu kĩa ũnene nĩkĩarigiicĩirio niĩ itĩ ingĩ cia ũnene mĩrongo ĩrĩ na inya, nacio ciaikarĩirwo niĩ athuuri mĩrongo ĩrĩ na ana. Athuuri acio meehumbĩte nguo njerũ na magekĩra thũmbĩ cia thahabu mĩtwe. 5 Hau gĩtĩ-inĩ kũu kĩa ũnene niĩhoimaga heni, na ngwa, na marurumĩ. Mbere ya gĩtĩ kũu kĩa ũnene haarĩ matawa mũgwanja maakanaga. Matawa macio niĩmo maroho marĩa mũgwanja ma Ngai. 6 Ningĩ hau mbere ya gĩtĩ kũu kĩa ũnene niĩ haarĩ kĩndũ kĩaahaanaga

ta iria rĩa gĩcicio, narĩo rĩarĩ ikembu mũno, rĩkahaana o ta gĩcicio. Ningĩ hau gatagatĩ, gũthiũrũrũkĩria gĩtĩ kũ kĩa ũnene, haarĩ na ciũmbe inya irĩ muoyo, nacio ciaiyũrĩtwo nĩ maitho mwena wa mbere, na wa na thuutha. **7** Nakĩo kĩũmbe kĩa mbere kĩaahaanaga ta mũrũũthi, na gĩa keerĩ kĩaahaanaga ta ndegwa, na gĩa gatatũ kĩarĩ na ũthiũ watariĩ ta wa mũndũ, nakĩo gĩa kana gĩatariĩ ta nderi ikĩrera. **8** O kĩũmbe kĩmwe gĩa ciũmbe icio inya irĩ muoyo kĩarĩ na mathagu matandatũ, nakĩo kĩaiyũrĩtwo nĩ maitho mwĩrĩ wothe o nginya rungu rwa mathagu ma kĩa. Mũthenya na ũtukũ itiatigithagĩria kuuga atĩrĩ: **9** Rĩrĩa rĩothe ciũmbe icio irĩ muoyo ikũgooca, na igekĩrĩra, na igacookeria ngaatho ũcio ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene, o ũcio ũtũũraga tene na tene-rĩ, (aiĩon g165) **10** nao athuuri acio mĩrongo iĩrĩ na ana megũithagia thĩ mbere ya ũcio ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene, na makahooya ũcio ũtũũraga muoyo tene na tene. Maigaga thũmbĩ ciao mbere ya gĩtĩ kũ kĩa ũnene, makoiga atĩrĩ: (aiĩon g165) **11** “Wee Mwathani na Ngai witũ-rĩ, nĩwagĩrĩire kũgoocagwo, na gũtĩio, na kũgĩa na ũhoti, nĩgũkorwo nĩwe wombire indo ciothe, nacio ciombirwo na ũndũ wa kwenda gwaku, na ikĩgĩa na muoyo.”

5 Ningĩ ngĩona ibuku rĩa gĩkũnjo rĩrĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa ũrĩa waikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene rĩandĩkitwo mĩena yeerĩ, na rĩahingĩtwo na gũcinĩrĩrwo na tũtembe mũgwanja twa mũhũra. **2** Ngĩcooka ngĩona mũraika warĩ na hinya mũno akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene akooria atĩrĩ, “Nũũ mwagĩrĩru kũmethũra tũtembe tũtũ twa mũhũra, na ahingũre ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo?” **3** No gũtiarĩ mũndũ o na ũmwe kũu igũrũ, kana gũkũ thĩ, o na kana rungu rwa

thĩ ũngĩahotire kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo o na kana arĩrore thĩinĩ. **4** Na nĩ ngĩrĩra mũno tondũ gũtionekire mũndũ o na ũmwe mwagĩrĩru wa kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo kana arĩrore thĩinĩ. **5** Hĩndĩ ĩyo ũmwe wa athuuri acio akĩnjĩira atĩrĩ, “Tiga kũrĩra! Atĩrĩrĩ, Mũrũũthi ũrĩa wa mũhĩrĩga wa Juda, Thuuna ĩrĩa ya Daudi-rĩ, nĩatooranĩtie. We arĩ na ũhoti wa kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, na amethũre tũtembe tũu mũgwanja twarĩo.” **6** Ningĩ ngĩona Gatũrũme arũgamĩte gatagatĩ ga gĩtĩ kĩa ũnene, nako kahaanaga ta gathĩnjĩtwo, gathiũrũrũkĩirio nĩ ciũmbe iria inya irĩ muoyo, na athuuri acio. Kaarĩ na hĩa mũgwanja na maitho mũgwanja, na nĩmo maroho mũgwanja ma Ngai marĩa matũmĩtwo mathiiage thĩ yothe. **7** Nake ũcio Gatũrũme agĩthĩĩ akĩoya ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo kuuma guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa ũcio waikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene. **8** Na aarĩkia kũrĩoya-rĩ, ciũmbe iria inya irĩ muoyo, na athuuri arĩa mĩrongo ĩrĩ na ana makĩgũithia thĩ mbere ya Gatũrũme. O ũmwe aarĩ na kĩnanda kĩa mũgeeto na maanyitĩte mbakũri cia thahabu ciyũrĩte ũbumba, na nĩguo mahooya ma andũ arĩa aamũre. **9** Nao nĩmainire rwĩmbo rwerũ, makiuga atĩrĩ: “Wee nĩwe mwagĩrĩru wa kuoya ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, na kũmethũra tũtembe tũu twarĩo, tondũ wee nĩworagirwo, ũkĩgũrĩra Ngai andũ na thakame yaku kuuma mĩhĩrĩga yothe, na thiomĩ ciothe, na andũ othe, o na ndũrĩrĩ ciothe. **10** Wee nĩũmatuĩte andũ a ũthamaki na athĩnjĩri-Ngai a gũtungatagĩra Ngai witũ, nao magaathamaka gũkũ thĩ.” **11** Ningĩ ngĩrora, na nĩ ngĩigua mũgambo wa araike aingĩ, mũigana wao warĩ ngiri na ngiri, na ngiri ikũmi maita ngiri ikũmi.

Nao maathiūrūrūkīirie gītī kīa ūnene, na ciūmbe iria irī muoyo, na athuuri acio. **12** Nao mainaga na mūgambo mūnene, makoiga atīrī: “Kwagīrīra nī Gatūrūme, karīa kooragirwo, nīguo kagīe na ūhoti, na ūtonga, na ūūgī, na hinya, na gītīō, na riiri, o na ūgooci!” **13** Ngīcooka ngīigua ciūmbe ciothe irī kūu igūrū, na iria irī thī, na iria irī rungu rwa thī, na iria irī iria-inī, o na indo ciothe iria irī thīnī wacio, ikīina atīrī: “Ūgooci, na gītīō, na riiri, na ūhoti, irogīa kūrī ūrīa ūikarīire gītī kīa ūnene, na kūrī Gatūrūme, nginya tene na tene!” (aiōn g165) **14** Nacio ciūmbe iria inya irī muoyo ikiuga atīrī, “Ameni”, nao athuuri acio makīgūithia thī, makīhooya.

6 Ningī nīndonire ūcio Gatūrūme akīmethūra gatembe ka mbere ga tūtembe tūrīa mūgwanja twa mūhūra. Ngīcooka ngīigua kīūmbe kīmwe gīa ciūmbe iria inya irī muoyo gīkiuga na mūgambo wagambaga ta marurumī atīrī, “Ūka!” **2** Na nī ngīrora, ngīona mbarathi njerū hau mbere yakwa! Ūrīa wamīhaicīte aanyiitīte ūta, nake akīheo thūmbī, akiumīra atariī ta mūtoorania werekeire o gūtoorania. **3** Rīrīa Gatūrūme aamethūrire gatembe ga keerī, ngīigua kīūmbe kīrīa kīrī muoyo gīa keerī kīoiga atīrī, “Ūka!” **4** Ningī gūkiumīra mbarathi īngī, nayo yarī ndune mūno. Ūrīa wamīhaicīte nīaheetwo ūhoti wa kūniina thayū kuuma thī, na atūme andū mooragane. Nake akīheo rūhiū rwa njora rūnene. **5** Ningī rīrīa Gatūrūme aamethūrire gatembe ga gatātū, ngīigua kīūmbe kīrīa kīrī muoyo gīa gatātū kīoiga atīrī, “Ūka!” Na nī ngīrora, ngīona mbarathi njirū hau mbere yakwa! Ūrīa wamīhaicīte aanyiitīte ratiri na guoko gwake. **6** Ningī

ngiigua kīndū kīarurumire ta mūgambo ūkuuma gatagatī-
inī ga ciūmbe icio inya irī muoyo, ūkiuga atīrī, “Kībaba kīa
ngano kiumage mūcaara wa mūthenya ūmwe, na ibaba
ithatū cia ngano ya cairi ciumage mūcara wa mūthenya
ūmwe, no ndūgathūkie maguta kana ūthūkie ndibe!” 7
Ningī rīrīa Gatūrūme aamethūrire gatembe ga kana-rī,
ngiigua mūgambo wa kīūmbe kīrīa kīrī muoyo gīa kana
woiga atīrī, “Ūka!” 8 Na nī ngīrora, ngīona mbarathi
theūku hau mbere yakwa! Ūrīa wamīhaicīte-rī, eetagwo
Gīkuū, nake Jehanamu aamumīte thuutha, amūkuhīrīrie.
Nao makīheo ūhoti wa gwatha gīcunjī kīa inya gīa thī,
nīguo mooragane na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, na
mūthiro, o na ningī nyamū iria ndīani cia gīthaka. (Hadēs
g86) 9 Ningī aamethūra gatembe ga gatano-rī, ngīona hau
rungu rwa kīgongona maroho ma andū arīa mooragītwo
nī ūndū wa kiugo kīa Ngai, na nī ūndū wa ūira ūrīa
maagwatīrie. 10 Nao magīkaya na mūgambo mūnene,
makīūria atīrī, “Mwathani Jehova, Wee mūtheru na wa
ma, ūgūikara nginya rī ūtatuīrīre atūūri a thī ciira nīguo
ūrīhīrie thakame iitū?” 11 Nao makīheo o mūdū nguo
ndaaya ya rangi mwerū, na makīrwo meterere hanini,
nginya mūigana wa ndungata iria maarutithanagia wīra
nacio ūhinge, na nīo ariū na aarī a Ithe witū arīa maarī
mooragwo o ta ūrīa o mooragirwo. 12 Ningī ngīrora na
ngīona aamethūra gatembe ga gatandatū. Nakuo gūkīgīa
na gīthingithia kīnene. Narīo riūa rīkīgarūrūka, rīkīira
ta nguo ya ikūnia itumītwo na guoya wa mbūri, naguo
mweri wothe ūkīgarūrūka, ūgītunīha ta thakame, 13
nacio njata cia igūrū ikīgūa thī, o ta ūrīa ngūyū iria

thaatu ciitíkaga kuuma mūkūyū-inĩ rĩrĩa wainainio nĩ rūhuho rūnene. **14** Narĩo igūrũ rĩkĩherio o ta ũrĩa ibuku rĩa gĩkũnjo rĩkũnjagwo, nacio irĩma ciothe na icigĩrĩra ikĩherio ikiuma kũndũ gwacio. **15** Nao athamaki a thĩ, na anene, na anene a thigari, na itonga, na andũ arĩa marĩ hinya, na ngombo ciothe, na andũ arĩa othe eyathi, makĩhitha ngurunga-inĩ, na gatagatĩ ka ndwaro cia mahiga ma irĩma. **16** Nao nĩmeeraga irĩma na ndwaro cia mahiga atĩrĩ, “Tũgwĩrei, mūtũhithe twehere ũthiũ-inĩ wa ũcio ũrĩa ũikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, na kuuma kũrĩ mang’ũrĩ ma Gatũrũme! **17** Nĩgũkorwo mũthenya ũrĩa mũnene wa mang’ũrĩ mao nĩmũkinyu, nake nũũ ũngĩhota kũwĩtiiria?”

7 Thuutha wa ũguo ngĩona araika ana marũgamĩte ituri-inĩ iria inya cia thĩ, marigĩrĩrie huho iria inya cia thĩ nĩgeetha rūhuho o ruothe rũtikahurutane gũkũ thĩ, kana iria-inĩ rĩrĩa inene, o na kana mūtĩ-inĩ o wothe. **2** Ngĩcooka ngĩona mũraika ũngĩ akĩambata oimĩte mwena wa irathĩro, arĩ na mũhũri wa Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo. Nake agĩta araika acio ana na mũgambo mũnene, acio maheetwo ũhoti mathũkie thĩ na iria rĩrĩa inene, akĩmeera atĩrĩ: **3** “Mũtigathũkie thĩ, kana iria, o na kana mĩtĩ, nginya tũkorwo tũrĩkĩtie gwĩkĩra ndungata cia Ngai witũ rũuri ithiithi-inĩ ciao.” **4** Ningĩ ngĩigua mũigana wa arĩa meekĩrirwo rũuri, nao maarĩ: 144,000 kuuma mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli. **5** A mũhĩrĩga wa Juda arĩa meekĩrirwo rũuri maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Rubeni maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Gadi maarĩ 12,000, **6** na a mũhĩrĩga wa Asheri maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa

Nafitali maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Manase maarĩ 12,000, 7 na a mũhĩrĩga wa Simeoni maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Lawi maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Isakaru maarĩ 12,000, 8 na a mũhĩrĩga wa Zebuluni maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Jusufu maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Benjamini maarĩ 12,000. 9 Thuutha wa maũndũ macio ngĩcooka ngĩrora, na hau mbere yakwa-rĩ, ngĩona kĩrĩndĩ kĩnene gĩtangĩtarĩka nĩ mũndũ, kĩa andũ moimĩte ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, na maarĩ a mũhĩrĩga yothe, na iruka ciothe, na thiomi ciothe, marũgamĩte mbere ya gĩtĩ kĩa ũnene, na mbere ya Gatũrũme. Nao meehumbĩte nguo ndaaya cia rangi mwerũ, na makanyiita makĩndũ na moko. 10 Nao maanagĩrĩra na mũgambo mũnene makoiga atĩrĩ: “Kũhonokania nĩ kwa Ngai witũ, ũrĩa ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene, na gwa Gatũrũme.” 11 Nao araike acio othe maarũgamĩte mathiũrũrũkĩirie gĩtĩ kũ kĩa ũnene, na magathiũrũrũkĩria athuuri acio na ciũmbe icio inya irĩ muoyo. Nao magĩturumithia mothiũ mao thĩ hau mbere ya gĩtĩ kĩa ũnene, makĩhooya Ngai, 12 Makiugaga atĩrĩ: “Ameni! Ũgooci, na riiri, na ũũgĩ, na ngaatho, na gĩtĩo na ũhoti, na hinya, irotũũra na Ngai witũ tene na tene. Amen!” (aiōn g165) 13 Na rĩrĩ, ũmwe wa athuuri acio akĩnjũũria atĩrĩ, “Andũ aya mehumbĩte nguo ndaaya cia rangi mwerũ nĩ a, na moimĩte kũ?” 14 Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, nĩwe ũũĩ.” Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Aya nĩ arĩa moimĩte mũnyamaro-inĩ irĩa mũnene; nao nĩmathambĩtie nguo ciao na magacierũhia na thakame ya Gatũrũme. 15 Nĩ ũndũ ũcio, “rĩu maikaraga mbere ya gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai, na mamũtungatagĩra

mũthenya na ũtukũ thĩinĩ wa hekarũ yake; nake ũrĩa ũikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene egũtũũra atambũrũkĩtie hema yake igũrũ rĩao. **16** Gũtirĩ hĩndĩ magaacooka kũhũũta; na matigacooka kũnyoota. Matigacinwo rĩngĩ nĩ riũa, o na kana nĩ ũrugarĩ mũhiũ o na ũrĩkũ. **17** Nĩgũkorwo Gatũrũme ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ga gĩtĩ kĩa ũnene nĩwe ũgaatuĩka mũrĩithi wao; nĩakamatongoria, amakinyie ithima-inĩ cia maaĩ ma muoyo. Nake Ngai nĩakamagiria maithori mothe mathire maitho-inĩ mao.”

8 Ningĩ rĩrĩa Gatũrũme aamethũrire gatembe ka mũgwanja-rĩ, kũu igũrũ gũgĩkirwo ki ihinda ta rĩa nuthu ithaa. **2** Na niĩ ngĩona araika mũgwanja arĩa marũgamaga mbere ya Ngai, nao makĩheo tũrumbeta mũgwanja. **3** Nake mũraika ũngĩ, ũrĩa warĩ na rũgĩo rwa thahabu, agĩũka akĩrũgama kĩgongona-inĩ. Nake akĩheo ũbumba mũingĩ nĩgeetha aũrute igongona hamwe na mahooya ma arĩa othe aamũre hau igũrũ rĩa kĩgongona gĩa thahabu kĩrĩa kĩrĩ mbere ya gĩtĩ kĩa ũnene. **4** Nayo ndogo ya ũbumba ũcio, hamwe na mahooya ma andũ arĩa aamũre, ikĩambata mbere ya Ngai yumĩte guoko-inĩ kwa mũraika ũcio. **5** Nake mũraika ũcio akĩoya rũgĩo rũu rwa thahabu, akĩrũiyũria mwaki kuuma kĩgongona-inĩ, akĩũikia thĩ; nakuo gũkĩgĩa ngwa, na marurumĩ, na heni, na gĩthingithia. **6** Hĩndĩ iyo araika arĩa mũgwanja maarĩ na tũrumbeta mũgwanja makĩhaarĩria gũtũhuha. **7** Mũraika wa mbere akĩhuha karumbeta gake, nakuo gũkĩgĩa mbura ya mbembe na mwaki itukanĩte na thakame, nacio igĩikio thĩ. Nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩa thĩ gĩkĩhĩa, na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa mĩtĩ ikĩhĩa, o na nyeki yothe nduru ikĩhĩa. **8** Mũraika

wa keerĩ nake akĩhuha karumbeta gake, nakĩo kĩndũ kĩaahanaga ta kĩrĩma kĩnene gĩaakanaga mwaki-rĩ, gĩgĩkio thĩinĩ wa iria rĩrĩa inene. Nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa iria rĩu gĩgĩtuĩka thakame, **9** na gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩa ciũmbe iria irĩ muoyo thĩinĩ wa iria rĩu igĩkua, na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa marikabu ikĩanangwo. **10** Nake mũraika wa gatatũ akĩhuha karumbeta gake, nayo njata nene mũno ikĩuma igĩrũ yakanĩte ta gĩcinga, ikĩgwĩra gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa njũũ na ithima cia maaĩ, **11** narĩo rĩitwa rĩa njata ĩyo nĩ Kũrũra. Gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa maaĩ macio gĩkĩrũra, na andũ aingĩ magĩkua nĩ kũnyua maaĩ macio marũrũ. **12** Nake mũraika wa kana akĩhuha karumbeta gake, narĩo riũa rĩkĩringwo gĩcunjĩ gĩa ithatũ, o naguo mweri gĩcunjĩ gĩa ithatũ, o na njata nacio gĩcunjĩ gĩa ithatũ, tondũ ũcio gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩacio gĩgĩtuĩka nduma. Nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa mũthenya gĩkĩaga ũtheri, o na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa ũtukũ o taguo. **13** O ndorete-rĩ, ngĩigua nderi yombũkaga rĩera-inĩ ikĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, ĩkoiga atĩrĩ: “Kaĩ kũrĩ na haaro-ĩ! Kaĩ kũrĩ na haaro-ĩ! Kaĩ inyuĩ arĩa mūtũũraga thĩ mũrĩ na haaro-ĩ, tondũ wa tũrumbeta tũrĩa tũkirie kũhuhwo nĩ araika acio angĩ atatũ-ĩ!”

9 Nake mũraika wa gatano akĩhuha karumbeta gake, na niĩ ngĩona njata yumĩte igĩrũ ikagũa thĩ. Nayo njata ĩyo ikĩnengerwo cabi ya Irima-rĩtarĩ-Gĩturi. **(Abyssos g12)**
2 Hĩndĩ rĩa aahingũrĩre Irima-rĩtarĩ-Gĩturi-rĩ, rĩkĩuma ndogo yahaanaga ta ndogo ya icua inene. Narĩo riũa na matu igĩkĩrwo nduma nĩ ndogo ĩyo yoimaga Irima-rĩu-rĩtarĩ-Gĩturi. **(Abyssos g12)**
3 Na thĩinĩ wa ndogo ĩyo

gũkiuma ngigĩ, igĩũka thĩ, nacio ikiheo ũhoti ũtariĩ ta wa tũng'aurũ twa thĩ. **4** Nacio ikĩrwo itikeehie nyeki ya thĩ, kana mũmera o wothe o na kana mũtĩ, o tiga andũ arĩa matarĩ na rũuri rwa Ngai ithiithi ciao. **5** Nacio ikĩaga kũheo ũhoti wa kũmooraga, o tiga wa kũmaherithia mũeri ĩtano. Naruo ruo rũria maiguire rwarĩ o ta ruo rwa kang'aurũ karathĩte mũndũ. **6** Matukũ-inĩ macio andũ nĩmagacaragia gĩkuũ, no matigakĩona; nĩmakeriragĩria gũkua, nakĩo gĩkuũ gĩkamoorĩra. **7** Ngigĩ icio ciahanaaga ta mbarathi ihaarĩrio nĩ ũndũ wa mbaara. Mĩtwe-inĩ yacio ciarĩ na kĩndũ kĩahaanaaga ta thũmbĩ cia thahabu, namo mothiũ maacio maahaanaaga ta mothiũ ma andũ. **8** Njuĩrĩ yacio yahaanaaga ta njuĩrĩ cia andũ-a-nja, namo magego maacio maatarĩ ta magego ma mũrũũthi. **9** Nacio ciarĩ na ngo cia kũgitĩra gĩthũri ciahanaaga ta ngo cia kĩgera, nagueo mũgambo wa mathagu maacio warĩ ta mũrurumo wa mbarathi nyingĩ na ngaari cia ita iteng'ereite irorete mbaara-inĩ **10** Ciarĩ na mũting'oe, o na mboora ta cia tũng'aurũ, na mũting'oe-inĩ yacio ciarĩ na ũhoti wa kũnyariira andũ ihinda rĩa mũeri ĩtano. **11** Na nĩ ciarĩ na mũthamaki waciathaga, na nĩwe mũraika wa Irima-rĩtarĩ-Gĩturi, narĩo rĩtwa rĩake na rũthiomi rwa Kĩhibirania nĩ Abadoni, ningĩ na Kĩyunani agetwo Apolioni. **(Abyssos g12)** **12** Haaro ya mbere nĩyathira; haatigara ingĩ igĩrĩ iria igũũka thuutha. **13** Mũraika wa gatandatũ nake akĩhuha karumbeta gake, na nĩ ngĩgua mũgambo ũkiuma hĩa-inĩ cia kĩgongona gĩa thahabu kĩria kĩrĩ mbere ya Ngai. **14** Ũkĩra mũraika ũcio wa gatandatũ warĩ na karumbeta atĩrĩ, “Ohora araika arĩa

ana arĩa moheirwo rūũĩ-inĩ rūrĩa rŭnene rwa Farati.”

15 Nao arĩa acio ana, arĩa maathagathagĩtwo nĩ ũndũ wa ihinda rĩu, na nĩ ũndũ wa mũthenya ũcio o na nĩ ũndũ wa mweri ũcio, o na mwaka ũcio makĩohorwo nĩguo moorage andũ gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa andũ gũkũ thĩ. **16** Nacio mbũtũ cia mbaara iria ciahacĩte mbarathi mũigana wacio warĩ milioni magana meerĩ. Nĩndaiguire mũigana wacio. **17** Mbarathi icio ndonire na kĩoneki hamwe na arĩa macihacĩte-rĩ, ciahanaaga atĩrĩ: Ngo ciacio cia kũgitĩra gĩthũri ciarĩ cia rangi mũtune ta mwaki, na rangi wa bururu, na rangi wa ngoikoni ũhaana ta ũbiriti. Ciongo cia mbarathi icio ciahanaaga ta ciongo cia mĩrũũthi, natuo tũnua twacio twoimaga mwaki, na ndogo, o na ũbiriti. **18** Gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa andũ a gũkũ thĩ nĩkĩoragirwo nĩ mũthiro ĩyo ĩtatũ ya mwaki, na ndogo, na ũbiriti iria cioimaga tũnua-inĩ twacio. **19** Hinya wa mbarathi icio warĩ tũnua-inĩ twacio na mũting’oe-inĩ yacio, nĩgũkorwo mũting’oe yacio yahaana ta nyoka ĩrĩ na ciongo iria itihagia andũ nacio. **20** Andũ a thĩ acio angĩ, arĩa matoragirwo nĩ mũthiro ĩyo, matiigana kwĩrira mehia ma wĩra wa moko mao; matiigana gũtiga kũhooya ndaimono, na mũhianano ya thahabu, na ya betha, na ya gĩcango, na ya mahiga, na ya mũtĩ, o mũhianano ĩrĩa ĩtangĩhota kuona, kana ĩgue, kana ĩtware. **21** O na ningĩ matiigana kwĩrira nĩ ũndũ wa mehia ma ũragani wao, kana ũrogi wao, kana ũmaraya wao, o na kana ũici wao.

10 Ningĩ ngĩcooka ngĩona mũraika ũngĩ warĩ na hinya mũno agĩkũrũka oimĩte igũrũ. Nake ehumbĩte itu ta nguo, na igũrũ rĩa mũtwe wake haarĩ na mũkũnga-mbura;

naguo ūthiū wake wahaanaga ta riūa, namo magūrū make maahaanaga ta itugī cia mwaki. **2** Nake aanyiitite na guoko gwake kabuku kanini ga gīkūnjo karī kahingūre. Aakinyithitie kūgūrū gwake kwa ūrīo iria-inī, nakuo kwa ūmotho agagūkinyithia thī nyūmū, **3** akīgūthūka na mūgambo mūnene ta wa mūrūūthi ūkīrarama. Hīndī ūrīa aagūthūkire-rī, mīgambo ya ngwa iria mūgwanja ikīgamba. **4** Na rīrīa ngwa icio mūgwanja ciagambire, ndaarī hakuhī kwandīka; no ngīigua mūgambo kuuma igūrū ūkiuga atīrī, “Mohoro macio maario nī ngwa icio mūgwanja-rī, maige marī hitho, ndūkamaandīke.” **5** Nake mūraika ūcio ndonete arūgamīte iria-inī na akarūgama thī nyūmū agītambūrūkia guoko gwake kwa ūrīo na igūrū. **6** Nake akīhīta na ūrīa ūtūūruga muoyo nginya tene na tene, o we ūrīa wombire igūrū na indo ciothe iria irī kuo, na akīūmba thī na indo ciothe iria irī kuo, o na akīūmba iria na indo ciothe iria irī thīinī warīo, akiuga atīrī, “Hatirī na ihinda rīngī rīa gweterera!” (aiōn g165) **7** No matukū-inī marīa mūraika wa mūgwanja agaakorwo akiriī kūhuha karumbeta gake-rī, hitho ya Ngai nīkahingio, o ta ūrīa eerire anabii arīa ndungata ciake. **8** Nīngī mūgambo ūrīa ndaiguīte uumīte igūrū ūkīnjarīria rīngī, ūkīnjīra atīrī: “Thīi, woe kabuku kau ga gīkūnjo karīa kahingūre kuuma guoko-inī kwa mūraika ūcio ūrūgamīte akinyīte iria, na agakinya thī nyūmū.” **9** Nī ūndū ūcio, ngīthī kūrī mūraika, na ngīmūūrīa aahe kabuku kau ga gīkūnjo. Nake akīnjīra atīrī, “Koe, ūkarīe. Gaakinya nda nīgegūkūrūrīra, no karī kanua gegūkorwo karī na mūrīo ta ūūkī!” **10** Ngīkīoya kabuku kau ga gīkūnjo kuuma guoko-inī kwa

mūraika ūcio, na niī ngīkarīa. Karī kanua kaarī na mūrīo ta ūūkī, no ndarīkia gūkarīa, gakīndūrīra. **11** Ngīcooka ngīrwo atīrī, “No nginya ūrathe ūhorō rīngī ūkoniī andū aingī, na ndūrīrī nyingī, na thiomi nyingī, o na athamaki aingī.”

11 Ningī ngīnengerwo mūrangi wa gūthima wahaanaga ta rūthanju, ngīrwo atīrī, “Thiī ūthime hekarū ya Ngai na kīgongona, na ūtare andū arīa marahooya Ngai kuo. **2** No nja ya hekarū ūtigane nayo, ndūkamīthime tondū nīhetwo andū-a-Ndūrīrī. Nao nīmakarangīrīria itūūra rīu itheru ihinda rīa mīeri mīrongo ĩna na ĩrīrī. **3** Na niī nīngahe aira akwa eerī hinya, nao nīmakaratha ūhorō handū ha matukū 1,260 mehumbīte nguo cia makūnia.”

4 Acio nīo mītamaiyū ĩrīa ĩrīrī, na nīo mītī ĩrīa ĩrīrī ya kūgīrīrwo matawa ĩrīa ĩrūgamīte mbere ya Mwathani wa thī. **5** Mūdū o wothe angīkaageria kūmekā ūūru, mwaki ūkoimaga tūnua twao ūkaniina thū icio ciao. Na mūdū o wothe ūngīkenda kūmekā ūūru no nginya akue o ūguo. **6** Andū aya marī na hinya wa kūhinga igūrū nīgeetha gūtīkae kuura mbura ihinda rīrīa makaaratha ūhorō; ningī marī na hinya wa kūgarūra maaī matūike thakame. O na ningī marī na hinya wa kūhūūra thī na mīthemba yothe ya mīthiro maita maingī o ta ūrīa mangīenda. **7** Rīrīa makaarīkia kūheana ūira wao-rī,

nyamū ĩrīa yambataga yumīte Irima-rīrīa-Rītarī-Gīturi nīkamatharīkīra ĩmatorie, na ĩmoorage. **(Abyssos g12)**

8 Nacio ciimba ciao igaatigwo ciaraganīte njīra-inī cia itūūra rīrīa inene, rīrīa rīgerekāngio rīgetwo Sodomu kana Misiri, na nīkuo Mwathani wao aambīrwo mūtī

igūrū. **9** Na ihinda rīa mīthenya ītatū na nuthu, andū a kuuma iruka ciothe, na mīhīrīga yothe, na thiomi ciothe na ndūrīrī ciothe, nīmakerorera ciimba ciao, na magirie ithikwo. **10** Nao andū arīa matūūruga thī nīmagakenerera aira acio, na makūngūire magītūmanagīra iheo, tondū anabii acio eerī nīmanyariiraga andū a gūkū thī. **11** No thuutha wa mīthenya ītatū na nuthu, mīhūmū ya muoyo ikīmatoonya yumīte kūrī Ngai, nao makīrūgama na magūrū mao, na arīa maamonire makīnyitwo nī kīmako kīnene mūno. **12** Ningī makīgua mūgambo mūnene uumīte igūrū ūkīmeera atīrī, “Ambatai na gūkū.” Nao makīambata igūrū marī itu-inī, thū ciao imeroreire. **13** Ithaa o rīu-rī, gūkīgīa na gīthingithia kīnene, nakīo gīcunjī gīa ikūmi gīa itūūra rīu gīkīmomoka. Andū ngiri mūgwanja makīūragwo nī gīthingithia kīu, nao arīa maatigarire makīmaka na makīgooca Ngai wa igūrū. **14** Haaro ya keerī nīyathira, haaro ya gatatū-rī, īgūūka o narua. **15** Nake mūraika wa mūgwanja akīhuha karumbeta gake, nakuo gūkīgīa na mīgambo mīnene kūu igūrū, nayo īkiuga atīrī: “Ūthamaki wa thī nītuūkīte ūthamaki wa Mwathani witū, o na Kristū wake, nake egūtūūra athamakaga nginya tene na tene.” (aiōn g165) **16** Nao athuuri arīa mīrongo īrī na ana, arīa maaikarīire itī ciao cia ūnene mbere ya Ngai, magīturumithia mothiū mao thī makīhooya Ngai, **17** makiuga atīrī: “Nītwagūcookeria ngaatho, Mwathani Ngai, Wee Mwene-Hinya-Wothe, o Wee ūrī ho, na nowe warī ho, tondū nīwoete hinya waku mūnene, ūkambīrīria gūthamaka. **18** Ndūrīrī nacio nīciarakarire; namo mang’ūrī maku nīmakinyīte. Hīndī

nĩnginyu ya andũ arĩa akuũ gũtuĩrwo ciira, o na ya kũhe anabii, ndungata ciaku, iheo, hamwe na arĩa aamũre, na arĩa metigĩrĩte rĩitwa rĩaku, arĩa anini na anene, o na ya kwananga arĩa manangaga thĩ.” 19 Ningĩ hekarũ ya Ngai kũu igũrũ ikĩhingũrwo, na thĩinĩ wa hekarũ yake gũkĩoneka ithandũkũ rĩrĩa rĩa kĩrĩkanĩro gĩake. Nakuo gũkĩgĩa na heni, na marurumĩ, na ngwa, na gĩthingithia, na mbura nene ya mbembe.

12 Ningĩ kũu igũrũ gũkĩoneka ũrirũ mũnene wa kũgegania: gũkĩoneka mũndũ-wa-nja wehumbĩte riũa, agacooka agakinya mweri na magũrũ, na agekĩra thũmbĩ ya njata ikũmi na igĩrĩ mũtwe. 2 Aarĩ na nda, na nĩakayaga nĩ ruo tondũ aarĩ hakuhĩ kũheo mwana. 3 Ningĩ gũkĩoneka ũrirũ ũngĩ kũu igũrũ na atĩrĩ: nĩ ndamathia nene yarĩ ndune, na yarĩ na ciongo mũgwanja, na hĩa ikũmi, na thũmbĩ mũgwanja ciongo-inĩ ciayo. 4 Naguo mũting’oe wayo ũkĩhaata gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa njata cia igũrũ na igĩcirekania thĩ. Ndamathia ĩyo ikĩrũgama mbere ya mũndũ-wa-nja ũcio warĩ hakuhĩ kũheo mwana, nĩguo ĩtambuure mwana ũcio aaciarwo o ũguo. 5 Nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩgĩa mwana wa kahĩ, ũrĩa ũgaathaga ndũrĩrĩ ciothe na rũthanju rwa kĩgera. Nake mwana ũcio akĩhurio, agĩtwarwo igũrũ gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene kĩa Ngai. 6 Mũndũ-wa-nja ũcio akĩũrĩra werũ-inĩ, handũ harĩa aathondekeirwo nĩ Ngai, harĩa aarĩ amenyererwo handũ ha ihinda rĩa matukũ 1,260. 7 Na rĩrĩ, kũu igũrũ gũkĩgĩa mbaara. Mikaeli na araika ake makĩrũa na ndamathia ĩyo, nayo ndamathia na araika ayo makĩrũa nao. 8 No ndamathia ndĩarĩ na hinya wa kũigana, nayo hamwe na

araika ayo makāaga ūikaro kūu igūrū. **9** Nayo ndamathia ĩyo nene ĩkĩnyugutwo thĩ, na nĩyo nyoka ĩrĩa ya tene, o ĩrĩa ĩĩtagwo mūcukani, na ĩgeetwo Shaitani, ĩrĩa ĩhĩtithagia andũ a thĩ yothe. Nayo ĩkĩnyugutwo thĩ hamwe na araika ayo. **10** Ningĩ ngĩcooka ngĩigua mūgambo mūnene kūu igūrū, ūkiuga atĩrĩ: “Rĩu ūhonokio nĩ mūkinyu, na ūhoti, na ūthamaki wa Ngai witũ, o na wathani wa Kristũ wake. Nĩgũkorwo ūrĩa ūcuukaga ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ūrĩa ūmacuukaga mbere ya Ngai mūthenya na ūtukũ, nĩaharũrũkĩtio thĩ. **11** Nao nĩmamũtoorie na ūndũ wa thakame ya Gatũrũme, o na nĩ ūndũ wa kiugo kĩa ūira wao; na matiigana kwenda kũhonokia mĩoyo yao, o na maatuĩka a gũkua. **12** Nĩ ūndũ ūcio, kenai inyuĩ igūrū, o na inyuĩ arĩa mūtũuraga kuo! No kaĩ thĩ na iria rĩrĩa inene irĩ na haaro-ĩ, tondũ mūcukani nĩaikũrũkĩte kũrĩ inyuĩ! Nake aiyũrĩtwo nĩ marũrũ manene, tondũ nĩoĩ atĩ ihinda rĩake rĩrĩa rĩtigaire nĩ inyinyi.” **13** Rĩrĩa ndamathia ĩyo yoonire atĩ nĩyanyugutwo thĩ, ikĩambĩrĩria kũnyariira mũndũ-wa-nja ūcio waagĩite mwana wa kahĩ. **14** Nake mũndũ-wa-nja ūcio akĩheo mathagu meerĩ ma nderi ĩrĩa nene nĩgeetha ombũke athĩ werũ-inĩ handũ harĩa aathondekeirwo, harĩa aarĩ amenyererwo kwa ihinda, na kwa mahinda na nuthu ya ihinda, harĩa atangĩakinyĩrirwo nĩ nyoka ĩyo. **15** Nayo nyoka ĩyo ikĩhorora maaĩ kuuma kanua kayo o ta rũũĩ, nĩgeetha ĩkinyĩrie mũndũ-wa-nja ūcio, ĩtũme atwarwo nĩ kĩguũ kũ. **16** No thĩ nayo ĩgĩteithĩrĩria mũndũ-wa-nja ūcio na ūndũ wa gwathamia kanua kayo, nayo ĩkĩmeria rũũĩ rũu rwahororetwo nĩ ndamathia ĩyo kuuma kanua kayo. **17** Hĩndĩ ĩyo ndamathia ĩyo ĩkĩrakarĩra

mündũ-wa-nja ũcio mũno, nayo ĩgĩthĩĩ kũrũa na ciana iria ingĩ ciake, na nĩo andũ arĩa maathĩkagĩra maathani ma Ngai, na makagwatĩria ũira wa Jesũ.

13 Nayo ndamathia ĩyo ĩkĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Ningĩ ngĩcooka ngĩona nyamũ ĩkiuma iria thĩinĩ. Nyamũ ĩyo yarĩ na hĩa ikũmi, na mĩtwe mũgwanja, na hĩa-inĩ ciayo yarĩ na thũmbĩ ikũmi, na o mũtwe wayo warĩ na rĩitwa rĩa kũruma Ngai. **2** Nyamũ ĩyo ndonire yahaanaga ta ngarĩ, no magũrũ mayo maatarĩ ta ma nduba, nako kanua kayo kahaanaga ta ka mũrũũthi. Nayo ndamathia ĩyo ĩkĩhe nyamũ ĩyo hinya wayo na gĩtĩ kĩayo kĩa ũnene o na wathani mũnene. **3** Mũtwe ũmwe wa nyamũ ĩyo wonekaga ta waringĩtwo iringa rĩa kũrago, no iringa rĩu rĩa kũrago nĩrĩahonete. Nayo thĩ yothe nĩyagegete na ĩkĩrũmĩrĩra nyamũ ĩyo. **4** Nao andũ magĩkĩhooya ndamathia ĩyo tondũ nĩyaheete nyamũ ĩyo ũhoti wayo, o na makĩhooya nyamũ ĩyo, na makoorigia atĩrĩ, “Nũũ ũtarĩ ta nyamũ ĩno? Nũũ ũngĩmĩũkĩrĩra, arũe nayo?” **5** Nayo nyamũ ĩyo ĩkĩheo kanua ga kwaria ciugo cia mwĩtĩio na cia kũruma Ngai, na ĩkĩheo ihinda rĩa gwathana rĩa mĩeri mĩrongo ĩna na ĩrĩ. **6** Nyamũ ĩyo ĩgĩtumũra kanua ĩrume Ngai, na ĩcambie rĩitwa rĩake, na gĩkaro gĩake, o na arĩa matũũraga kũu igũrũ. **7** Nĩyaheirwo hinya nĩguo ĩrũe na arĩa aamũre na ĩmatoorie. Na ĩkĩheo wathani igũrũ rĩa mĩhĩrĩga yothe, na andũ a iruka ciothe, na thiomĩ ciothe, o na ndũrĩrĩ ciothe. **8** Nao andũ othe arĩa matũũraga gũkũ thĩ kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo, arĩa othe marĩitwa mao matarĩ maandĩke ibuku-inĩ rĩa muoyo rĩa Gatũrũme karĩa gaathĩnjirwo, makĩnamĩrĩra nyamũ ĩyo mamĩhooe.

9 Mündũ ũrĩa ũrĩ na gũtũ nĩakĩigũe. **10** Mündũ o wothe angĩkorwo nĩ wa gũtahwo, nĩegũtahwo athiĩ. Mündũ o wothe angĩkorwo nĩ wa kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, ndarĩ hĩndĩ atakooragwo na rũhiũ. Ũguo nĩkuonania atĩ andũ arĩa aamũre nĩmabataire gũkirĩrĩria, na marĩ na wĩtĩkio. **11** Ngĩcooka ngĩona nyamũ ĩngĩ, ĩkiuma na thĩ. Nyamũ ĩyo yarĩ na hĩa igĩrĩ ta cia gatũrũme, no yaaragia ta ndamathia. **12** Nyamũ ĩyo ĩgĩathana na ũhoti wothe wa nyamũ ĩrĩa ya mbere ithenya rĩayo, ĩgĩtũma thĩ na arĩa othe matũũraga kuo mahooyage nyamũ ĩyo ya mbere, o ĩyo yahonete iringa rĩayo rĩa kũũrago. **13** Nayo ĩkĩringa ciamu nene na morirũ, o na ĩgĩtũma mwaki ũikũrũke uume igũrũ ũũke thĩ andũ makĩonaga. **14** Tondũ wa morirũ macio nĩyaheirwo hinya wa kũringa ciamu ithenya rĩa nyamũ ĩyo ya mbere, ĩkĩheenia andũ arĩa matũire thĩ. Ningĩ ĩgĩatha andũ mathondeke mũhianano nĩ ũndũ wa gũtũia nyamũ ĩyo, yagurarĩtio na rũhiũ rwa njora no yarĩ o muoyo. **15** Nĩyaheirwo hinya wa kũhe mũhianano ũcio wa nyamũ ĩyo ya mbere mĩhũmũ, nĩguo ũhote kwaria, na ũtũme arĩa othe maaregete kũhooya mũhianano ũcio wa nyamũ ĩyo mooragwo. **16** Ningĩ nĩyaathire andũ othe na hinya, arĩa anini na arĩa anene, arĩa itonga na arĩa athĩini, arĩa meyathĩte na arĩa ngombo, o mündũ ekĩrwo rũũri guoko gwake kwa ũrĩo kana thiithi-inĩ wake, **17** nĩgeetha gũtikagĩe mündũ ũngĩendia kana agũre, atarĩ na rũũri rũu, na nĩruo rĩitwa rĩa nyamũ ĩyo, kana namba ya rĩitwa rĩayo. **18** ũndũ ũyũ nĩũbataire ũũgĩ. Mündũ o wothe angĩkorwo arĩ na ũmenyo-rĩ, nĩeke ithabu rĩa

namba ya nyamū īyo, nīgūkorwo nī namba ya mūdū.
Nayo namba yake nī 666.

14 Ngīcooka ngīrora, na niī ngīona Gatūrūme arūgamīte
Kīrīma-inī gīa Zayuni, arī na andū 144,000 arīa
maandīkītwa rīitwa rīake na rīitwa rīa Ithe mothiū-inī
mao. **2** Ningī ngīigua mūgambo uumīte igūrū ūtariī ta
mūhūyūko wa maaī maratherera na ningī ta mūrurumo
wa ngwa. Mūgambo ūcio ndaiguire watariī ta wa aini
a inanda cia mūgeeto makīina na inanda ciao. **3** Nao
makīina rwīmbo rwerū marī mbere ya gītī kīa ūnene, na
marī mbere ya ciūmbe iria inya irī muoyo, na athuuri.
Gūtariī mūdū ūngīahotire kwīruta rwīmbo rūu tiga
o acio 144,000 arīa maakūūrītwa kuuma thī. **4** Acio nī
arīa mateethūkītie na andū-a-nja, nīgūkorwo nīmeigīte
marī atheru. Nao maarūmagīrīra Gatūrūme o kūrīa
guothe aathiiaga. Nīo maagūrirwo kuuma kūrī andū,
na makīrutwo marī maciaro ma mbere kūrī Ngai o na
kūrī Gatūrūme. **5** Matirī hīndī marī maheenania; o na
matirī ūcuuke. **6** Ningī ngīona mūraika ūngī oombūkīte
rīera-inī, nake aarī na Ūhoro-ūrīa-Mwega wa tene na
tene wa kūhunjīria andū arīa matūūruga thī, ūguo nī
kuuga ndūrīrī ciothe, na mīhīrīga yothe, na thiomi
ciothe, na andū othe. **(aiōnios g166)** **7** Nake akiuga na
mūgambo mūnene atīrī, “Mwītīgīrei Ngai na mūmūgooce
we, tondū ihinda rīake rīa gūtua ciira nīikinyu. Mūhooei
ūrīa wombire igūrū, na thī, na iria rīrīa inene, na ithima
cia maaī.” **8** Nake mūraika wa keerī akiuga atīrī, “Nīrīgūu!
Itūūra rīrīa inene rīa Babuloni nīrīgūu, rīrīa rīanyuithirie
ndūrīrī ciothe ndibei īrīa ya maūdū mooru ma ūtharia

warío.” **9** Ningĩ mũraika wa gatatũ akĩmarũmĩrĩra, nake akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ o wothe angĩhooya nyamũ ĩyo na mũhiano wayo, na ekĩrwo rũuri rwayo thiithi kana guoko-rĩ, **10** o nake nĩakanyua ndibei ĩyo ya marakara ma Ngai, ĩrĩa ĩitĩrĩrwo gĩkombe-inĩ kĩa mang’ũrĩ make ĩtatukanĩtio na kĩndũ. Nake nĩakanyariirwo na mwaki wa ũbiriti mbere ya araike arĩa atheru na mbere ya Gatũrũme. **11** Nayo ndogo ya kĩnyariirĩko kĩa igũtũũra yambataga nginya tene na tene. Gũtirĩ kĩhurũko mũthenya kana ũtukũ kũrĩ arĩa mahooyaga nyamũ ĩyo na mũhiano wayo, kana kũrĩ mũndũ o wothe ũrĩa wĩkĩrĩtwo rũuri rwa rĩitwa rĩayo.” (aiōn g165) **12** Haha nĩhabataire ũkirĩrĩria harĩ andũ arĩa aamũre, o arĩa maathĩkagĩra Maathani ma Ngai, na magatũũra marĩ ehokeku harĩ Jesũ. **13** Ngĩcooka ngĩigua mũgambo woima igũrũ ũkiuga atĩrĩ, “Andĩka atĩrĩ: Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa akuũ, arĩa makuĩte marĩ thĩinĩ wa Mwathani kuuma rĩu.” Nake Roho ekuuga atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩguo makĩhurũke mawĩra mao maritũ, nĩgũkorwo cĩiko ciao iria maneeke nĩikamoima thuutha.” **14** Ningĩ ngĩrora, ngĩona hau mbere yakwa haarĩ na itu rĩerũ, na itu rĩu nĩrĩaikarĩrwo nĩ mũndũ “wahaanaga ta mũrũ wa mũndũ” arĩ na thũmbĩ ya thahabu mũtwe, na arĩ na rũhiũ rũũgĩ rwa kũgetha guoko-inĩ gwake. **15** Nake mũraika ũngĩ akiuma thĩinĩ wa hekarũ, agĩta mũndũ ũcio waikarĩire itu na mũgambo mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya rũhiũ rũu rwa kũgetha, ũgethe, tondũ ihinda rĩa kũgetha nĩikinyu, nĩgũkorwo magetha ma thĩ nĩ makũrũ.” **16** Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio waikarĩire itu akĩhiũrĩria rũhiũ rwake

thĩ, nayo thĩ ikĩgethwo. **17** Nake mūraika ũngĩ akiuma thĩinĩ wa hekarũ kũu igũrũ, o nake aarĩ na rũhiũ rũũgĩ rwa kũgetha. **18** Na mūraika ũngĩ, ũrĩa wathaga mwaki, akiuma kigongona-inĩ, agĩta ũcio warĩ na rũhiũ rũũgĩ rwa kũgetha na mũgambo mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya rũhiũ rũu rwaku rũũgĩ rwa kũgetha, na ũcookanĩrĩrie imanjĩka cia thabibũ kuuma harĩ mũthabibũ ũrĩa wa thĩ tondũ thabibũ ciayo nĩ njĩru.” **19** Nake mūraika ũcio akĩhiũrĩria rũhiũ rwake thĩ, agĩcookereria thabibũ ciayo, na agĩcooka agĩciikia kihihĩro-inĩ kĩrĩa kĩnene kĩa mang’ũrĩ ma Ngai. **20** Nacio ikĩrangĩrĩrio kihihĩro-inĩ kĩrĩa kĩarĩ nja ya itũũra inene, nayo thakame igĩtherera yumĩte kihihĩro-inĩ, igĩkinya handũ ha itĩina rĩa mairũ ta igana rĩa mĩrongo ĩnana, na ikĩambata o nginya igĩkinya mĩkwa-inĩ ĩrĩa yohaga mbarathi tũnua.

15 Ngĩcooka ngĩona ũrirũ ũngĩ mũnene na wa kũgeganĩa kũu igũrũ: ndonire araika mũgwanja makuuĩte mĩthiro mũgwanja ya mũthia. Mĩthiro ĩyo nĩyo yarĩ ya kũrĩkĩrĩria mang’ũrĩ ma Ngai. **2** Ngĩcooka ngĩona kĩndũ kĩaahanaga ta irĩa rĩa gĩcicio gĩtukanĩtio na mwaki, na ngĩcooka ngĩona arĩa maatooretie nyamũ ĩrĩa na mũhiano wayo, na namba ya rĩitwa rĩayo, marũgamĩte rũtere-inĩ rwa irĩa rĩu. Nao maanyiĩtĩte inanda cia mũgeeto irĩa maaheetwo nĩ Ngai, **3** nao maainaga rwĩmbo rwa Musa ũrĩa ndungata ya Ngai, na rwĩmbo rwa Gatũrũme, makoiga atĩrĩ: “Maũndũ maku marĩa wĩkĩte nĩ manene na ma kũgeganĩa, Wee Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Njĩra ciaku nĩ cia kihooto na nĩ cia ma, Wee Mũthamaki wa mĩndĩ na mĩndĩ. **4** Nũũ ũtangĩgwĩtigĩra, na agoocithie rĩitwa rĩaku, wee

Mwathani? Nīgūkorwo Wee wiki nīwe Mūtheru. Ndūrīrī ciothe nīgooka ihooe irī mbere yaku, nīgūkorwo ciiko ciaku cia ūthingu nīguūrītio.” 5 Thuutha wa maūndū macio nīndarorire, na ngīona hekarū kūu igūrū, īrīa arī hema nyamūre ya Ūira, nayo ikīhingūrwo. 6 Nao araika mūgwanja arīa maarī na mīthiro īrīa mūgwanja makiuma kūu thīinī wa hekarū īyo. Nao meehumbīte nguo cia gatani īrīa theru yahenagia, na makeyoha mīcibi ya thahabu ithūri-inī ciao. 7 Hīndī īyo kīūmbe kīmwe gīa ciūmbe iria inya irī muoyo-rī, gīkīnengera araika acio mūgwanja mbakūri mūgwanja cia thahabu, ciyūrītio mang’ūrī ma Ngai ūrīa ūtūūruga muoyo tene na tene. (aiōn g165) 8 Nayo hekarū ikīiyūra ndogo yumīte riiri-inī wa Ngai na thīinī wa hinya wake, na gūtīrī mūndū ūngīahotire gūtoonya hekarū īyo nginya mīthiro īyo mūgwanja ya araika acio mūgwanja īrīkīrīre.

16 Ningī ngīgua mūgambo mūnene ūkiuma thīinī wa hekarū, naguo ūkīira araika acio mūgwanja atīrī, “Thīī, mūkonorerie thī mbakūri icio mūgwanja cia mang’ūrī ma Ngai.” 2 Nake mūraika wa mbere agīthī akīonoreria mbakūri yake thī, nacio ironda njūru mūno irī ruo ikīgīa andū arīa maarī na rūūri rwa nyamū īyo, na arīa maahooyaga mūhiano wayo. 3 Nake mūraika wa keerī akīonoreria mbakūri yake iria-inī rīrīa inene, narīo iria rīu rīkīgarūrūka rīgītūika ta thakame ya mūndū mūkuū, nakīo kīndū o gīothe kīarī muoyo iria-inī rīu gīgīkua. 4 Ningī mūraika wa gatātū akīonoreria mbakūri yake njūūī-inī na ithima-inī cia maaī, nacio igītūika thakame. 5 Ngīcooka ngīgua mūraika ūrīa wathaga maaī akiuga

atĩrĩ: “Wee ũrĩ na kĩhoto ũgĩtua matuĩro maya, Wee ũrĩa ũrĩ ho, na nowe warĩ ho, o Wee Mũtheru, tondũ wa gũtua ciira ũguo; **6** nĩgũkorwo nĩmaitĩte thakame ya andũ aku aamũre, na ya anabii, nawe nĩũmaheete thakame manyue ta ũrĩa magĩrĩrwo.” **7** Na ngĩigua kĩgongona gĩacookia atĩrĩ: “ĩĩ nĩguo, Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe, matuĩro maku nĩ ma ma, na nĩ ma kĩhoto.” **8** Nake mũraika wa kana akĩonoreria mbakũri yake riũa-inĩ, narĩo riũa rĩkĩheo hinya wa gũcina andũ na mwaki. **9** Andũ magĩcinwo nĩ ũrugarĩ ũcio mũnene, nao magakĩrumaga rĩtwa rĩa Ngai ũcio warĩ na hinya wa gwatha mĩthiro ĩyo, no matiigana kwĩrira mamũgooce. **10** Mũraika wa gatano akĩonoreria mbakũri yake gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene kĩa nyamũ ĩrĩa, nago ũthamaki wayo ũkĩiyũra nduma. Nao andũ makĩrũma nĩmĩ nĩ ũndũ wa ruo, **11** na makĩruma Ngai wa igũrũ nĩ ũndũ wa ruo rũrĩa maiguaga na nĩ ũndũ wa ironda iria maarĩ nacio, no matiigana kwĩrira nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa meekĩte. **12** Nake mũraika wa gatandatũ akĩonoreria mbakũri yake rũũĩ-inĩ rũrĩa rũnene rwa Farati, namo maaĩ maruo makĩhwa nĩguo athamaki a kuuma mwena wa Irathĩro mathondekerwo njĩra. **13** Ngĩcooka ngĩona maroho matatũ mooru maahaanaga ta ciũra; namo moimire kanua ka ndamathia, na makiuma kanua ka nyamũ ĩrĩa, na kanua-inĩ ka mũnabii ũrĩa wa maheeni. **14** Namu nĩmo maarĩ maroho ma ndaimono marĩa maringaga ciama, namo mathiiga kũrĩ athamaki a thĩ yothe, nĩguo mamacookanĩrĩrie nĩ ũndũ wa mbaara ĩrĩa ĩkaarũo mũthenya ũcio mũnene wa Ngai Mwene-Hinya-Wothe. **15** “Na rĩrĩ, ngũũka o ta mũici! Kũrathimwo-rĩ, nĩ

mündũ ũrĩa ũikaraga eiguĩte na agaikara ahaarĩrie nguo ciate, nĩgeetha ndakanae gũthĩ njaga, nake aconorithio.”

16 Namo maroho macio magĩcookanĩrĩria athamaki handũ harĩa hetagwo na Kĩhibirania, Arimagedoni. **17** Nake mũraika wa mũgwanja akĩonoreria mbakũri yake rĩera-inĩ, na rĩrĩ, hekarũ thĩinĩ gũkiuma mũgambo mũnene uumĩte gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene, ũkiuga atĩrĩ, “Ūhoro ũcio nĩwarĩka!” **18** Gũgĩcooka gũkĩgĩa heni, na marurumĩ, na ngwa o na gĩthingithia kĩnene. Gũtirĩ kwagĩa gĩthingithia kĩngĩ kĩnene ta kũ kuuma rĩrĩa thĩ kwagĩire andũ, nĩ ũrĩa gĩthingithia kũ kĩarĩ kĩnene mũno. **19** Narĩo itũũra rĩrĩa inene rĩgĩatũkana njatũ ithatũ, namo matũũra ma ndũrĩrĩ makĩmomoka. Nake Ngai akĩririkana Babuloni itũũra rĩrĩa inene, na akĩrĩhe gĩkombe kĩa iyũritio ndibei ya ũrũrũ wa mang’ũrĩ make. **20** Nacio icigĩrĩra ikĩũra ciothe, nacio irĩma ikĩaga gũcooka kuoneka. **21** Namo mahiga manene ma mbura ya mbembe, ma ũritũ wa ta kilo mĩrongo itano o ihiga, makĩgwĩra andũ. Nao makĩruma Ngai nĩ ũndũ wa mũthiro ũcio wa mahiga ma mbura ya mbembe, tondũ mũthiro ũcio warĩ wa kũmakania mũno.

17 Nake mũraika ũmwe wa araike acio mũgwanja, maarĩ na mbakũri mũgwanja agĩũka, akĩnjĩra atĩrĩ, “Ūka, nguonie iherithia rĩa mũmaraya ũrĩa mũnene, ũrĩa ũikarĩte igũrũ rĩa maaĩ maingĩ. **2** Na nĩwe athamaki a thĩ maatharirie nake, na andũ arĩa matũũraga thĩ makarĩo nĩ ndibei ya ũtharia wake.” **3** Ningĩ mũraika ũcio akĩnjoya ndĩ thĩinĩ wa Roho, akĩndwara werũ-inĩ. Ndĩ kũu werũ-inĩ ngĩona mündũ-wa-nja aikarĩire nyamũ yarĩ ndune ta gakarakũ, na yaiyũritwo nĩ marĩitwa ma

kūruma Ngai mwĩrĩ wayo, na yarĩ na ciongo mūgwanja na hĩa ikūmi. **4** Mūndū-wa-nja ũcio ehumbĩte nguo cia rangi wa ndathi na mūtune, na akegemia na thahabu, na tũhiga twa goro, o na ruru. Guoko-inĩ gwake nĩanyiitĩte gĩkombe gĩa thahabu kīiyūrĩtio maūndū marĩ magigi, na ciiko cia ũtharia wake. **5** Thiithi-inĩ wake aandĩkwo rĩtwa atĩrĩ: KĪRIGA BABULONI ŪRĪA MŪNENE, NYINA WA MARAYA, NA WA MAŪNDŪ MOTHE MARĪA MARĪ MAGIGI MA THĪ. **6** Nĩndonire atĩ mūndū-wa-nja ũcio aarĩ mūrĩũ, akarĩo nĩ thakame ya andũ arĩa aamũre, o na thakame ya andũ arĩa maarĩ aira a Jesũ. Na rĩrĩa ndaamuonire, ngĩgega mūno. **7** Nake mūraika ũcio akĩnjũũria atĩrĩ: “Wagegio nĩ kīĩ? Nĩngũgũtaarĩria hitho ya mūndū-wa-nja ũcio na ya nyamũ ĩyo ahaicĩte, ĩyo ĩrĩ na ciongo mūgwanja na hĩa ikūmi. **8** Nyamũ ĩyo wonire yarĩ ho, na rĩũ ndĩrĩ ho, na ĩrĩ hakuhĩ kuuma Irima-rĩrĩa-Rĩtarĩ-Gĩturi ĩthĩĩ ĩkaanangwo. Nao andũ arĩa matũũraga thĩ, arĩa marĩtwa mao mataandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa muoyo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo nĩmakagega mona nyamũ ĩyo, tondũ hĩndĩ ĩmwe yarĩ ho, na rĩũ ndĩrĩ ho, no nĩrĩũka. **(Abyssos g12)** **9** “Ūndũ ũyũ ũkwenda gwĩciirio na ũũgĩ. Ciongo icio mūgwanja nĩ irĩma mūgwanja iria ciikarĩrwo nĩ mūndū-wa-nja ũcio. **10** Ningĩ nĩ athamaki mūgwanja. Atano nĩmeherete, ũmwe arĩ ho, na ũrĩa ũngĩ ndarĩ arooka; no ooka-rĩ, no nginya aikare o kahinda kanini. **11** Nyamũ ĩrĩa yarĩ kuo, na rĩũ ndĩrĩ ho, nĩyo mũthamaki wa kanana. We nĩ ũmwe wa acio mūgwanja, na rĩũ erekeire kwanangwo. **12** “Hĩa icio ikūmi wonire nĩ athamaki ikūmi arĩa mataahetwo ũthamaki, no nĩmakaheo wathani

ta athamaki maathane ithaa rĩmwe hamwe na nyamũ ĩyo. **13** Marĩ na muoroto ũmwe, na nĩmakaheana ũhoti na wathani wao kũrĩ nyamũ ĩyo. **14** Nao nĩmakarũa na Gatũrũme, no Gatũrũme nĩakamatooria tondũ nĩwe Mwathani wa aathani, na Mũthamaki wa athamaki, na andũ arĩa agaakorwo hamwe nao nĩ arũmĩrĩri ake arĩa metĩtwo, na magathuurwo, na nĩ ehokeku.” **15** Ningĩ mũraika ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Maaĩ macio wonire hau mũmaraya ũcio aikarĩte nĩ iruka cia andũ, na irĩndĩ, na ndũrĩrĩ, na thiomi. **16** Nayo nyamũ ĩyo wonire, na hĩa icio ikũmi nĩgũthũũra ĩgaathũũra mũmaraya ũcio. Nacio nĩikamwananga na ĩmũtĩge arĩ njaga; nĩikaarĩa nyama ciake, na imũcine na mwaki. **17** Nĩgũkorwo Ngai nĩekĩrĩte ngoro-inĩ ciao rĩciiria rĩa kũhingia muoroto wake na ũndũ wa kũiguanĩra mahe nyamũ ĩyo hinya wao wa gwathana, nginya ciugo cia Ngai ihinge. **18** Mũndũ-wa-nja ũcio wonire nĩwe itũũra rĩrĩa inene rĩrĩa rĩathaga athamaki a thĩ.”

18 Thuutha wa maũndũ macio nĩndonire mũraika ũngĩ agĩkũrũka oimĩte igũrũ arĩ na ũhoti mũnene mũno, nayo thĩ ĩkĩarĩrwo nĩ ũkengi wake. **2** Nake akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ: “Nĩrĩgũu! Babuloni itũũra rĩrĩa inene-rĩ, nĩrĩgwĩte! Nĩrĩtuĩkĩte gĩkaro kĩa ndaimono, na rĩgatuĩka gĩtũũro gĩa gũthaakĩrwo nĩ ngoma o yothe thũku, rĩgatuĩka gĩtũũro kĩa nyoni ciothe iria irĩ thaahu na thũũre. **3** Nĩgũkorwo ndũrĩrĩ ciothe nĩinyuĩte ndibei ĩrĩa ya maũndũ mooru ya ũtharia wake. Nao athamaki a thĩ nĩmatharirie nake, nao onjorithia a thĩ magĩtongio nĩ mũtũũrĩre wake wa mĩago mĩkĩru.” **4** Ningĩ

ngĩigua mũgambo ũngĩ uumĩte igũrũ ũkiuga atĩrĩ: “Inyuĩ andũ akwa, umai kũrĩ we, nĩgeetha mũtikagwatanĩre na mehia make, na nĩguo mũtikae kwamũkĩra mũthiro yake; 5 nĩgũkorwo mehia make nĩmeiganĩrĩre magakinya o igũrũ, nake Ngai nĩaririkanĩte mawaganu make. 6 Mũheei o ta ũrĩa araheanaga; mũrĩhei maita meerĩ ma ũrĩa ekĩte. Gĩkombe kĩrĩa aramũringagĩria-rĩ, mũringĩriei kĩo maita meerĩ. 7 Mũnyamarie, na mũmũhe kĩa kĩa kĩa na mwĩgaatho na mwĩkĩrĩro wake. Ngoro-inĩ yake erahaga, akoiga atĩrĩ, ‘Nĩ njikaraga ta mũthamaki-mũndũ-wa-nja; ndirĩ mũtumia wa ndigwa, na ndirĩ hĩndĩ ngaacakaya.’ 8 Nĩ ũndũ ũcio, mũthiro yake nĩkamũkinyĩrĩra mũthenya o ro ũmwe: nayo nĩ gĩkuũ, na macakaya, o na ng’aragu. Agaacinwo na mwaki, nĩgũkorwo Mwathani Ngai ũrĩa ũmũtuĩrĩre ciira arĩ hinya. 9 “Rĩrĩa athamaki a thĩ arĩa maatharagia nake na makagwatanĩra nake mũago-inĩ yake makoona ndogo yake akĩhĩa-rĩ, nĩmakamũrĩrĩra na mamũcakaĩre. 10 Nao makaarũgama haraaya nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra kĩnyariĩrĩko gĩake, nao marĩre, makiugaga atĩrĩ: “‘Iya-ĩ! Iya-ĩ, wee itũũra inene, wee Babuloni, itũũra rĩa hinya! Itũũro rĩaku rĩrĩ gũkinya ithaa-inĩ o rĩmwe!’ 11 “Onjoria a thĩ nĩmakamũrĩrĩra na mamũcakaĩre, tondũ gũtirĩ mũndũ ũgaacooka kũgũra indo ciao rĩngĩ: 12 indo cia thahabu, na betha, na mahiga ma goro, na ruru; ningĩ mataama ma gatani ĩrĩa njega, na marĩa ma rangi wa ndathi, na marĩa ma hariri, na mataama marĩa matune ta gakarakũ; ningĩ mũthemba yothe ya mũtĩ ĩrĩa mũnungi wega, na indo cia mũthemba yothe iria ithondeketwo na mũguongo, na mbaũ cia goro, na gĩcango, na kĩgera, na

mahiga mathaka ma nyaigĩ; **13** ningĩ mĩrigo ya ndarathini na iriki, na ya ũbumba, na maguta marĩa manungi wega, na ũbani, na ya ndibei na maguta ma ndamaiyũ, na ya mũtu ũrĩa mũhinyu mũno, o na ngano; ningĩ ng'ombe na ng'onde; o na mbarathi na makaari; nginya ngombo o na mĩoyo ya andũ o nayo. **14** “Nao nĩmakoiga atĩrĩ, ‘Itunda rĩrĩa weriragĩria nĩrĩkwehereire. Ũtonga waku wothe o na ũkengi waku nĩthirĩte, na gũtirĩ hĩndĩ igaacooka kuoneka o na rĩ.’ **15** Onjoria arĩa meendagia indo icio na magĩtonga kuuma kũrĩ we-rĩ, makaarũgama o haraaya nĩ ũndũ wa gwĩtigĩria kĩnyariirĩko gĩake. Nĩmakarĩra, na macakae, **16** na maanĩrĩre, moige atĩrĩ: “ĩiya-ĩ! ĩiya-ĩ! Wee itũũra inene, wee wĩhumbĩte nguo cia taama wa gatani ĩrĩa njega, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na ũkegemia na thahabu, na tũhiga twa goro, o na ruru! **17** Ũtonga ũcio mũnene ũguo nĩwanangwo ithaa-inĩ o rĩmwe!” “Anene othe a marikabu cia iria-inĩ, na arĩa othe mathiiaga na marikabu, atwarithia a marikabu, na arĩa othe marutaga wĩra kũu iria-inĩ rĩrĩa inene, makaarũgama o haraaya. **18** Rĩrĩa makoona ndogo ya itũũra rĩu rikĩhĩa-rĩ, nĩmakanĩrĩra moige atĩrĩ, ‘Kũrĩ kwagĩa itũũra rĩngĩ inene ta itũũra rĩrĩ?’ **19** Nao nĩmakehurĩria rũkũngũ mĩtwe o makĩrĩraga na magĩcakayaga, na makae, makiugaga atĩrĩ: “ĩiya-ĩ! ĩiya-ĩ, Wee itũũra inene, kũrĩa arĩa othe ene marikabu cia iria-inĩ inene maatongeire nĩ ũndũ wa ũtonga warĩo! Nĩrĩanangwo ithaa-inĩ o rĩmwe! **20** Rĩkenerere, wee igũrũ! Kenai inyuĩ andũ arĩa aamũre, na inyuĩ atũmwo, o na inyuĩ anabii! Ngai nĩarĩtuĩrĩire ciira nĩ ũndũ wa ũrĩa rĩamwĩkire.” **21** Ningĩ mũraika ũrĩ hinya

akĩoya ihiga rĩaiganaga ta ihiga inene rĩa gĩthĩ, akĩrĩkia thĩinĩ wa iria rĩrĩa inene, akiuga atĩrĩ: “Ūguo nĩguo itũũra rĩu inene rĩa Babuloni rĩgaatengemanio thĩ na hinya, narĩo rĩage gũcoka kuoneka o na rĩ. **22** Nacio nyĩmbo cia ahũuri inanda cia mũgeeto na aini, na ahuhi a mĩtũrirũ, na ahuhi a coro, matigacooka kũiguuo thĩinĩ waku o na rĩ. Gũtirĩ mũruti wa wĩra wa mũthemba o wothe ũgacooka kuoneka thĩinĩ waku o rĩ. Mũgambo wa ihiga rĩa gĩthĩ ndũrĩ hĩndĩ ũgacooka kũiguuo thĩinĩ waku. **23** Gũtirĩ hĩndĩ ũtheri wa tawa ũgacooka kwara thĩinĩ waku o na rĩ. O naguo mũgambo wa mũhikania na wa mũhiki ndũrĩ hĩndĩ ũgacooka kũiguuo thĩinĩ waku o na rĩ. Onjoria aku nĩo maarĩ andũ marĩ igweta gũkũ thĩ. Nacio ndũrĩrĩ ciothe ciahĩtithirio nĩ ũragũri waku. **24** Thĩinĩ wake nĩkuo gwakorirwo thakame ya anabii, na ya andũ arĩa aamũre, o na ya arĩa othe manooragĩrwo gũkũ thĩ.”

19 Thuutha wa maũndũ macio ngĩigua kĩndũ kĩaagambaga ta mũrurumo wa kĩrĩndĩ kĩnene kĩa andũ makĩanĩrĩa kũu igũrũ, makoiga atĩrĩ: “Haleluya! Ūhonokio, na riiri, na hinya nĩ cia Ngai witũ, **2** nĩgũkorwo matuĩro make ma ciira nĩ ma ma, na nĩ ma kĩhooto. Tondũ nĩatuĩrĩre mũmaraya ũcio mũnene ciira, ũcio wathũkirie thĩ na ũtharia wake. Na nĩamũrĩhĩtie thakame ya ndungata ciake.” **3** Na makĩanĩrĩa o rĩngĩ, makiuga atĩrĩ: “Haleluya! Ndogo yake ĩgũtũũra yambataga nginya tene na tene.” (aiōn g165) **4** Nao athuuri arĩa mĩrongo ĩrĩ na ana, na ciũmbe iria inya irĩ muoyo, makĩgũithia thĩ makĩhooya Ngai, ũrĩa waikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene. Nao makĩanĩrĩa atĩrĩ: “Ameni, Haleluya!” **5** Nĩngĩ mũgambo ũkiuma gĩtĩ-inĩ kũu kĩa ũnene, ũkiuga

atĩrĩ: “Goocai Ngai witũ, inyuĩ ndungata ciake inyuothe, o inyuĩ mũmwĩtigĩrĩte, arĩa anini na arĩa anene!” **6** Ngĩcooka ngĩigua mũgambo warĩ ta wa kĩrĩndĩ kĩnene mũno, wahaanaga ta mũrurumo wa maaĩ megũtherera na ta mũrurumo mũnene wa ngwa, naguo ũkĩanĩrĩra, ũkiuga atĩrĩ: “Haleluya! Nĩgũkorwo Mwathani Ngai witũ, o we Mwene-Hinya-Wothe, nĩarathamaka. **7** Nĩtũkenei, na tũcanjamũke, na tũmũgooce! Nĩgũkorwo ũhiki wa Gatũrũme nĩmũkinyu, nake mũhiki wake nĩehaarĩirie. **8** Nake mũhiki ũcio akĩheo nguo cia taama ya gatani ĩrĩa njega, ĩ gũkenga na theru, nĩguo ehumbe.” (Taama wa gatani ĩrĩa njega nĩguo ciiko cia ũthingu cia andũ arĩa aamũre.) **9** Ningĩ mũraika ũcio akĩnjĩira atĩrĩ, “Andĩka atĩrĩ: ‘Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa metĩtwo iruga-inĩ rĩa ũhiki wa Gatũrũme!’” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Icio nĩ ciugo cia ma cia Ngai.” **10** Rĩrĩa ndaiguire ũguo, ngĩgwa magũrũ-inĩ make ndĩmũhooe. No akĩnjĩira atĩrĩ, “Tiga gwĩka ũguo! O na nĩ ndĩ ndungata hamwe nawe, na hamwe na ariũ na aarĩ a thoguo, arĩa magwatĩirie ũira wa Jesũ. Hooya Ngai arĩ we! Nĩgũkorwo ũira wa Jesũ nĩguo roho wa ũrathi.” **11** Ningĩ nĩndonire igũrũ rĩhingũkĩte na hau mbere yakwa haarĩ na mbarathi njerũ, nake ũrĩa wamĩhaicĩte etagwo Mwĩhokeku na Wa-ma. Nake atuuaga ciira, na akarũa mbaara arũmitie kĩhoo. **12** Namo maitho make mahaana ta mwaki ũgwakana, na arĩ na thũmbĩ nyingĩ mũtwe. Nĩandĩkitwo rĩitwa, rĩtarĩ mũndũ ũngĩ ũrĩũĩ tiga we wiki. **13** Ehumbĩte nguo ĩrĩndĩtwo thakame-inĩ, narĩo rĩitwa rĩake etagwo Kiugo-kĩa-Ngai. **14** Nacio mbũtũ cia ita cia igũrũ ciamuumĩte thuutha, ihaicĩte mbarathi njerũ na

ikehumba nguo cia taama wa gatani ĩrĩa njega, njerũ cua na theru. **15** Ningĩ kanua-inĩ gake koimĩte rūhiũ rwa njora rūũgĩ rwa kũũraga ndũrĩrĩ naruo. Nake agaaciathaga na rūthanju rwa kĩgera na arangĩrĩrie ihihĩro rĩa ndibei rĩa mang'ũrĩ marũrũ ma Ngai Mwene-Hinya-Wothe. **16** Nguo-inĩ yake na kĩero-inĩ gĩake nĩandĩkĩtwo rĩtwa rĩrĩ: “MŪTHAMAKI WA ATHAMAKI, NA MWATHANI WA AATHANI.” **17** Ngĩcooka ngĩona mũraika ũmwe arũgamĩte thĩinĩ wa riũa, nake akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, agĩta nyoni iria ciarerete rĩera-inĩ, agĩcĩira atĩrĩ, “Ūkai, mũngane hamwe iruga-inĩ rĩrĩa inene rĩa Ngai, **18** nĩgeetha mũrĩe nyama cia mĩrĩ ya athamaki, na ya anene a mbaara, na ya andũ arĩa marĩ hinya, o na nyama cia mbarathi na cia ahaici a cio, na nyama cia mĩrĩ ya andũ othe arĩa eyathi na arĩa ngombo, o na arĩa anini na arĩa anene.” **19** Ningĩ ngĩona nyamũ ĩrĩa, na athamaki a thĩ, na mbũtũ ciao cia ita mecookanĩrĩrie hamwe nĩgeetha marũe na ũcio wahaicĩte mbarathi na mbũtũ yake ya ita. **20** No rĩrĩ, nyamũ ĩyo ĩkĩnyĩtwo, o hamwe na mũnabii ũrĩa wa maheeni ũrĩa waringaga ciama ithenya rĩayo. Na ũndũ wa ciama icio nĩahĩtithĩtie andũ arĩa mekĩrĩtwo rūũri rwa nyamũ ĩyo na makahooya mũhianano wayo. Nao eerĩ magĩkio icua-inĩ rĩa mwaki wa ũbiriti ũgwakana. **(Limnē Pyr g3041 g4442)** **21** Arĩa maatigaire makĩũragwo na rūhiũ rwa njora ruoimĩte kanua ka ũcio wahaicĩte mbarathi, nacio nyoni ciothe ikĩhũũnĩrĩria nyama cia mĩrĩ yao.

20 Ningĩ ngĩona mũraika agĩkũrũka oimĩte igũrũ, arĩ na kĩhingũro kĩa Irima-rĩrĩa-Rĩtarĩ-Gĩturi, na anyiĩtite mũnyororo mũnene guoko-inĩ gwake. **(Abyssos g12)** **2** Nake

akĩnyiita ndamathia ĩrĩa, na nĩyo nyoka ĩrĩa ya tene, na noyo mũcukani kana Shaitani, akĩmĩoha mĩaka ngiri ĩmwe.

3 Akĩmĩikia Irima rĩu-Rĩtarĩ-Gĩturi, akĩmĩhingĩrĩria kuo, na akĩrĩcinĩrĩra mũhũri, nĩguo amĩgirĩrĩrie ndikanacooke kũheenia andũ a ndũrĩrĩ rĩngĩ nginya mĩaka ĩyo ngiri ĩmwe ĩthire. Thuutha wa ũguo nĩkarekererio ihinda inini. **(Abyssos g12)**

4 Ngĩcooka ngĩona itĩ cia ũnene iria ciaikarĩrwo nĩ arĩa maaheetwo hinya wa gũtuĩra andũ ciira. Na ngĩona mĩoyo ya andũ arĩa manatinio mĩtwe nĩ ũndũ wa ũira wa Jesũ o na nĩ ũndũ wa kiugo kĩa Ngai. Acio matiahooete nyamũ ĩrĩa o na kana mũhiano wayo, na matiekĩrĩtwo rũũri rwayo ithiithi-inĩ ciao kana moko-inĩ mao. Nao magĩcooka muoyo na magĩathana hamwe na Kristũ mĩaka ngiri ĩmwe. **5** (Andũ arĩa angĩ othe maakuĩte matiigana gũcooka muoyo, nginya rĩrĩa mĩaka ĩyo ngiri ĩmwe yathirire.) Kũu nĩkuo kũriũka kũrĩa kwa mbere. **6** Kũrathimwo na gũthera nĩ arĩa magwatanĩire na kũriũka kũu kwa mbere. Gĩkuũ gĩa keerĩ gĩtirĩ na hinya igũrũ rĩao, no magaatũika athĩnjĩri-Ngai o na Kristũ, na magaathamaka hamwe nake mĩaka ngiri ĩmwe. **7** Rĩrĩa mĩaka ĩyo ngiri ĩgaathira, Shaitani nĩkuohorwo akoohorwo oime njeera ĩyo yake, **8** nake nĩagathiĩ kũheenia ndũrĩrĩ ituri-inĩ iria inya cia thĩ, nĩcio Gogu na Magogu, nĩguo acicookanĩrĩrie hamwe nĩ ũndũ wa mbaara. Mũigana wao nĩ ta mũthanga wa hũgũrũrũ cia iria rĩrĩa inene. **9** Nao magĩtuĩkanĩria wariĩ wa thĩ, makĩrigicĩria kambĩ ya andũ a Ngai, o na itũũra rĩu inene endete. No mwaki nĩwoimire igũrũ, ũkĩmaniina. **10** Nake mũcukani, ũrĩa wamaheenirire, agĩikio iria rĩa mwaki wa

ũbiriti, o kūrīa nyamū ĩrīa na mūnabii ũrīa wa maheeni maikītio. Nao magaatũūra manyariiragwo mũthenya na ũtukũ tene na tene. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) **11** Ningĩ ngĩona gĩtĩ kīnene mūno kīa ũnene kīa rangi mwerũ, na ngĩona ũrīa wagĩikarĩire. Nayo thĩ na igūrũ ikĩūra, ikĩehera ũthiũ-inĩ wake, ikĩaga handũ ingĩikara. **12** Na ningĩ ngĩona arīa akuũ, anene na arīa anini, marũgamĩte mbere ya gĩtĩ kīu kīa ũnene, namo mabuku makĩhingūrwo. Narĩo ibuku rĩngĩ rĩkĩhingūrwo, na nĩrĩo ibuku rīa muoyo. Nao andũ arīa akuũ magĩtuĩrwo ciira kũringana na ciiko iria meekĩte, o ta ũrīa kwaandĩkĩtwo mabuku-inĩ macio. **13** Narĩo iria rĩrīa inene rĩkĩruta arīa akuũ maarĩ thĩinĩ warĩo, nakĩo gĩkuũ na Kwa-ngoma ikĩruta arīa maarĩ thĩinĩ wacio, na o mũndũ agĩtuĩrwo kũringana na ciiko iria eekĩte. (Hadēs g86) **14** Thuutha ũcio gĩkuũ na Kwa-ngoma igĩikio iria-inĩ rīa mwaki. Icuā rīu rīa mwaki nĩrĩo gĩkuũ gīa keerĩ. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) **15** Na rĩrĩ, mũndũ o wothē akorwo rĩitwa rīake rĩtionekire rĩandĩkĩtwo ibuku-inĩ rīa muoyo-rĩ, agĩikio iria-inĩ rīu rīa mwaki. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Ngĩcooka ngĩona igūrũ rĩerũ na thĩ njerũ, tondũ igūrũ rĩrīa rīa mbere na thĩ ĩrīa ya mbere nĩcieherete igathira, narĩo iria rĩrīa inene rĩtiarĩ ho. **2** Ngĩona Itũūra rĩrīa Itheru, Jerusalemu ĩrīa njerũ, rĩgĩikũrũka riumĩte igūrũ kwa Ngai, rĩhaarĩirio ta mũhiki agemeirio mũthuuriwe. **3** Ningĩ ngĩigua mũgambo mūnene uumĩte gĩtĩ-inĩ-kīa-ũnene, ũkiuga atĩrĩ, “Rīu gĩikaro kīa Ngai kĩrĩ hamwe na andũ, nake nĩegũtũũrania nao. Megũtuĩka andũ ake, nake Ngai we Mwene arĩkoragwo hamwe nao, na atuĩke Ngai wao. **4**

Nake nīakamagiria maithori mothe mathire maitho-inī mao. Gūtīrī hīndī īngī gūgaakorwo na gīkuū, o na kana gūcakaya, kana kīrīro, kana ruo, nīgūkorwo maūndū marīa ma mbere nīmeherete magathira.” 5 Nake ūrīa waikarīire gītī-kīa-ūnene akiuga atīrī, “Nī kwerūhia ndīrerūhia maūndū mothe!” Agīcooka akiuga atīrī, “Andīka ūndū ūyū, nīgūkorwo ciugo ici nī cia kwīhokwo, na nī cia ma.” 6 Agīcooka akīnjīra atīrī: “Maūndū nīmahingu. Nīī nī nīī Alifa o na Omega, Kīambīrīria o na Kīrīkīro. Ūrīa mūnyootu nīngamūhe maaī anyue kuuma gīthima kīa maaī ma muoyo, anyue o ūguo tūhū atekūgūra. 7 Mūndū ūrīa ūgūtoorania nīwe ūkaagaya maūndū macio mothe, na nīī nīngatuīka Ngai wake, nake atuīke mūrū wakwa. 8 No andū arīa iguoya, na arīa matetīkītie, na arīa imaramari, na arīa oragani, na ahūūri maraya, na arogi, na ahooi mīhianano, na aheenania-rī, othe ūtūūro wao no iria-inī rīa mwaki wa ūbiriti. Gīkī nīkīo gīkuū gīa keerī.” (Limnē Pyr g3041 g4442) 9 Ūmwe wa araika acio mūgwanja arīa maarī na mbakūri mūgwanja iria ciayūrīte mīthiro īrīa mūgwanja ya kūrīgīrīria agīūka, akīnjīra atīrī, “Ūka, nīngūkuonia mūhiki, na nīwe mūtumia wa Gatūrūme.” 10 Nake akīnguua ndī thīinī wa Roho, akīndwara kīrīma-inī kīarī kīnene kīraaya na igūrū, akīnyonia Jerusalemu, Itūūra rīu inene Itheru rīgīkūrūka riumīte igūrū kwa Ngai. 11 Itūūra rīu rīarī na riiri wa Ngai, naguo ūkengi warīo wahaanaga ta wa kahiga ka goro mūno, o ta kahiga karīa getagwo njathibi, gakengu o ta gīcicio. 12 Narīo rīarī na rūthingo rūnene, rūraihu na igūrū, rwarī na ihingo ikūmi na igīrī, na araika ikūmi na eerī ihingo-inī icio.

Nacio ihingo icio nīciandikītwo marīitwa ma mīhīrīga ĩrīa ikūmi na ĩrī ya ciana cia Isiraeli. **13** Mwena wa irathīro warī na ihingo ithatū, na mwena wa gathigathini ihingo ithatū, na mwena wa gūthini ihingo ithatū, na mwena wa ithūiro ihingo ithatū. **14** Naruo rūthingo rwa itūūra rīu inene rwarī na mīthingi ikūmi na ĩrī, na igūrū rīayo ĩkaandīkwo marīitwa ma atūmwō arīa ikūmi na eerī a Gatūrūme. **15** Nake mūraika ūcio wanjarīirie aarī na rūthanju rwa thahabu rwa gūthima itūūra rīu inene, o na ihingo ciarīo, na thingo ciarīo. **16** Narīo itūūra rīu inene rīakītwo rīiganaine mīena yothe, ūraihi warīo ūkaiganana na wariī warīo. Nīathimire itūūra rīu inene na rūthanju rūu, na akīona atī rīarī na ūraihi wa kilomita ta 2,200, ūkaiganana na wariī warīo, na kwambata na igūrū kwarīo. **17** Ningī agīthima rūthingo rwarīo, na ūtungu waruo ūgīkorwo warī mīkono igana rīmwe na mīrongo ĩna na ĩna, rūthimītwo na gīthimi kīa mūdū, na no kīo mūraika aahūthagīra. **18** Rūthingo rūu rwakītwo na njathibi, narīo itūūra rīu inene rīakītwo na thahabu ĩrīa therie, ĩgathera o ta gīcicio. **19** Nayo mīthingi ĩyo ya thingo cia itūūra rīu inene yagemetio na mīthemba yothe ya mahiga ma goro. Mūthingi wa mbere warī wa njathibi, na wa keerī warī wa yakuti ĩrīa ya bururu, na wa gatatū warī wa yacimu, na wa kana warī wa thumarati, **20** na wa gatano warī wa onigithi, na wa gatandatū warī wa wakiki ūrīa mūtune, na wa mūgwanja warī wa yakuti ĩrīa ĩhaana thahabu, na wa kanana warī wa thabaricandi, na wa kenda warī wa yakuti ĩrīa ĩhaana ngoikoni, na wa ikūmi warī wa wakiki ūrīa ūhaana nyeki nduru, na wa ikūmi na ĩmwe

warĩ wa wakiki ũrĩa wa bururu, na wa ikũmi na igĩrĩ warĩ wa amethuthito. **21** Nacio ihingo iria ikũmi na igĩrĩ nĩ ruru ikũmi na igĩrĩ, o kĩhingo gĩathondeketwo na ruru ĩmwe. Nayo njĩra ĩrĩa nene ya itũũra rĩu inene yarĩ ya thahabu therie, yonithanagia mwena ũrĩa ũngĩ ta gĩcicio. **22** Na gũtirĩ hekarũ ndonire kũu itũũra-inĩ rĩu inene, tondũ Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe na Gatũrũme nĩo hekarũ yakuo. **23** Itũũra rĩu inene rĩtibataire nĩ kwarĩwo nĩ riũa kana mweri, nĩgũkorwo riiri wa Ngai nĩũrĩheaga ũtheri, nake Gatũrũme nĩwe tawa warĩo. **24** Nacio ndũrĩrĩ igaathiiaga na ũtheri warĩo, nao athamaki a thĩ marehe riiri wao thĩinĩ warĩo. **25** Gũtirĩ mũthenya o na ũmwe ihingo ciarĩo ikaahingwo, nĩgũkorwo kũu gũtigakorwo na ũtukũ. **26** Na nĩkuo makaarehe riiri na gĩtĩĩo cia ndũrĩrĩ. **27** Gũtirĩ kindũ gĩtarĩ gĩtheru gĩgaatoonya itũũra rĩu o narĩ, o na kana mũndũ o wothe ũrĩa wĩkaga maũndũ ma njono kana ma maheeni. O tiga arĩa marĩitwa mao mandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩa rĩa Gatũrũme rĩa muoyo.

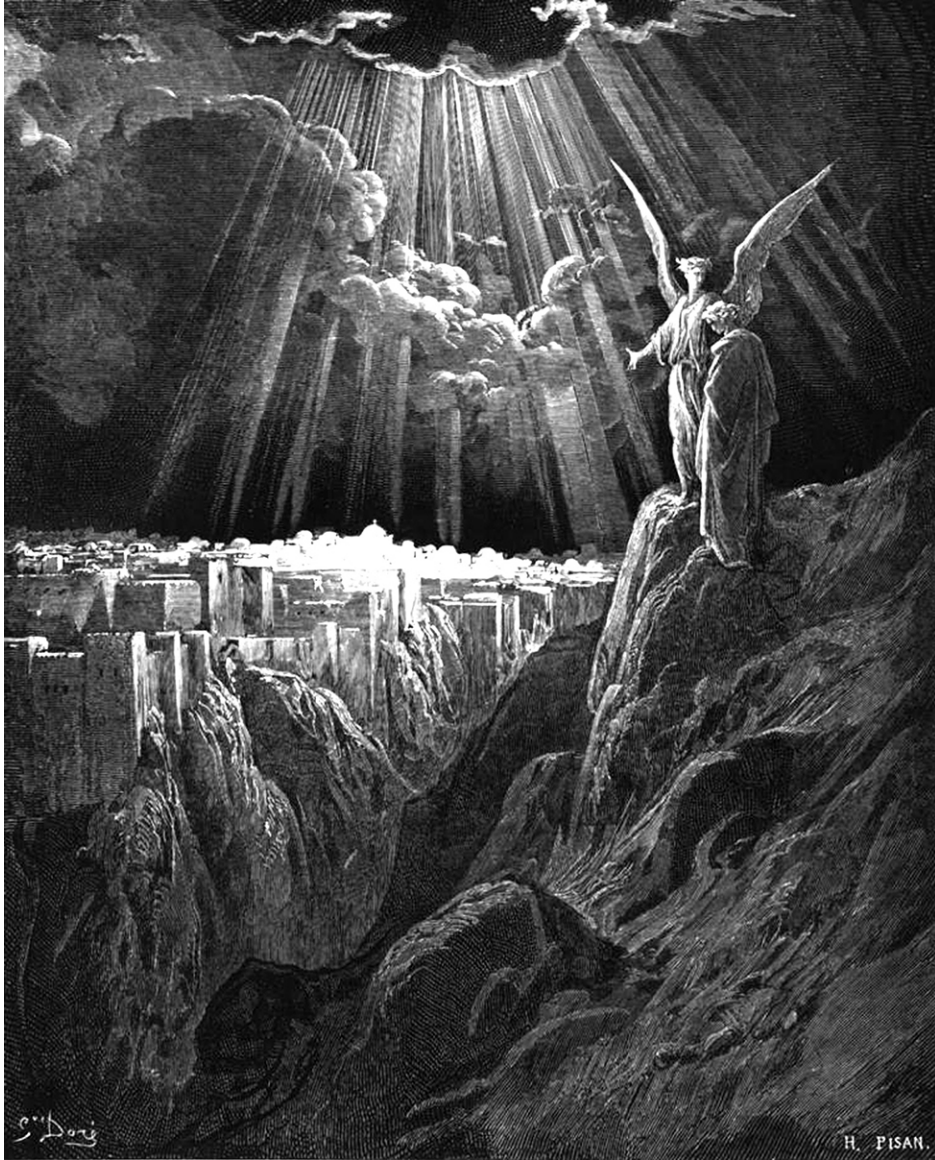
22 Ningĩ mũraika ũcio akĩnyonia rũũĩ rwa maaĩ ma muoyo, makembu na makahenia o ta gĩcicio, rũgĩtherera ruumĩte gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene kĩa Ngai na gĩa Gatũrũme **2** rũikũrũkiire gatagatĩ ka njĩra ĩrĩa nene ya itũũra inene. Mĩena yeerĩ ya rũũĩ rũu, o mwena warĩ na mũtĩ wa muoyo, naguo waciaraga matunda mĩthemba ikũmi na ĩĩrĩ, ũgaciaraga maciaro maguo o mweri. Namo mathangũ ma mũtĩ ũcio maarĩ ma kũhonia andũ a ndũrĩrĩ. **3** Gũtigacooka kũgĩa na kĩrumi o na kĩrĩkũ. Gĩtĩ-kĩa-ũnene kĩa Ngai na gĩa Gatũrũme gĩgaakorwo kũu thĩinĩ wa itũũra inene, nacio ndungata ciake nĩkamũtungatagĩra. **4** Nacio nĩkoonaga

ũthiũ wake, narĩo rĩtwa rĩake rĩkandĩkwo ithiithi-inĩ ciao.

5 Gũtigacooka kũgĩa ũtukũ. Nao matikabatario nĩ ũtheri wa tawa o na kana ũtheri wa riũa, nĩgũkorwo Mwathani Ngai nĩwe ũgaatuĩka ũtheri wao. Nao magaathamaka tene na tene. **(aiõn g165)** **6** Nake mũraika ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Ciugo icio nĩ cia kwĩhokwo, na nĩ cia ma. Nake Mwathani, o we Ngai wa maroho ma anabii, nĩatũmire mũraika wake nĩguo onie ndungata ciake maũndũ marĩa arĩ o nginya mekĩke ica ikuhĩ.” **7** “Na rĩrĩ, nĩngũũka o narua! Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũrũmĩtie ciugo cia ũrathi ũrĩa ũrĩ ibuku-inĩ rĩrĩrĩ.” **8** Nĩ, Johana-rĩ, nĩ nĩ ndaiguire na ngĩona maũndũ macio. Na rĩrĩa ndaarĩkirie kũmaigua o na kũmona-rĩ, ngĩgwa thĩ magũrũ-inĩ ma mũraika ũcio wanyonagia maũndũ macio ndĩmũhooe. **9** No akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩka ũguo! O na nĩ ndĩ ndungata hamwe nawe, na hamwe na ariũ na aarĩ a thoguo arĩa anabii, na arĩa othe marũmĩtie ciugo cia ibuku rĩrĩrĩ. Hooya Ngai arĩ we!” **10** Agĩcocoa akĩnjĩra atĩrĩ, “Ndũkahingĩrĩrie ciugo cia ũrathi wa ibuku rĩrĩrĩ, nĩgũkorwo ihinda nĩrĩkuhĩrĩrie. **11** Mũndũ ũrĩa wĩkaga ũũru nĩathiĩ na mbere gwĩka ũũru, nake ũrĩa kĩmaramari athiĩ na mbere na kũmaramara; na ũrĩa wĩkaga ũrĩa kwagĩrĩire athiĩ na mbere gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire; ningĩ ũrĩa mũtheru agĩthiĩ na mbere gũtuĩka mũtheru.” **12** “Na rĩrĩ, ngũũka o narua! Nakĩo kĩheo gĩakwa ndĩ nakĩo, na ngahe o mũndũ kũringana na ũrĩa aneeka. **13** Nĩ nĩ nĩ Alifa na Omega, wa Mbere na wa Kũrigĩrĩria, ningĩ Kĩambĩrĩria o na Kĩrĩkĩro. **14** “Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa mathambĩtie nguo ciao, nĩguo magĩe na rũtha rwa gũkinya mũtĩ-inĩ wa muoyo na

matoonyere ihingo-inĩ makinye thĩinĩ wa itũũra rĩu. **15** Nakuo kũu nja gũgaikarwo nĩ magui, na arogi, na ahũũri ũmaraya, na oragani, na ahooi mĩhianano, na mũndũ ũrĩa wothe wendete maũndũ ma maheeni na akamekaga. **16** “Nĩ, Jesũ, nĩndũmĩte mũraika wakwa agũkinyĩrie ũira ũyũ nĩ ũndũ wa makanitha. Nĩ nĩ nĩ Thuuna na Rũciaro rwa Daudi, na nĩ nĩ Njata ĩrĩa ngengu ya Rũciinĩ tene.” **17** Nake Roho o na mũhiki mekuuga atĩrĩ, “Ūka!” Nake ũrĩa ũkũigua nĩoige atĩrĩ, “Ūka!” Mũndũ o wothe mũnyootu, nĩoke; na ũrĩa wothe ũkwenda, nĩamũkĩre kĩheo kĩrĩa kĩa maaĩ ma muoyo, atekũgũra. **18** Ngũkaania mũndũ o wothe ũrĩa ũkũigua ciugo cia ũrathi wa ibuku rĩĩrĩ atĩrĩ: Mũndũ o wothe angĩciongerera ũndũ, Ngai nĩakamuongerera mĩthiro ĩrĩa ĩtaarĩrio thĩinĩ wa ibuku rĩĩrĩ. **19** Na mũndũ o na ũrĩkũ angĩkeeheria ciugo thĩinĩ wa ibuku rĩĩrĩ rĩa ũrathi, Ngai nĩakamwehereria igai rĩake kuuma mũtĩ-inĩ wa muoyo, o na kuuma itũũra-inĩ rĩu itheru, iria itaarĩrio thĩinĩ wa ibuku rĩĩrĩ. **20** Ūrĩa ũroimbũra maũndũ macio ekuuga atĩrĩ, “Ĩ nĩguo, ngũũka o narua.” Ameni. Ūka, Mwathani Jesũ! **21** Wega wa Mwathani Jesũ ũrogĩa na andũ a Ngai. Ameni.

Ngĩona Itũũra rĩĩa Itheru, Jerusalemu ĩĩĩa njerũ, rĩgĩĩkũũka riumĩte igũrũ kwa Ngai, rĩhaarĩrio ta mũhiki agemeirio mũthuriwe. Ningĩ ngĩigua mũgambo mũnene uumĩte gĩĩ-inĩ-kĩa-ũnene, ũkiuga atĩĩ, "Rĩũ gĩĩkaro kĩa Ngai kĩĩĩ hamwe na andũ, nake nĩegũtũũrania nao. Megũtuĩka andũ ake, nake Ngai we Mwene arĩkoragwo hamwe nao, na atũĩke Ngai wao.

Kũguũĩrio 21:2-3

Reader's Guide

Kikuyu at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Kikuyu at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Gikuyu---Kikuyu/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luka 8:31
Aroma 10:7
Kūguūrīrio 9:1
Kūguūrīrio 9:2
Kūguūrīrio 9:11
Kūguūrīrio 11:7
Kūguūrīrio 17:8
Kūguūrīrio 20:1
Kūguūrīrio 20:3

aidios

Aroma 1:20
Judasi 1:6

aiōn

Mathayo 12:32
Mathayo 13:22
Mathayo 13:39
Mathayo 13:40
Mathayo 13:49
Mathayo 21:19
Mathayo 24:3
Mathayo 28:20
Mariko 3:29
Mariko 4:19
Mariko 10:30
Mariko 11:14
Luka 1:33
Luka 1:55
Luka 1:70
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34
Luka 20:35
Johana 4:14
Johana 6:51
Johana 6:58
Johana 8:35
Johana 8:51
Johana 8:52
Johana 9:32
Johana 10:28
Johana 11:26
Johana 12:34
Johana 13:8
Johana 14:16

Atūmwō 3:21
Atūmwō 15:18
Aroma 1:25
Aroma 9:5
Aroma 11:36
Aroma 12:2
Aroma 16:27
1 Akorinitho 1:20
1 Akorinitho 2:6
1 Akorinitho 2:7
1 Akorinitho 2:8
1 Akorinitho 3:18
1 Akorinitho 8:13
1 Akorinitho 10:11
2 Akorinitho 4:4
2 Akorinitho 9:9
2 Akorinitho 11:31
Agalatia 1:4
Agalatia 1:5
Aefeso 1:21
Aefeso 2:2
Aefeso 2:7
Aefeso 3:9
Aefeso 3:11
Aefeso 3:21
Aefeso 6:12
Afilipi 4:20
Akolosai 1:26
1 Timotheo 1:17
1 Timotheo 6:17
2 Timotheo 4:10
2 Timotheo 4:18
Tito 2:12
Ahibirania 1:2
Ahibirania 1:8
Ahibirania 5:6
Ahibirania 6:5
Ahibirania 6:20
Ahibirania 7:17
Ahibirania 7:21
Ahibirania 7:24
Ahibirania 7:28
Ahibirania 9:26
Ahibirania 11:3
Ahibirania 13:8
Ahibirania 13:21
1 Petero 1:23

1 Petero 1:25
1 Petero 4:11
1 Petero 5:11
2 Petero 3:18
1 Johana 2:17
2 Johana 1:2
Judasi 1:13
Judasi 1:25
Kūguūrīrio 1:6
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 4:9
Kūguūrīrio 4:10
Kūguūrīrio 5:13
Kūguūrīrio 7:12
Kūguūrīrio 10:6
Kūguūrīrio 11:15
Kūguūrīrio 14:11
Kūguūrīrio 15:7
Kūguūrīrio 19:3
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 22:5

aiōnios

Mathayo 18:8
Mathayo 19:16
Mathayo 19:29
Mathayo 25:41
Mathayo 25:46
Mariko 3:29
Mariko 10:17
Mariko 10:30
Luka 10:25
Luka 16:9
Luka 18:18
Luka 18:30
Johana 3:15
Johana 3:16
Johana 3:36
Johana 4:14
Johana 4:36
Johana 5:24
Johana 5:39
Johana 6:27
Johana 6:40
Johana 6:47
Johana 6:54
Johana 6:68

Johana 10:28
Johana 12:25
Johana 12:50
Johana 17:2
Johana 17:3
Atūmwō 13:46
Atūmwō 13:48
Aroma 2:7
Aroma 5:21
Aroma 6:22
Aroma 6:23
Aroma 6:23
Aroma 16:25
Aroma 16:26
2 Akorinitho 4:17
2 Akorinitho 4:18
2 Akorinitho 5:1
Agalatia 6:8
2 Athesalonike 1:9
2 Athesalonike 2:16
1 Timotheo 1:16
1 Timotheo 6:12
1 Timotheo 6:16
2 Timotheo 1:9
2 Timotheo 2:10
Tito 1:2
Tito 3:7
Filemona 1:15
Ahibirania 5:9
Ahibirania 6:2
Ahibirania 9:12
Ahibirania 9:14
Ahibirania 9:15
Ahibirania 13:20
1 Petero 5:10
2 Petero 1:11
1 Johana 1:2
1 Johana 2:25
1 Johana 3:15
1 Johana 5:11
1 Johana 5:13
1 Johana 5:20
Judasi 1:7
Judasi 1:21
Kūguūrīrio 14:6

eleēsē

Aroma 11:32

Geenna

Mathayo 5:22
Mathayo 5:29
Mathayo 5:30
Mathayo 10:28
Mathayo 18:9
Mathayo 23:15
Mathayo 23:33
Mariko 9:43*

Mariko 9:45
Mariko 9:47
Luka 12:5
Jakubu 3:6

Hadēs

Mathayo 11:23
Mathayo 16:18
Luka 10:15
Luka 16:23
Atūmwō 2:27
Atūmwō 2:31
1 Akorinitho 15:55
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 6:8
Kūguūrīrio 20:13
Kūguūrīrio 20:14

Limnē Pyr

Kūguūrīrio 19:20
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 20:14
Kūguūrīrio 20:15
Kūguūrīrio 21:8

Sheol

Kīambīrīria 37:35
Kīambīrīria 42:38
Kīambīrīria 44:29
Kīambīrīria 44:31
Ndari 16:30
Ndari 16:33
Gūcookerithia 32:22
1 Samūeli 2:6
2 Samūeli 22:6
1 Athamaki 2:6
1 Athamaki 2:9
Ayubu 7:9
Ayubu 11:8
Ayubu 14:13
Ayubu 17:13
Ayubu 17:16
Ayubu 21:13
Ayubu 24:19
Ayubu 26:6
Thaburi 6:5
Thaburi 9:17
Thaburi 16:10
Thaburi 18:5
Thaburi 30:3
Thaburi 31:17
Thaburi 49:14
Thaburi 49:15
Thaburi 55:15
Thaburi 86:13
Thaburi 88:3
Thaburi 89:48

Thaburi 116:3
Thaburi 139:8
Thaburi 141:7
Thimo 1:12
Thimo 5:5
Thimo 7:27
Thimo 9:18
Thimo 15:11
Thimo 15:24
Thimo 23:14
Thimo 27:20
Thimo 30:16
Kohelethu 9:10
Rwimbo 8:6
Isaia 5:14
Isaia 7:11
Isaia 14:9
Isaia 14:11
Isaia 14:15
Isaia 28:15
Isaia 28:18
Isaia 38:10
Isaia 38:18
Isaia 57:9
Ezekieli 31:15
Ezekieli 31:16
Ezekieli 31:17
Ezekieli 32:21
Ezekieli 32:27
Hosea 13:14
Amosi 9:2
Jona 2:2
Habakuku 2:5

Tartaroō

2 Petero 2:4

Questioned

2 Petero 2:17

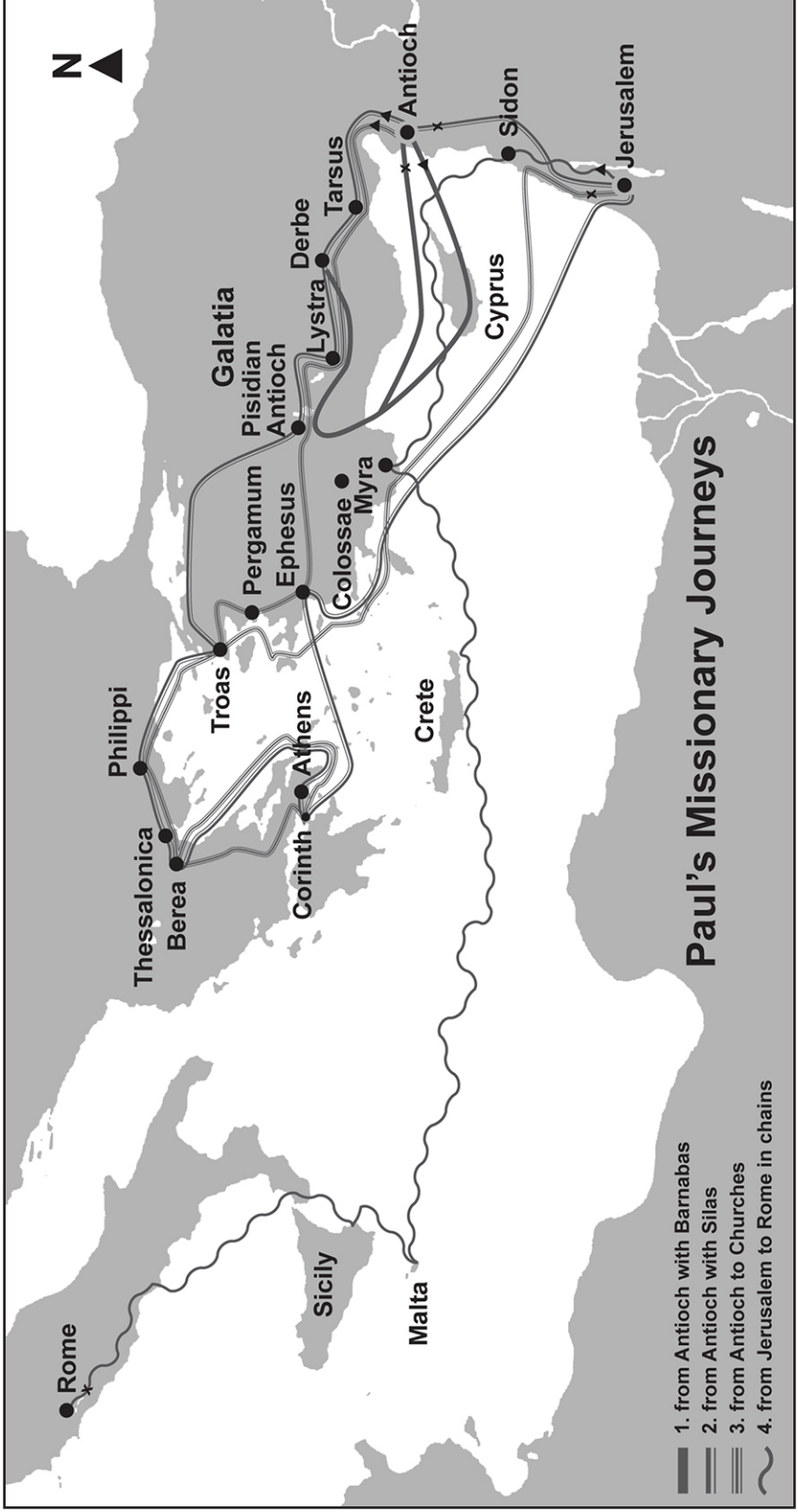
Rĩra Firaũni aarekereire andũ a Israeli mathĩ-ĩ, Ngai ndaamatongoreire njĩra-inĩ ya kũhũkĩra bũrũri wa Afilisti, o na gũtũka ũyo nĩyo yarĩ njĩra ĩra nguĩ. Nĩgũkorwo Ngai oigire afĩrĩ, "Mangĩcemanĩa na mbaara-ĩ, maahota kwĩrĩcũkwo, maccooke bũrũri wa Misiri." - Thaama 13:17

Jesus' Journeys

Nigũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gĩtungatĩrwo. no ookire gĩtungata na arute muoyo wake nĩguo arĩthe thogora wa gũkũra andũ aingĩ. - Mariko 10:45

Nĩ nĩ Paŭlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩrĩtwo ndũike mũtũmwo, na ngaamũwo hunjagie Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai. - Aroma 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

Christ returns for his people	1956
Jim Elliot martyrdom in Ecuador	1830
John Williams reaches Polynesia	1731
Zinzendorf leads Moravian mission	1614
Japanese kill 40,000 Christians	1572
Jesuits reach Mexico	1517
Martin Luther leads Reformation	1455
Gutenberg prints first Bible	1323
Franciscans reach Sumatra	1276
Ramon Llull trains missionaries	1100
Crusades tarnish the church	1054
The Great Schism	997
Adalbert martyrdom in Prussia	864
Bulgarian Prince Boris converts	716
Boniface reaches Germany	635
Alopen reaches China	569
Longinus reaches Alodia / Sudan	432
Saint Patrick reaches Ireland	397
Carthage ratifies Bible Canon	341
Ulfilas reaches Goth / Romania	325
Niceae proclaims God is Trinity	250
Denis reaches Paris, France	197
Tertullian writes Christian literature	70
Titus destroys the Jewish Temple	61
Paul imprisoned in Rome, Italy	52
Thomas reaches Malabar, India	39
Peter reaches Gentile Cornelius	33
Holy Spirit empowers the Church	33

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ▲	Genesis 1:26 - 2:3						Mankind is created in God's image, male and female He created us					
How are we sinful? ▲	Romans 5:12-19						Sin entered the world through Adam and then death through sin					
When are we? ▼												
Where are we? ▲	Innocence			Fallen			Glory					
	Eternity Past	Creation 4004 B.C.	Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth					
	John 10:30	Genesis 1:31	1 Timothy 6:16	John 1:14	John 14:17	Acts 3:21	Philippians 2:11	Revelation 20:3				
	God's perfect fellowship	God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	Living in unapproachable light	John 1:14 Incarnate	John 14:17 Living in believers	God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City						
Who are we? ▲	Eternity Past			Creation 4004 B.C.			Fall to sin No Law			Moses' Law 1500 B.C.		
	John 10:30			Genesis 1:31			1 Timothy 6:16			John 1:14		
	God's perfect fellowship			God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden			John 1:14 Incarnate			John 14:17		
							Living in unapproachable light			John 14:17		
										Living in believers		
Why are we? ▲	Romans 11:25-36, Ephesian 2:7						For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all					
	Eternity Past			Creation 4004 B.C.			Fall to sin No Law			Moses' Law 1500 B.C.		
	John 10:30			Genesis 1:31			1 Timothy 6:16			John 1:14		
	God's perfect fellowship			God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden			John 1:14 Incarnate			John 14:17		
							Living in unapproachable light			John 14:17		
										Living in believers		

Destiny

Kikuyu at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, *"You did not choose me, but I chose you,"* John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Ni ũndũ ũcio thĩĩ mũgatũme andũ a ndũĩĩĩ ciothe matũke arutwo akwa, mĩkĩmabaĩthagja thĩĩĩ wa rĩĩĩwa rĩa lthe na rĩa Mũrũũ na rĩa Roho Mũtheru, - Mathayo 28:19